2026b. W. 0. c. 4°

Hain 3166
Gw. 4287

K K
LYCEAL
BIBLIOTHEK
ZU
LAIBACH

Prologus in bibliam

Prologus primus Venerabilis fratris Nicolai de lyra ordinis seraphyci Francisci : in testamētū vetus de commendatione sacre scripture in generali incipit.

Deo omnia liter vite ꝛc. Eccle. xxiij. Scōm q̄ dicit beatus Gregor⁹ omel. xxv. euāgelior : Temporalis vita et̄ne vite comparata : mors est pot⁹ dicēda q̄ vita. Sciēcie ꝯo a pbis tradite ordinant ad finem cōsequēdū in pñti vita quia sciētie practice ab eis tradite ordinant ad felicitatē politicā : loquēdo de polītia presentis vite. Similiter scie speculatiue ordinant ad felicitatē cōtemplatiuā : loquendo de ꝓtemplatione que potest haberi in vita presenti : ꝛ p vīā nature que extendit ex fantasmate. Unde dicit. iij. de aīa. q̄ intelligentibus nobis necesse est fantasmata simul speculari. ꝛ de tali speculatiōe dicit ibidē : q̄ intelligere corrūpit in nobis : quod ā interius corrupto. Sacra aūt scriptura ordinat ad felicitatē vite future: quā pbi nescierūt: ſm q̄ dicit beatus Hieronym⁹ in epla ad Paulinū de omnibus sacre scripture libris: Hoc noctus Plato nescivit : hoc de mostrines eloquens ignorauit. Ex quibus ꝓcludit q̄ libri a pbis descripti continentes scientias ordinatas ad finem in hac tali vita tantūmodo naturalit̄ ꝓsequēdū: si cōparentur ad libros sacre scripture : que ordinat ad finē et̄ne vite : magis sunt dicēdi libri mortis q̄ vite. Sed liber cōtinens sacrā scripturā : que licz in multis libris partialib⁹ diuidat: sub vno tñ libro cōtinet : qui noīe generali liber vite ꝓprie noīatur : ſm q̄ dicit in verbo p̄assumpto : Hec omnia ꝛc. in quo sacra scriptura quadrupliciter describit ſm quatuor excellentias quib⁹ cēm scripturā alīa excellit. Primo enī describit ut singularis eminentie: qō notat ꝓnomen singulare. cum dicit : hec. Secūdo describitur ut generalis continentie: qō ostendit signū vniuersale. cum dicit : omnia. Tertio ut specularis intelligentie: qō denotat conditio libri. cum dicit : liber. Quarto ut salutaris efficacie: qō ostendit cōsecutio finis intenti. cū dr : vite. Circa primū sciendū q̄ vna scientia eminentior ē altera seu honorabilior duplici de causa : ut habet. j. de aīa. Una est : quia est de nobiliori subiecto. Alia: quia ꝓcedit certiori modo. Et ꝓpter vtrāq; sacra scriptura q̄ ꝓprie theologia dicit cum ipsa sit textus bui⁹ scientie cēs scias alias antecellit. Primo quia habet deū ꝓ subiecto qui ē in summo toti⁹ nobilitatis: ꝓpter qō noīatur theologia: quasi sermo de deo. Secundo : q̄a ꝓcedit modo certiori. Alie enī scientie humanitus reperte ꝓcedunt p̄ inuestigationē rationis humane: in quo q̄dē ꝓcessu licz nō sit error ex p̄te ad cognitionē primorū principiorū que sūt p se nota: ſm q̄ dicit. ij. metaph. In forib⁹ quis relinquet : tñ in deductione cōclusionū ex p̄incipijs potest esse error : maxime q̄ntū ad cōclusiones a primis principijs longinquas. vñ ꝛ in tali ꝓcessu cēs pbi innitentes tñ humane inuestigatiōi inueniunt errasse. ꝛ ideo de singulari eminentia bui⁹ scie dicit Deut. viij. Hec est sapientia vestra ꝛ intellect⁹ coram populis. Sapientia enī dicit ꝓprie illa scia que considerat altissimas causas: ut habet. j. metaph. Sacra aūo scriptura habet deū ꝓ subiecto : ut dictum est : qui est prima causa simpliciter omniū : ꝛ ideo ꝓprie dicit sapientia. sed cōuenienter addit vestra: ad distinguendū sapientiā sanctorū seu catholicorum : que est ipsa sacra scriptura. a sapientia pbor. ꝛ hoc potissime in duobus : videlicz in ꝓpriet⁹ de deo cognitis : ꝛ in fine cognitionis. licz enī pbi habuerint cognitionē de deo : hoc tamē solum fuit q̄ntū ad proprietates que de ipso possunt concludi p̄ inuestigationē ratiōis procedentē ex creaturis : sicut pbus. xij. metaph. ꝓbat eius vnitatem: ꝛ viij. physi. virtutis infinitatem. ꝛ sic de similibus. Sed ꝓphete ꝛ apostoli sancti qui hāc scripturam nobis tradiderūt: p reuelationem spūs sancti habuerunt cognitionē de ꝓprietatibus diuinis transcendentib⁹ inuestigationē rationis: ut de pluralitate psonaꝝ ꝛ earū distinctiōe in vnitate essentie: ꝛ consimilibus. Item pbi cognitionē de deo habitam non ordinauerunt ad aliū finem: sed ipsam quesierunt ꝓpter ipsum speculari tñ inq̄ntum est p̄fectio ipsi⁹ cognoscētis. Cognitio autem dei que in sacra scriptura traditur: ad hoc p̄incipaliter queritur ut p ipsam ipse speculans seu contemplans feratur in amorē ipsi⁹ obiecti cogniti. s. dei: ipsū sup se ꝛ super oīa diligendo. ꝛ ꝓpter hoc saluator Matth. xxij. dicit : q̄ in duob⁹ preceptis caritatis tota lex pendet ꝛ ꝓphete. Et apl̄us. j. Thi. j. Finis precepti est caritas de corde puro: ꝛ conscientia bona : ac fide non ficta. Et quia pbi suo sensui innitentes hunc finem non attenderunt : ideo errauerunt. ꝓpter quod eorum sapientia insipientia noīat : ad Ro. j. Qui cum deum cognouissent. nō sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt : sed euanuerunt in cogitatiōibus suis : ꝛ obscuratū est insipiens cor eorum. dicentes enim se esse sapientes stulti facti sūt. Sed quoniā sacra scriptura non solum excellit alias inq̄ntum est de subiecto nobiliori : sed etiam inq̄ntum ꝓcedit modo certiori: videlicz p diuinam reuelationem cui non potest subesse falsum. ideo subdit in auctoritate premissa: Et intellectus coram populis. Intellect⁹ enī ꝓprie dicit habitus principiorum: circa que non est error : ut iam dictum est : ꝓpter quod illud quod concluditur directe ex illis. iudicatur simpliciter esse verum: ꝛ q̄ inuenitur eis repugnās. iudicatur simpliciter esse falsum. Ita similiter quicquid ex sacra scriptura manifeste concluditur: verum iudicat. quod autem ei repugnat: falsum simpliciter reputatur : ꝛ ideo sacra scriptura non solum vocatur sapientia: sed etiam cum hoc intellect⁹: vnde dicit Eccle. xv. Implebit eum spiritu sapientie ꝛ intellectus. Et ad Colo. j. Impleamini agnitione voluntatis eius in oī sapiētia ꝛ intellectu ꝛc. ꝛ sic patz primū. Circa secundū considerandū q̄ sub consideratione alicuius scientie non solum cadit subiectū sed etiam ea que habent attributionem ad ipsum : ut habet. iiij. metaph. sicut sub consideratione medici nō solum cadit sanitas vel corpus sanabile; ſ etiā potia inq̄ntum est indicatiua sanitat̄ ꝛ potio inq̄ntum est factiua eius: ꝛ dieta inq̄ntum est ipsius conseruatiua: ꝛ sic de aliis. Omnia aūt creata habēt attributionē adipsum deū qui est huius scientie subiectum: ꝓpter quod ista sciētia ē quodāmodo cōsideratiua omniū: i quo apparet eī⁹ cōtinentia generalis que notatur in verbo primitus preassumpto : cum dicit: Omnia, de quo potest exponi : q̄ dicit Bap. j. Hoc q̄ cōtinet oīa scientiā habet vocis: ut sit sensus: Hoc. s. volumē sacre scripture : que licz diuidat in plures libros partiales : tñ rediguntur in vno volumine quod biblia appellat. Continet omnia quia hec scientia est quodāmodo omniū cōsideratiua. Scientiā habet vocis. de ꝓprietate vocis est: q̄ sit verbi significatiua. ꝛ p primum est sacre scripture q̄ sit diuini verbi expressiua : scōm q̄ manifeste habet Joh. j. In principio erat verbū ꝛc. Et ꝙa p ipm̄ omnia facta sunt: ut ibidē subdit: ideo omnia sub consideratiōe huius scientie continent: non tamē sub ꝓprijs rationibus singulorum: quia hoc pertinet ad sciētias particulares ꝛ humanitus inuentas : Sed inq̄ntum ex omnibus creatis manuducimur in cognitionem ꝛ dilectionem dei p veram fidem caritate formatā ad quam consideratio bui⁹ scientie ordinatur: ut predictum est. Et hoc est quod dicit Augustinus. xiij. de trinitate ca. j. Non vtiq̄ quicquid sciri potest ab homine in rebus humanis vbi plurimū superuacue vanitatis ꝛ noxie curiositatis est : huic sciētie tribuens : sed illud tantūmodo quo fides salubrrima q̄ ad verā beatitudinem ducit: gignitur : nutritur : defendit : ꝛ roborat. Unde ꝛ Joh. xvj. saluator loquens de spiritu sancto cui⁹ reuelatione tradita est hec scriptura dicit : Docebit vos omnem veritatem. glosa. necessariam ad salutē: ꝛ sic patz secundū. Circa tertiū: quod est intelligētia specularis: quod notat cum dicit : liber: considerandum q̄ liber habet similitudinem speculi : quia sicut in speculo apparent forme sensibiles : sic in libro relucent intelligibiles veritates. Unde ꝛ diuina prescientia in qua relucēt omnes veritates liber vocatur : in quo libro legunt sancti apl̄i ꝛ ꝓphete qui hanc scientiā tradiderūt : ꝛ hoc est quod dicit glosa sup illud Isaie. xxxviij. Dispone domui tue ꝛc. Glosa. Prophete in ipso libro prescientie dei in quo omnia scripta sūt legere pñt : quod tamen non est sic intelligendū: q̄ prophete viderint ipsam dei essentiam: que idem est cum eius prescientia : quia ꝓphetica

Iste liber est loci Daxe :—

cognitio cum habeat enigma : euacuatur in tali visione : ſm q̄ dicit aplus .j. Cor. xiij. Sed pro tanto dicuntur ꝓphete in libro prescientie dei legisse : quia per species diuinitus impressas mentibus ꝓphetarū ⁊ p lumen ꝓpheticum eis ꝓportionatū : videbāt suo modo veritatem a dei scientia ad eos veritatē p reuelationē sicut intellectus possibilis virtute luminis intellect⁹ agentis inspicit in speciebus a fantasmatibus acceptis sibi ꝓportionabiles veritates. Nos autem qui talem cognitionem nō habemus : qz lumine prophetico illustrati non sumus : non possumus legere in dicto libro : sed in libro scripture sacre nobis tradito a ꝓphetis. Habet tamen iste liber hoc speciale : q̄ vna littera cōtinet plures sensus. Cuius ratio est : quia principalis huius libri auctor est ipse deus in cuius potestate est non solum vti vocibus ad aliquid significandum : qō etiam homines facere possunt ⁊ faciunt : sed etiam rebus significatis p voces vtitur ad significandum alias res : ⁊ ideo cōmune ē omnib⁹ libris : q̄ voces aliquid significēt. Sed speciale est huic libro : q̄ res significate p voces aliud significent. Scōm igit primā significationem : que ē p voces accipit sensus litteralis seu historicus : Scōm ꝟo aliā significationē q̄ est p ipsas res : accipitur sensus mysticus seu spiritualis : qui est triplex in generali : quia si res significate p voces referantur ad significandum ea que sunt in noua lege credenda : sic accipitur sensus allegoricus : Si autē referantur ad significandū ea que p nos sunt agenda : sic est sensus moralis uel tropologicus. Si autē referantur ad significandū ea que sunt sperāda in beatitudine futura : sic est sensus anagogicus. Et dicit ab ana quod est sursum ⁊ goge quod est ductio. vnde ꝟsus : Littera gesta docet quid credas allegoria. Moralis quid agas : quo tendas anagogia. Et istorum quatuor sensuū potest poni exemplum in hac dictione Hierusalem : que ſm sensum litteralem significat quandā ciuitatem que fuit quondā metropolis in regno iudee que p̄mo fuit fūdata a Melchisedech : postea p Salomonem dilatata ⁊ fortificata. Scōm sensū ꝟo moralē significat animā fidelem : ſm quem sensū dicit Isa. lij. ca. Consurge sede hierusalem ⁊c. Scōm ꝟo sensū allegoricum significat ecclesiam militantem : scōm quē dicit Apoc. xxj. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem nouā descendentē de celo : a deo paratā sic sponsam ornatā viro suo. Scōm ꝟo sensū anagogicū significat ecclesiā triumphātē : scōm q̄ dicit Gala. iiij. Illa que sursum est hierusalē est libera : que est mater nostra. Et sicut positum est exemplum in vna dictione : ita posset poni in vna oratione : ⁊ sicut i vna ita ⁊ in alijs Igitur de isto libro sub vna littera cōtinente plures sensus dicit Ezech. ij. Ecce manus missa ad me in qua erat inuolutus liber ⁊ expandit illum coram me qui erat scriptus intus ⁊ foris. Et Apoc. v. Vidi in dextera sedentis sup thronū librum scriptum intus ⁊ foris. Scriptura exterior est sensus litteralis : qui ē patentior : quia per voces imediate significat. Scriptura autem interior est sensus mysticus uel spiritualis : qui est latentior : qz p res significatas vocibus designat ut predictum est : ⁊ sic patz tertiū. Circa quartū i quo notat efficacia salutaris cū dicit : vite : considerandum q̄ sicut dictum est a principio : nulla alia scriptura nisi ista ducit imediate ad vitam beatam : que sola est vita simpliciter : quia mortem nescit. Ideo saluator Joh. v. loquens de efficacia hui⁹ sacre scripture dicebat iudeis i lege pitis Scrutamini scripturas in quibus putatis vos vitam eternam habere. Circa qō sciendū q̄ hoc verbum putatis : qō importat falsi opinionem : uel saltem veri dubitationem : non refertur ad ipsam sacram scripturam que nullum falsum continet : ut patz ex supradictis : nec est etiam dubium quin ad vitam perducat beatam : cum sit quoddam instrumentum pueniendi ad eternam felicitatem : ut patet ex verbis beati Augustini super⁹ inductis Sed refertur ad legis peritos scripturam sacram male exponentes : ⁊ male viuentes. propter que merito priuandi erant a consecutione beatitudinis eterne : que est finis huius scientie quam sine dubio consequunt : eam sane intelligentes : ⁊ scōm sanum ipsius intellectum pie viuentes : scōm q̄ dicit Eccle. xxiij. Qui elucidant me : vitam eternam habebunt. Elucidatur aūt sacra scriptura in vera ipsi⁹ expositiōe ⁊ in sancta operatione : quia hec scriptura tanq̄ omnib⁹ eminentior continet pfectiones scientie practice ⁊ speculatiue. Et sic p veri cognitionē : ⁊ boni operationē pducit ad vitā beatā : quā nob⁹ pcedat q̄ sine fine viuit ⁊ regnat.

Explicit prim⁹ ꝓlogus de cōmendatiōe sacre scripture in gnāli.

Incipit prologus secundus de intentione auctoris ⁊ modo procedendi.

Vidi in dextera sedentis sup thronū librū scriptum intus ⁊ foris. Apoc. v. Sicut dictum est in prologo pcedenti : liber iste est sacra scriptura : qui dicit scriptus exterius quantum ad sensum litteralem : ⁊ interius quantum ad sensū mysticum ⁊ spiritualem : qui licz trifariā diuidat in generali : ut predictū est : tamen sub quolibet membro potest fieri expositionū mysticarum multiplicatio in speciali. omnes tamen presupponunt sensum litteralem tanq̄ fundamētū : ꝓpter qō sicut edificium declinans a fundamēto disponitur ad ruinam : sic expositio mystica discrepans a sensu litterali reputanda est indecens ⁊ inepta : uel saltem minus decens ceteris paribus : ⁊ minus apta : ⁊ ideo volentibus proficere in studio sacre scripture : necessarium est incipere ab intellectu sensus litteralis : maxime cum ex solo sensu litterali ⁊ nō ex mysticis possit argumentū fieri ad ꝓbationem uel declarationem alicuius dubij : ſm q̄ dicit Aug⁹ in epla contra Vincētiū donatistā. Vlterius considerandum q̄ sensus litteralis a quo est incipiendum ut dictū est : videt multū obfuscatus dieb⁹ modernis. : partim vitio scriptor qui propter similitudinem litterarū in multis locis aliter scripserunt q̄ habeat veritas textus : partim imperitia aliquorum correctorū qui in pluribus locis fecerunt puncta vbi nō debent fieri : ⁊ versus inceperunt uel terminauerūt vbi non debent incipi ⁊ terminari. ⁊ p hoc sententia littere variatur ut patebit in suis locis infra ꝓsequendo dño cōcedente. partim ex modo trāslatiōis nostre : que in multis locis aliter habet q̄ libri hebraici : ſm q̄ declarat Hiero⁹ in libro de hebraicis questionib⁹ : ⁊ in pluribus alijs locis : ⁊ alij expositores sacre scripture legendo uel scribendo idē dicunt : ⁊ tū ſm Hieronymū in secūdo ꝓlogo sup Beñ. ⁊ in pluribus alijs locis ꝓ veritate littere habenda in scriptura veteris testamenti recurrendum est ad codices hebreorum. In hoc tamen valde cauendū est : q̄tum ad passus scripture veteris testamenti : qui de veritate xp̄i ac de consequentibus ad hoc loquunt : quos aliquos iudei corruperunt ad detensionem sui erroris : prout in parte declarau̅ in quadam questione de diuinitate xp̄i : ⁊ adhuc declarato plenius quando passus tales occurrent domino concedente. In illis aut ē in quib⁹ nō est verisimile q̄ aliq̄d mutauerint : cū nec causam hoc faciēdi habuerint : nullū videt periculum : sed magis securum : scōm dictum beati Hieronymi : in dubijs recurrere ad textū hebraicū tanq̄ ad originale pro veritate textus declaranda. Sciendum etiam q̄ sensus litteralis est multum obumbratus : ꝓpter modum exponendi cōmuniter traditum ab alijs : qui licz multa bona dixerint : tamen parum tetigerunt litteralem sensum : ⁊ sensus mysticos intantū multiplicauerunt : q̄ sensus litteralis inter tot expositiones mysticas intercept⁹ partim suffocatur. Item textum in tot particulas diuiserunt : ⁊ tot concordantias ad suū ꝓpositum induxerunt : q̄ intellectū ⁊ memoriam in parte confundunt ab intellectu litteralis sensus animū distrahentes. Hec igitur ⁊ similia vitare ꝓponens cum dei adiutorio intendo circa litteralē sensum insistere : ⁊ paucas valde ⁊ breues expositiōes mysticas aliquando interponere : licz raro. Similiter intēdo non solum dicta doctorum catholicorum : sed etiā hebraicorum : maxime Rabbi Salomon qui inter doctores hebreos locutus est rationabilius : ad declarationem sensus litteralis inducere. Aliqua etiam dicta hebreorum valde absurda aliquando licz valde raro interponā : non ad tenendum ea uel sequendū : sed ut p hoc appareat quanta cecitas cōtigerit i israel. scōm dictū Pauli aplī ad Ro. xj. ꝓpter quod etiā dictis hebreorum non est inhrendū : nisi q̄tum rationi consonant ⁊ littere veritati. Item omissis ꝓlogis a principio Beñ. incipiā : tum quia residuum vite mee nō credo ad expositionē totius sacre scripture sufficere : ⁊ ideo nolui in exponendis dictis beati Hiero. uel alterius cuiuscūq̄ doctoris imorari : tū q̄ dicti ꝓlogi parū faciūt

ad intellectū librorū sequentiū: ut mihi videf: tum quia vnus alius frater videlz Brito de ordine nostro ꝓlogos biblie valde sufficienter exposuit: qō opus babef coiter: ⁊ ideo intendere iterū expositioni dictorum prologorum non mihi necessarium videbaf. Aliquorū tamē librorum ꝓlogos exposui: sup quos scripsi anteꝙ a libro Beñ. in clvarem. Postremo quia nō sum ita peritus in lingua hebraica uel latina quin in multis possim deficere: ideo protestor ꝙ nihil intendo dicere assertiue seu determinatiue: nisi ꝙtum ad ea que manifeste determinata sunt p sacrā scripturam uel ecclesie auctoritatem. cetera ꝯo omnia accipiant tanꝙ scholastice ⁊ per modū exercitij dicta. ꝓpter qō omnia dicta ⁊ dicenda suppono correctioni sancte matris ecclesie: ac cuiuslibet sapientis: pium lectorē ⁊ caritatiuū flagitans correctorem. Verūtamē anteꝙ descendam ad expositionem littere premitto septē regulas exponendi sacram scripturam: quas tangit Isidor⁹. j. libro de summo bono. ca. xx. ⁊ vocant iste regule ab aliquib⁹ claues: quia p eas intellect⁹ scripture aperit in multis. Prima est de domino ihu xpō ⁊ eius corpore mystico. qō est ecclesia: quia ꝓpter cōnexionem capitis ad corpus sacra scriptura sub vno contextu quasi sub eadem psona aliquādo loquit de vtroꝙ: de vno transiens ad aliud: verbi grā Isaie. lxj Induit me vestimentis salutis: ⁊ indumento iusticie circūdedit me: quasi sponsū decoratū corona: ⁊ quasi sponsam ornatā monilibus suis. Nō enī dicit hic: quasi sponsum ⁊c. intelligitur de xpō. ⁊ qō subditur: quasi sponsam ⁊c. intelligitur de ipsa ecclesia. Similiter Cant. j. Osculef me osculo oris sui: quia melioza sunt vbera tua vino. cū enī dicit osculef me ⁊c. verbū est sponse frui sponso desiderantis. ⁊ qꝫ subdit: quia melioza sunt vbera ⁊c. verbum est sponsi: sponsam cōmendantis. Unde in talibus sic cōnexis ratione predicta debet lector prudens attendere qd conueniat capiti: ⁊ quid corpori. Secūda regula ē de corpore domini vero ⁊ simulato. Ecclesia enim que est corpus dñi mysticū: ut predictum est: est quasi sagena nondum tracta ad littus: ⁊ ideo habet malos pmixtos cum bonis vsqꝫ ad iudicium: in quo separabunt bi ab illis: ⁊ ideo in sacra scriptura aliquādo mali cōmendant cū bonis quib⁹ sunt pmixti: sicut Osee. xj. Puer israel ⁊ dilexi eum. Et econuerso aliquādo boni vituperant cū malis: sicut Isa. j. Cognouit bos possessorem suū: ⁊ asinus presepe domini sui. israel aūt me non cognouit: ⁊ populus meus nō intellexit. Aliquando etiā in eodem textu exprimitur quid ad bonos pineat: ⁊ quid ad malos: sicut Cant. j. dr: Nigra sum sed formosa filie hierusalē sicut tabernacula cedar: sicut pelles salomonis. Verba sūt sponse: que rōne malorū in ecclesia contentorum dicit: Nigra sū: ꝫ rōne bonorū subdit: sed formosa. ⁊ quod subdit quasi pro exemplo: sicut tabernacula cedar. ad malos refert. Cedar enī fuit filius Ismaelis: ut habet Beñ. xxv. a quo descenderunt saraceni. Nō aūt subditur: sicut pelles Salomonis. refert ad bonos. per Salomonē enī hic intelligit ipse deus scōm expositores catholicos ⁊ hebreos: ⁊ ideo pelles eius dicunt: quibus operiebat tabernaculū in quo boni colebāt deum. Tertia regula est de spiritu ⁊ littera: ⁊ p̄m qꝫ accipit sub eadem lrā sensus historicus ⁊ mysticus: qꝫ veritas historie est tenenda: ⁊ tamen ad spirituale intellectum est referenda. hoc modo exponit ista littera coiter. Potest etiā aliter exponi: ut referat ad sensū litteralē tm̄ sicut ⁊ alie. Circa quod cōsiderandū ꝙ eadem littera aliquando habet duplicē sensū litteralē. verbi grā. j. Paral. xvij. dicit dñs de Salomone: Ego ero illi i patrē ⁊ ipse erit mihi in filiū. Et intelligit de salomone ad litterā inqntū fuit filius dei p adoptionē i iuuētute: ꝓpter qō Nathan prophēta vocauit eum amabilē dño: ut habef. ij. Reg. xij Predicta etiā auctoritas: Ego ero illi in patrem ⁊c. inducit ab apl'o ad Heb. j. tanꝙ dicta de xpō ad litteram: quod patet ex hoc: quia apostolus inducit eam ad ꝓbandum ꝙ xps fuit maior angelis. talis autem ꝓbatio non potest fieri p sensum mysticū: ut dicit Aug⁹ ꝑtra Vincentium donatistam: ut supꝫ allegatum est. predicta enim auctoritas impleta fuit ad litterā in Salomone: minus tamen ꝓfecte: quia fuit dei filius p gratiā solū. In xpō autē perfectius: qui est dei filius per naturam. Licz autē vtraꝙ expositio sit litteralis simpliciter: secunda tamen que est de xpō spiritualis ⁊ mystica est p̄m quid. inqntū Salomon fuit figura xpi. Quarta regula est de specie ⁊ genere: siue de parte ac toto cum de vno transit ad aliud ⁊ econuerso: sicut Isa. xlij. primo loquitur contra babylonem specialiter. cū dicit: Onus Babylonis ⁊c. ⁊ transit ad intelligendū verbū de toto mūdo generaliter. per hoc qō subdit: A sūmitate celi dominus ⁊ vasa furoris eius: ut disperdat omnē terram. Postea reuertit ad loquendū contra Babylonē specialiter. cum dicit: Ecce ego suscitabo sup vos medos: qui argentū non querant ⁊c. quia Darius medus cum Cyro nepote suo cepit Babyloniā: ⁊ interfecit Balthasar regē Babylonis: ut habef Daniel. v. Quinta regula est de tēporibus. que contingit quadrupliciter. Uno modo p synodochē quando ponitur pars temporis ꝓ toto: sicut in euangelio dicit christus tribus diebus iacuisse in sepulchro: ⁊ tamē prima & dies ⁊ tertia non fuerunt integre. Alio modo propter minutias tpis que aliquando in scriptura computant: ⁊ aliquādo omittunt. Et p̄m hoc scriptura sacra loquens de aliquo numero annorum in pluribus locis: aliquādo i vno loco ponit plures annos minutias predictas computando: In alio ꝯo loco ponit pauciores dictas minutias omittendo. Tertio modo contingit: eo ꝙ cōputatio annorū incipit i vno loco a priori termino: in alio a posteriori: sicut Beñ. xv. dictū fuit Abrahe: Semen tuū futurū peregrinū quadringētis annis. Et Exo. xij. de ista peregrinatiōe dicit: ꝙ mansio filiorum israel i terra egypti fuit quadringentoꝝ triginta annorū: quia cōputatio hui⁹ maioris numeri incipit a tempore quo dictū fuit Abrahe. Beñ. xij. Egredere de terra tua ⁊c. Cōputatio aūt minoris numeri incipit a natiuitate Isaac que fuit triginta annis post egressū Abrahe de Aran: ut plenī⁹ videbit infra. Exo. xij. Quarto modo contingit eo ꝙ scriptura sacra loquit de futuro p modum preteriti: sicut Isaie. ix. Parvulus natus est nobis ⁊c. ⁊ hoc est ad denotandū certitudinem prophetie: cuius euentus de futuro est ita certus sicut iam preterisset: ⁊ hoc est propter certitudinē diuine prescientie ex qua fit reuelatio ipsi prophete. Aduertendū tamen ꝙ talis modus loquendi non habet locum nisi in prophetia predestinationis que est quando aliquod futurum contingēs reuelatur prophete eo modo quo est in prescientia dei: que infallibiliter futura intuetur sicut presentia ⁊ preterita. In prophetia ꝯo cōminationis non habet locum: que est quando aliqua pena reuelatur ꝓpter infligenda populo: uel alicui psone: nō p̄m ꝙ est i dei prescientia sed p̄m ordinem causarum secundarū: utpote p̄m demerita hominū: sicut est illa ꝓpheta Jone. iij. Adhuc. xl. dies ⁊ Ninive subuertef. hanc enī subuersionem merucrunt peccata illius ciuitatis. Verūtamen quia talis causa mutabilis est: ideo effect⁹ aliquādo nō sequit. sicut i ꝓposito: quia niniuite egerunt penitentiam: ⁊ sic dominus non inflixit penam cōminatam. Sexta regula est de recapitulatione ⁊ anticipatione. In sacra enī scriptura non semꝫ eodem ordine gesta ⁊ facta scribunt quo fiūt: ⁊ ideo quādo preponūt posteriora dicit anticipatio. quādo aūt fit econuerso dicit recapitulatio: sicut Beñ. x. de filijs Noe dr: Ab his diuise sunt insule gentiū in regionibus suis: vnusqsq; p̄m linguam suā ⁊c. Et infra eodē ca. hi sunt filij Cham in cognationibus ⁊ linguis ⁊ generationibus ⁊c. Et postea. xj. ca. dr Erat aūt terra labij vnius ⁊ sermonū eorundē. Ex quo patz ꝙ illud quod predicit de diuisione linguarum dicit p anticipationem. Similiter Beñ. ij. postꝙ Moyses primo cā. descripserat creationē celi ⁊ terre: ⁊ distinctionē: ⁊ ornatū partiū mūdi dicit: Iste sunt generatiōes celi ⁊ terre in die quo create sūt. Ex quo patet ꝙ hoc dicit p recapitulationem. Septima regula est de diabolo ⁊ eius corpore. scōm enī ꝙ dicit beatus Gregor⁹ omel. x. Certe iniquorum omniū diabolus caput est. ⁊ hui⁹ capitis membra sunt omnes iniqui: Et ideo ꝓpter connexionem capitis ad membra scriptura loquens de vno in eodem contextu transit ad loquendū de alio: sic Isa. xliij. loquens de rege Babylonis qui erat diaboli membrū: transit ad loquendū de principe demonū. cum subditur ibidem: Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris? ⁊ Ezech. xxviij. loquēs de principe Tyri transit ad loquendum de diabolo. cum subditur: Tu signaculum similitudinis plenus sapientia: perfectus decore: in deliciis paradisi dei fuisti. His igitur premissis de regulis seu

claubus exponendi sacram scripturam·cum confidentia diuini adiutorij ꝛescendamus ad litteram exponendam.

Cuiusdam clarissimi viri ex ordine minorū in epistolas Hieronymi expositio felicē incipit.

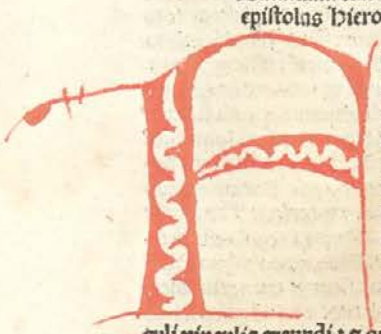

Frater Ambrosius ꝛc̄. Ad euidentiam huius epistole quā scribit Hieronymus ad Paulinū presbyterum: qui elegantis fuit ingenij: sicut patz in secunda epistola ad eundem: qui renunciare volens seculo: cuiusdam sororj sue tenebaꝫ vinculo: ne gradu incederet expdito. hic ꝙ Ambrosiū monachū scripsit Hieronymo significans ei ꝛesiderium: quod habebat intelligēdi sacras scripturas: ⁊ a seculi vinculis exeundi: ⁊ quesiuit vtrū sine ꝛectore posset habere sacrarum intelligentiam scripturarum. addidit etiam. ꝙ ut eas posset addiscere: multum ꝛesiderabat cū beato Hieronymo cōuersari. Cui rescribit beatus Hieronym⁹ dicens: Frater Ambrosius ꝛc̄. Ista epistola diuiditur in tres partes scilicz in partē exordialem: narrationem: ⁊ conclusionem. In parte exordiali benivolentiam captat. In narratione intentionem explicat. In conclusione propositum ipsius non prolongandum ꝛeterminat. Prima pars incipit hic: Frater Ambrosius. Secunda ibi: Legimus. Tertia ibi: Festina queso. Captat autem benivolentiā cōmendans eum ꝛe missione munerū: ꝛe fidelitate amicitiarū: ꝛe timore dei: ⁊ diuinarum studio litterarum. Partes per se patent in littera. Secunda pars in qua intentionem explicat·recipit partium subdiuisionem. Primo enim intendit eum inducere ut sibi sacre scripture ꝛectorem querat. Et hoc facit dupliciter. Primo enim monet ad aliorum imitationem. Secūdo ostendit consequentē vtilitatē. Et primo proponit gentiles philosophos ad imitandum·ibi: Legimus ꝛc̄. Secundo proponit Paulum catholicum. ibi: Quid loquar. Tertio vtilitatem que cōsequiē ex audiendo ꝛectore ostendit·ibi: Habet nescio quid ꝛc̄. ⁊ infra iij. ca. Paulus apostolus ꝛc̄. vbi dicit ꝙ Paulus multum profecit ex ꝛectrina Gamalielis. Secūdo arrogantiam euitat·ibi: Nec hoc dico. vbi ⁊ Paulini ardorem ad studendum ⁊ humilitatem ad proficiendum commendat: Quia ꝑo sacerdos erat: cuius est legē intelligere: aliis preesse: ⁊ alios ꝛocere: ideo tertio in triplici statu scientiam sacre scripture esse necessariam probat: ⁊ ꝛefectum ipsius esse damnosum. Et primo ostendit scientiam esse necessariam in statu prelationis·ibi: Timotheum ꝛc̄. qui fuit episcopus. Secūdo in statu sacerdotalis dignitatis·ibi Malachias propheta. Tertio in statu officij predicationis·ibi: Cur Paulus apostolus ꝛc̄. Econuerso autē ꝛefectum hui⁹ scie in quolibet statu probat esse damnosum·ibi: Sancta quippe rusticitas. vbi ꝛectam iusticiam ostendit simplici potiorem. Quia ꝑo Paulinus secularibus erat litteris eruditus: ne crederet ꝙ per se posset sacram scripturam intelligere: ideo quarto ostēdit ꝙ non posset nisi diuina gratia reuelante. gratia eni reuelat mysteria: ad quorum cognitionem non peruenit scientia secularis. Sic reuelata fuit ꝓpō ꝑm humanitatem. vnde dicit: Pharisei stupent. Sic reuelata fuit discipulis. vnd; dicit: Mirantur in Petro ⁊ Johanne ꝛc̄. Sic prophetis ⁊ patriarchis: sic patet in littera. Sed ad horum noticiam non peruenit scientia secularis. vnde dicit: Hoc doctus Plato ꝛc̄. Et subditur quasi conclusio huius partis·cum dicit: Lex eni spiritualis est. id est spiritualiter intelligenda. vnde reuelatione opus est. Quinto ostendit sacram scripturā sine ꝛectore non posse intelligi: propter sui difficultatem·ibi: Liber in Apocalypsi. Et protenditur ista pars vsq; versus finē septimi capituli·ibi: Ꝏro te frater ꝛc̄. Et primo ostendit difficultatem istam particulariter. Secundo generaliē in principio septimi capituli·ibi: Videlicz ꝛc̄. Itē primo ostendit istam difficultatem absolute·cum dicit: Liber in Apocalypsi. Secundo in comparatione ad alias scientias·ibi: Taceo ꝛe grāmaticis. vbi arguit per locum a maiori: ꝙ si aliarū scientiarum que minus difficiles sunt: sine ꝛectore non possit haberi noticia: multo magis non potest intelligi sacra scriptura: que magis est difficilis ⁊ quasi aliarum omniū complexiua. Ꝛe aūt alie scientie non possint sciri sine ꝛectore ostendit. ⁊ primo exemplificat ꝛe liberalibus·ibi: Taceo ꝛe grāmaticis. secundo ꝛe mechanicis·ibi: Ad minores artes ꝛc̄. In fine confutat multorum presumptionem qui volunt ꝛocere scripturam cuius nunq; habuere noticiam·ibi: Sola scripturarum ars. Et horum ꝛectrinam arguit multipliciter: tum quia inepta est·ibi: Hanc garrula anus. tum quia superba·ibi: Alij abducto ꝛc̄. tum quia probrosa·ibi: Alij dicunt probpudor a feminis. tum quia erronea·ibi: Taceo ꝛe meis similibus: tum quia ridiculosa·ibi: Puerilia sūt hec ꝛc̄. Secunda pars in qua ostendit difficultatem sacre scripture: diuiditur in tres partes. In prima ostendit veteris testamēti difficultatem: per singulos libros discurrendo. In secunda ostendit affectum suū ad sacram scripturam: humiliter suam ignorantiam cōfitendo. In tertia innuit difficultatem librorum noui testamēti: eos breuiter perstringēdo. Prima pars incipit ibi: Videlicz manifestissima est genesis. Secūda ibi: Cernis me ꝛc̄. Tertia ibi: Tangam ⁊ nouum ꝛc̄. Ponit autem quasi conclusionem istius partis·ibi: Ꝏro te ꝛc̄. vbi dicitur ꝙ licz sit ita difficilis: tamen meditanti ⁊ contemplanti est vtilis ⁊ suauis. vnde subdit: Nonne videtur tibi ꝛc̄. Monet etiam ne contemnat sacram scripturam ꝓpter ꝛerborum ruditatem. Cuius assignat multiplicem rationem. littera plana est. Sexto humiliter se excusat: ꝙ quasi sciens magisterium non affectat: sed quasi socius collaboraturus allicit ut veniat. Primum tangitur ibi: Non sum tam petulans ꝛc̄. Secundū ibi: Magisteriū renuens ꝛc̄. Multa autem ponit allicitiua. primū est status equalitas·ibi: Comitem spondeo. Secundum est proficiendi facultas: ibi: Petenti datur ꝛc̄. Tertiū est sacre scripture dignitas·ibi: Hiscamus in terris. Quartum est receptiui consortis vrbanitas·ibi: Obuijs te manibus ꝛc̄. Quintum est cooperandi voluntas·ibi: Et ne inepte ꝛc̄. Sextum est amicabilis societas·ibi: Habes hic amantissimum tui ꝛc̄. Tertia pars principalis scilicz conclusio·incipit ibi: Festina queso ꝛc̄. In qua hortatur Paulinum ut cito exeat ꝛe seculo. Et inuitat ad duo: scilicz ad vitāda multa pericula: ⁊ ad abiscienda mundi retinacula. Primū notatur sub metaphora nauicule: cui circūquaq; imminent pericula. vnde dicit: Et terenti in salo nauicule ꝛc̄. Secundum notatur ibi: Nemo renunciaturus ꝛc̄. Est autem duplex mundi retinaculum quod retardat seculo renunciaturum. Primum est amor pecunie. Secundum timor penurie. Amor pecunie consideratur in tribus. In venditionis rerum retardante sollicitudine. In contentiosa repetitione. In alienandi voluntate. Retardantem vendendi sollicitudinem excludit·cum dicit: Nemo pōt bñ ventre ꝛc̄. Et ne Paulinus obtenderet oportere se esse sollicitum contra venditionem rerum propter suam necessitatem: uel propter aliorum vtilitatem·vtrūq; excludit. Ꝛe non propter necessitatem oportet hoc facere·ostendit ibi: Quid ꝛe tuo. Ꝛe non ꝓpter aliorum vtilitatē·ostendit ibi: Nisi tu semp recreatūnas ꝛc̄. Et quia deus magis querit nos ꝙ nostra·subiungit: Totum domino debit ꝛc̄. Item deus magis acceptat affectum ꝙ datum: ⁊ ad hoc probandum inducit apostolos: viduam ⁊ Cresū. vnde dicit: Apostoli ꝛc̄. Contentiosam repetitionem excludit ibi: Tollenti tunicam ꝛc̄. ⁊ est sumptū ꝛe Matth. v. Alienandi voluntatem excludit·ibi: Si habes in potestate rem tuā vende. id est voluntarie dimitte: uel aliena dato. Hec est contrarium quod prius dicit: Nemo potest bene vendere·quia ibi prohibetur venditio retardans ⁊ impediens. hic ꝓ conceditur venditio indilata ⁊ expediens. Secundum retinaculum est timor penurie: sicut habetur hic de auaro ꝙ ei deest tam quod habet ꝙ quod non habet. Timent autem renunciare seculo tripliciter. timent enim penuriam opum: penuriam victualium: penuriam vestimentorum. Istam autem triplicem penuriā excludit per triplicem voluntarie paupertatis sufficientiā. Primam excludit ibi: Credenti: supple diuinis consilijs totus mundus diuitiarum est. ⁊ infra: Tanq; nihil habentes ⁊ omnia possidentes. Item ꝙ secunda ⁊ tertia timeri non ꝛebeant·ostendit cū dicit: Victus atq; vestit⁹.

Quia ꝙ̃ Pharao vrelictus: surgit in scādalū: cōtra cās tentationes vat salubre remediū dicens: Facile cōtemnit omnia ⁊c. Et sic patet diuisio ⁊ cōtinentia epl̄e presentis: Nunc ad expositionem littere accedamus.

a Frater Ambrosi⁹ ⁊c. Istā lrām inueni in eplis Hieronymi. Construe sic: Frater q̃dā noīe Ambrosi⁹: pferēs mihi munuscula tua, a te missa, vetulit: ⁊ i. simul. suauissimas lrās: q̃ pferebāt. i. ptendebāt. fidem. i. certitudinē uel veritatē. fidei. i. fidelitat̃. pbate. ꝓ operū exhibitionē. a p̄incipio amicitiarū inter nos cōtractarū. ⁊ pferebant fidē i. certitudinē siue veracitatē, veteris amicitie. q. d. hū apparebat in litteris tuis ꝙ fuisti tu in fidelis ex q̃ nos mutuo dilexim⁹: ⁊ q̃a vere dilexisti me. In modernis bibl̄is scribit̄ sic. Que in p̄ncipio amicitiarū fidem iam pbate fidei: cōstructio nō mutat. Et sequit: Et veteris amicitie noua pferebāt. i. ptendebāt noua amicitie veteris. i. ꝙ vet⁹ amicitia renouata erat ꝓtum adferoꝛē dilectionis. Sed melioꝛ esset lrā Veteri in dativo: ⁊ Noua in accusativo. Et tūc ꝓstrue sic: Que a p̄ncipio. i. exordio litterar̄ pferebāt. i. ꝓponebant siue ꝓlocabāt fidē amicitiar̄ modernā. fidei. i. veracitati. iam. pbate ꝙ multos annos. Et: p id est. Noua amicitiā veteri pferebāt. i. ꝓponebāt. quasi diceret: in litteris tuis ptendebat ꝙ veracius ⁊ fideli⁹ me modo diligis ꝙ vnq̃ fecer̄. b Vera enī illa necessitudo ē. i vera amicitia. que dicit̄ necessitudo a nectendo quia nectit animos alias amicos in dilectiē. c Et xp̄i glutino copulata. Caritas dicit̄ glutinū xp̄i: q̃ ita vnit homines sicut glutinū asseres. d Qua non vtilitas rei familiaris. i. ꝓpria vtilitas. e Nō subdola. i. ficta. f Et palpans id est blandiēs uel mulcēs. g Adulatio. supple cōciliant. h Conciliāt. i. ꝓiungūt. Cōciliare enī dicit̄ amicū ⁊ cōcordē facere ꝓiungere ⁊ sociare: ⁊ sicut ait Hugu. maioribus minores ꝓciliant ⁊ nō ecōuerso. i Legim⁹ i veteribus hist̄oriis. i. in libris antiquarū hist̄oriarū. Hist̄oria ē narratio rei geste p quā ea q̃ in ꝑterito facta sūt dinoscūt. Dicit̄ aūt ab hist̄orin grece: qō ē videre uel agnoscē. Apud veteres enī nemo conscribebat hist̄oriā nisi is q̃ interfuisset ⁊ ea que scribēda cēnt vidisset. ita dicit Isi. etymo. j. Alide in opusculo de significatiōib⁹ vocabulor̄ Biblie: ⁊ inuenies alia multa de hist̄oria que causa brevitatis hic ꝑtermitto. k Lustrasse, puincias. i. circuisse regiōs multas. Lustrare multa sign̄t: que habēt ꝓ hos ꝓsus: Lustro circūdo vel signat: lustro sereno: Purgo: circūeo: lumino: siue pio. Et inde dicit̄ h lustrū. i. purgatio uel circuit⁹: uel luminatio: uel antrū: uel p̄stibulū: uel spaciū q̃nq̃ annor̄. Hec omnia melius inuenies in p̄dicto opusculo. l Nouos. i. ignotos. m Adisse ꝓpos. resume supple legim⁹. n Coram quoq̃ videret. i. ut p̄sentialiter videret eos quoꝝ famā p scripta nouerāt. Cora. i. p̄sentialit̄. aduerbiū ē. o Sic Pythagoras memphiticos vates. scz adiit uel pagrauit. Nota ꝙ Pythagoras philosoph⁹ fuit de Samos insula oriūd⁹. Vñ Isi. etymo. xiij. Samos insula ē in mari Egeo vbi nata est Juno: ex qua fuit Sibylla Samia: ⁊ Pythagoras Sam⁹ a quo phie nomē inuentū est. Itē Aug⁹. de ciui. dei. li. viij ca. ij. Duo phor̄ genera tradunt. Unū italicū ex ea pte italie q̃ quōdā magna grecia nūcupata est. Alter ionicū in eis ꝛris vbi ⁊ nūc grecia noīat. Italicū gen⁹ auctorē habuit Pythagorā Samiū ⁊c. ⁊ seq̃t: Iste inērogat⁹ q̃d ꝓfiteret: philosophū se esse respōdit. id ē studiosū uel amatorē sapie: quoniā sapientē ꝓfiteri arrogātissimū videbat ⁊ ceca. b adijt. q Vates. i. phos. Vates dicūtur pbi a vas vasis ⁊ tixos qō ē ve⁹ q̃si vas dei. videt enī ꝙ deum ꝓtineant ꝓpē profūditatem scientie quā habēt. p Memphiticos. i. egyptios a mēphi ciuitate egypti quam edificauit Epaphus filius Jouis. sicut dicit Isidor⁹ etymologiar̄. xv. Istā hist̄oriā tāgit Valeri⁹ maximus li. viij. dicens: Pythagoras ꝓfectissimū op⁹ sapie a inuētā perit⁹ ⁊ ois honestatis ꝓcipiēde cupiditate ingressus: nihil enī quod ad vltimū sui ꝓfectu⁹ est fūē: non ⁊ mature ⁊ celeriter incepit Egyptū petijt: vbi lris gētis illius assuefact⁹ ꝑiti eni sacerdotum cōmentarios scrutatus est: innumerabilium seculorum obseruationes cognouit ⁊c. Per p̄dicta pz ꝙ falsi libri habēt Memphiticus. r Sic Plato egyptū ⁊ archytā tarentinū supple adijt uel pagrauit. Plato plus quidā fuit: cuius iter in egyptū tangit Valerius maximus. libro. viij. dicens: Plato patriā Athenas p̄ceptorē Socratē sortit⁹: ⁊ locū ⁊ nomē doctrine fertilissimū ingenij quoq̃ diuina instruct⁹ abūdantia: cū omniū morali⁹ iam sapientissimus haberet: eo quidē vsq̃ ut si ipse iupiter celo descendisset. nec elegantioꝛe nec ꝛatioꝛe facūdia vsur⁹ videretur. Egyptū pagrauit: dū a sacerdotib⁹ eius gentis geometrie multiplices numeros celestiū obseruatione rationū ꝓcepit ⁊c. Et sequit ibi: Quo minus miroꝛ italiā trās greſſum: ut ab Archyta tarentino Pythagore p̄cepta ⁊ instituta acciper. Aug⁹. viij. li. de ciui. dei. ca. iiij. multū cōmendat illū: ⁊ dicit inf alia. In egypto didicit: q̃cūq̃ illic magna habebāt atq̃ vocabāt. Egypt⁹ dicit ab egyço qō est approximo ⁊ potamos qō est fluuius ꝓpter Nylū fluuiū egypti. Uel scom Isidoꝛ etymol. xiij. Egyptus que prius aerea dicebat. ab egypto fratre Danai postea ibi regnante nomē accepit. De archyta dicit Valeri⁹ maxim⁹ in. iij. li. Tarentinus Archytas dū se Pythagoꝛe p̄cepti metaponti penit⁹ imergit. magno labore longoq̃ tpe solidū op⁹ doctrine cōplex⁹. postq̃ patriā reuertit ⁊ rura sua reuisere cepit. animaduertit negligētia villici corrupta ⁊ pdita: intuensq̃ male meritū: sumpliss̄em inquit a te suppliciū: nisi tibi irat⁹ essem. maluit enī ipunitū dimittē q̃ ꝓpē ira iusto grauius punire. Tarentin⁹ aūt dī: quia erat a tarento ciuitate: de qua dicit Isi. etymol. xv. Taras Neptuni fili⁹ fuit: a quo tarentū ciuitas ⁊ cōdita ⁊ appellata est. Itē Horati⁹ in li. Smonū: Pectinib⁹ patulis iactet se molle tarentū. Pectines sūt q̃dā pisces q̃ dicūt gallice plaiç. Et nota ꝙ preter ē instrumentū texēdi ⁊ pectēdi. Itē piscis quidā: ⁊ plectrū citbare: inferior pectes: rastrū agme uel choꝛea, ꝓsus: Cerit nat pectit preter modulamina cōdit. Agme cū rastro sic pulē pectine signo. s Eāq̃ ozā ⁊c. pagrauit. Peragrare multa sign̄t. dicit̄ enī circuire: perambulare: inquirēdo puagari: perrare: puadere ⁊c. Vñ ꝓstrue sic: pagrauit. i. pambulauit. eam ozā. i. eā regionē. ꝓsus: Aspires loꝛā temp⁹ tibi significabit. Si nō aspires lymbū dabit ⁊ regionē. Dic glo. Eam ozā italie: italicā regionē q̃ quōdā magna grecia dicebat. de hoc dicit Aug⁹. viij. li. de ciui. dei. Et inde in eas italie ptes venies vbi Pythagoꝛeoꝛū fama celebrat: quicq̃d italice phie tūc florebat: audit̃ eminētioꝛib⁹ i ea doctoꝛib⁹ facillime cōprehēdit. Quare aūt dicebat magna grecia ꝙ Isidoꝛ qui dicit in. xiij. etymol. Italia enim a grecis populis occupata magna grecia nuncupata est. Deinde a regis nomine Saturnia

Incipit epla sancti Hieronymi ad Paulinū presbyterꝫ: de oīb⁹ diuine hist̄orie libris. Capm. I.

Frater ambrosius tua mihi munuscula pferēs de tulit simul ⁊ suauissimas lrās: que a p̄ncipio amicitiarū fidē ꝓbate iam fidei: ⁊ veteris amicitie noua preferebant. Vera enim illa necessitudo est: ⁊ xp̄i glutino copulata: quā nō vtilitas rei familiaris: nō p̄sentia tm̄ coꝛpoꝛ: non subdola ⁊ palpās adulatio: sz dei timoꝛ ⁊ diuinaꝝ scripturaꝝ studia cōciliant. Legim⁹ i veterib⁹ hist̄oriis: quosdā lustrasse puincias: nouos adijsse ꝓpos: maria transisse: ut eos quos ex libris nouerāt: coram quoq̃ viderēt. sic Pythagoras mēphiticos vates: sic Plato egyptum ⁊ archytam tarētinū: eamq̃ oza

mor ⁊ Latium dicta est: eo ꝙ idem Saturnus a Ioue: sedib⁹ suis pulsus ibi latuerit. Postremo ab Italo siculorum rege ibi regnãte Italia appellata est. a Ut qui athenis magister ⁊c. Cõstrue sic: dico ꝙ peragrauit loca predicta: ut qui erat magister ⁊ potens Athenis. i. apud Athenas. Ciuitas ẽ in Grecia ãsi littoralis ab atha quod est littus: quia in littore posita. Vel dicuntur Athene ãsi immortales: quia ibi olim viguit sapientia que immortalis est: ⁊ sic dicunt ab athanatos quod est imortale Aug⁹ in. xviij. li. de ciuitate dei. ix. ca. dicit ꝙ Athene dicuntur a Minerua que grece Athena dicit. Et subdit multa verba causam assignãs quare a nomine ei⁹ denoiata ẽ ciuitas. dicit enī ꝙ cũ repente ibi apparuisset oliue arbor: ⁊ alio loco aqua erupisset: Decrops rex territus cõsuluit Apollinẽ Delphicũ ꝙd eẽt faciẽdũ ille respondit ꝙ olea Mineruam significaret: vnda Neptunũ ⁊ ꝙ esset in potestate ciuiũ ex cuius nomine duorum dor quorum signa illa essent: ciuitas vocaretur. Isto Decrops oraculo accepto omnes ciues vtriusq; sexus conuocauit. mos enī erat tunc in illis locis ut femine publicis cõsultationibus interessent Consulta igitur multitudine: mares pro Neptuno: femine ꝓ Minerua tulere sententias: ⁊ quia vna inuenta est plus feminarũ Minerua vicit. b Cuiusq; doctrinas gymnasia Athenie personabant. quia magna fama erat de doctrina ipsius. Athademia fuit villa Platonis: vbi idem Plato docebat. Et sicut quidam dicunt interpretatur luctus: ꝓter bellum quod ibi gestum est inter Apollinem ⁊ Neptunũ. Plato enim cum diues esset: ut posset vacare plebi elegit Athademiam villã ꝓcul ab vrbe non solum de sertam sed ⁊ pestilentẽ: ut cura ⁊ assiduitate morborũ libidinis impetus frangerentur: discipulicq; nullam sentirent voluptatem nisi illarum rerum quas discerẽt. Gymnasium autem dicitur generalis exercitior locus: apud Athenas locus erat vbi discebatur philosophia: ⁊ sapientie exercebatur studium. ⁊ sic accipitur hic. Nam gymnasium grece vocatur quod latine exercitiũ dicitur. hoc est meditatio. Gymnasia Athademie dicebantur studia uel exercitia studiorũ uel loca studij. Et dicit Isidorus in. xviij. etymol. Gymnasiũ dicit vbi exercentur athlete ⁊ cursorum velocitas comprobat. Hinc accidit ut omniũ propr artium exercitia gymnasia dicerentur. Et dicit a gymnos. id est nudus: quia iuuenes nudi exercenẽ in campo vbi sola verenda operiuntur. Item a gymnos dicitur hec gymnas. dis. scilicz pugna uel lucta: ⁊ quia magna lucta est in studio: recte gymnasium dicitur. vnde Eccle. ij. dicitur: Colluctata ẽ anima mea in illa. i. sapientia acquirẽda. cetera plana sũt. c Deniq; cũ lras ⁊c. Maiore mẽte fuit. Istã lrãm inueni in epistolis Hieronymi: cum quidã libri baberant: maior emente se fuit: quia scilicz philosophus erat: emptor nõ. Constructio patz. Sed nota ꝙ dicit litteras quasi fugientes. quia nullus potest ad pfectionem scientie peruenire: cum semper occurrit ei qõ possit addiscere. vnde Ecclesiastes. vij. Dixi sapiẽs efficiar: ⁊ illa longe⁹ recessit a me multo magis q̃ erat. d Captus a piratis. Pirata dicitur latro marinus. Unde Lucanus Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit. Et componitur a pir quod est ignis ⁊ ratis: quia semper portat ignem in rate. e Crudelissimo tyranno paruit. id est obediuit: quia ad mandatum Dionysij tyranni erulauit. vnde ait Valerius maximus libro. iij. loquens de Platone. Patria pulsus a Dionysio tyranno Megaram petierat: vbi cum ad Elxodorum principẽ eius vrbis domi conuenire vellet neq; admitteretur multum diuq; ante fores retentus: comiti suo ait: Patienter hoc ferendum est: forsitan enim ⁊ nos cum in gradu dignitatis nostre essemus: aliquid tale fecimus: qua tranquillitate consilij: ipse sibi conditionem exilij placidiorem reddidit. vnde bene dicit hic de ipso; f Tamen quia philosophus id est sapiens ⁊ discretus erat: g Maiore mẽte fuit. i. maiorẽ mentis constantiam habuit: ⁊ aduersa equanimus tolerauit. Et de isto tyrãno habetur in vj li. Valerij maximi: Dionysius cum hereditatis nomine a patre syracusanorum: uel siculanorum ac pene totꝰ Sicilie tyrãnidem accepisset matrimarum opũ dominꝰ exercituũ dux ⁊ rector: classium equitantiũ potens: propter inopiã litteras puerulos Corinthi docuit. b Ad Titũ liuium lacteo eloquentie ⁊c. Titus liuius scripsit historiã romanorum ab vrbe condita. Cuius mentionẽ facit Priscianus: qui dicitur manãs. id est diffluens fonte lacteo eloquentie: quia dulcem ⁊ placidam habebat doctrinã ⁊c i habuit illa etas inauditum ⁊c. extra vrbem. Hic ponitur extra pro preter. Et est sensus: Mirum est ⁊ inauditum ꝙ aliqui tam nobilem ciuitatem ingressi: aliud vivere quererẽt q̃ pulchritudinem ciuitatis ⁊c. k Apollonius sive ille magꝰ. In Plinio de naturali bistoria: duo leguntur Apollonij: quorum vnus dicebatur Apolloni⁹ pergamus: a Pergamo. i. Troia sic dict⁹: quẽ numerat inter auctores quos imitatur in tractãdo de naturis aialium: ⁊ de naturis arbor. Alter vo apellabatur Apollonius Tarentinus: a Tarento ciuitate. Et fuit vnus de illis quos imitat Plinius in tractando de naturis herbarum. Item Hieronymus in libro illustrium virorum ponit duos Appollonios: quorum vnus fuit senator romanus qui a seruo proditus ꝙ esset xpianus: ⁊ ꝓ xpo capite truncatus est. hic fuit vir discretissimus qui scripsit aduersus Montanum: Priscam: ⁊ Maximillam insigne ⁊ longum volumẽ: in quo asserit Montanum ⁊ insanos vates eius perisse suspendio: ⁊ forte de isto intelligit hic. l Magus a magnitudine scientie dicitur plus. Unde quem vulgus dicebat magũ. id est scientie magnũ Pythagorei uel Pythagorici dicebant philosophum. vñ dicit Chryso. sup illud Matb. ij. Magi ab oriente venerunt ⁊c. Magi nõ malefici: sed sapientes intelliguntur. m Pythagorici. i. Pythagore discipuli: uel sequẽtes doctrinam Pythagore: de quibus dicit Valerius maxim⁹ li. viij. ꝙ Pythagore tanta veneratio ab auditoribus tributa est: ut que ab eo acceperãt: in disputationem reducere nephas existimarent: quin etiam interpellati ad reddendum causam: hoc solum respondebant ipsum dixisse. n Persi populi sunt a Perseo rege vocati: qui e Grecia Asiã transiens ibi barbaras gentes graui diuturnoq; bello perdomuit. nouissime victor nomen subiecte gẽti dedit. Ita dicit Isido. etymol. o Caucasus mons est Indie sic dictus a candore: quia niuibus densissimis est candidatus. nam Caucasum lingua orientali dicit candidum. Istud sumit de Isido. etymol. xiij. p Albani ꝓpli sunt in ptib⁹ asiatice Scythie. Et dicũt sic ab assiduis niuibus uel qz cũ albo crine nascũt. hoz glauca ẽ oculis. i. picta est pupilla: adeo ut nocte plus q̃ die cernãt. Ita dicit Isido.

italie: que quondam magna grecia dicebat: laboriosissime peragrauit: ut q̃ athenis magister erat ⁊ potẽs. cuiusq; doctrinas achademie gymnasia personabant: fieret peregrinus atq; discipulus: malẽs aliena verecunde discere: q̃s sua impudẽter ingerere. Deniq; cũ litteras ãsi toto orbe fugientes prosequitur: captus a piratis ⁊ venũdatus: tyranno crudelissimo paruit: ductus captiuus vinctus ⁊ seruus: tamen q̃a philosophus: maior emente se fuit. Ad Titum liuium lacteo eloquentie fonte manantem: de vltimis hispanie galliarũq; finibus quosdam venisse nobiles legimus: ⁊ quos ad contemplationem sui Roma non traxerat: vni⁹ hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis: celebrandũq; miraculum: ut vrbem tantam ingressi: aliud extra vrbẽ quererent. Apollonius sive ille magus ut vulgus loquitur sive philosophus ut pythagorici tradunt: intrauit persas ptransiuit caucasũ: albanos

etymo.ix. a Scytie populi sunt de quibus dicit Isido. etymol.ix. Limes ē persius qui scythas ab Armenijs dividit Scytha cognominatus: a quo limite scytie ab aliq̄bus perbibentur vocati: gens antiquissima semp habita. Item in eodem: b Massagetie de Scythārum origine sūt: ⁊ dicti massagetie q̄si graues. i. fortes getie. nam sic Liuius argentum graue dicit. id ē massas. hi sūt q̄ inter Scythas ⁊ albanos septentrionalib⁹ iugis inhabitant. De quibus Lucan⁹ in. ij. Decurrant medica susis agmina massagetīe: scytbicus non alliget hister. c India ab Indo flumine quo ex occidentali clauditur: hec a meridiano mari porrecta vsq̄ ad ortum solis: ⁊ a septēntrione vsq̄ ad montem Caucasū puenit ⁊c. ita dicit Isido. li. xiij. Opulentissima. i. opib⁹ plenissima vel ditissima. Nam opes diuitie lentos plenus dicitur: Et inde opulentus. a. um. quod comparat: opulentior opulentissimus. d Phison amne transmisso. i. pertransito. De isto flumine habetur Ben. ij. de quo dicit Isido. in. xiij. etymol. Ganges fluuius quem Phison sacra scriptura commemorat: exiens de paradiso pergit ad Indie regiones. Dictus autem phison. i. caterua: quia ex decem fluminibus magnis sibi adiunctis impletur ⁊ efficitur vnus. Ganges aūt vocatus a Gangaro rege Indie. e Peruenit ad Bragmanas. populi sunt Indie a Bragmano rege ut quidam dicunt sic vocati. Mores autem illorum sūt hi: Bene bragmanarum pura ⁊ simplici vita vivit: nullis rerū capitur illecebris: nihil appetit amplius q̄ nature ratio flagitat. sola vivit alimonia quam tellus siue cultura producit. Hinc est q̄ nulla morborum genera nullus apud illos vsus medicine: quia parsimonia ē illis medicina: sed longa sanitas vsq̄ ad mortē: quā meta senectutis portauerit. vnde nemo parēs filij comitatur exequias: nullus altero superior: nullus ditior: nulla iudicia quia nulla corrigenda. Sed illi genti lex est: cōtra ius nō ire nature: nulli intendunt corporali operi: quia nō terrā colunt nec venantur: nec aucupantur: nec piscantur: nec lauant sua corpora: quia īmundis contactibus non sordescunt. sitim riuo sedant: edificia non construunt: sed in fossis telluris: aut speluncis: aut concauis montium latebris habitant. Idem locus dum viuunt mansioni. pficit dum morīuntur sepulture: non habent amictum pcciosū nec colore fucatum: sed papyri tegmine membra velant: nec in augenda pulchritudine plus affectant ipsi uel corū mulieres q̄ nati sunt. intelligentes q̄ nullus possit ⁊c. nature corrigere: vnde ornamentorum cultum magis reputant oneri q̄ honori. Non sunt apud eos fornicatio: incestus: adulterium: nec aliquis concubitus: nisi gingnēde prolis amore. Arma non sumūt. bella non gerunt: ē pacem moribus non viribus confirmant. non sunt apud eos ludicra spectacula: nec equina certamina: non ludi circenses: nec theatrales: sed solum mundi ornatum habēt delectabile uel detestabile spectaculum: nec exercent mercandi vsum: nec pegrinari cupiunt: ut species pegrinas contemplentur. Simplex apud eos eloquentia: non falerata rhetorum facundia: sed cōmunis ⁊ omnibus solum precipiēns nō mentiri. Varia ⁊ discordantia philosophorum dogmata nō sequuntur: sed eorum philosophia est. que iuuare non nisi iuste nouit nec nocere iuste. Templa nō orant: nec altaria: nec ī honorem domini pecudes mactāt confitentes ⁊ dicentes q̄ deus verbo propitiatur orantibus: quod solum ei cum homine est: suaq̄ nimis similitudine delectatur. Nam verbum ut aiunt: deus est: hic mundū creauit: hic regit atq̄ alit omnia: hoc ipsi fatent se venerari: hoc ipsū diligere: ex hoc spiritū traxere. Siquidem aiunt: deus ipse spiritus atq̄ mens est: atq̄ ideo non diuitijs terrenis ⁊ rerum largitate munifica: sed religionis operibus ⁊ gratiarum actiōe placat. Hec de moribus Bragmanarum ex epistola Dindimi ad Alexandrum excepta sunt. Sicut ait Hieronymus in libro illustrium virorum. Dindimus Alexandrinus captis a parua etate oculis: ob id quoq̄ elementorū ignarus: tantū miraculū sui omnib⁹ prebuit: ut dialecticā quoq̄ ⁊ geometriam que maxime visu indiget vsq̄ ad perfectum didicerit. Item plura nobilia cōscripsit. Itē inuenitur hic Dindim⁹ in singulari pro quedā mōte altissimo: ⁊ pluraliter dindima dindimorum. Item greci scribunt de eis q̄ longeui sunt. viuūt enī centum quinquaginta annos propter mūdiciam ⁊ complexionem bonam aeris: apud quos non est animal: nec quadrupes: non ferrum: non ignis: non vinum. hi venerantur familiarit̄ deum ⁊ indeficienter orant. Mulieres p̄o eorum seorsum manent interfluente Hyon greco fluuio vbi decidit in oceanū. viri aūt transfretant ad vxores suas mense Julio ⁊ Augusto. Cōmanent autem cū vxoribus suis per quadraginta dies: ⁊ iterū remeant. Cum autem vxor genuerit duos pueros non amplius accedit ad eam vir eius: nec illa alio viro approximat propter eorum multam religiositatem. Si p̄o contingat sterilem inter ipsas esse. vsq̄ ad quinq̄ annos transit ad eam vir ei⁹. ⁊ cognoscens q̄ vsq̄ ad quinquennium non parit nō amplius accedit ad eam: propter hoc nec multitudinem hominū habet regio eorum Et nota scōm quosdam q̄ hic bragmanis: dicitur rex eorum. ⁊ pluraliter hi bragmanes. nū. mibus. accusatiuo bragmanes uel nas. pro populo. ⁊ ita bragmanas est accusatiu⁹ grecus. Et ſm illos. pducit hec syllaba ma. sed ſm Hiero. declinatur hic ⁊ hec bragmana. huius bragmane: sicut Scytha. Hetha. Et ſm hoc credo q̄ corripiat vbiq̄ hanc syllabam ma. sicut salmana cumana ⁊ amana. Exemplū Hieronymi inuenies in epla ad Athletā de institutione filie sue. vltra medium: vbi dicit Hiero. q̄ iudaica superstitio ex parte facit in reiscione quorundam animaliū ⁊ escarum q̄ Indorum Bragmane ⁊ Egyptiorum gymnosophiste in polenta ⁊ oriza ⁊ pomis solo obseruant cito cur virgo xp̄i non facit in toto. Polenta dicit genus leguminis. put ponit hic. Oriza pulmentum de ordeo. f Ut Hiarchas. illum phm. g Sedentē in throno aureo: quia forte habebat cathedram deauratā: uel quia sapientia ibi docebat que auro in sacra scriptura cōparat. h Et potantē discipulos. De Tantali fonte i. de seculari sapia que dicit fons Tantali a Tantalo phō ſm quosdā. ſm alios Tantalus filius Jouis: ob culpā suā apud inferos sustinet talē pnā q̄ semp sitit: ⁊ habet aquā vsq̄ ad labiū inferius: ⁊ quādo vult bibere semp aqua refugit. Itē pulcherrima poma in arbore pendentia descendūt ei vsq̄ ab labiū supi⁹: ⁊ quando ipse vult ea apprehendere similiter refugiunt. Vñ ait Ouidi⁹ in. iiij. Methamor. vltra mediū: Tibi Tantale mille deprehendunt aque: quecq̄ imminet effugit arbor. Fons Tantali dicitur mundana sapientia: quā semp sitiunt curiosi: que semp refugit: q⁹ nunq̄ eos ad plenū reficit: q⁹ sic dicit Ecclesiastes. j. Nō saturat oculus visu: nec auris implet auditu. Itē de Marcysso dicit in. iij. Methamor. Dū sitim sedare cupit: sitis alta crescit ⁊c. i Inde p Elamitas ⁊c. Elamite q̄ perse dicunt ab Elam primogenito Sem. Hiere. xlix. dicit glo. Elam est regio Persidis uel rex Persarū. vñ elamite. k Babylonij. a Babylonia. l Chaldei populi sūt de quibus dicit Isido. etymol. ix. Caldei qui nūc chaldei vocant: a Caleth filio Hector fratris Abrahe cognominati sunt. m Medus rex fuit atheniensium qui post mortem Jasonis orientis plagam pdomuit ibiq̄ mediam vrbem condidit: gentemq̄ medorum suo nomine appellauit. Sed inueniemus in genesi: q̄ Madai auctor gentis medorū fuit. n Assyrij ab Assur filio Sem vocati: gens potentissima que ab Eufrate vsq̄ ad Indorum fines: omnem in medio tenuit regionem. o Parthi a scythis originem trahunt. fuerūt enim eorum exules. q̄ etiam eorum vocabulo manifestatur. nam scythico sermone exules Parthi dicuntur.

scythas °: massagethas ᵇ: opulentissima indie ᶜ regna penetrauit: ⁊ ad extremū latissimo phison ᵈ amne transmisso pueniᵉ ad bragmanas ut ᶠ hiarchā in throno sedentē ᵍ aureo ⁊ de tantali fonte potantē ʰ: int̄ paucos discipulos de natura de moribⁱ ac de cursu dierū ⁊ siderū audiret docētē. Inde ᵖ elamitas: babyloniosᵏ: chaldeosˡ: medosᵐ: assyriosⁿ: parthosᵒ:

a Syri ſm Iſido. ab Arā qui fuit q̄ntus a Sem dicti ſunt: quoꝝ metropolis fuit Damaſcus. Vel dicūt ſyri a ſuri: q̄ fuit nepos Abrahe ex cetbura: quos autē veteres aſſyrios: nūc nos vocamus ſyros. a pte totū appellātes. b Fenix. Latini frat te Libis egptioꝝ in Syriā, pfectus apud Sidonē regnauit: eoſq; pplos ex ſuo noīe Fenices: eamq; pui ciam Feniciam nūcupauit. c Arabes ſūt fatri a Saba filio ch̄ ſic dicti. Hēs ſuperiores populoꝝ iſtorum expoſitiones inuenies in. ix. li. Iſido. etymol. In. xiiij aūt dicit ipſe Arabia idē eſt q̄ ſacra. hoc enī ſignificare interpretat: eo q̄ regio thurifera ſit odores creās ⁊c. d Paleſtini ſūt philiſtei: q̄ p litterā ſermo hebre nō habet: ſed p eo phi greco vtūt: inde philiſtei p paleſtinis dicunt a ciuitate vtiq; ſua. Idē ⁊ Aleophili i. alienigene: ob hoc q̄ ſemp fuerunt ininici Iſrael. ⁊ longe ab eoꝝ genere. i. ſocietate ſeparati. ita dicit Iſido. etymol. ix. e Alexandriā autē dicit Plinius in littore Egypti maris a magno Alexandro conditam in Aphrice parte ab oſtio canopico duodeci paſſuū iuxta mare otrim lacum. Interiacet autē inter Egyptū ⁊ mare. f Ethiopia ſicut dicit Iſido. etymol. xiiij. dicit a colore populoꝝ quos ſolis vicinitas torret: veniq; vim ſiderum, pdit hominū color. eſt enī ibi iugis eſtus. nam quicq̄d eius ē ſub meridiano cardine eſt. multa alia ponunt ibi. In fine dicit ibi q̄ due Ethiopie ſūt vna contra ortum ſolis: altera contra occaſum in Mauritania g Gymnoſophiſte. nudi p opacas Indie ſolitudines phūrent philoſophari adhibētes trīm genitalibus tegmina: hi ⁊ a generā do ſe abſtinēt. ita dicit Iſido. etymol. viij. vbi agit de philoſophis ⁊ dicunt a gymnos quod eſt nudus: ⁊ ſophos quod eſt ſapiētia vel ſapiens: quaſi nudi ſapientes vel phi. h Et famoſiſſimam ſolis menſam. ſ. Delphico Apollini conſecratam. i Videret in fabulo. i. in littore fabuloſo in quo erat templū Delphici Apollinis. Iſtam menſam dicunt quidam eē de qua legit in Valerio maximo. li. viij. De a piſcatoribus in Mileſia regione verriculū trahentibus: quidā iactū emerat: extracta inde magni ponderi aurea menſa Delphica: orta controuerſia eſt illis piſciū ſe capturam vendidiſſe affirmantibus: hoc fortune ductus emiſſe dicēte Qua conditione ꝓpter nouitatem rei: ⁊ magnitudinē pecunie: ad vniuerſū ciuitatis eius populum relata: placuit Apollinem Delphicū conſuli cui nā menſa adiudicari deret? Deus reſpondit: illi eſſe dandam qui ſapientia ceteros preſtaret: tūc Mileſio Thaleti menſam dederunt: ille ceſſit eam Bianti: Bias Pyttaco: is protinus alij: deincepſq; p omniū ſeptē ſapientiū ordem ad vltimū ad Solonem puenit: qui ⁊ titulū ampliſſime prudentie ⁊ premiū ad ipſū Apollinē tranſtulit. Horum ſeptem ſapientium mentionem facit Aug⁹. xviij. de ciui. dei. ca. xxiij. Sed quia tanti philoſophi nulla eſſet cōmendatio. tantā viam feciſſe ut videret menſam illam: ideo alij dicunt eum in Mileſiam fuiſſe: ut videret ibi philoſophos: qui tradebant Aſtrologiam: ⁊ numeros ſibi neceſſarios: ⁊ figuras in fabuloſo littore protrahentes. vnde ⁊ locus in quo docebant ⁊ protrahebant dicebatur menſa Solis: qui eſt deus ſapientie: quia ibi ſapientiā docentibus apponebat. famoſiſſima autē erat: quia vtilitas doctrine illius in multis partib⁹ diuulgabat: Et forte opinio iſtorum qui ſic dicunt: fundatur ſuper hoc q̄d dicit Aug⁹. viij. de ciui. dei. ca. ij. vbi ſic dicit: Thales mileſius ut ſucceſſores etiā ꝓpagaret: rerum naturam ſcrutatus: ſuaſq; diſputationes litteris mādās eminuit: maxime q̄ admirabilis extitit: q̄ aſtrologie numeris comprehenſis: defectus ſolis ⁊ lune etiam predicere potuit ⁊c. De autē quidam dicunt ꝑ ſabulo q̄ dicebatur

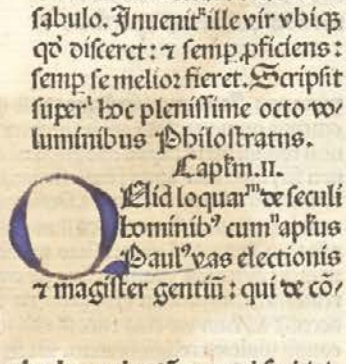

ſyros[a]: phenices[b]: arabes[c]: paleſtinos[d] reuerſus ad Alexandriam[e]: perrexit ad Ethiopiā[f] ut gymnoſophiſtas[g] ⁊ famoſiſſimā ſolis mēſam videret[i] in fabulo. Inuenit[k] ille vir vbiq; q̄ diſceret: ⁊ ſemp proficiens: ſemp ſe melior fieret. Scripſit ſuper[l] hoc pleniſſime octo voluminibus Philoſtratus.

Caplm. ii.

Quid loquar[m] de ſeculi hominib⁹ cum[n] apls Paul⁹ vas electionis ⁊ magiſter gentiū: qui de cō locus in quo erat menſa ſolis: nō inuenī ab aliq̄ auctore. k Inuenit ille vir ⁊c. littera plana c. l Scripſit ſup b pleniſſime octo voluminib⁹ Philoſtrat⁹. ille plus q̄ fecit octo libros de ſequētib⁹ litteras p ordē erat. m

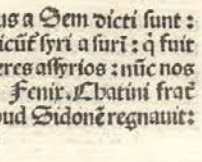

Quid loquar de ſeculi hominibus Cap. ij. i. de ſecularibus philoſophis a ſeculo poſſeſſis. n Cum apoſtolus Paulus vas electionis. i. a deo electus ut portaret nomen ſuum coram gentibus vel potentibus ⁊ regibus. Act. ix Vas electionis mihi eſt iſte magiſter gentium. j. Timoth. ij. In q̄ poſitus ſū ego p̄dicator ⁊ apls ⁊ magiſter gentiū: in fide ⁊ veritate. o Hoſpitis. id eſt xpi. p Loquebat dicens. ij. Cor. xiij. q An experimentū queritis eius qui in me loquitur xp̄s. i. vultis experiri vtrū xp̄s poſſit in me loqui. r Luſtratas. i. pagratas. s Aſcendit Hieroſolymam videre Petrum ad Gal. j. vbi dicit glo. Non diſcere aliquid ab eo: ſed videre eum, pter affectū apoſtolatus. Et ut Petr⁹ ſciret me fore ſibi coaplm. Damaſcus vrbs eſt Syrie: convita a Damaſco diſpēſatoris Abrahe filio ſic dicit Iſido. etymol. xiiij. Arabia appellata. i. ſacra. hoc enim ſignificare interpretat: eo q̄ ſit regio thurifera odores creans: in cuius ſaltibus ⁊ myrrha ⁊ cinamomū prouenit. ipſa eſt ⁊ Saba appellata a filio Chus qui nuncupatus eſt Saba. Ita dicit Iſi. xiiij. etymol. Hieroſolyma exponitur in opuſculo vocabulorum Biblie. t Et manſit apud eum diebus. xv. Gal. j. v Hoc enī myſterio hebdomadis ⁊ ogdoadis ⁊c. Hebdomas ſumptū ē a greco: q̄ ipſi dicunt hebdomos. Et veriuatur ab hepta quod eſt ſeptem quaſi heptomos: conuerſa p in b et t in d: fit hebdomos. Similiter ogdoas ab ogdo quod eſt nomen grecum veriuat. nam hoc nomen octo ſumpſimus a grecis. Vel dicit hebdomas ab hepta. i. ſeptem. ⁊ mas quod eſt dies. Et ogdoas ab ogdo. i. octo ⁊ mas dies. Per hebdomadem ſignificat vetus teſtamentū: cui ſeruit ſeptenarius: quia iudei celebrant ſeptimū diem ſcilicz ſabbatum. Item ſeptimū menſem: ſeptimū annū: ⁊ in vltimo ſeptime decadis faciebāt iubileum. Ogdoas ſiue octonari⁹ ſeruit nouo teſtamēto: in quo celebratur dies octaua reſurrectionis. Cōſtrue ſic Futurus gentiū predicator inſtruēdus erat hoc myſterio hebdomadis vel hebdoadis. i. ſeptenarij: p quē deſignat vetus teſtamentum. Et ogdoadis. i. octonarij: per quem deſignat nouū: ut ſcilicz intelligeret p manſionem ſeptem ⁊ octo dierum apud Petrum ſe eſſe cōſtitutum doctorem noui ac veteris teſtamenti. Aliter enī ꝓtrarium eſſet illud q̄ legit ad Gal. j. Veni videre Petrū. glo. nō diſcere ⁊c. p Rurſum ⁊c. expoſuit. i. retulit. q Curreret aut cucurriſſet. id eſt ne putaretur inutiliter predicaſſe. Gal. ij. r Habet neſcio q̄d ⁊c. viua vox. Hec eſt littera antiqua. Moderni habent viue vocis actus. ⁊ in idem redit. Conſtrue ſic: Viua vox vel actus viue vocis habet neſcio quid latentis energie. quaſi diceret: non poſſum exprimere q̄tū interius operetur. ⁊ hoc eſt quod ſequitur: Et in aures diſcipuli de auctoris ore tranſfuſa fortius ſonat. tranſfuſa ſcilicz vox. Fortius ſonat: quia fortius imprimitur vel ſonat. ⁊ tunc tranſfuſa erit nominatius pluralis. Energia dicitur interior operatio vel labor interior: Et dicitur ab en quod eſt in: ⁊ erge quod eſt operatio.

Uel verluatur ab hoc verbo energo qđ est intus operor. p interiori operatiõe ponit hic. Sequit testimoniũ Eschini p qđ premissa probat. a Unde ⁊ Eschines cũ Rhodi exularet ⁊c. Eschines ⁊ Demosthenes duo fuerũt oratores: ⁊ Eschines impugnauit causam Ctesiphontis. Demosthenes defendit ⁊ Eschino preualuit. Uñ Eschines q̃ erat athenẽsis Rhodum i exilium missus fuit. Et hoc ẽ qđ scribit in viij. libro Valerij maximi. Eschines cum ꝓpter iudicialẽ ignominiã relictꝫ Athenis Rhodũ petisset atq; ibi rogatu ciuitatis suam prius in Ctesiphontem: deinde Demosthenis pro eã orationẽ clarissimã ⁊ suauissima voce recitasset: ãmirãtibus cũctis vtriusq; culmis eloquentiã: ⁊ aliquãto magis Demosthenis: qđ inq̃t si ipsũ audissetis latẽtis energie viue vocis act⁹: ⁊ in aures discipuli ve auctoris ore trãsfusa fort⁹ sonat. Uñ ⁊ Eschines cum Rhodi exularet ⁊ legeret illa Demosthenis ora quã aduersus eum habuerat: mirantib⁹ cũctis atq; laudantibus suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantẽ? Cap. iii.

Nec hoc dico qꝫ sit aliquid in me tale qđ uel possis a me audire uel velis discẽ: ꝙ quo ardor tuus ⁊ discendi studium etiã absq; nobis p se pbari vebeat. Ingeniũ vocile ⁊ sine vocore laudabile est. Nõ qđ inuenias: sed qđ queras cõsideram⁹. Mollis cera ⁊ ad formandũ facilis; etiam si artificis ⁊ plaste' cesset manus: tamẽ virtute totũ est quicqđ esse põt. Paulus apls ad pedes gamalielis legẽ moysi ⁊ pphetas didicisse se gloriat: ut armatus spiritualib⁹ telis postea voceret confidenter. Arma enim nostre militie non carnalia sũt: sed potentia dei: ad destructionẽ munitionũ ⁊ cogitationes destruẽtes ⁊ omnẽ altitudinẽ extollentẽ se aduersus scientiã dei: ⁊ captiuantes omnẽ intellectũ ad obediendũ xpo: ⁊ parati subiugare omnẽ inobedientiã. Timotheũ scribit ab infãtia sacris lris eruditũ: ⁊ hortat ad studiũ lectiõis ne negligat gratiã que data sit ei p impositionẽ man⁹ pbyteri' ꝙ licz vocore careat: tamen ꝓpter nobilitatẽ ingenij habilis est ut in studio proficiat. Plastes dicitur formator uel figulus: a plasmo. mas. quod est fozmare: quod veriuat a plasmos grece quod est fozmare. Quidã dicũt qꝫ plastes dicit ab hoc ꝑto greco plaste qđ est manibus compono. Et sumit hoc nomen plastes a secũda psona p̃teriti pfecti passiui quod est ꝓplaste. m Paulus apls ⁊c. Ne Paulin⁹ ꝓpter cõmendationẽ superius factã nimis suo sensui interetur: hic inducit eum ut vocorem sacre scripture querat ꝓpter vtilitatem quã inde psequet. Et ꝓponit exemplum Pauli qui multũ profecit audiẽdo Gamalielem. vñ dicit: Paulus apostol⁹ ad pedes Gamaliel ⁊c. gloriat Act. xxij. n Ut armatus spũalib⁹ telis. Spiritualia tela sunt virtutes ⁊ miracula q̃b⁹ spirituales hostes impugnant ⁊ eoꝝ tentationibus cõtraitur: qui bis armatus ẽ cõfidenter vocet. vñ dicit Apls. ij. Cor. x. o Arma enim militie nostre. i. ꝓtutes ⁊ miracula ꝙ que i predicatione militamus. p Non carnalia sunt vebilitate. q Sed potentia dei. i. per deũ. r Ad destructionem munitionũ. i. ut destruant consilia hominũ seu demonum diuersis calliditatibus munita. Consilia hominũ uel demonum destruentes scilicz sumus. uel hoc qđ dico: Arma militie nostre ⁊c. vsq; huc interpositio est. Superius enim dixerat sicut patz in textu epistole: Non scõm carnem militamus ⁊c. Et est suspensiua constructio. vnde repetendum est: Militamus. nos dico: destruentes consilia hominũ uel demonum. s Et omnẽ altitudinem ⁊ pfunditatem intellectus tam legis peritorũ qꝫ philosophorũ. Altitudinem dico. t Extollentem se aduersus sciam dei. i. que de deo est: ut dum impugnant partũ virginis ⁊ huiusmodi. v Et captiuãtes. i. i captiuitatẽ redigẽtes. x Oẽm intellectũ. i. captiuos ducimus oẽs superbe intelligentes: dum xpo contradicentes ducimus vsq; in obsequiũ xpi. i. ut fidei xpi cui prius repugnauerant. humiliter obediant. ⁊ hoc est quod hic dicit: Ad obediendum deo. Textus apostoli est: In obsequiũ xpi: ⁊ parati sumus subiugare omnem inobedientiã. y Timotheũ ⁊c. Hic ostendit scientiam sacre scripture esse ei necessariam in quolibet statu. Et primo in statu ꝓlationis exemplo Timothei episcopi: qui licz ab infantia litteras sacras didicerat: tamen monet eum Paulus: ut earũ studium non negligat. hoc est qđ hic dicit: Timotheũ scribit ⁊c. j. Timoth. j. Hoc preceptum cõmendo tibi fili Timotheꝫ scõm precedẽtes in te propheti as. Glo. scõm scientiam ꝓphetarum que erat in te anteq̃ esses episcopus ordinatus. Ecce qualiter fuit ab infantia sacris lris eruditus. Ad studium ꝙ hortatur. dicens. j. Timoth. iiij. Attende lectioni exhortationi ⁊ doctrine. ⁊ sequitur ibi: Noli negligere gratiam que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum pzelbyteri. Et exponit glosa sic: Noli negligere gratiam episcopatus que est in te: que tibi data est per prophetiam. id est sanctorum electionem. in qua ex preteritis videt dicere qualis futurus sit. uel prophetiam hic vocat inspirationem spiritus sancti: quo reuelante cognouit apostolus Timotheum esse dignum episcopali honore. z Pzelbyteri. pro pzelbyterorum. Singulare pro plurali posuit: quia minus tribus esse non possunt in consecratione episcopi. uel ideo singulariter dicit pzelbyteri: quia vnus imponit manum ceteris assentientibus. Alia littera est pzelbyterij: quia pzelbyterium est

causa cur manus impnãt: uel quia impositio manuũ dat presbyterium ordinato. Postea ꝓponit aliud exemplũ ad idem cũ dicit: a Tito ꝛc. Depinxit. i. descripsit: ad Titũ. j. Oportet epm sine crimine esse ꝛc. b Scientiã ꝙ ideo eligat. i. eligẽdã ostendat. c Obtinentẽ. in textu est amplectentẽ. Cõstrue sic oportet inqt apls epm esse obtinentẽ eum sermonẽ qui ẽ fm doctrinam. i. ꝓfectẽ. ut potens sit vita ꝛ sciẽtia Exhortari scientes in doctrina sana. Et reuincere. i. redarguere cõtradicẽtes. i. eos q̃ ꝓtradicũt ꝓfectẽ i. d

Tito a ꝑcepit: ut inter ceteras ꝟtutes epi quas breui sermõe depinxit: scientiã b quoq; in eo eligat scripturarũ: obtinentẽ c inquit eũ qui fm doctrinã est: fidelẽ sermonẽ: ut potẽs sit exhortari in doctrina sana: ꝛ contradicẽtes reuincẽ. Cap. iii.

Sancta quippe rusticitas ꝛc. Hic docet defectũ buius scie in quolibet statu eẽ dãnosũ. cum dicit: rusticitas i. simplicitas. e Nõ resistat. s. cum possit. f Malachias ꝓpha ꝛc. Hic ostẽdit i statu sacerdotalis dignitatis sciam eẽ necciam. ꝛ b ꝑ multas auctoritates. Et ꝓmo assumit auctoritatẽ Malachie dicens: Malachias ꝛc. interrogauit sacerdotes. Malach. j. ꝛ ij. g Intãtũ ꝛc. rñdere de lege. Unde Malach. ij. sup illũ textũ: Labia sacerdotis custodiũt sciam ꝛc. dicit glosa. Si sacerdos de lege interrogẽ doceat: resistẽtes quincat: alioqn frustra iactet dignitatẽ cui nõ bz opationẽ. Item Aggei. ij. super illum locum: Interroga sacerdotes legem. dicit glo. Sacerdotum est legẽ scire dñi ꝛ ad interrogationẽ de lege respondẽ: si sacerdos est sciat legem domini. Si ignorat legem ipse se arguit non esse domini sacerdotẽ. b Et in Deut. legimus. xxxij. Interroga patrem ꝛc. seniores. presbyter grece senior latine. i In psalmo q̃ cxviij. dicit Dauid: Cãtabiles mihi erãt ꝛc. k Daniel ꝛc. hic ostendit eruditam iusticiam ac scientiam rusticia uel simplicitate meliorem. dicit ergo: Daniel in fine secretissime visionis ꝛc. Daniel. xij. c. Dicit aũt secretissima hec visio quia est de incarnatione verbi ꝛ morte eius ꝛ die iudicij: uel secretissima ꝓpter difficultatem. l Quasi firmamentũ. qđ magis eminet. j. Cor. xv. Alia claritas solis: alia claritas lune: ꝛ alia claritas stellarum. Stella enī differt a stella in claritate ꝛc. m Vides quãtũ ꝛc. i. simplices iusti: ꝛ sapientes docti qui instruunt alios. n Fulgebunt quasi splendor firmamenti. q̃tum ad premiũ essentiale. o Et qui ꝛc. quasi stelle. Stellis comparant ꝓpter premiũ accidentale: qđ consequunt ex aliorum instructione: ꝛ cũ hoc habebunt essentiale. p Cur dicit Paulus ꝛc. Hic ostẽdit scientiã sacre scripture esse necessariam in statu officij predicationis. Et hoc ꝓbat per Paulum: qui ꝓpter scripturarũ scientiã quam habebat assumptus fuit ad predicationis officiũ. ꝛ hoc est qđ dicit: Cur paulus apostol⁹ factus est vas electionis. i. quare electus ꝛ assumpt⁹ est: ut q̃si vas domini preciosum ꝑ mundũ portaret predicationis verbũ: Act. ix. Vas electionis est mihi iste. Et respõdet. q Nempe quia vas legis ꝛ sanctarũ scripturarum erat armarium. q. d. Ideo ad hoc elegit Paulum quia vidit idoneum. Sed contra. Nonne gratuita est electio dei? Solutio. hic agitur de electione predicationis ꝛ non de electione predestinationis. r Phariſei stupent ꝛc. quia Paulinus eruditus erat in secularibus scientijs: ne forte putaret q̃ sacre scripture intelligentias posset capere p se: hic ostẽdit q̃ hoc facere non potest sine grã reuelante: q̃ gratia dei reuelat archana ad q̃ non potest peruenire secularĩ sciẽtia: sicut patz in xpo homine ꝛ in scis hominib⁹: sicut fuerũt apli ꝛ ꝓphete ꝛ patriarche. vnde dicit: Phariſei stupẽt in doctrina dñi. i. xpi. dois quia plen⁹ erat grã: ꝛ tota trinitas ei reuelabat archana: q̃ purus homo penetrare nõ poterat. vñ Job. vij. Cum mirarentꝰ iudei dicentes: quõ ls lras scit cũ non didicerit? Respondit ihesus ꝛ dixit: Mea doctrina nõ ẽ mea ꝫ ei⁹ q̃ misit me. Item Luc. iiij. Mirabãt i ꝓbis grẽ q̃ procedebãt de ore illi⁹. Revelauit g̃ gratia xpo homini: revelauit nihilominus apls. vñ dicit: s Et mirãt in Petro ꝛ Johanne ꝛc. Act. iiij. capło. Videntes Petri constantiã ꝛ Johannis comperto q̃ homines essent sine litteris ꝛ idiote: ãmirabant ꝛc. Et certe non erat ãmirandũ: q̃ doctorẽ habuerũt qui interuallo tẽporis nõ indiget ad docẽdũ. ꝛ ꝫ ẽ qđ dicit: t Quicqđ ꝛc. Suggerebat. i. indicabat v Et erãt iuꝛ qđ scriptũ ẽ: Didascloi thru. i. docibiles uel dociles dei. Thru genitiu⁹ ẽ buius noīs thros. Sz vbi ẽ illud scriptũ? glo. sup illũ ter. Job. vj Scriptũ ẽ illud i ꝓbis: ꝛ erũt cẽs docibiles dei: uel dociles. dic pluraliter: q̃ cẽs ꝓphe vno ecclẽq; spũ repleti licz ꝓphauerint diuersa: ad idẽ tendebãt: quapropꝛ cũ q̃is eoꝛ cẽs alij procedabãt sic in Joel q̃ dic: Et erũt cẽs docibiles uel dociles dei: Joel. ij. vbi nra lra ẽ: Letamini in dño deo nõo q̃ dedit nobis doctorẽ iusticie. Item Isa. liij. Ponã iaspidẽ ꝓpugnacula tua ꝛc. ꝛ vniuersos filios tuos doctos a dño. Item hiere. xxxj. Pdocies illos dic dñs dabo legẽ meã in visceribꝰ eoꝛ: ꝛ i corde eoꝛ scribã eam. In euãgelio Joh. vj. c. vbi scribit: Et erunt cẽs dociles dei. Grece sic habẽt. Per lras latinas sonat sic. kai sontai pantes dydascloi thru. Et in ꝓnunciatione sic sonat. keesontꝛ pantꝛs uel thros dydascloi thru. Di enī diphthõgꝰ habet sonũ e: ꝛ oi diphthongꝰ habet sonũ i: ꝛ eu diphthongꝰ habet sonũ v vocalis. Huius aũt interptatio: Et erant omnes dociles dei: uel poti⁹ docti dei. Dydascho enim verbũ grecũ idem est qđ doceo. vnde dydasculos. i. doctor: ꝛ dydascalos. i. doctus. Item per antiquas biblias inueni bas figuras. Et sicut predictum est sonant apud nos: thru dydascloi. id est dei docibiles. i. edocti a deo: uel ꝙs dei docuerat uel docebat.

domini uolũtas eius: ꝛ in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel l in fine secretissime visionis ait iustos fulgere quasi stellas: ꝛ intelligẽtes id est doctos q̃si firmamẽtũ. Vides m quãtũ inter se distant iusta rusticitas ꝛ docta iusticia? Alij stellis: alij celo comparantur. Quã q̃ iuxta hebraicã veritatem vtrũq; de erudiri possit intelligi. Ita enī apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt n quasi splendor firmamẽti: ꝛ o qui ad iusticiã erudiũt multos: quasi stelle i perpetuas eternitates. Cur p dicit Paulus aplus vas electionis? Nempe q quia vas legis: ꝛ scripturarum sanctarum erat armarium. Phariſei r stupent in domini doctrina: ꝛ miranꝰ s in Petro ꝛ Johanne quomodo legem sciant: cum litteras nõ didicerint. Quicquid t enī alijs exercitatio ꝛ quotidiana ī lege meditatio tribuere solet: illis ls spus scus suggerebat. Et erãt iuꝛ qđ scriptũ ẽ docibiles deo.

a Duodecim annos ⁊c. Dictū est supra q̄ pharisei mirabantur ī doctrina saluatoris: mirabant in doctrina Petri ⁊ Johannis. Duo aūt sunt que faciūt excellentiā doctrine mirabilē. Primū: cū ille qui docet etatis ē tenere. Secūdum est illud: quando illi qui docent sūt simplices ⁊ idiote. Primū videbant pharisei in saluatore. vnde dicit hic: Duodecim ānos. Ecce etas tenera.

b Et in tēplo ⁊c. Dū prudenter interrogat. Ecce doctrine excellētia. Luc.ij. Inuenies q̄ tangit hoc. Secundū videbant in Petro ⁊ Johanne: ⁊ iō mirabant in eis elegātiā doctrine. vñ dicit hic.

c Nisi forte ⁊c. Construe sic. Presumēdū ē ēt Petrū ⁊ Johānem aliq̄d scire: nisi nos dicam? i. si nos nō diceremus rusticum Petrū ⁊ rusticū Johannē esse: ⁊ in veritate nos dicimus q̄ fuerunt simplices ⁊ idiote sicut legit Act.iiij. tñ habuerāt elegantiā doctrine. vnde sequit: Quoꝝ vterq; dicere poterat illud q̄ sumit ⁊c. ij. Cor.xj. Etsi. i. Quis. Impiti sim? sermōe. i. lingua materna. Non tñ impiti sumus scientia. s. inspirata. Johānes rusticus fuit genere: piscator officio. Indoct? sine litteris ab homine traditis: q: piscator: indoctus erat ānō q̄ vocaret a domino.

d Et vnde illa vox obsecro. illa dicit admiratiue ⁊ discretiue. q. d. illa vox admirabilis excellētior ceteris vnde venit? Unde Aug?. Si altius intonuisset totus mundus cape nō potuisset. vnde signat in aḡla: que ceteris auibus altius volat. vnde venit eis nisi a solo deo? Illa vox. s. In principio erat verbū: ⁊ verbū erat apud deum: ⁊ deus erat verbū. Ecce elegantiā doctrine quam habuit a deo: ⁊ non ab homine. quia ꝑo mentionē fecerat de verbo: q̄ grece dicit logos: q̄ multa significat apud grecos: dicit q̄ p̄m omnes suas significationes conuenit xp̄o. Dicit ergo:

e Logos grece q̄ latinis figuris scribitur apud grecos.

f Multa significat. Nam ⁊ verbū est ⁊c. Xp̄s dicit verbū inq̄tū patrē dicentē manifestat.

g Ratio dicit inq̄tū creaturas ad finē ordinat.

h Supputatio inq̄tū distinguit.

i Cā inq̄tū res in esse producit. Uel melius ⁊ magis ordinate Uerbū dicit q̄tū ad patris dicentis manifestationē. Cā dicit q̄tum ad rerum creationem. Ratio dicit q̄tum ad creatorū ordinationē ad finē. Supputatio ꝑo dicit q̄tū ad ordinatorū distinctionē. Et nota q̄ logos dicit ab hoc verbo logo quod est dico.

k Cap?m. v.

Hoc doctus Plato ⁊c. Hic ostendit q̄ sapia mūdana celestia nequit indagare mysteria: que q̄b? vult revelat gratia. Uñ Matth.xj. Cōfiteor tibi pater dñe celi ⁊ terre: quia abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudētibus: ⁊ revelasti ea parvulis. Dicit itaq;: Hoc doctus Plato nescivit. q̄ de verbo dei Johānes predixit. Et similiter.

l Hoc Demosthenes eloquētissim? ignorauit. ⁊ tñ Plato maximus erat ꝑhs: Demosthenes rhetor eloquentissimus. de vtroq; satis dictū est supra. Demosthenes antē p̄m nominationē grecā dicit a remos q̄ est populus ⁊ sthenos quod est virtus ⁊ status: quasi robur ⁊ status sive potentia populi. ⁊ p̄m q̄ dicit Hieronym?: hoc doctus Plato nescivit: videt Aug?. sensisse contrarium. dicens in. vij?. p̄fess. se legisse in quibusdam platonicoꝝ libris: nō quidē his verbis: sed hoc idē multis ⁊ multiplicib? psuaderi rationib? q̄ in p̄ncipio erat verbū: ⁊ cetera q̄ sequūt usq; ad: Et tenebre eam nō comprehenderunt. Et q̄ oīs aīa q̄uis testimoniū phibeat de lumine: nō est ipsa lumē: ⁊ verbū dei de?. Est enī lumē verū q̄ illuīat omnē hominē venientē i hūc mundū: ⁊ in mundo erat ⁊ mundus p eum factus est: ⁊ mundus eū nō cognouit. Item dicit se ibidem legisse: q̄ verbū: deus: nō ex carne: nō ex sanguine non ex voluntate viri: neq; ex voluntate carnis: sed ex deo nat? ē. Ex his itaq; videtur q̄ doctus Plato sciuit q̄ in p̄ncipio erat verbū: ⁊ verbū erat apud deū: ⁊ deus erat q̄bū Uerūtamē hoc nescivit a puro spiritu puro aspectu intelligētie sicut sciuit Johannes sed quodam rationis discursu ⁊ enigmate.

Hoc doctus Lap.v. Plato nescivit: ꝑ Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam[m] inquit sapientiam sapientiū: ⁊ prudentiam prudentium reprobabo. Uera[n] sapientia perdet falsam sapiētiā: ⁊° q̄[p] stultitia p[q] dicationis in cruce sit: tamen[q] Paulus sapientiā loquitur inter perfectos. Sapientia[r] aūt nō seculi isti[s]: que destruitur. nec principū hui[t] seculi: sed loquit dei[u] sapientiā in mysterio[v] abscondita[w]: quam[x] predestinauit[y] de[z] ante[a] secula. Dei[b] sapia xp̄s est. Xp̄s enī dei virtus ⁊ dei sapientia. Hec[c] sapia in mysterio abscondita est: de[d] qua ⁊ noni psalmi titulus prenotat pro occultis filij: in quo sunt omnes thesauri sapie ⁊ scie dei absconditi. Et qui[e] i mysterio absconditus erat p̄destinat[f] est ante secula: predestinatus[g] autem ⁊ prefiguratus in lege ⁊ ꝓphis.

m Perdam inq̄t sapientiā ⁊c vsq; ad locū illum Abrahā vidit diē eius. Hic ostendit defectū ⁊ insufficientiā secularis sapientie: ⁊ effectū ⁊ supabundantiā gratie. Ista plana est. Ducentes manifestant seipsas. prima sumit de. j. Cor.j. Perdā sapientiā sapientiū: ⁊ prudentiā prudentiū reprobabo. glo. i. mūdanā sapiētiā ⁊ prudētiā eliminabo a predicatoribus euangelij. Et hoc sumit de Abdia. ca.j. vbi dī: Perdam sapientes de Idumea: ⁊ prudentiam de monte Esau. Itē Isa.xxix. Peribit sapientia a sapientibus eius: ⁊ intellect? prudentium eius abscondetur.

n Uera sapiētia perdet falsam sapientiam. i. eliminabit a predicatoribus euangelij: sicut patet in Paulo de quo subiungit.

o Et p quia. p Lect̄ stultitia predicationis in cruce sit. i. quis predicatio crucis stulta reputetur. j. Cor.j. Uerbū crucis pereuntibus quidem stultitia est.

q Tamē Paulus sapientiā loquit inter pfectos. j. Cor.ij. Et vocat hic pfectos non perfectos cognitores ⁊ doctores quib? op? non est decere: sed auditores iam capaces: Sed quā sapientiā sequar?

r Sapientiā autē nō seculi istius ⁊c. i. malignorum spirituū uel phoꝝ qui principes mundi videbant. Que destruit. i. quoꝝ sapiētia destruit.

s Dei sapientiā. i. xp̄m in quo ostēsa est dei sapientia. de redemptione hominū loquimur: dico

t In mysterio. i. exponendo mysteria in quibus xp̄us sig̃t: absconditā ut nesciant pseudo: quia non in verbis sed in virtute est: nō humana ratione comprehensibilis: sed spiritus efficacia credibilis.

v Quā. s. sapientiā.

x Deus predestinauit. i. preordinauit.

y Ante secula. i. anteq̄ mūdus esset.

z Dei sapientia christ? est. Christus enī dei virtus ⁊ dei sapientia. j. Cor.j. Predicamus christū dei virtutē: ⁊ dei sapientiam.

a Hec sapientia in mysterio abscondita est. sub diuersis figuris in veteri testamento.

b De qua ⁊ noni psalmi titulus prenotatur p occultis filij ⁊c. Colo.ij.

c Et qui in mysterio ⁊c. ad Roma.j.

d Predestinatus aūt ⁊ ꝓfiguratus ⁊c. Prefiguratus fuit in Abel: Beñ.ca.iiij. quē Cayn interfecit. In Isaac: quē pater immolare voluit. Beñ.xxij. In Joseph: qui a fratribus venditus fuerat. Beñ.xxxvij. In agno. Exo.xij. In Hieremia. Hieremie xviij. In lapide ãgulari. Isa.xxviij. In lapide pmario. Jacob. iiij

In multis alijs figuris. a Unde ꝛ pphe ꝛc. Supra dictū est ꝙ sacre scripture mysteria reuelata sūt a vero xpo homini ꝛ aplis ad que non potest ptingere scientia secularis. hic ostendit ꝙ reuelata sunt pphetis ꝛ patriarchis. Littera plana est. Continua sic: dico ꝙ prefiguratus fuit. vnde ꝛ pphete appellabāt videtes ꝛc. i. intelligebāt figurarum mysteria reuelante grā diuina. Nō aūt hic dicit: sumitur de. j. Reg. ix. vbi dr: qui pphā dicit hodie vocabat olim videns. Sic ostensa est in gnē reuelatio fuisse facta pphetis. Postmodum subdunt specialia exempla i patriarchis ꝛ pphetis: ꝛ primo de Abrahā patriarcha: cū dicit: b Abrahā vidit diē eius ꝛ letat⁹ est. Job. viij. Abrahā pater vester exultauit ut videret diē meum: vidit ꝛ gauisus ē. Vidit visiē intellectuali spiritu scō mysteria reuelante. Postmodum exemplificat in speciali de reuelatione facta prophetis cum dicit: c Aperiebantur celi Ezechieli. Ezechiel. j. d Qui ppō petri ꝛc. i. iudeis incredulis Isa. j. Heu gēti peccatrici pplo gui iniqtate ꝛc. e Reuela ꝛc. meos. i. intellectū meū f Et cōsiderabo mirabilia de lege tua. Sed qre petebat b? Certe quia. Lex spūalis est. i. spūaliter intelligēda. ij. Cor. iij. Littera occidit spūs aūt viuificat. g Et reuelatiē op⁹ est ut intelligat Ro. viij. b Ac ꝛc. contemplemur. ij. Cor. iij. littera ē. Nos aūt reuelata facie dñi gloriā speculātes ꝛc. Et exponit glo. nos aūt reuelata facie. i. expedita rōne in qua iudeis ē velamē. Speculantes. i. p speculū ratiōis videntes. Gloriā dei. i. gloriosum dñm ꝛc. vide totā glo. i Liber in Apocalypsi. Hic incipit quinta pars istius eplē fm diuisionē pbabitā: ꝛ oñdit hic Hieronymus sacre scripture difficultatē dupliciter. Primo ostendit particulariter aliquoꝝ librorū difficultatē tangendo. Secūdo gnāliē p libros singulos discurrēdo ibi: Videlz manifestissima est Ben. Item ista pars in qua particulariter pcedit habet duas partes. In pma ostēdit difficultatē sacre scripture absolute: in secūda comparatiue ibi: Taceo de grāmaticis. Litera plana est: Liber in Apocalypsi. i. liber apocalypsis. Apocalypsis idem est qō reuelatio: quia ibi multa reuelant. k Septem figillis signatus ostendit. i. septē sacramentis que sūt in humanitate xpi, pter redemptionē humani generis: que sunt cōceptio natiuitas: passio: descensus ad inferos: resurrectio: ascensio: aduentus ad iudiciū. l Quē si videris ꝛc. Totū istud sumit de Isa. xix. m Quanti hodie ꝛc. Supra ostendit difficultatē: hic confundit sciolorum presumptionem. Et in fine cōcludit ꝙ non possunt intelligere nisi p reuelationem. dicit ergo: Quanti hodie putant ꝛc. Ecce presumptio. n Tenent signatum librū nec aperire pōt nisi ille reseruerit qui habet clauem Dauid ꝛc. Ecce ꝙ necessaria est reuelatio. Et sumit hoc de Apocalypsi. iij vbi scribitur: Hec dicit sanctus ꝛ verus qui habet clauē Dauid: qui aperit: ꝛ nemo claudit: claudit ꝛ nemo apit. o In actibus apostolorum ꝛc. Postꝙ confudit sciolorum presumptionē subiungit studiosorum hortationē: ꝛ cognitionis imperfectionem. Et ponit exemplum de eunucho studioso: quod scribitur Actuū. viij. In actibus apostolorum sanctus eunuchus immo vir. scribitur in antiquis: sed plus placet mihi littera modernorum scribentium imo sanctus vir. qō antiqui implicite dicunt: moderni dicunt explicite. p Cognōminat. i. simul nominat: quia virū etiam eunuchum appellat: Act. viij. vbi dicit Vir ethiops eunuchus ꝛc. q Cum legeret ꝛc. a Philippo. Unus de septem: nec apostolus ille Philippus dicit huicꝙ minus imposuisse manus. r Putasne ꝛc. Post ostensam scripture difficultatem: post confusam sciolorum presumptionem post expssam studiosorum imperfectionē: h subiungit doctrine necessitatem dicens: s Quō possū nisi aliqs me docuerit. q. d nō possum intelligere sine doctore. In opusculo vocabulorū inuenies tria gnā eunuchorū. Quidam enī nascūt qui dicūtur castrati. id ē casti nati. Alij facti sunt ab hominibus: qui proprie dicūt spadones a spata. Spata dicit gladius. a spatio: quia sit spatiosa ꝛ lata: uel a patin quod ē passio: Et forte cū huiusmodi instrumento antiquitus castrabantur. Alij se castrant pter regnū dei: qui proprie dicuntur eunuchi. i. bene vincentes: ab eo quod est bonum: ꝛ nicen quod est victoria: quia bene vincunt carnis tentationes: ꝛ isti vltimi merent. Uel dicit eunuchus ab eucie quod est mulier vel lectus ꝛ echo quod est custodio: quasi lecti uel mulieris custos. t Ego ut de me ꝛc. Hic eunuchi studiositatem cōmendat qui tamē per se scripturam intelligere non poterat. Littera plana est. Ego ut de me interim loquar. id est ut sermonem de me ꝛ non de alijs interponam. v Nec sanctior sū hoc eunucho. qntū ad bonitatem vite. x Nec studiosior. qntum ad appetitum scientie. y Qui de ethiopia. i. de extremis mundi finibus venit ad templum. Sicut dicit Isidorus. in. xiiij. etymol. Ethiopia dicta ē a colore populorum quos solis vicinitas torret, veniꝙ vim sideris prodit hominū color: est enim ibi ingis estus: nam quicquid eius est: sub meridiano cardine est ꝛc. Iste ethiops venerat adorare in Hierusalē per quē domina sua multa dona miserat templo z Reliquit aulam regiam. Candacis regine ethiopum. Et vide quia omnes regine ethiopum dicebant Candaces sicut romani imperatores cesares dicebantur: nec habebat regimen regio bene nisi a feminis. ita scribitur in historijs. a Et tantus amator ꝛc. cogitatione peciperet. Uel fm aliam litteram: in cogitatione conciperet: quia bene eam meditabatur. b Lingua volueret. frequenter repetendo. c Labijs psonaret. apte legēdo. d Ignorabat eum ꝛc. scz dominū ibm: de quo legitur Isaie. liij. Sicut ouis ad occisionem ducetur ꝛc. e Uenit Philippus ꝛc. De isto Philippo dicitur in historijs: Constat hunc Philippum fuisse diaconum non apostolum. si enim apostolus esset: statim baptizatis manus imponeret: nec ad hoc alios expectaret. In ista impositione manuū ostendebatur spiritus sanctus sub aliquo signo visibili: quem baptizati inuisibiliter receperāt in baptismo. f O mira doctoris virtus ꝛc. Hic cōmendat magistri doctrinā per effectum subsequentem: qui multiplex est: sicut pz in lrā. Dicit itaꝙ: O mira doctoris virtus. i. efficacia: ꝛ qre:

Unde[a] ꝛ pphete appellabant videntes: quia videbant eum quem ceteri nō videbāt. Abraham[b] vidit diē eius ꝛ letat⁹ est. Aperiebantur[c] celi Ezechieli: qui[d] populo petri clausi erant. Reuela[e] inquit Dauid oculos meos ꝛ cōsiderabo[f] mirabilia de lege tua. Lex enī spūalis ē: ꝛ reuelatiōe[g] opus est ut intelligat: ac reuelata facie dei gloriam contemplemur. Liber[k] in Apocalypsi septem[l] sigillis signatus ostendit: quē si dederi[m] homini scienti litteras ut legat respondebit tibi: Nō possum: signatus est enī. Quanti[m] hodie putant se nosse litteras. tenēt[n] signatū librū: nec aperire possunt nisi ille reseruerit qui habet clauem Dauid: qui aperit ꝛ nemo claudit: claudit ꝛ nemo aperit. In actibus[o] apostoloꝝ sanct⁹ eunuch⁹ imo scūs vir: sic enī eū scā scriptura cognoiat[p]: cū legeret Isaiā pphetā: interrogat[q] a Philippo: putasne[r] intelligis que legis: respondit. Quō possum nisi aliqs me docuerit: Ego[t] ut de me loqr interim: nec sanctior sū hoc eunucho nec studiosior. q[v] de ethiopia. i. de extremis finib⁹ mūdi: venit ad templum: reliquit[z] aulā regiam: ꝛ [y] tantus amator legis fuit diuine atqꝙ scientie: ut etiā in vehiculo litteras legeret sacras. Et tamē cū librū teneret ꝛ verba dñi in cogitatiōe conciperet: lingua[b] volueret: labijs[c] psonaret: ignorabat[d] eū quē in libro nesciens venerabat. Venit[e] Philipp⁹: ostēdit ei ibm: q clausus latebat i lrā. O mira

doctoris virtus ꝛc. Hic cōmendat magistri doctrinā per effectum subsequentem: qui multiplex est: sicut pz in lrā. Dicit itaꝙ: O mira doctoris virtus. i. efficacia: ꝛ qre:

a Eadem hora ⁊c. ⁊ sanctus. Vide vbi exponit sanct⁹ in opusculo de vocabulis bible. b Magister efficit de discipulo: plus i deserto ⁊c. reperit. Istud exponit sic: Eunuchus reuertebat a templo quod erat in hierusalē pulchrum ⁊ deauratū: ad quod multi cōueniebant. vnde dr in lrā: synagoge i. cōgregatiōis. Fons ecclie dr sacra scriptura spiritualiter intellecta. Dz deserus dicitur: quia a pluribus itelligētia spiritualis deseritur Plus ergo inuenit i hoc fonte ꝙ in templo: quia ibi inuenit figuras ⁊ enigmata hic autē est veritas explanata. vnde dicit bonū verbū, puer. xvj Fons vite eruditio possidētis: in doctrina stultorū fatuitas. i. apta doctoribus ecclesie ⁊ synagoge. c Lapkm. vj.

doctoris virtus. Eadem[a] hora credidit eunuchus: baptiçatur fidelis ⁊ sanct⁹: magister[b] efficitur de discipulo: plus in deserto fonte ecclesie ꝙ in aurato synagoge templo reppit. Cap. VI

Hec[c] a me pstricta sunt breuiter. neqꝫ[d] eni epistolaris angustia euagari longius patiebat: ut intelligeres te in scripturis sacris sine premio ⁊ monstrante semitā non posse ingredi. Caeco[e] de grāmaticis: rhetoricis[f]: philosophis[g]: geometris[h]: dialectici[i] musicis[k]: astronomicis[l]: astrologis[m]: medicis: quorū scientia moralibus satis uel vtilissima est. ⁊[n] in tres partes scindit. in doctrinam rationem ⁊ vsū. Ad minores[o] artes veniā. ⁊ que nō tam lingua[p] ꝙ manu[q] administrantur. Agricole[r]: cementarij fabri metallorū: lignorū qꝫ cesores: lanarij quoqꝫ ⁊ fullones ⁊ ceteri qui variā supellectilē ⁊ vilia opuscula fabricāt absqꝫ doctore esse non possunt qd cupiunt. Quod medicorum[s] est promittūt medici: tractant fabrilia fabri. Sola[t] scripturarū ars est quā sibi passim[v] omnes

Hec a me ⁊c. Ista ē cōclusio ist⁹ partis in qua absolute ostendit difficultas sacre scripture. ⁊ dicit Hieronym⁹ ꝙ supradicta breuit tetigit: ut Paulinus intelligeret se non posse intelligere sacram scripturā sine premonstrante. vnde dicit: Hec a me pstricta sūt breuiter. i. leuiter tacta uel sūmatim dicta. d Neqꝫ eni ⁊c Istud est interpositio: uel respicit qd dicit: breuiter pstricta inquā sūt: ut intelligeres te i scripturis sacris sine premio ⁊ monstrante semitā non posse ingredi. e Caeco de grāmaticis ⁊c. Hic ostēdit difficultatē sacre scripture in comparatione ad alias scientias: Et primo in comparatione ad litterales. cum dicit: Caeco de grāmaticis ⁊c Resume diuisionē istius partis que supra posita est i principio q̄ pretermissa est causa breuitatis. insisto lrē. Caeco de grāmaticis ⁊c. Grāmatic⁹ dicit a grāma qd ē littera quia sumit initiū a littera. vñ grāmatica quasi litteralis scientia. non a prima parte sui: quia primo tractet de lris: sed p effectū: q̄ efficit litteratū. vnde describit sic: Grāmatica est scientia recte scribendi: recte pnunciādi: ⁊ recte construendi. f Rhetor uel rhetoricus dicit orator: a rhesis quod est locutio: ꝓpter copiā locutionis. Isidor⁹ in. ij. etymol. describit rhetoricā dicens: Rhetorica ē bene dicendi scientia in ciuilibus questionib⁹ ad psuadendū iusta ⁊ bona. g Philosophi greca appellatione vocant q̄ latine amatores sapientie interpretant. Est eni phūs qui diuinarū ⁊ humanarū rerū scientiā habet: ⁊ omnē bene viuendi tramitem tenet. Ita dicit Isidorus etymol. viij. h Geometris. hic ⁊ hec geometra. ⁊ hic geometer. tri. dicit ille qui tractat uel nouit mensuras terre. Et cōponit a ge quod est terra: ⁊ metros mensura. Vnde hec geometria dicit ars que nouit mensuras terre. i Dialectici sūt qui docent dialecticā uel student in ea. Dialectica autē est disciplina ad differēdas rerū causas inuenta. Ipsa ē phie species q̄ logica dicit. i. rationalis. Et fm Isi. etymol. ij. dicit a dia qd est de: ⁊ lecton qd est dictio: quia de dictis i ea disputat. Et ut scias orthographiā nois. nota hos ꝓsus. Scribe y grecū dya: tunc duo significabit. Scribe p i nostrū: sic dia neqꝫ dabit. k Musici sūt doctores uel auditores musice. Musica aūt est peritia modulatiōis sono cantuqꝫ consistens. Et dicit a musis: quia p eas vis carminis ⁊ vocis modulatio antiquit⁹ querebat: ⁊ sicut dicit Isidor⁹ etymol. iij. Musice partes sūt tres: Armonica: ritbmica: ⁊ metrica. Armonica ē que discernit in sonis acutū ⁊ graue. Ritbmica que reꝛit in sonis incursionē verborū vtrū bene sonus an male cohereat. Metrica est q̄ mensurā diuisorꝫ metrorū ꝓbabili rone cognoscit. Idē i eccl̄. Prima armonica ē q̄ ex vocū cantib⁹ cōstat. Secūda organica q̄ ex flatu consistit. Tertia ritbmica q̄ impulsu digitorū numeros recipit sicut in cythara. l Astronomi sūt q̄ docent legē uel regulas de astris: ⁊ qui astra noiant. Et componit ab astrum: ⁊ nomos lex: uel norma qd est regula. Vnde astronomia lex astrorum que cursus siderū: ⁊ figuras ⁊ habitudines stellar: circa se: ⁊ circa terrā indagabili ratione percurrit. m Astrologus cōponit ab astrū: ⁊ logos qd est sermo: vñ astrologia dicit ps astronomie. ut vitemus obiectionē: que posset fieri de littera que dicit: Quor sciētia vtilissima ē ⁊c. Nota qd dicit Isido. etymol. iij. Inter astronomiā ⁊ astrologiam aliquid differt. nam astronomia celi conuersionē: ortus: obitus: motusqꝫ siderū continet: uel qua ex causa ita vocent. Astrologia ꝓ partim nālis: parti superstitiosa est. Naturalis dum exequit solis ⁊ lune cursus: uel stellarū: certasqꝫ ipsorū stationes. Superstitiosa ꝓ est illa quā mathematici sequunt: qui in stellis augurant: qui etiā duodecim celi signa p singula aīe uel corpis mēbra disponūt: siderūqꝫ cursu nativitates hominū: morteqꝫ predicare conant. Per hoc patet ꝙ quo ad quid est vtilis: ⁊ quo ad quid ē damnabilis: tñ generaliter ibi sumit scientia: sicut patꝫ p hoc qd sequit: n Et ⁊ in tres partes scindit. In doctrinā: rationē: ⁊ vsum. i. in rationalē philosophiā: naturalem: ⁊ moralem. In octauo libro de ciuitate dei inuenies satis de his tribus. c. iiij. Et in Isi. etymol. li. viij. ca. vj. Hieronymus posuit tria greca vocabula bis tribus equipollentia que i quibusdam antiquis epistolis sic inueni. Endiate. i. doctrinā. oisslogon. id est rationē. Tentixrian. i. vsum. grecas litteras pretermitto. o Ad minores artes veniam ⁊c. Hic ostendit difficultatē sacre scripture in comparatione ad artes mechanicas. p Logo id est sermone. Aliqui p logo habent lingua. i. officio lingue. Et forte istud mouet eos ad scribendum lingua p logo quia greci non habent ablatiuū. Vnde dicit Prisciān⁹ ꝙ ablatiu⁹, ꝓprius est romanorū: quia nouiter videt a latinis inuentus. licz antiquissimi grecorū grāmatici septū casum posuisse videant ⁊c. q Manu. i. officio manus. s. opando postea exemplificat. dicens: r Agricole ⁊c. quod cupiunt esse. s. periti in istis artibus. ergo multo forti⁹ sacra scriptura que difficilior est: sine doctore nō potest intelligi. Cementarij sūt qui cum cemento operant. Fabri metallorū ad differentiā aliorum fabrorū. Fabri eni quilibet artifices cōmuniter appellantur: sed p additiones cōmuniter specificant. ut cū dicit: faber ferrari⁹: faber lignarius ⁊c. Lanarij sunt qui operant de lana. Fullones qui pannos parant ⁊ excandidant. Et dicunt a fulgeo fulges: quia faciunt pannos fulgere. Vel dicunt fullones quasi fullando lauantes: uel quasi fortiter lauantes. Supellex dicit omne instrumentum ⁊ ornamentū domus. Et dicit a suppleo supples: quia supplet defectū domus. s Quod medicorū est: promittunt medici ⁊c. Ita scribit in epistolis Horatij. vbi dicit: Nauē agere ignar⁹ nauis timet: absq; artis egro Nō audet nisi qui didicit dare: quod medicor est Promittūt medici ⁊c. t Sola scripturarum ars est quā sibi omnes. tam viri ꝙ mulieres: tam docti ꝙ insipientes. Vendicāt. i. appropriāt ⁊ vsurpant. v Passim. i. cōmuniter: indifferenter: vbiqꝫ. Et hoc pbat per versum Horatij dicentis in epistolis: Scribim⁹ indocti: doctiqꝫ ⁊c. Et preponunt ibi optimi ꝓsus de ista materia: Mutauit mentem

ꝓpulus leuis: ⁊ calent vno Scribendi studio: pueri patresq; senes. Fronde comas viridi cenant: ⁊ carmina dictant. Et subiungit Hieronymus multa inconuenientia que sequūt ex talium doctrina. Et primo ostendit doctrinā taliū esse ineptam: cū dicit: a Hanc garrula anus ⁊c. omnes isti inepti sunt ad docendum

b Delyrus senex. id ē desipiens. lyrinia enī grece desipientia est. vñ dicunt Origenis lyriniata errores eius in q̄b⁹ desipuit Scōm Isido. etymol. ꝛ. delyrus dicit mente defectus p etatem: quia a recto ordine ⁊ quasi a lyra aberret. lyra enī est aratiōis genꝰ cum quo agricole facta semente dirigūt sulcos in quos oēs leges decurrit. versus: Pollice tango lyram: facio cum vomere lyrā. Itē grecismꝰ: Delyro dis cordo: delyro desino dico. Est lyra fons p̄mi caput: est quoq; lyra secundi. Oratiꝰ in secunda epla: Quicqd delyrāt reges plectūt achiui. c Senex. q̄si se nesciēs. Secūdo oñdit doctrinā taliū supbā: ibi:

vendicant. Scribimus indocti doctiq; poemata passim. Hāc garrula anus: hāc delyrus senex: hanc sophista verbosus: hanc vniuersi presumunt: lacerant: docent an̄q; discant. Alij abducto supcilio grandia verba trutinātes: inter mulierculas & sacras litteras philosophāt. Alij discunt, phpudor a femineis qd̄ viros doceant. ⁊ ne parum hoc sit: quadam facilitate verborum: imo audacia edisserunt alijs: quod ipsi nō intelligunt. Taceo de meis similib⁹: qui si forte ad scripturas scās post seculares litteras venerit ⁊ sermōe composito aures populi mulserint: quicqd dixerit

hoc legem vī putant. Nec scire dignant quid prophete quid apostoli senserint: sed ad sensū suū incongrua aptant testimonia: quasi grande sit ⁊ non vitiosissimū dicēdi genus deprauare sententias: ⁊ ad voluntatem suā sacram scripturā trahē repugnantē: q̄sim nō legerim⁹ homerocētonas ⁊ virgiliocentonas: ac nō sic etiam ⁊ Maronem sūm xp̄o possimus dicere xp̄ianū: quia scripserit: Jam redit ⁊ virgo: redeūt saturnia regna. Jam noua progenies celo demittit alto. Et patrē loquētē ad filiū Nate mee vires mea magna potētia sol⁹. Et p⁹ ꝓba saluatoris in cruce. Talia

Cōposuit ār homerocētonas de xp̄o Eudocsia uxor Theodosij minoris. virgiliocētonas scripsit Proba uxor Adelphi. in q̄b⁹ posuit p magna parte continentiam noui ⁊ veteris testamenti. Et credo q̄ op⁹ illud ꝓtinet septingētos ⁊ q̄nq; ꝓsus. Isidorus dicit de ea i primo etymol. q̄ de fabrica mūdi ⁊ cuāgelijs plenissime expressit. Modo exponam⁹ litterā. Dicit enī q̄ incōgrua aptant testimonia ⁊ male intellecta: q̄si nō legerim⁹ homerocētonas ⁊ virgiliocētonas sic ⁊ ipsi. n Ac nō sic etiā ⁊ Maronem ⁊c. Ita irā est hiero. Construe sic. Ac p ⁊. Et resume quasi ita loquaꝰ: q̄si non legerim⁹ homerocentonas ⁊ vigiliocentonas: quasi nō possim⁹ sic scz sicut ipsi dicere. i. dicendo affirmare. Maronē. i. virgiliū. Sine xp̄o. i. non intelligendo de xp̄o uel non habito respectu ad xp̄m. fuisse xp̄ianū. i. auctoritates quas ipsi assumunt scripsisse de xp̄o. q. d. possemus dicere si vellemus q̄ Virgilius librum scribens intelligeret de xp̄o: cū tamē in veritate non hoc diceret de ipso: sed hoc dicere nolum⁹ ne incongrua testimonia vsurpemus: sicut illi qui dicunt eum intellexisse de xp̄o: o Quia scripserit: Jam redit ⁊c. ut p ordinem ostendatur q̄ dicte auctoritates vsurpate sint: nec de xp̄o loquātur: Nota q̄ Pollio dux germanici exercitus capta Salona ciuitate Dalmatie eodem anno consul romanus fieri promeruit. Unde Virgiliꝰ in Buccol. iij. egloga. Qui te Pollio amat veniat quo te q̄ gaudet. scilicz te venisse ad consulatum. Eodem anno habuit filium quem Salona victa Saloninum vocauit: qui natus parentibus risisse dicit: quod erat malū omen quōniam in ipsis primordijs interijt. Virgilius ꝓ volēs omen illud in bonum conuertere: dicit q̄ ipso regnante erit iusticia in terra. Et multipliciter commendat eum dicēs: Jam scilicz nato Salonino, ⁊ id est etiam. ꝓgo. i. iusticia redit. Justicia dicitur scōm fabulas filia fuisse Astracei gigātis. virgo q̄ incorrupta dicit esse. Ouidiꝰ j. metamor. Victa sedet pietas: ⁊ virgo a cede madētes. Ultima celestiū terras astrea reliquit. p Redeant saturnia regna. s. prima etas que fuit aurea. Vñ Ouidius Aurea prima sata est etas. q Jam noua progenies scz Saloninus. celo demittit alto. quia natione celestis reputabit ꝓpter ꝓbitates suas. Omnia illa inuenies i buccol. in quarta egloga. Item alia auctoritas: Nate mee vires ⁊c. non est dicta de xp̄o: imo sicut pz in fine p̄mi eneidos verba sunt Veneris ad Cupidinem filiū suū supplicantis ut assumpta forma Juli Ascanij nepotis sui. s. filij Enee: quē diligebat Dido carthaginensis regina inflāmaret eā ad amorem Enee. Itē illa auctoritas: r Talia pstabat ⁊c. non de xp̄o sed de Anchyse dicit in. ij. eneidos. Cum enī eneas patrē suū de troiano incendio i humeris exportasset: ⁊ cum eo fugā inire voluisset; ille nullo mō cū eo

qui de carminib⁹ Homeri ⁊ Virgilij ꝓpria opa more centenario ex multis hinc inde compositis vnū sartiunt corp⁹. vnde p̄m ipsū centones dicunt a centū. Et nota q̄ declinatur hic Virgiliocento: ⁊ hic Homerocento. vnde homerocentonas accusatiu⁹ grec⁹ ē: ⁊ sīlr virgiliocētonas.

voluit exulare nec Troiam iam succesam reserere. Unde dicit re eo ibidē: Abnegat abscisa vitā ,pducere Troia Exiliūq; pati rē. Et cum esset veteranus volebat mori infra natiuitatis sue. In fine dicit Virgili⁹ de eo: Talia pstabat memorans; fixusq; manebat. id est firmus scilz in proposito non recedēdi a troia a Puerilia sūt hec. Hic ostēdit doctrinā talium ridiculosam: qz ea docent quozū non batet sciam ad modum pueri balbutientj; 7 necdū plena verba formare sciētis. vnde dicit: puerilia sūt hec 7 circulatoz ludo similia docere quod ignorares quasi dicat. pueri nesciunt discretionem boni 7 mali: similiē nec isti. Item pueris sedentib⁹ in circulo vnus currit in circuitu tenēs aliquid in manu sua: quod reponit si potest retro iuxta aliquē illozū: qui si fuerit reprehēsus ab illo iuxta quē res reponit: resumit rem depositam 7 pcedit in circuitu suo. Si vo statim nō fuerit reprehensus: ille iuxta quem reposita ē circuit ,p illo: 7 ille sedet cum alijs. Et iste ludus appellatur circulatoz⁹. Et sic iste ludus lasciuiosus est 7 infructuosus: 7 ideo ridiculosus: sic similiter doctrina talium ridiculosa est. Aliqui tamen exponūt illud de ludo circensi: de quo dicit Isido. etymol. xviij. Circenses ludi ideo dicti uel a circūeundo: uel q vbi nunc mete sunt olim gladij ponebāt: quos quadrige circuibant: 7 inde dicti circenses: ab ensibus circa quos currebant. Siquidem etiā in littore circa ripas fluminū cursus agitantes gladios in ordine in littore ripe ponebant. Et erat artis: equū circa picula torquere. Vñ 7 circenses dicti q̄si circū enses. Isti ludi periculosi 7 infructuosi erant: sic similiter doctrina talium. ergo dicit: puerilia sūt hec 7 circulatoz ludo silia docere qō ignores

b Immo ut stomacho. i. indignatiōe loquar. c Nec hoc quidem scire qō nescias. i. ignorare te batere defectū scientie. Stomachus grece os vocat: eo q̄ ostiū ventris sit: 7 ipsum cibum excipiat atq; ad intestina transmittat. Ita dicit Isidoz⁹ etymol. x. Et inde dr̄ stomach⁹. a. um. id est iracundus: furibundus: indignabund⁹. Et stomachoz. aris. irasci: furere: indignari. d Lapīm. vij.

Idelicz manifestissima ē genesis. Sicut dictū est supra: hec est quinta pars principalis istius epīe in qua ostēdit difficultas sacre scripture: 7 ideo nō potest intelligi sine doctore. Et diuidit in duas partes in quarum prima ostendit ista difficultas sacre scripture particulariter libros aliquos pstringēdo. Secundo generaliter p libros singulos discurrēdo. Prima pars incipit ibi: Liber in Apocalypsi. Secunda hic. Videlicz manifestissima rē. Item ista pars habet tres. In pma ostendit veteris testamenti difficultatē. In secunda ostendit affectum suū ad sacrā scripturā: 7 humiliter confitet ignorantiā suā ibi: Cernis me rē. In tertia innuit noui testi obscuritatē ibi: Tangā 7 nouū. His visis littere insistamus. Prius dixerat q̄ ridiculosū est tibi docere qō ignras 7 ignorare quod nescias. Videlicz. i. videre licet dixerim hic. q. d. verbi grā sm opinionē istozum manifestissima. i. facillima est genesis: sed in veritate difficillima ē. Et hoc ostendit dicens: i qua. s. agit. 7 scribit de creatura mūdi Beñ. j. De exodio generis humani. Beñ. ij. De diuisione terre. Beñ. xj. De descensiōe hebreoz vsq; ad egyptū scribitur a duodecimo ca. vsq; ad xlvij. Assignando istarum partiū diuisionē ostendit Hieronym⁹ continentie genesis difficultatē: 7 mysteriozū innuit obscuritatē: ut excludat eozū stultam opinionē. 7 similiter facit in alijs libris. Liber geneseos hebraice dicit breslith: grece genesis: latine generatio. Et scōm Isido. etymol. vj. sic appellat eo q̄ exordiū mūdi 7 generatio seculi in eo contineat. e Patet exodus. Sm eozū opinionem: ē difficillimus liber est sm veritatē: 7 hoc ,pbat tangendo ipsi⁹ cōtinentie difficultatē. dicens: f Cū rē plagis. s. ca. viij. xv. xj. xij. g Cum decalogo. ca. xx. Decalogus dicit a rē 7 logos quod est sermo: quasi rē preceptozū locutio; uel ipsa rē precepta. h Cum mysticis diuinisq; pceptis. xxj. xxij. xxiij. ibi enī de iudicialibus agitur: 7 multa mysteria tangūtur. Iste liber hebraice dicitur elesmoth. grece exod⁹ latine exitus eo q̄ egressum populi Israel de Egypto diserit. Et nota q̄ sicut nos nolumus psalmos a pncipijs: ita hebrei a pncipijs imponūt nola libris. vnde elesmoth sonat: ē nola. Scōm Remigiū scribit hellesmoth. Scōm Isidoz elesmoth. Exodus cōpnit ab ex 7 odus via. Item odos laus uel cantus. Qz autē quidam dicunt q̄ pro via scribit p o micron. i. o breue, p cantu vo p o mega. i. o longū. non semp seruat in cōpositis. vnde Iuuenalis in primo: Siquando theatro: maiestas tandēq; redit ad pulpita vtū. Exodiū. i. cantilena. i In ,pmptu. i. in apto k Est leuiticus liber. supple sm opinionē eoz: sicut dictū est ē Unde cōtra tales Hieronym⁹ notat ipsi⁹ difficultatē. cū dicit: l In quo singula sacrificia: imo singule pene syllabe 7 vestes rē. De vestib⁹ Aaron principaliter agitur Exo. xxviij. Per recapitulationē Leuitici. viij. Iste liber hebraice dicit vagetbra grece leuiticus: quia de electione 7 ministerio leuitarum agit: latine offertozius: uel sacrificatozius: quia de sacrificijs 7 de bis que offerebant ex lege tractat. Et nota q̄ hebraice. va. sonat et. getbra: vocauit more hebreoz qui a pncipijs denoiant libros suos: tamen nos ponimus aūt ,p et. Et dicimus vocauit autē.

m Numeri vo nōne totius Aritbmetice rē. Ita inueni scriptum in antiquis. Tangendo libri cōtinentiā ipsius innuit difficultatem. Nonne totius Aritbmetice. hoc dicit ,pter numer⁹ in capitulo ,pbetie Balaā. xxiij. et. xxiiij. Quadragintaduarū mansionū. xxxiij. Aritbmetica ē disciplina numerozū. 7 dicit ab ares. i. virtus: 7 ritbmos quod est numer⁹: quia tractat de virtute numeri. Vel dicit a ritbmon qō est numer⁹: quia tractat de virtute numeri: cuius auctoz primus pythagoras fuit. Hic exemus dicit desertū sicut dicit magister i bistoriis. Ille liber hebraice dicit vagetaber: quod apud nos sonat: Et locut⁹ est: tamen nos nō habemus et. Nomen grecū non habemus in scripturis nostris. nā grece aritbmoth. dicit latine liber numeri uel numerozū. Vel dicit quādoq; numeri pluraliter: sicut solet dici: bic legit i numeris. Merito aūt hoc nole censet: quia quatuoz hic principaliter numerant. s. de omni populo viri apti ad arma ferēda: primogeniti leuite qui etiā bis numerantur: 7 mansiones p quas ,pfecti sunt. n Deuteronomiū vo rē. Iste liber hebraice dicit elleadabarim qō sonat: hec verba. Mā a pncipio dicit more hebreozū. Scōm remigiū adabarim hebraice: deuteronomiū grece: secunda legislatio latine. Greci appellāt deuteronomiū secūdā legē a deuteros. i. secundū, 7 nomos uel noma qō est lex. vnde dicit hoc deuteronomiū. i. secūda lex. Et ex b quidā errantes dixerū duas ee leges: vnā datā a deo que in libris precedentibus continet. Aliam a Moyse in hoc libro. Et dicunt q̄ de illa lege dictū est supra. j. Numeroz: Locut⁹ est deus ad Moysen. de illa dicit hic: Locutus est Moyses ad omnem israel. Ad hoc sciendū q̄ pentateuchus non est nisi vna lex que ab apostolo 7 alijs sepius vocatur lex Moysi: q̄s lex dei. Hebreus vocat etiā hos quinq; libros: thorath. i. legem. Nec ob

aliud dicit iste liber secunda lex: nisi quia predicta in precedentibus libris hic iterantur quasi lex iterata. Iterantur autem hic tria ⁊ tribus de causis. Precepta ⁊ cerimonie: ad cōmendationem memorie: ⁊ ipsorum confirmationē. Beneficia dei ad rogorandam in illis dei dilectionem. Flagella que murmurantes sustinuerunt ad inculciendum timorē. a Et euāgelice legi prefiguratio. Sicut enī Moyses veterem legem que dicitur lex timoris iterauit: explanauit ⁊ consūmauit: addēs preceptū amoris: sic saluator noster eandē legem iterauit: mysteria reserauit: ⁊ completiorem fecit in lege euangelica: que est tota amoris: ⁊ ī b Moyses typum gerit xpi. Secūda lex figura fuit euāgelij. Lex ptinebat figuras quarum in euangelio manifestatur veritas. vñ Job. j. Lex per Moysen data est: gratia ⁊ veritas p ihm xpm facta est. b Mōne ⁊c prioza sunt. i. in precedentibus libris dicta. c Ut tamen omnia de veteribus sint. id est appareāt. d Noua quia nouus est dicendi stilus: ⁊ elegantior modus. Isidorus in vij. etymol. sic exponit. Secunda lex id est repetitio ⁊ euāgelice legis prefiguratio que sic ea habet que prioza sunt: ut tamē noua sint omnia que in ea replicantur. Vel de veteribus construat cum sequentib⁹ ⁊ melius ut credo sic: De veterib⁹ bucusq; Moyses. q. d. bucusq; Moyses egit de veteri testamento, ⁊ hoc est qđ sequitur: e Bucusq; pentatheucus. i. q̄nq; volumina Moysi. a penta quod est quinq; ⁊ theucos quod est volumen. Moyses a moys quod in lingua egyptiaca dicitur aqua: ⁊ ses quod est assumptio: quia assumptus est de aqua a filia Pharaonis. f Quibus quinq; verbis id est libris. g Loqui se ⁊c. gloriatur. id sumitur de. j. Cor. xiij. h Job exemplar ⁊c. complectitur. q. d. pauca uel nulla sunt que non cōtineat. i Prosa incipit. a primo capitulo usq; ad tertium. k Versu labitur: a tertio usq; ad principium quadragesimi secundi. l Pedestri sermone finitur. a principio. xlij. usq; ad finem. Respice prologum sup illud Job. s. cogor per singulos. Et ut omnia ista planius intelligas: prosa sicut dicit Isidor⁹ in. j. etymol. est producta oratio a lege metri soluta. Et dicit a proson quod est solutū: productum uel prolixum: quia non artatur numero pedum uel syllabarū: sed in longū pro voluntate producitur. Versus ē qui pedibus in suo ordine dispositis certo fine moderatur. ⁊ dicitur a vertendo: quia tamdiu debet verti quousq; recte constituatur Sermo pedestris dicitur humilis sermo. vnde Horatius in poetria: Et tragicis plurimū volet sermone pedestri. m Oēsq; leges dialectice ⁊c. Ad euidentiam istorum fiat talis syllogismus in primo modo prime figure. Omnis homo ē animal: ecce maior propositio: omne risibile est homo: ecce minor propositio siue assumptio: ergo omne risibile est animal. ecce conclusio que elicitur ex premissis. Confirmatio autem istius conclusionis siue illationis est regula que dicit. De quocunq; predicatur species. ⁊ genus. vnde dicit Tullius in. j. rhet. Confirmatio est per quam arguendo nostre cause fidem ⁊ auctoritatē ⁊ firmamentum adiungit oratio. sicut patet in textu. maior pars libri Job p modum disputationis tradita est. n Singula in eo ⁊c. cauti⁹ scripserit. Cautius. i. fidelius. xix. c. vbi dicit. o Scio ⁊c. videlo verum. Quidam addunt saluatorem meum. Gregori⁹ non habet nec Philippus nec antique biblie correcte. p Quem euangelice legis prefiguratio nonne sic ea habet que prioza sunt ut tamē noua sint oia de veteribus: Hucusq; Moyses hucusq; pentatheucus: qbus q̄nq; verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriat. Job exemplar patiētie que nō mysteria suo sermone complectit. Prosa incipit: versu labitur: pedestri sermone finit: oēsq; leges: dialectice: propositione assumptione: confirmatione: conclusione determinat. Singula in eo verba plena sūt sensibus: ⁊ ut de ceteris sileā: resurrectionē corporū sic ꝓphetat: ut nullus de ea manifestiꝰ uel ⁊ cautius scripserit. Scio inquit q redemptor meus vivit: ⁊ in nouissimo die de terra resurrecturus sum: ⁊ rursum circūdabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo deum: quē visurus sum ego ipse ⁊ oculi mei cōspecturi sunt: ⁊ non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad iesū naue: qui typum domini non solū in gestis: verū etiā in nomine pfert: trāsit iordanē: hostiū regna subuertit: diuidit terrā victori ꝑplo: ⁊ singulas vrbes: viculos: montes: fluia: torrentes atq; cōfinia ecclesie celestisq; hierusalē spūalia regna descripsit. In iudicū libro ēt ꝓncipes ꝑplī: tot figure sūt. Ruth moabitis Isaie explet vaticiniū dicētis: emitte agnū dñe dñatorē terre: de petra deserti ad mōtē filie syon. Samuel visurus ⁊c. ⁊ non alius. licz alteratus. q Reposita est hec spes mea in sinu meo. i. in mēte mea. Nota q quidam dicunt q Moyses composuit librū Job: ⁊ ideo sm ipsos ponitur in ista epistola post pentatheucum a Hieronymo. sed hoc non est verum: nec creditur a magis q alius eum composuerit nisi ipse Job experti⁹ realiter afflictiones suas. nec fuit hꝰ parabola cōficta sicut dixit Rabbi Moyses q impossibile est hominē posse sustinē talia. Ordinatur autem hꝰ a Hieronymo statim post pentatheucum ante Josue: quia añ editus fuit. Job enī ante Josue fuit. ⁊ ut quidā dicunt alio nomine appellabat Jobab: sicut legit Genē. xxxvj. Et hoc attendit Hieronymus: ideoq; ipsū immediate p⁹ pentatheucū moysi posuit. Et nō q ille Jobab fuit rex ⁊ regnauit post Balach filium Lyon: ⁊ nomē patris eius fuit Zare de Bosim: ⁊ hunc dicūt fuisse Job ut dictū est. r Veniam ad Jesum Naue. id est ad librum Josue: qui fuit filius Naue. vnde dicit hemū: id est filius Naue uel num quod idem est. Cognominatur autem sic ad differentiam Jesu filij Syrac proneptis Jesu magni sacerdotis: qui scripsit Ecclesiasticum. Item Jesus naue trinomius fuit dicebatur enim Jesus Josue ⁊ Osee. s Qui typū domini ⁊c. prefert. id est pretendit. t Transit Jordanē. iij. ca. v Hostiū regna subuertit. a. vij. ca. vsq; ad. xiij. x Diuidit terrā victori pplo. a. xiij. vsq; ad. xxij. y Et p singulas vrbes: vicul os ⁊c. descripsit. quasi diceret spiritualiter de militanti ⁊ triumphanti ecclesia exponuntur z In iudicum libro ⁊c. tot figure. In figurarum multiplicatione ostenditur difficultas spiritualis intelligentie. Iste liber dicit sophim hebraice: quod interpretat speculans eos: uel speculator eorum: quia Heli sacerdotem describit: ⁊ iudices qui fuerunt populi speculatores: ⁊ ideo appellabatur liber Judicum tanq; a materia. videt tamen quibusdam auctoribus sic nominatus: ut cronice scribe de quisq; iudicū suū tempus in actis redegerit. quis autē in vnū cōpegerit dubium est. quidā dicunt q Samuel: alij q Esdras. Verisimilius videt q Ecclesiasticus qui parabolas Salomonis: ⁊ librum Regū in vnū collegit. ita scribit in historijs. a Ruth moabitis. i. de moabitidi regione existens. Isaie explet vaticiniū. i. ꝓphetiam. b Dicētis xvj. ca. c Emitte agnū ⁊c. glo. Ruth moabitis nupsit Booz: ex quo Obeth genuit: ex quo Jesse pater Dauid de cuius semine virgo Maria processit: que xpm concepit ⁊ peperit. dicit ergo: d De petra deserti. i. de Ruth gentili. gentes enim lapides pro deo colebant: ⁊ ideo a deo deserti erant. e Ad montem filie syon. i. Hierusalem. Vel potius ad ecclesiam que est in contemplatione tanq; speculationis filia. f Samuel ⁊c. Liber regum apud nos distinguit in quatuor volumina: sm hebreos in duobus libris consistit: quorū primus dicit a Samuel nōe auctoris. ita scribit in historijs. Alij dicūt q primā partē scripsit Samuel: sequentia ꝑo eius usq; ad calcē scripsit

Dauid. Secūd⁹ liter dicit Malachim. i. Regū a materia quem quidam uocant malachot quod sonat regnorū: sed uitiose. agit enim de uno regno iudeorum tm̄: ⁊ de regib⁹ eius: sed in duo diuisum fuit. Scriptus autem est chronice liter iste sub singulis regibus: qui compact⁹ est i vnū a Hieremia: qō exinde p:cp idē finis hui⁹ libri ⁊ Hieremie: ita scribit in historijs. dicit itaq; Samuel. i. primus liber regū apud hebreos: q̄ prim⁹ ⁊ secund⁹ dicit apud nos. a In Heli mortuo. j. Regū. iiij b Et i occisiē Saul. j. Regū. xxj. c Legē abolitā. i. veletā In morte Heli sacerdotis: ⁊ Saul regi trāslatio regni ⁊ sacerdotij prefigurat. iō sequit: d Porro i Sadoch atq; Dauid noui ⁊c. In Sadoch. ij. Regū. viij. In Dauid. ij. Regum. ij.

in Heli[a] mortuo ⁊[b] in occisiōe Saul veterem legem[c] abolitā monstrat. porro[d] in Sadoch atq; Dauid noui sacerdotij noui q; imperij sacramēta testat Malachim[e]. i. terti⁹ ⁊ quart⁹ regū liber a Salomone vsq; ad Jechoniā: ⁊ a Jeroboam[f] filio Nabath vsq; ad Oseę q̄ ductus est in assyrios: regnū[g] Juda ⁊ regnū describit Jsrl. Si historiam respicias verba simplicia sūt: si in litteris sensum latentē inspexeris ecclesie paucitas ⁊ hereticorum cōtra ecclesiam bella narrant. Duodecim[h] pphete in vnius[i] voluminis ag̃ustias coartati: multo aliud q̄ sonāt in littera prefigurant. Oseę[k] crebro noiat Ephraym: Samariam[l]: Joseph[m]: Jezrael[n]: ⁊ uxorē[o] fornicariā: ⁊ fornicationis filios ⁊ adulterā[p] cubiculo clausam mariti: multo tempore sedere viduam: ⁊ sub veste lugubri mariti ad seredit[q]ū prestolari. Joel[r] filius Fatuel describit terram duodecim tribuū: erucā[s]: brucō[t]: locustā: rubiginē[v] vastante cōsumptam: ⁊ post cuersionem prioris populi effusū[x] iri spīm̄ sanctū super seruos dei ⁊ ancillas. i. sup centū viginti credentiū noīa: ⁊ effusū iri in cenaculo syon: Qui[y] cētū vigiti abvno vsq; ad q̄ndecim paulati ⁊ p[z] incremēta surgētes: q̄ndeci graduū numerū efficiūt[a]: q̄ in psalterio[a] templum dñi purgasse aut purificasse monstratur. q Joel filius ⁊c. Aliqui libri habēt terram duodecim tribuū. sed Hiero. in plogo sup Joel. qui incipit sanctus Joel ⁊c q̄ in hunc pphetā. i. pm̄ hunc pphetam oē quod dicit principaliē ad tribū Judā ⁊ Hierusalem pertinere crezendum est: ⁊ nullam oio israelis. i. decē tribuū in hoc fieri mentionem. Aliqui tamē glosant hoc q̄ dicit: nullam: supple ad corrigendum: qm̄ de eis facit mentionē reducendo mala ipsorū in exemplū: ut caueant due tribus. de hoc nolo cōtendere. ß credo Hiero. qui dicit nullā oio ⁊c. r Eruca vocat⁹ vermis qui in caulib⁹ nascit. s Brucus vocat⁹ fetus locuste anteq; habeat alas. vnde dicit attelat⁹ cum pro pleniter volat dicitur locusta. t Rubigo est quando tenere fruges nocio roze percutiuntur: ⁊ vertunt⁹ tam culmi q̄m spice in rubozem minij colozis uel synopidis. sed glosa: p erucā Assyrij ⁊ Chaldei signant: p locustā Perse ⁊ Medi: p brucū Macedones ⁊ omnes successores Alexandri: p rubiginē Romani. Secōm Gręg. p erucā notat libidinem: p locustā inanē gloziam: p brucum ventris ingluiem: p rubiginē iram. Secōm Hiero. moraliter p hec quatuor signant quatuor animi passiōes que si vltra modum dominant: auferunt salutem anime. Tristicia de presenti aduersitate. Audium de presenti, psperitate. Timor de futuro malo. Spes de futuro bono. v Effusū iri id est effundendum esse: Joelis. ij. Post hoc effundam spīm̄ meum sup omnē carnem ⁊c. sup centū viginti. Actj. j. Erat aūt turba hominū fere centū viginti. Item Actj. ij. dicit de effusiōe spīs sancti sup eos: q̄ scilicz repleuit totam domū vbi erāt sedentes. x Qui centū viginti ⁊c. Ad euidentiā istius littere depinge trigonū equilaterū: in cuius prima linea pone vnū: in secunda duo: in tertia tria. Et ita paulati ⁊ p incrementa multiplicando pcede vsq; ad decimā quintā lineam in qua pone q̄ndecim: ⁊ postea totā sūmā numera: ⁊ inuenies centū viginti: ⁊ in quolibet latere trigoni inuenies quindecim. ꝓpter hoc enim dicitur equilaterus sicut patet in subscripta figura: ⁊ hoc ē q̄d dicit: Qui centū viginti surgētes paulatim. i. de linea in lineā. y Et p incrementa. i. per additiones vnius in qualibet linea. z Efficiunt numerū quindecim graduū. i. quindeci psalmorū gradualium. a Qui in psalterio continent mystice. ad trām in templo Salomonis in Hierusalem erant quindecim gradus p quos ascendebat ad templū: ⁊ quādo cantores soleniter procedebant incipiebant ab inferiori ⁊ ascendebant processionaliter vsq; ad sūmū: ⁊ stando in singulis cantabant vnū de illis psalmis gradualib⁹. Unde dicti sunt psalmi graduales a gradu uel a gradior: quia gradatim cantabant ibi. Mysteriū aūt in illis multipliciter est. Sunt enī ibi tres quinarij. primus pertinet ad incipientes. secundus ad proficientes. tertius ad pfectos. Primus enim psistit in declinatiōe a malo. ⁊ primus gradus primi quinarij est clamo: literationis a miseria huius seculi qui determinatur in hoc psalmo: Ad dominū cum tribularer clamaui. Secundus gradus ē fiducia literatiōis: que tangit in secūdo ps:

Leuaui oculos meos ⁊c. Tertius grad⁹ est leticia ex cōsideratione finis tribulationis·ibi: Letatus sū ⁊c. Quartus est cōtinuatio supplicationis ꝓ liberatione que subiungit quarto ps. Ad te leuaui. Quintus est grārū actio ꝓ liberatione·ibi: Misi quia dñs. Secundus quinarius incipit ibi: Qui confidūt. Et ptinet ad ꝓficientes.

Etenī ad ꝓficiēdū in tono. p primus gradus est confidentia xp̄iani que tangit ibi: Qui confidunt. Secūdus gradus est consolatio seminantis misericordie opera·ibi: In cōuertendo. Tertⁱ⁹ gād⁹ est omniū tonorū ꝛeo attributio·ibi: Misi dñs. Quartⁱ⁹ est beatitudo timoris·ibi: Beati omnes ⁊c. Quintus est firmitas patientie ibi: Sepe expugnauerunt. Tertius quinarⁱ⁹ incipit ibi: De ꝓfundis. In quo notat confūmatio in tono. ⁊ ideo ptinet ad ꝓfectos. Primus gradus est confidentia supplicationis·ibi: De ꝓfundis. Secundus humilitas confidentis·ibi: Domine nō est exaltatū. Tertius ē desiderium edificationis domus dei·ibi: Memento dñe. Quartⁱ⁹ est caritas ꝓximi·ibi: Ecce q̄ bonū. Quintus ē caritas dei·ibi Ecce nunc benedicite. Vel ad decimū q̄ntū gradū ascendit. scz ad caritatē dei que ponit in vltimo gradu. Qui caritatē implet quindecim affectus habet. j. Cor. xiij. Caritas patiens est ⁊c. Unde hec figura dalmatica habet altrinsecus quindeci ordines fimbriarum. Item ad q̄ndecimū gradū ascendit qui mandata veteris testamēti ac noui custodit·iuxta illud Ecclⁱastes. xj. Da partes septē necnon ⁊ octo. talis ascendit ꝓ quindeci gradⁱ⁹ qui erant in templo. Mich. v. Suscitabit dominus sup eum septem pastores ⁊ octo primates. Qui igit⁹ per virtutes ad quindecim gradus ascendit: ut dicit sup illos psalmos habebit spiritū scīm qui in centū viginti discipulos missus est. ⁊ hoc est quod dicit Hiero⁹ Qui mystice continent. Et hoc ipsū repꝛesentat ecclesia tempore quadragesimali recitādo eos in matutino. a Amos pastor ⁊ rusticus ⁊c.] id est leuiter tangēs uel leuiter decerpēs sicut pastores solent facere. Alij habent distinguens. q. melioza eligebat; tamē in antiquis ⁊ correctis bibliis inueni distringēs

mystice cōtinent. Amos[a] pastor ⁊ rustic⁹ ⁊ rubozum moza distringēs]paucis[b] verbis explicari non potest.] Quis[c] enī digne exp̄mat tria[d] ⁊ quatuor scelera damasci ⁊ gaze tyri ⁊ idumee ⁊ filiozum Ammon ⁊ Moab: ⁊ in septimo ⁊ octauo gradu Jude ⁊ Jsrael: Hic loquitur[e] ad vaccas pingues

b Paucis verbis ⁊c.] In q̄ notat ipsⁱ⁹ difficultas. c Quis enim digne exp̄mat ⁊c.] Amos pastor. j. c. d Tria ⁊ quatuor scelera ⁊c.] j. ca. ⁊. ij. Juxta tropologiam exponit Hiero. in originali·dicens: Primū peccatū est cogitasse que mala sunt Secundū cogitatiōibus acquieuisse peruersis. Tertiū q̄ mēte decreueris opꝛe complere. Quartū post peccatū nō agere penitentiam: ⁊ in suo sibi complacere delicto. Damascus ꝑm Hiero. metropolis est in Syria quam cōdidit seruus Eliezer in campo vbi occisus est Abel. Galaad ciuitas ⁊ regio est trans Jordanē in sorte dimidie tribus Manasse. tempore ꝛeo quo Amos cepit prophetare: Azael rex damasci illā regionem in tantū vastauit ut supato Achaz rege Jsrael illam regionē ad instar tribulozū frumenta in areis triturantiū contereret. ideo primo aduersus Damascū inuehit⁹ ꝓphēta. ita dicit Hiero⁹. Item ꝑm ipsū Baça est metropolis ciuitas philistino⁹ q̄ nūc palestini vocant: qui quoscunq; de duodecim tribubus poterāt comprehendere: vendebant idumeis in seruos ⁊ ancillas: ideo minatur eis prophēta ignem captiuitatis qui omnia deuozet. Tertio inuehit contra Tyrū. Et ꝑm Hiero. Tyr⁹ est ciuitas Phenicū ⁊ proxima Sidonijs cuius ciues negociatores erāt: ⁊ quoscūq; depredari poterant ex Jsrael vendebant idumeis ⁊ alijs gentibus. Quarto inuehitur contra Jdumeā: de qua dicit Hiero. Edom ipse est qui ⁊ Esau ⁊ Seyr. vnde ⁊ montes Seyr noīant. inde ⁊ regio Jdumea. iste pⁱsecutus est Jacob ut timore ei⁹ fugeret in Mesopotamiā: ⁊ non seruauit in eo viscera misericordie ut vinculo fraternitatis colligatū sibi intelligeret. ⁊ odiū q̄ fuit i patre seruauerūt idumei nati ab eo contra filios Jacob: ut egredientibus de Egypto: nec transitū quidē in terrā sanctā concederēt in hoc violantes misericordiam ac si fratres eos esse nescirent.

que sunt[f] in Samarie monte ⁊ ruituram[g] domū maiozē minozemq; testatur. Ipse[h] cernit fictozem locuste: ⁊ [i] stantem dominū sup murū litum uel[k] adamātinū ⁊ vncinū pomozū attrahentē supplicia pctōrib⁹: ⁊ [l] famem in terra: nō famem panis nec sitim aque: sed audiendi verbū dei. Abdias[m] qui

Quinto inuehitur contra filios Ammon: de quibus aīt Hiero. Filij Ammon geniti de ītrꝛ Loth: habitant in Arabia. horū ꝛo princeps Naas āmonites tribus Saul pugnauit contra Galaad que est ciuitas duarum tribuū ⁊ Manasse: ⁊ in tātū oppressit eam ut etiā prægnantes secaret mulieres. Sexto inuehit contra Moab. Fuit aūt Moab filⁱ⁹ maiorⁱ filie Loth. Gen. xix Sz ut videam⁹ ꝓpter q̄d inducatur hic. nota q⁹ dic̄ b Hiero. in glo. Tradūt hebrei q⁹ idumei fuerunt subiecti Josaphat regi Juda: ⁊ Moabite Jozam regi Jsrael: sed post modicū cum recessisset rex Moabitarū a Jozā petiit ille auxiliū a Josaphat rege Juda: qui veniens conduxit secū regem idumeoꝝ ad oppugnandum ciuitatē vbi rex Moab erat cōclusus. ⁊ cum rex Moab vellet confugere de ciuitate ꝑ eam partē quā obsidebat rex Jdumeoꝝ non est permissus ab eo: tunc ascendens sup murum imolauit filium suū ꝛeo. ⁊ ꝓpter īmanitatē huius sceleris recesserunt filij Jsrael a ciuitate. postea mortuo rege Idumeoꝝ ⁊ sepulto: recordari Moabite quid egerit contra eos in obsidione: extractum de sepulchro combusserūt igni ⁊ in cinerē redegerunt ut quod non potuerūt in viuo: vlciscerent in mortuo. Septimo gradu. i. septimo loco inuehit⁹ ꝓtra Juda i. ꝓtra duas tribus relicto deo idolis deditas. Et octauo gradu. i. octauo loco ꝓtra Jsrael. i. ꝓtra decē tribⁿ: quaꝝ multa peccata enumerat in glo. Hiero. dicit sic: Habebat consuetudinem princeps iudeozum: ut si paup in viam se illis iungeret: flagellatum sup puluerē terre. pjcerent indignātes cum simplicib⁹ ire. Contigit etiā crebro ut pacē ꝓzem filij polluerent: illos etiā qui nolebant ire ad adorandos vitulos interficiebāt ⁊c. e Hic loquit⁹ ad vaccas pingues. iiij. ca. id ē hereticos gule ⁊ ventri seruientes uel optimates decem tribuum. Non boues aratores: sed irrisorie vaccas pingues vocat: q⁹ domi residentes ventri ⁊ gule seruiebāt. f Que sunt in Samarie monte. id est eminentia potestatis ut humiles opꝛimant. g Et ruituram domū maiozem minozemq; testat⁹. vj. ca. Glo. exponit de decem ⁊ duabus tribubus. h Ipse cernit fictozē locuste. vij. ca. Fictoꝛ locuste dicit⁹ dñs cuius iussu multitudo locustarū cooꝛtuit terrā. ꝑmissionis in principio germinantiū serotini hymbris. i. in ꝓmo vere q̄si oia virere incipiūt. Scōm interlineare dicit fictoꝛ. i. creatoꝛ assyrioꝝ qui p locustā signāt. uel ꝑm q⁹ pleni⁹ dicit in glo. marginali Sic locuste si in ꝓncipio serotini hymbris veniūt q̄n cūcta virent ⁊ ois ager parturit. cūcta fere cōsumūt: sic Sennacherib aduenies dū florebat regnū decē tribuū. cūcta vastauit ⁊ captiuauit. i Et stantē dñm sup murū litū. Hec ē lrā Hiero. k Vel adamantinū. Hec ē lrā septuaginta Murus litus. i. supinduct⁹. Et dicit⁹ a lino is leui linere litū litu: q̄ ē supinducere. p murū figurat⁹ dīna ꝓtectio p limitionē q̄ pulchriorē ⁊ fortiorē reddit murū p̄figurat⁹ virtutū pulchritudo. Per adamantē qui nō dissoluit⁹ nisi sanguine hircino. notat⁹ pseuerantia in bono uel inseparabilitas a deo. Ro. viij. Quis nos separabit ⁊c. Et oia ista cōminatur dñs inferre iudeis ꝓpter petā sua. Et vncinum pomozū attrahentē supplicia peccatoꝝ. p vncinū intelligitur vicinū temp⁹ captiuitatis. Sicut enī vncino trahuntur rami arboꝝ ad carpenda poma: ita ꝓximare facit tempus captiuitatis. l Et famē in terra ⁊c. Istud intelligitur de subtractiōe verbi diuini que p⁹ resurrectionē domini missa est in iudeos: sicut innuitur in interlineari. m Abdias qui interpretat⁹ seru⁹ dñi ⁊c.] Vide. plogū

in Abdia: quoniã incipit: Jacob patriarcha ꝛc. ꝛ batrbis euidentiam eorum que hic dicunt: sicut dicit Jsido. etymol. vij. Abdias seruus domini dicit: sicut enim Moyses famulus domini: ꝛ Apostolus seruus xpi: ita iste ad gentes missus videt ꝛ predicat que propterali digna sunt ministerio ꝛ seruitute: unde dr seruus domini. predicat autem destructionem idumee. vñ dr q ptonat cõtra Edom. i. terribiliter eã increpat. Qd autem subditur sanguineum terrenũq interpretatio est nois. Sãguine[a] erat q fraternũ sanguinem sitiebat. Terrenus: quia circa terrena erat occupatus. unde Beñ. xxv. Factus est Esau vir ignarus venandi ꝛ homo agricola. a Fratris quoq Jacob sp emulũ id est invidum. Beñ. xxvij. Venient dies luctus patris mei: ꝛ occidam Jacob fratrem meum. Hastam spiritalem: appellat pphreticam increpationem. Scõm Hieronymũ iste Abdias specialiter dicit seruus: quia abscondit ꝛ pavit centũ pphetas: quinquagenos ꝛ quinquagenos in speluncis cum interficeret Jezabel prophetas domini. iij. Regũ. xviij. b Jonas colũba pulcherrima ꝛc.] Jsido. dicit i vij. etymol. Jonas interpretatur columba siue volens. Columba. p gemitu qñ in ventre ceti triduo fuit. volens autem propter trisiciam quam habuit de salute niniuitarum. uel propter ẽderam subito arescentem: cuius umbraculo tegebatur cõtra solis ardorem. Scõm Remigiũ Jona ꝛ Jonas varias habent interpretationes. De naufragio Jone habetur in. j. ca. Qualiter mundum ad penitentiam revocat habẽ. iij. ca. c Michẽas demoraslthi ꝛc. Morasthi sicut ait Hiero[n] non grandis viculus est iuxta Eleutheropolim urbem Palestine. Et interpretatur hereS. Michẽas interpretat humilitas. pulchre autem humilitas que inter virtutes precipua est de spe hereditatis dei nascitur. d Coheres xpi Ro. viij. Heredes quidem dei: coheredes aut xpi. Alludit interpretatiõi predicte sm Remigium. Michẽas interpretatur quis est iste: uel quis est in loco hoc. Est autẽ pphetia eius contra Samariam ꝛ Hierusalem: sicut patz in principio: sicut ait Jsido. etymol. xiiij. Samaria regio Palestine: que a quodam oppido nomen accepit quod vocabatur Samaria ciuitas quondam regalis in Jsrael. e Vastationem annunciat filie latronis. i. Hierusalem filie diaboli ad predandum: supple accincti. unde vocat latronis filiam non suam. v. ca. f Et obsidionem ponit contra eam. eo q percusserit maxillam iudicis israel. v. ca. vbi dicit glo. Contumelia fuit triniratis quando fauentibus iudeis Romani percusserunt caput iudicis Jsrael: dicendo: prophetiça nobis xpe: quis est qui te percussit? Matth. xxvj. uel quando vnus de ministris percussit eum in maxilla dicens: Sic respondes pontifici? Job. xviij. g Naum ꝛc.] Naum interpretatur consolator. Dicit autem consolator orbis: quia decem tribubus tam captiuatis: ꝛ duab[us] iam ab Assyrio grauiter afflictis: destructionem ipsorum Assyriorum per Chaldeos futurã nunciauit. h Increpat ciuitatẽ sanguinũ ꝛc.] s. Ninuen

ptonat contra Edom: ꝛ sanguineum terrenũq fratrem: fratris[a] quoq Jacob semper emulũ hasta peruit spiritali.] Jonas[b] pulcherrima colũba naufragio suo passionem dñi prefigurans: mundũ ad penitentiam reuocat: ꝛ sub noie Ninive gentibus salutẽ nunciat.] Michẽas[c] demoraslthi coheres[d] xpi vastationem[e] annunciat filie latronis: ꝛ[f] obsidionem ponit contra eam: quia maxillã percusserit iudicis Jsrael.] Naum[g] cõsolator orbis increpat[h] ciuitatem sanguinũ ꝛ post euersionẽ illius loquitur: ecce[i] sup montes pedes euãgelizãtis ꝛ annũciantis pacẽ.] Habacuc[k] luctator fortis ꝛ rigidus stat[l] super custodiam suam: ꝛ[m] figit gradũ super munitionem ut xpm in cruce contemplet. ꝛ dicat: operuit[n] celos gloria ei[o]: ꝛ laudis eius plena est terra: splẽdor[p] eius ut lux erit: cornua i manibus eius: ibi abscondita[q] est fortitudo ei[r]:] Sophonias[s] speculator ꝛ archanox dei cognitor: audit clamorẽ a porta piscium: ꝛ eiulatũ a[t] secunda: ꝛ ptritionẽ a[v] colliba. Indicit q vlulatũ habitatoribus pile: q pticuit ois pplis chanaan[x] dispersi[y] sunt vniuersi qui inuoluti erant argento.] Aggeus[z] festiuus ꝛc.] Ad euidentiam istorũ nota: q sic scribit in. ij. Paral. vltõ. Nabuchodonosor rex Chaldeorum propter periurium Sedechie regis Jude: qui ab ipso recesserat ipsum Sedechiam cũ populo suo in Babyloniam duxit captiuum incenso templo ꝛ destructa Hierusalẽ Mortuo autẽ Nabuchodonosor ꝛ Balthasar filio eius interfecto: sicut scribitur Dañ. v. Darius medus successit in regnum

iij. ca. De ciuitas sanguinum ꝛc. i Ecce super montes ꝛc. glosa legatur. ij. Paral. xxxij. q Sennacherib obsidente Hierusalem primo mense non potuit pasca fieri: sed celo exercitu ꝛ annũciata morte Sennacherib secũdo mense pasca celebratũ ẽ. Inde ait: o Juda ne sis sollicitus: occiso hoste tuo i templo dei sui: ecce venit tibi r. ũcius trãscurrẽs montes ꝛ colles: ꝛ quasi de spelunca uel specula annũciãs tibi p mortẽ Sennacherib litteratã urbẽ. Celebra q̃ festi uitates tuas ꝛc. Cetera plana sũt. Scõm Jsido. dicit cõsolator urbis: ut ait i vij. ety. Naum germẽ siue cõsolator. increpat enim ciuitatem sanguinũ: ꝛ post euersionẽ illius consolatur syon dicẽs Ecce sup montes ꝛc. k Habacuc luctator fortis ꝛc.] Quare dicatur luctator fortis patz per verba Hiero. qui dicit sup Abdiã: Habacuc interpretat amplexans: qui uel ex eo q amabilis fuerit dño vocat amplexatio uel quia in certamen cum deo ingreditur: amplexãtis. i. luctantis fortis vocabulũ. ꝛc. l Stat sup custodiã suam. Hoc sumitur de Habacuc. ij. ubi scribitur: Super custodiam meam stabo. glosa. id est omni diligentia custodiã cor meum. m Et figit gradum sup munitionem. id est stabilitat animũ super xpm. Totum sumitur de. ij. ca. Que aũt sequũtur sumũtur de. iij. ca. n Operuit celos gloria eius ꝛ laudis ei[us] plena est terra. glosa. in aduentu xpi repleta sunt omnia gloria. Unde Luce. ij. Gloria in altissimis deo: ꝛ i terra pax hominib[us] bone voluntatis. Et Col. j. Pacificans que in celo ꝛ q̃ in terra. o Splendor eius ut lux erit. q̃ quasi sol iustis radiauit. Cornua. id est tropiea crucis. In manibus eius. Uel manus ei[us] fixe in cornibus crucis: ut fiat hypalage. id ẽ cõuersio casuũ ꝛ constructionis. p Ibi abscondita est fortitudo eius. Crimanuit enim se vsq ad mortẽ. Phil. ij. q Sophonias speculator ꝛc.] Sophonias scõm Hiero. interpretatur specula uel archanum hominis. ꝛ utrũq prophete conuenit. Dicit enim Ezech. iij. Fili hominis speculatorem dedi te domui Jsrael: ꝛ audies de ore meo verbum. ꝛ annũciabis eis ex me: propheta de euersione Hierusalẽ: ꝛ de captiuitate Jude ꝛ teniami p Nabuchodonosor q̃ captiuitas interfecto Josia rege visa ẽ in cespite. r Audit clamorem ꝛc. Que sequunt sumpta sunt de. j. ca. Sophonie Porta aũt piscium appellat: que ducit de iosaphat in Joppen. ꝛ vicinior est mari. s A secunda. significat portam secundi muri in eode climate. t A collibus. de monte syon ꝛ excelsiore parte urbis qua ab hostib[us] occupata facilior descensus erit ad pna. Vallem autem Syloe comparat pile. id est vasi in quo tundunt frumenta: quia de porta piscium: ꝛ de secunda ꝛ de collib[us] p. ruens exercit[us] contundet inferiora loca. v Chanaan. vocat populum iudeorum. unde Dañ. xiij. Semen Chanaan ꝛ nõ Juda x Dispersi sunt ꝛc.] quia peribunt: quia tantas habent diuitias: ut eis putãt se indutos ꝛ septos. Mystice p portam pisciũ designatur curiositas humana. p secundã: carnis cõcupiscentia. per colles: superbia. per pilam Hierusalẽ: que erat euertenda propter omnia ista. y Aggeus festiuus ꝛc.] Ad euidentiam istorũ nota: q sic scribit in. ij. Paral. vltõ. Nabuchodonosor rex Chaldeorum propter periurium Sedechie regis Jude: qui ab ipso recesserat ipsum Sedechiam cũ populo suo in Babyloniam duxit captiuum incenso templo ꝛ destructa Hierusalẽ Mortuo autẽ Nabuchodonosor ꝛ Balthasar filio eius interfecto: sicut scribitur Dañ. v. Darius medus successit in regnum

Chaldeorum : quo mortuo successit Cyrus rex persarū : qui in primo anno regni sui remisit in Hierusalem circiter ānquaginta milia iudeorum : quibus prefecit Zorobabel : & Jesum filiū Josedech : & precepit ut edificarent templū dñi. Jlli aūt extructo altari fundamēta templi iecerūt. j. Esdre. iij. Sed interea mortuo Cyro artaxerses qui dict[9] est Cābises illi succedens mandauit gentib[9] que erāt in Hierusalē ne templū reedificari pmitterēt. j. Esdre. iiij. & v. remansit itaq; opus impfectū vsq; ad annū secundum Darij filij Jcaspis. Hoc āno Aggeus & Zacharias pphete nō timentes regis edictū nec inimicitias circūadiacētiū populorū hortati sunt Zorobabel & populum suū qui cū eo erat ut edificarēt templū : q; iam tempus erat : quo Hieremias pphetauerat templū esse reedificandum : sed post septuaginta ānos captiuitatis : Hiere. xxix. Prophetat autē Aggeus pfti reuersionem templi reedificationē ciuitatis renouationē observantiā sacerdotalē : & exteriorum regnorū subuersionem & pter ista dicit festinus & let[a] iuxta nominis interpretationē. a Qui seminauit in lachrymis ut in gaudio meteret. sumptū est de ps. Destructū templū edificat. j. ca. b Deūq; patrem inducit loquentē. ij. ca. vbi ait : c Adhuc aūt vnū modicūq; &c.] Interlinearis : tempore passionis sol obscuratus est. Jtē glosa marginalis : qñ vedi primū testamentū in Syna moui celum & terrā & mare rubrū & desertū ut vobiscū ponerē testamentum. Nunc aūt polliceor q adhuc semel mouebo celū & terrā : ut illis cōmotis moueant[f] omnes gentes. s. ptrarie ptātes splendorem domini sustinere nō valentes. d Et veniet desiderat[9] cunctis gentib[9]. i. saluator. e Zacharias memor dñi sui &c.] Sicut ait Hiero[9]. Aggeus & Zacharia in secūdo anno Darij regis medorū pphetauerūt. Aggeus aūt ca. pro. primū : quia duobus mensibus precessit : sicut patz in textu vtriusq;. Aggeus enī incepit pphetare in sexto mense. Zacharias aūt in octauo. q; autē Zacharias dicit memor dñi. exponit Jsido. dicens. in vij. etymol. Zacharias interpretat memoria dñi. Septuagesimo enī anno desolationis templi cōpleto : Zacharia predicante memoratus est dñs populi sui : iuitenteq; dño reuersus est populus & reedificata est vrbs & templum. Item. j. Esdre. v. legit qualiter pphetauerūt Aggeus & Zacharias adiuuantes populū ad reedificandū templū. f Multiplex in pphetia : quia pphetat de reditu populi : & reedificatione templi : sicut pz in primo & secundo. & de multis alijs. g Cernit Hierusalē &c.] propter squalorem captiuitatis. & sic legitur de Jesu filio Josedech : vel legit de ihu xpo carne sibi precatrici induto : Phil. ij. In similitudinē hominū factus est : & habitu inuent[9] ut homo : Ro. viij Deus filiū suū mittens in similitudinē carnis peccati &c. Jsta vestis sordida apparuit in passione sicut ipse testatur. Jsa. lxiij. Aspersus est sanguis eorū sup vestimenta mea : & omnia indumenta mea inquinaui. h Et lapidē oculorū septē. i. ihm qui dicit lapis de monte abscisus. Dañ. ij. Pro robore quo oia conterit. Item Matth. xxj. dicit lapis pterens inimicos Jtē dicit lapis angularis ptungens duos parietes in vnū. Eph. ij. Sup quem lapidem septē vel octo sunt oculi : de quibus dicit Jsa. xj Requiescet sup eū spiritus dñi : spiritus sapiētie & intellectus : spiritus consilij & fortitudinis : spirit[9] scientie & pietatis : & repleuit eum spūs timoris dñi. i Candelabrū &c. Candelabrum ecclia aurea pter spiritalē intelligentiā scripturar[u] Lampas xps. Jsa. lxij. Saluator ei[9] ut lampas accendat[f] q in ecclesia fulget. Septē lucerne & septē infusoria earū gratie spiritus sancti : p quas oleū misericordie vi suscipit ecclesia. Due olive Moyses & Helias. i. lex & propte

festinus & letus : qui seminauit[a] in lachrymis ut in gaudio meteret : destructum templū edificat : deumq; b patrem inducit loquentem : adhuc[c] vnū modicūq; : & ego cōmouebo celum & terram & mare & aridam : & mouebo omnes gētes & [d] veniet desideratus cunctis gentibus. Zacharias[e] memor domini sui multiplex[f] in prophetia : Hierusalem[g] vestib[9] sordidis indutam : & [h] lapidem oculoq; septem candelabrūq; [i] aureum cum totidē lucernis quot oculis : duas quoq; olivas a finistris lāpadis cernit & a dextris : ut[k] post equos rufos : nigros : varios & albos : & dissipatas[l] q̄drigas ex ephraym & equū de Hierusalē : pauperem[m] regem vaticinetur : & predicet sedentem super pullū filiū asine subiugalis.] Malachias[n] aperte & i fine omniū prophetarū de abiectione isrl & vocatione gentium : nō[o] est mihi ait voluntas i vobis dicit dominus exercituū : & munus[p] non suscipiā de manu vestra. Ab ortu[q] enim solis vsq; ad occasum magnū est nomē meum in gentibus : & in omni loco sacrificat & offertur[r] noī meo oblatio[s] munda.] Jsaiā[t] Hieremiam : Ezechielem : & Danielē quis potest uel intelligere uel exponere. Quorum primus nō prophetiam videt mihi texere sed euangelium.]

q de xpi passiōe predicabāt : uel olive euangeliū qō a dextris : & lex q̄ a finistris. k Et p[9] equos &c. Juxta glo. Per equos rufos designantur Babylonij crudelitate terribiles. p nigros : q; sic ordinat text[9] per se mortē iudeorum xpo nūcio preferentes. p altos : macedones sub quoz rege Antiocho Machabeorum victoriā legim[9] p varios romanorū reges : & alij fuerunt clemētes i iudeos ut. C. cesar. alij persecutores ut Vespasianus. Quidam dicūt quatuor quadrigas : quatuor euangelia : equos. apostolos : quorū alij rufi martyrio : alij obscuri & nigri pfunditate & cognitiōe mysterij : alij albi gratia virginali : alij varij & fortes gratiā curationū & diuersarū virtutū habentes. l Et dissipatas quadrigas ex Ephraym. Hostra lrā est dispergā q̄drigā ex ephraym. qō exponit Hiero. i originali dicēs : Nō erunt prelia omnib[9] xpi aduentu & natiuitate pacatis. Porro sm altiorē intelligentiā ad heresū multitudinē referē : q; interpretat carpophoria. i. vbertas & frugū abūdantia. ps. Filij ephraym intendentes & mittētes arcū. s. in. d. b. Et alibi. bi in curribus : & bi in equis : & equi eorum disperditur de Hierusalē. de quo ps. Fallax equus ad salutē. m Pauperē regē &c. Hanc pphetiā euangeliste dicūt esse completā quando dñs ingressus est Hierusalem sedens sup asinū & pullū asine. Matth. xxj. Mar. xj. Luc. xix. Joh. xij. De ista asina dicitur in historijs q; cōmunis erat pauperibus qui propria iumenta non habebant. Cuiq; aliquis ea oneratus fuerat pabulū dabat ei & pullo qui pariter ad opa cōmunia nutriebat. & ob eius ita cōmune obsequiū quidā eam dictā putant subiugalē : quasi omni iugo & dominio expositā : sed grecū nomē est. asina enī latine. grece subiugalis dicit. n Malachias aperte &c. totū istud scribit in. j. ca. Jsido. in. vij. etymol. dicit q; Malachias interpretat angelus domini. i. nuncius quicquid enim loquebatur : quasi a domino essent mandata credebatur. & inde eius nomen septuaginta interpretes transtulerūt. dicentes : Assumptio verbi domini sup Jsrael in manu angeli eius. o Nō est mihi voluntas in vobis. qui immundi offertis. p Et munus nō suscipiā. sanguinem hircorum aut taurorum : sed thymiama orationum. q Ab ortu enī solis vsq; ad occasum &c.] Non in vna iudea uel hierusalē. vnde Joh. xvij. dicit saluator : Pater manifestaui nomen tuum omnibus quos dediſti mihi. r Et offertur. i cerimonijs xpianoq;. s Oblatio mūda. q; hoc increpat sacerdotes iudeorum : qui offerūt non idonea ad immolandū ut sciant carnalibus victimis spirituales victimas successuras. t Jsaiā Hieremiā &c.] Hieronymus exponit seipsū dicens in prologo sup Jsaiā. Jta enī vniuersa xpi ecclieq; mysteria ad aliqd pfecut[9] ē

ut non putes eum de futuro vaticinari : sed de preteritis historiam texere. Texo.is.texui texere.textū.tu. dicitur telam facere : cooperire : ordinare : construere. vnde hic textus.tus.tui.liber continens tractatum sine littere expositione. a Secundus ꝯo virgam nuceā ⁊c. ⁊ Nota q̄ j. Hieremie nostra littera est : virgā vigilantē ego video. Et hāc habēt Aq̄la Symach⁹ ⁊ Hieronymus. Septuaginta autē dicūt: baculum nuceum. Exodi⁹ ꝯo : virgā amigdalinā. Et omnia ista competunt xp̄o : qui dicit virga in correctiōe maloꝝ. Numeri xvij. Consurget virga in Jsrael ⁊ percutiet duces Moab. Baculus dicit in sustentatione bonorum actiuorum. ps. Virga tua ⁊ baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga dicit in custoditione contemplatiuoꝝ. ps. Ecce nō dormitabit neq̄ dormiet. Amigdalus dicit in sanatiōe spiritualium infirmitatū. ps. Misit verbum ⁊ sanauit eos. Aut quia pascit dicit in refectione pfectoꝝ. Matb. xj. Venite ad me omnes qui laboratis ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiam vos. b Et ollam succensam ⁊c. ⁊ Per ollam succensam intelligitur rex Babylonie : qui bene dicit olla succēsa ꝓpter ambitionem.sicut patz in principio Judith. vel quia ex toto iudeos in nihilū coxit. vnde Hiere. j. ca. Primus comedit eum rex assur : sed iste nouissim⁹ Nabuchodonosoꝛ exossauit eum. Aquilo dicit quasi aquas ligans : vent⁹ gelidus ⁊ siccus : p quē signatur diabolus : a cuius facie olla succenditur : cum peruerse suggestiones insufflantur. Isa. liij. Ego creaui fabrū sufflantē in igne prunas ⁊c. c Et pardum spoliatū ⁊c. Hiere. xiij. est nostra littera: Si mutare potest ethiops pellem suā : aut pard⁹ varietates suas ⁊ vos poteritis benefacere cū didiceritis malū. q. d. sicut ab ethiope non potest separari nigredo : nec colorū varietas a pardo : ita vos estis insepabiliter obstinati in malo. vnde Sap. xij. Nequā est natio eoꝝ ⁊ naturalis malicia eorum. sez studio nō natura. Pardus bestia ē velocissima ⁊ preceps ad sanguinem ⁊ est variorum colorum : p quod notatur in iudeis diuersitas vitiorū. d Et quadruplex ⁊c. ⁊ In tenis quadruplici plangit sez alphabeta ꝓpter destructionē Hierusalem quā futurā predicauit: presentē vidit : preteritam deplorauit. Singuli autē versus lamētationum ꝑm ordinem hebraicarum litterarū in idiomate sumūt initiū. Verbi gratia : prim⁹ versus incipit ab aleph secundus a beth. ⁊ sic de alijs vsq̄ ad finem alphabeti. Et postea repetit alphabetū ⁊ quater in principijs versuū ordinatur. In tertia aūt repetitione singula elemēta triplicitē reperiuntur. Necto.ctis.nexi. vel nexui. nectere plura sigt que habentur p hunc versum : Necto dat inserere : cōiungere : siue ligare. Ante to c veniens in xi to mutat ⁊ in xū Datq̄ xui pecto pariter xi sic quoq̄ necto. e Diuersis metris. Unde Hiero⁹ in quadā epistola ad Marcellam : que incipit : Audiui⁹ tertius ⁊c. sic ait: Habes in lamentationib⁹ Hieremie quatuoꝛ alphabeta : ex quib⁹ duo prima quasi saphico metro scripta sunt : quia tres versiculos qui sibi nexi sunt ⁊ ab vna tm̄ littera incipiunt exoicū coma concludit. Tertium alphabetum trimetrū scriptū est trinis litteris : sed eisdem trini versus incipiunt. Quartū alphabetum simile est primo ⁊ secundo. ita dicit Jsido. in vj. etymol. sed aliquātulū lucidius dicens : q̄ duo prima alphabeta : quasi saphico metro scripta sūt: quia versiculi qui sibi inuicem nexi sunt ab vna tm̄ littera incipiūt : ꝗs exoicum coma concludit. Intellige sic : Saphicū metrū dicit : cui⁹ inuentrix Sapho fuit : ꝗle est illud : Ut queāt laris resonare fibris : ecce vnus versus. Mira gestoꝝ famuli tuoꝝ. ecce secundus. Solue polluti labij reatū : ecce tertius versus. Et post tres versus sequetur coma exoicum. i. clausula versus exoici : siue versus exametri : quo exoum. i. virorum fortium facta describunt. cum dicit: Sancte Jobannes. Iste hymnus dicit metrum saphicum : pentametrū dactylicum. Saphicum: quia Sapho puella huiusmodi metrū inuenit. Pentametrum : quia quilibet versus metricus quinq̄ habet pedes : p̄mo troc̄eum : secundo spondeum : tertio dactylū quarto troc̄eū: q̄nto similiter troc̄eū. Dactylicum dicit a pede predominante in isto metro in tertio pede : vbi vult semp̄ habere dactylum. nam in secundo pede ⁊ i quinto indifferenter potest recipere troc̄eū vel spondeum. Et subdit Jsido. tertiū alphabetū trimetro scriptum est ⁊ trinis litteris trini versus incipiunt. Concorda litterā Jsido. cum littera Hiero. que supra posita ē : ⁊ gratia exempli accipiamus illa verba Boetij de consolatione in secundo libro. vbi loquitur de mutabilitate fortune. Hec cum superba verterit vices extra: ⁊ estuantis more fertur Eurip̄us : dudum tremendos seua proterit reges : bumilēq̄ victi subleuat fallax vultum ⁊c. Hoc metrum est trimetrum iambicum continuū : q̄ constat ex sex iambis : vel trib⁹ iambis ⁊ alijs pedib⁹. Hec cū spondeus : sup iambus : ba ver. spondeus : terit. iambus : vices. iamb⁹ : extra. spondē⁹. Hec cū sup. ecce metrū ex spondeo ⁊ iambo : ba verterit: ecce aliud metrū ex spondeo ⁊ iambo : vices extra : ecce tertiū metrum ex iambo ⁊ spondeo. Similiter potes videre per sequētes versus. Jambicum dicit metrum a pede predominante scilz a iambo : qui semp̄ habet poni in secundo loco. Item panasticū dicitur ab inuentore. Item nota q̄ dimetrum vel trimetrū : vel tetrametrum i metris iambicis : trochaicis ⁊ anapestis per duplices pedes cōputare debes : in reliqs ꝯo p simplices. f Tertius ⁊c. ⁊ Hoc est cōtra nouellos magistros. Sed de senectute mentis dicit Sap. iiij. Senectus venerabilis est non diuturna neq̄ annoꝝ numero computata. Cani sunt sensus hominis : ⁊ etas senectutis : vita immaculata. g Principia. cū dicit : plurale ponit pro singulari. In primo capitulo agit de euangelistis valde obscure : ab xj. vsq̄ ad finē agit de templo : ita q̄ vix pōt eum aliquis intelligere. ita dicit Hiero⁹ sup Eccl̄. Ezechielis difficultatem hebreoꝝ monstrat traditio. nisi enim quis apud hebreos sacerdotalis ministerij etatem. id est triginta annos impleuerit : nec principia geneseos : nec cantica canticoꝝ : nec exordium Ezechielis : nec finem legere permittitur : ut ad plenā scientiam ⁊ mysticos intellectus plenū humane nature tempus accedat. b Quartus ꝯo qui ⁊ extremus ⁊c. ⁊ Magna cōmendatio est q̄ dicit temporū conscius. ix. ca. vbi agit de ebdomadibus : vbi scribit in glosa in principio Danielis. Sciendum nullum prophetam tam aperte scripsisse de xp̄o sicut iste scripsit ⁊ specialiter in. ix. ca. Nam ⁊ tempus notauit aduentus : ⁊ reges p ordinem : ⁊ annos enumerat ⁊ manifesta signa. vnde hic dicitur totius mundi philobistoricus. i. amator historiarum : a philos qđ ē amoꝛ ⁊ bistoria : a vij. ca. vsq̄ ad. xij. exclusiue. Et p hoc q̄ tam diligenter scribebat. scilicz determinādo temp⁹ reges ⁊ regna : veritatis historiarum ꝓbatur amator. Est autē bistoria narratio rei geste : p quam ea que in preterito facta sūt dignoscūtur : ⁊ dicit ab bistorin grece quod est videre uel cognoscere. Apud veteres enim nemo scribebat historiam nisi is q̄ interfuisset : ⁊ ea que scribenda essent vidisset. ꝗbꝰ autem ꝓpter prophetie certitudinem quādoq̄ de futuris tanq̄ de preteritis loquebant. i Lapidem ꝑcisum de monte ⁊c. ⁊ Dan. ij. Et exponitur de xp̄o qui dicit lapis ꝑcisus de monte sine manibus. id est conceptus ⁊ natus sine humana operatione de btā virgine ceteris preemineēte que subuertit omnia regna diaboli. de istis quatuor magnis prophetis dicit Jsido. in vij. etymol. Jsaias interpretatur saluator mūdi. Saluatorem enim vniuersarum gentium: eiusdem sacramēta amplius q̄ ceteri predicat. Hieremias excelsus dominus ꝓ eo q̄ dictum est ei: Constitui te super gentes ⁊ regna. Hiere. j. ca. Ezechiel fortitudo dei ꝑm Remigium. Confortauit me deus. vnde Ezech. iij. Man⁹ dñi

erat mecum confortans me. Daniel iudiciū dei: siue quia in presbyterorum iudicio sententiam diuine examinationis exhibuit siue q̄ visiões ⁊ somnia sagaci mēte discernēs aperuit. a Dauid Simonides noster: Pindar⁹ ⁊c.] Sicut ait Isido. in. vij etymol. Dauid interpretatur manu fortis: quia vtiq; fortissim⁹ in plijs fuit ipse: ⁊ residerabilis i stirpe. scz sua de qua predixerat Aggeus ꝓpheta: Veniet desideratus cunctis gentib⁹. quia ꝑo Dauid lyrico metro psalteriū hebraice scripsit teste Aratore qui ait: Psalterium lyrici cōposuere pedes. iō hic quinq; poetarum lyricorum nominibus appellatur. dicitur autē lyricus q̄ lyrica scribit. lyrica autem a lyra: dicuntur carmina que lyra cantantur: sicut sunt carmina Horatij. Item a lyrin quod est varietas uel diuersitas dicunt lyrica que cōtinent carminū diuersitatem ⁊ varietatem: sicut patz in odis Horatij. dicit ergo Dauid simonides noster. qui scilicz lyrice scripsit apud hebreos: sicut simonides apud grecos: de quo dicit Isido. in. j. etymol. Simonida metra Simonides poeta lyricus composuit. Item in eodē. Threnos primus versu Hieremias composuit: post hūc apud grecos Simonides poeta lyricus. Item Hieronym⁹ in epistola ad Neptianum presbyterum: Ad poetas venio: Homerū: Hesiodū Simonidem ⁊c. Quidam dicunt Symphonides quod in veritate nihil est. Item Dauid Pindarus. iste Pindarus grec⁹ fuit de quo legitur in vj. libro Valerij maximi: ⁊ primo prologo sup Job. Item Dauid noster Alcheus: de quo dicit Horatius in vltima epistola vbi loquitur de poetis qui mutuo se laudabant: Discedo Alcheus puncto illius ille meo quis. Quis mihi Callimachus ⁊c. q. d. Discedo Alcheus. id est Alcheo in laude cōparatus. puncto id est iudicio illius laudatoris, ⁊ ille laudator quis discedit meo iudicio. id est q̄s discedit a me nisi Callimachus qui fuit famos⁹ poeta. Item Dauid Flaccus noster qui lyrice scripsit ut Flaccus. id est Horatius. de quo dicit Juuenalis Omne vafer virtū ridenti Flaccus amico: Tangit: ⁊ admissus inter precordia ludit. Vafer. ra. rum. dicit callidus: quasi varia ferens: qui scilicz varijs loquit modis. Item Dauid Catullus noster ⁊ Seren⁹. expone ut supra de alijs. Catullus fuit Veronēsis. Unde Ouidius in de fine titulo in fine: Mantua Virgilio gaudet Verona Catullo. Pelingne gētis q̄ria dicor ego. Serenus forte a serenitate animi dictus est: quia serenus erat. id est clarus hilaris ⁊ tranquillus: sicut Naso dicit a magnitudine nasi. Et Ouidius quasi ouū diuidens. Dauid inquā noster cuius scilicz psalmis vtimur: xp̄m lyra psonat. i. laudat in carmine lyrico. Vel lyra ad litteram: quā tangēdo decantabat psalmos suos. Unde. ij. Reg. vj. dicitur q̄ Dauid percutiebat in organis armigatis. Item. j. Paral. xv. dixit Dauid principib⁹ leuitarum: ut cōstituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum: nablis videlicz ⁊ lyris ⁊ cymbalis. Lyra dicitur a lyrin. id est varietas uel diuersitas: eo q̄ diuersitatem vocum faciat. Et in decachordo psalterio excitat ab inferis resurgentem. id est excitandum predicat. p̄s. Ego dormiui ⁊ soporatus sum ⁊ exurrexi. Item alibi: Non derelinquas animā meam in inferno ⁊c. Item alibi: Eruisti animā meam ex inferno inferiori. ⁊ in multis alijs locis. Decachordum psalterium instrumentum est musicū cum decem chordis: quo hebrei vsi sūt propter numerum decalogi. p̄s. In psalterio decachordo psallā tibi. Et dicit a dea quod est decem ⁊ chorda. Et dicit nablum hebraice: psalterium grece: organum latine. Dicit autem psalterium a psaltin grece quod est tangere latine: quia dum tangitur a superiori reddit sonum: ⁊ ab illo instrumento dicit liber psalterium: quia ad vocem illius psalterij Dauid decantabat psalmos: ⁊ hoc est q̄d dicit hic: q̄ cantando in decachordo psalterio excitat ⁊c. uel dicitur excitat: quia dicit in psalmo: Exurge gloria mea. Et respondet filius: exurgam diluculo. Quidam putant q̄ quia Hieronymus multum adheret antiquis historijs: loquitur hic de Dauid per similitudinem Osiri qui vxorem suam in talo a serpente vulneratam ⁊ mortuam ⁊ ad inferos iam deductam cum cythara est secutus: ut eam ab inferi extraheret: q̄ illic veniens tā dulciter cytharizauit: q̄ oēs dij infernales dulcedine cythare cōuicti ei Euridicē reddiderūt Unde Throdolus: Euridicen monitis qui regna tenēt Alcetontis: Conditione graui iussit Proserpina reddi. Et sēm Beresponit. b In decachordo psalterio. cantādo excitat. i. excitando prefigurat christum. c Ab inferis. id est a morte. uel ab inferis post spoliationem inferni: vbi portes ferreos confregit. uel excitat. id est excitandi desiderium demonstrat: in quo inuebat quantū redemptionem humani generis affectabat. Isidorus in vj. etymol. sic ait: Omnes psalmi apud hebreos metrico carmine sunt compositi. Nam more romani Flacci: ⁊ greci Pindari: nunc alij iambo currunt: nunc alchaico personant: nunc sapphico nitent trimetro uel tetrametro pede incedentes: forte propter hoc Hieronymus posuit hic Flaccum Pindarum ⁊ Alcheum. d Salomon pacificus ⁊ amabilis domini: mores corrigit: naturam docet: ecclesiam iungit ⁊ christum: sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium. Sicut dicit Isidorus in glosa. in principio Ecclesiastes. tribus nominibus vocatus est Salomon. Primo pacificus: quia sicut dicitur. iij. Regum. iiij. Pacem habuit in regno suo ex omni parte i circuitu. Idida. id est dilectus domini: quia sicut. ij. Regum. xij. Nathan vocauit nomen eius amabilis domino eo q̄ dominus diligeret eum. Item coeleth hebraice ecclesiastes grece: concionator latine: quia eius sermo non est ad vnum: sed ad vniuersos: iuxta illa tria nomina tria cōposuit volumina Prouerbia in quibus docet incipientes uel paruulos. Ecclesiasten: in quo docet proficientes ⁊ maturos. Cantica canticorum: que pertinent ad perfectos. de his plen⁹ dicetur: cum eorum speciales prologi pstringentur. In prouerbijs mores corrigit paruulorum. vnde crebro loquitur ibi quasi ad filium. In ecclesiaste naturam docet. id est naturitatem que est terminus creatorū: omnia docens breuia ⁊ caduca. vnde dicit: Vanitas vanitatū ⁊c. In canticis canticorum: ecclesiam iungit ⁊ xp̄m: quia ibi docet ecclesiam virtutibus consūmatā: ⁊ veri sponsi amplexib⁹ copulatā diligere solum deum. e Epithalamiū dicit canticum quod cantatur super thalamū. id est sup sponse ⁊ sponsi cubiculum. Et dicit ab epi quod est supra ⁊ thalamus. vnde Isido. etymol. j. Epithalamia sunt carmina nuptiarum que decantantur a scholasticis in honore sponsi ⁊ sponse. hoc primo Salomon edidit in laudem xp̄i ⁊ ecclesie. dicit itaq; : Dulce canit epithalamiū nuptiarum sanctarum. id est coniunctionis xp̄i ⁊ ecclesie. f Hester in ecclesie typo populū liberat de periculo: ⁊ interfecto Aman qui interpretatur iniquitas: partes conuiuij ⁊ diem celebrem mittit in posteros. De morte Aman legit Hester. vij Cetera que sequūtur recitant in. ix. g Paralypomenon liber. id est instrumēti veteris epitomen. ⁊c.] Sicut dicit Isido. in vj. etymol. Paralypomenon grece dicitur quod nos pretermissorum uel relictorum dicere possumus quia ea que in lege uel in regum libris uel omissa uel non plene relata sunt: in ista sūmatim ac breuiter explicantur.

precisum de monte sine manibus: ⁊ regna omnia subuertēte: claro sermone pnunciat.]

res corrigit: naturam docet: ecclesiam iungit ⁊ xp̄m: sanctarūq; nuptiarum dulce canit epithalamium.]

Et nota q̄ paralypomenon verbum grecum: est idem qđ pretermitto uel relinquo: ⁊ componitur a para quod est seorsum: ⁊ lypo quod est relinquere. Et inde paralypomenos participium passiuū preteriti tēporis: cuius genitiu⁹ pluralis est paralypomenon. i. pretermissoꝝ uel relictoꝝ ſic exponit magister Matheꝰ Vindocinensis in tractatu de prepositionibus grecis. Scōm hug. dr a para quod ē preter ⁊ etypos lb. ⁊ mene quod ē defectus q̄si pretermissoꝝ supplēs defectum: quia breuiter ⁊ summatim p̄termissa cōprehendit. vnde etiā dicit:

a Epitomen id est abbreuiatio veteris instrumenti. id est veteris testamenti quod dicitur instrumētū: quia instruit i doctrina fidei ⁊ morū. Nota q̄ hec epitome epitomes: uel hoc epitomatis. idē ē qđ abbreuiatio sermonis. ab epi quod est supra: ⁊ tomos qđ est sectio uel incisio quasi prefectio: uel precisio sermonis. Hic autem ponitur absolute pro abbreuiatione: quia breuiter colligit pretermissa.

menti veteris epitomen[a]: tantus[b] ac talis est: ut[c] absq̄ illo si quis scientiam scripturarū sibi voluerit arrogare: seipsū irrideat. Per singula quippe nomina iunctura sq̄ verborū: ⁊ pretermisse in regum libris tanguntur hystorie: ⁊ innumerabiles[d] explicantur[e] euāgelij questiones. Esdras[f] ⁊ Neemias adiutor videlicz ⁊ cōsolator a domino i vno volumine artantur: instaurant[g] templum: muros extruūt ciuitatis: omnisq̄ illa turba populi redeuntis in patriā: ⁊ descriptio sacerdotum: leuitarum: israelis: proselitorū: ac p̄ singulas familias murorum ac turrium opa diuisa: aliud in cortice preferūt: aliud in medulla retinent. Cernis[h] me

b Tantus. in sentētiarum capacitate. Ac talis est. in scripturarum dilucidatione. c Ut absq̄ illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare. id ē arroganter sibi atribuere. Seipsum irrideat. id est deludat ⁊ decipiat. Hic nota compositiones huius verbi rogo per hos versus: Si rogat addideris con congregat: e dat: in infert. De minuit: sub substituit: pro protrahit inter querit: pre superat: ab destruit: ar q̄ superbit.

d Innumerabiles q̄stiones, scz de diuersitate genealogie: ut in principio Matth. Cetera plana sunt. e Esdras ⁊ Neemias adiutor videlicz ⁊ consolator a domino in vno volumine artantur. Quia primꝰ liber Esdre cum verbis Neemie vnicus liber appellatur. g Instaurant templū: muros extruūt ciuitatis: omnisq̄ illa turba populi redeuntis in patriam: ⁊ descriptio sacerdotum: leuitarum: israelis: proselitorum: ac per singulas familias murorum ac turrium opera diuisa: aliud in cortice preferunt: aliud in medulla retinent. Nota q̄ dicit Isidorus in. vij. etymol. Esdras adiutor: Neemias cōsolator a domino. Quodam enim prefagio futuri nomina ista sortiti sunt. fuerunt enim in adiutorium ⁊ consolationem omni populo redeunti ad patriam. Nam ⁊ templum domini reedificauerunt: ⁊ murorū ac turrium opus restauraueruṅ. Instaurant. id ē reparant templum. j. Esdre. iiij. et. v. qz intermissum fuit opus. Omnisq̄ illa turba ⁊c. j. Esdre. j. Muros extruunt. iij. capitulo verborum Neemie vsq̄ ad vij. ⁊ ibi similiter ponitur de turribus. In cortice. littere. In medulla. spiritualis intelligentie.

scripturarum amore raptum excessisse modum epistole: ⁊ tamē non implesse qđ volui.] Audiuimus[i] tm̄ quid nosse: quid[k] cupere debeamus: ut[l] ⁊ nos quoq̄ possumus dicere: concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in oī tempore.] Ceterum[m] illud socraticum impletur in nobis. Doctm̄ scio q̄ nescio.] Tangam[n] ⁊ nouum breuiter testamētum. Matheus[o]: Marcus: Lucas: ⁊ Johannes: quadriga[p] dñi: ⁊ q[r] verū cherub qđ interp̄tat scie plenitudo p totū corp[r] oculati sūt: scintille[s] emicant: discurrunt[t] fulgura: pedes[v] habēt rectos: ⁊ in sublime tendentes: terga[x] pennata[y]: ⁊ vbiq̄[z] volantia: tenent[a] se mutuo sibiq̄ perplexi sūt: ⁊[b]

h Cernis me scripturarum amore raptum excessisse modum epistole. ⁊ tamē non implesse quod volui. Sicut dictum est supra. illa est pars principalis in qua ostendit Hieronymus difficultatem sacre scripture. Et diuiditur in duas. In quarum prima ostenditur eius difficultas particulariter. In secunda generaliter. Prima pars incipit ibi: Liber in Apocalypsi. Secunda ibi. Videlicet manifestissima est Genesis. Ista diuiditur i tres partes. In prima que vltimo expedita ē ostendit veteris testamenti difficultatem per libros singulos discurrendo. In secunda que hic incipit: ostendit affectum suum ad sacram scripturam humiliter suam ignorantiam confitendo. In tertia innuit difficultatem librorum noui testamenti. eos breuiter perstringendo. ⁊ illa pars incipit ibi: Tangam ⁊ nouū testamentū ⁊c. Ista q̄s quā p̄ manibus habemus subdiuiditur i tres partes. in quarū prima ostendit cur tantam in epistola fecerat digressionem. eū dixit: Cernis me scripturarum amore raptum ⁊c. q. d. licz tātam digressionem fecerim: nondum meo desiderio satisfeci. In secūda ostēdit digressionis suę vtilitatem cū dicit: i Audiuimus tm̄ qđ nosse quantū ad intellectū. k Quid cupere debeamus. q̄tū ad effectum. ⁊ introducit auctoritatē psalmi q̄tū ad affectus excitationē. cum dicit: l Et ⁊ nos quoq̄ possumus dicere: cōcupiuit anima mea desiderare iustificatiōes tuas in omni tempore. Multū enī excitat affect⁹ in sacre scripture meditatione. In tertia parte ne videatur quasi iactare se de sua sciētia: humiliter se accusat de sua ignorātia. eū dicit:

i Audiuimus tm̄ qđ nosse quantū ad intellectū. k Quid cupere debeamus. q̄tū ad effectum. ⁊ introducit auctoritatē psalmi q̄tū ad affectus excitationē. cum dicit: l Et ⁊ nos quoq̄ possumus dicere: cōcupiuit anima mea desiderare iustificatiōes tuas in omni tempore. Multū enī excitat affect⁹ in sacre scripture meditatione. In tertia parte ne videatur quasi iactare se de sua sciētia: humiliter se accusat de sua ignorātia. eū dicit: m Ceterum illud socraticum impletur in nobis. id est me nihil scire. Sed quomodo potuit hoc dicere Socrates uel Hieronymus. cum esset falsum. Solutio: nihil scit homo plene dum est in via. vnde cum dicitur: hoc tm̄ scio q̄ nescio. idem est ac si dicatur: scio q̄ nihil perfecte scio. n Tangam ⁊ nouū breuiter testamentum. Diuisio istius partis p se patet. o Matheus: Marc⁹: Lucas: ⁊ Johānes. isti quatuor. p Quadriga domini. quia per quatuor partes mundi portauerunt nomen domini. q Et verū cherub: quod interpretatur scientie plenitudo. hic cōmendantur de plenitudine scientie. Et nota q̄ cherub hic improprie accipitur singulariter cum sit tm̄ pluralis numeri: posset tamen dici cherubim per. m. quod inuenitur indeclinabile in numero singulari ⁊ forte scriptorum vitio aliter hic scribitur. r Per totum corpus oculati sunt: quia declarant preterita presentia ⁊ futura. s Scintille emicant. quia alios exemplis inflammant ⁊ illuminant. t Discurrunt fulgura. id est cōminationes quibus a malo reuocant. v Pedes habent rectos: ⁊ in sublime tendentes. Pedes sūt amor dei ⁊ proximi. Recti sunt per intentionem directam in deum: in sublime tendunt per desiderium eternorum. x Terga pennata ⁊ vbiq̄ volantia. per terga que sūt partes posteriores corporis designantur exempla: que post se posteris reliquerunt. uel per terga que onera sustentant intelliguntur laboriosa opera: que propter deum fecerunt. y Pennata virtutibus. z Et vbiq̄ volantia. absq̄ personarum differentia. a Tenent se mutuo sibiq̄ perplexi sunt. Quia idem senserunt ⁊ idem dixerunt. vnde vnus per alium exponitur. b Et quasi rota in rotam volūtur. Quia si requiris quid Matheus de incarnatione domini sentiat: hoc nimirum quod Marcus: Lucas: ⁊ Johannes. Si queras quid Johannes de incarnatiōe domini sentiat. ⁊ hoc nimirum quod Lucas Marcus ⁊ Matheus. Si queras quid Marcus: hoc qđ Matheꝰ: Lucas: ⁊ Johānes.

Prologus

Si queras quid lucas; hoc quod Matheus Marcus ⁊ Johãnes: ecce rota in rota: ecce revolutio gloriosa. a Et pergunt quocunq; eos flatus spiritus sancti perdurerit. Fere omnia ista sumpta sunt ve. j. ca. Eccl. b Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias ⁊c. Horum opinio evellitur in glosa in principio epistolarum que dicit

Quorundam insania percutitur dicentium epistolam que ad hebreos scribit; nõ fuisse Pauli: sed Barnabe: vel Clementis: vel Tertulliani vel Luce quos in hunc errorem occasio duxit b⁹ medi. quia nec salutatio ei⁹ nomine intitulata prescribitur: ⁊ longe facundiore ⁊ splẽdidiore stilo q̃ cetere ẽ edita. quibus sufficienter respondetur hoc modo quia si ideo non est dicenda Pauli quia nomen eius in titulo nõ habetur: q̃ nec Barnabe: nec alicui⁹ predictorum: cum nulli⁹ eorũ nomine prætitulata sit. Nec ob id q̃ Pauli non esse putanda est: quia diligentius est scripta: cum naturale sit vnicuiq; plus valere in sua lingua q̃ in peregrina. illam enim hebraice: ceteras scripsit grece. Nomen ꝓo suũ ideo ꝓtermittebat: quia iudeis odiosus erat eum legis destructorem arbitrantibus. Quocirca de legis atq; cerimoniarum abolitione tractaturus recte nomen suum subticuit: ne prescripti nominis invidia vtilitatem sequentis excluderet lectionis. Est itaq; illa Pauli sicut ⁊ alie. Scripsit itaq; septem ecclesijs decem epistolas. scilicz ad Romanos vnam: ad Corinthios duas: ad Galathas vnam: ad Ephesios vnam: ad Philippenses duas: ad Colossenses vnam ad Philemonẽ vnam: ad Thessalonicenses duas. Et cum his scripsit epistolam ad Hebreos. c Timotheum instruit. Cui scribit duas epistolas. Iste Timotheus ordinat⁹ fuit a Paulo episcopus asianus. Unde in prima epistola eum instruit de officio episcopali: in secunda monet ipsum ad diligentem executionem officij ⁊ ad palmam martyrij. d Ac Titum. scz instruit quem ordinaverat Cretensem episcopum: ⁊ instruit eum ut imperiose suum exequatur officium. e Et philemonẽ pro fugitivo famulo ⁊c.] Iste Philemon colossensis erat vir laudabilis in plebe: cui familiares litteras scribit apostolus pro Onesimo servo suo qui cũ damno eius fugerat: sed ab apostolo audito evangelio baptizatus fuerat. f Sup quo melius tacere puto: q̃ pauca scribere. q. d. non sufficerem Pauli epistolas ad plenum cõmendare. g Actus apostolorum nudã quidem videntur sonare historiam ⁊c.] id est tractare de exordio. id est simplicitate incipientis ecclesie. h Sed si nouerimus scriptorem eorum Lucam esse medicũ: cui⁹ laus est i evangelio ⁊c] Littera plana est. Postea agit de catholicis ⁊ canonicis epistolis: que dicunt catholice scõm Isidorũ in vj. etymol. quia non vni tñi populo vel civitati sed vniversis gentib⁹ generaliter scripte sunt. scõm glosas dicunt catholice. id est vniversales a fide vniversalis ecclesie non discordantes. Dicuntur autẽ catholice a catha vel catholicon grece quod interpretat⁹ vniversale vel cõmune. Vel dicuntur canonice. id est regulares: a canon. id est regula. Et dicuntur sic ad differentiam earum quas fecerunt pseudo sub nominibus apostolorum. Vel dicuntur canonice. i. quasi rota in rotam voluũt.] ⁊ⁿ pergunt quocunq; eos flat⁹ spiritus sci perdurerit Paulus⁰ apostolus ad septẽ scribit ecclesias: octaua enim ad hebreos: ta pleriscq; extra numerum ponitur.] Timotheum[c] instruit ac[d] Titũ ⁊ Philemonem[e]: pro fugitivo famulo deprecatur:] sup[f] quo meli⁹ tacere puto: q̃ pauca scribere.] Actus[g] apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam: ⁊ nascẽtis ecclesie infantiam texere:] sed[h] si nouerimus scriptorem eorũ Lucã esse medicum: cuius laus ẽ in euangelio: aiaduertimus pariter omnia verba illi⁹ anime languentis esse medicinam.] Jacob⁹ⁱ: Petrus: Johannes Judas septem epistolas edidervnt tam mysticas q̃ succinctas: ⁊ breues pariter ac longas: breues in verbis: lõgas in sententijs: ut rarus sit qui non in earũ cecutiat lectiõe.] Apocalypsis[k] Johannis tot habet sacramẽta quot verba. Parum dixi: ⁊ pro merito voluminis laus ois inferior est. In ꝟbis singulis: multiplices latent intelligentie.] Oro[l] te frater carissime inter hec viuẽ ista meditari: nihil aliud nosse nihilq; aliud querere:] nõne[m] videt tibi iam hic in terris regni celestis habitaculũ:] Nolo[n] ut offendaris in scripturis sanctis: simplicitate ⁊ qsi vilitate verborum: que vel vitio interpretũ vel de industria sic prolate sũt: ut rusticã contionem facilius instruerent: ⁊ in vna eademq; sententia aliter doct⁹: alit⁹ sentiret indoctus.] Non[o] sũ tã petulãs ⁊[p] hebes: ut[q] hõ me nosse pollicear:] ⁊[r] eorũ fruct⁹ capere i tra: q̃[s] radices i celo[t] fixe sũt: ſz velle[v] fateor: regulares. id est in fide ⁊ tolerantia passionũ plurimisq; virtutibus ecclesiam regentes. textus planus est. i Jacobus: Petrus: Johannes: Judas septem epistolas edidervnt tam mysticas q̃ succinctas ⁊c.] id est ignorantie cecitatem sentiat. Decutio. tis. quarte coniugationis verbum est. ⁊ significat cẽ vel fieri cecum: ⁊ ponit ꝓ insanire. sequit de apocalypsi: k Apocalypsis Johãnis tot habet sacramenta quot ꝟba ⁊c.] Apocalypsis grece revelatio latine: quia multa occulta ibi revelant. ⁊ componitur ab apo. quo ẽ re. ⁊ calypsis quod est velamentum quasi revelamẽtum vel revelatio. cetera plana sunt. l Oro te frater ⁊c.] vide divisionẽ precedentẽ. Oro te frat carissime inẽ hec viuere ⁊c. Vñ Eccle. j. Beat⁹ qui in istis versatur vonis qui ponit illa i corde suo sapiens erit semp. m Nõne videt tibi iã hic in ẽris ⁊c.] q. d. per scripturarũ meditationem manuduceris ad contemplandum celestem habitationem. Eccle. xliij. Beatus vir qui in sapientia morabit ⁊ in iusticia meditabitur ⁊ in sensu cogitabit circũscriptionẽ dei. n Nolo ut offendaris in scripturis sanctis: simplicitate ⁊ quasi vilitate verborum: que vel vitio interpretum vel de industria sic prolate sũt: ut rusticã contionẽ facili⁹ ⁊c.] Littera plana est. o Non sum tam petulans ⁊c. Hic humiliter se excusat q̃ quasi sciolus magistrum non affectet. cum dicit Non sum tam petulans ⁊c. Per hoc patet q̃ non est presumptuosus de scientia. Nota q̃ petulor. aris. dicitur luxuriari vel importune petere ⁊ proprie coitum. ⁊ inde dicit petulans luxuriosus ⁊ importune petens. Hic ponitur pro importunus. vel quasi petens laudem potest etymologizari. Vel quia petulca id est luxuriosa animalia irrationabiliter mouentur ad coitum. potest dici petulans: qui irrationabiliter mouetur ad aliquid agendum vel dicẽdum. vnde dicit: Non sum tam petulans. id est tam importunus vel brutus vel petẽs laudem. p Et hebes. id est tam ineptus vel intellectu carens ⁊ tam stultus vel obtusus q Ut hoc me nosse pollicear. Consequenter ostendit se non presumere de vite eminentia. cum dicit: r Et eorũ fructus capere in terra. Resume. non sum tam petulans ⁊ hebes ut pollicear me posse capere in terra. Fructus. id est virtutes. Eorum scilicz sanctorum virorum. Galath. v. Fructus spiritus est: caritas: gaudium: pax: patientia longanimitas: bonitas: benignitas: mansuetudo: fides modestia: continentia: castitas. s Quorũ radices. i. affectiones: t In celo fixe sunt. per intentionem. v Sed velle me fateor. habere noticiam scripturarum ⁊ imitari vitam sanctorum: ⁊ non tñi volo: imo etiam ad hoc laboro. Unde sequitur: Sed eniti me profiteor. Eniti. i. extra vel vltra alios niti: ꝓtra pigros qui reprehendunt

,puer.xxj. Desideria occidunt pigrum: noluerunt quicq̄ manus eius operari ꝛc̄. a Sedenti. id est ocioso. uel sedenti ad audiendum. b Me p̄fero. id est p̄e oculis illius fero paratus ad conferendum non ad magisterium vsurpādū. ⁊ hoc ē qō sequit; c Magistrū renuēs. i. refutās. d Comitem spondeo. id est p̄mitto. q. d. non quero magisteriū: sed exhibeo me tibi ut sociū. Ponit aūt Hieronym⁹ multa allicitiua ut possit monere Paulinū ad veniendū ad ipsū. primū est status equalitas. quod notat cum dicit Comitem spondeo. Secundum est proficiēdi facultas. quod notatur cum dicit e Petenti dat pulsanti ꝛc̄.] Matḥ. vij Luc̄ xj. Et. j. Iacobi scribit. Si quis vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter ꝛc̄. vnde p̄tenti a domino donum scientie datur: Pulsanti p meditationis exercitium aperitur intelligentia scripturarū. f Querens. humiliter. g Inuenit. affluenter. uel inuenit. in vsū venit eorum que humiliter querit. Tertium allicitiuū est sacre scripture dignitas. vnde dicit: h Discam⁹ in terris quorū scientia ꝛc̄]. Nec est contrarium illud quod dicit. j. Cor̄. xiij. Scientia destruetur. quia hoc erit sc̄m modum ⁊ imp̄fectionem: sed p̄manebit sm̄ substantiā. Sap̄. iij. Honorum laborum gloriosus est fructus. ⁊ que nō cōcidat radix sapientie. Cōtra illos qui amittunt tempus in vanis scientijs. scilz discentes ⁊ nunq̄ ad scientiā veritatis p̄uenientes. sicut scribitur. ij. Timoṫ. iiij. Item Eccl̄iastes. viij. Est hō qui die⁹ ⁊ noctib⁹ somnū oculis non capit: ⁊ intellexit q̄ omniū operum dei nullam possit homo inuenire rationem eorū que fiunt sub sole. Et quāto plus laborauerit ad querendū: tanto mi⁹ inueniet. Horū scientia non p̄manebit. vnde. j. Cor̄. j. Perdam sapientiā sapientium: ⁊ prudentiā prudentiū reprobabo. Quartum allicituiuū est recepturi hospitis vrbanitas. vnde sequitur i Obuius te ꝛc̄.]. Quintū est cooperandi voluntas: vnde subditur: k Et ut inepte aliquid ꝛc̄.] Ordina cōstructionē sic: Et ut ego effundam. i. dicā: aliquid inepte. id est non apte: ac ve tumiditate hermagore. q. d. ut eū quadā p̄sūptione loquar. l Conabor scire tecū. i. q̄si scies respōdere quicq̄d quesieris. Hermagoras quidā fuit rhetor: multū p̄sūptuos⁹ ⁊ multū replet̄ dit in p̄ncipio p̄me rhetorice: q⁹ turpiter errauit in assignādis partibus p̄trouersie generalis. Sextū allicitiuū ē amicabilis societas: quod tangit in principio octaui capituli. cum dicit:

Ales hic amātissimū ꝛc̄.] m Capm. viij. qui erat religiosus ⁊ multum diligebat Paulinū n Qui litterarum tuarū mihi gratiam duplicauit. i. litteras a te missas te commendando gratiores fecit. duplicauit inquā: Referens honestatem morū ꝛc̄] o Absq̄ illo. id est absq̄ illius cōmendatione. p Ipsa epistola p̄referebat. i. p̄tendebat ⁊ manifestabat. q Festina quaeso te ꝛc̄. Sicut dictū est supra. Ista totalis epla diuiditur in tres partes. s. in partem exordialē: narrationem ⁊ cōclusionē. Expeditis duab⁹ p̄mis p̄tibus: hic subditur tertia cōclusio: in q̄ hortat Paulinū ut festinet exire de seculo: ⁊ imitat ad duo. scilz ad vitanda more p̄ricula: ⁊ ad abijcienda mūdi retinacula. Primū notatur sub metaphora nauicule cui imminent pericula circūquaq̄. vnde dicit: Festina quaeso. scilz exire de seculo: in q̄ te multa circūdant p̄icula r Et herenti ꝛc̄. Funis cito p̄cidit: in soluendo mora cōtrahitur. vnde per hoc exemplū ei innuit q⁹ absq̄ mora hoc faciēdū sit. hoc salū dicit mare: ⁊ veriuatur a sale quia salsum ⁊ amarum est. vnde versus differentiales in opusculo de vocabulis biblie q̄s inuenies vbi exponitur mare. s Nemo renunciaturus. hic hortat ad abijcienda mūdi retinacula. Est aūt duplex retinaculū q̄ retardat seculo renūciaturum, scilicz amor pecunie: ⁊ timor penurie. Amor pecunie cōsideratur in tribus: in venditionis rerum retardante sollicitudine: in contentiosa repetitiōe: ⁊ in alienandi voluntate. Retardantē vendēdi sollicitudinem excludit. cum dicit: Nemo renunciaturus seculo ꝛc̄.] bene. id est honeste uel sine cupiditatis admixtione. Eccle. xxvij. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: sic ⁊ inter medium emptionis ⁊ venditionis angustiabit̄ peccatis. nemo q̄ potest bene vendere ea: t Que contempsit. ut p̄o his processu temporis vendendis in seculo remanere nolit. si enim remaneret. cōcupiscentie signum esset. Ne autem Paulinus allegaret necessariam sibi esse sollicitudinem circa rerum venditionem. scilz p̄opter suam necessitatem: uel p̄opter aliorum vtilitatem, vtrūq⁹ excludit. Qz non p̄opter suam necessitatem oporteat eum hoc facere ostendit dicens: v Quicquid in sumptus ve tuo tuleris. p lucro computa. q. d. quicquid siue multum siue parū: de tuo tuleris in sumptus. id est p̄pter sumptus faciendos in via: computa p lucro. id est p̄o magna acquisitione: quia sic vitabis more p̄riculum si iter feceris indilatum. Qz p̄pter aliorum vtilitatem nō oporteat eum hoc facere: ostendit infra vbi dicit: Nisi tu semp recraſtinans ꝛc̄. quod exponitur in loco suo. Quere residuū diuisionis supra vbi currit in ordine suo: qua, p̄pter breuitate p̄trāsiens litterā p ordinē exponere p̄pono. x Antiquū dictū est ꝛc̄.] Tam ⁊ q̄ ponūtur hic p̄o et. q. d. nihil ei sufficit cum sp velle plus habere. Eccl̄iastes. v. Auarus nō implebit pecunia. ⁊ p̄uer. xj. Alij diuidūt p̄pria ⁊ ditiores fiunt: alij rapiunt nō sua ⁊ semp in egestate sunt. tales retinet timor penurie: sed nō esset eis timendū. quia: y Credenti diuinis consilijs de relinquēdis terrenis: z Totus mundus diuitiarū est. contēptuus. s. uel administratiu⁹. vnde Luc̄. xxij. Qñ misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis nūq̄d aliquid defuit vobis? at illi dixerunt nihil. Non est ergo metuēda penuria expensarū: quia vbiq⁹ habebūt necessaria qui relinquūt oia p̄pter xp̄m. a Infidelis ꝛc̄.] infidelis. s. qui nō credit dei p̄filijs. b Etiā obolo indiget. i. nūmis. Ecōtrario dr de credētib⁹. ij. Cor̄. vj. Sicut egentes: multos aūt locupletātes. ⁊ ibidē subdit hic: Sic viuamus quasi nil habentes ⁊ oia possidentes. sic p̄z q⁹ nō timēda est penuria expensarū. ⁊ sit r ostendit nō esse timenda penuria victualiū uel vestiū: q⁹ modica sufficiunt his qui modeste viuere volunt. vñ dicit hic: c Victus ateq̄ ꝛc̄.] i. xp̄m sequētiū: nō dicit cibus ⁊ vestimentum: que sonant ex abundantia: sed victus ⁊ vestitus que sonant ad sufficientiā. j. Timoṫ. vj. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur: his contenti sumus. Et melius Matḥ. vj. Nolite solliciti esse. dicentes: quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur? ⁊ sequitur:

prudētiam ⁊ eloquij venusta/
te:] etiā absq⁹ illo: ipsa p epi/
stola p̄referebat. Festina q̄so
te: ⁊ herenti in salo nauicule
funē magis p̄cide cp̄ solue.]
Nemo renunciaturus seculo
bene potest vendere:]que cō/
tempsit ut vēderet. Quicq̄d
in sumptus de tuo tuleris p̄o
lucro computa. Antiquū dic/
tum est: Auaro nest tā qō
habet: cp̄ quod non habet.]
Credenti totus mundus di/
uitiarum est. Infidelis autē
etiam obolo indiget.] Sic
viuamus quasi nil habentes:
⁊ oia possidentes. Vict⁹ atq̄
vestitus diuitie xp̄iano⁹ sūt.]

Prologus in pentateuchum

Querite primū regnū dei ⁊ iusticiam eius. ⁊ hec oīa adijcient vobis. Consequenter excludit alienandi voluntatem dicens: a Si habes in possessione ⁊c.] id est aliena a re ⁊ expropria te. b Si non ⁊c.] id est quasi vilem cōtemne. Nec ē contrarium quod hic dicitur huic qō supra dictū est nemo potest bñ vendere ⁊c. quia ibi prohibetur vēditio retardans ⁊ impediēs. hic ꝓo concedit venditio indilata ⁊ expediens: de qua dicit Matth. xix. Si vis perfectus esse vade ⁊ vende oīa que habes: ⁊ da pauperibus. ⁊ habebis thesaurum in celis: ⁊ veni sequere me. Contentiosam suorum repetitionē excludit. cū dicit: c Tollenti tunicam. ⁊ insuper: Et pallium relinquendum est. scz potius ꝙ cum contentione repetatur. Istud sumit de Matth. v. vbi dicit: Si quis vult tecum iudicio contendere ⁊ tunicam tuam tollere: dimitte ei ⁊ pallium. Quibus ⁊ qualiē liceat sua repetere nota per hos ꝓsus Expedit infirmis licet absq; dolo sine lite. Prelatis licet: hoc nō expedit anacdocte. Non licet ut res p eum sint res in lite petite. Isti versus videntur sumpti de glo. j. Cor. v. Anachorita dicit heremita: per quem viri perfecti designant. ⁊ dicit ab ana qō sursum: ⁊ chore quod est aula uel cor. ⁊ teneo tenes. quia scilicz velut tenere cor suum ad superna. uel ab ana qō est re: ⁊ chorus quasi remotus a choro. id ē a multitudine. Quia ꝓo ut supradictum ē: Paulinus potest dupliciter retardari circa venditionē rerum. scilicz propter suam necessitatem. aut propter aliorum utilitatem. Primū excludit Hieronymus supra dicens: Quicquid de tuo ⁊c. Secundum excludit hic. cū dicit: d Sedens nisi tu semper recreatinans. ⁊ diem de die tralxns caute ⁊ pedetentim tuas possessiunculas vendideris: non habet christus unde alat pauperes suos. quasi dicat: Credis tu ꝙ xps non habeat unde alat. id ē nutriat pauperes suos q̄ sūt eius prouisioni spāliē derelicti? sicut dicit in psalmo: Tibi derelictus est pauper: non habet inquā. Nisi tu sedens recreatinās. id est de crastino in crastinum protelans propositum tuū. Et diem de die trahens. id est de die in diem ꝓtraxns. Vendideris caute. id est discrete ne decipiaris in precio. Et pedetentim. id est paulatim uel ꝓgressiue ne decipiaris temporis interuallo. Possessiūculas tuas quasi dicat. stultum esset hoc credere. Caute per deriuationem descendit a cauco caues. Pedetentim a pede ⁊ tento tas. ⁊ tractum est a ceco: uel ab illo qui in tenebris ambulat: qui paulatim viam pertentans cauet sibi ne pedibus offendat. Me autem diceret Paulinus illud quod scribitur Eccle. vij. In multitudine munerum meorum respiciet deus. ostēdit ꝙ deus nō querit nostra. sed nos. vnde dicit: e Totum se deo dedit: qui se obtulit. Et propterea deus magis acceptat affectum ꝙ datum ⁊ hoc ostendit per apostolos viduam ⁊ cresum. f Apostoli tres naues ⁊ retia reliquerunt. Hoc dicit de Jacob ⁊ Johāne Matth. iiij. ⁊ Luce. v. g Vidua duo era misit. Luce. xxj. ⁊ Marci. xij. b Gazophylatium cōmuniter appellatur arcba uel locus vbi ponitur pecunia ad seruandum. In Ezechiele gazophylatia ponuntur pro exedris uel cameris. prout hic accipit gazophylatium dicitur arcba desuper foramē habens posita ad dextram ingredientibus circa altare in quam mittebatur pecunia offerentium ad fabricam templi reparanda: ⁊ ibi seruabat Et nota ꝙ gaza lingua persarum dicitur pecunia: diuitie uel thesaurus. Phylare verbum grecum idē est quod custos. vel a gaza ⁊ phylare quod ē seruare dicit gazophylatium: quasi gazam custodiens. viij. Johannis ponitur pro porticu in qua gazophylatium seruabatur. vnde dicitur ibi: Hec verba locutus est iesus in gazophylatio ⁊c. Cresus lydorum fuit ditissimus: per quem designantur diuites qui mittebant munera in gazophylatium: quibus hec vidua a domino est prelata. Quia ꝓo seculum relinquentibus frequenter occurrunt insultus tentationum: ideo contra insultationes quasdā dat salubre remedium dicens: i Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Sic patet expositio epistole ad Paulinum.

Explicit expositio cuiusdā clarissimi viri ex ordine minorū in epistolam beati Hieronymi ad Paulinum.

Incipit expositio eiusdem in prologum beati Hieronymi in pentateuchum.

k Desiderij mei Istam epistolam scripsit Hieronymus Desiderio episcopo familiari suo qui eum rogauerat ut pentateuchū Moysi de hebreo transferret in latinū. nondū enī translatus erat nisi de hebreo in grecum: ⁊ de greco in latinū. Et q̄ translationes ille multas habebant corruptiones. tum ꝓpter falsitatem exemplarū: tum ꝓpter imperitiam translatorum: Hiero' Desiderij precibus obtemperans de hebreo in latinum transtulit pentateuchū cui prepposuit illum prologum: nam ab eo in secundo libro contra Rufinū prologus appellatur. Epistolam autem ad Paulinum que licz in modernis bibliis prescribatur: nec pentateucho prepposuit: nec inter prefationes veteris testamenti quarū omni ex parte exempla scribit: sed in secūdo libro contra Rufinū nominat epistola ad Paulinū. Et nota ꝙ prologus proemiū: prefatio: ⁊ argumentū idē significant licz prelocutionem in sequēs opus introductiuam. Est etiam tres prologus in libris: qui scz introductorius est in ipsum: ut est ille ante Apocalypsim. scz. Omnes q̄ pie volunt viuere ⁊c. ⁊ talis prologus non est de libro. Item est prologus in libro qui est pars libri: ut est principium apocalypsis. scz. Apocalypsis ihu xpi: quā dedit illi deus. Et dicit prologus a protos quod ē primū: ⁊ logos sermo quasi primus sermo. scilicz prefatio uel prelocutio. Vel dicitur prologus quasi prelogus quasi sermo precedens. Proemiū dicitur a protos quod est primū: ⁊ emon uel emū quod est sermo uel prima modulatio. Or autē dicit proemiū quasi pro emulis factum uel quasi proiniū: q̄ prima via uel precedens est ad librū. etymologia est. Prefatio. id est prelocutio a prefor prefaris dicit. Argumentum dicitur quasi argute. id est callide inuentum. Unde apis argumētosa. id est callida dicitur. Uersus: Est brevis argutus: est callidus atq; sonorus. Argumentū habet alias significatiōes de quib' nihil ad presens. k Desiderij mei desideratas accepi epistas. Prologus iste in ānq; partes diuiditur principales. in quarum prima ostendit principale motiuū ad transferendum pentateuchum. scilz Desiderij obsecrationem. cum dicit: Desiderij mei desideratas ⁊c. vsq; Obsecrantis. In secunda duplex assignat retractiuum. Primū operis grauitatem. cum dicit: Periculosum opus ⁊c. Secundum detractorum malignitatem. ibi: Et obtrectatorum meorum latratib' ⁊c. In tertia secundarium ponit sue translationis motiuum. scilicz Origenis studium uel imitationem. ibi: Quod ut auderem Origenis me studium ⁊c. In quarta parte se excusat ꝙ non intendit damnare veteres per suam translationem. ibi: Quid igitur damnamus veteres? Minime ⁊c. In quinta petit Desiderij orationum subuentionem. ibi: Hunc te deprecor Desideri carissime: ut quia me tātū ⁊c Subdiuisiones patebunt in littere prosecutione. In prima parte ostendit affectum suū ad primā obsecrationem:

Si habes[a] in ptāterem tuam vende:] si non[b] habes, pfice.] Tollenti tunicam[c]: ⁊ pallium relinquendum est: Sedens[d] nisi tu semp recreatinās ⁊ die de die trahēs caute ⁊ pedetentim tuas possessiunculas vēdideris: nō habet xps unde alat pauperes suos?] Totum[e] deo dedit: q̄ se obtulit. Apostoli[f] tres naues ⁊ retia reliquerūt:] vidua[g] duo erat misit in gaço-phylatium[b]: ⁊ prefertur Cresi diuitijs.] Facile[i] contēnit oīa q̄ se sp cogitat esse moriturū.

Explicit epla sci Hieronymi pbyteri ad Paulinū pbyterū. Incipit prefatio sci Hieronymi presbyteri in pentateuchū.

Desiderij[k] mei desideratas accepi epistolas:

quã ꝛescribit tripliciter. Primo ex nomine cum ꝓnoie affectũ ꝛesignante. Secũdo ex noīs prefiguratione. Tertio ex cõmunis vtilitatis amore. primũ notaf cum dicif: Desiderij mei. i. mei uel mihi dilecti uel mei amici. Desiderata accepi litteras. Secundũ notaf cum dr: a Qui quodam ꝛc.] q. d. mysticũ est q cum Daniele cõmunicat i nomine. Daniel. ix Daniel ab angelo vocaf vir ꝛesideriorũ: sicut iste Desiderius appellatus. quod vocabulum fuit presagiũ. i. diuinatio siue pscia uel prenunciatio futurorũ: ut p hoc q vocaf est Desiderius sigꝛetur ꝛesiderabilis futurus uel ꝛesiderabilis postulatur. Tertiũ notatur cũ dicif: b Vt translatũ ꝛc.] Pentateuchus supza exponif in epistola ad Paulinũ vij. ca. In secũda pte notanf duo retrahentia a translatione facienda. Primũ ē oꝛtis grauitas. quod notaf cum dicif: c Periculosũ opus certe. scilicz quia difficile est q arduũ. vnde posset ibi homo ꝛeficere uel errare. q ideo dicit: periculosum. Secundum retrahens est ꝛetractorum malignitas. qõ notaf cum dicif: d Et obtrectatorũ ꝛc.] Canibus comparat ꝛetractores. cum dicit latratibus: qui contra quemlibet ignotum ꝑtumcuꝛq; tonũ oblatrant q ꝛentib9 lacerãt. Similiter ꝛetractores irrationabiliꝫ tene dicta ꝛepzauãt q ꝛetrahendo lacerant que ignozãt. Et notatur hic triplex eorum malignitas. quia aut bñ dictis oblatrant sicut iam dictũ est: aut auctoꝛis puersam intentionem affirmant quod notaf cum dicif: e Qui me asserunt ꝛc.] Suggillatio ponitur hic ꝓ condemnatione. Et dicif a suggillo las. quod est condẽnare: strãgulare: suggerere: sub gula capere. Cudere. i. facere. Cudo. is. cudere dicif fabricare: ferire: polire: q sculpere. Tertio notaf eorum malignitas q ueteres modernis magis ingenioſos estimant q pꝛeponendos iudicant. vñ q ueteres tꝛãslatiões plusq̃ modernas approbant. qõ nõf cum dicif: f Ita ingeniũ ꝛc.] Sicut enim vetus vinum melius est nouo: sic dicunt iḡ ueteres subtiliozibus ingenijs flozuisse ꝙ modernos. q veteres translationes modernis esse meliozes. Cũ tamẽ dicat Prisicianus in principio maioris voluminis: Cui9 auctozes quãto iuniozes sunt: tanto pspicatiozes q ingenijs flozuisse q valuisse diligentia omni iudicio confirmantur eruditissimozũ. Vel probantes ingenium modernozum plenũ spuma superbie: sicut nouũ vinum spumat q ejcit quod habet imundicie. q. d. dicunt me q alios modernos superbos esse: q quicquid facimus ex presumptione procedere: q dicũt id esse presumptuosũ q loquacitate plenũ sicut nouũ vinũ inflatur q magnũ facit tumultum. ꝓtra quos ostendit humilitatem suam q intentiõis puritatem dicens: g Cum ego sepissime testatus sim me ꝓ virili portione in tabernaculo dei ꝛc.] In tabernaculo. id est in ecclesia. Pro virili portione. id est ꝙuis mea reputatione fit exiguũ: tamẽ in sacra scriptura ad vtilitatem ecclesie offero quod possum. Vel ꝑm aliam litterã: pro virili portione. i. pro debita parte. Scõm leges virilis portio dicif quando hereditas filijs equaliter diuiditur. q. d. virilem portionem hereditatis expecto pro qua sicut possum in vinea patrisfamilias laborare volo. Unde Ouidi9 de ponto

qui quodam[a] ꝑsagio futuroꝝ cum Daniele sortitus est nomen:] obsecrantis ut[b] translatum in latinam linguã de hebreo sermone pentateuchum nostrozum auribus traderẽ.] Periculosum[c] op9 certe q ob/trectatozum meoꝝ latratibus patens:] qui[d] me asserunt in septuaginta interpꝛetũ suggillationẽ noua pro veterib9 cudere:] q ita ingeniũ quasi vinũ pzobantes] cum[e] ego sepissime testat9 sim me ꝓ virili portione ī tabernaculo dei offerre que possim] nec[b] opes alterius alioꝝ pauꝑtate fedari]

Quod[f] auderẽ Origenis me studiũ ꝓuocauit: qui editionẽ[m] antiq̃ tꝛãslationẽ Theodotionis miscuit asterico q obelo. i. stella q veru omne op9 distinguẽs dũ aut illucescere facit q minus ante fuerant: aut superflua queq; iugulat q cõfodit: q maxime que euãgelistarũ q apostolozũ auctozitas ꝓmulgauit.] In quib9 multa[m] de veteri testamento legimus que in nꝛis codicib9 non habent:] ut[n] est illud: ex egypto vocaui filium meum:] q[o] quoniã nazareus vocabitur:] q[p] videbunt in quem compunxerũt:]

in principio secundi libri dicit sic: Baudia cesaree mentis pro parte virili Sunt mea: priuati nil habet illa domus. i. p magna parte. uel sicut vnus de romanis viris sũ. nam in ea omnes romani participant. b Nec opes alterius ꝛc.] scilicz testatus sum. quasi dicat: Sicut oblatio diuitum non fedatur per oblanem pauperũ: sic nec per meam interpꝛetationem fedatur translatio septuaginta interpꝛetum. In tertia pte ponit secundum transferendi motiuũ quod est Origenis imitatio uel studium. vñ dicit i Quod ut auderẽ Origenis ꝛc.] ad tꝛãsferendũ p sui imitationẽ. k Qui editionem antique tꝛãslationẽ Theodotiõis miscuit ꝛc.] ꝓmulgauit. i. manifestauit. Nam ꝓmulgare dr quasi ꝓmptũ. id est manifestũ multis agẽ Antiquam editionẽ appellat tꝛãslationem septuaginta: que ceteris antiquioꝛ fuit q tꝛãstulerũt de hebreo ī grecũ. sicut dicit Jsido. in. vj. etymol. In opusculo etiã de vocabulis biblie: vbi exponif interpꝛes: inuenies q̃t fuerũt interꝑtes q quib9 temporib9 interpꝛetati sũt. Et q tꝛãslatio septuaginta alicubi erat diminuta: alicubi habebat superflua. Origenes miscuit ei translationem Theodotionis adijciẽs ea que deerant. q ibi ponebat astericum. id est formam astri: per quod innuebat q per additionem istam illucescebant que prius deerant Et dicitur astericus ab astrum quod ē stella: q hycon quod est imago uel signum. Et vbi erant superflua ponebat obelũ. id est signum sagitte: quasi iugulantis q confodientis falsitatẽ illam Belos grece dicitur sagitta: q p antepositionem huius littere o dicitur obelos. quod apud latinos obelus dicif. Et ut vtamur verbis Jsido. in. j. etymol. Astericus apponif in his que omissa sunt: ut illucescant per eam notam que desse videntur. Stella enim aster dicitur greco nomine uel sermõe a quo astericus est deriuatus. Obelus est virgula iacens que apponitur verbis uel sententijs superflue iteratis: siue in his locis vbi lectio aliqua falsitate notatur: ut quasi sagitta iugulet superuacua atq; falsa cõfodiat. Sagitta enim grece obelus dicitur. Sic igif iste due note distinguebant totum opus: aut tollendo superflua cum obelo: aut supplendo diminuta cum astérico: Et maxime que apostoloꝝ q euangelistarũ auctozitatibus pretermissa patebãt. littera plana est. Jsta pars diuiditur in quatuoꝛ. in quaꝝ ꝑma que iam expedita est ostenditur correctio ab Origene facta. In secunda ostendif necessaria: quia translatio illa erat diminuta ibi: l In quibus. scilz apostolis q euangelistis. m Multa de veteri testamento legimus ꝛc.] id est in translatiõe septuaginta. n Vt est illud ꝛc.] Osee. xj. q Matth. ij. Hieronym9 in epistola ad Pãmachium de optimo genere interpretãdi dicit q hec est littera scõm hebraicam veritatem: Puer israel q dilexi eum. Ex egypto vocaui filium meum. pro quo septuaginta transtulerunt: Quia paruulus est israel q dilexi eũ. Et ex egypto vocaui filiũ eius. o Et quoniã nazareus vocabif. Osee. xj q Matth. ij. Hieronymus in eadem epistola: id quod in euangelista scribitur: Et veniens habitauit in ciuitate que dicitur Nazareth: ut impleretur quod dictum est per prophetã: quia Nazareus vocabitur. Respondeant rogo vdali q fastidiosi q estimatozes omniũ tractatozum: q vbi legerint dicant: Nam in eo loco vbi nos legimus atq; transtulim9: Exiet virga de radice Jesse: q flos de radice eius ascendet. In hebreo iuxta linguę illius idioma ita scriptum est: Exiet virga de radice Jesse q Nazareus de radice eius crescet. p Et videbunt in quem compunxerunt: Zacharie. xij. Johannis. xix. et Apocalypsis. j.

In modernis bibljs littera Zacharie est: Aspiciēt in me quem confixerunt, littera euangelij: Viderunt in quem transfixerūt. littera Apoc. Videbit eum omnis populus ⁊ qui eum pupugerunt. Sed Hieronymus in supradicta epistola sic ait: Veniam⁹ ad Zacharie testimoniū quod Johannes euangelista sumit ex hebraicam veritatem: Viderūt in quem cōpunxerūt. p quo trāslatio septuaginta i latinum versa sic habet: Et aspicient ad me p bis que illuserunt siue insultauerūt. a Et flumina de ventre ei⁹ fluent aque viue. Job vij. Quidā dicunt q puer. v. vbi nos baptizamus. Deriuentur fontes tui foras. hebrei habent: Flumia de ventre eius ⁊c. Et hoc bñ videtur: q hec auctoritas ē ibi interlinear b Et que nec ⁊c. Isa. lxiiij. ⁊. j. Cor. ij Scōm Hieronymū i supdicta epistola hrā apostoli est: Aō oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderūt que preparauit dom⁹ diligentibus se. ūn Isaia autem iuxta hebraicā veritatem legit: A seculo non audierūt neq; auribus percepērūt oculus non vidit deus absq; te que preparasti expectantibus te. hic septuaginta multo aliter transtulerūt: A seculo non audiuimus neq; oculi nostri viderūt deus absq; te opa tua ⁊ facies expectantibus te misericordiam. Intelligimus vnde sumptum sit testimoniū: ⁊ Apostolus non verbum expressit e verbo: sed pphrasticos eundem sensum alijs sermōibus indicauit. c Et multa alia. scilicz nō habent in nostris codicib⁹: ꝟ septuaginta. d Que propriū syntagma desiderāt. Syntagma grecum est ⁊ fm Hug. idem est qō dogma. Alij dicūt q tasso verbū grecū est idem qō ordino. ⁊ inde tassus. uel hic taxus ⁊ hoc tagma: idē est qō ordo uel ordinatio. vnde ex syn prepositione ⁊ tagma cōponitur syntagma: ⁊ idem est qō ordinatio. Et certe i predicta epistola ad Pāmachium multa talia inuenies coordinata. In tertia parte tertie ptis principalis ostendit vnde ea que Origenes addidit sint assumpta: ⁊ quid mali accidit ex hoꝝ ignorantia. ibi: e Interrogemus ergo eos vbi hec scripta sint: ⁊ cum dicere non potuerint: de libris hebraicis proferamus. Primū testimoniū est in Osee xij. Secundū in Isaia. xj. Tertium in Zacharia. xij. Quartū i prouerbijs. v. uel. x. Quintū eque in Isaia. lxiiij. f Aō multi ignorātes ⁊c. Apocryphus. a. um dicit secretus ⁊ occultus. Et dicit ab apos quod est de: ⁊ crysis quod est secretū quasi de numero secretorum. uel dicitur ab apo quod est longe: ⁊ crysis quod est iudiciū: quasi longe a iudicio: quia non potest de eo haberi certum iudicium. Apocryphum proprie dicitur scriptū cuius auctor ⁊ veritas ignorat: ⁊ licz multa vera contineat: vitatur tamen ppter falsa que intermiscentur. Delyramentū dicit fatuitas: dementia: discordia: uel deuiatio a rectitudine: ⁊ ita accipit hic. Vide vbi exponitur delyramentum in opusculo de vocabulis biblie. Hyberis fluuius est a quo hispania hyberia nominatur. Et inde hyberus ra. rum. gentile nomen. Vnde hyberas nenias dicit fabulas ab hispanis inuētas. uel apud hispanos vulgaras. Hec nenia: hui⁹ nenie dicit cantilena que fit super mortuū uel sup cunas puerorum: ⁊ ē nomē anomatopeyon. id est ficticium a sono: quia imponitur a sono scilicz ne ne. Item nenie dicunt fabule viles: ⁊ sic accipitur hic. Et sic ostendit q p ignorantiam sequuntur fabulas ⁊ errores. In quarta particula hui⁹ tertie partis principalis dicit q non intendit ponere errorꝝ rationem: sed sufficit ei iudeorum recitare opinionem. vnde dicit: g Causas erroris non est meū exponere ⁊c.] Sic excusant iudei septuaginta: q vbicunq; veritas hebraica facit mentionē de patre ⁊ filio ⁊ spū sancto: aut de industria tacuerunt aut aliter omnia interpretati sunt. scilicet propter Ptolemeū cognomēto Philadelphum regē egypti vni⁹ dei cultorē: qui nondum potuit capere mysterium trinitatis: ⁊ precipue ne hoc magis platonicū q̄ theologicum videretur. Platoni locutus est de noy ⁊ thugathon ⁊ aīa mundi: ⁊ ut quidā dicunt Moy appellauit patrem thugathō filiū: animā mundi spiritum sanctū: qui replet orbē terrarum. sed melius ē ut dicat anima mundi q̄dā vis regenerativa etiā inf causata alias i creatura: sed nō spiritus sanct⁹. in hoc tertio signo defecerūt phi p rationes naturales: ⁊ si concedat esse spūs sanctus tamē intelligendū est q̄ non intellexit ibi Plato vnitatē essentie: ⁊ sic quasi tres deos in diuersitate eēntie ponere videbat. ⁊ quia Ptolemeus erat vni⁹ dei cultor: ideo timebāt hoc septuaginta ne qui sic cadere videbat in dogma Platonis ponentis tres deos: hoc etiam ita esse crederet apud hebreos: sicut patz ex verbis Hiero. hic: ⁊ ex verbis Aug. sup epl̄am ad Col. Nūq̄ p illa ꝓba intellexit Plato distinctionē psonarū in trinitate. Videt tamen in epl̄a ad Paulinū sentire ptrariū: ꝟ ibi solui⁹ ptrarietas. Iste Ptolemeus de quo hic fit mentio. fuit ille vir studiosus ⁊ librorū cupid⁹: q̄ ad petitionē Aristei de quo hic fit mētio libertati restituit plus q̄ centū milia iudeorū q̄ seruierāt in regno suo: dans dñis eorū. p vnoq; capite. exx. dragmas argēti. Et significauit Eleaçaro sūmo pontifici: q̄ gentē suā sic restituerat libertati: rogās eū q̄ mitteret ei viros seniores: qui bibliothecā de hebreo in grecū ei scirent interpretari: tunc Eleaçarus de vnaquaq; tribu elegit sex seniores legem scientes ⁊ misit ei. Hi fuit septuaginta interpretes: qui licz septuagintaduo fuerint: tamē more sacre scripture septuaginta dicunt: que modicū numerū si sup aliquā sūmā superexcrescit sepe subticet. De his inuenies diffusius i Josepho libro xij. ca. ij. a quo accepit magister in historijs. ⁊ de his subdit hic: b Denique vbicūq; ⁊c.] Istud iam sup est expositū. q̄ ꝯo de hoc fecerat mentionē incidenter ostendit q̄ lxx. nō sigillatim in singulis cellulis interpretati sūt: ꝟ in vna basilica pariter cōtulerūt. Et in ostēsionē hui⁹ satis imorat. vñ dicit: i Et nescio qs ⁊c.] uel scriptitarēt. melior hrā. k Cū Aristeꝰ ⁊c.] Aug⁹ in. ij. libro de doctri. xp̄iana. Nō videt mēdaciū q̄ Hiero. reputat. p mendacio: sed forte opinio Hiero. preualet. nō est in suo testimonio singularis. Dicit enī Josephꝰ in libro xij. loquens de istis septuaginta: q̄ Demetrius consilium fecit in domo q̄ pelitꝰ stāte ⁊ apta a secretis ad cogitationē negocioꝝ: vbi eos q̄ducēs petebat oīa quibꝰ opꝰ habebant ad legis interp̄tationē. Cūq; laboriose tanta interpretationē facerēt vsq; ad horā nonā i ꝟ sedētes ad curā corporis p̄rebāt. Mane aūt ad cūdē locū redibāt. ⁊ ita legis consilio: ne Ptolemeus vni⁹ dei cultor etiam apud hebreos duplicē diuinitatē deph̄enderet] Qd̄ maxime idarco faciebāt quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicunq; sacratū aliq̄d scriptura testatur de patre ⁊ filio ⁊ spū sancto: aut aliter interpretati sunt: aut oīo tacuerūt: ut ⁊ regi satisfacerēt: ⁊ archanū fidei non vulgarent.] Et nescio qs p̄m⁹ auctor septuaginta cellulas Alexādrie mēdacio suo extruxerit: quibus diuisi eadē scriptitarint:] cum Aristeus eiusdem Ptolemei hypaspistes: ⁊ nō multo p⁹ tempore Joseph⁹ nihil tale retulerint: sed in vna basilica congregatos

interpretationi vacabāt: ita trāscripta lege ⁊ ope interptationis ad effectū post septuaginta duos dies transactos: ꝓgregans Demetri⁹ indeos cēs ad locū in q̄ leges trāslate fuerant presentib⁹ interptib⁹ legit eas ⁊c. Unde ⁊ Hieronym⁹ dicit eos in vna basilica contuliſſe. Basilica enī vocabulum regia dicit a basilios qđ eſt rex uel impator Aristeus aūt de quo fit hic mentio sicut dicit in xij. li. Josephi: amic⁹ regis neceſſari⁹ fuit. Uel dicit hyperaspiſtes grece quod eſt ptector latine. ⁊ cōponit ab hyper ꝓpositione greca: ⁊ aspiſtes Spiço enī ꝓbū grecū eſt idē qđ extēdo. ide aspiço: quod eſt in circulare formā volvo. Unde dr aspis serpēs q̄ in modū circular⁹ scuti se gyrat Et sic⁹ aspis significat scutū circulare. vñ aspiço idem eſt qđ scuto, ptego, ⁊ inde cōponit hyperaspiço ⁊ hypaspiſtes. Et iſte Ariſte⁹ erat vn⁹ de custodib⁹ corpis regis: de quo Ptolome⁹ loquens Eleazaro ꝓncipi sacerdotū. dic i xij. Josephi. Trāsmiſi q̄ deberēt de his vobiſcū diſputare: Andreā primatē: mei corpis custodē: Ariſteū mihi dilectiſſimos. Dicit ḡ Hieronym⁹ qꝫ Ariſte⁹ Ptolomei hypaspiſtes, i. ptector: q̄ eiūdē Ptolomei facta fideliē exposuit: ⁊ Joseph⁹ q̄ multo post tpe gesta illi⁹ scripſit: nō tacuiſſent ſi diuiſi p cellulas sine mutua collatiōe eadē scripſiſſent. Si enī hoc mō in differētia dixiſſent Vates poti⁹ ⁊ ꝓphete qꝫ interpretes dicendi eſſent, qđ nō conuenit. a Aliud eſt enim eſſe vatem. i. prophetam. b Aliud eſt eſſe interpretem, qđ patet. c Ibi enī spūs ventura predicit. ſ. quando quis vaticinat uel prophetat. d hic. ſ. interpretatione. e Eruditio ⁊c.] q. d. aliud eſt prophēta: ⁊ aliud interpres: niſi forte aliquis inſipiēs velit aſtruere idem eſſe vatem ⁊ interpretem: qđ ſi cōceſſum fuerit hoc ridiculum: ſequit qꝫ Tullius qui quosdā rhetoricos libros de greco in latinū transtulit: rhetorico afflatus spiritu eos trāſtuliſſe dicat: ⁊ hoc eſt quod dicit: f Niſi forte ⁊c.] Hos libros transtulit Tullius de greco in latinū, ſ. economicū xenofontis. i. diſpēſatoriū. Economus enī idem eſt qđ diſpensator. ſm grecam scripturā nō scribit economus p e: ſ̄ oyconomicus p oy diphthongon. Et derivat ab oycos. i. dom⁹: qz diſpenſat. i. ordinat domū. i., ꝓriā familiā. uel dicit ab echo quod eſt redditus son⁹ aeris: uel vallū: uel rupiū: uel montiū: quia ad sonū ⁊ ad vocem eius tota familia debet ordinari. Dicit ergo economicū xenofontis liber: quē Xenofon cōpoſuit de officio diſpensatoris. Iſte Xenofon diſcipul⁹ fuit Socratis: vir magne facundie: sicut patet in. v. libro Valerij maximi. Et platonis pythagorā. i. librū quē Plato cōpoſuit Pythagore noie intitulatū: sicut dicit Hiero⁹ Platonis. Plato enim ſolebat libros suos intitulare a noibus diſcipulorū suorū: uel eorū quos introducebat loquētes Et Demoſthenis, p ethesiphonte, i. libꝫ quē Demoſthenes q̄dā rhetor cōpoſuit: de defenſiōe ethesiphontis ꝑ Eſchinē Iſtā hiſtoriā quere ſuꝑ i epla ad Paulinū. ij. ca. Quidā dicūt prothesiphonte eſſe vnā dictionē. ſ̄ errāt: sicut ꝑz inſpiciētib⁹ hiſtoriā. Dicat ergo veri⁹ p ethesiphonte ut ſint due dictiones: sicut cū dicit Cicero p veiorato. p veiorato diuiſe ſūt victiēs. Dicam⁹ ḡ: Demoſthenis p ethesiphōte: ſub intelligētes librū pro cauſis ethesiphōtis: sic dicit Tulli⁹, p veiorato i. pcā veiorati regis. cetera plana ſunt. Sic igit̄ ſi ſeptuaginta interpretes vates uel ꝓphas dicimus q̄ interptes fuerūt: neceſſe eſt ut tullio qđ vatē ⁊ ꝓphetā dicamus: qz interpres fuit. Aut etiā aliud incōueniēs ſequt ſi eos spū scō locutos aſſerim⁹. ſ. eundē spm̄ sanctū aliter per iſtos aliter p apſtos fuiſſe locutū: ſibiq̄ cōtrariū p quē videlz aliē ſcriptum eſſe falſo teſtati ſunt: quod illi oio tacuerūt. hoc ē illud incōueniēs qđ tangitur cum dicit: g Aut aliter ⁊c.] i. ordinauit spūs scūs. b Ut qđ illi ⁊c.] Irā plana ē. Sic oſtendit ſeptuaginta interptes nō diuino ſ̄ humano spū fuiſſe locutos. ſequit: i Quid igit̄. Hic incipit quarta ps principalis in q̄ ꝓit ſuā excuſationē qꝫ non ad aſpnationē vtez̄ nouā faciat trāſlationē. Et facit hic tria. Primo ſuā innocētiā indicat. cū dicit: Quid igit̄. ſ. intendo nouā trāſlationē faciendo. k Damnam⁹ veteres ⁊c.] Arrogantiā vitat. uel ſignanter dicit: qđ poſſumus. q. d. plenius nobis liquet veritas: ⁊ ideo licentior dat transferendi facultas. ⁊ hoc eſt qđ ſequit: l Illi interpārati ⁊c.] Nō ſcribim⁹, ꝓphetiā: que eſt futuroꝝ ꝓfatio: ſed hiſtoriā que eſt rei geſte narratio. vñ dicit ab hiſtorin qđ eſt videre: qa apud veteres null⁹ ſcribebat hiſtoriā niſi is qui ſcribendis interfuiſſet ⁊ ea vidiſſet: ⁊ huic expoſitioni hiſtorie alludit hrā ſequens: m Aliter enī ⁊c.] i. magis certitudinaliter ⁊ magis ſm ordinem hiſtorie narrant viſa q̄ audita: ⁊ certe: n Nō melius ⁊c.] ⁊ meli⁹ trāſferre poſſum⁹. Secūdo aplis auctorib⁹ obtrectatores cōfutat ibi: o Audi ⁊c.] Auſcultare dicit quaſi aures ſono culcare: uel q̄ſi auribus sonos celare ⁊ eſt cōpoſitio uel etymologia. nec ē diphthong⁹ in prima ſyllaba sicut quidā ponūt habētes reſpectū ad cōponētia: nō attēdētes qđ olredio lz cōponat ab ob ⁊ audio: cā euphonie mutat au in e: Et sic⁹ cā euphonie dicim⁹ aſcultare nō auſcultare. Audi itaq̄ qđ ſequit: p Non dāno ⁊c.] ſ. ex toto: ſ̄ in qb⁹ teſtib⁹ aplis diminutos cōuinco. q Sz cōfidenter ⁊c.] Licz enī apli ſint pauciores numero: eoꝝ tñ teſtimonia ꝓferēda vcerno: nec mira: r Per iſtoꝝ ⁊c.] Hoc charisma atis dr grā uel donū grē Et dr a charis grece qđ ē grā latine. vñ ſpūalia charismata appellat hiero. diuiſiōes ſiue dona grē. de qb⁹ agit apls. j. Cor. xij s In qb⁹ vltimū ⁊c.] Pene. i. penit⁹. vltimū. n. locū tenēt. ſic ꝑz iſpiciēti textū. j. Cor. xij. Dic tñ pene qđ ē cōpatiuū ad inuēdū qꝫ nō ex toto, put poſſet accuſat trāſlationē ſeptuaginta inꝑtū. Tertio ifallibile ſue trāſlatiōis ꝓbatē, phat ibi: t Quid liuore torqris. Liuor dr inuidia uel nigredo q̄ remanet ex percuſſione. Et dr a liueo es qđ ē inuidere: uel liuidū. i. nigrū ex percuſſiōe fieri. Torqueo es torſū uel tortū: dicit cruciare: flectē mittere: iaculari. in prima ſignificatione hic ponit. dicit ergo: O emule quid liuore torqueris: id ē cur inuides mee trāſlatiōi cui⁹ nō potes ꝓtradicere ꝓbitati: v Quid ipsi toꝝ aios ⁊c.] cū. ſ. ſit irrefragabilis veritas: qđ oſtēdit cū dicit: x Sicubi i. ſi alicubi aduerbiū loci. y In trāslatione video ⁊c.] Si ē ita ut dico: ⁊ nō ſolū i vna ciuitate. z Diuerſaꝝ vbiū ⁊c.] i. peritos in lege: ⁊ qđ lucraberis exb qz tūc ſenties mecū: quia

Quod[a] illi habẽt de xp̃o: tui[b] codices nõ habent. Aliud[c] est si cõtra se postea[d] ab apostolis[e] vsurpata testimonia probauerunt: et emendatiora[f] sũt exemplaria latina q̃s greca: greca q̃s hebraica. Verũ[g] hec ꝯ inuidos. Nũc te[h] deprecor Desideri carissime: ut ꝙa me tantũ op⁹ subire fecisti: et a genesi exordiũ capere: orationibus iuues: quo possim eodẽ spiritu quo scripti sunt libri: in latinũ eos transferre sermonem.

Explicit prefatio.

a Quod illi.scilz hebrei habent de xp̃o: b Tui codices.scilz septuaginta non habent. et sic patet q̃ nostra translatio est veracior et completior.sed forte te aliter excusabis.dicens q̃ illa testimonia non fuerunt ab initio in hebraica veritate: sed sunt ab hebreis supaddita: postq̃ falso ab apostolis sunt assumpta. et sic latina exemplaria veraciora sunt q̃s greca: greca q̃s hebrea: et hoc est quod dicitur hic: c Aliud.excusationis genus est.scilicz si dixeris q̃ hebrei p̃bauerint testimonia predicta. e Ab aplis p̃tra et. Id est falso cõtra hebreos assumpta et contra vsũ veritatis rapta. d Postea.scilz postq̃ septuaginta editionem suam fecerunt: et tamẽ ea libris suis postmodũ addiderunt. f Et emendatiora sunt exemplaria latina et. Sz ista excusatio nihil habet p̃babilitatis. Apostolorũ enim cura fuit falsa destruere. Unde falsa testimonia nullatenus assumpserunt. p̃terea non verisimile est q̃ hebrei libris suis supaddiderint que sibi contraria cognouerunt: q̃n potius negarent si possent: demũ quicquid veritatis et latina et greca exemplaria habent: de fonte hebraice veritatis exhauserũt. g Hec hec cõtra inuidos.scilicz diximus: quibus per omnia cõtraria sentimus: qui meam translationem volunt reprehendere: q̃ immediate sumpta ẽ ab hebraica veritate tanq̃s a puro fonte

b Nunc te deprecor. Hec est vltima pars p̃cipalis isti⁹ p̃logi in qua facit tria. Primo enim orationũ suffragia implorat.cũ dicit: Nũc te deprecor Desideri carissime ut me orationibus iuues. Secundo assignat rõnẽ cur orare debeat.cũ dicẽ: Quia me tantũ op⁹ subire fecisti: et a genesi exordiũ capere. Tertio finẽ oronis insinuat scilicz ut pentateuchum fideliter transferat. vnde dicit: Quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in latinũ eos transferre sermonem.

Expositio in p̃logũ pentateuchi confratris cuiusdã de ordine postillatoris finit: ad quẽ in p̃cipio opis sua i p̃fatione sup quorũdã p̃logor elucidatiõe tãq̃ p eũdẽ sufficienẽ exposit⁹ postillator ut patuit sese exonerãdo remisit.

Genesis

Incipit liber Genesis. Capitulū primum.

In principio.

Omissis diuisionib⁹ curiosis: accipio illā que magis cōsueta est dici. Tota enim sacra scriptura diuidit i duas partes: videlz in vetus & nouū testamentū: ita q licz tota sacra scriptura sit de deo tanq̄ de subiecto: tamē ꝓma pars principaliter est de deo tanq̄ creatore & gubernatore. Secūda ꝙ de deo tanq̄ redemptore & glorificatore. Prima pars videlz veteris testamenti diuidit in q̄tuor partes: videlz in libros Legales: Historiales: Sapientiales: & Prophetales. Et quia vetus testamentū & nouū se habēt sic̄ rota i medio rote: ut habet Eccleb. j. ca. Ideo nouū testamentū ꝓsimiliter diuidit: ꝗa legi in nouo testamento correspondet euāgeliū. Libris sapiētialib⁹ correspondent epistole Pauli: & alioꝝ apostoloꝝ. Libris historialib⁹ correspondēt actus apostoloꝝ. Libris ꝓphetaꝝ correspondet Apocalypsis. Circa primā partē veteris testamenti q̄ cōtinet libros legales: videlz quinq̄ libros Moysi: ꝓsiderandū q̄ lex nō datur vni ꝓsone sz coitati populi adunati: ideo ꝓmo describit adunatio fidelis ꝑli sub cultu vni⁹ dei: qō fit i libro Gen̄. Secūdo describit legislatio populo adunato: & hoc fit in Exo. & duob⁹ libris sequētib⁹. Tertio ponit predicte legis repetitio: & explicatio: & hoc fit in Deut⁹. Prima in duas: q̄ ꝓmo moyses ostēdit nature humane ꝓductionē. Secūdo ipsi⁹ ꝓpagationē. iiij. ca. ut sic ꝓcedat ad electionē fidelis ꝑli & distinctionē ei⁹ ab infideli ꝑlo ꝑ successiones generationū: ut patebit. j. Circa primū ꝓsiderandū q̄ tota corpalis creatura facta est ꝓpter homem. nam elemēta sunt ꝓpter mixta: & mixta inanimata ꝓpter mixta animata: & imperfecta ꝓpter ꝓfecta: vt plāte ꝓpter animalia: animalia vero ꝓpter hoīem ꝑ hoīem ad eius nutritionē & iuuamentū. Corpa etiā celestia facta sunt quodāmō ꝓpē hoīem. ꝑm q̄ dicit Deut⁹. iiij. ca. Ne forte oculis eleuatis ad celū videas solē & lunā: & oīa astra celi: & errore deceptus adores ea: & colas q̄ creauit dñs deus tu⁹ in ministeriū cūctis gentib⁹. Et ideo ꝓmo describit corpalis creature ꝓductionē generaliter. Secūdo hoīs formationē spāliter ibi: Et ait faciamus hoīem &c. Circa primū tria facit scriptura: q̄ ꝓmo exponit op⁹ creationis: Secūdo op⁹ distinctiōis seu formatiōis ibi: Dixitq̄ deus fiat lux. Tertio opus ornatus seu dispositiōis ibi: Dixit aūt deus fiant luminaria. Opus creatiōis describit ante oēm die. Opus distinctionis ꝓmis trib⁹ dieb⁹. Opus aūt ornat⁹ alijs tribus diebꝰ sequētib⁹: & septimo die requieuit deus a nouis creaturis cōdendis. Scōm ꝙ sententiā Hiero. i epistola ad paulinū ꝓlbytez de oībus sacre scripture libris. ꝓncipiū Gen̄. est tātis obscuritatib⁹ inuolutū: ut ante. ccc. annos apud hebreos nō legat⁹. & huiusmōi obscuritates satis apparēt ex varijs & multiplicib⁹ expositionib⁹ tam doctoꝝ hebreoꝝ: q̄ catholicoꝝ circa ipsum. Et q̄ cōfusio est tam intelligētie q̄ memorie inimica: intēdo vitare talē multitudinē expositionū: illaꝝ maxime que a sensu litterali remote videnꝰ: cui sensui intēdo insistere ꝑm gratiā a dño in datā. Igit̄ circa ꝓncipiū Gen̄. sunt tres expositiōes solēnes ad quas alie videnꝰ reduci. Prima ē ipsi⁹ Aug̃. qui illos sex dies exponit: nō ꝓut importāt successionē tpis: sed ꝓut dicūt cognitionē angelicā relatā ad sex genera rerū cōditaꝝ. Ista aūt cognitio angelica duplex est: vna ē rerū in gnē ꝓprio: & hoc dicit̄ vespina: q̄ omnis creatura ad deū comparata qui est lux p essentiā: tenebra est. Alia est cognitio in verbo: & hoc dicit̄ matutina. Et sic exponit: factū est vespere & mane dies vn⁹. inq̄tū angeli cognouerūt lucē ꝓductā & a tenebris diuisam in gnē ꝓprio: & ꝑ dicit̄ vespe. Et rerū in verbo. & hoc dicit̄ mane: & eadē mō de alijs diebꝰ sequētibus. Sed ista expositio videt̄ nimis longinqua a litterali sensu: maxie q̄ ꝑm alios sanctos & doctores Moyses rudi ꝓplo loquebat̄: qui nō poterat cape spūalia: sed tm̄ corpalia & grossa. & ideo de ꝓductiōe angeloꝝ nō fecit expressam mentionē. Et itez q̄ populus ille ꝓnus erat ad idolatriā: si fecisset mentionē de creatur⁹ spūalib⁹ & inuisibilib⁹. coluisset eas tanq̄ deos. & ideo ista expositio que lōginqua videt̄ a littera dimittat̄. Alie aūt due expositiones videnꝰ ꝓpinque lrē: & ideo intendo eas ꝓsequi. & pceduūt ꝑm varias opiniōes de natura materie positas a philosophis. Et ideo ꝓmo videndū est de hoc: nec mirū si circa hoc diuti⁹ immoremur: q̄ ex hoc dependet intellect⁹ operationis sex dierū: que hic describunt̄ multū obscure. Igit̄ circa naturā materie corpaliū tres sūt opiniōes solēnes. Dicit enī cōmentator libro de substantia orbis: q̄ in corpib⁹ celestib⁹ nō est materia ꝓprie dicta q̄ est ꝑs subie cōposite. Cuius ratio est: q̄ materia ꝓprie dicta q̄ est in genere substātie est potentia cōtradictiōis ad esse & ad nō esse simpliciter. talis aūt potētia nō est in corpib⁹ celestib⁹ que sunt incorruptibilia: ut ab oīb⁹ supponit̄ tanq̄ verū. ergo &c. & ideo si aliq̄ in corpib⁹ celestib⁹ a philosophis dicat̄ esse materia: hoc est large accipiēdo inq̄tum subiectū accipit̄ ꝓ materia: q̄ ē ibi subiectū motus localis & potētia ad vbi. Alij aūt dicūt q̄ i corpib⁹ celestib⁹ est materia que est ꝑs substātie cōposite: alioq̄n corpa celestia essent forme actu intelligibiles: q̄ essent a materia separate. Item q̄ ibi est ꝙtitas: que sequit̄ materiā: sicut q̄litas formā. ꝫ est alteri⁹ rōnis q̄ materia corpoꝝ elementoꝝ & mixtorū q̄ in ipsa est tm̄ potētia ad formā quā habet & ad nullā aliam: sicut materia solis est solū in potētia respectu forme quā habet & nō alteri⁹. & sic est de alijs corpib⁹ celestib⁹: ꝓpter q̄ corpa celestia sunt incorruptibilia. Materia ꝙ elemētoꝝ & corpoꝝ mixtorū est i potētia ad plures formas: que nō p̄nt simul esse in materia: & ideo q̄n est sub vna forma. est in potētia ad aliā qua caret: & sic habet ꝓuationē annexā: ꝓpter q̄ ꝓdicta corpa sunt corruptibilia: q̄ ꝓuatio semp machinat̄ ad maleficiū: ut dicit̄. j. phys⁹. Alij ꝙ dicūt q̄ i corpib⁹ celestib⁹ ē mā: & q̄ ē eiusdē rōnis cū mā gnābilū & corruptibilū. Cui⁹ rō ē: q̄ mā substātiat̄ ꝑ suū posse ꝑm cōmētatorē & ꝑm: & iō circūscripta oī forma: mā q̄ est in gnē substātie & ē ꝑs cōpositi: nō p̄t intelligi nisi pura potentia. Cū igit̄ actus sit qui distinguit & ꝑ merā potentiā nulla possit esse distinctio. videt̄ q̄ circūscripta ꝑ intellectū oī forma corpoꝝ corruptibiliū & incorruptibiliū nō remaneat aliq̄d vnde hec mā possit distingui ab illa: ꝫ remanet vni⁹ simpliciter rōnis in corpib⁹ celestib⁹ & corruptibilib⁹. Itē ꝑm Aug̃. li. cōfes. Materia ē ꝓpe nihil: ita q̄ nihil p̄t excogitari intermediū. Si aūt in corpib⁹ celestib⁹ est mā alteri⁹ rōnis ꝙ in elemēt̄. oportet q̄ ista rō sit nobilior: q̄ ignobilior nō p̄t esse: ergo magis recedit a nihilo: & ꝑ ꝓsequēs pdit rōnem materie: & accipit rōnem forme. verūtū lz in ipsis sit mā eiusdē rōnis: tm̄ corpa celestia sunt incorruptibilia: inferiora aūt corruptibilia. Cui⁹ rō ē q̄ ꝑm ꝑlm⁹ de sensu & sensato: Ignis & terra nō agūt & patiunt̄ ad inuicē inq̄tū huiusmōi: sed solū inq̄tū cōtrarietatē habētia: ideo corpora elemētaria & mixta quoꝝ forme substātiales habēt annexas cōtrarias q̄litates actiuas & passiuas: agūt & patiunt̄ ad inuicē passione ꝓprie dicta: que est cū abiectiōe cōtrarij: ideo transmutant̄: generant̄ & corrūpunt̄. Forme aūt substātiales corpoꝝ celestiū nō habēt annexas tales q̄litates actiuas & passiuas: & ꝑ ꝙs nō est i eis passio q̄ magis facta cōtraria abijcit ab ipsa substantia: & ꝑ ꝙs remanent incorruptibilia: licz habeant mām eiusdē rōnis cū corpib⁹ corruptibilib⁹: accipiēdo mām ꝑcise. put ē ꝑs cōpositi in gnē subē: q̄ distinguit̄ a ꝓuatiōe: put habet̄. j. phys⁹. Et ꝑm istos mā corpoꝝ celestiū nō ē ꝓuatiōi adiūcta: q̄ mā nō habet ꝓuationē adiūctā ꝓprie loquēdo: nisi ꝓut ē informata forma substātiali habēte annexas q̄litates habētes ctrarietatē ad q̄litates annexas alteri forme subali incōpassibili in eadē mā: sicut forma subalis ignis habet annexas caliditatē & siccitatem. Forma substantialis aque habet annexas frigiditatē & humiditatē: que sunt generationis & corruptionis causa: ut superius expressum est. Que aūt istarum trium opinionū sit verior nō est presentis speculatiōis inquirere: nec ꝑ consequens multitudinē rationū ad hoc inducere: cum sicut predictū est intendam insistere expositiōi litterali: ꝓpter quod intendo lrām que est in ꝓncipio Gen̄. ꝑm predictas opiniones varie exponere: & rōnes ad vtrāq̄ ptē inductas soluere: q̄b⁹ solutis alie q̄ possent induci. de

facili ꝓterūt solui·sic̄ credo. Et sic lector eligat expositionē quā tenere voluerit: uel vtrāq; si voluerit ꝓsequat. Prima expositio ē q̄ omnes ꝑtes mūdi p̄ncipales videlz corpa celestia oia: ⁊ quatuor elemēta: ꝑ op⁹ creatiōis a p̄ncipio fuerūt ꝓducta in formis suis ſbalib⁹ distinct: ⁊ totū op⁹ distinctionis seu formatiōis in tribus dieb⁹ sequēt⁹ ⁊ etiā opus ornat⁹ corꝓm celestiū q̄ factū ē in q̄rta die: intelligit ꝑtū ad q̄litates ⁊ ꝓprietates accidētales superadditas: ut patebit magis ī ꝑticulari. ꝓsequēdo istā expositionē. Et ꝓcedit ista expositio ſm duas p̄mas opiniones de natura materie supra positas. Illi enī q̄ dicunt q̄ in corꝓr⁹ celestib⁹ nō est mā·nō ꝓt dicere q̄ mā omniū corꝓraliū sit ꝓducta sub vna forma coꝛ: ⁊ postea ſm diuersas sui ꝑtes ꝑ formas ſbales ſpecificas distincta: cū ſm eos in corꝓr⁹ celestib⁹ nō sit mā: ⁊ iō ꝓnter habet dicere q̄ oia corpa celestia a p̄ncipio sūt ꝓducta ī formis suis ſbalib⁹ distinctis. ⁊ ꝓsilit dicūt de elementis q̄ sunt ꝑtes integrales mūdi p̄ncipales q̄ in suis formis ſbalib⁹ simul sūt ꝓducta: Iz nō ita necessario sequat de elemēt⁹ ad dictū eor de mā materie sicut sequit de corꝓr⁹ celestib⁹ in q̄bus nō ponūt materiā. Sodē mō dicēdū est illis q̄ tenēt opinionē secundā de mā supra posītā: q̄ si mā cuiusliꝫet corꝓis celestis ē solū in ꝓtētia ad formā ſbalem quā habet·nō ꝓt dici q̄ mā corꝓr⁹ celestiū ⁊ elementoꝝ sit ꝓducta sub vna forma coꝛ: ⁊ postea ꝑ formas ſbales distincta. nec etiā q̄ mā corꝓr⁹ celestiū ꝑ se sit ꝓducta sub vna forma coꝛ: ⁊ postea distincta ꝑ formas ſbales solis ⁊ lune ⁊ alior⁹ corꝓr⁹ celestiū: q̄ ad vtrūq; istoꝝ sequit oppositum dicti sit: videlz q̄ mā corꝓis celestis nō solū sit in ꝓtentia ad vnā formā: ℓ ad plures. Secūda aūt expositio lr̄alis quā tenēt Strab⁹ ⁊ Beda ⁊ alīq; alij doctores est: q̄ mā omniū corꝓraliū ⁊ elemētariū ꝑ opus creatiōis ꝓducta ē sub vna forma coꝛ in genere substātie: utpote corꝓreitatis: ⁊ dieb⁹ sequēt⁹ sit distincta ſm diuersas sui ꝑtes ꝑ formas ſpecificas tam celestes q̄ elemētares. Cōsiderādū ꝙo q̄ si ī qualiter ꝓticula lr̄ā exponeret ſm vtrāq; opinionē ꝓdictā succesſiue·talis frequēs mutatio ⁊ trāsit⁹ de vna expositiōe ad aliā ꝓfunderet intellectū: ꝓter q̄ intendo exponere totā lr̄am a p̄ncipio capituli vsq; ad op⁹ q̄rte diei iclusiue. Primo ſm p̄mā opinionē: ⁊ secūdo q̄tū ad secūdā Lr̄ā aūt q̄ sequit op⁹ q̄rte diei·ſm vtrāq; opinionē vniformiē pōt exponi. Primo igit exponit op⁹ creatiōis cū dicit a In p̄ncipio. Et describit factū añ cēm die: ℓ illud ante ſm istā expositionē nō accipit duratiōe sed nā tm·sicut sonus ꝓcedit vocē. dicit igit: In p̄ncipio. s. tp̄is uel ꝓductiōis rerū. b Creauit de i. de nihilo ꝓduxit: q̄ est ꝓpriū ipsi⁹ dei. c Celū. i. corpa celestia oia in suis formis ſbalib⁹ distincta: licz adhuc in aliquib⁹ ꝓprietatib⁹ accidentalib⁹ essent informia: ut patebit. ſ. d Et terrā. in sua forma ſbali distinctā: ⁊ aliquib⁹ ꝓprietatib⁹ formā ſbalem necessario cōcomitātib⁹. q: tm adhuc q̄tū ad aliqua erat informis. iō sequit: e Terra aūt erat inanis. i. inuisibilis: q: erat vndiq; aquis coopta. f Et vacua. q: nō erat adhuc plātis ⁊ herbis ornata. seq̄t g Et tenebre ꝛc. abyssi. i. sup faciē elemētoꝝ. Abyssus enī dicit ab a q̄ ē sine: ⁊ byssus q̄ est gen⁹ lini candidissimi. vnde abyss⁹ dicit q̄si sine candore uel splēdore: q: color candid⁹ habet plurimū de luce. ⁊ ideo cōgeries elementoꝝ ꝓdicta vocat abyssus: q: lux nō erat adhuc ꝓducta. Dicit etiam abyssus alio mō illud q̄ importat quandā ꝓfusionē ⁊ cōmixtionē. totū aūt q̄ est infra circulū lune erat ꝓfusum: q: Iz elemēta essent ꝓducta in suis formis ſbalib⁹: nō tm adhuc habebāt eas ꝑ ꝓprietates accidētales debitas vsq; ad tertiā diem in qua sunt distincta elementa. ⁊ ideo vsq; tunc aqua ipsa nō habuit debitam densitatē: sed quasi vaporaliter eleuabat ꝑ totū spaciū aeris ⁊ ignis: coopiebat enī terrā: ⁊ sic quedā confusio ⁊ cōmixtio erat in elementis: ⁊ ideo hoc vocabat abyssus. h Et spūs ꝛc. aqs i. sup illā congeriē ⁊ cōmixtionē elementoꝝ predictā: ⁊ vocatur noīe aquaꝝ: q: sicut dictū est·ipsa aqua coopiebat terrā. ⁊ alijs duob⁹ elementis cōmixta erat mō predicto. ⁊ accipit hic spūs dei. i. voluntas que ferebat sup illā congeriē elementoꝝ·sicut voluntas artificis sup materiā quā formare ⁊ ornare intēdit. i Dixit q̄ dē. Hic incipit op⁹ distinctiōis: ⁊ ꝓmo ponit distinctio diei ⁊ noctis. Secūdo distinctio corꝓrū celestiū·ibi: Dixit q̄q; dē. Tertio distinctio elemētoꝝ·ibi: Dixit ꝙo dē ꝛc.

In principio

INcipit liber Geneſis qui dicit hebraice Breſith. Cap. i.

In p̄ncipio [c] creauit [b] dē celū ⁊ terrā [a]. Terra aūt erat inanis [c] ⁊ vacua [f]: ⁊ tenebre [g] erāt sup faciē abyſſi: ⁊ spūs [h] dñi ferebat sup aquas. Dixit q̄q; [i] dē. Fiat [k] lux. Et facta est lux. Et vidit [l] dē lucē q̄ esset bona: ⁊ diuisit [m] lucē a tenebris: appellauitq; [n] lucē diem: ⁊ tenebras [o] noctē. Factūq; [p] ē vespe ⁊ mane dies vn⁹. Dixit [q] quoq; deus: Fiat [r] firmamentū in medio aquaꝝ:

Circa p̄mū cōsiderandū q̄ dies ⁊ nox distinguunt ꝑ lucē q̄ ē quoddam positiuū ⁊ ꝑ tenebras q̄ important priuationē lucis: ⁊ ideo opus distinctiōis icipit a luce: ⁊ hoc cōuenienter. Primo q̄ est qualitas coīs in q̄ corpa celestia coīcant cū inferiorib⁹: utpote cū igne ⁊ cū aliq̄bus corꝓr⁹ mixtis q̄ lucida sunt. ⁊ q̄ ſm istā expositionē distinctio rerū accipit ſm q̄litates ⁊ ꝓprietates accidētales: iō cōueniēnt inchoat a luce: q̄ est q̄litas coīs·sicut in gnātiōe nāli inchoatio fit a coiorib⁹ formis: q̄a ſm ꝑm embrio priꝰ viuit vita plāte: postea aīalis: postea bouis uel leonis: ⁊ huiusmōi. Et p̄mo phys. dicit ꝑs q̄ a coiorib⁹ ē incipiendū via doctrine: sicut pueri in p̄ncipio vocāt cēs viros patres ⁊ cēs femīas matres: postea distinguūt. Secūdo q̄ distinctio nō apparet nisi ꝑ mānifestationē. oia aūt ꝑ lucē mānifestant: ⁊ iō distinctio incipit a luce. Tertio q̄ dies nō ꝓt esse sine luce: iō lucē oportuit fieri ꝓma die. dicit igit: Dixitq; deus. Istud dicere dei non importat aliquā vocē sensibilē: sed intelligere dei practicū q̄ includit ipsū velle: q̄ ſm formā sue dispositiōis ⁊ volūtatē sequit effect⁹. k Fiat lux. Ista lux ē lux solis q̄ est q̄litas accidētalis: a qua luce alia celi luminaria illustrant: ꝓpē q̄ d. ij. de aīa dicit q̄ sol est pater viroꝝ deoꝝq; a celi luminaria que ab antiq̄s vocabant dij ·recipiūt lumē a sole. l Et vidit deus lucē q̄ esset bona. q̄a vtilis est ad multa: ut patebit. ſ. in ope q̄rte diei. Aduertendū tm q̄ ista lux solaris q̄ facta dicit ꝓma die adhuc fuit informis q̄tum ad aliq̄ vsq; ad quartū diē: ſm q̄ dicit Diony. iiij. ca. de diuinis noib⁹. qualiē aūt fuerit formata q̄rta die patebit. ſ. m Et diuisit lucē a tenebris. Ista diuisio est ꝑ motū solis: q̄a q̄n mouet sup vnū hemiſperiū fiunt tenebre i oppoſito hemiſperio ꝓpter opacitatem terre que est in medio. n Appellauitq; lucē diē. q̄a dies est latio solis sup terrā o Et tenebras noctē. q̄a sicut ꝑ p̄ntiam solis efficit dies: ita ꝑ suā occultationē efficit nox. Notādū enī q̄ cū dicit: appellauitq; lucē diē: loq̄t de die artificiali. cū aūt subdit: ꝑ Factūq; ē vespe ⁊ mane dies vn⁹. loquit de nāli: q̄ est ꝓportionalium horarum. ⁊ cōplectit diē ⁊ noctē: ⁊ ideo dicit: Factūq; ē vespe ⁊ mane dies vn⁹. In vespe enī cōplet dies artificialis: q̄ est ꝓma ps diei nālis: ⁊ in mane diei sequētis cōplet nox: q̄ ē secūda ps diei nālis. ⁊ iō ꝓponit vespe ipsi mane: ut oñdat cōpletionē diei nālis exprimendo terminos diei artificialis ⁊ noctis q̄ sunt ptes integrātes diē nālem q Dixit q̄q; deus. Hic describit opus secūde diei: in qua facta est distinctio corꝓr⁹ celestiū ab elemētis. Ad cuius intelligentiā cōsiderandū q̄ ꝓter celū empyreū: de quo dubitauerūt doctores vtrū sit aliq̄s loc⁹ corꝓalis an nō: ꝓpē q̄ de ipso hic nō fit mentio ſm istā expositionē quā nunc ꝓsequor. ē celū crystallinū: q̄ etiā dicit aqueū· ꝓpē similitudinē quā habet cū aqua ī diaphaneitate. ⁊ ꝑ ipso celo crystallino ē firmamentū: sub q̄ nōie itelligit octaua spera q̄ magis ꝓprie dicit firmamentū: ⁊ spere septē planetaꝝ q̄ cōtinent sub octaua spera. videlz Saturni: Iouis: Martis: Solis: Veneris: Mercurij: Lune. ita q̄ spera saturni est supior exīs immediate sub octaua spera. Spera aūt lune inferior cui immediate cōiungunt elementa. Et quibus ꝑ q̄ firmamētū ꝓpriꝰ includit speras septē planetaꝝ mediū ē inter celū crystallinū ⁊ elementa: q̄ noīe aquaꝝ designant ut ꝓdictū ē: ⁊ ꝙ est q̄ dicit: r Fiat ꝛc. aquas

ab aquis.i.celū crystallinū ab elementis. a Et fecit ds firmamētū.istud fieri nō intelligit ꝓtū ad formā subalē qz sic factū est ꝑ op̄ creatiōis ꝑm istā exp̄ssē ut ꝓdictū ē: ℔ intelligit ꝑm aliquā ꝙlitatē ipsi⁹ firmamēti.que aūt sit illa ꝙlitas.i textu nō exp̄mit.ℌ dicit Ra.sa.hebreus ꝙ ē soliditas re ꝙ dicit Job.xxxvij. Tu forsitan cū eo fabricatus es celos: ꝙ solidissimi ꝙsi ere fundati sunt.7 ꝓpē hoc ipsum celum tunc vocatū est firmamentū: a firmitate dictū. Alij aūt dicunt ꝙ ista qualitas est quedā virtus ad influendū super elementa ad ipsoꝝ conservationē 7 gubernationē; ꝓpter qđ dicit.j.methauroꝝ.ꝙ mūdus qui ē circa terrā.i.elementa contiguus est supioribꝰ lationibꝰ ut oīs ipsi⁹ virt⁹ gubernet inde. Oz aūt in scriptura sacra res aliqua fieri dicat ꝑm acquisitionem alicui⁹ dispositiōis accidentalis.ꝓbat idē Ra.sa.ꝙ illud qđ habetur Deut.xxj. re muliere gentili captiua apud hebreū virū re qua dicit ibidē: ꝙ si voluerit hīe eam vxorē radet cesariē suā 7 circūcidet vngues suos ꝑm translationē nostrā. ℌ textus hebraicus habet: 7 faciet vngues suos Ex quo patz manifeste ꝙ fieri vnguiū ibi accipit ꝓ dispositione accidētali ipsoꝝ. Possum⁹ etiā ad hoc ponere exemplū ꝑm translationē nr̄am Dañ.iiij. vbi dixit nabuchodonosoꝛ rex babylonis: Nōne hec est babylon ciuitas magna quā edificaui? 7 tñ certū ē ꝙ nō fecit primo illā ciuitatē: qz multi reges fuerūt ante eū in babylone: imo etiam illa ciuitas videt fundata 7 edificata satis cito post diluuiū: ut habet Beñ.xj. Sed qz nabuchodonosoꝛ eam ampliauit 7 fortificauit; iō dicit eam edificasse seu fecisse: 7 eodem modo dicit hic: Et fecit ds firmamentū. qz secūda die vedit sibi qualitatē accidentalē ut predictū est. b Diuisitq; aq̄s ꝛc. hic aque dicunt equiuoce; ut ꝓ ex predictis: qz ille que sūt sup firmamentū sunt re nā celesti: ille aūt que sub firmamēto re nā elemētari. c Et factū est ve spre 7 mane dies secūd⁹. exponat sicut prius. 7 eodē mō in sequentib⁹ dieb⁹. Hic querit quare in secūdo die nō dr̄: Et vidit ds ꝙ esset bonū sicut in alijs dieb⁹. Ad qđ respondet aliqui ꝙ hoc est qz numer⁹ binari⁹ est infamis eo ꝙ prim⁹ recedit ab vnitate. sed ista rōsio videt trupbatica maxime qz in sacro euāgelio numerus binarius laudabilis 7 mysticus assignat. vñ sup illud Luce.x. Misit illos binos 7 binos añ faciē suā. dicit Bzego. ꝙ ꝑ binariū ibi dñs assignauit caritatē ꝙ est excellentissima virt⁹ 7 forma virtutū. Alij aūt dicūt ꝙ hoc ideo est: qz angeli peccantes ceciderūt secūda die: sed ℌ re scripturis auctoritatē nō habet: ideo eadem facilitate cōtemnit qua ꝓbat: maxime qz doctores dicūt coiter ꝙ inter creationē angeloꝝ 7 eoꝝ lapsū fuit modica mozula tpis. ꝑm aūt istā rōsionē interfuisset ad minus spaciū vn⁹ diei nālis: qz ꝑm eos angeli fuerūt creati a principio. Ideo aliter rndet Ra.sa. 7 magꝭ ꝑm intentionē lr̄e ut videt dicens 7 vr̄ū est ꝙ hoc verbū: Et vidit ds ꝙ esset bonū ꝛc. in alijs dieb⁹ dicit ad approbationē opis illoꝝ dierū: approbatio aūt ꝓprie respicit opus cōpletū. In secūda aūt die ꝛ principalit fiat distinctio corpoꝝ celestiū: tñ cū ℔ etiā fit mentio re distinctiōe aquaꝝ elementariū: 7 qz ista distinctio nō fuit completa vsq; ad tertiā diē q̄n congregate sunt aque in locū vnū ut videbit.j. ideo subticuit verbū predictū die secūda. 7 tertia die illud bis dixit: ut patet in lrā semel ꝓ ope secunde dici: 7 semel ꝓ ope tertie dici. d Dixit ꝙ ds. hic consequenter describit opus tertie dici ꝙ distincta sunt elementa: que distinctio facta est ꝑ hoc ꝙ aqua prius ꝓducta i forma subali: ut ꝓdictū ē: accepit tūc a re vbi nā tensitatē: 7 sic occupauit minorē locū aeris spaciū dimittēdo: 7 ꝑ hoc ꝙ virtute dīna facte sūt cōcauitates in ēra vbi recepta est ps aquaꝝ: 7 sic apparuit ps terre discoopta aquis ad habitatiōnē hoīuꝫ 7 aīaliū: 7 sic fuerūt elemēta distincta i locis sibi debitis: 7 ℔ est qđ dicit: e Congregent aque ꝛc. 7 patz lrā ex ꝓdictis. sequit f Congregatiōesq; ꝛc. maria. Loquit scriptura more hebraici ꝑmonis quo vocatur mare nō solū ocean⁹. sed quelibet cōgregatio magna aquaꝝ: ꝑm ꝙ in euāgelio frequēter nominat mare tyberiadis: 7 mare galilee, 7 tñ nō ē nisi qdā lacus. vñ 7 i euāge⁹ vocat stagnū genasaret. g Et vidit ds ꝙ esset bonū. hoc dicit ꝓ ope secūde diei: completa distinctiōe aquaꝝ: sed qz terra supius dicta est inanis.i. inuisibilis eo ꝙ esset coopta aquis: que inuisibilitas remota ē ꝑ cōgregationē aquaꝝ: qz tūc apparuit arida. Itē dicta est vacua: eo ꝙ nō erat ornata plātis 7 herbis: ideo remouēdo hāc vacuitatē cōsequēter subdit: h Et ait ꝛc. Germinet.i. virtutem germinādi accipiat. i Et lignū pomiferū. ꝑ hoc lignū intelligit ē lignū faciēs fructū. k Cuⁱ⁹ semen in semetipso sit. sicut grana sunt in pomis q̄ sunt semina. 7 eodem mō in alijs fructib⁹. l Et ꝓtulit terra. hoc intelligit passiue: qz virtute diuina actiue ꝓtulit. Videt forsitan alicui ꝙ ista ꝓductio plantarū 7 herbaꝝ ptineat ad sextā diē in qua ornata est terra: ut dicetur. j. Ad qđ dicendū ꝙ ornat⁹ hic accipit ex similitudine ornatus in hominib⁹: in q̄bus nō ptinent ad ornatū ꝓprie ea que inseparabiliter adhērēt corporib⁹ hūanis: sed ea q̄ pñt apponi 7 auferri: sicut vestes serta monilia ꝛc. huiusmō i autē plante 7 herbe immobiliter adhērēt terre: 7 ideo ptinent ad opus tertie diei qñ apparuit arida. Item notandū ꝙ ex eo ꝙ dicit Germinet terra herbā virētē. dicūt aliq̄ hebrei videl⁹ Ra. Josue: 7 sui sequaces ꝙ mund⁹ factus est in mense Martio qñ terra incipit germinare herbas ꝛc. Vñ 7 Exo.xij. Martius vocat prim⁹ mensis. Et hoc aūt ꝙ subdit: Et ꝓtulit terra herbā virentē 7 facientē semē. Dicūt alij videl⁹ Ra. Eliezer: 7 sui sequaces ꝙ fact⁹ est in mēse septembri qñ fruct⁹ sunt in arboribꝰ maturi 7 bñtes semina in seipsis. 7 hec opinio eoꝝ tenet ab hebreis tanq̄ rōnabilior: qz scriptū est Deut⁹. xxxij. Dei ꝓfecta sunt opa. Vñ ꝑm eos hō ꝓmus factus est in statu ꝓfecto potens gnāre. tunc enī vnūquodq; ꝓfectū est qñ pōt gnāre sibi sile. 7 eodem mō videt discendū re terrenascētib⁹. qđ est qñ habēt in seipsis semina. m Et vidit ds ꝙ esset bonū. Istud replicat ꝓ approbatiōe opis bni⁹ tertie diei. n Dixit aūt deus ꝛc. hic ꝓsiter describit opus ornatus: 7 primo describit ornat⁹ corpoꝝ celestiū. secūdo ornat⁹ elemētoꝝ medioꝝ. s. q̄nta die. tertio ornatus elemēti inferioris. s. terre. sexta die. 7 sic patet ꝙ ornatus correspondet distinctioni. Circa ꝑmū describit ꝑmo ꝓductio luminariū i gnāli. secūdo magis in speciali. ibi: Fecitq; deus duo luminaria. Circa ꝑmū ꝓsideranduꝫ ꝙ ad ornatū hoīs ptinēt illa que sūt sepabilia: ut dictū est: 7 ad similitudinē bni⁹ in firmamēto celi dicunt ptinere ad ornatum illa que habent ꝓprium motū ꝑm rem uel saltē ꝑm apparentiam sensus. Septē ꝙ planete habēt ꝓprios mot⁹ distinctos a motu firmamēti. Stelle aūt fixe licz nō habeāt motū ꝓprium sed moueantur tñ motu firmamēti. videntur tamē ꝙtū ad apparentiā sensus deprehendunt manifeste moueri: nō sic aūt motus corpis firmamenti: sed solū rōne arguit ex motu stellaꝝ. 7 qz moyses rudi ꝓpl̄o loquebat: ut ℌ. dictum est: qui capiebat tñ sensibilia: ideo nō solū planete sed etiā stelle fixe describunt ptinere ad ornatū firmamenti: 7 hoc est qđ dicit: o Fiant luminaria. Istud fieri ꝑm istam expositionē nō intelligit ꝙtum ad substantiam

7 diuidat aquas ab aquis. Et fecit ds firmamētū: diuisitq; aquas que erāt sub firmamento ab his que erāt super firmamentū. Et factū est ita. Vocauitq; deus firmamentū celū. 7 factū ē vespe 7 mane dies secūdus. Dixit ꝙ ds. Cōgregentur aque ꝙ sub celo sūt in locū vnū: 7 appareat arida. Et factū ē ita. Et vocauit ds aridā terrā: cōgregationesq; aquaꝝ appellauit maria. Et vidit ds

luminariū: nec ꝙtum ad lucē que facta est ꝓmo die: qz tūc facta fuit lux solis: ut predictū est: ⁊ per cōsequens alioꝝ luminariū. quia illuminant a sole: sed intelligit ꝙtum ad quandā informationē huⁱ⁹ luminis: qđ fuit iforme aliq̄ mō vsq; ad quartā diem in qua fuit formatū: qz tunc accepit a deo virtutē influēdi ad varios effectⁱ⁹ in inferioribⁱ⁹. sensibiliē enī pcipit ꝙ radij diuersoꝝ luminariū celi hñt varios effectⁱ⁹ ⁊ distinctos circa iferioza. sequit: a In firmamento celi. Aliter dicūt in firmamēto celi esse stelle fixe: qz sunt ibi imobiliter: ⁊ planete qz habēt ꝓprios motus ⁊ ꝓprios orbes: ⁊ ideo nō sunt in firmamēto celi: nisi large loquēdo de firmamēto ꝓut cōtinet sub se orbes planetaꝝ: ut ꝰ. dictū est. Cōsiderandū aūt ꝙ licz luminaria celi sint facta principaliē ꝓpter gloriā dei: tamē facta sunt ꝓpter ad vtilitatē hominū. veritē qz ꝓpulⁱ⁹ iudaicus erat ꝓnus ad idolatriā. ideo moyses ut reuocaret ipsum a cultu luminariū. tetigit hāc secundā causam. vnde ⁊ Deutⁱ. iiij. dicit: Ne forte oculis eleuatis ad celū videas solē ⁊ lunā: ⁊ oia astra celi: ⁊ erroze deceptus adozes ea ⁊ colas que creauit dñs deus tuus in ministeriū cunctis gentibⁱ⁹. hoc aūt ministeriū explicat moyses hic. cū dicit: b Et diuidāt diem. Ad cuius intellectū considerandū ꝙ luminaria celi deseruiūt homi ꝙtum faciunt vicissitudinem tpis apti ad opandū: ⁊ tpis apti ad quiescendū: qz hō non pōt cōtinue laborare: sed oportet eū somnū capere ad recreationē sensuū ⁊ quietem corporis. ⁊ ꝙtum ad hoc dicit: Et diuidant diem ac noctem. Secundo deseruiunt ꝙtum ex celi luminaribⁱ⁹ accipitur significatio pluuiosi tpis uel sereni: ⁊ huiusmodi que sunt apta diuersis operibus humanis ⁊ negocijs. ⁊ ꝙtum ad hoc dicitur: Et sint in signa. Tertio deseruiunt ꝙtum distinguūt diuersas ptes temporis. s. veris: estatis: autūni: ⁊ hyemis: in quibus varia ordinantur ⁊ disponūtur vsui humano necessaria. ⁊ ꝙtum ad hoc dicitur: Et tpa ⁊ dies ⁊ annos. qz per replicationē quatuoꝝ temporū ⁊ dierū multiplicant anni. Quarto deseruiūt homini ꝙtum ad visum q̄ est directiuus i opibⁱ⁹ hūanis: ⁊ maxime vtilis ē ad cognitionē rerum: ut dicitur. j. metaphⁱ. ⁊ ꝙtum ad hoc dicit: Ut luceāt ⁊c. c Fecitq; deus ⁊c. Consequenter describit ꝓductionem luminarium in speciali. cum dicit: Fecitq; deus duo luminaria magna: videlz solem ⁊ lunam. d Luminare maius. i. solem. e Ut preesset diei. qz dies est latio solis super terram. f Et luminare minus. s. lunam: g Ut preesset nocti. qz de nocte non apparet lux eius. Sequens littera patet ex predictis. Doctores autem hebrei ex hoc ꝙ dicit hic: Fecitq; deⁱ⁹ duo luminaria magna. dicunt ꝙ sol ⁊ luna a principio fuerunt equales i claritate: sed luna suggessit ipsi deo ut diminueret lux solis: volens habere singularē gloriam luminis: ꝓpter qđ deus puniuit ipsam diminuendo de eius lumine. Sed istud dictū destruit seipsum: quia ſm ipsos lux solis ⁊ aliox luminariū facta est ꝓma die. Luna etiam fuit facta in opposito solis: vt sic preesset nocti: ⁊ ideo si fuissent equalis claritatis vsq; ad quartū diem non fuisset nox nec p cōsequens successio diei ⁊ noctis: sed fuisset cōtinua dies: cuius contrariū expresse dicit scriptura. Item corpa celestia sūt inanimata ⁊ insensibilia ſm Damas. ⁊ ideo frīuolū est ꝙ luna loqueretur ipsi deo. motiuū autem ipsoꝝ nullum est: qz magnū ⁊ paruū relatiue dicunt: ⁊ ideo sol ⁊ luna luminaria dicunt magna respectu aliarum stellaꝝ: licz sol sit maioris quātitatis ⁊ claritatis ꝙ sit luna. Expsita igitur hīa ſm duas ꝓmas opi. de materia corporaliū. soluende sūt rōnes tertie opi. que ponit materiā in corporibⁱ⁹ celestibⁱ⁹: ⁊ esse eiusdem rōnis cum materia corporū elementariū ⁊ mixtoꝝ. Ad primū cum dicit: Actus est qui distinguit. dicendū ꝙ omnis distinctio est p actum: nō tñ oportet ꝙ sit semp per actū actualiter informantē. mā igitur celi ⁊ mā corruptibiliū differūt ꝙtum sunt in potentia ad actⁱ⁹ diuersaꝝ rationū: qz forma celi est actus insepabiliter informās: nō aūt forma elementi uel mixti. Ad secundū dicendū ꝙ mā corpis celestis nobilioz est mā mixti uel elementi: non p aliquā formā uel actum actu informantē si consideraf omni forma subtracta: sed p relationē seu aptitudinē ad nobiliorē actū. s. formam. His visis exponenda est iterū hīa a principio ſm tertiam opi. Ubi aduertendū ꝙ diuisio est eadem in vtraq; expositione: ꝓpter qđ nō intendo eam repetere. Item in expositione predicta plurima sūt que nō variant ꝓpe tertiā opi. de mā predicta: ꝓpter qđ similiter nō intēdo ea repetere ꝑ ad predicta remittere. Igit ſm opi. illā que ponit mām eiusdē rōnis in corpibⁱ⁹ celestibⁱ⁹ ⁊ elemētaribⁱ⁹ quā sequunt Beda ⁊ Strabⁱ⁹. ē exponēda sic hīa: In principio creauit deus celū. s. empyreū: qđ statim factū angelis est repletū. ⁊ dr empyreū a pyr qđ est ignis: nō qz sit de nā elemētari: ꝑ qz cōuenit cū igne in splēdore: sicut ⁊ celū crystallinū dr aqueū: qz cōuenit cum aqua in dyaphaneitate: ut ꝓdictū ē. Et est celū empyreū ſm istā expositionē locus splendidⁱ⁹: imobilis ⁊ q̄etus cōtemplatiōni glie aptus. Et terrā. i. mām omniū corpoꝝ q̄ sunt sub empyreo: q̄ ꝓducta est sub vna forma coi in gñe sube: utpote corporeitatis: ⁊ ꝓpe talē coitatem noiaf diuersis nominibⁱ⁹: utpote noie abyssi ⁊ aque. Terra aūt erat inanis ⁊ vacua. qz illa mā nō erat adhuc p formas spāles distincta Sed ꝙ. Fiat lux. Scōm istā expositionē ista lux fuit quedā nubes lucida de supiori pte māe cois predicte facta a deo: q̄ motu suo faciebat diē ⁊ noctē vsq; ad quartā diē: i quia factⁱ⁹ est sol. veritē imperfectiori mō ꝙ ipse sol: qz sicut in gnātione nāli est ꝓcessus ex imperfecto ad perfectū. ita in prima rez ꝓductiōe: nō ꝓpe imperfectionē agētis: ꝑ ad ostendendū ordinē sue sapiētie. Cōsiderandū tñ ꝙ illa nubes lucida nō pōt cōuenienter dici eiusdē rōnis cū nubibⁱ⁹ q̄ fiūt in aere: qz illa erat de nā celesti: ista aūt sūt de nā elementari. Fiat firmamentū in medio aquaꝝ. Istud fieri hic accipit ꝙtum ad formā subalem: qz de vna pte māe ꝓius ꝓducte sub forma coi factū est firmamentū ſm formā specificā celi fideri. in qua ꝓductiōe intelligunt etiam ꝓducti orbes septē planetaꝝ q̄ sub noie firmamēti cōprehendunt. De pte aūt supiori illi⁹ māe cois factū est celū crystallinū ꝙtū ad formā subalem secūda die: sic de firmamēto dictū est. Et significat p aquas q̄ sunt sup firmamētū ꝓpter cōuenientiā cū aqua: ut predictū est. Sub firmamēto aūt ꝓut cōprehēdit orbes septē planetaꝝ remānsit mā cois: ex q̄ facta sunt elemēta tertia die: q̄ mā de signat noie aque: ut ꝓdictū est. ⁊ sic patet quō secūda die factū est firmamentū in medio aquaꝝ. i. inter celū crystallinū ⁊ mām elementoꝝ. ⁊ sic patet hīa. Dixit ꝙo deⁱ⁹: cōgregent aque. Hic ponit opus tertie diei. in q̄ distincta sunt elemēta p hoc ꝙ ex illa pte māe q̄ remānserat adhuc sub forma coi: ut ꝓdictū ē facta sunt elemēta in suis formis subalibⁱ⁹ ⁊ ꝓprietatibⁱ⁹ cōsequētibⁱ⁹. Jn terra etiā facte sūt aliq̄ cōcauitates diuina virtute. in qbus receptā aquis apparuit ps terre discoopta: ⁊ sic apparuerūt elemēta in suis locis distincta. Dixit autē deⁱ⁹: Fiat luminaria. Hic describit opus quarte diei. ⁊ intelligit hic fieri luminariū ꝙtum ad suas formas subales specificas. ⁊ ſm istā expositionē sol factⁱ⁹ est de illa nube lucida ꝓdicta: q̄ tribus diebus precedentibⁱ⁹ fecit diem ⁊ noctē motu diurno. Nec valet qđ cōtra ꝺ obiecit frat Tho. ꝓma pte sūme sue dicēs: ꝙ nō pōt cōuenienter dici ꝙ i ꝓma rerū ꝓductiōe aliq̄d sit ꝓductū satis cito cōsiderandū: ex quo cōcludit inconuenienter dici solē factū ex illa nubecula: qz sic fuisset corrupta. nō enī corrūpitur ꝓprie loquēdo de corruptiōe ſm perfectā eius rōnem qđ trāsmutaf in melius: ut dicit. j. li⁹ de gnā. sicut nō dicunt elemēta ꝓprie corrūpi: q̄n ex eis fit corpⁱ⁹ mixti: qz corruptio ꝓprio mō dicta est via ad de fectū: hic ꝙo ad perfectū. illa aūt nubecula erat quid imperfectū respectu solis. Ipse etiā Tho. incidit in id

luminaria in firmamēto celi. ⁊ diuidant diem ac noctem. ⁊ sint in signa ⁊ tempora ⁊ dies ⁊ annos: ut luceāt in firmamēto celi: ⁊ illuminēt terrā. Et factū est ita. Fecitq; deus duo luminaria magna: luminare maius ut preesset diei. ⁊ luminare minus ut preesset nocti. ⁊ stellas: ⁊ posuit eas in firmamento celi ut lucerēt sup terrā: ⁊ preesset diei ac nocti: ⁊ diuiderēt lucē ac tenebras. Et vidit deus ꝙ esset bonū: ⁊ factū est vespe

qđ reprobat. qz ī ope quinte diei dixit ꝙ aues ⁊ pisces facere sunt ex quatuor elementis: licz in textu solū notetur aq̄ qđ nō potuit fieri nisi ꝑ corruptionē formaꝝ elementariū mō predicto. Alia aūt luminaria celi luna ⁊ stelle dicunt facta quarta die ꝯtum ad suas formas specificas ex aliq̄ pte suoꝝ orbiū: ⁊ sic patz littera ꝑm istā expositionē. Cetera autem q̄ in hac expositione nō sūt tacta exponāt sicut dictū est in alia expositione. His dictis soluēre sunt rōnes q̄ sunt cōtra istam expositionē. Ad rōnē cōmentatoris cū dicit; mā substātiat ꝙ suū posse. Dicendum ꝙ vrū est si accipiat posse eius uel potentia, put est in gnē subē: ⁊ sic talis potētia nō est aliud q̄ ipsa essentia māe circūscripta oi forma: ⁊ hoc mō accepta est in potentia ad esse sub forma quacūq̄ q̄tū est de se: ⁊ sic mā celi est in potētia ad formā elemēti: ⁊ ad nō esse forme celi: ß ista potētia nō est reducibilis ad actū nisi ꝑ agēs qđ immediate attingit mām ꝑm suā essentiā: qđ est agens diuinū: sed si accipiat potētia, ꝓpinq̄. s. reducibilis ꝑ agēs nāle uel creatū. sic nō est in potentia ut transmutet de forma ad formā: nisi, put subest q̄litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis cōtrarijs: ⁊ ideo mā que est sub forma corpis celestis nō est sic in potentia ad nō esse sue forme: ⁊ ad esse alterius: qz nō subest talibus q̄litatib⁹: ut. ā. dictū est, Rōnes aūt illi⁹ opi. que ponit mām in corpib⁹ celestib⁹ tm̄ alterius rōnis: cōcedende sūt ꝑm istā expositionē inq̄tū ponit mām in corpib⁹ celestib⁹: sed inq̄tū dicit eā alterari rōnis: qđ nō, ꝙbat negāda est: ⁊ rō negatiōis patet ex predictis.

a Dixit etiam ds. Hic describit op⁹ q̄nte diei: in qua ornata sūt elementa media. s. aer ⁊ aqua: ad quoꝝ ornatū ptinēt illa q̄ mouent in eis. s. aues ⁊ pisces. ⁊ ß est qđ dr̄: b Producāt aq̄. Nō qz aues ⁊ pisces de sola aq̄ sunt formati: ß de q̄tuor elemētis: tm̄ aq̄ sola exprimit, ꝓpē quandā cōuenientiā cū istis. habet enī aq̄ humorē ⁊ vaporē: ꝙ humorē cōuenit cū piscib⁹: ꝙ vaporē q̄ surs̄ eleuat in aere cōuenit cū auib⁹. Cōsiderandū etiā ꝙ aues ⁊ pisces nō sunt ꝓducti ex aqua actiue sed a deo: passiue aūt ex elementis: ut dictū est. c Reptile ⁊c.] Reptilia dicunt illa q̄ nō habēt pedes: uel si habēt breues tm̄: nec i altū eleuant: ⁊ talia sūt que coīter habitāt in aq̄s. dicit etiā hic: Reptile aie viuētis, ita ꝙ vita aialis ponit i obliq̄ ad designādū ꝙ vita est imꝑfecto mō in piscib⁹ respectu hominū ⁊ aialiū. ⁊ sequit: d Creauitq̄ de⁹ cete grādia. Dicūt hebrei ꝙ istud genꝰ piscium ē incredibilis magnitudinis, ꝓpē qđ si eorū multiplicata fuissent indiuidua destructū fuisset seculū qz mare nō esset nauigabile: nec alij pisces possent stare in mari: ideo postq̄ de⁹ creauerat hāc speciē in sexu masculino ⁊ femineo occidit femellā: ne multiplicarēt indiuidua: ⁊ reseruat eā iustis ad comedendū in futuro seculo. Et q̄ patet iudeos cecidisse in errorē saracenoꝝ; q̄ beatitudinem future vite ponūt i delectatiōib⁹ corpalib⁹ ciboꝝ ⁊ venereorū: qđ nō solū apud catholicos absurdū reputat sed etiam apud gētiles plos qui beatitudinē bois ponūt in opib⁹ intellectiue ptis: asserētes vitā voluptuosā esse vitā pcudū: ut patet. j. ethi., ꝓpē qđ beatitudo ibi nō est ponēda: cū felicitas nullo mō ptineat ad bruta aialia: sed solū ad intellectualē ⁊ rōnalē creaturā; ꝓpter qđ catholici bene ponūt beatitudinē in visione ⁊ fruitiōe ipsi⁹ dei: ⁊ ab hac beatitudine aie post resurrectionē fiet redundātia ad corp⁹ ꝙ quam fiet gloriosū ꝙ dotes corpis: inter q̄s ponit impassibilitas: ⁊ ꝙ ꝑs resurrectio erit ad vitā imortalē: opib⁹ nutritiue ⁊ gnātiue nō indigentē. Ad hoc sūt auctoritates clarissime notata. ß qz nō recipiūt a iudeis. ad qđ pōt adduci auctoritas, ꝓpte Dauid dicētis: Satiabor cū apparuerit gl̄ia tua. qz ex beatitudine aie fiet talis redundātia ad corpus ꝙ satiabit oīs bois appetitus. Ad hoc etiā facit exēplū moysi: q̄ exīs in mōte cū dño. xl. diebus: ⁊. xl. noctibus non comedit neq̄ bibit consortio ⁊ colloquio domini satiatus: ⁊ multo minus in statu future beatitudinis vsus ciboꝝ est ponendus. sequit: e Quā produxerāt aq̄ ⁊c.] In piscibus enī ⁊ auibus ⁊ brutis animalibus sunt multe species subalterne ac etiā specialissime: ⁊ ideo in ꝓductione eoꝝ fit mentio de generibus ⁊ speciebus. natura autem humana producta est ꝑmo in vno solo individuo: ut patebit. j. ⁊ iō nō fit ibi mētio de gne uel spē f Benedixitq̄. Ista bñdictio est ordinatio ad multiplicationē individuoꝝ ꝙ cōmixtionē maris ⁊ femine. ideo statim sequit: g Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Et quia multiplicatio ꝙ talē modū nō est in plātis ⁊ bestijs: ideo in ꝓductiōe eaꝝ nō fit mentio de tali bñdictione eaꝝ. h Dixit q̄q̄ deus, hic describit opus sexte diei in qua ornata est terra aialib⁹. ⁊ ß est qđ dr̄: i Producat terra ⁊c.] .i. aialia viuētia: q̄ significant ꝙ aiam: qz res denoiat a forma. ⁊ ꝑter magis specificat dicēs: k Iumēta. q̄tū ad aialia q̄ veniūt ad vsū hois: q̄ gnāli noīe dicūt iumēta: q̄si iuuamēta. l Et reptilia. q̄tū ad aialia pedib⁹ carētia: ⁊ q̄tū ad bestia pedes breues ut lacerte ⁊ ꝓsilia: ꝓpē qđ se vident trahere sꝑ terrā. m Et bestias terre. q̄tū ad aialia siluestria: iō dicūt bestie quasi vastie. n Et vidit deus q̄ esset bonū ⁊c.] Postq̄ moyses descripsit creationē eoꝝ q̄ facta sūt quodāmō ꝓpē hoiem ut ꝓdictū ē: hic ꝑticulariter describit hois formationē. ⁊ diuidit i duas ptes: qz ꝑmo describit hois formationē. secūdo ei⁹ lapsū ⁊ trāsgressionē iij⁹, ca°. ibi: Sed serpēs. Prima i duas. qz ꝑmo describit hois formationē. secūdo ei⁹ statū ⁊ cōditionē. ij. ca°. ibi: Igit⁹ ⁊c. Prima adhuc i duas: qz ꝑmo describit hois formationē. secūdo eius ꝑseruationē. ibi: Bñdixitq̄ illis de⁹. Circa ꝑmū ꝓsiderandū ꝙ aīa intellectiua q̄ est forma bois nō est ex semine ꝙ gnātionē ß a deo ꝙ creationē: ⁊ iō in formatione bois nō dr̄: ꝓducat terra vel aliq̄d hoꝝ fiat. ß: faciam⁹ hoiem. ⁊ dicūt hebrei q̄ ē verbū dei ad angelos. sed hoc videt falsū: qz āgeli nō cooperant deo in creatione aie: in qua cōsistit imago ipsi⁹ dei. ⁊ ideo dicendū ꝙ dicit Faciam⁹ in plurali: ad denotandū pluralitatē ꝑsonaꝝ in diuinis. vtrūtñ qz ista pluralitas stat cū vnitate simplicis essentie. iō postea subdit in singulari: Et creauit de⁹ hoiez ad imaginē ⁊ similitudinē suā. Imago aūt dei ꝓsistit in aīa q̄tū ad, ꝓpietates nāles. s. memoriā: intelligentiā: ⁊ voluntatē. similitudo aūt in gratuitis. ⁊ ideo similitudo est quedā pfectio imaginis: qz grā pficit nām. Juxta dei aūt in glo. sup pō. ponūt imaginē in aīa q̄tū ad quasdā alias ꝓpietates. Primo qz sicut aīa replet totū corp⁹: ita de⁹ totum mundū. Diere. xxiij. Celū ⁊ terrā impleo dicit dñs. Itē qz sicut de⁹ vnic⁹ est in suo seculo: sic aīa vnica in suo corpore. Itē sicut de⁹ nō inq̄nat sordib⁹ orbis: sic nec aīa sordib⁹ corpis. Itē sicut de⁹ videt oīa ⁊ nō videt: Exo. xxxiij. Nō videbit me hō ⁊c. sic aīa videt exteriora ⁊ nō videt. Itē sicut de⁹ nō dormit: iuxta. pō. Ecce nō dormitabit neq̄ dormiet q̄ custodit israel ⁊c. sic aīa non dormit i corpe. Sz ista assignatio imaginis videt multū accidētalis: ꝑdicta aūt est magis ꝓpria: q: ponit in illis potentijs aie ꝑ q̄s efficit capax ipsi⁹ dei ꝑ cognitionē ⁊ amorē. o Et ꝑsit piscibus maris. s. q̄diu stabit subdit⁹ deo: qz talis fuit iō in statu nāe cōdite ut q̄diu staret in obedictia ipsi⁹ dei. inferiora obedirēt ei. ⁊ istud dominiū est boni nāle. Primo qz imꝑfecta sūt, ꝓpē pfectiora: ut plāte, ꝓpē aialia: ⁊ aialia, ꝓpē hoiem: ⁊ iō sicut plāte vtunt aqua ⁊ terra ad sui nutrimentū: ⁊ aialia plātis: ita hoies aialib⁹: ⁊ ideo iuste preest eis. Secūdo quia pfectiora guternāt

ipfectioza ut angeli ꝺoies. regimẽ ꝺo ẽ ꝑ ꝓuꝺẽtiã q̃, ꝓꝛie eſt in ꝺoie: i quo ẽ ꝓuꝺẽtia gnãlis. in aĩalib⁹ ꝺo ſũt q̃ꝺã ꝓuꝺẽtie ꝑticulares tm̃: ut i aranea ad faciẽꝺũ telã: ⁊ ſic ꝛe alijs: ⁊ iõ aĩalia ſũt ꝺoi ſubiecta. Tertio q⁊ hõ facꝰ eſt ad imaginẽ ꝺei: ideo iuſte oꝛꝺiũt ei iferioza ſm nãm inſtitutã. ℔ i ꝓnã ꝑtĩ iſta oꝛꝺiẽtia

ẽ ei ſubtracta. ſic ⁊ elꝛe-
ꝺientia viriũ inferioꝝ
reſpectu rõnis. ⁊ coꝛ-
poꝛis reſpectu aie. ſeq̃ſ:
a Maſculũ ⁊c. Ex iſta lrã ꝺixerũt aliq̃ ꝺe ꝺei q ꝑma formati-
one nã bũana formata eſt i vtroq; ſexu: ꝛe-
rũtm̃ coꝛpa viri ⁊ mu-
lieꝛ ita erãt cõiuncta
in laterib⁹ q; faciebãt
vnũ cõtinuũ: ℔ poſtea
ſepata ſũt ꝑtute ꝺina.
Sꝫ q⁊ cõtra hoc videt
illud qꝺ. j. ꝺicit: Tulit vnã ꝛe coſtis eius ⁊
edificauit eã in mulie-
rem. Itẽ qꝺ ibiꝺẽ ꝺr̃:
Repleuit carnẽ ꝑ ea.
talis aũt repletio non
eſſet neceſſaria ſi fuiſ-
ſent tm̃ coꝛpa ſepata.

piſcib⁹ maris ⁊ volatilib⁹ celi ⁊
beſtijs vniuerſeq; terre: oiq; re-
ptili qꝺ mouet ĩ terra. Et cre-
auit ꝺeus hoies ad imaginẽ ⁊
ſimilitudinẽ ſuã: ad imaginem
ꝺei creauit illũ: maſculũ ⁊ femi
nã creauit eos. Bñ ꝺixitq; illis
ꝺ⁹ ⁊ ait: Creſcite ⁊ multipli-
camini ⁊ replete trã: ⁊ ſubiici-
cite eã: ⁊ ꝺnãmin piſcib⁹ maꝝ ⁊
volatilib⁹ celi: ⁊ vniuerſis ani-
mantib⁹ que mouent ſup terrã
Dixitq; ꝺ⁹: Ecce ꝺedi vobis
cẽm lerbã afferentẽ ſemen ſup
terrã: ⁊ vniuerſa ligna q̃ ha-

ꝺ ad ℔ rñꝺent ꝺicẽtes q iſtuꝺ vocabulũ qꝺ hic accipit ꝑ coſta:
hic i lxbꝛeo eſt equiuocũ q⁊ ſignificat coſtã ⁊ lat⁹: ⁊ ꝛe ℔ habent
plura exẽpla in biblia lxbꝛaice ſcꝛipta q̃ ptrãſeo: ⁊ ſike eſt in gal-
lico vbi coſta ⁊ lat⁹ eiſꝺẽ lris ſcꝛipt̃: ⁊ modicũ ꝺifferũt in ꝓ-
latiõe. vbi ẽ trãſlatio nr̃a habet: Tulit vnã ꝛe coſtis eius. ꝺicũt
q; ꝛebuit ꝺicẽ: Tulit vnũ ꝛe laterib⁹ eius. q⁊ illi⁹ toti⁹ coꝛpis cõ
tinui vnũ lat⁹ erat coꝛp⁹ mulieris: ⁊ aliud lat⁹ erat coꝛp⁹ viri:
ut ꝓꝺictũ eſt, ſepando aũt coꝛp⁹ mulieꝛ a coꝛpe viri tulit vnũ
ꝛe laterib⁹. Ad ſecundã ꝺicũt ⁊ ꝛe eſt: q; vbi trãſlatio nr̃a ha-
bet: Et repleuit carnẽ ꝑ ea. lrã lxbꝛaica habet: ⁊ clauſit carnẽ in
loco ſuo. ſ. extendẽꝺo cutẽ ſup carnẽ in loco ſepatiõis. Sꝫ nõ ob-
ſtantib⁹ illis aꝺbuc viꝺeꝝ ꝺicta expoſitio irrõnabilis: q⁊ talis cõ-
iũctio ꝺuoꝝ coꝛpoꝝ ptinet ad mõſtra: ſic legit̃ in cronica Ẽuil.
Oꝛ tpe ꝑꝺbliꝑpi regẽ frãcie: q̃ fuit nonꝰ añ iſtũ Carolũ q̃ mõ ꝛe-
gnat: Anno ꝺñi. M. ccc. xxij. i cõfinio normanie ⁊ britãnie na-
te fuerũt ꝺue mulieres in vno coꝛpe: ita tm̃ q; oĩa ſupioza vſq;
aꝺ vmbilicũ erãt ꝺuplicia. iferioza aũt erãt ſimplicia. ⁊ q; eſſent
ꝛre ꝺue mulieres apꝑuit ꝑ ℔ q; aliq̃ vna triſtabat⁹ ⁊ alia gau
ꝺebat: ⁊ aliq̃ vna ꝺormiẽte alia vigilabat: ⁊ vna fuit moꝛtua
pluſq; ꝑ annũ añ aliã: ſecũꝺa tm̃ ex ꝓꝺere ⁊ fetoꝛe caꝺauer⁹ moꝛ-
tua eſt. Mõſtra aũt ꝑ accideꝝ cõtingũt in nã: ⁊ iõ nõ eſt rõna-
bile q; in ꝓma rerũ inſtitutiõe artifex ommũ incipet ab illis q̃ ſũt
ꝑ accideꝝ: q⁊ talia nõ caꝺũt ſub arte ⁊ maꝛie in nã bũana q̃ no-
bilioꝝ eſt. Itẽ videt ꝙ veritatẽ ĩrẽ. q⁊. j. ꝺr̃ q; formatis cunctis
aĩantib⁹ ꝺñs aꝺꝺuxit ea ad aꝺã: ⁊ q; in illis nõ inueniebat aꝺiu-
tor: ſilis illi: ꝓpe qꝺ ꝓceſſit ad formatiõnẽ mulieris ꝛe coſta viri
Itẽ ibiꝺẽ ꝺicit: Et edificauit coſtã quã tulerat ꝛe aꝺã i mulierẽ.
ſi aũt nõ eſſet ibi coſta ſed lat⁹: qꝺ ſepaſſet ꝺñs aꝺalio latere mõ
ſupꝛaꝺicto: ꝑ talẽ ſepationẽ nõ magis eꝺificata fuiſſet mulier q̃
vir: ꝓpe qꝺ Ra. ſa. bãc expoſitionẽ nõ tenet: ℔ illã q̃ ſequit̃. ſ. q
nã bũana ꝑmo ſit formata in ſexu maſculino tm̃: ⁊ poſtea mulier
ſit formata ꝛe coſta viri. Oꝛ aũt hic ꝺicit: Maſculum ⁊ feminã
creauit eos. ℔ eſt ꝑ anticipationẽ: q⁊ ſtati volebat facẽ mentio-
nẽ ꝛe multiplicatiõe hũane nãe q̃ ſit ꝑ cõmixtionẽ maris ⁊ femie
cũ ſubꝺit: Creſcite ⁊ multiplicamini. ℔ poſtea. ij. ca. ſerioſe explı-
cat modũ formatiõis mulieris ꝛe coſta viri: ⁊ ideo tenenꝺũ eſt
q; nã bũana ꝑmo fuit ꝓꝺucta in vno iꝺiuiꝺuo ⁊ in ſexu virili
tm̃: ut ſic eſſet ꝑm⁹ hõ ꝓncipiũ oĩũ iꝺiuiꝺuoꝝ nãe hũane: ⁊ ꝑ
ꝓns toti⁹ ſpẽi ſuo mõ: ſicut ꝛe ẽ ꝓncipiũ toti⁹ vniuerſi: ut i hoc
eſſet q̃ꝺam ſilitudo ꝺois ad ꝛeũ ꝓpe ꝺignitatẽ hũane nãe. vñ ꝺr̃
Act. xvij. Deus fecit ex vno oĩ gen⁹ ꝺoiũ. Secũꝺo ut vir magis
vꝛoꝛẽ ꝺiligẽt ⁊ ei inſepabili⁹ inhꝛeret ꝺñ cognoſcẽt eam ex ſe-
ipſo ꝓꝺuctã eſſe. vñ ꝺr̃. j. De viro ſũpta eſt. qꝛobẽ relinquet hõ
ꝓrem ⁊ mr̃em ⁊ aꝺhꝛebit vꝛoꝛi ſue. ⁊ hoc fuit maxie neceſſariũ
in ſpe hũana: in qua mas ⁊ fcia ſm ꝺictamẽ rõnis recte habet ſit

manere ꝑ totã vitã: qꝺ nõ cõtingit ĩ aliis aĩalib⁹. Tertio
q⁊ mas ⁊ femia cõiungũt ĩ ꝺoib⁹ nõ ſolũ ꝓpe gnãtionẽ ut
in aliis aĩalib⁹: ℔ etiã ꝓpe ꝺomeſticã vitã i q̃ ſũt aliq̃ ꝓpia
opꝛa viri; ⁊ aliq̃ femie: in q̃ vir eſt caput mulieꝛ; ꝓpe qꝺ
cõnenienẽ ex viro formata eſt: ſic ex ſuo ꝓncipio. Quarto

bẽt in ſemetipſis ſementẽ gene-
ris ſui ut ſint vobis in eſcam ⁊
cunctis aĩmãtib⁹ terre: oiq;
voluer celi ⁊ vniuerſis q̃ mo-
uent in terra: ⁊ in quib⁹ ẽ aĩa
viuẽs ut habꝛant aꝺ veſcenꝺũ.
Et factũ eſt ita: Viꝺitq; ⁊ de-
us cuncta que fecerat ⁊ erant
valꝺe bona.] Et factum eſt
veſpere ⁊ mane ꝺies ſextus.

Bitur perfe- Ca. ii.
cti ſunt celi ⁊ terra ⁊
omnis ornat⁹ eoꝝ.
Compleuitq; ꝺ⁹ ꝺie ſepti-
mo opus ſuum quod fecerat:

est ad hoc rõ ſacramẽtalis. figu
raꝝ enĩ ꝑ ℔ q; ec-
cleſia ſũpſit ꝓn-
cipiũ a xp̃o. vñ
ꝺicit apꝰs ad
Eph. v. Sacrm̃
℔ magnũ eſt in
xp̃o ⁊ eccleſia.
b Bñꝺixitq; illis. hic ꝓpter veſcribit hũane
nãe iam formate ꝓſuatio. ⁊ pri
mo ꝙtũ ad ſpm̃
ſecũꝺo ꝙtũ ad
inꝺiuiꝺuũ. ibi:
Dixitq; ꝺ⁹. Circa ꝓmũ ꝓſiderã-
ꝺũ q; ſpes hũana ꝓſeruat̃ ꝑ gene-
ratiõnẽ maxie
poſt lapſũ ꝑ quẽ

incurrit neceſſitatem moꝛiendi. ⁊ hoc eſt qꝺ ꝺicit: Bene-
ꝺixitq; illis. Iſta bñꝺictio eſt ꝺei oꝛꝺinatio aꝺ multiplica-
tionẽ inꝺiuiꝺuoꝝ in nã bũana ꝑ gnãtionẽ. ideo ſubꝺitur:
c Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c. Cetera patẽt ex ꝓꝺict̃.
ꝺ Dixitq; ꝺ⁹. Hic veſcribit̃ ꝓſuatio ꝙtũ aꝺ inꝺiuiꝺuũ
q̃ ſit ꝑ nutritionẽ. ⁊ ℔ eſt qꝺ ꝺr̃: e Ecce ꝺedi vobis ⁊c.]
Mõ eſt ſic intelligendũ q; ber ⁊ fruct⁹ arꝛoꝝ ꝺarent̃ in
eſcã ꝺoib⁹ beſtijs ⁊ aĩb⁹ coĩter: ñ ſingula ſingulis ſm cõ-
ditionẽ nãe ſue: utpote fruct⁹ arꝛoꝝ ꝺoib⁹: ut ꝺr̃. j. Ex oi
ligno paꝺiſi comede. herbe aũt ⁊ ſemina lxbaꝝ aĩalibus
⁊ aĩb⁹: ꝺiverſe tm̃ ꝺiverſis aĩalibus ſm cõuenientiã nãe
ſue: aliqua tm̃ aĩalia ⁊ aliq̃ aues fructib⁹ arꝛoꝝ veſcebant̃:
eſus aũt carniũ ⁊ piſciũ nõ eſt laxat⁹ ſiue ꝓmiſſus ꝺoibus:
niſi poſt ꝺiluuiũ. ut habꝛẽ. j. ix. c. vbi ꝺr̃ ſic: ℔ cõ qꝺ mouet
⁊ vivit erit vobis in cibũ. f Viꝺitq; ꝺ⁹ ⁊c.] Hec eſt
cõcluſio precꝺentiũ. licz enĩ q̃libet ſpes entis bona ſit in ſe:
ex vniverſis tm̃ ꝑtialis vniverſi oꝛꝺinat̃ aꝺ ſe invicẽ ⁊ vlte-
rius aꝺ ꝛeũ ſicut aꝺ ꝺuce admirabilis pulcꝛitudo ⁊ bo-
nitas conſurgit. g Cap. ij.

Bie ꝑfecti ſũt ⁊c. Poſtq; veſcripſit moyſes ꝺois
formationẽ ꝓpe quẽ alia fuerũt ꝓꝺucta. Hic ꝓñ
veſcribit ꝺois formati ſtatũ ſiue cõꝺitionẽ. Et q⁊
ex fine ſummit̃ rõ coꝛ⁹ q̃ ſũt aꝺ finẽ: ideo ꝑmo veſcribit ipſi-
us ꝺois vltim⁹ finis. Secũꝺo explicat̃ magi mod⁹ ſue fo-
matiõis. ibi: Ille ſũt gnãtiones. Tertio veſcribit̃ loc⁹ ſue
habitatiõis. ibi: Plãtauerat aũt. Quarto act⁹ multiplica-
tiõis. ibi: Dixit quoq; ⁊c. Circa ꝑmũ ſic ꝓceꝺit. q⁊ ꝑmo
cõtinuat̃ ꝺicta ꝺicẽꝺis. Secũꝺo veſcribit̃ ipſi⁹ ꝺois finis.
ibi: Et bñꝺixit ꝺei. Circa ꝑmũ cõtinuat ꝛe opib⁹ ſex ꝺie-
rũ aꝺ ꝺiẽ ſeptimũ in quo quieuit. ꝺ. Igitur ꝑfecti ſũt celi
⁊ terra. ſex ꝑꝺictis ꝺieb⁹ ꝑ opus ꝺiſtinctiõis ⁊ ornat⁹: ut
ꝑꝺictũ ẽ. b Cõpleuit qꝺ ꝺ⁹ ꝺie ſeptimo. Alia trãſlatio
habet ſexto ꝺie. ⁊ vtroq; vꝛa eſt: vario tm̃ mõ. Eſt enĩ du-
plex cõpletio vel ꝑfectio alicuꝰ rei. Prima eſt qñ aſſequit̃
formã vebitã. ſicut ignis qñ ꝑ gnãtionem aſſequit̃ formã
igneitatis ⁊ qualitatũ cõcomitantiũ. Alia eſt ꝑfectio ſeu
cõpletio: qñ exit in opationẽ ſibi ꝛebitam. ſicut qñ ignis
calefacit vel gnãt ignẽ. Et ꝓma ꝑfectio oꝛꝺinat̃ aꝺ ſecũꝺã
q⁊ forma ẽ ꝓpe opationẽ. Igit̃ q⁊ ſex ꝺieb⁹ ꝑfecte ſũt creа-
ture i ſuis formis ⁊ ꝓprietatib⁹: iõ ſexto ꝺie cõpleuit ꝛe⁹
opus ſuũ ꝙtũ aꝺ ꝓmã ꝑfectionẽ. ſed q⁊ a ſeptimo ꝺie ꝺr̃
incepiſſe temp⁹ aꝺminiſtratiõis ⁊ gubernatiõis rer̃: ſicut
ſex ꝺies ꝓcedẽtes ꝺicunt tẽp⁹ ꝓꝺuctiõis: ita ꝺies ſeptim⁹
⁊ veinceps ꝺr̃ tẽp⁹ gubernatiõis. ꝑ gubernationẽ enim res
applicant̃ aꝺ ſuas opationes. ideo ꝺicit̃ ꝺeus ꝺie ſeptimo

compleuiſſe op⁹ ſuū q̄tū ad ſecundam pfectionē. ⁊ de iſto ope adminiſtrationis ⁊ gubernationis rerū ſaluator dicit Joh. v. Pat̄ meus vſq; mō operat̄ ⁊ ego operor. Aliter etiā pōt dici q; deus potuiſſet plures ſpēs addidiſſe ſpēbus iam productis: de agente aūt potēte noua opa addere ſuo opi: nō dicit̄ q; impleuerit opus ſuū: donec videat̄ reqeſcere ⁊ ceſſare a nouis cōdendis hoc aūt apparuit ſeptimo die ⁊ nō añ. a Et reqeuit ſeptimo die. ſcz a nouis creaturis pducendis: q; nihil eſt factū poſtea qđ tūc non fuerit factū i opib⁹ ſex dierū: uel in ſuo ſiki: uel i ſuis cauſis. Aliter exponit̄ put reqes ponit̄ p cōpletione deſiderij: ⁊ ſic de⁹ reqeuit in ſeipſo: q; in ſeipſo beat⁹ eſt: creaturis nō indigēs. ⁊ ad hoc deſignandū nō dr̄ q; qeuit in ope ſuo: ſed ab ope. ſ. ceſſans: ⁊ in ſeipſo beatifice reqeſcens. b Et bñdixit. Hic deſcribit ipſi⁹ hois finis. Ad cui⁹ intellectū ꝓſiderandū q; experientia docet appetitū hois nō qeſcere totaliter i adeptione cuiuſlibet boni finiti: ſed adepto illo ulteri⁹ tendit per deſiderium. adepto aūt fine ultimo totaliter quieſcit: ſicut lapis in cētro. ⁊ p hoc arguit̄ q; finis ultim⁹ ipſi⁹ hois nō conſiſtit in adeptione cuiuſlibet boni finiti ſed ſolū in adeptione boni infiniti: qđ ē ſolus de⁹. vñ dicit Aug⁹. in li. cōfeſ. Inquietū ē dñe cor meū donec reqeſcat in te. ſ. p cognitionē ⁊ amorē. Itē experimur q; q̄tūcūq; cognoſcat de⁹ ab hoie p effectū: nō terminat̄ tñ hois deſiderij donec cognoſcat ꝑ ſeipſū. Ex quo cōcludit̄ ulteri⁹ q; ultim⁹ finis hois conſiſtit in viſione dei p eſſentiā: put tñ includit fruitionē, vñ Joh. xvij. Hec ē vita eterna: ut cognoſcāt te deū ⁊c. Iſta aūt beatitudo in pñti vita quodāmō incohat̄ p hoc q; mens hūana a terrenis eleuat̄. ⁊ occupat̄ in cōtemplatione ſui creatoris: in enigmate tñ. pficit̄ aūt p hoc q; hō pducit̄ finaliter ad eternā viſionē: ⁊ ad hoc deputat̄ dies ſeptima: ut hō vacet a terrenis: ⁊ circa diuina occupet̄. ⁊ hoc eſt qđ dicit̄: Et bñdixit de⁹. ⁊ ſanctificauit illū. i. ad diuina obſequia applicauit. Sanctificatio enī i vna ſignificatione idem eſt qđ applicatio ad diuina obſequia: Vñ etiā res inanimate q; p bñdictionē uel ꝓſecrationē applicate ſūt diuino cultui. ſ. eccleſie māles ⁊ veſtes dicunt̄ ſancte uel ſanctificate. c Quia in ipſo ceſſauerat. requieſcendo in ſeipſo: ut predictū eſt. Et p hoc deſignat q; hō die ſeptimo debet ceſſare ab opibus terrenis: ⁊ requieſcere in deo p cōtemplationē ⁊ amorē. d Iſte ſūt gnātiones. Hic ꝓſiter explicat formationē hominis. Et q; ſicut dictū eſt oīa creata ſūt quodāmō ꝓpter hoiez. iō primo recapitulat creationē alioꝝ aliq̄d ſup addendo: ⁊ ſecūdo explicat formationē hois. ibi: Formauit igit̄ de⁹. dicit ergo: Iſte ſūt gnātiones de⁹. ſ. que pdicte ſunt in opibus ſex dier. e In die. i. in dieb⁹ ſm modū hebraici ſermonis in quo frequent̄ ſingulare accipit̄ p plurali. vñ Exo. viij. Venit muſca grauiſſima. i. multitudo muſcarū f Et de agricultū agri de⁹. qđ factū eſt tertia die. ⁊ b virtute diuina ⁊ nō virtute nāe: qđ declarat cū ſubdit: g Nō enī pluerat. herbe enī ⁊ arbuſta q; virtute nāe. pducūt̄ oriunt̄ coiter ex humore terre qui fit p pluuiā: ⁊ ex labore hoiuz p agriculturā: q; ars adiuuat nām: ⁊ vtrūq; remouet a terre naſcentib⁹. pductis tertia die dicēs Non enī pluerat de⁹. q̄tū ad pmū: b Et hō nō erat q; operet terrā. q̄tū ad ſecundū: q; adhuc nō erat formatus homo. i Sed fons aſcēdebat. Oſtēdit modū quo facta eſt illa pductio ex pte mātie. ſ. p hoc q; aque latētes ſub terra diſcoopta aq̄s diuina volūtate aſcenderūt vſq; ad ſuperficiē terre p modū fontis in q̄libet pte terre vbi erāt plāte ⁊ herbe. pducēde: ⁊ ſic ex aqua ⁊ terra ſimul cōmixtis. pducte ſunt diuina virtute herbe ⁊ plāte pfecte ſm ſpēs ſuas ⁊ fruct⁹: ⁊ talē cōmixtionē aque cū terra vocat hic irrigationē. cū dr̄: k Irrigās vniuerſam ſuperficiē terre. Hebrei aūt dicūt q; nō debet dici fons ſz nubes: ⁊ dicūt q; hec eſt veritas hr̄ē: Et nubes aſcender de terra. ⁊ tūc iſta hrā non eſt referenda ad terre naſcentia. pducta tertia die: ſed ad ea que poſtea. pducta ſūt virtute nāe: ac ſi diceret ſcriptura: liez herbe ⁊ plāte tertie diei nō ſint. pducte p pluuie būoꝝ ille tñ que poſtea. producent̄ virtute nāe ſic. pducent̄: q; aſcendet nubes p vapores de terra: ⁊ cōuertet̄ in pluuiā irrigantē terrā ad plantaū ⁊ herbaū germinationē. l Formauit igit̄. Hic explicat formationē hois magis q̄ ſupra fecerat. fecerat enī mētionē de fine hois ſupnāli: ideo debuit oſtendere conſequenter q; in hoie eſt forma nō educta de ſemine p gnātionē: ſed magis a deo p creationē p quā trāſcendit nām corporalē: ⁊ ſic capax eſt dei p cognitionē ⁊ amorē. ⁊ q; nobilior forma exigit mām nobiliori mō diſpoſitā: iō ytrūq; oſtendit d. Formauit igitur de⁹. In. pductione enī aliorū aialiū dicit̄ ſ. Et. ptulit terra uel aq̄ de⁹. q; corpa aialiū. piſcū ⁊ auiū nō ſunt ita nobiliter diſpoſita uel cōplexionata ſic in hoie. dicit igit̄: Formauit. ac ſi diceret. diligenti⁹ ac nobili⁹ diſpoſuit. m De limo terre. ad oſtendēdū q; hō i ſb cōuenit cū aliis aialib⁹ q̄tū ad rōnem māe lōginque. Hebraica hrā habet: De puluere terre. ſm illud qđ dicit̄. j. iij. ca. Puluis es ⁊ i puluerē reuerteris. n Et inſpirauit. ad oſtendū q; aīa hois ē ab extrinſeco p diuinam creationē ⁊ infuſionē. q; ſimul a deo creat̄ ⁊ corpi infunditur. o In facie eius de⁹. q; ſenſus magis apparēt in facie q̄ in aliis ptib⁹: ſicut apparet i viſu: auditu: olfactu: ⁊ guſtu. tact⁹ aūt p totū corp⁹ diffuſus eſt: licet magis vigeat in corde. p Et fact⁹ ē hō in aīam viuentē. i. dantē vitā ſm q̄tuor grad⁹ vite q̄s enūerat plus. ij. de anima. ſ. ſenſitiuū: vegetatiuū: motiuū ſm locū: ⁊ intellectiuū. q Plātauerat aūt. Hic ꝓſiter deſcribit locus habitatiōis ipſi⁹ hois. p ſtatu innocētie. ⁊ primo deſcribit hui⁹ loci. pductio. Secūdo ei⁹. pprietas ſiue conditio. ibi: Produxitq; dñs. Tertio hois inhabitatio. ibi: Tulit igit̄. Circa primū ꝓſiderandū q; hō fact⁹ eſt immortalis nō p nām: q̄ſi nō potēs mori ſicut angel⁹: iz p grām i. potēs nō mori: q; poterat ſeruare innocentiā: quā ſi ſeruaſſet neceſſitatē moriēdi nō incurriſſet. ⁊ ideo talis immortalitas nō erat p q̄litates corpis extrinſecas: que redderēt eū impaſſibilē ⁊ incorruptibilē: ſicut p⁹ reſurrectione q̄ſ aīa ſuā coiecabit corpi. pprietatē. ſ. incorruptibilitatē quo ad oēs: ſ ⁊ ipaſſibilitatē tñ ſ q̄tū ad electos: ſed erat magis p remotionē eox q̄ poterāt eū corrūpere q; quidē remotio ptim erat ex diuina prudentia ſibi aſſiſtēte. ⁊ pcauēte corrūptia ab extrinſeco. ſ. vulnerationes: leſiones: intoxicationes: ⁊ hmōi. ptim aūt virtute aie diuinit⁹ ſibi collate p quā poterat pſeruare corp⁹ a diſtempantia humox ⁊ ab infirmitatib⁹ inſurgentib⁹. nūc aūt ita eſt q; inē corrūpentia ab extrinſeco que diuina prudētia pcauebant̄ ptinēs ēvnū. ſ. loc⁹ prau⁹ aut corrupt⁹ ꝓpē qđ de⁹. prudit hoi de loco cōuenienti q̄tū ad aeris tēperiē ⁊ loci amenitatē. ⁊ hoc eſt qđ dr̄: r Paradiſum voluptatis. i. delitioſitatis ⁊ amenitatis. s A principio. ſ. tertia die: q̄n primo producte ſūt plāte. Hebrei hic dicūt: In oriente. dictio enī hebraica q̄ hic ponit̄ vno mō ſigt̄ anteceſſionē. loco cui⁹ tranſlatio nra habet a principio. Alio mō ſigt̄ ptem orientalē. ⁊ ſic dicūt hebrei q; hec eſt hrā: Et plantauit deus virgultū in delitijs orietis. ⁊ in ſta expoſitione cōueniūt alij doctores catholici exponētes a principio. ſ. loci nō tpis: q; ps orietalis terre illa eſt nobilior: ſic ut ⁊ reliqua ps in hoie ⁊ ps orietalis reliqua vocat̄ a phis. Oēs aūt qui loquunt̄ de ſitu paradiſi terreſtris ponūt eū eſſe in ptib⁹ orientis vtrūq; in quo orietē variē loquunt̄. Phs enī. ij. methaurox dicit q; inter duos tropicos nō pōt eſſe regio habitabilis. ꝓpē nimiā caliditatē: q; ibi trāſit ſol bis in anno. ⁊ illi q; ſequunt hoc dictum

Aristotelis necesse habet dicere q̄ paradisus terrestris sit extra tropicos ꝓpter oriētē estiualē uel byemalē. Alij ꝓo dicūt q̄ inter duos tropicos sub equinoctiali circulo regio est pulcherrima. q̄ etiā asserit frater Johānes de pecham in tractatu suo de spera pluribus rōnibus: q̄s ꝓpter prolixitatē hic omitto: et ꝑm ipsos paradisus terrestris est in oriēte sub eq̄noctiali.

a In quo posuit &c. p hoc ostēdit q̄ adā fuit formatus extra paradisū: ad ostendendū q̄ ille locus nō debebat sibi ex nā sed ex grā: sicut et īmortalitas predicta.

b Produxitq; dñs deus de humo. hic cō sequenter describit loci pductī cōditio cū dr: Produxitq; dñs deus &c. hoc factū est tertia die. et hoc repetit ad explicandū paradisi cōditionē.

c Omne lignū pulchrum visu &c. vt esset hoi ad escam: q̄ habebat vitā animalē cibis indigentē: lignū etiā vite ad impediendū senectutē. Ad cuius intellectū sciendū q̄ ad vitā animalē cōtinuandā requirit cibus p quem restaurat humidū dperditū p actionē calidi nālis: verūtn ista restauratio nō fit ꝑm equiualentiā: ut dicit ꝑs ꝓmo de gnātione. q̄ caro generata ex alimēto impurior est q̄ ꝓma. sicut et vinū generatū p aque appositionē et cōuersionē: q̄si cōtinuaretur talis appositio vinū fieret aquosum et tandē deficeret species vini. Et eodem mō q̄ caro generata p alimentū impurior et p talem cōtinuationē inducit senectus: in qua carnes sunt impuriores et tandem deficit vita. igitur q̄ sicut dictū est hō factus est in vita animali in qua calidū cōsumit humidū: indigebat esu ligni de q̄b⁹ hic dicit: Omne lignū pulchrum visu et ad escēdū suaue. sed ad hoc q̄ predicta restauratio fieret ꝑm equiualentiam: et p consequens imperdiret senectus: indigebat esu ligni vite: q̄d ꝓpter hoc sic nominat. et hoc est q̄d dicit Aug⁹. xiij. de ciui. dei. q̄ cibus aderat homini ne esuriret: potus ne sitiret: lignū vite ne illum senectus dissolueret. sequit:

d Lignūq; scientie boni et mali. Dicit Josephus ꝓmo libro antiquitatū q̄ fructus illius arboris habebat virtutem accelerandi et acuendi visum rōnis, sed hoc est falsum: q̄ ad hoc non se extendit virtus corpalis: et hoc etiam infra magis reprobabit. et ideo dicunt doctores catholici q̄ dictū est lignū scientie boni et mali ex euentu consequenti: q̄ p esum illius ligni homo experimentalit cognouit quāta esset distantia inter bonum obedientie et malū inobedientie.

e Et fluuius egrediebat &c. Hic describit amenitas paradisi quātum ad irrigationem. cū dicitur: Et fluuius egrediebat. q̄ ibidē de fonte uel fontibus oriebatur ad irrigandū totum paradisum: q̄ p illum transibat ad amenitatem loci et fructificationē.

f Qui inde diuidit &c. i. flumina principalia: que dicuntur extra paradisum. ideo sequitur:

g Nomen vni phison. a fertilitate piscium. uel q̄ terram p quā transit fertilem facit. phison enim in hebreo abundantiā significat uel fertilitatē. et iste fluuius aliter nominat ganges.

h Ipse est qui &c. Euilath quedā regio est indie sic nōiata ab eiula filio iectan: de hoc habetur. j. x. ca.

i Ubi nascitur aurum. dicit enim Plinius q̄ terra indie pre ceteris abundat in venis aureis.

k Et aurum &c. q̄ regio eiulath habet melius aurum q̄ cetere regiones indie.

l Ibiq; inuenitur bdellium. arbor est aromatica ꝑm q̄ in libro de ꝓpietatibus rerum habetur. Hebrei dicūt hic crystallus. et habet apparentiā: q̄ numerat cū alio lapide. vnde sequit:

m Et lapis onychinus. sic nōiatus ꝓpter similitudinem quā habet in colore cum vngue humano. Onyx enim grece idem est q̄d vnguis latine.

n Et nomen &c. gyon. ipse est nilus.

o Ipse est &c. et inde descendit in egyptū.

p Nomen ꝓo tertij &c. sic nōiatus a velocitate cursus. Tigris enī est animal velocissimū habēs cursum.

q Fluuius aūt &c. De cursu isti⁹ scriptura non facit mentionē: q̄ erat vn⁹ terminus terre israel: et ideo cursus eius erat satis notus filijs israel: quib⁹ moyses scribebat. Sed cōtra predicta videt q̄ origines istorum fluuiorum inueniunt ab hoibus extra paradisum: et ideo nō videt q̄ inde deriuent. Ad q̄d dicēdū q̄ frequenter visum est aliqua magna flumina absorberi in terra: que currētia sub terra ꝑmagnū spaciū postea egrediunt alibi: et sic vident ibi oriri: cū tamen prima origo ipsorum sit alibi: et sic potest dici de predictis fluuijs paradisi.

r Tulit ergo dñs &c. Postq̄ descripsit paradisi ꝓditionē. hic describit eius habitationē. d. Tulit ergo &c. de loco i quo formauit eū extra paradisū: ut ꝓdictū est. Et dicit aliqui q̄ formatus fuit in agro damasceno.

s Et posuit eū &c. tanq̄ in loco conuenienti statui innocentie.

t Ut operaret &c. Hoc dupliciter exponit. Uno mō ut operari et custodire referat ad deū actiue ut sit sensus: Deus posuit hoiem in paradiso ut operetur ipse hoiem beneficijs sue gratie ipsum pficiendo: et custodiret illum in paradiso terrestri ad tempus donec esset ad celestem gloriā trāsferendus. Alio mō exponitur ut referat ad hominē. sic intelligendo. q̄ deus posuit hoiem in paradiso ut homo operaretur ibi. non opere laboriosō sed magis delectabili ad expientiam et exercitium sue virtutis.

v Et custodiret illum. non ab inuasoribus sed seruando iusticiam originalē: ne ꝓpter peccatū suū inde abijceret.

x Precepitq; ei dicens. de omni ligno &c. tenebat enim ad cōseruationē sui comedere de alijs lignis et de ligno vite. ut predictū est: ꝑ q̄ lignū scientie boni et mali excipiebat. iō subdit

y De ligno aūt &c. Et istud preceptū fuit negatiuū: et ꝗtum est ex se valebat ad exercitiū virtutis obedientie: et q̄ inobedictia meretur ꝑnam. ideo sequit:

z In quacunq; eni die &c. i. necessitatē moriendi incurres. et iō i hebreo habet moriēs morieris: q̄ gustato ligno nō stati mortuus est: sed cepit ad mortem tendere.

a Dixit q̄ deus: non est bonū. Hic cōsequenter describitur humane nature multiplicatio. et q̄ ista multiplicatio fit p generationem ad quā requirit cōiunctio maris et femine: ideo ꝓmo explicat mulieris formationē. secundo eius cōiunctionem matrimonialē. ibi: Dixitq; adam: hoc nunc os. Adhuc primo ponitur formationis ratio. secundo subiungit ipsa formatio. ibi: Misit ergo dñs deus soporem. Ratio autē formationis mulieris fuit multiplicatio generis būani: que non poterat esse ꝑ solū masculū. et hoc est q̄d dicit:

b Nō est bonum hominē esse solū. q̄ tolleretur multiplicationis bonum.

c Faciam⁹ ei adiutoriū. quia in generatione requiritur appropinquatio actiui ad passiuū. virtus autē actiua generandi consistit in mari: virtus autem passiua in femina.

d Simile sibi. i. eiusdem speciei: licz alteri⁹ sexus. et quia tale adiutorium respectu hominis non inueniebatur in animalibus iam formatis. ideo sequit:

e Formatis igitur &c. Adduxit ea ad adam. ministerio angelico uel suo imperio:

f Ut videret. diligenter considerando naturas eorum: quarum prim⁹ homo habuit pfectam noticiam. Cuius ratio est: quia pfectum naturaliter precedit impfectum sicut principium eius: quia reducit ipsum ad pfectionem. res autem instituende sunt non solū in seipsis sed ut principia sequentium. homo autem non solum est principiū aliorū hominū per generationē: sed etiā ꝗtū

ad ınstructionem: ınc̄ptum discipul⁹ ad pfectionem scientie reducitur p doctorem. ⁊ ideo sicut in prima productione rerum deus produxit alias species pfectas: sicut potentes similia producere ex suis seminib⁹. ut .ꝫ. dictum est: ita formauit hominem pfectum: non solum q̄tum ad corpus ut potentem statim generare: ꝫ etiam q̄tum ad aiam in sciētia ad quā potest naturaliter attingere ut statī posset uocare. illa autem ad quorum cognitionem potest attingē virtute naturali sūt omnia illa que naturaliter continent⁹ in primis p̄ncipijs p se notis: de quib⁹ potest intellect⁹ possibilis in actum reduci ꝑ ſtute intellectus agentis: ⁊ q; homo i statu innocentie ordinabat⁹ ad finem supnaturalē: ideo etiā tunc de supnaturalib⁹ cognitionē habuit q̄tū ptinebat ad statū illū. g Omne enī quod &c.] .s. ꝑm veritatē. Ex quo patet q habuit noticiā de ꝓprietatib⁹ naturalib⁹ viuentiū q; noia bñ imposita a ꝓprietatib⁹ rerū iponunt⁹. h Ade ꝙo nō inueniebat⁹ &c. Repetit hic causam formatiōis mulieris: de qua in principio hui⁹ ptis mentionem fecerat: ⁊ occasione cuius nominationem animantiū interposuerat. i Immisitq; dñs de⁹ &c. Hic describit⁹ formatio mulieris de latere hominis dormientis in figura q ecclesia erat formanda in futuro de latere x̄pi dormientis in cruce. dicit igitur: Immisitq; &c. Ex quo patet q iste sopor non fuit naturaliter causatus sed a deo imissus: ne adam videret amotionem coste sue. k Tulit vnā de costis. Hoc videtur inconuenies: q; illa costa aut erat de integritate ipsius ade: aut superflua. Si ꝓmo modo. tunc remansit corpus ade diminutū ⁊ impfectum: qd̄ non decet conditionē primi hominis: qui erat simpliciter pfectus q̄tum ad aiam ⁊ corpus. Si secūdo modo. tūc illa costa in adā fuit mōstruosa sicut sextus digitus fuisset in manu. qd etiam est inconueniens in ꝓmo hoie: ut predictū est. Dicendum ad hoc q aliquid est superfluū in natura humana ratione individui: qd̄ tamen ē necessarium ratione speciei sicut superfluū alimenti de quo fit semen ē superfluū in individuo: qd̄ alitur inc̄ptum huiusmodi. est tamen necessariū inc̄ptū est principium ꝓducendi sibi simile. ad conseruationem speciei: q; semen mediante quo fit generatio est de superfluo alimenti: ut habetur. ij⁹ de anima. ⁊ tale superfluū nō est monstruosum: imo naturale ⁊ per se intentum. quia ut ibidem dicitur. generare est opus naturalissimū: ⁊ natura magis intendit conseruationē speciei q̄ individui. Eodem modo dicendū de illa costa q fuit superflua ratione individui: ⁊ ideo illa sublata remansit corpus ade integrū ⁊ pfectum. fuit tñ necessaria inc̄ptum mulier de ipsa erat formāda: ut sic adā esset principiū totius humane speciei. ut predictū est. ꝓter qd̄ non fuit monstruosa. l Et edificauit. Formationē mulieris exprimit p modū edificationis. ut dicit Ra. sa. ⁊ verū est: eo q sicut edificiū latis⁹ est ⁊ grossis⁹ inferi⁹: ⁊ magis subtile supius: ita corpus mulieris grossi⁹ est in ptib⁹ inferioꝛib⁹ de coi cursu ⁊ subtili⁹ ⁊ gracili⁹ in superioꝛibus: ⁊ hoc est ꝓpter debilitatē calidi nātis in muliere que nāliter est frigida: ⁊ ideo maior ps alimēti de q̄ fit nutritio ⁊ augmētū remanet in inferioꝛib⁹ ptib⁹: ⁊ mīor ps superi⁹ eleuatur. Cōtrariū aūt ē in masculo ꝓpter fortitudinē calidi nātis: ⁊ iō coit⁹ hz pect⁹ latis⁹. scapulas grossiores ⁊ caput. in Costā quā &c.] Nō enī formauit eam de pede: q; nō erat sua: nec de capite: q; nō erat viri dña: sed de costa: q; erat viri socia. Dicūt ꝙo aliq̄ q hec formatio de costa fuit p additionē alteri⁹ māe: alioq̄n corp⁹ mulieris fuisset nimis rarū si cadē mā accepisset maiores dimēsiones. ⁊ dicūt q fuit sile ī multiplicatiē q̄nq; panū. Joh. vj. de qua videt dicere Aug⁹. manifeste q fuit p additionē materie dicēs: Ille in manibus suis multiplicauit quinq; panes: q̄ de paucis granis creat segetes. ⁊ certū est q segetes multiplicant⁹ de granis p additionē materie. Alij ꝙo dicūt q formatio mulieris de costa fuit sine additione māe. deus enī q de nihilo ꝓduxit mām: multo forti⁹ potuit facere de malica mā magnā. nō p additionem māe altūde sumpte. sic̄ est in segetib⁹: ꝫ p multiplicationē eiusdē materie in seipsa. nec ex hoc sequit⁹ corp⁹ mulieris carere debita densitate q formatiōe facta tantū fuit ubi de mā: ac si fuisset alūnde addita. ⁊ ista expositio videt⁹ magis ꝓpinqua vr̄ē. n Dixitq; adam &c. Hic ꝓnter describit⁹ viri ⁊ mulieris cōiunctio matrimonialis vñ dixit: Dixitq; adā: hoc nūc os. Ex q̄ patz adā cognouisse supnāliter formationē mulieris de costa sua: q; nō viderat hāc formationē. o Et caro de carne mea. q; illa costa de q̄ formata est mulier nō fuit sublata de adā nuda: ꝫ cū aliq̄ carne. p Hec vocabit⁹ virago q; de viro sumpta ē. ista ē locutio ꝓpria: q; virago nō sig̃t mulierē de viro sumptā uel deriuatā: sed magis mulierē virilit agentē. ⁊ ideo magis ꝓprie diceret⁹ vira: si ꝑmo latinus pateret⁹. ista aūt deriuatio magis apparet ī hebreo vbi dr̄ issa i. mulier: qd̄ nomē deriuat⁹ ab is qd̄ sig̃t virū. q Quāobrē relinquet hō &c.] Nō q̄tū ad dilectionē: q; fili⁹ nō pōt denegare parētes: ꝫ q̄tū ad cohabitationē: q; fili⁹ cū est ꝓuect⁹ statim ē emācipat⁹: ⁊ habet ꝓuidere sibi ⁊ uxori ⁊ familie. r Et erūt &c.] q; masculꝰ ⁊ fēla cōiungunt⁹ ad vnā carnē. plis ꝓcreandā Alit⁹ exponit⁹ Quāobrē &c. excludēdo p hoc ꝓcēm ⁊ mīem a copula matrimoniali: q; istud nūq̄ fuit licitū ꝫ est ꝑ dictamen recte rōnis: q; ē ꝓtra reuerentiā parentalē. alit⁹ aūt ꝓsone q̄tūcūq; ꝓpinque ꝓsanguinitate fuerūt licite copulari matrimonialit⁹ in principio ut frat⁹ ⁊ sorꝛ de pueris ade ⁊ eue. s Erat aūt &c.] ꝑm Josephū hoc erat ex simplicitate uel carētia sciē in ꝓmis ptib⁹ sicut cōtingit in pueris carētib⁹ vsu rōnis: qui nō erubescūt ex sua nuditate. sed hoc est supra ımprobatū: q; hō a sua formatione fuit pfectus in sciētia. ⁊ ideo dicendū q istud cōtingebat ex cōditiōe status innocētie: q; null⁹ mot⁹ inordinat⁹ poterat cōtingere in mēbris genitalib⁹ nec inhonestas in alijs ptib⁹ durāte illo statu: ⁊ iō nuditas q̄rūcūq; ptiū corpis nō erat cā erubescētie.

Ed ⁊ serpens &c. Postq̄ descripsit t Cap. iij. hominis formationē ⁊ statū: hic ꝓnter describit ei⁹ trāsgressionē sive casum. ⁊ ꝓmo describit trāsgressio culpe: secundo inflictio pene. ibi: Et aperti sunt oculi. tertio transfusio miserie. ibi: Et vocauit. Circa ꝓmū ꝓmo describit⁹ conditio tentatoris. secundo ꝓcessus tentationis. ibi: Qui dixit. tertio act⁹ trāsgressiōis. ibi: Vidit igitur. Circa primū ꝓsiderandū q̄ forsitan alicui nō videret⁹ esse cōuenies q de⁹ hoiem tentari ꝑmisisset: maxime cū sciret eū casurū esse. Ad qd̄ dicendū q sicut dicit Aug⁹. Deus sic res ꝙs cōdidit administrat ut eas ꝓprios motus agere sinat: ⁊ ideo iustū ⁊ rōnabile fuit ut hoiem dimitteret uti libertate arbitrij sui ꝑm q dicit Eccle. xv. De⁹ a ꝓncipio ꝓstituit hoiem ⁊ reliquit eū in manu cōsilij sui. ⁊ sicut uoluit ipsum p bonos angelos ad bonū incitari: ita permittet eū a malis angelis tentari: maxime cū ꝑ statu illo posset de facili tentatione superare. vñ dicit Aug⁹. xj. sup Gen. ad lram. Nō mihi videt⁹ magne laudis futurꝰ fuisse hoiem si ꝓterea posset bñ uiuē: q; null⁹ male uiuē suadet. Cōsiderandū etiā q tpe innocētie diabol⁹ nō erat

Formatis igit dñs deus de humo cūctis aiantib⁹ terre ⁊ vniuersis volatilibus celi: adduxit ea ad adā: ut uideret q̄d vocaret ea. Omne enī quod uocauit adā aie viuentis: ipsū ē nomē eius.] Appellauitq; adā noib⁹ suis cūcta aiantia: ⁊ vniuersa volatilia celi: ⁊ cēs bestias tre. Ade ꝙo nō inueniebat adiutor silis ei⁹. Immisitq; dñs de⁹ soporē in adam. Cūq; obdormisset: tulit⁹ vnā de costis eius: ⁊ replenit carnē ꝓ ea. Et edificauit dñs de⁹ costā⁽ᵐ⁾ quā tulerat de adam in mulierē] ⁊ adduxit eā ad adā. Dixitq⁽ⁿ⁾ adā: Hoc nūc os ex ossibus meis: ⁊ caro⁽ᵒ⁾ de carne mea: Hec⁽ᵖ⁾ vocabitur virago: quoniā de viro sumpta est. Quamobrem⁽ᵠ⁾ relinquet hō patrē suū ⁊ mātrem] ⁊ adherebit uxori sue: ⁊ erūt duo in carne vna.] Erat⁽ʳ⁾ autē uterq; nudus adam. s. ⁊ uxor eius: ⁊ non erubescebant.]

Sed ⁊ serpens .iij. erat callidior: cunctis

ptātem tentādi voiem interi⁹ mouendo: utpote appetitū sensibilē motu illicito excitādo: nec p motū fantasie itellectui aliqō illicitū ꝓponēdo: qz in virib⁹ inferioꝛib⁹ nihil inordinatū cōtingere poterat nisi pri⁹ voꝛdinata rōne: ⁊ iō voiem tētare nō poterat nisi exteri⁹ ꝓponēdo sensui: ⁊ iō in spē sensibili apparuit ad tentandū. Qz aūt ad ꝟ ꝑntē intrauit nō fuit ex vemonis electiōe: ꝟ magꝭ ex dīna dispensatiōe: que nō pmisit voiem tētari p diabolū in spē gratiosa ⁊ nobili p quā posset facili⁹ vecipi: sed magꝭ in spē horribili in q̄ fallacia vemonis citi⁹ poterat vepehēdi. Aliq̄ tñ dicunt q ille ꝑꝛs habebat faciē gratiosā ⁊ virgineā: sed hoc vē scriptura nullā habet auctoritatē: ⁊ ideo pri mū melꝰ videt. dicit igitur: Sed ⁊ serpens erat callidioꝛ ⁊c. Ista calliditas principalit referenda est ad vemonē: qui in serpente apparebat. ad serpentē aūt nō refert nisi in q̄ntum calliditate vemonis agebat: sicut lingua hois alicui⁹ dicit erudita: qz prudent mouet ab intellectu. a Qui dixit ad mulierē. Hic ponit ꝓnter ꝓcessus tentationis i quo pmo accessit ad mulierē tanq̄ facili⁹ vecipibilē: ut p eam ꝓnter voiem vecipet. ⁊ hoc est qō dicit: Qui dixit ad mulierē. Illa ꝟba erāt vemonis ut principalit agētis: qz formabant ꝟtute ipsi⁹ vemonis mouēt linguā serpētis ad hoc: sicut vē locutiōe asine balaā: nisi q ibi lingua asine mouebat ad loquēdū p vonū angelū: lingua aūt serpētis p malū: neut tñ intelligebat ꝟba formata: sed solū āgeli mouentes linguas eoꝝ ad formationē verboꝝ. b Cur precepit vobis ⁊c. Sicut dictū ē ꝫ. stante statu innocentie nō erat esse vordinatio in virib⁹ inferioꝛib⁹: nisi pri⁹ esset in rōne. iō nō tentauit pmo vē comestiōe ligni: sed vē restrictiōe ꝑcepti dicēs: Cur precepit. q. d. Istud preceptū nō fuit cōueniēs cū sitis libere cōditiōis ⁊ supioꝛes omnib⁹ lignis: ⁊ p ꝫ mulier mota quadā elatione inclinata fuit ad precepti displicentiā: ⁊ vlteri⁹ ad dubitationē vē pena mortis cōminata: ⁊ ꝫ patet ex eius rīsione. cū subdit: c De fructu ⁊c. ⌋ Istud vltimū addit mulier vē suo. nō eni veus ꝓhibuerat ligni tactū sz tñ gustū: ⁊ ideo istud addidit mulier ex displicētia precepti: qz ille cui displicet preceptū imposituī in referēdo illud libent aggrauat. Aliqui ꝟo dicūt q etiam tactus ligni erat eis ꝓhibitus: ut magis elongarent a gustu: sed qz ꝫ nō habet ex rā uel eius circūstantia: ꝓma expositio melioꝛ videt: ⁊ qz ad displicentiā ꝑcepti qō reputat̄ indebitū. sequit̄ dubitatio vē pena imposita p transgressiōe: ⁊ ideo addidit mulier: d Ne forte moriamur. apponens vē suo: forte. qō est aduerbiū dubitādi: cū tñ veus assertiue ꝑcepisset: ut ꝫ. patet. e Dixit aūt ⁊c. ⌋ Videꝭ mulierē ī vē morte sequēda dubitantē stati asseruit ipsam nō futurā. d. f Nequaq̄ moriemini. s. ex esu ligni. ⁊ subdit causam falsam predicte inhibitiōis. d. g Scit eni veus ⁊c. ⌋ Per plenitudinē sciētie. b Et eritis sicut dij. nō restricti aliqua inhibitiōe. nec alicui subiecti. i Scientes voñ ⁊ malū. i. sciētes p vosmetipsos quid expdiat vobis agere: ⁊ nō ex aliqua instructiōe. Et nota q nō dixit eritis dij absolute: sed sicut dij: qz nō pmisit eis equalitatē dīnā qō erat manifeste impossibile: ⁊ p ꝫ incredibile: ꝫ pmisit eis quandā similitudinē vī: que ꝓsistit in nō subijci obediētie alteri⁹: ⁊ hoc quandā excellentiā scientie in oibus sibi exprdientib⁹: sicut vē nulli potuit⁹ subest ⁊ oia dirigit p suā sapientiā. Sed aduertendū q ꝫm ꝑdicta mulier peccauit elatiōe ⁊ dubitatione anteq̄ fructū comederet ꝓhibitū. qō videt aliquib⁹ falsum. Sz dicēdū q oportz cōcedere ipsam peccasse ante esum. manus eni nō mouet ad opus exterius nisi p imperiū voluntat̄: ⁊ iō anteq̄ manū ad lignū accipiendū tenderet iam vēliberauerat ⁊ ꝓsenserat māducare: ⁊ p ꝓñs trāsgredi preceptū: in quo cōsensu pficit peccātū: ⁊ ideo nullū incōueniens sequit̄ ad ꝑdicta ꝫ magis ꝟitas vēclarat. Vñ dicit Aug⁹ sup Gen. Verbis serpētis mulier nō crederet a bona atq̄ vtili re diuinit⁹ se fuisse ꝓhibitos: nisi iam inesset eius mēti amoꝛ ꝓprie

animantib⁹ terre: que fecerat dñs veus. Qui⁰ dixit ad mulierē: Cur⁰ ꝑcepit vobis ve⁹ ut nō comederet̄ ex oi ligno paradisi? Cui rīdit mulier: De fructu ligno⁹ q̄ sunt i paradiso vescimur: ve fructu ⁊o ligni qō est in medio paradisi ꝑcepit nobis ve⁹ ne comederem⁹: ⁊ ne tangerem⁹ illud: ⌋ ne⁰ forte moriamur. Dixit⁶ aūt serpēs ad mulierem: ⌋

Nequaq̄⁵ morte moriemini: Scit⁵ eni veus q in quocunq̄ die comederitis ex eo aperient̄ oculi vestri: ⌋ ⁊⁶ eritis sicut dij scientes ⁱ bonū ⁊ malū. Vidit⁸ igit̄ mulier q bonū esset lignū ad vescendū: ⁊ pulchꝝ oculis: aspectu q̄ delectabile: et tulit ve fructu illius ⁊ comedit: ve⁹ ditq̄ viro suo. Qui⁽ᵐ⁾ comedit ⁊⁽ⁿ⁾ aperti sunt oculi amboꝝ.

ptātis: ⁊ quedā ve se supba presumptio. qō dictū Aug. nō ē sic intelligendū q supbia ꝑcesserit suasionē serpentis: sed qz stati ad dictā suasionē inualit mentē mulieris elatio ex q̄ secuta ē dubitatio ⁊ veceptio ut crederet esse vē qō serpēs dicebat: ut ꝑdictū ē. Sz ꝫ dicta occurrit dubiū: qz si post primū ⁊ secūdū. pctīm in muliere remāsit vonū originalis iusticie: qz nudi tatē suā nō erubuit vsq̄ p⁹ comestionē ligni: dicendū q originalis iusticia erat quedā grā gratis data. vñ lz cēs teneāt primū voiem formatū fuisse i iusticia originali: tñ aliq̄ dicūt q tunc nō habuit grām gratū facientē: ꝫ eā meruit: ⁊ iō subtracta grā gratū faciēte p pctīm mulieris potuit stare originalis iusticia; vsq̄quo vē⁹ auferre voluit in pnā comestiōis ligni: sic cōminat⁹ fuerat. imo oportet dicere q tam adā q̄ eua pec cauerūt actu interioꝛi anteq̄ tolleret illa originalis iusticia: imo etiā eua actu exterioꝛi: qz pri⁹ comedit q̄ daret viro suo: ⁊ tñ neut erubuit nisi post comestionē viri. grā aūt gratis data pōt remanē cū pctō etiā mortali: licz grā gratū faciēs tollat: cui⁹ subtractio ab hoīe nō pcipit: qz nescit homo vtrū amoꝛe vel odio dign⁹ sit: Ecclesiastes. ix. k Vidit igit̄ mulier. Hic vescribit act⁹ transgressiōis. s. q̄tū ad actū exterioꝛē ipsius mulieris ⁊ actū exterioꝛē ⁊ interioꝛē viri. cū dr: Vidit igit̄ mulier q bonū esset lignū ⁊c. Et q̄ patz q licz mulier ex ꝟbis serpētis fuisset ꝓncipaliter vecepta: tñ ad pficiendū opus exteri⁹ fuit allecta ex pulchritudine ⁊ saporе fruct⁹. l Dedit q̄ viro suo. inducendo eum ad comedendū sicut fuerat a serpente imbuta. m Qui comedit. suasioni mulieris assentiens: nō qz crederet ꝟba serpētis esse vera: qz in ꝫ nō fuit seduct⁹: ꝫ sola mulier: ſm q dicit ap̄s. I. Timo. ij. sed assensit ne cōtristaret vē litias suas. i. vxoꝛē suā. fuit eni vecept⁹ in alio: qz credidit p⁹ trāsgressionē ꝓsequi veniā: ⁊ sic in statu suo remanere. n Et aperti sunt oculi amboꝝ. Postq̄ vescripsit trangressionem culpe: hic cōsequēter describit inflictionem pne: ⁊ pmo q̄tū ad subtractionē vonis habiti: secūdo q̄tū ad impositionē mali nociui sibi: Et ait dominus veus ad serpentē. Adhuc circa pmū pmo vescribit dicta subtractio. secūdo subtractiōis improbratio. ibi: Vocauitq̄ dñs ve⁹ adam. Circa primū ꝓsiderandū q originalis iusticia p quā coꝛp⁹ erat subditū aie ⁊ vires inferioꝛes rōni modo supradicto. nō erat nālis ipsi voi: ꝫ ex gratuito bñficio vi: eius tñ subtractio ꝓpr̄ pctīm fuit pnalis: sicut si ex grā regis alicui⁹ sublimet̄ ad gradū honoris. ꝫ postea ꝓpter pctīm suū vejiciat̄: talis vejectio pna est: ⁊ hec subtractio oñdit cū dr: Et aperti sunt oculi eoꝝ. loquit̄ ve oculis mētis: non sic intelligendo sicut dicit Joseph⁹ q̄ adā viuebāt tñ vita bestiali nō habentes vsum rōnis: qz adā in sciētia pfectus erat. Item p esum illius ligni magnū bonum eis euenisset scilicz cognitio intellectualis. nec ut dicit Ra. sa. q̄ aperti sunt oculi eoꝝ ad cognoscendum malum: quia prius cognoscebant bonum tñ. sed hoc patet falsum: qz eadem est noticia contrarioꝝ: ⁊ ideo prius habebant noticiam speculatiuam boni ⁊ mali sibi oppositi: sed non habebāt noticiam experimentalē mali siue transgressionis ⁊ punitionis quam tunc experimentaliter cognouerūt: ⁊ ideo tunc aperti sunt oculi eoꝝ ad cognoscendū suam nuditatem esse confusibilē que prius erat honesta: quia subtracta iusticia originali statim senserunt rebellionem carnis ad spiritum ⁊ motum inordinatum membroꝝ: ideo statim studuerunt cooperire suam turpitudinem. vnde sequitur:

a Cōsuerūt folia ficꝰ. Et ꝑ dicūt hebrei q ficus erat arbor de cuiꝰ fructu comederūt. b Et fecerūt ⁊c.] .i. succinctoria circa lūbos. ⁊ dicunt a ꝓri qđ est circū: ⁊ ꝯa qđ est corꝑ. ꝓtes enī inferiores corpis sunt magis erubescibiles ⁊ maxime genitalia: qz magis mouēt ꝓtra impiū rōnis: ꝙ ꝑ qđ notant pudēda. ꝙ ꝑ qđ etiā adā ⁊ eua absconderūt se a pūtia dmini. vñ sequit: c Et cū audisset ⁊c.] Ista locutio ⁊ ambulatio dñi dei nō ē intelligēda i forma veritatis: sed in aliq̄ similitudine creata in qua apparuit: sic. ꝟ. legit apparuisse abrahe ⁊ moysi: ⁊ multis alijs ⁊ locutū fuisse eis d Ad auram pⁿ meridiē. Hoc tripliciter exponitur. Uno mō ut sit determinatio loci: ⁊ sic aura pⁿ meridiē accipit ꝙ vēto inē medio inē austrū ⁊ occidentē: qz ꝟm istā expositionē vox dñi ambulantis videbat ꝓcedere ex illa pte ex q̄ flat ventꝰ ꝑdictus. Alio mō ut ē determinatio tpis: qz dicūt hebrei q hora venie diei accidit h. ⁊ tūc aura est h accipiēda ꝙ vēto ꝑceptē diuinā apparitionē. sic Act. ij. apparitionē spūs sancti in linguis dr sonꝰ vehemēs processisse. ⁊ i sacra scriptura ꝓsimile legit in pluribꝰ locis in apparitiōibꝰ diuinis. q aūt dr: pⁿ meridiē. est determinatio tpis huiꝰ soni ⁊ apparitiōis. e Absconditse adā. ꝓe verecūdia sui peccati ⁊ nuditatis. f Uocauitq̄ dñs. hic ꝓsiter sequit ipsi ꝙ ade increpatio cum dr: g Ubi es? Non ex ignorantia est q̄stio: sed ut ex rūsione ade cōnenientius fiat increpatio. h Qui ait: vocē tuā ⁊c. Ex dict̄ pz lrā. sequit: i Quis enī idicauit ⁊c. i. q nuditas tua sit erubescibilis? k Nisi q ex ligno. i. nisi qz ꝙ ꝑ trāsgressionē ꝑcepti mei ablata est a te originalis iusticia: p cuiꝰ subtractionē facta est ꝓfusibilis nuditas tua. sic enī dr. ij. phȳs. Idem p sui pūtiam ⁊ absentiā est cā cōtrariorꝫ. sicut nauta p sui ꝑsentiā est cā ꝓseruatiōis nauis: ⁊ p sui absentiā ē cā piclitatiōis. ⁊ eodem mō nonꝰ originalis iusticie p sui pūtiam in hoie faciebat nuditatē honestā. ut ꝑdictū est. q̄ p sui subtractionē facta est ꝓfusibilis. l Dixitq̄ adam ⁊c.] Recurrit ad peccati sui excusationē: q̄ facit ad ei⁹ aggrauationē. volebat enī quodāmō petm suū retorquere in deū q̄ sibi dederat vxorē: ⁊ eodē mō mulier excusando se p serpentē q̄ fuerat creatus a deo. ⁊ patz lrā. Sed ē hic ꝓsiderandū q̄ adā ꝑdēnationē interrogauit virū ⁊ mulierē: ut ꝑz in lrā. qz nullꝰ est ꝑdēnand⁹ añ inquisitionē. ꝙ ꝑ dentē aūt nō interrogauit: qz diabolus q̄ in ꝙ ente loquebat iam ꝓ petō suo fuerat cōdemnat⁹ ⁊ de celo empyreo dejectꝰ. m Et ait dñs ⁊c.] Hic describit inflictio pene q̄tū ad impositionē mali nocium ⁊ ꝓmo q̄tū ad ꝙentē. secūdo q̄tū ad mulierē. ibi: Mulieri q̄ dixit. tertio q̄tū ad hoiem. ibi: Ade vo dixit. Circa primū ꝑsiderandū q̄ sicut p salutē hoiuz augef gloria sanctoꝝ angelorꝫ p quos incitant hoies ad bonū: ita ecōtrario p dānationē hoiuz malorꝫ augef pena demonū eos tentantiū: veritū ꝙ ꝑ nimiā inuidiā q̄ demones torqueāt eo q videt hoies posse puenire ad beatitudinē q̄ scilz ipsi ꝑdi fuerūt: nō dimittit hoies remane: scilz sciāt ex dānatiōe hoiuz sibi pnā in futuro crescere: sicut de inuido narrat q̄ petijt sibi vnū oculū erui: ut ꝓmo suo cui inuidebat duo oculi eruerent. Erāt enī in vna ciuitate duo hoies q̄z vnꝰ erat nimis notat⁹ de cupiditate: alius de inuidia: ꝙ ꝑ qđ dñs ciuitatis q̄ erat valde pudēs. ipsis vocatis dixit q̄ peteret ab eo qđ vellēt: adiungēs q̄ ille q̄ ꝓmo peteret. suā petitionē habēt. aliꝰ vo duplū: tūc cupidꝰ nolebat ꝓmo petere morꝰ cupiditate dupli boni habēdi: similit nec inuidꝰ ne socius⁹ suꝰ plus habēt q̄ ipse: tantum cū dñs vrgeret eos ad petēdū: inuidꝰ petijt ut sibi vnꝰ oculꝰ erueref ut socius⁹ suꝰ duos amitterē: qđ factū ē ⁊ sic punita sūt eoꝝ vitia. sic demōes tentāt ex inuidia hoies: Iz nō ignorēt eoꝝ pnā in futuro crescere ex hoiuz dānatiōe. h igit malū denūciat deꝰ ipsi diabolo cui in ꝙente loq̄batf: n Quia fecisti h. inducēdo hoies ad petm. o Maledictus es. qz ex h crescet pena tua. p Inē oia aiantia ⁊c.] ꝓponit ei bruta aialia: nō q̄tū ad conditionē nature: ꝟ qz fuauerūt statū suū: qđ nō fecit diabolus: ⁊ h est magna pena supbo q̄ inferiora ⁊ vilia ei preponant. q Sup pectoꝰ tuū gradieris. ꝟm Aug̃. p pectoꝰ hic itelligit supbia: qz diabolꝰ icedēs ad suasionē hoiuz a supbia icipit q̄ i oi petō icludit. vñ ⁊ Eccle. x. dr Initiū oīs peccati supbia. r Et terrā comedes. i. hoies terrena diligētes icorporabis tibi eos decipiēdo. s Inimicitias ponā inter te ⁊ mulierē ⁊c. ꝟm Aug̃. p mulierē intelligit hic rō inferior: ⁊ p semen eius opatio bona. Per semē aūt demonis intelligit suggestio eiꝰ prava. Per h ergo qđ dr: Inimicitias ponam ⁊c. ostendit dñs q̄ diabolꝰ mediāte suggestione prava oppugnat rōnem inferiorē. q̄ mulier dr: ut si ꝙsentiat delectatiōibꝰ: ⁊ p eā deijciat rōnem superiorē q̄ p virum designat: ⁊ sic diabolꝰ insidiat calcaneo eiꝰ: qz nō oppugnat eā nisi a pte inferiori: sensualitati delectabilia ꝓponēdo. t Ipsa cōteret ⁊c.] In ꝓncipio tentatiōis resistēdo. Alij aūt sancti exponūt de prata ꝙgine ab illo loco: Inimicitias ponā inē te ⁊ mulierē. nō istā euā ꝟ aliā ab ea descēdentē. s. ꝙgine mariā q̄ est infesta demonib⁹. vñ in Cant. dr. Terribilis ē ut castroꝝ acies ordinata. Et semē tuū. i. alios angelos malos. q̄ dicūt semē eiꝰ: ꝓ ꝑ similitudinē nāe ⁊ malitie. Et men illius. s. ꝙm: q̄ est marie nātis filꝰ. Ipsa cōteret caput tuū qz p ipsam mediāte filio suo ptās demonis est cōtrita. v Et tu insidiaberis ⁊c.] Quia diabolꝰ tētauit ꝙm exteriꝰ tm̄ mō suggerēdo: q̄ quidē tētatio nō fuit vitiū in tētato: ꝟ ꝓutis exercitiū. ⁊ eodē mō credendū est de ꝙgine. Alij vo exponūt lrām de ꝙente māli: nō de demone ab illo loco: Et ait dñs ad ꝙentē qz fecisti h. i. qz fuisti instrm̄ huiꝰ maleficij: sicut Leuit. xx. iumentū cū q̄ aliqs coierit ꝑcipit occidi cū eo. Maledictꝰ es inter oia aiantia. qz ꝟm ipsos ille ꝙes ꝑus habebat formā ⁊ facie gratiosam sup oēs bestias ⁊ fact⁹ est horribilior oibus. Sup pectus tuū gradieris. qz ꝟm istos ꝑus habuit pedes ⁊ staturā erectā: sed pedes sūt ei amori: ⁊ sic reptādo incedit. Et terrā comedes. prius aūt lignoꝝ fructibus vescebat. Inimicitias ponam inter te ⁊ mulierem ⁊c. qz odiosus es būane nature: ⁊ econuerso. Ipsa cōteret caput tuū. qz ex quo reptando incedit: mulier poterit caput eiꝰ calcare. Et tu insidiaberis calcaneo eiꝰ. qz nō pōt se eleuare ad mordendū in superiori pte. Dz ista expositio q̄tū ad multa videt irrationabilis. ꝓmo qz deus dirigeret ꝟmonē suum ad animal brutū nō intelligens. secūdo qz in nullo peccauerat: sed solū demon mouēdo linguā eius. tertio qz statura recta nō cōpetit alicui aīali ꝟ tm̄ homini: ut dicit poeta Ouidius i ꝓmo metamor. Pronaq̄ cū spectēt animalia cetera terrā: Os hoī sublime dedit: celūq̄ videre Jussit. ⁊ erectos ad sidera tollere vultꝰ Et iō ꝓma expositio que ē Aug̃. melior videt. x Mulieri q̄ dixit. hic ponit punitio mulieris in speciali: ⁊ h q̄tū ad duo ꝙpter q̄ mulier coniuncta est viro. ꝓmū est ad ꝙcreationē prolis. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: y Multiplicabo erūnas tuas ⁊ ꝙceptus tuos.

Cūq̄ cognouissent se esse nudos consuerūt folia ficus: ⁊ fecerūt sibi ꝑiçomata.] Et cū audissent vocē dñi dei deambulātis in paradiso:] ad auram pⁿ post meridiē: abscondit se adam ⁊ vxor eius a facie dñi dei in medio ligni paradisi. Uocauitq̄ dñs deus adam: ⁊ dixit ei: Ubi es? Qui ait. Uocē tuam audiui in paradiso: ⁊ timui eo q nudus essem: ⁊ abscondi me. Cui dixit dñs: Quis enim indicauit tibi q nudus esses: Jnisi q ex ligno de quo ꝓceperam tibi ne comederes comedisti?

Dixitq̄ adā: Mulier quā dedisti mihi] socia dedit mihi de ligno ⁊ comedi. Et dixit dñs deus ad mulierē: Quare h fecisti? Que rndit: Serpens decepit me ⁊ comedi: Et dixit dñs ad serpentē:] Quia fecisti h: maledict⁹ es inter oia aiantia ⁊ bestias tre:] Super pectus tuū gradieris:] ⁊ terrā comedes cūctis diebus vite tue. Jnimicitias ponā inter te ⁊ mulierē: ⁊ semen tuū ⁊ semē illius. Ipsa cōteret caput tuū:] ⁊ tu insidiaberis calcaneo eius.] Mulieri q̄q̄ dixit: Multiplicabo erumnas

Licz aũt act⁹ gnãndi sit delectabilis: tñ habet turpitudinẽ annexã post peccatũ. Jn hebreo ꝓ cõcept⁹ habet imp̃gnatiões: q̃ sũt laboriose. Et erũnas tuas. q: portãdo fetũ cõceptũ mulier patit plures labores ⁊ miserias. a Jn dolore paries. qz in ptu sũt vexmẽtes angustie. talia aũt nõ fuissent in statu innocẽtie: sed cõcepissent absq; turpitudine: ⁊ fetũ cõceptũ portassent absq; erũna ⁊ labore: ⁊ pepissent sine dolore. Secũdo cõiungit mulier viro ꝓpẽ domesticã vitã: ⁊ q̃tũ ad hoc punit eam. viro subijciẽdo dicens: Et sub viri ptãte eris ⁊c. ⁊ sequit: b Ade ꝙo dixit. Hic ponit punitio viri. Circa qõ sciẽdũ ꝙ sicut in domestica vita mulier subijcit viro: ita ad vir ptinet ꝓcurare necessaria vite. ꝓ se familia ⁊ vxore ⁊ iõ q̃tũ ad h̃ punit cũ subdit: c Maledicta terra ⁊c.] Jn quo notat terre sterilitas: q̃ post peccatũ nõ ꝓduxit fructũ cõuenienter hoi nisi cũ cultura ⁊ labore: q̃ añ spõte ꝓducebat fructꝰ cõuenienter in abundãtia ⁊ ꝓduxisset si hõ in statu innocentie pstitisset. Jn hebreo habet: Maledicta terra ꝓpẽ te. i. ꝓpẽ pctñ tuũ. ꝓpẽ qõ incurrit sterilitatẽ: vt dictũ est. Jn sudore vultꝰ tui ⁊c. p h̃ nõt anxietas hois in labore agriculture q̃ añ pctñ nõ opabat nisi ad recreationẽ ⁊ ꝑturis exercitiũ: ut ꝑdictũ est. d Spinas ⁊ tribulos. in h̃ notant imꝑdimẽta q̃ puenirũt hois labori ex ẽra. e Et comedes herbas ⁊c. q̃ pr⁹ comedebas fructꝰ paradisi: ⁊ qz iste pene inflicte sũt hoi ad totã vitã vsq; ad mortẽ. ideo sequit: f Jn sudore ⁊c.] Patz lrã. g Et vocauit adã. Hic ponit describit miserie infelicte trãsfusio: qz ẽles facti sũt ꝑmi gentes ꝓ pctñ. tales filios genuerũt. ⁊ ideo dicit: Et vocauit ⁊c.] Eua. quod nomẽ sonat vitã in hebreo ꝓpalitatibꝰ tñ subiectã. h Eo ꝙ mat̃ cẽt ⁊c.] i. omniũ hoiuz i hac vita mortali vegentiũ. iõ sequit: i Fecit q̃ ⁊c.] i. de pellibꝰ aĩaliũ mortuoꝝ: in signũ sue mortalitat̃: ⁊ qz indigebãt tegumẽto ꝓtra intẽperiẽ aeris loci ad quẽ erãt eijciendi. verũtñ añ electionẽ veꝝ ipoperat ade suã trãsgressionẽ. k Ecce adã ⁊c.] Jronia ẽ. ac si dicẽt. nõ es assecut⁹ qõ serpẽs ꝓmisit: h̃ Jriũ. l Nũc g̃ videte. Li videte nõ ẽ de textu hebraico: h̃ subintelligit. ⁊ ẽ mod⁹ loquẽdi sat̃ frequẽs i hebraico q̃ omittit vna dictio. trãslatio ꝙo nr̃a exꝑsit qõ in hebreo omittit uel subintelligit. Mõndũ etiã ꝙ h̃ est ꝙ vi ad angelos ꝓ q̃rũ misteriũ hõ ꝓm⁹ eiect⁹ est ex ꝑadisũ. sequit: m Et sumat ⁊c.] Cũ hõ incurrisset iam necessitatẽ moriẽdi: ut ꝑdictũ ẽ: lignũ vite iam nõ poterat vitã eius ꝓtuare: poterat tñ ex sua bonitate ipsã ꝓlõgare: ⁊ ista ꝓlõgatio noie cẽti significat: sicẽ ps. Mõtes cẽti noiant̃ ꝓpẽ lõgitudinẽ duratiõis. vñ ⁊ in hebreo dr̃: ⁊ viuat i seculũ. qõ sigt tẽꝑ longũ. n Eiecitq; adã ⁊c.] Istud duplicit exponit fm duplicẽ opi. s. positã de situ paradisi terrestr̃. fm cui illos q̃ dicũt ꝙ ẽ sub eq̃noctiali circulo. gladi⁹ flãme⁹ intelligit ꝙna torrida inẽ habitationẽ nr̃am ⁊ paradisũ. ⁊ dr̃ hsatis: qz sol ꝓ quẽ causat ibi caliditas ipertransibilis a ꝓpinq̃t ad nos i estate: ⁊ byeme elõgat. ꝓ cherubin aũt intelligit ãgelica custodia: ꝓ quã tota nãturalis creatura administrat: ⁊ maxie motꝰ orbiũ. Ad custodiendã viã ⁊c. Me hõ inde electus posset illuc redire: nec aliqs alꝰ adire. Scõm ꝙo illã opinionẽ q̃ ponit paradisũ terrestrẽ circa tropicũ cancri: ꝑ gladiũ flãmeũ intelligit aliquis ignis mãlis ibi factꝰ a deo ⁊ orãs de terra: sic dr̃ de mõte etne q̃ cõtinue ardet. ⁊ significat noie gladij qz ignis ascẽdẽs sursum in supiori ꝑte acuit ad modũ gladij. Per cherubin aũt intelligit natura angelica: ut predictũ est. Ad custodiendam viam. qz ille ignis est ante introitum paradisi prohibens accessum hominis ad ipsum. o Cap. iij.

Dam ꝙo cognouit vxorem ⁊c. Postq; descripsit moyses hominis conditionem ⁊ lapsum: hic consequenter describit multiplicatiõis actum discernendo fideles ab infidelibus: ⁊ h̃ facit per tres stipites: primo per adam: secũdo per noe. vj. ca. ibi: Hoc ꝙo. tertio ꝑ abrahã. xij. ca. ibi: Dixit aũt dñs ad abrahã. Circa primũ primo describit ade generatio. secundo generationis recapitulatio. v. ca. ibi: Hic est liber. Adhuc primo describit generatio filiorum adam velenda. secundo permanenda ⁊ eligẽda ibi: Cognouit q̃ adhuc adam. Adhuc primo describitur delẽda generatio scilicz cayn ⁊ abel: qz cayn generatio deleta fuit in diluuio: abel ꝙo fuit interfectus a fratre anteq; generasset. secũdo describit generatoꝝ distinctio. ibi: Fuit aũt abel. Circa primũ dicit: Adam ꝙo cognouit vxorem suã. Dicũt hebrei ꝙ ista dicunt̃ per modũ recapitulationis: ⁊ ꝙ adam genuit istos pueros antea cũ adhuc esset in paradiso voluptat̃: qõ cõfirmãt ꝑ illud qõ supradictũ est hoi: Crescite ⁊ multiplicamini. qõ intelligitur de actu generationis. ⁊ ideo dicũt ꝙ formata muliere ⁊ adducta ad adam statim cognouit eam carnaliter cũ dixisset: Et adhrebit vxori sue. alioq̃n esset trãsgressor predicti precepti. Doctores aũt catholici dicũt contrariũ videlz ꝙ ꝑmi parẽtes de paradiso egressi sũt virgines. vnde dicit Aug⁹. ix. sup Geñ. ad lrãm ꝙ ꝑmi parentes in paradiso nõ coierũt: qz formata muliere post modicũ ꝓpẽ pctñ electi sũt de paradiso. ⁊ ideo Hiero. dicit: Nuptie replent mundũ: virginitas aũt paradisum. Argumentũ aũt indecorũ ad oppositũ nõ valet. Cũ ꝓpterea qõ dictũ est ꝙ formata muliere modicũ steterũt in paradiso. Cũ qz datum esset preceptũ de multiplicatiõe in gnãli: expectabãt tñ determinationẽ dei in spãli: qz ꝓceptũ affirmatiuũ intelligẽdũ est fm determinationẽ debiti tpis ⁊ circũstantiaꝝ. ⁊ ideo dicendũ cũ doctoribꝰ catholicis ꝙ ista gnãtio filioꝝ ade: de quibꝰ hic agitur. fuit post electionẽ de paradiso: qz electi de delitijs illis paradisi. recurrerũt ad delitias carnis. p Que cõcepit ⁊ ꝑpit cayn. sic eni vbiq; debet scribi ꝓ in fine. ut habet in hebreo. q Possedi hoiem ꝓ deũ. q. d. in ꝓma formatiõe hois nihil coopata ẽ mulier sed in gnãtione illi⁹ coopata fuit. r Rursumq; ꝑpit ⁊c.] Dicũt aliqui ꝙ sic noiatus est ab euentu: qz ꝓpẽ eius occisionẽ parentes diu fuerũt in luctu. vnde abel vno mõ luct⁹ interpretat̃. Alij aũt dicũt ꝙ hoc fuit qz nãa humana vanitati mortalitatis iam erat subiecta. Abel aũt alio mõ interꝑtatur vanitas. s Fuit aũt abel. Hic ponit natoꝝ distinctio. secũdo ipsi⁹ cayn monitio. ibi: Dixit aũt dñs ad cayn. tertio eius obstinatio. ibi: Dixitq; cayn ad abel. quarto eiꝰ punitio. ibi: Et ait dom̃s ad cayn. quinto eiꝰ generatio. ibi: Cognouit autẽ cayn. Circa primũ primo ponit distinctio q̃tũ ad officia. cum dicitur: Fuit aũt abel ⁊c.] Viuens in simplicitate. vnde ⁊ ista fuit occupatio patriarchaꝝ fm ꝙ dr̃. j. xlvij. ca. Viri pastores ouiũ sumus.

tuas ⁊ ꝓceptus tuos. Jn dolore paries filios: ⁊ sub viri potestate eris: ⁊ ipse dñabit̃ tui. Ade ꝙo dixit: Quia audisti vocem vxoris tue: ⁊ comedisti de ligno ex quo ꝓcepera tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo.] Jn laboribꝰ comedes ex ea cunctis diebꝰ vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: ⁊ comedes herbas terre. Jn sudore vultꝰ tui vesceris pane tuo: donec reuertaris in terrã] de qua sumptꝰ es: q: puluis es: ⁊ in puluerẽ reuerteris. Et vocauit adam nomen vxoris sue eua:] eo ꝙ mater esset cũctoꝝ viuentiũ.] Fecit quoq; dñs deus ade ⁊ vxori eius tunicas pelliceas:] ⁊ induit eos: ⁊ ait: Ecce adam quasi vnus ex nobis] factꝰ est sciens bonũ ⁊ malũ. Nũc ergo ne forte mittat manũ suam: ⁊ sumat etiã de ligno vite: ⁊ comedat: ⁊ viuat in eternũ:] Emisit eũ dñs de paradiso voluptatis ut operaretur terrã de qua sumptus est. Eiecitq; adam ⁊ collocauit añ paradisũ voluptat̃ cherubin ⁊ flãmeũ gladiũ atq; versatilẽ ad custodiẽdã viam ligni vite.]

Adam ꝙo Cap. iiij. cognouit vxorẽ suã eã q̃ cõcepit ⁊ ꝑpit cayn dicens: Possedi hoiem ꝓ deũ. Rursumq; ꝑpit frẽm eius abel. Fuit aũt abel pastor ouium:]

a Et cayn agricola.ex cultura terre querens lucra. Secundo ponitur distinctio natorum ꝑtum ad mores.ꝫ primo in virtute latrie.cum dicitur: b Factum est autē ⁊c. ⌋ Adam enim vocuerat filios colere deum per oblationes de fructibus terre: scilicet de primitiis ⁊ decimis.

c Abel quoq; ⁊c. ⌋.i.de melioribꝰ aialibꝰ: ⁊ qz tales oblationes nō erāt accepte ex seipsis sed ex bonitate offerentiū. ideo sequitur: d Et respexit dominꝰ ad abel.i.ad bonitatem eius: ⁊ ꝑ cōsequēs ad eiꝰ munera. e Ad cayn aūt nō respexit. ꝓpter eiꝰ maliciā: ⁊ ꝑ cōsequens nec ad eiꝰ munera. Secundo ponit distinctio natoꝝ i fraterna cōuersatiōe.cū subditur: f Iratusq; est cayn vehemēter.inuidēs grē fratris innocentis. g Et cōcidit vultꝰ eiꝰ quia tristicia mentis apparet ex dejectione vultus. Si autem queratur quomodo percepit cayn fratris sui munera deo accepta ⁊ nō sua. Dicendū ꝙ hoc percepit ꝑ ignem immissum a deo cōsumentē oblationē abel: vnde habet trāslatio Theodotionis: Et inflāmauit deꝰ super abel. talis enī inflāmatio signum est manifestum diuine acceptationis: sicut in oblatione Gedeonis: Judi.vj. ⁊ in oblatione Helie.iij.Re.xviij. ⁊ in oblatione Salomonis.ij.Parali.iij.

h Dixitq; dominꝰ ad eum. Hic ponitur ipsius cayn benigna admonitio ab ipso deo ut daretur sibi penitentie occasio. cum dicitur: i Quare iratus es. quasi diceret. nō habes causam. k Et cur concidit facies tua? cum deberes esse hilaris ꝓpter bona fratris. ⁊ subditur causa: l Nonne si bene egeris. fratrem diligendo. m Recipies. mercedem a domino. n Sin autem male. fratrem odiendo ⁊ persequendo. o Statim in foribus ⁊c. ⌋.i. ita patens erit mihi sicut ea que ponuntur in ostio. vnde ⁊ ij.metaph.philosophus loquens de noticia primoꝝ principiorū que omnibꝰ sunt nota. dicit: In foribus quis relinquet? ꝑ Sed sub te ⁊c. ⌋.i.tu poteris devincere peccatum: quia nullus peccat nisi volens. q Dixitq; cayn. Hic cōsequenter describitur ipsius cayn obstinatio: quia ex admonitione dñi non fuit motus ad contritionē: sed magis incepit machinari ad fratris innocentis occisionem. vnde subditur: Dixitq; cayn ad abel fratrem suum. quid autem sibi dixerit non exprimitur in hebraico textu. illud enī quod subditur in translatione nostra: Egrediamur foras. non est de textu. ⁊ ideo dicunt hebrei ꝙ cayn dixit abel fratri suo verba iniuriosa querens occasiōes occidendi eū: licz non sint expressa in textu illa verba: ⁊ simile habet.ij.Re.v.ca. vbi translatio nostra habet. Propposuerat enim David in die illa premiū ei qui percussisset hiebuseū. Veritas hebraica sic habet: Et dixit david in illa die quicūq; percusserit hiebuseum. ⁊ non exprimitur ibi aliquid de premio nec ī particulari nec in generali: ita ē hic in hebraico textu ꝙ non exprimit quid dixerit cayn ipsi abel: sed ꝑ istam translationem subintelligitur: Egrediamur foras. ⁊ ideo illud expressit. Sm autem Hiero. in li. de hebraicis q. subintelligitur ꝙ cayn dixit abel ea que dominꝰ sibi dixerat eū increpando. Sm hebreos subintelligitur verbum iniuriosum: ut predictum est. r Cūq; essent in agro. Ad instinctum ipsius cayn ꝑm Hiero. ut predictum est. Sm hebreos autem postq; cayn dixerat verba iniuriosa fratri suo. insidiatꝰ est ei quomodo reperiret eum solum in agro vbi interfecit eum sicut cogitauerat.

s Et ait dominus. Hic ꝓsequenter describitur ipsius cayn punitio. ⁊ quia pena nō debet inferri nisi cōuicto de crimine: ideo ꝓmo dñs convincit eum de occisione fratris: secundo penam imponit ibi: Nunc igitur maledictus eris. Circa primū dicit sic: t Ubi est abel ⁊c. ⌋ Non querit ex ignorātia. sed ut ex responsione eius cōuincat eum rationabilius. v Qui respondit: nescio. addēs mēdacium fratricidio. ⁊ excusationem falsam dicens: x Nūquid custos fratris mei sum ego? quasi diceret nō. cum tamen ex lege nature ad hoc obligaret.

y Dixitq; ad eum. s. dominus ad cayn: z Quid fecisti. crebens occultare maleficiū tuū. a Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. ac si diceret. occisio eius est ita patens coram me: ac si sanguis eius hoc clamaret. Notandum ꝙ in hebreo habetur: Vox sanguinum fratris tui. ⁊ dicunt hebrei ꝙ dicitur sanguinum in plurali eo ꝙ cayn interficiendo fratrem suum fuit reus sanguinis non solum ipsius abel sed etiam omnium quos genuisset si vixisset. b Nunc igitur maledictus eris. Hic consequenter determinat punitionem ipsius cayn iam cōuicti: ⁊ primo determinat penam. secundo pene diuturnitatem. ibi: Omnis igitur qui inuenerit. Adhuc primo describitur punitio. secundo cayn desperatio. ibi: Dixitq; cayn. Primo igitur determinatur punitio. cum dicitur: c Maledictus eris. quia omnes maledicent tibi ꝓpter horrorem maleficij tui. d Cum operatus fueris eam: non dabit tibi fructus suos. Licz maledicta sit terra ꝓpter peccatum patris tui: amplius erit maledicta ꝓpter te: qz paucos fructꝰ dabit tibi: ⁊ cum magno labore. e Vagus ⁊ profugus eris super terram omnibus diebus vite tue. qz omnibus odiosus eris: ⁊ ideo in nullo loco securus eris. f Dixitq; cayn ad dominum. Hic consequenter ponitur ipsius cayn desperatio dicentis: g Maior est iniquitas mea: q̄ ut veniā merear. Quod exponūt catholici doctores desperatiue ⁊ affirmatiue dicentes ꝙ cayn desperatus dixit: ꝙ tantū erat peccatum suum ꝙ non cadebat sub dei misericordia. Unde dicit Aug⁹. Mentiris cayn. maior est dei misericordia q̄ omnium peccatorum miseria. Doctores autem hebrei exponunt predictum verbū interrogatiue ⁊ negatiue: ac si diceret cayn: Est ne peccatum meum tantum ꝙ non possim mereri veniam? ac si diceret non: per hoc indicans ꝙ deus puniebat eum vltra condignū. h Ecce ejcis me hodie ⁊c. Hic describitur pene inflicte diuturnitas ⁊ ponitur ista littera dupliciter. videns enim cayn se projectum a facie domini ⁊ vagum ⁊ profugum super terram: timuit ne interficeretur a quocunq; homine uel bestia occurrente: ⁊ dixit: i Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. quasi refugiens hoc ⁊ timens ⁊ petens a deo cōseruari. Aliter exponitur ad contrariū: scilicz ꝙ cayn videns se derelictum a deo ⁊ in tanta miseria constitutum: desiderauit cito mori ut sua miseria terminaretur: ⁊ ideo quasi mortem desiderans dixit domino: Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. petens a domino ut istud fieret. ⁊ littera sequens videtur ad hoc concordare. cū subditur:

Dixitq; ei dñs ⁊c.] ut tu pt̄is : b Sed omnis ⁊c.] ⁊ sic ꝑ̄ timoꝛē pne null⁹ audebit te occidere. Aduertendum tñ q; ista lrā: Sed omnis q̄ occiderit cayn ⁊c. expnit coiter sic intelligēdo q; occisoꝛ ipsius cayn vt eat septuplū puniri q; ipse cayn: sic videt sonare translatio nr̄a. sed quō istud sit rōnabile ⁊ quō fuerit adimpletū non videt. qz ille q̄ occidit cayn multo min⁹ pcauit q; ipse cayn: ⁊ iō non videt rōnabile q; vt eat septuplū puniri respectu illi⁹. modus etiā adimpletiōis ꝑ̄t coiter assignat nō videt rōnabilis. dicitur eni coiē q; lamech inf̄ecit eū ⁊ punitio eius septupla fuit: qz in diluuio fuit submersus cū multis q̄ vt eo vsc̄derāt: sed hec punitio nō plus videt ptinere ad lamech q; ad alios vōies illi⁹ tpis q̄ cēs fuert submersi excepto noe ⁊ filijs suis. Item lamech vsc̄dit vt cayn: ⁊ ideo filij lamech erant etiam filij cayn : ⁊ iō i tali punitione fuisset punit⁹ cayn: sic ⁊ lamech. ꝑ̄ qō aliē exponūt hebrei dicētes: q; ista punitio septupla refert ad mortē cayn : sic exponendo lrām: Omnis q̄ occiderit cayn. ibi est punct⁹ ⁊ finis sententie. ⁊ subintelligit grauiē puniet: sed modus punitiōis non exprimit. ⁊ talis modus loquēdi in plurib⁹ locis est i sacra scriptura ſm lrām hebraicā: vt patet p exempla supradicta vt ꝓbis cayn ad at̄l. Vō aūt subdit ſm nostrā translationē: Septuplū puniet. ſm ꝓprietatē hebraici sermonis dicit: Septenis puniet. quia in fine septē generationū cayn post multas miserias interfectus est a lamech in vltionē sanguinis fratris sui. q; aūt tunc essent cōplete septem generatiōes patet: qz ab adam vsq; ad lamech sunt sex generatiōes: ⁊ lamech anteq̄ interfecit cayn iam erat cecutiēs ex senectute: ⁊ ante genuerat filios: ⁊ sic currebat septima generatio. c Posuitq; dñs in cayn signū. ſ. tremorē horribilē oiuꝫ membroꝝ: ut coiter dicit: ⁊ q; in facie cayn signū impressit quo cognoscebat ab omnib⁹ fratrem suū innocentem occidisse: ⁊ sic abhominabilis oibus reddebat. d Vt non eū interficeret ⁊c. Hoc factū ē nō solū ad cayn diuturnā punitionem : sed etiam ꝓpter alioꝝ correctionē. sequit: e Egressusq; cayn a facie domini. A diuinitate que vbiq; est null⁹ pōt egredi : sed egressus est a facie similitudinis uel creature in qua vsus loquebat. f Habitauit ꝓfugus ad orientalem plagā eden. Per eden intelligitur paradisus terrestris. in pnam enī cayn factum est: ut expelleretur versus illam regionem delectabilē ⁊ felicem quam per peccatū patris amiserat ut inde haberet materiam dolozis : quia illuc accedere non valebat. g Cognouit autem cayn ⁊c.] Hic describit ipsius cayn generatio. Et si queraf vñ habuit vxoꝛē: Rñdetur q; adā habuit aliam ꝓlem q̄ in scriptura non est expressa. vnde dicūt hebrei q; in quolibet partu eua pperit geminos. ſ. masculū ⁊ feminā. ⁊ sic dicit coiter q; cayn accepit sozorem suam. hoc enī oportuit fieri ꝓ illo tpe ad multiplicandū genus humanū. h Et edificauit ciuitatem. ad sui defensionē: qz semp erat in timoꝛe ⁊ tremoꝛe posit⁹: ut predictū ē. i Pozzo enoch ⁊c.] Ista genealogia describit ut pueniat ad lamech qui cayn occidit. vt quo sequit: k Qui accepit ⁊c.] Hic primꝰ introduxit bigamiā cōtra nature institutionē q̄ fuit vn⁹ cū vna. l Genuitq; ada ⁊c.] Ipse enī adinuenit artem faciendi tentoria ut pastoꝛes habērēt domos portabiles: qz oportet eos frequēt transire vt loco ad locū. m Et nomē fratris ⁊c.] Hebrei dicūt in melo ⁊ cithara. ipse enī ꝑmo adinuenit instrumēta musica. n Sella quoq; ⁊c.] Hebrei dicūt limatoꝛ o In cuncta opa eris ⁊ ferri. Quia artem ferrariā adinuenit. Hebrei dicūt q; ipse adinuenit arma ad occidendū: ⁊ in hoc fuit imitatoꝛ patris sui cayn: qui fuit occisoꝛ. p Iabel fratre suo ex patre dicūt q; fecit tentoria ad ponendū idola. Et vt tubal dicūt q; canebat ⁊ltrumēt̄ musicis cozā idolis ea venerādo. Ex quo pz q; isti q̄ vsc̄derūt ex cayn fuerī mali ⁊ pessimi. p Sozoꝛ ꝓo ⁊c.] Ista adinuenit lanificiū ad faciendū vestes. cū p⁹ vōies pellib⁹ aīaliū tegerent q Dixitq; lamech ⁊c Istud interponit adostendendum occisionē cayn. vñ sequitur: r Num occidi virum. Istud exponitur coiē sic. lamech eni qz bigamiā introduxerat in vxoꝛib⁹. fuit punit⁹. qz p que q̄s peccat. per hec ⁊ toꝛquet : ⁊ iō iā senex fact⁹ a suis vxoꝛib⁹ male tractabat. ⁊ volens eas reprimere a malis q̄ sibi faciebant dixit eis : Num occidi virū ⁊c. Ad cui⁹ intellectū sciēdū q; lamech iā cecutiēs cū puero ductoꝛe exiuerat i campū ad venandū: nō ꝑ carnib⁹: qz illis nō vescebant vōies. sed ꝑ pellib⁹ q̄b⁹ induebant: ⁊ cayn inter frutecta latebat qz semp in timoꝛe erat: quē videns ille iuuenis qui erat acutioris visus q̄ lamech. suspicat⁹ est esse bestiā aliquā: ⁊ iō dixit ipsi lamech q; illuc dirigēt iaculū uel sagittā : q̄ facto cū pcepisset se nil fecisse cayn : cui⁹ occisionē dñs sub graui pna ꝓhibuerat. tantū ꝓtrauit puerū q; interfecit eū. ⁊ hoc est q̄ dr : Occidi virū. i. cayn. s In vuln⁹ meū. i. p vuln⁹ a me illatū. t Et adolescentulū. me dirigentē. v In liuoꝛem meū. i. p liuoꝛe a me sibi inflictū: qz nō occiderat eum vulneratiōe uel gladio ſ p ictus graues sine effusiōe sanguinis: q̄ faciūt carnē nigrescere subcute. x Septuplū vltio ⁊c.] ſm sniam dñi. y De lamech ꝓo q̄ occidit cayn. z Septuagies septies. i. multo grau⁹ puniet qui occiderit lamech. ac si diceret vxoꝛib⁹ suis. ꝗre me tantū affligit: qz si p istā afflictionē moꝛiar: grauioꝛē pnā incurretis. Sed ista expositio nō videt rōnabilis. Primo qz nō ē verisile q; vir illi⁹ tpis qñ vigebat fortitudo hominū tātū affligeret a duab⁹ mulierib⁹. Secūdo qz due vxores vni⁹ viri raro cōcordāt: ⁊ iō si vna fuisset sibi rediosa: verisile ē q; alia fuisset sibi ꝓpitia. Item lamech iam genuerat plures filios: ut ꝑdictū ē: vt q̄b⁹ nō ē verisile q; pmisissent ꝑem suū ita tractari. maxie illo tpe in q̄ erat maxia reuerētia ad pres. Item ſ. improbatū est q; lamech occisoꝛ ipsi⁹ cayn septuplū debēt puniri. Item friuolū videt q; aliqs puniret septuagies septies si occideret lamech. ⁊ iō alie exponūt aliq hebrei. d. q; vxores lamech qñ audiuerāt diluuiū vetere inūdare ꝓ luxuriā illi⁹ tpis: sic dr. j. vj. ca. Omnis q̄ro caro corrupat viā suā. vt q̄ vitio lamech erat notat⁹ iō subtraxerāt se a cōcubitu lamech dicētes : ad q̄d cōcipiem⁹ ⁊ pariem⁹ filios: qz vna die supueniet diluuiū ⁊ interficiet eos : ⁊ iō lamech volēs eas inducē ad coitū dicebat: Occidi vir in vuln⁹ meū ⁊c. Et sic exponit negative ac si diceret: occidi ne virū ⁊ adolescentulū in liuoꝛē. i. ex inuidia: sic fecit cayn q̄ inf̄ecit at̄l. q. d. nō. Et vocat h at̄l vir ꝓpter pfectionē ꝑtut: ⁊ adolescētul⁹ qz adhuc erat iuuenis q̄tū ad ānos. ß ista expositio videt extorta. ſ. q; ꝑdictū ꝑbū: occidi vir ⁊c. itelligat vt at̄l. Item videt ꝑ ꝑbū dñi Luce. xvij. Edebāt ⁊ bibebāt: ducebāt vxores: ⁊ dabāt ad nuptias vsq; in diē i q̄ intrauit noe i archā : ⁊ venit diluuiū ⁊ pdidit oēs. Ex q̄ videt q; mulieres ꝑdicte nō retraxerāt

Dixitq; ei dñs : Nequaq̄ ita fiet: ſz oīs qui occiderit cayn: septuplum puniet.] Posuitq; dñs in cayn signū:] ut nō interficeret eū oīs q̄ inuenisset eum. Egressusq; cayn a facie domini habitauit ꝓfugus in terra: ad orientalē plagā eden. Cognouit autē cayn vxoꝛē suā:] q̄ pcepit ⁊ pepit enoch. Et edificauit ciuitatē: ⁊ vocauit nomen ei⁹ ex noie filij sui enoch.] Pozro enoch genuit irad :] ⁊ irad genuit mauiael: ⁊ mauiael genuit mathusael: ⁊ mathusael genuit lamech. Qui accepit duas vxores] Nomē vni ada ⁊ nomē alteri sella. Genuitq; ada iabel q̄ fuit pater habitantiū in tentoꝛijs] atq; pastoꝛū: ⁊ nomē frīs ei⁹ tubal. Ipse fuit pat̄ canentiū cithara ⁊ organo.] Sella ꝗz genuit tubalcayn : q̄ fuit malleatoꝛ] ⁊ faber : in cuncta opera eris ⁊ ferri. Soroꝛ vero tubalcayn noēma.] Dixitq; lamech vxoꝛib⁹ suis] ade ⁊ selle: Audite vocem meam vxores lamech: auscultate ſmonē meū. Num occidi virū in vulnus meū: ⁊ adolescentulū in liuoꝛem meū. Septuplū vltio dabit̄ de cayn :] de lamech ꝓo septuagies septies.

a copula carnali ꝓpt timorē vlciſci. Et iō aliter exponit ꝙ iſte mulieres refugiebāt cōcubitū lamech ꝓpt horrorē facti ſui: ſciebāt enī eū iniuſte fecisſe cayn: cui⁹ occiſionē dñs ꝓhibuerat ſub grauī pena: iniuſte fecisſe etiā filiū ꝓtiū tubal cayn quem dicunt hebrei aliqui fuisſe directorem ipſius lamech i occiſione cayn: & ideo ꝓpter iſta timebant ꝓbabiliter ne ꝓles ab eo genita poſt ꝓdicta eēt a deo grauiter puniēda. ꝓpt qō lamech volēs ſup hoc eas pacificare excuſabat ſe dicēs: qm occidi virū i vulnus meum. ac ſi diceret. Iz occiderim cayn: ſ fuit ꝓter intentionē credens interficere beſtiā: & adoleſcentulū in liuorē meū. ac ſi diceret. Iz iuuenis me dirigens ex verberatione quā ei intuli fuerit mortu⁹: tm ad hoc fui mot⁹ ex liuore. i. ex dolore cōcepto. eo ꝙ interfeceram cayn cōtra ꝓceptū dñi: & iō facta mea nō ſunt grauia. Septuplū vltio dabit de cayn. ac ſi diceret: Si igitur cayn q̄ fuit peſſimus non fuit interfect⁹ niſi vſq; ad ſeptimā gnātionē: multo fortiꝰ ego q̄ leuiē ꝓcaui nō puniar i ꝓle mea vſq; ad multo plures gnātiōes: uel vſq; i gnātiōes ſine termino: & talis mod⁹ loquēdi ē i euāg. Matb. xviij. Nō dico t vſq; ſepties: ſ vſq; ſeptuagieſ ſepties. i. totiēs q̄tiēs abſq; determinatiē numeri. a Cognouit q̄. Deſcripta gnātiōe ade & elenda: hic deſcribit ei⁹ gnātio ꝓmanēda & eligēda: q̄a de iſta nat⁹ ē noe: q̄ repauit ſeculū. dicit igit: Cognouit q̄ adhuc adā vxorē ſuā. Dicit coiter ꝙ adā interfecto abel ꝓpoſuit cōtinere de cetero & diu ꝓtinuit: ſ poſtea ex dei reuelatiōe admonit⁹ cognouit vxorē ſuā ut p illā lineā naſceret xp̄us. & nō p cayn q̄ erat a dño maledict⁹. Hebrei aūt aliē exponūt ꝓtinuādo hāc lrām ad ꝓcedētē dicētes ꝙ lamech fecit cōuenirī vxores ſuas coram adā q̄ erat pat̄ & iudex eor: eo ꝙ nolebāt ſibi reddere debitū: & cū adā eas increpaſſet & cogē veller ad redditionē debiti. dixerūt ei: Caſtiga pri⁹ temetipſū: q̄a iam a multis ānis ſegregaſti te ab eua vxore tua q̄tū ad thorū: & tūc cognouit euā vxorē ſuā. ne exēplo ſui impediret multiplicatio generis hūani. Si aūt cōtra hāc expoſitionē obijciat. nō ē verisile ꝙ i cētū. xxx. ānis q̄b⁹ tm vixit adā ab gnātionē ſeth ꝑm hebreos gnātio deſcendēs p cayn ꝓceſſiſſet vſq; ad ſeptimā gnātionē: cū hoies tūc centū annoꝝ & aliq̄ pl⁹ incipiebāt gnāre: ut dicēt ſe. ca. filij aūt lamech erāt iam i ſeptima gnātiōe ab adā: ut ſ. dictū ē: & iō nō videt lamech & ei⁹ vxores adhuc eſſe tpe gnātiōis ſeth. Dicendū ꝙ filij ſeth erāt cōtinētes & religioſi: iō tarde incipiebāt gnāre: ſ filij cayn mali erāt & luxurioſi: iō feſtinabāt accipe vxores. ꝓpt qō i tāto tpe vix mior potuit cē ibi. pceſſit vſq; ad ſeptimā gnātionē tpe lamech & vxorū ei⁹. b Vocauitq; nomē ei⁹ ſeth. q̄ interpt̄at poſitio: ꝓpt qō ſequit: c Poſuit mihi ꝛc.] Qui fuit iuſt⁹: & ut ſic ex iſto iuſto naſcat xp̄us. d Sz & ſeth ꝛc.] Ipſe enī inſtruct⁹ a pre iuſto tātū ꝓfecit i cultu dīno ꝙ adinuenit q̄dā yba deuota ad deprecādū deū. hrā hebraica ſic habz: Tūc incepit inuocari nomē dñi qō exponūt hebrei de idolatria: q̄a ut dicūt tūc inceperūt hoies attribuere nomē dñi creaturis: ut ſoli & lune & idolis: nō tm ab iſto enos q̄ iuſtus fuit & deotus: ſed a filijs cayn ſibi ꝓpinquantis: ſic ſ. dictū eſt de iabel & tubal. e Cap. v.

Cognouit[a] quoq; adhuc adā vxorē ſuā & peperit filiū:] vocauit[b]q; nomē ei⁹ ſeth dicens: Poſuit[c] mihi deus ſemē aliud pro abel] quem occidit cayn. Sed[d] & ſeth natus eſt filius: quem vocauit enos. Iſte cepit inuocare nomē dñi.] Cap. v.

Hic eſt[e] liber gnātiōis[f] adā: i die[g] qua creauit de⁹ hoiem. Ad ſimilitudinē dei fecit illū: maſculū[h] & feminā creauit eos:] & bñdixit illis: & vocauit nomē eoꝝ adā i die qua creati ſūt. Vixit aūt[i] adā centū triginta ānis: & genuit[k] filiū ad imaginem & ſimilitudinē ſuā:] vocauitq; nomen eius ſeth: Et facti ſunt dies adam poſtq̄ genuit ſeth octingenti anni: genuitq;[l] filios & filias. Et[m] factū ē omne tēpus quod vixit adam anni nongenti triginta:] & mortu⁹ eſt. Vixit quoq; ſeth centum quinq; annis: & genuit enos: Vixitq; ſeth p⁹q̄ genuit enos octingentis ſeptem annis: genuitq; filios & filias. Et facti ſūt omnes dies ſeth nongentorum duodecim annorum: & mortuus eſt. Vixit vero enos nonagiuta ānis: & genuit caynan. Poſt cuius ortum vixit octingentis q̄ndecim annis: & genuit filios & filias. Factiq; ſunt oēs dies enos nongenti q̄nq; anni: & mortu⁹ ē. Vixit q̄z caynan ſeptuaginta annis: & genuit malalehel. Et vixit caynan poſtq̄ genuit malalehel octingentis quadraginta annis: genuitq; filios & filias. Et facti ſūt omnes dies caynā nongēti decē anni: & mortu⁹ ē. Vixit aūt malalehel ſexaginta quinq; annis: & genuit iared. Et vixit malalehel poſtq̄ genuit iared octingētis triginta annis: & genuit filios & filias. Et facti ſunt omnes dies malalehel octingēti nonaginta quinq; anni: & mortuus eſt. Vixitq; iared centū ſexaginta duob⁹ ānis: & genuit enoch Et vixit iared poſtq̄ genuit enoch octingentis ānis: & genuit filios & filias. Et facti ſūt oēs dies iared nongēti ſexaginta duo anni: & mortu⁹ ē. Porro enoch vixit ſexagintaquinq; annis: & genuit mathuſalem,

Hic eſt liber generatiōis adā hic ꝓpter ponit recapitulatio gnātionis ade: ut illa reducat ad q̄ xp̄us erat naſcitur⁹: & primo ponit in gnāli recapitulatio. 2⁹ gnātionis electe reductio. ibi: Vixit aūt adā. Dicit g. hic ē liber. i. recapitulatio breuis. f Generatiōis ade. put ꝓdictū ē ca⁹ ꝓcedēti. g In die q̄ creauit ꝛc. Ex ſ dicūt hebrei q̄ adā i ipſa die creatiōis ſue genuit filios cū adhuc eſſet i paradiſo: ut ſ. dictū ē: ſed q̄a doctores catholici tenēt ꝓtrariū: iō dicēdū ꝙ dies hic nō accipit ꝓ die nāli uel artificiali tm: ſ accipit hic ſingulare pro plurali: ſicut ſ. dictū eſt. ij. ca. Iſte ſunt gnātiōes celi & terre: q̄ create ſunt in die q̄ fecit de⁹ celū & terrā. ē virgultū agri: & tm certū eſt ꝙ oia iſta nō ſunt facta vna die ſ pluribus. & eodē mō accipit hic: In die. i. in diebus: q̄a alia die fuit hois creatio: & alia eius gnātio. ſ. poſt electionē de paradiſo. alia patēt ex dictis vſq; hic: h Maſculū & feminā ꝛc.] Hic accipit creatio large ꝓ formatione. i Et vocauit nomē eoꝝ adā. Notādū ꝙ ſ nomē adā ē cōe ſeu appellatiuū i hebreo: ſic ſ nomē hō in latino: & iō ſic ſ nomē hō ē cois gnis & accipit ꝓ viro & muliere: ita & ſ nomē adā i ſ loco accipit. Ex aūt appropriatū ē ꝓmo hoi: ſ ē, ꝓpt eminētiā ipſi⁹ ad alios hoies: ſic ſ nomē plus appropriat Ariſtoteli ad denotādū ei⁹ excellētiā ſup alios plos. k Vixit aūt adā. Dimiſſa gnātione cayn reprobata incipit deducē gnātionē electam ipſi⁹ ſeth. in q̄ deductiōe ꝑmittit trucū. ſ. adā. 2⁹ ramos. i. filios ab eo deſcēdētes p ipſū ſeth. ibi: Vixit q̄q; ſeth ꝛc. 3⁹ ponit fructū. ſ. ipſū noe: q̄ fuit ſtipes ſecūd⁹ in gnātiōe electoꝝ. ibi: Vixit q̄q; lamech. Circa ꝑmū dic ſic: Vixit aūt adā ꝛc. Scōm methodiū & alios doctores hic tacēt cētū ānī vite ade: q̄b⁹ luxit abel. ꝑm hebreos aūt nihil omittit. l Et genuit filiū ꝛc.] i. reſtitutū originali iuſticia: & p ꝑis peccatoꝝ & mortalē q̄lis ū erat adā. Aliē exponit: Ad imaginē ꝛc. i. pfectū i cognitiōe dei & timore: ſic eū vocauit adā p⁹ eū diſtinguēdo a cayn & ei⁹ poſteritate: & ſ videtur meli⁹ dictū: q̄a ſi itelligēt de reſtitutiōe ab originali iuſticia. magis debuiſſet ſ dici i gnātiōe cayn. ut videt: m Genuitq; filios & filias. ſ. p⁹ ipſū ſeth: q̄z noīa nō exprimunt: q̄a eoꝝ genealogia nō reducit. n Et factū eſt ꝛc.] preter centū annos q̄ ſ ſubticuit

fm aliquos doctores: ut ꝑdictū est: legaf lrā sicut iacet vsq; ibi a Et ambulauit enoch cū deo. iuste viuendo: sicut sequenti ca. dicif de noe. b Et non apparuit &c. Dicūt iudei q; licz esset iustus & bon⁹: tñ habebat ꝓnitates magnas ad malū: qb⁹ cū difficultate sūma resistebat: & iō ex diuina ꝓuidentia mortu⁹ē ante

Et ambulauit enoch cū deo. Et vixit enoch postq; genuit mathusalē trecentis annis: & genuit filios & filias. Et facti sūt omnes dies enoch trecenti sexagintaquinq; anni: ambulauitq; cum deo: & non apparuit: quia tulit eū deus.

ēminū vite sue naturalis ne laberef in pctīm: fm qđ dicif Sap. iiij. Iust⁹ si morte preoccupat⁹ fuerit i refrigerio erit &c. & sequif: Raptus est ne malicia mutaret aiam eius. Doctores aūt catholici dicūt q; ꝓpē excellentiā siue virtutis assumpt⁹ fuit a deo: & positus in padiso terrestri: vbi & helias postea rapt⁹ est: ut habef. iiij. Re. ij. c. & inde exituri sunt ad predicandū cōtra pfidiam antichristi. & hoc magi videf sonare lrā: qa de ipso nō dicif hic q; sit mortuus sicut de alijs: & q; nō apparuit s. inē homes peccatores c Quia tulit eū deus de medio eor ad locū ꝑdictū. sequif: d Et facti sunt &c.] Eodē. s. āno q; inundauit diluuiū pax añq; inundaret: fm q; dicit Hiero. li. de hebra. qōni. Et hoc potest videri per litteram: quia si accipiant sexcēti anni qbus vixit noe ante diluuiū: fm q; dicif j. vij. ca. Erat q; sexcentor annor quando diluuij aque inundauerunt sup terram: & iterum centū. lxxxij. anni quibus vixit lamech añq; noe esset genit⁹: & centū. lxxxvij. quib⁹ vixit mathusalem ante natiuitatem lamech filij sui: & aggregetur totū simul inueniunt nongenti sexagintanouē anni: & sic patet ꝓpositum. Si autem queraf quomodo homines illius tpis ita diu viuebāt Ad hoc pōt ratio multiplex assignari. Prima ē ex bonitate complexionis primor parentū: fuerāt enim a deo imediate formati & per cōsequens optime cōplexionati: & sic ad longiorē vitā dispositi: & illa bonitas complexiōis magis venit ad homines ꝓpinquos illius tēporis q; ad remotos tēporis moderni. Secūda est ex modo viuendi: qa tēperate viuebant. Tertia est ex bonitate nutrimenti: quia ante diluuiū terrenascentia fuerunt meliora q; post: quia inundatio diluuij fuit ꝑ maiorē pte ex aquis oceani: fm q; dicif. j. vij. ca. Rupti sunt cēs fontes abyssi magne: aque autem salse inducūt sterilitatem terre: & per consequens reddūt terrenascentia ꝓioza ex quib⁹ abbreuiaf hominis vita. Quarta ex scientia ade quia formatus fuit in pfectione scientie: ut ꝫ. dictum est. ij. ca. & ideo cognouit virtutes fructuū herbar & lapidum que faciunt ad conseruandā sanitatem & vitam ꝓlongandam: & de hoc docuit homines ad vitam prolongandā. Quinta ex bono aspectu siderum sup regionem illam in qua manebant: q; aspectus multum facit ad longitudinem vite: sed ꝑ motum celi cōtinuū mutatus ē tpe ꝓcedente. Sexta ex diuina dispositione hoc ordinante ut ꝑ longam vitam hominū cito multiplicaref genus humanū. Itē ut homines illius temporis ꝑ longam vitam possent habere experientias de cursu celi & effectibus siderū & aliar rerum: que experientie sunt principia artis & scientie: ut habef j. metaphꝫ. Item videmus magnam latitudinem in quantitate molis in natura humana: quia aliqui sunt valde parui sicut pygmei: qui dicuntur homines longitudine vnius cubiti tñ. alij autem sunt valde magni sicut gigantes. vnde Deut⁹. iij. ca. dicif de Og rege basan. Monstratur lectus eius ferreus qui est in rabath filiorū ammon habens nouē cubitos longitudinis & quatuor latitudinis &c. vnde & Aug⁹. dicit. xv. de ciui. dei. ca. viij. q; vidit dentē gigātis qui si dimideref minutatim faceret centū dentes hominum cōmunis stature: si igitur est tanta latitudo & excessus vni⁹ ad alterū in quātitate molis. nō videf irrationabile q; fuerit tantus excessus in quantitate durationis hominū primor ad illos qui nunc sunt: sicut scriptura determinat. Item in quantitate durationis videf etiam magna latitudo: qa etiam de pygmeis dicif q; quinto anno generāt: & octauo anno senescūt: & ideo si homes alij tantū excedūt eos i quātitate duratiōis qa viuunt coiter. lxx. uel. lxxx. annis: nō est mirandum si homes ꝓme etatis tantū excedebāt modernos in quātitate duratiōis. Ego aūt tot rōnes in dupli ad ꝓpositū ostendendū: qa si vna per se non sufficit: plures simul sumpte videnf ꝓpositū ꝑsuadere. sequif: e Dixit autē lamech. & patet littera vsq; hic: f Iste cōsolabitur nos. Hoc exponitur coiter de noe eo q; reparatur⁹ erat seculū: qđ erat ad cōsolationē illor q; timebant ipsum totaliter deficē ꝑ diluuiū. Item de hebreo aūt habef: Iste quietabit nos &c. & huic lrē ꝓsonat interpretatio hui⁹ nominis noe: qđ interpretaf requies: & ratio hui⁹ interpretationis exprimif cum dicif: Vocauitq; nomen eius noe dicens: Iste quietabit nos. Et dicūt hebrei q; hoc nō dicif ꝓprie, ꝓpter repationē seculi post diluuiū: sed qa ante tempus noe boes multū laborabāt in agricultura: qa ꝓpijs mansibus tñ colebant eam. ipse autē adinuenit artē arandi in qua plus satis laborāt animalia q; boes: ideo dicitur dedisse requiē hominib⁹: & hoc videf ꝑ litterā sequentem.

g Ab opibus &c.] quia ꝑ artem arandi impositi sūt labores isti sup animalia. h In terra &c.] Et ꝓpter hāc maledictionē fructificare nō poterat nisi multis laboribus coleretur. & ista expositio videtur magis ꝓsona littere. pōt tamen ad ipsam aptari translatio nostra. cum dicif: Iste consolabif nos. qa magna consolatio fuit hominib⁹ cum ꝑ artem arandi labor eor fuit positus sup animalia: & ꝓpē talem artem quam inuenit noe vocaf vir agricola. j. ix. ca.

De ꝓo. Descripta multiplicatiōe i Cap. vj. hominū ꝑ primū stipitem. s. adam. hic ꝓsequenter describitur ꝑ secundū. s. noe. Et primo describitur ipsius noe generatio. Secūdo sue gnātiōis multiplicatio x. ca. ibi: he sūt generatiōes. Circa primū adhuc primo describif dicta generatio: secūdo ipsi⁹ noe status siue cōditio. ibi: Cūq; cepissent. Circa primū dicif sic: Noe ꝓo cū quingentorū esset annor &c. hic pōt queri: quare tantū tardauit ad generandū: qa alij precedētes circa centesimū annū generauerūt: ut patet ex predictis. Rūdent hebrei q; hoc fuit: qa dns disposuerat eū saluare in diluuio cū sua posteritate tota. si aūt in centesimo anno generasset infra q̄ngentos ānos sequētes ante diluuiū: qa sexcentorum annor erat noe qñ inundauit diluuiū: fuissent tot ex eo & filijs eius multiplicati q; fuissent inter eos multi mali de quib⁹ nō esset dignū q; saluarenf. Item tot ꝓsone cum necessarijs ad vitā ꝑ annū integrū quo durauit diluuiū nō potuissent competenē in archa collocari. k Genuit sem & cham & iaphet. Dicunt hebrei q; sem non fuit primogenitus noe: qđ ꝓbāt: qa hic dicif q; q̄ngentesimo anno vite sue cepit generare: & sic primogenit⁹ eius erat centum annor tpe diluuij: qa tūc fuit noe sexcentor annor. Sem ꝓo nō habuit centū annos vsq; p⁹ diluuiū ꝑ duos annos ut dicif. j. xj. ca. Dicunt tamē q; ꝓponif alijs ꝓpē dignitatem circūcisionis: qa natus fuit circūcisus: sed hoc videf ficticium. qa abraham dicif pater circūcisionis: & q; b signū primo accepit a deo. Ideo aliter dicēdū fm ꝑdicta

c Dixit autē lamech centū octogintaduobus ānis: & genuit filiū: vocauitq; nomen eius noe dicens: Iste consolabif nos ab operibus & laboribus manuū nostrarū] i terra: cui maledixit dns.] Dixitq; lamech postq; genuit noe q̄ngentis nonagintaq̄nq; annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies lamech septingenti septuagintaseptem anni: & mortuus est.

De ꝓo cū Cap. vi. q̄ngentor esset ānor genuit sem: & cham

& mortuus est.] Dixit autē lamech centū octogintaduobus ānis: & genuit filiū: vocauitq; nomen eius noe dicens: Iste consolabif nos ab operibus & laboribus manuū nostrarū] i terra: cui maledixit dns.] Dixitq; lamech postq; genuit noe q̄ngentis nonagintaq̄nq; annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies lamech septingenti septuagintaseptem anni: & mortuus est.

opinionē ꝛe ꝓmogenitura: ꝙ hic primo noiatur ꝓpter reuerentiā patriarchaꝝ ⁊ ꝛpi maxime qui ab ipso descenderunt. vñ ⁊ j. xl viij. ca. Jacob patriarcha benedicens filijs ioseph preposuit ephraim iuniorē ipsi manasse: qm̄ futurus erat in ꝓlem maiorem: ut ibidem dicitur. Nota ꝙ sem vbiq; debet scribi per m in fine.

a Cūq; cepissent ⁊c. Hic cōsequēs describitur status noe ⁊ cōditio: ⁊ ꝓmo ante diluuiū: secūdo in diluuio viij. ca. tertio ꝓ diluuiū. viij. ca. Circa ꝓmū sic ꝓcedit. qz ꝓmo causa diluuij generaliter describit. secundo ipse noe excipit. ibi: Noe vo inuenit gratiam. tertio arche constructio precipit. ibi: Fac tibi archā. Circa primum sciendū ꝙ cā diluuij fuit multiplicatio peccati: ex q̄ secuta est ꝓuocatio ire dei. ⁊ ista duo pluries hic replicāt ut magnitudo pcton ⁊ offense dei ostēdat. dicit igitur: Cūq; cepissent homines multiplicari. ad oñdendū ꝙ multiplicatio peccatoꝝ nō incepit tpe noe sed ante.

b Videtes filij dei. hoc exponit multipliciter. Uno mō ꝙ p hoc intelliguntur demones incubi: qui dicunt filij dei. ꝓ natura spūali. vñ ⁊ Job. j. ca. dicit: Satban fuisse inter filios dei: ⁊ isti in specie humana cōmiscuerūt se mulieribus: ⁊ inde nati sunt gigantes. vnde dicit. j. Gigantes aūt erant in terra. Sed hec expositio nō videt rōnabilis: qz hic exprimit causa diluuij qō inundauit in pnā peccatoꝝ. diluuiū aūt nunq; fuit in pnā demonū: sed tm̄ hominū. iō aliter exponit Ra. sa. dicens ꝙ hec est lra: Filij iudicū uel potentū: qz nomen hebraicū qō ibi ponit. s. eloym. aliq̄n accipit. p deo: ⁊ aliq̄n. p dijs in plurali: aliq̄n. p iudicibus. vnde Exo. xxij. vbi trāslatio nostra habet: dijs dom̄ applicabitur ad deos. i. ad iudices: in hebreo dicit: applicabit ad eloym. Dicit igit iste ꝙ filij iudicū ⁊ potentū qñ videbāt filias subditoꝝ pulchre ornari: ⁊ qñ dabant ad nuptias. ꝙ accedebāt ad ipsas cognoscendo eas carnalit anteq; maritī eas cognoscerēt. Sz hec expositio nō videt adhuc rōnabilis: qz ista cā diluuij fuisset particularis. s. ꝙtū ad potentes solū. Sz. j. eccle ca. dicit cōtrariū. Omnis quippe caro corrupat viā suā. nec generale diluuiū induci debuisset ꝓpter causam particularē. Et iō aliter exponit ⁊ melius: ꝙ filij dei hic intelliguntur illi qui descenderūt de seth qui a patre suo fuerāt instructi in cultu diuino: vñ ⁊ in plurib⁹ locis ve. ac no. te. fideles vocant filij dei. Per filias hoiuz intelliguntur mulieres descendētes de cayn: que erant curiose dissolute ⁊ lubrice: ⁊ de illis precepat seth filijs suis de voluntate dñi ꝙ nō cōtraherēt matrimonia cū eis: sicut dñs precepit filijs israel ut nō cōtraherēt matrimonia cū mulieribus chananeis: sed filij seth ꝓcedēte tpe trāsgressi sunt hoc ꝓceptū. ⁊ hoc est qō subdit: Acceperūt sibi vxores ⁊c. ⁊ sequit: c Dixitq; deus. ꝑdictis ꝓuocatus: d Nō ꝓmanebit ⁊c. Hoc exponit vno modo sic: e Spūs meus. i. indignatio mea. f In hoie. i. ꝓtra hoiem. g In eternū. ac si dicat qz nō irascar cōtra eū irrenocabiliter: sicut cōtra angelū malū cuius peccatū est irremediabile.

b Quia caro est. i. habes ꝓnitatē ad peccandū ex carne aiam aggrauante: ꝓpē qō est magis sibi parcendū puniendo eū pena tpali ⁊ nō eterna. Aliē exponit Ra. sa. dicēs ꝙ hō ē veritas littere. Nō disceptabit spūs me⁹ in hoie in eternū. ac si diceret deus: vsq; nūc tenui sententiā de veletiōe generis humani ꝓ diluuiū in suspenso ꝙ modū cuiusdā disceptationis: hō ex nūc ꝓferā sententiā. Quia caro est. i. nimis implicat⁹ peccatis carnalib⁹: ⁊ rūtn̄ ad declarationē iusticie mee differā executionē sentētie mee: ut habeāt locū penitētie. ⁊ hoc est qō subdit: i Erūtq; dies ⁊c. Nō enī pōt dici ꝙ hic determinet temp⁹ vite hūane post diluuiū: qz multi diutius satis vixerūt post diluuiū: ut patet. j. xj. ca. Sz determinat temp⁹ a platione sentētie diuine vsq; ad execution̄e: in quo poterant penitere: ⁊ sz idem dicit Hiero. li⁹ de hebra. qōni. Itē patz ꝙ sz sinia fuit data. xx. annis anteq; noe generaret: qz inter primam ei⁹ generationē ⁊ inundationē diluuij fuerūt tm̄ centū anni: qz qngentorū annorū erat qñ cepit gnāre ut

tiaphet Cūq; cepissent hoies multiplicari sup terrā: ⁊ filias ꝓcreassent: videtes filij dei filias hominū ꝙ essent pulchre: acceperūt sibi vxores ex oibus quas elegerāt. Dixitq; deus: Non ꝓmanebit spūs me⁹ in hoie in eternū: quia caro est. Eruntq; dies illius centū viginti annoꝝ. Gigātes aūt erant sup terrā in diebus illis. Postq; enī ingressi sūt filij dei ad filias hominū: illeq; genuerūt. isti sunt potētes a seculo viri famosi. Videns aūt deus ꝙ multa malicia hominū esset in terra: ⁊ cūcta cogitatio cordis intenta esset ad malū oī tpe: penituit eū ꝙ hoiem fecisset in tra. Et ꝓcabo in futurū: ⁊ tactus dolore cordis intrinsecus: delebo inquit hoiem quē creaui a facie terre: ab homine vsq; ad aiantia: a reptili vsq; ad volucres celi. Penitet enī me fecisse eos. Noe vo inuenit grām coram dño. Hec sūt generationes noe. Noe vir iustus atq; ꝓfectus fuit in gnationibus suis: cū deo ambulauit. ⁊ genuit tres filios: sem: cham: ⁊ iaphet. Corrupta ē aūt terra coram dño: ⁊ repleta est iniquitate. Cūq; vidisset deus terrā esse corruptā: omnis quippe caro corruperat viā suā sup terrā: dixit ad noe: Finis vniuersе carnis venit coram me. repleta ē terra iniquitate a facie eorū: ⁊ ego disp̄dā eos cū terra.

dictū ē. ⁊ sexcentioꝝ annoꝝ tm̄ qñ diluuiū inundauit. ut habet. viij. ca. k Gigātes aūt erāt. i. pueri excedētes hoies in statura: ⁊ robusti viribus ⁊ incōpositi moribus. Nec valet qō. dictū ē tales fuisse genitos a demonib⁹ ꝓm vnā opinionē. qz etiā ꝓ diluuiū i q̄ deleti sūt hoies isti legunt fuisse gigantes: Deut. ij. ⁊. iij. ca. et. ij. Re. xxj. qui tñ fuerūt ab hoibus geniti. l Isti sunt ⁊c. ⁊. i. ab antiquo. m Viri famosi. s. male fame: qz raptores ⁊ luxuriosi. vnde sequit: n Videns ⁊c. ꝙtum ad multitudinē vitioꝝ. o Et cūcta ⁊c. Ex quo patet ꝙ peccabāt nō ex passione tm̄: sed ex certa malicia. p Omni tpe. ꝙtum ad cōtinuationē pectatoꝝ suoꝝ. q Penituit ⁊c. Penitētia aūt ⁊ dolor ⁊ cetere passiones nullo mō sunt in deo ꝓm rem: sed secūdū modū. ⁊ ideo dicit penituisse: qz ad modū penitentis se habuit volēs dissipare qō ꝓius fecerat. r Et ꝓcabo in futurū. ne multiplicarent talia mala. s Et tactus dolore cordis ⁊c. qz ad modū dolentis se habuit delendo hoiem quē formauerat ad imaginē suā. t Ab hoie vsq; ad aiantia ⁊c. qz peccata hoiuz facta fuerāt in terra: ideo ad detestationē criminis deleta sunt aialia que habitant in terra. v Ad volucres celi. qz accipiūt ibi pastū. pisces aūt habitātes in aquis nō sunt mortui ꝓ diluuiū: qz peccata hominū nō fuerūt facta in aquis. x Noe vo. hic ꝓsequit a generali sentētia diluuij noe cum filijs excipit. cū dicit: Noe vo ⁊c. Et causa subdit: y Noe vir iustus ⁊c. ⁊ ideo cū alijs nō perijt. z In gnationib⁹ suis. Hoc dupliciter exponit. Uno mō ad diminutionē laudis sue: ac si diceret. licz noe fuerit iustus ⁊ ꝓfectus in cōpatione ad hoies illius tpis: qui mali erant: tñ si fuisset tpe abrahe parū fuisset respectu ei⁹. Alio mō ad augmentū laudis iustus ⁊ ꝓfectus fuit etiā inter malos hoies q̄ ipsum nitebāt verbis ⁊ exēplis trahere ad malū. ⁊ iō multo maior ꝓfectionis fuisset si vixisset inē bonos. ⁊ hoc mō legat⁹ Greg⁹ dicit q̄ ad laudē ipsi⁹ loth dicit. j. xij. ca. q̄ habitauit i sodomis: qz inē hoies illos pessimos mundiciā seruauit. a Corrupta est ⁊c. ꝙtū ad carnalia peccata. b Et repleta est iniquitate. ꝙtū ad fraudes ⁊ rapinas. c Omnis quippe caro ⁊c. i. omnis hō: qz nō solū peccauerāt peccatis fornicationis ⁊ adulterij: sed etiā peccatis cōtra nām. Alio mō intelligit: omnis caro. qz etiā aues ⁊ aialia inordinate cōmiscuerāt se cū illis que nō erāt sui generis uel speciei. sequit: d Et ego disp̄dam ⁊c. q̄ ꝑ salsedinē aquaꝝ diluuij ipsa terra ꝓiurata est. Hebrei aūt dicūt ꝙ

tres palmi ꝛe ſupficie terre ꝑ aquas fuerũt talefacti ⁊ in aquam conuerſi. ⁊ ideo addiſ hic: cũ terra. a Fac tibi archã. hic ꝑiter cõſtructio arcꝫ precipiſ. cũ dicit;: Fac tibi. i. ad ſalutem tuã ⁊ alioꝝ qui tecũ ſũt ſaluandi. Archã. qz nõ fuit facta ꝑ modũ nauis: ſed ꝑ modũ arcꝫ quadrata latera habẽtis: tñ erant inequalia: ut dicek. ſ.

b De lignis leuigatis. i. volatis ⁊ cõplanatis

c Manſiunculas in archa facies. i. diſtinctiões ut diuerſa poſſint collocari diſtincte

d Et bitumine ⁊c.] Irã hebraica habet: pice. Qz autẽ fuit linita intrinſec⁹ ⁊ extrinſec⁹ hoc fuit ꝓpter magnũ impetũ aquaꝝ: ⁊ quia diu ſtetit i aqua. Naſculũ aũt in quo fuit poſit⁹ moyſes fuit tñ linitũ exterius: qz nõ diu ſtetit in aqua: nec etiã aqua i quã poſit⁹ fuerat erat ita ipetuoſa. Hebrei dicũt ꝙ hoc fuit ne malus odor picis noceret infanti interi⁹ poſito.

Fac⁽ᵃ⁾ tibi archã de⁽ᵇ⁾ lignis leuigatis. Manſiunculas⁽ᶜ⁾ i archa facies: ⁊ bitumine⁽ᵈ⁾ linies intrinſecus: ⁊ extrinſecus:] ⁊ ſic facies eã. Trecẽtoꝝ⁽ᵉ⁾ cubitoꝝ erit longitudo] archꝫ: quinquaginta cubitoꝝ latitudo: ⁊ triginta⁽ᶠ⁾ cubitoꝝ altitudo] illius. Feneſtrã⁽ᵍ⁾ in archa facies: ⁊⁽ʰ⁾ in cubito ꝓſũmabis ſũmitatem eius.] Oſtium⁽ⁱ⁾ aũt arche pones in latere.] Deorſũ⁽ᵏ⁾ cenacula ⁊ triſtega facies in ea.] Ecce ego adducã aquas diluuiũ ſup terram ut interficiã oẽm carnẽ in qua ſpũs vite eſt ſubter celũ: ⁊ vniuerſa que in terra ſũt ꝓſumentur. Ponãq⁹⁽ˡ⁾ fedus meũ tecũ:] ⁊ ingredier⁾⁽ᵐ⁾ archã tu ⁊ filij tui:] vxor tua: ⁊ vxores filioꝝ tuoꝝ tecũ: ⁊ ex cũctis aiantib⁹⁽ⁿ⁾ vniuerſe carnis bina induces in archã ut viuant tecũ maſculini ſexus ⁊ feminini. De volucrib⁹ iuxt⁹ gen⁹ ſuũ: ⁊ de iumẽtis in gnẽ ſuo: ⁊ ex oi reptili terre ſm gen⁹ ſuũ bina de oib⁹ ingredient tecũ ut⁽ᵒ⁾ poſſint viuere. Tolles⁽ᵖ⁾ igit tecũ ex oib⁹ eſcis que mandi pñt:] ⁊ cõportabis apud te: ⁊⁽ᵠ⁾ erũt tã tibi q̃ illis i eſcã.] Fecit igit noe oĩa q̃ precepat illi de⁹.

e Trecentoꝝ cubitoꝝ ⁊c.] Aliqui dicũt ꝙ iſti cubiti qui deſcribunt hic in fabricatiõe arcꝫ fuerũt geometrici: quoꝝ vn⁹ cõtinet nouem vſuales. Sed tunc occurrit dubiũ quõ edificiũ tante longitudinis ⁊ latitudinis poterat ſimul ꝓtiguari ⁊ ꝓſolidari. Hebrei aũt dicũt ꝙ fuerũt vſuales. Sed tunc occurrit dubiũ: quõ tot aialia ⁊ cibaria poterãt ibi collocari. Iſtud tñ dubiũ mihi videt minus q̃ primũ: qz cubitus vſualis tenet pedẽ ⁊ dimidiũ. i. tantã longitudinẽ quãta ẽ a cubito brachij vſq; ad manũ ſm aliq̃s. ſm alios ꝓ tenet duos pedes. i. tantũ ſpaciũ quãtũ eſt a cubito brachij vſq; ad ſũmitatem digitoꝝ: qõ eſt magis veriſimile iudicio meo. pedes etiã tpis illius erant multo maiores q̃ nũc: ſicut ⁊ boues erant maioris quãtitatis in mole ⁊ duratiõe. Hebrei aũt loco cubitoꝝ dicũt ylnaꝝ. ex hoc tñ loco ⁊ pluribus alijs ſcripture videt ꝙ ylna eoꝝ eſſet cubitalis longitudinis tñ.

f Et triginta ⁊c.] Dicũt aliq̃ ꝙ corp⁹ arcꝫ erat tante altitudinis ꝓter tectũ. Alij aũt dicũt ꝙ altitudo tecti hic iucludit.

g Feneſtram in archa facies. Hebrei aũt habẽt: lucernã. ⁊ dicũt aliq̃ ꝙ iſta lucerna erat lapis preciosus suo lumine illustrãs archã ſicut carbunculus. Alij aũt dicũt ꝙ fuit feneſtra cryſtallina ut lumẽ reciper⁹ ⁊ aquas ꝓhiberet. Sed quia videt difficile q̃ vna feneſtra ſufficienẽ illuminaret tantũ edificiũ: ⁊ maxie tot mãſionib⁹ diſtinctũ: ideo dicũt alij ꝙ erant ibi plures alie feneſtre: ſed vna erat maior ⁊ ꝓncipalior. ⁊ iõ de illa ſola fit hic mentio.

h Et in cubito ⁊c.] ab angulis arcꝫ ſupiorib⁹ tectũ ꝓcedebat ſeſe cõſtringendo: ita ꝙ in ſũmitate latera nõ diſtabãt niſi ꝑ cubitũ: ⁊ hoc erat ut pluuia deſcendẽs ſup tectũ extra archã deflueret facilius: ⁊ ut archa inter impetus vndaꝝ ſtaret firmi⁹.

i Oſtiũ aũt arcꝫ ⁊c.] Hic eſt pũct⁹ ſm hebraicã irãm. Oſtiũ enĩ arcꝫ nõ poterat cõuenienẽ poni i inferiori pte: qz archa fuit ꝓfundata inter aquas ꝑ duodecim cubitos ⁊ plus ut videbiſ inferi⁹. Item ſm expoſitores catholicos iſtud oſtium fuit in cõfinio habitatiõis animaliũ ⁊ aportꝫe: ita ꝙ oſtium erat ſupra duas manſiones.

k Deorſum cenacula ⁊c.] Hebraicus textus habet infima: ſecũda: ⁊ tertia: uel terna.

Ex hoc patet ꝙ li deorſũ coniũgit cũ irã ſequẽti, ſm eni iſtã litterã videt ꝙ in archa erãt tres manſiões aſcendendo vna ſuper alterã: ita ꝙ infima vocabatur ſentina uel ſtercoraria qz ibi feces deſluebãt: ⁊ iſta dicit fuiſſe ſimplex abſq; alia inẽcluſiõe. media aũt vocabat aportꝫa: qz ibi repoſita erãt victualia: ⁊ dẽ fuiſſe bicamerata: qz aliq̃ aialia viuunt herbis: alia fructib⁹: ⁊ ſõ in vna diſtinctiõe erant fruct⁹: ⁊ in alia herbe. Supior autẽ manſio qz maior erat: erat diſtincta duab⁹ interclusionib⁹: ⁊ ſic erãt ibi tria ſpacia. mediũ erat ꝑ boſ⁹ ⁊ auibus: duo aũt lateralia ꝑ aialibus mitib⁹ ⁊ imitib⁹: ut patet in figura ꝓma. Aliqui dicũt ꝙ iſte quinq; manſiones erant abſq; diſtinctiõe media vna ſup aliam ſm longitudinẽ ⁊ latitudinẽ arcꝫ: ut patz i figura ſecũda: Sciendũ tñ ꝙ quadratura but⁹ arcꝫ non pot bene figurari i plano: ſed figuraf vnũ latus ſm longitudinẽ: ⁊ alia tria latera ſupponenda ſunt ꝑ imaginationẽ ſuſpicientis. ſed prima expoſitio magis cõſonat hre in hebraico ⁊ latino.

l Ponamq; fedus ⁊c.] Non loquitur hic de federe qõ ꝓpigit cum noe ꝑ apparitionẽ iridis: ut habetur. ſ. ca. ix. ſed magi de federe ad conſeruandũ ipſum noe ⁊ ſocietatem ſuam a malis hominib⁹ illius temporis: dicebant eni ꝙ ſi videret eum velle intrare archam ipſum interficerent: ne ipſis morientib⁹ in diluuio ipſe remaneret. ⁊ hoc eſt qõ videt ſonare littera ſequens.

m Et ingredieris archam tu ⁊ filij tui. ſ. ſalui. cetera patẽt vſq; ibi:

n Ut poſſint viuere. Ex quo patet ꝙ piſces non erant ibi poſiti: qz ſaluati ſunt in aquis. peccata eni ꝓpter que dñs adduxit diluniũ ſup terram facta fuerunt in terra ⁊ non in aqua: ⁊ ideo piſces nõ fuerũt mortui ſicut alia aialia ⁊ aues.

o Tolles igit ⁊c.] Ad munitionẽ arcꝫ vſq; ad annũ integrum: qz ad tantũ temporis fuerunt in archa: ut patebit. ſ.

p Et erũt ⁊c.] Non tamẽ indifferenẽ ⁊ coiter: ſed ſingula ſingulis ſm conditionẽ nãe ſue: verũtñ tpe neceſſitatis bñ viuunt boues ⁊ aialia de cibis: quos alias non comederent.

Sequiſ prima ⁊ ſecunda figura de archa Noe.

Jrit^q dñs ad eũ. hic ꝑnter a Cap. vij. scribit status noe. & ꝓmo in diluuio exñte super terrã: secũdo in illo recedẽte. viij. ca. Circa ꝓmũ ꝓmo scribit noe ingress^m i archã. secũdo diluuij access^m sup terrã. ibi: Anno sexcentesimo vite noe. tertio diluuij excessus. ibi: Factũ est diluuiũ. quarto creature vinẽtis necessus ibi: Consũptaq^ est omnis caro. Circa ꝓmũ sic dicit: b Ingredẽ tu &c.] i. prepara te ad ingressum. q^z p^r septẽ dies ingressus est. ut dicit infra. c Ex omnib^9 aiantib^9 mũdis. Dicũt h aliqui q^ mũda & imunda dicũt hic ꝓ futuro. i. q^ distinguẽda sũt munda ab imundis p legẽ dandam tpe moysi. Hebrei aũt dicũt q^ ante legẽ fuit distinctio mundo^z & imundo^z: maxime q^tum ad oblationẽ & sacrificiũ: ut patz p illud q^d dicit^r ca. se. vbi dicit^r q^ noe obtulit sacrificiũ de aialib^9 mundis tm̃. vñ & aliqua legalia seruata sunt ante legem sicut de observatiõe sabbati. ut patz ẽ. ij. ca. & de ꝓhibitione esus sanguinis. ut patz. j. ix. ca. & de circũcisione: ut patz. j. xvij. ca. d Septena & septena. Ex hoc loco dicit Andreas q^ de aialib^9 mundis fuerunt xiiij. vij. masculi & vij. femelle. ex imundis ꝯo duo: masculus & femella. Et arguit hic ex textu: q^z ibi dicit. j. Ex omni q^d mouet^r sup terrã duo & duo ingressa sunt ad noe in archam. Et postea: & que ingressa sunt masculus & fẽa ex oi carne introierũt: & ideo ex hoc reprobat dictũ eo^z q^d dicũt q^ de aialib^9 mundis & auibus fuerũt septẽ tm̃ indiuidua sex ad multiplicãdũ p generationẽ. videlz tres masculi & tres femelle: septimũ aũt etiã fuit masculus ut haberet noe q^d offerret i exitu de archa: q^z ut arguit iste Andreas sic introisset septimũ indiuiduũ nõ cõbinatũ & masculo^9 sine femella. q^d videt^r ꝫ hrãm ꝓallegatã. Nec ut dicit oportuit addi septimũ ꝓpt oblationẽ fiendã: q^z sciebat noe q^ tamdiu starẽt in archa aialia & aues q^ ibi poterant ꝓlificare: & sic de fetib^9 & pullis poterat sacrificare. Sed dictũ istius Andree videt^r min^9 rõnabile q^ alio^z: q^z si de oibus mundis fuissent ibi. xiij. archa fuisset nimis occupata de tot aialibus & auib^9 & cibis eo^z. Item nõ fuerũt seruata indiuidua nisi ꝓpt multiplicationẽ & oblationẽ. ad multiplicationẽ aũt sufficiebãt tres masculi & tres femelle de q^libet spẽ mũdo^z: q^d etiã patz ex spẽ bũana: cui^9 multiplicatio erat ꝓncipalit^r a deo intẽta: & tm̃ nõ fuerit seruata nisi octo indiuidua: quatuo^r masculi: & q^tuo^r femelle: ꝓpt q^d videt^r inconueniẽs dicere q^ de aliqua alia spẽ aialis uel auis. xiij. sint seruata. Jtẽ q^d assumit de ꝓlificatione aialiũ & auiũ in archa. falsum est: q^z in archa nõ fuit coit^9 hominũ neq^ hestiar^z seu auiũ: sicut dicit Ra. sa. & alij hebrei & hoc ꝓpt vniuersalẽ tribulationẽ mundi. vñ Jone. iij. in tribulatione niniue dicit^r: Boues & iumẽta & boues & pecora nõ gustent quicq^: & nõ pascant^r: & aquã nõ bibãt. & de bobus hoc satis patebit p hrãm. j. ca. se. & de aialibus & de auibus idem ꝓbabile videt^r rõne predicta. Item q^d arguit de cõbinatiõe nõ valet: q^z licz fuerũt septem de mundis: fuit tm̃ cõbinatio sufficiẽs in qualibet spẽ & masculus & femina ad multiplicationẽ: nec aliud habet^r p hrãm precedentem. Jtẽ p hoc q^ hic dicit^r: Septena & septena. nõ arguit q^ fuerint. xiiij. de mũdis: q^z eadem rõne sequeret^r q^ fuissent. iiij. indiuidua de imundis: q^z de oibus gnãliter dicit^r: Bina & bina. & ideo dicendũ cũ aliis q^ fuerũt septẽ tm̃ de mũdis: sex ꝓ multiplicatiõe: & septimũ ꝓ oblatiõe. sequit^r: e Adhuc enim & p^r dies septẽ &c.] Jsti septem dies fuerũt dies luct^9 mathusalẽ. ut dicũt hebrei: de quo s. dictũ est: q^ mortu^9 fuit anno diluuij. voluit eni dñs eũ honorare ꝓpt iustitiã suam. & ideo noluit q^ inundaret diluuiũ donec trãsissent dies luct^9 eius. dicũt etiã q^ usti septẽ dies ꝓpter hanc cãm fuerũt additi ad eminũ s. tarãtũ. cxx. ãnorũ in ca. vj. ibi: Erũtq^ dies illi^9. cxx. annor^z. f Erat^q sexcentorũ annor^z. nõ q^ noe tunc cõpleuerit annũ sexcentesimũ: sed q^z inchoauerat. patz etiã ex hoc loco q^ edificatio arche duranit p centũ ãnos fere. tantũ eni tempus apposituũ est. ad oñendũ patientiã dei expectantis peccato^z pnitentiã: & admonentis eos de pnitentia p edificationẽ predictã & ipsius noe predicationem. g Et ingressus ẽ noe &c.] Separatim notant^r viri a mulieribus ingrediẽdo archã & ex diuino ꝓcepto. ad oñdẽdũ q^ ꝓdiu fuerũt in archa fuerũt separati ẽptum ad vtro^z: sicut patebit magis. j. b Anno sexcentesimo. &c.] Hic describit^r diluuij accessus super terrã: & ꝓmo ẽptum ad temp^9 cum dicit^r: Anno sexcentesimo. Apud hebreos due sunt opi. circa hoc quia Rabi eliezer & sui sequaces dicũt q^ iste est mensis octobris: qui hebraice nominat^r mareseban. dicunt eni q^ ꝓmus mensis anni est septembr in quo arbores sunt pfecte in suis fructib^9: q^z hic ꝓducte sunt a principio: ut patuit s. ca. j. Et ideo q^z mundus videt^r fuisse creatus in isto mense: ideo dicunt eũ esse primũ simplicit^r in anno: q^z in eo a principio inceperũt anni & menses. Ra. iosue & sequaces eius dicũt q^ ipse est aprilis: q^z martius qui hebraice nominatur nisan vocat^r prim^9 ꝓpter festa. vnde Exo. xij. precipit^r immolare phase. xiiij^o. luna ad vesperam primi mensis. Sciendũ tm̃ q^ marti^9 hebreo^z aliq̃ cõcurrit cum aprili nostro: & ideo aliq^ doctores nostri dicunt q^ aprilis est prim^9 mensis apud hebreos: & plen^9 de hoc dicetur Exo. xij. ꝓma aũt opinio cõis tenetur apud hebreos & rõnabiliter ut videt^r: q^z in aliquo genere aliquid bene notatur primũ: non q^z fit primũ simpliciter: sed ꝓpter aliquẽ notabilem euentũ: sicut. j. Macha. j. ca. primus annus alexandri magni vocatur primus ann^9 regni grecor^z ꝓpter facta notabilia alexandri: & tamẽ ante eũ fuerũt plures reges in grecia. ita etiã videt^r dici de martio q^ tunc sit notatus ꝓmus mensis apud hebreos ꝓpter exitũ eo^z de terra egypti in illo mẽse: & hoc videt^r hrã sonare Exo. xij. Dixit quoq^ dñs ad moysen: mensis iste vobis principiũ mensium primus erit in mensib^9 anni. ac si diceret. licz de ꝓterito non fuerit prim^9 notatus. de cetero tm̃ erit ex causa dicta. i Rupti sunt omnes fontes. nomine ruptionis vtit^r ad oñendum q^ istud diluuiũ non ꝓcessit ex causa naturali sed supnaturali: & ideo videndi sunt illi qui hui^9 diluuij volũt causam naturalem assignare dicentes: q^ causa fuit cõiunctio planetar^z humido^z in signis pluuialibus: ex qua cõiunctione factũ fuit istud diluuiũ: & eodem modo volũt assignare causam incendij futuri ante iudicium per coniunctionẽ planetarum calidorum in signis calidis. licz eni diluuiũ ꝓticulare in aliqua ꝑte terre causam habeat naturalem: generale tamen diluuiũ maxime in tanto excessu q^ quindecim cubitis transcẽdat cacumina montiũ. nõ ꝓteit naturaliter euenire. vnde & plus. ij. methau. dicit q^ cum vna pars terre que prius erat arida operiretur mari: alia pars in alia regione vbi erat mare discoopitur & sit arida. sed q^ tota terra

go noe omnia que mãdauerat ei dñs. Erat^q sexcento^z annorũ: q̃ diluuij aque inundauerũt sup terrã. Et ingressus est noe & filij eius:] vxor eius & vxores filio^z eius cum eo in archã ꝓpter aquas diluuij. De aiantib^9 quoq^ mundis & imũdis & de volucribus & ex omni q^d mouet^r sup terrã duo & duo ingressa sunt ad noe in archam masculꝰ & femina: sicut preceperat dñs noe. Cũq^ transissent septem dies: aque diluuij inundauerũt sup terrã. Anno^9 sexcentesimo vite noe mense secũdo] septimodecimo die mẽsis rupti sunt oẽs fontes abyssi

simul coopiatur aquis·ꝓm eũ impossibile videꝛ:nec ꝑtute aliqua naturali poteſt tantũ ex alijs elemẽtis cõuerti in aquã q̃ excedat capita montiũ·maxime in tanta altitudine. a Et cataracte celi.i.fenestre. Loquit̃ hic metaphoꝛice.nec loquit̃ ex celo stellato:ſed ex celo aereo vbi generant̃ nubes ⁊ pluuia. b In articulo diei illius. Articulus importat rem diſtinctam ⁊ manifestã. Deus enim fecit ingreſſum noe ex die clara ⁊ manifeſta:ad oſtẽdẽdũ q̃ poterat eum tueri a malis hominibus illius temporis qui cogitauerãt eum occidere. cetera patent vſq; ibi; c Et inclusit eũ dominꝰ extra. Noe enim intra archam exiſtens non potuit oſtiũ extra bituminare:⁊ iõ dominꝰ ſuppleuit quod homo non potuit·vnde ⁊ hebraica littera habet:Et clauſit dominꝰ ꝓ eo. d Factumq; eſt diluuiũ. Hic ponit̃ diluuij exceſſus:quia aſcendit vltra cacumina montiũ.⁊ patz littera vſq; ibi: e Porro archa ferebat̃ ſuper aquas. Non eſt intelligendũ q̃ tota archa eſſet ſuper aquas:ſed q̃rtum ad maiorẽ partem. duodecim enĩ cubitis ꝓfundata fuit intra aquas: ut videbit̃ in ſe. ca. f Quindecim cubitis altior fuit aqua ſup montes.eodẽ modo accipiendi ſunt cubiti ſicut ſ. g Cõſumptaq; eſt omnis caro. Hic conſequenter deſcribitur creature viuentis deceſſus:⁊ patet. b Et deleuit omnẽ ſubſtantiam.ſ. viuentem. ideo ſequit̃:Ab homine vſq; ad pecus.ſequit̃: i Remanſit autem ſolus noe. Ex hoc patet falſitas aliquoꝝ iudeorum dicentium q̃ og qui poſtea legit̃ rex baſan ꝓpter ſuam magnitudinem ⁊ fortitudinem euaſit diluuiũ. hoc enim dictũ manifeſte contradicit huic littere ac etiam precedenti·cum dicitur: Cõſumptaq; eſt omnis caro.⁊ ſequitur: Deleti ſunt omnes homines ⁊c. k Obtinuerũtq; aque ⁊c.] ſ.computando a principio inundationis diluuij vſq; ad diem qua aque ceperũt minui.ſ.poſt.cl. dies: ideo dicit̃ in textu ſe. Et ceperunt minui poſt.cl.dies. Raſa. dicit q̃ iſti.cl.dies computadi ſunt a fine deſcenſus pluuiaꝝ ita q̃ dies.xl. precedũt quibus facta eſt pluuia.⁊ ſic exponit obtinuerunt.ſ.in magnitudine ⁊ fortitudine ſua: ⁊ ſic ꝑm eũ a ꝓncipio inundationis vſq; ad incubationẽ decrementi aquarũ fluxerunt.cxc.dies.⁊ quod dicitur:Et ceperunt minui poſt.cl.dies exponit a fine deſcẽſus pluuiaꝝ.ſ.poſtq̃ aque obtinuerant in fortitudine ſua terram l Lapim.viij.

magne:⁊ cataracte celi aperte ſunt:⁊ facta eſt pluuia ſup terram quadraginta dieb⁹.⁊ quadraginta noctib⁹. Jn articulo diei illius ingreſſus eſt noe ⁊ ſem ⁊ cham ⁊ iapheth filij eius: vxor illius ⁊ vxores filioꝝ eius cum eis in archã. ipſi ⁊ omne aial ꝑm genus ſuũ: vniuerſaq; iumẽta in genere ſuo:⁊ oẽ qd̃ mouet̃ ſup terrã in gnẽ ſuo: cũcteq; volatile ꝑm gen⁹ ſuum. Vniuerſe aues omneſq; volucres ingreſſe ſunt ad noe in archam: bina ⁊ bina ex oi carne in qua erat ſpus vite. Et que ingreſſa ſũt maſcul⁹ ⁊ femina ex oi carne introierũt ſicut precꝑerat ei deus:⁊ inclusit eũ dñs de foris. Factũq; eſt diluuiũ q̃draginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctib⁹ ſup terrã:⁊ multiplicate ſũt aque ⁊ eleuauerũt archã in ſublime a terra. Vehemẽter enim inundauerũt:⁊ oĩa repleuerũt in ſupficie terre. Porro archa ferebat̃ ſuper aquas:⁊ aque preualuerũt nimis ſuper terrã: operticq; ſunt oẽs mõtes excelſi ſb vniuerſo celo: Quindecim cubitis altior fuit aqua ſup mõtes quos opuerat. Cõſumptaq; eſt omnis caro que mouebatur ſup terrã: volucrũ aiantiũ beſtiaꝝ: omniũq; reptilium q̃ reptãt ſup terrã. Vniuerſi homines ⁊ cũcta in quib⁹ ſpiraculũ vite eſt in terra: mortua ſunt. Et deleuit⁹ deus oẽm ſubſtantiã que erat ſup terrã ab homine vſq; ad pecus: tam reptile q̃ volucres celi.⁊ deleta ſunt de terra. Remanſit¹ aũt ſolus noe ⁊ qui cũ eo erant in archa. Obtinuerũtq; aque terrã centũ quinquaginta dieb⁹. VIII. Recordatus¹ aũt dñs noe cunctoꝝq; aiantium:⁊ omniũ iumentoꝝ que erãt cũ eo in archa:adduxit̃ ſpiritũ ſup terrã:⁊ minute ſũt aque:⁊ clauſi ſunt fontes abyſſi ⁊ cataracte celi ⁊ phibite ſũt pluuie de celo. Reuerſeq; ſunt aque de terra ꝓeũtes ⁊ redeuntes:⁊ ceperũt minui poſt centũ quinquagita dies.] Requieuitq; archa mẽſe ſeptimo:vicẽſimoſeptimo die mẽſis ſuper montes armenie.] At vo aq̃ ibãt ⁊ decreſcebãt vſq; ad decimũ menſem.] Decimo mẽſe apparuerũt cacumina montiũ. Et factũ eſt poſt quadraginta dies: q aperiens noe feneſtram archę quam fecerat dimiſit egreſſum ꝓbandi ſi aque ceſſaſſent ſuper terrã. r Qui exiuit non reuertebat̃ donec ſiccarentur aque ſuper terrã. Emiſit quoq; egreſſum columbam vt videret ſi iam aque ceſſaſſent ſuper faciem terre. Que non inueniens vbi requiesceret pedibus ſuis reuerſa eſt ad eum in archam. Aquas enim adhuc totius terre ꝑtẽdebat ſuperficies. Extẽdens manum ſuam tulit eam ⁊ intulit ad ſe in archam. Expectauit ergo adhuc alios ſeptem dies. Et rurſum emiſit columbam ex archa. At illa venit ad eum ſub veſperam portans ramum olive virentibus foliis in ore ſuo. Intellexit ergo noe quod cessaſſent aque ſuper terrã. Expectauit adhuc alios ſeptem dies. Et emiſit columbam que non eſt reuerſa vltra ad eum. Anno ſexcentesimo primo vite noe.primo mẽſe.prima die mẽſis ceperunt aque decreſcere ſuper terrã. Et aperiens noe tectum archę aſpexit. Et vidit aquas ceſſaſſe ſuper faciem terre. Exiuit ergo ⁊ vidit quod terra ſiccata eſſet. Sed ⁊ ſecundo mẽſe.vicẽſimoſeptimo die mẽſis ſiccata eſt omnis terra. Locutus eſt aũt dominꝰ ad noe dicens: Egredere. Circa primũ ſic ꝓcedit̃: quia primo ſupficies montium venudat̃. ſecundo terre planicies deſiccat̃ ibi:Cũq; tranſiſſent.xl.dies. Circa primũ ſic dicit:Recordatus autem dñs noe. Hec eſt ſic intelligendũ q̃ aliqua obliuio cadat in deũ: ſed ſcriptura loquit̃ ꝑm modũ noſtr̃ loquendi. dicit̃ enim aliquis alicuius obliuiſci q̃n eum non liberat a preſſuris preſentib⁹ cum poſſit:⁊ dicit̃ ipſius recordari q̃n incipit eum liberare. m Adduxit ſpiritũ ſuper terram.i.ventum ſiccum aquas diminuentẽ. vnde ſequit̃: n Et minute ſunt aque. verũtamẽ quia iſta diminutio non ſufficeret niſi oceanus ad ſuũ locũ rediret.ideo ſequit̃: o Reuerſeq; ſunt aque de terra. ſicut enim ꝓceptum dñi egreſſe fuerãt de oceano ſup terram: ita de terra regreſſi ſunt illuc. p Euntes ⁊ redeũtes. per hoc deſignat̃ fluctuatio aq̃rũ ⁊ quo tpe aq̃ inceperũt minui oñdit: q Et ceperunt ⁊c.] in quibus obtinuerũt terras: ut ſ. dictũ ẽ.⁊ computatur iſte numerus a ꝓncipio inundationis vſq; ad diẽ in quo ceperunt aque decreſcere ꝑm cõmunẽ opinionẽ. r Requieuitq; archa mẽſe ſeptimo.ſ. anni illius. s Vicẽſimoſeptimo die ⁊c.] hebr⁹ habet:Arrarat. Et dicũt q̃ non ſigt armeniam: ſed aliam terram cui⁹ mõtes ꝓtenduntur vſq; ꝓpe armeniã:⁊ iõ illi mõtes etiã vocant̃ mõtes armenie

Aduertendũ eſt hic q̃ in hebreo habet̃ .xvij. dies menſis.⁊ ꝑm hoc nõ poteſt accipi mẽſis ſeptimus ille qui eſt ſeptim⁹ in anno: q̃ a .xvij. die menſis ſecundi quo incepit diluuiũ vſq; ad .xvij. mẽſis ſeptimi euiſdẽ anni nõ fluxerũt .cl. dies ſed deficiunt tres vel duo ad min⁹:⁊ tñ oportet dicere q̃ aque ceperunt decreſcere anteq̃ archa requieſceret. quia aquis exiſtentib⁹ i fortitudine ſua archa ſup aquas deferebat̃ fluitãdo:⁊ ꝓ diminutionẽ aquaꝝ accepit fundũ ⁊ q̃eunt.⁊ ꝑm hoc ſeptim⁹ menſis hic eſſet accipiend⁹ a ſecundo menſe in quo incepit diluuiũ.⁊ iſte eſt octau⁹ mẽſis anni. Ad quoꝝ intellectũ ſciendũ q̃ iudei faciũt menſes ꝑ lunationes: due aũt lunatiões faciunt.lix.dies.⁊ ideo primũ menſem faciũt iudei.xxx.dier. ſecundũ aũt.xxix.dier.⁊ ſic ꝙſequent̃ de alijs decẽ eodem mõ cõbinando.⁊ q̃ moyſes ſcribebat iudeis: mẽſes ſunt hic accipiendi iſto mõ. Si aũt a.xvij. die menſis ſecundi cõputent̃ dies.cl. qui fluxerunt anteq̃ aque inceperũt decreſcere nõ inuenient̃ cõpleti xvij. dies menſis ſeptimi: accipiendo ſeptimũ menſem illi⁹ anni ſed deficiunt tres vel quatuor dies: ut patz conſiderando quantitatẽ menſiũ dictã. t At vo aque ⁊c.] non eſt intelligendũ q̃ ibi finierit decrementũ aquaꝝ ſimpliciter ſed tñ aquaꝝ que excedebant capita montiũ.ideo ſubdit̃: v Decimo enim menſe.ſ.anni. nõ enĩ pot hic accipi decim⁹ a ſecundo menſe: q̃ eſſet vndecim⁹ menſis anni: q̃ in lrã dicit̃ q̃ ab illa die qua apparuerũt cacumina montiũ.ſ.a ꝑma die decimi mẽſis expectauit noe.xl. dieb⁹

ꝛ postea ter septē dieb⁹: qui simul iuncti faciūt .lxj. mensis aūt .xi. ꝛ .cxij. illi⁹ anni nō faciūt nisi .lix. dies. ꝛ sic nō esset vērū qō dicit in lrā ꝙ post illos .lxj. dies p̄ma a die p̄mi mēsis anni sequētis noe apuit tectū arche ꝛē. a Prima die mensis ꝛē. ⁊ Et tunc p̄mo archa fuit tota extra aquā. Ex hō dicto ꝛ alijs p̄dictis pōt colligi quot cubitis archa intrabat aquam qñ aque fuerunt in fortitudine sua. patz enī ꝙ nō intrabat .xv. cubitis q⁹ aque i fortitudine sua excedebāt mōtes. xv. cubitj⁹ tm̄. ꝛ tūc archa ferebaf. i. fluctuabat super aquas. Si autē tūc itrasset aquā xv. cubitis: non fluctuasset quia fundus arcꝛe capita montiū tetigisset: ꝛ ex hoc patz ꝑ̄ter ꝙ tātum p̄cise archa intrabat aquam quātū aqua excedebat mōtes qñ archa p̄mo requieuit sup montes. Ad hoc videndū accipiendū est temp⁹ a p̄mo die quo ceperūt aq̄ vcrescere vsq; ad diem quo apparuerūt p̄mo capita montiū. q: tunc diminute sunt aque .xv. cubitis quib⁹ excedebant montes. Dicit aūt in lrā ꝙ aque ceperūt minui post cl. dies: qui accipiendi sunt a p̄ma die inundatiōis aquar⁹ ꝛ cōplere fuerunt septimo mense. xix. die inclusiue. ꝛ sic in vicesima die septimi mēsis ceperunt aque vcrescere. Dicit in lrā ꝙ vecimo mense prima die mensis apparuerunt etiā capita mōtiū. Ex quo p̄z ꝙ tūc p̄mo completū est vcrementū .xv. cubitoꝝ quib⁹ aque montiū cacumina excedebant. a vicesima aūt die inclusiue mensis septimi vsq; ad primā diem vecimi mensis fluxerunt septuaginta dies q̄ si diuidant⁹ p̄. xv. qui est numerus cubitoꝝ predictoꝝ assignant vcremento cuiuslibet cubiti quatuor dies ꝛ dimidia ꝛ sexta pars vnius diei. Item dicit in littera ꝙ mense septimo. xxvij. die mensis requieuit archa sup montes. Ex quo patet ꝙ a principio vcrementi aquarum vsq; ad requiem arcꝛe fluxerunt tm̄ octo dies: in quibus aque vcreuerant duobus cubitis fere ꝑm predicta. Ex quo cōcluditur ꝑm predicta ꝙ archa intrabat aquā .xiij. cubitis ꝛ parū plus. Et ista ꝓbatio ꝓcedit ꝑm textū nostre trāslationis: ut patet ex predictis. Si aūt ꝑm litteram hebraicā que habet: Septimo mense. xvij. die mensis requieuit archa procedatur: oportet accipe mensem septimū nō solum qui est septimus in anno: sed qui est septimus a secundo mēse anni: in quo incepit diluuiū: ut dictū est ō. ꝛ iste est mensis octauus anni: ꝛ tunc a principio vcrementi aquarum vsq; ad requiem arcꝛe fluxerunt dies. xxvij. in quib⁹ ꝑm predicta aque vcreuerūt sex cubitis: imꝑfecte tamen: ꝛ ꝑm hoc archa intrabat aquam nouem cubitis ꝛ parum plus. in toto autem isto processu accipiunt menses ꝑm acceptionem iudeoꝝ: ꝛ sic vtrent accipi. sed quomodo accipiātur iam dictum est. supponitur etiam ꝙ aque qualibet die vcrescebāt equaliter: qō est satis ꝓbabile. b Cūq; trāsiissent quadraginta dies. Dic consequenter vscribit quomodo terre planicies fuit vsiccata per vlterius vcrementum aquarum. Cūq; transiissent quadraginta dies. ab apparitione capitum montium: c Aperiens noe fenestrā arcꝛe. non fuit ostium ꝙ quod ingressi sunt bnes ꝛ aialia sed fenestra vc qua ō. dictum est. d Dimisit corum. ꝛ hoc fuit vndecimo mense anni. e Qui egrediebatur ꝛē. ⁊ Scōm cōmunem exp̄sitionem non est intelligendū ꝙ reuersus sit ad noe aquis vsiccatis: sed remansit apud cadauera. ut coīter dicitur: ꝛ est similis modus loquendi Matth. j. vc Joseph ꝛ Maria. vbi dicit: Et non cognoscebat eam donec pperit filium suū primogenitū: nō ꝙ postea cognouerit. In hebreo dr: Qui egrediebaf exiēs ꝛ reuertens. ꝛ hoc idē dicit Hiero⁹ in li⁹ vc hebraī questio. quod exponunt hebrei dicentes ꝙ corꝰ emissus vc archa nō fecit legationē suam prout noe intendebat. sed magis extra archam volitabat querens reingredi archam. causam autē huius assignant aliqui hebrei. s. ꝙ corꝰ habebat noe suspectū vc femella sua. Ex quo patz in eis cecitas magna qui tam absurda dicunt ꝛ credunt: imo etiam in hoc sibi cōtradicunt. dicunt enim ꝛ satis apparet ex textu ꝙ coitus fuit simpliciter interdictus a deo intra archam. Sz q: trāslatio quam habemus vc emissione corui videf cōtraria hebraice littere: ideo pōt sic concordari: Qui egrediebatur ꝛ non reuertebaf. ut p hoc exp̄imatur intentio noe. ad hoc enim eum mittebat ut p suū reditū haberet aliquod signum vc siccatione aquarum. sed q: non iuit ꝑm intentionē noe sed magis reuersus est statim nullo signo apportato: ideo littera hebraica sacrum corui exp̄imit cum dicit: Qui egrediebatur exiens ꝛ reuertens. sed ꝑm hoc dictum nō remansit apud cadauera. sed quia aque adhuc erant super totā terram planam: ut dicitur infra: regressus est ad archam ut haberet pastum. f Emisit quoq; columbam. quia corꝰ nō fecerat legationem suam. g Que cum non inuenisset vbi requieseret pes eius. hoc videtur falsum: quia iam ante apparuerant cacumina montium. sed dicendū ꝙ ex diutina mora aquarum super terram: terra non erat vsiccata adhuc sed erat quasi lutum in quo non libenter quiescit columba. h Aque enim erant super vniuersam terram. s. planam: quia iam ante cacumina montium discooperta erant. i Expectatis autem vltra septem diebus alijs. Ex quo patet ꝙ quatuordecim dies transierunt ab emissione corui. k Portans ramum oliue. in signum vsiccationis terre. sequitur: l Sexcentesimo primo ānō vite noe ꝛē. ⁊ quia iam non apparebant in superficie terre. ideo sequitur: m Vidit q; ꝙ exiccata esset superficies terre. s. ab inundatione aque: Verūtamen terra nō erat adhuc ita sicca ꝛ solida: ut esset apta ad ingressum animaliū ꝛ hominū: ideo sequitur: n Mense secundo septimo ꝛ vicesimo die mensis arefacta est terra. i. perfecte vsiccata ꝛ aptata ad ingressum animalium ꝛ hominū. o Locut⁹ est autem dñs ad noe. Postq; vscripsit diluuij recessum: hic consequenter vscribit ipsi⁹ noe egressum: vbi sic ꝓceditur. quia primo vscribitur obedientia egredientis: secundo vsuorio offerentis ibi: Edificauit autē noe. Circa primū dicitur sic: p Egredere ꝛē. sicut enim ingressus fuerat archam vc mandato dñi: ita ad egrediendū expectauit eius mandatū. Egressus est autē noe anno reuoluto eadem die qua ingressus fuerat: qō ꝓbatur sic. quia sexcentesimo anno vite sue mense secundo: vecimaseptima die mensis ingressus est archam: ꝛ anno reuoluto illa dies fuit. xxvij. mensis secundi: in qua dicitur exisse: quia annus solaris excedit annū lunarem in xj. diebus. Judei autem faciunt menses p lunationes: ꝛ sic accipiunt hic ut dictum est. q Tu ꝛ vxor tua. In ingressu arcꝛe dixit: Tu ꝛ filij tui. separando viros a mulieribus: in exitu cōiungit vxorem cum viro ut ex modo loquendi ostendatur ꝙ sicut in ingressu arcꝛe concubitus fuit ꝓhibitus: ita in exitu fuit

Ät illa venit ad eum ad vesperam: portās[k] ramū olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo noe ꝙ cessassent aque sup terrā. Expectauit[l] ꝙ nihilominꝰ septem alios dies: ꝛ emisit columbā: q̄ nō est reuersa vltra ad eū. Jgit sexcētesimo primo[m] anno vite noe p̄mo mense p̄ma die mensis iminute sūt aq̄ sup terrā. ⁊ Et aperiens noe tectum arche aspexit vidit q;[n] ꝙ exsiccata eēt sup facies terre. ⁊ Mense[n] secūdo septimo ꝛ vicesimo die mensis arefacta est terra. ⁊ Locut⁹[o] est aūt dñs ad noe dicēs: Egredere[p] vc archa tu[q] ꝛ vxor tua: filij tui ꝛ vxores

laxatus ⁊ imposit⁹. vnde sequitur: a Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Nec istud referē ad boues tm̄ sed etiam ad aialia ⁊ aues quoꝝ egressum preceperat. ⁊ sic patet q̄ etiā brutis tunc relaxatus est coitus: qui ante fuerat ꝓhibitus. b Egressus est ergo noe. obediens mandato dei. c Edificauit aūt noe. Hic consequenter describit ipsius noe deuotio: p hoc q̄ obtulit sacrificium deo gratias agens de sua liberatione. d Odoratusq̄ est dñs. In hoc oñditur acceptatio diuina: ⁊ p cōsequens noe bonitas ⁊ deuotio declaratur. qz tales oblationes non erant accepte deo nisi ex fide ⁊ deuotiōe offerētiū: ⁊ qz ꝑpē gratitudinē i aliquo bñficio dō meretur aliud bñficiū: iō p⁹ bñficiū liberationis datur beneficium assecurationis: cū dicit: e Nequaq̄ vltra ⁊c. ¶ eam generaliter dissipādo p diluuiū. f Propē boues. i. ꝓpter peccata hominū. ⁊ causa subditur: Sensus enim ⁊ cogitatio ⁊c. sequit. g Cunctis diēb⁹ semētis ⁊ messis. ꝑm beda hic diuiduntur sex tpa ⁊ cuilibet tpi duo mēses attribuūt. Tpi sementi attribuit medietas septembris ⁊ totus octobr ⁊ medietas nouembr. Tempori frigoris assignatur medietas nouembris ⁊ totus decembr ⁊ medietas ianuarij. Tempori hyemis medietas ianuarij ⁊ totus februarius ⁊ medietas martij. ⁊ ꝑm eos grauius est tempus frigoris q̄ hyemis. Tempori messis attribuit medietas martij. tot⁹ aprilis ⁊ medietas maij. In terris enim calidis aliqua tempestiua incipiunt colligi circa finē martij ⁊ maxime ꝑm mense iudeoꝝ: qz primꝰ mensis hebreorum cui correspondet martius semp cōcurrit cum aliqua parte aprilis ⁊ aliquando fere totus includitur. Tempori estatis attribuitur medietas maij ⁊ totꝰ iunius: ⁊ medietas iulij. Tempori estus attribuit medietas iulij ⁊ totus augustꝰ: ⁊ prima medietas septembris. ⁊ est tempꝰ est⁹ grauius in calore q̄ tempus estatis: ⁊ ideo sic notatur. sicut ⁊ de frigore ⁊ hyeme dictum est in cōtraria qualitate. h Non ⁊ dies. ista circueunt omnia tpa. i Non requiescent. i. predicta non cessabunt de cetero ꝓpter diluuiū sed deducent ꝑm ordinem suum. k Cap. ix.

Benedixitq̄ deus noe. Hic consequenter describitur status noe post diluuiū: ⁊ primo q̄tum ad dei beneficium: secundo q̄tum ad ipsius exercitium. ibi: Cepitq̄ noe vir agricola. Circa primū primo describitur dei beneficium q̄tum ad collationem boni: secundo q̄tum ad amotionem mali. ibi: Hoc quoq̄ dixit deus ad noe. Circa primū describitur primo beneficium ipsius dei erga noe ⁊ filios eius in spiritualibus. cū dr: Benedixitq̄ deus noe ⁊ filijs eius. gratiam suā in eis augmentando. Secūdo tangunt dei beneficia in tpalibus: ⁊ primo q̄tū ad conseruationē speciei que est p generationē. cum dicit: Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Secundo q̄tum ad presidentiam dominij super bruta. cum subdit: Et terror vester ⁊c. ¶ non tamen sic est intelligendum q̄ ipsi ⁊ filijs eius sit datum tantū dominiū super animalia: sicut habebat adam in statu innocētie. sed quia sunt domesticabilia per hominē ⁊ naturaliter timent faciem hominis. Tertio tangitur beneficium dei q̄tum ad conseruationē indiuidui p nutritionē. cum dicitur: m Oēs pisces maris ⁊c. tunc enim cōcessit eis deus q̄ possent vesci piscibus ⁊ carnibus duplici rōne. Una qz terra p diluuiū fuit peiorata. ut dictū est supra: ⁊ ideo terrenascentia nō sunt ita nutritiua sicut ante. Secunda qz natura humana facta est fragilior. ⁊ iō cōcessus est eis victꝰ lautior. vnde sequit n Quasi olera ⁊c. ¶ i. sicut homini primo concessi vesci omnibus terrenascētibus: ita vobis cōcedo vesci piscibus ⁊ carnibꝰ o Excepto q̄ carnē cū sanguine non comedetis. Ab illa generalitate istud excipitur: ⁊ exponit iudeus vno mō sic: Carnē cum sanguine. i. membrū abscisum de animali viuo: qz istud videt crudele ⁊ inhumanū. Alio mō ut p hoc intelligat ꝓhibitū strangulatū submersum ⁊ p se mortuū: ⁊ huiusmōi qđ moritur absq̄ sanguinis effusione. Tertio mō intelligit ut per hoc intelligat ꝓhibitus esus sanguinis sepatim a carne: ac si diceret: Carnem cum sanguine ⁊c. i. licz esus carnium sit vobis cōcessus: non tamen esus sanguinis. Quarto modo sic exponit Leuit. xvij. q̄ si aliquid accipetur venatione uel aucupio ꝓius veteret effundi sanguis q̄ comederet. Et rō huius exceptionis subditur: p Sāguinē eni aiaꝝ vraꝝ. i. corporum animatoꝝ q Requirā de manu cunctaꝝ bestiarū ⁊c. ¶ qđ exponitur dupliciter: vno modo qz deus requirit vltionem de homicidio: non solum si fiat manu hominis imediate sed etiam si fiat mediantibus bestijs sicut tyranni tradebant martyres bestijs deuorandos. Alio modo ut homo non solum puniatur propter homicidium. sed etiā bestia si interficiat hominē. propē facti horroꝛē: q̄uis animal brutum peccare non possit. vnde ⁊ Leuit. xx. dicitur: Qui cū iumēto ⁊ peccore coierit morte moriat: pecus q̄ occidite. r De manu viri ⁊ de manu fratris eius ⁊c. Hoc similiter dupliciter exponitur. vno modo sic: De manu viri. i. fortis ⁊ audacis. Et de manu fratris. i. q̄tumcunq̄ ꝓpinqui. ut per hoc ostendatur q homicida non euaret diuinam vltionem nec propter fortitudinem suam: nec propter propinquitatem. Alio modo ut per hoc intelligatur pena homicidij voluntarij. cum dicitur: De manu viri. ⁊ casualis seu fortuiti. cum dicitur: Et de manu fratris eius. i. de manu illius qui diligebat occisum tanq̄ fratrem proprium: quia etiam talis homicida lege punitur, deberet enim fugere ad vnam ciuitatem refugij: ⁊ sic manere quasi exul a ciuitate sua vsq̄ ad mortem sūmi sacerdotis: ut habetur infra Numeri. xxv. capitulo. s Quicūq̄ effuderit humanum sanguinem. scienter ⁊ a proposito. t Fundetur sanguis illius. Et ratio sumitur propter dignitatem nature humane. cum subditur: u Ad imaginem dei quippe factus est hō. ⁊ patz.

filiorum tuorum tecum: cūcta animātia que sunt apud te: ex omni carne tam in volatilibus q̄ in bestijs ⁊ vniuersis reptilibus que reptant super terram educ tecum: ⁊ egredimini sup terram. Crescite ⁊ multiplicamini super eam. Egressus est ergo noe ⁊ filij eius: vxor illius ⁊ vxores filiorum eius cum eo. sed ⁊ omnia aiantia: iumēta ⁊ reptilia que reptant super terram ꝑm genus suū: egressa sunt de archa. Edificauit autē noe altare dño: ⁊ tollēs de cūctis pecoribus ⁊ volucrib⁹ mūdis: obtulit holocausta super altare. Odoratusq̄ est dominus odorem suauitatis ⁊ ait ad eum: Nequaq̄ vltra maledicam terre ꝓpter boues. Sēsus enim ⁊ cogitatio humani cordis in malū prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur vltra peutiam oēm aiam viuentem sicut feci. Cunctis diēb⁹ terre sementi ⁊ messis: frigus ⁊ estꝰ estas ⁊ hyems: nox ⁊ dies nō requiescent. Cap. ix.

Benedixitq̄ deus noe ⁊ filijs eius: ⁊ dixit ad eos: Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā: ⁊ terror vester ac tremor sit sup cuncta aialia ¶ terre ⁊ sup oēs volucres celi cū vniuersis que mouentur sup terrā. Omnes pisces maris manui vestre tradi/ti sunt: ⁊ omne qđ mouet ⁊ viuit: erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia ¶ excepto q̄ carnē cum sanguine nō comedet. ¶ Sanguinem enim animaꝝ vestrarū requirā de manu cunctaꝝ bestiarum: ⁊ de manu hois. ¶ De manu viri ⁊ de manu fratris eius requiram aiam hois. Quicūq̄ effuderit humanū sanguinē: fundetur sanguis illius. Ad imaginem dei quippe factus est homo. Vos aūt

a Hec quoq; dixit deus ad noe. Hic p̄sequenter describit dei beneficium erga noe & posteros eius q̄tum ad amotionē mali: licz enim iam assecurasset eos de diluuio amplius non futuro p̄ verbum: hic amplius assecurat p̄ sensibile signum: videlz p̄ apparitionem iridis temporibus pluuiosis & p̄z littera vsq; ibi: b Et recordabor federis &c. non quia obliuio cadat i deo ut ſ. dictum est sed dicitur recordari alicui⁹ quādo subuenit ei: q; sic subueniendo se habet ad modum recordantis ipsius. c Hoc est signum federis. tunc enim⁹ fecit apparere iridem: & ostendit ipsi noe: ut de cetero cognosceret illud signum cum sua posteritate. Circa hoc autē queritur quomodo iris sit signū federis cum p̄cedat ex causa naturali. & dicunt aliqui q̄ vsq; ad diluuiū non fuerat pluuia nec iris apparuerat: sed hoc nō videtur rationabiliter dictum. cum pluuia fiat ex dispositione aeris & motu stellarum: & iste cause multo tempore precesserant: p̄ter q̄d non est verisimile quin & effectus consecutus fuisset multis vicibus: & ideo alij dicunt q̄ licz precessissent nubes & pluuie: non tamen fuerant nubes in tali dispositione q̄ ibi generaretur iris: quia ad generationē iridis requiritur nubes densa: & ante nubem densam nubes rorida: ut habetur iij. methau. quia iris generatur in nube per modum speculi: vbi requiritur receptio in rorazione & terminatio in densitate nubis: sicut in speculo requirit perspicuitas vitri: & densitas plumbi terminans. Dicunt igitur q̄ primo facta est talis dispositio quando deus ostendit ipsi noe iridem. sed hoc non videtur verum: quia ſm Aug⁹. deus res quas condidit sic administrat ut eas p̄prios motus agere sinat: & ideo cum talis apparitio fiat ex causa naturali nō est verisimile cum multotiens p̄cesserit eius causa quin & p̄ consequens effectus concomitabatur. vnde idem inconueniens est negare q̄ pluuia ante diluuiū fuerit & q̄ iris apparuerit. ut videtur. Supposito igitur q̄ apparuerit ante diluuium. Dicunt aliqui q̄ nihilominus post diluuium est datum in signum diluuij non futuri: nec est signum ad placitum ut nomina significant res: sed est signum naturale sicut digestio vrine est signum future sanitatis: vel mortis non future ex illa egritudine. Ad cuius intellectū p̄mittunt modum generationis iridis: quia non generatur tempore multum sicco nec multum pluuioso: eo q̄ generatur in nube rorida opposita ipsi soli: & hoc quādo sunt vapores in aere sufficientes ad generationem talis nubis: non tamen sunt in tanta abundantia: quin calor solis possit eas devincere: sic q̄ non sequitur ex eis magna pluuia: & ideo est signum naturaliter significans diluuiū non futurum de propinquo: quia sigt remotionem diluuij de p̄pinquo futuri. ſ. remotionem vaporum in tanta multitudine q̄ inde possent generari pluuie in tanta abundantia q̄

creſcite & multiplicamini: & ingredimini super terram: & implete eā. Dixit⁹ quoq; deus ad noe & ad filios eius cum eo. Ecce ego statuā pactū meū vobiscū & cum semine vestro p⁹ vos: & ad omnē animā viuentem: que est vobiscū tam in volucribus q̄m in iumentis & pecudibus terre: cunctisq; q̄ egressa sunt de archa & vniuersis bestijs terre: Statuā pactū meū vobiscum: nequaq; vltra interficietur omnis caro aquis diluuij: neq; erit deinceps diluuium dissipans omnē terrā. Dixitq; deus: Hoc ē signū federis q̄d do inter me & vos & ad omnē animā viuentem que est vobiscum i generationes sempiternas. Arcū meum ponam in nubib⁹ celi & erit signum federis inter me & inter terram. Cūq; obduxero nubibus celū apparebit arcus meus in nubibus & d recordabor federis mei q̄d pepigi vobiscum: & cū omni anima viuēte q̄ carnē vegetat: & non erunt vltra aque diluuij ad delendam vniuersam carnē. Eritq; arcus meus in nubib⁹ & videbo illū & recordabor federis sempiterni: q̄d pactū est inter deum & omnē animā viuentem vniuerse carnis que ē super terram. Dixitq; dñs ad noe: Hoc est signū federis q̄d constitui inter me & omnē carnem sup terram. Erant⁹ ergo filij noe: q̄ egressi sūt de archa sem cham & iapbet. Porro⁶ cha ipse ē pater chanaan. Tres isti filij sunt noe & ab his dissemi natum est omne genus homi nū sup vniuersam terram. Cepitq; noe⁷ vir agricola exercere terram: & ⁸ plantauit vineam. Bibensq; ⁹ vinū inebriatus ē: & ¹⁰ nudat⁹ iacuit in tabernaculo suo. Q̄d cū vidisset cham pat

sequatur diluuij inundatio: verūtamen q̄ talis dispositio aeris non semper durat: ideo vna apparitio non est signum diluuij de cetero nō futuri: sed apparitio continuata per frequentē apparitionem: & ideo dicunt q̄ ante diluuiū non fuit signum diluuij non futuri: quia talis apparitio fuit interrupta magno tempore ante diluuiū. Sed hoc dictū videtur esse cōtra veritatem & cōtra textum. accipit enim causā diluuij partialem. p̄torali: scilicz q̄ pluuie fuerit & possint esse tota causa. q̄d est falsum: quia diluuiū generale de quo ē questio non potest causari naturaliter. ut dictū est ſ. vij. ca. Item cōtra tex. qui causam diluuij actiuam attribuit virtuti diuine ex influentia speciali: & materialem principalem aquis oceani virtute diuina eductis sup terram & multiplicatis vltra cacumina montiū xv. cubitis. vnde supra vj. ca. dixit dominus: Ecce adducam aquas diluuij super terram. q̄tum ad causam efficientē. & vij. ca. q̄tū ad cām mālem dicit: Rupti sūt omnes fontes abyssi magne: & cataracte celi aperte sūt. Ex quo patet q̄ causa materialis & p̄incipalis fuerūt aque oceani. Patet igitur q̄ apparitio iridis nō potest esse signum naturale diluuij generalis nō futuri: cum non sit signū remotionis cause nisi materialis tm̄: nec adhuc materie principalis: sed secundarie: ut patz ex textu: & ideo dicendum q̄ est signum magis ad placitum: scilz ex ordinatione diuina inceptum deus ordinauit q̄ apparitio iridis de cetero esset signum rememoratiuum pacti uel federis ipsius dei facti ad noe q̄ diluuiū de cetero non induceret generaliter terram disperdens sicut dicitur in textu: Eritq; arcus meus in nubibus & videbo illum & recordabor federis &c. Ex quo patz q̄ ante diluuiū non fuit in signum huius licz apparuerit: quia tale pactum uel fedus non erat adhuc institutum: sed pacto facto deus instituit apparitionem iridis siue ipsam iridem de nouo in signum huius pacti uel federis: licz iris sit res naturalis & ante diluuium fuerit: sicut aliquando contingit in humanis q̄ lapis magnus qui diu stetit in aliquo loco immobilis de nouo statuitur in signum alicuius distinctionis utpote hereditatum uel regnorum. d Erant ergo filij noe. istud ponitur per quandā recapitulationem & ut exprimatur quod sequitur: e Porro cham. ipse est pater chanaan. istud specialiter exprimitur eo q̄ domin⁹ daturus erat filijs israel terram chananeorum. f Cepitq; noe vir agricola. Hic describitur status noe post diluuiū q̄tum ad exercitium: erat enim terra per diluuiū peiorata: ut ſ. dictum est: & ideo indigebat diligentiori cultura. g Et plantauit vineā. licz enim esset producta a terra. erat tamen quasi siluestris dimissa. & ipse diligentius coluit. h Bibensq; &c.] ignorabat enī fortitudinē vini que prius erat inexperta. i Et nudatus &c.] .i. discoopertus in partibus inferioribus: q̄d cum vidisset cham pater chanaan. hic nominatur chanaan: quia ſm aliquos ipse primo vidit & patri suo cham indicauit. ſm alios quoniam hic agitur de malicia ipsius cham qui irreuerenter se habuit ad patrem: ideo fit mentio hic de filio eius chanaam: qui secutus est malos mores patris: & tantum creuit malicia in posteris q̄ postea interfecti sunt de mandato domini. & terra eorum data est filijs israel.

chanaan: verenda[a] scilz patrj sui esse nudata: Jnūciauit[b] duobus fratribus suis J foras. At ẏo sem ⁊ iaphet palliū imposuerūt humeris suis: ⁊ incedentes retrorsū: operuerūt verenda patris sui. Faciesq; eorum auerse erāt: ⁊ patris viriliano videruūt. Euigilans aūt noe ex vino cum didicisset que fecerat ei filj[c] suus minor. ait: Maledictus[c] chanaan: seruꝰ seruoꝝ erit fratribus suis. dixitq; Benedictus[d] dñs deus sem: sit chanaan seruus eius. Dilatet[e] deus iaphet ⁊ habitet[f] in tabernaculis sem: sitq; chanaan seruus eius. Vixit aūt noe post diluuiū trecentis quinquaginta annis: ⁊ impleti sunt omnes dies eius nongentoꝝ quinquaginta annorū: ⁊ mortuus est. x

Hec sūt[g] gnātiones filioꝝ noe: sem: chā ⁊ iaphet. Natiq; sūt eis filij p[h] diluuiū. Filij iaphet[b]: gomer[i] ⁊[m] magog: ⁊[l] madai: ⁊[m] iauā ⁊[n] tubal: ⁊[o] mosoch ⁊[o] thyras. Porro filij gomer: asseneç ⁊ riphat ⁊ thogorma. Filij[q] aūt iauā: helisa ⁊[r] tharsis cethim ⁊ dodanim. Ab his[s] diuise sunt insule gentium in regionibus suis vnusquisq; ꝓ lingua sua J ⁊ familias suas in nationib[t] suis. Filij autem cham: chus ⁊[u] mesraim ⁊ phuth[x] ⁊[y] chanaan. Filij autē[z] chus: saba euila[a] ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabatacha. Filij regma saba ⁊ dadan. Porro[b] chus genuit nemroth. Ipse[c] cepit esse potens in terra: ⁊[c] erat robustus venator coram[c] dño. Ab[f] hoc exiuit puerbiū: Quasi[g] nemroth robustus venator coram dño. Fuit[h] aūt principium regni eius babylon: ⁊[i] arach ⁊ achad ⁊[k] chalanne in terra sennaar. De terra[l] illa egressus est assur: ⁊ edificauit[m] niniuen: ⁊

a Verenda ⁊c. J Et hoc patet qꝺ hoīes adhuc non vtebantur femoralibus: sed postea inuenta sunt. primo a quadam muliere q̄ vocata fuit semiramis: ut habet in hystoria scolastica. b Nūciauit ⁊c. J ut incitaret eos ad verisionem patris: sed ipsi econtrario voluerunt eum honorare. eius turpitudinem tegendo. ideo sequitur: At ẏo sem ⁊ iaphet ⁊c. Et patet littera vsq; ibi: c Maledict[o] chanaan, maledixit patri i filio: q2 filius istud flagitiū inceperat. ut dictū est ſm aliquos. uel aliter ut per hoc ostendatur qꝺ ipse cham non solū esset maledict[o] in persona sua: sed qꝺ etiam ista maledictio ad suos posteros veniaret: ⁊ quia sicut irreuerentia paterna meret maledictionē ita reuerentia benedictionē. ideo subditur: d Benedict[o] dom̄in[o] ⁊[e] sem. vidit enim in spiritu qꝺ cultus vn̄[i] dei remāsurus erat in filijs sem: alijs ad idolatriā declinantibus: qō non potest fieri sine gratia dei speciali: ideo in benedictione ipsius sem benedixit domino. per hoc etiā qꝺ preponit in hac benedictione ipsū sem ipsi iaphet. ostēdit qꝺ sem fuit principalis in reuerentia patris. ⁊ induxit ipsum iaphet ad hoc. e Dilatet deus iaphet. per hoc oſtendens qꝺ esset dilatandus in multitudine prolis. f Et habitet in tabernaculis sem. Jstud exponit dupliciter: vno mō ut referat ad ipsū deū: ut sit sensus: ꝑ quis iaphet sit dilatandus in multitudine gentiū ab eo descendentiū. tñ non habitabit deus in eo qꝺ verū ⁊ spālem cultū: sed in ipso sem: q2 a filijs ab eo descendentib[o] factū est tabernaculum federis tpe moysi: ⁊ templū tempore salomonis in quib[o] dicit deus habitasse. Alio mō ut referat ad ipsum iaphet: ut sit sensus qꝺ aliqui descendentes de iaphet habitent in tabernaculis sem. i. in tabernaculo ⁊ templo: q2 in festiuitatibus solennibus aliqui gentiles qui descenderāt de iaphet ascensuri erant causa oratiōis in tabernaculū ⁊ templū: ut habet Joh. xij. Vel q2 i aduentu xp̄i ⁊ predicatione euangelij cecitas cōtigit in israel ꝙ descendit de sem: ⁊ plenitudo gentiū que descendit de iaphet intrauit ecclesiā ꝑ fidei susceptionē: ut dicit ap̄s ad Ro. xj. ⁊ sic habitauit in tabernaculis sem. Cetera patent. g Cap. x.

E sunt gnātiones filiorū noe. Postq̄ descripta est ipsi[us] noe gnātio. hic describit sue gnātionis multiplicatio: ⁊ ꝓmo describit multiplicatio sue generatiōis: secūdo electio vn̄[i] ptis. xj. ca. Jdhuc ꝓmo describit multiplicatio generationis iaphet: secūdo ipsi[us] cham. ibi: Filij aūt cham. tertio ipsi[us] sem. ibi: De sem quoq; nati sunt. Circa ꝓmū ponit multiplicatio filioꝝ noe in gnāli: ⁊ ꝓz. ut descendat ad filios iaphet in spāli. d. b Filij iaphet ⁊c. Et ꝓmo agit de multiplicatiōe filioꝝ iaphet ut cōtinuet dicta dicendis: q2 in fine prece. ca. loquendo de filijs noe sermonē terminauerat in ipso iaphet. Considerandū qꝺ sicut dicit beatus Jero[y]. li. de hebrai. qōni. Filij iaphet possederūt in asia terram ab amano ⁊ tauro montib[o] vsq; ad tanai fluuiū. In europa ẏo vsq; ad gadiram. nomina locis ⁊ gentibus relinquentes. ex quibus postea mutata sunt plurima: cetera ꝑmanent in se uel i aliquo simili uel ꝓpinquo. i Homer. a quo noiati sunt galate: ⁊ postea gallici. ut dicunt aliqui. k Et magog. a quo descenderūt scbyte fm Jero. l Et madai. a quo dicti sūt medi. m Et iauan. a quo greci. vnde in hebreo Grecia adhuc nominat iauan: ⁊ greci iones. inde quarta lingua eoꝝ dicta est ionica. inde etiā ⁊ mare ionicū. n Et tubal. a quo descenderūt hispani. o Et mosoch. a quo cappadoces descenderūt. vnde ⁊ apud eos adhuc maçecab ciuitas nominat. p Et thyras. a quo noiati sūt thraces. Porro filij gomer asseneth uel ascheneſ ⁊ riphat ⁊c. sequit: q Filij aūt iauā. a quo dicti sunt eliçei ꝓmo: ⁊ post eolices. vñ ⁊ lingua q̄nta grecoꝝ eolis grece noiat. r Et tharsis. a quo descēderūt cilices. vñ ⁊ ciuitas metropolis eoꝝ vocata ē tharsis: vnde natus fuit paulus apostolus: ut habetur in actibus ap̄lorū. xxj. ca. sequit s Ab his diuise sūt insule gētiū ⁊c. J Hoc dicitur hic ꝙ anticipationē: quia factū fuit postea tēpore diuisionis linguarum: de qua habetur ca. sequēti. t Filij autem cham. Hic consequenter agitur de multiplicatiōe generationis ipsius cham. cum dicitur: Filij autem cham chus. a quo dicti sunt ethiopes. vnde ⁊ in hebreo ethiopia chus nominatur. v Et mesraim. a quo egyptij. vnde ⁊ in hebreo egyptus mesraim dicitur. x Phuth. a quo libyes: qui tamen primo vocati sunt phutei. vnde ibidem. s. in mauritania est fluuius qui vsq; nunc phuth dicitur. y Et chanaan. a quo dicti sunt chananei: quoꝝ terra postea filijs israel data est. z Filij autem chus saba. a quo dicti sunt sabei: hi ⁊ arabes sunt. a Euila. a quo dicti sūt getuli: ⁊ sabatha: a quo sabatheni. sequitur: b Porro chus genuit nemroth. iste fuit qui induxit posteritatem noe ad faciendum ciuitatem ⁊ turri contra dominū. de qua dicitur sequenti ca. ideo dicitur: c Ipse cepit esse potens in terra. quia per potentiam alios sibi subiugabat: ⁊ nolentes ad opus predicti cōpellebat. ideo sequitur: d Et erat robustus venator. i. oppressor boiuz. e Coram dño. q2 nihil latet eum aspectū. f Ab hoc exiuit puerbiū. i. verbū cōmune uel vulgatū. g Quasi nemroth ⁊c. qñ eni postea videbat aliquis oppressor boiuz vocabat ale nemroth. uel filius ipsi nemroth. h Fuit aūt principiū regni eius babylon. hoc nomen hic dicit ꝙ anticipationē: quia impositū est ꝓpter confusionē linguarū ibi facta postea. i Et arach. hoc postea vocata ē edissa. k Et chalanne. que postea verso nomine a seleuco rege dicta est seleucia. l De terra illa egressus est assur. Jstud interponit hic occasionaliter rōne babylonis de qua immediate factus est sermo. iste enim assur non fuit de filijs cham: sed filius sem. ut dicit. j. ⁊ q2 nolebat rebellare cōtra deū cum nemroth in edificatione babylonis: ideo fugit de terra sennaar ad aliam regionē longinquā prius inhabitatā: que ex noie eius vocata est assyria. m Et edificauit niniuen. edificauit enim ciuitatē que postea ꝓ longū tempus vocata ē niniue

a nino ꝓmo rege assyrioꝝ ꝓm Eusebiū. ⁊ durauit illud regnū ꝙ mille.ccxl.annos.sequit᷑ a Hec est ciuitas magna De cuius magnitudine dicit᷑ Jone.iij. Erat aūt ninyue ciuitas magna itinere trium dierum. b At ꝯo mesraim genuit ⁊c. ⁊ Isti populi sunt ignoti: ut dicit Hiero. exceptis laabin: qui dicti sunt libyes: qui primo vocabant᷑ phutei a phut.

c De quibus egressi sunt philistijm. isti habitauerūt cū filijs isrl in terra ꝓmissionis. dicūt aūt hebrei ꝙ phetrusim ⁊ celluim cōmutabant ad inuicē cōcubitū vtroꝝ suaꝝ. ⁊ sic egressi sunt philistijm. d Chanaan autē. Hic describunt᷑ gnātiones chanaan. e Genuit sidonē primogenitū suum a quo nominata est ciuitas sidon que ē in prouincia phenicis.

f Et araclxum qui condidit arcbas oppidū cōtra tripolim i ra dicib⁹ libani situm. g Lyneū. qui ciuitatē ꝑdicte ꝓpinquā noie cyn edificauit. b Aradium. a quo dicti sunt aradij qui aradiam insulā possederūt angusto freto a phenicis littore sepatam. i Amathēū. a ꝙ noiata ē ciuitas emath k Factiq; sūt ⁊mini ⁊c. ⁊ He ciuitates satis note sunt ⁊ descripte inferius in scriptura. l De sem quoq; hic describit gnātiones ipsius sem: ⁊ ponunt᷑ vltimo: ut cōtinuet᷑ dicta dicendis. qz inferius ꝓsequit᷑ scriptura de eis. dicit ꝙ: De sem quoq; ⁊c. ⁊ Istū primo noiat in speciali: qz ab ipso noiati sūt hebrei quib⁹ scribebat moyses. vbi aūt nostra trālatio habet hebrei: hebrei dicunt transitus. Heber enim est nomen ꝓpriū ⁊ cōe. qz sigt vnū horum singulare de quo iam dictū est: ⁊ sigt transitū. dicūt enī hebrei ꝙ inter istos populos ⁊ alios erat quidā fluui⁹ quē trāsierūt ad possidendū terrā que erat vltra: ideo vocati sunt filij transitus.

m Fratre iaphet maiore. dicit᷑ aūt iaphet frat᷑ ipsi⁹ sem: qz sociatus fuit ei in reuerentia patris. n Maiore. hoc refert᷑ ad sem: qz maior fuit alijs fratrib⁹ dignitate: ut ꝑdictū est. Hebrei aūt dicūt: maioris: ⁊ tunc refertur ad iaphet: qui ꝓm eos fuit ꝓmogenitus noe. o Filij sem elā. a quo dicti sunt elamite. p Et assur. a quo assyrij: ut dictū est. q Arphaxat. a quo chaldei descenderūt. r Et lud. a quo lydij. s Et aram. a quo dicti sunt syri. vnde ⁊ in hebreo syria noiata est arā: cui⁹ metropolis est damascus. t Filij aram bus. qui tractu nitidis ⁊ damasci principatū tenuit: ⁊ inde dicūt aliqui iob fuisse natū. s. de terra bus. ut habet᷑ iob. j. ca. v Et bul. a quo guari qui ⁊ armeni. x Et gether. a quo etbari: ꝙ ⁊ armeni. y Et mes. a quo meones. z At ꝯo arphaxat genuit sale: de quo ortus est heber. de ꝙ iā s. dictū est. a Natiq; sūt heber duo filij: nomen vni phaleeb. eo ꝙ in diebus suis diuisa sit terra. ex hoc dicūt hebrei ꝙ heber habuit spiritum ꝓphetie: qz imposuit nomen filio suo ex diuisione terre que futura erat. b Jectan genuit elmodad. Istorum populorum plurimi sūt nobis ignoti. ut dicit Hiero⁹. uel ꝓpter longinquitatem terrarū uel ꝓpter mutationes populorum ⁊ nominū ex guerris ⁊ subuersionib⁹: uel alijs causis similibus. ⁊ ꝑ littera sequens ex prędictis. c Cap. xj.

Erat autē terra labij vni⁹. Postq; descripta ē generatiōis noe multiplicatio: hic describit᷑ vni⁹ ptis electio: ⁊ ꝑ ꝑmittit᷑ quo ad aliq̄s sñia reprobatiōis. 2. addit᷑ q̄rū ad alios grā electionis. ibi: De sūt generationes sem. reprobari sūt aūt alię: qz relliquerūt ꝺ dominū volentes facere turri vbi possent seruari ꝺ diluuiū: ⁊ ꝺ est qđ describitur sic: Erat autem terra labij vnius. i. idiomatis. s. hebrei: quod vsq; tunc solum fuit inter homines. d Cūq; ꝓficiscerent᷑ de oriente. Ab illa enim parte recesserunt querentes sibi locum vbi possent simul manere. qz nemroth volebat eos sub suo dominio tenere. e Inuenerūt campū. i. terram planā ⁊ magnam ad hoc aptam. f In terra sennaar. que nunc dicit᷑ terra chaldeoꝝ. g Dixitq; alter ad ꝓximū suū. Inducente enim ipso nemroth cōsenserunt in hoc facto. b Venite faciam⁹ lateres. qz illa terra cāpestris est nō bñs lapidicinas. i Venite faciam⁹ nobis ⁊c. ⁊ vtrūq; enī facere inceperūt ut turris esset in medio ciuitatis tanq̄ eius fortaliciū. k Cui⁹ culmē ptingat ad celū. i. sit ita altū ꝙ nō possit illuc attingere diluuiū. l Et celebrem⁹ nomē nr̄m. ⁊ sic videt ꝙ nō solū moti sūt ad edificandū timore diluuij: ꝟ etiā ex superbia. m Anteq̄ diuidamur ⁊c. ⁊ In hebreo dr̄: Ut nō dispgamur sup faciē vniuerse ⁊re. i. ne diluuiū supueniēs dispgat cadavera nr̄a sup faciē terre: sicut fecit de ꝑdecessorib⁹ nr̄is. n Descendit aūt dñs. ꝟ aūt dr̄ nō ꝙ indigeat descensu ad videndū ea q̄ fiūt in terra: cū oīa pateāt oculis ei⁹: ꝟ ut ꝙ ꝟ instruant᷑ iudices dominū ne ꝓcedāt ad sentētiandū donec cām examinauerint diligenē. o Filij adā. i. imitatores ei⁹: qz sic ille relliquerat deo in trāsgressiōe ꝑcepti: sic ⁊ isti in edificatiōe turris. p Ceperuntq; ꝟ facere nec desistēt. nisi ꝓhibeant᷑ ꝓtute supiori. q Venite igitur ⁊c. Verba ista in plurali posita sunt verba dei ad angelos qui sunt executores diuine iusticie. r At nō audiat

vnusquisq; vocem ꝓximi sui. i. nō intelligat. bene enī audiebant sonos verboꝝ sed non intelligebāt significata eoꝝ. a Atq; ita diuisit eos dñs ꝛc.] illos qui erāt vnī⁹ idiomatis ad vnā terrā: alios vnī⁹ idiomatis ad aliam. b Et cessauerunt edificare. qz qñ vnus petebat lapides alter portabat sibi cementū: uel aliquid simile: ⁊ sic credebat vn⁹ se videri ab alio ꝓpter qō mota est inē eos rixa ⁊ cōtentio: ⁊ sic oportuit q; cessarēt ab edificando: ⁊ idcirco vocatū est nomē ei⁹ babel. i. confusio: uel ꝑm ꝓpetatē hebraici ꝑmonis. i. mixtio: qz boies ad inuicem mixti non intelligebāt se mutuo ꝓpē multitudinē idiomatū. c Sem erat centū annoꝝ ꝛc. Hic cōsequenter ponit vnī⁹ partis electio. s. generationis ipsius sem. ⁊ non omnis: sed vnius de qua in fine ꝓsequit ⁊ legak littera sicut iacet. hoc excepto q; duo sunt hic notāda. Vnū est q; in descriptiōe h⁹ generatiōis dicūt aliqui vixisse quingentis uel quadringentis annis post diluuiū. Ex q̄ patet q; illud qō s. dictū est. vj. ca. Erūtq; dies illi⁹ centū viginti annoꝝ: non fuit terminus vite humane p⁹ diluuiū vt credūt aliq; sed fuit termin⁹ vsq; ad inundationē diluuij: infra quem poterāt penitere. Secundū hic notandū est q; descripta vita cuiuslibet isti⁹ generationis. nō dicit hic in fine: ⁊ mortuus est: sicut s. dictū est describendo gnātionē ipsi⁹ seth ante diluuiū. Cui⁹ ratio est: qz in illa gnātione vn⁹. s. enoch fuit sublatus de medio hominū: non q; mortem: sed qz translat⁹ est in paradisum. ut s. dictum est. hic autem nullus est excipiend⁹ a morte q; talem modum: ⁊ ideo nō dicit in fine alicui⁹: ⁊ mortuus est. quia hec est lex cōis ⁊ certa de omnib⁹. d Vixitq; thare septuaginta annis ꝛc.] Ex hoc dicūt aliqui doctores catholici ⁊ hebrei q; abraham fuit primogenitus thare: ⁊ aram vltimus. Sed contra hoc arguitur quia ꝑm ipsos ⁊ omnes alios expositores sara vxor abraham fuit filia aram. de ipsa ꝯo scribitur. j. xvij. ca. Putasne centenario nascetur filius: ⁊ sara nonagenaria pariet? Ex quo patz q; sara erat iunior abraham decem annis tm̄. Si igitur aram fuit iunior ipso abraham: sequitur q; non habebat decem annos quando genuit saram: imo nec octo quia inter natiuitatem abrahe ⁊ aram fuerunt plusq; duo anni quod videtur inconueniens: maxime illo tempore in quo incipiebant generare: quando erant sexaginta annoꝝ uel septuaginta: ⁊ ideo melius videtur dicendum q; abraham fuit vltimo natus de tribus filijs thare: tamen nominat⁹ primo ꝓpter eius dignitatem: ⁊ quia ponendus erat caput ⁊ stirps generatiōis sequentis: ⁊ quia primo facta est ei repromissio expressa de christo. sicut s. dictum est de sem filio noe. vj. ca. q; preponitur alijs ꝓpter dignitatem non ꝓpter primogenituram. Item licz abraham non audiat vnusquisq; vocē ꝓximi sui. Atq; ita diuisit eos dñs ex illo loco i vniuersas terras: ⁊ cessauerūt edificare ciuitatē: Et idcirco vocatū est nomē loci illius babel: qz ibi confusū est labiū vniuerse terre: Et inde dispersit eos dñs sup faciē cuncte regionū. He sunt generationes sem. Sem erat centum. ānoꝝ qñ genuit arphaxat: biennio p⁹ diluuiū. Vixitq; sem postq; genuit arphaxat quingentis annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Porro arphaxat vixit triginta quinq; annis ⁊ genuit sale. Vixitq; arphaxat postq; genuit sale trecentis trib⁹ ānis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Sale quoq; vixit triginta ānis: ⁊ genuit heber. Vixitq; sale postq; genuit heber quadringentis tribus annis ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixit aūt heber triginta quatuor ānis ⁊ genuit phalech Et vixit heber postq; genuit phalech quadringentis triginta tribus annis ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixit quoq; phalech triginta annis ⁊ genuit reu: Vixitq; phalech postq; genuit reu ducentis nouē annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixit autē reu triginta quinq; annis ⁊ genuit sarug. Vixit quoq; reu postq; genuit sarug ducentis septem annis ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixit aūt sarug triginta annis: ⁊ genuit nachor. Vixitq; sarug p⁹q; genuit nachor ducentis ānis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixit aūt nachor vigintinouē ānis ⁊ genuit thare: Vixitq; nachor postq; genuit thare centū decem ⁊ nouē annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Vixitq; thare septuagita annis ⁊ genuit abram ⁊ nachor ⁊ aram. He sūt autem gnātiones thare. Thare genuit abrā nachor ⁊ aram. Porro aram genuit loth. Mortuusq; est aram ante thare patrem suū in terra natiuitatis sue in bur chaldeoꝝ.] Duxerūt aūt abrā ⁊ nachor vxores. Nomē vxoris abrā sarai: ⁊ nomen vxoris nachor melcha filia aram patris melche ⁊ patris iesche. Erat aūt sarai sterilis: nec habebat filios. Tulit itaq; thare abram filium suum ⁊ loth filiū aram: filiū filij sui ⁊ sarai nurū suam: vxorem abram filij sui: ⁊ eduxit eos de bur chaldeoꝝ ut irent in terrā chanaā. Venerunt q; vsq; aran: ⁊ habitauerūt ibi. Et facti sūt dies thare ducentoꝝ quinq; annoꝝ: ⁊ mortuus est in aran. XII

e Mortuusq; est aram ante patrem suū ꝛc.] Hoc dupliciter exponitur: vno modo sic: Ante patrem suum. i. ipso uidēte ⁊ procurante. Dicunt enī hebrei q; thare idolatra exīs accusauit abraham filium suū ipsi nemroth: eo q; nolebat ignē colere sicut faciebant chaldei de ꝯcepto nemroth ꝓpter qō abraham de ꝯcepto nemroth ꝓiect⁹ est in ignē. aram autem frater ei⁹ assistens dicebat in corde suo: si vicerit abraham illesus ab igne sequar ei⁹ fidē: sin autem colam ignem sicut alij. cum igitur abraham virtute diuina liberaretur illes⁹ ab igne: ⁊ quereret ab arā de eius cultu: respōdit se velle sequi abrahā. tunc proiectus est in ignem ⁊ ibi mortu⁹ est: quoniā nō fuit tante fidei sicut abrahā: ut patz ex predictis. nec tāta bona futura erant ipsum: ⁊ sic cō sequenter exponitur quod sequitur: f In bur chaldeorum. i. in igne uel incendio chaldeorum. sed ista expositio nō videtur rationabilis: quia postea subditur: Tulit itaq; thare abraham filium suum ⁊ loth filium aram. b Et eduxit eos de bur chaldeoꝝ. nō autem eduxit eos de incendio. maxime cum ꝑm istam expositionem dictum sit q; ꝓpter eius accusationem filij eius proiecti sint intra ignem. ⁊ ideo melius videt dicendū q; bur sit hic nomen terre uel ville in qua manebāt: ita q; bur nomen cōe est ⁊ ꝓprium ꝓut figit villam terminatā uel ignem. ⁊ hoc idem dicit quidam doctor hebreus autenticus nomine Manalxen. ⁊ ideo alio modo exponitur: Ante patrem suū. i. ipso adhuc viuente: quia alij filij thare post patrem mortui sunt. g Patris melche ⁊ patris iesche. aram enim de cuius morte dictum est genuit istas duas filias: ⁊ ipsa iesche fuit binomia: qz vocata fuit alio nomine sarai. sequit: i Ut irent in terrā chanaan. hec fuit intentio eoꝝ in recessu de chaldea: sed occasione habita remanserūt in loco intermedio. s. in aran vbi mortuus est thare. In actib⁹ ꝯo ap̄l⁹ vocat chanā ⁊ hoc est: qz prima littera est hth: ꝑ qua in greco ponit chi hrā: ⁊ i latino due littere. s. c. h. Lucas au-

tem scripsit act⁹ apłoꝝ in greco. Notandū etiā q̄ abraham accepit yroꝛem filiam fratris sui: q̄ tunc tp̄is talis gradus non erat ꝓhibitus. a Cap. xij.

Jrit aūt dñs ꝛc̄. Postq̄ moyses descripsit multiplicationē humani generis ꝛ distinctionē fideliū ab infidelibus ꝑ duos stipites primos s. adam ꝛ noe: hꝫ ꝑfecit hoc idem ꝑ tertiū stipitem. s. ꝑ abrahā: ꝛ currit ista descriptio ꝑ tres partes. ꝓmo ꝑ abrahā. secundo ꝑ isaac. ca. xxv. ctio ꝑ iacob. ca. xxviij. Circa ꝓmū describitur quō abrahā ꝓcessit ꝛ impfecto ad pfectū: ꝛ ideo ꝓmo ondit quō se habuit ut incipiens. secundo quō ut ꝓficiens. ca. xvij. tertio quō ut pfect⁹. ca. xxij. Circa ꝓmū sic ꝓcedit: q̄ primo ondit qualiter se habuit circa deū. secundo qualiter circa ꝓximū. xiij. ca. tertio qualit̄ circa seipsum. ca. xv. Circa primū tria ondunt: primū est ipsius abrahe obedientia ad deū siue subiectio. secundū ipsius deuotio ibi: Apparuitq̄ dñs abrā. tertio sue fidei ꝓbatio ibi: Facta est aūt fames. primū aūt describit ꝑ hoc q̄ abrahām obediuit deo ꝓmpte dimittēdo terrā ꝛ cognationē. cū dicitur: Dixit aūt dñs ad abrā. ꝑm q̄ dicit Ra. Sa. istud fuit ei dictū ꝑ septuaginta annos ante mortē patris sui: q̄ pater suus ꝛ frater eius nactꝛ declinauerūt ad idolatriam in terra aran: ꝛ ideo dñs dixit abrahe q̄ recederet a ꝑe ꝛ a cognatiōe. Q̄ aūt in fine precedentis capituli facta est mentio de morte ipsi⁹ thare: hoc est ꝑ anticipationē ꝑm ipsū: q̄ moyses volebat ponere tertiū stipitem. s. abrahā: ut predictū est. sed dictū Ra. Sa. ꝓcedit ex suꝑpositiōe: q̄ abrahā esset ꝓmogenit⁹ ipsius thare: q̄ ꝛ improbatū est ca. ꝓcce. ideo dicendū q̄ post mortē thare dictū est ei: b Egredere de terra tua. i. chaldea in qua natus fuit. Sed quer̄ quō hoc sibi dicit cū iam diu ante egressus fuisset inde cū patre suo: ut prędictū est. Et rñdent aliqui q̄ licz egressus fuerit corꝑe nō tñ mente q̄: intendebat illuc redire: ꝛ ad hoc excludendū dicit ei: Egredere ꝛc̄. licz hoc nō videt ꝓbabile q̄ vellet redire sub tyrannide nemroth q̄ adhuc regnabat: sic habet. j. xiij. ca. Amraphel rex sennaar ꝛc̄. de quo dicūt omnes hebrei q̄ iste erat nemroth: qui ꝛ erat binomius: ꝛ iō melius dicit: Egredere de terra tua. i. longius recede ab ea: ꝛ hoc videt ꝑ lrām hebraicā que sic habet: Vade tibi de terra tua. ac si diceret. ꝑ utilitate tua vade longi⁹ a tra tua. c Et de domo ꝑris tui. nō q̄ ꝑ viueret adhuc. ut ꝓdictū ē: q̄ bñ denominat domus ab aliquo etiā post̄ mortu⁹ est: ut patz in scriptura in pluribus locis. d Et veni ꝛc̄. Adhuc enī determinationē dre nō ei revelauerat ut ostendatur obedientia abrahe exemptis ad domini mandatū etiā ad locū indeterminatū. e Faciāq̄ te in gentē magnā. ꝗtum ad multitudinē ꝓlis: licz sara sit sterilis. f Et benedicā tibi. multiplicando te in bonis spūalib⁹ ꝛ corꝑalibus. g Et magnificabo nomē tuū. augendo famā tuā. h Eriscz benedictus. antonomatice ꝛ excellenter ꝑ ceteris patribus tuis. ꝛ ad hoc designandū in hebreo dicit: Eriscz benedictio. sicut de aliquo excellenter largo uel liberali: non solū dicit q̄ sit liberalis in cōcreto: sed etiā liberalitas in abstracto. Aliter exponunt hebrei dicentes q̄ ꝓpē hoc dictū est: Et eris benedictio. q̄ futurū erat ut benedictio sacerdotum fieret ꝑm hanc modū: deus abraham: deus isaac: ꝛ deꝰ iacob benedicat tibi. ꝛ iterum repetebat nomen abrahām dicendo: Et deus abraham benedicat tibi. ita q̄ forma benedictionis qua sacerdotes utebātur super populum incipiebat a noie abrahe: ꝛ in nomen eius terminabatur. i Atq̄ in te benedicentur oēs cognatiōes terre. Hebrei exponunt sic: quādo aliquis imprecabat bona alteri dicebat: benefaciet tibi deus sicut fecit abrahe. Christiani exponunt de xpō ꝛ melius ut videtur: In te benedicētur ꝛc̄. id est i semine de te nasciturō: q̄ est xp̄s. In omni enim gente sunt aliqui christiani: ꝛ iō benedictio christi fit super omnem nationem terre. hoc autem nō potest dici de ꝑsona abrahe. k Egressus est itaq̄ abram. sicut verus obediēs. l Et iuit cū eo loth. volūtarie: magis volens esse cum auūculo suo fideli ꝛ iusto q̄ cū alijs remanere. m Septuagintaquinq̄ annorum erat abram. Jstud patet ex prędictis si ponatur exisse ante mortem thare ꝑ septuaginta annos: ut dicit Ra. Sa. q̄ thare septuaginta annoꝝ genuit abraham ꝑm ipsum: quia dicit eum fuisse ꝓmogenitum: ꝛ abrahām septuagintaquinq̄ annoꝝ egressus est de aran: quib⁹ si adiungant̄ septuaginta quib⁹ pater supuixit: ut ipse dicit: sed nō ꝓbat habent̄ anni. ccv. quib⁹ vixit ipse thare: sicut habet̄ in fine p̄ce. ca. sed q̄ hoc dictū ꝓcedit ex suppositione q̄ abrahā fuit ꝓmogenitus thare: q̄ improbatū est: ideo dicendū q̄ abrahām exiuit de aran post mortem patris sui thare: ꝛ q̄ non fuit ꝓmogenit⁹ eius sed vltim⁹: ita q̄ inter natiuitatē ꝓmogeniti thare ꝛ natiuitatē abrahe fluxerūt. lx. anni: ꝛ sic in morte patris sui thare fuit. lxxv. annoꝝ: q̄ thare cū esset. lxx. annoꝝ cepit generare: ꝛ inde usq̄ ad natiuitatē abrahe fluxerūt. lx. āni. ꝛ abrahā. lxxv. annoꝝ erat q̄n exiuit de aran immediate post mortē patris: qui āni si simul iungant̄ faciūt. ccv annos: ꝛ tot annis vixit thare: ut habet̄ in fine p̄ce. ca. sequit̄: n Et alias quas fecerāt in aran. id ē seruos ꝛ ancillas quos emerant. Vel ꝑm alios viros ꝛ mulieres quos de idolatria cōuerterant ad cultū vnius dei. o Usq̄ ad locū sichē. de hoc fit mentio spālis: q̄ dñs ibi ondit sibi montē gariczim: ꝛ montem hebal: ubi filij israel susceturi erāt iuramēta legis seruande ꝑ benedictiones sup seruātes legē: ꝛ maledictiones sup transgressores: ut habet Deut. xxvij. p Et usq̄ ad conuallem illustrem. Hec est regio pentapolis ubi erant q̄nq̄ ciuitates quas subuertit dñs: que erāt valde delectabiles ante subuersionem: ut habet ca⁹ sequenti. q Chananeus autē tūc erat in terra. i. occupans iniuste terram datam sem ꝛ filijs ei⁹. quia ut dicunt hebrei: Noe post diluuiū ordinauit q̄ sem filius suus haberet terram illam. vnde. j. xiiij. ca. dicitur q̄ melchisedech erat rex salem: que ciuitas postea dicta est hierusalem: ꝛ est metropolis in regione illa. Scōm autem omnes hebreos ipse sem nominatus est melchisedech: ꝓpter bonitatem sui regiminis: quia melchisedech interpretatur rex iusticie. si enim computentur anni ipsius sem inuenitur vixisse ultra illud tempus. r Apparuit autem. Hic consequenter describitur ipsius abrahe deuotio: ꝛ hoc ex duobus: scilicz ex diuina apparitione sibi facta: ꝛ ex ipsius abrahe gratiarum actione deo reddita: ꝛ patet littera. Sciendū tamen q̄ cum dicitur: s Qui edificauit ibi altare domino qui apparuerat ei. illud quod sequitur: Et invocauit ibi nomen eius. non est de textu sed subintelligitur:

quā possederāt: ꝛ t animas q̄s fecerāt in aran: ꝛ egressi sunt ut irent in terrā chanaā. Cūq̄ venissent in eā: ꝑtrāsiuit abrā terrā usq̄ ad locum sichem: ꝛ usq̄ ad conuallem illustrem. Chananeus aūt tunc erat in tra. Apparuit antē dñs abrā ꝛ dixit ei. Semini tuo dabo terram hāc. Qui edificauit ibi altare dño q̄ apparuerat ei: ꝛ invocauit ibi nomen ei⁹. Et inde transgrediēs ad montē q̄ erat ꝓtra orientē bethel: tetendit ibi tabernaculū suū ab occidēte habens bethel: ꝛ ab oriente hay. Edificauit q̄q̄ ibi altare domino ꝛ invocauit nomē ei⁹: Perrexitq̄ abram vadens ꝛ vltra

⁊ ꝓpter hoc aliqui doctores posuerunt illud in glosa interlineari: sed postea aliqui nescientes discernere inter glosam ⁊ textum inseruerunt illud in textu. ⁊ simile habetur in multis locis in biblijs nostris. sequitur: a Progrediens ad meridiem. i. ad illā partem iudee: que est versus egyptum: quia terra egypti est ad meridiem respectu terre promissionis. b

Facta est autē fames hic describitur fidei abrahe ꝓbatio. ad hoc enī pmisit dominus famem fieri in terra chanaan: ⁊ maxime in illa parte vbi erat abrahā: ut oñderet fides eius: q̄ dominus dixerat ei parum ante: q̄ in terra illa multiplicaret eum: ⁊ nihilomin⁹ ꝓpter famem iminentē oportebat eum exire: ⁊ tamen non est diffisus de diuina ꝓmissione. c Descenditq; abrā in egyptum. quia in illa terra erat fertilitas: ⁊ erat ꝓpinqua loco terre chanaan: in q̄ erat abrahām. ⁊ bene dicit: Descendit. quia terra egypti inferior est respectu iudee. d

Cūq; ꝓpe esset ⁊c.] ante ingressum hoc sibi dixit: ut p̄caueret periculo de castitate vxoris sue quantū fieri poterat via humana. e Et q̄ cū viderint te egyptij ⁊c.] Sciebat enī abrahā nephas esse apud egyptios adulteriū: ⁊ morte plectendū: ⁊ min⁹ reputabant homicidiū viri q̄ accedere ad vxorem alicui⁹ ipso viuente: ⁊ ideo ad hoc piculum euitandū dixit vxori sue: f Dic ergo obsecro te q̄ soror mea sis ⁊c. Sz querit hic quō abrahā tā grāte ꝓfectionis ꝑ tale mendaciū exposuit vxorē suā piculo adulterij: q: ut videt magis debuisset eligere mori. Ad hoc dicendū q̄ tō in piculo positus semp debet agere ad sui liberationē id q̄ potest fm̄ viam humanā: ut non tentet deū omittendo illud q̄ q̄ pōt euitare piculum q̄tum pōt. ⁊ q̄n nihil pōt vltra tunc absq; tentatione dei pōt residuū cōmittere dispositioni dīne. abrahām autē in terra chanaan habebat familiā magnā nec habebat bona patria ut panē ⁊ vinū ⁊ silia vnde posset eam sustentare cū esset ibi pegrin⁹ nec habebat magnā pecuniā vnde posset victualia emere: ⁊ si haberet incole illius terre nō venderēt sibi: cū essent in tanta fame pōsiti q̄ vix haberent victualia ꝓ seipsis ⁊ familia ꝓpria. ⁊ ideo si manifestasset abrahā in terra illa statim īminebat sibi ⁊ familie sue piculum mortis ꝓpter famem: ⁊ ideo illi piculo ꝑmo debuit occurrere quō ⁊ fecit descendēdo i egyptū que erat ēra fertilis. piculū aūt castitatis sue vxoris nō erat ita ꝓpinquū: q: ꝓbabiliē estimabat q̄ vxor sua reseruaret regi ꝓpter sui pulchritudinē sicut ⁊ factū est. sciebat enim q̄ tpe illo reges nō accedebāt ad vxores suas de nouo acceptas nisi post anni circulū. q: sicut habet in li. Hester. ij. ca. ꝑmis sex mensib⁹ vngebant oleo myrrhino: ⁊ p⁹ea sex alijs mēsib⁹ aromatibus vngūentis ⁊ varijs pigmentis vtebant: ⁊ postea ad regis cubiculū transibāt: ⁊ infra tantū tempus sperabat de dei adiutorio sibi vxori ⁊ familie affuturo. Dic ergo obsecro te q̄ soror mea sis. nō docuit eam mētiri ꝫ veritatem occultare caute. mulieres enī ⁊ viri de eadem cognatione ꝓpinqua fratres ⁊ sorores noiabant. vnde ⁊ in ca. se. abrahā vocauit lot nepotem suū frēm. d. Ne queso sit iurgiū inter me ⁊ te ⁊ inter pastores tuos ⁊ pastores meos: fratres enim sumus. g Viderunt egyptij ⁊c.] Dicūt hic hebrei q̄ abrahā ut nihil omitteret de bis q̄ poterat facē ad ꝓmouendā castitatē vxoris sue incluserat eam infra vna archā ne videret ab egyptijs quos sciebat esse luxuriosos: sed cum puenissent ad quoddā passagiū vbi scrutabant ea que ferebant custodes passagij aperuerūt archam

pgrediens ad meridiem. Facta est autem fames in terra. Descenditq; abram in egyptū ut pegrinaret ibi. Preualuerat enim fames in terra. Cūq; ꝓpe esset ut ingrederet egyptū:] dixit sarai vxori sue: Noui q̄ pulchra sis mulier: ⁊c q̄ cum viderint te egyptij dicturi sunt: vxor illi⁹ est: ⁊ interficient me: ⁊ te reseruabūt. Dic ergo obsecro te: q̄ soror mea sis: ut bene sit mihi ꝓpter te: ⁊ viuat anima mea ob gratiam tui. Cūq; ita ingressus esset abram egyptū: viderunt egyptij mulierem q̄ esset pulchra nimis.] Et nunciauerunt principes pharaoni: ⁊ laudauerunt eam apud illū. Et sublata est mulier in domū pharaonis: abram vero bene

vsi sunt ꝓpter illam. Fuerūtq; ei oues ⁊ boues ⁊ asini ⁊ serui ⁊ familie ⁊ asine ⁊ cameli. Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis ⁊ domū ei⁹ ꝓpter sarai vxorē abrā. Vocauitq; pharao abram ⁊ dixit ei: Quidnā est hoc q̄ fecisti mihi: Quare nō indicasti mihi q̄ vxor tua esset: Quam ob cām dixisti esse sororē tuā: ut tollerē eam mihi in vxorē: Nunc igit ecce cōiunx tua: accipe eam ⁊ vade. Precepitq; pharao super abrā viris:] ⁊ deduxerūt eū ⁊ vxorē eius: ⁊ oia que habebat. Cap. xiii

Ascēdit ergo abrā de egypto ipse ⁊ vxor ei⁹ ⁊ oia q̄ hēbat: ⁊ loth cum eo ad australem plagam.

Et laudauerūt eam. dicētes q̄ esset valde cōueniens sibi: ⁊ hoc dicebant ad captādū regis gratiā. l Et sublata est mulier. ut fieret vxor regis ut patz. ꝫ. m Abram ꝓ bono tenebat ⁊ ꝓpter illā. ipsū honorando ⁊ munera exhibendo. credētes q̄ esset frater eius ⁊ nō maritus: ⁊ quia docuit tūc egyptios astronomiā quā ignorabant. ut dicit Josephus. n Flagellauit aūt dñs pharaonē. q: abrahā fecerat fideliē q̄tū poterat fm̄ viā humanā. ⁊ residuū. s. castitatē vxoris cōmiserat diuine ꝓtectioni: ut ꝫ. dictū est. ideo dñs qui est ꝓtector omniū sperantiū in se castitatē vxoris sibi cōmissam cōseruauit. flagellando pharaonē plagis maximis. que aūt sint ille plage non est expressū in textu. sed hebrei dicūt q̄ fuit fluxus seminis ita q̄ cōcubitus esset grauis uel impossibilis pharaoni ⁊ seruis eius. Expositores nostri dicūt q̄ fuit cōclusio vulue vxoris pharaonis ⁊ seruoz eius: ita q̄ parere non possent. o Propter sarai. in hebreo habet: Propter verbū sarai. dicunt enī hebrei q̄ sarai habebat angelū custodem corpis sui: sicut de beata agnete legit: ⁊ q̄n sara dicebat angelo: ut peteret pharaonē plaga predicta. tunc petiebat ⁊ sic cognoscere eā nō poterat. p Vocauitq; pharao abrā ⁊c. p reuelationē enī sciuit q̄ sarai esset vxor eius ⁊ q̄ flagellabat ꝓpter eius detentionē. sequit: q Accipe eam ⁊ vade. non dixit ei: terra cōā te est vbicūq; tibi placuerit habita: sicut dixit abimelech rex gerare. ut habet ꝫ. xx. ca. sciebat enī pharao egyptios esse luxuriosos: ꝓpter q̄ abrahā nō posset habitare secur⁹ in ēra egypti cū vxore sua. r Precepitq; ⁊c.] ad cōducēdū eū secure donec eēt extra terram suam ne aliqua molestia sibi uel vxori sue uel familie inferretur. s Cap. xiij.

Ascendit ergo abrā de egypto. Hic ꝓfiter describit quō abrahā bene se habuit ad ꝓmū: ⁊ ꝑmo quō se habuit ad ꝓmū tpe. ꝓsperitatis. s. eius pacem ꝓfuādo. secundo quō tempore aduersitatis. s. ipsū velociter adiuuando. xiij. ca. Circa primū tria declarantur. q: primo describitur inter familias abrahe ⁊ loth contentionis occasio. secūdo occasionis precisio. ibi: Dixit ergo abrā ad loth. tertio precisionis approbatio. ibi: Dixitq; dominus ad abram. Occasio autem contentionis fuit: quia vterq; erat diues valde ⁊ habebat familiam: ⁊ ex tali cohabitatione solet sepe contentio surgere. dicit igitur: Ascendit ergo abram de egypto. sequitur: t Ad australem plagam. non est intelligendum q̄ terra promissionis ad quā ascendit abrahām redies de egypto sit in parte australi respectu egypti: sed est in aquilonari: sed australis plaga hic accipitur respectu hierusalem: quia illa pars terre ꝓmissionis que ē vicinior egypto ēps australis respectu iudee.

Erat autē dīues valde in possessione auri ⁊ argenti. Reuersusq; est per iter quo venerat] a meridie in bethel: vsq; ad locum vbi prius fixerat tabernaculum inter bethel ⁊ hay: in loco altaris quod fecerat pri: ⁊ invocauit ibi nomen domini.] Sed ⁊ loth qui erat cum abram fuerunt greges ouium] ⁊ armenta ⁊ tabernacula: nec poterat eos capere terra ut habitarēt simul. Erat quippe substantia eorum multa: ⁊ nequibāt habitare cōmuniter. Inde facta est rixa inter pastores gregū abram ⁊ loth.] Eo autem tempore chananeus ⁊ pherezeus habitabant in terra illa.] Dixit ergo abram ad loth:] Ne queso sit iurgium inter me ⁊ te: ⁊ inter pastores meos ⁊ pastores tuos: fratres enim sumus. Ecce vniuersa terra coram te est:] recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris: ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris: ego ad sinistram pergā. Eleuatis itaq; loth oculis vidit omnem circa regionem iordanis:] que vniuersa irrigabatur antequ subuerteret dominus sodomam ⁊ gomorram sicut paradisus domini: ⁊ sicut egyptus venientibus in segor.] Elegitq; sibi loth regionem circa iordanem ⁊ recessit ab oriente. Diuisiq; sūt alterutrū a fratre suo. Abrā habitauit in terra chanaan: loth vo moratus est in oppidis que erāt circa iordanem: ⁊ habitauit in sodomis. Homines autē sodomite pessimi erant:] ⁊ peccatores coram domino nimis. Dixitq; dominus ad abrā postq; diuisus est ab eo loth. Leua oculos tuos in directū: ⁊ vide a loco in quo nūc es: ad aq̄lonē ⁊ meridiem: ad orientem ⁊ occidentem. Omnē terram quam conspicis tibi dabo ⁊ semini tuo vsq; in sempiternum. Faciamq; semen tuum sicut puluerē terre. Si quis potest hominū numerare puluerem terre: semen quoq; tuum numerare poterit. Surge ergo ⁊ perambula terram in longitudine ⁊ in latitudine sua q̄a tibi daturus sum eam. Mouēs igitur tabernaculū suum abrā venit ⁊ habitauit iuxta cōvallē mambre:] que est in hebron Edificauitq; ibi altare domino.]

Cap. xiiii

Actum est autem in illo tempore ut amraphel rex sennaar ⁊ arioch rex pōti ⁊ chodorlaomor rex elamitarum: ⁊ thadal rex gentium inirent bellum cōtra basa regem sodomorum: ⁊ contra bersa regē gomorre: ⁊ contra semeber regem seboym: contraq; regē bale. ipsa ē segor. Hēc bi cōuenerūt i vallē siluestrē] que nunc est mare salis. qz post q̄ subuerse sunt quinq; ciuitates que erant in illa regione locus ille factus est lacus magn⁹

a Erat autem dīues valde. in hebreo habet: Grauis uel ponderosus multū. qz habebat multa pondera auri ⁊ argēti ⁊ aliarum rerum: ⁊ in idem redit. b Reuersusq; est ⁊c.] In hebreo aūt habet: Per mansiones quib⁹ venerat. ⁊ hoc duplici de causa: vna qz homines reuertentes ad terram suam vnde exierant ꝓsueuerant accipe hospitium redeundo ubi fuerūt prius hospitati eundo: alia. qz qñ abraham iuit in egyptū nō habebat pecuniā pro expēsis sufficientib⁹ ⁊ cōtraxerat in hospitijs aliqua debita. sed in redeundo erat dīues valde: ut p̄dictū est: ⁊ ideo rediit p eadē hospitia ad soluendū illa debita. c Ad meridiē in bethel. qz sicut dictū est intrauit terā ꝓmissionis a pte australi. sequitur: d Et invocauit ⁊c.] grās deo agēs de hoc q̄ ipsū. vxorē ⁊ familiā ꝓseruauerat ⁊ in bonis multiplicauerat. e Sed ⁊ loth ⁊c.] hoc exponitur ad oñdendū occasionem discordie. diuitie enī ut frequēter sūt cā discordie inter homines etiā ꝓpinquos ⁊ amicos. vñ seq̄t f Unde facta ⁊c.] qz tam isti q̄ illi volebāt sibi p̄occupare meliora pascua ⁊ meliores aquas hebrei dicūt q cā cōtentiōis fuit eo q̄ pastores loth pascebant animalia sua in bladis alienis: pastores autem abrahām increpabāt eos: qz erant edocti in iusticia a magistro suo: nō sic aūt pastores loth. sed ꝑma expositio melior videt. g Chanane⁹ ⁊c.] ac si diceret. Iz ēra illa ꝓmissa esset a deo ipsi abrahe: non tñ erat sibi tradita: ⁊ ideo magis voluit abrahā recedere a nepote suo: ne forte ex cōtentiōe p̄dictor⁹ famulor⁹ moueret lis coram iudicib⁹ infidelibus. h Dixit q̄ ⁊c.] hic ꝓsequenter describit cōtentiōis p̄cisio: Iz enī delectabile esset ipsi abrahe manē cū nepote suo magis tñ voluit ab eo separi q̄ q occasione huor cōtendētiū moueret briga inter ipsū ⁊ nepotē suū: ⁊ q̄uis esset senior. dedit tñ electionē ipsi loth. v. i Ecce vniuersa ⁊c.] ad eligendū quā ptem volueris. k Si ad sinistrā ieris. ac si diceret. Iz sepemur ab inuicē. nō tñ ita elongabor a te q̄n succurrā tibi in necessitate. qō p3 p effectū in ca. se. l Eleuatis itaq; loth ⁊c.] ista erat regio p̄tapolis in q̄ erāt quinq; ciuitates quas subuertit dñs: ut habet. j. xix. ca. que ante subuersionem erat pulcherrima. m Sicut paradisus dñi. non p eq̄litatē: ꝑ quādā similitudinē. n Et sic egypt⁹ ⁊c.] Terra enī egypti i illa pte q̄ egypto venit vocatur i segor ē pulcherrima o Elegitq; sibi loth. ꝓpē cōditiōes p̄dictas. seq̄t: p Et habitauit i sodomis. Hebrei exponūt hoc in vituperiū ipsi⁹ loth: Iz enī sciret homines illi⁹ tre esse pessimos: voluit tñ habitare cū eis. ⁊ exinde priorat⁹ est. Catholici aūt exponūt hoc i laudem eius. ac si dicat: q̄uis enī habitauerit inē homines pessimos: tñ inter eos seruauit innocentiā ⁊ mundiciā. ⁊ hoc mō exponit beatus Greg⁹. j. moral. q Homines autem ⁊c.] de q̄rū malicia habet. j. xviij. ⁊ xix. ⁊ Ezech. xvj. hec fuit iniquitas sodome sororj tue ⁊c. r Dixitq; dñs ad abrā. hic ꝓsiter describit separatiōis abrahā ⁊ loth approbatio: ꝑ hoc q̄ dñs locutus est ipsi abrahā post istā separationē. ꝓmittens ei terram ⁊ plis multiplicationē: ⁊ hoc fuit cōueniēs factū. dīne enī reuelatiōes solēt fieri mētib⁹ quietis ⁊ a ꝓturbationib⁹ passionū sedatis. societas autē ipsi⁹ loth. ꝓpē rixā famulor⁹ erat cā ꝓturbatiōis. ut predictū ē: ⁊ iō reuelatio dīna facta est abrahe p ipsius loth separationē. ⁊ p3 hā vsq; ibi: s Et habitauit ⁊c.] Mābre nomen ē hois potētis illi⁹ tre a q̄ venoiata ē vallis illa: ⁊ iste fuit federat⁹ cum abrahā. ut p3 ca. se. t Edificauitq; ⁊c.] ad sacrificandū ⁊ grās agēdū ipsi deo.

v Cap. xiiij.

Actum est autē in illo tēpore. hic cōsequēter ostendit quō abrahā bene se habuit ad ꝓmū i aduersis. ⁊ p̄ describit ipsi⁹ loth captio. 2°. eiusdē literatio. ibi: Et ecce vn⁹ q̄ euaserat. Circa ꝓmū sic ꝓcedit: q ꝑ describit bellū in generali. 2°. cā belli. ibi: Duodecī enī annis. 3°. describit captio loth in speciali. ibi: Et egressi sunt. Circa primū dicit sic: Factum est aūt illo i tpe. i. p⁹ separationē loth ab abrahā: x Ut amraphel rex sennaar. fm hebreos iste ē nemroth de q̄ s. dictū est q regnauit in babylone: q̄ ē terra sennaar. y Et thadal rex gentiū. sic enī noiatus est: qz in regno suo erāt homines cōgregati de diuersis nationib⁹. z Sennaar regem adame. in hebreo habet: Sineab regem bale. nomē est ciuitatis: que alio nomie vocata est segor. a Hēc bi ⁊c.] In hebreo habet: In valle campestri. ⁊ potuit esse q̄ illa vallis ex vno latere habebat nemora ⁊ in alio cāpos arabiles: ⁊ sic ab vtroq; noie poterat noiari. s. siluestris ⁊ cāpestris. b Que nunc est mare salis. qz postq̄ subuerse sunt quinq; ciuitates que erant in illa regione. locus ille factus est lacus magn⁹

salsissimus ⁊ valde spissus: ita ꝙ vestimenta ibi ꝓiecta magis ſordidant ꝗ̄ lauēt: ⁊ iō null⁹ piscis pōt ibi viuere: ſm qō dicit phs. ij. metbau. Et iō in alio loco vocat mare mortuū. Apud hebreos enim mare vocat cōgregatio aquaꝝ in magna quantitate

a Duodecim enī annis. Hic exprimit causa belli que fuit quia rex sodomoꝝ ⁊ alij q̄tuor reges cū eo p̄nominati. xij. annis seruierāt chodorlaomor regi elamitarum reddentes ei tributum. ⁊ tertiodecimo anno rebellauerunt: ꝓpter qō ānō quartodecimo adduxit tres reges secū ſ. nominatos ad rebellandū eos. verūtamen q⁹ rex sennaar erat maior inter illos ꝓpē qō ſ. p̄nominat⁹ est: ideo ꝓbabile est lz nō exprimatur in littera: que facit mentionē de istis solum ꝓpter captionē loth ꝙ ille amraphel ⁊ sociran alij duo reges habebāt etiā aduersarios rebellātes: in q̄ rebellatione chodorlaomor primo adiuuit eos: ⁊ postea venerūt cum eo ad rebellandū regem sodomoꝝ ⁊ alios quatuor reges prenominatos cū eo: ⁊ hoc est qō subditur:

b Et percusserunt raphaym. i. gigantes.

nūc est mare salis. duodecim[a] enim annis seruierant chodorlaomor: ⁊ tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Igitur quartodecimo anno venit chodorlaomor ⁊ reges qui erant cum eo ⁊[b] percusserunt raphaym in astaroth[c]: ⁊[d] carnaym ⁊ ꝯcim cum eis: ⁊ emim in save cariathaim: ⁊ chorreos[e] in montib⁹[f] seyr: vsq̄[g] ad cāp̄estria pharan que est in solitudine. Reuersiq̄[h] sunt ⁊ venerūt vsq̄ ad fontem mephat: ipsa[i] est cades. ⁊ percusserunt[k] oēm regionē amalechitaꝝ ⁊[l] amorreoꝝ qui habitabāt in asasonthamar. Et[m] egressi sūt rex sodomoꝝ: ⁊ rex gomorre: rexq̄ adame ⁊ rex seboym: necnon ⁊ rex bale q̄ est segor: ⁊ direxerūt aciem contra eos in valle[o] siluestri. ſ. aduersus chodorlaomor regē elamitarū: ⁊ thadal regem gentiū ⁊ amraphel regē sennaar ⁊ arioth regē ponti: quatuor reges aduersus quinq̄. Vallis[p] aūt siluestris habebat puteos multos bituminis. Igitaq̄ rex sodomoꝝ ⁊ rex gomorre terga verterūt: ceciderunt q̄[q] ibi: ⁊ qui remanserant fugerunt ad montem. Tulerunt[r] aūt oēm substantiam sodomoꝝ: ⁊ gomorreoꝝ: ⁊[s] vniuersa que ad cibum ptinēt: ⁊ abierūt. Nec[t] non ⁊ loth ⁊ substantiam eius: filium fratris abram qui habitabat in sodomis. Et ecce[v] vn⁹ qui euaserat: nunciauit abrā[x] hebreo q̄ habitabat in cōualle mābre āmorrei: fratr̄ eschol ⁊ fratris aner. Hi[y] enī pepigerāt fedus cū abrā. Qđ cū audisset abrā captū videlz loth frēm suum: nūerauit[z] expeditos ꝟnaculos[a] suos trecētos decē ⁊ octo ⁊ persecutus est eos vsq̄ dan.

c In astaroth. nomen est ville vel terre vbi habitabant. d Et carnaym ⁊c̄. Nomina sunt gentium a predictis rebellataꝝ In save cariathaim. i. in planicie illius terre. Save enī in hebreo est nomen cōmune: ⁊ sīgt planiciem. tamen. b. sonat hic sicut. v. sic save. e Et chorreos. isti sunt horrei. in hebreo scribitur p hetb litteram cui in latino correspondent due: scilz. c. b. put ſ. dictū est ca. xj. de haram que in actibus apl̄oꝝ vocatur charā. f In montibus seyr. sic nominati sunt ab esau qui nondū erat natus: ⁊ ideo istud nomen ponitur hic p anticipationem. videtur tamen melius ꝙ vocatus sit mons seyr ab alio precedente esau: ut habetur. j. xxxvj. ca. a quo descenderunt duces in monte seyr anteq̄ filij esau haberent ibi principatum. g Vsq̄ ad campestria pharan. vsq̄ illuc p̄secuti sunt eos. h Reuersiq̄ sunt. ab illo loco vbi p̄secuti sunt eos. i Et venerūt vsq̄ ⁊c̄. Quod sīgt iudiciū in hebreo. vocat enī fons ille fons iudicij q⁹ ibi ꝯgregabant iudices ire illi⁹ ad terminādū iudicia. ſm aūt hebreos dict⁹ ē loc⁹ ille fōs iudicij i significationē futuri iudicij: q⁹ futurū erat ꝙ moyses ⁊ aaron ibi iudicarent ꝓ aquis cōtradictiōis: ꝓpē q̄s dñs. ptulit sniam ꝓtra eos ꝙ morirēt ante ingressū ire ꝓmissionis: ut habetur Numeri. xx. k Ipsa est cades. Sic enim alio nomine vocata est. Cades enim sanctū sīgt in hebreo: q⁹ dominus ibi sanctificauit nomē suū educendo aquas de petra ut ibidem habetur. l Et percusserunt ⁊c̄. Hoc dicit̄ p̄r anticipationem: quia nondum erat natus amalech. m Et amorreoꝝ ⁊c̄. ipsa est engaddi. ut habet expresse. ij. Paralipo. xx. ca. ipsa est regio abundans plurimū in balsamo ⁊ palmis.

n Et egressi sunt. Hic cōsequent̄ describit captio loth i speciali. rebellatis enim aduersarijs trium regum qui erant cum chodorlaomor. venerūt tres dicti reges cum chodorlaomor ad rebellandum regem sodomoꝝ ⁊ alios quatuor qui ei rebellauerant. q̄bus rebellatis capt⁹ est ipse loth qui habitabat in sodomis. ex societate enim maloꝝ iusti aliq̄n incurrūt pnā tpalem: lz non sint ptices criminis ipsorum. ⁊ patz littera vsq̄ ibi: o In valle siluestri. exponatur sicut prius. p Vallis autem ⁊c̄. Dicunt aliqui ꝙ ibi erant putei euomentes bitumen: quod ē genus cementi fortissimi ita ꝙ non dissoluatur nisi sanguine menstruo Hebrei autem dicunt ꝙ in illa valle accipiebatur terra ad faciendum cementum: qua sublata remanebant ibi fosse q̄ dicebantur fosse cementi. vnde ⁊ in hebreo habetur puteos cementi. illud autem interponitur hic. ꝓpter quod sequit̄:

q Ceciderūtq; ibi. quia fugientes de prelio timore turbati nō p̄siderabāt loca periculosa quib⁹ se ingerebāt: ⁊ sic ceciderūt in fossas illas. hebrei autem dicunt ꝙ factum est illud ꝓpter abrahām de quo non credebant homines illi⁹ terre: ꝙ esset illesus de incēdio chaldeoꝝ. sed quādo viderunt ꝙ rex sodomorum ceciderat in puteos illos armatus ⁊ exiuerat inde sanus miraculose tunc crediderūt de abrahā ꝙ similiter exisset de incendio chaldeorum. r Tulerunt aūt ⁊c̄. Q̄ctum ad diuitias artificiales

s Et vniuersa ⁊c̄. Q̄ctum ad diuitias naturales ex quibus vita sustentatur. t Necnō ⁊ loth. Omnia predicta de bellis istis interposita sunt propter captionem ipsius loth. sequitur:

v Et ecce ⁊c̄. Hic consequenter describitur ipsius loth liberatio: vbi primo describitur abrahe fidelitas: secundo ipsius benedictio. ibi: At ꝯo melchisedech: tertio eius liberalitas. ibi: Dixit autem rex sodomorum. Fidelitas aūt eius apparet quia nō timuit ire ad pugnandū contra quatuor reges fortissimos ut liberaret neptem suum audita captiōe eius. ⁊ hoc est quod dicitur: Et ecce vn⁹ qui euaserat. Dicūt aliqui hebrei ꝙ iste fuit og rex basan: qui euaserat de diluuio: sed hoc supra improbatū est. vij. ca. Alij autem dicunt ꝙ fuit idem og qui euaserat alijs gigantib⁹ interfectis in astaroth: ut predictum est in isto ca. de quo etiam scribitur Deut. iij. Sol⁹ quippe og rex basan restiterat de stirpe gigantum. sed hoc nō est verisimile ꝙ euadēs de prelio omnib⁹ socijs suis interfectis: secutus fuisset aduersarios suos: sed magis fugisset ad partem oppositam. ⁊ ideo predicte expositiones videntur extorte a littera: ꝓpter quod ſm planum sensum littere dicendum est ꝙ fuit de exercitu regis sodomorum qui fugiens transiuit vsq̄ ad locum vbi manebat abrahām qui non erat multum remotus a loco belli: ⁊ quia cognoscebat loth ⁊ abrahām patruum suum: ideo nunciauit abrahe neptis sui infortunium. x Abram hebreo. Ex hoc patz ꝙ hebrei non sunt dicti ab abrahām sed ab heber: a quo etiam ipse abraham hic dicitur hebreus. Item idem patet ꝑ litteras in hebreo: quia abrahām incipit ab aleph: heber ꝯo ꝑ aym. ⁊ ideo si hebreus diceretur ab abrahām. inciperet ꝑ aleph: quod non est verum: sed incipit ab aym. y Hi enim. scilicz tres fratres qui erant de genere āmorreorum. z Pepigerant fedus cum abram. ⁊ ideo adiuuerunt eum: ut habetur in fine huius capituli. a Numerauit expeditos. i. paratos ad pugnam. b Vernaculos suos. id est seruos suos natos in domo sua.

a Et diuisis socijs.s.abner: eschol ⁊ mambre: faciebāt diuīsas turmas: ut ī plurīb⁹ ptib⁹ inuadēs aduersarios incuteret eis maiorē timorē. Aliter exponūt hebrei. Diuisis socijs.q: illos sibi federatos sepauit ⁊ diuisit ad sarcinas custodiendas: ⁊ parati erāt ei succurrere si indigeret: ipse tñ cū seruis suis intrauit bellum.

b Irruit super eos nocte.qñ dormiebāt sopore ḡui, ꝓpē labore p̄cedēt̄ dici: ⁊ q: dormiebāt securi. sup eos irruit anteqū possēt armari. c Reduxitq; ⁊c. ¶ Qñ illi q̄ euaserūt man⁹ ei⁹ ita fuerūt occupati q̄ nihil poterāt secū portare.

d Egressus ē ⁊c. ¶ Ad faciēdū ei reuerentiā ⁊ reddendum ei grās de occisione aduersariorū suor. e In valle salue. i. i valle plana ⁊ equali

⁊ diuisis socijs irruit⁹ sup eos nocte. p̄cussitq; eos ⁊ p̄secutus est usq; soba ⁊ phenicen: que ē ad leuā damasci. Reduxitq; oēm substantiā ⁊ loth fratrē suū cum substantia illius: mulieres quoq; ⁊ ꝑsonas. Egressus⁹ ē aūt rex sodome ī occursū eius ¶ postq; reuersus est a cede chodorlaomor ⁊ regum qui cū eo erant in valle⁹ salue: que est vallis⁹ regis. At⁹ melchisedech rex salem: p̄ferens panē ⁊ vinū: erat⁹ enī sacerdos dei altissimi: bñdixit eis: ⁊ ait: Benedictus abram deo excelso q̄ creauit celum ⁊ terram: ⁊ benedictus deus excelsus: quo, prodidit inimicos tuos de manu tua. Et dedit ei decimas ex omnib⁹. ¶ Dixit⁹ autem rex sodomor ad abram: ¶ Da mihi animas: cetera tolle tibi. Qui respondit ei: Leuo⁹ manū meam ad dñm deū excelsum possessorem celi ⁊ terre: q̄ a filo subtegminis usq; ad corrigiam calige nō accipiā ex omnib⁹ q̄ tua sunt: ne⁹ dicas ego ditaui abrā: exceptis⁹ his q̄ comederūt iuuenes: ⁊ p̄tib⁹ virorū qui venerūt mecū abner: eschol ⁊ mābre. Isti accipient ꝑtes suas.

HIs⁹ itaq; transactis fact⁹ est ꝑmo dñi ad abrā p̄ visionē dicēs

gente hostes in manibus tuis sunt. ¶ Et⁹ dedit ei decimas ex omnib⁹. ¶ Dixit⁹ autem rex sodomorū ad abram: ¶ Da mihi animas: cetera tolle tibi. Qui respondit ei: Leuo⁹ manū meam ad dñm deū excelsum possessorem celi ⁊ terre: q̄ a filo subtegminis usq; ad corrigiam calige nō accipiā ex omnib⁹ q̄ tua sunt: ne⁹ dicas ego ditaui abrā: exceptis⁹ his q̄ comederūt iuuenes: ⁊ p̄tib⁹ virorū qui venerūt mecū abner: eschol ⁊ mābre. Isti accipient ꝑtes suas.

HIs⁹ itaq; transactis fact⁹ est ꝑmo dñi ad abrā p̄ visionē dicēs

XV.

f Que ē vallis regū. habebat enī ibi rex manerium. a quo denominabat⁹ vallis illa. g Alt⁹ ⁊c. ¶ Hic ꝓpriē ponit⁹ ipse abrahe bñdictio. Circa q̄ sciendū q̄ iudei aduersarij fidei xp̄iane scripturas q̄ loquunt⁹ de xp̄o nituntur peruertere: inter quas est ps. cix. in quo fit mētio de sacerdotio melchisedech: ⁊ occasiōe illi⁹ ps. q̄ de xp̄o loquit⁹ passū istū peruerse exponere nituntur. h Q̄ iste melchisedech .protulit panē ⁊ vinū nō in sacrificiū ⁊ magis ad reficiendū abrahā ⁊ populū ei⁹ qui veniebat de prelio. sed ⁊ patz falsū p̄ hrām p̄cedentē ⁊ sequentē. dictū est enī ⁊. q̄ illi q̄tuor reges quos debellauerat abrahā. asportauerāt de sodomis vnūsa q̄ adcibū ptinēt nec potuerant adhuc oīa ꝓsūpsisse: nec fugiendo poterāt secū portasse: ⁊ iō abrahā ibi inuenit satis de victualib⁹ ꝓ se ⁊ ꝓpto suo. ⁊ hoc etiā patz p hrām sequentem: vbi abrahā de ꝑda nihil voluit retinere: exceptis his que comederūt iuuenes. i. bellatores qui secū fuerāt. Itē post illa ꝓba: Proferēs panē ⁊ vinū. īmediate subdit⁹ ꝓ q̄ cā: i Erat enī sacerdos dei altissimi. Ex quo ꝑz q̄ cā ꝓ qua .protulit panē ⁊ vinū fuit ad offerendū sacrificiū: qđ ptinet ad sacerdotis officiū. ꝓ refectiōe enī bellatorū magis ptinet ad voīem laicū .pferre victualia q̄m ad sacerdotē: ⁊ ideo alij aliter peritiores exponūt dicētes q̄ melchisedech .ptulit panē ⁊ vinū ꝓ sacrificio offerēdo. nō ꝓ ipsū: q: ꝑm istos sacerdos nō erat. sed ꝓ ipsū abrahā q̄ tanq̄m sacerdos legit⁹ pluries ꝓstruisse altare: ⁊ sacrificiū deo obtulisse: ut habet⁹ j. xxij. ca. ⁊ ideo illud qđ sequit⁹: Erat enī sacrdos dei altissimi. nō refert⁹ ad ipsū melchisedech: ꝙ ad ipsū abraham. ⁊ sic⁹ illud qđ sequit⁹: Et dedit ei decimas ex oibus. s. melchisedech dedit decimas de oībus ipsi abrahe tanq̄m sacerdoti. sed falsitas hui⁹ expositiōis apparet p hoc: q̄ melchisedech bñdixit ipsi abrahe dicēs: Benedict⁹ abram deo excelso ⁊c. Bñdicē aūt ad sacerdotē ptinet: qz qđ min⁹ ē sine ꝓtradictiōe a maiori bñdicit⁹: ut dī⁹ ad Hebre. vij. ca. Item q̄ melchisedech daret decimas de oībus reportatis ipsi abrahe pz falsū p hrām sequentē: q: abrahā iurauit q̄ de oībus illis non acciperet a filo subtegmīs usq; ad corrigiā calige. i. nullā rem q̄trumcūq; minimā accipet. ⁊ iō vera expositio ē ista: q̄ melchisedech erat sem ꝓmogenit⁹ fili⁹ noe qui adhuc viuebat: qđ pz si cōputent⁹ anni ei⁹ ꝑ. positi: īmo vixit p⁹ vltra natiuitatē iacob ⁊ esau: ut ꝑbat̄ j. xxix. ca. Sed cōtra hoc arguit⁹ q: ad Hebre. vij. ca. dī⁹ de melchisedech: Sine patre: sine matre: sine genealogia: neq; initiū dierū: neq; finē vite habens. qđ nō pōt dici de ipso sem: ergo nō est idē hō. Sed ad hoc rñdet⁹ a doctorib⁹ nostris: q̄ ꝑ dicit apl's nō q̄ melchisedech nō habuerit patrē ⁊ matrē ⁊c. sed q: scriptura non facit mentionē de patre eius ⁊c. Sz adhuc videt⁹ argumentū remanere: q: scriptura facit mentionē de patre sem ⁊ matre eius: ⁊ genealogia: ⁊ de ꝓncipio vite eius ⁊ fine. Dicendū q̄ verū est: sed hoc nō est sub noīe melchisedech: sed solū sub noīe sem. ⁊ sic intelligit apostolus ⁊ doctores sancti: q̄ sub noīe melchisedech non fit mentio in scriptura de patre ⁊ matre eius. nec determinat etiam de genealogia: nec de ꝓncipio ⁊ fine vite sue. Erat enī sacerdos dei altissimi. q: pater erat omniū illoꝝ qui remāserāt in cultu dei. ⁊ q: erat primogenitus rōne natiuitatis: ut dicunt aliqui: uel saltem ex ordinatione patris: si non fuit ꝓmo natus ut dicunt alij. Jus enī ꝓmogenite bñ trāsferebatur ad filium post natum ex ordinatione patris: maxime de voluntate dei: sicut iacob ius primogenite transtulit a ruben primo nato ad ioseph q̄tum ad duplicem portionem hereditatis accipiendā: ⁊ ad iudam q̄tum ad dignitatem regiam. ut habet⁹ j. xlviij. ca. ⁊. xlix. Sacerdotiū aūt fuit annexū ꝓmogenite vsq; ad legem datam per moysen: ⁊ ideo audita victoria abrahe diuina virtute facta: .protulit panē ⁊ vinū. i. sacrificium. reddendo gratias deo. ⁊ ideo benedicendo abraham dixit: Benedictus abrā deo excelso ⁊c. i Et dedit ei decimas. scilicz abrahā ipsi melchisedech: cui debebantur tanq̄m sacerdoti. Et sic exponit apl's ad Hebre. vij. ostendēs q̄ leui fuit decimat⁹ i abraham. k Dixit autem rex sodomor. Hic describit literalitas abrahe. quia q̄uis totam predam posset retinere: noluit tamen aliquid recipe. l Da mihi animas. i. viros: mulieres ⁊ parvulos. m Leuo manū meam. modus est iurandi. n Ne dicas: ego ditaui abram. Hoc dixit non ad iactantiā sed ad dei gloriam: qui ei promiserat multiplicationem bonorum tpalium ut supra dictum est. ⁊ ideo nolebat q̄ eius ditatio aliquo modo alij attribueretur. o Exceptis his que comederunt iuuenes. i. bellatores qui fuerunt mecum in prelio. p Et ꝑtibus virorū qui venerunt mecū. isti enī non erāt de familia abrahe: ⁊ ideo nō erat suū dare ꝑtes ipsorū de preda illa. Qz aūt dicit⁹ hic de ipsis: Qui venerūt mecū. vno mō exponit⁹ q̄ cū ipso intrauerūt bellū: ut predictū est: Et ꝑm hoc certū est: q̄ habuerūt ius in ꝑte prede. Alio mō q̄ nō intrauerūt bellū sed remanserūt ad custodiendū sarcinas: ⁊ ꝑm hoc etiam declarauit abrahā q̄ haberēt ius in ꝑte prede. Et ex isto loco accepit dauid illud qđ determinauit. j. Regi. xxx. ca. dicens: Equa pars erit descendētis in prelio: ⁊ remanentis ad sarcinas. vnde qđ ibidē sequit⁹: Et factū est hoc ex illa die ⁊ deinceps constitutū: ⁊ quasi lex in israel. In hebreo habet⁹: Et factū est hoc ex die illa: ⁊ de ꝑ vel de ante: q: observatum fuerat ꝑ abraham: ut patz ex dictis: verūtamen q̄ abraham hoc seruandū decreuerit: Dauid postea magis declarauit: ⁊ firmius statuit tanq̄m ex regia potestate ⁊c. q Cap. xv.

IIs itaq; transactis. Postq̄ descripsit moyses qualiter abraham bene se habuit ut incipiens ⁊ hoc ꝑtū ad deū ⁊ primū. hic ꝓpter ostendit qualiter se habuit ad seipsū: ⁊ q: ꝑples reputat⁹ vna ꝑsona cū pre. ꝑm illud Eccle. xxx. Mortuus ē pat̄ eius. ⁊ q̄si nō est mortu⁹. reliquit enim filiū sibi similē sibi: ⁊ silic vir ⁊ vxor q̄si vna ꝑsona cōputant⁹. ꝑm dictū saluatoris Math. xix. Itaq; iam nō sunt duo sed vna caro. ideo ꝓmo ostendit q̄liter abrahā se habuit in pterēda ꝑple. 2°. q̄liter in regēda vxore. xvj. ca.

Noli⁹ timere abrã: Ego protector tuus:] & merces tua magna nimis. Dixitq̃ abrã. Dñe de⁹ quid dabis mihi? Ego vadã absq̃ liberis & fili⁹ ꝓcuratoris domus mee iste damascus elieçer. Addiditq̃ abrã: Mihi aũt nõ dedisti semen: & ecce vernacul⁹ me⁹: heres me⁹ erit. Statimq̃ sermo dñi fact⁹ est ad eũ dicẽs: Nõ erit hic heres tu⁹: sȝ q̃ egrediet de vtero tuo] ipsũ hẽbis heredẽ. Eduxitq̃ eum foras & ait illi: Suspice celũ:] & numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuũ. Credidit abrã deo: & reputatũ est illi ad iusticiã.] Dixitq̃ ad eũ: Ego dñs q̃ eduxi te de hur chaldeoꝝ:] ut darẽ tibi terrã istã & possideres eã. At ille ait: Domine deus vnde scire possum ꝙ possessurus sim eam?] Et respondit dñs: Sume inquit mihi vaccã triennem & caprã trimã & arietẽ

Circa primũ primo ponit abrahe petitio. secũdo petitiõis exauditio. ibi: Statimq̃ sermo dñi &c. tertio exauditionis ꝯfirmatio. ibi: At ille ait: dñe deus. Circa p̃mũ describit occasio petitiõis. Abrahã enĩ ex victoria tam solẽni quã dñs dederat ei: timuit ne in hoc accepisset totã mercedẽ iusticie sue a dño: & ideo dñs assecurauit eũ de contrario dicẽs: a Noli timere. de eo ꝙ cogitasti. sequitur: b Et merces tua magna nimis. i. victoria quã dedi tibi nõ est merces tua: sȝ maiorẽ satȝ ego reseruo tibi. Et ex isto verbo dñi habuit occasionẽ petendi ꝓlem: qr quilibet nãliter desiderat in bonis suis habere heredem siue successorẽ. ꝓpter qd sequit: c Dixitq̃ abram. ostẽdendo suũ desideriũ: d Dñe de⁹ quid dabis mihi? ac si dicat. parũ valebũt ista mihi: ex quo filiũ non habeo. e Ego vadam absq̃ liberis. qr sara erat sterilis. f Et filius procuratoris domus mee. hoc exponitur dupliciter. Uno mõ sic ut sit sensus: Procurator dom⁹ mee habet filiũ: cui põt bona sua relinquere: nõ aũt ego. & sic melioris cõditionis me est ꝙ̃tum ad hoc. Alio mõ ut cũ dicit: Et filius ꝓcuratoris domus mee. subintelligit: erit heres meus. qr cogitabat eum adoptare in filiũ: eo ꝙ vxor sua erat sterilis. Et ista expositio magis ꝯsonat littere. qr sequit postea: g Et ecce vernaculus meus. i. seruus natus in domo mea. h Heres me⁹ erit iste damasc⁹ elieçer. Elieçer enĩ erat ꝓcurator domus abrahe: & damascus filius eius fuit: a quo etiam denoĩata est ciuitas damasci. i Statimq̃ sermo dñi. Hic ponit sue petitionis exauditio. Petitio enĩ est desiderij ostensio. & ideo qr abrahã oñderat desideriũ suũ de prole habenda: dñs rñdet illi dicẽs: k Nõ erit hic heres tuus. s. filius ꝓcuratoris tui. l Sed qui egredietur &c.] i. quẽ generabis in vxore tua: & qr non solũ ꝓmisit sibi ꝓlem: sed etiam ꝓlis magnã multiplicationẽ. ideo sequit: m Suspice celũ &c.] & accipit hic si ꝓ nõ. n Sic erit semen tuũ s. in tanta multitudine ꝙ vix aut nunq̃ possit numerari ad hoĩe. patȝ etiã ex dictis ꝙ ista visio oñsa est abrahe de nocte qñ stelle possunt videri. Cõsiderãdũ ꝙ lȝ de⁹ etiã ꝑ hoc intenderet significare multiplicationẽ seminis abrahe cõparando ipsum stellis celi: tñ principaliter intendebat ꝓmittere ei & semini eius vitã beatã: q̃ erit i resurrectione mortuoꝝ. vñ dicit apl's. j. Corĩ. xv. Stella differt a stella in claritate: sic & resurrectio mortuoꝝ. multiplicatio enim prolis & bona quecũq̃ temporalia nõ possunt esse merces uel finis principalis operum iusticie uel virtutis: qr finis principalit intent⁹ melior est semꝑ his q̃ sunt ad finẽ: & premiũ a deo principaliter promissum. semper est meli⁹ ꝙ̃ opus meritoriũ propter quod promittitur: bona autem quecũq̃ temporalia sunt minora ꝙ̃ iusticie opera: & ideo hic & i alijs locis sacre scripture: vbi pro operibus virtutis vere & ꝓprie dictis promittunt aliqua bona tꝑalia: non intelligunt principaliter ꝓmissa: sed quasi manuductiua ad bona spiritualia & eterna: que principaliter intelligunt promissa. & hoc cõueniebat maxime tempore legis mosaice & nature: in quo hoĩes impfecti erant respectu tꝑis gratie: sm ꝙ dicit apl's ad Heb. vij. Nihil enĩ ad ꝑfectũ adduxit lex. modus aũt impfectoꝝ est: ut ad amorẽ bonoꝝ spũalium & celestiũ inducant ꝑ amorem tꝑalium & terrestriũ: ut sm Greg. animus ex his que nouit surgat ad incognita que non nouit: & ꝑ hoc ꝙ scit notum diligere: discat & incognita amare. Qr autem abrahã in hoc loco intellexerit sibi & semini suo non solum esse ꝓmissa terrena: sed etiam celestia que ꝑ xp̃m sunt adimpleta. patȝ Joh. viij. vbi dicit: Abrahã pater vester exultauit ut videret diẽ meũ vidit & gauisus est. Dies aũt xp̃i uel tempus intelligitur tempus passionis & resurrectionis eius: sm ꝙ ipse dixit imminente passiõe Math. xxvj. Tempus meũ ꝓpe est &c. Et tũc apta est ianua celestis: & educti sunt sancti patres de inferno. Et ꝓpter predicta bene dicit in officio de mortuis: Sȝ signifer sanct⁹ michael representet eas in lucem sanctam: quã olim abrahe ꝓmisisti & semini eius. & accipitur ex hoc loco. Considerandum ꝙ in hoc passu & ꝯsimilibus est aliq̃ mõ duplex sensus litteralis. Unus de bonis terrenis: que minus principaliter & manuductive ꝓmittunt. Alius de spiritualibus seu eternis q̃ p̃ncipalit intendũt qr sensus p̃ncipaliter intent⁹ lrãlis dicit: tñ aliquo mõ põt dici vn⁹ qr sm pñm vbi vnũ ꝓpt alteꝝ vtrobiq̃ tm̃ vnũ. Min⁹ p̃ncipale ꝓ̃o semꝑ ẽ ꝓpter magis p̃ncipale. illud aũt qd hic dictũ est prebet viã ad intelligẽdũ multa q̃ ꝯtinent in ve. te. ꝓpter qd diutius hic morat⁹ sum. o Credidit abrã deo. in nullo hesitans de diuino ꝓmisso. p Et reputatum &c.] qr fides formata ꝑ dilectionẽ illa sola est que vere iustificat mentẽ formaliter. q Ego domin⁹ &c.] i. igne chaldeoꝝ sm vnam opinionem. uel de tali loco qui est in chaldea: sicut dictũ est supra. xj. ca. r Ut darẽ tibi terram istam. per quam principaliter intelligitur terra viuentiũ ꝓmissa. s Et possideres eam. in hereditatem ꝑpetuam. t At ille ait &c. Hic consequenter ponit predicte ꝓmissionis confirmatio ꝑ signum abrahe diuinitus ostensum. Ad cuius intellectũ considerandũ ꝙ abrahã non dubitauit quin haberet prolem sibi promissam: & similiter hereditatem in persona ꝓpria uel filiorum. Aliter non esset verum qd dictum est: Credidit abram deo &c. Sciebat tamen abrahã: ꝙ sic bona conferunt a deo ꝓpt opa meritoria: ita ꝓpter opposita auferunt: & ideo ad cõseruationem boni diuinitus collati: requirit ꝙ hoĩes sint solliciti cõseruando ꝑ exercitiũ operis deo placiti: & propterea de hoc quesiuit abrahã dicẽs: v Dñe de⁹ vnde &c.] ac si diceret: quid est illud ꝑ qd ꝯseruabit bonũ qd ꝓmisisti? ideo non dixit. vnde scire possum ꝙ accepturus sim eam: sȝ possessurus? x Et rñdit dñs. Ad intellectũ hui⁹ ꝯsiderandũ: ꝙ sicut patȝ ex discursu toti⁹ ve. te. ꝙ̃diu filij israel steterũt in cultu vni⁹ veri dei possederũt pacifice terrã ꝓmissionis sibi collatam: & qñ declinauerũt ad idolatriam fuerũt ab alijs impugnati & deiecti: sic pȝ in libris iudicũ & regũ & alijs locis: & aliqñ qñ eoꝝ malicia nimis abundauit fuerũt eiecti & captiuati de t̃ra illa. p̃mo ꝑ nabuchodonosor regem babylonis; & secũdo ꝑ romanos: eo ꝙ auctorẽ fidei ihm xp̃m negauerũt & occiderũt. Uerus igit cultus vni⁹ dei est illud: ꝑ qd possideri poterat t̃ra illa abrahe ꝓmissa. iste aũt cult⁹ p̃ncipaliter est in actib⁹ interiorib⁹ mentis: sm ꝙ dicit beat⁹ Aug⁹ in enchiridion: Fide spe & caritate colit vn⁹ de⁹. verũtñ cũ h⁹mõi cultu interiori reqrit cult⁹ exterior: qui est q̃si quedã ꝓtestatio interioris cultus. talis aũt cult⁹ in ve. le. fuit ꝑ sacrificia deo oblata. & ideo de talib⁹ sacrificijs i lege fiendis dñs instruit abrahã dicẽs: y Sume inq̃t m̃ vaccã &c.] qr de istis trib⁹ spẽbus aĩalium solũ erant sacrificia fienda in lege: ut patebit i Leuit. & ideo de qualibet spẽ nominat vnũ idiuiduũ. Considerandũ etiã ꝙ de qualibet spẽ p̃dicta fiebat in lege triplex sacrificium. Unum vocabat hostia pro peccato: qd fiebat pro expiatione alicuius peccati cõmissi. Aliud vocabatur hostia pacifica: quod offerebatur deo pro aliquo bono obtẽto uel obtinendo. Tertium erat hostia in holocaustum: que tota incendebatur ad honorem diuinum: & ideo ad hoc triplex sacrificium designandũ dicitur hic: ꝙ quodlibet indiuiduum predictum sit trium annorum.

a Turturē quoq; ⁊ columbā. qz futurū erat in lege vanda per moysen ut fieret sacrificiū ve ilis spēbus auiū tm: nisi in emundatione leprosi vbi fiebat oblatio ve passeribꝰ: ꝓpter qđ ve ista spē auis non fit hic mentio: qz nō erat coīs oblatio uel sacrificiū Liez aūt assignare rōnes plemꝰ ⁊ ut priculari ārē ve predictis fiebāt sacrificia magis q̄ ve alijs ptineat ad libꝝ leuitici: tm pōt hic breuiter aliq̄d premitti. Dictū est aūt q sacrificia legis erāt quedā ꝓtestationes fidei: ideo rōnes sacrificiorꝝ sunt accipiēde ex ista ꝓtestatiōe. ſm ꝗo Aug. in li. ve lege ⁊ gratia nullus vnq̄ hominū fuit saluatus nisi i fide mediatoris in q̄ ē duplex nā dīna. ſ. ⁊ hūana. diuinitatē aūt ipsius ꝓtestabant sacrificia: in q̄tū hoies p illa sacrificia oñdebant se hr̄e vitā a deo: ⁊ p ꝓmiſſa alia bona: hoc aūt fiebat in sacrificijs ꝑdictoꝝ aialiū. ſ. bouis: ouis: ⁊ capre: qz ista aialia tanq̄ domestica sūt cū hoibꝰ: ⁊ cedūt in vsū eoꝝ ad sustentationē vite. Alia ꝗo aialia coīter sūt siluestria: uel si sūt domestica sūt immunda: ut porcus ⁊ silla. Itē ꝑdicta aialia repñtabāt hūanitatē xpi inq̄tū fuit instrumentū nr̄e redēptiōis: qz ouis repñtabat eꝰ innocentiā: capra sīlitudinē carnis peccati: bos fortitudinē xpi ad sustinendū labores maxīe in passiōe. turtures aūt ⁊ colūbe abundabāt in terra illa. ⁊ ideo ex illis fiebant sacrificia pauperū: qz ve facili poterāt haberi. Turtur etiā castitatē xpi sigt. colūba ꝗo que sine felle est eius mititatē: ſm illud Matb. xj. Discite a me qz mitis sum ⁊c. Et sic patet quare ve ꝑdictꝫ fiebāt sacrificia ut coīter. b Qui tollēs vniuersa hec diuisit ⁊c.] Causa hnꝰ diuisiōis ⁊ ptitiōis est: qz tūc tpis qñ hoies ad inuicē faciebāt pactū uel fedus iuiolabile: ad hoc vesignandū interficiebāt vnū aial: ⁊ diuidebāt i duas ptes: ⁊ transibāt inter illas ptes. ad vesignandū q̄ digni essent morte si pactū illud transgrederent. Dns aūt h ꝓpigit fedus ⁊ pactū cū abrahā. ut dr̄. j. eo. ca. ⁊ iō aialia ista fuerūt diuisa in duas ptes: ⁊ ptes sic posite q posset esse transit' inter illas ptes. c Alues aūt nō diuisit. qz in ꝓfirmatiōe talis pacti uel federis auis non occidebat: nec diuidebat etiā cū alias immolabat in holocaustū: ut habetur Leuit. j. ca. Alia est causa mystica: qz p aialia vesignat vita actiua: que diuidit hoiem circa multa: ſm illud Luc. x. ca. Martha martha sollicita es ⁊ turbaris erga plurima. Per aues ꝗo ꝓpe volatū vesignat vita cōtemplatiua q̄ vnit hoiem ad vm. ideo subdit ibidem: Porro vnū ē necessariū: Maria optimā ptem elegit ⁊c. d Descenderuntq; volucres sup cadauera. i. sup sacrificia. ad vesignādū q̄ demones q̄ p aues vesignāt Matb. xiij. ⁊ maxīe qz iste erāt aues ve nocte volantes: ut ꝓ p sequētia: nituntꝰ vestruere uel fedare bona opa. e Et abigebat eas abrā. qz si in opib' bonis demones nos volūt impedire: debemus eos seruoꝝ caritatis repellere. f Cūq; sol occūberet. In hebreo dr̄ occubuisset: ex quo ꝓz q̄ iam erat nox. g Sopor irruit sup abrā. In hebreo habet: Extasis irruit ⁊c. Extasis ꝗo nō sigt ꝓpie somnū: sed magis raptū a sensib' exterioꝝ. b Et horror magnꝰ ⁊c.] p hoc enī vesignabāt afflictiōes ⁊ anxietates quas passuri erāt filij eiꝰ anteq̄ obtinerēt terrā ꝓmissiōis ⁊ quas oportet sustinere fideles anteq̄ veniāt ad terrā viuētiū. ſm illud Act. xiiij. ꝙ multas tribulatiōes oportet trāsire ad regnū. ꝙđ qđ subdit: i Scito prenoscens q ⁊c.] isti quadringenti anni nō ꝑnt referri ad seruitutē ⁊ afflictionē quā passi sūt filij isrl' annoꝝ triū:] turturē quoq; ⁊ columbam. Quiꝰ tollens vniuersa hec diuisit ea p mediū:] ⁊ vtraq; ptes contra se altrinsecus posuit. Alues aūt nō diuisit. Descenderuntq; volucres sup cadauera: ⁊ abigebat eas abram. Cūq; sol occūberet soporꝫ irruit super abram: ⁊ horror magnꝰ ⁊ tenebrosus inuasit eum.] Dictūq; est ad eum. Scito prenoscens q̄ pegrinū futurum sit semen tuū in terra nō sua: ⁊ subijcient eos seruituti: ⁊ affligent quadringentis annis.] Verūtñ gentē cui seruituri sunt: ego iudicabo: ⁊m pꝰ hec egredientur cū magna substantia.] Tu aūt ibis ad pres tuos in pace:] sepultus in senectute bona. Generatiōe autem q̄rta reuertent huc. Nec dum enī cōplete sūt iniq̄tates amoꝛreoꝝ] vsq; ad pñs tempꝰ. Cū ergo occubuisset sol: facta est caligo tenebrosa: ⁊ appuit in egypto. quod probatur manifeste. quia caath descendit in egyptū cum leui patre suo: ⁊ iacob auo suo: ut habet Gen. xlvj. Itē iste caath vixit. cxxxiij. ānis. ⁊ amram filiꝰ eiꝰ. cxxxvij. ut hr̄ Exo. vj. Et moyses filiꝰ amrā erat octoginta annoꝝ in exitu ve egypto: ut hr̄ Exo. vij. qui āni cōiuncti faciūt. cccl. annos tm: ⁊ adhuc si volumꝰ habere p̄cise numer annoꝝ a principio descensus in egyptū vsq; ad exitū: oportet subtrahere a p̄dictis. cccl. ānis cās ānos q̄bus vixit caath anteq̄ descenderet i egyptū. ⁊ ānos q̄bꝰ vixit amram postq̄ genuit moysen. ex quo ꝑz q̄ non fuerūt in egypto cccc. ānis: sed fuerūt ibi. cxv. ānis tm: ut dicūt hebrei ex alijs suis chronicis. q̄bus credēdū est in talibꝰ: qñ ex textu biblie nō pōt veritas haberi: sicē in ꝓposito: ⁊ eodē mō Hieroꝰ ⁊ alij doctores catholici in casu sili recurrūt ad historiā Josephi ⁊ ānales iudeoꝝ. ⁊ iō isti āni q̄dringēti ꝑdicti reducēdi sūt ad illud qō predicit: Scito prenoscēs q̄ pegrinū futurū sit semē tuū ⁊c. qz a natiuitate isaac in quo vocatū est semen abrahe: ut habet. j. xxj. ca. vsq; q̄ genuit iacob fluxerūt anni. lx. ut habet. j. xxv. ca. Jacob aūt erat annoꝝ. cxxx. quando descēdit in egyptū: ut hr̄. j. xlvij. ca. Et sic a natiuitate isaac vsq; ad descensū in egyptū fluxerūt āni. cxc. quib' si iungant anni. cc. ⁊. x. quibus filij israel fuerūt in egypto. habent' āni. cccc. p̄cise: in q̄bꝰ semē abrahe fuit pegrinū in terra nō sua. ſ. ptim in terra chanaan: in q̄ isaac cū patre suo fuit pegrinꝰ: primo qz lz ve ꝓmissum esset sibi terrā chanaan: nō tñ vedit sibi in actu passū pedis i ea: ut habet Act. vij. postea pegrinat' est isaac in gerare: ⁊ postea iacob cū filijs suis in egypto: ⁊ ꝓpe hoc nō dixit dns abrahe: Peregrinū erit semen tuū in tra egypti. cccc. annis. sed dixit: In terra nō sua: ⁊ subijciēt eos seruituti ⁊ affligent. ista fuit seruitus ⁊ afflictio egypti que terminata est in illis. cccc. annis: sed non incepit a principio illius tpis ut visum est. k Verūtñ gentē cui seruituri sunt. i. gentem egyptioꝝ. l Ego iudicabo. percutiendo decem plagis: ut habet in Exo. m Et postꝰ hec ⁊c.] qz filij isrl in exitu ve egypto acceperūt mutuo a vicinis suis vasa aurea ⁊ argentea ⁊ vestes. ut habet Exo. xij. Et sic egressi sunt cum magna substantia. n Tu aūt ibis ⁊c.] i. anteq̄ predicta seruitus ⁊ afflictio supueniant semini tuo. o Sepult' in senectute bona. i. decedens in gratia: qz non dicit hoc nisi ve iustis. p Generatione autē quarta reuertent huc. i. ad terram chanaan abrahe promissam. In illa enim erat abraham actu quādo dominꝰ sic loquebat cum eo. Aduertēdū tñ q̄ iste quatuoꝝ generatiōes nō sunt accipiende ab abraham: sed a iacob qui descēdit in egyptū: ⁊ si cōputentur generationes ab eo p lineam regiam inueniunt quatuoꝝ vsq; ad reditū in terram ꝓmissionis: quia iacob genuit iudā: iudas autem genuit phares: phares autem genuit esrom: ut habetur Matb. j. Esrom autem genuit caleb: ut habetur. j. Paralipo. ij. ca. Et iste caleb in quo cōpleta est quarta generatio: fuit de intrantibus terrā ꝓmissionis: ut habetur Numeri. xiij. ⁊ Josue xiij. Translatio ꝗo. lxx. habet: Quinta generatiōe reuertentur huc. ⁊ hoc est verum si cōputentur generationes ꝑ lineam sacerdotalem: quia iacob genuit leui: Leui autem genuit caath: Caath aūt genuit amram: amram aūt genuit aaron: ut habet Exo. vj. Aaron aūt genuit eleaçarum sacerdotem: ⁊ iste eleaçarus in quo cōpleta est quinta generatio fuit de intrantibꝰ terrā ꝓmissiōis: qz ipse ⁊ iosue filiꝰ Num diuiserūt terrā illā filijs isrl: ut habet Josue. xiiij. q Nec dū enī cōplete ⁊c.] istud intelligit ꝑ cā dilatiōis implende ꝓmissiōis facte abrahe de terra illa: qz iniq̄tates ꝓpᵗi q̄ habitabat terrā illā actu: adhuc nō tātū increuerāt q̄ deberet inde expelli: de enī expectat i talibꝰ mēsurā sui iudicij. r Cū g occubuisset sol. repetit qō s. ꝑdixit: ut reuertat ad cōsummationē sacrificij abrahe. s Et apparuit eliban ⁊c.]

Sicut enim supra dictum est: iniens pactū uel fedus firmum cum aliquo transibat inter partes animalis occisi. ℣us autē faciebat pactum firmū cum abrahā: ut statim subditur: a In illo die ꝓpigit dñs fedus cum abram. Deitas ꝯo oculis sensibilibus videri non potest ⁊ ideo apparuit ignis rep̄sentans p̄sentiā ei: sicut moysi in rubo Exo.iij. Et transiens inter diuisiones p̄dictas. ad ostendendum firmitatē pacti cum abrahā. sequitur: b Al fluuio egypti. qui diuidit terrā chanaan ab egypto: ⁊ vocatur riuocozula: ⁊ iste est terminus terre promissionis a parte australi. c Usq; ad fluuiū euphraten. qui ē ali⁹ termin⁹ ex parte opposita. d Cineos ⁊ ceneęeos ⁊c. enumerat hic ℣ē gentes quax terras tenuit hic dñs filijs abrahx: ⁊ iacob: filij eni esau aliquā ꝑtem obtinuerūt.

c Cap̄.xvj.

Igitur sarai. Dñso qualiē abrahā se habuit in ℣esiderio ꝑlis: hic consequenē oñdit qualiē hñ se habuit respectu vxoris ei cōsentiendo: primo in ancille ℣esponsatione: secundo in ei⁹ humiliatione. ibi: Et illa ⁊c. Circa primū dicitur sic: Igit sarai vxor abrā nō genuerat sibi liberos. li sibi qō interponit nō est de textu. f Szbdās ancillā egyptiā noie agar. Ista agar ut dicūt hebrei fuit filia regis egypti. vna eni de vxoribus pharaonis videns sanctitatē sare: cum esset in domo regis: ⁊ quomodo pharao ⁊ domus eius fuerat flagellatus a domino ꝓpter ipsam: ut supra dictum est. xij. ca. dixit in corde suo q̄ melius esset filie sue agar si seruiret sarai tanq̄ ancilla q̄ si remaneret in magno honore in domo paterna: ⁊ ideo tradidit eam sarai tanq̄ ancillam eius. nec istud est absonū rationi: q̄ in libro Hester dicitur: q̄ multi gentiles videntes quid dominꝰ fecerat ꝑ iudeis literando eos a p̄secutiōe amant iungebantq; cerimonijs eorum. g Ingredere ad ancillam ⁊c. ut q̄ non possum habere filios naturales: saltem habeam ꝑ adoptionē. Videbat eni sarai q̄ non esset honū q̄ tam sanctus homo sicut abrahā careret prole: ⁊ quia ipsa concipere non poterat de corpore suo: ancillam suam vxorem sibi tradere volebat: que etiam ancilla sibi ex deuotione tradita fuerat: ut predictū est: ⁊ ideo in hoc volebat eam honorare pre aliꝭs mulieribus. h Cūq; ille acquiesceret deprecanti. ꝓpter q̄ abrahā non vituperat de bigamia sic lamech: quia non accepit secundā vxorem motus libidine: sed prolis amore: nec absq; consensu prime vxoris: imo ipsa supplicante: q̄ non fecit lamech: sed libidine motus ⁊ sine consensu alterius vxoris. i Tulit agar ⁊c. iste erat terminꝰ ut dicunt hebrei: infra quem debebat vir experiri: vtrum de vxore sua posset habere prolem: anteq̄ rōne sterilitatis accipet aliam. k Et illa concepisse ⁊c. Hic consequenē ostendit quomodo cōsensit vxori de ancille humiliatiōe. ⁊ primo ponitur ꝓpter hoc ancille recessus: ⁊ secundo eius regressus. ibi: Cūq; inuenisset eam. Circa primū sciendū: q̄ licz agar esset prius bona ⁊ deuota puella: q̄ tamen non erat in bono cōfirmata. postq̄ fuit cōiuncta abrahe in matrimoniū. ⁊ vidit se concepisse ab eo: estimauit q̄ omnia bona ꝓmissa semini abrahe complerenē in sua prole ⁊ ex hoc prorupit in quandā elationem. l Despexit dominā suā tanq̄ a diuino promisso repudiatam. ideo sequit: m Dixitq; sarai ⁊c. quia nimis dissimulabat iniuriam sibi factam: ⁊ ille statim acquiescens rationi dixit: n Ancilla tua in manu tua est. i. in potestate tua. ad castigandū ⁊ humiliandum eam sicut tibi videtur. o Affligente igitur eam sarai Nō ē verisimile q̄ mulier tam sancta affligeret eam iniuste: sed castigabat eam ⁊ humiliabat rationabiliē: que humiliatio erat ipsi agar afflictio: eo q̄ ex elatione volebat sarai se preferre. ideo sequitur: p Fugā iniit. versus terā egypti vnde erat. q Cūq; inuenisset eam angelus. hic describitur ipsius regressus per monitionem angeli dicentis sibi: r Agar ancilla sarai. ac si dicat. aduertē ℣es q̄ tu es seruilis conditiōis respectu sarai: ⁊ ideo non debes ei preferri. s Unde venis ⁊c. Non querit ex ignorātia sed ut ex responsione agar efficacius corrigat eam. t Que respondit ⁊c. ex hoc enim q̄ recognouit eam dominam: conuenienter angelus dixit ei: v Reuertere ad dominam ⁊c. quia hoc est iustum: ⁊ quia angelus vidit eam monitis suis acquiescentem nunciauit ei ex parte dei bonos rumores de futuro. dicens: x Multiplicabo semen tuū. Et hoc patet impletum in saracenis qui agareni debebant nominari tanq̄ descendentes ab agar ꝓ ismaelē filiū eius: sed vsurpauerūt sibi falsum nomen a sara tanq̄ a libera ⁊ digniori: qui saraceni sunt valde multiplicati. y Ac dixit ecce ait cōcepisti. In hebreo habetur: ecce cōcipies. Et probatur ꝑ illud quod habetur Judicū. xiij. de vxore manue: cui angelus apparens dixit: ecce concipies. ⁊ est ibi idem verbum hebraicum sicut hic. propter quod dicunt hebrei: q̄ agar passa fuerat abortum: quod potuit esse in pnam contemptꝰ domine sue: ⁊ superbi recessus sui ab ea: ⁊ ex labore itineris in fugiendo: ß cum acquieuit angelo monenti de regressu ⁊ humiliatione. dominus qui respicit humiles viuificauit fetum in vtero extinctum. ⁊ ista viuificatio vocatur hic ab angelo cōceptio de nouo. ⁊ quia ista expositio est scōm litteram hebraicam: ⁊ satis consona littere sequenti: ideo sm hoc potest exponi translatio nostra. cum dicitur: Ecce ait concepisti. ac si diceret: prius cōcepisti ꝑ cōcubitū abrahe: nūc iterū cōcepisti dīna ꝓtute fetū extinctū viuificante: ⁊ ꝓpter rōnem hui⁹ miraculi pōt quelibet dici: q̄ prenoīat⁹ est ab angelo anteq̄ natꝰ esset: sm miraculi facti ꝓphetatē. iō sequitur: z Vocabisq; nomē eius ismael. qō interp̄tat exauditio dei. ideo sequit: a Eo q̄ audierit dñs afflictionē tuā. in ß q̄ passa fueris abortū: ⁊ deꝰ viuificauit abortiū. uel afflictionē suam vocat humiliationē q̄ voluit reuerti ad dominā. Nō eni ꝑ ß intelligi de afflictiōe quā fecerat sibi sarai: quia illa fuit rōnabilis ⁊ iusta: ut predictum est.

audierit dominus afflictionē tuā. Hic[a] erit ferus hō. manus[b] eius cōtra cēs: ⁊ man[b] oīuz cōtra eū: ⁊ e regione[c] vniuersoꝝ fratrū suoꝝ figet tabernacula. Vocauit[d] aūt agar nomē dñi: qui loquebat ad eam: tu[e] deus q vidisti me. ¶ Dixit[f] enī: Profecto[g] hic vidi posteriora videntis me. ¶ Propterea[h] appellauit puteū[i] illū: puteū viuētis ⁊ videntis me. Ipse est inᵗ cades ⁊ barad. Pepitq[k] agar abre filium: quiˡ vocauit nomen eius ismael. Octoginta ⁊ sex annorū erat abram qñ pepit ei agar ismael.

Cap. xvii.

POstq̄ ꝙo[m] nonagīta ⁊ nouē annoꝝ esse ceperat: apparuit ei dē[n]: Dixitq; ad eū: Ego[o] dñs oīpotēs. Ambula[p] coꝝ me: ⁊[q] esto pfectus. Ponāq[r] fedus meū inter me ⁊ te: ¶ ⁊ˢ multiplicabo te vehemēt nimis. ¶ Cecidit[s] abram pronus in faciē: ¶ Dixitq[t] ei deus: Ego sum: ⁊ ponam pactū meū tecū: ¶ eriscq; pater multaꝝ gentiū. Nec[v] vltra vocabit nomen tuū abram: ¶ sed appellaberis[x] abrahā: quia patrē[y] multaꝝ gentiū cōstitui te. ¶ Faciamq; te crescere vehementissime. ⁊ ponā te in gentibus: regesq;[z] ex te egredient: ⁊ statuā pactū meū inter me ⁊ te ⁊ inter semen tuū post te in gnātiōibus suis fedus sempiternū: ut sim deᵛ tuus: ⁊ seminis tuo p te. ¶ Daboq; tibi ⁊ semini tuo terram pegrinatiōis tue: oēm terrā chanaan in possessionē eternā: eroq; deᵛ eoꝝ. Dixit iterū deᵛ ad abrahā. Ettu ergo custodies pactū meū ⁊ semen tuū pᵛ te in generationibᵛ suis.

Pōstq̄ ꝙo nonaginta ⁊c.

Postq̄ moyses descripsit statum abrahe: inq̄tū fuit incipiens: hic consequēter describit eiusdem statum inq̄tum fuit pficiens. ⁊ primo q̄tū ad deum: secūdo q̄tū ad primū. xix. ca. tertio q̄tum ad seipsum xx. ca. Circa primū ostendit pfectus fidei eius inq̄tū accepit mandatū circūcisionis: que fuit signū distinctiuū fideliū ab infidelib[ᵛ]: ⁊ obedientia ei[ᵛ] ad deū. sustinēdo voluntarie circūcisionis voluntarie ⁊ prompte: in se ⁊ in filio suo ⁊ familia. Sic ergo in hoc ca. pceditur. q: primo ponit ipsius abrahe dispositio ad circūcisionē: secūdo exprimit circūcisionis forma ⁊ ordo. ibi: Hoc est pactū meū. tertio subiungit mandati executio. ibi: Tulit aūt abrahā. Circa primū considerandū: q dispositio abrahe fuit p dei monitionē ad opa pfectiōis: ⁊ p eius promissionē in bonis cōferendis: ⁊ p mutationē noīs. ⁊ hoc est qđ subditur: n Ego dñs oīpotēs. Et iō plus possū tibi tribuere q̄ tu possis cogitare. o Ambula coꝝ me. i. ac si me p̄sentialiter semp videres. p Et esto pfectus. tendēs ad pfectionē: q: scriptura nō loquit hic de statu abrahe ut iam pfecti: sed ut pficientis: ut dictū est. ⁊ est sillis modus loquēdi Matth. xix. Si vis pfectus esse vade ⁊ vende oīa que habes ⁊c. nō q: ille iuuenis hoc faciēs statim esset pfectus: cū p hoc tendēs ad pfectionē. q Ponāq; ⁊c. ¶ p speciale amicitiā. r Et multiplicabo ⁊c. ¶ Exaggeratio est verboꝝ: ad designandū multitudinē ⁊ magnitudinē bonoꝝ que dñs intendebat sibi facere. s Cecidit ⁊c. ¶ ad reddendū grās deo de tanto promisso. Aduertendū tñ est q iste promissiones frequent facte sūt abrahe: tñ procedendo semp in expressione ⁊ maiore promissione. sicut enī natura ⁊ ars in opibus suis pcedit de imperfecto ad pfectū: ita est in processu diuinaꝝ reuelationū ⁊ promissionū. t Dixitq; ei deus ⁊c. ¶ ac si diceret: sicut sum immutabilis: ita pactū meū erit firmū ⁊ stabile tecū. v Nec vltra vocabitur ⁊c. ¶ qđ interpretat pater excelsus: que interpretatio cōuenit magno domini: etiā si habeat modicā plem uel familiā. x Sz appellaberis abrabam. cuius ratio subdit cum dicit: y Quia patrē ⁊c. ¶ Abrahā enim interpretat pater multitudinis uel multoꝝ. qđ enim additur gentium. nō est de significato nominis: sed subintelligitur. z Et ponā te in gentib[ᵛ]. q: saraceni descenderūt de eo p ismaelē: ⁊ idumei p esau: ⁊ iudei p isaac. a Regesq; ex te egredient. q: i qualibet gēte pdicta fuerūt plures reges. b Et sim deᵛ tuus ⁊c. ¶ Iz enī ipse sit deᵛ oīuz gnāliē p creationē spāli tñ mō ē deᵛ fideliū p spālē ⁊ vez cultū, ceca patet ex dicē.

Nota q; duo alij leguntᵏ prenoīati anteq̄ nati in ve. te. s. Isaac. ca. se. ⁊ Josias. iij. Regū. xiij. In primo fuit duplex miraculū. s., ꝓpter patris ⁊ matris senectutē: ⁊ etiā sterilitatē matris. In secūdo. s. scissio altaris vtrel ⁊ effusio cinerū: ⁊ arefactio brachij regis. In nouo testamento duo leguntᵏ prenoīati scilz iobānes baptista ⁊ ibus: ⁊ de miraculis in vtroq; patet: ⁊ iō. probabile est q; i ismaele similiᵗ fuerit miraculū q̄tum ad viuificationē fetus p̄dictā. a Hic erit ferus homo. in hebreo habet: Siluester hō: diligens nemora ⁊ venatiōes. q: factᵍ fuit iuuenis sagittariᵍ: ut habetur. j. xxj. ca. b Manus eiᵛ cōtra cēs ⁊c. q: illi qui exiuerūt de eo: habitātes in deserto. frequenē faciebant insultū bis q; habitabāt i circuitu desti: ⁊ econuerso illi resistebāt eis: ⁊ adhuc videmᵛ q; saracēni sunt infesti multis gentibᵛ. c Et e regione vniuersoꝝ ⁊c. ¶ .i. tentoria: sicut in tellis solet fieri. d Vocauit aūt nomē domini ⁊c. ¶ q: ille angelus in pson dñi loquebat: ideo vocauit eū dñm ⁊ deū. sicut verbū preconis dicit verbū regis. ⁊ eodem mō dicit beatus Gregᵛ. de angelo qui loquebat moysi in monte synai: q; aliq̄n deus ⁊ dñs noiatur q: in pson dei loquebat. e Tu deus qui vidisti me. cōsolando ⁊ viuificando fetū. f Dixit enī. reddendo rōnem quare eū sic noiabat. g Profecto hic vidi ⁊c. ¶ Dicūt exposītores nostri: q; ille angelus qui apparuit sibi: sic apparebat in sillitudine assūpta: quasi baltēs faciē ab ea auersam. qđ aūt sic videt. s. a dorso. nō manifeste ⁊ determinate cognoscit. ⁊ p hoc designat q; de ālis nō habemᵛ cognitionē nisi valde longinquā ⁊ remotā: nō ꝓpriā ⁊ determinatā. Et simile habet de moyse Exo. xxxiij. qñ dixit ei dñs Videbis posteriora mea: faciē aūt meā videre nō poteris. tales enī apparitiōes frequenē fiūt exteriᵛ. ad designandū dispositionē hominis interius cui fit apparitio: sm q; dicit beatᵍ Gregᵒ de discipulis quibᵛ pᵒ resurrectionē suā xps apparuit in peregrini effigie: ⁊ finxit se longius ire: ut habetur Luce. xxiiij. hoc ergo simplex veritas non per duplicitatem fecit: sed talem se exhibuit in corpore: qualis apud illos erat in mente. hec Gregᵒ. Hebrei aūt aliqui dicunt q; hic ē verus textᵍ: hic vidi post videntē me. ⁊ est sensus: Angelus vidit me hic. vocando ⁊ monendo. ⁊ postea vidi eum. Alij autem dicunt. q; veritas textus est: hic vidi post visum meū. ⁊ est sensus: hic vidi angelū domini in hoc deserto: postq̄ viderā eum ante in domo abrahe: cuius ille angelus erat custos ⁊ visitator: ⁊, ꝓpterea non fuit territa ad visionem angeli: sicut Manue qui dixit: Morte moriemur: quia vidimus angelū domini. Judic. xiij. quia fuerat assueta videre angelos domini i domo abrahe. Nec mirandū si in hoc loco ⁊ aliꝝ pluribus locis veteris testamenti littera pluribᵛ modis ⁊ sensibus accipiatur: etiam sm hebreos doctores: q: hebrei non habēt grāmaticam ita distinctam ⁊ articulatā per declinatiōes nominū ⁊ verboꝝ sicut latini ⁊ greci habent. Item apud eos sunt multe dictiones equiuoce: ⁊ ꝓpter hoc eadem littera aliquādo variis significationibus ⁊ sensibus accipitur. b Propterea appellauit puteū illū. quē pᵈ vocauerat scriptura fontem. q: ois puteus fons. nō ois fons puteus: sm q; dicit beatᵛ Augᵛ. super Joh.

i Puteum viuentis ⁊ videntis me. dicit aūt videntis. q: angelus ibi viderat ipsam agar: ut predictū est. Et viuentis: quia ibi fetᵘ extinctus fuit viuificatus. uel quia angelus predictus semp viuit cum sit imortalis. k Pepitq; ⁊c. ¶ postq̄ reuersa fuerat ad eiᵛ domū. l Qui vocauit nomē eiᵛ ismael. cognouit enim p reuelationē illud qđ dictū fuerat agar de nominatiōe pueri: ⁊ ideo sic nominauit. m

Hoc[a] est pactū meū qđ obseruabitis inter me ⁊ vos. ⁊ semē tuū post te. Circūcidet ex vobis oē masculinū: ⁊ circūcidet̄ carnem p̄putij vestri: ut sit in signū federis int̄ me ⁊ vos. Infans octo dierū circūcidet in vobis. Omne masculinū in generationib⁹ vestris tam[b] vernaculus q̄m [c]emptici circūcidet: ⁊ [d] quicūq; nō fuerit de stirpe vra. Eritq[e] pactū meū in carne vestra ⌋ in fedus eternū. Masculus cui⁹ p̄putij caro circūcisa nō fuerit: delebitur anima illa de pplo suo: q̄ pactū meū irritū fecit. Dixit quoq; deus ad abrahā: Sarai[f] vxorē tuā nō vocabis sarai: ⌋ sed saram[g]. Et[h] benedicā ei. ⁊ ex illa dabo tibi filiū ⌋ cui bñdicur⁹ sū. Eritq; in nationes: ⁊ reges pplox orientur ex eo. Cecidit[i] abrahā in faciem suā: ⁊[k] risit in corde suo dicens: Putas ne[l] centenario nascetur filius: ⌋ ⁊ sara nonagenaria pariet: Dixitq; ad dñm: Vtinā[m] ismael viuat coram te. ⌋ Et ait[n] dñs ad abrahā: Sara vxor tua pariet tibi filiū: vocabisq; nomē eius isaac. Et cōstituā[o] pactū meū illi ⌋ in fedus sempiternū: ⁊ semini eius post eum. Sup[p] ismael quoq; exaudiui te. ⌋ Ecce benedicā ei: ⁊ augebo ⁊ multiplicabo eū valde. Duodecim duces generabit: ⁊ faciā illum crescere in gentem magnā. Pactū vo meū statuā ad isaac: quem pariet tibi sara tpe isto: in anno altero. Cūq; finitus esset sermo loquentis cum eo: ascēdit[r] deus ab abrahā. Tulit[s] aūt abrahā ismael filium suū ⌋ ⁊ omnes vernaculos domus sue: vniuersosq; qs emerat: ⁊ cunctos mares ex oibus viris domus sue: ⁊ circūcidit carnē p̄putij eox: statim in ipsa die sicut p̄cepat ei de⁹. Abrahā nonagiuta ⁊ nouem erat annox qñ circūcidit carnē p̄putij sui: ⁊ ismael filius su⁹ tredecim annos ip̄leuerat tempore circūcisionis sue. Eadem die circūcisus est abrahā: ⁊ ismael filius eius: ⁊ omnes viri domus illius: tam vernaculi q̄s emptiti. ⁊ alienigene pariter circūcisi sunt.

Cap. XVIII.

Apparuit aūt ei dñs in cōualle mābre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei. Cūq;

a Hoc est pactū meū. Hic p̄ter exprimitur forma circūcisiōis ⁊ p̄mo dicta forma describit: secundo mutatio nominis sarai in ducit. ibi: Dixit quoq; de⁹ ad abrahā: sarai vxorē. Ad circūcisionē vo tria necessario requirunt. Primū est sexus masculinus. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Circūcidet ex vobis oē masculinū. Secūdū est corpis pars determinata. ideo sequit: Et circūcidetis carnē p̄putij vestri. Tertiū est temp⁹ determinatū ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Infans octo dierū circūcidet in vobis. Rō aūt istox est: q⁹ circūcisio signū fuit distinguens israel a gētilib⁹ inq̄tum habebāt vrā fidem ⁊ cultū vni⁹ dei, ⁊ datum fuit istud signū tpe legis nāe: ⁊ iō debuit dari in sexu p se intēro a nā. q̄ est sexus masculinus. Pm enim phm femina est mas occasionat⁹. Item fides illa ⁊ cultus deuabāt tunc tpis ad alios p generationē carnalem inq̄tum patres docebāt filios de talibus: in masculo vo est p̄incipiū generatiōis actiuū: ⁊ iō solis masculis datū est predictū signū. ⁊ eadem ratione factū est in mēbro generatiōis. Item ad debilitatē cōcupiscentie que magis viget in illa parte. Item in detestationē idolatrie: q⁹ gentiles in sacris priapi ptem illam honorabant: ⁊ p modū cuiusdam augmēti aliqua addebāt q⁹ priap⁹ ꝓpter magnitudinem membri virilis int̄ deos fuit reputat⁹ a gentilibus: ꝓpter quod etiā dicebat deus horto⁹: ꝓpter fecunditatē que designat in mēbro generatiōis: ꝓpter qđ in signū distinctionis fideliū ab infidelibus fiebat recisio. Temp⁹ aūt octo dierum non poterat anticipari: sicut nec animalia ante octauū diem poterant deo offerri: q⁹ ante sunt quid imperfectū: pfecta aūt sūt de⁹ attribuenda. Item periculū esset puero de vita si statim egressus de vtero matris circūcideret, nec poterat vltra octo dies differri: alioquin pater pueri uel eius tutor si pater esset mortuus. mortem debebat puniri, ipse etiam puer veniens ad etatem adultā si negligeret circūcisionē accipe puniend⁹ erat morte. vnde predicta cadūt sub p̄cepto circūcisiōis. cetera aūt que de circūcisiōe possent dici: ptinent magis ad quartū sententiay. b Tam vernaculus. i. fu⁹ nat⁹ in domo. c Et emptici⁹. i. fu⁹ acquisit⁹ p emptionē circūcidet. d Et quicūq; nō fuerit de stirpe vra. si debeat recipi in pportiū ⁊ ritū vestrū. e Eritq; pactū ꝛc. ⌋ ad hoc enim circūcisio in carne facta est: ut firmius eox memorie imprimeret, cetera patent vsq; ibi: f Sarai vxorē tuā. vbi ponitur mutatio nominis sarai. vir. eni ⁊ vxor sunt quasi vna p̄sona. ⁊ ideo q⁹ mutauerat nomē abrahe: ꝓter hic mutat nomē vxoris sue. d. Sarai vxorē tuā ꝛc. q⁹ interp⁹ principissa mea: q⁹ p hoc designaret q⁹ esset principissa vnius dom⁹ trū. g Sz saram. i. principissam absolute quasi p excellentiā. h Et benedicā ei ꝛc. ⌋ q⁹ isaac nō fuit ex ea nat⁹ virtute nāe trū: sed cū hoc affuit adiutoriū grē. q⁹ transierat temp⁹ cōcipiendi pm naturā.

i Cecidit abrahā in faciem. regratiando deo de tanto beneficio. k Et risit. nō ex derisione: alioq̄n fuisset increpatus a deo sicut fuit sara. ut habet̄ ca. se. sed risit pre gaudio exultatiōe. l Putas ne cētenario ꝛc. ⌋ hoc nō dixit dubitando: sed diuinū būficiū admirando. m Vtinā ismael ꝛc. ⌋ i. faciens voluntatem ⁊ beneplacitū tuū. n Et ait dñs. rexten do premissū būficiū: ⁊ explicando magis predicens nomen pueri nasciturī dicens: o Vocabis q⁹ nomē ei⁹ isaac. q⁹ interp⁹ risus: eo q⁹ pater pre exultatione risit. ut p̄dictū ē. p Et constituā ꝛc. ⌋ de circūcisiōe ⁊ hēditate p̄missa. q Super ismael ꝛc. ⌋ Et ex hoc dicūt hebrei ⁊ ex⁹ videt q⁹ ismael finiuit vitā suā in bono quia de⁹ abrahā rogauerat ipsum de⁹. ut p̄dictū est. cetera patent vsq; ibi: r Ascēdit deus ab abrahā. i. disparuit apparitio ⁊ visio illa s Tulit aūt abrahā ꝛc. ⌋ Hic p̄t̄ ponitur executio mādati de circūcisione: ⁊ patet obedientia abrahe: q⁹ eadē die absq; retardatiōe adimplenit illud mandatū in se. lz esset senex. ⁊ in alijs. ex quo p̄z etiā obedientia ismaelis filij sui: q̄ cū esset. xiij. annox nō recalcitrauit: ⁊ similiter totius familie ipsi⁹ masculine. ⁊ p̄z hrā. Notandū tñ q⁹ saraceni exēplo ismaelis a q̄ descenderūt circūcidūt filios. xiij. annox transgredientes formā precepti: qđ die octauā includit: ut predictū ē. t Cap. xviij.

Apparuit aūt ei dñs. Hic ostēdit qđ abrahām ut p̄ficiens se habuit ad ꝓximū. Et p̄mo in opib⁹ caritatis corpalibus hospitalitatē p̄tendo: secūdo in spūalib⁹ pliteratione loth ⁊ alioꝝ orādo in medio capituli. ibi: Dixitq; dñs celare non potero. Circa primū sciendū q⁹ aliter exponit a doctorib⁹ catholicis: aliē ab hebreis: vtraq; tamen expositio consona est fidei nostre: ⁊ ideo vtrāq; intendo ponere: ⁊ p̄mo expositionē hebraicā: recisis tñ quibusdam friuolis: que ab ipsis interserunt. Dicunt igitur q⁹ de scribitur hic duplex apparitio: prima est ipsius dei. cum dicit: Apparuit aūt ei. i. abrahe. dñs in cōualle mābre. nomen ē bois a quo denominabat̄ illa vallis in qua manebat abrahām. Sedēti. hic dicit quedam glo. hebraica: q⁹ abraham voluit surgere ex reuerentia diuine apparitionis: sed dñs dixit ei: Sede: tu es eni in signū filijs tuis: futurū est enim ut filij tui sedeāt cāq̄ iudices in cōcilio: ⁊ ego stem. que glo. fidei nostre est cōsona: q⁹ hoc fuit adimpletū qñ saluator noster verus deus ⁊ verus hō stetit coram p̄cipib⁹

sacerdotū: sedentib⁹ in concilio ad iudicandū ipsum: ut scribunt quatuor euangeliste: qō sustinuit ꝓ salute electoꝝ qui sunt veri filij abrahe. Cōtingit enī aliqñ: q̄ ꝓter intentionē loquētis diuina ꝑ ipm̄ hoc faciente: aliqō ꝑ bū sic ꝓferat: ut est consonū fidei catholice: licz ꝓnuncians illud verbū hoc nō itelligat: ꝙ aliud: sic caypbas dixit ut ꝓpo: Expedit vobis ut vn⁹ moriatur hō ꝓ populo ꝛc. ut habet Joh. xj. ⁊ euangelista subdit: Hoc autem a semetipso non dixit ꝛc. Intendebat enī caypbas solūmodo dicere q̄ melius erat xp̄m mori ꝙz nō haberetur causa sufficiens cōtra eum q̄ ꝙ occasiōe ꝑ illi credentis in eū venirēt romani ⁊ destruerēt locū ⁊ gentē: ꝙ a deo factū est ut hāc sniam ꝙ talē modū loquendi ꝓferret caypbas: ut illa locutio significaret mortem xp̄i futurā ꝓ redemptiōe generi humani: qō caypbas non intelligebat: sic pleni⁹ dixi exponens hoc verbū caypbe scribendo sup Joh. sic dico in ꝓposito. quid enī intellexerit iste glosator nescio: sed mānifeste patz: q̄ sic glosam predictā ꝓtulit uel scripsit: q̄ ꝑba glose predicte ꝓsonant fidei nostre. In ostio tabernaculi. ad videndū si transirēt viatores: quos posset ad mensam recipe: qz hospitalitatē diligebat. In ipso feruore diei. cū enim incipit dies feruescere: tunc est hora qua viatores solēt ad domū aliquā causa refectionis declinare. Cūq̄ eleuasset oculos apparuerūt ei tres viri ꝛc. Cum enī deus videret affectū eius ad opus hospitalitatis: ⁊ nō venirēt aliqui homines: fecit tres angelos apparere in spē virox: ut eis exhiberet hospitalitatis beneficiū. Dicūt etiā hebrei q̄ cū hoc alia de causa apparuerūt: qz vn⁹ veniebat ad nunciandum sare cōceptū: alius ad subuertendū sodomā ⁊ alias q̄tuor ciuitates: ⁊ tertius ad sanandū abrahā qui de nouo erat circūcisus: ⁊ liberandū lotb de subuersione sodomox. Dicunt etiam q̄ apparitio fuit tertia die postq̄ fuerat abrahā circūcisus: ⁊ ista apparitio āgelox est secūda. Expositores aūt catholici dicūt q̄ a ꝓncipio capti vsq̄ huc: ⁊ i toto cā. sequēti fuit vna apparitio trī: ita q̄ dñs nō apparuit in se: nel in aliqua similitudine ipsum imediate repsentāte ꝙ trī in angelis quos fecit apparere: quox vn⁹ postea locutus est in ꝓsona ipsius dei. sic igit exponūt hrām a ꝓncipio capti. Apparuit aūt ei dñs. in hoc ꝓmo describit apparitio ista in generali: ⁊ in sequētib⁹ describit modus apparitiōis ista in spāli. ⁊ ꝓmo q̄tum ad locū. cū dicit: In cōualle mambre. Secūdo q̄tum ad dispositionē abrahe cui fiebat apparitio cū dicit: Sedenti in ostio tabernaculi sui. Tertio q̄tum ad temp⁹. cū subdit: In ipso feruore diei. Quarto q̄tum ad ꝓsonas apparētes auctoritate dei. cū dicit: Apparuerunt ei tres viri. i. angeli in spē virox. Littera aūt exponat sicut in expositione ꝓdicta. excepto ꝓncipio. cū dicit: Apparuit autē ei dñs sedenti. s. ꝑ angelos quos fecit apparere. a Quos cū vidisset ꝛc.] in quo oñditur ei⁹ ꝓmptitudo ad hospitalitatis beneficiū. ⁊ in hoc dat diuitib⁹ exemplū. b Et adorauit. adoratione dulie: ut illos cōuenienti⁹ posset inuitare. c Et dixit: dñe si inueni grām ꝛc. licz essent tres: tū sic apparebāt quasi vn⁹ esset ꝓncipalis: ⁊ dñs inter illos: ⁊ ideo illū a. loquitur credēs q̄ si ipsū inducat ad hospitium: alij duo sequant. Dicunt autē hebrei q̄ isti tres āgeli fuerūt michael: gabriel: ⁊ raphael: ita q̄ michael erat in medio: alij autē duo ad dextrā ⁊ sinistrā: ⁊ ꝙ erat modus ambulādi tunc: qñ aliqs supio⁹ erat duob⁹ alijs: q̄ ille ambulabat in medio: ⁊ i hoc cogūt abrahā quis erat supior: ⁊ dicūt q̄ michael hic erat in medio: ⁊ hic venerat ad nunciandū sare cōceptū: qz ꝙ erat ꝓncipale negociū: eo q̄ messias. i. xp̄us erat inde nasciturus: ⁊ interꝓtatio nois ꝓsonat. Michael enī interpretatur qs ut deus. Gabriel autē venerat ad subuertendū sodomā: ⁊ interpretatio ꝓsonat interptat enī fortitudo dei. Raphael autē venerat ad sanandum abrahā: ⁊ ad saluandū lotb. ⁊ interpretatio cōsonat: qz interpretat medicina dei. d Sed afferā paurillū aque ꝛc. hoies enī tunc nō ita ibāt equitādo ⁊ calciati sicut mō. e Et requiescite sub arbore. in vmbra ⁊ ad aurā: ꝓpter estum imminentē. f Ponāq̄ buccellā panis ꝛc. Ex hoc manifeste patz q̄ tūc credebat eos esse hoies: sciebat enī q̄ angeli nō indigebāt talib⁹. g Qui dixerūt ꝛc.] in quo apparet grā hospitalitatis. h Festinauit abrahā. ne attediarent in nimia expectatiōe. i Et tulit ꝛc.] .i. coco. hebrei aūt dicūt: q̄ iste puer fuit ismael fili⁹ suus cui tradidit cibū parādū: ut eū assuefacēt hospitalitatis opib⁹. sequit: k Ipse vo stabat iuxta eos. ad videndū ne aliqd deficeret. sequit: l Ubi est sara vxor tua. hoc ꝓtunt non ex ignorātia sed ut cōuenienti⁹ nūciet eius cōcept⁹ ꝛc. ꝓpinquo futurus. m Ecce in tabernaculo est. erat enī simplex ⁊ verecunda: ⁊ iō se nō exponebat aspectib⁹ hoiuz. n Cui dixit. s. ille angelus de trib⁹ qui venerat ad nūciandū eius cōceptū. o Reuertens veniā ad te. in quo oñditur q̄ āgeli sunt solliciti de visitatione iustox. p Vita comite. loquit moze humano: qz hō estimabat ab his quib⁹ loquebat. q Et habebit sara filiū. non adoptiuū sed nālem. r Quo audito sara risit. reputās illud dictū friuolū. ⁊ causa subdit: s Erant aūt ambo senes. ⁊ sic erat vnū impedimentū generatiōis cōe ambobus. ⁊ vnū spāle in sara: qō notat cū subdit: t Et desierat sare fieri muliebria. i. mēstrua. post quox cessationē nō est apta mulier ad cōceptionē. sequit: v Postq̄ ꝓsenui ꝛc.] .q.d. nō decet: ⁊ ex ꝙ videt q̄ sara cōtinuit ab actu cōiugali: ex quo trāsijt tēp⁹ suū cōcipiēdi ꝑm nām: quousq̄ fuit certificata de cōceptu futuro diuina ꝓtute x Dixit aūt dñs ad abrahā. i. ille angel⁹ qui inter tres apparebat ut supio⁹: ⁊ q̄ venerat ad nūciandū sare cōceptū. y Nūquid deo est quicq̄ difficile. ac si dicat. licz impossibile sit nāe dare tibi cōceptū: nō trī deo est difficile. cetera patēt vsq̄ ibi: z Cū ergo surrexissent inde viri. i. angeli in similitudine virox. a Direxerūt oculos ꝛc.] incipiētes ire ꝓsus ptem illā. b Et

Cūq̄ comedissent dixerūt ad eum: Ubi est sara vxor tua: Ille rñdit: Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Reuertens veniam ad te tpe isto: vita comite: ⁊ habebit filiū sara vxor tua. Quo audito: sara risit ꝑ ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes ꝓiectq̄ etatis: ⁊ desierant sare fieri muliebria: Quesit occulte dicēs: Postq̄ consenui ⁊ dñs meus vetul⁹ est: voluptati opam dabo:] Dixit aūt dñs ad abrahā: Quare risit sara vxor tua dicens: Num vero paritura sum anus: Nūquid deo quicq̄ est difficile: Juxta cōdictū reuertar ad te hoc eodē tpe vita comite: ⁊ habebit sara filiū. Negauit sara dicens: non risi: timore pterrita. Dñs autem nō est inquit ita: sed risisti: Cum ergo surrexissent inde viri: direxerūt oculos ꝓ sodomā:] ⁊ abrahā simul gradiebat:

eleuasset oculos: apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset: cucurrit in occursum eox] de ostio tabernaculi sui: ⁊ adorauit in terra: ⁊ dixit: Dñe si inueni gratiam in oculis tuis ne transeas seruū tuum: sed afferam paurillum aque: ⁊ lauentur pedes vestri: ⁊ requiescite sub arbore Ponāq̄ buccellam panis: ⁊ ꝓfortet cor vestrū: postea trāsibitis. Idcirco enī declinastis ad seruū vestrū. Qui dixerūt: Facut locut⁹ es.] Festinauit abrahā in tabernaculū ad saram: dixitq̄ ei. Accelera: tria sata simile cōmisce: ⁊ fac subcinericios panes. Ipse vo ad armentū cucurrit: ⁊ tulit inde vitulum tenerrimū ⁊ optimū: dedit q̄ puero.] Qui festinauit: ⁊ coxit illum. Tulit quoq̄ butyrum ⁊ lac ⁊ vitulū quē coxerat: ⁊ posuit coram eis. Ipse vo stabat iuxta eos sub arbore.

abrahã simul gradiebaf. sicut solet fieri ex curialitate humana q̃ hospites p aliq̃ spaciũ cõducanf: Abrahã enim adhuc credebat eos esse hoies itinerantes. a Dixitq̃ dñs. hic oñditur pietas abrahe orando p̃ proximo. ¶ p̃mo eius oratio describif. ¶ secundo exaudicio osticitur. ca. xix. Circa primũ sic p̃cedit: q̃ primo ponif reuelatio abrahe facta de sodomoꝝ subuersiõe. secũdo ponif oratio eius p populi liberatione. ibi: Abrahã ꝯo. Primũ exponif dupliciter, ſm enī expositionē hebraicam in principio huj capituli posita: dñs q̃ loquebaf non est aliq̃s de tribus angelis predictis: sed ipse dñs: q̃ ſm illã expositionē dr apparuisse abrahe i p̃ncipio capituli. Scõm aũt aliã expositionem iste qui vocaf hic dñs: est ille angelus qui denũciauit conceptũ sare: ut predictũ est. ¶ ſm hoc dicendũ q̃ ly abrahã vsq̃ tũc crediderit illos angelos esse hoies: tñ tunc reuelauerit ei q̃ eẽnt angeli: ¶ ex tunc ille p̃ncipalis angelus loquebaf in psona dei. Lrã autẽ sequens in alijs vniformif exponif ſm istam ¶ aliã expositionẽ. b Num celare potero abrahã ꝛc. ac si diceret. Cũ abrahã sit mihi familiaꝛ amicus: non est decens q̃ ego celem ei vindictã quã facturus sum in ciuitatibus sodomoꝝ: ¶ maxime cũ illã terrã p̃miserim abrahe. ¶ cã amicicie dei cum abrahã subdif: c Scio enī ꝛc.] ¶ sequif: d Clamor sodomoꝝ ¶ gomorreoꝝ. peccata enī eoꝝ erãt patẽtia ¶ manifesta: ſm q̃ dicif Isa. iij. Pctiõ suũ ãſi sodoma predicauerũt nec absconderũt. ¶ p̃ter hoc dicunf hic clamare. Et est hic p̃siderandũ q̃ tria gnã peccatoꝝ legunf clamare ad deũ. Primũ est occisio innocẽt: ſm q̃ dicit dñs ad cayn Hen. iiij. Vox sanguinis fris tui abel clamat ad me de terra. Secundũ est pctiõ p̃tra nãm: sic hic dicit. Tertiũ est defraudatio paupꝝ laborantiũ: de q̃ habef Jacobi. v. Merces opariorꝝ vestroꝝ q̃ messuerũt regiões vras: q̃ fraudata est a vobis clamat: ¶ clamor eoꝝ in aures dñi sabaoth introiuit. e Multiplicat est. addendo pctã peccatis. f Et pctiõ eoꝝ aggrauatũ ẽ nimis. Hebrei dicũt q̃ ista aggrauatio fuit: eo q̃ quandã puellã occiderũt morte insolita: eo q̃ dederat alimentũ paupi. ¶ hoc p̃sonat dicto Ecclesiastici. xvj. Hec fuit iniqtas sodome sororis tue: superbia: saturitas panis: ¶ ociũ: ¶ manũ egẽno ¶ paupi nõ porrigebãt. g Descẽdã ¶ videbo ꝛc. Hoc dicif nõ q̃ deus indigeat tali inuestigatiõe: sed ut doceaf q̃ hoc iudices nõ sententiare debent nisi diligenẽ inquisierint ueritatẽ. h Cõuerterũtq̃ ꝛc.] s. duo ãgeli q̃ apparebãt in spẽ virorꝝ: ut habef in p̃ncipio sequẽtis capli. tertiꝰ aũt qui annũciauerat sare cõceptũ: ¶ q̃ loquebaf in psona dñi: ut dictũ est adhuc remansit ibi cũ abrahã: ſm istã expositionẽ. Scõm ꝯo expositionẽ hebraicam pretacta: ille angelꝰ q̃ annũciauerat sare cõceptũ: q̃ p̃cesserat legationẽ suã: disparuit ¶ recessit: q̃ duo tñ angeli mittebanf a deo sodomã: vnꝰ ad subuertendũ patriã: alius ad liberandũ

deducens eos. Dixitq̃ [a] dominus: Num [b] celare potero abraham que gesturus sum: cũ futurus sit in gentẽ magnã ac robustissimã: ¶ benedicende sint in eo oẽs natiões terre? Scio [c] enī q̃ preceptur sit filijs suis ¶ domui sue [d] post se: ut custodiãt viam dñi: ¶ faciãt iudiciũ ¶ iusticiam: ut adducat dñs p̃ter abrahã oĩa que locutus est ad eũ. Dixit itaq̃ dñs: Clamor [e] sodomoꝝ ¶ gomorreoꝝ multiplicatus [f] est: ¶ peccatũ eoꝝ aggrauatũ est nimis. Descendam [g] ¶ videbo: vtrum clamorem qui venit ad me ope cõpleuerint: an non est ita: ut sciam. Cõuerterũtq̃ [h] se inde: ¶ abierunt sodomã. Abrahã ꝯo adhuc stabat cora dño: ¶ appropinquans ait. Nũquid [i] pdes iustum cũ impio? Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate pibunt simul: ¶ nõ parces loco illi p̃ter quinquaginta iustos si fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias: ¶ occidas iustum cum impio: fiatq̃ iustus sicut impius. Non est hoc tuũ q̃ iudicas oẽm terrã. Nequaq̃ facies iudiciũ hoc. Dixitq̃ dñs ad eum: Si inuenero sodomis quinquaginta iustos in medio ciuitatis: dimittam omni loco propter eos. Respondit abraham: ¶ ait: Quia semel cepi: loquar ad dominum meum cum sim puluis ¶ cinis. Quid [m] si minus quinquaginta iustis quinq̃ fuerint: dele bis p̃ter quadraginta q̃nq̃ vniuersam vrbem? Et ait: Nõ delebo si inuenero ibi quadraginta quinq̃. Rursumq̃ locutus est ad eum. Si autem quadraginta ibi inuẽti fuerint q̃d facies? Ait. Non percutiam propter quadraginta. Ne quaeso inquit indigneris domine si loquar. Quid si ibi inuenti fuerint triginta? Respõdit: Nõ faciã si inuenero ibi triginta. Quia semel ait cepi: loquar ad dñm meũ. Quid si ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non interficiam p̃ter viginti. Obsecro inquit ne irascaꝛ dñe si loquar adhuc semel: Quid si inuenti fuerint ibi decem? Dixit: Non delebo p̃ter decẽ. Abijt dñs postq̃ cessauit loqui ad abraham: ¶ ille reuersus est in locum suum. xix

loth. ¶ ille q̃ vocaf hic coiter dñs cũ quo abrahã loquebaf: est ipse deus q̃ sibi apparuit. put dictũ est in p̃ncipio capli. In alijs aũt lrã vniformif exponif. Abrahã aũt adhuc stabat cora dño. Abrahã enī audita p̃pli cõdemnatiõe. pietate motus cepit rogare dñm p ei? liberatiõe. ¶ ideo dicif:

Stabat coram dño. parat? ad ppli adiutoriũ. ¶ accipif hic dñs p ipso deo ſm expositionẽ hebraicam. ſm aliã ꝯo p ãgelo loquẽte in psona dei. i Et appropinquãs ait. ut cõuenientius orationẽ suã p̃ponẽt. k Nũquid pdes iustũ cũ impio? q. d. nõ. Et q̃ sciebat loth esse iustũ: liberationẽ ei? habuit p obtenta: ¶ ideo cõuertit se ad liberationẽ alioꝝ. d. l Si fuerint q̃nquaginta iusti in ciuitate. i. in ciuitatib?: q̃ erant q̃nq̃ ciuitates. In hebreo autẽ aliq̃n accipif singulare p plurali sicut Exo. viij. Ẽcit musca grauissima. i. multitudo muscarũ. uel i ciuitate in singulari p sodoma: q̃ illa ciuitas p̃ncipalis erat: ¶ sub illa intelliguntf alie quatuoꝝ: q̃ erãt ei subdite: p̃pẽ q̃ reges illaꝝ iuerũt cum rege sodomoꝝ ad preliũ tanq̃ vasalli sui: ut habef. g. xiiij. patz ergo q̃ p̃ qualibet ciuitate accipiebat decẽ iustos petens a dño liberationẽ cuiuslibet ciuitatis p decem iustis in ea reptis: ſm q̃ exponunt hebrei. sequif: m Quid si min? q̃nquaginta iustis q̃nq̃ fuerint. ita q̃ cuilibet ciuitati assignent nouem iusti: p̃rit abrahã q̃ p illis nouẽ parcaf cuilibet ciuitati. non enim ausus fuit ad minorẽ numeꝝ descendere: q̃ p̃siderabat q̃ octo psone iuste fuerãt in arcba tempore diluuij: ¶ tamen nullus aliꝰ fuit saluatus p̃ter eorum iusticiam: ¶ ideo quando abrahã querit vltra: si p̃ceret p̃ter quadraginta. intelligif de liberatione quatuoꝝ ciuitatũ tñ: ¶ quãdo p̃pẽ triginta. intelligif de liberatiõe triũ: ¶ q̃n p̃pẽ viginti. de liberatiõe duarũ: ¶ quãdo p̃pẽ decẽ. de liberatione rõne vnius: ¶ ideo ibi stetit: q̃ non erat vltra descensus. Expositores autem catholici dicũt q̃ a p̃ncipio petitiõis abrahe vsq̃ ad finẽ: intelligif facta p liberatiõe totiꝰ ppli quinq̃ ciuitatũ: sed p̃cedit sic descendẽdo vsq̃ ad decem iustos tantãdo obtenta vna grã: si possit maiorẽ impetrare: vltra ꝯo decem nõ descendit. decẽ enī hoies ¶ nõ pauciores faciunt ppl̃m. De aũt p iusticia minoris populi p̃tat liberatio populi maioris iniusti nõ videf irrationabile p̃tere. sed q̃ p iusticia tam paucoꝝ qui nõ p̃nt dici ppl̃us p̃teret liberatio ppl̃oꝝ quinq̃ ciuitatũ videf magis extraneũ: ¶ iõ abrahã nõ fuit ausus vltra descendẽ. Cap. xix.

Enerunt aũt duo angeli. hic cõsequenter describit abrahe exauditio ꝙtum ad literationẽ ipsius loth: in qua sic procedit̃r: quia primo ponit̃r destructionis sodome occasio. secundo ipsius loth literatio. ibi: Jam ppe erant ut effringerent fores. tertio destructionis execution. ibi: Igit̃r dñs pluit sup sodomam. quarto incestus perpetratio. ibi: Ascenditq; loth de segor. Circa primũ sciendũ q̃ licz peccata p. terita demeruissent subuersionẽ sodomozum: tñ vltima occasio fuit ex nephario crimine: qđ volebant cum angelis in specie iuenũ apparentibus exercere: qđ describit̃r cum dicit̃r: Venerunt aũt duo angeli sodomã ꝛc. vnus ad subuertendum patriã: alius ad literandũ loth & eius familiã. b Vespere. tantũ enim tardauerũt: ut viderent si dñs posset terre ppter preces abrahe: quia erant angeli dei. c Sedente loth ꝛc. ¶ Dicunt hic hebrei q̃ illa die sederat tanq̃ principalis inter iudices qui tunc tpis sedebant ad iudicandũ in porta ciuitatis. ℔ istud non plonat littere sequenti. j. eo. ca. vbi dicit ipse loth: Ingressus es ut aduena: numquid ut iudices? quasi dicatur non. & ideo melius dicit: q̃ in domo abrahã didicerat hospitalitatem: & ideo circa vesperam venerat ad portam ciuitatis: ut videret si venirent pegrini & eos duceret ad domũ suam. & ideo subditur: d Qui cum vidisset eos. s. in specie virox. e Surrexit & iuit obuiam eis. credens eos esse vies pegrinos. f Adorauitq;. adoratione vulie: ut facilius inclinaret eos ad declinandũ in domũ suã. sequit̃: g Qui dixerũt minime. videt̃ q̃ mentiti sint angeli: q̃ intendebant ad domũ eius declinare. dicendũ q̃ non: q̃ licz intenderẽt finaliter illuc ire: tñ nõ intendebãt imediate ire ad petitionẽ primã ipsius loth: ut p hoc veraciter̃ magis pietas ipsius: & daretur alijs exemplũ hospitalitatis. ideo sequit̃: h Cõpulit illos opido. i. valde: & tunc acquieuerũt. simile habet̃ Luce vlt̃. de duob̃ discipulis euntibus in emaus: cũ quib̃ dominus erat in specie pregrini: & finxit se longius ire. cum subdit̃: q̃ coegerunt eum & remãsit cum illis. ex quo patz q̃ ad simplicem inuitationẽ non remansit cum eis. Et ex istis locis & similibus habet̃ q̃ pegrini non solũ sunt inuitãdi ad hospitium superficialiter & leuiter. sed cum instantia magna. i Coxit açima ꝛc. ¶ Ex hoc loco dicũt hebrei q̃ temp̃ erat pascale: in quo precipitur in lege q̃ iudei comedãt açimos panes septem diebus: & q̃ loth istam observationẽ didicerat in domo abrahe. sicut enim aliqua alia cerimonialia ante dationem legis observabant. ut de circũcisione dictũ est. ca. xvij. Et de observatiõe sabbati. ca. ij. ita dicunt hic de observatione pascali. sed hoc videt̃ falsum: q̃ Exo. xij. vbi agitur de exitu filiox israel de egypto dicit̃ q̃ exierunt nocte pascali. Et causa quare tunc comederũt panes açimos assignatur: q̃ non poterãt tunc aliquid fermentare eo q̃ egyptij cogebant eos exire. ex quo manifeste patz q̃ non habebant açima comedere ex aliqua observatione p̃us instituta: sed ex hoc q̃ in illo exitu fuerũt coacti vti açimis instituit̃ ẽ ut de cetero in solẽnitate pascali açimis vterent̃ in memoriã sui exitus de egypto. hoc etiam videt̃ ex noie pasce qđ transitus interpretatur: eo q̃ illa nocte angelus domini transijt p egyptum: egyptios percutiens: & filios israel saluans: & q̃ eadem nocte filij israel inceperũt exire de egypto se disponendo ad exeundũ in mane. ut videbit̃ Exo. xij. ut transirent ad terrã promissionis: ppter qđ nõ videt̃ q̃ antea eẽt aliqua observãtia pascalis: & ideo qñ dr Coxit açima. hoc est: quia tales panes cito pñt fieri hospitib̃ aduenientibus. sequit̃r: k Omnis plus simul. Synecdoche est locutio. sicut dicit̃r: tota ciuitas currit ad tale spectaculũ: licz alicui maior ps remaneat. nõ enim ẽ verisile q̃ tot̃ plus vno ciuitatis magne eẽt circa domũ loth. l Educ illos ꝛc. ¶ cõcubitu nephario. m Egressus ad eos loth post ꝛc. ¶ ne intrarent domũ eius: & imperterent hospites quos adhuc credebat esse homines. n Habeo duas filias ꝛc. Hoc dixit ut euitaret maius malũ. s. virilũ cõtra naturã: & violentia hospitum suox. de iure enim naturali est conseruare hospites: & patz littera. Hic querendũ est vtrũ loth peccauit offerendo filias illis luxuriosis. & videtur q̃ non: q̃ de duobus malis minus malũ est eligendũ: sed maius malũ est vitiũ cõtra nãm q̃ defloratio virginũ p stuprum. ergo ꝛc. Item moyses prohibuit dare libellum repudij: quod erat illicitũ: sm q̃ dicit saluator Matb. xix. Ad duritiam cordis vestri ꝛc. Et hoc ad euitandũ maius malum. s. vxoricidiũ. vnde dicit glo. ibidem: Permissum est eis ut vxores dimitterẽt: ne eas occiderẽt: & tñ moyses sanct̃ fuit. nec in hoc peccauit: ergo & ipse loth potuit cõcedere filias suas ad euitandũ vitiũ cõtra naturã & violentiã hospitũ suox. Item licite prohibent meretrices in ciuitatib̃ ne omnia turbent libidinib̃. sm Aug. Cõtrariũ videt̃ p dictũ Augustini. q̃ loth turbatus dixit hoc. q̃ tales cõmutationes nõ sunt faciende. Dicendũ q̃ illicitũ fuit sibi concedere abusum filiarum suarũ. caritas enim est ordinata: & ideo nullus debet cõmittere aliquid inordinatũ quo ad se: ut precaueat maiori peccato alterius. vnde sm Aug. libro cõtra mendaciũ: etiam ad precauendũ homicidium non est mentiendũ. loth autem non potuit offerre filias suas modo predicto quin cõsentiret in re qđ erat peccatũ de genere: non solum veniale sicut ẽ mendaciũ officiosum & etiã mortale: tñ exonerat̃ fuit a tanto: & si non a toto: tum rõne perturbationis mentis in qua erat: tum q̃ vitio pessimo in suis conciuibus: & violentie in suis hospitibus occurrere intendebat. Ad primũ in contrariũ dicendũ q̃ verũ est in corpalibus. ℔ q̃ homo faciat peccatũ quodcũq; minimũ ad euitandũ maius in alio: nõ est licitum. non enim facienda sunt mala ut veniant bona. sm q̃ dicit Apl's. Ad secundũ dicunt aliqui q̃ moyses non concessit ex se: q̃ peccasset: sed ex auctoritate domini qui potest matrimoniũ cõiungere & dissoluere. put sibi placet. Hec illi qui sic vxores dimittebant peccabant: quia tum erat ex ipsa dimissione: sicut nec filij israel peccauerũt spoliãdo egyptios auctoritate domini: qui potest. put vult vni auferre & alteri dare. poterat tamen esse peccatũ in dimittentibus ex alia causa. s. si iniuste odiebant vxores uel huiusmodi. sed hoc dictum non videt̃ consonũ verbo saluatoris Matb. xix. & Mar. x. q̃ si quis dimiserit vxorẽ nisi ob fornicationem & aliam duxerit mechat̃. & qui dimissam duxerit mechatur. qđ nõ esset verum si primũ matrimoniũ esset dissolutũ. & ideo aliter potest dici q̃ repudiũ vxoris fuit permissum: q̃ non puniebatur in lege: non p hoc q̃ foret licitũ: sicut & dare ad vsuram extraneo. ut habet̃ Deut. xxiij. vbi de hoc plenius dicet̃. Ad tertiũ dicendũ q̃ lex hũana permittit meretrices in q̃rũ

Duo angeli sodomã venerũt.

Venerũt aũt duo angeli sodomã vespe[b] sedẽte[c] loth in foribus[d] ciuitatis. ¶ Qui[e] cũ vidisset eos surrexit[e] & iuit obuiam eis: adorauitq;[f] pronus in terram. & dixit: Obsecro domini: declinate in domũ pueri vestri: & manete ibi. Lauate pedes vestros: & mane perficiscemini in viam vestrã. Qui[g] dixerunt: Minime: sed in platea manebimus. Compulit[h] illos opido ut diuerterẽt ad eum. Ingressiq; domũ ei[i] fecit cõuiuiũ: coxit[i] açima: & comederunt. ¶ Priusq; autem cubitũ irent: viri ciuitatis vallauerunt domũ illius a puero vsq; ad senem: omnis[k] populus simul. Vocaueruntq; loth: & dixerunt ei: Vbi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ[l] illos huc ut cognoscam[l] eos. ¶ Egressus[m] ad eos loth post tergum accludẽs ostium ait: Nolite queso frẽs mei nolite malum hoc facere: Habeo[n] duas filias que necdũ cognouerũt virum. Educam eas ad vos: & abutimini eis sicut vobis placuerit: dũmodo viris istis nihil mali faciat̃: q̃ ingressi sũt sub vmbra culminis mei. At illi dixerũt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es inquiũt ut aduena: nũqđ ut iudices? Te ergo

non punit talē fornicationē: q3 nō p̄t omnia punire: sed aliqua rōnabiliter dimittit dei iudicio puniēda: nō tñ licitū est legislatori ad meretriciū uel fornicationē inducere etiā, p maiori malo vitando. Nō aūt inducit̄ q3 te iurenāli est ꝓseruare hospites suos ⁊c. Dicendū q3 quilibet tenet̄ hospites tueri in q̄tum p̄t p modum licitū: non tñ tenet peccare ad eoꝝ tuitionē, ꝓp̄ ordinē caritatis: ut dictū est. a Jāq3 ꝓpe ⁊c. hic interponit̄ ipsi⁹ loth liberatio: q3 violentia sup ipsum increscebat. b Et ecce miserūt ⁊c.] i. angeli. q3 temp⁹ erat ut ondēret p̄tatem angelicā. c Et introduxerūt ad se loth. malis gratib⁹ omniū q̄ erāt circa domū. d Et eos ⁊c.] nō taliter q3 nihil videret: sed quia nō videbāt ea q̄ q̄rebāt ⁊ volebāt videre. ⁊ vocat̄ talis cecitas acrisia: ab a q̄ est sine ⁊ crisis q̄ est iudiciū: ⁊ taliter pcussi fuerūt illi q̄ querebāt heliseū: ut habet̄. iiij. Reg̃. vj. ca. e Dixerūt aūt ad loth. reuelātes ei q3 essent āgeli missi ad destruendū ciuitatē, ꝓp̄ ꝓpli iniq̄tatē f habes h ⁊c.] ex h dicūt hebrei q3 loth habebat duas filias maritatas in ciuitate: q̄z filij h filij loth uocāt. Sz h nō videt̄ uerū. q3. j. dicit̄ q3 loth iuit ad generos suos q̄ accepturi erant filias suas. ut saluaret eos: ⁊ multo fort⁹ si habuisset i ciuitate filias maritatas ⁊ nepotes citi⁹ iuisset ad saluādū eos. cetera patēt

ipsū magis q̄ hos affligem⁹ Vimq3 faciebāt loth uehemētissime. Jāq3 p prope erat ut effringerēt fores:] ⁊ ecce miserūt manū viri] ⁊ introduxerūt ad se loth: clauserūtq3 ostiū: ⁊ eos qui foris erāt percusserūt cecitate:] a minimo vsq3 ad maximū: ita ut ostiū inuenire non possent. Dixerūt aūt ad loth: Habes hic quēpiā tuoꝝ generū aut filios aut filias:] Oēs q̄ tui sunt educ de vrbe hac. Debelimus enī locū istū: eo q3 increuerit clamor eoꝝ coꝝ dño: q̄ misit nos ut perdamus illos. Egressus itaq3 loth: locut⁹ est ad generos suos qui accepturi erāt filias eius: ⁊ dixit: Surgite ⁊ egredimini de loco isto: q3 delebit dñs ciuitatē hanc. Et p visus est eis quasi ludens loq̄.] Cūq3 esset mane cogebāt eū āgeli dicētes: Surge tolle vxorem tuā ⁊ duas filias quas habes: ne ⁊ tu pariter pereas i scelere ciuitat̄. Dissimulāte illo apprehenderunt manū eius ⁊ manū vxoris ac duaꝝ filiaꝝ ei⁹: eo q3 parcēt dñs illi: eduxerūtq3 eū ⁊ posuerūt extra ciuitatē: ibiq3 locuti sunt ad eū dicētes. Salua aīam tuā. Noli respicere post tergū:] nec stes in omni circa regiōe: sed in monte saluū te fac] ne ⁊ tu simul peas. Dixitq3 loth ad eos: Queso dñe mi:] q3 inuenit fauus tuus grām coram te: ⁊ magnificasti gloriā tuā ⁊ misericordiā fecisti mecū ut saluares aīam meā: nec possum in monte saluari: ne forte apprehēdat me malū ⁊ moriar. Est ciuitas hic iuxta ad quā possū fugere parua:] ⁊ saluabor in ea. Nūquid nō modica est ⁊ viuet aīa mea: Dixitq3 ad eū: Ecce etiā i hoc suscepi preces tuas: ut nō subuertam vrbē p qua locut⁹ es. Festina ⁊ saluare ibi:] q3 nō potero facere quicq3 donec ingrediaris illuc.] Idcirco vocatū est nomen vrbis illius segor.] Sol egressus est sup terram: ⁊ loth ingressus est segor. Jgit dñs pluit sup sodomā ⁊ gomorram sulphur ⁊ ignem a domino de celo: ⁊ subuertit ciuitates has: ⁊ omnem circa regionem:] vniuersos habitatores vrbium: ⁊ cūcta terre virentia. Respiciēsq3 vxor ei⁹ p se] versa est in statuā salis.]

er sareptana: que dixit ad heliam. Ingressus es ad me ut recordarent iniq̄tates mee: ⁊ interficeres filiū meū. Alij expositores dicūt q3 loth dixit hoc eo q3 mons ille ꝓpinquus erat sodome: ⁊ timebat ne subuersa ciuitate mons rueret. uel q3 erat senex: timebat ne frigus ipsum apprehēderet ibi ⁊ infirmaret: ⁊ iō perit, p alio loco. r Est ciuitas. hic ⁊c.] ac si dicat. modicus est ibi ꝓp̄s: ⁊ p dñs iniquitates eius nō sunt tante sic alie quatuor: ꝓp̄ q3 facilius p̄t parci illi ciuitati. s Et saluabor i ea. q3 etiam cōcessum est ei. ⁊ pz. sequit: t Festina ⁊ sal. ⁊c.] sicut petisti. v Quia nō ⁊c.] Hoc autē dixit angelus qui erat missus ad liberandū: sciebat enī uolūtatē dñi de liberatione loth. q3 quā venire non poterat nec volebat. x Idcirco ⁊c.] i. parua: ꝓpter verbū loth qui dixerat Nūquid nō modica est ⁊c. sequit̄ y Igitur dñs pluit. Hic ponit subuersiōis executio. ⁊ q3 pena vere correspōderet cōtō. iō libdit: z Sulphur ⁊ ignem. Ignis enī sulphureus habet ardorē ⁊ fetorē. ad significandū vitiū sodomoꝝ. cuiusmōi est vitiū cōtra nām: q3 fetet vilitate: ⁊ ardet cōcupiscentie feruore. a Et subuertit ciuitates has ⁊c.] p ministeriū angeli. Dicūt enim hebrei q3 ille q̄tuor ciuitates erāt situate sup rupē vnā: ⁊ angelus subuertit rupē illā: ⁊ p dñs ciuitates de sup situatas. Alij expositores dicūt: Subuertit. i. destruxit igne sulphureo p̄dicto. b Respiciēsq3 ⁊c.] inordinato affectu q̄ceptū āgeli. c Versa est ⁊c.] Dicūt aūt hebrei q3 b fuit q3 nocte p̄cederi peccauerat in sale: ut sic pena cōsideret pctō. p̄teri enī loth sal, p cōdimento cibi āgeloꝝ q̄s bonies credebat. ipsa renuit apportare: q3 p̄m modū sodomoꝝ inq̄ q̄s habitabat: affectū ad hospites nō habebat. Nostri aūt expositores dicūt q3 factū sit in figura. sal enī cōdimentū est citoꝝ. ⁊ ideo vxor loth respiciens retro versa est in statuā salis: q3 punitio eius dat cōdimentū sapiētie penitentibus: ne ad pristina p̄tā reuertant. ꝓpter q3 ⁊ ipse dñs dixit Luc. xvij. Memores estote vxoris loth. ⁊ ista expositio licz mystica videat: p̄t tñ dici hrālis. ꝓpbe enī sancti q̄ ꝓpbabāt spū dñi: aliq̄n ꝓpbabāt ꝓbis: sicut Hieremias destructionē predixit ciuitatis irlm. Hiere. xxxv. Aliq̄n aūt ꝓpbabāt factis. sicut idē Hieremias posuit catenas ligneas in collo suo. Hiere. xxvij. ad designandū q3 sic ducerent captivati in babyloné. Et eodē mō dicendū q3 ipse dñs cui⁹ spū locuti sunt ꝓpbe aliq̄n insinuat futura ꝓbis

ut pz quasi innumerabilib⁹ exẽplis in scriptura, aliqñ factis sicut in ħ loco de uxore lothꝫ in plurib⁹ alijs. a Abrabam aũt ꝛc. ⌋ motus pietate ut videret quid factũ esset circa regionẽ illam: ꝓ qua die precedẽti dñm rogauerat. b Vidit q̃ ascendentẽ ꝛc. ⌋ .i. quasi fornacis in qua coquunt lapides, p calce facienda. sequit: c Recordat⁹ ẽ ꝛc. ⌋ Ex quo patz q̃ lothꝫ nõ solũ fuit liberat⁹ ꝓ iusticia sua: sed principaliter ꝓ precib⁹ abrahe. d Ascẽdit q̃ ꝛc ⌋ Dic ꝓnter describit incestus ipsi⁹ lothꝫ. Videns enim ciuitates ẽtuor que erãt in valle subuersas: videns etiam montẽ de cui⁹ subuersione timuerat: timuit ne segor que erat in valle subuertere: nõ ascendit in montẽ cũ duabus filiabus suis. ciuitas etiã segor ꝓ ei⁹ recessum subuersa est: sicut ꝓpẽ cũ fuerat saluata ad temp⁹. e Dixit q̃ ma. ad ꝛc. ⌋ ac si diceret. cito in eo deficiet ꝓtus generandi: uel forsitan mozie. f Et nullus viroꝝ ꝛc. ⌋ credebant enĩ q̃ sic ꝓ diluuiũ oẽs mortui fuerãt excepto noe ꝛ qui cũ eo erãt in archa: ita mortui essent eẽs gñaliter ꝓ predictũ incendiũ: maxime q: audierãt a pfẽ mundũ piturũ incendio in futuro: sicut ꝓierat ꝓ diluuiũ de preterito: ꝛ ideo habuerũt piã ẽntionẽ. s. ꝓseruationẽ generis hũani: ꝛ malo mõ ad hoc uellent uenire. s. ꝓ incestũ cũ patre: qõ fuit sp illicitũ ꝛ detestabile. g Veni inebriem⁹ ꝛc. ⌋ Dicũt hebrei q̃ istud uinũ factũ ẽ a deo in spelunca miraculose ut ꝓ hoc fieret, preratio duoꝝ ꝓloꝝ s. moabitaꝝ ꝛ ãmonitaꝝ. Sed hoc pz falsum q̃ deus faceꝛ miraculũ ad ꝓcurandũ incestũ: ꝛ ideo aliter dicit q̃ in ꝓncipio noctis angeli dixerũt lothꝫ familie sue q̃ destruenda erat ciuitas ꝛ q̃ exirẽt qõ pz ex predictis: ꝛ tũ nõ exiuerũt inde usq̃ mane: ꝛ sic ꝓ totã noctẽ se potuerũt ad exitum ꝓparare: ꝓpter qõ ꝓbabile est q̃ portauerũt secũ victualia: que poterãt habere in ꝓmptu: inter que magis reputanf panis ꝛ uinũ. Dicũt etiã aliqui q̃ filie lothꝫ in illo uino miscuerũt aliqua alia: que habebãt uirtutẽ inebriandi ꝛ ꝓuocandi ad coitũ ignorante patre, sequit: h At ille nõ sensit ꝛc. ⌋ Dicũt hebrei ꝛ videf uerũ: q̃ impossibile est ipsum lothꝫ cognouisse carnaliter mulierem: ꝛ maxime uirginẽ: quales erant filie sue: ut ꝛ. dictũ est in hoc capło ꝛ non aduertere de cõcubitu cũ muliere. ꝛ ideo dicunt q̃ lothꝫ euigilãs de nocte bene aduertit mulierem iuxta se: ꝛ q̃ cognouit eam carnaliter: sed q̃ esset filia sua forsitan ignorauit q: calefactus uino nõ recoluit q̃ uxor sua esset mortua. ꝛ ideo credebat se esse cum ea: sed ꝓ hoc lothꝫ totaliter nõ excusaf: q: in crastino nõ cauit sibi de simili: ꝛ ꝓpẽ predicta scriptura nõ dicit q̃ lothꝫ nõ sensit qñ cognouit mulierẽ uel filiam: sed q̃ non sensit: i Qñ accubuit filia. i. qñ lectũ intrauit cum eo. k Nec qñ surrexit. i. qñ exiuit lectum iuxta cum: q: ipso dormiente intrauit. ꝛ post ꝛmpregnationẽ pfẽ iterũ dormiente exiuit: ꝛ eodem mõ dicendũ est de alia filia: ꝛ sic pz littera usq̃ ibi: l Peperitq̃ ꝛc. ⌋ .i. ex patre. Ex quo patz q̃ ipsa inuerecunda fuit: q: turpitudinẽ quam opata fuerat cũ patre exposuit ꝛ reuelauit in noie filij: oñdens q̃ ex patre suo cõcepat. m Minor quoq̃ peperit ꝛc. ⌋ ista fuit honestior q: in noie filij sui nõ exprimit incest⁹ ei⁹. de ipso enĩ suo poterat mulier concipe licite: sicut patet de sara: que concepit de abrahã qui erat auunculꝰ ei⁹.

n Cap. xx.

Rofectus inde abrahã.

Dic oñdit qualiter abrahã ut ꝓficiens se habuit ad ꝓpriam domum. ꝛ ꝓmo respectu uxoris. secundo respectu prolis. xxj. ca. Circa primũ sic ꝓcedit: quia circa uxorem abrahe describitur culpa sublatiõis. secũdo pena conceptionis. ibi: Venit autem deus ad abimelech. tertio satisfactio transgressionis. ibi: Statimq̃ de nocte consurgens. ꝛ quarto relatio punitionis. ibi: Orante autem abrahã. Circa primũ sic dicit: Prorectus inde abrahã. s. de loco ubi manebat: nõ multũ longe a sodoma. Et causa fuit ut dicũt hebrei: q: diligebat multũ hospitalitatem, subuersis aũt quinq̃ ciuitatibus ꝛ oi ꝓpło mortuo nullus de illis ciuitatib⁹ remãserat: q̃ transiret ultra ad domũ abrahe: nec ex alijs locis ueniebãt ad ꝓdictas ciuitates ꝓ domũ abrahe transeũtes: ꝛ ideo q: nõ poterat exercere hospitalitatẽ: ideo transtulit se ad aliũ locũ ubi uie essent frequẽtate: ꝛ sic posset hospites recipe. o Dixit de sara ꝛc. ⌋ Causa hui⁹ infra exponitur. p Misit ergo ꝛc. ⌋ ut accipet eam sibi uxorem, ꝑ hoc uidetur absurdũ: q: reges nõ accipiũt uxorẽ alienigenã: nisi ꝓpter magnã pulchritudinẽ uel aptitudinẽ ad. plẽ: uel, ꝓpẽ ytrũq̃ Sara aũt iam erat nonagenaria ꝛ ytula: ꝛ desierãt in ea fieri mulierbria. ut predictũ est. ca. xviij. ꝛ ideo nõ uidebaf pulchra: nec ꝛceptui apta. Dicũt igiſ hebrei q̃ usq̃ ad finẽ uite sue remãsit in ea teneritudo carnis ꝛ uiuacitas colorꝭ: ꝛ sic delectabatur de moyse Deut⁹. vltj. ca. cum esset centum uiginti annorum non caligauit oculus eius. In hebreo habef: Mõ ẽ obscuratus color eius: uel non emarcuit recentia eius. s. carnis ꝛ colorꝭ eius: ꝛ de calepb dicif Josue. xiiij. ca. ꝓ cum esset octuagintaq̃nq̃ annoꝝ erat ita fortis ad bellandũ ꝛ gradiendũ sicut cũ fuerat. xly. annoꝝ. Et eodem mõ pot hic dici de pulchritudine sare ꝛ teneritudine carnis: q̃ ꝓseruate sunt a deo ꝓpter eius sanctitatẽ. Et licz hic sensus nõ sit hic expressus in hrã: tñ ꝓbabiliter pot trahi ex circũstantia littere. s. ex cõcupiscentia regali sup eam in tãta etate. q Venit aũt ꝛc. ⌋ Hic ꝓnter ponif pena dine conceptionis sup abimelech: q: post sublationẽ sare statim infirmatus est: ut dicit Josephus. ꝛ desperantibus medicis dñs apparuit sibi

in visione: dicens q nō erat nūi ꝓpē sarā : ⁊ q etiā morere nisi eam redderet viro suo. ⁊ patz lrā vsq ibi: a In simplicitate ⁊c. ¶ .i. ignorās q esset alligata viro. b Et mundicia manuū mearꝫ. qz nō intendebā eam tangere nisi affectu maritali. sequit: c Et nō dimisi ⁊c. ¶ affligendo te infirmitate : sic ut nō posses eam tangere. d Nūc ḡ redde viro suo ⁊c ¶ acsi dicat : nō formi/ des eā reddere timens q ipse nō recipiat eam uel q eam odio habeat eo q fuerit i domo tua qz p spiritum ꝓphetie scit eam esse mundā ⁊ q eam nō tetigisti. e Et orabit ꝓ te. qz scūs est ⁊ deo accept⁹. f Et vives. i. curaberi ab infirmitate. g Statimq; ⁊c. ¶ Hic ponit/ satisfactio culpe in hoc q abimelech deo obedi/ uit sarā ipsi abrahe red/ dendo: ⁊ cū hac ei mune/ ra offerēdo: eo q sarā sibi acceptā. nō enim sufficienter inquisiuit si esset alligata viro uel nō : ideo peccauit eā ac/ cipiendo. ⁊ pz lrā vsq ibi: h Quid vidisti ut hoc faceres. i. quid mouit te ad dicendū de vxore tua : q. esset tibi soror? i Rndit abrahā ⁊c. ¶ Et ideo celauit q erat vxor sua quousq; sciret cōditio/ nē illius ꝓpli : timebat enim ne essent tales sic egyptij. ⁊ ideo ex eadē causa que victa est ibi s. xij. ca. celauit saram esse vxorem suam: nec exposuit piculo ipsius castitatē: qz iam expt⁹ fuerat i egypto: q ipsa habebat angelū sue ca/ stitatis custodē: ⁊ itez hic de nouo p spīm pro/ pheticū sciuit eam nō esse tangendā. sicut dic/ tū ē abimelech: Red/ de viro suo vxorē qz ꝓpha est. ⁊ ꝓinter excusat se de mendacio. d. k Alias aūt ⁊ vere soror mea est filia patris mei : ⁊ non matris mee. Erat enim filia aram fratris sui: ⁊ p hoc dicebat filia thare patris abrahe: qz filij filioꝝ dicunt etiā filij auoꝝ. Verūtn. qz abrahā ⁊ aram nō erāt de eadem matre: qz thare habuit plures vxores: ideo dicit q nō erat filia matris abrahe: attinebat enim ex parte patris sui: ⁊ nō attinebat sibi ex pte matris. Hñ ⁊ lorh qui in eodē gradu attinebat ipsi abrahā: vocat fratē ei⁹ s. xiij. ca. seqt: l In omni loco ad quē ingrediemur. q mihi erit suspect⁹ ꝓpter tuā pulchritudinē ⁊ ꝓpli malicia. dices q frater tuus sim m Tulit igit ⁊c. ¶ ut honorare eum ⁊ vocare ad orandum ꝓ se. Sare aūt dixit: n Ecce mille ⁊c. ¶ .i. abrahe quē voca/ sti fratrem tuū. o Hoc erit tibi in velamen oculoꝝ ad eos qui tecū sunt. i. iste modus loquēdi quo vocasti virum tuū fratrem tuū: qui est quoddā velamen veritatis: velut tibi esse inter illos qui tecum sunt. qui cognoscūt q ipse est vir tuus: qz p talē mo/ dum loquendi nō recipient credentes te solutā esse a viro. p Et quocūq; preceris. inter extraneos. q Memento te esse re/ prehensam. i. acceptā a me in vxorē: ꝓpter talem modū loquēdi velatū. ⁊ ideo inter bnes extraneos nō vere vti tali mō loquendi. ⁊ iustā interficies? Nōne ipse dixit mihi soror mea es : ⁊ ipsa ait: frater meus est? In simplici/ tate[a] cordis mei ¶ [b]mundicia manuū meaꝝ feci hoc. Dixitq; ad eū deus: Et ego scio q sim/ plici corde feceris ⁊ ideo custo/ diui te ne peccares in me : ⁊[c] nō dimisi ut tangēs eā. ¶ Nūc[d] ergo redde viro suo vxorem : ⁊[e] orabit ꝓ te: q; prophet es est: ¶ ⁊ vives[f]. Si aūt nolueris redde/ re: scito q morte morieris: tu ⁊ oīa que tua sūt. Statimq;[g] de nocte surgens abimelech: vo/ cauit oēs seruos suos: ⁊ locut⁹ est vniuersa verba hec in auri/ bus eoꝝ. Timuerūtq; oēs viri valde. Vocauit aūt abimelech etiam abrahā ⁊ dixit ei: Quid fecisti nobis? Quid peccauim⁹ in te: qz induxisti sup me ⁊ sup regnū meum peccatū grande? Que nō debuisti facere fecisti nobis. Rursumq; exposulans ait: Quid[h] vidisti ut hoc face/ res? Rndit[i] abrahā: Cogitaui mecū dicens: Forsitan non est timor dei in loco isto ¶ ⁊ inter/ficient me ꝓpter vxorem meam Alias[k] aūt ⁊ vere soror mea est filia patris mei: ⁊ nō filia matris mee: ⁊ duxi eam in vxorē. Postq; aūt eduxit me deus de domo patris mei: dixi ad eam: Hāc misericordiā facies mecū.

Aliter tū exponit sm hebreos qui habēt talem lrām: Hoc tibi in velamen oculoꝝ omniū[p] qui tecū sunt : ⁊ omnibus argumentū uel ꝓbatio. ⁊ est sensus: Illud qō vedi abrahe erit in velamentū oculoꝝ omniū[p] q tecū sunt ut nō possint dicere: q ego fedaui te: ⁊ postea reddidi te vacuā: sicut so/ let fieri de leuib⁹ mulieribus. sed p dona ꝓdicta oīdi q ego com/ pulsus sū a deo reddere te mun/ dam viro tuo: ⁊ istud etiam erit tibi argumentū uel ꝓbatio ad omnes alios qui male vellent loq de te eo q fuerj in domo mea.

r Orante autem. Hic ponit/ relaratio pene : quia orāte abra/ ham pro abimelech sanatus est ab infirmitate : ⁊ vxor ei⁹ ⁊ ancille ab impossibi/ litate pariendi.

In[l] omni loco ad quē ingredie/ mur : dices q frater tuus sim. Tulit[m] igit abimelech oues ⁊ boues ⁊ seruos ⁊ ancillas ⁊ de/ dit abrahā. Reddiditq; illi sa/ ram vxorem suā: ⁊ ait : Terra coram vobis est: vbicūq; tibi pla cuerit habita ¶ Sare aūt dixit: Ecce[n] mille argēteos dedi fra/ tri tuo: ¶ hoc[o] erit tibi in velamē oculoꝝ ad oēs qui tecū sūt : ⁊ quocūq;[p] preceris memēto[q] te deprehensam. Orante[r] aūt abrahā sanauit deus abime/ lech ⁊ vxorem : ancillasq; eius ⁊ peperūt. Cōcluserat enī dns omnē vuluā dom⁹ abimelech ꝓpter sarā vxorē abrahe. XXI

Jsitauit[s] aūt dns sa/ ram sicut pmiserat: ⁊ impleuit que locut⁹ est Concepitq; ⁊ peperit filiū in se/ nectute sua tpe quo predixerat ei deus. Vocauitq; abrahā nomen filij sui quem genuit ei sara isaac : ⁊ circūcidit eū octa/ uo die: sicut precepat ei deus cū esset centū annoꝝ. Hac quippe etate patris natus est isaac. Di/ xitq;[t] sara : Risum fecit mihi deus: ¶ ⁊ quicūq;[v] audierit cor/ridebit mihi. ¶ Rursumq; ait: Quis[x] auditur⁹ crederet abra/ ham q sara lactaret filiū: quē peperit ei iam seni : ¶ Creuit igit puer: ⁊ ablactatus est. Fecitq;

[s] Jsitauit aūtē dn⁹ sa/ ram. Hic conse/quenter ostendi/tur quō abrahā se habuit respe/ctu prolis. Et p̄mo describitur listere parturitio ⁊ secundo ancil/le ⁊ filij eius eiec/tio. ibi: Cūq; vidisset sara. ⁊ tertio eiscientis abrahe stabilitio ibi: Eodem tem/pore dixit abime/lech. Circa p̄/mū describitur natiuitas isaac de sara. ⁊ pz lit/tera ex predictis xvij. ca. ⁊ xviij. vsq; ibi:

[t] Dixitq; sara ⁊c. ¶ id est ma/teriam exultationis in partu prolis concepte supra virtu/tem nature.

[v] Et q̄cūq; audierit ⁊c. ¶ id est gaude/bit de dei bonitate. Et maxime hoc dicitur: quia de isaac nata est beata virgo que per filium suum gaudium attulit vniuerso mundo.

[x] Quis auditurus ⁊c. ¶ in etate sic/ proiecta. quasi diceret nullus. quia hoc factum est diui/na virtute supra naturam. In hebreo habetur sic: Quis auditurus crederet abrahā: q sara lactaret filios. Et ex hoc dicunt hebrei q vicine mulieres dicebant isaac nō esse filium sare: eo q diu vixisset cum marito absq; prole : sed acceperat eum sara occulte ab alia muliere pro precio : ⁊ finxerat se eū genuisse. ⁊ ad hāc opinionē tollendā abrahā fecit conuiuiū grande in die ablactatiōis pueri : ut statim subditur in littera. ⁊ vicine mulieres vocate ad conuiuiū: apportauerunt pueros suos adhuc lactantes: ⁊ sara lacta/uit eos: ad probandū q habuerat puerum. Secūm ꝓ trā/slationē nostram que habet: Filiū. potest dici q in hebreo vbi dicitur: filios. accipit plurale ꝓ singulari: sicut aliqñ ecōuerso singulare ponit ꝓ plurali: ut dictū est s. xviij. ca.

a Cūq; vidiſſet ſara. Hic deſcribit ipſi⁹ agar cū filio ſuo electio. Et ꝓmo dicta electio deſcribit. ſecūdo electoꝝ ꝓſolatio ſubdit. ibi: Exaudiuit aūt dñs. Circa primū primo ponit cauſa electionis. cū ſubdit: Cūq; vidiſſet ſara ꝛc.] Dicūt enī aliq; q; iſmael q; erat antiquior ꝛ fortior luctando cū iſaac ꝛ alias ludendo ipſū ledebat. qō ſare diſplicuit: ꝙ ꝑē qō voluit iſmaelem eiici. Sed iſtud dictū ꝙ dixit ex mō trāſlationis nr̄e. ſ. q; de textu ſit illud totū qō ꝓmiſſū ē Ludentē cum iſaac filio ſuo. Hz in hebreo nō hī niſi ludentem tm̄. ꝛ qō ſequit nō eſt de textu: ideo aliter exponunt hebrei. vbi enī nos habem⁹ Ludentē: hebrei habēt Meſſahet ꝛ eſt dictio eq̄uoca i hebreo. q; ſigt ludentē. idolatrantē. occidētē ꝛ coeuntē ſine laſciuientē. vñ Exo. xxxij. vbi nos habem⁹. Sedit ꝓpl's māducare ꝛ bibere ꝛ ſurrexerūt ludere. hebrei dicūt Idolatrare. ꝛ. ij Reg̃. vbi habem⁹: Surgant pueri ꝛ ludant: hebre⁹ dicit: Et occidant. ꝛ. j. xxvj. ca. vbi habemus: Vidit abimelech iſaac iocārē cū rebecca vxore ſua. hebreus dicit: coeuntē. ꝛ in oibus paſſib⁹ iſtis allegatis eſt ſiſe hebraicū ꝑticte dictiōi: Meſſahet ꝛ ſic ꝙz eq̄uocatio ꝑdicti noīs ꝑm hebreos. Et ſiīa iſtoꝝ paſſuū predictoꝝ oīdit varietatē ꝑdictoꝝ ſenſuū ſaltē apparentē. quā eq̄uocationē videt ignorāſſe trāſlatores nr̄: uel eā nō reputaſſe: q; vbiq; trāſtulit in vna ſignificatiōe. ſ. put importat ludū. Dicūt igit hebrei q; dictio ꝑdicta meſſahet accipit hic i triplici ſignificatiōe: q; ſara vidit iſmaelem facientē aliq̄ q; prinebāt ad idolatriā. Itē ꝓcepit q; ꝛebat caute iſaac occidere ut haberet hereditatē. vñ ꝛ apl's Gal. iiij. dicit: Qui is qui erat ꝑm carnē. i. iſmael ꝓſequebat eū q; tūc erat ꝑm ſpīm. ſ. iſaac. Itē ꝓcepit q; eſſet ꝓnus ad luxuriā. ꝛ timēs ne ad ſimilia induceret filiū ſuū iſaac. nūciauit iſta abrahe ꝓtēs ut iſmaelē ejiceret. d. b Ejice ancillā hāc ꝛc.] q; nō poterat filiꝰ cōuenienē emitti ſine matre. ſequit: c Dure accepit ꝑ abrahā ꝛc.] q; nō ſolū ſibi diſplicuit electio: ꝑ etiā eius indoles mala. d Cui dixit dꝰ: nō tibi ꝛc. Et cā ſubdit: e Quia in iſaac vocabit ꝛc.] in q; cōplebunt ꝓmiſſa q; tibi feci. ꝛ ꝓz lrā. f Exaudiuit aūt dꝰ. Hic ꝓſiter ponit electoꝝ ꝓſolatio. Iſmael aūt iam erat. xx. āno⁹ uel plꝰ: q; iam. xiij. āno⁹ erat qñ iſaac fuit natꝰ. ꝛ ideo videns ſe in piculo mortis. ꝛ malis ſuis ꝓteritis. voluit: ꝛ dñm rogauit ꝓ vita ſua ꝓlongāda. ꝛ fuit exauditꝰ. vñ ſequit ꝙbū angeli. g Exaudiuit enī ꝛc.] ac ſi. d. attēdit dꝰ ꝓnitētiā quā nūc hz i loco i q; iacet. nō aūt malitiam quā exercuit in alijs locis. h Aperuitq; ꝛc.] Nō q; nō videret añ: ꝑ ad videndū illud de q; nō aduertebat. ſ. puteū cuiꝰ aq̄ erat neceſſaria ꝓ ſuſtentatiōe pueri ꝛ ſua. ꝛ ꝓz lrā vſq; ibi: i Factuſq; ē iuuenis ſagittariꝰ. i. exercēs artē venādi. hebrei dicūt: exercens latrocinia ꝛ ꝓdas a trāſeūtib⁹: ꝙꝑē ꝑ dictū ē ā.. xvj. Manus eius ꝓ cēs. licz enī ꝓnituerit in infirmitate. ut dictū eſt: tñ poſtea redijt ad vomitū. ut dicūt hebrei. k Et accepit illi mr̄ ſua vxorē de ēra egypti. i. de ēra in q̄ nata erat ꝛ nutrita. l Eodem tpe. Hic ꝓſiter ponitur abrahe ſtabilitio: quia enī obtēderat dño in electiōe filij ꝛ mr̄is. cōueniēs erat q; dñs oſtēderet ei aliq̄ ſpāle bñficiū: qō factū eſt cum rex terre venit ad eū querēs eiꝰ amicitiā ꝛ fedꝰ. d. m Deꝰ tecū ē. audierat enī q; q̄tuor reges fortiſſimos cū dei adiutorio debellauerat. ꝛ videbat q; dñs in ſenectute ſuprā ꝓtutē nāe filiū ei dederat. ꝛ q; ꝙꝑē eiꝰ vxorē dñs eū flagellauerat: ſō q̄ſiuit amicitiā eiꝰ ꝛ ꝓz lrā vſq; ibi: n Idcirco vocatꝰ eſt ꝛc.] i. puteꝰ ſeptē. ꝓꝑē ſeptē agnas q̄s abrahā ibi ſtatuit. uel pteꝰ iuramēti. cuiꝰ cā ſubdit: o Quia ibi vterq; iurauit. ſ. abrahā ꝛ abimelech. Berſabee enī vtroq; mō interꝑtat. ſ. puteus ſeptē. ꝛ pteꝰ iuramēti. ſequit: p Abrahā ꝙo ꝛc.] Debrei dicūt hoc tū: in q̄ plātauit diuerſas arbores ad fructꝰ ferēdos. ꝛ ꝑ ꝙꝑē hoſpites trāſeuntes recipiēdos: ut amenitate loci recrearent: ꝛ fructib⁹ reficerent. q Et inuocauit ꝛc.] q; ꝓ recreatiōe acceptā inuitabat hoſpites ad reddendū grās deo de bñficijs ſuis. r Et fuit colonꝰ ꝛc.] q; plus ibi māſit q̄ in ebron: vbi māſerat. xxij. ānis. hic aūt māſit. xxv. ānis. s Cap. xxij. Poſtq̄ geſta ſunt. Hic ꝓſiter deſcribit quō abrahā ſe habuit ut ꝓfectus. ꝛ ꝓmo q; ad dēū. ſecūdo q; ad ꝓximū.

ca.xxiij.tertio quo ad seipsū.ca.xxiiij. Circa primū oñdit obedientia abrahe ad deū in hoc q̄ ad preceptū eius patus fuit absq; dilatiõe īmolare filiū suū: & ideo sic ꝓcedit. q̄ primo oñdit preceptū dñi. secūdo obedictia fui ibi: Igit abrahā de nocte ꝓsurgēs tertio reuocatio p̄cepti ibi: Et ecce angel⁹ dñi. q̄rto ꝓfirmatio ꝓmissi. ibi: Vocauit aūt angel⁹ dñi abrahā secūdo. Circa primū sciēdū q̄ tentare ē accipe experimētū de ignorantia: de⁹ aūt cū sciat lucide oia nō tētat aliquē ut accipiat experimentū de his q̄ ignorat: & ut alijs q̄ ignorāt detur experientia de aliquo: & sic tentauit abrahā: precipiēdo ut isaac filiū suū īmolaret: ut alijs q̄ ignorabāt oñderet eius obedientia: & eis daret exēplū. a Tolle filium tuū. Dicūt hebrei q̄ hic fuerūt plures reuelatiões & p̄cepta successiue facta ipsi abrahe: q̄ primo dixit ei dñs: Tolle filiū tuū. & ipso rñdente patus sū obedire. sed duos filios habeo: de quo p̄ceptū intelligit dñs secūdo dixit: Unigenitū. & ipso rñdente: q̄libet est unigenit⁹ matri sue. dñs tertio dixit: Quē diligis. & ipso rñdente: ytrūq; diligo dñs dixit quarto: Isaac. Et factū ē hoc ut dicunt hebrei: ut ex pluribus rñsionib⁹ ad obediendū haberet maiorē mercedē. Doctores aūt nostri dicūt q̄ fuit unicū preceptū sic factū ut sit & subito oia ꝓponerent que possent ipsum retrahere ab impletiõe precepti: ut p hoc magis appareret obedientia abrahe: & iō totū dictū est sibi in eodem cõtextu. Tolle filium tuum. q̄ licz ismael esset filius eius: tñ dictū erat ei a dño: In isaac vocabit tibi semē. ca. precedenti. b Unigenitū. miraculose conceptū a sara. c Quē diligis. spāli dilectiõe & sup cēs creaturas. d Isaac. q̄ interpretat risus: ex gaudio q̄ habuisti i eius annūciatiõe & natiuitate. e Et vade in terrā visionis. i. in montē iuxta urbm: q̄ erat altus respectu aliarū ptiū terre. ꝓmissionis: & ideo inde poterat videri terra in circuitu: & ille mons postea addit⁹ est ciuitati: & in loco illo postea edificatū est templū tpe salomonis. ut habet. ij. Parali. iij. ca. & hoc preceptū est abrahe. ut longe eundo posset deliberare de facto: & sic dimittere: nisi fuisset valde ꝓstās in obedictia ad deū. f Atq; ibi offe. rē.] holocaustū erat sacrificiū q̄ totū incendebat ad honorē diuinū: ita q̄ de filio suo non remanerēt nisi cineres qui statim p flatū uenti dispgerent. g Igit abrahā rē.] Hic ꝓfiter oñdit obediētia serui. s. abrahe q̄ p̄ceptū fuit sibi factū de nocte. tūc enī cessāt & cōueniēti⁹ fiūt reuelatiões diuine sedat exteriorib⁹ motib⁹. & nō expectauit ortum solis ad exequendū mandatū q̄ erat valde difficile. ut patz ex dictis. b Strauit asinū suū. ad portandū ligna que erāt necessaria in sacrificio holocausti. ut dictū ē. Et notandū q̄ ipse met strauit. nō enī expectauit q̄ seruus suus surgeret ad hoc faciendū. ex desiderio feruenti q̄ habebat ad implendū dei mādatū. i Ducens secū duos iuuenes. isti fuerūt ismael & eliezer: ut dicūt hebrei: tñ nec ipsis nec ypoti reuelauit preceptū dei sibi factū ne aliquo mō impediret ab executiõe. k Die aūt tertio. Locus aūt unde recessit. s. hersabee nō erat ita longe a mōte moria ubi debuit īmolare filiū q̄n posset illuc uenire in breuiori tpe: q̄ nō distat nisi. xx. leucis uel circiter: sed a dño ista dilatio facta est: ut appareret omnib⁹ q̄ abrahā in hoc facto nō fuit subito motus. sed ex longa deliberatiõe: ut clarius appareret obedientia eius. l Expectate hic cū asino. q̄ timebat ne impediret eī⁹ obedientiā: si essent p̄sentes. m Ego & puer. s. isaac. n Postq̄ adorauerim⁹ rē] hoc ꝓphetice dixit: nō tñ aduertēs q̄d dicēt. nō enī intendebat q̄ isaac reuerteret cū eo. & ideo nō fuit ꝓphetia ꝓprie & pfecte dicta. ad quā requirit intelligentia. ꝑm q̄ dr

abrahā. Ait illerñdit: Adsum. Ait illi. Tolle[c] filiū tuū vnigenitū[b] quē [c] diligis isaac[d]: & [e] vade in terrā visionis: atq;[f] ibi offeres eū in holocaustū:] super vnū montiū quē monstrauero tibi. Igit[g] abrahā de nocte cōsurgēs:] strauit[h] asinū suū: duces [i] secū duos iuuenes & isaac filiū suū. Cū q̄ cōcidisset ligna in holocaustū abyit ad locū quē ꝑcepat ei deus. Die[k] aūt tertio eleuatis oculis vidit locū. procul dixitq; ad pueros suos: Expectate[l] hic cū asino: ego[m] & puer illuc usq; ꝓperātes. postq̄[n] adorauerim⁹ reuertemur ad vos.]

Tulit[o] ḡs ligna holocausti.] & [p] imposuit sup isaac filiū suū. Ipse[q] vo portabat in manib⁹ ignē & gladiū.] Cūq; duo pgerēt simul: dixit[r] isaac patri suo Pater mi: At ille rñdit: Quid vis fili? Ecce inquit ignis & ligna: vbi est victima holocausti? Dixit aūt abrahā: Deus[s] p̄uidebit sibi victimā holocausti fili mi. Pergebāt ergo pariter & venerūt ad locū quē ostenderat ei de[t]: in quo edificauit altare: & desup ligna composuit. Cūq;[u] alligasset isaac filiū suū posuit eū in altare sup struem lignoꝝ. Extenditq; manum

Dañ. x. Intelligentia opus est in visiõe. sed large dicta. q̄ spū sancto mouente sic ꝓtulit ut significaret id q̄ futurū erat. o Tulit q̄ rē.] de uerso asini. p Et imposuit sup isaac. in figura dñi nostri ihu xp̄i q̄ baiulās sibi crucē exijt in eū qui dicit caluarie locus. ubi & crucifixus est. ut dicit Iob. xix.

q Ipse vo rē] Baldū. ad imolādū isaac: ignē ad incendendū & incinerandum ipsum īmolatū. r Dixit isaac rē.] hoc factū est a deo. ut ꝓbaret is cōmouētia uiscera paterna diceret a filio: & magis declararet obediētia abrahe q̄ ex hō nō fuit ab obedientia retardat⁹. s Deus ꝓuidebit sibi. hoc erit ꝓphetice dixit. t Cūq; alligasset isaac. nō ē intelligendū q̄ inuitū eū ligauerit. isaac enī iam erat. xxxv. annoꝝ. ut dicit Joseph⁹. & p ꝑs abrahā iam erat. cxxv. ānoꝝ. q̄ centū annoꝝ erat q̄n isaac natus est. ut dictū est ca⁹ p̄cedēti: & sic erat fortior ꝑe qui erat valde senex. hoc etiā patz q̄ portauit ligna holocausti ascendēdo montē: & tñ erat ibi onus uni⁹ asini ut pz ex ꝑdictis. Q̄ portebat enī q̄ tantū esset ibi de lignis q̄t sufficerēt ad incendendū & incinerandū corp⁹ uni⁹ hominis. & ideo sup hūc locū dicit Josephus q̄ edificato altari & omnib⁹ paris abrahā dixit filio suo quō magnis precib⁹ impetratus erat a deo: & quō concept⁹ erat miraculose: & quō natus gaudiose: & quō sibi dñs precepit eum īmolari sibi. adiungens q̄ credebat deū eum nolle mori egritudine uel peste: uel gladio in bello: sed q̄ cū precibus deuotis deo offerret. & sic de⁹ accipet secū aiam eius ꝓpetuo. & ex hac obedientia deus regeret senecturē abrahe loco filij. quibus auditis isaac uolūtarie accessit: ut īmolaret ad implendū uolūtatē dei & patris sui. Licz aūt dictū Josephi sit uerū q̄tū ad hoc q̄ isaac uoluit īmolari: nō tñ videt uerū q̄tū ad hoc q̄ abrahā īmolaret eū credens q̄ aia eius de cetero esset cū deo & amplio⁹ inter hoies nō uiueret. q̄ s. xvij. ca. dixit de⁹ abrahe de isaac: Reges orient ex eo. & ca. xxj. In isaac vocabit tibi semen. & firmit credebat uerbū dei esse uerū. & iō melius dicit q̄ abrahā īmolare uolens isaac credidit q̄ ipsum a mortuis suscitaret deus: ut cōpleret in eo suū ꝓmissū. & hoc est q̄d dicit apls ad Hebre. xj. Fide obtulit abrahā isaac cū tentaret: & unigenitū offerebat in q̄ suscepat repmissiões ad quē dictū ē: quia in isaac vocabit tibi semen. arbitrās: q̄ a mortuis suscitare eū potēs ē de⁹. & hoc signit abrahā filio suo isaac: & tunc uolūtarie accessit ad obediendū. in hoc significans xp̄m de quo scriptū ē Isa. liij. Oblatus est q̄ ipse uoluit. Aduertendū etiam q̄ abrahā ligauit filiū nō ꝓpter hoc q̄ timeret eū fugere uel retrellare: ut ꝑz ex predictis: sed ut īmolaret eū sicut & aialia que offerebant in holocaustū que ligata īmolabant. & ut p hoc xp̄i ligatio significaret añ īmolationē ipsi⁹ in cruce. Si aūt quer⁹ quō abrahā uoluit filiū suū īmolare. cū occisio innocētis sit horribilis & illicita. Sciebat etiam q̄ hō nō ē aial īmolaticiū. Dicēdū q̄ reuelatio illa sibi fuit facta taliter q̄ dubitare nō poterat q̄n esset sibi preceptū a deo. ut plenius declarauī in quadā questione de quolibet. ipse etiā sciebat q̄ q̄libet q̄tumcūq; iustus ē debito⁹ mortē ipsi deo p peccato ꝓmi parentis. & ideo ipse deus pōt illud debitū remittere q̄n uult & quō uult. & iō bñ obedire uoluit

sec⁹ aūt esset ꝛc p̄cepto alterius qui nō sic esset dñs vite ꝛ mortis. ꝛ p̄ b̄ ꝑ ad obiecta. a Et ecce angel⁹ dñi. Hic p̄ñter ponit̄ p̄cepti reuocatio: q̄ factū erat ad declarationē obediētie abrahe: ꝛ iō ipsa declarata reuocat. iō subdit̄: b Nō extendas ꝛc. ¶ Iz enī iam esset. xxxv. annoꝝ: tñ vocat̄ puer: q̄ adhuc erat sub cura patris. In sacra enī scriptura subditi ꝛ famuli iz sint etatis puecte: tñ frequenter vocantur pueri. c Nūc cognoui. i. alios cognoscere feci. d Viditq; p̄ tergū arietē. Dicūt hebrei q̄ ibi fuit natus a p̄ncipio creationis mūdi. i. sexta die in qua formauit deus aīalia. sed hoc nec rōne nec scriptura hz apparentiā ꝛ iō reputandū est ficticiū, p̄t̄ q̄ō dicendū q̄ fuit ibi adductus ministerio angelico. e Quē assumens ꝛc. ¶ Iozabat enī abrahā in īmolatiōe arietis q̄ dñs acceptaret ita. ac si filius ei⁹ p̄pter deū fuisset īmolat⁹. Et literatione ꝙo isaac ꝛ īmolatione arietis p̄ eo faciunt iudei festū tubarū in p̄ncipio mensis septimi. i. septembris: p̄t̄ q̄ō tūc clangūt in cornibus p̄cor in memoriam arietis īmolati p isaac. f Appellauitq; ꝛc. ¶ eo q̄ dñs vidit abrahe ꝛ filij eius obedientiā. ꝛ isaac literauit a morte. g Unde vsq; hodie dicit. hoc est. in p̄cibus deducit. h In monte dñs videbit. q̄n enī iudei sunt in angustia p̄stituti dicunt: In monte dñs videbit. i. sicut in monte vidit afflictionē isaac eum literando. sic nos literet. i Vocauit aūt ꝛc. ¶ Hic p̄ñter repetitur p̄missio prius facta abrahe: ꝛ magis explicat: ꝛ iuramento diuino confirmatur dicens: k Per memetipsum ꝛc. ¶ Omnes enī p maiores suos iurant. ut dicit ad hebre. vj. Non potest aūt aliquid esse maius deo. ꝛ ideo p semetipsum iurauit. l Multiplicado ꝛc. ¶ hoc dicit q̄tum ad bonos ꝛ religiosos. m Et velut harenā ꝛc. ¶ hoc dicit q̄tum ad cupidos ꝛ terrenos. ꝛ maxime q̄tum ad filios esau. vnde ꝛ esau dictus est edom. i. terrenus. n Possidebit ꝛc. ¶ hoc impletū fuit tpe iosue qui debellauit. xxx. ꝛ vnū reges: ꝛ ciuitates: ꝛ terras eorum diuisit possidendas israel. o Et benedicent ꝛc. ¶ hoc exponunt iudei dicētes q̄ q̄ quis bona imprecat alicui dicit: benefaciat tibi deus. sicut fecit isaac filio abrahe. Catholici aūt melius exponūt de p̄ho: q̄ de semine abrahe descendit p̄m carnē. ꝛ in ipso benedicent̄ omnes gentes terre. i. aliqui de omnib⁹ gentibus. q: null⁹ consequit̄ salutem nisi p p̄m benedictionē. p His itaq; gestis. i. post literationē isaac. q: abrahā cogitabat sibi p̄uidere de vxore eo q̄ iam esset sufficientis etatis: ꝛ nolebat q̄ acciperet vxorē de chananeis inter quos habitabat. iō sequit̄. q Nunciatum est ꝛc. ¶ Sozor sare vxoris sue genuisset filios r hus primogenitum. a quo descendit iob: ut dicit hiero⁹. li: de hebraicq; questionib⁹. vnde ꝛ in p̄ncipio libri Job dicit̄: Vir erat in terra hus nomine iob. s Et buz fratrem eius. ab isto descendit elihu buzites. t Et bathuel ꝛc. ¶ Propter istam que coniungenda erat ipsi isaac describta est ista genealogia. v

Cap. xxiij.

Irit autē sara. Hic consequēter describitur quomō abrahām ut perfectus se habuit ad primum. sic enim habitauit inter extraneos q̄ vocabant eum dei principem. ꝛ locū sepulture p̄ vxore sua ei gratis obtulerunt. ꝛ ideo primo describitur sare obitus. secūdo offertur ei sepulture locus. ibi: Cūq; surrexisset. Circa primū dicitur sic: Vixit autem sara centū viginti septem ānis. Hebrei qui numeros multis modis exponūt mystice: dicūt q̄ isti tres numeri predicti ita ponūtur distincte ad designandum conditiones sare. ac si diceret, ita munda ꝛ innocens fuit viginti annoꝝ: sicut cum fuerat septem annoꝝ tm̄; ꝛ ita pulchra centum annoꝝ sicut viginti. ꝛ istud cōcordat predicti. ca. xx. p Et mortua est in ciuitate arbee. vocata est enim ciuitas arbee id est quatuor. ut dicunt aliqui propter quatuor gigantes ibi sepultos: scilz archiman: sisai: talmai: ꝛ pater eorum. Alij dicunt ꝛ melius ut videt q̄ vocata est arbee propter quatuor patriarchas ibi sepultos cum cōiugibus suis scilz adam ꝛ eua: abrahām ꝛ sara: isaac ꝛ rebecca: iacob ꝛ lya. de primo habetur Josue. xiiij. de alijs tribus infra. xlix. ca. y Cūq; surrexisset. Hic consequenter agitur de sepultura sare. vbi primo ponitur petitio abrahe. secūdo concessio sepulture. ibi: Responderunt q̄ filij heth. primo ergo dicit: z Aduena ego sum ꝛc. ¶ propter quod non habeo ius sepulchri. a Date mihi ius ꝛc. ¶ Et quo patz q̄ nō intendebat illud emere quod est illicitū vendi: scilz ius sepulture seu locum: quia locus sepulture semp fuit inter sacra reputatus. Melius potest dici q̄ locus sepulchri non est res spiritualis sed ius sepeliendi. ideo abrahām ius petijt pro dono dicens: Date mihi ꝛc. ꝛ locum petijt pro precio. b Ut sepeliam mortuū meum. hic accipitur masculinū pro femino. sicut ꝛ Marci. v. dominꝰ dixit: Quis me tetigit? de mulier emoroissa. c Responderunt. Hic consequenter de sepultura sare agitur. ꝛ primo ponitur curialis populi responsio. cum dicitur: d Audi nos dñe ꝛc. ¶ In dubijs enim recurrebāt ad abrahā: ꝛ ipse dirigebat illos. ac si consulerent dñm. e In electis sepulchris nostris. i. melioribus ꝛ honorabilioribus. f Sepeli mortuum tuū. id est saram. sed quia nolebat eam sepelire cum infidelib⁹. primo regratiatus est pplo. ideo subditur: g Et adorauit ꝛc. ¶ a quo dicti sunt ethei. fecit enim eis reuerentiā ut ipetraret locū sepulture: vbi erat sepult⁹ adā. iō sequit̄:

arripuit gladiū ut īmolaret filiū suū. Et ecce angel⁹ dñi de celo clamauit dicēs: Abrahām abrahā. Qui rndit. Adsū. Dixitq; ei: Nō extendas manum tuā sup puerū: neq; facias illi quicq̄. Nūc cognoui q̄ timeas dñm: ꝛ nō pepcisti vnigenito filio tuo ꝓpter me. Leuauit abrahā oculos suos viditq; p tergū arietē int̄ vepres herentē cornib⁹. Que assumēs: obtulit holocaustū p filio. ¶ Appellauitq; nomē loci illius: dñs videt. ¶ Unde vsq; hodie dicit: in mōte dñs videbit. Uocauit aūt angel⁹ dñi abrahā secūdo ¶ de celo dicens. Per memetipsū iurauī dicit dñs! q̄ fecisti hāc rem: ꝛ nō pepcisti filio tuo vnigenito ꝓpter me: bñdicā tibi ꝛ multiplicabo semē tuū sic stellas celi: ¶ velut harenā que est in littore mar. ¶ Possidebit semē tuū portas inimicorū suoꝝ: ¶ bñdicent in semine tuo oēs gentes tre: ¶ q̄ obedisti voci mee. Reuersus e abrahā ad pueros suos: abierūtq; bersabee simul: ꝛ habitauit ibi. His itaq; gestis nunciatū e abrahā q̄ melcha ¶ q̄q; genuisset filios nachor fratri suo: bus primogenitū: ꝛ buz frēm eius: ꝛ chamuel p̄rem syroꝝ: ꝛ caseth ꝛ açau: pheldas q̄q; ꝛ iedlaf ꝛ bathuel: de q̄ nata e rebecca: ¶ Octo istos genuit melcha nachor fratri abrahā. Cōcubina vo illi⁹ noie roma pepit thabee ꝛ gaon ꝛ thaas ꝛ maacha.

Irit autē xxiij sara centū viginti septē ānis ꝛ mortua e in ciuitate arbee que est hebron in tra chanaan. Uenitq; abraham ut plangeret ꝛ fleret eam. Cūq; surrexisset ab officio funeris: locut⁹ est ad filios heth dicens: Aduena ego sum ꝛ pegrinus apud vos: ¶ Date mihi ius sepulchri vobiscū: ¶ ut sepeliā mortuū meū. Rndert filij heth dicētes: Audi nos dñe. Princeps dei es apud nos ¶ i electis sepulchris nris sepeli mortuū tuū: nullusq; te prohibere poterit quin in monumēto ei⁹ sepelias mortuū tuū. Surrexit abrahā ꝛ adorauit ꝓpm terre: filios videlz heth. ¶ Dixitq; ad eos: Si placet anime vre ut sepeliā

a Intercedite pro me apud ephron filium seor ut det ⁊c.] nō dixit vendat: quia locum sepulture adam non intendebat emere sed fundum in quo erat dicta sepultura: qđ erat licitum. ideo sequitur: b Quam habet in vltima parte agri sui ⁊c.] id est agrum in quo est. c Habitabat enim ephron in medio filiorū heth. hoc autem interponitur ad ostendendum ꝙ ille ager erat carior ceteris in extremitatibus positis: ⁊ p cōsequens melior ⁊ securior. d Respōditq; ephron ad abrahā cunctis audientibus ⁊c] omnes enim de ciuitate ab operibus suis cessauerant: ut sepulture fare debitum honorem impenderēt. e Nequaq; ⁊c.] .i. nolo tibi vendere: sed gratis cōcedere. sed q; abraham nolebat q; ipse uel alij infideles possent ibi ius sepulture reclamare: ⁊ p consequens cū sara infideles sepelire: noluit gratis accipere sed ꝑ pecunia postulauit. ⁊ patz littera vsq; ibi: f Terra quam postulas ⁊c.] Dicunt aliqui ꝙ si considerentur dicta Jsido. ⁊ Papie de ponderibus metallorum. obolus .pur in scriptura sacra accipitur habet tātū de argento sicut habet vn9 paruus turonensis. siclus autem vsualis de quo hic agit: ꝑm eos valet .xlviij. obolos. Et sic quadringenti sicli valent octoginta libras turonen̄. ⁊ sc̄m b pz ꝓcīū agri ꝓdicti. Si autem contra hoc arguatur ꝑ hoc quod dicit Exo. xxx. Siclus xx. obolos habet. Dicūt non obstat: q; in Exo. loquitur scriptura de siclo ⁊ obolo ꝑm pond9 sanctuarij. ut patet ibidem. qđ quidem pond9 est aliud a pōdere vsuali. Credo tamē ꝙ melius est dicere ꝙ non habetur certus valor predictorum quadringentorum argenti siclorum. q; pondera ⁊ monete apud varias gētes multipliciē variant: ⁊ etiā apud eandem gentē ꝑm diuersa tpa. g Sz quātū est hoc: q. d. Non est res tanta de q̄ inter me ⁊ te fiat long9 tractat9. h Qđ cū audisset abrahā. s. de determinatione pcij: appendit pecuniā quā ephron postulauerat audientib9 filijs heth: q; in talibus oportet habere testes. i Quadringētos siclos argenti .pbati. in quo oñditur bonitas māe. k Monete publice. in q̄ oñditur bonitas forme: q; habebat ipressionē debitā monete publice currentē. l Cōfirmatus est ager quōdā ephronis ⁊c.] ex quo pz ꝙ nō emit speluncā in qua erat sepulchr9 ade: sed agrū siue fundū in q̄ erat. ⁊ istud est licitū. sicut fund9 pōt emi licite in

mortuū meū: auditeme: ⁊ m intercedite ꝑ me apud ephron filium seor ut det mihi speluncā duplicē] quā b habet in extrema parte agri sui. Pecunia digna tradet eam mihi] coram vobis in possessionē sepulchri. Habitabat c aūt ephron i medio filiorū heth. Rñditq; d ephron ad abrahā cunctis audientib9 qui ingrediebant portam ciuitatis illi9] dicēs: Nequaq; e ita fiet domine mi:] sed tu magis audita qđ loquor. Agrum trado tibi ⁊ speluncam que in eo est: presentib9 filijs populi mei. Sepeli mortuū tuum. Adorauit abraham coram domino ⁊ populo terre: ⁊ locutus est ad ephron: circūstante plebe eius Queso ut audias me. Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam ⁊ sic sepeliam mortuū meū in eo. Respondit ephron: Dñe mi audi me: Terra f quam postulas quadringētos siclos argenti valet.] Jstud est preciū inter me ⁊ te. Sed g quantū est h: Sepeli mortuū tuū. Quod b cum audisset abraham appendit pecuniam quam ephron postulauerat: audientib9 filijs heth quadringentos i siclos argenti: probate monete k publice. Cōfirmat9 l est ager quondam ephronis in quo erat spelunca duplex respiciens mambre: tam ipse cū spelunca: ⁊ oēs arbores eius in cunctis terminis eius per circuitum abrahe in possessionem videntibus filijs heth: ⁊ cunctis qui intrabant portam ciuitatis illius.

Atq; m ita sepelīit abrahā sarā vxorem suam in spelunca agri duplici que respiciebat mambre: hec est ebron in terra chanaan. Et confirmat9 est ager ⁊ antrum quod erat in eo abrahe in possessionem monumēti a filijs heth. XXIIII

Erat n autem abraham senex dierūq; multoꝝ ⁊ dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitq; o ad seruum seniorem domus sue] qui preerat omnibus que habebat Pone p manum tuam subter femur meum] ut adiurem te p deum celi ⁊ terre: ut nō accipias vxorem filio meo de filiab9 chananeoꝝ inter quos habito: sed q ad terram ⁊ cognationem meam proficiscaris:] ⁊ inde accipias vxorem filio meo ysaac. Respondit seru9: Si noluerit mulier venire mecū in terram hanc: nunquid reducere debeo filium tuum ad locum de quo tu egressus es? Dixitq; abrahā Caue ne quādo reducas filiū meum illuc. Dñs r celi ⁊ terre q tulit me de domo patris mei:] ⁊ s de terra natiuitatis mee: qui locutus est mihi ⁊ iurauit dicens: semini tuo dabo terram hāc: ipse t mittet angelum suū coram te:] ⁊ accipies inde vxorem filio meo. Sin autem mulier noluerit sequi te: non teneberis iuramento: filium u tm̄ meum ne reducas illuc.] Posuit ergo seruus manum sub femore abraham domini sui: ⁊ iurauit illi super femore hoc. Tulitq; x decē camelos de gre-

n Cap. xxiiij. Erat autē abraham. Hic p̄mittit oñdit q̄liē abrahā ut pfectus se habuit respectu sui. seu ꝑ prie familie: q; filij9 reputat9 vna psona cū pre. ⁊ iō sic ꝓcedit: q; ꝓmo. ꝑ maritatiōe ysaac describitur serui missio. 2o coniugis req̄sitio. ibi: Cūq; camelos fecisset accumbere. ctio petitiōis cōcessio. ibi: Rūderūt laban ⁊ bathuel. q̄rto cōiugis adductio. ibi Burgēs aūt mane. Circa ꝓmū sic dicit: o Dixitq; ad seruum ⁊c] iste fuit eliezer de q̄ s. dictū est. xv. ca. q; erat procurator domus sue. p Pone ma. ⁊c.] Hebrei dicūt ꝙ b dixit rōne circūcisiōis q̄ est circa illas ptes quā dñs dederat sibi in signū fidelitatis. ut s. dictū est. xvij. ca. Catholici aūt dicūt ⁊ melius ꝙ b fuit ꝑ xpm q̄ ꝑm carnē nascitur9 erat de abrahā femore. ⁊ tali mō loquēdi vtit scriptura Exo. j. ca. vbi dr: Oēs aie eorū qui egressi sunt de femore iacob ⁊c. ꝓz lrā vsq; ibi: q Sed ad terrā ⁊c.] .s. in aran vbi māserat nachor frat9 suus cū vxore sua. ⁊ ꝓz lrā vsq; ibi: r Dñs celi ⁊ ⁊c.] id est de aran. ut pz ex ꝓdictis. xij. ca. s Et de tra natiuitat9 mee. i. de bur chaldeoꝝ. ut pz ex ꝓdict9. ca. xj. t Ipse mittet angelū ⁊c.] ad dirigendum istud negociū. v Filiū tm̄

meũ ⁊c.] dixit tm̃ ad excludẽdã ysaac solũ: q; iacob illuc iuit ad q̃rendũ sibi vroꝛẽ ꝛe mãdato pr̃is sui ysaac. ut br̃. j. xxviij. ca. r Tulitq; ⁊cẽ camelos ⁊c.] isti enĩ cameli erãt ab alijs distincti q; erãt irrostrati: ut nõ ꝓssent blada alioꝝ comedere qñ p viam ducebãt. s Ex oibus bonis ⁊c.] q; portauit ꝛe auro ei⁹ ⁊ argẽto: ⁊ pecunia: ⁊ iocalibus dandis puelle ⁊ ei⁹ amicis. ut br̃ j. eo. ca. Jn hebreo br̃: Omia bona ei⁹ portãs secum. Dicũt enĩ hebrei q; portabat secũ chartã ꝛe donatiõe quã fecerat ysaac filio suo donans ei oia bona sua mobilia ⁊ imobilia: quia alijs filijs suis dedit munera ⁊ separauit eos ab ysaac. ut haberetur sequẽti ca. ⁊ illã chartã portabat ad inclinãdũ parentes puelle ⁊ ipsã puellã quã querebat in matrimoniũ ipsius ysaac. t Profectusq; perrexit mesopotamiam. ystud nomen tractum est ꝛe greco. meso idem est qõ mediũ: potamos fluui⁹: quia ciuitas illa sita est inter duo flumina. vnde i hebreo habet: Jn aram fluuiorum. Aram enim erat nomen ciuitatis in q̃ remanserat nachor: ⁊ vnde abraham exierat ꝛe mandato domini. ut dictum est ꝛ. xij. ca. u Cũq; camelos ⁊c.] hic consequenter describitur coniugis petitio. ⁊ ꝓmo querit elieçer sup hoc ꝛo signũ. secũdo a parentib⁹ puelle ꝓsensum. ibi: Qui ait nõ comedã. Circa primũ sciendũ q; elieçer nõ q̃siuit signũ p modũ auguri uel diuinatiõis qõ est illicitũ. sed p̃missa oratiõe petiuit a dño signũ in quo ꝓcipet q; angelus dñi direxisset ei⁹ viam. sic prædixerat ei abrahã. ⁊ ideo nõ peccauit petendo signũ hoc modo. dicit aũt Josephꝰ q; istud signũ qõ petijt fuit. ut si puellis veniẽtib⁹ ad hauriendũ aquã ⁊ negãtib⁹ sibi potũ vna ex illis literaliter sibi offerret: ⁊ nõ solũ ꝓ ei⁹ potu: sed etiã ꝓ camelis potandis. in hoc sciret q; illa esset quã deus ꝓuiderat forꝛe cõiugẽ ipsi⁹ ysaac. sed dictũ Josephi nõ ꝓsonat littere sequẽti. ut videbit statim. Jdeo dicẽdũ q; signũ petitũ fuit. ut si puella a qua ꝓmo peteret potũ pro se: ⁊ ipsa concederet non solũ ꝓ ꝑsona sua: sed etiam ꝓ camelis. ipsa esset copulanda ysaac in matrimonio. ⁊ ꝓ ista excepcionibus aliquibus ꝓbis q; transcurrẽdo exponent. b Jgit puella cui dixero. vltimo eni dixit ipsi retrecce postq; alienegauerat sibi. ut dicit Joseph⁹. sed hoc videt falsum: q; statim subdit: c Necdum intra se ꝓba cõpleuerat ⁊c.] ex quo videt q; non petiuerat ante ab alia sed ab ipsa sola petiuit. d Effundensq; hydriam ⁊c.] erãt enĩ ibi lapides magni cauati vbi bibebãt animalia: ⁊ vocabant canalia. e Postq; aũt biberunt cameli. ꝓtulit ⁊c.] Jn hebreo habet: Protulit in aurẽ auream: cui⁹ pondus erat medietas sicli: ⁊ ꝓbat p hoc qõ habet Exo. xxxix. vbi eadẽ dictio hebraica ponit ꝓ dimidio siclo. pot tñ dici q; in Exodo loquit de siclo ad pond⁹ sanctuarij. ⁊ potuit esse fm q; dicũt q; erat mai⁹ põdere vsuali in tantũ q; medietas sicli sanctuarij valebat vnũ siclũ vsualẽ. tñ sicut dictũ est alias in talib⁹ põderibus nihil est certũ: q; valde mutant fm diuũsas gẽtes. ⁊ fm eandẽ gentẽ diuũsis loc⁹ ⁊ tpib⁹. Per hoc ꝓ q; i hebreo dr̃: Jnaurẽ in singulari: intelligit etiã alia sibi cozñdens: q; nõ ornabat vna auris sine alia: ⁊ q̃liter iauris erat equalis ponderis. ⁊ sic soluit dissonãtia que videt esse inter trãslationẽ nr̃am ⁊ hebraicam lr̃am. f Et armillas. ornamenta sũt brachioꝝ: ⁊ dicunt ab armo. g Pondo. i. pondere: ⁊ est indeclinabile. h Dixitq; ad eam ⁊c.] istud dixit elieçer anteq; daret sibi predicta iocalia: q; cognito q; eius ꝓba q; esset de cognatiõe abrahe dñi sui: tunc dedit sibi. frequẽt enĩ in sacra scriptura aliq; posterius narrant: q; sunt prius facta. i Cucurrit itaq; puella ⁊c.] Lumq; illebibisset: adiecit: Quin ⁊ camelis tuis hauriam aquam: donec cuncti bibant. Effundensq; hydriam in canalibus: recurrit ad puteum ut hauriret aquam: ⁊ hausit omnibus camelis dedit. Jpse autem contemplabatur eam tacitus: scire volens vtrũ prosperum iter suum fecisset deus an non. Postq; autem biberunt cameli: protulit vir maures aureas: appendentes siclos duos:] ⁊ armillas totidẽ pondo siclorum decem.] Dixitq; ad eam: Cuius es filia]: Jndica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum: Que respondit: filia sum bathuelis filij nachor: quẽ peperit ei melcha: Et addidit dicens. Palearũ quoq; ⁊ feni plurimũ est apud nos: ⁊ locus spaciosus est ad manendũ. Jnclinauit se homo: ⁊ adorauit dominum dicens: Benedictus dominꝰ deus domini mei abrahã: qui nõ abstulit misericordiam ⁊ veritatem suam a domino meo: ⁊ recto itinere me ꝓduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaq; puella: ⁊ nũciauit in domũ matris sue]oia que audierat. Habebat autẽ rebecca fratrẽ nomine laban. Qui festinus egressus est ad hominẽ vbi erat fons. Cũq; vidisset inaures ⁊ armillas in manib⁹ sororis sue: ⁊ audisset cũcta ꝛba referentis: beloquẽtẽ mihi hõ: dixit ei q; venerat ad virum. Quẽ cum introduxisset: soluit camelos: deditq; paleas ⁊ fenum: ac ꝓbenda camelis tribuit: et posuit coram eo lauandos pedes: sed et viris qui venerant. Jnter quos ille ait: Non comedam donec loquar sermones meos. Respondit: Loquere. Ait ille. Seruus sum abrahe. Et dominus benedixit ei valde: magnificatusq; est: et dedit ei oues: et boues: argentum: et aurum: famulos: et famulas: camelos: et asinos. Et peperit sara filio domino meo abrahe filium: cui tradidit omnia que possidet. Juravitq; me dominus meus dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus chanaan: in quorum terra habito: sed ad domum patris mei proficiscere: et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Dixi autem domino meo: Forsitan non sequetur me mulier. Respondit mihi: Mittet angelum suum tecum: et dirigit viam tuam: accipies uxorem filio meo de cognatione mea: et de domo patris mei. Si veneris ad cognationem meam: et non dederint tibi: eris absolutus a maledictione mea. Hodie cum venissem ad fontem: dixi: Domine deus domini mei abrahe: si tu dirigis viam meam in qua ambulo: ecce ego sto iuxta fontem aque: et filie habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Jgit puella cui dixero: Da mihi paululum aque de hydria tua ut bibam: et illa respondit mihi: Bibe tu: et camelis tuis dabo potum: ipsa est quam preparauit seruo tuo ysaac: et per hoc intelligam q; feceris misericordiam cum domino meo abrahã. Necdum intra se verba compleuerat: et ecce rebecca egrediebat: filia bathuelis filij melche vxoris nachor fratris abraham: habens hydriam in scapula sua: puella decora nimis virgoq; pulcherrima: et incognita viro. Descenderat autem ad fontem et impleuerat hydriam aqua: ascenderetbatur. Occurritq; ei seruus et ait: Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe de hydria tua. Que respondit: Bibe domine mi. Celeriterq; deposuit hydriam super vlnam suam: et dedit ei potum. Cumq; illebibisset: adiecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam: donec cuncti bibant. Effundensq; hydriam in canalibus: recurrit ad puteum ut hauriret aquam: et hausit omnibus camelis dedit. Jpse autem contemplabatur eam tacitus: scire volens vtrum prosperum iter suum fecisset deus an non. Postq; autem biberunt cameli: protulit vir maures aureas: appendentes siclos duos: et armillas totidem pondo siclorum decem. Dixitq; ad eam: Cuius es filia: Jndica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum: Que respondit: filia sum bathuelis filij nachor: quem peperit ei melcha: Et addidit dicens. Palearum quoq; et feni plurimum est apud nos: et locus spaciosus est ad manendum. Jnclinauit se homo: et adorauit dominum dicens: Benedictus dominꝰ deus domini mei abrahã: qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo: et recto itinere me ꝓduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaq; puella: et nũciauit in domum matris sue]oia que audierat. Habebat autem rebecca fratrem nomine laban. Qui festinus egressus est ad hominem vbi erat fons. Cumq; vidisset inaures et armillas in manib⁹ sororis sue: et audisset cuncta ꝛba referentis: beloquentem sibi hoc: dixit ei q; venerat ad virum. Quem cum introduxisset: soluit camelos deditq; paleas et fenum: ac ꝓbenda camelis tribuit: et posuit coram eo lauandos pedes: sed et viris qui venerant. Jnter quos ille ait: Non comedam donec loquar sermones meos. Respondit: Loquere. Ait ille. Seruus sum abrahe. Et dominus benedixit ei valde: magnificatusq; est: et dedit ei oues: et boues: argentum: et aurum: famulos: et famulas: camelos: et asinos. Et peperit sara filio domino meo abrahe filium: cui tradidit omnia que possidet. Juravitq; me dominus meus dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus chanaan: in quorum terra habito: sed ad domum patris mei proficiscere: et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Dixi autem domino meo: Forsitan non sequetur me mulier. Respondit mihi: Mittet angelum suum tecum: et dirigit viam tuam: accipies uxorem filio meo de cognatione mea: et de domo patris mei. Si veneris ad cognationem meam: et non dederint tibi: eris absolutus a maledictione mea. Hodie cum venissem ad fontem: dixi: Domine deus domini mei abrahe: si tu dirigis viam meam in qua ambulo: ecce ego sto iuxta fontem aque: et filie habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Jgit puella cui dixero: Da mihi paululum aque de hydria tua ut bibam: et illa respondit mihi: Bibe tu: et camelis tuis dabo potum: ipsa est quam preparauit seruo tuo ysaac: et per hoc intelligam q; feceris misericordiam cum domino meo abrahã. Necdum intra se verba compleuerat: et ecce rebecca egrediebat: filia bathuelis filij melche vxoris nachor fratris abraham: habens hydriam in scapula sua: puella decora nimis virgoq; pulcherrima: et incognita viro. Descenderat autem ad fontem et impleuerat hydriam aqua: ascenderetbatur. Occurritq; ei seruus et ait: Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe de hydria tua. Que respondit: Bibe domine mi. Celeriterq; deposuit hydriam super vlnam suam: et dedit ei potum.

a Venit ad virū. ut introduceret eum intra domū: quia iam p signa ⁊ verba sciebat eum esse de domo auūculi sui. b Destraxit camelos. id est sellas ⁊ onera desuper posita amouit. c Et appositus est ⁊c.] nomine panis in scriptura intelligitur oīs cibus. vnde. iiij. Reg. vj. ca. dicitur: Appone eis panē ⁊ aquā. ⁊ ibidem subdit: Appositaq; est eis ciborū magna ꝓparatio. d Qui ait: non comedam. Hic consequenter eliezer querit a parentib⁹ consensum de rebecca copulanda ipsi isaac. ⁊ ut facilius eos inclinet: primo refert diuitias dñi sui ipsi isaac collatas. ⁊ iuramentum quo astrinxit eum abrahām: ⁊ signū a deo sibi datū q; voluntas dei erat q; isaac cum rebecca copularetur: per hoc insinuans q; si renuerent contrairent diuine voluntati. Et patet littera excepta aliquibus verbis exponendis. Qui ait non comedam. in hoc ostendit se habere negocium sibi impositum cordi. e Et dominus benedixit ⁊c.] id est in spiritualibus ⁊ temporalibus bonis multiplicauit. f Non accipies uxorē ⁊c.] quia erant idolatre ⁊ excellendi de terra per filios israel. g Veni ergo hodie ad fontem. ex hoc q; dicitur: hodie. dicunt hebrei q; una die venit miraculose de hebrone vsq; ad illum locum. Sed hoc nullam habet apparentiam. maxime cum Joseph⁹ dicat q; eliezer fecit viam illā cum magno tractu temporis ⁊ labore. Si enī fuisset ibi factū tantū miraculū: non est verisimile q; scriptura tacuisset. cū satis prolixe narret signum datum in rebecca dicente ipsi eliezer: Bibe. quod modicum aut nihil est respectu illius miraculi. ⁊ ideo nullo modo videt verum. Et ideo dicendum q; per li hodie nō designatur nisi terminus ad quem venerat illa die: non autem termin⁹ a quo recesserat ab abrahā. Interrogauitq; eam ⁊ dixit: Cuius es filia? que respondit: filia bathuelis sum ⁊c. ⁊ subditur: b Suspendi itaq; inaures ⁊c. ex hoc patet veritas illius qō s. dictum est. s. q; eliezer prius interrogauit de patre ⁊ cognatione rebecce. q; sibi daret iocalia. venit[o] ad virum qui stabat iuxta camelos: ⁊ ppe fontē aque dixitq; ad eum: Ingredere benedicte dñi. Cur foris stas: preparaui domū ⁊ locum camelis tuis. Et introduxit eum in hospitium: ac destrauit[p] camelos: deditq; paleas ⁊ fenū: ⁊ aquā ad lauandos pedes camelor⁹: ⁊ virorum qui venerant cum eo. Et [q]appositus est in conspectu eius panis.] Qui[r] ait: Nō comedam donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Seruus inquit abrahām sum. Et [s]dom⁹ benedixit domino meo valde:] ⁊ magnificatus est: ⁊ dedit ei oues ⁊ boues: argentum ⁊ aurum: seruos ⁊ ancillas: camelos ⁊ asinos. Et peperit sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua: deditq; illi omnia que habuerat. Et adiurauit me dom⁹ me⁹ dicens: Non[t] accipies uxorē filio meo de filiabus chananeorum] in quorū terra habito: sed ad domū patris mei pges: ⁊ de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Ego [u]respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecū mulier? Dominus ait in cui[v] conspectu ambulo: mittet angelum suū tecum: ⁊ diriget viam tuam: accipiesq; uxorem filio meo de cognatione mea: ⁊ de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea: cum veneri] ad proximos meos: ⁊ non dederint tibi. Veni[x] ergo hodie ad fontem aque. ⁊ dixi: Domine deus domini mei abrahām si direxisti viam meam in qua nunc ambulo: ecce sto iuxta fontē aque: ⁊ virgo que egredietur ad hauriendam aquam audierit a me da mihi pauxillū aque ad bibendū de hydria tua ⁊ dixerit mihi: ⁊ tu bibe: ⁊ camelis tuis hauriā: ipsa est mulier quam preparauit dominus filio domini mei. Cūq; hec tacitus mecum voluerem: apparuit rebecca veniens cū hydria quam portabat in scapula: descenditq; ad fontem: ⁊ hausit aquā. Et aio ad eam: Da mihi paululū bibere. Que festinās deposuit hydriam de humero: ⁊ dixit mihi. Et tu bibe: ⁊ camelis tuis tribuā potum. Bibi ⁊ adaquauit camelos. Interrogauiq; eam. ⁊ dixi: Cuius es filia? Que respondit: Filia bathuelis sū: filij nachor: quē peperit ei melcha. Suspendi[y] itaq; inaures ad ornandā faciem eius: ⁊ armillas posui in manib⁹ ei⁹. Pronuscq; adorauī dñm benedicens dño deo dñi mei abrahām: qui pduxit me recto itinere: ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius. Quāobrem [z]si facitis misericordiam ⁊ veritatem cum domino meo.] indicate[a] mihi: sin autem[b] aliud placet: ⁊[c] hoc dicite mihi: ut[d] vadā ad dexteram siue[e] ad sinistram. Respōderunt[f] laban ⁊ bathuel. A domino[g] egressus est sermo. Nō possumus extra placitum eius quicq; aliud loqui tecum. En rebecca coram te est: tolle[h] eam ⁊ proficiscere: ⁊ sit uxor filij domini tui: sicut locutus est dñs. Qō cum audisset puer abrahā ꝓcidens adorauit[i] in terra dominum. Prolatisq;[k] vasis argenteis ⁊ aureis: ac vestibus: dedit ea rebecce ꝓ munere. Fratrib⁹ q; eius ⁊ matri dona obtulit. Inito cōuiuio: vescentes parit ⁊ bibentes manserūt ibi. Surgēs[l] aūt mane locut⁹ est puer: dimittite[m] me ut vadā ad

i Quāobrem si facitis ⁊c.] cōcedendo rebeccā p isaac filio suo. k Indicate mihi. ut negocium pficiatur. l Sin aūt aliud placet. s. eam denegando. m Et hoc dicite mihi. ut possim de alia ꝓuidere. ideo sequitur: n Et vadā ad dexteram. i. ad querendū de filiabus ismaelis o Siue ad sinistram. i. ad querendum de filiabus loth: q; erāt etiam de cognatione abrahe ⁊ isaac. p Responderunt. Hic consequenter describit coniugis cōcessio. cum dicitur: Responderunt laban ⁊ bathuel. iste bathuel fm Josephum erat frāter rebecce: ⁊ laban erat iunior eo. ideo vltimo nominatur. Ra. Sa. dicit q; erat pater rebecce. Qz autē vltimo nominatur. hoc est quia licz primo ꝓsensserat in matrimoniū rebecce: tamen postea voluit impedire. ut plenius dicet q Ab domino egressus est sermo. s. q; rebecca detur isaac. hoc dixerunt ꝓpter signū quod eliezer eis narrauerat. r Tolle eam ⁊c. si tamē ꝓsentiat: qō pz ex hoc q; requisitus est postea cōsensus eius. s Adorauit in terra dominū. de hoc q; direxerat eū i negocio sibi imposito. t Prolatisq; vasis ar. ⁊c.] .i. iocalib⁹ muliebrib⁹ de tali materia factis. In sacra enī scriptura instrumēta artificis: ⁊ arma militis: ⁊ iocalia mulieris ⁊ similia in hebreo coiter noiantur eo⁹ vasa. vñ. j. Reg. xx. ca. vbi dr de ionatha q; tradidit arma sua puero. In hebreo br vasa. ⁊ i alijs multis locis ē silis locutio. v Dedit ea rebecce. ꝓ munere. qō solet dari sponsis de nouo cōcessis ꝓ Surgēs aūt mane. hic ꝓnē describit ꝓuidis adductio: vbi primo accipit eliezer licentiā. d. y Dimittite me. ut

vadã ⁊c.] Sermonẽ dirigit ad illos qui erãt ꝓncipales: ⁊ iſti erãt laban frater rebecce: ⁊ mater eius. ⁊ ideo ſubdit a Rñderunt frat eius ⁊ mat. Si aũt aliq̃ libri habent b frẽs. falſa ẽ lrã. ⁊ iõ re iſto frẽ dicendũ eſt q̃ erat laban q̃ erat ꝓnogenit⁹ bathuel. Sed ſi querat quare nõ reſpõdit ipſe bathuel pat rebecce: q̃ ceſſerat matrimoniũ ut ꝑdictũ ẽ. ſm opinionẽ Ra. Sa. Rñdet q̃ interim pœnituerat re dicta cõceſſione: ⁊ volebat impedire. ⁊ ideo ſtatim angel⁹ dñi percuſſit eũ ⁊ mortu⁹ eſt b Maneat puella ⁊c.] In hebreo habet: Maneat puella dies uel decẽ. ⁊ exponunt hebrei dies in plurali. i. per annũ. uel decẽ. i. p decẽ menſes. c Molite ⁊c] ac ſi. d. q̃ viam meã retardaret contrairet dine voluntati. d Et dixerũt ⁊c.] q̃ in mrimonio requirit conſenſus expreſſus. e Dimiſerũt g̃ ⁊c.] aliq̃ libri habent uelociter. ſ nõ eſt re textu. ſ tñ ſ intelligit. dr aũt nutrix illi⁹: q̃ cuſtodierat eã i ſtatu puellari: ⁊ uocuerat in mortib⁹ ⁊ ꝓpe ſ aſſociata eſt ei: ⁊ forſitã cũ ſ lactauerat eã a cunabulis. ⁊ cũ iſta bñ fuerũt alie puelle ⁊ ancille ei aſſociate. ut. j. dicek. licz ſ nõ exꝑmat. f Seruũq̃ abrahã ⁊ comites ei⁹. q̃ erãt de domo abrahe. g Impẽdites ꝓſpera ſorori ſue. Et nõne iſta dicunt de mre laban ⁊ frẽ ei⁹ q̃ loq̃bant elieçer. ut ſ. dictũ eſt. quo g̃ vocat ſoror mris ſue: Dicendũ q̃ in receſſu rebecce cõuenerũt multi de ſua cognatiõe ſic ſolet fieri in talibus: maxime q̃ ibat ad terrã longinquã. nũc aũt ita ẽ q̃ noĩa fris ⁊ ſororis coĩa ſũt oĩb⁹ q̃ ſũt eiuſdẽ cognatiõis ut ſ. dictũ eſt pluries. ⁊ q̃ cẽs q̃ illic cõuenerãt ꝓpe ei⁹ receſſũ impẽcabant ei bonũ. iõ ſcriptura hic vtit noĩe coĩ. ſ. ſororis: q̃ ſ mõ poterat dici ſoror oĩus illoꝝ. h Igitur rebecca ⁊ puelle illi⁹ ⁊c. ex q̃ ꝑz q̃ ſ. dictũ ẽ. ſ. q̃ habebat alias mulieres in comitiua ſua cũ uelocia nutrice ſua. i Eo aũt tpe ⁊c.] cã recreatiõis. ⁊ cã ſubdit: k Habitabat enĩ in terra auſtrali. i. in uerſabre: q̃ eſt in pte auſtrali terre. ꝓmiſſiõis. ⁊ eſt ꝓpe puteũ illũ q̃ vocat viuẽtis ⁊ videntis. ꝓpe q̃ de facili poterat illuc ambulare. l Et egreſſus fuerat ⁊c.] Hebrei dicũt ad ozandũ. q̃ circa tẽpus veſparũ conſuetudo eſt iudeis orare. uel forſitã egreſſus fuerat ad videndũ diſpoſitionẽ celi ⁊ aliquarũ ſtellarũ que incipiebãt apparere: q̃ edoct⁹ erat in aſtronomia a pre: q̃ ꝓmus eã vocuit in egypto q̃n ibi deſcendit. ut ſ. dictũ eſt xij. ca. m Cũq̃ eleuaſſet ⁊c.] i. coꝝuit quia erãt diſtincti ab alijs. ut ſ. dictũ ẽ. n Rebecca q̃ conſpecto iſaac. q̃ videbat eũ inclinantẽ ꝓpius eos. o Deſcendit de camelo. ut faceret ei reuerentiã. p Et ait ad puerũ. i. ad elieçer q̃ Quis ẽ ille ⁊c. p: t⁹ enĩ q̃ ſimit ſ ⁊ audiunt q̃ erat iſaac antecẽ deſcenderet. lz ſit ſcriptũ p⁹. q̃ nõ oĩa ſemp ſũt ſcripta eo ordine q̃ facta ſũt. ut ꝑdictũ ẽ. r At illa ⁊c.] Hebrei dicũt guniplã. i. ornamentũ capitis. s Operuit ſe. ut honeſtior appareret in cõſpectu ei⁹. t Seru⁹ aũt cũcta ⁊c.] .ſ. ꝓceſſũ vie ⁊ ſignũ datũ ſibi a deo de rebecca. v Narrauit dño ſuo iſaac. qõ interponit in aliq̃b⁹ libris nõ eſt de textu. x Et intantũ dilexit eã ⁊c.] .i. leniret. q̃ſi trib⁹ ãnis añ. q̃ꝫ ꝑz q̃ ſe. ca. dr q̃ iſaac erat xl. ãnoꝝ q̃n accepit rebeccã. Sara aũt erat lxxx. ãnoꝝ q̃n nat⁹ ẽ iſaac. ut hr̃ ſ. xvij. q̃b⁹ ſi addãt. xxvij. faciũt annos. cxxvij. q̃ fuit totũ tps vite ſare. ut dcm̃ ẽ ſ. ca. xxij. ⁊ ſic ꝑz ꝓpoſitũ Lyparet. nõ totaliter auferret. Et q̃ ꝑz magna affectio ipſius iſaac ad mrem ſuã q̃ iã obierat trib⁹ ãnis ante. y Cap. xxv. Abraham ꝯo. Poſtq̃ moyſes deſcripſit electionẽ fidelis ꝓpli deducẽdo p abrahã. h ꝓpe h idẽ facit p iſaac filiũ ſuũ. ⁊ q̃ vbi cẽt nat⁹ vnus ſtipes incipit ali⁹ ſequẽs. iõ ꝓ deſcribit ipſi⁹ abrahe finis ⁊ conſũmatio. 2° ipſi⁹ iſaac gnãtio. ibi: De q̃b⁹ ſunt gnãtiões iſaac. prima diuidit in duas. ſ. in ꝓncipalẽ ⁊ incidentalẽ ibi; De ſũt gnãtiones iſmael. Finis aũt ⁊ cõſũmatio ipſius abrahe deſcribit in h q̃ ordinatiõe facta de filijs ſuis ⁊ de bonis ſepult⁹ ẽ honorifice. occaſiõe tũ filioꝝ de q̃b⁹ habebat ordinare. ꝓ fit mẽtio de filijs abrahe p⁹ mortẽ ſare genit⁹. cũ dr: z Aliã du. vro. no. cetburã. Dicũt hebrei q̃ iſta fuit agar q̃ noiata ẽ cetbura: q̃ in hebreo ſonat thurificata. Cui⁹ rõ ẽ q̃: ſic dicũt: ita mũde ſe cuſtodiuit poſtq̃ cũ filio de domo abrahe receſſit: ac ſi eſſet deo oblata uel conſecrata: ꝓpe q̃ mortua ſara abrahã miſit filiũ ſuũ iſaac ad reducendũ eã ſibi. Sz ꝯ h videt q̃. j. dr eo. ca. Filijs aũt cõcubinarũ largit⁹ ẽ munera ⁊c. Et q̃ videt q̃. cũ agar fuit alia ſibi ꝓiũcta ꝓtẽ ſarã. Sz poſſet h dici q̃ h accipit plurale ꝓ ſingulari ⁊ ecõuerſo aliq̃n in ſcriptura accipit ſingulare ꝓ plurali. ut dictũ eſt ſ. xix. ca. ponit etiã agar in plurali. q̃ bis fuit ipſi abrahe ꝓiũcta: ita q̃ tenet q̃ſi vicẽ duarũ. vñ ⁊ in biblijs hebraicis correctis h nomẽ cõcubinarũ in h loco ſcribit diminute: ad deſignandũ q̃ nõ fuit niſi vna. Expoſitores aũt catholici coĩus dicũt q̃ iſta cethura fuit alia ab agar iunior illa: ꝓpe q̃ de ſene potuit facili⁹ cõcipere: nec accepit eã abrahã libidine duct⁹. ſ amore ꝓlis. ⁊ ẽ figura futuroꝝ: q̃ſic agar ⁊ iſmael figuraũt carnales de. te. ſic cethura ⁊ filij ei⁹ hereticos q̃ ſe dicũt ad no. te. ptinẽ. ſ eccl̃ia q̃ ꝓ ſarã deſignat vna remanet tanq̃ vxor ⁊ ſpõſa. ⁊ alie noiant ꝓcubine. q Que ꝓpit ei ſamrã ⁊ iecſan. noĩa ſũt capitũ diuſarũ gentiũ deſcendẽtiũ ab abrahã ꝑ cetburã. ⁊ ꝑz lrã vſq̃ ibi: b Filijs aũt cõcubinarũ. vxores ei⁹ fuerũt. ut ꝑz ex ꝑdict̃. Sz noiant cõcubine. q̃ ſara fuit ei⁹ vxor ꝓncipalis. alibi etiã i ſcripta vxor cõcubina noiat. Judic. xix. Dabeo filiã ꝙginẽ: ⁊ h ibi hz cõcubinã. ⁊ certũ ẽ q̃ erat ei⁹ vxor. ut ꝑz ibidẽ. c Fuerũt ⁊c.] In hebreo ponũt iſti nũeri diſtincte ſic. c. ãni. lxx. ãni. ⁊. v. ãni. ⁊ h ut dicũt hebrei ad deſignãdũ q̃ abrahã fuit ita mũd⁹ a pcto q̃n fuit c. an. ⁊. lxx. ſic q̃n fuit ſolũmõ. v. an. ſic ſ. dcm̃ ẽ de ſara. xxij. c

dñm meũ.] Rñderũt frat ei⁹ ⁊ mater. Maneat puella ſaltẽ decem dies apud nos] ⁊ poſtea ꝓficiſcet. Molite ait me retinere: q̃ dñs direxit viã meam.] Dimittite me ut pgã ad dñm meum. Et dixerũt: Vocemus puellã: ⁊ queram⁹ ipſi⁹ voluntatẽ.] Cũq̃ vocata venĩſſet: ſciſcitati ſunt: Vis ire cum hoĩe iſto: Que ait. Vadã Dimiſert g̃ eã ⁊ nutricẽ illi⁹] ſeruũq̃ abrahã ⁊ comites ei⁹ ip̃recãtes ꝓſpa ſorori ſue atq̃ dicẽtes: ſoror nr̃a es. Creſcas i mille milia: ⁊ poſſideat ſemen tuũ portas iimicoꝝ ſuoꝝ. Igitur rebecca ⁊ puelle illi⁹ aſcẽſis camelis ſecute ſunt virũ: qui feſtinus reuertebat ad dñm ſuum. Eo aũt tpe ꝙambulabat iſaac] p viam que ducit ad puteũ cuius nomen eſt viuentis ⁊ videntis. Habitabat enim in terra auſtrali: ⁊ egreſſus fuerat ad meditandũ in agro inclinata iam die.] Cũq̃ eleuaſſet oculos: vidit] camelos venientes procul. Rebecca q̃z cõſpecto iſaac: deſcẽdit de camelo: ⁊ ait ad puerũ: Quis eſt ille homo qui venit p agrũ in occurſum nobis: Dixitq̃ ei: Ipſe eſt dñs me⁹. Et illa tollens cito palliũ ſuũ] opuit ſe. Seruus aũt cuncta que geſſerat] narrauit dño ſuo iſaac. Qui introduxit eam in tabernaculũ ſare matris ſue: ⁊ accepit eam vxorẽ: ⁊ in tantũ dilexit eam ut de lorẽ qui ex morte matris acciderat cõſolaret.]

Abraham ꝯo xxv aliam duxit vxorem noie cethurã: que peperit ei camrã: ⁊ iecſan: ⁊ madan: ⁊ madiã: ⁊ iesboch ⁊ ſue. Jecſan quoq̃ genuit ſaba: ⁊ dadan. Filij dadan fuerũt aſſurim ⁊ lathuſim ⁊ laomim. At ꝯo ex madian ort⁹ eſt epha ⁊ epher ⁊ enoch ⁊ abida ⁊ eldaa. Oẽs hi filij cethure. Deditq̃ abrahã cuncta q̃ poſſederat iſaac: filijs aũt cõcubinarũ largit⁹ ẽ munera: ⁊ ſepauit eos ab iſaac filio ſuo dũ adhuc ipſe viuẽt ad plagã orientalẽ. Fuerũt aũt dies vite abrahe cẽtũ ſeptuaginta q̃nq̃ ãni]

a Et ꝛficiẽs mortu⁹ est. morte nãli. b In senectute bona. i. in dina grã. c Cõgregatusq; est ad ꝑm suũ. q; aia ei⁹ recepta est ad lymbũ scõꝝ patrũ. d Et sepelierũt ꝛc. ⁊ ꝛferẽtes ei honorẽ paternũ. ⁊ ꝛs fuerit ibi alij multi ad honorandũ sepulturã abrahe: isti tñ q; erãt ꝓncipales solũ exprimũt. e In agro ephron. scribitur hic ephron diminute ex cã prędicta. ca. xxiij. f Et p⁹ obitũ ꝛc. ⁊. i. augmentauit eũ in spiritualib⁹ bonis ⁊ tpalibus. g Hę sũt generationes ismael. q; scriptura fecerat mentionẽ ꝛ de honore quẽ ꝛtulit ismael patri suo in eius sepultura: ideo breuiter hic eius ꝛscribit gnãtio. ⁊ ꝑs vsq; ibi: h Deficiensq; mortu⁹ est. exq; videt esse mortu⁹ morte nãli In hebreo aũt nõ dr: Mortu⁹ est. h trãsijt: qõ nõ dicit in scriptura ꝛ aliquo moriente nisi iusto. ut dicũt hebrei: ⁊ iõ dicũt q; ꝛcessit in grã. ⁊ etiã ex hoc qõ subdit: Et appositus est ad ꝑm suum. i Cozã cũctis fribus suis obijt. hebrei dicũt posuit. nec accipit h in significato gnãli: sed spãli: put ꝓportat positionẽ vl firmionẽ tẽtoziõũ. ⁊ h rñdet ei qõ s. dictũ ẽ. xvj. ca. E regione vniuersoꝝ fratrũ suoꝝ figet tẽtoria. tñ ꝛ malis suis finaliter pnituit: ut dictũ ẽ. Sciendũ etiam q; vbi nos habem⁹ obijt: i hebreo dr nephal. ⁊ ẽ ꝓbũ eq̃uocũ q; sigt idẽ qõ cecidit: ꝑ q; trãslato: nr posuit obijt: ⁊ sigt idẽ qõ tẽtoziçauit: uel tẽtoziũ fixit: ⁊ hanc sigtionẽ sequunt hebrei. ꝑm aũt trãslationẽ nram exponit sic: Cozã cũctis frib⁹ suis obijt i. asũ frẽs suos: ita q; li cozã nõ ꝓportat pñtiam loci: s añcessionẽ tpis. Itẽ alit ut ꝓportat pñtiam loci: q; filij sui congregati fuerũt in ei⁹ morte ꝓpter ei⁹ honorẽ: q; vocant h frẽs eo mõ loquẽdi q; iacob dixit laba. Pone h cozã frib⁹ meis ⁊ frib⁹ tuis. ut hr. j. xxj. ca. ⁊ certũ ẽ q; erãt ibi filij iacob ⁊ filij labã. k Hę q; sũt ꝛc Hic pñẽ scriptura ꝛscribit electionẽ ⁊ confirmationẽ fidelis ꝑm p ysaac. vbi p ꝛscribit multiplicatio. plis. 2° pbatio parẽtũ. xxvj. ca. 3° ordinatio posteritatũ. ca. xxvij. Circa ꝑmũ p ꝛscribit filioꝝ gnãtio. 2° natoꝝ pusatio. ibi: Quib⁹ adultis. 3° ꝑmogeniture. trãslatio. abi: Coꝑit aũt iacob. Circa ꝑmũ dr sic: Hę q; sũt gnãtiones ysaac. q; sequũt. ⁊ ꝑs hrã vsq; ibi: l Deprecatusq; est ꝛc Jn hebreo hr: p vxore suã: q; sic hebrei dicũt ⁊ ẽ veritas: ipsa rebecca orabat dñm ex vna pte: ⁊ ysaac ex altera ut dñs daret eis liberos. h q; ysaac erat pfectior: iõ ei⁹ oꝛo fuit efficacior. iõ seq̃t: m Qui erau. eũ. s. ysaac. n Sed collidebant ꝛc. Jmpellebãt enĩ se mutuo: ⁊ h fuit signũ ꝓtẽtiõis future int̃ eos: ⁊ int̃ ꝓlos abeis ꝛcriuãdos idumeos. s. ⁊ iudeos. Dei⁹ enĩ futura oñdit aliq̃ ꝓbis: ⁊ aliq̃ fact̃ ut in ista collisiõe. sic ⁊ h. dictũ ẽ ꝛ puersiõe vxoꝝ lot bin statuã salis. xix. ca. o Si sic ꝛc. Timebat enĩ ꝛ abortu pueroꝝ. ⁊ ꝓ pñs ꝛ ꝓria morte. p Perrexitq; rebec. ꝛc. Dicũt hebrei q; iuit ad melchisedech q; erat sacerdos dei excelsi. ⁊ ad hter q; habebat spĩm ꝓphie. vtq; enĩ adh viuebat. qõ ꝑs si cõputent ãni eoꝝ. De melchisedech enĩ h. dictũ ẽ q; erat sem ꝛ deficiens mortu⁹ est in senectute bona puectęq; etatis ⁊ plenus dieꝝ: cõgregatusq; est ad ꝑm suũ. Et sepelierũt eũ ysaac ⁊ ismael filij sui in spelũca duplici que sita est in agro ephron: filij seor ethei: e regiõe mambre: quem emerat a filijs heth: Jbi sepult⁹ est ipse ⁊ sara vxor eius. Et p⁹ obitũ illius bñdixit deus ysaac filio eius: q; habitabat iuxta puteũ noie viuentis ⁊ videntis. Hę sũt generationes ismael filij abrahe quem pepit ei agar egyptia famula sare: ⁊ hec noia filioꝝ eius in vocabulis ⁊ generationib⁹ suis. Primogenit⁹ ismaelis nabaioth: deinde cedar: ⁊ abdael: ⁊ mabsan: masma q̃ꝫ ⁊ duma ⁊ massa: adad ⁊ thema ⁊ iachur ⁊ naphis ⁊ cedma. isti sunt filij ismael: ⁊ hec noia per castella ⁊ oppida eoꝝ duodeci principes tribuũ suaꝝ. Et facti sunt anni vite ismaelis centum triginta septẽ: ꝛficiẽsq; mortuus est: ⁊ appositus ad ꝑm suũ. Habitauit autem ab euila vsq; sur: quę respicit egyptũ introeuntib⁹ assyrios. Cozã cunctis fratrib⁹ suis obijt. Hę q; sũt gnãtiones ysaac filij abrahã. Abrabã genuit ysaac. Qui cum quadraginta esset annoꝝ: duxit vxorem rebeccã filiã bathuelis syri de mesopotamia sororem laban. Deprecatusq; est ysaac dñm pro vxore sua eo q; eet sterilis. Qui exaudiuit eum ⁊ dedit conceptũ rebecce: sed collidebant in vtero ei⁹ paruuli. Que ait: Si sic mihi futurũ erat: q̃d necesse fuit concipere. Perrexitq; rebecca ut cõsuleret dominũ. Qui rñdens ait: Due gẽtes sunt in vtero tuo: ⁊ duo ꝓpli ex ventre tuo diuidẽtur. populusq; ꝓpli superabit: ⁊ maior seruiet minori. Jã tempus pariendi aduenerat: ⁊ ecce gemini in vtero ei⁹ reperti sũt. Qui primus egressus est rufus erat: ⁊ tot in more pellis hispidus: vocatũq; est nomen ei⁹ esau. Protinus alter egrediens plantã fratris tenebat manu: ⁊ idcirco appellauit eũ iacob. Sexagenari⁹ erat ysaac quãdo nati sunt paruuli. Quibus adultis: factus est esau vir gnarus venandi ⁊ homo agricola: iacob aũt vir simplex habitabat i tabernaculis Jsaac amabat esau eo q; de venationibus illius ꝛsceretur: filiꝰ noe. de q̃ scribit̃ g. xj. ca. q; biẽnio p⁹ diluuiũ genuit arphaxat. ⁊ postq̃ genuit arphaxat: vixit q̃ngent̃ ãnis. Si aũt cõputent ãni a diluuio vsq; ad natiuitatẽ iacob ⁊ esau nõ inueniunt tot ãni. a diluuio enĩ vsq; ad natiuitatẽ arphaxat fluxerũt duo ãni: ut iam dictũ est. Arphaxat aũt cũ eet. xxxv. annoꝝ genuit sale. Sale vo cũ eet xxx. ãnoꝝ genuit hter. Et hter xxxiij. annoꝝ genuit phalech. ⁊ phalech. xxx. annoꝝ gẽuit reu. ⁊ reu. xxxij. ãnoꝝ genuit saruch. ⁊ saruch. xxx. ãnorũ gẽuit nachor. ⁊ nachor. xxix. annoꝝ genuit thare. ⁊ thare. lxx. ãnoꝝ gẽuit abrahã. Et ista hñt s. xj. ca. Abrahã aũt cũ eet. c. ãnorũ genuit ysaac. ut hr s. ca. xxj. Jsaac ãt erat. lx. ãnoꝝ qñ nati sũt esau ⁊ iacob. ut hr. j. eo. ca. Si aũt ꝑdicti ãni a diluuio vsq; ad natiuitatẽ iacob sik ꝓiũgant faciunt ãnos. cccclij Ex quo patꝫ q; melchisedech vixit vltra. l. ãnis Qz aũt hter silr viuet: pot silr ꝓbari: accipiẽdo ex vna parte cẽs ãnos vite ei⁹. ⁊ ex altera cõputã xx ãnos a natiuitate hter vsq; ad natiuitatẽ iacob ⁊ esau. q Due gen. ꝛc ⁊. i. capita duaꝝ gẽtiũ iudeoꝝ ⁊ idumeoꝝ. r Et maior seruiet mi. h ipletũ est tpe dauid q; fecit idumeos sibi tributarios. ut hr. ij. Reg. viij. ca. Et pfectio⁹ impletũ est in xpo cui colla gentiũ ⁊ ꝓncipũ ẽre subdita sũt: ⁊ maxime impiũ romanũ qõ iudei dicũt significari p esau. s Qui ꝑm⁹ egressus est rufus erat. ideo vocat⁹ est edom. t Et totus in more pellis hispidus. i. pilosus. ideo dict⁹ est seyr. i. pilosus. v Protin⁹ alter egrediens ꝛc. ⁊ in signũ q; fozet eũ supplantatur⁹. x Et idcirco appellauit eũ iacob. i. supplantatorẽ. y Sexagenarius erat ysaac. Ex quo ꝑs q; fuit cũ rebecca vxore sua. xx. annis anteq̃ pareret. qz erat. xl. annoꝝ qñ accepit eam: ut predictũ est. ⁊ iõ querit hic quare nõ accepit aliã sicut pr eius abrahã accepit agar postq̃ decem annis ꝓbauerat sare sterilitatẽ. qz hoc erat temp⁹ determinatũ. ut dictũ ẽ s. xvj. ca. Dicunt hebrei q; ysaac exquo volũtarie accessit ut immolaret. ut prędictũ est. xxij. ca. extunc fuit cõsecratus dño: ⁊ nõ fuit ei licitũ habere nisi vnicam vxorẽ. ⁊ hoc ꝓsonat dicto apli Timoth. iij. dicentis: de eꝓ q; est deo ꝓsecratus q; oz esse vni⁹ vxoris virũ. z Quib⁹ adultis. Hic ꝛscribit natoꝝ cõuersatio. cũ dr. a Fact⁹ est ꝛc. Ex q̃ ꝑs q; sua occupatio erat circa ẽrena. b Jacob aũt vir simplex. i. sine plica volositatis. non autem dicitur simplex ꝓpter ꝛfectum industrie. c Habitabat in tabernaculis. Dicũt hebrei q; ista tabernacula fuerũt tabernacula melchisedech

vbi vigebat cultus dei cum esset sacerdos dei excelsi. & tabernaculū habet qui fuit ꝓpheta: & vocabat venientes ad se de diuinis. Exquo patz ꝙ occupatio iacob erat principaliter circa diuina. Unde dicunt hebrei ꝙ ipse habitauit in tabernaculo hebet quatuordecim annis. a Et rebecca diligebat iacob.

Causa aūt erat q̄p reuelationē diuinam habuerat ꝙ ipse debebat fratri suo p̄ferri: ut dictum est. b Coxit aūt iacob pulmentū. Hic ꝓsequenter describitur p̄mogeniture trāslatio. cui⁹ occasio fuit concupiscentia pulmēti qđ coxerat iacob. c Da mihi t̄.] quia erat de lentibus rufis. d Quia opido t̄.]. i. valde. e Quā ob causā t̄.] ista nō fuit tota cā: ſ pars cause: q̄ cū hoc fuit alia cā que p̄dicta est. f Vende mihi p̄mogenita tua.

& rebecca diligebat iacob. Coxit[b] aūt iacob pulmentū. Ad quē cum venisset esau de agro lassus ait: Da[c] mihi de coctione hac rufa:] q̄ opido[d] lassus sū.] Quā[e] ob cām vocatū est nomē ei⁹ edom.] Cui dixit iacob: Vende[f] mihi p̄mogenita tua. Ille respondit: Ecce morior Quid mihi p̄derūt p̄mogenita: Ait iacob: Jura ergo mihi Jurauit[g] ei esau: & vendidit p̄mogenita: & [h] sic accepto pane & lentis edulio] comedit & bibit & abijt paruipendēs[i] ꝙ p̄mogenita vendidisset. XXVI

ORta[k] aūt fame sup terram p⁹ eam sterilitatē q̄ acciderat in diebus abrahā: abijt isaac ad abimelech regē palestinoꝝ in gerare.

Apparuitq̄ ei dñs & ait: Ne descendas in egyptū: sed q̄esce in tra quā dixero tibi & pegrinare in ea: eroq̄ tecū & bñdicā tibi. Tibi enī & semini tuo dabo vniuersas regiōes has: complens iuramentū qđ spopondi abrahā p̄ri tuo: & multiplicabo semē tuū sicut stellas celi. Daboq̄ posteris tuis vniuersas regiōes has: & bñdicent[l] in semine tuo oēs gētes tre. eo[m] ꝙ obedierit abrahā voci mee: & custodierit p̄cepta & mandata mea: & [n] cerimonias legesq̄[p] seruauerit. Mansit[q] itaq̄ isaac in gerar. Qui[r] cū interrogaret a viris loci illius sup vxore sua: rñdit: Soror mea ē. Timuerat enim confiteri ꝙ sibi esset sociata cōiugio: reputās ne forte

g Jurauit esau & vēdidit p̄mogenita. sed quantum fuit p̄cium scriptura non determinat: sicut nec ī multis aliis. h Et sic accepto pane t̄.] pro auantagio vltra p̄cium ſm consuetudinem vendentium. Si autem contra hoc arguatur p̄r illud quod dicit aplūs ad Heb. xij. Ne q̄s fornicator aut prophanus ut esau qui p̄propter vnā escā vendidit p̄mogenita sua. Potest dici ſm istam opinionem ꝙ li ꝓpter non notat p̄cij quantitatē: sed solum causam motiuam: quia illa esca fuit causa motiua ad tractādum de venditione. ut dictum est: i Paruipendēs ꝙ p̄mogenita vendidisset. erat enim fortior viribus ipso iacob: & intent⁹ cautelis mūdanis p̄r que cogitabat retinere ius p̄mogenite: nō obstante venditione & iuramento. k Cap. xxvj.

ORta autem fame. Descripta generatione p̄olis: hic consequenter describitur probatio patris. & primo respectu gentis aliene. secundo respectu familie p̄prie. in fine huius capituli. Esau ꝙo. Adhuc primo ꝓbatur in aduersis. secundo in p̄speris. ibi: Seuit autem isaac. Adhuc primo ꝓbatur in euentu famis. secundo ex metu p̄prie vxoris. ibi: Qui cum interrogaretur. Circa primū considerandum ꝙ isaac habebat magnam familiam & pecora. & ideo ex fame orta imminebat sibi periculum: nisi transferret se ad regionem abundantem: cuiusmodi tunc erat terra egypti. & ideo voluit se transferre ibi. verūtamen quia deus sibi inhibuit. ꝓfidens de deo & volēs sibi obedire. in terra intermedia remansit. & patet littera vsq̄ ibi: l Et benedicent ī semine tuo omnes gentes terre. Hō exponūt hebrei sic: quando aliquis imprecabitur bonum alicui dicet: Faciat tibi deus sicut fecit isaac. Catholici autem melius exponunt de christo qui descendit de isaac ſm carnem in quo omnes gentes terre consequūtur benedictionē. sicut supra expositū est. m Eo ꝙ obedierit abrahām voci mee. Hoc additur ne crederetur isaac simpliciter perfectior ipso abrahām. ideo in promissione sibi facta fit memoria de iustitia ipsius abrahe. n Et custodierit p̄cepta & mandata mea. Ista sunt que sunt de dictamine rationis recte: & seruanda etiam si nulla lex esset de hoc posita: sicut reddere depositum ipsi deponenti. & similia. o Et cerimonias. ista sunt que pertinent ad modum colendi deū. p Legesq̄ seruauerit. ista sunt que non obligant: nisi quia sunt a deo uel homine instituta uel p̄cepta. Et ex istis patet ꝙ ante legem moysi datam plura fuerunt obseruata de illis que tempore moysi fuerūt scripta. q Mansit itaq̄ isaac in gerar. ex p̄cepto diuino: noluit enim ꝙ descenderet in egyptū. Causam aūt hui⁹ dicunt hebrei: q̄ isaac ut ſ. dictū est. xxij. ca. fuerat dño ꝓsecratus qū fuerat oblat⁹ in monte: & ideo nō erat decēs ꝙ exiret terrā p̄missionis: & iō remānsit in gerar. q̄ tota palestina ꝓtinet infra terminos tre p̄missionis. r Qui cū interrogaret. Hic ꝓsiter ponit ꝓbatio isaac ī meru rōne vxoris: celans prudenter ꝓfitatē: absq̄ tñ falsitate dicēs eam sororē suā esse. & eodē mō exponat sic dictū p̄fis sui de sara. ut ſ. dictū ē. ex. ca.

a Cūq; ptrāsissent dies ⁊c.] ex ꝺ videt q; se habuit ad vxorē sicut ad sororē cōtinendo ab ea: quousq; exptus fuit q; ꝑ eius pulchritudinē nō molestabāt eam: ⁊ tunc redijt ad exercendum actū cōiugalē. ideo sequit: b Prospiciēs rex ⁊c.] .i. reddentem debitum vxori. dictio enim hebraica que hic ponit equiuoca est ad ludū ⁊ ad cotiū ut ꝺ. dictū est. xxj. ca. Et q; hic vehrat accipi in secūdo sensu. videt ꝑ illud qꝺ subdit: c Perspicuū est q; vxor tua sit. Alij ꝺo dicūt q; vidit eū amplexantē uel osculantē rebeccā: qꝺ nō faciebāt viri nisi cū vxorib⁹ ꝑprijs. d Cur mēnt⁹ ⁊c.] nō est mēnt⁹: qz ex cognatiōe sua erat. ut ꝺz ex prędictis ex pre suo e Quare imposuisti nobis: imponere i vna significatiōe idē ē qꝺ decipere: ⁊ tūc ꝑstruit cū dativo: ⁊ sic accipit hꝺ: ⁊ ei⁹ supinū ē ipositū: ꝺ aliqñ syncopat. ⁊ dicit impostū: ⁊ inde dicit impostor. i. deceptor. cetera patent. f Venit aūt isaac. Hic ꝑbat tpe ꝑsperitatis: qz ex hoc inuidiā insurgentē ꝛ eū ⁊ iniuriā patient tolerauit. ⁊ ꝛz hꝺ exceptis paucꝭ ꝺbis. g Et inuenit ⁊c.] ad oñendū qꝺ fuit ex spāli dono dei: qz ille ann⁹ nō fuit fertilis: ad qꝺ venotandū signanter dicit in ipso āno: Recede a nobis: qñ potentior nostri facti es. ac si diceret. si tu retellares tu posses a nobis auferre ciuitatē uel si venirēt aduersarij posses te illis cōiungere: ⁊ tradere eis ciuitatē ⁊ terrā: ꝺ tñ dicebat motus inuidie spū quo nō poterat eius ꝑsperitatē tam celerem videre. h Et ille discedēs. nolēs ꝓtendere. i Ut veniret ⁊c.] elongans se a ciuitate. scꝺt: k Foderūtq; in torrēte. Torrēs enī est aqua currēs ex decēsu pluuiaz: uel resolutiōe niuiū q; nō cōtinuat: ⁊ ideo foderūt ibi: ut aquā ex pluuijs descendentē ibi retinerēt ad ꝓfuandū tpe siccitatis. l Et reppererūt aquā viuā. i. qꝺ meli⁹ q; ꝑ intēderēt a ꝓncipio fossiōis. m Ascēdit aūt ⁊c.] vbi māserat pr⁹ su⁹. ut hr̄ ꝺ. xxj. ca. n Ubi apparuit. ei dn̄s. ad ꝓfortandū eū ꝛ iniurijs sibi illatis. o Noli timere ⁊c.] ad te. ꝓtegendū. p Bñdicā tibi. in tpalib⁹ bonis ⁊ spūalib⁹ multiplicādo. q Extq; edificauit ibi altare. ad reddendū grās dño ꝛ sua ꝓsolatiōe ⁊ ꝓmissiōe. r Ad quē locū ⁊c.] hic ꝑbat de māsuetudine ⁊ fidelitate: qz ꝑ iniurias sibi illatas nō dimisit cū iniuriātib⁹ sibi interficerent eum ꝓter illius pulchritudinem. Cūq; a ptrāsissent dies plurimi ⁊ ibidē moraret.] ꝓspiciēs b abimelech rex palestinoz ꝑ fenestrā: vidit eū locantē cū rebecca] vxore sua: ⁊ accersito eo ait. Perspicuū c est q; vxor tua sit. Cur mentit⁹ es eam sororē tuam esse:] Rndit: Timui ne morerer ꝓter eam. Dixitq; abimelech. Quare imposuisti nobis: Potuit coire quispiam de ꝓlo cū vxore tua: ⁊ induxeras sup nos grande peccatū. Precepitq; oī ꝓlo dicens: Qui tetigerit hoīs hui⁹ vxorē: morte morietꝰ. Sevit d aūt isaac i terra illa: ⁊ e inuenit in ipso anno centuplū.] Benedixitq; ei deus ⁊ locupletatus est homo: ⁊ ibat ꝓficiens atq; succrescēs: donec magn⁹ vehementer effectus est: habuitq; possessiones ouiū ⁊ armentoꝝ ⁊ familie plurimū. Ob hoc inuidentes ei palestini: oēs puteos quos foderāt serui patris illius abrahā: illo tpe obstruxerūt implentes humo intantū ut ipse abimelech diceret ad isaac: Recede a nobis: qñ potentior nobis factus es valde Et f ille discedens ut g veniret ad torrentem gerare] habitaret q; ibi: rursum fodit alios puteos: quos foderāt serui patris sui abrahā: ⁊ q̄s illo mortuo olim obstruxerant philistiim. Appellauitq; eos eisdē nois quib⁹ ante pater vocauerat. Foderūtq; h in torrente ⁊ reppererūt i aquā viuā. Sed ⁊ ibi iurgiū fuit pastoꝝ gerare aduersus pastores isaac dicentiū: Nostra est aqua. Quā, obrem nomen putei ex eo qꝺ acciderat k vocauit calumniam. Foderūt aūt ⁊ aliū ⁊ ꝑ illo q̄z rixati sunt: appellauitq; eū inimicitias. Profectus inde fodit alium puteū: ꝑ quo nō cōtenderūt. Extq; vocauit nomē ei⁹ latitudo dicens: Nūc dilatauit nos dn̄s: ⁊ fecit crescere sup terram: Ascendit l aūt isaac ex illo loco in bersabee:] vbi m apparuit ei dn̄s in ipsa nocte dicēs: Ego sum deus abrahā patris tui: Noli n timere: qz ego tecū sū.] Benedicā o tibi ⁊ multiplicabo semen tuū: ꝓter seruū meū abrahā. Extq; p edificauit ibi altare dn̄o ⁊ inuocato noīe domini extendit tabernaculū: precepitq; seruis suis ut foderent puteū. Ad quē locū cū veniss̄et de gerar:] abimelech q: ⁊ ochozath amici illius:] ⁊ phicol dux militū locut⁹ est isaac. Quid r venistis ad me hoiem quē odistis: ⁊ expulistis a vobis: Qui rndērūt: Vidim⁹ tecū esse deminū:] ⁊ idcirco nos dixim⁹: Sit iuramentū inter nos: ⁊ ineamus s fed⁹: ut nō facias nobis quicq; mali:] sicut t ⁊ nos nihil tuoꝝ attigim⁹:] nec fecimus qꝺ te lederet: sed cū pace dimisim⁹ auctū bñdictiōe dn̄i. Fecit u ergo eis cōuiuiū. Et p cibū ⁊ potū surgētes x mane: iurauerūt sibi mutuo: dimisitq; eos isaac pacifice in locū suū. Ecce y aūt venerūt in ipso die serui isaac:] annūciātes ei de puteo quē foderāt atq; dicētes: Inuenim⁹ aquā. Unde appellauit eū abundantiā: ⁊ z nomē vrbi impositum est bersabee] vsq; in presentem diem. Esau a ut bꝛ ꝺ. xxj. ca. Itē ꝑ iuramētū qꝺ factū ē ibi int ipsū ⁊ abimelech. Itē ꝑ q isaac vocauit illū puteū abūdātiā ut ꝺ bꝛ qꝺ sonat idē qꝺ sacietatē. Et si ꝺ arguat q; nō vixerit eē idē pute⁹ ꝺ de nouo fact⁹: ⁊ q̄ fuerat tpe abrahe. Dicēdū q; imo qz sic ꝺ in ꝺ ca. palestini obstruxerāt puteos q̄s foderat abrahā: iplētes eos ꝛra: ⁊ isaac iterꝭ fodit eos ⁊ iste fuit vn⁹ ex eis. b Esau ꝺo. ꝺ ꝑbat patria isaac respectū ꝑprie familie i ꝺ q; esau absq; ꝑsilio pr̄is ⁊ mr̄is accepit duas vxores de gnē ethnoz: q̄ offenderūt animos isaac ⁊ retrece-

amicitie fed⁹ inire. s Abimelech ⁊c.] ꝓz q; fm tr̄slationē nr̄am: Ochozat ē hic ꝑprij nomē vni⁹ dois. Hebrei aūt dicūt q; est nomē cōe: ⁊ sigt ꝓgregationē. Uel hꝭ ꝓgregatio est hec: Abimelech ⁊ ꝓgregatio amicoꝝ ei⁹: qz adduxerat secū aliqs de amicis suis. t Quid venistis ad me: ⁊c. lz isaac nō intenderet fed⁹ renouere: tñ voluit iniuriā sibi factā eis oñdere. v Qui rñde. ⁊c.] ꝺ q; tā cito te multiplicauit in bonis. x Ineamus fed⁹ ⁊c.] Hec ꝓ teipsū in ferēdo: nec nr̄os adūsarios adiuuādo. y Sic ⁊ nos ⁊c.] In ꝺ rñderūt ad ꝺ qꝺ dixerat isaac Quid venistis ad me hominem quē odistis ⁊ expulistis: ac si. d. licz emiserim⁹ te de ciuitate: tñ nihil abstulim⁹ a te: nec aliud nocumentū inferim⁹ tibi. z Fecit q; eis cōuiuiū curialiter recipiendo eos: a Surgētes mane iurauerūt. s. saliua se iuua ꝑ reuerētiā iuramēti. b Ecce aūt ⁊c.] precepat eni eis añ iuramētū fouere puteū: ꝺ annūciauerūt ei p⁹ iuramētū factū de aq̄ inuēta. c Et nomē ⁊c.] ꝓus erat ei ipositū: ꝺ tūc fuit ite rū de nouo ꝓfirmatū. Ad cuius intellectū ꝓsiderandū q; ver⁹ hebreo idē est qꝺ pute⁹. sabee aūt dicēt septē: ⁊ iuramentū: ⁊ societatē: ⁊ ex isti⁹ trib⁹ significatiōibus loc⁹ ille vbi erat pute⁹ vocat⁹ est bersabee. ꝺ. ꝑ se ptē agnas q̄s ibi statuit abrahā.

Genuit aũt isaac. hic ꝓ̃ne describit a Cap. xxvij. ordinatio sue posteritatis ꝓponẽdo vnũ alteri: q̃ hoc fiebat p benedictionẽ. ideo dispositio ad benedictionẽ p̃ describit: 2° forma benedictiõs subiungit. ibi: Statimq; ut sensit. Dispositio aũt ista p tria declarat. p̃ p̃ris expõnem. 2° p mris reuelationẽ. ibi: Ro cum audisset rebecca. 3° p filij ꝓparationẽ. ibi: Abijt & attulit. Circa p̃mũ dic: Genuit aũt isaac. appropinquabat enim termin⁹ vite sue & ideo tps erat ordinãdi de sua posteritate. b Sume arma. t. c. q̃ filius recipiens benedictionẽ debebat ꝓ patre facẽ obsequiũ: & fuire in mẽsa. & pzlrã. c Ro cũ audisset rebecca. hic ꝓ̃ne describit dispositio iacob ad benedictionẽ p reuelationẽ mris reuelãtj ipsi iacob verba p̃ris: ut benedictio illa ad iacob trãsferret: q; sciebat q; ei debebat. ut ẽ. dcm ẽ. xxv. ca. d Et pgens ad gregẽ. q; erat satis ꝓpe: & inde poterat bñe cibũ añ reditũ esau. e Nosti q; esau frat̃ meus homo pilosus ẽ.] i. p totũ corp⁹ ad modũ pellis hispid⁹. ut ẽ. dictũ ẽ. xxv. ca. & ego p̃ timebat deꝓhendi a p̃re: & sic maledici. f In me sit ait ista maledictio fili mi. id est nũq; accidet ẽ. cõfidebat enim q; deus aliter disponeret: ut verbũ suum impleret. g Abijt & attulit. hic ꝓsequenter describitur dispositio ad benedictionẽ p̃ preparationẽ filij: que quidem preparatio fuit in cibi offerendi decoctione. cum dicitur: b Parauit illa cibos &c. secundo in filij compositione cum dicitur: i Et vestibus esau valde bonis &c. Sicut enim dictũ est ẽ. ca. xliij. vsq; ad legẽ data tpe moysi ꝑmogeniti erãt sacerdotes: & ideo habebãt vestes spales preciosas & odoriferas: quibus induti in magnis solẽnitatibus offerebãt oblationẽ dño. k Pellicula; hedoꝝ circũdedit manibus. fecit enim quasi cyrotheas: ut aptaret ẽ figure manus. l Ego sum primogenit⁹ tuus esau. Ra. Sa. ut excuset iacob de mendacio: sic punctuat hanc litteram. Ego sum. s. qui apporto tibi cibũ. Sed esau est primogenitus tuus. sed iste manifeste corrũpit sensum. nec tñ p hoc habet intentũ. q; quacũq; arte verbo; aliquis fallat aliũ a mẽdacio nõ excusat ꝑm Aug. & ideo aliter dicit & melius. Licz enim iacob nõ esset esau in persona. erat tñ in officio & dignitate q̃tum ad ius primogenite. ut ẽ. declaratũ est. Et ex hoc debebat sibi bñdictio. & ideo q̃ dixit: Ego sum esau primogenitus tu⁹. s. q̃tum ad dignitatẽ primogenite. verũ dixit: q; sic queritio isaac debebat intelligi: q; q̃rebat de eo cui benedictio debebat; ꝓpt̃ q̃ nõ decepit p̃rem: hz pat̃ nõ sic intellexerit. & talimõ loquẽdi vsus ẽ saluator. Matth. xj. d. de iohãne. Ipse ẽ helias. & sic etiã exponẽda sũt alia ꝓba Jacob in q̃b⁹ loquit̃ tanq̃ esset esau & facta ei⁹. Sciẽdũ tñ q; nõ videt mihi magna necessitas excusãdi patres de. te. a mẽdacio maxime officioso: sicut hic & i pluribꝰ alijs locis: q; certũ est q; apli fuerunt multo pfectiores eis: & tñ nõ fuerũt immunes a pcõ veniali. vñ dicit Job. in ꝑma canonica. Si dixerimus q; pctm̃ nõ habem⁹ nosmetipsos seducim⁹. & multo mi⁹ pres veteris testamẽti fuerũt immunes a peccato veniali: maxime q; plures eorum legunt̃ peccasse mortaliter & enormiter: sicut dauid in adulterio bersabee: & homicidio vrie. patriarche etiã ex odio & inuidia vendiderunt ioseph fratrem suũ in egyptum. m Voluntas dei fuit &c. q; ex ordinatione diuina mater misit eum ad gregem: vnde cito poterat habere cibum ꝓ patre. n Accede huc ut tangam te. quia non cognoscebat eum p visum: voluit eum probare & cognoscere per tactum. o Vox quidem &c.] Iz enim caligassent oculi eius & videre non posset: tamen clare audiebat: & ad vocem videbat iacob ad tactum esau: verũtamen q; sensus tactus in homĩb⁹ certior est q̃ sensus auditus: q; homo in tactu excellit omnia animalia. ut dicit. iij. de anima. in auditu autẽ excellit a multis animalib⁹: ideo iudicauit magis ꝑm tactũ q̃ ꝑm auditũ. p Et nõ cognouit &c.] in ꝓbatione p sensum tactus. q Benedicens ergo illi. i. bñdicere volens. r Ait tu es filius me⁹ esau? Hoc nõ interrogabat q̃si ampli⁹ dubitãs sed ut ꝓcipiat sibi obsequiũ: quo pacto ꝓcedat ad bñdictionẽ. & pzlrã. s Statimq; ut sensit. hic ꝓ̃ter describit forma bñdictiõis: vbi sic ꝓcedit: q; ꝓmo describit ipsius iacob bñdictio. 2° bñdictiõis ꝓfirmatio. ibi: Vix isaac ꝑmonẽ suũ ipleuerat. 3° esau ꝛrulatio. ibi: Audítis esau ꝑmonib⁹. 4° Iacob machinatio. ibi: Qderat q̃. 5° mris obuiatio. ibi: Nũciata sũt h retecce. Ortũ ad ꝓmũ. s. formã bñdictiõis. ꝓ ipzecat filio bõa tpalia: q; ex sensibilib⁹ & crenis itellect⁹ hñan⁹ ducit ad spũalia & eẽna: & ꝓtũ ad h dr:

xxvij

ro q̃dragenari⁹ duxit v xores duas: iudith filiã beri ethei: & basemath filiã elon eiusdem loci: q̃ amb⁹ offenderãt animũ isaac & rebecce.

Genuit⁹ aũt isaac: & caligauerunt oculi ei⁹: & videre non poterat: vocauitq; esau filiũ suũ maiorẽ: & dixit ei: Fili mi: Qui ñdit: Adsũ. Cui pater: Vides inq̃t q; senuerim & ignoro diẽ mortis mee. Sume⁹ arma tua: & pharetrã & arcũ & egredẽ foras. Cũq; venatu aliq̃d apprehenderis fac mihi inde pulmentũ sicut velle me nosti: & affer ut comedã: & bñdicat tibi aĩa mea anteqũ moriar. Ro⁹ cũ audisset rebecca & ille abisset in agrũ ut iussionẽ p̃ris ipleret: dixit filio suo iacob: Audiui p̃rem tuũ loquentẽ cũ esau frẽ tuo: & dicente ei: Affer mihi de venatione tua: & fac cibos ut comedã & bñdicã tibi coram dño anteqũ moriar. Nũc g̃ fili mi acquiesce consilijs meis: & pgens ad gregẽ affer mihi duos hedos optimos: ut faciam ex eis escas p̃ri tuo: qb⁹ libenter vescat: quibus cũ intulerit & comederit: bñdicat tibi p̃: usq; moriat. Cui ille ñdit: Nosti⁹ q; esau frat̃ meus homo pilosus sit:] & ego lenis. Si attrectauerit me p̃r meus & senserit: timeo ne putet sibi voluisse me illudere: & inducat sup me maledictionẽ, p bñdictiõe. Ad quẽ mr̃ in me sit ait ista maledictio fili mi: tñ audi vocẽ meã: & pgens affer q̃ dixi. Abijt⁹ & attulit: deditq; mr̃i. Parauit⁹ illa cibos sicut velle nouerat p̃rem illi⁹: & vestib⁹ esau valde bonis: quibus apud se habebat domi: induit eũ: pelliculasq; hedoꝝ circũdedit manib⁹: & collí nuda, pterit. Deditq; pulmentũ: & panes quos coxerat tradidit. Quib⁹ illa⁹ dixit: Pater mi. At ille ñdit. Audio. Quis es tu fili mi? Dixitq; iacob: Ego⁹ sũ ꝓmogenit⁹ tuus esau. Feci tibi sicut ꝓcepisti mihi. Surge sede & comede de venatione mea: ut bñdicat mihi aĩa tua. Rursũq; isaac ad filiũ suũ Quo inq̃t tã cito inuenire potuisti fili mi? Qui ñdit. Voluntas⁹⁹ dei fuit: ut cito occurrẽt mihi q̃ voleba. Dixitq; isaac: Accede⁹ huc ut tangã te fili mi: & ꝓbẽ vtr̃ tu sis filius me⁹ esau: an nõ. Accessit ille ad p̃rem: & palpato eo dixit isaac: Vox⁹ quidẽ vox iacob ẽ:] manus⁹ manus⁹ sũt esau. Et⁹ nõ cognouit eũ: q; pilosa manus⁹ similitudinẽ maioris exp̃sserãt] Bñdicẽs⁹ g̃ illi ait: Tu es filius⁹ me⁹ esau? Ñdit: Ego sũ. At ille: Affer inq̃t mihi cibos de venatione tua fili mi: ut bñdicat tibi aĩa mea. Quos cũ oblatos comedisset: obtulit ei etiã vinũ. Quo hausto: dixit ad eũ: Accede ad me: & da mihi osculũ fili mi. Accessit: & osculat⁹ est eũ Statimq;⁹ ut sensit vestimẽtoꝝ eius fragrantiã: bñdicens illi ait: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni: cui bñdixit dominus.

Det tibi deus de rore celi: & de pinguedine terre abundantiã frumenti: ¶ vini & olei: & seruiant tibi pplí: & adorent te trib⁹. Esto dñs fratrum tuorũ: & incuruentur ante te filij matris tue. Qui maledixerit tibi: sit ille maledict⁹: & qui benedixerit tibi: benedictionib⁹ repleat. Dixit isaac sermonẽ impleuerat: & egresso iacob foras: venit esau: coctosq; de venatione cibos intulit patri dicens: Surge pater mi: & comede de venatione filij tui: ut benedicat mihi anima tua. Dixitq; illi isaac: Quis enim es tu: Quire spondit: Ego sum filius tuus pmogenitus esau. Expauit isaac stupore vehementi: & vltra q̃s credi potest admirãs ait: Quis igitur ille est qui dudũ captam venationem attulit mihi: & comedi ex omnib⁹ priusq; tu venires: Benedixiq; ei: & erit benedictus. Auditis esau fmonibus patris: irrugit clamore magno: & consternat⁹ ait: Benedic etiam & mihi pater mi. Qui ait: Venit german⁹ tuus fraudulenter: & accepit benedictionem tuam. Atille subiunxit: Juste vocatũ est nomen eius iacob. Supplantauit enim me en altera vice. Primogenita mea ante tulit: & nũc secundo surripuit benedictionẽ meã. Rursumq; ad patrem: nũquid non reseruasti ait & mihi benedictionẽ: Rñdit isaac: Dñm tuũ illũ cõstitui: & omnes fratres suos seruituti eius subiugaui. Frumento & vino & oleo stabiliui eũ: & tibi p⁹ hec fili mi vltra quid faciam: Cui esau: Num vnam inquit tm̃ benedictionẽ habes pater: Mihi q̃s obsecro ut bñdicas. Cũq; eiulatu magno fleret: mot⁹ isaac dixit ad eum: In pinguedine terre & in rore celi desuper erit benedictio tua. ¶ Vives in gladio: & fratri tuo seruies: tempusq; veniet cũ excutias & soluas iugum eius: ¶ de cerucib⁹ tuis. Oderat ergo semp esau iacob p benedictione qua benedixerat ei pat. Dixitq; in corde suo: Veniet dies luctus patris mei: & occidam iacob ¶ fratrem meũ. Nunciata sunt hec rebecce. Que timens: & vocãs iacob filium suum: ¶ dixit ad eũ Ecce esau frater tuus minatur ut occidat te. Nũc ergo fili audi vocem meã: & consurgens fuge ad laban fratrem meum in aran: habitabisq; cũ eo dies paucos donec requiescat furor fratris tui: & cesset indignatio eius: obliuiscaturq; eor que fecisti in eum: postea mittam & adducam te inde huc. Cur vtroq; orbabor filio i vno die: Dixitq; rebecca ad isaac. Tedet me vite mee pter filias heth. ¶ Si accepit iacob vxorẽ de stirpe huius terre nolo viuere. ¶

XXVIII

Vocauit itaq; isaac iacob & benedixit eũ: precepitq; ei dicens: Noli accipe coniugẽ de genere chanaã: sed vade & pficiscere i mesopotamiã syrie ad domũ bathuel patris matris tue: & accipe tibi inde vxorem

a Det tibi deus de rore &c. ¶ Ex influẽtia enim corpis celestis tanq̃ ex causa efficiente: & ex bona dispositione terre tanq̃ ex cã materiali sequit multiplicatio terrenascentiũ. Secundo imprecatur ei bonor̃ & excellentiã cum dicit: Seruiãt tibi ppli & adorent te tribus &c. Tertio alior̃ beniuolentiam cum dicit: Qui maledixerit tibi &c.

Considerandũ tñ q; p ista intelligũt tõa spualia & eẽna tanq̃ pncipalit intẽta, sic ẽ. dictũ est. xv. ca. Cõsiderandũ etiã q; ista non sũt ipleta i psona iacob q̃diu vixit fuit min⁹ potes ipso esau: ppt qõ ipsũ valde timuit. ut br. j. xxxij. c. ipleta sũt tñ i posteris suis: q̃ tpe dauid & salomõis idumei seruierũt filijs isrl: ẽ pfect⁹ ipleta sũt in xpo: cui ptãtes non solũ erene: ẽ etiã celestes sũt subdite. fm q; ipse dicit Matb. vltj. Data ẽ mihi oĩs ptãs in celo & in tra. b Dixit isaac. Hic pñter describit pdicte benedictionis confirmatio: q̃ egresso iacob a patre & ingrediẽte esau pbñdictiõe psequẽda & veritate cõperta isaac bñdictionẽ nõ retractauit: ẽ magis confirmauit. & pr̃lrã vsq; ibi: c Expauit isaac stupore vehementi &c. Dicunt hebrei q; isaac audit̃ pdictis voluit retractare bñdictionẽ iacob: sz tũc ex voluntate dei vidit getenã aptam & sibi patã si retractaret ppt qõ expauit: & nõ retractauit: ẽ magis confirmauit. Doctores añt catholici dicũt q; isaac rapt⁹ fuit i extasi & cognouit q; illud qõ factũ, fuerat circa iacob erat de voluntate & ordinatiõe dei: qõ latuerat ipsũ tunc: ppt qõ admirãs & ordinatiõi dine obtempãs confirmauit benedictionẽ. d. Bñdixiq; ei & erit bñdict⁹. subdit: d Auditis esau. Hic pñter describit ipsi⁹ esau ẽru latio: eo q; frat suus bñdictionẽ habuerat: & aliã benedictionẽ ptebat. d. e Bñdic etiã & mihi pat mi. ac si. d. ita potes sic ante benedictionẽ iacob. f Qui ait. se excusando q; voluntatẽ dei cognouerat de iacob. g Venit german⁹ tu⁹ fraudulenter. Hebrei dicũt prudenter. q; dictio hebraica q̃ est ibi ẽ equoca: & aliq̃ accipit̃ p dolo: & aliq̃ accipit̃ p prudentia seu bona cautela: & sic dz hic accipi. Sciebat enim iam isaac q; de voluntate & ordinatione dina recepat benedictionẽ. ut dictũ est: & ideo eius factũ nõ poterat imputari fraudi ppter. b Primogenita mea añ tulit &c. Falsum dicit: q; voluntarie vendidit ea. ut pz ex predictis: & p psequens nõ surripuit benedictionẽ alienã: ẽ sibi debitã caute accepit. i Rursumq; ad patrẽ. ut extorqueret ab eo benedictionẽ. sequit̃: k Mot⁹ isaac. pietate ppter fletũ esau. dixit ad eũ: In pinguedine ẽre & i rore celi desup erit &c. ¶ i. in abundãtia ẽrenascentiũ que causant̃ ex illis duobus ut dictũ est. l Vives in gladio. q; fuit homo bellicosus m Et fratri tuo seruies. hoc ipletum fuit q̃n david fecit idumeã sibi tributariã. ij. Reg. viij. ca. ut iam dictũ est ẽ. xxv. ca. n Tẽpusq; veniet &c. ¶ Hoc ipletũ est q̃n idumei rebellauerũt de ẽnt ib iuda. iiij. Reg. viij. ca. o Oderat ḡ. Hic pñter describit machinatio esau ẽ frẽm. p Dixitq; i corde suo. machinatiões ẽ eũ cõcipiẽdo. q Veniẽt &c. ¶ nolebat eni b facẽ viuẽte pr̃e. ne incurrẽt odiũ ei⁹: & maledicẽt ab eo. r Nũciata sũt h̃ rebecce. Hic pñter ponit matris obuiatio cũ dr: Nũciata sũt h̃. Ex q̃bz q; esau pdictã machinatiõez nõ sic celauit in corde suo q̃n apparẽt exteri⁹ signis & ẽbis. s Que timẽs &c. ¶ ut inducẽt eum ad vãdũ locũ ire & recedẽdũ ad tps sequit̃: t Cur vtroq; orbabor filio in vno die: ac si. d. si iugadat te pterit esse q; ambo erit̃ interfecti. uel si vnus remaneat: oportebit q; sit fugitiuus a me. v Dixitq; rebecca ad isaac. q; iacob nõ poterat pueniẽt recedẽ sine sciru pris. iõ rebecca pũtit se ad inducendũ isaac: ut mittẽt iacob filiũ suũ ad laban. ut ibi accipet vxorẽ. d. p Tedet me vite &c. ¶ .i. ppt vxores esau. nõ ãt dixit ipsũ isaac aliã cãm. s. de machinatiõe esau i mortẽ iacob. ne i senectute sua nimis affligeret̃. y Si accepit ia. &c. ¶ ac si. d. si dũligis vitã meã mitte eũ ad domũ fris mei ut ubi accipiat vxorẽ. z

Vocauit itaq; isaac. Hic pñter describit Cap. xxviij. electio ipli rei p aliũ stipitẽ. s. iacob. & p describit ut icipiẽs. 2° ut pficiẽs. xxxj. ca. 3° ut pfect⁹. xxxv. ca. Primo añt stat⁹ ipsi⁹ in trib⁹ oñdit̃. p in pris obaudiẽtie. 2° in pris multiplicatiõe. xxix. ca. 3° i possessionũ acqsitiõe. ibi;

Plato aūt ioseph. in medio. xxx. capli. Circa primū ꝓsiderandū ꝙ obedire patri in bonis ⁊ licitis est principiū totiꝰ boni: ideo ꝑmo onditur qualiter adimpleuit patris preceptū. secundo quō ex hoc recepit diuinū oraculū. ibi: Igit egressus iacob ⁊c. tꝛio quō ex ꝺ reddidit deo gratū obsequiū. ibi: Surgēs g iacob mane. Prima i duas. in ptē pncipalē. ⁊ incidēta lē. ibi: Videns aūt esau. Circa primū exprimit preceptū patris de itinere iacob ut patz: ⁊ vlterius ipsiꝰ iacob obedientia. cum ibi: a Cūq; dimisisset ⁊c.] nō ita cito: sed ꝑ magnos labores ⁊ diuinas cōsolationes quas in via habuit: ut patebit.] b Videns autem esau. Hic inciꝺenter describit quō esau cū duabus uxoꝛibus quas habebat: accepit aliā de gnē ismaelis auūculi sui: credēs ꝑ hoc satisfacere patri ⁊ matri. qō non fecit: qꝛ malam sup malas addu xit. ⁊ patz lrā. c Igit egressus iacob. Hic ondit qualit iacob ex obedientia patris ꝓgens ad suum auunculū in via recepit diuinū oraculū. cū subdit: ꝺ Cūq; venisset ⁊c.] Josephus dicit ꝙ in nocte hospitabat in cāpis: dns suspectos habitatoꝛes ciuitatū ꝓpter eoꝝ malicia: ideo remansit extra ciuitatē. Alij hebrei dicūt ꝙ licz nō sit expressum nomē loci illius. dicūt tñ doctoꝛes hebrei ⁊ catholici. ꝙ iste locus fuit mons moria: ibi enim abrahā auus suus obtulerat isaac patrē suū: ⁊ ꝓt hoc reputabat locū illū sacrū: ꝓpter qō ibi declinauit: ut ibi vigilaret in oratiōe ꝑ ptem noctis sperās ibi diuinā reuelationē habere: qō ⁊ factū est. e Tulit de lapidibus ⁊c.] Dicūt hebrei ꝙ accepit tres lapides: ⁊ satis videt ex textu ꝙ accepit plures: ex eo ꝙ dicit: De lapidib⁹. ⁊ qñ euigilauit inuenit ꝙ illi tres lapides facti erāt vn⁹ lapis: ⁊ hoc videt ꝑ lrām sequētē.] Tulit lapidē quē suppoſuerat capiti suo. ⁊ dicūt ꝙ hoc fuit in signū ꝙ dns vnire cū eo associando eū. Nos aūt melius possumus exponere ꝙ hoc fuit in signū vnitatis essentie in deo: ⁊ trinitatis psonaꝝ: de cuius apparitiōe hic agit. uel in signū triū nāꝝ in xꝑo. s. coꝛpis ⁊ aie: ⁊ deitatis in vnitate psone; qꝛ de bñdicta incarnatione fuit hec reuelatio facta ipsi iacob. f Dormiuit in eodem loco. ꝑ longā ⁊ deotā oratiōnē. g Viditq; i somnis scalā ⁊c.] ista aūt scala q̄ ex multis gradib⁹ pstituit: significabat gradus gnationū: ꝑ quos xps ſm carnē descēdit ab abrahā vsq; ad virginē mariā que ipsū xpit. Et grad⁹ hui⁹ scale numerat Matheꝰ i pncipio euāgelij sui. ꝺ. Liber gnationis ihu xꝑi ⁊c. Duo latera scale sunt iusti ⁊ peccatoꝛes: qꝛ ex vtrisq; descendit ſm carnē: ⁊ ꝑ vtrisq; natꝰ est ⁊ passus. Qꝛ aūt dns dꝝ innixus ipsi scale: de sig ꝙ ipsa deitas est vnita carni a patrib⁹ descendēti in xꝑo. Qꝛ aūt xps scale terrā tangebat: ⁊ cacumen eius celū: de signat ꝑ hoc ꝙ ipse xps ſm humanitatē cōuenit cū hoibus terrenis una absq; peccato: sed ꝙ deitatē cōuenit cū deo patre: ut sic verꝰ mediatoꝛ dei ⁊ hoīz dicat. Per āgelos dei descendentes: intelligendū est ꝙ mysteriū incarnationis de voluntate dei fuit hoib⁹ reuelatū: primo ꝓphetis: ⁊ p⁹ea ꝓphetis clarij: ⁊ tertio ministrij no. te. clarissime. ꝑ angelos ascendentes intelligit fides ⁊ deotio sanctoꝝ in quolibet statu ꝓdicto deo ꝓsentata ꝑ āgelos ſm ꝙ angel⁹ raphael dixit Tobie. xij. ca. An orabas cū lachrymis ⁊ sepelichas mortuos ego obtuli memoriam oratiōis tue coꝝ dño. ⁊ ista cognouit iacob futura: lz nō sint hic expꝛssa: qꝛ mysteriū incarnatiōis non erat adhuc sic publicandū: exꝑimit tñ hic q̄liter deus ꝓmisit ipsi iacob ꝓmissiones factas abrahe ⁊ isaac: in qb⁹ cōtinet implicite mysteriū xꝑi. ⁊ ꝙ iacob habuerit noticiā de ꝓdictis patz ꝑ ꝺ ꝙ dixit: b Vere dns est in loco isto. qꝛ bñficia ⁊ mysteria dina erāt ibi cōplenda. i Et ego nesciebā. qꝛ ꝑ istā reuelatiōez de mysterio xꝑi habuit pleniorē cognitionē q̄ añ. k Pauensq; i. admirās de dei benignitate. l Qꝝ terribilis ⁊c.] i. venerabilis. m Nō est hic aliud nisi domus dei. Vidit enim futurū esse ꝙ ibi fundarek templū. ut habet. ij. Paral. iij. ca. ubi vigauit diuin⁹ cult⁹: ⁊ ꝙ ibidē postea offerend⁹ esset dns noster ihesus xꝑs. ut habet Luce. ij. n Et porta celi. qꝛ in quodā loco ꝓpter quo passus est xꝑs: cui⁹ passio celū aperuit; ꝓpter qō dicit porta celi. sequit: o Surgens ergo iacob mane. hic ꝓsequēt describit ipsius iacob devotū obsequiū cum dicit: Tulit lapidem ⁊c. p Et erexit in titulū. i. signū rei preterite. s. diuine reuelatiōis sibi facte ibidem. ⁊ in signum rei future. s. fundationis templi ⁊ passionis christi. q Appellauitq; nomen vrbis bethel ⁊c. Locus enim ille ubi dormierat iacob tunc erat extra vrbem sed postea inclusus est: ⁊ sic vocauit vrbem bethel: quod interpretatur domus dei: ex eo quod dixerat: Non est hic aliud nisi domus dei ⁊c. Ad pleniorem autem intellectum huius passus considerandum ꝙ ista ciuitas de qua hic fit mentio scōm omnes doctoꝛes cōmuniter exponentes passum istum est hierusalem: que legitur plura nomina habuisse: ⁊ continentur in his versibus subscriptis: Solyma luza bethel hierosolyma biebus lxlia. Urbs sacra hierusalem dicitur atq; salem. Melchisedech enim primo fundauit eam ⁊ vocauit eam salem id est pacificam: quia rex iusticie ⁊ pacis fuit. ut supra dictum est. xiiij. ca. postea biebus habitauerūt ibi. ⁊ sic vocata ē biebus. ut habetur Judic. xix. ca. ⁊ postea factum est vnum nomen compositum ex duobus ⁊ vocata est hierusalem. b. mutata in. r. Hebrei autem aliam rationem assignant huius nominis: dicentes ꝙ primo appellata est salem a melchisedech. ut dictum est: postea dicta est hiere id est videbit: eo ꝙ abraham oblato ibi isaac: appellauit nomen illius loci: dns videt. ut supra dictū est. xxij. ca. postea sequit ibidem:

de filiabꝰ laban auunculi tui. Deꝰ aūt oīpotens bñdicat tibi ⁊ crescē te faciat atq; multiplicet ut sis in turbas ꝓlox: ⁊ det tibi bñdictiōes abrahe ⁊ semini tuo post te: ut possideas terram pegrinatiōis tue quā polliciꝰ est auo tuo. Cūq; dimisisset eū isaac, profectus puenit in mesopotamiā ſyrie: ad laban filiū bathuel syri: fratrē rebecce matris sue. Videsq; aūt esau ꝙ bñdixisset pat suus iacob ⁊ misisset eū in mesopotamiā ſyrie: ut inde vxoꝛē duceret: ⁊ ꝙ post bñdictionē ꝑcepisset ei dicens: non accipies vxoꝛē de filiabus chanaan: qōq; obediens iacob pentib⁹ suis isset in syriā ꝓbans q̄s ꝙ nō libenter aspiceret filias chanaā pat suus: iuit ad ismaelem: ⁊ duxit vxoꝛē: absq; his quas pri⁹ habebat: melech filiā ismael filij abrahā sororē nabaioth. Igit egressus iacob de bersabee: ꝑgebat aran. Cūq; venisset ad quendā locū:] ⁊ vellet i eo requiescē p⁹ solis occubitū: tulit de lapidib⁹ q̄ iacebāt:] ⁊ supponēs capitī suo dormiuit i eodē loco. Viditq; in somnis scalā stantē sup terram: ⁊ cacumē illi⁹ tangens celum:] āgelos quoq; dei ascendentes ⁊ descendētes ꝑ eam: ⁊ dñm innixū scale dicentē sibi: Ego sum dns deus abrahā patris tui ⁊ deus isaac. Terrā in qua dormis tibi dabo ⁊ semini tuo: eritq; semē tuū quasi pulvis tre. Dilateberis ad orientē ⁊ occidentē ⁊ septētrionē ⁊ meridiē: ⁊ bñdicēt in te ⁊ i semine tuo cūcte trib⁹ terre. Et ero custos tuus quocūq; perrexeris: ⁊ reducā te in terrā hanc: nec dimittā nisi cōpleuero vniuersa que dixi. Cumq; euigilasset iacob de sōno ait Vere dns domin⁹ est ī loco isto: ⁊ ego nesciebā. Pauensq; : q̄s terribilis est iste.] Nō est hic aliud nisi dom⁹ dei: ⁊ porta celi. Surgēs g iacob mane tulit lapidē quē suppoſuerat capiti suo ⁊ erexit in titulū: fundēs oleū desup. Appellauitq; nomē vrbis bethel: q̄ pri⁹ luza vocabat

Unde vsq; nūc dicit: in mōte dñs videbit. 7 ex istis factū ē vnū nomen. s. hierusalem. e. mutata in. u. Dicta est etiā luca. i. amygdalus: eo q; tales arbores abundant ibi. postea vocata est bethel ab ipso iacob: ut dictū est. postea tpe salomonis qui eam multū ampliauit 7 fortificauit dicta est solyma: quasi salomonia diminute: 7 rōne precedentis nois. s. hierusalem p quandā cōpositionē nominū dicta ē hierosolyma: sed post passionē xpi cū destructa esset funditus per Titum 7 Uespasianum: helius hadrianꝰ eam reedificauit: 7 in ista reedificatione factū est ut loca vbi xps passus 7 sepultꝰ fuit: q; olī erāt extra ciuitatē ut hr Job. 19. inclusa sint intra ciuitatē sm visionē iacob p̄dictā. s. q; in vrbe bethel fundandū esset templū 7 mysteriū passionis xpi implendū: 7 iste helꝰ vocauit eam heliam ex noīe suo. Uouit etiam votū dicens 7c.] subditur: a Erit mihi dñs in deū. sed videt istud ridiculū: q; votū non est de bis que sūt de necessitate salutis. ridiculū enī eēt p̄mittere alicui illud in quo sibi tenetur de necessitate: 7 ideo votū p̄mie est promissio facta de de bonis que superogationis sunt sine quibꝰ potest esse salꝰ. Ex aūt iacob dñm recognosceret esse deū. erat de necessarijs ad salutē. g 7c. Dicendū q; nō vouit q; dñs esset sibi deus quia hoc nō cadit sub voto: sed vouit q; recognosceret eum deum exhibendo ei specialem cultum 7 colendi modum. quod erat superogatiōis. sicut religiosus astringit se seruire deo in obedientia sine p̄prio: 7 in castitate: ad que non tenebatur de necessitate salutis. b Et lapis iste quem 7c.] Tum quia postea ibi fundatū est templum: ut predictum est quod vocatum est domus dei. Tum quia iacob in suo reditu intendebat ibi offerre sacrificia 7 oblationes tanq; in loco diuino cultui deputato qui cōmuniter vocat domus dei. ideo subditur: c Cunctorum q; que dederis mihi decimas offeram tibi. quod 7 postea fecit. ut habetur. j. xxv. ca. d

Rofectus ergo iacob. Hic consequenter describitur iacob q̄tum ad multiplicationem prolis 7 quia prolem consecutus est per coniugiū: 7 cōiugium per obsequium: 7 itinerationem in terrā alienam: ideo scriptura primo exprimit itineris sui terminū. secundo in termino sui laboris obsequium. ibi: Et postq̄. tertio p̄ labore coniugium. ibi: Dixitq; ad laban. quarto coniugij fructum. ibi: Uidens autem dominus. Circa primū dicit sic: e Uenit in terram orientalem. Limitas enim aran que erat terminus ad quem sui itineris erat in parte orientali respectu terre promissionis vnde recesserat: 7 patz littera. sequitur: f Nostis laban filium nachor. i. nepotem eius: quia erat filius filij sui. s. bathuelis: nominauit tamen nachor 7 non bathuelem quia erat caput generis in illo loco: sicut abrahām frater eius in alio latere. 7 patz littera vsq; ibi: g Quam cum vidisset 7c.] quia omnia diligenter inquisierat a pastoribus. b Amouit lapidem. cum pastoribus quia iam greges erant congregati. i Osculatꝰ est eam 7c.] id est nepos. Considerandum q; ista non fuerunt facta eo ordine quo scripta sūt: k p̄mo indicauit ei q; eēt cognatꝰ suus germanꝰ: 7 tunc osculatus est eam sm morem consanguineox qui erat apud antiquos: 7 adhuc est modo in pluribꝰ locis: 7 tunc fleuit ex pietate: quia in talibus solent viscera cōmoueri: sed cum mulieres sint magis prone ad lachrymas q̄ viri. videtur q; debuisset plus dixisse de rachel q; fleuisset. Bz potest dici q; forsitan sic fuit: licz non sit scriptū. quia non omnia scripta sunt: 7 maxime q: expresso fletu iacob satis datur intelligi flet⁹ rachelis propter maiorem proximitatem: ut dictū est. Aliam p̄o causam huiꝰ fletus assignāt hebrei: 7 satis est verisimile dicentes q; q̄n iacob recessit a patre recessit cū tona comitiua: 7 cū copia argenti 7 auri: cum enim abrahā misisset seruum suū illuc ad querendum vxorem filio suo isaac misit eum honorifice 7 cū multis bonis. ut habet⁹ s. xxiij. c. cuiꝰ rei isaac nō erat immemor: 7 iō cum esset valde potens 7 diues. ut dictū est ō. xxvj. ca. non est verisimile q; minus honorifice mitteret filium p̄prium q̄ abrahā miserat seruum. Dicunt igitur q; eliphaz primogenitus esau: qui iam erat adultus de precepto patris sui insecutus est iacob cū multitudine armatorum 7 cōprehendit eum: tamen non occidit: eo q; iacob esset auunculus eius: 7 q: iacob tenuerat eum in sinu suo cum esset puerulus: sed dimisit eum solum 7 omnibꝰ bonis spoliatū. Jacob autem cum esset iam a longe noluit redire ne in via occideret: 7 ne pater ex euentu nimiū turbaretur: sed p̄cessit vltra solus confidens de dei adiutorio q; posset sibi maiora reddere. vnde 7. j. xxij. ca. dixit iacob In baculo meo transiui iordanem istum. id est solꝰ 7 pauper: 7 nunc cum duabus turmis regredior. Cum igitur vidit consobrinam suam: 7 non habuit aurum 7 argentum seu iocalia ad dandum sibi sicut seruus abrahe dederat rebecce: ut supra dictum est. xxiij. ca. Memor huius rei cepit lachrymari. sequitur: k Auditis autē causis itineris. scilicz p̄ter odium fratris sui esau contra ipsū: 7 quod acciderat sibi in via. l Respondit: os meum 7 caro mea. ac si diceret. licz ex aduentu tuo non videam magnam vtilitatem mihi prouenire: quia venisti vacuus: tamen recipiam te: quia es nepos meus. Et ista expositio procedit scōm ea que dicta sunt de expoliatione iacob. Scōm alios p̄o qui non tenent istam expoliationem aliter exponendū est. Auditis autem causis 7c. scilz q; venerat ad vitandū iram fratris sui: 7 ad accipiendū vxorem de filiabus laban: ut supra dictum est. xxvij. ca. Respondit: os meum 7 caro mea. ac si diceret. ex quo tu es de genere meo melius est q; detur tibi filia mea vxor q̄m alteri: quia tunc temporis non contrahebant libenter matrimonia cum extraneis: ut satis patz ex supradictis.

Uouit etiam votū dicens: Si fuerit dñs mecū] 7 custodierit me in via p quam ego ambulo 7 dederit mihi panē ad vescendū 7 vestimentū ad induendū reuersusq; fuero. p̄spere ad domū patris mei: erit mihi dñs in deū: 7 lapis iste quē erexi in titulū vocabit domus dei:] cūctorumq; que dederis mihi decimas offeram tibi. xxix

Rofectus ergo iacob venit in terrā orientalem: 7 vidit puteū in agro: tres quoq; greges ouiū accubantes iuxta eū. Nam ex illo adaquabant pecora: 7 os eius grandi lapide claudebat. Ubi q; erat ut cūctis ouibus congregatis deuoluerent lapidē: 7 refectis gregib⁹ rursum sup os putei ponerent. Dixitq; ad pastores: Fratres vnde estis: Qui rñderūt: de aran. Quos interrogās: nunqd ait nostis laban filium nachor: Dixerūt: Nouim⁹. Sanus ne est inq;: Ualet inquiūt: 7 ecce rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitq; iacob: Adhuc multū diei superest: nec est temp⁹ ut reducant ad caulas greges: date ante potum ouibus: 7 sic eas ad pastum reducite. Qui rñderunt: Non possum⁹ donec oīa pecora congregent 7 amouea-mus lapidem de ore putei ut adaquem⁹ greges. Adhuc loquebant: 7 ecce rachel veniebat cū ouib⁹ patris sui: nam gregē ipsa pascebat. Quā cū vidisset iacob: 7 sciret cōsobrinā suā:] ouesq; laban auūculi sui: amouit lapidē q; putei claudebat: 7 adaquato grege osculatus est eam. Et eleuata voce fleuit: 7 indicauit ei q; frat esset patris sui:] 7 filiꝰ rebecce. At illa festinans nūciauit patri suo. Qui cū audisset venisse iacob filium sororis sue: occurrit obuiam ei: cōplexusq; eum 7 osculans: duxit in domū suā. Auditis aūt causis itineris: rñdit:

a Et postq̄ impleti sunt ⁊c. Hic cōsequenter describit ipsi⁹ iacob seruitiū ꝓ rachele babēda vxore: qz nō habebat diuitias ad dandū ꝓ dote. ⁊ pz hrā vsq; ibi: b Et videbant illi pauci dies. videl eni q̄ vellet dici cōtrariū: qz scribit puer. xiij. Spes que differt affligit aiam. ⁊ qz desiderabat ⁊ sperabat habere rachelem dies expectatiōis debuisset sibi videri multi. Ad qō rīdet Hiero⁹ q̄ ibi accipit dies ꝓ latore dierum q̄ alleuiabatur ⁊ videbat paruus ꝓpter amorem. Aliter etiā pōt dici q̄ videbant ei dies pauci in compatione ad rem tam amabilem: qz plurib⁹ annis seruisset ꝓ ea si fuisset req̄situs. Aduertendū tamen q̄ iste amor nō erat libidinosus nec excedēs limites rationis: ⁊ iō non erat inordinat⁹ nec malus. c Dixitq; ad labā. Hic cōsequenter describit ipsius iacob cōiugium qz iā compleuerat seruitium septē annoz ꝓ ea: ⁊ iō iustum erat ut sibi daret. ⁊ hoc est qō subdit d Quia iam tēp⁹ impletū ē ⁊c.] affectu maritali Aliā etiā causā dicti huius assignāt hebrei dicētes: ⁊ vez ē q̄ iacob iā erat. lxxxiij. annoz: ⁊ videbat q̄ tēp⁹ gnāndi currebat sup eū ꝓpē erat ē: sciebat etiā ꝓ diuinā reuelationē q̄. pmissios facte abrahe ⁊ isaac de terra. pmissionis ⁊ multiplicatiōe. plis. cōplēde erāt in filijs suis a qb⁹ duodecim tribꝰ isr̄l nominate sūt; ⁊ iō merito dicebat: Quia iā tēp⁹ impletū ē ⁊c. Qz āt iacob cēt tūc. lxxxiij annoz pōt ꝓbari ex scriptura colligendo tm̄ ex plurib⁹ locis Dicit eni. j. xlvij. ca. q̄ iacob cū descendit in egyptū req̄sit⁹ a pharaone de sua etate respondit: dies vite mee. cxxx. annoz sūt. Quādo aūt dixit laban: da mihi vxorē meā: iā seruierat septē annis: ⁊ sic vsq; ad natiuitatē ioseph remanebāt septē anni alij sue seruitutis ꝓ vxorib⁹: ut habet. j. eo. ca. vbi dicit: Mato aūt ioseph dixit iacob socero suo: Dimitte me ut reuertar in patriā ⁊c. ß Deinde laban uictus adhuc remānsit cū eo sex annis quib⁹ seruiuit ꝓ gregib⁹ suis: sic dicit. j. xxxj. ca. Per. xx. annos i domo tua seruiui tibi. xiij. ꝓ filiabus: ⁊ sex ꝓ gregib⁹ tuis. ⁊ sic patet q̄ a tēpore in quo iacob dixit ad laban: Da mihi vxorē meā ⁊c. vsq; ad natiuitatē ioseph fluxerunt septē anni. Ite ioseph triginta annoz erat q̄n factus fuit ꝓpositus terre egypti: ut habet. j. xlj. ca. Et extūc vsq; ad descensum iacob in egyptū fluxerūt. ix. anni scilz̄ septē anni fertilitatis: ⁊ duo famis: sic habet. xlvij. ca. q̄n misit ioseph ꝓ pre suo adducēdo. ibi eni dr̄: Biennū ē q̄ icepit cē fames in era. igit̄ si cōiungant simul anni p̄dicti a tpe q̄ iacob accepit vxorē vsq; q̄ iacob venit in egyptū; ⁊ rīdit pharaoni de etate sua. inueniunt anni. xlvj. quib⁹ subtractis de etate iacob q̄ tūc erat. cxxx. annoz: ut s. dictū ē. remanēt āni. lxxxiij. ꝙs habebat q̄n ꝓmo accepit vxorē Ex q̄ patet ei⁹ cōtinētia ⁊ q̄ nō accepit plures vxores libidie ductus ß ꝓpter amorē. sequit: e Facto mane vidit lyam. Sz q̄rit ß q̄re nō cognouit eā de nocte qz ad vocē ul̄ ad tactū potuit eā cognoscē: cū iā ꝓ septē annos mānsisset in eadē domo? Dicēdū q̄ in ß oñdit laus ipsi⁹ iacob ꝓmo qz nocte illa forsitan nō tetigit: ß cōtinēs ab ea oz̄oni vacauit: sicut ⁊ de tobia legit. Secūdo qz si tetigit eā carnaliē ostēdit ß q̄ non q̄siuit in vxore sua blanditias meretricias in tactib⁹ ⁊ verbis: ß magis ea vsus ē in castitate maritali. Si aūt q̄rat q̄r ß an inē ipsū ⁊ lyā fuit matrimoniū? Dicēdū q̄ nō: qz ad mr̄imoniū necessario req̄rit cōsensus: ipse aut̄ tm̄ ꝓsenserat in rachelē: nec peccauit si cognouit tūc nō suā: qz fuit ꝓ ignorātiā facti: q̄ excusat ex toto: adhibita tm̄ diligētia sufficienti: qō ⁊ fecit iacob: qz in talib⁹ nō requirit magna pscrutatio: ⁊ maxie qz iacob non habebat causam dubitandi de fraude. f Quare imposuisti mihi lyam. i. decepisti me ut ß. expositum est

Os meum es ⁊ caro mea. Et⁸ postq̄ impleti sunt dies mensis vnius dixit ei: Num quia frater meus es: gratis seruies mihi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero duas filias: nomen maioris lya: minoris vero appellabatur rachel: sed lya lippis erat oculis: rachel decora facie ⁊ venusto aspectu: quā diligens iacob ait: Seruiā tibi pro rachel filia tua minore septem annis. Respōdit laban: Melius ē ut tibi eā dem q̄m alteri viro: mane apud me. Seruiuit ergo iacob pro rachel septem annis: ⁊ videbantur illi pauci dies pre amoris magnitudine. Dixitq; ad laban. Da mihi vxorē meā: qz iam tēpus impletū ē ut ingrediar ad illā.] Qui vocatis multis amicorum turbis ad cōuiuiū fecit nuptias ⁊ vespe lyam filiā suā introduxit ad eū: dans ancillā filie ꝙ pham nomine. Ad quā cū ex more iacob fuisset ingressus: facto mane vidit lyam ⁊ dixit ad socerū suum: Quid est qō facē voluisti? Nōne pro rachel seruiui tibi? Quare imposuisti mibi? Respōdit laban: Non est in loco nr̄o ꝙsuetudinis ut minores ante tradam⁹ ad nuptias. imple⁶ ebdomadā diez huius copule.] ⁊ hāc quoq; dabo tibi ꝓpter quo seruitur⁹ es mihi septē annis alijs. Acquieuit⁹ placito: ⁊ ebdomada transacta rachel⁹ duxit vxorē. Cui pater seruā balam tradiderat. Tandemq; potitus optatis nuptijs amorē sequētis pozi ꝓtulit: seruiēs apud eū septē annis alijs. Videns⁸ aūt dñs q̄ despiceret lyā: aperuit vuluā ei⁹: sozore sterili pmanēte. Que ꝯceptū genuit filiū vocauitq;⁹ nomē ei⁹ ruben.] dicēs: vidit⁹ dñs humilitatē meā.] nūc amabit me vir me⁹ Rursūq; concepit ⁊ peperit filiū ⁊ ait: Quoniam⁹ audiuit me dñs.] haberi⁹ contēptui: dedit⁹ etiā istū mihi.] Vocauitq;⁹ nomē eius symeon.] Concepitq;⁹ tertio ⁊ genuit alium filum. dixitq;⁹: Nunc quoq; copulabit mihi maritus me⁹:] eo q̄ peperim ei tres filios: ⁊ idcirco appellauit nomen ei⁹ leui.] Quarto⁹ concepit ⁊ peperit filium:] ⁊ ait: Modo confitebor dño:] ca. xxvj. aliq̄ libri habēt sic: Quare lyam supposuisti mihi? ß falsa est hrā. g Imple ⁊c.] i. septē dies cōuiuij nuptiar⁹ lye. tot eni dieb⁹ durabat cōuiuiū nuptiar⁹: ut habet li⁹ Judic. xiij. ca. de samsone. ⁊ iō ſm ß dicit Hiero. Illi errāt q̄ i ß loco ꝙ ebdomadā diez itelligūt. vij. annos alios futurū iacob ꝓ rachele i fine quoz tradita ē ei rachel: qz sic dictū ē tradita fuit ei post lyā. vij. dieb⁹ cōuiuij trāsactis. iō seqt̄: b Acceuit placito. ⁊ sic ꝓsensit in lyam tāq; in vxorē. ⁊ extūc fuit inē eos vez mr̄imoniū. i Et ebdomada ⁊c. i. vij diebus cōuiuij predicti. k Rachel ⁊c. ⁊ pz hrā. l Videns aūt dñs. Hic ꝓsequenter describit cōiugij fructꝰ q̄ ē educatio ꝓlis ad cultū dei. ⁊ p agit de fructu lye. 2°. de fructu rachel xxx. ca. Circa pmū ꝓsideradū q̄ lya affligebat ex q̄tuor. s. qz videbat oib⁹ abiecta a rachele despecta. viro extranea. ⁊ a deo neglecta. ⁊ iō dñs dedit sibi q̄druplicē ꝓsolationē. s. de. iiij. filijs. de pmo dr̄: m Vocauitq; ⁊c.] i. visionis fili⁹. ⁊ cām b⁹ notatiōis subdit. d. n Vidit ⁊c.] i. vidit me dñs vilē ⁊ abiectā reputatā. iō ꝓsolat⁹ ē me. de secūdo ꝓ dixit: o Quoniā ⁊c.] Alliqui libri habēt: Vidit. ⁊ falsa ē hrā. p Haberi ⁊c.] s. a rachele. erat eni rachel ꝓncipalis vxor iacob: qz i ipsā pmo ꝓsenserat: ⁊ iō debebat habē ꝓrogatiuā ante sozorē. ß in ß aliquātulū excedebat. q Dedit etiā ⁊c.] ad ꝓsolādū me de p̄dicto contēptu. r Vocauitq; ⁊c.] i. audiēs eo q̄ dixerat: Audiuit dñs ⁊c. s Cōcepitq; tertio. ad ei⁹ ꝓsolationē ꝙ tertiā afflictionē. iō seqt̄: t Dixitq; ⁊c.] i. nō reputabit me exneā: ß magis associabit. v Et idcirco ⁊c.] i. adiunct⁹ uel applicat⁹. x Quarto ⁊c.] ꝙ q̄rtā afflictionē. s. qz videbat a deo derelicta. iō subdit: y Modo ⁊c.]

scilz q nō reliq̄t me ꝫ visitauit. a Et ob hoc ⁊c.] q̄ int̄p̄rat ꝓfitēs: ⁊ accipit hic ꝓfessio diuine laudis uel grāz actionis.

QErens aūt rachel. hic consequent̄ b Cap. xxx. agitur ꝙ fructu rachelis: ⁊ primo ꝑtū ad filios adoptiuos: secūdo ꝑtū ad filium naturalem. ibi: Recordatusq; dñs. Adhuc primo agit ꝙ filijs adoptiuis rachelis, secundo ꝙ filijs adoptiuis lye. ibi Sciēs lya. Circa p̄mū dicit sic: Cernens aut̄ ⁊c.] quod sibi erat afflictio maxima: eo q̄ ꝙsiderabat habere filios a iacob ꝙ q̄ xp̄s erat nasciturꝰ. c Inuidit sorori sue. Inuidia ꝓprie dicta ꝓut ē vitiū ē tristicia ꝙ bono alieno: ⁊ hoc mō nō inuidit sorori uolēs ꝙ hoc q̄ hāret filios. Alio modo accipit inuidia large ꝓout importat tristiciā ꝙ, ꝓmo ꝙ fectu in comparatione ad alterū nō habentē talē ꝙfectū: ⁊ hoc modo inuidit rachel sorori sue. d Da mihi liberos ⁊c.] Et q̄ ꝑ ei⁹ ꝙsideriū ad ꝓlem nō ad libidinē. e Cui iratꝰ. q. irrōnabiliter loquebat ipsa: iō tēp̄rauit dictū suum f Numquid pro deo ego sum balā. hic non est ira sterilis sicut ego. g Ingredere ad illā affectu maritali ad petitionē meā. b Vt pariat sup genua mea i. ut pariat filios: q̄s possim tenē sup genua mea, ita q̄ licz sint sui p̄ natura tū mei erūt p̄ adoptionē. i Cōcepit ⁊c.] i. iudicauit me dignā hr̄e ꝓlē ex adoptiōe. k Et idcirco appellauit nomē ei⁹ dan. q̄ int̄p̄rat iudiciū. l Rursūq; ⁊c.] grās agendo dño. m Comparauit me dñs cū sorore mea. In hebreo habet: Additiē dei addita sum cū sorore mea. ac si diceret. ꝙ addidit aliū filiū mihi: ⁊ iō addita sum cum sorore mea: in hoc q̄ habeo plures filios sicut ipsa: licz nō in eq̄li numero. n Vocauitq; nomē ei⁹ neptalim. q̄ significat additionē. ⁊ i eodē sensu redit trāslatio nra. cū dicit: Compauit me dñs ⁊c. i. posuit me in tali statu q̄ tū ad filios q̄ ꝓssum comparari sorori mee. o Sentiēs lya. Hic ꝓsequent̄ agit ꝙ filijs adoptiuis lye: ⁊ secundo ꝙ pueris ei⁹ naturalib⁹ occasione bon⁹ abi: Egressus aūt ruben. Circa p̄mū sciēdū q̄ lya ꝙlectationē cōcubitus nō q̄rebat ꝫ ꝓlem: iō videns q̄ parere cessauerat ꝙdit ancillā suā marito vxorem. p Qua post cōceptū edente filiū dixit. ipsa lya cui⁹ erat filius adoptiu⁹. q Felicit̄. supple accidit mihi in ꝫ filio adoptiuo. r Et idcirco vocauit nomē ei⁹ gad. i. felix uel felicitas. ⁊ ꝙ secūdo dixit: s Hoc ꝓ beatitudine mea. i. ꝓ isto ⁊ alijs p̄dictis dicar beata. iō subdit: t Beatā q̄pe me dicent omnes mulieres. q. habui tot filios capita tribuū isr̄l. v Propterea appellauit eū aser. i. beatus. x Egressus aūt ruben. Hic agit iterū ꝙ filijs lye naturalib⁹. q. cū ex magno ꝙsiderio ꝓlis adoptiue ad p̄ces suas iacob accepit ancillā suā vxorē: iō dñs ei⁹ ꝙsideriū approbās ꝙdit ei iterū filios naturales. cui⁹ rei modus ⁊ ordo ꝙscribit cū dicit: Egressus aūt ruben. ꝓmogenit⁹ lye qui iam aliquātulum creuerat. y Tēpore messis tritice. q̄ est post messem ordei. z Reperit mandragoras. i. poma mādragore q̄ sūt pulchra ⁊ odorifera. a Dixitq; rachel: da mihi ⁊c.] Dicūt alij q̄ ista poma accepta in escā aduuāt in mulieribꝰ virtutē cōcipiēdi. vnde ⁊ radix ḥz similitudinē humanā. ⁊ est ibi arbor masculina cui⁹ radix habet similitudinē hominis: ⁊ feminina que habet figuram femininā. Aug⁹ vō dicit q̄ occasiōe bui⁹ passus q̄siuit diligenē ꝙ natura bui⁹ pomi ⁊ nō iuenit q̄ haberet talē virtutē: ⁊ iō dicit se nō vidisse causā quare rachel cōcupiuit. nisi ꝓpter pomi raritatē ⁊ suauitatē. b Parum ne tibi ⁊c.] sicut enim s. dictū est. rachel respectu aliarū habebat p̄rogatiuā: tm̄ in hoc excedebat. c Dormiat tecū ⁊c.] illa enī nocte ꝙtebat eē cum rachele ꝑm circulū reddēdi ꝙbitū suis vxoribꝰ: ꝫ rachel cōcessit sorori sue. sequit: d Et exaudiuit deꝰ p̄ces ei⁹. Ex quo patet q̄ ad cōcubitū iacob nō mouebat libidine ꝫ amore ꝓlis habende ad cultū dei. sequitur: e Appellauitq; nomē ei⁹ isachar. i. merces, cui⁹ rō p̄ponit in lrā. f Rursū lya concipiens ꝑpit sextū filiū. naturalē. p̄ter duos adoptiuos. g Mecū erit maritꝰ me⁹. libentius mecū habitādo. b Et idcirco appellauit nomen eius zabulon. i. habitaculū. i Recordatusq; hic agit ꝙ filio naturali rachelis: cui post multas p̄ces ⁊ ꝙnotas dñs dedit filiū. ꝓ quo dixit: k Ablstulit deꝰ opprobriū meū. s. sterilitatis. q. scriptū est Deut⁹. vij. Nō erit apud te sterilis. l Et vocauit nomē eius ioseph. q̄ sonat additamentū. ⁊ cā bon⁹ nominationis subdit: m Addat mihi dñs filiū alterū. scilz naturalē. ⁊ ex ꝙsiderio habendi secundū nominauit primū. Si diligenē ꝓsiderentur p̄dicta nō p̄t iacob notari ꝙ aliqua inc̄tinētia circa pluralitatē vxor: q. non ꝑtinuit nisi vnā scilz rachelem. q. autē alia fuit sibi supposita: fuit ipso ignorante ⁊ nolente sed postea consensit deo ꝛc ordinante ⁊ laban complēte. ancillas autem accepit ad p̄ces vxorum ⁊ amore ꝓlis nō ductu libidinis. Ex quib⁹ patz q̄ duabus sororib⁹ vsus ē temp̄rāter: ancillis obtemp̄rāter: nec vlla int̄p̄rantē. De lya ⁊ rachele hoc patet ex modo introducendi ancillas: ⁊ ex hoc q̄ deus dicit audisse p̄ces earum in conceptu q̄ nō mouebant̄ aliqua libidine: ꝫ ꝓlis amore ad dei cultū

Sciebant enī iacob a deo electū ut ex eis filijs nominarēt capita tribuū israel: z q̄ xp̄us ex eius filijs erat nasciturꝰ z iō nō est mirū si desiderabāt habere prolē ab ipso non solū naturalē ꝫ etiā adoptiuā: q̄ nesciebāt de qua xp̄us nasceret. a Nato aūt ioseph. Dic cōsequēt describit ipsius iacob stat⁹ q̄tū ad ampliationē bonoꝝ temporaliū: vbi p̄mo describitur ipsius iacob petitio iusta: secundo pactio grata ibi: Dixitq; labā. tertio ꝓuisio cauta ibi Tollēs ergo iacob. Circa p̄mū considerandum sicut prius dictū ē post natiuitatē ioseph fatꝫ cito completi iacob fuit triū suū. xiij. annoꝝ z iō petebat licētiā redeundi ad terrā suam cum uxoribus z liberis: qō iuste nō poterat sibi denegari: ꝫ laban videns mozam ipsius iacob sibi utilē: eo q̄ ꝓpter bonitatez iacob dñs multiplicauerat bona ipsi⁹ laban: iō nitebat adhuc eū retinē z patet littera.

b Dixitq; labā Hic ponit pactio grata. Ad cuius intellectū ꝓsideradū q̄ ista fuit petitio iacob q̄ de gregib⁹ omniū z capraꝝ ipsius laban q̄ erāt sub cura iacob auferrēt sibi oīa alia ruffa z maculā aliquā in uellere habētia z traderent filijs laban custodienda. illa autē q̄ essent totaliter alba uel totaliter nigra remanerēt sub custodia iacob: z fet⁹ q̄ nascerent ex eis totaliter albi uel totaliter nigri essent ipsi⁹ laban cū alijs ex q̄bus nascebant: q̄ similit erāt totaliter alba uel totaliter nigra. fetus aūt q̄ esset maculosi uel ruffi essent ipsi⁹ iacob: z istud pactū fuit gratū ipsi laban: q̄ q̄ fetus nigri nascerent ex nigris z albi ex albis erat ꝑm ꝓsuetū cursū nature: z iō laban habuit gratā istā pactionē tāq̄ sibi utilem: talis aūt fuit pactio ꝑm omnes expositores catholicos z hebreos: z iō ꝑm hoc exponēda est sequēs scriptura q̄ est satis obscura duplici de cā: Una ē. q̄ breuit z succincte loquit z plura subintelligunt quę nō exprimūt. Alia cā est q̄ trāslatio nostra hic multū discrepat a hrā hebraica ut videbit. Accedamus ergo ad hrām. Dixitq; laban. desiderans eius morā secū. c Quid tibi dabo: quasi uellet sibi grām facere cū tū intenderet recipere. d Ait ille ait mihi nihil volo. sciz gratis sed si feceris q̄ postulo. pro mercede laboris mei. e Itez pascā z custodiā z̄c.] Hyra omnes greges. i. diligenter cōsidera. f Et separa oues z̄c.] q̄ nō sūt totaliter albe: uel totaliter nigre: illas amoue de manu mea: z pone in manu filioꝝ tuoꝝ. g Et quodcūq; z̄c.] q̄tū ad fetus q̄ nascent de cetero de gregib⁹ ymo⁹ colorꝫ q̄ remanebūt sub manu mea: h Erit merces mea. z q̄ hoc videt ꝑ cursū nature. iō subdit: i Respōdebit q; mihi cras. i. in futuro. k Justicia mea. si cōtra cōsuetū modū nature ex gregibus ymo⁹ coloris nascant varij z maculosi q̄ dēbēt esse mei argumentū ē iusticie mee. l Et oia z̄c] tā in ouib⁹ q̄ in capris si alia inueniant inter illa q̄ cedēt in partem meā. m Furti me argues. i. batras me pro cōuicto de furto. n Dixitq; laban grātū habeo. quia cursus nāe erat ꝓ eo. o Et separauit z̄c.] ad tradēdū filijs suis. p Cunctū aūt gregem z̄c.] Istud videt cōtradicere ei q̄ dictū ē sciz q̄ varia tradita sūt in manib⁹ filioꝝ laban z ymocolorea remanserūt in manu iacob: z iō alij exponūt doctores nostri h. ymo mō sic. In manu filiorū suoꝝ. i. in manu filioꝝ iacob: q̄ erāt pastores lb eo. ꝫ h expositio videt falsa: quia istud pactū fuit inter iacob z laban imediate post natiuitatē ioseph: ut ꝓz ex predictis. Itē. ꝑbatū est q̄ a tpe q̄ iacob accepit uxorē ꝓmā usq; ad natiuitatē ioseph fluxerunt tm̄ septē anni: q̄ tpe buius pacti ꝓmogenit⁹ iacob non habebat septē annos: ꝫ deficiebant ad min⁹ tres mēses: z sic ꝓz q̄ nō poterāt ad huc ee pastores: ita q̄ in manib⁹ eoꝝ tradereant ymocolorea: ideo alij exponūt ꝫ de filijs laban: sed dicūt q̄ hoc dicitur hic per anticipationē sic exponendo: Cunctū aūt gregem ymocolorē. q̄ supple natus ē post pactū z post positionē virgarū in canalib⁹. Tradidit ipse laban in manib⁹ filioꝝ suoꝝ. q̄ talia cedebant in partē suā. sed hec expositio videt multum extorta z discrepat cū hoc a hrā hebraica: q̄ vbi nos habem⁹: Cunctum aūt gregē ymocolorē. i. albi z nigri velleris Tradidit z̄c. In hebreo sic habet: Omne qō habebat albū in seipso: z omne ruffum in arietib⁹ tradidit z̄c. qō sic glosant hebrei. Omne qō habebat albū. i. maculā albā q̄tūcūq; minimā: z omne ruffum q̄tūcūq; minimū: ꝫ totū residuū velleris esset ymo⁹ colorꝫ tradidit i manu filioꝝ suoꝝ. z ꝓz sinia ꝑm ꝓdicta. Itē discrepat trāslatio nra ab hebreo in punctuatione: q̄ facit ꝓncipiū versus distincti a p̄cedēti. ibi: Cunctū aūt gregē ymocolorē. In hebreo aūt totum in uno cōtextu dicit sub uno versu ab illo loco: Et separauit i die illa. usq; ibi: Et tradidit in manu filioꝝ suoꝝ: vbi terminatur versus z sinia absq; alij expositione. q Et posuit spaciū itineris ne arietes z birci varij z maculosi q̄ erāt sub manu laban z filiorū suoꝝ trāsirent ad gregē ymocolorē: q̄ erat sub manu iacob z generarent fetus varios. r Tollēs ḡ iacob. Hic ꝓsequent ponit prudēs cautela ipsi⁹ iacob: q̄ laban fraudulent agebat ꝫ eū z in plurib⁹ sibi tenebat: iō posuit virgas varij coloris i canalib⁹

Nato[a] aūt ioseph dixit iacob socero suo: Dimitte me ut reuertar in patriā meā: z ad terrā meā Da mihi uxores z liberos meos ꝓ quib⁹ seruiui tibi ut abeam Tu uero nosti seruitutem qua seruiui tibi. Ait illi laban: Inueniam gratiā in conspectu tuo Experimento didici q̄ benedixerit mihi deus ꝓpter te. Cōstitue mercedē tuam quā dem tibi Ait ille respōdit: Tu nosti quō seruierim tibi: z quāta in manib⁹ meis fuit possessio tua. Modicū habuisti anteq; venirem ad te: z nunc dites effectus es: benedixitq; tibi dē ad introitū meū. Justum est igit ut aliq̄n prouideā domui mee. Dixitq;[b] laban: Quid[c] tibi dabo: Ait[d] ille ait: Nihil volo. sed si feceris q̄ postulo: iterū[e] pascam z custodiam pecora tua. Hyra omnes greges tuos: z separa[f] cunctas oues varias z sparso uellere] z[g] quodcūq; ruffum z maculosum variūq; fuerit: tā in ouib⁹ q̄ in capris] erit[h] merces mea. Kespōdebit[i] mihi cras iusticia[k] mea: q̄n placiti tempꝰ aduenerit coram te: z[l] oia que nō fuerint varia z maculosa z ruffa] tam in ouib⁹ q̄ in capris: furti[m] me argues. Dixitq; labā[n] Hratum habeo qō petis. Et[o] separauit hi die illa capras z oues z hircos z arietes varios z maculosos.] Cunctū[p] aūt gregem vnicolorem. i. albi z nigri velleris tradidit in manu filioꝝ suoꝝ:] z[q] posuit spaciū itineris triū dierum inter se z generū: q̄ pascebat reliquos greges eius. Tollens[r] ergo iacob uirgas populeas uirides z amygdalinas: z ex platanis ex parte decortica uit eas. Detractisq; corticibus in his que spoliata fuerāt: candor apparuit: illa uero que integra fuerant: uiridia permanserunt: atq; in hūc modū color effectus ē uarius. Posuitq; eas in canalibus: vbi effundebat aqua: ut cum uenissent greges ad bibendū: ante oculos haberent uirgas: z in aspectu earū conciperet. Factumq; est ut in ipso calore coit⁹ oues intuerent uirgas: z parerent maculosa z uaria z diuerso colore respersa. Diuisitq; gregē iacob: z posuit uirgas in canalib⁹ ante oculos arietū. Erāt aūt alba z nigra queq; laban: cetera uero iacob separatis inter se gregibus. Igit q̄n primo tempore ascendebant oues ponebat iacob uirgas in canalibus aquarū ante oculos arietum z ouium: ut in earum contemplatione conciperent.

culosi q̄ debēt esse mei argumentū ē iusticie mee. l Et oia z̄c] tā in ouib⁹ q̄ in capris si alia inueniant inter illa q̄ cedēt in partem meā. m Furti me argues. i. batras me pro cōuicto de furto. n Dixitq; laban gratū habeo. quia cursus nāe erat ꝓ eo. o Et separauit z̄c.] ad tradēdū filijs suis. p Cunctū aūt gregem z̄c.] Istud videt cōtradicere ei q̄ dictū ē sciz q̄ varia tradita sūt in manib⁹ filioꝝ laban z ymocolorea remanserūt in manu iacob: z iō alij exponūt doctores nostri h. ymo mō sic. In manu filiorū suoꝝ. i. in manu filioꝝ iacob: q̄ erāt pastores lb eo. ꝫ h expositio videt falsa: quia istud pactū fuit inter iacob z laban imediate post natiuitatē ioseph: ut ꝓz ex predictis. Itē. ꝑbatū est q̄ a tpe q̄ iacob accepit uxorē ꝓmā usq; ad natiuitatē ioseph fluxerunt tm̄ septē anni: q̄ tpe buius pacti ꝓmogenit⁹ iacob non habebat septē annos: ꝫ deficiebant ad min⁹ tres mēses: z sic ꝓz q̄ nō poterāt ad huc ee pastores: ita q̄ in manib⁹ eoꝝ tradereant ymocolorea: ideo alij exponūt ꝫ de filijs laban: sed dicūt q̄ hoc dicitur hic per anticipationē sic exponendo: Cunctū aūt gregem ymocolorē. q̄ supple natus ē post pactū z post positionē virgarū in canalib⁹. Tradidit ipse laban in manib⁹ filioꝝ suoꝝ. q̄ talia cedebant in partē suā. sed hec expositio videt multum extorta z discrepat cū hoc a hrā hebraica: q̄ vbi nos habem⁹: Cunctum aūt gregē ymocolorē. i. albi z nigri velleris Tradidit z̄c. In hebreo sic habet: Omne qō habebat albū in seipso: z omne ruffum in arietib⁹ tradidit z̄c. qō sic glosant hebrei. Omne qō habebat albū. i. maculā albā q̄tūcūq; minimā: z omne ruffum q̄tūcūq; minimū: ꝫ totū residuū velleris esset ymo⁹ colorꝫ tradidit i manu filioꝝ suoꝝ. z ꝓz sinia ꝑm ꝓdicta. Itē discrepat trāslatio nra ab hebreo in punctuatione: q̄ facit ꝓncipiū versus distincti a p̄cedēti. ibi: Cunctū aūt gregē ymocolorē. In hebreo aūt totum in uno cōtextu dicit sub uno versu ab illo loco: Et separauit i die illa. usq; ibi: Et tradidit in manu filioꝝ suoꝝ: vbi terminatur versus z sinia absq; alij expositione. q Et posuit spaciū itineris ne arietes z birci varij z maculosi q̄ erāt sub manu laban z filiorū suoꝝ trāsirent ad gregē ymocolorē: q̄ erat sub manu iacob z generarent fetus varios. r Tollēs ḡ iacob. Hic ꝓsequent ponit prudēs cautela ipsi⁹ iacob: q̄ laban fraudulent agebat ꝫ eū z in plurib⁹ sibi tenebat: iō posuit virgas varij coloris i canalib⁹

qñ erat cõceptus ꝑmi tp̃is: q illi fetus sunt meliores. ex fortitudine enim nature ꝓuenit q̃ aialia citius generent ⁊ cõcipiant. cũ gũt femelle bibebãt aſcẽdebãt maſculi ⁊ femelle videbãt vmbras hiaſculoꝝ in aqua ⁊ imagines ipſoꝝ varij coloris ⁊ similes cõcipiebãt. hãc enĩ virtutẽ habet imaginatiua ſup corpus ⁊ ſup materiã vnde fit conceptus: q̃ ſimiles cõcipiũt illius quos aſpiciũt attẽte in extremo coitus. ⁊ dr̃at Hiero⁹ ſup locũ iſtum dicit q̃ tali arte vtunt in gregibus equarũ biſpani: ponẽtes pulchros eq̃s ante equas tpe concept⁹. Dic etiã q̃ Quintilian⁹ quãdã matronã accuſatã de crimine adulterij eo q̃ ꝓpriſſet et biop̃ liberauit p hoc q̃ fecit inq̃ri ſi i cubiculo ei⁹ eſſet talis pictura: qua rep̃ta litterata ẽ mulier. Ex hĩ etiã ꝑz q̃ iacob erat hõ ſapiens in cognitione virtutũ naturaliũ. Dicũt tñ aliq̃ q̃ angelus docuit eũ artẽ iſtã: qñ oſtendit ſibi in viſione maſculos aſcendẽtes ſup feminas varios ⁊ maculoſos: ut hĩ eaſe. Patet etiã q̃ non ꝓcauit prudenter tradẽdo ad ſe q̃ ſibi debebat: ⁊ maxime q̃ hoc videt feciſſe ex reuelatiõe angeli. ⁊ ꝑz hr̃a ex ꝓdictis.

a Cap. xxxj

Oſtq̃ autem audiunt. Hic conſequenter deſcribit iacob ut ꝓficiens: q̃ hõ maxime apparet: qñ hõmo bene habet in aduerſis: ⁊ iõ ꝓmo oſtendit qualiter paſſ⁹ ẽ a laban. ſecũdo ab eſau. ca. xxxij. tertio a ſichem filio emor. ca. xxxiij. Circa ꝓmũ ꝓmo deſcribit ipſius iacob receſſus. ſecundo ipſius laban poſt eum progreſſus. ibi: Cũq̃ abiſſet. Adhuc ꝓmo deſcribit ſui receſſus motiuũ: ſecũdo modus. ibi: Miſit ⁊ vocauit. Triplex enim motiuũ habuit ad recedẽdũ. Primũ fuit murmuratio filioꝝ laban: ſecundũ indignatio laban iniuſta: cũ tñ deberet eũ diligere ⁊ cõmendare: q̃ ꝑter eũ dñs multiplicauerat bona ipſoꝝ: ut ꝓdictũ eſt. tertiũ motiuũ fuit angeli monitio. ⁊ patet littera. b Miſit ⁊c. Hic deſcribit mod⁹ recedendi: ⁊ ꝓmo iacob querit vxoꝝ ſuarũ conſenſum ſine quibus nõ poterat recedere. ⁊ patet littera. paucis verbis exceptis. c Inagrũ. ut ſecretius loqueret cum eis. d Audiuit tertius. quaſi nunc eſt dies tertius: accipit tñ hic ꝓ tpe preterito. e Decẽ vicibus. quomodo põt eẽ vrũ cũ pro gregibus ſeruierit tñ ſex annis: ut habet. j. co. ca. Soluit Hiero⁹ q̃ oues illius terre pariũt bis i anno: ⁊ ſic bis in anno poterat mutare pactum. f Et vidi in ſomnis. per hoc oſtenſa fuit multiplicatio varioꝝ fetuum. g Ego ſum deus bethel. angelus enim in perſona dei loquebat. h Reſpondentq̃ rachel ⁊ lya. cõſentientes ei in receſſu. rachel enĩ ly eſſet iunior tñ ꝓpinq̃: quia erat ꝓncipalis eius vxor: ut ſupra dictum eſt. ca. xxx. i Nunquid habemus reſidui quicq̃. quaſi diceret non: totum debit fratribus noſtris. k Nonne quaſi alienas: quia vendidit nos: tibi tradẽdo ꝓ ꝓtio ſeruitutis tue: ſicut ⁊ traduñ ancille. l Comeditq̃ ꝓtiũ noſtrũ: quia de ſeruitio tuo q̃ fuit ꝓtium noſtrum conſecut⁹ eſt diuitias de q̃bus vixit. m Sed deus tulit dẽ. iuſte transferendo in nos ꝓ magna pte. n Surrexit aũt iacob. hic ꝓſequẽter iacob capit ſui receſſus tempus opportunũ q: laban receſſerat ab eo ad tondendas oues ãs filij ſui cuſtodiebant q̃ diſtabãt ab eo itinẽ triũ dierũ ut ꝓdictũ ẽ: q: ex ꝓcedẽtibus fraudib⁹ timebat ne auferret ei oia ſi ſciret eũ recedẽ. o Et rachel furata eſt idola patris ſui. non ad colendum: ſ ad retrahendũ patrem ſuũ ab idolatria: ⁊ iõ non fuit furtũ ꝓprie loquẽdo. Notãdum q̃ vbi trãſlatio noſtra hz: idola. In hebreo habet thraphin. ⁊ dicũt aliqui q̃ ſint imagines facte partim ꝑ aſtronomiã: ⁊ partim ꝑ necromãtiam: q̃ dãt reſpõſa. Hebrei dicũt q̃ eſt caput alicuius pueri primogeniti interfecti ⁊ ſacrificati de moni. ⁊ iſtud caput ꝓcisum ſalſaũ ⁊ aromatib⁹ cõdiũ ut poſſit diu ſtare: ⁊ ſup linguã ei⁹ in lamina aurea poniẽ nomẽ demonis: ⁊ ſic dat ibi reſpõſa. Hoc aũt interpoſui q: alibi in ſcriptura ſacra fit mẽtio de thraphin. Certum ẽ tñ q̃ talia non habent virtutẽ reſpõſa dandi: niſi ingẽtum deus ꝓmittit: ⁊ frequenẽ ꝓter peccata hominũ credentiũ talib⁹: ⁊ q: demerentur ut illis deceptionib⁹ capiant. deus talia ꝓmittit. p Cũq̃ abiſſet. Hic cõſequẽter deſcribitur ipſius laban inſecutio: vbi ꝓmo deſcribit ipſi⁹ iacob captio: ſecũdo mutua obiurgatio. ibi: Et dixit ad iacob. tertio mutua cõfederatio. ibi: Reſidit ei laban. Circa ꝓmũ ꝑz hr̃a. exceptis paucis verbis exponẽdis. q Contra montem galaad. hoc dicit ꝓ anticipationẽ: q: hoc nomẽ poſtea ipoſitũ ẽ: ut patebit. j. co. ca. r Nunciatũ ẽ laban die ẽtio. q: diſtabat ab eo itinẽ diey triũ: ut ꝓdictũ ẽ ca. xxx. s Qui aſſũptis ſecũ fratrib⁹ ſuis. i. illis de cognatione ſua ꝓpinq̃. t Et cõ-

Quando vero ſerotina admiſſura erat: ⁊ cõceptus extrem⁹: non ponebat eas. Facta q̃ ſũt ea que erãt ſerotina: laban: ⁊ que primi temporis iacob. Ditatuſq̃ ẽ homo vltra modũ: ⁊ habuit greges multos: ancillas ⁊ ſuos: camelos: ⁊ aſinos.

Poſtq̃ aũt xxxi. audiuit verba filioꝝ laban dicentium: tulit iacob omnia que fuerũt patris noſtri: ⁊ de illius facultate ditat⁹ factus ẽ inclytus: aiaduertit quoq̃ faciem laban q̃ non eſſet erga ſe ſicut heri ⁊ nudiuſtertiꝰ: maxime dicẽte ſibi dñs: reuertere in terrã patrũ tuoꝝ ⁊ ad generationẽ tuam: ero q̃ tecum: miſit⁹ ⁊ vocauit rachel ⁊ lyam in agrũ vbi paſcebat greges: dixitq̃ eis: Video faciẽ patris veſtri q̃ non ſit erga me ſicut heri ⁊ nudiuſtertius. Deus aũt patris mei fuit mecũ: ipſe noſtis q̃ tot⁹ viribus meis ſeruierim patri vro. Sed ⁊ pat⁹ veſter circũuenit me ⁊ mutauit mercedem meã decẽ vicib⁹: ⁊ tñ non dimiſit eũ deus vt noceret mihi. Siq̃ dixit: varie erunt mercedes tue: pariebãt oẽs oues varios fetus: siq̃ ꝓ o ecõtrario ait: alba q̃q̃ accipies ꝓ mercede: oẽs greges alba peperũt. Tulitq̃ deus ſubam patris vri: ⁊ dedit mihi. Poſtq̃ enĩ concept⁹ ouiũ tẽp⁹ aduenerat: leuaui oculos meos ⁊ vidi in ſomnis aſcẽdẽtes mares ſup feminas varios ⁊ maculoſos et diuerſoꝝ coloꝝ. Dixitq̃ angel⁹ dñi ad me in ſomnis: Iacob. Et ego rñdi. Adſum. Qui ait. Leua oculos tuos: ⁊ vide vniuerſos maſculos aſcẽdẽtes ſup feminas varios maculoſos atq̃ reſpſos. Vidi enĩ oĩa que fecit tibi labã. Ego ſum deus bethel: vbi vnxiſti lapidẽ: ⁊ votũ vouiſti mihi. Nũc ergo ſurge ⁊ egredere de terra hac: reuertẽs in trã natiuitat⁹ tue. Rñderũtq̃ rachel ⁊ lya: Numq̃d hẽm⁹ reſidui q̃q̃ in facultatib⁹ ⁊ hereditate domꝰ ꝓtris nr̃i: Nonne q̃ſi alienas reputauit nos ⁊ vendidit: comeditq̃ ꝓtiũ nr̃m: Sed ⁊ deus tulit opes ꝓtris nr̃i: ⁊ eas tradidit nobis ac filijs nr̃is: vñ oĩa que precepit tibi dñs fac. Surrexit aũt iacob ⁊ impoſitis liberis ac cõiugib⁹ ſuis ſuper camelos abijt: tulitq̃ oẽm ſubam ſuam ⁊ greges ⁊ q̃quid in meſopotamia acq̃ſierat: pergens ad iſaac patrem ſuum in terra chanaan. Eo aũt tpe ierat laban ad tondendas oues: ⁊ rachel furata eſt idola patris ſui: Noluitq̃ iacob cõfiteri ſocero ſuo q̃ fugeret. Cumq̃ abiſſet tam ipſe q̃ omnia que iuris ſui erãt ⁊ amne trãſmiſſo pgeret cõtra montẽ galaad: nunciatũ ẽ laban die tertio q̃ fugeret iacob. Qui aſſumptis fratribus ſuis pſecutus eſt eũ diebus ſeptem: ⁊ comprehendit eum in mõte

prelxdit eum .s. die octaua. a Caue ne quicq̃ aspere loquaris. non solum ꝓhibuit actionẽ duã contra iacob sed etiam loquelam. c Quasi captiuas gladio falsum dicit: qz sue erãt iure matrimonij. d Ut prosequerer te cum gaudio. mentit correptꝰ timore dei apparẽtis. e Sed deus tẽ.] mali homines coguntur dei virtute aliquando dicẽ veritatem cõtra se: sicut patet de balaã Numeri xxiij. b Et dixit ad iacob. hic cõsequenter scribitur mutua obiurgatio: & ꝓmo ipsius laban contra iacob. secũdo eꝝdẽ ipsi iacob ꝯ laban. ibi: f Cur furatꝰ es deos meos? in hoc ostendit ꝓfecti q̃ non erãt dij: cũ furto posset amoueri. g Respondit iacob. hic cõsequenter describitur obiurgatio rationabilis ipsius iacob cõtra laban. & primo reddit rõnẽ quare non significauit sibi recessum suum. Et ꝓ lrã. b Qz aũt furti me arguis q̃ ipso igrãte factũ fuerat istud furtũ qõ tũ furtũ nõ debet dici ut ꝓdictũ ẽ. i Hec dicẽs ignorabat tẽ. quia ꝓ furto simplici de rigore non debebat mors infligi tũ sicut dictũ ẽ nõ erat furtum. k Subẽ stramenta cameli. i. subẽ sellã cameli l Juxꝝ consuetudinẽ feminarũ. s. fluxꝰ mẽstruoꝝ. m Pone b cozã fratribꝰ tẽ.] .i. gala ad. Vidit autẽ in somnis dicentẽ sibi dñm: Caueᵃ ne q̃cq̃ aspere loquaris contra iacob. Jamq̃ iacob extenderat ibi mõte tabernaculũ. Cũq̃ ille cõsecutus fuisset eum cũ fratribus suis: in eodem monte galaad fixit tentoriũ Etᵇ dixit ad iacob Quare ita egisti: ut clam me abigeres filias meas quasiᶜ captiuas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti: nec indicare mihi utᵈ prosequerer te cũ gaudio & canticis & tympanis & citharis? Non es passus ut osculari rem filios meos & filias. Stulte operatus es. Et nunc quidẽ valet manus mea reddere tibi malum: sedᵉ deus patris tui heri dixit mihi:] Caue ne loquaris contra iacob quicq̃ durius Esto. Ad tuos ire cupiebas & desiderio erat tibi domꝰ patris tui. Curᶠ furatꝰ es deos meos? Respondit iacob: q̃ inscio te ꝓfectus sum: timui ne violenter auferres filias tuas. Adᵍ autẽ furti me arguis: apud quẽcũq̃ inueneris deos tuos: neceʰ coram fratribus nostris. Scrutare quicqd tuorũ apud me inueneris & aufer. Hecⁱ dicens ignorabat q̃ rachel furata esset idola: Ingressus itaq̃ laban tabernaculũ iacob & lye & utriusq̃ famule nõ inuenit. Cũq̃ intrasset tentoriũ rachelis: illa festinãs abscõdit idola subterᵏ stramẽta cameli & sedit desup: scrutantiq̃ omne tentorium & nihil inuenienti ait: Ne irascat dominus meus q̃ coram te assurgere nequeo: quia iuxtaˡ cõsuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensq̃ iacob cum iurgio ait: Quam ob culpam meam: & ob quod peccatũ meum sic exarsisti post me: & scrutatus es omnem supellectilem meam: Quid inuenisti de cuncta substantia domꝰ tue? Poneᵐ hic coram fratribꝰ meis & fratribus tuis:] & iudicent inter me & te. Jdcirco viginti annis fui tecũ: oues tue & capre steriles nõ fuerũt: arietes gregis tui non comedi: necⁿ captũ a bestia ostendi tibi. Ego damnũ omne reddebã. Quicq̃d furtim peribat: a me exigebas: die noctuq̃ estu vrgebar & gelu: fugiebatq̃ somnus ab oculis meis. Sicq̃ per viginti annos in domo tua seruiui tibi: quatuordeci pro filiabꝰ: & sex ꝓ gregibus tuis. Immutasti q̃q̃ mercedẽ meã decẽ vicibꝰ. Nisi deᵖ patris mei abrahã: & timor isaac affuisset mihi: forsitã modo nudum me dimisisses. Afflictionẽ meã & laborem manuũ mearũ respexit dñs: & arguit te heri. Respõdit ei laban: Filie mee & filij & greges tui & oiaᵒ q̃ cernis: mea sunt. Quidᵖ possũ facere filijs & nepotibꝰ meis?] Veniᵏ ergo & ineamus fedus: ut sit testimoniũ inter me & te. Tulit itaq̃ iacob lapidẽ & erexitʳ illum in titulum: Dixitq̃ˢ fratribus suis: Afferte lapides Qui congregãtes fecerunt tumulũ: comederuntq̃ᵗ sup eum Quemᵏ vocauit laban tumulũ testis: & iacob aceruũ testimonij:] vterq̃ iuxta ꝓprietatẽ lingue sue. Dixitq̃ laba: Tumulus iste testis erit inter me & te hodie: & idcirco appellatũ ẽ nomen eius galaad. i. tumulus testis. Et adiecit laban: Jntueatur & iudicet dñs inter nos qñ recesserimus a nobis si afflixeris filias meas: & si introduxeris alias vxores super eas: Nullus sermonis nostri testis est absq̃ deo qui ꝓsens respicit. Dixitq̃ rursus ad iacob: En tumulus hic & lapis quem erexi: inter me & te testis erit. Tumulus inquam iste & lapis sunt in testimonium: si aut ego transiero illum pergens ad te: aut tu ꝓterieris malũ mihi cogitans. Deusʳ abraham & deus nachor iudicet] int'ˢ nos deus patris eorum. Juravit ergo iacob per' timorem patris sui isaac: immolatisq̃ victimis in monte vocauit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens: osculatus"ᵗ est filios & filias suas: & benedixitᵘ illis: reuersusq̃ est in locum suum.

Cap. xxxii.

Iacobˣ autem abijt in itinere quo ceperat:] cozã filijs tuis & meis & illis q̃ sũt de cognatiõe nra. n Nec captũ a bestia ostẽdit tibi lz possem facẽ de iure. o Et timor isaac. i. deꝰ quẽ timuit. p Oĩa q̃ cernis mea sũt i. a me descenderunt. q Quid possũ tẽ] q. d. facere ꝯ me ipsũ. necessitatẽ a deo sibi ꝓpositã excusat. put ꝓt r Veni g̃. hic ꝓnter describit vtriusq̃ confederatio. qz labã videʸ q̃ deꝰ erat ꝓ iacob q̃siuit cõfederari cũ eo. s Erexit lapidẽ i titulũ. i. in signũ confederationis. t Dixitq̃ fratribus suis. i. illis de cognatione sua q̃ venerãt cũ laban. v Comederuntq̃ super eũ. in signum amicitie reformate. x Quem vocauit labantẽ.] Nomen impositum a iacob & nomen impositũ a laban idẽ significãt scilz aceruũ testimonij: sed laban qui erat syrus exꝑsit in lingua syra & iacob in hebrea. & si aliq̃s curiosus velit scire differentiam hec est: habetur in hebreo: vocatũ ẽ galaad Bal eni idẽ ẽ qd aceruus. aad testimoniũ. In idiomate syro vocatũ ẽ igarsebadura: & sic ẽ in textu quẽ vocauit laban igarsebadura: & idẽ significat. q̃ aũt addit: Uterq̃ iuxta ꝓprietatẽ lingue sue. non est de textu: ꝑ trãslatorẽ apposuit. & si dixisset. Et vocauerũt eũ aceruũ testimonij. ꝑ vnᵘ i idiomate syro alij i idiomate hebreo clarior ẽet trãslatio. sicut agyos & scũs penitus idẽ significãt: sed vnũ nomẽ ẽ grecũ: aliud latinũ. y Deus abrahã tẽ.] i. pnã iligat illi q̃ trãsgredi et iuramẽtũ. z Per timorẽ ꝑris sui isaac. i. ꝑ illũ deũ quẽ timebat a Osculatᵘ ẽ filios. i. nepotes. b Et bñdixit illis. i. imꝑcat ẽ illis bona. Cetera patẽt

Cap. xxxij.

Iacob autem abijt. hic ꝓsequẽs describit

qualiter passus ē ab esau. ⁊ ꝑmo qualiꝫ timuit eū ex auditu. secūdo ex aduentu. ca. xxxiij. Circa ꝑmū describit ꝑmo diuina consolatio ꝓuenies. secundo humana trepidatio supuenies. ibi: Misit autē nuncios. tertio dei confortatio cōtra ꝓriculū iminens. ibi: Et ecce vir luctabat. Circa ꝑmū dicit sic: Jacob aūt abijt ⁊c ⌋ expeditus a ꝓsecutiōe laban. a Fuerūtq; ei obuiā ageli dei. Dicūt hebrei q; angeli q̄ custodiebāt ꝓuinciā syrie cōduxerūt eū vsq; ad locū illū q̄ erat in fine ꝓuincie illi⁹: ⁊ tūc alij angeli qui ꝑerant ꝓuincie alteri sibi cōiūcte obuiauerūt sibi ad conducendū eum. Doctores autem catholici dicūt q; fuerūt angeli ad confortandum eum contra timorem fratris sui. nec iste expositiones dissonant multum. b Et appellauit ⁊c. ⌋ ad ꝓtegendū eum: ⁊ consonat hȳ vtriq; expositioni. c Misit aūt nuncios. hic cōsequēter describit humana trepidatio: hz enim eēt confortatus ab angelo in recessu: ut ꝑdictū est: ⁊ in ꝓcessu ab angelis sibi occurrētib⁹: tñ sicut homo timuit de fratre suo ꝓr cuius terrā habebat trāsire: tū q; sciebat eū offensum ꝑ eū ꝓpē ꝓmogenita ⁊ ꝓpē bñdictiōes tū q; habitauerat cū laba idolatra diu: ex cui⁹ cohabitatione poterat aliquā offensam incurrisse: ⁊ iō timebat q; tales diuine ꝓmissiones cōmuniē intelligende sūt sub conditione. s. si ille cui fiunt faciat debitū suū erga deū, de quo formidabat iacob: ⁊ iō q; non poterat trāsire terram sine scitu fratris sui misit nūcios ad placādū eū ⁊ captandū ei⁹ benivolentiam. ⁊ ꝑz hrā vsq; ibi: d Prozogat in occursū ⁊c. ⌋ Lot enim secū ducebat ut fratrē suū captiuum duceret si sibi expedire videret: si aūt ꝑniū videret saltē oñderet potētiā suā. e Diuisit populū. duplici de cā. vna q; si esau peteret turmā vnā: cū esset spolijs illis intentus altera fugeret ut saluaret. Alia cā q; de occisiōe ⁊ spoliatione ꝓme satiat⁹ alteri forsitan parceret. f Dixitq; iacob ⁊c. ⌋ Sciebat enī q̄ cuius de⁹ aliq̄d ordinauerit facere. tñ vult sup hoc rogari. g In baculo ⁊c. ⌋ .i. sol⁹ ⁊ paup apodiās me sup baculū meū: ⁊ nō sup aliud tpale: ut ꝫ. dictū ē. xxix. ca. Sed quō dic iordanē istū cū adhuc esset lōge a iordane? Dicūt aliq̄ q; torrens iabth in⁹ quē erat ē idem cum iordane: ⁊ debet dici vadus iacob. ꝫ hoc ꝑz falsū: q; postea venit iacob ī phanuel ⁊ socboth: q̄ nō sūt i terra israel citra iordanē ꝫ vltra. vt ꝑz ꝑ diero. de distātijs locoꝝ: ⁊ ꝑ descriptionē terre ꝓmissionis. ⁊ iō aliē dicēdū q; hz esset adhuc lōge a iordane. tñ inde poterat videri iordanis: ⁊ q; torrens iabth cadit in iordanē fluuiū

fuerunteq;[a] ei obuiā angeli dei. Quos cū vidisset ait: Castra dei sunt hec. Et appellauit[b] nomen loci illi⁹ manaim. i. castra ⌋ Misit[c] aūt ⁊ nūcios ante se ad esau fratrē suum in terra seyr: in regione edom: ꝑcepitq; eis dicēs: Sic loquimini dño meo esau: Hec dicit frater tu⁹ iacob Apud laban ꝓregrinatus sum ⁊ fui vsq; ī ꝓsentē diē. Habeo boues ⁊ asinos ⁊ oues ⁊ seruos ⁊ ancillas: mitto q; nunc legationē ad dñm meum ut inueniā grām in conspectu tuo. Reuersiq; sunt nuncij ad iacob dicentes: Venimus ad esau fratrē tuum: ⁊ ecce ꝓperat[e] in occursū tuum cū quadringentis viris. ⌋ Timuit iacob valde ⁊ pterrit⁹ diuisit[f] populū q̄ secū erat: greges quoq; ⁊ oues ⁊ boues ⁊ camelos in duas turmas dicens: Si venerit esau ad vnā turmā ⁊ percusserit eam: alia turma q̄ reliqua est saluabit. Dixitq; iacob: De⁹ patris mei ⌋ abrahām ⁊ deus patris mei isaac: dñe q̄ dixisti mihi: reuertere in terrā tuā ⁊ i locū natiuitat⁹ tue: ⁊ bñ faciā tibi: minor sum cūctis miserationib⁹ tuis: ⁊ veritate tua quā explesti seruo tuo. In[g] baculo meo transiui iordanē istū ⌋ ⁊ nunc cum duabus turmis regrediar. Erue me de manu fratris mei esau: q; valde eum timeo: ne forte veniens ꝓcutiat matres cū filijs. Tu locutus es q; bñfaceres mihi: ⁊ dilatares semen meum sicut harenā maris: q̄ ꝑ multitudine numerari nō pot. Cūq; dormisset ibi nocte illa: sepauit[h] de his q̄ hēbat mūera esau ⌋ fratri suo: cap: as

cc. hircos. xx. oues. cc. ⁊ arietes xx. camelos fetas cū pullis suis xxx. vaccas. xl. ⁊ tauros. xx. asinas. xx. ⁊ pullos earū. x. Et misit ꝑ man⁹ seruoꝝ suoꝝ: singulos[i] seorsum greges: dixitq; pueris suis: Antecedite me ⁊ sit spacium inter gregē ⁊ gregem. Et ꝑcepit ꝓrimo dicēs. Si obuium habueris fratrem meum esau: ⁊ interrogauerit te: cuius es aut quo vadis: aut cuius sūt ista q̄ sequeris: rñdebis: Serui tui iacob: Munera misit domino suo esau: ipse q̄z p⁹ nos venit. Similit[er] dedit mandata secūdo ⁊ tertio: ⁊ cunctis q̄ sequebant greges dicens: Hisdē verbis loq̄mini ad esau cum inueneritis eum: ⁊ addetis: Ipse quoq; seruus tuus iacob: iter nostrū insequit. Dixit enī: Placabo illū muneribus q̄ ꝓcedūt: ⁊ postea videbo illū. Forsitan ꝓpitiabitur mihi. Precesserunt itaq; munera ante eū: ipse vero mansit nocte illa in castris. Cūq; mature surrexisset tulit duas vxores suas ⁊ totidē famulas cum. xi. filijs: ⁊ trāsiuit vadum iaboch. Trāsductisq;[n] omnibus que ad se ptinebant: mansit solus: ⌋ [k] ecce vir luctabat cum eo vsq; mane. Qui cū videret q; eum supare nō posset: tetigit[m] neruū femoris ei⁹ ⁊ statim emarcuit. Dixitq;[n] ad eū Dimitte me. Jā enī ascēdit aurora. ⌋ Rñdit[o]: Non dimittā te nisi bñ dixer⌋ mihi. ⌋ Ait[p] ḡ. Qd est nomē tibi: Rñdit: Jacob. Ait ille: Neq; q̄[q] imq̄t iacob appellabit[r] nomen tuū: ⌋ sed israel Quoniā si contra[s] deum fortis fuisti: quāto magis[t] contra ho-

b Sepauit de his que habebat munera esau: ut eū placaret. ut ꝑz. ī. i Singulos seorsum greges. ut magi apparerent. k Transductisq; ⁊c. ⌋ duplici de cā. vna ut videret ne aliq̄d de rebus suis ex obliuione remāsisset. secūda ut solitari⁹ meli⁹ orationi vacaret: ut eū dñs eriperet de ꝓiculo q̄ timebat. l Et ecce vir. hic ꝓsequēter ponit diuina cōfortatio ꝑ timorē ꝓiculi iminentis: Ecce vir luctabat cū eo. Dicunt hebrei q; fuit angel⁹ esau i specie viri q̄ volebat eū ipedire a trāsitu: ne obtinēt bñdictiōes ⁊ primogenita ipsi⁹ esau: ꝫ dñs dedit tantā fortitudinē ipsi iacob q; angel⁹ nō potuit ei ꝓualere. ꝓpē q̄ō āgel⁹ videns q; nō poterat eū supare: m Tetigit neruū femoris ei⁹. ut sic euaderet de manu iacob ꝓr talē lesionē: non tñ sic potuit euadere. iō subdit: n Dixitq; ad eū ⁊c. ⌋ .q. d. tēpus ē ut cantem dei laudes cum alijs angelis ꝑm illud Job. xxxviij Ubi eras cū me laudarent astra matutina: ⁊ iubilarent ōes filij dei? ⁊ iō non de-

tes me ampli⁹ tenē ⁊ ipedire a laude dei. o Rñdit ⁊c. ⌋ i. nisi ꝓfitear⌋ q; bñdictiōes ās q̄rebas, p esau mee sūt de iure. ⁊ ē similis mod⁹ loquēdi Isa. xxvj. Facite mecū bñdictionē. i. subijcite vos mihi. p Ait ḡ. necessitate cōpulsus q Neq; imq̄t ⁊c. ⌋ .i. nō dicet q; ex supplātatiē ⁊ fraude obtineas bñdictiōes. r Sz israel. qō inꝓpretat directus cū deo: uel ꝓceps cū deo: q; iuste ⁊ ex dei sniā obtinebis. s Si ꝫ deū fortis fuisti. i. ꝫ angelū, hȳ nomē deus hic accipit participatiue uel repsentatiue. t Quāto magi ⁊c. ⌋ .i. ꝫ

esau ⁊ filios eius . a Cur queris nomẽ meũ? ac si diceret. frustra ḡris. q: ego ⁊ alij angeli in ministeriũ missi nõ habem⁹ noĩa fixa ⁊ stabilia: ꝫ diũsa sortimur noĩa ꝑm legatiões ad quas mittimur. exẽplũ de angelo Isa. vj. qõ magi declarat. j. eo. ca. b Quod ẽ mirabile. nõ ẽ de textu. c Et bñdixit ei. i. ꝓfessus est ei bñdictiões ẽ suas ⁊ i bõ ꝓfessus ẽ se supatũ. d Vidi dñm facie ad faciẽ. i. angelum i corpore assumpto. e Et salua facta est aia mea. q: nõ ꝑualuit mihi: ꝫ ecõuerso. Nec ẽ igit̃ expositio hebreoꝝ ⁊ ꝑm hoc exponit illud quod scribit̃ Ose. xij de iacob: Invaluit ad angelũ ⁊ ꝓfortat⁹ ẽ: fleuit ⁊ rogauit eũ. ita ꝙ li fleuit referat̃ ad angelũ: eo ꝙ esau cuius erat angelus ꝑdebat benedictiões: ꝑm illud Isa. xxxiij. Angeli paĉ amare flebunt. ⁊ rogauit eũ. s. ut eum dimitteret. Ista expositio hebreoꝝ duo supponit. Primũ est ꝙ deus ad hoc dedit tantã virtutem ipsi iacob ꝙ posset resistere angelo ⁊ ꝑualẽ uel virtutẽ angeli ad hoc debilitauit uel suspendit: sicut ꝑtutẽ ignis suspendit i camino ignis trium puerorꝝ. Secundũ ẽ ꝙ angel⁹ esau ꝑm hebreos ly bonus fuerit. nesciuit tñ diuinã suam diffinitiuam ꝙ ius primogeniture ⁊ benedictiones essent ipsius iacob de iure vsꝫquo vidit ꝓhoc. s. ꝙ deus tantã virtutẽ contulit ipsi iacob ⁊ tamen ante fuerat hoc reuelatũ ipsi rebecce ⁊ isaac posito in extasi: ut ꝫ. dictũ est. xxvij. ca. Et sic tertiũ qõ hic suppon̄i ẽ ꝙ alique reuelationes facte sint hominibus etiã aliquib⁹ angelis ignorãtibus: que tria quasi ex hypothesi uel suppositiõe dicta sũt satis dubia. Catholici vero doctores aliter exponũt hanc lrãm de angelo ⁊ de iacob: sed dicunt aliq ꝙ fuit tñ spiritualis lucta: q: iacob ꝑ efficaciã sue oratiõis retinebat eũ ne elongaret se ab eo: sed eum defenderet in via. ⁊ videtur sĩia Hiero. sup Isa. xlix. vbi dicit sic: Cum angelo iacob orationem non manibus luctabat̃. sed ꝓniũ videt̃ ex textu vbi dicit̃ ꝙ in illa lucta angelus tetigit neruũ femoris iacob: ⁊ ꝙ ex tactu emarcuit: ⁊ intantũ ꝙ iacob postea claudicabat: ⁊ ideo dicunt alij ꝙ fuit lucta spiritualis ⁊ corpalis. Ad cuius intellectũ cõsiderãdũ ꝙ ly iacob non fuerit diffisus totaliter de dei adiutorio: tñ parũ confidit ⁊ nimis timuit esau: maxime cum ꝑus dixisset sibi angelus ꝙ secure reuerteret̃ ad terrã suã: ⁊ ꝙ esset cum eo ad eũ ꝓtegendũ ut ꝫ. dictũ est ca. xxxj. In via enim fuerũt ei obuiã angeli quasi castra ipsiũ defendẽtia: ut dictũ ẽ in principio huius ca. ⁊ iõ orãte iacob solo in ripa fluminis ⁊ nimis timente ꝓpẽ ꝑdicta: ⁊ minus debito de deo cõfidente: apparuit ei angelus q̃ fuerat ei ꝓtector in via ⁊ finxit ꝙ vellet eũ dimittere ꝓpẽ paruitatẽ sue confidentie: sicut dñs post resurrectionẽ suã apparẽs duob⁹ discipulis i via finxit se longius ire. ut habet̃ Luc. xxiij. ꝓpter paruitatẽ ⁊ tarditatẽ fidei ipsoꝝ: tñ nec ibi nec hic fuit mendaciũ uel falsitas: q: tales apparitiones fiunt cõmuniter ꝑm dispositionẽ mentis illoꝝ quib⁹ fiunt huiusmõi apparitiones: ut ꝫ. dictũ ẽ. xviij ca. Jacob aũt instantia orationis feruide rogabat eũ ne ab eo recederet: sed ad ei⁹ ꝓtectionẽ ꝑm suũ ꝓmissũ maneret ⁊ in hoc fuit lucta spiritualis: ⁊ postea cũ videret angelũ q̃si volentẽ recedere ex familiaritate accepit eũ cũ manib⁹ ad retinẽdũ: q: frequenter cũ eo loquebat̃: sic ⁊ maria magdalena post resurrectionẽ xp̃m sibi apparentẽ voluit tangẽ Job. xx. ⁊ sic fuit lucta corpalis: q: iacob volebat eũ detinere in illa apparitione: ita ꝙ nõ dispareret donec haberet benedictionem eius: quam ⁊ habuit. In illa etiam lucta corpali figurabatur ei ꝙ non debebat timere esau cum invaluisset ad angelum: ⁊ ꝑm istam expositionem illud quod supra inductum est de iacob Ose. xij. Invaluit ad angelum ⁊ confortatus est: fleuit ⁊ rogauit eum. aliter est exponendũ q̃ supra scilz referẽdo

mines ꝑualebis? Interrogauit eũ iacob: Dic mihi quo appellaris nocie? Rñdit: Cur q̃ris nomẽ meũ quod⁹ est mirabile? Et benedixit ei in eodem loco. Vocauitq; iacob nomẽ loci illi⁹ phanuel: dicẽs: Vidi dñm facie ad faciẽ: ⁊ salua facta est aia mea. Ortusq; est ei statim sol postq̃ trãsgressus ẽ phanuel. Ipse vero claudicabat pede. Quã ob cãm nõ comedũt nervum filij israel: q̃ emarcuit i femore iacob vsq; in ꝑsentẽ diem

eo ꝙ tetigerit neruum femoris ei⁹ ⁊ obstupuerit. xxxiij.

Levãs aũt iacob oculos: vidit venientem esau: ⁊ cũ eo quadringentos viros. Diuisitq; filios lye ⁊ rachel ambarũ q̃ famularũ ⁊ posuit vtrãq; ancillam ⁊ liberos eaꝝ in ꝓncipio: lyam vero ⁊ filios ei⁹ in secũdo loco: rachel aũt ⁊ ioseph nouissimos. Ipse ꝓgrediẽs adorauit ꝓn⁹ in terram septies: donec approp̃quaret frat̃ ei⁹. Curr̃s⁹ ꝫ

fleuit ⁊ rogauit ad iacob: q̃ fleuit quando vidit angelum quasi volẽtem eum deserere ⁊ rogauit eum ne recederet donec dedisset ei benedictionem. ⁊ ly hic non sit scriptum ꝙ fleuerit: sed tñ ꝙ rogauerit: tamen tenendum est de vtroq; co ꝙ exprimitur i Ose quod est hic omissum. Hunc autem sensum potest de facili trã applicari ab illo loco: Et ecce vir id est angelus ipsius iacob apparens in specie viri. Luctabatur cum eo. spiritualiter ⁊ corporaliter: ut iam expositum est. Qui cum videret ꝙ eum superare nõ posset. i. nollet: eo modo loquendi quo dicitur de xp̃o Matb. xiij. Et non poterat ibi virtutem aliquam facere. i. nolebat propter incredulitatem illorum: ⁊ angelus hic nolebat superare iacob: quia per illam luctam volebat ei ostendere ꝙ prevaleret ipsi esau ut sequens littera ostendit. Quoniam si fuisti fortis contra deũ ⁊c. Tetigit neruum femoris eius. ad puniendum eũ de sua diffidentia irrationabili: ⁊ propter hoc sequit̃ ꝙ iacob claudicabat ut per hoc ostenderet̃ quomodo claudicauerat in mente cõfidendo parum de deo. Jam ascendit aurora. i. dies incipit clarescere. ⁊ alij non sunt digni ut me videant in ista effigie. Nequaq̃ inquit iacob vocabitur ⁊c. tunc non fuit nomen eius mutatum sed angelus predixit sibi mutandum a domino. ꝫ. xxxv. ca. Cur queris nomen meum? ac si diceret nomen meum ⁊ aliorũ angelorum qui mittuntur in ministerium mutantur ꝑm diuersas legationes ad quas missi sunt. vnde Isa. vj. Ille angelus qui missus fuit ad purgandum labia Isaie per calculum ardentẽ: vocatus est seraph pro officio incendendi: licz non esset de ordine seraphico. Et benedixit ei. Hic proprie accipienda est benedictio: put maior benedixit minori. ut habetur Hebr. vij. Vocauitq; iacob nomẽ loci illi⁹ phanuel. i. facies dei: cui⁹ causa subdit̃: Vidi dominum facie ad faciem. i. angelum in specie corporali. Et salua facta est anima mea. quia cõsolatus est me: ⁊ benedixit mihi cõtra timorem de fratre meo esau. Non comedunt neruum. non vitant omnem neruum sed solum neruum femoris: ad quod designandũ subditur: Qui emarcuit. f Cap. xxxiij.

Levans autem iacob oculos. Hic consequenter describitur qualiter iacob se habuit in fratris aduentu: ⁊ quia in agibilibus non debet homo omittere de his que agenda sunt ꝑm humanam prouidẽtiam: ideo in aduentu esau ostenditur prudentia iacob: q̃uis dictum esset sibi ꝙ angelus custodiret eum: ⁊ primo in diuisione proprie facultatis ante fratris aduentum: ⁊ in recognitione fraternitatis in aduentu. ibi: Et ipse progrediens. tertio in declinatione societatis post eius aduentum. ibi: Dixitq; iacob nobis. ⁊ in recognitione diuine bonitatis. ibi: Et iacob venit. Et patet littera prime partis. paucis exceptis. g Vidit venientem esau. adhuc longe existens. h Diuisitq; filios. ut nihil omitteret de prouidentia humana: quia esset quedam tentatio diuina: ⁊ ut honestius irent ⁊ ordinatius apparerent coram esau. i Rachel autem ⁊ ioseph nouissimos. i. tanq̃ predilectos ⁊ principales: in processione enim maiores sequuntur. k Et ipse progrediens. Hic ostenditur eius prudentia in recognitione fraternitatis. l Adorauit pronus. inclinando caput: ⁊ hec est adoratio dulie: quia erat primogenitus frater eius etate. licz ex diuina ordinatione primogenitura esset translata. m Curr̃s itaq; esau. quia ex dei ordinatione eius indignatio mutata est in pietatem.

b Suscipe benedictionem. i. eneniū voluntarie oblatum. a Quasi viderim vultum dei. quia ita pacificatum & mitem eum vidit: sicut angelus loquens ex psona dei eum consolando sigñerat. Cetera patent. c Dixitq; iacob. hic consequenter ostenditur eius prudentia in declinatione societatis esau. q̃uis eni amicabiliter eū recepisset: poterat tñ timere ne eius animus mutaret: uel ne aliq̃s de eius familia ꝑcās inordinate pro eo noceret ipsi iacob & suis: & tamen quādo ꝓmisit ire post eum in seyr sicut facere cogitabat mutauit tamē propositum ex causa certa: & ideo nō est mentit⁹. sicut & paulus cogitabat ire corinthum anteq̃ iret in macedoniā ut habet. ij. Cor. j. tñ ex causa mutauit ꝓpositum: tamē sicut dixi supra non videtur magna necessitas excusare patres a. te. a omni mēdacio officioso maxime. d Et iacob venit. hic ostenditur iacob prudentia in recognitiōe diuine bonitatis grās agens deo & ꝙ eū i ꝓgrinatione augmentauerat: & in via custodierat: ꝓmittit tamen modus deueniēdi ad locū ubi gratias egit deo. cum dicitur: Et iacob &c. ¶ Dicūt enī hebrei ꝙ ibi habitauit per annū & dimidiū. & ideo non solum fixit ibi tentoria: sed cum hoc edificauit domū. e Transiuitq; &c. ¶ Sm expositores catholicos ista est ciuitas q̃ vocatur salim Joh. iij. ca. non enim pōt dici ꝙ sit illa salē que alio nomine dicitur hierusalem: ut supra dictū est. xxviij. ca. quia illa ciuitas vocata ē hebrel ut ibidē dicit: Postq̃ autē iacob recessit de loco isto ascendit i bethel ubi apparuerat sibi dñs qñ fugerat a facie fratris sui: ut habet in ꝓncipio huius ca. & certū est ꝙ illa bethel eadē ē cum salem que alio nomine dicit hierusalē. & iō salem q̃ hic nominat nō pōt esse illa salem q̃ ē hierusalē. Sm aūt hebreos doctores salem nō est hic nomē ciuitatis nec est nomē ꝓprium: sed est nomē cōmune & significat integritatē & pacē: & dicūt ꝙ hic ē sensus & ita hebraica: Transiuitq;. s. iacob. Salem. i. integer uel pacificus. In urbē sichem. q. in via nihil perdidit de familia uel de rebus suis: nec aliquid aduersum occurrit sibi: & istud videt uerius q. illa ciuitas. j. ca. se. uocat sichem f Et habitauit iuxta oppidū. i. urbē predictā. non enim uoluit intra habitare: q. erant idolatre. g Emitq; partē agri cētū agnis. Hebrei dicūt centum obolis & ideo trāslatio nostra hic deficit. uel dictio que in hebreo ponitur est equoca: q̃dū aūt valet obolus dictū est supra xxiij. ca. b Et erecto ibi altari. ad imolandū deo sacrificiū. i Inuocauit &c. ¶ .i. recognoscēs dei potentiā p quā cōseruauerit eū a laban ipsū ꝓsequēte: & ab esau sibi occurrēte.

gratiam in conspectu tuo domine mi. Reuersus est itaq; illo die esau itinere quo uenerat in seyr. Et⁹ iacob uenit in sochot: ubi edificata domo ¶ & fixis tentoriis: appellauit nomen loci illi⁹ sochot. i. tabernacula. Trāsiuitq; in salē urbem sichimorum ¶ que est i terra chanaan: postq̃ reuersus ē de mesopotamia syrie: & habitauit iuxta oppidū: emitq; partē agri in qua fixerat tabernacula: a filiis emor patris sichem centum agnis ¶ & erecto ibi altari: inuocauit sup illud fortissimum deum israel.

Egressa est xxxiij. aūt dina filia lye ut uideret mulieres regionis illius. ¶ Quam cum uidisset sichem filius emor heuei ꝓceps terre illius: adamauit eā: & rapuit & dormiuit cum illa: ui oppримens uirginē. Et conglutinata est anima ei⁹ cū ea ¶ tristemq; delinuit blanditiis: & pergens ad emor patrem suū accipe inquit mihi puellam hāc coniugem. Quod cum audisset iacob absentibus filiis & in pastu pecoꝝ occupatis: siluit donec redirent. Egresso autem emor patre sichem ut loqueret ad iacob: ecce filii ei⁹ ueniebāt de agro: auditoq; quod acciderat irati sunt ualde: eo q̃ fedā rem operatus esset in israel: & uiolata filia iacob rem illicitā perpetrasset. Locutus ē itaq; emor ad eos: Sichem filii mei adhesit anima filie uestre. Date eam illi uxorē & iungamus uicissim connubia. Filias uestras tradite nobis: & filias nostras

k Cap. xxxiij Gressa est aūt dina. hic ꝓsequenter describit qd passus sit iacob a sichimitis. ubi primo describit scelus ꝓ dine uiolatione. secundo dolus ex mutua collocutiōe. ibi: Locutus itaq; est emor. tertio scelus ex circūcisoꝝ interfectiōe. ibi: Et ecce die tertio. q̃rto metus ex uicinoꝝ congregatione. ibi: Quib⁹ ꝓpter ait. Circa primū describitur ipsi⁹ dine uaga curiositas. cum dicitur: Egressa est aūt dina. s. de domo paterna: ubi tanq̃ uerecunda iuuencula debēt stare clausa. l Ut uideret &c. ¶ Dicēnī Joseph⁹ ꝙ i ciuitate erat solēnitas: iō uidē uolebat illa die mulieres ornatas & emē similia ornamenta. m Quā cū uidisset &c. ¶ qui erat ꝓceps ciuitatis & erat ꝓmogenitus: ꝓ ē qd̃ uerbale ei hereditarie ꝓncipatus n Et rapuit eā. ꝓ potētiā suā. o Et dormiuit cū ea. eam carnaliē cognoscēdo. p Ui oppримēs uirginē. ꝓter qd̃ non fuit ibi simplex fornicatio: sed raptus & stupri. q Et cōglutinata &c. ¶ eam nimis ardenter & inordinate diligendo. r Tristēq; delinuit blanditiis. i. uerbis ipsam pacificātibus. Que aūt fuerint illa uerba nō exprimit: sed hebrei dicunt ꝙ referebat ei magnitudinē potentie sue ꝓmittens se eam accipe in uxorē. & ꝙ sic faceret eam maiorē dñam q̃ pater eius & fratres facere potuissent s Quod cū audisset iacob. s. filiā suā raptā & uiolatam. t Siluit. dissimulādo prudenter: qd̃ nō poterat emēdare. Cetera patēt. v Locutus ē itaq;. Hic describit dolus q̃

mutua collocutione: qz ipsis. s. emoz ⁊ sichem ꝓtentib⁹ veraciter vinam ꝓ matrimonio: responderūt filij iacob voluisse qz consentirēt matrimonio si omnes masculi ciuitatis circūcideremt: cogitātes tūc inuadere ciuitatē qñ viri non possent se defendere: ⁊ consenserunt in hoc emoz ⁊ sichem filius eius: cōsidētes de veritate verboz filioz iacob: ⁊ sic induxerūt populū ciuitatis ad circūcisionē. ⁊ ps lrā vsqz ibi: a Et substātia eoz ⁊ pecora ⁊ cūcta q̄ possidēt ⁊c.] ⁊stud nō erat in pacto: ꝙ ꝑ dixerunt ut facilius inclinarēt populū ad circūcisionē. Vel aliē pōt sic intelligi: Nostra erunt. qz sic cōmunicabimus cū eis in mīmonijs cōiungēdis. ita ⁊ i bona. bona enī amicoz̄ nostroz vicinoz̄ nostra ꝑm plm lib⁹. et hicoz. Hebrei aūt aliē exponunt cōmuniē ⁊stā partē dicentes qz filij iacob nullā dolositatē fecerūt: ⁊ qō ꝙ. dictū ē: Respōderūt in dolo. dicunt: caute vel prudenē. qz dictio hebraica q̄ ibi ponit est equoca: ⁊ accipit aliqñ pro dolo ⁊ aliqñ pro cautela bona. volebāt enī populū ciuitatis īducere ad ritum circūcisionis: non cogitantes tunc eos interficere ꝙ societatē cum eis inire: sed emoz ⁊ sichem dolum fecerant: quia prediderunt populo ciuitatis qz oīa bona iacob ⁊ filioz̄ eius essent ipsoz simplicitē: ⁊ sic exponunt: Cūcta q̄ possidēt nra erunt. nō ꝓ amicitie cōmunicationē ꝙ ꝓ eoz̄ subiectionē in seruitutē: ⁊ ꝓ ꝙ volebāt eos facere seruilis cōditionis: qō intelligētes filij iacob moti sūt ad tractandū de infectione eoz: qz non seruanti fidem nō est fides obseruāda. Sed ꝫ hoc videt qz iacob. ꝫ. xlix. ca. increpat symeō ⁊ leui vocās eos vasa iniquitatis bellātia: qō cōmuniē exponit a doctoribꝰ nostris de interfectione sichimoz. ⁊ sic notanē in hoc facto de dolositate ꝓpē quā increpanē a patre. Dicendū qz aliq̄ hebrei contradicētes cōmuniē dicte expositioni ⁊stius passus exponunt illud de dolo eorum cōtra ioseph: ut videbit qñ erim⁹ i illo loco. Alij aūt hebrei exponūt illud parti de ioseph ⁊ partim de sichimitis. ꝙ dicūt qz pac nō increpat eos de dolositate erga sichimitas: ꝙ de nimia crudelitate, vnde dixit. ꝫ. xlix. Maledict⁹ furor eoz ⁊c. ꝙ illa expositio nō videt ꝑsonare fini hui⁹ ca. vbi cū iacob increparet filios de infectiē sichimitaz nō excusauerūt se ꝓ ꝙ emoz ⁊ sichē mutassent pactū ⁊ vellēt eos redigē i suitutē: ꝙ solū ꝓ violētiā factā sue sozori: ⁊ tm nō ē ꝓsimile qz ipsi tacuissent si fuisset ⁊z. b Et ecce. hic cōsequenē describit scelus de infectione circūcisoz: ⁊ eñ receperāt circūcisionē nec fecerāt fraudē. ut ꝙ. dictū est. ꝑm expositionē doctoz catholicoz pessime fecerūt infitiādo illos. ꝑm aūt hebreos nō fecerūt malum: qz excusāt eos mō supradicto. Quantū tm ad factum occisionis lrā vniformiē exponit ꝑm vtrāqz opinionē cū dr Et ecce die tertio. circūcisi eñ grauiꝰ affligunt ex circūcisiē tertia die qz ꝓma die. ⁊ iō vsqz ad illā diē distulerūt eos inuadere. c Arreptꝫ duo ⁊c.] Licz enī ipsa haberet alios frēs non solū ex parte ꝑis ꝙ etiā mris tm ⁊sti vocant ꝫ frēs dine: qz magis oñderunt se dolē de eiꝰ violatiē qz alij. nec ē intelligendū qz fuerūt soli i occisione sichimitaz imo cū eis fuerūt famuli ⁊ alij frēs eoz̄ eis assistētes: sic ps. ꝫ. d Quib⁹ egressis. s. de domo sichem. e Irruerūt sup occisos ⁊c.] ad accipiēdā ꝑdam. ⁊ ps lrā. f Quib⁹ ꝓpetratis. hic describit metꝰ ex congregatiōe vicinoz̄. timebat ei iacob ne populi circūstantes qui erāt amici sichimitaz cōgregarentur ⁊ ipsū cum filijs ⁊ familia ꝓsequerentur ⁊ delerēt ꝙ perterriti a hoc nō fecerunt: ut habetur ca. se. ⁊ patet littera. g Sciendū tm qz hoc. s. Quibus perpetratis audacter. non est in hebreo: sed est additum a translatore: sed incipit versus: Et dixit iacob.

accipite ⁊ habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est: exercete: negociamini ⁊ possidete eā. Sed ⁊ sichem ad patrē ⁊ ad fratres eius ait: Inueniā gratiam coram vobis ⁊ quecūqz statueritis dabo. Augete dotē ⁊ munera postulate: ⁊ libenter tribuā quod petieritis: tm date mihi puellam hanc vxorem. Responderunt filij iacob: sichē ⁊ patri eius in dolo: seuientes ob stuprum sozoris: Non possumus facere quod petitis: nec dare sozorem nostram homini incircūciso: quod illicitū ⁊ nepharium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari: Si volueritis esse similes nostri ⁊ circūcidat in vobis omnis masculini sexus: tunc dabimus ⁊ accipiem⁹ mutuo filias vestras ac nostras ⁊ habitabimus vobiscum: erimusqz vnus populus. Si autem circūcidi nolueritis: tollemus filiam nostrā ⁊ recedemus. Placuit oblatio eorum emoz ⁊ sichem filio eius: nec distulit adolescēs quin statim quod petebatur expleret. Amabat enim puellam valde: ⁊ erat inclytus in omni domo patris sui. Ingressiqz portam vrbis locuti sunt ad populum. Viri isti pacifici sunt: ⁊ volunt habitare nobiscū. Negocientur in terra ⁊ exerceant eam: q̄ spaciosa ⁊ lata cultoribus indiget. Filias eorum accipiemus vxores: ⁊ nostras illis dabim⁹

Vnū est quo differt tantū bonum. Si circūcidamus masculos nostros ritū gentis imitātes. ⁊ substantia eorum ⁊ pecora ⁊ cuncta que possident nostra erunt.] Tm in hoc acquiescamus ⁊ habitantes simul: vnū efficiamus populū. Assensiqz sunt: omnes circūcisi sunt cunctis maribus. Et ecce die tertio quando grauissimus vulnerū dolor est: arreptis duo filij iacob: symeon ⁊ leui fratres dine gladijs ingressi sunt vrbē confidenter: interfectisqz omnibus masculis: emoz ⁊ sichem pariter necauerunt: tollentes dinam de domo sichem sozorē suam. Quibus egressis inruerunt super occisos ceteri filij iacob:] ⁊ depopulati sunt vrbem in vltionem stupri: oues eoz̄ ⁊ armenta ⁊ asinos: cunctaqz vastantes que in domibus ⁊ in agris erant: paruulos quoqz eorum ⁊ vxores duxerunt captiuas. Quibus ꝓpetratis audacter iacob dixit ad symeon ⁊ leui: Turbastis me ⁊ odiosum fecistis me chananeis ⁊ pherezeis habitatoribus terre hui⁹ Nos pauci sumus: illi cōgregati percutient me: ⁊ delebor ego ⁊ domus mea. Responderunt: Numqd ut scorto abuti debuere sozore nostra? xxxv

Interea locut⁹ ē de⁹ ad iacob: Surge⁹ ⁊ ascēde bethel ⁊ habita ibi. Facqz⁹ altare dño qui apparuit tibi qñ

Lap. xxxv.

Interea locut⁹ ē dñs ad iacob. Postqz moyses descripsit statū iacob ut incipientis ⁊ ꝓficientis: hic ꝓñt describit statū ipsi⁹ ut ꝑfecti. ⁊ ꝓmo describit statū ꝑfectionis ei⁹ i terra chanaan remanēdo. 2°. ab esau in egyptū trāseūdo. xxxvij. ca. Adhuc ꝓmo statꝰ ei⁹ ꝑfectionis describit. 2°. ab esau discernit xxxvj. ca. Circa ꝓmū sic ꝓcedit: qz eius ꝑfectio ꝓmo ostēdit ex eminentia cōtēplationis. 2°. ex patiētia in aduersis. ibi: Egressus aūt inde. 3°. ex reuerētia in obsequio patris. ibi: Venit etiā. Primū describit ex trib⁹. ꝓmo ex dīna allocutiōe. cū dr: Interea locut⁹ ē dñs ad iacob. ad cōsolandū eū ꝓ timoze populoz̄ circūstantiū: sicut dictū est in fine ca. precedētis. b Surge ⁊ ascēde bethel. i. ad montē moria q̄ locus vocatus est bethel ab ipso iacob. ut ꝙ. dictū est. xxvij. c. i Facq ibi altare dño. i. reddas sibi gratias

ꝛc hoc q̄ te conseruauit in tua pegrinatione: ⁊ multiplicauit te in bonis spiritualibus ⁊ temporalibus. secundo ostenditur ei⁹ pfectio in sue familie purgatione. cum dicit: a Jacob autē ⁊c. ⌋ Hoc autē dixit: quia rachel uxor sua secum apportauerat idola patris sui: ut supra dictū est ca. xxxj. Alij etiā qui erant in societate sua: q̄ cōuersati fuerāt inē idolatras plura secū habebāt ad idolatriā ptinētia: ⁊ q̄ in preda sibē idola acceperāt: iō iacob ad statū pfectiōis ascēdēs oia talia uoluit abiicē ut ꝛo pur⁹ ⁊ mundus posset gratias agere ꝛc pteritis. ⁊ beneficia impetrare ꝛc futuris. b Ac mutate uestimēta uestra. p mutationem uestis exteriozis intelligit mutatio uite interiozis ad statū uite meliozis. sequit: c Dederunt q̄ ⁊c. ⌋ ut essent mundi ab idolatria. d Et inaures. i. ornamēta idolozum e Ac ille infodit ea. tanq̄ res detestabiles ⁊ iō noluit fundē illa ⁊ aurū ⁊ argentū ꝛc idolis i usus suos cōuertere. Tertio ostendit ei⁹ pfectio ex nouis mutatione. cui tū ꝓponit ei⁹ oro. cum dr. f Venit igit iacob luçā. eadē est ciuitas que ē. uocata est bethel: ut pdictū ē ca. xxviij. g Edificauitq̄ ibi altare. ad īmolādū deo sacrificiū. h Et appellauit ⁊c. ⌋ iā enī appellauerat sic locū istū ca. xxviij. q̄ bethel i hebreo idē ē q̄d dom⁹ dei in latino. sed hic nomē pdictū cōfirmauit. secundo inēponit uelloze sepelitio. cū dicit: i Eodē tpe mortua ē uelloza ⁊c. Sed queritur hic quō ista uelloza erat cū iacob: q̄ remāserat cū matre ipsi⁹ ipso pgēte in mesopotamiā syrie. Ad q̄ dicēdū q̄ mater sua sibi ꝓficiscēti dixerat q̄ mitteret nūcios ad reducendū eū ꝛc mesopotamia: ut ē. habet in fi. xxvij. ca. ⁊ ipsa sic fecit. lz nō sit scriptū: q̄ nō omnia scribunt: ⁊ cū illis nūcijs misit uelloza nutricē suam: q̄ erat de terra syrie oriunda. ⁊ unde cū iacob reuertebat: ⁊ sic in eius societate mortua ē ⁊ sepulta: ut hic describit cū dicit: k Et sepulta ē ad radices bethel. i. ad pdē montis moria. Cōsequenē describit nominis mutatio in diuina apparitione. cū dr: Apparuit autē iterū deus iacob. ⁊ sequit: l Nō uocaberis ultra iacob. q̄d interꝓtat luctator: q̄d cōuenit ꝓficiēti in vita actiua. m Sz israel erit nomē tuū. q̄d interꝓtat ꝓnceps cū deo: uel directus ad deū q̄d cōpetit pfectioni uite cōtemplatiue. Sed pōt q̄ri quō dicit hic: Nō uocaberis ultra iacob. cū postea in eodē ca. uocat⁹ sit pluries iacob. Ad q̄d dicendū q̄ intelligendū ē q̄ non uocabit ultra iacob tāq̄ nomine ꝓncipali. nō tū excludit q̄n sic uocet tāq̄ secūdario. cui⁹ rō est: q̄ sicut dictū ē illa mutatio nominis facta est ad designādū trāsitū ipsius iacob de uita actiua ad cōtemplatiuā: que. s. actiua est imperfectior prout p̄cedit ⁊ disponit ad contemplatiuā ꝛm q̄ dicit Greg⁹ in moral. Qui contemplationis arcem tenere desiderant. necesse est ut prius in campo actionis se probent scilicet pugnando contra passiones rationem perturbantes: ⁊ sic transit domo ad vitā contēplatiuā q̄ perfectior est tali actione: sicut finis respectu eius q̄d ē ad finē. homo autē q̄n ex actiua vita trāsit ꝓdicto mō ad ꝓtēplatiuā. nō debet simplicit ipsā vitā actiuā: ⁊ necessariū est ipsū q̄ actiuā vitā exerceri: ne q̄ cessationes ab actiua iterū insurgāt passiones rōnem pturbātes. ⁊ ad ꝰ designādū postq̄ uocat⁹ est israel: nō ulterius nō⁹ cū ꝰ uocat⁹ ē aliq̄n iacob. n Cresce ⁊ multiplicare. p filios tuos iā natos: ⁊ etiā pro teniami q̄ nōdū erat nat⁹ ⁊ p manassē ⁊ ephraī q̄ sibi nōdū erant nati: lz enī fuerint filij ioseph: iacob tū adoptauit eos in filios ut habet. j. xlviij ca. ⁊ facti sūt capita tribuū: sic ⁊ alij filij iacob. Cetera patēt ex dictis superius usq̄ ibi: o Et recessit ab eo. nō q̄ eū dimiserit: sed q̄ disparuit. p Ille ꝙo erexit titulum lapideū. in memoriā diuine apparitionis ibidem sibi facte. q Libans sup eum libamina. i. oblatiōes de liq̄dis sicut de uino oleo ⁊ ꝓsimilib⁹. r Egressus autem inde. Hic consequenter describitur pfectio ipsi⁹ iacob i tolerātia aduersorum. ⁊ primo de morte rachelis uxoris sue predilecte. cum dicitur: s Venit uero tempore ad terram que ducit ephratā. ipsa est ciuitas bethleem: ut infra dicit t In qua cū parturiret rachel. i. in dolore pariēdi esset posita. parturire enim idē ē q̄d sentire dolorē part⁹. v Periclitari cepit. p nimia anxietate. x Dixitq̄ obstetrix. ad aliquā ei⁹ ꝓsolationē. y Noli timē ⁊c. ⌋ q̄n enī puer uiuus nascit. min⁹ piculū imminet matri: nō tū ꝓpē ꝰ ista euasit. Vocauit nomen filij sui benoni. cui⁹ cā subdit: z Id est fili⁹ doloris mei. tū nō ē de textu in hebreo ꝰ additū est a trāslatore ad exprimēdū cām dicte noiatiōis p interpretationē nominis. Pater uero appellauit eū beniamin. q̄d aūt ꝰ dit a Id est fili⁹ de textu. similit nō ē de textu i hebreo: ꝰ appositū ē ad ostēdēdū ꝓstātiā ipsi⁹ iacob in tanta anxietate positi. p interꝓtationē nois ab eo ipositi. p dexterā enī fortitudo ⁊ pstātia designant. b Mortua ē ⁊c. ⌋ Nō enim adhuc quenerāt i ciuitatē: ⁊ q̄ antiq̄⁹ sepulchra extra ciuitates erāt. c Que ducit ephratam. h ē bethleem. illa enī ciuitas uocata est ephrata ab uxore caleb sic noiata: ut dr. j. Paral. ij. ca. Et ista fuit maria sozor moysi: ut dicunt hebrei. ꝰ ē falsū: ut ondek. j. Paral. dño cōcedēte: ꝰ postea uocata est bethleem. i. domus panis a fertilitate que fuit ibi post famem que ibi acciderat tempore elimelech: ut habetur in libro Ruth d Erexitq̄ iacob titulum. i. me-

fugiebas esau fratrem tuum. Jacob⁸ uero conuocata omni domo sua ait: Abiicite deos alienos ⌋ qui in medio uestri sūt ⁊ mundamini: ac⁹ mutate uestimēta uestra. Surgite ⁊ ascendamus in bethel: ut faciamus ibi altare dño qui exaudiuit me in die tribulationis mee: ⁊ socius fuit itineris mei. Dederūt[e] ergo ei omnes deos alienos q̄s habebāt ⌋ ⁊ inaures[o] que erant in auribus eorum. At ille[e] infodit eas subter terebinthū: que est post urbem sichem. Cumq̄ profecti essent: terror dei inuasit omnes per circuitum ciuitates: ⁊ non sunt ausi persequi recedētes. Venit igitur iacob luçam: que est in terra chanaan cognomento bethel: ipse ⁊ oīs populus cum eo: edificauitq̄[g] ibi altare: ⁊ appellauit[h] nomen loci illius domus dei. ⌋ Ibi enī apparuit ei deus cū fugeret fratrē suū. Eodem[i] tempore mortua ē delbora nutrix rebecce: ⁊ sepulta [k]est ad radices bethel subter quercum: uocatumq̄ ē nomē loci illius quercus fletus Apparuit autem iterum deus iacob postq̄ reuersus ē de mesopotamia syrie: ⁊ uenit in bethel: benedixitq̄ ei dicēs. Nō[l] uocaberis ultra iacob: sz[m] israel erit nomē tuū. Et appellauit eū israel. Dixitq̄ ei: Ego deus omnipotens. Cresce[n] ⁊ multiplicare: gentes ⁊ populi nationum ex te erunt. Reges de lumbis tuis egredientur: terramq̄ quā dedi abraham ⁊ isaac: dabo tibi ⁊ semini tuo post te. Et recessit[o] ab eo. Ille[p] uero erexit titulum lapideum ⌋ in loco quo locutus fuerat ei deus: libans[q] super eum libamina: ⁊ effundens oleum: uocansq̄ nomē loci illi⁹ bethel. Egressus[r] autē inde uenit[s] uerno tempore ad terram q̄ ducit ephratā: ⌋ in qua[t] cū parturiret rachel ob difficultatem part⁹ periclitari[v] cepit. Dixitq̄[x] ei obstetrix: Noli[y] timere: quia ⁊ hunc habebis filiū. ⌋ Egrediente autem anima pre dolore: ⁊ imminente iam morte uocauit nomen filij sui benoni. i. filius[z] doloris mei. Pater uero appellauit eum beniamin. i. filius dextre[a]. Mortua[b] ē ergo rachel ⁊ sepulta est in uia ⌋ que[c] ducit ephratam: hec est bethleem. Erexitq̄[d] iacob titulum super

moziale in futurum. a Super sepulchrum eius. Ex quo patet q ab antiquo fuerūt sancti patres diligentes ꝛe sepultura notabili: ut sic mortui in memoria hominum remanerent ad orandū pro ipsis: ⁊ ad ostendendū q baptizāt fidē resurrectionis. b Egressus inde. Hic secūdo ostendit ei⁹ tolerantia ex casu pmogeniti filij sui. vbi p̄ mittit⁹ locus cū dicitur: Transturrem gregis. Dicunt hebrei q hic est locus vbi postea templum fundatum est: p firmātes h̄ auctoritate Michee .iiij. Et tu turris greg̃ nebulosa filia syon ꝛc. ⁊ vocat⁹ est turris gregis q templū ad modum turris factū est. ⁊ ibi adducebantur greges ad īmolandum. Hieronymus autē dicit q melius dicit⁹ sit locus propt̄ bethleem: vbi angel⁹ nato xp̄o apparuit pastoribus vigilantibus super gregē suū ⁊ modo vocatur angelus ad pastores: vbi fundata est ecclesia: ⁊ dicit q in veteri testamento quodam vaticinio futurorū vocatus sit locus ille turris gregis. secundo subditur ipsius ruben casus cum subditur: c Abijt ruben ⁊ dormiuit cum bala concubina patris sui. quod exponunt doctores catholici de concubitu carnali. d Quod illum minime latuit. ⁊ quia illud factū fuit valde enorme. fuit ipsi iacob materia magne patientie. doctores autem hebrei dicunt q ruben non cognouit balam carnaliter: sed dicunt q mortua rachele iacob transtulit lectum bale de tabernaculo rachelis in quo iacebat: sicut ei⁹ ancilla in tabernaculo lye matris ruben: ⁊ sibi displicuit q iaceret in eadem camera cum matre sua. ⁊ abstulit inde tris: ideo moyses ita scripsit ac si fecisset ei contemptum de concubitu. e Erant autem filij iacob. occasione enim ipsius ruben hic nominantur alij filij iacob: ⁊ patet littera vsq ibi: f Qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. istud videtur falsum: quia ibi nominatur beniamin q̄ non fuerat ibi natus: ut patet ex predictis. Dicendum q licz non fuerit ibi natus: tamen principium natiuitatis sue inde fuit: quia mater eius inde fuit oriunda ⁊ patri eius in matrimonio iuncta. Est etiam predicta littera vera per synecdochen: quia filij iacob ꝯtū ad maiorem partem fuerunt ibi nati: immo omnes vno excepto. g Venit etiam ad isaac. Hic consequenter ostenditur perfectio iacob ex debita reuerentia ad patrem. cum dicitur: Venit ad isaac. ut ei iam seni debitam reuerentiam ⁊ obsequium exhiberet. nō fit aūt hic mētio de rebecca matre sua que eū tenerrime diligebat: ut predictum est. xxvij. ca. Ex quo datur intelligi q ipsa iam erat defūcta. h In mambre. nomen est regionis in qua erat ciuitas arbee: que alio nomine vocata est ebron. ut supra expositum est. xxiij. capitulo. i Consumptusq etate mortuus est. scilicet morte naturali. k Et appositus est populo suo ꝛc. i. ad lymbum sanctor̄ patrum. l Et sepelierunt eum esau ⁊ iacob. licz ibi fuerint alij multi propter honorem sepulture: tamen isti duo exprimuntur tanq̄ principales ꝛc.

sepulchrū⁹ eius. Hic est titulus monumenti rachel vsq in presentem diem. Egressus⁹ inde fixit tabernaculum transturrem gregis. Cumq habitaret in illa regione: abijt ruben[c] ⁊ dormiuit cum bala concubina patris sui. Quod[d] illum minime latuit. Erant[e] autem filij iacob duodecim. Filij lye primogenitus ruben: ⁊ symeon: ⁊ leui: iudas: ⁊ isachar: ⁊ zabulon. Filij rachel: ioseph: ⁊ beniamin. Filij bale ancille rachelis: dan ⁊ neptalim. Filij zelphe ancille lye: gad ⁊ aser. Hi sunt filij iacob: qui[f] nati sūt ei in mesopotamia syrie. Venit[g] etiam ad isaac patrē suū in mambre[h] ciuitatem arbee: hec est ebron: in qua peregrinatus est abraham ⁊ isaac. Et completi sūt dies isaac centū octoginta annorum: cōsumptusq[i] etate mortu⁹ est: ⁊[k] appositus ē populo suo senex ⁊ plenus dierum: ⁊ sepelierunt[l] eum esau ⁊ iacob filij sui.

Cap. xxxvi.

Hec[m] autem sunt generationes esau: ipse est edom. Esau[n] accepit vxores de filiabus chanaan: ada filiam elom ethei: ⁊ oolibama[o] filiam[p] ane filij sebeon euei. Basemath[p] quoq filiam ismael sororem nabaioth. Peperit[r] autem ada eliphaz. Basemath genuit rabuel. Oolibama[s] genuit iebus: ⁊[t] ihelon ⁊ chore. Hi filij esau: qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit[v] autem esau vxores suas ⁊ filios ⁊ filias ⁊ omnem animam domus sue ⁊ substantiam ⁊ pecora ⁊ cuncta que habere poterat in terra chanaan: ⁊ abijt in alterā regionem: recessitq a fratre suo iacob. Diuites enī erant valde ⁊ simul habitare nō poterāt: nec sustinebat eos terra pegrinatiōis eor̄ p̄ multitudine gregū. Habitauitq esau i mōte seyr: ipse est edom.

m Cap. xxxvj. Hec aūt sunt generatiōes esau. postq̄ descripta est perfectio ipsius iacob: hic consequenter describit eius ab esau separatio: vbi generatio esau ꝯtum ad filios preponit. secundo a iacob secernitur. ibi: Tulit autem esau. tertio generatio esau ꝯtū ad nepotes subiungitur. ibi: Hec autem sūt generationes esau. Ad itelligētiam eor̄ que dicenda sūt in hoc ca. ⁊ in alijs similibus considerandū q i veteri testamēto ac nouo frequenter reperit⁹ q eadē psona pluribus nominib⁹ nominat⁹: sicut hic idē bis vocat⁹ esau: edom: ⁊ seyr. ⁊ in nouo testamento idem homo vocatur symon petrus ⁊ cephas. Item sicut in latino idem nomen p̄prium variatur i principio uel i fine uel medio sicut cicolin⁹: cicoletus: nicolaus: que vnum nomen important. ita est in hebreo: ut chonias: iechonias: iechoniam. Contingit autem frequenter q eadem persona numero vno nomine exprimitur in vno loco sacre scripture: ⁊ alio nomine in alio loco: ⁊ similiter eadem p̄sona nominatur in pluribus locis sub vno nomine variato tamen modo predicto hic ⁊ ibi. Et ex his contingit q aliqui suspicantur q sint diuerse persone. cum tamen sit vna predictis modis varie nominata. His dictis applicemus ad textum. n Esau accepit vxores ꝛc. Ada. ista notata est iudith supra. xxvj. ca. o Oolibama. hec nominata est basemath: ut dicitur ibidem. p Filiam ane: filij sebeon. Infra eodem ca. dicitur q ana fuit filius sebeon: quomodo ergo dicit⁹ oolibama filia duorum scilicet patris ⁊ filij. Respondent hebrei q sebeon qui erat paganus parum reputabat legem matrimonij: ⁊ ideo libidine ductus concubuit cum nuru sua scilicet vxore filij sui ana ⁊ inde generata est oolibama: ⁊ sic filia fuit sebeon carnalis: ⁊ filia ane putatiua. sed quia non est verisimile q esau saltem pro reuerentia patris sui isaac qui adhuc viuebat accepisset vxorem ita viliter natam. ideo aliter potest dici q fuit filia ane naturalis: ⁊ filia patris sui sebeon adoptiua: sicut manasses ⁊ ephraim fuerunt filij naturales ioseph ⁊ filij adoptiui iacob patris ioseph: ut habetur infra. xlviij. capitulo. Potest etiā dici q pueri alicuius nominantur etiam aliquando filij aui ipsorum: sicut laban filios filiarum suarum vocauit suos filios: ut habetur supra. xxj. capitulo. q Basemath quoq filiam ismael. ista supra. xxviij. capitulo nominata est melech. r Peperit autē ada eliphaz. Dicit Hieronymus q iste est eliphaz themanites: de quo fit mentio in libro Job. s Oolibama genuit iebus. iste vocatur iaus. j. Paralypomenon. j. ca. t Et ihelon. iste vocatur ialan ibidem. v Tulit autem esau. Hic consequenter describitur separatio predictor̄ a iacob.

Considerandum tamen q̄ ista separatio fuit facta ante mortem ysaac: quia ipso viuente esau cum familia sua mansit in monte seyr: ut supra dictū est. xxxij. ca. sed appropinquante morte ysaac venit ad sepulturam ipsius ⁊ ad tempus mansit ibi: ⁊ postea rediit ad locum predictum separatus totaliter a iacob. ⁊ patet lrā

a He autē sunt. Hic reuertit scriptura ad rescribendum generationem esau q̄tum ad nepotes ⁊ remotos. Ut tamen conuenientius rescribatur repetuntur aliqui de filijs esau: ut ad nepotes p̄cedatur. Primo ergo premittunt simplices psone. secundo in dignitate constitute. ibi: Hi duces. dicit igitur He sunt generationes esau patris edom. Hic accipit edom p̄ nomine regionis idumee q̄ dicta ē edom ab esau: q̄ altero noīe etiā vocat ē edom: ut p̄dictū est. ⁊ ideo dicit pater illius ire: inq̄ tum tale nomen accepit ab eo

b Fueruntq̄ ⁊c.] primogeniti esau.

c Theman. ex cui⁹ nomine pater nominauit terram illam.

d Omar. ille vocatur omath. j. Paral. j. ca.

e Sephua. iste vocatur sephi ibidem.

f Gathan. ⁊ iste getixr

g Erat ⁊c. hic accipit cōcubina pro vxore secūdaria: ⁊ admissa de voluntate vxoris principalis sicut ē. dictū est. xxv. ca. de concubina abrahe q̄ peperit ei amalech: a quo denominati sunt amalechite.

h Hi sūt filij ada. s. p̄dicti. Sz q̄ hoc videt. q̄ inter eos nominat amalech quem peperit thamna. ut dictum est. Dicendū q̄ fuit filius thamna naturalis ⁊ filius ada adoptiuus: quia thāna fuit concubina admissa ad matrimonium ipsius elipbaç. sicut filij bale nominant filij rachelis: supra ca. xxx.

i Hi duces. quia aliqui de prenominatis ascenderūt ad ducatū. Postq̄ nominauit eos ut psonas singulares. hic cōsequenter nominat eos vlterius ut duces. Circa quod notandum q̄ de filijs esau exiuerunt primo duces: postea reges: quia fecerunt sibi regem. Tertio iterum regnum reductum fuit ad ducatum. sicut filij israel primo habuerunt iudices: postea reges a saule vsq̄ ad captiuitatē babylonis. ⁊ tertio duces post captiuitatē babylonis. Primo ergo enumerant duces q̄ precesserūt regnū in filijs esau. secūdo reges. ibi: Reges autē. tertio duces qui fuerunt post regnū. ibi: Necergo nomina ducū Prima adhuc in duas. s. in partē p̄ncipalē ⁊ incidentalē. secūda ibi: Isti sūt filij seyr. ergo primo loquit de ducibus qui descenderunt ab elipbaç p̄mogenito esau. ibi: Dux theman ⁊c. secundo de ducibus qui descenderūt a rabuel secūdo filio esau. d. Hi q̄ filij

Hec autem sunt generationes esau patris edom in mōte seyr ⁊ hec nomina filiorū eius: Elipbaç filij ada vxoris esau: Rabuel quoq̄ filij basemath vxoris eius. Fuerunt q̄ elipbaç filij: theman: omar: sephua: ⁊ gathā: ⁊ ceneç: ⁊ chore. Erat autem thamna concubina elipbaç filij esau: que peperit ei amalech. Hi sunt filij ada vxoris esau. Filij autē rabuel: nahath ⁊ çara: semma ⁊ meça. Hi filij basemath vxoris esau. Isti quoq̄ erāt filij oolibama filie ane filij sebron vxoris esau: q̄s genuit ei: iebus ⁊ ibelon ⁊ chore. Hi duces filiorū esau: filij elipbaç p̄mogeniti esau: dux theman: dux omar: dux sephua: dux ceneç: dux chore: dux gathan: dux amalech. Hi filij elipbaç in terra edom ⁊ hi filij ada. Hi quoq̄ filij rabuel filij esau: dux naath: dux çara: dux semma: dux meça. Hi autē duces rabuel: in terra edom. Isti filij basemath vxoris esau. Hi aūt filij oolibama vxoris esau: dux iebus: dux ibelon: dux chore. Hi duces oolibama filie ana vxoris esau. Isti sunt filij esau ⁊ hi duces eorū: ipse est edom. Isti sunt filij seyr horrei habitatores terre: lothan ⁊ sobal ⁊ sebon ⁊ anan ⁊ dison ⁊ eser ⁊ disan. Hi duces horrei filij seyr in terra edom Facti sūt autem filij lothan: horrei ⁊ eman.] Erat autē soror lothan thamna: Et isti filij sobal: aluban ⁊ maneeth ⁊ ebal sephi ⁊ onan Et hi filij sebrō: achia ⁊ anan. Iste est anan q̄ inuenit aquas calidas in solitudine] cum pasceret asinos sebron patris sui. Habuit q̄ filiū disan: ⁊ filiam oolibama. Et isti filij disan: abdaç ⁊ iesban ⁊ iethrā ⁊ charan Hi quoq̄ filij eser: balaannā ⁊ çeuan ⁊ achan. Habuit aūt filios disan bus ⁊ aran. Hi duces horreorū. Dux lothan: dux sobal: dux sebeon: dux ana: dux dison: dux eser: dux disan. Isti duces horreorum qui imperauerūt in terra seyr. Reges autē qui regnauerūt in terra edom: anteq̄ haberent regem filij israel fuerūt hi: Balach filius beor: nomen q̄ vrbis eius denaba. Mortuus est autem balach: ⁊ regnauit pro eo iobab filius çare de bosra. Cūq̄ mortuus esset iobab: regnauit p eo husan de terra themanorū Hoc quoq̄ mortuo: regnauit pro eo adad filius badadi qui percussit madian in regione moab: ⁊ nomen vrbis eius auith Cūq̄ mortuus esset adad regnauit p eo semla de maserecha Hoc quoq̄ mortuo regnauit pro eo saul de fluuio rooboth. Cumq̄ ⁊ hic obisset: successit in regnū balanan filij achobor. Isto q̄z mortuo regnauit p eo adad: nomeq̄ vrbis ei⁹ phou. Et appellabat vxor ei⁹ meeçabel filia matreth: filie miçaab]

rabuel ⁊c. subdit:

k Isti sūt filij seyr. Hec est pars incidentalis: quia supra dixerat q̄ thamna fuit concubina elipbaç primogeniti esau: que fuit soror cuiusdam ducis illi⁹ terre nomine lotban: ut patet in lrā: ideo occasione huius enumerauit duces illius terre: qui non fuerunt de genere esau. dicens: Isti sūt filij seyr horrei. Iste seyr nō fuit esau ⁊ sed alius q̄ fuit ante eū: qō patet ex b qō addit:

l horrei. illi enim qui habitauerūt illā terram ante esau ⁊ filios ei⁹ vocati sūt horrei ē filij esau expulerūt eos de terra ⁊ dñati sunt ibi: ut habetur Deut⁹. ij. ca. ⁊ patet lrā ex dictis vsq̄ ibi: m Filij lotban ⁊c.]

Iste eman. j. Paral⁹. vocatur alobimā.

n Filij sobal alubā ⁊c. hic. j. Paral⁹. vocatur alian.

o Et hi filij sebron ⁊c.] horrei dicūt. Mulas in solitudine. dictio enim hebraica q̄ ibi ponitur lingua punica: que affinis ē hebree significat calorē aquarū. ⁊ hāc significationē secuta ē trāslatio nra: ⁊ sm hoc exponitur de aq̄s calidis oriētibus p̄ modum fontis ⁊ exeuntib⁹ de terra vbi sūt vene sulphuree ex q̄b⁹ aqua cōtrahit calorē cuiusmōi fōtes in plurib⁹ terris inueniunt. hebrei āt dicūt q̄ fecit ascēdere asinos sup equas. ⁊ sic adinuenit modū gnātiōis mulax: q̄ gnānt ex asino ⁊ equa ⁊ b videt cōcordare lrē sequēti cū dr p Cū pasceret asinos sebron p̄ris sui. Aliq̄ libri hāt asinas. ß falsa ē lrā.

q Aldaç. Iste vocatur hamaran. j. Paral⁹. r Et achan. iste vocat iacā ibidē.

s Reges aūt. hic reuertit scriptura ad enumerandū reges de stirpe esau in terra edom anteq̄ filij israel haberēt regē.

t Balach filius beor. iste nō ē balach q̄ cōduxit balaā ad maledicendū filios israel. ut habet Nume. xxij. qō p̄z ex hoc q̄ iste dicit filius beor: ille aūt filius sephor. Itē q̄ iste dr rex edom: ille aūt fuit rex moab.

v Et regnauit p eo iobab. Aug⁹ sup hūc locū ⁊ Ambro. sup epl̄am ad Ro. dicūt q̄ iste iobab fuit ipse iob; sed hebrei dicunt contrarium dicentes q̄ descendit de nachor fratre abrahe: ut supra dictū est. xxij. ca. lo.

x Filius badadi. primo Paral⁹. vocatur badad: ⁊ nomen vrbis eius phou.

.j. Parał. dicitur ploū: ⁊ appellaꝫ vxor eⁱ⁹ meeçabel filia matreth filie miçaab. Jsta meeçabel dicit hic filia duoꝝ horum. qꝫ fuit filia vnius naturalis: ⁊ filia adoptiua alterius ut ſ. expoſitū ē ꝛc oolibama. a Hec ergo nomina ducū. Dicunt hic aliqui ꝙ reges predicti non numerantur niſi illi ꝙ regnauerunt vſq; ad tempus moyſi. ⁊ tacētur illi qui regnauerūt vltra ꝛc ſhirpe eſau. Item dicunt ꝙ duces qui numerantur poſt illos reges ſm veritatē biſtorie p̄ceſſerūt: ⁊ poſt reges enumerantur ꝓpter regiā dignitatē. Sz falſitas vtriuſq; dicti apparet p̄r illud qō habetur .j. Parał. j. ca. vbi ſic dicit: Adad aūt mortuo duces. p regibus in edom eſſe ceperūt. b Dux thamna ꝛc Ex quo patet ꝙ iſte adad qui vltimo nominaꝫ i regibus fuit vltimus rex: quia ei ſucceſſerūt duces qui poſt eum enumerantur. Ex quo patet ꝙ iſti duces non p̄ceſſerūt reges. Dux thamna, dicunt aliqui ꝙ iſta fuit concubina eliphaz. Et oolibama que poſt nominatur fuit vxor eſau: ſed nominant inter duces ꝓpter animoſitatem ipſarum; ſicut vel vxor nominatur inter iudices iſrael: ut habetur libro Judicū. Sed iſtud p̄cedit ex ſuppoſitione falſitatis predicte; ſcilicet ꝙ duces hic numerati p̄ceſſerunt reges p̄enominatos: qz certum eſt ꝙ thamna ⁊ oolibama mulieres p̄ceſſerunt predictos reges. ⁊ ideo dicendum ꝙ thamna ⁊ oolibama nō ſunt hic nomina mulierum ſed virorum: quia in hebreo bene inueniunt aliqua nomina propria que ſunt equiuoca ad virum ⁊ mulierem: tamen ſm veritatem hebraicam thamna prout hic deſcribit pro viro aliter punctaꝫ in hebreo q̄ vbi ſupra ponit pro muliere: ſed iſta differentia non eſt bene p̄ceptibilis in latino c Dux aluba. primo Parał. nominatur alya. d Dux mabdilel. hebrei dicunt ꝙ ab iſto deſcendit regnū romanorum. e Habitauit autē iacob. illud ſubdit ad oſtendendum ſeparationem ipſius iacob ab eſau. propter quod introductū eſt iſtud capitulum. f Cap. xxxvij.

Hec ergo nomina ducum eſau in cognationibus ⁊ locis ⁊ vocabulis ſuis: dux thamna: dux aluba: dux iethbeth: dux oolibama: dux ela: dux phinon: dux cenez: dux theman: dux mabſar: dux mabdibel: dux hirā: Hi duces edom habitantes in terra imperij ſui: ipſe ē eſau pater idumeoꝝ. Habitauit autē iacob in terra chanaan in qua pater ſuus peregrinatus eſt: ⁊ he ſunt generationes eius.

Oſeph cū xxxvii. ſedecim eſſet annorū] paſcebat gregem cum fratribus ſuis adhuc puer. Et erat cum filijs bale ⁊ çelphe] vxorū patris ſui: accuſauitq; fratres ſuos apud patrē crimine peſſimo. Jſrael autem diligebat ioſeph ſuper omnes filios: eo ꝙ in ſenectute genuiſſet eum.] Fecitq; ei tunicā polymitā. Videntes autē fratres eius ꝙ a patre plus cunctis filijs amaretur oderant eum: nec poterant ei quicq; pacifice loq̄. Accidit quoq; ut viſū ſomniū referret fratribus ſuis: que cauſa maioris odij ſeminariū fuit. Dixitq; ioſeph fratribus ſuis: Audite ſomniū meū quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro: ⁊ quaſi conſurgere manipulum meū ⁊ ſtare: verſtroſq; manipulos circūſtātes adorare manipulum meū. Reſponderūt fratres eius: Numquid rex noſter eris: aut ſubiciemur ditioni tue? Hec ꝙ cū ſomnioꝝ atq; ſermonū inuidie ⁊ odij fomite miniſtrauit. Aliud quoq; vidit ſomniū: quod narrans fratribus ait: Vidi p ſomnium: quaſi ſolem ⁊ lunam ⁊ ſtellas vndecim adorare me. Quod cum patri ſuo ⁊ fratribus retuliſſet: increpauit eum pater ſuus: ⁊ dixit. Quid ſibi vult hoc ſomniū quod vidiſti? Num ego ⁊ mater tua ⁊ frēs tui quendi quo factū vnius de cōmunitate aliqua imponit alijs de eadē cōmunitate. ⁊ tali modo loquendi vtit ſcriptura Matth. xxvj. vbi de vnguento effuſo ſuper caput xpi dicitur: Indignati ſunt diſcipuli dicentes: ut quid perditio hec? ⁊ tamen vnus ſolus de hoc murmurauit ſcilz iudas ſcariothis: ut habetur Joh. xij. ſed iſtud non eſt veriſimile: quia .j. eo. ca. dicitur: ꝙ cum alij fratres vellent ioſeph occidere ſolus ruben intendebat eum liberare de manibus eorum; ⁊ reddere patri ſuo. Alij dicunt ꝙ accuſauit eos de coitu cum filijs: ſed hoc eſt turpe dicere de patriarchis: maxime cum hebraica littera non habeat: Crimine peſſimo. ſed ſic habet: Et retulit patri rixam eorū peſſimam. ⁊ iſtud concordat cum eo quod dictum eſt ſupra: ꝙ filij lye deſpiciebāt ancillarum filios: ⁊ ex hoc erat odium ⁊ contentio inter eos. ⁊ iſtud in tranſlatione noſtra vocatur crimen peſſimum: quia ſicut fraterna caritas quid optimum dicitur: ita econtrario odium fraternum crimen peſſimum nominatur. k Jſrael autem. Hic ponitur ſecūda occaſio venditionis ioſeph ſcilicet quia plus cereris fratribus a patre amabatur: cuius cauſa ſubditur cum dicitur: l Eo ꝙ in ſenectute ꝛc.] Virtus enim generatiua in ſenectute debilior eſt: ⁊ ideo tunc ſolent generari pueri magis defectuoſi ⁊ imperfecti: ⁊ ioſeph econtrario erat fratribus ſuis gratioſior moribus ⁊ corpore. ⁊ ideo hoc videbatur ex ſpeciali dono dei procedere: propter quod erat patri magis amabilis. m Fecitq; ei tunicam polymitam. In hebreo habetur tunicā ſericam. ille enim pannus ſericus de quo erat tunica erat pluribus coloribus decoratus. ⁊ ideo dicitur illa tunica polymita a polys quod eſt pluralitas: ⁊ mitos quod eſt gutta. n Accidit quoq;. Hic ponitur tertia occaſio venditionis ioſeph ſcilicet viſio oſtenſa in ſomnis per quam prefigurabatur ꝙ ioſeph deberet in poſterum dominari fratribus ſuis. ⁊ ſecundam viſionem vidit ad hoc pertinentem ut eſſet certum indiciū future veritatis. ⁊ patet littera vſq; ibi: o Num ego ⁊ mater tua ⁊ē.

Ex hoc autem dicunt aliqui q̄ venditio ioseph fuit facta matre sua adhuc viuēte: cui⁹ mos descripta est ō. xxxv. ca. quia sicut frequenter dictum est: prius facta aliquando posterius scribunt & econuerso. Ad probationem autem dicti sui dicūt & verum est q̄ ioseph venditus fuit. xiij. annis ante mortē isaac: quia isaac i vniuerso vixit. clxxx. annis vt supra dictū est. xxxv. ca. Jtē isaac lx. erat annorū quando natus fuit iacob: ut supra dictū ē. xxv. ca. quibus subtractis de annis isaac remanent. cxx. anni de vita isaac post natiuitatem iacob. Jtē iacob erat cxxx. annor⁹ quādo descendit in egyptū: ut habetur. j. xlvij. ca. Ex quo patet q̄ iacob descendit in egyptū post mortē isaac. x. annis tm̄: sed venditio ioseph precessit descensum iacob in egyptum. xxiij. annis. quod patet sic: quia ioseph. xvj. erat annorum quādo fuit venditus: ut habetur in principio huius ca. & .xxx. erat annor⁹ q̄n fuit factus prepositus terre egypti: ut habet j. xlj. ca. a quib⁹ si subtrahantur anni. xvj. qui precesserunt eius venditionem remanēt xiij: vsq̄ ad tempus quo factus est p̄positus & inde vsq̄ ad descensum iacob in egyptum fuerunt. ix. anni: septē fertilitatis: & duo famis: ut habet. j. xlv. ca. & sic patet q̄ venditio ioseph precessit descensum iacob in egyptum. xxiij. annis; ℟ mors isaac precessit dictum descensum decem annis tm̄. Ex quo concluditur q̄ ioseph fuit venditus ante mortē isaac. xiij. annis. & ex hoc volunt isti concludere q̄ venditus sit viuente adhuc matre sua quando iacob veniebat de mesopotamia: & anteq̄ venisset ad patrem suum isaac. sed istud videtur contradicere textui. q². j. ca. isto dicit q̄ ioseph missus fuit de hebron a patre ad visitandū fratres suos. Ex quo patet q̄ ibidem manebat iacob quando ioseph fuit venditus: & certū est q̄ ibidem manebat isaac q̄n iacob venit ad eum rediens de mesopotamia: ut habetur supra xxxv. ca. Ex quo patet q̄ ioseph fuit venditus post⁹q̄ iacob venerat ad isaac patrem suum: & aliquo tempore manserat iuxta eū sed mater ioseph mortua fuit anteq̄ iacob veniret ad patrem: ut habet supra. xxxv. ca. Ex quo patz q̄ ioseph venditus ē post mortem matris sue. Jtem hic dicitur q̄ ioseph vidit i somnis solem & lunā & stellas vndecim adorantes eum: & per vndecim stellas intelligebant vndecim fratres eius. Ex quo patet q̄ beniamin q̄ erat vndecimus frater suus iam erat natus: & certū est q̄ mater ioseph mortua erat in partu beniamin: ut habet supra. xxxv. ca. & sic patet q̄ venditio ioseph fuit post mortē matris sue. Nec valet pro dicto contrario q̄ venditus sit ante mortem isaac. xiij. annis: quia per hoc non concludit q̄ dictus adhuc viueret: quia ex scriptura nō habetur quot annis iacob steterit cū patre post⁹q̄ venit ad eum: nec ex alio loco scripture potest concludi dictum eorum. Aliter exponitur quod predictū ē: Nunquid ego & mater tua &c. Jacob enim videns invidiam & odium filiorum suor⁹ contra ioseph propter somnia predicta volēs eos pacificare dixit Nūquid ego & mater tua &c. ac si diceret, mater tua iam mortua est, & per consequens non posset te adorare. & ideo videt somnium friuolum quantū ad istā partem: & eadem rōne de adoratione fratrū tuor⁹. a Pater vero rem tacitus considerabat. Licet enim loquendo coram filijs videret annihilare somniū: tamen intra se cogitabat q̄ vere esset presagium dñationis ipsius ioseph future: quia per solem & lunā pater figurat⁹ cum sit principium caloris & vite, ꝓpter quod secundo de anima sol dicit pater virorū eorumq̄. & per lunā que habet dominium sup humida intelligitur mater que ē p̄ncipium passiuū i generatione: & eadem ratione p stellas intelligūtur filij: quia recipiunt lumen a sole. Sed queritur quomodo verū sit q̄ mater eum adorauerit. cum fm expositionem istā iam mortua esset. Ad quod dicendū q̄ ipsa i se nō adorauit sed in prole sua scilz i ipso beniamin: nec fm aliā expositionē quā iprobauī potest dici q̄ ipsa adorauerit in persona propria: quia certū est q̄ non descendit in egyptū cū iacob: sed mortua fuit diu ante. Hebrei aūt dicunt q̄ mater ioseph vocat⁹ hic ipsa bala: q̄ nutriuit eū i sinu suo q̄etiā mortua racxle vocata ē mater ipsi⁹ ioseph. b Lūq̄ fratres illi⁹. hic cōsequenē describit venditi cōditio. & primo q̄tū ad eius promptā obediētiā ad obsequēdū patri cū dr̄: Presto sum. secūdo q̄tū ad magnā diligentiā fratres suos querēdo cū dicit: Fratres meos quero: indica mihi vbi pascāt greges. Cetera patent. c Qui cū vidissent eū ꝓcul anteq̄ accederet ad. hic cōsequenē describit venditionis ordo: vbi p̄mittit tractatus de ipsius morte. secūdo de venditione ibi: Et sedentes. Circa primū sciendū q̄ ex odio q̄ fratres ioseph contra eum conceperāt: statim cū viderūt eū a longe venientē deliberauerūt eū interficere. ne de cetero posset habere dñiū sup eos. d Ruben nitebat &c. Jnferēdo fratrib⁹ horrorē fratricidij & offensam dei: & anxietatē patris sui: ut dicit Joseph⁹. ℟ cū videret q̄ eos flectē nō posset cepit eos inducē ut in foueā deponeret ibidē fame moriturⁿ: dicēs ℟ ē min⁹ horrendū q̄s si ꝓpr⁹ manib⁹ interficeret ipsū: ℟ tm̄ dicebat cogitans ut postea occulte eū de fouea extraheret: cui⁹ dicto ꝓsenserūt. & p̄z hrā vsq̄ ibi: e Mudauerūt eū tunica talari. q². ptingebat vsq̄ ad talos fm q̄ dicit hiero⁹. In hebreo tm̄ nō hr̄ talari. ℟ sic hr̄: Et expoliauerūt eū tunica sua: & tunica serica. Ex q̄ videt q̄ hēbat tunicā duplicē: vnā simplicē: & aliā sericā. & vtrāq̄ sibi abstulerūt. hebrei āt p simplicē tunicā intelligūt camisiā. f Et sedētes. hic describit tractat⁹ vēditiōis. cū enī ꝓpe eos trāsierat societas mercator⁹ pgētiū i egyptū. iudas q̄ erat p̄ncipalior fr̄: assit frib⁹ ut ioseph mercatorib⁹ vēderet

adorabimus te super terram? Jnuidebant ei igit fratres suis: pater⁹ vero rem tacitus cōsiderabat. Cumq̄ fratres illius in pascendis gregib⁹ patris morarent⁹ in sichē dixit ad eū israel Fratres tui pascūt oues i sichimis: veni mittā te ad eos. Quo respondēte: presto sum ait: Vade & vide si cūcta ꝓspera sint erga fratres tuos & pecora: & renuncia mihi q̄d agat. Missus de valle ebron venit in sichem inuenitq̄ eum virū errantem in agro: & interrogauit q̄d quereret. At ille rndit Fratres meos quero. Jndica mihi vbi pascāt greges. Dixitq̄ ei vir: Recesserunt de loco isto. Audiui autē eos dicētes: Eam⁹ in dothaim. Perrexit itaq̄ ioseph post fratres suos & inuenit eos in dothaim. Qui cū vidissent eū ꝓcul: anteq̄ accederet ad eos cogitauerūt illum occidere: & mutuo loquebant⁹: Ecce somniator: venit: Venite occidam⁹ eū & mittamus in cisternā veterē: dicemusq̄: fera pessima devorauit eū: & tūc apparebit q̄d illi ꝓsint somnia sua. Audiēs autē hec ruben⁹ nitebat liberare eū de manib⁹ eor⁹: & dicebat: Nō interficiamus aīam ei⁹: nec effundam⁹ sanguinē: sed proiicite eum in cisternā hanc veterē q̄ est i solitudine: manusq̄ vr̄as seruate innoxias. Hoc autem dicebat volēs eripere eū de manibus eor⁹ & reddere patri suo. Cōfestim igit ut venit ad fratres suos: nudauerūt⁹ eū tunica talari & polymita: miserūtq̄ eum in cisternā veterē que non habebat aquā. Et sedentes⁹ ut comederēt panē viderūt ismahelitas viatores venire de galaad: & camelos eor⁹ portantes aromata & resinam & stacten i egyptum. Dixit ergo iudas fratribus suis: Quid nobis ꝓdest si occiderimus fratrē nostrum & celauerim⁹ sanguinē ipsius? Melius est ut venundet⁹ ismahelitis: & man⁹ nostre nō polluantur. Frater enim & caro nostra est. Acquieuerunt fratres sermonib⁹ illius: & ꝓtereuntib⁹

ꝙ fuit mater mādian a ꝙ dicti ſūt madianite . ⁊ agar mat̄ iſmahel a ꝙ dicti ſūt iſmahelite : fuit eadē mulier numero . b Eunucho pharaonis. Eunuch⁹ aliqñ accipit ꝑ caſtrato : aliqñ vero ꝑ miniſtro uel ſeruo alicui⁹ principis : ⁊ vocat talis eunuchus : eo ꝙ debet eē caſtus ⁊ honeſtus : ⁊ ꝺ mō accipit hic. vnde .j. xl. ca.

madianitis negociatorib⁹ : extrahētes⁽ᵃ⁾ eum ꝛe ciſterna vendiderunt eū iſmahelitis .xx. argenteis: ¶ qui duxerunt eum in egyptū . Reuerſuſq; ruben ad ciſternam nō inuenit puerum: ⁊ ſciſſis veſtibus pergēs ad fratres ſuos ait: Puer non cōparet: ⁊ ego quo ibo: Tulerunt⁽ᵇ⁾ aūt tunicam eius : ⁊ in ſanguinem hedi quē occiderant tinxerunt : mittentes ꝙ ferrēt ad patrē ⁊ dicerēt: ¶ Hanc inuenim⁹: vide vtrū tunica filij tui ſit : an non . Quā cū cognouiſſet pat̄ ait : Tunica filij mei eſt . Fera peſſima comedit eum: beſtia deuorauit ioſeph. Sciſſiſq; veſtibus indutus ē cilitio : luges⁽ᶜ⁾ filium ſuum multo tpe. Congregatis autem cunctis liberis ei⁹ ut lenirent dolorem patris: noluit cōſolationē accipe : ſed ait: Deſcendam⁽ᵈ⁾ ad filium meū lugens ī infernū ¶ Et⁽ᵉ⁾ illo pſeuerante in fletu : madianite⁽ᶠ⁾ vendiderūt ioſeph in egypto: phutifari eunucho⁽ᵍ⁾ pharaonis magiſtro⁽ʰ⁾ militū. Cap. XXXVIII.

EOdem⁽ⁱ⁾ tpe deſcendēs iudas a fratribus ſuis diuertit ad virum odollamiten nomine hiram : vidit ꝙ ibi filiam hominis chananei vocabulo⁽ᵏ⁾ Sue. Et accepta vxore ingreſſus eſt ad eā . Que cōcepit ⁊ pepit filium : ⁊ vocauit nomen eius her. Rurſū ꝙ concepto fetu natū filium vocauit onan . Tertium quoq; peperit quem appellauit ſela. Quo nato: parere vltra ceſſauit. Dedit autem iudas vxorem primogenito ſuo her: nomine thamar. Fuit⁽ˡ⁾ quoq; her primogenitus iude : nequā in conſpectu dñi ¶ ideo ab eo occiſus ē . Dixit ergo iudas ad onan filium ſuum Ingredere ad vxorem fratris tui ⁊ ſociare illi ut ſuſcites ſemē fratri tuo . Ille ſciens nō naſci ſibi filios : introiens ad vxorē fratris ſui ſemen fundebat in terrā : ne liberi fratris nomine naſcerentur . Et idcirco pcuſſit eū dñs eo ꝙ rē deteſtabilē faceret. Quāobrē dixit iudas thamar nurui ſue : Eſto vidua in domo patris tui : donec creſcat ſela filius⁹ me⁹ . Timebat enim ne ⁊ ipſe moreret ſicut frēs ei⁹. Que abīt ⁊ habitauit i domo p̄ris ſui.

a Extrahentes eū tē. ¶ Aliq̄ autē libri habēt .xxx. ſed falſa eſt hrā. Scribit puer .xxj. Non ē ſapiētia: nō ē conſiliū cōtra dñm qō exponēs beatus Gregorius ī mozal. dic ꝙ homines per aſtutias ſuas volētes impedire effectū ordinationis diuine: preter intentionē ſuā pmouent eū : ⁊ ponit exemplum de ioſeph de quo deus pordinauerat ꝙ a fratrib⁹ adoraret: volentes hoc impedire fratres ei⁹ vēdiderūt eū ut dictū ē: ⁊ per hoc factū eſt ut cogerent⁹ famis tpe venire ad ioſeph ⁊ ipſū adorare. b Reuerſuſq; rubē ad puteū . alias ciſternā. neſciebat eni ꝙ ioſeph fuiſſet venditus: ⁊ iō cū eum nō inuenit credidit ꝙ ipſo abſente fratres ex malicia extraxiſſent eum de fouea ⁊ interfeciſſent. Sed q̄rit hic q̄ abierat ruben qñ vēdit⁹ ē ioſeph: Dicēdū ꝙ abierat ad q̄rendum meliora paſcua : ut frēs ſuos faceret eō gare a fouea in qua erat ioſeph: ut ſic eis abſentibus melius poſſet extrahere ioſeph ⁊ reddere patri ſuo. c Tulerunt aūt. hic deſcribit facti celatio p fictionē mendacē ꝙ eſſet a beſtia deuoratus. ⁊ pz hrā vſq; ibi : d Lugens filium multo tpe. ſ. xxij. annis : q̄ ut dictū eſt fluxerunt a tpe venditionis ioſeph vſq; ad deſcenſū iacob in egyptū: qz cū audiuit ꝙ ioſeph adhuc viueret ſtatim illuc deſcendit . ut habet̄ .j. xlv. ca. e Deſcendā ad filiū tē. ¶ Hebrei exponunt in foueā uel ſepulchrū. Catholici aūt melius exponūt dicētes in infernū. i. ad lymbū ſcōz patrū : q̄ ē ſuperior⁹ pars inferni. f Et illo pſeuerante in fletu. ⁊ ſic iſte fletus refert⁹ ad iacob. In hebreo br̄ ſic: Et fleuit eū pater ſuus. Et ſm hebreos refert⁹ ad iſaac q̄ adhuc viuebat ut p̄dictū eſt: ⁊ iō qñ vidit filiū ſuū iacob in tanta anxietate fleuit cum eo. g Madianite vendiderunt ioſeph. Ex hoc dicunt iudei ꝙ ioſeph ter fuit vēditus. qz p̄mo fratres ſui vendiderunt eū iſmahelitis .xx. argenteis ut p̄dictū ē. ſecundo iſmahelite vendiderunt eum madianitis qui erant in eadē ſocietate cum eis. ⁊ tertio vendiderūt madianite phutifari in egypto : p̄ciū tñ ſecūde venditionis ⁊ tertie nō exp̄mit: tñ credēdū ē ꝙ fuit maius q̄ p̄me : qz huiuſmodi venditiones facte ſūt ꝑ lucro. Sed verū videt⁹ ꝙ nō fuit venditus niſi bis. ſemel a fratrib⁹ iſmahelitis : ut dictū ē. ⁊ ſecundo ab iſmahelitis phutifari egyptio. vnde .j. xxxix. ca. dicit⁹ ꝙ phutifar emit eū de manu iſmahelitarū. Ex quo pz ꝙ idē homines iſmahelite ⁊ madianite vocant⁹. ⁊ ꝺ cōcordat ei qō ſ. dictū ē ca. xxv. ꝙ cetbura

h Magiſtro militū. Hebrei dicunt : magīro carnificum. In hebreo enī ſcribit⁹ batbaabim ⁊ ſignificat ꝓpie mactantiū uel laniantiū ⁊ hoc pōt cōpetere militib⁹ q̄ homines interficiunt in bello . ⁊ hunc ſenſum ſequit⁹ noſtra trāſlatio. Cōpetit etiā carnificib⁹ q̄ mactant aīalia : ⁊ hunc ſenſum ſequūt hebrei : ⁊ q̄ſi in idē redit dictū Joſephi q̄ i hoc loco dicit : p̄ncipi cocorū. k Cap. xxxviij. Odē tēpore . Iſtud ca. ponit incidenter iuxt̄ vēditionē ioſeph : qz ut dicūt hebrei filij iacob videtes patrem incōſolabiliter afflictū: eo ꝙ credebat ioſeph eē mortuū : ceperūt eē moleſti iude : eo ꝙ vidiſſet cōſiliū de ei⁹ vēditiōe: dicētes ei: Si cōſuluiſſes eū totaliter dimittēdū: acceſſiſſemus tibi tāq; p̄cipaliori : maxime qz ſedata paſſione ire ī nobis fuiſſem⁹ ei cōpaſſi ⁊ ſic reddit⁹ fuiſſet p̄ri. ꝙd qō iudas declinans a fratrib⁹ ſuis cōtraxit cū aliqs amicitiā: ⁊ in de accepit vxorem : ⁊ iō primo deſcribit⁹ ſue vxoris acceptio : ⁊ ſecundo ſue nurus impregnatio. ibi : Euolutis aūt multis dieb⁹ Circa primū dicit⁹ ſic : l Vidit ꝙ ibi filiā hominis chananei. Hebrei dicunt : hominis mercatoris. Dictio enim hebraica q̄ hic ponit⁹ equiuoca eſt ad ſignificandū aliquē deſcendentē de ſtirpe cham : ⁊ hunc ſenſum ſequit⁹ trāſlatio noſtra. ⁊ ad ſignificandū mercatorem: ⁊ hunc ſenſum ſequūt hebrei. vnde ⁊ .puer. xxxj. ca. vbi trāſlatio noſtra habet : Cingulū tradidit chananeo. Hebrei dicunt : mercatori. m Vocabulo ſue. Nō eſt nomen vxoris iude. ut aliqui credūt ⁊ male : ſicut melius pater in hebreo : ſed ē nomē patris illius vxoris : ut magis .j. patebit . ⁊ patet hrā vſq; ibi: n Fuit quoq; her tē. ¶ Que autē fuerit eius nequitia. in textu nō exprimit. ſ dicūt hebrei ꝙ fuit ſimilis cū nequitia fratris ſui onan : qui in coitu cum ſua vxore ſtudebat fundere ſemē in terram. i. extra vas muliebre : ſed hoc faciebat alio motiuo: qz iſte her libidinoſe afficiebat ad ſuam vxorem thamar: ⁊ iō cauebat ne impregnaretur : ne ex eius impregnatione eius pulchritudo minueretur : ⁊ ne eius concubitu ad tempus priuaretur ſcilicet cum eſſet propinqua partui ⁊ in partu iacens vſq; ad purificationem . Onan enim frater eius ſimiliter faciebat propter hoc ꝙ ſciebat ꝙ primogenitus filius aſcriberetur fratri defuncto : ut in littera dicitur. ⁊ ideo vterq; interfectus eſt a domino ⁊ idētitas pene atteſtatur ſimilitudini culpe. Ex iſto etiam loco pater verū quod ſupra dictū eſt: ſcilicet plura legalia eſſe obſeruata anteq̄ lex daretur moyſi : quia inter illa vnum eſt de ſuſcitatione ſeminis fratris defuncti. ut habetur Deut⁹. xxv. ca.

a Evolutis autem. Hic consequēter describitur sue nurus impregnatio .7 secundo eiusdem condemnatio. ibi: Ecce aūt post menses tres. Circa primum patet sententia exceptis aliquibus verbis exponendis. b Mortua ē sue vxor iude. In hebreo habetur: Mortua est filia sue, ex quo patet quod supra dictum est scilicet q sue ē nomen patris vxoris iude.

c Ascēderet in thānas. Judic. xiij. ca. dicit de samsone. Descendit in thamnata. non est contradictio: quia illa villa sita est i pendulo montis: 7 iō ex vna parte accedit ad eam descendendo sicut fuit de samsone: ex altera ascendendo: 7 sic fuit de iuda. d Ad tondendas oues. non manu propria sed ut preesset tonsoribus quia tunc dñi ouium faciebant magnū conuiuiū suis pastoribus ut habet. j. Reg. xxv. ca. de nabal. e Assumpsit teristrū. Vestis est linea qua mulieres vtebant in estate: 7 dicit a tero.ris: quia per attritionem fiunt ibi ruge multe. f Eo q creuisset sela. Ex quo p3 q mouebatur amore prolis habende. g Si deseris mihi arrabonē. id est vadiū. h Annulum tuum. In hebreo habetur sigillum tuum. 7 in idem redit quia antiquitus annulo īrās signabant: ut habet Hester. viij. ca. i Habeat sibi. certe mendacij arguere nos non poterit. In hebreo habet: Habeat sibi ut non simus despectui. quod exponūt hebrei sic: Sit suū q̄ habet de meo: 7 nō requiras amplius eam ne factū istud diuulgetur ad cōfusionem meam. k Ecce aūt Hic describitur ipsius thamar condemnatio cum dicit: l Dixitq; iudas producite eam ut comburatur. Ex hoc dicūt hebrei q fuit filia melchisedech sacerdotis: quia filia sacerdotis fornicans debebat comburi: ut habet Leuit. xxj. Sed istud videtur falsum: q3 supra dixit ei iudas: Esto vidua in domo patris tui. Melchisedech aūt iam diu ante erat defunct[a]: quia post natiuitatē iacob nō vixit ad plus nisi. l. annis: ut ō. dictū est. xxv. ca. Jacob aūt tpe reditionis ioseph erat. c. vij. annor[um]: ut p3 ex p̄dictis ca. xxxvij. q3 iacob q̄n descendit in egyptum erat. c. xxx. annor[um]: 7 tenditio ioseph p̄cessit illū descensum. xxiij. annis. 7 ideo dicendū q thamar non cōmisit fornicationē simplicē: sed adulteriū: q3 erat ligata ipsi sele: nec poterat alteri copulari: ut patet Deut. xxv. ca. Adulterium autem morte puniebat: 7 sic fuisset thamar punita nisi p̄ter iniusticiā sibi factā excusata fuisset a tanto 7 si non a toto. vnde subdit: m Justior me ē. i. minus punienda q̄s ego q̄ sibi iniusticiam feci subtrahendo sibi copulam filij mei tpe debito completo Judas aūt cū thamar simplicē fornicationē cōmisit: eo q meretricem eā credidit nulli alligatā: quod peccatum non erat morte puniendū nec per p3sequēs factum thamar, sequit: n In qua obstetrix ligauit coccinum i. filum rubeum: ut per hoc distingueret p̄mogenitum ab alio. o Quare diuisa est p̄ter te maceria. i. pellicula in qua inuolui puer in vtero matris: quā ruperat ali[us] manū protendendo p Et ob hanc cām vocauit nomē ei[us] phares q̄ sonat diuisionē. q Quē appellauit çarā. quod resonat refulgētiā. ex refulgentia coccini i manu eius ligati.

Cap. xxxix. r Situr ioseph. Posito inciden reūtif scriptura ad historiam ioseph describendo ei[us] p̄motionē: 7 p̄mo in domo phutifar[is]. secūdo i domo regis xij. ca. Adhuc p̄mo describitur ioseph p̄motio digna. secundo ei[us] incarceratio iniusta. ibi: Cūq; vidisset mulier. Circa p̄mū ostenditur ipsi[us] ioseph fidelitas: 7 secūdo castitas. ibi: Erat aūt ioseph. 7 b Quo facientē eū dignū. Circa p̄mū dicit: s Fuitq; dñs cū eo. largiendo sibi grām suā. 7 erat accept[us] deo 7 hominib[us]: q̄ p effectū 7 exteriora signa cognouit dñs suus: p̄cē q̄ oia q̄ erāt i domo sua dispēsanda simpliciter cōmisit gubernationi ipsius. t Benedixitq; dñs 7c. in bonis temporalib[us] notabiliter multiplicādo.

Evolutis[a] autem multis annis mortua[b] est sue vxor iude: Qui post luctū cōsolatione suscepta ascendebat ad tonsores ouium suas ipse 7 hiras opilio gregis odollamita in thānas. Nunciatūq; ē thamar q socer illius ascenderet[c] in thānas: ad[d] tondēdas oues: Que depositis viduitatis vestib[us]: assumpsit[e] teristrum: 7 mutato habitu sedit i biuio itineris q̄ ducit thānam eo[f] q creuisset sela 7 nō eum accepisset maritū. Quā cū vidisset iudas suspicatus est esse meretricē. Operuerat enī vultum suū ne agnosceret. Ingredies q̄ ad eā ait: Dimitte me ut coeam tecū. Nesciebat enī q nur[us] sua esset. Qua respōdente quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo: dixit: Mittā tibi hedum de gregibus. Rursumq; illa dicēte: patiar q̄ vis si[g] dederis mihi arrabonē donec mittas q̄ polliceris: ait iudas. Quid tibi vis p3o arrabone dari: Respondit: Annulū[h] tuū 7 armillā 7 baculum quem manu tenes. Ad vnum igit[ur] coitū mulier cōcepit 7 surgēs abijt: deposito q̄ habitu quē sumpserat: induta est viduitatis vestibus. Misit aūt iudas hedū per pastorē suū odollamitē: ut reciperet pign[us] quod dederat mulieri. Qui cū non inuenisset eam: interrogauit homines loci illius: Ubi ē mulier que sedebat i biuio: Respōdentib[us] cūctis nō fuit in loco isto meretrix: reuersus ē ad iudam: 7 dixit ei: Non inueni eam: Quin 7 homines loci illius dixerunt mihi: nunq̄s sedisse ibi scortū. Ait iudas: Habeat sibi certe mendacij arguere nos nō potor. Ego misi hedum quem p̄misera 7 tu non inuenisti eam. Ecce[k] aūt post tres mēses nūciauerūt iude dicentes: Fornicata ē thamar nurus tua: 7 vt[ex] vterus illius intumescere. Dixitq; [l] iudas: p̄ducite eam ut comburat. Que cum duceretur ad penam: misit ad socerū suū dicens: De viro cuius hec sunt cōcepi. Cognosce cuius sit annulus 7 armilla 7 bacul[us]. Qui agnitis muneribus ait: Justior[m] me est: q3 non tradidi eam sele filio meo. Attamen vltra non cognouit eam. Instante aūt p partu: apparuerunt gemini in vtero: atq; in ipsa effusione infantiū vnus protulit manū: i qua[n] obstetrix ligauit coccinū dicens: Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum egressus est alter. Dixitq; mulier: Quare[o] diuisa est p̄ter te maceria: Et ob hanc[p] causam vocauit nomen ei[us] phares. Posthea egressus est frater eius: in cuius manu erat coccinū: quē[q] appellauit çarā. xxxix

Situr ioseph ductus ē in egyptū: emitq; eum phutifar eunuch[us] pharaonis princeps exercitus sui vir egypti[us] de manu ismahelitarū a quib[us] perductus erat. Fuitq; [s] dñs cum eo: 7 erat vir in cūctis prospere agens. Habitauitq; i domo dñi sui: qui optime nouerat dñm ee cū eo: 7 oia q̄ gereret ab eo dirigi in manu illius. Inuenitq; ioseph grām coram dño suo: 7 ministrabat ei. Ā q̄ p̄posit[us] oib[us] gubernabat creditā sibi domum: 7 vniuersa que ei tradita fuerāt. Bñdixitq; [t] dñs domui egyptij propter ioseph

a Nec quicq̃ aliud nouerat. ſ. dñs ioſeph de omnibus q̃ habebat dimittẽs curã eor ipſi ioſeph. b Niſi panẽ quo veſcebat. i. cibũ ſuũ qui nomine panis intelligit. omni enim ſero pretebat ioſepha dño ſuo q̃d in craſtino vellet comedẽ. & de hoc ſolo dñs ioſeph diſponebat. c Erat aũt ioſeph

Hic deſcribit ei⁹ caſtitas: q̃ cum eſſet corpe gratioſus & a dña ſua inſtanter pulſaret & q̃ſi continue de fractione caſtitatis: nullo tñ mõ acq̃euit: ſ magis mulieri ſuaſit ut ſuã paſſionem refrenaret. & p̃ hrã vſq; ibi: d Accidit aũtẽ quadã die Dicẽ ioſeph⁹ q̃ illa dies erat valde ſolennis egyptijs: & in ea cõgregabantur oẽs ad phanũ idoli p̃ter ioſeph qui erat dei cultor: & iõ p̃dicta mulier tũc finxit ſe infirmã ut remanẽt domi: & haberet maiorẽ opportunitatẽ inducẽdi ioſeph ad concubitũ ſuũ. q̃d & facere

Primo verbis deprecatorijs: poſtea cõminatorijs dicens q̃ illum accuſaret ſicut & poſtea fecit: niſi ſibi acq̃eſceret: & tandẽ nimio libidinis ardore ducta: accepit eũ p veſtimẽta: ut cum iportunitate nimia eũ induceret ad opus nepharium: ſ ipſe dei timore ac caſtitatis amore predicta cõtẽpſit & relicto pallio ſuo in manib⁹ mulieris foras exiuit. e Cumq; vidiſſet.

Hic cõſequenter deſcribit ei⁹ incarceratio iniuſta ut p̃baret ei⁹ patientia: & q̃ p̃m aplm de facit cũ tentatione, puentũ: iõ p̃mo deſcribit ei⁹ incarceratio. ſecũdo diuina cõſolatio ibi: Fuit aũtẽ dñs cũ ioſeph. Circa p̃mũ p̃mittit accuſatio ei⁹ falſa. p̃mo erga hoies de domo dñi ſui. & p̃ hrã: ſecũdo erga dñm cum ſubdit f Ingreſſus ẽ ad me ſerꝰ hebreꝰ, ac ſi diceret, hz ſit ſeruilis cõditionis & aliene gentis: tñ ingrat⁹ tuis bñficijs voluit tibi tãtũ vituperiũ facere. g His auditis dñs &c] q̃ abſq; examinatione debita iniocẽtẽ cõdẽnauit ad carcerẽ

b Fuit aũt. Hic ſubdit diuina conſolatio erga ioſeph. ne nimia triſticia abſorberet: & p̃mo deſcribit ei⁹ conſolatio i pene mitigatione. ſecũdo in mẽtis ipſius illuminatione, xl. ca. Circa p̃mũ dicitur: Fuit aũt dñs cũ ioſeph. ei⁹ firmando & multiplicauit tam in edib⁹ q̃ in agris cuncta ei⁹ ſubſtãtiam. Nec quicq̃ aliud nouerat niſi panẽ quo veſcebatur. Erat autẽ ioſeph pulchra facie & de cor⁹ aſpectu. Poſt multos itaq; dies: iniecit dña ſua oculos ſuos in ioſeph & ait: Dormi mecũ Qui nequaq̃ acquieſcẽs operi nephario: dixit ad eã: Ecce dom⁹ mea⁹ omnib⁹ mihi traditis ignorat q̃d habeat in domo ſua nec q̃cq̃ ẽ q̃d non in mea ſit poteſtate: nec nõ tradiderit mihi: p̃ter te que vxor ei⁹ es. Quõ ergo poſſũ hoc malũ facere & peccare in dñm meũ? Huiuſcemõi verbis p ſingulos dies loq̃bantur: & mulier moleſta erat adoleſcenti: & ille recuſabat ſtuprũ Accidit⁹ aũt quadã die ut itraret ioſeph domũ & opis q̃ppiã abſq; arbitris faceret: & illa apprehenſa lacinia veſtimenti ei⁹ diceret: Dormi mecũ: Qui relicto in manu ei⁹ pallio fugit: & egreſſus ẽ foras. Cũq; vidiſſet mulier veſtẽ in manib⁹ ſuis: & ſe eã cõtẽptã: vocauit ad ſe hoies dom⁹ ſue & ait ad eos: Ecce introduxit virũ hebreũ ut illuderet nobis. Ingreſſus eſt ad me ut coiret mecũ. Cũq; ego ſuclamaſſem & audiſſet vocẽ meã reliquit palliũ q̃d tenebã & fugit foras. In argumẽtũ ergo fidei retentũ palliũ oſtendit marito reuertenti domũ & ait: Ingreſſus⁵ ẽ ad me ſerꝰ hebreus quẽ adduxiſti ut illudẽt mihi. Cũq; audiſſet me clamare reliq̃t pallium quod tenebã & fugit foras. His auditis dñs cõtra eum ira⁹ vehemẽter: tradiditq; eum in carcerem vbi vincti regis cuſtodiebãt: & erat ibi clauſus. Fuit⁹ aũt dñs cũ ioſeph & miſertus ẽ illius: & dedit ei gratiã in conſpectu p̃cipis carcer⁹. Qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos q̃ in cuſtodia tenebant & quicq̃d fiebat ſub ipſo erat: nec nouerat aliq̃d cũctis ei creditis. Dñs enim erat cũ illo: & oĩa opa eius dirigebat. XL.

Jſ⁴ itaq; geſtis: accidit⁵ ut peccarẽt duo eunuchi: pincerna⁶ regis egypti & piſtor dño ſuo. Jratuſq; contra eos pharao: nam alter pincernis p̃erat: alter piſtoribus: miſit⁷ eos in carcerem p̃ncipis militũ: i quo⁸ erat vinctus & ioſeph. Et cuſtos carceris tradidit eos ioſeph: q̃ & miniſtrabat eis. Aliquãtulũ temporis fluxerat: & illi in cuſtodia tenebant. Videruntq;⁹ ambo ſomniũ nocte vna: iuxta¹⁰ interpretationẽ cõgruã ſibi. Ad q̃s¹¹ cũ introiſſet ioſeph mane & vidiſſet eos triſtes: ſciſcitatus eſt dicẽs: Cur¹² triſtior ẽ hodie ſolito facies veſtra: Qui reſpõderũt: Somniũ vidim⁹ & non ẽ q̃ interpret⁹ nobis. Dixitq;¹³ ad eos ioſeph: Nunquid¹⁴ non dei eſt interpretatio: Referte¹⁵ mihi q̃d videritis. Narrauit¹⁶ prior prepoſitus pincernarũ ſomnium ſuũ: Videbã coram me vitem

Hic deſcribit ei⁹ incarceratio iniuſta ut p̃baret ei⁹ patientia: & q̃ p̃m aplm de facit cũ tentatione, puentũ: iõ p̃mo deſcribit ei⁹ incarceratio. ſecũdo diuina cõſolatio ibi: Fuit aũtẽ dñs cũ ioſeph. Circa p̃mũ p̃mittit accuſatio ei⁹ falſa. p̃mo erga hoies de domo dñi ſui. & p̃ hrã: ſecũdo erga dñm cum ſubdit f Ingreſſus ẽ ad me ſerꝰ hebreꝰ, ac ſi diceret, hz ſit ſeruilis cõditionis & aliene gentis: tñ ingrat⁹ tuis bñficijs voluit tibi tãtũ vituperiũ facere. g His auditis dñs &c] q̃ abſq; examinatione debita iniocẽtẽ cõdẽnauit ad carcerẽ

b Fuit aũt. Hic ſubdit diuina conſolatio erga ioſeph. ne nimia triſticia abſorberet: & p̃mo deſcribit ei⁹ conſolatio i pene mitigatione. ſecũdo in mẽtis ipſius illuminatione, xl. ca. Circa p̃mũ dicitur: Fuit aũt dñs cũ ioſeph. ei⁹ firmando & multiplicauit tam in edib⁹ q̃ in agris cuncta ei⁹ ſubſtãtiam. Nec quicq̃ aliud nouerat niſi panẽ quo veſcebatur. Erat autẽ ioſeph pulchra facie & de cor⁹ aſpectu. Poſt multos itaq; dies: iniecit dña ſua oculos ſuos in ioſeph & ait: Dormi mecũ Qui nequaq̃ acquieſcẽs operi nephario: dixit ad eã: Ecce dom⁹ mea⁹ omnib⁹ mihi traditis ignorat q̃d habeat in domo ſua nec q̃cq̃ ẽ q̃d non in mea ſit poteſtate: nec nõ tradiderit mihi: p̃ter te que vxor ei⁹ es. Quõ ergo poſſũ hoc malũ facere & peccare in dñm meũ? Huiuſcemõi verbis p ſingulos dies loq̃bantur: & mulier moleſta erat adoleſcenti: & ille recuſabat ſtuprũ Accidit⁵ aũt quadã die ut itraret ioſeph domũ & opis q̃ppiã abſq; arbitris faceret: & illa apprehenſa lacinia veſtimenti ei⁹ diceret: Dormi mecũ: Qui relicto in manu ei⁹ pallio fugit: & egreſſus ẽ foras. Cũq; vidiſſet mulier veſtẽ in manib⁹ ſuis: & ſe eã cõtẽptã: vocauit ad ſe hoies dom⁹ ſue & ait ad eos: Ecce introduxit virũ hebreũ ut illuderet nobis. Ingreſſus eſt ad me ut coiret mecũ. Cũq; ego ſuclamaſſem & audiſſet vocẽ meã reliquit palliũ q̃d tenebã & fugit foras. In argumẽtũ ergo fidei retentũ palliũ oſtendit marito reuertenti domũ & ait: Ingreſſus⁵ ẽ ad me ſerꝰ hebreus quẽ adduxiſti ut illudẽt mihi. Cũq; audiſſet me clamare reliq̃t pallium quod tenebã & fugit foras. His auditis dñs cõtra eum ira⁹ vehemẽter: tradiditq; eum in carcerem vbi vincti regis cuſtodiebãt: & erat ibi clauſus. Fuit⁹ aũt dñs cũ ioſeph & miſertus ẽ illius: & dedit ei gratiã in conſpectu p̃ncipis carcer⁹. Qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos q̃ in cuſtodia tenebant & quicq̃d fiebat ſub ipſo erat: nec nouerat aliq̃d cũctis ei creditis. Dñs enim erat cũ illo: & oĩa opa eius dirigebat. XL.

Jſ⁴ itaq; geſtis: accidit⁵ ut peccarẽt duo eunuchi: pincerna⁶ regis egypti & piſtor dño ſuo. Jratuſq; contra eos pharao: nam alter pincernis p̃erat: alter piſtoribus: miſit⁷ eos in carcerem p̃ncipis militũ: i quo⁸ erat vinctus & ioſeph. Et cuſtos carceris tradidit eos ioſeph: q̃ & miniſtrabat eis. Aliquãtulũ temporis fluxerat: & illi in cuſtodia tenebant. Videruntq;⁹ ambo ſomniũ nocte vna: iuxta¹⁰ interpretationẽ cõgruã ſibi. Ad q̃s¹¹ cũ introiſſet ioſeph mane & vidiſſet eos triſtes: ſciſcitatus eſt dicẽs: Cur¹² triſtior ẽ hodie ſolito facies veſtra: Qui reſpõderũt: Somniũ vidim⁹ & non ẽ q̃ interpret⁹ nobis. Dixitq;¹³ ad eos ioſeph: Nunquid¹⁴ non dei eſt interpretatio: Referte¹⁵ mihi q̃d videritis. Narrauit¹⁶ prior prepoſitus pincernarũ ſomnium ſuũ: Videbã coram me vitem

Hic cõſequenter

a Tres ꝓpagines.i.palmites. b Crescere paulatim ī gemmas,i.in botros.est enī botr⁹ illud qō ꝑmo exit de palmite. c Et post flores vuas matureſcē.Sēsus ē: videbā ex botris vuas fozmari ⁊ flores ꝓduci: ⁊ post floxationē ad maturitatē,ꝓcedē.seqt: d Recozdabit pharao magisterij tui. ¶ In hebreo bī: Numerabit pharao caput tuum.⁊ eodē mō j.de pistoze vbi dī: Auferet pharao caput tuū. In hebreo bī: Numerabit caput tuū.qz in solēnitate natalis sui ozdinauit de mīnistris: ⁊ sic inumero pincernarū fuit recozdatum nomē mgri eoz ī carcere detenti: ⁊ eodem mō de mgro pistoz inter illos q̄ seruiebant de pane: sed ꝑmus restitur⁹ ē in officio: qz forsitan post examinationē sue accusatiōis inuent⁹ ē dign⁹ liberatione:uel qz rex voluit sibi grām facere. Alē aūt fuit condēnat⁹ ex causis cōtrarijs: sicut vtriusq; somniū ꝑtendebat. e Videlicēs pistoz magister. Hic ponit narratio mgri pistoz cū sua interꝓtatione. Et pz hīc vsq; ibi: f Tria canistra farine. Hebrei dicunt Tria canistra fozaminibus plena.videbant enim quasi facta de virgulis: ⁊ iō inter complicationē virgarū videbant quasi quedā fozamina.sequit: g Recozdatus ē mei epulas.sm hīam hebraicā supra posita vbi dicit: Humerabit caput tuū.nō ē intelligendū q̄ pharao tunc esset in epulis ipsis vtpote: sed mag ozdinādo de eis ⁊ ministris h Ut cōiectoris veritas ꝓbaret.ad hoc enī imissa sunt ꝑdicta somnia ex ozdinatione diuina ut p eoz expositionē ꝑdictā sapiētia ioseph regi manifestaret: ⁊ sic exaltaret sicut ⁊ factum ē: ut pz ca.se. i Oblitus ē interꝑtis sui.dicūt hebrei q̄ hoc fuit qz nimis cōfusus fuerat ioseph de auxilio humano. Ad maiozē intellectū eoz que dicta sunt in hoc capīo ⁊ eoz q̄ dicent in se. hic querit vtrū interꝓtatio somnioz ꝑ ea iudicādo de futuris sit licita.⁊ videt q̄ nō: qz dicit Deut⁹ xviij. Nō inueniat in te q̄ observet somma. Et silēs auctoritates inueniunt in plurib⁹ locis in sacra scriptura. In cōtrariū ē q̄ ioseph hic interꝑtatus ē somnia mō ꝑdicto.⁊ Daniel interꝓtatus ē somnia Nabuchodonosoz ut bī Dañ.ij.⁊.iiij. Dicendū ad hoc q̄ cause rez sunt latētes: ⁊ effect⁹ earū magis noti:⁊ iō ducunt in cognitionē causaꝝ: sicut signa nāliē eas repsentātia.videmus enim q̄ fumus exterius ꝓrūpens ē effectus ignis intra caminū latentis: ⁊ ducit in cognitionē eius sicut signū ipsū naturaliē repsentās.cōtingit enī aliquādo q̄ vna cā ꝓducit duos effect⁹ ordinate tū vnū post alium sicut in febricitāte vigoratio nature ē cā digestionis vrine ꝑmo ⁊ ꝓsequēs postea sanitatis:⁊ tunc ꝑmus effect⁹ nō solū ē signum ducēs in cognitionē cause sed etiā cū hoc in cognitionē secūdi effectus: sicut digestio vrine nō ē solū signū vigorationis nāe sed etiā sanitatis future. Quādo igit vna ⁊ eadē ē cā somnij ⁊ effect⁹ alteri⁹ cōsequēris: tunc illud somniū ē signū naturaliē repsentās effectū futurū: ⁊ iō ꝑ tale somniū licite pōt ꝓnosticari de effectu futuro: sicut medic⁹ licite ꝓnosticat ꝑ cōditionē vrine de sanitate vel morte futura. Ꝓpoē qō vlteri⁹ videndū est de cā somnioz: quoz duplex ē cā in generali.s.intrinseca ⁊ extrinseca. Intrinseca vero duplex ē: vna ē mot⁹ casualis fantasmatū in dormiendo.⁊ talis cā nō ē cā alicui⁹ effectus alteri⁹ sequentis ⁊ iō ꝑ talia somnia nihil pōt ꝓnosticari de futuris: ⁊ qz somnia ut in plurimū ꝓ nihō cōtingūt.iō dicit Eccliaste.v. Ubi multa

in qua erant tres[a] ꝓpagines crescere[b] paulatim in gemmas: ⁊[c] post flores vuas matureſcē: calicemq; pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas ⁊ expressi ī calicē quē tenebā ⁊ tradidi poculū pharaoni. Rndit ioseph: Hec est interpretatio somnij: Tres ꝓpagines tres adhuc dies sūt post quos recordabitur[d] pharao magisterij tui ⁊ restituet te in gradum pristinū: dabisq; ei calicē iuxta officiū tuū sicut ante facere consueueras. Tantū memēto mei cū tibi bene fuerit ⁊ facies mecū misericordiam ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere qz furtim sublatus sū de terra hebreoz ⁊ hic innocēs ī lacū missus sum. Uidēs[e] pistoz magister q̄ prudēter somniū dissoluisset ait: Et ego vidi somniū q̄ tria[f] canistra farine habērem sup caput meū: ⁊ in vno canistro qō erat excelsi⁹ portare me putabā omnes cibos q̄ fiūt arte pistoria,aueq; comedere ex eo. Respōdit ioseph: Hec ē interpretatio somnij: Tria canistra: tres adhuc dies sunt post quos auferet pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce: ⁊ lacerabūt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalitius pharaonis erat. Qui faciēs grāde cōuiuiū pueris suis recordatus[g] ē inter epulas mgri pincernarū ⁊ pistoz principis: restituitq; alterū in locū suum ut porrigeret ei poculum: alterū suspendit in patibulo: ut[h] coniectoris veritas,ꝓbaret. Et tamen succedentibus prosperis prepositus pincernarum oblitus[i] est interpretis sui.

fūt somnia ubi plurime vanitates. ⁊ Cato dicit: Somnia ne cures. Alia cā somnioz intrinseca ē dispositio corpis: sicut hoies frigidi frequēt somniāt q̄ sint in glacie uel nive: qz fantasmata formant cōformia tali dispositioni, ꝓpt q̄ dic ꝑbs li⁹ de som. ⁊ vi. qō medicoz gratiosi dicūt valde attendendū ad somnia,⁊ cōmentatoz Aller. sup librū illū dicit q̄ q̄dā somniauit q̄ pix nigra fundebat sup pct⁹ suū ⁊ postea i vigilia sequēti euomuit colerā nigrā in magna quātitate: ⁊ iō ex talib⁹ somnijs pōt ꝓnosticari de futura sanitate uel infirmitate ipsi⁹ somniantis. Cā autē extrinseca somniozum duplex est: vna corpalis,alia spiritualis. Corporalis ē corp⁹ celeste ⁊ aer cōtinēs, sic enī p cozū influentiā,ꝓducūtur forme diūse i mā corpali: vt plātarū ⁊ mineralium ⁊ huiusmōi.ita ut p coz influētiā ī ꝑtute fātastica q̄ ē organica causant forme siue fātasmata ꝓfozmia dispositiōi celesti ad causandū effectū aliquē futurū: ⁊ p ꝓsequēs p talia somnia pōt de futuri ꝓnosticari. Aduertēdū etiā q̄ iste cause somnioz.s. dispositiones corpis somniant,⁊ influētie corpis celestis ⁊ cōtinēt; mag habēt effectū i virtute fantastica dormientis q̄ vigilantis: qz in vigilia ꝓpt occupationē circa exteriora nō percipiunt sed mag effectus eoz imprimunt: qz mot⁹ maiozes exercēt minozes. Cā aūt spūalis extrinseca somnioz duplex ē: vna bona.s. de ꝑ se vel p ministeriū angelor⁹ imittēs alicui imaginarias dispositiōes ad significādū aliq̄ futura. ⁊ ꝑ fit duplicit,vno mō sic q̄ vni soli fit imaginaria visio: alteri aūt daf intellect⁹ talis visiōis:qō fuit i ꝓposito:qz pharao ⁊ ministri ei⁹ habuerūt solā visionē imaginariā: ꝑ ioseph de his habuit cognitionē intellectiuā: ⁊ iō ipse habuit i ꝑ donū ꝓphetie.nō aūt illi: qz illustratio intellect⁹ requrit ad ꝓphetiā: sm q̄ dī Dañ.x. Intelligētia op⁹ ē i visione. Aliqn aūt eidē fit imaginaria visio ⁊ cognitio intellectiua eiusdē visionis: sic de Daniele factū ē: Dañ.x. ⁊ ꝑ etiā ꝓtinet ad ꝓphetiā. Alia ē cā spūalis extrinseca somnioz mala.s. qñ a demonib⁹ imittūtur visiones aliq̄ imaginarie i dormiēdo: ⁊ talib⁹ vtunt artes magice: sicut dī.iij. phisi. de illis q̄ dormiebāt i sardis ⁊ i historia Britonū de sacrificātib⁹ idolis. His dictis dicendū ē ad q̄stionē q̄ ꝓnosticare de futuris p somnia q̄ sūt signa alicui⁹ futuri cuent⁹ inq̄ntū causant ex dispositione corpis somniantis uel impressione corpis celestis: nō ē illicitū cū istud possit fieri via nāli: nisi aliqs i talib⁹ excedat limites virtutis nāe magis asserēdo q̄ nā rei patiat: qz tales effectus futuri de signati p sommū possūt imprimi. sic sanitas egrotantis ꝓnosticata p vrinā aliqn ipdit. Per somnia vero a deo ꝑdictis modis imissa ad significationē alicui⁹ futuri pōt aliqd futur⁹ certitudinaliē ꝑdici: ab eo tū q̄ illustrat a deo ad talia cognoscendū. ⁊ ei licitū ē talia exponē ⁊ ꝑdicere. Per somnia vero a demonib⁹ imissa aliqd futur⁹ ꝑdicē superstitiosū ē ⁊ illicitū: ⁊ sic pz qd dicēdū ē de qōne. Patet etiam argumēta facta ad vtrāq; ptē: qz ꝓcedūt qz sunt

POst duos annos: hic consequenter describit promotio ipsius ioseph in domo regis que facta est per hoc quod sapientia eius fuit declarata. ibi primo describit sapientie eius declaratio. secundo ipsius promotio. ibi: Placuit pharaoni. tertio dictorum suorum ipletio. ibi: Venitque fertilitas. Declarat autem eius sapientia ex duobus scilicet per cognitionem occultorum. et secundo ex punitione agendorum. ibi: Huic igitur Circa primum sic procedit: quia primo describit somnij visio. secundo expositorij introductio. ibi: Tunc demum. tertio somnij narratio ibi: Narrauit ei. quarto eius interpretatio. ibi: Respondit ioseph. Circa primum dicit sic: Post duos annos scilicet a restitutione magistri pincernarum in officio suo. Sicut enim debuerat quia quia ioseph minus confisus fuit in auxilio magri pincernarum. ideo eius litteratio de carcere fuit dilata per duos annos. b Putabat se stare super fluuium. i. Nilum qui irrigat totam terram egypti. c Septem boues. Bos est cois generis et accipit per masculo et femella illius speciei: sed hic accipit per genere femenino. vel in hebreo dicitur: Septem vacce. et patet littera vsque ibi: d In culmo vno. i. in calamo vno e Percusse vredine. i. vento vrente. f Pauore perterrite. quia timuit ne somnium suum esset futuri mali prefagium. g Misit ad coniectores: quasi dictum est supra egyptij huiusmodi superstitionibus vtebantur. b Hec erat quia interpretaretur. Sicut hebrei quia illi coniectores dabant aliquas expositiones utpote quia rex de propinquo septem de filiabus suis sperabat: et septem alias generaret: ideo quietabat animum regis. et ideo dicit hic: Hec erat qui interpretaretur. scilicet regi satisfaciendo. quod a deo factum est: ut ioseph vocaretur. i Tunc demum. hic describit mirabilis introductio: et hoc per magistrum pincernarum dicenti regi. k Confiteor peccatum meum. tum quia oblitus fuerat sicut ingratus beneficij ipsius ioseph. tum quia non poterat eum introducere nisi faciendo mentionem de hoc quod regem plus offenderat. propter quod incarceratus fuit vbi ioseph somnium suum exposuit. l Eductum de carcere ioseph totonderunt, quia diu fuerat reclusus: et pro sequentes in capillis et barba incomposite et indecens erat ut sic coram rege comparet. m Ac veste mutata. quia in sordido et vili habitu non erat licitum aulam regiam introire. ut patet Ysaiae. n Absque me deus responsum dabit. q. d. non est mirum si coniectores egypti non potuerint interpretari quia hoc non est humanum sed potius diuinum. nec quo me possem hoc facere: nisi deus mihi opponeret. et ideo tribuit gloriam deo. o Narrauit quod pharao. Hic prosequenter describit somnij narratio. et patet litera excepto quo vocabulo. s. p Macies carnibus. i. ad esum aptis. q Respondit ioseph. Hic prosequenter describit somnij interpretatio. r Somnium regis vnum est. quantum ad significationem: licet sit duplex quantum ad imaginariam visionem. s Que facturus est deus etc.] Prouidentia enim diuina quodammodo speculi more respicit principes qui presunt coitati: et ideo aliquando futura diuinitus eis pandunt per ceteros: sicut patet de pharaone: et de nabuchodonosor Dani. ij. intellectum visionum reuelat est eis per ioseph et danielem: ut apud eos exaltaretur ad deum laudem et gloriam. Aduertendum tamen quia pharao non fuit oblitus somnium suum set integrum retulit ipsi ioseph, nabuchodonosor autem oblitus fuit: ut patet Dani. ij. ca. Cuius ratio est quia visio nabuchodonosor erat respectu futurorum de longe: quia ipleta sunt post eius mortem: et ideo quia si non vidisset huiusmodi impletionem non fuisset motus ad exaltandum danielem nisi retulisset sibi somnium obliti: visio autem pharaonis erat de futuris in primo: quorum ipletio statim videbatur incipere: et ideo sufficiebat per ipsius ioseph exaltationem interpretatio somnij. t Septem boues etc.] Fertilitas enim proprie et ipsa est duorum. scilicet ex bona cultura ipsius terre et defectu culture. Item ex bona et pueriti messium segetum et ipta: et ideo pueriti quia boues crassas et macras quia labore terra colitur designat. vij. anni fertilitatis: et. vij. anni sterilitatis. impletum sterilitas et fertilitas, pueriti ex bona et in la

POst duos annos XLI. vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluuium de quo ascendebant septem boues pulchre et crasse nimis: et pascebant in locis palustribus. Alie quoque septem emergebant de flumine fede confecteque macie: et pascebant in ipsa amnis ripa in locis virentibus: deuorauerunt que eas quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormiuit: et vidit alterum somnium. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atque formose: alie quoque totidem spice tenues: et percusse vredine oriebantur deuorantes omnem pulchritudinem. Euigilans pharao post quietem et facto mane pauore perterritus: misit ad omnes coniectores egypti: cunctosque sapientes: et accersitis narrauit somnium: nec erat qui interpretaretur. Tunc demum renuniscens magister pincernarum ait: Confiteor peccatum meum. Iratus rex seruis suis me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcere principis militum: vbi vna nocte vterque vidimus somnium: presagium futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia: audiuimus quicquid postea rei probauit euentus. Ego enim redditus sum officio meo: et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt ac nouis veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait: Audi somnia nec est quod edisserat: que audiui te sapientissime conijcere. Respondit ioseph: Absque me deus respondebit prospera pharaoni. Narrauit ergo pharao quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis: et septem boues de amne pascedere pulchras nimis: et obesis carnibus: que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie septem boues intanta deformes et macilente ut nusquam tales in terra egypti viderim. Que deuoratis et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie squalore corpebant. Euigilans rursus sopore depressus vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atque pulcherrime. Alie ex septem tenues et percusse vredine oriebantur stipula: que priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narraui coniectoribus somnium et nemo est qui edisserat. Respondit ioseph: Somnium regis vnum est. Que facturus est deus ostendit pharaoni.] Septem boues pulchre et septem spice plene: septem vbertatis anni sunt:] eandemque vim somnij comprehendunt. Septem quoque boues tenues atque macilente que ascenderunt post eas et septem spice tenues et vento vrente percusse: septem anni venture sunt fames: qui hoc ordine complebunt. Ecce septem anni venient fertilitatis magne in vniuersa tra egypti: quos sequentur septem anni alij tante sterilitatis: ut obliuioni tradat cuncta retro abundantia. Consumptura est enim fames omnem terram: et vbertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo ad eadem pertinens somnium firmitatis indicium est: eo quod fiat

cultura terre: ſpice aũt colligunt tempore meſſis: ⁊ iõ p ſeptem ſpicas plenas: ⁊ p ſeptẽ tenues conuenienter ſignant ſeptẽ anni fertilitatis ⁊ ſeptẽ ſterilitatis: in qꝫ tũ fertilitas ⁊ ſterilitas ꝓueniũt ex bona ⁊ mala collectione meſſium. a Nunc ergo. Hic oſtendit ſapientia ioſeph ex ꝓuida diſpoſitione agendo. ⁊ pꝫ lrã vſq; ibi: b Quintã partẽ. Querit ꝙre nõ dicit medietatem cũ temp⁹ ſterilitatis eq̃le fuerit tẽpori fertilitatis: ⁊ in tpe ſterilitatis nihil creuit: ut videt: qz dr̃. j. xlv. ca. Adhuc reſtant anni q̃nq; quibus nec arari poterit nec meti. Ad qõ dici põt q tpe ſterilitatis fuit aliq̃ aratio ⁊ meſſio ſed modica: ⁊ iõ q̃ſi nulla reputat. vnde. ij. phyſi. dr̃: Quod modicum eſt. q̃ſi nihil reputat. ꝙrũtñ cũ illa modica meſſione ſufficiebat illa reſeruatio q̃nreptis de annis ꝓteritis: maxime qz tpe famis homines ſtricti⁹ viuũt: ⁊ qz aliq̃ diuites ꝓ ſuis hominibus de tpe fertilitatis ſibi victũ reſeruauerunt. c Et cõ frumentũ. qõ reſeruabat. d Sub pharaonis poteſtate condat ita q non poſſit vendi ⁊ deferri ad alias ꝓuincias. nõ tñ accipiebat ab hominib⁹ violẽter uel gratis ſed ꝓ pretio: qõ tũc erat modicũ ꝓpter magnam fertilitatẽ: aliꝫ ioſeph p⁹ea tpe famis nõ vendidiſſet licite egiptijs e Placuit pharaoni hic cõſequenter deſcribit ipſius ioſeph ꝓmotio. ⁊ pater lrã vſq; ibi

ſermo dei ⁊ velocius impleat. Nunc⁹ ergo prudeat rex virum ſapientem ⁊ induſtriũ ⁊ põficiat eũ terre egypti q̃ cõſtituat põſitos p cunctas regiones: ⁊ qnq; tã⁹ partẽ fructuũ p ſeptẽ annos fertilitatis q̃ iã nunc futuri ſũt cõgreget i horrea: ⁊ omne⁶ frumentũ ſub⁷ pharaonis poteſtate condat: ſeruetq; in vrbibus ⁊ põparet future ſeptẽ annorum fami que oꝑeſſura eſt egyptũ ⁊ non conſumetur terra inopia Placuit⁸ pharaoni conſiliũ: ⁊ cunctis miniſtris eius. Locutuſq; eſt ad eos: Num inuenire poterimus talẽ virũ q̃ ſpiritu dei plenus ſit: Dixit ergo ad ioſeph: Quia oſtendit tibi deus oĩa q̃ locutus es: Nunq̃d⁹ ſapientiorẽ ⁊ cõſimilẽ tui inuenire potero? Tu eris ſup domũ meã: ⁊ ad tui oris ipẽriũ cunct⁹ populus obediet. Uno⁸ tm̃ regni ſolio põdã te. Dixitq; rurſũ pharao ad ioſeph: Ecce cõſtitui te ſup vniuerſam terram egypti. Tulitq; ⁹ annulum de manu ſua ⁊ dedit eum in manu ei⁹: veſtiuitq; ¹ eũ ſtola byſſina: ⁊ collo torquẽ auream circũpoſuit. Fecitq; ¹¹ eũ aſcendere ſup currũ ſuũ ſecũdũ: clamãte ¹² pre

f Nunq̃d ſapientiorẽ ⁊c.] q̃ſi diceret, nõ poſſet inueniri aliq̃s te ſapentior: nec etiã equalis in ſapiẽtia? g Uno tm̃. ⁊ quid ſit illud vnum oſtẽdit dicens: Regni ſolio. i. dignitate regia. h Tulitq; annulũ ⁊c. quo ſigillabant lrẽ regis: ut dictũ eſt ſ. xxxviij. ca. ⁊ iõ tradidit illũ ioſeph in ſignũ poteſtatis ſibi cõceſſe i Veſtiuitq; eũ ſtola byſſina. Byſſus eſt gen⁹ lini candidiſſimi ex q̃ fiebãt veſtes nobiliũ. k Fecitq; ⁊c.] Habebat eni rex duplicẽ currũ. vnũ ſup quẽ ipſe ſol⁹ aſcẽdebat. aliũ quẽ aſcẽdebat q̃ placebat ſibi. ad illũ tm̃ aliq̃s admittebat ille q̃ ſecũd⁹ erat a rege. l Clamãte ẽpcone ⁊c.] In hebreo habet: Et clamauerũt coram eo abrec. Abrec eni dictio eſt hebraica: ⁊ ſm doctores hebreorũ ⁊ tradũ Hiero. li⁹. de hebrai. q̃ni. ſignificat idẽ q̃ pater tener. ⁊ eſt ſenſus q̃ clamauerũt ad cõmendationem ioſeph: qz ipſe erat pater alio⁹ rõne ſapiẽtie: lz tener eſſet etate. m Ego ſum pharao. q̃ poſũ tibi dare auctoritatẽ. n Abſq; tuo imperio ⁊c.] Hyp bole eſt. ⁊ per hoc vult ſignare q̃ nihil notabile fieret abſq; eius diſpoſitione. o Uertitq; nomen ei⁹ ⁊c. Loco huius lrẽ in hebreo ſic dicit: Et vocauit pharao nomen ioſeph ſoſonatpaane: quod in hebraica lingua ſignificat occultũ reuelãs: ſm q̃ dicũt hebrei ⁊ Hiero. in li⁹. de hebrai. q̃ni. ⁊ cõuenienter ipſi ioſeph: q̃ reuelauit ea que erant aliis occulta: ut patet per põdicta. Utrum aũt idem nomen in lingua egyptiaca ſignificet ſaluatorẽ mundi neſcio: niſi q̃ vult trãſlatio noſtra: qz linguam egyptiacam

cone: ut omnes coram eo genu flecterẽt] ⁊ p põſitũ eſſe ſerent vniuerſe terre egypti. Dixit q̃q; rex egypti ad ioſeph: Ego¹⁰ ſum pharao: Abſq; ¹¹ tuo imperio nõ mouebit q̃ſq; manũ aut pedẽ i omni terra egypti. Uertitq; ¹² nomẽ eius: ⁊ vocauit eũ lingua egyptiaca: ſaluatorẽ mundi.] Dedit⁹ illi vxorẽ aſſeneq; filiã phutifaris ſacerdotis heliopoleos.] Egreſſus eſt itaq; ioſeph ad terrã egypti. Triginta⁴ annor⁹ erat quãdo ſtetit in cõſpectu regis pharaonis ⁊ circuiuit⁵ oẽs regiones egypti. Uenit⁶ q; fertilitas ſeptẽ annor⁹: ⁊ i manipulos⁷ redacte ſegetes cõgregate ſũt in horrea] egypti. Oĩs etiã frugũ abũdantia in ſingulis vrbibus cõdita è. Tantaq; fuit abundantia tritici: ut⁸ harene maris coequaret: ⁊ copia mẽſurã exceederet. Natiq; ⁹ ſũt ioſeph filij duo anteqũ veniret fames: quos peperit ei aſſeneq; filia phutifaris ſacerdotis heliopoleos. Uocauit¹⁰ q; nomẽ primogeniti manaſſes dicẽs: Obliuiſci me fecit deus omniũ laborum meorum: ⁊ domus patris mei: Nomen¹¹ quoq; ſecũdi appellauit ephraim: dicens:

ꝓnitus ignoro: ſcio tñ q cõtingit q̃ vna dictio in diuerſis idiomatib⁹ diuerſa ſignificat. ſicut hec dictio iam in hebreo ſignificat mare: in latino eſt aduerbiũ tpis. p Deditq; illi vxorẽ ⁊c.] nomen ẽ tractũ de greco ⁊ dicit ab helios qõ eſt ſol: ⁊ polis qõ eſt ciuitas: quaſi ciuitas ſolis: de qua dr̃ Iſa. xix. Ciuitas ſolis vocabit⁹ vna. In hebreo habet: Sacerdotis On. Dicũt hebrei ⁊ etiã Hiero⁹. q̃ iſte phutifar cuius filiã accepit ioſeph. erat ille de quo dictũ eſt ſ. xxxix. ca. q̃ emit ioſeph. ⁊ qz ꝓpter pulchritudinem ei⁹ intẽdebat illo abuti ad turpe vitium: iõ dñs cũ infrigidauit: ꝓpter qõ a pncipatu militie poſtea trãſlatus ẽ ad aliã dignitatẽ ſibi cõpetentẽ ſcilz ad põtificatũ heliopoleos: ad quẽ nullus ꝓmouebat niſi caſtratus uel ſimpliciter infrigidatus: tñ ante genuerat aſſeneq;. ß contra hoc videt qz in hebreo iſte phutifar habet vnã litterã plus q̃ põcedẽs in ſuo nomine: qz habet lrãm aym i fine quã non habet põcedens: ⁊ iõ videt cẽ alius homo a põdicto. Si quis tñ velit ſeq victam opinionẽ põt dicere ad hoc q̃ idem nomen ꝓpriũ bene aliquãdo variat in hebreo ⁊ latino: maxime in fine ex aliqua additione uel ſubtractione ſicut ſ. dictũ eſt ca. xxxvj. q Triginta erat annorum. Hoc dicit ad videndũ quãto tpe ioſeph fuit in ſeruitute ⁊ carcere ⁊ anteq̃ exaltaret. ſ. xij. annis ⁊ parũ plus: ut patet ex ſupradictis. xxxvij. ca. r Et circuiuit omnes regiones egypti. ad videndũ terrã cui erat põpoſitus ⁊ ad cõſiderandũ loca in q̃bus de tpe ſeruari frumẽta. s Uenitq; fertilitas. Hic cõſequenter deſcribit interpretationis ioſeph adimpletio: ⁊ primo q̃tũ ad fertilitatẽ: ſecũdo q̃tũ ad ſterilitatẽ ibi: Igit transactis. Adhuc primo deſcribit dicta impletio: ſecũdo ſubdit ipſius ioſeph gnãtio ibi: Natiq; ſunt. Circa primũ dicitur: Uenitq; fertilitas. ut ſapientia ioſeph p experientia videret. t Et in manipulos redacte ſegetes ⁊c.] melius enim cõſeruat granũ illo modo q̃ poſtq̃ excuſſum eſt de palea: quia quelibet res conſeruat melius in loco ꝓprio: ut habet. iiij. phyſi. v Ut harene maris coeq̃ret. hyp tolica ẽ locutio ad exprimendũ magnã q̃titatẽ tritici. x Natiq; ſũt. Hic inſerit gnãtio ipſi⁹ ioſeph anteq̃ veniret fames. ß dr̃ qz apud hebreos tpe cois tribulatiõis cuſum erat ẽtiã tpe⁹ famis hoies cõtinebãt ab vxorib⁹ ꝓprijs: ut ſ. dictũ ẽ. vij. ca. y Uocauitq; nomẽ primogeniti manaſſes. qõ interpretat obliuio. ſequit: z Nomẽ q̃

secūdi appellauit ephraim qō interp̄tat crescēs uel fructificans: ⁊ rō ⁊triusq; impositionis ponit in lrā. ⁊ p3. a Et malū inopie tēperarēt. Ex quo p3 uerū qō s. dictū ē: q; tpe illi⁹ famis stricti⁹ uixerunt homines q̄ alias. b Cap. xlij.

Audiēs aūt. Postq̄ moyses uescripsit uescensum in egyptū q̄tū ad ioseph q̄ añ alios uēi ordinatione missus ē: ꝟ ꝓnter uescribit eundē uescēsum q̄tū ad frēs suos. ⁊ ꝑmo q̄tū ad uecē fratres ioseph ꝑmogenitos. 2°. q̄tum ad iunioꝛē. s. beniamin. xliij. ca. Adhuc ꝑmo uescribit uescēsus eoꝝ in egyptū. secundo afflictio uescētiū. ibi: Cūq; adoꝛassent eū. ⁊ tertio regressus ad patrē suū. ibi: At illi poꝛtātes. Circa ꝑmū dicit sic: Audiens aūt iacob ⁊c. In hebreo habet Vidit iacob ⁊c. ⁊ certū ē q; non uidit oculis coꝛporeis: cū nō uescenderit tūc in egyptū. ⁊ iō dicūt hebrei q; uidit hoc p reuelationem spiritus sancti. Aliē tñ pōt dici iuxt̄ trāslationē nostram q; ibi accipit uidere ꝑ audire: sicut Exo. xix. Cūctus aūt popul⁹ uidebat uoces ⁊c. sequitur

Crescere me fecit deus in terra pauperratis mee. Igit trāsactis septem uberratis annis q̄ fuerant in egypto: ceperunt uenire septē annu inopie quos p̄dixerat ioseph: ⁊ in uniuerso oꝛbe fames p̄ualuit. In cuncta etiam terra egypti fames erat. Qua esuriente: clamauit populus ad pharaonē: alimēta petēs. Quibus ille respondit: Ite ad ioseph: ⁊ q̄cq̄d ipse uobis dixerit facite. Crescebat aūt quotidie fames i omni terra: aperuitq; ioseph uniuersa boꝛrea ⁊ uēdebat egyptijs. Nam ⁊ illos oppremerat fames. Omnesq; p uincie uenieb̄at in egyptum ut emerent escas: ⁊ malū inopie temperarent. XLII.

Audiens aūt iacob q; alimenta uenderent in egypto dixit filijs suis: Quare negligitis? Audiui q; triticū uenundet in egypto: descendite ⁊ emite nobis necessaria: ut possim⁹ uiuere: ⁊ nō cōsumamur inopia. Descēdētes igitur fratres ioseph decem ut emerent frumenta in egypto: beniamin domi retēto a iacob q̄ dixerat fratribus eius: ne forte in itinere q̄cq; patiat mali:

c Descendentes igit fratres ⁊c. Dicūt hebrei q; hic nominant frēs ioseph signanter: q; pmittebāt se hoc q; ipsū uiderāt. ⁊ descenderūt in egyptū eo animo ut ipsū redimerēt si possent inuenire ⁊ secū ducerēt ad patrē. d Beniamin domi retento. ad consolationē patris: ⁊ q; erat iuuenis nō poterat ita sustinere laborē itineris sicut alij. cetera patēt. e Cūq; adoꝛassent. Hic cōsequenter uescribit ipsoꝝ tribulatio. ubi ꝑmo in ioseph erga ipsos uescribit simulatio austeritatis. secūdo ueritas fraterne caritatis. ibi: Auertit q; se parūper ⁊ fleuit. Adhuc ꝑmo uescribit ipsi⁹ ioseph simulata duritia. secūdo a fratrib⁹ ei⁹ recognoscit diuina iustitia. ibi: Et locuti sūt ad inuicē. Adhuc ꝑmo uescribit austeritas ioseph in uerbis. secūdo in factis. ibi: Tradidit g̃ ⁊c. Circa ꝑmū considerandū q; cū ioseph uidisset decem fratres suos: ⁊ q; beniamin frater suus uterin⁹ nō esset cū eis: timuit ne machinati fuissent cōtra eū in malū sicut fecerāt ꝟ eū: iō ut scire posset ueritatē dure locutus est cū eis imponēdo eis crimē explorationis terre ⁊ interrogās de patre suo ⁊ fratre ⁊ alijs circūstantijs. ut dī se. ca. Interrogauit nos homo q; ordinē ⁊c. ⁊. xliij. ca. Interrogauit prius seruos tuos habetis patrē aut fratrē ⁊c. ⁊ alia plura que h̄ subticent. f Et tñ frēs ipse cognoscēs. q: dimiserat eos in statu uirili ⁊ barbatos. ⁊ iō non erāt notabiliē imutati.

g Nō ē cognit⁹ ab eis. q; recessit ab eis puer ⁊ postea barba sibi creuerat: ipē qō ei⁹ facies erat notabiliē imutata. h Recordatusq; somnioꝝ ⁊c. q; iā uidebat ea in parte adimpleta: q; frēs sui eū adoꝛauerāt. i Exploratores estis. Aliq; excusāt ioseph a mēdacio. dicūt enī q; intelligebat q; in ueniēdo explorauerūt uiā

ingressi sunt terrā egypti: cum alijs qui pergebāt ad emendū. Erat aut̄ fames in terra chanaan: ⁊ ioseph erat ꝓnceps in terra egypti: atq; ad eius nutū frumenta populis uendebant. Cūq; adoꝛassent eum fratres sui ⁊ agnouisset eos: q̄si ad alienos duri⁹ loquebat interrogās eos: Unde uenist⁹? Quire spōderunt: de tra chanaā: ut emamus uictui necessaria. Et tñ fratres ipse cognoscens: nō⁵ est cognit⁹ ab eis. Recordatusq; somnioꝝ que aliq̄n uiderat: ait ad eos: Exploratores estis: ut uideatis infirmioꝛa tre uenistis. Qui dixerūt Nō ē ita dñe: sed serui tui uenerunt ut emerēt cibos. Oēs filij uni⁹ uiri sum⁹. Pacifici uenimus: nec quicq; famuli tui machinantur mali. Quib⁹ ille respōdit: Aliter est. Immunita terre buⁿ cōsiderare uenistis. Et illi Duodecim inquiūt fratres serui tui sum⁹: filij uiri unius i terra chanaan. Minimus cū patre nostro ē: alius nō est super. Hoc est ait quod locutus sum. Exploratores estis. Jam nūc experimentū uestri capiam. Per salutē pharaōis nō egrediemini hinc

meliorē ⁊ securiorē p quā possent trāsire. sed ista expositio uidetur oīo extorta: nec p hoc excusaret ioseph a mēdacio: q; q̄cq; arte ꝙtoꝝ aliq; fallat aliū mēdaciū incurrit ꝟm Aug̃. nec ē aliq̄ necessitas excusandi ioseph h̄ ⁊ i sequētib⁹ a mēdacio: marie officioso. cū p h̄ itēderet uenire ad cognitionē ueritatis ac affectu fratrū suoꝝ erga beniamin fratrē suū uterinū: ⁊ utrum peniterēt de h̄ q; uēdiderāt ipsū. tale autem mēdaciū peccatū ueniale ē de q; non oportet excusari ioseph: quia apli multo p fectiores fuerūt q̄ pres. ac. te: ⁊ tñ non excusant oīo a peccato ueniali ꝟm q; dic̄ Job. ꝓma canonica. j. ca. Si dixerim⁹ q; peccatū nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹ ⁊c.

k Omnes filij uni⁹ ⁊c. Joseph enim ut dicūt hebrei ipōnēs illis culpā explorationis iducebat. p argumento q; uidebant eē congregati de diuīsis loc ad inuicē p federatis: ut sic ifirma terre denunciarent pluribus gētib⁹. ⁊ sic ꝟ egyptios cōueniret magn⁹ exercitus. Inducebat etiā ad idē se iutelexisse q; duo de ipsis unum castrū destruxerāt in terra chanaā. s. sichem. ut ꝟ. dictū est. xxxiij. ca. Ad qō rñderūt dicentes. Filij uni⁹ uiri sum⁹. ⁊ sic nō sumus cōgregati ex diuersis locis: sicut imponit nobis. Contra qō arguit ioseph dicēs: l Aliē ē: ūmunita ⁊c. qz illiq; ueniūt pacifice ad emēdū bladū intēdūt solū negocio. p quo uenīūt: h̄ uos discurritis p uicos ⁊ plateas ciuitat; portas ⁊ muros p̄siderādo ⁊ ꝟm ueritatē p ciuitatē discurrerūt ad uidendū si possent inuenire ioseph fratrē suū ut eū redimerēt ⁊ secū reducerēt ad patrem q: ista intētiē descēderāt i egyptū ut ꝟ. dictū ē: ⁊ iō ad excusādū se de illo circuitu dixerūt: m Duodecim inquiūt fratres serui tui sum⁹ ⁊c. ac si dicāt. si uelis illuc mittere iuuenes h̄ uerū esse. n Minim⁹ cū patre nostro ē. ad ei⁹ consolationem. o Ali⁹ nō ē sup. i. nescimus si uiuit: q; pditus ē iam diu ⁊ nō cōparuit: ⁊ credimus q; ductus fuit in egyptū. ⁊ iō circuiuim⁹ ciuitatē nō ad explorandū: h̄ ad q̄rendū fratrē nostrū ⁊ redimendū ipsū si inuenissemus. Cōtra qō ioseph dixit: p Hoc ē ait quod locut⁹ sum: exploratores estis. imposuit eni eis q; ista essent ab eis cōficta ut occultarēt ueritatē eis impositā de exploratione terre. ⁊ iō subdit: q Jam nūc experimentū uestri capiā. si uera uel ficta sint dicta uestra. r Per salutē pharaonis nō egrediemini hinc. Dicūt alij q; ioseph iurauit hic p creaturā: quasi per iuramentū friuolū eo q; sciebat illud qō iurabat esse falsum. nō cui intēdebat frēs suos cēs retinere. Dicūt alij ⁊ melius ut uidet

q̄ iurauit p̄ ꝝ̄ qui erat salus pharaonis effectiue: nec illi iuramēto suberat fallū: q; intēdebat sic, Nō egrediemini hinc. s. cēs italiteri sic̄ veniſtis: q; finaliter retinuit vnū. a Donec veniat frat̄ vester minimus. ut p̄ hoc esset certificat⁹ q̄ macbinati nō fuissent ꝯ eū aliq̄d mali. b Alioq̄n p̄ salutē pharaonis exploratores estis. ac si diceret, si nō vultis recipere illud q̄ vobis offero, manifeste patz q̄ excusationes vestre p̄dicte ficticie sūt & false: & p̄ hoc cōcludit̄ q̄ estis exploratores vere. Nō vet aliq̄s mirari si i p̄dict̄ sint aliq̄ inp̄osita quasi dicta a ioseph q̄ nō sunt expressa in hīa: q; multa verba dixit fratribus suis & econuerso q̄ non sunt scripta p̄ singula ut p̄z ex p̄dictis: dant̄ tñ aliqualiter intelligi p̄ ea q̄ sunt scripta ut visū ē. c Tradidit ergo. Hic cōsequenter ostēdit austeritas ioseph in factis. cū dicit Tradidit ḡ illos custodie, i. carceri. d Tribus dieb⁹. ꝯ tria q̄ in eū cōmiserāt. s. de morte eius tractādo: in foueā ipsū deponendo: & ipsū vendēdo: ut p̄z ex p̄dictis .xxxvij. ca. sequit̄: e Frater vester vnus liget̄ &c. i. hoc tēptauit penā p̄dictā. f Fecerūt ut dixerat. i. facere promiserūt. Querit̄ b quō ioseph q̄ erat tam dulcis & mansuet⁹ verbis & factis: ut hic p̄z & ex sequentib⁹ afflixit fratres ita diu anteq̄ se eis notificaret cū statim posset eis remittere iniuriā sibi factā? Dicēdū q̄ ly p̄sona singularis posset b licite facere, ille tñ q̄ est supior & iudex cū sit custos iusticie nō vet b facē: maxime q̄n iniuria sibi facta redūdat in alterū: iniuria aūt facta ipsi ioseph redundauit in patrē suum q̄ ex b uncō solabilit̄ fuit afflict⁹. ut s. dictū ē. xxxvij. ca. Joseph aūt ex ordinatiōe diuina factus erat supior & iudex fratrū suoꝝ ut p̄z p̄ visiones ei⁹ supra positas. xxxvij. ca. & erāt ei iam subiecti actu q̄ ipsū adorauerāt ut dñm. & iō nō vebuit eos dimittē sine punitione. ne vedecus culpe eoꝝ trāsiret sine vezore iusticie: tñ in punitione sua plus fuit de misericordia q̄ de iusticia ut p̄z ꝯ. p̄ benignū affectū ad fratres & multiplicē effectū bonū. g Et locuti sūt ad inuicē. q̄n afflictio dat intellectū: iō hic cōsequenter post afflictionē fratres ioseph cōfitent̄ diuinā iusticiā dicentes: Merito hec patimur &c. vnde & subdit̄: b En sanguis ei⁹ exq̄rit̄. i. vindicta de sanguine ipsi⁹: nā, probabiliter credebāt q̄ esset mortu⁹ morte corporali. sciebāt enī certitudinaliter ipsū fuisse mortuū morte ciuili: q; vēdiderāt eū in seruū. seruitus aūt mors ciuilis est. Patet etiā p̄ hoc penitentia eorum de venditione ioseph quam ille intendebat requirere. i Eo q̄ per interpretem loquerebatur. dicunt hebrei q̄ iste interpres fuit manasses primogenitus ioseph: quia a nutrice didicerat linguam egyptiacam: & a patre suo hebraicam. Sed hic occurrit difficultas: quia manasses tunc vir complebat octauum annum: quia a tempore quo ioseph factus est p̄positus egypti quo tpe accepit vxorem vsq̄ ad descensum patris sui in egyptū fluxerūt trīa nouem anni ut s. declaratum ē ca. xxxvij. Joseph aūt cū vxore sua fuit p̄ nouē menses ad minus anteq̄ manasses nasceret̄. Item ista interp̄tatio facta fuit inē ioseph & fratres suos anteq̄ iacob descenderet in egyptū p̄ aliq̄ tempus lz non magnū & sic p̄z q̄ manasses vir compleverat octauū annū. Potest tamen ad hoc dici q̄ ex bonitate ingenij pueri & ex sollicitudine patris erga eum potuit in tanto tpe vtramq; linguam addiscere q̄tū sufficiebat ad intelligendū p̄ba cōmunia inter hoies. loq̄bat autē ioseph cum fratrib⁹ suis p̄ interpretē ne cognoscer̄ ab eis si hebraice loquer̄: & sui cognitionē adhuc rationabiliter differebat. ut p̄z ex p̄dictis. k Auertit̄q; se. Postq̄ descripta ē ipsi⁹ ioseph simulata austeritas: b cōsequenter describitur ipsi⁹ vera pietas cū dr: l Et fleuit. ex cōpassione q̄ videbat eos in anxietate. m Tollensq; symeon. ipse enim fuit ut dicūt hebrei qui de ioseph venēte ad eos dixit: Ecce somniator &c. & qui cum in foueā iecit: & q̄ grauius ceteris fratribus deliq̄t. pl⁹ debuit puniri & diligēti⁹ custodiri. n Et ligās illis presentibus. b in absentia eoꝝ iussit eum a vinculis absolui & de cibo conueniēti sibi, puideri in loco tñ clauso: ut sic pietas fraterna seruaretur: & tamen adhiberet̄ cautela ne fugeret: donec veniret beniamin: propter quem ista fiebant ut predictum est. o Jussit ministris &c. Jad puidendum patri suo & eius familie. p Et reponerēt pecunias singulorum. duplici de causa scilicet ut patri pecunia reportaretur: & ut fratres anxiarentur timentes ex hoc haberi suspecti de furto. sicut & postea accidit. q At illi portātes. hic p̄ñt describit̄ regressus fratrū ioseph ad patrem suum. r Aperto q; vnus sacco. Iste fuit leui ut dicunt hebrei: quia de decem filij iacob descenderant in egyptū combinati: Symeon autem erat combinatus cū ipso leui: & quia ille remāserat in egypto. leui rediit sine compari suo. Andreas dicit q̄ sicut iste aperuit saccum suum & inuenit pecuniam. ita omnes alij extunc eius occasione ita fecerunt: & hoc concordat cum eo quod dicitur infra sequenti capitulo: Cum venissemus ad diuersorium aperuimus sacculos nostros & inuenimus pecuniam in ore saccorum &c. s In diuersorio. id est hospitio vbi diuertunt viatores ad comedendum uel hospitandum: vnde in hebreo habet̄: In hospitelario. t Et obstupefacti turbatiq; &c. q; timuerūt ne posita fuisset ibi pecunia ab egyptijs ut de furto notarentur. Cetera patent vsq; ibi:

donec veniat frat̄ vester minimus. Mittite ex vobis vnū & adducat eū: vos aūt eritis in vinculis donec p̄bēt̄ q̄ dixistis vtrū vera an falsa sint. Alioq̄n p̄ salutē pharaonis exploratores estis. Tradidit ḡ illos custodie tribus⁹ dieb⁹. Die aūt tertio eductis de carcere ait. Facite q̄ dixi & viuetis. Deū enim timeo. Si pacifici estis: frater vester vn⁹ liget̄ in carcere: vos aūt abite & ferte frumēta que emistis in domos vras & fratrē vestrū minimū ad me adducite ut possim vros p̄bare & mones & nō moriamini. Fecerūt ut dixerat: & locuti sunt ad inuicē. Merito hec patimur: q; peccauim⁹ in fratrē nostrū videntes angustias aie illi⁹: dū deprecaret nos & nō audiuim⁹: idcirco venit super nos ista tribulatio. Et quib⁹ vn⁹ rubē ait Nūqd nō dixi vobis: nolite peccare in puerū & nō audistis me: Enim⁹ sanguis ei⁹ exq̄rit̄. Nesciebāt enim q̄ intelligeret ioseph eo q̄ p̄ interprete loq̄ret̄ ad eos. Auertit̄q; se & paruū & fleuit: & reuersus locut⁹ ē ad eos. Tollensq; symeō & ligās illis p̄sentib⁹: iussit⁹ ministris ut implerēt eoꝝ saccos tritico: & reponerēt pecunias singuloꝝ in sacculis suis: datis supra cibarijs in via Qui fecerūt ita. Aperto q; vnus sacco ut daret iumēto pabulum in diuersorio⁹ contēplatus pecuniā in ore sacculi: dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia: En habet̄ in sacco. Et obstupefacti turbatiq; mutuo dixerunt: Quid nā ē hoc quod fecit nobis de⁹? Veneruntq; ad iacob patrem suum in terra chanaan: & narrauerunt ei omnia que accidissent sibi dicentes: Locutus est nobis dñs terre dure: & putauit nos exploratores esse puincie. Cui respondimus: Pacifici sumus: nec vllas molimur insidias: Duodecim fratres vno patre geniti sumus: vnus nō ē sup̄er: minimus cū patre versatur in terra chanaan. Qui ait nobis Sic probabo q̄ pacifici estis: Fratrē vestrū vnum dimittite apud me: & cibaria domib⁹ vestris necessaria sumite & abite. Fratrem q; vestrū minimū adducite ad me: ut sciā q̄ nō estis

a Cum frumenta effunderēt ⁊c.] Ex hoc videt q̄ alij filij iacob p̄ter vnū nō inuenerūt pecunias suas vsq; ad patrē suū. ⁊ p̄m hoc dicendū esset q̄ illud q̄ē allegatū ad contrariū ut se. ca. dicit hic p̄ anticipationē. Si aūt aliquis velit sequi sniam Andree p̄dictā. oportet dicē q̄ illud quod hic dicit de inuētione pecunie in ore saccoꝝ postea reuertūtur ad patrem suū iacob: dicit p̄ recapitulationē: q̄ iā alias inuenerant in diuersorio. sequit: b Duos filios meos interfice. Irrationabiliter locut⁹ ē iste ruben dicēdo: q̄ filij sui etiā erāt filij patris sui: q̄ sic ſ. dicēū est frequenter nepotes noiant filios. Ne aūt interficēt eos iacob erat inconueniēs oblatio. ⁊ iō nō acq̄euit sibi iacob. c In terra ad quā pergitis. i. pergere vultis seu disponitis. d Cap. xliij.

Interim fames. Hic describit descensus in egyptū ꝑtū ad ipsū beniamī cū fratrib⁹ suis. vbi p̄mo notatur descensus. ꝑsperitas secūdo occurrēs aduersitas. xliij ca. tertio manifestata fraternitas ca. xlv. Circa p̄mū describit itineris ordinatio. 2° pauoris occasio. ibi: Quos cū vidisset. tertio sequens consolatio. ibi: At ille rndit ⁊c. Circa p̄mū describit de itinere disceptatio. secundo patris cōcessio. ibi: Jgit israel. Disceptatio aūt fuit de ordine itinē q̄ iacob nolebat q̄ beniamin cū eis iret ⁊ ipsi volebant: nec poterāt ire sine eo ꝓpt̄ pactū q̄ habuerāt cū ioseph ut p̄dictū ē. ⁊ h ē q̄ dr. Interim fames omnē terrā vehemēter p̄mebat ⁊c. ſ. cū regressus ordine i egyptū retardaret ꝓpt̄ beniamin. e Reuertimini ⁊ emite nob pauxillū escaꝝ. i. modicū ꝑtū sufficit ad necessitatē ⁊ nō ad abundātiā. ſpabat enī iacob q̄ dñs respiceret populū suū ꝑcedēdo q̄ ēra daret fructū. f Rndit iudas. q̄ pat̄ repulerat p̄ces ipsi⁹ruben p̄mogeniti: iudas q̄ inter ceteros erat p̄cipalior ⁊ audacior ⁊ rōnabilior in loquēdo accepit ꝑbū ut beniamin sibi in custodiā traderet. ⁊ pz ira. vsq; ibi: g Ne moriamur nos ⁊ paruuli nostri. ac si diceret. si nō vis nobiscū mittere beniamin ire nō possumus: ⁊ p̄ cōsequēs moriemur fame: q̄ aliunde alimēta habere nō possumus. ⁊ sicipse met beniamin nobiscū fame moriet: ꝓpt̄ q̄ melius ē q̄ mittas eū nobiscū: etiā cū aliq̄ periculo ifirmitat⁹ uel mort̄ ꝑs q̄ ꝑ fame moriat⁹ nobiscū. h Ego suscipio puerū. in fide mea seruādū. i De manu mea req̄re illū. q̄ spondeo ꝓ eo reducēdo. k Si nō intercessisset dilatio. i retinēdo beniamin. l Jgit israel. hic describit patris cōcessio. videt enī q̄ iudas rōnabiliter loq̄bat: nō assēsit ordinans de eor via. m Sumite de optimis fr̄e fructib⁹. i. de illis q̄ raro inueniunt in egypto q̄ talia magi acceptant. n Et deferte viro munera. ad placandū ipsū. sic enī fecerat ipse iacob ad placādū esau frēm suū. ut ā. bī. xxxij. ca. o Modicū resine. ſm Jsido. ⁊ Papiam resina gallic dr gutta fluēs de arboribus aromaticis q̄ idurata valet ad vnguēta ⁊ medicinas. p Et storacis ⁊ stactes ⁊c.] Hoꝛa sūt arboꝛ aromaticaꝝ q̄ inueniunt in ēra chanaan quaꝝ lachryme fluētes ⁊ fructus sūt ꝑciosi. ⁊ noie arboꝛ intelliguntur lachryme dicte uel fructus caꝝ. Sciendū tn̄ q̄ loco buius q̄ i trāslatiōe nostra dr: Modicū resine ⁊ storacis ⁊ stactes ⁊ terebinthi hebrei dicūt: Modicū tiriace ⁊ cere ⁊ balsami ⁊ passicarū. q Pecuniāq; duplicem. q̄ ꝓbabiliter estimabat q̄ ꝓcedēte fame ⁊ increscēte bladū carius vēderet q̄ ꝑma vice: uel ut pecunia reportata restitueret. r Ego aūt q̄si orbatus ⁊c. Quod dupliciter itelligit, uno mō q̄ eēt q̄si orbat⁹ vsq; ad eor reditū: q̄ nullū de filijs remāserat cū eo. alio mō q̄ reputaret se q̄si orbatū si beniamī mozeret: q̄ illū solū credebat habere de vxore ꝑncipali ⁊ ꝑdilecta s. rachel. s Quos cū ille vidisset. Hic describit pauoris occasio ne furtū eis imponeret. t Mecū sūt comesturi meridie. illa enī hora reuertebat ioseph de negocijs regalibus ad p̄candū. v Et introduxit viros domū: ubi q̄ exterriti ⁊c. Nō enī erat ꝓsuetudo q̄ illi q̄ veniebāt ad emēdū bladū introducerent in domū. b dimittebant extra i curia uel porticu dom⁹. ⁊ iō timuerūt

exploratores ⁊ ist̄ū qui tenet in vinculis recipere possitis: ac deinceps que vultis emēdi habeatis licentiā. His dictis cū⁹ frumenta effunderēt: singuli reperērūt in ore sacco ligatas pecunias] exterritiq; simul omnibus dixit pater iacob: Absq; liberis me esse fecistis: Joseph nō est sup: symeon tenet in vinculis: ⁊ beniamin auferetis. In me hec omnia mala recidērunt Cui rndit ruben: Duos filios meos interfice: si non reduxero illū tibi. Trade illum in manu mea: ⁊ ego eū tibi restituā. At ille: Non descēdet inquit filius meus vobiscū. Frater ei⁹ mortuus est: ⁊ ipse solus remansit. Si quid ei aduersitatis accident in terra ad quā pergitis: deducetis canos meos cum dolore ad inferos. XLIII

Interim fames omnē terrā vehemēter p̄mebat: cōsumptisq; cibis quos ex egypto detulerant dixit iacob filijs suis: Reuertimini ⁊ emite nobis pauxillū escarum. Rndit iudas: Denūciauit nobis vir ille sub attestatione iurisiurādi dicēs: Nō videbitis faciē meā: nisi fratrē vestrū minimū adduxeritis vobiscū. Si ergo vis eū mittere nobiscū pergemus pariter: ⁊ ememus tibi necessaria: si autem nō vis nō ibimus. Dixit enim ut sepe diximus denūciauit nobis dicens: Nō videbitis faciē meā absq; fratre vestro minimo. Dixit eis israel. In meā h fecistis miseriā: ut indicaretis ei ⁊ aliū habere vos fratrē. At illi respōderunt: Interrogauit nos homo p ordinē nostrā, pgenie: si pater viueret: si haberemus fratrem Et nos respōdim⁹ ei cōsequenter iuxta id quod fuerat scisitatus Nunq̄d scire poteramus q̄ dicturus esset: adducite fratrem vestrū vobiscū ? Judas quoq; dixit patri suo. Mitte puerum mecū ut, pficiscamur ⁊ possim⁹ viuere: ne moriamur nos ⁊ paruuli nr̄i. Ego suscipio puerū: de manu mea req̄re illū. Nisi reduxero ⁊ reddidero eū tibi: ero peccati reus in te omni tpe. Si nō intercessisset dilatio: iā vice altera venissem⁹. Jgitur israel pater eoꝝ dixit eis: Si sic necesse est: facite quod vultis. Sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris: ⁊ deferte viro munera: modicū resine ⁊ mellis ⁊ storacis stactes ⁊ terebinthi ⁊ amygdalaꝝ. Pecuniamq; duplicē ferte vobiscū: ⁊ illā quā inuenistis in sacculis reportate: ne forte errore factū sit. Sed ⁊ fratrē vestrū tollite: ⁊ ite ad virū. Deus aūt meus omnipotens faciat vobis eum placabilē: ⁊ remittat vobiscum fratrē vestrū quē tenet in vinculis ⁊ hūc beniamin. Ego aūt quasi orbatus absq; liberis ero. Tulerunt ergo viri munera ⁊ pecuniā duplicē ⁊ beniamin: descenderūtq; in egyptū ⁊ stetērunt coram ioseph. Quos cū ille vidisset ⁊ beniamin simul: p̄cepit dispēsatori dom⁹ sue dicēs: Introduc viros domū ⁊ occide victimas ⁊ instrue conuiuiū quia mecū sunt comesturi meridie. Fecit ille quod sibi fuerat imperatū: ⁊ introduxit viros domum. Jbiq; exterriti

ne introducerent, ꝓpter pecuniã quã reportauerãt. Cetera patẽt
a At ille respondit. Hic cõsequẽ ponit eoꝝ cõsolatio. ⁊ ꝑmo
ab ipso dispẽsatore dicẽte: b Pax vobiscũ. qz nihil batro con-
tra vos. c Deus vester ⁊ ꝙ patris vestri dedit vobis. ac si di-
ceret. ex merito vestro ⁊ patris vestri data ẽ vobis illa pecunia
quã inuenistis i saccis
vestris. d Eduxitqꝫ
ad eos symeon. ad ma-
iorẽ eorũ cõsolationẽ.
e Attulit aquã, co-
gitando de eoꝝ corpo-
ribꝰ. f Deditqꝫ pa-
bulũ asinis, curã ge-
rẽs similiꝫ de eoꝝ ani-
malibꝰ: ut ꝓfectã im-
penderet eis humanita-
tẽ. g Igiꝫ. hic se-
cũdo describit eoꝝ cõ-
solatio ab ipso ioseph
eos dulciꝫ alloquẽdo
⁊ pzlrã vsqꝫ ibi: b
Cõmota fuerãt viscera ⁊c.] tũ qz ipse solꝰ
erat sibi frater vterinus. tum qz nõ fuerat
cũ alijs fribꝰ qñ vẽdiderãt ioseph. ꝓpẽ qõ
magis afficiebat ad eũ. secũdo cõsolat eos io-
seph i amicabili recreatione. cũ subdit: i
Et ait ponite panes.
Nomine panis i sacra
scriptura intelligitur
oĩs cibꝰ. vñ. iiij. Regꝝ
vj. vbi dicit: Apponе
eis panẽ ⁊ aquã. ibdiꝫ
Et apposita ẽ eis cibo-
rũ magna ꝓparatio.
k Seorsum ioseph
⁊c. cuius cã subdit cũ
dicit: l Illicitũ est
egyptijs ⁊c.] cã butꝰ
est ut dicũt hebrei: qz
mactant ⁊ comedunt
aliqua animalia q̃ ab
egyptijs colunt. m
Sederũt coꝝã eo. ut
honoraret eos sua pre-
sentia. n Primo-
genitus ⁊c.] Fecit eni
eos sedẽ ordinate ꝑ
etates suas incipiẽs a
ꝑmogenito. o Et
mirabant nimis. de h
ꝙ homo quẽ credebãt
exulẽ ⁊ eos ignoran-
tem fecisset eos ita se-
dere sicut sedebant in
domo patris sui. Si
autem quaꝝ quõ nõ
habuerunt per hoc ali-
quã suspitionẽ ꝙ ipse esset ioseph qui predictũ ordinem sciebat.
Dicũt hebrei ꝙ hoc fuit qz ioseph fingebat se hoc scire ꝑ artem di-
uinãdi. procurabat eni coram eis cypbũ suũ argenteum. ⁊ post pri-
mã percussionẽ dicebat: talis q̃ est ꝑmogenitus ꝑmo sedeat. ⁊ sic
cõsequenter de alijs. ⁊ hoc videt cõcordare cum eo qõ dicit se. ca.
Cypbus quẽ furati estis ipse est in quo bibit dñs meꝰ ⁊ in quo
augurari solet. ac si diceret. sicut vidistis beri in mẽsa. p Ma-
iorq; pars venit beniamin. ita ut q̃nq; partibus excederet. voluit
enim eum honorare in hoc pre alijs ut videret si ꝙ hoc alij fratres
ipsi beniamin inuiderẽt sicut ei inuiderãt eo ꝙ a patre plus ama-
retur: ut predictũ ẽ supra. xxxvij. ca. q Biberũtqꝫ ⁊ inebriati
sunt cum eo. hic accipit ebrietas ꝑ societate: eo modo lo-
quẽdi quo dicit Cant. v. Comedite ⁊ bibite ⁊ inebriami-
ni carissimi. ⁊ talis ebrietas nõ ẽ vitiosa. r Cap. xliij.

Recepit aũt ioseph. Hic cõsequẽ circa descen-
sum secundum filiozum iacob in egyptum describit occasio ad-
uersitatis: qz de furto apparenti
fuerũt cõuicti i
beniamin. Circa
qõ considerãdũ
ꝙ ioseph q̃ erat
sagax ⁊ astutus
posuit ꝙ ꝑ hoc
ꝙ frẽs sui de ei⁹
venditione peni-
tebant. itẽ ꝙ cõ-
tra beniamin fra-
trẽ suũ vterinũ
nihil mali ma-
chinati fuerant:
⁊ ꝙ ei ꝑ ipsis bo-
norato inuidiã
nõ pretẽdebant:
ut ꝑz ex ꝑdictis:
nihilominꝰ tẽta-
re voluit vtrũ
ipsi beniamin in
periculo cõstituto
ꝗtũ posset suc-
curreret. ⁊ ideo
sic ordinauit: ut
i furto apparẽti
reprehenderetur
beniamin: ut vi-
deret qualiꝫ fra-
tres sui in hoc se
haberẽt. nec mi-
randũ si taliter
eos probabat. qz
malitiã eoꝝ i se
ipso experꝰ fue-
rat. ⁊ ió in b ca.
ꝑmo describitur
eoꝝ comprehẽsio
secundo confu-
sibilis reductio.
ibi: At illi scissis
vestibus. Circa
ꝑmũ cypbus io-
seph i sacco beni-
min absconditur
requiritur: de-
negatur: ⁊ tan-
dem inuenitur:
Et pater littera
exceptis paucis
vocabulis q̃ ex-
ponentur. s
Cypbum autẽ
meum argenteũ
⁊ precium quod
dedit tritici pone in ore sacci iunioris. Dicit in ore sacci: ut
cito posset inueniri. Dicit precium. ne dispensator crederet
ꝙ cypbus deberet poni in sacco iunioris loco precij. ⁊ ideo
de vtroq; fecit mentionẽ. t Persequere viros. cũ mul-
titudine armatoꝝ ita ꝙ non audeãt resistere. v Quare
reddidistis malum pro bono. cõmittẽdo furtum pro dulci
allocutione dñi mei: ⁊ honore quem vobis exhibuit in do-
mo sua: x Cypbus quem furati estis ipse est in quo do-
minus meus bibit. sicut vidistis beri in mensa sua. y Et
in quo augurari solet. sicut expti estis ordinãdo vos in mẽ-
sa. z Pessimã rẽ fecistis. qz ingratitudo ẽ pessimũ vitiũ

a Pecuniã quã inuenimus in ore saccoꝝ reportauimus Argumentũ est a maiori pte. q̃si dicant. nõ retinuim⁹ nec celauim⁹ illud quod erat extra egyptũ ⁊ in terra chanaan te quo magis videret: ergo nec hoc cõmisimus. b Fiat iuxta vestrã sniam. Cõfidentes enim de sua innocẽtia animis obtulerant: qz p furto simplici ꝑm leges scriptas nullus debet mori: ideo dispẽsatoz tẽperauit negocium dicens: Fiat iuxta vram sniam .i. aliq̃ mõ ab ipsa declinãdo. c Apud quẽcũq; fuerit inuentus. ipse sit seruꝰ me⁹. loqr̃ i ꝓsona dñi sui. q̃rebat enim solũ teniamin ut ꝓb̃ videret q̃liter alij q̃ dimitterentur literi ei succurrerẽt i tali necessitate. d Quos scrutat⁹ incipiẽs a maiore. ne si scrutat⁹ statĩ fuisset sacũ teniamin appareret ꝓbabiliter q ibi abscondisset cyphũ. e Inuenit cyphũ i sacco teniamin. q̃re nõ facit mẽtionẽ de pecunia ibi inuenta: qz iã eis supdixerat: q alia pecunia i saccis iuẽta erat a deo eis data: ⁊ qz eadem rõne q̃ accusaret teniamin de pecunia accusasset oẽs alios: cũ pecunia cuiuslibet rapta fuisset in ore sacci sui: ipse autem volebat ꝑm ordinationem ioseph calũniari beniamin solũ. ut ꝓb̃ ꝓbaret alioꝝ affectio ad ipsũ ut ꝓdictũ ẽ. f At illi. hic cõsequenẽ describit eoꝝ cõfusibilis reductio tã ꝑ cõuictoꝝ de apparenti furto. ⁊ secũdo misericordie implozatio. ibi: Cui iudas. Circa ꝑmũ dicit sic At illi ⁊c. i. signũ tristicie. hic enim erat modus antiquoꝝ occurrẽte casu magne aduersitatis. g Primus ꝑ iudas. qz inẽ fratres erat ꝓncipalioꝝ ⁊ cõstãtioꝝ. ⁊ qz apud patrẽ erat ꝓ teniamin fideiussoꝝ: ut ꝓdictũ ẽ ca. ꝑce. ⁊ iõ cã erat magis sua ꝑ alioꝝ. h Mecũ enĩ de loco abierat .s. ioseph: q expectabat fratrũ suoꝝ reditũ: ut ꝑfecte ꝓbaret eorũ animũ. i Omnesq; añ eũ in terrã pariẽ corruerunt. ut ei⁹ animũ ad misericordiã puocarẽt. k Cur sic agere voluistis: ac si diceret. illud q̃ fecistis ẽ de se pessimũ. ⁊ iõ nullo mõ debuisse tis hoc velle facẽ. l An ignoratis ⁊c ac si diceret. dato q̃ habeat ꝑssimã volũtatẽ. tñ debuistis retrahi a tali facto cũ sciueritis me habere augurãdi scientiam q̃ quã poterã vos deprehẽdere. m Cui iudas. hic describitur misericordie implozatio. vbi iudas ut facilius impetret illud q̃ ẽ dulcoris. ꝑmo cõfitet illud q̃ ẽ rigoris dicẽs: n Quid rñdebimus ⁊c. q. d. nihil possum⁹. qz inuentio cyphi erat notoria nec fraudẽ audebãt ponere familie ioseph. qz si id facerẽt. negociũ suũ ꝓiozarẽt. o Deus inuenit iniq̃tatẽ seruoꝝ tuoꝝ. i. pecata nostra alias occulta deus fecit inueniri .i. ad punitionem deduci q illud ifortunĩ q̃ nobis accidit. p En cẽs serui sum⁹ dñi mei. de rigore enĩ iusticie nõ solũ ꝑ furto punit ille apud quẽ res furata inuenit. sed etiã illi q̃ sunt in eius societate: ⁊ maxime q̃ sunt fratres. q Absit a me. q. d. nolo mihi cũ agere cũ tãto rigore. r Qui furatus ẽ cyphũ ⁊c. Hoc añ dicebat ut ꝓbaret si teniamin dimitterẽt solũ in seruitute. s Accedẽs autẽ. hic secundo iudas ꝓcedit ad impetrãdũ q̃ erat misericordie ⁊ dulcoris. ⁊ ꝑmo captat ipsi⁹ ioseph benuolẽtiã dicens: Oro dñe mi ⁊c. secũdo ad suũ ꝓpositũ obtinẽdũ inducit q̃druplicẽ rõnem dicẽs: t Interrogasti ꝓpius seruos tuos ⁊c. Intẽdebat enĩ impetrare q ipse maneret in seruitute pro teniamin: ita q teniamin cũ alijs fratribus rediret ad patrẽ. ⁊ ad ꝫ obtinendũ ꝑmo inducit rõnẽ ex pte patris sui q̃ de furto bui⁹ cyphi nullo mõ debebat inculpari: cũ ipse esset absens: ⁊ etiã iust⁹. qz pecuniã a filijs reportatã remiserat in egyptũ. ⁊ ideo nullo mõ debebat haberi suspectus de furto illo q̃ factum fuisset de suo mandato: ⁊ tñ si teniamin remaneret in seruitute. intantũ diligebat eũ q credebat. ꝓbabiliẽ mori pre dolore. qõ videbat valde durũ ⁊ rõni absonũ. hãc añ rõnẽ deducit iudas diffuse ut magis moueat animũ ioseph ad cõpatiendũ patri: ⁊ ꝓ ira vsq; ibi: v Vos scitis q duos genuerit mihi vxor mea. Ista est rachel que fuit ꝓncipalis ⁊ prima vxor ei⁹: ⁊ etiã sola ex ptũ fuit ex petitione iacob: qz lya fuit sibi cõiuncta ꝑ deceptionẽ laban: ⁊ due ancille ad petitionẽ rachelis ⁊ lye. ut hr̃ s. xxix. ca ⁊. xxx. x Egressus est vnus. de societate mea. y Et dixistis bestia deuorauit eum. Videt q ioseph hic poterat arguere iudã de contradictione ꝑm repreh̃sionẽ supra positã. xlij. ca. vbi excusauerunt se de circuitu ciuitatis: dicẽtes q ꝫ fecerãt ad querẽdũ fratrẽ suũ ꝑditum: ⁊ hic dicit q dixerãt patri ipsũ esse deuoratũ a bestia. Ad q̃ dicẽdũ q lz nõ oporteat iudã ⁊ fratres suos excusari de mendacio: tñ hic nõ sequit̃ dictoꝝ suoꝝ ꝫdictio: qz statĩ posset iudas rñdere

q̄ dixerāt patri ipsū ēē uenoratū a bestia postq̄ redierāt ad ipsū ex egypto: pcludētes q̄ exq̄ nō iuenerāt eū reputabāt eū a bestia uenoratū. 7 eodē modo poterāt rīdere ue b̄ q̄ dixerūt hic: Cui⁹ uterū⁹ frater mortuus ē. q̄ hoc dixerūt postq̄ ipsū quesierāt p ciuitatē 7 ex q̄ nō inuenerāt eū ꝓbabiliꝰ estimabāt eū ēē mortuū. a Ego ꝓpue

Hic inducit iecūdam rōnem ex parte sui. q̄ fideiussor tenet ꝓ illo ꝓ quo spondet. Judas aūt fideiussor erat ꝓ beniamin ut p̄dictū ē ex quo concludit q̄ uebat remanere in seruitute pro beniamin. 7 patet littra. b Manebo itaq̄ seru⁹ tuus. Hic ponit tertia rō ad idem ex aptitudine iude: erat enī homo pfectior 7 aptior ad seruiendū in omnibus operib⁹ laboriosis 7 bellicis q̄ beniamin. ꝓpter quod non uebat refutari ista petitio. c Non enim possū redire ad patrē. Hic inducit quarta rō ad idē. quia iste iudas nullo modo posset uidere anxietatem patris sui: si rediret sine beniamin. 7 iō sibi erat cō descendendū ut remaneret i seruitute ꝓ ipso: maxime cū esset aptior illo in omnibus operibus. d

seruū tuū patrē nostrū 7 puer uefuerit: cū aia illius ex hui⁹ aīa uependeat uideritq̄ eum nō ēē nobiscū moriet: 7 ueducent famuli tui canos ei⁹ cū dolore ad inferos. Ego⁰ ꝓpue seru⁹ tuus sim: q̄ in meā bonā recepi fidem 7 spondi dicēs: Nisi reduxero eū: peccati rē ero in patrē omni tpe. Manebo⁰ itaq̄ seruus tu⁹ ꝓ puero in ministerio dñi mei: 7 puer ascēdat cum fratrib⁹ suis. Non⁰ enī possū redire ad patrē absente puero: ne calamitatis q̄ oppressura ē patrē meū testis assistam. XLV

Cap. xlv.

Non⁰ se poterat ultra cohibere ioseph multis coram astantib⁹: unde ꝓcepit ut egrederēt cūcti foras 7 nullus interesset alienus agnitioni mutue. Eleuauitq̄ uocē cū fletu quā audierūt egyptij oiscq̄ domus pharaonis: 7 dixit fratrib⁹ suis: Ego sum ioseph. Adhuc pater meus uiuit? Non⁰ poterant rīdere fratres nimio terrore pterriti. Ad q̄s ille clement: accedite inquit ad me. Et cū accessissent ꝓpe: ego sum ait ioseph frater uester quē uendidistis in egyptū: Nolite pauere: neq̄ uobis durū esse uendidistis in egyptū. istud uolebat eis dicere submisse: 7 ideo fecit eos ꝓpe uenire ne egyptij audirēt ꝓditionē quā fecerant: 7 sic eos uespicerent. m Nolite pauere rē. ac si diceret expresse. tot ū remitto uobis ex corde: q̄ certitudinaliter probaui uestrā penitētiā ue me: 7 certā amicitiā uestrā erga beniamin fratrem meū. n Necq̄ uobis durū esse uideat q̄ uēdidistis me in his regionib⁹. Pro⁰ salute enī uīa misit me ue⁹ ante uos in egyptū Biennū ē enī q̄ cepit fames i terra eē: 7 adhuc q̄nq̄ anni restant quibus⁰ nec arari poterit nec meti. Premisitq̄ me ue⁹ ut reseruemini sup terrā: 7 escas ad uiuēdū habere possitis. Nō⁹ uestro cōsilio sed dei uoluntate huc missus sum: q̄ fecit⁹ me q̄si patrem pharaonis 7 dñm uniuerse dom⁹ eius ac ꝓncipē i omni tra egypti. Festinate⁹ 7 ascēdite⁶ ad patrē meū: 7 dicetis ei: Hec mandat filius tu⁹ ioseph. Deus fecit me dñm uniuerse terre egypti. Descēde ad me ne moreris: 7 habitabis⁰ in terra iessen: Eriscq̄ iuxta me tu 7 filij tui 7 filij filioꝝ tuoꝝ: oues tue 7 armēta tua 7 uniuersa q̄ possides: ibiq̄ te pascam. Adhuc enī q̄nq̄ āni residui sūt famis: ne 7 tu pereas 7 ois dom⁹ tua: 7 oia q̄ possides. En⁰ oculi uestri 7 oculi fratris mei beniami uident q̄ os⁰ meū loquat ad uos. Nunciate patri meo uniuersā gloriā meā: 7 cūcta q̄ uidistis in egypto. Festinate 7 adducite eū ad me. Cūq̄ amplexat⁹ recidisset i collū beniamin fratris

videat q̄ uēdidistis me in his regionib⁹. Pro⁰ salute enī uīa misit me ue⁹ ante uos in egyptū Biennū ē enī q̄ cepit fames i terra eē: 7 adhuc q̄nq̄ anni restant quibus⁰ nec arari poterit nec meti. Premisitq̄ me ue⁹ ut reseruemini sup terrā: 7 escas ad uiuēdū habere possitis. Nō⁹ uestro cōsilio sed dei uoluntate huc missus sum: q̄ fecit⁹ me q̄si patrem pharaonis 7 dñm uniuerse dom⁹ eius ac ꝓncipē i omni tra egypti. Festinate⁹ 7 ascēdite⁶ ad patrē meū: 7 dicetis ei: Hec mandat filius tu⁹ ioseph. Deus fecit me dñm uniuerse terre egypti. Descēde ad me ne moreris: 7 habitabis⁰ in terra iessen: Eriscq̄ iuxta me tu 7 filij tui 7 filij filioꝝ tuoꝝ: oues tue 7 armēta tua 7 uniuersa q̄ possides: ibiq̄ te pascam. Adhuc enī q̄nq̄ āni residui sūt famis: ne 7 tu pereas 7 ois dom⁹ tua: 7 oia q̄ possides. En⁰ oculi uestri 7 oculi fratris mei beniami uident q̄ os⁰ meū loquat ad uos. Nunciate patri meo uniuersā gloriā meā: 7 cūcta q̄ uidistis in egypto. Festinate 7 adducite eū ad me. Cūq̄ amplexat⁹ recidisset i collū beniamin fratris meū. n Necq̄ uobis durū esse uideat rē. Hoc addit ad maiorē eoꝝ certificationē. o Pro salute enim uestra misit me ue⁹. q̄ sm Aug⁹. Deus adeo optēs est 7 bonus q̄ non permitteret mala fieri nisi inde maiora bona eliceret. 7 sic premisit ioseph uendi ꝓpter salutē populi tempore famis future. p Quib⁹ nec arari rē. nisi modicū q̄ q̄si nihil reputandū ē. Isti⁹ autem sterilitat⁹ alij q̄ dicunt causam ēē nimiam inundantiā nili: q̄ cooperiebat terrā egypti intantū q̄ nō poterat conueniēter coli. Sz istud nō uerē uerū: q̄ ista cā nō fecisset sterilitatē in terra chanaan 7 alijs regionib⁹ ubi nō fuit nilus: 7 tū in illis fuit sterilitas 7 fames: ut dicit supra. xlj. ca. Omnesq̄ ꝓuincie uenie bāt in egyptum ut emerēt escas: 7 malum inopie temperarent. Et ideo alij dicunt 7 uerius ut uidetur q̄ dicta sterilitas processit ex nimia siccitate propter quā nec in egypto nec alibi terra poterat bene coli sufficiēter. q Non uestro consilio. scilicet solum: quia inualidum esset nisi deus permisisset 7 ad bonū ordinasset. r Fecit me q̄si patrē rē. q̄ ꝓ sapiētiā quā deus dedit mihi pharao credit mihi sicut patri. s Festinate. Hic cōsequenter describit grā ꝓmissionis: q̄ ꝓmisit eis ꝓuidere de uictualibus cum patre suo ꝓ quo mandauit ꝓ eos dicēs: t Ascendite ad patrem meū rē. q̄ terra ꝓmissionis in qua erat iacob altior est respectu terre egypti. v Habitabis in terra iessen. Volebat enī ioseph q̄ pater suus 7 fratres uenirent ad presentiā regis donec informasset eos qualiter deberent se habere in conspectu eius: 7 ideo uolut ꝓ starent in terra iessen ubi occurreret eis ad eos informandum: quod 7 fecit ut habebitur ca. sequenti. x En oculi uestri. Hic describitur instantia consolationis: q̄ post predicta iterum consolatur eos ad maiorem certificationē dicens: En oculi uestri rē. ac si diceret. sicut certum est uobis q̄ me uidetis: ita certa sunt omnia que dixi uobis ad consolationem uestram. y Os meum loquatur ad uos. Loquebatur enim eis hebraice: 7 non per interpretem. sicut antea fecerat.

a Poſt que auſi ſunt loq̃ ad eũ. qz manifeſte viderant qꝑ vere ⁊ nõ ficte loquebaf. b Auditũqꝫ eſt. Hic cõſequenter deſcribit dicte manifeſtationis fructꝰ: vbi ꝓmo deſcribit ſerenitas imperij in rege. ſecundo ſedulitas obſequij in ioſeph. ibi: Quibꝰ dedit ioſeph. tertio ſuauitas gaudij i patre. ibi: Qui aſcendentes. Circa ꝓmum dicitur ſic: Auditũqꝫ eſt ꝛc. ꝓ relationẽ eoꝝ qui ſecũ erãt i domo ioſeph. c Et gauiſus eſt pharao ꝛc. Licz diligerẽt ioſeph. ꝓpter bona q̃ eis fecerat: tñ erat eis turpe qꝫ homo q̃ fuerat ſeruus emptiꝰ ⁊ eductus de carcere habẽt tãtũ dñiũ in regno: ⁊ iõ q̃ ſciuerãt qꝫ haberet tot frẽs ⁊ taliter formatos qꝫ bene videbãf nobiles: ⁊ de bono loco. fuerunt ſup hoc cõſolati: ⁊ iõ ꝑcepit rex ut pater ⁊ fratres ⁊ alij ꝙcunq̃ veniret i egyptũ. paratus eos ſuſtentare ⁊ honorare: ut ꝓz i ſrã. vñ ſubditur d Oẽs opes egypti vre erũt. i. de omnibꝰ opibus habebitis ad ſufficientiã. Hebrei tñ dicũt qꝫ ꝟ dixit ꝙdrice quodãmõ. lz hoc nõ intelligeret: qz ꝑ verbũ eius ſignificabaf qꝫ futurũ erat i filijs iſrael q̃ exeũtes de egypto aſportauerũt ſecũ opes egypti: ut dr Exo. xij. Sicut ⁊ caypbas loquẽs de morte xpi. dixit: Expedit vobis ut vn⁹ moriaf hõ. ꝓ populo Joh. xj. ca. Et ꝑ eius verbũ ſignificabaf qꝫ mors xpi eſſet ꝓ redemptione generi humani: ut exponit euãgeliſta ibidẽ dicẽs: Hoc autem a ſemetipſo nõ dixit ꝛc. Verũtamẽ neuter ſic loquendo põt ꝙdicta ꝙdicꝫ dici qz ad ꝟ requirit intelligẽtia: ut ſ. dictũ ẽ. xlij. ca. Sic nec aſina balaã potuit dici aial rõnale lz ꝟba rõnabilia ꝓtulerit: qz illa ꝟba nõ intellexit: qõ tñ requirit ad rõnabilitatẽ. ſ fuerũt formata illa verba ꝑ angelũ mouentẽ linguã aſine. ſequit: e Quibꝰ dedit. Hic oſtenditf ſedulitas obſequij in ioſeph. qz ſollicite fecit edictũ pharaonis: addẽs etiã ſup ꝟ ſpecialia munera dando ea fratri ſuo beniamin ⁊ patri. ⁊ ꝓz ſrã. f Ne iraſcamini in via. Hoc dixit ioſeph: qz timebat ne cũ fratres ab eo receſſiſſent litigarẽt ad inuicẽ imponẽdo ſibimet vn⁹ alteri malicią factã cõtra ioſeph. g Qui aſcẽdentes. Hic deſcribit ſuauitas gaudij in patre. ex auditu rumoꝝ qꝫ ioſeph adhuc viueret. b Referebãt oẽm ordinẽ rei. ſ. q̃re ⁊ quõ ioſeph venditi erãt ⁊ qualiter fuit ꝓmotus in egypto: extunc tot auditis ⁊ viſis ſignis manifeſtis de vita ioſeph iacob credidit.

i Cap. xlvj.

Profectuſqꝫ. Hic deſcribit deſcenſus in egyptũ ꝙtũ ad iacob ⁊ familiã eius: vbi ꝓmo deſcribit deſcẽdi modus. ſecũdo deſcendẽtiũ numer⁹. ibi: Hec ſũt aũt noia. tertio ipſi⁹ ioſeph occurſus. ibi: Miſit aũt iudã. Circa ꝓmũ dicit: k Venit ad puteũ iuramẽti. i. in terſabee q̃ locus inde ꝓtraf puteus iuramẽti. ⁊ fuit vocat⁹ ille locus ſicab illo puteo: q̃ ẽ ibi vbi iurauerũt fedus inter ſe abrahã ⁊ abimelech ut dictũ ẽ ſ. xxj. ca. ꝓ locũ aũt illum voluit tranſire iacob duplici de cã. vna fuit qz erat in via eundi in egyptũ Berſabee enim eſt vltima villa terre chanaã eundo verſus egyptũ. Secũda cã fuit: quia abrahã annus ſuus ibi inuocauit dñm: ut dr ſ. xxj. ca. Similit iſaac pat⁹ ſuus. ſ. xxvj. ca. ⁊ iõ voluit illuc ire ad ꝛecandũ dñm ꝓ ſuo itinere. ſic ⁊ fecit: q̃ iuit ad laban. trãſiuit enim ꝑ montẽ moria ut ibi oraret dñm: ut ipſũ dirigeret in via: ut dictũ ẽ ſ. xxviij. ca. l Jacob iacob. duplicatio noĩs ſignũ eſt diuine dilectiõis. m Qui rñdit ecce adſũ. paratus ad imperium tuũ. n Noli timere. lz enim deſideraret videre ioſeph: formidabat tñ deſcẽdere in egyptũ qz erat ſenex ⁊ debilis ⁊ qz timebat i aliena ꝛra ſepeliri extra ſepulchra patrũ ſuoꝝ: ⁊ iõ dñs aſſecurauit eũ de vtroq; dicens: o Ego deſcendã tecũ illuc. ꝙtũ ad ꝓmũ. p Et ego inde adducã te. ꝙtũ ad ſecũdũ: qz fecit reportari corp⁹ ſuũ ad ſepliẽdũ i ſpelũca duplici. ut dr. j. l. ca. Pot aũt ꝟ ⁊ alibi intelligi de filijs iſrael q̃s eduxit de egypto in brachio extẽto ⁊ manu ꝓtẽti. ut dr in Exo. q Joſeph ꝙꝫ. ꝛc.] Mos erat antiquoꝝ qꝫ ꝑſona predilecta claudebat oculos defuncti: ꝓhoc aũt certificatus fuit iacob: qꝫ ioſeph non moreref ante ipſũ: quod ſumme deſiderabat. r Surrexit iacob. confortatus de diuina conſolatione. ſequit: s Nepotes filie. lz haberet vnicã filiã. ſ. dinam: dr tñ in plurali: qz filie filioꝝ ſuoꝝ ei⁹ filie dicebanf: ⁊ cũ dina hic intelligunf. t Hec ſũt autem noia. Hic ꝑfitur deſcribit numer⁹ deſcẽdentiũ. vbi conſiderãdũ qꝫ aliq̃ ꝑſone ꝟ noiate alibi in ſcriptura aliter noiantf. eiſdẽ modis ⁊ rõnibꝰ q̃. ſ. tacte ſũt de filijs eſau. xxxvj. ca. v Primogenit⁹

ſui: fleuit: illo quoq; ſimiliter flente ſup collũ eius. Oſculatuſqꝫ eſt ioſeph omnes fratres ſuos: ⁊ ploauit ſup ſingulos. Poſt[a] que auſi ſunt loqui ad eum.] Auditũqꝫ[b] eſt ⁊ celebri ſermone vulgatũ i aula regis: venerũt fratres ioſeph: ⁊[c] gauiſus ẽ pharao atqꝫ omnis familia eius.] Dixitqꝫ ad ioſeph ut imperaret fratribus ſuis dicens: Onerãtes iumẽta ite in terrã chanaã. ⁊ tollite inde patrem veſtrum ⁊ cognationẽ: ⁊ venite ad me: ⁊ ego dabo vobis omnia bona egypti: ut comedatis medullam terre. Precipe etiã ut tollant plauſtra de terra egypti ad ſubuectionem puerorũ ſuorũ ac coniugũ. Et dicito: Tollite patrẽ veſtrum ⁊ properate ꝙtotius veniẽtes: nec dimittatis ꝙcqꝫ de ſupellectili veſtra: quia omnes[d] opes egypti veſtre erunt. Fecerũtqꝫ filij iſrl ut eis mãdatũ fuerat. Quibus[e] dedit ioſeph plauſtra ſecũdũ pharaõis imperiũ: ⁊ cibaria in itinere. Singulis ꝙq; proferri iuſſit binas ſtolas: beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinq; ſtolis optimis: tantũdem pecunie ⁊ veſtium mittens patri ſuo: addens eis aſinos decem qui ſubueherent ex omnibus diuitijs egypti: ⁊ totidẽ aſinas tritici in itinere paneſq; portantes. Dimiſit ergo fratres ſuos: ⁊ ꝓficiſcentibus ait: Ne[f] iraſcamini in via. Qui aſcẽdentes[g] ex egypto venerũt in terram chanaã ad patrẽ ſuum iacob: ⁊ nunciauerũt ei dicentes: Joſeph filius tuus viuit: ⁊ ipſe dominat in omni terra egypti. Quo audito iacob: quaſi de graui ſomno euigilans: tñ non credebat eis. Illi ecõtra referebãt[h] oẽm ordinẽ rei. Cũq; vidiſſet plauſtra ⁊ vniuerſa que miſerat: reuixit ſpiritus eius ⁊ ait: Sufficit mihi ſi adhuc ioſeph filius meus viuit: vadam ⁊ videbo illũ anteq̃ moriar. XLVI

Profectuſqꝫ[i] iſrael cũ omnibꝰ que habebat venit[k] ad puteum iuramenti: ⁊ mactatis ibi victimis deo patris ſui iſaac: audiuit eũ per viſionem nocte vocantem ſe ⁊ dicentem ſibi: Jacob[l] iacob. Cui[m] rñdit: Ecce adſum. Ait illi deus: Ego ſum fortiſſimus deus patris tui. Noli[n] timere: ſed deſcende in egyptũ: quia in gentẽ magnã faciã te ibi. Ego[o] deſcendã tecũ illuc: ⁊ ego[o] inde adducã te reuertentẽ. Joſeph[q] quoq; ponet manus ſuas ſup oculos tuos.] Surrexit iacob mane a puteo iuramenti: tulerũtqꝫ eum filij cum paruulis ⁊ vxoribus ſuis in plauſtris que miſerat pharao ad portandum ſenem: ⁊ oia que poſſederat in terra chanaan. Venitqꝫ i egyptũ cũ omni ſemine ſuo: filij ei⁹ ⁊ nepotes[q] filie ⁊ cuncta ſimul. ꝓgenies. Hec ſũt aũt noia filiorũ iſrael q̃ ingreſſi ſũt i egyptũ ipſe cũ liberis ſuis. Primogenit⁹

ruben. occasione eius enumerarẽ ꝓst cum omnes filij lye naturales ⁊ adoptiui ante alios filios. Et patet lrã. exceptis paucis vocabulis. a Jamuel. Hume. xxvj. vocat namuel. b Sater. hic in Paral. nõ nominat: qz nulla ꝓgenies ꝓcessit de eo. c Onan. p n dz scribi in fine. Jobab. j. Paral. vij. ca. vocat iasub. d Hi filij lye ⁊c.]

ruben. Filij rubẽ: enoch ⁊ phallu ⁊ esrom ⁊ charmi. Filij symeon: iamuel[e] ⁊ iamin ⁊ iami ⁊ abod ⁊ iachin ⁊ sabar[b] ⁊ saul filij[c] chananitidis. Filij leui: gerson ⁊ caath ⁊ merari. Filij iuda her ⁊ onan ⁊ sela ⁊ phares ⁊ çara. Mortui sunt autẽ her ⁊ onan[f] i terra chanaan. Nati ꝙ sunt filij phares: esrom ⁊ amul Filij isachar: thola ⁊ phua ⁊ iobab ⁊ semrõ. Filij çabulon: sareth ⁊ chelon ⁊ iabelel. Hi filij lye[g] quos genuit in mesopomia] syrie cum dina filia sua. Oẽs[h] anime filioꝝ ei[9] ⁊ filiarũ trigintatres. Filij gad: sephon ⁊ aggi ⁊ esebon ⁊ suni ⁊ eri ⁊ arodi ⁊ areli. Filij aser iemna ⁊ iesua ⁊ iesui ⁊ beria sara quoq ꝙ sozor eozũ. Filij beria: heber ⁊ melchiel. Hi filij çelphe quam vedit labã lye filie sue: ⁊ hos genuit iacob: sedecim alias. Filij rachel[k] vxoris iacob: ioseph ⁊ beniamin. Nati ꝙ sunt ioseph filij in terra egypti quos genuit ei asseneç: filia phutifaris sacerdoꝺ heliopoleos: manasses ⁊ ephraim. Filij beniamin: bela ⁊ bechor ⁊ asbel[l] ⁊ gera[m] ⁊ naamã[n] ⁊ iechri[o] ⁊ iethros[m] ⁊ rese: mephim ⁊ ofim ⁊ ared. Hi filij rachel quos genuit iacob: oẽs anime ꝙtuordecim. Filij dan[n]: vsan[o]. Filij neptalim: iasiel ⁊ guni ⁊ ieser ⁊ salem[p]. Hi filij bale: quã vedit laban racheli filie sue: ⁊ hos genuit iacob: omnes anime septẽ. Cũcteq[a] anime que ingresse sunt cũ iacob in egyptum: ⁊ egresse sunt de femore illius absq vxoꝛib[9] filioꝛum eius: sexaginta sex. Filij autẽ ioseph qui nati sũt ei in terra egypti: anime due. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum: fuere septuaginta. Misit[r] autẽ iacob iudam ante se ad ioseph in egyptũ ut nũciaret ei: ⁊ ille occurreret in iessen. Quo cum peruenisset iuncto ioseph curru suo: ascendit[s] obuiã patri ad eundem locũ: videnseq eũ irruit super collum eius: ⁊ interamplexus fleuit. Dixitq[t] pat ad ioseph: Jam letus moriar: quia vidi faciem tuam: ⁊ superstitẽ te relinquo. Et ille locut[9] est ad fratres suos: ⁊ ad omnem domum patris sui. Ascendam ⁊ nunciabo pharaoni. Dicamq ei: Fratres mei ⁊ dom[9] patris mei q̃ erant in terra chanaan venerunt ad me: ⁊ sunt viri pastoꝛes ouium: curamq habent alendoꝝ gregum. Pecoꝛa sua ⁊ armenta ⁊ omnia q̃ habere potuerunt adduxerunt secum. Cumq[v] vocauerit vos ⁊ dixerit: qd̃ est opus vestrũ: respõdebitis: Viri pastoꝛes sumus: serui tui: ab infantia nr̃a

egyptum: nondũ tamen nata: ut dicunt hebrei: ⁊ sic intrauit in egyptum licz in vtero matris ⁊ sic habemus vltimum numerũ cum dicitur: Omnes anime domus iacob que ingresse sunt egyptum fuerunt. lxx. sed quia scriptura non exprimit q̃ leui aliquã filiã habuerit que vocata sit iochabeth: qz illa ve q̃ fit mẽtio in Exo. non fuit ei[9] filia ut ibi dicit. iõ põt hic dimitti ⁊ loco eius poni ipse iacob: q̃ cũ prole sua ingressus est: ⁊ sic sũt septuaginta. vñ ⁊ in hoc numero vltimo nõ dicit: Oẽs aie que egresse sunt de femore iacob: qz ipse non fuit egressus a seipso sed dicit: Oẽs anime domus iacob q̃ ingresse sũt egyptũ fuere. lxx. Et hic mod[9] dicẽdi videt cõueniencioꝛ: tñ ingressus ipsi[9] ioseph fuit añ ingressũ patris: ⁊ similiter ingressus filioꝝ ioseph q̃ dicunt hic ingressi rõne patrꝭ sui: ⁊ sic in eo q̃ dãmodo ingressi sunt. Unde ⁊ de psonis hic vltimo noïatis non dr̃: Que ingresse sũt cũ iacob in egyptũ ꝙ que ingresse sunt absolute. Trãslatio vero. lxx. hic bz lxxv. Sed fm Hiero. hic cũ p. dictis numeraueꝛt q̃nq filios filioꝝ ioseph qui tñ nondũ erant nati. ⁊ b factũ ẽ ꝙ anticipationẽ ꝓpt honorẽ ioseph: ꝓpt quẽ alij fuerunt recepti honorifice in egypto. ⁊ hanc translationẽ secutus est lucas Actj. vij.

d videt falsũ: qz filij iude supꝛ nominati nõ fuerũt ibi geniti. ut pz ẽ. xxxviij. ca. Dicendũ q̃ ꝺ dicit eo q̃ pater eoꝝ fuit genitus i mesopotamia. s. iudas.

e Oẽs aie filioꝝ ei[9] ⁊ filiarum. xxxij. in ꝺ tñ numero nõ iclu ꝺit dina: ut pz si computent mares. f Filij gad. Hic enumerantur filij çelphe: q̃ erãt filij lye adoptiui. ⁊ pz littera. g Filij rachel. ꝺ enumerant filij eius. h Abel. j. Paral. viij. ca. vocat iadiel. i Bera. j. Paral. vij. ca. vocat abara. k Naamã ꝺ vocat nohaba ibidẽ. l Jechri. hic vocat rapha ibidẽ. m Jethros mophim, duo nomina sũt ⁊ i aliq[9] libris simul iũgunt ꝓ vno ⁊ male. ⁊ eodem mõ fecit Remigi[9] libro de inꝓpretationibus, ponens ambo pro vno noie. Remigius eni q̃ fecit illũ librum videt parũ sciuisse de hebraico: qz i plurib[9] iterꝑtatiõib[9] defecit. ꝓpt qõ beat[9] Hyero[9] frequent cũ redarguit in libro de hebraicis q̃stionib[9]: ⁊ in alijs loc. n Filij dan. hic enumerant filij bale. o Usan. licz iste fuerit vnigenitus ipsi dan: tñ hic dicitur filij: qz aliqñ in sacra scꝛptura ponitur plurale ꝓ singulari: sicut econuerso. ut habetur Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarum. p Salem. alias syllam. hic vocatur selboam. j. Paral. vij. ca. Si autem coniungantur simul filij lye. xxxij. ⁊ pueri çelphe. xvj. ⁊ rachel. xiiij. ⁊ bale septem. faciunt. lxx. q Cuncteq anime ⁊c. Circa istos numeros sequentes varij doctoꝛes varie dicunt ⁊ multipliciter: accipiam autem duos modos dicendi qui videntur mihi probabiliores. Sexaginta sex. iste numerus est personarum que egresse sunt de iacob: ⁊ cum hoc ingresse sunt i egyptũ cũ eo: ut pater in littera. Et iõ ab hoc numero excluduntur her ⁊ onan: qui non intrauerunt egyptum: sed mortui sunt in terra chanaan: ut predictum est in isto capitulo. ⁊ supꝛa. xxxviij. ca. Similiꝛ excludunt ioseph ⁊ duo filij ei[9] qui iã erãt in egypto anteq̃ iacob ingrederet. ⁊ sic de numero lxx. predicto remanent. lxv. cum quibus si ponatur dina: que fuit exclusa a numero. xxxij. puerorum lye. ut supꝛa dictum est ⁊ que ingressa est cum iacob in egyptũ: sic habemus. lxvj. personas hic numeratas cum quibus si addant ioseph ⁊ duo filij eius ⁊ iochabeth ꝺ filia leui que concepta erat ante ingressum iacob in

r Misit autẽ iacob iudã. ꝺ de scribit ipsi[9] ioseph occursus: ⁊ fm q̃ mãdauerat pri stetit i ẽra ieſſen quousq ioseph ei ibidẽ occurreret. significãs ei suũ aduẽtũ ⁊ ꝺ est qõ dicit: Misit autẽ iacob ⁊c. qz iudas inꝛ alios filios q̃ erãt cũ iacob erat honorabiliꝛ ⁊ rõnabiliꝛ. s Ascẽdit obuiã pri. tum ut vbitã reuerẽtiã pri exhibiꝛet. tum ut patrẽ ⁊ fratres instrueret quõ cũ rege loquerent. iõ seq̃t t Cũq vocauerit vos. s. rex. Et dixerit qõ est op[9] vestrũ

respondebitis: Viri pastores sumus ⁊c̃. Cui⁹ cā subdit cū dicit: a Nec añt ⁊c̃. ⁊ q̃ fertilis ẽ ⁊ apta aialibus alẽdis b Quia testant ⁊c̃. ⁊ sic volũt q̄ habitẽt seorsũ ab eis. Cā añt quare testant ẽ: q̄ pcutiũt aialia aliq̄ q̃ tãꝑ dij ab egyptijs colunt. c Cap̃. xlvij.

EGress⁹ q̃ ioseph. p⁹. ꝑ moyses rescripsit rescẽsum iacob i egyptũ: b ꝓnter rescribit ipsi⁹ mozã ⁊ statũ ibidem. Et ꝓmo ꝗstũ ad ei⁹ habitationẽ secundo ꝗstũ ad finẽ ⁊ consumationem ibi: Factiq̄ sũt oẽs dies. Adhuc ꝑ rescribit ipsi⁹ iacob receptio gratiosa. secundo eius sustẽtatio larga ibi: Joseph vero Adhuc ꝓmo rescribit ipsius receptio benigna i prole sua. secundo in persona .p. pria ibi: Post h̃ introduxit. Circa ꝓmũ dicitur: d Pater me⁹ ⁊ frẽs ⁊c̃. Hec nũciauit ioseph pharaoni anteq̄ adduceret frẽs suos ad psentiã ipsius: ad .pban. vũ si affectio vna regi erga eos pseueraret sicut a principio. e Et ecce cõsidẽt in terra iessen. h̃ addidit ioseph: q⁹ rẽsiderabat q̄ illa terra eis assignaret: ut patet in p̃cedẽti ca. ⁊ iõ hoc dixit: acsi ei insinuaret: ex quo vxores ⁊ familie ⁊ oĩa vona eoꝝ mobilia sũt ibi vonũ esset q̄ remanerẽt illic: q⁹ latoz esset eos trãsferre alibi. f Extremos q̄ fratrũ suoꝝ. Extremitas alicui⁹ rei accipit duplicit. s. a parte supioꝝ ⁊ a parte inferioꝝ. ⁊ sm hoc ista lra duplicit exponit. vno modo sic: Extremos fratrũ. i. minozes ⁊ vbiliozes: ⁊ hãc expositionẽ sequunt iudei dicentes: q̄ hoc fecit ioseph ne si rex vidisset maiozes ⁊ fortiozes posuisset eos cũ viris bellatozib⁹. Alio modo sic: Extremos fratrũ. i. maiozes ⁊ valẽtiozes: ut ex hoc rex ⁊ consiliarij sui magis haberẽt acceptũ dñũ ioseph: videtes cognationẽ eius esse ita gratiosam. ⁊ istud magis cõcordat p̃dictis ca. p̃ce. g Ad pegrinandũ ⁊c̃. ⁊. i. ad morandũ ad tẽpus. cuius cã subdit: h Quõ nõ est berba gregib⁹ ⁊c̃. sed si nõ erat in terra chanaã herba: quõ erat in egypto vbi erat tanta sterilitas sicut alibi? Et dicũt aliq̄ hic q̄ tẽpore siccitatis ex qua causabat illa sterilitas sunt vona pascua in egypto: q⁹ magna inundatio nili ex aqua remanẽte sup̃ terrã plus impedit nascentiã herbaꝝ ꝗ̃ siccitas. Vel aliẽ põt dici: q̄ terra iessen quã petebat erat sic dispposita: q̄ nõ erat ibi tanta siccitas: quin esset sufficiens pascualis: ex quo habebãt colorẽ petẽdi cã: q⁹ vona eorum consistebãt pncipaliter in animalibus. i Terra egypti in cõspectu tuo est. ac si diceret. vbicũq̄ placuerit tibi fac eos habitare. k

vsq̄ in p̃sens ⁊ nos ⁊ pres nr̃i Hec⁹ autẽ dicetis ut habitare possitis in tra iessen: q⁹ h̃ ⁊es tant egypti oes pastores ouiũ

TAgressus⁹ q̃ XLVII ioseph nunciauit pharaoni dicẽs: Pat⁹ me⁹ ⁊ frẽs: oues eoꝝ ⁊ armenta ⁊ cũcta q̄ possidẽt venerũt ⁊e terra chanaan: ⁊ ecce cõsidũt in terra iessen. Extremos⁹ q̃z fratrũ suoꝝ q̃nq̄ viros constituit coꝝ rege. Quos ille introgauit: Quid habẽtis opis: Rñderũt: Pastores ouiũ sum⁹ serui tui: ⁊ nos ⁊ patres nostri. Ad pegrinãdũ⁹ i terrã tuã venim⁹. q̃m⁹ nõ ẽ herba gregib⁹ seruoꝝ tuoꝝ: igraueſcẽte fame i terra chanaan. Petimus q̄ ut eẽ nos iubeas seruos tuos in tra iessen Dixit itaq̄ rex ad ioseph: Pat⁹ tu⁹ ⁊ fratres tui venerũt ad te. Terra⁹ egypti i ꝓspectu tuo ẽ: i optimo loco fac eos habitare ⁊ trade eis trã iessen. Q⁹ si nosti i eis eẽ viros idustrios: ꝓstitue illos magistros pecoꝝ meoꝝ. Post⁸ hec introduxit ioseph patrẽ suũ ad regẽ: ⁊ statuit eũ coram eo. Qui⁹ bñdicẽs illi: ⁊ introgatus ab eo: q̃t sũt dies annoꝝ vite tue: rñdit: Dies⁹ pegrinatiõnis vite mee centũ triginta annoꝝ sunt⁰ parui ⁊ mali: ⁊⁹ non peruenerũt vsq̄ ad dies patrũ meoꝝ. q̃b⁹ pegrinati sunt. Et bñdicto rege: egressus ẽ foras. Joseph⁹ vero patri ⁊ fratrib⁹ suis dedit possessionẽ in egypto in optimo⁸ terre loco rameſſes ut pceperat pharao: ⁊⁶ alebat eos: oẽmq̄ domũ patris sui: p̃bẽs cibaria singulis. In toto enĩ orbe panis erat: ⁊ oppſſerat fames terrã: maxime egypti ⁊ chanaã. Et quib⁹ omnem⁸ pecuniã cõgregauit ꝓ venditione frumẽti: ⁊ intulit eã i erariũ regis. Cũq̄ defecisset emptoribus pciũ: venit cũcta egypt⁹ ad ioseph dicẽs: Da nobis panes Quare moriamur coram te defficiente pecunia: Quib⁹ ille rñdit: Adducite pecora vestra: ⁊ dabo vobis ꝓ eis cibos: si pciũ nõ habetis. Que cũ adduxissent dedit eis alimẽta ꝓ equis ⁊ ouib⁹ ⁊ bobus ⁊ asinis: sustentauitq̄ eos illo anno ꝓ cõmutatione pecoꝝ. Aleuerũt⁹ q̃z anno secũdo ⁊ dixerũt ei: Non celamus domino nostro q̄ defficiẽte pecunia pecora simul defecerunt: nec clam te est q̄ absq̄ coporibus ⁊ terra nihil habeamus

Post hec. Hic ꝓpẽ describit receptio iacob i psona ꝓpria: q⁹ postq̄ ioseph exptus fuerat q̄ rex frẽs suos gratiose receperat: certificat⁹ ẽ de tona receptiõe patris sui. iõ sequit. l Et statuit eũ coram eo. tũ ut patrẽ suũ honoraret de accessu ad psentiã regis: tum ut pat⁹ suus grãs redderet ipsi regi de bonis ab eo recept̃ ꝓ se ⁊ ꝓ familia sua. m Qui bñdicẽs illi. s. regi quẽ iacob salutauit: ⁊ cui impcatus fuit bona. ⁊ istud vocat hic bñdicẽ n Dies pegrinationis vite mee. q⁹ ꝓmo pegrinat⁹ fuerat i mesopotamia apud laban: ut ꝛ. dictũ ẽ. Itẽ pegrinat⁹ erat i ẽra egypti. i terra etiã chanaã habitauerat ut pegrin⁹ ꝓ maiori pte q⁹ nõ erat assecut⁹ dñiũ i illa nisi i parua portiõe Alii etiã exponit q⁹ tota vita humana i psenti non ẽ nisi q̃dã pegrinatio respectu celestis patrie: sm q̄ dicit apls Hebre. xiij. Non habem⁹ hic manẽtẽ ciuitatẽ: sed futurã inq̃rim⁹. o Sũt parui ⁊ mali. Dicũt añt parui ei⁹ dies respective. vñ subdit. p Et nõ peruenerũt ⁊c̃. q⁹ abrahã anus su⁹ vixit. clxxv. annis: ut hr̃ ꝛ. xxv. ca. ⁊ isaac pat⁹ su⁹. clxx. ãnis: ut hr̃ ꝛ. xxv. ca. ⁊ alij pres ei⁹ pozes ad huc diuti⁹ vixerũt: ut hr̃ ꝛ. xj. ca. Dicunt añt dies ei⁹ mali: ꝓpẽ malũ penalitatis q̃ sustinuit i vita sua. p̃ ex p̃secutiõe frẽs sui esau. 2°. ex longa seruitute apud labã. 3°. ex violatione dine filie sue. 4°. ex trãsgressione rubẽ primogeniti sui: qui fedauit stratũ eius. 5°. ex venditione ioseph: de qua fuit inco̅solabiliter afflictus. 6°. ex sterilitate terre chanaan ut patet ex p̃dictis. q Joseph vero. Hic describit ipsius iacob sustentatio ꝓ ipsum ioseph: vbi ꝓmo describit prouidentia ipsius ioseph respectu patris. ⁊ secundo respectu regis. ibi: E quibus Circa ꝓmũ dr̃. r Dedit pos. i egypto. puidẽs patri ⁊ fratrib⁹ de loco habitatiõis. s In opti. ter. lo. rameſſes. ẽ enĩ rameſſes i ẽritorio iessen qõ ꝛ. petiuerãt. t Et alebat eos. puidẽs eis de victu. v E quib⁹. h ostẽdit. puidẽtia ioseph respectu regi augẽdo sibi fidelit̃ de tuaux: ⁊ secũdo clemẽt̃ se bates erga populũ. ibi: Dixit q̃ ioseph. Circa ꝓmũ dr̃ sic: E q̃b⁹. i. ex egypto ⁊ chanaã ⁊ aliis ẽris circũadiacẽtib⁹. x Om. px. cõ. nõ ꝑ exactiões: ꝗ ꝑ vẽditionẽ bladi iustã: q⁹ tãtũ valet res quãtũ põt vẽdi. ⁊ iõ illud q̃ ioseph emerat ꝓ puo pcio tpe fertilitat̃ poterat reuẽdẽ eisdẽ ꝑsonis: ⁊ multo fozti⁹ alijs ꝓ maiori pcio. maxie q⁹ nullũ cõpulerat ad vẽdẽdũ sibi bladũ noie regis. y Addu. pe. vra. lz enĩ ẽnt i fame positi: nõ tũ tenebat rex eis dare bladũ gratis q̃diu baterent bona vnde possent emere. z Bene. q̃ an. se. dicũt hebrei q̄ iste fuit secũdus ann⁹ famis ⁊ q̄ in aduẽtu iacob q̄ venit in p̃n⁹ tertij anni famis stati nilus irrigauit terrã egypti, ꝓpẽ merita ei⁹. ⁊ facta est fertilitas: q̃ subtracta fuerat p siccitatẽ: ut p̃dictũ est sm vnã opinionẽ. Sed h̃ videt̃ ẽ textũ. p̃ q⁹ ioseph ꝓ spũ ꝓphetie p̃dixerat famẽ durare p septẽ ãnos. 2°. q⁹ sm ipsum dictũ sequeret q̄ ioseph sustentasset egyptios primo anno famis pro pecoribus.

ꝛ ꝑ cõſequẽs durãte adhuc fertilitate: ſuſtẽtaſſet eos ꝑ pecunijs qõ videt manifeſte falſũ: qz tũc emebat ioſeph bladũ ab egyptijs ꝛ nõ ecõuerſo. Et iõ dicẽdũ eſt ꝙ ſecũdus annus hic intelligit abillo tpe quo fecit eis pecuniaad emendũ: ꝛ ille fuit circa finẽ ſterilitatis terre: ꝛ maxie qz ioſeph ꝓdixerat publice: ita ꝙ erat notũ ꝙ totã terrã egypti ꝛ ſeptẽ annis famis future poſt fertilitatẽ: ꝛ iõ ꝟiſimile eſt ꝙ multi ꝛ terra egypti reſeruauerũt ſibi bladũ vnde poterãt ſuſtẽtari ꝑ aliqꝫ tẽpus: ita ꝙ nõ fuerũt cõpulſi vẽdere ꝑ blado pecora ſua ꝛ poſſeſſiões ſuas ita cito: ſed magis in vltimis annis famis. ſequitur: a Subiecitq; eã pharaoni ꝛc. In hebreo dicit ſic: Et fuit terra ipſi⁹ pharaonis. ꝛ populũ trãſtulit ad ciuitates ꝛ fine terre egypti vſq; ad finẽ ei⁹. Dicũt enĩ hebrei ꝙ ad oſtendẽdũ ꝙ terra erat ipſi⁹ regis imediate: ioſeph fecit tñſ ferre populum ꝛ vna parte terre egypti ad aliã ꝛ cõuerſo: ut ꝑ talẽ trãſlationẽ qlibet oſideret ꝛ ꝓhiberet ꝙ nihil iuris haberet in hereditate ſua ꝓſtina. Eã aũt bu⁹ diuerſitatis inẽ trãſlationẽ nr̃am ꝛ lr̃am hebraicã in b̃ loco potuit eẽ ex b̃ ꝙ iſte due dictiones hebraice. ſ. vaiaemr ꝛ vaiaemĩ: quarũ ꝓma ſignificat: ꝛ fecit trãſire. ꝛ ſecunda ſignificat: ꝛ ſubiecit ſeruituti. nõ differũt i hebreo niſi i vltima lr̃a q̃ in ꝓma dictione ẽ lr̃a rꝛes in ſecunda lr̃a valet.

Cur ergo morimur te videte? Et nos ꝛ tra nostra tui erim⁹. Eme nos in ſeruitutẽ regiã: ꝛ p̃be ſemina: ne peunte cultore redigat terra i ſolitudinẽ. Emit igit ioſeph omnẽ terrã egypti: vendẽtib⁹ ſingulis poſſeſſiones ſuas ꝓe magnitudine famis. Subiecitq; eã pharaoni ꝛ cũctos populos eius a nouiſſimis terminis egypti vſq; ad extremos fines ei⁹: ꝓter terrã ſacerdotũ q̃ a rege tradita fuerat eis quib⁹ ꝛ ſtatuta cibaria ex horreis publicis ꝓbebant: ꝛ idcirco nõ ſũt cõpulſi vendere poſſeſſiones ſuas. Dixit q̃ ioſeph ad populos: Ecce ut cernitis ꝛ vos ꝛ terrã veſtrã pharao poſſidet. Accipite ſemina ꝛ ſerite agros ut fruges habẽ poſſitis. Quintã partẽ regi dabitis: q̃tuor reliq̃s ꝓmitto vobis i ſemẽtẽ ꝛ in cibũ familijs ꝛ liberis veſtris. Qui ñdẽrũt: Salus noſtra i manu tua ẽ. Reſpiciat nos tñ dñs noſter: ꝛ leti ſeruiem⁹ regi. Ex eo tpe vſq; in ꝑſentẽ diẽ in vniuerſa terra egypti regibus q̃nta pars ſoluit: ꝛ factũ ẽ q̃ſi i legẽ: abſq; terra ſacerdotali: q̃ libera ab hac conditione fuit. Habitauit ergo iſrael i egypto i. in terra ieſſen ꝛ poſſedit eam auct⁹ ꝙ ẽ ꝛ multiplicat⁹ nimis: ꝛ vixit in ea xcẽ ꝛ ſeptẽ annis. Factiq; ſũt oẽs dies vite illius centũ q̃dragintaſeptẽ annoꝝ. Cumq; appropinq̃re cerneret diẽ mortẽ ei⁹: vocauit filiũ ſuũ ioſeph ꝛ dixit ad eũ. Si inueni grãm i cõſpectu tuo: pone manũ tuã ſb femore meo: ꝛ facies mihi miſericordiã ꝛ veritatẽ: ut nõ ſepelias me i egypto: ſz dormiã cũ patrib⁹ meis ꝛ auferas me ex terra hac: condaſq; in ſepulchro maiorũ meoꝝ. Cui rñdit ioſeph: Ego faciã quod iuſſiſti. Et ille: Jura ergo inq̃t mihi. Quo iurãte adorauit iſrl dñm cõuerſus ad lectuli caput

IJs itaq; trãſ/ XLVIII actis nũciatũ ẽ ioſeph ꝙ egrotaret pater ſu⁹. Qui aſſũptis duob⁹ filijs manaſſe ꝛ ephraim ire ꝓperꝛit. Dictũq; ẽ ſeni: Ecce fili⁹ tu⁹ ioſeph venit ad te. Quo cõfortat⁹ ſedit in lectulo. Et ingreſſo ad ſe ioſeph ait: Deꝰ omipotẽs apparuit mihi i luza: q̃ ẽ in terra chanaã benedixitq; mihi ꝛ ait: Ego te augebo ꝛ multiplicabo: ꝛ faciã te in turbas populoꝝ. Daboq; tibi terrã hãc ꝛ ſemini tuo poſt te i poſſeſſionẽ ſempitnã. Duo ergo filij tui q̃ nati ſũt tibi in terra

Jſte aũt due lr̃e hebraice: lz in ſono habeãt magnã diuerſitatem tñ in figura habẽt cõueniẽtiã. ꝛ iõ ꝙ ꝑter ſimilitudinẽ hãc trãſlator noſter accepit vltimã dictionẽ ꝑ ꝓma vel ecõuerſo. Scriptores hebreoꝝ q̃ fuerũt poſt tẽpus trãſlatoris ſcripſerũt ꝓmã ꝑ ſecũda. tñ vtraq; lr̃a vadit ad candẽ intẽtionẽ: hebraica tñ magis exꝑmit: ut ꝑz ex ꝓdictis. b Preter ẽr̃ã ſacerdotũ, erãt enĩ ꝛputati ad cultũ deoꝝ illi⁹ ꝓpuli: ꝛ etiã ad ſtudiũ ſciẽtiariũ ſpeculatiuarũ: ꝓm ꝙ dicit phs. j. metaph. ꝙ gẽs ſacerdotũ egypti ibi ꝓmo ſtudere cõceſſa ẽ. Et Joſeph⁹ in libro antiquitatũ dic ꝙ abrahã qñ ꝛſcẽdit in egyptũ: ut habitũ ẽ. ſ. xij. ca. docuit ſacerdotes egypti aſtronomiã: ꝛ extũc in talib⁹ ſciẽtijs ſtudere ceperũt. ꝛ iõ a rege habebãt victũ. vñ ſubdit. c Et ſtatuta cibaria ꝛc. Et ex b̃ loco bñ ꝙ illis q̃ ſunt ꝛputati diuino cultui ꝛ ſtudio ꝛbet ꝛ victu ab his q̃ habẽt curã regẽde cõitatis, puideri. d Dixit ergo ioſeph. Hic cõſequenẽ oſtẽdit clemẽtia ioſeph erga populũ in hoc ꝙ terrã egypti quã iuſto titulo ꝑ rege acq̃ſierat: reddidit bis q̃ eã vendiderãt ꝑ q̃nta parte fructuũ, ex q̃ ꝑz ꝙ fecit eis magnã grãm: qz alibi vbi terra nõ eſt notabilit fertilis: bene tradit colẽda ꝛ ſeminãda ꝑ media pte fructuũ. terra aũt egypti nõ ſolũ eſt bñ fertilis: ut referũt illi q̃ eã viderũt: ſed etiã cum paruo labore ꝑt irrigationẽ nili: q̃ facũdat terrã illã. Et ꝑz lr̃ã ex dictis. e Habitauit g̃. Hic deſcribit ſtatus iacob in egypto ꝙ tũ ad finẽ ſeu conſũmationem. ꝛ ꝓmo deſcribit ſue ſepulture ordinatio 2⁹ dicte ordinatiõis executio. ca. l. Adhuc ꝓmo deſcribitur dicta ordinatio. ſecundo ſubdit filiorũ benedictio. xlviij. ca. In prima parte dicit ſic: f Auctuſq; ẽ ꝛ multiplicatus. in bonis ſpiritualibus ꝛ temporalibus: ꝛ ꝑ le filioꝝ ſuorum. g Cumq; appropinquare ꝛc. ex quo patet ꝙ habuit ſpiritũ ꝓphetie. h Vocauit filiũ ſuũ ioſeph. ꝙ nunciũ: qz diſtabat ab eo negocijs regni occupatus. i Pone manũ tuam ſub femore meo. ſcilicet ad iurãdũ per xp̃m naſciturũ ex iacob ſicut ſupra expoſitũ ẽ. xxiij. ca. k Condaſq; in ſepulchro maiorum. ſ. i terra ꝓmiſſionis: in q̃ erãt ſepulti abraham ꝛ iſaac: ꝛ nõ ſolum propẽ illos ꝛſiderabat ibi ſepeliri: ẽ ꝓncipaliter propter redemptionem generis humani ibi fiendam per xp̃m: qui in illa tra natus eſt: ꝛ conuerſatus eſt mortu⁹ ꝛ ſepultus ꝛ ibidem reſurrexit: ꝛ inde ad celum aſcendit: ex quib⁹ iacob habuit fidẽ ꝛ noticiã aliquã ꝛ fortitan videbat in ſpũ ꝙ cũ xp̃o reſurgẽte reſurgerent multi ſancti iam ꝛfecti: ut habetur Matth. xxvij. ca. ꝛ xxvij. ca. l Adorauit iſrael dñm. ꝓ bñficio ſibi cõceſſo. m Cõuerſus ad lectuli caput. caput enĩ lectuli erat verſus terrã ꝓmiſſionis. ꝛ ad illã partẽ adorabãt iudei ꝛuoti: qũ erãt extra terrã illã: ſicut habetur. iij. Reg. viij. ca. ꝛ Dan. vj. ca. n Cap. xlviij.

Jſ itaq; transactis. Hic conſequenter ponitur filiorũ iacob benedictio. ꝛ primo ipſi⁹ ioſeph i filijs ſuis. ſecundo ipſius ioſeph in ꝑſona ꝓpria cum alijs filijs iacob. xlix. ca. Adhuc primo deſcribitur filiorũ ioſeph adoptio. ſecũdo eorum benedictio. ibi: Videſ autẽ. tertio ipſius ioſeph ſpecialis ꝓmiatio. ibi: Et ait ad ioſeph. Adhuc ꝓmo deſcribit dicta adoptio. ſecũdo ſubdit ipſius iacob excuſatio. ibi: Mihi enĩ. Circa ꝓmũ dicit: o Nũciatũ ẽ ioſeph ꝛc. qz nuncij frequenter currebãt ex ipſo ad patrem ꝛ econuerſo: ad ſciendum ſtatum mutuũ. p Jre prexit. hoc non eſt in hebreo: ſenſus tamen eſt. i. ad eundũ ſe diſpoſuit. q Qui confortatus. ꝛ aduentu filij ſui ꝓdilecti. r Deus omipotens apparuit mihi in luza. iſta ciuitas vocatur bethel ꝛ hieruſalem ꝛ alijs nominibus: ut ſupra expoſitum eſt ca. xxvij. s Daboq; tibi terrã hanc. hoc dixit iacob ut oſtenderet ꝙ poterat dare partem in terra illa promiſſionis filijs ioſeph: ſicut ꝛ propꝛijs filijs: ideo ſubdit: t Duo ergo filij tui. ſ. manaſſes ꝛ ephraim:

a Mei erũt.q adoptionẽ. b Sicut ruben ⁊ ſymeon reputabunt mihi.i.q̃libet eoꝝ ita accipiet portionem ſuã i terra ꝓmiſſionis qñ diuidet: ſicut filij mei naturales.⁊ ponit exemplũ de ruben ⁊ ſymeõ plus ꝑ de alijs:q erant ꝓmogeniti.⁊ iõ eq̃parauit filios ioſeph ipſis:q ſequẽs ⁊ alijs minoꝛib⁹. c Reliquos aũt quos genueris ⁊c.] i.nõ adopto eos tali mõ. d Et noie fratrũ ſuoꝝ ⁊c] .i.ab eis nõ denoiabitur aliq̃ trib⁹:ſ̃ noiabũtur ſub tribubus manaſſe ⁊ ephraim.⁊ cũ eis accipient hereditatẽ e Mihi enim. Hic ſubdit ipſi⁹ iacob excuſatio. ꝓpenderat enim ꝑ aliqua ſigna q̃ ioſeph mirabat de ꝺ̃ q iacob cũ tãtis ſumptibus volebat portari corpus ſuũ ad ſpelũcam duplicem in ebron.⁊ maxime q: rachel mater ſua q̃ fuerat uxoꝛ iacob ꝓdilecta nõ erat ibi ſepulta:⁊ iõ iacob volẽs ſup ꝺ̃ pacificare ioſeph dixit: f Mortua eſt rachel ⁊c.q.d. neceſſitas me compulit ipſã ſepelire extra ſpelũcã duplicẽ:q: erã in itinere cũ magna familia:quã nõ poterã deſerere:⁊ adhuc nimis diſtabã a loco ſepulture ꝓdicte. g Eratq̃ uernũ tempus, i quo pecora batẽt fetus in utero:ꝓpter qõ nõ poterã iter accelerare ne mozerent. h Et ſepeliui eam iuxta uiã. ubi trãſeũt boues cõmuniter:⁊ edificaui ſepulchꝝ ita q̃ trãſeuntes poterãt uidere ſepulturã ei⁹:⁊ memoziã ei⁹ ad alios deferre.ac ſi diceret ipſi ioſeph. debes me excuſatũ habere de hoc q̃ nõ portaui eã ad ſepulchꝝ maioꝛq: habui legitimũ impedimentũ:ſed nihilominus cõſtruxi ei nobile ſepulchꝝ. Sic exponũt doctoꝛes noſtri. Hebrei aũt aliter exponũt ly ad eundẽ finẽ: uidelz ad excuſationẽ iacob de ꝺ̃ q rachel non erat ſepulta in ebron:⁊ ꝓm eos iacob ſe nõ excuſat ,ꝓpter difficultatẽ portãdi coꝛp⁹ rachel ad locũ ꝓdictũ: imo ꝓmo excludit cãm iſtam dicẽs: Mortua eſt rachel in terra chanaan.in qua terra ẽ ebron.⁊ iõ longitudo itineris non me impediuit ⁊ maxime q: ꝓm deſcriptionẽ terre ſancte, ebron nõ diſtat a bethleem iuxt quã ſepulta ẽ rachel: niſi ꝙ ſex leucas uel circiter. Eratq̃ uernũ tempus. q̃ eſt aptũ ad itinerandũ.⁊ iõ malicia tẽporis ſimiliẽ me nõ ipediuit. Quid igit⁹? uolũtas dei ⁊ ei⁹ ordinatio. Dicũt enim hebrei q̃ iacob ſciuit ex diuina reuelatiõe q̃ tpe nabuchodonoſoꝛ deſtruenda erat hieruſalẽ,ut hꝝ.iiij.Reg.xxv.ca.⁊ q̃ nabuçardan duceret populũ eius captiuũ i babyloniẽ:⁊ q̃ trãſiret iuxta ſepulchꝝ rachel q̃ ẽſt ſup uiã illã:⁊ tũc in trãſitu illoꝝ ipſa rachel de ſepulchro miraculoſe clamaret ad deũ querẽs miſericoꝛdiã ei⁹ ſup populũ captiuatũ.ut ſcribit Jere.xxxj. Uoꝛ i excelſis audita ẽ lamẽtationis.⁊ flet⁹ ⁊ luct⁹ rachelis ploꝛãtis filios ſuos iõ ſubdit. Et ſepeliui eã iuxta uiã. ꝓm diuinã ordinationẽ ,ꝓpt̃ cãm predictã i Videns aũt. Hic ſubdit ipſius ioſeph bñdictio ſpecialis in filijs ſuis. k Qui ſũt iſti: ꝺ̃ q̃ſiuit iacob: q: caligauerãt oculi ei⁹ ut p⁹ ea ldit. ⁊ iõ lz uidẽt eos aſtãtes obſcure:nõ tñ clare ⁊ diſtincte. l Adduc inq̃t eos ad me. q: añ bñdictionẽ volebat eos amplexari ⁊ deoſculari: ⁊ ldit: m Applicitoſq̃ ad ſe deoſculat⁹ ⁊c. Cũq̃ tuliſſet eos ioſeph de gremio patris. ubi amplexat⁹ ⁊ deoſculatus eos fuerat. n Adorauit ,pnus i trã.i. diſponẽs ſe ad bñdictiõẽ. o Et poſuit ephraim ⁊c. uult⁹ enim puerorũ ⁊ ipſi⁹ ioſeph erant ꝑ ultum ipſius iacob: ⁊ iõ ille q̃ erat ad ſiniſtrã ioſeph erat ad dexterã ipſi⁹ iacob.ſic enim poſuerat eos ioſeph: volẽs q̃ manaſſes qui erat ꝓmogenitus eſſet ſub manu dextera iacob.tãq̃ ꝓncipalis in illa bñdictione: ſ̃ pat̃ fecit ,ꝓut ex cã q̃ exꝓmit infra. p Benedixitq̃ ioſeph filio ſuo q: ,ꝓpt̃ eum bñdicebat pueris ei⁹.ſequit: q Et iuocet ſup eos nomẽ meũ.q: uocati ſũt filij adoptiui iacob: ⁊ facti ſũt capita duaꝝ tribuũ: ſicut alij filij iacob.ſequit: r Nõ ita cõuenit pater. hoc dixit ioſeph q: euentus pueroꝝ non erat ſibi reuelatus: ſicut ⁊ patri.licz enim ioſeph haberet ſpiritũ ꝓphetie: ut habitũ eſt ſupra.xl.ca.⁊.xli. tamen tene reuelat aliquando aliquid uni ꝓphete quod celatur alteri: ſicut patet in multis locis ue.⁊ no. teſtamenti. s Scio fili mi ſcio. ſcilicet q̃ eſt ꝓmogenit⁹. t Sed frater eius iunioꝛ.alias minoꝛ. maioꝛ erit illo.in numeroſitate ⁊ dignitate:quia ioſue qui fuit duꝛ populi poſt moyſen.⁊ fecit tot mirabilia:⁊ hieroboam qui fuit ꝓmus rex iſrael: poſtq̃ diuiſum fuit regnũ iſrael a regno iuda.fuerunt de tribu ephraim. v Conſtituitq̃ ephraim ante manaſſen.in oblatione ꝓmitiarum ⁊ in ſituatione tabernaculoꝝ:⁊ motioue eoꝝm ⁊ dignitatibus alijs. x Et ait. Hic deſcribit ꝓmiatio ioſeph ſpecialis cũ dr: y Do tibi partẽ unã ⁊c. Ac ſi diceret .tu me ⁊ fratres tuos tpe famis ſaluaſti:⁊ me deferẽdũ ad ſepulchrum patrum meoꝝ ꝓmiſiſti:⁊ iõ terrã ſichem ſpeciali munere do tibi. z Quã tuli de manu ãmoꝛrei.i.ipſius emoꝛ qui fuit de genere ãmoꝛreoꝝm. a In gladio ⁊ arcu meo.i.iure belli. Dicũt enim hebrei q̃ depopulata urbe ſichem per filios iacob: populi qui erant in circuitu congregauerunt ſe ut irruerent ſuper iacob ⁊ filios eius:ſ̃ ipſe armauit ſe ⁊ familiã ſuam ad reſiſtendum eis confidens de diuino adiutoꝛio:ſicut ſibi promiſſũ fuerat a dño.

egypti anteq̃ huc uenirẽ ad te mei⁹ erũt ephraim ⁊ manaſſes: ſicut⁹ ruben ⁊ ſymeon reputabunt mihi. Reliquos⁹ aũt quos genueris poſt eos tui erunt:] ⁊ noie⁹ fratrũ ſuoꝝ uocabunt⁹ in poſſeſſiõib⁹ ſuis.] Mihi⁹ enim q̃ ueniebã de meſopotamia: moꝛtua⁹ ẽ rachel in terra chanaan i ipſo itinere. Eratq̃⁵ uernũ tẽpus. Et igrediebar ephratam: ⁊⁹ ſepeliui eã iuxta uiã ephrate q̃ alio nomine appellat⁹ bethleẽ. Videſ⁹ aũt filios ei⁹ dixit ad eũ Qui⁸ ſunt iſti: Rñdit: Filij mei ſunt: quos donauit mihi dñs i hoc loco: Adduc⁹ inquit eos ad me: ut benedicã illis. Oculi enim iſrael caligabãt pre nimia ſenectute: ⁊ clare uidere nõ poterat Applicitoſq̃¹⁰ ad ſe deoſculatus ⁊ circũplexus eos: dixit ad filiũ ſuũ. Nõ ſum fraudat⁹ aſpectu tuo: inſup obtẽdit mihi deus ſemẽ tuũ. Cũq̃ tuliſſet eos ioſeph de gremio pris: adoꝛauit" pnus i terrã: ⁊⁰ poſuit ephraim ad dexterã ſuã.i. ad ſiniſtrã iſrl manaſſen uero in ſiniſtra ſua: ad dexterã.ſ. patris: applicuitq̃ ambos ad eũ. Qui extẽdẽs manũ dexteram poſuit ſuper caput ephraim iunioris fratris: ſiniſtrã aũt ſup caput manaſſe qui maioꝛ natu erat: cõmutãs manus. Benedixitq̃⁹ iacob filios ioſeph: ⁊ ait: De⁹ in cui⁹ cõſpectu ambulauerũt patres mei abraham ⁊ iſaac: de⁹ q̃ paſcit me ab adoleſcẽtia mea uſq̃ in pſentẽ diẽ: angelus q̃ eruit me de cunctis malis: bñdicat pueris iſtis ⁊ inuocet⁹ ſup eos nomẽ meũ noia quoq̃ patrũ meoꝝ abrahã ⁊ iſaac: ⁊ creſcant in multitudinẽ ſup terrã. Videſ autẽ ioſeph q̃ poſuiſſet pat̃ ſũ⁹ dexterã manũ ſup caput ephraim: grauit⁹ accepit. Et apphẽnſam manũ patris leuare conatus ẽ de capite ephraim: ⁊ transferre ſup caput manaſſe. Dixitq̃ ad patrẽ: Nõ⁵ ita cõuenit pat̃: q: hicẽ ꝓmogenit⁹. Pone dexterã tuã ſup caput ei⁹. Qui renuẽs ait: Scio⁹ fili mi ſcio. Et iſte q̃ppe erit in populos ⁊ multiplicabit⁹: ſed⁵ frater eius iunioꝛ maioꝛ erit illo: ⁊ ſemen illi⁹ creſcet in gẽtes. Bñdixitq̃ eis in tpe illo dicẽs: In te bñdicetur iſrael: atq̃ dicet⁹. Faciat tibi de⁹ ſicut ephraim ⁊ ſicut manaſſe. Cõſtituitq̃⁹ ephraim ante manaſſen. Et ait ad ioſeph filium ſuũ: En ego moꝛioꝛ ⁊ erit deus uobiſcũ: reducetq̃ uos ad terrã patrũ ueſtroꝝ. Do⁵ tibi partẽ unã extra fratres tuos: quã tuli de manu ãmoꝛrei in gladio⁹

vnde ⁊ timor dei .i. a deo ūmissus cecidit sup̄r illos: ⁊ non sunt ausi īuadere eū: ut habitū ē ꝯ. xxxv. ca. ⁊ iō locū istū obtinuit iure belli: tū qz dñs vederat sibi illā terrā: tū qz p̄ violationē vine digni erāt eā p̄dere sichimite. ⁊ iō qñ iacob fuit in possessiōe videf q licite potuit eā ut suā retinere. vnā etiā partē emerat. ut bř. xxxiij. ca. ꝯ de illa qz modica erat nō facit hic mētionē: extūc aūt locꝰ ille fuit ipsi⁹ iacob: p̄ qō dictū ē ꝯ. xxxvij. ca. q filij iacob cēs p̄ter ioseph ⁊ beniamin pascebant oues i sichimis ⁊ q iacob misit ipsū ioseph illuc ad sciēdū statum eoꝝ. Et q̄p3 q ibi morabant ad tēpus: ⁊ iō vrisimile ē q haberēt ibi domos ad habitandū: ⁊ caulas p̄ pecoribus tāq̄ i loco qō erat patris ipsorum. a

7 arcu meo. XLIX

Cap. xlix.

Ocauit[a] autem iacob filios suos: ⁊ ait eis: Cōgregamini[b] ut annunciem que vētura sūt vobis in[c] diebus nouissimis. Cōgregamini ⁊ audite[d] filij iacob audite[e] israel patrem vestrū. Ruben[f] primogenitus meus. Tu[g] fortitudo mea: ⁊ principium[h] doloris mei. Prior[i] in donis: maior in imperio. Effusus[k] es sicut aqua. Non[l] crescas: qm[m] ascendisti cubile patris tui: ⁊ maculasti stratū eius. Symeon[n] ⁊ leui fratres: vasa[o] iniquitatis bellantia. In cōsiliū[p] eorum non[q] veniat anima mea: ⁊ in cetu illorū non[s] sit gloria mea: qz[r] in furore suo occiderūt virū: ⁊ in[s] voluntate sua suffoderūt murū.] Maledictus furor eoꝝ qz pertinax: ⁊ indignatio eorū quia dura. Diuidam[t] eos in

Caūit aūt iacob ⁊c. Hic p̄ñter describit bñdictio filiorū iacob generalit̄. ⁊ primo instruit eos de statu vite mortalis. secundo eos erigit ad spem vite imortalis. ibi: Et bñdixit eis. Circa p̄mū p̄mittit p̄fatio. i qua reddit eos attētos dicēs: b Cōgregamini ut ⁊c. qlibet enī attent⁹ est ad audiēdū futura. maxime circa se ⁊ posteros suos. c In dieb⁹ nouissimis. i. postq̄ filij vestri reuersi fuerint ad terrā. p̄missionis. dixit etiā: In nouissimis. qz aliq̄ dixit eis tūc de aduētu xp̄i; cuius tēpora dicunt nouissima: sm q dicit Joh. p̄ma canonica. ij. ca. Nouissima hora est qz tēpori ipsi⁹ xp̄i nō est aliud tēpus successurū: sm q dicit Apoc. x. Jurauit p viuentē i secula seculoꝝ quia tēpus ampli⁹ nō erit. sicut tēpus noue legis successit tēpori veteris. secūdo reddit eos docīles dicēs: d Audite filij iacob. qz filij vtēt eē subiecti disciplīne. tertio reddit eos benīuolos dicēs e Audite israel patrē vestrū. i. eum qui tota mente vtsiderat bonū vestrū. f Ruben. hic cōsequēt̄ p̄mit̄ p̄secutio bñdictionis p singulos filios; incipiēdo a filijs lye: ⁊ patet partes sm numerū filioꝝ. ⁊ primo incipit a ruben q erat p̄mogenit⁹ dicēs: g Tu fortitudo mea. ac si dicat. qz tu es primogenitus. fortitudo mea. q̄tū ad bonū virtutis ⁊ gratie vt beret relucere in te: ꝺ ecōtrario factū ē: qz tu es b Principiū doloris mei. q. d. ꝛz multos dolores ⁊ labores senserim aliūde: tū parui fuerūt respectiue ⁊ q̄si. p nihilo eos reputaui in cōparatione ad illū dolorē quē cōcepi de enormitate sceleris tui: qō exponit̄ postea. i Prior in donis. s. vt beres cēt rōne p̄mogeniture: rōne cui⁹ vt bebat tibi duplex portio i bēditate ac bonis patrīs respcū fratꝝ tuoꝝ. Maior i impio. qz vt bebat tibi regnū in p̄missū: ut habitū ē ꝯ. xxxv. ca. ⁊ sacerdotiū. qō aūt legē datā erat p̄mogenite annexū. ut ꝯ. dictū ē. xxxvij. ca. k Effusus es sicut aqua. aqua enī de vase p̄fectius effundit̄ q̄ alij liquores: qz de oleo effuso remanet in vase pinguedo ⁊ humor: ⁊ de vino effuso sapor: ꝺ effusa aqua de vase cito vas vsiccat: ⁊ nō remanet aliq̄ de aque vestigiū: ⁊ p hoc dat intelligere: q ruben p̄dicta bona totalit̄ p̄diderat: qz primogenitura q̄tū ad duplicē portionē trāslata erat ad ioseph. ut dictum ē ꝯ. ca. p̄cedēti. ⁊ regia dignitas ad iudā: ut exp̄sse bř. j. Parał. v. ca. Et sacerdotiū ad leui. l Non crescas. In hebreo batet̄ Nō excedes. ac si diceret. sufficiat tibi q tu sis sicut vn⁹ de alijs fratrib⁹ minorib⁹ absq̄ dignitatibus ⁊ p̄uilegijs p̄dictis. cui⁹ cā subdit̄ cū dicit: m Quia ascēdisti ad cubile patris tui ⁊c. qō fuit qñ dormiuit cū bala vxore patris sui. ut dictū ē ꝯ. xxxv. ca. Ex his q̄ dicunt hic videf eē falsū dictū hebreoꝝ q dicūt sup locū p̄dictū: put fuit ibi allegatū: q ruben non concubuit cū bala ꝺ solū amouit lectū eius de camera lye matris sue: qz ꝺ non esset tātū malū: ut p̄ma facie videf q p̄ter ꝺ vbuisset puari tot bonis ⁊ dignitatib⁹ p̄dictis. n Symeon ⁊ leui fratres. ꝛz enim essent ei alij fratres ex parte patris ⁊ matris: tū ꝺ vocat eos fratres specialit̄: qz fuerūt cōiuncti mente ⁊ ope i sequētib⁹ malis. o Vasa iniquitatis bellātia. hoc exponūt coiter doctores nostri de interfectione populi sichem i dolo. cū sichimite recepissent circūcisionē in signū federis ⁊ amicitie cū iacob ⁊ filijs ei⁹: ut ꝯ. dictū ē. xxxiij. ca. p In p̄siliū eoꝝ. qō tractauerūt occulte de p̄dicta occisione. q Nō veniat aīa mea. i. nō approbo: ꝺ detesto. r Et in cetu illoꝝ. qz aggregauerūt sibi aliud p̄sortiū: ut p̄ficerēt cōsiliū suū. s Non sit gloria mea. i. de ꝺ non glorior: ꝺ magis p̄fundor. Sz q ꝺ videf qō iacob dixit in fine p̄cedētis capli gloriando de acq̄sitione sichē: Do tibi partē vnā extra frēs tuos: quam tuli de manu amorrei in gladio ⁊ arcu meo. Ad qō dicēdū: q iacob ꝺ dicēdo nō gl'iabat̄ de occisione sichimitaꝝ p symeon ⁊ leui: ꝺ magis de ꝺ q bries illi⁹ terre cōgregati ad inuicē voluerūt irruere sup iacob ⁊ filios eius. ⁊ iacob p̄fidēs de dei adiutorio parauit se ad resistēdū: ⁊ terruit de⁹ eī⁹ aduersarios ⁊ retrocesserunt: ut dictū ē ca. p̄ce. t Quia i furore suo occiderūt virū. i. viros sichē. ⁊ exponit̄ ibi singulare p plurali: sic Exo. viij. ca. Venit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. v Et i volūtate ⁊c.] qz libenē subuertissent muros ciuitatis sichē ꝺ nō poterāt: qz ad ꝺ req̄rebat tract⁹ tpis; ⁊ maior multitudo plebis q̄ habuerūt. x Diuidā eos i iacob ⁊c. ꝺ denūciat futurū i p̄nā p̄dictoꝝ. vñ ⁊ trib⁹ leui nō accepit partē i diuisione t̄re sicut alij fratres: ꝺ solū loca ad habitādū: ⁊ trib⁹ symeon q̄tū ad vnā partē recepta ē in sorte iude. Hebrei aūt alit̄ exponūt partē istā: sed i ꝺ diuidunt: qz aliq̄ exponūt totā lrām p̄cedentē de malicia symeō ⁊ leui q̄ ioseph Dicūt enī q̄ isti duo p̄mo machinati sūt i mortē ioseph: qō sic declarāt: qz ruben nō videbat ad ꝺ machinat⁹ fuisse: qz nitebat eū liberare de manib⁹ aliorū: ⁊ reddere patri suo. ut bř ꝯ. xxxvij. ca. Similit̄ nec iudas: qz ne ioseph morere⁹ in fouea: suasit frib⁹ ut eū vēderēt dicēs. Caro enī nrā ⁊ frat̄ noster ē. similit̄ nec q̄tuor filij ancillarū. s. dan: neptalim: gad: ⁊ aser. qz cū isti vespicerent̄ ab alijs: ⁊ reputarent̄ q̄si serui: ioseph erat cū eis ad eoꝝ p̄solationē: sm q bř ibidē: Et erat cū filijs bale ⁊ çelphe. Similit̄ necisacbar ⁊ çabulon q erāt filij lye ceteris iuniores; ⁊ iō nō est vrisimile q ipsi assūpsissent p̄cipaliter tale negociū: ꝺ fuerūt inducti p̄r fratres suos vterinos. s. symeon ⁊ leui qui erāt seniores eis: ⁊ cōsequent̄ alij fratres cōsenserūt. His suppositē exponūt lrām sic: Symeon ⁊ leui fratres. i. i malo p̄cordes p̄ceteris: Vasa iniq̄tatis bellātia. qz fratrē innocētē occidē voluerūt. In cōsiliū eoꝝ. qō inē se tractauerāt p̄mo occulte: Et in cetu illoꝝ. qz alios ad hoc induxerunt ⁊ cōgregauerūt: Quia i furore suo occiderūt virū. i. ioseph. q̄ ly esset iuuenis etate: erat tū vir moꝛib⁹ ⁊ sapiētia; occiderūt aūt eū q̄tū i ipsis fuit. Et i volūtate sua subneruauerūt taurū Hec ē lrā hebraica: ⁊ vocat hic taur⁹ ipse ioseph: sic etiā de eo dr Deut. xxxiij. ca. Quasi p̄mogeniti tauri pulchritudo ei⁹. libenē enī neruos ioseph p̄cidissent. Maledict⁹ furor eoꝝ qz pertinax. qz ad monitionē rubē nolueīt resilire a mala volūtate sua. ut ꝯ. dictū ē. xxxvij. ca. p̄ter qō subdit̄ pena cū dicit: Diuidā eos ⁊c. exponit̄ sicut ꝯ. Sed addūt hebrei de dispsione symeon dicētes. Nō est pauper scriptor nec pedagog⁹ nisi de symeon. ꝺ ē dictū: q illi de tribu symeon discurrebāt p sortes alioꝝ ad querendū victū scribēdo uel pueros docendo: sicut clerici pauperes faciunt apud xp̄ianos. Aliē etiā exponūt aliq̄ hebrei passū istū parti de viris sichē ⁊ parti de ioseph dicētes sic: Symeon ⁊ leui frēs. exponēdo sic dictū ē i alia exp̄one hebreoꝝ vsq̄ ibi: Quia i furo. suo occiderūt viz. i. viros sichē: accipiendo singulare p plurali Et in volūtate sua subneruauerūt tauꝝ. i. ioseph. rōne p̄dicta

Maledictus furor eorū qꝛ. b dicit ꝓpter occisionē virorū sicherē: qꝛ licz nō fecerint volū uel iniusticiā ſm opinionē hebreorū: ut dictū ē. g. xxxiij. ca. tū nimis rigide ꝓcesserāt: ꝛ iō nō dr hic: Maledicta uiolentas eorū uel iniusticia: ſ furor ꝓpē violationē fœderis siue diue. Et idignatio eorū qꝛ dura.

Hoc dicit qꝛ indignati fuerūt nimis dure ꝑ ioseph ꝓpē visiones suas prætēdētes eū dñiū sup fratres: ꝛ qꝛ a patre pl⁹ amabat: ut dictum est g. xxxvij. ca. cetera ut pri⁹. a Juda te laudabunt fratres tui. Judas interꝑtatur cōfitēs siue laudans: ꝛ iō volēs bona dicere de eo incipit ab inēꝓtatione sui nominis dicēs: Juda. q. d. bene nominat⁹ es: qꝛ te laudabūt fratres tui. tū qꝛ trib⁹ iuda in exitu israel de egypto ꝑma post moysen intrauit mare rubrū miraculose diuisū: alijs timentib⁹ ibi seq moysen: ut dr in Exo. tū qꝛ post mortē iosue ꝑncipalis fuit ad expugnādū inimicos filioꝝ israel q̄ remanserūt in terra ꝓmissionis: ſm qꝛ dr in ꝑncipio libri Judicū: Judas ascēdit. ſ. ꝓm⁹ cōtra aduersarios: ꝛ ex his meruit tribus iuda laudē ꝑ ceteris ꝛ regiā dignitatē. b Man⁹ ꝛc. ¶ Hoc ipletū ē in dauid ꝑmo rege trib⁹ iuda: q̄ inimicos israh ꝓ magna parte inēfecit: ꝛ alios tributo subiecit: cui⁹ ꝓcessū describit dicēs: c Catulus leonis iuda. ꝛ dicit catul⁹ leonis: qꝛ cū dauid esset minim⁹ inē fratres suos: tū ꝓstanē iuit ad pugnādū ꝑ goliā gigantē: ꝛ extunc fuit posit⁹ sup viros bellī ꝓ saule rege. ut dr. j. Reg. xvij. ca. ꝛ inde mortuo saule ꝓstitut⁹ ē rex. ut dr. ij. Reg. v. ca. ubi dr: Cū esset rex saul sup nos: tu eras educēs ꝛ reducēs israh ꝛ seqꝛ ibidē: Unxerūtq; dauid i regē: ꝛ extūc dilatauit potentē adūsarios israh. ꝓpē qō subdit: d Ad ꝑdā fili mi ascēdisti. ꝛ intantū ꝓualuit aduersarijs israh: qꝛ circa finē regni sui null⁹ audebat insurgere ꝑ eū: nec ei⁹ regnū ꝓturbare: ut ꝓ. li⁰. Reg. ij. ꝛ i ꝑncipio tertij. iō subdit: e Requiescēs accubuisti ut leo. quē alie hestic nō audēt inuadere: ꝛ qꝛ dñs ꝓmisit ei regnū ꝛ filijs ei⁹ i sempiternū. ut dr. ij. Reg. vij. ca. iō subdit: f Quis suscitabit eū. auferēdo sibi dignitatē regiā. q. d. nullus. vñ subdit. g Nō auferet sceptrū de iuda. i. dignitas regia. h Et dux de femore ei⁹. qꝛ deficiēte regno inēfecto rege sedechia i captiuitate babylonica: extūc gubernat⁹ fuit populus iudeoꝝ ꝑ illos q̄ erāt de tribu iuda. qꝛ i reditu dicte captiuitat⁹ zorobabel fuit dux eoꝝ. ut dr Zach. iiij. ca. ꝛ Aggei. ij. ca. Et postea sacerdotes gubernauerūt populū: ut ꝓ tpe machabeoꝝ q̄ etiā erant de tribu iuda: qꝛ trib⁹ sacerdotalis: ꝛ trib⁹ regia erāt cōmixte. ut ꝓ iiij. Reg. xj. ca. vbi dr q̄ iosabeth sororꝛ ochozie regis iuda tulit ioas: ꝛ erat cum ea sex annis in domo dñi: qꝛ ipsa erat uxor ioiade ꝑtifi. Et istoꝝ regimē duranit usq; ad hērodis q̄ fuit alienigena. ſ. de gnē idumeoꝝ: ꝛ ipso regnāte nat⁹ ē xp̄s: ut dr Math. ij. cui⁹ regnū durabit i secula seculoꝝ amē. ꝛ iō subdit: i Donec veniat ꝛc. ¶ i. xp̄s q̄ missus ē a deo patre. ꝑ salute generis humani. k Et ipse erit expectatio gētiū. ſm q̄ dr Aggei. ij. ca. Ecce veniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹ ꝛc. In hebreo aūt dr sic: Et erit ei aggregatio gētiū. ꝛ b impletū ē in regno xp̄i: qꝛ post resurrectionē ꝛ ascensionē xp̄i ad celos aplī ꝑdicantib⁹ fidē xp̄i iudei ꝓ maiori parte remāserūt obstinati i ifidelitate sua ꝛ gentes cū magna deuotione fidē xp̄i receperūt. ꝛ sic xp̄o aggregate sūt gētes: ꝓpē qō aplī dixerūt iudeis: ut dr Act. xiij. ca. Vobis oportebat ꝓmū loq̄ ꝙ dei: ꝛ qm̄ repulistis illud: ꝛ idignos vos iudicastis eē ne vite: ecce cōuertimur ad gētes sic enī ꝑcepit nobis dñs. Sz hāc ꝓphetiā q̄ satis clare exposita ē de xp̄o: iudei multiplicē nitunt subuertē. Ad cui⁹ intellectū ꝑsiderādū q̄ in hebreo dr: Donec veniat silo. h aūt dictio hebraica silo ē ꝓpriū nomē loci. significat etiā in alio sensu missionē: ꝛ sic ē nomē cē. put igit ē nomē loci accipiūt eā h alij iudei dicētes: q̄ h ꝓphetia ipleta ē q̄n saul q̄ erat de tribu beniamin: ut dr. j. Reg. ix. ca. fuit elect⁹ in regē: ꝛ inunct⁹ fuit i silo: vbi erat tabernaculū dñi ꝛ archa: ꝛ ꝑ ꝙn⁹ vnctio vnde reges debebant inungi. ꝛ sic sceptrū q̄ō accipit ꝓ quodā dñio ꝛ ꝓmatu qō fuerat i tribu iuda usq; tūc fuit trāslatū ad tribū beniami. h h dictū manifeste ꝓbat textui: qꝛ aī electionē saul⁹ archa dei iā erat amota de silo: ꝛ erat i cariathiarim: ut dr. j. Reg. vij. ca. Itē ꝓ saul immediate ipso adh viuēte ꝛ regnante fuit dauid inunct⁹ ꝑ samuelē: q̄ dauid fuit ꝑm⁹ rex de tribu iuda: ꝛ extunc reges de illa tribu successerūt. Qe aūt sceptrū dicat auferri de tribu iuda. iō qꝛ tūc incepit eē i ꝓpinq̄ dispositiē ad gradū pfectū: nō ē verisimile: Jō alij dicūt q̄ ista ꝓphetia ipleta fuit i electiē hieroboā in regē q̄ erat de tribu ephraim: qꝛ decē trib⁹ ablate sunt a regno iuda: ꝛ adheserūt hieroboam: qñ roboā die ꝓstituto dedit populo durā respōsionē. ꝛ sic exponūt: Donec veniat silo. i. donec veniat hieroboam i tali loco coronādus q̄ dr silo. Sz ista expositio ostendit falsa ꝑ textū: qꝛ cōgregatio illa nō fuit in silo h in sichem. ut dr. iij. Reg. xij. ca. Itē nō fuit ablatū regnū a domo iuda tūc: h stetit usq; ad captiuitatē babylonicā ꝑ successionē hereditariā: ꝛ illi soli tūc dicebāt ꝓphetie reges: qꝛ instituebant ꝑ unctionē: qꝛ tēplū ꝛ archā dñi ꝛ illa q̄ ad iunctionē requirebant i hierusalē remānerāt q̄ erat metropolis in regno iuda. ꝓpē qō alij iudei accipiētes h nomē silo. put significat missionē dicunt q̄ dicta ꝓphetia ipleta est tpe nabuchodonosoꝛ q̄n venit ꝑ ir̄m ꝛ occidit sedechiā regē: ꝛ sic fecit regnū iuda: ꝛ iō exponūt trām ꝑdictā sic: Nō auferet sceptrū de iuda donec veniat q̄ mittēdus ē. i. nabuchodonosoꝛ q̄ ꝓpē pctā ꝓpli iudaici missus fuit a deo ad destruēdum terrā: ꝛ ad auferendū regē. Et erit ei aggregatio gētiū. ſ. ipsi nabuchodonosoꝛ: qꝛ ꝓpter dilatationē sui imperij aggregate sūt gētes sub ei⁹ dñio. Sz ista expositio ꝛ ꝑcedētes ꝛ ꝙmules si fiant destruunt ꝑ trāslationē chaldaicā: quā iudei vocāt thargū q̄ ē ita autētica apud iudeos ut null⁹ doctoꝛ eoꝝ ausus fuerit ei ꝑdicere: imo q̄n vetus expositio hebraica est obscura: recurrunt ad illā ꝓ explanatione. In illa aūt sic dr: Nō auferet sceptrū de iuda ꝛc. donec veniat messias. Nabuchodonosoꝛ aūt nec aliqs ꝑdictoꝝ vocatus est messias in scriptura: sed solū xp̄s q̄ ꝓmissus erat in lege ꝛ in ꝓphetis: ꝛ ex hoc ꝑ clarius veritas nostre catholice expositionis ꝑdicte. l Ligās ad vineā ꝛc. Aliq doctores catholici istā trām ꝙsequent exponūt de cōiunctione iudeoꝝ qui designant ꝑ asinā. ꝛ gentiū. q̄ designant ꝑ pullū: i fide xp̄i q̄ fecit vtraq; vnū: ꝛ q̄ vocat se vitē Joh. xv. Ego sum vitis vera. ꝛ subdit: m Lauabit in vino stolā suā. exponūt de xp̄i passione. sed ista expositio saluo meliori iudicio videt mihi magis mystica q̄m hālis: ꝛ iō aliter pōt dici q̄ postq̄ iacob ꝑdixerat dignitatē regiā futurā in tribu iuda: cepit ꝑdicere conditionē terre quā i sortem debebat accipere: q̄ fuit valde fertilis in vino ꝛ lacte. ꝛ hoc ē quod dicit: Ligās ad vineā pullū suū ꝛ ad vitem asinam suā ꝑ hoc designans q̄ in vno stipite vitis posset de vuis onerari vna asina uel pullus. vnde in hebreo habetur: Et ad palmitem filium asini sui: ꝛ idem significat quod subditur: Lauabit in vino stolam suam. ac si dicatur. tanta abundātia vini erit ibi q̄ possent inde lauare pannos: ꝛ est locutio hyperbolica. sicut etiam apud nos dicitur ad designandum magnam abundātiam vini tempore fertilitatis q̄ satis est de vino ad lotionem pedum. Et ad idem facit quod subdit: n Pulchriores oculi eius vino. In hebreo sic habet: Rubicundiores vino oculi eius. quia potatio vini abundans: ꝛ maxime quando vinū est bonū appāret in oculis scintillantibus citius q̄m in alijs partibus. o Et dentes ei⁹ lacte candidiores. q̄ hoc designat abundātia lactis futura i sorte iude: qꝛ albedo lacti apparet i dentib⁹ comedentiū ipsū ꝑ Zabulon. h ꝑdicit iacob sitū sortis ipsi⁹ zabulon. cū dic: q Jn littore maris. qꝛ sors sua i vna ꝑte fuit sup mare mediterraneū

a Et in statione nauium. quia in sorte illa fuerũt aliqui portus maris i qb⁹ naues stabãt. b Pertingẽs vsq; ad sidonẽ. nomẽ ẽ ciuitatis in q̃ habitauerũt gẽtiles. c Jsachar asin⁹ fortis b ꝓdicit statũ futurũ ipsi⁹ isachar. ⁊ exponũt alĩq; catholici ⁊ hebrei dicentes q̃ tribus isachar p̃ ceteris tribub⁹ fuit iuẽcta studio legi ⁊ b est qđ dr. d Videt requiẽ. s. cõtẽplationis ⁊ studij in lege. e Et supposuit humerũ ad portandũ. s. põdus ⁊ laborẽ studij f Factusq; ẽ tributj seruiẽs. i. p tributis. dicit enĩ q̃ ad b ut liberius possent vacare studio. alie trib⁹ faciebãt eis recõpensationẽ: sic ⁊ de sacerdotib⁹ egypti. ut s. dictũ ẽ xlvij. ca. Bz hoc expõ videt mihi exnea. tum q2 q̃ rõne studij vocet asin⁹: qđ ẽ aial valde stolidũ ⁊ rude videt exneũ: tũ q2 nõ repit i scẽptura q̃ de isachar fuerint boies excellẽtes in sciẽtia sup alios sed magis de tribu leui. vñ ⁊ Dent⁹. xvij. p̃cipit q̃ si inter iudices cuiuscũq; ciuitatj aliq̃d difficile emerserit in q̃ dubitẽt: ueniant ad sacerdotes leuitici generis: ⁊ eoꝝ teneãt sniam: tũ q2 dicta expositio nõ bñ cõtinuat lrãm: ut videt. ⁊ iõ alit põt dici q̃ iacob p̃dixit cõditionẽ trib⁹ isachar q̃tũ ad populũ ⁊ terre situ dicẽs: Jsachar asin⁹ fortis q2 boies illi⁹ trib⁹ erãt fortes ad sustinendũ laborẽ corporis. vñ ⁊ in hebreo habet: Asinus osseus accubãs. i. habitãs inẽ terminos q2 ex vna parte sors sua terminabat ad mare mediterraneũ ⁊ ex alia ad iordanẽ fluuiũ: vbi ẽ mare galilee. i. lacus magn⁹ p̃ quem trãsit iordanis fluui⁹. Vidit requiẽ q̃ esset bona. Vilis enĩ fuit eis: q̃ meli⁹ erat stare i terra sua q̃ discurrere p̃ mercationib⁹ ad terras longinq̃s aut mare nauigare. cui⁹ cã subdit: Et terram q̃ esset optima. terra enim sue sortis cũ paruo labore respectiue ad alias poterat multũ fructũ afferre: iõ magnolebãt ibi q̃escere q̃ ad loca distãtia p̃ mercimonijs discurrẽ p̃ terrã vel p̃ mare. Et supposuit humerũ suũ ad portandũ. laborẽ in cultura ẽre sue. Factusq; ẽ tributis seruiẽs. i. illis q̃ grebãt terrenascẽtia ad soluẽdũ tributa regib⁹: q2 i sorte illa crescebãt i abũdantia: ⁊ de leui poterãt inde ferri ad loca remota p̃ mare: qđ ẽ cõiunctũ illi terre. In hebreo br: Et fact⁹ ẽ cẽsui seruiẽs. qđ põt sic exponi: q2 erant agricole ut visũ ẽ: ⁊ iõ nõ habebãt aliud facẽ cũ alijs: nisi reddẽ censũ debitũ ipsi regi: ⁊ decimas ipsis sacerdotib⁹: q̃ annuatim reddebant eis p̃ modũ cẽsus. g Dan iudicabit populũ suũ. In hebreo br: vidicabit. ⁊ exponit de samsone q̃ fuit de tribu dan. ut br Judic. xiij. ca. ⁊ ipse iudicauit isrl. xx. ãnis ut br Judic. xvj. ca Ipse etiã vindicauit filios isrl de philisteis: q̃rũ multos interfecit ut br ibidẽ. vñ lbdit. b Fiat dan coluber i via ꝛc. q2 i dieb⁹ ei⁹ philistei nõ audebãt venire sup isrl p̃ vias ⁊ semitas q̃s custodiebat. i Mordes vng. equi ꝛc. ſ sic. n. ceraste mordes eq̃ vngulã facit cadẽ eq̃tẽ absq; eo q̃ tãgat eũ: sic samson amplexat⁹ ẽ colũnas: ⁊ fecit cadere domũ sup philisteos: ⁊ sic plures interfecit mordes: q̃ añ viu⁹ occiderat: sicut ibidẽ dr. k Salutare tuum expectabo dñe. ac si dicat. q̃nis futur⁹ sit talis ac tant⁹. nõ tũ erit messias: s erit adhuc expectãdus. l Had accinctus ꝛc. ſ hoc ipletũ fuit qñ filij gad accepta sorte citra iordanẽ trãsierunt armati ante filios israel: q̃ adhuc terrã nõ acceperãt: quos q; esset eis hereditas acq̃sita: sic br in li⁹ Josue. m Et ipse accinget retrorsũ. q2 redierũt ad sortẽ suã i eodẽ numero: q2 null⁹ de eis cecidit in plio. n Aser pinguis panis ei⁹. p b designat fertilitas sortis aser i victualib⁹: q2 nolẽ panis ois cibus designat. ut s. dictũ ẽ. xlij. ca. o Et p̃bebit delitias regib⁹. q2 in sorte sua crescebãt aliq̃ rara ⁊ p̃ciosa: ⁊ iõ p delitijs regib⁹ p̃hibent. p Neptalim ceru⁹ emissus. p b designat q̃ in sorte sua terrenascentia plus crescebant ⁊ maturescebant q̃ in alijs sortibus: sicut ceruus velocior ẽ ad currẽdũ alijs aialib⁹. q Dãs eloq̃a pulchritudinis. ꝓpt b enĩ q̃ terrenascẽtia ibi plus maturescebãt. ide fiebãt oblatiões pmitiuoꝝ. vñ sacerdotes ⁊ leuite pulchras laudes deo reddebant. Aliter exponit aliq̃ hebrei dicentes q̃ iacob b ꝓphetauit de bello ꝛ sisarã i q̃ barach accepit secũ de cẽ milia de filijs neptalim: q̃ iuerũt ꝓmpte ⁊ expedite quasi ceruus emissus. ⁊ inde habita victoria de hoste ⁊ barach cecinerũt cãticũ dño: ut br Judicũ. v. iõ subdit: Dans eloq̃a pulchritudinis. id ẽ eloquia diuine laudis. r Filius accrescẽs ioseph: filius accrescẽs ⁊ decor⁹ aspectus. Filie discurrerũt super murũ: s exasperauerũt eũ: ⁊ p̃ iurgati sũt: inuiderũt q̃ illi habẽtes iacula. Sedit in forti arcus ei⁹: ⁊ dissoluta sũt vincula brachiorũ: ⁊ manuũ illi⁹ ꝑ manus potẽtis iacob Jude pastor egressus ẽ: lapis isrl. De patris tui erit adiutor tu⁹: ⁊ omnipotens benedicet tibi bñdictionibus celi de super: bñdictionibus abyssi iacentis de orsũ: benedictionib⁹ vberũ ⁊ vulue. ptali ceru⁹ emissus: ⁊ dãs eloq̃a pulchritudinis. Filius accrescens ioseph: filius accrescẽs ⁊ decor aspectus. Filie discurrerũt super murũ: s exasperauerũt eũ: ⁊ p̃ iurgati sũt: inuiderũt q̃ illi habẽtes iacula. Sedit in forti arcus ei⁹: ⁊ dissoluta sũt vincula brachiorũ: ⁊ manuũ illi⁹ ꝑ manus potẽtis iacob Jude pastor egressus ẽ: lapis isrl. De patris tui erit adiutor tu⁹: ⁊ omnipotens benedicet tibi bñdictionibus celi de super: bñdictionibus abyssi iacentis de orsũ: benedictionib⁹ vberũ ⁊ vulue. s Filie discurrerũt super murũ. In hebreo br: Filie discurrerũt ꝓpt aspectũ. ⁊ i eandẽ redit sniam: q2 dñe egypti q̃n audiebãt aduẽtũ ioseph currebãt ad fenestras: ⁊ sup muros. vñ possent eũ videre trãseuntẽ ꝓpt ei⁹ gratiositatẽ. t Bz exasperauerũt eũ. In hebreo br: Amaricauerũt eũ. s. frẽs sui. ac si diceret. q̃nis cẽt ita gratiosus et iã alienis gẽtib⁹: tñ frẽs sui dure tractauerũt eũ. v Et iurgati sũt. q2 sic ẽ. s. dictũ ẽ. xxxvij. ca. nõ poterãt ei q̃cq̃ pacifice loq̃. x Inuiderũt q; illi. b. n. pcessit ex inuidia fratrũ p̃ ipsũ. ut ibi dictũ ẽ. y Habẽtes iacula i. ꝓba pugnatiua dicẽtes: Ecce somniator venit ꝛc. vel ad trãm habẽtes iacula. q2 hymeon ⁊ leui habuerũt iacula ꝑparata ad iugulãdũ eũ: vñ dicebãt: venite occidam⁹ eũ: ut br ibidẽ z Sedit i fortitu. i. i deo oipotẽti. a Arc⁹ ei⁹. i. de sensio sua: q2 a deo ꝓtect⁹ ẽ p̃ insidias fratrũ suoꝝ. b Et dissoluta sũt ꝛc. ſ q̃n educt⁹ fuit de fouea: ⁊ itez q̃n educt⁹ fuit de carcẽ. c Per man⁹ ꝛc. ſ. i. p virtutẽ illi⁹ q̃ ẽ potẽtia ⁊ virt⁹ ipsi⁹ iacob. i. p deũ nõ p boiem. Hebrei dicũt b: Et de aurata sũt brachia manuũ ei⁹. qđ exponũt hebrei de ornamẽtis q̃ erãt i brachijs ⁊ digitis ioseph. s. de armillis ⁊ anulis: q̃ habuit q̃n cõstitut⁹ fuit ꝑ p̃sit⁹ terre egypti: ⁊ ista cõsecut⁹ ẽ p virtutẽ dei. d Inde pastor egressus ẽ. i. hierodoam q̃ ascẽdit ad dignitatẽ regiã q̃ p̃ pastoris officiũ designat: q̃n bz regẽ populũ sibi subditũ. e Lapis isrl. q2 fuit p̃mus rex i regno isrl. put diuidit p̃ regnũ iuda: ut br iij. Reg. xij. ca. f De patris ꝛc. ſ. q. d. nõ solũ ꝓpt̃ meritũ tuũ: b etiã ꝓpt̃ meritũ mei: de adiuuit te de ꝑterito ⁊ adiuuabit te de futuro. g Et oipotẽs bñdicet te ꝛc. Hoc duplicit exponit. Uno mõ referẽdo ad psonã ioseph. solet aũt aliq̃ psona notabilis ꝓpt excellẽtiã sue bonitatis bñdici ab homĩb⁹ dicẽdo de eo: p̃ sic. Bñdicta sit dies in q̃ nat⁹ ẽ 2°. Bñdicta sit terra in q̃ nat⁹ est. 3°. Sint bñdicta vbera q̃ ipsũ lactauerũt. 4°. Sit bñdict⁹ venit q̃ eũ portauit. ⁊ sm b exponit ista lrã de psona ioseph. O omnipotẽs bñdicet tibi. i. ꝓpt bonitatẽ quã dedit ⁊ dabit tibi: faciet tibi benedici ab hoib⁹ q̃tuor modis p̃dict. iõ subdit: b Bñdictiõib⁹ celi desup. p. qđ itelligit p̃ m⁹ mod⁹ q̃ ẽ ex bñdictiõe dei: q2 dies ẽ latio solis sup trã: ⁊ bz p̃cipalitatẽ i luminarib⁹ celi desup. i Bñdictiõib⁹ abyssi ꝛc. ſ. i. ẽre q̃ ẽ infimũ elemẽtũ. ⁊ iõ ẽ secũd⁹ mod⁹ k Bñdictiõib⁹ vbeꝝ. q̃tũ ad tertiũ modũ. l Et vulue. q̃tũ ad q̃rtũ. Alio⁹ exponit q̃rum ad bona exteriora collata ipsi ioseph a deo sic: Bñdicet tibi oipotẽs. p ferẽdo i ẽ renascẽtia i abũdãtia. ⁊ b designat cũ dr

Benedictionib⁹ celi ꝛsup ꝛ bñdictionibus abyssi iacentis ꝛorsū. qz ex vna influẽtia celi ꝛ vna dispositiõe terre talia multiplicant. Similiẽ bñdicet tibi ꝙ ferẽdo vna aiata ĩ multiplicãdo tibi filios ꝛ pecora: ꝛ ꝑ ꝛsignat cũ dr: Bñdictionib⁹ vterũ ꝛ vulue. qz vulua ꝛseruit taliũ gnãtioni ꝛ vtera nutritioni. a Bñdictiones patrĩ tui ꝛc. Ista lrã multipliciẽ exponit: ponã tñ solũ duos modos q̃ vivent mihi magꝭ concordare lrẽ. Ad cui⁹ intellectũ sciẽdũ q̃ vbi trãslatio nr̃a sic hz: Donec veniret ꝛsideriũ colliũ eternoꝝ. Fiant in capite ioseph ꝛ in vertice naçarei inter fratres suos. ⁊ Beniamin lup⁹ rapax: mane comedet predam ꝛ ꝛspe diuidet spolia. Oẽs hi ĩ tribub⁹ israel duodecim. Hec locut⁹ ẽ eis pater suus: bñdixitq; singulis bñdictionib⁹ ꝓprijs: ꝛ ꝓcepit eis dicẽs: Ego congregor ad populũ meũ. Sepelite me cũ patrib⁹ meis in spelunca duplici ⁊ que est ĩ agro ephron ethei: cõtra mãbre in terra chanaã: quã emit abrahã cũ agro ab ephron ethẽo in possessionẽ sepulchri. Ibi sepelierũt eum ꝛ saram vxorẽ ei⁹. Ibi sepultus est isaac cũ rebecca cõiuge sua. Ibi ꝛ lya condita iacet. Finitisq; mnadatis quibus filios instruebat collegit pedes suos super lectulum ꝛ obijt: appositusq; est ad populum suum.

Benedictiones patris tui: cõfortate sũt bñdictionibus patrũ ei⁹: donec veniret ꝛsideriũ colliũ eternoꝝ. Fiant in capite ioseph ꝛ in vertice naçarei inter fratres suos. ⁊ Beniamin lup⁹ rapax: mane comedet predam ꝛ ꝛspe diuidet spolia. Oẽs hi ĩ tribub⁹ israel duodecim. Hec locut⁹ ẽ eis pater sus: bñdixitq; singulis bñdictionib⁹ ꝓprijs: ꝛ ꝓcepit eis dicẽs: Ego congregor ad populũ meũ. Sepelite me cũ patrib⁹ meis in spelunca

Quod cernens L ioseph. ruit super faciẽ

ꝙ qz templũ fuit i sorte beniamin: ꝛ ibi erat altare holocausti ĩ q̃ erat ignis ꝑpetuus in q̃ quolibet mane ponebãt sacerdotes ligna ad cõtinuãdũ ignẽ: ꝛ postea ꝛsup hostias q̃ erãt cõcremãde q̃s deuorabat ignis: postea ꝛspe partes hostiarũ ꝛ oblationũ remanentes ꝓ sacerdotibus diuidebant. ꝛ sic exponit lra: Beniamin lup⁹ rapax ꝛc. qz in sorte sua fuit altare holocausti: qđ deuorabat hostias. ut ꝑdictũ ẽ. g Mane. Et ꝛspere diuidet spolia. co ꝙ remanẽtia diuidebant sacerdotibus. ut dictũ ẽ. ꝟ ista expositio videt multũ extranea maxime qz rapacitas lupi vbiq; in scriptura alibi accipit ĩ malo. qđ nõ põt dici ꝟ: qz hostie incedebant ĩ altari ad honorẽ diuinũ: iõ aliter exponit de tribu beniamin: q̃ fuit valde belicosa: vnde ꝛ accepit guerrã ꝛ vndecim tribus alias: ꝛ bis ꝛbellauit eas ĩ campo: ut dr Judic. xx. ca. ꝛ multos ex eis occiderũt filij beniamin: quor spolia rapiebãt: ꝛ postea cũ redissent de bello inter se diuidebãt. ꝛ sic ꝙz quõ beniamin dr lup⁹ rapax. Itẽ alio mõ exponit Aug⁹ de Paulo apło q̃ fuit de tribu beniamin. ut habet. j Cor. xv. q̃ ante cõuersionẽ suã grauiter ꝓsecut⁹ ẽ xpianos tãq; lup⁹ rapax. ut dr Actũ. ix. ca. ꝟ post cõuersionẽ suã fidẽ xpi publicauit ꝙ vno ꝛ scripto p orbẽ vniuersum. qđ notat cũ dr: Et ꝛsere diuidet spolia. i. stipias legis ꝛ ꝓphetarũ q̃s a iudeis accepat: exponẽdo de xpo ad instructionẽ fideliũ. b Omnes hi in tribub⁹ israel. xij. ista ẽ cõclusio respectu p̃cedentiũ. vñ subdit: i Hec locutus ẽ eis. q̃ ꝑdicta sũt: ꝑdicẽdo spiritu ꝓphetico q̃ circa eos futura erãt. k Bñdixitq; singulis. hic ꝓpriẽ iacob erigit alios filios suos ad ꝛspectum vite immortalis. ꝓmo impcãdo eis bona spiritualia ꝛ eterna. qđ notat cũ dr: Bñdixitq; singulis ꝛc. Dicunt tñ ꝟ aliq̃ ꝙ illud refert ad ea q̃ dicta sũt: ita ꝙ iacob aliter nõ benedixit filios suos nisi ꝑdicẽdo eis futura: ut ꝑdictũ ẽ. ꝟ ꝟ nõ vivent verũ: qz in ꝓcedentib⁹ aliquib⁹ eor nõ bñdixit sed magis maledixit: sic ꝙz de symeon ꝛ leui ꝛ ruben. ꝛ tñ dicit ꝟ ꝙ bñdixit singulis. ꝛ iõ melius videt dicẽdũ: ꝙ postq̃ ꝑdixerat eis futura: impcat⁹ est eis bona: ꝛ sic bñdixit eis: ꝟ forma benedictionis nõ expmit ꝟ: qz nõ oia scripta sũt. nõ enim ꝟisimile ẽ q̃n iacob moriens impcat⁹ sit bona spũalia ꝛ cẽna singulis filiorũ suorũ ad q̃ dz dirigi finalis intẽtio oĩus actuũ humanoꝝ. secũdo iducit eos ad fidem resurrectiõis. cũ subdit: l Et ꝓcepit eis. cui⁹ ꝓceptũ subdit cũ dr: Sepelite me ꝛc. ⁊ sciebat enim ꝙ ꝟ nõ poterat sine magnis sũptib⁹ ꝛ labore fieri: ꝛ nihilomin⁹ ꝟ ꝓcepit: ostẽdẽs ꝙ corꝑ suũ erat resurrecturũ ad vitã imortalẽ ꝓ ihm xpm. ut ꝛ. dictũ ẽ xlvij. ca. Cetera patẽt vsq; ibi: m Collegit pedes suos ꝛc. ex q̃ ꝑz ꝙ obijt pacifice ꝛ ꝙete. n Appositusq; ẽ ad populũ suũ. i. ad lymbũ sanctoꝝ patrũ: sic ꝛ. dictũ ẽ de abrahã ꝛ isaac. tũ mgr in scbola. bisto. exponit: ad populũ suũ. i. ad angelos: allegãs ꝓ rõne qz abrahã ꝛ isaac tã pauci erãt: ꝙ nõ possent dici popul⁹. ꝟ ꝟ nõ videt bñ dictũ: qz angeli sancti sũt ĩ beatitudine: ꝛ iõ null⁹ põt dici appositus ad eos: nisi qñ transferr ad gloriã: qđ nõ fuit de iacob nec aliq̃ alio ante aptionẽ ianue celestis ꝓ passionẽ xpi. Motiuũ etiã suũ nõ valet: qz ille lymbo ꝛ nõ est mortẽ iacob nõ solũ receptus erãt abrahã ꝛ isaac: ꝟ eos iustos q̃ mortui fuerãt ab adam q̃ penituit. ut habet Sap. x. ca. vsq; ad iacob: qui fuerunt multi. ꝛ. alteri seth ꝛ multi alij de filijs eius q̃ fuerunt religiosi ꝛ iusti: ꝛ noe ꝛ melchisedech ꝛ multi de posteris eorum ꝛ mulieres sancte: ita ꝙ bene poterant dici populus: maxime cum ꝑm leges decem homines faciant populum: ꝓpter quod nõ valet dictum suum: ꝛ iõ exponendum est ut ꝑdictum est. Ad populum suum. i. ad iustos existentes in lymbo. o Cap. l.

Quod cernens ioseph. Hic describitur executio sepulture ipsius iacob. vbi ꝑ ioseph sepulturã patris exequit. ꝛ. ĩ egyptũ reuertit. ibi: Reuersus ꝙz ẽ. Circa ꝑmũ describit

cõpassio ioseph ad patrẽ ꝛc fũctũ cũ dr: Ruit sup ꝛc. 2. honor exhibitio i cõdimẽto corpis ꝛc fũcti cũ dr: Precepitq; huis ꝛc. ꝛ i fletu solẽni sup mortuũ suũ ibi: a Fleuitq; eũ egypt⁹. lxx. dies s. xl. dies cõdimẽti ꝛ. xxx. flet⁹. Itẽ i ixtratiẽ licẽtie ꝛportãdi corp⁹ patris sui ad locũ sepulture valde remotũ: ꝛ in honorabili ꝛportatiẽ cũ comitiua valde solẽni. ꝛ ps lrã excepũ pauc vocabulis q̃ sũt exponẽda. b In sepulchro meo qđ fodi. B videt falsũ q: spelũca duplex in q̃ sepult⁹ ẽ. iã erat facta a tpe abrahe. Dicendũ q̃ iacob ꝓ se ꝛ lya cõiuge sua fecerat ibi speciale habitaculũ. Hebrei dicũt q̃ emit: q: illa dictio hebraica q̃ ibi ponit eq̃uoca est ad fodẽ ꝛ ad emẽ. ꝛ hm B dicẽdũ ẽ q̃ iacob emit locũ sepulchri: nõ i se ꝛ in auo suo abrahã q̃ emit locũ illum ꝓ se ꝛ sua posteritate ut br̃ s xxiij. ca. c Ascẽde ꝛ sepeli ꝛc. ac si diceret, nisi ecẽ iuramẽtũ nõ dimitterẽ te ire q: ei⁹ pñtia erat valde necessaria ꝓ negocijs regni. d Habuit q̃ i comitatu ꝛc. In hebreo br̃: Curr⁹ ꝛ milites. e Venerũtq; ad areã achad. Hebrei dicũt q̃ achad non ẽ nomẽ ꝓpriũ: B ccẽ ꝛ significat gen⁹ spinariũ qđ gallice vocat aiglẽtier: q: area illa clausa erat i modũ sepis talib⁹ spinis. f Reuersusq; ẽ hic pñs ꝛscribit regressus ipsius ioseph i egyptũ. ꝛ 2° ei⁹ obit⁹ ibi: Quib⁹ trãsactis. Circa pmũ ꝛscribit quõ amicabilit se habuit erga frẽs suos p⁹ mortẽ pris cũ dr̃ g Quo mortuo timẽtes frẽs eius ꝛc. timebãt eni ꝓpẽ magnitudinem sui criminis: ne ioseph dissimulasset vindicare dũ pat adhuc viueret: ad vitã dũ anxietatẽ pris. ꝛ iõ pre mortuo ꝛ sepulto timebãt ne vindicaret: ꝓpe qđ q̃sierũt vniã cũ subdit: h Mãdauerũt ei, p filios bale, ut dicũt hebrei: qs int ceteros frẽs magis diligebat. i Pat tu⁹ pcepit nob, B finxerũt ut amore pris ioseph citius ad misericordiã flecteret, iacob etiã hoc nõ dixerat: q: nõ diffidebat ꝛ benignitate ioseph: alit eni dixisset ei ore ꝓprio añ mortẽ suã. k Quib⁹ auditis fleuit ioseph. ex pietate fraterna. ꝛ i B ostẽdit q̃ p̃ eos malũ nõ cogitabat. vñ subdit: l Nolite timere. ꝛ ad eor cõsolationẽ subdit: m Nũ dei possum⁹ resistere voluntati? q. d. nõ. ꝛ sic debetis esse cõsolati q: ꝛ⁹ voluit illud fieri: ut inde mai⁹ bonũ eliceret p me multis ꝓpidẽdo. n Ego

patris: flens ꝛ osculans eũ: pcepitq; huis suis medicis ut aromatib⁹ condirẽt prem. Quib⁹ iussa explẽtib⁹: trãsierũt q̃draginta dies. Iste q̃ppe mos erat cadauer condituor. Fleuitq; eũ egypt⁹. lxx. diebus. Et expleto plãct⁹ tpe: locut⁹ ẽ ioseph ad familiã pharaonis. Si inueni gratiã in cspectu vro: loq̃mini in aurib⁹ pharaonis: eo q̃ pr̃ me⁹ adiurauerit me dicẽs: En morior: in sepulchro meo qđ fodi mihi i tra chanaã: sepelies me. Ascendam igit ꝛ sepeliã patrẽ meum: ac reuertar. Dixitq; ei pharao. Ascẽde ꝛ sepeli patrẽ tuũ sic adiurat⁹ es. Quo ascẽdente ierũt cũ eo oẽs seues domus pharaonis: cũctiq; maiores natu terre egypti: dom⁹ ioseph cũ fratrib⁹ suis absq; paruulis ꝛ gregib⁹ atq; armẽtis: q̃ vereliquerũt i terra iessen. Habuit q̃ i comitatu curr⁹ ꝛ equites ꝛ facta ẽ turba nõ modica veneruntq; ad areã achad: q̃ sita est trãs iordanẽ: vbi celebrãtes exequas plãctu magno atq; vehemẽti impleuerũt septẽ dies. Qđ cum vidissent habitatores terre chanaã: dixerũt: Plãct⁹ magn⁹ est iste egyptijs. Et idcirco vocatũ est nomen loci illi⁹ plãctus egypti. Fecerũt q̃ filij iacob sicut pceperat eis: ꝛ portãtes eũ i terrã chanaã: sepelierũt eũ in spelũca duplici: quã emerat abrahã cũ agro in possessionem sepulchri: ab ephron etheo: contra faciẽ mãbre. Reuersusq; ẽ ioseph in egyptũ cũ fratrib⁹ suis ꝛ omni comitatu sepulto patre. Quo mortuo timentes fratres eius ꝛ mutuo colloquẽtes: ne forte memor sit iniurie quã passus ẽ: ꝛ reddat nobis oẽ malũ qđ fecim⁹: mandauerũt ei dicẽtes: Pat tuus pcepit nobis anteq; moreretur ut hec tibi verbis illi⁹ dicerem⁹ Obsecro ut obliuiscar sceleris fratrũ tuor: ꝛ peccati atq; malitie quã exercuerũt in te. Nos quoq; oram⁹: ut seruo dei patri tuo dimittas iniq̃tatẽ hanc. Quibus auditis fleuit ioseph: venerũtq; ad eũ fratres sui: ꝛ proni adorãtes in terrã dixerũt Serui tui sum⁹. Quib⁹ ille respondit: Nolite timere. Num dei possum⁹ resistere voluntati? Vos cogitastis de me malũ: sz deus vertit illud in bonũ: ut exaltaret me sicut impsentiar cernitis: ꝛ saluos faceret multos populos. Nolite timere: Ego pascã vos: ꝛ paruulos vestros Cõsolatusq; est eos ꝛ blãde ꝛ lenit est locut⁹: ꝛ habitauit in egypto cũ omni domo pris sui. Vixitq; centũ decẽ annis: ꝛ vidit ephraim filios vsq; ad tertiã gnãtionem. Filij q̃ machir filij manasse: nati sũt in genib⁹ ioseph. Quib⁹ trãsactis locutus ẽ fratrib⁹ suis. Post⁹ mortẽ meã ꝛ⁹ visitabit vos: ꝛ ascẽdere vos faciet ꝛ terra ista: ad terrã quã iurauit abrahã: isaac ꝛ iacob. Cũq; adiurasset eos atq; dixisset deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscũ ꝛ loco isto: mortu⁹ est expletis centũ decẽ vite sue annis: ꝛ condit⁹ aromatibus: repositus ẽ in loculo in egypto.

Explicit liber Geneseos.

pascã vos. ꝛ sic pcedit eis pl⁹q; pmittebãt q: petebant solũ remissionẽ: ꝛ ipse cũ B ꝓmisit eis victualiũ ꝓuisionẽ, sequit: o Filij q̃ machir ꝛc.] .i. tanto tpe añ mortẽ ioseph q̃ potuit eos tenere sup genua sua ꝛ blãdiri eis, sicut senes solent facere pueris filiorũ ac neptũ suorum. p Quibus trãsactis, B ꝛscribit obit⁹ ꝛ cõsũmatio ioseph vbi ꝓuide ac deuote ordinauit ꝛ sepultura sua. d. q Post mortẽ meã ꝛ⁹ visitabit vos, sm q̃ ꝓmissũ fuit abrahe s. xv. ca. r Et ascẽdẽ ꝛc.] i mirabilib⁹ magnis: ut ꝓtinet i Exo. s Ad trã ꝛc. que fluit lacte ꝛ melle. t Cũq; adiurasset eos. ꝛ in ipsis posteros eor ꝛ sepultura sua i tra ꝓmissionis. vñ subdit: v Asportate ꝛc] nõ eni adiurauit eos q̃ statim p⁹ mortẽ ei⁹ portarẽt illuc corp⁹ suũ: sic portauerãt corp⁹ patris sui: ꝛ sic portata sũt corpa fratrũ suor. ut dic Joseph⁹: ut p B q̃ corp⁹ ioseph remanebat in egypto: memoria ꝛ beneficior ei⁹ diutius remaneret apud egyptios ꝛ sic suauit tractarẽt filios isr int ipsos manẽtes. ꝓ Reposit⁹ ꝛc] nõ dic sepult⁹. B ossa ei⁹ dicũt sepulta in sichem Josue. xxiij. vbi elegerat se sepliri. ex q̃ ps q̃talis repositio funeris i aliq̃ loco vsq; ad tẽp⁹ quo alibi trãsferatur ad remanẽdũ nõ dr̃ nec ẽ sepultura. ꝛ p cõsequẽs ut videt ꝛ tali repositione non ẽ portio canonica ꝓsoluenda. Ratio aũt quare ioseph fuit ita sollicitus adiurare filios isrl ꝛ sepultura ossium suor in terra ꝓmissionis videtur fuisse: q: habuit spiritũ ꝓpheticum ut patz ex pdictis. ꝛ ideo pie credit q̃ p spiritũ sanctũ puidit xpm moriturũ ꝛ resurrecturũ in terra illa. ꝛ p cõsequẽs multa corpora sanctor cũ eo resurrectura ut habet Matb. xxvij. ꝛ ideo verisimile ẽ q̃ sperabat resurgere cũ xpo resurgente Cui est honor ꝛ gloria in secula seculorum amen.

Postilla fratris nicolai ꝛ lyra sup Geneſim finit.

Postilla sup Exodum incipit. Cap.j. Scandū q̄ dicit Isidorus.v.libro etymol. Lex est nullo p̄uato cōmodo: sed p̄ cōmuni vtilitate oīuz cōscripta. Ex q̄ patet q̄ illud q̄ imponit aliquib⁹ p̄sonis singularib⁹ non

Incipit liber belleſmoth quē nos Exodi dicimus. Ca.I.

H Ec sūt nomina filiorum israel: quiingressi sunt in egyptum cū iacob. Singuli cū domib⁹ suis introierūt: Ruben:symeō:leui:iudas:isachar:zabulō z beniamin:dan z neptalī:gad z aser. Erāt igit omnes aie eoz q̄ egressi sunt de femore iacob .lxxv. Joseph autem in egypto erat. Quo mortuo z vniuersis fratrib⁹ ei⁹ omniq̄ cognatiōe sua filij israel creuerūt: z quasi germinātes multiplicati sunt: ac robozati nimis impleuerūt terrā. Surrexit interea rex nou⁹ sup egyptū: qui ignozabat ioseph. Et

dabz p̄p̄ie rationem legis: sed illud q̄ imponitur cōmunitati z p̄ bono coi. ex quo patet q̄ datio legis p̄supponit adunationem plebis: z iō p⁹ q̄ moyses ꝛc scripsit in Beñ. electionē fidelis p̄p̄i: fideles ab infidelib⁹ sepanꝛo: ut patuit in p̄cessu illi⁹ libri: hic p̄ñter ꝛscribit dationē legi diuine. isti p̄p̄o sub fide vni⁹ dei adunato: z ḡa ex illo p̄p̄o xp̄us erat nasciturus ſm carnem q̄ est sanct⁹ sanctoz̄ ut dicit Dañ. ix ideo ille p̄p̄s debuit speciali sanctitate pollere: z ideo data est ei lex diuina ad xp̄m dispositiua ſm q̄ dicit p̄s. cxlvij. Nō fecit taliter oi nationi: z iudicia sua nō manifestauit eis. z ad Ro. iij. ca. Quid ḡ amplius iudeo: aut que vtilitas circūcisionis? Multū q̄dē p̄ oēm modū. p̄mū q̄dē q̄ credita sūt eis eloquia dei. Data ē aūt lex duplicit. p̄mo in q̄dā gnāli q̄ntū ad p̄cepta ordinantia ad deū z ad p̄ximū: z sic data est in hoc libro: secūdo magis explicādo in speciali: z sic data est in alijs duob⁹ libris sequētib⁹. In h̄ ergo libro sic p̄cedit: q̄ p̄mo ꝛscribit fidelis p̄p̄i liberatio ꝛ seruitute egypti: secūdo legis datio in monte synai. xix. ca. Circa p̄mū cōsiderandū: q̄ q̄ sicut dictū est i p̄ma p̄te hui⁹ libri determinat⁹ ꝛ exitu p̄p̄i ꝛ egypto: iō iste liber noiatur grece Exodus: q̄ est exit⁹ latine: sicut liber p̄cedēs dicit Genesis grece: q̄ ē gnātio latine: q̄ in p̄ncipio tractat ꝛ gnātione creature. accipiendo large gnātionē p̄ creatiōe z formatiōe: vñ ibidē. ij. ca. q̄si p ꝛte sūt ꝛc. Hic liber hebraice vocat belleſmoth. i. hec noia: q̄ sunt in p̄ncipio libroz̄. Liber autem iste sic incipit.

a Hec sūt noia filioz̄ israel ꝛc. In p̄ma igit p̄te vbi agitur ꝛ exitu filioz̄ israel ꝛ egypto: moyses p̄mo cōtinuat dicta Sur rexit interea. Circa p̄mū sciendū q̄ Beñ. xlvj. ca. vbi agit ꝛ descensu iacob in egyptū: noia eoz̄ q̄ cū eo descēderunt ibi sūt exp̄ssa in particulari: sed hic p̄ modū cuiusdā recapitulatiōis p̄ter cōtinuationē p̄dictā exprimunt tm̄ in particulari noia iacob z filioz̄ ei⁹ z aliorū tm̄ in gnāli cū dicit: b Singuli cū domib⁹ suis. i. cū familijs suis introierūt. c Erāt igit ꝛc. In hebreo habet septuaginta. Qualit aūt iste numerus variet in plurib⁹ scripturę locis: z cōcordātia apparētis dissonantie dicta est sup ca. xlvj. Beñ. d Joseph aūt ꝛc. istud dicit q̄ adhuc vixit: bene fuit filijs israel in egypto: z p⁹ mortē ei⁹ q̄diu fuit memoria ꝛ bñficijs ei⁹. e Filij israel creuerūt. dicūt hebrei q̄ mulieres hebree in q̄libet partu pariebāt plures pueros: z aliq̄n vsq̄ ad q̄tuoz: aliq̄n vsq̄ ad sex. ideo dicit:

ait ad p̄p̄m suū: Ecce p̄plus filioz̄ israel multus: z fortior nobis est. Venite sapienter opprimam⁹ eum: ne forte multiplicet: z si ingruerit contra nos bellū: addat inimicis nr̄is: expugnatisq̄ nobis: egrediat ꝛ terra. Preposuit itaq̄ eis magistros operū ut affligerēt eos oneribus. Edificauerūtq̄ vrbes tabernaculoz̄ pharaoni: phiton z rameſſes. Quātoq̄ op̄primebāt eos tāto magis multiplicabantur z crescebāt. Oderantq̄ filios israel egyptij: z affligebāt illudētes z inuidētes eis: atq̄ ad amaritudinē p̄ducebāt vitā eoz̄ opibus duris luti z lateꝛ: omniq̄ famulatu quo in terre opibus p̄mebant. Dixit aūt rex egypti obstetricibus hebreoz̄: quarum vna vocabat sephora: altera phua

f Et quasi germinātes ꝛc. sicut p̄ germinationē vni⁹ grani nascunt simul multa grana. g Ac robozati ꝛc. h dicit h ad cōtinuandū respectu sequētiū: q̄ talis multiplicatio fuit occasio affligēdi p̄p̄m. ut postea dicit. b Surrexit. Dic moyses exequit p̄positū ꝛ p̄p̄i liberatiōe: z p̄mo ꝛscribit afflictio israel. secūdo promissio ducis liberātis ca. ij. tertio afflictio regis ca. v. z q̄rto eductio plebis ca. xij. circa medium ca. Vocatisq̄ moyses z aaron. Adhuc p̄mittit afflictionis cā. secundo afflictio ipsa. ibi: Preposuit itaq̄. Cā āt vna afflictiōis p̄p̄i israel fuit mutatio regni: q̄ fuit translatū ad aliam domū. ut dicit Joseph⁹. z h notat cū dicit: Surrexit interea rex nouus sup egyptum. z in talibus mutationib⁹ frequēt cōtingit q̄ illi q̄ prius erant dilecti in regno fiūt odiosi. i Qui ignozabāt opa ioseph p̄ter dictā mutationem uel p̄p̄is longitudinē. Cā alia afflictionis p̄p̄i fuit inuidia egyptioz̄ cōtra filios israel eo q̄ egyptij luxuriosi erāt z iozdinate viuētes: z ex h fiebāt ꝛbelliozes in corporibus z min⁹ apti ad p̄ductionē plis: z pauperiozes i p̄alib⁹: filij aūt israel cōtrario mō viuētes: erāt fortiozes in corpoꝛib⁹: z pl⁹ in p̄le multiplicabant z i diuitijs. q̄ nōtur cū dicit: k Ecce p̄p̄s filioz̄ israel mult⁹ est. scilz in numero. l Et fortioꝛ nob est. in roboꝛe z diuitijs. Iste est mod⁹ inuidi q̄ bonū alioz̄ sibi mal⁹ videat q̄ sit: licz eni filij israel fortiozes z ditioꝛes essent vulgaribus egyptijs facta cōparatiōe numeri ad numer̄: tñ rex nobiles z potētes fortiozes erāt in diuitijs z potētia: z vulgares boies multo plures q̄ filij israel. m Venite sapiēter ꝛc. iste est modus sup̄bi q̄ astutiā sapientiā suā putet sapientiā: cū tñ sapientia nō possit cē nisi respectu finis boni: z p̄ mediū cōueniens. n Ne forte multiplicet. ad h eni inducēbāt eos affligere laboꝛib⁹ ut min⁹ possent vacare amplexibus z gnātioni. o Expugnatisq̄ nob ꝛc. in damnū nostr̄: q̄ filij israel magnū censum reddebāt regi annuati: z faciebāt multa opa egyptijs: erāt eni subtiliozes eis in artificialib⁹. p Preposuit. Dic ꝛscribit ipsa afflictio p̄p̄i. z p̄mo in occulto. secundo in aperto. ibi: Precepit aūt. Circa p̄mū dicit: Preposuit eis magistros operum. z isti erāt egyptij odientes eos. q Et affligerēt eos oneribus. i. coꝛporalib⁹ laboꝛib⁹: q̄ licz ecēt ad vtilitatē regis: tñ p̄cipalit intendebāt debilitatē filioz̄ israel. ut min⁹ possent gnāre z plē debiliozē facerēt. r Edificauerūtq̄ vrbes ꝛc. In hebreo habet: Thesauroz̄: q̄ facte sūt ita fortes: ac si deberēt ibi reponi thesauri: z ibi posuit rex egypti milites: ne aliquis filioz̄ israel posset egredi regnū absq̄ regis licentia: nec aliquis exteroz̄ ingredi. erāt eni huiusmōi fortalicia in extremitatib⁹ regni. s Quātoq̄ op̄primebāt: q̄ nō est cōsiliū p̄tra deū. t Oderātq̄ filios israel egyptij. istud odiū oriebat ex inuidia p̄dicta. v Et affligebāt illudētes eis. p̄bis duris z pungitiuis. x Atq̄ ad amaritudinē ꝛc. tū p̄ter grauitatē opz̄: tū p̄ter eoz̄ vilitatē. Dicit eni Josephus q̄ cōpellebāt exportare feces z immundicias de vicis ex ciuitatē. y Dixit aūt rex ꝛc. videns eni rex egypti q̄ p̄ter grauitatē operū non imp̄ediebāt. sed magis multiplicabantur de h faciēte: hebreoz̄ multiplicationē voluit impedire p̄ obstetrices. eis p̄cipiēdo ut masculos interficerēt in pariendo z fingerēt esse aborsum. 5 Quaz vna ꝛc. Dicūt hebrei q̄ p̄ma

istarum fuit iocbabetb filia leui. ⁊ secunda maria soror moysi: ⁊ fuerūt binomie ut dicūt. ⁊ ſm hoc exponūt qđ sequit infra: Et q2 timuerūt obstetrices deū: edificauit illis domos scilꝫ domū sacerdotalē ⁊ regiā: qa p̄dicta Jocbabetb fuit mater aaron. ut dicunt: cui ⁊ posteris eius datū est sacerdotiū: ⁊ maria coniuncta est caleph in matrimonio: que altero nomine dicta est ephrata: ⁊ ab ea denominata ē ciuitas betbleem, ut sup̄ dictū est Gen̄. xxxv. ca. ⁊. xlviij. de qua ciuitate natꝰ est dauid primꝰ rex de tribu iuda. Sed istud dictū contrariaf textui p̄cedenti ⁊ sequēti: qa dictum ē p̄us. ca. isto ꝙ iam an̄ mortuus erat ioseph ⁊ oēs fratres eiꝰ ⁊ ois cognatio eiꝰ scilꝫ q̄tum ad illos qui ingressi fuerāt egyptum cum iacob: inter quos iocbabetb filia leui cōtinef. ut dictū ē Gen̄. xxxvj. ⁊ sic iā an̄ erat mortua. Jtē in sequentibꝰ caplo isto obstetrices ad sui excusationē dixerunt: Non sunt hebree sicut egyptie mulieres: ipse eni habēt obstetricādi scientiā: ⁊ p̄uſq̄ veniamus ad eas pariūt: que excusatio nulla eēt nisi due obstetrices predicte essent egyptie. Jtē nō est verisimile ꝙ rex volēs occulte interficere masculos hebreoꝝ: hoc exequeref ꝑ mulieres hebreas. ⁊ ideo dicendū ꝙ nō fuerūt ille due p̄nominate de quibꝰ certū ē ꝙ fuerūt hebree: sed fuerūt egyptie mulieres quas rex p̄fecit dicto operi nephario: ut suū ꝓpositū assequeref. Tenendū est enim ꝙ subistis duabꝰ que nō sufficerēt ꝓ tanto ꝑplo fuerūt plures alie ad istud ministeriū: sed de duabꝰ p̄ncipalibꝰ tm̄ fit hic mētio in qbꝰ rex idē p̄ceptū dedit alijs sibi subiectis. a Si femina reseruate. tum qa multiplicatio feminaꝝ nō poterat rebellionē contra regem facere: tū qa rex volebat eis vti ad luxuriā egyptioꝝ: ⁊ ad aliqua opera que mulieres egyptie facere nesciebāt. b Timuerunt aūt ⁊c. tum qa informate fuerūt de contrario ꝑ hebreas mulieres ostendētes eis offensam dei: tum qa horruerūt mortem fraudulentā innocentiū. c Et quia timuerūt obstetrices deū. parcendo masculis dei timore ⁊ facti horrore. d Edificauit eis domos. Beatꝰ Gregoꝰ dicit domos scilicꝫ tēporales multiplicādo eis bona tēporalia. Beatꝰ aūt Hieroꝰ sup Jsa. dicit. domos. i. virtutes ꝓ quibꝰ in celestibꝰ requiescerēt. ꝓpter qđ dicendum ꝙ vtroq3 mō debet intelligi: qa ꝓpter pietatem erga innocētes ⁊ timorem dei: dominꝰ dedit eis gratiā per quā cōuerse fuerūt ad fidem vniꝰ dei ⁊ ritū hebreoꝝ: ⁊ sic deꝰ edificauit eis domos spirituales. nec hoc abstulit mendaciū ipsaꝝ: quia fuit officiosū ⁊ veniale peccatū: qđ nō aufert gratiā: sicut nec mendacium iuditb abstulit eiꝰ meritū exponēdo se periculo ꝓ liberatione ꝑpli sui: licꝫ aliquo mō diminuerit. Fuerūt etiā ille obstetrices in ꝑplo iudeorum inter maiores ꝓmote: ⁊ sic edificauit eis domos tēporales: sicut in libro Josue legif factū de raab que suscepit exploratores: ꝙ ꝯuersa ad fidē iūcta ē in matrimonio salmon p̄ncipi tribꝰ iude. ⁊ in libro Juditb de achior quomō cōuersus est ad fidē iudeorū ⁊ in illo ꝑplo ꝓmotus. e Precepit ḡ ⁊c. Hic describif afflictio manifesta. vidēs eni rex egypti ꝙ ꝑ obstetrices masculi hebreorū nō occidebāf occulte. voluit hoc facere manifeste. vnde dicitur: Precepit ḡ pharao oī ꝑplo suo. i. egyptijs int̄ q̄s manebāt hebrei. f Quicq̄d masculini sexus natū fuerit. ipsis hebreis. g Jn flumē ꝓijcite. Nō eni dicit iugulate: quia ꝓiectio intra flumen erat minꝰ horrenda ad exequendū egyptijs ⁊ cito poterat fieri: qa nilus fluuiꝰ diuidif in multis locis ꝑ terrā egypti. h Quicquid feminini reseruate. ex causa precedenti. i Cap. ij.

Egressus est. Hic ꝯsiter ponif ducis liberātis ꝓuisio. vbi primo eiꝰ cōditio describif. 2° ad liberandū populū mittif iij. ca. Adhuc p̄mo describif conditio moysi tēpore ꝓsperitatis. 2° tpe aduersitatis ibi: Audiuitq3 pharao. Circa p̄mū describif natiuitas moysi. 2° educatio nati. ibi: Ecce autē descendebat. 3° inclinatio adulti. ibi: Jn diebus illis. Natiuitas autē moysi p̄mo describif ex tribu. cū dicif: Egressus ē post hec vir de tribu leui. ⁊ iste fuit amrā filiꝰ caatb. Et accepit vxorem. ista acceptio nō p̄ot intelligi de acceptione in matrimonio: quia dicif hic. Post hec. i. post preceptū regis de masculis hebreorum submergendis: ⁊ iam ante vxor amrā pepererat ei aaron: qui natꝰ fuit tribus ānis an̄ moysen ut habetur infra vij. ca. vbi dicif Erat autē moyses lxxx. annoꝝ ⁊ aaron. lxxxiij. qn̄ locuti sūt ad pharaonem: sibiꝫ ⁊ Mariā filiā suam q̄ in natiuitate moysi erat iā iuuencula ita magna ꝙ poterat intelligere ⁊ alloqui homines ut ꝯsiter dicef: ⁊ iō dicit Josephꝰ ⁊ doctores cōmunit̄ ꝙ ista acceptio intelligif de copula carnali: qa ꝓpt̄ edictū regis sepauerat se ab vxore q̄tū ad carnalē copulam: magis eligens non generare q̄ ꝙ filij statim submergerenf in flumine. ⁊ intentus erat orationibꝰ erga deū: ut vellet respicere ꝑplm suū tā crudelit̄ afflictū: ⁊ dominus in somnis eum admonuit ꝙ secure ad vxorē suā accederet: ⁊ ꝙ ex illa generaret filiū qui populū liberaret: ⁊ sic eā accepit. i. matrimonialit̄ eā cognouit. k Stirpis sue. Jn hebreo habef: Filiā leui. Ex hoc dicūt hebrei ꝙ ista fuit iocbabetb quā leui genuit. Jtē hoc videf ꝑ quādā glo. que dicit ꝙ amram accepit amicā suā scilicet sororē patris sui caatb: ⁊ ꝑ ꝯn̄s filiā leui. sed hoc videf falsū qa dictū est ca. p̄cedenti ꝙ ꝑsone q̄ ingresse sūt egyptū cū iacob mortue erant an̄ istam afflictionē ꝑpli. inter quas cōputaf iocbabetb etiā ſm opinionē hebreoꝝ. ut dictū fuit supra Gen̄. xlvj. ca. Jtē dato ꝙ adhuc viueret oportet dicere ſm dicta hebreoꝝ: ꝙ in natiuitate moysi ipsa esset. cxxx. annoꝝ. qđ. ꝓbaf sic: qa a natiuitate isaac vsq3 ad exitū filioꝝ israel de egypto fluxerunt anni. cccc. ut dictū est Gen̄. xv. ca. sup illud verbum: Et affligēt eos annis. cccc. Jtē a natiuitate isaac vsq3 ad natiuitatē iacob fluxerūt. lx. anni. ut dictū est Gen̄. xxv. ca. vbi dicif: Sexagenariꝰ erat isaac ⁊c. Jtē a natiuitate iacob vsq3 ad descēsum eiꝰ in egyptū fluxerūt anni. cxxx. ꝓut ipse dicit Gen̄. xlvij. ca. Dies vite mee. cxxx. annoꝝ sūt. Et sic patet ꝙ a natiuitate isaac vsq3 ad descēsum in egyptum fluxerūt. clxxxx anni: ⁊ sic de. cccc. annis p̄dictis remanent ccx. anni a q̄bus si subtrahanf. lxxx. āni quos habebat moyses i exitu de egypto. ut p̄dictū ē. remanēt cxxx. āni q̄ fluxerunt a descēsu iacob i egyptū vsq3 ad natiuitatē moysi. Ex quo sequif ꝙ iocbabetb filia leui q̄ cōputaf int̄ descēdentes in egyptū cū iacob. in natiuitate moysi si viuebat erat. cxxx. annoꝝ: ⁊ sic trāsierat i ea tēpus cōcipiēdi. qđ ⁊ ꝯcedūt hebrei: ſ; dicūt ꝙ miraculose factū ē ꝙ cōciperet moysen: sicꝫ ⁊ diuina reuelatiōe cōceptꝰ ē. ſ; hoc nō valet: qa nō solum de moyse oportebat eos dicere miraculū eē factū: ſ; etiā de cōceptu aaron ⁊ Marie: qa aaron tribꝰ annis tm̄ natus fuit an̄ moysen. ut p̄dictū ē: ⁊ sic iocbabetb mat̄ eiꝰ erat cxxvij. annoꝝ qn̄ peperit aaron. Maria etiā soror moysi in natiuitate eiꝰ erat iuuēcula. ut dicif i textu: ⁊ sic ad plꝰ habebat xv. annos uel circit̄: ⁊ sic iocbabetb mat̄ eiꝰ erat. cxv. ānoꝝ qn̄ eā peperit ſm istos. Ex q̄ patet ꝙ in oībus istis trāsierat tēpus cōcipiēdi: maxie qa Gen̄. xviij. ca. dicif de sara ꝙ cū eēt nonagenaria desierāt i ea fieri muliebria: nec poterat ꝑ naturā cōcipere in tali etate: ⁊ multo fortiꝰ idē est dicendū de iocbabetb filia leui q̄ fuit ꝑ magnū tēpus postea: ⁊ iō cōplexio mulieꝝ debilitata erat ⁊ etas breuiata erat. Propt̄

precipiēs eis: Quādo obstetricabitis hebreas: ⁊ partꝰ tēpus aduenerit: si masculꝰ fuerit interficite eū: si ᵃ femina reseruate. Timuerūt ᵇ aūt obstetrices deū: ⁊ nō fecerūt iuxta p̄ceptū regis egypti: sed cōseruabant mares. Quibꝰ accersitis ad se rex ait: Quid nā est hoc qđ facere voluistis: ut pueros seruaretis? Que respōderūt: Nō sūt hebree sicut egyptie mulieres. Jpse eni obstetricādi habēt scientiam: ⁊ p̄usq̄ veniamus ad eas pariūt. Bene ergo fecit deꝰ obstetricibꝰ ⁊ creuit populꝰ: cōfortatusq3 est nimis. Et ᶜ quia timuerūt obstetrices deū: edificauit ᵈ eis domos. Precepit ᵉ ergo pharao omni ꝑplo suo dicens: Quicquid ᶠ masculini sexus natū fuerit: in ᵍ flumen ꝓijcite: quicquid feminini: ʰ reseruate.

Cap. ii.

Egressus ⁱ ē post hec vir de domo leui: ⁊ accepit vxorē stirpis ᵏ sue: que concepit ⁊ peperit filium:

predicta dicendū est q̄ yoz: Amrā non erat iochabeth de qua p̄dictū est: sed alia eiusdē nois. dicit tñ filia leui in hebreo, i. de tribu eius: sicut Elisabeth mater Jobis baptiste dicit de filiab⁹ Aaron: Luce. j. ca. Et q̄ tñ certū est q̄ eam Aaron nō genuit. De glo. aūt q̄ inducta ē ad p̄trariū nō ē curandū: q̄ cō trariatur textui manifeste. dicit enī infra. vj. ca. q̄ amrā accepit yoz̄ iochabeth patruelē suam. Patruelis autē alicuius dicit fili⁹ uel filia auunculi sui. patruelis enim est cois generis: et sic p̄z q̄ non fuit filia leui: ꝫ filia ym⁹ filioz̄ suoz̄: et cognata ipi⁹ amram. Itē matrimoniū cū amita erat illicitū p̄m q̄ dicit Leuitici xx. Turpitudinē amite tue nō discooperies. Et si dicat q̄ lex illa adhuc nō erat data. Dicēdū q̄ añ legē multa q̄ ptinet ad matrimoniū fuerunt obseruata. sicut Gen. xxvij. ca. dicitur q̄ iudas cōiunxit Onan yoz̄ fratris sui de fūcti ut suscitaret ei semē: et magis verisimile ē q̄ ipe amrā vitabatur matrimoniū cū amita: et p̄ p̄ñs amrā q̄ sanct⁹ tō erat tale matrimoniū nō cōtraxit.

a Absc̄odit trib⁹ mēsib⁹. aliqne enī mulieres sunt quaz impregnatio nō multū apparet: nec part⁹ earū p̄ clamorē: maxie cū volūt celare sicut fuit in p̄posito: et iō potuit puer in absc̄odito seruare. b Cūq; iā celare nō posset. Cōtrariū videtur: q̄ ex q̄ seruauerat eū trib⁹ mensib⁹ videtur q̄ eadē rōne posset eū vltra seruare. Dicēdū q̄ rex fecerat statutū q̄ in trib⁹ mēsibus semel scrutarent egyptij domos hebreoz̄ ne pueri cēnt ibi absc̄oditi: et iō nō poterat celare vltra. Vz q̄rit vlteri⁹ quō saluauit aaron q̄ nat⁹ fuerat ante trib⁹ ānis: Dicēdū q̄ adhuc nō erat factū edictū reg̃ q̄n nat⁹ fuit aaron c Sūpsit fiscellā. i. vasculū rotūdū ad modū fiscelle factū. d Scirpeā. i. de iunco q̄ scirpus vocatur: erat enī de mā leui ut sup̄ aquā fluitaret. e Et liniuit eā bitumīe. ne aqua īgredi posset. f Et exposuit eū in caricto. nomē ē loci in q̄ carices crescūt: et sūt hebr̄e facte ad modū gladij et manū secāt tāgētis. g Stāte p̄procul sorore ei⁹. i. maria. Sed vī q̄ hic fuerit tētatio diuina. Dicēdū q̄ nō: q̄a hō in periculo cōstitut⁹ si nō omittat ea q̄ pōt facere p̄m humanā. puidētiā nō tentat deū: nec peccat residuū diue puidētie cōmittēdo. sic dictum fuit de abrahā Gen. xij. ca. Amrā vxo et yoz̄ ei⁹ de p̄seruatione moysi fecerāt quo poterāt via humana: et seruādo vltra exposuissent periculo mortis nō solū puez sed etiā seipsos: nō eligētes min⁹ malū cōuenīēt exposuerūt cū p̄dicto mō. bñ p̄fidētes de diua. puidētia circa puez quē de⁹ p̄dixerat p̄p̄m israel literaturz. b Ecce aūt de scēdebat. Hic p̄ñter describit pueri nati educatio et valde mirabilis a filia ei⁹ q̄ morte illius et oiuz alioz̄ masculoz̄ q̄rebat cū dicit: Ecce aūt de scēdebat. de domo regia q̄ erat in alto respectu fluminis. i Et puelle etc.] .i. p̄ripā flumis: et dicit a crepo. as. q̄a p̄pter p̄cussionē aque solēt ibi fieri cōcauitates et fixure. k In

ⁿ trib⁹ mēsibus. Cūq; iā celare nō posset: sumpsit fiscellā scirpeā: et liniuit eā bitumine ac pice: posuitq; int⁹ infantulū et exposuit eum in caricto ripe fluminis: stāte procul sorore ei⁹: et cōsiderāte euentū rei. Ecce aūt descēdebat filia pharaonis ut lauaret in flumine: et puelle ei⁹ gradiebāt p̄ crepidinē aluei. Que cū vidisset fiscellā in papyrione misit vnā e famulab⁹ suis: et allatā aperiēs cernēsq; in ea paruulū vagientē: miserta ei⁹ ait. De infantib⁹ hebreoz̄ ē hic. Cui sorori pueri. Vis inquit ut vadā et vocē tibi mulierē hebreā que nutrire possit infantulū: Respondit. Vade. Perrexit puella: et vocauit matrem suā. Ad quā locuta filia pharaonis: accipe ait puerum istū: et nutri mihi: ego dabo tibi mercedē tuā. Suscepit mulier et nutriuit puez: adultūq; tradidit filie pharaonis. Que illa adoptauit in locū filij: vocauitq; nomē eius moyses dicens: quia de aqua tuli eū. In dieb⁹ illis postq̄ creuerat moyses: egressus est ad fratres suos viditq; afflictionem eoz̄: et virū egyptiū percutientē quēdā de hebreis fratrib⁹ suis. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc] et nullū adesse vidisset: percussum egyptiū absc̄ondit sabulo. Et egressus die altero: conspexit duos hebreos rixātes: dixitq; ei q̄ faciebat iniuriā: Quare percutis. p̄rimū tuum: Qui rndit. Quis cōstituit te p̄cipē et iudicē sup nos: Nū occidere me tu vis sic̄ heri occidisti egyptiū: Timuit moyses et ait: Quō palā factū est verbū istud: Audiuitq; pharao sermonē hūc: et querebat occidere moysen. Qui fugit a facie pharaonis: et habitauit in terra madian: et sedit iuxta puteum. Sacerdos autē madian habebat septē filias: que uenerūt et hauserūt aquas: et implētis canalibus uolebant patri gregē pascere. Cūq; uenissent pastores: eiecerunt eas. Surrexit moyses et defensauit eas: et pecus earū potauit. Cūq; reuertissent ad raguel patrē suū: dixit eis. Cur sic cito uenistis hodie: Quib⁹ illę respondere. Vir egyptius liberauit nos de manu pastoꝝ: et insuper hausit nobis aquas: et dedit gregibus potū. Dixit autē ad filias suas: Vbi est: quare reliquistis hominē: Vocate eū ut comedat panē. Placuit moyses habitare cum eo: et dedit sephoram filiam suam uxorem. Que cū peperisset filium: uocauit nomē eius gersā dicens: Aduena fui in terra aliena. Transactis autē multis annis: mortuus est rex egypti. Filij autē israel ingemuerunt et clamauerunt: ascenditq; clamor eorum ad deum ex operibus seruitutis. Et audiuit deus gemitum eorum: et recordatus est pacti quod pepigerat cum abraham isaac et iacob. Respexitq; filios israel et agnouit deus deos.

papyrione. nomē est loci vbi crescit q̄dā iunc⁹ q̄ vocat papyrus. l Vagientē. i. plorantē. m De infātib⁹ hebreoz̄ ē hic. q̄ sciebat patris edictū de ipsis submergēdis. n Vis inquit ut vadam etc.] Ex p̄dictis p̄z q̄ puer erat elegātis forme: imo ut dicit Joseph⁹ erat ita gratiosus q̄ omnis aspiciēs eū afficiebat ad ipsum: et iō filia regis voluit eū nutrire ut sibi eū i filium adoptaret. ut p̄z p̄sequētia: et ideo p̄ fecit sibi porrigi mamillas plurium mulierū egyptiaz̄. sed ipse renuebat. et tūc soror pueri que astabat dixit: q̄ si mulier hebrea mamillā sibi porrigeret forsitā ipse acciperet tanq̄ de muliere hebrea nat⁹: cui dicto tanq̄ rationabili filia regis assensit: et tunc soror pueri ad querendū se obtulit et vocauit matrē pueri tanq̄ extraneā. cetera patēt vsq; ibi: o Quem illa etc.] qa naturalē filium non habebat. p Vocauitq; nomē ei⁹ moysen. in lingua enim egyptiaca moys aquam significat. ys: saluatū: iō subdit rō nominis. cum dicitur q Quia de aq̄ tuli eū. In hebreo habetur vocat mosse: et significat extractū uel eductū: et subintelligit de aqua. r In dieb⁹ illis. Hic describit inclinatio adulti. sicut enī supra dictū est: ex rei puidētia ordinat⁹ erat ad liberādū populū israel: et iō erat inclinat⁹ ad eos visitādū: et p̄ posse suo adiuuādū. et hoc est q̄d dicit: s Viditq; afflictionē eoz̄. nō solū oculo corporis ut etiā mētis p̄ cōpassionē: q̄d p̄z p effectū. vñ et subdit: t Et vix egyptiū. iste erat vn⁹ de p̄positis egyptijs super filios israel ad cōpellēdū eos ad afflictionē latorēs. v Percutientē quēdā de hebreis. Dicūt hebrei q̄ iste fuit marit⁹ salomith que erat pulchra valde: de q̄ habet⁹ infer⁹: et iō iste egypti⁹ in aurora fecerat surgere maritū ei⁹ occupādo eū in latore: et tūc rediit ad yoz̄em ei⁹ q̄ recepit eū credēs ee maritū suū: et cū marit⁹ postea cognouisset rē gestā arguebat ide egyptiū: p̄ q̄d egypti⁹ percutiebat eū et grauiꝰ affligebat. x Cūq; circūspexisset etc.] in q̄ apparet puidētia moysi. y Percussum egyptiū. i. interfectū. z Absc̄ondit sabulo. q̄d de facili p̄t fieri in era sabulosa. Sed q̄rit hic quō moyses hoc fecit cū nō eēt cōstitut⁹ iudex eoz̄. Itē dato q̄ eēt iudex videt⁹ p̄na iniusta intulisse ut pote p̄ percussione simplici morte: cū tñ sola repercussio de lege talionis in q̄ dr: Dentē p̄ dente vuln⁹ p̄ vulnere. Ad p̄mū dicēdū q̄ moyses ex diuina electione ad literationē hebreoz̄ habebat auctoritatē vindicādi iniurias eis factas: et hoc sciebat p̄ reuelationem diuinā. et hoc est q̄d dr Act. vij. ca. Existimabat aūt cognoscere fratres. q̄ p̄ manū ipsi⁹ de⁹ daret salutē illis. Ad secūdū dicendū q̄ inde fecit egyptiū nō solū p̄ percussione hebrei: sed etiā p̄ adulterio cōmisso fraudulenē ut p̄dictū est: q̄d fuit notū moysi: p̄ hoc q̄ audiuit cām percussionis in cōtētione p̄ dicto adulterio. Notandū q̄ Joseph⁹. ij. li. antiq̄tatū dicit q̄ moyses duxit exercitū egypti ꝫ etbioꝑs: et ibi accepit yoz̄em filiā regis de quo plenius dicet sup libz̄ Numeri. xij. ca. a Cōspexit etc.] Hebrei dicūt q̄ isti duo fuerūt barbam et abiron. b Quis p̄stituit te p̄cipē: p̄ tono pacis ad q̄d illos inducebat: reddidit verbū pungitiuum c Nū occidere me tu vis. ac si dicat. bñ apparet q̄ tu es vnus homicida et mal⁹ hō. d Audiuitq; pharao. Hic p̄ñs describit conditio moysi tpe aduersitatis. vbi p̄ describitur ei⁹ p̄secutio.

2°. diuina cõsolatio ibi: Erant aũt. Circa p̃mũ dicit: Audiuitq; pharao sermonẽ hunc. videlicet q̃ moyses vnũ occiderat de prepositis regis ad vindicandũ vnũ ex hebreis quos ex̃osos habebant a Et q̃rebat occidere moysen. tũ q̃ interfecerat p̃positũ ei⁹ q̃ redũdabat i iniuriã regi: tũ q̃ fm q̃ dic̃ Joseph⁹ circa tẽp⁹ q̃ nat⁹ fuit moyses q̃dã sacerdos egyptioz diuinationib⁹ intent⁹ dixerat regi q̃ circa pueros hebreoz attẽderet q̃ vn⁹ nasci debebat de hebreis qui populũ israel de egypto educeret: ꝛ regnũ egypti humiliaret ꝛ iõ cũ audiuit factũ moysi celãtis tantũ p̃ hebreis etiã in iniuriã regi: existimauit q̃ eẽt ille de q̃ ille sacerdos dixerat. b Qui fugiens ꝛc. ¶ Dicũt hebrei q̃ moyses fuit captus ꝛ adduct⁹ coram rege ut decapitaret: euasit miraculose. ut pleni⁹ dicet. j. iiij. ca. c Erãt aũt. Hic describit moysi fugietis cõsolatio: ꝛ p̃ ex susceptione eius curiali. 2°. ex morte sui aduersarij. ibi: Post multum. Circa p̃mũ dr: Erãt aũt sacerdoti madian. fm hebreos sacerdos hic accipit pro maioze uel magnate. sicut dr̃ ij. Regum. viij. Filij dauid sacerdotes erãt d Septem filie. nec mirandum si filie magnoz habebant curam de gregib⁹ alendis: q̃z iste erãt diuitie antiquoz. e Et ipletis canalib⁹. p adiutoriũ moysi. ut infra dicit: f Supuenere pastores ꝛc. ¶ q̃z fortitan erat cõsuetudo: q̃ pus cõgregarent greges oẽs anteq̃ biberent sic dr̃ Ecclesiastici. xxix. ca. sed p adiutoriũ moysi p̃uenerant horam hauriendi aquã: ꝛ iõ eas defendit a pastoribus. g Que cũ reuertissent ad raguel patrẽ suũ. i. auũ ut dicunt aliq̃. Meli⁹ tñ videt dicendũ cũ alijs q̃ fuerit pater q̃ vocat⁹ sit pluribus nomibus. s. raguel: ꝛ ietro: cyne⁹ ꝛ obab. ꝛ dicũt hebrei q̃ vocat⁹ e ietro: q̃ significat adijciẽs q̃z addidit legi vnũ capitulũ. s. de ordinatione populi p tribunos ꝛ centuriones quinquagenarios ꝛ decanos. ut habet̃ j. xviij. ca. Vocat aũt obab ut dicũt. i. diligens: q̃z dilexit legẽ: ꝛ cõuersus fuit ad iudaismũ. ut dr̃ ibidẽ xviij. ca. ꝛ p3 hrã vsq; ibi: b Jurauit ergo moyses. post multa p̃ba que fuerunt inter ietro ꝛ moysen: fecit pactũ cũ ietro de remanẽdo cũ eo: ꝛ illud pactũ iuramẽto firmauit. i Accepitq; sephoram. videlicet cũ ietro virũ valẽtẽ ꝛ industriũ: dedit ei filiã suã. k Que vocauit gersan. Ger eni hebraice idẽ est q̃ aduena uel peregrin⁹ latine. ꝛ cã nois subdit: Aduena fui ꝛc. l Alter uero peperit: que vocauit eliezer. q̃ interpretat dei mei adiutoriũ. i b recognoscens diuinũ bñficiũ in liberatione ipsius de manu pharaonis: ꝛ in. p̃fectu ipsi⁹ in tra aliena. m Post multũ. Hic ponit moysi cõsolatio ex morte aduersarij. cũ dicit: n Mortu⁹ est rex egypti. qui p̃sequebat moysen: ꝛ moys ei⁹ fuit reuelata moysi a deo in terra madian. ut habet. iiij. ca. ad ei⁹ cõsolationẽ. o Et ingemiscẽtes filij israel. q̃z viuẽte rege illo nõ audebãt ostẽdere in palã anxietatẽ animi: ne grauẽ⁹ tractarent. p Et audiuit gemitũ eoz. loquit scriptura de deo fm modũ humanũ. Sic enim dicit aliquis clamorem alicuius audire: cum incipit cũ adiuuare. q Ac recordatus est. nõ q̃z obliuio cadat in deo: sed q̃z ad modũ recordant̃ se habuit: prebẽdo filijs israel auxiliũ. p̃ merita patrũ. r Et respexit dñs ꝛc. ¶ oculo mĩe. s Et cognouit eos. i. ad modum cognoscentis se habuit ostendendo dilectionẽ circa eos t Cap. iij.

Moyses autem. Hic cõsequent describitur missio moysi ad liberationem p̃pli. ꝛ p̃ describit sibi facta cõmissio. secũdo cõmissionis executio. j. iiij. ca. Abijt moyses ꝛc. Adhuc p̃mo describitur apparitio diuina. 2°. cõmissio sibi facta. ibi: Cui ait domin⁹. 3°. instructio circa agẽda. ibi: Dixitq; moyses. Circa p̃mũ nõt apparitiõis loc⁹. cũ dr̃ v Cũq; minasset ꝛc. ¶ tũ q̃z ibi erãt melioza pascua: tũ ad elongandũ se a terra culta: ne greges pascerent aliena blada. x Venit ad montẽ dei oreb. ille ẽ mons synai qui p̃dicit̃ h mons dei rõne eventus futuri: q̃z de⁹ ibi datur⁹ erat legẽ. describitur etiã mod⁹ apparẽdi. cũ dr̃: y Apparuitq; ei dñs. in hebreo habet̃: Apparuit ei angelus dñi. Angel⁹ eni ille apparebat ꝛ loquebat in p̃sona dei: ꝛ iõ aliq̃n angelus: aliq̃n domin⁹ noiat̃: fm q̃ dicit beat⁹ Hzeg⁹ sicut Jsa. vj. angel⁹ q̃ purgauit labia Jsaie cũ calculo ardenti: vocat̃ Seraphratice inflãmationis: licz nõ esset de ordine seraphico. z In flãma ignis de medio rubi. erat eni popul⁹ israel ad idolatriã pronus: ꝛ iõ apparuit in flãma que nõ pot̃ imagine figurari: ꝛ in rubo siue vepre. ut in hebreo dicit̃: q̃z in talibus nõ pot̃ imago fieri: ne populus israel q̃ venturꝰ erat ad locũ illũ ratione dicte apparitionis aliq̃d faceret ad idolatriam pertinẽs. a Et videbat q̃ rubus arderet ꝛc. ¶ quia flãma occupans rubũ rubi viriditatẽ nõ minuebat: licz eẽt materia cõbustibilis. p hoc aut̃ designabat q̃ labor affligens q̃ p ignẽ designat̃: filios israel in q̃bus erat humana infirmitas non cõsumeret nec deleret: sed magis mirifice liberarent. ad q̃ exequẽdũ p moysen dñs apparebat moysi ꝛ iõ talis apparitio facta est fm cõuenientiã negocij: sicut ꝛ alie apparitiones huiusmodi cõmuniter fiũt. b Moyses moyses. Ista duplicatio significat dilectionẽ. ꝛ excitat vocati attentionẽ. c Nõ appropies inq̃t huc. ac si diceret. humana fragilitas nõ p̃sumat archana dei inq̃rere curiose: quia scriptum est. pp. xxv. Qui p̃scrutator est maiestatis: opprimet̃ a gloria. d Solue calciamẽtũ. quia mod⁹ erat antiquoz ꝛ spãliter hebreoz non ingredi sca loca p̃dib⁹ calciat̃: ꝛ inde est q̃ saracen⁹ nõ audẽt intrare locũ orationis nisi discalciati. e Terra sancta est. p̃ diuinam apparitionẽ ibidem. f Abscondit moyses faciem

suam. ꝓpter diuinā reuerentiā. a Cui ait dñs. Hic cōsequēter describit cōmissio facta moysi ad liberationē ꝑpuli cū dicit: b Vidi afflictionē ꝑpli mei. oculo cōpassiōis adipsum literālē: ⁊ in hoc dñs aperuit moysi ꝑdicte visionis mirabilis intellectū: q̄ licz dīna nō sint ꝑsumptuose inquirēda: tñ ꝑ diuinā reuelationem sūt humiliter suscipiēda: ⁊ iō qñ moyses curiose se nō ingessit: ꝫ humiliē faciē suā abscondit: tunc dñs ei reuelauit: q̄ absōdit talia a sapientibus ⁊ prudentib⁹: ⁊ revelat ea paruulis. ut habet Matb xj. c Descēdi. scilicet ꝑ effectū q̄ vt⁹ ī se descendere non potest. d In terram bonā. qō ondit cū subdit: Que fluit lacte ⁊ melle. q. d. cū paruo labore facit magnum fructum. e Et spaciosam qō patet ex hoc: quia habitāt ibi multe gētes que exꝑmunt cū subdit: f Ad loca chananei ⁊ etbei. tacent aūt hic gergeꝛei ⁊ in pluribꝰ alijs locis vbi ceteri nominant. quia ut dicūt hebrei non restiterunt filijs israel ꝑ bellū sicut alij: ꝫ de terra recesserūt añ ingressū filioꝝ isrl. g Clamor ē. ꝓpter occisionē paruulorꝝ innocentiū: ⁊ ꝓpē iniustā afflictionē labozātiū: q̄ occisio innocētiū dicit clamare ad dēū: Gen. iiij. Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. similiē afflictio uel defraudatio labozantiū. Jacobi. v. Clamor eoꝝ in presentialiter cozā eo: tñ dixit veni: ꝑ hoc significās ut desiscut erat pñs cozpore. i Dixitq̄ moyses. Hic ꝓpriē describit ipsi⁹ moysi instructio ⁊ cōfortatio: que requirebant ad tātū officiū suscipiēdū. ⁊ ꝑ instruit ⁊ cōfortat verbis. 2°. ex socijs adiunctis. ibi: Ingredieris tu ⁊ seniozes. 3°. ex mirabilibus signis: in ꝓncipio ca. iiij. Circa ꝑmū ponit moysi stupefactio dicēs: k Quis sum ego: ac si diceret. omnino sum insufficiēs ad tātū negociū: ⁊ iō dñs consolat eū dicēs: l Ego ero tecū. q̄ sum sufficiens ⁊ potens ad tegendū ⁊ dirigēdū. m Et hoc habebis signū q̄ misi te. ꝑm hebreos hoc refert ad ꝓcedētia. ac si dicat: visio quā tibi ostendi in rubo: ē tibi ꝑ signo q̄ ego mitto te. ꝑm catholicos refert ad sequentē lrām cū dicit: n Cū edu. ꝓ. meū de egy. ímo. de o sup montē istū. ac si dicat: ego ꝑdico tibi q̄ post eductionē populi mei imolabis deo sup montē istum: ⁊ cū ꝫ tibi acciderit: erit tibi certū signū q̄ fui tecū ī eductione ꝓpli de egypto. Erit etiā tibi signū de futuro: q̄ dñs dixerat moysi duo. s. eductiōz ꝓpli de egypto: ⁊ inductiōz

faciem suā. Nō enim audebat aspicere cōtra deū. Cui⁹ ait dñs Vidi⁹ afflictionē populi mei in egypto: ⁊ clamorem ei⁹ audiui: ꝓpter duritiā eoꝝ q̄ ꝓcessūt operib⁹. Et scās doloꝛe ei⁹: descendi⁽ᶜ⁾ ut liberē eū de manib⁹ egyptiozū: ⁊ educā de terra illa in⁽ᵉ⁾ terrā bonā ⁊ spaciosam: in terram que fluit lacte ⁊ melle: ad⁽ᶠ⁾ loca chananei ⁊ ethei: ⁊ āmozrei ⁊ pherezei ⁊ euei ⁊ iebusei. Clamoꝛ⁽ᵍ⁾ ergo filiozū isrl venit ad me: vidiq̄ afflictionē eozū qua ab egyptijs oppꝛimuntur. Sed⁽ʰ⁾ veni ⁊ mittā te ad pharaonē: ut educas ꝓplm meū filios isrl de egypto. Dixitq̄ moyses ad dēū: Quis⁽ⁱ⁾ sum ego ut vadā ad pharaonē: ⁊ educā filios isrl de egypto? Qui dixit ei: Ego⁽ᵏ⁾ ero tecū: ⁊⁽ˡ⁾ hoc habebis signū q̄ miserim te. Cum⁽ᵐ⁾ eduxeris ꝓplm meū de egypto: īmolabis deo sup montē istū. Dixit moyses ad dēū: Ecce ego vadā ad filios isrl: ⁊ dicā eis: Deꝰ patrū vestroꝝ misit me ad vos. Si⁽ⁿ⁾ dixerint mihi: qō est nomē ei⁹: quid dicā eis:] Dixit dñs ad moysen Ego⁽ᵒ⁾ sum qui sum. Ait: Sic⁽ᵖ⁾ dices filijs isrl.

Qui⁽ᵉ⁾ mīsit me ad vos. Dixitq̄ iterū⁽ᵍ⁾ de⁽ʳ⁾ ad moysen: Hec dices filijs israel: Dñs deus patrū vestrozū deus abrahā: ⁊ de⁽ˢ⁾ isaac ⁊ deus iacob misit me ad vos. Hoc nomē mihi est in eternū: ⁊ hoc memoriale meū in generatione ⁊ generationē. Vade⁽ᵗ⁾ cōgrega seniozes israel: ⁊ dices ad eos. Dñs de⁽ᵘ⁾ patrū vestroꝝ apparuit mihi: de⁽ᵛ⁾ abrahā ⁊ deus isaac ⁊ de⁽ˣ⁾ iacob dicēs: Visitans⁽ʸ⁾ visitaui vos: ⁊ vidi oia que acciderūt vobis in egypto: ⁊ dixi ut educā vos de afflictione egypti in terrā chananei ⁊ ethei ⁊ ammozrei ⁊ pherezei ⁊ euei ⁊ iebusei ad terrā fluentē lacte ⁊ melle: ⁊⁽ᶻ⁾ audiēt vocē tuā. Ingredieris⁽ᵃ⁾ tu ⁊ seniozes israel ad regem egypti: ⁊ dices ad eum: Dñs de⁽ᵇ⁾ hebreoꝝ vocauit nos. Ibim⁽ᶜ⁾ viā trium dierū in solitudinē ut imolem⁽ᵈ⁾ dño deo nostro. Sed⁽ᵉ⁾ ego scio q̄ nō dimittet vos rex egypti ut eatis: nisi⁽ᶠ⁾ ꝑ manū validā. Extēdā⁽ᵍ⁾ manū meā ⁊ ꝓcutiā egyptū in cunctis mirabilib⁹ meis que facturus sum in medio eoꝝ: post hoc dimittet vos: daboq̄⁽ʰ⁾ gratiam ꝓplo huic coram egyptijs.

ei⁹ in ērā lacte ⁊ melle fluētē: ⁊ iō sic īmolatio ꝑdicta erat signū respectu ꝓteriti: liberādo eos mirabiliter de seruitute egypti: ita esset signū respectu futuri. s. q̄ eos introducēt mirabiliē in ērā ꝓmissam. o Si dixerint mihi. ꝛc.] moyses eni in hoc exꝑsse q̄siuit de noie mittētis: ⁊ tacite de ei⁹ cōditione. ⁊ dñs rñdet ꝑ de 2°. scz de conditione mittētis ipsum dicēs: p Ego sum q̄ sum. In hebreo habet: Ero qui ero. ꝑ vtrāq̄ tñ lrām idē significat. s. necessitas ēndi ⁊ eternitas ⁊ īmutabilitas ꝑ omnē modū. q̄ est cōditio ꝓpria ⁊ singularis ipsi⁹ dei. oīa eni alia eo ipso q̄ sunt de nūbilo habēt ꝓncipiū sui ēē: ⁊ sunt vertibilia in nibil q̄ subtracta manutenentia dīna. caderent in nō esse: ⁊ iō non esse cōuenit eis ꝫtū est ex se: sed esse habēt a deo. ꝑm q̄ dī Isa. xlj. Ecce vos estis ex nibilo: ⁊ op⁹ vestrū ex eo q̄ nō est. q Sic dices filijs israel. ac si diceret si querāt a te: quis misit te? respondebis. r Qui ē misit me. i. ille qui habet ex se necessitatē essendi: ⁊ plenitudinē absq̄ restrictione ⁊ determinatione aliqua. s Dixitq̄ iterū de⁹ ad moysen ꝛc. ac si diceret: si querāt 2°. de noie mittētis te. rñdebis: Dñs de⁹ patrū vestroꝝ deus abrahā ꝛc. hoc nomē mihi ē ꝛc. ⁊ seq̄t t Vade cōgrega seniozes israel. nō intelligit hoc de oibus semib⁹ ꝓpli: q̄ cū ꝓplo illo ēent septēta milia ꝓditū. ut dī. j. xij. ca. oēs senes ꝓpli non possent de facili ꝙgregari. ꝫ p seniozes hic intelligūt iudices: q̄ bñt ꝓplm regē. v Visitans vi. vos. ꝫ mō loquēdi vsus ē: q̄ ioseph moriēs sic ꝑdixerat Deꝰ morte mea de⁹ visitabit vos ⁊ ascēdere faciet de ēra ista: ut habet Gen. l. ca. x Et audiēt vocē tuā. erāt eni boies prudētes ⁊ scientes ꝓmissionē factā abrahe Gen. xv. ca. vbi dī. Quarta gnātiē reuertēt huc. ⁊ iō videbāt q̄ tēp⁹ sue liberatiōis instabat ⁊ iō verbis moysi crediderūt añq̄ facēt signa de quib⁹ dicet se. ca. y Ingredieris. Hic ponit instructio ⁊ cōsolatio moysi ex societate sibi adiūcta ad loquēdū regi egypti. cū dī: Ingredieꝛ tu ⁊ se. isrl ꝛc. z Ibim⁹ viā triū dierū. nō dicit vim⁹ dici aut duoꝝ: q̄ nō ēent sufficienē elongati ab egyptijs: q̄ lapidarēt eos si scirēt eos īmolare aīalia que ipsi colebāt tanq̄ deos. nec dic ex uel octo: q̄ videret q̄ nō q̄rerēt deo īmolare: ꝫ magi fugē: ⁊ iō dicit triū dierū: nō pl⁹ exprimēdo: ut sic quāto petitio eēt magis rōnabilis: tāto rex egypti eēt magis inexcusabilis de inobedientia ad dēū: sciebat eni dñs q̄ illā petitionē nō exaudiret ⁊ sic mereret a deo flagellari: intantū q̄ inuit⁹ maiora ꝓcederet s. totalē exitū: ⁊ nō solū cōcederet: īmo ad exitū de ērā cōpellēt ut dī. j. xij. ca. vñ subdit: a Bz ego scio q̄ nō di. vos. ad mādatū meū simplici verbo factū. iō subdit: b Nisi ꝑ ma. va. i. ꝑ virtutē meā ipsū cū ꝓplo suo grauiter affligēdē: sic patebit i sequētib⁹. c Dabo q̄ gratiā. Dicūt hebrei q̄ in exitu ꝓpli de egypto dñs dedit eis tantā gratiā q̄ literaliter offerebāt ⁊ dabant eis iocalia preciosa. ꝫ hoc nō videt cōcordare lrē sequēti vbi dī:

a Postulabit mulier a vicina sua ⁊c. p⁹ ea etiã subdit: b Et spoliabit egyptũ. qõ nõ videret ⁊rũ si egyptij eis ⁊dissent. ⁊ iõ dicendũ q ab egyptijs receperit p modũ mutui: ⁊ sic secũ portauerũt bona egyptioꝝ q erãt intenti ad sepeliẽdũ mortuos suos: qz nulla erat dom⁹ egyptioꝝ i q̃ nõ iaceret mortu⁹. ut br̃. j. xij. ca. iõ obliti sũt repetere.

Nec tñ hebrei cõmiserũt furtũ: qz uolũtate ⁊ auctoritate dñi ꝟ fecerũt: ut pz hic: q ẽ dñs simplicit oiuz rerũ. ⁊ ideo sine iniuria aut iustitia quacũq; põt uni auferre ⁊ alteri dare p sua uolũtate. Cõsiderandũ etiã q ex psideratiõe psonaꝝ ista dei ordinatio fuit rõnabilis: qz hebrei in multis valde ⁊ grauibus seruierãt egyptijs nec habuerãt recõpensatiõẽz laboris sui: nec uiolẽtie sibi facte: nec p submersiõẽ paruulorũ suoꝝ habuerant emẽdã uel recompẽsationẽ. ⁊ iõ egyptij eis in multis tenebantur. His dictis pz lrã. c

Et cũ egrediemini nõ exibitis vacui sed postulabit⁹ mulier a vicina sua ⁊ ab hospita sua vasa argẽtea ⁊ aurea: ac vestes: ponetisq; eas sup filios ⁊ filias vestras ⁊ spoliabit egyptum:

Cap. iiii.

Respondens ᶜ moyses ait: Nõ credent mihi: neq; audiẽt vocẽ meam: sed dicent: non apparuit tibi dñs. Dixit ergo ad eũ: Quid ᵈ est qđ tenes i manu tua? ¶ Respondit: Virgã. Dixitq; dñs: Proiice eam in terrã. Proiecit: ⁊ versa ẽ in colubrũ: ita ut fugẽt moyses Dixitq; dñs: Extende manũ tuã ⁊ apprehende caudã eius. Extendit ᵉ ⁊ tenuit: versaq; ẽ in virgã. Vt credãt inquit q apparuerit tibi dñs ⁊c⁹ patrũ tuoꝝ: ⁊c⁹ abrahã: ⁊ ⁊c⁹ isaac: ⁊ ⁊c⁹ iacob. Dixitq; dñs rursũ: Mitte manũ tuã in sinũ tuũ. Quã cum misisset in sinũ ptulit ᶠ leprosam instar niuis. Retrahe ait manũ tuã in sinũ tuũ. Retraxit ⁊ ptulit iterũ ⁊ erat similis carni relique. Si non crediderint inquit tibi: neq; audierint sermonẽ signi priorꝭ: credent verbo signi sequentis. Qđ si nec duob⁹ qđẽ bis signis crediderint: neq; audierit vocẽ tuã: sume aquã fluminis ⁊ effũde ᵍ eã sup aridam: ⁊ q̃cq̃d hauseris ⁊c fluuio: vertet in sanguinem. Ait moyses ʰ: Obsecro dñe: non ⁱ sũ eloquens ab heri ⁊ nudiustertio⁹: ¶ ex quo locutus es ad seruũ tuũ: impeditioris ⁊ tardioris lingue sũ. Dixit ᵏ dñs ad eũ: Quis ˡ fecit os hominis? Aut ᵐ q̃s fabricatus est mutũ ⁊ surdũ? videntẽ ⁊ cecũ? nõne ego? Nunc ergo vade: ego ero in ore tuo: et ostendam tibi quid loqui debeas. Dixit ⁊ moyses: Obsecro dñe: mitte quem missurus es. Iratusq; dñs contra moysen ait: Aaron leuites frater tuus scio quod eloquens sit: ecce ipse egredit in occursum tuum: vidensq; te lętabit corde tuo. Loquere ad eum: et pone verba mea in ore eius: ego ero in ore tuo et in ore illius: monstrabo quid uobis agendum sit. Ipse populo loquetur pro te: et erit os tuum: tu eris ei in his quę ad deum pertinent. Virgam hanc sumes in manu tua: in qua facies signa.

Cap. iiii.

Respondes moyses. hic ꝓnter describitur instructio ⁊ confortatio moysi p signa. diuine ꝓtutis ostẽsiua. ⁊ p ponit dicta instructio. 2° moysi obsecratio. ibi: Ait moyses. Circa ꝓmũ ꝓmittit cã signoꝝ cui dr̃: Respõdes moyses ait. nõ credẽt mihi. q̃uis eni moyses eẽt certificat⁹ p ꝓphetã dñi q seniores ꝓli verbis eius crederẽt: ut dictũ ẽ: sciebat tñ q in ꝓlo illo erant multi rebelles ⁊ incredituli: q nõ acq̃escerẽt ꝓbis: nisi viderẽt sigã diue ꝓtutis. ⁊ ꝛc talib⁹ loquit hic moyses dicẽs: Nõ credẽt mi. ꝓpter qđ dñs dixit sibi ptãtẽ faciẽdi signa in trib⁹. s. in virga. i manu. ⁊ i aqua fluminis. Ad cui⁹ intellectũ considerandum q ista signa erãt ordinata ad hoc q filij isrl̃ crederẽt moysi q̃tũ ad exitũ ꝛ terra egypti ꝛ mãdato dñi. ⁊ iõ ista signa fuerũt ꝓportionata ad hoc ꝛsignãdũ. sicut in ꝓcedẽti ca. fuit dictũ ꝛ visiõe rubi. Stat⁹ aũt filioꝝ isrl̃ i egypto põt ꝓsiderari q̃tũ ad ingressũ ꝓli in egyptũ: qđ fuit p dñiuz ipsi⁹ ioseph in egypto. ⁊ ad hoc ꝓncipaliter referẽt signũ virge p quã ꝛsignat⁹ ꝓncipat⁹ ipsi⁹ ioseph vñ Heñ. xlvij. ca. vbi trãslatio nã habet: Adorauit isrl̃ ꝛ cubitus ad lectuli caput. Trãslatio. lxx. habet: Adorauit isrl̃ fastigiũ virge ei⁹. qđ exponũt alij ꝛc. nisi ꝛ virga uel sceptro ioseph. qđ portabat i signũ dominij. sup qđ sceptrũ iacob immix⁹ adorauit ꝛ: ista aũt virga fuit i ẽra. piecta. qñ p⁹ morte ioseph filij ei⁹ cui ꝓli isrl̃ fuerũt cõpulsi ad op⁹ ẽrenũ i luto ⁊ latere: ⁊ tũc uersa ẽ in colubrũ. qđ ẽ aial ꝛnenosũ ⁊ hoi insidiatiuũ. vñ Heñ. iij. ca. dixit dñs serpenti: Tu autẽ insidiaberis calcaneo ei⁹. qz rex egypti filijs isrl̃ imposuit q ꝛnenũ malicie ꝓcipissent ꝓtra ei⁹ regnũ. ⁊ q insidiabãt q̃lit se possent iugere aduersarijs egyptioꝝ: ut ꝛtractis egyptijs egrederẽt ꝛ egypto: ut dcm̃ ẽ s. j. ca. ꝟ apprehensa cauda colubri ꝛsa ẽ iterũ in virgã. p qđ ꝛsignabat q finaliter filij isrl̃ egrederẽt ꝛ illa vilitate ad magnã libertatẽ ⁊ dignitatẽ. Sm q dr̃ Deut⁹. iiij. ca. Nec ẽ alia natio tã grandis ⁊c. 2° psideraf stat⁹ ꝓli q̃tũ ad egressũ ꝛ egypto sub cura ipsi⁹ moysi. ⁊ ad hoc referẽt signũ man⁹: q p posita intra sinũ facta ẽ lepꝛosa. ⁊ 2° ibi reposita sanata ẽ. p qđ ꝛsignabat q filij isrl̃ q̃n ꝓmo supponi sũt cure moysi: q̃ cura p signũ ꝛsigf. vñ Nu. xj. ca. Porta eas i sinu tuo. p ꝟ fuerũt magis abominabiles egyptijs. ⁊ q̃si i ꝓspcũ eoꝝ ferẽdi. vñ dixerũt moysi: ferẽ fecistis odoꝛẽ nostrũ coꝛã pharaone ⁊ seruis ei⁹. ut br̃. j. v. ca. Sed per man⁹ sanationẽ in sequẽti repositione ꝛsignabat consolatio eis futura p curã moysi sic patuit i trãsitu maris rubri ⁊ alijs bñficijs p oꝛonẽ moysi a ꝛo sibi collat. Stat⁹ aũt ꝓli inmedi⁹ fuit p⁹ mortẽ ioseph: ⁊ aũq; moyses curã ꝓli susciper. ⁊ i aliq; ꝓtelli⁹ tpis intẽmedij fuit illud edictũ crudele ꝛ pueris masculis hebreorum submergendis in flumine ⁊ ad ꝟ refertur tertiũ signũ ꝛ aq̃ fluminis ꝓsa in sanguinẽ. per qđ designabat q ꝛ⁹ reqreret ab egyptijs i guib⁹ plagis sanguinẽ pueroꝝ i flumie extinctoꝝ. His dictis pz lrã. paucis exceptis vocabulis. d Quid est quod tenes in ⁊c. ¶ nõ q̃rit ex ignorantia: ꝟ ut cõuenienter⁹ inferat qđ seq̃f: e Extendit ⁊ tenuit. in q̃ apparet obedientia moysi q statim cũ manu nuda accepit colubrũ ad verbũ dñi. f Protulit leprosam ⁊c. cãdoꝛ lucẽs oꝛtus incute est signũ lepre. ut br̃ Leuit. xiij. ca. allredo aũt nitida habet quãdã lucẽ. ⁊ q̃tũ ad ꝟ tenet similitudo: nõ autẽ q̃tũ ad oia. g Effũde sup aridã. ex q̃ pz q nõ ꝓtebaf i sanguinẽ donec effusa eẽt sup ẽrã. h Ait moyses. hic ꝓnter ponit moysi ꝛpcatio. videlicet eni moyses q oportebat eum ereq ꝛ mãdatũ: ⁊ sentiebat se mun⁹ eloquẽtẽ ad tale officiũ. iõ petiuit societatẽ alicui⁹ magis eloquẽtis: ⁊ intẽdebat ꝟ ꝛ fratre suo aarõ: tũ qz erat eloquẽtioꝛ. ut. j. dicef: tũ qz erat senioꝛ trib⁹ ãnis: ut ꝟ dcm̃ ẽ ca. ij. ¶ Ãm aũt sue insufficiẽtie ad loquẽdũ exꝑmit moyses dicẽs: i Nõ sũ ⁊c. ¶ ac si. d. licz a iuuẽtute nõ sim multũ eloquẽs: qz sic dicũt hebrei: hẽbat vocẽ exilẽ: tñ postq̃ apparuisti mi ⁊ locut⁹es mecũ. ꝓditioꝛ lingue fact⁹ sũ ad loquẽdũ: qz fragilitas hũana ex pñtia dina uel angelica aliq̃n stupefit: sm q dr̃ Daniel. x. Dñe i visiõe tua dissolute sũt cõpages mee ⁊ nihil i me remãsit virtũ. ⁊ p allegatiaz hui⁹ impedimẽti insinuat moyses petitionẽ suã ꝛ societate eloquentis viri. k Dixit dñs ad eũ. ostendẽs q posset supplere ei⁹ defectũ cui subdit: l Quis fecit os hois? ac si dicẽt: Ego q feci os hois possũ tibi dare eloquẽtiã. m Aut q̃s fa. ⁊c. ¶ ac si dicẽt: ego q oĩuz ꝓdito⁹ sũ possũ ꝛ ceco facẽ videtẽ ⁊ ꝛ surdo ⁊ muto audientẽ ⁊ eloquentẽ, hoc inducit ad ostẽdẽdũ q posset supplẽ allegatũ defectũ moysi. Alii exponũt hebrei. d. q cũ moyses fuisset accusat⁹ pharaoni ꝛ infectiõe egypti: ut dcm̃ ẽ s. ij. ca. moyses fuit captus ꝛ pcepto regis: ⁊ adduct⁹ cozã eo: vbi moyses valde ꝓstanẽ locut⁹ẽ dicẽs q iuste fecerat. vñ ꝛ eo dr̃ Heb. xj. Nõ veritus animositatẽ regis. ⁊ tũc ꝛ pcepto regis posit⁹ ẽ ad decapitãdũ: ꝟ speculator fuit percussus acrilia: q ẽ cecitas q̃ nõ vidẽf illud qđ hõ vult videꝛ: licz alia videat. sic dictũ fuit Heñ. xix. ꝛ illis q volebãt frãgẽ ostiũ loth. ⁊ sic q̃n debuit pcutẽ moysen. eũ nõ vidit. ⁊ sic moyses effugit pharaone videtẽ. sic scribit. s. ij. ca. Qui fugiẽs ꝛ cõspectu ei⁹ ⁊c. q etiã a ꝛo fact⁹ fuit ita stupid⁹ ac si eẽt simplicit surdus ⁊ mut⁹: ita q nõ potuit ꝓlo uel signo significare suis seruis q moyses capeẽf. ⁊ sic exponũt predictã lrãm: Quis fecit os hois. i. te loq ita ꝓstanẽ cozã pharaone. Aut q̃s fa. ⁊c.

id est pharaonem ita stupidum ut dictū est. a Videntem ⁊ cecum. id est speculatorem qui factus fuit cecus te nō videndo: ⁊ videns cetera videndo. b Nonne ego? ac si diceret: sicut talia mirabilia feci tibi: ita tāta ⁊ maiora possū facere. c Obsecro dñe inquit ⁊c. ¶ Iuez moyses de verbo dñi non dubitaret: tamen qz aaron frāt su⁹ erat eo senior ⁊ eloquētior. residerabat eū habere sociū sibi a domino assignādum. ideo hanc petitionem replicauit. d Iratus dñs in moysen. nō qz peccauerit mortaliter: sed quia nimis pusillanimis videbat in suscipiendo dei cōmissionem. si enī mortaliter peccasset: nō eēt verisile qd petis petitionem eius exaudisset. quod tamen fecit. vñ sequitur: e Aaron frāt tu⁹ ⁊c. ⁊ pz lrā vsq; ibi: f Tu aūt eris ei in bis que ad deum ptinēt. id ē accipies ordinatiōē meā ⁊ leges a me immediate: ⁊ ipse eas p te sibi relatas denūciabit pplo g Abijt moyses. hic p̄sequēt describitur commissionis moysi facte executio. ⁊ p̄mo respectu termini a quo moyses recessit. secūdo respectu spacij p qd̄ incessit. ibi Cūq; esset in itinere. tertio respectu termini ad quem accessit. ibi: Venerunt q; simul. Circa primū dicitur: Abijt moyses. reuertens de monte synai. b Ad iethro. nolebat enī recedere absq; licentia eius: tum quia iurauerat manē cum eo: tum quia non poterat secum ducere vxorem ⁊ filios sine volūtate eius. i Cognatū suū. id ē affinitate cōiunctū. vnde ⁊ in hebreo habetur; Socerum suū. k Cui ait iethro: vade in pace. erat enī homo rationabilis. ⁊ ideo noluit eum impedire: Jacob aūt recessit a laban licentia non petita: quia sciebat eum esse hominē fraudulentum sicut dictū fuit Geñ. xxxj. ca. l Et imposuit eos super asinū. Dicunt hebrei qd iste est asinus qui portauit ligna holocausti quando abrahām voluit immolare isaac: de quo habet Geñ. xxij. ca. ⁊ qd eundē asinū equitaturus est rex messias quando veniet: de quo habet Zach. ix. ca. Ecce rex tu⁹ veniet tibi ⁊c. ⁊ ideo poterat tantū onus portare. m istud apparet omnino ficticiū. ideo dicendū qd ibi accipitur singulare p plurali. Sup asinū. i. asinos. quia vnus nō sufficeret ad portandum tot psonas. m Portans virgā dei. sic autē nominabat: tum quia ex precepto dei erat portanda: tum quia per eam erant miracula dei fienda. n Dixitq; ei dñs reuertēti. i. ad reuertendum se disponēti. o Vide ut omnia ostenta. i. mirabilia ostensione digna. p Ego indurabo cor eius. Hoc predixit dominus futurū: ut non admiretur moyses quādo videbit effectum. Sciendum tamen qd dominus non est causa obdurationis cordis inq̄tum ē peccatū: sed hoc mō est a libero arbitrio: dñs aūt est causa indurationis inq̄tum est quedam pena: quia in pnā peccati perpetrati subtrahit gratiam: cuius est cor mollificare. ⁊ ideo ea subtracta sequit̄ induratio cordis humani i malo suo. q Filius meus primogenitus isrl. i. dignior in populis: ⁊ cui maiora bona reseruāt ⁊ maxime quia vnigenitus dei fili⁹: qui est primogenitus omnis creature. ut dr Col. j. ca. erat de israel p̄m carnem nascitur⁹. r Ecce ego interficiam filiū tuū p̄mogenitū. ista fuit vltima pena egyptijs inflicta. ⁊ tñ denunciatur hic p̄mo quia illa que fuit poena in intentione: sunt posteriora in executione s Cūq; esset in itinē Hic consequenter describit recessus moysi q̄tum ad spacium per qd̄ incessit. cum dicit: Cūq; esset in itinere. reuertendo in egyptū. t Jn diuersorio. id est in hospitio ad quod diuerterat. p refectiōē uel quiete nocturna. v Occurrit ei dñs ⁊ volebat occidere eum. illud eum p̄m aliquos refertur ad moysen: quem volebat dñs occidere: eo q̄ ducebat secum eliezer filiū suū incircūcisum. Gerson autem circūciderat in terra madian. Alij aūt dicunt qd refertur ad eliezer quē volebat occidere: eo qd erat incircūcisus: ⁊ tamen ducebatur in egyptum ad mozandū inter filios israel qui erant circūcisi. Sed istud non videt conuenienter dictū: quia ille puer nondū venerat ad etatem adultam. ⁊ ideo non erat in culpa ex dilatione nimia sue circūcisionis. nec puniendus: sed pater qui habebat eius curam: sicut fuit declaratum Geñ. xvij. ca. ⁊ ideo primū dictum melius videt. scilz qd refertur ad Moysen. x Tulit illico sephora acutissimā petram. Hebrei dicunt: Aciem uel nouaculam. y Et circūcidit preputium filij sui. quia per verbum moysi uel angeli volentis occidere moysen cognouit qd illa infirmitas angeli erat propter hoc qd filius eius non erat circūcisus. z Tetigitq; pedes eius. i. filij sui circūcisi: ad cuius pedes manauit sanguis ex incisione. a Et ait: sponsus sanguinū tu mihi es. id est. fere, propter te sponsus meus moyses fuit occisus. Aliter exponitur: ut li eius referat ad moysen: ad cui⁹ pedes proiecit preputiū filij sui abscisum. b. Sponsus sanguinū tu mihi es. id est propter te qui es sponsus meus. ne te angel⁹ occideret: sanguis filij mei effusus est. ⁊ ista expositio secūda magis concordat littere sequenti. cum dicit: b Et dimisit eum. quia indignata recessit a moyse: ⁊ redijt ad patrem suū cū filijs suis: ut patz ex eo quod habet infra. xviij. ca. scilz qd iethro venit ad moysen in deserto: adducens secum vxorem moysi ⁊ filios eius. placuit etiam moysi qd ipsa rediret cum filijs: quia percepit tunc qd non esset nisi oneri q̄tum ad negocium. p quo ibat. c Dixitq; dominus ad aaron. ex hoc patet qd aaron tanq̄ propheta habuit reuelationem domini. hoc etiam patz ex eo quod dicitur. j. Reg. ij. ca. ad beli. Hec dicit dom⁹: Nunquid non aperte reuelatus sum domui patris tui cum esset in egypto. ⁊c Heli enim descendit de aaron. d Qui perrexit obuiam ei in

tuā. Tulit ergo moyses vxorem suam ⁊ filios suos: ⁊ imposuit eos super asinū: reuersusq; est i egyptum: portans m virgā dei i manu sua. Dixitq; n ei dominus reuertenti in egyptū: Vide o ut omnia ostenta que posui in manu tua facias coram pharaone. Ego p indurabo cor eius: ⁊ non dimittet populū. Diceisq; ad eū: Hec dicit dominus: Filius q meus primogenit⁹ israel. Dixi tibi: Dimitte filium meum ut seruiat mihi: ⁊ noluisti dimittere eū. Ecce r ego interficiam filium tuum primogenitum. Cūq; s esset in itinere in diuersorio t: occurrit v ei dominus: ⁊ volebat occidere eum. Tulit x illico sephora acutissimam petram: ⁊ y circūcidit preputium filij sui. Tetigitq; pedes z ei⁹: ⁊ a ait: Sponsus sanguinū tu mihi es. Et b dimisit eū p̄q; dixerat: sponsus sanguinū tu mihi es ob circūcisionē. Dixitq; c dñs ad aarō: Vade i occursū moysi i deserto Qui d

montem dei. i. in montem synai qui vocat mons dei ratione predicta. iij. ca. a Venerūtq; simul. Hic consequenter describit accessus moysi ad terminū ad quem. vbi manifestauit causam aduentus sui. primo senioribus populi cum dicitur: b Et cōgregauerunt cunctos seniores. i. populi iudices: ut dictū est ꝫ. iij. ca. Et postea aaron qui erat eloquentior: & habebat vocem magis audibilem. verba que dixerat dominus moysi proposuit cōra populo. & hoc est quod dicitur: Locutusq; ē aaron &c. c Et fecit signa. predicta in principio huius ca. nō tamē p seipsū: sed per moysen cuius erat facere signa predicta coram populo israel: qō patz p signū manꝰ sue facte leprose & iterum sanate: qō non potest dici de aaron. d Et credidit populꝰ. visis signis. e Et proni adorauerunt. p gratiarum actione. f

Cap. v.

Post hec. Pꝰ. q̄ describit descripta ē passio ducis populū israel de egypto educentis: hic cōsequenter describit flagellatio regis populum detinentis: & quia illa punitio iudiciaria est. ideo premittit monitio ex verbis. secūdo monitio cum signis additis in principio. vij. ca. & tertio subditur punitio i decem plagis. circa medium eiusdem ca. ibi: Dixit aut̄ dominus ad moysen ingrauatum est &c. Circa p̄mū p̄ ponit monitio & regis dura responsio. & secūdo populi aggrauatio. ibi: Dixitq; pharao. Circa primū dicitur sic: Post hec. i. postq̄ populus israel crediderat moysi de eius liberatione: ut dictum est in fine precedentis ca. g Ingressi sunt moyses & aaron. Sed queritur hic: vbi erant seniores populi israel de quibus dixerat dominus q̄ ingrederentur cum moyse ad regem egypti: ut dictū ē ꝫ. iij. ca. Dicūt hebrei q̄ remanserunt ducti timore regis. & propter hoc impediti sunt accedere ad dominū cum moyse: ut habetur. j. xxiiij. ca. Sed hoc videtur falsum: quia aaron q̄ dicingressus est cum moyse: eodem modo tunc impeditus fuit: quia solꝰ moyses accedere iussus est: ut ibidem dicit. & ideo melius dicitur ab alijs q̄ seniores ingressi sunt ad regem sicut dixerat dominꝰ: sed solum scriptura facit mentionem de moyse & aaron: q̄ erant principales: & quia eis erat cōmissum negocium. b Hec dicit dominus. in sua monitione auctoritatē dominī premittunt: ut sit efficacior ad regem inclinandum: sed rex ecōtrario respondit contemptibiliter dicens: i Quis est dominus. ac si diceret. nō est tante auctoritatis q̄ timeam ei obedire. Respondit etiā infideliter dicēs: k Nescio dominū. Iz eni deū esse fm Anselmū sit p se notum. & per consequens eius noticia inserta est naturaliter mentibus humane: hoc tamen est intellectum mens humana deū esse cogitat id quod estimat maximum in entibus: sed sub ista determinatione q̄ sit deus populi israel p fidem & cultum specialē prout sonabant verba moysi: deum esse non est naturaliter notum. & sic respondit rex: Nescio dominum. quia egyptij infideles & idolatre existentes colebant animalia tanq̄ deos. Respondit etiam inobedienter dicens: Et israel non dimittā. l Dixerunt q̄. exponentes causā predicte monitionis. m Deus hebreorum vocauit nos. cui tenemur obedire. n Ut eamus viam trium dierum. Istud est sapza expositum. iij. ca. Addūt tamē aliqui q̄ per tres dies intelligantur tres menses: quia in tertio mense ab exitu de egypto venerunt ad montem synai: ut habetur infra. xix. ca. & ibi sacrificauerunt domino. In sacra enim scriptura aliqñ accipit dies. p anno: ut Ezech. iiij. & eadem mō dicunt q̄ accipitur hic. p mense. o Ne forte accidat nobis pestis. que prouenit ex corruptione aeris. p Aut gladius. q̄ prouenit ex inuasione hostis. q Ait ad eos rex. sic dure respōderat loquēdo contra dominū: ita dure respōdet loquēdo cōtra moysen & aaron dicēs: r Quare moyses & aaron sollicitatis populum: imponens eis q̄ velint movē seditionem. & sic agere contra regiam maiestatē s Ite ad onera vestra. Ex quo patet q̄ erat eis intentio: ut affligerentur oneribus: sicut & alij: sed populus eis & alijs senib⁹ parcebat de labore manuali. Numerus enim determinat⁹ laborum imponebat populo p singulos dies: ut patet ex sequentibus: & cōmunis populus maiori labori se supponebat ad reddendum numerum predictum: ut moyses & alij pdicti ceēnt a tali labore liberi. t Dixitq; pharao. Hic describit aggrauatio regis. & primo sup populū in generali. secundo ex hoc consequenter ostendit afflictio moysi. ibi: Occurrerunt q̄. Circa primū tangitur causa aggrauationis. cū dicitur: v Multus est populus. scilicz filiorum israel. Videtis q̄ turba succreuerit. Sed queritur quomodo hoc potest ee: quia edictū fuit a rege de masculis submergendis: ut predictum est. j. ca. Dicendū q̄ illud edictū tanq̄ nimis crudele fuerat revocatum. x Quanto magis si videritis eis requiem ab operibus. ac si diceret. ex hoc lucide patet q̄ sunt magis operibus affligendi ut sic minus possint vacare generationi. y Precepit ergo in die illo prefectis operum & exactoribus populi. Hic dicit Andreas q̄ exactores & prefecti erant idem homines & idem officium habentes. sed hoc patet falsum ex hoc quod sequitur postea: Flagellatiq; sunt qui preerant operibus filiorum israel ab exactoribus pharaonis. nō ē verisimile q̄ flagellarentur ab egyptijs si essent egyptij. & ideo dicendū q̄ prefecti erant de filijs israel: & erant constituti ut populū ad laborem inducerēt: ut numerum laterum exactoribꝰ redderent qui erant egyptij. z Nequaq̄ vltra dabitis paleas. de sumptu regis: sicut prius. ad cōficiendos lateres. Paleeeni dicuntur quicqd remanet de messe excusso grano: & talia cōmiscebant cū luto ut lateres fortiores eēnt: ex talibus autem fiebant edificia in egypto: quia rari lapides sūt ibi: a Nec minuetis quicq̄. de magnitudine

perterrexit obuiam ei in montem dei: & osculatus est eū. Narrauitq; moyses aaron omnia verba domini pro quibus miserat eum: & signa que mandauerat. Veneruntq; simul: & congregauerunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusq; ē aaron ad eos oīa verba que dixerat dominus ad moysen: & fecit signa cōra populo & credidit populus. Audierunt q̄ visitasset dominꝰ filios israel & q̄ respexisset afflictionem illorū: & proni adorauerunt. V

Post hec ingressi sūt moyses & aaron & dixerūt pharaoni: Hec dicit dominus deus israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit: Quis est dominꝰ ut audiam vocē eius: & dimittam israel: Nescio dominū: & israel non dimittam. Dixeruntq;: Deus hebreorū vocauit nos: ut eamus viā trium dierum in solitudinem: & sacrificemꝰ domino deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex egypti: Quare moyses & aaron sollicitatis populū ab opibus suis: Ite ad onera vestra Dixitq; pharao: Multus est populus terre. Videtis q̄ turba succreuerit: quāto magis si dederitis eis requiē ab operibus. Precepit ergo die illo prefectis operum & exactoribus populi dicens: Nequaq̄ vltra dabitis paleas populo ad cōficiēdos lateres sicut prius: sed ipsi vadant & colligant stipulas: & mensuram laterum quam prius faciebant: imponetis sup eos: nec minuetis quicq̄. Vacant enim & idcirco vociferant dicentes: Eamus & sacrificemus deo nostro. Opprimant operibus & expleant ea: ut non acquiescāt verbis mendacibus. Igitur egressi

Exodus

laterum nec de multitudine prius imposita. a Flagellatiq; sunt. quia non poterant reddere numerum consuetū exactoribus. b Vociferati sunt. cum clamore magno ⁊ miserabili: ut regem flecterent ad pietatem. c Et iniuste agit contra populum tuū. Nō dixerunt iniuste agis ne regem offenderent ⁊ ut bonori regio referrent: sed dicunt Iniuste agitur. scilz ab exactoribus tuis: ⁊ ꝓtra intentionē tuā: sed q̄ hoc non inuenerūt aliq̄ gratiā. ⁊ pz lrā. d Occurreruntq; moysi. Dic cōsequēter ostēdit afflictio moysi ⁊ aaron in speciali. ⁊ primo ponit dicta afflictio. secūdo diuina consolatio. in principio vj. ca. Afflictio aūt moysi ostenditur ꝓsequēter ex afflictione populi. cum dicit: Occurreruntq; moysi. scz prepositi filiorū israel e Qui stabāt ex aduerso ⁊c. Dicunt aliqui q̄ postq̄ moyses ⁊ aaron fecerunt monitionē predictam egrediebāt a pharaone ⁊ prepositi tunc ingrediebantur ⁊ sic ex aduerso veniebāt isti obuiam illis. ⁊ sic li egredientes a pharaone refert ad moysen ⁊ aaron. sed hoc videt falsum: quia post monitionem factam a moyse pharao aggrauauit iugum populi ⁊ flagellati fuerunt prepositi pdicti eo q̄ nō reddebāt numerum impositum. ꝓpter qō iuerunt ad clamandū coram pharaone: vbi durum responsum habuerunt. Ex quib⁹ pz prepositorum ad clamandū cora pharaone fluxerunt plures dies. ⁊ ideo li egredientes a pharaone nō refertur ad moysen ⁊ aaron sed ad prepositos predictos: quorū egressum regis ut scirēt quale responsū habuissent. tanq̄ curā habentes de bono populi. ⁊ ideo quādo sciuerūt q̄ prepositi filiorum israel iuerunt ad pharaonem. ipsi secuti sunt eos expectantes extra domū regis exitum illorum ut scirēt regis responsum. f Videat dominus ⁊ iudicet. i. puniat malū qō fecistis nobis. g Quoniā fetere fecistis ⁊c. id ē nos abominabiles ⁊ odiosos reddidistis. h Et prebuistis ei gladium. i. occasionē affligendi nos latorib⁹ vsq; ad mortē. i Reuersusq; est moyses ad dñm. vbi apparet patiētia moysi qui q̄uis esset superior dictis prepositis: tamen verba eorum dura ⁊ pungitiua patienter sustinuit quia videbat eos in passione positos: ex quo habent superiores exemplum cessandi a correctione subditorum in passiōe positorum donec transeat passio nisi periculū in mora probabiliter timeatur. k Domine cur afflixisti. i. affligere permisisti. l Populū istū. ex quo apparet caritas moysi: quia non solum pungentibus eum non respondit sed etiam pro eis orauit. m Quare misisti me. quasi diceret. ad liberandum eos me misisti ⁊ ipsi econtrario magis q̄ prius sunt afflicti. n Cap. vj.

prefecti operū ⁊ exactores ad populum dixerunt: Sic dicit pharao: Non do vobis paleas. Ite ⁊ colligite sicubi inuenire poteritis: nec minuetur quicq̄ de opere vestro. Dispersusq; est populus in omnē terram egypti ad colligēdas paleas. Prefecti quoq; operum instabant dicentes: Complete opus vestrum quotidie: ut prius facere solebatis quādo dabant vobis palee. Flagellatiq; sūt qui preerant operibus filiorū israel: ab exactoribus pharaonis dicentibus: Quare nō implestis mensurā laterū sicut pri⁹: nec heri nec hodie? Venerūtq; prepositi filiorum israel: ⁊ vociferati sunt ad pharaonem dicentes: Cur ita agis cōtra seruos tuos? Palee nō dantur nobis: ⁊ lateres similiter imperātur. Ecce famuli tui flagellis cedimur: ⁊ iniuste agitur contra populum tuū. Qui ait: Vacatis ocio: ⁊ idcirco dicitis: Eamus ⁊ sacrificem⁹ domino Ite ergo ⁊ operamini. Palee non dabunt vobis: ⁊ reddetis cōsuetum numerum late/

rum. Videbant q̄q; se prepositi filiorum israel in malū eo q̄ diceretur eis: non minuetur quicq̄ operis de lateribus per singulos dies: Occurrerūtq; moysi ⁊ aaron qui stabant ex aduerso: egredientes a pharaone. ⁊ dixerunt ad eos: Videat dñs ⁊ iudicet: quoniā fetere fecistis odorem nostrū cora pharaone ⁊ seruis eius: ⁊ prebuistis ei gladiū ut occideret nos. Reuersusq; ē moyses ad dominū ⁊ ait: Domine cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? Ex eo enī quo ingressus sū ad pharaonem ut loquerer ex nōie tuo: afflixit populum tuū ⁊ non liberasti eos. VI

Dixitq; dominus ad moysen: Nunc videbis que facturus sū pharaoni. Per manū enim fortem dimittet eos: ⁊ in manu robusta eijciet illos de tra sua. Locutusq; est dominus ad moysen dicens: Ego dominus qui apparui abrahā isaac ⁊ iacob i deo omnipotēte: ⁊ nomen meū adonai nō indicaui eis. Pepigiq; fedus cum eis

Dixit dominus hic ꝓsequēter scribit ipsi⁹ moysi consolatio. ⁊ p̄ circa eum ostenditur dei cōsolatio benigna 2° describit ipsi⁹ moysi genealogia. ibi Isti sūt principes domoꝝ. Adhuc circa primū p̄ premittit diuina cōsolatio secundo eiusdē ꝓsolatiōis relatio. ibi: Narrauit q̄ moyses: Circa primū cōsiderādū q̄ dñs videns moysen afflictū: tum ex grauamine populi: tū ex eo quod imponebatur sibi. consolatur eum dicens: o Nunc videbis. id ē cito. p Que facturus sū pharaoni. scilicz mirabilia alias inaudita. q Per manū eni fortē. id est p potentiā meā eum fortiter flagellātē. r Dimittet eos. scilicz filios isrl quos nūc fortiter retinet ⁊ violenter. ⁊ nō solum dimittet: ꝫ etiā eijciet eos de terra sua: q̄ egyptij de morte primogenitoꝝ territi cogebant filios isrl exire ut habet. j. xij. ca. s Ego dñs qui apparui abrahā isaac ⁊ iacob in deo oīpotente ⁊ nomē meū adonai nō indicaui eis. q̄ dñs volebat cōsolari moysen ut dictū est. insinuat ei q̄ sit ei datur⁹ clariorē sui cognitionē q̄ patrib⁹ preteritis. Istud tñ varie exponit a doctorib⁹ catholicis ⁊ hebreis. Dicūt igitur aliqui doctores catholici q̄ hoc nomē adonai significat generale dominiū. licz aūt patrib⁹ precedentibus moysen ostenderit se dominū totius creature. nō tamē ita pfecte sicut moysi p transmutationē creaturarū ut virge in serpentem ⁊ econuerso: ⁊ fluminis in sanguinē: ⁊ alijs signis mirabilibus in quibus ostendit dominiū dei sup creaturas obedientes ei ad nutum cōtra nature cursum. sed hoc nō videt sufficienter dictū quia ipsi abrahe ostendit similia conuertendo pulueꝝ lorb in statuā salis: ⁊ in descensione ignis contra naturā sup sodomā ⁊ gomorram. ut habet Geñ. xix. ca. ⁊ in multiplicatiōe aquarū xv. cubitis vltra cacumina montium tpe diluuij. ⁊ in creatione mūdi de nihilo que omnia notificata fuerūt abrahe ab ipso deo. Item hoc nomen adonai q̄ significat generale dominiū nō ponitur hic in hebreo. cum dicit: Nomē meū magnū ⁊c. sed ibi ē nomen domini tetragrāmaton. verūtamen quia istud nomen apud hebreos tante sanctitatis reputatur q̄ non debeat nōiari nisi a sūmo sacerdote: ⁊ solū in benedictionib⁹ fiendis in tēplo: iō loco illius nominis ꝓnunciat̄ hoc nomē adonai: sicut si apud nos hoc nomen deus ꝓpter sui sanctitatē non esset licitū nōiare ⁊ loco illi⁹ vbicūq; inueniret scriptū ꝓnūciaret hoc nomē dñs. ⁊ hoc modo translatio nostra hic habet hoc nomen adonai loco nominis domini tetragrāmaton. nomē aūt dñi tetragrāmaton

non significat dominū ut videbit. ⁊ ideo predictus modus dicendi ,pcedit ex ignorātia idiomatis hebrei: quia accipit nomē qō ,pnunciat loco illius qō scribit. Sciendū igit q ad videndū quid dicendū sit de significatione nominū hebraicorū videt recurrendum ad doctores hebreos antiquos. Dicit enī Ra. Moyses loquēs de diuinis nominib⁹ que ī veteri testamento ꝓtinentur q aliqua noīa de deo dicunt ꝑ respectū ad creaturas: ut creator dominus ⁊ filia. Alia aūt dicunt de deo per modum qualitatū circa diuinam essentiam ut sapiēs. bon⁹. omnipotens ⁊ similia. ⁊ alia ꝑ modū quantitatum ut imensus incircumscriptus: ⁊ per modū aliarum ꝓprietatū: licz transeant in diuinam substātiam q̄tū ad rem significatam: sed nomen domini tetragrammaton significat diuinā essentiā puram ⁊ nudam ,put in se existit. circūscripto omni alio. ⁊ ideo est nomen incōmunicabile appropriatū soli deo: quia significat veritatem diuine essentie in se. Hoc igitur supposito dicit Ra. Sa. hebreus q hoc nomē significat veritatē diuine nature: ad veritatem autē pertinet impletio dicti sui uel ,pmissi. ideo dicit hic: Nomen meū magnū. scilicz tetragrāmaton: quod veritatem importat: Non indicaui eis. quia in diebus eorum nō impleui promissum quod eis feci de terra chanaan ab eis possidenda: quia non habitauerunt in ea nisi tanq̄ peregrini: sed nunc ad hoc te misi: ut impleam illud ,pmissum. ⁊ sic ostendā me esse veracem in promissis implendis. ⁊ littera sequēs huic expositiōi concordat que facit mentionem de dicto promissorio de eductiōe populi israel de egypto: ⁊ introductione ipsius in terram patribus promissam: ut patz litteram intuēti. Sed ista expositio adhuc nō videt sufficiens: quia veritas prout importat impletionem diuini promissi non significat diuinam naturam in se; sed magis ꝑm respectum ad creaturam: vnde sic accipitur ,p fidelitate ad aliquid inq̄tū implet ,pmissum ei factum: ⁊ ista expositio nō accipit significationē nominis vei tetragrāmaton: ,put Ra. Moyses eam exponit. Item dictum promissum patrib⁹ factum de terra chanaan possidenda a filijs israel non fuit impletum tempore moysi: quia illam non intrauit morte preuentus: ut patz Deut°. vltj. ⁊ ideo aliter dicunt alij q dominus apparens patribus precedētibus moysen nō noiauit se eis sub noīe domini tetragrāmaton. sed hoc patet falsum Beñ. xv. vbi dominus apparens abrahe dixit ei: Ego sum dominus qui eduxi te de ur chaldeorum. In hebreo loco huius nominis dominus habet nomen domini tetragrāmaton. Propter qō aliter dicendū. Supposita ergo significatione nominis domini tetragrāmaton predicta; dicendum q deus indicauit hoc nomen moysi nō solum q̄tum ad vocem sed etiā q̄tum ad significatum: quod est ,pprie indicare nomen aliquod. ⁊ hoc primo indicauit moysi quando dixit ei: Ego sum qui sum. ut dictū est sup̄. iij. ca. quia per hoc nomen significatur necessitas ⁊ stabilitas essendi ⁊ plenitudo ipsius esse: quia per hoc importatur quoddam pelagus substantie infinitum; ut dicit Damascenus: ⁊ hoc est ꝓprium diuine essentie ⁊ competit ei circūscripto omni alio; nec significat per modum cuiusdam dispositionis diuine essentie: sicut sapiēcia ⁊ potentia ⁊ similia. Secundo ostendit ei clarius quando in raptu ei concessum est videre diuinam essentiā nude ⁊ clare. ꝑm q dicit Aug⁹. xij. sup̄ Beñ. ⁊ ad Paulinam in libro de videndo deum. Hoc etiā videtur per hoc q dicit Numeri. xij. de moyse Palam ⁊ non per enigmata ⁊ figuras deū videt. Neutro autē predictorum modorū legitur deus loquens patribus precedentibus moysen significatum nominis dominī tetragrāmaton sic indicasse: sed vsus est nomine uel potius significato nominis importante respectū ad creaturā: sicut Beñ. xlvj. dixit iacob: Ego sum fortissimus deus patris tui. ⁊ Beñ. xvij. dixit abrahe; Ego dominus omnipotens ambula coram me ⁊c. vñ ⁊ Beñ. xv. quando loquendo abrahe vsus est nomine domini tetragrāmaton: ut predictum est: nō tamen significatum ꝓprīū expressit: sed magis per nomen importās respectum ad creaturam determinauit dicens: Ego dominus⁹ qui eduxi te de ur chaldeorum. similiē nulli eoz ostendit essentiā suā clare sic moysi: ⁊ ideo bene dr̄ b: Apparui eis in deo omnipotente. id est indicaui me eis sub nomine importante respectum ad creaturam. Et nomen meum adonai. id est tetragrāmaton: Nō indicaui eis sicut moysi. medis predictis.

ut darem eis terram chanaan terram peregrinationis eorū in qua fuerunt aduene. Ego[a] audiui gemitū filiorū israel quo egyptij opprimunt eos: ⁊ b recordat⁹ sū pacti mei: ideo dic filijs israel. Ego dñs qui educā[c] vos de ergastulo egyptiorū ⁊ eruā de seruitute: ac[d] redimā in brachio excelso ⁊ iudicijs[e] magnis: ⁊ f assumā vos mihi in populum ⁊ ero vester deus. Et[g] scietis quia ego sū dominus deus vester: qui[h] eduxerim vos de ergastulo egyptiorum: ⁊ induxerim vos in terram sup̄ quam leuaui manū meam: ut[i] darem eam abraham isaac ⁊ iacob: daboq̄ illam possidendam vobis ego dominus. Narrauit[k] ḡ moyses omnia filijs[l] israel: qui[m] non acquieuerūt ei propter angustiam spiritus ⁊ opus durissimū. Locutusq̄ est dominus⁹ ad moysen dicens: Ingredere ⁊ loquere ad pharaonem regē egypti ut dimittat filios israel de terra sua. Respōdit moyses coram dño. Ecce[n] filij israel nō audiunt me: ⁊ quō audiet pharao. p̄sertim[o] cū incircūcisus sim labijs? Locutusq̄[p] ē dñs ad moysen ⁊ aaron: ⁊ q dedit

a Ego audiui gemitū filiorū israel quo egyptij opprimunt eos. id est considerauī afflictionem qua egyptij fecerunt eos gemere. b Et recordatus sum pacti mei. id est ad modum recordantis me habui: quia obliuio non cadit in deo nec recordatio: sed modus obliuiscentis fuit in eo ante q̄ iuuaret eos: ⁊ modus recordantis quando incepit eos adiuuare. c Educam vos de ergastulo. Ergastulū locus est vbi coguntur captiui operari ⁊ laborare: ⁊ dicit ab ergo quod est labor ⁊ stolos quod est missio: ⁊ ad similitudinē huius. locus vbi filij israel cogebantur laborare in luto ⁊ latere vocabatur ergastulum. d Ac redimā in brachio excelso. ac si diceret. non in pecunia pro redemptione vestra danda sed per signa virtutis mee ostensiua. e Et iudicijs magnis. id ē plagis iusto iudicio meo egyptijs infligendis. f Et assumam vos mihi in populū ⁊ ero vester deus. qō factū fuit quando dedit eis legem ⁊ ipsi receperunt eam. g Et scietis. per experientiam de beneficiorum meorum. h Qui eduxerim vos de ergastulo egyptiorum: ⁊ induxerim vos in terram sup̄ quā leuaui manū meā. id est iuraui. i Et darem eam abraham. de quo iuramento habetur Beñ. xxij. vbi dicit abrahe. Per memetipsum iuraui dicit dominus ⁊c. k Narrauit. Hic ponitur dicte p̄solationis diuine relatio. cum dicit: Narrauit ergo moyses omnia. predicta domini verba. l Filijs israel. ad eorum consolationem. m Qui nō acquieuerunt ei. hoc non est intelligendum de sensibus populi sed de populo cōmuni qui magis attendebat afflictionem laboris presentis q̄ verba moysi consolantis. n Ecce filij israel nō audiunt me ⁊c. Loc⁹ est a maiore negando. o Presertim cum incircūcisus sim labijs. incircūcisus labijs proprie dicitur qui verbis superfluis vtitur: quod non est credendum de moyse: sed large accipiendo trahit ad designandū quemlibet defectū eloquentie: ⁊ sic dicit de moyse ex vocis gracilitate: ut sup̄ dictū est. iiij. ca. p Locutusq̄ est dominus⁹ ad moysen ⁊ aaron. ut non desisterent a negocio incepto ex hoc q populus israel nō acquiescebat eis. q Et dedit mandatū ad filios israel ⁊c. de monendo ⁊ consolando eos: quia bonus prelatus non debet talia omittere circa subditos si in principio non audiūt eū Vñ dicit Paul⁹. ij. ad Timoth. iiij. ca. Predica verbū insta

opportune importune. a Et ad pharaonem regem egypti. cōminando penas ⁊ infligendo si staret in rebellione. b Isti sunt principes domorum. Hic describitur moysi ⁊ aaron genealogia ut sciref in posterum qui ⁊ quales fuerunt: ⁊ ne per idēntitatem nominis facta sequentia alijs attribuerentur.

c Filij ruben pgeniti israelis enoch ⁊ phallu: esrom ⁊ charmi Incipit autem genealogiā istā describere a ruben: tum quia erat pmogenit⁹ respectu leui de cui⁹ tribu fuerit moyses ⁊ aarō: tū qz iacob qui eū genuit. Beñ. xlix. ca. dixerat mala de ruben ⁊ symeō ⁊ leui: ut pz ibidē litterā intuenti. ideo describere scripsit genealogiam eoz breuiter repetendo ne viderentur a deo reprobati: nec processit genealogicādo vltra tribum leui: tū quia de alijs tribub⁹ sequētibus mala nō dixerat. saltem talia uel tanta sicut de istis: tum qz ista genealogicatio fit hic ppē moysen ⁊ aaron qui erant de tribu leui. ⁊ tō ibi stetit ⁊ nō diffusius genealogicauit eā ꝓpter ꝓcedentes. ex eadē causa. d Accepit autem amram vxorem iochabeth patruelem suam. id est filiā patrui sui. ut supra dictum est. ij. ca. e Accepit autem aaron vxorē elisabeth filiam aminadab. que erat de tribu regia: quia propter dignitatē sacerdoralem tribus regia ⁊ sacerdotalis fuerunt commixte. f Et ꝟo eleaçar filio: ut dicunt hebrei. g Iste est aaron ⁊ moyses quib⁹ precepit dominus. quando combinantur. aliquando aaron ꝓponitur ut hic: tum ratione primogenite: tum quia deus preuiderat ⁊ elegerat eum in sūmū sacerdotem. Aliquando econuerso moyses ꝓponitur: tum quia sibi commissum est principaliter educere filios israel de egypto: tū quia verba domini immediate recipiebat ab eo ⁊ per aaron tanq̄ per interpretem tradebat populo. h Et ait moyses coram domino. Postq̄ genealogiam moysi ⁊ aaron interposuerat. hic redit scriptura ad id quod sup̄ dixerat ante dictam genealogicationem. i Cap. vij.

mandatum ad filios israel: ⁊ ad pharaonem a regem egypti ut educerēt filios israel de terra egypti. Isti sunt b principes domorum per familias suas. Filij ruben c primogeniti israelis: enoch ⁊ phallu esrom ⁊ charmi. He cognationes ruben. Filij symeon: iamuel ⁊ iamin ⁊ iamī ⁊ abod ⁊ iachin ⁊ saber ⁊ saul filius chananitidis. He ꝓgenies symeō. Et hec noīa filiorū leui ꝑ cognationes suas: gerson ⁊ caath ⁊ merari. Anni autem vite leui fuerunt centum trigintaseptem. Filij gerson: lobni ⁊ semei per cognationes suas. Filij caath: amram ⁊ isuar ⁊ hebron ⁊ oziel. Anni quoq̄ vite caath centum trigintatres. Filij merari: mooli ⁊ musi. He cognationes leui per familias suas. Accepit d autem amram vxorem iochabeth patruelem suam: que peperit ei aaron ⁊ moysen ⁊ mariam. Fuerūtq̄ anni vite amram centum trigintaseptē. Filij quoq̄ isuar: chore ⁊ napheg ⁊ çechri. Filij ēz oziel: misael ⁊ elisaphan ⁊ sechri. Accepit e autē aaron vxorem belisabeth filiā aminadab sororem naason: que peperit ei nadab ⁊ abiu ⁊ eleaçar ⁊ ithamar. Filij quoq̄ chore: aser ⁊ helchana ⁊ abiasab. He sunt cognatiōes choritarum. At f ꝟo eleaçar filius aaron accepit vxorem de filiabus phutiel q̄ peperit ei phinees. Hi sunt principes familiarum leuiticarū per cognationes suas. Iste g est aaron ⁊ moyses quib⁹ precepit dominus ut educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hi sunt qui loquuntur ad pharaonem regem egypti ut educāt filios israel de egypto Iste h moyses ⁊ aaron: in die qua locutus est dominus ad moysen in terra egypti. Et locutus est dominus ad moysen dicens: Ego dominus. Loquere ad pharaonem regem egypti: omnia que loquor tibi. Et i ait moyses coram domino: En incircūcisus labijs sum: Quomodo audiet me pharao?

VII

Dixitq̄ k dominus ad moysen: Ecce l constitui te deum pharaonis: ⁊ m aaron frater tu⁹ erit propheta tuus. Tu loqueris ei omnia que mando tibi: ⁊ ille loquetur ad pharaonem: ut dimittat filios israel de terra sua. Ego n indurabo cor eius: ⁊ o multiplicabo signa ⁊ ostenta mea in terra egypti ⁊ non audiet vos. Immittāq̄ manū meam super egyptum: ⁊ educam exercitū ⁊ populū meū filios israel de terra egypti: per iudicia maxima. Et p scient egyptij: quia ego sum

a Dixit dominus. Postq̄ moyses ⁊ aaron monuerunt pharaonem verbis: hic cōsequenter describitur eiusdē monitio in mirabilib⁹ signis. ⁊ primo describitur huius monitionis impositio. ⁊ secundo executio ibi: Ingressi itaq̄. Circa primū dr sic: b Ecce constitui te deū pharaonis. nō dicit deū absolute: ꝺ pharaonis: qz deitas non ē coicabilis creature: tamen aliqua similitudo ⁊ participatio ipsius bene cōmunicatur ei: sicut dicit ps. lxxxj. Ego dixi dij estis. Quod exponens saluator Johānis. x. illos ad quos factus est sermo dei dixit deos. ⁊ eodē modo infra xxij. ca. Applicabitur ad deos. i. ad iudices ⁊ hoc modo moyses dictus est hic deus pharaonis. i. potens super eum in plagis dei virtute ⁊ eius iudicio infligendis. Sciendum tamen q̄ in hebreo dr Constitui te eloym pharaonis. qō nomen scōm ꝓprietatem hebrei sermonis est pluralis numeri: sicut pz in duabus auctoritatibus prallegatis in quibus ponit hoc nomen eloym: sicut hic. ⁊ trāssertur in plurali numero. ⁊ ideo translatio nostra esset magis propria si haberet sic: Ego constitui te deos pharaonis. i. tantū timendum ⁊ ampli⁹ q̄. illos quos colit tanq̄ deos: quia nō poterāt eum sic affligere sicut moyses. hoc autē dixit dominus moysi ut ēet constans coram pharaone. l Et aaron frater tuus erit. ꝓphēta tuus. propheta aliquando accipitur proprie: ⁊ ad hoc requiritur q̄ habeat reuelationē a deo. vñ dicit. j Regi. ix. ca. Qui hodie dicitur propheta. olim appellabatur videns. Aliquando accipitur large pro eo qui verba dei renunciat uel exponit: licz ea non habeat a deo imediate: ⁊ talis magis ꝓprie dicit interpres uel prolocutor: ⁊ hoc modo dicitur hic aaron propheta: ad qō designandum dicitur: Propheta tuus. ⁊ non dicitur propheta domini. Hoc autem dictum est moysi quia dixerat se excusando En incircūcisus labijs sum. Sciendum tamen q̄ licz aaron nō dicatur proprie propheta ex isto loco: aliunde tamen potest dici: quia habuit reuelationem a deo immediate: ut dictum est supra. iiij. ca. m Sed ego indurabo cor eius. qualiter autem deus sit causa indurationis. dictum est supra. iiij. ca. n Et multiplicabo signa ⁊ ostenta. id est ostensione digna propter magnitudinem ⁊ multitudinem ipsorum. o Et scient egyptij quia ego sum dominus qui extenderim manum meam super egyptum ⁊c. per experientiā plagarū quas infligam eis.

a Erat autem moyses octoginta annorum: ⁊ aaron octoginta trium annorum quando locuti sunt ad pharaonem. Hoc dicit ad ostendendum ꝙ non mouebantur ex passione iuuenili: sed ex magna maturitate. b Cum dixerit vobis pharao ostendite signa. diuine virtutis declaratiua: qz aliter reputaret eos mendaces nisi de sua legatione possent signa ostendere. c Dices ad aaron. hoc autē factum est quia moyses diu fuerat absens de egypto: ideo credere poterāt egyptij ꝙ tūc fuisset imbutus magicis artibus: ⁊ ideo si manu sua proiecisset ẏgā que versa ē in colubrum. potuissent hoc imputasse magicis artibus: sed aaron i iuuētute māserat i egypto vbi artes magicas addiscere non potuissent nisi de voluntate ⁊ scitu egyptiorū ⁊ ideo nō poterant eū ita suspectum habere. d Colle virgā tuā ⁊ proijce eam coram pharaone: ac vertat' in colubrū. Ista virga aliquando dicitur virga dei: quia de precepto dei fuit apportata in egypto: ⁊ quia in ea fiebant signa virtutis dei ostēsiua. Aliquando dicit virga moysi: tum quia eam tenebat moyses quando dominus apparuit ei in rubo: tum quia moyses in ea fecit multa signa. Dicitur etiam aliquando virga aaron ut hic ꝓ quia in ea ꝑ manū aaron facta sunt signa aliqua. e Ingressi itaq; moyses ⁊ aaron ad pharaonē. Hic ꝓnter describit ꝓdicte monitionis executio. cum dicit: Ingressi itaq;. cōstanter ad exequendum dei mandatum. f Tulitq; aaron virgam coram pharaone ⁊ seruis eius. ut viderent manifeste ꝙ nō erat factū moysi: cui artem magicam imponebant. g Que versa est in colubrum. non ſm apparentiam tm̄ sicut virge magorum ut dicetur infra: sed ſm veritatem. conuersio enim virge aaron que facta est ad declarationem diuine virtutis debuit ee dissimilis conuersioni virgarum ipsorum magorum: non solum ꝓptum ad virtutem facientem sed etiam ꝓptum ad rei facte veritatē. h Vocauit autem pharao sapientes. id est philosophos: quia qui modo dicuntur philosophi. antiquitus sapientes vocabantur. Pythagoras enim primus fecit hanc nominis mutationē. cum enim arrogantissimū sibi videretur ꝙ se diceret sapientē. inquisitus de sua conditione non respondit se esse sapientem: sed philosophum id est sapientie amatorem. i Et maleficos. id est magicis artibus imbutos. k Et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyptiacas. licet fierent virtute demonū. vocant tamē egyptiace: tum quia in egypto docebant: tum quia egyptij talib' vtebant'. l Et arcbana quedā similit'. qō dicit. tum qz tales incantationes in silentio proferuntur: tum quia effectus earum ex virtute occulta procedunt. Isti autem talia facientes fuerūt iamnes ⁊ mambres. ut dicit apls. ij. ad Timoth. iij. ca. Sicut iamnes ⁊ mambres restiterunt moysi ⁊c. m Proiecerūtq; singuli virgas suas que verse fuerunt in dracones. non ſm veritatem sed ſm apparentiam tm̄ ut videbitur. n Sed devorauit virga aaron virgas eorum. ⁊ illud fuit secundū signū. Dicunt autem doctores catholici ꝙ ista devoratio fuit anteq; virga aaron rediret ad naturam virge: quia virge non cōpetit devorare sed magis serpenti. vocatur tamen virga licz tunc esset serpens. quia prior ei' natura erat virga ⁊ quia serpens ille erat reducendus ad naturā virge. Hebrei autem magis innitentes littere dicūt ꝙ fuit postq; illa redierat ad naturam virge: quia dicitur sic in textu: Devorauit virga aaron ⁊c. Certū est autē ꝙ vtroq; modo potuit fieri. quia illud fuit factum diuina virtute que potest indifferēter quodlibz corp' maxime corruptibile in aliud cōuertere: licz dubitent aliq eodē mō de corpore celesti dicentes ꝙ non potest etiā diuina virtute in corpus corruptibile conuerti. hoc tamen discutere non est presentis negocij. Dz autem dicitur ꝙ devoratio virge non competit: verum est proprie loquendo: quia devorare pertinet ad vim nutritiuam. tamen similitudinarie ⁊ large loquendo convenit rei ianimate: sicut dicitur ꝙ ignis devorat ligna. ⁊ hoc modo potuit dici de virga aaron si aliquid fuit conversum in ipsam postq; redierat ad naturā virge: secm̄ dictū hebreorum. primus tamen modus dicendi videt probabilior. o Induratūq; est cor pharaonis ⁊ non audiuit eos sicut preceperat dom'⁹: quia imputauit factū illud artibus magicis. Ad maiorem intellectum predictorum queritur vtrū virtute demonū qua magi vtunt potuit fieri conuersio virgarum in dracones. ⁊ videtur ꝙ non: quia aut hoc esset ſm veritatem aut ſm apparentiam tm̄: non primo modo quia materia corporalis nō subest virtuti demonis ꝙ tum ad transmutationem ipsius ad formam: ſm ꝙ dicit Aug⁹. iij. de trini. dicēs: Non est putandū istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam: sed soli deo. Nec secundo modo: quia sensus naturaliter ⁊ ordine nature imutatur a sensibili' sed demon uel angelus non potest propria virtute nature ordinem imutare. quia tunc posset facere vera miracula: quod est falsum. ergo ⁊c. Responsio. virtute demonū nō potuerunt conuerti virge in dracones ſm veritatē. Cui' ratio est quia i compositis ex materia ⁊ forma materia nō fit per se nec forma. sed totum compositum. ⁊ ideo totum transmutatur in totum: ut ex toto aere fit totus ignis: quando aer conuertitur in ignem. ut dicit in libro de generatione. effectus autem assimilatur agenti ⁊ in ipso preexistit saltem virtualiter. ⁊ ideo compositum ex materia ⁊ forma naturali non potest produci nisi ab agente compposito ex materia ⁊ forma: uel nisi haberat totum compositum in virtute sua. angelus autem est forma simplex nō habens materiam partem sui: nec etiam habet eam in virtute sua: sed solus deus potest eam producere: ⁊ ideo virtute demonis non potest aliquod compositum ex materia ⁊ forma produci. licz in eo remanserint naturalia integra. conuersio autem virge in serpentem includit compositum ex materia ⁊ forma naturali productiōe. ergo ⁊c. Potuit tamē ꝓdicta conuersio fieri ſm apparentiā: quia licz materia corporalis nō subijciatur virtuti angelice ꝓptum ad transmutationē predictam. subijcit tamen ei ꝓptum ad motū localē ut ab oibus concedit. ⁊ ideo demones propria virtute dimissi potuerunt virgas a magis proiectas ꝑ motū localem imperceptibiliter sensui humano tollere ⁊ loco earum serpentes aliunde apportatos uel ibidem generatos non virtute demonis sed agentis naturalis: sicut dicetur infra supponere. Videmus enim ꝙ aliqui mimi ꝑ subtilitatem manuū ⁊ localem motum aliqua sic trāsmutant ꝙ homines non percipiunt: ⁊ multo fortius demones quorum subtilitas ⁊ celeritas in motu locali maior est q̄si incomparabiliter hoc possunt ⁊ multa maiora. Item quia abeuntibus sensibilibus remanent fantasie ⁊ imaginationes. ut dicit. ij. de aia. inde est ꝙ ex motu locali formarū

domīus qui extendetim manum meam super egyptum: ⁊ eduxerim filios israel de medio eorum. Fecit itaq; moyses ⁊ aaron: sicut p̄ceperat dominus: ita egerunt. Erat[a] autē moyses octoginta annorū ⁊ aaron octogintatriū: quādo locuti sunt ad pharaonē. Dixitq; dominus ad moysen ⁊ aaron. Cū[b] dixerit vobis pharao: ostēdite signa: dices[c] ad aaron. Colle[d] virgā tuam ⁊ proijce eam coram pharaone: ac vertatur in colubrum. Ingressi[e] itaq; moyses ⁊ aaron ad pharaonem: fecerūt sicut precepat dominus. Tulitq;[f] aaron virgā coram pharaone ⁊ seruis eius: que[g] versa est in colubrū. Vocauit[h] autē pharao sapientes ⁊ maleficos: ⁊[k] fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas: ⁊[l] archana quedam similiter. Proiecerunteq;[m] singuli virgas suas que verse sūt in dracones: Sz devorauit[n] virga aaron virgas eorū. Indurat[o]ūq; ē cor pharaonis ⁊ non audiuit eos

sensibiliū remanentium in virtute fantastica cū humoribus in quibus sunt ut ī subiecto apparent aliqua que nō sunt. vnde dicit philosophus libro de som. & vigi. q̄ descendente plurimo sanguine ad p̄ncipium sensitiuū simul descendunt forme imaginate. & sic videntur aliqua que non sunt: sicut accidit somniantib⁹ & isto modo possūt dæmones cōmouere humores interiorum sensuū & exteriorum & sic possūt ad organa sensuū aliquas formas reducē ac si venirent ab extra: non solum in dormientibus sed etiam vigilantibus: & sic videtur eis aliqua esse extra q̄ tamen nō sunt. & hoc modo poterant facere q̄ viderentur virge uerse in dracones: & tamen de hoc nihil esset extra ꝑm veritatem. Tertium autem modum addunt alij dicentes q̄ dæmones per motum localem possunt applicare actiua naturalia passiuis & sic sequent effectus naturales. sic applicatis lignis ad ignem ꝑ manū hominis gnāt ignis in materia lignorum: illa tamē generatio est ab igne sicut ab agente proprio: ab applicante ligna ministerialiter tm̄. sed licz hoc sit verum. tamen non habet locum in proposito: quia licz ex virgis possent generari serpentes p agens naturale. hoc tamen esset p multas transmutatiōes & longo tempore & non ita subito: poterant tamē dæmones materiam existentem in propinqua dispositione ad formā serpentis supponere proprio actiuo & sic cito generarētur & in loco virgarū per dæmones supponerētur. Ex predictis patz ad illud quod obijciebatur. quia p modos predictos dæmones non transmutant materiam ad formā naturalē: nec mutant nature ordinem.

sicut preceperat dominus. Dixit[a] autem dominus ad moysen: Ingrauatū[b] est cor pharaonis & non vult dimittere populum. Vade[c] ad eum mane. Ecce[d] egredietur ad aquas: & [e]stabis in occursum eius super[f] ripam fluminis: & virgā que conuersa est in draconem tolles ī manu tua: dicesq̄ ad eum: Dominus deus hebreorum misit me ad te dicēs: Dimitte populum meū ut sacrificet mihi ī deserto: & vsq̄ ad presens audire noluisti. Hec igitur dicit dom̄in⁹: In hoc[g] scies q̄ sim dom̄in⁹. Ecce[h] percutiam virga que ī manu mea est aquā fluminis & vertetur in sanguinem. Pisces quoq̄ qui sunt in fluuio morientur: & computrescent aque: & affligent egyptij bibentes aquā fluminis. Dixit quoq̄ dñs ad moysen: Dic ad aaron. Tolle virgam tuam & extēde manum tuam super aquas egypti & super fluuios eorum & riuos & paludes & omnes lacus aquarum ut vertantur in sanguinē: & sit cruor in omni terra egypti: tam in ligneis vasis q̄ ī saxeis. Fecerūtq̄ moyses & aaron sicut precepat dominus. Et eleuans virgā percussit[i] aquam fluminis coram pharaone & seruis eius: que[k] versa est in sanguinem: & [l] pisces qui erant in flumine mortui sunt. Computruitq̄[m] fluuius & non poterant egyptij bibere aquā fluminis: & fuit sanguis in tota terra egypti. Fecerūtq̄[n] similiter malefici egyptiorum incantationibus suis: & induratum est cor pharaonis: nec audiuit eos sicut preceperat dom̄in⁹. Auertitq̄ se & ingressus est domū suam nec apposuit cor etiam hac vice. Foderunt aūt oēs egyptij p circuitū fluminis aquam ut biberent. Non enim poterant bibere aquam fluminis. Impletiq̄[o] sunt septē dies postq̄ percussit dominus fluuiū.

VIII

Dixit[p] quoq̄ dom̄in⁹ ad moysen. Ingredē

[a] Dixit autem dominus ad moysen. Premissa regis monitione: hic consequenter describitur inflictio pene: & diuiditur in decem partes ꝑm numerum decem plagarum egyptijs inflictarum. partes patebunt prosequendo. Considerandum etiam q̄ Sap̄. vca. dicitur: Armabit creaturam ad vltionem inimicorū. & ideo iste plage inflicte sunt a deo ministerio quasi omnis generis creaturarū. scilicz quatuor elementorum: corporum celestium: hominū & angelorum: ut patebit prosequendo. Due autem prime facte sunt in elemento aque: & q̄tū ad primā premittitur cōminatio. & subditur inflictio ibi: Dixit q̄ dñs. Circa primū dr̄ sic: [b] Ingrauatū est cor pharaonis. ac si dicat. ex quo ꝓtempsit monitionē. procedendum est ad pene inflictionē. [c] Vade ad eum mane. quia illa hora homines sunt magis dispositi ad accipiendū et que rationabiliter dicūt. ut sic minus sit excusabilis pharao mandatum meum repellendo. [d] Ecce egredietur ad aquas. In egressu autem de domo regia poterat magis haberi accessus ad regem. [e] Et stabis in occursum eius. constāter & intrepide. [f] Super ripam fluminis. quia pena infligēda erat per flumen. [g] In hoc scies q̄ sim dñs. per experientiā pene inflicte a me. [b] Ecce percutiam &c. non dixit percutiā manu mea. q. illa percussio facta fuit p manum aaron sicut patz infra. cum dicit: Dic ad aaron tolle virgā tuam. Causa autem quare factum ē illud p manū aaron. supra dicta est: quia nō poterat sic haberi suspectus de arte magica ab egyptijs sicut moyses. Aliā causam assignant iudei dicētes q̄ quia moyses fuit saluatus & extractus de flumine: ideo non debuit manu propria percutere flumen conuertēdo in sanguinē. [i] Percussit aquam fluminis coram pharaone & seruis eius. ut videret q̄ pena cēt a deo inflicta eo modo quo fuerat predicta. [k] Que versa est in sanguinem. & sic pena correspondet culpe q̄ pueros extinxerat in flumine. alia enim ois carnis in sanguine est ut dicit Leuit. xvij. [l] Et pisces q̄ erāt in fluuio mortui sūt. q. nō possūt viuē ī sanguine. [m] Cōputruitq̄ fluuius. fetor enī intolerabilis exalabat inde ꝓpter mortē piscīū. [n] Fecerūtq̄ similiter malefici. Sed q̄rit vnde habuerūt aquā ꝓuertēdā ī sanguinē: dicūt hebrei q̄ nō oēs aque egypti fuerūt cōuerse ī sanguinē: ꝫ sola aqua fluminis & que inde manabat ad riuos & paludes: & q̄ inde hausta fuerat ī vasis: preter hāc aūt erant alique aq̄ fontiū in egypto que nō erāt ꝓuerse in sanguinē: & inde fuit apportata magis: sed hoc videt contrariari textui precedēti. vbi dr̄: Extende manū tuā sup aq̄s egypti &c. Et quo videt q̄ ois aqua egypti cōuersa fuit in sanguinē. Item infra dicit: Foderūt egyptij p circuitū fluminis aquā ut biberēt. nō inueniebāt tm̄ nisi sanguinē: ut dicit Josephus. Si autē habuissent fontes aquas potabiles. nō ē verisile q̄ defecissent iuxta fluuiū in sanguinē ꝓuersū. Doctores aūt nri coiter dicūt q̄ fuerit apportata de terra iessen: vbi habitabāt filij isrl: & q̄ p dicta plaga nō fuit ibi. ꝫ hoc ē ꝓtra hoc q̄ dicit hic Josephus q̄ ille fluuius ita ibi ꝓuersus fuit in sanguinē sic & alibi. & ꝫ videt verū: q. aliter egyptij q̄ cū hebreis manebūt in era iessen non fuissent afflicti illa plaga. Qr aūt egyptij manerēt cū hebreis videt ex ꝫ q̄ dicit. j. xij. ca. Qr acceperūt vasa aurea & argētea mutuo a vicinis. erat tm̄ aq̄ potabilis filijs isrl: q. stati cū hauriebant reuertebat ad nām ꝓpriā. & iō meli⁹ videt dicēdū q̄ misterio dæmonū fuit apportata ipsis magis de era que est extra erā egypti q̄ p̄ facē mira celeritate. [o] Impletiq̄ sūt septē dies. q̄⁹ durauit plaga illa anteq̄ fluuius ad nām ꝓpriā reuerteret. [p] Dixit q̄ dñs. Hic describit secūda plaga: Cap. viij. cui⁹ ꝑmittit cōminatio. secūdo subdit inflictio. ibi: Dixitq̄ dñs. & tcio eiusdē remotio. ibi: Vocauitq̄ pharao

Circa primū dicit: a Ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis: diuersi generis inter quas alique fuerunt venenose. b Et ebulliet fluuius ranas. id est in magna abundantia emittet: quod sigt nomē ebullitionis. Ex quo patz q̄ ista plaga fuit facta in elemento aque; sicut ꝑma. ⁊ correspōdet culpe puerorum ibidem submersorum: quia hoc modo interficiebant ut cum minori tumultu ⁊ strepitu extinguerentur: ut dictū est sup̄ ca. j. propter quod iusto dei iudicio inde exiuerūt rane in maxima multitudine egyptios infestātes sua importunitate: loca oīa egyptiorum subintrantes ⁊ eos cruciādo inquietantes. c Super stratum tuū ⁊ in domos seruorum tuorū ⁊ in populum tuum ⁊ in furnos tuos ⁊ in reliquias ciborum tuorum: ⁊ ad te ⁊ ad populum tuum ⁊ ad omnes seruos tuos intrabunt rane. Dixitq̄ dominus ad moysen: Dic ad aaron: Extende manum tuam super fluuios ⁊ super riuos ⁊ paludes: ⁊ educ ranas super terrā egypti. Et extendit aaron manum super aquas egypti ⁊ ascenderunt rane: operueruntq̄ terram egypti. Feceruntautem ⁊ malefici per incantationes suas similiter: eduxeruntq̄ ranas super terram egypti. Vocauit autem pharao moysen ⁊ aaron: ⁊ dixit eis: Orate dominū ut auferat ranas a me ⁊ a populo meo: ⁊ dimittam populum ut sacrificet domino Dixitq̄ moyses ad pharaonē Constitue mihi quando deprecer pro te ⁊ pro seruis tuis ⁊ pro populo: ut abigantur rane a te: ⁊ a domo tua: ⁊ a seruis tuis ⁊ a populo tuo: ⁊ tm̄ in flumine remaneant. Qui respōdit. Cras. At ille iuxta inquit verbum tuū faciam: ut scias quoniam non est sicut dominꝰ deus noster: ⁊ recedent rane a te ⁊ a domo tua ⁊ a seruis tuis ⁊ a populo tuo: ⁊ tm̄ in flumine remanebunt. Egressiq̄ sunt moyses ⁊ aaron a pharaone ⁊ clamauit moyses ad dominum pro sponsione ranarum quā condixerat pharaoni. Fecitq̄ dominus iuxta verbum moysi: ⁊ mortui sunt rane de domibus ⁊ de villis ⁊ de agris. Congregaueruntq̄ eas in ꝯmensos aggeres: ⁊ computruit terra. Videns autē pharao q̄ data esset requies: ingrauauit cor suum ⁊ non audiuit eos sicut preceperat dominus. Dixitq̄ dominus ad moysen Loquere ad aaron: Extende virgam tuā ⁊ percute puluerem terre: ⁊ sint cynifes in vniuersa terra egypti. Fecerunt itaq̄ ita. Et extēdit aaron manū: virgā tenens: percussitq̄ puluerē terre: ⁊ facti sunt cynifes in boibus ⁊ iumētis.

ad pharaonem ⁊ dices ad eū: Hec dicit dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere: ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis: ⁊ ebulliet fluuius ranas: que ascendent ⁊ ingredientur domum tuam ⁊ cubiculum lecti tui: ⁊ super stratum tuū ⁊ in domos seruorum tuorū ⁊ in populum tuum ⁊ in furnos tuos ⁊ in reliquias ciborum tuorum: ⁊ ad te ⁊ ad populum tuum ⁊ ad omnes seruos tuos intrabunt rane. Dixitq̄ dominus ad moysen: Dic ad aaron: Extende manum tuam super fluuios ⁊ super riuos ⁊ paludes: ⁊ educ ranas super terrā egypti. Et extendit aaron manum super aquas egypti ⁊ ascenderunt rane: operueruntq̄ terram egypti. Feceruntautem ⁊ malefici per incantationes suas similiter: eduxeruntq̄ ranas super terram egypti. Vocauit autem pharao moysen ⁊ aaron: ⁊ dixit eis: Orate dominū ut auferat ranas a me ⁊ a populo meo: ⁊ dimittam populum ut sacrificet domino Dixitq̄ moyses ad pharaonē Constitue mihi quando deprecer pro te ⁊ pro seruis tuis ⁊ pro populo: ut abigantur rane a te: ⁊ a domo tua: ⁊ a seruis tuis ⁊ a populo tuo: ⁊ tm̄ in flumine remaneant. Qui respōdit. Cras. At ille iuxta inquit verbum tuū faciam: ut scias quoniam non est sicut dominꝰ deus noster: ⁊ recedent rane a te ⁊ a domo tua ⁊ a seruis tuis ⁊ a populo tuo: ⁊ tm̄ in flumine remanebunt. Egressiq̄ sunt moyses ⁊ aaron a pharaone ⁊ clamauit moyses ad dominum pro sponsione ranarum quā condixerat pharaoni. Fecitq̄ dominus iuxta verbum moysi: ⁊ mortui sunt rane de domibus ⁊ de villis ⁊ de agris. Congregaueruntq̄ eas in ꝯmensos aggeres: ⁊ computruit terra. Videns autē pharao q̄ data esset requies: ingrauauit cor suum ⁊ non audiuit eos sicut preceperat dominus. Dixitq̄ dominus ad moysen Loquere ad aaron: Extende virgam tuā ⁊ percute puluerem terre: ⁊ sint cynifes in vniuersa terra egypti. Fecerunt itaq̄ ita. Et extēdit aaron manū: virgā tenens: percussitq̄ puluerē terre: ⁊ facti sunt cynifes in boibus ⁊ iumētis.

Dicendum q̄ ꝫ fuit ad excludēdum suspitionē que posset haberi contra eum faciendi talia artibus magicis uel virtute alicuius constellationis vetermīnate. i Qui respondit cras. Queritur quare pharao i crastinum distulit cū maxima necessitate vrgeret? Dicendū q̄ credebat q̄ si arte magica eēnt adducte rane: maleficium illud p se ficeret: ⁊ iō hoc aliquātulū expiri voluit: nō tamen multum distulit propter necessitatem vrgentem. k Egressiq̄ sunt moyses ⁊ aaron a pharaōe ⁊ clamauit moyses ad dominū pro sponsione ranarum quā condixerat pharaoni. tē. nō enim voluerunt ipso presente orare: q̄ in domo sua erant idola: ⁊ homines vediti idolatrie. l Congregaueruntq̄ eas in ꝯmensos aggeres. per hoc videtur q̄ moyses non impleuerat promissum: quia dixerat: Et tm̄ in flumine remaneant. Dicendum q̄ non promiserat eas reducere ad fluuium; sed q̄ vltra de flumine non exirent: ⁊ q̄ ille que exierant amplius ipsum non infestarent. m Et computruit terra. ex cadaueribus ranarum. n Videns autem pharao q̄ data esset requies ingrauauit cor suū tē. sic faciūt multi qui cū in afflictione ponūtur multa vouent sed extra periculum positi retractant. o Dixitq̄ dominus ad moysen. Hic describitur tertia plaga: ⁊ non premittitur hic cōminatio sicut in duab⁹ precedentibus; quia pharao sic indurat⁹ dignus est percussione absq̄ precedenti cōminatione. ⁊ ideo statim ponitur huius plage inflictio. cum dicit. p Extende ꝫgā tuā ⁊ percute puluerē tre. fuit eni illa plaga. producta ex elemēto terre: ⁊ correspōdet culpe egyptiorū q̄ afflixerūt filios israel i opibus terreis. s. luti ⁊ lateris. q Et sint cynifes. musce sūt subtiles ⁊ minute ⁊ tm̄ corp⁹ cui insidēt acerbissimo terebāt stimulo. ut dic Orige. Hebrei aūt ⁊ Joseph⁹ dicūt pediculi: q̄ in tāta multitudine creuerūt sup̄ boues ⁊ bestias q̄ nullo medicamie eis pōsit subueniri.

a Fecerunt⁊ similiter malefici. id est facere conati sūt.
b Et non potuerunt. Causam huius assignāt aliqui hebrei dicentes ꝙ demones quorū virtute vtunt magi non habent potestatē sup aliquod corpus quod est minus grano hordei. qđ apparet irrationabiliter dictū. qđ enī habet potestatem sup maius habet potestatē sup minus: sed nō ecōuerso: ⁊ ideo cā huius est: quia demones nihil possūt niſi ꝙtū permittit voluntas diuina. in hoc autē a deo fuerūt impediti ut magi q̄ moysi resistebāt eēnt magis cōfusi in hoc ꝙ rem mūmam facere nō potuerunt. vnde ⁊ dixerunt: c Digitus dei est hic. id est virtus diuina nos impediens. vñ coacti sūt recognoscere dīnā ꝑtutem. ⁊ hec expositio ē cōmunis apud catholicos ⁊ hebreos. Sed quia dicti magi non cessauerunt ꝓpter hoc resistē moysi ⁊ astare pharaoni. ut hī sequēti ca. ideo posset aliter exponi sine preiudicio tamen ꝙ non confessi sūt virtutē diuinā dicentes: Digitus dei est hic. ꝙ ꝑtutem alicuius demonis superioris impedientis per artem magicam operationem inferioris. sicut pharisei imponebant xp̄o expulsionem demonū p̄ principem eorum dicētes: In belzebub principe demoniorum eijcit demonia Luce. xj. ca. ⁊ sic nō confitebantur moysen dei seruū sed magum. ⁊ scōm processum textus videt ad hoc tendere intentio ipsorum ⁊ pharaonis ꝙ crederetur moyses facere signa artibus magicis que faciebat. d Dixit quoq; dominus. Hic ponit quarta plaga. cuius premittitur cōmūnatio. ⁊ subditur inflictio. ibi: Et venit musca. Circa primū dicit moysi: e Consurge diluculo. in quo notatur ꝙ homo debet esse sollicitus ad implendo dei mandatum. f Et sta coram pharaone. cōstanter ⁊ intrepide. g Egredietur enī ad aquas. ⁊ sic de facili poteris ad eū accedere. Quaeritur hic quare ita frequentē pharao egrediebat ad aquas hora matutina? Dicunt aliqui ꝙ erat causa spaciandi. Hebrei autē dicunt ꝙ erat causa idolatrandi: quia nilus fluuius fecundabat sua irrigatione terram egypti. ideo ipsū colebat ei reuerentiam exhibendo. Alij autem dicunt ꝙ hoc erat causa idolatrie: sed aliter scilicz api. quia apis quod apud egyptios maximū numen reputabat aliquādo ibi apparebat in specie tauri de flumine cōsurgentis. Aliter aūt potest dici ꝙ erat causa purgationis. credebat enim forte ꝙ sicut aqua purgat feces corpales ita ⁊ mentales. vñ ⁊ de filia pharaonis dictū fuit. ij. ca. ꝙ descendebat ut lauaret in flumine cui⁹ causa potuit esse eadem. Ad hoc autē est argumentū: quia saraceni qui mō terrā egypti inhabitāt talib⁹ ablutionib⁹ vtunt ad emūdationem peccatorū: ⁊ forte tenent hoc ex ritu antiquo egyptioꝝ: sicut ⁊ aliq̄ xp̄iani inclināt i ortu solis seu versus illā ptē retinētes in hoc modū paganoꝝ qui eos i eadem terra precesserūt ſm ꝙ dicit Leo papa.

Omnis puluis terre ꝓsus est in cynifes p̄ totā terrā egypti. Fecerunt⁊ h similiter malefici incantationibus suis ut educerent cynifes: ⁊ i non potuerunt. Erant⁊ cynifes tam in hominibus q̄ in iumētis. Et dixerūt malefici ad pharaonē Digitus k dei est hic. Induratum⁊ est cor pharaonis ⁊ nō audiuit eos sicut precepat dominꝰ. Dixit l quoq; dominus ad moysen: Consurge m diluculo: ⁊ n sta coram pharaone. Egredietur o enim ad aquas. Et dices ad eū. Hec dicit dominus: Dimitte populū meū ut sacrificet mihi. Q̄ si nō dimiseris eū: ecce p ego mittā in te: ⁊ q in seruos tuos: ⁊ r in populū tuum: ⁊ in domos tuas omne s genus muscarū: ⁊ implebunt omnes domus egyptiorum muscis diuersi generis ⁊ vniuersa terra in qua fuerint. Faciam⁊ t mirabilem in die illa terram gesen in qua populus meus est ut non sint ibi muſce: ⁊ scias quoniā ego dominus in medio terre ponam⁊ u diuisionē inter populū meū ⁊ populū tuū. Eras erit signū istud. Fecit⁊ dominꝰ ita. Et x venit musca grauissima i domos pharaonis ⁊ seruoꝝ eius ⁊ in omnē terram egypti: corrupta⁊ y ē terra ab huiꝰ mōi muscis. Vocauit⁊ z pharao moysen ⁊ aaron: ⁊ ait eis. Ite a ⁊ sacrificate deo vr̄o in t̄ra hac. Et ait moyses: Nō potest ita fieri. Abominationes b eni egyptiorum immolabimus dño deo nostro. Q̄ si c mactauerimus ea que colunt egyptij coram eis lapidibus nos obruent. Viam d trium dierum pergemus in solitudinem: ⁊ sacrificabimus domino deo nostro sicut p̄cepit nobis. Dixit⁊ pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo vestro i deserto: verūtamen longe e ne abeatis. Rogate pro me. Et ait moyses: Egressus f a te orabo dominū: ⁊ g recedet musca a pharaone ⁊ a seruis suis ⁊ a populo eius cras. Verūtamen noli vltra fallere: ut nō dimittas populum sacrificare dño. Egressus⁊ h moyses a pharaone orauit dñm. Qui fecit iuxta verbū illi⁹: ⁊ abstulit muscas a pharaone ⁊ a seruis suis ⁊ a ꝑplo ei⁹. Nō superfuit nec vna q̄dē. Et ingrauatum i est cor pharaonis ita ut nec hac q̄dē vice dimitteret ꝑplm.

Hebreo aūt hī. Et venit cōmixtio grauissima. ⁊ exponit si ē prius ſm hebreos. p Corrupta⁊ ē ēra ē. i. habitantes in ea. q Vocauit⁊ pharao. Hic ponit dicte plage ablatio ad regis petitionē dicētis: r Ite ⁊ sacrificate deo vestro in ēra hac. s moyses ostēdit hoc impossibile eē dicēs: t Abominatiōes egyptioꝝ immolabim⁹ deo nostro hebrei vocant abominatiōes illa que colunt abidolatris. egyptij aūt colebāt apin i specie tauri. ⁊ iouē in specie arietis. vñ ⁊ pingit cū capite arietino: talia ꝺo aialia erāt ab hebreis immolanda. qđ nō ꝑmisissent egyptij in terra sua. ⁊ iō subdit: u Q̄ si mactauerim⁹ ea que colunt egyptij. lapidib⁹ nos obruēt. v Viā triū dierū ē. qđ ꝺsensit pharao. licz ficte. x Egressus a te orabo. q̄ pñtib⁹ idolatrij nolebat orare. y Et recedet musca. Hebreus hz: Et recedet cōmixtio. Cetera patent ex predictis.

Dixit aũt dominus. Hic consequenter a Cap. ix. ꝛescribitur quinta plaga. cui⁹ primo ꝓmittit cõminatio. ⁊ secũdo subdit inflictio. ibi: Fecit ergo dominus. Circa primũ dicit: b Hec dicit dominus deus hebreoꝝ. licz enī sit deus ⁊ dominus omniũ: dicit tamen hic deus ⁊ dñs hebreoꝝ in speciali. ꝓ ꝛeram fidem ⁊ specialem cultũ. ⁊ ut videret pharao q̄tũ dñs diligebat populũ illũ: subdit: c Ecce manus mea. nõ dicit manus moysi: quia ista plaga sicut ⁊ p̄cedens facta ẽ a deo absq; ministerio moysi ⁊ aarõ. in tribus aut̄ primis dicit aaron extendisse manũ. d Super agros tuos ⁊ sup ⁊c. pestis valde g̃uis. Ex quo patz q̄ illa pestis fuit solũ sup animalia que erant in campis. Qualiter autem fuerit illa pestis in ꝛeꝛtu non exꝓmitur. nec Josephus de hac peste loquitur. ⁊ ideo dicit Andreas q̄ fuit ex voluntate diuina nõ per corꝛuptionẽ aeꝛis. Alij aũt dicunt q̄ fuit ex corꝛuptione aeris diuinitus causata cadẽte super pascua. ⁊ iõ animalia pascentia corꝛupta sũt. ⁊ sm hoc dicit pestis illa a pastu. e Et faciet dominꝰ mirabile inter possessiões israel. quia in eisdem campis animalia egyptioꝝ sunt mortua ⁊ animalia filioꝝ israel saluata. f Cras faciet dominus verbũ illud. Dicunt hebrei q̄ moyses fecit lineã in pariete dicens: Cras hora die cũ sol attinget lineã istã fiet plaga ista. ⁊ hoc est factũ ad ostendendum certitudinẽ diuine ꝓuidẽtie. g Fecit q̄ dñs. Hic consequẽter ꝛescribit predicte ꝛene inflictio eo modo quo predicta est. h Et misit pharao ad videndũ. Querit quare nõ misit ad videdũ de alijs predictis plagis sicut de ista? Dicendũ q̄ nõ poterat: quia in plaga precedẽti imediate nũcij nõ poterãt ire ꝓpꝛe muscas que erant in itinere uel ꝓpter animalia que erant horribilia sm aliam opinionem. Similiter dicendũ de cynificib⁹ ⁊ ranis. Et corꝛespondet plaga ista culpe egyptioꝝ qua afflixerũt hebreos ⁊ non solũ in ꝓꝓrijs corꝛoꝛibus sed etiã in eoꝝ animalib⁹ supponendo eis onera grauia portanda. i Et dixit dñs. Hic ꝛescribit sexta plaga que fuit cõmunis hominibus ⁊ iumentis. cum dicit: k Tollite plenas manus cineris de camino. Ex quo patz q̄ ista plaga facta est ex elemento ignis: quia cineres illi accepti sunt de camino ardenti: ut magis sonat in hebreo. ⁊ corꝛespondet plaga ista culpe egyptiorum qua afflixerant hebreos in decotione laterum in igne fornacis. l Et spargat illũ. s. cinerem ardentẽ. m Moyses ⁊ nõ aaron. quia ista sparsio cineris facta ẽ versus celum. aaron enim erat ordinatus in his que ꝓtinebant ad populũ moyses autem in his que ꝓtinebant ad deum: ⁊ ideo manu ꝓpꝛia iussus est spargere cinerem qui spargẽdus erat versus celum. n Erunt enī in hoibus ⁊ iumentis ulcera ⁊ ꝛesice turgẽtes ⁊c. ꝓmo enī fuerũt in eis ꝛesice turgentes. i. calefactionem pungentem continentes: ⁊ postq̄ rupte sũt ꝛesice fuerũt i eis ulnera. o Nec poterãt malefici stare corã moyse. Ex quo patz q̄ ex precedentibus signis non restiterũt moysi ꝛesistere: ꝓꝓ quod ista plaga fortius in eis ꝛeseuit q̄ in alijs egyptijs. p Dixitq; dominꝰ. Hic ꝛescribitur septima plaga: cuius primo ꝓmittitur cõminatio. secundo subdit inflictio. ibi: Et dixit dominus ad moysen. tertio eiusdem remotio. ibi Misitq; pharao. Circa primum dicitur sic: q In hac vice mittam omnes plagas meas. Ex q̄ patz q̄ hoc non intelligit solum de ista plaga sed etiam de sequẽtibus: quia dominus preuidebat pharaonis obstinationem ⁊ eius flagellationem futurã. vñ subditur: r Peribiscq; de ꝛra quod factũ fuit quãdo psequẽs filios israel submersus fuit in mari rubro. s Idcirco aũt posui te ut ostendã

Dixit autem ix dominus ad moysen: Ingredere ad pharaonẽ ⁊ loquere ad eũ: Hec dicit dominus deus hebreoꝝ Dimitte ꝓpl̃m meũ ut sacrificet mihi. Q̄ si adhuc renuis ⁊ retines eos: ecce manꝰ mea erit supꝰ agros tuos: ⁊ super equos ⁊ asinos ⁊ camelos: ⁊ oues ⁊ boues pestis valde grauis. Et faciet dominus mirabile inꝰ possessiones israel ⁊ possessiones egyptioꝝ: ut nil omnino pereat ex his que ꝓtinent ad filios israel. Constituitq; dominus tempus dicens: Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecitꝰ ergo dominus verbum hoc altera die: ⁊ mortua sunt omnia animantia egyptioꝝ. De animalibus aũt filioꝝ israel nihil oĩo perijt. Et misitꝰ pharao ad videndum: nec erat quicq̄ mortuũ de his que possidebat israel. Ingrauatumq; est cor pharaonis ⁊ non dimisit populũ. Etꝛ dixit dñs ad moysen ⁊ aaron: Tollite plenas manus cineris de camino ⁊ spargat illũ moyses in celum corã pharaone: fitq; puluis sup omnẽ terrã egypti. Erũtn enī in hominibus ⁊ iumentis ulcera ⁊ ꝛesice turgentes in vniuersa terra egypti. Tulerũtq; cinerem de camino ⁊ steterũt coram pharaone: ⁊ sparsit illũ moyses in celum. Factaq; sũt ulcera ꝛesicarum turgentium in hominibus ⁊ iumẽtis: neco poterant malefici stare coram moyse ꝓpter ulcera que in illis erant: ⁊ in omni terra egypti. Indurauit dominus cor pharaonis ⁊ non audiuit eos sicut locutus est dominus ad moysen. Dixitq;p dominus ad moysen: Mane consurge ⁊ sta corã pharaone ⁊ dices ad eum: Hec dicit dominꝰ deus hebreoꝝ. Dimitte populũ meũ ut sacrificet mihi: quia in hacq vice mittã oẽs plagas meas sup cor tuũ ⁊ sup seruos tuos ⁊ sup populum tuũ ut scias q̄ nõ sit similis mei i omni terra. Nunc enim extendẽs manũ percutiam te ⁊ populũ tuum peste: pibiscq;r de ꝛra. Idcircos autem posui te ut ostẽdam in te fortitudinem meã: ⁊t narretur nomẽ meũ in omni ꝛra. Adhuc retines populũ meũ: ⁊ nõ vis eum dimittere? Enu pluãv cras hac ipsa hora grãdinem multã nimis: qualisx nõ fuit i egypto a die qua fũdata est vsq; in ꝓsens tẽpus Mitte ergo iam nunc ⁊ congrega iumenta tua ⁊ omnia que habes in agro. Hoies enī ⁊ iumẽta ⁊ vniuersa q̄ inuẽta fuerint foris: nec congregata de agris: cecideritq; super ea

---

ut te fortitudinẽ meã. flagellãdo te multipliciter. hoc tñ nõ ẽ sic intelligẽdũ q̄ deus indigeat malicia hoiuz ad ꝛeclarationẽ sue fortitudinis eos flagellãdo: quia p multas vias pot̃ suã fortitudinẽ hoibus ostendere: ẽ. p tanto hoc dicit quia de⁹ est adeo potẽs ⁊ bonus q̄ ex malis hominũ scit ⁊ pot̃ bona elicere. ⁊ iõ talia ꝓmittit ut inde bona eliciat. ⁊ sic ex malicia pharaonis elicuit ꝛeclarationẽ sue iusticie ⁊ ꝓtutis. vñ li ut tenet ibi ꝓsecutiue ⁊ nõ causaliter. t Et narret nomẽ ⁊c. q: p ꝛeclarationẽ talis iusticie manifestat alijs dina virt⁹ ⁊ iusticia ut eũ timeãt ⁊ nõ obdurent in petis suis sic pharao. v En pluã hac ⁊c. Predeterminat temp⁹ ⁊ horã ad ostẽdẽdũ sue ꝓuidẽtie certitudinẽ ⁊ sue ꝓtutis magnitudinẽ: que nec ī modico pot̃ imꝑdiri. x Qualis nõ fuit in egypto. In illa eni regiõe que ẽ versus austrũ pauce pluuie ⁊ grãdines fiũt ⁊ pue quãtitatis sed tũc fuit grando ita magna in multitudine ⁊ quãtitate ⁊ maioꝝ: sicut fieri solet in partib⁹ horealib⁹. y Mitte q̄ iam nũc ⁊c. Hoc dicit ad ostendendũ q̄ cũ iusticia dina

semp currit misericordia. a Qui timuit ꝑbũ dñi ⁊c. iste timor nõ fuit filialis, pcedẽs ex amore sed seruilis pcedens ex formidine pene. b Qui autẽ neglexit. q; nec seruilẽ timorẽ ex nimia obstinatiõe habuit. c Extende manũ tuã i celũ. q; moyses erat i bis q̃ ptinebãt ad dñm. aarõ ãt supꝫ iussus ẽ extendere manum versus terrã: quia erat ꝓstitutus in bis q̃ pertinẽt ad populũ. d Et dominus dedit tonitrua. ad terrẽdum egyptios. e Et grãdinẽ ad cõsumẽdum terrenascẽtia ⁊ etiã bꝰ ⁊ aialia q̃ erãt i agrꝭ. f Ac discurrẽtia fulgura. ad pcutiendũ ea q̃ grãdinẽ euadebant. Patet etiã ex hoc q̃ ista plaga fuit ex tribus elemẽtis. s. aqua rõne grãdinis: q̃ ẽ aqua cõgelata: aere ex cõmotiõe ei⁹ vtẽti rõne tonitrui: ⁊ igne ex fulgure discurrente. Correspõdet etiã ista plaga ꝑ quã ẽ renascẽtia fuerũt cõtrita ⁊ in modũ paleaꝝ redacta culpe egyptiorũ qua hebreos affligerũt i paleaꝝ ꝯgregatione: ut dictũ ẽ ꝰ. v. ca. g Cũ egressus fue. de vbe. erat enĩ plena idolatria: ideo ꝓius egressus ẽ añq̃ oraret. h Noui autẽ q̃ ⁊ tu ⁊c. timore filiali: ꝰ tñ seruili: ut pena cesset. i Linũ q̃ ⁊ hordeũ lesũ ẽ. i. cõtritũ ⁊ corruptũ a grãdine cui⁹ cã subdit: k Eo q̃ hordeũ eẽt virẽs. In hebreo habet: Eo q̃ eẽt ꝓmitiuũ ⁊ ideo iam tãtũ creuerat q̃ illud q̃ posset crescẽ post pcussionem grãdinis eẽt infructuosũ ⁊ iutile. l Et linũ iã folliculos germinaret. In hebreo bẽ: Et linũ iã tuellos fecerat. ⁊ iõ q; tuelli fuerũt fracti: vlteri⁹ erat inutile. Ex ꝓdictis pz q̃ tria istã plagã grãdo morient. Qui ᵃ timuit verbũ dñi: de seruis pharaonis fecit ꝓfugere seruos suos ⁊ iumenta in domos: qui ᵇ aũt neglexit sermonẽ dñi: dimisit seruos suos ⁊ iumẽta i agris. Et dixit dñs ad moysen: Extende ᶜ manũ tuã in celum: ut fiat grando in vniuersa terra egypti sup̃ boues ⁊ sup̃ iumẽta ⁊ sup̃ oẽm herbã agri in tra egypti. Extẽditq̃ moyses virgam in celũ: ⁊ᵈ dñs dedit tonitrua ⁊ᵉ grandinẽ ac ᶠ discurrentia fulgura sup̃ terrã. Pluitq̃ dñs grãdinẽ sup̃ trã egypti: ⁊ grando ⁊ ignis mixta pariter ferebãt. Tanteq̃ fuit magnitudinis quãta añ nũq̃ apparuit in vniuersa tra egypti ex quo gens illa cõdita ẽ. Et pcussit grando in oi terra egypti cũcta q̃ fuerũt in agris ab homine vsq̃ ad iumentũ. Cunctãq̃ herbã agri pcussit grando: ⁊ oẽ lignũ regionis confregit. Tm̃ in terra iessen vbi erãt filij isrl grãdo nõ cecidit. Misitq̃ pharao ⁊ vocauit moysen ⁊ aaron dicens ad eos: Peccaui etiam nũc. Dñs iust⁹: ⁊ ego ⁊ pl⁹ me⁹ impij. Orate dñm ut desinãt tonitrua dei ⁊ grãdo: ut dimittam vos: ⁊ nequaq̃ hic vltra maneatis. Dixit moyses: Cum ᵍ egressus fuero de vrbe extẽdã palmas meas ad dñm: ⁊ cessabunt tonitrua ⁊ grando nõ erit: ut scias q; dñi est terra. Noui ʰ autẽ q̃ ⁊ tu ⁊ serui tui necdũ timeatis dñm deũ. Linũ ⁱ ergo ⁊ hordeũ lesũ ẽ: eo ᵏ q̃ hordeũ esset virens: ⁊ linũ ˡ iã folliculos germinaret. Triticũ ᵐ aũt ⁊ far nõ sũt lesa: q̃ ⁿ serotina erãt. Egressusq̃ moyses a pharaone ex vrbe tetẽdit manus ad dñm: ⁊ cessauerunt tonitrua ⁊ grando: nec vltra stillauit pluuia sup̃ terrã. Videns autẽ pharao q̃ cessasset pluuia ⁊ grando ⁊ tonitrua: auxit pctm̃: ⁊ ingrauatũ ẽ cor eius ⁊ seruoꝝ illi⁹ ⁊ induratũ nimis: nec dimisit israel: sicut precepat dñs ꝑ manũ moysi.

Et dixit dñs ᵒ ad moysen: Ingredere ad pharaonem. Ego enĩ induraui cor eius ⁊ seruorũ illius ut faciã signa mea hec in eo: ⁊ narres i auribus filij tui ⁊ nepotũ tuorum: quotiẽs cõtriuerim egyptios ⁊ signa fecerim in eis: ⁊ sciat; q; ego dñs. Introierunt ergo moyses ⁊ aaron ad pharaonẽ ⁊ dixerũt ei: Hec dicit dñs de⁹ hebreorũ: Usq̃quo non vis subijci mihi: Dimitte populũ meũ ut sacrificet mihi. Sin ãt resistis ⁊ nõ vis dimittere eũ: ecce ᵖ ego inducã cras locustã in fines tuos: que ᵠ operiet superficiẽ terre: ne ʳ quicq̃ eius appareat sed comedat q̃ residuũ fuit grandini. Corrodet enĩ oĩa ligna que germinãt in agris: ⁊ implebũt ˢ domos tuas ⁊ seruoꝝ tuorũ ⁊ oĩũ egyptiorũ: quãtã nõ viderũt patres tui ⁊ aui: ex quo orti sunt sup̃ terrã vsq̃ in presentẽ diẽ. Auertitq̃ ᵗ se ⁊ egressus est a pharaone. Dixerũt aũt serui pharaonis ad eũ: Usq̃quo ᵛ patiemur hoc scandalũ: Dimitte boues ut sacrificent dño deo suo. Nõne vides q̃ pierit egyptus: Reuocauerunt ʷ q̃ moysen ⁊ aarõ ad pharaonẽ: Qui dixit eis: Ite sacrificate dño deo vestro. Qui nã sũt q̃ ituri sunt: Ait moyses: Cũ ˣ paruulis nr̃is ⁊ seniorib⁹ pergemus: cũ filijs ⁊ filiab⁹: cũ ouib⁹ ⁊ armẽtis. Est enĩ solẽnitas dñi dei nr̃i. Et respondit pharao. Sic ʸ dñs sit vobiscũ. Quõ ego dimittã vos ⁊ paruulos vr̃os: Cui ᶻ dubiũ est q̃ oportet nos ducere animalia ad imolandum: similiter iumenta ad portandum mulieres ⁊ paruulos. z Sic dominus sit vobiscum. ironice dicitur hoc. a Cui dubium est q̃ pessime

Triticũ aũt ⁊ far. In hebreo habet: Triticũ ⁊ spelta non sunt lesa. cuius cã subdit: n Quia serotina erant. ⁊ illud qd̃ natũ ⁊ nouitiũ erat cedebat percussioni grãdinis. Cetera patẽt ex ꝓdictis.

o Cap. x.

Et dixit dñs. Hic describit octaua plaga ⁊ ꝑ ꝑmittit ei⁹ cõminatio. 2° subdit ei⁹ infrictio. ibi: Dixit autẽ dñs. Circa primũ pz lrã vsq̃ ibi: p Ecce ego inducã cras locustã. i. multitudinẽ locustaꝝ. sicut dictũ est ꝰ. viij. ca. Venit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. p talẽ modũ loquẽdi dicit: Syllogism⁹ est oro. i. congeries oronũ. q Que operiet superficiẽ re. nõ q̃ totaliter sit opta: ꝰ ꝓ magna pte r Ne quicq̃ ei⁹ appareat. s. de bis q̃ ptinẽt ad ei⁹ ornatũ: siẽ sũt herbe ⁊ cetera viridia. ⁊ iste sensus pz q̃ hoc qd̃ subdit: Sz comedat quod residuũ fuit grãdini. s Et implebunt domos tuas. quia non solũ infeste erãt terrenascẽtib⁹ sed etiã hominib⁹. t Auertitq̃ se ⁊c.] q; percepit ꝑ signa obstinationem regis ⁊ indignationẽ ei⁹ cõtra ipsũ: ⁊ ideo dedit ire locum. v Usq̃quo patiemur hoc scandalum: Scandalum est impactio pedis que facit hominẽ cadere. ⁊ sic illud malũ qd̃ eis imminebat vocabant scandalum. x Reuocauerũtq̃ moysen. de voluntate regis. y Cũ paruulis nostris ⁊c. cui⁹ causa subdit: Est enĩ solẽnitas. sz generalis in qua oẽs tã masculi q̃ femine debent eẽ: oportz etiã nos sacrificare ⁊ nescim⁹ que uel quot: iõ

cogitetis: ac si dicat. patet q̄ rebellare intenditis sub pretextu sacrificandi. a Ite tm̄ viri. q. d. ad viros sacrificare ptinet ⁊ nō ad alios. b Voceni ⁊ ipsi petistis. nō vere mētiri. q: ꝑ nō ptiuerant. c Dixit aūt dn̄s. hic describit plage inflictio. ⁊ 2°. ei⁹ remotio. ibi: Quāobrē. Circa p̄mū dr: d Extēde ma. tu. sup trā egy. lz moyses eēt executor ordinat⁹ in his q̄ ptinēt ad rē̄ ꝑ̄ q̄ in p̄cedētibus iussus est extēdere manum versus celū. tamē hic iubet extēdere manum suā sup terrā: ad ostēdendū q̄ q̄ pōt in maius pōt ⁊ in minus q̄n ptātes sunt ordinate: sicut in ꝓposito. sed non econuerso: ⁊ ideo aaron q̄ fuit cōstitut⁹ in his q̄ ptinēt ad ꝓm ut p̄z i p̄dictis extēdit manū versus terrā sed nō versus celū. e Ad locustā. i. ad multitudinē locustarum. f Et dn̄s iduxit ventū vrentē. i. calidū ⁊ siccū q̄ facit ad gn̄ationem locustaꝝ ⁊ fortificationē ipsaꝝ ut possint volare. g Quales añ illud tēp⁹ nō fuerāt. in multitudine ⁊ magnitudine. h Nec postea future sūt Cōtrariū videt dicere iobel ꝓpheta. Dicēdū q̄ non loquit̄ de locustis ad lrām sicut hic: sed sub similitudie locustaꝝ loq̄t̄ de gentib⁹ que vastauerūt terrā filioꝝ israel ꝑ aliq̄s: ꝑ vero alios dicētes q̄ iobel loq̄t̄ de locustis ad lrām. dicendū q̄ iste locuste fuerunt grauiores intēse ꝑ nō extēse: q: modico tpe durauerūt ꝑ ille diuti⁹, ut ibidē pleni⁹ dicetur dn̄o concedente. i Quāobrē. hic describit p̄dicte plage remotio. k Festinus pharao vocauit moysen. q: necessitate vrgebat. l Peccaui in dn̄m ⁊c. simulat pnitētiā ut euadat pnā. m Ut auferat a me mortē istā. Vocat illā plagā mortē: q: ad eā disponit ex corrosione terrena sēcētiū: ⁊ correspondet ista plaga culpe egyptioꝝ q̄ p̄duxerāt vitā hebreoꝝ ad amaritudinē. ut dictū est ꝑ ca. ⁊ iō vocat moys q̄ nihil amari⁹ dicit̄: n Egressusq̄ ē moyses. q: i cōspectu idolatre noluit orare. o Qui flare fecit ventū ab occidēte. ad debilitādū locustas: sicut vent⁹ calid⁹ flans ex opposito eas generat ⁊ fortificat. ut dictū ē. p Vehementissimū. ut locusta nō posset resistere ipetui ei⁹. q Dixit aūt dominus. hic describit nona plaga cū dicit: r Sint tenebre ⁊c. ¶ Dicunt enim alīq̄ q̄ aer fuit ita ingrossatus vaporibus humidis ⁊ grossis q̄ cū tactu poterāt pcipi: q: tenebra ipsa cum sit priuatio lucis non est tactu pceptibilis. s Et facte sunt tenebre horribiles. quia in illis tenebris fiebāt eis visiones imaginarie horribiles. t Trib⁹ dieb⁹ nemo vidit fratrē suū. i. aliū totiem v Nec mouit se. timore duct⁹. x Ubicūq̄ aūt ba. fi. ilra. lux erat. Et q̄ ꝑz q̄ ista plaga facta ē mediantibus celi luminarib⁹ vel ad nutū obedientib⁹ nō influēdo lumē egyptijs ⁊ cōmunicādo illud hebreis. ⁊ ista plaga colligit ꝑ̄det cecitari mētis q̄ fuit i egiptijs q̄ p⁹ tot signa manebāt i obstinatiōe sua. y Vocauitq̄ pharao moysen. non q̄diu fuerit tenebre. q: tūc null⁹ egyptius de loco suo se mouit: sed p⁹q̄ redierat lux timebat enim de alia pcussiē maiori. dicunt aūt hebrei q̄ ꝑdicte tenebre trium dierū nō solū fuerūt ad pcutiēdū egyptios ꝑ etiā ꝓpter filios isrl̄ inter q̄s erāt aliq̄ mali ⁊ increduli nec volebant de egypto recedē. ⁊ illi mor tui fūt i illis tribus dieb⁹ ⁊ sepulti: ita q̄ egyptij nō viderūt: si enī vidissent sic dixissent inter se. ita pcussi fūt filij isrl̄ sicut ⁊ nos. z Hostias q̄ ⁊ bo. da. nob. i. pmittes q̄ ducamus aīalia ad sacrificia. a Cuncti greges pgēt nobiscum. quia nescimus que ⁊ quāta velit: ⁊ in hoc moyses non dixit falsum: q: dixerat illi dn̄s imolabis deo super montem istū ut habetur. ē. iij. ca. sed nō determinauerat sibi q̄ uel quot deberēt imolari: nec oportebat q̄ moyses diceret expresse q̄ vellet de ꝑcepto deiorio de egypto absq̄ reditu recedē. lz enī falsū non debuit dici: veritas tm̄ ꝑ loco ⁊ tpe pōt taceri: ⁊ iō de quob⁹ a deo sibi dict⁹ vnū dixit aliud tacuit. b Cap. xj

Et dixit dn̄s. hic describit decima plaga. ⁊ p̄mo ponitur ipsi⁹ cōminatio. secundo eius inflictio. xij ca. ibi: Factum est aūt. Prima i duas. in partem principalē ⁊ incidentalē. 2°. in p̄n°. xij. ca. Circa primū pona infligenda dicitur moysi. ⁊ 2°. pharaoni. ibi: Fuit aūt moyses. Circa primū dicitur. Et dixit dom⁹ ad moysen scilz anteq̄ recederet a pharaone: quia dixerat ei q̄ post suū recessum ampli⁹ nō videret faciē eius. hm̄ enī fiunt reuelationes diuine ꝓphetis etiā corā dominib⁹ malis. sicut patet de michea corā achab. iij. Regū. xxij. ca. c Adhuc vna plaga ⁊c. ¶ regem principaliē quia principalis fuit in peccando: ⁊ populum secundario: quia peccauit regi consentiendo. d Dices ergo omni plebi ut postulet vir ab amico suo.

Indurauit dn̄s cor pharaonis: nec dimisit filios israel. Dixit[q] aūt dn̄s ad moysen: Extende manū tuā in celū ⁊ sint[t] tenebre sup terrā egypti: tam dense ut palpari queāt. ¶ Extēdit q̄ moyses manū in celū: ⁊[s] facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egypti. Trib⁹[t] diebus nemo vidit fratrē suū: nec[u] mouit se de loco i quo erat. Ubicūq̄[x] aūt habitabāt filij israel lux erat. Vocauitq̄[y] pharao moysen ⁊ aaron ⁊ dixit eis. Ite sacrificate dn̄o: Oues tm̄ vestre ⁊ armenta remaneāt: paruuli vestri eant vobiscū. Dixit moyses Hostias[z] quoq̄ ⁊ holocausta dabis nobis: que offeram⁹ dn̄o deo nostro. Cuncti[a] greges p̄gent nobiscū. Non remanebit ex eis vngula q̄ necessaria sunt in cultū dn̄i dei nostri: p̄sertim cū ignorem⁹ quid debeat imolari: donec ad ipsū locū puenia mus. Indurauit aūt dn̄s cor pharaonis: ⁊ noluit dimittere eos. Dixitq̄ pharao ad moysen: Recede a me: ⁊ caue ne vltra videas faciē meam. Quocūq̄ die apparueris mihi morieris: Rndit moyses: Ita fiat ut locut⁹ es. Nō videbo vltra faciem tuam. XI

Et[b] dixit dn̄s ad moysen. Adhuc vna plaga tangam pharaonem ⁊ egyptum: ¶ post hec dimittet vos ⁊ exire compellet. Dices[d] ergo omni plebi ut postulet

Exodus

viri eni qui p terram discurrūt aliqñ amicitias cōtrabūt etiā in longinquis partib⁹: ℔ mulieres que sic nō discurrūt cōtrabūt triū a vicinis.tō subdit: a Et mulier a vicina sua.nō tamen ꝓcauerūt in hoc.ut dictū est supra .iij. ca. b Vasa argentea ⁊ aurea.nō dicit pecuniā ;qz rōne solēnitatis iminētis honesti⁹ ꝓcurantur talia q̄ pecunia. c Dabit autem dñs grām.qualiter autē hoc sit intelligēdum ,s. dando uel accōmodando dictū fuit ibidem. d Fuit autē moyses. Hic denūciatur predicta plaga pharaoni. p̄dicit trū de moyse. e Vir magnus valde.i.reuerend⁹ ⁊ timēdus ꝓpē q̄ cōra pharaone loquebatur cōstanter ⁊ absq timore. f Et ait:hec dicit dñs.pnunciando diuinā sententiā sibi reuelatā anteqū recederet a pharaone. g Media nocte igrediar i egyptū. dicūt aliq̄ hoc fuit i medio noctis imediate sequētis:⁊ p̄m hoc oportet dicere q ea q̄ dicūtur capitulo sequēti de imolatione agni paschalis ⁊ de ꝓparatione ꝓpli ad recessum q̄ nō poterāt fieri in tā breui tpe fuissent dicta ꝓpli ab ipso moyse añ pnūciationē ultius sententie cōra pharaone ⁊ scripta cēnt post p modū recapitulationis. Alij aūt dicūt ⁊ ꝓbabilius ut videt q̄ post recessum moysi a pharaone dixit moyses populo ea q̄ sequūtur i .xij. ca.⁊ tūc oportet dicere q̄ mors p̄genitor̄ non fuit in nocte imediate sequēti:ſ ad min⁹ inter recessum moysi a pharaone ⁊ pcussionē p̄mogenitor̄ egypti fluxerunt .xiiij. dies in quibus populus se ꝓparauit ad pascha celebrandū ⁊ ad recedendū de egypto. h A p̄mogenito pharaonis qui sedet in solio eius.qz ipso adhuc viuēte filiū suum cozonauerat. vel dicendū q̄ hic accipit sessio in solio.p iure sedēdi:qz sibi debebat p⁹ morte patris. i Eritq̄ clamor magn⁹.ex subita morte p̄mogenitor̄. k Qualis nec añ fuit. qz plage precedētes reputabant modice respectu bn⁹: maxime quia omnes timebāt subito mori post p̄mogenitos . ut habet se. ca.vñ dicebāt: O ēs moriemur. l Apud ēos aūt filios isrl nō mutiet canis. Mutire ē in silētio loq̄ trū ad dies: ⁊ latrare q̄tū ad canes.⁊ ē sensus: tāta erit pax ⁊ quies in hoib⁹ ⁊ aialib⁹ ꝓpli israel q̄ etiā canis q̄ de facili fortiē latrat etiā tūc basse nō latrabit. m Descēdētq̄ ēos serui tui isti ad me.rex eni nō discēdet : qz sic ꝑdixit moyses nō erat eū amplī⁹ visur⁹. n Et adorabūt me. de hoc q̄ tu renuis modo. o Et exiuit a pharaone irat⁹ nimis.ista ira nō fuit ꝓcatū : qz ꝓcedebat ex zelo amor̄ diuini: ⁊ ex detestatiē rebellionis regē egypti ꝑ trū. p Nō audiet vos pharao tē.] istud ut nō accipit hic causaliē ꝑ ꝓsecutiue:qz ex obduratione eius cōsecuta est multiplicatio signo⁹ .s. mors p̄mogenitor̄ ;diuisio maris rubri ⁊ submersio egyptiorū. q Et indurauit tē.] qualiter aūt deus sit causa obdurationis dictū fuit supra.iij.ca. r Cap. xij.

DIxit quoq̄ dñs ad moysen.Hic iné cōminationem mortis p̄mogenitor̄ ⁊ ei⁹ executionē interponitur preceptum de celebratione paschali:qz illa celebratio instituta est in memoriā ꝓcussionis p̄mogenitor̄ egypti ⁊ saluationis filior̄ israel nocte sequēti diem quartādecimā mēsis p̄mi.⁊ in crastino exiuerūt filij isrl de egypto. Vbi notādū q̄ circa imolationē agni paschalis ⁊ alia sacrificia duo sūt attendenda : Vnum est de p̄senti.ſ.status populi exeuntis de egypto. secundum est figuratio agni qui designabat passionem xp̄i :que in illis prefigurabatur : quia scōm q̄ apostolus dicit .j. Cor.x. Omnia in figura contingebāt illis.Et Ra. Sa. dicit ⁊ antiq̄ doctores hebreorū q̄ oēs ꝓphete non ꝓphetauerūt nisi ad dies messie ⁊ tō cū moyses fuerit maxim⁹ ꝓpheta: totū quicquid scripsit ordinat ad xp̄m :⁊ ideo in imolatione agni paschalis duplex est sensus : vnus est status populi exeuntis de egypto : ⁊ est litteralis ⁊ primus ⁊ būc intēdo p̄ ꝓsequi Alius est p̄figuratio xp̄i passuri ,ꝓtunc : ⁊ hunc sensū in fine breuiter tangā :qz licz sit vltimus in ꝓsecutiē. est tn primus in intētiē sicut finis respectu eorum que sunt ad finē ordinata. Sciendum etiam q̄ p̄ma celebratio pasce ⁊ alie sequētes tēporibus aliis nō sunt vniformis cōditionis in omnib⁹.ut patebit,ꝓsequēdo. Hec etiam celebrationes sacramētor̄ noue legis sūt vbiq̄ vniformes : nec etiā olim tp̄ibus q̄tū ad ea q̄ sunt de solēnitate. vñ in p̄mitiua ecclesia baptizabāt in nole xp̄i:nō aūt mō:⁊ in multis alijs variationes facte sunt ex causis emergentib⁹. Circa p̄mū sic ꝓcedit:qz p̄ ꝓceptum dat moysi.⁊ 2°. ab eo diuulgat seniorib⁹ ꝓpli.ibi: Vocauit autem moyses. Adhuc p̄ describit sacrificium agni paschalis. 2°. modus comedēdi.ibi:Sic aūt comedetis, 3°. iponit rit⁹ respectu tēpor̄ futuri.ibi: Habebitis aūt hāc die. Circa p̄mū d̄r :Dixit q̄q̄ dñs tē.] Hoc aūt dixit ei p̄m aliquos añq̄ moyses denunciaret pharaoni plagā decimā. p̄m alios q̄ō vēri⁹ videt dixit ei post.ut expositum est ca.precedenti. s Mensis iste.scilicz martius qui apud hebreos vocatur nisan Ego puto q̄ mensis aprilis nisan vocat. t Vobis principium mensium.⁊ dixit : vobis.qz apud latinos ianuari⁹ est p̄m⁹ :similiē ⁊ apud grecos. Januari⁹ eni apud grecos d̄r ꝓthos q̄ō idē est q̄ō p̄m⁹ . Similiē etiā apud hebreos p̄m cōmuniorē opinionē septēber ē p̄m⁹ simpliciē:qz in eo creat⁹ fuit mund⁹:⁊ vsq̄ ad illud tēpus vocabat p̄mus apud hebreos. Sed ex isto notabili bñficio.ſ.exitu de egypto tā mirabili quē de⁹ eis prestitit in isto mēse vocat⁹ ē de cetero p̄m⁹ mēsis anni.⁊ hoc notat cū d̄r: v Primus erit in mensibus anni.ac si daret ꝓ hoc intelligi q̄ añ p̄mus nō fuerit:sicut plen⁹ expositi ꝫ. Gen. vij. ca. Dr. aūt aliqui doctores catholici dicunt aprilem esse primū mensem apud hebreos stare nō potest.ut videt :qz p̄m oēs septēber est septim⁹ mēsis apud hebreos in quo fiebat festū expiatiōis ut habet Leuitic. xxiij.⁊ Nu.xxix. Septēber vero nō ē septim⁹ ab aprili ſ a martio:⁊ tō martius p̄mus est apud eos ⁊ vocat nisan Sciendū tn q̄ frequēter cōcurrit cū aprili nostro: qz iudei faciunt mēses p lunationes.ann⁹ aūt solaris q̄ cōtinet in .xij. mēsibus nostris cōtinet .xij. lunaticas ⁊ vndecim dies :⁊ sic in tertio anno iudei faciūt .xiij. menses:ut fiat adeq̄tio anno solari: ⁊ hoc mō fit in quolibet anno emtolismali:q̄ habet .xiij. lunationes.tūc eni mēsis adar qui est .xij. apud eos duplicat :⁊ sic secundus qui apud hebreos vocatur neadar.i.⁊ adar quasi adiunct⁹ precedenti concurrit cum martio nostro : ⁊ per consequens nisan qui est p̄m⁹ apud hebreos cōcurrit cū aprili nro : ⁊ forte sic erat q̄n filij isrl exiuerunt de egypto : ⁊ ꝓpt̄ q̄ dixerūt doctores nri p̄dicti q̄ aprilis ē p̄m⁹ mēsis apud eos. Sciēdū tn q̄ scire p certitudinē ⁊ in particulari quō annis diuersis p̄m⁹ mēsis hebreo⁹ q̄ vocat

vir ab amico suo :⁊ᵒ mulier a vicina sua vasaᵖ argētea ⁊ aurea
Dabitᵉ autē dominᵍ grām ꝓ|ło suo cozā egyptijs. Fuitq̄ʳ moyses virˢ magnus valde in terra egypti cozā seruis pharaonis ⁊ omni ꝓ|ło. Etᵗ ait:Hec dicit dominus:Mediaᵘ nocte ingrediar in egyptū :⁊ morietˣ oē p̄mogenitū in terra egyptioz̄: aʸ p̄rimogenito pharaonis : q̄ sedet in solio eiᶻ vsq̄ ad p̄mogenitūᵇ ancille que est ad molam:⁊ oīa p̄mogenita iumentoz̄.Eritq̄ᶜ clamor magnᵈ in vniuersa tra egypti : qualisᵉ nec añ fuit : nec postea futurus est. Apudᶠ oēs aūt filios isrl non mutiet canis ab hoie vsq̄ ad pecus : ut sciatʃ quāto miraculo diuidat dñs egyptios ⁊ israel. Descendentq̄ʰ oēs serui tui isti ad me: ⁊ⁱ adorabūt me dicētes : Egredere tu ⁊ ois populᵏ qui subiectus est tibi . Post hec egrediemur.Etˡ exiuit a pharaone iratus nimis.Dixit autem dñs ad moysen : Nōᵐ audiet vos pharao:ut multa signa fiāt] in tra egypti.Moyses autē ⁊ aaron fecerūt oīa signa ⁊ ostenta que scripta sunt cozā pharaone : ⁊ⁿ indurauit dñs cor pharaonis:] nec dimisit filios israel de terra sua.

Cap. XII.

DIxit quoq̄ dominus ad moysen] ⁊ aaron i terra egypti . Mensisᵘ iste vobisˢ ꝓncipium mensium : primusᵒ erit in mensibus anni.

Loquimini ad vniuersum cetum filioꝝ israel: ⁊ dicite eis. Decima[a] die huius mensis tollat vnusquisq; agnũ ⁊p familias ⁊ domos suas. Si aũt minor ẽ numer⁹ ut sufficere nõ possit ad vescẽdũ agnũ: assumet[b] vicinũ suũ q̃ cõiunct⁹ est domui ei⁹ iuxta[c] numeꝝ animarũ que sufficere possint ad esum agni. Erit[d] aũt agn⁹ absq; macula masculꝰ[e] anniculus[f]. Juxta quẽ ritũ tolletis ⁊ hedũ ⁊ seruabitis[g] eũ vsq; ad quartãdecimã diẽ mẽsis huius. Jmmolabitq;[h] eũ vniuersa multitudo filioꝝ israel ad vesperã[i]: ⁊[k] sumẽt de sanguine ei⁹ ac ponẽt sup vtrũq; postem ⁊[m] in superliminaribus domorum[n] in quib⁹ comedent illum. Et[o] edent carnes nocte illa assas[p] igni: ⁊ azimos[q] panes cũ[r] lactucis agrestib⁹. Nõ[s] comedetis ex eo crudum q̃d: nec[t] coctum aqua: sed assum tm̃ igni. Caput[u] cũ pedib⁹ ei⁹ ⁊ intestinis vorabitis: nec[v] remanebit q̃q̃ ex eo vsq; mane. Si quid residuum fuerit: igne cõburetis. Sic[x] autem comedetis illum:

[a] Decima die ⁊c.] Existalrã ⁊ ex ea que sequit. j. Juxta quem ritũ tolletis ⁊ hedũ ⁊ seruabitis eũ vsq; ad. xiiij. diẽ mẽsis huius: immolabitq; eũ vniuersa multitudo ⁊c. Dixerũt aliq; q; ista intelligit duplex immolatio: vna agni q̃ immolabat de cima die in qualibet domo. Alia hedi: qz a de cima die seruabat vsq; ad quartãdecimã diẽ in qua ad vesprũ immolabat nõ in singulis domibus sed a tota multitudine filioꝝ israel. sed hoc pz falsũ: qa de immolato q̃rtadecima die dicit q; debãt filij israel comedere carnes assas: ⁊ in singulis domib⁹ ⁊ de sanguine immolati ponere in supliminari ⁊ sup vtrũq; postẽ ut pz ex text. se. Certũ est aũt q; carnes vni⁹ hedi ⁊ sangnis nullo mõ sufficerẽt ad pdicta. Jtẽ vbi trãslatio nrã habet: iuxta quẽ ritũ tolletis ⁊ hedũ. vñ accessit hec opinio: Jn hebreo habẽ sic: De arietib⁹ uel de capris accipietis illũ: ⁊ referẽ li illũ ad id qõ immediate pponit vbi dr: Erit aũt agn⁹ sine macula masculꝰ annicul⁹. Illa enĩ dictio hebraica que ibi ponit, p agno. s. clx. aliquãdo accipit, p hedo. Ex quo pz q; nõ erat alia immolatio agni ⁊ hedi ꝙ vna. q̃ debebat fieri de agno si poterat haberi bono mõ: ⁊ si non poterat fieri de hedo. ⁊ hoc etiam dicunt doctores hebrei. Agn⁹ tũ uel hedus q̃rtadecima die immolandꝰ in singulis domibus accipit hic accipi a decima die mẽsis ⁊ seruari vsq; ad q̃rtãdecimã diẽ, duplici de cã: vna est qz filij israel erãt occupati in preparãdo se ad recessum de egypto cũ omnib⁹ q̃ habebãt. in qua preparatione requirebat magna sollicitudo ⁊ distractio: ⁊ ideo ne ex hoc darẽt obliuioni accipe agnũ uel hedũ in die immolatiõis pceptũ fuit tunc q; acciperẽt p q̃tuor dies añ. Secũda cã fuit ut in illis q̃tuor diebꝰ viderẽt p experientiã si in illo agno uel hedo accepto eẽt aliq̃ macula. i. defect⁹, ppẽ q; nõ deberet immolari ⁊ sic de alio sibi, puiderẽt. ⁊ iõ dicũt hebrei q; talis pacceptio p quatuor dies nõ obligabat in futurꝫ: nec fuit obseruata in annis sequẽtib⁹: qz pdicte cause cessauerãt: q; manifeste pz de sollicitudine, p exitu. Similiẽ etiã de cognitione macule: qa p assuefactionẽ iugis sacrificij q̃ quotidie immolabat vn⁹ agn⁹ sine macula mane ⁊ alij uesperi stari de facili poterãt cognoscere si in aliquo accepto eẽt macula uel impedimẽtũ pdicte immolatiõis. [b] Assumet vicinũ suũ, s. iudeũ. gentilis cui vicin⁹ iudei non poterat ad hoc assumi: qa null⁹ admittebat nisi circũcisus. ut infra dicitur: [c] Juxta numeꝝ animarũ ⁊c.] Excipiũtur infirmi q; nõ possunt comedere carnes sine periculo saltẽ ad quãtitatẽ olive. ut dicit Ra. Sa. [d] Erit aũt agn⁹ sine macula. macula que est in varietate pellis nõ intelligit hic: qz nõ ipediebat immolationẽ: sed illa que erat ex defectu alicui⁹ partis corporis. [e] Masculus. qa femella immolari non poterat in hoc sacrificio: sed requirebat ad hoc sexus masculinus qui est perfectus: quia ea que sunt perfecta debent deo immolari a quo emanat omnis humana pfectio: tm̃ in aliquibus hostijs pacificis ⁊ pro peccato lene immolabantur femelle. [f] Annicul⁹. i. infra annum primum. ab octaua enĩ die natiuitatis ⁊ non ante vsq; ad cõpletionem anni: ⁊ nõ post poterat immolari, Ratio autem quare immolabat agnus magis q̃ aliud animal, erat ad detestationẽ idolatrie egyptiorum: qui iouem colebant in specie arietis uel agni. Similiter bircos uenerabantur: quia aliquando demones in tali effigie eis apparebãt: ideo deficiẽte agno immolabat hedus. [g] Et seruabitis eum vsq; ad q̃rtamdecimã diẽ. quia talis immolatio erat quedã dispositio ad exitum de egypto qui fuit. xv. die in mane. ut patebit infra: ⁊ iõ expectabat i molatio illa vsq; ad vesperam immediate precedentem diem exitus. [b] Immolabitq; eũ vniũsa multitudo. multitudo enim non tenetur hic collective sed magis diuisiue. i. quelibet domus multitudinis vnꝰ: nisi quãdo dom⁹ erat ita parua q; non sufficeret, p esu agniculi ⁊ tunc persone de duab⁹ domibus simul cõiungebãt ut dictũ est. [i] Ad vesprã. sm̃ doctores hebreos vespera, put hic accipit incipit ab hora septima q̃rtedecime diei. qz extũc sol incipit tendere ad occasũ: ⁊ ab illa hora vsq; ad pncipiũ noctis pot immolari pbase sm̃ eos. immolabatur autem ad vesperam quia illa hora iam pertinebat ad diem sequẽtem solẽnem in qua exiuerunt de egypto [k] Et sumẽt de sanguine ei⁹. s. agni immolati. [l] Ac ponent super vtrũq; postem. i. super duo ligna intra q̃ claudit ostiũ sm̃ lõgitudinẽ suam. [m] Et in supliminaribus. Supliminare dicitur lignũ trãsuersale qõ est super postes ostij: ⁊ vocat limẽ superius. [n] Domoꝝ in q̃b⁹ comedent illũ. Jn domib⁹ enĩ in q̃bus nõ habitabãt homines sicut est grangia vbi reponit fenũ ⁊ similia: ⁊ stabulũ vbi habitant animalia nõ erat sanguis ponendus. Causa aũt quare sanguis in domib⁹ ponebat infra exprimit. [o] Et edẽt carnes. Ex hoc dicũt hebrei q; nõ est eis licitum comedere ossa uel cartillagines ⁊ neruos agni predicti. [p] Assas igni. immolatio enĩ illa significabat dispositionẽ populi ad recedẽdum de egypto velocit: ⁊ iõ illo mõ pcipiũtur carnes de coqui quo expeditiꝰ pot fieri. [q] Et azimos panes. eadem rõne qa stati possũt fieri ex cõmixtiõe aq̃ ⁊ farine. [r] Cũ lactucis agrestib⁹. Jn hebreo habẽt: Cũ amaritudinib⁹. Et p hoc intelligũtur herbe amare indifferẽter: nec pl⁹ fuit pceptũ de lactucis q̃ de alijs herbis. ut dicũt hebrei: hoc autẽ fiebat ad designãdũ amaritudinẽ quã filij israel sustinuerunt in seruitute egypti. [s] Non comedetis ex eo crudũ quid. Jn hebreo habetur: Semicoctum. qõ gallice dicitur imacru. ⁊ hoc ad detestationẽ idolatrie pcipiebatur. aliqui enim idolatre immolata idolis taliter cocta comedebant. [t] Nec coctũ aq̃ rõne pdicta. s. qz nõ ita expedite fit sicut assando. [v] Caput cũ pe. ei⁹ ⁊ ite. vorabit. Jn hebreo nõ ẽ vorabit. ⁊ sic ista trã sm̃ hebreos non referẽ ad comestionẽ sed ad assationẽ: de q̃ immediate pdicitur: Sz assũ tm̃ igni. ⁊ sequitur: Caput cũ pedib⁹ ⁊c.] ⁊ est sensus q; caput de corpore abscisũ uel pedes nõ debebant pse assari sed caput iunctũ corpori ⁊ pedes similiter. intestina aũt amouebant ut lauarenẽ ⁊ iota reponebãtur assanda cũ corpore. Et os ea⁹ non cõfringetis. Hoc nõ est in hebreo hic sed postea eo. ca. eius sententia ponitur. [x] Nec remanebit quicq; ex eo vsq; mane. ad designandum q; in mane sine reditu de egypto debebant recedere. [y] Sic autem comedetis illum. Hic describitur modus comedendi: cum dicitur:

a Renes vestros accingetis ⁊c. ista tria que hic exprimuntur significãt q̃ vtebãt ee parati ad exeundum de egypto. b Et comedetis festinãter. p quod significat q̃ vtebãtur ire expedite ⁊ velociter · nõ residiose. c Est enim phase. i. transitꝰ. Istud. i. trãsitꝰ nõ est in hebreo: sed ẽ expositio huius nois phase · q̃ addita est a trãslatore. Dicitur autẽ hoc festum phase qꝛ̃ significat trãsitũ: quia tũc filij israel recesserunt de egypto ut trãsirent ad terrã promissionis. Itẽ q̃a illa nocte dñs transiens p egyptum percussit egyptios ⁊ saluauit hebreos. ⁊ hoc est qꝛ̃ dicit: Et trãsibo p terram egypti ⁊c. d Et in cunctis dijs ⁊c. Dicũt enim hebrei q̃ illa nocte oĩa idola egypti lignea subito fuerunt putrefacta ⁊ oĩa metallica resoluta ⁊ fusa in terram ⁊ oĩa lapidea cõminuta. in detestationem idolatrie. ro subdit: e Ego dñs. qui solꝰ latria sũ colendus f Erit aũt sanguis ⁊c.] Hic assignat rõ eiꝰ qꝛ̃ supradictũ est: Et ponẽt de sanguine sup vtrũq; postẽ. per hoc enim distinguebant domus hebreoꝝ a domibꝰ egyptioꝝ: q̃a sicut erãt distincti interius p fidẽ vtrã ab egyptijs: ita volebat dñs q̃ aspersio sanguinis eẽt quasi signũ distinguẽs exteri⁹ ⁊ protestatio fidei interioris g Et videbo sanguinẽ. visione approbationis incẽptũ est signũ fidei. ut dictũ est. h Et trãsibo vos. qꝛ̃ cũ domꝰ hebreoꝝ eẽnt intꝰ domos egyptioꝝ q̃n angelꝰ percutiebat existẽtes i domo egyptij manẽtij iuxta hebreũ trãsibat domũ hebrei absq; lesione. precedẽs ultra ad percutiẽdũ domũ egyptij ultra manẽtis. ⁊ hoc est qꝛ̃ subditur: i Nec erit vobis ⁊c.] Nõ est hic intelligẽdũ q̃ dñs immediate per seipsũ percusserit egyptios: sed p angelũ. Quid aũt sentiendum sit de angelo percutiẽte vtrũ fuerit bonꝰ uel malus dicetur. k Habebitis aũt ⁊c. Hic pñter describit qualiter phase sit celebrãdum respectu temporis futuri. cum dicit: Habebitis aũt hãc dieꝫ in monimentũ. i. in memoriã eternã Dicit enim monimentũ q̃si monẽs mentẽ. l Et celebrabitis ⁊c.] in futurꝫ. pter beneficium hac die vobis exhibitum. m Cultu sempiterno. i. absq; determinatione tẽporis: q̃a tẽpore no. te. pfectꝰ seruat ista solẽnitas q̃ tpe de. te. q̃n veritas pcessit vmbras ⁊ figuras: q̃a ea que fuerũt in de. te. fuerũt vmbre ⁊ figure respectu eoꝝ que fiunt in no. te. n Septẽ dieb⁹ ⁊c.] Dicit Ra. Sa. hebre⁹ sup locũ istũ q̃ istud pceptũ de comedẽdo q̃ra septẽ dieb⁹ nõ habuit locũ in pma celebratiõe phase q̃n filij israel egressi sunt de egypto: sed in sequẽtib⁹ celebrationib⁹ postea. ⁊ hoc videt p illud qꝛ̃ dicit infra eodẽ. ca. q̃ filij isrl̃ exeũtes de egypto in crastino ĩmolationis agni paschalis nõ poterãt fermẽtare cogentibꝰ eos exire egyptijs. Ex quo videt manifeste q̃ causa q̃re comederũt tũc q̃ra nõ fuit pter obligationẽ pceptꝰ: sed q̃a nõ habebãt tẽpus fermẽtãdi. Item supra dicit: Et edẽt carnes nocte illa assas igni ⁊ q̃ros panes

Renes⁽ⁿ⁾ vestros accingetis ⁊ calciamẽta habebitis in pedib⁹: tenentes baculos in manib⁹: ⁊⁽ᵒ⁾ comedetis festinãter. Est⁽ᶜ⁾ enim phase. i. trãsitꝰ dñi. Et trãsibo p terram egypti nocte illa: percutiamq; oẽ primogenitũ in terra egypti ab hoĩe vsq; ad pecus: ⁊ in⁽ᵈ⁾ cunctis dijs egypti faciã iudicia] ego⁽ᵉ⁾ dñs. Erit⁽ᶠ⁾ aũt sanguis vobis in signũ in edibus] i quib⁹ eritis: ⁊⁽ᵍ⁾ videbo sanguinem ⁊⁽ʰ⁾ transibo vos: nec⁽ⁱ⁾ erit in vobis plaga disperdẽs: q̃n percussero terrã egypti. Habebitꝭ⁽ᵏ⁾ aũt hũc diẽ in monimentũ: ⁊⁽ˡ⁾ celebrabitis eã solẽnem dño] in generationib⁹ vestris: cultu⁽ᵐ⁾ sempiterno. Septẽ⁽ⁿ⁾ dieb⁹ açima comedetis.] In⁽ᵒ⁾ die primo non erit fermentũ in domibus vestris.] Quicũq;⁽ᵖ⁾ comederit fermẽtatũ peribit aĩa] illa de israel a⁽ᵠ⁾ primo die vsq; ad diem septimũ. Dies⁽ʳ⁾ prima erit sancta atq; solẽnis: ⁊ dies septima eadẽ festiuitate venerabilis. Nihil⁽ˢ⁾ operis facietis in eis] exceptis his que ad vescendũ pertinent: ⁊ obseruabitis açima. In eadẽ enim ipsa die educã exercitum vestrũ de terra egypti: ⁊ custodietis diẽ istũ in generationes vestras] ritu perpetuo. Primo mẽse quartadecima die mensis ad vesperam comedetis açima vsq; ad diem vicesimã primam eiusdẽ mẽsis ad vesperam. Septem⁽ᵗ⁾ dieb⁹ fermẽtatũ nõ inueniet in domib⁹ vestris. Qui⁽ᵘ⁾ comederit fermẽtatũ peribit aĩa eius de cetu israel: tam de aduenis q̃m de indigenis terre. Omne fermentatum non comedetis. In cunctis habitaculis vestris edetis açima. Vocauit⁽ˣ⁾ autem moyses omnes seniores filiorũ israel ⁊ dixit ad eos: Itẽ⁽ʸ⁾ tollentes animal per familias vestras: ⁊ immolate phase.

Exquo dicit nocte illa: videt q̃ obligatio de açimis nõ extẽdebat se nisi prima die ad vesperã q̃n comedebant carnes agni. ⁊ rõ huiꝰ fuit q̃a erãt i itinere positi. q̃ rõ non erat eis. phibitũ comedere fermẽtatũ si haberẽt · nisi in vespera immolationis agni. ut dictũ est. Multa enim fuerũt eis licita tpe illiꝰ itineris que alias nõ essent ut postea videbit magis. o In die pmo ⁊c.] prima dies hic accipit ab hora septima diei quartedecime in qua debebat amoueri oẽ fermẽtum de domib⁹ hebreorum añ horã septimã eiusdẽ diei: q̃a extunc poterat immolari agnꝰ: ut supra dictũ est. vñ dicit infra. xxiij. ca. Nõ immolabis sup fermẽtũ sanguinẽ victime tue. i. noli immolare agnũ paschalẽ de cuius sanguine debent liniri postes ostij · fermento exãte in domo tua. Ex quo patet q̃ añ tempꝰ immolationis agni paschalis debebat auferri fermentũ. p Qui cũq; comederit ⁊c.] Dicit: aĩa. ut p hoc debet intelligere q̃ ille qui erat carens vsu rõnis si comederet fermẽtatum hãc pnã nõ incurreret. q Ab pmo die vsq; ad diẽ septimũ. ĩclusiue: ⁊ est iste dies septimꝰ vicesimꝰ pmi mensis. ⁊ loquitur de celebratiõe phase in annis sequentib⁹. ut dicit Rabbi Salomon r Dies prima erit sancta. in cultu diuino ⁊ in amictu honesto ⁊ in cibo delicato scõm possibilitatẽ cuiuslibet. vnde Mece. viij. dicitur: Comedite pinguia ⁊ bibite mulsum: dies enim domini sanctꝰ est. s Nihil operis ⁊c.] nõ solum manibꝰ propriis sed nec p manꝰ gentiliũ licebat eis operari: exceptis his que ad vescẽdũ pertinent · talia enim in solẽnitate paschali poterãt facere: ⁊ illa que ad hec sunt necessaria: sicut accendere ignẽ · haurire aquã ⁊ scindere ligna ⁊ similia. Item q̃ dicit Ra. Sa. excepta tũ die sabbati: q̃a si festũ cadebat in die sabbati nõ licebat hoc fieri: ⁊ q̃tũ ad hoc sabbatũ stricti⁹ seruabat q̃ alia festa. t Et custodietis diem ⁊c.] Ex hoc dicit Ra. Sa. q̃ obligatio huius pcepti fuit suspensa q̃diu filij israel fuerunt in deserto añ ingressum terre. promissionis: nec fecerũt filij israel aliq̃ phase post exitũ de egypto nisi semel scilz anno secũdo egressionis de egypto. ⁊ iõ dicit hic: In generationes vestras. que intrabũt terrã promissionis: q̃a eis illi qui egressi sunt de egypto mortui sũt in deserto pter calepb ⁊ iosue. ut habetur Nu. xxvj. Nec mirandum est si obligatio huiꝰ precepti fuit suspẽsa q̃diu fuerũt in itinere: q̃a etiã pceptum de circũcisione fiẽda octaua die qꝛ̃ fuit eis impositũ sub pena mortis. ut habet Genẽ. xvij. ca. toto illo tempore fuit suspẽsum; q; pueri illo tempore nati nõ fuerũt circũcisi donec fuerũt in terra promissionis. ut habet Josue. v. v Septẽ dieb⁹ fermẽtatũ nõ inueniet: q̃a nõ solũ fuit phibitũ comedere fermẽtatũ. ẽ etiam in domo retinẽ. ⁊ istud fuit pceptũ ad memoriã eiꝰ q̃ filij isrl̃ exeũtes de egypto nõ poterãt fermẽtare ⁊ coacti sũt açimis uti. x Qui comederit fermẽtatũ peribit aĩa eiꝰ de cetu isrl̃: tã de aduenis ⁊c. Aduene dicũt q̃ erãt puersi de gẽtilitate ad ritũ iudeoꝝ y Vocauit aũt moyses. Hic pñt mandatũ dñi de agno paschali diuulgat seniorib⁹ pri⁹ ut deꝫ executioi. vñ dr: z Ite tollẽtes aĩal. In hebreo habet: Emite: accipite. ⁊ ẽ sensus · q̃ habet gregẽ: inde accipiat: ⁊ q̃ nõ hz emat. aĩal. i. agnũ si possit haberi: uel hoc dũ si nõ possit. ut. ꝑ. dictũ ẽ. ⁊ ad hoc de notãdũ dr hoc aĩal in gnali.

Fasciculũq; [a] hysopi tingite in sanguine: q̃ [b] ē i limine ⁊ aspgite ex eo suplimin̄are ⁊ vtrũq; postē. Nullus [c] vestꝝ egrediat ostium dom⁹ sue vsq; mane. ¶ Trãsibit enī dñs ꝑcutiēs egyptios. Cũq; viderit sanguinē in suplimin̄ari ⁊ in vtroq; poste: trãscēdet ostium dom⁹: ⁊ [d] nō sinet ꝑcussorem ingredi domos vestras ⁊ ledere. Custodi ꝟbum istud legitimũ tibi ⁊ filijs tuis vsq; in eternũ. Cũq; [e] introieritis terrã quã dñs deus datur⁹ est vobis ut pollicit⁹ est: obseruabit̄ cerimonias istas. ¶ Et cũ dixerint vobis filij vr̃i: que est ista religio: dicetis eis: Victima transitus dñi est: qñ transiuit sup domos filioꝝ isrl in egypto: ꝑcutiēs egyptios: ⁊ domos nr̃as liberans. Incurvatusq; [f] ꝑpul⁹ adorauit. Et [g] egressi filij isrl fecerũt sicut ꝓceperat dñs moysi ⁊ aaron. Factum [h] est aũt in noctis medio: ꝑcussit [i] dñs omne ꝑmogenitũ in terra egypti: a primogenito pharaonis q̃ in solio eius sedebat: vsq; ad ꝑmogenitũ captiue que erat in carcere: ¶ oẽ ꝑmogenitum iumẽtoꝝ. Surrexitq; pharao nocte ⁊ oēs seruí ei⁹ cunctaq; egypt⁹: ⁊ ortus est clamor magn⁹ i egypto. Necꝑ enī erat dom⁹ in qua nō iaceret mortu⁹: vocatisq; [j] pharao moyse ⁊ aaron nocte: ait [m]. Surgite [n] egredimini a ꝑplo meo vos ⁊ filij isrl. Ite ⁊ immolate dño sic dicitis. oues vestras ⁊ armẽta assumite ut petierat̄: ⁊ [o] abeuntes bñdicite mihi. Urgebãtq; [p] egyptij ꝑplm isrl de terra exire velociter dicẽtes: Omnes morimur. Tulit [q] igit̄ ꝑpul⁹ conspersam farinã anteq; fermentaret̄: ⁊ ligãs i pallijs posuit super humeros suos. Fecerũtq; filij israel sicut ꝓceperat domin⁹ moysi: ⁊ petierunt ab egyptijs vasa argẽtea ⁊ aurea vestemq; plurimã. Dñs [r] aut̃ dedit grãm ꝑplo coram egyptijs ut cõmodarẽt eis. ¶ ⁊ [s] spoliauerũt egyptios. Profectiq; sũt filij israel de ramasse in sochot sexcenta fere milia peditũ virorũ: absq; parvulis ⁊ mulierib⁹. Sed [t] ⁊ vulgus promiscuum innumerabile ascẽdit cũ eis: oues ⁊ armenta ⁊ animãtia diuersi generis multa nimis. Coxerunt [u] farinã quã dudũ de egypto cõspersam tulerant: ⁊ fecerunt subcinericios panes ãçimos. Necꝑ enī eiect̄i sũt egyptij: nec ꝓualere potuerunt ad moras. Nec [x] aliquid prouisionis fecerant sibi. [y] Habitatio autem filiorum isrl qui habitauerunt in egypto fuit quadringentorum triginta annorum. Et factum [z] est in ipso die egressionis eorum de terra egypti: omnis turba domini egressa est de terra egypti. Nox [aa] ista dominatione celebranda est filijs isrl in cunctis generationibus suis. Et dixit dñs ad moysen ⁊ aaron. Hec [bb] est religio phase: omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis [cc] seruus emptus pecunia circũcidet̄ prius: et tunc edet ex eo. Advena [dd] et mercenarius non comedent ex eo. In [ee] domo vna comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras. Os [ff] non comminuetis ex eo. Omnis [gg] cetus israel faciet illud. Si [hh] autem habitauerit apud te advena: et voluerit facere phase domino: circũcidet̄ prius omne masculinum suum: et tunc accedet ad faciendum: et erit quasi indigena terre. Omnis [ii] incircumcisus non comedet ex eo. Lex una erit indigenis et proselito qui habitat inter vos. Fecerunt [kk] omnes filij isrl sicut mandauerat dñs moysi ⁊ aaron: ita fecerunt. Factum [ll] est autem in ipsa die: eduxit dñs filios isrl de terra egypti per turmas suas. Sanctifica [mm] mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filijs isrl tam de homine quam de pecore: mea sunt. Dixit [nn] moyses ad populum. Mementote diei huius in qua egressi estis de egypto et de domo seruitutis: quia in manu valida eduxit vos dñs de loco isto: ut non comedatis fermentatum. Hodie [oo] vos egredimini mense nouorum frugum. Cumque introduxerit te dñs in terram chanaan: sicut iuravit patribus tuis: et dederit tibi terram fluentem lac et mel: celebrabis ritum istum mense isto. Septem [pp] diebus vesceris azimis: et die septimo erit festum domini. Azima comedetur septem diebus: non videbitur apud te fermentum: nec in cunctis finibus tuis. Narrabis [qq] filio tuo in die illa dicens: Propter hoc fecit mihi dñs cum egrederer de egypto. Et erit [rr] quasi signum in manu tua: et quasi memoriale ante oculos tuos: ut lex dñi semper sit in ore tuo. In manu [ss] valida eduxit te dñs de egypto. Custodies [tt] legitimum hoc in tempus suum de die in diem. Cumque introduxerit te dñs in terram chananeorum: sicut iuravit tibi et patribus tuis: et dederit eam tibi: separabis [uu] omne quod aperit vulvam dño: et quicquid primum nascitur de animalibus quod habere soles: masculini sexus erunt dñi. Primogenita [xx] asinorum mutabis ovibus. Si non redimeris: occides. Primogenitum [yy] hominis de filijs tuis redimes. Cumque interrogauerit te filius tuus cras dicens: Quid est hoc? dices ei: In manu valida eduxit nos dñs de egypto de domo seruitutis. Quia [zz] indurato animo dimittere nos nolebat: occidit dñs omne primogenitum in terra egypti: a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum. Propter [aaa] hoc ego immolo dño omne quod aperit vulvam masculini sexus: et primogenita filiorum redimo. Erit [bbb] quasi signum in manu tua: et quasi appensum quid ante oculos tuos: eo quod in manu valida eduxerit nos dñs de egypto. Cumque [ccc] dimisisset pharao populum: non eos duxit dñs per viam terre palestinorum que vicina est: putans ne forte pęnitentia tangat populum videntem bella: et reuertatur in egypto. Circumduxit [ddd] ergo deus populum per viam deserti que est iuxta mare rubrum. Armati [eee] ascenderunt filij isrl de egypto. Tulit [fff] autem moyses ossa ioseph secum: quia adiurauerat filios isrl eo: dicens: Visitabit deus vos: efferte ossa mea vobiscum de hoc loco. Profecti [ggg] sunt de soccoth: et castrametati sunt in ethan in extremis finibus deserti. Dñs [hhh] autem precedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis: et per noctem in columna ignis: ut dux itineris utroq; tempore haberent. Non [iii] recessit columna nubis die: nec columna ignis nocte ante populum. Locutus [kkk] est autem dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isrl ut reuertant̄ et castrametentur ante phihahiroth inter magdalum et mare contra beelsephon: ex aduerso eius castrametabimini in littore maris. Dicet [lll] enim pharao filijs isrl: Errant isti in terra: conclusit eos desertum. Indurabo [mmm] cor pharaonis: et persequet̄ vos: et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius: et scient egyptij quia ego dñs. Qui [nnn] et fecerunt ita. Nunciatum [ooo] est autem regi egypti quod fugisset populus: et mutatum est cor pharaonis et seruorum eius super populo: et dixerunt: Quid hoc fecimus: ut dimitteremus isrl ne seruiret nobis? Junxit [ppp] ergo currum suum: et populum suum assumpsit secum. Tulit [qqq] sexcentos curres electos: et omnes quadrigas egypti: et duces exercitus universos. Indurauit [rrr] dñs animum pharaonis regis egypti: et persecutus est filios isrl: qui egressi fuerant manu valida. Persecuti [sss] sunt ergo eos egyptij: omnis equitatus et quadrige pharaonis: et auxiliatores eius: et exercitus in loco castrorum iuxta mare: ad euripum ante phihahiroth contra beelsephon. Cumque [ttt] appropinquasset pharao: leuantes filij isrl oculos viderunt egyptios post tergum: et timuerunt nimis: clamauerunt ad dñm. Et [uuu] dixerunt ad moysen: Quare non erant sepulchra in egypto: tulisti nos ut moreremur in deserto? quid hoc facere voluisti ut educeres nos de egypto? Nonne [xxx] iste est sermo quem loquebamur ad te in egypto dicentes: Recede a nobis: seruiamus egyptijs? Multo [yyy] enim melius erat seruire eis: quam mori in solitudine hac. Dixit [zzz] autem moyses ad populum. Nolite timere: state et videte salutare dñi quod facturus est hodie in vobis. Nam quos vidistis egyptios hodie: non videbitis ultra usq; in sempiternum. Dñs [aaaa] pugnabit pro vobis: et vos tacebitis. Dixit [bbbb] autem dñs ad moysen. Quid clamas ad me? loquere filijs isrl ut proficiscant̄. Tu [cccc] autem eleua virgam tuam: et extende manum tuam super mare: et divide illud: et gradiantur filij isrl per medium maris sicco vestigio. Ego [dddd] autem indurabo cor pharaonis et omnis exercitus eius: et glorificabor in pharaone et in omni exercitu eius: et in curribus et in equitibus illius. Et [eeee] scient egyptij quia ego dñs: cum glorificatus fuero in pharaone curribus et equitibus eius. Tollens [ffff] se angelus dei qui ibat ante castra isrl: abiit post eos. Et [gggg] columna nubis ex contrario ante faciem eorum: stetit post eos. Et [hhhh] venit inter castra egyptiorum et castra isrl: et erat nubes tenebrosa: et illuminabat noctem: et non appropinquauit hic ad illos tota nocte. Extendit [iiii] moyses manum super mare: et reduxit dñs mare flante vento vehementi et urente tota nocte: et siccum fecit. Et [kkkk] divisa est aqua. Ingressi [llll] filij isrl per medium maris sicco vestigio: et aque eis quasi pro muro erant a dextera et a sinistra. Persecuti [mmmm] sunt egyptij: et ingressi sunt post eos universus equitatus pharaonis: quadrige et equites eius per medium maris. Factum [nnnn] est autem in vigilia matutina: et ecce respexit dñs super castra egyptiorum per columnam ignis et nubis: et interfecit exercitum eorum. Et [oooo] subuertit rotas curruum eorum: et portabantur in profundum. Dixerunt [pppp] ergo egyptij: Fugiamus isrl: dñs enim pugnat pro eis contra nos. Dixit [qqqq] autem dñs ad moysen. Extende manum tuam super mare: ut reuertantur aque ad egyptios super currus et equites eorum. Extendit [rrrr] moyses manum contra mare: et reuersum est primo diluculo ad priorem locum suum. Cumque fugerent egyptij occurrerunt aquis: et involuti sunt fluctibus in medio maris. Reuersa [ssss] sunt ergo aque: et operuerunt quadrigas et equites cuncti exercitus pharaonis qui secuti fuerant filios isrl in mari. Ne [tttt] unus quidem remansit ex eis. Filij [uuuu] autem isrl ambulauerunt per siccum in medio maris: et aque eis erant quasi pro muro a dextera et a sinistra. Liberauit [xxxx] dñs in die illa isrl de manu egyptiorum. Et vidit isrl egyptios mortuos super litus maris: et manum magnam quam exercuerat dñs contra eos. Timuit [yyyy] populus dñm: et credidit dño et moysi seruo eius. Tunc [zzzz] cecinit moyses et filij isrl carmen hoc dño: et dixerunt. Cantemus [aaaaa] dño: gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo [bbbbb] mea et laus mea dñs: et factus est mihi in salutem. Iste [ccccc] deus meus: et glorificabo eum: deus patris mei: et exaltabo eum. Dñs [ddddd] conterens bella: dñs nomen eius. Quadrigas [eeeee] pharaonis et exercitum eius proiecit in mare: electi principes eius submersi sunt mari rubro. Abyssi [fffff] operuerunt eos: descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera [ggggg] tua dñe magnificata est in fortitudine: dextera tua dñe percussit inimicum. Et [hhhhh] in multitudine gloriae tue deposuisti aduersarios tuos: misisti iram tuam qui comedit eos quasi stipulam. In [iiiii] spiritu furoris tui congregate sunt aque: stetit unda fluens: congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit [kkkkk] inimicus: persequar et comprehendam: diuidam spolia: implebitur anima mea ex illis: interficiam gladio meo: dominabitur manus mea. Flauit [lllll] spiritus tuus: et operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis [mmmmm] similis tui in fortibus dñe? quis similis tui magnificus in sanctitate: terribilis atque laudabilis: et faciens mirabilia? Extendisti [nnnnn] manum tuam: et deuorauit eos terra. Dux [ooooo] fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascendent [ppppp] populi et ad iracundiam concitati sunt: dolores obtinuerunt habitatores philistiim. Tunc [qqqqq] conturbati sunt principes idumee: robustos moab tremor occupauit: obriguerunt omnes habitatores chanaan. Irruat [rrrrr] super eos pauor et formido: in magnitudine brachij tui fiant immobiles quasi lapis: donec pertranseat populus tuus dñe: donec pertranseat populus iste quem possedisti. Introduces [sssss] eos et plantabis in monte hereditatis tue: firmissimo habitaculo tuo quod operatus es dñe: sanctificationem dñe manus tue. Dñs [ttttt] regnabit in eternum et ultra. Ingressus [uuuuu] est enim equus pharaonis cum curribus et equitibus eius in mare: et reduxit super eos aquas maris: filij autem isrl perierunt per siccum in medio eius. Sumpsit [xxxxx] ergo maria soror aaron tympanum in manu sua: egressę sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris. Quibus [yyyyy] præcinebat dicens: Cantemus dño: gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem deiecit in mare. Egressus [zzzzz] autem moyses mare rubrum: perrexit in desertum sur: et ambulauerunt tribus diebus per solitudinem: et non inuenerunt aquam. Venerunt [aaaaaa] autem in mara: et non poterant bibere aquas de mara: eo quod essent amare. Unde [bbbbbb] et congruum nomen loco impositum est: vocatum est enim mara: quod interpretatur amaritudo. Murmurauit [cccccc] ergo populus contra moysen dicens: Quid bibemus? Qui [dddddd] clamauit ad dñm: et ostendit ei dñs lignum: quod cum misisset in aquas: in dulcedinem conuersę sunt. Ibi [eeeeee] constituit ei iustificationes et iudicia: et ibi tentauit eum. Et [ffffff] ait: Si audiens audieris dñm deum tuum: et quod rectum est coram eo feceris: et auribus percepta mandata eius custodieris: omnes languores quos posui in egypto non inducam super te: ego enim dñs sanator tuus. Venerunt [gggggg] autem in helim: ubi erant duodecim fontes aquarum: et septuaginta palme: et castrametati sunt ibi iuxta aquas. Et [hhhhhh] profecti de helim: venit omnis multitudo filiorum isrl in desertum sin: quod est situm inter helim et synai: quinto decimo die mensis secundi postquam egressi fuerant de terra egypti. Murmurauit [iiiiii] autem omnis congregatio filiorum isrl contra moysen et aaron in solitudine: dicentes: Quis det nobis carnes ut comedamus in solitudine hac? Sedebamus [kkkkkk] super ollas carnium: et comedebamus panes in saturitate: quare eduxisti nos in desertum istud: ut omnem multitudinem hanc fame interficeres? Dixit [llllll] autem dñs ad moysen. Ecce ego pluam vobis panes de cęlo: egrediatur populus et colligat quotidie rem diei: ut temptem eum utrum ambulet in lege mea an non. Die [mmmmmm] autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere solent per singulos dies. Dixerunt [nnnnnn] ergo moyses et aaron ad omnes filios isrl. Vespere [oooooo] scietis quod dñs eduxerit vos de terra egypti: et mane videbitis gloriam dñi. Audiuit [pppppp] enim murmurationes vestras contra dñm. Nos [qqqqqq] autem quid sumus? quia murmurationes vestre non contra nos sunt: sed contra dñm. Dixit [rrrrrr] moyses. Dabit dñs vobis vespere carnes edere: et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum. Nos [ssssss] enim quid sumus? non contra nos murmuratio vestra est: sed contra dñm. Dixit [tttttt] moyses ad aaron. Dic omni cetui filiorum isrl. Accedite coram dño: audiuit enim murmurationes vestras. Cumque [uuuuuu] loqueretur aaron ad omnem cetum filiorum isrl: respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria dñi apparuit in nube. Locutus [xxxxxx] est dñs ad moysen dicens: Audiui murmurationes filiorum isrl: loquere ad eos: Ad vesperam manducabitis carnes: et mane saturabimini panibus: et scietis quia ego dñs deus vester. Factum [yyyyyy] est ergo vespere: et ascendens coturnix operuit castra: mane quoque ros iacuit in circuitu castrorum. Cumque operuisset superficiem terre: apparuit in solitudine minutum et quasi pilo contritum: sicut pilatum in terra. Quod [zzzzzz] cum vidissent filij isrl: dixerunt ad inuicem. Manhu: quod interpretatur: quid est hoc? nesciebant enim quid esset. Dixit [aaaaaaa] autem moyses ad eos. Iste est panis quem dedit dñs vobis ad vescendum. Hic [bbbbbbb] est sermo quem mandauit dñs. Colligat ex eo unusquisque quantum sufficit ad vescendum: gomor per capita iuxta numerum animarum vestrarum: quas habet unusquisque in tabernaculo suo tollite. Fecerunt [ccccccc] ergo ita filij isrl: et collegerunt alius plus alius minus. Et [ddddddd] mensi sunt gomor: nec qui plus habuit abundauit: et qui minus habuit non defecit: unusquisque iuxta quod sufficere ad vescendum poterat colligebat. Dixit [eeeeeee] ergo moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo usque mane. Qui [fffffff] non audierunt moysen: sed reliquerunt ex eo homines usque mane: et scatere cepit vermibus: et computruit. Iratus [ggggggg] est ergo contra eos moyses. Colligebant [hhhhhhh] autem mane unusquisque quantum sufficere ad vescendum poterat: quia sol ardore suo tabescere illud faciebat. Die [iiiiiii] autem sexto collegerunt cibos duplices: id est duo gomor per singulos. Venerunt [kkkkkkk] autem omnes principes turbę: et narrauerunt moysi. Qui [lllllll] ait ad eos. Hoc est quod locutus est dñs. Requies sabbati sanctificata dño cras: quodcumque operandum est operamini hodie: et quicquid coquendum est coquite: et quod superfuerit reponite in custodiam usque mane. Reposuerunt [mmmmmmm] ergo illud usque mane: sicut præceperat moyses: et non fetuit: nec vermis inuentus est in eo. Dixit [nnnnnnn] ergo moyses. Comedite illud hodie: quia sabbatum est dñi: hodie non inuenietis in agro. Sex [ooooooo] diebus colligite: die autem septimo sabbatum est: in eo non erit. Die [ppppppp] autem septimo egressi quidam de populo colligere voluerunt: et non inuenerunt. Dixit [qqqqqqq] ergo dñs ad moysen. Usquequo non vultis custodire mandata mea et legem meam? Videte quod dñs dederit vobis sabbatum: et propter hoc tribuat vobis die sexto panes duplices. Sedeat [rrrrrrr] unusquisque apud se: nullus egrediatur de loco suo die septimo. Requieuit [sssssss] ergo populus die septimo. Domus [ttttttt] autem isrl vocauit nomen eius man: erat autem quasi semen coriandri candidum: et gustus eius quasi similę melle. Dixit [uuuuuuu] moyses. Hoc est quod præcepit dñs. Impleatur gomor ex eo ad custodiendum in generationes vestras: ut noverint panem quem comedi vos in solitudine: quando eduxi vos de terra egypti. Dixit [xxxxxxx] quoque moyses ad aaron. Sume urnam unam: et mitte in eam plenum gomor man: et pone coram dño ad custodiendum in generationes vestras. Sicut [yyyyyyy] præcepit dñs moysi: ita aaron posuit illud in tabernaculo testimonii ad custodiendum. Filij [zzzzzzz] autem isrl comederunt man quadraginta annis: donec venirent in terram habitabilem: man comedebant donec venirent ad terminos terre chanaan. Gomor [aaaaaaaa] autem decima pars est amphore. Profecta [bbbbbbbb] est autem omnis congregatio filiorum isrl de solitudine sin per mansiones suas iuxta imperium dñi: et castrametati sunt in raphidim: ubi aqua populo defuit ad bibendum. Litigauit [cccccccc] ergo populus contra moysen: et dixerunt. Da nobis aquam ut bibamus. Dixitque eis moyses. Quid litigatis contra me? cur tentatis dñm? Sitiuit [dddddddd] ergo ibi populus aquam: et murmurauit contra moysen: et dixit. Cur hoc fecisti ut educeres nos de egypto: et interficeres nos sitientes cum filijs nostris et pecoribus? Clamauit [eeeeeeee] autem moyses ad dñm dicens. Quid faciam populo huic? adhuc paululum et lapidibus me obruent. Dixit [ffffffff] autem dñs ad moysen. Transi ante populum: et assume tecum de maioribus natu isrl: et virgam qua percussisti flumen tolle in manu tua: et vade. Ecce [gggggggg] ego stabo ibi coram te super petram horeb: percutiesque petram: et egredietur ex ea aqua ut bibat populus. Fecit [hhhhhhhh] ita moyses coram senioribus isrl. Et vocauit nomen loci illius tentatio: propter litigium filiorum isrl: et quia temptauerunt dñm dicentes: Estne dñs in nobis an non? Venit [iiiiiiii] amalech et pugnabat contra isrl in raphidim. Dixitque moyses ad iosue. Elige nobis viros: et egredere pugna contra amalech: cras ego stabo in vertice montis habens virgam dei in manu mea. Fecit [kkkkkkkk] iosue sicut locutus est ei moyses: ut pugnaret contra amalech: moyses autem aaron et hur ascenderunt super verticem collis. Cumque levasset moyses manum: superabat isrl: sin autem paululum remisisset: illi superabant. Manus [llllllll] autem moysi erant graves: sumentes ergo lapidem posuerunt subter eum: et sedit super eum: aaron autem et hur sustentabant manus eius ex utraque parte: ut fulcimentum manuum eius non recederet: et fecerunt ita usque ad occasum solis. Et [mmmmmmmm] imbecillem fecit iosue amalech et populum eius in ore gladij. Dixit [nnnnnnnn] autem dñs ad moysen. Scribe hoc memoriale in libro: et tradito auribus iosue: quia delens delebo memoriam amalech de subter cęlo. Et [oooooooo] edificauit moyses altare: et vocauit nomen eius: dñs exaltatio mea: et dixit. Manus [pppppppp] ad thronum dñi: et bellum dñi erit contra amalech de generatione in generationem. Audiuit [qqqqqqqq] autem iethro sacerdos madian cognatus moysi omnia quę fecerat deus moysi et populo suo isrl: quod eduxisset dñs isrl de egypto. Tulit [rrrrrrrr] ergo iethro cognatus moysi sepphoram uxorem eius quam remiserat: et duos filios eius: quorum nomen unius gersam: dixit enim. Advena fui in terra aliena: et alterius eliezer: dicens. Deus enim patris mei adiutor meus: et liberauit me de manu pharaonis. Venit [ssssssss] ergo iethro cognatus moysi: et filij eius et uxor ad moysen in desertum: ubi castrametatus fuerat in monte dei. Et [tttttttt] dixit ad eum. Ego cognatus tuus iethro venio ad te: et uxor tua: et duo filij tui cum ea. Egressus [uuuuuuuu] est ergo moyses in occursum soceri sui: et adorauit: osculatusque est eum: et salutauerunt se mutuis precibus: et ingressi sunt tabernaculum. Narrauit [xxxxxxxx] autem moyses soceri sui omnia quę fecerat dñs pharaoni et egyptijs propter isrl: universum laborem qui accidisset eis in via: et quod liberasset eos dñs. Lętatus [yyyyyyyy] est autem iethro in cunctis bonis quę fecerat dñs isrl: quod liberasset eum de manu egyptiorum. Et ait. Benedictus dñs qui liberauit vos de manu pharaonis et de manu egyptiorum: qui eripuit populum suum de manibus egyptiorum. Nunc [zzzzzzzz] cognoui quia magnus dñs super omnes deos: eo quod superbe egerint contra eos. Obtulit [aaaaaaaaa] ergo iethro cognatus moysi holocausta et victimas deo: venitque aaron et cuncti seniores isrl ut comederent panem cum eo coram deo. Cumque [bbbbbbbbb] sedisset moyses ut iudicaret populum: stetit populus coram moyse a mane usque ad vesperam. Quod [ccccccccc] cum vidisset cognatus eius cuncta scilicet quę agebat in populo: ait. Quid est hoc quod facis in populo? cur solus sedes: et omnis populus præstolatur a mane usque ad vesperam? Dixit [ddddddddd] moyses cognato suo. Venit ad me populus quęrere sententiam dei: cumque ortum fuerit aliquod negotium: statim ad me defertur: et iudico uterque litigantium: et præcepta dei et leges eius ostendo eis. Dixit [eeeeeeeee] cognatus eius. Non bonam rem facis: stulto labore consumeris tu: et populus iste qui tecum est: grauia enim sunt hęc negotia: nec per te solum ea poteris sustinere. Audi [fffffffff] ergo sermones meos: et consilium meum: et sit deus tecum. Esto populo in his quę ad deum pertinent: ut referas quę dicuntur ad eum. Et [ggggggggg] ostende eis ceremonias et ritus: viam in qua ingredi debeant: et opus quod facere. Provide [hhhhhhhhh] autem de omni plebe viros potentes et timentes deum: in quibus sit veritas: et qui oderint avaritiam: et constitue ex eis tribunos et centuriones: quinquagenarios et decanos: qui iudicent populum omni tempore: quicquid autem maius fuerit referant ad te: et ipsi minora tantummodo iudicent: leuius erit tibi: portabunt enim tecum onus. Si [iiiiiiiii] hoc feceris: et præceperit tibi deus: poteris sustinere: et omnis populus iste reuertetur ad locum suum cum pace. Fecit [kkkkkkkkk] ergo moyses omnia quę dixerat cognatus suus: et elegit de cuncto isrl viros potentes: et constituit eos principes populi: tribunos centuriones: quinquagenarios et decanos: qui iudicarent populum omni tempore: quicquid autem grauius fuerat referebant ad eum: et ipsi minora tantummodo iudicabant. Dimisit [lllllllll] ergo moyses cognatum suum: et abiit ille in terram suam. Mense [mmmmmmmmm] tertio egressionis filiorum isrl de terra egypti: in die hac venerunt in desertum sinai. Profecti [nnnnnnnnn] de raphidim: et ingressi desertum sinai: castrametati sunt in eodem deserto: et fixit ibi isrl e regione montis. Moyses [ooooooooo] autem ascendit ad montem dei: et vocauit eum dñs de monte dicens. Hęc dices domui iacob: et annuntiabis filijs isrl. Vos [ppppppppp] ipsi vidistis quę fecerim egyptijs: et portaui vos quasi super alarum ꝛ aquilarum: et assumpsi mihi. Nunc [qqqqqqqqq] ergo si audieritis vocem meam: et custodieritis pactum meum: eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. Vos [rrrrrrrrr] autem eritis mihi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hęc sunt verba quę loqueris ad filios isrl. Venit [sssssssss] moyses: et convocatis maioribus natu populi exposuit omnia verba hęc quę præceperat ei dñs. Respondit [ttttttttt] autem omnis populus simul: et dixerunt. Omnia quę locutus est dñs faciemus. Cumque [uuuuuuuuu] retulisset moyses verba populi ad dñm. Ait [xxxxxxxxx] ad eum dñs. Ecce ego venio ad te in caligine nubis: ut audiat me populus loquentem tecum: et credat tibi in sempiternum. Nunciauit [yyyyyyyyy] ergo moyses verba populi dño. Qui [zzzzzzzzz] ait ad eum. Vade ad populum: et sanctifica eos hodie et cras: lauentque vestimenta sua. Et [aaaaaaaaaa] sint parati in diem tertium: die enim tertio descendet dñs coram omni plebe super montem sinai. Constitues [bbbbbbbbbb] quoque terminos populo per circuitum: et dices ad eos. Cauete ne ascendatis in montem: nec tangatis fines eius. Omnis [cccccccccc] qui tetigerit montem morte morietur. Non [dddddddddd] tanget eum manus: sed lapidibus obruetur aut sagittis confodietur: sive iumentum fuerit: sive homo non viuet. Cum [eeeeeeeeee] sonuerit bucina: tunc ascendent in montem. Descendens [ffffffffff] autem moyses de monte ad populum: sanctificauit eos: lauerunt que vestimenta sua. Dixitque ad turbam. Estote parati in diem tertium: ne accedatis ad uxores vestras. Factum [gggggggggg] est autem die tertio: cum mane surrexisset: cepere coruscationes et tonitrua: et nubes densa operuit montem: clangorque bucinę vehementius intonuit: pauit ergo omnis populus qui erat in castris. Quem [hhhhhhhhhh] cum eduxisset moyses in occursum dei de castris: steterunt ad radices montis. Mons [iiiiiiiiii] autem sinai fumabat ex eo eo quod descendisset dñs super eum in igne: et ascenderet fumus quasi fornacis: et terrebatur omnis populus nimis. Sonitus [kkkkkkkkkk] quoque tubę paulatim crescebat in maius: moyses loquebatur: et deus respondebat ei. Descendit [llllllllll] ergo dñs super montem sinai in cacumen montis: vocauitque moysen in verticem montis: ascendit que moyses. Dixit [mmmmmmmmmm] ad eum dñs. Descende: et contestare populum ne forte velit transcendere terminos ad videndum dñm: et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes [nnnnnnnnnn] quoque qui accedunt ad dñm sanctificentur: ne interficiat eos. Dixit [oooooooooo] moyses ad dñm. Non potest populus ascendere ad montem sinai: tu enim contestatus es nobis dicens. Pone terminos montis: et sanctifica eum. Dixit [pppppppppp] ad eum dñs. Vade: descende: et ascendes tu et aaron tecum: sacerdotes autem et populus ne transcendant terminos ut ascendat ad dñm: ne forte interficiat eos. Descendit [qqqqqqqqqq] ergo moyses ad populum: et dixit ei. Locutus [rrrrrrrrrr] est deus omnia verba hęc. Ego [ssssssssss] dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti: de domo seruitutis. Non [tttttttttt] habebis deos alienos coram me. Non [uuuuuuuuuu] facies tibi sculptile neque omnem similitudinem quę in cęlo sursum est: nec quę in terra deorsum: nec eorum quę in aquis sunt sub terra. Non [xxxxxxxxxx] adorabis ea neque colas. Ego [yyyyyyyyyy] sum dñs deus tuus fortis zelotes: visitans iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me: et faciens misericordiam in multa milia his qui diligunt me et custodiunt mandata mea. Non [zzzzzzzzzz] assumes nomen dei tui frustra: non enim habebit insontem dñs eum qui assumpserit nomen dei sui frustra. Memento [aaaaaaaaaaa] ut diem sabbati sanctifices. Sex [bbbbbbbbbbb] diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum dei tui est: non facies omne opus in eo tu et filius tuus et filia tua: servus tuus et ancilla tua: iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex [ccccccccccc] enim diebus fecit dñs cęlum et terram et mare et omnia quę in eis sunt: et requieuit in die septimo: propter quod benedixit dñs diei sabbati et sanctificauit eum. Honora [ddddddddddd] patrem tuum et matrem tuam: ut sis longęvus super terram quam dñs deus tuus dabit tibi. Non [eeeeeeeeeee] occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non [fffffffffff] concupiscet domum proximi tui: nec desiderabis uxorem eius: non servum: non ancillam: non bovem: non asinum: non omnia quę illius sunt. Omnis [ggggggggggg] autem populus videbat voces et lampades: et sonitum buccinę: montemque fumantem: perterriti et pauore concussi steterunt procul. Dixerunt [hhhhhhhhhhh] ergo moyses. Loquere tu nobis: et audiemus: non loquatur nobis dñs ne forte moriamur. Dixit [iiiiiiiiiii] autem moyses ad populum. Nolite timere: ut probet vos deus: et ut terror eius sit in vobis: et non peccetis. Stetit [kkkkkkkkkkk] ergo populus de longe: moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixit [lllllllllll] quoque dñs ad moysen. Hęc dices filijs isrl. Vos [mmmmmmmmmmm] vidistis quod de cęlo locutus sim vobis. Non [nnnnnnnnnnn] facietis mihi deos argenteos: nec deos aureos faciatis vobis. Altare [ooooooooooo] de terra facietis mihi: et immolabitis super eo holocausta vestra et pacifica vestra: oves vestras et boves. In omni [ppppppppppp] loco in quo memoriam fecerit nominis mei: veniam ad te et benedicam tibi. Si [qqqqqqqqqqq] autem altare lapideum feceris mihi: non ędificabis ex sectis lapidibus: si enim cultro tuo levaveris eum: polluetur. Non [rrrrrrrrrrr] ascendes per gradus ad altare meum: ne revelet turpitudo tua super eo. Hęc [sssssssssss] sunt autem judicia quę proponere debes coram eis. Si [ttttttttttt] emeris servum hebręum: sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Si [uuuuuuuuuuu] solus introierit: solus egredietur: si habens uxorem: exibit mulier cum eo. Si [xxxxxxxxxxx] dominus dederit ei uxorem: et genuerit filios aut filias: mulier et liberi erunt domini sui: ipse vero egredietur cum vestimentis suis. Si [yyyyyyyyyyy] autem dixerit servus. Diligo dominum meum et uxorem meam et liberos: non egrediar liber. Adducet [zzzzzzzzzzz] eum dominus suus ad judices: et stabit ad ostium et postem: perforabitque aurem eius subula: et serviet ei in perpetuum. Si [aaaaaaaaaaaa] quis vendiderit filiam suam in famulam: non egredietur sicut egredi solent servi. Si [bbbbbbbbbbbb] displicuerit oculis domini sui: et non habuerit eam concubinam: dimittet eam populo alienigenę: non habebit potestatem vendendi eam: postquam contempserit eam. Si [cccccccccccc] filio suo desponderit eam: juxta morem filiarum faciet illi. Si [dddddddddddd] alteram filio suo acceperit: non minuet pretium: nec vestem: nec quicquam debiti. Si [eeeeeeeeeeee] tria hęc non fecerit: egredietur gratis absque pecunia. Qui [ffffffffffff] percusserit hominem volens occidere: morte morietur. Qui [gggggggggggg] autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius: constituam tibi locum ad quem fugere debeat. Si [hhhhhhhhhhhh] quis per industriam occiderit proximum suum: et per insidias: a meo altari evelles eum ut moriatur. Qui [iiiiiiiiiiii] percusserit patrem suum et matrem: morte morietur. Qui [kkkkkkkkkkkk] furatus fuerit hominem: et vendiderit eum: convictus morte morietur. Qui [llllllllllll] maledixerit patri suo et matri: morte morietur. Si [mmmmmmmmmmmm] rixati fuerint viri: et percusserit unus proximum suum lapide aut pugno: et ille mortuus non fuerit: sed decubuerit in lectum: si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum: innocens erit qui percussit: verumtamen operas illius et impensas quę in medicos erogatę sunt: restituet. Si [nnnnnnnnnnnn] percusserit quis servum suum aut ancillam virga: et mortui fuerint manibus eius: criminis reus erit. Si [oooooooooooo] autem uno die aut duobus supervixerit: non subjacebit supplicio: pecunia enim illius est. Si [pppppppppppp] rixati fuerint viri: et percusserint mulierem prægnantem: et abortivum fecerit: nec ipsa mortua fuerit: sed vitam duxerit: subjacebit damno quod mulieri fuerit ab eo qui percussit: et dabit quantum dotem mulier accepit: et arbitrio judicum. Si [qqqqqqqqqqqq] mulier mortua fuerit: reddet animam pro anima. Oculum [rrrrrrrrrrrr] pro oculo: dentem pro dente: manum pro manu: pedem pro pede: adustionem pro adustione: vulnus pro vulnere: livorem pro livore. Si [ssssssssssss] percusserit quis oculum servi sui aut ancillę: et luscum fecerit: dimittet eum liberum pro oculo quem eruit. Si [tttttttttttt] dentem servi sui aut ancillę excusserit: similiter faciet. Si [uuuuuuuuuuuu] bos cornupeta occiderit virum aut mulierem: lapidibus obruetur: et non comedentur carnes eius: dominus autem erit innocens. Si [xxxxx

pastã. a Habitatio aũt filiorũ ꝛc̃.non ꝑm totũ temp⁹ quod subdit̃.sed ꝑm partẽ magnã a qua frequẽter venoiat totũ. b Fuit quadringentorũ.xxx.annorũ.nõ enĩ põt esse verũ q̃ a descensu iacob in egyptũ vsq̃ ad exitũ filioꝝ israel de egypto fluxerunt.cccc.xx.anni.quod ꝓbatur sic: Caath descẽdit in egyptum cum leui patre suo: ⁊ iacob auo suo. ut habetur Geñ xlvj.ca. Item caath vixit cẽtum xxxiij.annis. ⁊ amram filiꝰ eius centũ. xxxvij.ut habetur Exo.vj. Itẽ moyses filiꝰ amrã erat.lxxx. annorũ in exitu de egypto: ut hr̃ Exo.vij.q̃ anni simul coniuncti faciũt.ccc.l. annos tm̃: ⁊ adhuc si volumꝰ habere precise numerũ annorũ a principio descẽsus in egyptum vsq̃ ad exitum: oportz̃ subtrahẽ a predictis.ccc.l annis cẽs annos quibus vixit caath anteq̃ descenderet in egyptum: ⁊ annos quibus vixit postq̃ genuit amrã: ⁊ annos quibus vixit amram postq̃ genuit moysen. Et q̃ ꝓz q̃ nõ mãserũt in egypto.cccc.xx. annis.sed iste numerus incipiẽdus est ꝑm doctores catholicos a tpe quo abrahã recessit de aran ad veniendũ in terram chanaã in qua ipse ⁊ filij eiꝰ habitauerunt ut pegrini vsq̃ ad discẽssũ in egyptũ. ⁊ sic exponendũ ẽ q̃ dicit: Habitatio aũt filiorũ israel qua manserũt in egypto.scz cum illo tpe quo manserũt in terra chanaã ⁊ egypti ⁊ philistinorũ: ut pregrini.fuit.cccc.xx.annorũ.⁊ ideo tota mãsio venoiatur ab egypto: qz fuit diuturnior ⁊ vltima ⁊ a fine venoiatur res.ꝑm hebreos incipit ab illo tpe quo dñs apparuit abrahe dicens ei: Peregrinũ erit semen tuũ in ẽra nõ sua ãnis.cccc. ut habet Geñ.xv.sed vtrũq̃ dictũ videt̃ repugnare ei q̃d dictũ fuit Geñ.xv.ca.scz q̃ a natiuitate isaac vsq̃ ad exitũ de egypto fluxerũt.cccc.anni: quia isaac erat.lx.annoꝝ quãdo natꝰ fuit iacob. Geñ.xxv iacob aũt erat.cxxx.annoꝝ quãdo descẽdit in egyptũ. Geñ xlvj.⁊ inde vsq̃ ad exitum de egypto fluxerũt.ccx.ãni.qui anni simul iuncti faciunt annos.cccc.sed inter uatiuitatẽ isaac ⁊ exitũ abrahe de aran fuerũt tm̃.xxv.anni.q̃d ꝓbat̃ sic: quia abrahã.lxxv.annoꝝ erat quando exiuit de aran: ut habet Geñ.xij.⁊ centũ annoꝝ qñ natus est isaac. Geñ. xxj.⁊ sic de numero predicto.scz.cccc.xx.annorũ deficiũt anni.v.ꝑm dictũ doctorũ nostrorũ.⁊ ꝑm dictũ hebreorũ deficiunt adhuc plures: quia post exitũ abrahe de aran ꝑ plures annos illa apparitio fuit facta sibi: quia tempore intermedio venit in terrã chanaã: ⁊ inde iuit in egyptum: ⁊ redijt i ẽra chanaã ⁊ separauit se a loth ⁊ reges debellauit ut ꝓz inspicienti ex.Dicendũ q̃ iste numerꝰ.scz.cccc.xx. annorũ accipit̃ ꝑ ptes: qz colligit̃ ex annis pluriũ hominũ sit̃ aggregatis.ut ꝓz ex dictis.in talibus aũt numeris partialibus numerand̃ tm̃ anni cõpleti ⁊ dimittunt̃ incõpleti verbi grã cũ dicit̃.lxxv.annorũ erat abrahã qñ egressus ẽ de aran intelligẽdũ ẽ.lxxv.annorũ cõpletoꝝ ⁊ dimittit̃ septuagesimusseꝛt: qz erat incompletꝰ: licz forte tres ptes illius anni trãsissent.⁊ eodẽ modo in aliis numeris partialibus qui fuerũt plures forte q̃ sup̃ sit expressũ.ita q̃ talis omissio annoꝝ incõpletoꝝ hñ ascendit ad.v.annos cõpletos qui supplentur in numero totali.cccc.xx.annorum.⁊ sic verificat̃ dictũ doctorũ nostroꝝ.de verificatiõe aũt dicti hebreoꝝ ad presens supsedeo. c Quibus expletis eadẽ die egressus ẽ. li.eadem die: non referꝛ ad ingressũ egypti: ita q̃ eadem dies reuolutis tm̃ annis predictis fuerit ingressus ⁊ exitus: ꝑ referꝛ ad egredientes: qz oẽs simul egressi sunt eadem die.qd̃ fuit satis mirabile in tãta multitudine: ⁊ iõ tenẽdũ ẽ q̃ fuerit ex spãli dei adiutorio qd̃ ⁊ factũ ẽ quia illi q̃ remãsissent pꝰ alios fuissent i periculo. d Nox ẽ ista obseruabilis dñi.i.reputata diuino cultui qñ eduxit eos de terra egypti.hoc dicit̃ non qz de nocte exiuerint sed de die ut predictũ est: sed qz in nocte illa prepararuerũt se ad exitũ.ut ꝓz ex dictis. e Dixitq̃ dominus ad moysen. Hic interponũt aliqua dei ꝑcepta: ⁊ ꝓmo q̃tum ad pasce celebrationem: secundo q̃tũ ad ꝓmogenitorũ scificationẽ xiij.ca. Circa ꝑmũ dr̃ f Hec ẽ religio pase.religio dicit̃ a religando: qz p cultũ diuinũ homines religant deo: ꝛpr̃ qd̃ cultus festiuitatũ pascalis vocat̃ religio.repetit̃ aũt hic iste cult⁹ pascalis ut magis mentib⁹ filiorũ israel imprimeret: ⁊ ut aliqua adderent̃ que nõ fuerũt suprꝰ expressa. g Omis alienigena non comedet ex eo.vocat̃ hic alienigena ois qui est extra ritũ iudeorum siue sit gẽtilis siue iudeꝰ baptiçat⁹: ut dicit Ra.Sa.sicut ad eucharistiã nullꝰ admittend⁹ est nisi catholicꝰ. i Aduena ⁊ mer.nõ edẽt ex eo.aduena dicit̃ q̃ ex aliena gẽte veniebat ad manendũ inter iudeos. Mercenariꝰ dicit̃ gentilis seruiẽs i domo iudei ꝓ mercede.⁊ ne crederet̃ q̃ ꝓpter talẽ cohabitationẽ cũ iudeis possent recipi ad esũ agni paschalis: ideo specialiter excludunt̃.⁊ hoc intelligit̃ q̃diu extra fidẽ ⁊ ritũ sunt iudeorum. h Omis aũt seruꝰ emptiꝰ circũcidet̃.⁊ sic comedet. Hoc duplicit̃ intelligit̃ ab hebreis.vno mõ ut hoc referat̃ ad dñm serui sic intelligendo q̃ hebreus habens seruũ gentilem empticiũ nõ possit comedere de agno paschali donec seruus empticiꝰ fuerit circũcisus: qz cũ sit quedã res dñi sui ei imputari debet defectus circũcisionis. Allio mõ ut referat̃ ad seruũ.sic intelligẽdo q̃ q̃ sit res dñi hebrei: tm̃ ex hoc nõ est admittend⁹ ad comestionem agni paschalis donec fuerit circũcisus: ⁊ vtrũq̃ requirebat̃. De secundo ꝓz.qz nullus incircũcisus erat admittend⁹.sicꝛ de ꝓmo qz dñs nõ debebat admitti donec oẽ masculinũ ei⁹ eẽt circũcisũ ut postea subdit̃ de transeũte ad coloniã iudeorũ. k In vna domo comedet̃ ꝛc̃.in memoriã hui⁹ q̃ qñ ꝓmo comederũt agnũ paschalẽ filij israel erãt in tanta sollicitudine ꝓparãdi se ad exitũ q̃ nõ vacabat eis discurrere de domo in domũ.nec mittere encenia ad invicẽ. l Nec os illius confringetis.eadẽ rõne: qz non vacabat eis frangere ossa ad accipiẽdũ medullã. m Omis cet⁹ filioꝝ israel ꝛc̃.hoc nõ dicit̃ collective.ẽ diuisiue.i.quelibz domꝰ p se nisi qñ domus ita parua est in ꝑsonis q̃ vna domꝰ nõ sufficit ad esũ agni.qz tũc adiungit̃ ꝑsone de alia domo. n Et si ꝙs pegrinoꝝ ꝛc̃.id est illorũ q̃ nõ sũt de lege ⁊ ritu vestro. o In vestrã voluerit transire coloniã.i.cultũ ⁊ fidẽ. p Circũcidet̃ ꝓius oẽ masculinũ ei⁹.nõ eni sufficit q̃ in ꝑsona sua solũ circũcidat̃ ad hoc q̃ admittat̃ ad esũ agni.sed oẽs masculi ad eũ prinẽtes debẽt ꝓꝛ circũcidi.⁊ hoc mõ ꝓceptũ circũcisionis datũ fuit abrahe.ut habet Geñ.xvij.ca. q Eritq̃ sic̃ indigena ꝛre. Indigena est ille q̃ natꝰ est in terra illa: ⁊ ꝑ hoc intelligit̃ ꝙ quicũq̃ est de populo israꝛ. r Si ꝙs aũt circũcisus nõ fu.nõ de.

ex eo. Ista lex nō ē ad excludēdū gētiles incircūcisos q̄ iam sup̄ sunt exclusi : sed ad excludendū filios israel qui timore infirmitatis uel mortis nō erāt circūcisi : q2 aliqui iudei nimis inordinate amātes pueros suos dimittebāt eos incircūcisos : timētes ne ex circūcisione mors uel infirmitas eis accideret : ⁊ isti non debebant accedere ad esū agni q̄uis in alijs eēnt iudei. Cetera patent. a Cap̄.xiij.

Locutusq̄ est xiii. dñs ad moysen dicēs: Sanctifica mihi oē primogenitū qd̄ aperit vuluā in filijs israel : tam de hoibus q̄ de iumentis. Mea[b] sūt eni oīa. Et ait[c] moyses ad populū Mementote[d] diei hui⁹ in qua egressi estis de egypto ⁊ de domo seruitutis : quoniā in manu forti eduxit vos dñs de loco isto : ut[e] nō comedatis fermentatū panē. Hodie[f] egredimini mense nouarū frugū. Cūq̄[g] introduxerit te dñs in trā chananei : ⁊ ethei : ⁊ āmorrei : ⁊ euei : ⁊ iebusei : quā[h] iurauit patrib⁹ tuis ut daret tibi terrā fluentē lacte ⁊ melle : celebrabitis[i] hunc morē sacrorū mense isto. Septē diebus vesceris açimis : ⁊[k] ī die septimo erit solēnitas dñi. Açima comedetis septē dieb⁹. Non[l] apparebit apud te aliquid fermentatū : nec in cūctis finib⁹ tuis. Narrabisq̄[m] filio tuo in die illo dicens : Hoc est quod fecit mihi dñs qñ egressus sū de egypto. Et erit[n] quasi signū in manu tua : ⁊ q̄si monimentū ante oculos tuos : ⁊ ut lex domini semp̄ sit in ore tuo. In manu eni forti eduxit te dñs de egypto. Custodies[o] huiuscemodi cultū statuto tēpore a dieb⁹ in dies. Cūq̄[p] introduxerit te dñs in terrā chananei sicut iurauit tibi ⁊ p̄rib⁹ tuis : ⁊ dederit tibi eam : separabis[q] omne qd̄ aperit vuluā dño. ⁊ qd̄[r] primitiuū est in pecoribus tuis. Quicquid habueris masculini sexus : cōsecrabis dño. Primogenitū[s] asini mutabis oue : qd̄ si nō redemeris interficies. Omne[t] autē primogenitum hominis de filijs tuis precio redimes. Cūq̄ interrogauerit te tu⁹ filius cras dicens : quid ē hoc : respōdebis ei. In manu forti eduxit nos dñs de terra egypti : de domo seruitutis. Nam cū indurat⁹ esset pharao ⁊ nollet nos dimittere : occidit dominus oē

Hocutusq̄ est dñs. Hic cōsequenter exprimit mandatum de sanctificatiōe p̄mogenitorū. ⁊ primo moysi iniūgit. secūdo p̄ moysen pplo dicit. ibi : Et ait moyses. Circa p̄mū ꝯsiderandū q̄ scīficatio ꝓprie accepta ē applicatio alicuius ad diuina. ⁊ hoc mō tribus Leui fuit domino scīficata. Alio mō accipit scīficatio magis large ꝓ redēptiōe eius quod est dño obligatū. ⁊ sic accipit h̄. q2 p̄mogenita debebāt redimi p̄ preciū datū sacerdoti. cuius ratio subdit : b Mea sūt eni oīa. Ex hoc eni q̄ deus p̄cussit primogenita egyptioꝝ saluās p̄mogenita hebreorū : primogenita hebreoꝝ fuerunt sibi obligata. c Et ait moyses ad pplm. Hic cōsequēter moyses denūciat pplo p̄dictū mādatū : p̄mittit tñ aliq̄ de solēnitate pascali. 2° subdit de scīficatiōe p̄mogeniti. ibi : Cūq̄ introduxerit. Circa p̄mū dr̄ : d Memētote diei hui⁹. i. solēnitatꝫ pascalis in qua egressi estis s. xv. die mensis primi. e Ut nō comedatis fer. panē. septem diebus : ut p̄dictū est. ⁊ dicit Ra. Sa. q̄ preceptū nō obligat ad comedendū açima nisi p̄ma die qñ comedebat agnus : ꝫ sufficit in alijs dieb⁹ abstinere a fermēto ⁊ fermentato. f Hodie egredimini mense nouarū frugū. qd̄ est temp⁹ valde aptum ad ambulandū. ⁊ dicit : nouarū frugū. q2 in illo mense fiebat oblatio de primitijs nouoꝝ fructuū. g Cūq̄ introduxerit te dñs in terrā chananei. licꝫ enumeret hic q̄nq̄ gentes tm̄ : alie tamē subintelligunt noīe chananei : q2 oēs habitatores t̄re ꝓmissiōis vocabant chananei generaliter. licꝫ aliq̄ cū hoc haberent nomen speciale : ut āmorrei ⁊ iebusei ⁊ ceteri. h Quā iurauit p̄rib⁹ tuis. s. abrahe ꝓ filijs suis. ut habet Gen̄. xxij. ca. i Celebrabitis hunc morē sacrorū. sacra hic dicunt obseruantie pascales ad honorē dīnū. k Et ī die septimo erit solēnitas dñi. q2 dies septima erat eque celebris sicut ⁊ prima : ut dictum est ca. precedenti. ⁊ ideo erat celebrior alijs diebus intermedijs. l Nō apparebit apud te aliquid fermentatū. Istud frequent̄ repetitur ad imprimendū memorie eorū. m Narrabisq̄ filio tuo : ex q̄ patet q̄ patres tenent filios suos erudire p̄ se uel p̄ aliū de his q̄ sunt necessaria ad salutē. n Et erit quasi signū in manu tua ⁊c̄. Iudei occasione hui⁹ scribūt hoc in cedula ⁊ ligant in manu sinistra : ⁊ similiter in capite. sed pꝫ q̄ illud qd̄ precipit hic nō est nisi ad fortiter imprimendū memorie : quādo eni quis vult alicuius rei recordari. ꝓ signo recordationis ligat in manu sua filū : uel ponit ante oculos aliquid in signū recordatiōis : ⁊ hoc modo loquit hic scriptura. o Custodies huiuscemodi cultū statuto tempore a diebus in dies. i. ab anno in annū. Postq̄ dietum est de agno pascali q̄tū ꝑtinet ad primū sensum qui historic⁹ est. hic aduertendū breuit de eo inq̄tū fuit figura xp̄i passi ꝫm q̄ dicit apl's. j. Cor. v. ca. Pasca nostrum īmolat⁹ est xp̄s. Sanguis ꝟo agni linit⁹ sup̄ vtrūq̄ postē est memoria passionis xp̄i. corde p̄ fidē : ⁊ ore p̄ cōfessionē ꝫm q̄ dicit ad Ro. x. Corde credit ad iusticiā : ore autē fit ꝯfessio ad salutē Et ī supliminari : q̄tū ad spem celestium. ⁊ hic sanguis sic positus libat ab exterminatore : q2 passio xp̄i predicto modo credita libat a demonis ptāte. Comestio aūt carnium agni : sig̃t sumptionem eucharistie sacr̄i. Assatio in igne sig̃t q̄ xp̄us passus est maxima caritate Nec ad esū huius sacr̄i debet quis accedere cum consciētia mortalis peccati qd̄ excludit caritatē. Panes açimi cum q̄b⁹ comedebat : significāt purā conuersationem fideliū. ꝫm illud j. Cor. v. Itaq̄ epulemur nō in fermēto malicie ⁊ neq̄tie : ꝫ ī açimis sinceritatꝫ ⁊ veritatis. Succus herbarū agrestiū : sig̃t penitentiā fidelium : que necessaria est sumētib⁹ corp⁹ xp̄i. Nec os frangebatur : in signū q̄ crura xp̄i in cruce nō fuerunt fracta sicut exponit Johānes euāgelista. xix. ca. Accinctio renū in comedentib⁹ : sig̃t castitatē : ꝫm q̄ dicit Greg⁹. Lumbos precingim⁹ cū carnis luxuriā p̄ cōtinentiā coartam⁹. Baculi in manibus : significāt fidē crucis : que debet eē non tm̄ in ore sed etiā in opere : qd̄ p̄ man⁹ significat. Calciamenta in pedib⁹ que sūt de pellibus mortuorū animaliū significant exempla scōꝝ patrū imitanda : qui in fide xp̄i passi mortui sūt. Debebat aūt agn⁹ in vna domo comedi : p̄ qd̄ designat vnitas ecclesie in q̄ debet eucharistia assumi ⁊ nō in ꝯuenticulis hereticoꝝ. p Cūq̄ introduxerit ⁊c̄ Hic explicat moyses mandatū de scīficatiōe p̄mogenitoꝝ. q Separabis oē qd̄ apit vul. do. i. qd̄ p̄mo nascit separabis ab alijs tanq̄ dño obligatū ad īmolandū sibi. r Et qd̄ p̄mi. ē in pe. tuis. hoc addit ad restringendū illud qd̄ erat gnālit dictū de p̄mogenitꝫ : q2 nō ē intelligēdū nisi de aīalib⁹ mūdis : ⁊ q̄ sūt masculini sex⁹. iō subdit : Quicq̄d habuerꝫ masculini sex⁹ ⁊c̄. s Primogenitū asini mutabis oue. De p̄mogenitꝫ aīaliū īmūdoꝝ q̄ lꝫ īmolari nō possent : tñ erāt deo obligata. int̄ q̄ etiā ꝯtinet p̄mogenitū asini. de q̄ dr̄ Nu. xviij. q̄ debēt redimi q̄nq̄ siclis argēti. quare h̄ g̃ p̄ cet̄is dr̄ h̄ redimi oue īmolāda loco ipsi⁹ : Ad h̄ rñdet Ra. Sa. q̄ asini fuerūt ī magno adiutorio filijs isrl̄ exeūtib⁹ de egypto portādo mulieres ⁊ puulos ⁊ alia onera : ⁊ iō q̄tū ad aliq̄d p̄genitū asini fuit positū cū aīalib⁹ mūdis nō q̄ īmolaret dño : ꝫ q̄ loco ipsi⁹ offerret ouis īmolāda. t Oē aūt p̄moge. ho. de fi. tuis p̄cio redimes. s. quinq̄

siclis.ut habeꝛ Numeri.iij.ca.ℬ qñ numerabaꝫ ꝑ ls q̄libꝫ dabat dimidiū siclū: ut hꝫ.j.xxx.ca.seq̄: a Idcirco ĩmo.to.cē qđ apīt vul.mal.seꝝ. ¶ Ex quo videꝫ verū qđ ꝓdictū ē.s.q̄ scificatio ꝓmogenitoꝝ aialiū intelligiꝫ tm̄ de aialibus mūdis que sūt ĩmolaticia.hoc tm̄ est intelligẽdum si accipiaꝫ scificatio ꝓprie: que ē applicatio alicuⁱ rei ad cultum diuinū. si aūt accipiaꝫ large,put se extendit ad sustentationẽ ministroꝝ cultꝰ diuini: sic decime uel hꝰ. sic etiā ꝓmogenita aialiū ĩmūdoꝝ scificabantꝫ dño inc̄ptum redimebantur: ut habeꝫ Nu.xviij. & p̄ciū erat sacerdotum: excepto ꝓmogenito canis qui nō redimebaꝫ: ut dꝫ cotra.ℬ interficiebaꝫ. b Igiꝫ cum emisisset. ℙꝰq̄ descriptꝰ ē egressus filioꝝ israel de egypto: hic cōsequenter describiꝫ coꝝ.p.gressus. Circa qđ ꝑ ostenditur modꝰ ꝓcedendi 2° remotio impediměti.ca.xiij. 3° ꝓtinuatio itineris incepti.xv.ca.ibi: Tulit aūt moyses. Modꝰ aūt ꝓcedendi describiꝫ q̄tū ad tria.ꝑ q̄tū ad viā-cū dicit: c Nō eos dux.dñs ꝑ viā terre phili.q̄ vicina ē.s.ēre egypti & ideo facilis ad reuertendū.cuⁱ cā subdit: d Ne forte pniteret eū.i.pplm. e Si vidisset ad se bella ꝓsurgere. a philisteis q̄ erāt multi & fortes bellatores,vñ iosue & filij israℓ nō potuerūt eos debellare. f Et reuerteꝛēt ī egyptū timoꝛe ducti & ꝓpē facilitatē reuertendi. g Sed circūduxit ꝑ viā deserti.que longa ē & difficilis ad reuertendū & tm̄ nbilomiⁿ filij israℓ territi ꝑ bis explooratoꝝ dixerūt: Cōstituamꝰ nobis ducē & reuertamur in egyptū.ut habeꝫ Nu.xiiij.ca.& multo fortiꝰ hoc fecissent ēriti a philisteis. sed cōtra ℬ videꝫ: q̄ dñs poꝛat eos solo nutu defendere & philisteos delere: sic factū est de egyptijs. Dicēdū q̄ philistei nōdū demeruerāt ita puniri sic egyptij: nec de ēra sua expelli sic chananei. & iō noluit dñs q̄ irēt ꝑ viā ēre philistijm: q̄ sic habuissent bellū ꝫ eos ꝓpo.q̄s dñs delere nolebat adhuc. h Juxta mare rubꝝ. nō q̄ aque sint rubre de natura sua: ℬ q̄ ēra in ripa ē rubea & cōmisceꝫ aq̄: & sic videꝫ aqua rubea maxime ꝓpe lite. Dicit aūt ī hebreo: Mare suph.i.iūceū uel cānosū: q̄ abūdabāt ibi ꝛroꝛe marĳ iunci uel cāne. 2° describiꝫ modꝰ ꝓcedendi q̄tū ad filios israℓ cū dꝫ: i Et armati ascēderūt. ℨz quereꝛ vnde habuerūt arma: q̄ cū essent oppressi seruitute ne multiplicareⁿ & rebellarēt egyptijs.ut ℬ dictū ē.j.ca.nō ē verisiℓ q̄ egyptij ꝓmitteꝛēt eos arma habē. Dicēdū q̄ habuerūt ꝑ accomodationē ab egyptijs.sic cni.ꝓmpte & literaliter accomodauerūt eis vasa aurea & argētea: ita accomodauerunt etiā arma ad defendendū p̄cipua q̄ eis accomodauerant a predonibꝰ si occurreꝛēt. 3° describiꝫ modus ꝓcedēdi q̄tū ad id qđ specialiē portabāt-cū dicit: k Tulit q̄ mo.ossa ioseph.que in egypto remāserāt ex causis ℬ dictis

ꝓmogenitū in terra egypti: a ꝓmogenito hominis vsq̄ ad ꝓmogenitū iumentoꝝ. Idcirco immolo dño omne quod aperit vuluā masculini sexus: & omnia ꝓmogenita filioꝝ meoꝝ redimo. Eritiꝫ q̄si signū in manu tua & q̄si appensum quid ob recordationē añ oculos tuos: eo q̄ ī manu fort̄ eduxerit nos dñs de egypto Igitur cum emisisset pharao populū: non eos duxit dñs ꝑ viam terre philistijm que vicina est: reputans ne forte peniteret eū si vidisset aduersū se bella consurgere & reuerteꝛēt in egyptū: sed circūduxit ꝑ viam deserti: que est iuxta mare rubꝝ. Et armati ascenderunt filij israel de tra egypti Tulit quoq̄ moyses ossa ioseph secum: eo q̄ adiurasset filios israel dicens: Visitauit vos de: efferte ossa mea hinc vobiscū. Profectiq̄ de socoth castrametatiⁿ sunt in etha: in extremis finibus solitudinis. Dominꝰ aūt ꝓcedebat eos ad ostendendā viam per diē in colūna nubis: & p noctem in colūna ignis: ut dux esset itineris vtroq̄ tpe. Nūq̄ defuit columna nubis per diem nec columna ignis per noctem cōram populo.

Cap.xiiij.

Locutusꝰ est aūt dñs ad moysen dicens: Loquere filijs israel Reuersi castrametēt e regiōe phiairoth: q̄ est inter magdalum & mare cōtra belsephon. In cōspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusq̄ est pharao sup filijs israel. Coartatiⁿ sūt in terra: conclusit eos desertū. Et indurabo cor eius ac psequet̄ vos: & glorificabor in pharaone: & in omni exercitu eius: sciēteq̄ egyptij quia ego sum dñs. Feceruntq̄ ita. Et nūciatum est regi egypti quod fugisset populus: mutatumq̄ est cor pharaonis & seruoꝝ eius contra populum: & dixerunt: Quid hoc fecimus ut dimittamus israel ne seruiat nobis? Junxit ergo currum suum & assumpsit populum secum. Tulitq̄ sexcentos curres electos & omnes currus egypti: & duces universos. Indurauitq̄ dñs animum pharaonis regis egypti: & persecutus est filios israel qui egressi fuerant manu excelsa. Insecuti sunt eos egyptij & omnia equorum & curruum pharaonis: equites & exercitus eius: & apprehenderunt eos castrametantes iuxta mare in ꝓpe phiairoth contra belsephon. Et cum appropinquasset pharao: leuantes filij israel oculos viderunt egyptios post tergum: & timuerunt nimis: clamauerunt ad dm̄: & dixerunt moysi: Quare non erant sepulchra in egypto tulisti nos ut moreremur in deserto? quid hoc facere uoluisti ut educeres nos de egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in egypto dicentes: Recede a nobis ut seruiamus egyptijs? Multo quippe melius est seruire eis q̄ mori in deserto. Dixitq̄ moyses ad populum: Nolite timere: state & videte salutare dei quod facturus est hodie in vobis. Nam quos vidistis hodie egyptios non ultra videbitis usq̄ in sempiternum. Dominꝰ pugnabit pro vobis & uos tacebitis. Dixitq̄ dñs ad moysen: Quid clamas ad me? loquere filijs israel ut proficiscant. Tu autem eleua uirgam tuam & extende manum tuam super mare & diuide illud: ut gradiantur filij israel per medium maris sicco uestigio. Ego autem indurabo cor pharaonis & egyptiorum: & persequentur eos: & clarificabor in pharaone & in omni exercitu eius: in curribus & in equitibus eius. Et scient egyptij quia ego dominus cum clarificatus fuero in pharaone curribus & equitibus eius. Surrexit angelus dei qui ibat ante castra israel: & abiit post eos. Recessitq̄ columna nubis de conspectu eorum: & stetit post eos. Et uenit inter castra egyptiorum & castra israel: & erat nubes tenebrosa & illuminans noctem: & non appropinquauit hic ad illos tota nocte. Extenditq̄ moyses manum suam super mare: & retrorsum abstulit illud flante uento uehementi & urente tota nocte: & siccauit mare & diuisa est aqua. Ingressi filij israel per medium maris sicco uestigio: & aque eis quasi murus a dextera & a sinistra fuerunt. Et persecuti sunt eos egyptij: & ingressi sunt omnes equi pharaonis: currus & equites eius per medium maris. Factum est autem in uigilia matutina: & ecce respexit dominus super castra egyptiorum per columnam ignis & nubis: & interfecit exercitum eorum. Et subuertit rotas curruum eorum: & portabantur a ualidissimo. Dixeruntq̄ egyptij: Fugiamus israelem: dominus enim pugnat pro eis contra nos. Dixit autem dominus ad moysen: Extende manum tuam super mare: ut reuertantur aque ad egyptios super currus & equites eorum. Extenditq̄ moyses manum contra mare: & reuersum est primo diluculo ad priorem locum. Cumq̄ fugerent egyptij occurrerunt eis aque: & inuoluit eos dominus in medio fluctuum. Reuersaq̄ sunt aque & operuerunt currus & equites cuncti exercitus pharaonis qui secuti fuerant israel in mari. Ne unus quidem remansit ex eis. Filij autem israel perrexerunt per siccum in medio maris: aquis eis quasi pro muro a dextera & a sinistra parte fluentibus. Liberauit ergo dominus in die illa israel de manibus egyptiorum. Et uidit israel egyptios mortuos in littore maris: & manum magnam quam exercuerat dominus contra eos. Timuitq̄ populus dominum: & credidit domino & moysi seruo eius. Tunc cecinit moyses & filij israel carmen hoc domino: & dixerunt: Cantemus domino: gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea & laus mea dominus: & factus est mihi in salutem. Iste deus meus: & glorificabo eum: deus patris mei: & exaltabo eum. Dominus conterens bella: dominus nomen est illi. Currus pharaonis & exercitum eius proiecit in mare: electi bellatores ternarii submersi sunt in mari rubro. Abyssi operuerunt eos: descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua domine magnificata est in fortitudine: dextera tua domine percussit inimicum. Et in multitudine gloriae tuae deposuisti aduersarios tuos: misisti iram tuam que deuorauit eos sicut stipulam. In spiritu furoris tui congregate sunt aque: stetit unda fluens: congregate sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus: Persequar & comprehendam: diuidam spolia & implebitur anima mea: euaginabo gladium meum: interficiet eos manus mea. Flauit spiritus tuus & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus. Quis similis tui in fortibus domine? quis similis tui magnificus in sanctitate? horribilis & laudabilis ac faciens mirabilia? Extendisti manum tuam: & deuorauit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: & portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi & ad iracundiam concitati sunt: dolores obtinuerunt habitatores philisthiim. Tunc conturbati sunt principes idumee: robustos moabitarum obtinuit tremor. Obriguerunt omnes habitatores chanaan: irruat super eos pauor & formido in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis: donec pertranseat populus tuus domine: donec pertranseat populus iste quem acquisisti. Introduces eos & plantabis in monte hereditatis tue: firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine: sanctificationem domine manus tue. Dominus regnabit in eternum & ultra. Ingressus est enim equus pharaonis cum curribus & equitibus eius in mare: & reduxit super eos aquas maris: filij autem israel perrexerunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo maria prophetissa soror aaron timpanum in manu sua: egressaeq̄ sunt omnes mulieres post eam cum timpanis & choris. Quibus respondebat: Cantemus domino: gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem deiecit in mare. Amaricatis autem aquis quas hauserant de mari: murmurauit populus contra moysen dicens: Quid bibemus? At ille clamauit ad dominum: qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas: in dulcedinem uersa sunt. Ibi constituit ei iudicia & iustificationes: & ibi tentauit eum. Et ait: Si audieris uocem domini dei tui & quod rectum est coram eo feceris: & auribus percepta mandata eius custodieris: omnem languorem quem posui in egypto non inducam super te. Ego enim dominus sanator tuus. Venerunt autem in helim: ubi erant duodecim fontes aquarum & septuaginta palme: & castrametati sunt ibi iuxta aquas. Et profecti de helim: uenit omnis multitudo filiorum israel in desertum sin quod situm est inter helim & synai: quinto decimo die mensis secundi postquam egressi fuerant de terra egypti. Murmurauit autem uniuersa congregatio filiorum israel contra moysen & aaron in solitudine: dixeruntq̄ ad eos filij israel: Quis det nobis carnes ut comedamus in solitudine hac? Recordamur piscium quos comedebamus in egypto gratis: recordamur cucumeris & peponum porrique & cepe & allij. Nunc anima nostra arida est: nihil aliud nisi manna respicit oculus noster. Dixit autem dominus ad moysen: Ecce ego pluam uobis panes de celo: egrediatur populus & colligat quotidie rem diei: ut temptem eum utrum ambulet in lege mea an non. Sexta autem die parent quod inferant: & sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntq̄ moyses & aaron ad omnes filios israel: Uespere scietis quod dominus eduxerit uos de terra egypti: & mane uidebitis gloriam domini. Audiuit enim murmurationes uestras contra dominum. Nos autem quid sumus? quia murmurationem uestram non contra nos facitis sed contra dominum. Dixit moyses: Dabit dominus uobis uespere carnes edere & mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes uestras quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? non contra nos murmuratio uestra est sed contra dominum. Dixit moyses ad aaron: Dic uniuersae congregationi filiorum israel: Accedite coram domino: audiuit enim murmurationes uestras. Cumq̄ loqueretur aaron ad omnem cetum filiorum israel: respexerunt ad solitudinem: & ecce gloria domini apparuit in nube. Locutusq̄ est dominus ad moysen dicens: Audiui murmurationes filiorum israel: loquere ad eos: Uespere comedetis carnes & mane saturabimini panibus: & scietis quia ego dominus deus uester. Factum est ergo uespere: & ascendens coturnix operuit castra. Mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumq̄ operuisset superficiem terre apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tunsum: similis pruine super terram. Quod cum uidissent filij israel dixerunt ad inuicem: Manhu: quod significat: Quid est hoc? nesciebant enim quid esset. Dixitq̄ eis moyses: Iste est panis quem dedit dominus uobis ad uescendum. Hic est sermo quem precepit dominus: Colligat ex eo unusquisq̄ quantum sufficere potest ad uescendum: gomor per capita iuxta numerum animarum quas habet unusquisq̄ in tabernaculo sumite. Feceruntq̄ ita filij israel: & collegerunt alius plus alius minus. Et mensi sunt gomor: nec qui plus habuit abundauit: & qui minus habuit non indigebat: unusquisq̄ iuxta quod sufficere poterat ad uescendum collegerat. Dixitq̄ moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo usq̄ mane. Et non audierunt moysen: sed dimiserunt quidam ex eis usq̄ mane: & scatere cepit uermes & computruit. Iratusq̄ est contra eos moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad uescendum: cum uero sol ardere cepisset liquescebat. Die autem sexto collegerunt cibos duplices: id est duo gomor per singulos. Cumq̄ uenissent principes multitudinis ad moysen: nuntiauit eis quod dominus locutus est. Requies sabbati sanctificata domino cras: quodcumq̄ operandum est operamini hodie: & quod coquendum est coquite: & quicquid superfuerit reponite in uesperum. Et seruauerunt sicut precepit moyses: & non computruit: nec uermis inuentus est in eo. Dixitq̄ moyses: Comedite illud hodie: quia sabbatum est domini: hodie non inuenietis in agro. Sex diebus colligite: die autem septimo sabbatum est: non erit in eo. Die ergo septimo egressi quidam de populo colligere: & non inuenerunt. Dixitq̄ dominus ad moysen: Usquequo non uultis custodire mandata mea & legem meam? Uidete quod dominus uobis sabbatum dederit: propterea in die sexto tribuit uobis cibos duplices: manete unusquisq̄ apud se nullus egrediatur de loco suo die septimo. Requieuit ergo populus die septimo. Domus autem israel uocauit nomen eius manna: quod erat quasi semen coriandri album: & gustus eius quasi similae cum melle. Dixit autem moyses: Iste est sermo quem precepit dominus: Impleatur gomor ex eo in custodias posteritatis uestre: ut sciant panem quo pauerim uos in solitudine egressi de terra egypti. Dixit moyses ad aaron: Sume uas unum & mitte ibi manna quantum capere potest gomor: & repone coram domino in custodias posteritatis uestre. Sicut precepit dominus moysi: ita aaron reposuit illud in tabernaculo testimonii. Filij autem israel comederunt manna quadraginta annis: donec uenirent in terram habitabilem: manna comederunt donec uenirent ad fines terre chanaan. Gomor autem decima pars est trium modiorum. Porro omnis multitudo filiorum israel de solitudine sin per mansiones suas iuxta imperium domini castrametata est in raphidim: ubi non erat aqua ad potandum populo. Litigauit igitur contra moysen: & dixerunt: Da nobis aquam ut bibamus. Dixitq̄ eis moyses: Quid litigatis contra me? cur temptatis dominum? Sitiuit ergo ibi populus aquam: murmurauitq̄ contra moysen & dixit: Cur hoc fecisti ut educeres nos de egypto: & interficeres nos ac liberos nostros & iumenta nostra siti? Clamauit autem moyses ad dominum dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum & lapidibus me obruent. Dixitq̄ dominus ad moysen: Transi ante populum & tolle tecum de maioribus natu israel: uirgam autem qua percussisti flumen tolle in manu tua & uade. Ecce ego stabo ibi coram te super petram horeb: percutiesq̄ petram & egredietur ex ea aqua ut bibat populus. Fecit ita moyses coram senibus israel. Et uocauit nomen loci illius temptatio: propter iurgium filiorum israel: & quia temptauerunt dominum dicentes: Estne dominus in nobis an non? Uenit amalech & pugnabat contra israel in raphidim. Dixitq̄ moyses ad iosue: Elige uiros & egredere: pugna contra amalech: cras ego stabo in uertice montis habens uirgam dei in manu mea. Fecit iosue sicut locutus est ei moyses: & pugnauit contra amalech. Moyses autem aaron & hur ascenderunt super uerticem collis. Cumq̄ leuasset moyses manum uincebat israel: sin autem paululum remisisset manum: superabat amalech. Manus autem moysi erant graues: sumentes ergo lapidem posuerunt subter eum: & sedit super eum. Aaron autem & hur sustentabant manus eius ex utraq̄ parte: ut fulcimentum manuum eius non deficeret: & perseuerauit usq̄ ad occasum solis. Et imbecillem fecit amalech & populum eius in ore gladii. Dixitq̄ dominus ad moysen: Scribe hoc memoriale in libro: & tradens in aures iosue: quia delens delebo memoriam amalech de subter celo. Et edificauit moyses altare: & uocauit nomen eius dominus exaltatio mea: dixitq̄ manus ad thronum domini: & bellum dominus habebit contra amalech de generatione in generationem. Audiuit autem iothor sacerdos madian cognatus moysi omnia quae fecerat deus moysi & israel populo suo: quod eduxisset dominus israel de egypto. Tulit ergo sephoram uxorem moysi quam remiserat: & duos filios eius: quorum nomen unius gersam dicens: Peregrinus fui in terra aliena: & alterius eliezer: Deus enim patris mei adiutor meus & liberauit me de manu pharaonis. Uenit ergo iothor cognatus moysi & filij eius & uxor ad eum in desertum ubi castrametatus fuerat iuxta montem dei. Et mandauit moysi dicens: Ego cognatus tuus iothor uenio ad te & uxor tua & duo filij tui cum ea. Egressus est ergo moyses obuiam cognato suo: & adorauit & osculatus est eum: salutauerunt se mutuis precibus & intrauerunt tabernaculum. Narrauitq̄ moyses cognato suo omnia quae fecerat dominus pharaoni & egyptiis propter israel: uniuersum laborem qui accidisset eis in uia: & quod liberasset eos dominus. Gauisus est autem iothor super cunctis bonis que fecerat dominus israel: quod liberasset eum de manu egyptiorum. Benedixitq̄ iothor domino dicens: Benedictus dominus qui liberauit uos de manu pharaonis & de manu egyptiorum: qui eduxit populum suum de egypto. Nunc cognoui quia magnus dominus super omnes deos: eo quod superbe egerint contra eos. Et obtulit iothor holocausta & uictimas deo. Uenerunt autem aaron & cuncti seniores israel ut comederent panem cum eo coram deo. Die autem sequenti sedit moyses ut iudicaret populum: qui stabat coram eo a mane usq̄ ad uesperum. Quod cum uidisset socer eius omnia scilicet que agebat in populo: ait: Quid est hoc quod facis in populo? cur solus sedes: & omnis populus adstat tibi a mane usq̄ ad uesperum? Respondit moyses genero suo: Uenit ad me populus querens sententiam dei: cumq̄ aliquod inter se habuerint iudicium: uenient ad me: & iudicabo uterq̄ & ostendam precepta dei & leges eius. Dixit socer moysi: Non bonam rem facis: stulto labore consumeris tu & populus iste qui tecum est: ultra uires tuas res tibi est: solus eam sustinere non poteris. Sed audi uocem meam: & consilium quod dabo tibi sit deus tecum. Esto populo in his que ad deum pertinent: ut referas uerba eorum ad dominum: & ostendas eis ceremonias & ritum colendi: uiam in qua ingredi debeant & opus quod facere. Prouide autem de omni plebe uiros potentes & timentes deum: in quibus sit ueritas & qui oderint auaritiam: & constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos: qui iudicent populum omni tempore: quicquid autem maius fuerit referant ad te: leuius autem quodque tractent ipsi: habebisq̄ facilius portantibus onera. Si hoc fecerit dominus imperante tibi: poteris sustinere: & omnis populus iste reuertetur ad locum suum. Audiuit moyses uocem soceri sui: & fecit omnia que dixerat. Et electis uiris strenuis de cuncto israel: constituit eos principes populi tribunos centuriones quinquagenarios & decanos: qui iudicarent populum omni tempore: quicquid autem grauius fuerat referebant ad eum: quicquid leuius erat ipsi iudicabant. Dimisitq̄ socerum suum: & abiit ille in terram suam. Mense tertio egressionis filiorum israel de terra egypti: in die hac uenerunt in solitudinem sinai. Nam profecti de raphidim & ingressi desertum sinai: castrametati sunt in eodem loco. Ubi cum tetendisset israel contra montem: ascendit moyses ad deum: uocauitq̄ eum dominus de monte dicens: Hec dices domui iacob & annunciabis filiis israel: Uos uidistis quae fecerim egyptiis: quomodo portauerim uos quasi super alarum uolatilium & assumpserim mihi. Nunc ergo si audieritis uocem meam & custodieritis pactum meum: eritis mihi in peculium de cunctis populis: mea est enim omnis terra. Uos autem eritis mihi regnum sacerdotale & gens sancta. Hec sunt uerba que loqueris filiis israel. Uenit moyses: & conuocatis maioribus natu populi exposuit omnia uerba que mandauerat ei dominus. Respondit autem uniuersus populus simul: Omnia quae locutus est dominus faciemus. Cumq̄ retulisset moyses uerba populi ad dominum: ait ad eum dominus: Ecce ego ueniam ad te in caligine nubis: ut audiat me populus loquentem tecum & credat tibi in perpetuum. Nunciauit ergo moyses uerba populi domino. Dixitq̄ dominus ad eum: Uade ad populum & sanctifica eos hodie & cras: lauentq̄ uestimenta sua & sint parati in diem tertium. Die enim tertio descendet dominus coram omni plebe super montem sinai. Constituesq̄ terminos populo per circuitum & dices: Cauete ne ascendatis in montem nec tangatis finem montis. Omnis qui tetigerit montem morte morietur. Non tanget eum manus sed lapidibus obruetur aut sagitta confodietur: sive iumentum fuerit sive homo non uiuet. Cum coeperit clangere bucina tunc ascendent in montem. Descendens autem moyses de monte ad populum sanctificauit eos: lauerunt uestimenta sua. Dixitq̄ ad eos: Estote parati in diem tertium: ne accedatis ad mulieres. Factum est autem die tertio mane: & cepere fulgura micare & tonitrua: & nubes densa operire montem: clangorque bucine uehementius personabat: pauit ergo omnis populus qui erat in castris. Quos cum eduxisset moyses in occursum dei de loco castrorum: steterunt ad radices montis. Mons autem sinai fumabat ex parte sua eo quod descendisset dominus super eum in igne: & ascenderet fumus quasi fornacis: & terrebatur omnis populus nimis. Sonitus autem bucine paulatim crescebat in maius: moyses loquebatur & deus respondebat ei. Descenditq̄ dominus super montem sinai in uertice montis: uocauitq̄ moysen in cacumen montis: ascendit moyses. Dixitq̄ dominus ad eum: Descende & contestare populum ne forte uelit transire terminos ad uidendum dominum: & pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoq̄ qui accedunt ad dominum sanctificentur: ne forte interficiat eos. Dixit moyses ad dominum: Non potest populus ascendere ad montem sinai: tu enim contestatus es nobis dicens: Pone terminos montis & sanctifica eum. Dixitq̄ ei dominus: Uade descende: & ascendes tu & aaron tecum: sacerdotes autem & populus ne transeant terminos ut ascendant ad dominum: ne forte irruat in eos. Descendit ergo moyses ad populum: & dixit ei. Locutus est deus uerba hec: Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem que est in celo desuper: nec eorum que in terra deorsum: nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes: reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam & quartam generationem eis qui oderunt me: & faciens misericordiam in multa milia his qui diligunt me & custodiunt precepta mea. Non assumes nomen domini dei tui in uanum. Nec enim habebit insontem dominus eum qui super re uana iurauerit nomen eius. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua: septimus autem dies sabbatum est domini dei tui: non facies omne opus in eo tu & filius tuus & filia tua seruus & ancilla tua iumentum & aduena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit dominus celum & terram & mare & omnia que in eis sunt: & requieuit in die septimo: propterea benedixit dominus diei sabbati & sanctificauit eum. Honora patrem tuum & matrem tuam: ut sis longeuus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non moechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui. Non desiderabis domum proximi tui: non agrum non seruum non ancillam non bouem non asinum non omnia que illius sunt. Omnis autem populus uidebat uoces & lampades & sonitum bucine montemque fumantem: & perterriti ac pauore concussi steterunt procul. Dixerunt ergo moysi: Loquere tu nobis & audiemus: non loquatur nobis dominus ne forte moriamur. Dixit moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret uos deus uenit: ut terror eius esset in uobis & non peccaretis. Stetit ergo populus de longe: moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixitq̄ dominus ad moysen: Hec dices filiis israel: Uos uidistis quod de celo locutus sim uobis. Non facietis mihi deos argenteos nec deos aureos: sed altare terreum facietis mihi & offeretis super eo holocausta uestra & pacifica uestra oues uestras & boues: in omni loco in quo memoriam fecerit nominis mei ueniam ad te & benedicam tibi. Si autem altare lapideum feceris mihi: non edificabis ex sectis lapidibus: si enim cultro tetigeris eos polluentur. Non ascendes per gradus ad altare meum: ne reueletur turpitudo tua coram eo. Hec sunt iudicia que proponere debes coram eis. Si emeris seruum hebreum: sex annis seruiet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Si solus introierit: solus egredietur: si habens uxorem exibit mulier cum eo. Si dominus dederit uxorem & genuerit filios aut filias: mulier & liberi erunt domini sui: ipse uero egredietur solus. Quod si dixerit seruus: Diligo dominum meum & uxorem meam & liberos: non egrediar liber: offeret eum dominus suus diis & applicabit ad ostium & postem: perforabitq̄ aurem eius subulo: & seruiet ei in perpetuum. Si quis uendiderit filiam suam in famulam: non egredietur sicut egredi solent serui. Si displicuerit oculis domini sui: qui cum desponsare non uoluerit: faciet eam redimi: populo autem alienigene uendere non habebit potestatem: quia contempsit eam. Si filio suo desponderit: iure filiarum faciet ei. Si alteram uxorem filio suo acceperit: non minuet pellicie eius uestimentum & coniugalem concubitum. Si hec tria non fecerit: egredietur gratis absque ullo pretio. Qui percusserit hominem uolens occidere: morte morietur. Qui autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius: constituam tibi locum ad quem fugere debeat homicida. Si quis per industriam occiderit proximum suum & per insidias: a meo altari auelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum & matrem: morte morietur. Qui furatus fuerit hominem & uendiderit eum: uel inuentus fuerit in manu eius: morte morietur. Qui maledixerit patri suo & matri: morte morietur. Si rixati fuerint uiri & percusserit alter proximum suum lapide aut pugno: et ille mortuus non fuerit: sed decubuerit in lectum: si surrexerit & ambulauerit foris super baculum suum: innocens erit qui percussit: tantum operas eius & impensas quas fecit in cura sua restituet. Si percusserit homo seruum suum aut ancillam uirga: & mortui fuerint manibus eius: criminis reus erit. Si autem die uel duobus superuixerit: non subiacebit uindicte: pecunia enim eius est. Si rixati fuerint uiri & percusserint mulierem grauidam: & abortiuum fecerit: nec mortua fuerit: sed tantum modo debilitata: pro modo quod ei uir mulieris imposuerit: dabit arbitris. Si mors eius fuerit subsecuta: reddet animam pro anima. Oculum pro oculo. Dentem pro dente. Manum pro manu. Pedem pro pede. Adustionem pro adustione. Uulnus pro uulnere. Liuorem pro liuore. Si percusserit homo oculum serui sui aut ancille: & luscos fecerit: dimittet eos liberos pro oculis quos eruit. Si dentem serui sui aut ancille excusserit: similiter faciet. Si bos cornu petierit uirum aut mulierem: & mortui fuerint: lapidibus obruetur: & non comedetur caro eius: dominus autem bouis innocens erit. Si autem bos ante hesternum & nudiustertium cornupeta fuit: & contestati sunt dominum eius: nec custodierit eum: sed occiderit uirum aut mulierem: bos lapidibus obruetur: & dominus eius morietur. Si pro redemptione fuerit ei impositum: dabit pretium animae suae iuxta omnia que ei fuerint imposita. Sive filium cornupeta percusserit: sive filiam: secundum hanc sententiam fiet ei. Si seruum aut ancillam cornupeta percusserit: triginta siclos dabit dominus bouis: & bos lapidibus obruetur. Si aperuerit quis cisternam & non operuerit eam: & ceciderit bos uel asinus in eam: dominus cisterne reddet pecora & accipiet mortua. Si bos alterius bouem uicini sui cornupeta percusserit: & mortuus fuerit: uendent bouem uiuum & diuident pretium: sed & mortuum diuident. Quod si nouit bos ante hesternum & nudiustertium cornupeta fuisse: & dominus eius non custodierit eum: reddet bouem pro bouem: mortuus autem erit illius. Si furtum sancti fuerit inuentum: duplum exiget. Si furatus fuerit homo bouem aut ouem: & mactauerit uel uendiderit: quinque pro bouem & quatuor pro ouem reddet. Si fur effringens domum fuerit inuentus: & percussus morte fuerit: non erit homicida. Si sol ortus fuerit super eum: homicidium perpetrauit. Qui furtum fecerit: reddet quod abstulit. Si nihil habuerit: uendetur pro furto suo. Si inuentum fuerit furtum apud eum: uel bos uel asinus uel ouis: duplum reddet. Si quis uastauerit agrum aut uineam: & dimiserit pecus suum ut depascat alienum: de optimo agri sui & de optimo uineae suae reddet damnum. Si egressus ignis inuenerit spinas: & comprehenderit aceruum frugum aut segetem stantem uel ager ipse conflagrauerit: reddet damnum qui ignem accendit. Si quis commendauerit proximo suo pecuniam aut uasa ad custodiendum: & furtum factum fuerit de domo eius: si inuentus fuerit fur: duplum restituet. Si latet fur: dominus domus applicabitur ad deos: & iurabit quod non extenderit manum in substantiam proximi sui. In omni re quae perire potest: siue bos sit siue asinus siue ouis siue uestimentum siue quicquid omnino quod perire solet alterius: si dixerit ille: Meum est: ad deos utriusque causa perueniet: & quem deus damnauerit: duplum reddet proximo suo. Si quis commendauerit proximo suo asinum aut bouem aut ouem: & omne animal ad custodiendum: & mortuum fuerit aut debilitatum: uel captum ab hostibus: nullus uidente quidquam dicet: sed iusiurandum domini erit inter eos: & ille non cogetur damnum restituere. Si furto ablatum fuerit: reddet damnum. Si bestia comederit: ostendet quod comederit: & non restituet. Si quis petierit a proximo suo: & debilitatum fuerit aut mortuum: dominus non adest: reddet damnum. Si dominus adest: non reddet. Si mercenarius est: ueniet pro mercede sua. Si seduxerit quis uirginem nondum desponsatam: & dormierit cum ea: dotabit eam & habebit uxorem. Si pater uirginis dare noluerit: reddet pecuniam iuxta modum dotis quae solet dari uirginibus. Maleficos non patieris uiuere. Qui concubuerit cum iumento morte morietur. Qui immolat diis occidetur preter domino soli. Aduenam non contristabis nec affliges eum: aduene enim & ipsi fuistis in terra egypti. Uiduam & pupillum non nocebitis. Si nocendo eis: clamauerint ad me: audiens audiam clamorem eorum. Et irascetur furor meus: & interficiam uos gladio: & erunt uxores uestre uidue & filii uestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum: non urgebis eum quasi exactor: nec usuris opprimes. Si pignus tulerit a proximo suo uestimentum: ante occasum solis reddes ei. Pro hoc enim solo operit tantum carnem suam: non habet aliud in quo dormiat: clamabit ad me: & audiam eum: misericors enim sum. Diis non detrahes: nec principi populi tui maledices. Primitias frugum tuarum & liquorum tuorum non tardabis reddere. Primogenitum filiorum tuorum mihi dabis. Sic facies de bobus tuis & ouibus tuis. Septem diebus sit cum matre sua: die octauo reddes illum mihi. Uiri sancti eritis mihi: carnem que a bestia capta fuerit non comedetis: sed proicietis canibus. Non suscipies uocem mendacii: nec iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiescens sententiae ut a ueritate declines. Non misereberis inopis in iudicio. Si occurrerit bos inimici tui aut asinus errans: reduc ad eum. Si uideris asinum odientis tui succumbentem sarcinae: non pertransibis: sed leuabis cum eo. Non declinabis iudicium pauperis in causa illius. Uerbum mendacii fugies. Insontem & iustum non occides: quia non iustificabo impium. Non accipies munera: quae excecant etiam prudentes: & subuertunt uerba iustorum. Aduenam non affliges: scitis enim animas aduenarum: quia & ipsi fuistis aduenae in terra egypti. Sex annis seres terram tuam & congregabis fruges eius: septimo autem anno dimittes eam & requiescere facies: ut comedant pauperes populi tui: & quod reliquerint bestia agri uescatur. Similiter facies in uinea tua & in oliueto tuo. Sex diebus operaberis: die septimo requiescet bos tuus & asinus tuus: & refrigerabitur filius ancille tue & aduena. Omnia quae dixi uobis obseruate. Et nominibus deorum alienorum non memorabitis: nec audietur ex ore uestro. Tribus uicibus per singulos annos mihi sacrificium celebrabitis. Azyma custodies. Septem diebus comedes azyma sicut precepi tibi tempore mensis nouorum frugum: in hoc enim egressus es de egypto. Non apparebis in conspectu meo uacuus. Et sacrificium solemnitatis messis primitiarum operum tuorum quae seminaueris in agro. Sacrificium quoque consummationis in exitu anni quando congregabis fruges tuas de agro. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei tui. Non offeres super fermentum sanguinem uictimae meae: nec remanebit adipes hostiae mee usque mane. Primitias frugum terre tue offeres in domum domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Ecce ego mittam angelum meum qui precedat te & custodiat in uia: & introducat in terram quam preparaui tibi. Obserua eum & audi uocem eius: ne putes quod ignoscat cum non dimiserit peccata uestra: nec enim

preconiū rei diffusū ē longe. q2 vsq; ad ista tpa. ⁊ late: q2 per ozbē vniūsū vbi hebrē noticia bn̄ facti. a Et nūciatū ē re. egy. ab exploratozib⁹ suis q; fugisset ꝑplus: q2 cū viderūt exploratores q; vltra triū dierū viā ꝓcedebant. cognouerūt q; non ibant solū ad sacrificādū: ꝫ ad totalit̄ recedendū. b Immutatūq; ē coz pha. ⁊ē] q2 coegerāt eos exire: ut dictū ē ꝫ.xij.ca. ⁊ modo volebāt eos cogere ad redeundū. c Junxit ḡ currū. nō p seipsū ꝫ p ministros. d Tulitq; sercē. cur. Sed queri vnde habuerūt eq̄s. cū iumenta coz mortua fuerūt ut ꝫ dictū est. ix. ca. Dicēdū q; illa mortalitas fuit tm̄ sup aīalia q̄ erāt in campis: ut ibidē dictū fuit. eq̄ autē fortiores ⁊ ꝑciosiores in domib⁹ seruabant: multi etiā ex populo pharaonis fecerunt cōfugere seruos suos ⁊ aīalia i domos ad salnādum eos. ut ibidē dr̄. e Et illi. s. filij isrl. f Egressi erant in manu excelsa i. in ptāte dūna. ut pz ex p̄dictis. g Cūq; approp̄inquasset. hic consequēter describit ꝑplī isrl trepidatio: q2 videbāt sup se venire valde magnā multitudinē ⁊ bn̄ armatā ⁊ doctam ad prelīū: nec patebat eis fuga: ut patz ex predictis. h Et dixerūt ad moysen timore turbati. i Forsitā nō erāt sepulchra in egy. ⁊ē. hoc dixerunt ironice ꝓferentes se posse euadē. k Mōne iste ē sermo ⁊ē. hoc eni dixerūt sibi aliqui ex ꝑplo: ut satis videt ex p̄bis ꝓpositoz filiorū isrl dicētiū moysi ⁊ aaron. ꝫ. v. ca. Fetere fecistis odoz̄ nostrū. videat dn̄s ⁊ iudicet ⁊ē. l Et ait moyses. hic ꝓsequēter ponit moysi assecuratio. dicentis: m Nolite timere. q2 auxiliū dei qd̄ est fortⁱ adest nobis. n State. securi. o Et videte mag̃. dn̄i. i. facta ei⁹ magna ⁊ inaudita. p Egyptios eni quos nūc videtis. i. q̄les nūc videtis. s. vivos q Nequaq; vltra vide. ꝫ bn̄ postea viderūt eos mortuos sup littus maris. ut br̄. j. eo. ca. r Dns̄ pugna. ꝓ vo. ⁊ vos tacita q; nec pugnare nec etiā loqui necesse erit vobis. s Dixitq; dns̄ ad moy. qd̄ cla. ad me? Et q̄ pz q; licz moyses cēt assecurat⁹ de dei adiutorio: nō tn̄ cessabat ab ōrone: q2 de⁹ adhuc vult rogari a suis ad coz meritū de bis q̄ vult facere. Dr̄ autē dr̄ h: Quid clamas ad me? nō ē ꝓpt̄ hoc intelligendū q; ei⁹ oro vo displiceret: ꝫ ut ostenderet ex audita. vñ subdit: Loquere filijs isrl ut ꝓficiscant. sequit: t Et sciēt egyptij. p. experientiā flagelli. v Tollensq; se angelus. hic cōsequenter describit ꝑplī israel saluatio. ⁊ ꝓmo ab aggressu. aduersarioz. cū dr̄: x Abijt p⁹ eos ⁊ē.] ita q; angelus posuit se inē exercitū egyptioz ⁊ filios

Et nūciatum⁽ⁿ⁾ ē regi egyptiorū q; fugisset ꝑplus. Immutatūq;⁽ᵒ⁾ est coz pharaonis ⁊ seruozum eius] sup ꝑplm ⁊ dixerūt: Quid voluim⁹ facere: ut dimitterem⁹ israel ne seruiret nobis? Junxit ergo⁽ᶜ⁾ currū: ⁊ oēm ꝑplm suū assumpsit secū. Tulitq;⁽ᵖ⁾ sexcētos currus electos: ⁊ q̄cq̄d i egypto curruū fuit: ⁊ duces toti⁹ exercitus. Indurauitq; dns̄ coz pharaonis regis egypti: ⁊ psecutus ē filios israel. Et⁽ᵉ⁾ illi egressi⁽ᶠ⁾ erant in manu excelsa. Cūq; psequerent⁽ᵍ⁾ egyptij vestigia ꝓcedentiū: reppererūt eos i castris sup mare. Diuisq; equitatus ⁊ curr⁹ pharaonis ⁊ vniuersus exercitus erāt i phiairoth ꝓtra belsephon. Cūq;⁽ʰ⁾ approp̄inq̄sset pharao: leuantes filij israel oculos: viderūt egyptios post se: ⁊ timuerunt valde. Clamauerūtq; ad dominū: ⁊⁽ⁱ⁾ dixerūt ad moysen. Forsitan⁽ʲ⁾ nō erāt sepulchra in egypto: ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine. Quid hoc facē voluisti: ut educeres nos ex egypto? Nōne⁽ᵏ⁾ iste est sermo quē loquebamur ad te in egypto dicētes: recede a nobis ut ſuiam⁹ egyptijs. Multo eni melius erat seruire eis q̄m mori in solitudine. Et ait⁽ˡ⁾ moyses ad ꝑplm: Nolite⁽ᵐ⁾ timere. State⁽ⁿ⁾ ⁊ videte⁽ᵒ⁾ magnalia dn̄i: que factur⁹ est hodie. Egyptios⁽ᵖ⁾ eni quos nunc videtis: nequaq; vltra⁽ᵠ⁾ videbitis vsq; i sempiternū. Dns̄⁽ʳ⁾ pugnabit ꝓ vobis: ⁊ vos tacebitis. Dixitq;⁽ˢ⁾ dns̄ ad moysen: Quid clamas ad me: Loquere filijs isrl ut ꝓficiscant. Tu aūt eleua virgā tuā ⁊ extende manū tuā super mare ⁊ diuide illud: ut gradiant filij israel in medio mari ꝑ siccum. Ego autē indurabo coz egyptioz ut psequant⁽ᵗ⁾ vos: ⁊ glorificabor in pharaone: ⁊ in oī exercitu eius: ⁊ in curribus⁽ᵛ⁾ ⁊ in equitib⁹ illius. Et scient⁽ˣ⁾ egyptij q; ego sū dns̄ cū glorificatus fuero in pharaōe: ⁊ i curribus atq; i equitib⁹ ei⁹. Tollensq;⁽ʸ⁾ se angel⁹ dei q̄ ꝓcedebat castra israel: abijt⁽ᶻ⁾ ꝑ eos ⁊ cū eo pariter colūna nubis] ꝓtora dimittens: post tergū stetit inter castra egyptioz ⁊ castra isrl. Et⁽ᵃ⁾ erat nubes tenebrosa ⁊ illuminās noctē: ita ut ad se invicē toto noctis tpe accedere nō valerēt. Cūq; extendisset moyses manū super mare: abstulit⁽ᵇ⁾ illud dns̄ flante vento vehemēti ⁊ vrēte tota nocte: ⁊⁽ᶜ⁾ vertit in siccū. Diuisq;⁽ᵈ⁾ est aqua: ⁊ ingressi sūt filij israel ꝑ mediū sicci maris. Erat⁽ᵉ⁾ eni aqua quasi murus a dextra eorum ⁊ leua. Persequentesq;⁽ᶠ⁾ egyptij ingressi sūt post eos: ⁊ oīs eq̄tatus pharaonis: currus eius ⁊ equites

israel. y Et erat nubes tenebrosa. ex pte egyptioz̄. z Et illuminās noctē. ex pte hebreoz. ⁊ ꝫ faciebat illa colūna ꝑm diuersas sui ptes. ꝑm illos q̄ dicūt q; fuit vna tm̄. ꝫ ꝑm hebreos qui dicūt illā fuisse duplicem colūna nubis aduenientе nocte nō recessit sicut cōsueuerat. sed remansit aduenierе colūna ignis: ita q; erat ex pte egyptiorum: ⁊ colūna ignis ex pte hebreoz̄. a Abstulit illud dns̄ flante vehemēti. nō ē intelligendū q; ventus ille diuiserit mare: sed dns̄: ventus tn̄ ille fūdū maris discooptū a q̄s receauit ut filij israel mundi⁹ ⁊ siccⁱ⁹ incederent. ideo subdit ꝫ Et vertit in siccū. sez maris fundū. c Diuisaq; est aqua ⁊ ingressi sūt filij israel. Dicunt aliqui doctores catholici q; fuerunt ibi duodecim diuisiones: ita q; ꝗlibet tribus intrauit diuisionē suā: aducētes ad hoc illud ꝑs. cxxxv. Qui diuisit mare rubrū in diuisiones. Hebrei autem dicūt q; vna fuit tm̄ diuisio. qō videt ꝓbabile scdm illud qd̄ dr̄ coiter ab hebreis ⁊ catholicis. s. q; filij isrl formidabāt intrare mare ꝑ moysen. ⁊ tunc tribus iuda que erat cōstantioz ꝑma intrauit ꝑ moysen. ⁊ alie cōsequent cōsecute sūt. ⁊ q; trib⁹ iuda ibi meruit regnū. Si aūt quelibet trib⁹ habuisset suā diuisionē magis formidassent intrare: maxime ille que nō habuerūt moysen in sua diuisione ꝓsentē. Probabile est etiā q; moyses intrasset cū tribu leuitica ⁊ nō cum tribu iuda. Ad illud aūt qd̄ opponit de ꝑs. pōt dici q; ibi accipit plurale ꝓ singulari. s. diuisicꝫ ꝓ diuisione. q2 in hebreo aliqñ fit hoc. sic̄ Eccli. xlvj. ca. dicit: Filij dan. ⁊ tm̄ habuit vnicū filiū tm̄. ut ibidē habet. Potuit etiā illa diuisio dici diuisiones. tum ꝓpt̄ sui magnitudinē. tum ꝑm diuersas sui ptes. d Erat eni aqua q̄si murus. i. stans ⁊ erecta in altū ad similitudinē muri. e Persequētesq; egyptij. cū eni filij isrl iam ēent multū elōgati a littore: colūna ignis ⁊ nubis q̄ ꝓhibebat egyptios accedere ad hebreos recessit. ⁊ tūc egyptij videntes q; filij isrl recesserūt. secuti sūt eos ꝓ eandē viā credētes transire sicut ⁊ ipsi. Hec est mirū si diuino iudicio intantū fuerūt

Exodus

excecati si p̃sideren̄t facta eor̄ū p̃cedentia. a Jām̄ aduenerat. hic p̃ñē ꝛescribit egyptior̄ submersio. b Respiciens dñs ⁊c. rebellionē ⁊ induratiōnē eor̄ū. c Per colū. ig. ⁊ nu ex q̄ gnāta sūt tonitrua ⁊ fulgura. d Jnēfecit exer. eo. i. magnā ptē exercit⁹. ⁊ tūc egyptij voluerūt fugē ⁊ reuerti. ⁊ paret īrā vsq̄ ibi: e Fugientibusq̄ egy. oc. aq̄. ex timore eni erāt ita turbati ⁊ stupefacti q̄ nō currerūt ad littus: ꝫ magꝫ aq̄s sup se veniētes. sequit̄: f Et vi. egy. mor. su. lit. mar. ex ꝫ dixerūt aliq̄ doctores: q̄ filij isr̄l trāseūtes p mare: nō venerunt ad litt⁹ oppositū: ꝫ ad litt⁹ p q̄ō intrāuerāt ita q̄ mare fuit eis diuisū q̄usq̄ trāsierūt montē asperū: de quo ꝫ dictū ē: q⁊ pro magna pte itrabat mare. ⁊ tūc diuisio maris p modū semicirculi redijt ad litt⁹: tū vltra montē. Cui⁹ rōnē assignāt: q⁊ nā maris ē ejicere mortuos ad litt⁹ ꝓpinqui⁹: egyptij aūt fuerūt submersi ꝓpe littus vnde itrauerāt: quia nō fuerunt multū elōgati a littore. ut dicūt isti. ⁊ ex hoc cōcludunt q̄ filij isr̄l redierūt in idē littus: q⁊ dicitur hic q̄ viderūt egyptios mortuos sup litt⁹ maris. ad ꝫ aūt inducūt illud qō habet Numeri. xxiij. ca. q̄ p⁹ trāsitū maris rubri filij isr̄l fuerūt in deserto etban. ⁊ illud desertū erat ad litt⁹ qō est ex pte egypti: ut dictū ē ca. p̃cedenti. Joseph⁹ aūt dic exp̄sse ꝓtrariū. s. q̄ filij isr̄l trāsierūt ad ērā ꝓtraꝓsitā. ⁊ ꝫ videt magis. ꝓbabile: q⁊ nō ē verisile q̄ de⁹ reducēt eos ad terrā aduersarior̄. qō aūt dr̄ de mortuis nō valet: q⁊ nō habet de textu q̄ cēnt ꝓpinq̄ores vni littori q̄ alteri. Item q⁊ sic dicit Joseph⁹. dei ordinatione factū est: ut ejicerēt ad litt⁹ oppositū ad ꝓsolatiōꝫ filior̄ isr̄l: ita q̄ de ceco eos nō timerēt cū viderēt eos mortuos: ⁊ ut haberēt arma eorū ad defendēdū se ꝫ voltes insurgētes. Ald secūdū potest dici q̄ desertū etban: de quo fit sermo Nu. xxxiij. nō est illud de q̄ dr̄ ca. p̃cedēti: qō ē ex pte egypti. q⁊ p⁹ transitū mar. nō legūt filij isr̄l approp̃inq̄sse egypto. vñ ca. sequēti dicit: Tulit aūt moyses isr̄l de mari rubro: ⁊ ingressi sūt desertū sur. ⁊ nō dicit desertum etban: ⁊ tū si egressi fuissent ad ripā egypti: ingressi fuissent desertū etban: ut ꝫ ex dictis. ⁊ iō etban de q̄ fit sermo Nu. xxxiij. ē aliud desertū eiusdē nois: sic in d. te. frequēter diuerse ciuitates ⁊ loca eodem noie noiant. g Et manū magnā. i. iusticie sue potestatem. cetera patent. h Cap. xv. Hunc cecinit moyses. hic p̃ñter ponit grārū actio

per mediū maris. Jamq⁹ aduenerat vigilia matutina: ⁊ ecce respiciens⁽ᵇ⁾ dñs sup castra egyptior̄ per ⁽ᶜ⁾colūnā ignis ⁊ nubis: interfecit ⁽ᵈ⁾ exercitum eor̄: ⁊ subuertit rotas curruū ferebant̄q⁊ in p̃fundū. Dixerunt ergo egyptij: Fugiam⁹ israelē: dñs enī pugnat p eis ꝓtra nos. Et ait dñs ad moysen: Extende manū tuā sup mare: ut reuertant̄ aque ad egyptios sup curr⁹ ⁊ equites eor̄ū. Cū⁊ extendisset moyses manū ꝓtra mare: reuersū est p̃mo diluculo ad priorem locū. Fugientibusq̄ ⁽ᵉ⁾ egyptijs occurrerunt aque: ⁊ inuoluit eos dñs in medijs fluctibus Reuersq̄ sūt aque: ⁊ operuerunt currus ⁊ eq̄tes cuncti exercitus pharaōis: q̄ sequētes ingressi fuerāt mare: nec vn⁹ quidē sup fuit ex eis. Filij aūt israel p̃rexerūt p mediū sicci maris: ⁊ aque eis erant q̄si p muro a dextris ⁊ a sinistris. Liberauit⁊ dñs in die illo israel de manu egyptiorū: ⁊ ⁽ᶠ⁾ viderunt egyptios mortuos sup litt⁹ maris: ⁊ ⁽ᵍ⁾ manū magnā quā exercuerat dñs ꝓtra eos. Timuit⁊ pp̃lus dñm ⁊

credíderunt domino ⁊ moysi seruo eius. XV.

⁽ʰ⁾Hunc cecinit moyses ⁊ filij israel carmē hoc dño: ⁊ dixerūt. Cantemus⁽ⁱ⁾ dño: gloriose⁽ᵏ⁾ enī magnificat⁹ est: equū ⁊ ascēsorē dejecit i mare. Fortitudo⁽ˡ⁾ mea ⁊⁽ᵐ⁾ laus mea dñs: ⁊ factus est mihi in salutē. Jste⁽ⁿ⁾ deus me⁹ ⁊ glorificabo eū: deus⁽ᵒ⁾ patris mei: ⁊ exaltabo eū. Dñs⁽ᵖ⁾ q̄si vir pugnator: omnipotēs⁽ᵠ⁾ nomē eius: currus⁽ʳ⁾ pharaonis ⁊ exercitū eius ꝓiecit i mare. Electi principes eius submersi sūt in mari rubro: abyssi⁽ˢ⁾ operuerunt eos: descenderūt in p̃fundū quasi lapis. Dextera tua dñe magnificata ē in fortitudine: dextera⁽ᵗ⁾ tua dñe p̃cussit inimicū: ⁊ i multitudine glie tue deposuisti⁽ᵘ⁾ aduersarios meos. Misisti iram⁽ˣ⁾ tuā q̄ devorauit eos sicut stipulā: ⁊ in spiritu⁽ʸ⁾ furoris tui cōgregate sūt aque. Stetit⁽ᶻ⁾ vnda fluēs cōgregate⁽ᵃ⁾ sūt abyssi i medio mari. Dixit⁽ᵇ⁾ inimicus ꝓsequar ⁊ cōp̃rehendā: diuidā⁽ᶜ⁾ spolia implebit⁽ᵈ⁾ aīa mea. Euaginabo gladiū meū: interficiet⁽ᵉ⁾ eos man⁹ mea. Flauit⁽ᶠ⁾ spūs tuus

per totalē eū ⁊c. Circa p̃mū dr̄: Dñs q̄si vir pugnator. i. fortis pugnator: q⁊ tū ei⁹ fortitudo incōparabiliter excedit cēm fortitudinē creatā. iō subdit: q Dipo. no. ei⁹. qō ꝑ p effectū multiplicē sequētē. cū dr̄: r Curr⁹ pha. ⁊ ex. ei⁹ ꝓie. in ma. eos fulminib⁹ feriēdo ⁊ rotas curruū subūtēdo: ut dictū ē p̃cedēti ca. s Abyssi ope. eos. i. aq̄. p̃fude ex dei p̃cepto sup eos reuerse: ut p̃dictū ē. t Dex. tu. do. p. im. i. pharaonē caput exercit⁹. v Depo. adū. me. i. egyptios eū sequētes. Jn hebreo br̄. Aduersarios tuos. ⁊ est eadē sīa. erāt enī aduersarij ipsi⁹ dei ⁊ p̃pli isr̄l. x Misi. ir. tu. q̄ deuo. eos si. stip. i. ita facilit sic ignis stipulā deuorat. y Jn spū fu. tui. cō. sūt aq̄. videt q⁊ debēt dicē: Jn spū dulcoꝛ tui. q⁊ ex dei grā aq̄ congregare sūt q̄si muri hic ⁊ ide ut filij isr̄l possent trāsire. dicēdū q⁊ idē effect⁹ est dulcedinis hebreis ⁊ furoris egyptijs. cōgregatio enī aquar̄ p̃dicta gratiosa fuit hebreis p̃tēs eis trāsitū: ꝫ dura fuit egyptijs: tū q⁊ filij isr̄l trāsitū habuerūt malis gratib⁹ eor̄: ⁊ q⁊ ꝓpt̄ dictā congregatiōꝫ securi sūt hebreos ⁊ submersi. z Stetit vn. flu. i. aq̄ de nā sua fluida stetit q̄si nām suā sic mur⁹ erecta. a Cōgre. sūt abyssi. p hoc enī q⁊ retraxerūt se aq̄ ut p̃berēt mediū iter eleuate sūt aq̄ in altū i medio mari: q⁊ ex tali congregatiōe nō exierūt ripas mar. b Dixit inimi. i. corde suo ⁊ ore. c Diui. spo. cū rediero victor. d Imple. aīa mea. i. uolūtas mea. e Interfi. eos ma. mea. i. ptās exercitus mei. hec cogitabat pharao: ꝫ vulgarit⁊ dr̄: Multū remanet de cogitatiōe fatui. iō sequit̄. f Flauit spūs tuus

ꝛ opꝛ.eos mare.qz sicut ad flatū ventꝰ palee mouent: ita ad nutū dei mare reuersū est sup eos. a Submersi sūt quasi plūbū ꝛc.ꝓ grauitatē plumbi intelligit ꝙ erāt peccatis valde aggrauati ꝛ submersione digni. b Quis sīlis tui in foꝛ.dñe? q.d. nullus: qz finiti ad infinitū nulla est compatio. c Magnificus in scitate.facta aūt boiuz aliqñ lz sint magna-tamē frequēt sūt mala: sed dei facta nō pñt esse nisi sancta. d Terribilis.s.egyptijs. e Atq; laudabilis.s.hebreis. f Et faciens mirabilia. in vtrisq; : sed in egyptijs i eoꝝ destructionē: in hebreis ad eoꝝ salutionē. g Extendisti manū tuā.i.manū iusticie tue ad vindicādū. que cū cessat a punitione malozum videt esse contracta. h Et deuoꝛauit eos ꝛra.nō ꝙ intrauerint viscera terre: ꝟ qz descenderūt ad terrā: q̄ erat in fūdo maris ita opti ac si fuissēt a ꝛra absoꝛpti. i Dux fuisti.p angelū p̄cedentē ꝛ p colūnā ignis ꝛ nubis viam die noctuq; ostendentē: ut ps ex p̄dictis. k Populo quem redemisti.nō auro uel argento-sed mirabilib⁹ signis. l Et poꝛtasti.hic cōsequenter subdit rō laudis ex beneficijs futuris: ꝛ est hic ꝓphetia cum laude.ꝛ pmo ponit bñficiū qō erat vltimū in executiōe: sed primū in intentiōe.s.introductio filioꝝ isrl in terrā ꝓmissionis ꝛ specialiter in hierusalē vbi edificādū erat templū ad dinū cultū: qō vocat habitaculū scīm dei.ꝛ hoc ē qō dr: Et poꝛtasti eū.i.poꝛtabis.loqt enī scriptura de futuro p modū p̄teriti ꝓpt certitudinē ꝓphie p̄destinationis: qz illud qō est ꝓdinatū a deo fieri-ē ita certū ac si iam eēt factū. m In fortitudine tua qz p signa dine ꝙtutis deduxit eos dñs ad terrā ꝓmissionis: ut patz in iordanis siccatione.ꝛ in regū fortissimoꝝ debellatione.ꝛ in subuersione ciuitatis hiericho.ꝛ sīlibus. n Ad habitaculū sanctū tuū .i.ad locū vbi postea fundatū ē templū. o Ascenderūt pncipes ꝛ irati sūt.qz amalechite ꝛ pncipes q̄ erāt eis cōfederati audiētes ꝙ filij isrl trāsierāt mare rubrū ꝛ cēt in deserto eis ꝓpinquo-irati sūt timētes ne inualescerēt terrā eoꝝ.ꝛ ideo anteq; essent magis fortificati voluerūt eos delere: ꝛ ascenderūt ad pugnandū cū eis.ut hr̄.j.xvij.ca. p Dolores obtinuerūt habitatoꝝ philistijm. ex ꝓspitate filioꝝ isrl.tum qz antiq⁹ fuerāt molesti patri eoꝝ isaac.ut hr̄ Gen.xxvj.ca.tū qz habitabāt infra terminos ꝛre eis ꝓmisse. q Tūc cōtur.sūt pn.edō: robu.moab obti.tremoꝝ. ne filij isrl inualescerēt eos: tñ frustra timuerūt.qz dñs inhibuit filijs israel ne pugnarēt ꝙtra eos. r Obriguerūt oēs ha.cha. cū enī audierūt ꝙ dñs siccasset aquas iordanis añ eos ut intrarent ad terrā chanaā.timoꝝ nimi⁹ irruit sup eos: sm ꝙ Raab meretrix dixit exploratoꝝ filioꝝ isrl Josue.ij.ca. Pertimuit ꝛ elāguit coꝝ nostrū nec remānsit in nobis spūs ad introitū vestrū ꝛ hoc designat cū dicit hic: Obriguerūt.qz tremoꝝ magn⁹ facit mēbra exteriora rigescere. s Irruat sup eos formido.interi⁹ t Et pauoꝝ.exteri⁹. v Fiant imo.q̄si lapis.ita ꝙ nō possint se defendere. x Donec ptrāseat ꝓpls tu⁹ dñe.ad locū vbi fundandū est templū. y Introduces eos ꝛ plātabis.i.radicare facies intantū ꝙ nō possint unde auelli ꝙtute humana. z In monte hꝛ.tue.i.in terra ꝓmissionis que ē montuosa. a Firmissimo habitaculo tuo.i.templo ibi fundādo. b Qō opat⁹ es dñe.sicut pncipalis actoꝝ: sed salomō opatus est in hoc sicut minister dei.ꝛ loqt̄ q modū p̄teriti de futuro ex cā supdicta.cū

ꝛ oppꝛit eos mare: submersi sunt quasi plūbū in aquis vehementib⁹. Quis sīlis tui in fortibus dñe? quis similis tui magnificus in scitate: terribilis atq; laudabilis: ꝛ faciens mirabilia? Extendisti manū tuā ꝛ deuoꝛauit eos ꝛra: dux fuisti in misericordia tua ꝓpls quem redemisti: Et poꝛtasti eū in fortitudine tua: ad habitaculū sanctū tuū. Ascenderunt pncipes ꝛ irati sūt: dolores obtinuerūt habitatoꝝ philistijm. Tunc cōturbati sunt pncipes edom: robustos moab obtinuit tremoꝝ: obriguerunt oēs habitatoꝝ chanaā Irruat sup eos formido ꝛ pauoꝝ: in magnitudine brachij tui. Fiant immobiles quasi lapis: donec pertranseat ꝓpls tuus dñe: donec ptrāseat ꝓpls tu⁹ iste quē possedisti. Introduces eos ꝛ plantabis in mōte hereditatis tue: firmissimo habitaculo tuo: qō opat⁹ es dñe. Sanctuariū tuū dñe: qō firmauerūt man⁹ tue: dñs regnabit in eternū ꝛ vltra. Ingressus est enī eques pharao cum curribus ꝛ equitibus eius in mare: ꝛ reduxit sup eos dñs aquas maris. Filij aūt isrl ambulauerūt p siccū: in medio eius. Sumpsit ergo maria ꝓphetissa soꝝ aaron tympanū in manu sua: egressęq; sūt oēs mulieres post eam cū tympanis ꝛ choris: quib⁹ p̄cinebat dicēs: Cātemus dño: gloriose enī magnificat⁹ est: equū ꝛ ascēsoꝝ deiecit in mare. Tulit aūt moyses isrl de mari rubro:

tō subillis bonis tpalib⁹ ꝓmissis q̄ sūt minoꝝ bona q̄ opa ꝙtutū intelligūt illa bona spūalia pncipaliter intenta. Sicut sub ꝓmissione ꝛre ꝓmissionis intelligit terra viuentiū.i. ciuitas celestis ꝓmissa: ꝛ ita b sub promissione templi mālis intelligit pncipaliter ꝓmissa domus celestis uel templū vbi deus colitur nō p speculū ꝛ enigmate ꝟ per iugē laudē ꝛ in apta visiōe sm ꝙ dicit ps. lxxxiij. Beati q̄ habitant in domo tua dñe i secula seculoꝝ laudabūt te. ꝛ b dicit Ra.Sa.i loco isto: ꝛ eius

dictū consonat fidei nostre: ꝛ sic intelligit qō dicit hic: Firmissimo habitaculo tuo qō opatus es dñe ꝛc.qz celū empyreū qō est hic templū uel locꝰ bto ꝙ ē factū a pncipio creatiōis mūdi.ꝛ ei⁹ actoꝝ ꝛ artifex fuit deus sol⁹. Notādū etiā qz qō sup dixit p modū p̄teriti ꝓpt certitudinē ꝓphie hic replicat p modū futuri.cū dr: Introduces eos ꝛc.qz futurū erat ꝙ introduceret. c Dñs regnabit in eter.ꝛ vltra. In hebreo hr̄: In seculū ꝛ vltra.seculū aūt ꝓprie sigt tēpus quinquaginta annoꝝ. ꝟ qñ addit ei: ꝛ vltra.sigt eternitatē. ꝛ bñ dicit ꝟ: Regnabit.qz nō regnit ab eterno sic nec fuit creator ab eterno nec dñs: qz talia noīa ꝛ ꝛba ꝓsignt creaturā subiectā q̄ nō fuit ab eterno. d Ingressus est eques pha.istud qō fuit dictū i pncipio Cantici. hic repetit in fine sic solet fieri i cātilenis. e Sūplit ḡ ma. hic ꝓsiter describit grāy actio q̄tū ad mulieres.cum dr: Sūpsit ḡ maria ꝓphetissa. Qz enī habuerit spūm ꝓphetie.ꝓz ex li. Nu. xij.ca.vbi ipsa ꝛ aaron dixerūt: Et nobis sic ꝛ moysi locutus ē deus. f Soꝝ aarō. Et q̄re nō dr soꝝ moysi sic ꝛ soꝝ aarō? Hebrei assignāt duplicē cām. Una ē qz añ nativitatē moysi cū adhuc nō haberet fratrē nisi aaron ꝓphetauit matri sue ꝙ parītura erat filiū q̄ literaret israel. Alia cā est qz aaron ostēdit se multū ꝛelare ꝓ ea q̄ fuit ꝛcussa lepra.ut hr̄ Nu.xij.ca. g Tympanū i manu sua. cognouerat enī p spūm ꝓphie añ ꝙ exiret de egypto ꝙ deus erat collaudād⁹ ꝓ bñficijs exhibēdis isrl p⁹ exitū de egypto iō secū portauit tympanū de egypto ad cantandū laudes dinas. ꝛ fecit apportari silē p alias mulieres. vñ seqt̄: h Egressęq; sūt ꝛc.qb⁹ p̄cinebat.s.que oportebat fieri. ꝛ alie respōdebāt sicut solet fieri in tympanis ꝛ choris.ꝛ eadē mō fecit moyses respū viroꝝ. i Tulit aūt moyses. Postq̄ descripta est remotio impēdimēti: hic ꝓsiter describit cōtinuatio itineris icepti. Ad ꝟ aūt tria requrūt.pmū ē.puisio alimenti.secūdū est repressio aduersarij.tertiū ordinatio ꝓpli subiecti. Et sm ꝟ dividit in tres ptes. Secūda incipit in medio.xvij.ca.ibi. Venit aūt amalech. Tertia in pncipio.xvij.ca. Circa pmū describit puisio alimēti q̄tū ad q̄litatē. 2° q̄tū ad substātiā.ca.xvj. Alimentū aūt ꝓsistit

ī cibo ⁊ potu. habebāt aūt adhuc filij isrl̄ de cibo quē apportauerant de egypto. ⁊ iō de hīc nō fit mētio ß de potu tm̄ ꝓtū ad qlitatē. q. aq̄ amare dulcorate sūt. dic igit̄: Tulit aūt moy. is. de ma. ru. ⁊ dr̄: tulit. q. cū q̄dā violētia ⁊ importunitate fecit eos inde recedē. erāt enī cupidi: ⁊ iō erāt nimis intenti ad spolia egyptiorū submersoꝝ colligenda: q. sm q dicūt hebrei, ista spolia fuerūt maiora ⁊ pciosiora ꝙ illa que asportauerāt de egypto ꝓ accomodatiōz: de q̄ dictū ē. xij. ca. a Et egressi sūt in desertum sur. de littore marj rubri. b Et nō inuenieb̄at aquā ad sufficientiā ꝓ se ⁊ aīalibus suis. c Et venerunt in marath. hoc dicit ꝓ anticipationem q. locus ille adhuc nō vocabat marath: sed sic postea vocatus fuit a filijs isrl̄ ꝓpter amaritudinem aq̄. sm q subdit. d Et ⁊ murmuravit ꝑ populus. i. vulgares boies: q̄ nō ꝓsiderāt nisi pñtia: sapiētes aūt ꝙ ꝓsiderabāt dei bñficia preterita patienē portabāt sperātes de diuino auxilio. f At ille clamauit ad dñm. ostendens q̄ boni rectores nō debēt omittere bona subditorū, curare, ꝓpter eoꝝ murmurationem. g Qui ostendit ei lignū. Dicūt alīq̄ q̄ istud lignū de nā sua erat amarū. ⁊ sic fuit ibi maius miraculū inq̄tū p ei⁹ imissionē dulcorate sunt aque ⁊ facte potabiles. Contrariū autē videt mihi p illud Eccle. xxxviij. Nōne a ligno indulcata est aq̄ &c. nā ibi loq̄t̄ scriptura de nālibus ꝓpietatib⁹ terrenascentiū ad vtilitatem hoīz. b Ibi ꝓstituit ei pre. atq̄ iu. dicit hic Ra. Sa. q̄ dñs videns filios isrl̄ ociosos ne p ociū q̄d ē sentina oīz vitioꝝ declinarent ad prioza dedit eis duo p̄cepta legis ut studerēt in eis ad sciendū ⁊ ad opandū. s. p̄ceptū de observatione sabbati q̄d ꝓtinet plures observatias. Et p̄ceptū de vacca russa: de cui⁹ cinerib⁹ cōmixtis aque fiebat aqua lustratiōis p quā purgabanť īmūdi: ut habet̄ Nu. xix. ca Tradidit etiā eis alīq̄ capitula de ptinentib⁹ ad iudicialia ut scirēt qliter debērēt ad inuicē iuste ⁊ pacifice cōuersari. i Et ibi tētauit eū. s. ꝑm ut p expientiā seruādi p̄cepta uel negligendi appareret obedientia eius ad deū uel inobedientia: nō tm̄ sic intelligēdo q̄ deo appareret aliq̄d de novo: sed alijs. ⁊ hoc mō tētauit abrahā ut ei⁹ obedientia alijs esset nota. sicut dictū fuit Gen. xxij. ca. k Lūctū lan. quē po. in egy. nō indu. sup te. si obedieris mihi. dñs dr̄ ps cūij. Et nō erat in tribub⁹ eoꝝ infirm⁹. q̄d ē intelligēdum de illis q̄ obedicbāt deo: q. rebelles fuerūt a deo pcussi pluries: ut pz in multis locis. ſ. sicut ꝓ adoratiōe vituli: ⁊ ꝓ cōcupiscētia carnū: ⁊ ꝓ rebellione ꝭ moysen ⁊ similibus. l Ego enī dñs sanator tu⁹. q. d. si, ꝓpē pctm̄ te pcussero ꝓpter pnitentiā veram te sanabo: sm q̄ scribit Job. v. ca. Ipse vulnerat ⁊ medetur &c. m Lāp. xvj.

Venerūt aūt in helim. Hic describit̄ pulsio alimenti ꝓtū ad subam. ⁊ p ꝓtum ad cibū. 2° ꝓtū ad potū. xvij. c. a. Circa ꝓmū ꝓmittit̄ de fect⁹ cibi. 2° subdit̄ pulsio dei. ibi Dixit aūt dñs ad moysen. Circa ꝓmū dicit̄ Venerunt autem in helim vbi erant duodecim fontes. sm numerū duodecī tribuū ⁊ sic quelibet trib⁹ habuit fontē suū p se: ne ex haustu coī inē trib⁹ dissensio oriret. n Et septuaginta palme. in signum q̄ habituri erant septuaginta iudices sub moyse. o Et castrametati sunt iuxta aquas. ut recrearent̄ potu ⁊ palmarū fructu. p Profectiōe sunt de helim. q. ille fruct⁹ fuit cito cōsumpt⁹. sequit̄: q Et mur. ois cōgrega. q. xv. die mēsis secūdi de fecerunt victualia q̄ apportauerāt de egypto. Et q̄ patz q̄ xxx. dieb⁹ de illis viderūt nō comedendo ad saturitatē ß ad famē tēperandā. ß quō dicit̄ hic q̄ ois ꝓgregatio murmurauit: q. ibi erant iosue ⁊ caleb ⁊ plures alij boni bonies de q̄b⁹ credendū ē q̄ patienē portabant defectū victualiū sperantes dīnū auxiliū: Dicendum q̄ illi erāt valde pauci respectu multitudinis: q̄d aūt modicū est. q̄si nihil reputaťut dr̄. ij. phicoꝝ. ⁊ ꝓpē ꝑ scriptura nō dimisit loq̄ generaliter: q. b ē ꝓsuet⁹, mod⁹ loquēdi in talib⁹. r Vtinā mortui essem⁹ p manū dñi. i. p plagā ab eo īmissam cū ꝓmogenitis egyptioꝝ: q. illa mors fuit brevis. s Mīi sede. sup ol. car. i. q̄n nobis sedentibus q̄ete ⁊ pacifice: olle plene erāt carnū ad ignē. p nobis. t Cur indu. nos i des. istud? vbi nihil comestibile crescit. v Ut occi. cēm mul. fa. i. lōgo cruciatu q̄ prior ē breui morte. p Dixit aūt dñs. Hic ꝓpē describit̄ dñi, pulsio vbi ꝑ ponit̄ cibi, pmissio. 2° eiusdē exhibitio. ibi: Factū est ḡ. 3° cōseruatio. ibi: Dixit aūt moyses. Adhuc pmissio cibi ꝑ dicit̄ moysi a dño. 2° p moysen ipsi ꝓpo. ibi: Dixerūtq̄. Circa ꝓmū dr̄: y Ecce ego pluā. i. ad modū pluuie abūdanē tribuā. z Panes de celo. i. cibos: q. noie panis intelligit̄ ois cibus: ut ē dictū ē. ij. ca. Ipse āt dedit eis mānā ⁊ coturnices: ⁊ vtrūq̄ de celo aereo. vñ ⁊ aues celi noīanť eo q̄ p aerē volitāt. a Egrediať po. ⁊ col. q̄ sufficiūt. qlibz p se ⁊ familia sua sm estimatiōz suā. b Per singu. di. q. nihil de māna debebat reservari i crastinū. ut dr̄. ſ. c Ut ten. eū vtrū am. i le. mea. custodiendo mādata mea de mānā: q̄ mādata infra explicabūť. d An nō i. trāsgrediēdo illa. qlit̄ aūt de⁹ tentet bonies ista dictū ē: q. b nō ē ut accipiat p expietiā de aliq̄ q̄d ignoret: cū ois nuda ⁊ aperta sint oculis ei⁹ etiā añq̄ fiāt: ß ut obedictia uel inobedientia ꝓpria ad deū cēt nota alijs p euidētiā facti. e Dicāt sex. pa. q̄d in. de māna &c. f Et sit du. nō p ꝑ intelligit̄ q̄ colligerēt die sexta pl⁹ q̄ꝭ i alijs dieb⁹: ß illud collectū q̄n mēsurabaťi domo inveniebaťduplū. ut dicet. ſ. g Dixerūtq̄. Hic ꝓpter pmissio dicta divulgaťꝓpo. cū dr̄: h Vesge scietis &c. ⌊ p ꝑ q̄ dabit vobis mirabiliť abundantiā carnū. i Et mane vide. glo. dñi.

in refcensu manne ꝓtute glōsa ipsi⁹. Sciendū aūt ꝙ māna aliqñ ē neutri generis ⁊ indeclinabile: aliqñ aūt inuenit femini generis ⁊ ꝑme declinatiōis. s. māna. ne: aliqñ ē tie declinationis: ut māna. natis. ⁊ iō nō ē vis si accipiat mō ꝑm vnā declinationem: mō ꝑm aliā. a Audiui enī mur. r. ꝫ d. ꝙ eduxit vos de egypto in hanc solitudinē: qz r ꝓcepto eius factū ē. b Nos ꝓ vo qđ su⁹: q. d. sum⁹ tm̄ serui ei⁹ renūciantes vobis ei⁹ volūtatē ⁊ iō non eduxim⁹ vos principalē sicut impoluistis nobis. sed ipse r⁹. c Quia murmurastis ꝫ nos. i. murmuras tis murmur tm̄ restrū est ꝫ dñm ꝓncipalit̄. d Dabit v. d. rs. carnes ⁊c. eo ꝙ audierit murmuratiōes vras. aliqñ enī murmurantibus dat r⁹ suū resiverūt: ꝫ ꝫ ē ad malū ipsorū: sic bñ Nu. xj. ca. r ꝓpło q̄ resideravit carnes. ꝗs interfecit dñs cū adhuc carnes eis date essent in ventib⁹ eor. e Accedite co. dño. i. corā colūna nubis. uel ꝑm alios corā tabernaculo paruo vbi dñs loq̄bat moysi. añq̄ factū eēt magnū tabernaculum. r q̄ bñ. j. xxxiij. ca. ꝙ moyses tetendit illud extra castra. f Audiuit enī mur. r. ne credat ꝙ facta vra abscōdita lateāt ipsū. g Et ecce ⁊c.] i. quidā fulgor insolit⁹ repsentatiu⁹ diuine ꝑntie ad arguendū ꝓpū murmurationē. vnde subdit: Audiui murmurationes ⁊c. h Factū ē ergo. Hic ꝑnter describit cibi. pmissi exhibitio. ⁊ 2° subdit vsus determinatio. ibi: Hic est sermo. Circa ꝑmū dicit Factū ē ḡ vespe ⁊ ascē. co. cooperuit castra. Coturnix aūt ē auis pinguis ⁊ sapida. ⁊ accipit hic singulare. ꝑ plurali. Coturnix. i. multitudo coturnicū: sicut frequenē dictū est in sili. dicit autē hic ascendē coturnix: qz r ēra opposita reserto in qua magna multitudo taliū auiū inuenit: ascēderūt in aerē volūtate diuina ⁊ volauerūt vsq̄ ad castra filioꝝ isrl ⁊ ibi rescēderūt: ita ꝙ poterāt eas cape ꝑ sua volūtate. Querit hic q̄re dedit eis carnes in vespe ⁊ panes in mane sequēti: qz magis cōueniēs esset fieri mō ꝓtrario. Ad ꝫ rūdet ꝙ filij isrl cōquesti fuerūt ꝑ r de defectu carniū. ⁊ 2° r de defectu panū. dicētes: Vtinā mortui essem⁹ qñ sedebam⁹ sup ollas carniū: ⁊ comedebam⁹ panes in saturitate. ⁊ iō codē ordine quo ꝑtuerūt dat⁹ ē eis cib⁹. Alia rō assignat ex ꝙuenientia rei date: qz coturnices ex volatu diurno erāt fatigate. ⁊ iō circa vesperā erat cōueniēs temp⁹ ut rescenderēt ad terrā quasi ad requiē. Panes aūt q̄ dati sūt mane sequēti fuit māna que ꝙcaē panis māliter: qz decoquebat ⁊ inde formabāt panes. rescendebat aūt ꝑ modū roris. ut stati subdit: Hora aūt maturinalis conueniēs est tali descensui. vnde subdit: i Mane q̄ ros iacuit. i. māna q̄ erat ad modū roris cōgelati. vñ. j. dr ꝙ habebat silitudinē pruine que ē ros cōgelat⁹. k Apparuit in soli. mi. sicut granula ꝙgelata que aliqñ descēderūt i pruina. l Et quasi pilo tusum. i. sicut granū frumenti a quo cortex expulsiē pili ē amotus. ⁊ sic apparet albū. Ista est expositio doc. catholicoꝝ: ꝑm quā māna imediate cadebat sup ērā. ⁊ ꝑ rorē uel pruinā hic intelligit māna: ut ꝑz ex dict⁹ Ra. Sa. exponit locū istū alit̄ ⁊ subtilī⁹. dicēs ꝙ ꝑmo cadebat pruina sup ērā: ⁊ postea māna desup: ⁊ postea ros aliquātulū cōgelat⁹ desup. ita ꝙ māna erat inē mediū q̄si mūde custoditū ⁊ repositū inter duo

Audiui⁰ enī murmur vestrū ꝓtra dñm. Nos⁰ vo q̄d sum⁹: qᵗ⁰ murmuratis contra nos: Et ait moyses: Dabit⁰ vobis dñs vespere carnes edere ⁊ mane panes i saturitate: eo ꝙ audierit murmuratiōes vestras quibus murmurati estis ꝓtra eum. Nos enim quid sumus: Nec contra nos est murmur vestrum: sed contra dominū. Dixit q̄q̄ moyses ad aaron: Dic vniuerse cōgregationi filiorum isrl: Accedite⁰ coram dño. Audiuit⁰ enī murmur vestrū. Cūq̄ loqueret aaron ad cēm cetū filioꝝ isrl: respexerūt ad solitudinē. Et⁰ ecce gloria dñi apparuit i nube.] Locut⁹ est aūt dñs ad moysen dicēs: Audiui murmuratiōes filioꝝ isrl. Loquere ad eos: Vespe comedetis carnes ⁊ mane saturabimini panib⁹: scietisq̄ ꝙ ego sū dñs r⁹ vester. Factū⁰ est ergo vespe ⁊ ascendens coturnix cooperuit castra: mane⁰ quoq̄ ros iacuit ꝑ circuitum castrorū. Cūq̄ opuisset superficiē terre: apparuit⁰ in solitudine minutū: ⁊ q̄si⁰ pilo tusū in similitudinē pruine super ērā. Qđ⁰ cū vidissent filij isrl dixerūt ad inuicem. Man hu: Qđ significat: quid est hoc: Ignorabāt enī qđ eēt. Quibus ait moyses: Iste⁰ ē panis quem dñs dedit vobis ad escendū. Hic⁰ est sermo quē precepit vobis dñs. Colligat⁰ vnus q̄sq̄ ex eo quātū sufficit ad escēdū.] gomor⁰ ꝑ singula capita. Iuxta numerū aiarū vrarū que habitāt in tabernaculo: sic tolletis. Fecerūtq̄ ita filij isrl: ⁊ collegerūt ali⁹ plus alius minus: ⁊ mensi sunt ad mensurā gomor. Nec⁰ q̄ plus collegerat habuit amplius:] nec⁰ q̄ min⁹ pauerat: reperit⁰ stramenta. s. pruine ⁊ rozis: ⁊ sic exponit textū q̄ aliq̄ mō alius ē in hebreo: vbi bñ sic: Mane q̄ fuit opimētū rozis in circuitu: ⁊ ascēdit opimentū rozis: ⁊ ecce in solitudine minutū discooptū. Premittit tm̄ expositioni huius textus illud qđ de descēsu mane dicit Nu. xj. ca. vbi dr sic: Cūq̄ descenderet ros sup castra: descēdebat pariter ⁊ māna: vbi in hebreo bñ. Delicē debat super eum māna. ex q̄ accipit ꝙ ꝑmo cadebat ros ꝙgelat⁹ qui est idē quod pruina. ⁊ postea māna desup: q̄si sup stramentū. Ex hoc aūt quod dicit hic: Mane q̄ fuit operimētū rozis. accipit ꝙ illud quod erat desup erat ros congelat⁹ q̄ erat opimentū mane. ⁊ qñ subdit: Et ascēdit opimentū rozis sic exponit ꝙ ros parū cōgelatus q̄ erat sup māna oriēte sole resolvebat ⁊ ascēdebat in vapores. ⁊ tūc appebat māna discoopta. iō bbit: Et ecce i solitudine minutū discooptū. i. māna que habebat silitudinē granoꝝ rotundoꝝ paruoꝝ apparebat discoopta: ut a ꝓpło colligeret. ⁊ ꝑm ista expositionē māna differebat a roze cōgelato siue pruina q̄tum ad situ: ut ꝑz ex dict̄. Itē q̄tū ad figurā: qz māna habet figurā rotūdā: sic ḡnū coriādri. ut. j. dr. ros aūt ꝙgelat⁹ retinebat figurā cēm. Itē q̄tū ad saporē: qz habet saporē dulcē ⁊ delectabilē: ut. j. patebit: nō sic aūt ros ꝙgelat⁹ ul pruina. m Qđ cū vi. fi. is. di. ad iui. Man hu? due sūt dictiones: ⁊ signt qđ h. ⁊ subintelligit est. ⁊ sic exponit Joseph⁹. Ra. Sa. ⁊ hebrei moderni dicūt ꝙ man nō sigt qđ: ꝫ sigt ꝑparationē uel magis ꝓprie rē ꝑparatā ad esū ⁊ ꝑm h dixerūt filij isrl: Man hu. i. ꝑparatū hoc. s. a vo ꝑ nra sustētatione: qz tū nesciebāt determinate nām eius: nec ꝑ ꝑns q̄lit̄ deberet ꝓpenoiari. iō subdit: Jgrabāt enī qđ eēt. seq̄t. n Iste est pa. qz tūc moyses eis declarauit ipsi⁹ nām ⁊ efficaciā. o Hic ē ser. Hic ꝑnter determinat q̄lit̄ h cito debāt vti i colligēdo ⁊ hūdo. ⁊ ꝑ q̄tū ad sex dies ebdomade. 2° q̄tum ad sabbatū. ibi: In die vo sexto Circa ꝑmū dr: Hic ē sermo ⁊c. iō obligat tūsgressores ad mortale pctm̄. p Colligat ⁊c.] ⁊ q̄ sit mēsura sufficiēs oñdit. dicēs: q Homo⁰ ꝑ sin. ca. ꝫ h videt falsū: qz nō ē idē mediū oib⁹: sic dr. ij. etbi. ꝙ nō ē idē mediū Milonis r q̄ dic cōmētator: ꝙ comedebat in die tnē integrū. ⁊ alijs hoib⁹. ⁊ iō illud qđ ē cib⁹ ꝙenies vni: alteri pl⁹ indigēti ē deficies: ⁊ min⁹ indigēti ē supabūdās. Dicēdū ꝙ sic iste cib⁹ dabat dino miraculo: ita eodē mō fiebat: ut plurimū indigēti sufficēt. ⁊ a min⁹ indigēte ꝙsumi absq̄ superfluitate valēt. Dic aūt Joseph⁹ ꝙ ex dina ꝓuidētia factū ē h ne ex cupiditate ⁊ gulositate illi q̄ fortiores eēnt pl⁹ debito vellēt colligē. ⁊ sic debiliores debito alimēto ꝑuarent. ⁊ in ꝓpło seditio oriret. r Hec qui plus colle. ⁊c.] s. ꝙ gomor ꝑ singula capita dom⁹ sue. s Hec qui min⁹ pauerat. colligēdo. t Reppit min⁹. ꝙ gomor ꝑ singula capita.

a Sed singuli iuxta id qđ edere poterāt. ex quo pz verū qđ dictū est. s. q mensura gomor ita sufficiebat multū comedēti sicut 7 parū comedēti. b Null⁹ relinquat ex eo vsq; mane. qđ factū ē ex cā p̄dicta·ne gulosi 7 cupidi plus vebito colligerēt ad reseruādū. c Sed dimiserūt 7c.] isti fuerunt dathan 7 abiron: ut dicūt hebrei.

d Et scatere ce. ver. atq; cō. hoc non cōtigit ex nā māne: q; seruari poterat; sic̄ pz de die sexta in qua colligebat. p sequēti die. 7 etiā fuit p̄ceptū q; ip̄lerēt vnū vas mānā 7 seruarēt in futuras gnātiōes ut dr. j. b q; sic putrefiebat erat ex voluntate dei ne aliq; ex cupiditate 7 gulositate vellēt plus vebito colligere ad refuādū. qđ eēt occasio malorū: ut p̄dictū est. e Et ira. ē p eos moy. sc; ira que ē p̄ celū 7 nō vitiū. f Cū; incal. sol liquefi. hora enī colligendi erat p⁹ortū solis elevato rore q; erat sup mānā p vapores: ut p̄dictū est: 7 durabat vsq; ad horā sextā. 7 tunc incipiebat liquefieri ad modū pruine ad ignē p̄o idurabat 7 formabāt inde panes.

g In die aūt sexta col. ci. du. fm q; dicūt hebrei nō collegerūt plus in illa die q; in alijs p̄cedētib⁹: b cū venēt ad domū inuenerūt mēsurā duplicē p miraculū. 7 b vī ex lra se. cū dr: h Venerūt aūt cēs p̄n. mul. 7 nar. moy. ex miraculo enim facto de nouo moti fuēt ad veniēdū 7 narrādū moysi qđ acciderat. i Qui ait eis, reddēs rōnē p̄dicte duplicatiōis. k Reqes sab. san. est dño. i. dedicata ē cultui dei: 7 iō nihil ē agēdū in eo. vñ subdit. l Cras qđ op. ē fa. i. illud qđ vellet cras facē facite hodie. m Et q; co. sūt. s. p die crastina. hodie n Coqte. fm hebreos istas obseruātias de die sabbato diceret eis pr⁹ i maratb: b hic replicāt occasiōe duplicationis mane. o Quicqđ āt re. fu. s. de māna collecta die sexta. p Reponite vs. i ma. diei sabbati. cui⁹ cā subdit: q Dixitq; moy. co. il. bo. ad hoc enī fuerat reseruatū. r Venitq; sep. di. 7 egr. de po. ut col. nō inuenerūt. exinerūt enī gulositate ducti ut haberēt nouū cibū sic̄ 7 alijs dieb⁹: 7 etiā cupiditate 7 curiositate ad videndū si verbū moysi foret verū. s Usq; q; nō vul. cu. mā. mea. s. de obseruatiōe sabbati 7 de māna de qua fuerūt octo mādata dei fm q; dic̄ Andreas. Primū ut mane colligerēt. secūdū q; ad sufficiēt ā fm estimatiōnē ꝓpriā. tertiū ut comederēt mēsurā gomor 7 nō plus. quartū ut nō relinquerēt i crastinū. q; n tum ut die sexta haberēt duplū. sextū ut reseruarēt vnū gomor p sabbo. septimū ut illud comederent in die sabbati. octauū ut mplerēt vas cōtinēs gomor ad reseruādū in futuras gnātiōes ut habeāt. j. t Maneat vnus. ap. semet. cogitās de diuinis bñficijs 7 grās agēs. v Appellauitq; do. is. no. ei⁹ man. i. cibū p̄paratū a deo: ut p̄dictū ē. x Qđ erat q̄si se. co. q̄tū ad quātitatē 7 figurā: non tū q̄tū ad colorē. vñ subdit: y Albū. semē aūt coriādri nigrū ē. z Gustusq; ei⁹ q̄si simile cū melle. Simila farina tritici ē delicatissima: sapor igit illius māne erat quasi sapor panis facti de simila 7 com mixtiōe mellis. Sap. xvj. dr. q; hēbat oēm saporis suauitatē. sed hoc est intelligendū q; nō erat ex nā māne b ex merito scōrū boiuz q; eā comedebāt: quibus sapiebat sic̄ desiderabāt. vñ ibidē subdit. Qđ enī q̄sq; volebat ad h̄ quertebat. malis aūt hoibus ex eox temerito desipiebat. vñ Nu. xj. ca. dr Nihil videt oculi nr̄i nisi man: q̄n nauseat aīa nr̄a super cibo isto leuissimo. Hic aūt describit sapor ipsi⁹ mānis de celo: q; i celo aereo ē generat⁹: 7 a deo dat⁹ 7 format⁹: nō virtute nāe. Dicit aūt panis angelox q; in descensu māne cooperabant angeli. non enī dicit panis angelorū q; ipso descerent: quia nō indigent cibo corpali. a Dixit aūt moyses. Hic p̄nē ponit ipsi⁹ māne reseruatio i futuras gnātiōes i memoriā cāti bñficij. 7 pz lra vsq; ibi

b Et repo. co. do. i. in illo tabernaculo quo: de q̄ p̄dictū ē. Hebrei aūt dicūt q; b dr de tabernaculo magno qđ postea factū ē: 7 q; istud p̄ceptū nō fuit datū añ cōplētionē tabernaculi b post 7 qđ b dr. ē p anticipationē. c Filij aūt isr̄l 7c.] .i. in terrā chanaā: q̄ eis ꝓmissa erat ad hīrādū: nec tm̄ defecit māna statim cū intrauerūt ērā illā: q; trāsito iordane fecerūt circūcisionē in galgalis: 7 postea celebrauerunt pasca. 7 in crastino pasce defecit māna: ut bn̄ Josue. v. b satis cito p⁹ ingressū ēre chanaā defecit: ut pz ex dict̄. d Homor āt de. ps ē ephi. vtrūq; ē nomē mēsure: quātū āt teneat gomor nō bn̄ ex scripta: b Ra. Sa. dicit q; ptinet quātitatē. xlij. ouox: ephi decies tantū. alij aūt dicūt q; ex dict̄ Papie 7 Isidori de mēsurꝫ bn̄ q; gomor cōtinet quantū q̄rta 7 dimidia pisien. i. tantū de blado uel alia re arida 7 sic mēsurabili quātū vnū vas factū ad mēsurādū talia q; eēt quātitatꝫ q̄rte 7 dimidie pisien. ptinēt. credo tm̄ q; taliū quātitas ē nobis icerta: q; mēsure eodē noie noiate variāt i diuīsis regiōib⁹ 7 ciuitatib⁹. sic̄ modi⁹ pisien. alteri⁹ quātitatꝫ ē q; rotomageñ. ut alteri⁹ loci. 7 sic̄ ē de mēsurꝫ liquidox: ut vini 7 olei 7c.

Bif. pfecta. Postq; descripta ē ꝓuisio e Cap. xvij.

alimenti sicci qđ ẽ cib⁹: hic ꝓnter ꝙscribit ꝙ isio alimẽti humidi: qđ ẽ pot⁹. ⁊ ꝑ oĩdit aquę penuria. 2° circa b ꝙi ꝓuidẽcia ibi Et ait dñs. Circa ꝑmũ dr. Igit ꝑfecta ois mul. fi. ifrl ꝙ ꝙser. syn ꝑ mã. suas. Mõdũ qꝫ i b itinẽ vsqꝫ ad mõtẽ synai ⁊ etiã p⁹ ea filij ifrl fecerũt aliꝫs mansiões q magis seriose exꝑmũt Mu. xxiij. ca. hic aũt solũ notandũ ille i qb⁹ factũ est aliqđ notabile. a Jubẽ ser. ꝙ. nõ ẽ intelligẽdũ qꝫ aliq⁹ vox sensibil⁹ a ꝙo emissa ostẽderet locũ i q̃ ꝙterẽt manere: s colũna nubis ꝑcedens b indicabat facies in b officiũ vocis uel sermõis. b Ubi nõ erat aq̃ ad bi. Sed q̃rit hic q̃re dñs eduxit eos ꝑ talẽ viã vbi paterent tot ꝙfectus cibi ⁊ potus: Dicendũ qꝫ hoc fuit ut ex frequẽti necessitate oporteret eos recurrere ad dñm. ⁊ sic sub timore dñi retinerent. ꝑ hoc etiã bonor⁹ patientia ⁊ malor⁹ impatiẽtia ꝙclarabatur. c Qui iur. ꝫ moysen ait. hoc intelligit de impatiẽtib⁹ tm̃. d Quid iurga. ꝫ me: q̃si obliti bñficior⁹ ꝙi: q̃ obis ꝓuidit i maiori necessitate e Et cur tendm̃: videt tm̃ qꝫ non fuerit ibi tẽtatio ꝙi: qꝫ nõ ꝭbat q̃d ageret humano ꝓsilio. Dicẽdũ qꝫ tentabãt ꝙũ in hoc qꝫ expiri volebant vtrũ ꝙ⁹ posset eos ꝓtare in ꝙserto: uel qꝫ volebant expiri vtrũ ex suis meritis ꝙ⁹ ꝙteret eis dare ꝓtũ miraculose. vñ dicebãt Est ne ꝙ⁹ in nob an nõ: ut postea ibdit. f Clamauit q̃ moy. ad ꝙ. i nullo retardat⁹ ꝙ te bono ꝓcurãdo eis ꝓpẽ iuriã eor⁹ ꝫ ipsũ. g Adhuc pau. ⁊ la. are. b nõ dicebat moyses duc⁹ timore nãli fuit q̃ bñ cadit i ꝑfectũ virũ s magis b dicebat timore ꝓpi ne eo interfecto a dño recederẽt ꝑ idolatriã. b Et ait dñs ad moysen hic ꝫnẽ ꝙscribit ꝙi ꝓuidentia cũ dr: i Antecede paululũ. ac si diceẽt dñs. tu times ne ꝓps lapidet te: egredẽ añ eos ⁊ vivebis si pro te ꝓtegere. k Et sume te. ꝙ se. isrl. ut sint testes qꝫ ibi antea nõ fuerũt fontes uel aque. ⁊ ꝑ hoc apparcat euidens miraculũ. l Et virgã. Dicit Ra. Sa. qꝫ aliqui ꝙ ꝓpo israel erãt ita maligni qꝫ dicebãt qꝫ ministeriũ illi⁹ ꝫge solũmõ se extendebat ad mala infligẽda: sicut patuit in plagis egyptiorũ: s nõ se extẽdebat ad ꝫferẽdũ bona. ⁊ io dñs ꝑcepit moysi vt ꝫga illa i eductiõe aque ꝙ⁹ petra ut manifeste videret qꝫ nõ solũ erat instrumentũ dine iusticie in malis ꝓne inferendis: s etiã dine mie in bonis cõferendis. m Qua pcussisti fluuiũ. s. vij. ca. videl dici ꝓtrariũ. s. qꝫ aaron pcussit ⁊ nõ moyses. Dicendũ qꝫ aaron pcussit auctoritate ⁊ mãdato moysi. ut dr ibi. ⁊ qꝫ ille dr rem facẽ cui⁹ auctẽ fit. io dr hic qꝫ ipse moyses pcussit. n En ego stabo coram te. parat⁹ ad implendũ petitionẽ tuã. o Sup petrã oreb. nõ ẽ intelligẽdũ qꝫ illa petra eẽt in mõte oreb: q̃ ẽ idẽ qđ mons synai: qꝫ adhuc distabãt ab illo loco: s ẽ ali⁹ loc⁹ eiusdẽ nois. seq̃t. p Et wo. no. lo. il. tẽ. Cui⁹ cã subdit. q Et qꝫ tẽta. do. q̃liter aũt tentauerint dñm. iam dictũ ẽ. r Venit aũt amalech. Descripta, ꝓuisiõe alimẽti. hic ꝙscribit ꝙpressio aduersarij. ⁊ ꝑ ꝙscribit pugna. 2° grãꝫ actio. ꝙ victoria. ibi: Edificauitq̃. Circa ꝑmũ dicit: Venit aũt amalech ⁊ pugnauit ꝫ isrl. cã hui⁹ dicta ẽ. xv. ca. q̃ ꝑtũ est ex pte ipsi⁹ amalech. alia cã assigt ex pte ꝓpli isrl. Ad hoc enĩ ꝑmisit dñs bellũ istud ꝫ eũ insurgẽ: ut ex victoria sequẽti essent audaciores ad cetero ꝫ aduersarios insurgẽtes ⁊ de spolijs amalech eẽnt muniti armis ⁊ alijs necessarijs que fugiẽtes dimiserũt. s Dixitq̃ moy. ad iosue. vidit enĩ in spũ ꝓphico ipsũ fore ducẽ isrl. ⁊ io fecit eũ capitaneũ exercit⁹. t Elige viros. i. strenuos bellatores. v Et egres. pug. ꝫ ama. nõ enĩ voluit qꝫ expectaret exercit⁹ amalech: s q̃ iret sibi obuiã ne pueri ⁊ mulieres timidi q̃ remãserũt in castris nimis terrerent ⁊ fugerẽt. ⁊ sic ꝙ⁹ret maior audacia aduersarijs. x Ego sta. i ꝑ. col. ad pugnãdũ ꝑcib⁹ ꝫ aduersarios. y Habẽs ꝓgã dei i manu mea. ut victoria ꝙo ascribat. z Moy. ãt ⁊ aarõ ⁊ hur ascen. ⁊ cẽ. Dicunt hebrei ⁊ aliq̃ doc. catholici qꝫ iste hur fuit fili⁹ marie ⁊ caleph: confirmãtes per illud qđ scribit. j. Pal. ij. ca. qꝫ mortua açuba uxore caleb ipse accepit uxorẽ q̃ vocabat ephrata: que peperit ei hur. Dicunt aũt qꝫ ista ephrata fuit maria sor⁹ moysi q̃ erat bonomia. sed istud videt falsũ: qꝫ maria senior erat ipso moyse. qđ ꝓz ex hoc qđ s dictũ ẽ. ij. ca. s. qꝫ moyse exposito i fluie ipsa iuit ad videndũ qđ accideret ꝙ puero. ⁊ dixit filie pharaonis: Vis ut vocem tibi mulierẽ hebreã q̃ nutrire possit infantulũ: Ex q̃ ꝓz qꝫ in natiuitate moysi iã erat puella. xij. ãnor⁹ uel ampli⁹: moyses ãt aũ exitũ ꝙ egypto iã erat. lxxx. ãnor⁹. ut dcm̃ ẽ s. vij. ca. ⁊ ꝑ ꝫns tũc erat maria. lxxxij. ãnor⁹ uel circit. De caleph aũtẽ scribit. Josue. xiiij. ca. qꝫ erat. xl. ãnorũ tm̃ qñ iuit ad explorãdũ trã. qđ fuit p⁹ exitũ ꝙ egypto. si igit maria fuit ꝙor ei⁹ secũda: nõ videt qꝫ accepit eã añꝫ iret ad explorãdũ. tũ qꝫ nõ ita cito accipiebãt vxores illo tpe: s exꝑctabant etatẽ ꝑfectã ad generãdũ: tũ qꝫ ꝓz dicẽ qꝫ p aliqđ tẽp⁹ fuerit cũ ꝑma: marie qꝫ ex ea habuit ꝫlẽ. ut hr. j. Pal. ij. ca. Ex q̃ videt qꝫ nõ potuit accipe mariã cũ iã eẽt. xl. ãnor⁹ uel pax mũ⁹. ⁊ tũc ipsa maria erat. lxxxij. ãnor⁹ ul pax mũ⁹ Ex q̃ seq̃t inconmenies ut videt. s. qꝫ dña sic antiq̃ ⁊ tãre scitaꝫ. qꝫ erat ꝓlixa: ut s dictũ ẽ. ꝫrisset mrimoniũ ⁊ maxime cũ hoie tã iuuene. Itẽ dato qꝫ ꝫrisset in tali etate nõ tm̃ potuisset cõcipe. Itẽ dato qꝫ concepisset ꝙ caleph: tm̃ ille puer i exitu ꝙ egypto nõ posset eẽ ita magn⁹ qꝫ ascẽdisset cũ moyse in montẽ ⁊ sustẽtasset man⁹ ei⁹: ut ꝫ dr ꝙ ipso hur. Ex q̃ manifeste ꝓz qꝫ nõ fuit fili⁹ caleph ⁊ marie. Itẽ ꝙ ipso dr. j. xxiiij. ca. Habeꝫ aarõ ⁊ hur vobiscũ: si qđ natũ fuerit qõnis referet ad eos. Ex q̃ ꝓz qꝫ i exitu filior⁹ isrl ꝙ egypto hur tã erat magne ꝓudẽtie ⁊ magni ꝓsilij ⁊ reputat⁹ unꝫ seniores. ⁊ io ille hur ꝙ q̃ ẽ b sermo nõ potuit esse fili⁹ caleph q̃ adhuc erat satꝫ iuuenis: ut ꝑdictũ ẽ. ⁊ io si dicaꝫ qꝫ fuerit fili⁹ marie. oꝛ dicẽ qꝫ sit ꝙ alio viro. nec illa ephrata ꝙ q̃ dcm̃ ẽ potuit esse eadẽ cũ maria ut satꝫ ꝓz ex dictis: ⁊ ille hur fili⁹ caleph ẽ ali⁹ ab isto ꝙ q̃ b loquit scriptura. Et io nõ videt meli⁹ dicẽ cũ antiqꝫ doc. qꝫ iste hur fuit marit⁹ marie. ⁊ idẽ dicit Joseph⁹. xij. li. ãtiq̃tatũ: ⁊ io cũ moyse ascẽdit i mõtẽ ⁊ sibi cũ aarõ cõmissũ ẽ regimẽ ꝓpli i absẽtia moysi: qꝫ erat vir ãtiquꝫ sapiẽs ⁊ exꝑt⁹.

Cūq; le.moy.ma.nē.ꝑr ꝫ ostendit sue oronis efficacia ⁊ ut ro ascribēt victoria. Man⁹ at moysi erat gues.ꝑ qđ vsigt q i ꝑplo sibi subdito erat alid petis aggnati: qz ſm q dic Greg⁹. ſm qlitatē subditoꝝ disponūt acta regēriū. a Fuga.io.ama. In hebreo hr: Debilitauitq;. qđ exponūt hebrei. ꝺ. q oēs fortes de amalech fuert interfecti in bello illo ⁊ nō effugert nisi timidi ⁊ parum valētes. b In ore gla. i. in acie uel acumine gladij. c Scri. ꝫ ob mo. i. ad memoriā perpetuā. ꝺ Et tra. au. io. ꝑ ꝫ vsiguit tomin⁹ q erat ioſue introductur⁹ filios isrl in ērā ꝓmissiois ⁊ nō moyses. e Dele. eni me. ama. ꝫ eni factū ē tpe saulis. ut habet. j Reg. xv. c. Sciendū q glo. q̄dā super locū istū ꝙ hr esse Strabi dicit q amalech fuit filius ismaelis: a q dicti sūt amalechite. ⁊ ꝑplus amalech. Ꝛe autē. j. Paral'. j. ca. hr q eliphaz ꝑmogenitus esau genuit amalech: dicūt sequētes dictā glo. q fuit alius. ⁊ sūt duo eiusdē nois. hoc dictū de sacra scriptura nō hz auctē ꝫ magis Grietatē ut hr. qz Beñ. xxxvj. ⁊ j. Paral'. j. hr exp̄sse q amalech fuit filius eliphaz ꝑmogeniti esau: nec alius amalech legit. Itē Joseph⁹. iij. li. ati. dic q ab amalech filio eliphaz dicti sūt amalechite. ꝫ etiā hr ex. ij. Reg. j. ca. vbi hr q filius amech idumei venit ad dauid nūcias illi mortē saulis: lz eni nō exp̄mat ibi q fuerit filius amech: tñ oēs expositores accordit ꝫ dicūt: ⁊ cū interrogaret a dauid ꝙs eēt: rndit filius hois aduene amalechite ego sū. Ex q̄ vr q amalechite sūt idumei. ⁊ sic nō videntur ab ismaele: ꝫ ab esau. De glo. autē Strabi uel alius nisi sit hoc. autētic⁹: ut Aug⁹ ⁊ Hiero⁹ ⁊ b⁹. nō ē multū curādū: maxie qñ videt a certo discrepare. f Edifi. moy. al. Hic ascribit grāy actio. ꝑ victoria cū hr: Edificauitq; moyses altare. ad offerendū vo hostias. ꝑ grāy actiē. g Et voca. nē.] nō qz nomē dñi ꝙniat ipsi altari ꝫ venoiatū ē ab effectu ipsi⁹ dñi exaltāt populū isrl ⁊ amalech vpzimētis. ꝺ. ꝑ qđ lbdit: h Quia ma. so. do. i. ptās throni ei⁹. i Et bel. uel er. ꝺ ama. nē. k Quoq; audisset ietro. ꝓ ꝺ ꝙ ascri- pta ē. puisio alimēti ⁊ repssio adūsarij. hic ꝺñe ascrit gubnatio ꝓpli. ⁊ ꝑ ascribit aduēt⁹ ꝓsulēt. 2° assensus ꝓsidēt. ibi: Alēa at die. Prima i tres: qz ꝑ ascribit aduēt⁹ ietro amicabil': qz ex bonis q dñs fecerat isrāeli mor⁹ fuit ad venīdū ⁊ ꝙgaudēdū. ⁊ ꝫ ē qđ hr: Cūq; au. ietro istē habuit plura noia: ut dcm ē s. ij. ca. l Sacer. ma. i. maior ut dcm fuit ibidē. m Cogt⁹ moysi. i. affinis. vñ in hebreo hr: Socer moysi. ⁊ sepe i sequētib⁹ vbi noiat cogt⁹. n Dia q̄ fe. nē. l. i. egyptioꝝ flagellatiē: ⁊ i maris diuisiē: ⁊ i amalech

rent vsq; ad occasū solis. Fugauitq; ioſue amalech ⁊ populū ei⁹ i ore gladij. Dixit aūt dñs ad moysen: Scribe ꝫ ob monimētū in libro: ⁊ trade auribus ioſue. Delebo eni memoriā amalech sub celo. Ædificauitq; moyses altare: ⁊ vocauit nomē ei⁹ dñs exaltatio mea dicēs:] Quia man⁹ soli dñi ⁊ bellū dei erit ꝙ amalech a gnātiōe in gnātionē. xviij.

Quoq; audisset ietro sacerdos madiā: cognat⁹ moysi oia que fecerat dñs moysi ⁊ isrāel ꝓplo suo: ⁊ q eduxisset dñs isrl de egypto: tulit cephoram vxorē moysi quā remiserat: ⁊ duos filios ei⁹: quoꝝ vn⁹ vocabat gersan: dicēte pr̄e: aduena fui in tra aliena: alter vo eliezer: deus enim ait patris mei adiutor me⁹: ⁊ eruit me de gladio pharaonis. Venit ergo ietro cognat⁹ moysi ⁊ filij eius ⁊ vxor ei⁹ ad moysen in desertū: vbi erat castrametat⁹ iuxta mōtē dei: ⁊ mandauit moysi dicens: Ego ietro cognat⁹ tuus venio ad te ⁊ vxor tua: ⁊ duo filij tui cū ea. Qui egressus i occursū cognati sui adorauit: ⁊ osculat⁹ est eum. Salutaueruntq; se mutuo ꝙbis pacifici.] Cūq; intrasset tabnaculū] narrauit moyses cognato suo cūcta que fecerat dñs pharaoni ⁊ egyptijs ꝓpt isrl: vniuersūq; labore q̄ accidisset eis i itinere: ⁊ q liberauerat eos dñs. Letatusq; est ietro sup oibus bonis que fecerat dñs isrāeli: eo q eruisset eū de manu egyptioꝝ. Et ait: Bñdict⁹ dñs q̄ liberauit vos de manu egyptioꝝ: ⁊ de manu pharaonis: q̄ eruit pplm suū de manu egypti. Nūc cognoui q: magn⁹ dñs sup oēs deos eo q sup bre egerint ꝫ eos. Obtulit q ietro cognatus moysi holocausta: ⁊ hostias dño: venerūtq; aaron ⁊ oēs seniores filioꝝ isrāel ut comederēt panē cū eo] coram dño. Altera aūt die sedit moyses ut iudicaret ꝑplm: q̄ assistebat moysi a mane vsq; ad vesperam. Qđ cū vidisset cognat⁹ ei⁹ oia s. q̄ agebat in ꝑplo ait: Quid ē qđ facis in plebe? Cur solus sedes: ⁊ omis ꝑplus p̄stolat de mane vsq; ad vesperā? Cui respondit moyses: Venit ad me ꝑplus querens sniam dei. Cūq; acciderit eis aliq̄ disceptatio veniūt ad me ut iudicem inter eos ⁊ ostēdā ꝑcepta dei ⁊ leges ei⁹. Ait ille: nō bona inq̄s rem facis. Stulto labore cōsūmeris: ⁊ tu ⁊ ꝑplus iste q̄ tecū est. Ⅎ

Ⅎ

Ⅎ

nō est intelligendū q̄ res eēt ꝛe se mala īmo bona: ſ̄ melⁱ fieri poterat. ut ostēdit. j. minⁱ. aūt bonū cōparatū ad maⁱ bonū batet rōnē ꝛefectⁱ. ꝛ p̄ ꝓfis mali aliqualit̄: sic mⁱn malū cōparatū ad maⁱ bz rōnē eligibilis. ꝛ p̄ ꝓfis rōnē boni aliq̄ mō. 2° pmit ipsa ꝓsultatio. cū dr: a Sz audi ꝓba ꝛc.] .i. ꝛ melⁱ gubernabis ꝑplm a ꝛeo tibi cōmiſſū. b Esto tu po. in bis q̄ ad ꝛe. ꝑr. accedēdo. ſ. ad eū. p ꝑplo ꝛ wlūtatē ipsiⁱ audiēdo. p ꝑplⁱ directiōe. iō subdit: c Ut referas. ſ. ꝑplo. d Ostēdasq̄ po. ceri. q̄tū ad celebrationē dierum solēniū. e Et ritum colēdi. q̄tū ad actum offerēdi ꝛ sacrificādi. f Viāq̄ p̄ quā īgre. ꝛe. q̄tū ad credēda. g Et opⁱ q̄ō fa. ꝛe. q̄tū ad mores ꝛ agēda. h Prouide aūt. cū magⁿ diligentia ꝛ ꝛeliteratione. i De oi plebe. absq̄ personarū acceptione. k Viros. q̄ mulieres nō ꝛebēt dominari nec regē ꝑpter ꝛefectū discretiōis ꝛ ꝓstantie. l Potētes ſ. iudicare p̄ suā sapiētiā ꝛ experiētiā. vñ ꝛ alia trāslatio habz: sapientes. vbi batemus potētes. m Et timētes ꝛeū. magⁱ q̄ꝫ boies n Jn q̄b⁹ sit ꝓitas. ſ. vite iusticie ꝛ doctrine o Et qui ode. aua. q̄ boies cupidi ꝑpē munera ꝛe facili flectunt a iusticia. p Et cōſti. ex eis tri. tribun⁹ ē qui ꝑest mille boⁱb⁹. q Et centuriōes. cēturio ꝑest centū. r Et q̄nq̄ge. ꝛ ꝛec. q̄nq̄genariⁱ est q̄ ꝑest. l. ꝛ ꝛecan⁹. x. Jn ꝑplo aūt isrl̄ erāt sexcēta milia ꝑditū. ut ꝫ dictū ē. xij. ca. Ex q̄ concludit q̄ ibi fuerūt sexcēti tribuni: ꝛ cēturiōes sex milia: ꝛ q̄nquagenariⁱ. xij. milia: ꝛ ꝛecani sexaginta milia. s Si b̄ fecerⁱ ꝛc.] ordinate gubernādo ꝑplm tibi cōmiſſū a ꝛeo. t Et oīs b̄ po. reuer. bona debita negociis exꝑdit. v Cū pace. p b̄ enī q̄ bonores a p̄sidēte cōdicant alijs p̄m gradⁿ suos ē maior pax in ꝑplo. x Quibⁿ audit. hic ētio pmit cōſultatiōis admpletio cū dr: y Fecit oīa q̄ il. sug. Ex q̄ dat exꝑlū q̄ bonū consiliū inferiorⁱs nō ē ꝓtēnēdū. Moyses enī q̄ erat dux ꝑplⁱ ꝛ ita ꝛeo ꝑpinquⁿ q̄ loq̄bat ei sic bō ad amicū suū: tñ fecit ipsiⁿ ietro ꝓsiliū. z Et electⁿ viris stre. Deut⁰ j. ca. dr: q̄ ꝑplⁿ elegit ūstos: dicendū q̄ moyses bāc electionē ꝑplo cōmiſit: q̄ p experientiā cohabitatiōis cognoscebāt melⁱ cōditiēs vicinoꝝ suoꝝ. illam etiā electionē moyses approbauit. ꝛ iō dr bic elegisse: q̄ auctoritate eiⁿ electio illa facta fuit ꝛ approbata. ꝛ pz lra vsq̄ ibi: a Dimisitq̄ cog. suū. i. socerū suū. Qui reūsus abijt i ērā suā. Illi qui dicūt q̄ ietro ꝛenit ad moysen p̄mo āno egressionis ꝛe egypto q̄ō ē. ꝓbabiliⁿ ut dictū ē: dicūt q̄ nō rediit ad terrā suā vsq̄ ad ānū sequētē: ita q̄ fuit cū ꝑplo isrl̄ p ānū. ꝛ iō eiⁿ redit⁰ pmit b̄ p anticipationē: ꝛ b̄ ē magis ꝓbabile. tū q̄ erat nouit̄ ad fidē ꝙuersus: ut p̄ dictū ē. ꝛ iō ꝛebat plenⁿ instrui. ꝛ maxime quia illo āno erat lex dāda a ꝛeo: tū q̄ videſ generū suū i tāta gl̄ia ꝛ p ꝙsequens filiā suā ꝛ nepotes suos nō ē verisimile q̄ ita cito recederet abeis. b Cap. xix.

QEnse tertio. Postq̄ ꝛescripta ē eductio ꝑplⁱ isrl̄ ꝛe egypto. b ꝑtē ꝛescribit legis datio. vbi p̄ pmittit ꝑpatio plebis. 2° subdit datio legis. xx. ca. Adhuc p̄ disponitur ꝑparatio ꝑplⁱ p mūdiciā. 2° p reuerentiā ibi: Jam adue/nerat. Adhuc p̄ inducit ꝑplⁿ ad mūdiciā mēbris. 2° ad mūdiciā corpis. ibi: Dixit eni dñs iam nūc veniā ad te. Circa p̄mū dr: Mense ētio egressiōis. i die hac. i. p̄ma die mēsis ētij. c Venerūt i so. sy. vbi lex erat dāda. d Lastrametati sūt. i ērā mensuraue/rūt in q̄ p̄nēda erant castra: q̄ ꝑm ordinatiōez illoꝝ q̄ erant ꝛeputati ad b̄ assignabat cuilibet capitaneo familie locⁿ maior ul minor ꝑm quātitatē tētorij sibi necessarij ꝛ familie sue. e Ibiq̄ isrl̄ fi. tē. ꝑm q̄ erat dispositū ab illis q̄ hēbāt ordināti officiū. f Eregione mōtis. ad ptē orientalē: ut sic adorarēt dominū ꝛescēdētē sup mōtē synai: q̄ iudei adorāt ꝙsus occidentē. vñ ꝛ tabnaculū ꝛ tēplū sic fuerit dispositū: ut ingressus eēt a pte orientali: ut ad ptē oppositā adorarēt sacerdotes. sicut ꝛ stelle celi ab oriēte mouent in occidētē q̄si adorātes ad partē illā. vñ. ij Esdre dr: Exercitⁿ celi te adorat. g Vocauitq̄ eū dn̄s ꝛe mō. nō enim audebat ascēdē ad supiorē ptē mōtis nisi vocatⁿ a ꝛeo: q̄ dictū fuit sibi i rubo: Ne appropies huc ꝛc. ut dcīm ē ꝫ. iij ca. b Mosisti vi. q̄d fe. egy. flagellādo eos ꝛ submergēdo ꝑ vobis. i Quō ꝓ. vos su. al. aq̄. i. cito ꝛ expedite educēdo vos ꝛe egypto. sic aq̄la inꝯ aues alias citissime volat: q̄ ēs eadē die egressi sūt: ut dictū ē ꝫ. xij. ca. Dicit b Ra. Sa. q̄ modⁿ aq̄le ē q̄n portat pullos ꝛe loco ad locū q̄ portat eos sup ꝛoſū: ita q̄ si. pꝛiciaⁿ sagitta ab inferⁱ ipsa recipiat sagittā ꝛ non pulli: iō dn̄s cōpat se aq̄le: q̄ cū voluit trāsferre filios isrl̄ ꝑ mare rubrū. angelⁿ qui ꝑcedebat castra isrl̄: in b̄ psonā dn̄i repūtans. posuit se cum colūna nubis inꝯ egyptios ꝛ hebreos ne egyptij possent impugnē hebreos machinis uel sagitt̄: ut br̄. ꝫ. xiij. ca. Predicta aūt bn̄ficia ꝛebāt mouē hebreos ad seruiēdū ꝛeo. ꝑmpta voluntate ꝛ mūda mēte. iō seq̄. k Si q̄ audi. vo. me. nō tm̄ aure corpis b̄ ꝛ mētis. l Et custo. pa. meū. i. legē vobis dādā ope adimplēdo. m Eritis mⁱ i ꝑ. ꝛe cū. po. Peculiū ut b̄ accipiē ꝑ paruⁿ cēsus ex bēditatē: ꝛe q̄ pōt filiusfamilias facē q̄ vult sine licētia p̄ris: ꝛ iō ē q̄d sibi spāliſſimū. ꝛ p b̄ itelligit q̄ isrl̄ inꝯ ēs ꝑplos sit magⁿ approꝑat⁰ ꝛ spālis ipsi ꝛeo ſ̄ legē obꝛuet: ꝛ b̄ magⁿ pz in hebreo: vbi br̄ sic: Eritⁿ mⁱ in amicabilitas ꝛe cūctⁱ ꝑplⁱs. i. q̄d excellenⁿ dilectū: q̄ō sig̃t p nomē abstractū: sic dr ꝛe aliq̄ excellēē literali q̄ nō solū ē liḃalis b̄ ipsa liḃalitas. n Et vos ꝛc.] i. maximū: q̄ noie sacerdotij aliq̄n maioritas itelligit. sic ꝫ. dictū ē ꝛe ietro. ij. ca. ꝛ. ij. Reg. viij. ca. dr: Filij dauid sacerdotes erāt. i. maiores ꝛ ꝑmi ꝑ regē. o Et gēs scā. i. ad cultū applicata: sicⁿ ꝛestes sacerdotales dicūt scē:

Ultra vires tuas ē negociū. Solus illud nō poteris sustinere: sed audi ꝙba mea atq̄ cōsilia: ꝛ erit dn̄s tecū.] Esto tu ꝑplo in bis que ad cultū ꝑtinent ut referas que dicunt ad eū: ostendasq̄ ꝑplo cerimonias ꝛ ritū colendi: viāq̄ ꝑ quā ingredi ꝛebēāt: ꝛ opⁿ q̄ō facere ꝛebrant. Prouideⁿ aūt ꝛe oi plebe viros potētes: ꝛ timentes ꝛeū: in q̄bus sit veritas: ꝛ qui oderint auaricia: ꝛ cōstitue ex eis tribunos: ꝛ centuriones: ꝛ q̄nq̄genarios ꝛ ꝛecanos: q̄ iudicent ꝑplm oi tpe. Quicq̄d aūt maⁱ fuerit referant ad te: ꝛ ipsi minora tāmodo iudicēt leuiusq̄ sit tibi partito in alios onere. Si hoc feceris implebis imperiū dn̄i:] ꝛ precepta eius poteris sustentare: ꝛ oīs hic populus reuertet ad loca sua cū pace. Quibus audit moyses fecit oīa q̄ ille suggesserat. Et electis viris strenuis ꝛe cūcto isrl̄ cōstituit eos ꝑncipes ꝑplⁱ: tribunos: ꝛ centuriones: ꝛ q̄nquagenarios: ꝛ ꝛecanos: q̄ iudicarent plebem dn̄i oi tpe. Quicq̄d aūt grauⁿ erat referebāt ad eū: facilioza tāmō iudicantes. Dimisitq̄ cognatum suum: qui reuersus abijt in terram suam. XIX.

QEnse trio egressionis isrl̄ ꝛe ꝛa egypti in die hac venerūt i solitudine synai. Nam pfecti de raphidim ꝛ pueniētes vsq̄ i ꝛeserū synai castrametati sunt in eodē loco: ibiq̄ israel fixit tentoria e regione montis. Moyses aūt ascendit i montem ad eū. Vocauitq̄ eum dn̄s ꝛe monte: ꝛ ait: Hec dices domui iacob ꝛ ānūciabis filijs isrl̄: Vosipsi vidistis q̄ fecerim egyptijs: quō portauerim vos sup alas aquilaꝝ ꝛ assūpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam ꝛ custodieritis pactū meū: eritis mihi in ꝑculiū ꝛe cūctis ꝑplis. Mea ē enī oīs ꝛa: ꝛ vos eritis mihi in regnū sacerdotale:] ꝛ gens scā. Hec sunt ꝙba que

quia ad dei cultū applicate. ex hoc enī q̄ xp̄s q̄ ē scūs scōr nascitur⁹ erat ſm carnē de ꝓlo iſrl̄. ī̄o debebat ſpāli ſcitate pollere pre ceteris ꝓlis ere. a Et cōuo.ma.natu. illis enī p̄ exposuit verba dñi: ⁊ illi ꝓlo. ⁊ tūc ois ꝓls ꝓsensit. b Cūq̄ retulisset ⁊c. hic q̄ñter disponit ꝓls p mūdiciā exteriorē: tñ p̄mittitur relatio responsionis ꝓli dño p moysen cū dr. Cūq̄ retulisset moy. ⁊c. non q̄ dñs igraret cū sciat oia etiā añq̄ fiant: ſ ut bona uolūtas populi p̄sentaretur dño tāq̄ ei placita: sic ⁊ angeli bona boiuz opa offerūt coā domino: ꝓut Raphael dixit Tobie. xij. Ego obtuli memoriam oronis tue coā dño ⁊c. c Jā nūc ve. ad te in cali. nu. p ſ ve signaf q̄ in p̄ti nō batemus nisi cognitionē enigmaticā de diuinis. ſm q̄ dic apls. j. Cor. xiij Videmus nunc per speculum in enigmate. ⁊. ij. Metaph. dr q̄ intellectus nr̄ se habet ad diuina sicut oculus noctue ad lucē solis. ⁊ ꝓp̄ hoc apparuit dñs i caligine: q̄ tales apparitiones fiūt coiter ſm dispositionē illoꝝ q̄bus fiunt. d Vade ad ꝓlm ⁊ scifica illos. hic accipit scificatio p mūdicia: quia scīm in vna loqueris ad filios iſrl̄. Venit moyses: ⁊ ꝙuocatis maioribꝰ natu ꝓli exposuit oēs sermones quos mandauerat dñs. Respondit q̄ ois ꝓls simul: Cūcta que locut⁹ ē dñs facie mus. Cūq̄ retulisset moyses verba ꝓli ad dñm ait ei dñs: Jam nūc veniā ad te in caligine nubis ut audiat me ꝓls loquēte ad te: ⁊ credat tibi in ꝓpetuū. Nūciauit ergo moyses verba ꝓli ad dñm. Qui dixit ei: Vade ad ꝓlm ⁊ scifica illos hodie ⁊ cras: lauēt q̄ vestīmēta sua ⁊ sint parati in diē tertiū. In die enī tertio de scendet dñs coā oi plebe super montem synai. Constituesq̄ fīnios ꝓlop circuitū ⁊ dices ad eos: Cauete ne ascēdatis in montē: nec tangatis fines illius. Oīs q tetigerit montē morte morief. man⁹ nō tangēt eū: sed lapidibus oppr̄imef: aut ꝓfodief iaculis: siue iumēti fuerit siue homo: nō viuet Cū ceperit clangere buccina tūc ascendāt in montē. Descēdit q̄ moyses de mōte ad populū ⁊ scificauit eū. Lūq̄ lauissent vestīmēta sua ait ad eos: Estote parati in die tertiū ⁊ ne appropinquetis vxoribꝰ vestris. Jā q̄ aduenerat tiꝰ dies ⁊ mane inclarerat: ⁊ ecce ceperūt audiri tonitrua: ac micare fulgura: ⁊ nubes den sissima opire mōtē. Clāgor q̄ buccine vehemēti⁹ pstrepebat ⁊ timuit ppls q̄ erat i castris. Cūq̄ eduxisset eos moyses in occursū dei de loco castroꝝ steterunt ad radices montis. Tot⁹ aūt mons synai fumabat: eo q̄ descēdisset dñs sup eū in igne: ⁊ ascēderet fum⁹ ex eo quasi de fornace. Erat q̄ ois mons tribilis: ⁊ sonit⁹ buccine paulatim crescebat i ma ius: ⁊ plixi⁹ tendebat. Moyses loquebat: ⁊ dñs rñdebat ei. Descēdit q̄ dñs sup montē synai i ipso montis vertice: ⁊ vocauit⁹ moysen i cacumē ei⁹. Quo cū ascēdisset dixit ad eū Descende ⁊ cōtestare ꝓlm: ne forte velit transcēdere ter minos ad videndū dñm: ⁊ pe reat ex eis plurima multitudo Sacerdotes⁹ q̄z qui accedūt ad dñm scificent⁹ ne peutiat eos. Dixit q̄ moyses ad dñm Nō poterit vulg⁹ ascēdere in montē synai: tu enī testificat⁹ es: ⁊ iussisti dices: Pone ter minos circa montē: ⁊ scifica illū. Cui ait dñs: Vade de scende: ascēdesq̄ tu ⁊ aaron tecū. Sacerdotes aūt ⁊ ꝓls nō trāseant tminos nec ascē dant ad dñm ne forte interfi ciat illos. Descēdit q̄ moyses ad populū ⁊ oia narrauit eis.

l Estote pa. i die ter. hic ē dies sext⁹ mēsis tertij. q̄rto enī die eiusdē mēsis dixit eis moyses ista ut dic Ra. Sa. ⁊ in sexto die fuit lex data: ex q̄ cōcludif q̄ fuit data. l⁹ die a die exit⁹ de egypto exclusiue: q: mēses apud hebreos accipiūf p lunatic̄s: ita q̄ duo mēses faciūt lix. dies. q̄b⁹ si de ctio mēse addāf vj. dies ysq̄ ad dationē legi faciūt lxv. a q̄b⁹ si subtrahāf xiij. dies p̄mi mēsis q̄ p̄cesserūt exitū de egypto qui fuit. xv⁹ die: ut habef ā. xij. ca. remanent. lj. dies. m Et ne appro. vxo. de. lz eni act⁹ mrimonialis sit licit⁹. tñ hz anne xā quādam turpitudinē quā oportet excusari p bona mrimoniū. habet etiā anne xā depssionē mētis ꝓpē vehemētiā delectationis carnis. vñ dic Greg⁹. Tanto mens a supno amore dissūgit: quāto illeci⁹ delectaf. ⁊ iō añ susceptionē legi p duos dies fuit prohibitus: q: ad susceptionē legis req̄rebaf magna mūdicia ⁊ elevatio mentis. n Jā q̄ aduenerat. hic q̄ñter disponit ꝓls p reuerētiā ad deū. q̄ ex timore cōsurgit: ⁊ iō añ. plationē legi signa terribilia apparuerūt. Alia etiā ca ē ad hoc q: lex vet⁹ fuit lex timoꝝ sic lex noua dicit lex amoꝝ. vñ dicit Aug⁹ Breuis oratio legis ⁊ euāgelij timor ⁊ amor Cui⁹ rō est: q: illa lex dabaf hoib⁹ imperfectis q̄ p timorē inducēdi sūt ad opa virtutū: lex aūt noua data ē pfectis q̄ magis inducūf ad talia p amorē. vñ dic poeta Orati⁹: Oderūt peccare mali formidine pene: oderet peccare boni virtutis amore. ⁊ iō sic lex noua data ē i q̄ete ⁊ trāq̄llitate a xp̄o: ꝓut dr Matth. v. Cūsedisset accesserūt ad eū discipuli ei⁹ ⁊ docebat eos dicēs: Beati paupes ⁊c ita lex vet⁹ data ē cū timorib⁹: ⁊ h ē q̄ dr h: o Ceperūt auto. ac mi. ful. ⁊ nu. ⁊c. clāgor q̄ buc. ⁊c. Audiebaf enī cū p̄dict̄ tribilis son⁹ ꝙsi tube: ⁊ h fiebat ministerio angelico. fabulant ār iudei q̄ ille clāgor ul⁹ son⁹ fiebat i q̄dā cornu q̄ fuit acceptū de ariete imolato ꝓ isaac. p Et ti. po. ꝓp̄ p̄dicta. q Cūq̄ edu. eos moy. cū q̄dā importunitate eo q̄ nō audebāt exire. r Tot⁹ aūt mōs sy. ⁊c. J nubes enī de fissima ut p̄dictū ē operuerat montē synai: ⁊ ex pte supiori mōtis egrediebaf fum⁹ ⁊ ignis de medio nubis. facta ē aūt talis apparitio i nube ⁊ igne q̄ nō habet figurā stabilē. ne ꝓls ad idolatriā. ꝓn⁹ habēt occasionē faciēdi sibi imagines: ut dicūt hebrei. Nec ē intelligēdū q̄ dñs descēderit ibi ſm nām suā q̄ vbiq̄ ē de necessitate. ⁊ p̄ q̄s nō p̄t ascēdere nec descēdē: ſ i effectu ipsū repsentante. s Et vo. moy. q: accedē. ꝓpe nō p̄supposisset nisi vocat⁹. t Descēde ⁊ pte. po. licz h iam añ fecisset. tñ p̄cipit ite: ꝓ fieri iminēte hora ad maiorē certitudinē ꝓp̄ piculū euitādū. v Sacer. q̄ ⁊c. J adhuc nō erāt instituti sacerdotes. ⁊ iō dicūt aliq̄ q̄ h hic dr p anticipationē

quia ad dei cultū applicate. ex hoc enī q̄ xp̄s q̄ ē scūs scōr nascitur⁹ erat ſm carnē de ꝓlo iſrl̄. ī̄o debebat ſpāli scitate pollere pre ceteris ꝓlis ere. a Et cōuo. ma. natu. illis enī p̄ exposuit verba dñi: ⁊ illi ꝓlo. ⁊ tūc ois ꝓls ꝓsensit. b Cūq̄ retulisset ⁊c. hic q̄ñter disponit ꝓls p mūdiciā exteriorē: tñ p̄mittitur relatio responsionis ꝓli dño p moysen cū dr. Cūq̄ retulisset moy. ⁊c. non q̄ dñs igraret cū sciat oia etiā añq̄ fiant: ſ ut bona uolūtas populi p̄sentaretur dño tāq̄ ei placita: sic ⁊ angeli bona boiuz opa offerūt coā domino: ꝓut Raphael dixit Tobie. xij. Ego obtuli memoriam oronis tue coā dño ⁊c. c Jā nūc ve. ad te in cali. nu. p ſ ve signaf q̄ in p̄ti nō batemus nisi cognitionē enigmaticā de diuinis. ſm q̄ dic apls. j. Cor. xiij Videmus nunc per speculum in enigmate. ⁊. ij. Metaph. dr q̄ intellectus nr̄ se habet ad diuina sicut oculus noctue ad lucē solis. ⁊ ꝓp̄ hoc apparuit dñs i caligine: q: tales apparitiones fiūt coiter ſm dispositionē illoꝝ q̄bus fiunt. d Vade ad ꝓlm ⁊ scifica illos. hic accipit scificatio p mūdicia: quia scīm in vna significatiōe idē q̄ mūdū. e Cōstituesq̄ ter. po. p cir. ne irreuerent seu curiose se ingerāt ad dina. f Lapidibus op. aut ꝓfo. iaculis. In hebreo habef sagittis. taliē enī interficit⁹ bo a longe. ⁊ p talē morē designaf q̄ nō debuerant appropinquare: ſ de longe se tenē. g Cū ce. clan. buc. ⁊c. J q̄ exponūt hoc. nr̄i dicētes q̄ p h nō licentiant trāscēdere tminos p̄dictos: ſ q̄ ante clangorē buiusmodi debēt se tenere lōge etiā a tminis p̄fixis. ⁊ in ipso clangore appropinq̄re eis. ⁊ h vocat ascēdere: q: illi tmini erāt aliquātulū in ascēsu mōtis. In hebreo habef. In. p tractu buccine ascēdāt. Et dicit Ra. Sa. q̄ erat q̄dā mod⁹ clangendi. p tensus. ⁊ erat signū recessus veritatis de monte: ⁊ p hoc erāt licētiati trāsire tminos p̄stitutos ⁊ ascēdere in montē. h Descēdit q̄ moy. ⁊c. J ad exequēdū dñi mādatū. i Et scifi. eū. renūciādo q̄ mūdarent. k Cūq̄ la. ve. sua. Si querat q̄re nō acceperūt noua? Dicendū q̄ nō fuit nisi ad cōmendandū dei miraculū p q̄ ab exitu de egypto vsq̄ ad ingressū tre. p̄missionis vestimenta coꝝ nō nō sūt attrita nec vetustate cōsūpta: ut dr Deut. xxix. ca.

ꝛ est sensus: sacerdotes futuri sanctificentur quãdo accedẽt ad ministrãdũ coꝛã dño. Ra. Sa. dicẽ qꝫ b intelligit de ꝓmogenitꝰ ꝓncipũ duodecim tribuũ qui obtulerũt sacrificiũ. ut habet. j. xxiij. ꝓmogeniti enĩ vsqꝫ ad institutionẽ sacerdotij aaron faciebãt sacerdotale officiũ. ut dictũ fuit Beñ. xiij. et. xxvij. ca. ꝛ isti tpe oblatiõis debẽbãt ꝓe alijs sanctificari. Cetera patent. a Cap. xx.

LOcutusqꝫ est dñs. Descripta dispositione ppli ad legis susceptionẽ. hic ꝓnter describit legis datio. ꝛ ꝑ ptũ ad ꝑcepta moralia. 2° ꝑtũ ad iudicialia. xxj. ca. 3° ꝑtum ad cerimonialia. ca. xxv. Sciẽdũ tamẽ qꝫ ista diuisio nõ est ita ꝑcisa qn ĩnẽ moralia cõtineant aliqua cerimonialia. ꝛ sliter ĩnẽ iudicialia aliqua cerimonialia ꝛ moralia. sic ꝛ de tertio. ℔ b diuisio accipit ꝑm maiorem partẽ. Circa ꝓmũ ꝓmittit ꝑcepta data ꝓpl̃o a deo ĩmediate. 2° data ab ipso mediante moyse. ibi: Cunct⁹ aũt ꝓpl̃s. Adhuc ꝓmo ponit ꝑcepta ordinãtia ad deũ. secũdo ad. ꝓximũ. ibi: Honora patrẽ tuũ. Circa ꝓmũ sciendũ qꝫ doctores nr̃i ponunt tria ꝓcepta tm̃ ordinantia ad deũ. Cuius rõ sumit: q: hõ debet fidelitatẽ deo reuerentiã ꝛ debitũ famulatũ ad recognitionẽ sui dominij. infidelitas aũt. ꝓhibet ꝓmo ꝑcepto. cũ dicit: Nõ habebis deos alienos. Irreuerentia secũdo. cũ dicit: Non assumes nomẽ dñi dei tui in vanũ. Et p ista negationes intelligunt oppsite affirmationes. s. colere vnũ deũ. ꝛ ei reuerentiã exhibere. Debitus aũt famulat⁹ ꝓcipit tertio. cũ dicit: Memento ut diẽ sabbati sanctifices. ꝛ ꝑm̃ illud qõ ꝓmittit cũ dr̃: Ego sũ dñs deus tuus. nõ est ꝓceptũ sed est quoddã ꝓambulũ ad ꝑcepta: ac si diceret: b Ego sum dñs. p generalẽ mũdi gubernationem: c Deus p creationẽ. d Tuus. p specialẽ appropriationẽ ꝓe ceteris populis: ut dictũ est ca. precedenti. e Qui eduxi te de terra egypti. de seruitute humana valde dura comparata ad seruitutẽ diuinã que est suauis ꝛ gratiosa. ꝛ iõ ꝓpter ista debes recipere mandata mea non tm̃ aure coꝛpis sed etiam mẽtis: ꝛ ad impletionẽ operis. ꝛ tũc sequit ꝓmũ ꝑceptũ. cũ dr̃: f Non habebis deos alienos. dicit Ra. Sa. qꝫ diꝫ alieni hic intelligunt generaliter. p omni idolatria: que alienat a vero deo. doctores aũt nostri dicũt qꝫ hic ꝓmo. ꝓhibet idolatria in speciali sed diuidunt in hoc: q: aliqui dicũt qꝫ ꝓhibet hic idolatria que fit sine quacũqꝫ imagine. vnde dicit Varro qꝫ antiqui romani diu coluerãt deos absqꝫ simulacris. Alij dicũt qꝫ ꝓhibet p hoc idolatria rerũ que sunt confincte: sicut si coꝛpi humano inseraẽt caput arietis: ꝛ ad volandũ. sicut pingebat imago ionis. ꝛ in tali figura credebant iouem esse. ꝛ iõ dicunt diꝫ alieni. s. a rerũ natura. g Coram me. i. in nullo loco vel tpe habebis: q: ꝑñs sum oĩ tpe ꝛ loco. ꝓsequẽter. ꝓhibet idolatria in imaginib⁹ rerũ que sũt. nõ tamẽ sũt diꝫ. cũ dr̃: h Nõ facies tibi sculptile. qõ fit p dolaturã in ligno vel lapide vel alijs que sculpi possunt: nec aliquã similitudinẽ p fusurã vel picturã: vel quocunqꝫ alio modo. i Necqꝫ eãm similitudinẽ ꝛc.] i. rei que est in celo: quia aliqui ĩpendebãt cultũ latrie soli ꝛ lune ꝛ sideribus. k Et que in terra deoꝛsũ. q: aliqꝫ colebãt bestias ut ꝫ dictũ est de egyptijs. viij. ca. l Nec eoꝛũ que sunt in aquis. q: idolũ dagon qõ colebat a philisteis habebat caput piscis. ideo vocat dagon: q: dag piscẽ sigt ĩ hebreo. m Non adorabis ea. ita qꝫ finaliter structurã ꝛ culturã idoloꝛũ generaliter. ꝓhibet. cui⁹ cã subditur cũ dr̃: n Ego enĩ sũ dñs deꝰ tuꝰ. ꝛ nõ alius. o Fortis zelotes. zelus ꝓprie sigt amoꝛẽ viri ad vꝛoꝛẽ: in qua nõ patit aliũ coicare. ꝛ hoc mõ dicit deꝰ zelotes: q: nõ vult qꝫ bõ foꝛnicet cũ dijs alienis p idolatriã. p Visitans iniq̃tatẽ patrũ in filios qõ intelligit duplicit. Uno mõ ꝑna tpali q̃ iuste puniũt: ꝛ maxime a deo filij ꝓ iniq̃tate patrũ: quia in hoc puniũt patres. ideo subdit: q In tertiã ꝛ quartã generatiõẽ. q: vsqꝫ ad tot generatiões videt aliqñ mali boies pueros ex eis exeuntes. Alio modo de ꝑna eterna: que infligitur filio ꝓ iniquitate patris: inq̃tũ ẽ imitator patris sceler. iõ subdit: Usqꝫ ad tertiã ꝛ quartã gnãtionem. q: sicut dictũ est aliquãdo mali boies vident filios suos vsqꝫ ad tot gnãtiones. ꝛ sic informãt eos suis malis exemplis vel illi imitãtur qõ viderũt ĩ patribus. r Et faciẽs misericoꝛdiam ꝛ cẽ. q: magis ꝓlongat ei⁹ misericordia ꝛ bonitas dando bona filijs ꝓ bonitate patrũ: q̃ eius iustitia ĩ punitẽdo filios ꝓ malitia patrũ. Hebrei dicunt qꝫ in predictis sũt duo ꝑcepta: ita qꝫ primũ incipit ibi: Ego sũ dñs deus tuus. ꝓ qõ ꝓcipit affirmatiue. qꝫ ille habeat ꝓ vero deo: qui eduxit filios isrl̃ de egypto in tot signis mirabilibus. Secundũ incipit ibi: Non habebis deos alienos ꝛc. in quo. ꝓhibet negatiue. ne cultus latrie alteri impendat. s Non assumes ꝛc. hic ꝓhibet falsa iuratio. ꝛ etiã illa que est sine cã debita: q: ꝓ vtrãqꝫ fit irreuerentia ipsi deo assumendo nomen eius ad confirmationẽ falsitatis vel frustra. Dicunt aũt aliqui hebrei qꝫ etiã hic prohibet prolatio nois dñi tetragrãmaton indebita. solum enĩ erat licita sacerdotibus non vbiqꝫ ℔ solũ in templo qñ benedicebant populũ: ꝛ nõ alias. Causa aũt hui⁹. ꝓhitionis subdit. cũ dr̃: t Nec enĩ habebit insontẽ dñus. id est innocentẽ vel sine ꝑna euadentem. v Memento ut diẽ sabbati sanctifices. Postqꝫ remouit impedimenta cult⁹ diuini. scz idolatriã ꝓ primũ ꝑceptum. ꝛ irreuerentiã diuini nominis ꝓ secundũ. hic cõsequenter dat ꝑceptũ de cultu debito ipsi deo exhibendo. ꝛ patz ordo: quia pri⁹ sunt removenda impedimenta alicui⁹ rei instituẽde qꝫ qꝫ instituat. dicit igit: Memento. Dicũt hebrei qꝫ hoc ponit in principio huius precepti: q: in omni re preciosa debet homo habere memoriam de sabbato: ut si habeat nouã vestem vel iocale pulchrũ vel aliqd huiusmõi debet expectare diem sabbati: ut primo tunc vtatur ipso. ꝓ Ut diem sabbati sanctifices. i. diuino cultui totaliter applices de diuinis bñficijs meditãdo ꝛ grãs exhibendo. y Sex diebus opaberis. illa que sunt necessaria ꝓ vita humana sustentanda. z Septimo aũt die ꝛc.] q: etiã illa que erãt necessaria ꝓ victu nõ erat licitũ coquere vel parare: ut dictũ est ℔. xvj. ca. licitũ tm̃ erat opari illa que non poterãt bono mõ differri nec anticipari die precedẽti: sicut animalia adaquare: ꝛ pabulũ eis prebere: ꝛ ĩ casualibus remediũ adhibere: quãdo non poterant bono modo differri: sicut bouẽ in foueã lapsum inde leuare ꝛ similia. Et b mõ machabei pugnauerũt ꝑtra ĩuadentẽ eos die sabbati: ut habet. j. Macb. ij. ca. a Tu ꝛ filius tuꝰ ꝛc. non loquitur de adultis qui iam sciebant legem sabbati: quia prohibiti sunt simul cum parentibus: sed hoc addit ꝓ pueris ignorantibus legem: qui non debẽbãt ꝑmitti a parentibus aliquid operari in die sabbati: ut accendere ignẽ vel extinguere lampades ꝛ huiusmodi: ut dicit Ra. Sa. b Seruus tuꝰ ꝛ ancilla tua. intelligit hoc de illis qui nõ erant iudei: q: ꝓ precedentia seruꝰ ꝛ ancilla de gẽte iudeoꝝ erãt ꝓhibiti. c Jumentum tuũ. q: non erat

eis licitū cōducere uel accomodare gentili ad op⁹ suū faciendū: ꝫ dimittebat simpliciter quiescere: ⁊ refici pabulo ꝓuenienti. a Et aduena iste ē gentilis cōuersus ad ritū iudeoꝝ: q̄ sili mō tenebat obseruare sabbatū. b Sex enī dieb⁹ ⁊c. hoc inducit tanq̄ cā ⁊ rō būⁿ ꝓdicti mādati ⁊ ꝑ lrā. ℭ Circa istud ꝑceptū qō ego exposui ꝑm intentionem hebreoꝝ quib⁹ fuit ꝓmo datū: cōsiderandū q̄ partim ē morale: ⁊ partim cerimoniale. Morale ē enī q̄tū ad hoc q̄ hō tenetur vacare dīnis. ℭ Cerimoniale ē q̄tū ad determinationē tpis: q⁹ reḡes dici sabbati figurabat requiē dñi in sepulchro: in quo iacuit p totā diē naturalem sabbati. ⁊ q⁹ cerimonie legis ⁊c. cessant aduenīente ueritate cuāgelij. iō in noua lege nō obseruat dies sabbati: q⁹ est determinatio tpis: ꝫ loco eius obseruat dies dñica ⁊ etiā ꝓpē memoriā dñice resurrectiōis die dñica facte. Et q⁹ opus ꝑti est maxime seruile. s. seruitute diaboli. ⁊ maxime ipedit vacare dīnis. iō maxime intelligit ē. ꝓhibitū p dictū ꝑceptū: ita q̄ q̄ adulterat illa die est transgressor duplicis ꝑcepti. s. mechie: ⁊ diei sabbati: qō nō intelligebāt iudei. vñ dic̄ Aug⁹li. de ⁊c. ℭ Melius faceret iude⁹ in agro suo aliq̄d utile q̄ in theatro sediciosus existeret. ⁊ melⁱ femine coꝝ die sabbati lanā facerēt q̄ tota die in ncomeniis suis impudice saltarēt. Sciendū tn q̄ nō obseruat cū tāto rigore vacatio ab opib⁹ manualib⁹ sicut in ⁊c. lege: q⁹ pūt parari cibaria. ⁊ aliq̄ alia fieri die dñica: q̄ nō erāt licita in sabbato: q⁹ illa vacatio partim figuralis erat: sicut tot⁹ ille stat⁹. j. Cor. x. Dia in figura ꝓtingebāt illis. A figura enī q̄tūcūq⁹ modico subtracto mutat tota significatio. sic̄ una lrā subtracta ab hoc nomine lapis: mutat tota significatio. circa ꝙ totā rē ipsam lapidis pūt aliq̄ addi ⁊ subtrahi absq⁹ mutatione subē. c Honora patrē tuū. Hic q̄ter ponit ꝑcepta ordinātia ad ꝓximū. ⁊ ꝓ ponit ꝑceptū circa opationē dei. cū dr: Honora patrē tuū: q⁹ intelligit nō solū de honore q̄ ꝓsistit in reuerētia exteriori: ꝫ etiā in ꝓuisione q̄tū ad necessaria vite si indigeant. Et ꝑm doc. nr̄os nomine parentū intelligit oīs ꝓxim⁹ in necessitate posit⁹: cui ē ꝓuidendū. vñ dicit Aug⁹. Pasce fame morientē: si nō pauisti occidisti. Verū tn exprimit⁹ hic parētes tn: q⁹ ista ⁊c. ꝑcepta sūt q̄si q̄dā ꝓclusiones imediate sequētes ex ꝓncipijs iur̄ nālis: q̄ stari capiunt etiā a parū intelligētib⁹. ⁊ talia erant ꝓponenda toti ꝓplo i coi cui ꝓposita sūt ista ⁊c. ꝑcepta. illa aūt que subintelligit q̄si cōclusiones quedā magis remote explanate fuerūt in alijs ꝑceptis: q̄ sūt q̄si q̄dā determinatiōes ⁊ceptoꝝ: q⁹ oīa cerimonialia reducit ad ꝑceptū de obseruatiē sabbati: ⁊ oīa iudicialia ⁊ moralia ad alia ꝑcepta. Ordinat aūt istud ꝑceptū de honore parentū ꝓuenient ꝑ ꝑcepta ordinātia ad ⁊ū ⁊ imediate: q⁹ sicut ⁊ est ꝓncipiū oiuⁿ: ita parētes būt rōnē ꝓncipij respcū filioꝝ. d Et sis lon. sup ter. cū eni fili⁹ accipiat vitā a parentibus: cōdecēs est ut ꝓlōget vita illi⁹ qui bñ se habet ad eos: ⁊ econuerso q⁹ breuiet vita illoꝝ q̄ male se habēt. ex tū aliq̄n aliē ꝓtingit: q⁹ bona tpalia inter q̄ cōputat cozpalis vita ordinant ad spūalia bona ⁊ ecna. ⁊ iō aliq̄n ꝓtingit ex diuina ordinatiē nobis occulta: q⁹ honorātes parētes parū viuūt: ⁊ e contra honorantes diu. tn totū ordinat a ⁊eo ad augmētationē p̄mij bonoꝝ: ⁊ ꝓne maloꝝ. e Nō occides. Cōsequenē ponit ꝑcepta iudicialia: q̄ ordināt ad ꝓximū q̄tū ad vitationē mali. ⁊ q⁹ maximū nocumētū circa cōsistētiā ꝓsone ē occisio. iō h̄ ꝓhibet ꝑ. cū dr: Nō occides. Et ꝑm doc. catholicos p h̄ intelligit ꝓhibitū ē nocumētū in ꝓsona hois: ut mutilatio: verberatio: ⁊ silia. q̄ sunt ꝯ caritatē ꝓximi. Dic̄ Ra. Sa. q⁹ p h̄ ꝑceptū ꝓhibet homicidiū tm̄: ꝓter q̄ imponit pena mortis. Cetere ꝓlesiones corpis ꝓhibent alijs ꝑ ceptis iudicialib⁹. 2°. ꝓhibet nocumentū inferendū ꝓximo rone ꝓsone sibi cōiuncte. cū dr: f Nō mechaberis. Mechia enī ē copula carnalis cū uxore alterius viri que reputat una caro cū ipso. Dicit tn ⁊c. nr̄i q⁹ p hoc ꝓhibet oīs cōcubitus qui est ꝑter legē matrimonij. Hebrei aūt dicunt q⁹ ꝓhibetur sola mechia. Alij cōcubit⁹ inordinati alijs ꝑceptis sūt ꝓhibiti. g Nō furtum facies. Hic ꝓter ꝓhibent alia nocumēta. ⁊ ꝑ illa que inferūt facto cū dr: Nō furtū facies. p q̄ intelligit ꝓhibita ois ꝯtatio rei alienе uel retētio iusta ꝑm q̄ dicit⁹ doc. nr̄i. Ra. Sa. dic̄ q⁹ p hoc intelligit ꝓhibitū furtū hois tm̄: ꝑ q̄ imponit pena mortis: put br̄. ca. se. ꝑ alijs aūt furtis nō imponit lex pnā mortis: ꝫ restitutionē in duplū: uel aliē ꝑm q⁹ determinant iudicialib⁹ ꝑceptis. Consequēter ꝓhibet nocumentū q̄ infert ꝓxo cū dicit: h Non loquaris ⁊c. ℭ Et ꝑm doc. nostros non solū intelligit ꝓhibitum falsū testimoniū i iudicio. ut dicit hebrei: sed etiā extra iudiciū ⁊ ois retractio: ⁊ mēdaciū ꝓtra ꝓximū. ⁊ q̄cūq⁹ nocumentū q̄ ꝑt inferri ꝓximo ꝓxo: dū tn sit ꝓtra caritatē. i Nō cōcupisces. Ultimo ponit ꝑcepta ꝓhibentia cōcupiscētiā inordinatā respectu aliene rei. ⁊ hec nocumēta sūt in aio. ⁊ ꝑm doc. nostros sūt duo ꝑcepta. Unū quo ꝓhibet cōcupiscentia ꝓximi alterius. in quo scōm eos ꝓhibet ois ꝓsensus in carnalē actum extra legē matrimonij. ⁊ hoc ꝓhibet cū dicit: Nec residerabis ei⁹ uxorē. Aliud q̄ ꝓhibet cōsensus accipiendi rem alteri⁹ quocunq⁹ mō indebito cū dr: Nō cōcupisces domū ꝓximi tui ⁊c. ⁊ q̄ subdit: k Nō ancillā. nō intelligit de cōcupiscētia ad carnalē actū: q⁹ ista est ꝓhibita p ꝓcedens ꝑceptū: sed intelligitur de cōcupiscētia ei⁹ ad seruitiū. q̄ ē bonū utile. Nō aūt quare duo ꝑcepta ponit ad repressionē cōcupiscentie est. q⁹ bonū diuidit ꝓ utile ⁊ delectabile: ita q̄ est alia rō boni utilis: ⁊ delectabilis: ita q̄ aliq̄n cōtingit ut aliquis habens ꝓnitatem ad unū: nō habeat ꝓnitatē ad aliud. imo aliq̄n abominationē: sic̄ aliquis cōcupiscit uxorē alteri⁹: qui tn nō cōcupiscit alias res ipsius: q⁹ abominat furtū uel rapinā. ⁊ ideo ad reprimendam istam cōcupiscentiā duplicē debuit assignari duplex ꝑceptū. Hebrei aūt dicūt q̄ est unū ꝑceptū tm̄: q̄ necesse habent dicere scōm ꝑdicta: q⁹ exposse habet infra q̄ in tabulis fuerūt scripta ⁊c. ꝑba: q̄ fuerūt ⁊c. ꝑcepta data a ⁊eo imediate. Si aūt de repetitione cōcupiscētie cēnt duo ꝑcepta: sequeret scōm eos q̄ cēnt. xij. ꝑcepta. videlicz q̄tuor ordinātia ad deum: put ipsi dicūt: ut patz ex ꝑdictis. ⁊ septē ad ꝓximū: ꝓt q̄ sicut ipsi ponūt q̄tuor ꝑcepta ordinātia ad ⁊ū: ubi doc. nr̄i nō ponūt nisi tria ut predictū ē. sic erga ꝓximū ponūt tm̄ sex: ubi doctores nostri ponūt septē. ⁊ ideo cōiungūt duo ultima in unū. Et ad hoc facit apparētia lrē: q⁹ sub eodē ⁊su utraq⁹ cōcupiscētia ꝓhibetur: nō tn̄ variat mia si sit unū siue duo ꝑcepta q̄tum ad intellectū nostrū: sed variat multū in hoc siue sit unū siue duo precepta intellectus hebreoꝝ: quia dicūt q⁹ p hoc nō ꝓhibet cōcupiscentia nisi aliq̄liter ꝓrumpat in actus exteriores: sicut est cū ex cōcupiscētia uxoris aliene aliq⁹ mouet ad tangēdū eā impudice: uel sollicitādū eam uerbis uel muneribus. ⁊ ꝑm hoc diuerūt aliqui doctores nr̄i q⁹ lex uetus ꝓhibebat manū ⁊ non animū. ⁊ habet in glosa sup epistolā ad ꝓhi. ij. ca. Hoc etiam dicit Josephus. xij. antiquitatū: improbās Polybiū historiographum ꝓrsarū dicentem q⁹ antiochus illustris miserabiliter mortuus fuit: eo q⁹ voluit spoliare templum diane: contra quē dicit sic Josephus: Nam qui nullatenus egit ꝑccatū sed tn̄ cogitauit nullo reatu tenetur. ⁊ ideo cōcludit ibidem: q⁹ mortuus fuit ꝓter ꝑccata que fecerat in hierusalē. Sed dicere q⁹ act⁹ interior voluntatis null⁹ sit reatus nisi aliquo mō ꝓrūpat in actū: ē multū irrationabile: cū ratio ꝑccati magis accipiat a mala voluntate interiori q̄ ab actu exteriori: q⁹ si nullo mō est voluntariū: nullo mō etiā est ꝑccatū: ut ꝓz i amēitib⁹ ⁊ pueris.

⁊ aduena: q̄ ē intra portas tuas. Sex[b] enī dieb⁹ fecit dñs celū ⁊ terrā ⁊ mare ⁊ oīa que in eis sunt: ⁊ requieuit in die septimo. Idcirco bñdixit dñs diei sabbati: ⁊ sanctificauit eum. Honora[c] patrē tuū ⁊ matrē tuā: ut[b] sis longeu⁹ sup terrā quā dñs deus tuus dabit tibi. Nō[c] occides. Nō[f] mechaberis. Non[g] furtū facies. Non[h] loquaris cōtra proximū tuū falsū testimoniū. Non[i] concupisces domum proximi tui. Nec desiderabis uxorē eius: non seruū non[k] ancillam: non bouē: nō

a Cūct⁹ aūt pp̄ls. Hic p̄sequent̄ ponūt̄ p̄cepta data a deo mediante moyse: q̄ pp̄ls nō pot̄at ampli⁹ verba dn̄i loquētis sustinere. ⁊ b ē q̄ dr̄: Cūctus aūt pp̄ls videbat voces. hic accipit̄ videre p audire. sensus enī visus certior est auditu. ⁊ iō q̄ p̄ba dn̄i penetrabāt aures ⁊ corda eor̄ ita sensibiliter q̄ sustinere nō poterāt: p̄ hoc vtiť tali mō loquēdi. s. visu p auditu. b Et lampades. i. micantia fulgura. ut dictū est ca. p̄cedēti. c Et p territi ac pa. con. p̄ signa t̄ribilia q̄ videbant. d Steterūt procul. retrocedentes etiā a t̄minis p̄stitut̄. e Loḡre tu no. ea q̄ dn̄s dicet tibi. f Et audiem⁹. i. obediem⁹ tāḡ dei p̄bis. g Nō loq̄t̄ nobis dn̄s. imediate. b Ne forte moria. q̄ ex fragilitate hūana dn̄m loquētē nō poterāt sustinē. i Nolite timē. q. d. nō moriemi p̄ter h. k Ut enī p̄ba. vos ve. v⁹. nō ē sic intelligendum q̄ probaret eos ad hoc ut sibi manifestaret̄ aliq̄ō igniotū: s ut p h̄ apparēt ipsis iudeis ⁊ alijs q̄ timerēt eū. l Et nō p̄cca. q̄ p timorē dn̄i declinat oīs a malo. ut dr̄ p̄v. xv. ca. m Moyses aūt accesſ. ad cali. in vertice montis. ut audiret mādata ab eo. ⁊ referret pp̄lo: q̄ pp̄ls plus audire nō pot̄at: ut dictū ē. n Vos vidi. q̄ de celo. ⁊c.] in creatura t̄n ipsū rep̄sentāte. ⁊ accipit̄ h̄ celū p celo aereo: q̄ in cacumine mōtis synai illa vox formabat̄. o Nō fa. vos ar. licz sup̄ p̄hibuerit idolatriā: t̄n h̄ repetit ⁊ in plurib⁹ locis alijs ut magi⁹ imp̄meret̄ h̄ p̄hibitio cordib⁹ eor̄: q̄ sciebat eos p̄nos ad idolatriā. p Alta. de ēra fa. m̄. Hoc p̄cepit in detestatione idolatrie: q̄ idolatre faciebāt altaria valde solēnia de marmorib⁹ ⁊ metallis. ⁊ intelligit̄ h̄ de altari holocausti: vbi cremabant hostie: q̄ altare incēsi fuit de lignis setbim ⁊ opertū auro. ut hr̄. j. xxx. ca. iō seq̄t̄. q Et offe. in eo. holoc. i. victimas: q̄ totalit̄ incēdebant ad honorē dei. r Et pacifica vra. i. hostias q̄ offerebāt̄ p aliq̄ b̄ficio dei obtēto uł obtinēdo. quar⁹ vna ps incendebat̄. alia erat sacerdotū. ⁊ alia offerētiū: ut comederēt coꝝ dño. s Oues ve. ⁊ bo. de istis enim aialib⁹ ut plurimū fiebāt sacrificia. t In oi loco ⁊c.] iste loc⁹ sacrificij nō poterat ee nisi vn⁹ ad vitādū piculū idolatrie: ad quā p̄ls iudeorū erat p̄n⁹: ad quā declinassent de facili si vbiq̄ potuissent sacrificare. Si aūt aliq̄ sci sacrificauerūt alibi: h̄ fuit ex cā spāli ⁊ dīna reuelatiē. sicut dauid ex iussu gad p̄phe in mōte moria añ q̄ templū ibi fūdaret̄ p̄ apparitionē angeli ibi factā. ut hr̄ ij. Reg. xxiij. Et helias in mōte carmeli ad cōuincēdū p̄phas baal. ut hr̄. iij. Reg. xviij. Loc⁹ aūt vocat⁹ diuino sacrificio p⁹ ingressū filioꝝ isr̄l in ērā p̄missiōis p̄mo fuit in silo. vbi fuit tabernaculū positū ⁊ altare holocaustoꝝ. ⁊ destructa silo translatū est i notē. ⁊ destructa notē p saulem trāslatū est in gabaon postea in ir̄m vbi fuit fundatū templū: t̄n in singulis vbibus erāt loca q̄ vocabāt synagoge. vbi cōueniebāt ad laudandū deū ⁊ ad audiendū legē. v Nō si al. lapi. fece. m̄. poterat enī ee de ēra ut dictū ē. uel de lapidib⁹ nō dolatis t̄n: q̄ fuit in detestatione idolatrie. vbi fiebāt altaria de marmore sculpto ⁊ polito: ⁊ ne p talē sculpturā inducerēt̄ paulatim ad sculpendū imagines. Dr aūt dictū est hic q̄ altare holocaustoꝝ debeat ee de ēra uel lapidib⁹ nō sectis. non est ꝛ illud q̄ dr̄. j. xxvj. ca. q̄ altare holocaustoꝝ p̄cipit̄ fieri de lignis setbim optis ere: q̄ illud altare fuit de ēra ut videbit̄ q̄n erim⁹ ibi. x Nō ascē. p gra. ad altare meū. fiebat t̄n ut dic̄ Ra. Sa. q̄dā ascensus absq̄ gradib⁹ paulatim ascendēdo. q̄n altare erat ita altū q̄ sacerdotes sine ascensu nō poterāt ibi ministrare. y Nereue. tur. tua. vsus

asinū: nec oia que illius sunt. Cunctus⁰ aūt pp̄lus videbat voces ⁊ lāpades ⁊ sonitū buccine: montēq̄ fumantem: ⁊ᶜ p̄territi ac pauore concussi: steterūt⁰ p̄cul: dicētes moysi Loquere⁽ᵉ⁾ tu nobis: ⁊ audiemus. Non⁽ᵏ⁾ loquat̄ nobis dn̄s ne⁽ᵇ⁾ forte moriamur. Et ait moyses ad pp̄lm: Nolite⁽ⁱ⁾ timere. Vt enī⁽ᵏ⁾ p̄baret vos venit deus: ⁊ ut terror illi⁽ˡ⁾ esset in vobis: ⁊ⁱ nō peccaret̄. Stetitq̄ pp̄ls de longe: moyses⁽ᵐ⁾ aūt accessit ad caliginē in qua erat deus. Dixitq̄ p̄terea dn̄s ad moysen: Hec dices filijs isr̄l: Vos⁽ⁿ⁾ vidistis q̄ de celo locut⁹ sum vobis.] Nō⁽ᵒ⁾ facietꝫ deos argenteos: nec deos aureos facietis vobis. Altare⁽ᵖ⁾ de terra facietis mihi: ⁊⁽ᵍ⁾ offeretis sup̄ eo holocausta ⁊ pacifica vestra: oues⁽ʳ⁾ vestras ⁊ boues in omni⁽ˢ⁾ loco in quo memoria fuerit nois mei.] Veniā ad te ⁊ benedicā tibi. Q̄ si⁽ᵗ⁾ altare lapideū feceris mihi non edificabis illud de sectis lapidib⁹. Si enim leuaueris cultrū tuū sup̄ eo: polluetur. Nō⁽ᵛ⁾ ascēdes p gradꝰ ad altare meū: ne⁽ˣ⁾ reueletur turpitudo tua. XXI.

Hec sūt⁽ʸ⁾ iudicia q̄ ꝓponeꝫ eis. Si emeris⁽ᶻ⁾ seruū hebreū. dic̄ Andreas q̄ hoc intelligit̄ de hebreo q̄ iam erat seru⁹ hois gentilis a q̄ hebre⁹ emit eū. Ra. Sa. dicit ⁊ meli⁹ ut videt̄ eni femoraliū adhuc nō erat introduct⁹: h̄ postea fuit iniunct⁹ sacerdotib⁹ q̄n ministrarēt. ut hr̄. j. xxviij. ca. Dicunt etiā aliq̄ q̄ hoc fuit dictū i detestatione idolatrie: q̄ in sacris p̄riapi sacerdotes ascendebāt p gradꝰ ad altare: ⁊ tūc in alto positi vnde poterāt a circūstantib⁹ videri discooperiebant verēda sua. Priapus. n. fuit q̄dā inuenis q̄ a gentilib⁹ reputatus fuit iné deos p̄pter magnitudinē insolitā virilis mēbri. Dē. n q̄ erat insolitū reputabāt gētiles q̄d dīnū. Et dicebat̄ iste priapus de⁹ horor⁹ ꝓpt̄ fecūditatē que sigtur i mēbro generatiōis Judei enī p̄ni erant ad idolatriā. ⁊ iō in h̄ ⁊ in alijs q̄ pertinēt ad cultum dei ⁊ obseruātias cerimoniales elōgant̄ a ritu idolatrarum. Prios modos p̄cipiēdo. ⁊ malos idolatrarū inhibendo: ut videbitur in sequentibus. z Cap̄. xxi.

Hec sūt iudicia. Hic p̄ponit̄ iudicialia p̄cepta ⁊ p̄ lex ꝑtū ad iudicialia ponit̄. 2° p̄pls ad obseruantiā legis inducit̄ in medio. xxij. ca. ibi: Ecce ego mittā. Circa p̄mū sciendū q̄ p̄cepta moralia dicunt̄ de quib⁹ dictū ē ca. p̄cedēti sūt q̄dā p̄clusiōes imediate elicite a dictamine iur̄is nālis siue ex ei⁹ p̄incipijs. ⁊ iō manēt i noua lege: q̄ ius nāle ē imutabile. Precepta ꝯo iudicialia ⁊ cerimonialia euacuata sūt p nouā legē. aliē t̄n ⁊ aliter: q̄ cerimonialia sic euacuata sūt: q̄ ea obs̄uare p⁹. p̄mulgationē euāgelij ē moztiferū. vñ dic̄ ap̄ls ad Gal. v. ca. Si circūcidami. xp̄s nibil vob̄ p̄derit. Et h̄ ē etiā intelligēdū de alijs cerimonialib⁹. Cui⁹ rō ē: q̄ cerimonie erāt q̄dā figure ⁊ p̄testatiōes xp̄i venturi ⁊ no. tes. ⁊ iō eas obs̄uare p⁹ euāgeliū p̄mulgatū. ē dicē q̄ tēp⁹ aduēt⁹ xp̄i ac no. te. nōdū ē impletū: nec p̄fitas figuraꝝ impleta ē p xp̄m. q̄ ō ē hereticū. Cburificatio tū q̄ erat de cerimonialib⁹ ve. tes. remanet in no. le. q̄ nō figurabat directe aliq̄d futurū h̄ tm̄ione p̄pli m̄ colētis q̄ maior ē i no. tes. q̄ vet̄i. Precepta ꝯo iudicialia sic sunt euacuata q̄ nō obligāt in lege noua: ea tū obs̄uare nō ē moztifer: ut pote si aliq̄s p̄ceps xp̄ian⁹ ea instituēt i ēra sua. Cui⁹ rō ē: q̄ iudicialia erāt instituta ad cōseruādū statū illi⁹ pp̄li i pace p opa iusticie: ita q̄ nō erāt de se uel p se figure alicui⁹ futuri i noua lege h̄ tū p accidens in q̄tū stat⁹ illi⁹ pp̄li erat figuralis respectū stat⁹ no. tes. ⁊ iō p̄nt obseruari tpe noui testi in q̄tū de nouo testō instituta: ut dictū ē. si tū seruarēt̄ tanq̄ ex lege vet̄i obligatoria. ēet moztiferū: q̄ h̄ ēet asserere q̄ adhuc manēt stat⁹ pp̄li ve. tes. His p̄missis circa iudicialia p̄cepta sic p̄cedit: q̄ primo p ea ordinat̄ hō q̄tū ad ptē irascibilē. 2° q̄tū ad ptē concupiscibilē. xxij. ca. 3° q̄tū ad rōnalē circa mediū eiusdem ca. ibi: Qui imolat diis occidetur. Irascibilis aūt tendit in bonū h̄ rōne ardui: ⁊ i malū sub rōne vindicatiui: q̄ ira est appetit⁹ vindicte. ⁊ iō p̄mo regulat irascibilis in dīnatione que est q̄d arduū. 2° i alteri⁹ lesione que est q̄d vindicatiuū. ibi: Qui p̄cusserit hoiem. Circa p̄mū dicit̄ sic: Hec sūt iudicia que p̄ponesꝫ eis. nō dicit impones: q̄ imposita sunt a deo: ⁊ auctoritate ei⁹ p moysen p̄posita pp̄lo. a Si emeris seruū hebreū. dic̄

ꝙ intelligit̃ etiã de seruo empto ab hebreo: qđ pōt fieri tripliciť. Uno mō a iudicib⁹: qꝛ si hebre⁹ cōuincat̃ de furto: ꝛ nō habeat vnde restituat: de mãdato iudicū debet vendi ad restitutionē faciēdã: ut hr̃ ca. sequēti. Alio mō qꝛ paupťate ꝯstrict⁹ hebre⁹ pōt vēdē semetipsū. ſm ꝙ dr̃ Leuit. xxv. Si paupertate cōpulsus vendiderit se ē fratuus ꝛc̃. Tertio modo si dn̄s hebre⁹ nō indigeat seruo illo quem emerat ꝓpť mutationē fortune pōt vendē alteri hebreo seruū suū hebreū ꝓ ãnis q̇ restãt vſqꝫ ad septimū annū remissionis. a Sex an. ser. tibi i. vſqꝫ ad septimū annū remissionis: qꝛ si tēp⁹ emptionis min⁹ distet a septimo ãno q̇ ē ann⁹ remissiōis nō fuiet vj. ãnis: qꝛ illo ãno debet egredi liber. Nō aūt h⁹

seruum hebreum: sex[a] annis seruiet tibi: in septimo egredieť liber gratis. Cum[b] quali veste intrauerit: cū tali exeat. Si habēs[c] vxorē: ꝛ vxor egredieť simul. Sin[d] aūt dn̄s dederit[e] illi vxorē: ꝛ peperit filios ꝛ filias: mulier[f] ꝛ liberi ei⁹ erūt dn̄i sui: ipse[g] ꝟo exibit cū vestitu suo. Qꝫ si dixerit[h] seruus: diligo dn̄m meū ꝛ vxorē ac liberos: non[i] egrediar liber: offerat[k] eum dn̄s dijs ꝛ[l] applicabitur ad ostiū ꝛ postes: pforabitqꝫ[m] aurem[n] eius subula: ꝛ[o] erit ei seruus in seculū. Si q̇s[p] vendiderit filiã suã in famulã nō egredietur[q] sicut ancille ex

fuit: qꝛ de⁹ redemit filios isrl̃ de seruitute egypti ut essent ei⁹ serui. ꝛ iō noluit ꝙ venderet̃ simpliciť: ſ solū ad tēp⁹ ꝛ iō nō erãt serui ꝓprie: ſ q̄si mercenarij locati ad temp⁹. b Cū q̄li ve. in. cū tali ex. i. in eque bona uel meliori. in hebreo habet̃: In panno suo venit: in pãno suo exeat. qđ exponūt hebrei. i. si venit sol⁹. s. sine vxore sol⁹ exibit. ꝛ ē sillis mod⁹ loquēdi: sic hr̃ Gen. xxxij. ca. In baculo meo trãsiui iordanē istū. i. sol⁹: sicut fuit ibi expositū. ꝛ h cōsonat littere imediate sequēti: vbi accipit̃ aliud mēbrū. cū dr̃: c Si habēs vxo. ꝛ vx. egre. sil. ꝛ eadē rōne liberi: qꝛ part⁹ seq̇t̃ ventrē. d Sin aūt dn̄s. s. su⁹. e Dederit illi vxorē. s. vnã de ancillis suis alteri⁹ gentis: q̄ ē serua simpliciť nō ad temp⁹. f Mulier ꝛ liberi ꝛc̃. qꝛ part⁹ seq̇t̃ ventrē. ꝛ iō qꝛ vxor erat serua simpliciť: ipsa cū filijs debet remanere apud dn̄m. Si aūt ipsa sit hebrea: cū habeat libertatē exeūdi septimo ãno: ꝛ liberi cū ea egredient̃. g Ipse ꝟo ex. cū ve. suo. s. seru⁹ exibit cū q̄li veste intrauit ſm trãslationē nostrã. Scđm hebreos sic intelligit̃. In vestitu suo i. solus. ut pꝫ ex p̄dictis. h Qꝫ si dixerit seru⁹ ꝛc̃. amore vxoris ꝛ liberoꝝ induct⁹ ad remanēdū. i Nō egrediar liber. q̄si renuncians iuri suo. k Offerat eū dn̄s dijs. i. iudicib⁹. l Et applicabit̃ ad ostiū. de mãdato iudicū. m Perforabitqꝫ. s. dn̄s. n Aurē ei⁹ subula. hec pena ꝛ verecūdia fit ei: eo ꝙ nō vult vti libertate a deo sibi data. ꝛ pforat̃ auris magis q̄ alie ptes: qꝛ p illã ptē intellexit uel intelligere debuit legē de libertate. o Et erit ei ser. vſqꝫ in sclm. i. vſqꝫ ad ãnū iubileū siue parū distet siue multū. p Si q̇s ven. fi. suã. Dic̃ Ra. Sa. ꝙ lex ista loq̇t̃ de filia hebrei pua: q̄ nō attigit adhuc. xij. ãnos ꝛ dic̃. q Non egre. sic̃ ancille. s. de gēte aliena: q̄ erãt serue simpľr: non sic aūt ancille hebree: qꝛ in h eadē libertate gaudebãt q̄ ꝛ viri: ꝛ adhuc maiori: ut videbit̃. Ancille aūt que erãt de aliena gēte nō exibãt libere: nisi p fractionē dent̃ uel erutionē oculi: ut hr̃. j. eodē ca. qđ nō habebat locū in ancilla hebrea: imo dn̄s in tali casu redderet oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente. Ad h eni vendebat̃ ut dn̄s experiret̃ ei⁹ mores: ꝛ sic acciperet eã in vxorē: uel filio suo daret: nisi ꝯtrios mores inueniret; ſm ꝙ dic̃ Ra. Sa. iō subdit̃: r Si displi. ocu. do. sui. qꝛ nō vult eã habē vxorē. s Dimit. eã ꝛc̃. añ ãnū. vij. In hebreo hr̃: Redimet eã. i. dabit ei locū ad redimēdū se. Mod⁹ ãt tal' ē ut dic̃ Ra. Sa. qꝛ si emerat eã ꝓ sex ãnis sex libr: ꝛ vellet aliq̇s eã redimē: cōputabãt ãnos

ꝓ ubi grã. si seruiuit trib⁹ ãnis: dabant̃ sibi tres libre tm̄: nec poterat renuere. ꝛ i h ponebat de suo: qꝛ seruitiū puelle triū ãnoꝝ pmoꝝ nō tãtū valebat quãtū alioꝛū triū sequentiū: qꝛ tūc erat maior ꝛ fortior. t Pp̃lo aūt alieno ꝛc̃. i. aliquis q̇ nō eēt de gēte iudeoꝝ nō poterat facē talē emptionē ꝛ redēptionē. v Si

sueuerūt. Si displicuerit[r] oculis dn̄i sui cui tradita fuerit dimittet[s] eã: pp̄lo[t] aūt alieno vendēdi non habebit potestatem: si spreuerit[v] eam. Si aūt[x] filio suo desponderit eã: iuxta morem filiarū faciet illi. Qꝫ si[y] alteram ei accepit: prouidebit[z] puelle nuptias[a] ꝛ vestimēta: ꝛ preciū pudicitie nō negabit. Si[b] tria ista non fecerit: egredietur[c] gratis absqꝫ pecunia. Qui pcusserit[d] hoīez volēs occidere: morte[e] moriat̃. Qui aūt[f] non est insidiat⁹: sed deus[g] illum tradidit i manus eius: cōstituam[h] tibi locum in quo fugere debeat. Si quis[i]

spreue. eã. nolendo eã accipe vxorē. Aliqui expositores nr̄i sic exponunt: Si spreuerit eã. s. nolēdo eã habere ꝯcubinã: qꝛ ad h vendebat̃: ut seruiret sibi in lecto ut dicūt: ꝛ sic ex ꝯsequēti de cōcubina faceret vxorē. ſ h improbat̃. j. x Si ãt fi. suo de. eã iu. mo. fi. fa. illi. s. dãdo ei dotē ꝛ alia ptinentia ad nuptias: hoc excepto ꝙ parētib⁹ puelle nihil dabit ꝓ munere: sicut erat cōsuetū apud hebreos: ut habet̃ Gen. xxiiij. de parentib⁹ rebecce: qꝛ pecunia quã dederat parētib⁹ eius ꝓ seruitio puelle: computat̃ h ꝓ tali munē. y Qꝫ si al. ei accep. ista p̄ore abiecta. z Prouidebit puelle. i. isti sic abiecte ꝓpť aliã ductã. a Nupti. ꝛ ve. ꝛ p̄. pu. ꝛc̃. ſm arbitriū iudicū dabit ei pecuniã de h ꝙ humiliata ē a filio suo. i. deflorata: ꝛ cū h ꝓuidebit de nuptijs cū alio ꝛ de vestimētis. Ita exponūt doc. nr̄i ſm trãslationē nostrã que multū discrepat h ab hebraica lrã: qꝛ in hebreo hr̃ sic: Qꝫ si alterã ei accepit: expensas ꝛ coopturã suã ꝛ horã suã nō diminuet. qđ exponit Ra. Sa. sic. Si alterã ei accepit. i. filio suo aliã accepit cū ancilla pri⁹ accepta i vxorē. Expēsas. i. victū sufficiētē ꝛ coopturã suã. i. vestitū ꝯueniētē. Et horã suã. i. tēp⁹ reddēdi debitū: Nō diminuet. subtrahēdo uel defalcãdo ab ipsa ꝓpť aliã vxorē supinductã: poterãt eni habere plures vxores sil. b Si tria ista nō fe. qđ exponūt doc. nr̄i sic: Si nullū p̄dictoꝝ fecerit. i. nō accepit sibi vxorē: nec filio suo ꝛ spreuit eã: nolēs eã retinere ꝓ cōcubina. c Egredieť grat. libera ab eo. Dicūt eni ꝙ nō erat ei vendita ut seruiret ut ancilla: ſ sic̃ concubina: ut sic postea de cōcubina facēt eã vxorē. ꝛ sic emē ad ꝯcubitū ꝛ vendē fuit iudeis pmissū ꝓpť eoꝝ libidinē: sic̃ dare ad vsuras extneis ꝓpť eoꝝ cupiditatē: ſ qꝛ talis pmissio nullo loco i lege inuenit̃ sic ꝯcessa: ſ magi ꝓhibita: ſm ꝙ dr̃ Deut. xxiij. ca. Non erit meretrix de filiab⁹ isrl̃. iō alit̃ dr̃ ſm Ra. Sa. Si tria ista non fecerit q̄ p̄dicta sūt. s. ꝙ nō accepit eã vxorē nō de ꝯcubina: sed de ancilla: nec filio suo: nec iuuit ad ei⁹ redēptionē mō p̄dicto. Egredieť ĝtis. nō solū anno. vij. remissiōis: ſ etiã ante si in ea appareãt signa pubertatis: q̄ sūt ort⁹ piloꝝ ꝛ mēstruoꝝ: qꝛ tūc est apta ad ꝯcipiēdū. ꝛ sic pꝫ qđ p̄dictū ē. s. ꝙ puelle habebãt plures vias exeūdi de seruitute q̄ masculi: q̇ solū exibãt anno. vij. remissiōis. d Qui pcus. ꝛc̃. Hic ꝯñter regulat̃ irascibilis i lesionib⁹ q̄ habēt rōnē vindicatiui: ꝛ p̄ i psona sua. 2° in re ab eo possessa. ibi: Si bos cornu pcusserit. Circa pmū dr̃: Qui pcusserit hoīem volēs occidē. Hic accipit̃ pcussio ꝓ occisiõe: qꝛ si nō occideret pcutiēdo q̄tūcūqꝫ vellet occidere: nō ꝓpť h puniret̃ morte: ſ alia pena. vñ in hebreo hr̃: Percutiēs hoiem ꝛ morit̃ s. pcussus. e Morte moriat̃. s. pcutiēs. ſ li volēs i ꝓposito nr̄e trãslatiōis: determinat modū pcutiēdi: cū. s. fit a ꝓposito ꝛ nō a casu. ꝓpť qđ de casuali subdit̃: f Qui aūt nō ē insidiat⁹. s. querēs mortē pcussi: qꝛ erat amic⁹ ei⁹. g Sed de⁹ illū tradidit i manu ei⁹. i. ex cã nobis occulta de⁹ pmisit eū interfici casualiter: ꝛ ideo p̄ter intentionē occidētis. h Cōstituã tibi locū quo fugere debeat. ne interficiat̃ ab amicis occisi: ꝛ ibi manē debebit vſqꝫ ad mortē sūmi pōtificis. Ad h aūt fuerūt ordinate ciuitates refugij. ut hr̃ Josue. xx. i Si q̇s p industriã occiderit. p h excludūt̃ a pena sequēti pueri ꝛ amētes: q̇ nō hn̄t industriã.

a Proximū suū. i. iudeū qui ē de lege sua. ⁊ iō de iudeo occidente gentilē nō intelligit̄ lex ista: ut dicit Ra. Sa. b Et p insidias. p̄ b̄ excludit̄ illi q̄ licz occidūt de bono intendūt. sic magister verberādo discipulū: ⁊ pat̄ filiū: ⁊ medic⁹ medicādo infirmū. c Altaris eū abaltari meo ut moriat̄. etiā si fuerit sacerdos: ut dicit Ra. Sa. nisi inceperit officiū ministrandi in altari: in quo casu erat expectādū cōplemētū ministerij: quo facto trahebat̄ ad mortem. Propter reuerētiā enim sacri loci erat ibi refugiū in aliq̄b⁹ casibus: inē q̄s erat homicidiū gentilis ut dictū ē: ⁊ nō iudei: p̄ē q̄ Joab ibi confugiens non euasit mortē: q⁹ p industriā ⁊ insidias interfecerat duos iudeos. s. abner ⁊ amasam ut b̄. iij. Reg. ij. ca. d Qui percus. pa. su. aut ma. ⁊c. scōm doc. nr̄os ⁊ hebraicos non intelligit̄ de percussione leui: q⁹ p̄ē ipsā filiū nō debebat mori: sed aliter punīri. vñ dicit Ra. Sa. q̄ nisi ex percussiōe fiat effusio sanguinis uel liuor. nō incurrit̄ pena mort̄. intelligit̄ etiā de percutiēte a. proposito: nō a casu nec etiā ex ioco. f Qui furatus fuerit hominē ⁊ vendiderit eū: conuict⁹ uoce morte moriat̄. Si furatus fuerit homīnē ⁊ vendiderit eū: cōuict⁹ uoce morte moriat̄. Si rixati⁸ fuerint viri ⁊ percusserit alter proximū suum lapide uel pugno ⁊ ille mortu⁹ nō fuerit: sed[b] iacuerit i lectulo: si surrexerit[i] ⁊ ambulauerit foris sup baculum suū: innocēs[k] erit qui[l] percusserit: ita tm̄ ut operas eius ⁊ impensas in medicos restituat. Qui[m] percusserit seruū suū uel ancillam virga: ⁊ mortui fuerint in manib⁹ eius: crimīnis reus erit. Si aūt[n] vno die uel duobus supuixerit: nō subiacebit pene: quia[o] pecunia illi⁹ est. Si rixati⁹ fuerint viri ⁊ p̄cusserit q̄s mulierē prēgnātē: ⁊⁹ abortiuū quidē fecerit: sed ipsa[r] vixerit: subiacebit d̄āno quantū marit⁹ mulieris expetierit: ⁊ arbitri iudicauerint. Si aūt[s] mors eius fuerit subsecuta: reddet[t] aīmā p aīa: oculū[v] p oculo: dentē p dente manū p manu: pedē p pede: adustionē p adustiōe: vuln⁹[x] p vulnere: liuorē p liuore. Si percusserit[y] q̄spiā oculū serui sui aut ancille ⁊ luscos eos fecerit: dimittet[z] eos liberos p oculo quem eruit. Dentem quoq⁹ si erit. s. percussor. ipse exponit dicens: q⁹ est locutio metaphorica: ita q⁹ p baculū cui homo innitit̄ plena sanitas ⁊ fortitudo intelligit̄: sicut dicit̄ Eccl̄. iij. ca. Cōterā baculū panis ⁊c. i fulcimentū fortitudinis. Et similis mod⁹ loquēdi. s. metaphoricus est i lege p̄m ipsū in pluribus⁹ alijs locis q̄ ⁊ tūc exponēt̄ qñ erim⁹ ibi domino cōcedente ⁊ tunc percussor nō est cōdēnandus. nisi ad opa percussi ⁊ expēsas in medicos. m Qui percusserit filiū suū uel ancillā. Ista lex loquit̄ de seruo ut ancilla gētilib⁹. ⁊ multo fortius i tali casu incurritur pena mort̄ p interfectione serui hebrei uel ancille. n Si aūt vno die uel duobus sup. nō subiacebit pene. ipse percussor. o Quia pecunia illius est. s. ipse seruus. Et quo patz q⁹ loquitur tm̄ i hoc casu de seruo gentili: q⁹ cum sit seruus simpliciter: ⁊ empt⁹ ad seruiendū semp: est pecunia dñi sui hebrei: nō sic autem seruus hebreus: qui magis est mercenari⁹ q̄ seru⁹: ut predictū ē. ⁊ ideo occisioni serui hebrei debet̄ pena mortis sicut aliorū. p Si rixati fuerint vi. ⁊ percus. q̄s mu. prægnantē. intendēs percutere maritū eius. q Et abortiuū fecerit. Abortiuū p̄pie dicit̄ p̄m hebreos fetus concept⁹ ante animationē destructus. r Sed ipsa vi. subia. dam. q̄tū ma. mu. expe. hoc nō est intelligendū q⁹ hoc sit taxandū ad voluntatē ei⁹ sed q⁹ eius rationes audiende sūt a iudicib⁹ ⁊ p̄m allegata hinc ⁊ inde taxabunt. s Si aūt mors ei⁹ fuerit subsecuta. scilz mors mulieris uel pueri iam animati: ⁊ possit hoc p̄bari: cum iam sit in specie humana. t Reddet aīam p anima. i. moriet̄. Aliqui p̄o doctores hebrei dicūt q⁹ nō p hoc intelligit̄ pena mortis: eo q⁹ nō intendebat percutere mulierē: uel fetū eius animatū interficere: sed solum incurret pēnā pecunie p̄m taxationē iudicū. Sed hoc videt̄ irrationabiliter dictū: cum vtor sit vna caro cum viro quē intendebat percutere. ⁊ ideo prima expositio videt̄ melior q⁹ intelligit̄ pena mortis. cū dicit̄: Reddet aīmā p anima. v Oculū p oculo. Postq⁹ egit de pena occisionis: hic agit de pena mutilationis ⁊ alterius lesionis: q⁹ si aliquis eruat oculū primi sui debet eruī oculus eius: ⁊ ita de alijs mutilatiōib⁹. ⁊ nō solū de mutilatiōib⁹: ⁊ etiā de alijs lesiōib⁹ corporalib⁹. licz subdit̄ p Vuln⁹ p vulnere ⁊ est vulnus percussio cum effusione sanguinis. Liuor autē qñ sanguis nō effūdit̄: sed intra cutē venit. ⁊ idem intelligendum est de alijs lesionibus consimilib⁹ p̄dictis: q⁹ actor debet similit̄ ledi. ita exponūt doc. nr̄i. Ra. Sa. dic. q⁹ eruenti oculū alteri⁹ nō ē eruendus oculus: ut videt̄ sonare verba legis: ⁊ p̄ciū p oculo p̄m taxationē iudicū est sibi imponendū: ⁊ eodē mō de alijs lesionib⁹. Joseph⁹ aūt dicit medio modo: scilicz q⁹ eruend⁹ est oculus ei⁹ si exoculat⁹ ab ipso voluerit: sed si magis vult habere pecuniā recipiet scōm taxationem iudicum. y Si percus. quispiā oculū serui sui aut an. ⁊ lu. eos fece. i. ineptos ad videndū. z Dimittet eos liberos. ⁊ intelligit̄ ista lex de seruo gentili ⁊ ancilla: quia si mutilaret seruū hebreū uel ancillam: incurreret pēnā talionis predictā. Dicit aūt hic Ra. Sa.

per industriam occiderit proximum[a] suum ⁊[b] per insidias: ab altari meo auelles[c] eum ut moriat̄. Qui[d] percusserit patrē suū aut matrē: morte moriat̄. Qui[e] maledixerit p̄ri suo uel matri: morte moriat̄. Qui[f] furatus fuerit hominē ⁊ vendiderit eū: cōuict⁹ uoce morte moriat̄. Si rixati[g] fuerint viri ⁊ percusserit alter proximū suum lapide uel pugno ⁊ ille mortu⁹ nō fuerit: sed[b] iacuerit i lectulo: si surrexerit[i] ⁊ ambulauerit foris sup baculum suū: innocēs[k] erit qui[l] percusserit: ita tm̄ ut operas eius ⁊ impensas in medicos restituat. Qui[m] percusserit seruū suū uel ancillam virga: ⁊ mortui fuerint in manib⁹ eius: crimīnis reus erit. Si aūt[n] vno die uel duobus supuixerit: nō subiacebit pene: quia[o] pecunia illi⁹ est. Si rixati⁹ fuerint viri ⁊ p̄cusserit q̄s mulierē prēgnātē: ⁊⁹ abortiuū quidē fecerit: sed ipsa[r] vixerit: subiacebit d̄āno quantū marit⁹ mulieris expetierit: ⁊ arbitri iudicauerint. Si aūt[s] mors eius fuerit subsecuta: reddet[t] aīmā p aīa: oculū[v] p oculo: dentē p dente manū p manu: pedē p pede: adustionē p adustiōe: vuln⁹[x] p vulnere: liuorē p liuore. Si percusserit[y] q̄spiā oculū serui sui aut ancille ⁊ luscos eos fecerit: dimittet[z] eos liberos p oculo quem eruit. Dentem quoq⁹ si

q̄ ista sunt mēbra ex quor mutilatiōe seruꝰ gentilis relebat exire liber: vecem digiti manuū: ⁊ vecē pdū: oculus aures: nasus: ꝑga virilis: ⁊ ventes sic intelligēdo q̄ p vno vente uel digito exibat liber. a Si vos ⁊c. hic cōsequent ponūt lesiones puniēde, p re possessa cū dr: Si vos

exusserit seruo uel ancille sue sliter dimittet eos liberos. Si vosᵃ cornu pcusserit virū aut mulierē ⁊ mortui fuerit: lapidibus obruet: ⁊ nō comedent carnes eius: dominusᶜ q̄z bouis innocens erit. Qᵈ si bos cornupeta fuerit ab heri ⁊ nudius tertius: ⁊ contestati sunt dñm eius: necᵉ reclusерit eū: occideritq̄ᵍ virū aut mulierē: ⁊ bos lapidibus obruet: ⁊ dominū eiʰ occident. Qᶦ si pciū fuerit ei impositū: dabit p aīa sua quicq̄d fuerit postulatus. Filiūᵏ quoq̄ ⁊ filiā si cornu'ˢ cusserit: simili sententie subiacebit. Siᵐ seruū ancillāq̄ inuaserit: triginta siclos argēti dño dabit: ⁊ bosⁿ vo lapidibus opprimet. Si quisᵒ aperuerit cisternā ⁊ᵖ foderit: ⁊ᵠ nō operuerit eā: cecideritq̄ʳ bos aut asinus in eam: reddet dñs cisterne pciū iumentorū: q̄ᵗ aūt mortuū est: ipsiᵘ erit. Siᵛ bos alienus bouē alteriʸ vulnerauerit ⁊ ille mortuʸ fuerit: vendent bouē viuū ⁊ diuidēt precium: cadauer aūt mortui inter se dispartient. Siʷ autē sciebat q̄ bos cornupeta esset ab heri ⁊ nudius tertius: ⁊ nō custodiuit eum dominˣ suus: reddetʸ bouē, p bouē: ⁊ cadauerᶻ integrū accipiet. xxii.

Siᵃ quis furatus fuerit bouem aut ouem: ⁊ occiderit uel vendiderit: q̄nq̄ᵇ boues, p vno bouē restituet: ⁊ q̄tuor oues, p vna oue. Si effringēs fur domū siue suffodiēs fuerit inuētᶜ: ⁊ accepto vulnē mortuʸ fuerit:

imponendū est fossori. ⁊ q̄d dictū ē de bouē ⁊ asino cadēte in foueā: itelligēdū ē etiā de alijs aīalibᵍ. t Si bos ali. bo. al. vul. ⁊c. Dicit Ra. Sa. q̄ lex ista intelligēda est de bobus eq̄libᵍ in valore: aliē enī dñs bouis interficient, aliū reportaret inde lucrū aliq̄s: q̄d cēt ꝓtra rationē. verbi grā: si coriū ⁊ carnes bouis interfecti valerent sex libras: quia ly iudeis esset illicitū comedere carnes illas: poterant tñ eas vendere gētilibus ad comedēdū q̄bᵍ nō erāt. p. bite: ⁊ bos inficiēs valēt duas: si vterq̄ dñs haberet medietatē vtriusq̄ p. cij: sequit q̄ ille cuiᵍ bos valebat solū duas libras reportaret quatuor: ⁊ q̄n boues sunt eq̄les: medietas dāni q̄d accidit ex occisiōe bouis eo q̄ minˢ valet mortuʸ q̄ᵖ viuˢ: ponit sup vnū: ⁊ alia medietas sup aliū. ꝑbi gra: Si bos occidēs valebat sex libras: ⁊ occisus sex tū viuēt: sed mortuʸ valet quatuor tñ: diuiso vtroq̄ precio quilibz reportabit q̄nq̄ libras. ⁊ sic dānū duaꝝ librarꝝ q̄d accidit diuidit p eq̄lia sup vtrūq̄. Ex b aūt habet regula q̄d agendū sit q̄n boues sūt ineq̄les: q. respicīdū ē ad dānū q̄d accidit ⁊ medietas dāni tenet poni sup vnū: ⁊ alia medietas sup altez: ceter nō mutat. v Si aūt sciebat. s. dñs bouis occidētis. q̄ bos cornupeta eēt ⁊c. scd̄m q̄ Reddet bouē, p bouē. s. valorē bouis occisi tū adhuc erat viuˢ y Et cadauer integrū accipiet. ad faciendū vtilitatē suā. z

Siᵃ quis furatᵍ fuerit. hic ꝓpē ordinat Cap. xxij. cōcupiscibilis. ⁊ ꝑ in cōcupiscētia rei vtilis. 2° rei delectabilis. ibi: Si seduxerit q̄s ꝑginē. Circa ꝑmū reprimitur ꝑ illicita ꝓtractatio rei aliene sibi nō cōmisse. 2° rei sibi cōmisse. ibi: Si q̄s cōmēdauerit. Circa ꝑmū dicit: Si q̄s fura. fu. to. aut ouē. ⁊ oc. uel vēn. Istis duobᵍ cōcurrētibᵍ. s. furto cū vēditiōe: uel furto cū occisiōe.. a Quinq̄ boues ⁊c.] Querit hic q̄re p̄cipit tanta restitutio: cū ī alijs rebᵍ sufficiat reddē duplū: Ad q̄d nādet q̄dā glo. sup locū istū: q̄ hoc ē ꝓpē q̄nq̄ vtilitates bouis. s. q̄z imolat deo: arat terrā: pascit de carnibᵍ suis: dat lac: ⁊ corīū ad plures necessitates valet: ⁊ ꝓpē q̄tuor vtilitates ouis: q̄z imolat: vestit de lana sua: pascit de carnibᵍ suis: ⁊ lac mīnistrat. ⁊ hec rō nō videt multū valere: q̄z idē posset dici de auro q̄d valet ad medicinas: ⁊ ad pecuniā inde fiendā: ⁊ ad vasa, p misterio: ⁊ ad iocalia, p ornatu: ⁊ sic de multis alijs. Et ī alīē dicēdū. Duniunt enī aliq̄ pcā q̄ui nō solū ꝓpē maiorē pcī grauitatē: ⁊ ꝓpē pnitatē reprimēdā ne boies nimis ad talia se laxent. Res aūt q̄ in domo custodiunt ut aurū ⁊ argentū ⁊ silia: nō ita de facili furto pñt subtrahi: sic oues q̄ pascunt in campis: ⁊ q̄z facilitas accipiēdi rē alienā inducit ad cōmissionē furti: ideo, p furto ouis imponit q̄tuor restituende q̄z facilᵍ pōt subtrahi furto q̄ alie res q̄ seruāt in domo: ⁊ q̄nq̄ boues, p vno bouē: q̄z adhuc difficilᵍ custodiūt: q̄z nō ita gregatim ⁊ simul se tenēt in pastu sicut oues. Dicit aūt Josephᵍ q̄ idē est iudiciū de alijs aīalibus domesticis que pascūt in cāpis: sicut capre ⁊ cōsimilia: q̄z ꝓ in maiorē uel mīnorē difficultatem custodiēdi reducunt ad legē bouis uel ouis. sed illud scriptura solū exprimit q̄d cōius accidit: s. de bobus ⁊ ouibᵍ. Si aūt apud furē fuisset inuētū aīal aliq̄ occidisset ul' vēdidisset: nō restituebat nisi duplū: sic ī alijs rebᵍ: q̄z ꝓsumebat q̄ erat inclinatᵍ ad reddēdū ex q̄ nō vēdiderat uel occiderat. Si effrin. fur. ⁊c. scd̄

percussor⁹ nō erit reus sanguinis. Qđ ᵇ si orto sole hoc fecerit: homicidiū ꝑpetrauit ⁊ ipse moriat. Si nō ᶜ habuerit qđ ꝑ furto reddat: ipse venūdabit. Si inventum ᵈ fuerit apud eū qđ furat⁹ est viuens] siue bos siue asinus siue ouis: duplum restituet. Si leserit ᵉ quispiam agrum uel vineā: ⁊ ᶠ dimiserit iumentū suū ut ꝛepascat aliena: quicqđ optimū habuerit in agro suo uelī vinea: ꝑ dāni estimatiōe restituet. Si egress⁹ ᵍ ignis inuenerit spicas ⁊ cōprehēderit aceruos frugū siue stantes segetes in agris: reddet ʰ damnū qui ignem succenderit. Si quis ⁱ cōmendauerit amico ꝓcuniā aut vas in custodiā. ⁊ ab eo qui susceperat furto ablata fuerint: si inuenit fur duplū reddet. Si latet fur dōs dom⁹ applicabit ad deos: ⁊ iurabit ꝙ nō exteⁿderit manū in rem ꝓximi sui ad perpetrandā fraudē tam i boue q̄ in asino ⁊ oue ac ꝛestimēto: ⁊ quicqđ damnū inferre potest. Ad deos ᵏ utriusq; causa perueniet ˡ: ⁊ si illi iudicauerint: duplū restituet proximo suo. Si qs cōmendauerit ꝓximo suo bouē: asinū: ouem: ⁊ oē iumentū ad custodiā: ⁊ ᵐ mortuū fuerit: aut ꝛebilitatū uel captū ab hostibus: nullusq; hoc viderit: iusiurandum erit in medio ꝙ nō extenderit manum ad rem ꝓximi sui: susciⁿpietq; dōs iuramentum ⁊ ille reddere nō coget. Qđ ᵒ si furto ablatū fuerit restituet dāno dño. Si comestū ᵖ a bestia: ꝛeferat ad ᵍ eum qđ ʳ occisū est: ⁊ nō restituet. Qui ˢ a ꝓximo suo quicq̄ horū mutuo postulauerit: ⁊ ꝛebilitatū aut mortuū ᵗ fuerit domino ᵘ nō ꝑsente reddere compellet. Qđ ᵛ si ipresentiarū dōs fuerit: nō ʳ restituet: maxime si cōductū ꝛenerat ꝓ mercede operis sui. Si seduxerit ʷ qs ṽginē necdū

a Percussor nō erit reus sanguinis. quia ꝓsumptio est cōtra furem ꝙ nō solū veniebat ad furandū. ꝫ etiā ad occidēdū: si inueniret resistentiā: ⁊ iō erat ꝛebitor mortis. b Qꝛ si orto sole hoc fecerit. hic accipiūt doctores nr̄i ortū solis ad litterā dicentes: ꝙ ꝑna mortis ꝑcussori imponit: qꝛ ꝛe die clara pōt vi ꝛere ꝙ fur non veniebat ad occidendū: sed tm̄ ad furandū. ⁊ sic dicūt ꝙ lex imediate p̄cedens intelligit tm̄ ꝛe fure nocturno. sed hoc nō videt sufficiēt dictū: qꝛ non solū ꝛe nocte: sed etiā ꝛe die veniūt insidiose boues ad occidēdū: sicut ꝑ ꝛe latronibus q̄ interfecerunt ilboseth. ij. Reg. iiij. ca. Et consimile frequēt iuenit ⁊ ideo dicit Ra. Sa. ꝙ lex illa non solū intelligit ꝛe fure nocturno: sz etiā diurno. dū tm̄ possit haberi suspicio ꝙ veniret ad occidendū. ⁊ ideo quando subdit: Si autē orto sole hoc fecerit ⁊c. qđ videt esse ad cōtrariū dicit ꝙ hec locutio est metaphorica. ⁊ est sensus: Si clarū sit sicut dies est clara: ꝙ ille veniebat non ad occidendū: utpote si sit pr̄ dñi dom⁹: uel frater uel ita amicus eius ꝙ luce clarius est ꝙ nō venit ad occidendum eū: sed solū ad furandum ꝑ indigētia sua supplenda: in tali casu ꝑcussor est reus homicidij: ⁊ ꝛebet mori. c Si nō ha. qđ ꝓ fur. red. ipse venundabit. Hoc refert ad legē supra posit⁊ ꝛe eo qui furatus est onē uel boue ⁊ occidit cū hoc uel vendidit: qꝛ si nō habet unde restituat q̄nq; boues uel q̄tuor oues ꝛebet vendi: ut ꝛe precio ei⁹ fiat dicta restitutio. d Si inuentū ⁊c.] nō tenet reddere nisi duplū: quia pōt haberi aliā ꝓsumptio ꝙ vellet restituere: et quo reseruabat apud se ut dicit hic: e Siue bos: siue ouis: siue asinus. et quo enī hic ponit asinus simul cū oue ⁊ boue: patz vr̄ū qđ supra dictū est. scz ꝙ idem iudiciū est ꝛe furto alior⁊ aialiū pascentiū in campis sicut ꝛe boue ⁊ oue q̄tū ad restitutionē furti. f Si leserit quispiā agrū uel vineā. cōculcādo cum quadriga uel ꝓdibus animaliū suor⁊ ibi transeuntiū uel alio modo. g Et dimiserit iumentū suū ut ꝛepascat aliena. ꝛe optimo fructu qui erit in agro suo restituet damnū ꝑm estimationē iustā: ⁊ dicit ꝛe optimo ut ꝑ hoc ipsi ⁊ alij cozigant⁊ a talibus. Et qđ dictū ē hic ꝛe agro ⁊ vinea intelligendū ē siliter ꝛe olineto ⁊ horto ⁊ simlib⁹. si fiat ibi dānū. h Si egressus ignis. etiā ꝓꝛ intentionē accendētis ipsū Inuenerit spicas ⁊c. sequit. i Reddet dā. qui ignē succendit. quia nō custodiuit ignē suū sicut debuit: ⁊ ideo si non esset aliq̄ negligentia in eo ꝛe custodia ignis: videtur ꝙ nō teneret restituere: si etiā aliqđ aial ut cattus uel bususmodi portaret ignem nō teneret restituere dānū sequens: qꝛ dicit hic: Si egressus ignis. scz a seipso. k Si quis cōmendauerit. Hic reprimit cōtrectatio indebita rei aliene sibi cōmisse: hec aūt cōmissio fit q̄dupliciter. Uno modo ꝑ modū ꝛepositi. ꝛe quo dicit hic: ꝙ si fuerit ablatū furto: fur reddat duplū si inueniat: ⁊ si nō inuenitur: custos ꝛepositi erit liber ꝑ iuramentū suū ꝙ non cōmisit fraudem i illo ꝛeposito. Si tamē ꝛeponens habeat testes ꝙ ipse prior⁊auit: Causa l ad deos. id ē iudices. m Peruenier⁊. ⁊ si testes inueniant⁊ nr̄i: iudices eum condemnabūt ad restituendum duplum: ⁊ eadem ratione si testes inuenti sint falsi: cogendi sūt ad restituendū duplū ipsi ꝛepositario. Secūdo cōmittit⁊ res aliena ad custodiendū ꝑ mercede: ut aial pastori. ⁊ ꝛe hoc loquit⁊ hic cū dicit: Si quis cōmendauerit ꝓximo suo bo. ⁊c. n Et mortuū fu. aut ꝛe. uel cap. ab hoc. nullusq; hoc viderit. qui possit testificari ꝑ custode. erit liber a restitutiōe ꝑ iuramētū suū ꝙ non fecit ibi fraudem uel negligentiā. Cuius ratio est: quia nō potuit precauere morti uel ꝛebilitationi: qꝛ cōtingunt ex cā naturali: ⁊ sibi captioni hostiū non poterat resistere. o Qꝛ si fur. ablatus fu. restituet dam. dño. cuius ratio est: quia ꝑ custodia habet mercedē: ⁊ ideo ꝛebet restituere qđ ablatū ē furto: ⁊ nō est liber ꝑ suū iuramētū sicut ꝛepositarius qui gratis seruabat. p Si comest⁊ a best⁊. ꝛe fe. s. ipse custos. q Ad eū. scilz ad dñm. r Qđ occisum est. In hebreo habetur: Adducet testimoniū. Et hoc poterat esse duplicit⁊. Uno modo quia afferebat cadauer aialis occisi: uel aliquā partē eius. Alio modo ꝙ adducet boues qui vidissent in casu in quo nihil poterat eruere de animali occiso de ore bestie occidentis. Dicit tamē hic Ra. Sa. ꝙ si esset occisū ab animali paruo cui custos poterat resistere: ut a catto uel vulpe uel buiusmodi: tenebatur restituere: nec valebat sibi testimoniū. Si aūt a leone uel serpente uel buiusmodi sibi valebat: ⁊ si esset in loco ꝛeserto: vbi nō poterat habere testimoniū dominū. ꝛebat esse liber ꝑ iuramētū suū: nisi ex indiscretiōe sua posuisset gregē in tali loco periculoso sine cōsensu dñi. Tertio modo poterat fieri cōmissio ꝑ medū mutui: ⁊ ꝛe ꝺ loquit⁊ cū dicit: s Qui a ꝓximo suo quicq̄ ho. mutuo postu. scilicz animal aliquod ad opus illius qui acceperit. t Et ꝛebilitatum aut mortuū fuerit. restituet damnū. Cuius ratio est: quia tota utilitas animalis in illo operere erat sua. v Dño non presente. hoc addit⁊ ad excipiendū casū istū. scilz si dñs animalis esset presens in ope illo ad custodiā animalis sui. Quarto mō fit cōmissio rei alteri tradite per locationem: ⁊ tunc minus tenetur ꝛe custodia animalis ille cui locatur: quia locans siue cōmittens reportat mercedem animalis: ⁊ ideo nō tenetur ad restitutionem mortui uel ꝛebilitati: nisi fecisset illud animal nimis latorare: ⁊ hoc ē qđ dicit. x Qꝛ si ipresentiarū dōs. scilicz animalis. fuerit. y Non restituet. quia dominus animalis poterat videre si animal nimis grauaret ⁊ poterat impedire. z Si seduxerit quis virginē necdū ꝛespōsatam: dormierit q̄ cum ea. Hic cōsequenter reprimitur concupiscentia inordinata circa ꝛelectabile carnis ⁊ primo q̄ est ꝑm naturā. cū dr̄: Si seduxerit q̄s virginē verbis uel donis inducendo eā in cōsensu copule carnalis.

a Dotabit eā.s.dote vxoris,vñ subditur: b Et habebit eam vxorē,& hoc exprimit:quia alius est modus dotādi.ut statim subdit: c Si pater virginis dare noluerit.quia puella est nobilior & ditior: uel alia de causa. d Reddet pecuniā.s.ille qui accepit eā. e Juxta modū dotis &c] & ē ānquaginta sicloꝝ argēti: ut habetur Deut. xxij.ca. de ꝑgine corrupta ab aliq̄ anteq̄ sit alicui affidata: ita q̄ duplex ē ibi dos: vna q̄ dat vxori: alia q̄ dat ꝑri f Maleficos non patieris viuere. In hebreo habetur:Sortilegam nō patieris viuere.& licz exprimat mulierem tm̄ : tm̄ intelligit de homine sortilego : sicut exprimit trāslatio nostra : sed scriptura exprimit illud q̄ ꝯingit accidit. scilz q̄ mulieres sint sortilege.Ex hoc etiā patz q̄ cū dr Maleficos &c. intelligitur spāliter de maleficio quod ꝑsistit i sortilegijs. punitur aūt ista lex inter eas q̄ reprimūt concupiscentiam carnalē: quia sortilegia frequenter fiūt in his que ptinent ad actū carnis, g Qui coierit cū iumēto morte moriat. per hoc reprimitur cōcupiscētia que est cōtra naturā. vult etiā iumentū interfici i testationē facti:ut alibi dicit:& ne alius exemplo precedentis facti attentaret idem facere cū illo aīali. h Qui immolat dijs. Hic ꝓfiter ordinatur rationalis:& primo ꝑtū ad ꝑsonas simplices:secūdo quo ad iudices, xxiij.ca. tertio quo ad sacerdotes.circa medium xxij.ca.ibi: Sex annis. Circa primū ordinatur rationalis p̄ circa vē-cū dicit: Qui immolat dijs.i.idolis q̄ reputāt dij ab idolatris:& per immolationē hic prohibitam sub pena mortis:intelligitur prohibita oblatio libatio & thurificatio & talia que fiebāt in templo ipsi deo directe: ut dicit Ra. Sa.& hoc notatur cū subdit: i Preter dñō soli.si aūt iudeus scoparet templū idoli ul' ornaret.uel alia similia q̄ sunt p̄ambula ad oblationes & sacrificia faceret nō eēt puniendus morte ꝑm eū sed alia pena, secūdo ordinat rōnalis erga ꝓximū-cū dicitur: k Aduenā nō cōtristabis.cui' causa subdit.cū dicitur: l Aduene enī & ipsi fuistis. ac si dicat.illud q̄ ibi sustinuistis debet vos inducere ad hoc q̄ dulciter eos tractetis. dicitur aūt aduena qui aliunde venit ad manēdū in regione aliqua. m Vidue & pupillo nō nocebitis. ista lex intelligenda etiā est de alijs quib' nō est nocendū:sed lex exprimit illud q̄ frequenti' accidit.s. afflictio taliū:eo q̄ nō ꝑssint resistere.Ex hoc tm̄ aggrauat peccatū & acceleratur vindicta diuina.vñ subditur: Si clamauerit ad me ego exaudiā. n Si pecuniā mutuā de-

responsatā: dormierit cū ea: dotabit eam & habebit eam vxorē. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniā iuxta modū dotis quam virgines accipere consueuerūt.] Maleficos non patieris viuere. Qui coierit cū iumento: morte moriatur. Qui immolat dijs occidetur:preter domino soli. Aduenā nō contristabis: nec affliges eū. Aduene enī & ipsi fuistis in terra egypti. Vidue & pupillo nō nocebitis. Si leseritis eos: vociferabūt ad me: & ego audiā clamorem eorum: & indignabitur furor meus: & interficiā vos gladio. & erūt vxores vestre vidue: & filij vestri pupilli. Si pecuniā mutuā de-

teris populo meo pauperi qui habitat tecū: nō urgebis eum quasi exactor: nec usuris opprimes. Si pignus a primo tuo acceperis vestimētū: ante solis occasum reddes ei. Ipsum enī est solū quo operitur indumentum carnis eius: nec habet aliud i quo dormiat. Si clamauerit ad me exaudiam eū: quia misericors sum. Dijs non detrahes: & principi populi tui nō maledices. Decimas & primitias tuas non tardabis offerre.] Primogenitum filiorum tuorū dabis mihi.] De bobus quoq̄ & ouibus similiter facies. Septem diebus sit cum matre sua: die octaua reddes eum mihi. Viri sancti

ista lex dicit generaliter q̄ quāto aliq̄s ē ꝓximior: tāto p̄ximo succurrendū est ei' necessitati, q Nō vrgebis eū quasi exactor. repetens debitū cū austeritate nimia q̄diu ē ipotens ad soluēdū r Nec usuris opprimes. In hebreo habet: Nec morsum pones sup eum.& p morsū itelligit usura. Cui' ratio ē ut dic Ra.Sa. q̄sicut serpēs mordēs in silentio parū percipitur uel sentitur in ꝓncipio:& postea infla bō & diffūdit efficūs illi' morsus qui p totū corp' : sic usure malū nō sentit in ꝓncipio:& postea ascēdit ad magnā sūmā & vexat totā bois ībam.patet etiā p predictā expositionē.Ra.Sa.q̄ usura nō est licita iudeis: etiā cū illis q̄ nō sūt de lege sua : q̄ de mutuo dixit i ꝓncipio q̄ non excluditur gētilis : lz pi' dandū sit iudeo: & super illud ps.Qui pecuniā suā non dedit ad usurā.vbi dic glo. hebraica.etiā gentili. & ideo q̄ cōcedit iudeis dare ad usuram extraneis Deut. xxiij. ca.est ꝓmissio minoris mali ad mai' euitādū s.ne hebreos grauarēt usuris:sic dicūt doctores nr̄i. s Si pign' a primo tuo.i.iudeo. t Accepis ve.aū so.oc.red.ei. In hebreo br̄: Alsq̄ ad occasū solis reddes ei.& vtrūq̄ ē ver.q̄ si sit vestimētū sibi necessariū de die debet reddi sibi i mane:& p' resumi i vespe.si aūt sit vestimētū necessariū de nocte debet sibi reddi vespe & p' resumi i mane:& q̄tū ad hoc dicit: v Nec hoc aliud i q̄ dor.nē.Si aūt q̄ras q̄re accipiebat pign' ita frequēt & restituebat. dicit. Ra. Sa.q̄ hoc erat ad ꝓmendū cordibus hoīz dei mīam q̄tidie peccātib' q̄tidie relaxat cū clamāt ad ipsū. Joseph' dic q̄ ꝑ erat ne debitor daret oblīoni & fieret negligens in solutiē debiti. x Dijs nō detrahes.i.iudicib' de pumentib' ꝓpter peccatū tuū q̄ in hoc tenēt locū dei. y Et ꝓncipi populi tui nō maledices, q̄ maledicere tibiipsi cū sit caput ꝓpū.cui' tu es pars. z Decimas.& pri.&c] In hebreo habet: Plenitudinē tuā & lachrymā tuā nō tardabis reddere,& ꝑm q̄ dicit Ra.Sa.per plenitudinē itelligūt ꝓmitie i aridis:sicut est triticū & ordeū.& p lachrymā in liq̄dis:sic est vinū & oleū & b' modi:q̄ debēt reddi de statuto a lege & nō retardari. a Primogenitū filioꝝ &c.] q̄ ꝓsecrati erāt dño:eo q̄ ꝑcutiēs dñs ꝓmogenita egyptioꝝ saluauit ꝓmogenita hebreoꝝ:ut supra dictū ē.xiij.ca. b De bob' & ouib' sic facies.s.offerēdo dño:ꝓmogenita tm̄ boīz redimebāt q̄nq̄ siclis argēti. dicit aūt hic Ra.Sa.q̄ siclus valet quinq̄ solidos:tm̄ nō dic cui' mouete:& io meli' videt dicēdū q̄ valor determinat' ē nobis incert':q̄ sic frequēt dictū ē monete & vera auri & argēti multū variant ꝑm tpa & varias regiōes.Nō aūt dr hic de ꝓmogenito ouis & bouis. intelligendū ē etiā de primogenitis alioꝝ aīaliū q̄ poterāt imolari. de aīalib' aūt alijs ꝓmogenitū asini debebat redimi oue.& alia redimebātur:ut supra dictū ē.xiij.ca. c Septē dieb' sit cū mre sua.q̄ añ octauā die est res nimis tenera & ipfecta : & tales nō debēt offerri deo.Ra. Sa.aliē exponit litterā istā ab illo loco: De bob' & ouib' similē facies. dicēs q̄ li sicē refert ad litterā ꝓcedentē imediate q̄ loq̄t de ꝓmogenito bois q̄ debebat redimi p' xxx. dies : & ita dic q̄ ꝓmogenitū bouis debebat fuari apud dñm suū. xxx. dieb' & tūc dari sacerdoti.ꝓmogenitū aūt ouis. 30. dieb'. Nō aūt subdit:Septē dieb' sit cū mre sua. dicit q̄ ꝑ nō refert ad trām ꝓcedentē ut dirigat ꝑ mādatū ad illos q̄ offerebāt ꝓgenita: & ad sacerdotē q̄ nō debebat aliq̄d aīal imolare añ octauā die dño. q̄d aūt subditur: d Viri sancti eritis mihi. ad ōes generaliter

dirigitur: ut sint mūdi nō tm̄ mente sed etiā corpe. ideo subdit:
a Carnē que a bestijs ⁊c. ⌋ In hebreo bī: Que a bestijs fuerit lacerata uel dissipata: quia nō solū erat ipsis prohibitum comedere carnes quarū ynā partem comederāt bestie: sed etiā carnes aīalis occisi a quacūq; bestia siluestri uel domestica; etiā si nihil de occiso comedissent ut dictum est supra de boue occiso a boue cornupeta. Sciendū etiā q̄ lex ista loq̄t de carnibus q̄ alias eis erāt licite. b Sed proijcietis canibus. Dicit aūt Ra. Sa. q̄ uenire poterant gētilib⁹ q̄s iudei reputant sicē canes: ⁊ uocāt gētiles oēs q̄ nō sunt de lege iudeor̄. c Cap. xxiij

Non suscipies ⁊c. Hic ordinatur rōnalis ꝯtum ad iudices: ⁊ primo erga partes q̄ debent in iudicio aliq̄d ꝓponere: ut nō audiatur ynа pars sine alia: quia qñ ynа audit i absentia alteri⁹ solēt multa mēdacia immiscere ad iustificationē sue cause. ⁊ hoc est q̄ dī: Nō suscipies uocē mēdacij. secūdo regulatur circa testes. cū dī: d Nec iūges manū tuam. i. non facies pactum uel ꝓmissum. ⁊ utitur tali modo loquendi: q̄ in pactis ⁊ in ꝓmissis iūgitur man⁹ uni⁹ cū manu alterius ad cōfirmationē. In hebreo bī: Nō leuabis manū. ⁊ est eadē sententia quia apud aliquos ille qui ꝓmittit aliq̄d leuat digitū uel manū ad cōfirmādum ꝓmissum. e Ut pro impio ⁊c. ⌋ In hebreo bī: Cū ipio ad essendū testem falsum. ⁊ istud potest referri ad eū q̄ ꝓmittit impio. s. ut pro eo ꝓmittat se falsum testificari: ⁊ sic accipit translatio nostra. Alio modo pōt referri ad ipsū ipiū ut. s. sit testis in cā falsa: ⁊ hoc mō exponit Ra. Sa. ⁊ rōnabiliē quia sic refertur ad iudices istud preceptū: qui quidē iudices hic informātur: ut predictū est: ⁊ sic est sensus predicti mādati: Nō leuabis manū cū impio. assecurando eū bonis uel ꝓmissis ut sit testis falsitatis: sicut fecerūt iudices samarie ad mādatū ieçabelis submittentis falsos testes cōtra naboth ut occideretur: ut bī. iij. Reg. xxj. tertio informat ꝯtū ad formā iudicij. cū dicit:
f Nō sequeris ⁊c. ⌋ q̄ iudex nō debet dare sententiā iniustā ad satisfaciendū turbe uel multitudini: sicut fecit pilatus cōtra xp̄m uolēs satisfacere populo: ut bī Marci. xv. ⁊ Matb. xxvij.
g Nec in iudicio plurimor̄ acq̄escas sententie. ut si maior ps iudicū declinet ad sententiā iniustā: nō ꝓpē hoc debet aliquis de iudicibus cōformiter ipsis de iudicio rīdere; sed veritatē tenere. Aliter exponūt hebrei passum istū. q̄. i hebreo bī: Nō declinabis post rabbim. i. multos ad malū: ⁊ nō rīdebis in iudicio ad declinandū post rabbim. i. magistros uel magnos ad peccandum. Hec dictio hebraica rabbim equiuoca est: q̄ significat idē q̄ multos: ⁊ sic accipitur in ꝑma ꝑte auctoritatis: ⁊ est sensus q̄ ꝓpē maiorem ꝑtem iudicantiū declinātem ad iudiciū iniustū: aliquis de iudicantib⁹ nō debet sequi dictū eor̄. Item significat idē q̄ magnos uel magistros: ⁊ sic accipitur i secūda ꝑte auctoritatis. cū dī: Et nō rīdebis i iudicio ꝓpter magnos uel magistros ad peccandū: ⁊ est sensus: q̄ sicut nō est declinādū a veritate ꝓpē maiorē partē iudicantiū ubi declinātem: ita declinandū nō est ꝓpē illos qui sunt maioris auctoritatis in iudicādo: ⁊ ꝓpter hoc statuerūt sapientes iudeor̄ q̄ qñ in iudicio requirit sententia. tūc dictū iudicātiū debet incipi ab illis q̄ sunt minoris auctoritatis ⁊ ultimo a maioribus. ne minores formident declinare a sententia maior̄: qđ posset esse si maiores ꝑmo dicerēt. ⁊ hūc modū tenēt in vniuersitate parisiensi theologi in determinationib⁹. s. incipiēdo ab illis qui sunt minores in magisterio. Quarto informātur iudices ꝯtum ad cōditionē ꝑsonarū venientiū ad iudiciū. cū dī:
h Pauperis ꝙ nō misereberis in iudicio. in causa falsa intuitu sue pauptatis eū sustinēdo: quia sanctū est ꝓbonorare veritatē ut dī. j. etbi.
i Si occurreris. Istud ponit hic ex incidenti: quia ex litigijs de quib⁹ immediate locutus est solēt boues inimici fieri. ideo subditur: Si occurreris ⁊c. ⌋ Istud precipit duplici de cā. s. p aīali erranti: ne a feris deuoret. iudei enī erāt crudeles ⁊ ideo lex induxit eos ad pietatem etiā circa bruta aīalia: ut per hoc ad maiorem pietatem circa homines inducerent. Item pro dño animalis. q̄ p talē reductionē inducebātur ad amicitiā reducētis: ⁊ qđ hic ē dictū de boue ⁊ asino erranti. intelligendū est de omni animali domestico. k Si videris asinum. ⁊c. ⌋ Istud etiā dī pro animali: ⁊ etiā pro dño: sicut dictū est in lege immediate ꝓcedēti. ⁊ qđ hic dī de asino. itelligendū ē de oī animali onerato. l Nō declinabis in iudiciū pauperis. reuertit ad informādum iudices quia sicut supra informauit eos de nō sustinēdo pauperes in cā iusta: ita econtrario docet eos q̄ nō declinēt a iusticia eor̄ sustentanda in fauorē diuitis uel potētis. m Mendaciū fugies. Iz enī sit fugiendū ab omnib⁹: maxime tamē a iudicib⁹ qui sunt in statu ⁊ officio cōseruande veritatis. n Insontem ⁊ iustū non occides. dicit insontem. id est innocentem ꝯtum ad illum qui p falsos testes cōuincit: quē iudex nō debet interficere si sciat eius innocentiā secrete: sed debet testes diligentius examinare ut eor̄ falsitas deprehendat: ⁊ si sic nō pōt deffendere debet iudiciū ad superiorem remittere: ⁊ si nō pōt: q̄ nō hz superiorē iudicē dicit Ar. hic. de aḋno secūda secūde q. lxiij. ar. vj. in rōne ad tertiū argu. q̄ i hoc casu iudex nō peccat ferēdo sententiā mort̄ ꝑ eū: q̄ nō interficit ipsū ꝑ illi qui accusant. Saluo tamē meliori iudicio videt ꝑ istū quia dicit Aug⁹. li⁹ de li. arbi. Quō apud diuinā prudentiam a peccato liberi sunt qui pro bis rebus quas cōtemni oportet humana cede polluti sūt. q. d. nullo modo. ⁊ p res cōtemnēdas intelligit Aug⁹. omnia illa que boies inuiti amittere possunt: inter quas ē vita corporalis: ⁊ multo fortius dignitas tpalis quecūq; ⁊ potestas iudicandi: ꝑm q̄ dī Job. ij. ca. Cuncta que habet homo dabit pro aīa sua. i. p corporali vita tuenda: ⁊ ideo si iudex ꝯtūcūq; superior nō possit inuenire viam liberandi innocentem a morte: debet p⁹ dignitatem ⁊ officium iudicandi dimittere ꝯ sententiam mortis cōtra innocentē ferre: aliter peccatū non euaderet: ut videt. dicit aūt: o Justū. ꝓpē illū qui iustus ē iudicio hominū ꝙuis forte sit debitor mortis apud deū: ⁊ talē nō debet iudex occidere ꝙuis secrete sciat ipsum morte dignū: quia nō est licitū ei ut est ꝑsona singularis ꝑm q̄ dicit Aug⁹. j. de ciui. dei. Qui sine aliqua publica administratione maleficū interficit velut homicida iudicabit: ⁊ tanto amplius quanto sibi potestatem a deo nō cōcessam usurpare nō timuit. Hec etiā ut est ꝑsona publica: quia ut sic nō habet viam ad occidēdū eū. Hec est simile de cōdemnatione innocentis ad mortem ⁊ de dimissione illius qui est morte dign⁹: ꝓpter quod nō valet si arguatur p te. iudex nō pōt cōdemnare quem scit innocentem: ergo p oppositū nec potest dimittere quem scit dignū morte. quia ut ē ꝑsona publica pōt resignare dignitati ⁊ officio iudicandi: sed ut est ꝑsona singularis nō hz viam uel potestatem aliquā occidendi. Aliter aūt exponit Ra. Sa. passum istū dicēs q̄ iunocens hic accipitur ille qui exit de domo iudicij condemnatus ad mortem ꝑ crimine sibi impositō: tamē est innocens ꝑm veritatem: quia si tunc appareat aliquis qui velit eius innocentiam declarare debet reduci ad iudiciū ut audiatur ille qui vult eum innocētem ostēdere: ⁊ sic factū fuit de susanna: ut patet Daniel. xiij. ca. ad cur⁹. s. danielis dictum fuit reducta ad iudicium ⁊ a morte liberata. Per iustū hic intelligitur ille qui exit de domo iudicij tanq̄ innocens a crimine sibi ipsito lz ꝑm veritatem sit reus: ⁊ tūc si appareat aliq̄s qui velit eū ꝓbare reū de dicto crimine: nō

ē audiendus cōtra eū: quia lz euadat manū ḃois: remanet tamē in manu dei puniendus. ideo subdiť pro cā buj dicti:

a Quia aduersor impiū. ac si dicat dē: ꝓpterboc talem nō debes occidere: quia lz manū tuā exeat: remanet tamē i manu mea ad puniendū. ⁊ possum eū interficere multis vijs qz non dimitto impiū ipunitū.

b Nec accipies munera. etiā ꝓ iudicio vero. nō enī debet rē dere iudex iusticiam suā: quia si sit iudex inferior debet eē cōtētus de stipendijs sibi datis a superiori. si autē sit superior debet esse cōtent⁹ redditib⁹ suis: qui sunt stipendia sibi cōcessa a coītate pro obseruatione iusticie.

c Que etiam excecant prudētes. qz si accipiat iudex munera pro iusticia defendēda: ex tali assuefactione inclinabitur ad accipiendum pro iniusticia sustinēda: ⁊ sic excecabitur. ideo sequitur:

quia [a] aduersor impium. Nec[b] accipies munera: que[c] etiam excecant prudentes: ⁊[d] subuertunt verba iustor. Peregrino[e] molestus nō eris. Scitis enī aduenarū animas: quia ⁊ ipsi peregrini fuistis i terra egypti. Sex[f] annis seminabis terram tuam ⁊ cōgregabis fruges ej. Anno[g] aūt septimo dimittes eam ⁊ requiescere facies: ut comedant pauperes populi tui: ⁊ quicquid reliquū fuerit: edāt bestie agri. Jta[h] facies i vinea ⁊ in oliueto tuo. Sex[i] diebus opaberis: septima die cessabis ut requiescat bos ⁊ asin⁹ tuus: ⁊ refrigeretur filius ancille tue ⁊ aduena. Omnia[k] q̄ dixi vobis custodite: ⁊[l] per nomē externor deor non[m] iurabitis: neq; [n]audiet ex ore vr̄o. ¶ Trib⁹[o] vicib⁹ p singulos āños mihi festa celebrabitis. Solēnitatē[p] q̄z açimor custodies. Septē dieb⁹ comedetis açima sicut[q] p̄cepi tibi tpe mēsis nouorum qñ egressus es de egypto. Non[r] apparebis i ꝓspcū meo vacuus[s]. Et solēnitatē mensis p̄mitiuorū operis tui quecūq; seminaueris in agro: solēnitatē quoq; in exitu anni qñ congregaueris oēs fruges tuas de agro. Ter[t] āno apparebit oē masculinū tuū coram dño deo tuo. ¶ Nō[u] imolabis sup fermēto sanguinē victime tue: nec[x] q̄ poterat dubitari in q̄stū p iuramētū inuocat⁹ de⁹ testis illi⁹ rei de q̄ iurat: ꝓt̄ qđ iurās ꝓfitet deū eē infallibilis veritatis ad ꝓfirmādū oia dubia. ⁊ ideo iurare ē act⁹ latrie: ꝓpter qđ p falsos deos nō ē iurandū: eo q̄ non p̄t esse testes veritatis: ⁊ qz act⁹ latrie nullo modo ē eis exhibendus. ut dictū ē supza. ca. xx.

n Nec audietur ex ore tuo. quod exponit Ra. Sa. dicēs q nō ē licitū iudeis dicere ul facere aliqua cū gētilib⁹ ꝓpter q̄ gentiles iurant p nomē idoloꝝ ⁊ est sensus: Nec audietur ex ore tuo. i. ex ore tuo nō exhibit ꝓbū p qđ audiat iuramentū p idola etiā factū a gentilib⁹. Beat⁹ ꝙo Aug⁹ scribēs ad Publicolā dicit q lz non sit licitū gentilē iducere ad iurādū p idolū si tñ gentilis habeat aliqua pacta cū xp̄ianis ⁊ offerat se ad cōfirmādū illa iurando p idolū licitū est xp̄ianis tale iuramentum recipere. Ponit autē hic istud p̄ceptū iuxta obseruationē sabbati: qz vtrūq; pertinet ad reuerentiā deo exhibendā. Cōsequenter agit de trib⁹ solēnitatibus notabilib⁹ q̄ fiebāt p annū. cū dr: o Trib⁹ vicib⁹ cē. ¶ inter que primū ē festū pasce. ⁊ hoc notat cū dr: p Solēnitatem q̄z açimor custodies. qz septē dieb⁹ debēt vesci açimis: sicut ꝫ. expositū ē. xij. ca. q Sicut p̄cepi tibi tpe mēsis nouor. mēsis enī primus in quo celebrabat pasca q̄ntadecima die hui⁹ mēsis dr mēsis nouorū: qz in crastino eiusdem diei fiebat oblatio de nouis fructibus: qui matureſcebāt ante alios: ut si homo intrans campū uel hortum suū videret ibi aliquas spicas uel ficū in ficulnea appropinquantes ad maturationē ante alias debebat colligere ⁊ apportare ad templū in solēnitate paschali. r Non apparebis in cōspectu meo. i. in loco sacrificij. s Vacuus. i. sine oblatione uel sacrificio. Secundū festū est pentecostes: quod celebrabatur q̄nquagesima die a die pasce in memoriam bñficij dei in datione legis que data est in monte synai q̄nquagesima die ab exitu filioꝝ israel de egypto qui egressi sūt die pasce. s. die q̄ntadecima p̄mi mēsis. ut dictum est supza. xij. ca. ⁊. xiij. ⁊ hec solēnitas tangitur cū dicitur: t Et solēnitatē mensis primitiuor. quia in illa solēnitate offerebant panes de nouis frugibus: sicut in solēnitate paschali offerebantur primitiua in spicis. spice tamē ille igni torrebantur ⁊ excutiebantur grana: ⁊ sic fiebat sacrificiū. ut habet̄ Leuit. ij. ⁊. xxiij. Tertiū festum erat tabernaculorū quod celebrabatur eo q̄ homin⁹ habitare fecit filios israel in tabernaculis in deserto: ⁊ de loco illo eduxit eos ad terram delitiosam: ⁊ ideo in hoc festo debēt habere ramos virides ⁊ fructus arboꝝ pulcherrimos. Celebrabat autem hoc festum mense septimo. s. septembri: ⁊ hoc notatur cū dicitur: v Solēnitatem quoq; in exitu anni. hoc est imediate post exitum anni: quia septembr est primus mensis simpliciter in anno. licz martius sit primus q̄tum ad festa. sicut dictum est supza. xij. ca. ⁊ Deū. vij. x Ter in anno apparebit omne masculinū tuum cē. ¶ scilicet in pasca: ⁊ in pentecoste: ⁊ in festo tabernaculorū: tamē cū illis qui erant remote a hr̄m aliquādo dispensabat de duab⁹ vicib⁹. s. in pentecoste ⁊ in festo tabernaculoꝝ. y Non imolabis sup fermēto sanguinē victime mee. Alia hrā ꝟ min⁹ correcta habet victime tue. ⁊ loquitur de victima agni paschalis que nō debebat imolari donec fermētū fuisset amotū de domibus iudeorum. ut dictū est supza. xij. ca. ⁊ ꝟ ē qđ dicit hic: Non imolabis sup fermēto. i. fermēto exīte in domo tua. z Nec remanebit adeps solēnitatis mee vsq; mane. s. dici sequētis: poterat tñ cremari sup altare tota nocte.

remanebit adeps solẽnitatis
mee vsq; mane. Primitias[a]
frugũ terre tue referes i domũ
dñi dei tui. Non[b] coques he-
dum in lacte matris sue. Ecce[c]
ego mittam[o] angelũ meũ: qui
precedat te[r] custodiat in via:
[r] introducat in locum quem
preparaui. Obserua[s] eũ [r] au-
di vocem eius: nec contẽnendũ
putes: quia[b] non dimittet cũ
peccaueris: [i] est nomen meũ
in illo. Q; si audieris voce ei[9]
[r] feceris omnia que loquor:
inimicus ero inimicis tuis: [r]
affligam affligentes te. Precedet
q; te angelus meus [r] introducet
te ad ãmoreum [r] etheũ
[r] pherezeum chananeumq; [r]
eueum [r] iebuseum: quos ego
conteram. Non[k] adorabis deos
eorũ: nec[l] coles eos. Non[m]
facies opera eorũ: sed[n] destru-
es eos: [r] [o] confringes statuas
eorũ. Seruietisq; [p] dño deo ve-
stro: ut[q] benedicam panibus
tuis [r] aquis: [r] auferam infir-
mitatem de medio tui. Non[s]
erit infecũda nec sterilis in tra
tua. Numerũ [t] dierum tuorũ
implebo. Terrorem[v] meũ mit-
tam in precursum tuũ: [r] occi-
dam omnem populũ ad quem
ingredieris. Cunctorũq; inimi-
corum tuorum coram te terga
vertam: emittens[x] crabrones
priusq; fugabũt[y] eueũ [r] cha-
naneum [r] etheum anteq; in-
troeas. Nõ [z] eiciam eos a fa-
cie tua anno vno:] ne terra in
solitudinem redigatur: [a] cre-
scant cõtra te bestie. Paulatim
expellam eos de conspectu tuo
donec augearis [r] possideas ter-
ram. Ponã[b] autem terminos
tuos a mari rubro vsq;[c] ad ma-
re palestinorum: [r] [d] a deserto
vsq;[e] ad fluuiũ. Tradam i ma-
nib[9] vestris habitatores terre:
[r] eiciam eos de conspectu ve-
stro. Non[f] inibis cũ eis fedus
nec cum dijs eorum. Non ha-
bitent in terra tua: ne forte
peccare te faciant in me si ser-
ueris dijs eorum: qđ tibi certe
erit in scandalum. xxiiij

a Primitias frugũ terre ⁊c. Cuius hoc preceptũ supra positum sit: tamẽ hic reptitur: ad ostendendũ q; obligat anno septimo sicut in alijs: q;ẽ supra mentionẽ faciẽs de pmitiuis addidit: Quecũq; seminaueris i agro tuo. ideo posset aliquis credere q; nõ obligaret anno septimo: eo q; illo anno nõ seminabatur ẽra: nec colligebãt fructꝰ nascentes a dñis ẽre. qđ nõ est verũ: q; [r] si nõ poterant colligere ad vsus suos: debebãt tamẽ fructus p; alijs maturãtes accipere [r] deferre ad domũ dñi i solẽnitate pascali. b Non coques hedũ in lacte matris sue. cuiꝰ ratio est: quia lex intendebat inducere iudeos ad pietatem erga ꝓximos: [r] sic inhibuit eis ea q; videbant esse crudelia: etiã circa bruta animalia: inter que hoc erat q; agnus coqueretur [r] pararetur ad esum aliorũ in lacte: quod erat vite sue sustentamentum. Dicit autẽ Andreas q; hoc etiam intelligit de carnibus aliorum animaliũ que nutriũt lacte: nõ aũt de carnibus aniũ: q; nõ nutriũtur lacte: sed de materia oui. [r] licz hic dicatur de lacte matris: tamẽ itelligitur de omni lacte. Alia etiã rõ fuit ad hoc. s. in detestationẽ idolatrie. quia aliqui idolatre sic coquebãt carnes idolis imolatas.

c Ecce ego mittam angelũ meum ⁊c. Premissa legis ꝓmulgatione: hic ꝓsequitur inducitur populus ad eius obseruantiã: [r] ꝓmo ponitur dicta inductio. secundo legis receptio. ca. xxiiij. Circa ꝓmũ inducitur populus ad legis obseruantiã ex bonorum promissione: [r] ꝓmo q;tum ad terre chanaan facilẽ acquisitionẽ secũdo q;tum ad eius felicẽ habitationẽ. ibi: Nõ adorabis deos eor. Ad acquirendũ aũt terrã. tria erant necessaria: directio in via: [r] q;tũ ad hoc dicit: d Mittam angelũ meũ qui ꝓcedat te. viam ostendendo. [r] ꝓtectio ab hostib[9]. ideo subdit: e Et custodiat in via. [r] introductio ad locũ ꝓmissum. [r] hoc notatur cũ dr: f Et introducat in locũ quẽ ꝓparaui. sed q;ista promittunt ex suppositione obedientie ad deũ in legis [r] mãdatorũ ipsius obseruatione. ideo subdit: g Obserua eũ ⁊c. i. diligẽter attende ut ei obedias. cuiꝰ rõ subditur: i Et est nomẽ meũ in illo. ac si dicat. qui obedit ei: obedit [r] mihi. [r] qui rebellat ei: rebellat [r] mihi. ꝟm q; dicit saluator Luce. x. Qui vos audit me audit: [r] qui vos spernit me spernit. Notandũ aũt q; istud exponit dupliciter. vno mõ de Josue qui vocat hic angelus. i. a deo missus [r] ordinatus ad ducendũ filios israel ad terrã ꝓmissiõis [r] ad debellandũ aduersarios eorũ [r] ad ponendũ eos in possessiõe terre. ut dr in libro Josue. Cui populus debebat obedire tãqꝫ nũcio dei [r] vices eius gerenti [r] qđ subditur: Et est nomẽ meum in illo. hoc patet ex nois interpretatione: q; iosue interpretatur saluator. qđ est ꝓpriũ dei. Alio mõ exponit de angelo qui ꝓcedebat castra filioꝝ israel ostendẽdo eis viã p; colũnã ignis [r] nubis ut dictũ est supra. xiij. ca. Et eos ꝓtegebat ab aduersarijs. vnde posuit se inter castra egyptiorũ [r] hebreorũ ad ꝓtegendũ hebreos ut dictũ est supra. xiiij. ca. [r] eodem mõ ꝓmittit hic de futuro q; debebat eos ꝓtegere. [r] quod subditur: Et est nomẽ meum in illo. hoc dicit q; angelus ille loquebat i ꝑsona dei: [r] ideo aliqñ angelus. aliqñ dñs noiatur. ꝟm q; dicit beatus Greg[9]. b Quia nõ dimittet cũ peccaueris. q; nõ ẽ i potestate nũcij aliquid agere ꝓpria auctoritate sed ꝟm volũtatẽ mittentis [r] hec expositio est magis cõsona littere. loquit etiã hic dñs moysi in ꝑsona toti[9] populi. k Non adorabis. Hic cõsequẽter promittit terre felix habitatio. Primo tamẽ remouetur huius impedimentũ: qđ est idolatria. cui dr: Non adorabis deos eorũ. s. exhibẽdo eis reuerentiam exteriorẽ. l Nec coles eos. ꝙtum ad interiorem. m Non facies opera eor. i. act[9] q; fiũt in veneratiõe idolorũ. ꝓr hoc eni qđ dixerat: Nõ adorabis. prohibuerat eis exhiberе illos actus latrie qui exhibentur deo: [r] ideo addidit: Non facies opa eorum. ad excludendũ etiã act[9] qui exhibentur idolis. n Sz destrues eos. tẽpla eorum dissipando. o Et cõfringes statuas eor. cõminuendo frustatim: ne remaneat aliqua memoria eorũ. p Seruietisq; dño deo vestro. quia ꝓr hoc feliciter habitabitis in terra vobis ꝓmissa. ideo subditur: q Ut benedicã panibus tuis [r] aquis. i. cibis tuis [r] potibus: qui nomine panis [r] aque designantur. ut pluries dictũ est supra. r Et auferã iniquitatem de medio tui. conferendo tibi bonã anime dispositionẽ. s Nõ erit infecũda nec sterilis in terra tua. dicit infecũda que puã ꝓlẽ habet [r] nulli[9] aut modici valoris. Sterilis q; nulla bz. [r] in hoc designat multiplicatio populi [r] fortitudo. t Numerũ dierũ tuorũ implebo. i. vita tua non breuiabit infirmitate pestẽ fame aut gladio. v Terrorẽ meũ mittã ⁊c. qđ fuit ipletũ Josue. v. vbi dr Dissolutũ ẽ cor eor: nec remãsit in eis spũs. [r] i b tãgit pacifica possessio terre. x Emittẽs crabrones. i. anxietates animi eos pũgẽtes sicut aculei. iudei eni crabrones dicunt ad lrãm. i. muscas decadentes[9] exortas habentes aculeos venenatos. y Qui fugabũt eueũ. q; multi de habitatorib[9] ẽre chanaã fugerũt de terra illa añ ingressũ filioꝝ israel. z Nõ eiciã ⁊c.] cui[9] rõ subdit: Ne terra redigat in solitudinẽ. in q; ondit spaciositas terre q; nõ posset sufficiẽter populari a filijs israel: donec essent i maiori numero: [r] tũ iam erãt excrẽta milia. a Et crescãt ꝑtra te bestie. q; te grauẽt infestarẽt ꝙ aduersarij. b Ponã aũt ter. tu. a ma. rubro. ex pte orientis. c Usq; ad mare palestinorũ. a pte occidẽtis. [r] b ẽ mare mediterraneũ. d Et a deserto. s. egypti. qđ contiguat terre ꝓmissionis a pte australi. e Usq; ad fluuiũ. i. eu phratẽ. a pte aq;lonis. tũ istã ẽrã totã nõ habuerũt usq; ad tpa salomonis. f Nõ inibis cũ eis fedus. p; amicitias uel cõnubia. Cetera patent.

Moysi quoq; dixit. Premissa a Cap. xxiij. legislatione ⁊ inductione ad eius obseruantiã: hic ponit describitur eius receptio: ⁊ primo vers. secũdo facto ibi: Scripsit aũt moyses. Circa primũ premittit instructio moysi de descensu ad populũ ut legẽ reciperet ⁊ in reascensu ad deũ p facti confirmatione. ⁊ b est quod dicit: Moysi ꝙ dixit. scilz dñs. b Ascende ad dñm. tu ⁊ aarõ. s. postq descenderis ⁊ populus legem receperit. c Soluscq moyses ascendet ad dominum. in cacumẽ mõtis: alij aũt ascenderũt ad aliquam ptẽ mõtis inferiorẽ d Venit ergo moyses. descendendo ad ppm. e Et narrauit plebi oia verba dñi. Hebrei dicũt q istud qõ bñ i ca. isto vsq ad illũ locũ: Dixit dñs ad moysen ascẽde ad me in mõtẽ ⁊c. fuit factũ anteq dominus loqueret populo vecẽ precepta vecalogi: de quib⁹ dictũ fuit. xx. ca. ita q quarta die tertij mensis ab exitu filoꝝ israel de egypto dñs dixit ad moysen q descẽderet ad populũ ad denũciandũ eis pcepta eius de pparatione populi ad recipiendũ legẽ oze dei. promulgandã: ⁊ ad hoc q ponẽt terminos circa mõtem: de quib⁹ dictũ ẽ supra. xix. ca. ⁊ ad denũciandũ populo pcepta iudicialia pdicta que moyses recepit a dño. Et q̃nta die pdicti mẽsis moyses edificauit altare ⁊ aspersit sanguinẽ victime sup populũ in signũ pfessionis legis: ⁊ moyses cũ aaron ⁊ senioꝛib⁹ ascendit ad dñm ad facti cõfirmationẽ. Et sexta die que erat q̃nquagesima a die exitus de egypto dñs audiẽte populo locutus ẽ vecẽ pcepta lz scribãtur pus dana. nam in sacra scriptura aliqua pus facta frequẽter scribũt posteri⁹. Doctoꝛes aũt nri dicũt coit q illud qõ cõtinet in ca. isto fuit factũ postq dñs vecẽ pcepta legis vederat oze pprio. quia cũ populus dñm loquentẽ nõ posset sustinere: rogauit moysen ut acciperet legem a dño ⁊ eis referret. ut dictũ est ꝟ. xx. ca. ⁊ tunc populo redeũte ad castra moyses ascendit ad dñm ⁊ accepit ab eo iudicialia pcepta: ⁊ tunc descendit ad populũ ad denũciandũ: ⁊ tunc facta sunt ista que scribũtur i isto ca. ⁊ hoc dictũ magis videt cõcordare littere. f Respõditq omnis populus. s. postq audierat relationẽ moysi. g Omnia verba dñi q̃ locut⁹ ẽ. s. tibi. b Faciemus. ac si ipsũ loquẽtẽ audissem⁹. i Scripsit aũt. hic ponitur receptio legis facto: ⁊ secũdo receptionis cõfirmatio ibi: Ascẽderũtq moyses. Circa primũ dr: Scripsit aũt moyses. ad memoriã futurã. k Uniuersos sermones dñi. s. pcepta iudicialia pdicta que retulerat populo. Rabbi Sa. dicit q cũ hoc scripsit a pncipio Beñ. vsq ad vecẽ verba dñi que fuerũt scripta in tabulis ⁊ hoc est a pncipio Beñ. vsq ad. xx. ca. Exo. sed hoc videt ficticiũ: quia prim ipsũ oportet q fuerit factũ ifra vnã die q statim subdit: l Et mane cõsurgẽs ⁊c. qõ ipse exponit pro mane crastine diei. nisi q̃s velit dicere q ibi fuerit miraculũ: uel q scripsit multũ velociter vltra humanũ modũ. m Edificauit altare dño ad radices montis. s. synai ad gratiarũ actionẽ ⁊ legis receptionẽ pfectã. ut postea subdit. n Et duodeci titulos. Alij dicũt q fuerũt. xij. altaria. Alij autẽ q fuerũt. xij. lapides ex quibus cõstruxit vnũ altare ad designandũ oblationẽ duodeci tribuũ. ⁊ hoc videt verius: tũ quia magis cõsonat littere cũ dicat hic: Edificauit altare. ⁊ nõ altaria. tũ q̃ simile bñ. iij. Regũ. xviij. ca. de altari edificato ab Helia. vbi dr q tulit. xij. lapides iuxta numerũ xij. tribuũ filioꝝ iacob o Misit quoq; iuuenes de filijs isrl ⁊ obtulerunt holocausta. ⁊c. Dicunt aliqui q isti fuerunt nadab ⁊ abiu filij aaron qui futuri erant sacerdotes Alij aũt dicũt q fuerũt primogeniti. xij. principũ israel. ⁊ hoc videt verius: quia vsq ad sacerdotiũ aaron: qõ nondũ erat institutũ sacerdotium pro tunc erat annexũ primogeniture. ut dictum fuit Beñ. xiij. ca. ⁊ xxvij. p Titulos duodecim. li duodecim nõ ẽ i hebreo: ⁊ ideo videt q fuerũt tm̃ duo: qz pluralis numer⁹ absq determinatiõe alicui⁹ numeri i hebreo significat coiter binariũ. q Tulit itaq moyses di. p san. ⁊ misit in crateras. i. cyphos magnos habẽtes ansas. r Partẽ autẽ residuã ⁊c.] Iste sanguis erat signũ receptionis legis a ppõ: ⁊ federis inter ipsũ ⁊ deũ. de⁹ aũt spiritus ẽ ⁊ nõ põt aspergi sanguine. ⁊ iõ loco ei⁹ aspsit altare. ut dicit Ra. Sa. ⁊ postea ppm. vñ subdit: s Ille po sũ. san. re. in ppm. Fuit etiã ista aspsio facta in signũ q transgressoꝝ legis sanguis vteret effundi. t Ascẽderũtq moyses. Hic ponit pdicte receptionis cõfirmatio: p q de⁹ imediate post pdicta ostendit se eis gratiose. vñ subdit v Et viderunt deum israel. non in essentia sua. ẽ in similitudine representãte ipsũ: ⁊ videt q fuerit humana p q̃ subdit: x Sub pedibus eius. ⁊ per hoc designabat q erat assumpturus naturã humanã. y Quasi opus la. sapphyrini. In hebreo bñ: Quasi op⁹ lateris sapphyrini. ita q figura laterj reducebat eos ad memoriã anxietatis quã sustinuerãt faciẽdo lateres in egypto: ⁊ color eius q̃ erat q̃si color celestis. designat eoꝝ libertatẽ quã cõsecuti erãt: ⁊ iocũditatẽ dine apparitionis: qz opposita iuxta se posita magis elucescũt. z Nec sup eos. aliqui libri bñt hic nõ interpositũ sic: necnõ super eos ⁊c. sed nõ ẽ de textu qz nõ ẽ in hebreo nec in antiqs libris. ⁊ est sensus: Nec super eos q̃ procul recesserãt. i. populũ de q̃ dictũ est supra q̃ non debebat ascẽdere cũ moyse ⁊ alijs senib⁹. sed lõge remanere. a Misit manũ suã. occultando se eis: sicut dr infra. xxxiij. moysi. Protegã te dextera mea donec transeã tollãq manũ meã ⁊ videbis posteriora mea. Ex quo patet q positio manus dei sup aliq̃d designat hic occultationẽ sui. ⁊ subtractio manꝰ reuelationẽ. ideo subdit: b Viderũtq deũ ⁊ comederũt ac biberũt. s. i leticia magna post talẽ visionẽ. Hebrei aũt dicũt q hic ẽ textus mut⁹. Nec sup duces filioꝝ israel misit manũ suã ⁊c. ⁊ pm hoc ppl⁹ eoꝝ nõ vidit deũ: sed tantũmodo illi q erãt pncipales in ppõ. s. moyses ⁊ illi q erant cũ eo: ⁊ pncipes tribuũ. c Dixit aũt dñs. post dationẽ moralij pceptoꝝ ⁊ iudicialiũ. hic ponit datio cerimonialiũ q̃rum ad structurã tabernaculi ⁊ ordinationẽ ministroꝝ. vbi sic. pcedit: qz primo describit moysi vocatio. 2° dicto cerimonialiũ traditio. xxv. ca. Circa primũ dr: d Ascende ad

me in montem.s.solus. a Et esto ibi. per hoc designauit q̄ moyses vellet ibi diu remanere: tamē nō determinauit q̄diu precise. b Dabo q̄ tibi tabulas lapideas. dicit hebrei q̄ erant de sapphyro. c Surrexerūt moyses & iosue. qui iuit cum eo vsq; ad terminos montis. & ibi fixit tabernaculū suū ad manēdū quousq; rediret moyses de cacumine montis. per hoc ēni q̄ infra xxxij. ca. dixit iosue ad moysen de cantantibus coram vitulo cōflatili: vlulat' pugne auditur in castris. p3 q̄ nō habitauerunt in castris q̄n fecerūt vitulum & adorauerūt. d Ascēdensq; moyses. i. ascendere volēs. e Senioribus ait. & hoc fuit q̄n ipse & iosue recesserūt de castris. ideo subditur. f Expectate hic. intendentes ad regimē ppli g Donec reuertamur ad vos. s. ego & iosue. b Habetis aaron & hur vobiscum. iste hur fuit maritus marie sororis moysi: ut dictum est supra xvij. ca. i Si q̄d natum fuerit questionis. id est aliquid q̄ videatur vobis difficile & ambiguū. k Referetis ad eos. ad determinādū sicut referretis ad me si essem presens. l Cūq; ascēdisset moyses. dimisso iosue in loco supradicto. m Operuit nubes mōtē. que erat signū diuine presentie. n Legēs illū nubē sex dieb'. nō q̄ recesserit septimo die nubes. sed pilos sex dies accipitur moza moysi in mōte anteq; dñs cū eo loqueretur ideo subditur: Septimo aūt die vocauit eū &c. o Erat aūt species glorie dñi ign̄is ignis. de supiori ēni pte nubis que mōtem operuerat videbat' quasi ignis ascendere in altū ita q̄ videbatur de castris. o Et fuit ibi xl. dieb' & xl. noctib'. absq; cibo & potu.

Locutusq; est dñs. Hic p̄mittit tradit p Cap. xxv. descriptio tabernaculi & ptinentiū ad ipsum. & primo circa hoc ponitur dñi preceptū. secūdo interuenit impedimentum. xxxij. ca. tertio amoto impedimēto describitur operis executio. xxxv. ca. & quarto tabernaculi erectio. xl. ca. Circa primū primo ostēditur materie pparatio. secūdo describitur tabernaculi & ptinentiū ad ipsū forma & dispositio. ibi: Facientq; mihi sanctuariū. Circa primū dicit: q Loquere filijs israel. quia de oblationib' eorū debebat fieri tabernaculū. r Vt tollāt mihi primitias. In hebreo hr̄ Separationes. quia oblata sepabantur a coib' vsib' quib' nō poterāt vltra applicari sed tm̄ dño cultui s Ab omni hoīe qui offert vltroneus. i. spōtaneus. t Accipietis eas. & nō aliter. v Hec sūt aūt que accipere debetis. p dictis operib'. x Aurū & argentū &c. byacinthū. i. lanam & sericū talis coloris sic est lapis byacinth'. cui' color assimilatur sapphyro y Coccūq; bis tinctū. i. lanā & sericū coloris rubei. & bis tingebatur ut coloreſſet intensior. z Et byssum. byssus ē genus lini candidissimi. ista ēni fuerūt necessaria ad faciendum archam & propitiatoriū & alia: quoy aliqua erant de auro: aliqua de argento: aliqua de ere: & aliqua de ere & argento: & ad faciendū cortinas tabernaculi que erāt de pdictis. ut patebit infra. a Pilos caprarū. de q̄b' facta sunt saga. b Et pelles arietū rubricatas. dicit Joseph' q̄ lana pelliū erat tincta rubro colore. Ra. Sa. dicit q̄ erant frunite: gallice cēnees dicte. & ex hoc erant rubre. c Pelles q̄ byacinthinas. i. tali colore tinctas ſm Josephū. In hebreo hr̄: Pelles taxoy. ut dicit Ra. Sa. & sunt alia habēria pelles varias multis coloribus. & de pellib' dictis factū fuit operimentū tabernaculi.

Et esto ibi: dabo q̄ tibi tabulas lapideas & legem ac mandata que scripsi: ut doceas filios israel. Surrexerunt moyses & iosue minister eius: ascēdensq; moyses in montem dei senioribus dixit: Expectate hic donec reuertamur ad vos. Habetis aaron & hur vobiscum: si quid natum fuerit questionis referetis ad eos. Cumq; ascendisset moyses: operuit nubes montē & habitauit gloria dñi sup̄ synai tegens illū nube sex dieb'. Septimo aūt die vocauit eū dñs de medio caliginis. Erat aūt species glorie dñi quasi ignis ardens sup̄ verticem mōtis in cōspectu filiorū israel. Ingressusq; moyses medium nebule: ascendit in mōtem: & fuit ibi quadraginta dieb' & quadraginta noctib'.

Locutusq; est xxv dñs ad moysen dicēs: Loquere filijs israel ut tollant mihi primitias. Ab omni hoīe qui offert vltroneus accipietis eas. Hec sunt aūt que accipere debetis. Aurū & argentū & es & byacinthum & purpurā coccūq; bis tinctū: & byssum & pilos caprarum: & pelles arietum rubricatas: pelles q̄ byacinthinas & ligna setthim: oleum ad luminaria cōcinnāda: aromata in vnguētū & thymiamata boni odoris: lapides onychinos & gemmas ad ornandū ephot & rationale. Faciētq; mihi sanctuarium: & habitabo in medio eorum iuxta omnem similitudinem tabernaculi: quod ostendam tibi: & omniū vasoy in cultum eius. Sicq; facietis illud: Archam de lignis setthim compingite: cuius lōgitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitum & dimidium: altitudo cubitum similiter ac semissem: & deaurabis eā auro mūdissimo intus & foris. Faciesq; supra coronā

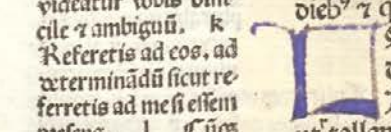

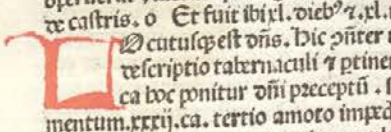

de omni hoīe qui offert vltroneus accipietis eas. Hec sunt aūt que accipere debetis. Aurū & argentū & es & byacinthum & purpurā coccūq; bis tinctū: & byssum & pilos caprarum: & pelles arietum rubricatas: pelles q̄ byacinthinas & ligna setthim: oleum ad luminaria cōcinnāda: aromata in vnguētū & thymiamata boni odoris: lapides onychinos & gemmas ad ornandū ephot & rationale. Faciētq; mihi sanctuarium: & habitabo in medio eorum iuxta omnem similitudinem tabernaculi: quod ostendam tibi: & omniū vasoy in cultum eius. Sicq; facietis illud: Archam de lignis setthim compingite: cuius lōgitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitum & dimidium: altitudo cubitum similiter ac semissem: & deaurabis eā auro mūdissimo intus & foris. Faciesq; supra coronā

d Et ligna setthim. ad faciendū tabulas tabernaculi & arcle & mense: & aliqua alia. ut videbitur infra. Si quera' vnde in deserto habuerunt ligna setthim. cū ibi non essēt tales arbores. Rñdet ra. Sa. dicēs q̄ iacob vidit in spiritu sancto q̄ filij sui erant facturi tabernaculū in deserto post exitum de egypto: & secū portauit i egyptū semina & radices talium arboy & ibi plātauit & nutriuit pcipiēs filijs suis ut exeūtes de egypto secū portarent. aurū aūt & argentum habuerunt de egypto quā spoliauerūt. & lapides pciosos &c. e Oleum ad luminaria concinnanda. id est pparanda ut possint ardere. f Aromata in vnguentū &c. ad faciendū vnctionē sacerdotum & vasoy & cōpositionis cremāde in altari incensi g Lapides onychinos & gēmas ad ornāndū ephot. in quo requirebātur duo lapides onychini. h Et rationale. in quo requirebātur. xij. lapides quoy vnus est onychinus. i Facientq; mihi. hic ponitur tabernaculi & vasoy & ministroy descriptio. secūdo artificū electio xxxj. ca. Adhuc primo p̄mittit descriptio tabernaculi & vasoy. secūdo ordinatio ministroy. xxviij. ca. Circa primū ponitur primo descriptio eoy que erant intra tabernaculū. secūdo ipsius tabernaculi in se. xxvj. ca. tertio agit' de his q̄ erant extra. ca. xxvij. Circa primū loquit' primo generaliter dicēs: Facientq; mihi sanctuariū. i. tabernaculū q̄ possit portari de loco ad locū. k Et habitabo in medio eorū. ita q̄ nō oporteat eos p sacrificijs redire ad montem istū. l Juxta omnē similitudinē &c. Ostendit ēni dñs moysi visione imaginaria tabernaculi cū oibus ad ipsū pertinentibus & ſm hanc similitudinē moyses explanauit & descripsit artificibus. m Archam de lignis setthim &c. Hic describitur in spāli. & primo ea que erant intra sanctū scōy. secūdo que erant intra sancta. ibi: Facies & mēsam. Circa primū dicit: Archam. s. testamēti que erat quasi scrinium sine pedibus. n De lignis setthim. que sūt imputribilia ut dicit Joseph'. o Cuius longitudo habeat duos & semis cubitos. i. duos cubitos & dimidiū. p Et deaurabis eā &c. nō per modū picture sed laminis aureis operiendo. vñ infra. xxxj. ca. dicit: Vestita auro. & idem tenēdū de omnib' illis que dicūtur in opere isto deaurata. q Faciesq; supra coronā aureā. ista corona nō erat rotunda sed quadrata. erat ēni quoddā labiū in parte supiori arcle

in circuitu eleuatū quasi spacio duoꝝ digitoꝝ uel quatuor sup operculū arcꝛe. sicut fit i marginib⁹ scacerioꝝ. dicitur tñ corona qꝛ erat p totū circuitū arcꝛe. a Et ꝗtuor circulos aureos. ſm Josephū isti circuli sic erant dispositi in quatuor angulis ita ꝙ erant versus supiorē partē arcꝛe sub corona: ⁊ ꝙ vectes intrantes p circulos irent ſm longitudinē arcꝛe. ⁊ i hoc vitetur cōcordare text⁹: qꝛ ibi dr b Duo circuli sint i latere vno ⁊ duo in altero. latus aūt arcꝛe coiter dicit ſm longitudinē. ⁊ ſm hoc spacium inter duos vectes erat tm̄ vnius cubiti ⁊ dimidij ſm latitudinē arcꝛe: que erat inter duos vectes. Ra. Ba. dicit ꝙ circuli sic erant dispositi in angulis ꝙ vectes transibāt ſm latitudinem arcꝛe: ⁊ sic inter duos vectes erat spaciū duoꝝ cubitoꝝ ⁊ dimidij ſm longitudinē arcꝛe que continebat inter duos vectes. ⁊ hoc videt⁹ rationabilius. qꝛ ad hoc ponebāt vectes ut p illos archa portaretur a sacerdotib⁹ qñ castra mouebātur qꝛ oportebat ꝙ sacerdotes vectes portarent eā ꝓpꝛijs humeris. ⁊ ꝓpter pondus arcꝛe ⁊ cōtentoꝝ in ea reqrebātur ad minus quatuor uices: duo ante ⁊ duo retro. Duo aūt uices melius possunt aptari ad sustinendū vectes vn⁹ iuxta aliū i spacio duoꝝ cubitoꝝ ⁊ dimidij q̄ i spacio vni⁹ cubiti ⁊ dimidij: qꝛ videretur nimis breue ad hoc ꝙ duo uices lateraliter simul incedentes portarēt illā archā Hec illud obstat qđ br̄ in littera: Duo circuli sint in latere vno. qꝛ i quadrato qđ est altera pte longius linee breuiores ita vocātur latera quadrati sicut ⁊ lōgiores. ⁊ eodem mō dicendū ꝛ laterib⁹ arche: qꝛ erat quasi quoddā quadratū altera pte lōgius. c Hec vnq̄ extrahent⁹ ab eis. qꝛ vectes semel imissi nō poterāt ꝛ circulis amoueri nisi ꝙ reparatione si esset ibi aliquid dissipatū. in alijs aūt portandis cū vectibus. vectes erant in circulis tm̄ tpe deportationis. d Ponesq⁹ in archā testificationē ꝛc.] .i. tabulas scriptas digito dei: que erant testes inter deum ⁊ populū ꝙ recepisset a deo illa precepta. e Facies ⁊ ꝓpitiatoriū. Ra. Sa. ⁊ Ixbrei dicūt ꝙ istud ꝓpitiatorium erat operculū arcꝛe. tū qꝛ ꝛ alio operculo ei⁹ nō fit mētio. tū qꝛ describit eiusdem longitudinis ⁊ latitudinis sicut ⁊ archa. Aliqui alij doctores dicūt ꝙ nō erat operculū arcꝛe sed erat tabula aurea supius eleuata: quasi portaretur ab ipsis cherubin qui erant in extremitatib⁹ arcꝛe: ita ꝙ esset quasi sedile ipsius dei. ⁊ arcꝛe operculū esset quasi scabellum

auream per circuitū: ⁊ a ꝗtuor circulos aureos quos pones p quatuor arche angulos. Duob⁹ circuli sint in latere vno ⁊ duo in altero. Facies quoq⁹ vectes de lignis sethim: ⁊ operies eos auro. Inducesq⁹ p circulos q̄ sunt in arche lateribus: ut portetur in eis. Qui semper erunt in circulis: nec e vnq⁹ extrahentur ab eis. Ponesq⁹ in archa testificationē quā dabo tibi.] Facies f ⁊ ꝓpitiatorium de auro mundissimo. Duos cubitos ⁊ dimidiū tenebit longitudo eius ⁊ cubitū ac semissem latitudo. Duos g quoq⁹ cherubin aureos ⁊ productiles h facies ex vtraq⁹ i parte oraculi. Cherub vnus sit in latere vno: ⁊ alter in altero. Utrūq⁹ latus ꝓpitiatorij tegant expādentes k alas ⁊ operientes oraculū: respicientesq⁹ l semetipsis versis m vultib⁹ in ꝓpitiatoriū: quo operiēda ē archa: i qua pones testimoniū quod dabo tibi. Inde n precipiam ⁊ loquar ad te supra ꝓpitiatoriū scilicz ac o de medio duorum cherubin qui erunt super archam testimonij cuncta que mandabo per te filijs israel.

illius sedis. ſm illud ps. lxxix. Qui sedes sup cherubin. i. sup ꝓpitiatoriū ab ipsis cherubin sustētatū. dicebat aūt ꝓpitiatoriū: qꝛ de illo loco audiebāt respōsa diuine pietatis. ſm ꝙ dictū Ra. Sa. operculū arcꝛe erat quasi sedes dei: ⁊ pauimentū tabernaculi qđ erat ante archā erat quasi scabellū sedentis. f Duos quoq⁹ cherubin. Josephus dicit ꝙ habebāt similitudinē quarūdā auiū que nūq⁹ vise sunt ab hoib⁹. sed moyses visione imaginaria vidit tales similitudines in sede dei. Ra. Sa. ⁊ alij doctores dicūt ꝙ habebāt similitudinē pueroꝝ uel iuuenū habētiū alas. g Et ꝓductiles qꝛ nō erant facti ope fusorio sed cū martello aurū reducebat ad talē figurā. h Ex vtraq⁹ pte oraculi. i. ꝓpitiatorij qđ dicebat oraculū: qꝛ ꝙ orationes ipetrabat diuinū respōsum qđ inde audiebat. i Expandentes alas. suas in altū nō directe ſ oblique ⁊ sic operiebāt aliquo mō ꝓpitiatoriū. k Respicientesq⁹ semutuo. nō directe ex aduerso sed vertentes aliquātulū vultus suos ad latus vn⁹ cōtra alium. ideo subdit: l Versis vul. in ꝓpi. quo opꝛ. ē archa. qꝛ ſm Ra. Sa. ꝓpitiatorium erat operculū arcꝛe. secundū ꝙ alia opinione hoc nō dr ꝙ eēt operculū arcꝛe. ſ eleuatū alti⁹. ut ꝓdictū ē. ⁊ ꝙ tāto dr̄ b opire archā. m Inde ꝓcipiam tibi. qꝛ sicut dictū ē erat quasi sedes dei loquētis cū moyse. n Ac de medio duoꝝ cherubin qui erant sup archā. Ex hoc dicit Ra. Sa. ꝙ duo cherubin stabant sup operculū arcꝛe in extremitatib⁹ ei⁹. Alij aūt doctores de quib⁹ facta ē mētio dicūt ꝙ erant positi sup pauimētum tabernaculi in extremitatib⁹ arcꝛe. dicūtur tamē hic eē sup archā: qꝛ eleuabātur i altum vltra altitudinē arcꝛe. Ut aūt ꝓdicta facilius capiant describi ea in figura: verūtamē qꝛ nō ꝓnt ꝓfecte figurari i plano oportet ꝙ imaginatio inspicientis suppleat illud qđ nō potest figurari hoc modo.

Premissa describitur arcꝛe ꝓpitiatorij ⁊ duoꝝ cherubin: ꝓnt ponit ratio ꝓdictoꝝ. ⁊ ꝗtū ad ꝓciositatē materie ⁊ speciositatē forme eadem ratio ē in istis ⁊ in futuris operib⁹. s. qꝛ deo cuius pulchritudinis ⁊ bonitatis nō ē finis. reputandū est ad ei⁹ cultū ⁊ ministeriū illud qđ in humanis inuenit ꝓciosissimū ⁊ pulcherrimū. vñ Leuit. xxj. ꝓcipit ꝙ sacerdotes nullā maculā haberent. Quātū aūt ad dispositionē ꝓdictoꝝ cōsiderandū ꝙ totū tabernaculū qđ erat lōgitudinis. xxx. cubitoꝝ. ⁊. x. latitudinis diuidebat i duas ptes inequales. qꝛ ps occidentalis cōtinebat de cubitos p quadrū ⁊ dicebat scām sc̄oꝝ uel tabernaculū interius. Alia pars versus orientē cōtinebat. xx. cubitos in lōgū ⁊ decem in altū: ⁊ dicebat scām uel sc̄a siue tabernaculū exteri⁹. ⁊ distinguebantur iste ptes uno uelo intermedio: ut diffusius postea

videbīt. Per tabernaculū exterius figurabat inferior ps orbis q̄ est visibilis. s. celū sydereū ⁊ elemēta ut videbit postea. Per tabernaculū interius representabat superior ps orbis: que est nobis occulta vbi ē locus beator. ibi aūt sunt tria q̄ figurabant p tria p̄dicta. q̄ erant intra tabernaculū interi⁹ posita. Per ꝓpitiatoriū enī q̄ erat quasi sedes dei. ut p̄dictū ē. representabat ipse de⁹ p̄sidens orb⁹. q̄ lz sit vbiq; p essentiā presentiam ⁊ potentiā: tñ spāli mō est in loco beator⁹ per aptā visionē ⁊ fruitionē. in illa aūt sede nō erat aliqua imago dīi ipsū representās ad designandū q̄ ipsa veritas cui⁹ sedes erat ꝓpitiatorium nullo mō est figuralis p̄m q̄ est in loco beatitudinis. est aūt ibi natura angelica q̄ cherubin representabat. erāt aūt duo. ad designandum angelor⁹ multitudinē ⁊ diversis vultib⁹ se respicientes. ad designādū eor⁹ cōcordiā: p̄m q̄ dicit Job. xxv. ca. Qui facit cōcordiam i sublimib⁹ suis. Erāt aūt stātes ex vtraq; parte ꝓpitiatorij p̄m vnā descriptionē. p̄m aliā ꝓo nō solū assistentes sed etiā ꝓpitiatorium sustentantes. ad designandū assistentiā angelor⁹ circa thronū dei p̄m q̄ dī Apoc. vij. Et omnes angeli stabant in circuitu throni tanq; ministri ad obsequiū parati. Tertiū q̄d ē in illo loco beator⁹ sunt rationes nobis occulte omniū effectuū visibiliū: quia nihil fit in creaturis visibilib⁹ q̄d nō egrediatur de aula summi imperatoris. ut dicit Aug⁹. Rationes igitur b⁹ modi sunt ibi clause sicut ⁊ rationes effectuū in causis efficientib⁹: ⁊ hoc designabat per archā q̄ erat clausa intra quā tria cōtinebātur. scilz māna: virga aaron: ⁊ tabule. ad representandū tria que in humanis celitus collatis sūt p̄cipua. s. vita que p manna designabatur: tū ꝓpter eius dulcedinē. q⁹ oīb⁹ appetibile ⁊ dulce ē viuere: tū q⁹ data fuit a deo ad sustentandā vitā filior⁹ israel existentiū in deserto. Secūdū ē potestas regiminis: q⁹ vbi non est gubernator ꝓplus cōtuet. ut dī ꝓuer. xj. ⁊ hoc figurabatur per virgā aaron. Tertiū est sapientia: p quā vita ⁊ potestas regiminis dirigūtur: ⁊ hoc figurabatur p tabulas in quibus p̄cepta decalogi erant scripta. Hec enī est sapientia nostra ⁊ intellect⁹ coram ꝓpulis. ut dī Deut⁹. iiij. per quā dirigimur in agendis.

a Facies ⁊ mensam. Hic ꝓsiter agitur de his q̄ erāt i exteriori tabernaculo. s. mēsa ⁊ candelabro. de p̄mo dī: Facies ⁊ mēsam id est vnam tabulā cui⁹ lōgitudo erat duor⁹ cubitor⁹. latitudo vnius cubiti. de spissitudine aūt eius nō fit mētio. sed dicūt aliqui ⁊ est satis probabile q̄ erat quatuor digitor⁹. altitudo aut̄ eius erat cubiti ⁊ dimidij: quod est sic intelligēdū q̄ p quatuor pedes positos in quatuor angulis predicte tabule elevabantur in altū p cubitum ⁊ dimidiū. b Et inaurabis eam nō pictura sed laminis aureis vndiq; circūtegendo eam ⁊ pedes ei⁹. ⁊ eodē modo accipiendū est hic sicut in alijs vbi dī: deaurabis. c Faciesq; illi labiū aureū per circuitū. istud labiū erat quedā lamina aurea latitudinis. xij. digitor⁹ que erat affixa spissitudini tabule mēse p circuitum sicut fit in scaceriis que habēt labiū ex vtraq; parte q̄ ex vna parte pingitur ludus scacor⁹: ex alia pte ludus alearū. Latitudinis aūt p̄dicti labij que erat. xij. digitor⁹ spissitudo tabule cui erat affixum occupabat quatuor digitos

Facies[a] ⁊ mensam de lignis setthim habentē duos cubitos lōgitudinis ⁊ in latitudine cubitum ⁊ in altitudine cubitū ac semissem: ⁊[b] inaurabis eā auro purissimo. Faciesq; [c] illi labiū aureū p circuitū: ⁊[d] ipsi labio coronā interrasilem altā quatuor digitis: ⁊[e] sup illam alterā coronā aureolā. Quatuor[f] q̄s circulos aureos preparabis ⁊ pones eos in quatuor angulis eiusdē mēse p singulos pedes. Subter coronam erūt circuli aurei ut mittant̄ vectes p eos: ⁊ possit mensa portari. Ipsos quoq; vectes facies de lignis setthim ⁊ circundabis auro ad subuehendam mensam. Parabis[g] ⁊ acetabula ac[h] phialas thuribula[i] ⁊ cyathos in quibus offerenda sunt[k] libamina ex auro purissimo ⁊ pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper:

medios per circuitū: ⁊ quatuor digiti superiores eleuabant̄ sup tabulā: ⁊ alij quatuor erant sub tabula apparentes p̄t superiorem pedū mensē in circuitu. ⁊ hoc est q̄d dī: d Et ipsi labio coronā interrasilem altam quatuor digitis. quia altitudo quatuor digitor⁹ inferior⁹ vocat̄ corona: que erat in circuitu lz nō esset in figura rotunda ꝫ quadrata. e Et sup illā alterā coronā aureolā. In hebreo dī: Auream. ⁊ loquitur de latitudine quatuor digitor⁹ superior⁹ que eleuabat̄ sup tabulā i circuitu. Dicitur aūt opus interrasile q̄d lz aliquas sculpturas ⁊ spacia intermedia plana quasi rasa. f Quatuor quoq; circulos aureos ⁊c. qui erant infixi in quatuor pedibus mēse versus partem superiorem pedū imediate sub corona inferiori. g Parabis ⁊ acetabula. i. vasa i quib⁹ examinabatur incēsum ⁊ similia de q̄b⁹ fiebāt panes ad videndū si talia essent apta ad sacrificiū. h Ac phialas. in quibus examinabatur vinū ⁊ alia liquida. i Thuribula. duo. vasa erant in quib⁹ ponebat̄ incensum examinatū sup panes ꝓpositionis. vnū super sex panes positos: vnū super aliū in mensa: ⁊ aliud sup alios sex. Dicebatur aūt mensa ꝓpositionis ⁊ similiter panes ꝓpositionis: eo q̄ sic disponebantur sup mensam. In hebreo aūt dī: Panes facierū. q⁹ p̄m q̄ dicit Ra. Sa. erant facti in figura quadrata altera parte longiore ⁊ illa pars longior in vtraq; extremitate replicabatur in altum sicut fit aliq̄n in simenellis: nisi q̄ i simenellis fit talis replicatio i circuitu p modū corone. in panib⁹ ꝓo ꝓpositiōis fiebat tñ in duabus partibus sibi oppositis: ⁊ ille due replicationes vocabātur due facies. Aliter dī ⁊ probabilius q̄ illi panes erant rotūdi sed dicebāt̄ panes facierū: q⁹ ex vtraq; pte erāt oio similes. nō enī coquebāt̄ i furno: ita q̄ ex pauimento furni pars panis sibi iuncta contraheret aliquā dissimilitudinē ab alia: sed coquebāt̄ sicut coquūt̄ hostie ad celebrandū. nisi q̄ vasa illa in quib⁹ coquebantur panes ꝓpositionis erant aurea ⁊ tāte magnitudinis q̄ panis tenuis tñ in eo poterat decoqui. ⁊ erāt illa vasa sic facta q̄ panē intercludum faciebāt omnino simile ex vtraq; parte: ⁊ ideo dicebantur panes facierum.

Facies[a] ⁊ candelabrū ductile de auro mundissimo : hastile[b] eius ⁊ calamos cyphos ⁊ sperulas ac lilia ex ipso pcedētia. Sex calami egredientur de lateribus : tres ex vno latere: ⁊ tres ex altero . Tres cyphi q̄si in nucis modum per calamos singulos : sperule[c] simul ⁊ lilia. ⁊ tres similiter cyphi instar[d] nucis in calamo altero : sperule[e] simul ⁊ lilia. Hoc erit op⁹ sex calamor̄ : q̄ pducēdi sūt de hastili. In ipso[f] aūt cādelabro erāt q̄tuor[g] cyphi i nucis modū sperule[h] p singulos ⁊[i] lilia.

a Facies ⁊ candelabrū ductile. id est cū martello ⁊ non oge fusorio. b Hastile ei⁹. i. stipes cādelabri qui pcedebat directe in altū inferius habēs tres pedes ⁊ sursum habebat sex calamos egredientes de hastili: tres ex vno latere : ⁊ tres ex alio tendentes sursū oblique q̄usq; pruigerēt ad altitudinem hastilis. vñ infra. xxxvij. dr̄ : Equū erat opus sex calamorū .i. equaliter tendens sursum. In hastili vero erāt quatuor cyphi ⁊ i q̄libet sex calamor̄ erant tres cyphi. i. xxij. simul. c Instar nucis. ex q̄ dicūt aliqui q̄ isti cyphi erant pomelli : ita q̄ duo cyphi positi vnus cōtra aliū faciebant vnum pomellū p modū hic i margine figuratum . sed hoc non est verū : qz vbi translatio nostra habet : sperulas in hebreo br̄ : pomellos. Ex quo patet q̄ cyphi nō erant pomelli. Itē vbi translatio nostra hz : Cyphi in nucis modū. in hebreo br̄ : Cyphi figurati. gallice neelles. q̄ nō erant de oge plano sed cū aliquib⁹ figuris ad decorē : ⁊ ideo motiuū predictū nō valet. ⁊ ideo dicit Ra. Sa. q̄ isti cyphi erant oblongi habētes pedes ⁊ erāt sic dispositi i cādelabro quasi calamus transiret p mediū cyphi. d Sperule simul ⁊ lilia. In hebreo br̄ : Pomellus ⁊ flos, ꝟ cuiusmōi flos fuerit nō habet ex textu. Se ex hoc q̄ dr̄ in singulari : pomellus ⁊ flos q̄tū ad sex calamos laterales. dicit Ra. Sa. q̄ in quolibet illor̄ nō erat nisi vnus pomellus ⁊ vnus flos. In hastili ꝟo quinq; pomelli ꝑm ipsū : tres sub sex calamis orientibus de hastili hinc ⁊ inde : sicut dr̄ in littera: Sperule. i. pomelli. sub duobus calamis p tria loca. Item duo alij vnus sup calamos in supiori pte cādelabri : ⁊ alij sub calamis i inferiori pte cādelabri. Similit erāt ibi duo flores trīū : ⁊ hoc dicit qz loquendo de hastili br̄ in hebreo : Pomelli ei⁹ ⁊ flores, ⁊ pluralis numer⁹ indeterminate acceptus binariū significat ꝑm ipsū: sed qz cyphi pomelli ⁊ flores nō erāt i cādelabro nisi ad decorē ꝑm q̄s dectores catholicos ⁊ hebreos. Ideo dicūt alij ⁊ melius ut videt q̄ inter duos cyphos erat vn⁹ pomell⁹ ⁊ similiter vnus flos. ⁊ sic opus candelabri est decentius. Et q̄ in hebreo habetur in singulari : Pomellus ⁊ flos. refertur ad quēlibet cyphum : prout exprimitur in translatione nostra cum dr̄ :

Sperule sub duob⁹ calamis p tria loca qui simul sex fiunt p/cedētes de hastili vno. Et sperule igit̄ ⁊ calami ex ipso : erūt vniuersa ductilia ex auro purissimo . Facies[k] ⁊ lucernas septem : ⁊ pones eas super cādelabrum : ut[l] luceant ex aduerso. Emunctoria[m] quoq; ⁊[n] vbi ea que emuncta sunt extinguantur fiant de auro purissimo. Omne[o] pōdus cādelabri cum vniuersis vasis suis habebit talentū auri purissimi. Inspice ⁊ fac ꝑm exemplar quod tibi in monte monstratum est.

e In ipso aūt cādelabro. i. hastili candelabri. q̄ vocatur hic candelabrū : quia est principalior pars candelabri. f Quatuor cyphi in nucis modum sperule q̄ p singulos. s. cyphos. g Et lilia. ⁊ eodem mō intelligendū est de cyphis existentib⁹ in sex calamis lateralibus. h Facies ⁊ lucernas septem ⁊ pones eas super candelabrum. ita q̄ vltimus cyph⁹ qui erat in sūmitate cuiuslibet calami erat sedes lucerne. i Ut luceant ex aduerso. sic enī erat dispositū lychnū cuiuslibet lucerne q̄ flamma erat ex illa parte lucerne q̄ respiciebat lucernā mediam: ⁊ sic flamma trium lucernarū vni⁹ lateris respiciebat ex aduerso flammā trium lucernarū alteri⁹ partis. k Emunctoria quoq; instrumēta sunt cum quibus amouebatur illud qđ erat combustū de lychno ⁊ residuū lychni aptabatur ad incendendū. l Et vbi ea que emūcta sunt extinguantur : vasa erant plena aqua vbi ponebāt̄ illa que erāt emūcta ne facerēt fumū. m Omne pōdus cādelabri cū vniuersis vasis suis habebit talētū auri. In hebreo br̄: Centenariū auri. ⁊ similit̄ in sequētib⁹ ad tabernaculū ptinētib⁹ vbi trāslatio nostra hz talētū. hebrei dicūt Cētenariū. quāti aūt sit ponderis nesciūt determinate : certū ē tm̄ q̄ requirebat̄ magnū pōdus auri p tāto ope. Ra. Sa. dicit q̄ erat pōdus. cxx. librarū : ꝑm pōdus colonie. melius tm̄ credo dicendū q̄ nō br̄ hui⁹ rei certitudo qz pōdera auri ⁊ argēti multū variant̄ ꝑm tpa diuersa ⁊ varias regiones. Visis aūt p̄dictis ⁊ inspectis figuris mēse ⁊ candelabri. put possunt in plano figurari : pōt textus sentētie p̄dicte de facili applicari. Sequit̄ figura pro candelabris.

Tabernaculū ꝓo ita facies. a Cap. xxvj.
Descriptis bis que erāt intra tabernaculū. hic describit ipsum tabernaculū ⁊ ꝑmo ēctum ad eius operimentum uel tectū. secūdo ēctum ad parietes. ibi: Facies ⁊ tabulas stātes. tertio ēctū ad vela. ibi: Facies ⁊ velū. Operimentū autē tabernaculi qdruplex erat. primū erat de cortinis factis ex quatuor coloribus. ⁊ ēctum ad hoc: Cortinas de byſſo rē. sequitur: b Variatas. floribus ⁊ picturis ibi factis. c Opere plumario. qz ille picture erāt facte cū acu in cortinis ſm Aug̃. In hebreo hꝫ: Opere artis. ⁊ dicūt hebrei qꝫ illa varietas erat facta per texturā ſic ⁊ cortine. d Unio mē. fiēt vni. tē. i. cortine ꝑdicte. qz ex illis opiebatur tabernaculū ꝑ modū tentorij. e Quinq; cortine ſibi iūgent mutuo, per ſuturā: ita qꝫ ille q̃nq; cortine faciebāt vnā cortinā magnā lōgitudinis. xxviij. cubitoꝝ ⁊ latitudinis. xx. cubitoꝝ: ⁊ alie q̃nq; cortine ſimiliter. f Anſulas byacinthinas i laterib⁹ cortinarū. i. i vno latere vni⁹ illarū cortinarum magnarū: ⁊ ſimiliꝫ in vno latere alteri⁹ ita qꝫ ille due magne cortine poſſent ſimul iūgi per torques affixas in anſulis predictis: ⁊ ſic ex illis duab⁹ cortinis magnis fieret vna maior i duplo balis. xl. cubitos in lōgitudine facta de latitudine rēc cortinaꝝ ptialium. q̃libet ꝑticularis cortina erat ēctuor cubitoꝝ de latitudine. decies ēctuor ſūt. xl. ⁊ ſic lōgitudo facta ē generalis de latitudine ptialiū. Uel non variando ſniam poteſt dici ⁊ forte melius qꝫ latitudo erat. xl. cubitoꝝ ⁊ lōgitudo. xxviij. Et iſto modo de latitudine nō fieret lōgitudo nec ecōuerſo ⁊. xxviij. i latitudine ſm lōgitudinē cortinaꝝ ptialiū g Facies ⁊ q̃nquaginta circulos aureos. iſti circuli ſunt torques ꝑdicte. h Quib⁹ cortinarū vela iūgenda ſunt. vela cortinarū dicūt hic ille due magne cortine ꝑdicte q̃ iūgebātur ſimul p torques ꝑdictas. i Ut vnū tabernaculū fiat. i. vnū operimentū tot⁹ tabernaculi. qō ſic pz: quia paries tabernaculi ab oriente in occidentem erat. xxx. cubitoꝝ. ⁊ paries ab aquilone in meridiē qui faciebat latitudinem tabernaculi erat rēc cubitoꝝ ⁊ erat a pte occidētis, a parte aūt orientali nō erat paries ſed erat ibi velū loco parietis. Parietes aūt tabernaculi habebāt rēc cubitos in altitudine. ⁊ ſic patet qꝫ linea ꝓtracta a pede parietis tabernaculi ⁊ tranſiens p ſūmitatē eiuſdem parietis ad ſūmitatē alterius pietis oppoſiti ⁊ inde deſcendens vſq; ad terrā erat. xxx. cubitoꝝ: qz quilibet paries habebat rēc cubitos altitudinis: ⁊ ſpaciū inter parietes erat rēc cubitoꝝ latitudinis ⁊ ſic habētur triginta cubiti. Oēs aūt cortine faciebāt ſimul iūcte vnū tentoriū uel cortinā. xl. cubitorum lōgitudinis. ut ꝑdictū eſt: ⁊ p ꝓs ſm lōgitudinē iſtam opiebat tectū tabernaculi ſm longitudinē ſuam: qō erat xxx. cubitoꝝ. ⁊ rēc cubiti pendebāt retro parietē occidentalē. ⁊ ſm latitudinē ſuā pēdebat retro parietes tēpli laterales. ix. cubitis ex vtraq; pte: ita qꝫ nō ptingebat vſq; ad terrā ſpacio vni⁹ cubiti hinc ⁊ inde. Secūdū operimentū tabernaculi erat de cortinis factis de pilis caprarū: qui filabātur ⁊ texebātur. ⁊ iſtud opertorium erat ſup cortinas ꝑdictas factas de diuerſis coloribus. De iſto ſecūdo operimēto dī: k Facies ⁊ ſaga cilicina. xj. Saga cilicina vocantur hic cortine facte de pilis caprarū. l Longitudo ſagi

Tabernaculū a xxvi ꝓo ita facies. Decem cortinas de byſſo retorta ⁊ hyacintho ac purpura coccoq; bis tincto variatas b opere c plumario facies. Longitudo cortine vni⁹ habebit viginti octo cubitos: latitudo q̃tuor cubitoꝝ erit. Unius d mēſure fient vniuerſa tentoria. Quinq; e cortine ſibi iungent mutuo: ⁊ alie q̃nq; nexu ſimili coherebūt. Anſulas f hyacinthinas in lateribus ac ſummitatibus facies cortinarum: ut poſſint inuicē copulari. Quinquagenas anſulas cortina habebit in vtraq; parte ita inſertas: ut anſa cōtra anſam veniat: ⁊ altera alteri poſſit aptari. Facies g ⁊ q̃nquaginta circulos aureos: quib⁹ h cortinarum vela iungenda ſūt: ut i vnū tabernaculū fiat. Facies k ⁊ ſaga cilicina vndecim ad operiendū tectum tabernaculi. Longitudo ſagi vnius habebit triginta cubitos ⁊ l latitudo quatuor. Equa erit mēſura ſagoꝝ oīum. Et quib⁹ m quinq; iūges ſeorſū ⁊ n ſex ſibi mutuo copulabis: ita o ut ſextum ſagū in fronte tecti duplices. Facies p ⁊ quinquaginta anſas i ora ſagi vni⁹: ut cōiungi cū altero queant ⁊ q̃nquaginta anſas in ora ſagi alteri⁹: ut cū altero copuletur. Facies ⁊ q̃nquaginta fibulas eneas quibus iūgant anſe: ut r vnū ex omnib⁹ opimētū fiat. Quod s aūt ſup fuerit in ſagis que parant tecto. i. vnū t ſagū q̃ ampli⁹ eſt ex u medietate ei⁹ opies tabernaculi poſteriora ⌋ ⁊ x cubit⁹ ex y vna parte pēdebit ⁊ z alter ex a altera qui b plus è i ſagorum longitudine vtrūq; c latus tabernaculi protegens.

vni⁹ ba. xxx. cubitos. ⁊ ſic erāt lōgiores duob⁹ cubitis q̃ cortine facte varijs coloribus ex q̃b⁹ factū ē ꝑmū opimētū. m Et latitudo quatuor. ⁊ ſic qōlibet ſagū erit eiuſdem latitudinis cū q̃libet ꝑticulari cortina. n Et quib⁹ q̃nq; iūges ſeorſū. ſ. ſimul conſuendo q̃ſi ad faciendū vnū ſagum. xx. cubitorū latitudinis longitudinis xxx. o Et ſex ſibi mutuo copulabis, quia ſex alia ſaga ſimul ꝓſuebāt ad faciēdū q̃ſi vnū ſagū. xviij. cubitoꝝ latitudinis ⁊. xxx. lōgitudinis. p Ita ut ſextū ſagū in frōte tecti duplices. qſi medietas ei⁹. i. duo cubiti latitudinis vni⁹ ſagi i pte oriētali tabernaculi ponebāt replicata ut capita calūnaꝝ q̃ erāt i introitu tabernaculi tegerēt q̃ tenebāt vnū cubitū: ⁊ ut opimētū factum de ſagis foret⁹ teneret ſup tabnaculū. Alij aūt duo cubiti erāt in pte oppoſita tabernaculi ut infra hꝫ: ⁊ iō qō dī hic: Ut ſextū ſagū i frōte tecti duplices. qō poſtea ſ̃bdit. Et medi. ei⁹ ope. ta. poſteriora. nō ē intelligēdū de eodē ſago i numero: qz idē ſagū numero nō poterat eē i frōte tabernaculi ⁊ in poſteriori pte ei⁹: ſed intelligendū eſt p equialētia: qz ex oīb⁹ ſagis fiebat vnū operimētū tabernaculi ⁊ duo cubiti ꝑmi ſagi erāt in frōte tabernaculi: ⁊ duo cubiti vltimi ſagi erāt i poſteriori pte tabernaculi: ⁊ iſti q̃tuor cubiti diuerſoꝝ ſagoꝝ equipabāt vni ſago integro. q Facies ⁊ quinquaginta anſas rē. quia iſta duo magna ſaga iūgebant ſimul p anſas ⁊ torques eneas ſicut de alijs cortinis predictū eſt. r Ut vnū ex omnib⁹ operimentū fiat. qz per talē cōiūctionē fiebat vnū operimentū totius tabernaculi. s Quod aūt ſup fuerit i ſagis que parant tecto. id eſt ad tegendū tabernaculū. t Id eſt vnū ſagum qō amplius eſt. ſ. vltra numerū cortinarū factarū de varijs coloribus de quib⁹ prędictū eſt qꝫ erant tres rēc. ⁊ de ſagis dictū ē qꝫ erāt. xj. ⁊ de illo. xj. oſtendit quid debeat fieri dicens: v Et medietate eius operies tabernaculi poſteriora. quia pendebat retro parietem occidentalē duobus cubitis vltra operimentū primū de cortinis variatis: ⁊ duo cubiti erant replicati in fronte tabernaculi. ut iam dictum eſt. ⁊ iſti quatuor cubiti faciūt ſagū integrū per eq̃pollētiam. ut dictum eſt. x Et cubitus ex vna pte pendebit rē. Ad intellectū huius littere que intricata eſt cōſiderandū qꝫ ſicut dictū eſt ſaga particularia erant lōgiora cortinis varijs duob⁹ cubitis. In operimēto aūt totali facto ex omnib⁹ cortinis variatis lōgitudo illius operimēti erat ex latitudinib⁹ cortinarū ſimul iunctis. rēdē modo dicēdū de totali operimēto facto ex oibus ſagis. ⁊ ideo qñ illa duo operimēta erant extenſa ſup totū tabernaculū lōgitudo cortinarū partialiū tranſibat ex tranſuerſo tabernaculi: ⁊ ſic diſtabat a terra vno cubito in latere auſtrali ⁊ alio cubito in latere aquilonari: ⁊ p ꝓs longitudo ſagoꝝ partialiū que erat maior duobus cubitis attingebat vſq; ad terram pndēs i vtroq; latere tabernaculi vno cu-

bito vltra cortinas. ⁊ hoc ē qō dr: Et cubitus. ſ. ſagi. y Ex vna parte pendebit. ſ. vltra cortinas. z Et alter. ſ. cubitus ſagi. a Ex altera. ſ. parte tabernaculi pēdebit. b Qui plus ē in ſagoꝝ lōgitudine. i. qui excedit longitudinē cortinarū ex vtraq; pte ⁊ ſic ſūt duo cubiti ſagorum pendentes ad terrā vltra cortinas vn⁹ ex vna pte tabernaculi: ⁊ alē ex altera. ⁊ hoc eſt qō dr: c Vtrūq; la. tabernaculi ꝓtegēs. ⁊ p̄dicta patent in figura q̄ſtū ad cōiūctionē cortinarū ⁊ ſagoꝝ. Modus aūt operiendi tabernaculū nō pōt in plano figurari: ſed ꝛe facili imaginari pōt.

d Facies ⁊ operimētū aliud tecto ꝛe pellib⁹ ⁊c. dicūt alią doctores q̄ iſta duo operimēta ꝛe pellib⁹ erāt tm̄m ſup tectū tabernaculi. alij aūtē dicūt ⁊ ꝓbabili⁹ ut videt q̄ ꝛeſcēdebant ad terrā nō ſolū in trib⁹ ptibus tabernaculi ſicut cortine ⁊ ſaga que nō operiebāt frontē tabernaculi: ut patet ex ſupradictis: ſed iſta ꝛe pellib⁹ pendebāt ante velū qō erat i introitu tabernaculi ut dicit Joſeph⁹. ad hoc enī erant ut repellerent vim bymbriū ⁊ ventoꝝ. ⁊ iō erant neceſſaria. ut videt: nō ſolū ſup tectū tabernaculi: ſed etiā in lateribꝰ circūquaq;. Sciendū etiā q̄ iſta operimenta ꝛe ſagis ⁊ pellib⁹ erant fortiter affixa terre cum funibus ⁊ paxillis ne a ventis ⁊ bymbribus mouerentur.

Facies⁵ ⁊ operimentum aliud tecto ꝛe pellibus arietū rubricatis: ⁊ ſuper hoc rurſum aliud operimentū ꝛe hyacinthinis pellib⁹. Facies⁶ ⁊ tabulas ſtātes tabernaculi ꝛe lignis ſethim: q̄ ſingule ꝛenos cubitos in lōgitudine habeant ⁊ in latitudine ſingulos ac ſemiſſem. In lateribus tabule due incaſtrature fient quib⁹ tabula alteri tabule cōnectat. Atq; in hūc modū cuncte tabule parabūtur. Quarū viginti erūt in latere meridiano quod vergit ad auſtrum: quibus quadraginta baſes argenteas fundes ut bine baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubijciant. In latere quoq; ſecūdo tabernaculi quod vergit ad aquilonem viginti tabule erunt: quadraginta habētes baſes argēteas. Bine baſes ſingulis tabulis ſupponent. Ad occidentalem ꝓo plagam tabernaculi facies ſex tabulas ⁊ rurſū alias duas que i angulis erigantur poſt tergum tabernaculi. Eruntq; ſibi coniuncte a deorſum vſq; ad ſurſum: ⁊ vna omnes compago retinebit.

e Facies ⁊ tabulas. hic ꝓnter ꝛeſcribitur tabernaculū q̄ſtum ad eius parietes qui erāt ꝛe tabulis ſurſū erectis ⁊ in latere aq̄lonari erant viginti tabule quarū quelibet habebat ꝛecē cubitos lōgitudinis ⁊ cubitū ⁊ dimidiū latitudinis: ⁊ ideo erecte ſurſū vna iuxta aliā faciebāt parietē ꝛecē cubitoꝝ altitudinis ⁊. xxx. cubitoꝝ longitudinis ſpiſſitudo autē huius parietis erat eadē cū ſpiſſitudine tabularū: que nō exprimit⁹ in textu. ⁊ iō varie ꝺ dicūt doctores. Dicit Ra. Sa. q̄ ſpiſſitudo tabularū erat vni⁹ cubiti. ſed hoc non videtur verū q̄ eēnt nimis pōderoſe ad portandum ꝛe loco ad locū ⁊ ad erigendū ſup baſes ⁊ ad ſtandū ibi: q̄ ꝓpē pōdus poſſent ꝛe facili a baſib⁹ ꝛeclinare. Itē ſi hoc eſſet verū latitudo tecti eēt. xij. cubitoꝝ. ⁊ cortine in lateribꝰ tabernaculi diſtarent a terra duob⁹ cubitis. cui⁹ cōtrariū ipſe dicit. ſ. q̄ vno cubito trīm diſtabant. ⁊ ideo Joſeph⁹ dicit ⁊ ꝓbabili⁹ q̄ ſpiſſitudo tabularū erat trīm q̄tuoꝝ digitoꝝ. ⁊ ſic paries aq̄lonaris erat ſpiſſitudinis q̄tuoꝝ digitoꝝ. paries aūt auſtralis cōſimilis erat q̄ oēm modū in lōgitudine latitudine ⁊ ſpiſſitudine. paries aūt occidētalis habebat ꝛecē cubitos in altitudine ſicut p̄cedentes. ⁊ q̄tuoꝝ digitos in ſpiſſitudine. in longitudine ꝓo habebat ꝛecē cubitos ſm latitudinē interiorē templi ⁊ cū hoc habebat quatuoꝝ digitos in lōgitudine ut cū parietib⁹ aquilonari ⁊ auſtrali iūgeretur in angulo recto ⁊ ideo in pariete occidentali erant trīm octo tabule ſex habētes quelibet in latitudine cubitū ⁊ dimidiū: ⁊ ſic faciebant parietem lōgitudinis nouē cubitoꝝ. alie ꝓo due tabule habebāt latitudinis dimidiū cubitū ⁊ quatuoꝝ digitos ⁊ erāt iſte due tabule in pariete occidentali binc ⁊ inde. vbi iūgebātur cum parietib⁹ tabernaculi lateralib⁹: ita q̄ quelibet claudebat dimidiū cubitū ⁊ reſiduū latitudinis q̄ erat quatuoꝝ digitoꝝ iūgebatur cū pariete laterali binc ⁊ inde ad angulū rectū ꝑ modum ꝓtractum in margine. Sequitur figura ꝓo tabulis ⁊ baſib⁹ terre infigendis.

Et ꝛe iſtis duabus tabulis facit ſpecialē mentionē poſt alias cū dicit: a Duab⁹ q̄ tabulis q̄ in angulis ponēde ſūt ꝛc. qz nō erāt tante latitudinis ſicut alie tabule: ſed erāt equalis longitudinis ⁊ ſpiſſitudinis. predicte ꝯo tabule in pte inferiori iungebātur vna iuxta aliā ꝑ baſes q̄ erāt quadrate in pte ſupiori ⁊ acute inferi⁹ ⁊ oblonge ut figerentur intra terrā. In pte aūt ſuperiori quelibet habebat vnū foramē q̄dratum vbi intrabāt incaſtrature tabulaꝝ quas incaſtraturas Joſeph⁹ vocat cardines. ⁊ due baſes erant ſub qualibet tabula correſpōdētes duab⁹ incaſtraturis cuiuslibet tabule ⁊ eas ſuſcipientes intra ſe ſicut in margine ꝛeſcribitur. ⁊ qz predicte baſes erant fortiē fixe intra terrā ⁊ ordinate poſite vna poſt aliā: ⁊ ꝑ ꝓñs tabule eis infixe a parte inferiori erant fortiter cōiuncte. i ſuperiori ꝯo pte iūgebātur vncinis quoꝝ q̄libet iūgebat duas tabulas ſimul intrās ſūmitatem vtriuſq; tabule. vñ vbi trāſlatio noſtra hz: Erūtq; cōiuncte a ꝛeorſum vſq; ſurſū ⁊ oēs vna cōpago retinebit. In hebreo habeē ſic: Erūt cōiuncte ſup caput vncino vno. ſicut ꝛeſcribiē in margine. hoc excepto q̄ capita tabularū erāt cōcauata ſm ſpiſſitudinē vncinoꝝ ita q̄ vncini nō excedebāt capita tabularū ſed implebāt illā cōcauationē. b Facies ⁊ ꝛectes. iſti aūt ꝛectes erāt ad cōiungendū tabulas inē pte ſupiozem ⁊ inferiozē ipſarū: ⁊ ideo in tabulis erāt ānuli affixi: ꝑ quos trāſibāt ꝛectes. Erāt aūt q̄nq; ꝛectes i latere aq̄lonari ⁊ q̄nq; in latere auſtrali: ⁊ q̄nq; in occidentali. ut bī in textu. ⁊ b exponiē dupliciē. Dicūt aliq̄ q ꝑ q̄nq; ꝛectes intelligūē q̄nq; ordines ꝛectiū: ⁊ ſic in qualibet tabula erāt ānuli q̄nq; ordinate diſpoſiti ut ꝛectes poſſent ꝑ illos recte trāſire. Ra. Sa. dicit q̄ nō erāt ibi q̄nq; ordines ꝛectiū ſed tm̄ tres ordines: ⁊ ſic i q̄lib⁹ tabula erāt tm̄ tres ānuli ꝑ quos ꝛectes trāſibāt: erāt tū tm̄ q̄nq; ꝛectes i quolibet latere tabernaculi qz ꝛectis ille q̄ trāſibat ꝑ ānulos fixos ⁊ i medio tabularū erat vn⁹ ⁊ cōtinu⁹ a ꝓncipio parietis vſq; ad finē. Per ānulos ꝯo q̄ erāt ꝛerſus pte ozīēraliē ſupiozē ⁊ inferiozē trāſibāt duo ꝛectes: vn⁹ q̄ mittebaē ꝑ vnā ptem parieē ⁊ ali⁹ ꝑ partē oppoſitā ⁊ cōiungebāē in medio: ita q̄ caput vni⁹ ꝛectis intrabat caput alteri⁹ facientes vnū ꝛectē cōtiguū ſicut fit in baculis epiſcopoꝝ qui ſūt in plurib⁹ ptib⁹ ꝑ talē modū coniuncti: ⁊ ſic patet q̄ in vno pariete erāt q̄nq; ꝛectes duo ſuperi⁹ ⁊ duo inferi⁹ ⁊ vn⁹ in medio. ꝛectes tū q̄ erāt in parte occidentali erant breuiozes alijs: quia paries ille habebat tm̄ ꝛecem cubitos ⁊ octo digitos in lōgitudine: ⁊ ſic ꝛectis medi⁹ habebat tm̄ ꝛecem cubitos ⁊ octo digitos longitudinis: duo aūt ſupiozes q̄nq; cubitos ⁊ quatuoꝛ digitos ⁊ inferiozes ſimiliter. Sciendū aūt q̄ ānuli predicti ⁊ ꝛectes erāt in exteriori parte tabernaculi ⁊ ꝛectes vnius parietis cōiungebātur cū ꝛectibus alterius parietis in angulo cōmuni vtriq; parieti cū fortib⁹ vncinis ut tabernaculū firmiter ſtaret cōtra ipulſū vētoꝝ.

Ad maiozem aūt intellectum ꝛeſcribitur hic vnus paries tabernaculi ꝑ quem poſſunt faciliter imaginari alij duo. non enī ꝓteſt totū tabernaculū ſimul ꝓut erat erectū in plano figurari

Sequitur figura vnius lateris tabernaculi q̄ptū ad tabulas ⁊ baſes quibus infiguntur.

Duabus⁹ quoq; tabulis que in angulis ponende ſunt ſimilis iūctura ſeruabiē. Et erūt ſimul tabule octo: baſes earū argentee ſedecim: duabus baſibus ꝑ vnā tabulā ſupputatis. Facies⁵ ⁊ ꝛectes ꝛe lignis ſethim q̄nq; ad cōtinendas tabulas i vno latere tabernaculi: ⁊ q̄nq; alios in altero: ⁊ eiuſdē numerī ad occidentalē plagā q̄ mittentē ꝑ medias tabulas a ſūmo vſq; ad ſummū. Ipſas quoq; tabulas ꝛeaurabis ⁊ fundes i eis ānulos aureos ꝑ q̄s ꝛectes tabulata cōtineant: q̄s operies laminis aureis. Et eriges tabernaculū iuxta exemplar qđ tibi in monte monſtratum eſt.

Facies⁶ ⁊ velū ꝛe hyacintho ⁊ purpura: coccoq; bis tincto ⁊ byſſo retorta opere plumario: ⁊ pulchra varietate cōtextum: qđ appēdes⁷ ante q̄tuoꝛ colūnas ꝛe lignis ſethim: que ipſe q̄dē ꝛeaurate erūt: ⁊ habebūt capita aurea: ⁊ⁱ baſes argenteas. Inſeretur⁸ aūt velū ꝑ circulos: intra⁹ qđ pones archā teſtimonij: quo¹⁰ ⁊ ⁱ ſanctuariū ⁊ ſanctuarij ſanctuaria diuideē. Pones¹¹ ⁊ ꝓpitiatoziū ſup archā teſtimonij in ſancta ſcōꝝ: meſamq;¹ extra velū: ⁊ cōtra¹² meſā cādelabꝝ i latere tabernaculi meridiano. Mensa enī ſtabit in pte aq̄lonis. Facies¹³ ⁊ tētoziū i introitu tabernaculi

c Facies ⁊ velū. hic ꝛeſcribiē tabnaculū q̄ptū ad vela que erāt duo: vnū erat diuidens ptē tēpli: q̄ erat ſciī ſcōꝝ. ab alia q̄ dicebaē ſanctū uel ſancta: ⁊ ꝛe illo loquiē hic: Facies ⁊ velū ꝛe byacintho ⁊c. erat enī ꝛe cōſimili ope cū cortinis ꝛe quibus ꝓdictū ē. ⁊ iō bī exponaē ſicut ibi d Q̄ appendes añ q̄tuoꝝ colūnas. iſte q̄tuoꝝ colūne erāt itra tabernaculū inē ſciī ⁊ ſciī ſcōꝝ. Ex quib⁹ patet q̄ iſtud velū habebat ꝛecē cubitos in quadrū: qz altitudo tabernaculi erat ꝛecē cubitoꝝ. ⁊ latitudo ꝛecem. e Et baſes argēteas. iſte baſes erāt fixe i ēra ⁊ in ſupiori pte habebāt vnū foramē: ita q̄ pes colūne intrabat foramē illud ut ſolide ſtaret erecta. f Inſereē aūt velū ꝑ circulos. ut mediantib⁹ illis poſſet velū trahi ⁊ retrahi. g Intra qđ pones archā teſtimonij. ſ. vltra velū itra ſciī ſcōꝝ. ⁊ iō ſubdiē: h Quo. ſ. velo. i Et ſanctuariū ⁊ ſanctuarij ſanctuaria diuideē. qđ ſupra vocatū ē ſanctū. hic dī ſanctuariū: ita q̄ iſta diuiſio intelligiē inter ſciī ⁊ ſciī ſcōꝝ. k Pones ⁊ ꝓpitiatoziū ſup archā. modus ponēdi expoſitus eſt ca. ꝑce. l Mensamq; extra velū. ſ. in parte illa tabernaculi q̄ dī ſanctū. m Et cōtra meſam cādelabꝝ in latere tabernaculi. qđ dī ſciī. meridiano ꝛē. n Facies ⁊ tētoziū. hic ꝓñter ꝛeſcribiē velū qđ pēdebat in introitu tabernaculi loco parietis. ⁊ fuit ſimile q̄ptū ad materiā ⁊ formam ⁊ quātitatē velo ꝓdicto qđ diuidebat ſanctū ⁊ ſanctum ſanctoꝝ: hoc excepto q̄ illud pendebat in quatuoꝛ columnis. iſtud aūt in quinq;. ⁊ in hoc q̄ baſes colūnarū illius veli erāt argentee: iſtius aūt enee. ⁊ ꝑ trā.

Rationes aũt predictoꝝ sic accipiũt sicut in ca. ꝑce. dictũ fuit. Per partẽ tabernaculi que dicebat sanctũ sanctoꝝ figurabat alia pars orbis nobis inuisibilis vbi est locus beatoꝝ: ⁊ ꝑm hoc fuerũt assignate rationes eoꝝ q̃ erãt iuxta sessũ sanctoꝝ. s. archie ꝓpiatorij ⁊ ipsorum cherubin. Per ptẽ ꝯo tabernaculi que dicebat scñ. figurabat alia ps orbis nobis visibilis q̃ ẽ a celo sydereo ⁊ infra. ⁊ ꝑm b assignãde sũt rationes eoꝝ q̃ erãt i illa pte tabernaculi. Per cortinas ꝯo diuersorũ colorꝝ ⁊ multipliciter variatas que imediate tangebant tabernaculũ figurabatur celũ sydereũ stellis variis decoratum. Per septẽ lucernas que erant in candelabro: figurabãtur septem planete: ⁊ ideo candelabrum intra tabernaculũ positũ erat in parte australi: quia motus planetarũ ab oriente in occidentẽ in hemisperio nostro declinat ab equinoctiali circulo versꝰ austrũ. Q primẽtũ ꝯo de pellibus rubricatis figurabat elementũ ignis. operimentũ de pellibus hyacinthinis elementũ aeris. operimentum ꝯo de sagis elemẽtũ aque. tabule ꝯo parietũ ⁊ bases que erant de lignis ⁊ metallis figurabant elementũ terre: qz ligna sũt terre affixa: ⁊ metalla generant in terra. ⁊ sic per tabernaculũ qđ figurabat orbem vniuersum. ut ꝑdictũ est. designabat q̃ erat reputatũ cultui veri dei qui dñatur toti orbi. Mensa aũt ⁊ ꝓpositionis panes qui erant intra tabernaculũ i parte aquilonari ⁊ ex aduerso cãdelabri. designabãt q̃ sacerdotes ⁊ leuite qui erant reputati in ministerium tabernaculi debẽt viuere de sacrificijs ⁊ oblationibus populi ꝑm q̃ dicit apostolus. j. Cor. ix. Qui altari deseruiũt cũ altari participant. Erant aũt duodeci panes super mensam ad designandum duodecim tribus israel.

Hacies ⁊ altare. Descripto a Cap. xxvij tabernaculo ⁊ bis que erant intra tabernaculum: hic ꝑtr describũtur illa que erant extra tabernaculũ. ad ipsum tamẽ ptinentia: ⁊ ꝓmo describit altare holocaustoꝝ. secũdo atriũ tabernaculi in quo erat altare predictũ. ibi: Facies ⁊ atriũ. Circa primũ dr: Facies ⁊ altare de lignis sethim. que sicut sũt imputribilia: ut ꝑdictũ est. ita sunt icremabilia. qđ redarebat. eo q̃ ignis erat semp in altari. ⁊ nihilominꝰ illud altare interius ⁊ exteriꝰ erat opertũ laminis eneis. Erat aũt istud altare quadratũ ꝑm longitudinẽ ⁊ latitudinẽ. s. quinq̃ cubitoꝝ. Altitudo aũt altaris erat triũ cubitoꝝ: ⁊ erat factũ ad modũ archẽ q̃drate carentis fundo ⁊ operculo: ita q̃ habebat superficiem terre. ꝑ fundo ⁊ interius cõcauũ erat. b Cornua autẽ per quatuor angulos. in supiori pte altaris erant ista cornua. c Faciesq̃ in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. qui amouebant de altari ⁊ portabantur extra. d Et forcipes. i. tenaculas ad faciendũ ignẽ in altari. Hebrei dicũt: Bacinos. s. ad recipiendũ sanguinẽ animaliũ que ĩmolabant. e Atq̃ fuscinulas. s. ad extrahendũ carnes de chaldarijs ⁊ ad ponendũ sup altare ea quibi cremabant f Et ignũ receptacula. i. vasa in quibus de altari holocausti accipiebãtur carbones viui: ut deferrent intra tabernaculũ ad cremandũ thymiama mane ⁊ vespere sup altare incensi: de quo habetur infra. xxx. ca. g Craticulamq̃ ⁊c. istud exponitur vno modo sic: q̃ ista craticula erat ad modũ retis facta ⁊ quadrata ⁊ i quatuor angulis habebat quatuor cathenas ⁊ in fine cathenarũ quatuor ãnulos qui ponebantur in quatuor cornibus altaris ad hoc aptatis per quandã recurvationẽ: ⁊ sic illa craticula abillis cornib⁹ dependebat intra cõcauitatem altaris vsq̃ ad altaris mediũ. s. per cubitum ⁊ dimidiũ ⁊ inferius in arula versus terram fiebat ignis de subtus. q̃ quandam fenestrã que i vno latere altaris ad b erat facta: ⁊ ignis ascẽdẽs de arula per foramina ꝑdicte craticule transiens. illa que erãt ibi posita cremabat. ⁊ ps littera ꝑm hoc vsq̃ ibi b Quos pones subt̃ arulam altaris. arula enim est vas vbi ponit ignis prout Hiere. xxxvj. dr. ⁊ sic ista alrã videtur manifeste cõtradicere predictis. qz qđ dicitur hic: Quos pones subter arulam: loquitur de quatuor ãnulis predictis: qz i altari holocaustoꝝ nõ ponũtur nisi quatuor: ãnuli tam in isto loco q̃ infra. xxxviij. ca. Isti aũt ãnuli ꝑm predicta positi erãt in cornibus altaris que erant in sũmitate eius. arula aũt erat inferius ⁊ ideo dicũt aliqui q̃ textus est hic corruptus vitio scriptorum: quia vbi dicitur subter arulã. debet dici sup arulam. sed hoc nõ est verũ. quia in libris antiquis ⁊ in hebreo vbi recurrendũ est ꝓ veritate textus habẽda. habetur subter ⁊ nõ sup. ⁊ ideo si quis velit sequi dictam expositionẽ quam plures expositores sequũt: oportet dicere q̃ in altari erant octo ãnuli: quatuor in supiori pte cũ quibus craticula dependebat ex cornibus: ⁊ quatuor in inferiori parte sub arula in quib⁹ mittebãtur vectes ad portandũ altare. sed hoc nõ tene consonat textui huic ⁊ infra. xxxviij. ca. vbi dicitur: Fusis quatuor ãnulis ꝓ totidem retiaculi sũmitates ad immittendos vectes ad portandum. Ex quo patet q̃ annuli quatuor quibus imittebãtur vectes ad portandum altare erant in sũmitate retiaculi: ⁊ certũ est q̃ retiaculũ hic non põt dici ꝑm translationẽ nostram. nisi craticula ad modũ retis facta. ideo aliter exponit Ra. Sa. Ad cuiꝰ intellectũ ꝓmo ponenda est littera. put habetur in hebreo que talis est: Et cribrum in modum retis eneũ ꝓ cuius quatuor angulos erũt q̃tuor ãnuli ærei quos pones subter ambitum altaris. Eritq̃ cribrũ vsq̃ ad altaris mediũ. Cribrum hic dicitur quoddã opus ereũ ad modũ retis factum. ⁊ ideo vocatur cribrũ: quia sicut cribrum habet multa foramina. sic ⁊ istud: quia factũ est ad modũ retis ⁊ circuibat altare exterius attingens a parte inferiori vsq̃ ad medietatem altitudinis altaris. Ambitꝰ aũt dicitur hic quedam eleuatio in circuitu altaris ꝓ modũ cone: ⁊ erat iste ambitꝰ sup cribrum ⁊ ãnuli erant positi in angulis altaris sub isto ambitu ⁊ super cribrum per quos ãnulos mittebãtur vectes ad portandũ altare. Cornua aũt que erant in supiori parte altaris in angulis non erant recurua: sed recte tendentia in altum quasi quidam pomelli ad decorem altaris. cõcauitas aũt altaris q̃ situabant castra ⁊ altare implebatur terra vsq̃ ad sũmũ ⁊ supra superficiem illius terre intra tabulas altaris incluse fiebat ignis ⁊ offerebãt ⁊ cremabãt hostie ꝑm q̃ dictũ fuit supra. xx. ca. Altare de terra facietis mihi. ⁊ quãdo mouebãtur castra: amouebat altare predictum de tabulis factum ⁊ remanebat terra. ⁊ ista expositio cõcordat littere que ad hoc potest de facili applicari.

Ad maiorem autẽ intellectum descripsi figuram ꝑm vtrãq̃ expositionem. Sciendum tamen q̃ vnum latus tẽi altaris hic figuratur apparens directe: tum quia alia tria non possunt figurari in plano: tum quia per imaginationẽ inspicientis latus vnum alia tria possunt de facili capi: cum sint per omnem modum similia: hoc excepto q̃ in figura prime expositionis describitur illud latus in quo erat fenestra: alia autem tria nullam fenestram habebant.

Facies q̃ in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres ⁊ forcipes atq̃ fuscinulas: ⁊ ignium receptacula. Omnia vasa ex ere fabricabis. Craticulãq̃ in modum retis eneam: per cuius quatuor angulos erunt q̃tuor ãnuli enei: quos pones subt̃ arulam altaris. Eritq̃ craticula vsq̃ ad altaris mediũ. Facies ⁊ vectes altaris de lignis sethim duos quos operies laminis eneis ⁊ induces ꝑ circulũ: erũtq̃ ex vtroq̃ latere altaris ad portandum. Non solidum

de hyacintho ⁊ purpura coc / coq̃ bis tincto ⁊ byisso retorta opere plumario: ⁊ quinq̃ co / lumnas de aurabis lignorum sethim: ante quas ducet ten / torium: quarũ erunt capita aurea ⁊ bases enee. xxvii

Hacies ⁊ altare de lignis sethim: qđ habebit quinq̃ cubitos in longitudine ⁊ totidem in latitudine: id est quadrũ: ⁊ tres cubitos i altitudine. Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erũt: ⁊ operies illud ere.

Rationes autē predictoꝝ sic assignantur. Altare enī istud vocabaf altare holocausti: non quia hostie holocaustoꝝ ibi tm̄modo offerrētur: sed etiam cū hoc hostie pacifice ⁊ pro peccato: sed qz hostia holocausti dignioꝛ erat: utpote qz tota incendebatur ad honoꝛem diuinū: alie ꝯo non. ideo denominaf altare holocausti tanq̄ dignioꝛi. Itē istud altare non erat intra tabernaculum: sed extra in atrio tabernaculi: tum propter mundiciam tabernaculi seruandam. tum quia nō possent hostie ibi cremari: sed inflāmarentur cortine que erant supeꝛ tectum cū non distarent a pauimēto tabernaculi nisi p.x. cubitos. tū ne fierēt siles idolatris q̄ imolabāt ⁊ offerebāt victimas sup altaria q̄ erant in tēplis idoloꝝ. a Facies ⁊ atrium. hic cōsequenter describitur atriū quod erat circa tabernaculū. Erat aūt b⁹ modi atrium quedā platea magna sub diuo habēs in longitudine cētū cubitos ab oriente in occidentem: ⁊ in latitudine quinquaginta ab austro versus aquilonē ⁊ erat clausa colūnis quinq̄ pedum altitudinis in q̄bus pēdebant cortine vsq̄ ad terrā. vbi cū paxillis ⁊ funibus figebantur ne a ventis mouerentur. In latere ꝯo aquilonari ipsius atrij erant viginti colūne: ⁊ in latere australi viginti: ⁊ in latere occidētali vecē: ⁊ in latere orientali vecem ⁊ erāt omnes ve ere ꝑm q̄ bī infra. xxvij. ca. ⁊ erant infixe basib⁹ eneis eo mō sicut dictum ē ve alijs colūnis existentib⁹ in tabernaculo. cortine ꝯo habebāt i latitudine q̄nq̄ cubitos ꝑm lōgitudinem colūnarum: ⁊ erant facte cū acu reticulato ope: ut dicit Ra. Da. ita ꝙ vulg⁹ q̄ erat extra atriū p foramina cortinarū poterat videre sacrificia ⁊ oblationes que fiebāt in atrio p sacerdotes: ⁊ erant omnes ve eadem materia s. ve bysso retoꝛta: ut fila eēnt tene fortia: ⁊ p cōsequēs eiusdē coloris: hoc excepto q̄ i introitu atrij qui erat in parte oriētali lōgitudinis q̄nquaginta cubitoꝝ. ut iam dictum est. xx. cubiti medij clauebantur cortina facta ve quatuoꝛ coloꝛib⁹. s. byacintho ⁊ purpura coccoq̄ bis tincto ⁊ bysso retoꝛta. ⁊ illa coꝛtina poterat trahi ⁊ retrahi pro ingressu ⁊ egressu eoꝝ qui intrabant atrium. vecem aūt cubiti qui erāt ex vtraq̄ parte introitus claudebātur cortinis ve bysso factis: sicut ⁊ alie que erant in circuitu. b Omnes columne atrij per circuitum ⁊c. In hebreo bī sic: Omniū colūnarū atrij p circuitū cincture earū ⁊ vncini ve argento. ⁊ vocātur hic cincture equidā circuli argentei circūdantes colūnas. ut dicit Ra. Sa. vtrū tamē eēnt in medio colūne p modū cuiusdā pomelli: vel in supioꝛi pte p modū capitelli nō determinat. Rationabili⁹ tamē videf q̄ eēnt p modū capitelloꝝ in supioꝛi pte: qz erāt ad vecorē q̄ magis vebēt poni i capite colūne. Uncini aūt dicūf vbi cortine pendebāt a colūnis ⁊ ꝑm b colūne dicte nō erāt vestite laminis argēteis: ꝑ tm̄ i capitib⁹ eaꝝ erāt q̄dā circuli argētei. c Cūcta va. ta. ⁊c. s. cauille martelli ⁊ cetera b⁹ modi q̄ erāt necessaria ad erigendū colūnas ⁊ cortinas.

sed inane ⁊ cauū intrinsec⁹ facies illud: sicut tibi in monte monstratū est. Facies ⁊ atriū tabernaculi: in cuius australi plaga contra meridiem erunt tentoꝛia ve bysso retoꝛta. Centum cubitos vnū lat⁹ tenebit in longitudine: ⁊ colūnas viginti cū basib⁹ totidem eneis: que capita cum celaturis suis habebūt argentea. Similiter ⁊ in latere aquilonis per lōgū erūt tentoꝛia centū cubitoꝝ: columne viginti: ⁊ bases enei eiusdem numeri: ⁊ capita earum cū celaturis suis argētea In latitudine ꝯo atrij qđ respicit ad occidentem erūt tentoꝛia p q̄nquaginta cubitos: ⁊ colūne vecem: baseſq̄ totidem. In ea quoq̄ atrij latitudine que respicit ad oꝛientem q̄nquaginta cubiti erunt: in q̄bus quindecim cubitoꝝ tentoꝛia lateri vno veputabūtur: colūneq̄ tres ⁊ bases totidē: ⁊ in latere altero erunt tētoꝛia cubitos obtinentia quindecim colūne tres: ⁊ bases totidem. In introitu ꝯo atrij fiet tentoꝛiū cubitoꝝ viginti ex hyacintho ⁊ purpura: coccoq̄ bis tincto ⁊ bysso retoꝛta ope plumario. Colūnas habebit quatuoꝛ cū basib⁹ totidem. Oēs columne atrij per circuitum vestite erunt argenteis laminis: capitibus argenteis ⁊ basibus eneis. In longitudine occupabit atrium cubitos centum: in latitudine quinquaginta: altitudo quinq̄ cubitoꝝ erit. Fiet q̄ ve bysso retoꝛta: ⁊ habebit bases eneas. Cūcta⁽ᶜ⁾ vasa

a Ex ere facies. Instrumenta enī cuiuscūq; artis ꝑm modū loquendi hebraicū vasa vocantur. Dispositionē aūt atrij ꝯtū ad colūnas ⁊ cortinas hic nō rescripsi: tum qz ꝑr ea que dicta sunt a quolibet de facili ꝑōt capi: tum qz in fine libri ponet qđ ageť de erectione tabernaculi. Ratio aūt b⁹ atrij circa tabernaculū accipiť: tū ꝓpť reuerētiā tabernaculi: ne populares ad ipsū nimis appropinq̄rent: tum ut sacerdotes ⁊ leuite liberi⁹ facerēt officia sua circa altare holocausti multitudine populi exterius existente. b Precipe filijs israel. Hic ꝑīter agitur de illo quod erat necessariū ad illuminationē tēpli: tum ꝓpter decorē: tū ut ibi de nocte posset clare videri. cū dr: Precipe filijs israel ut afferāt tibi oleū de arboribus⁹ oliuarū, i. de fructu olive expressum. istud enī ꝓpie oleū dr. oleū aūt nucū ⁊ alterius materie cuiuscūq; dicť trū oleū participative ⁊ diminutive. c Purissimū. i. sine amurca. d Pilocq̄ cōtusum. quia istud est puri⁹ ꝯ illud qđ teritur inter molas. e Ut ardeat lucerna. i. lucerne: accipiendo singulare ꝓ plurali: sicut supra. viij. ca. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarū. f Semper. i. qualiter nocte. Josephꝰ aūt dicit q; etiā de die tres ardebant ⁊ omnes septem de nocte: nec licitum erat ibi ardere aliud oleū. g Et collocabūt eam aaron ⁊ filij eiꝰ. hoc enī nō erat licitū nisi sacerdotibꝰ. a Cap. xxviij.

Aplica quoq; ad te aaron. Descripto tabernaculo hic ꝑīter agitur de ministris ad cultū tabernaculi ꝓpurādis: ⁊ ꝓmo de ornatu eoꝝ seu cōpositione. secūdo de ipsorū cōsecratione. ca. xxix. tertio de officij executione. ibi: Mūdabis. Ad euidentiā ꝓmi ꝓmo ponā sub quodam cōpendio ornamēta seu vestimēta sacerdotū per ordinē: intēdo in hoc sequi Josephū: quia fuit de genere sacerdotali ⁊ mansit in hierusalē tēpore quo adhuc stabat templū ⁊ sacerdotū ministeriū: ⁊ ideo pluries potuit videre ⁊ vidit vestes ⁊ ornamenta ipsoꝝ: ⁊ ideo certi⁹ potuit scribere talia ꝯ Ra. Sa. ⁊ alij qui fuerūt postea per magnum tempus: qz ꝑm Hiero. in epistola ad Desiderū: Aliter visa aliter audita narrant: ⁊ ideo ille qui vidit certius scribere potuit. Scōm aūt ipsum de vestē erant ornamēta sūmi sacerdotis: quoꝝ quatuor inferioribꝰ sacerdotibꝰ colocabātur. Primū ē feminalia linea ad operiendū carnē turpitudinis sue. secūdū est tunica de bysso facta ⁊ dupla ꝓ totū. est aūt byssus genus cādidissimi lini. tertiū est balthæus. i. cingulū de diuersis coloribus factū. latitudinis quasi quatuor digitoꝝ: cuiꝰ extremitates pendebāt in ꝓte anteriori sacerdotis ꝉbus fimbrias de auro ⁊ alijs coloribꝰ cū pulchra varietate. Quartū ē tyara sive mitra de byssō in capite sacerdotis posita tendēs sursū in acutū ⁊ cū cincturā sive tendello ligabať sub mētone: ita q; nuditatē colli tegeret ⁊ mitrā fortiť teneret ne caderet de capite sacerdotis mistrantis. Alia sex erāt a ꝓpriata sūmo sacerdoti: quoꝝ ꝑmū erat tunica dicta podere⁹ hyppodisis. i. talaris byacinthina q̄ habebat circa collū ⁊ in extremitatibꝰ manicarū oras cōtextas fortiť ex diuersis coloribꝰ ⁊ lapidibꝰ ꝑciosis. in margine inferiori habebat malogranata facta de byacintho purpura ⁊ vermiculo ⁊ bysso retorta: ⁊ tintinnabula aurea intermixta: sic q; inter duo malogranata erat vnū tintinnabulū: ⁊ ecōuerso inter duo tintinnabula vnū malogranatū. Secūdū erat supbumerale qđ ponebať sup dictā tunicā. ⁊ ꝯtum ad materiā erat de panno cōtexto ex q̄q; generibus filoꝝ. s. filis factis de auro ⁊ byacintho de purpura coccoq; bis tincto ⁊ bysso retorta: cū pulchra varietate: ita tamē q; nō erant ibi alia figurata sed flores ⁊ cōsimilia. ꝯtum ad formā ꝓ erat vestis quadrata altera ꝓte longior ꝉs in medio apturam ꝑ quā intrabat caput sūmi sacerdotis: ⁊ latitudo illius vestis tāgebat humeros. longitudinis aūt ipsius vna ꝑs pēdebat retro opiens versum ysq; ad renes: ⁊ altera pendebat ante operiens pectus. Latera aūt vtriusq; ꝓtis iungebātur in lateribus sacerdotis nodulis aureis. sup humeros aūt habebat hec vestis duos lapides onychinos magnos: in quibus erāt sculpta nomina filiorū israel sex in vno lapide: ⁊ sex in altero: ⁊ erāt nomina seniorꝝ sup humerum dextrū: aliorꝝ ꝓ sup sinistrū. habebat etiā in medio pectoris foramen quadratū magnitudinis vni⁹ palmi in longū ⁊ latū: ⁊ dimittebatur ille locus vacu⁹ ad hoc ꝙ poneretur ibi tertiū ornamētū qđ vocať rationale: cui⁹ pann⁹ erat de eadem materia cū supbumerali: in quo erāt duodecim lapides ꝑciosi ꝑm ꝯtuor ordines dispositi: in qb⁹ erant sculpta nomina. xij. filiorꝝ israel: ita ꝙ nomina seniorꝝ erant sculpta in linea superiori ꝑm ordinē nativitatis sue ⁊ sic ꝑīter de alijs. habebat aūt magnitudinē vni⁹ palmi in quadrū: ita ut impleret precise locū dimissū vacuū in supbumerali. ⁊ in quatuor angulis habebat ꝯtuor annulos aureos quib⁹ correspōdebant quatuor alij anuli existētes in supbumerali: ⁊ ꝑ anulos istos stringebātur simul rationale ⁊ supbumerale cū ligaminib⁹ byacinthinis ꝑ anulos trāseuntibus. adhuc tamē ad maiorē firmitatē duo erāt anuli aurei i superiori ꝓte rationalis in quib⁹ inittebāť cathene auree: ⁊ ꝑ fistulas aureas in supbumerali existes traiebātur sursū ⁊ iungebātur cum superbumerali cū vncinis aureis circa scapulas ipsi⁹ sacerdotis. in inferiori ꝙ ꝓte rationalis erant alij duo anuli cōsimiles in vtroq; latere eius: ⁊ in parte posteriori supbumeralis erāt duo anuli aurei eis correspondentes quib⁹ simul stringebātur rationale ⁊ superbumerale in vtroq; latere sacerdotis per ligaturam byacinthinā transeuntē per anulos ꝓdictos. In rationali ꝙ erat doctrina ⁊ veritas ꝑm translationē nostram. In hebreo habetur: Urim ⁊ tumim. ⁊ in idem redit. vrim enī significat manifestationē quod ꝓtinet ad doctrinā. tumim significat integritatem: quod ꝓtinet ad veritatem. s. ꝙ integret verba sua. ꝑm Josephū ista doctrina ⁊ veritas sive vrim ⁊ tumim erat quidam fulgor ꝓcedens de lapidibꝰ rationalis qui designabat deū placatum: ⁊ respōsū ꝑsperum: ⁊ ꝙ sic ꝓpleretur in effectu sicut a pontifice ꝓtebatur. Dicit etiā Josephꝰ q; iste splēdor cessauit per ducētos annos anteq̄ scriberet librum antiquitatū quem scripsit Titi ⁊ Uespasiani tpe. Ra. Sa. dicit q; vrim ⁊ tumim sive doctrina ⁊ veritas erat nomē dei tetragrāmaton positum in rationali sub lapidibus virtute cui⁹ manifestabatur veritas de interrogatis ipsi sacerdoti qñ cōsulebat dēum. Quartū ornamentū erat balthæus sive cingulū factum de q̄q; coloribus sicut supbumerale ⁊ rationale pulchra varietate factum: cui⁹ extremitates sūt de cēter fimbriate. dependebāt in anteriori ꝓte sacerdotis: stringēs supbumerale cū mitra byacinthina posita in capite summi sacerdotis sup aliam mitrā byssinā ⁊ alijs inferioribus vestimentis. Quintū ornamētū erat mitra byacinthina posita in capite summi sacerdotis sup aliam mitrā byssinā hās in inferiori ꝓte semicirculū aureum pulchre fabrefactum ꝓcedentē ab occipite ysq; ad vtrāq; aurem. Sextū aūt erat lamina aurea pendens in frōte sūmi sacerdotis ligata cū mitra filis byacinthinis: in qua erat nomē dei tetragrāmaton inscriptū. nec erat facta ad modū lune cornuculate: ut dicūt aliq̄ hēretici cornua sup⁹ ⁊ cōuexū inferius. sed erat facta ad modū corone. vñ ⁊ corona vocať in littera nō thi erat corona ꝓfecta ꝑ solū ꝓtendebať ab aure in aurē transiēs sup frōtē: ut dicūt Josephꝰ ⁊ Ra. Sa. ita ꝙ ipsa cū semicirculo ꝓdicto qđ erat in ꝓte posteriori capitis faciebat ꝙsi coronā ꝓfectā. Et ut melius dicta capiant describi ꝓdicta in figura qua inspecta ⁊ cōsideratis ꝓdictis patet littera: paucis exceptis.

aaron ⁊ filij eius: ⁊ vsq; mane luceat coram domino: Perpetuus erit cultus per successiones eorum coram filijs israel.

Aplica a xxviij quoq; ad te aaron fratrem tuū cū filijs suis de medio filioꝝ israel: ut sacerdotio fungant mihi aaron nadab ⁊ abiu eleazar ⁊ ithamar:

faciesq; [b] vestem sanctã aaron fratri tuo ĩ gloriã [c] ⁊ decorẽ. Et loq̃ris cunctis sapientibus corde q̃s repleui spiritu prudẽtie: ut faciant vestes aaron fratri tuo in gloriam ⁊ decorem: in q̃bus [d] sanctificatus ministret [e] mihi. Hec [f] aũt erũt vestimenta que facient: rationale ⁊ suꝑhumerale: tunicã [g] ⁊ lineã [h] strictã: cidarim [i] ⁊ baltheũ. Faciẽt fratri tuo aaron ⁊ filijs ei⁹ vestimẽta scã: ut sacerdotio fungantur mihi. Accipiẽtq; aurũ ⁊ hyacinthũ ⁊ purpurã: coccũq; bis tinctum ⁊ byssum. Faciẽt [n] autem superhumerale de auro ⁊ hyacintho ⁊ purpura coccoq; bis tincto ⁊ bysso retorta: opere [l] polymito. Duas [m] oras iũctas habebit in vtroq; latere sũmitatũ: ut in vnum redeant. Ipsa q̃z textura ⁊ cũcta operis varietas erit ex auro ⁊ hyacintho ⁊ purpura: coccoq; bis tincto ⁊ bysso retorta. Sumesq; duos lapides onychinos: ⁊ sculpes ĩ eis noĩa filioꝝ isrl̃: sex noĩa ĩ lapide vno: ⁊ sex reliq̃ in altero iuxta ordinẽ natiuitatis eorũ. Opere sculptoris ⁊ celatura gemmarij: sculpes eos nominib⁹ filiorũ israel: inclusos [n] auro atq; circũdatos: ⁊ pones in vtroq; latere suꝑhumeralis memoriale filijs israel. Portabitq; aaron noĩa eorum corã dño suꝑ vtrũq; humerum ob recordationẽ. Facies [o] ⁊ vncinos ex auro ⁊ duas cathenulas auri purissimi sibi inuicẽ coherẽtes: quas inseres vncinis. Rationale [p] quoq; iudicij facies opere polymito iuxta texturã suꝑhumeralis: ex auro hyacintho ⁊ purpura: coccoq; bis tincto ⁊ bysso retorta. Quadrãgulũ [q] erit ⁊ [r] duplex. Mẽsurã palmi habebit tam in longitudine q̃ in latitudine: ponesq; in eo quatuor ordines lapidum. In primo [s] versu erit lapis sardius ⁊ thopaçius ⁊ smaragdus. In secũdo carbũculus ⁊ sapphyrus ⁊ iaspis. In tertio ligurius achates ⁊ amethistus. In quarto chrysolith⁹ onychin⁹ ⁊ berillus. Inclusi auro erũt ꝑ ordines suos: habebũtq; noĩa filiorũ israel. Duodecim nominibus celabũtur singuli lapides nominibus singulorũ per duodecim trib⁹. Facies [t] in rationali cathenas sibi inuicem coherentes ex auro purissimo: ⁊ duos annulos aureos quos pones in vtraq; rationalis summitate: cathenasq; aureas iunges annulis q̃ sunt ĩ marginib⁹ eius: ⁊ ipsarũ cathenarũ extrema duob⁹ copulabis vncinis in vtroq; latere superhumeralis: quod

a Applica quoq; ad te aaron. Hic agit de vestimẽtis sacerdotũ ⁊ ꝑmo in generali: secũdo in spãli. ibi: Hec aũt erũt. Circa ꝑmũ dr̃: Applica. s. ad diuinũ cultũ ꝑ cõsecrationẽ in sacerdotium de quo agitur ca. se. b Faciesq; vestem sanctã. i. ad ministerium diuini cultus deputatam. sanctũ enĩ in vna significatione idẽ ẽ q̃d dino cultui deputatum: nam non erat licitũ sacerdotib⁹ talibus vestib⁹ vti nisi in cultu tabernaculi c In gloriã ⁊ decorem. quia hoc cedebat ad gloriam dei ꝑncipaliter: ⁊ secundario ad honorẽ aaron ⁊ filiorum eius. inq̃tũ erãt mediatores inter deũ ⁊ populũ. d In q̃bus scĩficatus. i. cõsecratus. e Ministret mihi. q2 ante cõsecrationẽ ipse nõ ministrauit sed moyses. ut hr̃ ca. se. f Hec aũt erunt. Hic agitur de vestimẽtis sacerdotũ ĩ spãli: ⁊ primo de illis que erant spãlia sũmo sacerdoti. secũdo de his que erant coĩa sibi ⁊ alijs sacerdotibus inferioribus. ibi: Facies ⁊ feminalia. Adhuc ꝑmo enumerat que sunt spãlia sũmo sacerdoti: secũdo ꝓsequit̃ de singulis ibi: Facient aũt. Circa primã partẽ patet littera vsq; ibi: g Tunicã ⁊ lineã strictam. In hebreo hr̃: Tunicã fimbriatam. ⁊ loquitur de tunica hyacinthina: que erat pulchre fimbriata. ut ꝑdictũ est. h Lineã strictam. que idẽ ẽ q̃d tunica stricta de qua supra dictũ est: q̃ erat vestimentũ cõmune sũmo sacerdoti ⁊ alijs: ⁊ ideo eius enumeratio nõ habet hic locum sed inferius. i Cidarim. i. mitram cum lamina sancta sibi alligata. k Facient aũt. Hic ꝓsequitur in spãli de ornamẽtis spãlib⁹ summi sacerdotis: ⁊ diuidit̃ ꝑm numerũ ornamẽtorum: ⁊ patebũt ꝑtes ꝓsequẽdo. Primo ergo ꝓsequitur de suꝑhumerali. cum dicit: Facient autem ⁊c̃. l Ope polymito. id est plurib⁹ coloribꝰ ⁊ figuris variato. ⁊ dr̃ a polys q̃d ẽ pluralitas ⁊ mitos quod est gutta. m Duas oras iũctas habebit. q2 ore latitudinis iũcte erant ĩ lateribꝰ sacerdotis. ut predictũ est cũ vncinis ⁊ sic anterior ⁊ posterior iũgebant̃ simul. n Inclusos auro atq; circundatos. id est situatos ĩ auro per circuitum partẽ interioris iuxta pannũ suꝑhumeralis: vbi lapides erant situati sicut situantur in ãnulis. o Facies ⁊ vncinos. qui erant positi in suꝑiori parte suꝑhumeralis circa scapulas. p Rationale quoq;. Hic ꝓsequit̃ de rationali. ⁊ dicitur rationale iudicij: q2 in ipso iudicabat sũm⁹ sacerdos consulens dñm quid esset agendum. q Quadrangulũ erit. ratiõe supradicta. r Et duplex. i. de pãno duplicato duplici cã. vna ẽ ut põd⁹ lapidũ ibidẽ situatoꝝ meli⁹ sustinẽt. alia ẽ ꝑm ra. Sa. ut int̃ illos duos pãnos nomẽ dñi tetragrãmaton ĩcluderet̃. s In ꝑmo versu. i. ordine. t Facies ĩ rationali cathenas sibi ĩuicẽ coherẽtes. i. ope plectili. iste sũt eedẽ cathene q̃ s̃. dicũt̃ inserte vncinis suꝑhumeralis ꝑm partẽ suꝑiorẽ chatenarũ. s̃ ꝑs iferior erat ĩserta ãnulis ipsi⁹ rationalis. ⁊ iõ de istẽ cathenis fit mẽtio ĩ vtroq; ope. s. suꝑhũeralis ⁊ rõnalis

rationale respicit. Facies[a] ⁊ duos annulos aureos: quos pones in sũmitatib⁹ rationalis ⁊[b] in oris que e regione sunt superhumeralis ⁊ posteriora eius aspiciũt: necnon ⁊ alios duos annulos aureos qui ponendi sũt in vtroq; latere suphumeralis deorsum: quod respicit cõtra faciem iũcture inferioris ut aptari possit cũ suphumerali: ⁊ stringat rationale annulis suis cum annulis superhumeralis: vitta hyacinthina: ut maneat iũctura fabrefacta: ⁊ a se inuicẽ rationale ⁊ suphumerale nequeant separari. Portabitq; aaron nomina filiorũ israel in rationali iudicij super pect⁹ suũ quando ingredietur sanctuarium memoriale corã domino in eternum. Pones[c] aũt in rationali iudicij doctrinam ⁊ veritatem que erũt in pectore aaron quãdo ingredietur coram dño: ⁊ gestabit iudiciũ filioꝝ israel in pectore suo: ĩ cõspectu dñi semper. Facies[d] ⁊ tunicam superhumeralis totam hyacinthinam: in[e] cuius medio supra erit capitiũ: ⁊[f] ora per gyrum ei⁹ textilis: sicut fieri solet in extremis vestiũ partib⁹ ne facile rumpant. Deorsũ ꝟo ad pedes eiusdem tunice per circuitũ q̃si mala punica facies ex hyacintho ⁊ purpura ⁊ cocco bis tincto ⁊ bysso retorta: mixtis ĩ medio tintinnabulis. ita ut tintinnabulũ sit aureũ ⁊ malum punicum: rursumq; tintinnabulum aliud aureũ ⁊ malũ punicum. Et vestietur ea aaron in officio ministerij ut audiatur sonitus quando ingreditur ⁊ egreditur sanctuariũ in cõspectu dñi: ⁊ nõ moriatur. Facies[g] ⁊ laminã de auro purissimo: in qua sculpes opere celatoris sanctum[h] dño. Ligabisq; eã vitta hyacinthina: ⁊[i] erit sup thyaram ĩminens fronti pontificis Portabitq;[k] aarõ iniquitates eorũ que obtulerũt ⁊ sanctificauerũt filij israel: ĩ cũctis muneribus ⁊ donarijs suis. Erit aũt lamina semp ĩ fronte ei⁹ ut placat⁹ sit ei dñs. Stringesq;[l] tunicam bysso ⁊ thyarã byssinam. Facies[m] ⁊ baltheũ ope plumarij. Porro[n] filijs aaron tunicas lineas parabis ⁊ baltheos ac thyaras in gloriam ⁊ decorẽ: vestiesq; his omnibus aaron fratrem tuũ ⁊ filios ei⁹ cũ eo ⁊ cũctorũ cõsecrabis manus sanctificabisq; illos ut sacerdotio fungant mihi. Facies ⁊ feminalia linea ut operiant carnẽ turpitudinis sue a renib⁹ vsq; ad femora: ⁊ vtent eis aaron ⁊ filij ei⁹ qñ ingredient tabernaculũ testimonij: uel qñ appropinquãt ad altare ut ministrẽt in sanctuario: ne[o] iniq̃tatis rei moriant. Legitimũ[p] sempiternũ erit aaron ⁊ semini eius post eũ. XXIX

Sed[q] ⁊ h̃ facies ut mihi in sacerdotio ꝯsecrẽt. Tolle[r] vitulum de armẽto: ⁊ arietes[s] duos ĩmaculatos[t]: panesq;[v]

a Facies ⁊ duos ãnulos aureos quos pones in sũmitatibus rationalis. i. ĩ parte exteriori que ẽ superior respectu illius que est magis ꝓpinqua corpori sacerdotis. b Et in oris que e regione sũt. i. ex opposito correspõdentes. c Pones aũt in rationali iudicij doctrinã ⁊c. i. lapides per q̃rũ fulgorẽ manifestabit sacerdoti diuinũ bũplacitũ. ⁊ h̃ ꝟm Josephũ. ꝟm ꝟo Ra. Sa. nomen dñi tetragrammaton fuit ĩclusum mõ p̃dicto. d Facies ⁊ tunicã. Hic prosequit de tunica hyacinthina. e In cuius medio supra erit capitium. i. aptura p quã intrabat caput sacerdotis. f Et ora p gyrum ei⁹ textilis. id est opere plectili. g Facies ⁊ laminam. Hic prosequitur d̃ lamina sancta pendẽte ĩ frõte. h Scm̃ dño. id est nomẽ dñi tetragrãmaton i Et erit sup thyarã. i. mitrã. k Portabitq; aaron iniq̃tates orãdo ut dimittãt. l Stringesq; tunicã bysso. i. factam de bysso. vñ ĩ hebreo hr̃: Tunicã byssinã. ⁊ loquit de tunica inferiori q̃ etiã erat cois alijs sacerdotib⁹ ⁊ cingebat q̃dam baltheo q̃ erat etiam cois alijs sacerdotib⁹. ut s̃. dictũ ẽ. m Facies ⁊ baltheũ. loq̃t de baltheo supiori q̃ cingebat suphumerale. n Porro filijs aaron. Hic ꝯñt agit de vestimẽtis coib⁹ sũmo sacerdoti ⁊ alijs ⁊ patet littera ex supradictis. vsq; ibi: o Ne iniq̃tatis rei moriant. qꝛ aliter mõ indebito accederẽt ⁊ irreuerẽter. p Legitimũ sempiternũ erit. i. lege firma ⁊ stabili firmatũ. Rõnes aũt predictoꝝ sic accipiunt in generali. ad hoc eni habebãt sacerdotes vestes p̃ciosas ⁊ spãles ut haberentur in maiori reuerẽtia a populo: ⁊ qꝛ istud cedebat ad honorẽ diuinũ cũ essent medij inter deũ ⁊ populũ. In spãli ꝟo rõnes accipiũtur sic ꝟm sensũ litteralẽ. Per ornamẽta eni sũmi sacerdotis figurabat quasi totus orbis. Tunica eni linea figurabat terrã: qꝛ linũ nascitur de terra. Baltheus cingẽs illã tunicã figurabat oceanũ q̃ circũdat t̃rã. Tunica hyacinthina rõne coloris figurabat elemẽtũ aeris in qua inserebãt tintinnabula: qꝛ in aere generãt tonitrua. Baltheus aũt cingẽs illã tunicã figurabat elementũ ignis qui ambit aerẽ. Suphumerale cũ rationali sibi ꝯiũcto figurabat celũ sidereũ qd̃ ex multis coloribꝰ ⁊ picturis erat adornatũ. ad designandũ pulchritudinẽ stellarũ. Duo aũt lapides onychini ĩ suphumerali positi significabant duo magna luminaria. s. solẽ ⁊ lunã. Duodecim gemme in rationali posite figurabant. xij. signa çodiaci. ⁊ iõ dicebat rationale: qꝛ t̃renorũ rõnes sũt in celestib⁹: qꝛ ab ipsis emanãt terrestria. ꝟm q̃ dr̃ Job xxxviij. Nũquid nosti ordinẽ celi ⁊ pones rationẽ ei⁹ in terra? Per mitrã ꝟo figurabat celũ empyreũ. ⁊ p laminã aureã supra mitrã positã. ipse deus p̃sidens oib⁹ creaturis. ꝓpter quod in illa lamina nomẽ dñi tetragrãmaton erat insculptum: qd̃ appropriat ipsi creatori omniũ. Per hoc autẽ q̃ noĩa filiorum israel erant sculpta in duob⁹ onychinis suphumeralis: ⁊ in duodecim gẽmis exñtib⁹ ĩ rationali oñdebat q̃ sũmo sacerdoti erat ĩpositũ onus populi ⁊ ipsũ debebat hr̃e ĩ pectore iugis meditationis orãdo pro ipso dñm. ⁊ ꝓpt p̃dicta de ipso aaron scribit Sap̃. xviij. In veste poderis quã habebat. tot⁹ erat orbis terraꝝ. ⁊ parẽtũ magnalia in q̃tuor ordinib⁹ lapidũ erant sculpta: ⁊ in diademate capitis illi⁹ magnificẽtia tua dñe scripta erat. ⁊ vocat hic magnificentia nomẽ dñi tetragrammatõ. qd̃ dr̃ nomẽ ei⁹ magnũ. ut dictũ ẽ s̃. vj. ca. qꝛ ẽ soli creatori oĩuꝫ appriatũ. rõnes aũt mysticas p̃dictoꝝ cã breuitatis omitto.

q Cetera patẽt Cap̃. xxix.

Sed ⁊ h̃ facies. Hic ꝯñt agit de ꝯsecratiõe sacerdotũ: vbi p̃mittũtur ea q̃ sunt necessaria. secũdo describitur cõsecratio ipsa. ibi: Cũq; laueris patrẽ. Illa aũt q̃ necessario req̃rebãt ad eoꝝ cõsecrationẽ. erant q̃dã aĩalia ĩ eoꝝ ꝯsecratiõe ĩmolãda ⁊ diuisoꝝ panũ genera offerẽda. q̃ noĩãt cũ dr̃: r Tolle vi. de ar. ĩ mẽoriã expiatiõis pcti aarõ ꝓ fabricatiõe vituli. s Et arie. duos. vnũ ĩ memoriã obediẽtie abrahã q̃ obtulit arietẽ ꝓ isaac: cui⁹ obediẽtie sacerdotes debebãt imitatores esse ⁊ maxĩe sũm⁹ sacerdos: ⁊ aliũ in mẽoriã agni ĩmolati ĩ exitu ꝓpli isrl̃ de egypto: p cui⁹ ĩmolationẽ fuerũt liberati ab ãgelo exẽminatore ⁊ egyptioꝝ ꝟuitute. t Immaculatos. istud nõ solũ refert ad arietes. ut credũt aliq̃. s etiã cũ h̃ ad vitulũ: qꝛ nullũ aĩal hñs maculã debebat ĩmolari maxĩe ĩ sacerdotũ ꝯsecratiõe. v Panesq;. ad denotãdũ q̃ sacerdotes debebãt eẽ absq; fermẽto corruptõis malicie ⁊ neq̃tie. s debebãt deo

seruire in açimis sinceritatis ⁊ veritatis. ut dicit apostolus. j. ad Cor. v. Item qz sacerdotes idolox offerebāt panes fermentatos ⁊ ideo in vetestatione hui⁹ ꝑcipiūtur hic offerre sacerdotes vel panes açimos. a Et crustulā. modicus est panis ⁊ valde tenuis: ita ꝙ quasi totum est crusta. vnde i hebreo hr̄: Simellam.

b Que cōsperſa sint oleo. qz in pistatione farine nō solū ponebatur aqua: sed cum hoc oleū. c Lagana quoq;. dicūt aliqui ꝙ erant panes frixi i patella. Ista expositio non potest stare. quia tunc diceretur oleo linita non lita. vide sūmam britonis vbi exponit lino ⁊ linio. Rabi Salo. dicit super Leuit̄. ꝙ erat pasta cocta in aqua calida: ⁊ talē modum cibi vocant lumbardi lagana. d Oleo lita. ista linitio ꝑm expositionē ꝑmam erat frixio i oleo. ꝑm. Ra. Sa. erat figura q̄dā ꝓtracta super lagana cū digito i oleo tincto ⁊ erat illa figura siłis caph greco. e De simila triticea ⁊c. ¶ ē aūt simila farina tritici velicatissima. f Et posita in canistro offeres. ad hoc aūt in hac oblatione ponebāt tot genera panum: qz talia erant accepturi postea sacerdotes a populo. sequit̄: g Applicabis ad ostium tabernaculi. i. in atrio vbi erat altare holocaustox. b Cūq; laueris. Hic ꝓfiter describit cōsecratio ipsa que cōsistit in ornatu sacerdotū: ⁊ vnctione ⁊ īmolatiōe: ⁊ ꝑmo agitur de ornatu eorū ⁊ vnctione sūmi sacerdotis. secūdo de īmolatiōe. ibi: Postq̄ initiaueris. Circa ꝑmū dr̄: Cūq; laueris pa. cū fi. aqua. In ꝓsecratione eni ipsox ista lotio aque erat ꝑmū: ⁊ ut dicit Ra. Sa. nō itelligit̄ de lotione manuū ⁊ pedū solū: de q̄ hr̄ infra. g intelligit̄ etiā de lotione totiꝰ coꝛpis. i Indues aaron. modꝰ aūt induendi ⁊ ornandi ipsum pleniꝰ est expositꝰ ca. ꝑce. k Et oleū vnctionis effundes sup caput eiꝰ. Aliꝰ aūt sacerdotes inferiores nō vngebāt in capite ꝙ solū sūmus sacerdos. ad notandū ꝙ potestas offerendi ab ipso derivabat ad alios. Dicunt tū aliq ꝙ manꝰ coꝛ vngebant: ꝙ nō hr̄ ex textu: ⁊ pz in sequentib⁹. nec ē verisimile ꝙ nō fuisset expressum hic vel Leuit̄. viij. vbi ponitur executio cōsecrationis sacerdotū q̄ hic ꝑdicit fieri: cū talis vnctio esset quid notabile: ꝙ circa eos de vnctione nō fit aliq̄ mentio hic vel Leuit̄. viij. nisi ꝙ de oleo vnctionis ⁊ sanguine hostie fiebat quedā mixtio qua ipsi ⁊ vestes coꝛ aspgebāt: ⁊ si alicubi dicāt vncti. pōt de hac aspsione exponi. Materia aūt hui⁹ vnctionis infra describit: ꝙ figura vl̄ forma nō hr̄ ex textu. Dicit aūt Ra. Sa. ꝙ erat in figura caph greci: incipiēs a capite ⁊ descendens versus palpebras ⁊ fiebat cū digito ipsi⁹ cōsecrantis in vnctione tincto. l Filios quoq; illius applicabis ⁊ indues tunicis lineis cingesq; balthteo ⁊c. Modus aūt induendi ⁊ ornandi ipsū pleniꝰ expositus est ca. ꝑce. m Postq̄ initiaueris. Hic ꝓfiter agitur de imolatione que reqrebatur in sacerdotū consecratione. ⁊ ꝑmo ponit sacrificiū ꝙ ꝑccato. secūdo sacrificiū holocausti. ibi: Unū q̄ arietē. tertio hostia pacifica. ibi: Colles q̄ alterū. quarto oñdit ꝙ bꝰ mōi rit⁹ i cōsecratiōe sacerdotū septē dieb⁹ cōtinuis debebat replicari. ibi: Q ia que ꝑcepi tibi. Circa ꝑmū dr̄: Postq̄ initianeris ⁊c. In hebreo hr̄: Postq̄ ipleueris. hoc eni ꝑcedebat sacrificiū: ⁊ talis initiatio vel impletio erat applicatio coꝛ ad sacerdotale officiū. n Applicabis ⁊ vitu. ꝓ ꝑccato imolādū. o Coram tabernaculo testimonij. in atrio. ut ꝑdictū est. p Imponētq; aaron ⁊c. ¶ quasi cōfitentes ꝙ vitulus interficiebat ꝓ ꝑccato coꝛ: ⁊ ꝙ ex rigore iusticie erāt digni morte: ꝙ ex diuina mia mors in aīal trāsferebat. Itē ꝙ talē ipsi⁹ positionē manꝰ accipiebāt ptātē offerēdi ⁊ cetero hostias ꝓ ꝑccato. q Et mactabis eum. mactare eni hostiā ptinet ad sacerdotis officiū: qđ qdē officiū faciebat moyses i cōsecratiōe aaron ⁊ filioꝛ eiꝰ: ⁊ iō sibi dr̄: Mactabis eū sumptūq; de sanguine vituli pones super cornua altaris. Dic. Ra. Sa. ꝙ hec positio fiebat tm̄ in duob⁹ cornibus altaris cōtradictorie se respicientib⁹: ⁊ sic sanguis ibi positus respiciebat ad q̄tuoꝛ partes altaris: qz q̄libz angulus cois ē duab⁹ ꝑtibus i ipso ꝙcurrētib⁹. r Reliquum aūt san. fun. in. basim eius. erat eni circa ꝑdem altaris quidam canalis vbi effundebat̄ sanguis: in quo erant quedā foramina per que sanguis intrabat terram. s Sumes ⁊ adipē totū. voluit eni ipsum dñs sibi offerri ⁊ incendi: ita ꝙ nō comederetur ex eo: ad excludendū modū idolatrarū qui adipes victimarū suarū comedebant. ꝑm ꝙ dr̄ Deut⁰. xxxij. ca. de q̄rū victimis comedebāt adipes ⁊c. Item ad designandū ꝙ pinguedo gratie ⁊ virtutis nobis collata soli deo est attribuenda. t Et reticulū. i. quedā pinguedo facta ad modum retis. v Jecoris. In hebreo habetur: Epatis. x Ac duos renes. i. renūculos. ut hr̄ Leuit̄. viij. vbi ponitur executio hui⁹ oblationis que hic ꝑcipitur. y Carnes ꝓ ⁊c. ¶ ad notandū ꝙ ꝑccatum ⁊ eius circūstantie ⁊ occasiones debent elongari a sacerdotibus quoꝝ officiū est ꝓ remissione ꝑccatoꝝ populi offerre ⁊ orare. z Unū quoq; arietem. Hic agit de hostia holocausti. a Super cui⁹ caput ponēt aaron ⁊ filij eius manꝰ. In hac eni oblatione faciebat moyses officiū sacerdotis. ut dictum est: ⁊ ideo aaron ⁊ filij eius erant offerentes moysi vel poti⁹ deo per moysen: sicut populus postea debebat offerre aarō ⁊ filijs eius. Populares ꝓ offerētes sacerdoti animal ad imolandū ponebant manus super caput hostie imolande: ut habetur Leuit̄. j. ca. v. ij. ⁊ alijs pluribus locis. ad notandum ꝙ renūciabant totaliter illi animali ⁊ in nomen tranferebant: ⁊ eadem ratione aaron ⁊ filij eius ponebant hic manus super caput hostie huius ⁊ sequentis. Item ut ꝑ talem impositionem acciperent potestatem offerendi hostias holocausti. b Et fundes circa altare. non in parte superiori: sed magis circa basim. nec fiebat cum digito sicut de precedenti dictum est: sed magis cum bacino argēteo. ut dicit Rabbi Salomon. c Et offeres totum arietem in incensum sup altare. ꝓpter hoc eni dicit hostia holocausti: quia tota cremabatur ad honoꝛē diuinū

açimos: ⁊ [a] crustulam absq; fermento: que [b] consperſa sint oleo: lagana [c] quoq; açima oleo [d] lita. De [e] simila triticea cuncta facies: ¶ ⁊ [f] posita in canistro offeres: vitulū autem ⁊ duos arietes ⁊ aaron ac filios ei⁹ applicabis [g] ad ostiū tabernaculi testimonij. ¶ Cūq; [h] laueris patrem cū filijs suis aqua: indues [i] aaron vestimentis suis id est linea ⁊ tunica ⁊ superhumerali ⁊ rationali: quod constringes balthteo: ⁊ pones thyaram in capite eius ⁊ laminā sanctam sup thyaram: ⁊ [k] oleū vnctionis fundes super caput eius: atq; hoc ritu cōsecrabit̄. Filios [l] quoq; illi⁹ applicabis ⁊ indues tunicis lineis: cingesq; balthteo: aaron. s. ⁊ libros eius: ⁊ impones eis mitras erūtq; sacerdotes mihi religione ꝑpetua. Postq̄ [m] initiaueris manus eoꝛ: applicabis [n] ⁊ vitulum coram [o] tabernaculo testimonij. Imponētq; [p] aaron ⁊ filij ei⁹ manꝰ sup caput illi⁹. ¶ ⁊ [q] mactabis eum in conspectu dñi: iuxta ostium tabernaculi testimonij: sumptumq; de sanguine vituli pones sup cornua altaris digito tuo: reliquū [r] aūt sanguinē fundes iuxta basim eius. Sumes [s] ⁊ adipem totum qui operit intestina: ⁊ [t] reticulū iecoris [v] ac duos [x] renes ⁊ adipē qui super eos est ⁊ offeres incensum sup altare: carnes [y] ꝓ vituli ⁊ coꝛium ⁊ fimū combures foris extra castra: ¶ eo q; ꝑ ꝑccato sit. Unū [z] quoq; arietē sumes sup [a] cuius caput ponent aaron ⁊ filij ei⁹ manꝰ: quem cū mactaueris: tolles de sāguine eius: ⁊ [b] fundes circa altare: ipsum autem arietē secabis in frusta: lotaq; intestina ei⁹ ⁊ pedes pones sup cōcisas carnes ⁊ sup caput illius: ⁊ [c] offeres totū

ꝑter sanguinē q̄ effundebat mō ꝑdicto: ⁊ ꝓllē q̄ erat sacerdotis. a Oblatio ē dño odor suauissim⁹. nō qz ⁹ electaret i fumo carniū crematarū ꝟ i otrediētia ⁊ fide ⁊ notiõe offerētiū: ⁊ marie qz tales oblatiões ⁊ victime erāt q̄dā figure ⁊ ꝓtestatiões xꝑi imolādi ꝓ salute mūdi. b Tolles ꝙ arietē alterū. Hic agit de hostia pacifica: que offerebat pro grāz actiõe de bono ꝑterito: uel pro impetratione boni futuri. ⁊ vtraq; causa hic concurrebat: quia aaron ⁊ filij eius debebant grās agere deo: de hoc q̄ per ipsum ꝓmouebātur ad dignitatem sacerdotalē. ⁊ supplicare ut ⁹ daret ipsis grām exercendi illud officiū digne. c Sup cui⁹ caput ⁊c. ut illā victimā deo totaliter darent: ⁊ ut offerendi hostias pacificas acciperent potestatē. d Sumes de sanguine ipsius intingendo digitum. e Et pones sup extre. auri. ex. ad notandū q̄ debāt habere aures aptas ad p̄cepta dñi: ⁊ etiā otrediētes. qō designabatur ꝓ extremū auricule qō ē molle ⁊ tenex nō resistens f Et sup pollices ⁊c. ¶ Dicit Ra. Sa. q̄ fiebat sup iūcturā mediā pollicis. ad notandū q̄ debebant esse ꝓmpti ⁊ expediti in oblatiõe sacrificiorum. g Fundesq; sanguinē sup ⁊c. ¶ Dicit Rabbi Salomon q̄ fiebat tm̄ in duobus locis ꝺdictoꝝ: ⁊ sic sanguis respiciebat ad q̄tuor ꝓtes. altaris que ꝑficiūt altaris circuitum. b Cū q; tuleris de san. qui ē su. alta. ⁊ de oleo vnctionis. ex quibus fiebat q̄dā mixtio vnde aspersi sunt sacerdotes ⁊ eox vestes i memoriam reuotionis iacob fundentis oleū sup lapidem: ut hr̄ Geñ. xxviij. Et sanguis imolati in exitu de egypto per quem fuerūt liberati. i Tolles adipē ⁊c. armūq; dextrū ⁊c. ¶ hoc dicit ꝓ tanto quia nō legitur alias armus dexter crematus de hostijs pacificis: sed cedit in partē sacerdotis. ⁊ sequit: k Ponesq; oia sup ma. aa. ⁊ fi. eius. quia erant quedā ꝓtiones de oblationib⁹ eox. l Et sanctificabis eos eleuās coram dño. Jn hebreo hr̄: Et ventilabis coram dño. dicit Ra. Sa. q̄ ista ventilatio fiebat ꝓ tali modū q̄ moyses supponebat manꝰ suas manib⁹ aaron ⁊ filioꝝ ei⁹ tenētiū ꝺdicta eleuās ꝓmo sursū p⁹ ea retrahēs orsū: ⁊ deinde reducēs ꝑsus oriētē ⁊ versus occidētē: ad aq̄lonē ⁊ meridiē. ad designādū q̄ illa offerebāt deo q̄ dñak celo ⁊ terre ⁊ q̄tuor ꝓtib⁹ orbis. Patet etiā q̄ ꝺdicta reductio seu ventilatio fiebat in modū crucis: i quo figurabat q̄ xp̄s futur⁹ erat offerēd⁹ i cruce ꝓ mūdi salute. m Suscipiesq; ⁊c. ¶ qz faciebāt sacerdotis officiū. ut ꝺdictū ē. n Et incendes sup altare. erat enī hostia pacifica. ⁊ iō vna ꝑs ardebat ad honorē diuinū. alia aūt pars erat ipsi⁹ sacerdotis. iō subdit: Sumes q̄ pectusculū. ⁊ subditur: o Et cedet in partē suā. qz agebat vices sacerdotis. Tertia aūt ꝑs erat offerentium: quā comedebāt coram dño: ⁊ ista fuit aaron ⁊ filioꝝ ei⁹ in hac oblatione: qz erāt offerētes. de q̄ ꝑte dicet post ꝙ imꝑonit q̄dā alia: ⁊ ꝓmo de bis q̄ dicit accipe sacerdotes. cū dr̄: Scificabisq; ⁊ pectulū ⁊c. ⁊ seq̄t: p Cedentq; in ꝑtē aa. ⁊ fi. ei⁹ ⁊c. nō ē intelligēdū q̄ pectusculū bub⁹ hostie ⁊ arm⁹ dexter fuerit aaron ⁊ filioꝝ ei⁹: qz pectusculū cedebat in ꝑtē moysi. ut dictū ē: ⁊ arm⁹ dext. fuit cremat⁹ sup altare. ut similit dictū est ꝙ ē intelligendū q̄ iste due ꝑtes debēbāt cedere in ꝑtē sacerdotū de sacrificijs postea fiendis a ꝓpo. secundo imꝑonit de successiõe cōsecrationis. cū dr̄: q Vestē aūt sanc. q̄ vte. aa. ba. filij ei⁹ post eū. q̄. s. succedēt ei in officio sūmi sacerdotij vñ Alu. xx. dr̄ q̄ aaro fuit nudat⁹ vestibus suis: ⁊ eleaçar filius ei⁹ ei succedens in officio illis fuit indutus. r Ut vngāt in ea. i. ad sacerdotiū. ꝓmoueant ⁊ cōsecrent ꝑm modū determinatū ꝺ.

lud eleuatū coram dño: ⁊ o cedet ipartem suā. Sanctificabisq; ⁊ pectusculū consecratū ⁊ armū que de ariete separasti quo initiatus est aaron ⁊ filij eius: cedentq; p in partē aaron ⁊ filioꝝ eius iure perpetuo a filijs israel: qz primitiua sunt ⁊ initia de victimis eoꝝ pacificis que offerūt dño. q Vestem aūt sanctam qua vtet aaron habebunt filij eius post eū: ut r vngantur in ea: ⁊ cōsecrentur man⁹ eoꝝ. Septem diebus vtetur illa q̄ pontifex ꝓ eo fuerit cōstitut⁹ de filijs eius: ⁊ qui ingredietur tabernaculū testimonij ut ministret in sanctuario. Arietem aūt s consecrationis tolles: ⁊ t coques carnes eius in loco sancto: quibus u vescetur aaron ⁊ filij eius. Panes quoq; q̄ sunt in canistro in vestibulo x tabernaculi testimonij comedēt: ut sit placabile sacrificiū: ⁊ sanctificētur offerentiū man⁹. Alienigena y non vescetur ex eis: qz sancti sunt. Qđ si remānserit de carnib⁹ cōsecratis siue de panibus vsq; mane: cōbures reliquias igni. Non comedentur: quia sanctificata sūt. Omnia a q̄ ꝓcepi tibi facies sup aaron ⁊ filijs eius. Septem diebus b consecrabis manus eorum: ⁊ vitulum c ꝓ peccato offeres

s Arietē aūt cōsecratiōis. hic inꝑpositis ꝺdictis ponit tertiā ꝑtē hostie pacifice: q̄ erat offerentiū: ⁊ i b casu erat aaron ⁊ filioꝝ ei⁹. t Et co. car. ei⁹ in lo. san. i. in atrio. u Quib⁹ ves. aa. ⁊ fi. ei⁹. qz erāt offerētes. x Jn vestibulo tabernaculi. Jn hebreo hr̄: Jn ostio tabernaculi. ⁊ in idē reuertif: qz erat in atrio qō q̄dē atriū erat aūt tabernaculi ostiū. y Comedēt ut sit placabile ⁊c. sicut i humanis oñdit dñs placat⁹ alicui: q̄n admittit ad mēsam ei⁹. z Alienigena nō vescet ex eis. i. q̄ nō ē de filijs aaron. a Oia q̄ ꝓcepi tibi. Hic oñdit q̄lit cōsecratio sacerdotū sit cōsūmāda dicēs: Oia q̄ ꝓcepi tibi ⁊c. Dicit Ra. Sa. q̄ b dr̄ ad oñdendū q̄ ꝺdicta erāt de necessitate sacramēti in ordinatione sacerdotū: ⁊ iō si aliq̄d deesset: illa cōsecratio eēt nulla: ⁊ ministeriū illoꝝ eēt pollutū. b Septē die. conse. ma. eoꝝ. Jn hebreo hr̄: Implebis man⁹ eoꝝ. q̄ q̄dē ipletio refert ad ea q̄ ponebāt sup man⁹ aaron ⁊ filioꝝ ei⁹ ut ventilarent coram dño. ut ꝓ dictum est. c Et vitulū ꝓ peccato suo offeres. ⁊ sic ꝑ q̄ duo sacrificia reiterabant septē dieb⁹ cōtinuis. s. hostia pacifica: ⁊ ꝓ peccato. ⁊ idem intelligendū est de hostia holocausti: ⁊ de anneris eisdem. Dicit aūt Josephus q̄ omnia predicta circa aaron ⁊ filios eius ac eorum vestes reiterabantur septem diebus.

a Mūdabisq̄ altare. Postq̄ egit de cōsecratione sacerdotū: hic p̄ñter agitur de exercitio officij ipsoꝝ: & p̄mo ostendit dictū exercitiū: secūdo q̄d ad hoc erat necessariū. aū mediū. ca. se. ibi: Locutusq̄ est dñs ad moysen. Adhuc primo ostenditur p̄dictū exercitiū in altari holocausti, secūdo in altari incensi in p̄ncipio sequentis ca. Adhuc p̄mo describitur cōsecratio altaris p̄dicti, secūdo quid detrahat sup illud offerri ibi: Hoc est q̄ facies in altari. tertio vtilitas hui⁹ sacrificij. ibi: Ad ostiū tabernaculi testimonij coꝝ. Circa primū dicit sic: Mūdabisq̄ altare cum immolaueris expiationis hostia. Dicit Ra. Sa. q̄ hec hostia nō erat alia nisi illa que offerebatur p̄ peccato aaron & filioꝝ eius septem dieb⁹ cōsecrationis sue. p⁹ cui⁹ oblationē sup̄r altare mūdabatur ipsum altare: & postea vngebatur vnguento q̄d describitur ca. sequenti.

b Septem diebus expiabis. quia hec cōsecratio altaris septē diebus replicabatur.

c Et erit scm̄ scōrū Hic accipit scm̄ scōrū eq̄oce: & p̄ut dr̄ de parte tēpli in qua erat archa testamēti: q̄ de illa parte dr̄ tanq̄ p̄riū nomē ei⁹ ut dictū ē s. ca. xxvj. de altari p̄o holocausti dicit detrahatiue tm̄ respectu eoꝝ que veniūt i cōmunē vsum hominū.

d Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. i. sacerdotes ad mīstrandū ibidem accedentes debent prius mūdari & sanctificari. Ra. Sa. dicit q̄ hic est textus vr⁹ Omne tāgens illud sanctificabitur. dictio enī hebraica q̄ ibidē ponitur est ois generis & indifferenter idem significat q̄d omnis vel omne: & fm ipsum refertur ad ea que offerūtur sup̄r altare quia si aliquid esset ineptum ad offerendū sup̄r altare: ex tactu altaris efficeretur aptum: nō tamē intelligit hoc de omni iepto sed solūmodo de eo q̄d poterat offerri fm legē: sed postq̄ erat adductum vel apportatum ad exedram tabernaculi: vbi reseruabātur offerenda. fiebat ineptum ex tactu alicui⁹ rei īmunde vel aliquo huiusmodi: & tale si poneretur sup̄r altare nō erat auferendum sed offerendum: quia ex tactu altaris erat emūdatum.

e Hoc est quod facies in altari. Hic p̄ñter ostenditur quid p̄r singulos dies detrahat fieri sup̄r altare. s. iuge sacrificiū. cū dicit

f Agnos anniculos duos. & p̄r hoc intelligūt alie oblationes & sacrificia que fiebāt in altari: sed solū exprimit iuge sacrificiū quod erat p̄incipalius: & offerebatur in holocaustū. ut habetur Nu. xxviij. ca. Dr̄ aūt agn⁹ anniculus ab octaua die natiuitatis sue: ante quā nō detrat offerri vsq̄ ad cōpletionē āni.

g Vnū agnū mane. i. ante ortum solis: ut dicit Joseph⁹.

h Et altero vespere. i. ante occasum.

i Decimā partem simile. cui⁹ mēsure sit decima pars nō exprimitur hic: sed est intelligendum q̄ sit decima pars ephi: ut habetur Nu. xviij. De quātitate istius mēsure & decima eius parte dictū est supra. xxvj. ca.

k Cōspse oleo. quia in pistatione eius infundebat oleū.

l Tuso. i. trito cū pilo. illud enī oleū erat purius illo quod terebatur in molis: & ideo in hoc sacrificio quod erat sanctius alijs: eo q̄ figurabat eternitatem agni īmaculati ihesu christi: fm q̄ dicit apostolus ad Hebreos. xiij. Ihesus christus heri & hodie ipse & in secula. req̄rebatur oleū tusum. in alijs aūt sacrificijs poterāt vti oleo trito in molis.

m Quod habebat mēsuram quartā partem hin. Fm Papiā est duplex hin: maior q̄ cōtinet quasi quatuor quartas parisienses cū dimidia: & min⁹ quod cōtinet duas quartas Credo tamē melius q̄ quātitas hui⁹ mēsure & aliarū que ponūtur in scriptura sacra est nobis incerta: quia mensure liquidoꝝ & aridoꝝ multum variant fm loca & tpa diuersa

n Et vinū ad libandū. i. effundendū sup̄r altare. Et notandū q̄ sacrificium p̄rie dr̄ de rebus viuentib⁹. oblatio aūt de nō viuentib⁹ aridis tamē: ut de pane & simila & hui⁹mōi. libamē aūt seu libatio de liquidis: ut de vino & oleo. cum agno vero iugi sacrificij offerebatur simila & vinū. ut dictū est. o Sacrificium est dño deo ob. p̄rp. q̄ nulla debebat dies intermitti in istud sacrificiū offerre & mane & vespere. Alia aūt sacrificia nō sic cōtinuabant.

p Ad ostiū tc. Hic p̄ñt ostēdit vtilitas sacrificij predicti. cum dr̄: Ad ostiū tabernaculi tc. ex sacrificijs enī rite celebrat⁹ merebātur audire diuina responsa.

q Ibiq̄ precipiā filijs israel p̄r sūmū sacerdotem eis precepta mea referentem.

r Et sanctificabitur altare in gloria mea. & loquitur hic de altari holocaustoꝝ sup̄r q̄ descēdit ignis a deo missus ut habetur Leuit. ix.

s Sanctificabo & tabernaculū testimonij. quia inde audiebatur diuinū responsum: quasi procedens de p̄pitiatorio quod erat quasi sedes loquentis dei. ut dictum est supra. xxv. ca.

t Et aaron cum filijs suis. p̄r consecrationē que ly iam esset descripta: tamē nō erat adhuc in executione posita.

v Et habitabo i medio filioꝝ israel. p̄r speciales illuminationes & condescensiones & beneficia: ut patet in multis locis veteris testamēti.

x Eroq̄ eis deus. p̄r specialē cultum.

y Et scient. p̄ experientiam beneficioꝝ.

z Quia ego dñs deus eorum. habens specialē curam de regimine & conseruatione ipsoꝝ. Cetera patent.

a Capitulū. xxx.

Facies q̄ altare. Hic p̄ñter agit de altari thymiamatis quod erat intra tabernaculū. & primo agit de eius cōstructione. secūdo de thymiamatis oblatione. ibi: Et adolebit incensum. Primo igitur ostēdit materiā dicti altaris cū dicit: de lignis setbim: secūdo formā dicens: Habens cubitum lōgitudinis tc.

b Cornua ex ipso procedēt. dicūt expositores nostri cōiter q̄ in angulis altaris supiorib⁹ erant quedam ligna p̄minentia ad modū cornuū recurua: in quibus p̄tendebat craticula aurea in modū retis facta: in qua ponebātur carbones viui in quib⁹ succēdebat thymiama. Debuit aūt dicūt q̄ erāt q̄si q̄dā pomelli in angulis solūmodo ad decorem. nec erat ibi aliqua craticula: & in patella de altari holocaustoꝝ apportabātur carbones viui vbi supponebat thymiama & cremabat i eodē instrumēto sup altari posito. & videt rōnabili⁹: q̄ si cēt ibi talis craticula ut alij dicūt. q̄ ei⁹ foramina caderēt cineres scintille & hui⁹. sup altare aureū: & sic oportēt illud emūdari a cineribus de q̄b⁹ nulla fit mētio i scriptura.

c Vestiesq̄ illud auro purissimo. opertēdo laminis aureis.

d Tam culi testimonij coram domino: vbi constituā ut loquar ad te.

Ibiq̄ precipiam filijs israel & sanctificabit altare in gloria mea. Sāctificabo & tabernaculū testimonij cū altari & aaron cū filijs suis: ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo i medio filioꝝ israel: eroq̄ eis deus: & scient q⁹ ego dñs de eorum: qui eduxi eos de terra egypti: ut manerē inter illos ego dominus deus ipsorum.

Cap. xxx.

Facies quoq̄ altare ad adolendū thymiama de lignis setbim: habens cubitum longitudinis & altero latitudinis. i. quadrangulum: & duos cubitos in altitudine: Cornua ex ipso procedent: vestiesq̄ illud auro purissimo: tam craticulā ei⁹ q̄ parietes

Exodus

craticulã ei⁹. Jn hebreo bī: Tectū ei⁹. i. ptē supioꝛē. ⁊ dī hoc ad differẽtiã altaris holocausti qõ nõ habebat tectum qꝛ tota cõcauitas altaris erat ipleta terra· ut supꝰ dictū ẽ. a Faciesq; ei coꝛonã. i. labiū in circuitu aliquantulū supreminẽs tecto altaris: sicut supꝛa dictū ẽ de arcba testamenti ⁊ mẽsa ꝓpositionis. b Et duos an. au. sub coꝛo. q; sin. latera. s. q; duo latera oppositꝛa. Tertio agit de positione altaris cũ dī: c Ponesq; altare cõtra velum. dicit Aug⁹ q; ponebatur intra sanctũ sanctoꝛ. ex hꝫ q; dicit apostolus ad Hebꝛeos. ix. vbi bī sic: Post velamentũ autẽ secũdũ tabernaculũ qõ dī sancta scõꝛ aureũ habẽs thuribulũ dicit eni Aug⁹ q; altare incensi vocabat ibi thuribulũ aureum. Hiero. aũt ⁊ cẽs doctoꝛes hebꝛei dicũt cõtrariũ. ⁊ hoc rationabiliter qꝛ hoc videt exꝑsse bꝛi ex textu vltimi ca. huius libꝛi sicut videbit. Nõ aut ẽ iducit Aug⁹. nõ videt valere qꝛ thuribulũ aureũ nõ vocat ibi altare incensi sed erat ibi quoddã thuribulũ intra sanctũ sanctoꝛ vbi sũm⁹ sacerdos cremabat incensum qñ intrabat sanctũ sanctoꝛ· ut nebula inde cõsurgẽs opiret aspectũ ꝓpitiatoꝛij· ut bī Leuit. xvj. ca. ⁊ ideo dicendũ cũ aliis doctoꝛib⁹ q; altare incensi erat i illa ꝑte tabernaculi que dī sanctũ ut scã ante velũ qđ diuidebat sanctũ ⁊ sanctũ scõꝛ. ⁊ hoc ẽ qđ dī hic: Ponesq; altare cõtra velũ. qđ. s. velũ. d Ante archã pendet testimonij. ita q; velũ erat mediũ inter altare ⁊ archã. e Coram ꝓpitiatoꝛio q; tegit testimoniũ. testimoniũ hic accipit ꝓ tabulis que erãt intra archã. qualiter aũt ꝓpitiatoꝛiũ tegebat archã illã. ſm duplicẽ expositionẽ dictũ ẽ. ẽ. xxv. ca. f Ubi loquar tibi. qꝛ sicut dictũ ẽ frequẽt ꝓpitiatoꝛiũ erat quasi sedes vel loquẽtis cũ moyse. g Et adolebit. hic ꝑnter agit de oblatione incẽsi sup altare· cũ dī: Et adolebit incẽsũ ⁊c. ut bī infra eodẽ ca. illud eni altare erat appꝛopꝛiatũ sacerdotib⁹. h Suaue fragrãs. qꝛ erat cõpositũ ex quatuoꝛ speciẽb⁹ valde aromaticis· ut dī i fine buj⁹ ca. i Mane qñ cõponet lucernas incẽdet illud. septẽ eni lucerne cãdelabꝛi ardebãt de nocte. in mane ꝯo extinguebãtur q̃tuoꝛ. ⁊ tũc cremabat incensum. k Et qñ collocat eas ad vsperũ. qꝛ reaccendebãt tũc quatuoꝛ. l Uret thymiama. dicũt aliq; q; thymiama ⁊ incẽsũ differũt qꝛ thymiama est aliqđ ꝑciosius incenso: ⁊ ideo cõburebat vespe. sicut ⁊ agn⁹ pinguioꝛ tũc offerebat qđ ẽ in mane non licebat offerri. ħ neutrũ bī ex scriptura: nec hebꝛei de ħ aliquid dicũt. ⁊ vbi translatio nostra hꝫ incẽsum. ⁊ vbi habꝫ thymiama. in hebꝛeo bī eadẽ dictio. s. quetoꝛeth. ⁊ significat idẽ qđ thurificabile. ⁊ ideo dicendũ q; thymiama ⁊ incensũ i hoc loco ꝓnit⁹ idẽ significãt. qđ pꝫ ex eo qđ subdit: m Nõ offe. sup eo thy. cõ. alteri⁹. ex quo pꝫ q; vna sola cõpositio q̃ infra ꝛeseribit i altari incẽsi offerebat. ⁊ dī thymiama a thymo hebꝛa odoꝛifera qua i aliquib⁹ locis vtũ loco icẽsi. n Nec oblationẽ. de aridis. o Et victimã. de aĩalib⁹ uel de auib⁹. p Nec liba libabitis. offerendo oblationẽ de liquidis, ista eni fiebãt in altari holocaustoꝛ. q Et ꝛeꝑecabitur aaron sup coꝛnua ei⁹. id est innitẽs cornibus eius. uel extendendo man⁹ sup coꝛnua. r Semel per annũ. s. in die expiationis. que ẽ dies decima septẽbꝛis. s Jn sanguine. qꝛ tũc de sanguine hirci ⁊ vituli oblati ꝓ peccato populi ponebat super coꝛnua ipsius altaris. ⁊ qꝛ illa die sũm⁹ sacerdos intrabat scã scoꝛ. crediderũt aliq; q; altare incensi esset intra scã scoꝛ. in hoc sequentes Aug̃. sed hoc nõ valet qꝛ Leuit. xvj. dī q; hec positio sanguinis fiebat a sũmo sacerdote in cornib⁹ altaris incẽsi postq̃ exierat de scã scoꝛũ. t Locutusq; hic ꝑnter agit de bis que erant necessaria ad predicta exercẽda· quoꝛ vnum erat pecunia ꝓ expẽsis. secũdũ erat lauatoꝛiũ ꝓ sacerdotib⁹ abluendis. tertiũ vnguẽtũ sacre vnctiõis quartũ cõpositio thymiamatis de qb⁹ agit ꝓ ordinẽ. ⁊ ptes patebunt ꝓsequendo.

per circuitũ ⁊ coꝛnua. Faciesq; ei coꝛonã aureolã per gyrũ: ⁊ duos ãnulos aureos sub coꝛona q; singula latera: ut mittãt in eos vectes ⁊ altare poꝛtetur. Jpsos quoq; vectes facies de lignis setbim ⁊ iaurabis. Ponesq; altare cõtra velũ quod ante archã pendet testimonij coꝛã ꝯ ꝓpitiatoꝛio q̃ tegit testimonium: ubi loquar tibi: ⁊ adolebit incẽsũ sup eo aaron suaue fragrans. Mane qñ cõponet lucernas incẽdet illud ⁊ qñ collocat eas ad vsperum vret thymiama sempiternum coꝛã dño in generationes vestras. Nõ offeretis super eo thymiama cõpositionis alterius nec oblationẽ ⁊ victimã: nec liba libabitis. Et ꝛeꝑecabit aaron sup coꝛnua ei⁹ semel per annũ in sanguine qđ oblatũ ẽ ꝓ peccato: ⁊ placabit sup eo in generationib⁹ vestris. Sanctũ scoꝛ erit dño. Locutusq;

est dñs ad moysen dicẽs: Qñ tuleris summã filioꝛ israel iuxta numerũ: dabũt singuli ꝑciũ ꝓ aĩabus suis dño: ⁊ nõ erit plaga in eis cũ fuerint recẽsiti. Hoc aũt dabit omnis qui trãsit ad nomen: dimidiũ sicli iuxta mensurã tẽpli. Siclus vigĩti obolos habet. Media pars sicli offeret dño. Quis habetur in numero a viginti annis ⁊ supꝛa dabit ꝓpeciũ. Diues nõ addet ad mediũ sicli: ⁊ pauper nihil minuet. Susceptãq; pecuniã que collata est a filijs israel trades i vsus tabernaculi testimonij ut sit monimentum eoꝛ coꝛã dño: ⁊ ꝓpitietur animabus eoꝛ. Locutusq; est dñs ad moysen dicẽs: Facies ⁊ labiũ eneũ cũ basi sua ad lauandum: ponesq; illud inter tabernaculũ testimonij ⁊ altare. Et missa aqua lauabũt i ea aaron ⁊ filij eius manꝰ suas ac pedes qñ ingressuri sunt tabernaculũ

Circa ꝓmũ cõsiderandũ q; sacrificia que fiebãt a singularib⁹ ꝑsonis fiebãt de expensis eoꝛ ꝓꝛijs. sed illa que fiebãt ꝓ coitate fiebãt de expensis totiꝰ populi ⁊ equaliter hoc expẽdebãt diuites ⁊ pauꝑes ne diuites sanctioꝛes se pauꝑib⁹ reputarẽt: uel magis participare de diuinis. ꝑ hoc etiã q; equaliter ponebãt singuli scilz mediet atẽ sicli sciebat numer⁹ viroꝛ ꝑ cõputationẽ dimidioꝛ sicloꝛ. ⁊ hoc ẽ qđ dī: v Ñ tuleris. i. accepis. x Sũmã filioꝛ israel ⁊c. i. qñ volueris scire numerũ eoꝛ nõ numerabis ꝓ capita: sed ꝓ hoc q; y Dabũt singuli ꝑciũ. i. dimidiũ siclũ, z Pro aĩab⁹ suis. qꝛ sacrificia de illis expensis facta ꝓficient aĩab⁹ eoꝛ. a Et nõ erit plaga in eis cũ fuerint recẽsiti. id est numerati mõ ꝓdicto. si aũt aliter· erit plaga sicut factũ ẽ ꝛpe dauid· ut bī. ij. Regũ. xxiiij. b Juxta mẽsurã templi. ħ dī· qꝛ aliud erat pondus quo vtebãtur coiter ⁊ quo vtebãtur in tẽplo. Siclus aũt quo vtebãt in tẽplo habebat q̃tuoꝛ dragmas ſm Josephũ. ⁊ quelibet dragma q; obolos. c Qui bī i numero. s. viroꝛ ꝓcedentiũ ad tellũ. d A viginti annis ⁊c. ex quo patet q; illi qui erant minoꝛis etatis nõ cõputabãtur inter viros: nec cogebãt ire ad plũ. Cetera patent ex dictis. e Locutusq; est dñs. Hic ꝑnter agitur de lauatoꝛio· cũ dicit: f Facies ⁊ labiũ eneũ. ista vas alibi vocat labrũ ⁊ luter· ut dicit Ra. Sa. q; erat factum ad modũ mãmille magne grossum inferius ⁊ in supioꝛi parte strictũ habens in lateꝛib⁹ duas canales ꝑ quas effundebat aqua. g Cũ basi sua. Jn hebꝛeo habet: Cũ sede sua. in qua erat cõcauitas ad recipiendũ aquã. h Ponesq; illud inter tabernaculũ testimonij ⁊ altare. s. holocaustoꝛ nõ directe inter illa duo sed aliquãtulũ ad latꝰ. i Et missa aqua lauabũt in ea. i. ꝑ effusionẽ aque ex ipso. Aaron ⁊ filij eius manus ⁊ pedes ⁊c. ex quo patet q; ingrediebãtur nudis pedibus tabernaculũ. k Ñ ingressuri sũt ta. testimonij. portãdo ibi de sanguine hostie imolate ꝓ peccato totiꝰ ppli· ut bī Leuit. iiij.

a Et qñ accessuri sunt ad altare ⁊c. ⁊ hoc fiebat omni die. in hoc enī erat cōsūmatio sacrificij q; sicut predictū ē sacrificia veteris legis nō erant accepta nisi ex fide ⁊ devotiōe offerentiū. devotio aūt p thurificationē designabat, ⁊ ideo in hoc sacrificium cōsūmabat fm q; dr ad Hebreos. ix. ca. In pozi qdē tabernaculo. i. in anteriozi pte tabernaculi vbi erat altar e incensi intrabant quotidie sacerdotes sacrificioz officia cōsūmātes. b Ne forte moziant. indebite incensū offerendo: sicut moztui sunt nadab ⁊ abiu. ut hr Leuiti. x. ca. c Locutusq; ē dns. Hic agitur de sacra vnctiōe. cū dr: d Sume tibi aromata. id est species redolentes que dicūt aromata q; implēt aerē suo odoze. e Prime myrrhe. myrrha ē nomē arboris aromatice ⁊ inde ꝓcedit duplex gutta. vna p modum sudationis: ⁊ ista est ꝑma ⁊ melioz. ⁊ vocat myrrha ꝑma. alia per incisionē cozticis: ⁊ hec vocat myrrha secūda ⁊ est min⁹ efficax. ⁊ iō ad differentiā hui⁹ dr hic myrrhe ꝑme. f Et cinnamomi medium ⁊c. In hebreo hr: Et cinnamomi aromatici mediū ei⁹. ccl. siclos. qō exponit Ra. Sa. dicēs q; duplex ē cinnamomū. vnū qō parū aut nihil hz de odoze. aliud aromaticum; ⁊ de illo dr hic: Cinnamomi aromatici. ad differentiā alteri⁹. g Medium ei⁹. ccl. siclos. hui⁹ enī cinnamomi cortex ꝑcisior ē q; lignū. ⁊ iō ytrūq; p se pōderabat. ⁊ ponebat in hoc vnguento de vtroq;. ccl sicli. h Calami. arboz ē aromatica gracilis ⁊ nodosa ad modum calami qui est stipes segetis. ideo sic noiatur. i Casie. fm Papiā ē nomē arboris aromatice. fm Isidoz est nomē herbe adozifere ⁊ debet scribi per simplex. s. ⁊ corripitur media syllaba. k In pōdere sanctuarij. ad differentiā ponderis cois. l Oleum de olivetis. ad differentiā alteri⁹ olei: videlz nucum ⁊ b⁹ modi. qō nō debebat in hoc vnguento poni. m Mensurā hin. de quātitate hui⁹ mēsure iam dictū ē ꝑce. ca. n Facies vnctionis oleū. per cōmixtionē omniū istoz. o Opere unguentarij. i. artificis prudentis in cōpositione vnguentoz. p Et. vnges ex eo tabernaculū ⁊c. ex quo patet q; nō erant vngenda ista per totū. qz quātitas predicti vnguenti non sufficeret ad vicesimā partē. h in qlibet angulo cū digito intincto in vnguēto fiebat qdā figura ad modū caph greci. q Et erūt scā scoz. s. respectu eoz que coīb⁹ usib⁹ voluz applicāt. r Qui tetigerit ea sanctificabit. i. ministri tangentes ꝑdicta debent prius sanctificari. Ra. Sa. dicit q; hic est textus: Omne tangens ea sanctificabitur. ⁊ fm eū exponit sicut ca. ꝑce. dictum ē de tactu altaris holocaustoz. s Aaron ⁊ filios eius vnges. aliter tamē ⁊ aliter quia aaron vngendus erat in capite ⁊ manib⁹. filij aūt ei⁹ i manibus tm. ut dictū est aliqui. Alij ꝯo dicūt q; man⁹ sacerdotū minoz nō vngebātur: h tm quadā mixtione facta de oleo vnctiōis ⁊ sanguine arietis cōsecrationis ipsi ⁊ vestes eoz aspergebātur. ut hr supza. xxix. ⁊ Leuitici. viij. ⁊ isti vident. pbabilius dicere ut dictū fuit supza. xxix. ca. t Hoc oleum vnctionis sanctū

testimonij: ⁊ o quādo accessuri sūt ad altare: ut offerāt in eo thymiama dño: ne b forte moriātur. Legitimū sempiternū erit ipsi ⁊ semini ei⁹ p successiones. Locutusq; c est dns ad moysen dicēs: Sume c tibi aromata primes c myrrhe ⁊ electe q̄ngētos siclos ⁊ cinnamomi f medii g. i. ducētos q̄nquaginta siclos: calami h similit ducētos q̄nquaginta siclos: casie i aūt q̄ngētos siclos in pōdere k sanctuarij: oleum l de olivetis mensurā m hin. Facies q; vnctionis oleū sanctū vnguentum cōpositū ope n vnguentarij: ⁊ o vnges ex eo tabernaculū testimonij ⁊ archā testamēti: mensamq; cū vasis suis: candelabzū ⁊ vtensilia ei⁹: altaria thymiamatis ⁊ holocausti ⁊ vniuersam supellectilē que ad cultū eoz ptinet: sanctificabisq; oia ⁊ p erunt scā scoz. Qui r tetigerit ea sanctificabit. Aaron s ⁊ filios ei⁹ vnges: sanctificabisq; eos ut sacerdotio fungāt mihi. Filijs q̄q; israel dices: Hoc t oleū vnctionis sanctū erit mihi i generationes vestras. Caro u hois nō vngef ex eo: ⁊ x iuxta cōpositionē eius nō facietis aliud: quia sanctificatū ē ⁊ sanctū erit vobis. Homo y quicūq; tale composuerit ⁊ dederit ex eo alieno: exterminabit de pplo suo. Dixitq; z dns ad moysen: Sume a tibi aromata: staccten b ⁊ c onycham galbanen d boni odozis ⁊ e thus lucidissimum: equalis f pōderis erūt omnia. Faciesq; thymiama cōpositū g ope vnguētarij mixtū diligenter ⁊ purū ⁊ sanctificatione dignissimū. Cuq; i tenuissimū puluerē vniuersa cōtuderis: pones ex eo coz k tabernaculo testimonij: in quo l loco apparebo tibi. Sanctū scōz erit vobis thymiama. Tale m cōpositionē nō facietis in vsus vestros: q; sanctū ē dño. Homo q̄cūq; fecerit sile ut odoze illi⁹ p fruat: peribit de pplis suis. XXXI

Locutusq; t est dns ad moysē dicēs. Ecce u vocaui ex v noie beçeleel filium vri filij hur de tribu iuda. et implēui eum spū dei sapie. et intellectus. et scientie. et omni opere. ad excogitandum. et faciendum opus in auro. et argento. et ere. et lapidibus. et gemmis. et ligno. et in omni doctrina. et cunctis artificijs. ut fabricent vestes sanctas aaron sacerdotis. et vestes filioz eius. ad ministrandum mihi. et vestimenta. ad vngendum. et ad sanctificandum thymiama aromatum. et incensum. et vasa. ad vsum sanctuarij. et omnia que mandauerat tibi. Ego w ordinabo. Tu x autem loquere filijs israel. et dices ad eos: Verumtamen sabbata mea custodite. Hoc enim signum est inter me. et vos. et posteros vestros. ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodite sabbatum. quia sanctum est vobis. Qui polluerit illud morte morietur. Si quis fecerit in eo opus. delebitur anima illius de medio populi sui. Sex diebus operabimini. Septimus dies sabbatum requiei. sanctum domino. Omnis qui fecerit opus die sabbati. morte morietur. Custodient filij israel sabbatum. et celebrabunt illud per familias suas. Pactum sempiternum. Inter me. et filios israel. signum perpetuum. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram. et in die septimo cessauit. et requieuit. Dedit quoque moysi. postquam complete sunt verba hec in monte sinai. duas tabulas testimonij. lapideas. scriptas digito dei. Videns autem populus quod moyses moram faceret in descendendo de monte. congregatus aduersus aaron. dixit ei: Surge. fac nobis deos qui nos precedant. Moyses enim vir iste qui eduxit nos de terra egypti. nescimus quid factum sit ei. Dixitque eis aaron: Tollite inaures aureas de uxoribus. et filijs. et filiabus vestris. et afferte ad me. Fecit ergo quod iussit. Omnis enim populus detulit inaures aureas. quas habebant in auribus suis. et attulerunt ad aaron. Qui cum accepisset. formauit opus cesello. et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi sunt dii tui israel. qui te eduxerunt de terra egypti. Quod cum audisset aaron. edificauit altare coram eo. et praeconio dixit: Cras solemnitas domini est. Surgentes ergo mane. obtulerunt holocausta. et hostias pacificas. Sedit populus manducare et bibere. et surrexerunt ludere. Locutus est autem dominus ad moysen: Vade. descende. peccauit populus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis. Feceruntque sibi conflatile vitulum. et adorauerunt. et immolauerunt ei hostias. dixeruntque: Hi sunt dii tui israel. qui te eduxerunt de terra egypti. Rursumque dixit dominus ad moysen: Cerno quod populus iste durae cervicis sit. Dimitte me. ut irascatur furor meus contra eos. et deleam eos. faciamque te in gentem magnam. Moyses autem rogabat dominum deum suum. dicens: Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum. quem eduxisti de terra egypti in fortitudine magna. et in manu robusta? Ne quaeso dicant egyptij: Callide eduxit eos. ut interficeret in montibus. et deleret de terra. Quiescat ira tua. et esto placabilis super malitia populi tui. Recordare abraham. isaac. et israel seruorum tuorum. quibus iurasti per temetipsum. et locutus es: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi. et omnem terram hanc quam locutus sum dabo semini vestro. et possidebitis eam semper. Placatus est dominus. ne faceret malum quod locutus fuerat aduersus populum suum. Reuersusque moyses descendit de monte. portans duas tabulas testimonij scriptas in utraque parte. id est ex hac et illa. Tabulae opus dei erant. et scriptura dei sculpta in tabulis. Audiens autem iosue tumultum populi iubilantis. dixit ad moysen: Ululatus pugnantium auditur in castris. Qui respondit: Non est clamor hortantium ad pugnam. nec vociferantium ad fugam. sed vocem cantantium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra. vidit vitulum. et choros. Iratusque valde. proiecit de manibus tabulas. et confregit eas ad radices montis. Arripiensque vitulum quem fecerant. succendit. et contrivit usque ad puluerem. quem sparsit in aquam. et potum dedit filijs israel. Dixitque ad aaron: Quid tibi fecit populus hic. ut induceres super eum peccatum grande? Qui respondit: Ne irascatur furor domini mei. tu nosti populum istum quod pronus sit ad malum. Dixerunt enim mihi: Fac nobis deos qui nos precedant. Moyses enim vir iste qui eduxit nos de terra egypti. nescimus quid factum sit ei. Quibus ego audiui: Qui habet aurum. tollat. Et dederunt mihi. Quod cum proiecissem in ignem. egressus est hoc vitulus. Videns autem moyses populum nudatum. quia nudauerat eum aaron propter ignominiam turpissimi cultus. stetit in introitu castrorum. et ait: Si quis est dominus. iungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filij leui. Quibus ait: Hec dicit dominus deus israel: Ponat vir gladium super femur suum. Ite. et redite de porta usque ad portam per medium castrorum. et occidat vir fratrem suum. et amicum. et proximum suum. Feceruntque filij leui iuxta sermonem moysi. Et ceciderunt in die illa quasi viginti tria milia hominum. Dixitque moyses: Consecrastis manus vestras hodie domino. unusquisque in filio et fratre suo. ut detur vobis benedictio. Die autem sequenti locutus est moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad dominum. si forte deprecer pro delicto vestro. Reuersusque ad dominum. ait: Obsecro. peccauit populus iste peccatum maximum. et fecerunt sibi deum auri. Aut dimitte eis hanc noxam. aut si non facis. dele me de libro tuo quem scripsisti. Dixit dominus ad moysen: Qui peccauerit mihi. delebo eum de libro meo. Tu autem vade. et duc populum istum quo locutus sum tibi. Ecce angelus meus precedet te. Ego autem in die vltionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit ergo dominus populum pro facto vituli quem fecerat aaron. Locutusque est dominus ad moysen: Vade. ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra egypti. in terram quam sub iuramento promisi abraham. isaac. et iacob. dicens: Semini tuo dabo eam. Et mittam angelum meum qui eiciat chananeum. amorreum. et hetheum. et ferezeum. et hyeum. et iebusheum. Ascende terram fluentem lacte et melle. Non ascendam in medio tui. quia populus durae cervicis es. ne forte delens te in via consumam. Audiens autem populus sermonem hunc pessimum. luxit. et nullus ex more indutus est ornamento. Dixit enim dominus ad moysen: Dic filijs israel: Populus durae cervicis es. Si semel ascendero in medio tui. delebo te. Deponite ornamenta vestra. et ostendam quid faciam tibi. Spoliauerunt se ergo filij israel ornamentis suis. ab horeb usque ad montem. Tabernaculum autem extra castra tendebat procul. et vocabat illud tabernaculum fœderis. Omnes ergo qui quaerebant dominum. egrediebantur ad tabernaculum fœderis. quod erat extra castra. Cumque egrederetur moyses. surgebat omnis populus. et stabat unusquisque in ostio tabernaculi sui. et sequebatur oculis moysen donec ingrederetur tabernaculum. Ingresso autem illo tabernaculum. descendebat columna nubis. et stabat ad ostium. loquebaturque dominus cum moyse. Et videbat omnis populus stantem columnam nubis ad ostium tabernaculi. Et adorabant singuli per ostia tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad moysen facie ad faciem. sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reuerteretur ad castra. minister eius iosue filius nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum: Tu mihi precipis ut educam populum istum. et non indicas mecum quem missurus sis. cum dixerim: Nouit te nomine meo. et inueni gratiam coram me. Si ergo habeo gratiam in conspectu tuo. ostende mihi faciem tuam. ut sciam te. et inueniam gratiam coram te. Respice populum tuum gentem hanc. Qui ait: Ipse precedam. et dabo tibi requiem. Dixitque ei: Si non ipse ante facies. ne educas nos de loco isto. Quomodo enim scietur quod inuenerim gratiam coram te ego et populus tuus. nisi ambulaueris nobiscum? Quam ob rem glorificabimur ego et populus tuus super omnes populos qui habitant super terram. Dixit dominus ad moysen: Et hoc quod locutus es faciam. inuenisti enim gratiam coram me. et noui te ex nomine. Ostende mihi gloriam tuam. Qui respondit: Ego ostendam omne bonum tibi. et vocabo in nomine meo coram te. Misericordia cui voluero. miserebor. et clementia cuius fuerit mihi clementia. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo. et viuat. Dixitque dominus: Ecce locus apud me. stabis super petram. Cumque transibit gloria mea. ponam te in foramine petre. et protegam dextera mea donec transeam. Deinde auferam manum meam. et videbis posteriora mea. Faciem autem meam videre non poteris. Dixit quoque dominus ad moysen: Excide tibi duas tabulas lapideas sicut et priores. et scribam in eis verba que habuerant tabulae quas fregisti. Et esto paratus mane. ut ascendas statim in montem sinai. et stes mecum super cacumen montis. Nullus ascendat tecum. nec videatur quisquam per totum montem. Oues quoque et boues ne pascant ante montem illum. Dixitque moyses: Festinauit. et curuatus est ad terram. et adorauit. Et ait: Si inueni gratiam coram te domine. ostende nobis te ipsum manifeste. ut videam te. et inueniam gratiam coram te. Et populum hunc cognosce. quia populus durae cervicis est. Et propitius esto iniquitatibus nostris. et peccatis. et possidebimus te. Dixit dominus: Ecce ego pango fœdus. coram omni populo tuo faciam mirabilia. que non facta sunt in omni terra. nec in ullis gentibus. Videbit autem omnis populus in quo es tu opus domini. Terribile enim est quod facturus sum per manum tuam. Obserua quecunque ego hodie precipio tibi. Ecce ego ejiciam ante faciem tuam amorreum. et chananeum. et hetheum. et ferezeum. et hyeum. et iebusheum. Cauete ne ineatis pactum cum habitatoribus terre illius ad quam ingredimini. ne forte sint in ruinam habitatores terre. Destruite aras eorum. confringite statuas. et lucos succidite. Non adorabitis deum alienum. Dominus enim zelotes nomen eius. Deus fortis est. Non inibitis fœdus cum habitatoribus terre illius. ne postquam fornicati fuerint cum diis suis. et immolauerint victimas. vocent te. et comedas de hostia eius. Neque accipias de filiabus eius uxores filijs tuis. ne postquam ipse fornicatus fuerit cum diis suis. faciat et filios tuos fornicari. Deos conflatiles non facies tibi. Sollemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma. sicut precepi tibi. tempore mensis nouorum. In mense enim nouorum egressus es de egypto. Omne quod aperit uluam mea est. Omne masculinum primogenitum tam de armento quam de ouibus. Primogenitum asini commutabis pro ove. Si non commutaueris. occides. Primogenitum filiorum tuorum redimes. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operaberis. Die septimo cessabis. Tempore aratri et messis. requiesces. Sollemnitatem ebdomadarum facies tibi primitiis frugum tritici messis tue. et sollemnitatem in exitu anni. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum coram domino deo israel. Cum enim tulerint gentes hereditatem tuam a facie tua. et dilataueris terminos tuos. nullus insidiabitur terre tue. ascendente te. ut appareas coram domino deo tuo tribus temporibus anni. Non immolabis super fermentum sanguinem victime mee. nec remanebit de victima sollemnitatis phase usque mane. Primitias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Dixit autem dominus ad moysen: Scribe tibi verba hec. quibus et tecum et cum israel pepigi fœdus. Fuit ergo ibi cum domino quadraginta diebus et quadraginta noctibus. panem non comedit. et aquam non bibit. Scripsitque in tabulis verba fœderis decem. Cumque descenderet moyses de monte sinai. portans duas tabulas testimonij. et ignoraret quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis dei. Videntes aaron et omnes filij israel cornutam esse faciem moysi. timuerunt prope accedere. Vocauit autem eos moyses. Reuersi ergo ad eum aaron et omnes principes synagogae. locutus est ad eos. Et post hec accesserunt omnes filij israel. Quibus mandauit omnia que audierat a domino in monte sinai. Cumque finem fecisset loquendi. posuit velamen super faciem suam. Quando autem ingrediebatur coram domino ut loqueretur ei. auferebat velamen donec egrederetur. Et quicquid audierat. loquebatur filijs israel. Videntes faciem moysi. quod cornuta esset facies eius. operiebat rursum velamine donec ingrederetur ut loqueretur deo. Congregauit autem moyses omnem turbam filiorum israel. Et ait: Hec sunt que precepit dominus fieri. Sex diebus operamini. Die septimo sabbatum requiei erit vobis. sanctificatum domino. Qui fecerit opus in eo. morte morietur. Non succendetis ignem in cunctis habitaculis vestris die sabbati. Locutusque est moyses ad omnem turbam filiorum israel: Hoc est quod precepit dominus: Tollite ex vobis primitias domini. Omnis voluntarius et promptus corde offerat eas domino. Aurum. argentum. et es. Hyacinthum. purpuram. coccum bis tinctum. byssum. pilos caprarum. Pelles arietum rubricatas. pelles ianthinas. et ligna setthim. Oleum ad luminaria. aromata in unctionem olei. et ad thymiama odoramenti. Lapides onychinos. et gemmas ad ornatum superhumeralis. et rationalis. Omnis sapiens corde ex vobis. veniat. et faciat omnia que precepit dominus. Tabernaculum. et operimentum eius. Cooperturam. et uncos. Tabulas. et vectes. Columnas. et bases. Arcam. et vectes. Propitiatorium. et velum. Mensam. et vectes. Omnia vasa eius. Panes propositionis. Candelabrum. et vasa eius. Lucernas. et oleum. Altare thymiamatis. et vectes. Oleum unctionis. et thymiama aromatum. Ostium. et ostiolum. Ostium tabernaculi. Ostium atrii. Cortinas. et columnas. Bases. Et omnia vasa. Funes. et paxillos. Vestes ministeriales. Et sacerdotales. Aaron. et filiorum eius. Egressa est ergo omnis turba filiorum israel. Et offerebant singuli quos mouebat cor. et quos animus voluntarius. Et deferebant ad tabernaculum fœderis. Omnia que ad cultum. et ad vestes sanctas pertinebant. Viri cum mulieribus. Quicquid mente conceperat. Et offerebant in auro. Et quicquid auri fuerat. Et qui habebat hyacinthum. purpuram. coccum bis tinctum. byssum. pilos caprarum. Pelles arietum rubricatas. pelles ianthinas. Et qui argentum. et es. Et qui ligna setthim. Et quicquid aliud ad opus ministerii. Et qui lapides onychinos. et gemmas ad ornatum superhumeralis. et rationalis. Et aromata. et oleum. Et ad luminaria. et ad unctionem olei. et ad thymiama odoramenti. Et mulieres sapientes. Et quicquid ingenio nouerant. Et deferebant. Et principes offerebant

habuit prolē : quā ꝛ anno sequēti mortua accepit mariam sororē moysi q̄ altero noīe vocata ē ephrata. ꝛc q̄ anno vecimo caleph natus ē bur. ꝛ viceſimo āno caleph bur genuit buri. ꝛ triceſimo āno eius. ſ. caleph. buri genuit vēceleel. ꝛ vēceleel vecē anno ꝛ erat q̄n̄ incepit tabernaculū : qz caleph tūc non habebat niſi. xl. ānos. ut vr̄ Joſue. xiiij. ca. ꝛ hec videnē incōueniētia manifeſta. ſ. q̄ caleph octo ānorū generaſſet ve acuba. ꝛ q̄. x. anno etatis ſue generaſſet bur ve maria: q̄ iā erat nonagenaria ul' ampli⁹. ut veclaratū eſt. ē. xvij. ca. Item q̄ alij duo. ſcilz bur ꝛ buri. x. etat⁹ ſue āno genuiſſēt. ꝛ q̄ vēceleel. x. ānorū eēt artifex ſapiēs ad faciēdū tabernaculū. Et ideo dicendū q̄ iſte vēceleel fuit nepos marie ꝛ bur mariti eius ſicut veclaratū ē ē. xvij. ca. ꝛ p̄ p̄ñs dicendū q̄ bur q̄. j. Pal. ij. vr̄ fili⁹ caleph ꝛ buri nepos ei⁹ ꝛ vēceleel. pnepos eius fuerūt alij abiſtis hic noīatis. fuerūt tamē eozūdē nominū ꝛ eiuſdē trib⁹. in vna eni tribu erāt multe cognatioēs. ꝛ nullū ē icōueniēs q̄ in duab⁹ cognationib⁹ inueniant⁹ pater ꝛ fili⁹ ꝛ nepos ſimiliū nominū. a Et ipleui eū ſpū dei ꝛ ſapiētia ꝛc. qz ois ſapiētia a dño deo ē: ſiue ſit acquiſita ſiue infuſa. ꝛ iſte vtrāq; habuit. b Ad excogitandū q̄cq̄d fabrefieri. i. ſubtiliter ꝛ artificioſe. faber eni ē nomē generale artificis ꝛ ſpecificat⁹ p̄ adiuncta ſicut dr̄ fabr ferrari⁹. fabr lignarius ꝛc. ꝛ inde dr̄ fabre aduerbiū. Cōſequēt noīat artifices ſibi adiūctos dicēs : Dedīq; ei ſociū ooliab ꝛc. ſeq̄t : c Ut fa. cūc. q̄ p̄. tibi. ꝛa. federis ꝛc. qualit̄ aūt iſta fieri vebēāt p̄z ex p̄dictis cū agēt̄ ve ſingulis in ſpāli. d Et locut⁹ ē. Hic agit̄ ve cā finali. ad hoc eni fiebat tabernaculū ut vēputaret̄ diuino cultui q̄. p magna pte cōſiſtebat i obſeruatione ſabbati: ve q̄ ſ. dictū eſt. xx. ca. verūtamē hic replicat⁹ duplici ve cā: Una ē qz poſſēt credere filij iſrael q̄ licitū eſſet facere opus tabernaculi etiā in die ſabbati eo q̄ tabernaculū ordinabat⁹ ad cultū dei. iō ad hoc excludendū repetit hic p̄ceptū ve obſeruatione ſabbati. Secūda cā ē ad addēdū firmitatē p̄cepti: qz hic exprimit⁹ pena trāſgreſſionis q̄ p̄us nō erat exp̄ſſa. dicit igit̄: e Videte ut ſabbatū meū cuſtodiatis. vacādo vinis. f Quia ſignū ē inē me ꝛ vos. videlz q̄ ſitis mihi peculiaris p̄plus meo cultui ſpāliter applicat⁹. ꝛ ego veſter ve⁹. g Qui polluerit illud. faciendo opa p̄ter illa q̄ ſupra vetermināta ſūt. xx. ca. b Morte moriat⁹. ſi fuerint teſtes eū cōuincētes. i Qui fecerit i eo op⁹. ve quo nō poſſit cōuinci. k Peribit aīa illi⁹. qz puniet grauit⁹ a deo i futuro. niſi pnituerit ꝛ ſatiſfecerit i vita p̄ſenti. cetera patēt ex ſupradictis vſq; ibi: l Dedītq; ꝛc. Dicit Ra. Sa. q̄ preceptū dñi ve fabricatione tabernaculi ꝛ ceteris ei annexis fuit datum moyſi poſt fabricationē vituli. ſcriptū ſit p̄⁹: qz nō oia ſcribūt eo ordine q̄ facta ſūt. Dicit igit̄ q̄ poſt fabricationē vituli moyſes aſcēdit ad dñm ad veprecandū. p remiſſione tanti peccati. ut vr̄ ſe. ca. ꝛ q̄n̄ dñs fuit placat⁹ p eius p̄ces tūc in ſignū buius dixit moyſi q̄ faceret tabernaculū ve oblationib⁹ ppli. quas acceptabat q̄ſi emēdā ſui velicti. ꝛ p̄m hoc illud q̄ vr̄: Cōplet⁹ h⁹ modi ſermonib⁹. nō refert̄ ad ea que dicta ſunt ve fabricatiōe tabernaculi ꝛ aliis annexis : ſ ſolū ad illud q̄ dictū ē vltimo ve obſeruatione ſabbati. vñ ꝛ in hebreo nō vr̄: h⁹ modi ſermonib⁹. ſ hoc ſolū : Cū cōpleſſet loqui cum moyſe. p̄m ꝓo doctores noſtros p̄ceptū ve fabricatiōe tabernabuli ꝛ aliis p̄dictis datū fuit moyſi ſicut ſcriptū ē ante fabricationē vituli: ſ ꝓpter h⁹ modi peccatū iperditū fuit op⁹ quouſq; dñs fuit eis placatus. ꝛ ſic li h⁹ modi ſermonib⁹ : refert̄ ad oia p̄dicta a p̄n̄. xxv. ca. vſq; ad locū iſtum m Duas ta. teſti. la. ſcriptas. p̄m doctores nr̄os : in vna tabula erāt ſcripta tria precepta. in alia ſeptem. p̄m hebreos ꝓo in qualibet tabula erāt q̄nq; ſcripta. ut patebit ca. ſe. n Digito dei. i. opere ei⁹ ꝛ nō opere humano.

filiū buri filij bur ve tribu iuda : ⁊ᵒ ipleui eū ſpiritu dei : ſapientia ꝛ intelligētia ꝛ ſciētia i oī ope : ad⁹ excogitandū q̄cq̄d fabrefieri pōt ex auro ꝛ argēto ꝛ ere : marmore ꝛ gēmis : ꝛ diuerſitate lignoꝝ. Dedīq; ei ſociū ooliab filiū achiſamech ve tribu dan. Et in corde ſois eruditi poſui ſapientiā : ut ᵉfaciāt cūcta q̄ p̄cepi tibi : tabernaculū federis : ꝛ archā teſtimonij ꝛ p̄pitiatoriū q̄ ſup eā ē : ꝛ cuncta vaſa tabernaculi menſāq; ꝛ vaſa ei⁹ : cādelabrū puriſſimū cū vaſis ſuis : ꝛ altaria thymiamatis ꝛ holocauſti : ꝛ oia vaſa eoꝝ : labiū cū baſi ſua veſtes ſcās i miniſterio aaron ſacerdoti ꝛ filijs ei⁹ : ut fūgant officio ſuo i ſacris : oleū vnctionis ꝛ thymiama aromatū in ſanctuario. Oia q̄ precepi tibi faciēt. Et ᶠlocut⁹ ē dñs ad moyſen dicēs. Loquere filijs iſrael ꝛ dices ad eos : Videte ᶜ ut ſabbatū meū cuſtodiatis : qr̄ ſignū ē inter me ꝛ vos in generationib⁹ veſtris : ut ſciatis qr̄ ego dñs q̄ ſcifico vos. Cuſtodite ſabbatū meū. Scīm ē enī vobis. Qui ᵍ polluerit illud : morte ʰ moriat⁹. Qui ⁱ fecerit in eo opus : pibit ᵏ aīa illi⁹ ve medio ppli ſui. Sex dieb⁹ faciet̄ opus : ī die ſeptimo ſabbatū ē : reqes ſcā dño. Oīs qui fecerit opus inhac die : moriet̄. Cuſtodiant filij iſrael ſabbatū ꝛ celebrēt illud ī generationib⁹ ſuis. Pactū ē ſempiternū inter me ꝛ filios iſrael ſignūq; ppetuū. Sex enī dieb⁹ fecit dñs celū ꝛ terrā : ꝛ i ſeptimo ab oī ope ceſſauit. Deditq; ˡ dñs moyſi completis h⁹ cemodi ſermonib⁹] in mōte ſynai duas ᵐ tabulas teſtimonij lapideas ſcriptas digito ⁿ dei. XXXII

Vidēs ° aūt pp̄lus q̄ morā ᵖ faceret moyſes ve ſcendendi ve mōte : cōgregatus ᑫ aduerſus aaron dixit : Surge fac nobis deos q̄ nos p̄cedāt. Moyſi ʳ enī huic viro q̄ nos eduxit ve terra egypti : ignōram ⁹ q̄d acciderit.] Dixitq; ˢ ad eos aaron : Tollite ᵗ iaures

Qdens aūt pp̄lus. Poſt p̄ceptū ve o Cap. xxxij. cōſtructione tabernaculi. hic ꝑnter veſcribit ſequeniens ipedimētū ex peccato pp̄li. ꝛ p̄mo ponit⁹ pp̄li tranſgreſſio ſecūdo moyſi vep̄catio. ibi: Facto aūt die altero. Circa p̄mū p̄ ponit⁹ peti ppetratio. ſecūdo ppetrati cognitio. ibi: Locut⁹ ē aūt tertio ꝓgniti examinatio. ibi; Arripiensq; ꝛc. q̄rto examinati punitio. ibi: Videſ ergo moyſes. Circa p̄mū dr̄ ſic: Videſ aūt pp̄lus. Dicit Ra. Sa. q̄ iſti fuerunt egyptij conuerſi ad iudaiſmū q̄ aſcenderūt cū iudeis ve egypto. ut dictū eſt ē. xij. ca. ꝛ iſti qz erant nutriti in idolatria. ad eā incitauerūt magnā pte ve filijs iſrael. p Qz morā faceret moyſes ꝛc. Dicit Ra. Sa. q̄ moyſes recedēs ve caſtris volēs aſcendere ad dñm dixit ſe rediturū q̄drageſima die circa horā ſextā. populus aūt intellexit q̄ dies ſui receſſus eſſet ve numero illo ſed nō erat : qz moyſes intelligebat ve dieb⁹ naturalib⁹ integris. dies aūt illa nō erat integra qz tota nox iā p̄eſſerat ꝛ aliqua ps diei artificialis. xxix⁹ aūt die quā pp̄lus credebat eſſe. xl. ſathan turbauit aerē ꝛ oſtēdit ſilitudinē feretri dicēs q̄ mortuus eēt moyſes ꝛ tunc pp̄lus cōcitatus fuit ad fabricandū idolū : cui⁹ nutu veducerent⁹ loco ducatus moyſi. ſ ꝑ dictū p̄z ex textu eē cōfictū : qz ſubdit: r Moyſi eni huic viro q̄ ꝛc.] ſi enī vidiſſent mortis ei⁹ ſigna predicta magis dixiſſent q̄ fuiſſet mortu⁹ : qz hec eſſet cā rationabilis ꝛ efficatior ad q̄rēdū aliū ductorē. aliē etiā patebit falſitas hui⁹ dicti p̄ ſequētia. q Cōgregat⁹ adū. aaron. q̄re nō fit hic mentio ve hur quē cōſtituerat moyſes ad regimē pp̄li cū aaron : ut dictū ē ē. xxiiij. ca. dic Ra. Sa. q̄ pp̄s interfecerat eū eo q̄ ipſū argueret ve tanto ſcelere. s Dixitq; ad eos aaron. timore mortis aſſentiēs eis. lz nō ex corde. t Tollite inaures aureas ꝛc. credebat enī aaron q̄ vxores filij ꝛ filie grauiter ferrent ſi

acciperẽt eoꝝ ornamẽta. ⁊ sic ex hoc ⁊ ex cupiditate iudeoꝝ crebat ipedire conatũ populi: uel saltẽ retardare usq; ad aduentũ moysi q̃ populũ reprimeret. a Fecit pplus que iusserat. ex q̃ patz magna uolũtas idolatrandi nõ solũ in uiris ꝫ etiã in uxoribꝰ ⁊ liberis q̃ ita ꝓmpte ornamẽta sua p̃ciosa tradiderũt. b Formauit ope fusorio In hebreo br̃: In stilo q̃ exponit Ra.Sa. dicẽs q̃ aaron primo depinxit cũ stilo in tabula formam uituli ⁊ tradidit artificib⁹ ut faceret ad similitudinẽ illi⁹: qz apis q̃ reputabat maximũ numen egypti apparuerat eis i egypto i specie tauri. ut dictũ ẽ ē.viij.ca. c Dixerũtq; hi sũt dij tui. ex quo ꝑz magna insania ppli q̃ mirabilia inaudita a deo facta i exitu eoꝝ de egypto attribuebat idolo. ⁊ lz esset vnũ idolũ tm̃: tñ dixerũt hi sũt dij. ad reuerẽtiã idoli sicut magne psone de se loquũt in plurali ad magnificẽtiã. ut: nos p̃cipim⁹. nos uolum⁹. ⁊c⁹ modi. d Qñ cũ uidisset aarõ. dicit Ra.Sa. q̃ uidit spiritũ uite in uitulo. sicut dr̃ ps. cvj. Et mutauerũt gloriã suã in similitudinẽ uituli comedentis fenũ. Sz patet manifeste q̃ hec est fictio ⁊ scripture peruersio. si enĩ in uitulo fabricato spũs uite fuisset. scriptura nõ dixisset: in similitudinẽ uituli. ē in uitulũ. Et ideo aliter dicendũ q̃ aaron uidit tantã uolũtatẽ ĩmolandi uictimas idolo in ppl̃o q̃ nõ poterat resistere. iõ sequit: e Edificauit altare. ad retardandũ ĩmolationẽ: qz statim sine altari ĩmolassent. uel dr̃: Edificauit. s. ipse ⁊ nõ populꝰ ut tardi⁹ fieret ut dicit Ra.Sa. qz si dixisset q̃ facerent: in momẽto sic fuisset factũ ꝙ manus multoꝝ. f Cras solẽnitas dñi est. nõ hodie. q̃ dixit ad retardãdũ ĩmolationẽ: si forte interim ueniret moyses ⁊ ipediret eã. g Surgẽtesq; ma. obtu. bolo. anteq̃ ueniret moyses: q̃ tñ uenit eadẽ die. Et dictis p̃z falsitas p̃dicte fictionis. s. q̃ ppl̃s fuit excitatꝰ ad idolatriã: eo q̃ altera die p̃cedenti hora sexta uiderant signa mortis moysi. ut p̃dictũ est: qz ad hoc sequit q̃ ab illa hora usq; ad horã uesparũ oia ista fuerãt facta successiue p ordinẽ. s. ꝓuocatio egyptioꝝ ꝙ uersoꝝ: deceptio iudeoꝝ: occisio bue eos arguẽtis: assensus aaron timore mortis: petitio inauriũ: apportatio earũ etiã ab extremitatib⁹ castroꝝ: que occupabãt magnũ terre spaciũ: cũ essent ibi sexcenta milia uiroꝝ absq; mulieribꝰ ⁊ paruulis. Item formatio uituli: ꝑstructio altaris: ⁊ ꝓclamatio crastine solẽnitatis: que nullo modo potuerũt fieri successiue in tam breui tpe. Et ex hoc ꝑz q̃ pluribꝰ diebꝰ anteq̃ cõplerent q̃draginta dies p̃dicti inceperũt tractare istud negociũ. b Et sedit po. mãdu. ⁊ bi. de ĩmolatis coram idolo. i Et surrexerũt ludere. i. choriçare ⁊ cãtare. ut p̃z exequẽtib⁹. ⁊ hoc faciebãt in uenerationẽ idoli. q̃ pertinet ad idolatriã. vñ i hebreo br̃: Et surrexerũt illudere. qz idolatria ē illusio diuina. k Locutꝰ ē aũt dñs. Cõsequenter ponit̃ peccati p̃terrati cognitio. ⁊ ꝓmo ꝙ diuinã reuelationẽ. secũdo ꝙ sensus experientiã. ibi: Et reuersus ē moyses. Circa ꝓmũ ꝓmittit̃ peccati reuelatio. secũdo pene cõminatio. ibi: Rursũq;. Circa primũ dicit̃: Locutus ē aũt dñs ad moysen. reuelãs ppli transgressionẽ dicẽs: l Uade uescẽde. qz ad ꝓlatũ pertinet p̃cauere subditoꝝ manifesta corrigere. Aliter exponit Ra.Sa. dicẽs uescẽde. s. a tua dignitate ⁊ gloria. qz sicut dignitas ⁊ gl̃ia ꝓlati cõsistit in bonitate subditoꝝ. sm q̃ dicit Jobes. iij. cano. Maiorẽ hoc nõ habeo gratiã q̃ ut audiã filios meos ĩ ueritate ãbulãtes. ita uelectio sui bonoris est in eoꝝ puersitate. m Peccauit ppl̃s tuus. q. d. iam nõ est meus qz me p̃ idolatriã abnegauit. n Recesserũt cito de uia. tãq̃ instabiles i bono ⁊ proni ad malũ. o Rursumq;. Hic p̃nter ponit̃ pene cõminationẽ subdit̃: p Cerno q̃ po. iste du. cer. sit. i. nõ recipiens correctionẽ. q Dimitte me ut ira. fu. me⁹. loq̃t̃ nõ humano cũ filiꝰ offendit patrẽ ⁊ pater tenẽs gladiũ q̃si ad iugulandũ ipsũ dicit alicui existẽti iuxta se: ne retineas me a percussiõe p hoc magis insinuãs cõtrariũ scilz q̃ uelit retineri. ⁊ ex hoc accepit moyses audaciã orandi ꝓ ppl̃o ad retinendũ uel uindictã dicens: r Cur dñe ira. fu. tu⁹ cõtra po. tuũ? quẽ repũtas spãlẽ filiũ. sicẽ dictũ ē ē.iij.ca. Filiꝰ me⁹ p̃mogenit⁹ israel. s Ne q̃so dicãt egyptij ⁊c. q. d. Istud reuerteret in blasphemiã cõtra te. Allegat etiã ad hoc uel pietatẽ dicẽs: t Quiescat ira tua ⁊c. q. d. tibi ꝓpriũ est pcẽ ⁊ misereri ⁊ nõ irasci. Allegat etiã p̃nter merita patrũ dicẽs: v Recordare abrahã ⁊c. q. d. si ppl̃s iste meruit mori p̃cẽdiũ: ecce abrahã pater eoꝝ ꝓpe amorẽ tuũ ꝓiectus fuit i ignẽ chaldeoꝝ. si p gladiũ: ecce isaac fuit paratꝰ ꝓ te ĩmolari. si meruerũt exiliũ: ecce israel tãq̃ exul fugit in mesopotamiã oberdiẽs patri suo ⁊ tibi. ꝓ Quibꝰ iu. ꝙ temetipsũ. q̃ es oio ĩmutabilis: ⁊ iõ iuramentũ tuũ uelut ĩuiolabiliter teneri de terra chananeoꝝ dãda semini eoꝝ: q̃ tñ frustraret si ueleres ppl̃m tuũ de terra. y Placatusq; ẽ dñs. nõ q̃ pnã oio dimitteret. ut p̃z ex sequentib⁹. sed ne oio deleret: sicut dixerat: Dimitte me ut deleã eos. z Et reũsus ē. Hic p̃nẽ ponit̃ peti ꝙgnitio p experiẽtiã. s. sẽsus visus ⁊ audit⁹. ꝓmittit̃ tñ reuersio moysi ad castra. cũ dr̃ Et reuersus ē moyses de mãdato dñi. ut p̃z p predicta. a Portãs duas tabulas. quas dñs sibi tradiderat. ut patet ex fine p̃ce. ca. b Scriptas ex utraq; parte. dicit Ra.Sa. q̃ unica scriptura erat ibi que tamẽ erat legibilis indifferenter ex una parte sicut ⁊ ex altera: quod erat mirabile: quia littera ex una parte figurata ordine recto. in pte opposita apparet eius figura modo opposito. uel põ dici absq; miraculo tali q̃ littere erant duplices: ita q̃ ꝑcepta erant sculpta ex una parte ⁊ similiter ex altera. vñ subdit̃: c Scriptura q̃ dei erat sculpta in tabulis. sm Aug̃. ꝓ in una tabula erant tm̃ tria ꝓcepta. ideo dicũtur ꝓcepta ꝓme tabule quia ordinãt hominẽ ad deũ. In alia aũt

aureas de uxoꝝ filioꝝq; ⁊ filiarũ uestrarũ auribꝰ ⁊ afferte ad me. Fecit[a] pplus q̃ iusserat deferens maures ad aaron. Quas cũ ille accepisset formauit[b] ope fusorio ⁊ fecit ex eis uitulũ cõflatilem. Dixerũtq;[c]: Hi sunt dij tui israel q̃ te eduxerũt de terra egypti. Qd̃ cũ uidisset aaron edificauit[c] altare coram eo: ⁊ ꝓconis uoce clamauit dicens. Cras[f] solẽnitas dñi est. Surgentesq;[g] mane obtulerũt holocausta ⁊ hostias pacificas: ⁊ sedit[h] ppl̃s mãducare ⁊ bibere: ⁊[i] surrexerũt ludere. Locut⁹[k] ē aũt dñs ad moysen dicens. Uade[l] descende: peccauit[m] pplus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserũt[n] cito de uia quã ostẽdisti eis. Feceruntq; sibi uitulũ cõflatilẽ ⁊ adorauerũt: atq; ĩmolãtes ei hostias dixerũt: Isti sunt dij tui israel: q̃ te eduxerũt de terra egypti. Rursũq;[o] ait dñs ad moysen: Cerno[p] q̃ pplus iste dure ceruicis sit. Dimitte[q] me ut irascat furor meus cõtra eos ⁊ deleã eos: faciãq; te in gentẽ magnã. Moyses aũt orabat dñm deũ suũ dicẽs Cur[r] dñe irascit furor tuus cõtra pplm tuũ quẽ eduxisti de terra egypti ĩ fortitudine magna ⁊ in manu robusta? Ne[s] q̃so dicãt egyptij: callide eduxit eos ut interficeret ĩ mõtib⁹ ⁊ deleret e terra: quiescat[t] ira tua ⁊ esto placabilis sup nequitia ppli tui. Recordare[v] abraham ⁊ isaac ⁊ israel seruorum tuoꝝ: q̃b⁹[x] iurasti p te metipsũ dicens: Multiplicabo semen uestrũ sicut stellas celi: ⁊ uniuersã terrã hãc de qua locut⁹ sũ dabo semini uro: ⁊ possidebitis eã semp. Placatusq;[y] est dñs ne faceret malũ q̃ locut⁹ fuerat aduersus ppl̃m suũ. Et reuersus[z] est moyses de monte portans[a] duas tabulas testimonij in manu sua scriptas[b] ex utraq; parte: ⁊ factas opere domini. Scriptura[c] quoq; dei erat sculpta in tabulis.

tabula erant alia septem que ordinant ad primum. ideo dicūtur precepta secunde tabule. Sm Ra. Sa. 7 doctores hebraicos q̄nq; erant scripta in vna tabula 7 q̄nq; in alia. Aliter tamē distinguūt precepta q̄ Aug⁹. ut dictū est. ō. xx. ca. Ut aūt ita melius intelligant. expressi ea hic in figura.

v. ca. Alij aūt doctores dicūt q; color auri remāsit circa ora eo; qui erant culpabiles. ita q; barbe eo; videbāt auree: 7 sic ab alijs distinguebant. secūdo fit examinatio peccati per hois responsū. cū dicit: b Dixitq; moyses ad aaron quid tibi fecit hic ppl's 7c. ac si diceret. pus debuisses sustinere mortē. i Cui ille respōdit humiliē dicēs: k Ne indigneť dñs meus. q; respōsio mollis frangit iram. l Tu enim nosti 7c. per multas expiētias malitiam hui⁹ populi. m Dixerūt mihi. sub cōminatiōe mortis sicut interfecerant bur. n Quis vestrū habz aurū. ac si diceret. pter eo; auaritiam ex petitione auri credidi eos a suo ipetu retardare. o Proieci illud in ignē 7 egressus est hic vitulus. Dicūt aliqui q; aaron fecit aurū in ignē ut ibi periret: nō ut idolū fieret. sed ope diaboli format⁹ ē inde vitul⁹. Alij aūt dicūt cōtrariū. vñ supra dictū est q; primo vepinxit imaginē in tabula. 7 videť hoc veri⁹ q; timore mortis petiuit ab eis aurū ad faciendū idolū: 7 si proiecisset in ignē ut periret. ex hoc fuissent magis provocati ad eum interficiendū: quia p̄uati fuissent auro 7 idolo. Item ex hoc q; statim edificauit altare 7 solēnitatē in crastinū proclamauit. iō videtur q; dixerit mēdaciū dicēs: Egress⁹ est hic vitulus. insinuans q; hoc eēt p̄ter intentionē suā. nec oportet eū excusari de mēdacio. cū incōgabiliť prioza fecerit. ut patet p p̄dicta. nō tamē fuit punitus morte: q; nō fecit ex corde 8 duct⁹ mortis timore. p Videns ergo moyses. Hic p̃ter describit peccati examinati punitio. cū dr: Videns ergo moyses ppl'm q; esset nudatus. a p̄diosis iocalib⁹. cui⁹ cā subdit: q Spoliauerat enī eū aaron ,pter ignominiā sordis .i. fabricationē vituli: q̄ noie sordis 7 ignominie appellati scriptura vter; testamēti. Aliq; exponūt istā venudationē ppl'i ,pē sceler; manifestationē. vñ factū apertū dicit venudatū. r Et stans in porta castroz. qz in portis ciuitatū antiquitus dabanť sententie 7 iudicia. s Dixit si quis est dñi. i. habēs celū ad vindicādū ei⁹ opprobriū. t Jungatur mihi. ad faciendū vindictam de peccatoribus. v Cōgregatiq; sunt ad eum oēs filij leui. Ex hoc dicit Ra. Sa. q; nullus de filijs leui erat culpabilis in fabricatione vituli: sed hoc nō bñ cōsonat littere: tū qz aaron q̄ erat principalis in illa tribu post moyses. non fuit omnino sine culpa. ut visum est: tū quia subditur: x Jte 7 redite de porta vsq; ad portam. diligenter querendo transgressores p signa predicta. Et occidat vnusq̄sq; fratrē suū 7c. Item infra subdit: y Cōsecrastis hodie manus vestras. s. faciendo vindictā celo dei. z Unusquisq; in

cōbussit 7 cōtriuit vsq; ad pulueꝝ quē sparsit in aquā: 7 s dedit ex eo potum filijs israel. Dixitq; p ad aaron: Quid tibi fecit hic popul⁹ ut induceres sup eū peccatū maximū? Cui t ille respōdit: Ne u indignetur dñs meus. Tu t enī nosti populum istū q; pron⁹ sit ad malū. Dixerūt m mihi: Fac nobis deos qui nos precedant. Huic enī moysi qui nos eduxit de terra egypti: nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi: Quis n habet aurū? Tulerunt 7 dederūt mihi 7 proieci o illud in ignē: egressusq; est hic vitulus. Videns p ergo moyses populū q; esset nudatus: spoliauerat q enī eū aaron ,pter ignominiam sordis: 7 inter hostes nudū constituerat: 7 r stans in porta castroz ait s: Si q̄s ē dñi iungatur t mihi. Cōgregatiq; u sunt ad eum omnes filij leui. Quib⁹ ait: Hec dicit dñs de⁹ israel: Ponat vir gladiū super femur suum. Jte x 7 redite de porta vsq; ad portā per mediū castroz: 7 occidat vnusquisq; fratrem suū 7 amicum 7 proximū suum. Fecerunt q; filij leui iuxta sermonem moysi: cecideruntq; in die illo quasi viginti tria milia hominū. Et ait moyses: Cōsecrastis y manꝰ vestras hodie dño: vnusquisq; z in filio

a Audiēs aūt iosue tumultū populi vociferantis: dixit ad moysen. Ululatus b pugne auditur in castris.] Qui respōdit: Nō est clamor adhortātiū ad pugnā neq; vociferatio cōpellentiū ad fugā: sed vocem c cantantiū ego audio. Cūq; appropinquasset ad castra vidit d vitulū 7 choros valde iratusq;:] piecit e de manu tabulas 7 cōfregit eas ad radicē mōtis. Arripiensq; f vitulū quē fecerant

a Audiēs aūt iosue. Hic p̃ponit cognitio peccati p sensum auditus. cū dr: b Ululat⁹ pugne 7c.] Ex hoc patz q; iosue nō fuerat ibi sed remanserat iuxta montē expectās moysē. ut dictū ē supra. xxiiij. ca. c Vocē cātantiū ego audio. hoc aūt melius cognouit q̄ iosue: tū ,pter vivacitatē sensus: qz cū esset cxx. annoz. ut dr Deut⁹ vltimo ca. nō caligauit oculus ei⁹ 7c. 7 idem intelligit de alijs sensib⁹ tū quia idolatria populi erat sibi revelata. ideo melius potuit cognoscere clamorem idolatrantiū. Cōsequenter describit cognitio per visum. cū dicitur: d Vidit vitulū 7c.] quia magis mouent animū visa q̄ audita: 7 iō si fuisset iratus ex auditu peccati. magis tamē ex visu. e Proiecit de manu tabulas. reputans q; populus esset indignus recipere legē dei digito scriptam. Hec aūt fractio tabularū signū fuit euacuationis legaliū in aduentu xp̄i. f Arripiēsq; vitulū 7c. Hic p̃ponit describit peccati examinatio quod debuit fieri ante punitionē: quia nō oēs culpabiles erāt nec equaliter. fit ergo primo examinatio p signū. cū dr g Et dedit ex eo potum filijs israel. Dicit Ra. Sa. q; iste aque potate erant nocive culpabilib⁹ causando in eis inflationē 7 lāguorē p quē poterāt ab eis discerni. alijs aūt erāt dulces 7 vtiles sicut aque in sacrificio celotipie ostēdebāt per effectū culpam mulieris uel eius innocētiā. ut dr Nu.

filio ⁊ fratre suo. ex quib⁹ videt̄ q aliqui de leuitis fuerūt interfecti tūc sicut transgressores in peccato vituli. ⁊ ideo aliter pōt dici q cū dicitur: Oēs filij leui. est vsitatus modus loquendi quo accipit maior pars pro toto. sicut dicit totū collegiū facere qō maior pars facit. sacra enī scriptura frequent vtitur modis loquendi inter boies vsitatis. vñ Judic. xx. dr: Cōgregati sūt oēs filij israel q̄si vir vnus. ⁊ tamē nō fuerunt ibi viri iabes galaad. ut ibidem subdit ca. xxj. Qui tñ vult sequi dictū Ra. Sa. pōt soluere p̄dicta sicut ipse soluit dicēs q frater hic accipitur ex pte mr̄is tūm. mortuo enī leuita yxor sua potuit cōtrahere cū viro alteri⁹ tribus: ⁊ filius inde natus nō erat leuita: q̄ denoīatio tribus accipit ex pte patris. ⁊ tamē erat frater leuite. s. filij poris viri. similiter hic dicit filius nepos leuite qui erat filius filie sue cōiūcte viro alterius tribus. ⁊ sic non erat leuita: Fecerūt filij leui. obedientes moysi zelo dei. Ceciderūtq; i die illo quasi. xxiij. milia. In hebreo habet tria milia. quā diuersitatē aliq̄ sic cōcordant dicētes q in hebreo numerant tm̄ illi qui fuerūt p̄ncipales i trāsgressione ⁊ ad trāsgrediendū alios inducētes. sed cū istis de alijs tot fuerūt occisi q ascendebat numerus ad viginti tria milia. Aliter etiā cōcordatur ꝑm dicta Ra. Sa. ut videt̄ in fine bui⁹ ca. a Facto aūt die altero. Hic p̄mittit p̄mittur moysi de precatio. ⁊ secūdo dñi responsio. ibi: Cui respondit dñs. Circa p̄mū p̄mo ostendit pplo grauitatem peccati p̄petrati dicēs: b Peccastis peccatum maximū. sicut enī in humanis ille qui honorē regiū attribuit alteri maxime peccat in dignitatem regiā: q̄ ꝑtū est in se subuertit totū regnū. ita qui honorē latrie soli deo debitū attribuit idolo maxime peccat cōtra deū. Bz querit hic quō moyses dixit populo: Peccastis. cū peccatores iam eēnt exterminati? Dicendū q lz illi qui fuerunt p̄ncipales ⁊ idolatrantes ex corde ⁊ eis cōsentientes fuissent occisi: nō tamē oēs cōsentientes timore: ac etiā illi q̄ potuissent ipsis resistere ⁊ nō restiterūt. q̄b⁹ tamē petm̄ imputat. Pōt etiā aliter dici q peccatū p̄petratū a parte alicui⁹ coitatis dr̄e imputat toti coitati ꝑtum ad pnā infligendā uel ꝑtum ad boni subtractionē. ⁊ hoc timebat moyses ne ꝓpter peccatū multitudinis aliqui innocētes punirent ⁊ diuina bn̄ficia a toto populo subtraherent. c Ascendā ad dñm. ex quo patet q predictā occisionē nō p̄cepit nisi ex zelo iusticie ⁊ bonoris diuini. d Si quo modo quiuero eū deprecari ꝓ scelere vr̄o. ne. s. pro ipso deleat vos uel subtrahat sua bn̄ficia. lz enī p⁹ dictū sit q placatus erat dñs in hoc q non deleret totū pplm simul ⁊ subito. nō tamē erat assecuratus moyses q̄n deleret p partes. e Obsecro peccauit ppls iste. in oratione sua p̄mo cōfitet peccatū q̄z cōfiteri culpam via est ad veniā. f Aut dimitte eis hanc noxā. nō solū remittendo culpā sed etiā cōferendo bn̄ficia a te ꝓus inchoata. s. in reductione bui⁹ ppli ad terrā p̄missionis ⁊ reparatione legis que facta erat in tabulis. g Aut si nō facis dele me de libro tuo. dicit Ra. Sa. q iste liber intelligitur lex q̄ denoiat a moyse eo q fuit eius minister. vñ dr Deut. xxxiij. ca. Legē p̄cepit vobis moyses. ⁊ Job. j. Lex p moysen data est. Est igitur sensus ꝑm eū: Dele me de libro. s. ut lex nō denominet noie meo nisi ppls iste tibi reconciliet. sed hoc expositio nō consonat lrē sequēti. cū dr: Qui peccauerit mihi, delebo eū de libro meo. ⁊ ps lxviij. Deleant de libro viuentiū ⁊ cū iustis nō scribant. Ex quo patet q predicta deletio intelligit de oib⁹ peccatorib⁹ ⁊ tamē ab eis nō est lex denoiata. ⁊ ideo p libru illū nō intelligitur lex sed liber vite de quo dēt̄ peccatores ⁊ iniqui. Sed tunc occurrit dupler difficultas. ꝓma est qualiter aliqui delent de libro vite: cū sit idem qō diuina predestinatio que est imutabilis ⁊c. Ad qō dicendū q i libro vite dicūt aliqui scribi dupliciter. vno mō simpliciter inquātū predestinati sunt in noticia diuina ut ordinati ad vitam eternā ex dei predestinatione. ⁊ sic scripti nūq̄ delentur. Alio mō dicūt scripti ꝑm q̄d. s. nō ꝑm diuinā predestinationē seu ordinationē. sed ꝑm dispositionē in eis actu existentem. s. ꝑm p̄tem iusticiā. quia existentes in gratia ex hoc sunt digni vita eterna ⁊ ad eam ordinati ꝑm dispositionē que actu est in ipsis. sed quia aliq̄n cadūt a gratia ⁊ sic dicūtur deleri: ita q̄ ista deletio nō refert ad diuinā noticiam: ita q̄ aliquid ignoret q̄ ꝓus nouerat: ꝑ ad mutationem de gratia ad culpam in hominibus existentem. Secunda dubitatio ē quō moyses potuit ꝑtē deleri de libro dei nisi dñs remitteret peccatū ppli quia si accipiat scribi simplicit in illo libro. impossibilis est deletio. ut visum est: super impossibile aūt nō cadit appetitus nec per q̄s petitio: cū moyses sciret talē impossibilitatem. Si aūt accipiatur scribi ꝑm quid. deletio ē ei opposita per hoc q aliquis per peccatū mortale cadit a gratia: ⁊ sic moyses qui erat sanctus elegisset deū offendere q peccatū mortale nisi peccatum mortale ppli remitteret: q̄d ē incōueniens cū sit contra caritatem. Dicunt igitur aliq̄ q moyses hoc dixit ex impetu passionis nō ex deliberatione rationis. Sed hoc nō videtur cōuenient dictū. quia sequeret q moyses accessisset ad loquendū cū deo. vbi requirit trāquillitas mētis: qui ꝑm eos fuit passionib⁹ perturbatus. ideo aliter dicit Aug⁹ q moyses hoc dixit ex cōfidentia ⁊ familiaritate diuina. ut sit sensus: sicut certus sum q nō delebis me de libro tuo: ita peto ut certifices me q remittas noxam istam ppli. Hec aūt expositio videtur aliquantulū extranea a littera. ⁊ ideo aliter pōt dici q verbū moysi ꝓ dictum est ipsius rationis ꝓponentis dispositionē partis inferioris anime. lz nō eēt ita in volūtate rationē superiorē sequente: sicut saluator petiuit transferri calicē passionis ab eo. lz simpliciter nollet pati: ita moyses volens ostendere magnū affectum ad remissionē peccati ppli dixit: Aut dele me ⁊c. lz simpliciter nullo mō vellet deleri. ⁊ hoc mō cōtingit in humanis q aliq̄s petēs ab alio aliquid cū magno desiderio dicit: Aut facies hoc uel auferas mihi vitam. lz magis vellet carere non solū illo q̄ petit sed etiā multis alijs q̄ vita. ⁊ tali mō loquendi qui dr hyperbolicus vtit frequēter sacra scriptura. nec est ibi falsitas. q̄z talib⁹ locutionib⁹ vtitur nō ad significandū illud q̄ ꝓ oratione importatur ꝑtū ad plenū significatū. sicut Judic. xx. dicitur de filijs beniamin q fundis ita ad certū iacebant locū ut capillū possent petere ⁊ nequaq̄ in alterā ptē ictus referretur lapidis. ꝓ q̄ intelligitur q erant boni fundibularij notabiliter ⁊ nō plus. b Cui respōdit. Hic ponitur dñi respōsio ⁊ ꝓmo breuit in generali. secūdo magis explicite ⁊ in spāli. in p̄ncipio se. ca. Circa p̄mū dñs in sua respōsiōe ꝓmo remouet alterā ptē disiunctiue quā ꝓposuerat moyses dicens: i Qui peccauerit mihi delebo eū. q. d. non te delebo quia nō peccasti. secūdo respōdet ad petitionem dicens: Tu aūt vade ⁊c. sequit: k Angelus meus p̄cedet te. ducendo ad terram ꝓmissionis. ista tamē responsio magis explicatur sequenti ca. l Ego aūt i die vltionis visitabo ⁊ hoc peccatū eoꝝ. Ex quo patet q nolebat dimittere absq̄ punitiōe. volebat tamē diminuere ⁊ differre ita q nō deleretur ppls totaliter ⁊ simul. Ex hoc aūt dicit Ra. Sa. q in omni infortunio quod postea accidit iudeis solutum est aliquid de pena debita pro peccato illo. ⁊ in b etiā cōueniūt aliqui expositores nostri dicentes q ꝑ diem vltionis intelligit hic captiuitas babylonica uel romanorū. sed hoc nō videt consonare scripture veteris testamēti ac noui. quia sequenti ca. dicit: Qui reddis iniquitatem patrū filijs ac nepotibus in tertiā ⁊ quartam generationē. ⁊ in plurib⁹ alijs locis veteris testamēti idem habet: ita q̄

tibi deos aureos: aut⁸ dimitte eis hanc noxam: aut⁸ si nō facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui ʰ respondit dñs: Qui ⁱ peccauerit mihi: delebo eum de libro meo. Tu autem vade ⁊ duc populū istum quo locutus sū tibi. Angelus ᵐ meus precedet te: Ego ⁱ autem in die

⁊ in fratre suo ut detur vobis benedictio. Facto ᵃ aūt altero die locutus ē moyses ad ppl̄m Peccastis ᵇ peccatum maximū Ascendā ᶜ ad dñm: si quo ᵈ mō q̄uero eū deprecari pro scelere vestro. Reuersusq; ad dñm ait Obsecro ᵉ: peccauit popul⁹ iste peccatum maximū: fecerūtq;

videtur ad nō plus se extendere vindicta vel nisi respectu alicui⁹ peccati vt terminati. captiuitas aūt babylonica fuit longe p⁹ ārtā generationē. qz a fabricatiōe vituli vsq; ad captiuitatē babylonicā fluxerūt nōgenti anni uel circiē. ⁊ vita būana iā erat reducta ad cētū annos uel cētū viginti ad plus ⁊ in pau cis hoīb⁹. ⁊ multo plures fuerūt anni vsq; ad captiuitatē factā p romanos que fuit ān̄o. xlij. p⁹ passionem xp̄i. Item Luce. xix ca. Saluator loquens vt ista captiuitate futura per romanos scōm omnes expositores dicit: Videṡ ciuitatē fleuit sup illam. ⁊ subditur: Venient dies in te ⁊ circūdabūt te inimici tui vallo ⁊ coangustabūt te vndiq; : ⁊ ad terrā prosternēt te ⁊ filios tuos q̄ in te sūt. Cui⁹ cā subdit: Eo q; nō cognoueris temp⁹ visitationis tue. s. p xp̄m tibi predicātē ita q; captiuitatis facte p romanos causa fuit malicia iudeox xp̄m non recipiendo sed ipsum crucifigendo. Et ideo dicere q; causa hui⁹ captiuitatis fuit peccatū vituli. nō bñ cōsonat veritati euangelij. ideo aliter dicendū q; dies vltionis hic accipitur pro mortalitate quā induxit dñs sup populū israel post occisionē factam per leuitas. vñ statim subditur: a Percussit aūt dñs populū pro reatu vituli. vñ dicit Ra. Sa. q; populus post adoratiōem vituli fuit punitus triplici morte. prima fuit ī potu aque vt quo facti fuerūt morbidi ⁊ inflati ⁊ etiā aliq̄ statim mortui. secūda fuit gladio leuitarū. tertia mortalitate q vocō imissa vt qua dicitur: Percussit autē dñs populū. Et p hoc vno modo soluit cōtrarietas predicta vt trib⁹ milib⁹ ⁊ vt viginti trib⁹ milib⁹ ut dicat q; gladio leuitarū ceciderūt tria milia Aliis autem punitionib⁹ tot ceciderūt q; in vniuerso bene ascenderūt ad vigintitria milia. Potest etiā dici aliter q; dies vltionis hic accipitur iudiciū futurū: qō in pluribus locis sacre scripture vocatur dies vltiōis. nō enī oīa punit deus in pñti sed multa reseruat extreme vltioni. ⁊ sic pars illius punitionis vsq; tunc reseruatur. b Cap. xxxiij

Locutusq; est dñs ad moysen. Hic cōsequēter ponitur dñi responsio in spāli ⁊ magis explicita. ⁊ p̄mo q̄tum ad aliquid qō videbatur durū. secūdo q̄tum ad id quod est gratiosum. ibi: Dixit autem moyses. Adhuc p̄mo ponitur dicta responsio. secūdo populi increpatio. ibi: Dixitq; dñs. Tertio autem moysi includebat q; dñs reduceret eos ad terram promissam. ⁊ dñs respondebat q; daret eis angelū ducem. ideo hic explicatur qualiē intelligitur. cū dicitur: c Vade ascende vt loco isto. hoc dicitur quia terra promissionis altioz est q̄ desertum in quo erant. d Tu ⁊ populus. ⁊ nō additur hic tuus. quia dñs iam incipiebat illi populo recōciliari. e In terram quā iurauī abrahā ⁊c. ut habetur Gen. xxij. f Et mittam precursorē tui angelū. supra. xxiij. dicit: Crabrones. Dicendū q; omnia que fecerunt ad electionē populorum de terra chanaan fuerūt facta ministerio angelico. g Et intres in terram fluentem lacte ⁊ melle. p hoc intelligitur abundantia lactis ⁊ mellis in terra promissionis. qz in pluribus locis est multū pascualis. apes etiam ibi mellificāt absq; sollicitudine humana. h Non eni ascendā tecum. i. nō ero ductor uel comes tui itineris per meipsum. hoc superius in sua responsione non expresserat. ideo hic explicat ut sic intelligatur angelus ductor ⁊ non dominus cū eo. Sciendū tamē q; cū deus sit vbiq; : non sic intelligendū est quin esset cum eis per essentiam potentiam ⁊ presentiam : sed q; non adesset eis per miraculorum operationē sicut ante fuerat. i Quia populus dure ceruicis est ⁊ ideo indignus talibus beneficijs diuinis k Ne forte dispdā te in via. non est per hoc intelligendū q; angelus vt quo dixerat q; esset eis ductor. eēt misericordior ipse deo sed q; si adesset vel p̄sentia modo predicto ex hoc rebellio populi esset grauior. ⁊ p consequens grauius punienda. l Audiensq; populus sermonem hūc pessimū. scilz q; deus nō adesset eis in adminiculis sic antea. m Lurit ⁊ nullus ex more indut⁹ est cultu suo. id est honestioribus vestimentis in signū tristicie. n Dixitq; dñs. Hic cōsequenē ad aggrauationē ponitur increpatio populi. cum dicitur: o Populus dure ceruicis es. id est superioribus rebellis ⁊ cōtumax in malis. p Semel ascendam in medio tui. non ad cōsolandū sed ad puniendū. p̄ter tuā duritiam. q Et delebo te. ita q; non remaneat memoria tui. Ista cōminatio vel sicut ⁊ alie in sacra scriptura cōmuniē posite intelligitur sub conditione. scilz nisi pniteas ⁊ corrigas te: sicut dicit de niniuitis Jone. iij. Adhuc quadraginta dies ⁊ niniue subuertetur. que tamen non fuit subuersa : eo q; penitentiam egerūt. ⁊ sic fuit in p̄posito. r Jam nūc depone ornatū tuū. dicunt aliqui q; iste ornatus erat paruū tabernaculū in quo cum moyse cōueniebant senes ad tractandū negocia pl̄i. ⁊ ibi offerebantur oblationes ante constructionē magni tabernaculi. sed h̄ non videtur verum. quia post depositionem ornamenti hic dicti statim subdit de amotione illius tabernaculi. ut patet in littera: ⁊ ideo dicit Ra. Sa. q; p ornatum hic dictum non intelliguntur preciosa vestimenta que iam deposuerant. ut predictum est. sed intelligūtur corone quas sibi principales populi imposuerant in die dationis legis quando dñs locutus est eis decem verba. ut dictum est supra. xx. ca. Tunc enī populus fuit de responsatus per susceptionē legis. ⁊ ideo fuerunt coronati ad modū sponse: ⁊ has coronas non deposuerant ad ostendendum q; volebant esse subiecti legi: sed quia peccauerāt per idolatriam: ⁊ tabule legis erant fracte. ideo ad eorum confusionē ⁊ humiliationē precepit dñs eas deponi. s Ut sciam quid faciam tibi. id est pro te. si videro te humiliatum. nec intelligendum est per hoc q; deus aliquid cognoscat de nouo. sed quia ex mutatione populi de superbia in humilitatem apparet quid illi populo cōdecēs sit fieri a deo. t Deposuerunt ergo filij israel ornatum suū a monte oreb. id est coronas eis impositas iuxta montē oreb in datione legis. v Moyses quoq; tollens tabernaculum. in quo conueniebant ad eum senes ut dictum est. x Tetendit extra castra procul. scilz duobus milibus cubitis longe a castris. ut dicit Ra. Sa. ⁊ hoc etiam factum est ad humiliationem populi sicut de coronis dictum est. quia sicut deus reddebat se elongatum a filijs israel dicens q; non ascenderet cum eis. ita ⁊ moyses qui erat medius inter populum ⁊ deum se elongauit a castris. y Vocauitq; nomē eius tabernaculum federis. tum quia dominus ibi cum eo familiariter loquebatur. ut habetur infra. tum quia ibi videbantur cause que poterant esse causa contentionis ⁊ discordie in populo. ideo subditur: Et omnis populus qui habebat aliquam

questionē ⁊c. a Cūq; egrederetur moyses. scilz ⁊ castris ut iret ad tabernaculū. b Surgebat vniuersa plebs ⁊c. ad faciendum reuerentiam moysi tanq; prelato ⁊ superiori. c Descendebat colūna nubis. ad ⁊signandū ei presentiam spālē. sequitur: d Et adorabāt. scilz ⁊itatem in signo visibili apparentem. e Loquebatur autem dñs ad moysen facie ad faciem. id est valde familiariter. ideo subdit f Sicut solet loqui homo ad amicū suū. non enī tunc vidit diuinam essentiā. quia cū preteret hoc dixit ei dñs: Non poteris videre faciem meam. ut infra habetur. g Cūq; ille reuerteret ī castra. ad visitandum populum post collocutionem cū deo. h Minister eius iosue filius nun puer. id est inuenis respectu moysi: tamē non erat ita iuuenis q̄n iam fuisset factus dux exercitus in p̄lio cōtra amalech ut dictū ē supra. xvij. ca. Accipitur etiā hic puer. i. minister. sicut ⁊ in pluribus alijs locis scripture. i Dixit autem moyses. Hic consequenter ponitur dñi respōsio gratiosa ⁊ primo q̄tum ad reductionem populi ad terram promissionis. secūdo q̄tum ad reparationē le g. in p̄ncipio sequentis ca. Adhuc p̄mo ponit dñi respō-

tabernaculū federis extra castra. Cūq; [a] egrederetur moyses ad tabernaculū: surgebat [b] vniuersa plebs ⁊ stabat vnusquisq; in ostio papylionis sui: respiciebantq; tergum moysi donec ingrederetur tentoriū. Ingresso autem illo tabernaculū federis: descendebat [c] columna nubis ⁊ stabat ad ostium: loquebaturq; dominꝰ cū moyse: cernentibus vniuersis q̄ colūna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantq; ⁊ ipsi: ⁊ [d] adorabant per fores tabernaculorum suorū. Loquebatur [e] autem dñs ad moysen facie ad faciem: sicut [f] solet loqui homo ad amicum suum. Cūq; [g] ille reuerteret ī castra: minister [h] eius iosue filius nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit [i] autē moyses ad dominū. Precipis [k] ut educam populū istum: ⁊ [l] non indicas mihi quem missurus sis mecū: presertim [m] cum dixeris noui te ex nomine ⁊ inueniſti gratiam coram me. i. faciā ꝺ̄ ꝓpter meritum tuū: nō ꝓpter meritū populi. t Qui ait. Hic ponitur responsio dñi gratiosa respectu moysi singulariter. sicut enī in humanis seruus videns dominū volūtariū ad concedendū accipit audaciā plus petendi: ita moyses videns petitionē suam exauditā

coram me. Si [n] ergo inueni gratiam in cōspectu tuo: ostende mihi faciem tuam ut sciam te ⁊ inueniam gratiam ante oculos tuos. Respice populū tuū gentem hanc. Dixitq; [o] dominus: Facies mea precedet te: ⁊ requiem dabo tibi. Et ait moyses: Si [p] non tu ipse precedas: ne [q] educas nos de loco isto. In quo [r] enī scire poterimꝰ ego ⁊ populus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo nisi ambulaueris nobiscū: ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terrā Dixit autem dominus ad moysen: Et verbum istud quod locutus es faciā. Inueniſti [s] enī gratiam coram me: ⁊ te ipsum noui ex nomine. Qui [t] ait. Ostende [u] mihi gloriā tuam. Respondit [x]: Ego ostendam omne bonum tibi: ⁊ [y] vocabo ī nomine dñi coram te: ⁊ [z] miserebor cui voluero: ⁊ clemens ero in quem mihi placuerit. Rursūq; ait: Non [a] poteris videre faciē

ꝓ se ⁊ ꝓ ꝓplo gratiose. accepit audaciā petendi visionem diuine essentie dicens: v Ostēde mihi gloriam tuā. id est teipsum sicut videri ī gl̄ia tua. x Respondit ego ostēdam omne bonū tibi. In hebreo habet: Ego faciam trāsire ē bonum ante te. ⁊ refert ad illud quod postea subditur: Cumq; transibit gloria mea ⁊c. ſm Ra. Sa. y Et vocabo in nomine dñi coram te, alia littera habet sic: Et legam ī noie dñi ⁊c. Dictio enī hebraica que est ibi. equiuoca ē ad legere ⁊ ad vocare. Dicit igitur Ra. Sa. q̄ in trāsitu glorie que hic exp̄mit intelligitur apparitio dei facta moysi sub similitudine hominis quē moyses vidit tm̄ a parte posteriori: ⁊ vidit ibi scripturā in qua cōtinebant tredecim modi imp̄trādi pietates diuinas absq; allegatione meritoꝝ abrahe ⁊ aliorꝝ patrū. Est igit sensus ſm ipsum. Et legam. i. legere te faciā. sicut Beñ. xxij. ca. Dixit dñs nūc cognoui ⁊c. id est cognoscere feci. In noie dñi coram te. id est habebis recursum ad impetrandū dei pietatem absq; meritis patrum. z Et miserebor cui voluero ⁊c. ac si dicat. nō fecerunt pietates mee: imo sicut fuerunt ad abrahā ⁊ ad alios patres: ita erūt ad te ⁊ ad ꝓplm istū. ita q̄ nō indigebis allegare merita ipsoꝝ patrū sicut ꝑus allegasti. a Non poteris videre faciem meā. id est in apparitione qua apparebo tibi nō dabo tibi licētiā videndi faciem meam. b Non enī videbit me homo ⁊ viuet. id est talis visio non cōceditur ī vita presenti. Aliē exponitur ſm doctores nostros abillo loco: Ego ostendam omne bonū tibi. id est vitam beatam lz non modo. Et vocabo in nomine dñi coram te. i. vocationē electorū in noticia mea existentem manifestabo tibi. Et miserebor cui voluero. ac si diceret. si queras quare aliqui sunt vocati ⁊ nō alij: scias q̄ hoc pendet ex sola volūtate mea. vñ dicitur ad Ro. ix. ca. Cuius vult miserē ⁊ quem vult indurat. Non poteris videre faciem meam. quia hoc excedit facultatem humanam. ideo sequitur: Non videbit me homo ⁊ viuet. talis enī visio non cōcedit in p̄senti vita vbi est locus pugne ⁊ meriti: sed in futuro vbi talis visio conceditur ꝓ p̄mio ſm q̄ dicitur Job. xvij. ca. Hec est vita eterna. Sciendū tamē q̄ lz visio diuine essentie nō fuerit hic concessa moysi. tamē alias fuit sibi cōcessa in vita presenti ſm q̄ dicit Aug⁹ libro de videndo deū ad Paulinā. ⁊ de hebreis

sup̃ li. Hu. vbi magis habet locũ. c Ecce inquit est locus apud me. id est ī monte synai vbi cõsueni tibi loqui. dicebatur enī mons ille mons dei. ut dictum est supra. iij. ca. d Et stabis supra petram. In hebreo habet: Sup rupem. e Cũq; transibit gloria mea. id est species gloriosa. diuine enī essentie non cõpetit transitus. f ponam te in foramine petre. In hebreo habet In cauerna rupis. g Et ꝓtegam dextera mea donec trãseam. i. non videbis me transeũtẽ in similitudine me repꝛesentante donec trãsiero. h Et videbis posteriora mea. i. concedam tibi cognitionẽ mei imꝑfectam tamẽ: sicut aliq̃s videt hominẽ a parte posteriori cognoscit ipsum eẽ hominem nõ tamẽ cognoscit q̃s sit. scilz socrates uꝰ plato uel bꝰ modi. i Faciẽ aũt meã videre non poteris. per hoc enī q nõ vidit tunc faciem illius similitudinis intellexit q tunc nõ cõcederet sibi visio dei ꝑfecta ⁊ clara. tales enī apparitiões sẽsibiles uꝰ imaginarie fiũt coĩe ad denotãdũ illud q̃ uel fit uel fieri debet intellectiue cognitioni. k Caꝑ. xxxiiij. C dixit. Hic q̃ ponitur responsio dñi de reparatione legis: vbi ꝓmo ponit ad hoc ꝓma dispositio. secũdo legis repetitio. ibi: Observa. ⁊ tertio cõscriptio. ibi: Dixit dñs ad moysen scribe. q̃rto legis iterate ꝓmulgatio. ibi: Cũq; descẽdisset. Circa ꝓmũ ꝓmittit dispõmalis. 2ꝰ spũalis. ibi: Cũq; descẽdisset. dispositio aũt mala fuit dolatio tabularũ de qua dat dñi mandatũ. cũ dicit: l Precide ait tibi duas tabulas lapideas instar priorũ. id est similes alijs prius fractis in materia ⁊ quãtitate. de quo aũt lapide fuerint nõ habetur ex textu. Dicit aũt Ra. Sa. q fuerunt de lapide sapphyri. ⁊ q dñs ostẽdit moysi massam talis lapidis formatam de nouo virtute diuina de qua moyses dolauit duas tabulas ⁊ dolature superflue fuerunt sue: ⁊ inde ditatus fuit valde. ideo dictum est: Precide ait tibi ꝛc. In hebreo habet: Dola tibi. i. ad vtilitatẽ tuam. sed istud videtur ficticiũ: quia tãtũ uel plus fuisset ditatus de fragmentis tabularum ꝓpꝛius fractarũ. Itẽ q Josephus nõ dicit de quo lapide fuerunt. qui tamen longe fuit ante Ra. Sa. ideo videtur melius dicendũ q de hoc nõ habetur certitudo. m Et scribam sup eas. In ꝓmis enī tabulis moyses nihil fecit. in secũdis ꝓo ipse disposuit materiam dolando ut visum est: quia sicut alias fregerat iustũ fuit q̃ istas dolaret. ꝟ dñs scripsit ibi dece verba. n Esto paratus mane. quia talis hora est cõuenientior ad loquẽdũ cum deo. o Nullus ascendat tecum. quia alij non fuit digni accedere ad me. p Nec videatur quispiam per totum montem ꝛc. ob reuerentiam veritatis ibi descẽdentis in signo visibili. q Excidit ergo ꝛc. exequens mandatum domini. ꝓmpte. r Cũq; descẽdisset. Hic põit dispositio spũal q̃ fuit oꝛo moysi. cũ dr: s Stetit moy. cũ eo iuo. no. dñi q̃ trãseũte. s. ī nube gloriosa eũ repñtante. t Alit dñator. Hic exprimit forma oꝛonis. cũ dr: Dñator. s. in ꝓpꝛi gubernatione. v Dñe. in legis datione. x Deꝰ. in cultꝰ veri institutione. y Misericors. misertus hominũ cõpatiendo. z Et clemẽs. offẽsas remittendo. a Patiens. emẽdationẽ peccantiũ expectando. b Et multe miserationes. effectꝰ tue pietatis ipẽdendo. c Ac verax i. iustus. qꝛ misericordia sine iustitia ẽ pusillanimitas. ⁊ iustitia sine misericordia est crudelitas. ⁊ iõ ī oibꝰ operationibꝰ dinis semꝑ simul relucẽt veritas misericordia ⁊ iustitia. ꝓm illud ps. cxxiij. Vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas. Vel aliter: Ac verax. iustis ꝓmia reddẽdo. iõ subdit: d Qui custodis. i. in milia ꝛc. reddẽdo bona nõ solũ opantibꝰ bẽ etiã descẽdẽtibꝰ ex eis absq; numero. e Qui aufers iniq̃tatẽ. i. peccata cõmissa ī primũ remittis dere penitẽtibꝰ. f Et scelera. i. pctã cõtra deũ facta. g Atq; pctã. q̃ facit bõ in seipsũ. h Nullusq; apud te p se inocẽs ẽ. qꝛ dies cõtrahũt peccatũ originale ⁊ cũ h actuale saltẽ veniale si ꝓueniant ad etatẽ adultã. i Qui red. iniq̃tatẽ ꝛc. h expositũ est ꝟ. xx. ca. k Festinusq; moy. curuatꝰ ẽ. exhibẽs reuerẽtiã deo. l Et adorans. actu interiori corde ⁊ etiã ore. iõ subdit: m Alit si inueni grãm ꝛc.] Iz enī dñs iam moysi cõcessisset q ipse esset ductor eoꝝ in itinere. timebat tñ ne supueniret impedimẽtũ ꝓpꝛe peccatũ ꝓpꝛi quẽ sciebat eẽ ꝓpꝛiũ ad malũ. iõ orabat ut istud ipedimẽtũ nõ supueniret. vñ subdit: n Pꝛps enī dure ceruicis ẽ. ⁊ iõ qꝛ tu es misericors indigemꝰ pñtia tua. o Ut aufe. iniq. nostras. ꝓterita remittendo. p Hosq; possideas. a futuris ꝓseruando. q Rñdit dñs ego ineo pactũ. i. fedus amicitie vobiscũ. r Signa facia ꝛc. sicut postea fecit qñ terra dathan ⁊ abiron de glutiuit. ⁊ in siccatiõe iordanis. ⁊ in subuersiõe ciuitatis hiericbo sonantibꝰ tubis. s Observa cũcta. Hic q̃ ponit legi repetitio. breuis tñ ⁊ ꝓ modũ epilogi. cũ dr: Observa cũcta q̃ hodie mã. tibi. repetẽdo q̃ supra ꝓcepit a. xx. ca. vsq; ad. xxij. ca. Iz nõ oĩa sint h scripta iterũ. t Ego ipse ejciã ꝛc. nõ noĩat hic gergeseũ. qꝛ ille ꝓpꝛs recessit de ẽra eis ꝓmissa añ aduẽtũ filioꝝ israel. v Caue ne vnq; ꝛc. qꝛ ex dina sentẽtia debãt inficere ⁊ ne inducerẽt ꝓpꝛm israel ad idolatriam si cõtraherẽt cum eis amicitiam. x Sed aras eoꝝ destrue: confringe statuas. ut non remaneat memoria idolatrie. y Lucosq; succide.

meam. Non enī videbit me homo ⁊ viuet. Et iterũ. Ecce inquit est locus apud me: ⁊ stabis supra petram. Cumq; transibit gloria mea ponam te in foramine petre: ⁊ protegã dextera mea donec transeam. Tollamq; manũ meam: ⁊ videbis posteriora mea: faciẽ aũt meam videre nõ poteris.

Et dixit xxxiiij precide ait tibi duas tabulas lapideas instar priorum: ⁊ scribam super eas verba que habuerũt tabule quas fregisti. Esto parat mane: ut ascendas statim in mõtẽ synai: stabisq; mecũ super vertice montis. Nullus ascendat tecũ: nec videatur quispiam per totũ montem: boues quoq; ⁊ oues non pascantur ecõtra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant: ⁊ de nocte consurgẽs ascendit in mõtem synai sicut preceperat ei dominus portãs secum tabulas. Cũq; descendisset dominus per nubem: stetit moyses cum eo inuocãs nomen domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator dominꝰ deus misericors ⁊ clemens patiens ⁊ multe miserationis ac verax: qui custodis misericordiã in milia: qui aufers iniquitatem ⁊ scelera atq; peccata: nullusq; apud te per se innocens est: qui reddis iniquitatem patrum filijs ac nepotibus in tertiã ⁊ quartam progeniem. Festinusq; moyses curuatus ẽ pronus in terram ⁊ adorãs ait. Si inueni gratiam in conspectu tuo domine: obsecro ut gradiaris nobiscum: populus enī dure ceruicis ẽ: ut auferas iniq̃tates nras atq; peccata: nosq; possideas. Rñdit dñs: Ego ineo pactũ videtib cũctis: signa faciã q̃ nũq; visa fuit super terram: nec in vllis gentibus ut cernat populus iste in cuius medio: opus domini terribile quod facturus sum. Obserua cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse ejciã ante faciem tuam ãmoreum ⁊ chananeum ⁊ ethеum: pherezeum quoq; ⁊ eueum ⁊ iebuseum. Caue ne vnq; cum habitatoribus terre illi iungas amicitias q̃ sint tibi in ruinã ꝛ ss ⁊ aras eoꝝ destrue: cõfringe statuas: lucosq; succide.

circa tẽpla enĩ idolorũ erant luci vbi exercebãt carnalẽ lasciuiã. a Dominus çelotes ⁊c. hoc est expositum supra. xx. ca. b Vocet te quispiam ut comedas de immolatis in veneratione idoli. ⁊ sic trahat te ad idolatriam. c Nec vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis. cui⁹ causa subditur: d Ne postq̃ ipse fuerint fornicate. per idolatriã: que est fornicatio spiritualis. e Fornicari faciãt. id est ad idolatrã pertrahant. f Deos conflatiles nõ facies tibi. p hoc etiam intelguntur phiteri idola p sculpturã facta uel quocũq; modo. dicit tamẽ cõflatiles. quia de nouo sibi fecerant vitulũ conflatilem. Consequenter reptit aliqua que ptinẽt ad verum dei cultum. ⁊ primo de solẽnitate pascali dicens: Solẽnitatem açimorum ⁊c. secũdo de redemptiõe primogenitorum. cum dicit: Omne qđ aperit vuluam ⁊c. tertio de obseruatione sabbati. cum dicit: Sex diebus operaberis ⁊c. quarto de solẽnitate pẽtecostes. cum dicit Solemnitatem ebdomadarum. quinto de solẽnitate tabernaculorum. cum dicit: Et solẽnitatem quãdo redeunte anni tempore. ⁊c. scilz in principio septembris. sexto iterũ addit de solẽnitate paschali. cum dicitur: Non immolabis super fermento. ⁊ exponant omnia ista sicut exposita sũt supra. xiij. ca. ⁊. xxiij. g Dixitq̃ dominus ad moysen. Hic ponitur iterate legis conscriptio. cum dicitur: h Scribe tibi verba hec. hoc videtur esse cõtrarium ei quod dñs supra dixit in principio ca. Et scribam sup eas. Ad h dicũt aliqui q̃ dñs scripsit auctoritatiue ⁊ dictãdo: sic Aug⁹ dicitur scripsisse libꝝ de ciuitate dei uel huiusmodi. sed moyses scripsit ministerialiter ⁊ figurando. sed hoc non videtur verum quia cum ille tabule essent lapidee. littere fuerunt tibi figurate p sculpturam. non aũt est verisimile q̃ moyses ascendens in montem ad orandũ dominum ⁊ vacandum contemplationi portaret secum instrumenta ad sculpendũ cum sonitu ⁊ malliatione. Et ideo dicendũ q̃ dominus illas litteras figurauit. ut predictum est: ⁊ ideo q̃ hic dicitur: Scribe. intelligẽdũ est q̃ moyses scripsit illa verba non in tabulis lapideis sed postea in libro. Potest etiam aliter dici. scilz q̃ moyses manũ ad tabulas apposuit: sed dominus tunc litteras miraculose formauit: sicut ad impositionem manuũ apostolorum dabatur spiritus sanctus. non q̃ illa impositio in recipientib⁹ spiritum sanctũ aliquid faceret. ⁊ tunc redit in hoc quod predictum est. scilz q̃ deus illas litteras figurauit. i Fuit ergo ibi cũ domino moyses quadraginta dies. alios. s. xl. a p̃cedẽtib⁹. k Et scripsit in tabulis. hoc refertur ad dominũ. ut dictum est. Si autẽ refertur ad moysen. exponẽdum est modo predicto immediate. Aliter etiam exponũt aliqui dicẽtes: Scripsit id est scriptas a domino recepit. l Cũq; descenderet moyses de mõte synai. hic cõsequenter describit legis iterate promulgatio. vbi p̃mittitur publicantis cõditio. cum dicitur: m Et ignorabat q̃ cornuta esset facies sua. Erant enim quidã radij miri splẽdoris procedentes in altũ ad modum cornuũ: quos apostolus vocat gloriã vultus moysi. ij. ad Corinthios iij. vñ i hebreo habet: Et non cognouit q̃ cornuta esset lux faciei sue. Sed quare nõ habuit ante: cũ locut⁹ fuisset cum dño diu in monte. Dicunt aliqui q̃ non habuit tunc ita limpidã cognitionẽ de deo sicut postea. ad quod denotãdũ apparuerũt tales radij. Alij dicunt q̃ hoc factum est ut populus qui p idolatriam peccauerat magis eũ timeret ⁊ haberet in reuerẽtia. Ra. Sa. dicit q̃ hoc fuit ex hoc q̃ dñs posuit manũ suam super faciem eius. ut habetur in fine precedentis capituli. sequitur: n Timuerũt ꝑpe accedere. propter dicti splẽdoris reuerentiam. o Vocatiq; ab eo reuersi sunt. Ex reuerentia enĩ retrocesserant ⁊ ex obedientia redierunt. p Quibus precepit cuncta que audierat a domino. publicando ea que a domino audierat. q Impletisq; sermonib⁹ posuit velamẽ sup faciẽ suam. quando cognouit faciem suam esse cornutã p̃ aliorum insinuationẽ. r Sed operiebat rursus ille faciem suam si quando loquebatur ad eos ⁊c. In hebreo habetur: Et reponebat velamen super faciem suam donec reuiret ad loquendum cum eo. id est cum deo.

Noli adorare deum alienum. Dominus[a] çelotes nomẽ eius deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarũ regionũ: ne cum fornicati fuerint cum dijs suis ⁊ adorauerint simulacra eorum: vocet[b] te quispiã ut comedas de immolatis. Nec vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis: ne[c] postq̃ ipse fuerint fornicate: fornicari[e] faciant ⁊ filios tuos in deos suos. Deos[f] conflatiles non facies tibi. Solẽnitatem açimorum custodies. Septem diebus vescẽris açimis: sicut precepi tibi in tẽpore mensis nouorum. Mense enĩ verni tẽporis egressus est de egypto. Omne quod aperit vluam generis masculini meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus q̃m de ouib⁹ meum erit. Primogenitum asini redimes oue. Si autẽ nec precium pro eo dederis occidetur Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in cõspectu meo vacuus. Sex dieb⁹ operaberis: die septimo cessabis arare ⁊ metere. Solẽnitatem ebdomadarum facies tibi in primitijs frugũ messis tue triticee: ⁊ solẽnitatem q̃ redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotẽtis domini dei israel Cum enim tulero gentes a facie tua ⁊ dilatauero terminos tuos: nullus insidiabitur terretue: ascẽdente te ⁊ apparente in conspectu dñi dei tui ter in anno. Non immolabis super fermento sanguinẽ hostie mee nec̃ residebit mane de victimis solẽnitatis phase. Primitias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Dixitq̃[s] dominus ad moysen: Scribe[t] tibi ꝟba hec: quibus ⁊ tecum ⁊ cum israel pepigi fedus. Fuit[i] ergo ibi cum domino moyses quadraginta dies ⁊ q̃draginta noctes: panem non comedit ⁊ aquam nõ bibit: ⁊[k] scripsit in tabulis verba federis decem. Cũq;[l] descẽderet moyses de monte synai: tenebat duas tabulas lapideas testimonij: ⁊[m] ignorabat q̃ cornuta esset facies sua: ex cõsortio sermonis domini. Videntes autẽ aaron ⁊ filij israel cornutam moysi faciem timuerunt[n] ꝑpe accedere. Vocatiq;[o] ab eo reuersi sunt: tam aaron q̃m principes synagoge. Et postq̃ locutus est ad eos: venerunt ad eum etiam omnes filij israel. Quibus[p] precepit cuncta que audierat a domino in monte synai. Impletisq;[q] sermonibus posuit velamen super faciem suam. Qui ingressus ad dominum ⁊ loquens cum eo: auferebat donec exiret ⁊ tunc loquebatur ad filios israel oĩa que sibi fuerãt imperata. Qui videbant faciem egredientis moysi esse cornutam: sed[r] operiebat rursus ille faciem suam

a Cap.xxxv
Hic cõgregata Remoto impedimento qõ supuenerat i adoratione vituli. hic ꝓsequit describit executio de cõstructione tabernaculi, & primo repetit qõ s. xxv. ca. dictũ ẽ de materie ꝓparatione. secũdo de artificum electiõe. ibi: Dixitq; dñs. tertio agit de opis executione. in ꝓncipio se. ca. Circa primũ ꝓmittit repetitio de obseruatione sabbati: ne crederẽt qꝫ infringi posset, ꝓpter op9 tabernaculi. exponat sicut supra xxxi. & xx. ꝓnter repetit materie ꝓparatio. cũ dr: Et ait moyses. &c. & ps expositio de his que dicta sũt ꝫ. xxv. ca. & ca. se. pauꝫ ꝓbis exceptis q̃ discurrent. b Tabernaculũ. s. & tectũ ei9. tabernaculũ ꝫ dicũt parietes tabernaculi que erãt de tabulis. tectũ hic dr operimẽtum de cortinis qõ erat imediate sup tabulas. c Atq; operimẽtũ. s. de sagis & pellib9. d Cãdelabr ad luminaria sustentãda. nõ erãt ibi alia luminaria ꝙ lucerne ardẽtes. e Vestimẽta ꝓpriũ vsus ẽ i mini. scũarij. erãt enĩ qdã pãni i qb9 involuebãt arcba testamẽti & ꝓpitiatoriũ qñ mouebãt castra: ut habet Nu. iiij. ca. non enĩ põt ꝫ intelligi de vestib9 sacerdotũ: aliter ẽct nugatio. quia de ipsis subdit: De stes aaron &c.
f Armillas. i. torques ſm hug. g Et inaures. ornamẽta sũt auriũ. h Annulos. digitoꝝ. i Et extralia. brachiorũ ꝓ manũ. k Sz & mulieres docte dederũt que neuerãt. i. filaucrant & dr a neones. qõ significat filare. l Dixitq; moyses. hic ꝓnter agit de electione artificũ. cũ dr: m Vt faciãt opa abietarij. i. carpẽtarij. Abies enĩ ẽ gen9 ligni, & inde dr abietari9 artifex opans i tali ligno. & inde tractũ ẽ hoc nomẽ ad alios artifices lignoꝝ. & sic accipitur hic. qz de ligno abietis nõ fit mẽtio in cõstructione tabernaculi sed de lignis setbim. n Polymitarij. nomen est artificis ꝙ p texturã varias figuras opatur. & dr a polis qõ ẽ pluralitas. & mitos quod ẽ gutta. o Ac plumarij. qui tales varietates facit cũ acu. p Et texãt oia. s. que ab alijs sũt inuenta. q Ac noua queq; reperiant. sapientia a deo sibi collata. Cetera patent ex dictis xxxj. ca.

r Cap.xxxvj

Fecit ergo beçeleel. hic cõsequẽter agit de operis executione. ista tamẽ executio nõ ponit hic totaliter eodem ordine quo supra descriptum est opus a moyse. primo ꝙ ponit executio opis ꝓpũ ad ipsum tabernaculũ. secũdo ꝓpium ad ea que erãt intra ipsũ. xxxvij ca. tertio ꝓpium ad atriũ. ca. xxxviij. ꝑto ꝓpium ad vestes sacerdotũ. xxxix. ca. Circa primũ primo ostenditur populi offerẽtis vltra necessitatem deuotio. secũdo opis executio. ibi: Fecerũtq;. & primo ꝓpium ad opimenta tabernaculi de cortinis & sagis & pellibus. secũdo ꝓpium ad parietes tabernaculi. ibi Fecit & tabulas tabernaculi. sequitur: Contra occidentem ꝓo.

Situr a xxxv
cõgregata omni turba filiorũ israel dixit ad eos: Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus: Septim9 dies erit vobis sanctus: sabbatũ & requies domini. Qui fecerit op9 in eo occidetur. Non succẽdet ignem in omnib9 habitaculis vestris p diem sabbati. Et ait moyses ad omnẽ cateruam filioꝝ israel. Iste est sermo quẽ precepit dominus dicens. Separate apud vos primitias domino. Omnis voluntarius & prono animo offerat eas domino. Aurum & argentum & es: hyacinthum & purpuram coccũq; bis tinctum & byssum pilos caprarum: pelles arietum rubricatas & hyacinthinas: ligna setbim: & oleũ ad luminaria concinnanda: & ut conficiatur vnguentũ & thymiama suauissimum: lapides onychinos & gemmas ad ornatũ superhumeralis & rationalis. Quisquis vestrum sapiens ẽ veniat & faciat quod dominus imperauit: tabernaculum b scilz & rectum eius atq; c operimentum ãnulos & tabulata cum vectibus: paxillos & bases: archam & vectes: ꝓpitiatoriũ & velum quod ante illud oppanditur: mensam cũ vectibus & vasis & ꝓpositionis panibus: candelabrum d ad luminaria sustentanda: vasa illius & lucernas & oleũ ad nutrimẽta ignis: altare thymiamatis & vectes & oleum vnctionis & thymiama ex aromatibus: tentorium ad ostium tabernaculi: altare holocausti & craticulam eius eneam cũ vectibus & vasis suis: labrum & bases eius: cortinas atrij cum columnis & basibus tentorium i foribus vestibuli: paxillos tabernaculi atrij cum funiculis suis: vestimenta e quoꝝ vsus est in ministerio sanctuarij vestes aaron pontificis ac filiorũ eius: ut sacerdotio fungãt mihi. Egressaq; omnis multitudo filiorum israel de conspectu moysi obtulerunt mente ꝓmptissima atq; deuota primitias domino ad faciendum opus tabernaculi testimonij. Quicquid ad cultum & ad vestes sanctas necessariũ erat: viri cum mulieribus prebuerũt: armillas f & g maures ãnulos h & i extralia. Omne vas aureum in donaria domini separatum est. Siquis habebat aurum hyacinthum & purpuram: coccumq; bis tinctum: byssum & pilos caprarum: pelles arietum rubricatas & hyacinthinas: argẽti & auri eriscq; metalla obtulerunt domino: lignaq; setbim in varios vsus Sed & k mulieres docte que neuerant dederunt hyacinthum purpuram ac vermiculum: ac byssum & pilos caprarũ: sponte propria cuncta tribuentes. Principes vo obtulerunt lapides onychinos & gemmas ad superhumerale & rationale aromataq; & oleum ad luminaria concinnãda & ad preparandum vnguentum ac thymiama odoris suauissimi componẽdum. Omnes viri & mulieres mente deuota obtulerũt donaria ut fierent opera que iusserat dominus per manum moysi. Cuncti filij israel volũtaria domino dedicauerũt. Dixitq; l moyses ad filios israel. Ecce vocauit dominus ex nomine beçeleel filium buri: filij hur de tribu iuda: impleuitq; eum spiritu dei sapientia & intelligentia: & scientia: & omni doctrina: ad excogitandum & faciendum opus in auro & argẽto & ere & ferro sculpendisq; lapidibus & opere carpentario Quicquid fabre adinueniri potest dedit in corde eius. Doliab quoq; filium achisamech de tribu dan ambos eruditit sapientia: ut m faciãt opera abietarij polymitarij n ac o plumarij de hyacintho & purpura: coccoq; bis tincto & byssio: & p texant omnia ac q noua queq; reperiant. xxxvi

Fecit r ergo beçeleel & ooliab: & omnis vir sapiens quib9 dedit dominus sapientiã & intellectum ut sciret fabre opari q̃ in vsu sanctuarij

necessaria sūt ⁊ que p̄cepit dñs
Cūq; vocasset eos moyses ⁊
omnē eruditū virum cui tede/
rat dñs sapientiā : ⁊ qui sp̄te
sua obtulerant se ad faciendū
opus. tradidit eis oīa donaria
filioꝝ israel. Qui cū instarent
operi quotidie : mane vota po/
pulus offerebat. vñ artifices
venire cōpulsi dixerunt moysi:
Plus offert ppls q̄ necessari/
um est. Jussit ergo moyses p̄/
conis voce cātari: Nec vir nec
mulier q̄q; offerat vltra ī ope
sanctuarij. Dicq; cessatū est a
muneribꝰ offerendis: eo q̄ ob/
lata sufficerēt ⁊ supabūdarēt.
Fecerūtq; oēs corde sapientes
ad explēdū opus tabernaculi:
cortinas decē de byssо retorta
⁊ hyacintho ⁊ purpura coc/
coq; bis tincto ope vario ⁊ ar/
te polymita. Quaꝝ vna habe/
bat in longitudine vigintiocto
cubitos ⁊ in latitudine q̄tuor.
Una mēsura erat omniū cor/
tinarū. Conjunxitq; cortinas
quinq; alteram alteri : ⁊ alias
q̄nq; sibi invicē copulauit. Fe/
cit ⁊ ansas hyacinthinas ī ora
cortine vnius ex vtroq; latere: ⁊
in ora cortine alterius similiter ut
cōtra seinvicē venirent anse : ⁊
mutuo iūgerent. Ān ⁊ q̄nqua
ginta fudit circulos aureos : q̄
morderent cortinarū ansas ⁊
fieret vnū tabernaculū . Fecit
⁊ saga undecim de pilis capra/
rū ad operiendū tectū taberna/
culi. Ānū sagū in lōgitudine
habebat cubitos triginta ⁊ in
latitudine cubitos quatuor.
Ānius mensure erant oīa saga
Quoꝝ q̄nq; iunxit seorsum ⁊
sex alia sepatim. Fecitq; ansas
q̄nquaginta in ora sagi vnius
⁊ q̄nquaginta in ora sagi alte/
rius ut sibi invicē iūgerēt: ⁊ fi/
bulas eneas q̄nquaginta q̄bꝰ
necteret tectū ut vnū palliū ex
oībus sagis fieret. Fecit ⁊ op/
torium tabernaculi de pellibus
arietū rubricat: aliudq; de sup
velamē de pellibꝰ hyacinthinis
Fecit ⁊ tabulas tabernaculi de
lignis sethim stantes. Decem
cubitoꝝ erat lōgitudo tabule
vnius ⁊ vnū ac semis cubitū la/
titudo retinebat. Bine icastra/
ture erant per singulas tabu/
las : ut altera alteri iungeret.
Sic fecit in omnibꝰ tabernacu/
culi tabulis. Ē quibus viginti
ad plagā meridianā erant cō/
tra austrū cū quadraginta ba/
sibus argēteis. Due bases sub
vna tabula ponebāt ex vtraq;
parte angulorum : vbi incastra/
ture laterū ī angulis terminā.
Ad plagā quoq; tabernaculi
que respicit ad aquilonē fecit
viginti tabulas cū q̄draginta
basibus argenteis : duas ba/
ses p̄ singulas tabulas. Cōtra
occidentē ꝛo.ī. ad eam partē
tabernaculi que mare respicit
fecit sex tabulas : ⁊ duas alias
p̄ singulos angulos taberna/
culi retro que iūcte erant a de/
orsum usq; sursū : ⁊ in vnā cō/
pagem pariter ferebant. Ita
fecit ex vtraq; pte p̄ angulos
ut octo eēnt simul tabule ⁊ ha/
berent bases argenteas sexde/
cem : binas. ſ. bases sub singu/
lis tabulis . Fecit ⁊ vectes de/
lignis sethim q̄nq; ad cōtinē/
das tabulas vnius lateris taber
naculi : ⁊ q̄nq; alios ad alte/
rius lateris coaptādas tabu/
las: ⁊ extra hos q̄nq; alios ve/
ctes ad occidentalē plagā ta/
bernaculi contra mare. Fecitᵇ
q̄q; vectem aliū qui p̄ medias
tabulas ab angulo usq; ad an
gulū pueniret. Ipsa aūt tabu/
lata de auravit : fusis basibus
earū argēteis : ⁊ circulos eoꝝ
fecit aureos : p̄ q̄s vectes in/
duci possēt: quos ⁊ ipsos lami/
nis aureis operuit. Fecit ⁊ ve/
lum de hyacintho ⁊ purpura :
⁊miculo ac byssо retorta ope
polymitario: variū atq; distin/
ctum: ⁊ quatuor colūnas de li/
gnis sethim q̄s cū capitib⁹ de/
auravit : fusis basib⁹ earū ar/
genteis. Fecit ⁊ tentoriū in in/
troitu tabernaculi ex hyacin/
tho purpura ⁊miculo byssoq;
retorta ope plumarij : ⁊ colū/
nas q̄nq; cū capitib⁹ suis : q̄s
operuit auro: basesq; earū fu/
dit eneas: quas ⁊ opuit auro.

Fecitᶜ aūt xxxvii
bęceleel ⁊ archā de li/
gnis sethim habentē
duos ⁊ semis cubitos in lōgi/
tudine ⁊ cubitū ac semissem in
latitudine : altitudo q̄q; vni⁹

qō aūt sequiē
a Jd est ad eā
ptē tabernaculi
q̄ mare respicit.
nō est in hebreo.
b Fecit q̄q; ve/
ctem alīū ꝛc. ve
boc vecte nō fe/
cit sup̄ mētionē.
iste enī erat ī la/
tere orientali ta/
bernaculi. ita q̄
capita eius erāt
inserta capitib⁹
duarū tabularū
q̄ erāt iuxta in/
troitū taberna/
culi una ī latere
aq̄lonari ipsius
tabernaculi ⁊ al
tera in australi.
⁊ q: transibat p̄
spissitudinē ipsa/
rū tabularū . iō
dicit lrā q̄ trā/
sibat p̄ medias
tabulas ab angu
lo usq; ad angu/
lū .ſ. ab angulo
cōiungente pa/
rietē aq̄lonarē ⁊
orientalē taber/
naculi usq; ad
angulū cōiūgē/
tem parietē au/
stralē ⁊ orientalē
ei⁹. Cetera ex/
ponanē sicut sūt
exposita .ē. ca.
xxvj.

c Cap. xxxvij
Fecit aūt
bęceleel.
Dic pōit
executio operis
q̄tum ad ea que
erāt intra taber/
naculū. ⁊ primo
illoꝝ q̄ erant in/
tra scā scrōꝝ .ſ.
arcꝫ p̄pisiato/
rij ⁊ ipōrum
cherubin.

a Cherub vnū in sūmitate vni⁹ ptis. sūmitas h accipiē pro pte supiori ſm opinionē Ra.Sa. dicētis q cherubin erant posita sup operculū arcis qō erat ,pitiatoriū ſm ipsū ſm aliā opinionē sūmitas hic accipiē ,p extremitate: q dicit q cherubin sustentabāt extremitates ,pitiatorij. ut dictū ē ſ.xxv.ca.secūdo ponitur executio q̄tum ad ea que erant extra scīm scō⁹ cōtra velū in illa pte tēpli: que scīm uel scā noiatur. cū dō: Fecit t mēsam.

b Cōtra corona.m.i.imediate sub corona: ut expositū ē supra xxv.ca. Cōsequē ter agit de cādelabro qō erat ibi dē. cū dō: Fecit t candelabr̄. sequit: c Equū erat opus sex calamo⁹. qō exponit dupliciter: vno mō q lz alij q calami oriret de hastili inferi⁹ alijs: tñ in parte supiori equalit ascendebāt. alit sic: Equū erat tē.i. vniforme i forma t figura. Cetera exponūt sicut supra exposita sunt ca.xxv. Cōsequenter agit de altari thymiamatis. cū dicit d Fecit t altare tē. qō altare erat inter mēsam t candelabrum. t exponat quod hic dicitur sicut supra. xxx. ca.

e Cap.xxxviij Fecit t altare holocausti. Hic q̄nter ponit executio operis q̄tum ad ea que erāt extra tabernaculū: t p̄mo q̄tū ad altare holocaustor̄. secūdo q̄tū ad labrū eneū. cū dō: f Fecit t la.ene. cū basi sua tē. Dicūt expositores nostri coit q ist erant mulieres devote que veniebāt frequēt ad ostiū tabernaculi ratione cultus diuini t in signū q nolebant ampli⁹ intēdere ornatui exteriori obtulerūt specula sua: quor capse erant ence: t de illis factū ē vas predictū. Ra.Sa. dicit q hic ē text⁹ vr⁹: De speculis mulierū exercituātiū uel circūeuntiū ad ostiū tabernaculi. t ſm p̄mā significationē exponit dicēs q mulieres hebree qñ pharao voluit ipedire multiplicationē populi p generationē oppримēdo viros labo ribus ne vacarēt amplexib⁹ vxores eor cōponebāt se ad specula ut prouocarent viros suos ad actū matrimonij nō libidine ducte s prolis amore: t sic p creauerūt exercitū filiorū israel: quor p̄ncipes tribuū in quibus quodāmō continebat totū negociū ppli cōsistebāt ad ostiū tabernaculi: vbi manebant moyses t aarō ad tractandū cū eis de negocijs ppli. ſm so aliam significationē exponit de mulierib⁹ devotis: que manebāt i castris circa latera t p⁹ tergū tabernaculi quas oportebat circuire veniendo ad ostiū tabernaculi cū oblatiōis faciēde Aliter aūt exponunt doctores aliq q circa labrū eneū erāt specula affixa ut sacerdotes viderēt maculas abluendas t illa specula fuerunt oblata a mulieribus devotis. t sic quod dicitur: Fecit t labrum eneū cum basi sua de speculis mulierum. hic accipitur facere pro aptare uel ornare. t sic aliqñ accipit in hebreo. ut dictū fuit Beſ.j.ca. g Capita colūnarum t tota operis celatura argēta. In hebreo habetur: Uncini columnarū t cincture earū de argento. t eodem modo infra vbi ponūtur consimilia verba.

cubiti fuit t dimidij: vestiuitq̄ eā auro purissimo int⁹ t foris. Et fecit illi coronā aureā per gyrū cōstans q̄tuor ānulos aureos p q̄tuor angulos ei⁹: duos ānulos in latere vno: t duos in altero. Vectes q̄q̄ fecit de lignis sethim quos vestiuit auro t q̄s misit in ānulos qui erant in lateribus arche ad portandū eā. Fecit t ,pitiatoriū. i. oraculum de auro mūdissimo duor̄ cubitor̄ t dimidij in lōgitudine t cubiti ac semis i latitudine. Duos etiā cherubin ex auro ductili quos posuit ex vtraq̄ pte ,pitiatorij: cherub⁹ vnū in sūmitate vnius ptis t cherub alterū i sūmitate ptis alteri⁹. Duos cherubin in singulis sūmitatib⁹ ,pitiatorij extēdentes alas t tegētes ,pitiatorij: seq̄ mutuo t illud respicientes. Fecit t mēsā de lignis sethim in lōgitudine duor̄ cubitor̄ t in latitudine vni⁹ cubiti que habebat in altitudine cubitū ac semissem. Circūdedit eā auro mūdissimo: t fecit illi labiū aureū p gyr̄: ipsiq̄ labio coronā aureā interrasilē q̄tuor digitor̄: t sup eandē alterā coronā aureā. Fudit t q̄tuor circulos aureos quos posuit in q̄tuor angulis p singulos pedes mense cōtra coronā misitq̄ in eos vectes ut posset mēsa portari: ipsos q̄q̄ vectes fecit de lignis sethim: t circūdedit eos auro. Et vasa ad diuersos vsus mense: acetabula phialas t cyathos t thuribula ex auro puro: in q̄b⁹ offerenda sunt libamina. Fecit t cādelabrū ductile de auro mūdissimo De cui⁹ vecte calami: cyphi: sperule q̄ ac lilia procedebant sex in vtroq̄ latere. Tres calami ex pte vna t tres ex altera Tres cyphi in nucis modū p calamos singulos sperule q̄ simul t lilia: t tres cyphi instar nucis in calamo altero: sperule q̄ simul t lilia. Equū erat opus sex calamor̄ qui procedebāt de stipite cādelabri. In ipso aūt vecte erāt q̄tuor cyphi in nucis modū sperule q̄ p singulos t lilia: t sperule sub duobus calamis p loca tria: qui simul sex fiūt calami procedentes de vecte vno. Et sperule igit t calami ex ipso erant: vniuersa ductilia ex auro purissimo. Fecit t lucernas septem cū emūctor̄ suis: t vasa vbi ea que emūcta sunt extinguāt de auro mūdissimo. Talentū auri appendebat cādelabrū cū oibus vasis suis. Fecit t altare thymiamatis de lignis sethim per quadrū singulos habēs cubitos t i altitudine duos: e cui⁹ angulis procedebāt cornua: vestiuitq̄ illud auro purissimo cū craticula ac parietib⁹ t cornib⁹. Fecitq̄ ei coronā aureolā p gyrū t duos ānulos aureos sub corona p singula latera ut mittant in eos vectes t posset altare portari. Ipsos aut vectes fecit de lignis sethim t operuit laminis aureis. Cōpositū t oleū ad sanctificationis vnguentum t thymiamata de aromatib⁹ mūdissimis ope pigmentarij. xxxviij Fecit t altare holocausti de lignis sethim q̄q̄ cubitor̄ p quadrū t triū in altitudine cui⁹ cornua de angulis procedebant: operuitq̄ illud laminis eneis. Et i vsus ei⁹ parauit ex ere vasa diuersa lebetes: forcipes: fuscinulas: vncinos: t ignium receptacula. Craticulāq̄ ei⁹ in modū retis fecit eneā t subter eā in altaris medio arulā fusis q̄tuor ānulis p totidē retiaculi sūmitates ad imittendos vectes ad portādum. Quos t ipsos fecit de lignis sethim t operuit laminis eneis: induxitq̄ in circulos q in lateribus altaris eminebant. Ipsū aūt altare nō erat solidū sed cauū ex tabulatis t int⁹ vacuū. Fecit t labrū eneū cum basi sua de speculis mulierū q excubabāt i ostio tabernaculi. Fecit t atrium in cui⁹ australi plaga erant tentoria de bysso retorta cubitor̄ centū: columne enee viginti cū basibus suis: capita columnarum t tota operis celatura argentea.

a Ipsas colũnas atrij vestiuit argẽto. In hebreo bñ: Capita colũnarũ liniuit uel operuit argẽto. ⁊ exponãt ista sicut ⅋.xxvij

b Hec sunt instrumẽta. In hebreo bñ: Hi sunt computi uel numeri. ⁊ videt hoc meli⁹ dictũ ut pz ex lrã sequẽti. q3 noiantur ⁊ etiã numerant põdera metallo3 ve q⁹ facta sũt opa tabernaculi. c In cerimonijs leuitarum. i. obsequijs eo3. q3 ad eos ptinebat portare tabulas tabernaculi ⁊ bases ⁊ opimẽta ⁊ plura alia. similiẽ vẽponere tabernaculũ in motiõe castro3 ⁊ erigere ipsũ in loco positionis castro3. d Per manũ ithamar. i. ꝑm ordinationẽ ei⁹ ⁊ preceptum e Dẽ aurũ. Hic ponit numer⁹ auri. f Qõ expensũ ẽ in opera. xxix. talẽto3 fuit. In hebreo bñ. xxix. cẽtenario3. dicit autem Ra. Sa. q cẽtenari⁹ cõtinet. lx. mnas. mna aũt sanctuarij duplex erat respectu cois. ⁊ sic cẽtenari⁹ cõtinebat cxx. mnas. ⁊ mna. xxv siclos. ⁊ sic cẽtenarius sanctuarij continebat tria milia siclos. g Oblatũ ẽ aũt ab bis. ⁊c. In hebreo bñ sic: Argentũ aũt numerationis ꝑpli fuit cẽtũ cẽtenarij ⁊ mille septigenti ⁊ lxxv. sicli ad põdus sanctuarij. dimidius siclus p singula capita omniũ trãseuntiũ ad numerũ a xx. ãnis ⁊ supra ve sexcẽtis ⁊ trib⁹ milibus ⁊ q̃ngentis. l. viris. ⁊ ꝑm hoc numeratio populi nõ ẽ referenda ad numerũ auri ꝓdicti ꝫ magis ad numerũ argenti. cui⁹ ratio ẽ. q: i nullo loco iuenit scriptũ q i numeratione ꝑpli numerati soluere vel eãt uel offerre aliquã ẽritatẽ auri sed argẽti. s. qlibet dimidiũ sicli. ut dictũ est ⅋.xxx. ca. Et si cõsidẽt numerus argenti hic expssus. correspondet numero viro3 accipiendo p quolibet dimidiũ sicli. vn⁹ enim cẽtenari⁹ valet tria milia siclos. ut visum ẽ. ⁊ p ꝑdictis cẽtũ cẽtenarij valẽt trecẽta milia siclos integros ⁊ p ꝑdictis valent sexcenta milia dimidios. Item mille septingenti septuaginta q̃nq3 integri valẽt tria milia q̃ngentos q̃nquaginta dimidios: ⁊ sic bñ numer⁹ ꝓdictus viro3. s. sexcento3 triũ miliũ ⁊ q̃ngento3 quinquaginta.

Eque ad septẽtrionalẽ plagã tentoria colũne baseseq3 ⁊c capita colũnarũ eiusdem mẽsure ⁊ opis ac metalli erant. In ea vo plaga que ad occidentẽ respicit fuerũt tentoria cubito3 q̃nq̃gita: colũne vecẽ cũ basib⁹ suis enee: ⁊ capita colũnarum ⁊ tota opis celatura argentea. Porro cõtra orientẽ q̃nq̃ginta cubito3 parauit tẽtoria: e q⁹ q̃ndecim cubitos colũnarũ triũ cũ basib⁹ suis vnũ tenebat latꝰ ⁊ i pte altera: q: int⁹ vtraq3 introitũ tabernaculi fecit: q̃ndecim eque cubito3 erãt tẽtoria colũneq3 tres ⁊ bases totidem Cuncta atrij tẽtoria byssus retorta texuerat. Bases colũnarũ fuere enee: capita autẽ earũ cũ cũcti celaturis suis argẽtea: sed ⁊ ipsas[a] colũnas atrij vestiuit argẽto. Et i introitu ei⁹ opeplumario fecit tentoriũ ex byacintho purpura vermiculo ac byssо retorta: qđ habebat viginti cubitos i lõgitudine. altitudo vo q̃nq3 cubito3 erat: iuxta mensurã quã cũcta atrij tẽtoria habebãt. Colũne aũtin ingressu fuere q̃tuor cũ basib⁹ eneis: capitaq3 earũ ⁊ celature argentee. Paxillos q̃q3 tabernaculi ⁊ atrij p gyrũ fecit eneos. Hec[b] sunt instrumẽta tabernaculi testimonij q̃ enumerata sunt iuxta ꝓceptũ moysi in cerimonijs[c] leuitarũ p manum[d] ithamar filij aaron sacerdotis q̃ bẽseleel filij[e] huri filij hur de tribu iuda dño p moysen iubẽte cõpleuerat: iuncto sibi socio ooliab filio achisamech de tribu dan: q̃ ⁊ ipse artifex lignoꝝ egregi⁹ fuit ⁊ polymitari⁹ atq3 plumarius: ex byacintho purpura vermiculo ⁊ byssо. De[e] aurũ qđ [f]expensũ est i opesanctuarij ⁊ qđ oblatũ ẽ i donarijs viginti ⁊ nouẽ talento3 fuit ⁊ septingẽto3 triginta siclo3 ad mẽsurã sanctuarij. Oblatũ[g] ẽ aũt ab bis q̃ trãsierunt ad numerũ a viginti ãnis ⁊ supra de sexcẽtis trib⁹ milib⁹ ⁊ q̃ngentꝫ q̃nq̃ginta armato3.] Fuerũt ꝓterea cẽtũ talẽta argẽti: e q⁹ cõflate sunt bases sanctuarij ⁊ introit⁹ vbi velũ pẽdet. Cẽtũ[h] bases facte sũt de talẽtis [i]cẽtũ singulis talẽtis p bases singulas supputatis. De[k] mille autẽ septingẽtis ⁊ septuagintaq̃nq3 siclis fecit capita colũnarũ: qs ⁊ ipsas velauit argẽto.] Eris q̃z oblata sũt talẽta septuagintaduo milia ⁊ q̃dringẽti supra sicli ex q⁹ fuse sunt bases i introitu tabernaculi testimonij ⁊ altare eneũ cum craticula sua: oiaq3 vasa q̃ ad vsũ ei⁹ ptinẽt: ⁊ bases atrij tam i circuitu q̃z in ingressu ei⁹: ⁊ paxilli tabernaculi ateq3 atrij per gyrum.

De byacintho xxxix vo ⁊ purpura vermiculo ac byssо fecit vestes q⁹ indueret aaron q̃n ministrabat i sanctis sicut ꝓcepit dñs moysi. Fecit igit superhumerale de auro byacintho ⁊ purpura coccoq3 bis tincto ⁊ byssо retorta: ope polymitario Incidit[m]q3 bracteas aureas: ⁊ extenuauit i fila ut possent torqueri cũ ꝓpoz colo3 subtegmine duasq3 oras sibi inuicẽ copulatas in vtroq3 latere sũmitatũ: ⁊ balthei ex eisdẽ colorib⁹: sicut ꝓcepat dñs moysi. Parauit ⁊ duos lapides onychinos astrictos ⁊ iclusos auro ⁊ sculptos arte gẽmaria noib⁹ filiorum israel. Sex noia in lapide vno: ⁊ sex in altero iuxta ordinẽ natiuitatis eo3. Posuitq3 eos i lateribꝰ superhumeralis in monimẽtũ filio3 israel: sicut ꝓcepat dñs moysi. Fecit ⁊ rationale opẽ polymito iuxta op⁹ superhumeralis. Quadrangulum duplex. palmi mensuram habens in longitudine et in latitudine. Et vestierunt illud lapidibus quatuor ordinibus. Sardio. topazio. et smaragdo in primo ordine. In secundo carbunculo. saphiro. et iaspide. In tertio ligurio. achate. et amethysto. In quarto chrysolito. onyche. et berillo. Inclusi auro per ordines suos. Habebant autem lapides nomina filiorum israel duodecim iuxta numerum nominum eorum. Sculpturas singulorum habentes singula nomina ad duodecim tribus. Fecerunt in rationali catenulas sibi iuncturas habentes de auro purissimo. Duos uncinos aureos. et duos anulos aureos. Quos posuerunt in duobus lateribus rationalis. Et miserunt duas catenulas aureas in duobus anulis qui erant in lateribus rationalis. Extremitates autem catenularum duas miserunt in duobus uncinis qui erant in superhumeralibus. Et ita ex utraque parte superhumeralis in humeris eius. Fecerunt duos anulos aureos. et posuerunt in duobus lateribus rationalis. Et duos alios anulos aureos. quos posuerunt in humeris superhumeralis deorsum iuxta iuncturam eius. Et desuper ephod. Et duos anulos aureos.

humeralis ex auro hyacintho purpura: coccoq; bis tincto: ⁊ byſſo retorta: quadrangulū duplex mēſure palmi: ⁊ poſuit in eo gēmarū ordines q̄tuor. In ꝓmo verſu erat ſardi⁹ thopaçi⁹ ſmaragdus. In ſecūdo carbūculus ſapphyrus iaſpis. In tertio ligurius: achates: amethiſt⁹. In q̄rto chryſolith⁹ onychin⁹ ⁊ berillus: circundati ⁊ incluſi auro p ordines ſuos. Ipſiq; lapides duodecim ſculpti erāt noīb⁹ duodecim tribuum iſrael: ſinguli p noīa ſinguloꝝ. Fecerūt in rationali ⁊ cathenulas ſibi inuicē cohērētes de auro puriſſimo ⁊ duos vncinos totidēq; ānulos aureos. Ꝑono annulos poſuerunt in vtroq; latere rationalis ex q̄b⁹ penderent due cathene auree: q̄s inſeruerūt vncinis q̄ in ſuphumeralis angulis eminebāt. Nec ⁊ ante ⁊ retro ita cōueniebāt ſibi ut ſuphumerale ⁊ rationale mutuo necterent: ſtricta ad baltheū ⁊ ānulis fortⁱ copulata: quos iūgebat vitta hyacinthina ne laxa fluerent ⁊ a ſe inuicē moueret: ſicut p̄cepit dñs moyſi. Fecerūt quoq; tunicā ſuphumeralis totam hyacinthinā ⁊ capitiū i ſupiori pte cōtra mediū oris q; gyrū capitij textilē. de orſum aut ad pedes malapunica ex hyacintho purpura vermiculo ac byſſo retorta: ⁊ tintinnabula de auro puriſſimo: que poſuerūt inter malogranata in extrema pte tunice p gyr: tintinnabulū aūt aureū ⁊ malū punicū: q̄b⁹ ornatus incedebat pōtifex q̄n miniſterio fungebat: ſicut p̄cepit dñs moyſi. Fecerūt ⁊ tunicas byſſinas ope textili aaron ⁊ filijs eius ⁊ mitras cū coronulis ſuis ex byſſo: feminalia q̄q; linea byſſina: cingulū ꝯo de byſſo retorta: hyacintho: purpura: ac vermiculo diſtinctū arte plumaria: ſicut p̄cepat dñs moyſi. Fecerūt ⁊ laminā ſacre venerationis de auro puriſſimo: ſcripſerunt q; in ea ope gēmario ſcīs dñi ⁊ ſtrinxerūt eā cum mitra vitta hyacinthina: ſicut p̄cepat dñs moyſi. Perfectū eſt igit omne opus tabernaculi ⁊ tecti teſtimonij. Fecerūt q; filij iſrael cūcta que p̄ceperat dñs moyſi ⁊ obtulerūt tabernaculū ⁊ tectū ⁊ vniuerſam ſupellectilē: ānulos: tabulas: vectes: colūnas ac baſes: optoriū de pellibus arietū rubricatis. ⁊ aliud operimentū de hyacinthinis pellib⁹ velū: archā: vectes: ꝓpitiatorij: menſā cū vaſis ſuis: ⁊ ꝓpoſitionis panib⁹: candelabrū lucernas ⁊ vtenſilia earū cum oleo: altare aureū ⁊ vnguentū ⁊ thymiama ex aromatib⁹: ⁊ tentoriū i introitu tabernaculi: altare eneū: retiaculū: vectes ⁊ vaſa ei⁹ oīa: labrū cū baſi ſua: tentoria atrij ⁊ colūnas cū baſibus ſuis: tētoriū in introitu atrij: funiculoſq; illi⁹ ⁊ paxillos. Nihil ex vaſis defuit que i miniſterium tabernaculi ⁊ i tectū federis iuſſa ſunt fieri. Veſtes quoq; q̄b⁹ ſacerdotes vtunt in ſanctuario aaron. ſ. ⁊ filij eius: obtulerunt filij iſrael ſicut p̄ceperat dñs. Que poſtq; moyſes cūcta vidit cōpleta bñdixit eis.

Locutuſq; [a] eſt XL dñs ad moyſen dicēs: Mense [b] primo ꝓma die menſis eriges tabernaculū teſtimonij ⁊ pones in eo archā dimiſſeq; anteillā velū ⁊ illata menſa pones ſup eā q̄ rite p̄cepta ſūt. Cādelabrū ſtabit cū lucernis ſuis ⁊ altare aureū in q̄ adolef incēſū coꝝ archa teſtimonij. Tētoriū i introitu tabernaculi teſtimonij pones ⁊ ante illud altare holocauſti. Labrū int altare ⁊ tabernaculū qđ ipleb⁹ aqua. Circūdabiſq; atriū tētoriis ⁊ igreſſū ei⁹. Et aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculū cū vaſis ſuis ut ſanctificēt altare holocauſti ⁊ oīa vaſa ei⁹: labrū cum baſi ſua. Oia vnctionis oleo conſecrabis ut ſint ſcā ſcōꝝ. Applicabiſq; aaron ⁊ filios ei⁹ ad fores tabernaculi teſtimonij: ⁊ lotos aqua indues ſanctis veſtib⁹ ut miniſtret mihi: ⁊ vnctio eoꝝ in ſacerdotiū ſempiternū proficiat. Fecitq; moyſes oīa que p̄ceperat dñs. Igit menſe primo anni ſecundi prima die menſis collocatum eſt tabernaculum.

a Cap. xl. Locutuſq; eſt dñs. Poſtq; deſcripta ē tabernaculi cōſtructio: hic ꝓcēdit deſcribē ei⁹ erectio. vbi p̄mittitur p̄ceptū dñi. cū dicit: Fecitq; moyſes ⁊c. ⁊ ꝓmo q̄tum ad ipſum tabernaculū. cū dicit: Colloeatū eſt tabernaculum ⁊c. ſecundo q̄tum ad ea q̄ erāt intra ſanctū ſcōꝝ. vbi:

b Menſe ꝓmo. ſ. ſecundi anni ab exitu de egypto. ſecūdo ponit executio moyſi. cū dr: Fecitq; moyſes ⁊c. ⁊ ꝓmo q̄tum ad ipſum tabernaculū. cū dicit: Colloeatū eſt tabernaculum ⁊c. ſecundo q̄tum ad ea q̄ erāt intra ſanctū ſcōꝝ. vbi:

Erexitq; moyses illud ⁊ posuit tabulas ac bases ⁊ vectes: statuitq; colūnas ⁊ expādit tectū sup tabernaculū: iposito vsup opimēto sicut dñs iperauerat. Posuit[a] ⁊ testimoniū in archa subditis infra vectib⁹: ⁊[b] oraculū vsup. Cūq; intulisset archā in tabernaculū testimonij appēdit ante eā velū ut expleret dñi iussionē. Posuit ⁊ mēsā in tabernaculo testimonij ad plagā septētrionalē extra velū: ordinatis corā ꝓpositionis panib⁹: sic ꝑcepat dñs moysi. Posuit ⁊ cādelabrū i taberna/culo testimonij e regione mēse in pte australi: locatis p ordinē lucernis iuxta ꝑceptū dñi. Posuit[c] ⁊ altare aureū sub tecto testimonij cōtra[d] velum: ⁊[e] adoleuit sup eo icēsū aromatū sic iusserat dñs moysi. Posuit ⁊ tēroriū i itroitu tabnaculi testimonij: ⁊[f] altare holocausti i vestibulo testimonij: offerēs[g] in eo holocaustum ⁊ sacrificia

Explicit liber Exodi.

a Posuit ⁊ testimoniū. i. tabulas q̄ erant i testimoniū federis inter vū ⁊ populū. b Et oraculū vsup. i. ꝓpitiatoriū. tertio ꝑtū ad ea que erāt extra scūm scōz in tabernaculo. cū dr: Posuit ⁊ mēsam ⁊c. c Posuit ⁊ altare aureū sub tecto testimonij. i. tabernaculi. qz vocabat tabernaculū testimonij. d Cōtra velū diuidēs scm̄ ⁊ sanctū sanctoz. ⁊ p hoc q dicit: cōtra velū. ⁊ non intra. pz qō supra dictū est. xxx. ca. s. q altare incensi qō ēidem qō altare aureū: non erat intra sanctū scōz sed extra inter mēsā ꝓpositionis ⁊ cādelabrū. e Et adoleuit sup eo incensū. s. ipse moyses qz faciebat officiū sacerdotale quousq; aaron ⁊ filij eius essent cōsecrati. ꝑm illos qui dicūt q cōsecratio sacerdotū non erat completa die erectiōis tabernaculi. ꝑm alios qui dicūt q illa dies fuit dies octaua cōsecrationis sue. non solum moyses obtulit illo die sed etiā aaron ⁊ filij ei⁹. ut hr Leuit. ix. de his opinionibus dicet Au. vij. Consequēt agit de erectiē eoz que erāt extra tabernaculū in atrio. cū dr: f Et altare holocausti i vestibulo. id est in atrio. g Offerens. s. moyses ⁊ etiā aaron ⁊ filij eius ꝑm alios ratiē dicta. b Labrū q̄q statuit inter tabernaculū testimonij ⁊ altare. s. holocausti. nō tn directe inter vtrūq; ꝑ aliquātulū a latere. i Lauerūtq; i eo moyses ⁊ aaron ⁊c. s. qn̄ fuerūt cōsecrati ⁊ poterāt accedere ad tabernaculū testimonij. k Erexit ⁊ atriū. i. colūnas ⁊ cortinas claudētes atriū p gyrū tabernaculi. nō tamē equale erat spaciū atrij in circuitu tabernaculi: qz ante ostiū tabernaculi qō erat in pte orientali spatiū atrij habebat q̄nquaginta cubitos in quadrū. in alijs aūt trib⁹ ptib⁹ habebat. xx. cubitos latitudinis excepta spissitudine parietū tabernaculi. l Postq̄ oia pfecta sūt opuit nubes tabernaculū. i signū diuine acceptationis ⁊ pītie sue. m Et gloria dñi ipleuit illud. i. nubes glorioſa que erat signū pītie eius nō solū supra tabernaculū sed etiā intra. n Nec poterat moyses ingredi. s. ꝓpter reuerentiā presentie dñi. ut hr simile. iij. Regū. viij. ca. vbi dr q nō poterāt sacerdotes stare ⁊ ministrare ꝓpē nebulā: nō qz obscuraret eoz aspectū sed qz erat diuine p̄sentie signū. vñibi subdit: Impleuerat enim gloria dñi domum dñi. ⁊ ideo nō poterant ibi stare ꝓpē vi reuerentiā. sicut ⁊ moysi volēti appropinquare ad rubū dictū ē: Ne appropies ihąt huc. cū aūt nubes recessit de medio tabernaculi stans supra tabernaculū. signū fuit q moyses tūc poterat ingredi ad ministrandū. sed qñ nubes tabernaculū vexerebat: ita q nō stabat supra tabernaculū imediate erat signū motionis castroz ⁊ sequebāt nubem ⁊ vbi quiescebat nubes ibi ponebāt castra. o Nubes quippe dñi incubabat p die. ad refrigeriū estus solis. p Et ignis in nocte. ad prestandū beneficiū lucis. Ut aūt p̄dicta melius intelligant expressi in figura situ tabernaculi ⁊ atrij ⁊ eoz que erāt intra ipsa ꝓut in plano figurari possunt: sed oportet multa supplere p imaginationē. Circuli parui in circuitu hui⁹ spacij positi significāt colūnas atrij. linee vo procedentes a circulo i circuitū significāt cortinas ad colūnas pēdentes ⁊ atriū claudētes. totū spaciū aūt intra cōtentū debet intelligi cētū cubitoz longitudinis: ⁊ q̄nquaginta latitudinis. ⁊ medietas hui⁹ spacij ab oriente vsq; ad tabernaculū intelligēda ē quadrata eq̄latera. s. q̄nquaginta cubitoz lōgitudinis ab oriente in occidentem. ⁊ q̄nquaginta latitudinis. s. ab aquilone versus meridiem. ⁊ in ꝫ spacio aīi tabernaculū debet situari altare holocaustoz. In alia vo medietate totius spacij debet situari tabernaculū hūs triginta cubitos lōgitudinis ⁊ p latitudinis a posteriori parte tabernaculi vsq; ad cortinas atrij versus occidētē spacium viginti cubitoz latitudinis: ⁊ a latere tabernaculi aq̄lonari vsq; ad cortinas spaciū viginti cubitoz ⁊ similiē a latere ei⁹ meridionali vsq; ad cortinas spacium viginti cubitoz. ⁊ sic pz q medietas secūda intra cortinas cōtenti totius spacij q̄nq̄ginta cubitos hz longitudinis: ⁊ q̄nq̄ginta latitudinis. ⁊ defectum pictoris in ꝫ intellect⁹ supplet inspectoris. In orientali vo pte tabernaculi situandum est candelabrū: mensa ꝓpositionis ⁊ altare incensi. In occidentali vo parte ei⁹ situanda est archa: duo cherubin: ⁊ ꝓpitiatoriū in locis infra vescriptis.

Postilla Nicolai de lyra sup Exodum finit.

Sequitur figura.

Leuiticus

Leuiticꝰ. Cap. j. incipit. a Vocauit aũt moysen ⁊c. Sicut dictũ fuit in principio Exo. Lex diuina q̃ danda est ꝓpl'o adunato sub cultu vni⁹ dei dupliciter datur Uno⁹ gnãliter ⁊ succincte. ⁊ b mõ ei⁹ datio ꝓscribit'ur Exo. a xx. ca. ⁊ citra. ⁊ b q̃tũ ad ꝑcepta moralia: iudicialia ⁊ cerimonialia. ut ibidem fuit ꝺeclaratum Alio mõ datur magis particulariꝫ ⁊ explicite. ⁊ hoc modo dat̃ in hoc libro ⁊ sequenti: q̃ sic ad inuicẽ distinguũt: qz oĩa ꝑcepta legis diuine ordinant̃ ad dilectionem dei ⁊ ꝓximi ꝑm q̃ dic̃ apl's j. ad Timoth. j. Finis precepti ẽ caritas. ⁊ saluator Matth. xxij. ca. dic̃ q̃ i duobus ꝑceptis caritatis. scz dei ⁊ ꝓximi tota lex pendet ⁊ ꝓphe. ⁊ in hoc libro ponũt̃ in spãli ꝑcepta ordinãtia ad deũ. In libro ꝯo numeroꝝ ponũt̃ illa q̃ ordinant ad ꝓximũ. istatũ diuisio nõ ẽ ita ꝑcisa: q̃n in b libro ponãt̃ aliqua ordinãtia ad ꝓximũ ⁊ in illo aliqua ordinãtia ad deũ. Nec mirũ qz dilectio dei mouet ad dilectionẽ ꝓximi. ⁊ dilectio ꝓximi ad dilectionẽ dei finaliter ordinat̃ ⁊ sic illa q̃ ordinãt ad deũ ⁊ ꝓximũ: sup se inuicẽ reflectũt̃. q̃tũ ꝯo spectat ad pñtẽ librũ cõsiderandũ: q̃ b ordinat̃ ad deũ q̃ debitũ latrie cultũ: q̃ cult⁹ ꝓncipaliter cõsistit in actu interiori mentis: ꝑm q̃ dicit Aug⁹ in enchiridion. Fide: spe: caritate colit̃ de⁹. secũdario ꝯo cõsistit in quibusdã actib⁹ exterioribꝰ. q̃ sũt quedã ꝓtestatiões interioris cult⁹. ⁊ de talib⁹ tractat̃ in hoc libro. videlz de sacrificijs ⁊ oblationib⁹. que debebant deo fieri in recognitionẽ fidei ⁊ dilectionis ad ipsũ: ꝓp̃t q̃ vocat̃ iste liber Leuitic⁹: qz talia offerre ad sacerdotes leuitici generis ꝓtinebat. Huiusmodi ꝯo sacrificia in dei lege fuerunt multa. ⁊ b triplici rõne. Prima ẽ qz fuerũt instituta ad reuocandum iudeos ab idolatria. ad quã pni erãt. ⁊ iõ rõnabiliter fuerũt multitudine sacrificioꝝ onerati. ut eis nõ vacaret idolis imolare. Et ꝓp̃t eandẽ rõnẽ. s. ut ab idolatria elongarẽt̃: fuerunt eis imposita sacrificia alia a sacrificijs idolozũ ⁊ frequent̃ ꝓtraria: ut patebit in sequẽtib⁹. Secũda est qz fuerunt instituta ut iudei in cultu vni⁹ dei exercerent̃ ⁊ p tale frequẽs exercitiũ habit⁹ in eis generaret̃: q̃ ad dei cultũ delectabiliter adducerent̃. Tertia rõ ẽ. qz sacrificia de. le. fuerũt figura vni⁹ veri sacrificij no. le. s. xp̃i i ara cruc̃ imolati. illud aũt q̃ est ꝑfectũ p vnũ uel pauca imꝑfecta nõ ꝑt sufficienter repũtari. ⁊ iõ sicut ꝑfectio diuina vnica existens i ꝑfectiõib⁹ creaturarũ varie ⁊ multipliciter repꝛesentat̃: sic decẽs fuit ut sacrificiũ nostrũ ꝑfectissimũ per multa ⁊ varia sacrificia in dei lege figuraret̃: qz illa erãt imꝑfecta: ꝑm q̃ dicit apl's ad Heb. vij. Nihil ad ꝑfectum adduxit lex. Iste liber iste qui ẽ de oblatiõib⁹ ⁊ sacrificijs diuidit̃ in q̃tuor ꝑtes ꝓncipales. in ꝓma agit̃ de sacrificijs ⁊ oblatiõib⁹. in secũda de ipsis offerẽtib⁹. s. ca. viij. in ẽtia de offerendi tpib⁹. videlicz. xviij. ca. in quarta de wtoꝝ solutiõib⁹ ⁊ redẽptiõib⁹. q̃ sũt q̃dã oblatiões spãles ca. xxvij. Circa ꝓmũ agit̃ ꝑ de sacrificioꝝ ⁊ oblationũ actu. 2° de eorũ vsu. ca. vj. ibi. Hec est lex sacrificij ⁊c. Circa primũ sciẽdũ q̃ aliq̃ offerebãt̃ inꝑpolate. de q̃b⁹ ꝑ agit̃. Aliq̃ ꝯo ꝓtinue. i. oĩ die: cuiusmodi erat iuge sacrificiũ. de q̃ agit̃ i ꝓncipio. vj. ca. Circa ꝓmũ sciẽdũ q̃ aliqua offerebãt̃ ex mera deuotiõe. de q̃b⁹ agit̃. j. ca. ⁊. ij. Aliq̃ aũt. ꝓpter ficij impetratiõe. de q̃b⁹ agit̃. iij. ca. Aliq̃s aũt fiebat oblatio. ꝓpter remissione. de q̃ agit̃ iiij. ca. Circa ꝓmũ sciendũ q̃ aliq̃s fiebat oblatio de viuẽtib⁹. ⁊ talis oblatio vocatur ꝓpie sacrificiũ. de q̃ ꝑ agit̃. Aliq̃s aũt fiebat de nõ viuentibus ut de pane: farina ⁊ ꝓsimilib⁹. ⁊ talis oblatio retinebat sibi nomẽ tõe oblatiõis. de qua agit̃. ij. ca. Circa primũ adhuc notandũ q̃ viuẽtia hic accipiunt̃ animalia gressibilia. de q̃rũ oblatiõe agit̃ ꝓmo ⁊ volatilia de quibus agit̃ secundo. ibi: Si aũt de auib⁹. Adhuc circa gressibilia primo agit̃ de oblatiõe maiorũ. 2° minoꝝ. ibi: De si de pecoribus. Circa ꝓmũ dr̃: Vocauit ãt moysen ⁊c. ad ostẽdẽdũ q̃ leges istẽ nõ fuerũt a moyse inuẽte: ſ a deo date. b Hõ q̃ obtulerit. ex mera deuotiõe. c Si holocaustũ fuerit ei⁹ oblatio. dr̃ holocaustũ sacrificiũ totaliter incẽsũ ad honorẽ dei. ⁊ dr̃ ab holon q̃ ẽ totũ: ⁊ cauma q̃ ẽ incẽdiũ: ⁊ ꝑ b deuotẽ significat̃ q̃ aĩa offerẽtis debebat totaliter resolui seu referri ad honorẽ dei. ꝑm q̃ dr̃ Deut. vj. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua. d Ac de armento. armentũ est ꝯgregatio boũ: siẽ greꝫ est ꝯgregatio ouiũ. ⁊ sic ꝑ q̃ bicloquit̃ de oblatiõe boũ: que sũt maiora aĩalia imolaticia. e Masculum. qz femina est mas occasionat⁹: ⁊ q̃d impfectũ respectu masculi: ⁊ iõ offerri nõ poterat in holocaustũ. q̃d ẽ sacrificiũ pfectissimũ. poterat tñ offerri in hostijs pacificis. ut habet̃. j. ca. iij. f Immaculatũ. i. absq̃ defectu mẽbroꝝ. ⁊ etiã carẽs alijs que reddebãt aĩal maculatũ ⁊ ineptũ ad sacrificiũ dñi: sic ẽ aĩal lãguidũ: ⁊ debile: ⁊ ꝓtaminatũ ex cõcubitu cũ aĩali alteri⁹ speciei uel ex cõtactu rei immũde postq̃ uenerat ad vnã credrã tẽpli vbi reponebant̃ aĩalia mũda quousq̃ esset temp⁹ ⁊ hora offerẽdi. g Offeret ad ostiũ tabernaculi. Dicũt expositores nr̃i coiter q̃ ꝑ b intelligit̃ ostium atrij sacerdotũ. vbi. ꝓbabãt̃ aĩalia vtrũ essent apta ad offerendũ añq̃ introducerẽt̃ in atriũ. Debuit aũt dicũt q̃ nõ. ꝓbabant̃ ibi: ꝑ b extra atriũ totaliter in vna credra ad b parata. ⁊ iõ q̃ dr̃ hic: Ad ostiũ tabernaculi. exponũt de loco qui erat extra atriũ. ⁊ ille locus erat añ ostiũ tabernaculi: in q̃ erat arcba ⁊ ꝓpitiatoriũ ⁊c. ⁊ hoc magis ꝯordat lrẽ in q̃ addit̃: h Testimonij. qz archa testi i q̃ ꝓtinebãt̃ tabule vocat̃ testimoniũ i Ponetq̃ man⁹ sup caput hostie. ad q̃ notãdũ q̃ offerẽs aĩal renũciabat iuri q̃ habebat in eo. k Immolabitq̃ vitulum. Ostẽso q̃d debebat facẽ laic⁹ offerẽs aĩal in holocaustũ. hic ꝓpt̃ ostẽdit̃ q̃d ꝓtinebat circa b ad sacerdoꝝ officiũ. s. immolare: sanguinẽ offerre: excoriare: ⁊ incẽdere. ⁊ b notat̃ eũ dr̃: l Filij aaron sacerdotis ⁊c. ipsi eni erãt minores sacerdotes sub patre ministrãtes. vñ in debreo hr̃. Filij aaron sacerdotes. m Fundentes ꝑ altar̃ circuitũ. Dicit Ra. Sa. q̃ ꝓnebãt de sanguine in duob⁹ angulis altaris ꝓtradictorie oppositis. quilibz aũt angul⁹ respicit duo latera i eo ꝓiucta: ⁊ sic talis positio sanguinis respiciebat totũ circuitũ altar̃. n Et subijciẽt̃ i altari ignẽ. nõ est intelligendũ q̃ apportarẽt̃ ignẽ aliũde: qz nadab ⁊ abiu offerentes ignẽ alienũ stati inẽfecti fuerũt a dño. ut hr̃. j. x. ca. ⁊ iõ q̃ dicit hic: Et subijciẽt̃ ignẽ. intelligit̃ de lignis q̃ imponebant ad nutritionẽ ⁊ cõtinuationẽ ignis de celo dati. ut hr̃. j. ix. ca. o Intestinis ⁊ pedib⁹ lotis aq̃. qz intestina ꝓtinent sordes: ⁊ pedes calcãt lutũ. p Adolebitq̃ ea sacerdos. i. cõburet i holocaustũ q Et suauẽ odorẽ dño. nõ ẽ intelligẽdũ q̃ odor inde

Incipit vaiecra. id est liber Leuiticus. Cap. I

Vocauit[a] aũt moysen: ⁊ locut⁹ est ei dominus de tabernaculo testimonij dicens: Loquere filijs israel: ⁊ dices ad eos: Homo[b] qui obtulerit ex vobis hostiã dño de pecoribus. i. de bobus ⁊ ouib⁹ offerens victimas: si holocaustum[c] fuerit ei⁹ oblatio ac[c] de armento: masculũ[e] immaculatum[f] offeret[g] ad ostiũ tabernaculi testimonij[h] ad placandũ sibi dñm. Ponetq̃[i] sup caput hostie man⁹ ⁊ acceptabilis erit atq̃ in expiationem eius proficiens. Immolabitq̃[k] vitulũ coram dño: ⁊ offerent filij[l] aaron sacerdotis sanguinẽ eius fundentes[m] p altaris circuitũ: qđ ẽ ante ostium tabernaculi Detractaq̃ pelle hostie: art⁹ in frusta concident: ⁊ subijcient[n] in altari ignẽ strue lignorum ante cõposita: ⁊ membra que sũt cesa desup ordinãtes: caput videlicz ⁊ cũcta que adherent iecori: intestinis[o] ⁊ pedibus lotis aqua: adolebitq̃[p] ea sacerdos sup altare in holocaustũ ⁊[q] suauẽ odorẽ dño.

ꝓgrediens eēt suauis seu accept⁹ dño ex re oblata: ꝙ ex obrediē/tia ⁊ fide offerentiū: inq̄t illa sacrificia figurabāt xp̄m ꝓ sa/lute humani generis imolandū. a De si de pecorib⁹. Hic con/sequenr agit de oblatiōe holocausti in aialib⁹ minorib⁹: qō no/tat cū subsequenter dicit. De ouib⁹ siue de capris ⁊c. sequit: b

Agnū anniculū. ista littera vitio scriptor uel alio mō videt fal/sificata: tū q2 hec lra refert ad speciem ouis uel capre: fert⁹ autem capre nō pōt dici agn⁹ tū q2 in holocaustum offerebant aliqñ arie/tes magni ⁊ nō solum vni⁹ anni-ut pz in plu/ribus locis. vñ in hebreo habet: Masculū ⁊ absq; macula offeret

c Immolabitq; ad latus altaris. s. holo/causti qō erat i atrio ib⁹ vino. ut dictū fuit Exo. xxvij. ca. cetera patēt ex ꝓdictis.

d Si aūt de auib⁹. Hic ꝓnter agit de oblatiōe holocausti facta ex re/uotione i volatilibus. voluit enī lex īmo do/minus i lege ꝓuidere deuotioni pauperū: ut qui nō habuerēt aialia maiora possent offerre minora. ⁊ q̄ non habe/rēt minora possent of/ferre auiculas. ⁊ ꝙ est qō dicit: e De tur/turib⁹ ⁊ pullis colūbe. ⁊ dicit de turturibus q2 maiores turtures sūt meliores ⁊ pingui/ores. Ecōuerso aūt ē de columbis: qñ mi/nores plus valent.

Dō⁹ si de pecorib⁹ oblatio ē: de ouib⁹ siue de capr̄ holocaustū agnū[b] anniculū ⁊ absq; ma/cula offeret: īmolabit[c] q; ad la/tus altaris qō respicit ad aq̄/lonē cor̄ dño. Sanguinē ꝙo illius fundent sup altare filij aaron p circuitum: diuidēt[d]q; mēbra caput ⁊ oia q̄ adherent iecori: ⁊ īponēt sup ligna q̄/bus subiiciend⁹ est ignis. In/testina ꝙo ⁊ pedes lauabūt aq̄ ⁊ oblata oia adolebit sacer/dos sup altare in holocaustū ⁊ odorem suauissimū dño. Si aūt[e] de auibus holocausti ob/latio fuerit dño: de[e] turturib⁹ ⁊ pullis colūbe: offeret eā sa/cerdos ad altare: ⁊ retorto ad collū capite: ac[f] rupto vulner̄ loco: decurrere faciet sangui/nē sup crepidinē altaris: de/siculā[g] ꝙo gutturis ⁊[h] plumas ꝓiciet, ꝓpe altare ad orientalē plagā: in loco in quo cineres effundi solent. Confringet[q] ascellas ei⁹ ⁊ nō secabit: nec[q] ferro diuidet eam: ⁊ adolebit sup altare lignis igne suppositi/to. Holocaustū est ⁊ oblatio suauissimi odoris dño.

II

Anima[i] cū obtulerit oblationē[k] sacrificij dño: similā[l] erit eius oblatio. Fūdet[q] sup eā oleū ⁊ ponet thus ac deferet ad fi/lios aaron sacerdotis. Quor̄ vn⁹ tollet pugillū plenū simile ⁊ olei ac totum thus: ⁊ ponet memoriale[m] sup altare i odo/rem suauissimū dño. Q̄ autē reliquum fuerit de sacrificio: erit[n] aaron ⁊ filiorū eius scm̄ scō⁹ de oblationib⁹ dño. Cū[o] aūt obtuleris sacrificiū coctū in clibano de simila: panes. s. absq; fermēto cōspersos oleo: ⁊ lagana açima oleo lita: si oblatio tua fuerit de sartagi/ne simile cōsperse oleo ⁊ absq; fermēto: diuides eā minutatī ⁊ fundes sup eam oleum. Si autē de craticula fuerit sacrifi/cium: eque[p] simila oleo cōsper/getur: quā offerēs dño: tra/des manib⁹ sacerdotis. Qui

i Cap. ij.

Anima cum obtulerit. Hic ꝓnter agit de oblatiōib⁹ fa/ctis ex reb⁹ non vīuētib⁹, voluit enī de⁹ ꝓuidere deuotiōi pauper: ut q̄ nō bēnt aialia uel aues possent offerre farinā crudā uel coctā uel spicas. ⁊ iō ꝓmo agit de oblatiōe farine crude. secūdo de oblatione farine cocte. ibi: Cū aūt obtuleris. tertio in/ponit aliā in oi sacrificio obseruāda. ibi: Dis oblatio. quarto de oblatione spicarū. ibi: Si aūt obtuleris ⁊c. In ꝓma pte dicit: Anima cū obtulerit ⁊c. Dicit ꝙ Ra. Sa. q̄ hic vbi agit de oblatiōe pauperū ꝓuenient dicit: Ania cum obtulerit ⁊c. quia oblatio pauperis apud deū repu/tatur ac si obtulisset animā suam. id est vitam. Et simil̄ sententiam dicit saluator Marci. xij. ca. de vidua paupere que obtulit duo minuta.

k Oblationē sacrificij dño. Sicut dictū fuit ca. precedenti: sacrificium ꝓprie est de vīuētibus: sed hic accipitur large pro oblatione qualibet.

l Similā erit eius oblatio. simila est farina tritici pur/gata ⁊ delicata: quia de melioribus debet fieri oblatio deo

m Memoriale. scz q̄ totum quod habet offerens habet a deo. ⁊ illud cedebat in partē dñi.

n Erit aaron ⁊ filiorū eius ⁊c. quia cedebat in vsus eorum.

o Cū aūt obtuleris. Hic agitur de oblatione farine cocte. qō poterat fieri quadrupliciter. Uno modo in clibano. ⁊ sic erat ob/latio panū. Alio modo in aqua calida. ⁊ talis oblatio no/tatur cū dicit: Et lagana açima. ⁊ hoc modo italici vo/cant lagana cibos factos de pasta in aqua coctos. Tertio modo coquebat in patella. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Si oblatio tua fuerit de sartagine. Quarto modo sup craticulā: quod notat cū dicit: Si aūt de craticula ⁊c.

p Eque simila oleo conspergetur. id est simila sic cocta conspergef oleo: eodem modo sicut ⁊ alie simile precedentes.

e De turturib⁹ ⁊ pullis colūbe. ⁊ dicit de turturibus q2 maiores turtures sūt meliores ⁊ pingui/ores. Ecōuerso aūt ē de columbis: qñ mi/nores plus valent.

f Ac rupto vulneris loco. Dicit Ra. Sa. q̄ talis ruptio debebat fieri cū vngue-nō cū ferro.

g Uesiculam ꝙo gutturis. vbi ꝓgregat cib⁹.

h Et plumas ꝓiciet. dic Ra. Sa. q̄ hoc erat: q2 volauerāt ad capiendū cibū de alieno: ⁊ p̄ dēsignat q̄ sacrificiū de rapina nō placet deo. cetera patēt ex dictis.

Circa hoc ca. querit q̄re fiebat deo sacrificiū de trib⁹ spēbus aialiū tm̄. s. bouis: ouis: ⁊ capre. ⁊ de duab⁹ spēb⁹ auiū scz turturis ⁊ colūbe. Itē q̄re non fiebat de piscib⁹ sicut de alijs vīuētib⁹. Ad solutionē aūt istorū ⁊ ꝓsimiliū ꝓsiderandū q̄ sic predictū est: sacrificia veteris legis fuerūt instituta ad tria. scz ad reuocandū iudeos ab idolatria: ⁊ ad inducendū eos ad co/lendū deū: ⁊ ad figurandū xp̄i de sacrificiū. ex hac triplici rōne ꝓuenies fuit sacrificiū fieri de trib⁹ spēbus aialiū ꝓdictis. ꝓpter primā-quia idolatre egyptij inter quos iudei fuerāt con/uersati predicta aialia colebāt ut deos: agnū uel arietē: q2 talis forma ēt̄ū ad aliq̄d ipsius iouis fingebat. vñ ⁊ cum capite arietino pingebat. Bouē. q2 apis qō maximū numē apud egypti/os reputabat i specie tauri apparebat. Hircū. q2 demon aliquādo apparebat eis in specie hirci. ⁊ iō nephas reputabāt dicta aialia īmolare. ꝓpter qō moyses dixit Exo. viij. Si mactauerim⁹ ea que colūt egyptij cor̄ eis: lapidibus nos obruent. ⁊ iō ꝙ oppositū dñs ꝓcepit ista aialia sibi īmolari. Similiē, ꝓpē secūdā rōnē. tūc enī homo debite deū colit qñ bona que habet ab eo sibi habere recognoscit ⁊ de eis oblationē ei facit. Sm illud qō dic Dauid. j. Paral. xxix. Tua sūt oia. ⁊ q̄ de manu tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. ⁊ iō ꝓuenient ordinauit dñs sibi sacrificiū fieri de illis aialibus que cōmun⁹ vsūt in esu hois: que sūt tres spēs predicte. scz a aūt aialia uel sūt silestria q̄b⁹ hoies coīter nō vtunt: uel si sūt domestica: sūt īmunda: ut porcus ⁊ silia que nō debent deo of/ferri. Silr̄ ꝓpē tertiū rōnē. q2 dos sign⁹ xp̄i fortitudinē: ouis ei⁹ innocētiā: capra uel hirc⁹ similitudinē carnis pcti. De turturibus ꝙo ⁊ pullis colūbe fiebat sacrificiū: tū q2 sunt in magna abundantia in era. ꝓmissionis. ⁊ cadūt frequēter in esū hois: sūt etiā mūdi nutrimēti. Cetere ꝙo aues uel sūt magis silue/stres: uel si sunt domestice de/sciūt īmūdo nutrimē/to: ut galline ⁊ anates ⁊ ꝓsiles.

Itē quia turtur significabat xp̄i castitatē: colū/ba q̄ felle caret: eius dulcedinē seu mititatē. de passerib⁹ ꝙo fiebat oblatio tm̄ i emundatiōe le/prosi. de q̄ dicet j. xiiij. ca. de pi/scibus aūt non fiebat sacrificiū quia nō habitāt inē hoies: ꝙ latēt in aquis. Itē q2 extracti de aqua cito moriunt. ⁊ ideo non possent viui deferri ad templū: oblatio aūt nō fiebat de mortuis. Itē q2 aliqui idolatre vtebant piscib⁹ i suis sacrificijs.

Leuiticus

a Omnis oblatio. hic interponūt aliqua que i oi sacrificio ⁊ oblatione fūt obseruanda exclusiue siue inclusiue: intelligendū tm ut dicit pmittunt duo que ab oi oblatiōe excludunt. s. fermentū ⁊ mel: qz istis idolatre i suis sacrificijs vtebant. Item qz fermentū corruptionē sigt. ꝑm illud apli. j. Cor v. ca. Modicū fermenti totam massā corrūpit. Dulcedo ꝙo mellis sigt lasciuiā carnis: que non velut esse in sacrificijs dīnis. Dicit autē Ra. Sa. q̄ noīe mellis hic intelligit oīs fructꝰ dulcd. b Primitias tm eorū offeretis. vñ. j. xxiij. ca. duo panes similе fermētate precipiunt offerri. p pmitijs in festo pētecostes. Itē infra. vij. ca. dr Panes quoq; fermentatos cū hostia gratiarū que immolat pro pacificis: ex q̄bꝰ vnus ꝓ pmitijs offert dño. c Sup altare ꝙo nō impo. in odo. sua. ut. s. aliqd de ipsis ibi cremetur. vñ. j. vj. ca. dr de simila: cuius vna pars erat cremata in altari q̄ totū residuū cedēs in vsū sacerdotis non poterat fermētari. Cuiꝰ rō ibidē assignat sic. ideo aūt nō fermētabat: qz ps eius i incensū dñi offertur. Ex dictis pz q̄ illud qđ dicit hic: Omnis oblatio q̄ offer. de. absq; fer. fiet. intelligit tm de oi oblatiōe que ꝑm se totā uel ꝑm ptē sup altare cremat. Consequenter ponit tertiū qđ i omni sacrificio includebat cum dicit: d Quicqd obtuleris sacrificij sale cōdies. cuiꝰ rō est: qz sal a corruptiōe ꝓseruat que vetat esse longe a dei sacrificijs. Itē qz sal discretionē sigt. ꝑm illud apli Col. iiij. ca. Sermo vester in grā semp sit sale cōditus. ⁊ ideo ponebat in oi sacrificio. ad designādū q̄ nullū sacrificiū deo placet. nisi fuerit cū discretione factū. e Si aūt obtuleris. hic agit de oblatiōe q̄ fiebat de spicis nōdum ad maturitatē deductis que vocabāt igne torreri ⁊ grana excuti ⁊ frangi. ⁊ tūc sacrificiū fieri ꝓ modū qui in lrā exprimit. ⁊ pz intellectꝰ ex pdictis. f Munus primitiarū. Sciendū q̄ primitie ter in anno reddebāt. ꝓ in pascate de spicis virentibus. 2° in pentecoste de nouis panibus: ⁊ de bis fiebat oblatio. 3° in festo tabernaculorū collect; frugibꝰ. ⁊ ille cedebāt in vsū sacerdotū sic decime in vsū leuitarū. Ex dictis aūt in isto ca. ⁊ dicendis in sequētibꝰ pz q̄ q̄nq; offerebant i sacrificiū de terrenascētibꝰ s. panis sub quo cōtinet oblatio farine ⁊ spicarū. qz fūt mā panis. vinū de q̄ fiebat libatio in sacrificijs. ut patebit. j. oleum sal ⁊ thus. cuius rō potest accipi ex p̄cedentibꝰ: qz sup dictū est q̄ oblatio debebat fieri deo de bis que coīter veniūt in esū hoīs ad sustētationē vite. De terrenascētibꝰ ꝙo aliqua cōmuniꝰ veniūt in sustentationē hoīs ꝓ modum nutrimenti. ⁊ ista sunt panis ⁊ vinū. Aliqua ꝓ modū cōdimenti. cuiusmodi sūt sal ⁊ oleū. Aliqua ꝓ modū medicamenti. ⁊ p̄tum ad hoc ponebat thus. qđ ē aromaticū ⁊ solidatiuū. Rō etiā spālis ad hoc est: qz p thus significatur deuotio. ꝑm illud ps. cxxxix. Dirigat oro mea sicut incensū in cōspectu tuo. ⁊ iō ponebat in oblationib⁹: ad significandū q̄ nō erat accepte deo ꝑm se: s tm ex fide ⁊ deuotione offerentiu: ꝓpter quod in sacrificio zelotipie nō ponebat thus. ut hī Ru. v. ca. qz nō ꝓcedebat ex deuotione: s ex suspitione extra vxorem.

cum obtulerit eam: tollet memoriale de sacrificio: ⁊ adolebit sup altare in odorē suauitatis dño. Quicquid aūt reliquū est: erit aaron ⁊ filiorum eius sctm scōrū de oblationib⁹ dñi. Omnisᵃ oblatio q̄ offert dño absq; fermento fiet: nec quicq; fermēti ac mellis adolebit in sacrificio dñi. Primitiasᵇ tm eorū offeretis ac munera: supᶜ altare ꝙo nō imponentur in odorem suauitatis. Quicqdᵈ obtuleris sacrificij sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo In omni oblatiōe offeres sal. Si autēᵉ obtuleris munusᶠ primitiarū frugum tuarū dño de spicis adhuc virentibꝰ: torrebis eas igni: ⁊ ꝓfringes in morem farris. ⁊ sic offeres primitias tuas dño: fundēs sup ea oleū ⁊ thus imponens: qz oblatio dñi est: de qua adolebit sacerdos in memoriā mu-

neris: ptē farris fracti: ⁊ olei ac totum thus. III

Quodᵍ si hostia pacificoꝝ fuerit ei⁹ oblatio: ⁊ de bobus voluerit offerre: marēʰ siue feminā immaculata offeret coram dño. Ponetq; manū sup caput victime sue: que immolabit in introitu tabernaculi testimonij. Fundētq; filij aaron sacerdotis sanguinē p altaris circuitū ⁊ offerent de hostia pacificoꝝ in oblationē dño adipemⁱ que opit vitalia: ⁊ q̄cqd pinguedinis est intrinsecus duosᵏ renes cū adipe quoˡ tegunt ilia: ⁊ᵐ reticulum iecoris ⁿcum °renunculis: adolebūtq; ea sup altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationem suauissimi odoris dño. Si ꝙoᵖ de ouib⁹ fuerit eius oblatio ⁊ pacifico hostia: siue masculū obtulerit siue feminā: immaculata erunt omnia. Siᵠ agnū

Quod si hostia pacificoꝝ fuerit ei⁹ oblatio: ⁊ de bobus voluerit offerre: marē siue feminā immaculata offeret coram dño. Ponetq; manū sup caput victime sue: que immolabit in introitu tabernaculi testimonij. Fundētq; filij aaron sacerdotis sanguinē p altaris circuitū ⁊ offerent de hostia pacificoꝝ in oblationē dño adipem que opit vitalia: ⁊ q̄cqd pinguedinis est intrinsecus duos renes cū adipe quo tegunt ilia: ⁊ reticulum iecoris cum renunculis: adolebūtq; ea sup altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationem suauissimi odoris dño. Si ꝙo de ouib⁹ fuerit eius oblatio ⁊ pacifico hostia: siue masculū obtulerit siue feminā: immaculata erunt omnia. Si agnū

g Lap iij. Quod si hostia hic agitur de sacrificio q̄ fiebat. p dñificij impetratione. ⁊ si illud dñificiū iam erat obtētū: tale sacrificiū habebat rōnem gratiaꝝ actionis: si aūt obtinendū habebat rationē postulationis. ⁊ iō vocabat hostia pacifica: qz q̄ deus exhibet dñificiū hoī: videt ei pacificatus. Similit hō recipiens dñificiū postulatū pacificat in aio: qz cōplet suū desiderium. Dicit aūt b Ra. Sa. q̄ vocabat hostia pacifica: eo q̄ facit pacem reddēdo cuilibet q̄ suū est. s. deo ⁊ hoī cuius est oblatio. ⁊ sacerdoti offerēti: quia huiꝰ sacrificij vna ps incendebat ad honorē diuinū. ut hī. j. Alia aūt cedebat in vsū sacerdotis. s. armus dexter ⁊ pectusculum. ⁊ etiā lingua cū genis: ⁊ ut dicit Ra. Sa. Cetere carnes erant offerētiū. Ex hoc etiā patz q̄ tale sacrificiū nō poterat fieri de auibus: sicut sacrificiū holocausti fieri poterat. ut fuit dictū. j. ca. quia hoc sacrificium diuidebat in tres ptes. aues ꝙo in sacrificijs non diuidebant. ut habet Beñ. xv. ca. ⁊ ideo hostia pacifica fiebat de bobus uel ouibus uel capris. ⁊ ꝑm hoc istud ca. diuidit in tres ptes-secūda ibi: Si ꝙo de ouib⁹. tertia ibi: Si capra fuerit. ⁊ quarto ponit cerimoniariū rōne dictoꝝ in hoc ca. ibi: Omnis adeps. Prima ps patet ex dictis in hoc ca. ⁊ sup. quia in diuersis sacrificijs eadē frequenter repetunt. ut patz in lrā. Aliqua tm vocabula fūt expenenda. b Marem siue feminā. istud sacrificiū non erat ita pfectū sicut sacrificiū holocausti. ideo in isto poterat nō solum masculus sed etiā femina offerri. i Adipem qui opit vitalia. adeps est pinguedo existēs in interioribꝰ ptibus animalis. Abruina ꝙo est pinguedo que est exterius inter cutem ⁊ carnem. que in porco vocat lardus: vnū tamen vocabulū frequenter ponit ꝓ alio. k Duos renes. i. renunculos. ⁊ sic est in hebreo. ⁊ ideo littera videt hic corrupta vitio scriptoꝝ. ⁊ in sequentibus vbi ponitur renes. ꝓ renūculos: quia renes nō cremabant cū adipe sed renunculi. Dicunt tamē aliqui q̄ hic ꝑ renes scōm litteram nostram intelligitur quedam pinguedo existens circa renes. l Quo tegunt ilia. quedam membra sunt adiacētia renibꝰ dicta ab ilion quod est intestinū. ⁊ inde dicit iliaca passio. m Et reticulū. quia quidam adeps est factus ad modum retis. n Iecoris. in hebreo habet epatis. ⁊ sic cōmuniter exponūt doctores. o Cum renunculis. repetitio ē eiusdē quod predictū est. Intellectus igit huiꝰ littere est q̄ pinguedo debebat auferri de partibus interioribus predictis: ⁊ incendi sup altare cū renūculis. p Si ꝙo de ouibus. hic agitur de hostia pacifica de ouibus. q Si agnum obtulerit. licz aūt hostia pacifica fieret de mare ⁊ femina. ⁊ non solūmodo de iuuenibus sed etiam de arietibus ⁊ ouibus magnis: tamen ponit hic exemplū de agno: qz talis hostia pacifica frequentius fiebat. ⁊ ideo qđ dicit hic de modo

oblationis ⁊ imolatiõis agni·intelligendum ẽ etiã ꝛe alijs. a Immolabit᷑ in ꝛestibulo tab̃.i.in atrio qõ erat añ tabernaculũ. b Et pinguedinẽ que opit ventrẽ.nõ a ꝓte exteriori: ꝫ interiori cetera patent ex ꝓdictis. c Si capra. Hic ꝓñẽ ponit᷑ oblatio pacifica q̃ fit ꝛe capra. d Immolabit᷑q; eã in introitu tabernaculi.i.in atrio quod erat añ introitũ tabernaculi.cetera patẽt ex dictis. e Dis adeps Hic inferẽ᷑ corrolariũ: q: in p̃cedẽtibus dixit adipẽ cẽ incendẽdũ ad honorẽ diuinũ.iõ concludit generaliẽ. Dis adeps dñi erit iure ꝑpetuo.i.incẽdet᷑ ad honorẽ dñi: ꝫ tñ intelligendũ ẽ ꝛe sacrificijs. f Nec sanguinẽ nec adipem oĩo comedet᷑. Occasione hui⁹ dicti sunt varie opiniones ꝛe cõmestione adipis. Dicunt eni aliqui q ꝫ tñ intelligendũ est ꝛe animalib⁹ imolaticijs scilz adipe bouis onis ⁊ capre. Adeps enim aialis mortitini ⁊ capti a bestia cedebat in varios vsus iudeorũ: utpote ad lucernas ut᷑ vnctiones⁊ huiusmõi ut habẽ᷑ infra vij.ca. Adeps ꝫo aialis liciti ad comedendũ nõ tñ ad offerendũ poterat comedi. ꝑm q̃ hr̃.j.xvij.ca. vbi dr̃ q̃ si aliq̃s venatione uel aucupio feram uel auẽ accepit: dũ tamẽ esset fera licita ad comedendum·ut ceruus: poterat comedi.ita tñ q̃ ꝓius sanguis effunderet᷑: ⁊ sic ꝛe tali bestia uel aue videt᷑ esus sanguinis tñ esse ꝓhibit⁹.⁊ q̃ ꝓsequẽs adeps poterat comedi.⁊ eodẽ modo sentiendũ videt᷑ ꝛe alijs aialib⁹ nõ imolaticijs·tamẽ licitis ad esum. Confirmat᷑ etiã hoc dictũ: quia moderni iudei sic vtunt᷑. Alij ꝫo dicunt q̃ esus adipis erat generaliter iudeis prohibitus·ꝑ illud quod dicit᷑ hic: Nec sanguinem nec adipem oĩo comedetis: ita q̃ vniformiter ꝓhibeat᷑ hic esus sanguinis ⁊ adipis. Esus autẽ sanguinis generaliter erat prohibit⁹ ꝛe oĩbus animalibus: etiã ꝑm iudeos.⁊ ideo idẽ videt᷑ dicendũ ꝛe adipe. Qui autẽ vult tenere hanc viam que est consona textui in hoc loco: potest᷑ dicere ad id q̃ obijcitur ꝛe adipe aialis venatione capti·q̃ hoc non arguit ꝓpositũ: sed magis oppositum.q: Deut⁹. xij.ca. dicit᷑ q̃ in locis longinquis a hierusalem poterãt occidi ⁊ comedi etiã animalia imolaticia·ꝛe quibus dicit᷑ ibidẽ: Sicut comedit᷑ capra ⁊ ceruus ita ꝛeseris eis.absq; esu dũtaxat sanguinis. Ex quo concludit᷑ q̃ si argumentũ inductũ ꝑ eis valet q̃ etiã ꝛe adipe aialis imolaticij in casu isto poterat comedi: q̃ ipsi negant.⁊ pari ratione ꝛe adipe aliorum ꝛetent negare. Qđ aũt obijcit᷑ ꝛe esu iudeorum moderni temporis nõ valet: quia a tempore x̃pi doctores iudeorũ multa illicita in lege relaxauerũt ⁊ multa licita restrinxerũt male interpretantes scripturã ut hr̃ a saluatore Marci vij.ca. Si aũt velit aliquis tenere primã viã habet᷑ consequenter dicere q̃ illud quod hic dicit᷑: Nec adipem oĩo comedetis. non est intelligendũ sic generaliter sicut ꝛe sanguine: sed est referendũ ad adipem animalium imolaticiorum: ꝛe quorum imolatione littera precedẽs loquit᷑.⁊ huic dicto cõsonat illud quod habet᷑ infra.vij.ca. Adipem bouis ⁊ bouis ⁊ capre non comedetis: ⁊ sic adipes aliorũ animaliũ vident᷑ cõcessi ad esum. Sciendũ tamẽ q̃ ꝑm vtrãq; opinionẽ esus sanguinis ⁊ adipis ꝓhibet᷑ duplici rõne. Una est pro vitatione idolatrie: q: idolatre adipes suarũ bostiarũ comedebãt. ꝑm q̃ dicit᷑ Deut⁹. xxxij.ca. De quor victimis comedebant adipes ꝛe. ꝛe sanguine bibebant similiter. Alia est quia sicut victũ est supẽ: ꝛe illis potissime ꝛebebat fieri ꝛeo oblatio: quibus vita humana maxime sustentat᷑: sanguis autẽ est huiusmodi in quo ꝓsistit vita animaliũ: adeps etiã causat᷑ ex abundantia nutrimenti q̃ vita sustentat᷑: ⁊ iõ ut bries recognoscerent se hr̃e a ꝛeo vitam ⁊ sustentationem: adeps ad honorẽ dñi cremabat᷑ ⁊ sanguis ad crepidinem altaris effundebat᷑. Jtẽ ꝓhibebat᷑ esus sanguinis ne si sanguinem licite comederẽt effusioemn humani sanguinis nõ abhorrerent: ad quam iudei erant proni. Similiter esus adipis prouocat ad luxuriam.⁊ ideo ꝓhibit⁹ fuit ꝛeis qui erãt ꝓni ad ipsam. g

obtulerit coꝝ dño: ponet manum suam sup caput victime sue: que imolabit᷑ in ꝛestibulo tabernaculi. Fundentq; filij aaron sanguinẽ eius p circuitũ altaris: ⁊ offerent ꝛe pacificorum hostia sacrificiũ dño: adipem ⁊ caudã totã cũ renibus ⁊ pinguedinẽ que operit ventrẽ atq; vniuersa vitalia: ⁊ vtrũq; renũculũ cũ adipe q̃ est iuxta ilia: reticulũq; iecoris cũ renunculis: ⁊ adolebit ea sacerdos sup altare in pabulum ignis ⁊ oblatiõis domini Si capra fuerit eius oblatio ⁊ obtulerit eã dño: ponet manũ suã sup caput eius: imolabitq; eam in introitu tabernaculi testimonij. Et fũdet filij aaron sanguinẽ eius p altaris circuitũ: tollentq; ex ea in pabulum ignis dominici adipem qui operit ventrem ⁊ qui tegit vniuersa vitalia: duos renũculos cũ reticulo qđ ẽ sup eos iuxta ilia: ⁊ aruinã iecoris cũ renunculis: adolebitq; ea sup altare sacerdos in alimoniã ignis ⁊ suauissimi odoris. Dis adeps dñi erit iure perpetuo in generationibus ⁊ cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem: nec adipem omnino comedetis.

IIII

Locutusq; est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isrl: Anima que peccauerit ꝑ ignorantiam: ⁊ de vniuersis mãdatis dñi que precepit ut nõ fierent: quippiã fecerit: si sacerdos qui unct⁹ est peccauerit ad iniquitatem faciẽs populum: offeret pro peccato facto p malicia. circa finẽ eiusdẽ ca. ibi: Locutusq; ẽ dñs. Circa ꝑmũ ꝑmo loquit᷑ in generali cũ dr̃: b Anima que peccauerit p ignorantiã.quecũq; sit illa Et accipitur hic anima pro homine: quia est pars principalis hominis. i Et ꝛe vniuersis mandatis domini que precepit ut non fierent quippiã fecerit. ex hoc quod *dicitur hic: ut non fierent*. dicunt aliqui iudei q̃ intelligitur tñ ꝛe preceptis negatiuis si trãsgrediantur. Expositores autem nostri dicunt cõmuniter ⁊ melius ut videtur q̃ intelligitur etiam ꝛe transgressione preceptorũ affirmatiuorũ: ut si quis p ignorantiã omiserit qđ ꝑceptũ est fieri.quia in sacra scriptura maxime in transgressione preceptorũ p cõmissionem intelligit᷑ omissio ⁊ econuerso: aliter nõ esset institutũ sacrificium ꝓ peccato omissionis: quod videt᷑ inconueniens: quia sic lex videret᷑ insufficiens data. k Si sacerdos. Hic descendit in particulari: q: tale peccatum potest esse sacerdotis uel multitudinis: seu ꝓncipis uel persone singularis.⁊ scõm hoc istud capitulũ dividitur in quatuor partes. secunda incipit ibi: Qr si ois turba. tertia ibi: Si peccauerit princeps. quarta ibi: Qr si peccauerit anima ꝛe. Circa primũ dicit᷑ sic: Si sacerdos qui unctus est. Hic est sacerdos magnus: quia inferiores sacerdotes non ungebantur: sed tñ ex quadam cõmixtione que fiebat ex sanguine victime immolate ⁊ unctionis oleo·ipsi ⁊ ꝛestes eorum aspergebantur: ut habet᷑ Exo.xxix.⁊ infra. viij. vnde in ꝛeteri testamẽto soli reges ⁊ pontifices dicuntur ꝓprie uncti. l Peccauerit.s. per ignorantiam.quia hoc totum refertur ad principium capituli. m Delinquere faciens populũ.quia peccatũ sacerdotis est populo occasio peccandi. vnde dicit beatus Gregorius in pastorali. Cum pastor per abrupta gradit᷑: consequens est ut grex ad precipitiũ sequatur. Aliter exponunt hebrei. Delinquere faciens populum. per ignorantiam: quia credit ꝛe aliquo q̃ sit licitum: ⁊ sic facit ⁊ ꝛocet populum: quod tamen postea percipit esse illicitum. n Offeret ꝓ peccato suo vitulum imaculatũ dño. in memoriã vituli conflatilis quẽ fecit aaron Exo.xxxij.ca.

Locutusq; est. Hic cõsequẽter agitur ꝛe bestia q̃ fiebat ꝓ peccati remissione.⁊ primo ꝛe ea que fiebat ꝓ peccato facto p ignorantiam. secũdo de ea que fiebat ꝓ peccato facto ex passione uel negligentia. in ꝓncipio. v.ca. ctio ꝛe ea que fiebat

a Et adducet illū ad ostiū tabernaculi .i. ad atriū qđ est añ ostiū tabnaculi. b ꝓponetq; manū sup caput ei⁹ ad resignandum iuri qđ hẽbat in vitulo. ⁊ ad resignādū q; sicut vitul⁹ erat occidẽd⁹ ꝓ pctō suo ita ipse offerens eẽt morte dign⁹ ꝓ trāsgressione ꝓcepti dñi: nisi accepta eẽt eius oblatio ex misericordia dei. ⁊ idẽ intelligendū est in alijs sacrificijs ꝓ pctō. c Hauriet q; de sanguine vituli. i vase ad hoc apto d Inferẽs illū i tabernaculum testimonij. de hostijs aũt supdictis nō inferebaf aliqđ de sanguine intra tabnaculū. e Aspergeteū septies. ad denotandū pfectā expiationē que per septenariū sigf. f Cōtra velū sanctuarij. coꝝ altari thymiamatis: q; illud velū diuidebat sctm̃ ⁊ sctm̃ scoꝝ. Sāguis enī iste nō inferebaf intra sctm̃ scoꝝ. iō dr hic: ꝫ velū. ⁊ nō intra. vñ seqf g Ponetq; de eodē san. su. coꝝ. al. thy. qđ altare erat i illa pte tabernaculi que dicebatur scā. ⁊ nō in alia q; dicebaf scā scoꝝ. h Addipē vituli offeret. s. sup altare holocausti qđ erat in atrio. i Pellē ꝙ ois carnes ⁊c. p q; resignabaf q; sacerdos debebat eē elongat⁹ de cetero nō solū a pctō sed etiā ab occasiōib⁹ ei⁹ k De si omnis turba ⁊c. hic agif de hostia ꝓ pctō multitudinis. cū dicf: De si ois turba ⁊c. Dicit Ra. ꝓ pctō suo vitulū imaculatū dño. Et adducet illū ad ostiū tabernaculi testimonij coram dño: ponetq; manū sup caput eius: ⁊ imolabit eum dño Hauriet quoq; de sanguine vituli: inferens illū in tabernaculū testimonij. Cumq; intinxerit digitum in sanguinē aspergeteum septies coꝝ domino: contra velū sanctuarij. Ponetq; de eodem sanguine sup cornua altaris thymiamatis gratissimi domino: quod est in tabernaculo testimonij. Omnē aut̃ reliquū sanguinē fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi. Et adipem vituli offeret ꝓ peccato: tam eum qui vitalia operit q; omnia que intrinseca eius sunt: duos renunculos ⁊ reticulum quod est supra eos iuxta ilia ⁊ adipem iecoris cū renunculis: sicut offertur de vitulo hostie pacificoꝝ: ⁊ adolebit ea sup altare holocausti. Pellem ꝙ ⁊ omnes carnes cum capite ⁊ pedib⁹ ⁊ intestinis ⁊ fimo ⁊ reliquo corpore efferet extra castra in locū mundū vbi cineres effundi solent: incendetq; ea sup lignorum struem: que in loco effusorum cinerum cremabuntur. Qñ si omnis turba filiorum israel ignorauerit ⁊ p imperitiam fecerit quod contra mādatum domini est ⁊ postea intellexerit peccatū suū: offeret ꝓ peccato suo vitulum. Adducetq; eū ad ostiū tabernaculi: ⁊ ponent seniores populi manus sup caput eius coram dño. Immolatoq; vitulo in ꝓspcū domini: inferet sacerdos qui vnctus est de sanguine eius i tabernaculū testimonij: tincto digito aspergens septies ꝫ velum. Ponetq; de eodē sanguine in cornibus altaris: qđ est coram dño in tabernaculo testimonij. Reliquū aut̃ sanguinē fundet iuxta basim altaris holocaustoꝝ: qđ est i ostio tabernaculi testimonij. Omnēq; eius adipē tollet ⁊ adolebit sup altare sic faciens ⁊ de hoc vitulo quō fecit ⁊ prius: ⁊ rogāte ꝓ eis sacerdote ꝓpitius erit eis dñs. Ipsum aũt vitulū efferet extra castra atq; comburet sicut ⁊ priorem vitulū: quia est ꝓ peccato multitudinis. Si peccauerit princeps ⁊ fecerit vnū e pluribus p ignorantiā qđ domini lege phibet̃r: ⁊ postea intellexerit petm̃ suū: offeret hostiā coram dño hircum de capris imaculatum: ponetq; manū suā sup caput eius. Cūq; imolauerit eum in loco vbi solet mactari holocaustum coram dño: quia ꝓ peccato est: tinget sacerdos digitū in sanguine hostie ꝓ peccato tangēs cornua altaris holocausti ⁊ reliquū fundens ad basim eius: adipē vo adolebit supra: sicut in victimis pacificoꝝ fieri solet. Rogabitq; ꝓ eo sacerdos ⁊ ꝓ peccato eius ⁊ dimittetur ei. Qñ si peccauerit aia p ignorantiā de populo terre ut faciat quicq; ex his que dñi lege phibent̃ atq; delinq̃t ⁊ cognouerit peccatum suum: offeret capram imaculatā: ponetq; manus sup caput hostie que ꝓ peccato est: ⁊ imolabit eā in loco holocausti. Tolletq; sacerdos de sanguine i digito suo: ⁊ tangēs cornua altaris holocausti reliquū fundet ad basim eius. Omnem aut̃ adipem auferens: sicut auferri solet de victimis pacificoꝝ: adolebit super altare in odorem suauitat̃ domino: rogabitq; ꝓ eo ⁊ dimittetur ei. Si aut̃ de pecoribus obtulerit victimā ꝓ peccato: ouē scilz imaculatam: ponet manū sup caput eius: ⁊ imolabit eā in loco vbi solēt cedi holocaustoꝝ hostie. Sumetq; sacerdos de sanguine ei⁹ digito suo ⁊ tangēs cornua altaris holocausti: reliquū fūdet ad basim ei⁹. Oēm quoq; adipem auferēs: sicut auferri solet adeps arietis qui imolaf ꝓ pacificis: cremabit sup altare incensum domini: rogabitq; ꝓ eo ⁊ ꝓ peccato eius ⁊ dimittetur ei.

Ra. q; intelligif ꝓ turbā cōgregatio iudicū ordinario: cū qui erant lex. seniores ꝓli ad hoc p impositionē manū ordinati. ⁊ in illis totus ꝓlus ꝙualiter continebatur. Potest etiam intelligi de toto ꝓlo in ꝑtū p ignorātiā senū popul⁹ delinquebat l Offeret. ꝓ peccato suo vitulū. in memoriā vituli cōflatilis in quo peccauit populus Exo. xxxij. m Et ponent seniores ꝓli man⁹ sup caput eius. protestantes ꝓ se ⁊ tota multitudine; illud dictū ē ꝫ de ꝓtestatione sacerdotis. n Inferet sacerdos qui vnctus est. i. sacerdos magnus ut ꝫ. o De sanguine. hoc exponaf ⁊ totū qđ sequif ꝙtū ad istā ptē sicut expositū est supꝫ i sacrificio ꝓ pctō sacerdotis. p Si peccauerit ꝓnceps hic agif de hostia ꝓ pctō ꝓncipis. q Offeret hostiā coram dño ⁊c. in q̃ resignaf eius ꝓncipat⁹: q; est dux ꝓli sicut hirc⁹ capra. Intelligif eriā per hoc grauitas sui pcti: q; hircus ē aial feridum r Tangens cornua altar̃ holocausti. Sāguis enī hui⁹ victime nō inferebaf intra tabernaculū: sic i duobus ꝓdictis sacrificijs s Rogabitq; ꝓ eo sacerdos ⁊ ꝓ peccato ei⁹ ⁊ dimittet ei. scz ꝓ deuotione ⁊ oratione sacerdotis ⁊ ipsi⁹ offerentis: que fiebāt in fide xpi venturi: non aũt dimittebaf ꝑ virtute ipsius sacrificij: ꝫm q; dicit apls ad heb. x. Impossibile ē sanguine hircoꝝ aut vituloꝝ auferri pccata. t Qñ si peccauerit. hic agif de sacrificio ꝓ pctō ꝓsone singularis qđ notaf cū dicif: de ꝓlo terre. v Offeret caprā. ad denotandū ignorantiā suam. x Ponetq; man⁹ sup caput hostie. rōnibus ꝓdictis. y Oēm ād adipem auferēs sicut auferri solet de victimis pacificoꝝ. ꝓout supra dictum est. iij. ca. Cetera patent ex predictis.

Si peccauerit aīa. Hic ꝑnter agit de a Lap. v. oblatione seu sacrificio ꝓ pctō ex passione uel negligētia facto. Et primo in his que cōtingūt in ꝓuictu hominū. 2° in abusu sacrorū ibi: Locutusq; ē dnō. Alia si. Prima diuidit in tres ptes ſm tria genera pctō. Secūda ibi: Alia q̄ tetigerit. Tertia ibi: Anima q̄ iurauerit. Primū cōtingit ex inordinata affectiōe amoris uel actus uel huiusmodi: videlz qñ requirit ab aliquo iuramentū de dicēda ꝟitate i casu testimonij. & tacet ꝟitatē ex inordinato amore ad illū qui dāmificaretur uel alia ꝑna puniret: si ipse ferret testimoniū ꝟitati. uel econuerso: qñ tacet ꝟitatem ex odio. s. in casu in quo aliq̄s liberaret a calūnia si ꝟitatem diceret. & hoc est quod dicit: Si peccauerit aīa. & subditur modus ꝑccandi. cū dicit: b Et audierit. & accipit ꝓ ido est. c Vocē iurantis. i. adiurantis eius. s. qui requirit ab eo iuramentū. Vñ in hebreo habet: Vocem iuramenti. s. qđ ab eo requirit. vñ subdit: d Testisq; fuerit dnō. i. vocatus in testē de eo qđ vidit: aut ꝓ aliū modū sciuit. e Nisi indicauerit. iudici requirēti ita q̄ per eius taciturnitatē deficit declaratio ꝟitatis. Ex quo patz q̄ ista lex nō loq̄t de occultis oīo que nō ꝑnt ꝓbari. f Portabit iniquitatē suā. quia si talis taciturnitas declararet ꝓ ea cōdā iudice debet ab eo puniri si aūt fuerit occulta: debet ꝓ pctō suo sacrificiū deo facē. & cū hoc dānū restituere. primo: qđ ꝓ suā taciturnitatē intulit. g Anima que tetigerit. Hic ponit secundū gen⁹ peccati. & accidit ex negligentia. s. qñ aliquis ex tactu rei ītūde polluit: & negligit ad purificationē recurrere: & tūc oblit⁹ sue ītunditie ītrat atriū tabernaculi: uel comedit de scificatis q̄ nō sunt licita nisi ꝟ̄ibus mundis. & hoc est qđ dicit: b Et oblita fuerit ītūditie sue. & sic ingeret se intra atriū: uel comedet scificatū. i Rea ē & reliquit. Debet enī purgari sacrificio si fuerit ignorāt factū. si aūt scienter debet puniri: ut dr. j. vij. ca. k Et si tetigerit q̄cq̄ de ītū. ho. i. hominis mortui: uel seminisflui: uel mēstruate: uel aliorū quib⁹ polluit hō ex contactu. l Oblitaq; sue ītūditie. fecerit ea q̄ ꝑdicta sūt. m Cognouerit postea ꝑccatū suū ꝓ recordationē sue ītunditie. n Subiacebit delicto. mō ꝓdicto. Cōsiderādū ꝙ in istis duob⁹ generib⁹ peccatorū ꝓdictis nō determinat hic aliq̄ō sacrificiū: quo debāt expiari. & iō dicūt aliqui ꝙ tale debet fieri sicut in casu sequēti vbi ponit forma sacrificij. ꝓ illo casu. & duobus ꝓcedētib⁹. Alij dicūt ꝙ sacrificiū h nō determinat: q̄ debet fieri ſm arbitriū sacerdotis. o Alia que iurauerit. Hic ponit tertiū gen⁹ pctī qđ similiter accidit ex negligentia. videlicz qñ aliquis iurat se facturū aliquid: & negligit adimplere: & ex tali negligentia dat obliuioni: & postea recordat. & hoc est qđ dicit: Alia que iurauerit &. & sequit: p Ut uel male quid faceret. Dicūt h aliq ꝙ hoc intelligit de malo ꝓne sibi infligēde: utpote si iurauerit ꝙ se affligeret ieiunio: uel alio modo ad carnis mortificationē. Dicunt aliqui ꝙ hoc etiā ꝑt intelligi de malo culpe: ut si quis iurauerit damnificare. primū iniuste uel aliqđ huiusmodi: nō q̄ tale iuramentū sit adimplēdū. h q̄ sic iurādo peccauit. q Oblitaq; postea intellexe. uel. su. s. male iurando uel iuramētum licitū nō implēdo. r Offerat de gregib⁹ agnā siue capā. si facultas ei⁹ ad h se extendit. s Sin autē &.] offerat duos turtures &. Cetera patent ex ꝑdictis usq; ibi: t Et dimittet ei. Dicit hic Ra. Sa. ꝙ si esset iuramentū de pecunia uel alia re que ꝑt pecunia mēsurari: ut si iurasset se daturū alteri c. solidos uel b⁹. non esset liber. ꝓ huiusmodi sacrificijs: & teneret implere iuramētū: nisi excusaretur ꝓ impotētiā supueniente: uel alio modo. v Ce si non ꝙerit manus ei⁹. id est facultas ipsius offerre aues. x Offeret. ꝓ pctō simile partē ephi de decimā. Quāta aūt sit mensura ephi dictū fuit Exo. xvj. y Nō mittet in eā oleū nec thus. dicit Ra. Sa. ꝙ oblatio est ꝓ pctō: iō nō debet decorari: oleū aūt īmissū decorat ꝙtū ad colorē: quia lucidū facit illud in q̄ īmittit. Thus autē qđ est aromaticū: decorat ꝙtum ad odorē. Doctores aūt nīi aliā cām assignāt. videlicz quia ꝓ oleū designat dei misericordia: ꝓ thus ꝟo qđ est odoriferū acceptatio diuina. & ideo in oblatione ꝓ pctō nō ponebat oleum nec thus: q̄ peccator non debet seipsū assecurare ꝙ pctm̄ sit sibi dimissū uel mun⁹ suū deo acceptū: & debet sp timere. z Reliquā ꝟo ptē ipse ba. in mu. rōne labōris sui i īmolatione sacrificij. a Locutusq; ē dnō. Hic ꝑnt describit oblatio ꝓ pctō qđ ꝓsistit in abusu sacror. Circa qđ sciendū ꝙ aliqua fuerūt sacra quib⁹ nō erat licitū uti: sicut thymiamate. ꝓ delectatione odoris. & oleo vnctionis. ꝓ medicamine infirmitat. & de abusu talīū ꝓ errorē facto loquit hic scriptura: ut dicūt alīq. Alij aūt dicūt ꝙ loq̄t hic de abusu primitiar⁹ que erāt sanctificate dno: eo ꝙ sacerdotes dno ministrātes debebāt inde sustētari. & ideo si aliq̄s ꝓ errorē aliquid de talib⁹ suis usibus applicaret. debebat facē sacrificiū qđ hic determinat. & huic dicto ꝓsonat lrā sequēs. cū dr: Ipsūq; qđ intulit dānī restituet. Et q̄ntā ptē ponet su. trad. sa. Exq̄ enī restitutio ista debebat fieri sacerdoti: videt ꝙ illa qb⁹ hō abusus fuerat ad usū sacerdotis ptinebāt. b Duob⁹ siclis. s. argēteis. quātū aūt valet siclus dictū fuit Exo. xxx. Alia ꝟo erāt sacra q̄ nō

poterãt venire in vsũ boũz mõ ꝓdicto sicut vasa sanctuarij: peccabãt tñ illi q̃ eat ãgebãt nisi eẽnt reputati ad illud officiũ: in quo erat necessari⁹ vsus illoꝝ vasoꝝ. ⁊ de tali abusu p ignorãtiã facto loquit hic scriptura. cũ dr: a Alia que peccauerit p ignãtiã ⁊c. ut dicũt alij. Alij aũt dicũt q̃ loq̃t de abusu decimarũ q̃ leuitis debebãt. ⁊ iõ si aliqs cõuerteret eas in vsum suũ debebat facere oblationem hic descriptã. ⁊ cũ hoc etiã restituere damnũ: ꝝ nõ exprimat hic q̃ sat̃ sufficienẽ intelligit ꝑ illud q̃ ꝑmittit de restitutiõe facienda sacerdoti. Sciẽdum tñ q̃ ꝑm vtrãq; opinionẽ predictã: abusus ꝓdictus circa sacra, poterat ex negligẽtia. s. ꝓcauẽdi sibi de abusu uel tactu sacrorum sibi illicito: uel ex negligẽtia separãdi ꝑmixtas ⁊ decimas ab alijs rebus suis: ita q̃ p errorem nõ acciperet deo dedicata in vsũ ꝓpriũ. Cõsiderandũ etiã q̃ cũ dicit: Alia que pecca. ⁊c. Non põt cõuenienter dici q̃ hoc intelligat generaliter de pctis ex simplici ignorantia factis: q̃ de hoc dat lex .v. iiij. ca. ideo exponitur modo dicto. b

damni restituet: ⁊ quintã ptẽ ponet supra tradẽs sacerdoti: qui rogabit p eo offerẽs arietẽ ⁊ dimittet ei. Anima[a] que peccauerit p ignorãtiã: fecerit q̃ vnũ ex his q̃ dñi lege ꝓhibent ⁊ peccati rea intellexerit in iq̃tate suã: offeret arietẽ immaculatũ de gregibus sacerdoti iux̃ mẽsurã estimationẽ q̃ pctí: q̃ orabit p eo: q̃ nesciẽs fecerit ⁊ dimittet ei: q̃ p errorẽ delinquit in dominũ. VI

Locutusq̃[b] ẽ dñs ad moysen dicẽs: Alia[c] q̃ peccauerit ⁊ ptempto dño negauerit p̃mo suo de positũ q̃ fidei ei⁹ creditũ fuerat: uel vi aliquid extorserit: aut calũniã fecerit: siue rẽ perditam inuenerit: ⁊ infitians insuper peierauerit: ⁊ q̃libet aliud ex plurib⁹ fecerit in q̃b⁹ solent peccare homines: quicta[d] delicto reddet oia q̃ p fraudẽ voluit obtinẽ integra: ⁊ q̃ntã insup ptẽ dño cui dãnũ itulerat. Pro pctõ aũtẽ suo offeret arietem immaculatũ de grege ⁊ dabit eũ sacerdoti iux̃ estimaticẽz mẽsurãq; delicti: q̃ rogabit p eo dño coram: ⁊ dimittet illi p singulis q̃ faciẽdo peccauit. Locutusq̃[e] ẽ dñs ad moysen dicẽs: Precipe[f] aarõ ⁊ filijs ei⁹. Hec ẽ lex holocausti. Cremabit[g] in altari tota nocte vsq; mane. Ignis[h] ex eodem altari erit. Vestiet[i] tunica sacerdos ⁊ feminalib⁹ lineis: tolletq; cineres q̃s vorans ignis exussit: ⁊ ponens iuxta altare spoliabit pontifex[k] vestimentis: indutisq; alijs offeret eos extra castra: ⁊ in loco mundissimo[l] vsq; ad fauillã cõsumi faciet. Ignis aũtẽ in altari semp ardebit: quem nutriet[m] sacerdos subiiciẽs ligna mane p singulos dies: ⁊ impositio holocausto desup: adipes adolebit pacificoꝝ. Ignis ẽ iste ꝑpetuus qui nũq̃ deficiet in altari. Hec[n] est lex sacrificij ⁊ libamẽtoꝝ q̃ offerent filij aaron coram dño ⁊ coram altari. Tollet[o] sacerdos pugillũ simile que conspersa est oleo ⁊ totũ thus q̃ sup̃ similã positũ est: adolebit q̃ illud in altari: in monimẽtũ odoris suauissimi dño. Reliquã[p] aũt ptẽ simile comedet aaron cũ filijs suis absq; fermẽto: ⁊ comedet in loco sancto in atrio tabernaculi: ideo aũt nõ fermẽtabit: q̃[q] pars ei⁹ in dñi offert incensũ. Scim scoꝝ erit sicut p pctõ atq; delicto. Mares[r]

---

a Locutusq̃ est dñs. Hic ꝓmittit agit Cap. vj. de oblatione, p pctõ ex certa malicia facto. q̃ notat cũ dicit: c Alia q̃ pec. ⁊ ptẽ. dño ⁊c. ⁊ infi. insup prie. q̃ requirebat a talib⁹ iuramẽtũ d Cõuicta delicto, hoc non habet in hebreo. ⁊ videtur male additũ in translatione nr̃a ex ignorãtia aliquoꝝ expositoꝝ qui ꝑ posuerũt in glosa interlineari. ⁊ postea scriptores nescientes distinguere inter glosam ⁊ textũ inseruerunt intra textũ. ⁊ sic̃ factũ est in plurib⁹ locis: sm oẽs qui textũ bibliæ diligenter viderunt ⁊ correxerũt. q̃ si aliqs eẽt quict⁹ de tali fraude nõ solũ redderet defraudato dãnũ. s. etiã duplũ. ut dr Exo. xxij. Et iõ videt q̃ lex hic loquat de eo qui non est cõuictus: s. ꝑnitẽs de pctõ voluntarie reddit damnũ: ⁊ iõ nõ restituit nisi simplũ: ⁊ q̃ntã insup partẽ dat dño. e Locutusq̃ ẽ dñs. Superi⁹ descripta sũt sacrificia q̃ fiebãt interpolate: hic ꝓmittit describit sacrificiũ q̃ fiebat oi die. iõ vocabat iuge sacrificiũ: ⁊ q̃tũ ad hoc dicit: f Precipe aaron ⁊ filijs ei⁹. q̃ iuge sacrificium fiebat p sacerdotes ministrando: ⁊ ipsũ aial sacrificijs exhibendo ut dicunt alij. sed hoc nõ videt verũ: si intelligat q̃ solueret de suo: q̃ sacrificia que fiebãt, p comitate ipsi⁹: inter q̃ maxime erat iuge sacrificium: fiebãt de sumptib⁹ comunibus: ut dictũ fuit Exo. xxx. verũtamẽ pecunia illa tradebat sacerdotib⁹ ut aialia inde emerẽt: que ⁊ hoc modo sicut in lrã ꝑ exhibebãt: speciali etiã modo in hoc sacrificio ministrabant. Jtẽ Josephus dicit exisse in. iij. libro antiquitatũ q̃ iuge sacrificium fiebat de sumptu publico. g Cremabit in altari tota nocte. Loquitur hic de sacrificio vespertino p q̃d intelligitur etiã matutinũ. de quo habet Exo. xxix. h Ignis ex eodẽ altari erit. dat a deo de celo ut dr. j. ir. ca. in fine. i Vestiet sacerdos tunica ⁊c. habebãt eni sacerdotes, ꝓprias vestes quib⁹ vtebãt in ministerio tabernaculi ⁊ nõ alibi. de quib⁹ vestibus dictũ fuit Exo. xxviij. k In loco mundissimo. iste locus erat paratus extra castra q̃diu filij isr̃l fuerunt in deserto: ⁊ silic̃ extra hierusalẽ q̃diu stetit templum. l Que nutriet sa. subij. ligna. Dicit Josephus q̃ apponebant ligna duo parua q̃tidie, ꝓ̃ istud ꝓceptũ: nõ, ꝓ̃ necessarium: q̃ ignis ꝓ̃tinuari poterat absq; tali lignoꝝ appositiõe. m Et impositio holocausto ⁊c. hoc dicit de igne sacrificio matutino: quod ꝓcedebat oẽ aliud sacrificiũ illius diei. ⁊ iõ adipes aliorꝝ sacrificioꝝ post ipsum in altari cremabãt: sic̃ ⁊ iuge sacrificiũ vesptinũ erat vltimũ respectu omniũ sacrificioꝝ illius diei. n Hec est lex sacrificij. ꝑ q̃ determinauit de sacrificiorũ ritu: hic ꝓsequitur agit de eoꝝ vsu. s. a q̃bus: ⁊ q̃ndo: vbi ⁊ qualiter detrãt comedi. ⁊ ideo pars ista diuidit sm varietatem materie sacrificioꝝ: que cedebat in esum ministroꝝ. ⁊ ꝑ agit de de esu materie inanimate. 2°. de esu animate. ibi: Locutus ẽ autẽ dñs. Jsta tamẽ diuisio nõ est ita precisa: q̃n etiã in pte sequẽti interponat aliquid de esu materie inanimate. Sed est ista diuisio a principaliori ⁊ a maiori parte. Prima in duas. q̃ ꝑ ostendit que materia inanimata comedebat. 2°. que nõ: sed tota cremabatur ibi: Locutusq̃ ẽ dominus. Circa ꝑmũ dicit sic: Hec est lex sacrificij ⁊ libamentoꝝ eius. Sicut sup̃dictũ est: sacrificiũ, ꝓprie dr de animalib⁹: oblatio ꝯo de aridis inanimatis: ut est similia panis ⁊ similia: libamentũ ꝯo est de liquidis ut de vino ⁊ oleo: vnum tamẽ accipit frequenter ꝓ alio. Unde hic sacrificiũ accipit pro oblatiõe: q̃ patz ex hoc q̃ subdit: o Tollet sacerdos pugillum simile, que conspersa est oleo: quia in eius pistatione ponebatur oleum: ⁊ ꝯsequenter ostendit quid de ea cedere debeat in esum sacerdotũ. cũ dicit: p Reliquã autem partẽ simile ⁊c. hanc tamẽ partẽ simile quã accipiebãt sacerdotes nõ poterant fermentare. ut panis esset aptior ad comedendũ. cui⁹ cã subdit cum dicit: q Quia pars eius in dñi offertur incensum. sicut eni dictũ est de tota simila oblata: sacerdos ꝓmo accipiebat pugillũ. ⁊ cremabat cum thure in altari. r Mares tñ stirpis aaron comedẽt illud. ꝓ̃ eni sanctitatẽ sacrificij nõ erat licitũ

comedi a mulieribꝫ, ⁊ ex eadē causa subdit: Omnis qui tetigerit illa scificabit. a Locutusq; est dñs. Hic ꝓnter ostendit de qua oblatione nō erat licitū edere. videlz de illa quā sacerdotes offerebāt ꝓ se. ꝑmo tñ hoc ostendit de oblatione facta ꝓ eis tpe sue cōsecrationis cū dicit: Hec est oblatio aaron. ⁊ sequit:

b In die vnctionis sue. s. ipsi⁹ aaron q̄ sol⁹ dicebat vnct⁹: ut supꝫ dictū ē. iiij. ca. Ñi in hebreo hꝫ sic: In die q̄ vnxit eū. Sciēdū aūt ꝙ dies vnctionis hic vocatur dies octaua a principio sue cōsecrationis: quia tūc ⁊ nō ante poterant aaron ⁊ filij eius offerre: ⁊ filij aaron q̄ erant inferiores sacerdotes obtulerunt tūc similā: aaron aūt qui erat sūm⁹ sacerdos obtulit adipes ⁊ cetera q̄ pertinebāt ad maiorē sacerdotē. ut dicit Ra. Sa. sed ꝫ videt ꝫ tertū sequētē vbi dr̄ de oblatiōe hui⁹ simile. c Offeret aūt ⁊c. sacerdos q̄ iure patri succesſit. hic ē sūm⁹ sacerdos. nec ꝑt ꝓuenīē dici ut videt ꝙ filij aaron illa die obtulerī nisi ꝓut erat eis licitū offerre p⁹ ea cum esset dies incrematiōis institutionū ipsoꝝ i sacrificijs offerēdis. ⁊ iō qđ dr̄ hic: Hec est oblatio quam offerre debēt aaron ⁊ filij ei⁹. poſt dici ꝙ hoc dicit ꝓtāto: q̄ in oblationib⁹ aaron filij eius ministrabant ei: nō sicut offerētes sup altare: sed sicut offerenti ministrantes. ⁊ patz ꝑ hoc qđ habet ꝫ, ix. ca. vbi agit de sacrificijs hui⁹ octaue diei ⁊ nō dicit ibi ꝙ filij aaron obtulerūt nisi ministrādo patri. d Tota cremabit in altari. quia nihil de ea cedebat i vsū sacerdotū. ⁊ idē cōcludit generalit de oi oblatione quā faciebant sacerdotes ꝓ se. cū dr̄: Omne enī sacrificiū sacerdotū ⁊c. e Locut⁹ ē aūt dñs. Hic ꝓnter agit de vsu sacrificij in re animata. ⁊ ꝑ q̄tū ad sacrificiū ꝓpctō. 2° q̄tū ad sacrificiū qđ vocat hostia pacifica. ca. vij. Adhuc circa primū agit ꝑmo de sacrificio pro peccato cōmissionis. secūdo de sacrificio ꝓ pctō omissionis. ibi: Hec quoq; est lex hostie ꝓ delicto. tertio ponit quedam regule cōmunes ad vtrūq; ibi: Ad sacerdotē. Circa primū ostendit ꝑ vbi hostia ꝓ pctō debebat immolari. cū dr̄: f In loco vbi offert holocaustū immolabit. nō est intelligendū de oblatiōe holocausti ad incendēdū que fiebat sup altare: sed de oblatione holocausti ad immolandū que fiebat in atrio ante altare. Secūdo subditur quis debeat eam comedere ⁊ vbi. cū dicit: g Sacerdos qui offeret comedet eam ⁊c. non sub diuo: quia ille locus erat ꝓ sacrificijs ⁊ oblationibus: ⁊ in exedra ad hoc parata. h Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabit. Istud ſm alios refert ad hoies qui nō debebant tangere talia nisi sanctificati. Scōm alios refert etiā ad alias res comestibiles: ⁊ maxime eiusdē generis uel speciei: que si tangerēt carnes predictas ex tali tactu sanctificabāt: nec poterāt comedi aliē q̄ dicte carnes sacrificij.

tm̄ stirpis aarō comedēt illud. Legitimū ac sempiternū erit in generationibus vestris de sacrificijs dñi. Dis qui tetigerit illa scificabit. Locutusq; a est dñs ad moysen dicēs: Hec est oblatio aaron ⁊ filiorū ei⁹ quā offerre debent dño in die vnctionis sue. Decimā partē ephi offerent simile in sacrificio sempiterno. Medium eius mane ⁊ mediū eius vespere que in sartagine oleo cōspersa frigetur. Offeret aūt eā calidā in odorē suauissimū dño: sacerdos q̄ iure patri succesſerit ⁊ tota cremabit in altari. Dē enī sacrificiū sacerdotum igne cōsumet: nec quisq; comedet ex eo. Locutus est autē dñs ad moysen dicens: Loquere aaron ⁊ filijs eius. Ista est lex hostie ꝓ pctō. In loco vbi offertur holocaustū: immolabit coram dño. Sctm̄ scōr est. Sacerdos qui offert comedet eā in loco scō in atrio tabernaculi Quicqd tetigerit carnes ei⁹ scificabit. Si de sanguine illi⁹ vestis fuerit aspersa lauabit in loco scō. Vas aūt fictile i quo cocta est ꝓfringet. Q̄ si vas eneū fuerit: defricabit ⁊ lauabitur aqua. Omnis masculꝰ de genere sacerdotali vescetur de carnibus ei⁹: q̄ sctm̄ scōr ē. Hostia enī que cedit ꝓ pctō cuius sanguis infert in tabernaculū testimonij ad expiādū in scō ario: nō comedet sed cōburet igni. Hec quoq; est lex hostie ꝓ delicto. Sācta scōr est. Idcirco vbi immolabit holocaustū: mactabit ⁊ victima ꝓ delicto. Sanguis eius p gyrum altaris fundet. Offerent ex ea caudā ⁊ adipem qui opit vitalia: duos renūculos ⁊ pinguedinē que iuxta ilia ē: reticulūq; iecoris cū renūculis: ⁊ adolebit ea sacerdos sup altare. Incensū est dñi ꝓ delicto. Dis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnib⁹: q̄ sctm̄ scōr ē. Sicut ꝓ pctō offert hostia: ita ⁊ ꝓ delicto. Utriusq; hostie lex una erit. Ad sacerdotē q̄ eam obtulerit ptinebit. Sacerdos q̄ offert holocausti victimā: habebit pellē eius. Et omne sacrificiū simile qđ coctū in clibano: ⁊ quicqd in cratícula uel in sartagine preparat eius erit sacerdotis a q̄ offert: siue oleo cōspsa siue arida fuerint. Cūctis filijs aarō mēsura equa per singulos diuidet.

l Si de sanguine illius ⁊c. Ista dicunt ꝓpter sanctitatem ⁊ reuerentiā hostie: quia si aliqd de humore ei⁹ p tactum esset inpressum ministris rebus de debat purgari modo q̄ hic exp̄mit. k Dis masculus ⁊c. q̄ nō solū sacerdotes sed etiā filij eorū poterāt de carnib⁹ hui⁹ sacrificij comedē.

Cōsequēter excipit oblationē ꝓ pctō de qua nō erat licitum comedere. s. hostiā: cuius sanguis inferebat intra tabernaculum: cuius incendi erat hostia oblata ꝓ peccato pōtificis: ⁊ hostie oblata pro pctō multitudinis. ut dictū ē. iiij. ca. l Hec quoq; est lex hostie pro delicto. Hic ꝓnē agit de vsu hostie oblate. ꝓ peccato omissionis ⁊ ideo vocat ꝓ delicto. delictū enī dicit q̄si derelictū: ⁊ hoc ē q̄n aliqđ omittit qđ quis facē tenet. m Scā scōrū est. Non accipitur hic scā scōr. ꝓ illa parte tabernaculi que dicebat scā scōr sed ē sensus: est de numero scōr. q̄ oia sacrificia dicebant sancta ingr̄tū erant ad diuinū cultum oblata. Cetera patent vsq; ibi: n Dis masculus. vbi de minatur a quib⁹ ⁊ vbi debeant carnes huius hostie comedi. o Utriusq; hostie. s. ꝓ pctō ⁊ ꝓ delicto. p Lex una erit. s. q̄tū ad vsū. in plurib⁹ tm̄ differūt. q Ad sacerdotē. Hic ponit q̄tuor regule generales respectu precedentiū. Prima est ꝙ carnes hostie pro pctō cōmissionis ⁊ omissiōis erāt sacerdotis offerētis: q̄ illi ꝑ qđ⁹ offerebāt nō habebāt i ea ptē aliquā: ad denotādū ꝙ debebāt elongari a pctō ꝑpetrato: cauendo a recidiuo. Secūda est de hostia holocausti que tota incendebat: excepta pelle. ⁊ illa erat sacerdotis offerētis. ⁊ hoc notat cum dicit: sacerdos qui offert ⁊c. Tertia ē de oblatione simile que q̄libercūq; coquat seu pistet debet esse sacerdotis offerentis: ut notat cum dicit. ⁊ omne sacrificiū simile ⁊c. Quarta est ꝙ predicta que cedebāt in vsū sacerdotis: cunctis filijs aaron equaliter diuidebant. qđ notat cū dicit: Cūctis filijs aaron. que quidē equalitas ſm Ra. Sa. sic seruabat ꝙ quilibet de filijs aaron habebat sibi die de putatū ad offerēdū. ⁊ oblationes illius diei pertinebant ad ipsum ꝓ se ⁊ domo sua. Alij ꝫo dicunt ꝙ ibi seruabatur equalitas proportionis: nō tamen quātitatiua: quia oblationes diuidebantur sic ꝙ vnusquisq; qualibet die accipiebat ſm proportionem sui laboris: sed dictum Ra. Sa. magis concordat textui precedenti: ut patet intuenti.

Leuiticus

Hec ē lex hostie pacificoꝝ. Hic ꝓñt a Lap. vij vterminaf de vsu hostie pacifice. 7 ꝑ vterminaf huiusmodi vsus. 2° offerēdi mod⁹. ibi: Locutusq; est dñs. 3° ponit epilogus. ibi: Hec ē vnctio. Prima i duas q: ꝑ ponit dicti vsus vterminatio. 2° circa hoc ponit q̄dā exꝓsitio. ibi: Locutusq; est dñs

Aldhuc circa p̄mū premittitur vsus ex pte ptis secundo subdit vterminatio vs⁹ ex pte rei comestibilis 7 comentis. ibi: Caro que aliq̄d tetigerit. Circa primū sciendum q̄ hostia pacifica duplicē offerebaf. vno modo ꝓ beneficio iam adepto. alio mō ꝓ bñficio habē do. Prima vocabaf hostia laudatiua. 7 comedebaf eadem die q̄ offerebaf. Secūda vocabaf votiua uel sponte quispiā obtulerit hostiam: eadē similiter edef die. Sed 7 si quid in crastinū remāserit vesci licitū ē. Quicq̄d aūt tr⁹ inuenerit dies: iguis absumet. Si quis[t] de carnibus victime pacificoꝝ die tertio comederit irrita fiet eius oblatio ⌋ nec ꝓterit offerenti: q̄n potius que cūq; [m] aīa talis edulio contaminauerit preuaricatiōis rea erit. Caro[n] que aliq̄d tetigerit imundū: non comedef sed cōburef igni. Qui[o] fuerit mūdus vescef ex ea. Aīa[p] polluta que ederit de carnibus hostie pacificoꝝ que oblata est dño: pibit de populis suis: 7[q] que tetigerit imunditiam bois uel iumenti siue ois rei q̄ polluere potest: 7 comederit de huiusce modi carnib⁹: interibit de populis suis. Locutusq; [r] ē dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isrl: Adipē[s] ouis 7 bouis 7 capre nō comedetis. Adipē[t] cadaueris morticini 7[u] ei⁹ aīalis q̄d a bestia captū est: habebitis[x] in varios vsus. Si q̄s[y] adipem qui offerri debet in incensū dñi comederit: pibit de pplo suo. Sanguinē quoq; ois aīalis nō sumetis in cibo: tam[z] de auibus q̄ de pecoribꝰ Dis aīa que ederit sanguinē: pibit de populis suis. Locutusq; [a] ē dñs ad moysen dicēs: Loquere filijs israel dicens: Qui[b] offert victimā pacificorū dño: offerat simul 7 sacrificiū. i. libamēta ei⁹. ⌋ Tenebit[c] manibus adipē hostie: 7 pectusculū. Cūq; ambo oblata dño consecrauerit: tradet sacerdoti: q̄ adolebit adipē super altare: pectusculū aūt erit aarō 7 filiorū eius. Armus quoq; dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdotis.

Hec[o] est lex hostie pacificorum que offert dño. VII Si ꝓ grātiarū actione oblatio fuerit: offerent[b] panes absq; fermēto conspersos[c] oleo: 7[d] lagana açima uncta oleo: coctamq;[e] similam 7[f] collyridas olei admixtione conspersas: panes[g] quoq; fermentatos cū hostia gratiarū que imolaf ꝓ pacificis: ex[h] quibus vnus ꝓ primitijs offert dño: 7 erit sacerdotis qui fūdet hostie sanguinē. Cuius[i] carnes eadē comedef die: nec remanebit ex eis q̄cq; vsq; mane. Si voto[k] uel sponte quispiā obtulerit hostiam: eadē similiter edef die. Sed 7 si quid in crastinū remāserit vesci licitū ē. Quicq̄d aūt tr⁹ inuenerit dies: iguis absumet. Si quis[l] de carnibus victime pacificoꝝ die tertio comederit irrita fiet eius oblatio ⌋ nec ꝓterit offerenti: q̄n potius que cūq; [m] aīa talis edulio contaminauerit preuaricatiōis rea erit. Caro[n] que aliq̄d tetigerit imundū: non comedef sed cōburef igni. Qui[o] fuerit mūdus vescef ex ea. Aīa[p] polluta que ederit de carnibus hostie pacificoꝝ que oblata est dño: pibit de populis suis: 7[q] que tetigerit imunditiam bois uel iumenti siue ois rei q̄ polluere potest: 7 comederit de huiusce modi carnib⁹: interibit de populis suis. Locutusq; [r] ē dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isrl: Adipē[s] ouis 7 bouis 7 capre nō comedetis. Adipē[t] cadaueris morticini 7[u] ei⁹ aīalis q̄d a bestia captū est: habebitis[x] in varios vsus. Si q̄s[y] adipem qui offerri debet in incensū dñi comederit: pibit de pplo suo. Sanguinē quoq; ois aīalis nō sumetis in cibo: tam[z] de auibus q̄ de pecoribꝰ Dis aīa que ederit sanguinē: pibit de populis suis. Locutusq; [a] ē dñs ad moysen dicēs: Loquere filijs israel dicens: Qui[b] offert victimā pacificorū dño: offerat simul 7 sacrificiū. i. libamēta ei⁹. ⌋ Tenebit[c] manibus adipē hostie: 7 pectusculū. Cūq; ambo oblata dño consecrauerit: tradet sacerdoti: q̄ adolebit adipē super altare: pectusculū aūt erit aarō 7 filiorū eius. Armus quoq; dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdotis.

a Offerēt panes. in clibano coctos. c Conspsos oleo. q: in pistatione nō solū ponebaf aq̄: ꝫ etiā admiscebaf oleū. d Et lagana. facta de pasta cocta in aqua calida. e Coctāq; similā. quedā spes erat panis ꝓmo cocti aliquātulū in aqua calida: 7 postea in clibano. f Et collyridas. panes sūt valde tenues: 7 alibi vocanē crustule: q: totum erat quasi crusta: 7 modicū aut nihil erat ibi de mica. g Panes quoq; fermentatos. hoc videf esse contrariū ei qđ dictū est ꝫ. ij. ca. Omnis oblatio que offerf dño absq; fermento fiet. Dicendū q̄ ibi loquit de oblatiōe ponenda sup altare. Unde ibi subdit: Sup altare ꝓ non imponent. s. fermētati. hic aūt loquit de oblatione que nō ponebaf sup altare. 7 sic panis fermentat⁹ offerebaf cū hostia pacifica ad esū carnū. h Ex quibus vnus. In hebreo habef: Ex omnibus vnus. q: de quatuor modis panū predictis plures panes offerebāf. 7 de quolibet modo vn⁹ panis tradebaf sacerdoti ꝓ primitijs. 7 iō panis fermentatus poterat sic offerri: q: de fermēto debebant primitie dari. ut dictū est ꝫ. ca. ij. i Cuius carnes comedent eadē die. 7 ideo si quid remanebat in crastinū igne cōburebaf. Cōsequenter prosequit de hostia votiua. cū dicit: k Si voto uel sponte 7c. 7 patz hrā ex predictis vsq; ibi: l Si q̄s de carnib⁹ victime 7c. ⌋ .i. non ꝓsequef effectū. s. bñficiū a deo postulatū: ꝓ quo impetrando fuit oblata: q: ꝓ illud peccatum

m Quecūq; aīa tali se edulio conta. preua. rea erit. i. transgressionis legis dui⁹. n Caro. Hic ꝓsequēter describitur vsus ex pte rei comestibilis. cū dicit: Caro que aliquid tetigerit imundū nō comedef 7c. 7 accipitur hic caro nō generaliter: ꝫ caro hostie pacifice tm̄. Consequenter vterminaf vsus ex pte comedentis. cum dr: o Qui fuerit mūdus vescef ex ea. Aliq̄ libri habēt imūdus. sed hrā talis est falsa. q: libri correcti habēt mūd⁹ 7 in hebreo hr sic: Dis mundus vescetur ea. Posset eni forsitā aliquis credere q̄ nō eēt licitū comedē carnes hostie pacifice nisi offerentib⁹. 7 ꝓpter hoc dicit hic q̄ ois homo poterat comedere: dū tm̄ esset mūd⁹. Carnes eni hostie pacifice poterant comedi ab offerentib⁹ vbiq; : tamē intra hierusalē. 7 ad illud commūnū poterat admitti quicūq; erat mūdus. Sed si aliqs imūd⁹ inde comedēt sciēter. puniri debebat morte. Ista tm̄ imūditia poterat eē duplex: vna ab intrinseco ut pote si aliqs eēt lepr̄osus: uel seminifluus: uel huiusmodi. 7 hoc notaf cum dicit: p Aīa polluta 7c. i. hō pollut⁹: quia ibi pars accipitur ꝓ toto: alia ab extrinseco: videlicz ex tactu rei imūde: 7 hoc notaf cū dr: q Et q̄ tetigerit imūditiā 7c. ut ꝫ. r Locutusq; ē dñs. Quia dictū ēq; carnes hostie pacifice poterant comedi a quolibz hoie mūdo: ne igit credereť q̄ esus adipis 7 sanguinis similiter concederet. iō excipit cum dicit: s Adipem ouis 7c. Ex hoc aūt dicūt aliq̄ q̄ adeps aīaliū alioꝝ: dū tamen eēnt licita ad comedēdū: erat iudeis vesci licit⁹. Alij aūt opponitū ꝓ dictum est ꝫ. iij. ca. t Adipē cadaueris morticini. i. aīalis ꝓ se mortui. v Et eius aīalis q̄ a bestia captū est. i. inf̄ectū siue laceratū. x Habebitis i varios vsus. s. ad vnctiēs corioꝝ. 7 fomētū lucernarū. 7 huiusmōi: q: talis adeps etiā si eēt aīalis mūdi nō poterat offerri dño: nec etiā comedi. y Si q̄s adipē qui offerri 7c. i. cremari sup altare holocausti. Consequenter phibet esū sanguis. cū dr: Sanguinē quoq; 7c. seq̄t: z Tam de auib⁹ q̄ de pecoribꝰ. Ex hoc dicit Ra. Sa. q̄ esus sanguinis piscium 7 locustarum nō est iudeis interdictus. Rōnes aūt ꝑe esus adipis 7 sanguinis phibit⁹ ē: tacte sūt ꝫ. ca. iij. a Locutusq; ē dñs. Hic ꝓñt describit circa victimā pacificā offerendi mod⁹. cū dr: b Qui offert victimā pacifi. 7c. ⌋ istud addit ad designādū q̄d sigf ꝓ sacrificiū. s. illa que simul offerebant cū aīali imolando ꝓ pacifica hostia sicut sūt panes supdicti. licz eni ꝓprie loquēdo sacrificiū sit de aīali oblatio de aridis in aīatis libamētū de liquidis: tm̄ vnū frequenter ponit ꝓ alio ut dictū est ꝫ. c Tenebit ma. adi. post. 7 pectus. Sacerdotes eni supponebāt man⁹ suas man⁹ offerentis: 7 sic illud suppositum eleuabat ihūs celū: 7 postea retrahebat versus terrā. 7 postea ad quatuor ptes orbis ad denotādū q̄ offerebaf illi qui est dñs celi

ꝛ ere ꝛ orbis. ꝛ postea sacerdos accipiēs ista de manu offerētis cremabat adipem sup altare. Pectusculū aūt ꝛ armus dexter de hostijs pacificis cedebāt in vsū sacerdotū. ut hic determinat. cetere carnes cedebāt in vsus offerentiū. a Tuli a filijs isrl. s. pectusculū ꝛ armū dextrū. ad eruendū quādā speciē diuinationis que vocat spatulomantia: qua vtebātur idolatre: q; in spatula ꝛ osse pectoris de suis sacrificijs superstitiose diuinabāt. b Hec ē vnctio. Hic ponit breuis epilogus respectu p̄cedentiū. cū dr: Hec est vnctio aaron ꝛ filiorū eius. i. oblatio in die vnctionis eorū: de qua dictū est ca. p̄cedenti. q̄lē debeat fieri. sed ei⁹ executio ponit ca. ix. c Ista ē lex holocausti ꝛ sacrificij ꝛc. de quib⁹ dictū est ca. p̄cedēti. d Et pacificor⁹ victimis. de q̄bus dictū est i b. ca. e Quā p̄stituit dñs moysi in mōte synai. b addit ad ostendēdum locū in quo iste leges date sūt. f Lap. viij

Ocutusq; est dñs. Superi⁹ actū est de sacrificijs ꝛ oblatiōib⁹: hic p̄fitet agit de ipsis offerētib⁹. ꝛ p̄ agit de offerentib⁹ rōne officij cuiuscūmodi erāt sacerdotes. 2° de offerentib⁹ ex p̄fessione fidei. cuiuscūmodi erāt alij inferiores: q; sacrificia illa erāt quedā p̄testationes fidei offerentiū: ꝛ de his agit ca. xj. Prima in tres. q; p̄ describitur circa sacerdotes p̄secratiōis rit⁹. 2° cōsecrator⁹ vsus. ca. ix. 3° eorundē casus. ca. x. Circa p̄mū p̄mittit ea q̄ erāt ad p̄secrationē sacerdotū necessaria. cū dr: g Tolle aaron cū filijs suis vestes eor; quarū forma ꝛ mā describta fuit Exo. xxviij. b Et vnctiōis oleū. cui⁹ cōfectio describta fuit Exo. xxx. i Et cōgregabis omnē cetū. ut videat ois ppls q̄ aarō nō ingesserit se ad dignitatē sacerdotij: ℞ magis suscepit ex p̄cepto dñi. 2° ponit p̄secratiōis executio cū dr: k Statimq; obtulit ꝛc. Et diuidit i q̄tuor ptes: q; p ponit quedā coīa aaron ꝛ ei⁹ filijs circa eor; p̄secrationē. 2° principia ad solū pontificē. ibi: Vestiuit. 3° filijs ei⁹. q̄ria. ibi: Filios q̄q; ei⁹. 4° reuertit ad coīa. ibi: Obtulit ꝛ vitulū. p pctō. Circa p̄mū ponit duo coīa aaron ꝛ filijs ei⁹. Primū est eorū oblatio. cū dr: Obtulit aaron ꝛ filios ei⁹. statuēs coram altari: q; applicabant dño cultui. Secūdū est eor; lotio. cū dr: l Cumq; lauisset eos. p hāc lotionē dat intelligi q; debebāt esse corde ꝛ conuersatione mūdi. ꝛ ab oi immūditia pcti expediti. m Vestiuit. Hic ponit ea q̄ erāt. q̄ria ipsi⁹ aarō: q̄rū p̄mū erat induitio ei⁹ de vestimētis pontificalib⁹: q̄ notat cum dicit: Vestiuit pontificē subucula linea. Exo. xxviij. vocat tunica linea: vbi vestimenta pontificis ꝛ mod⁹ induitiōis plenit⁹ sūt describta ꝛ exposita. Secūdū ē eius vnctio: p̄mittit tū vnctio tabernaculi ꝛ vasor⁹ ei⁹ inter que ē altare thymiamatis. ꝛ ℞ vnctio notat cū dr: n Tulit ꝛ vnctionis oleū ꝛc. ꝛ subdit vnctio altaris holocausti ꝛ vasorū ei⁹: ꝛ labij enei q̄ erāt extra tabernaculū. cum dr: o Cumq; sanctificās aspersisset. ꝛc. p̄mittit aūt cōsecratio ꝛ vnctio istor⁹ p̄secratiōi sacerdotū. q; ministrari non poterat nisi in loco pri⁹ p̄secrato illud ministerium q̄d vtebat fieri in p̄secratiōe sacerdotū: ut p̄z de sacrificijs tūc fiēdis q̄ postea subdunt. Cōsequēter subdit vnctio ipsi⁹ aaron. cū dr: p Qui fundēs sup ꝛc. Mod⁹ aūt hui⁹ vnctiōis describit⁹ ē Exo. xxix. q Filios q̄q; ei⁹. Hic p̄t describi illud q̄d erat q̄riū in p̄secratione minor⁹ sacerdotū. cū dr: Filios q̄q; ei⁹ oblatos vestiuit. aliq; habent libri bñ. Cōsecrauit ꝛ vestiuit. ℞ li p̄secrauit nō ē de textu q; nō hr i hebreo nec i libris correctis. ꝛ p̄ ℞ excludit dictū aliq; q̄ dicūt q; man⁹ minor⁹ sacerdotū erāt vncte oleo cōsecratiōis. eo q; credūt q; hoc p̄ hōu cōsecrauit sit de text. Sol⁹. n. sūm⁹ sacerdos vngebat illo oleo p̄secratiōis: ut dictū ē s. iij. ca. r Tunicq; lineis ꝛc. De istis ornamētis minor⁹ sacerdotū dictū fuit Exo. xxix. Hic q̄rit quō moyses p̄secrauit aarō cū nō eēt sacerdos. Dicēdū q; ℞ fecit ex mādato dñi q̄ p quēcūq; pōt pontificē p̄secrare. Item quō p⁹ ea p̄secti sūt pontifices. Dicūt aliq; q; p iduitiæ ꝛ vestimētor⁹ pontificaliū p⁹ mortē predecessor⁹. nec aliud req̄rebat: ut videt de eleazaro Nu. xx. Aliq; dicūt q; p inferiores sacerdotes: sic ꝛ papa p̄secrat p inferiores se. s Obtu-

Qui obtulerit sanguinem ꝛ adipem filiorū aaron: ipse habebit ꝛ armū dextrū in portione sua. Pectusculū enī eleuatiōis ꝛ armū separatiōis tuli⁹ a filijs isrl de hostijs eor; pacificis: ꝛ dedi aaron sacerdoti ꝛ filijs eius lege perpetua ab oi pplo isrl. Hec⁰ ē vnctio aarō ꝛ filiorū eius i cerimonijs dñi die quo obtulit eos moyses ut sacerdotio fungerent: ꝛ que p̄cepit eis dari dñs a filijs isrl religione ꝑpetua i generationibus suis. Ista⁰ est lex holocausti ꝛ sacrificij pro pctō atq; delicto: ꝛ p̄ p̄secratione ꝛ pacificor⁹ victimis: quā⁰ cōstituit dñs moysi in monte synai qñ mandauit filijs isrl ut offerrent oblatiōes suas dño in deserto synai. VIII

Locutusq; ⁰ ē dñs ad moysen dicēs: Tolle⁰ aaron cū filijs suis: vestes eor; ꝛ⁰ vnctionis oleū: vitulum p̄ pctō: duos arietes canistrū cū azimis: ꝛ congregabis omnē cetū isrl ad ostiū tabernaculi. Fecit moyses ut dñs impauerat: cōgregataq; est turba ad fores tabernaculi ait: Iste est sermo quē iussit dñs fieri. Statimq; ⁰ obtulit aaron ꝛ filios eius. Cumq; lauisset eos vestiuit⁰ pontificē subucula linea accingēs eum baltheo: ꝛ induens eū tunica hyacinthina ꝛ desup humerale imposuit: q̄d astringēs cingulo aptauit rationali in quo erat doctrina ꝛ veritas. Cydari quoq; texit caput: ꝛ super eā p̄tra frontē posuit laminā auream cōsecratā in scificatione sicut p̄cepat ei dñs. Tulit⁰ ꝛ vnctionis oleū: quo liniuit tabernaculū cum oi supellectili sua. Cumq; ⁰ sanctificans aspersisset altare septē vicib⁹: vnxit illud ꝛ omnia vasa eius: labrūq; cum basi sua scificauit oleo. Qd⁰ fundens sup caput aaron: vnxit eū ꝛ cōsecrauit. Filios⁰ quoq; ei⁹ oblatos vestiuit tunicis lineis⁰ ꝛ cinxit baltheis: imposuitq; mitras ut iusserat dñs. Obtulit⁰ ꝛ vitulū p̄ pctō. Cumq; sup caput eius posuisset aaron ꝛ filij eius manus suas immolauit eū hauriens sanguinē: ꝛ tincto digito tetigit cornua altaris p gyrū: Quo expiato ꝛ scificato fudit reliquū sanguinē ad fūdamenta ei⁹. Adipē ꝛo q̄ erat sup vitalia ꝛ reticulū iecoris: duosq; renunculos cū aruinulis suis adoleuit sup altare: vitulum cū pelle ꝛ carnibus ꝛ fimo cremās extra castra sicut p̄cepat dñs. Obtulit ꝛ arietē in holocaustū: sup cui⁹ caput cū imposuissent aarō ꝛ filij ei⁹ manus suas immolauit eū: ꝛ fudit sanguinē eius p circuitum altaris. Ipsūq; arietē in frusta concidens: caput eius ꝛ artus ꝛ adipē adoleuit igni: lotis p̄ius intestinis ꝛ pedib⁹. Totumq; simul arietem incendit sup altare eo q; esset holocaustū suauissimi odoris dño sicut p̄cepat ei. Obtulit ꝛ arietē secūdū in p̄secratiōe sacerdotū: posuerūtq; sup caput ei⁹ aarō ꝛ filij eius man⁹ suas. Quē cū immolasset moyses sumens de

lit ⁊ vitulū. Hic ꝓnter reuertiť ad ꝛescriťēdū duo q̄ erant coia i ꝓsecratione aarō ⁊ filioꝝ ei⁹. Primū ē oblatio ꝓ eis fienda. Secundū reclusio eis iniūgēda. ibi: Cūq; scificasset eos. Circa ꝑmū ponit triplex oblatio. Prima ꝓ pctō. Secūda i holocaustū. ibi: Obtulit ⁊ arietē in holocaustū. Tertia pacifica ꝓ cōsecratiōe sacerdotū. ibi: Obtulit ⁊ arietē secūdū. Expositio aūt istarū oblationū posita est Exodi. xxix. vbi iste oblationes p̄cipiunť fieri eo mō q̄ ponit⁹ earū executio. a Cūq; scificasset eos. Hic ꝓnť ꝛescribit sacerdotum reclusio: ut nō cōmiscerent⁹ vob⁹ vulgarib⁹ nec implicarent⁹ negocijs sclaribus: donec ipleta eēt ꝓsecratio eoꝝ q̄ durabat vij. dieb⁹: ⁊ b ē qđ dr̄: b Precepit eis vi. Loq̄te. ⁊c. q⁊ nec ꝓ comestiōe poterant exire atriū sacerdotū. c Quicq̄d aūt ⁊c q⁊ oblatio erat pacifica ꝓ grāz actiē: eo q⁹ dñs ꝓmouerat aarō ⁊ filios eius ad dignitatē sacerdotij. ⁊ iō nō poterat in crastino comedi: ut dcm̄ fuit ca. p̄cedēti. d Septē enī diebus ⁊c. dicit Joseph⁹ q⁹ q̄libz die ille⁹ septenarij reiterabāť ea⁊ sacrificia: siē ⁊ ꝑma die. e Die ac nocte ⁊c. i. intra atriū vbi erat tabnaculū. dicūt tñ alij q⁹ ꝑ secreto neceſſitatis nāe poterant inde exire. Alij aūt dicunt q⁹ erat ibi loc⁹ parat⁹ ꝓ tali neceſſitate. Primum videť rōnabile ꝓ scitate loci. f Obſuātes custo. ro. i. qō p̄cepit custodiri circa fi. viij. ca. ⁊ ꝓncipiū. ix. Pōt enī poni breuis moralitas ꝓ b⁹ q⁹ pōtifex nou⁹ ⁊ sacerdotes reclusi fuerūt vij. dieb⁹. ⁊ viij⁹ die obtulerūt. vbi intelligūť septē a qb⁹ ꝛetūť abstinē pōtifices. ⁊ sacerdotes ꝛe nouo ꝓsecrati. s. plixitas dormitiōis: voluptas comeſſatiōis: iutilitas actiōis: multiplicitas distractiōis: vanitas cōfabulatiōis: varietas fictiōis: vilitas affectiōis: q̄ facto ꝛetūť offerre rigorem pnie ⁊ austeritatis: q̄ siḡť ꝓ vitulū ꝓ pctō: Vigoꝛē patiētie ⁊ soliditatis ꝓ vitulū i holocaustū: Decoꝛē inocētie ⁊ simplicitaz ꝓ agnū anniculū: Laboꝛē industrie ⁊ sedulitatis ꝓ bouē: Splēdoꝛē, puidētie ⁊ ꝑspicacitatis ꝓ arietē ꝓ pacificis: Mitoꝛē conscie ⁊ puritatis ꝓ similā: Dulcoꝛē leticie ⁊ suauitaz ꝓ collyridā cōsp̄sam oleo mie ⁊ pietatis. g Cap. ix.

Acto aūt octauo die, p⁹ q̄ ꝛescripta ē sacerdotū ꝓsecratio. hic ꝓnť ꝛescribit officij sui executio. Circa q̄ ꝑ ponit p̄ceptū moysi. 2° ipletio p̄cepti. ibi: Tulerūt q̄. 3° approbatio dñi. ibi: Apparuitq; gl̄ia dñi. Circa ꝑmū p̄mittit tēp⁹ cū dicit: Facto aūt octauo die dicit Ra. Sa. q⁹ ista dies fuit ꝑma dies āni secundi egressionis ꝛe egypto. alij dicunt q⁹ fuit octā dies ejusdē āni. Rō aūt diuſitaz dictoꝝ istoꝝ tāḡť li. Nu. vij. ca. vbi habet locū. Cōsequenť subdiť p̄ceptū moysi factū ipsi aarō cū dr̄. b Tolle ꝛe armēto. i. ꝑuide ꝛe sumptib⁹ tuis. Vitulū ꝓ ꝛec. i. imolādū ꝓ pctō tuo. i memoriā vituli ab aaron fabricati: Exo. xxxij. i Et arietē. i memoriā arietis īmolati ꝓ Jsaac: Geñ. xxij. 2° subdiť p̄ceptū factum ꝑ populo israel. cū dr̄: k Tollite bū. ꝓ ꝛec. ⁊c. eo q⁹ birc⁹ ē aīal fetidū. ad ꝛenotādū ḡuitatem pctī multitudinis ꝑsōl: q⁊ sicut bonū cē ē diuinū: ita pctm̄ cōe pri⁹. l Et vitulū. ꝓ vitulo ꝓflatili in q̄ peccauit multitudo. m Altq; agnū i memoriā agni paschal. ꝓ cui⁹ imolatiē fuerunt saluati ab angelo pcutiēte p̄genitos egypti. n Bouē ⁊ arietē ꝓ pacificis. ita q⁹ ꝛe oī aīali immolato fieret oblatio. o Hodie enī dñs ⁊c. b addiť ꝓcā sacrificioꝝ p̄dictoꝝ: ac si dicať. iustū ē q⁹ talia sacrificia fiāt hodie: q⁊ dñs apparebit

sanguine ei⁹: tetigit extremū auricule dextre aarō ⁊ pollicē manus eius dextre: similiter ⁊ pedis. Obtulit ⁊ filios aarō. Cūq; ꝛe sāguine arietis īmolati tetigisset extremū auriculę singulorū dextre: ⁊ pollices manus ac dextri pedis: reliquū fudit sup altare ꝓ circuitum. Adipē vo⁊ caudā cēmq; pinguedinē que opit itestina reticulūq; iecoris ⁊ duos renes cū adipibus suis ⁊ armo dextro separauit. Tollēs aūt de canistro azimoꝝ qđ erat coꝛā dño panes absq; fermēto ⁊ collyridā cōsp̄sam oleo laganūq; posuit sup adipes ⁊ armū dextrum: tradēs simul oia aarō ⁊ filijs ei⁹. Qui p⁹ q̄ leuauerūt ea coꝛā dño: rursū suscepta ꝛe manib⁹ eoꝝ: adoleuit sup altare holocaustū: eo q⁹ cōsecrationis eēt oblatio in odoꝛē suauitatis sacrificij dño Tulitq; pectusculum eleuans illud coꝛā dño ꝛe ariete consecrationis in partē suam: sicut p̄cepat ei dñs. Assumensq; vnguentū ⁊ sanguinē q̄ erat i altari aspſit sup aaron ⁊ ꝛestimenta eius ⁊ sup filios illius ac ꝛestes eoꝝ. Cūq; scificasset eos in ꝛestitu suo: p̄cepit eis dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi ⁊ ibi comedite eas. Panes quoq; consecrationis edite qui positi sūt in canistro: sicut p̄cepit mihi dñs dicens: Aaron ⁊ filij eius comedent eos. Quicq̄d autem reliquū fuerit ꝛe carne ⁊ panibus ignis absumet. De ostio quoq; tabernaculi nō exibitis septē diebus: vsq; ad diē quo complebiť temp⁹ cōsecratiōis ꝛestre. Septē enī dieb⁹ finiť cōsecratio sicut imp̄sentiarum factū est: ut ritus sacrificij cōpleret. Die ac nocte manebiť in tabernaculo obseruantes custodias dñi ne moriamini. Sic enī mihi p̄ceptū ē. Fecerūtq; aaron ⁊ filij ei⁹ cuncta que locutus est dñs ꝑ manū moysi.

IX

Acto aūt octauo die vocauit moyses aarō ⁊ filios ei⁹ ac maiores natu israel: dixitq; ad aaron: Tolle ꝛe armento vitulum ꝓ pctō ⁊ arietē i holocaustū ꝛtrūq; imaculatū: ⁊ offer illos coꝛā dño: ⁊ ad filios israel loqueris: Tollite hircū ꝓ pctō: ⁊ vitulum atq; agnū anniculū ⁊ sine macula in holocaustū: bouē ⁊ arietem ꝓ pacificis: ⁊ imolate eos coꝛā dño: in sacrificio singulorum similā cōsp̄sam oleo offerentes. Hodie eni dñs apparebit vobis. Tulerūt ergo cuncta que iusserat moyses ad ostiū tabernaculi: vbi cū eis multitudo altaret: ait moyses: Jste est sermo quē p̄cepit dñs: facite ⁊ apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad aaron: Accede ad altare: ⁊ imola ꝓ peccato tuo. Offer holocaustum ⁊ ꝛexecare ꝓ te ⁊ ꝓ populo. Cumq; mactaueris hostiā populi: oꝛa ꝓ eis sicut p̄cepit dom⁹. Stratimq; aarō accedēs ad altare immolauit vitulum ꝓ peccato suo: cui⁹ sanguinem obtulerunt ei filij sui. In quo tingens digitum tetigit cornua altaris: ⁊ fudit residuum ad basim eius. Adipemq; ⁊ renunculos ac

ꝑ effectū dādo ignē ꝛe celo in altari holocaustoꝝ. put dr̄. j. sciebat enī moyses ꝓ reuelationē dīnā hoc eē futurū eadē die. p Tulerūt q̄. Hic ꝓnť ponit impletio p̄cepti. ⁊ ꝑ q̄tū ad ꝑm. cū dr̄: Tulerūt q̄ cūcta q̄ iusserat moyses. ei oꝛdiēdo. q Jste est sermo. i. res sermone significata. 2° q̄tum ad aaron. cū dr̄: Et dixit ad aaron accede ad altare. ⁊ subdiť ei⁹ oꝛdiēdi cū dr̄. r Stratq; aarō a cedēs ad altare. ⁊c. tetigit cornua altaris. s. holocausti: qō ꝓxe ꝓ qō subdiť: s Et fudit residuū ad ba. ei⁹.

Pō enī fundebat sanguis ad basim altaris thymiamatis ꝫ tm̄ ad basim altaris holocausti. Cetera patēt ex supdictis vsq; ibi: a Absq; cerimonijs holocausti matutini. i. iugis sacrificij qō nūq; ꝓpē aliqua alia sacrificia inēmittebat: ita tm̄ q; iuge sacrificiū matutinū primo offerebat añ oīa alia: ⁊ vesp̄tinū vltimo p⁹ oīa alia. b Posuerūt sup pr. ⁊c. s. illa q̄ erāt cremāda i altari ad hoc q; cū pectorib⁹ eleuarent coꝝ altari modo supdicto. viij. ca. ⁊ p⁹ talē eleuationem adipes ⁊ illa que cremāda erant ponebant sup altare ut cremarēt. ⁊ pectora ⁊ armi dextri remanebant ꝓ vsu sacerdotū. c Et extendēs manū ad populum benedixit ei. quia completo sacrificio sacerdos vebet bñdicere ꝓplo. d Descendit. qz ascenderat ad faciendū officium sup altare holocaustorum. ve mō añt huius ascensus dictum fuit Exo. xx. q; nō pōt eē p grad⁹. ⁊ iō dicūt aliq; q; hoza mīstratiōis sup altare ponebat q̄dā scabellū iuxta altare: sup qō ascēdēs sacerdos ministrabat. Ra. Sa. dicit q; erat ibi q̄dā ascēsus long⁹ paulatim ascēdēs sine gradibus. pcedēs ꝑsus altare ita. ꝓpe sic poꝛat dū tm̄ nō tangeret altare. e Ingressi añt moyses ⁊ aarō tabr. duplici enim ex cā ingress⁹ fuit moyses cū aaron. vna fuit ut oñderet ei modū offerēdi thymiama sup altare thymiamatis: qō erat intra tabernaculū. qz licez sacrificia essent cōpleta q̄tū ad ea que fienda erāt in altari holocaustoꝝ: ut dictū ē ō. tm̄ nō erāt oīa ꝑsūmata: donec p⁹ oblationes factas in altari holocaustoꝝ sacerdos intraret templū ad offerendū incensū. sm q; dicit apls ad Heb. ix. In ꝓti q̄dē tabernaculo semp introibāt sacerdotes sacrificioꝝ officia cōsūmantes. Alia añt cā fuit ut ambo simul intra tabernaculū oꝛarent vel ꝓ oratione ignis. f Et vel̄ceps egressi bñ. p. qz tūc erant sacrificia pfecte ꝑsūmata. g Apparuitq; gl̄ia dñi. Hic ꝓpter vescribit ipsi⁹ dei approbatio circa sacerdotiū aaron p hoc q; ignis descēdit datus a deo ꝑsumēs sacrificia. hoc enī fuit signū acceptationis divine. sicut ⁊ Beñ. iiij. de sacrificio abel. ⁊ iij. Reg̃. xviij. de sacrificio helie in monte carmeli. h Qō cū vidissent turbe laudauerūt dñm. de tāto bñficio sue grē. bicaūt ignis absq; exti ctione fuit cōseruatus a tpe quo fuit datus. s. anno secūdo egressiōis de egypto vsq; ad captiuitatē babyloni-cam. ⁊ tūc fuit absconditꝰ in puteo ꝓfūdo ⁊ sicco ꝓ sacerdotes illius temporis. ⁊ tempore neemie iterū rehabitus. ut habet. ij. Machab. j. ca.

i Cap. x.

Exreptisq; nadab ⁊ abiu ⁊c. Hic cōsequenter tangitur consecratorum casus: vbi tria tanguntur. Primū est euentus cōbustionis. Secūdū est actꝰ conceptionis ibi: Dixitq; moyses. Tertiū vefectus comestionis ibi: Locutusq; ē. Circa primū dicit Ra. Symeō q; cā mortis nadab ⁊ abiu fuit reticulū iecoris que sūt ꝓ pctō adoleuit sup altare: sicut preceperat dñs moysi. Carnes vo ⁊ pellē eꝝ extra castra cōbussit igni: imolauit ⁊ holocausti victimā. Obtulerūtq; ei filij sui sanguinē eꝝ: quē fudit p altaris circuitū. Ipsam etiā hostiā in frusta ꝑcisam cū capite ⁊ mēbris singulis obtulerūt: que oīa super altare cremauit igni: lotis aqua pa⁹ intestinis ⁊ pedib⁹. Et p pctō ꝓpli offerens: mactauit bircū: expiatoq; altari fecit holocaustū: addens in sacrificio libamēta que pariter offerūt: ⁊ adolēs ea super altare: absq; a cerimonijs holocausti matutini. Im molauit ⁊ bouē atq; arietem hostias pacificas ꝓpli. Obtuleruntq; ei filij sui sanguinem quē fudit sup altare i circuitu: adipem autē bouis ⁊ caudam arietis renūculosq; cū adipib⁹ suis ⁊ reticulum iecoris posuerunt⁹ super pectora. Cūq; cremati essent adipes sup altare: pectora eoꝝ ⁊ armos dextros separauit aaron eleuās coram dño: sicut preceperat moyses. Et c extendēs manū ad ꝓplm bñdixit ei: sicq; cōpletis hostijs pro pctō ⁊ holocaustis ⁊ pacificis: descēdit d. Ingressi e aūt moyses ⁊ aaron in tabernaculū testimonij: ⁊ f exinceps egressi benedixerūt ꝓplo. Et apparuitq; g gloria dñi oī multitudini: ⁊ ecce egressus ignis a dño: deuorauit holocaustū ⁊ adipes qui erant super altare. Qō h cū vidissent turbe: laudauerunt dñm ruentes in facies suas.

x

Exreptisq; i nadab ⁊ abiu filij aaron thuribulis imposuerunt ignē ⁊ incensū vesup offerētes coꝝ dño ignē alienū: qđ k eis preceptū nō erat. Egressusq; l ignis a dño deuorauit m eos: ⁊ mortui sūt coꝝ dño. Dixitq; n moyses ⁊ aaron: Hoc o ē qđ locut⁹ est dñs: Sanctificabor in his q̄ appropinquāt mihi ⁊ p in cōspectu oīs ꝓpli glorificabor. Quod q audiens tacuit aaron. Vocatis r aūt moyses mysaele ⁊ elisaphā: filijs ociel patrui aaron: ait ad eos: Ite s ⁊ tollite fratres vestros de conspectu sanctuarij: ⁊ t asportate extra castra. Confestim⁊q; u gentes tulerūt v eos sicut iacebant vestitos lineis immediate post factū istud dñs dixit ipsi aaron. Vinum ⁊ omne quod inebriare potest nō bibetis tu ⁊ filij tui ⁊c. k Quod eis preceptum non erat. Minus dicit ⁊ plus significat. quia non solū eis ꝓceptū non fuerat. imo etiā prohibitum ne alio igne vterent q̄ illo qui datus fuerat a deo. l Egressusq; ignis a domino. i. ab altari holocausti: vbi erat ignis datꝰ a deo. m Deuorauit eos. id ē interfecit: quia corpora eorum non fuerūt consūpta: imo nec etiam eoꝝ vestimenta. ut bñ. j. n Dixitq; moyses. Hic ponitur actus conceptionis. ⁊ primo ipsi⁹ moysi. secundo vni. ibi: Dixitq; dominus. Circa primū ponitur conceptio moysi respectu p̄teriti cum dicit: o Hoc est quod locutus est dominus: sanctificabor in his qui appropinquant mihi. q. d. non est mirum si isti sūt mortui: qz illi qui appropinquāt ad ministrandū domino vebent esse sancti ⁊ prouidi ⁊ discreti. Non enim deus sanctificatur in seipso: cum de necessitate sit sanctissimus sed in sibi seruientibus: ꝓpter quod dicitur Exo. xix. Sacerdotes qui accedunt ad me sanctificentur ne p cutiam eos. p Et in conspectu omnis populi glorificabor: quia populus videns q; vindicta dei non parcit maioribus. ⁊ bis qui deo sunt ꝓpinqui: timens retrabitur a malo: habens ex hoc argumentum q; dei vindicta non parceret sibi. q Quod audiēs tacuit aaron. patienter sustinens dei punitionem. ⁊ moysi conceptionem. Consequenter ponitur conceptio moysi respectu presentis. cum dicitur: r Vocatis autem moyses mysaele ⁊ elisaphan filijs ociel patrui aaron. quia ociel fuit frater amram patris aaron: ut habetur Exo. vj. ca. s Ite ⁊ tollite fratres vestros de cōspectu sanctuarij. ne sint occasio miscendi luctum cum gaudio solēnitatis domini: scōm q; habet Hieremie. viij. Dies sanctus domini est: nolite contristari. t Et asportate extra castra. ad sepeliendum. v Tulerūt eos sicut iacebāt vestitos lineis tunicis: ⁊ eiecerunt foras ut sibi fuerat imperatū. Ex quo patz q; ignis nō cōbussit corpora eorū: nec etiā vestes q̄bus erāt linee.

Leuiticus

Et ex hac hebraica argumentū q̄ nadab & abiu fuerūt saluati: sic̄. iij. Reg. xiij. ꝛc. ꝓpheta illo qui seduxerat a falso ꝓpheta rediit in bethel & ꝓpter hoc interfectus fuit a leone: leo tamē cadauer eius nō tetigit. Aliqñ enī ꝛc. in pñti vita scōs homines punit graui pena: etiā pleni culpa suo iusto iudicio licz occulto. Et hanc autē q̄ nadab & abiu fuerunt sepulti cū vestibus sacerdotalibus: inoleuit cōsuetudo q̄ sacerdotes noue legis cū vestib⁹ sacerdotalib⁹ sepeliunt. Tertio ponit conceptio moysi ad cautelam futuri: cum dī: Locutusq̄ ē moyses ad aaron ⁊c. & subdit a Capita vra nolite nudare. In hebreo habet Capita vra nō augmentabitis. s. dimittēdo capillos crescere vltra modū cōsuetū: sicut faciebant gentiles in morte amicorū in signū tristicie. b Et vestimenta nolite scindere: qđ faciebant iudei qñ erāt in mag̃ tristicia positi. c Ne forte moriamini ⁊c. cui⁹ cā subdit p⁹ ea: e Oleū q̄ppe sce vnctionis est sup vos. erāt enī de nouo ꝓsecrati: & iō non licebat eis ad talem luctū ingredi. & hoc ad extirpandum idolatrie cultū. sacerdotes enī idolorū vtebant in suis ritib⁹ ossib⁹ & carnib⁹ mortuor. & iō ne sacerdotes dei eis assimilarent̄ ꝓcepit dñs ut sacerdotes minores nō inquinarent̄ in mortib⁹ nisi valde ꝓpinquorū. ut hic. j. xxj. ca. Ubi in nouitate sue cōsecrationis debuerūt multo magis a talib⁹ elōgari. d Frēs vri & ois do. isrl plā. Et q̄ p⁹ q̄ ꝓsone cōmunes marie ad dei cultū reputate a toto ppl̄o fuit lugende. f Dixitq̄ dñs ad aaron. Hic ꝓnter ponit conceptio dñi. cū dī: g Vinū & oē qđ inebriare pōt nō bibetis tu ⁊c. Et idē intelligit de ingressu atrij ad ministrandū in altari holocaustorū. h Ut habeatis scientiā discernēdi. quā potatio vini excessiua aufert. & q: boies sūt ꝓni ad bibēdū vltra mensuram ideo ꝓpter periculū excessus ꝓhibit⁹ fuit eis simpliciter vini potus nō tm̄ ꝓ semp: & singularit̄ ꝓ tpe quo debebant ad ministeriū tabernaculi & altaris accedē. i Inter scīm & ꝓphanū. i. qđ sacrificiū & ministeriū sit licitū uel illicitum ex ꝓditione sua. k Inter pollutū & mundū. i. qđ sit licitū uel illicitū ex circūstātia: q: aliqñ ꝓtingit q̄ aīal mundū ad īmolandū fm se polluebat̄ ex tactu rei īmunde. l Locutusq̄ est moyses. Hic ꝓnter describit defect⁹ commissionis. Circa qđ p̄ reprehēdit retardatio. 2⁹ totalis omissio. ibi: Inter hec bircū. Circa primū sciendum q̄ aaron & duo filij eius tardabāt comedere hostias ꝓpter mortē nadab & abiu. iō moyses dixit eis: m Tollite sacrificiū qđ remanet ꝛc. ob. dñi. q: illud debebat a sacerdotib⁹ comedi. n Juxta altare. i. in exedra ad hoc parata in atrio vbi erat altare. o Qđ da. est ti. & fi. tu. q: de hostia ꝓpter̄ soli mares comedebant. Pectusculū q̄q̄ ⁊c. sequit̄ p Tu & fi. tui ⁊c. quia de hostia pacifica mulieres poterant comedē: nō q: habeāt ibi partē sibi debitā ex determinatione legis: q: sic solum cōpetebat masculis. vñ subdit: q Et pti. ad te. ⁊c. & mares de ptib⁹ suis dabāt eis. r Inter hec bircū. Hic replendit̄ totalis omissio q: aaron & filij ei⁹ turbati de morte nadab & abiu omiserunt bircū ꝓ pter̄ ō incendio. Et dicit hebraica Ra. Sa. q̄ illa die fuerant tres birci oblati: vn⁹ in oblatiōe naasson principis trib⁹ iude: q: illa die ceperunt principes offerre fm ipsū. ut plen⁹ dicetur in principio libri Numerorū. alij⁹ fuit ꝓ solēnitate dici. quia erat dies octauus cōsecrationis sacerdotū. Tertius fuit ꝓ principio mensis in quo offerebatur bircus ꝓ pter̄ populi. & illa dies fuit ꝓma dies mēsis primi: fm ipsū. & de isto ⁊c tio birco dicitur hic: s Moyses exustū rep̄rit. & de cēs aaron ꝓpter eius turbationē ꝙuertit se ad arguēdū eleaçar & ithamar filios eius. t Qui remāserāt. Dicit Ra. Sa. q̄ hec fuit ex dei misericordia ad preces moysi: q: aaron ꝓ pter̄ ō vituli cū sua posteritate meruerat mori sic̄ dī Deut⁹ ix. Alūsus q̄q̄ aaron debemēter irat⁹ voluit eū conterere. In hebreo bī: Voluit eū dispdere. in q̄ de signāt mors alicui⁹ cū sua posteritate fm eōm modū loquēdi sacre scripture: ut bī in plurib⁹ locis ꝛc. ꝛc. & oīo moysi impediuit mortē aaron: & medietatis filioꝝ ei⁹. vñ ibi subdit. & ꝓ illo q̄q̄ ꝛc precat⁹ fū. v Data ꝛc. ut pos. uni. mul. ex hac arguit Ra. Sa. qđ predictū ē fm suā opionē. s. q̄ hirc⁹ quē moyses repperit cōbustū fuerat oblat⁹ ꝓ principio mēsis: q: offerebat̄ ꝓ expiatiōe pcti ppli. x Cū de san. il. nō sit illatū ⁊c. si enī illatū fuisset debuit tot⁹ incendi. y Rñdit aaron. lz eleaçar & ithamar eēnt boies discreti ad rñdēdū noluerūt tm̄ rñdē in pñtia pris sui. z Oblata ē ho. victima. s. p me ꝓncipaliter: p filios aūt meos tm̄ ministerialit̄. & iō illud qđ accidit sibi error⁹ debet mihi ꝓncipaliter imputari & nō eis. a Qđ cū au. ⁊c. tū q: aaron humiliter recognouerat defectū suū: tū q: moyses videbat eū i afflictōe positū: & afflicto nō ē dāda afflictio

---

ē mihi. Pectusculū quoq̄ qđ oblatū est: & armū qui separatus est edetis in loco mundissimo tu⁹ & filij tui & filie tue] tecū. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs salutaribus filiorū isrl: eo q̄ armū & pectus & adipes qui cremāt in altari: eleuauerūt coram dño & pertineant ad te & ad filios tuos lege perpetua] sicut ꝓcepit dñs. Inter hec bircū qui oblatus fuerat ꝓ peccato cum quereret moyses exustū repperit: iratusq̄ ꝛ eleaçar & ithamar filios aaron qui remanserāt ait: Cur nō comedistis hostiā ꝓ pcto in loco scō que sca scōr est: & data vobis ut portetis iniqtatē multitudinis & rogetis ꝓ ea in cōspectu dñi: presertim cū de sanguine illi⁹ nō sit illatū intra sca: & comedere debueratis ea in sanctuario sicut preceptum est mihi? Respondit aaron: Oblata hodie victima ꝓ pcto & holocaustum coram dño: mihi autē accidit qđ vides: Quō potui comedere ea: aut placere dño in cerimonijs mēte lugubri? Qđ cū audisset moyses recepit satisfactionem. XI

Locutus est dñs ad moysen & aaron dicens: Dicite filijs isrl.

Locutus est dñs. Postq̄ actū ē de offerentib⁹ b Lap. rj. rone officij cuiusmodi sūt sacerdotes. hic ꝓsequit agitur de offerentibus ex professione fidei: cuiusmodi sunt

alij iferiozes: quoꝝ oblatiões erãt quedã, ptestatiçes fidei vnꝰ rei ꝛ xpi venturi: ex q̃ fide oblationes erãt accepte: isti aũt offerentes vebẽt cẽ mũdi: ꝛ in acrib⁹ suis ordinati. ꝛ iõ ꝑ agit de ꝑseruatione munditie. 2° de ordinatiçe vite. xvij. ca. ꝛ in vtroꝝ vtebãt a sacerdotib⁹ informari ꝛ foueri. Circa ꝑmũ sciendũ q̃ mũditia cõseruak in b̃ q̃ cauek ab imũditia: ꝛ si cõtingat purgak. Potest autẽ ꝓtingere ſpãliter q̃tũ ad aliq̃s ꝑsonas: de q̃ ꝑmo agit Alio modo generaliẽ q̃tum ad totũ ꝑplm. ꝛ de b⁹ purgatione agit secũdo. ſ. xvj. ca. Adduc ꝑmo agit de vitatiçe imunditie que ꝓuenit ab extriseco. 2° de vitatione illi⁹ que ꝓuenit ab intrinseco. xij. ca. Circa ꝓsens ca. in quo agit de mũditia ꝛ imũditia aialiũ pisciũ ꝛ auiũ: considerandũ q̃ duplex ẽ imũditia. ſ. ſpũalis ꝛ corpalis. Spũalis ãt imũditia que idẽ ẽ qđ pctm̃: non põt esse in brutis: q; peccare nõ possũt cũ careãt intellectu ꝛ volũtate. pctm̃ tamẽ potest redũdare in ipsa inq̃tũ bões talia imolãt idolis ul' vtunt eis ad alia maleficia: sic. j. xx. ca. pecus cũ quo aliq̃s coierit p̃cipit occidi cũ eo. in vtestatione pcti qđ bõ exercuit cum pecore. Immũditia ꝑo corpalis põt esse in brutis. ꝛ hoc duplicit Uno⁹ subiectiue sicut aialia venenosa ꝛ abominabilia. ꝛ illa que ex nutrimẽto imũdo ꝛ abominabili nutriunt: ut porc⁹. uel i loco imũdo habitãt: ut aialia habitãtia sub tra: ut talpe ꝛ mures ꝛ huiusmõi. vnde ꝛ ex talib⁹ fetorẽ ꝓtrahũt. Alio mõ effectiue inq̃tũ accepta in cibũ faciunt malũ nutrimentũ. ꝛ hoc ex nimia humiditate uel siccitate seu alijs circũstantijs. Aliq̃ aũt aialia sũt imũda vtroꝝ modo sicut bufones ꝛ serpentes: igit ꝓpt̃ predictas imũditias multa de aialib⁹ piscib⁹ ꝛ auib⁹ reputata sunt imunda ꝛ ꝓhibita iudeis: q; idolatre eis vtebant in sacrificijs seu alijs maleficijs: uel q; erãt mali nutrimenti: uel corruptiua vite: sicut venenosa ꝛ abominabilia. Sũt etiã ꝑter hoc alie rõnes prohibitionis mystice ꝛ figurales: utpote q; per aliq̃ aialia figurant vitia que fũt ab hoib⁹ fugiẽda: sic porc⁹ sigt imũditiã luxurie: lep⁹ tũiditatẽ ignauie: camel⁹ ꝓpt̃ gibbũ quẽ habet in dorso tumorẽ ſuperbie. ꝛ sic de alijs: que de facili põt applicari a q̃cũq̃ intelligẽte. ꝓprietatib⁹ aialiũ pisciũ ꝛ auiũ ꝓsideraꝝ: ꝓpt̃ qđ istas rõnes mysticas intendo dimittẽ: ꝛ sensui insistẽ lrali. Presens igit ca. diuidit in duas ptes: q; ꝑ ostendit qđ debeat mũdũ ꝛ imundũ iudicari. 2° ꝑcipit imũditiã vitari. ibi: Nolite ꝓtaminare aias vestras ꝛc. Adhuc ꝑ agit de imũditia ꝓtracta ex gressibilib⁹ ꝛ volatilib⁹. 2° ex reptilibus. ibi: Oẽ qđ reptat ꝛc. Adhuc ꝑ agit de mũditia ꝛ imũditia circa ꝑdicta ꝑ cõparationẽ ad esũ. 2° ꝑ cõparationẽ ad tactũ. ibi: Quicqđ aũt ex volucrib⁹ Prima i tres: q; ꝑ agit de mũditia ꝛ imũditia circa gressibilia. 2° circa aquatica. ibi: Hec etiã sũt que gignunt in aquis. 3° circa volatilia. ibi: Hec sunt que de auib⁹ ꝛc. Circa ꝑmũ ꝑponit inductio ad seruãdũ sequẽtia. cũ dicit: a Custodite ergo q̃ scripsi vobis ꝛc]. ſ. ꝑ spãlẽ ꝓtectionẽ: q; ipse est deus oĩuz ꝑ generalẽ gubernationẽ. Sciendũ tñ q̃ hoc nõ ẽ in hebreo: Custodite ergo que ꝑcepi vobis: ut sim de⁹ vester. Consequenter subdit generalis regula circa munditiã aialiũ gressibiliũ. cũ dicit: b Oẽ qđ habet diui. vn. ꝛ ru. in pr. co. ex quo ꝓz q̃ nõ loquit hic scriptura de mũditia aialiũ ad imolandũ sed ad esũ. Multa enim sũt munda ad esũ que nõ sũt mũda ad imolandũ. Fissio aũt vngule pedis signũ est in aialib⁹ tpate cõplexionis: q; vngula ostẽdit q̃ carnes eoꝝ nõ sũt nimis humide: q; aialia excessiue humida nõ bñt vngulas. fissio ãt vngule designat q̃ nõ sũt nimis ẽrestres ꝛ sicce: quia cõtinuitas vngule signũ est nimie siccitatis. Silit̃ ruminatio signũ ẽ tpate cõplexionis: eo q̃ alimẽtũ bñ digerit. ꝛ iõ aialia carentia vtroꝝ uel altero ĩmunda reputant. cũ subdit: Quicqđ aũt ruminat ꝛ bz vngulam ꝑ eam nõ diuidit ꝛc. c Cyrogrill⁹. dicunt expositores nri coiter q̃ est idẽ qđ ꝛcrit⁹. ꝛ est aial spinosũ. Aliq̃ tñ dicunt q̃ accipit hic ꝓ cuniculo. ꝛ concordat ꝑ dictũ cũ hebreo: i quo br̃: Cuniculus. d Hec cadauera cõtingetis. Dicit Ra. Sa. q̃ istud ĩnũgit solis sacerdotibus: qđ ꝓbat ex hoc qđ br̃. j. xx. ca. vbi simlit̃ ꝓbibet cõtaminatio ex mortuo: ꝛ tñ ꝓbibet sacerdotib⁹ tñ: quia ibi ꝓmittit: Loquere ad sacerdotes filios aaron ꝛ dices ad eos: Nõ ꝓtaminet sacerdos in

Custodite[a] oĩa que scripsi vobis ut sim de⁹ vester.] Hec sũt aialia que comedẽ debetis de cunctis animãtib⁹ terre. Oẽ[b] qđ habet diuisam vngulam ꝛ ruminat in pecorib⁹ comedet. Quicqđ aũt ruminat ꝛ habet vngulã sed nõ diuidit eã: sicut camelus ꝛ cetera: nõ comedet illud ꝛ inter imũda reputabit. Cyrogrillus[c] qui ruminat vngulamq̃ nõ diuidit: imũdus est: lepus quoq̃ nã ipse ruminat sed vngulã nõ diuidit: ꝛ sus que cũ vngulã diuidat nõ ruminat: horũ carnib⁹ nõ vescemini nec[d] cadauera ꝓtingetis: q; imunda sunt vobis. Hec[e] etiã sunt que gignunt in aquis ꝛ vesci licitũ ẽ. Omne[f] qđ habet pẽnulas ꝛ squamas tam in mari q̃ in fluminib⁹ ꝛ stagnis: comedetis[g]. Quicqđ aũt pennulas ꝛ squamas non habet eorum que in aquis mouentur ꝛ viuũt: abominabile vobis execrandũq̃ erit. Carnes eoꝝ nõ comedetis: ꝛ mortua vitabitis. Cuncta que nõ habẽt pẽnulas ꝛ squamas in aq̃s polluta erunt. Hec[h] sũt que de auibus comedere non debetis ꝛ vitanda sunt vobis. Aquilã[i] ꝛ gryphen ꝛ[k] balyetum ꝛ miluũ ac[l] vulturem iuxta genus suũ: ꝛ omne corui genus] in similitudinem suam: strutionem[m] ꝛ noctuã[n]

mortuis ꝛc. Sed hoc videt̃ ꝑ textũ. q; hic ꝑmittit: Dicite filijs isrl'. Ex quo ꝑz q̃ loquit gnãliter toti populo. ꝛ eorum mõ Mu. v. vbi loquit de pollutione ex mortuo in ꝓncipio ca. ꝛ ideo Ra. Sa. accipit falsũ: ut videt̃ ad ꝓbatiçẽ sini dicti. maxime q; j. xx. ca. ponit. ꝓhibitio spãlis facta sacerdotib⁹ ne ingrediant̃ ad luctũ mortuoꝝ: nisi in paucis ꝑsonis. ꝛ hoc q; debebat ee parati ad diuinũ cultũ. ut videbitur dño cõcedente q̃n veniem⁹ ad locũ illũ. Sciendũ tñ q̃ ex tactu cadaueris huiusmodi aialiũ nõ ꝓtrahebat tal' ĩmunditia quã oporteret purgari ꝑ modũ q̃ dicit infra de tactu alioꝝ. ut videbit infra eodẽ ca. c Hec etiã sũt. Hic ꝓsequit ostendit quid sit mundũ ꝛ imũdũ circa aquatica. ꝛ ponit circa ꝑ generalẽ regulã dicẽs. f Omne qđ hz pẽnulas ꝛ squamas tam in mari q̃ in fluminibus ꝛ stagnis. ꝛ ꝑ hoc cõprehendit oẽ genus aquarũ in quib⁹ pisces posſunt viuere. g Comedetis. tanq̃ mundũ. pisces autẽ carentes vtroꝝ uel altero ĩmũdi sunt reputandi. Rõ lrãlis predictoꝝ est: quia squame ꝛ pennule in piscib⁹ sunt signũ q̃ carnes eoꝝ nõ sũt nimis humide: sed complexiõis temperate: ꝛ ꝑ ꝓs magis sane. Item q; piscib⁹ carentib⁹ squamis ꝛ pennulis vtebant aliqui idolatre in sacrificijs ꝛ alijs maleficijs. b Hec sunt que de auibus. Hic ꝓsequit ponit seu ostendit qđ sit imundũ circa volatilia. ꝛ ꝓmo in speciali. secũdo in generali. ibi: Omne de volucrib⁹. Circa ꝑmũ inter ĩmunda ponit aues rapaces: quia rapacitas in eis signũ ẽnimie caliditatis ꝛ siccitatis. Item q; signt vitia rapine ꝛ furti. ꝛ hoc est qđ dicit: i Aquilam ꝛ gryphen. gryph⁹ seu gryphes habet caput ꝛ alas aquile: reliquũ corp⁹ leonis: ꝛ est quadrupes: ita q̃ ꝑ terrã currit ꝛ ꝑ aerem volat. ꝛ est infest⁹ equis: ita q̃ aliq̃s equũ cum equite rapit: ut dicit Hugui. k Et balyetũ. gallice esmerillon. l Ac vulturẽ iuxta gen⁹ suũ ꝛc.] quia tales aues nutriunt cadaueribus mortuoꝝ. ꝛ ideo carnes earũ sunt abominabiles ꝛ infirme: quia virtus nutrimenti aliqualiter manet in nutrito. talibus etiam auib⁹ vtebantur gentiles in sacrificijs ꝛ augurijs. m Strutionẽ. quia nimis terrestris est: quod patet ex eius pondere: q; q̃uis habeat alas: non tamen per eas potest eleuari ad volandũ sed tñ iuuari ad veloci⁹ currẽdũ sup terrã. n Et noctuã q; ẽ auis abominabilis nõ solũ hoib⁹: ꝛ etiã alijs auib⁹. vñ volat de nocte; ꝛ si ab alijs auib⁹ videt̃ de die ꝛpugnat eã.

Leuiticus

a Et larum. q; est auis nimis humida ꝓ̃ quod coiter habitat in aqua. b Et accipitrē. gallice ostoyr: q; ē auis predalis ⁊ rapax: sicut predictū est de auib⁹ rapacibus. c Bubonē. eadem rōne qua noctuā. d Et mergulū. est auis que imergit aq̃s. iō sic noīata a mergo. is. f Cygnū ⁊ onocrotalum. gallice cormorant: q; carnes eaꝝ sunt nimis humide ex inhabitatiōe aq̃. e Et ibin. i. ciconiā: q; comedit ranas ⁊ serpētes. iō abominabilis ⁊ mali nutrimenti. g Et porphyrionē i. pellicanū: ſm trāslationē. lxx. interpretū: que īmunda ē: q; comedit serpentes sicut ⁊ ciconia: ꝓ̃ quō serpētes odiūt pellicanū: ⁊ iō qñ pulli sūt in nido serpētes explorāt horam qñ pater ⁊ mat̄ sunt absentes: ⁊ tūc repente ascēdūt ⁊ intoxicāt pullos: q̃s pat̄ rediēs cū īuenerit morientes de sanguine ꝓprio eos sanat. h Herodionē. id ē falconē: quia est auis rapax. i Caradrion. id ē graculū: q; īmundo pascitur nutrimento. k Upupā. q; īmūda est auis ⁊ nidificat in stercorib⁹. ⁊ iō abominabilis. l Et nycticoracē. q; est q̃si media inē bestias ⁊ aues. ⁊ habet in se quandā feditatem: sicut ⁊ mus cui assimilat̄ in corpe ⁊ iō abominabilis ē ad esū. Reputāt etiā aues p̄dicte immunde: ⁊ etiā sequētes: ⁊ aīalia sequentia: q; ipsis saltē aliq̃b⁹ idolatre utebāt in sacrificijs uel augurijs. m De uolucribus. Hic ꝓ̃ñ detestat de munditia ⁊ īmūditia auiū magis in gñali dicēs: De uolucrib⁹ q̃ dicit sup quat. pedibus. erit uobis. quia sūt quedā monstruosa participantia de auib⁹ ⁊ aīalib⁹. ⁊ talib⁹ mōstruosis maxime utebant gentiles in maleficijs. Excipit tñ ab hac generalitate illa que habent crura retro longiora p̄ que saliūt. ⁊ talia sūt mūda. Ut est bruc⁹ attbac⁹ ⁊ locusta. varie sūt spēs locustarū: ut dicūt aliq̃. uel potiꝰ ſm alios diuersi gradꝰ eiusdē spēi: q; bruc⁹ est fet⁹ locuste añ̄ habeat alas: ⁊ cū incipit uolare dicit̄ artixlab⁹: uel attbac⁹. cū aūt est in p̄fectione uolandi dicit̄ locusta. ⁊ talib⁹ uescebat̄ iobes baptista in deserto. ut habet̄ Marci. i. n Ophimachus. dicitur ab ophis uel ophi q̃ est serpēs ⁊ machia q̃ est pugna: q; pugnat p̄tra serpētes. ⁊ ex hoc videt̄ q̄ eos comedat: q; aīalia pugnāt p̄ cibis ⁊ uenereis ⁊ fetib⁹. ut dicit pbs. ⁊ iō malī nutrimēti est ⁊ piculosi. o Quicq̃d aūt ex uolucrib⁹. Hic ꝓ̃ñ ostēdit q̃liter īmūditia p̄trahit̄ p tactū. ⁊ p̄ in uolucrib⁹. ⁊ in aliis reb⁹. ibi: Et sup q̃ ceciderit. Itē circa uolucres ostēdit p̄ quō causat̄ īmūditia ex uolucribus. ⁊ ex aīalib⁹. ibi: De aīal. Circa p̄mū dicit sic: Quicq̃d aūt ex uolucrib⁹. ⁊c. q; nō debet comedi ut p̄dictū est. ⁊ q; tale quid nō solū inquinat p̄ esum. ⁊ etiam p̄ tactū. ideo subdit: Et q̃cūq; morticina eoꝝ tetigerit polluet̄. ⁊ q; plus ē portare q̃ tangere. iō subdit: p Et si necesse fuerit ut portet ⁊c.] ꝓ q̃ considerandū q; hic accipit morticinū. p eo q̄ ē mortuū p se: ⁊ istud est abominabilius q̃ illud q̄ interficit ut comedat. vñ ⁊ de morticinis aīaliū mūdorū nō erat licitū comedere. ⁊ iō in īmūditijs p̄tractis. put tractatur in hoc ca. erant grad⁹. q; pl⁹ erat tāgē morticina q̃ īnfecta ⁊ pl⁹ portare morticina q̃ tāgere. ⁊ iō tangens morticinū erat īmūd⁹ usq; ad uesperū portās aūt cū h̄ debebat lauare uestimēta. Sciendum tñ q; lotio hec nō erat nisi quedā aspsio ex aqua in q̃ cōmixti erāt cineres uacce rufe. de q̃ cōmixtiōe h̄ Nu. xix. sic modo nos aspgim⁹ aq̃ bñdicta. Sciēdū etiam q; iste īmūditie nō erant nisi quedā irregularitates. q̃b⁹ nō reddebat̄ iept⁹ ad intrādū atriū ubi erat loc⁹ sacrificij donec esset purgat⁹ per ablutionē p̄dictā: uel p̄ transitū tpis in illis īmūditijs de quib⁹ dr̄: Erit īmūdus usq; ad uesperū. ⁊ nō additur aliqua ablutio seu aspsio uestimentoꝝ. q Omne aīal. Hic ꝓ̃ñ ostēdit q̃liter p̄trahit̄ īmūditia p̄ tactū ex aīalibus. ⁊ p̄ ex aīalibus illicitis ad esū. 2° ex licitis. ibi: Si mortuū fuerit aīal. Circa

quadrupedia īmundum⁹ erit. Quicūq; tetigerit morticina eoꝝ: polluet̄ usq; ad uesperū: ⁊ qui portauerit huiscemōi cadauera: lauabit uestimenta sua: ⁊ īmund⁹ erit usq; ad uesperum q; oia hec īmunda sunt uobis. Hec quoq; inter pollutā reputabunt̄ de his que mouent in terra mustela⁰ ⁊ mus ⁊ crocodilus⁹: singula iuxta gen⁹ suū: migale⁹: cameleon⁹ ⁊ stellio⁰: ⁊ lacerta: ⁊ talpa: oia hec īmūda sūt. Qui tetigerit morticina eoꝝ īmund⁹ erit usq; ad uesperum: ⁊ sup q̃ ceciderit quicq̃ de morticinis eoꝝ polluet̄. Tam uas ligneū ⁊ uestimentū q̃s pelles ⁊ cilicia: ⁊ in quocūq; fit op⁹: tingent̄ aq̃ ⁊ polluta erit usq; ad uesperū ⁊ sic postea mūdabūt̄. Uas aūt fictile in q̃ hoꝝ quicq̃ intro ceciderit polluet̄: ⁊ idcirco frāgendū est. Dis cibus quē comedetis si fusa fuerit sup eum aq̃: īmūdus erit: ⁊ oc liquēs q̃ bibit̄ de uniūso uase: īmūdū erit. Et q̃cq̃d de morticinis huiuscemōi ceciderit sup illud

'primū agit̄ de īmūditia p̄tracta in uobis. 1° in alijs reb⁹. ibi: Et sup q̃ ceciderit. Circa p̄mū dr̄: r Q̃ ābulat sup man⁹. sicut ē simia ⁊ ursus. quorū pedes anteriores sūt q̃si man⁹. s Immūdū erit. i. illicitū ad comedendū. ursus enī excoriat⁹ ⁊ simia bñt magnā silitudinē cū boie ⁊ puero excoriat̄. ⁊ ideo fuit una rō. p̄hibitiōis: ne p̄ talē esū inclinarēt̄ ad esū carnis hūane: sic ⁊ aliq̃ barbari: q̃ tñ ē horridū. t Qui tetigerit mor. eoꝝ pol. mō p̄dicto de volatilib⁹ bñtib⁹ q̃tuor pedes. v Mustela ⁊ mus. q; bibāt lb̄ ēra. ⁊ ide p̄trahūt fetorē. x Crocodil⁹. dicit Plini⁹ q; ē aīal q̃drupes in ēra ⁊ fluie infestū. ⁊ sol⁹ inē aīalia bz iferiorē mādibulā īmobilē. ⁊ mouet superiorē. y Migale. ē aīal natū ad uexandū: uoluisse: rapax: ingluuiosū. ut dic glo. In hebreo br̄: beriti⁹. z Cameleō. ē aīal q̃ uariat̄ diuisos colores ut br̄. j. etbicoꝝ. a Stellio. ē aīal diuisis maculis picturatū. ⁊ iō dicitur stellio a stella q̃si stellatū. In hebreo babek: lacerta. Et ubi ꝓ̃ñ habet̄ lacerta. Hebre⁹ habet limica. ⁊ oia ista nō solū sūt īmūda ad esū: sed etiā coinq̃nant p̄ tactū. b Et super q̃ ceciderit. Hic ꝓ̃ñ ostendit quō ex p̄dictis īmunditia ꝛbit̄ etiā in reb⁹ inanimatis cū dr̄: Polluet̄ tam uas ligneū ⁊c. Et ꝓ̃ñ ostendit qualiter debeāt mūdari cū dr̄: c Lingēt̄ aq̃. i aspergent̄ aqua p̄dicta: q; per talē aspersionē res etiā inanimate purgant̄. ut dr̄ Nu. xix. Uas tñ fictile debet frangi. d Dis cibus quē co. si fusa fu. su. cū aq̃. s. ꝓtenta in uase in q̃ īmundū p̄dictū ceciderat: e Immundus erit. i. ex hoc redditur illicitus ad comedendum: q̃uis prius esset licitus. f Et omne liquens. quia nō solū aqua p̄dicto modo inficit: sed etiā omnis liquor contentus in uase ubi cadebant talia fiebat immundus.

a Sytropedes. vasa sūt tres pedes habētia. ⁊ dr sytropes a syn qđ est con. ⁊ tris qđ est tres: ⁊ pes dis. ⁊ iō imitialis lrā vertit cē s. b Destruent. tum ꝓpter īmūditiā: tū ꝓpē idolatrie ⁊ superstitionis vt testationē. Gentiles enī aquas ⁊ alios liquores vbi inueniebant talia aialia reputabāt dijs gratiosos: ⁊ eis offerebant: ⁊ inde tractū est ꝙ alique vtule sortilege dimittunt vt nocte vasa in quib⁹ ē aq̄ diſcoopta: ut numina nocꝛna que vocant tonas res ad ꝓsperandū illuc veniāt ad bibēdū c Fontes ꝙo ⁊ cisterne ⁊c. i. non polluetur per talia. rationē hui⁹ assignant vbrei: quia tales aque ꝓtinent⁹ in terra: ⁊ imediate adherent ei. ⁊ iō sicut ēra nō polluit⁹ p̄dicta: sic nec aqua ista. d Si ceciderit sup sementē. i. sup granū añq̄ sit in terra seminatū. e Si aūt aq̄ ⁊c.] q⁹ granū humefactū est magis receptiuum imp̄ssionis q̄ siccū. ⁊ iō magis polluit⁹. f Si mortuū fuerit aial Hic agit⁹ vt īmūditia ꝓtracta in vob⁹ ex tactu aialis licīti ad comedendū. videlicꝫ qñ tāgit⁹ vel portat⁹ cadauer talis aialis per se mortui. ⁊ pz lrā ex ꝓcedētib⁹. g Dē qđ reptat. Hic agit⁹ vt īmūditia ꝓtracta ex reptilibus: q̄ sūt in duplici gradu: q⁹ aliq̄ pedib⁹ carēt: ut vermes ⁊ similia: q̄ affixo ore ērē trahūt reliquū corpis ⁊ sic mouent⁹ sup ērā. ⁊ hoc ē qđ dicit⁹: Dē qđ reptat sup ērā abominabile erit ⁊c. Alia sūt pedes habentia. tñ breues: quor⁹ aliq̄ sūt q̄drupedia ⁊ sup pct⁹ q̄dūpedē. Alia multos pedes hñt. ⁊ cū b trahūt⁹ sup ērā. ⁊ b ꝓtigit ꝓpē brevitatē pedū. ⁊ oia talia sūt abominabilia ⁊ illicita ad comedēdū, ꝓpē cās supi⁹ dictas. ⁊ b tangit⁹ cū dr: Quicqđ sup pct⁹ ⁊c. b Polite ꝓtamiare. Dñs quō īmūditia ex p̄dict⁹ ꝓtrahit⁹. hic ꝑñ ꝓtrahi. ꝓbibet⁹ cū dr: Polite ꝓtaminare alias ⁊c. ex tactu enī p̄dictor⁹ īmūdor⁹ polluebant⁹ voies corpalit⁹: ut vt se pz. Polluebant⁹ etiā spūaliter faciēdo illud qđ erat eis ꝓbibitū. i Sci estote. aia ⁊ corpe. k Quia ego scūs sū. diligēs vtrāq̄ mūditiā. l Ego enī sū dñs q̄ edu. ⁊c. vt seruitute graui. q. d nō vult vobis esse graue obedire mihi in his ⁊ in alijs. Una enī cā quare iudeis fuerūt tot data p̄cepta fuit: ut p illa exerceret⁹ in obedientia ad vt̄m. Cōsequent⁹ recapitulat que dicta sūt dicens: Ista est lex ⁊c. ⁊ patz. m Cap. xij.

Locutusq̄ est dñs. hic ꝑñ agit⁹ vt īmunditia q̄ est ab intrinseco: que ē q̄druplex. s. puerpe: lepre: fluxꝰ seminis: ⁊ fluxus sanguinis. ⁊ sm hoc diuidit⁹ i q̄tuor ptes. secunda incipit ca. xiij. tertia. xv. in principio. q̄rta vltra mediū eiusdē ca. ibi: Mulier que redeūte mēse. Circa pmū agit⁹ p vt puerpe pollutiōe. 2° vt ei⁹ purificatione. ibi: Cūq̄ expleti fuerint dies ⁊c. Circa pmū dicit⁹ sic: n Mulier si suscepto semine īmūdū erit: siue clibani siue sytropedes⁰ destruent⁰ ⁊ īmundi erūt. Fontes⁰ ꝙo ⁊ cisterne ⁊ omnis aquarū congregatio mūda erit. Qui mortuina eorum tetigerit pollue⁹. Si ceciderit⁰ sup sementē nō polluet eam. Si aūt⁰ quispiā aqua sementē p̄fuderit ⁊ postea mortuinis tacta fuerit: illico polluet⁰.] Si⁰ mortuū fuerit aial qđ licet vobis comedere: qui cadauer ei⁹ tetigerit: īmund⁹ erit vsq̄ ad vesperū. Et q̄ comederit ex eo quipiā siue portauerit: lauabit vestīmēta sua ⁊ īmūdus erit vsq̄ ad vesperū Omne⁰ qđ reptat sup terram abominabile erit: nec assumet⁰ in cibū. Quicqđ sup pect⁹ quadrupes graditur ⁊ multos habet pedes siue p humū trahit⁰: nō comedetis: q⁹ abominabile ē. Nolite⁰ ꝓtaminare alas vestras: nec tangatis quicq̄ eorū ne īmundi sitis. Ego sum dñs ⁊ vester. Sancti⁰ estote quia⁰ ego sanct⁹ sum: ne polluatis animas vestras i omni reptili qđ mouet⁰ sup terram. Ego⁰ enī sum dñs q̄ eduxi vos ⁊ terra egypti: ut eē vobis in ⁊ū. Sancti eritis quia ego sanctus sū. Ista est lex animātiū ac volucrū ⁊ oīs aie viuētis que mouet⁰ in aqua ⁊ reptat in terra: ut differentias noueritis mundi ⁊ īmundi: ⁊ sciatis quid comedere ⁊ qđ respuere debeatis. xii

Locutusq̄ⁿ ē dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isr⁹: ⁊ dices ad eos: Mulier⁰ si suscepto semine peperit masculū: īmunda⁰ erit septē diebus iux̄ dies separatiōis mēstruę.] ⁊⁰ die octauo circūcidet⁰ infantulus. ipsa⁰ ꝙo. xxxiij. dieb⁹ manebit in sanguine purificationis sue. Omne⁰ sanctū nō tāget: nec ingrediet⁰ in sanctuariū donec⁰ impleant⁰ dies purgationis sue. Sin⁰ aūt femina peperit: īmunda erit duabus ebdomadib⁹] iuxta⁰ ritū fluxꝰ mēstrui: ⁊ sexaginta⁰ sex dieb⁹ manebit i sanguine purificationis sue. Cūq̄ⁿ expleti fuerint dies purificationis sue. p filio siue. p filia: deferet⁰ agnū anniculū in holocaustū ⁊ pullum columbe siue turturem p peccato ad ostiū tabernaculi testimonij: ⁊ tradet sacerdoti qui offeret illa coram dño: ⁊⁰ orabit p ea: ⁊ sic mundabitur a pfluuio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculū aut feminam. Q⁹ si non inuenerit manꝰ eius: nec potuerit offerre agnū: sumet⁰ duos turtures

pperit. ex b pz q⁹ btā virgo q̄ pcepit ⁊ ppit sine virili scie exēpta fuit abista lege. o Immūda erit. vij. dieb⁹ ⁊c.] te qua br. ſ. xv. ca. Ibi enī sic iudicat⁹ īmūda. q⁹ nō pōt coīcare cū aliq̄ in lecto aut cibo. ⁊ quicqđ tangit īmūdū efficitur. ⁊ eodē mō dr b te septē dieb⁹ pmis p⁹ ptū. p Et die octauo circūcidet⁰ infantulus. pm pceptū qđ br Genē. xvij q Ipsa vro pxiij. di. ma. in. san. pu. sue. i. in sanguine suo aliquātulū purificato: nō tñ pfecte. ⁊ iō in illis pxxiij. dieb⁹ poterat coīcare cū alijs in cibo nō tñ in lecto: nec illud quod tangebat fiebat, ꝓpē hoc īmundū. r Dē scīs nō tanget. i. nō comet te scificatis s Nec ingredi⁰ in sanctuarium. i. atriū in q̄ erat scūariū. t Donec impleantur dies purgationis sue. ſ. xl. pmi videlicꝫ vij. maioris īmūditie. ⁊ xxxiij minoris. v Sin aūt femina peperit ⁊c.] i. duplo tpe q̄ pro masculo: quia i cōceptu femine est minor caliditas. ⁊ iō tardi⁹ digerit materiā ⁊ sic macia īmunda tardius purificat. x Juxta ritū fluxꝰ mēstrui ⁊c. exponat⁰ ut p̄dictū ē te masculo. b excepto q⁹ tēp⁹ duplicat⁰. y Cūq̄ expleti. hic ꝑñ agit⁹ te puerpe purificatiōe. q̄ qđ purificatio fiebat p oblatione. ⁊ iō p te mināt⁰ oblatio diuitū. cū dr: z Deferet agnū anniculū i holocaustū. qđ totū incendebat⁰ in honorē dīnū. a Et pullū colūbe. ſ. p pctō. b Et orabit p ea sacerdos ⁊ sic mūdabit⁰. ſ. a culpa q̄ nō ꝓtrahit⁰ i ptu: ſ in ꝓceptu in q̄ te coīcursu ē aliq̄ libido iordinata. lz enī act⁹ mrimonialis possit exerceri sine pctō: frequēt⁰ tñ ptingit ibi iordinatio. Aliq̄ autē dicūt q⁹ offerebat⁰ p culpa originali ꝓtracta i puero: q⁹ lz p circūcisionē eēt remissa in masculis: ⁊ in femina p aliud remediū sibi ꝓueniēs: tñ mr i die purificatiōis offerebat. p remissiōe pcti preteriti. ſ b dictū nō ꝓsonat textui q⁹ dr b: Orabit p ea: ⁊ sic mūdabit⁰ a pfluuio sanguinis sui. ex quo patz q⁹ loquit⁰ te mūdatiōe mulieris ⁊ non fet⁹. Consequenter te mināt⁰ oblatio pauperū cum dicit⁰: Q⁹ si non inuenerit manus eius. ⁊c. ⁊ subdit⁰: c Sumet duos tur. vel du. pul. ⁊c. Iste enī aues abūdāt in ēra promissionis: ⁊ sūt mūdi nutrimēti. ⁊ iō te bis fiebat oblatio pauperū: q⁹ te facili poterāt hī: ⁊ erāt ꝓueniētes oblatiōi i sacrificio vri. Circa istud ca. pōt poni breuis moralitas.

Ista mulier sig̃t aiam̃ bonũ ꝓpositũ cõcipientẽ. Que semen suscipit verbũ dei audiendo: quia semẽ est verbũ dei ut dicit Luce. viij. Cõcipit meditando: pturit ꝓsentiendo: parit operando: lactat ⁊ nutrit assuefaciendo. sed debet reputare se ĩmundã ⁊ intendere purificationi. vij. diebus: p quos septem vitia designãt: ut vbi regnauit superbia inseratur humilitas: vbi auaritia largitas: vbi luxuria castitas: vbi inuidia caritas: vbi ira mititas: vbi accidia virtuositas: vbi gula parcitas. Lectera patent. a Lap. xiij. Locutusq; est dñs. Hic ꝓnter agitur de ĩmũditia lepre: ⁊ primo q̃tũ ad eius cognitionẽ. secundo q̃tũ ad eius mũdationẽ ca. xiiij. Circa primũ primo agit de lepra que est in hoie. secũdo de eius sepatione. ibi: Quicũq; g̃ maculat fuerit. tertio de lepra q̃ est in veste. ibi: Vestis lanea. Circa primũ sciẽdũ q lepra est aliquando in cute: aliquãdo ĩ viua carne: aliquãdo in vlcere: aliqñ in vulnere: aliquãdo in barba ⁊ capite: aliqñ in capillis ⁊ cesarie. ⁊ scõm hoc sunt sex partes que patebunt ꝓsequẽdo. Circa primã partẽ premittit occasionem suspitionis lepre ꝓtra aliquem. cum dicit: b Homo in cui⁹ cute ⁊ carne ortus fuerit diuersus coloꝛ. id est notabiliter variatus a coloꝛe naturali pristino. c Siue pustula. que dicit a pus q̃d est putredo: quia est quedã collectio putredinis egredientis ab intra in superficie corpis p modũ cuiusdã elevationis sup cutẽ. d Aut quasi lucens quippiã. i. trãsparens sicut pergamenũ: quod dicit gallice vertrim. Consequenter ostendit quid agendũ sit quando signa lepre sunt manifesta. cum dicit: e Qui cũ viderit lepra in cute. tribus enĩ signis concurrentibus iudicandus erat aliquis leprosus. videlicz mutatione coloris naturalis pilorum in album: ⁊ similiter mutatiõe naturalis coloris ipsi⁹ carnis in album coloꝛẽ habentẽ quandã transparentiã ⁊ lucem: ⁊ corrosionẽ musculoꝝ subcute ex qua ꝛepascit caro: ⁊ sic remissioꝛ est q̃ in alijs locis: quod est certius signũ lepre ⁊ hoc est quod dicit: Qui cum viderit lepra. p mutationẽ coloris nãlis. f Et pilos in albũ mutatos coloꝛẽ. s. a coloꝛe precedente: utpote q; prius erant nigri uel crocei. g Ipsamq; speciẽ lepre. i. locũ cutis ⁊ carnis vbi apparet aliquod signũ lepre. h Humiliorẽ. i. remissioꝛem: ut habet ĩ hebreo. i Plaga ẽ lepre. scilicz certa. k Et ad arbitriũ eius. i. ad iudiciũ sacerdotis. l Separabitur. scilicz a cohabitatione aliorum: quia ille qui est leprosus iudicat⁹ debet extra castra manere: ut habet infra. Cõsequenter ostendit quid sit agendũ quãdo signa non sunt manifesta. s. q̃n tria predicta deficiunt: uel aliquid eorũ quod notat cum dicit: Sin autẽ lucens candoꝛ fuerit nec humiliorẽ ⁊c. m Recludet eum sacerdos. ne alios ĩficiat si sit ꝓcussus lepra. ⁊ ne ex habitu aliorum lateat ei⁹ lepra. n Et considerabit eum die septimo. ad videndũ si est aliquid imutatũ circa eum per q̃d ꝛepelendat leprosus uel san⁹. o Et si quidẽ lepra. i. signũ lepre. p Ultra nõ creuerit. intensiue. q Nec transierit in cute priores terminos i. nõ creuerit extẽsiue. r Rursum includet eũ. ad diligenti⁹ cõsiderandũ. s Si obscurioꝛ erit lepra. i. si coloꝛ cutis non fuerit transparens ⁊ lucens modo p̃dicto. t Et nõ creuerit. intensiue nec extẽsiue. v Mũdabit eum. i. mundum iudicabit. x Quia scabies ẽ. id ẽ pustula illa uel aliud signum vñ habebat suspectus: infirmitas ẽ curabilis sicut scabies. Verũtñ si p⁹ tale iudiciũ sacerdotis apparuerint sig̃ manifesta lepre debet ꝓdẽnari: q; sacerdos potuit ĩ iudicio decipi ꝓpter latẽtiã lepre: uel q; lepra potuit ei cuenire de nouo. ⁊ ideo si aliqs erat semel iudicat⁹ mũd⁹: nõ ꝓpter hoc erat dimittẽd⁹ habitare inter sanos liber de cetero: hoc debebat iudicari ⁊ separari: si ĩ eo apparerẽt de nouo signa lepre manifesta: ⁊ hoc est q̃d dicit: y Aut si postq̃ a sacerdote visus est ⁊c. ⁊ pro lra ex dicit. z Plaga lepre. Hic ꝓnter agit de lepra. put iudicatur ĩ carne viua. ⁊ p̃ in casu certo ⁊ ꝓpriũ signa exteriora de mutatione coloris cutis ⁊ capillo⁹ cũ dicit. a Cũq; coloꝛ alb⁹ ⁊c. Et accipit hic albedo sicẽ sup. b Et capillorũ mutauerit aspectũ. i. coloꝛẽ nãlẽ ꝓstinũ. c Ipsa q̃q; caro viua apparuerit. hoc habet locum q̃n cutis exterioꝛ rupta ẽ ⁊ caro apparet infecta lepra. ⁊ hoc ẽ certũ signũ lepre vere. ⁊ ideo subdit: d Nõ recludet. s. ad maiorẽ inquisitionẽ. e Quia ꝓspicue ĩmunditie est. que de se claret. Consequenter ostendit quid sit agendũ in casu dubio. cũ dr: f Sin aũt effloruerit. i. sup cutẽ se effuderit. g Discurrẽs lepra i. scabies que ẽ signũ lepre. h Et teneri lepra mundissima iudicabit. hic accipit lepra eq̃uoce. pro q̃ videt eẽ lepra ab ignorantib⁹ ⁊ tamẽ non est: ⁊ ideo vocat lepra mũdissima: q; talis scabies vniuersalis in corpe trahit putredinẽ humoꝝ ab interioꝛi ad exteriora: ⁊ sic peam caro mũdat. i Nã ꝙ caro viues in eo apparuerit. infecta lepra modo p̃dicto carne rupta. k Tunc sacerdotis iudicio polluet. id est pollutus iudicabitur. cui⁹ causa subditur cum dicit: l Caro enĩ viua si lepra aspergit ĩmũda est. littera plana est. m Qz si rursũ versa fuerit in albioꝛem: ⁊c.] modo predicto de scabie florente iudicabitur. n Caro ⁊ cutis. Hic consequenter agitur de lepra in vlcere. ⁊ primo in casu certo. Est autem vlcus ruptio cutis ex putredine egrediente exterius: sed vulnus est ruptio cutis ab exterioꝛi. vñ versus

uel duos pullos columbarũ: vnũ in holocaustũ ⁊ alterũ ꝓ pctõ. Orabitq; ꝓ ea sacerdos ⁊ sic mundabit. xiii

Locutusq; ⁹ ẽ dñs ad moysen ⁊ aarõ dicẽs: Homo ᵇ in cuius cute ⁊ carne ortus fuerit diuersus coloꝛ siue ᶜ pustula: aut ᵈ q̃si lucens quippiam. i. plaga lepre: adducet ad aaron sacerdotẽ: uel ad vnũ quẽlibet filiorũ ei⁹. Qui ᵉ cũ viderit lepram̃ in cute: ⁊ ᶠ pilos in albũ mutatos coloꝛẽ: ipsamq; ᵍ speciẽ lepre humiliorẽ ʰ cute ⁊ carne reliqua: plaga ⁱ lepre est: ⁊ ad ᵏ arbitriũ eius sepabitur ˡ. Sin aũt lucis candoꝛ fuerit in cute: nec humiliorẽ carne reliqua: ⁊ pili coloris pristini: recludet ᵐ eum sacerdos septẽ dieb⁹ ⁊ ⁿ considerabit die septimo. Et si quidem ᵒ lepra vltra ᵖ nõ creuerit nec transierit ᵠ in cute priores terminos: rursũ ʳ recludet eũ septẽ diebus alijs: ⁊ die septimo contemplabit. Si obscurioꝛ ˢ fuerit lepra ⁊ ᵗ nõ creuerit in cute: mundabit ᵛ eũ: qz ˣ scabies est: lauabitq; homo vestimenta sua ⁊ mũdus erit.

Qz ʸ si postq̃ a sacerdote visus est ⁊ reddit⁹ mũditie: utq; lepra creuerit: adducet ad eũ: ⁊ imunditie cõdẽnabit: ꝓ plaga ᶻ lepre si fuerit in hoie: adducet ad sacerdotẽ: ⁊ videbit eũ. Cũq; ᵃ coloꝛ albus in cute fuerit: ⁊ ᵇ capillorũ mutauerit aspectũ: ipsa ᶜ quoq; caro viua apparuerit: lepra vetustissima iudicabitur: atq; inolita cuti. Contaminabit itaq; eum sacerdos ⁊ non ᵈ recludet quia ᵉ ꝓspicue imunditie ẽ. Sin aũt ᶠ effloruerit discurrẽs ᵍ lepra in cute: ⁊ operuerit omnẽ carnẽ a capite vsq; ad pedes: q̃cq̃d sub aspectu oculorũ cadit: cõsiderabit eũ sacerdos: ⁊ ʰ teneri lepra mundissima iudicabit eo q ois in candorẽ versa sit: ⁊ idcirco homo mũdus erit. Quãdo ⁱ ꝙ caro viuens ĩ eo apparuerit: tũc ᵏ sacerdotis iudicio polluet ⁊ inter imundos reputabit. Caro ˡ enim viua si lepra aspergit: imũda ẽ. Qz ᵐ si rursũ versa fuerit in albozẽ: ⁊ totũ hoiem operit: ꝓsiderabit eum sacerdos: ⁊ mundũ esse decernet. Caro ⁿ cutis in qua vlcus natũ ẽ ⁊ sanatum: apparuerẽt de nouo signa lepre manifesta: ⁊ hoc est q̃d dicit: y Aut si postq̃ a sacerdote visus ẽ ⁊c. ⁊ pro lra ex dicit. z Plaga lepre. Hic ꝓnter agit de lepra. put iudicatur ĩ carne viua. ⁊ p̃ in casu certo ⁊ ꝓpriũ signa exteriora de mutatione coloris cutis ⁊ capillo⁹ cũ dicit. a Cũq; coloꝛ alb⁹ ⁊c. Et accipit hic albedo sicẽ sup. b Et capillorũ mutauerit aspectũ. i. coloꝛẽ nãlẽ ꝓstinũ. c Ipsa q̃q; caro viua apparuerit. hoc habet locum q̃n cutis exterioꝛ rupta ẽ ⁊ caro apparet infecta lepra. ⁊ hoc ẽ certũ signũ lepre vere. ⁊ ideo subdit: d Nõ recludet. s. ad maiorẽ inquisitionẽ. e Quia ꝓspicue imunditie est. que de se claret. Consequenter ostendit quid sit agendũ in casu dubio. cũ dr: f Sin aũt effloruerit. i. sup cutẽ se effuderit. g Discurrẽs lepra i. scabies que ẽ signũ lepre. h Et teneri lepra mundissima iudicabit. hic accipit lepra eq̃uoce. pro q̃ videt eẽ lepra ab ignorantib⁹ ⁊ tamẽ non est: ⁊ ideo vocat lepra mũdissima: q; talis scabies vniuersalis in corpe trahit putredinẽ humoꝝ ab interioꝛi ad exteriora: ⁊ sic peam caro mũdat. i Nã ꝙ caro viues in eo apparuerit. infecta lepra modo p̃dicto carne rupta. k Tunc sacerdotis iudicio polluet. id est pollutus iudicabitur. cui⁹ causa subditur cum dicit: l Caro enĩ viua si lepra aspergit ĩmũda est. littera plana est. m Qz si rursũ versa fuerit in albozẽ: ⁊c.] modo predicto de scabie florente iudicabitur. n Caro ⁊ cutis. Hic consequenter agitur de lepra in vlcere. ⁊ primo in casu certo. Est autem vlcus ruptio cutis ex putredine egrediente exterius: sed vulnus est ruptio cutis ab exterioꝛi. vñ versus

Illatū vulnus: ūnatū dicit vlcus. Post sanationē ꝑo vlceris si appareat: a Cicatrix alba. altedine lucente mō predicto. b Siue subrufa. p mutationē colozis pristini. ⁊ si cū istis sit corrosio carnis mō supdicto: ⁊ mutatio colozis piloz· iudicand⁹ est lepzosus. ⁊ hoc notatur cum dicit: c Qui cū viderit locum lepze humiliozem ⁊c. Cōsequenē ostēditur quid agendū sit ī casu dubio·cū dicit: d Oz si pilus ē colozis p̄stini ⁊c. ⁊ patz lrā ex supdictis. e Et si quidē creuerit lepza. intensiue uel extensiue ita notabiliter q̄ p b possit iudiciū certū haberi. f Adiudicabit eū lepze. sicut pz⁹. g Caro ⁊ cutis. Hic cōsequenē agit de lepza que est in vulnere. ⁊ accipit b large vuln⁹ lesio facta ab exteriozi s. p adustionē ignis. ⁊ ꝑposuit casū certū: q; si post sanationē apparuerit in cicatrice macula alba uel rufa declinans notabilit a naturali colore. si sit ibi altedo transparens. ⁊ corrosio carnis modo supdicto·iudicāda est lepza. Consequenē ponit casum dubiū. b Oz si piloz̄ color ⁊c. ⁊ pz lrā ex supdictis. i Vir siue mulier. Hic ꝑñē agit de lepza in capite: ⁊ premittit certū signū·cū dicit: k Germinauerit lepza. i. pustula aliq̄ orta fuerit: uel aliud vnde fit suspicio lepze ⁊ si videat sacerdos q̄ ibi sit carnis corrosio mō supdicto ⁊ capillozum mutatio a naturali colore in albū: ⁊ a grossitie in subtilitatem ⁊ mollitiē. l Contaminabit eos. i. iudicabit cōtamīatos lepza. Cōsequēter ponitur casus dubi⁹·cū dicit: m Sin aūt viderit locum macule equalem vicine carni. q; nō apparet ibi corrosio carnis p aspectū nec p tactū. n Et capillū nigrū. In hebreo habet: Et capill⁹ niger nō est in eo. i. dato q̄ capillus nō sit niger: nō tamē iudicandus est lepzosus: sed recludendus ad diligenti⁹ ꝑsiderandū si post hoc aliqua mutatio fiat p quā possit discerni lepza clari⁹. Et si p hoc nō appareat: tūc ostendit q̄d agendū sit·cum dicit: o Radet homo absq; loco macule. ad hoc enī relinquit locus macule intact⁹: ut habeat eandem virtutē inficiendi sicut prius ⁊ reliqua loca radant. ut p hoc magis appareat si infectio macule ad alia loca diffundat. p Et recludet septē diebus aliis. ut videat si fiat aliq̄ mutatio p quā possit discerni veritas lepze uel non lepze. ⁊ patz lrā ex supdictis. q Vir in cuius. Hic remouet quoddam dubium: quia frequenter dictū est q̄ macula est signū lepze: ⁊ q; posset esse receptio in iudicio macule: ideo ostendit que macula non facit lepzam·dicens: r Si rep̄elxnderit subobscurum alboze lucere in cute sciat non esse lepzam: sed maculam colozis candidi: ⁊ hominem mundum. In hebreo habet: Si viderit subobscurum alboze lenticulosum ⁊c. ⁊ hoc est quando in cute alba apparent macule nigre uł rufe ad modum guttarum: que dicūt gutte rosacee: sicut solet esse in rusis hominib⁹: ⁊ ex talibus non velut homo iudicari lepzosus. s Vir de cui⁹ capite capilli fluunt: caluus⁹ ⁊ mūdus est. Hic cōsequēter agitur de lepza in capillis seu cesarie: vbi dicitur q̄ ex defluxu capillo⁹ siue sit in parte anteriozi ex quo dicit caluus: uel posteriozi ex q̄ dicitur recalualster: ex hoc non velut iudicari lepzosus sed mundus. t Sin autem in calutio. id est in anteriozi parte capitis caluata. v Siue in recaluatiōe. id est in posteriozi. x Albus uł rufus color fuerit exortus. diuersus a colore naturali pristino. y Condemnabit eum. subintelligendum tame q̄ cum hoc concurrat aliud signum de corrosione carnis mō supradicto. z Quicunq; ergo maculatus fuerit lepza ⁊ separatus est ad arbitriū sacerdotis ⁊c. Hic ꝑsequenter agitur de lepzosi separatione ⁊ distinctione ab aliis: ⁊ primo q̄tum ad habitum·cum dicitur: a Habebit vestimenta dissuta. id est in lateribus aperta: ⁊ etiā in superiozi parte circa scapulas: ut de facili possit indui ⁊ exui absq; lesione. Secundo q̄tum ad caput·cum dicitur: Caput nudum. Tertio q̄tum ad os·cum dicitur: Os veste contectum. ⁊ ad q̄d ista fiant·ostenditur cum dicitur: b Contaminatum ac sordidum se clamabit: omni tempore quo lepzosus est ⁊ imundus. id est per predicta apparebit manifeste omnibus ipsum esse lepzosū: ac si hoc voce clamaret: ut sic quilibet posset vitare ipsū. Quarto q̄tum ad locū·cum dicit:

⁊ in loco vlceris cicatrix[a] alba apparuerit siue[b] subrufa: adducet homo ad sacerdotem: Qui[c] cum viderit locū lepze humiliozē carne reliqua: ⁊ pilos versos in candozē: ꝑaminabit eū. Plaga enī lepze orta est in vlcere. Q̄[d] si pil⁹ colozis ē pristini: ⁊ cicatrix subobscura ⁊ vicina carne nō est humiliozi: recludet eū septem diebus. Et[e] si quidē creuerit: adiudicabit[f] eū lepze: sin aut ē steterit in loco suo: vlceris est cicatrix: ⁊ homo mund⁹ erit. Caro[g] ⁊ cutis quam ignis exusserit: ⁊ sanata albā siue rufam habuerit cicatricē: ꝑsiderabit eam sacerdos. Et ecce si versa est in alborē: ⁊ loc⁹ eius reliqua cute est humiliozi: cōtaminabit eū: q; plaga lepze ī cicatrice orta est. Q̄[h] si pilozū color non fuerit imutat⁹: nec humiliozi plaga carne reliq̄: ⁊ ipsa lepze spes fuerit subobscura: recludet eū septē diebus: ⁊ die septimo cōtemplabitur. Si creuerit in cute lepza: ꝑtaminabit eū: sin aūt in loco suo candozi steterit nō satis clar⁹: plaga cōbustionis ē. ⁊ idcirco mūdabit: q; cicatrix est combusture. Vir siue[k] mulier in cui⁹ capite uel barba germinauerit[l] lepza: videbit eos sacerdos. Et si quidē humiliozi fuerit locus carne reliqua: ⁊ capillus flauus solitoq; subtiliozi: cōtaminabit[l] eos: quia lepza capitis ac barbe ē. Sin aūt[m] viderit locū macule eq̄lē vicine carni ⁊ n capillū nigrū: recludet eos septē diebus: ⁊ die septimo intuebit. Si non creuerit macula ⁊ capill⁹ sui coloris est: ⁊ locus plage carni relique equalis: radet hō[o] absq; loco macule: ⁊[p] recludetur septem diebus aliis. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga ī loco suo: nec humiliozi carne reliqua: mūdabit eū: lotisq; vestibus suis mund⁹ erit. Sin aūt post emundationē rursus creuerit macula in cute: non queret amplius vtrū capillus in flauū colorē sit cōmutatus: q; apte imundus ē. Porro si steterit macula ⁊ capilli nigri fuerint: nouerit hominē sanatū esse: ⁊ cōfidenter eū pnunciet mundū. Vir in[q] cui⁹ cute candozi apparuerit: intuebit eum sacerdos. Si[r] ꝑpēderit subobscurū alborē lucere in cute: sciat nō esse lepzā sed maculā colozis candidi: ⁊ hominem mundū. Vir[s] de cui⁹ capite capilli fluūt: caluus ⁊ mūd⁹ est. Et si a fronte ceciderint pili: recalualster ⁊ mund⁹ est. Sin aūt[t] in caluitio siue[v] in recaluatiōe albus[x] uel rufus color fuerit exortus: ⁊ hoc sacerdos viderit: condēnabit[y] eum: haud dubie lepze que orta ē in caluitio. Qui[z] cū q̄ ergo maculatus fuerit lepza ⁊ separat⁹ est ad arbitrium sacerdotis: habebit[a] vestimenta dissuta: caput nudum: os veste contectū: contaminatū[b] ac sordidum se clamabit. Omni tpe

Leuiticus

a Solus habitabit extra castra.erāt aūt in exercitu bebreoꝝ tria castra : castra veritatis.s.atriū.in quo erat tabernaculū : ⁊ hoc erat in medio exercitus.ut pz ¶Nu.ij.⁊ castra leuitarū que erant circa tabernaculū : ⁊ castra pplī que erant extra circuitū leuitarū.leprosus aūt eijciebatur ab oīb⁹ istis castris. Sciendū tñ q̄ hec dictio sol⁹.nō excludit socieratē leprosoꝝ.ꝫ sanorum b Uestis lanea. hic agit de lepra i veste.⁊ p̄ ponit casū certū.cum dicit: c Si alba ul rufa macula fuerit infecta.⁊ hoc notabiliter discrepāte ab alio colore nō ex aliq̄ suppressio a casu:sed ex p̄ q̄ talis macula procedit ex materia vestis : ⁊ hoc notat p̄ p̄ q̄ p̄ponit : c In stamine uel subtegmine. dr autē stamē ipsa tela : subtegmen aūt ē ipsa trama que intexit. Si post septem dies reclusionis inuenitur creuisse talis macula : lep̄ iudicat : q: infectiua est ⁊ corrosiua : ⁊ vestis ē comburenda.

Cōsequenē ponitur casus duobus.cum dicit: e Le si eam viderit nō creuisse ⁊c.] i.illā partē in qua est lepra.⁊ accipit hic sicut ⁊ in alijs locis frequenē lepra p signo lepre.ut pz intuenti textū. f Et cū viderit facie ⁊c.] ex q̄ pz q̄ oriebat ex interioribꝰ ⁊ nō ab exterioribꝰ exquo p lotionē macula nō recessit. g Eo q̄ infusa sit in superficie ⁊c.] iste textꝰ videt esse corruptus uel p scriptores uel paliā viam: q: manifeste patz ex p̄cedenti lrā q̄ loquit de lepra que videt esse in parte vestimenti ⁊ nō in toto.vñ ⁊ imediate dicit: ¶Nec tñ creuisse leprā.q: pꝰ lotionē p̄tis i qua videbat lepra : nō creuit vltra extendendo se ad alias ptes.vñ in hebreo sic habet: Eo q̄ cauata sit in caluitio suo uel fenestra sua.⁊ accipit h cauatio p infectione lepre : q: ē corrosiua : ut ō dictū ē. Caluitiū p̄o accipit p vetustate ⁊ fenestra p nouitate.loquit enī scriptura metaphorice de lepra vestis.s.p siīlitudinē lepre hois que est in caluitio : q: fenestra dicit principiū uel inchoationē caluitij : q: q̄ homo incipit decaluari dicit habere fenestras uel fenestrā i capillis.Caluitiū aūt dicit pfectio uel finis fluxꝰ capilloꝝ. Per hāc ḡ siīlitudinē intelligit q̄ si talis macula appareat in veste,p̄e nouitatē suam uel in vetustate.iudicanda est leprosa: ⁊ debet cōburi. h Sin aūt obscurior fuerit loc⁹ lepre.i.magis dubiꝰ p̄m q̄ dicit glo. i Abrūpet eū.s.locū in quo est macula: ⁊ faciet q̄ sequit.⁊ pz lrā. k Ista est lex.hic ponit recapitulatio breuis p̄cedentiū.⁊ patz lrā. l Cap.xiiij.

Locutusq̄ est dñs. hic p̄ter agit de leprosi mundatione.⁊ p̄ ostendit q̄d in ea sit agēdū.2° agit de lepra circa domū.ibi: Locutusq̄ ē dñs. Circa p̄mū oñdit p̄ q̄d agendū sit p̄ma die purificationis leprosi. 2° q̄d septimo die.ibi : Et die septima. 3° quid octaua.ibi : Die octauo. Circa p̄mū sciēdū q̄ aliq̄s p̄e lepra segregatꝰ ab alijs dicebat aliq̄n sanari duplicit. Uno° m apparētia.videlicz q̄n sacerdos iudicādo eū leprosū fuerat receptus : q: signa p que fiebat tale iudiciū fallibilia sūt.q̄n igit illa signa trāsibāt ⁊ curabant dicebat sanari a lepra m apparētia uīc̄tū sanitas p̄ius latēs apparebat : q: non fuerat leprosus m veritatem. Alio° dicebat sanari m veritatē.s.q̄n iudiciū sacerdotis fuerat verū. ꝫ aliq̄n p tingebat talē sanari miraculose.aliq̄n p̄o p frutenāe.sī est aliq̄ spēs lepre sic curabilis.⁊ tūc purificabat leprosus : p quā q̄dē purificationē oñdebat eē mūd⁹ Prima igit die purificationis fiebat q̄ dr hic : m Adducet ad sacerdotē.nō q̄ intraret ad atriū sacerdotū:q: adhuc nō erat ei licitū ingredi etiam castra p̄pli: ut dicit. Ī ꝫ sacerdos exibat aliquātulū extra castra ⁊ leprosus veniebat ibi ad eū.⁊ ꝫ ē q̄ dicit: n Qui egressus de castris.s.sacerdos:q̄ p̄ p̄ lrā sequēti.cum dr : o Cū inuenerit le.eē mū.⁊c.p se.nō ad locū tabernaculi: ꝫ ubidē ex castra manibus sacerdotis. p Duos passeres vi.⁊c. cui⁹ rō ē : q: lepra aufert vivacitatē sensuū ⁊ p̄e hoc ille q̄ ostendebat mundū offerebat p oppositū passeres vivos sensibiles ⁊ mobiles.ad designādū i se vivacitatē sensuū. q Quos vesci licitū est.hoc dr ad differētiā aliquoꝝ passerū existētiū in era illa q̄b⁹ nō erat licitū vesci.⁊ fuit alteri⁹ spēi.licz p̄eniāt in nōe. Uel aliē p̄t dici q̄ ꝫ dr ad excludēdū passeres eiusdē spēi q̄b⁹ nō erat licitū vesci p̄e aliq̄ accidēs supueniēs in eis: sic ⁊ aial mūdū aliq̄n erat illicitū ad comedendū ex aliq̄ casu p tingēte. r Et lignū cedrinū.q: lepra affert putredinē ⁊ iō p oppositū offerebat lignū cedrinū q̄ ē imputribile.ad designādū q̄ i eo nō erat putredo lepre. s Vermiculūq̄s.i.filū rubei coloris. t Et hysopū.q: lepra aufert viuacitatē coloris ⁊ affert fetorē carnis.⁊ iō p oppositū filū rubeū offerebat: quia color rubeus est color viuid⁹ : Et hysopū que ē herba odorifera ad designādū q̄ in eo nō erat color lepre neq̄ fetor. v Et vnū ex passeribꝰ īmo.iu.in vase fictili.i.terreo. x Sup aq̄s viuēt es. dicit aūt aq̄ viue : q: habet quodāmō in se principiū motꝰ sic sūt aque fontiū ⁊ fluminū.sic aial dicit viuū q̄ mouet.⁊ ꝫ fiebat ad designādū in eo q̄ purgabat mūdiciā ⁊ viuacitatē:q: aque viuētes vtrūq̄ designāt. y Aliū aūt vivū cū ligno cedrino ⁊ cocco.i.filo rubeo. z Et hysopo tinget in sanguine passeris īmolati. Fiebat enī q̄si q̄ddā aspersoriū cui⁹ manubriū erat lignū cedri oblatū cui alligabant hysop⁹ ⁊ passer vivus cū filo coccineo predicto : ⁊ ista duo sic alligata ligno cedrino tingebantur in aqua viua posita tamē in vase fictili: ⁊ cui mixtus erat sanguis passeris īmolati. a Quo asperget illū q̄ mūdād⁹ est septies.ad designandū in eo pfectā mūdiciā : q: pfectio numero septenario designat. b Et dimittet passerem vivū ut in agrū auolet.ad designandum q̄ homo sic purgatus restituebat cohabitationi hominū:sicut passer cohabitatiōi passerum.

a Cũq; lauerit bō ẽsti. sua. ad amouẽdũ imaginationem ex quacũq; occasiõe imundicie precedentis. b Radet oẽs pilos corpis. qz lepza ẽ corrosiua piloꝝ. c Et lauabit aq̃. ad amouẽdũ imundiciã piloꝝ ⁊ alioꝝ q̃ possent eẽ i corpe. d Purificatusq; ingredief castra. tũc ⁊ nõ añ. Mõ castra ẽi siue tabnaculũ nec etiã castra leuitaꝝ ꝫ castra ꝑpli tñ: Ita dũtaxat ut maneat extra tabernaculũ suũ septẽ diebꝰ. cuiꝰ rõnẽ assigt Ra. Sa. qz actꝰ mrimonialis erat sibi interdictꝰ vsq; ad diẽ octauã: in qua pficiebaf sua purificatio, ⁊ iõ interdictũ erat ei ingredi tabernaculũ suũ ad manẽdũ cum vxore sua. e Et die septima. Hic ꝓter ostẽdit q̃d agẽdũ erat circa purificationem leprosi die septima. ⁊ pz lrã ex ꝑdictis. Ista aũt q̃ dicta sũt ẽ purificatiõe leprosi fiebãt i purificatiõe tã paupis q̃ diuitis. f Die octauo Hic ꝓter ostẽdit q̃d erat agendũ die octaua. in q̃ pficiebaf purificatio leprosi. ⁊ i ꝫ differebant diues ⁊ paup. ⁊ iõ ꝑ ostendit q̃d tenebãt facẽ diuites. 2° q̃d paupes. cũ dr. Qz si paup ẽ. Circa primũ ẽscribit oblatio diuitis. cũ dicit g Sumet duos ag. ẽ. ⁊ pz lrã ex supdictis ẽ sacrificijs vsq; ibi: b Et seorsum olei sextarium. i. absq; oleo qꝺ ponebaf in cõsperſiõe seu pistatione simile. dicũt aũt aliq̃ q̃ diligentiꝰ ꝓsiderauerunt dicta Isidori q̃ sextariꝰ in liq̃dis ẽ quo ẽ ꝫ sermo cõtinet duas dragmas q̃ valẽt ãsi q̃rtã partẽ q̃rte parisiensis: ⁊ ꝑm hoc sextarius erat valde paruus. addebaf autẽ oleũ i sacrificio. ad ẽsignãdũ sanatiõẽ illiꝰ q̃ purificabaf: tũ qz oleũ habet vim sanatiuã pustulaꝝ ⁊ apostematũ in corpe: tũ qz oleũ in scriptura sigt diuinã gratiã seu misericordiã p quam leprosus aliq̃n sanabaf miraculose. ut ꝫ dictũ est. i Tollet agnũ ⁊ offeret eũ ꝑ ẽlicto. qz plaga lepre frequenẽ infligif boi. p pcõ. sicut pz ẽ maria sorore moysi Nu. xij. ⁊ ẽ Ozia rege iuda. iiij. Regũ. xv. ca. et ij. Paral. xxvj. Assumẽsq; sacerdos ẽ sanguine. seq̃t: k Ponet sup extremũ auricule ẽ. qz in istis partibꝰ dignoscit lepra. l Et asperget septies corã dño. i. ꝫ altare holocausti in q̃ immolabatur dño. m Fundet sup extremũ auricule ⁊ ẽ. exponaf sicut ꝫ dictũ ẽ ẽ positione sanguinis in ptibꝰ illis. n Et sup sanguinẽ. i. in eisdẽ locis in quibꝰ iam posuerat sanguinẽ. o Et sup caput eiꝰ. qz supꝫ dictũ est ẽ leproso q̃ ẽbat habere caput nudũ ut appareret leprosus oibꝰ. ⁊ iõ hic ungitur caput eiꝰ oleo: ut ẽsigneſ pfecte mũdꝰ. p Cũc immolabit holocaustũ. qꝺ totũ incendebaf. q Et ponet illud i altari. s. holocaustoꝝ. qz ibi cremabaf. r Cũ libamẽtis suis. i. cũ illis q̃ simul cremabãt in liq̃dis: ꝑm q̃ ẽminaf Nu. xv. s Qz si paup ẽ Hic ꝓñẽ agit ẽ oblatiõe paupis in purificatione sua a lepza. ⁊ pz lrã ex bis q̃ dicta sũt supꝫ. t Locutusq; est dñs. Hic agitur ꝓsequenter ẽ lepza domꝰ: ⁊ ponit vltimo q̃tũ ad ea que ptinẽt ad lepzã: qz lepzã bois ⁊ ẽstis bẽbant sacerdotes discernẽ cũ adhuc eẽnt i ẽserto. ꝫ circa lepram domꝰ non tẽbãt officiũ suũ exercẽ donec ẽnissent ad ẽrã. p missionis. ⁊ hoc notatur in textu cũ dr: Cũq; ingressi fuerit ẽrã chanaã ẽ. Sciendũ aũt q̃ ꝑ loquẽdo lep nõ põt eẽ i domo: qz solũ aial ẽ susceptiuũ sanitatiꝫ ⁊ infirmitatiꝫ: sed aliq̃ corruptio exist ẽs in domo dr lepza sicut studinarie. incẽtũ põt bitãtes i ea inficere: ⁊ talis domꝰ q̃n erat corruptio pseuerãs iuxtaꝫ durui dulci ẽ cã. vna ẽ ne ificẽt bitãtes ut dictũ ẽ. Alia qz i talibꝰ domibꝰ aliq̃ gẽtiles idola colebãt ⁊ inuocatiõs ẽmonũ exercebãt: ne filij isrl q̃ erãt ad idolatriã ⁊ ad tales supstitiõs ꝓni. ad ꝓsilia ẽclinarẽt. Circa igif lepzã domꝰ ꝫ agif ẽ eiꝰ iudicio ⁊ discretione. 2° ẽ eiꝰ purificatiõe. ibi Qz si introiens. Circa ꝑmũ ostẽdit q̃d dñs domꝰ ẽbat facere. cũ dr: Ibit cuiꝰ ẽ domꝰ nũciãs sacerdoti ẽ.

passerẽ viuũ ut i agrũ auolet. Cũcq; a lauerit homo ẽsti mẽta sua: radet bocs pilos corpis ⁊ c lauabit aq̃: purificatusq; d ingredief castra: ita dũtaxat ut maneat extra tabernaculũ suũ septẽ diebus: ⁊ e die septima radet capillos capitis: barbamq; ⁊ supercilia: ac totius corpis pilos. Et lotis rursum ẽstib⁹ ⁊ corpe: die octauo sumet f duos agnos imaculatos ⁊ ouẽ anniculã absq; macula ⁊ tres ẽcimas simile in sacrificiũ que conspersa sit oleo: ⁊ g seorsũ olei sextariũ. Cũcq; sacerdos purificans hominem statuerit eum: ⁊ hec oia corã dño in ostio tabernaculi testimoñ: tollet h agnũ ⁊ offeret eum, p delicto: oleiq; sextariũ Et oblatis ante dñm omnib⁹ i immolabit agnũ vbi solet immolari hostia pro peccato ⁊ holocaustum. i. in loco scõ. Sicut enĩ p pcõ: ita ⁊ p delicto ad sacerdotẽ ptinet hostia. Scã sanctoꝝ est. Assumenscq; sacerdos ẽ sanguine hostie q̃ immolata ẽ, p delicto: ponet k sup extremũ auricule ẽxtre eius qui mũdaf: ⁊ sup pollices manus ẽxtre ⁊ pedis: ⁊ ẽ olei sextario mittet in manũ suam sinistram tingetq; digitũ ẽxtrum in eo: ⁊ l asperget corã dño septies. Qꝺ autẽ reliquũ est olei in leua manu: fundet m super extremũ auricule ẽxtre eius qui mundaf: ⁊ sup pollices manue ac pedis ẽxtri: ⁊ n sup sanguinẽ qui effusus est, p delicto: ⁊ o sup caput eius. Rogabitcq; p eo corã dño: ⁊ faciet sacrificiũ, p pcõ. Cũc p immolabit holocaustũ: ⁊ q ponet illud in altari cum r libamentis suis ⁊ homo rite mundabit. Qs si paup ẽ ⁊ non põt manꝰ eius inuenire que dicta sunt: p ẽ licto assumet agnũ ad oblationẽ ut roget, p eo sacerdos: ẽcimãq; ptẽ simile consperſe oleo in sacrificiũ: ⁊ olei sextariũ: duosq; turtures siue duos pullos columbe: quoꝝ vnus sit, p pcõ: ⁊ alter in holocaustum: offeretq; ea die octauo purificatiõis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi ẽstimoñ corã dño. Qui suscipiẽs agnũ p delicto ⁊ sextariũ olei: leuabit simul: immolatoq; agno: de sanguine eiꝰ ponet sup extremũ auricule ẽxtre eius q̃ mũdatur: ⁊ sup pollices manꝰ eiꝰ ac pedis ẽxtri. Olei vo partẽ mittet in manũ suã sinistram: in quo tingẽs digitum ẽxtre manus asperget septies cõtra dñm: tãgetq; extremũ ẽxtre auricule illius qui mũdatur ⁊ pollices manꝰ ac pedis ẽxtri: in loco sanguinis qui effusus est, p delicto. Reliquã aũt ptẽ olei q̃ est in sinistra manu mittet sup caput purificati ut placet, p eo dñm: ⁊ turturem siue pullũ columbe offeret: vnũ, p delicto: ⁊ alterũ i holocaustũ cũ libamentis suis. Hoc est sacrificiũ leprosi qui habere non potest oia in emundationẽ sui Locutusq; s est dñs ad moysen ⁊ aaron dicens. Cũcq; ingressi fueritis terrã chanaan quam ego dabo vobis i possessionẽ: si fuerit plaga lepre i edibus: ibit cuius est domꝰ nuncians sacerdoti ⁊ dicet. Quasi plaga lepre videf mihi eẽ i domo mea. At ille pcipiet ut eferãt vniuersa ẽ domo pusq; ingrediat eam: ⁊ videat utrũ

Leuiticus

sacerdos vbe/bat facere· cum dr: At ille ꝓcipiet ut efferantur vniuersa de domo. cui9 cā subditur: a Ne ĩmunda fiāt ⁊c. q2 si dom9 iudicaret lepr̃osa ꝑ sacerdotē: oia q̄ essent ĩ domo tpe sui iudicij essent facta ĩmunda. b Et cū vide. in parietib9 ⁊c.] q2 talia sūt signa corruptiōis corrosiue ⁊ infective. c Claudet eā septē diēb9. q2 ꝓ talē clausionē citi9 appareret corruptio eo q̄ null9 ibi habitat. vñ ⁊ domus nō habitate citi9 ꝓiorant. d Si inuenerit creuisse lepr̃ā. notabiliter intensiue uel extensiue. e Jubebit erui lapides. in q̄b9 sūt macule ad vidē dū si corruptio possit amoueri cū minori detrimento dom9. f Et luto alio liniri domū. i. alio cemēto. g Qui dormierit in ea ⁊c.] Ille enī qui dormierit in tali domo uel comederit magis pōt infici q̄ ille q̄ solū ingredit. ⁊ iō ingrediēs nō indigebat vestiū lotiōe: ⁊ solū erat ĩmund9 vsq̄ ad vesp̃ā: ⁊ sic purgabat solo trāsitu tpis. Cetera patēt. b Qui introiens sacerdos. Hic agit de lepre dom9 purificatiōe. ⁊ p3 sententia ex bis que dicta sūt de purificatiōe bois. Cōsequenter recapitulat breuit̄ q̄ dicta sūt. cū dr: Jsta ē lex lepre. sequit. i Et. crūpentiū papularū. papule sūt vlcera minuta ĩ cute nascētia: q̄ dolorē ⁊ scabiē afferūt. Cetera patēt ex s. dictis. Locutusq̄ est dñs ⁊c. Hic agitur k Cap. xv.

lepr̃osa sit: ne9 ĩmunda fiāt oia q̄ ĩ domo sūt. Jntrabit q̄ p9 ea ut cōsideret lepr̃ā dom9: ⁊ b cum viderit in parietib9 illius quasi vallicolas pallorē siue ruborē de formes] ⁊ humiliores superficie reliqua egredietur ostiū dom9: ⁊ statim claudet c illam septem dieb9: reuersusq̄ die septimo ꝓsiderabit eam. Si d inuenerit creuisse lepr̃ā: iubebit e erui lapides in q̄bus lepra est: ⁊ ꝓici eos extra ciuitatē in loco ĩmundo: domū aūt ipsam radi intrinsecus p circuitū: ⁊ spargi puluerē rasure extra vrbem i loco ĩmundo: lapidesq̄ alios reponi ꝓ bis qui ablati fuerant ⁊ f luto alio liniri domū. Sin autem postq̄ eruti sunt lapides ⁊ puluis elatus ⁊ alia terra lita: ingressus sacerdos viderit reuersam lepr̃ā ⁊ parietes respersos maculis: lepra est ꝑseuerans ⁊ ĩmunda dom9. Quam statim destruent ⁊ lapides eius ac ligna atq̄ vniuersum puluerem ꝓicient extra oppidum in locū ĩmundum. Qui intrauerit domū quando clausa est: ĩmund9 erit vsq̄ ad vesperū: ⁊ g qui8 dormierit in ea ⁊ comederit quippiam lauabit vestimenta sua.] Q2 h si introiens sacerdos viderit lepr̃am non creuisse in domo postq̄ denuo lita fuerit: purificabit eam reddita sanitate: ⁊ in purificatione eius sumet duos passeres lignūq̄ cedrinū ⁊ vermiculū atq̄ hysopū ⁊ ĩmolato vno passere in vase fictili sup aq̄s viuas: tollet lignū cedrinū ⁊ hysopū ⁊ coccū ⁊ passerem vnū: ⁊ tinget oia i sanguine passeris ĩmolati atq̄ in aq̄s viuentib9 ⁊ aspget domū septies: purificabitq̄ eā ram in sanguine passeris ⁊ in aq̄s viuētibus ⁊ in passere viuo: ligno q̄ cedrino ⁊ hysopo atq̄ vermiculo. Cūq̄ dimiserit passerē auolare ĩ agrū libere orabit ꝓ domo ⁊ iure mundabit. Jsta ē lex oīs lepre ⁊ pcussure: lepre vestiū ⁊ domor̃: cicatricis ⁊ erūpentiū i papularū: lucentis macule ⁊ in varias spēs coloribꝰ imutatis: ut possit sciri q̄ tpe mundū q̄d uel ĩmundum sit. XV

Locutusq̄ k est dñs ad moysen ⁊ aaron dicēs: Loq̄mini filijs isrl̃: ⁊ dicite eis: Vir l q̄ patit fluxū seminis: ĩmundus erit: ⁊ m tunc iudicabit huic vitio subiacere: cum p singula momenta adhe/serit n carni ei9 atq̄ cōcreuerit fedus humor. Omne stratū in quo dormierit ĩmundū erit: ⁊ vbicūq̄ sederit. Si q̄s horum tetigerit lectū ei9: lauabit vestimenta sua: ⁊ ipse lot9 aq̄ ĩmundus erit vsq̄ ad vesp̃ū. Si/derit vbi ille sederat: ⁊ ipse lauabit vestimēta sua: ⁊ lot9 aq̄ ĩmund9 erit vsq̄ ad vesperum. Qui tetigerit carnē ei9 lauabit vestimenta sua: ⁊ ipse lotus aq̄ ĩmundus erit vsq̄ ad vesperū: Si saliuā h9 cemodi hō iecerit sup eū qui ĩmund9 est: lauabit vestimēta sua: ⁊ lot9 aqua ĩmundus erit vsq̄ ad vesp̃ū. Sagina o sup q̄ sederit ĩmundū erit ⁊ quicq̄d sub eo fuerit q̄ fluxū seminis patitur: pollutum erit vsq̄ ad vesp̃ū. Qui portauerit horum aliq̄d lauabit vestē suā: ⁊ ipse lot9 aqua ĩmund9 erit vsq̄ ad vesp̃ū. Dis quē tetigerit q̄ talis est nō lotis añ manib9: lauabit vestimenta sua: ⁊ lotus aq̄ ĩmund9 erit vsq̄ ad vesp̃ū. Vas fictile q̄ tetigerit ꝓfringet: vas aūt ligneū lauabitur aq̄. Si p sanat9 fuerit q̄ huiusmōi sustinet passionē numerabit q septē dies p9 emundatione sui: ⁊ lotis vestib9 ⁊ toto corpe in aq̄s r viuentib9 erit mund9. Die9 autē octauo sumet duos turtures] aut duos pullos columbe: ⁊ veniet in ꝓspectu dñi ad ostiū tabernaculi testimonij dabitq̄ eos sacerdoti. Qui faciet vnū ꝓ peccato ⁊ alterū in holocaustū: rogabitq̄ ꝓ eo coram dño ut emundet a fluxu seminis sui. Vir s de quo egredit semen coitus: lauabit aqua oē corpus suū: ⁊ ĩmund9 erit vsq̄ ad vespum. Vestem ⁊ pellem de ĩmūditia fluxus seminis. ⁊ ꝓmo de ĩmunditia ex fluxu innaturali: secundo ex naturali· ibi: Vir de quo egreditur. adhuc ꝓmo agitur de dicti fluxus pollutione. secundo de eius purgatione· ibi: Si sanatus fuerit. Circa primū dicitur: l Vir qui patitur fluxū seminis· ĩmundus erit. quia non poterat ingredi locum sacrificij. ⁊ ex tactu etiā ipsius contrahebatur ĩmunditia. ut dicetur postea. Consequenter ostenditur qualiter debebat iudicari talis infirmitas· cum dicitur: m Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere cum per singula momenta. id est frequenter. n Adhe/serit carni illius atq̄ creuerit sed9 humor. generat9 ex semine dicto modo fluente. Cō sequenter ostendit qualiter ex eo deriuetur ĩmunditia ad alia inanimata ⁊ animata. ⁊ p3 ira vsq̄ ibi: o Sagina. i. sella uel cōcūq̄ aliud q̄ ponitur sup animal ad ipsum equitandū. Vñ in hebreo habet: Eqtatura. Cetera patēt ex supradictis: p Si sanatus fuerit. Hic ꝓsequitur agit de ipsius purgatiōe. ⁊ primo q̄tum ad tempus· cum dicit: q Numerabit septē dies. ab illo die quo cessauit passio illa: ⁊ tūc loto corpe ⁊ vestib9 mund9 erit. r In aq̄s viuentib9. Ex hoc videt q̄ ista lotio nō sit intelligenda p aspsionē aque in qua erāt cineres vacce rufe: sed per ablutionem in aq̄s acceptis de fonte uel flumine: que dicunt viue ꝓpter motū. ut dictū est ca. precedenti. secundo q̄tum ad sacrificiū deo offerendū ꝓ grāz actione rōne beneficij sibi collati. s. sanitatis a ꝓdicta passione· cū dr: s Die aūt octauo ⁊c.] ⁊ p3 ira ex s. dictis. t

Vir de quo egredit ⁊c. Hic ꝓsequitur agit de ĩmunditia que ꝓuenit ex fluxu nāli seminis. s. ĩcoitu etiā i actu matrimoniali. i emissione enī talis būiditatis sp ē pollutio corpalis. ut de se p3. ⁊ frequēt

etiam est ibi immunditia spiritualis etiã in actu mrimoniali: qz lz possit sine peccato exerci, tñ frequent est ibi libido inordinata. a Mulier cũ qua coierit ⁊c. qz sicut est ibi pollutio a pte viri, ita etiã a pte mulieris. ⁊ maioz cũ mulier sit frigidioz. ⁊ pr ꝓñs humores in ea sunt minus digesti. b Mulier que rede-

unte mense. Hic ꝓñter agitur de immunditia fluxus sanguinis. Et primo ẽptum ad fluxũ naturalẽ. secũdo ẽptũ ad innaturalẽ ibi: Mulier que patiť multis diebus. Circa primũ sciendũ ꝙ mulieres a tempore quo incipiunt esse apte ad concipiendum vsq; ad tempus quo desinunt concipere quolibet mense coiter patiuntur hanc passionem: que vocať fluxus sanguinis mẽstrui nisi impediatur per infirmitatem uel conceptum: ⁊ ꝓ tali passione septem diebus separabatur: ita ꝙ non admittebatur ad locum sacrificij: nec aliquis cõmunicabat cum ea in cibo ⁊ lecto. hec etiã immũditia ad alia veriuabatur inanimata ⁊ animata. qđ notať cũ dr: Qui q̃ tetigerit eã ⁊c.

c Si coierit cum ea vir. hoc ꝓhibetur non solum ꝓpter immunditiam contractã ex ea sicut ex ꝓcedentib⁹: sed etiã quia ex tali coitu solent gnãri pueri mõstruosi: utpote patientes aliquem defectum in aliqua pte corporis uel etiam in toto: sicut lepzã uel aliquã ꝓsimilem infirmitatẽ. d Immũdus erit septem diebus. ſ. xx. ca. dr ꝙ talis debet interfici.

quã habuerit lauabit aqua ⁊ immunda erit vsq; ad vesperũ. Mulier[a] cũ qua coierit lauabitur aqua: ⁊ immũda erit vsq; ad vesperũ. Mulier[b] que redeunte mense patiť fluxũ sanguinis: septẽ diebus sepabiť. Oĩs qui tetigerit eã: immundus erit vsq; ad vesperũ: ⁊ locus in quo dormierit uel sederit dieb⁹ sepationis sue polluet. Qui tetigerit lectũ suũ lauabit vestimẽta sua ⁊ ipse lotus aqua immund⁹ erit vsq; ad vesperũ. Dẽ vas super qđ illa sederit: quisq; attigerit lauabit vestimẽta sua: ⁊ ipse lotus aqua pollut⁹ erit vsq; ad vesperũ. Si[c] coierit cũ ea vir tpe sanguinis menstrualis: immundus[b] erit septem diebus: ⁊ oẽ stratũ in quo dormierit: polluetur. Mulier[c] que patiť multis diebus fluxũ sanguinis non in tpe mẽstruali uel que post mẽstruũ sanguinẽ fluere nõ cessat q̃diu subiacet huic passiõi immunda erit quasi sit in tpe mẽstruo. Dẽ stratũ in quo dormierit ⁊ vas in quo sederit pollutum erit. Quicũq; tetigerit eã lauabit vestimenta sua: ⁊ ipse lotus aqua immundus erit vsq; ad vespũ. Si[f] steterit sanguis ⁊ fluere cessauerit: numerabit[g] septem dies purificationis sue ⁊ die octauo offeret ꝓ se sacerdoti duos turtures aut duos pullos columbarũ ad ostium tabernaculi testimonij: q̃ vnũ faciet ꝓ ꝓccato ⁊ alterũ in holocaustũ: rogabitq; ꝓ ea coram dño: ⁊ pro fluxu immunditie eius. Docebitis[h] ergo filios israel ut caueant immunditias: ⁊[i] non moriant in sordib⁹ suis cũ polluerint tabernaculũ meũ: qđ est inter eos. Ista[k] est lex eius qui patiť fluxum seminis: ⁊ qui polluiť coitu: ⁊ q̃ mẽstruis tpibus sepať: uel q̃ iugi fluit sanguine: ⁊ bois qui dormierit cum ea. XVI

Locutusq;[l] est dñs ad moysen post mortem duoꝝ filioꝝ aaron: qñ offerentes ignẽ alienũ interfecti sunt. Et ꝓcepit ei dicens: Loquere[m] ad aaron fratrem tuũ ne omni tpe ingrediať sanctuariũ qđ est intra velum coraꝫ ꝓpitiatorio quo tegiť archa: ut[n] non moriať: qz[o] in nube apparebo sup oraculum: nisi[p] hec ante fecerit: Vitulũ[q] ꝓ ꝓccato offeret ⁊[r] arietem in holocaustum. Tunica[s] linea vestietur: femoralibus lineis verenda celabit. Accingeť ẽona linea: cydarim

Ad qđ dicendũ ꝙ ibi loquiť de eo qui sciẽ accedit ad mulierẽ menstruatã ⁊ cõnicť de hoc in iudicio. hic aũt loquiť de eo qui accedit ignoranter. ⁊ de eo cui⁹ factũ est occultũ. e Mulier que patiť. Hic ꝓñter agiť de immunditia fluxus sanguinis ex infirmitate. Et ꝑmo de pollutione. secũdo de purgatiõe. ibi: Si steterit. Circa primũ dr: ꝙ durante infirmitate ista debet iudicari immunda: sicut mulier patiẽs menstrua tpe illius fluxus. ⁊ ꝓs lrã.

f Si steterit. hic ꝓñter agitur de eius purgatiõe. Et primo ẽptum ad temp⁹ cũ dicit: g Numerabit septem dies. ſ. a tpe quo cessauit infirmitas. secũdo quo ad sacrificiũ deo offerendũ ꝓ sua sanatiõe cũ dicit: Offeret ꝓ se sacerdoti duos turtures ⁊c. sequit: h Docebitis g̃. Hic ponit cõclusio intẽta. ⁊ dirigit ſmo ad sacerdotes ut deceãt ꝑlm cauere ab immunditijs ꝑdictis.

i Et nõ moꝛi. in sordi. suis. i. ꝓ suis sordib⁹: si immũdi accedant ad locũ tabernaculi. Hic ꝓñter recapitulat cũ dr: k Ista est lex ⁊c. Et patet lrã ex predictis. l Cap. xvj.

Locutusq; est dñs. Superi⁹ actũ est de purgatiõe ab immũditia inq̃tũ tãgit aliquas ꝑsonas uel aliquã in spãli: hic ꝓñter agit de purgatiõe gnãli: q̃ tangebat totũ ꝑlm ⁊ fiebat. x. die mẽsis septimi: cui correspondet septẽber apud nos modo ꝑdicto. Exo. xij. ca. Circa quã purgationẽ q̃tuor describũtur. primũ est mod⁹ ꝓparatiõis. secũdũ act⁹ immolatiõis ibi: His rite celebratis. tertiũ cultus celebratiõis ibi: Cũq; ꝓtauerit. quartũ ritus successionis ibi: Mense septimo. Circa ꝓmũ sciendũ ꝙ istud festũ fiebat duplici de cã. Una ẽ qz illa die fuit eis denunciatũ ꝑ moysen peccatũ de conflatione vituli remissum. Alia causa est: quia sicut ꝓs ex ꝑcedentib⁹ frequenter ⁊ ex multis causis cõtrahebãt immũditiã. ⁊ ideo qz aliq; ꝓpẽ negligentiã uel ignorantiam seu aliã cãm omittebant emundari. ideo semel in anno fiebat gnãlis purgatio. ⁊ ideo vocabatur dies expiatiõis ⁊ quia ꝑm ꝙ dicit apls ad Hebr. vij. ca. Lex enim cõstituit homines sacerdotes infirmitatẽ habentes. ⁊ per consequens erãt peccatores sicut ⁊ alij. ideo primo fiebat expiatio ꝓ sacerdotibus postea ꝓ populo. Circa primum premittiť monitio sũmi sacerdotis. cũ dicitur: m Loquere ad aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum. id est illam ptem que dicitur sancta sanctorum i qua erat archa ⁊ ꝓpitiatorium: qz hoc non debebat fieri regulariter nisi semel in anno. ut dicit apls ad Hebr. ix. Si autem alias esset ingrediendum hoc erat ex aliqua necessitate supueniente. ut in motione castrorum. ut habeť Numeri. iiij. ca. ad inuoluendum ea que erant intra sancta sanctoꝝ. n Ut non moriatur. si indiscrete ⁊ irreuerenter ingrediať. ⁊ ꝓpẽ hoc in ꝓncipio huj⁹ capituli recordať moꝛs duoꝝ filioꝝ aaron qui mortui sunt offerentes ignem alienũ. ut dictũ est ſ. p. ca. o Quia in nube apparebo. hoc dupliciter exponitur. Uno modo de nube que erat supra tabernaculũ q̃diu filij israel fuerunt in deserto. Alio modo de nebula consurgente de thuribulo quãdo sũmus sacerdos ingrediebatur sanctum sanctorum: in quo sibi cremabat incensum. ut habeť infra. p Nisi hoc ante fecerit. non ꝙ deberet hoc facere quotiescũq; intraret. sed solum in die expiationis q̃ erat dies ingressus regularis. ut dictum est. Consequenter ponitur informatio eius quid agere debeat ꝓ se ⁊ domo sua. cum dicitur: q Vitulum ꝓ ꝓccato offeret. i. offerendũ preparabit de suo in memoriam ꝓccati aaron in ꝓflatiõe vituli aurei. r Et arietem in holocaustum. in memoriã arietis ꝓ isaac immolati. Beñ. xxij. s Tunica linea vestietur ⁊c. hic tñ ponunť quatuor vestimenta que erãt coia sũmo sacerdoti ⁊ alijs inferioꝛib⁹ sacerdotibus. ut dictũ

Leuiticus

fuit Exo.xxviij.cui⁹ ratio assignat.ſ. a Suscipietq; ab vniuersa multitudine ⁊c.q; soluebant ꝛe coi sumptu. b Cũq; obtulerit ⁊c.hoc nõ est intelligendũ ꝛe oblatiõe vituli coꝝ dño in altari holocaustoꝝ: q; ꝛe illo habet in ꝓte sequenti.sed ꝛe oblatione que fiebat sacerdoti: qñ enĩ ab aliq; fiebat oblatio alicui⁹ aĩalis ad imolandũ dño.ꝑ offerebat mãib⁹ sacerdotis: ⁊ p⁹ea sacerdos offerebat dño: sic i ista oblatiõe q̃ erat ꝛe sumptu sacerdotis ipse sacerdos ꝑ accipiebat sibi aĩal ꝛe terminans illud ad imolandũ. ⁊ postea offerebat dño. ⁊ ideo cum dr hic: Cũq; obtulerit. sic est intelligendũ.i. ad offerendũ dispo-suerit: q; hic agitur ꝛe ꝓparatione ad imolationem. ⁊ eodẽ mõ exponendũ ẽ qõ subdit: c Et ozauerit. Jn hebreo br: Et expiauerit.i.ad expiãdũ ꝛe terminauerit seu ordinauerit. d Duos bircos stare faciet.

lineam imponet capiti. Hec enĩ vestimẽta sũt sancta: q̃bus cũctis cũ lot⁹ fuerit induet. Suscipietq; a ab vniuersa multitudine filioꝝ isrl duos bircos ꝑ peccato: ⁊ vnũ arietẽ in holocaustum. Cũq; b obtulerit vitulum ⁊ c ozauerit ꝑ se ⁊ ꝑ domo sua: duos d bircos stare faciet coram dño in ostio tabernaculi testimonij: mittensq; e super vtrũq; sortem: vnã dño: ⁊ alterã capro emissario: cui⁹ exierit sors dño: offeret illũ ꝑ peccato: cui⁹ aũt in caprũ emissarij: statuet eũ viuũ coꝝ dño ut f fundat preces sup eum: ⁊ emittat eum in solitudinẽ. His g rite celebratis. hic ꝓnter ꝛescribit actus imolationis qui agend⁹ erat in die expiatiõis: q; sacerdos imolabat ꝑ se ⁊ domo sua vitulũ.q̃ notat cũ dicit: h Offeret vitulũ ⁊c. ⁊ dicũt aliqui q̃ erat vitula rufa. ꝛe qua habet Numeri.xix. ⁊ q̃ notatur hic vitulus ꝑ specie nõ ꝑ sexu. ⁊ hoc videt dicere magister in hist⁹ijs. sed hoc nõ videt verũ: q; vitula rufa imolabat extra castra. hic aũt vitulus in atrio tabernaculi. Item illa offerebat ꝑ toto ꝓpo. hic aũt ꝑ peccato sacerdotis ⁊ domus sue tm̃. Itẽ offerens illã erat imund⁹. offerens aũt istum nõ erat imundus cum haberet ingredi eadẽ die intra sanctũ sanctoꝝ: ad inferendũ ibi ꝛe sanguine vituli imolati.ut statim subditur. Sũt etiã cũ hoc alia plura dissonantia. ut patz intuẽti textũ hic ⁊ in libro Numeroꝝ: ꝓpter que oportet dicere q̃ vitulus hic sit alius a vacca illa rufa. i Assiptoq; thuribulo qõ ꝛe primis altaris impleuerit. s. altaris holocausti. ℞m aũt ea que dicta sunt Exo.xxx. istud thuribulũ erat intra sanctũ sanctoꝝ ꝑ se ingressum ⁊ ibi sacerdos portabat carbones vivos ꝛe altari holocaustoꝝ in bacilla ⁊ supponebat incensum. ⁊ nebula inde ꝓsurgente. intrabat vltra sacerdos in sanctũ sanctoꝝ. hoc etiam videt ꝑ illud qõ habet Hebre.ix. Aureum habẽs thuribulũ. Si aũt aliquis velit dicere q̃ illud thuribulũ portabat ab extra intra sanctũ sanctoꝝ oportet dicere q̃ ꝑ tãto Hebre.ix. dicit esse in sancto sanctoꝝ. q; illuc inferebat in die expiatiõis. ut hic dicit. k Nebula eoꝝ. ꝓsurgens ꝛe thuribulo. l Ꝙriat ozaculum.i. ꝓpitiatorium qõ ozaculũ dicit. eo q̃ inde audiebant diuina responsa. m Quod est supra testimoniũ.i. sup archam in qua est lex que testimoniũ dicit. n Tollet q̃ ꝛe sanguine vituli imolati ꝑ eo ⁊ domo sua. ut dictũ est. o Et aspget digito septies. ad ꝛenotandũ ꝓfectam remissionẽ peccatoꝝ: que septenario numero ꝛesignatur: eo q̃ tot⁹ ꝛecursus tpis septem diebus comprehendit. p Contra ꝓpitiatorium ad orientem. dicunt hic aliqui exp̃sitores nostri q̃ licz tabernaculũ sic esset dispositũ q̃ ingressus esset ab oriente. ſ. mõ cõtrario nostris ecclesijs. tñ adoratio ⁊ aspsio bui⁹ sanguinis erat versus orientẽ. ⁊ in hoc approbat modus ozandi ecclesie. ut dictũ est Sed hoc non videtur aliqualiter verũ: q; si aspersio sanguinis ꝛe qua fit hic mentio fieret contra orientem: sequeret q̃ facies ipsorum cherubin existentium ex vtraq; parte ꝓpitiatorij eẽnt versus occidentẽ: ⁊ ꝛosa eoꝝ versus illã ptem tabernaculi que dicebat sancta. cui⁹ contrariũ habet.q. Paral.iij. vbi dr q̃ facies ipsoꝝ cherubin erãt verse ad exterioꝛẽ domũ. i. ad illam ptem templi que vocatur sancta: ⁊ dicebat domus exterior ꝛespectu sancti sanctoꝝ: qõ dicebatur domus interior. Templum autem salomonis ℞m omnes doctores fuit dispositũ

velũ intrabit in sancta ut posit̃ sup ignẽ aromatibus nebula n eoꝝ ⁊ vapor opiat o ozaculum qd̃ m est supra testimoniũ ⁊ non moriat. Tollet n quoq; ꝛe sanguine vituli: ⁊ o asperget digito septies contra p ꝓpitiatorium ad orientẽ. Cũq; q mactauerit hircum ꝑ peccato ꝓpli: inferet sanguinem eius intra velum sicut preceptũ est ꝛe sanguine vituli ut aspergat e regione ozaculi: ⁊ expiet r sanctuariũ ab imundiciis filioꝝ isrl: ⁊ a preuaricationibus eoꝝ cunctisq; peccatis. Juxta s hunc ritũ faciet tabernaculo testimonij qd̃ fixum est inter eos in medio t sortium habitationis eoꝝ. Nullus u hoĩz sit in tabernaculo qñ pontifex sanctuariũ ingredit ut roget ꝑ se ⁊ ꝑ domo sua ⁊ ꝓ vniuerso cetu isrl: donec egrediat tabernaculum. Cum x autem exierit

in situ ad modum tabernaculi. Item qõ dicitur ꝛe approbatione modi ozandi non valet. quia doctores nostri coĩter dicũt q̃ ideo adoremus versus orientem: ne assimilemur iudeis adorantibus versus occidentem. Et ideo dicendum est q̃ cum dicitur hic: Contra ꝓpitiatorium ad orientem. non accipitur hic oriens respectu mundi seu tabernaculi: sed respectu ꝓpitiatorij tm̃: q; cũ sacerdos aspergens sanguinem habuit vorsum ad orientem mundi. illa pars ꝓpitiatorij que obijciebat suo aspectui erat eius pars orientalis. pars autem occidentalis erat versus partem posteriorem tabernaculi. ut ꝛe facili potest q̃libet imaginari. q Cũq; mactauerit bircum ꝓ peccato. Ille est bircus ꝛe quo predictũ est q̃ per sortem esset imolandus. ⁊ ꝛe eius sanguine inferebat sacerdos intra scm̃ scoꝝ. r Et expiet sanctuarium. Non est intelligendum q̃ sanctuarium haberet in se aliquod peccatum expiandum: cum esset res inanimata. sed dicebat quodãmodo pollui ex peccatis sacerdotũ ⁊ populi. sicut ⁊ ecclesie nostre ꝑ aliquo facinoꝛe in eis facto. vnde ⁊ indiget reconciliatione. ⁊ hoc est qõ dicitur: Ab imũdiciis filioꝝ israel ⁊c. ⁊ ꝑs. s Juxta hũc ritũ faciet tabernaculo testimonij. i. p⁹ expiationẽ sancti sanctoꝝ expiabit reliquã ptem tabernaculi que dicebat sancta. ⁊ hoc vocat hic tabernaculũ testimonij q; cõtinebat duas ptes tabernaculi. ⁊ ideo nominatur nomine totius. t In medio sortium habitationis eoꝝ. In hebreo habet: In medio sordium eoꝝ. quia tabernaculum erat in medio castroꝝ. populus autem habitans in circuitu frequenter incurrebat sordes peccatoꝝ: que redũdabant in tabernaculum quodãmodo. ut dictũ est. licz autem trãslatio nostra ad eundem sensum reducat. credo tñ eam esse corruptam vitio scriptoꝝ qui acceperunt. t. ꝑ. d. ⁊ ideo scripserunt sortium ꝑ sordium. v Nullus hoĩz sit in tab. ⁊c. q; tunc sũmus sacerdos ꝛebat esse maxime eleuatus in deum. ⁊ ꝓpter hoc excludebatur societas alioꝝ que posset impedire ipsum. x Cum autem exierit ad altare. ſ. thymiamatis qõ erat extra sanctũ sanctoꝝ. ut dictũ fuit Exo.xxx. ꝓpter qõ expiato sancto sanctoꝝ oportebat sacerdotem exire ad expiandam aliam ptem tabernaculi: in q̃ erat altare thymiamatis. q̃ facto exibat tabernaculũ

ad offerendū bircū emissariū ⁊ hoc est qđ subdit: a Postq̄ emūdauerit sanctuariū ⁊c. sequit: Tūc offerat bircū viuentē. in atrio. b Cōfiteat eis iniquitates ⁊c. nō explicando oīa in pticulari: qz impossibile erat tunc fieri: tum ꝓpter brevitatē tpis: tum qz sacerdos nō oīa peccata ppli sciebat: sed in gnāli. sic facim⁹ ī ꝓfessiōe facta in principio misse uel huiusmōi. c Que imprecās capiti ei⁹. qz rogabat dīm ut pnā debitā. p illis peccatis vellet transferre in bircū illū q̄ emittebatur in desertū. ut ibi relinqueret a feris deuorā dus. p hoibus morte dignis. p suis peccatis d Cūq̄ portauerit. Descripta expiatione hic ꝓnter describit cultus celebratiōis q̄ cōsistebat ī ꝓsūmatiōe sacrificij: in crematione illoz q̄ erant cremāda in altari holocaustoz ⁊ in crematiōe incensi sup altare thymiamatis ⁊ in isto officio sūmus sacerdos reponebat vestimēta linea: in quib⁹ prius ministrauerat: ⁊ accipiebat ornamenta pontificalia. Cuius rationem assignāt doctores nōstri: quia ministeriū expiationis qđ precesserat debebat fieri cum humilitate. sed consūmatio sacrificij cum solēnitate: ⁊ ad similitudinē hui⁹ pōtifex euangelic⁹ in aspersione basilice quam dedicat quasi in expiatione eius lineis ⁊ minoribus vtitur indumentis: ⁊ etiam in sabbato baptismali ⁊ consecratione fontium: ⁊ in īmersione catizcuminoz cū. s. transferūtur peccata eorum: similib⁹ vtitur indumētis. Cum aūt his pactis ad ministrationē accedit altaris: pontificalibus ⁊ preciosis vestibus infulat. ut dicit magister in historijs. Ra. Sa. aliam rationem assignat dicens: ꝙ cū vestib⁹ lineis intrabat sanctum sanctoz: ne minister esset sicut dīs. qđ est sic intelligendū: quia sanctum sanctoz erat locus ipsius dei q̄si ipsum repzesentans. ut dictū fuit Exo. xxv. ⁊ ideo ꝓpitiatozium aureum ⁊ alia que erant ibi aurea: erāt quasi quedam dei ornamenta: ꝓpter qđ pontifex nō debebat ibi ingredi cū aureis ornamentis: sed ministeriū qđ agebat extra sanctū sanctoz in ornamentis pontificalibus in quibus erat aurum. ut dictū fuit Exo. xxviij. exercebat. ⁊ ꝑm vtrūq̄ dictū in tali mutatione vestium manus ⁊ pedes lauabat in labio eneo. ⁊ hoc est qđ sequitur: e Relictis ꝙ ibi. s. vestimentis prioribus. f Lauabit carnē suā in loco sancto. quia labium predictum erat in atrio. g Indueturq̄ vestibus suis. i. pontificalibus sibi appropriatis: quia prius ministrauerat in vestimentis lineis: que erant communia etiam sacerdotibus minoribus. Et consequenter describitur consūmatio ministerij. cum dicitur: h Et postq̄ egressus ⁊c. ⁊ patet littera ex predictis. Et subditur quid debeat facere ille qui duxerat bircum in desertum. cum dicitur: i Ille vo qui dimiserit capzum emissarium lauabit vestimenta sua. ꝑ aspersionem aque expiationis in qua erant cōmixti cineres vaccerufe. k Vitulum autem ⁊ bircum ⁊c. sequitur: l Asportabunt extra castra ⁊c. ad designandum ꝙ deberet totaliter a peccato elongari ꝙtum ad actum ⁊ circumstantias ⁊ occasiones peccati. m Et quicūq̄ combusserit ea: lauabit vestimēta sua ⁊c. aqua aspersionis modo supradicto. n Mense autē septimo. Hic consequenter describitur circa expiationem ritus successionis: qz ꝓtinebat ad sūmū sacerdotem ministerium illius diei. premittitur tamen tempus cum dicitur: Mense autem septimo decima die mēsis. in revolutiōe cuiuslibet anni. affligetis animas vestras. quia sicut predictū est erat dies expiationis peccatorum sacerdotū ⁊ totius populi. ideo generaliter omnes debebant per ieiunium affligi in corpore: ⁊ per debitam cōtritionē in mente. o Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit. id est sūmus sacerdos q̄ in officio patris successerit: ⁊ exequetur officium expiationis sicut predictum est: p Fecit igitur. scilz aaron qui erat sūmus sacerdos. q Sicut preceperat dominus moysi. quia adueniente decima die septimi mensis celebravit dictam expiationem: eo modo quo supra determinatum est.

ad altare qđ coram dño est oret ꝓ se: ⁊ sumptū sanguinē vituli atq̄ birci fūdat sup cornua ei⁹ p gyrū: aspergēsq̄ digito septies expiet ⁊ sanctificet illud ab īmūdicijs filioz israel. Postq̄ r emundauerit sanctuariū ⁊ tabernaculū ⁊ altare: tūc offerat bircū viuentē: ⁊ posita utraq̄ manu sup caput eius: ꝓfiteat t oēs iniq̄tates filioz israel: ⁊ vniuersa delicta atq̄ peccata eoz: que u imprecās capiti ei⁹ emittet illū ꝓ homem paratū in deserto. Cumq̄ x portauerit bircus oēs iniq̄tates eoz in terrā solitariam ⁊ dimissus fuerit in deserto: reuertet in tabernaculū testimonij: ⁊ depositis vestibus q̄bus prius indutus erat cum intraret sanctuariū: relictisq̄ y ibi lauabit z carnē suā in loco sancto induetur q̄ a vestib⁹ suis Et b postq̄ egressus obtulerit holocaustū suū ac plebis: rogabit tam ꝓ se q̄ ꝓ ꝓplo: ⁊ adipem qui oblatus est ꝓ peccatis adolebit super altare. Ille c vo qui dimiserit capzū emissarium lauabit vestimenta sua ⁊ corp⁹ aqua. ⁊ sic ingrediet in castra. Vitulum d autem ⁊ bircū qui ꝓ peccato fuerant īmolati: ⁊ quoz sanguis illatus est in sanctuarium ut expiatio cōpleret: asportabunt e foras castra: ⁊ cōburēt igni tam pelles q̄ carnes eoz ac fimū: ⁊ f quicūq̄ cōbusserit ea: lauabit vestimēta sua ⁊ carnem aq̄: ⁊ sic ingredietur castra. Eritq̄ vobis h legitimū sempiternū. Mense i autē septimo decima die mensis affligetis aīas vestras: nullūq̄ opus facietis siue indigena siue aduena qui pegrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atq̄ mundatio: ab oībus peccat⁹ vestris coram dño mundabimini. Sabbatū enī requietionis est: ⁊ affligetis aīas vestras religione ꝑpetua. Expiabit k autem sacerdos qui unctus fuerit ⁊ cui⁹ man⁹ initiate sunt ut sacerdotio fungat ꝓ patre suo. Induetur q̄ stola linea ⁊ vestibus sanctis: ⁊ expiabit sanctuariū ⁊ tabernaculum testimonij atq̄ altare: sacerdotes quoq̄ ⁊ vniuersum ꝓplm. Eritq̄ hoc vobis legitimū sempiternū ut oretis ꝓ filijs israel: ⁊ ꝓ cunctis peccatis eoz semel in anno. Fecit l igitur sicut m ꝓcepat dīs moysi. XVII

Et locutus n est dīs ad moysen dicēs: Loq̄re aaron ⁊ filijs ei⁹ ⁊ cūctis filijs israel dicens ad eos: Iste est sermo quem mandauit dīs dicens: Homo o q̄libet de domo israel si occiderit bouē

r Cap. xvij. Postq̄ actum est de purgatione generali que fiebat per quedam sacrificia ut visum est. hic consequenter agitur de loco sacrificij. ⁊ primo determinatur sacrificij locus. secundo excluditur gentilis modus. ibi: Homo quilibet de domo. Circa primū prohibet extra locū sacrificij īmolatio. secundo oblatio. ibi: Homo de filijs israel. Circa primum dicitur sic: s Homo quilibet de domo israel si occiderit bouem aut ouem siue capzā in castris ⁊c. non est intelligendum hoc de qualibet occisione quia licitum erat talia animalia que sunt etiā īmolaticia occidere in casu ⁊ comedere: non solum extra templū sed etiam extra hierusalem. ut habetur Deut. xij. sed intelligitur de occisione per modum sacrificij: que non fuit licita extra atrium templi: postq̄ templum fuit edificatum per salomonem. nec extra atrium tabernaculi ante

templi edificationē. ⁊ hoc notat̄ p hoc q̄ subdit. a Et non obtulerit ⁊c.] Ex quo p̄z q̄ loquit̄ de occisis p modū sacrificij. b Reus erit quasi sanguinē fuderit. s. humanū. q̄ puniend⁹ est sicut de homicidio. c Ideo sacerdoti offerre debent filij isr̄l hostias suas. aliter enī usurparēt sibi officiū sacerdotū sicut faciūt idolatre. vñ subdit: d Quas occidunt in agro. i. occidere consueuerunt. idolatre enim in agris ⁊ alijs locis indifferenē. p sua uoluptate immolabāt hostias idolis: ⁊ in hoc filij israel imitabāt eos saltem. p magna pte: anteq̄ p legem eis data determinaretur loc⁹ sacrificij. s. ipsum tabernaculum ante edificationē templi. Et postea ipsū templum q̄ successit tabernaculo. e Et nequaq̄ ultra immolabūt hostias suas demonibus cum quib⁹ fornicati sūt. Legitimū sempiternū erit illis ⁊ posteris eor̄. Et ad ipsos dices: f Homo de filijs isr̄l ⁊ de aduenis qui pegrinant apud vos: qui obtulerit holocaustū siue victimā: ⁊ ad ostium tabernaculi testimonij nō adduxerit eam ut offerat dño: interibit de pplo suo. g Homo quilibet de domo isr̄l ⁊ de aduenis qui pegrinant inter vos si comederit sanguinē: obfirmabo faciem meā cōtra aiam illius: ⁊ disperdā eam de pplo suo: q̄ aut oue siue capra in castris uel extra castra: ⁊ non obtulerit ad ostiū tabernaculi oblationem dño: h sanguinis reus erit Quasi si sanguinē fuderit: sic p̄bit de medio pplī sui. i Ideo sacerdoti offerre debent filij isr̄l hostias suas quas occidūt in agro ut sanctificent dño ante ostiū tabernaculi testimonij: ⁊ immolent eas hostias pacificas dño. Fundetq̄ sacerdos sanguinem sup altare dñi ad ostiū tabernaculi testimonij: ⁊ adolebit adipem in odorem suauitatis dño: ⁊ nequaq̄ ultra immolabūt hostias suas demonibus cum quib⁹ fornicati sūt. Legitimū sempiternū erit illis ⁊ posteris eor̄. k Et ad ipsos dices: Homo de filijs isr̄l ⁊ de aduenis qui pegrinant apud vos: qui obtulerit holocaustū siue victimā: ⁊ ad ostium tabernaculi testimonij nō adduxerit eam ut offerat dño: interibit de pplo suo. l Homo quilibet de domo isr̄l ⁊ de aduenis qui pegrinant inter vos si comederit sanguinē: obfirmabo faciem meā cōtra aiam illius: ⁊ disperdā eam de pplo suo: q̄ aia carnis in sanguine est: ⁊ ego dedi illū vobis: ut sup altare in eo expietis p aiabus vestris: ⁊ sanguis p anime piaculo sit. Idcirco dixi filijs isr̄l: Omnis aia ex vobis nō comedet sanguinem: nec ex aduenis qui pegrinant apud vos. m Hō quicūq̄ de filijs isr̄l ⁊ de aduenis qui pegrinant apud vos: si venatione atq̄ aucupio ceperit feram uel auem q̄bus uesci licitum est: fundat sanguinē ei⁹ ⁊ opiat illū terra. Anima enī oīs carnis in sanguine est. Ideo dixi filijs isr̄l. Sanguinē uniuerse carnis nō comedetis: q̄ aia carnis in sanguine est: ⁊ quicūq̄ comederit illum interibit Anima que comederit morticinū uel captū a bestia: tam de indigenis q̄ de aduenis: lauabit uestimēta sua ⁊ semetipsū aqua: ⁊ cōtaminat⁹ erit usq̄ ad uesperū: ⁊ hoc ordine mundus fiet. Q̄ si nō lauerit uestimenta sua uel corpus: portabit iniquitatem suam.

XVIII

Locutusq̄ est dñs ad moysen dicēs: Loq̄re filijs isr̄l: ⁊ dices ad eos: Ego sū dñs de⁹ uē. Juxta

aia carnis in sanguine est. n Obfirmato faciem meā contra animam illius. id est firmiter ⁊ absq̄ retractatione puniā eū morte. o Et disperdam eam de populo suo. semen eius uelendo. p Quia anima carnis. id est vita in sanguine est. id est principaliter ibi consistit. q Et ego dedi illum vobis. quia sanguis animaliū immolatorum p̄o peccatis filiorum israel partim ponebatur super altare holocausti: ⁊ partim effundebat ad basim eius. ut frequenter dictum est supra. sequitur: r Quibus uesci licitum est. ad excludendum feras ⁊ aues immundas supra determinatas. xj. ca. s Anima que comederit. Hic consequēter prohibetur alius modus gentilis: quia aliqui gētiles comedebant carnes animalium per se mortuorum uel laceratorum a bestijs: quod prohibetur hic. ⁊ intelligitur de animalibus p̄m speciem suam licitis ad esum: ⁊ hoc fuit superius prohibitum: ideo tamen hic replicatur: ut si aliquis fecerit contrarium per ignorantiam: ⁊ postea uelictum suum cognouerit: sciat quid debeat facere. quod ostenditur cum dicitur: t Lauabit uestimenta sua ⁊c. ⁊ patet littera ex supradictis. v Cap. xviij.

Locutusq̄ est dominus. Postq̄ posita sūt precepta amotiua immunditie. hic consequenter ponuntur precepta ordinatiua vite. ⁊ primo q̄tum ad ordinationem cōmunis status. secundo q̄tum ad ordinationem cultus. ca. xxj. Prima in duas: quia primo dantur precepta absolute. secundo cum determinatione pene. ca. xx. Prima adhuc in duas: quia primo ordinatur homo in q̄ est principium propagationis. secundo prout est principium humane operationis. ca. xix. Prima adhuc in tres: quia primo ponitur inductio ad obseruantiam dicendorum. secundo subditur explicatio preceptorum. ibi: Omnis homo. tertio concluditur cōminatio respectu transgressorum. ibi: Nec polluamini. Circa primum primo ponitur inductio ex auctoritate precipientis. cum dicitur: x Ego sum dominus deus uester. quasi diceret. licz sim deus omnium per creationem ⁊ dominus per generalem gubernationem: sum tamen uester deus speciali modo per eductionem de egypto: ⁊ legis datione: ⁊ per specialem protectionem ⁊ pulsionem. ut patet ex decursu libri Exodi. y Juxta consuetudinem terre egypti ⁊c. Licz intendat excludere a filijs israel omnem gentilem ritū: ⁊ omnē modum viuendi inordinatum: tamen specialiē exprimit egyptios: quia filij israel diu habitauerant inter eos: ⁊ aliqua de ritu

ꝛ moꝛibus eoꝝ acceperant. a Et iuxta moꝛem regionis chanaan. quia in terra eoꝝ habitaturi erant. ꝛ homines ꝛe facili accipiunt moꝛes terre in qua habent habitare: ꝛ potissime qꝫ egyptij ꝛ chananei erant vitiosi in his que postea prohibentur. Juxta moꝛem. i. moꝛes eoꝝ ñ Non agetis. b Nec in legitimis eoꝝ. i. in eoꝝ ritu colendi. ambulabiꝭ. Secū ponitur inductio ex vtilitate obediēꝭ. cū dicitur: c Facietis iudicia mea. ꝙtum ad precepta iudicialia d Et p̄cepta mea seruabitis. ꝙtum ad moralia. e Custodite leges meas. ꝙtum ad cerimonialia. ꝛ q̄ sit vtilitas huius obseruatiōis exp̄imitur. cū dicit: f Que faciēs homo viuet in eis. Primo vita nature: qꝫ ꝑm ꝛecursum ꝛ. te. pꝫ qꝫ ꝙdiu filij israel seruauerunt ꝛei mandata fuerunt in quiete ꝛ pſperitate. qñ autem ꝛeclinauerūt a ꝛei obediētia fuerūt dati in gladium famē ꝛ captiuitatem. Secundo vita gratie. quia licz opa legis ꝑm se accepta nō iuſtificarent: tamen in ꝙtum fiebant ex obediētia ad ꝛeum: ꝛ fidē mediatoꝛis ꝛenturi iuſtificabant. ꝓpter qō talis iuſtificatio in sacra scriptura attribuit fidei ꝛ obediētie ad ꝛeum. Tertio vita glorie apud ꝛeum. qꝫ illa opera erant meritoꝛia vite eterne: modo iam dicto: non tamen habende ſtatim: ſed amoto impedimento generali ꝑ moꝛtem xp̄i. g Omnis homo. Hic consequenter ponitur explicatio preceptoꝝ oꝛdinantiū hominem. put est principium ꝓpagationis. ꝛebita aūt ꝓpagatio impeditur dupliciter. Uno modo ex illegitimitate p̄sonarum. Allio modo ex inoꝛdinata copula carnali. ꝛ ideo primo excludunt̄ p̄sone illegitime ad contrahendum. secundo casus inoꝛdinate copule. ibi: Ad mulierem que patitur menſtrua. Circa primū excludūtur primo p̄sone illegitime ratione ꝙſanguinitatis. secundo ratione affinitatis. ibi: Turpitudinē patrui tui. Circa primū dicitur sic: Omnis homo ad ꝓximā sanguinis sui non accedet. non est intelligendū ꝑ hoc qꝫ omnis gradus conſanguinitatis sit ꝓhibitus in cōtractu matrimonij: ſed illi gradus ſunt ꝓhibiti qui inferius exp̄imunt. Alij autem concessi intelliguntur. b Turpitudinem patris tui. ꝛ ꝙ id est. i. Turpitudinē matris tue. in hoc enī ꝓhibet cōcubitus cum matre qꝫ ſi ipsa sit vxoꝛ patris tūc reuelatur turpitudo patris: quia vir ꝛ vxoꝛ sunt vna caro. ꝛ sic est ibi reuelatio duplicis turpitudinis. ſ. patris ꝛ matris. Si aūt non sit vxoꝛ tunc est ibi reuelatio vnius turpitudinis. ſ. matris. ꝛ hoc est qō subditur: i Mater tua est non reuelabis ꝛc̄. ꝛ pꝫ. k Turpitudinē vxoꝛis patris tui. i. nouerce tue. Et in oīb⁹ istis ꝙ reuelationem turpitudinis intelligit quicūq; cōcubitus carnalis. vñ ꝛ membra ꝛeseruientia concubitui dicuntur ꝛerenda. l Turpitudinē ſoꝛoꝛ tue ex patre. tm̄. m Siue ex matre. tm̄. ꝛ multo foꝛtius si ex vtraq; parte. n Que nomi vel foꝛis genita. i. in matrimonio vel extra matrimoniū. o Turpitudinē filie filij tui ꝛc̄. cuius causa subditur cum dicitur: Quia turpitudo tua est. quia filius ꝛ filia sunt ꝛe patris substantia. ꝙ

consuetudinem terre egypti in qua habitastis: non facietis: ꝛ iuxta[a] moꝛem regionis chanaan: ad quam ego introducturus sum vos: non agetis: nec[b] in legitimis eoꝝ ambulabitis. Facietis[c] iudicia mea: ꝛ p̄cepta mea seruabitis: ꝛ ambulabitis in eis. Ego dñs ꝛeus ꝛester. Custodite[e] leges meas atq; iudicia: que[f] faciens homo viuet in eis. Ego dñs ꝛeus ꝛester. Omnis[g] homo ad ꝓximam sanguinis sui nō accedet: ut reuelet turpitudinē ei⁹. Ego dñs. Turpitudinem[h] patris tui ꝛ turpitudinē matris tue non discoopies. Mat[i] tua est: non reuelabis turpitudinem ei⁹. Turpitudinem[n] vxoris patris tui non discoopies. Turpitudo enim patris tui ꝛc̄. Turpitudinem[l] ſoꝛoꝛis tue ex patre siue[m] ex matre que[n] nomi uel foꝛis genita est: non reuelabis. Turpitudinem[o] filie filij tui uel neptis ex filia non reuelabis: quia turpitudo tua est. Turpitudinem[p] filie vxoris patris tui quā ꝓpit patri tuo ꝛ[q] est ſoꝛoꝛ tua: non reuelabis Turpitudinem[r] ſoꝛoꝛis patris tui non discoopies: quia caro est patris tui. Turpitudinem[s] ſoꝛoꝛis matris tue non reuelabis: eo qꝫ caro sit matris tue. Turpitudinem[t] patrui tui nō reuelabis nec accedes ad vxoꝛem eius que tibi affinitate cōiungitur. Turpitudinem[v] nurus tue non reuelabis: quia[x] vxoꝛ filij tui ē: nec discoopies ignominiam eius. Et[y] vxoꝛem fratris sui null⁹ accipiat. Turpitudinem[z] vxoris fris tui nō reuelabis qꝫ turpitudo fris tui est. Turpitudinē[a] vxoris tue ꝛ filie eius non reuelabis. Filiam[b] filij eius ꝛ filiam filie illi⁹ nō sumes: ut reueles ignominiā eius: qꝫ[c] caro illius sunt: ꝛ talis coitus incestus ē. Soꝛoꝛem[d] vxoris tue in pelicatum illi⁹ nō accipies: nec reuelabis turpitudinem eius adhuc[e] illa viuente. Ad mulierē[f] que patitur menſtrua non accedes: nec reuelabis feditatē ei⁹. Cū[g] videlz. cum dicit: v Turpitudinem nurus tue. cui⁹ causa subditur cum dicitur: x Quia vxoꝛ filij tui est ꝛ per cōſequens ē vna caro cum eo. y Et vxoꝛem fratris sui nullus accipiat. hoc non est in hebreo: nec in libris coꝛrectis. z Turpi. vxo. fratris tui ꝛc̄. cui⁹ causa subditur: Quia turpitudo fratris tui est. qꝫ vir ꝛ vxoꝛ sunt vna caro. excipit tamen casus. ſ. qñ frater moꝛitur sine liberis: tunc eni frat̄ viuens non solum pōt eam accipere in vxoꝛem: sed etiā tenet̄ eam accipere ut ſuſcitet semen fratri ꝛefuncto. ut habet̄ Deut. xxv. ca. a Turpi. vxo. tue ꝛ filie eius ꝛc̄. In hebreo habetur: Turpitudinem mulieꝛ ꝛ filie eius: quia ꝓhibetur accipi filia cum matre uel poſt ipsam. b Filiam filij eius ꝛc̄. cuius causa subditur: c Quia caro illius sunt. quia ꝛescenderunt ab ea: licz mediate. d Soꝛoꝛem vxoris tue in ꝛelicatū. id est ad concubitum. In hebreo habetur: Soꝛoꝛem vxoris tue non accipies ad anxiandum: quia si vna sit magis dilecta ꝙ alia: oꝛitur inuidia minus dilecte ad magis dilectam. ꝛ ꝑ consequens odium ꝛ anxietas vite inter illas. cum tamen inter soꝛoꝛes ꝛebeat esse pax ꝛ concoꝛdia ꝛ amoꝛ. ꝛ ꝓpter hoc subditur: e Adhuc illa viuente. qꝫ si prima soꝛoꝛ sit moꝛtua: talis inuidia nō oꝛitur. ꝛ ideo alia soꝛoꝛ tūc accipi non prohibet̄. f Ad mulierem. Hic consequenter excluduntur aliqui casus qui sunt contra bonū prolis ex inoꝛdinato coitu seu emiſſiōe ſeminis cum dr̄: Ad mulierem que patitur menſtrua ꝛc̄. quia ex tali concubitu solet generari proles monſtruosa seu ꝛefectiua. ut dictū est ꝑ. g Cum vxoꝛe ꝓpoꝛi. tui non coibis. quia hoc non solū est

contra primi fidelitatē: sed etiam contra prolem inq̄tum falsus hęres substituitur ⁊ verus defraudatur saltem in parte. a De semine tuo ⁊c. hoc exponitur dupliciter. Uno modo accipiēdo semen p̄ sperm̄ate: qz sicut aliq̄ sacrificabant idolis de sanguine suo. ut patz. iij. Reg. xviij. de sacerdotibus baal qui incidebant se cultris ⁊ lanceolis donec perfunderentur sanguine: ita etiam aliqui idolatre faciebant sacrificiū de suo semine: quia est sanguis magis digestus. Alio modo exponitur accipiendo semē p̄ puero nato ex semine: quia aliq̄ idolatre sacrificabāt de pueris suis idolo predicto. Erat enim ut dicunt hebrei idolū cupreum ad formā hominis factum interius concauū: ⁊ in illa cōcauitate fiebat ignis q̄ q̄ idolum esset quasi ignitum: ⁊ tunc ponebatur puer inter manꝰ idoli ⁊ sacerdos tympana percutiens tantū sonitum faciebat: q̄ vox pueri morientis audiri non poterat: ne parentes compaterentur: sed magis crederent aīam acceptam a dijs in quiete ⁊ sine dolore.

vxore proximi tui non coībis nec seminis cōmixtiōe maculaberis. De[a] semine tuo non dabis ut consecretur idolo moloch: nec[b] pollues nomen dei tui. Ego dominus. Cum[c] masculo non cōmiscearis coitu femineo: quia abominatio est. Cum omni pecore non coībis: nec maculaberis cum eo. Mulier non succūbet iumento nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec[d] polluamini in omnibus his quibus contaminate sunt vniuerse gētes quas[e] ego ejcio ante cōspectum vestrum: ⁊ quibus polluta est terra cui[ꝰ] ego scelera visitabo: ut euomat habitatores suos. Custodite[f] legitima mea atq̄[g] iudicia: ut non faciatis ex omnib[ꝰ] abominatiōib[ꝰ] illis tam indigena q̄[ꝑ] colon[ꝰ] qui peregrinatur apud vos. Omnes enim execrationes istas fecerunt agricole terre qui fuerunt ante vos ⁊ polluerūt eam. Cauete ergo ne[h] ⁊ vos similiter euomat cum paria fecerit: sicut euomuit gētem que fuit añ vos. Omnis[i] anima que fecerit de abominationibus his quippiam: peribit[k] de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere que fecerunt hi qui fuerūt añ vos: ⁊ ne polluamini in eis. Ego dñs deus vr̄. XIX

Dixit[l] ē dñs ad moysen dicēs. Loquere[m] ad oēm cetū filioꝝ isr̄l ⁊ dices ad eos: Sāci[n] estote q̄ ego sanctꝰ sum dñs deꝰ vr̄. Unusquisq̄[o] patrē suū ⁊ matrē suā timeat. Sabbata[p] mea custodite. Ego dñs deꝰ vr̄. Nolite[q] cōuerti ad idola: nec[r] deos conflatiles facietis vobis. Ego dominus deꝰ vester. Si[s] immolaueritis hostiam pacificorum domino ut sit placabilis eo[t] die quo fuerit immolata comedetis eā: ⁊ die altero. Quicquid autem reliquum fuerit in diem tertium igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea: prophanus erit ⁊ impietatis reus: portabitq̄ iniq̄tatē suā q̄ sanctū dñi polluit: ⁊ peribit aīa illius de pꝓlo suo. Cūq̄[u] messueris segetes

Locutus ē dominꝰ. hic cōsequenter ponunt̄ precepta ordinatiua vite. put homo est principium opationis. Oportet autē ēt̄m ad hoc hominem ordinari respectu affectus rationalis: motus vegetabilis: actus sensualis: ⁊ connictus cuilis. Et sm h̄ istud capitulū diuidit̄ in quatuor: ptes. secunda ibi: Jumēta tua. tertia ibi Non augurabimini. quarta ibi: Coram cano capite ꝓsurge. Circa primum sciendū ꝙ affectus rationalis bene ordinatur erga supiores p reuerentiam: erga pauperes p misericordiam: erga omnes p innocentiam. Et sm hoc p̄ma ps p̄ncipalis huiꝰ capituli diuidit̄ in tres. secūda incipit ibi: Cū messueris. tertia ibi: Nō facietis furtū. Circa primū dr̄ p modū p̄ambuli: m Loquere ad oēm cetū ⁊c. qz magna ps legis ad quā ēs obligant̄ in hoc caꝰ replicat̄. n Sancti estote. hoc cōcludit̄ ex dictis in caꝰ precedenti. ut turpitudines ⁊ immūditie sint excluse. immunditie aūt exclusio est sanctitatis seu mūditie cōclusio. Consequenter inducit̄ homo ad parentum reuerentiā cum dr̄: o Unusquisq̄ p̄rem suū ⁊ mr̄em suā timeat. offensam eoꝝ p̄cauendo. ⁊ qz ex sensibilib[ꝰ] manuducimur ad insensibilia. iō ꝓsequenter inducit̄ homo ad reuerentiā dei qui est pater spūalis cum dr̄: p Sabbata mea custodite. Qualiter sit aūt intelligenda obseruatio sabbati dictū fuit diffusius Exo. xx. ⁊ qz maxima irreuerentia fit deo qñ ei[ꝰ] cultꝰ idolis tribuitur. ideo subdit̄: q Nolite cōuerti ad idola. eis quācūq̄ reuerentiam exhibendo. r Nec deos cōflatiles. per hoc etiam excludunt̄ idola que fiunt p sculpturam: seu p quemcūq̄ aliū modū. Sed scriptura loquitur in casu frequentius accidente: quia ut frequentius fiebant de auro uel argento uel alijs metallis. Et quia sacrificia illius tpis non erant accepta sm se: sed inq̄tum fiebant ex obedientia ad deum. ut ꝫ. dictū est. ideo subditur: s Si immolaueritis hostiā pacificoꝝ dño ut sit placabilis. i. si vultis q̄ sit deo placita facietis q̄ subditur: t Eo die quo fuerit immolata comedetis ⁊c. quia sic preceptū est de hostia pacifica ꝫ. vij. ca. Sed quia ibi non determinauit pena transgressiōis. ideo hic repetit̄ ut dicta pena exprimat̄ cum dr̄: Et pibit aīa illi[ꝰ] ⁊c. v Cūq̄ messueris. hic ꝓter ponitur ordinatio rationalis erga pauperes p misericordiā cum dicit̄:

a Nō tondebis vsq; ad solū ⁊c. Aliq̄ exposītores dicūt q; vera lrā est: tondes. i. cōteres. ⁊ dr̄ a tondo. is. sed hoc nō videt verū: qz hic nō loquit scriptura de tritura segetū: sed de collectiōe earū ideo vera lrā est: Nō tondebis. i. nō secabis. b Usq; ad solū. qz sicut dicūt alīq̄ volebat dimitti stipula pauprib⁹ colligenda

Sed hic nō est intellect⁹ scripture: sed magis de spicis q;pe terrā nō seminatā existentib⁹. vñ in hebreo dr̄: Non finies vel cōplebis angulū cre tue ad metendū: qz i colligēdo messem suā nō volebat aliquis ꝓcedere usq; ad extremitates cāpi sui: vbi messis partim cōculcata trāseuntibus: partim a bestijs corrodit. q;pe q̄ illud q; remanet nō ē magni valoris. ⁊ ideo lex p̄cepit illud dimitti pauprib⁹ sicut ⁊ spicas fugientes man⁹ metentiū. ⁊ alia que subdunt. ⁊ p3 lrā.

c Nō facietis furtū. Hic q;nter ordinat affect⁹ rationalis ad eos q̄ innocētiā. ratio enī naturalis dictat nulli esse nocendū. ⁊ ideo p̄mo p̄hibet nocumentum facto ⁊ occulte. cū dr̄: Nō facietis furtum. Qualit̄ aūt istud sit intelligendū dictum fuit plenius Exo. xx. 2° p̄hibet nocumentum verbo. cum dicit: d Non mentiemini. Licz enī omne mendacium sit fugiendum generaliter. tamen hic p̄hibetur mendatium pnitiosum specialiter. ideo sequitur: e Nec vecipiet vnusquisq; proximū suum. Consequenter p̄hibetur nocumentū verbo iuramento firmato. cum dicitur: f Non piurabis in nomine meo. ⁊ qz per tale iuramentū non solum fit iniuria proximo qui leditur: sed etiam ipsi deo qui i testem falsitatis adducitur. ideo subditur: g Nec pollues nomen dei tui. Cuius ratio subiungitur: Ego dominus. ⁊ ideo mihi honor ⁊ reuerentia debetur. Consequenter p̄hibetur nocumentū facto aperto. cum dicitur: h Non facies calumniam. Calūnia enim est extorsio rei aliene cum quadam apparenti ratione sed non vera. i Nec vi opprimes eum. motu voluntatis inique absq; rationis allegatione. k Nō mozabitur opus mercēnarij tui. i. merces operis sui: quia tales cōmuniter sunt paupes de quotidiano labore viuentes. ⁊ ideo non possunt expectare solutionem absq; suo detrimento. l Non maledices surdo. Hic accipitur surdus non solum priuatus sensu auditus. sed etiam nō audiens: sicut est absens. m Nec coram ceco pones offendiculū. Similiter hic accipit cecus nō solū priuatus visu: sed etiā nō videns uel nō aduertens offendiculū. Dicit etiam Ra. Sa. hic q; cecus hic intelligitur ignorans uel simplex. de quo p̄hibetur dari sibi scienē consilium malum in aliquo negocio. ideo subditur: n Sed timebis dñm deū tuū. q. d. Iz nō debeas tales psonas timere. tñ debes cauere a nocumentis eor timore dei qui videt ⁊ vindicabit. Cōsequenē ordinat rationalis affect⁹ q̄tum ad iudices. cū dr̄: o Non facies q̄ iniquū est. penam indebitā alicui imponēdo. p Nec iniuste iudicabis. motus fauore uel odio sententiā iniustam pnunciando. q Non q;sideres psonam pauperis. nō p̄hibetur cōdescensio ad paupes in his que possunt fieri absq; lesione iustitie. sed in his tm̄ q; que iustitia lederetur. r Nec honores vultū potentis. Licz enim potentes ratione sui status sint p̄ce alijs minoribus honorandi in coibus: non tm̄ in his q; que iustitia leveretur. s Nō eris criminator. de tegens crimen primi tui manifeste. t Nec susurro. faciens hoc occulte. v Nō stabis cōtra sanguinem primi tui. iungens te illis qui machinant

tre tue: nō⁰ tōdebis vsq;ᵇ ad solū superficiem terre: nec remanentes spicas colliges: neq; in vinea tua racemos ⁊ grana decidētia congregabis: sz pauperibus ⁊ pegrinis carpēda dimittes. Ego dñs deus vr̄. Nō⁰ facietis furtū: nō⁰ mentiemini: nec⁰ decipiet vnusquisq; primū suū. Nō⁰ piurabis i nomine meo: nec⁰ pollues nomē dei tui. Ego dñs. Nō⁰ facies calūniam primo tuo: nec⁰ vi opprimes eum. Nō⁰ mozabit⁰ op⁹ mercēnarij tui apud te vsq; mane. Nō⁰ maledices surdo: nec⁰ cozā ceco pones offēdiculū: sed timebis dñm deū tuū: qz ego sum dñs. Nō⁰ facies q̄ iniquū est: nec⁰ iniuste iudicabis. Nō⁰ cōsideres psonā paupis: nec⁰ honores vultum potentis. Juste iudica proximo tuo. Non⁰ eris criminator nec⁰ susurro i populis. Non⁰ stabis cōtra sanguinem proximi tui. Ego dom⁰. Non⁰ oderis fratrem tuū in corde tuo: sed⁰ publice argue eum: ne⁰ habeas super illo peccatum. Non⁰ queras vltionē: nec⁰ memor eris iniurie ciuium tuorum. Diliges⁰ amicum tuū sicut teipsū. Ego dom⁰. Leges meas custodite. Jumēta⁰ tua nō facies coire cū alteri⁰ generis animantibus. Ager⁰ tuū non seres diuerso semine. Vestem que ex duobus texta est nō indueris. Homo⁰ si dormierit cū muliere coitu seminis que sit ancilla etiā nobilis: ⁊ tamen precio non redempta nec libertate donata: vapulabunt⁰ ambo ⁊ nō morient: qz⁰

in morte innocentis: p Nō oderis fratrē ⁊c. Jextrancore ⁊ odio dissimulans peccatū sibi donec possis destruere eum. y Sz publice argue eū. i. voce expressa. sm illud Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eū ⁊c. si aūt p hoc q̄ dicit publice: intelligat conceptio facta in publico seu iudicio: tunc est intelligendū de peccat⁹ que possunt pbari. ⁊ tunc talis conceptio ptinet ad iudicem exequēdo. ad accusantē ⁊ testes renunciando ⁊ testificādo. z Me habeas sup illo peccatū. Si eni correctionē fratris sui aliqs omitteret ut in prius rueret: faceret cōtra caritatē. a Non queras vltionē. liuore vindicte: pōt tñ q̄ri amore iusticie. b Nec memor eris iniurie ciuiū tuorū. s. ad vindicādū liuore vindicte: potest tamē haberi memoria ad vindictā amore iusticie.

c Diliges amicū tuū sicut teipsum. li sicut nō importat equalitatem sed imitationis similitudinem. quia amicabilia ad alterum veniunt ex amicabilibus ad seipsum. ut habetur Ethicoz. ix. d Jumenta tua. Hic q;sequenter ordinatur homo q̄tum ad motū vegetabilis. sm aūt p̄hm. ij. de aīa. duo sunt opa aīe vegetatiue. s. generare ⁊ alimento uti. Usus ꝑo alimēti duo respicit. s. nutritionē ⁊ augmētum. p̄mo igit ordinat hō respectu generationis. secundo respectu augmenti. ibi: Quādo ingressi fueritis. tertio respectu nutritionis. ibi: Ego dominus. Circa p̄mū ordinatur homo in generatione aliorum ab homine inq̄tum alia p hominem ad generandū applicant. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Jumenta tua ⁊c.] quia ex aspectu talium possent homines aliqui induci ad bestialitat⁹ vitiū q̄ est coitus cum bestijs. precipitur etiam hoc in detestationem idolatrie. quia idolatre colentes celi militiam in coniunctionibus planetarum faciebant cōiunctiones diuersoq; animalium. ⁊ eatem ratione diuersa semina in eodē agro coniunctim seminabant. ⁊ vestibus ex pluribus contextis. utpote ex lana ⁊ lino. uel ex diuersis coloribus vtebantur in veneratione siderum. q;pter quod talia p̄hibentur. Dicit aūt Josephꝰ q; vestis ex duobus contexta alijs nisi summo sacerdoti. p̄hibebatur: quia in vestibus sūmi sacerdotis erant tales varietates. ⁊ ideo nō erant licite alijs. Secundo ordinat homo respectu generationis in specie humana p hoc q; excluditur illicitus coitus. cum dicitur: e Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiā nobilis. s. genere: vendita tñ in ancillam. Jn hebreo habet: Que sit ancilla ⁊ parata viro. vbi dicit Ra. Sa. q; scriptura loq̄tur de ancilla chananea affidata seruo hebreo quorum matrimoniū erat inchoatum sed non pfectum. ⁊ tunc fornicat cum iudeo libero. qz licz hebrei liberi non possint contrahere cū chananea. serui tñ poterāt de voluntate dñi. ut dicit. f Vapulabunt ambo. Jn hebreo habet: Vapulabit ipsa. i. verberabitur ipsa. cuius causa subdit: g Quia nō fuit libera. ⁊ ideo non habebat vnde offerret. p peccato suo: qz seruus ⁊ ancilla q̄cūq; habent est dñi sui. ⁊ dato q; haberet

tamen offerre non poterat in templo cum esset alienigena: nec erat adhuc responsata iudeo, sed de viro coeunte cum illa qui iudeus & liber erat & offerre de suo poterat. subdit: a Pro delicto autē suo offeret &c. & q intelligat de solo viro. pro p hoc q̄ subdit: b Orabitq; p eo sacerdos &c. Vel aliter q: nō fuit libera. in hoc reddit causa ḡre ipsa & vir fornicans cum ea nō incurrūt penam mortis. q: de libera simpliciter affidata viro hebreo si fornicet. dicit Deut. xxij. q̄ utrq; debet mori. c Cū ingressi fueritis. Hic p̄ponit ordinat homo circa augmentationē in vegetabilibus siue plantis. cū dr: Cū ingressi fueritis terram. Ex quo patet q̄ istud preceptum nō erat obligatoriū añ ingressū terre. pmissionis. d Et plan. in ea li. pomi. p hoc intellīgitur fructus generaliter etiam vinearū:

nō fuit libera. Pro delicto autē suo offeret dño ad ostiū tabernaculi testimonij arietem: orabitq; p eo sacerdos & p peccato ei⁹ coꝝ dño: & reppropitiabit ei: dimittetur q̄ pctm̄. Cū igressi fueritis terrā: & plātaueritis in ea ligna pomifera: auferetis p̄putia eoꝝ. Poma q̄ germināt immunda erūt vobis: nec edetis ex eis. Quarto autē anno omis fructꝰ eoꝝ scificabit: laudabilis dño. Quinto autē āno comedetis fructꝰ: cōgregātes poma q̄ pferūt. Ego dñs de⁹ vr̄. Nō comedetis carnē cum sanguine. Nō augurabimini nec obseruabit sōnia. Nec in rotundū attōdebit comā. nec radet barbā. Et sup mortuo nō icidet carnes vr̄as: nec figuras aliq̄s aut stigmata facietis vob. Ego dñs. Ne pstituas filiā tuā: ne cōtamine & tra & impleatur piaculo. Sabbata mea custodite & sanctuariū meum metuite. Ego dñs. Non declinet ad magos: nec ab ariolis aliquid scisciteminī ut polluamini p eos. Ego dominus deus vester. Coram cano capite surge: & honora psonā senis & time dñm deū tuū. Ego sum dñs. Si habitauerit aduena in tra vra: & morat fuerit int vos: non exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eū quasi vosmetipsos: Fuistis enim & vos aduene in terra egypti. Ego dominꝰ deus vester. Nolite facere iniquū aliq̄d in iudicio: in regula: in ponderē: in mēsura. Statera iusta: & equa sint pōdera: iust⁹

quia idolatre hoc faciebant. ut habetur. iij. Reg. xviij. vbi dicitur q̄ sacerdotes Baal incidebāt se cultris & lanceolis donec perfunderentur sanguine. q Nec figuras aliquas. in vestra carne. quia talia sunt signa pactorum cum demonibus. r Ne prostituas filiam tuam. hoc exponitur dupliciter. vno modo de pstitutione ad fornicationē corporalem. alio modo de pstitutione ad fornicationem spiritualē & corporalem. Sacerdotes enim idolorum quando volebant abuti aliqua puella. fingebāt q̄ deus qui colebatur in idolo diligebat eam & volebat uti eius concubitu. & parentes puelle credentes sacrificiū facere deo suo mittebāt eam de nocte ad fanum idoli vbi sacerdotes ea abutebantur in tenebris. & illa credebat se a dijs cognosci. Et factum consimile narrat Josephus. xx. antiquitatū rome accidisse tempore Tyberij cesaris. s. paulinam pulcherrimam feminam per sacerdotes isidis receptam qui in fano isidis quendam iuuenem amore eius accensum loco numinis de nocte ad suum concubitum pter pecuniam eis pmissam & data amiserunt: pter quod idem imperator fanū fecit diruī & sacerdotes crucifigi. s Et impleatur terra piaculo. i. peccato nephario. Vn q̄ habetur Judic. xx. Nunq̄ tantū nephas & tam grande piaculum factum est in israel. t Non declinetis ad magos. s. ad querendum aliquid ab eis. & dicuntur magi qui superstitiose diuinant p astra. v Nec ab ariolis. qui in extis animalium sacrificatorum demonibus super aras idolorum diuinant. x Ego dñs deus vester. a quo veteris inquirere veritatem per prophetas a me ispiratos. y Coram cano capite. Hic p̄ponit ordinatur homo q̄tum ad conuictum ciuilē in quo requiritur reuerentia ad antiquos. & ideo subdit: z Et honora p. sonā senis. qđ est intelligendū de sene moribus & sapiētia ornato ut dicit Ra. Sa. secundo ad ciuilem conuictum requiritur humanitas ad extraneos. & q̄tum ad hoc dicitur: Si habitauerit aduena &c. & subditur: a Non exprobretis ei. & subdit causa: b Fuistis enim & vos aduene. Fatuū est enim exprobrare alterius defectum in seipso existentem. quia hoc est pprium defectum reducere ad memoriam. tertio ad ciuilem conuictum requiritur iusticia ad omnes. quia nulla cōmunitas stare potest absq; iusticia. etiam illorum qui aduersantur iusticie. cuiusmodi sunt latrones. nisi enim inter se iuste diuiderent latrocinia. statim inter eos oriretur discordia & eorum societas deperiret. q̄tū igitur ad obseruationem iusticie dicitur: c Molite facere iniquum aliquid in iudicio. accusando: testificando: seu sententiā proferendo. d In regula. & vocatur hic regula. illorum mensura que linealiter mensurantur. sicut panni in quorum mensuratione vlna est regula. e In pondere: in mensura. & vocatur hic pondus mensura eorum que ponderib⁹ mēsurantur. ideo subditur: f Statera iusta & equa sint pondera. Mensura autem hic proprie accipitur pro determinata continentia vasorum quibus liquida uel arida mensurant. ideo subditur: g Justus

e Auferetis preputia eoꝝ. i. primos flores seu gemmas ne erumpāt in fructus. duplici de causa. prima est. q: arbores postea sūt minus vtiles qñ nimis cito faciūt fructū. secūda q: idolatre tales fructus tanq̄ primitiuos reputabant dijs gratiosos: & eos idolis offerebant. ideo sequit: f Poma que germināt. tribus primis annis q: aliqñ nō auferebant pfecte flores uel gemme ex negligentia uel obliuione. g Immunda erūt vobis. rone predicta. h Quarto anno omnis &c. J In hebreo habet: Laudātib⁹ dñm. q: fructus quarti anni offerebant dño. & cedebāt in vsum sacerdotū. i Quinto autē āno. & incepis. k Comedetis fructus. q: dñi arboꝝ poterant inde comedere: venere: & vare p sua voluntate. l Ego dñs. Hic consequenter ordinatur homo respectu nutritionis: in hoc q̄ p̄hibetur esus sanguinis. cui⁹ ratio frequenter in precedentibus expressa est. m Non augurabimini. Hic ordinat humana vita q̄tum ad actum sensualem in q̄tum p̄hibentur auguria & superstitiones in quibus fiebant quedam apparitiones p illusiones sensuum. & q̄tum ad hoc dicit: Nō augurabimini. Augurium est ꝑprie diuinatio p garritū seu volatum auium. tamen hic accipitur generalit̄ p omni diuinatiōe superstitiosa que fit in vigilia: & maxime que fit ex aliqua illusione sensuum exteriorum. n Nec obseruabitis somnia. in quibus fiunt frequenter illusiones demonū p motionem sensuum interiorum. qualiter autem diuinatio possit fieri p somnia dictum fuit Deu. xl. ca. Sciendum etiam q̄ animalia & aues & etiam pisces eo q̄ carent ratione. & totaliter ducuntur impetu naturali frequenter percipiunt imutationem cōtinentis futura de ꝑpinquo. & p̄ hoc mouentur ad aliqua. sicut delphini imminente tempestate de profundo maris exeunt ad superficiem: & p hoc naute prenosticāt de tempestate futura. & hoc modo coniecturare de futuris ꝓcedentibus ex causa naturali per motū auium animalium seu piscium in q̄tum presentiunt impressionem cause agentis non est superstitiosum sed licitum. Prenosticare autem de futuris ad que nō se extendit causa naturalis. uel si se extendat non tamen fit prenosticatio per signa naturalia modo predicto sed modo superstitioso est illicitū. o Nec in rotundum &c. Hoc precipitur in detestationem idolatrie. quia idolatre faciebant talia. vñ dicitur Baruch. vj. Sacerdotes sedent habentes tunicas scissas: & capita & barbam rasam. p Et super mortuo non incidetis carnem vestram.

modius : equusq; sextarius. Moraliter iniquum habent iudicium qui facta propria bene : aliorum male interpretantur : Inequalem regulam qui retinendo odium implorant veniam : sed qua mensura mensi fuerint remetietur eis : Inequale pondus qui defectus aliorum ponderant multum : suos autem parum. Inequalem mẽsuram qui grauia alijs imponunt & digito suo nolũt mouere. g Cap. xx.

LOcutusq; ē dominus. Supra posita sunt precepta ordinatiua vite absq; determinatione pene: hic eadem licz nõ omnia replicãtur cum dicta determinatione. Ratio autem hui⁹ ordinis est. quia intentio legislatoris est ciues facere bonos & ꝓbuosos. hoc autem est quando bene operãtur ex amore iusticie. & ideo ꝓmisit ꝓcepta absq; determinatione pene. p hoc insinuans q; essent adimplenda ex amore boni. sed quia non omnes sunt virtuosi sed pauci respective. ideo replicauit precepta cum determinatione pene. ut imꝑfecti ea adimplerent saltẽ timore pene. Primo igitur ponit dicta determinatio. secundo determinationis ratio. ibi : Custodite leges meas. tertio intenta cõclusio. ibi: Vir siue mulier. Circa primũ ponit determinatio circa rationalem. secũdo circa irascibilẽ. ibi : Qui maledixerit pri. tertio circa concupiscibilem. ibi: Si mechat⁹ Circa primũ p̃nũtur duo casus de idolatria que ex dictamine rationis est fugiẽda. Primus ponit cũ dicitur:

b Si quis dederit de semine suo idolo moloch morte moriat. frequẽti⁹ aũt loquit scriptura de moloch q; de alijs idolis. tum quia sacrificium sibi oblatum erat magis horribile. ut patz ex predictis. xviij. ca. tum q; multi circa hoc erãt inclinati credentes q; ex tali puerorũ oblatiõe ꝓsequerẽt postea quicq; vellẽt. Ex hoc aũt qõ dr hic: De semine suo. qõ importat ptem. dixerũt alĩ doctores hebreorũ mõ indebito lrẽ inuitẽtes q; si aliq; daret eis pueros suos idolo moloch nõ incurreret pnã ꝑdictã. qõ videt valde absurdũ. tũ q; ps includit in toto. & nõ dans totũ dat etiã ptẽ. tũ etiam q; dans totũ grauiꝰ peccat: ꝓpter qõ nõ min⁹ sed magis debet puniri. & ideo alij volẽtes colorare dictũ predictũ dixerũt q; dans totũ semen idolo moloch ita grauit peccat q; nõ pot aliq; pena expiari in vita p̃senti etiã morte. Et ideo dixerũt doctores q; nõ incurrit pnã mortis. qz reseruat maiori pene s. gehenne. Sz isti volẽtes saluare dicta doctoꝝ suoꝝ dicũt ꝓtra ꝓbũ dñi Ezech. xviij. Si aũt impi⁹ egerit pniam. &c & sequit. Iniq; iniquitatũ suarũ quas operat⁹ ē nõ recordabor. Ex quo p̃z q; nullũ ē peccatũ qđ in vita p̃senti nõ possit expiari. c Succidãq; eũ. delendo ei⁹ posteritatẽ d Et cõtaminauerit sanctuarium meũ. alibi sacrificãdo q; ad sanctuariũ meũ q̃si loc⁹ sacrificij mei esset cõtaminatus. e Ac polluerit nomen sanctũ meũ. ipsũ moloch attribuendo. f Si negligẽs ꝓpls terre. Ex quo p̃z q; illi q; vellẽt corrigere crimina si negligãt. ꝓsentiẽtes reputant. & eandem pnã incurrũt. Secũd⁹ aũt casus ponit cũ dr: g Alia que declinauerit ad magos &c. & p̃z sinia ex ꝑdictis ca. xix. qz hic solũ addit pna. cũ subdit: Interfectã illam &c. h Qui maledixerit. Hic ꝓnter ponit determinatio pene q̃tũ ad irascibilẽ in vno casu. cũ dr: Qui maledixerit pri suo vel mri morte moriat. Non est tñ intelligendũ q; ex vna maledictione aliq; incurrat pnam istã. & q̃n fuerit assuefact⁹ & seriose fecerit nõ ideo. sicut fuit declaratũ Exo. xxi i Si mechat⁹. Hic ꝓnter determinat pna q̃tũ ad cõcupiscibilẽ. & replicant eadẽ ꝓcepta q; superi⁹ dicta sunt. & solũ hic addit determinatio pene. & ideo patz lrã ex ꝑdictis vsq; ibi: k Pecus q; occidite. nõ qz peccauerit cũ nõ habeat liberũ arbitriũ. & in detestatione criminis & ne ex aspectu talis alialis aliq; inclinarent ad idem vitiũ. Qui coierit cũ mu. in flu. men. &c. sequit: l Interficient ambo. hoc est intelligendũ q̃n aliq; sciens mulierẽ menstruatã cognouerit. & fuerit de hoc cõuict⁹ in iudicio. Si aũt esset occultũ : immundus esset septẽ diebus. ut

modius : equusq; sextarius. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egypti. Custodite omnia precepta mea & vniuersa iudicia : & facite ea. Ego dominus. xx

LOcutusq; a est dominus ad moysen dicẽs: Loquere filijs israel. Homo de filijs israel & de aduenis qui habitant in israel : si q̃s b dederit de semine suo idolo moloch : morte moriat. Populus terre lapidabit eum : & ego ponam faciem meam contra illum: succidamq; c eum de medio populi sui: eo q; dederit de semine suo moloch: & d contaminauerit sanctuarium meũ ac e polluerit nomen sanctum meum. Qꝫ f si negligens populus terre & quasi parui pendens imperiũ meum : dimiserit hoiem qui dedit de semine suo moloch : nec voluerit eum occidere : ponam faciem meam super hominem illum & cognationem eius : succidamq; & ipsũ & omnes qui consenserunt ei : ut fornicaretur cum moloch : de medio populi sui. Anima g que declinauerit ad magos & ariolos: & fornicata fuerit cum eis ponam faciem meam cõtra eam : & interficiã illam de medio populi sui. Sanctificamini & estote sancti : quia & ego sanctus sum dom⁹ deus vester. Custodite precepta mea & facite ea. Ego dominus qui sanctifico vos . Qui h maledixerit patri suo aut matri: morte moriat. Patri matriq; qui maledixerit : sanguis eius sit super eum. Si i mechatus quis fuerit cum vxore alterius & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui : morte moriat & mechus & adultera. Qui dormierit cum nouerca sua : & reuelauerit ignominiam patris sui : morte moriantur ambo. Sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua : vterq; moriatur: quia scelus operati sunt. Sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum masculo coitu femineo vterq; operat⁹ est nephas: morte moriantur. Sit sanguis eorum super eos. Qui supra vxorem filiam duxerit matrem ei⁹ scelus operatus est. Vinus arrebit cum eis : nec permanebit tantũ nephas in medio vestri. Qui cum iumento & pecore coierit : morte moriatur: pecus k quoq; occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento : simul interficietur cũ eo. Sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam : filiam patris sui uel filiã matris sue: & viderit turpitudinem eius : illaq; conspexerit fratris ignominiam : nephariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi : eo q; turpitudinem suã mutuo reuelauerint : & portabũt iniquitatem suam. Qui coierit cũ muliere i fluxu menstruo : & reuelauerit turpitudinem ei⁹ : ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui : interficientur ambo de medio populi sui Turpitudinẽ matertere & amite tue non discooperies . Qui hoc fecerit : ignominiam carnis sue nudauit : portabũt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum vxore patrui uel auũculi sui : & reuelauerit ignomi-

dictū ē s. xv. ca. Qui coierit cū vxore patrui, sequit:
a Absq; liberis morient. qđ exponit Ra. Sa. dicēs q; si tunc haberēt pueros seperirēt eos aī mortē suā. ⁊ si nō haberēt tūc nec haberēt ⁊ cetero sicut ꝓuati a deo. ⁊ sic morerent absq; liberis. Beat⁹ Aug⁹. aliter exponit dicēs: q; si ex tali mātimonio aliq; pueri nascerent: illegitimi reputarent: nec succederent in hereditate. ⁊ ideo p hoc intelligit pena exhereditationis. ⁊ eodem mō exponit casus sequēs. b Custodite leges meas. hic ꝓnter ponit ꝑdicte determinatiōis rō ad hoc enī determinata est pena ꝑdictaꝝ trāsgressionū: ut hoies saltem timore pene coercerent a trāsgressiōe legi. ⁊ hoc est qđ dr: c Ne ⁊ vos euomat terra. tanq; abominabiles. d Nolite ambulare in legitimis nationū. i. in ritu ⁊ mō viuēdi ipsarū. e Ego dns deus vr ⁊c.] p signū circūcisionis ⁊ dationē legis. f Separate g̃ ⁊ vos iumētū mundū ab imundo: ⁊ auem mundam ab imunda. Ne polluatis animas vestras in pecore ⁊ auib⁹ ⁊ cunctis que mouētur in terra: ⁊ que vobis ostendi esse pollutа. Eritis g sancti mihi: quia sanctus ego sum dominus: ⁊ separaui vos a ceteris populis ut essetis mei. Vir h siue mulier in quibus phitonicus uel diuinationis fuerit spiritus: morte moriantur: lapidibus obruent eos. Sanguis eorum sit super illos.

niam cognationis sue: porta / būt ambo peccatū suū: absq; a liberis morient. Qui duxerit vxorem fratris sui: rem facit illicitam: turpitudinem fratris sui reuelauit: absq; filijs erit. Custodite b leges meas atq; iudicia ⁊ facite ea: ne c ⁊ vos euomat terra quam intraturi estis ⁊ habitaturi. Nolite d ambulare in legitimis nationū quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hec fecerunt: ⁊ abominatus sum eas. Vobis autem loquor: possidete terrā eorum: quam dabo vobis in hereditatem: terram fluentem lacte ⁊ melle. Ego e dominus deus vester: qui separaui vos a ceteris populis.] Separate f ergo ⁊ vos iumentum mundū ab imundo: ⁊ auem mundam ab imunda. Ne polluatis animas vestras in pecore ⁊ auib⁹ ⁊ cunctis que mouētur in terra: ⁊ que vobis ostendi esse pollutа. Eritis g sancti mihi: quia sanctus ego sum dominus: ⁊ separaui vos a ceteris populis ut essetis mei. Vir h siue mulier in quibus phitonicus uel diuinationis fuerit spiritus: morte moriantur: lapidibus obruent eos. Sanguis eorum sit super illos.

XXI

Dixit i quoq; dominus ad moysen: Loquere ad sacerdotes filios aaron: ⁊ dices ad eos: Ne cōtaminet sacerdos in mortibus ciuiū suoꝝ: nisi tm̄ in ꝓsanguineis ac ꝓpinquis. i. sup patrē ⁊ matrem ⁊ filiū ⁊ filiam: fratrē quoq; ⁊ sororem virginē que nō est nupta viro: ꝫ nec in principe populi sui cōtaminabitur. Nec k radent caput nec barbā necq; in carnibus suis facient incisuras. Sancti erūt deo suo ⁊ non polluent nomen eius. Incēsum l enim domini ⁊ panes m dei sui offerunt: ⁊ n ideo sancti erunt. Scortum ⁊ vile ꝓstibulum non ducet vxorem: nec eam que repudiata ē a marito: quia consecratus est deo suo: ⁊ panes ꝓpositionis offert. Sit ergo sanctus: quia ⁊ ego sanctus sum dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis o filia si deprehensa fuerit in stupro: ⁊ violauerit nomen patris sui: flāmis p exuretur. Pontifex q id est sacerdos maximus inter fratres: super cui⁹ caput fusum est vnctiōis oleū: ⁊ cui⁹ man⁹ in sacerdotio ꝓsecrate sūt: vestitusq; est sanctis vestib⁹: caput r suū non discoopiet: vestimēta nō scindet: ⁊ s ad oēm mortuū non ingredief omnino. Sup t patre quoq; suo ⁊ matre non v contaminabitur: nec egredief de sanctis: ne polluat sanctuarium dñi: quia oleū sancte vnctionis dei sui super eum est.

oportebat eos ꝓmo purgari. ⁊ ideo magis arcebāt a funerib⁹ q̃ alij qui non habebāt sic ministrare in tabernaculo. Secunda ratio est q: sacerdotes qui magis debebāt habere cognitionem de resurrectione futura. non decebat ita lugere mortuos sicut cōmunē populum. k Nec radent caput ⁊c. hoc expositum est s. xix. ca. hic tamen replicatur. quia licz omnes ad hoc tenerentur. specialiter tamen sacerdotes qui debebant esse alijs mūdiores. ⁊ hoc est quod subdit: l Incensū eni dñi. sup altare thymiamatis. m Et panes dei sui offerūt. sup mensam ꝓpositionis. n Et ideo sancti erūt i. ab imunditijs magis elongati. ⁊ q: vilitas vxoris redundat in virū cū sint vna caro. iō subdit: Scortū ⁊ vile. ꝓstibulum non ducet vxorem. ⁊ q: similiter stuprum filie redundat in patrem qui eam debet custodire. ideo sequit: o Sacerdotis si. si deprehensa fuerit in stupro. i. defflorata ipsa cōsentiēte. p Flāmis exuret. q: filia sacerdotis debebat pollere maiori mūditia. ideo puniebat grauiori pena. Alie autē virgines dicto mō deflorate nō puniebant mortemisi cēnt viro affidate. ut dictū fuit s. Exo. xxij. ⁊ idem habetur Deut. xxij. dicit tamen Ra. Sa. q: hoc est intelligendum de filia sacerdotis maritata. uel saltē affidata. ⁊ non de illa que est omnino litera a viro. Sed hoc videt cōtrariū textui qui nullā facit exceptionē. Itē cōtra intentionē legis. q: sic nō esset differētia q̃tum ad hoc inter filiā sacerdotis ⁊ filiā bois alterius. q: filia cuiuscūq; maritata uel affidata si fornicet debet lapidari ꝑm legē datā Deut. xxij. ⁊ Exo. xxij. ⁊ ita lex hec de filia sacerdotis esset superflua. iō ꝓma expositio videt melior q Pontifex. Hic ꝓnter oñdit qđ obseruandū sit circa sacerdotē sūmū. cū dr: r Caput suū nō discoopiet. amouēdo cydarim de capite suo ꝓ luctu mortui. s Et ad oēm mor. nō ingre. olo. q: semp debebat esse parat⁹ ministrare coram dño. ⁊ iō magis arcebāt a ꝓtagiōe ex mortuis q̃ alij sacerdotes. t Sup ꝑe q̃ ⁊ mre. si moriant: v Nō ꝓaminabit. iste due psone sūt h expsse ad maiorē declarationē dicti. q: si nō debebat ꝓaminari i morte ꝑis ⁊ mris. multo pl⁹ debebat vitare talē ꝓaminationē in alijs. x Nec egredief de sanctis. etiam a longe sequēdo feretrū. ⁊ q: vir ⁊ vxor sūt vna caro. iō subdit: Virginē ducet vxorē ⁊c. seqꝫ

a De populo suo. qō fuit institutū a principio: tamen fuit concessum ut posset accipe vxorem de stirpe regia. ⁊ hoc ꝓpter nobilitatem generis. ⁊ ut rex qui ꝑesset in tpalibus. ⁊ sūmus sacerdos qui ꝑesset in spūalib⁹: essent magis cōcordes. qō faciebat ad bonum regimen ꝓpli. ⁊ ut reges p familiaritatem sacerdotū essent magis edocti de lege dīna. ⁊ talis cōmixtio videt cōcedi p hoc qō subdit: b Ne cōmisceat stirpem generi sui vulgo gentis sue. i. cōmunib⁹ de ꝓpło. ⁊ p ꝫ videt ꝓcedi ꝓmixtio cum stirpe regia. Sciendū autē q predicta que spāliter sunt ordinata circa sacerdotes. ⁊ potissime circa sacerdotem magnū ad eor excellētiā. ꝓpē hoc fuit ut haberentur a populo in maiori reuerentia. quia hoc redūdabat in honorem cult⁹ diuini. c Locutusq; est dīns. Hic cōsequenter ostenditur qui vt̄ reputari inepti ad sacerdotium. licz sint de semine aaron. cum dicitur: d Qui habuerit maculam. i. notabilem deformitatem. ⁊ hoc fuit ordinatum quia tales homines videntur cōtemptibiles: ne ex hoc vilesceret sacerdotale officium. ⁊ exprimunt iste deformitates magis in particulari. cum dicitur: e Si cecus fuerit cē. ⁊ patet littera vsq; ibi: f Si gibbus. i. gibbosus in pectore uel in dorso. g Si iugem scabiem i. continuam uel pungentem. b Si impetiginem. i. scabiem siccam que sine dolore corporis corpus fedat ⁊ deformat. Et idem est iudicium de alijs de formitatibus notabilibus ꝓpter quas redditur homo contēptibilis alijs. ideo subditur. Dis qui habuerit maculam cē. ⁊ ꝓ. i Vescetur tamen panibus qui offerunt. hoc dicitur ad differentiam panū ꝓpositionis qui fiebāt de cōmuni sumptu. ⁊ nō erat licitum de eis comedere nisi solis sacerdotib⁹. cetera patēt. Moraliter sacerdotali officio redditur indigni Nec⁹. i. ignar⁹ dīne legis. cū sacerdotiū sit officiū doctoris. Claudus. i. iniustus. quia est officiū diffinitoris in foro ꝓscientie. Naso deformis. i. indiscretus. q; est officium discretoris lepre a non lepra. Fract⁹ pede. i. ineptus ad gradiendū in via morū. q; sacerdotiū est officiū p̄cursoris. Mancus. i. impotens operari virtuose. cū sit officiū cultoris in vinea dīni. Bibbolus. i. superbus. cum sit officiū exēplatoris. Lippus. i. videns obscure in ptinentib⁹ ad salutem. cum sit officium doctoris. Habens albuginem in oculo. i. auarus. cū sit officium largitoris. Habens iugem scabiem. i. castrimargiam. cū sit officiū predicatoris. cui⁹ est castigare corpus suū ⁊ in seruitutem redigere. Habens impetiginem. i. luxuriam. cum sit officiū ꝓsecrationis agni imaculati. Herniosus. i. ruptus uel ponderosus. i. ad terrena affectuosus. cum sit officiū genitoris. q; habet gignere filios spūales in ecclesia dei. k Cap. xxij.

Ego dominus. Virginem ducet vxorem. Viduam autem ⁊ repudiatam ⁊ sordidam atq; meretricem non accipiet: sed puellam de populo[a] suo: ne[b] cōmisceat stirpem generis sui vulgo gentis sue quia ego dominus qui sanctifico eum. Locutusq; est[c] dominus ad moysen dicēs: Loquere ad aaron: Homo de semine tuo per familias qui[b] habuerit maculam non offeret panes deo suo nec accedet ad ministerium eius. Si[c] cecus fuerit: si claudus: si uel paruo uel grandi ⁊ torto naso: si fracto pede: si manu: si gibbus[f]: si lipp⁹: si albuginem habens in oculo: si iugem[g] scabiem: si impetiginē[h] in corpore: uel hernioſus: omnis qui habuerit maculā de semine aaron sacerdotis non accedet offerre hostias dño: nec panes deo suo. Vescetur[i] tamen panibus qui offeruntur in sanctuario: ita dūtaxat ut intra velum non ingrediatur: nec accedat ad altare qui maculam habet: ⁊ contaminare non debet sanctuarium meum. Ego dom⁹ qui sanctifico eos. Locut⁹ est ergo moyses ad aaron ⁊ ad filios eius ⁊ ad omnem israel: cuncta que sibi fuerant imperata.

XXII

Locutus[k] quoq; est dominus ad moysen dicens: Loquere ad aaron ⁊ ad filios eius ut caueant[l] ab his que ꝓsecrata sunt filiorum israel. ⁊[m] non contaminent nomē sanctificatorum mihi que ipsi offerūt. Ego dominus. Dic ad eos ⁊ ad posteros eorum. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea que consecrata sunt: ⁊ que obtulerunt filij israel domino in quo[n] est immundicia: peribit coram domino. Ego sum dominus. Homo[o] de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis: non vescetur de his q̄ sanctificata sūt mihi: donec sanetur. Qui[p] tetigerit immundum super mortuo: ⁊[q] ex quo egreditur semen quasi coitus: ⁊ qui tangit reptile ⁊ qō libet immundum cuius tact⁹ est sordidus: immundus erit vsq; ad vesperum: ⁊ non vescetur his que sanctificata sunt: sed cum lauerit carnē suam aqua ⁊ operuerit sol: tunc mundat⁹ vescetur de sanctificatis: q;[r] cib⁹ illius est. Morticinū[s] ⁊ captū a bestia nō comedet: nec polluetur i eis. Ego sū dns. Custodiāt ꝓcepta mea: ut nō subiaceant pctō: ⁊ moriant in sanctuario cum polluerint illud.

quid circa offerenda. ibi: Locutusq; ē dominus. tertio ad vtrūq; ponitur ratio inductiua. ibi: Custodite mandata. Circa ꝓmum ponitur multiplex ꝓceptum. secundo trāsgressiōis remediū. ibi: Qui comederit de sanctificatis. Circa ꝓmū excludūtur octo persone ab esu sanctificatorū: videlz lepros⁹: seminifluus: imūdus ex tactu: immundus ex esu: alienigena: inq̄lin⁹: mercēnari⁹ filia sacerdotis: nupta. Ratio litteralis aūt hui⁹ exclusiōis est. ꝓpter reuerentiā cultus diuini. Nā ex eo q; non q̄libet admitteb̄at ad esum oblationum que cedebant in vsum sacerdotum sed excludebantur ꝓsone immunde. viles ⁊ extranee: habebantur oblationes in maiori reuerentia. Ratio autem figuralis fuit: quia per hoc designabatur q; quilibet non est admittendus ad perceptionem eucharistie: sed tm̄ persone fideles ⁊ munde. patet autē littera paucis exceptis. que exponentur discurrendo. l Caueant ab his que ꝓsecrata sunt. ut non irreuerenter ⁊ indebite ad tangendum ⁊ comedendum se ingerant. Cōsecrata filiorum israel hic dicunt⁹ oblata ab eis. m Et non contaminent nomen sanctificatorum mihi. i. oblatorum mihi. quia sicut dictum est vilescerent in reputatione hominū. si quilibet etiam immundus eis vesceretur. n In quo est immunditia ꝓbit coram dño. sicut nadab ⁊ abiu. ut dictū fuit ē. xj. ca. Consequenter explicat in speciali immunditias excludentes ab esu sanctificatorum. cum dicitur: o Homo de semine aaron cē. ⁊ patet ex precedentibus. p Qui tetigerit immundum super mortuo. id est ex pertinentibus ad mortuum. ex quorum tactu homo efficitur imūdus. ꝓut habetur Numeri. xix. q Et ex quo egreditur semen. i. qui tetigerit seminifluū. r Quia cibus illius est. eo q; est de semine aaron. s Morticinū. i. per se mortuum. ⁊ loquitur scriptura de animali mundo fm̄ suam speciē: sed ex modo moriendi efficiuntur carnes immunde ⁊ illicite ad esum.

Leuiticus

Ego dñs q̄ sanctifico eos. Dis[a] alienigena nō comedet de sanctificatis.] Inquilin[b] sacerdotis & mercenari[c] nō vescent ex eis. Quem[d] aūt sacerdos emerit & q̄ vernacul[e] dom[f] ei[g] fuerit: hi[h] comedent ex eis. Si[i] filia sacerdotis cuilibet ex pl̄o nupta fuerit: de his q̄ sanctificata sunt & de p̄mitijs nō[k] vescet. Sin aūt vidua uel repudiata & absq; liber̄ reuersa fuerit ad domū patris sui: sicut puella cō sueuerat: aletur cibis patr̄ sui. Dis alienigena comedēdi ex eis nō habet ptātem. Qui[l] comederit de sanctificatis p ignorantiā: addet quintā ptem cū eo q̄ comedit: & dabit sacerdoti in sanctuariū: nec cōtaminabūt sanctificata filioz̄ isr̄l q̄ offerunt dño: ne forte sustineant iniquitatē delicti sui cū sanctificata comederint. Ego dñs q̄ sanctifico eos. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs: Loq̄re ad aaron & filios eius: & ad oēs filios isr̄l: dicesq; ad eos. Homo[m] de domo isr̄l: & de aduenis qui habitāt apud vos q̄ obtulerit oblationē suā: uel vota soluēs uel sponte offerēs: q̄cq; quid illud obtulerit i holocaustū dñi ut offerat̄ p vos: masculus[n] imaculatus erit ex bobus & ouibus & ex capris. Si maculam habuerit nō offeret̄: neq; erit acceptabile. Homo[o] q̄ obtulerit victimā pacificoz̄ dño uel vota soluens uel sponte offerens tam de bobus q̄ de ouibus: imaculatū offeret ut acceptabile sit. Omnis macula non erit in eo. Si[p] cecū fuerit: si fractū[q]: si[r] cicatricem habēs: si[s] papulas aut [t]scabiē aut impetiginē: nō offeret̄ ea dño: nec adolebitis ex eis sup altare domini. Bouem[v] & ouem aure & cauda amputatis: volūtarie[x] offerre potes: votū[y] aūt ex his solui nō pōt. Omne aīal q̄ uel contritis uel tonsis uel sectis ablatisq; testiculis est: nō offeretis dño: & in terra vr̄a hoc omnino nefaciatis. De[z] manu alienigene non offeretis panes deo vestro: & quicq̄d aliud dare voluerit: q̄[&] corrupta & maculata sunt oia: nō suscipietis ea.

[a] Dis alienigena &c.] Hic accipit alienigena oīs qui non est de semine aaron. exceptis aliquib⁹ postea expressis. [b] Inquilinus sacerdotis. qui manet ad temp⁹ tm̄ in domo eius: & nō est de genere eius. [c] Et mercēnarius. qui seruit pro mercede sacerdoti: quia isti sunt sui iuris. [d] Quem aūt sacerdos emerit in seruū. & q̄ vernaculus domus eius fuerit. i. seruus nat⁹ & nutritus in domo sacerdot̄. [e] Hi comedēt ex eis. q; sūt q̄dam res ipsius sacerdot̄. [f] Si filia sacerdot̄ cuilibz &c.] i. alicui q̄ nō est de genere sacerdotali. [g] Nō vescet. q; ē emācipata a pre: & facta vna caro cū marito. & iō trahit ad modū viuendi mariti. [h] Qui comederit. hic ponit trāsgressiōis remedium q̄n illa transgressio sit p ignorantiam: q; debet reddere q̄ comestum est. & super hoc quintā ptē: eo q̄ nō adhibuit debitā diligentiam ad p̄cauendū sibi de comestione sanctificatorum. & ideo non excusatur a toto sed solum a tāto. Moraliter p comestionem sanctificatoz̄ intelligit̄ p̄ceptio eucharistie. a qua excludunt̄ iste psone. Lepr̄osus. i. peccatis assiduus qui peccat ex corruptione habit⁹. Seminifluus. i. mendosus q̄ defluit verbis falsis. Immund⁹ ex tactu. i. luxuriosus. quia luxuria est circa delectatiōes tact⁹. Immūd⁹ ex esu. i. carnosus uel gulosus. Alienigena. i. excoicatus. & a societate gentis xp̄iane p̄scisus. Inquilin⁹. i. inconstans q̄ manet ad temp⁹. sed tpe tentatiōis recedit. Mercēnari⁹. i. cupidus uel auarus q̄ nō habet oculū nisi ad tpale lucrū. Filia sacerdotis. i. effeminat⁹ & mollis. i Locutusq; est dñs. hic p̄ñe ostēdit q̄d obseruādū sit circa offerenda. Et p̄mo ostenditur que debēat offerri. secundo a quib⁹ p̄sonis. ibi: De manu alienigene. tertio determinat temp⁹ oblationis. ibi: Locutusq; ē dñs. Adhuc circa offerēda p̄mo ponitur generalis determinatio. secūdo circa hoc ponit q̄dam exceptio. ibi: Bouē & ouē aure &c. Circa p̄imū sciendū q̄ in oi sacrificio gr̄aliter hoc erat obseruandū q̄ aīal offerendū in sacrificijs oportebat esse imaculatū. i. absq; defectu alicui⁹ membri uel notabili deformitate. ita q̄ macula nō accipit̄ p varietate pellis: & mō dicto. In sacrificio p̄o holocausti q̄ totū incendebat̄ ad honorē diuinū. & sic erat dignius alijs sacrificijs. hoc erat p̄seruādū specialit̄ q̄ offerretur animal masculinū tm̄. q; sexus masculin⁹ p̄fectior est. eo q̄ femina est mas occasionat⁹. & hoc est q̄ dr̄: [k] Homo de domo isr̄l. i. iudeus natione. [l] Et de aduenis. i. alienigena cōuersus ad iudaismū. [m] Masculus imaculatus erit ex bobus & ouib⁹ &c. q; ex his tribus speciebus aīalium tm̄ fiebat sacrificiū. [n] Homo qui obtulerit victi. paci. s. p beneficio obtento uel obtinēdo. [o] Immaculatū offeret. de rūtm̄ nō semp oportebat q̄ esset aīal masculinū. Cōsequenter oñdit qualit̄ aīal deberet dici maculatū. cū dr̄: [p] Si cecū fuerit. i. carens duobus oculis uel vno. [q] Si fractū. i. fracturā habens in aliqua pte corporis. [r] Si cicatricem. i. notabilē deformitatē remanentē post sanationē plage. [s] Si papulas. i. pustulas ex q̄bus oritur dolor & scabes. [t] Aut scabiē uel impetiginē. hec exposita sūt s. in p̄ncipio capituli. Et eadem rō est de alijs notabilib⁹ deformitatib⁹. q; talia reddūt aīal cōtemptibile. ideo nō debet dño offerri in sacrificiū ne vilescat cult⁹ diuin⁹. & q; dño debet offerri melioza. [v] Bouē & ouē. hic p̄ñter oñdit in quo casu maculata aīalia possunt offerri. cū dr̄: Bouē & ouē: aure & cauda amputatis. In hebreo dr̄: Bouem & ouē superfluū & diminutū. i. habentem aliq̄ membra superfluā: sicut tertiū oculū: uel tertiā aurem: uel deficientem in vno oculo uel aure uel huiusmodi. & redit in eandē sententiam cū translatione nostra. quia tam isti defectus q̄m illi reddunt animal maculatum. [x] Volūtarie offerre potes. etiā in sacrificiū. ut dicunt doctores expositores nostri. [y] si aliq̄s esset obligat⁹ ad tale sacrificiū nō poterat ex tali aīali fieri. [z] h dictū videt̄ p̄tradicere textui p̄cedēti. cū dr̄: Nō q̄ obtulerit victimā pacificoz̄ dño: uel vota soluēs: uel sponte offerēs imaculatū offeret ut acceptabile sit. ex q̄ p̄z q̄ sacrificiū de aīali habēte tale defectū nō erat deo acceptū. etiā si erat oblatū volūtarie & absq; obligatiōe. & iō q̄ dr̄ h: Volūtarie offerre potes. Aliter exponit Ra. Sa. dicēs q̄ h intelligit de oblatiōe q̄ fiebat sacerdotib⁹ tm̄. ut de p̄cio talis aīalis fierēt aliq̄ necessaria i talernaculo uel tēplo. utpote reparatio cortinarū seu utensiliū q̄b⁹ utebant̄ ministri tabernaculi: & nō poterat ex eo sacrificiū fieri: nec de eo aliq̄d offerri sup altare. iō subdit: [y] Votū aūt ex his solui nō pōt. hic accipit votū. p q̄cūq; sacrificio. vñ in hebreo dr̄: Ad scificationē nō placebit. i. ad sacrificiū. [z] De manu alienigene. hic p̄ñter oñdit a q̄b⁹ nō debet sacrificia accipi. cū dr̄: De manu alienigene. & vocat hic alienigena q̄ nō est iude⁹ natione nec cōuersus ad iudaismū: q; a talib⁹ nō debebat accipi aliq̄d offerēdū in altari. poterat tm̄ accipi pecunia uel alia dona ex q̄b⁹ p̄cio emerent illa q̄ erant offerēda. & h mō dr̄. ij. Machab. iij. q; seleuc⁹ rex asie rex ex sūptib⁹ suis p̄stabat ea que pertinebāt ad sacrificia. [a] Quia corrupta & macula sūt oia. sacrificia eni & oblatiōes veteris legis nō erāt accepta sm̄ se. & ex fide offerētiū. iō gētiles q; nō habebāt circūcisionē q̄ erat signū fidei reputabant̄ imūdi. & p̄ñs dona eoz̄. & iō nō poterāt offerri in p̄tia spē. ut dictū ē: Ra. Sa. aliter exponit passū istū. Ad cui⁹ intellectū p̄ ponēda ē hebraica trā q̄ talis ē: De manu alienigene nō offeret̄ panē deo vr̄o de oīb⁹ his: q; corruptiōes eoz̄ in eis sūt & macula in eis ē: nō p̄ficiēt eis. Dicit igit̄ q̄ lex ista dat̄ ad remouēdū dubiū. q; lex nō fuit data gētilibus

ß iudeis tñ. ⁊ ideo p̄ceptū ꝛe oblatiõe īmaculatoꝝ tñ nõ astrin-
gebat gentiles: ꝓꝛ qõ sacerdotes iudeoꝝ possent credere ꝙ aĩa-
lia maculata oblata a gẽtilib⁹ ex ꝛuotiõe possent offerri in alta-
ri holocaustoꝝ. ⁊ ideo hoc remouet ꝑ hoc qõ dicit hic: Corrupti-
ones eoꝝ ⁊c. dicit tamen ꝙ animalia īmaculata īmolaticia po-
terãt ab eis recipi ⁊ of-
ferri. sed hoc dictũ vi-
detur esse cõtra textũ
vbi dr: De manu alie-
nigene nõ offeretis pa-
nes deo vro. In pani-
bus tñ nõ poterãt esse
tales macule sicut in
aĩalib⁹. Et si dicat ꝙ
aliqui panes poterant
esse maculari ex aliqua
mixtiõe indebita. ⁊ ꝛe
talib⁹ loquit hic: nõ va
let ꝙ absolute dr: Nõ
offeretis panẽ. ⁊ inde-
finita lex eq̃pollet vni-
uersali. ⁊ sic oblatio pa
nis gnãliter videt ꝓhi
bita recipi a gentilib⁹:
⁊ eadem rõne oĩuz ali-
arũ rerũ. Itẽ ꝛe agno
paschali q̃ īmolabat ex-
tra locũ sanctũ: ꝙ in
ir'lm vbiq̃ poterat īm-
molari. ut dr Deut. xvj.
dr Exo. xij. ꝙ null⁹ po-
terat admitti ad come
stionẽ ei⁹ nisi prius cir
cũcisus ⁊ ꝓuersus cẽt
ad iudaismũ. Et mul-
to fort⁹ videt ꝙ null⁹
ẽt admittendus ad offerendũ aliq̃d in loco sacro: nisi iude⁹ uel
ꝓsus ad iudaismũ. Ita illi quoꝝ oblatio recipiebat ad offeren-
dũ sup altare: ingrediebant atriũ tabernaculi in q̃ erat altare ho
locaustoꝝ. ut ps ex p̄dict̃ in multis locis. sed gẽtiles nõ ꝛebãt in-
gredi. ut ps Benoꝝ. j. vbi dr: Vidit gẽtes ingressas sãctuariũ
tuũ. ꝛe q̃bus p̄cepas ut nõ intrarẽt in ecclesiam tuã. Et Eccli.
xliij. vbi dr: Sufficiãt vobis oĩa scelera vra vom⁹ ir'lm: eo ꝙ in-
ducitis filios alienos incircũcisos corde: ⁊ incircũcisos carne:
ut sint in sanctuario meo ⁊ polluãt domũ meã. Sacerdotes eni
cupiditate ducti introducebãt gentiles intra atriũ vbi erat alta-
re holocausti ut peiꝛerẽt ab eis oblationes. ⁊ Act. xxj. iudei insur-
rexerũt in paulũ dicentes eũ violatorẽ templi: eo ꝙ credebãt eũ
introduxisse trophimũ q̃ erat gentilis in atriũ templi vbi naza-
rei soluebãt votũ suũ. ⁊ sic ps ꝙ nõ erat licitũ recipe aliq̃d a gen-
tilib⁹ ut offerret in eadẽ specie, ut p̄dictũ est. Lrã etiã hebraica
nõ facit ꝑ dicto Ra. Sa. cũ dr: qz corruptiões eoꝝ in eis ⁊c.
quia ꝑ hoc non intelligit aliud nisi ꝙ īmũditie gentiliũ in ꝯtum
erãt incircũcisi ⁊ idolatrie ꝛediti redũdabãt in oblationib⁹ eoꝝ.
⁊ sic ps ꝙ lrã hebraica in hoc loco nõ differt a translatiõe nr̃a in
sensu: lz ẽ̃tũ ad aliq̃d differat in ꝓbis. a Locutusq̃ est dñs.
hic ꝓnter agit ꝛe tpe offerẽdi cũ dr: b Die aũt octauo ⁊c.]
qz añ octauã diẽ fetus nati sunt nimis molles ⁊ imꝑfecti. ⁊ ideo
añ octauã diem nõ ꝛebãt offerri dño: sicut nec aĩalia imꝑfecta
ꝓpter defectũ alicui⁹ mẽbri. c Siue illa bos siue ouis nõ īmo-
labunt ⁊c.] hoc fuit p̄ceptũ: ut iudei q̃ erãt crudeles exercerent
ad pietatẽ circa bruta aĩalia: ut ꝑ hmitiores efficerent erga ho-
mines. Videbat aũt q̃dãmõ crudele ꝙ mater cũ fetu īmolaret
⁊ ideo ß fuit ꝓhibitũ ratiõe dicta. Itẽ qz aliq̃ idolatre sm ritũ
suũ matrẽ cũ fetu idolis imolabãt. Eisdem ratiõib⁹ ꝓcipit Deut.
xxij. ꝙ si q̃s inuenerit nidũ ⁊ matrẽ incubantẽ pullis ꝙ nõ tene-
at sit matrẽ cũ filijs: sed patiat matrẽ abire captos filios tenẽs.
d Si īmolaueritis hostiã. hoc ß. vij. ca. ꝓsitũ est ⁊ exꝑsitũ. ß
hic repetit ad maiorẽ impssionẽ. e Custodite mãdata mea.
Hec est cõclusio hui⁹ capituli videlz obseruatio p̄dictoꝝ. cui⁹ ra
tio subdit cũ dr: f Ego dñs. i. tãte auctoritatis ꝙ ꝛebeãt sim-
plicit obedire. g Ne polluat nomẽ meũ. offerẽdo īmũda sup
altare meũ. h Ut sanctificer in medio filioꝝ ir'lm. nõ ꝙ ꝑ sacri-

Locutusq̃ est dñs ad moy-
sen dicẽs: Bos ouis ⁊ capra cũ
genita fuerit: septẽ dieb⁹ erũt
sub vbere matris sue: die aũt
octauo ⁊ deinceps offerri pote-
runt dño:] Siue illa bos siue
ouis nõ immolabit vna die cũ
fetibus suis.] Si immolaueritq̃
hostiã ꝑ grãz actione dño: ut
possit esse placabilis: eodẽ die
comedetis eam. Nõ remane-
bit quicq̃ in mane alteri⁹ diei.
Ego dñs. Custodite mãdata
mea: ⁊ facite ea. Ego dñs.
Ne polluat̃ nomẽ meũ sanctũ
ut sanctificer in medio filiorũ
ir'l. Ego dñs q̃ sanctifico vos:
⁊ eduxi ꝛe tra egypti ut essem
vobis in deũ. Ego dñs. xxiij

Locutusq̃ est dñs ad moysen dicẽs:
Loquere filijs ir'l:

ficia aliq̃d accrescat sanctitati diuine: ß magis ipsis offe-
rẽtib⁹ ꝛeuote. iõ dr: In medio filioꝝ ir'l. i Cap. xxiij.

Locutusq̃ est dñs. Hec est tertia ps pncipalis huius
libri in q̃ agit ꝛe tpib⁹ offerendi: q̃ quidẽ tpa sunt so-
lẽnitates in q̃bus fiebãt spãlia sacrificia vltra q̃tidia
na. Et ꝑ agit ꝛe
tpe dictaꝝ solẽ-
nitatũ. 2° ponit
inductio ad obꝛ-
nãtiã eaꝝ. xxvj.
ca. Circa pmũ
pmittunt solẽni-
tates q̃ durabãt
p aliquã ptẽ ãni
2° subdunt ille q̃
durabãt p totũ
ãnũ. xxv. ca. Ad
huc circa pmũ p̄
mittunt ille q̃ p-
tinebãt gnãliter
ad totũ ꝓpm. 2°
q̃ spãlit ad sacer-
dotes. xxiij. ca.
Prima in duas.
qz pmo pmittit
obseruatio solẽ-
nitatis sabbati q̃
fiebat qualiter
ebdomada cum
dr. k Dies se-
ptim⁹ ⁊c. ꝛe op⁹
nõ facietis in eo.
qz etiã illa q̃ pti-
nebãt ad cibũ ⁊
potũ nõ poterãt
illo die ꝓparari.
sed die precedenti. ut habet Exo. xvj. qualit aũt sabbatum
sit obseruandũ: plen⁹ dictũ fuit Exo. xx. ca. Sed hic ⁊ in
pluribus alijs locis reꝛtur huiusmodi obseruatio ut ma-
gis cordib⁹ hominũ imprimeret. l Be sunt ergo ferie.
hic secundo ponunt solẽnitates que fiebãt semel in anno.
Et primo agitur ꝛe solẽnitate pasce. secundo ꝛe solẽnitate
pntecostes. ibi: Numerabitis ergo. tertio ꝛe solẽnitate tu
barum. ibi: Locutusq̃ est dñs. quarto ꝛe solẽnitate expia-
tionis. ibi: Decimo die. quinto ꝛe solẽnitate tabernaculoꝝ.
ibi: Et locutus est dñs. Adhuc primo agitur ꝛe solẽnitate
paschali. secundo ꝛe oblatione primitiarũ que fiebat infra
festum pasce. ibi: Locutusq̃ est dñs. Circa primũ sciendũ
ꝙ solẽnitas paschalis celebrabat in memoriã beneficij quo
educti sunt filij ir'l ꝛe egypto: que quidem eductio fuit
xv. die mensis primi. ⁊ ideo tunc fiebat solẽnitas illa. In-
cipiebat tamen a ꝛespere precedentis diei: in quo ꝛespere
īmolabat agnus paschalis. ꝛe cuius īmolatione dictũ fuit
plenius Exo. xij. ⁊ xiij. ⁊ hoc est quod dicitur hic: m
Mense primo quartadecima die ⁊c.] Dicebatur autem
illa īmolatio phase. id est transitus. quia angelus in illa no-
cte pcutiens primogenita egyptioꝝ transibat domos ꝛe-
breorum: in quarum suplũinarib⁹ erat ꝛe sanguine agni
īmolati. nihil pcutiens in eis sed magis saluans. n Et
q̃ntadecima ⁊c.] Incipiebat tñ sicut dictũ est a ꝛespere
p̄cedenti diei in quo nõ ꝛebat apparere fermentũ seu fer-
mentatũ in domib⁹ hebreoꝝ. o Septẽ dieb⁹ azima co-
medet. qz tot dieb⁹ durabat solẽnitas. Comedebãt autẽ
azima in memoriã b⁹ ꝙ filij ir'l in breui exitu ꝛe egypto nõ
poterãt fermẽtare egyptijs cogẽtib⁹ eos exire. ut dr Exo.
xij. ca. p Dies prim⁹ erit vobis cele. Erat enim celebrior
q̃ceꝛ sequentib⁹. ideo subdit: q Omne op⁹ seruile nõ
facietis in eo. poterãt tñ ꝓpari illa que erãt ad cibũ ⁊ potũ
necessaria: qz talia opa nõ reputant̃ seruilia. r Sz offe-
retis sacrificiũ ⁊c. Istud sacrificiũ ꝛeterminat. j. Rueri
xxviij. s Dies aũt septim⁹ erit celebrior. nõ respectu p-
mi sed respectu intermedioꝝ in quib⁹ nõ solũ erat licitum
ꝓparare ea que ad victũ ptinẽt. sed etiam alia opa facere.

Leviticus

Considerandū tamē ꝙ quandocūqꝫ occurrebat dies sabbati. s. pma uel septima die hui⁹ solēnitatis: uel in aliqua intermedia illa dies erat obseruanda: sic ꝙ nullum opus fieret etiam circa preparationem ciborum. a Locutusqꝫ est dominus. Hic consequenter agitur de oblatione p̄mitiarum que fiebat in crastino pasce cum dicitur: b Cū ingressi fueritis terram ⁊c. Ex quo ꝑz ꝙ istud preceptū de primitijs non obligabat donec eēnt in terra p̄missionis. c Et messueritis segetem. Non est intelligendum ꝙ tunc esset messis cōmunis segetum quia nō poterat esse ita cito sed tunc homines colligebant spicas appropinquantes ad maturitatem: que magis festinabant ad hoc in aliqua parte terre israel. Et dicūt hebrei ꝙ erat i sorte neptalim. ⁊ de his offerebantur primitie in pasca. ⁊ hoc ē quod dicitur: Feretis manipulos spicarum ⁊c. d Qui eleuabit fasciculum. In hebreo habet Qui eleuabit gomor. ⁊ similiter consequenter in isto capō. vbi habetur: Manipulus: in hebreo habetur: gomor. quia licꝫ apportarentur spice p primitijs. tamen anteqꝫ de ipsis fieret sacrificiū torrebant igni. ut dr̄ s. j. ca. ⁊ p confricationem excutiebant grana: de quibus implebatur gomor: que est decima pars ephi. ut dictum fuit Exo. xvj. ⁊ inde fiebat sacrificium. e Altero die sabbati. In hebreo habet: In crastino sabbati. ⁊ accipit ꝫ sabbatū nō ꝑ die septima septimane. ꝫ ꝑ pma die pasce que erat. xv. die mensis primi que etiam vocat hic sabbatum: eo ꝙ requies erat ab omni ope seruili. ⁊ oblatio dictarum primitiarū fiebat. xvj. die eiusdem mensis. f Et libamenta. s. illa que simul cum agno offerebantur in holocaustum: ⁊ que sint illa ostenditur cum dicit: Due decime simile ⁊c. g Quarta pars hin. Pm Papiā duplex est hin. vnū maius qđ cōtinet quasi duas quartas parisiensium ⁊ dimidiam. aliud minus qđ continet duas q̄rtas Credo tamen ꝙ melius sit dicendum ꝙ quantitas huius mensure ⁊ aliarū que ponunt in scriptura nobis est incerta qz mensure liquidoꝝ ⁊ aridoꝝ multum variant ꝑm varietatem temporꝝ ⁊ locoꝝ. b Panem ⁊ polentam ⁊ pultes non comedetis ex segete. Intentio legis hui⁹ est ꝙ nullus cibus factus ex segete nova comederet ab eis donec oblatio p̄dicta primitiarū facta esset. i Numerabitis. Hic p̄fert agi de festo p̄tecostes. qđ celebrabat in memoriā beneficij legis date: q̄ data fuit q̄nquagesima die ab egressu de egypto: die egressus excluso. ut ostensum fuit Exo. xix. ⁊ ideo celebrabat q̄nquagesima die a prima die festi pascalis exclusiue. ⁊ hoc est qđ dr̄: Numerabitꝫ ergo ab altero die sabbati. i. a crastino pasce inclusiue. k Septem ebdomadas plenas. i. q̄nquaginta dies: qz septem ebdomade plene faciunt. xlix. dies. ⁊ dies sequēs ē dies. l⁹ iō dr̄ vsqꝫ ad alteram diem expletionis. l Et sic offeretis sacrificiū nouum. i. de nouis frugibus. non in grano sicut in pascate: sed in panibus. ideo subdit: m Panes primitiarum duos de duabus decimis simile. in quolibet enī pane erat vna decima. Secūm alios in quolibet pane erant due decime: ⁊ accipit hic decima pro decima pte ephi. de cuius quātitate dictū fuit Exo. xvj. in fine. Ex dictis hic ⁊ alibi patet ꝙ ter in anno soluebantur p̄mitie. primo in pascate de nouis gramis. secundo in pentecoste de nouis panibus. tertio in septembri de nouis fructibus de q̄bus reddende erant primitie: quia scōm Ra. Sa. non dabantur primitie de terre nascentib⁹ nisi de septem speciebꝫ scilz frumento: ordeo vinea: oliua: malogranato: ficu: ⁊ palma. ut dicit sup Deut. xxvj. ca. n Cum libamentis suis. que determinantur Numeri. xxviij. Cetera patent ex supradictis vsqꝫ ibi: o Postqꝫ messueritis segetem non secabitis eam vsqꝫ ad solum ⁊c. In hebreo habetur: Quando metes segetes terre tue nō finies uel complebis angulum terre tue. istud est expositum supra. xix. sed hic repetitur ad maiorem impressionem. p Locutusqꝫ est dominus. Hic consequenter agitur de festo tubarum quod fiebat in memoriam liberationis isaac ab immolatione: ut habetur Gen̄. xxij. ⁊ ideo illa die clangebant in cornibus pecorum: quia aries immolatus pro ipso inter frutecta cornibus hrebat: ut dicitur ibidem. Erat etiam talis clangor prima die mensis septimi quasi quedam preparatio ad festa ventura in eodem mense scilz festum expiationis: ⁊ festum tabernaculorum. ⁊ patet littera ex dictis vsqꝫ ibi: q Et offeretis holocaustum domino. non determinatur hic qualis debeat esse ista oblatio: sed determinatur Numeri. xxix. ca. r Locutusqꝫ est dominus. Hic consequenter determinatur de festo expiationis: quod celebrabatur in memoriam illius beneficij quo dominus indulsit peccatum de fabricatione vituli. ⁊ ideo celebrabatur decima die mensis septimi: quia tunc descendit moyses de monte portans secundas tabulas in signum propitiationis diuine sequitur.

Locutusqꝫ ° est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs israel: ⁊ dices ad eos: Cum ᵇ ingressi fueritꝫ terram quam ego dabo vobis: ⁊ᶜ messueritis segetem: feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem. Quiᵈ eleuabit fasciculū coram dño: ut acceptabile sit p vobis altero ᵉ die sabbati: ⁊ sanctificabit illū. Atqꝫ in eodem die quo manipulus ꝓsecrat: cedet agnus imaculatᵍ anniculus in holocaustum domini: ⁊ʰ libamenta offerent cum eo: due decime simile cōsperse oleo in incensū dñi odorem qꝫ suauissimū. liba quoqꝫ vini: quarta ⁱ pars hin. Panē ᵒ ⁊ polentā ⁊ pultes non comedetis ex segete: vsqꝫ ad diem qua offeretis ex ea deo vestro. Preceptum est sempiternū in generationibus cunctisqꝫ habitaculis vestris. Numerabitꝭ ergo ab altero die sabbati in q̄ obtulistis manipulum primitiarum septemᵏ ebdomadas plenas vsqꝫ ad alteram diem expletiōis ebdomade septime. i. quinquaginta dies: ⁊ˡ sic offeretis sacrificium nouum dño ex omnibus habitaculis vris: panes ᵐ primitiarum duos de duabus decimis simile fermentate: quos coquetis in primitias domini. Offeretisqꝫ cum panibus septem agnos imaculatos anniculos ⁊ vitulum de armento vnum ⁊ arietes duos: ⁊ erunt in holocaustum cum ⁿ libamentis suis in odorem suauissimū domino. Faciet ⁊ hircum pro peccato duosqꝫ agnos anniculos hostias pacificoꝝ. Cūqꝫ eleuauerit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino: cedent in vsum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimū atqꝫ sanctissimū. Omne opus seruile non facietis in eo. Legitimū sempiternū erit in cunctis habitaculis ⁊ gnationibus vris. Postqꝫ ° autem messueritis segetē terre vestre non secabitis eā vsqꝫ ad solum: nec remanētes spicas colligetis: sed pauperibus ⁊ pegrinis dimittetꝫ eas. Ego sū dñs deᵛ vester. Locutusqꝫ ᵖ est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs israel: Mense septimo: prima die mensis erit vobis sabbatū memoriale clangentibus tubis: ⁊ vocabitur sanctum. Omne opus seruile non facietis in eo: ⁊ᵠ offeretis holocaustū dño. Locutusqꝫ ʳ est dñs ad moysen dicens. Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimᵘ: ⁊ vocabitur sanctus:

affligetisq; aias vestras in eo: et offeretis holocaustum dño. Omne opus seruile non facietis in tpe diei hui⁹: qz dies ꝓpitiationis est: ut ꝓpitietur vobis dñs de⁹ vester. Omnis aia que afflicta nō fuerit die hac: peribit de ꝓplis suis: et que opis q̄piā fecerit: de ipo eam de ꝓplo suo. Nihil ergo opis facietis in eo. Legitimū sempiternū erit vobis in cunctis generationibus et habitationib⁹ vestris. Sabbatū requietionis est: et affligetis aias vestras. Die[c] nono mēsis septimi a vespere vsq; ad vesperū celebrabitis sabbata vestra. Et[d] locut⁹ est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs isrl: Ql qntodecimo die mēsis hui⁹ septimi: erunt ferie tabernaculoz septem diebus dño. Dies primⁿ vocabit celeberrimus atq; sanctissim⁹. Omne opus seruile nō facietis in eo: et[e] septem diebus offeretis holocausta dño. Dies quoq; octauus erit celeberrim⁹ atq; sanctissimus: et offeretis holocaustum dño. Est enim cetus atq; collecte. Omne opus seruile non facietis in eo. Hę sunt ferie dñi q̄s vocabit celeberrimas atq; sanctissimas: offeretisq; in eis oblationes dño: holocausta et libamenta iuxta ritū vniuscuiusq; diei exceptis sabbatis dñi et donisq; vestris: et que offeretis ex voto: vel que sponte tribuetis dño. Ql qntodecimo ergo die mensis septimi qñ cōgregaueritis omnes fruct⁹ terre vestre: celebrabit ferias dñi septem dieb⁹. Die primo et die octauo erit sabbatū. i. requies. Sumetisq; [f] vobis die primo fruct⁹ arboris pulcherrime palmarū: et ramos ligni densarum frondiū: et salices de torrēte: et letabimini coram domino deo vestro: celebrabitisq; solēnitatem eius septem diebus p annū. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis: et habitabitis in vmbraculis septem dieb⁹. Omnis qui de genere ē isrl manebit in tabernaculis: ut discant posteri vestri q̄ in tabernaculis habitare fecerim filios isrl: cum educerem eos de terra egypti. Ego dñs de⁹ vester. Locutusq; est moyses sup solēnitatibus dñi ad filios isrl.

XXIIII

Et locutus [g] est dñs ad moysen dicēs: Precipe [h] filijs isrl ut afferant tibi oleum de oliuis purissimū [i] ac lucidū [k] ad [l] cōcinnandas lucernas iugiter [m] extra [n] velū testimonij in tabernaculo federis. Ponetq; [o] eas aaron a vespere vsq; in mane cora dño cultu rituq; ꝑpetuo in generationib⁹ vestris Sup candelabrum mundissimū ponent semp in conspectu dñi. Accipies [q] quoq; similā et coques [r] ex ea duodecim panes: qui singuli [s] habebūt duas decimas. Quorum [t] senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues: et pones sup eos thus lucidissimū: ut [u] sit panis in monimentum oblationis dñi. Per [x] singula sabbata mutabunt coram domino susceptū a filijs isrl federe sempiterno: erūtq; [y] aaron et filiorum eius ut [z] comedant eos in loco scō: qz sanctū sanctoz est de sacrificijs dñi iure perpetuo.

[a] Affligetisq; aias vestras in eo. Tunc enim vtebant affligi iudei vigilijs et ieiunijs. [b] Et offeretis holocaustum domino. eo modo quo determinatur Numeri. xxix. [c] Die nono mensis septimi &c. quia sicut dictum est frequenter dies solēnes iudeoz incipiebant a vespere precedentis diei. [d] Et locutus est dñs. Hic ꝓnē agit de festo tabernaculoz qō celebrabat in memoriā illi⁹ beneficij quo dñs filios israel xl. ānis sustentauit in loco deserto i tabernaculis habitando. et incipiebat ista festiuitas a .xv. die mēsis septimi: et durabat per septē dies. ꝓma tñ die q̄ erat celebrior cessabat ab oi ope seruili: et similiē die octaua in q̄ celebrabat aliud festū qō dicebat festū cetus uel collecte qz eadē die colligebat pecunia p sacrificijs per annum fiendis: et alijs necessitatibus tabernaculi uel tēpli q̄ debāt fieri de coib⁹ sumptibus. et pz hrā ex dictis paucis exceptis q̄ exponentur.

[e] Et septem diebus offeretis holocausta. Que autē sint ista determinat Nu. xxix. ca. Et siliter de sacrificijs fiēdis in festo cet⁹ uel collecte determinat ibidem. [f] Sumetisq; vobis die primo fructus arboris pulcherrime &c. que autem sit arbor ista non dicitur. dicunt tamen aliqui q̄ sunt poma citrina: qz sunt valde pulchra. ista tamen fiebant ad denotandum q̄ dominus in terra deserta sustentauit eos diu absq; defectu notabili. ut habet Deut. ij. vbi dicitur: Nouit dominus iter tuum habitās tecū. xl. annis: et nihil tibi defuit. et ad designandum q̄ de illo deserto transierunt ad terram fructiferam et delectabilem. [g] Cap. xxiiij. Et locut⁹ ē dñs. Descripti solēnitatib⁹ ptinentib⁹ ad totum ꝓplm generaliter: hic ꝓpriē ponuntur ptinētes ad sacerdotes spāliter. Et primo describit huiusmōi cult⁹. secūdo ponit incidens casus. ibi: Ecce aūt &c. Prima in duas: qz primo agit de cōpositione lucernarū. secūdo de ꝓpositiōe panū. ibi: Accipies q̄ similā. Utrūq; enī ptinebat ad officiū sacerdotū: et cedebat ad honorē et cultū diuinū. Circa primū dr: [h] Precipe filijs isrl &c. qz oleū vnde lucerne debāt ipleri: debebat a pplo ministrari. [i] Purissimū. sine amurca aut fece aliq̄. [k] Ac lucidū. ut esset aptū ad dandū lumē. [l] Ad cōci. lucer. i. cōponēdas. [m] Jugiter. i. ptinue. Iz arderēt solū de nocte ꝓ mandatū: sicut et agn⁹ oblat⁹ in holocaustū mane et vespe dicebat iuge sacrificiū. uel dicit iugiter. qz eis septē lucerne ardebāt de nocte. de die ꝓo tres tñ ꝓ mq̄ dicit Josephus. [n] Extra velū. qō diuidebat scīm et scīm scōz. qz cādelabrū erat ex scīm scōz. in illa pte tabernaculi q̄ dicebat scīm uel scā o Ponetq; eas aaron. i. cōponet p Al vespe vsq; i mane. qz i mane eis extinguebāt ꝓ mandatū: ut dictū est. Ad q̄d aūt ponerent iste lucerne: et ad q̄d significarēt dictū fuit Exo. xxv. [o] Accipies q̄. Hic ꝓnē agit de ꝓpositione panū: quoz ūma erat farina triticea purissima: et de sūptu ꝓplī ministrāda. [r] Et coques ex ea duodecim panes. Ad officiū enim sacerdotū pertinebat istos panes formare et coquere ꝑ modū expositum Exo. xxv. [s] Siguli habebūt duas decimas. Et accipit ibi decima ꝓ decima parte ephi. [t] Quoz senos altrinse. qz de istis duodecim panibus fiebant duo ordines et in q̄libet ordine erant sex panes vn⁹ super alium et i summitate cuiuslibet oz dinis erat vas aureū plenū thure lucidissimo. [u] Ut sit panis in moni. obla. domini. qz panes cedebāt in vsum sacerdotū et th⁹ cremabat in holocaustū diuinū. [x] Per singula sab. muta. qz amoti ꝓ nouis ponebant noui. [y] Susceptī a filijs isrl. qz mā b⁹ mōi panū ab eis accipiebat. ut ī. dictū ē. [z] Erūtq; aaron et filiorū ei⁹. In necessitate tñ poterāt alijs dari ad esū: sic dedit ipse melech de dit ipsi dauid. ut hr. j. Reg. xxj. [a] Ut comedeos i lo. scō. i. intra atriū tabnaculi i vna q̄dra ad b gata

a Ecce aũt egressus. Hic ponit casus incidẽs de blasphemo in iurgio. & describit iste casus p descriptionẽ dictarũ solẽnitatũ: q in solẽnitatib solent hoies lauti comedere & bibere. & p dñs iurgari de facili: & inter iurgia ꝓrumpe ad blasphemias. ꝓmo igit describit hui blasphemi trãsgressio. secũdo punitiõis determinatio. ibi: Miserũt eũ. tertio determinationis executio. ibi: Locutusq est moyses. Circa ꝓmũ sciendũ q dicũt h alĩq hebrei q iste blasphm eo q erat de tribu dan ex pte matris voluit figere tabernaculum suũ cũ illis q erãt de tribu dan: sed fuit ꝓhibitus ab illo iuxta quem volebat figere tabernaculũ eo q occupabat spaciũ suũ: & sic rixati sunt ad inuicẽ & cã eoꝝ deducta est ad moysen q̃ sententiauit cõtra illum: q castra nõ situabãt ſm lineã matrũ sed patrũ. ut hr Numeri. ij. vbi dr: singuli p turmas atq; vexilla & domos cognationũ suarũ castrametabunt.

Ecce[a] aũt egressus filius mulieris israelitidis quẽ[b] peperat de viro egyptio inter filios isrl: iurgatus[c] est in castris cũ viro israelite. ¶ Cũq[b] blasphemasset nomen dñi: & maledirisset ei: adductus est ad moysen. Vocabat[c] aũt mat eius salumith filia dabri: de tribu dan. Miserũtq[f] eũ in carcerẽ: donec noscerẽt quid iuberet dñs. Qui locut[a] est ad moysen dicẽs: Educ[g] blasphemũ extra castra: & ponant[h] omnes q̃ audierũt manꝰ[i] suas sup caput eius: & lapidet eum ꝓplus vniuersus: & ad filios israel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo portabit pctm suũ: & q̃ blasphemauerit nomen dñi: morte moriat. Lapidibus oppimet eum omnis multitudo ꝓpli. Sive ille ciuis sive peregrinus fuerit: q̃ blasphemauerit nomen dñi: morte moriat. Qui[m] percusserit & occiderit hoiem: morte moriatur. Qui[n] percusserit aial: reddat vicariũ. i. aiam ꝓ aia. Qui[o] virogauerit maculã[p] cuilibet ciuiũ suoꝝ: sicut fecit: sic fiet ei. Fracturã ꝓ fractura: oculũ ꝓ oculo: dentẽ ꝓ dente restituet. Qualem inflixerit maculã: talẽ sustinere cogẽt. Qui percusserit iumentũ: reddat aliud. Qui[q] percusserit hoiem puniet. Equũ[r] iudiciũ sit inter vos: sive peregrinus sive ciuis peccauerit: qr ego sum dñs deus vester. Locutusq[s] est moyses ad filios isrl: & eduxerũt eũ q̃ blasphemauerat extra castra: ac lapidib[t] oppresserunt. Fecerunt[q] filij israel sicut preceperat dñs moysi.

Locutusq[t] est dñs ad moysen in mõte synai dicens: Loquere filijs israel: & dices ad eos: Quando[v] ingressi fueritis terram quã ego dabo vobis sabbatizet sabbatũ domino. Sex annis seres agrum tuum: & sex annis putabis vineam tuam: colligesq; fructꝰ eius.

mauerit nomen dñi. m Qui percusserit. Hic occasiõe buiꝰ additur repetendo de lege talionis. cum dicit: Qui percusserit & occiderit hoiem &c. & intelligitur de occidente a ꝓposito non a casu. ut patet ꝓ illud qõ habet Exo. xxj. vbi dicit q̃ interficiens a casu delebat saluari i ciuitate refugij. n Qui percusserit aial reddat vicariũ. id est animal eiusdẽ speciei & valoris: vel precium ſm arbitrium iudicũ. o Qui irrogauerit. id est fecerit. p Maculam. hic accipitur macula pro mutilatione seu lesione que non potest curari sine notabili deformitate: eo modo quo animal dicebatur maculatum ſm legem. Et qualiter istud sit intelligendum dictum fuit plenius Exo. xxj. vbi plenius actum est de lege talionis. q Qui percusserit hominẽ punietur. & ſm expositores nostros intelligitur de pcussione ad quam nõ sequitur mors: nec mutilatio: nec deformitas notabilis: quia talis debet puniri ad arbitrium iudicũ. In hebreo habet: Qui pcusserit hominem moriat. Et dicit Ra. Sa. q̃ loquitur ista lex nõ de quocũq; homine: sed de patre: quia peccatiens patrem graui pcussione debet mori. etiã si mors non sequat. ut dictum fuit Exo. xxj. uel dicẽdum q̃ loquitur hic de homine generaliter & de pcussione ad quam sequitur mors. & repetitur id qõ in principio huius partis dictum fuerat ad maiorem expressionem r Equum iudiciũ sit inter vos sive peregrinus &c. Accipitur hic pegrinus gentilis conuersus ad iudaismũ: qui habet recipetur q̃tũ ad ea que ptinẽt ad salutẽ: non tñ q̃tũ ad ea que sũt honoris in regimine ꝓpli ꝓ que dr aliqs simplicit ciuis: ad qõ recipiebant aliqui gẽtiles cõuersi pr tertiã gnationem: alĩq pr decimã & alĩq nunq̃. ut hr Deut. xxiij. Si qs aũt iudeus interfecisset gentilem nõ cõuersũ ad iudaismũ: nõ incurrisset pnã mortis. ſm q̃ dicit Ra. Sa. put exposui Exo. xxj. s Locutusq; ẽ moyses. h ponit executio pene ſm sniam dñi ꝑ blasphemũ. & dictũ & ꝓs lrã.

Locutusq; est dñs. Superi[t] actũ t Lab. xxv. est de solẽnitatib[v] dierũ. Hic q̃nter agit de solẽnitatib annoꝝ. & dividit in duas. in ptem ꝓncipalẽ & incidentalem. secunda ibi: Aũ vendes quippiã. Prima adhuc in duas. qr ꝓmo agit de solẽnitate anni septimi. secũdo de solẽnitate ãni q̃nquagesimi. ibi: Numerabis quoq;. Circa primũ sciendũ q̃ annꝰ septimꝰ erat remissionis qr tũc remittebant debita nõ potentib soluere. & serui dimittebant liberi. Hoc tñ est intelligendũ de impotentib & seruis iudeis uel cõuersis ad iudaismũ. ut habetur Deut. xv. vbi agit de ãno septimo. q̃tum ad ista. sed hic agit de ipso inq̃tum erat solẽnis ad quietẽ terre. & hoc est qõ dr: v Aũ ingressi fueritis terrã quã ego dabo vobis sabbatizet sabbato. quiescendo. Dicit aũt Aug. q̃ terra colebat septimo anno: & seminabatur: sed nõ colligebatur a dominis: sed totum pauperibus dimittebatur: & ſm hoc intelligitur quies terre: quia non exercebatur ꝓ vtilitate tpali colentium. Omnes autem hebrei & Andreas super locum istum dicunt q̃ terra anno septimo nõ colebatur nec seminabatur. & hoc magis concordat textui: quia statim subditur: Sex ãnis seres agrũ tuũ &c. subdit:

Septimo[a] aũt anno sabbatũ erit terre requietiõis dñi. Agrũ nõ seres: ⁊ vineã nõ putabis. Que[b] sponte gignet bum⁹ nõ metes: ⁊[c] vuas primitiaꝝ tuarũ nõ colliges quasi vindemiam. Ann⁹ enĩ requietiõis terre est. Sed[d] erũt vobis in cibũ tibi ⁊ seruo tuo: ancille: ⁊ mercenario tuo: ⁊ aduene qui peregrinat apud te. Jumẽtis[e] tuis ⁊ pecorib⁹[n] oia que nascũt prebebunt cibũ. Numerabis[f] ẽꝫ tibi septem ebdomadas ãnorum. i. septies septem que simul faciunt quadraginta anouẽ: ⁊[g] clanges buccina mẽse septimo: decima die mensis ⁊ppitiatiõis tpe in vniuersa terra vra. Sanctificabisq; [h] annũ quinquagesimũ: ⁊[i] vocabis remissionẽ cũctis habitatorib⁹ tre tue. Ipse est enim iubileus. Reuertetur homo ad possessionem suam: ⁊ vnusquisq; rediet ad familiam pristinã: q; iubileus est ⁊ quinquagesim⁹ annus. Non seretis atq; metetis: spõte in agro nascentia: ⁊ primitias vindemie nõ colligetis: ob sanctificationem iubilei: sed statim ablata comedet. Anno iubilei redeãt oẽs ad possessiones suas. Cũ[k] vendes quippiam ciui tuo: uel emes ab eo: ne cõtristes frem tuũ: ſz iuxta numeꝝ ãnoꝝ iubilei emes ab eo: ⁊ iuxta supputationẽ frugũ vendet tibi. Quãto plus anni remanserint post iubileũ: tãto crescet ⁊ precium: quãto min⁹ tpis numeraueris tanto minoris ⁊ emptio cõstabit. Temp⁹ enĩ frugũ vendet tibi. Nolite affligere cõtribules vros: sed timeat vnusq;sq; deũ suũ: q: ego dñs de⁹ vr. Facite precepta mea: ⁊ iudicia custodite: ⁊ iplete ea ut habitare possitis in terra absq; vllo pauore ⁊ gignat vobis humus fructus suos q̃bus vescamini vsq; ad saturitatẽ nulli⁹ impetum formidãtes. Q; si dixeritis q̃d comedem⁹ ãno septimo si nõ seuerim⁹: necꝫ collegerimus fruges nr̃as: dabo benedictionẽ meã vobis anno sexto: ⁊ faciet fruct⁹ triũ annoꝝ: seretisq; anno octauo: ⁊ comedetis veteres fruges vsq; ad nonũ annũ: donec noua nascãt edetis vetera. Terra[m] ẽꝫ nõ vẽdetur in ꝑpetuũ: q: mea est: ⁊ vos aduene ⁊ coloni mei estis. Ĩ cũcta regio possessionis veltre sub redemptiõis cõditiõe ventetur. Si attenuat⁹ frat tuus vendiderit possessiunculã suã: ⁊ voluerit ꝓpinqu⁹ eius: põt redimere qđ ille vẽdiderat. Si[n] aũt nõ habuerit ꝓximũ: ⁊ ipse preciũ ad redimendũ potuerit inuenire: cõputabunt fruct⁹ ex eo tpe quo vendidit: ⁊ qđ reliquũ est: reddet emptori: sicq; recipiet possessionẽ suã. Q; si nõ inuenerit man⁹ eius ut reddat preciũ: habebit empt⁹ qđ emerat vsq; ad annũ iubileũ. In ipso enĩ omnis venditio redibit ad dominũ ⁊ ad possessorem pristinũ. Qui[o] vẽdiderit

a Septimo aũt anno sabbatũ erit terre. Si enim coleret non esset requies terre. vñ ⁊ subdit: Agrũ nõ seres ⁊c. b Que sponte gignet bum⁹ nõ metes. illa sunt que nascunt in campis ex granis decidentib⁹ tpe messis absq; alia cultura: ⁊ illa non vetebant dñi campoꝝ appropriare sibi. c Et vuas primitiarũ tuarum. dicũt aliqui q; loquit hic de fructib⁹ vinee ante quartũ annũ qui erat imundi. ut br̃ s. xix. ca. sed nõ ẽ verũ imo de fructibus anni septimi loquit q̃ absq; cultura nascebant. vñ premittit: Anno septimo agrũ nõ seres ⁊ vineam tuã nõ putabis. ⁊ de vtriusq; fructibus subdit. d Sed erũt vobis in cibũ ⁊c. quia inde viuebãt coiter domini ⁊ serui pauperes: ⁊ peregrini: etiam bestie: nõ solũ domestice: sed etiã siluestres. Ideo subdit: e Jumentis tuis ⁊ pecorib⁹. In hebreo br̃: Jumẽtis tuis ⁊ bestijs. ⁊ p bestias bene intelligũt alia alia siluestria ꝑm hebreos. f Numerabis q̃ꝫ. hic ꝓpter agitur de solẽnitate anni quinquagesimi: de quo est duplex opinio: tam apud hebreos q̃ꝫ apud latinos eo enĩ q; dicit hic: Numerabis q̃ꝫ tibi septem ebdo. ⁊c.] dicũt aliq; q; ann⁹ iubile⁹ erat vltim⁹ annus bui⁹ numeri. s. xlix. dicebat enĩ q̃n quagesim⁹ respectu precedentis iubilei inclusiue. ⁊ ꝑm hoc ann⁹ iubileus erat idem cũ ãno septio remissiõis ebdomade vltime ãnorum ꝓdictoꝝ. alij aũt dicũt q; ãn⁹ iubile⁹ erat ãn⁹ imediate sequẽs ãnos xlix. ꝓdictos: ⁊ sic erat q̃nquagesim⁹ a ꝓcedẽti iubileo exclusiue. Et ꝑm hoc ann⁹ iubileus erat imediate sequens annũ septimũ vltime ebdomade: ⁊ tũc erãt duo ãni sibi succedentes imediate in quib⁹ terra quiescebat: ita q; nõ colebat nec seminabat: ⁊ vtriusq; opinioni põt lrã de facili applicari. g Et clãges buccina mẽse ⁊c.] Dicũt aliq; q; iste clangor fiebat mẽse septimo anni ꝓcedentis iubileũ. sicut bies añ natiuitatẽ dñi ꝓclamãt festũ. clamãdo natale natale. Alij aũt dicũt q; iste clangor fiebat septimo mẽse ãni iubilei. ⁊ hoc videt verũ. vñ ⁊ vocat iubile⁹ ab isto clangore. ꝑm q; dicit Ra. Sa. ⁊ rationabiliter. vbi enĩ dicim⁹ iubileũ. In hebreo habet iobel: qđ sigt cornu uel buccinã. vñ Exo. xix. vbi dr̃: Cum aũt cepit clangere buccina. In hebreo br̃: iobel. b Sãctificabisq; annũ q̃nquagesimũ. i. applicabis ad diuinũ cultũ. i Et vocabis remissionẽ. q: tũc remittebant fructus ⁊ debita: ⁊ etiã exules ꝓmittebant redire ad terrã suã. vñ seq̃t: Reuertet hõ ad pos. suã: ⁊ vnusq;sq; rediet ad familiã pristinã. cetera patẽt ex predictis. k Cũ vendes. hec est ꝓs incidẽtalis in qua ponunt duo incidẽtia ex ꝓdictis. eo enĩ qđ dictũ est ĩmediate q; in ãno iubileo oẽs redibãt ad possessiões suas. sequit q; possessiões non poterãt vẽdi nisi vsq; ad iubileũ. ⁊ tõ necessariũ fuit determinare modũ venditiõis. Jtẽ q: dictũ est ẽ. q; septimo anno nõ poterat seminari nec meti: oportebat dẽterminare de mõ ꝓuisionis: ⁊ iõ ꝓ tradit modus venditiõis in generali. 2° modus ꝓuisiõis ãni. vij. ⁊ viij. ibi: Q; si dixeritis, 3° reuertit ad modũ vẽditiõis in spãli. ibi: Terra q̃ꝫ. Circa ꝓmũ sciendũ q; ex q̃ non poterat vẽdi possessiões nisi vsq; ad annũ iubileũ ad hoc q; esset iusta vẽditio oportebat br̃e respectũ ad terminũ iubilei. ut quãto plures essent ãni vsq; ad iubileũ: tãto pl⁹ vẽderẽt ⁊ quãto pauciores tãto min⁹. ⁊ p̃s lrã. l Q; si dixeritis. Hic cõsequenter agitur de modo ꝓuisionis: q: dñs qui est verax ⁊ potens ad implẽdũ: dicit q; anno sexto terra ꝓferet fructus in tanta abundãtia q; etiã sufficeret ad sustentationẽ hominũ vsq; ad tempus quo noui fructus haberent de seminatis octauo anno. ⁊ p̃s littera. m Terra quoq;. hic reuertit ad modum venditionis in speciali ⁊ primo agit de vẽditiõe agroꝝ. 2° domoꝝ. ibi: Qui vẽdiderit domũ. tertio ꝓsonarũ. ibi: Si pauperate cõpulsus. Circa ꝓmũ determinat q; vendens possessionẽ suam ex pauperate: poterat redimere si veniret ad pinguiorem fortunam: ⁊ similiter ꝓpinquus eius: ⁊ si emptor leuasset aliquos fructus. valor de precio debebat defalcari: ⁊ residuum reddi emptori. terra enim ꝓmissionis erat ipsius dei immediate. iudei autem ibi habitantes non erant nisi sicut coloni. ⁊ ideo dominus noluit eam aliter vendi seu alienari. ⁊ patet littera. n Qui vendiderit domũ ⁊c. Hic agitur in speciali de venditione domorũ. vbi determinat q; dom⁹ que erãt intra ciuitates uel villas muratas: si venderent poterat redimi infra annũ venditionis: alie nõ poterãt redimi de cetero etiã i ãno iubileo

Domus aũt que erant in villis nõ muratis semp poterant redimi vsq; ad iubileũ. ℞ falcatiõe tñ facta ℟ precio q̃tũ valuerãt emptori. Ratio aũt hui⁹ diuersitatis erat: ut ciuitates ⁊ ville murate remanerẽt magis populate. ⁊ ideo statutũ fuit ut hom⁹ illarũ vendite non possent redimi nisi ꝑmo anno: ut p hoc ꝯies essent min⁹ proni ad ℟ vendũ. Excipiũtur tñ ab hoc domus leuitarũ q̃ erant in vrbib⁹ muratis q̃ vendite ab eis poterãt semp redimi modo ꝯ. dicto. Cui⁹ ratio assignat in lrã: q⁹ leuite nõ habebãt ptem in agris sicut alie tribus. ⁊ ideo domus eor̃ que erãt in vrbibus reputabant eis quasi ꝑ hereditate agror̃: ⁊ iõ simili mõ redimi poterãt. ⁊ ꝑs lrã. a Sub urbana aũt eor̃ nõ veneãt. i. vendent. vñ versus Exulo vapulo veneo fio quatuor̃ista. Sensum passiui sub voce gerunt aliena. i. sub voce actiui. b Quia possessio sempiterna ẽ. suburbana enim ꝑprie dicta erãt q̃dam loca in circuitu ciuitatũ q̃ erant coĩa. ut hr̃ Numeri. xxxv. vbi ista materia tangitur plenit⁹. ⁊ ideo dicit hic possessio sempiterna. q⁹ coitas non inozitur sed psone singulares ⁊ ideo nullus poterat aliq̃d vendere ibi q⁹ nõ habebãt aliquid ꝑ prium. c Si paupertate. hic ꝑnter agit ℟ ℣ditiõe psonarũ: vbi determinat q⁹ si aliquis ℟ breuis eẽt empt⁹ in seruũ: uel ℟ breui in ancillam deberet tractari amicabiliẽ: ⁊ nõ sicut serui aliarũ nationũ. ⁊ in ãno iubileo poterat talis egredi liber: ⁊ si ann⁹ septim⁹ remissiõis veniret añ annũ iubileũ poterat egredi siliẽ. ut dictũ fuit Exo. xxi. Erãt enim ℟ hebrei serui ipsi⁹ dei imediate: eo q⁹ redemerat eos ℟ seruitute egypti. ⁊ ideo nolebat eos aliter vendi. Sec⁹ aũt erat ℟ seruis empt⁹ aliarũ nationũ:. ⁊ h̃ est q̃ subdit: d Seruus ⁊ an. sint w. ℟ nati. q̃ in cir. vr̃o sunt. qui nõ sũt cõuersi ad iudaismũ. e Et ℟ aduenis. i. ℟ cõuersis. sic ꝑs Josue. ix. ca q⁹ gabaonite semp fuerũt fui multitudinis: lz ecnt ꝑuersi ad iudaismũ. Si aũt aliq̃s iudeus esset vendit⁹ in fuũ alicui cõuerso ad iudaismũ: poterat redimi p seipsũ si pinguior: fortuna sibi occurreret: uel p ꝓpinquos suos: ℟ falcatione tñ facta ℟ ꝓcio redẽptionis: q̃tum eius seruitus valuerat emptori. ⁊ hoc est q̃ dr̃: f Si ualuerit apud vos manus aduene ⁊c. ⁊ si predictis modis nõ poterit redimi: egredietur cũ liberis suis in anno iubileo. cui⁹ cã reddit cũ dr̃: Mei enim serui sunt filij isrl̃ q̃s eduxi ℟ terra egypti. ⁊ ideo nolebat q⁹ possent vendi simplicit⁹ ⁊ ad sp̃ in seruitutẽ bñanã.

Lectio. xxvj. Ho dñs ℟ vr̃. Postq̃ actũ ẽ ℟ solẽnitatib⁹ q̃ ꝓtinent ad cultũ diuinũ. hic ꝓnter inducit ꝓpls ad obseruantiã earũ. Et h̃ q̃druplicit. ꝑ p. ꝓhibitiões. 2° ꝑ. ꝓmissiões. ibi: Ego dñs si in ꝑceptis meis ⁊c. 3° ꝑ cõminationes. ibi: Q̃ si non audieritis me. 4° ꝑ solationes. ibi: Q̃ si ⁊ ℟ his. Circa ꝓmũ ꝓhibet idolatriã: ut inducat ad obseruantiã cultus diuini. cũ dr̃: Ego dñs ℟ vr̃. cui cultũ latrie debet: ⁊ nulli alteri. iõ subdit: b Nõ facietis vobis idolũ. s. ope fusili. ⁊ sic ꝓhibet idolatriã in idolis metallicis. i Et sculptile. s. ꝑ dolationẽ. ⁊ sic ꝓhibet idolatriã i statuis ligneis. k Nec titu. eri. i. altaria ꝑ idolatria. l Nec insignẽ lapidem. q̃ ꝓhibet idolatria in imaginib⁹ lapideis. m Custodite sabbata mea. i. solẽnitates q̃ vocãt sabbata: q⁹ in eis erat cessatio ab opib⁹ seruilib⁹. ut ꝑs ex ꝯ. dicit. n Et pauete ad sanctuariũ meũ. i. habete reuerentiã ad ipsum: ⁊ nõ ad idolatrie locũ. o Ego dñs. hic ꝓnter inducitur ꝓpls ad obseruantiam ꝓdict⁹ ꝑ ꝓmissiões tonor̃ si ea obseruauerint. ⁊ ꝑ ꝓmittit eis vtilitates ℟ re. cũ dr̃. p Dabo w. pluuiam tpib⁹ suis. i. cõpetẽtib⁹ ad fructificationẽ ℟ renascentiũ. q Apprehendet messis tritura vindemiã: ⁊ vindemia occupabit sementẽ: ⁊ comedet panẽ vr̃m in saturitate:

domum intra vrbis muros: habebit licentiã redimendi vsq; nec vn⁹ impleat ann⁹. Si non redemerit ⁊ anni circul⁹ fuerit euolutus: emptor possidebit eam: ⁊ posteri ei⁹ in ꝑpetuũ: ⁊ redimi nõ poterit etiã in iubileo. Si aũt in villa fuerit domus q̃ muros nõ habet: agror̃ iure vendet. Si aũ redẽpta nõ fuerit: i iubileo reuertet ad dominũ suũ. Edes leuitarũ q̃ in vrbib⁹ sunt: semp pñt redimi. Si redẽpte nõ fuerint: i iubileo reuertent ad dños: q⁹ dom⁹ vrbiũ leuiticarũ ꝑ possessionib⁹ sũt inter filios isrl̃. Suburbana aũt eor̃ nõ veneãt: q⁹ possessio sempiterna est. Si attenuat⁹ fuerit frat⁹ tu⁹ ⁊ infirm⁹ manu: ⁊ susceperis eũ quasi aduenã ⁊ ꝑegrinũ: ⁊ vixerit tecũ ne accipias vsuras ab eo: nec ãplius q̃s tedisti. Time deũ tuũ ut viuere possit frat⁹ tu⁹ apud te. Pecuniã tuã non dabis ei ad vsurã: ⁊ frugũ supabundantiã non exiges. Ego dñs deus vester: q̃ eduxi vos ℟ terra egypti: ut darẽ vobis terrã chanaan ⁊ essem vester ℟. Si paupertate cõpulsus vẽdiderit se tibi frater tuus: nõ eũ opprimes seruitute famulor̃ sz quasi mercenarius ⁊ colonus erit. Vsq; ad annũ iubileũ opabit apud te: ⁊ postea egredietur cũ liberis suis: ⁊ reuertet ad cognationẽ ⁊ ad possessionẽ patrũ suor̃. Mei enim serui sunt: ⁊ ego eduxi eos ℟ terra egypti. Nõ veneãt ꝓditiões seruor̃. Ne affligas eũ ꝑ potentiã: sed metuito deũ tuũ. Ser⁹ ⁊ ancilla sint vobis ℟ nationibus q̃ in circuitu vr̃o sunt: ⁊ ℟ aduenis qui ꝑegrinant apud vos: uel q̃ ex his nati fuerint in terra vr̃a.

Hos habebitis famulos ⁊ hereditario iure trãsmittetis ad posteros: ac possidebit in eternũ. Fratres aũt vestros filios isrl̃ ne opprimatis ꝑ potentiã. Si inualuerit apud vos manus aduene atq; ꝑegrini: ⁊ attenuat⁹ frater tuus vendiderit se ei aut cuiq̃ ℟ stirpe ei⁹: post vẽditionẽ pot redimi. Qui voluerit ex fratrib⁹ suis redimet eũ: ⁊ patru⁹ ⁊ patruelis: ⁊ consanguine⁹ ⁊ affinis. Si autẽ ipse potuerit redimet se: supputatis dũtaxat annis a tpe venditionis sue vsq; in annũ iubileũ: ⁊ pecunia qua venditus fuerat iuxta annor̃ numerũ: ⁊ ratione mercenarij supputata. Si plures fuerint ãni q̃ remanẽt vsq; ad iubileũ: ꝑ hos reddet ⁊ ꝑ eũ. si pauci: ponet rationẽ cũ eo iuxta annor̃ numer̃: ⁊ reddet emptori q̃ reliquũ est ãnor̃ q̃b⁹ añ fuerit mercedib⁹ iputatis. Nõ affliget eũ violenter in ꝓspectu tuo. Q̃ si ꝑ hec redimi non potuerit: anno iubile oegredietur cũ liberis suis. Mei enim sunt fui filij isrl̃: q̃s eduxi ℟ terra egypti. XXVI

Ho dñs deus vester. Nõ facietis vobis idolũ ⁊ sculptile: nec titulos erigetis: nec insignẽ lapidem ponetis in terra vr̃a ut adoretis eũ. Ego enim sum dñs ℟ vester. Custodite sabbata mea: ⁊ pauete ad sanctuariũ meũ. Ego dñs. Si in preceptis meis ambulaueritis ⁊ mãdata mea custodieritis ⁊ feceritis ea: dabo vobis pluuias tpib⁹ suis: ⁊ terra gignet germen suũ: ⁊ pomis arbores replebunt. Apprehendet messiũ tritura vindemiã: ⁊ vindemia occupabit sementẽ: ⁊ comedetis panẽ vr̃m in saturitate:

a Et absq; pauore habitabitis. q2 sine securitate fertilitas pax aut nihil valet. b Auferã malas bestias ⁊c̃. ita q̃ non nocebunt ꝑsonis vestris nec bonis. tertio ꝓmittit̃ eis fertilitas in ꝓlecum dicit̃: c Respiciam vos ⁊ crescere faciam. sicut ꝓmissũ fuit abrahe Gen̄. xv. ideo subditur. Et firmabo pactũ meũ vobiscum. d Comedetis vetustis. veterũ. i. fructus terre ita abundabunt: ⁊ tam bone collectionis ⁊ maturitatis erunt: q̃ possent valde diu seruari ⁊ comedi a vobis: sed dimittetis ꝓpter nouos supueni-entes. quarto ꝓmittit̃ eis dina familiaritas cum sua ꝓtectione. cũ dicit̃: e Ponã tab. meũ in me. vestri. vbi ꝑ signa euidentia apparebit effectus presentie mee in respõsionib⁹ diuinis ⁊ ꝯsimilibus. f Et nõ abijciet vos aĩa mea. quasi abominabiles. imo habebit vos valde amabiles. g Ambulabo inter vos. vos protegendo ⁊ consolando. h Et ero vester deus. ꝑ verum ⁊ specialem cultum. i Cõfregi cathenas ceruicum vestrarũ. i. abstuli a vobis durissimã seruitutẽ egypti qua tenebamini astricti. k Ut incederetis erecti. Modus enim depressorum est incedere inclinato capite. ⁊ quando liberãt̃ caput eleuare. l Q2 si non audieritis me. Hic consequẽter inducitur populus per cõminationes. ⁊ cõminat̃ eis dominus quatuor mala: si non seruauerint predicta: ⁊ hoc cõtra quatuor bona: que sũt obseruantibus promissa. Promiserat enim obseruantibus securitatem ab hostib⁹. Et ideo non obseruantib⁹ primo cõminatur impugnationem hostium. cũ dicitur: Q2 si non audieritis ⁊c̃. sequit̃. m Uisitabo vos velociter in egestate ⁊ ardore. ꝓueniente ex incursu hostiũ. vñ subdit̃: n Frustra seretis sementem. que ab hostibus deuorabit̃. o Ponam faciem meam cõtra vos. i. intentionem ad vos ꝑsequendũ. ideo subditur: Et corruetis coram hostibus vestris. ⁊ subdit̃: p Fugietis nemine ꝑsequente. ex nimio pauore qd̃ est valde turpe. Secundo ꝯtra fertilitatem quã ꝓmiserat seruantib⁹ mandata. cõminatur non seruantibus sterilitatem. cum dicitur: q Sin autem non sic obedieritis mihi addam correptiones vestras. i. penas vos affligentes. r Septuplum. i. ꝑfecte: q2 septenarius numerus ꝑfectionem sig̃t. s Daboq; vobis celum desup sicut ferrum. q2 nec ros nec pluuia descendet inde sup terram fecundandam. t Et terram eneam. i. siccam ⁊ omnino infructuosam. Tertio cũ dicit̃: v Si ambulaueritis ex aduerso mihi. ꝯtra fecunditatem ꝓlis cõminat̃ eis paucitatem plebis. vñ sequit̃: x Emittãq; in vos bestias agri. i. feroces: y Que ꝯsumãt vos. deserteq; fiant vie vestre. ꝓpter paucitatẽ habitatoꝝ in terra: ⁊ nõ solũ cõminat̃ eis paucitatem ex deuoratione bestiaꝝ: sed etiam ex gladijs inimicoꝝ. vñ subditur: z Inducãq; sup vos gla. vl. fe. mei. i. trãsgressionũ federis mei. a Cũq; ꝯfugeritis in vrbes. a facie gladij. b Mittã pestilentiã ⁊c̃ ita q̃ nõ poteritis ibi saluari: sed ꝑ nimia miseria ⁊ fame cogemini vos tradere hostibus vr̃is. c Postq̃ ꝯfregegero baculũ panis. i. sustentamentũ cibi. d Ita ut decẽ mu. in vno cli. co. pa. i. ita parum habebũt de pasta q̃ vnus paru⁹ cliban⁹ sufficiet ꝓ decem domibus. e Et reddant eos ad pond⁹. i. distribuãt in domib⁹ suis ad põdus ꝓpter paucitatẽ. Dicit aũt hic Ra. Sa. q̃ in hoc cõminat̃ eis dñs corruptionem bladi ⁊ paste. in tantũ q̃ panes inde formati in furno positi frãgerent̃ in ꝑtes minutas: q̃ extracte de furno diuiderentur ad pondus. ut q̃libet mulier haberet ꝑtem suam debitam. vlteri⁹ cõminat̃ eis paucitatem causatã ex seipsis. cũ dr̃: Sin aũt nec per hec audieritis me ⁊c̃. sequitur: f Ut come. car. fi. ve. ⁊ fi. vr̃aꝝ. qd̃ fuit impletũ ĩ obsidiõe samarie. ut hr̃. iiij. Regi. vj. ca. ⁊ in obsidione hierusalẽ ꝑ titũ ⁊ vespasianũ. ut dicit Joseph⁹ li. de iudaico bello. Quarto ibi: g Destruã excelsa vestra. cõtra diuinam familiaritatem quam ꝓmiserat obseruantib⁹ mandata ei⁹. cõminatur eis subtractionem sui auxilij ⁊ totalem deiectionem. cum dicit̃: Destruã excelsa vr̃a. i. loca alta in quibus idolis imolabant. h Et abominabit̃ vos anima mea. subtrahendo effectũ presentie mee. etiam a templo. ideo subdit̃: Et deserta fa. san. ve. i Nec recipiam vltra odorem suauissimũ. i. sacrificia que tempore obedientium tantum fuerunt mihi odorifera ⁊ placita.

⁊ [a] absq; pauore habitabit̃ in terra vr̃a. Dabo pacẽ in finib⁹ vr̃is: dormiet̃ ⁊ nõ erit q̃ exterreat. Auferã [b] malas bestias: ⁊ gladi⁹ nõ trãsibit t̃minos vr̃os Persequimini inimicos vr̃os: ⁊ corruẽt corã vobis. Persequent̃ q̃nq; de vr̃is centũ alienos: ⁊ centũ ex vobis decẽ milia. Cadẽt inimici vr̃i gladio ĩ ꝯspectu vr̃o. Respiciã [c] vos ⁊ crescere faciam: multiplicabimini: firmabo pactũ meũ vobiscũ. Comedetis [d] vetustissima veterũ: ⁊ vetera nouis supueniẽtib⁹ ꝓijcietis. Ponã [e] tabernaculũ meum in medio vr̃i: ⁊ [f] nõ abijciet vos aĩa mea. Ambulabo [g] int̃ vos: ⁊ [h] ero deus vester: vosq; eritis ꝓpl̃s me⁹. Ego dñs deus vester q̃ eduxi vos de terra egyptioꝝ ne seruiretis eis: ⁊ qui ꝯfregi [i] cathenas ceruicũ vestrarũ: ut [k] incederetis erecti. Q2 [l] si non audieritis me: nec feceritis oĩa mãdata mea: sz spreueritis leges meas: ⁊ iudicia mea ꝯtẽpserit̃: ut nõ faciatis ea q̃ a me ꝯstituta sunt: ⁊ ad irritũ ꝑducat̃ pactũ meũ: ego q̃z hec faciã vobis Uisitabo [m] vos velocit̃ in egestate ⁊ ardore q̃ ꝯficiat oculos vr̃os: ⁊ ꝯsumat aĩas vr̃as. Frustra [n] seretis sementẽ: q̃ ab hostibus deuorabit̃. Ponã [o] faciẽ meã ꝯ̃ vos: ⁊ corruet̃ corã hostib⁹ vr̃is ⁊ subijciemini his q̃ oderũt vos. Fugietis [p] nemine ꝑsequẽte. Sin [q] ãt nec sic obedieritis mihi: addã correptiões vr̃as septuplũ [r] ꝓpt̃ pctã vr̃a: ⁊ cõterã supbiã duritie vr̃e. Daboq; [s] vobis celũ desup sicut ferrum: ⁊ [t] terrã eneã. Consũmet̃ in cassũ labor vester: nõ ꝓferet t̃ra germen: nec arbores poma prebebũt. Si [v] ambulaueritis ex aduerso mihi: nec volueritis audire me: addam plagas vr̃as vsq; in septuplũ ꝓpt̃ pctã vr̃a. Emittãq; [x] in vos bestias agri q̃ ꝯsũmant [y] vos ⁊ pecora vr̃a: ⁊ ad paucitatẽ cũcta redigant: deserteq; fient vie vr̃e. Q2 si nec sic volueritis recipe disciplinam: sed ambulaueritis ex aduerso mihi: ego q̃z ꝯtra vos aduersum incedã: ⁊ ꝑcutiam vos septies ꝓpter peccata vestra: inducamq; [z] super vos gladium vltorem federis mei. Cumq; [a] confugeritis in vrbes: mittã [b] pestilentiam in medio vestri: ⁊ trademini in manib⁹ hostium postq̃ [c] confregero baculũ panis vestri: ita [d] ut decem mulieres in vno clibano coquant panes: ⁊ [e] reddant eos ad pond⁹ ⁊ comedetis: ⁊ non saturabimini. Sin autem nec ꝑ hec audieritis me: sed ambulaueritis contra me: ⁊ ego incedam aduersum vos in furore contrario ⁊ corripiam vos septem plagis ꝓpter peccata vestra: ita ut [f] comedatis carnes filioꝝ vestroꝝ ⁊ filiarum vestrarum. Destruam [g] excelsa vestra: ⁊ simulacra vestra confringã. Cadetis inter ruinas idoloꝝ vestrorum ⁊ [h] abominabit̃ vos anima mea in tantũ ut vrbes vr̃as redigã in solitudinem: ⁊ deserta faciã sanctuaria vestra: nec [i] recipiã

a Et stupebunt sup ea inimici vestri. de tanta abiectiõe vestra. b Cũ habitatores illi⁹ fuerint. qd adimpletũ ẽ qñ rex assyrioꝝ trãstulit iudeos ⁊ ĩ ciuitatib⁹ eoꝝ habitare fecit extraneos. ut habet. iiij Reg. xvij. ca. Cõminatur etiã psecutionẽ ⁊ abiectionẽ in terra aliena cũ dicit: Vos aũt disp. in gen. ⁊ euag. post vos gla. c Tunc place. terre sab. sua. Tũc eni qescet a cultura. ppter defectũ habitantiũ: eo ꝙ tpe quietis ipsi⁹ s. ãno. vij.⁹ ⁊ qnquagesimo non pmittebat qescere ꝑpt cupiditatẽ iudeoꝝ. ⁊ ideo tunc reddet sibi qes maior ⁊ plixior ꝙ̃ fuerit subtracta. d Terrebit eos sonit⁹ folij volant. qꝛ hoies in trore positi ad modicũ fremitũ credũt adesse adũsarioꝝ impetũ. e Cadẽt nullo sequẽte. qꝛ hoies ex terrore fugiẽtes frequent cadũt in pcipitia: ⁊ aliqñ cadunt mutuis gladijs nõ distinguẽtes socios ab aduersarijs. ut hr̃ Judic. vij. de fugientib⁹ corã gedeone ⁊ socijs ei⁹. f Qz si ⁊ de his aliq remãserint. Hic pñter inducit tpl's ad obseruãtiã mãdatoꝝ p psolationes: qꝛ ꝗ̃tumcũqꝫ fuerint abiecti: si aliq remãserint ⁊ afflictiõe dãte eis intellectũ pctã sua recognouerint: ⁊ p ipsis orauerint. pmittit eis diuina cõsolatio. vñ subdit: Tũc orabũt p impietatibus suis: ⁊ recordabor federis mei ⁊c. g Terre ꝙ̃ memor ero. reducẽdo ibi habitatores suos. Cetera patẽt ex dictis. b Cap. xxvij.

Locutusqꝫ est dñs. Hec est q̃rta ps pncipalis hui⁹ libri. put dictũ fuit a pncipio: in qua agit de solutionib⁹ ⁊ etiam redemptionib⁹ votorum que sunt quedã oblationes spãles. Et pmo agit de voto obligatis. secũdo de pseratis. ibi: Omne qd dño psecrat. tertio de decimis. ibi: Omnes decime. Prima in duas. qꝛ primo agit de redemptiõe votoꝝ. secũdo remouet circa hoc dubiũ. ibi: Primogenita ⁊c. Circa primũ primo agitur de voto circa psonam humanam. secundo de voto circa rem possessam. ibi: Animal autẽ. Circa primũ sciendũ ꝙ homo non est animal ĩmolaticiũ. ⁊ ideo votum factum de psona humana nõ erat soluendum per eius imolationẽ s p redemptionem. persona autem humana sm diuersas etates est maioris uel minoris valoris. ⁊ pl⁹ ⁊ minus posset vendi. ⁊ iõ sm quatuor etates taxatur hic preciũ redemptionis. A vicesimo eni ãno vsqꝫ ad sexagesimũ ẽ etas melioris cõditionis. Unde ⁊ sm talem etatem numerabant illi q̇ poterant ad bella pcedere. ut habet Numeri j. ca. ⁊ ideo votum factum de persona humana ĩ tali etate redimebatur maiori precio scilꝫ vir quinquaginta siclis. mulier. xxx. vota autẽ facta in alijs etatibus trib⁹. minus pportionabiliter. ⁊ patꝫ littera. i Ad mensuram sanctuarij. Hoc dicitur. qꝛ aliud erat pondus quo vtebant in sanctuario: ⁊ quo vtebantur in publicis negociatiõib⁹. de quãtitate autem sicli dictum fuit Exo. xxx. k A quinto aũt anno. Licꝫ enim pueri quinqꝫ annoꝝ ⁊ vnius mẽsis nõ possent vouere. cũ nõ haberẽt vsũ rõnis: poterãt tñ obligari voto parentũ. vñ ⁊ anna mater samuelis fecit votum de ipso etiam anteꝙ̃ nasceret: j. Reg. j. Cetera patẽt in littera. l Animal autem. Hic pñter agitur de votis factis circa rem possessam. ⁊ primo circa res viuẽtes. secũdo circa res nõ viuentes. ibi: Hõ si vouerit domũ. Circa pmũ dicitur sic: Animal aũt qd ĩmolari põt. s. tam rõne spẽi: sicut est bos ouis ⁊ capra. ut pꝫ ex s. dictis. ꝙ̃ rõne indiuidui: videlꝫ aial predictarũ spẽrum nõ habẽs aliquã maculã. m Sanctũ erit. i. applicatũ ad sacrificiũ dñi. n Et mutari nõ poterit. alio aiali nec precio redimi. ⁊ si de facto mutaret p alio aiali. ipso facto vtrũqꝫ aial erat obligatũ sacrificio dñi. o Animal ĩmundũ. dicit Ra. Sa. ꝙ hoc nõ est intelligendũ de aiali ĩmũdo sm speciem suam. ut porcus uel huiusmõi. sed de animali ĩmundo sm

vltra odorẽ suauissimũ: disperdamqꝫ terram vestram: ⁊[a] stupebũt sup ea inimici vestri cũ[b] habitatores illi⁹ fuerint. Uos aũt disp̄dam in gentes: ⁊ euaginabo post vos gladiũ: eritqꝫ terra vestra deserta: ⁊ ciuitates vestre dirute. Tunc[c] placebũt terre sabbata sua: cunctis diebus solitudinis sue. Qñ fuerit in terra hostili: sabbatiçabit: ⁊ requiescet in sabbatis solitudinis sue: eo ꝙ nõ requieuerit in sabbatis vestris qñ habitabatis in ea. Et qui de vobis remanserint: dabo pauorẽ in cordibus eoꝝ in regionibus hostiũ. Terrebit[d] eos sonit⁹ folij volant: ⁊ ita fugiẽt quasi gladium. Cadent[e] nullo sequente: ⁊ corruent singuli sup fratres suos quasi bella fugiẽtes. Nemo vestrum inimicis audebit resistere.. Peribitis inter gentes: ⁊ hostilis vos terra cõsumet. Qz[f] si ⁊ de his aliqui remanserint: tabescent in iniq̇tatibus suis in terra inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ ꝑpter peccata patrum suorum ⁊ sua affligentur: donec pfiteantur iniquitates suas ⁊ maiorum suorum quibus preuaricati sũt in me: ⁊ ambulauerũt ex aduerso mihi. Ambulabo igitur ⁊ ego cõtra eos: ⁊ inducam illos in terrã hostilem: donec erubescat incircũcisa mens eorum. Tunc orabũt p impietatibus suis: ⁊ recordabor federis mei qd pepigi cũ iacob ⁊ isaac ⁊ abraham. Terre[g] quoqꝫ memor ero: que cũ relicta fuerit ab eis: complacebit sibi in sabbatis suis: patiens solitudinẽ ꝑpter illos. Ipsi do rogabũt p peccatis suis: eo ꝙ abiecerint iudicia mea ⁊ leges meas despexerint. Attamẽ etiam cũ essent in terra hostili non penit⁹ abieci eos: neqꝫ sic despexi ut cõsumerent: ⁊ irritũ facerem pactum meũ cum eis. Ego enim sum dñs deus eoꝝ ⁊ recordabor federis mei pristini qñ eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium ut essem deus eorum. Ego dñs deus. Hec sunt iudicia atqꝫ precepta ⁊ leges q̃s dedit dñs inter se ⁊ int filios israel in mõte synai per manum moysi.

XXVII

Locutusqꝫ[b] est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs israel: ⁊ dices ad eos: Homo qui votum fecerit ⁊ spoponderit deo aiam suam. sub estimatione dabit p̄cium. Si fuerit masculus a vicesimo anno vsqꝫ ad sexagesimũ annũ: dabit quinquaginta siclos argenti ad[i] mensurã sanctuarij: si mulier triginta. A q̇nto[k] aũt anno vsqꝫ ad vicesimũ: mascul⁹ dabit viginti siclos: femina decem. Ab vno mense vsqꝫ ad annũ quintum p masculo dabunt quinqꝫ sicli: p femina tres. Sexagenarius ⁊ vltra masculus dabit quindecim siclos: femina decẽ. Si paup fuerit ⁊ estimationẽ reddere non valebit: stabit coram sacerdote: ⁊ quãtũ ille estimauerit ⁊ viderit eũ posse reddere: tantũ dabit. Animal[l] autẽ qd imolari potest domino si q̇s vouerit: sanctum[m] erit ⁊[n] mutari non poterit. i. nec melius malo nec pei⁹ bono. Qz si mutauerit: ⁊ ipsum qd mutatum est: ⁊ illud p quo mutatũ est: pseratũ erit domino. Animal[o] imundum qd imolari dño non potest si quis vouerit: adducet

indiuiduū tm̃.ut bos ouis ul' capra bñs maculā ꝯtā p' votū factū ꝛe ipso:.ꝑ quā offerri nō poterāt: & ꝛebat redimi.ꝛe cui' redēptiōe ab eo q̄ votū fecerat.subdit: a Addet supra estimationē q̄ntā ptē. Rō aūt q̄re cari' vendebaf vouēti q̄ alteri erat: ne faciētes votū ꝛe reb' suis haberēt oculū ad rehabendū illa que vouebāt.ꝛ p̄ bñ votū eēt ꝛo mīn' gratū. b Hō si vouerit vo. Hic q̄ñ agit ꝛe redēptiōe voto' circa res animatas. Et p̄ q̄rū ad vomos.2° q̄rū ad agros.ibi: Oꝛ si agrū. Circa p̄mū dr q' redēptio voti facti ꝛe homo ꝛebat fieri fm estimationē sacerdotē ꝓsiderato valore hom̄:ꝛ si vouēs volebat eā redimē ꝛebat supaddere q̄ntā ptē rōne s. dicta.ꝛ p̄z lrā. c Oꝛ si agrū. Hic q̄ñ agit ꝛe redēptione voto'um circa agros. Et p̄mo agit ꝛe agro possesso ex hereditaria successiōe. 2° ꝛe agro possesso ex acq̄sitōe seu emptione.ibi: Si ager empt' ē. Circa p̄mū sciēdū q ꝛedēptio agri taxabatur fm q̄titatē semētis q̄ seminabaf.ꝛ b respicit agri q̄titatē:q̄ quāto ager erat maio' : tāto pl' req̄rebaf ꝛe semēte dū tm̃ eēt seminabilis p totū:ꝛ fm b maiori p̄cio redimebaf. Item fm distantiā ad annū iubileū:ꝛ hoc respicit tpis durationē.ꝛ iō quāto plures anni erāt ab obligatiōe voti vsq̄ ad annū iubileū.tāto erat mai' p̄ciū redēptionis.ꝛ iste due ꝓsideratiōes tangūf.cū dr: o Si triginta modijs hordei seriť ẽra.l.siclis ẽdeť argēti:si statim ab ānno icipiēt iubilei vouerit agrū.ꝛ sic accipiť.p q̄libet ānno vn' siclus:q̄a a p̄ncipio tpis h' voti vsq̄ ad iubileū erāt.l.ānī. Si aūt a voto facto vsq̄ ad iubileū essent pauciores ānī.p q̄libet ānno ꝛeficiēte a p̄dicto numero ꝛe falcabaf vn' siclus ꝛe p̄cio. e Oꝛ si voluerit redimē agrū ille q̄ vo. addet q̄ntā ꝛc. vēdebaf aūt sibi carius q̄ alteri: nō solū rōne s. dicta: & etiā q: p b dānificabanť sacerdotes: q: qñ dict' ager alteri vendebaf in ānno iubileo reuertebaf ad sacerdotes.ꝛ erat possessio ꝓsecrata dño.qñ aūt vendebaf ipsi vouenti in iubileo nō reuertebaf ad sacerdotes.sed remanebat ei q̄ vouerat ꝛ redemerat. f Si ager. Hic q̄ñ agit ꝛe agro possesso p emptionē.cū dr:Si ager empt' est ꝛ nō ꝛe possessione maio'.i.pentū illi' q̄ emit. g Supputabit sacerdos ꝛc.i.ꝛeterminabit p̄ciū redemptiōis fm distantiā ad annū iubilei.q: quāto est maio' distantia a tpe voti facti vsq̄ ad iubileū : tāto ꝛebet esse mai' p̄ciū. b In iubileo aūt re.ad p̄o. dñm q̄ vn.eū.ꝛ nō ad sacerdotes:q: nō poterat vendi nisi vsq̄ ad iubileū.ut patz ex s. dicť. xxv.ca.ꝛ ideo faciēs votū ꝛe illo agro nō poterat illū obligare nisi vsq̄ ad iubileū.q: mbil iuris habebat in eo vltra. secus aūt erat ꝛe agro quē habebat ex hereditaria successiōe.ut predictū est i Dis estimatio.in p̄dictis redēptiōib'. k Siclo sanctuarij p̄derabiť.q: ali' erat siclus q̄ vtebanť in alijs. l Siclus xx. obolos habet.hoc dr ad ꝛeterminationē q̄titatis sicli sanctuarij.sicl' enī coīs erat maio'.ut dic̃ Ra.Sa.q: ptinebat.xxiij. obolos. Alij aūt dicūt q̄ erat mino'.dicētes q̄ pōdus sanctuarij erat duplex respectu ponderis coīs. m Primogenita. Hic remouet dubiū circa p̄dicta.q: posset alijs credere p̄mogenita aīalium posse cadere sub voto. hoc remouet cū dr: n Nemo sanctificare poterit ꝛ vouere. cui' rō est q: null' pōt facere votū ꝛo nisi ꝛe hoc q̄ suū est. p̄mogenita aūt rōne p̄mogeniture erant ipsi' dei. ut patz Exo.xiij.ꝛ i plurib' alijs locis. o Oꝛ si immundū est aīal.h nō referť ad p̄mogenita in q̄b' erat macula,ꝑ q̄ nō offerebanť & redimebanť:ꝛ rūtū in redēptione eo' nō fiebat additio q̄ntē ptis fm q̄ dicit Ra.Sa.hic aūt fit huiusmōi additio.ut p̄z i lrā ꝛ iō fm ipsū referť ad illud q̄ d. dictū ē ꝛe redēptiōe aīaliū mundo' fm speciem:q̄ tm̃ nō poterāt offerri,ꝑ maculā. hic aūt loquiť ꝛe aīalib' aliter ĩmundis: q̄ lz nō posset offerri dño ad h q̄ aliq̄d ꝛe ipsis poneref sup altare:poterāt tm̃ offerri manib' sacerdotis ut venderenť ꝛ p̄ciū in aliq̄ necessaria rēpli q̄reref.ut i repatiōe coztinaz' ul' vrē siliū uel b' mōi: si tm̃ offerēs volebat redimere addebat quintā partē: ꝛ sibi cari' vendebaf q̄ alteri rōne p̄dicta. p Oē q̄ dño ꝓsecratur.hic agit ꝛe ꝓsecrati:ꝛ accipiť hic ꝓsecratio ,p reputatiōe alicui' rei ad cultū diuinū absq̄ reditu ad coēm vsū ꝛ tale q̄d nō poterat vendi uel redimi.ꝛ ideo subdit: q Non redimeť sed morte morieť. Sciendū tm̃ q̄ doctores tam catholici q̄ hebrei breuiť ꝛ supficieter' trāseūt passū istū.cū tm̃ habeat multos sens' ut videbiť,p sequēdo: ,ꝑ q̄ hic intendo diuti' ĩmorari. Ad intellectū aūt sequētiū ꝓsiderandū q̄ vbi trāslatio nostra habet hic:Oē q̄ ꝓsecrať dño ꝛc. In hebreo hr̃: Oē herem dño. herem aūt in hebreo duplicē hz significationē.vno enī mō sigt sanctificationē.alio mō sigt ꝛestructionē nō quācūq̄:sed ꝛestructionē aliquā ad gloriā dei ordinatā.ut sit sensus: Omne herem dño.i.oē q̄ dño ꝓsecraf ul' ꝛestruiť.ꝛ aliq̄ ꝓtigebat q̄ in eodē facto cōcurrebat herem fm vtrāq̄ significationē.hz in diūsis reb': sic in ꝛestructiōe ciuitat̄ hierico q̄rū ad ciuitatē ꝛ habitatores fuit ꝛestructio facta ad dei gloriā ordinata:q: peccata illi' ciuitatis hoc meruerāt: q̄ p̄ sniam dñi erāt puniēda ciuitat̄ euersiōe ꝛ habitato' occisiōe. Oꝛtum aūt ad spolia ciuitatis q̄ poterāt cedere in cultū dñi fuit ibi herem q̄rū ad aliā significationē:q: aurū ꝛ argentū es ꝛ ꝓlia fuerūt dño ꝓsecrata:ita q̄ nō poterāt alijs vsib' applicari. Aliq̄n ꝯo accipiebaf herem in vno facto p ꝛestructiōe tm̃.aliq̄n ꝯo ,p sanctificatiōe tm̃; Si aūt accipiaf ,p sāctificatiōe tm̃; sic talis sanctificatio

ante sacerdotē: qui diiudicās vtrum bonum an malū sit: statuet p̄cium. Oꝛ si dare voluerit is qui offert: addet' supra estimationem quintam partē. h Homo' si vouerit domū suam ꝛ sanctificauerit domino: cōsiderabit eam sacerdos vtrū bona an mala sit:ꝛ iuxta p̄ciū quod ab eo fuerit constitutum venūdabitur. Sin autem ille qui vouerat voluerit redimere eam: dabit quintā partē estimationis supra: ꝛ habebit domum. Oꝛ si agrum possessionis sue vouerit ꝛ consecrauerit domino: iuxta mensuram sementis estimabiť p̄ciū. Si triginta modijs hordei seriť terra: quinquaginta siclis ꝛe nundetur argenti. Si statim ab anno incipiētis iubilei vouerit agrum: quāto valere poteſt tanto estimabiť. Sin aūt post aliquantulū tp̄is: supputabit sacerdos pecuniā iuxta annoz qui reliq̄ sūt numerū vsq̄ ad iubileū: ꝛ ꝛetrahef ex p̄cio. Oꝛ si voluerit redimere agrū ille q̄ vouerat: addet q̄ntā ptē estimate pecunie: ꝛ possidebit eū. Sin aūt noluerit redimē:& alteri cuilibet fuerit venūdat' vltra eū q̄ vouerat redimē nō poterit:q: cū iubilei venerit dies: sanctificat' erit dño: ꝛ possessio ꝓsecrata ad ius ptinet sacerdotū. Si ager empt' est ꝛ nō ꝛe possessiōe maioz sciťicat' fuerit dño:supputabit & sacdos iuxť ānoz numerū vsq̄ ad iubileū p̄ciū : ꝛ dabit ille q̄ vouerat eū dño. In iubileo aūt reuertef ad p̄orem dñm q̄ vendiderat eū: ꝛ habuerat in sortem possessiōis sue. Dis estimatio siclo' sanctuarij p̄derabiť. Siclus viginti obolos hz. Primogenita q̄ ad deū ptinent nemo' sanctificare poterit ꝛ vouere. Sive bos sive ouis fuerit dñi sūt. Oꝛ si ĩmundū est aīal redimet q̄ obtulit iuxta estimationē suā: ꝛ addet q̄ntā ptē p̄cij Si redimē noluerit vēdet alti q̄titatiq̄ fuerit ante estimatū. Oē q̄ dño ꝓsecraf: sive hō fuerit sive aīal sive ager:nō ꝛeniet nec redimi poterit Quicq̄d semel fuerit ꝓsecratū :scīm sanctoz erit dño : ꝛ omnis ꝓsecratio que offerť ab hoīe nō

poterat esse in psona hūana uel in animali uel in re inanimata ꝑm q̄ dicit in lrā: Omne q̄ dño ꝓsecratur. siue hō fuerit siue animal: siue ager. ⁊ ꝑm hoc illud q̄ postea subditur: Non redimet sed morte morietur. varie intelligit. nō enī hō dño ꝓsecrat⁹ interficiebat cū nō sit aīal īmolaticiū. sil'r nec ager cō-secrat⁹ est mor-tis uel vite susce-ptiu⁹ loquēdo ꝓ-prie. ⁊ iō oportet q̄ accipiat mors equoce. Dicēdū igit q̄ si res cō-secrata dño erat psona humana: aut erat hebrea. aut gentilis. Si hebrea aut de tri-bu leui: aut de alia tribu. Si ꝑ-mo mō. pueri a parentib⁹ poterāt ꝓsecrari dño ad seruiendū in tabernaculo dñi usq̄ ad mortem. ⁊ hoc mō samuel fuit ꝓsecratus a parentib⁹. ut habet. j. Reg. j. ⁊ eodem mō vi-detur q̄ leuita adult⁹ poterat seipsum ꝓsecrare dicto mō: ut habet Deut⁹. xviij. videlz qñ leuites manens extra urbē uenotiōe duct⁹ veniebat ad manendū in urbē ut ministra-ret in templo. Si aūt quis esset de alia tribu nō poterat sic ꝓsecrari: q̄ nō erat licitū ei accedere ad ministeriū templi uel tabernaculi. ꝑm q̄ dicit Numeri. iij. Extrane⁹ qui ad mīstrandū accesserit morte morietur. ⁊ multo magis erat illicitū gentilibus. poterāt tñ psone de alijs tribubus israel ꝓsecrari dño in alijs pijs opibus exercendis: sicut samson de tribu dan fuit ꝓsecratus i abstinentia ab oī potu inebri-ativo ⁊ cito īmundo. ad reprimendū iugū philistinoꝝ sup israel. ut habet Judic. xiij. ⁊ similit filia iepte ad seruiendū deo in vigilijs ⁊ orationib⁹ viuendo in virginitate. ꝑm q̄ dicūt hebrei Judic. xj. ⁊ de b̄ plen⁹ dicet cū venerim⁹ ad locū illū dño cōcedente. Si aūt erat psona gentilis. utpo-te seru⁹ uel ancilla bois hebrei. sic erat res dñi sui. ⁊ p ꝑs poterat ꝓsecrare eam: q̄ erat psona serua simpliciter ⁊ ad semp. non tñ consecrabat ad faciendū opa leuitarū. ut dictū est. sed ad quedā opa seruilia ad templū uel ministros eius necessaria. sicut est cedere ligna: ⁊ portare aquas ad locū diuini cultus. Et hoc mō iosue decreuit gabaonitas in ministeriū ꝓpli ⁊ altaris dñi. ut habet iosue. ix. Hoc aūt mō nō poterat ꝓsecrari psona hebrea: q̄ nō poterat ee ser-ua simplicit sed tñ ad tempus. s. usq̄ ad septimū annū re-missionis. ⁊ si tunc nolebat egredi liber. manebat seru⁹ usq̄ ad iubileū ⁊ nō vltra. ut hr Exo. xxj. ⁊ ꝫ. Leuit. xxv. Si aūt res ꝓsecrata erat inanimata. aut erat īmobilis ut ager ⁊ tunc distinguendū: q̄ aut erat ager de hereditate ꝑna ⁊ tunc poterat dño ꝓsecrari: q̄ talis ager in iubileo nō re-uertebatur ad priorem dñm: sed remanebat de possessione templi uel sacerdotū. Si aūt ager esset acquisit⁹ p emptio-nem non poterat sic ꝓsecrari: q̄ in iubileo debebat reuerti ad priorem dñm. ut dictū est ꝫ. de redemptiōe woꝝ. ⁊ ꝓ-pter hoc vbi translatio nostra sic habet: Omne q̄ dño cō-secrat: siue homo fuerit siue animal: siue ager. In hebreo hr Siue ager possessionis uel hereditatis sue. Si aūt res con-secrata erat mobilis. ut aurū ⁊ argentū: es: sericū ⁊ cōsi-milia de quib⁹ poterant fieri instrumenta tabernaculi uel templi aut alia necessaria ibidem. tūc poterāt dño ꝓsecra-ri. ⁊ de cetero poterant ad usus alios applicari. ut dictum est de preda ciuitatis hiericō. ⁊ multa exempla alia ad hoc sūt in scriptura. Si aūt res ꝓsecrata erat animal: aut erat aīal īmolaticiū: ⁊ tūc sine mutatiōe aut redemptiōe īmo-labatur dño: nisi post ꝓsecrationem anteq̄ veniret ad locū īmolationis fieret ineptum īmolatiōi: ut ꝓ fractura tibie uel alterius macule insanabilis. ⁊ tunc interficiebat absq̄ vendicione seu redemptione: q̄ nō poterat alijs usibus ap-plicari. Si aūt non esset animal īmolaticiū. ad templi tñ ministeriū uel sacerdotū vtile. ut equus: asinus ⁊ similia: tunc manebat in obsequiū templi uel sacerdotū usq̄ ad

redimet: ꝫ morte morietur. Oēs decime de tre siue de frugib⁹ siue de pomis arborū dñi sūt: ⁊ illi sanctificant. Si q̄s⁵ aūt voluerit redimere decimas suas addet quintā ptem earū. Omniū de-cimarū bouis ⁊ ouis ⁊ capre: que sub pastoꝝ virga trāseūt quicq̄d decimū venerit: sancti-ficabit dño. Non eligetur nec bonū nec malū: nec altero cō-mutabit. Si quis mutauerit: ⁊ quod mutatū est: ⁊ ꝓ quo mutatū est sanctificabit dño: ⁊ nō redimet. Hec sunt ꝓcepta que mādauit dñs moysi ad fi-lios israel in monte synai.

Explicit liber leuiticus.

mortem. sicut de seruo uel ancilla dictū est. Si aūt accipiat hec-rem̄ ꝑ destructione ad dei gloriam ordinata. ut sit sensus in al-legatione s. posita. Omne q̄ dño destruit ꝛc. tunc talis de-structio aut erat ex sententia dñi. aut iudicū locū eius tenentiū: aut ad implendū ꝓmissum de⁹ factū. Si primo modo. tunc talis de-structio erat simplicit inferenda: ⁊ hoc siue essent psone humane: sicut de chananeis sen-tentiauit dñs ut inter-ficerent⁹ a filijs israel: ꝑm q̄ dicit Numeri xxxiij. Cum trāsieritis iordanē intrantes ter-ram chanaā disperdi-te cūctos habitatores regionis illius. excepti tamen fuerunt Baba-onite: eo q̄ principes israel inconsulto dño iuranerant eos non occidere. ⁊ ꝓpter hoc mos eoꝝ corꝓalis fuit mutata in ciuslem ꝑ seruitutem. ut habet Josue. ix. siue essent bruta animalia. ⁊ ideo saul qui in occisione amalecitarū ex cu-piditate ꝓcessit animalibus pinguioribus de quoꝝ morte dñs sententiauerat sicut ⁊ de hominib⁹: fuit a domino reprobatus. ut habet. j. Reg. xv. siue essent res inanimate: utpote ciuitates sic destructe: q̄ non debebant vltra reedificari. vñ Josue. vj. dr Maledictus vir qui suscitauerit ⁊ edificauerit ciuitatē hiericō Si autem talis destructio erat inferenda ex sententia iudicum locum dei tenentiū: ꝓpter quod dij appellant. Exo. xxij. ca. Dijs nō detrahes. talis sententia erat executioni danda absq̄ redem-ptione aliqua: videlz qñ aliquis ꝑ eos erat morti adiudicatus: maxime ꝓpter homicidium. nō poterat precio aliquo redimi vi-ta eius. vñ Numeri. xxxv. dicitur: Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis: statim ⁊ ipse morietur. Alio modo talis destructio inferebatur ꝓpter adimpletionem ꝓmissi dei facti: ꝑm q̄ habet Numeri. xxj. vbi dicit: Ait israel voto se dño obli-gans ait: Si tradideris ꝓpl'm istum in manu mea delebo vrbes eius. ⁊ ibidem subditur: Et vocauit nomen loci illius horma. quod sigt destructū. ⁊ descendit de hebreo q̄ sigt destructionē. vñ vbi trāslatio nostra habet horma. scriptura hebraica habet he-rem. Nomina enim hebrea scripta litteris latinis mut⁹ ꝓprie scribūt communit. Ex predictis patet q̄ cum dicitur: Omne q̄ dño consecratur non redimetur sed morte morietur. mors enim in diuersis accipitur equiuoce: q̄ leuite cōsecrati diuino cultui dicebantur mortui sicut apud nos religiosi. mortui mundo di-cuntur. Agri ⁊ res inanimate cōsecrate mori uel mortue dice-bantur: sicut possessiones ecclesie dicunt amortigate. ⁊ eodē mō dicendū de⁹ de suis ⁊ ancillis. Animalia ꝓ īmolaticia morieban-tur ꝓpter ꝓ īmolationem. Similiter ⁊ homines ⁊ animalia mor-ti adiudicata ꝑ occisionē. Ciuitates aūt destructe dicebant esse similitudinarie mortue: q̄ non erat reditus ad earū reedifica-tionem: sicut in hominib⁹ ⁊ animalibus non est reditus de morte ad vitam. Sciendū etiam q̄ ꝓsecratio predictoꝝ aliqñ cedebat in vtilitatem sacerdotū. aliquando aūt in necessaria ipsius tem-pli ꝑm q̄ consecrans exprimebat in consecrando: de illis tamen que poterant venire in vsum sacerdotū ut seru⁹ ancilla. ⁊ ꝓ illa a Omnes decime. hic ꝓsequenter agitur de decimis que di-cunt sanctificate dño: q̄ erant deputate ad sustentationem le-uitarum. b Si quis autem voluerit redimere decimas suas addet quintā partem. Cuius causa supradicta est de redempti-one woꝝ. c Que sub pastoris virga trāseunt. Modus est enī pastoꝝ cū virga numerare aīalia egredientia de caulis ad pastum: ⁊ similiter cum reuertunt ad caulas. Cetera patent in littera. Ultimo recapitulat dicens: Hec sunt mandata ꝛc. ⁊ ꝑ.

Postilla fratris Nicolai de lyra sup Leuiticū finit.

Postilla sup libro Numeroꝝ incipit. a Locutusq; est dñs. Ex predictis in precedentib⁹ libris patet q̄ sicut in libro Ben. agit̄ de fidelis pp̄li electione cui lex erat danda. sic in Exodo agitur de legis datione pp̄lo iam electo: a seruitute egyptiaca liberato: veritū q̄uis in Exodo sit data lex q̄tū ad p̄cepta moralia: iudicialia & cerimonialia: hoc tamen est breuiter & succincte. & ideo in alijs libris subsequēt⁹ addite sunt alique leges ordinationē populi dñi magis specificantes. & ad tria p̄dicta reducunt. In leuitico ꝑo sunt addite leges uel p̄cepta q̄ specificant ordinationem pp̄li respectu cult⁹ diuini. ut visū est ibidem. Cōsequent̄ aūt in hoc libro Numeroꝝ addūt illa q̄ specificāt ordinationē pp̄li respectu cōuict⁹ mutui. iminebat aūt tunc pp̄lo p̄ficisci ad t̄rā sibi p̄missā. & ideo p̄mo ponūt illa q̄ ptinēt ad ordinationē pp̄li p̄ficisci uolentis. 2° que ptinent ad ordinationē ipsi⁹ actu p̄ficiscentis. x. ca. 3° q̄ spectant ad ordinationē ipsi⁹ ad terminū accedentē. xxiij. ca. Circa primū ꝑsiderandū q̄ in pp̄lo uolenti p̄ficisci necessario requirit̄ q̄ alij sint subditi & obedientes. & alij sint regētes. qz ubi nō ē gubernator pp̄lis cōtuet. pꝝ. xxj. Et iō p̄ ponit̄ ordinatio subditoꝝ. & 2° rectoꝝ. vij. ca. Circa primū p̄mo ponit̄ ordinatio pp̄li ꝑm legem ceꝝm. secūdo q̄tū ad spālem obligationē. vj. ca. Circa p̄mū adhuc p̄ p̄mittitur ordinatio pp̄li subditi. 2° remotio impedimēti. v. ca. Circa p̄mū ꝑsiderandū q̄ in pp̄lo subdito coiter sunt tres status uel ordines. s. agricole milites: & deo seruientes. Primⁱ nō habet hic locū. qz pp̄ls tūc habebat panē de celo collatū sine labore. ut dictū ē Exo. xvj. Et iō p̄ agit̄ de ordinatiōe bellantiū. 2° de ordinatiōe deo ministrantiū. iij. ca. Circa primū adhuc p̄ p̄mittit̄ numerus bellatoꝝ. 2° eoꝝ sit⁹ circa tabernaculū. ca. ij. Circa p̄dictā numerationē p̄ ponit̄ p̄ceptū dñi. 2° executio mādati. ibi: Hi nobilissimi p̄ncipes. Circa primū dr̄ sic: Locutusq; est dñs. Ista dictio copulatiua q̄ copulat hūc lib⁹ ad precedentē. & est sensus: sicut in p̄cedēti libro locutus est dñs ad moysen de ordinatiōe pp̄li in cultu dei. sic in isto de cōuictu pp̄li ordinato. b In deserto synai. anteq̄s inde recederēt ꝑ ius terrā p̄missiōis. c In tabernaculo federj. qz ex quo fuit erectū ibi. loquebat dñs ad eū. tabernaculū aūt fuit erectū mēse p̄mo. p̄ma die mēsis ānj secūdi exit⁹ filioꝝ israel de egypto. dñs aūt ista dixit moysi p mensem p⁹. sicut statim subdit̄: & p̄ma die mēsis secundi. & p3. c Tollite sūmā. nē. dic Ra. Sa. q̄ sile est hoi habēti p̄culiū ualde dilectū ꝓpter quod numerat ipsum frequēt. pp̄ls isr̄l erat q̄si p̄culiū dei. ut dr̄ Exo. xix. ca. & ideo numer⁹ ei⁹ exprimit̄ in exitu de egypto. ut dr̄ Exo. xij. Item numeratus fuit p⁹ calū de adoratione vituli: ut dr̄ Exo. xxx. & xxxj. Dic ꝑo sic. p̄cipit̄ numerari & q̄ h̄ numeratio sit alia ab illa p3 qz de argento illius numerationis facte sunt bases tabernaculi: ut dr̄ Exo. xxx. ca. & iō illa numeratio p̄cessit fabricatiōnē & erectionē tabernaculi. ista aūt q̄ hic p̄cipitur secuta est erectionē tabernaculi p mēsem: ut iam dictū est. f Per cognationes. i. tribus. uoluit enī dñs q̄ nō solū sciret̄ numerus multitudinis in generali: s etiā cuiuslibet trib⁹ p se. & in speciali. g Et domos suas. qz in una tribu erāt multe familie. sicut in tribu leui erāt caathite. merarite. gersonite: & faciebāt diuersas domos. h Quicq̄d est seruus masculini. & sic mulieres excludebant̄ ab ista numeratione. i A uicesimo anno & supra. qz iuniores nō mittebant̄ ad p̄lium. k Uiroꝝ fortiū. ad excludendū senes q̄ iam erāt emerite militie. l Eruntq; uobiscū p̄ncipes tribuū. fuerunt enim adiuncti in hoc negocio moysi & aaron. qz quilibet eoꝝ magis cognoscebat illos de tribu sua q̄ moyses & aaron. m Hi nobilissimi p̄ncipes. Hic ꝑ nē ponit̄ executio dicti mandati p ꝑsonas predictas. & patz hr̄ā ysq; ibi:

Incipit vaiedabber. id est liber Numeri. Cap. i.

Locutusq; est dñs ad moysen in deserto synai: i tabernaculo federj p̄ma die mēsis secundi: anno altero egressiōis eoꝝ ex egypto dicēs: Tollite sūmā vniuerse congregationis filioꝝ israel per cognationes & domos suas: & nomina singuloꝝ: quicquid serus est masculini a uicesimo anno & supra: omniū virorū fortiū ex isr̄l: & numerabit̄ eos p turmas suas: tu & aaron: erūtq; uobiscum p̄ncipes tribuū ac domoꝝ i cognationibus suis: quorum ista sunt nomina. De tribu ruben: elisur filius sedeur. De tribu symeon: salamihel filius surisaddai: De tribu iuda naason filius aminadab. De tribu isachar: nathanael filius suar. De tribu çabulon: eliab filius helon. Filiorum autem ioseph de tribu ephraim: elisama filius āmiud. De tribu manasse: gamaliel filius phadassur. De tribu beniamin: abidan filius gedeonis. De tribu dan: abiezer filius amisaddai. De tribu aser: phegiel filius ochran. De tribu gad: eliasaph filius duel. De tribu neptalim: ahira filius enan. Hi nobilissimi p̄ncipes multitudinis p tribus & cognationes suas & capita exercitus israel: quos tulerunt moyses & aaron cū omni vulgi multitudine: & congregauerūt primo die mēsis secundi: recensentes eos per cognationes & domos ac familias & capita & nomina singuloꝝ a uicesimo anno & supra: sicut preceperat dñs moysi. Numeratiq; sunt in deserto synai de ruben p̄mogenito israelis p cognationes & familias ac domos suas & nomina capitū singuloꝝ: omne qd̄ serus est masculini a uicesimo anno & supra. pcedentium ad bellum: quadraginta sex milia quingenti. De filijs symeon p generationes & familias ac domos cognationū suarū: recensiti sunt p nomina & capita singulorum: omne qd̄ serus est masculini a uicesimo āno & supra procedentium ad bellū q̄nquaginta nouem milia trecēti. De filijs gad p generatiōes & familias ac domos cognationum suarum: recensiti sunt p nomina singulorum a uiginti ānis & supra omnes qui ad bella pcederēt: quadraginta q̄nq; milia sexcenti quinquaginta. De filijs iuda p generationes & familias ac domos cognationum suarum p nomina singulorum a uicesimo anno & supra omnes qui poterāt ad bella pcedere: recēsiti sunt septuaginta quatuor milia sexcēti. De filijs isachar p generationes & familias ac domos cognationum suarum p nomina singulorum a uicesimo anno & supra omnes qui ad bella pcederent: recensiti sūt quinquaginta quatuor milia quadringenti. De filijs çabulon p generationes & familias ac domos cognationū suarum: recensiti sunt p nomina singulorum a uicesimo anno & supra: omnes qui poterāt ad bella pcedere: quinquaginta septem milia quadringenti.

a Leuite aũt in tribu familiarũ suaꝝ non sunt numerati cum eis. cuius causa subditur in principio capli secundi

Locutusq; est dominus. De b Cap. iij.

scripto numero bellatorum, hic consequenter describitur eorum dispositio circa tabernaculũ: ꝑmittit tamẽ ratio quare leuite nõ sunt numerati. secundo subditur dispositio populi. ibi Metabunt aũt castra. Ratio ãt ꝑmi fuit ibibitio rei que tangitur cum dicitur: c Tribum leui noli nũerare. s. cũ aliis filijs israel. fuit tñ p se numerata. ut bñ ca. se. ideo subdit: d Nec ꝓpones sũmã eoꝝ cum filijs isrl. i. qñ eos numeraueris nõ aggregabis sũmam eoꝝ cum sũma alioꝝ: sed erit p se distincta. cuius ratio subditur. cũ dñ: e Sed ꝓstitues eos sup tabernaculũ testimonij ꝛc. qz erant reputati ad aliquid maiꝰ. s. ad diuinũ cultum. ideo nõ sunt numerati cũ bellatoribus: qz non tenebant ire ad prelium ad hoc ut bellarẽt. Attamen aliqui sacerdotes tenebãtur ire ad exhortandũ bellatores ut bñ Deut°. xx. vbi dñ sic. Appropinquante tã plio stabit sacerdos añ aciem: & sic loquetur ad ꝑplm ꝛc. non tñ erat illis illicitũ bellare maxime in casu necessitatis. vñ & Ionathas & simõ frat eius qui fuerũt sũmi sacerdotes fuerũt strenui ꝑliatores siue bellatores. ut bñ li°. Machab. officia aũt leuitaꝝ q̃bus relebãt cẽ intenti: & q̃ tangunt hic i gnãli plenius exꝑmentur ca. se. f Quisq; exẽnoꝝ. i. alteri° trib°. g Accesserit. volẽs exercere officia leuitarũ. b Occidet. s. a dño tãq; indebite vsurpãs officiũ sibi interdictũ. Aliã etiã cãm q̃re leuite nõ fuerũt cũ alijs numerati. inducit Ra. Ba. dicens ꝙ hoc fuit: qz sñia mortis erat prenisa a deo sup eos bellatores q̃ fuerũt hic numerati. ut bñ. j. xxvj. ca. dñs aũt nolebat ꝙ leuite huic sententie subiacerẽt eo ꝙ nõ peccauerũt in adoratiõe vituli saltẽ ꝑ maiori pte. ut dictũ fuit Exo. xxxij. i Metabunt aũt. hic ꝑnter describit dispositio castroꝝ circa tabernaculũ. & ꝑ in gnãli. 2° in spãli. ibi: Ad orientẽ Circa ꝑmũ dñ: Metabunt aũt castra. i. disponent tẽtoria. k Per turmas. est autẽ turma multitudo. xxx. bellatoꝝ. & dñ a turbo bas. qz disposita est ad turbandũ aduersarios si tñ sit equitũ dñ, ꝑte ala. si ꝑditũ turma. l Et cuneos. est aũt cuneꝰ multitudo bellatoꝝ sic ꝛdite cõiunctoꝝ. & dñ a coeo. is. qñ coeũtes in vnũ. sm aliqs aũt dñ multitudo disposita ad modũ cunei: q̃ est instrumentũ ad scindẽdũ ligna. & ex hoc hz nomẽ. qz ad modũ talis instrumẽti disposita ẽ talis multitudo ad penetrandũ & scindendũ acie aduersariorũ. m Porro le. p gy. tab. fi. tẽtoria. int tabernaculũ & reliquũ ꝑplm ꝙ modũ in ca. se. dispositũ. n Me fi. indi. sup mul. si aliq; ꝛc alijs velint accedere nimis ꝑpe tabernaculũ. sequit: o Singuli ꝑ turmas signa atq; vexilla. Signa. ꝓprie sũt in vestib° & scutis: q̃b° bellatores mutuo se cognoscũt: & suos ab aduersarijs distinguunt. vexilla eleuãt in hastis vel partic. ut ad eoꝝ aspectũ bellatores dirigant & vniant: q̃lia ꝙo fuerit ista vexilla. in textu nõ bñ. Sed dicũt aliq; ꝛc brei ꝙ vexillũ cuiuslibet trib° erat simile in colore lapidi posito in rõnali i quo erat sculptũ nomẽ sui patriarche: ita ꝙ vexillũ tribus ruben erat rubei coloris: sicut & lapis sardius in quo erat sculptum nomen ipsi° ruben. & sic ꝛc alijs. p Ad orientem. hic describitur dispositio castroꝝ circa tabernaculũ in speciali: sm quatuor ptes orbis: & in qualibet parte erant tres tribus. vna principalis. & alie due sibi

De filijs ioseph filioꝝ ephraim ꝑ generationes & familias ac domos cognationũ suarum recensiti sunt ꝑ nomina singulorum a vicesimo anno & supra: omnes qui poterant ad bella procedere: quadraginta milia ḋngenti. Porro filioꝝ manasse ꝑ gnãtiones & familias ac domos cognationũ suarũ: recẽsiti sunt ꝑ noia singuloꝝ a viginti ãnis & supra oẽs q̃ poterant ad bella, pcedere: trigintaduo milia ducẽti. De filijs beniamin ꝑ gnãtiones & familias ac domos cognationũ suaꝝ: recẽsiti sunt noibus singuloꝝ a vicesimo ãno & supra oẽs q̃ poterãt ad bella, pcedere: trigintaduo milia q̃dringẽti. De filijs dan ꝑ generatiões & familias ac domos cognationũ suaꝝ: recẽsiti sunt noibus singuloꝝ a vicesimo ãno & supra oẽs q̃ poterãt ad bella, pcedere: sexagintaduo milia septingenti. De filijs aser ꝑ gnãtiones & familias ac domos cognationũ suaꝝ: recẽsiti sũt ꝑ noia singuloꝝ a vicesimo ãno & supra oẽs q̃ poterãt ad bella, pcedere: q̃draginta milia & mille ḋngẽti. De filijs neptalim ꝑ gnãtiones & familias ac domos cognationũ suarũ: recensiti sunt noibus singuloꝝ a vicesimo ãno & supra oẽs q̃ poterãt ad bella, pcedere: q̃quaginta tria milia quadringẽti. Hi sũt q̃s numerauerũt moyses & aaron & duodecim ꝓncipes isrl: singulos ꝑ domos cognationũ suarũ. Fuerũtq; oẽs filij isrl ꝑ domos & familias suas a vicesimo ãno & supra q̃ poterãt ad bella, pcedere: sexcẽtaria milia viroꝝ ḋngenti q̃nquaginta. Leuite aũt i tribu familiarũ suarũ nõ sunt numerati cum eis. ||

Locutusq; est dñs ad moysen dicẽs: Tribũ leui noli numerare: neq; ponnes sũmã eorũ cum filijs israel sed ꝓstitues eũ sup tabernaculũ testimonij & cũcta vasa eius: quicq̃d ad cerimonias ptinet. Ipsi portabunt tabernaculũ & omnia vtensilia eius: & erũt in ministerio: ac p gyrũ taberna culi metabunt. Cum pficiscendum fuerit ponent leuite tabernaculũ: cũ castrametanda erigent. Quisquis externoꝝ accesserit: occidetur. Metabũtur autem castra filij israel vnusquisq; p turmas & cuneos atq; exercitum suũ. Porro leuite p gyrum tabernaculi figẽt tentoria: ne fiat indignatio sup multitudinẽ filioꝝ isrl: & excubabũt in custodijs tabernaculi testimonij. Fecerũt ergo filij isrl iuxta oĩa que precepat dominus moysi. Locutusq; est dñs ad moysen & aaron dicẽs. Singuli ꝑ turmas signa atq; vexilla & domos cognationũ suarũ metabunt filij isrl p gyrũ tabernaculi federis. Ad orientẽ iudas figet tentoria p turmas exercitꝰ sui: eritq; ꝑnceps filioꝝ eius naason filius aminadab: & ois de ttirpe eius sũma pugnantiũ septuaginta quatuor milia sexcenti. Juxta eum castrametati sũt de tribu issachar: quoꝝ ꝓnceps fuit nathanael filiꝰ suar: & ois numerus pugnatoꝝ eius q̃nquaginta quatuor milia quadringenti. In tribu çabulon ꝓnceps fuit heliab filiꝰ helon: omnisq; de ttirpe eius exercitꝰ pugnatoꝝ quinquaginta septẽ milia quadringenti. Vniuersi qui in castris iude ãnumerati sunt: fuerunt centũ octoginta sex milia quadringẽti: & ꝑ turmas suas primi egredientur. In castris filiorum ruben ad meridianam plagam erit ꝓnceps elisur filius sedeur: & cunctus exercitꝰ

adiũcte. Ad orientẽ ꝙo erat trib⁹ iuda ꝑncipalis: ⁊ trib⁹ ysachar ⁊ çabulon sibi adiũcte. Ad meridiẽ tribus ruben ꝑncipalis: tribus symeon ⁊ gad sibi adiuncte. Ad occidentẽ tribus ephraim principalis: tribus manassen ⁊ beniamin sibi adiuncte. Ad aquilonem ꝙo tribus dan ꝑncipalis: trib⁹ aser ⁊ neptalim sibi adiũcte: ⁊ sicut erãt dispo/site in situ castroꝝ. ita ⁊ in motu suo mõ: q⁹ tribus iuda cũ sibi ad/iunctis ꝓmo mouebat castra: trib⁹ ruben cũ suis secũdo: trib⁹ ephra im cum suis tertio: tri/bus dan cũ suis vltimo. ⁊ ꝑm hoc põt diui/di in q̃tuor ptes. ⁊ patet. Jn qualit̃ autẽ tribu hic notiatur ꝑn/ceps ⁊ numerus tella/toꝝ suoꝝ: ⁊ postea nu/mer⁹ simul agreggat⁹ te tribus tribubus ad vnam plagã ordinati. ⁊ ꝑm ꝫ ꝓ3 lrã vsq; ad finem capituli vbi dr: a Et ꝓfecti. sunt nõ tũc ꝫ p⁹ea. s. vicesima die mensis secũdi. ut habet. j. ca. x. Sed hic dicit modus illi⁹ ꝓfe/ctionis. ⁊ sic ꝓ3 expsitio lrãlis hui⁹ capituli Moralit̃ tabernaculũ dñi ẽ aia iusti. ꝑm il/lud Eccle. xxiiij. Qui creauit me requieuit i ta/bernaculo meo. Habet aũt istud tabernaculũ aspectũ ad orientẽ: ꝑr quem intelligit̃ expia/tio sordis in ortu lucis grẽ: ad meridiẽ ꝑ quẽ intelligit̃ inflãmatio cordis: q⁹ inde ꝓuenit virtus caloris: ad oc/cidentẽ ꝑ quẽ intelligi/tur meditatio mortis in qua occidit lux vite ꝓsentis: ad aquilo/nem ꝑ quem intelligit̃ colluctatio fort̃ ꝑra insultũ demonis. ꝑm q⁹ dicit̃ Hiere. j. Ab aquilone pandet̃ omne malũ. Jgit̃ ad orientẽ sunt iudas ysachar ⁊ çabulon. ꝑ iudam qui interꝓetat confitens intelligit̃ cõfessionis veritas. ꝑ ysachar qui interꝓetat memorãs dñm. oratio/nis assiduitas. ꝑ çabulon qui interꝓetat pulchitudinis habitaculũ. ꝙuersationis puritas. ꝑ hec enĩ tria sordes cor/dium expiant. Ad meridiem aũt sũt ruben symeon ⁊ gad: ꝑr ruben ꝙo qui interꝓetat visionis filius. intelligit̃ splendor veritatis intellectũ ꝓficiens. ꝑ symeon q̃ interꝓetat audiens. amor caritatis bonis ꝓsentiens. ꝑ gad qui interꝓetat felicitas. dulcor suauitatis reficiẽs. Hec enĩ tria inflãmationẽ cordis cõcomitãt Ad occidentẽ ꝙo sunt ephraim manasses ⁊ beniamin. ꝑ ephraim qui interꝓetat̃ crescens. intelligit̃ ꝓfectus spũalis: ad quẽ mo/uet vite brevitas. ꝑ manassen qui interꝓetat̃ obliuio. cõtẽptus ꝓpalium: ad quẽ mouet eoꝝ defectibilitas. ꝑ beniamin qui interꝑ/tatur filius dextre. appetit⁹ celestiũ: ad quem mouet eoꝝ eterni/tas. Hec aũt tria meditationi mortis associant. Ad aq̃/lonẽ ꝙo sũt dan neptalim ⁊ aser. ꝑ dan qui interꝓetat̃ iu/diciũ. intelligit̃ timor iudicij. ꝑ neptalim qui interꝓetatur multiplicatio: pudor opprobrij. si q⁹ implicet̃ vilitati pec/cati. ꝑ aser q̃ interꝓetat̃ beatitudo. amor ꝑmij. ⁊ hec tria faciũt ꝫ insultũ demonũ fortiter colluctari. de q̃ colluctatiõe dic̃ apls ad Ephe. vj. Nõ ẽ nobis col/luctatio aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ: ꝫ aduersus ꝓncipes ⁊ potestates. ⁊ adũsus mũdi rectores tenebrarum harũ ꝫ spũalia nequitie: de q̃bus cõcedat nos triumphare leo de tribu iuda q̃ est victor: ⁊ benedictus de⁹ in secula seculoꝝ amẽ.

pugnatoꝝ eius q̃ numerati sũt q̃dragintasex milia q̃ngenti. Juxta eũ castrametati sũt de tribu symeon: q̃ꝝ ꝓnceps fuit salamiel fili⁹ surisaddai: ⁊ cun/ctus exercit⁹ pugnatoꝝ ei⁹: q̃ numerati sunt q̃nquagintano/uẽ milia trecẽti. Jn tribu gad ꝓnceps fuit eliasaph fili⁹ duel ⁊ cunct⁹ exercit⁹ pugnatoꝝ ei⁹: q̃ nũerati sũt q̃dragintaq̃nq; milia sexcẽti q̃nq̃ginta. Oẽs q̃ recẽsiti sũt ĩ castris ruben centũ q̃nq̃ginta milia ⁊ mille q̃dringẽti q̃nq̃ginta: ꝑ turmas suas ĩ secũdo loco. ꝓficiscent̃. Leuabit aũt tabernaculũ testimonij ꝑ officia leuitaꝝ ⁊ turmas eorũ. Quõ erigẽt: ita ⁊ deponet. Singuli ꝑ loca ⁊ ordines suos ꝓficiscent̃. Ad occidentalẽ plagã erũt castra filioꝝ ephraim: quoꝝ ꝓnceps fuit elisama fili⁹ ãmiud. Cunct⁹ exercit⁹ pugna/toꝝ eius q̃ numerati sũt: qua/draginta milia quingẽti. Et cũ eis tribus filioꝝ manasse: q̃rũ ꝓnceps fuit gamaliel fili⁹ pha/dassur: cunctusq; exercit⁹ pu/gnatoꝝ ei⁹ q̃ numerati sũt: tri/gintaduo milia ducenti. Jn tri bu filioꝝ beniamin ꝓnceps fuit abidan fili⁹ gedeonis: ⁊ cun/ctus exercit⁹ pugnatoꝝ ei⁹ qui recẽsiti sunt: trigintaq̃nq; mi/lia q̃dringẽti. Oẽs q̃ numerati sũt in castris ephraim centum octo milia centũ: ꝑ turmas su/as tertij ꝓficiscent̃. Ad aq̃lonis ꝑtẽ castrametati sunt filij dan: quoꝝ ꝓnceps fuit abieẽer fili⁹ amisaddai. Cũct⁹ exercit⁹ pu/gnatoꝝ eius q̃ numerati sunt: sexagintaduo milia septingen/ti. Juxta eum fixere tẽtoria de tribu aser: quoꝝ ꝓnceps fuit phegiel fili⁹ ochran. Cunct⁹ ex/ercit⁹ pugnatoꝝ eius q̃ nume/rati sunt: quadragintamilia ⁊ mille q̃ngenti. De tribu filioꝝ neptalim ꝓnceps fuit abira fi/lius enan. Cunctus exercitus pugnatoꝝ ei⁹ q̃nquagintatria milia quadringenti. Oẽs qui numerati sunt in castrij dan fu/erũt centũ q̃nquagintaseptem milia sexcẽti: ⁊ nouissimi ꝓficis/cent̃. Hic numer⁹ filioꝝ israel ꝑ domos cognationũ suarũ ⁊ turmas diuisi exercit⁹: sexcẽta/tria milia q̃ngenti q̃nquagin/ta. Leuite aũt nõ sunt numerati inter filios israel. Sic enĩ ꝓcepat dñs moysi. Fecerũtq; filij israel iuxta oĩa que ꝓcepat dñs. Castrametati sunt ꝑ turmas suas: ⁊ ꝓfecti ꝑ familias ac domos patrũ suoꝝ.

III

Hẽ sunt[b] generatiões aaron[c] ⁊ moysi in die qua locut⁹ est dñs ad moysen in monte synai: ⁊ hec noia filioꝝ aaron. Primogeni tus ei⁹ nadab: deinde abiu: ⁊ eleaçar: ⁊ ithamar. Hec[c] noia filioꝝ aaron sacerdotũ q̃ vncti sunt: ⁊ quoꝝ replete ⁊ ꝓsecra/te man⁹: Jut[e] sacerdotio fun/gerent̃. Mortui[f] sũt nadab ⁊ abiu cũ offerrẽt ignẽ alienũ in conspectu dñi in deserto synai absq; liberis: functiq; sũt sa/cerdotio eleaçar ⁊ ithamar co/rã aaron ꝓre suo. Locutusq;[g]

b Cap. iij. E sunt ge/neratiões. Hic ꝓpter describit̃ ordinatio leuitarũ de mi/nistrantiũ. ⁊ ꝑ tpe stat⁹. ꝛ°. tpe motus. iiij. ca. Circa primũ le/uite ꝑ sepant̃. ꝛ°. numerant̃. ibi: Locutusq; ẽ dominus. ꝫ°. cõmu/tant̃. ibi: Et ait dñs. Circa pri/mũ ꝓmo ponit̃ rõ sepatiõis sa/cerdotũ. ꝛ°. leui/tarũ. ibi: Applica tribũ leui. ꝫ°. vtrozq; sil. ibi: Locutusq; ẽ do/min⁹. rõ aũt se/parationis sacer/dotũ fuit. ut dili/genti⁹ ⁊ liberius vacarẽt sacrifi/cijs offerendis. dicit igitur: he sũt gnationes. s. ab alijs segrega/te. c Aaron ⁊ moysi. Cũ filioꝝ moysi nõ re/cordet̃ hic. nec fuerint sacerdotes. q̃re dr hic: he sũt gnatiões aaron ⁊ moysi. Ad qd rñdet Ra. Sa. d. q̃ moyses docuit aaron ⁊ filios ei⁹ legẽ: ⁊ sic reputat̃ pr eoꝝ: q; q̃ in/struit aliquẽ in lege reverend⁹ ẽ ab eo. ac si eum genuisset. d Hec noia rẽ. J de ista vnctione ⁊ repletione ⁊ ꝓsecratiõe manuũ dictũ fuit Exo. xxix. e Ut sacerdotio fun/gerent̃. Ad ꝫ enĩ fuerũt ab alijs segregati ꝑ vnctionẽ ⁊ cõ/secrationẽ ut sacerdotale officiũ debite exequerẽt̃. alit̃ eoꝝ ministeriũ nõ esset deo gratũ: ꝫ magis pollutũ. ut dictũ fuit Exo. xxix. f Mortui sũt nadab ⁊ abiu. ut habitũ est Leuit. x. ca. sed hic replicat̃: ut oñdat̃ cã q̃re hic nõ describitur aliq̃ generatio ex eis descendens. g Locutusq; est

dñs. Hic ꝓñter exprimit ratio sepatiõis leuitarũ.s.ut diligent & libere ministrẽt in officijs sui cora sacerdotib⁹.& b ẽ qõ dr: a Applica tribũ leui.i.separa ab alijs in ministerio tabernaculi. b Et facstare ꝛc.ut sint separati ad ministeria sua. c Ut ministrẽt.humilit. d Et excubent.vigilant. e Et obseruẽt. diligent.

Quicqd ad cultũ ptinet multitudinis:qz ꝓ tota multitudine ꝓli; que tenetur ritũ colere·reputati sunt spāliter ad cultũ dei. g Dabisqꝫ dono.i. gratis ipsi aaron & filijs eius b Quib⁹ traditi sũt a filijs isrl.& iõ ab eis recipiẽt decimas tanq̃ mercedẽ sui laboris nõ ab aaron & filijs eius. i Aaron aũt & filios ei⁹ ꝓstitues sup cultũ sacerdotij:q; ꝓsistit in sacrificio ꝙ oblatiõe & thurificatione: & ceteris ad officiũ sacerdotale ptinentibus. k Externus q; ad ministrandũ accesserit moriet.hic accipit extern⁹ quicũqꝫ nõ ẽ de tribu leuitica: si se ingerat ministerio leuitarũ: & ois qui nõ est de filijs aaron si se ingerat officio sacerdotũ.sicut dicit.j.xvj.ca. de ipso ciboze q; fuit leuita·nõ tñ de filijs aaron: qui mortu⁹ est:eo ꝙ voluit sibi arripe officiũ sacerdoti. l Locutusqꝫ ẽ. Hic ꝓñter ponit ratio sepationis leuitarũ & sacerdotũ sil.erãt enĩ vtriqꝫ de tribu leui.& sic dicit: m Ego tuli leuitas.i.accepi mihi,cui⁹ rõ subdit cũ dr: n Pro omni ꝑmogenito.qz cẽs ꝑmogeniti filioꝝ isrl fuerũt deo obligati.ex q; percussit ꝑmogenitos egyptioꝝ.& loco illorũ voluit deputari sibi cẽs masculos de tribu leui.ad hoc enim fuerũt magis apti q̃ de alia tribu: qz nõ fuerũt sic polluti in pcto vituli.ut ꝓdictũ ẽ.Ante enĩ legẽ data ad ꝑmogenitos ptinebat offerre sacrificia.& qz ꝑmogeniti aliarũ tribuũ polluti fuerũt ĩ peccato vituli.& inepti redditi ad predictũ officiũ: leuite successerũt loco eoꝝ. o Locutusqꝫ est dñs. Descripta leuitarũ sepatiõe. hic ꝓñ agit de eorũ numeratiõe.Circa qõ ꝑmittit ꝓceptũ dñi cũ dr: p Numera filios leui p ꝛc.] In tribu enĩ leui erãt tres dom⁹.s. est dñs ad moysen dicens: Applica[a] tribũ leui: & [b]fac stare in cõspectu aaron sacerdotis ut [c]ministrent ei: & [d]excubẽt & [e]obseruẽt quicqd[f] ad cultũ ptinet multitudinis cora tabernaculo testimonij: & custodiãt vasa tabernaculi: seruientes ĩ ministerio eius. Dabisqꝫ[g] dono leuitas aaron & filijs eius qbus[h] traditi sũt a filijs isrl. Aaron[i] aũt & filios eius ꝓstitues sup cultũ sacerdotij. Externus[k] q; ad ministrandũ accesserit moriet. Locutusqꝫ[l] est dñs ad moysen dicẽs: Ego[m] tuli leuitas a filijs isrl ꝓ[n] omni ꝑmogenito q; aperuit vuluã in filijs isrl: erũtqꝫ leuite mei. Meũ est enĩ oe ꝑmogenitũ: ex quo percussi ꝑmogenitos in terra egypti: sanctificaui mihi quicqd ꝑmo nascitur in isrl. Ab homine vsqꝫ ad pecus mei sũt. Ego dñs. Locutusqꝫ[o] est dñs ad moysen ĩ deserto synai dicẽs: Numera[p] filios leui p domos patrũ suoꝝ & familias: loẽm[q] masculũ ab vno mẽse & supra. Numerauit[r] moyses ut preceperat dñs: & inuenti sũt filij leui p noia sua gerson & caath & merari. Filij gerson lebni & semei. Filij caath amram & iessaar: ebron & oziel. Filij merari: mooli & musi. De gerson fuere familie due: lebnitica & semeitica: quarũ numerat⁹ ẽ ꝓles sexus masculini ab vno mense & supra: septem milia ducenti. Hi post tabernaculũ metabunt ad occidentem sub ꝓncipe eliasaph filio dael:[s] habebũt excubias in tabernaculo federis: ipsum[t] tabernaculũ & opimentũ ei⁹:tentoriũ qd trahit añ fores tecti federis & cortinas atrij: tentoriũ[u] ꝙz qd appendit in introitu atrij tabernaculi: & quicqd ad ritũ altaris ptinet: funes[v] tabernaculi & oĩa vtensilia ei⁹. Cognatio[x] caath habebit populos amramitas & iessaaritas & ebronitas & ozielitas. He sũt familie caathitarũ: recensite p noia sua oẽs generis masculini ab vno mẽse & sup octo milia sexcẽti. Habebũt excubias sanctuarij: & castrametabunt ad meridianam plagã. Princepsqꝫ eorũ erit elisaphan fili⁹ oziel: & custodiẽt archã:mẽsaqꝫ & candelabrũ: altaria & vasa sanctuarij in qb⁹ ministrant: & velũ: cunctãqꝫ huiuscemodi supellectilẽ. Princeps[y] aũt principũ leuitarum eleazar filius aaron sacerdotis erit sup excubitores custodie sanctuarij. At[z] vero de merari erũt populi moolite & musite: recensiti p noia sua:omẽs generis masculini ab vno mẽse & supra sex milia ducenti. Princeps eorum suriel filius abiaiel: in plaga septẽtrionali castrametabunt. Erũt sub custodia eorum tabule tabernaculi: & vectes & columne ac bases earũ: & omnia que ad cultum huiuscemodi ptinent: columneqꝫ atrij p circuitũ cum basibus suis: & [aa]paxilli cum gerson caath & merari: & q̃libet domus habebat plures familias. In domo enĩ gerson erãt familie lebni & semei.& eode mõ dicẽdũ est de alijs. q Oẽm masculũ.ad excludendũ feminas. r Ab vno mense & supra.qz ista numeratio fiebat ad cõmutandũ filios leui ꝓ ꝓmogenitis aliarũ tribuũ.ut br.j.isto ca⁰. primogeniti aũt vocabãt offerri dño talis etas. Cõsequent⁹ ponit⁹ executio dicti mandati·cũ dr: s Numerauit moyses ꝛc.s.q tres domos ꝓdictas & familias earũ.& in q̃libet domo de scribunt quatuor: numerus binus.locus eis assignat⁹ circa tabernaculũ: ꝓnceps eoꝝ:& officiũ.ut ꝙz lrãm discurrendo. Incipit aũt a domo gerson·cũ dr: De gerson ꝛc. & ꝙz lrã vsqꝫ ibi: t Et habebũt excubias.i.diligẽtes custodias. v Ipsum tabernaculũ.i. cortinas de diuersis coloribus q̃ erãt imedia te sup tabulas. x Et opimentũ ei⁹.qõ erat triplex.s.de sagis: de pellib⁹ arietũ rubricatis & de byacinthinis. y Tentoriũ q̃z qõ apparebat in introitu atrij tabernaculi & q̃cqd ad ritũ altaris ptinet. In hebreo br sic: Velũ ostij atrij qõ ẽ sup tabnaculũ & altare p circuitũ. & hoc videt lrã verior. illa enĩ q̃ ptinebant ad altare cum ipso altari erãt sub custodia & cura caathitarũ.ut br.j. isto ca⁰.& sequẽti.z velũ pendẽs in ostio atrij erat sub cura gersonitarũ. Et qõ dr in hebreo q̃ erat sup tabernaculũ & altare p circuitũ:hoc est q; ꝓhibebat impetũ venti a tabernaculo & altari qõ erat ifra atriũ.ut exponit Ra. Sa. & hoc ꝙz p hoc qõ br ca.se. vbi h repetit. qz ibi ponit añ tabernaculũ. z Funes tabernaculi & oĩa vtensilia eius. Inter vtensilia tabernaculi erat candelabrum & mẽsa ,positiõis:& vasa eoꝝ.de quib⁹ nõ pot dici q; eẽnt sub cura gersonitarũ, vñ ĩ hebreo br: Funes tabernaculi ad ea ministeriũ ei⁹.ad gersonitas enĩ ptinebat portare & seruare mollia.inter q̃ sunt funes. a Cognatio caath. Hic ꝓñter ,psequit de secũda domo.& ꝙz lrã ex pdictis vsqꝫ ibi: b Et velũ qõ diuidebat sanctũ & sanctũ sanctoꝝ.qz illa q̃ erãt intra tabernaculũ ptinebant ad caathitas·inter q̃ est illud velũ licz esset de mollib⁹. c Princeps aũt principũ leuitarũ eleazar. qz ei reddebãt rõnem nõ solũ caathite: sed etiã illi qui erãt ꝓncipes in alijs duab⁹ domibus. d At ꝓo de merari. Hic ,psequit de tertia domo.& ꝙz lrã vsqꝫ ibi: e Et paxilli cũ funibus. Istud videt cõtrariari predictis.s.q; funes ptinebãt ad gersonitas. Dicendũ q; aliqui

funes erāt inꝺerēctes īmobiliter ꝺuris : ⁊ iſti ptinebāt ad meraritas : qz ad ipſos ptinebāt ꝺura que erāt extra taberna-culū: ſic̄ ad caathitas ptinebant ꝺura que erāt intra taberna-culū cū altari holocauſtoꝝ qō erat extra. ⁊ hoc eſt qō ꝺicit Ra. Sa. ſcilz q̄ aliq̄ funes inꝺerebāt columnis q̄bus appenꝺebanꝭ cortine : ⁊ illi ptinebāt ad meraritas aliq̄ inꝺerebāt cortinis q̄bꝰ īmittebanꝭ paxilli in terra firi : ut cortine nō mouerenꝭ a vento inferius: ⁊ illi ptinebant ad gerſonitas.

a Caſtrametabunꝭ. Hic agiꝭ vltimo ꝺe ſitu moyſi ⁊ aaron qui erant ad orientalē partem cū filijs ſuis. ⁊ in hoc erāt ꝺiuiſi ab alijs caathitis : q̄ erant ad meriꝺiem. cuiꝰ cauſa ſubꝺiꝭ cum ꝺiciꝭ: b Habēres cuſtoꝺiā ſanctuarij. cuiꝰ introitus erat in pte orientali. c Quiſquis alienꝰ acceſſerit. ſ. ſine licēcia. Cōſequenꝭ ponit numerū omniū leuitarū ſimul ꝺicens: Omnes leuite ⁊c. ſequiꝭ: ꝺ Fuerūt vigintiꝺuo milia. Si aūt conſiꝺerarenꝭ numeri partiales leuitarū p̄ꝺicti faciūt. xxij. milia ⁊ trecentos. Ad qō ꝺicendū q̄ illi trecenti qui hic tacenꝭ fuerunt primogeniti. ⁊ ideo nō voluerunt hoc numero includi. qz iſta numeratio vltima erat illoꝝ qui poterāt accipi p primogenitis aliaꝝ tribuū: qō nō poterat fieri ꝺe p̄mogenitꝭ leuitarū: qz ex ſeipſis erāt obligati ꝺño rōne p̄mogeniture. e Et ait ꝺñs. Hic p̄nter agitur ꝺe cōmutatione leuitarū p p̄mogenitis aliarū tribuū: quoꝝ premittiꝭ numeratio cum ꝺiciꝭ: Numera p̄mogenitos ⁊c. ⁊ ſubꝺiꝭ cōmutatio. cum ꝺiciꝭ: f Tolleſq̄ leuitas mihi. i. ad obſequiū meū. g Et pecora eoꝝ ⁊c. ꝺicit aūt Ra. Sa. q̄ pecora munda aliarū tribuū nō intelligunꝭ hic cōputata. qz īmolanda erāt ꝺño : ſed īmunda que reꝺimebanꝭ pecunia. ut habeꝭ. j. xviij. ca. excepto aſino qui cōmutabaꝭ oue. ut ibiꝺem ꝺiciꝭ. cetera patent ex ꝺictis vſq̄ ibi: b In precio aūt ducentoꝝ ſeptuagintatriū. ſ. primogenitoꝝ aliarum tribuū. i Accipies quinq̄ ſiclos. a quoliꝫ: qz non poterāt reꝺimi p pſonas leuitarū: ideo reꝺimunꝭ precio. ve quātitate aūt ſicli ꝺictū eſt Exo. xxx. k Mille trecentoꝝ. lxv. ſiclorū. tantū enī aſcenꝺit ſūma ſi p quoliꝫ hoc mō reꝺemptorum accipianꝭ quinq̄ ſicli. ut pz ſi quis velit numerare. Ad cuius ventiam maiorem preꝺictoꝝ hic ꝺescripta eſt figura ſituationis caſtrorum circa tabernaculū. Notanꝺū q̄ Vegetius libro ꝺe re militari ꝺicit q̄ optimus ſitus caſtroꝝ eſt in figura quaꝺrata. ⁊ ideo ſic ꝺebent ſituari niſi ꝺiſpoſitio loci impeꝺiat : p̄ꝺē qō caſtra iſrael hic poſui in figura quaꝺrata.

funꝺ. Caſtrametabūꝭ [a] ante tabernaculū federis. i. ad orientalē plagā: moyſes ⁊ aaron cū filijs ſuis habentes [b] cuſtoꝺiam ſanctuarij in medio filioꝝ iſrl. Quiſquis [c] alienꝰ acceſſerit morietꝰ. Dēs leuite quos numeraverunt moyſes ⁊ aaron: iuxta p̄ceptū ꝺñi p familias ſuas i genere maſculino a menſe vno ⁊ ſupra: fuerūt [d] vigintiꝺuo milia. Et ait [e] ꝺñs ad moyſen. Numera p̄mogenitos ſexus maſculini ꝺe filijs iſrl ab vno menſe ⁊ ſupra: ⁊ habebis ſūmam eoꝝ. Tolleſq̄ [f] leuitas mihi p ꝺo p̄mogenito filioꝝ iſrl. Ego ſum ꝺñs. Et [g] pecora eoꝝ p vniverſis p̄mogenitis pecoꝝ filiorum iſrl. Recenſuit moyſes ſicut p̄ceperat ꝺñs p̄mogenitos filiorū iſrl: ⁊ fuerūt maſculi p noīa ſua a menſe vno ⁊ ſupra: vigintiꝺuo milia ducenti ſeptuagintatres. Locutuſq̄ eſt ꝺñs ad moyſen ꝺicens: Tolle leuitas p primogenitis filioꝝ iſrl: ⁊ pecora leuitarū p pecoribus eoꝝ: erūtq̄ leuite mei. Ego ſū ꝺñs. In [h] precio aūt ducentoꝝ ſeptuagintatriū: qui excreꝺūt numerū leuitarū ꝺe p̄mogenitis filiorū iſrl: accipies [i] quinq̄ ſiclos p ſingula capita: ad menſurā ſanctuarij. Siclus habet viginti obolos. Dabiſq̄ pecuniam aaron ⁊ filijs eius preciū eoꝝ q̄ ſupra ſunt. Tulit igiꝭ moyſes pecuniā eoꝝ qui fuerāt amplius ⁊ quos reꝺemerat a leuitis p p̄mogenitꝭ filioꝝ iſrl: mille [k] trecentoꝝ ſexagintaquinq̄ ſicloꝝ iuxta pondꝰ ſanctuarij: ⁊ ꝺedit eam aaron ⁊ filijs eius iuxta ꝺictū qō preceperat ſibi ꝺñs. m

Locutuſq̄ [l] eſt ꝺñs ad moyſen ⁊ aaron ꝺicēs Tolle [m] ſūmam filioꝝ caath ꝺe medio leuitarū p ꝺomos ⁊ familias ſuas a [n] triceſimo āno ⁊ ſupra vſq̄ ad quinquageſimū annū: omniū q̄ ingrediunꝭ ut ſtent ⁊ miniſtrent in tabernaculo federis. Hic [o] eſt cultus filioꝝ caath. Tabernaculum federis ⁊ [p] ſcm̄ ſanctorū ingrediēnꝭ [q] aaron ⁊ filij eiꝰ qñ mouenda ſunt caſtra : ⁊ ꝺeponēt velū qō pendet añ fores: inuoluentq̄ eo archam teſtimonij ⁊ operient rurſum velamine hyacinthinarū pelliū: extendentq̄ ꝺeſup palliū totum hyacinthinū: ⁊ inꝺucēt [r] vectes.

Locutuſq̄ eſt ꝺñs. hic cōſequenꝭ l Cap. iiij. ꝺeſcribit ordinatio leuitaꝝ tpe motꝰ. Et circa hoc primo ponit officioꝝ ꝺiſtinctio. ſecundo numeroꝝ collectio ibi: Recenſuerūt igiꝭ. Circa primū p̄mo ꝺiſtinguunꝭ officia caathitarū. ſecūꝺo gerſonitarū ibi: Tolle ſūmā etiā filiorum gerſon. tertio meraritarū ibi: Filios q̄ merari. Circa primū ſciendū q̄ ſacerdotes ⁊ leuite qui ꝺicuntur caathite fuerūt ꝺe tribu caath. ſ ſacerdotes q̄ ꝺeſcenderūt ꝺe caath p aaron ex ꝺ habuerūt ſpāle nomē : ⁊ ꝺicuntur aaronite. ⁊ cū ꝺ etiā caathite. alij aūt caathite tm̄. Primo g̃ ꝺeſcribit officia aaronitarū. ſecundo caathitarū. ibi: Cūq̄ inoluerint. Circa primū ꝺr ſic: m Tolle ſūmā filioꝝ caath. ſeparatim ab alijs n A triceſimo āno ⁊ ſupra. Infra. viij. ca. ꝺr a xxv. annis ⁊ ſupra. Dicendū q̄ a. xxv. anno ponebanꝭ ad diſcēꝺū miſteriū leuitarū. ſ i. xxx. anno inſtituebātur miniſtri qui p experientiā videbanꝭ apti : ⁊ repellebanꝭ inepti. Ratio aūt quare nō inſtituebāt añ triceſimū annū eſt. qz vſq̄ tunc nō pficitur robur ꝺis corpore ⁊ mēte vſq̄ ad q̄nquageſimū annū. ⁊ tūc incipit fortitudo corporis ꝺebilitari. o Hic eſt cultus filioꝝ caath. tabernaculū federis. i. illā ptem que ꝺicit ſancta. p Et ſanctū ſanctoꝝ i. ſecūꝺā ptē. q Ingrediēt aaron ⁊c. ad inuoluenꝺū ea que erant intra tabernaculum: quoꝝ materia ⁊ forma expoſite ſunt Exo. xxv. r Et inducent vectes. Exo. xxv. ca. ꝺr q̄ vectes arcbe ſemp erāt in ea ⁊ nunq̄ extrahebanꝭ. quomoꝺo ergo ꝺicunꝭ hic

Mensam quoq; ꝓpositionis inuoluēt hyacinthino pallio: ⁊ ponent cū eo thuribula ⁊ mortariola: cyathos ⁊ crateras ad liba fundēda. Panes[a] semper in ea erūt. Extendētq; sup pallīū coccineū qđ rursū operient velamēto hyacinthinarū pelliū: ⁊ inducent vectes. Sūment ⁊ pallīū hyacinthinū q̄ opient candelabr̄ cū lucernis ⁊ forcipibus suis ⁊ emūctoriis ⁊ cūctis vasis olei que ad conciñādas lucernas necessaria sunt: ⁊ sup oīa ponēt opimentū hyacinthinarū pelliū ⁊ inducēt vectes. Nec nō ⁊ altare aureū inuoluēt hyacinthino vestimēto: ⁊ extendēt sup opimētū hyacinthinaꝫ pelliū: inducentq;[b] vectes. Oīa vasa q̄bus ministrāt in sanctuario inuoluent hyacinthino pallio ⁊ extendēt sup opimentū hyacinthinaꝫ pelliū: inducētq; vectes. Sed[c] ⁊ altare mūdabūt[d] cinere: ⁊[e] inuoluēt illud purpureo vestimēto: ponētq;[f] cū eo oīa vasa quib⁹ in ministerio eius vtunt. i. igniū receptacula fuscinulas ac tridētes vncinos ⁊ batilla. Cūcta vasa altaris opient simul velamine hyacinthinaꝫ pelliū: ⁊ inducēt vectes Cūq;[g] inuoluerint aaron ⁊ filij eius sanctuariū ⁊ oīa vasa eius in cōmotione castroꝝ: tūc intrabūt filij caath ut portent inuoluta: ⁊ non tangent vasa sanctuarij ne moriant. Jsta sūt onera filioꝝ caath in tabernaculo federis sup[h] quos erit eleaçar filj⁹ aaron sacerdotis: ad cuius[i] ptinet curā oleū ad cōcinnādas lucernas ⁊[k] cōpositiōnis incensum: ⁊[l] sacrificium qđ semp offert: ⁊ oleū vnctionis: ⁊ quicquid ad cultum tabernaculi ptinet: omniūq; vasoꝝ que in sanctuario sūt. Locutusq; est dñs ad moysen ⁊ aaron dicens: Nolite perdere populum caath de medio leuitarū: sed hoc facite eis ut viuant ⁊ nō moriant si tetigerint sancta scōrū. Aaron ⁊ filij ei⁹ intrabūt: ipsiq; disponēt opa singuloꝝ: ⁊ diuident quid portare quis debeat. Alij[m] nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusq; inuoluant: alioq;n[n] morient. Locutusq;[o] est dñs ad moysen dicēs: Tolle sūmam etiam filioꝝ gerson p domos ac familias ⁊ cognationes suas a triginta ānis ⁊ supra vsq; ad ānos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediunt ⁊ ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officium familie gersonitarū: ut[p] portēt cortinas tabernaculi ⁊[q] tectum federis opimentū[r] aliud ⁊ sup omnia velamen hyacinthinū: tentoriiq; qđ pendet in introitu tabernaculi federj: cortinas atrij: ⁊[s] velum in introitu qđ est ante tabernaculū. Omnia que ad altare ptinēt] funiculos[t] ⁊ vasa ministerij iubente aaron ⁊ filijs eius portabunt filij gerson: ⁊ scient singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie gersonitarū in tabernaculo federj. Erūtq;[u] sub manu ithamar filij aaron sacerdotis. Filios[x] quoq; merari p familias ⁊ domos patrū suoꝝ recensebis a triginta annis ⁊ supra vsq; ad annos q̄nquaginta: oēs qui ingrediunt ad officiū ministerij sui ⁊ cultū federis testimonij. Hec sunt onera eoꝝ. Portabūt[y] tabulas tabernaculi ⁊ vectes eius: columnas ⁊ bases earum: colūnas[z] quoq; atrij p circuitū cū basibus ⁊ paxillis ⁊ funibus suis. Omnia vasa ⁊ supellectilem ad numerū accipient sicq; portabūt. Hoc est officium familie meraritarū ⁊ ministerij

[a] Panes semp in ea erunt. etiā qñ portabatur de loco ad locū erāt panes inoluti cū mensa: sicut ⁊ ignis in altari holocausti: ut dicetur: Opient candelabrū ⁊c. sequit: [b] Inducentq; vectes. Exo. xxv. vbi agitur de factura candelabri nulla fit mentio de vectibus eius Dicendū q⁹ ꝛz nō haberent vectes trāseūtes p anulos: sicut habebat mensa: tamē qñ candelabrum erat inuolutū ponebant vectes in superficie opimenti: ut meli⁹ posset portari: q: portabatur in humeri. ut hr̄. j. vij. ca. [c] Sed ⁊ altare s. holocaustoꝝ. [d] Mundabūt cinere. ipsū eiiciendo. [e] Et inuoluēt illud purpureo vestimēto Cū alia sint inoluta pallijs hyacinthinis: quare istud altare inuoluebat purpureo? Dicit Ra. Sa. q⁹ hoc erat ad designādum ignem desubtus latentē. Dicit enī q⁹ ignis q̄ descēdit de celo. ut hr̄ Leuit. ix. ca. in altari illo semper erat. sed qñ mouebant castra ponebat desup opimentū eneum ⁊ pallīū desuper: nec cōburebat: sicut nec ad ventum uel pluuiā extinguebat tpe quietis castroꝝ ille ignis diuinitus optus sub diuo: ⁊ hoc diuino miraculo. erāt enī in ꝓpto israel aliq̄ miracula trāseuntia: sicut diuisio maris rubri ⁊ cōsimilia: aliq̄ vo pmanētia sicut descens⁹ mane ⁊ ptinuatio ignis in altari absq; etiā extinctiōe ⁊ cōsilia. [f] Ponētq; cū eo oīa vasa ⁊c. de qb⁹ dictum est Exo. xxvij. [g] Cūq; inuoluerint. Hic describit officiū caathitaꝝ qđ erat portare illa q̄ erāt inuoluta p sacerdotes. [h] Sup qs erat eleaçar. Dictū ē ca. ꝓcedēti q⁹ erat sup cēs leuitas: dicendū q⁹ erat sup caathitas imediate. ꝛz sup gersonitas ⁊ meraritas erat mediate. [i] Ad cui⁹ ptinet cura oleū ⁊c. Dic Ra. Sa. q⁹ portabat illud i manu dextra. [k] Et cōpositiōis incensū. in sinistra. [l] Et sacrificium qđ semp offert. id est omni die: de quo dictum fuit Exo. xxix. portabat in brachio quantū requirebatur pro ipsa die ad offerendū in hora quietis castroꝝ. sequitur. [m] Alij nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusq; inuoluāt. Et ideo erat eis inhibitū ne intrarēt tabernaculū donec oīa essent inuoluta. nec opimenta aliq̄ mō retraherent ad videndū ea q̄ essent intert⁹. [n] Alioq;n morient. sicut j. Reg. vj. Bethsamite mortui fuerūt: eo q⁹ viderūt archā dñi nudam. [o] Locutusq; est dñs. Hic describūt onera gersonitarū. cū dr̄: Tolle sūmam etiā filioꝝ gerson. sequit: [p] Ut portēt cortinas tabernaculi. que sūt de quatuor coloꝛib⁹. [q] Et tectū federj. i. opimentū de pellibus. [r] Opimentū aliud. s. de pellibus: ista aūt exposita sunt Exo. xxvj. [s] Et velū i intro. ⁊c.] In hebreo hr̄ sic: Velū ostij atrij qđ est añ tabernaculū ⁊ altare p circuitū. ⁊ h videt verior ꝛra. ut dictū ē ca. ꝓcedenti. [t] Funiculos ⁊ vasa ministerij. in hebreo hr̄: Funiculos ⁊ vasa ministerij sui. Et accipit hic vasa. i. instrumenta ꝑm modū loquēdi hebraicū. vñ ⁊. j. Reg. xx. vbi dr̄ de ionatha q⁹ tradidit puero arma sua. in hebreo hr̄: vasa sua. vasa enī qb⁹ ministrabat in altari incēsi ⁊ i altari holocaustoꝝ portabāt caathite ut ꝓdictū ē. [u] gersonite portabant instrumenta q̄ ptinebāt ad officia sua sic martellos ⁊ canillas qb⁹ funes cortinaꝝ ⁊ alioꝝ opimētoꝝ tabernaculi figebant ⁊ silia. [x] Erūtq; sub manu ithamar. imediate: sed sub eleaçar mediate. [y] Filios q̄ merari. Hic describunt onera meraritarū. vñ subdit: [z] Portabūt tabulas tabernaculi ⁊c. hec exposita sunt Exo. xxvj.

sunt Exo. xxvij. a Recensuerũt igitur. hic colligitur numerus leuitarum. ⁊ primo p partes ꝑm tres familias predictas. s. caathitarum: gersonitarum ⁊ meraritarum. secundo istas ptes aggregando. ibi: Omnes qui recensiti sunt de leuitis ⁊c. ⁊ patet littera vsq; ad finem capituli. vbi dicit: b Unumquęq; iuxta officiũ ⁊ onera sua. q; alię fuerunt cantores: ⁊ aliqui melodiam facientes in cymbalis ⁊ alijs instrumẽtis musicis de quib⁹ non fecerat mentionem.

Loc. Cap. v. Locutusq; est dominus. Descripta dispositione populi. hic consequenter describitur remotio impedimenti. impeditur autem per corruptionẽ immunditie corporalis: iniusticie: ⁊ suspitionis. Et ideo ꝑmo tollitur corporalis immunditia. secundo corrigitur iniusticia. ibi: Locutusq; est dominus. tertio examinatur diffidentia. ibi: Locutusq; ē. Circa primũ tangitur triplex immunditia de castris tollenda. s. leprosorum: seminifluorum ⁊ super mortuos pollutorũ. cum dicitur: c Precipe filijs israel ut eiciant de castris ⁊c. Dicit Ra. Sa. q; licz totus exercitus israel diceretur castra generaliter: tamen in speciali erãt ibi tria castra. Prima erant tabernaculum ⁊ atrium circa ipsum: ⁊ dicebantur castra deitatis: tũ q; ibi colebatur deus. tũ quia ibi cum moyse loquebatur. Secunda erant habitationes leuitarum circa atrium prout descripte sunt supra. iij. ca. Tertia erant reliqui populi habitationes. Dicit igitur q; leprosi eiciebãtur extra tria castra ꝑdicta ne inficerent alios. q; lepra ē morbus infectiu⁹ aliorũ. seminifluꝰ eiciebantur de duob⁹ ꝑmis q; ibi requirebãt maior mũditia: ⁊ ꝑmittebãt habitare in castris populi: quia non est morbus infectiuus aliorum. Polluti autem ex tactu mortui eiciebantur ex primis castris: quia non erat eis licitum ingredi atrium vbi vigebat cultus diuinus donec essent mundati propter dei reuerentiam: permittebantur tamen esse in castris populi ⁊ leuitarum. e Locutusq; est. Hic consequẽter remouetur impedimentũ quod est iniusticia: que turbat pacem cõmunitatis. ⁊ maxime in retentione rei aliene. Et primo agitur de retentiõe rei non sacre. cum dr: f Uir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solent hominibus accidere. illa que cõmuna accidũt sunt circa defraudationẽ aliorum. g Et per negligentiam transgressi fuerint. negligendo custodire mandata dei. h Confitebunt peccatũ suum. non violentia testium: quia tunc tenerentur reddere duplum. ut habetur Exo. xxij. ca. Sed lex ista loquitur in casu in quo aliquis penitentia ductus vult facere satisfactionem proximo. i Reddent ipsum caput. i. ipsum debitum. k Quintamq; partem desuper ei in quem peccauerunt. i. proximo quẽ defraudauerãt. ⁊ ista pars quinta superadditur ꝓpter damnũ qđ habuit ex rei sue detentione. ⁊ ut homines essent minus proni ad detentionẽ rei aliene. l Sin autem non fuerit qui recipiat. i. de iure recipere: sicut est in restitutione vaga. m Dabunt domino ⁊ erit sacerdotũ. conuertendo in vtilitatem suam quia de restitutione vaga debet minister dei ⁊ pauper sustentari. n Excepto ariete qui offertur ꝓ expiatione. peccati ipsius defraudãtis. nõ solum enim peccauerat contra primum ipsum defraudãdo sed etiam cõtra deum mandatum ipsius trãsgrediendo. ⁊ ideo sicut per restitutionem fiebat satisfactio homini: ita per oblationẽ arietis sacrificium ipsi deo. de qua oblatiõe habetur Leuit. v. Secũdo agit de restitutione rei sacre. q; ꝑmitie ⁊ decime q̃dãmodo inter res sacras cõputantur: quia determinant per legẽ deberi dei ministris. cum dicit: o Omnes quoq; primitie quas offerunt filij israel. i. offerre tenentur. ut habetur Exo. xxiij. p Ad sacerdotem pertinent. dixerat enim in Exo. q debebant offerri in domũ domini: ⁊ non determinauerat scriptura cuius esset. ideo hic expressit q; sunt sacerdotis. ⁊ ideo si aliquid fuerit retentũ de eis debet ei restitui. sequitur. q Et quicquid in sanctuario offertur a singulis. hoc non potest intelligi de omnibus oblatis generaliter: quia aliqua totaliter incendebantur ad honorem dei. ut holocausta: ⁊ aliqua ꝑm partem: sicut hostie ꝓ peccato: cuius pars non incensa remanebat sacerdoti: ⁊ hostia pacifica: cuius vna pars incendebatur: ⁊ aliam comedebat offerens: ⁊ alia remanebat sacerdoti. ⁊ ideo dicendum q; intelligitur de ꝑmitijs que debebant dari sacer-

in tabernaculo federis: erũtq; sub manu ithamar filij aaron sacerdotis. Recensuerunt a igitur moyses ⁊ aaron: ⁊ principes synagoge filios caath per cognationes ⁊ domos patrum suorum a triginta annis ⁊ supra vsq; ad annum quinquagesimum: omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi federis: ⁊ inuenti sunt duo milia septingenti q̃nquaginta. Hic est numerus populi caath qui intrãt tabernaculum federis. Hos numerauit moyses ⁊ aaron iuxta sermonem domini per manum moysi. Numerati sunt ⁊ filij gerson per cognationes ⁊ domos patrum suorum a triginta annis ⁊ supra vsq; ad quinquagesimum annum: omnes qui ingrediuntur ut ministrẽt in tabernaculo federis: ⁊ inuenti sunt duo milia sexcenti triginta. Hic est populus gersonitarum quos numerauerunt moyses ⁊ aaron iuxta verbum domini. Numerati sunt ⁊ filij merari per cognationes ⁊ domos patrum suorum a triginta annis ⁊ supra vsq; ad annum quinquagesimũ: omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis: ⁊ inuenti sunt tria milia ducenti. Hic est numerus filiorum merari: quos recensuerunt moyses ⁊ aaron iuxta imperiũ domini per manum moysi. Omnes qui recensiti sunt de leuitis ⁊ quos recenseri fecit ad nomen: moyses ⁊ aaron ⁊ principes israel per cognationes ⁊ domos patrum suorum a triginta annis ⁊ supra vsq; ad annũ quinquagesimum: ingredientes ad ministeriũ tabernaculi ⁊ onera portanda: fuerũt simul octo milia quingẽti octoginta. Juxta verbum domini recensuit eos moyses vnũquemq; b iuxta officium ⁊ onera sua: sicut preceperat ei dominus.

V Locutusq; c est dominus ad moysen dicẽs: Precipe d filijs israel: ut eiciant de castris omnẽ leprosum ⁊ qui semine fluit: pollutusq; est sup mortuo. Tam masculum q̃ feminam eiicite de castris: ne contaminent ea cum habitauerint vobiscum. Feceruntq; ita filij israel: ⁊ eiecerunt eos extra castra sicut locutus erat dominus moysi. Locutusq; e est dominus ad moysen dicens: Loquere ad filios israel: Uir f siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solẽt hominibus accidere: ⁊ g per negligentiam transgressi fuerint mandatum domini atq; deliquerint: confitebuntur h peccatum suum ⁊ reddent i ipsum caput: quintamq; k partem desuper ei in quem peccauerunt. Sin l autem nõ fuerit qui recipiat: da-

votibus ex determinatione legis. ut habetur Deut. xviij. & ideo si aliquid erat detentum debebat ei restitui. Hñ in hebreo habetur: Que vir sanctificauit ei. erunt. id est sacerdotis: & intelliguntur sanctificata per determinationem legis: ut primitie. uel per votum: sicut si aliquis promisit dare aliquid ministris dei. a Et traditur manibus sacerdotis. per hoc intelligitur q̄ sacerdos non poterat talia accipere & tollere violenter de domibus dominorum: sed solum accipebat ab alijs sibi tradita. b Locutusq̄ est dñs. hic cōsequenter amouetur suspitio adulterij quod turbat pacem inter virum & vxorem & per consequens totam familiam. Et primo circa hoc ponitur casus. secundo examinatio eius. ibi: Adducet eam. tertio effectus. ibi: Quas cum biberit. Circa primum dicit Rabi Sa. q̄ istud hic dictum de sacrificijs ꝯlotipie immediate ponitur post illud quod dictum est de retentione p̄mitiarū: ad designandum q̄ q̄ in hoc defraudat sacerdotem: meretur ut confusibiliter appareat coram sacerdote adducendo vxorem suam p̄o adulterij suspitione. & hoc est quod dicitur: Vir cuius vxor errauerit &c. & patet littera. c Adducet eam. Hic ponitur examinatio dicte suspitionis per sacrificium ꝯlotipie. cum dicitur: d Offeret oblationem p̄o illa. scilz examinanda. e Decimam partem sati farine. non dicit simile: quia est farina delicatissima & purgatissima sicut in alijs sacrificijs: quia istud est vile. f Ordeacee. non triticee. eadem ratione. Adducit etiam Ra. Sa. aliam rationem: quia ordeum est pabulum iumenti: cui adultera assimilatur. g Non fundet super eam oleum: quia est fomentum luminis. adulteriū autem fit in tenebris. scōm illud Job. xxiiij. Oculus adulteri obseruat caliginem. h Nec ponet thus. quia sigt deuotionem. ut dictum fuit Exo. xxj. hoc autem sacrificium non offertur ex deuotione: sed ex suspitione adulterij. & hoc est quod subditur: Quia sacrificium ꝯlotipie est. sequitur: i Et statuet coram domino. ad tentandum si ex terrore confiteretur adulterium & quia p̄o ea offerebat sacrificium. k Assumetq̄ aquam sanctam. Dicit Ra. Sa. q̄ vocatur sancta: eo q̄ accipiebatur de labro eneo de speculis mulierum deuotarum facto. Josephus autem dicit q̄ dicitur sancta: eo q̄ ibi diluebatur nomen domini tetragrāmaton scriptum in cedula. ut habetur infra. l Et pauxillum terre. eo q̄ istud sacrificium fiebat p̄o vili causa. m Discooperiet caput eius. ad maiorem confusionem ipsius: & ut ex hoc stupefacta recognosceret adulterium. n Et ponet super manus illius sacrificium recordationis: eo q̄ fiebat p̄o suspitione adulterij preteriti. o Ipse autem tenebit aquas amarissimas. non formaliter sed effectiue. quia effectum amaritudinis faciebant in muliere quando erat culpabilis. p In quibus cum execratione maledicta congessit. Ista congessio scōm Josephum non est aliud q̄ dilutio cedule predicte. ex cuius effectu sequebatur maledictio super mulierem quando erat culpabilis. scōm alios est imprecatio sacerdotis super mulierem q̄rum ad mala futura super eam: que infra exponuntur. q Si nō dormiuit vir alienus tecum: & si non polluta es deserto mariti thoro: nō te nocebunt aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Sin autē declinasti a viro tuo atq̄ polluta es: & concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subiacebis. Det te dominus in maledictionem exemplūq̄ cunctoꝝ in pp̄lo suo. Putrescere faciat femur tuum: & tumens venter tuus dirūpat. Ingrediantur aque maledicte in ventrem tuū: & vtero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Āmē amen. Scribetq̄ sacerdos in libello ista maledicta: & delebit ea aq̄s amarissimis in q̄s maledicta congessit: & dabit ei bibere. Quas cum exhauserit: tollet sacerdos de manu ei. sacrificiū ꝯlotipie: & eleuabit illud coram dño: imponetq̄ sup altare: ita dūtaxat ut prius pugillum sacrificij tollat de eo q̄d offertur

bunt domino & erit sacerdotis: excepto ariete qui offertur p̄o expiatione: ut sit placabilis hostia. Omnes quoq̄ primitie quas offerunt filij israel ad sacerdotē pertinēt. & quicquid in sanctuarium offertur a singulis & traditur manibus sacerdotis: ipsi erit. Locutusq̄ est dominus ad moysen dicens: Loquere ad filios israel: & dices ad eos: Vir cuius vxor errauerit maritumq̄ contemnens dormierit cum altero viro: & hoc maritus deprehenderit non quiuerit sed latet adulterium: & testibus argui non potest: quia nō est inuenta in stupro: si spiritus ꝯlotipie cōcitauerit virum contra vxorem suam: que uel polluta est uel falsa suspitione appetitur: adducet eam ad sacerdotem: & offeret oblationem p̄o illa decimam partem sati farine ordeacee. Non fundet super eam oleum: nec imponet thus q̄ sacrificiū ꝯlotipie est: & oblatio inuestigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos & statuet coram domino: assumetq̄ aquam sanctam in vase fictili: & pauxillum terre de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cūq̄ steterit mulier in conspectu domini: discooperiet caput eius: & ponet super manus illius sacrificium recordationis & oblationem ꝯlotipie. Ipse autem tenebit aquas amarissimas: in quib⁹ cū execratione maledicta congessit: adiurabitq̄ eam: & dicet: Si non dormiuit vir alienus tecum: & si non polluta es deserto mariti thoro: nō te nocebunt aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Sin autē declinasti a viro tuo atq̄ polluta es: & concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subiacebis. Det te dominus in maledictionem exemplūq̄ cunctoꝝ in pp̄lo suo. Putrescere faciat femur tuum: & tumens venter tuus dirūpat. Ingrediantur aque maledicte in ventrem tuū: & vtero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Āmē amen. Scribetq̄ sacerdos in libello ista maledicta: & delebit ea aq̄s amarissimis in q̄s maledicta congessit: & dabit ei bibere. Quas cum exhauserit: tollet sacerdos de manu ei. sacrificiū ꝯlotipie: & eleuabit illud coram dño: imponetq̄ sup altare: ita dūtaxat ut prius pugillum sacrificij tollat de eo q̄d offertur exemplum: eo q̄ alie mulieres exemplo illius terrebuntur & formidabunt adulterari. s Putrescere faciat femur tuum. primo nominat ista pars corporis: quo primo cōmittitur adulterium. t Et tumens venter tuus dirumpatur. quia in illa parte circa umbilicum in mulieribus viget luxuria: sicut dicit beatus Greg. omel. xxij. quia viris luxuria in lumbis consistit: feminis in umbilico. testatur dominus &c. v Et respondebit mulier: amen amen. super se recipiens predictam adiurationē. & bis dr: amen. semel. p̄ p̄te inocētie & semel. p̄ p̄te culpe. x Scribetq̄ sacerdos i libello ista maledicta. scōm Josephum non scribebat nisi nomen domini tetragrāmaton: ex cuius virtute veniebant super mulieres iste maledictiones. Scōm alios p̄o scribebat istas maledictiones p̄out in textu sunt expresse tamen videtur magis credendum Josepho: qui talia sacrificia videre potuit & forte vidit. y Et dabit ei bibere. etiam violenter si nollet accipere. z Quas cum hauserit. Sciendum tamen q̄ iste haustus siue potatio mulieris non fiebat ante oblationem sacrificij: sed post. licz modo contrario scribatur. quia non semper scribuntur gesta eodem ordine quo facta sunt. & sequitur: a Tollet sacerdos &c. hoc fiebat ante potationem. ideo sequitur postea: & sic potum det mulieri.

a Quas cū biberit. hic ꝓmiter describit veritatē manifestatio ꝑ effectū sequentē. ⁊ ꝑs lrā vsq; ibi: b Q̄ si polluta nō fuerit erit innoxia. q̄ aque ei nō nocebūt sed ꝓficiēt. ideo subdit: c Et faciet liberos. q̄ si fuerit añ sterilis fiebat fecūda. Dicūt etiā aliqui hebrei ꝙ virtute illius aque cōcipiebat etiā absq; virili semine. ⁊ hoc erat vnū de miraculis ꝓmanentibus sicut dictū est de descensu manne. d Maritus absq; culpa erit. si illa languescat uel moriat. Ex hoc ꝑs ꝙ illa purgatio non erat illicita tpe de. te. Item q̄ fiebat ꝑ diuinū miraculū. ut ꝑs ex dictis q̄ tñ nō fit ad approbationē illicitoꝝ

Le Lāp. vj. Locutusq; est dñs. Postq̄ descripta ē ordinatio populi q̄tum ad legem cōmunem. hic consequenter describitur ordinatio ſm obligationem ſpecialem. scilz naçareorum. ⁊ ponitur istud capitulum imediate post illa q̄ dicta sunt de mulieribus adultera: q̄ ꝑ illam ꝓhs peioraf. sic ecōtrario ꝑ naçareos meliora. ⁊ q̄ ꝓtraria iuxta se posita magis elucescūt. Sciendū tñ ꝙ votū naçareoꝝ in aliqb⁹ erat ꝓfectuū. ut in samsone ⁊ samuele ⁊ similibus in q̄bus ꝓcessit figura religiosoꝝ no. te. in aliqb⁹ ꝓo erat tpale. ⁊ de istis hic agitur. Circa q̄ ꝑmo describitur actus ꝓmissionis secundo ritus ꝓfessionis. ibi: Omni tpe. tertio status ꝓfectionis. ibi: Jsta est lex consecrationis. quarto modus benedictionis. ibi: Locutusq; est dñs.

Circa ꝑmū dicitur:

e Vir siue mulier cū fe. vo. ut sanctificentur. i. diuino cultui ſpāliter applicent ꝑ devotionē ⁊ orationē. g A vino ⁊ oī q̄ inebriare potest abstinebūt: q̄ talia ad peccata alia deducūt ſm ꝙ dicitur ꝓv. xx. Luxuriosa res vinum ⁊ tumultuosa ebrietas. h Acetū ex vi. ⁊ ex quali. alia ꝓ. In hebreo habet: Ex q̄libet inebriativo. i Et quicq̄d de vua exprimi. nō bibet. etiā agrestā. ne ꝑ hoc appropinquaret ad potationē vini. k Ab vua passa usq; ad acinū. In hebreo habet: A cortice usq; ad granula: que sunt in medio granoꝝ vue: ⁊ ꝑ hoc intelligit ꝙ nihil de vua penit⁹ debeant gustare. l Omni tpe. Hic ꝓnē ponit ritus ꝓfessionis. ⁊ ꝑmo respectu persone ꝓprie. cum dicitur m Noua. nō trāſi. sup ca. ei⁹. Cui⁹ ratio ē ad detestandū cultū idolatrie ubi sacerdotes habebāt capita rasa: ſm ꝙ dicit Baruch. vj. Sacerdotes sedent habētes tunicas scissas: ⁊ capita ⁊ barbam rasam. ideo fuit preceptū sacerdotibus veteris legis ut non raderēt caput nec barbam. ut habet Leuit. xxj. ca. ⁊ eadem rōne naçareus nō radebat tpe cōsecrationis sue: q̄ illo tpe erat reputat⁹ dīno cultui: ut dictum est. secundo describit ritus sue ꝓfessionis respectu alioꝝ. cum dicit: n Omni tpe conse. sue sup mortuū ⁊ incendat sup altare. ⁊ sic potū det mulieri aquas amarissimas: Quas[a] cum biberit si polluta est ⁊ cōtempto viro adulterij rea: ꝓtransibūt eam aque maledictionis: ⁊ inflato ventre cōputrescet femur: eritq; mulier in maledictionē ⁊ in exemplū omni ꝓpo. Q̄[b] si polluta non fuerit: erit innoxia: ⁊[c] faciet liberos. Jsta est lex çelotipie. Si declinauerit mulier a viro suo: ⁊ si polluta fuerit: ma ritusq; çelotipie spiritu concitatus adduxerit eā in cōspectu dñi: ⁊ fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt: maritus[d] absq; culpa erit: ⁊ illa recipiet iniquitatē suam.

VI

Locutusq;[e] est dñs ad moysen dicens: Loq̄re ad filios israel: ⁊ dices ad eos. Vir[f] siue mulier cū fecerint votū ut sanctificent: ⁊ se voluerint dño ꝓsecrare: a vino[g] ⁊ omni q̄ inebriare pōt: abstinebunt. Acetū[h] ex vino ⁊ ex qualibet alia potione: ⁊ q̄cq̄d[i] de vua exprimi nō bibet: uuas recentes siccasq; nō comedent: cunctis diebus q̄bus ex voto dño ꝓsecrant. Quicquid ex vinea esse potest ab[k] vua passa usq; ad acinum nō comedent. Omni[l] tpe separationis sue nouacula[m] nō transibit sup caput eius usq; ad cōpletū diem quo dño ꝓsecrat. Sanct⁹ erit crescēte cesarie capitis eius. Omni[n] tpe ꝓsecrationis sue sup mortuū non ingredief: nec sup patris quidē ⁊ matris ⁊ fratris sororis q̄ funere cōtaminabit: q̄ cōsecratio dei sui sup caput ei⁹ est: oibus diebus separationis sue sanctus erit dño. Si[o] aūt mortuus fuerit subito quispiā coram eo: polluet[p] caput ꝓsecrationis ei⁹ qđ[q] radet illico ⁊ in eadem die purgationis sue: ⁊ rursum septima. In octaua[s] autem die offeret duos turtures uel duos pullos colūbe sacerdoti in introitu federis testimonij: faciet[t] q̄ sacerdos vnū ꝓ peccato ⁊ alterum in holocaustū: ⁊ deprecabit[v] pro eo: q̄ peccauit super mortuo: sanctificabit q̄[x] caput eius in die illo: ⁊[y] consecrabit domino die separationis illius offerens[z] agnum anniculū pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant: q̄m polluta est sanctificatio eius. Jsta[aa] est lex ꝓsecrationis. Cū[bb] dies quos ex voto decreuerat cōplebunt: ad ducet eū ad ostiū tabernaculi federis: ⁊ offeret oblationem eius dño: agnum anniculum immaculatū in holocaustum: ⁊ ouem anniculā immaculatā pro peccato: ⁊ arietem immaculatū

non ingre. q̄ idolatre in cultu suo utebantur ossibus mortuoꝝ. ideo sacerdotes minores qui ꝑ tempora certa ministrabant non debebant ingredi ad mortuos nisi valde ꝓpinquos. Summus autem sacerdos qui semper debebat esse paratus ad diuinum obsequium totaliter erat separatus ab ingressu super mortuū. ut habetur. Leuit. xxj. ca. ⁊ eadem ratione naçareus tempore quo implebat votū suum. Alia etiam ratio assignatur scilz ne ꝑ affectionem ad ꝓpinquos mortuos mens ei⁹ a contemplatione dei retardaret uel impediret. o Si autem mortu⁹ fuerit subito quispiam coram eo. id est in eodē tabernaculo in quo manet: ut dicit Ra. Sa. p Polluetur caput consecrationis eius. eo ꝙ non habuit debitam diligentiam subtrahendi se. ⁊ etiam quia debet imputare peccatis suis talem casum impedientem ipsum. q Quod radet illico. quia sicut premittitur. sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Et quia illud incrementum a tempore quo incepit votum usq; tūc pollutum est ꝓpter casum superuenientem. ideo precipitur talis rasio. r Die purgationis sue. id est prima. inqua aspergebatur aqua lustrationis. ⁊ iterū septima: purgabat etiam per sacrificium. quod notatur cum dicitur: s In octaua autem die offeret duos turtures. ⁊ patet littera usq; ibi: t Sanctificabitq; caput eius. id est disponet ad implendum votum. v Et consecrabit domino die separationis illius. quia in illis debebat esse intentus deuotioni ⁊ orationi ⁊ pijs operibus. x Offerens agnum anniculū. in memoriam illius agni per cuius immolationem fuerunt liberati de seruitute egypti. y Jsta est lex. hic consequenter describitur status perfectionis q̄ consistit in complemento voti. qđ notat cum dicitur: z Cum dies cō. adducet eum. id est seipsum. ut dicit Ra. Sa. uel adducet refertur ad sacerdotem qui faciet venire naçareum ad tabernaculū federis: ut offeratur eius oblatio: ⁊ ponunt hic sacrificia de omni genere. s. ꝓ peccato: ⁊ in holocaustum: ⁊ hostia pacifica. Item oblatio de diuersis generibus panum: ad ostendendum ꝙ naçareus debet esse paratus in omnibus que sunt ad honorē diuinū.

Numeri

a Tunc radet nazareꝰ. q; crescentia capillorꝫ erat signū
durationis voti. sicut dictū est: Crescente cesarie ꝛc. ⁊ iō
voto cōpleto radebat in signū qō licitū erat ei redire ad
cōem modū viuendi sicut añ votū. b Ante ostiū. non
sub diuo: sed in vna exedra atrij. c Tolletqꝫ capillos
eius ⁊ ponet sup
ignem q̄ est sup-
positꝰ sacrificio
pacificorꝫ. cuius
carnes coquebā-
tur i chaldaria:
⁊ igne suppositō
illi chaldarie po-
nebant capilli.
cetera patēt vsqꝫ
ibi: d Et fe-
mur. Ꝑ erat spe-
ciale i sacrificio
nazarei: q̄ fe-
mur hostie paci-
fice dare debet sacer-
doti. In alijs au-
tem habebat trū
pectusculū ⁊ armū dextrum. ut
hꝫ Exo. xxix. ca. ⁊
Leuit. viij. e
Post hec pōt bi-
bere naza. vinū.
i. redire ad mo-
dū viuendi sicut
añ votum. f
Ista est lex naza-
rei. que. s. data
est. g Exceptis
bis que inuene-
rit manus eius.
q; si nazareꝰ vel-
let facere maio-
ra sacrificia ⁊ ob
lationes q̄ꝫ sint
illa que determi-
nata sunt in lege
ista: poterat ad-
dere ꝓ̄m voluntā
tē suā ⁊ faculta-
tē. Ꝑ determinatꝫ i legendō pōt dare ꝛc falcare. b Locutusqꝫ
est dñs. Hic ꝓ̄mitit ponit modus bñdictiōis: q̄ sic fieret sup
filios israel. specialiter tamen fiebat sup nazareos. ⁊ hec be-
nedictio ipsius sacerdotis determinat cū dr: i Sic be-
nedicetis ⁊c. ⁊ ponunt ibi ser. p ordinē cū dicit: k Be-
nedicat tibi dñs. grām iustificantem cōferendo. l Et
custodiat te. a peccati recidiuo ⁊ grām datā cōtinuando.
m Ostendat dñs faciem suam tibi. intellectū tuū in sui
cognitione illuminando. n Et misereat tui. penā. p pec-
catis tuis preteritis relaxando. o Conuertat dñs vul-
tum suū ad te. suas ꝓsolationes tibi īmittendo. p Et
det tibi pacem. causas perturbationis auferendo. q In-
uocabuntqꝫ nomē meū ⁊c. p hoc ostenditur q̄ sacerdotes
benedicebant ipm̄ ministerialiter trū verba benedictionis
pferendo. sed deus benedicebat effectū benedictionis cau-
sando. r Cap. vij.

Factum est aūt. Descripta ordinatione q̄tum ad
cōem ipm̄: hic ꝓ̄mitit describit ordinatio presiden-
tium. Et describitur primo devotio principum. se-
cundo pontificis officium. ca. viij. Primū ostenditur du-
pliciter. primo in oblatione partim combusta. secundo in
oblatione singulariter facta. ibi: Igitur obtulerūt. Circa
primū dicitur sic: Factum est autem in die qua cōpleuit
moyses tabernaculū: ⁊ erexit illud ⁊c. Occasione hui⁹ lr̄
dubiū est inter doctores de ordine istius hīstorie. patet trū
q̄ ille oblatiōes facte fuerūt ante numeratiōes ipm̄ supra
positas licz posterius sint descripte. q; iste oblationes facte
fuerūt in die erectionis tabernaculi: que facta fuit anno secūdo
egressiōis de egypto mēse primo: prima die mēsis. ut habet Exo. ca°
vltō. Numerationes autē predicte facte sunt eodem anno: men-
se secundo: prima die mensis. ut habetur in principio hui⁹ libri.
dicunt igitur aliqui q̄ prima die anni secundi in qua erectū est
tabernaculum incepit
consecratio altaris ⁊
sacerdotū. ⁊ durauit
p̄ septem dies. octaua
autem die inceperunt
principes offerre. ⁊ du-
rauit oblatio. xij. die-
bus. Sed hoc videtur
contrariari textui qui
dicit q̄ in die erectio-
nis tabernaculi obtu-
lerunt. que q̄dem ere-
ctio iam p̄cesserat. vij.
diebus. Ideo alij di-
cunt q̄ a die erectio-
nis tabernaculi incepit
dicta oblatio ⁊ cōcur-
rebat cum consecrati-
one sacerdotum. vij.
diebus. Sed tunc oc-
currit difficultas: q;
septem dieb⁹ ꝓsecrati-
onis sacerdotum sol⁹
moyses faciebat sacer-
dotale officium. quia
sacerdotes non pote-
rant offerre licite do-
nec eorum consecratio
esset completa. in illis
autem septem diebus
fiebant plura circa sa-
cerdotes ⁊ sacrificia. p
eis. ut habet Exo. xxix.
⁊ Leuit. viij. Simili-
ter in oblatione cuius-
libet principis fiebant
plures oblationes ⁊ sa-
crificabantur anima-
lia. xxj. ut patz in textu
⁊ non videtur probabile q̄ solus moyses
posset tot agere vna die. maxime continuando septem diebus.
Ideo dicit Ra. Sa. q̄ duplex fuit erectio tabernaculi. vna quo-
tidiana qua erigebatur mane ⁊ deponebatur vespere. alia sta-
bilis que permanebat vsqꝫ ad motionem castrorum. dicit ergo
q̄ prima erectio facta fuit septem diebus vltimis anni primi
egressionis de egypto. ⁊ in illis facta fuit consecratio sacerdo-
tum ⁊ altaris in quibus solus moyses fecit sacerdotale offici-
um. octaua aūt die que fuit prima dies anni secundi facta est pri-
ma erectio stabilis ipsius tabernaculi. ⁊ ex tunc continuata. ⁊
illa die sacerdotes ceperunt ministrare ⁊ officium suum exercere
simul cum moyse. ⁊ eadem die incepit oblatio principum. ⁊ sic
eadem dies fuit dies erectionis tabernaculi: loquendo de ere-
ctione stabili: ⁊ cōsecrationis sacerdotum q̄tum ad perfectio-
nem eius. quia tunc ⁊ non ante potuerunt ministrare: ⁊ oblati-
onis principum q̄tum ad eius inchoationem. quia non poterat
fieri vna die illa oblatio que fiebat successiue duodecim diebus
qua compleuit moyses tabernaculum. licz enim beseleel ⁊ alij
artifices complauerint opus exequendo. moyses tamen eos do-
cebat ⁊ dirigebat ad faciendū opus scōm exemplar q̄d in mon-
te viderat. ⁊ ideo ei attribuitur completio tabernaculi sicut
architectori. s Obtulerunt principes. in oblatione ad opus
tabernaculi fuerunt vltimi. ut habetur Exo. xxxv. ca. ⁊ ideo in
dedicatione altaris tabernaculi festinauerunt ⁊ fuerunt pri-
mi. t Obtuleruntqꝫ ea. id est plaustra. v In conspectu
tabernaculi. moyses enim noluit recipere donec super hoc sciret
voluntatem domini. ideo subditur: x Dixit autem dominus
ad moysen; suscipe ab eis. ⁊ tunc suscepit ⁊ leuitis distribuit.

nerit manꝰ eiꝰ. Juxta q̄d mēte
devouerat: ita faciet ad p̄fecti-
onem sanctificatiōis sue. Lo-
cutusqꝫ b est dñs ad moysen di-
cens: Loquere aaron ⁊ filijs
eius. Sic i benedicetis filijs isr̄l
⁊ dicetis eis: Benedicat k tibi
dñs: ⁊ l custodiat te. Ostēdat m
dñs faciem suam tibi: ⁊ n mise-
reat tui. Convertat o dñs vultū
suum ad te: ⁊ p det tibi pacem.
Jnuocabuntqꝫ q nomen meū
super filios israel: ⁊ ego bene-
dicam eis. VII

Factum r est aūt in die
qua cōpleuit moyses
tabernaculum ⁊ erexit
illud vnxitqꝫ ⁊ scificauit cum
oib⁹ vasis suis altare simili⁹ ⁊
oia vasa eiꝰ: obtulerūt s p̄ncipes
israel ⁊ capita familiarum que
erant per singulas tribus pre-
fecti eorum qui numerati fue-
rant munera cora̅ dño sex
plaustra tecta cum duodecim
bobus. Unum plaustrum ob-
tulere duo duces: ⁊ vnum bo-
uem singuli: obtuleruntqꝫ t ea
in ꝓspectu tabernaculi. Dixit u aūt
dominus ad moysen: Suscipe

hostiam pacificā: canistrū q̄ꝫ
panū azimorꝫ qui ꝓspersi sunt
oleo: ⁊ lagana absqꝫ fermēto
uncta oleo ac libamina singu-
lorum: que offeret sacerdos co-
ram dño: ⁊ faciet tam p̄ pecca-
to q̄ꝫ in holocaustū. Arietem
vo īmolabit hostiā pacificam
dño: offerens simul canistrum
azimorum ⁊ libamenta que ex
more debentur. Tunc x radetur
nazareus ante y ostium taber-
naculi federis cesarie ꝓsecrati-
onis sue: tolletqꝫ z capillos eiꝰ
⁊ ponat sup ignem qui est sup-
positus sacrificio pacificorꝫ: ⁊
armū coctum arietis: tortāqꝫ
absqꝫ fermento vnā de cani-
stro: ⁊ laganum azimū vnum
⁊ tradet i manib⁹ nazarei p⁹ q̄ꝫ
rasum fuerit caput eius: susce-
ptaqꝫ rursum ab eo eleuabit
in conspectu dñi: ⁊ sanctificata
sacerdotis erūt: sicut pectusculum quod separari iussum est:
⁊ femur. Post a hec poterit bi-
bere nazareus vinū. Jsta b est
lex nazarei cum voverit oblati-
onē suam dño p̄ter consecratio-
nis sue: exceptis c bis q̄ inve-

a Juxta id quod habebant necessariū. gerſonite enim portabant mollia. ut dictum eſt ſ. iiij. ca. ⁊ ideo eis ſufficiebāt duo plaustra. merarite autem portabāt dura que erāt magis ponderoſa. iō data ſūt eis qtuor plaustra. Caathitis aūt nō dedit plaustra. cui⁹ ratio redditur cum dicit: b Quia in ſanctuario ſeruiūt. ⁊ iō portabāt ea que erant intra tabernaculū q̄ erāt ſanctiora ī humeris ſuis. c Igit obtu. hic ꝑnē deſcribit oblatio p̄ncipum ſingulariē ⁊ ſucceſſiue facta. cū dicit: Obtulerunt duces. ſequit: d Aū altare. volebāt enī ſimul offerre que ſequūt. ⁊ moyſes noluit donec ſup hoc ſciret voluntatē dñi. iō ſubdit: e Dixitq; dñs ad moyſen ſinguli duces p ſingulos dies. voluit enī dñs q̄ offerrēt nō ſm ordinē natiuitatis. xij. capitū tribuū iſrl. ſed ſm ordinē vexilloꝝ ⁊ motiōis caſtroꝝ qui ſ. poſitus eſt ꝯ. ca. ideo ſubdit: f Primo die obtulit ⁊c. Iſtam aūt primitatē in vexillis ⁊ motionē caſtroꝝ ac etiā dignitatem regiam meruit tribus iuda: q̄ primo ſecuta eſt moyſen per mare rubrū. ut dictū fuit Exo. xiiij. ca. g Acetabulū argenteū. In hebreo hī: Scutella argentea. Erat enī inſtrumentū vbi ꝓbabatur incenſum ⁊ ſilla vtrū eſſent accepta ⁊ apta ad offerendū. h Phiala argentea. In hebreo hī: Bacinus argente⁹ in q̄ ꝓbabantur liquida. i Mortariolū ex decem ſiclis Dicunt aliqui q̄ ibi terebat incenſum. Sed hoc nō videt ꝓbabiliē dictū. tum q̄ de tam parua quantitate auri non poſſet tale inſtrumentum fieri: tum q̄ non eſt veriſimile q̄ inſtrumētū vbi terebatur incenſum eſſet pretioſior materie q̄ illa vaſa in quib⁹ ꝓbabant offerēda. vñ ⁊ ī hebreo habet: Cochlear ex decē ab eis ut ſeruiant in miniſterio tabernaculi: ⁊ trades ea leuitis iuxta ordinē miniſterij ſui Itaq; cum ſuſcepiſſet moyſes plaustra ⁊ boues: tradidit ea leuitis. Duo plaustra ⁊ quatuor boues dedit filijs gerſon: iuxta[a] id quod habebāt neceſſariū: qtuor alia plaustra ⁊ octo boues dedit filijs merari ſm officia ⁊ cultū ſuū: ſub manu ithamar filij aaron ſacerdotis. Filijs aūt caath nō dedit plaustra ⁊ boues: q̄[b] in ſanctuario ſeruiūt ⁊ onera ꝓprijs portant humeris. Igit[c] obtulerūt duces in dedicationē altaris: die qua vnctū eſt: oblationē ſuam ante[d] altare. Dixitq; dñs ad moyſen: Singuli duces p ſingulos dies offerāt munera in dedicationē altarī. Primo[e] die obtulit oblationē ſuā naaſon filī⁹ āminadab de tribu iuda: fuerūtq; in ea acetabulū[g] argenteū: pondo centū triginta ſiclorū: phiala[h] argentea habens ſeptuaginta ſiclos iuxta pond⁹ ſanctuarij: vtrūq; plenū ſimila ꝓſperſa oleo ī ſacrificiū: mortariolū[i] ex decē ſiclis aureis plenū incenſo: bos[k] de armento ⁊[l] aries ⁊[m] agnus anniculus i holocauſtū: hircuſq;[n] p peccato: ⁊ in ſacrificio pacificorum boues[o] duo: arietes[p] quinq; : hirci[q] quinq; : agni[r] anniculi q̄nq;. Hec eſt oblatio naaſon filij āminadab. Secūdo die obtulit nathanael filius ſuar dux de tribu iſachar acetabulū argenteū appendēs centū triginta ſiclos: phialam argenteā habentē ſeptuaginta ſiclos iuxta pondus ſanctuarij: vtrūq; plenū ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū: mortariolū aureū habens decem ſiclos plenum incenſo: bouē de armento ⁊ arietē: ⁊ annū agniculū in holocauſtū hircūq;ꝓ peccato: ⁊ in ſacrificio pacifico boues duos: arietes quinq; : hircos quinq; : agnos anniculos q̄nq;. Hec fuit oblatio nathanael filij ſuar. Tertio die princeps filioꝝ ẓabulon heliab filius helon obtulit acetabulū argenteū appendens centū triginta ſidos: phialam argentam habentē ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſcūarij: vtrūq; plenū ſimila ꝓſperſa oleo in ſacrificiū: mortariolū aureū appendens decē ſiclos plenū incenſo: bouē de armento ⁊ arietē ⁊ agnū anniculū in holocauſtū: hircūq; ꝓ peccato: ⁊ in ſacrificio pacificoꝝ boues duos: arietes q̄nq; : hircos q̄nq;: agnos anniculos q̄nq;. Hec eſt oblatio heliab filij helon. Die q̄rto princeps filioꝝ ruben eliſur filius ſedeur obtulit acetabulū argenteū appendens centum triginta ſiclos: phialam argenteam habentē ſeptuaginta ſiclos ad pōdus ſcūarij: vtrūq; plenū ſimila ꝓſperſa oleo in ſacrificiū: mortariolū aureū appendens decem ſiclos plenū incenſo: bouem de armento ⁊ arietem ⁊ agnū anniculum in holocauſtum: hircūq; ꝓ peccato: ⁊ in ſacrificio pacifico boues duos: arietes quinq; : hircos quinq; : agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio eliſur filij ſedeur. Die quinto princeps filioꝝ ſymeon ſalamielfilius ſuriſaddai obtulit acetabulum argenteū appendens centū triginta ſiclos: phialam argenteā habentē ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij: vtrūq; plenū ſimila cōſperſa oleo ī ſacrificiū: mortariolū aureū appendens decem ſiclos plenū incenſo: bouem de armento ⁊ arietē ⁊ agnū anniculum in holocauſtum: hircūq; ꝓ peccato: ⁊ in hoſtias pacificorum boues duos: arietes q̄nq;: hircos q̄nq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio ſalamiel filij ſuriſaddai. Die ſexto princeps filiorum gad beliaſaph filius duel obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos: phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij: vtrūq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū: mortariolū aureum appendens decem ſiclos plenum incenſo: bouē de armento ⁊ arietē ⁊ agnum anniculum in holocauſtum: hircūq; ꝓ peccato: ⁊ in hoſtias ſiclis aureis ⁊c. cū q̄ ponebat incenſū uel thymiama in thuribulo ad concremādum coꝝ deo in altari incenſi. k Bouem de armēto. in memoriā ipſius ioſeph qui vocabat primogenitus taurus. Deut. xxxiij l Et arietē. in memoriam iſaac ꝓ quo fuit aries immolatus: Geñ. xxij. m Et agnū anniculū. in memoriā agni paſcalis. n Hircūq; ꝓ peccato. ad expiandum peccatum fraterdītiōis ioſeph in qua fuit bed⁹ occiſus: Geñ. xxxvij. uel q̄ eſt animal fetidum ideo offerebatur ꝓ peccato quod feret coram dño. o Boues duos. ad deſignandū duas tabulas teſtimonij. p Arietes q̄nq;. ad deſignandū quinq; precepta ī vna tabula ſcripta. q Hircos q̄nq;. ad deſignādum alia q̄nq; precepta ſcripta in alia tabula. ⁊ hoc ſm opinionem hebreorum qui dicunt precepta quinq; ſcripta fuiſſe in qualibet tabula: ut dictū fuit Exo. xxxij. r Agnos anniculos quinq;. ad denotandum quinq; libros legis. Eodem modo exponende ſunt oblationes. xj. principum ſequentium. Et ſic patet littera vſq; versus finem capituli vbi dicitur: In die ⁊c.

pacificoꝝ boues duos: arietes q̃nq̃: hircos q̃nq̃: agnos anniculos q̃nq̃. Hec fuit oblatio heliasaph filij duel. Die septimo p̃nceps filioꝝ ephraī elisama filij ãmiud: obtulit acetabulū argenteū appendēs cētū triginta siclos: phialā argenteam habentē septuaginta siclos ad pondus sanctuarij: vtrūq̃ plenū simila ꝯspersa oleo in sacrificiū: mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouē de armēto ⁊ arietē ⁊ agnū anniculū in holocaustū: hircū ꝓ peccato: ⁊ in hostias pacificoꝝ boues duos: arietes q̃nq̃ hircos quinq̃: agnos anniculos quinq̃. Hec fuit oblatio elisama filij ãmiud. Die octauo p̃nceps filioꝝ manasse gamaliel filij phadassur: obtulit acetabulū argenteū appendēs centū triginta siclos: phialam argenteā habentē septuaginta siclos ad pondus sanctuarij vtrūq̃ plenū simila conspersa oleo in sacrificiū: mortariolū aureum appendens decē siclos plenū incenso: bouē de armento: ⁊ arietem: ⁊ agnū anniculum in holocaustū: hircū ꝓ peccato: ⁊ in hostias pacificorum boues duos: arietes q̃nq̃ hircos quinq̃: agnos anniculos q̃nq̃. Hec fuit oblatio gamaliel: filij phadassur. Die nono p̃nceps filiorum beniamin abidan filius gedeonis obtulit acetabulū argenteū appendens centū triginta siclos: phialam argenteā habentē septuaginta siclos ad pond⁹ sanctuarij: vtrūq̃ plenum simila cōspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso: bouem de armento ⁊ arietem ⁊ agnum anniculum in holocaustum: hircumq̃ ꝓ peccato: ⁊ in hostias pacificoꝝ boues duos: arietes quinq̃: hircos quinq̃: agnos anniculos quinq̃. Hec fuit oblatio abidan filij gedeonis. Die decimo p̃nceps filioꝝ dan abiezer filij amisaddai obtulit acetabulum argenteū appendens centū triginta siclos: phialam argenteam habentē septuaginta siclos ad pondus sanctuarij: vtrūq̃ plenū simila conspersa oleo in sacrificiū: mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouē de armēto ⁊ arietē ⁊ agnū anniculū in holocaustū: hircū ꝓ peccato: ⁊ in hostias pacificoꝝ boues duos: arietes q̃nq̃ hircos quinq̃: agnos anniculos quinq̃. Hec fuit oblatio phegiel filij ochran. Die duodecimo p̃nceps filiorum neptalim ahira filius henan: obtulit acetabulum argenteum appendēs centum triginta siclos: phialam argenteam habētem septuaginta siclos ad pondus sanctuarij: vtrūq̃ plenū simila conspersa oleo in sacrificiū: mortariolum aureū appendens decem siclos plenum incenso: bouem de armento ⁊ arietem ⁊ agnum anniculum in holocaustum: hircumq̃ ꝓ peccato. ⁊ in hostias pacificoꝝ boues duos: arietes quinq̃: hircos quinq̃: agnos ãniculos q̃nq̃. Hec fuit oblatio ahira filij henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die[a] qua consecratum ē: acetabula argentea duodecim: phiale argentee duodecim: mortariola aurea duodecim: ita ut centum triginta argenti siclos haberet vnum acetabulū: ⁊ septuaginta siclos vna phiala. id ē in cōe vasoꝝ oīuꝫ ex argento: sicli duo milia quadringenti pondere sanctuarij: mortariola aurea duodecim plena incēso: decem siclos appēdentia pondere sanctuarij

a In die qua consecratum est. non q̃ ille oblationes omnes facte sint illa die: sed q̃ tunc inceperunt fieri.

a Cũq; ingrederet moyses tabernaculũ ⁊c. dicit Ra. Sa. q; statim in ingressu tabernaculi audiebat vocem dñi q̃si egredientem de ꝓpitiatorio qđ erat ũtra sanctũ sanctoꝝ i posteriori pte tabernaculi. ⁊ Iz vox illa eẽt fortis ⁊ magna. Sm q; dr̃ ps. xxviij. Vox dñi in ꝑtute. vox dñi in magnificentia: tñ nõ audiebatur extra tabernaculum.

b Cap. viij.
Locutusq; est dñs. Hic ꝓsequenter agit de pontificis officio. ⁊ p̃ q̃tũ ad lucernarũ cõpositionẽ. 2° quo ad leuitaꝝ ordinationẽ. ibi: Locutusq; est dñs. 3° quo ad pbase celebrationẽ. ca. ix. Circa p̃mũ dr̃: c Loquere ad aaron ⁊c. Iz hic solus aaron exp̃mat: tñ officiũ cõpositiõis lucernaꝝ poterat facere nõ solũ p se ꝫ etiã pfilios suos qui erãt minores sacerdotes. ut br̃ Exo. xxvij. d In australi pte. s. tabernaculi.
e Ut lucerne cõtra boreã ⁊c.] Sicut ponũtur luminaria coram mensis p̃ncipũ. f Cõtra eam pte ⁊c.] q: sic erãt disposita lychna sex lucernarũ ex vtraq; pte lucerne medie: q̃ emitterẽt lumẽ suum versus illã ptem ut dictũ fuit Exo. xxv vbi cetera q̃ hic dicũt de candelabro exposita sunt. g Et locut⁹ ẽ dñs. Hic describit ordinatio leuitarũ que p tinebat ad põtificis officiũ. ⁊ p̃ quit eoꝝ ordinatio. 2° officioꝝ executio. ibi: Locutusq; ẽ dñs. Circa p̃mũ p̃ ponit p̃ceptũ dñi. 2° impletio mãdati. ibi: Fecerũtq;. Adhuc circa p̃mũ p̃mo p̃cipit leuitarũ ordinatio. 2° subdit hui⁹ mandati rõ. ibi: Statueſq;. Circa p̃mũ dr̃: h Tolle leuitas de medio filioꝝ israel. ut sint reputati dño cultui. i Et purificabis eos iuxta ritũ hũc. i q̃ ritu quatuor cõtinent. Primũ ẽ aspsio eoꝝ aqua lustrationis. cum dicit: k Aspgant ⁊c. in hac aũt aqua ponebant cineres vacce cõbuste. ut br̃. j. xix. ca. que ordinata erat ad purgationẽ pollutoꝝ ex tactu mortui vel alteri⁹ immundicie: ꝓpt̃ quã nõ poterat sic pollutus ingredi atriũ tabernaculi donec esset mundatus. ⁊ ideo tales immundicie erant quasi quedã irregularitates ꝓhibentes accessum ad diuina. ꝓpt̃ qđ dicebat aqua lustratiõis. i. purgationis. ⁊ inde dicit lustrũ qđ est spaciũ q̃nq; annoꝝ. q: in quolibet q̃nquennio romani faciebãt purgationem vrbis. sic igitur p̃mo leuite aspgebant ad tollendũ irregularitates predictas. secũdũ est q; radebant. ⁊ tangit cũ dr̃: l Et radant omnes pilos carnis sue. ut essent mundiores corpe. Aliã etiã rõnem assignat Ra. Moy. dicẽs q; leuite reputabant dicto cultui ꝓ primogenitis aliarum tribuum. ut dictum est supra. iij. ca. qui fuerant polluti in idolatria vituli. ⁊ quia idolatria est lepra spiritualis. ideo in purgatione leprosorum qui veo reputabantur pro idolatris radebantur pili carnis eorum: sicut fiebat in emundatione leprosorum. ut habetur Leuit. xiij. ca. 3° lauabãtur eorum vestimenta ad maiorem mundiciam: qđ notatur cum dicitur: Cũq; laueriut vestimenta ⁊c. 4° pro eis offerebant sacrificia. qđ notatur cũ dicitur: Tollant bouem ⁊c. ⁊ sequitur: m Bouem autem alterum de armento accipies pro peccato. ad expiãdũ peccatum vituli.
n Et applicabis leuitas coram tabernaculo. quia ibi veniebant illi ꝓ quibus offerebatur oblatio. o Conuocata oĩ multitudine filiorum israel. q: leuite tradebantur domino pro ꝓmogenit̃ aliarum tribuum: ⁊ ideo ipsi leuite erant quedã oblatio deo facta a tota multitudine. p Ponent filij israel man⁹ super eos. quia offerens debebat ponere manum super oblationem suam. ut patet in leuitico.
q Et offeret aaron leuitas. sicut erant sibi ad hoc traditi a multitudine.
r Leuitesq; ponent manus suas super capita boum. quia erant sacrificia ipsorum.
s Statueſq;. Hic subditur ratio dicti mandati. ad hoc enim de mãdato domini ordinabantur: ut seruirent sacerdotibus in cultu diuino: qui cultus ante legem datam pertinebat ad primogenitos israel: qui erant ipsi deo obligati: ex quo percussit primogenitos egypti ⁊ ipsos saluauit. ut habetur Exo. xij. sed quia primogeniti aliarum tribuum facti sunt inepti ad cultum dei. ut dictum est: ideo dominus loco illorum voluit leuitas ordinari ad cultum suum: ⁊ hoc est quod dicitur: t Ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti sanctificani eos mihi. id est primogenitos israel. v Et tuli leuitas. reputando mihi ꝓ cunctis p̃mogenitis filioꝝ israel. Cetera patẽt ex dictis.

id est sic auri sicli centũ viginti: boues de armento in holocaustum duodecim: arietes duodecim: agni anniculi duodecim: ⁊ libamenta eoꝝ: hirci duodecim pro pctõ in hostias pacificorum: boues viginti quatuor: arietes. lx. hirci. lx. agni ãniculi lx. Hec oblata sunt in dedicatione altaris q̃ vnctũ ẽ. Cũq; ingrederet moyses tabernaculũ federis ut cõsuleret oraculũ: audiebat vocem loquentis ad se de ꝓpitiatorio: qđ erat super archam testimonij inter duos cherubin: vnde ⁊ loquebat ei.

Locutusq; est VIII dñs ad moysen dicẽs: Loquere ad aaron: ⁊ dices ad eũ: Cũ posueris septẽ lucernas: candelabra in australi pte erigatur. Hoc igit̃ precepit ut lucerne ꝓtra boreã eregione respiciãt ad mensam ꝓpanũ ꝓpositionis: contra eam pte quã candelabra respicit: lucere debebũt.] Fecitq; aaron ⁊ imposuit lucernas sup candelabra ut preceperat dñs moysi. Hec autem erat factura candelabri: ex auro ductili tam medij stipes q̃m cũcta que ex vtroq; calamorũ latere nascebant. Juxta exemplũ qđ ondidit dñs moysi: ita operatus est candelabra. Et locutus est dñs ad moysen dicẽs: Tolle leuitas de medio filioꝝ israel. ⁊ purificabis eos iuxta hũc ritũ. Aspergãt aq̃ lustratiõis ⁊ radant oẽs pilos carnis sue Cũq; lauerint vestimenta sua ⁊ mundati fuerint: tollent bouem de armentis ⁊ libamentũ eius: similam oleo ꝓspsam: bouem autem alterũ de armento accipies ꝓ peccato: ⁊ applicabis leuitas coram tabernaculo federis: cõuocata omni multitudine filioꝝ israel. Cũq; leuite fuerint coram dño: ponent filij israel manus suas sup eos: ⁊ offeret aaron leuitas mun⁹ in ꝓspectu dñi a filijs israel: ut seruiant i ministerio eius. Leuite quoq; ponent manus suas sup capita boum: e quib⁹ vnũ facies ꝓ peccato: ⁊ alterũ in holocaustũ dñi: ut deprecer is pro eis. Statueſq; leuitas in conspectu aaron ⁊ filioꝝ eius: ⁊ cõsecrabis oblatos dño: ac sepabis de medio filioꝝ israel ut sint mei: ⁊ postea ingrediant tabernaculũ federis ut seruiãt mihi Sicq; purificabis ⁊ ꝓsecrabis eos in oblatione dñi: q̃m dono donati sũt mihi a filijs israel. Pro primogenitis que aperiũt omnem vuluam in israel accepi eos. Mea sunt enĩ omnia primogenita filiorum israel: tam ex hominibus q̃m ex iumentis: Ex die quo percussi omne primogenitũ in terra egypti: sanctificaui eos mihi: ⁊ tuli leuitas ꝓ cunctis p̃mogenit̃ filioꝝ israel: tradidiq; eos dono aaron ⁊ filijs eius de medio ꝑli: ut seruiãt mihi pro israel in tabernaculo federis: ⁊ orent pro eis ne sit in ꝑlo plaga: si ausi fuerint accedere ad sanctuariũ.

a Fecerũtq; moyses ⁊ aaron ⁊c. Hic ponit executio dicti mãdati: ⁊ pz lrã vsq; ibi: b Eleuauitq; eos aaron. i. presentauit. nõ eni posset eos eleuare in altũ: sicut fiebat te oblatiõibus alijs. c Locutusq; est dñs. Postq; te scripta est leuitarũ ordinatio seu purificatio. hic ꝓnter ponitur officiorum suoꝝ executio. cũ dr: d Hec ẽ lex leuitarũ. s. q̃tũ ad executionem officiorum. e A vigintiq̃nq; ãnis ⁊ supra. tuc eni ingrediebãt ad addiscendum officia. sed tricesimo ãno institu ebãt ministri uel reꝓllebant: ut dictũ ẽ s. iiij. ca. f Cũq; q̃nq. an. eta. iple. ser. cessabũt. s. i portãdis onerib⁹ ⁊ cõsilibus. g Erũtq; ministri q. d. nõ ꝓpt hoc erũt ocioſi. ideo subdit: h Et custodiãt q̃ sibi fuerint cõmẽdata. s. portas ⁊ vasa. i Cap. ix.

Locutus ẽ dñs. hic ꝓsequẽter describit officiũ pontificis q̃tum ad phase celebrationem. quia tebat docere populum te modo ⁊ tẽpore celebrãdi. Primo igit describitur tempus celebrationis. secundo casus dilationis. ibi: Ecce autem q̃dam. tertio reatus transgressionis. ibi: Si q̃s autem ĩmundus est. Circa pmũ dicitur sic: k Faciant filij isrl phase in tempore suo. s. quartadecima die mensis primi. l Ad vesperam. quia talis hora erat lege determinata. ut patet Exo. xij. m Juxta cẽs cerimonias. p hoc intelliguntur conditiones agni. ut dicit Ra. Sa. ut q̃ sit sine macula masculus ⁊ anniculus. n Et iustificationes eius. q̃tum ad modũ comedendi. s. cũ açimis ⁊ lactucis agrestibus ⁊ alijs conditionib⁹: que plenius tacte sunt ⁊ exposite Exo. xij. o Ecce autem. hic ponitur casus dilationis q̃tum ad aliq̃s. cũ dicitur: Ecce autem quidam ĩmundi. ex tactu mortui uel alia ĩmunditia ꝓpter quam ĩpediebantur a celebratione dicta. p Accedẽtes ad moysen ⁊ aaron. simul existentes ad docendum ꝓpl̃m. q Immundi sum⁹ sup anima hois. qõ exponitur duplicit. Uno mõ sic: Super anima hois. i. plus q̃ homo q̃ licite posſit comedere agnũ paschalem. ⁊ sic accipitur hic anima hois. p toto hoie: sicut dr. j. Macb. ix. Peremerũt alias hominũ multas. Alio mõ ut p aiam hois intelligat mortu⁹: ut sit sensus: ĩmundi sum⁹ sup mortuũ. ex tactu eius. vñ ꝛ. ca. v. vbi trãslatio nostra habet: Polluti q̃ est super mortuũ In hebreo habet: Sup animam. ⁊ quia h̃ cõt accidere sine peccato. imo etiam cum merito. sicut in sepultura mortui. sequitur: r Quare fraudamur ut nõ va. obla. offer. dño ⁊c ac si dicãt. ex hoc ope non ꝑtemus ĩpediri a celebratione phase. s Quib⁹ respondit moyses state ⁊c. quia casus videbatur dubius voluit super hoc querere dei consilium: per hoc ostendens q̃ in dubijs non est precipitanter respondendum t Homo q̃ fuer. ĩmũ. sup anima. exponatur modo predicto. v Sive in via procul in gente vestra. Ex hoc autem quod dicitur: In via procul. posset aliquis credere q̃ lex ista loqueretur de illis qui essent in itinere extra terram isrl: ⁊ per ꝓsequẽs exites intra terrã vbiq; possent facere phase in die suo: qõ non est verum. qz non potest fieri extra ir̃m. ut habetur Deut. xvj. ideo additur: x In gente vra. ad ostẽdendum q̃ lex ista loquitur etiam de illis q̃ erãt in terra isrl tm extra hierusalem. y Faciat phase domino mense secundo. sicut enim irregularitas in nouo testamento aliquãdo causatur ex bono actu. ut ex occisione malefactoris p sententiam iudicis. sic in veteri testamento ex actu sepulture ĩpediebatur ad tempus celebratio phase. Expectabatur autem mensis secundus ut luna esset in eodem statu: ꝑm cuius motũ ordinabatur istud festũ. z Cum açimis ⁊c. hoc expositũ ẽ Exo. xij. a Si quis aũt. Hic ꝓnter ponit pena transgressionis. s. mortis: si nõ habebat causas pdictas dilatiõis. b Peregrin⁹ q̃ ⁊ adue. li ⁊ est expositiuũ hui⁹ dictiõis pegrin⁹. vñ in hebreo est hic vna dictio tm̃. p vtroq;. dicit aũt hic pegrinus ⁊ aduena qui nõ est de filijs isrl: sed est quicunq; ad iudaismũ ⁊ talis similiter tenet facere. c Igit ⁊c. In pcedentib⁹ hui⁹ libri describuntur ea que ptinẽt ad ordinationem populi. pficisci debentis. hic consequenter describitur eius ordinatio actu. pficiscentis. Circa qõ primo ponit. pfectiõis directio. secũdo ipsa. pfectio. ca. x. ibi

Fecerũtq; a moyses ⁊ aaron ⁊ oĩs multitudo filioꝝ israel sup leuitis que ꝓcepat dñs moysi: purificatiq; sunt ⁊ lauerũt vestimenta sua. Eleuauitq; b eos aaron in conspectu dñi ⁊ orauit pro eis: ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron ⁊ filijs eius. Sicut preceperat dñs moysi de leuitis: ita factũ est. Locutusq; c est dñs ad moysen dicens: Hec d est lex leuitarum. A vigintiquinq; e annis ⁊ supra ingredient: ut ministrent in tabernaculo federj. Cũq; f quinquagesimũ annũ etatis ꝑpleuerint: seruire cessabunt: eruntq; g ministri fratrũ suorum in tabernaculo federj: ut h custodiant que sibi fuerint cõmendata: opera autem ipsa non faciant. Sic dispones leuitas in custodijs suis. IX

Locutus i est dñs ad moysen in deserto synai ãno secũdo postq; egressi sunt de terra egypti mẽse primo dicens: Faciant k filij israel phase in tpe suo quartadecima die mensis hui⁹ ad vesperã l: iuxta m omnes cerimonias ⁊ n iustificationes eius. Precepitq; moyses filijs israel ut facerẽt phase. Qui fecerũt tpe suo quartadecima die mensis ad vesperam i monte synai. Juxta omnia que mãdauerat dñs moysi fecerunt filij israel. Ecce o aũt quidã ĩmundi sup anima hominis qui non poterant facere phase in die illo: accedentes p ad moysen ⁊ aaron: dixerũt eis: Immũdi q sumus sup anima hominis: quare r fraudamur ut non valeamus oblationem offerre dño in tempore suo inter filios israel? Quib⁹ s respõdit moyses: State: ut cõsulam quid precipiat dominus de vobis. Locutusq; est dñs ad moysen dicens: Loquere filijs israel. Homo t qui fuerit ĩmund⁹ sup anima: siue v in via procul in gente x vestra: faciat y phase domino: mense secundo quartadecima die mẽsis ad vesperam: cum z açimis ⁊ lactucis agrestib⁹ comedent illud. Nõ relinquent ex eo quicquam usq; mane: ⁊ os eius non confringent: omnem ritum phase obseruabunt. Si quis a autem ⁊ mundus est: ⁊ in itinere non fuit: ⁊ tamen non fecit phase: exterminabitur anima illa de populis suis: quia sacrificium domino non obtulit tempore suo. Peccatum suum ipse portabit. Peregrinus b quoq; ⁊ aduena si fuerit apud vos faciet phase domino iuxta cerimonias ⁊ iustificationes suas Preceptũ idem erit apud vos tam aduene q̃m indigene. Igit c die qua erectũ est tabernaculũ opuit illud nubes. A vespe aũt sup tentorium erat quasi spes ignis usq; mane. Sic fiebat iugiter. Per diẽ opiebat illud nubes: ⁊ per noctem quasi species ignis. Cũq; ablata fuisset nubes que tabernaculum ꝓtegebat: tunc proficiscebantur filij israel: ⁊ in loco vbi stetisset nubes: ibi castrametabantur.

Anno secundo ⁊c. adhuc circa primū premittit directio facta ministerio angelico. secūdo būano. in principio decimi ca. Prima directio erat p motū nubis que ministerio angelico mouebat: ut habet Exo. xliij. ca. vbi dicit sic: Tollensq; se angelus qui precedebat castra israel abijt post eos. ⁊ cum eo pariter columna nubis. cū igitur mouebat nubes mouebant castra nube sequendo. cū aūt quiescebat ibi manebāt figentes tentoria sua. De columna aūt ignis ⁊ nubis vtrū esset vna uel due: dictum fuit Exo. xliij. Cetera patēt in lrā. a Cap. x.

Locutusq; est dñs. Hic ꝓsequēter agitur de directiōe ꝓfectiōis ministerio būano. s. sonitu tubarū. cū dr: b Fac tibi duas tu. ar. qz argentū est metallū bene sonoz. c Ductiles. i. factas cū martello nō fusiles. d Quib⁹ quocare possis multitudinē qñ mouenda sunt castra. In hebreo ꝓiunctio copulatiua ⁊ interponit. Et qñ mouenda ⁊c. Ad hec enī duo deseruiebant tube ⁊ etiam ad quedam alia. ut subditur infra: Non enim moyses vocabat multitudinē in motione castrorum: sed quilibet dux vocabat eos qui erant sub suo vexillo. e Cūq; increpueri tubis. s. duabus. f Congregabitur ad te omnis turba. ⁊ nō dicit ꝓncipes quia hoc fiebat quādo moyses volebat inquirere qualiter regebant populum principes ⁊ tribuni ⁊ centuriones ⁊ ceteri qui preerāt in populo. ut dicit Ra. Ba. g Si semel clāgueris. In hebreo habetur: Si in vna. s. tuba clangueris venient ad te principes ⁊ non turba. h Si autem plixior atq; concisus clangor increpuerit: mouebūt castra primi qui sūt ad orientalem plagam. In secundo autē sonitu ⁊ pari vlulatu tube leuabunt tentoria qui habitant ad meridiē: ⁊ iuxta būc modū reliqui facient vlulantib⁹ tubis in ꝓfectionem. Qñ autem congregandus ē ꝓpls: simplex tubarum clangor erit: ⁊ nō concise vlulabunt. Filij aaron sacerdotis clangēt tubis: eritq; hoc legitimū sempiternū i generationib⁹ vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicāt aduersum vos: clangetis vlulantibus tubis: ⁊ erit recordatio vestri corā domino deo vestro: ut eruamini de manib⁹ inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum ⁊ dies festos ⁊ calendas: canetis tubis super holocaustis ⁊ pacifici victimis ut sint vobis in recordationem dei vestri. Ego dñs deus vester Anno secundo mense secūdo vicesima die mēsis: eleuata est nubes de tabernaculo federis. Profectiq; sunt filij israel per turmas suas de deserto synai: ⁊ recubuit nubes in solitudine pharan. Mouerunteq; castra primi iuxta imperium domini per manum moysi. Filij iuda p turmas suas: quorum princeps erat naason filius āminadab. In tribu filiorum isachar fuit princeps nathanael filius suar. In tribu çabulon erat princeps eliab filius helon. Depositūq; est tabernaculum: qō portātes egressi sunt filij gerson ⁊ merari. Profectiq; sūt ⁊ filij ruben per turmas ⁊ ordinem suum: quorum princeps erat elisur filius sedeur. In tribu autem filiorum symeon princeps fuit salamihel filius surisaddai. De tribu autem gad erat princeps heliasaph filius duel. Profectiq; sūt ⁊ caathite: portātes sanctuariū. Tādiu tabernaculū portabat donec venirent ad erectionis locum. Mouerunt castra ⁊ filij ephraim per turmas suas: i quoz exercitu princeps erat elisama filius āmiud.

Ad imperiū domini ꝓficiscebāt ⁊ ad imperiū illius figebāt tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum: manebant in eodē loco: ⁊ si euenisset ut multo tempore maneret sup illud: erant filij israel in excubijs domini: ⁊ non ꝓficiscebant quotquot diebus fuisset nubes sup tabernaculum. Ad imperium domini erigebant tentoria: ⁊ ad imperiū illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere vsq; mane: ⁊ statim diluculo tabernaculū reliquisset ꝓficiscebant ⁊ si p⁹ die ⁊ nocte recessisset discipabāt tētoria. Si vo biduo aut vno mense uel longiori tpe fuisset super tabernaculū: manebant filij israel in eodem loco ⁊ non proficiscebantur: statim autem ut recessisset mouebant castra. Per verbum domini figebant tentoria: ⁊ per verbum illius ꝓficiscebantur: erantq; in excubijs dñi iuxta imperium eius p manū moysi.

Locutusq; est dñs ad moysen dicēs: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles: quib⁹ cōuocare possis multitudinē qū mouēda sunt castra. Cūq; increpueris tubis: congregabit ad te omnis turba ad ostium tabernaculi federis. Si semel clangueris: venient ad te ꝓncipes ⁊ capita multitudinis israel Si aūt plixior atq; concisus clangor increpuerit: mouebūt castra primi qui sūt ad orientalem plagam. In secundo autē sonitu ⁊ pari vlulatu tube leuabunt tentoria qui habitant ad meridiē: ⁊ iuxta būc modū reliqui facient vlulantib⁹ tubis in ꝓfectionem. Qñ autem congregandus ē ꝓpls: simplex tubarum clangor erit ⁊c. ꝓz. Filij aaron sacerdotes clangēt tubis: eritq; hoc legitimū sempiternū i generationib⁹ vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicāt aduersum vos: clangetis vlulantibus tubis: ⁊ erit recordatio vestri corā domino deo vestro: ut eruamini de manib⁹ inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum ⁊ dies festos ⁊ calendas: canetis tubis super holocaustis ⁊ pacifici victimis ut sint vobis in recordationem dei vestri. Ego dñs deus vester Anno secundo mense secūdo vicesima die mēsis: eleuata est nubes de tabernaculo federis. Profectiq; sunt filij israel per turmas suas de deserto synai: ⁊ recubuit nubes in solitudine pharan. Mouerunteq; castra primi iuxta imperium domini per manum moysi. Filij iuda p turmas suas: quorum princeps erat naason filius āminadab. In tribu filiorum isachar fuit princeps nathanael filius suar. In tribu çabulon erat princeps eliab filius helon. Depositūq; est tabernaculum: qō portātes egressi sunt filij gerson ⁊ merari. Profectiq; sūt ⁊ filij ruben per turmas ⁊ ordinem suum: quorum princeps erat elisur filius sedeur. In tribu autem filiorum symeon princeps fuit salamihel filius surisaddai. De tribu autem gad erat princeps heliasaph filius duel. Profectiq; sūt ⁊ caathite: portātes sanctuariū. Tādiu tabernaculū portabat donec venirent ad erectionis locum. Mouerunt castra ⁊ filij ephraim per turmas suas: i quoz exercitu princeps erat elisama filius āmiud.

Anno 2°. Descripta directione signorum. b cōsequēter describit motio castrorū: vbi primo ponit exercitū ordinate pgrediens. secūdo addit socius i itinē expōdēs. ibi: Dixitq; moyses. 3° subtrahitur casus ipediens. xj. ca. Circa primū sciendū q ad eleuationem nubis q erat signū motiōis tribus iuda cū sibi adūctis mouerūt castra: erat enī trib⁹ fortior ⁊ bellicosior. iō ꝓponebat ad resistendū fortiē si occurrerēt adūsarij. ⁊ pz lrā vsq; ibi: q Depositūq; ē tabernaculū. statim enī p⁹ eleuationē nubis filij aaron intrabāt tabernaculū ⁊ inuoluebāt illa q erāt itra ⁊ disponebāt onera. qb⁹ egressis gersonite ⁊ merarite deponebāt tabernaculū ⁊ atrium p circuitū: ⁊ dispositis onerib⁹ arripiebant iter p⁹ exercitū iude cū duab⁹ tribub⁹ sibi adiunctis. r Profectiq; sūt ⁊ filij rubē. ista 2ª acies seqbat gersonitas ⁊ meraritas. s Profectiq; sūt ⁊ caathite. qz portabāt archā testimonij ⁊ alia q erāt itra tabernaculū que erāt sanctiora: iō erāt i medio tot⁹ exercitꝰ ut si quādoq; in loco tutiori: ut possent refendi si eēt necesse anterius ⁊ posterius. t Tamdiu taber. poz. do. ve. ad erectiōis locū. In hebreo bī sic: Eleuabāt tabernaculū vsq; ad aduentū ipsorum. ⁊ refertur ad gersonitas ⁊ meraritas qui precedebāt portātes tabernaculū: ita q inē ipsos ⁊ caathitas erat trib⁹ ruben

Clangetis. ministerio sacerdotū. ut habeat in subuersione hierico ⁊ alijs locis pluribus. n Et erit recor. vri corā dño. ad dandū vobis victoriā. o Si qñ habe. epu. ⁊ dies festos ⁊ calen. canetis tubis. ut sint vobis in recordationē q ad honorē dei offerāt ⁊ accepta sint corā eo. p

cum sibi adiunctis: ⁊ ideo qñ veniebant caathite portātes vasa sancta inueniebāt tabernaculū erectū: ⁊ illuc introducebāt ea que portabant: q̄b⁹ egressis filij aaron intrabāt tabernaculū ⁊ amouebant operimenta ⁊ ponebant archā ⁊ cherubin ⁊ alia in locis suis. a Nouissimi castroꝝ oīū ꝓfecti sunt filij dan. In hebreo habet sic: Et mouit vexillum exercitus dan cōgregatis omnib⁹ castris. q̄ ista acies erat vltima: ꝓpē q̄ si p̄cedētes aliquid pdebant in via: isti inueniebant. Et ideo ad eos cōueniebant de alijs tribub⁹ ad recupandū pdita. b Dixitq; moyses obab. hic agitur de societate expediēte in itinere: quia filij isr̄l habebāt incederep vsertū cui⁹ noticiā habebat iste obab: ⁊ dicūt aliqui q̄ fuit filius ietro: ⁊ ideo dicit hic cognatus moysi. affinis: q̄ fuit eius sororius. Rabbi Sa. ⁊ alīqui alij dicūt q̄ fuit ipsemet ietro: vñ ⁊ ipse vocatus est obab sicut dictū fuit Exo.ij.ca. vñ in hebreo hr̄: Socero suo. vbi trāslatio nr̄a hz: Cognato suo. Sz hic occurrit duplex difficultas. ꝑma est quō iste obab dr̄ hic filij⁹ raguel: cū tñ raguel sit idem q̄ ietro: ꝑm illā opinionē quā secut⁹ sum Exo.ij.ca. Ad q̄ dicēdū q̄ pat̄ ietro vocat⁹ ē etiā raguel sicut ⁊ ipse: q̄ coiter accidit q̄ filij⁹ ꝑmogenitus hz nomē pr̄is. vñ Luce ij. dr̄ de iohāne baptista q̄ vocabāt eū noīe pr̄is sui ꝯacharias. Secūda est q̄ de ipso ietro dr̄ Exo.xviij. q̄ postq̄ fuerat cū moyse reuersus abijt in terrā suā. Ad q̄ dicendū q̄ sic dictū fuit ibidem ietro videṡ mirabilia q̄ dñs fecerat in ꝓplo isr̄l: relicta gentilitate ꝓuersus ē ad iudaismū ⁊ ad ꝑces moysi generi sui ꝓsensit ire cū filijs isr̄l: ꝑius tñ abijt in terrā suā que nō multū distabat a mōte synai: ut dictū fuit ibidem: ut sic domo sua disposita adduceret secū familiā suā: ⁊ q̄ō b dr̄ de moysi ꝓtecib⁹ ad ipsū. factū fuit eo tpe quo ꝓuersus fuit ad iudaismū: de quo tpe tactū est Exo.xviij.ca. dicta tñ reuersio ad dispositionē domus sue fuit p⁹ legē datā: ⁊ añ recessū ꝓpli de mōte synai: ⁊ tāto tpe q̄ posset se cōuenient disponē ad recedendū cū filijs isr̄l. sequit: c Noli inq̄t nos relinquere. ex quo tu es ꝓfus ad cultū veri dei. d Tu eni nosti in q̄. lo. ꝑ deser. ca. po. dcte. q̄ māserat ꝓpe vexū illud. q̄ ꝑz ex b q̄ moyses pascēs oues el⁹ minauit gregē ad interiora deserti. ut dr̄ Exo.iij.ca. b videt ꝫdicē ꝑdictis: q̄ de mādato dñi bēbāt ponē castra ad indiciū nubis. ergo in nullo indigebāt indicio bois q̄tū ad b. Ad q̄ dicūt aliq̄ q̄ hz habuerēt ponē castra vbi stabat nubes: tñ nescire poterāt an ponerēt ad ptē nubis posteriorē uel anteriorē: dextrā uel sinistrā: ⁊ iste sciebat q̄ ps eēt accōmodatior exercitui: utpote ꝓpē maiorē ꝓpinquitatē fontiū uel bonoꝝ pascuoꝝ q̄bus indigebat exercit⁹ ꝑ alīb⁹: sciebat etiā q̄ ps esset securior ab aduersarijs: ⁊ in b ⁊ in ꝓsilijs indigebāt sua directiōe. e Profecti sunt ḡ. moyses ⁊ obab ⁊ tot⁹ exercit⁹: f Vlīā triū dierū. dicit Ra. Sa. q̄ ꝑma die sui recessus ābulauerūt ꝑ tantū spaciū quātū faciūt tres diete: q̄ dñs volebat oīdere q̄ pat⁹ erat eos cito introducē ad terrā ꝓmissiōis: nisi posuissent impedimentū. Alij dicūt q̄ p tres dies cōtinue ambulauerūt. ⁊ b magis ꝓsonat textui in ꝓncipio sequētis capli vbi dr̄ q̄ ꝑ tāto labore itineris ortū ē murmur ꝓpli. g Archaq; fe. dñi p̄ce. eos ꝑ tres dies. Istud videt ꝫdicē ꝑdictis. s. q̄ archa cū alijs vasis sanct⁹ erat in medio ꝓgredientiū Ideo dicūt aliq̄ q̄ ordinatio ꝑdicta de portatiōe arche in medio fuit. ꝓ tpe in q̄ timeret de aduersarijs: b ꝓ tūc q̄ erāt longe positi ab eis nō portabāt in medio. b añ exercitū ad. ꝓuidendū locū castroꝝ: q̄ colūna nub⁹ erat sup eā q̄ stabat q̄n castra erāt ponēda. Ra. Sa. dicit q̄ erat q̄dam alia archa in q̄ reuerent⁹ ser uabāt ꝓme tabule fracte: eo q̄ erant scripte digito dei: ⁊ ista p̄cedebat exercitū: ⁊ i ea apparebat signū q̄dtis: sic i stationē nubis: ita q̄ certiores essent ex pluralitate signoꝝ. b Nubes q̄ dñi sup eos erat. hz eni nubes eēt extensa sup totū exercitū ad refrigeriū estus. tñ spāli mō ꝑ modū cuiusdā colūne erat sup archā: vbi erāt tabule iregre tpe q̄dtis: tpe aūt motiōis erat sup vexillū iude q̄ p̄cedebat. i Cūq; eleuaret archa. de loco castroꝝ ut portaret⁹ i via. k Surge dñe. q: ꝓfidim⁹ de tua ꝓtute l Et dissi. ini. tui. q: sūt inimici ꝓpli tui. uel q: cultū latrie tibi soli debitū attribuūt idolis. m Cū aūt de. po. in loco castroꝝ. n Aiebat reuertere dñe. ad ꝓseruandū ꝓplm tuū: ut tibi exhibeat debitū cultū in loco quietis castroꝝ. o Cap. xj.

Interea. hic ꝓpē ponit⁹ cas⁹ ipediēs. ꝓgressū ꝓpli ad trā. ꝓmissiōis. Et ponit⁹ multiplex cas⁹ ipdics. ꝑ murmurationis ꝓpli. 2° obiurgatiōis moysi. ca. xij. 3° de spationis exploratoꝝ. xiij. ca 4° seditiōis cloze ⁊ sibi adiunctoꝝ. ca. xvj. 5° cōmotiōis ꝓpli. ꝓpē penuriā aq̄rū. xx. c. 6° ex inuasiōe ostiū. ibi: Misit iterea. Circa ꝓmū ponit⁹ duplex murmuratio. ꝓma ex ꝑtiētia labor. secūda ex cōcupiscētia sapor. ibi: Vulgus q̄ppe. Circa ꝓmū dr̄ sic: p Ortū est mur. po. quasi dolen. ꝓ labore. q: ꝑ spaciū triū dietarū ambulauerūt vna die ꝑm Ra. Sa. uel q: ꝑ tres dies cōtinuos fuerāt in itinere ꝑm alios. q: ita poterāt incedere de nocte in colūna ignis: sicut ⁊ de die. ut dr̄ Exo.xiij.ca. Sed contra hoc q̄ dr̄ hic de labore itineris: videt illud q̄ dr̄ Deut⁹. viij. ca. Ad duxit te dñs deus tu⁹. xl. annis ꝑ deserturn. ⁊ sequit ibi: Vestimentū tuū quo opiebaris nequaq̄ vetustate defecit. ⁊ pes tu⁹ nō ē subtrit⁹. Dicēdū q̄ illud bñficiū habebat locū in bonis boib⁹ ⁊ nō in malis: sicut ⁊ māna erat valde sapidū bonis ⁊ malis insipidū. ut habetur. j. ⁊ hoc patet ex mō loquendi quo dicit hic: Ortum est murmur populi. quia quādo intelligit de bonis. dicitur ꝓplus dñi uel popul⁹ meus: uel quid huiusmodi determinās ad bonū. quando aūt de malis: dicitur absq; determinatione. sicut Exo. xxxiij. ca. Populus iste dure ceruicis est. q Deuorauit extremā castroꝝ partem. Extremū aūt accipit duplicit. s. de parte superiori ⁊ inferiori: ⁊ ꝑm hoc ꝑ extremā partē castroꝝ

Jn tribu autem filiorū manasse ꝓnceps fuit gamaliel filius phadassur: ⁊ i tribu beniamin erat dux abidan filij⁹ gedeonis Nouissimi c castrorum omniū ꝓfecti sunt filij dan per turmas suas: in quorum exercitu ꝓnceps fuit abiezer filij⁹ amisaddai. Jn tribu autem filiorū aser erat ꝓnceps phegiel filij⁹ ochran. Et in tribu filiorum neptalim ꝓnceps fuit abira filius henan. Hec sunt castra ⁊ ꝓfectiones filiorum isr̄l per turmas suas quando egrediebantur. Dixitq; d moyses obab filio raguel madianite cognato suo. Proficiscimur ad locū quem dom⁹ daturus est nobis: veni nobiscum ut benefaciamus tibi: quia dom⁹ bona promisit isr̄eli. Cui ille respondit: Non vadam tecum: sed reuertar in terram meam in qua nat⁹ sum. Et ille: Noli e inquit nos relinquere. Tu f enim nosti in quibus locis per deserta castra ponere debeam⁹: ⁊ eris ductor noster. Cūq; nobiscum veneris: quicquid optimum fuerit ex opibus: quas nobis traditurus est dominus: dabimus tibi. Profecti g sunt ergo de monte domini viam h trium dierum: archaq; i federis domini precedebat eos per dies tres: quidens castrorum locum. Nubes k quoq; domini super eos erat p diem cū incederent. Cūq; l eleuaretur archa dicebat moyses: Surge m domine: ⁊ n dissipentur inimici tui: ⁊ fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum o autem deponeret: aiebat p: Reuertere domine ad multitudinem exercitus israel. xi

Interea q ortum r est murmur populi: quasi dolentium pro labore contra dominū. Quod cum audisset iratus est: ⁊ accensus in eos ignis domini deuorauit s extremam castrorum partem.

intelligiť vulgus ꝑm aliquos. scõm alios ꝓo intelligũť maiores ve populo. ⁊ hunc sensum sequitur Ra. Sa. dicens q̃ seniores populi qui erant principales meruerãt mortem: ⁊ nadab ⁊ abiu: cum eis qñ viderunt ve̅um. ut dictum fuit Exo. xxiij. sed quia dominus eo tempore quo data erat lex ve nouo noluit imiscere luctum cum gaudio ve receptione legis: ideo distulit mortem nadab ⁊ abiu vsq̃ ad ve̅dicationem altaris: ut habetur Leuiť. x. Mortem autem. lxx. seniorum vsq̃ ad istũ locum in quo fuerunt negligentes ve repressione murmurationis populi quem tenebant regere sicut ⁊ moyses: ⁊ q̃ forte murmurauerunt cum populo. a Et absorpt⁹ est ignis. i. extinctus. b Vulgus. Hic consequenter ponitur murmuratio ex concupiscentia saporis: vbi primo ponit dicta murmuratio. secundo moysi afflictio. ibi: Audiuit ergo moyses. ẽtio dñi cõsolatio. ibi: Et dixit dñs. quarto promissi impletio. ibi: Venit ergo moyses. quinto peccati punitio. ibi: Adhuc carnes. Circa primũ oñditur murmuratio eẽ iniusta ratione cibi petiti. cum dicitur: Vulgus quippe promiscuũ ⁊c. isti erãt egyptij cõuersi ad iudaismũ. sic dictum fuit Exo. xij.

Cũq̃ clamasset ꝑps ad moysen: orauit moyses ad dñm: ⁊ absorpt⁹ est ignis. Vocauitq̃ nomen loci illius incensio: eo q̃ succensus fuisset contra eos ignis dñi. Vulgus[b] quippe p̃miscuũ qđ ascenderat cum eis flagrauit[c] ve̅siderio sedens ⁊ flens: iunctis sibi pariter filijs israel. ⁊ ait: Quis[d] dabit nobis ad ve̅scẽdũ carnes? Recordamur[e] piscium: quos comedebamus in egypto gratis: in mentem[f] nobis veniunt cucumeres ⁊ pepones[g]: porriq̃[h] ⁊ cepe ⁊ allea. Anima nostra arida est: nihil[i] aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriãdri coloris[k] bdellij. Circuibatq̃ ꝑplus: ⁊ colligens illud frangebat[l] mola siue terebat in mortario: coquẽs in olla ⁊ faciẽs ex eo tortulas saporis q̃s[m] panis oleati. Cũq̃[n] ve̅sceneret nocte super castra ros: ve̅scendebat pariter ⁊ man. Audiuit[o] ergo moyses flentẽ ꝑplm per familias: singulos p ostia tẽtorij sui. Iratusq̃ ẽ furor dñi valde: sz ⁊ moysi intoleranda res visa est: ⁊ ait ad dñm: Cur afflixisti ſuũ tuũ? Quare nõ inuenio grãm coram te? Et cur ꝑposuisti pondus vniuersi ꝑpli huius sup me? Nũquid ego cõcepi oẽm hãc multitudinem uel genui eã: ut dicas mihi: porta eos sicut sinu tuo siẽ portare solet nutrix infantulũ: ⁊ ve̅fer in trã. p q̃ iurasti ꝓbr⁹ eor̃? Vnde mihi carnes ut dem tante multitudini? Flent coram me dicentes: da nobis carnes ut comedamus. Nõ[p] possũ ego sustinẽ oẽm hunc ꝑplm q̃ grauis est mihi. Sin[q] aliter tibi videtur: obsecro ut interficias me: ⁊ inueniam gratiam in oculis tuis: ne[r] tantis afficiar malis. Et dixit[s] dominus ad moysen: Congrega[t] mihi septuaginta viros de senioribus israel: q̃s tu nosti q̃ senes ꝑpli sint ac magistri: ⁊ duces eos ad ostiũ tabernaculi federis: ⁊ ve̅seruiens vniuscuiusq̃ voluntati: ad quod quisq̃ volebat comertebatur. Et eadem ratione malis hominibus erat cibus insipidus qui de natura sua erat dulcis. Erat autem man quasi semen coriandri in figura ⁊ quantitate sed non in colore. ideo subditur: k Coloris bdellij. quod est album ⁊ lucidum sicut crystallus. l Frangebat mola ⁊c. hoc faciebant mali quibus erat cibus insipidus. ⁊ ideo querebant ibi saporem per diuersas vias: tamen ex ve̅coctione nõ meliorabatur: ſ magis sapor dulcis imutabatur in prius per ve̅coctionem. ideo subditur: m Quasi panis oleati. id est in cui⁹ pistatiõe oleum miscebatur. n Cũq̃ ve̅scenderet nocte super castra ros: ve̅scendebat pariter ⁊ man. Primo enim cadebat pruina quasi stramentum manne: postea manna. ⁊ tertio ros quasi eius operimentum. ꝓ ut plenius expositum fuit Exo. xvj. o Audiuit ergo moyses. Hic ponitur afflictio moysi habentis curam populi: cui intolerabilis videbatur ꝓpter maliciam eius. ⁊ patet littera vsq̃ ibi: p Nõ possum solus sustinere. Quomodo conqueritur q̃ solus sustineret onus populi. cum de consilio ietro constituerit tribunos ⁊ centuriones? quia scõm Rabbi Sa. septuaginta senes qui cum eo erant instituti ad regimen populi iam mortui erant: ut dictum est in principio capituli. uel scõm alios dicentes q̃ illi qui fuerunt mortui ab igne non fuerunt de maioribus populi: sed de vulgaribus. illi autem qui erant instituti super populum cũ moyse intromittebant se tm̃ de temporalibus. moyses autem volebat habere etiam adiutorium in spiritualibus q Sin aliter tibi videt: obsecro ut interficias me. id est accipias animam meam de vita presenti ad te. r Ne tantis afficiar malis. timebat enim moyses ne malicia populi esset sibi occasio ruendi in malum impatientie. s Et dixit dominus. Hic consequenter ponitur consolatio dñi. Et primo q̃tum ad populi curam. secundo q̃tum ad cibi prouisionem. ibi: Populo quoq;. Circa primũ dicitur: t Congrega mihi septuaginta viros ⁊c. Ra. Sa. dicit q̃ isti fuerũt ꝓpositi filiorum israel cum essent in latore egypti: ⁊ quia cõpatiebantur eis non artabant eos ad implendum numerũ laterum. ꝓpter quod flagellati fuerunt ab exactoribus pharaonis. ut habeť Exo. v. ca. iõ meruerunt assumi ad regimen ꝑpli loco illor̃ qui mortui fuerant: ⁊ cum hoc habuerunt spiritum ꝓphetie. ut infra habetur. Scõm alios fuerũt idem senes qui prius regebãt ꝑplm in tpalibus ⁊ tũc cũ hoc imposita ẽ eis cura i spiritualib⁹: ꝓpẽ qõd ceperũt de nouo sptm̃ ꝓphetie: q̃ ad spũalia ꝓmouebãt. v Et duces eos ad ostiũ tabernaculi.

inoculis toti⁹ populi: uti timore ⁊ reuerẽtia habeant. a Et auferam de spiritu tuo. i. de cura tua. b Tradamq; eis. ut partito i alijs onere leui⁹ tibi sit. Aliẽ exponit: De spũ tuo, i. de spũ gratie tibi date: ⁊ tũc nõ ẽ intelligẽdũ q; aliq̃d sit ablatũ moysi ⁊ traditũ alijs: ℔ fuerũt illuminati absq; diminutione gratie moysi. sicut a lumine vni⁹ cãdele illuminant plures absq; sui luminis diminutiõe. Sciendũ tamen q; silitudo ista nõ tenet q̃tũ ad cãm effectiuam: ita q; vnũ grẽ moyse existens causaret grãm i alijs effectiue: ℔ tñ meritorie: in q̃tum ad preces moysi ad ei⁹ subleuationem alij fuerũt illuminati. c Ꝑplo q̃z dices. Hic ponit cõsolatio ꝺ̃ refectũ cibi. cũ dicit ꝺ Sanctificamini. i. ꝓparate vos ad recipiẽdũ id quod petistis. Sãctificatio enĩ i hebreo frequẽt accipit ꝑ ꝓparatione. Ra. Sa. exponit. preparate vos ad recipiendũ punitionẽ ꝓpt̃ vram murmurationẽ. sicut dicit hiere. xi). Sanctifica eos i die occisionis. Et vtrũq; põt intelligi: q; de⁹ disponebat eis dare carnes sicut petierãt: ⁊ eos punire ꝑ iniusta petitione. e Donec exeat ꝑ nares vestras. q; vomit⁹ egrediẽs ꝑ os ut frequẽt sedat nares. f Eo q; repulistis dñm. q̃tũ in vobis ẽ ex ingratitudine vra. g Sexcẽta milia ⁊c. ꝟ. j. ca. exꝑsit numer⁹ eor⁹ sexcẽta ⁊ tria milia q̃ngẽti. l. Dicendũ q; illi qui erãt vltra sexcẽta milia fuerũt mortui in plaga ignis dicta i ꝓncipio ca. b Et tu dicis dabo eis ⁊c. Hic varie sentiũt doctores hebreor⁹. dicit enĩ ra. aquiba. q; moyses ℔ dubitauit de ipletione verbi dei ⁊ ad ℔ inducit id q; sequit de respõsione dñi. Nunq̃d man⁹ dñi inualida ẽ. q̃ videt eẽ rñsio ad dubitatẽ uel desperantem de impletiẽ facti: ⁊ iõ peccauit ita grauiẽ sicut i aquis cõtradictionis de quib⁹ habet j. xx. ca. Verũtamẽ nõ fuit ℔ punitus sicut ibi: q; illud fuit factũ in publico coram tota multitudine filior⁹ israel. ⁊ iõ statim fuit determinata punitio. s. q; nõ intraret terrã ꝓmissionis: sz istud fuit factũ in secreto, s. cozã deo tñ: ⁊ iõ pena nõ fuit statim imposita qñ aliẽ sũt puniẽda petã publica ⁊ secreta. Ra. Sa. dicit q; moyses nõ peccauit hic. ⁊ ad ℔ inducit illud qõ dicit ca. sequẽti de moyse a dño: Qui in oi domo mea fidelissim⁹ est. ⁊ ℔ idẽ dicũt doctores nostri dicẽtes q; moyses nõ dubitauit de impletiẽ verbi dei: ℔ q; modus ipletiõis nõ erat sibi reuelat⁹: q̃siuit de mõ iplẽdi: nec i ℔ peccauit. sic nec btã virgo maria qñ petiuit ab ãgelo Luc. ij. Quõ fiet ⁊c. ⁊ sic expon ẽdũ illud. i Nunq̃d ouiũ ⁊ bouũ multitudo cedet ⁊c. ac si dicat implebit ne verbũ tuũ ꝑ hũc modũ uel alium:

facieſq; ibi stare tecũ ut descendã ⁊ loquar tibi: ⁊ auferam de spiritu tuo tradamq; eis: ut sustentẽt tecũ onus populi: ⁊ nõ tu solus graueris. Populo⁹ q̃z dices: Sanctificamini⁹. Cras comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere: Quis dabit nobis escas carniũ: Bene nob erat i egypto. Dabit deus vob dñs carnes ⁊ comedat⁹ nõ vno die nec duob⁹ uel q̃nq; aut decẽ nec viginti q̃dẽ: sz vsq; ad mẽsem diez: donec exeat ꝑ nares vras ⁊ vertat in nauseã: eo⁹ q; repuleritis dñm q̃ i medio vestri ẽ ⁊ fleueritis⁹ coram eo dicẽtes. Quare egressi sumus ex egypto ut perirem⁹ i solitudine: Et ait moyses ad dñm: Sexcẽta⁸ milia peditũ hui⁹ populi sunt. Et tu⁹ dicis dabo eis esũ carniũ mẽse integro: Nunq̃d ouium ⁊ boum multitudo cedet ut possit sufficẽ ad cibũ: uel oẽs pisces maris in vnũ ꝓgregabũt ut eos satient: Cui¹⁰ rñdit dñs: Nunq̃d man⁹ dñi inualida est: Jã nunc videbis vtrũ meus sermo ope compleat. Exiit¹¹ igitur moyses ⁊ narrauit populo verba dñi: cõgregans septuaginta viros de seniorib⁹ israel: quos stare fecit circa tabernaculũ. Descenditq; dñs ꝑ nubẽ: ⁊ locutus ẽ ad eũ auferẽs de spiritu q̃ erat i moyse: ⁊ dans septuaginta viris. Cũq; requieuisset in eis spiritus ꝓphetauer⁽ⁱ⁾t¹² nec vltra cessauerũt. Remãserãt¹³ aũt in castris duo viri quor⁹ vn⁹ vocabat heldad ⁊ alt medad: sup⁰ quos requieuit spiritus: nã⁹ ⁊ ipsi descripti fuerãt ⁊ nõ exierãt ad tabernaculũ. Cũ ꝓphetarẽt in castris cucurrit⁹ puer ⁊ nũciauit moysi dicẽs: Heldad ⁊ medad ꝓphetãt in castris. Stati iosue fili⁹ nun minister moysi ⁊ electus e plurib⁹ ait: Dñe¹⁴ mi moyses ꝓhibe eos. At ille: q̃d inq̃t emularis ꝓ me: Quis tribuat ut oĩs populus ꝓphetet: ⁊ det eis dñs spiritũ suũ: Reuersusq; ẽ moyses ⁊ maiores natu israel in castra. Ventus⁵ aũt egrediẽs⁴ a dño arreptas⁵ trãstulit mare coturnices detulit ⁊ dimisit in castra itinere quantũ vno die confici põt ex omni parte castroꝝ per circuitũ: volabãtq; i aere duobus cubitis altitudine sup terã.

k Cui respõdit dñs: nũq̃d manus dñi inualida est: ac si diceret. potẽtia mea põt implere ℔ multis modis cũ sit infinita. modũ tñ istũ nõ reuelabo tibi ꝙbo: ℔ ostendã facto. iõ subdit: Jam nunc videbis ⁊c. sequit: l Exiit igit moyses. Hic ꝓnter describit impletio dicti ꝓmissi. ⁊ ꝓmo q̃tũ ad partẽ cure alijs ipnẽde. 2°, q̃tũ ad cibi ꝓuisionẽ ibi: Exeunt⁹ aũt egrediẽs. Primũ ꝓ i hãc ex pdictis vsq; ibi: m Prophetauerunt nec vltra cessauerũt. dictio hebraica q̃ ponit ℔ ẽ equoca ad addere ⁊ cessare. ⁊ sm ℔ exponitur oppositio mõ ab hebreis. vno modo sic Prophetauerũt ⁊ nõ addiderunt. i. illo tẽ die ꝓphetauerũt ⁊ nõ vltra. Alio modo sic: Prophetauerũt ⁊ non cessauerũt. i. non fuit ablatus ab eis spũs ꝓphetie. Jz nõ cõtinue ꝓphetarẽt: ⁊ hũc sensum sequit nra trãslatio q̃ videt verior: q; spũs ꝓphetie erat eis datus ad regimẽ populi: ut dictũ ẽ. ⁊ iõ nõ ẽ ꝓsimile q; habuerint tẽ vno die: sed durãte eor⁹ regimine ⁊ ℔ ostẽdit hãc ꝓcedẽs Cũq; requieuisset in eis spũs. ⁊ sequit: n Remãserãt aũt in castris nõ ex contemptu ℔ ex humilitate reputãtes se indignos tãta ꝓmotione. ⁊ iõ receperunt donũ dei sicut ⁊ alij. iõ subdit: o Sup quos requieuit spiritus: q; requisit super humiles: sm q; dr Jsa. lxvj. sm translationẽ. lxx. Super quẽ requiescet spiritus meus⁹: nisi sup humilẽ ⁊ quietũ: ⁊c. p Nam ⁊ ipsi descripti fuerãt ⁊c. Dicit Ra. Sa. q; moyses volẽs cõpescere murmur populi contra se si plures acciperet de vna tribu q̃s de alia: accepit de qualibet tribu sex senes qui sunt simul accepti. lxxij. sed quia deus ꝓceperat tñ de. lxx. iõ accepit. lxxij. cedulas scribẽs in qualibet q̃quen. i. senex exceptis duabus cedulis in quibus nihil erat scriptũ: ⁊ illas cedulas posuit in vase vbi nõ poterãt videri dicens. lxxij. semb⁹ q; quilibet acciperet ibi vnam cedulã ad fortunã: ⁊ qui acciperet cedulam non scriptam signũ erat q; deus nolebat eum cum senibus cõputari. ⁊ ideo dicit de illis duobus: q; ipsi descripti fuerant: quia cedulas scriptas habuerant. q Cucurrit puer ⁊ nunciauit. dicunt hebrei q; iste fuit gerson filius moysi. r Domine mi moyses prohibe eos. dicit Ra. Sa. q; ꝓphetabãt de morte moysi futura: ⁊ q; iosue introduceret populum in terram promissionis loco eius: ⁊ ideo iosue motus fuit ad hoc dicendũ: ne videretur appetere ꝓpriam gloriam: ⁊ magistri sui mortem. Expositores autem nostri dicunt cõmuniter q; motus fuit eo q; videbatur esse contra reuerentiam moysi: q; in absentia eius prophetarent quasi moyses nihil fecisset ad hoc q; recepissent spiritũ prophetie: propter quod subdit moyses: Quis tribuat ut omnis popul⁹ prophetet: ⁊c. ⁊ patet. s Ventus aũt. Hic ꝓnt ponit impletio ꝓmissi q̃tũ ad cibi ꝓuisionẽ. t Egrediẽs a dño. i. virtute diuina excitatus. v Arreptas trãstulit mare coturnices. s. i arabia vbi multũ abundãt. x Volabãtq; i aere duob⁹ cubitis ut possent capi sine labore: q; nõ oportebat ad capiendũ eas

surſum leuari aut reprimi. a Qui pauꝛ uerẽ chozos.i.q̃ minꝰ acceperũt: acceperũt in tanta ẽtitate. Eſt aũt chozus genꝰ mẽſure ⁊ cõtinet uerẽ ephi: ut habet Ezech.xlv. De ẽtitate autem ephi dictũ eſt Exo.xvj. q̃ gomoꝛ q̃ eſt decima pars ephi cõtinet quaſi quartã ⁊ dimidiã pariſien: ſm dicta Iſidoꝛi ⁊ Papie.i. tãtũ ut aridis quãtũ vnũ vas ꝓtinẽs q̃rtã ⁊ dimidiã ꝓtineret. ⁊ ſic ephi cõtinet quãtũ vas.xv. quartarum. ⁊ p cõſequẽs choꝛ cõtinet quãtũ vas.xxxvij ſextariozum ⁊ dimidij. Verius tñ credo q̃ quãtitas buiꝰ mẽſure eſt nobis incerta: ſic ⁊ ut alijs frequenter dictũ eſt: eo q̃ multũ variaꝝ ſm diuerſa tpa ⁊ varias regiones b Et ſiccauerũt eas p gyrum caſtroꝝ.i. mũdauerũt eas amouendo inteſtina extra caſtra. Alij exponũt alij ſicut lra ſonat: ne p humiditatẽ nimiam putrefieret q̃ ſufficiebant pro comeſtione uſq; ad menſem: ut p̃dictũ ẽ. ⁊ huic expoſitioni conſonat lra hebraica q̃ ſic habet: Et extẽderũt eas p gyrũ caſtroꝝ. c Adhuc carnes. Hic cõſequẽter ponit punitio peccati cõmiſſi. ⁊ patet lra. Qui uiderabant carnes. nõ eſt ut textus. d Cap.xij.

Locutaq; eſt maria. Hic ponit obiurgationis inꝛdimentũ ꝑ moyſen: ꝓpter quã ꝓpulus impeditus fuit ab itinẽ ut ꝓz in fine buiꝰ ca. Circa h igit̃ primo ponit dicta obiurgatio. 2o. obiurgationis reꝑhenſio. ibi: Quod cũ audiſſet. 3o. eiuſdem punitio. ibi: Iratuſq;. Circa primũ dicit: Locutaq; ẽ maria Iſta copulatiua cõiunctio q̃ cõiungit hoc capitulũ ꝓcedẽti. cuiꝰ cã dicet. j. e Cõtra moyſen ꝓpẽ uxoꝛẽ eiꝰ et hiopiſſam. Circa h varie dicũt doctores hebrei ⁊ catholici. Dicit enĩ Joſephus ⁊ plures expoſitoꝛes catholici eũ in h ſequẽtes q̃ iſta uxoꝛ moyſi fuit filia regis ethiopũ: q̃ ethiopib⁹ rebellãtib⁹ egyptijs moyſes q̃ iã erat adultus ⁊ elegantis forme miſſus fuit dux exercitus ad ipſos domandos: q̃b⁹ debellatis in cãpo obſedit fugiẽtes i ciuitate regia: cuiꝰ ꝓbitatẽ admiratꝰ filia regis que remãſerat mortuo patre miſit ad eũ nũcios ꝑ matrimonio cõtrahẽdo. Cui cõſenſit moyſes. Dicũt igit̃ q̃ maria ⁊ aaron obiurgauerũt moyſen eo q̃ accepiſſet mulierẽ alienigenã. ſed h non videt valere: q̃ eadem rõne obiurgaſſent eũ de ſephoza que erat gẽtilis. Et iõ dicũt alij q̃ reprehenderũt moyſen eo q̃ illã acceptã dimiſerat. Ra. Sa. aũt dicit q̃ iſta uxoꝛ fuit ſephoza q̃ dicit ethiopiſſa. Et idẽ dicit Aug⁹ aliã tñ rõne: q̃ ſm Aug⁹. ⁊ alios doctores noſtros dicit ethiopiſſa: q̃ madianite antiquitus ethiopes dicebant. Ra. Sa. dicit q̃ dicit ethiopiſſa p cõtrariũ: q̃ erat valde pulchra nõ ſolũ corpore h etiã moꝛib⁹. Unde inꝛpretat pulchritudo ſm Hiero. ſicut de puero valde pulchro aliq̃s dicit: hic ẽ pulcher maurul⁹. ⁊ quaſi ſimili mõ de Johãne baptiſta Matth.xij. dicit Arundo vẽto agitata. p cõtrariũ uel negatiue. De cã uero obiurgationis moyſi, ꝓpẽ ſephoꝛam: dicũt expoſitoꝛes noſtri q̃ fuit: eo q̃ maria ſoꝛoꝛ moyſi ⁊ ſephoza uxoꝛ eiꝰ rixate fuerũt ad inuicẽ ſicut accidere ſolet mulieꝛib⁹: ⁊ maria ſup h cõqueſta fuit aaron: ⁊ ambo ſimul uetulerunt q̃rimoniã apud moyſen: ⁊ ipſe ſuſtinuit ptẽ uxoꝛis ſue: ꝓpter q̃ maria indignata ꝓpuit in uerba contra moyſen. Ra. Sa. dicit q̃ cã obiurgationis moyſi fuit ꝑ ſephoza uxoꝛe ſua: ꝓpẽ h q̃ moyſes ſeparauerat ſe ab ea ẽtũ ad tꝛoꝛ: eo q̃ frequenter loquebat cũ dño ⁊ iõ uolebat eſſe paratus ſemp cum uocaret a dño: ad q̃ uideꝛit mũdicia carnis etiã p cõtinẽtiã ab actu matrimoniali. Unde ⁊ dicũt ſancti q̃ ſpiritꝰ ꝓphetie non tangebat coꝛda ꝓhetarũ cũ erãt uẽpſſa exactu mrmoniali. Sacerdotes etiã ueteris legis dieb⁹ q̃bus miniſtrabãt ab uxoꝛib⁹ cõtinebãt: ⁊ iſte modus loquẽdi cõſonat textui: ⁊ ſm h exponit ſic

Surgẽs ergo populus toto die illo ⁊ nocte ac die altero: congregauit coturnicum multitudinẽ: qui⁹ parũ uerẽ chozos: ⁊ᵒ ſiccauerunt eas per gyrum caſtroꝝ. Adhuc carnes erant in dentibus eoꝝ: nec defecerat hmũſcemodi cibus: ⁊ ecce furoꝛ dñi cõcitatus in ꝓpulũ percuſſit eum plaga magna nimis. Uocatuſq; ẽ ille locus ſepulchra concupiſcentie: ibi enĩ ſepelierũt ꝓpulũ q̃ deſiderauerat carnes. Egreſſi aũt de ſepulchris cõcupiſcẽtie uenerũt Haſeroth ⁊ manſerũt ibi.

Locutaq; ẽ maria ⁊ aarõ ꝛ moyſen ꝓpẽ uxoꝛẽ eiꝰ. q̃ ſepauerat ſe ab ea ẽtũ ad tꝛoꝛũ ſine cã: ut eis videbat. iõ ſubdit: f Ethiopiſſam. negatiue uel p cõtrariũ: ut ſit ſenſus: nõ eſt ita male gratioſa q̃ deberet ſe ſeparare cũ ſit pulcherrima corpore ⁊ moꝛib⁹. nec valet cã quã aſſignat. ſ. q̃ uꝰ frequẽter loquit cũ eo. vñ ibidit: g Et dixerũt: Nũ ſolũ p moyſen uẽ. q. d. nõ. vñ ſubdit: h Nõne ⁊ noſmi. ẽ lo. q. d. ſic q̃ tñ tenemꝰ legẽ actus matrimonialis. q. d. ex h nõ habet cãm ſeparãdi ſe ab uxoꝛe. Si aũt q̃rat quomodo maria ⁊ aaron ſciuerũt q̃ moyſes cõtineret ab uxoꝛe: Reſpõdet Ra. Sa. d. q̃ qñ lxx. dad ⁊ medad ꝓphetauerũt in caſtris: ut dictũ ẽ ca. ꝓcedẽti: maria ſoꝛoꝛ moyſi ⁊ ſephoza uxoꝛ eiꝰ erãt ſimul. ⁊ cũ rumoꝛ de ꝓphetia ipſoꝝ uenit ad eas. ſephoza dixit: De uxoꝛib⁹ eoꝝ: q̃ extũc ſeparabunt̃ uiri eaꝝ ab ipſis: ſicut maritus meꝰ ſeparauit ſe a me: ⁊ tunc maria dixit h aaron: ⁊ ambo ſimul reꝑcuſſerũt moyſen. i Nõ cũ audiſſet. conſequenter ponit aaron ⁊ marie reꝑhenſio cum dicit: Quod cũ audiſſet. ſ. verba aaron ⁊ marie ꝑ ſuꝑbuoſa ⁊ mala: k Iratus ẽ valde. eo q̃ ſciebat excellẽtia ſanctitatis moyſi: ⁊ iõ culpa eoꝝ erat grauioꝝ. iõ ibidit: l Erat enĩ moyſes vir mitiſſimꝰ. q̃ cũ eẽt valde excellẽs reſpcũ eoꝝ tñ patienter eoꝝ iniuriã ſuſtinuit. m Statimq; tẽ. Addit oſtendẽdũ diſplicentiã dei ſup iſto verbo facto. In hebreo habet: Et ſubito. cuiꝰ cãm aſſignat Ra. Sa. dicẽs q̃ aaron ⁊ maria tũc erãt imundi: ⁊ p cõſequẽs nepti ad apparendũ in conſpectu dei: ⁊ iõ cõpulſi fuerũt ꝓtere aquã purificationis: ut p h oſtenderet̃ hontras moyſi continendo ſe ab uxoꝛe: ut ſemp eſſet paratus apparere coꝛã deo q̃ frequenter ⁊ ſubito vocabat eũ ad loquẽdũ cũ eo. ⁊ ad ꝓfuſionẽ aaron ⁊ marie q̃ imũdi erãt q̃ſi fuerunt vocati. n Egrediemini uos tñ tres. nolebat enĩ fatuitatẽ aaron in h facto coꝝ populo oſtẽdere ꝓpter ſcandalũ populi vitandũ: ⁊ eadem rõne nõ eſt pcuſſus lepra cũ maria: ut habet infra: ⁊ ꝓpter eandẽ rõnem ſacerdotib⁹ nõ imponit pnitẽtia publica. o Vocãs aaron ⁊ mariã ſegregati a moyſe. q̃ reꝑhendendo eos volebat cõmendare moyſen: ſicut patet ex ſequentibus ⁊ cõmendatio alicuius conuenienti⁹ fit in abſentia eiꝰ q̃ in ꝑſentia. vnde dicit Greg⁹: Sapiens cum laudat̃ in facie flagellat̃ in mente. p Si quis fuerit inter uos ꝓpheta. Ad intellectũ huius conſiderandũ q̃ cognitio ꝓphetica ẽtum ad preſens ſpectat fit tribus modis. Uno modo per abſtractionẽ a ſenſibus exterioꝛibus: ut in ſomno uel extaſi Alio modo ſine abſtractione tali: ⁊ hoc fit duplicit̃. Uno modo quãdo in imaginatione fiunt alique forme virtute diuina: in quibus intellectus a deo illuſtratus inſpicit veritatem intelligibilẽ ſupnaturalẽ. Alio modo q̃ ſine tali viſione imaginaria intellectus a deo illuſtratus cognoſcit intelligibilem veritatem ſupnaturalem. ſecũdus gradus ẽ altioꝛ primo: ⁊ tertius ſecundo: cuius rõ eſt: q̃ ꝑ occupationem ſenſuum exterioꝝ in actibus ſuis intellectus diſtrahit̃: ut minus capere poſſit cognitionẽ ſupnaturalem: ⁊ iõ quãdo exiſtẽte tali occupatione apprehendit ſupnaturalis veritas. eſt altioꝛ gradus: ſicut in cognitione naturali ille iudicat̃ melioris ingenij: q̃ curis diſtractus apprehendit veritatẽ intelligibilẽ q̃ ille qui non poteſt apprehendere

nisi sit ab omni tali distractione segregatus. Et iō secundus gradus ꝓphetie q̄ est sine abstractiōe a sensibus: altior est primo: ⁊ similiter tertius est altior secūdo: sicut in cognitiōe naturali ille ē melioris ingenij q̄ veritatē intelligibilē capit absq; manuductione p exempla sensibilia: q̄ ille q̄ indiget talib⁹. Sm b igit exponunt hebrei hām istā: Si q̄s fuerit ⁊c. uel per somniū loquar ad illū. p locutionem i somnio intelligit primus gradus ꝓphetie. per visionem secundus: qui sūt inferiores ut dictum est. Ac si dicat dñs aarō ⁊ marie. nō attigistis nisi ad inferiores gradus ꝓphetie. a At non talis seruus meus moyses. q̄ attigit gradum superiorem: ⁊ iō nō vetetis in ꝓphetia ei vos eq̄perare nec in cognitiōe diuinoꝝ: iō subdit: b Qui in oi domo mea fidelissimus est. nec in cognitiōe diuinoꝝ similes vos reputabitis ei. ideo subditur: c Ore enī ad os loquor ei: palam ⁊ non p enigmata ⁊ figuras deū videt. p hoc enī q̄ dicitur palā ⁊c. intelligitur tertius gradus prophetie p̄dictus: in quo non requirit aliqua visio imaginaria. per hoc autē q̄ dicitur: Ore enim ad os loquor ei. intelligitur quedam specialitas ⁊ dignitas in isto tertio gradu prophetie: quia quanto frequentius ⁊ familiarius deus reuelat alicui supernaturalē veritatē: tanto ille gradus est dignior. ⁊ iste erat in moyse: tamen sm hebreos non vidit diuinam essentiā: sm q̄ dictum fuit sibi Exo. xxxiij. Non videbit me homo ⁊ viuet. Augustinus vero dicit q̄ concessum fuit ei in presenti vita videre dei essentiā: quod accipit ex hoc quod dicit hic: palam ⁊ nō p enigmata deum videt. quia omnis cognitio dei citra visionem diuine essentie enigmatica est: sm q̄ dicit. j. ad Cor. xiij. ca. Videmus nunc per speculum ⁊ in enigmate: tunc autē facie ad faciem. Ubi autem ⁊ quando fuerit cōcessa moysi talis visio: non vidi veterinatū ab aliquo doctore. d Quare igitur non timuistis ⁊c. q. d. quia inē homines ille qui est familiaris regi mortali timetur offendi ⁊ iniuriari. ⁊ multo plus debet timeri offensa amici mei. e Iratusq; hic consequenter ponitur peccati reprehensi punitio: vbi primo ostenditur indignatio dei cum dicit: Iratusq; cōtra eos abijt. i. disparuit. f Nubes quoq; recessit. non tñ eo modo sicut recedebat in motione castrorum. g Et ecce maria apparuit candens lepra quasi nix. ista similitudo non tenet q̄tum ad omnia sed q̄tū ad hoc q̄ candor niuis lucidus est: ⁊ candor lucens signum est lepre: ut habetur Leuit. xiij. b Obsecro dñe mi. humiliauit se aaron ex timore: quia vidit sororem suam lepra p̄fusam: ⁊ ex compassione orauit pro ei⁹ sanatione. i Clamauitq; moyses ad dñm. tanq; immemor iniurie: memor clementie. k Si pater eius spuisset in faciem eius. spuere in faciē alicuius signū ē contēptus ⁊ indignationis: ⁊ ideo hic ē sensus. Si pater carnalis ostendisset ei indignationē ⁊ reprehendisset eā sicut ⁊ ego feci debuisset esse confusa vij dieb⁹. multo magis debet esse confusa de indignatione mea l Separet. vij. dieb⁹ extra castra. eo modo quo leprosi ejiciebātur de castris: ut dictum est supra. v. ca. m Et populus non est motus. ex quo patet impedimētum itineris ex reuerentia ad mariā. n Cap. xiij. Profectusq; ē populus. Hic consequenter ponitur impedimentum ex trāsgressione exploratorum. ⁊ bene cōiungitur precedenti: quia sicut maria peccauit verbis malis ⁊ falsis: ita ⁊ exploratores: ⁊ diuiditur in partē principalem ⁊ incidentalem. secūda pars incipit. xv. ca. Circa primū p̄ premittitur trangressio exploratorum. secundo aliorum. xiiij. ca. Circa primū ponitur primo exploratorum itineratio. secundo eorū relatio. ibi: Locutiq; sunt eis. Circa iter exploratorum primo ponitur loc⁹ vnde recesserūt: In deserto pharan. Ex hoc videt q̄

fuerit inter vos ꝓpheta dñi i visione apparebo ei: uel p somniū loquar ad illū. At a non talis seruus meus moyses: q̄ in b oi domo mea fidelissimus ē. Ore c enī ad os loquor ei. palā ⁊ nō per enigmata ⁊ figuras deū videt. Quare igit nō timuistis detrahere huo meo moysi: Iratusq; c cōtra eos abijt. Nubes d quoq; recessit q̄ erat sup tabernaculū. Et e ecce maria apparuit candēs lepra q̄si nix. Cūq; respexisset eā aaron ⁊ vidisset p̄fusam lepra: ait ad moysen: Obsecro b dñe mi: ne imponas nobis hoc peccatū q̄d istulte cōmisim⁹: ne fiat hec q̄si mortua: ⁊ ut abortiuum q̄d p̄git de vulua matris sue. Ecce iā medij carnis ei⁹ deuoratū est a lepra. Clamauitq; i moyses ad dñm dicens: Deus obsecro sana eā. Cui rñdit dñs Si k pater ei⁹ spuisset in faciem illius: nonne debuerat saltē septem diebus ruboꝛe suffundi: Separet l septē dieb⁹ extra castra: ⁊ postea reuocabit. Exclusa ē itaq; maria ex castra septē dieb⁹: ⁊ m populus nō ē mot⁹ de loco illo: donec reuocata ē maria.

Profectusq; n est xiij populus de aseroth: fixis tentoriis in deserto pharan. Ibiq; locutus est dñs ad moysen dicēs: Mitte o viros q̄ cōsiderēt terrā chanaan: quam daturus sum filijs israel: singulos de singulis tribub⁹ ex p̄ncipib⁹. Fecit p moyses q̄d dominꝰ imperarat de deserto pharan: mittens q p̄ncipes viros: quoꝝ ista sunt noīa. De tribu ruben: semmua filiū zecchur. De tribu symeon: saphat filium vri. De tribu iuda: caleb filiū iephone De tribu issachar: igal filiū ioseph. De tribu ephraim: osee filium nun. De tribu beniamin: phalti filium raphu. De tribu zabulon: geddiel filiū sodi. De tribu ioseph sceptri manasse: gaddi filium susi. De tribu dan ammihel filiū gemalli. De tribu aser: sthur filiū michael. De tribu neptalim: naabi filiū napsi De tribu gad: guel filium machi. Hec sunt noīa viroꝝ quos misit moyses ad cōsiderādum terrā: vocauitq; r osee filiū nun

retrocessissent: q̄ supra decimo ca. dicitur recedendo de monte synai. primo requieuit nubes in solitudine pharan. Dicendum q̄ pharan est nomen generale deserti: in quo sunt multa loca determinata: quorum vnus est aseroth. supra. x. ca. accipitur pharan pro prima parte deserti prope montem synai: hic autem pro vltima versus terram promissionis ⁊ aseroth est in medio. secūdo ponitur eorum missio cum dicitur moysi: o Mitte viros qui considerent terram chanaan ⁊c. Circa quod sciendum q̄ populus incitabat moysen ad mittendum exploratores qui considerarent terram ante ingressum eorum sm q̄ habetur Deut. j. ca. Accessistis ad me omnes atq; dixistis: Mittamus viros qui considerent terram ⁊ renuncient per quod iter debeamus ascendere. hoc autem non videbatur bonum ipsi moysi: eo q̄ dominus ei dixerat q̄ esset eorum ductor: ut habetur Exo. xxxiij Uerūtamen propter importunitatem populi consuluit super hoc dominum. qui respondit ei: Mitte viros ⁊c. ita q̄ fuit permissio ad malum populi male petentis: sciebat enī dominus q̄ exploratores reciperent. p Fecit moyses q̄ dñs imperarat de deserto pharan. In hebreo habetur: Nō dixerat. quianō fuit proprie preceptum sed permissio. q Mittēs p̄ncipes viros. sic nominantur: quia pro tunc erant boni: sed postea fuerūt deteriorati. Cetera patent vsq; ibi: r Uocauitq; osee filium nun iosue. q̄ autem in precedentibus vocatus est iosue: hoc est per anticipationem. Ratio autem quare moyses mutauit nomē eius fuit: quia moyses orauit dominum ut reuerteretur cum salute corporis ⁊ mentis: quod ⁊ factū est: ut patet ex sequentibus: iō vocatus ē iosue q̄ interp̄tat salus. cetera patēt vsq; ibi:

a Et venerunt in ebron. In hebreo habetur: Et venit in ebron. ⁊ dicit Ra. Sa. ꝙ solus caleb iuit illuc ⁊ orauit dñm sup sepulchra patrũ: ut dñs preseruaret eum a deceptione aliorum exploratoꝝ quos videbat iam inclinatos ad malum. Et hoc accipit ex hoc quod habetur Josue. xiiij. vbi caleb dixit iosue: Jurauitq; moyses in die illo terram quã calcauit pes tuus erit possessio tua. Et sequit ibidẽ: Bñdixitq; iosue ⁊ tradidit ei ebron i possessionẽ. b Nã ebron septẽ annis ⁊c. Hoc autem interponitur ad respõdendũ tacite questioni: qꝛ immediate fecerat mentionẽ de filijs enach q̃ erãt gigantes ⁊ in thãnim egypti ciuitate cõmorabantur gigantes. ꝓpter quod gigantes tithãnes vocati sunt: ideo posset aliquis mirari ⁊ q̃rere maxime veniens de egypto sicut erãt filij israel: quõ i ebron essent gigantes: iõ dicit ꝙ ebron fuit edita ante thãnim. q. d. non ẽ mirum si ibi habitant gigantes: qꝛ ebron ẽ antiq̃or ⁊ ꝓpinquior tẽpori diluuij q̃ thãnim i quo vigebat natio gigantum. c Pergentesq; vsq; ad torrentem botri. Causa huius nominis exp̃mitur in littera. ⁊ pꝫ. d Reuersiq; exploratores terre post .xl. dies. dicit Ra. Sa. ꝙ maius tempus satis requirebatur ad peragrandũ tanta terre spacia. sed dominꝰ breuiauit: qꝛ disposuerat differre ingressum terre promissionis per .xl. annos ſm numerum dierum quibus exploratores cõsiderauerũt terrã: ut habetur ca. sequẽti. e Locutiq; eis. Hic cõsequent̃ ponit̃ exploratoꝝ relatio cũ dicit̃: f Venimus in terrã ad quã misistis nos: que reuera fluit lacte ⁊ melle. quia ibi ẽ abundãtia pascuoꝝ ⁊ nemoꝝ in quibus apes mellificãt sine humano labore Inceperunt narrationem suam a cõmendatione terre. ut magis crederet eis populus postea i detrahendo de ea: sicut detractor aliquando incipit a cõmendatione ꝑsone cui vult detrahere: ut per talem cõmendationẽ inclinet corda audientium ad credendũ ꝙ in dicendo mala de illa persona non moueatur odio sed veritatis amore: ⁊ sic sibi magis credat̃: ⁊ ideo subdiderũt difficultates obtinendi terrã illam. cũ dicitur: g Sed cultores fortissimos habet. quibus non poterimus resistere. h Stirpẽ enach. i. giganteam. i Amalech habitat in meridie. hunc populũ primo recitant: qꝛ habitabat in parte per quam ingressi erant: ⁊ ut terrerent populũ israel: cui amalech alias molestus fuerat. ut hr̃ Exo. xvij. k Chananeꝰ vero morat̃ iuxta mare ⁊ circa fluenta iordanis. q. d. ꝑ istas ꝑtes nõ ẽ ingressus nobis possibilis propter aquas: ⁊ ex his fuit territꝰ populus ⁊ incepit murmurare contra moysen. Et iõ caleb q̃ fuerat fidelis in hac missione. ad reprimẽdum murmur populi ⁊ timorem dixit: l Ascendamus ⁊ possideamus terrã quoniã poterimꝰ obtinere eam. valde faciliter cum dei adiutorio. m Alij vero q̃ fuerant cum eo. excepto iosue: n Detraxerũtq; terre. nõ ex sterilitate: qꝛ cõtrariũ dixerãt: sed ex morbida ⁊ pestilẽti habitatione: ita ꝙ homines non possunt ibi diu viuere. iõ dixerunt: o Terra quã lustrauimus deuorat hitatores suos. dic̃ Ra. Sa. ꝙ i illa terra viderunt in qualibet villa homines sepelientes mortuos suos: qd̃ dñs faciebat ad bonũ filiorũ israel: ut pauci remanerent ad pugnandum cũ eis: ⁊ ipsi exploratores retulerũt ad malũ populi israel. p Ibi vidimꝰ monstra quedam. i. homines vltra quantitatem naturalem alios mirabiliter excedẽtes ut sic filij israel terrerẽtur ex cõditione terre ⁊ habitatoꝝ eius. q Quibus cõparati q̃si locuste videbamur. modus loquendi est hyperbolicus: ⁊ ſm veritatem hominibꝰ timẽtibus aduersarij sui videntur eis multo robustiores q̃ sint i ꝟitate: ⁊ trepidãt vbi nõ ẽ timor. r Cap̃. xiiij.

iosue. Misit ergo eos moyses ad considerandam terram chanaan: ⁊ dixit ad eos: Ascendite per meridianã plagã. Cũq; veneritis ad montes: considerate terram qualis sit ⁊ populũ qui inhabitator ẽ eiꝰ: vtrũ fortis sit an infirmꝰ: pauci numero an plures: ipsa terra bona an mala: vrbes quales: murate an absq; muris: humus pinguis an sterilis: nemorosa an absq; arboribus. Confortamini: ⁊ afferte nobis de fructibus terre. Erat autem tempus q̃n iam p̃coque vue vesci possunt. Cumq; ascẽdissent explorauerunt terram a deserto syn vsq; roob intrantibus emath. Ascẽderuntq; ad meridiem: ⁊ [a] venerunt in ebron: vbi erant achiman ⁊ sisai ⁊ tolmai: filij enach Nam [b] ebron septem annis ante thãnim vrbem egypti condita ẽ. Pergentesq; [c] vsq; ad torremtẽ botri: absciderũt palmitem cum vua sua: quem portauerũt in vecte duo viri. De malis quoq; granat̃ ⁊ de ficis loci illius tulerunt: qui appellatus est nehelescol. i. torrens botri: eo ꝙ botrũ portassent inde filij israel. Reuersiq; [d] exploratores terre post quadraginta dies omni regione circuita: venerunt ad moysen ⁊ aaron: ⁊ ad omnẽ cetũ filioꝝ israel in desertũ pharan: qd̃ est i cades. Locutiq; [e] eis ⁊ oĩ multitudini ostẽderũt fructꝰ terre ⁊ narrauerũt dicẽtes. Venimꝰ [f] i terrã ad quã misistis nos. que reuera fluit lacte ⁊ melle: ut ex his fructibus cognosci potest: sed [g] cultores fortissimos habꝫ ⁊ vrbes grãdes atq; muratas. Stirpem [h] enach vidimus ibi: Amalech [i] habitat in meride: etheus ⁊ iebuseus ⁊ amorreus in montanis. Chananeꝰ [k] vero morat̃ iuxta mare: ⁊ circa fluẽta iordanis. Inter hec caleb compescẽs murmur populi qui oriebatur cõtra moysen ait: Ascẽdamus [l] ⁊ possideamus terrã: q̃m poterimꝰ obtinere eã. Alij vero [m] qui fuerant cum eo dicebant: Nequaq̃ ad hũc populum valemus ascendere: quia fortior nobis ẽ. Detraxerũtq; [n] terre quam inspexerant apud filios isrl̃ dicentes: Terra [o] quã lustrauimus deuorat habitatores suos. Populus quẽ aspeximus: procere stature est. Ibi vidimus [p] mõstra q̃dam filioꝝ enach de genere giganteo: q̃bꝰ [q] cõparati q̃si locuste videbamur.

Tbit̃ [r] vociferãs xiiii oĩs turba fleuit nocte illa: ⁊ murmurati sunt cõtra moysen ⁊ aaron cũcti filij israel: dicẽtes: Utinã [s] mortui essemꝰ in egypto: ⁊ nõ i hac vasta solitudine. Utinã ꝑeamus ⁊ non inducat nos dñs in terrã istã ne cadamꝰ gladio: ⁊ vxores ac liberi nostri ducant̃ captiui. Nõne melius est reuerti i egyptũ: Dixerũtq; alter ad alterũ Cõstituamus nobis ducem: ⁊ reuertamur in egyptum. Quo [t]

Tbit̃. Post trãsgressionẽ exploratoꝝ: hic ꝯnter ponit̃ transgressio alioꝝ. ⁊ p̃mo q̃tũ ad eoꝝ desperationẽ. 2°. q̃tũ ad eoꝝ p̃sumptionẽ. ibi: Et ecce mane Circa p̃mũ ponit̃ dicta trãsgressio. 2°. trãsgressionis punitio. ibi: Et dixit dñs. Circa p̃mũ sciẽdũ ꝙ ex verbis exploratoꝝ fuerũt territi ⁊ desperati de cõsecutione terre a deo sibi ꝓmisse: ⁊ iõ p̃mo ꝓruperũt i ꝟba murmuratiõis ⁊ iõ dr̃: Et murmurati sũt ⁊c. 2°. desperatiõis. ibi: s Utinã mor. esse. in egypto ⁊ nõ i hac vasta solitudine. In hebreo hr̃: Vel in hac solitudine mortui essemꝰ. ⁊ h̃ pꝫ ꝑ ꝟba dñi dicẽtis. j. eo. ca. sicut locuti estis audiẽte me. sic faciã vobis: in solitudine hac iacebunt cadauera vestra. 3°. in verba rebellionis dicentes: constituamus nobis ⁊c. t Quo

audito moyses ⁊ aaron ceciderunt ꝓni in terram,ne dñs irasceret: ⁊ ut furia populi frangeret. a At vero iosue filius nun ⁊ caleb,volentes ve transgressione populi ⁊ ve afflictione moysi. b Sciderunt vestimenta sua.in signum magne tristicie:⁊ habet simile in plurib⁹ locis ve.ac no.te.

audito moyses ⁊ aaron ceciderunt ꝓni in terrā coram omni multitudine filioꝝ israel. At vero iosue filius nun: ⁊ caleb filius iephone:qui ⁊ ipsi lustraverāt terrā: sciderūt vestimēta sua: ⁊ ad omnē multitudinem filioꝝ israel locuti sunt. Terra quā circuiuimus valde bona ē. Si ꝓpitius fuerit dñs: inducet nos in eam: ⁊ tradet humū lacte ⁊ melle manātē. Nolite rebelles esse contra dñm: neq⁹ timeatis populū terre huius: quia sicut panem ita eos possumus vevorare. Recessit ab eis omne ꝓsidiū: dñs nobiscū est. Nolite metuere. Cūq⁹ clamaret omnis multitudo: ⁊ lapidibus eos vellet oppmere: apparuit gloria dñi sup tectū federis cūctis videntib⁹ filijs israel. Et dixit dñs ad moysen. Vsq⁹quo detrahet mihi populus iste? Quousq⁹ nō credent mihi in omnibus signis que feci coram eis? Feriam igit eos pestilentia atq⁹ cōsūmā: te aūt faciā ꝓncipē sup gentē magnā: ⁊ fortiorē ꝯ hec est. Et ait moyses ad dñm: Et audiant egyptij ve quorū medio eduxisti populū istū: ⁊ habitatores terre hui⁹ q audierūt q tu dñe in populo isto sis: ⁊ facie videaris ad faciē: ⁊ nubes tua protegat illos ⁊ i columna nubis ꝓcedas eos p diē: ⁊ in columna ignis p noctē q occideris tantā multitudinē quasi vnū hominē: ⁊ dicāt

Nō poterat introducere populum in terrā ꝓ qua iurauerat: idcirco occidit eos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo dñi sicut iurasti dicens: Dñs patiēs ⁊ multe misericordie: auferēs iniquitatē ⁊ scelera: nullūq⁹ innoxiū verelinquēs: qui visitas peccata patrū in filios i tertiā ⁊ quartā generationē. Dimitte obsecro peccatū populi tui huius: ꝓm magnitudinem misericordie tue: sicut ꝓpitius fuisti egredientib⁹ ve egypto vsq⁹ ad locū istū. Dixitq⁹ dñs: Dimisi iuxta verbū tuum. Viuo ego: ⁊ implebitur gloria dñi vniersa terra. Attamen oēs homines qui viderūt maiestatē meā: ⁊ signa q feci in egypto ⁊ in solitudine: ⁊ tentauerunt me iā per decē vices: nec obedierunt voci mee: non videbunt terrā ꝓ qua iurauī patrib⁹ eoꝝ nec quisq⁹ ex illis q detraxit mihi intuebit eam. Verū meum caleb qui plenus alio spiritu secutus est me: inducā in terram hanc quā circuiuit: ⁊ semen ei⁹ possidebit eā. Quoniā amalechites ⁊ chananeus habitant i vallibus: cras mouete castra: ⁊ reuertimini in solitudinē p viā maris rubri. Locutusq⁹ est dominus ad moysen ⁊ aaron: dicens: Vsq⁹quo multitudo hec pessima murmurat cōtra me? Querelas filioꝝ israel audiui. Dic ergo eis. Viuo ego ait dominꝰ: sicut locuti estis audiēte

cere populū ve egypto: nō tñ introducere in terrā ꝓmissam: q̄ fortior est in ciuitatibus ⁊ habitatorib⁹ ꝯ egyptus: ⁊ hoc est q̄ dr: Non poterat introducere ⁊c. ⁊ iō cōcludit: p Magnificet ḡ fortitudo dñi. introducēdo populū istū ad terrā quā ei ꝓmisisti. q̄ nō posset fieri: si iste populus penitus vereret: q̄ nō remanerēt reliq̄e ex ipsis

q Sicut iurasti dicēs. li dicēs nō refert ad lrām imediate sequentem: q̄ nō sunt ꝑba dñi ꝙ moysi. vñ ⁊ similia ꝑba dixit moyses dño Exo. xxxiij. ca. sed refert ad iuramentū dei factū abrahe Beñ. xij. ca. vbi dr sic. Per me metipsum iurauī dixit dñs, ⁊ sequit: Possidebit semē tuū ⁊c. r Dñs. per omniū gubernationē. s Patiēs. p penitētie peccatorū expectationē. t Et multe misericordie. p pene relaxationē. v Auferēs iniquitatē. i. peccata facta ꝙ proximū x Et scelera. ꝙ deū. y Nullūq⁹ innoxiū verelinquens. q̄ oēs cōtrahunt peccatum originale: ⁊ adulti cū ꝙ saltem veniale. z Qui visitas peccata patrū in filios ⁊c. q̄ vsq⁹ ad quartā generationē contingit patres videre filios suos ⁊ econuerso: ⁊ sic filij ut frequentē fiunt imitatores paternoꝝ scelerū: ⁊ patres puniunt in eis: qñ vidēt penas eoꝝ. a Dimitte obsecro peccatum populi ⁊c. q. d. totiens ⁊ tam grauiē te offenderunt q̄ indigent tua maxima misericordia. b Dixitq⁹ dñs. Hic ꝙsequentē ponitur pene relaxatio ꝯ̄tum ad vnam partē cū subdit: c Dimisi iuxta verbum tuū. ⁊ bene dicit iuxta q̄ nō totaliē dimisit ꝙ ꝯ̄tū ad ꝙ q̄ nō velet totū populū simul. iō subdit: d Viuo ego. modus ē assertionis diuine: ⁊ est sensus: sicut verū ē q̄ ego sum viuens: q̄ sum vita p essentiā: sic verū est verbū meū ve nō velendo totum populū simul. iō subdit: e Et implebit gloria dñi vniuersa terra. i. p facta mirabilia q̄ faciā introducēdo populū in terrā promissam. diuulgabit gloria nominis mei p vniuersam terrā: sicut ꝓ ve siccatione iordanis ⁊ subuersione iherico ⁊ similib⁹. Alij tñ exponunt ⁊ bene q̄ ꝙ intelligat ve xpo q̄ fm carnē descendit de illo populo: p quē impleta est ois terra gloria dñi. f Attamen. Hic cōsequēter reseruat partē pene debite: ⁊ ꝓmo ꝯ̄tū ad cōmunitatē populi dicēs: g Oēs ho, q̄ vi. ma. mea ⁊c. ꝙ̄ē q̄ debuissent mihi credere ⁊ obedire. h Et tentauerūt me iā per decē vices. semel ante egressū de egypto Exo. v. 2°, i recessu Exo, xij. 3°, in deserto sur ad aquas marath Exo. xv. 4°, in murmure ꝓfectu carnū: ut ꝙ ca. xi. 5°, plus colligēdo ve māna ⁊ seruādo

vsq; mane: Exo. xvj. sexto ī raphidim, p̄ tēfectu aque Exo. xvij. septimo ī cōflatiōe vituli: Exo. xxxij. octauo ex ipatiētia laboris ut .b. ca. xj. ī p̄ncipio. nono ex cōcupiscētia saporis: Nume. xj. tē/cimo ex tēspatione in hoc loco. Cetera patēt vsq; ibi: a Oēs q̄ nume. estis a. xx. an. 7 supra. Ex quo p̄z q; illi q̄ erāt minoris etatis non incurrerūt hāc penā: similiē nec filij leui: q; nō fuerūt numerati a. xx. annis: ꝫ p̄mo ab vno mense. ut dictum est ſ. iij. ca. Et secundo numerati sunt a. xxx. annis 7 supra: ut dictum est. iiij. ca. b Parvulos autem vestros. hic tē/minat' pena q̄tū ad illos q̄ erant. ī. xx. annos: quia licz nō fuerūt in tēserto mortui tamen retardati sunt ab ingressu terre p̄missionis p̄opter peccata patrum suoꝝ. xxxix. annis: 7 hoc est quod subdit: c Filij vestri vagi erūt in tēserto annis. xl. p̄mus annus egressionis tē egypto qui iam transierat cōputat' ī istis. xl. d Et portabunt fornicationem vestram. i. penam peccatoꝝ vestroꝝ quibus recessistis a dño: sicut fornicatrix a legitimo viro. e Igitur omnes viri. hic tēminatur pena exploratoꝝ. cum subditur. f Mortui sunt tē. ¶ .i. subito 7 horribiliē ad terrorem alioꝝ ex sententia domini. g Josue autē filius nun 7 caleb filius iephone tē. ¶ Dicit Ra. Sa. q; ex hoc datur intelligi q; successerunt eis ī hereditate: quia p̄ peccatū eoꝝ filij ipsoꝝ fuerunt p̄uati hereditate in terra p̄missionis. 7 hoc iuste quia auerterant cozda populi a consecutiē terre p̄misse. b Et ecce. hic consequenter ponitur transgressio populi ex p̄sumptione q; sicut p̄ius ad mādatū tēire noluerāt: ita postea ꝫ voluntatē tēi 7 inhibitionem moysi ire volebāt. 7 p̄z hrā vsq; ibi: i At illi cōtenebrati. i. pecca/to suo excecati. k Persecut'ē eos vsq; horma. Nomē est loci impositū ab euētu ut hr. ī. xxj. ca. sed hic ponit' p̄ anticipationē.

me: fic facia vobis. Jn solitudi/ne hac iacebunt cadauera vr̄a. Omnes' q̄ numerati estis a vi/ginti annis 7 supra: 7 murmu/rastis cōtra me: non intrabitis terrā sup quā leuaui manū me/am ut habitare vos facerē: p̄ter caleb filiū iephone: 7 iosue filium nun. Parvulos' aūt ve/stros tē quib' dixistis q; p̄de hostib' forent: introducam ut videant terrā que vobis displi/cuit. Cadauera iacebūt in solitudine. Filij' vestri erunt vagi in tēserto annis quadra/ginta: 7 portabūt fornicationē vestrā: donec consumant' cada/uera patrū in tēserto: iuxta nu/merū quadraginta dierū: q̄b' cōsideraſtis terrā: Annus p̄o die imputabit'. Et quadragin/ta annis recipietis iniquitates vestras 7 scietis vltionem meā Q̄m ficut locut' sum: ita faciā omni multitudini huic pessime q̄ cōsurrexit aduersum me. Jn solitudine hac tēficiet 7 morie/tur. Jgit' ē oēs viri quos mise/rat moyses ad cōtemplandum terrā: 7 qui reuersi murmura/re fecerāt cōtra eū omnē mul/titudinē: tētrahentes terre q̄ esset mala: mortui' sunt atq; p/cussi in conspectu dñi. ¶ Josue' autē filius nun: 7 caleb fili' ie/phone vixerūt ex omnibus q̄ p̄exerāt: Jad cōsiderādā terrā Locutusq; est moyses vniuer/sa verba hec ad oēs filios israel 7 luxit populus nimis. Et' ec/ce mane p̄imo surgētes: ascen/derunt vertice montis atq; di/xerunt. Parati sumus ascēde/re ad locū tē quo dñs locutus est: q; peccauim'. Quib' moy/ses: Cur inquit' trāsgredimini verbum domini: quod vobis non cedet in p̄sperum: Nolite ascendere: non enī est dñs vo/biscū: ne corruat' coza inimicis vestris. Amalechites 7 chana/neus ante vos sūt: quoꝝ gladio corruetis eo q; nolueritis acq̄/escere dño: nec erit dñs vobi/scū. At' illi contenebrati: ascen/derūt i vertice montis. Archa aūt testamēti dñi 7 moyses nō recesserūt tē castris. Descēditq; amalchites 7 chanaueus q̄ ha/bitabat in mōte: 7 p̄cutiēs eos atq; cōcidens: p̄secutus' ē eos vsq; horma. XV

Locutus' ē dñs ad moy/sen dicēs: Loquere ad filios israel: 7 dices ad eos. Cū' ingressi fueritis terrā habitatiōis vestre quā ego da/bo vobis 7 feceritis oblationē dño ī holocaustū" aut victimā° pacificā: vota soluētes: uel spō/te offerētes munera: aut in so/lēnitatibus vestris adolentes odorē suauitatis dño: tē bob' siue tē ouib' offeret q̄cūq; īmo/lauerit victimā: sacrificiū simi/le tēcimā partē ephi cōsparsam oleo: quod mensurā habebit quartā partē hin: 7 vinū ad li/ba fundenda eiusdem mensure dabit in holocaustū siue in vi/ctimā. Per agnos singulos 7 arietes erit sacrificium: simile duaꝝ tēcimaꝝ: q̄ cōspsa sit oleo tertie partis hin: 7 vinū ad li/bamentū tertie partis eiusdem mēsure offeret ī odorē suauita/tis dño. Q̄n vero tē bob' fecer̄ holocaustū aut hostiā: aut im/pleas votū uel pacificas victi/mas: dabis p̄ singulos boues simile tres tēcimas cōspse oleo qō habeat mediū mēsure hin: 7 vinū ad liba fundenda eiusdē mēsure: in oblationē suauissimi odoris dño. Sic facies per sin/gulos boues 7 arietes 7 agnos' 7 hedos. Cam' indigene q̄ p̄/grini eodē ritu offeret sacrificia

Locut's ē dñs ad moy/sen dicēs: Loquere ad filios israel: 7 dices ad eos. Cū' ingressi fueritis terrā habitatiōis vestre quā ego da/bo vobis 7 feceritis oblationē dño ī holocaustū" aut victimā° pacificā: vota soluētes: uel spō/te offerētes munera: aut in so/lēnitatibus vestris adolentes odorē suauitatis dño: tē bob' siue tē ouib' offeret q̄cūq; īmo/lauerit victimā: sacrificiū simi/le tēcimā partē ephi cōsparsam oleo: quod mensurā habebit quartā partē hin: 7 vinū ad li/ba fundenda eiusdem mensure dabit in holocaustū siue in vi/ctimā. Per agnos singulos 7 arietes erit sacrificium: simile duaꝝ tēcimaꝝ: q̄ cōspsa sit oleo tertie partis hin: 7 vinū ad li/bamentū tertie partis eiusdem mēsure offeret ī odorē suauita/tis dño. Q̄n vero tē bob' fecer̄ holocaustū aut hostiā: aut im/pleas votū uel pacificas victi/mas: dabis p̄ singulos boues simile tres tēcimas cōspse oleo qō habeat mediū mēsure hin: 7 vinū ad liba fundenda eiusdē mēsure: in oblationē suauissimi odoris dño. Sic facies per sin/gulos boues 7 arietes 7 agnos' 7 hedos. Cam' indigene q̄ p̄/grini eodē ritu offeret sacrificia

Locutus'

a Locutus est dñs. Hic cõsequenter agit de datione p̃mitiarũ: q; aliq̃d addit quod nõ erat supra dictũ-cũ dr: b Sepabitis p̃mitias dño de cibis vestris. In hebreo habetur: De pastis vestris tortellũ. q; de qualibet decoctione furni. gallice. fornee: separabat tortellus vnus dandus sacerdotibus. p p̃mitijs. c Sicut de areis. i. de granis q̃ sunt in area. d Ita & de pulmentis. In hebreo habet: Ita & de pastis vestrj. Supra enĩ fuerat dictũ de p̃mitijs dandis de grano existẽte in area uel grãgia: sed nõ de pasta victo modo: & iõ dicit hic q; debẽt p̃mitias dare de isto sic & de illo. e Qz si p ignorantiam. Hic agit de expiatiõe peccatorũ que habebãt aliquã cãm diminuentẽ de ratione peccati. Et p̃mo agit de istis ingẽtũ rangũt coitarẽ inter illa q̃ diminuũt. vnũ est ignorantia: & hoc tangitur i p̃ncipio. f A die qua cepit iubere. Ex q̃ p3 q; b intelligitur de peccatis commissis postq̃ volũtas dñi fuerat significata populo p moysen. g Et sacrificiũ ei⁹ ac liba ut cerimonie postulãt. q̃ determinate sũt Leuit. iij. ca. b Nñ nõ spõte peccauerũt. q; b intelligunt ea que cõmittunt timore mortis uel alteri⁹ pene. ut dic̃ Aug⁹ qz hoc diminuit rationẽ voluntarij & p consequens peccati. i Qz si aia. Hic cõsequent agit de expiatione p̃dictorum peccatorũ q̃tũ ad vnã psonã singularẽ. qz aliud sacrificiũ offerẽdũ erat p multitudine populi & aliud p psona singulari. k Anima vero quep superbiã. Hic cõsequent agit de punitione peccati cõmissi ex contẽptu. secũdo de indeoz habitu. ibi: Dixitq; dñs. De punitione vero peccati ex cõtẽptu agit primo generaliter: qz generalis pena est mors. vñ subdit: l Peribit de populo suo. & b est intelligendũ q̃ aliqs erat cõuictus p testes nõ solũ de facto: b etiã de mõ faciendi: videlicet q; scienter fecisset ꝫ mãdatũ dñi. ut dicit. Ra. Sa. & b erat q̃ testes deponebãt cõtra eum: & nõ solũ q; fecisset ꝫ dñi mãdatũ: sed etiã q; sup b fuisset monitus & edoctus q; tale factũ cẽt cõtra dñi mandatũ: & hm b exponũt aliq̃ verbũ saluatoris Matb. xviij. Si peccauerit in te frater⁹. i. te solo sciente &c. sequit: si aũt nõ audierit te: adhibe tecũ vnũ uel duos: ut in ore duoz vel triũ testiũ &c. dicũt enĩ q; ad b adhibebant testes ut cozã eis moneret eum & doceret q; tale factũ esset cõtra dñi mãdatũ: ut si postea recidiuaret: baberent testes ꝫ eũ: nõ solũ de facto: sed etiã q; fecisset contra monitionẽ & correctionẽ. m Factũ est autem. Hic consequenter determinat pena de peccato cõmisso per superbiam in speciali. scilicet p violatione sabbati. n Qui recluserunt eũ in carcere nescietes q̃d sup eo facere deberẽt. Sed ꝫ hoc videt Exo. xxxj. Quis q̃ fecerit opus in hac die moriet. Dicit Ra. Sa. q; dñs sciebãt ipsũ debere interfici: qz sic dixit: dictũ erat sibi q; nõ licebat hoc ei facere in die sabbati: & tñ nõ cessauit: nesciebant tñ qua morte debebat mori: qz modus mortis nõ fuerat determinatus Exo. xxxj. & iõ recluserũt eũ q̃sq; scirẽt dñs p reuelationẽ dñi: q̃ & factũ est: q; p̃cepit eum lapidari. Alij expositores catholici dicũt q; reclusertũt eũ qz nesciebant si fecisset scienter in sabbato donec sup b essent certificati p diuinam reuelationẽ. o Dixit q; dñs. Hic agit de distinctione filiorũ israel ab alijs gẽtibus ad habitũ: sicut enim ille populus erat a deo speciali electus: eo q; ipse xp̃us erat ab illo nasciturus: p̃pter q̃ data est ei lex specialis sicut fuit dictũ in p̃ncipio Exo. iõ dñs voluit eos distingui i habitu ab alijs gẽtib⁹: sicut in nouo testamẽto religiosi habent habitum distinctũ hm p fessionẽ ad quam sunt astricti: iõ p talẽ habitũ protestabant se eẽ iudeos. p Ut faci. sibi fim. p an. qua. pal. po. i eis vittas byacinthinas. in signum q; deberent habere conuersationem celestẽ respectu aliarũ gentiũ: qz color byacinthinus est similis colori celi qñ serenũ est. q Quas cũ vide. recor. om. man. dñi. vñ & i cõfirmatione legis talis color apparuit eis qñ viderũt dñm: ut habet Exo. xxiij. & iõ talis coloris visio inducebat ad memoriam mandatorum. r Cap. xvj.

Vnũ p̃ceptũ erit atq; iudiciũ: tã vobis q̃ p aduenis terre. Locutus est dñs ad moysen dicẽs Loqre filijs israel: & dices ad eos: Cũ veneritis in terrã quã dabo vobis: & comederitis de panib⁹ regionis illi⁹: separabitis primitias dño de cibis vestris. Sicut de areis p̃mitias separabitis: ita & de pulmẽtis dabitis primitiua dño: De si per ignorantiã p̃terierit, q̃cq; horũ que locut⁹ est dñs ad moysen & mãdauit p eũ ad vos: a die qua cepit iubere & vltra: oblitaq; fuerit facere multitudo: offeret vitulũ de armẽto holocaustũ in odorẽ suauissimũ dño & sacrificiũ ei⁹ ac liba ut cerimonie postulãt hircũq; p pctõ. Et rogabit sacerdos p omni multitudine filioz israel: & dimittet eis: quoniã nõ spõte peccauerũt: nihilominꝰ offerẽtes incẽsum dño p se: & p peccato atq; erroze suo: & dimittet vniuerse plebi filiorũ israel: & aduenis q̃ perigrinant int̃ eos: qñ culpa est omnis populi p ignorãtiam. Qd si aia vna nesciens peccauerit: offeret capã ãniculã p peccato suo & deprecabit p ea sacerdos: q; inscia peccauerit coram dño: & propitiabit⁹ ei veniã: & dimittet illi. Tam indigenis q̃ aduenis: vna lex erit oĩũz q̃ peccauerint ignorantes.

Anima vero q̃ p supbiã aliq̃d commiserit siue ciuis sit ille siue peregrinus: qñ aduersus dñm rebellis fuit: peribit de populo suo. Verbũ enĩ dñi cõtempsit: & p̃ceptũ illi⁹ fecit irritũ: idcirco delebit & portabit iniq̃tatẽ suã. Factũ est aũt cũ essent filij israel in solitudine & inuenissent hominẽ colligentẽ ligna in die sabbati: obtulerũt eũ moysi & aarõ & vniuerse multitudini. Qui recluserũt eũ in carcere nesciẽtes q̃d sup eo facere deberent. Dixitq; dñs ad moysen Morte moriat hõ ille: obruat eũ lapidib⁹ ois turba extra castra. Cũq; eduxissent eum foras: obruerunt eum lapidibus: & mortuus est sicut p̃ceperat dñs. Dixit q̃q; dñs ad moysen: Loqre filijs israel: & dices ad eos: ut faciãt sibi fimbrias p angulos q̃uoz pallioz ponẽtes in eis vittas byacinthinas. Quas cũ viderint recordẽtur omnium mãdatoz dñi: nec sequant cogitatiões suas: & oculos p res varias fornicantes: sed magis memores p̃ceptoz dñi faciẽt ea: sintq; sancti deo suo. Ego dñs deus vester: qui eduxi vos de terra egypti: ut essem deus vester. XVI

Qce aũt chore filius isuar filij caath: filij leui & dathan atq; abiron

vrebat habere dignitatē in populo eo q̄ erat filius secundi filij caath: ⁊ iō quādo vidit q̄ elisaphā qui erat filius ociel. ſ. quarti filij caath fuit factus p̄ceps ſup filios caath: tū ſub eleacaro filio aaron: ut habet. ē. iij. ca. cōcepit idignationē: eo q̄ filij iunioris filij caath erat poſitus ſup eū ⁊ ſup alios caathitas: ⁊ ꝺ p moyſen ⁊ aaron: p̄pter qō mouit ſeditionē: ut p hoc moyſes p̄ueret ducatū ⁊ aaron ſacerdotiū: ⁊ iō ut ad ꝺ poſſet p̄tingē habuit cōſiliū cum dathan ⁊ abiron: q̄ erāt de tribu ruben: ſuggerens eis q̄ ipſi deberent habere p̄ncipatū populi: eo q̄ eſſent de tribu ruben qui fuit p̄mogenitus ipſi⁹ iacob: ut ſic iſte chore haberet ſacerdotiū: ⁊ illi ducatū. poterāt aūt de facili ad iuicē talia tractare: eo q̄ caathite de quibus erat chore ⁊ tribus ruben habebāt tentoria p̄pinqua i ſitu: q̄ iſti ⁊ illi habebāt tentoria ad meridionalē partem tabernaculi. ut p̄z ex ſupradictis de poſitione caſtroꝝ. ⁊ q̄ iſti erāt potentes in duabus tribubus aggregauerūt ſibi magnam partem maioꝝ populi. iō ſubdit: Aliiq̄ filioꝝ iſrl. ecl. ⁊c. a Cūq̄ ſtetiſſent aduerſus moyſen ⁊ aaron. volentes eos deijcere a ſuo honore. b Dixerunt ſufficiat vobis. ſ. q̄ ſitis ſic̄ alij ⁊ nō maiores. c Quia oēs multitudo ſanctorum eſt. i. electa ad dei cultū: q̄ toti multitudini locutus eſt dñs in monte ſynai: ut habet Exo. xx. ca. d Et i ipſis eſt dñs. q̄ ci⁹ra ūbernaculeſt in medio caſtroꝝ. e Cur eleuamini ſup populū dñi. q. d. hoc ē ex veſtra preſumptione non ex diuina ordinatione. f Quod cū audiſſet. Hic cōſequenē ponit culpe reprehenſio. ⁊ primo q̄tū ad ambitionē ſacerdotij. ſecundo q̄tū ad ambitionem ducatus populi ibi: Miſit ergo moyſes. Circa p̄mū ut moyſes oſtenderet populo ſe in hac reprehenſione moueri zelo iuſticie non vindicte. p̄mo ozauit dñm ut nō iraſceret cōtra totū populū. p̄ter malicia iſtoꝝ: ⁊ ꝺ notat cū dr: g Cecidit p̄nus in faciē. humiliando ſe coram deo. h Locutuſq̄ eſt ad chore. rōnabiliē ⁊ caritatiue dicēs: i Mane in̄t ⁊c. i. cras ſaliua iciuna. tentabat enim vtrū interim chore reſipiſceret a ſua temeritate. k Et ſanctos applicabit ſibi. i. oſtēdet quos vult fungi ſacerdotio coram eo. l Et quēcūq̄ elegerit ipſe erit ſanctus. i. ad diuina reputatus in officio ſacerdotali. m Multū erigimini. q̄ nō ſolū cōtra homines: ſed etiā cōtra deū. n Num parū eſt vobis ⁊c. q. d. non debetis reputare parū ſed multū diuina beneficia q̄ fecit vobis pre alijs. o Ut vobis etiam ſacerdotiū vendicetis. i. indebite vſurpetis tāq̄ ingrati diuinis beneficijs. p Et omnis globus tuus ſtet contra dñm: a veritate enim ſe eſſe vacuos profeſſi ſunt: qui multitudine ſe armauerunt. q Quid eſt enī aaron ut murmuretis cōtra eū: q. d. non aſſumpſit ſibi ſacerdotiū: ſed dñs impoſuit ei. r Miſit ergo. Hic ponitur reprehenſio moyſi q̄tum ad ambitionem ducatus populi. ⁊ primo vocauit moyſes iſtos ambicioſos coram alijs ſenib⁹ ut eos rōnabiliter induceret ad veſiſtēdū. s Qui reſponderunt nō venim⁹. oſtendētes ſe apte rebellare: p̄ quod conſequenē procedūt ad cōuitia. t Nūquid parū eſt tibi. ſ. q̄ feceris ꝺ maiū toti populo: quod malum exprimitur cum ſubdit: v Ut eduxiſti nos de terra. ſ. egypti. x Que lacte ⁊ melle manabat. i. donis omnibus abundabat. illā terrā vltra debitum cōmēdabāt i vituperiū moyſi q̄ eos inde eduxerat. y Ut occideres i deſerto. ex defectu cibi ⁊ pot⁹. z Niſi ⁊ dñatus fueris noſtri: vnde imponebant ei q̄ vellet eos redigere in ſeruitutē. qō erat falſum. a Reuera induxiſti nos i terram q̄ fluit riuis lactis ⁊ mellis: hoc dicebāt ironice ad deſignādum q̄ moyſes p̄ falſas promiſſiones decepiſſet populū: p̄mittēdo eis terrā lacte ⁊ melle fluentē. b Aln ⁊ oculos noſtros vis eruere: nō venim⁹. q. d. nō mādas nobis q̄cq̄ p̄ bono nr̄o ſ. p̄ malo. c Iratuſq̄ moyſes valde. nō p̄ iniuria ſibi illata: ſ. quia talis iniuria inuehebat ꝺ deū cui⁹ erat nūcius. d Ne reſpicias ſacrificia eoꝝ. ſicut non reſpexiſti ad ſacrificia cayn maligni: ut dr̄ Gen. iiij. ca. e Tu ſcis q̄ nec aſellū. i. minimā rē. Cetera patēt vſq̄ ibi: f Et coacerualſſent aduerſū eos cēm multitudinē. dicit Ra. Sa. q̄ p̄ totā noctē p̄cedentē ⁊ partē diei chore ⁊ ſibi adhærentes diſcurrerant p̄ caſtra dicētes populo: q̄ mouebanē p̄ vtilitate cōmuni ⁊ ꝺ mō coacerauerūt ſibi multitudinē. g Locutuſq̄ ē dñs. Hic cōſequenē ponit inflictio pene: vbi p̄mo ponit cōminatio dei cū dr̄: b Separamini de medio cōgregationis huius. q. ſūt indigni ſocietate vra. i Ut eos repente diſpdā. oēs ſimul. k Qui ceciderūt. p̄ni i faciē. ad placandū dei irā. l Fortiſſime deus ſpirituū. i. q̄ cognoſcis corda. m Num vno peccāte ꝺ oēs ira tua deſeuiet: q. d. non debet. Judex enim mortalis qui non cognoſcit corda

filij eliab: hon quoq̄ filij phaleth de filijs ruben ſurrexerunt cōtra moyſen: alijq̄ filioꝝ iſrl ducēti q̄nquaginta viri. p̄ceres ſynagoge: ⁊ qui tpe concilij per noīa vocabant. Cūq̄ ſtetiſſent aduerſū moyſen ⁊ aaron dixerunt: Sufficiat vobis: q̄ oīs multitudo ſcoꝝ eſt ⁊ in ipſis ē dñs. Cur eleuamini ſup populū dñi: Quod cū audiſſet moyſes: cecidit p̄nus in faciē: locutuſq̄ ad chore ⁊ ad omnē multitudiuē: mane inquit notū faciet dñs q̄ ad ſe pertineāt: ⁊ ſanctos applicabit ſibi: ⁊ quos elegerit appropinquabunt ei. Hoc igit facite: Tollat vnuſq̄ thuribulū ſuū tu chore ⁊ omne conciliū tuum: ⁊ hausto cras igne ponite deſup thymiama coram dño. Et quēcūq̄ elegerit: ipſe erit ſanctus. Multū erigimini filij leui. Dixitq̄ rurſum ad chore: Audite filij leui. Num parū vobis ē q̄ ſeparauit vos de iſrael ab omni populo: ⁊ iunxit ſibi ut ſeruiretis ei in cultu tabernaculi: ⁊ ſtaretis coram frequētia populi ⁊ miniſtraretis ei: Idcirco ad ſe fecit accedere te ⁊ oēs fratres tuos filios leui: ut vobis etiā ſacerdotium vendicetis: ⁊ oīs globus tuus ſtet ꝺ dñm: Quid eſt enī aaron ut murmuretis ꝺ eū: Miſit ergo moyſes ut vocaret dathan ⁊ abiron filios eliab. Qui reſpōderunt: Nō venim⁹. Numq̄d parū ē tibi q̄ eduxiſti nos de terra egypti q̄ lacte ⁊ melle manabat ut occideres in deſerto: niſi ⁊ dñatus fueris noſtri: Reuera induxiſti nos in terrā q̄ fluit riuis lactis ⁊ mellis: ⁊ dediſti nobis poſſeſſiones agroꝝ ⁊ vineaꝝ: An ⁊ oculos noſtros vis eruere: Non venimus. Iratuſq̄ moyſes valde ait ad dñm: Ne reſpicias ſacrificia eorum. Tu ſcis q̄ nec aſellū q̄dē vnq̄ acceperim ab eis nec afflixeri quēpiā eoꝝ. Dixitq̄ ad chore: Tu ⁊ oīs congregatio tua ſtate ſeorſum coram dño: ⁊ aaron die craſtino ſeparatim. Tollite ſinguli thuribula vra ⁊ ponite ſuper ea incēſum: offerentes dño ducenta q̄nquaginta thuribula: aaron q̄q̄ teneat thuribulū ſuū. Dō cum feciſſent ſtantib⁹ moyſe ⁊ aaron: ⁊ coacerualſſent aduerſum eos omnē multitudinē ad oſtiū tabernaculi: apparuit cūctis gloria domini. Locutuſq̄ dñs ad moyſen ⁊ aaron ait: Separamini de medio cōgregationis hui⁹: ut eos repēte diſperdā. Quicciderūt proni i faciē atq̄ dixerūt: Fortiſſime deus ſpirituū vniuerſe carnis: num vno peccante: ꝺ omnes ira tua deſeuiet: Et ait

quia homo videt tñi que parent: aliquando punit innocẽtes cum peccantibus: sed tu qui discernis videndo corda hominum non debes hoc facere. ideo subditur: a Precipe vniuerso populo ut separetur. ab istis qui manifeste peccauerunt: ⁊ patet littera vsq; ibi: b Dathan ⁊ abiron egressi stabant. parati ad resistendum moysi. c Scietis q; dñs miserit me ⁊c. ¶ .i. scietis q; de mãdato hominis feci illud. p quib⁹ isti seditionẽ mouerunt. q; de mãdato eius ducatũ suscepi: ⁊ aaron in sacerdotẽ ordinaui: ⁊ eliasaphã principẽ super caathitas cõstitui. seq;tur: d Descẽderẽtq; viuẽtes i infernũ. i. inferiores ptes terre in q̃bus dr eẽ infernus a doctorib⁹: non tñ sic ẽ intelligendũ q; sint in pena inferni: ita q; non fuerunt mortui pr⁹ morte corporali: q; ẽm q; dr ad Hebre. ix. ca. Statutũ est oĩb⁹ semel mori. ad soluendũ vbit ũ nature lapse: p⁹ ẽ aũt iudiciũ .s. retributio ẽmij uel pene, e Egz ⁊ ignis egressus a dño. i. virtute diuina. dicit enĩ Ra. Sa. q; exiuit de thuribulis q̃ tenebãt. f Locutusq; ẽ dñs. hic p̃ponit signũ punitionis p̃dicte ad repressionem alior in futurũ a cõsimili temeritate. cũ dr: g Precipe elea. fi. aarõ. h enĩ signũ ponebaẽ ad reprimendũ alios in futuro. ab vsurpatione sacerdotij: ⁊ iõ h signũ mãdaẽ fieri per eleazar magi q̃ aaron: q; vtebat succedere in sacerdotio. b Ex̃ sanc. sũt in mor. pec. i. p mortẽ peccator q̃rũ thuribula remanebũt apparebit dñs ad moysen. Precipe vniuerso populo ut separeẽ a tabernaculis chore: ⁊ dathan ⁊ abirõ. Surrexitq; moyses ⁊ abijt ad dathan ⁊ abiron ⁊ sequẽtibus eum senioribus israel dixit ad turbã. Recedite a tabernaculis impior: ⁊ nolite tangere q̃ ad eos pertinent: ne inuoluamini in peccatis eorũ. Cumq; recessissent a tentoriis eor per circuitũ: dathan ⁊ abirõ egressi stabant in introitu papilionũ suorum cum vxoribus ⁊ liberis omniq; frequẽtia. Et ait moyses: In hoc scietis q; dñs miserit me ut facerẽ vniuersa que cernitis: ¶ nõ ex ppio ea corde protulerim. Si cõsueta hominũ morte interierint ⁊ visitauerit eos plaga qua ⁊ ceteri visitari solent: non misit me dñs. Sin aũt nouã rem fecerit dñs ut aperiens terra os suũ deglutiat eos ⁊ oĩa que ad illos ptinent: descẽderintq; viuentes in infernum: scietis q; blasphemauerint dñm. Confestim igit ut cessauit loqui: dirupta est terra sub pedibus eor: ⁊ aperiẽs os suũ deuorauit illos cũ tabernaculis suis ⁊ vniuersa substãtia eor. Descẽderũtq; viui in infernũ operti humo: ⁊ perierunt de medio multitudinis. At vero oĩs israel qui stabat per gyrum: fugit a clamore pereuntium dicẽs: Ne forte ⁊ nos tra deglutiat. Egz ⁊ ignis egressus a dño: interfecit ducẽtos q̃nquaginta viros q̃ offerebãt incẽsũ. Locutusq; i dñs ad moysen dicẽs. Precipe k elea. çaro filio aaron sacerdotis ut tollat thuribula que iacent in incendio: ⁊ ignẽ huc illucq; dispergat: quoniam l sanctificata sũt i mortibus peccator: pducatq; ea in laminas: ⁊ affigat altari: eo q; oblatum sit in eis incensum dño: ⁊ m sanctificata sint: ut cernant ea pro signo ⁊ monimento filij israel. Tulit ergo eleazar sacerdos thuribula enea: in quibus obtulerant hi quos incendium deuorauit ⁊ produxit ea in laminas affigens n altari: ut haberẽt postea filij israel quibus cõmonerent: ne quis accedat alienigena: ⁊ qui non est de semine aaron ad offerendum incensum domino ne patiatur sicut passus est chore: ⁊ omnis congregatio eius loquẽte dño ad moysen. o Murmurauit autem omnis multitudo filiorum israel sequenti die contra moysen ⁊ aaron: dicens: Vos p interfecistis populum domini. Cumq; oriretur seditio ⁊ tumultus increscerent moyses q ⁊ aaron fugerunt ad tabernaculum federis. Quod postq; ingressi sũt operuit nubes: ⁊ apparuit gloria domini. Dixitq; dominus ad moysen: Recedite de medio huius multitudinis: etiam nunc delebo eos. Cumq; iacerent in terra dixit r moyses ad aaron: Tolle thuribulum: ⁊ hausto igne de altari mitte incensum desuper: pergens cito ad populũ ut roges pro eis. Jam enim egressa est ira a domino: ⁊ plaga desecuit. Quod cũ fecisset aaron ⁊ cucurrisset ad mediã multitudinẽ quã iam vastabat incendiũ: obtulit thymiama: ⁊ s inter mortuos ac viuentes pro populo deprecatus est: ⁊ plaga cessauit. Fuerunt aũt qui percussi sunt quatuordecim milia hominũ ⁊ septingẽti: absq; his qui perierant in seditione chore. Reuersusq; t ẽ aaron ad moysen: ad ostiũ tabernaculi federis: postq; quieuit interitus.

L' locutus est xvii dominus ad moysen dicens: Loquere ad filios israel ⁊ accipe u ab eis virgas singulas per cognationes suas a cunctis principibus tribuum virgas duodecim: x ⁊ vniuscuiusq; nomen superscribes y virge sue. Nomen z autem aaron erit in tribu leui: futurũq; scitas dꝛeẽ i sacerdotib⁹: ⁊ hẽ q; subdit: i Et scificata sint. ut cernãt ea. p signo ⁊c. k Affigẽs alta. s. holocaustor l Murmu. aũt. hic p̃ponit transgressio multitudinis. cũ dr: Murmurauit aũt oĩs mul. celãs. p chore ⁊ sibi adiunct. m Vos inc. po. dñi. p hoc immutes q; erãt morte digni. vñ subdit: n Moy. ⁊ aarõ fu. ad ptectionẽ dñi. o Ex. nu. tab. dicũt alĩq; q; nõ fuit illa nubes q̃ p̃cedebat ducatũ populo: sꝫ quedã pua nubes i q̃ dñs solitus erat loq; cũ moyse. alij dicũt q; fuit ista q̃ p̃cedebat ducatũ: sꝫ añ hẽ semp stabat in alto super tabernaculũ: ⁊ tũc descẽdit operies ⁊ ambies tabernaculũ circũquaq; ut null⁹ posset accedere. p Cũq; iace. in ter. ad placandũ irã dei ꝫ populũ excitatã. q Dixit moyses ad aarõ: Tol. thuri. ⁊c. cognouit enĩ ex reuelatione diuina q; p̃ces aaron ⁊ oblatices incensi q̃escerent plaga inchoata. r Stãs inc mor. ⁊ viuẽ. ut retineret. pcessum vindicte. s Reuersusq; ẽ aaron ad moysen. adhuc pro populo orantẽ. Et in hẽ dit exemplũ p̃latis q; non debent spiritualia subtrahere bñficia subditis ꝓpter iniuriã sibi illatã ab eis. t Cap. xvij.

Et locutus ẽ dñs. Hic p̃ponit sacerdotij determinatio p floritionẽ virge aaron. Circa q̃ ꝑmo tãgit virgar acceptio ad facti discussionẽ. 2° vni⁹ germinatio ad sacerdotij ꝓbationem. ibi: Quas cũ posuisset. 3° eiusdem reseruatio ad recordationem. ibi Dixitq; dñs. Circa ꝑmũ dr: v Accipe ab eis vir. singu. ꝑ cognasuas. i. trib⁹. iõ subdit A cunctis ꝓncipibus tribuum ⁊c. x Et vniuscuiusq; nomẽ .s. tribus, y Superscribes virge sue. ita q; nomẽ ruben erat scriptũ i virga illi⁹ trib⁹: ⁊ sic de alijs. z Nomen aũt aaron erat i tribu leui. h dicit: q; i virga q̃ erat ꝓ tribu leui nõ erat scriptũ nomẽ leui sicut de alijs. Cuius rõ erat: q; questio de sacerdotio q̃rum ad

illos ꝛc tribu leui iam erat ꝛterminata per mortē chore ⁊ ducentoꝝ ⁊ quinquaginta viroꝝ qui obtulerant incensum. ⁊ ideo de sacerdotio aaron non erat questio nisi ꝓptū ad alias tribus. a Et vna virga cunctas eoꝝ familias cōtinebit. Ex hoc dicūt aliqui ꝙ ꝑter .xiij. virgas ꝑdictas erat vna cōmunis omnib⁹ tribubus. ß ℔ non videt rōnabiliē dictū: qz nō apparet cui ꝛseruiret ⁊ iō illud qō dicit hic Et vna virga cūctas eoꝝ familias continebit. nō refert ad familias aliaꝝ tribuū: ß ad familias ꝛe tribu leui in qua erāt plures familie: ut supra dictū ē .iij. ca. ß virga aaron sufficiebat ꝙ omnib⁹: eo ꝙ questio iam erat ꝛterminata ꝓptū ad alias familias leui: ita ꝙ dom⁹ aaron cōtinebat totū ius trib⁹ leui ꝓptū ad sacerdotium. b Quem ex his elegerō germi. vir. ei⁹. ut ℔ signo alij quiescāt a sacerdotio. c Fuerūtq; virge .xij. ⁊c. ⁊ qz erāt duodecim tribus ꝑter tribū leui. In ebreo bī: Fueruntq; virge .xij. ⁊ virga aaron in medio. qz sic fuerūt disposite coram dño i tabernaculo: ꝙ sex virge erant ex vna parte ipsi⁹: ⁊ sex ex altera. ⁊ ex hoc ꝓz ꝙ nō fuerūt ibi .xiij. virge sed .xij. tm̄. d Viderūtq; .s. virgā aarō solā germinasse miraculose. e Et receperunt singuli virgas suas. recognoscentes eas tāq; non mutatas ⁊ sic viderūt sacerdotiū remānisse aaron ⁊ filijs eius p signū datū a ꝛeo. f Refer virgam aaron i tabernaculū. ut si qui ꝛe cetero ꝛellent cōtēdere ꝓ sacerdotio reprimant hoc signo. Moraliter virga que est signū dominij ⁊ correctionis: significat bonum prelatū: in quo est potestas regendi atq; etiam corrigendi. Hec ergo virga germinat bonitate conscientie: frondet ꝛeritate doctrine: floret celebritate fame: ⁊ fructificat sanctitate vite. ⁊ ideo sibi ꝛetur dignitas sacerdotalis. g Dixerunt aūt filij israel. istud refertur ad predicta in ca. precedenti. viderant enim filij israel chore ⁊ sibi adiunctos mortuos eo ꝙ accedebāt indebite ad diuina: ⁊ occasione etiam huius plures alij sūt mortui: ideo timentes petierunt a moyse remedium apponi: ⁊ ideo non sunt puniti cum dixerunt: b Ecce consumpti sumus ⁊c. quia non dixerunt hoc murmurando contra ꝛeum uel contra moysen: sed remediū querendo. i Cap. xviij.

Dixitq; dominus. Determinato sacerdotio. hic cōsequenter adiungit oneris impositio. ⁊ primo inq̄tum sacerdos est mediator populi ad ꝛeū. secūdo ecōuerso inquantum est mediator ꝛe ad populum. ca. sequenti. Prima in duas: quia primo onus imponitur. secundo merces retribuit. ibi: Locutusq; ē dñs. Circa primum dicit: Dixitq; dñs ad aaron. mediante tamen moyse: ut dicit Ra. Sa. k Tu ⁊ filij tui ⁊ dom⁹ patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarij. i. habebitis illa que offeruntur in sanctuario ꝓ peccatis populi ut exponūt alij. Sed ista expositio non videtur cōueniens: quia portare ⁊ sustinere ꝛesignant onus impositum receptio autem oblationum non est sacerdotibus onerosa ideo aliter exponitur referendo ad finē capituli precedentis. vbi querit remediū contra periculū mortis in populo: si indebite alij accederent ad diuina: ut sit sensus: l Et tu ⁊ filij tui sustinebitis peccata ⁊c. i. si aliqui se ingerent ꝓ ꝛestrā negligentiā nō solū puniēt ꝓ sua temeritate: sed ⁊ vos ꝓ ꝛestra negligentia ⁊ ideo vobis incumbit onus arcendi eos: ⁊ diligenē precauendi ne aliquis indebite accedat. m Sed ⁊ fratres tuos ꝛe tribu leui ⁊c. sume tecum prestoꝝ sint. scilicet ad officia sibi cōuenientia: utpote in custodia vasorum ⁊ portarum ne aliquis indebite se ingerat. n Tu aūt ⁊ filij tui ministrabitis in tabernaculo. leuitis enim nō erat licitum ingredi nisi in motione castrorum quādo vasa sancta erant inuoluta: ut ea portarent. o Me ⁊ illi moriant. ꝓpter suā temeritatē. p Et vos pereatis simul. ꝓpter ꝛestrā negligentiā. ⁊ sic patet ꝙ impositū erat sacerdotibus reprimere leuitas. ⁊ leuitis populū. q Ego ꝛedi vobis fratres ꝛestros leuitas. nō ad faciendū opa ꝛestra exteriora in ꝛombus ꝛestris: ß ad seruiendū in ministerijs tabernaculi. iō subdit: Et tradidi vobis dño. sequit: r Tu aūt ⁊ filij tui custo. sacer. ꝛe. i. sacerdotale officiū quod seruat ꝛebite ministrando: ⁊ perditur indebite exercendo: sicut nadab ⁊ abiu mortui sunt offerendo ignem alienū: ut habet Leuit. x. s Locutusq; est dñs. Hic describit retributio ꝓ labore. ⁊ primo ꝓptū ad sacerdotes generaliter. secundo ꝓptū ad leuitas. ibi: Filijs aūt leui, tertio ꝓptū ad sūmū sacerdotē specialiē. ibi: Locutusq; est dñs. Quantū ad primū dicit: t Ecce ꝛedi tibi custodiā ꝑmitiarū mearū. ⁊ dicit custodiā: qz nō oportebat talia comedere prima die ⁊ secūda tm̄: sicut ꝛe aliquib⁹ sacrificijs quoꝝ reliquie nō poterāt reseruari ꝓ victu sacerdotum in tempus magis longum. v Omnia que sanctificant. hoc est ꝛo promittunt per votū. x Tibi tradidi ⁊ filijs tuis ꝓ officio sacerdotali. i. ꝓ labo ꝛe officij.

a In sanctuario comedes illud. ⁊ sic ⁊terminat locum
b Mares tm̃ edent. ⁊ sic ⁊terminat sexũ q̃tũ ad sacrificia p̃dicta. c Primitias aũt ⁊c̃. sequit: Qui mũdus ẽ in domo tua ⁊sceb eis. Licz possent comedia masculis ⁊ mulieribus: utpote vxore ⁊ filiabus sacerdotũ: tm̃ non erat licitũ imundis.

d Omnẽ medullã. q: p̃mitie ⁊debãt dari ⁊ meliori qõ significat p medullã

e Quicqd p̃mũ erũpet e vulua. i. quod p̃mo nascet: f Aut p hominis p̃mogenito p̃ciũ accipias. qõ est. v. sicli argenti. ut dictũ ẽ 8. iij. ca. ⁊ intelligit ⁊ p̃mogenitis aliaꝝ tribuũ a tribu leui cuiꝰ p̃mogeniti erãt ⁊o oblati ad ministeriũ tabernaculi. g

Et cẽ aial quod imundũ ẽ redimi facias. ß nõ ⁊telligit generaliter ⁊ omni aiali imũdo: ß ⁊ oĩ indigẽte redemptione. inẽ aialia enĩ imunda aliq̃ erãt quoꝝ p̃mogenita non redimebant. ß inficiebant: sic p̃mogenitũ canis. ⁊ aliq̃ q̃ non redimebant pecunia ß. p eis ouis offerebat: sic p̃mogenitũ asini. h

Primoge. autẽ bo. ⁊ ouis ⁊ ca. nõ fa. re. qz sanc. sũt dño. qz ⁊debant immolari ipsi deo. i Carnes vero i vsũ tuum ce. sicut pec. consecratũ. i. sic ⁊ aliꝝ sacrificijs q̃rũ vna pars ẽ offerentium. pectusculũ tũ ⁊ armꝰ dext̃ ⁊ illis ptinent ad te: sic carnes ⁊ illis. k Pactum salis est sempiternũ. i oĩ sacrificio ponebat sal. ⁊ iõ stabilitas alicuiꝰ pacti ⁊signat noie pacti salis. l In terra eoꝝ nihil possidebitis. ec. habebitis partẽ inter eos. boc addit ad ⁊notandũ q̃ nec etiã in p̃da bostiũ ⁊debãt habẽ partẽ: ut dicit Ra. Sa. n Ego pars ⁊ hereditas tua. qz oblata ⁊ scificata dño erãt assignata p victu suo. o Filijs aũt leui. b p̃ẽ agit ⁊ mercede leuitaꝝ. ⁊ pz lrã vsq̃ ibi: p Et poꝛ. pec. po. qz si ex eoꝝ negligẽtia alij se ingerãt idebite ad tabernaculũ punient. q Quas i vsus eoꝝ ⁊ necessaria separaui. p ß ostẽdit q̃ leuite nõ poterãt tm̃ decimas comedẽ: ß etiã i alia sibi necessaria cõmutare. r Locutusq̃ est dñs. Hic p̃ter agit ⁊ mercede sumi sacerdotis spãliter: qz leuite ⁊ decimis receptis a populo ⁊debant dare partẽ decimã sũmo sacerdoti: ⁊ ⁊ illis ⁊debant dare illa q̃ erãt meliora: aliter peccarẽt si scienter sibi meliora retinerent. ⁊ ex his pz lrã vsq̃ ibi: s Hec pol. obla. filio. israel. i. decimas vobis oblatas ab ipsis p peccatũ p̃dictũ. t Et moriamini. s. si hoc feceritis. v Cap. xix.

Locutusq̃ est dñs. Hic p̃ẽ agit ⁊ officio sacerdotis inc̃ptum ẽ mediatoꝛ dei ad populum: ⁊ hoc p̃tinet respicit purificationẽ que a deo ⁊tinuat ad populum p̃r sacerdotis officiũ. In lege autem erãt due purificationes. Una ab imũditia spirituali q̃ contingit ex peccat̃: ⁊ ista q̃ erat grauioꝛ purificabat p oblationes ⁊ sacrificia ut hĩ Leuit. iij. ⁊. v. Alia aũt erat ab imũditia coꝛporali: q̃ contingit ex tactu alicuiꝰ rei imũde: uel alia imũditia coꝛporali p̃r quam efficiebat homo ineptus ad ingrediẽdũ locũ cultꝰ diuini: ita q̃ tales imũditie erãt quasi quedam irregularitates impedientes accedere ad locum diuini cultus: q̃diu manebant. ⁊ tales purificabant p̃ aspersionẽ aque lustrationis: in qua cõmiscebãtur cineres vacce cõbuste: ⁊ de ista purificatione agitur hic. Circa q̃ primo ponitur ritus oblationis. secundo modus expiatiõis. ibi Dabebunt q̃ filij israꝛ Adhuc circa primum describit vacce immolatio. secundo ex hoc aliquoꝝ inq̃natio. ibi: Et tunc tem̃. Circa p̃mũ dicit sic: p Ista est religio victime ⁊c̃. qz immolabat. p purificatione totius populi ut posset accedere ad cultũ dei: q̃ cultus in sacra scriptura vocat religio. ⁊ iõ hec victima specialiter nominatur nomine religionis. y Precipe filijs israel ut adducant. qz p̃ purgatione multitudinis fiebat ista immolatio. iõ animal immolãdũ ⁊debat exhiberi a toto populo

didi ⁊ filijs tuis. p officio sacerdotali: legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his q̃ sanctificantur ⁊ oblata sunt dño. Omnis oblatio ⁊ sacrificium ⁊ quicqd p̃ro peccato atq̃ delicto reddit mihi ⁊ cedet i sancta sanctoꝝ: tuum erit ⁊ filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud. Mares tm̃ edent ex eo: qz consecratũ est dño. Primitias aũt q̃s vouerint ⁊ obtulerint filij israel: tibi dedi ⁊ filijs tuis ac filiabus tuis iure ꝑpetuo. Qui mũdus ẽ in domo tua ⁊sceb eis. Omne qd̃ ex voto reddiderint filij israel: tuum erit. Quicqd primũ erũpet e vulua cuncte carnis quã offerũt dño: sive ex hominibus: sive de pecoꝛib⁹ fuerit tui iuris erit: ita dũtaxat: ut p hominis p̃mogenito p̃ciũ accipias: ⁊ omne animal quod imundũ est redimi facias cuiꝰ redemptio erit post vnum mẽsem: siclis argenti q̃nq̃ pondere sanctuarij. Siclus viginti obolos habet. Primogenitũ aũt bouis ⁊ ouis ⁊ capre nõ facies redimi: qz sanctificata sũt dño. Sanguinẽ tm̃ eoꝝ fũdes sup altare: ⁊ adipes adolebis in suauissimũ odoꝛẽ dño. Carnes vero in vsum tuũ cedent: sicut pectusculũ cõsecratũ ⁊ armus dexter tua erũt. Oẽs primitias sanctuarij quas offerũt filij israel dño: tibi dedi ⁊ filijs ac filiabus tuis iure ꝑpetuo. Pactũ salis est sempiternũ coram dño tibi ac filijs tuis. Dixitq̃ dñs ad aaron. In terra eoꝝ nihil possidebitis: nec habebitis partẽ inter eos. Ego pars ⁊ hereditas tua in medio filioꝝ israel. Filijs aũt leui dedi omnes decimas israelis in possessionẽ p̃ro ministerio quo seruiũt mihi in tabernaculo federis: ut nõ accedãt ultra filij israel ad tabernaculũ: ne committãt peccatũ mortiferũ: solis filijs leui mihi in tabernaculo seruientibus: ⁊ portãtib⁹ peccata populi. Legitimũ sempiternũ erit in generationibꝰ vestris. Nihil aliud possidebunt decimaꝝ oblatiõe contẽti: q̃s in vsus eoꝝ ⁊ necessaria separaui. Locutusq̃ ẽ dominꝰ ad moysen dicẽs: Precipe leuitis atq̃ denuncia. Cũ acceperitis a filijs israel decimas q̃s dedi vobis: p̃mitias eoꝝ offerte dño id est decimã partẽ decime: ut reputet vobis i oblationẽ p̃mitiuoꝝ: tã de areis q̃ de torcularibus ⁊ vniuersis quoꝝ accipitis primitias offerte dño: ⁊ date ea aaron sacerdoti. Dia q̃ offeretis ex decimis: ⁊ in donaria dñi separabitis: optima ⁊ electa erunt cuncta. Diceisq̃ ad eos: Si p̃clara ⁊ meliora q̃q̃ obtuleritis ex decimis: reputabit vobis quasi de area ⁊ torcular̃ dederitis p̃mitias: ⁊ comedetis eas in omnibus locis vestris: tam vos q̃ familie vestre: quia p̃ciũ est p ministerio quo seruitis i tabernaculo testimonij: ⁊ non peccabit sup ß: egregia vobis ⁊ pinguia reseruãtes: ne polluat oblatiões filioꝝ israel: ⁊ moriamini. XIX

Locutusq̃ ẽ dñs ad moysen ⁊ aaron dicẽs. Ista ẽ religio victime quã p̃stituit dñs Precipe filijs israꝛ ut adducãt

a Ad te vaccam. Erat enim īmolanda pro peccato idolatrie vituli, iō dr vacca magis q̄s vitulus: q; sic nominat ille populus Osee. v. Sicut vacca lasciviens declinauit israel: ⁊ eadem rōne adducebat ad moysen: ⁊ nō ad aaron: q; timore ppli fecit idolū vituli: ut habetur Exo. xxxij. b Rufam. In hebreo br: Rubeam. q; idolū p̄dictū fuit aureū, ppē similitudinem coloris

ad te vaccā rufā etatē integre in qua nulla sit macula nec portauerit iugum: tradetisq; eam eleazaro sacerdoti. Qui eductā extra castra īmolabit in cōspectu omniū: ⁊ tingens digitū in sanguine eius asperget cōtra fores tabernaculi septies vicib: cōburetq; eā cunctis videntib tam pelle ⁊ carnib ei q̄s sanguie ⁊ fimo flamme traditis. Lignū quoq; cedrinū ⁊ hysopum: coccū q̄s bis tinctum sacerdos mittet in flāmam que vaccā vorat. Et tunc vestē lotis vestib ⁊ corpore suo: ingredief in castra: cōmaculatusq; erit vsq; ad vesperū. Sed ⁊ ille qui cōbusserit eā: lauabit vestimenta sua ⁊ corpus: ⁊ imūdus erit vsq; ad vesperū. Colliget aūt vir mundus cineres vacce ⁊ effundet eos extra castra in loco purissimo: ut sint multitudini filioq; israel in custodiā ⁊ in aquam aspsionis: q; p peccato vacca cōbusta ē. Cū q; lauerit q̄ vacce portauerat cineres vestimenta sua: imūdus erit vsq; ad vesperū. Habebūt quoq; filij israel ⁊ aduene q̄ habitāt in

ter eos sanctum: iure ppetuo. Qui tetigerit cadauer hominis: ⁊ ppt hoc septē diebus fuerit imundus: aspergef ex hac aqua die tertio ⁊ septimo: ⁊ sic mundabit. Si die tertio aspersus nō fuerit: septimo nō poterit emūdari. Dis qui tetigerit humane aie mortacinū: ⁊ aspersus hac cōmixtione nō fuerit: polluet tabnaculū dñi ⁊ peribit ex israel. Quia aqua expiationis nō est aspersus: imund erit: ⁊ manebit spurcitia ei sup eum. Ista est lex hois q̄ morit in tabernaculo. Oēs qui ingrediunt tentoriū illi: ⁊ vniuersa vasa q̄ ibi sunt: polluta erūt septē diebus. Collēt de cineribus cōbusti hois atq; peccati: ⁊ mittent aquas viuas sup eos i vas i q̄b cū hō mund tinxerit hysopū aspget ex eo ē tētoriū: ⁊ cūctā supellectilē: ⁊ hoies huiusmodi contagione pollutos.

bantur imundi: quia cineres illi ordinabantur ad purificationem totius populi: ⁊ ideo tangens illos quocumq; modo vebat se reputare ad hoc indignum: ⁊ maculam aliquam contrahere: ⁊ p consequens indigere aliqua purgatione, ista tamen purgatio non fiebat per aspersionem cū aqua lustrationis: de qua dicetur infra: sed per ablutionem corporis ⁊ vestiū ⁊ sic patz littera vsq; ibi: q In custodiam ⁊ in aquam aspersionis. Ad hoc enī custodiebant cineres: ut cū aliqui essent mundādi poneretur de cineribus illis in aqua mūda ⁊ tunc ex illa aqua aspergerent illa que erant mundanda, per modum qui habet infra. r Habebūt quoq; hic consequenter describitur expiationis ritus q̄tū ad imunditiam conctractam ex mortuo: ⁊ primo q̄tum ad hoc q̄ ista imunditia ē in hominibus. secundo prout est etiā in alijs rebus ibi: Ista est lex. Circa primum dicitur sic: s Qui tetigerit cadauer hominis ⁊ propter hoc septē diebus fuerit imundus,

c Ratis integre. In hebreo nō habet: Etaq; ⁊ iō integritas refert ad colorē vacce q̄ debebat cē rubea integralit absq; varietate aliq; alterius coloris. d In qua nulla sit macula. i. defectus membrorum: q; talia defectuosa nō erāt īmolatitia. e Nec portauerit iugū. ad significandum q̄ filij israel i idolatria vituli abiecerāt a se iugū legis dei f Tradetisq; eā eleazaro. ⁊ non aaron. q; eleazar non peccauit i cōflatione vituli. g Qui eductā extra castra. nō solū de castris veritatis ⁊ leuitarū: sed etiam populi. ad designādum q̄ idolatria debebat simpliciter a toto populo elongari: q; periculosius inficit q̄s lepra: ppter quam tm ejiciebantur leprosi de tribus castris predicti ut dictū ē supra. v. ca. h Immolabit in cōspectu omniū. In hebreo habet: In conspectu suo. q; sicut dicit Ra. Sa. eleazar debebat eam īmolare p alterū coram se ⁊ multitudine. i Et tingēs digi. su. in san. eius asper. cōtra fores taber. non q̄ de loco extra castra rediret ad tabernaculum: ut dicunt alij: q; non debebat inde recedere: donec vacca esset incinerata: sed de illo loco vertebat se versus illā partē vbi erāt fores tabernaculi aspergens versus illā partē: sicut Dan. vj. ca. dr q̄ apertis fenestris orabat cōtra hierusalē existens tm in chaldea k Septē vicibus. ad denotandū q̄ peccatū idolatrie quodāmodo equiponderat omnibus alijs peccatis: eo q̄ importat totalē recessum a deo: vniuersitas aūt septenario numero designatur. l Comburetq; eā cūctis videntib. Jn hebreo habet: In cōspectu suo. q; istam cōbustionē faciebat per aliū. m Tam pelle ⁊ carnibus ⁊c. flāme traditis. ad denotandū q̄ de peccato idolatrie nulla conditio vel circūstantia debebat in populo remanere. n Lignū quoq; cedrinū ⁊ hysopum. ista ponebātur in igne ad reprimendū fetorem exalantem ex cōbustione pellis ⁊ fimi vacce. o Coccumq; bis tinctum. qui diu seruat colorem ad designandum q̄ cineres debēt seruari p totum annū ad purificationē populi. put subdit postea. Ut sint multitudini filioq; israel in custodiā ⁊c. p Et tunc vestē lotis vestibus ⁊c. Hic querit quomodo cōburēs vaccam maculabat ex hoc. cū illa cōbustio fieret ad hoc q̄ ex cineribus vacce combuste imundi purgarentur. Ad hoc respondet q̄ imunditia dupliciter cōtrahit: vno modo ex imunditia rei tacte: ⁊ sic tangēs mortuum efficiebat imundus. Alio modo ex indignitate tangentis: sicut si laicus tangeret calicem consecratum peccaret: ⁊ hoc modo redigēs vaccam in cineres: ⁊ etiam colligentes cineres illos efficiebant imundi: quia cineres illi ordinabantur ad purificationem totius populi: ⁊ ideo tangens illos quocumq; modo debebat se reputare ad hoc indignum: ⁊ maculam aliquam contrahere: ⁊ p consequens indigere aliqua purgatione, ista tamen purgatio non fiebat per aspersionem cū aqua lustrationis: de qua dicetur infra: sed per ablutionem corporis ⁊ vestiū ⁊ sic patz littera vsq; ibi: q In custodiam ⁊ in aquam aspersionis. Ad hoc enī custodiebant cineres: ut cū aliqui essent mundādi poneretur de cineribus illis in aqua mūda ⁊ tunc ex illa aqua aspergerent illa que erant mundanda, per modum qui habet infra. r Habebūt quoq; hic consequenter describitur expiationis ritus q̄tū ad imunditiam conctractam ex mortuo: ⁊ primo q̄tum ad hoc q̄ ista imunditia ē in hominibus. secundo prout est etiā in alijs rebus ibi: Ista est lex. Circa primum dicitur sic: s Qui tetigerit cadauer hominis ⁊ propter hoc septē diebus fuerit imundus, ita q̄ non poterat ingredi atriū tabernaculi. cui ratio est: tum ppter reuerentiam illius loci: q; ex cadauere mortui exeunt humores corrupti: quib tangentes cadauer fiebant inepti ad accedendū ad sacra: tum quia idolatre ⁊ sortilegi circa mortuos faciebant superstitiosa: ⁊ ideo imundi ex tactu cadaueris prohibebantur ab ingressu atrij. donec essent mundati aqua lustrationis per modum qui subditur. cū dicitur: Aspergetur ex hac aqua. ⁊ patet. t Omnis qui tetigerit. Hic exprimitur pena intrantis tabernaculum vel atriū non purificatus a tali imunditia: cuius pena est mors. vnde subdit: Peribit ex israel. v Ista est lex. Hic agit de purificatione p̄dicte imunditie prout se extendit nō solum ad homines: sed etiam ad res alias. cum dicitur: x Oēs q̄ ingrediunt tentoriū illi. s. hois mortui ⁊c. y Vas q̄ nō habuerit operculū ⁊c.] Ex hoc hr q̄ si i tentorio mortui cēt vas q̄ habet operculū nō protrahebat imunditiā q; imunditia talis nō protrahebat i superficie exteriori: sed iterum vbi reponebant illa q̄b hoies vtebant. z Sive os illi vel sepulchrū. q; idolatre ⁊ sortilegi i superstitionib suis vtebātur ossibus mortuorum: ⁊ circa sepulchra talia exercebāt. ⁊ etiam quia talia habent in se imunditiam corporalem. a Collentq; de cineribus combustionis atq; peccati. sic autem nominatur: quia sicut predictum est illa vacca īmolabat i expiationē peccati idolatrie vituli. b In q̄b cū hō mū. tinxe. hysopū. q̄ ē herba odorifera: ad denotādū q̄ p talē aspersionē amouebat fetor vel imunditia protracta

a Atq; ꝫ modo mundus lustrabit. i. aſperget ĩmundũ ex tactu mortui ⁊ modis ꝓdictis. b Tertio ⁊ septimo die, ad tollendã enĩ talẽ ĩmunditiã requirebat talis ritus: aliẽ incurrebat pena mortis: uel ꝑ malios pena excoicationis. vñ subdit: c Si quis ꝫ ritu nõ fuerit expiat⁹. anteq; ingrediat atrium dñi. Peribit aĩa illius ⁊c. d Ipse ẽ qui aſpgit aq̃s ⁊c. licz eſſet mund⁹. ut ꝓdictũ eſt: tñ ex tactu rei ſacre ꝛebat ſe reputare idigere aliq̃ purgatiõe: eo q; ꝛebat ſe reputare indignũ tali tactu: ut ſupra dictũ ẽ ꝛe colligẽte cineres. iſta tñ purgatio non fiebat ꝑ aſperſionẽ aque luſtrationis: q⁹ ſi aſpgeret ſeipſũ contraheret maculã ſicut ⁊ aſpergẽs aliũ: ⁊ ſi aſpgeret ab alio eadẽ ratiõe: ⁊ ille aſpgẽs ipſũ indigeret aſpgi ꝑ aliũ ⁊ ſic in infinitũ: ꝓpt̃ q̃ iſta purgatio fiebat ꝑ lotionẽ veſtium ſuaꝝ. e Quicq̃d tetigerit immũd⁹ immũdũ faciet. ⁊ iõ etiã talia indigent purgatione. f Et aĩa que illoꝝ q̃ppiã tetigerit. i. ꝛe illis q̃ ſũt ſic polluta. g Immũda erit vſq; ad veſperũ. i. abſtinebit ab ingreſſu atrij: nõ tñ ad expiationẽ eius requirebat aſperſio aque: ꝛel ablutio veſtiũ ſicut ĩ ꝓdict⁹ ſ purgabat ꝑ trãſitũ tpis. b Cap. xx.

Atq; ⁹ hoc mõ mundus luſtrabit ĩmũdũ ⁽ᵃ⁾tio ᵇ⁾ ⁊ ſeptimo die: expiatuſq; die ſeptimo: lauabit ⁊ ſe ⁊ veſtimẽta ſua: ⁊ ĩmũdus erit vſq; ad veſperũ. Si q̃s ᶜ hoc ritu nõ fuerit expiat⁹ peribit anima illius de medio eccleſie q⁹ ſanctuariũ dñi polluit: ⁊ nõ eſt aqua luſtrationis aſperſus. Erit hoc ꝑceptũ legitimũ ſempiternũ. Ipſe q̃z q̃ aſpergit aquas: lauabit veſtimenta ſua Qis q̃ tetigerit aquas expiationis: ĩmũdus erit vſq; ad veſperũ. Quicq̃d tetigerit ĩmundus ĩmundũ faciet: ⁊ anima que horũ q̃ppiã tetigerit ĩmunda ᵉ erit vſq; ad veſperũ. xx

Enerũt q; ᵇ filij iſrael ⁊ ois multitudo ĩ deſertũ ⁽ᶠ⁾ ſin menſe ᵍ primo: ⁊ ʰ mãſit populus ĩ cades. Mortuaq; ⁽ⁱ⁾ eſt ibi maria ⁊ ſepulta in eodẽ loco. Cũq; ⁽ʲ⁾ indigeret aq̃ populus cõuenerũt aduerſum moyſen ⁊ aaron: ⁊ ᵒ verſi ĩ ſeditionẽ dixerũt ᵖ: Vtinã periſſemus int̃ fratres noſtros coram dño. Cur eduxiſtis eccleſiã dñi in ſolitudinẽ ut ⁊ nos ⁊ noſtra iumẽta moriamur: Quare ᵏ nos feciſtis aſcendere de egypto: ⁊ adduxiſtis in locũ iſtũ peſſimũ q̃ ſeri ˡ nõ põt: q⁹ nec ficũ gignit nec vineas: nec malogranata inſup ˡ ⁊ aquã nõ habet ad bibendũ. Ingreſſuſq; ᵐ moyſes ⁊ aaron dimiſſa ˡ multitudine in tabernaculũ federis: corruerũt ᵏ ꝓni in terrã: clamauerũtq; ᵖ ad dñm: atq; dixerunt: Domine deus audi clamorẽ populi huiꝰ ⁊ ᵒ aperi eis theſaurũ tuũ fontẽ aque viue: ut ſatiati ceſſet murmuratio eoꝝ. Et ᵇ apparuit gloria dñi ſup eos. Locutuſq; eſt dñs ad moyſen dicens: Tolle ᶜ virgã ⁊ cõgrega populum tu ⁊ aaron frater tuus: ⁊ loquimini ad petrã coram eis: ⁊ illa dabit aquas. Cũq; eduxeris aquam de petra: bibet ois multitudo ⁊ iumenta eiꝰ. Tulit ᵈ igit̃ moyſes virgã q̃ erat in cõſpectu dñi ſicut ꝓceperat ei: cõgregata multitudine añ petrã: dixitq; eis: Audite ᵉ rebelles ⁊ increduli. Num ᶠ de petra hac vob aquã poterim⁹ ᵍ ejicere: Cũq; eleuaſſet moyſes manũ ꝑcutiens ʰ virga bis ſilicẽ: egreſſe ſũt aq̃ largiſſime ita ut ꝑ⁹ biberet ⁊ iumẽta

Lumq; indige. aqua popu. dicit Ra. Sa. q; ꝫ ſubdit̃ poſt mortem marie: ad inſinuandũ q; dũ viuebat ꝑ eius merita popul⁹ ĩ deſerto exiſtẽs ꝑ magnum tẽp⁹ añ nõ habuit ꝛefectum aque. o Et verſi in ſeditionẽ. i. rebellionẽ ⁊ cõtentionẽ ℨ moyſen ⁊ aaron. p Dixerũt vti. periſ. int̃ fra. no. ℨ ẽ cũ illis qui pierũt ꝛe chore: quia mors illoꝝ fuit breuis iſta aũt ꝓlixa: ⁊ ꝑ conſequens grauior. q Quare nos feci. aſcẽ. de egypto. vbi viuebamus in abũdantia. Et adduxiſtis i locũ iſtũ peſſimũ: cui⁹ cãm ſubdunt dicentes: r Qui ſeri non põt. ⁊ ſic patiẽ ꝛefectum fructuũ q̃s ꝓfert terra ꝑ humanũ laborẽ ⁊ etiã coꝝ q̃s ſponte gignit: iõ ſubdit̃: s Qui nec ficum gignit ⁊c. Iſta tñ q̃erla erat irrationabilis: q⁹ manna ſufficiebat ꝓ omni cibo voĩ⁹ bonis. ut dictũ ẽ. ſ. xi. ca. t Inſup ⁊ aquã nõ habet. iſta pl⁹ habebat de ratione: q⁹ ſine aqua nõ põt hõ ꝓuenit̃ viuere. v Ingreſſuſq;. Hic ponit̃ ꝛefectus reuelatio q̃tũ ad ꝛefectũ aque q̃ nõ poterat tolerari cõtinẽ: vbi premittit̃ moyſi ⁊ aaron oratio. q̃ debet eſſe ſolitaria. ⁊ ℨ notat̃ cũ dr: x Dimiſſa multitudine ⁊c. humilis ⁊ ſupplicatoria. iõ ſubdit̃: y Cozruerũt ꝓni in terrã. debet etiã eſſe deuota. iõ ſubdit̃ z Clamauerũtq; ad dñm. ex magno affectu ⁊ feruore. debet etiã eẽ rõnabilis ⁊ diſcreta. iõ ſubdit̃: a Et aperi eis theſaurũ tuũ fontẽ aque viue. Iſta enĩ petitio erat diſcreta ⁊ rõnabilis q⁹ de ℨ quod erat neceſſariũ. Cõſequenẽ ponit̃ dñi exauditio cũ ſubditur: b Et apparuit gloria dñi. i. nubes in qua dñs ſolit⁹ erat locꝙ cũ moyſe quaſi paratus petitionẽ eoꝝ exaudire. vñ ſubditur: c Tolle virgã ⁊c. Iſta fuit virga aaron: q⁹ de ipſa ſubditur: d Tulitq; igit̃ moyſes virgam que erat in conſpectu dñi. De virga aũt aaron dicit̃ ca. xvij. Refer virgã aaron ĩ tabernaculũ teſtimonij. e Audite rebelles ⁊ increduli. hoc dixit moyſes: quia frequenter conſimilia acciderant in populo. f Num de petra hac aquam vobis poterimus eijcere: Iſtud verbũ moyſi poterat dupliciter intelligi: affirmatiue ⁊ negatiue: q⁹ ſi ꝓtulit ut dicũt expoſitores catholici cõmuniꝰ: q⁹ ꝛz nõ dubitaret de potẽtia dei q̃n poſſet illud: dubitauit tñ de effectu ne ipe direct̃ ꝓpt̃ malicĩã populi. ⁊ iõ dubitãdo de effectu dixit: Num de petra ⁊c. ut ſi effectus fuiſſet ſecut⁹. ſic itelligeret̃: nõ obſtãte incredulitate veſtra poterim⁹ ejcere aquã de petra virtute diuina. ſi aũt nõ ſequeret̃: ſic intelligeret̃: Num de petra ⁊c. q. d. nõ poterimus ꝓpt̃ malicĩã veſtrã. g Percuties virga bis ſilicẽ. quia primo ictu non exiuerũt aque ꝓpter dubitationem moyſi: in ſecundo tamen ictu exiuerũt ꝓpter impletionẽ diuini ꝓmiſſi.

Consequenter ponitur dubietatis punitio cum dicitur: a Quia nō credidistī mihi.tu ⁊ aaron.ut sanctificaretis me.i.sanctitatē meā in impletice .pmissi mei absq; dubio credendo: ⁊ fidē vestrā absq; dubio corā populo .pnūciādo. imo cōtrariū fecistis iō b Nō introducetis vos populos ī terrā quā dabo eis .sed morieminī ante ingressum: ⁊ lz multū vellent ingredi.qz tm scierunt q; verbū dei erat diffinitiū: ideo verbū dñi humilie acceptauerūt: ⁊ tūc nō orauerūt .p ei⁹ retractatiōe: postea tamen moyses orauit dñm .p ingressu terre: ⁊ nō fuit exaudit⁹: ut hr Deut⁹. iij.ca.sequie: c Et sanctificatus ē in eis. p hoc enī q; filij israel viderūt q; vindicta dei non parcebat moysi ⁊ aaron: qui erāt sancti ⁊ amici sui.fuerūt territi ⁊ magis obedientes ne incurrerēt offensam dei. hebrei autem dicūt q; moyses ⁊ aaron peccauerūt: eo q; nō fecerunt sicut pceperat deus: qz dixerat Loquimini ad petrā corā eis: ⁊ illa dabit aquas: ut pz in textu. ita q; ex solo ꝑcussione videret aqs qō fuisset nonū signū diuine potentie. Non enī legit q; adhuc factū fuisset simile: ⁊ iō subdit postea: Quia nō credidistis mihi ut sanctificaretis me corā filijs isrl. q. d. si corā filijs israel dixissetis ecce lapis iste q nō audit nec videt ⁊ tm obedit verbo dei: emittēdo aquas absq; vlla percussione: multo fortius vos qui estis rōnales verbis dñi vetetis obedire absq; vlla flagellatice: in b sanctificatē meā professi fuissetis verbo ⁊ facto: quod qz nō fecistis .put vobis imposuerā: iō non introducetis vos populos ⁊c. d Misit interea. Hic addit ipedimētū ex hoste insurgēte: ⁊ b tripliciē. ꝓmo idumeoꝝ. secūdo āmonitaꝝ. ca. xxj. tertio moabitaꝝ. ca. xxij. Circa ꝓmū primo ponit ipedimentū rōne regis edom insurgentis. secūdo subdit ipedimentū rōne pōtificis moriētis. ibi: Cūq; castra mouissent. Circa primū adhuc ꝓmo ponitur populi deprecatio ad regem edom. ⁊ ut inclinaret ad exaudiendū petitionē. ꝓmo allegat .q; ꝓgenitas generis cū dr: e Hec mādat frat tuus israel. idumei enī ⁊ israelite erāt de duob⁹ fratribus .s. esau ⁊ iacob. secūdo afflictionē laboris cū dr: f Nosti eum laborem ⁊c. afflictis enim ē cōpatiendū. tertio ordinatio diuine voluntatis cui nō est resistendū. ⁊ b notat cū dr: g Et quō cla. ad dñm ⁊ exau. nos. ārto retardatio sui itineris cū dr: b Ecce i vrbe cades q; est i extre. fi. tuis positi. q. d. nisi possimus trāsire p terrā tuā ab itinere quē accepimus de mādato dei erim⁹ grauiē impediti. Cōsequenē remouēt illa .q; petitio eoꝝ posset denegari cū dicit: i Nō ibimus p agros ⁊c. i. nullū dānū terre tue inferemus: ⁊ pacifice trāsibim⁹. Cōsequenē describit hui⁹ petitionis denegatio cū dicit: k Nō trāsibitis p me ⁊c. ⁊ patet trā p se. Notādū tm q; hui⁹ cōtrarium videt haberi Deut⁹. ij. ca. vbi moyses dixit. Misi ē nuncios ad seon regē ⁊c. ⁊ subdit: Nobis cōcedas transitū sicut fecerūt filij esau. Ad hoc respōdent exp̄ositores nostri cōmuniē dicentes q; licz rex edom nō cōcesserit filijs israel trāsitū p mediū terre sue sicut petebāt: tamen concessit eis trāsitū p extremitates regni sui. Ra. Sa. dicit q; illud quod ē allegatū de Deut⁹ nō refert ad transitū ꝑ ad cibū cōcessum p precio. duo enī petebat moyses a seon rege dicēs: Alimēta precio vende. ⁊ postea subdit: Nobis cōcedas trāsitū: q; patet Deut⁹ ij. ⁊ quod subdit: Sicut fecerunt filij esau. hoc refert tm ad ꝓmū: qz ut dicit: lz filij esau denegassent israelitis trāsire p terrā suā: tamē portabāt eis cibaria venalia vbi trāsibāt filij israel iuxta extremitates regni edom: magis ꝓpter lucrum suū q; ꝓpter sustētationem filioꝝ isral. l Quā ob rē diuertit ab eo israel. i. de medio regni nō tm ab extremitatib⁹ scōm primā expositionem predictam. uel totaliter a regno eius ſm aliam. m Cumq; castra mouissent. Hic interponit impedimentum ratione mortis aaron. cum dicit n Pergat aarō ad populos suos i. ad lymbū patrum. o Nō enī intrabit terram ⁊c. videtur q; hec non fuerit cā ꝗre mortuus est aarō ante ingressum terre ꝓmissionis: qz añ factū de aqs cōtradictionis dicerat dñs q; caleb ⁊ iosue tm intrarēt terram: ut dictum est. xiiij. ca. Ad hoc enim dicitur cōmuniē q; illa iniuria fuit tm sup murmuratores: de quibus nō fuerūt moyses ⁊ aaron. Potest etiā aliter responderi ex textu: qz ibidē dicit: in solitudine hac iacebunt cadavera vestra cēs qui numerati estis a. xx. ānis ⁊ supra: in qua numeratione nō cōtinent leuite: ut ibidē dictū fuit: de quibus fuerūt moyses ⁊ aaron. p Tolle aaron. nō violenē. ꝑ psuasiue ut ꝓmpte obediat diuine voluntati de suo transitu ⁊ filij successione. Ista enim duo debebant eū cōsolari de morte. s. qz deus volebat: ⁊ qz filius ei⁹ ei in honore succederet. q Cumq; nudaueris patrem de veste sua. i. tunica pontificali. r Indues ea eleaçarum filium eius. ut antequ moriatur videat filiū suū sui honoris successorem. Dicit enim Aug⁹ q; hoc factum fuit ut pontifex nouus preteret officiū sepulture de functi. sed hoc nō videt conuenire ei quod dicitur Leuit. xxj. q; sūmus sacerdos non debet aliquem sepelire. Et ideo dicit Ra. Sa. q; moyses fecit illud officium. dicens q; cum ascendissent in montem viderūt ibi spelunca a deo paratam: ⁊ in ea lectum stratum: ⁊ ante lectum lampadem ardentē. ⁊ reuelatum fuit moysi q; erat locus sepulture aaron: ⁊ tunc ad dictū moysi ipse aaron posuit se i lecto illo: ⁊ extendit manus ⁊ pedes: ⁊ clausit os ⁊ oculos: ⁊ sic deus accepit eius spiritū in pace: ꝙd q; moyses ꝑ videt de sideravit talē modū mortis: ⁊ fuit sibi processus a dño: ſm q; dr Deut⁹. xxxij. Jungeris populis tuis sicut mortuus est aaron frat tuus. Pōt tm teneri dictū Augustini q; eleaçar sepelivit patrē suū ⁊ q; ꝑ fuit spāliē illi cōcessū ꝙd excellētiā aaron. Hec valet obiectio Ra. Sa. qz sicut Leuit. xxj. ꝙbet sūm⁹ sacerdos aliquē sepelire. ita etiā sepulture pūtialiē adesse. ⁊ tm oportz cōcedē q; eleaçar pūs fuit i morte pris sui tā ex textu q; ex

Dixitq; dñs ad moysen ⁊ aarō Quia a nō credidistis mihi ut sanctificaretis me corā filijs israel: nō b introducetis hos populos in terrā quā dabo eis. Hec est aqua cōtradictionis vbi iurgati sūt filij isrl cū dñm: ⁊ c sanctificatus ē in eis. d Misit interea nūcios moyses de cades ad regem edom q; dicerēt: Hec mādat frat tuus israel: Nosti e cūm laborē q; apprehendit nos: quō descenderunt patres nr̄i i egyptū: ⁊ habitauerim⁹ ibi multo tpe: afflixerintq; nos egyptij ⁊ patres nostros: ⁊ quō f clamauerimus ad dñm ⁊ exaudierit nos: miseritq; angelū q; eduxerit nos de egypto. Ecce g in vrbe cades q; est in extremis finibus tuis positi obsecram⁹ ut nobis trāsire liceat p terrā tuā. Non h ibim⁹ p agros nec p vineas: nō bibem⁹ aquas de puteis tuis: sz gradiemur via publica: nec ad ad dexterā nec ad sinistrā declinantes donec transeam⁹ termi-

nos tuos. Cui respōdit edom: Nō k trāsibit p me. Alioq; n armatus occurrā tibi. Dixerūtq; filij isrl: Per tritā gradiemur viā: ⁊ si biberimus aquas tuas nos ⁊ pecora nr̄a: dabim⁹ quod iustū est. Nulla erit in ꝑcio difficultas: tm velocit trāseamus At ille rndit: Non transibitis. Stat̄q; egressus ē obui⁹ cum infinita multitudine ⁊ manu forti: nec voluit acq̄escere deprecanti ut cōcederet transitū p fines suos. Quā ob rem⁹ diuertit ab eo israel. Cūq; l castra mouissent de cades venerūt in mōtē hor: q; est i finib⁹ terre edom vbi locut⁹ ē dñs ad moysen dicēs: m Pergat⁹ inq; aaron ad populos suos. Non⁰ enī intrabit terrā quā dedi filijs israel: eo q; incredul⁹ fuerit ori meo ad aqs cōtradictionis. Tolle⁹ aaron ⁊ filiū ei⁹ cū eo: ⁊ duces eos i mōtē hor. Cūq; p nudaueris patrē veste sua: idues⁹ ea eleaçar filiū ei⁹: ⁊ aarō colliget ⁊ morietur ibi.

verbis omniū expositoꝝ hebreoꝝ ⁊ catholicoꝝ. a Fecit moyses ut p̄ceperat dñs. psuadendo ipsi aaron mō p̄dicto. b Et ascēderūt i mōtē hor. coꝝ omni multitudine. Dicit Ra. Sa. q̄ multitudo nō ascēdit: ꝫ tm̄ moyses aarō ⁊ eleaçar: tm̄ ois multitudo vidit qm̄ ascēderūt. c Qis autē multitudo videns occubuisse aaron. p ꝫ enim vidit: quia verūt q̄ nō rediebat cū alijs duobus. nō dr ꝫ: q videbant occubuisse. ve preterito. e Fleuit super eū. xxx. diebus: tū q̄ diligebat eū: tū q̄ ꝓpter reuerētiā pōtificalis officij. Ex ꝫ aūt cepit ecclesia ꝓsuetudinem faciēdi memoriā defunctoꝝ die tricesima sepulture. Qz aūt hic dr aarō eē mortuū ⁊ sepultū in mōte hor. videt ꝑdicere ei qđ br Deut. x. ca. vbi dr. Mortuus ⁊ sepultus ē in mosera. Ad hoc dicūt aliq̄ q̄ mosera ⁊ hor vn⁹ mōs ē diūsimode nominat⁹. Ra. Sa. dicit Zriū. pbās p illud q̄ br ifra xxxiij. ca. vbi dr q̄ inē moseroth q̄ est idē locus q̄ ⁊ mosera ut dicit israelitis: noia enī ꝓpria hebraica frequēter variant a pte finis: lz idē significēt: sicut i latino idē significāt colin⁹ ⁊ colet⁹: ⁊ inē mōtē hor fuit sex mānsiōes. dic igit q̄ aaron ꝑm veritatē fuit mortu⁹ ⁊ sepult⁹ i mosera. ut dr Deut. x. ꝫ postea filij isrl veniētes ad mōtē hor fleuerūt aarō ac si fun⁹cēt ibi pñs: ⁊ ex dr ibi mortu⁹ ⁊ sepult⁹ f Quod cū audisset. Hic ponit impedimētū Cap. xxj. ꝓueniēs ex inuasione chananeoꝝ. Sciēdū tm̄ q̄ chananei vno mō accipiunt gnāliꝫ ꝓ omnib⁹ illis q̄ ve scēderūt ve chanaā: ⁊ ꝫ mō accipiunt ꝫ: q: aradij āmorrei ⁊ chananei vescēderūt ve chanaan. ut br Beñ. x. ca. Alio mō dicunt chananei specialiē illi q̄ vescēderūt ve chanaan: ⁊ cū ꝫ habitabant in terra ꝓmissionis ve quib⁹ nō agit hic ꝫ postea. quia filij israel non erāt in termino. sed adhuc in via in qua filij israel fuerunt impediti. ꝓmo abaradijs. 2o ab āmorreis ibi: Misit aūt israel. Circa ꝓmū ponit impedimentū ex inuasione aradij. 2o ex murmuratione populi ibi Profecti sūt autē. Circa ꝓmū dr: Quod cū audisset chananeus rex arad. q: sicut dictū est ve descenderat ve chanaan p aradiū: iō dicit chanane⁹ ⁊ rex arad. g Venisse. s. israel p exploratoꝝ viā. Dicūt aliq̄ q̄ isti sūt exploratores ꝙs misit moyses. ut dictū ē ꝫ. xiij. ca. ita q̄ exercit⁹ israel icedebat p eandē viā p quā illi exploratores prexerāt. ꝫ nō videt vez: q: exercit⁹ multū veclinauerat a via recta ut circuiret terrā edom. Mō ē aūt ꝓsimile q̄ exploratores tāta q̄rerēt diuerticula: maxime q: cōpleuerūt iter suū in breui tpe. ut dictū fuit supra. xiij. ca. Et iō dicunt aliq̄ q̄ exploratores hic dicunt illi q̄ p̄cedebāt exercitū israel ad. puidendū locum castroꝝ. ut dictū fuit ꝫ. x. ca. b Duxit ex eo p̄dā. s. ex israel. que aūt fuerit ista p̄da non exp̄mit in lrā. Sed dicit Ra. Sa. q̄ fuit tm̄ vna ancilla ab eis capta: ꝫ nō nō bñ ꝓsonat textui videlz q̄ p tā modica re diceret: Victor existens. ite q: subdit: i At israel voto dño se obligās. nō ē aūt ꝓsimile q̄ p ꝓditione tā modice rei fieret talis solēnitas voti. k Deleto vrbes eoꝝ. in memoriā diuini auxilij. l Et vo. no. loci illi⁹ horma. i. anathema. istud est additū a trāslatore p exposition huius nois horma. Horma enī hic accipit p destructione. vñ ꝫ. dictū est: Deleto ⁊c. Sciēdū tm̄ q̄ destructio alicui⁹ ciuitatis p ꝓie dr horma: qm̄ occisis habitatorib⁹ spolia ciuitatis separant a coibus vsib⁹: ⁊ applicant diuino cultui: ⁊ ꝓpē ꝫ spolia ciuitatis hierico vocant horma siue anathema: ut br Josue. vij. c. q: occisi fuerūt habitatores: ⁊ quicqd fuit auri ⁊ argēti ⁊ eris ⁊ ferri fuit dño cōsecratū. vñ dr anathema ab ana qđ ē sursū uel seorsū ⁊ tithesis positio: eo q̄ talia seorsum ponunt a coi vsu. m Profecti sūt aūt. Hic subdit impedimētū ex murmuratione populi. cum dr: n Et te. ce. po. iti. ac labozis. ꝓpē deuiationē magnā a recta via rōne p̄dicta. o Locutusq̄ ꝓtra dñm ⁊ moysen. Irā sequēs solū loquit ve moyse: tm̄ hic ponit ve⁹ cū eo: q: ꝑm dictū saluatoris: Qui vos spnit me spnit. p Cur eduxisti nos ve egypto ut moreremur i solitudine? Deest⁹ panis: nō sūt aque: aīa nostra iā nauseat⁹ sup cibo isto leuissimo. Quāobrē⁹ misit⁹ dñs in populū ignitos serpētes: ad quoꝝ plagas ⁊ mortes pluri/moꝝ venerunt ad moysen atq̄ dixerūt. Peccauimus: q: locuti sumus cōtra dñm ⁊ te. Ora ut tollat a nobis serpētes. Oravit moyses ꝓ populo. Et locutus ē dñs ad eū: Fac⁹ serpētē eneū: ⁊ pone eū ꝓ signo. Qui⁹ p̄cussus aspexerit eū: viuet. Fecit ḡ moyses serpētē eneū. ⁊ posuit eū ꝓ signo. Quē cū p̄cussi aspicerent: sanabant. Profectiq̄⁹ filij isrl castrametati sūt i oboth. Unde egressi fixerē⁹ tētoria i ieabarim i solitudine⁹ q̄ respicit moab ꝙ orientalē plagam: ⁊ inde mouentes venerunt ad torrentem zareth. Quem relinquētes castrametati sunt contra arnon: que est in deserto: ⁊ prominet in finibus āmorrei. Siquidem arnō termin⁹ est moab; diuidēs ait: Cur⁹ eduxisti nos ve egypto ut moreremur i solitudine? Deest⁹ panis: nō sūt aque: aīa nostra iā nauseat⁹ sup cibo isto leuissimo. Quāobrē⁹ misit⁹ dñs in populū ignitos serpētes: ad quoꝝ plagas ⁊ mortes pluri/moꝝ venerunt ad moysen atq̄ dixerūt. Peccauimus: q: locuti sumus cōtra dñm ⁊ te. Ora ut tollat a nobis serpētes. Oravit moyses ꝓ populo. Et locutus ē dñs ad eū: Fac⁹ serpētē eneū: ⁊ pone eū ꝓ signo. Qui⁹ p̄cussus aspexerit eū: viuet. Fecit ḡ moyses serpētē eneū. ⁊ posuit eū ꝓ signo. Quē cū p̄cussi aspicerent: sanabant. Profectiq̄⁹ filij isrl castrametati sūt i oboth. Unde egressi fixerē⁹ tētoria i ieabarim i solitudine⁹ q̄ respicit moab ꝙ orientalē plagam: ⁊ inde mouentes venerunt ad torrentem zareth. Quem relinquētes castrametati sunt contra arnon: que est in deserto: ⁊ prominet in finibus āmorrei. Siquidem arnō termin⁹ est moab; diuidēs

Qui vos spnit me spnit. p Cur eduxisti nos ve egy. ut mo. i solitudine. timebāt enī ne sicut q̄ñ partes eoꝝ veclinauerunt a recta via p⁹ vespationē quā cōceperāt ex ꝓbis exploratoꝝ accidit mors ⁊ pestilētia in populo: ut ꝫ. dictū ē. xiij. ca. ita acciderēt in hac deuiatione. q Deest panis. q: māna nō sapiebat eis. vñ subdit: r Nauseat aīa nostra sup cibo isto leuissimo. q. d. nō ꝑbet nobis fulcimētū virtut; quare aūt māna diūsimode sapiebat tonis ⁊ malis: dictū fuit ꝫ. xj. ca. s Quāobrē. i. q: murmurabāt ve bñficio diuino ve quo vebērēt grās agere. t Misit dñs in popu. igni. ser. dicūt aliq̄ q̄ dicunt igniti eo q̄ volantes p aerem emittebant scintillas ardentes. Alij aūt eo q̄ p morsus eoꝝ calefiebat caro. ac si ignirēt. sequit. v Fac serpentē eneū. In hebreo eneū nō br in hoc loco: ꝫ postea habet: Fecit ḡ moyses serpētē eneū. x Et pone eū ꝓ signo. In hebreo br: In vertice. ⁊ i idē redit: sic enim positus fuit: ut posset a longe ⁊ a pluribus videri vñ Joh. iij. ca. Quēadmodū exaltauit moyses serpentē in deserto ⁊c. y Qui pcus. aspex. eū viuet. i. sanabit. Dicit Ra. Sa. q̄ in serpente nō erat virtus sanādi. sed aspicientes serpentē recogscebāt afflictionē illā sibi a deo iuste illatā. petētes ab eo misericordiā ⁊ ipse sanabat eos. Rō aūt mystica ē q: serpēs ille figurabat xp̄m passurū i cruce: ut br Joh. iij. ca. ꝙ cui⁹ intuitū ⁊ fide ⁊ deuotione sanamur a morsib⁹ satane. z Profectiq̄. Remoto impedimēto: hic ꝓpter ponit itineris cōtinuatio. a Fixere tētoria i ieabarim. In hebreo br i ije abarim. i. i solitudinib⁹ abarim. Abarim. n. est nomē mōtis in q̄ moyses moritur⁹ ascēdit. ut br Deut. xxxij. ca. Circa quē sūt solitudies: ⁊ iō trāslatio nra videt ve ficere faciēdo de duob⁹ noibus hebreis vnū: qđ factū eē creditur vitio scriptoꝝ. b In soli. q̄ respi. moab. i. in illa ꝑte solitudinis circa montē p̄dictū existentis q̄ respicit terrā filioꝝ moab. Dicit aūt Ra. Sa. hic q̄ petiuerunt filij israel transitū p terrā moab;

sed nō fuit eis cōcessus: ⁊ iō iuerūt ín circuitu ⁊ nō intrauerūt in terrā moab: ⁊ b etiā dr Judic.xj.ca. vbi dr: Et circuiuit isr' ex latere terrā edom ⁊ terrā moab. qō aūt dr Deut.ij.ca. Cōcedas nobis trāsitum sicut fecerūt filij esau q̄ habitant in seyr: ⁊ moabite q̄ morant' in ar: qō videt ꝑdicere dicto ei⁹: Respondet q̄ li sic fecerūt: refert ad cibū cōcessū eis ꝑ ꝑcio a moabitis: non ad transitū ꝑ eoꝝ terrā sicut dictū fuit de filijs esau ca. ꝑcedēti. a Unde dicit. Hic consequent ponit diuini bñficij oblatio. ⁊ ꝑmo in transitu periculoso. vnde dr i libro bellorū dñi. i. bñficium istud ibidē scribit. Dicunt aūt aliq̄ q̄ iste liber nō est translatus: sic nec plures alij. vñ ij. Regi. dr: In libro iustoꝝ q̄ non habetur apud nos. Alij autem dicunt q̄ intelligit de libro Numeroꝝ vbi h scribit: q̄ libri hebreorū in q̄bus continent bella iudeoꝝ cōmunit appellant libri bellorū dñi: q̄ virtute eius vincebāt. Hebrei aūt dicūt q̄ hic est text⁹: In narratione bellorū dñi. q̄ dictio hebraica hic posita est equiuoca ad librum ⁊ ad narrationē: ⁊ est sensus ꝑm hebreos: quādo narrabunt bella que fecerūt filij israel dei adiutorio ꝑtecti narrabit etiā istud quod subdit. b Sicut fecit in mari rubro pugnās pro hebreis egyptios demergēdo ⁊ hebreos saluādo: ut dr Exo.xiij. c Sic faciet in torrētib⁹ arnon. i. pugnabit ibi ꝑ eos. vñ subdit: d Scopuli torrentiū inclinati sūt. Dicūt enī hebrei q̄ i loco vbi debāt trāsire filij israel erāt scopuli magni ꝑtensi sup aquā: in q̄b⁹ erāt cauernositates. ⁊ in eis aduersarij hebreoꝝ posuerāt homines armatos latenē ut inde cū lapidib⁹ ⁊ sagittis inferēt filios isr' de subtus transeūtes: h dñs fecit illos scopulos inclinari sup aliā partē aque: ⁊ sic illi qui latebāt ibi fuerūt mortui ex illa inclinatione: ⁊ filij israel habuerūt liberū trāsitū sup scopulos inclinatos: ⁊ postea illi scopuli diuina virtute reuersi sūt ad locū suū. e Et eo loco apparuit puteus. nō sic est intelligendū q̄ ille puteus fuerit in loco vbi inclinati sūt scopuli: sed ex illo loco transierunt vltra: ⁊ posuerūt castra: ⁊ ibi datus fuit iste puteus ut populus biberet ⁊ iumēta. vnde in hebreo habet: Ex h loco ad puteum. i. venerūt ad locū vbi datus est puteus. f Tūc decinit israel. ꝑ gratiarū actione. g Ascēdat puteus. i. aqua de puteo. h Que foderūt ꝑncipes. q̄ ex diuino iudicio ꝑcusserunt cū baculis in loco determinato: ⁊ inde exiuit aqua in abūdantia i In datore legis. i. deo q̄ dedit legē ꝑncipalit. ⁊ in moyse q̄ dedit eā ministerialiter: ⁊ ex ei⁹ merito data est illa aqua. Cetera patēt. k Misit aūt israel. Hic ponit impedimentū ex inuasione ammorreoꝝ. ⁊ ꝑmo regis seon. secūdo regis og. ibi: Terterūtq̄ se. Isti enim duo reges fuerunt ammorrei. ut habet Josue. j.ca. Circa ꝑmū ponit ipsius seon debellatio. secūdo soluitur tacita q̄stio. ibi: Urbs esebon. Circa ꝑmū dr: Misit aūt israel nūcios. ut possent trāsire pacifice ad trā sibi ꝑmissam. sequit: l Qui concedere noluit. Dicunt enī hebrei q̄ ipse recipiebat tributum a moabitas ⁊ ammonreos. Unde dicit in libro bellorū dñi. Sicut fecit in mari rubro: sic faciet in torrētib⁹ arnon. Scopuli torrētiū inclinati sūt ut recēderēt in arnon: ⁊ recūberēt in finib⁹ moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus: sup quo locut⁹ est dñs ad moysen: Congrega populū: ⁊ dabo ei aquā. Tūc decinit isr' carmen istud: Ascēdat puteus cōcinebāt: puteus quē foderunt ꝑncipes ⁊ parauerūt duces multitudinis in datore legis ⁊ in baculis suis. Profectiq̄ sūt de solitudine mathana. De mathana in nabaliel. De nabaliel in bamoth. Bamoth vallis est in regione moab in vertice phasga qō respicit cōtra desertū. Misit aūt israel nūcios ad seon regē āmorreoꝝ dicens: Obsecro ut trāsire mihi liceat ꝑ terrā tuam Nō declinabim⁹ in agros ⁊ vineas: non bibem⁹ aquas ex puteis. Via regia gradiemur: donec trāseamus terminos tuos. Qui cōcedere noluit ut trāsiret israel ꝑ fines suos: q̄n potⁱ⁹ exercitu congregato egressus est obuiā in desertū: ⁊ venit i iasa pugnauitq̄ cōtra eū. A quo ꝑcussus e in ore gladij: ⁊ possessa e terra ei⁹ ab arnon vsq̄ iaboc ⁊ filios āmon: q̄ fortⁱ ꝑsidio tenebant termini āmonitarū. Tulit ergo israel omnes ciuitates ei⁹. ⁊ habitauit in vrbibus āmorrei: in esebon. s. ⁊ viculis ei⁹. Urbs esebon fuit seon regis ammonrei q̄ pugnauit ꝯ regē moab: ⁊ tulit omnē terrā q̄ ditionis illi⁹ fuerat vsq̄ arnon Idcirco dicit in puerbio: Venite in esebon: edificet ⁊ cōstruatur ciuitas seon. Ignis egressus e de esebon: flāma de oppido seon: ⁊ deuorauit arnon moabitarū ⁊ habitatores excelsoꝝ arnon. Ue tibi moab: periisti populc chamos. Dedi filios ei⁹ in fugā: ⁊ filias i captiuitatē regi ammorreoꝝ seon. Jugum ipsoꝝ dispersit ab esebon vsq̄ dibon: lassi puenerunt in nophe ⁊ vsq̄ medaba. Habitauitq̄ israel i tra āmorrei. Misit itaq̄ moyses q̄ explorarent iaçer. Cuius ceperunt vicos ⁊ possederūt habitatores. chananeis qui habitabant terram promissionis, ut impediret transitū filioꝝ israel ad eos: ⁊ iō non solū transitum ꝑbuit: sed etiā iuit eis obuiam ad debellandū eos. Et patet lrā vsq̄ ibi: m Quia forti ꝑsidio tenebant termini ammonitarū. dicit Ra. Sa. q̄ istud forte ꝑsidiū erat, ꝑhibitio dñi ne filij israel terrā eoꝝ acciperent: sicut habet Deut.ij.ca. n Urbs esebon. Hic respōdet tacite qōni: q̄ immediate dictum est q̄ israel habitauit in esebon ⁊ viculis eius: ⁊ tamē fuit in terra moab. iō posset aliquis ārere quomodo israel accepit terrā illam cum esset ei ꝑhibitum a dño ne pugnaret cōtra eos: ⁊ q̄ nihil de terra eoꝝ dareť eis ut habetur Deut.ij. ca. ideo ad h respondet hic: q̄ ⁊ illa terra fuisset intra terminos moab. aliqñ tamen seon rex āmorreoꝝ eam acquisierat iure belli: ⁊ sic isr' eā licite occupauit: propter quod hic declarat quomō seon illam terrā acceperat a filijs moab. cū dicit: Urbs esebō fuit seon regis ⁊ c. idcirco dicitur in ꝓbio: b e. in cantilena facta ⁊ diuulgata de victoria quā habuit seon contra filios moab. o Uenite in esebon: edificet ⁊ construatur ciuitas regis seon. primo enī eā destruxit pugnando contra filios moab: ⁊ postea eā sibi reedificauit. p Ignis egressus est. quia ille seon incendit terram in circuitu pugnando contra filios moab. q Ue tibi moab. quia deuictus es a seon. r Periisti populc chamos. nomen est idoli moabitarum. s Dedi filios eius in fugam. sicut victi solent fugere quando possunt. t Et filias in captiuitatem regi ammorreoꝝ seon. quia mulieres non possunt ita fugere sicut viri: ideo facilius capiuntur. v Jugum ipsorum. id est dominium moabitarum. x Dispersit ab esebon vsq̄ dibon. per hoc ostenditur q̄ seon non occupauit totam terrā eorum: sed partem. y Lassi. ex bello ⁊ fuga. z Peruenerunt in nophe ⁊ vsq̄ medaba. Nomina sunt ciuitatum que eis remanserunt ⁊ ad quas confugerunt. a Habitauitq̄ israel in terra ammorrei. Hec est conclusio ad ostendendum q̄ israel non fecit contra ꝓceptum domini: occupando terram moabitarum seu ammorreorum: quod erat eis licitum b Misit itaq̄ moyses viros qui explorarēt iaçer. que erat ciuitas seon in qua remanserant aliqui debellatores ad custodiendum. c Cuius ceperunt viculos ⁊ possederūt habitatores. isti enī exploratores missi a moyse ne viderent similes illis quos miserat de cadesbarne q̄ i reditu suo terruerūt populū: ut dictū e. d. xiij. ca. noluerunt reuerti donec cepissent loca ad que explorāda missi fuerant.

a Verterũtq; se. Hic ponit impedimẽtũ ex inuasione og. cũ dicit: b Et occurrit eis og rex basan ꝛc. ne timeas eũ Erat enĩ valde fortis ⁊ robustus: qz gigas valde magn⁹ ⁊ habebat populũ fortẽ: iõ dixit dñs moysi ut nõ timeret: assecurãs eũ ꝛe victoria. ⁊ pz hr̃ā. De magnitudine vero ⁊ fortitudine reg̃ og dicit i quodã libro: q̃ apud iudeos dicit liber bñdictionũ uel bñdictiones: q; cũ og audisset q; castra filiorum isrl occupabant tria ꝛemiliaria iuit ⁊ eradicauit vnũ mõtẽ tantũ spaciũ occupãtẽ ⁊ posuit sup caput suũ ut ꝓiceret sup castra israel. sz ꝛ⁹ imisit formicas q̃ pforauerũt montẽ illũ: ⁊ sic p foramẽ illud mõs ille descẽdit ꝑ suis collũ ei⁹ ⁊ cũ uellet se expedire ꝛe mõte illo creuerũt dentes ei⁹ ⁊ itrauerũt foramina mõt̃: ita q; nõ potuit illũ montẽ ꝛe capite suo amouere: ⁊ ad h ibidem inducit auctoritas. ꝑs. iij. falsificata tñ: Dentes impiorũ cõfregisti. glosa: Nõ dicas sirabara. i. confregisti. sed siraxta. i. accrensti. ⁊ ibidẽ subdit: q; moyses habebat xxx cubitos altitudinis ꝑm mẽsurã tabularũ taternaculi: ut hr̃ Exo. xxvj. ca. Tenebat etiã securi cui⁹ manubriũ habebat xxx cubitos in longitudine: ⁊ cũ viderat og mõte irretitũ cucurrit ad eũ ⁊ saltauit i altũ p xxx cubitos: ⁊ sic arripit ad canillã pedis eius ⁊ piecit ad terrã. h q; h est ita absurdũ q; nõ indiget alia improbatiõe: iõ h ꝓsui in h loco ut videat quãta cecitas est in iudeis q̃ credũt h ee verũ ad lr̃am: qz nec Ra. Sa. q̃ fuit maximus doctor apud eos: nec alij doctores huius dicti assignãt aliũ intellectũ parabolicũ uel mysticũ. c Cap. xxij.

Profectiq;. Hic cõsequẽt ponit impedimẽtũ ꝑcuratũ p balaã ad suggestionẽ reg̃ moabitarũ. Et q; in sequẽtib⁹ balaã dr̃ magus ⁊ ariolus: ⁊ tñ ei⁹ ꝓphetie tãq; vere haberẽt i auctoritate: iõ videndũ e si fuerint a deo uel demone. ⁊ de veritate ipsarũ Circa ꝑmũ sciendũ q; ꝓpheta dicit q̃si ꝑcul fans: qz renũciat illa q̃ sũt ꝑcul ab humana cognitiõe ꝑm viã nature: nũc aũt ita e q; quãto aliq; est subtilioris intellect⁹ tãto ei⁹ cognitio se extendit ad altiora: ad que nõ pot attingere cognitio intellect⁹ magis rudis: q̃ nõ pot cape nisi sensibilia ⁊ grossa: ⁊ si h e verũ in diuersis itellectib⁹ eiusdẽ speciei: multo plus est verũ i itellectib⁹ diuersaꝝ specieꝝ: cuius mõi sũt itellect⁹ angelic⁹ ⁊ humanus. ⁊ iõ cũ angelus sit sublimioris ⁊ altioris nature ei⁹ cognitio ad multa se extendit ad q̃ nõ pot hũana cognitio attingere. naturalia aũt i ꝛemonibus remanserũt integra. ⁊ iõ eoꝝ cognitio nãlis ad plura se extẽdit q; humana. Cognitio aũt donoꝝ angeloꝝ adhuc ad plura se extẽdit inquãtũ sũt illuminati lumine gratie ⁊ diuinis revelationibus. Patet igit q; ꝛemones a deo ꝑmissi possunt boib⁹ aliquas veritates revelare eis incognitas: tum qz ꝛemonum cognitio nãlis ad plura sa extendit q; humana: ut dictũ e: tum qz ꝑm Aug⁹. ij. sup Gen̄. ad lr̃am: plura ꝛe supnaturalib⁹ veritatib⁹ a sanctis angelis: aliq; ꝛemonib⁹ revelãtur: q̃s possunt vlteri⁹ hominib⁹ revelare a deo ꝑmissi. cum igit revelatio fit hominib⁹ p ꝛemones: tales dicunt ꝓphete ꝛemonũ: cũ aũt fit a deo imediate: uel mediantib⁹ angelis sanctis dicunt ꝓphete dei. Considerandũ etiã q; talis revelatio differt a pcedẽti: nõ solũ q̃tũ ad cãm revelãtem ut dictũ e: h etiã q̃tũ ad formã revelatiõis: qz revelatio facta a deo ⁊ angelis sanctis nullã falsitatẽ cõtinet: h illa q̃ fit a ꝛemonib⁹ frequent habet admixtã falsitatẽ: qz ꝑm q; dr̃ Job. viij. ca. Ipse ꝛemon mẽdax e ⁊ pater mẽdacij. ⁊ iõ lz aliq̃ revelet hominib⁹ aliq̃s veritates. h facit ut efficaci⁹ recipiat: ut ex plurib⁹ veritatib⁹ ab eo pdictis postea sibi credat i falsitate: ꝑm q; dr̃ in collatiõib⁹ patrum coll. ij. abbatis moysi: q; ꝛemon i specie angeli boni cuidam fratri frequent apparuit: ⁊ multas veritates sibi dixit: ⁊ q̃s vidit illũ fratrẽ bñ inclinatũ ad credẽdũ sibi: tũc ei ꝑsuasit ut circũcideret: ⁊ q; alit non poterat saluari. Sciẽdũ etiã q; revelatio ꝛe ritat̃ q̃ fit a deo ⁊ angelis bonis: non solũ fit hominib⁹ bonis: h etiã aliq̃ malis: ut pz ꝑ verbum saluatoris Matth. viij. Multi dicẽt mihi i illa die: Dñe nõne in noie tuo ꝓphetauim⁹ ꝛc. ⁊ subditur Et rñdebo illis nunq̃ noui vos ꝛc. h etiã pz p illud q̃ hr̃. iij. Reg. xiij. ꝛe ꝓpheta idoloꝝ q̃ seduxit ꝓphetã dñi ⁊ postea facta e sibi revelatio a deo ꝛe morte illi⁹ ꝓphete dñi: eo q; nõ obedierat voci ei⁹. ꝓphetia enĩ respicit actũ intelligẽdi: caritas aũt q̃ facit hominẽ bonũ est actus volũtatis: qui ꝑcedit ab actu intelligẽdi: pz⁹ aũt pot ee sine posteriori: ⁊ iõ revelatio ꝓphetica pot ee sine caritate: ⁊ aliq̃ fit ut dictũ e. ⁊ h cedit ad cõmẽdationẽ ꝑfitatis revelate: ut talis ꝑfitas testimoniũ habeat etiã ab aduersarijs ꝑfitatis ⁊ ad bonũ alioꝝ. Descendam⁹ igit ad ꝓpositũ: dicendo q; balaam fuit ꝓpheta ꝛemonũ: qz fuit ariolus ⁊ magus querens revelationes a ꝛemonib⁹. fuit etiã ꝓphe ta dñi mõ ꝑdicto inq̃tum alique veritates fuerũt sibi revelate a deo: lz ab ipso nõ quereret: h virtute diuina fuit ꝛemon ꝓhibitus dare sibi responsũ a quo ꝛgrebat: ⁊ sũt sibi revelate ꝑfitates a deo ⁊ compulsus est ꝓnunciare q̃ nolebat: videlz sanctitatẽ ⁊ ꝓsperitatẽ populi israel: cũ tñ ꝑ eũ ꝛsideraret: ut patebit: ⁊ hoc factũ est ad cõmendationem populi israel. ⁊ ad terrorẽ aduersarioꝝ: ⁊ ad gloriã dei ꝑncipaliter: qui erat doctor illius populi ⁊ ad salutẽ gentiũ: q̃ ex ꝓphetijs balaã mote sunt postea ad querendũ xp̃m natũ: ut hr̃ Matth. ij. ⁊ ꝑter h ⁊ similia ei⁹ ꝓphetie scripte sũt in canonica scriptura. His ꝑlibatis ꝛescendũ e ad lr̃am cũ dr̃: Profectiq; ꝛc. vbi ꝑmo ponit ipsi⁹ balaã vocatio. 2⁰ ꝑ populũ isrl eius iniqua consultatio. ca. xxv. Circa ꝑmũ ꝛscribitur balaã ad maledicendũ vocatus. 2⁰ ad maledicẽdũ conatus ca. xxiij. ꝑ ad bñdicẽdũ coact⁹. ca. xxiij. Circa ꝑmũ ꝑmittit ipsi⁹ balaã vocatio sine effectu. 2⁰ cũ effectu ibi: Rursũ ille. Circa ꝑmũ ꝑ ponit ipsi⁹ balac petitio. 2⁰ ipsi⁹ balaã rñsio ibi: Cũq; venissent. Circa ꝑmũ ꝑmittit cã petitiõis cũ dr̃: d Videẽs aũt balac ꝛc. amorreo. i. seon ⁊ og ⁊ populis eoꝝ q̃s inẽ fecerat israel: lz essent fortissimi. e Et q; pti. eũ moa. nõ audẽtes inuadere eos sic fecerãt duo reges ꝑdicti. f Et ipe. ei⁹ ser. nõ possent. In hebreo hr̃: Et abominat⁹ e moab filios isrl. i. odiebat. ⁊ ex h cõfidebat balac q; moabite cũ eo iperdirẽt filios isrl: ⁊ h videt verior lr̃a: qz filij isrl nõ fecerãt ipetũ ꝑ moabitas cũ eẽt eis ꝓhibitũ a dño: ut hr̃ Deut⁰. ij. vbi dr̃: Nõ pugnes ꝑ moabitas ꝛc. g Dixit ad ma. na. madian. Erat enĩ balac ex populo illo nat⁹ ut dicit Ra. Sa. ⁊ etiã alij. Nec e idẽ populus cũ moabitis: qz moabite descẽderũt de lot: ⁊ madianite de abrahã p madian: q̃ fuit filius cethure. b Ipse aũt. s. balac. i Erat eo tpe ꝛc. p h enĩ q̃ dr̃: eo tpe designat q; nõ erat rex nãlis uel ex pgenie illi⁹ ꝛre: h ex accidẽti ut pote qz hiecerat sibi vnã pte illi⁹ ꝛre: sic seon hiecerat sibi aliã: ut dictũ e ca. ꝑce. uel forte qz moabite fugiẽtes ꝛe ꝓlio seon hiecerãt se ipsi balac reddẽdo ei tributũ: ut iuuaret eos ꝑ seon uel ꝑ filios isrl ꝛe q̃⁹ timebãt ut dictũ e. k Misit ꝑ nuncios. Hic ponit ipsa petitio balac p nuncios suos cum subditur:

[a] Veni igitur ⁊ maledic populo huic ⁊c. ut p maledictionem tuã eius virtus vbilitet. Dicũt etiã hic aliq̃ hebrei q balac audierat de populo israel q plus vincebat verbis ⁊ pcib⁹ q̃ armis ut dictũ est Exo. xvij. de victoria ꝯ amalech. ⁊ iõ vocauit balaã ut maledicẽdo israel verba verbis opponeret. [b] Noui eni q bñdictus sit ⁊c. b dixit: q balaã pdixerat sibi añs esset rex moab ipsũ regnaturũ ibi dẽ: ut dicit Ra. Sa. [c] Et maledict⁹ ⁊c. q p maledictiones suas ⁊ carmina ꝯ moabitas fuerãt rebellati a deo. [d] Hariolos diuinationis preciũ in manib⁹. In hebreo bñ Hariolos diuinatices i manib⁹. qõ exponitur tripliciter ab hebreis. vno mõ ut p diuinationes in manibus intelligant munera pro diuinationib⁹: put accipit trãslatio nostra. Alio mõ instrumẽta diuinãdi: que curiositas humana adinuenerat: ⁊ talia portabãt nũcij ne balaã excusaret se ex defectu talium. Tertio mõ q illi nũcij q̃ erant de madian dixerãt ad iuicẽ q̃si p diuinatice. Si balaã statim cõsentiat venire nobiscũ: eius aduẽtus erit nobis vtilis: si aũt differat rñsionem nihil valebit nobis. vñ qõ postea lbdit: Manete hic nocte. vbi subdit: Manẽtibus aũt illis apud balaã. In hebreo bñ: Et mãserũt pncipes moab apud balaã. q. d. iã recesserãt maiores natu madian reputãtes aduẽtũ ei⁹ eis inutilẽ statim cũ audierũt resp̃sionis dilationẽ. p talẽ modũ dicit. j. Reg. xiij. qz ionathas dixit armigero suo de philisteis: Si talẽ locuti fuerint ad nos: manete donec veniamus ad vos: stemus i loco nostro. Si aũt dixerint ascẽdite ad nos: ascẽdamus: quia tradidit eos dñs in manibus nostris. ⁊ hoc erit nobis signũ. in h̃ tñ ẽ differentia: q ionathas nõ dixit h̃ superstitiose. sicut madianite: sed ex diuino instinctu. [e] Cũq venissent. hic ponit balaã rñsio cũ dicit: [f] Ille resp̃dit manete hic nocte. Erat enĩ pphet⁹ demonũ: ut pdictũ est Reuelationes aũt a demonib⁹ quas iste q̃rebat ut cõmunit fiũt de nocte: qz fũt spũs tenebrarũ. [g] Et rñdebo quicq̃d dñs mihi dixerit. Dicũt h̃ expositores aliq̃ q dubiũ est de quo intelligat hic dñs: vtrum de deo vel de demone: quia magi ⁊ arioli demonẽ sibi apparentẽ vocãt principẽ vel dñm exhibendo sibi reuerẽtiã s̃ apud hebreos nõ est dubiũ: qz vbi translatio nostra hic habet dñs. In hebreo habet: Homẽ dñi tetragrãmaton. qõ non põt intelligi nisi de deo vero. Sz h̃ videt cõtradicere pdictis. s. q balaam querebat reuelatiões a demone. Ad qõ dicendũ: q mod⁹ est magoꝝ maxime cupidoꝝ qualis erat iste balaã fingere corã hominib⁹ q reuelationes sibi fiãt a deo vero: ut sic eis magis credat ⁊ reportẽt maius lucrũ. [h] Venit deus. i. angelus bonus loquẽs in persona dei: ⁊ ideo aliq̃n deus: aliq̃n angelus nominatur. venit aũt iste angelus bonus nõ vocatus a balaam: s̃ ut virtute diuina demonẽ arceret a dando resp̃sum ipsi balaam: ⁊ ad imponẽdũ legẽ ⁊ frenũ ipsi balaam ne faceret aliq̃d uel diceret cõtra israel. [i] Quid sibi volũt homines isti apud te? Non querit ex ignorantia. sed ut ex resp̃sione balaã cõuenienti⁹ phibeat eũ. vnde subdit: [k] Respondit balac fili⁹ sephor rex moabitaꝝ q. d. p dignitatẽ regiam verebat ire ad eũ. querebat enim

supficiẽ terre sedẽs contra me. Veni[a] igitur ⁊ maledic populo huic qui fortior me ẽ] si quo modo possim preualere ⁊ eijcere eũ de terra mea. Noui[b] enĩ q benedict⁹ sit cui bñdixeris: ⁊[c] maledict⁹ i quẽ maledicta ꝯgeseris: Perrexeruntq̃ seniores moab ⁊ maiores natu madian habẽtes[d] diuinatiõis preciũ in manibus. Cũq[e] venissent ad balaã: ⁊ narrassent ei ꝺa verba balac: ille[f] resp̃dit: Manete hic nocte: ⁊[g] resp̃debo quicq̃d mihi dixerit dñs. Manẽtibus aũt illis apud balaã: venit[h] de⁹ ⁊ ait ad eũ: Quid[i] sibi volunt homines isti apud te? Resp̃dit[k]: Balac filius sephor rex moabitarũ misit ad me dicẽs: Ecce pplus qui egressus ẽ de egypto opuit supficiẽ terre: veni ⁊ maledic ei si q̃ mõ possim pugnãs abigere eũ: Dixitq̃ de⁹ ad balaam: Noli[l] ire cũ eis: neq̃[m] maledicas pplo: q[n] bñdictus ẽ. Cum mane consurgens: dixit ad pncipes: Ite in terrã vr̃am q̃. phibuit[o] me de⁹ venire vobiscũ. Reuersi pncipes: dixerunt ad balac: Noluit balaã venire nobiscũ. Rursũ[p] ille multo plures ⁊ nobiliores q̃ ante misserat: misit. Qui cũ venissent ad balaam dixerũt: Sic dicit balac filius sephor. Ne[q] conteris venire ad me: paratum habeo honorare te: ⁊ quicq̃d volueris dabo tibi. Veni ⁊ maledic populo isti. Respondit balaã. Si[r] dederit mihi balac plenã domũ suã argenti ⁊ auri: non[s] potero imutare verbũ dñi dei mei: ut uel plus uel minus loquar. Obsecro[t] ut hic maneatis etiã hac nocte: ut sciam quid mihi rursum respondeat dñs. Venit[v] ergo deus ad balaam nocte ⁊ ait ei: Si[x] vocare te venerũt homines isti: surge ⁊ vade cũ eis: ita dũtaxat ut quod tibi pcepero facias. Surrexit balaã mane: ⁊ strata asina profectus ẽ cũ eis. Et[y] irat⁹ est de⁹.

[l] Noli ire cũ eis. ad maledicendum illi populo. [m] Neq maledicas. etiam de loco isto. [n] Quia benedictus est a deo a quo recepit benedictionem in patribus: ut patet Gen. xxij. ⁊ in pluribus alijs locis. [o] Prohibuit me deus venire nobiscũ. dicit Ra. Sa. q balaam cupidus ⁊ superbus dixit: Nobiscum. fingens coram eis ut nõ esset prohibitus ratione vie s̃ ratione societatis. quia non erant nuncij sufficientes honorabiles ad reducẽdum eũ. pter quod balac misit ad eum secundo plures ⁊ honorabiliores nũcios. ut postea subditur: p Rursum. Hic describitur secũda vocatio que ẽ cum effectu. Et primo describit eius vocatio. secundo reprehensio. ibi: Et irat⁹ est de⁹. tertio receptio. ibi: Qõ cum audisset balac. Circa pmũ dicit: q Ne conteris venire ad me: paratum habeo honorare te: ⁊ quicq̃d volueris dabo tibi

Sciebat enim balac ipsum esse superbum ⁊ cupidum: ⁊ iõ promittit sibi honores ⁊ diuitias ut alliciat eum ad veniendum. [r] Si dederit mihi balac plenam domum suam argenti ⁊ auri ⁊c. per hoc intelligitur q erat cupidus taliũ. [s] Non potero imutare verbum domini. fuit enim coactus protestari virtutem dei ut nihil posset agere uel dicere nisi quod placeret sibi. [t] Obsecro ut hic maneatis. q̃uis enim iam prius fuisset prohibitus ire: tamen cupiditate ductus adhuc querebat quomodo posset ire: ut si forte de mon ei priuatus permitteretur sibi dare responsum de contrario. [v] Venit ergo deus ad balaam nocte ⁊ ait ei. exponatur sicut prius. [x] Si vocare te venerunt homines isti surge ⁊ vade ⁊c. Dicunt aliq̃ q hoc fuit dictũ ironice ab angelo: sed balaam accepit hoc tanq̃ dictũ seriose: ⁊ propter hoc angelus stetit in via contra eum tenens gladium euaginatum ut postea subditur: Alij autem dicunt q verbum angeli licz fuerit seriose dictum: non tamen fuit preceptũ. nec concessio simpliciter: sed permissio que aliquando fit a deo de malis: ut eliciantur inde bona quia secundũ q dicit Augustinus in enchiridion: Deus adeo est omnipotens ⁊ bonus: q non sineret mala fieri nisi inde eliceret maiora bona: ⁊ sic factum est in proposito: permisit enim ire balaam satisfaciens eius cupiditati: ⁊ tamen iter illud quod faciebat intentione nocendi pplo israel deus conuertit in bonum. scilicet cõmendationem populi israel: ⁊ ad dei gloriam: ut patebit in sequentibus. [y] Et iratus est deus. Stetitq̃ angelus dñi in via cõtra balaã qui sedebat asine: ⁊ duos pueros habebat secũ. Hic ponit ipsius balaã reprehensio: qz ibat intentione peruersa: ut dictũ est. q̃ non põt abscondi a deo: lz bobus abscõdat. iõ dr: Et iratus ẽ deus. pter ei⁹ peruersam intẽtionẽ.

uel ſm alios qz verbū ironice dictū acceperat ut ſerioſum. a Cernēs aſina angelū ſtantem. apparebat enim in ſpecie humana: quē balaam tm non videbat: qz in poteſtate angeli ſic apparere eſt facere q̄ ſic videaſ ab vno z non ab alio. hoc aūt factū eſt ut preſumptio balaam confutaret etiā p alia bruta: ſm q̄ dicit beatus Petrus ſecunde canonice. ij. ca. Subiugale mutum hominis voce loquens prohibuit prophete inſipientiam. b Auertit ſe ab itinere. timore angeli. c Attriuit ſedentis pedem. declinando q̄tū poterat ab angelo qui ſtabat ex ipſius parte alterius muri. d Concidit ſb pedibus ſedentis. timore angeli quē nō poterat declinare. e Aperuitq; dominꝰ os aſine. non ē intelligendū q̄ aſina illa verba intelligeret vel formaret: qz verba rōnabilia nō intelliguntur vel formant niſi ab habente intellectū: z iō illa ꝓba fuerūt formata virtute angeli mouētis linguā aſine ad platione verboꝝ. in cōfuſionē ipſius balaam ut ꝓdictū eſt. f Reſpōdit balaā. Erat enim aſſuet⁹ videre vmones ſibi apparentes in ſpecie animaliū z ſecum loquentes: ideo ad vocē aſine non expauit nec admiratus fuit. g Protinus aperuit dominus oculos balaā. licz enim eſſent aperti ad videndum alia: non tamen ad viſionem angeli. rōne predicta. h Adorauitq; eum. timore correptus. i Cur inquit tertio cē. cum tamē magis deberes gratus eſſe eo q̄ declinauit gladiū meū. k Ego veni ut aduerſarer tibi. Dicūt enī aliq̄ z probabiliter q̄ hic erat angelus qui preerat exercitui iſrael. iō dixit: l Peruerſa ē via tua cē. z ſequit: m Dixitq; balaam. timore ductus. n Et nunc ſi diſplicet tibi cē. ita enim dixerat ei angelus viā ei⁹ ſibi eſſe contrariā: ſed cupiditate lucri q̄rebat licentiā eundi. o Ait angelus cē. exponaſ ſicut prius hoc eſſe dictū ironice ſm aliquos: uel permiſſiue ſm alios. p Quod cum audiſſet balac. hic deſcribitur receptio ipſius balaam honorifica. cum dicit: q Egreſſus eſt in occurſum eius. ad faciendū ſibi reuerentiam. r In oppido moabitarum quod ſitum cē. quia filij iſrael non intrauerunt terminos moab: ut dictum eſt ca. precedenti. ſequitur: s Nunquid loqui potero aliud. hic coactus eſt confiteri diuinam virtutē ſicut prius: ſicut z infra cogit benedicere populo iſrael: cuius tamen exterminium deſiderabat: ut patebit infra per conſiliū quod dedit contra eum. t Cumq; occidiſſet balac oues z boues. ad faciendum grande conuiuium. v Miſit ad balaam z principes cē. ſupra dicitur q̄ habebat tm duos pueros ſecum: z ideo principes qui hic nominantur erant illi quos miſerat balac: quibus miſit munera pro labore vie: z quia fecerāt illud quod primi nuncij non poterāt facere. Aliter exponit q̄ nō miſit munera niſi ad balaam: miſit tm principes cū muneribus illis ut eſſent gratioſiora. x Mane aūt facto. ſ. poſt quietem noctis. y Duxit eū ad excelſa baal. i. ad montem vbi colebat idolum nomine baal. Scōm q̄ dicit ī ſcholaſtica hiſtoria idola orū habuerunt a belo rege aſſyrioꝝ: q̄ mortuo filius ei⁹ ninus q̄ niniuen cōdidit. in cōſolationē ſuā de morte pris fecit idolum ei tantā reuerētiā exhibēs: ut parceret ſeruis ſuis peccātibus q̄ ad idolū refugiebāt: z in de ceperūt idola ī alijs locis honorari z coli: z ſicut inde eſt tracta idolatria ad alia loca ſic z denoiatio: qz ſic aſſyrij illud idolū vocauerūt belū: ita babylonij idolū ſuū vocauerūt bel. Alij populi bel: alij bael: alij baalim: alij belphegor ex cōpoſitione alterius nominis cum eo. Judei aūt vocabant idola belzebub. i. deus muſcarū: eo q̄ ex ſacrificijs ibi factis muſce congregabantur. z hoc dicebant in contemptum idolatrie: qz apud eos tm remanſerat cultus vnius dei: z ſcōm hoc dicebant de chriſto. In belzebub principe demoniorū ejcit demonia, dicebant enim principem demonum in idolis dare reſponſa: z propter hoc nominabant ipſum nomine idoli: Ductus eſt autem illuc balaam quia erat ariolus z magus z cultor demonum. z Et intuitus eſt extremā partē populi. i. totū exercitum vſq; ad extremam partē: quod patet ex hoc q̄ dicit ſequēti capitulo vbi dicit q̄ inde duxit eum ad alium locū vnde poſſet partē iſraelis videre z non totum: ex quo concludit q̄ de hoc loco videbat totum exercitum iſrael. a Cap. xxiij.

Stetitq; angelus dñi in via ꝙ balaam q̄ ſedebat aſine: z duos pueros habebat ſecū. Cernens[a] aſina angelum ſtantem in via euaginato gladio: auertit[b] ſe de itinere: z ibat p agrū Quā cū verberaret balaam z vellet ad ſemitā reducere: ſtetit angelus in angustijs duarū maceriarū quibus vinee cingebant. Quē videns aſina iunxit ſe parieti: z attriuit[d] ſedentis pedem. At ille iterum verberabat eam: z nihilomin⁹ angelus ad locū anguſtū trāſiens: vbi nec ad dexterā nec ad ſiniſtram poterat deuiari: obuius ſtetit. Cūq; vidiſſet aſina ſtantem angelū: concidit[d] ſub pedibus ſedentis Qui iratus vehementius cedebat fuſte latera ei⁹. Aperuitq;[e] dñs os aſine: z locuta ē: Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio? Reſpōdit balaam: Quia cōmeruiſti: z illuſiſti mihi. Vtinā haberem gladiū ut te percuterē. Dixit aſina: Nōne animal tuū ſum cuiſemp ſedere cōſueſti vſq; in preſentē diem? Dic quid ſimile vnq̄ fecerim tibi? At ille ait: Nūq̄ Protinus[g] aperuit dñs oculos balaam: z vidit angelū ſtantem in via euaginato gladio: adorauitq;[h] eum pronus i terram. Cui angelus: Cur[i] inq̄t tertio verberaſti aſinam tuam? Ego[k] veni ut aduerſarer tibi: quia peruerſa[l] ē via tua mihiq; cōtraria. Et niſi aſina declinaſſet de via dans locum reſiſtenti te occidiſſem: z illa viueret. Dixitq;[m] balaam: Peccaui: neſciens q̄ tu ſtares contra me. Et nunc[n] ſi diſplicet tibi ut vadam reuertar: Ait[o] angelus. Vade cū illis: z caue ne aliud q̄ precepero tibi loquaris. Iuit igit cum principibus. Quod[p] cū audiſſet balac: egreſſus[q] eſt in occurſum eius in[r] oppido moabitarum quod ſitum eſt in extremis finibus arnon: Dixitq; ad balaam: Miſi nuncios ut vocarent te. Cur nō ſtatim venisti ad me? An quia mercedē aduentui tuo reddere nequeo? Cui ille reſpōdit: Ecce adſum Nunquid[s] loqui potero aliud niſi quod deus poſuerit in ore meo? Perrexerunt ergo ſimul z venerunt in vrbem que in extremis regni eius finibus erat. Cumq;[t] occidiſſet balac boues z oues: miſit[v] ad balaam z principes qui cum eo erant munera Mane[x] autem facto: duxit[y] eū ad excelſa baal: z[z] intuitus ē extremam partem populi.

Dixitq;[a] balaā XXIII ad balac. Edifica[b] mihi hic ſeptē aras: z para totidē vitulos eiſdēq; numeri arietes. Cūq; feciſſet ita ſermonē balaam: impoſuerūt ſimul vitulū z arietē ſup aram.

Dixitq[a] balaã ad balac: Sta paulisper iuxta holocaustũ tuũ donec[b] vadam: si forte occurrat mihi dominus: & quodcũq; imperauerit loquar tibi. Cumq; [c] abijsset velocit: ocurrit[d] illi de[e] Locutusq; ad eum balaam: septem inquit aras erexi: & impositi vitulum & arietem desuper. Dominus autem posuit verbũ in ore eius & ait: Reuertere ad balac: & hec loq̃ris. Reuersus inuenit stantẽ balac iuxta holocaustum suum & omnes pncipes moabitarum: assumptaq; [c] parabola sua: dixit: De aram[f] adduxit me balac rex moabitarũ: de montibus orientis. Veni[g] inquit & maledic iacob; & pera[h] & detestare israel. Quomodo[i] maledicam cui non maledixit deus: Qua ratione detester quem dominus nõ detestatur? De[k] summis silicibus videbo eum & de[l] collibus considerabo illũ: Populus[m] solus habitabit: & [n] inter gentes non reputabitur. Quis[o] dinumerare possit puluerem iacob: & nosse numerum sturpis israel? Moriat[p] anima mea morte iustorũ: & fiant nouissima mea horum similia. Dixitq[q] balac ad balaam. Quid ẽ hoc quod agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui te: & tu econtrario bñdicis eis: Cui[r] ille respõdit. Num[s] aliud possum loqui nisi quod iusserit dominus? Dixit[t] ergo balac: Veni[v] mecum in alterũ locũ: vnde partẽ israel videas & totũ videre non possis: inde maledicito ei. Cũq; duxisset eũ in locũ sublimem sup verticẽ mont; phasga edificauit[x] balaam septẽ aras: & impositis supra vitulis atq; arietibus: dixit ad balac: Sta hic iuxta holocaustũ tuum donec[y] ego obuius pergã. Cui[z] cũ dñs occurrisset: posuissetq; [a] ṕbũ in ore eius ait: Reuertere ad balac: & hec loqueris ei. Reuersus inuenit eum stantẽ iuxta holocaustum suum: & pncipes moabitaꝝ cum eo. Ad quẽ balac. Quid inquit locut[b] ẽ dñs? At ille assumpta parabola sua ait: Sta balac & ausculta: audi fili sephor. Nõ[c] est deus q̃si homo ut mentiat: nec[d] ut filius

a potissime illi qui erant astrologia imbuti: q̃tum ad hoc q̃ ꝺ ea que aguntur in humanis actionibus veriuant a stellis: & quib⁹ erat iste balaam. a Dixitq; balaam ad balac sta paulisper &c. hic enim ritus obseruabat i sacrificijs idolor. b Donec vadã si forte occurrat mihi dñs. lz nominet hic nomẽ dñi: intẽdebat tñ habere reuelationẽ a demone quõ ꝓcederet in ꝓpli israel maledictione: q̃rebat enim tũc augurijs: ut habet in ꝓncipio sequẽtis capituli: quod nõ dicitur reuelatio a deo: sed a diabolo. Sciẽdũ etiã q̃ recedebat a societate aliorũ querẽs augurijs: tum q; demones cõmuni⁹ apparẽt magis in tenebris & insolitudine q̃ in luce uel societate: q; sunt spiritus tenebraꝝ: & per pacta occulta & priuata & nõ p signa publice iusticie faciũt quod faciunt: tũ q; apparitio qua apparẽt cultoribus suis cõmuniter fit p abstractionem a sensibus: & cũ aliqua horribili passione corporis. & hoc fit dei ꝓuidentia ut ꝓphete demonũ a ꝓphetis dei etiã p exteriora signa distinguant: in quib⁹ talis passio horribilis non fit: ꝓpter q̃ balaã q̃rebat a turba segregari: q̃ querebat augurijs ut libentius demon ei appareret: & ut aliqua passio horribilis sibi coram alijs nõ accideret. ꝓpter quã habeis cõtinere[e]: consequenter a tali augurio impedir[f] cũ dicit. c Cũq; abijsset velocit. ad q̃rendũ demonis respõsum q̃liter posset maledicere populũ isrl. d Occurrit illi de⁹. ipreditis ꝓdictũ respsũ & ponẽs i ore balaã ꝓphũ. vñ sequit postea: e Assũptaq; parabola sua. parabola dr q̃ vnũ verbũ ꝓ alio ponit: & hoc mõ dicit hic parabola q; q̃rebat ꝓhba maledictionis: & posita fuerũt in ore ei⁹ ꝓhba benedictiõis. dr etiã parabola q; parabolice & p similitudines loquebat: ut ꝓz in sequẽtib⁹. f De aram addu. me balac &c. cũ magno labore & sũptib⁹: & cãm vocatiõis subdit. g Veni inquit & maledic iacob. impcando ei malũ pene. h Propera & detestare isrl. impcando ei malũ culpe ut sic dñs q̃ ẽ ꝓtector ei⁹ ab eo recedat i Quõ maledicã &c. q. d. ꝓdicta facta sũt frustra: q; ꝓhibet⁹ sũ a deo. cui nõ possũ resistere. k De sum. sili. vi. cum. q; erat i alto mõte vbi duxerat eũ balac: ut ꝓz ex dict⁹ in fine ꝓcedẽtis ca. l De col. ꝓsi. illũ. nõ ad maledicendũ: q; sum. ꝓhibitus: & magis ab bñdicẽdũ q; sum cõpulsus. vñ subdit: m Po. so. habitabit. i. segregat⁹ ab alijs populis. ꝓmo in corde p fidẽ vnius veri dei: alijs populis ad idolatriã declinãtib⁹. 2°. in carne. p circũcisionẽ. 3°. i lege specialit data illi populo: sm q; dr ps. cxlvij. Nõ fecit taliter omni nationi: & iudicia sua nõ manifestauit eis. 4°. i deste ut dictũ ẽ s. xv. ca. & similia bñficia facta sũt singulariter illi populo: eo q; xps nasciturus erat de eo sm carnẽ. n Et inter gẽ. nõ repu. sed erit popul⁹ deo peculiaris: sm q; dr Exo. xix. Eritis mihi in peculium de cunctis populis. o Quis dinu. pos. pul. iacob. i. multitudinẽ de eo egressurã. q. d. nullus. vtiq; aũt h noie pulueris: q; homo sm carnẽ que traducit a parentibus originat a puluere sm q; dicit Gen. ij. Formauit hominẽ deus de limo terre. In hebreo habet de puluere terre. Itẽ quia abraha de multiplicatione sui seminis fuerat dictũ Gen. xiij. ca. Si quis possit numerare puluerẽ terre: semen tuũ numerare poterit. p Moriat[a] anima mea morte iustor. &c. mali enim homines licz nolint viuere vita iustor. apperunt tñ mori morte eor. & talis erat balaam. Alij exponũt dicẽtes: q ꝓphetauit de morte sua ut sit sensus. Moriat anima mea. i. pibit mea corporalis vita morte iustor. i. inflicta a iustis: q; postea fuit interfect⁹ a filijs israel ut habet infra. xxxj ca. sed hec expositio non consonat lre sequẽti cum subdit: Et fiat nouissima mea horũ similia. sed ꝓma ꝓsonat. q Dixitq; balac. Hic consequent balaam reprehẽditur: quia agebat contrarium illi⁹ ꝓpter q̃ vocatus fuerat. r Cui ille respondit. se excusando. s Nũ aliud possum loqui &c. q. d. eius virtuti nõ possũ resistere: & in hoc coactus fuit ꝓfiteri virtutẽ diuinationũ & augurior nullã esse nisi q̃tũ deus permittit. t Dixit ergo balac. Hic describit secũdus conatus ipsius balaam. & ꝓmo p mutationẽ loci. cũ dicit: v Veni mecũ in alterũ locũ &c. tum q; magi & augures in talibus obseruant loca & tpa: tũ q; balac credebat balaam fuisse territũ. videdo totũ populũ: & ex hoc non fuisse ausum maledicere: uel q; sciebat maius meritũ esse in toto populo q̃ in parte: ut si balaam fuisset ꝓhibit⁹ maledicere toti populo ꝓpter merita ei⁹: nõ tñ ꝓhiberet a maledictione partis & ꝓsequẽs eius aduersarij diminuerent & debilitarentur. Secũdo p oblationẽ sacrificij. cũ dr. x Edificauit balaã septẽ aras &c. & exponat sicut s. Tertio p inq̃sitionẽ augurij. cũ dr. y Donec ego obui⁹ pergã. intẽdebat enim obuiare demoni solito sibi apparere & loq. z Cui cum dñs occurrisset. in cui⁹ ꝓsentia demon nihil poterat. a Posuissetq; verbũ in ore eius. ad cõtrariũ sue intentionis: vnde subdit: b Nõ est deus quasi homo ut mentiat. q; ipse est veritas p essentiã. c Nec ut filius hominis ut mutet. & cõtrariũ huius videt haberi Hiere. xviij. ca. Si penitẽtiã egerit gens illa a malo suo q̃ locut⁹ sum aduersus eã: ago & ego penitẽtiã sup malo quod cogitaueram ut facerẽ ei. Dicendũ q; deus oio est imutabilis: sm q̃ dicit Jacobi. j. ca. Apud quẽ nõ est transmutatio &c. tñ facit & dicit mutabilia p imutabilem voluntatẽ suã. Ad cuius intellectũ considerandũ q; aliqua dei verba significatiua sunt futuror sm q; sũt in dei prescientia: & illa imutabiliter eueniunt q; dei prescientia est imutabilis. Alio mõ sũt significatiua futuror ꝓut sunt in causis secũdis mutabilibus: q̃ sunt

merita ⁊ ⁊demerita hominū : ⁊ talia nō implenē semper : ⁊ mutanē frequenē: sicut ⁊ cause eor : ⁊ hoc mō dicit Jone iij.ca. Adhuc.xl. dies ⁊ ninive subuertet, hoc enim exigebant ⁊demerita illius populi p̄o tunc: sed quia egerūt penitentiam non est adimpletum illud ⁊bū. ⁊ hoc nō arguit mutationem in deo: sed in libero arbitrio humano. ⁊ per hoc soluit auctoritas hiere. allegata.

a Dixit ergo ⁊ non facier. q. d. non. ⁊ hoc est intelligendum de pronunciatione alicuius futuri prout est in p̄ordinatione sciētie ⁊ voluntatis diuine cuiusmodi erat prosperitas populi israel

b Ad ⁊bendi. adduc. sum. s. ex intentione diuina licz ego ⁊berim intentioni cōtraria.

c Nō ē idolū i iacob. i. idolatrie vitiū. dicit tamen idolum quod fit ad similitudinē alicuius rei existētis: ⁊ dr ab idolis quod est forma quasi formatū ad similitudinem alteri⁹. Simulacrū autem est imago rei nō existentis: sicut si corpori humano inserant caput arietis ⁊ ale auis: qualiter pingebat imago iouis. Et dicit simulacrum a simulo. las. quod est fingere. quasi quid fictum.

d Dñs deus eius cū eo est. p ⁊rū cultum.

e Et clangor victorie regis in illo. q. d. rex celestis dat eis victoriā pugnādo p̄o eis. ut habet Exo. xvij. de egyptijs. ⁊. xvij. de amalechitis virtute diuina ⁊bellatis.

f Deus eduxit illum de egypto. in mirabilibus signis.

g Cuius fortitudo similis est rhinocerotis. i. vnicornis ſm aliquos: ſm hebreos est animal simile ⁊ui quod ⁊catur gallice buple. ⁊ est animal magne fortitudinis. Sciēdū etiā q̄ li cuius ſm aliquos refert ad ⁊bū: ⁊ sic ⁊signatur hic fortitudo ⁊i cui nō potest resisti. ſm alios refertur ad populum israel: ⁊ ſm h ⁊signat fortitudo israelis cui aduersarij resistere non poterant: ut patet in pluribus locis in hoc libro ⁊ in libro iosue.

b Non est augurium in iacob ⁊c. i. non q̄runt veritatem de occultis p tales superstitiones: sed a prophetis loquentibus ex inspiratione diuina. ideo subdit:

i Tempozibus suis dicet iacob ⁊ israel. i. tēpore conuenienti ⁊nūciabit ei per prophetas voluntas ⁊i.

k Ecce populus ut leena consurget. i. audacter ⁊ cōstanter aduersarios inuadet.

l Non accubabit donec deuozet predā. i. nō desinet a prelijs donec totaliter ⁊bellet aduersarios.

m Et occisoꝝ sanguinē bibat. i. ⁊lectet in sanguine occisoꝝ: sicut bibens ⁊lectat in potu ⁊ hoc propter adimpletionē diuine iustitie: ſm q̄ dicitur ps. lvij. Letabitur iustus cum viderit vindictā: manus suas lauabit in sanguine peccatoꝝ. Dicunt aliqui hebrei q̄ cū dicitur hic: Non accubabit ⁊c. prophetauit de moyse q̄ non mozeretur nec quiesceret in sepulchro: donec madianite essent occisi: put habetur infra xxxj. ca.

n Dixitq̄ balac. Hic ponitur tertius conatus balaam ad maledicendū populo israel: increpatur tamen p̄mo de ⁊benedictione. cum dicit:

o Nec maledicas ei nec ⁊benedicas q. d. si nō potes maledicere. potes tū cessare a ⁊benedictione. de quo excusat se dicēs.

p Nōne ait dixi tibi ⁊c. q. d. cōpulsus sum hoc facere virtute dei: cui nō possum resistere. secundo ponit conatus ad maledicēdū cum dicit:

q Et ait balac ad eū: ⁊ni ⁊ ducā te ⁊c. vbi exp̄mitur conat⁹ p mutationē loci rōne sup̄adicta. secundo p oblationem sacrificij. cū dicit

r Edifica mihi hic septē aras ⁊c. ⁊ exponat sicut supra.

s Cap. xxiij. Umq̄ vidisset. Hic ⁊scribit balaam ut coactus ad ⁊benedicendum populo israel. Duabus autē vicibus p̄cedentibus ꝛ fuerit p̄ohibitus maledicere ⁊ compulsus ⁊benedicere tamē fuit p̄missus ire ⁊ querere augurium ad maledicendum populo: sed hic nō permissus fuit: sed statim post mutationē loci ⁊ oblationem sacrificij fuit cōpulsus bñdicere israeli. p̄mo igit ⁊scribit ⁊benedictio. secundo ei⁹ interruptio ibi: Iratusq̄ balac. 3ª eius resūptio ibi: Sūpta igitur parabola.

Circa p̄mū dicitur: Cumq̄ vidisset balaā q̄ placeret dño ⁊c.] hoc factū est ad ostendendū q̄ absq̄ ⁊i p̄missione non solū ⁊mones nō possunt dare respōsum hominib⁹ sed nec etiā homines possunt hoc querere.

t Vidit israel in tēporijs cōmorantē p tribus suas. q⁹ quelibet tribus erat distincte ⁊ ordinate posita: sicut dictū est. s. ij. ca.

v Et irruente in se spiritu dei. i. spiritu ꝓphetie q̄ pōt esse in aliquo cū malicia voluntatis. ut dictū est s. xxij. ca.

x Dixit homo cui⁹ obturatus est oculus. Uno mō exponit de modo reuelationis que fiebat sibi a ⁊mombus: q⁹ fiebat cōmuniter in somno ⁊el in auersione a sensibus: ⁊ tūc oculus corporalis nō videt. Alio mō exponit de mō reuelationis diuine sibi facte: q⁹ fiebat sibi absq̄ grā iustificante ut sic videret veritates p̄o alijs: tū nō videbat ad cōsecutionē uel. p̄motionē ꝓprie salutis: ⁊ sic erat malicia excecatus.

y Dixit auditor sermonū dei. non tū factor.

z Qui visio. omni. intui. est. inq̄tum fiebat sibi reuelationes a deo.

a Qui cadit. p somnū uel auersionē a sensibus.

b Et sic aperiunt oculi eius. q⁹ hoc modo fiebat sibi reuelatio ⁊monis cōmuniter ut dictū est. Alio mō exponit de reuelatione diuina. Qui cadit. per malicia voluntatis. Et sic aperiunt oculi eius. q⁹ hoc mō fiebat sibi reuelatio. s. absq̄ grā iustificante.

c Quē pulchra tabernacula tua. i. ⁊ne ordinata.

d Ut valles nemorose ⁊c. i. ⁊lectabilia ad habitandū.

e Ut tabernacula que fixit dñs. quia tabernaculū federis vbi erat habitatio diuina erat in medio ⁊ tentoria israel in circuitu posita. ut visū ē s. ij. ca. ⁊. iij.

f Quasi cedri ꝓpe aquas. p hoc ⁊signat. ꝓsperitas populi israel. uel ſm alios h refert ad tēplū postea factū a salomone de lignis cedrinis. ut habetur. iij. Reg. v.

g Fluet aqua de situla eius. per situlā que est instrumentum hauriendi aquā de puteo ⁊ effundendi ad vsum humanum. intelligitur studium legis ⁊ prophetarū : quod viguit in hierusalē circa templū. per quod studium hauriebant aque sapiētie de puteo sacre scripture ⁊ effundebant

vocendo populū: ſm q̄ dicit Iſa.ij. De ſyon exibit lex ⁊ verbum dñi de hieruſalē. a Tollet propter agag rex eius. in hoc proximat de ſaule rege iſrael: q̄ non impleuit p̄ceptum dñi de relatione amalech: ſed cepit agag regē amalech viuū: ⁊ de ſpolijs meliora ſeruauit, ideo fuit reprobatus a regno: ut habet̄ j. Regi. xv. b Et auferetur regnū illi⁹. qz translatum fuit de domo ſaul ad domū dauid. Ra. Sa. aliter exponit dicens q̄ hic eſt textus: Altior agag rex ei⁹. i. prim⁹ rex iſrael capiet agag: ⁊ hoc fecit ſaul Et eleuabitur regnū eius. ſ. regnum iſrael: quod fuit poſtea valde eleuatū tpe dauid ⁊ ſalomonis. c Deꝰ eduxit illū ꝛc. exponatur ſicut ca. p̄cedenti. d Deuorabūt gētes hoſtes illius. i. iſraelis ⁊ li gentes eſt accuſatiui caſus: hoc ē dictū hebrei p̄fecte triūphabunt de aduerſarijs. ⁊ ꝫ patet per litterā hebraicā que planior eſt q̄ ſic habet: Deuorabit ſ. iſrael gentes hoſtes ſuos: ⁊ oſſa eoꝝ comminuet. i. fortitudinē eaꝝ deſtruet. e Accubans dormiuit. i. dormiet: ⁊ ponit hic p̄teritū p futuro: propē certitudinē p̄phetie: ⁊ deſignat in hoc ſecuritas populi in terra ſibi p̄miſſa. aduerſarijs debellatis. ió ſubdit: Quaſi leena. ſeq̄tur: f Quā ſuſcitare nullus audebit. q̄diu enim in vero cultu dei p̄ſtiterūt habitauerūt in terra iſrael confidenē. g Qui benedixerit tibi ꝛc. q. d. tāta erit opinio bonitatis bonꝰ populi q̄ bñdicētes ei reputabunt bñdicti: ⁊ maledicētes maledicti. h Iratuſq̄ balac. hic ponit bñdictionis interruptio q balac ipſum reprehendentē. ⁊ ꝑ ira vſq̄ ibi: i Verūtamē pgens ad populū ꝛc. ſciebat enim balaam q̄ q̄diu ſpiritus dei ipſum moueret ad loquendū nō poſſet populo iſrael maledicere: ſed cogitabat q̄ in receſſu de terra illa huiuſmodi ſpiritus ab eo recederet: ⁊ tūc p̄mitteretur agere ⁊ loqui ſm malā voluntatē ſuam: ⁊ tūc faceret ipſi balac cōſiliū contra filios iſrael: quod ⁊ factū eſt: ut habebit in principio ſequentis ca. k Sumpta igit parabola. hic ponit benedictionis reſumptio: ⁊ primo cōuertit eius propheti̇a ad iudeos. ſecūdo ad alios. ibi: Cumq̄ vidiſſet. Circa primum ex predictis patet ira vſq̄ ibi: l Videbo eū ꝛc. exponit autē hec ira ab hebreis de ꝓſperitate regni iſrael tpe dauid ⁊ ſalomonis de qua dicit balaam: Videbo eum ſed non modo. q. d. iz ſtatus illius ꝓſperitatis mihi oſtendat viſione ꝓphetica. tñ nō erit tēporibus meis: qz adhuc multū diſtat. m Orietur ſtella ex iacob. i. dauid ut dicunt alij hebrei q̄ noīat ſtella ꝓpter ſanctitatē. ſm Ra. Sa. p ſtellā intelligit aliqua conſtellatio ſpecialis que apparuit circa natiuitatē ipſius dauid deſignās ortum eius. ſed cuiuſmodi fuerit illa conſtellatio non dicit. n Et conſurget virga de iſrael. i. dauid. qui dicit virga ꝓpter poteſtatem regiā. o Et percutiet duces moab. ſm q̄ dicit. ij. Regū. viij. ca. Et p̄cuſſit dauid moab ⁊ menſus eſt eos funiculo coequans terre. p Vaſtabitq̄ omnes filios ſeth. dicit Ra. nathan q̄ ſeth ꝓpt hic accipit eſt nomē ciuitatis in terra moab cuius populum totaliter deſtruxit dauid. q Et erit idumea poſſeſſio eius. ſm q̄ dicit. ij. Regū. viij. ca. Et facta ē vniuerſa idumea ſeruiēs dauid. r Hereditas ſeir cedet inimicis ſuis. i. filijs iſrael quorū erant inimici. s Deiacob erit qui dominet. ſ. vniuerſaliter. b te ſitula eius: ⁊ ſemen illius erit in aquas multas. Tollet propter agag rex eius: ⁊ auferet regnum illius. Deus eduxit illū de egypto: cui fortitudo ſicut rhinocerotis: Deuorabūt gentes hoſtes illius: oſſaq̄ eorū cōfringet: ⁊ ꝓ fortitudinē ſagittis Accubās dormiuit ut leo: ⁊ q̄ſi leena quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi: erit ⁊ ipſe benedictus: q̄ maledixerit tibi in maledictione reputabit. Iratuſq̄ balac cōtra balaam: cōpleſis manib⁹ ait: Ad maledicendū inimicis meis vocaui te: quib⁹ ecōtrario tertio bñdixiſti. Reuertere ad locū tuum. Decreueram quidē magnifice honorare te: ſz dñs priuauit te honore diſpoſito. Reſpondit balaam ad balac. Nōne nuncijs tuis quos miſiſti ad me dixi: ſi dederit mihi balac plenā domum ſuam argenti ⁊ auri: nō potero preterire ſmonem dñi dei mei: ut uel boni uel mali q̄d proferā ex corde meo: ſed quicquid dñs dixerit: hoc loquar: Verūtamē pergens ad populū meum dabo tibi cōſiliū: quid populꝰ tuus populo huic faciat extremo tempore. Sumpta igit parabola rurſum ait: Dixit balaā filius beor: dixit homo cuius obturatus ē oculus: dixit auditor ſermonū dei qui nouit doctrinā altiſſimi ⁊ viſiones omnipotentis videt qui cadens apertos habet oculos. Videbo eum ſed nō modo: intuebor illū: ſed non prope Orietur ſtella ex iacob: ⁊ cōſurget virga de iſrl: ⁊ percutiet duces moab: vaſtabitq̄ oēs filios ſeth: ⁊ erit idumea poſſeſſio ei⁹. Hereditas ſeir cedet inimicis ſuis: iſrael vero fortit̄ aget. De iacob erit q̄ dominet: ⁊ perdat reliquias ciuitatis. refertur ad ſalomonem ſm aliquos hebreos dicētes q̄ ipſe dominatus fuit toti orbi: ſm q̄ dr. iij. R. egū. x. ca. Magnificatus eſt ergo rex ſalomon ſup omnes reges terre ꝛc. ⁊ ſubdit ibidem: Et ſinguli deferebant ei munera. i. tributa ſm iſtos. t Et perdat reliquias ciuitatis. quia plures ſubiecit quos nō ſubiecerat pater ei⁹. Ra. Sa. exponit de meſſia: quod dicit hic: De iacob erit q̄ dominet. ſ. vniuerſaliter: ſm q̄ ſcriptum eſt de eo ps. lxxj. Et dominabitur a mari vſq̄ ad mare: ⁊ a flumine vſq̄ ad terminos orbis terrarum. Et perdat reliq̄as ciuitat̄. i. rome que fuit ciuitas nominatiſſima: ⁊ p ipſā intelligit romanum imperium: in quo ſucceſſerunt catholici: q̄ ſm eum per meſſiam venturū cū alijs gētibus fūt deſtruendi. Sed hec expoſitio falſo innititur fundamento. ſ. q̄ meſſias ſiue xp̄s ſit venturus ēptū ad primum eius aduentū de quo loquitur qui tamen eſt tranſactus: ut diffuſe declarauī p ſcripturas hebreoꝝ in quadam queſtione de quolibet. Ite falſum aſſumit. ſ. q̄ primus aduentus xp̄i ſit in virtute armorum: cum cadauerias propheta dicat contrarium ca. ix. Exulta ſatis filia ſyon: iubila filia hieruſalē: ecce rex tuus venit tibi iuſtus ⁊ ſaluator: ⁊ ipſe pauper. q̄ auctoritas ſm doctores hebreos de xp̄o intelligitur. ideo aliter exponenda eſt iſta prophetia balaam a principio. q̄ ſm omnes doctores catholicos de xp̄o intelligenda eſt: Videbo eum ſed non modo. quia balaam ⁊ omnes alij viſuri ſunt xp̄m etiā corporeis oculis: quando in forma humana apparebit ad iudicandum. Sed non prope. quia multum diſtat iudicium. Aliter exponitur ⁊ melius ut videtur de aduentu in carne: Videbo eum ſed non modo. quia non vidit eum in perſona propria: ſed in poſteris ſuis: quia magi qui venerunt adorare xp̄m natum fuerunt de ſtirpe balaam. Sed non prope. quia natiuitas xp̄i adhuc diſtabat per magnum tempus. Conſequenē oſtenditur ſignum dicti aduentus cum dicitur: Orietur ſtella ex iacob. quia in natiuitate xp̄i ſtella apparuit: que magos ad xp̄m natum perduxit. ut habetur Matb. ij. ⁊ fuerunt ad hoc excitati ex prophetia iſta: Et conſurget virga de iſrael. i. xp̄us ꝓpter poteſtatem regiam. vnde de ipſo dicitur ps. ij. Reges eos in virga ferrea ꝛc. Et percutiet duces moab. i. idolatras qui ſignificantur per moabitas: eo q̄ erant idolatre: ut patet ex p̄dictis. Nec mirandum eſt de tali ſignificatione: quia balaam parabolice loquebatur. ut patet in textu. De autē deſtructa ſit idolatria poſt xp̄i aduentum: patet per effectum Vaſtabitq̄ omnes filios ſeth. i. omnes populos ſubijciet fidei catholice ante finem mundi: iz nondum ſit impletum. de ſeth enim egreſſi ſunt omnes populi: quia a'el mortuus fuit ſine filijs: ⁊ filij cayn fuerūt deleti in diluuio. Dicunt autem vaſtari filij ſeth per conuerſionē ad fidē catholicā

ingtum uerterunt esse quod erant per infidelitatem: sicut dicit Apostolus. xij. Uerte impios et non erunt. supple impij. sic erant prius. Et erit idumea possessio eius ꝛc. per eodem et scit sm hebreos itelligitur ciuitas romana: et ipsa facta est possessio xpi: quia facta est sedes principalis sui vicarij. De iacob erit qui dominetur. s. uniuersalie. qz xpo subiecta sūt oia sm q dicitur Matth. xxviij. Data ē mihi oīs potestas in celo et in terra. Et perdat reliquias ciuitatis. i. cōgregationis maloꝝ obstinatoꝝ: qui sunt ciuitas diaboli: sicut et iusti sant ciuitas dei.

a Cumq; vidisset. Hic conuertit ꝓphetia balaam ad alias gentes. et primo ad amalecbitas. cū dicitur: b Principium gētiū amalecb. nō pōt dici q amalecb sit simpliciē principium gentium: quia fuit filij esau. ut habetur Genē. xxxvj. ante quem fuerunt multi gentiles: sed dicitur ꝓncipium gentiū que insurrexerant primo contra filios israel post exitū de egypto. ut habet Exo. xvij. c Cuius extrema perdentur. per filios israel: quod factum fuit tempore saulis regis. ut habetur. j. Reg. xv. Secundo conuertitur prophetia ad filios ietro. cum dicit: d Vidit quoq; cyneum. iste cyn a quo dicti sunt cynei fuit filius ietro ut dicunt aliqui: vel potius ipsemet ietro ut dicunt alij: prout dictū est. s. x. ca. Et ponit hic iste populus iuxta amalecb: quia habitabat iuxta eum: sm q dicitur. j. Reg. xv. ca. Dixitq; saul cyneo: abite recedite atq; discedite ab amalecb: ne forte involuam te cum eo. e Robustum quidem est habitaculū tuū. locus enim siue habitatiōis erat fortis propter difficilē accessum ex rupibus. sequitur: f Assur enim capiet te. fortitudo enim loci nō potuit eū saluare: quin caperet et captiuaret cū decem tribubus israel: quas captiuauit rex assur tempore osee regis israel. ut habet. iij. Reg. xvij. Tertio cōuertit parabola ad romanos. cum dicit. g Assumptaq; parabola ꝛc. prophetie tamen sue premittit exclamationem dicens: b Heu quis victurus ē quādo ista faciet deus? s. que sequūtur. q. d. tanta strages per romanos fiet i diuersis partib⁹ orbis q vix poterit aliquis euadere gladiū eoꝝ. i Venient in trieribus. i. in nauibus. k De italia. quia per nauigiū venit exercitus romanoꝝ ad partes illas orientales: l Supabunt assyrios. quoꝝ dominiū erat magnū. m Vastabūtq; hebreos. quod inchoatū est tēpore Pompeij: et consumatū tēpore Titi et Uespasiani. n Et ad extremū etiam ipsi peribunt. s. romani. quod exposuit Ra. Sa. futurū per regem messiam: ut dictū est supra et improbatū. iō aliter dicendū q hoc factum est per bella intestina inter romanos consurgentia propter que multa regna recesserunt a dominio imperij romani: et illud quod remāsit videt quasi quotidie intestinis bellis cassari: et hoc notat cū dicit: Ipsi peribūt. s. a semetipsis bellis intestinis. o Balac quoq; via qua venerat redijt. condurerat enim balaam vsq; ad fines terre sue: ut haberet consiliū ab eo contra filios israel in fine sicut ei promiserat. p Cap. xxv

Cumq; vidisset amalech: assumēs parabolam ait: Principiū gentiū amalech: cuius extrema perdent. Uidit quoq; cyneum: et assūpta parabola ait: Robustū qdē est habitaculum tuū: sed si in petra posueris nidū tuū: et fueris electus de stirpe cyn q̄diu poteris permanere. Assur enī capiet te. Assūptaq; parabola iterū locutus ē: Heu quis victurus est q̄n ista faciet deus? Uenient in trieribus de italia: superabūt assyrios: vastabūtq; hebreos: et ipsi ad extremū etiā ipsi peribunt. Surrexitq; balaam: et reuersus in locum suū: balac quoq; via qua venerat rediit.

XXV

Mozabat autem eo tpe israel in sethim: et fornicatus est populus cū filiabus moab: que vocauerūt eos ad sacrificia sua. At illi comederūt: et adorauerūt deos earum. Initiatusq; est israel belphegor. Et iratus dñs ait ad moysen: Tolle cūctos principes populi: et suspende eos cōtra solē in patibulis: ut auertat furor meus ab israel. Dixitq; moyses ad iudices israel: Occidat vnusquisq; proximos suos q̄ initiati sunt belphegor. Et ecce vn⁹ de filijs israel intrauit coram fratribus suis ad scortū madianiten videntibus moyse et oi turba filioꝝ israel: q̄ flebāt ad fores tabernaculi. Quod cū vidisset phinees filius eleaçari filij aaron sacerdotis: surrexit de medio multitudinis et arrepto pugione

Mozabatur. Hic consequenter ponitur prouocatio filioꝝ israel ad peccatū ex consilio balaam. Et primo ponit dicta prouocatio. secundo ipsius punitio. ibi: Locutusq; est dñs. Circa primū describit primo israelis prouocati transgressio. secundo transgressionis punitio. ibi: Et iratus dñs. Circa primum sciendum q balaam sciens filios israel esse pronos ad luxuriā dedit cōsilium ipsi balac ut mitteret puellas pulchras nobiles et ornatas prope exercitū eoꝝ: et q iuuenes venientes ad se verbis allicerent: et cum viderent eos inflāmatos ad actū carnis: nō permitterent se ab eis cognosci nisi prius comederent de idolotitis: et idola adorarent que secum portauerant ut sic deus offenderet: et populus israel a deo puniret: et in manibus hostiū traderetur. Dicit etiam Josephus q aliq; nobiles de israel acceperūt sibi vxores de illis. Licz autem hic nō sit scriptum q balaam dederit b filium: tamen habetur ex eo quod dicit infra xxxj. ca. Cur feminas reseruastis: nōne iste sūt q deceperūt filios israel ad suggestionē balaā? Et Apoc. ij. dr: Habes illic tenentes doctrinā balaā q docebat balac mittere scādalū coram filijs israel: edere. s. de idolotitis et fornicari. et b ē q3 dr b: Mozabat aūt israel eo tpe i sethim. nomē est loci ꝓpinqui loco vbi p̄dicte mulieres venerūt. q Et for. ē populus. spiritualiē p idolatriam et corporaliter p luxuriam. ut dictū est. r Initiatusq; ē israel belphegor. i. applicatus ē siue cōiunctus cultui illi⁹ idoli. s Et iratus. Hic ꝓsequitur ponit huius trāsgressionis punitio. Et primo in gnāli. 2° in spāli. ibi: Et ecce vn⁹. Circa primū dr: t Tolle cun. prin. po. et suspēde eos. dicūt expositores nīi q punitio primo facta ē in ꝓncipibus p suspēsionem: q3 aliq; erāt culpabiles in trāsgressione idolatrādo: et alij lābitos rephmere negligēdo. Ra. Sa. aliter exponit dicēs: Tolle cūctos ꝓncipes populi. i. cōgrega eos ut iudicēt et puniāt transgressionē p̄dictā. v Et suspēde eos. s. q̄ inuenient culpabiles; et b vltimū nō refert ad ꝓncipes. x Cōtra solē. ut pena sit publica sicut et peccatū: et ad terrorē aliorꝝ. et dictū Ra. Sa. cōsonare videt huic q3 subdit: y Dixitq; ꝛc. primos suos ꝛc. ꝓncipes eni erāt de iudicib⁹. z Et ecce vn⁹. Hic ponit punitio dicte trāsgressiōis i speciali cū dicit: Et ecce vn⁹. iste fuit magis effrons et audax in peccato suo q̄ alij: q3 erat ꝓnceps in tribu symeon. ut habet j. et de isto dicūt Josephus et Ra. Sa. q in palā dixit moysi coram iudicibus populi: q licite poterat ingredi ad illā mulierē et accipere eam vxorē: sicut moyses acceperat sephoram filiā sacerdotis madian. ut habet Exo. ij. sed non erat simile. q3 quādo moyses acceperat sephoram. adhuc non erat data lex filijs israel que ꝓhiberet matrimoniū cū alienigenis: nec moyses p vxorē suā fuit tractus ad idolatriā. sed econtrario ipse traxit eam de ritu gentili ad cultū veri dei. a Intrauit coram fratribus suis. i. cōtribulibus: q ei psuadebāt cōtrariū. b Vidente moyse et omni turba filiorum israel. nō q videret ipsū cōcubantē cū muliere: uel intrantē locū vbi ipsa erat: q3 nō erat ita ꝓpe tabernaculū federis: ß q3 videntibus moyse et aliis ipse recesserit de loco dicēs q ibat ad mulierem illā p actu venereo: et sic grauis erat ei⁹ culpa: tū ex cōceptu tali: tum etiā ex publicatione. c Qui flebāt ante fores tabernaculi. timētes iram dei ꝓpter peccatū populi. d Quod cū vidisset phinees. p̄dictū virū sic ꝓtinacit et inuerecunde recedentem. e Surrexit de medio multitudinis. accensus ẓelo legis.

a Ingressus est post virū israelitē ī lupanar. In hebreo habet: In tabernaculum. vnde dicūt aliq hebrei q intrauit tabernaculum illius principis vbi adduxerat pdictā mulierē ut ibi cognosceret eā carnaliē. Alij aūt q intrauit tabernaculū mulieris qō erat extra castra p modum pstibuli. ut dicit translatio nostra.

b Et pfodit ambos, qz reperit eos ī coitu

c Cessauitq plaga a filijs israel. qz p çelū ipsi⁹ phinees dñs fuit placatus ne pcederet vltra plaga in populo ut patet ex irā sequēti

d Ecce do ei pacem federis mei. i. dignitatē sacerdotij post patrē suū. Iz enim dñs dedisset sacerdotium aaron ⁊ filijs eius: tñ phinees nō erat certꝰ q deberet succedere in sacerdotio: sed hic fuit certificatus de ỹtroq. e Erat autem nomen viri ⁊c. h dicit ad cōmendationē phinees: qz çelo dei motus nō timuit occidere pncipē vni⁹ trib⁹

f Pozzo mulier madianitis ⁊c. hoc exprimit ad ostendendum odium madianitaꝝ ꝫ filios israel: q cū alijs mulieribus miserunt filiā nobilissimi principis eoꝝ ad pstibulū ut possent decipere filios israel ⁊ pcrabere ad offensā dei sui. g Hostes vos sentiant. Hic sequēt ponitur punitio madianitarū: eo q puocauerunt filios israel ad peccatū ut dictū ē: Et circa h dicta punitio pmo pcipit. secundo ordinatio populi interponit ca. xxvj. tertio moyses pdictū pceptū exeq̄tur. ca. xxxj. Circa primū dicit: hostes ⁊c. li hostes ē hic accusatiui casꝰ. b Et percutite eos. nō sic autē pcipit de moabitis: tū quia ⁊ ipsi miserunt filias suas ad decipiendum filios israel: nō tñ ita nobiles miserūt sicut fecerunt madianite: tum quia ipsa ruth erat descensura de eis de qua descendit ipse dauid. ut habet Ruth vltimo: tū quia dñs phibuerat ne bellarent cōtra moabitas: ut dictū est ꝺ. xxj. ca. i Cap. xxvj

Postq̄ nocentium sanguis effusus est. Hic interponitur ordinatio populi: qui fuerat deordinatus per idolatriam. ut dictum est. Et ponitur hic triplex ordinatio. Prima est viri ad proximum. Secunda populi ad principem suū circa medium ca. xxvij. ibi: Dixit quoq dominus. Tertia vtrorūq ad deum. ca. xxvij. Circa primum sciendum q ad dānā ordinationem populi inter se requiritur possessionum diuisio: ut

ingressus[a] est post virū israelitē in lupanar: ⁊[b] pfodit ambos simul virum. ſ. ⁊ mulierē in locis genitalib⁹. Cessauitq[c] plaga a filijs israel: ⁊ occisi sunt viginti quatuor milia hominū. Dixitq dñs ad moysen. Phinees filiꝰ eleaçari filij aaron sacerdotis auertit iram meā a filijs israel: q çelo meo cōmotus ē ꝫ eos: ut nō ipse delerem filios israel ī çelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do[d] ei pacē federis mei: ⁊ erit tam ipsi q̄ semini eiꝰ pactum sacerdotij sempiternū: quia çelatus est pro deo suo: ⁊ expiauit scelus filiorum israel. Erat[e] autē nomen viri israelite qui occisus est cum madianitide çambri filius salumi: dux de cognatione ⁊ tribu symeonis. Pozo[f] mulier madianitis que pariter interfecta est vocabat coçbi: filia sur principis nobilissimi madianitarum. Locutusq est dñs ad moysen dicens Hostes[g] vos sentiant madianite ⁊ percutite[h] eos: quia ⁊ ipsi hostiliter egerunt cōtra vos: ⁊ decepere insidijs per idolū phogor: ⁊ coçbi filiam ducis madian sororem suā que percussa ē ī die plage. p sacrificio phogor.

Postq̄ no- xxvi
rioꝝ sanguis effusus ē: dixit dñs ad moysen ⁊ eleaçarū filiū aaron sacerdotem. Numerate omnē sūmam filioꝝ israel a viginti ānis ⁊ supra per domos ⁊ cognationes suas: cunctos q̄ possunt ad bella procedere. Locuti sūt itaq moyses ⁊ eleaçar sacerdos in campestribus moab super iordane cōtra iericho ad eos q̄ erant a viginti annis ⁊ supra sicut dominus imperarat: quoꝝ iste ē numerus: Ruben[k] pmogenitus israel. Hui⁹ filiꝰ enoch a quo familia enochitarum: ⁊ phallu: a quo familia phallui tarum: ⁊ esrom: a quo familia esromitarum: ⁊ charmi: a quo familia charmitarū. He sūt familie de stirpe ruben: quarum numerus inuētus est quadraginta tria milia ⁊ septingēti triginta. Filius phallu: eliab. huiꝰ filij namuhel ⁊ dathan ⁊ abirō Isti sunt dathan ⁊ abiron pncipes populi q̄ surrexerūt contra moysen ⁊ aaron in[l] seditione core quādo aduersus dñm rebellauerunt: ⁊ aperiens terra os suū deuorauit core morientib⁹ plurimis qñ cōbussit ignis ducentos quinquaginta viros Et factū[m] est grande miraculū ut core perceunte filij illius nō perirent. Filij symeon p cognationes suas: namuhel: ab hoc familia namuhelitarū: ⁊ iamin: ab hoc familia iaminitarū: iachin[n]: ab hoc familia iachinitarū: çare: ab hoc familia çareitarū: saul: ab hoc familia sauli tarum. He sunt familie de stirpe symeon: quarū omnis numeꝰ fuit viginti duo milia ducenti. Filij gad p cognationes suas: sephon: ab hoc familia sephonitarū: aggi ab hoc familia aggitarū: suni: ab hoc familia sunitarū: oçni: ab hoc familia oçnitarū: her: ab hoc familia heritarum: arod: ab hoc familia aroditarū: aribel: ab hoc familia aribelitarum. Iste

dicit philosophus. ij. politi. tum quia cōmunia negligunt ⁊ propria magis curantur: tum quia per hoc multa litigia ⁊ contentiones cessant: eo q quilibet scit qd est suum: ⁊ quod est alienū: ⁊ quia diuisio possessionū debet fieri ſm numerum personarum: iō primo describitur populi numeratio. secūdo describitur diuisionis modꝰ ⁊ determinatio. ibi: Locutusq ē dominus. Adhuc primo ponit preceptum numerationis. secundo modꝰ executionis. ibi: Ruben pmogenitus israel Circa primum premittitur tēpus numerationis. cum dicitur: Postq̄ noxiorum sanguis effusus est. ⁊ dicunt aliqui q̄ fuit post occisionem madianitaꝝ que habetur. ꝫ. xxxj. ca. licz ante scribatur: quia non omnia scripta sunt eo ordine quo facta sūt Alij dicūt ⁊ probabilius ut videtur q fuit ante ⁊ quod dicitur hic. Postq̄ noxiorum ⁊c. intelligit de filijs israel occisis ꝓ peccatum idolatrie ut habetur capitulo precedēti q de filijs israel occisi sunt. xxiij. milia. ut dicit Ra. Sa. quod simile est pastori cuius gregem intrauerunt lupi: ⁊ post mortē plurium numerat residuum: ut sciat numerū remanentium: vnde ī hebreo habetur: Et factum est post mortalitatē dixit dominus ⁊c. in quo videt intelligi mortalitas inducta a deo super filios israel pro peccato predicto. Cetera patēt in littera. k Ruben ⁊c. Hic consequenter ponitur executio numerationis. ⁊ primo numerantur illi qui habitabant ad partem meridionalem tabernaculi. ſ. tribus ruben: tribus symeon: ⁊ tribus gad. ⁊ patet littera vsq̄ ibi: l Insedition core. licz iste esset de filijs leui: tamen hic recolit quia pro seditione eius mortui sunt dathan ⁊ abiron qui erant de tribu ruben. ut dictum est supra. xvj. ca. m Et factum est grande miraculum. quale autem fuerit non habetur ex textu nisi ī generali. scilicet q filij core nō fuerūt

mortui cum eo: ℔ ī glosa hebraica sup̄r p̄s. xlv. dicit q̄ q̄n terra aperuit os suum ⁊ vnozauit chore cū multis alijs filij eius remanserūt stantes in aere diuina virtute q̄usq; terra fuit iterum reclusa sub pedib⁹ eoz: p̄ter quod ī gratiarū actionem tanti beneficij sibi collati fecerunt illum psalmū vnde ⁊ intitulatur ī hebreo a filijs chore: ⁊ hr̄ā huic miraculo consonat cū dicit: Deus noster refugium ⁊ virtus: adiutor ī tribulationibus: que inuenerūt nos nimis p̄terea non timebimus dum turbabitur terra ⁊c. nō enī dauid fecit omnes psalmos: ut plenius dicet q̄n veniemus ad librum psalmorum dño cōcedente. a Filij iuda. Hic secūdo numerāt̄ q̄ habitabāt ad oriētalē part̄. s. tribus iuda tribus ysachar: ⁊ tribus ẓabulon. b Her ⁊ onan q̄ ambo mortui sunt ī terra chanaan. ut habet̄ Gen̄. xxxviij. nec reliquerunt semen. c Filij ioseph. Hic ēt̄io numerant̄ illi q̄ habitabāt ad p̄tem occidentalē s. trib⁹ ephraim: tribus manasse ⁊ trib⁹ beniamin ⁊ licz ī istis trib⁹ tribub⁹ ephraī esset p̄ncipalioz ī positione castroz ⁊ motione: tamē hic tribus manasse p̄ponitur ī numeratione: q̄ fuit p̄mogenit⁹ ioseph: de quo fit hic mentio. Cetera patet. d

sunt familie gad: quarum ois numerus fuit quadraginta milia quingenti. Filij⁹ iuda: her⁹ ⁊ onan: qui ambo mortui sunt in tra chanaan. Fueruntq; filij iuda p̄ cognationes suas: sela: a quo familia selaitarū: phares a quo familia pharesitarū: ẓare: a q̄ familia ẓareitaz. Porro filij phares: esrom: a quo familia esromitarum: ⁊ amul: a quo familia amulitarum. Iste sunt familie iuda: quarum omnis numer⁹ fuit septuagintasex milia quingenti. Filij ysachar per cognationes suas: thola: a q̄ familia tholaitarum: phua: a quo familia phuaitarū: iasub: a quo familia iasubitarū: semran: a quo familia semramitarum. He sunt cognationes ysachar: quarū numerus fuit sexagintaquatuor milia trecēti. Filij ẓabulon per cognationes suas: sared: a quo familia saraditarū: helon: a quo familia helonitarum: ialel: a quo familia ialelitarum. He sunt cognatiōes ẓabulon: quarū numerus fuit sexaginta milia q̄ngenti. Filij⁹ ioseph per cognatiōes suas manasse ⁊ ephraim. De manasse ortus est machir: a quo familia machiritarum. Machir genuit galaad: a quo familia galaaditarū. Galaad habuit filios ieẓer: a quo familia ieẓeritarum: ⁊ elech: a quo familia elechitarum: ⁊ asriel a quo familia asrihelitarum: ⁊ sechem: a quo familia sechemitarū: ⁊ semida: a quo familia semidaitarum: ⁊ epher: a quo familia epheritarum: Fuit aūt epher pater salphaad: q̄ filios nō habebat sed tm̄ filias quaz ista sunt nomina: maala ⁊ noa ⁊ egla ⁊ melcha ⁊ thersa. He sunt familie manasse: ⁊ numerus earum quinquagintaduo milia septingenti. Filij autem ephraim p̄ cognationes suas fuerunt hi: suthala: a quo familia suthalaitarum: bether: a quo familia bechēritaz: tehen a quo familia tehenitaz. Porro filius suthala fuit beran: a quo familia heranitarum. He sunt cognatiōes filioz ephraim: quaz numerus fuit triginta duo milia quingenti. Isti sūt filij ioseph per familias suas: Filij beniamin ī cognationib⁹ suis: bale: a quo familia baleitarū: aẓbel: a q̄ familia aẓbelitarū: adiram: a quo familia adiramitarū: suphan: a quo familia suphamitarū: vpham a quo familia vphamitarum. Filij bale: hered: ⁊ noeman: De hered: familia hereditarū: de noeman familia noemanitarum. Hi sunt filij beniamin per cognationes suas: quorū numer⁹ fuit quadraginta q̄nq; milia sexcenti. Filij⁹ dan per cognationes suas: suhan: a quo familia suhanitaz: He sūt cognationes dan p̄ familias suas Omnes fuere suhanite: quoz numer⁹ erat sexagintaquatuor milia q̄dringēti. Filij aser p̄ cognationes suas: iemna: a quo familia iemnaitarum: iessui: a quo familia iessuitarū: brie: a quo familia brieitarū. Filij brie haber: a quo familia haberitaz ⁊ melchiel: a quo familia melchielitaz. Nomē aūt filie aser fuit sara. He cognatiōes filioz aser: ⁊ numer⁹ eoz q̄nquagintatria milia quadringēti. Filij neptali p̄ cognatiōes suas iessibel: a quo familia iessibelitaz guni: a quo familia gunitarū iaser: a quo familia iaseritarū sellem: a quo familia sellemitarū. He sūt cognationes filioz neptalim p̄ familias suas: q̄rū numer⁹ q̄dragintaq̄nq; milia q̄dringēti. Ista ē suma filioz isr̄l q̄ recensiti sūt: sexcēta milia ⁊ mille septingēti triginta. Locutusq; est dñs ad moysen dicens: Istis⁹ diuidet terra iux̄ numez vocabuloz ī possessiōes suas. Pluribus⁹ maiorē partē dabis ⁊ paucioribus⁹ minorē: singulis sicut nūc recensiti sūt tractetur possessio: ita⁹ dūtaxat ut sors terrā tribub⁹ diuidat ⁊ familijs. Quicq̄d sorte cōtigerit: hoc uel plures accipiāt uel pauciores. Hic⁹ q̄z ē numer⁹ filioz leui p̄ familias suas: gerson: a quo familia gersonitarū: caath a quo familia caathitarū: merari a quo familia meraritarū. He sunt familie leui. Familia lobni: familia hebronit: familia

Filij dan. Hic numerāt̄ illi q̄ habitabāt ad partem aquilonarem. s. tribus dan: tribus aser: ⁊ tribus neptalim. ⁊ patet littera vsq; ibi: e Nomē aūt filie aser fuit sara. ista descendit ī egyptum cū iacob: ut habetur Gen̄. xlvj. ⁊ iō nomen eius hic recolit̄tur. f Locutusq; est dñs. Hic ostendit̄ modus diuisionis terre. ⁊ primo q̄tū ad viros. secundo q̄tū ad mulieres. ca. sequenti. Adhuc circa primū p̄mo ponit̄ modus diuidēdi hr̄ā tribub⁹: q̄ debēbat ibi habē partes. secundo subditur numeratio filioz leui q̄ nō acceperūt ibi p̄tē sicut alij. ibi: Hic q̄z est numerus. Circa primum dicitur sic: g Istis diuidetur terra ⁊ dicitur: Istis. scilz superius numeratis diuidetur terra. h Pluribus partem maiorem. secūdū enim q̄ tribus aliqua habebat plures familias ⁊ plures domos: ꝑm hoc debebat pl⁹ accipere de hereditate ī terra p̄missionis. i Ita dūtaxat ut sors terrā tribubus diuidat. hoc dicitur ad excludendum cōtentiones que possent oriri in diuisione terre: si fieret simpliciter ex humana ordinatione. sic tamē cadebat sors ordinatione diuina: q̄ sors cuiuslibet tribus cadebat super partem terre sibi proportionatā ꝑm pluralitatem uel paucitatē familiarū ⁊ domoz ī ea contentaz ꝑm q̄ dicit̄ Num. xvj. Sortes mittunt̄ ī sinū: sed a dño temperant̄. Alij dicunt q̄ terra p̄mo diuisa est p̄ partes eq̄les tribubus: ⁊ postea quelibet pars diuisa est ī familijs ⁊ domib⁹ p̄ sortes ⁊ p̄ partes equales: q̄ illa familia que habebat plures domos: habebat partē maiorē k Hic quoq; est numerus. Hic ꝑsequent̄ numerant̄ tribus leui cuius est terra diuisa

sicut alijs : ⁊ ideo numeratio eius ponitur post ordinationem de diuisione terre. ⁊ patet littera vsq; ibi : a At vero caath ⁊c. iochabeth filiam leui. Ista autem iochabeth hic recolitur ꝓpter excellentiam moysi ⁊ aaron quorum mater fuit. dicitur autem hic filia leui : non quia eam genuit sed quia fuit neptis sua. s. filia filij sui. ⁊ per talem modū laban vocauit filios iacob filios suos quia erant filij filiarū suarū. ut habet Ben. xxj. ca. ⁊ hoc fuit diffusius declaratū Exo. ij. ca. b Inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt : scilicet in principio libri huius. hoc autem addit : q; numeratio ista differt ab illa in multis. de quo nullus debet admirari : quia est aliorum dominum. c Nisi caleb filius iephone ⁊ iosue filius nun. erāt enī excepti a dei sententia. d

Cap. xxvij.

Accesserūt autem. Hic agitur de diuisione terre inq̄tum pertinet ad mulieres. ⁊ diuiditur i duas partes : in partem principalem ⁊ incidētalem. secunda. ibi : Ad filios autem israel. Circa primum sciendum q; quia supra dixerat dominus : Istis. scilz numeratis diuidetur terra : ⁊ soli viri fuerunt numerati. ideo hic ostenditur in quo casu mulier debeat hereditare : videlz quādo pater eius non habet filiū. ⁊ hoc est q̄ dicitur : Accesserunt autem filie salphaad ⁊c. qui non habuit filium. e Atq; dixerūt : pater noster mortuus est in deserto. dicunt hebrei q; fuit ille qui lapidatus est : eo q; colligebat ligna in sabbato. ut dictum est supra. xv. ca. f Nec fuit in seditione q̄ concitata ē d̄ dñm sub chore. Ballegauerūt ne eis diceret : q; p̄uat⁹ fuisset iure hereditatis ex illa seditione : ut dictum fuit. xvj. ca. g Sed in peccato suo mortuus est. q. d. peccatū suū nulli nocuit nisi sibi. h Cur tollit nomē illius. q. d. non est iustum. i Retulitq; moyses causam ⁊c. quia dictū fuerat sibi prius a dño q; terra diuideret numeratis qui erant tm̄ viri : ⁊ ideo noluit eis dare hereditatē absq; aliqua determinatione dñi. k Qui dixit ad eum iustam rem ⁊c. ⁊ sic determinauit pro ipsis. l Ad filios autem israel. Hic consequenter determinat occasione filiaꝝ salphaad quis debeat hereditare etiā in alijs casib⁹ : q̄n pater non habet filios : quia si habet filiam debet succedere ⁊ si nec filiam habeat : frater suus debet hereditare : qui si nec fratrem habuerit : patruus suus debet succedere : ⁊ si nec patruum

moolī : familia musi : familia chozi. At vero caath genuit amram : qui habuit vxorem iochabeth filiam leui : que nata ē ei in egypto. Hec genuit amrā viro suo filios aaron ⁊ moysen ⁊ mariam sororem eorum. De aaron orti sūt nadab ⁊ abiu ⁊ eleaçar ⁊ ithamar. Quorum nadab ⁊ abiu mortui sunt cum obtulissent ignem alienum coram domino. Fueruntq; oēs qui numerati sunt viginitria milia generis masculini ab vno mense ⁊ supra qui non sunt recensiti inter filios israel : nec eis cum ceteris data possessio est. Hic est numerus filiorū israel : qui descripti sunt a moyse ⁊ eleaçaro sacerdote in campestribus moab supra iordanē contra iericho : inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a moyse ⁊ aaron in deserto syna i. Predixerat enim dñs q; omnes morerent in solitudine Nullusq; remansit ex eis nisi caleb filius iephone ⁊ iosue filius nun. xxvij

Accesserūt autem filie salphaad : filij epher : filij galaad : filij machir : filij manasse qui fuit filius ioseph : quarum sunt nomina : maala ⁊ noa ⁊ egla ⁊ melcha ⁊ thersa : steterūtq; coram moyse ⁊ eleaçaro sacerdote ⁊ cunctis principib⁹ populi ad ostiū tabernaculi federis : atq; dixerunt : Pater noster mortuus ē in deserto : nec fuit in seditione que concitata est contra dñm sub chore : sed in peccato suo mortuus est. Hic non habuit mares filios. Cur tollit nomē illius de familia sua : q; nō habet filiū ? Date nobis possessionē int̄ cognatos patris nostri. Retulitq; moyses causam earū ad iudiciū dñi. Qui dixit ad eum : Justā rem postulāt filie salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris sui : ⁊ ei in hereditatē succedāt. Ad filios aūt israel loqueris hec. Homo cū mortuus fuerit absq; filio : ad filiā eius transibit hereditas : si filiā non habuerit habebit successores fratres suos Q; si ⁊ fratres nō fuerint : dabitis hereditatē fratrib⁹ patris ei⁹. Sin autē nec patruos habuerit : dabit hereditas his q̄ ei proximi sunt. Eritq; hoc filijs israel sanctum lege perpetua : sicut p̄cepit dñs moysi. Dixit quoq; dominus ad moysen Ascende in montē istū abarim ⁊ contēplare inde terrā quam daturus sum filijs israel. Cūq; videris eā : ibis ⁊ tu ad populū tuū sicut iuit frater tuus aaron quia offendistis mei in deserto syn in cōtradictione multitudinis : nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. Hee sunt aque contradictionis in cades deserti syn. Cui respondit moyses : Prouideat dñs de spiritu omnis carnis hominē qui sit sup multitudinē hanc : ⁊ possit exire ⁊ intrare ante eos : ⁊ educere eos

habuerit alter de ei⁹ genere ꝓpinquior debet hereditare. ⁊ patet littera. m Eritq; hoc filijs israel sanctum. id est firmum. n Lege perpetua. sicut enim imperator preter leges quas condidit pro generali ordinatione sui imperij : statuit aliquas speciales ex casibus emergentibus : sic etiā dominus preter leges quas dedit moysi pro ordinatione populi in cōmuni aliquas etiam speciales dedit ex casibus emergētibus : sicut i casu proposito ⁊ in pluribus alijs. o Dixit quoq; dominus. Hic cōsequenter describitur ordo populi ad ducem. ⁊ primo describit⁹ ordinationis ratio. secundo ipsa ordinatio. ibi : Dixitq; dominus. Ratio ordinandi de duce fuit mors moysi iminēs de propinquo : q̄ notatur cum dicit : p Ascende in montē istū abarim ⁊ contēplare inde terrā. quasi diceret. ly de minanerim te non ingredi illuc ut habitū est supra. xx. ca. tamen volo q; tu videas eam ad aliqualem tuam consolationem. q Ibis ⁊ tu ad populum tuum sicut iuit frater tuus aaron. i. ꝓ talem modū moriendi. ita quietum ⁊ pacificū : quia hoc desiderauerat moyses ut dictū est supra i fine. xx. ca. r Qui a offendistis mei deserto syn in cōtradictione multitudinis ⁊c. istud addit ne ab aliquibus crederet q; moyses alias offendisset dñm ⁊ q; propter hoc fuisset priuatus ingressu terre : ⁊ etiam ad considerandum seueritatem diuine iusticie qui amicum suum moysen priuauit ingressu terre desiderabilis sibi pro vna offensa. s Cui respondit moyses ꝓuideat dñs ⁊c. in quo patet caritas moysi q̄ acceptās dei voluntatē ꝓ se nihil petijt : sed statim ad ꝓcurādū bonū populi se cōuertit. t De spiritu oīs carnis. q. d. q; tu nosti corda hominū q̄ sūt ignota hominib⁹ : iō tu solus potes ordinare de duce vtili ꝓ populo isto : ad q̄ requirit homo bone ac ꝓfecte voluntatis. vnde subdit : v Hominē q̄ sit sup multitudinē hāc. intēdendo vigilanē ad bonū coītat⁹ magis volēs ꝓdesse q̄ ꝑesse. x Et possit exire

ꝛ intrare anteeos. ita ꝙ non sit vltimus ad labores sed primus. a Ne sit populus domini sicut oues absq; pastore. post mortem meam. quia scribitur. puer. xj. Vbi nō est gubernator populus corruet. b Dixitq; dominus. Hic consequenter ponitur ducis prouisio. cum dicitur:

c Tolle iosue filiū nun. persuadēdo ei ꝙ ad voluntatem meam suscipiat onꝰ populi. d Virū in quo est spiritꝰ dei. q. d. talis ē sicut petisti. e Et pone manū tuā super eum. ita ꝙ te vivente instituatur i potestate: ut ne pꝰ mortem tuā aliqui vellent contradicere. f Qui stabit coꝝ eleaçaro ꝛc. ut omnes videant ꝙ post te debēt ei obedire. g Et dabis ei precepta. scilicet ex parte mea. b Cunctis videntibus. ad maiorem certitudinē sue institutionis i Et partem glorie tue. non ꝙ gratia moysi fuerit in aliquo diminuta: ꝟ qz iosue nō accepit gratiā a deo ad equalitatē moysi: ſm ꝙ dicitur Deut°. vltimo: Et non surrexit vltra prophetа i israel sicut moyses ꝛc. vnde subditur. Pro hoc si quid agēdum fuerit: k Eleaçar sacerdos cōsulet dominū. hoc autem non indigebat moyses: ut alius consuleret dominum pro eo: quia ipse loquebatur cum deo facie ad faciem: sicut solet homo loqui ad amicum suum: sicut habetur Exo. xxxiij. ca. Cetera patent. l

uel introducere: neᵃ sit populus domini sicut oues absq; pastore. Dixitqᵇ dominus ad eū Tolleᶜ iosue filium nun virūᵇ in quo est spiritus dei: ꝛᶜ pone manū tuam super eum. Quiᶜ stabit coram eleaçaro sacerdote ꝛ omni multitudine: ꝛᵍ dabis ei precepta cunctisᵇ videntibus ꝛⁱ partem glorie tue: ut audiat eum omnis synagoga filiorum israel. Pro hoc si quid agēdum erit: eleaçarᵏ sacerdos consulet dominum. Ad verbū eius egredietur ꝛ ingredietur ipse ꝛ omnes filij israel cum eo ꝛ cetera multitudo. Fecit moyses ut preceperat dñs. Cumq; tulisset iosue: statuit eum coram eleaçaro sacerdote ꝛ omni frequentia populi: ꝛ impositis capiti eius manibus cuncta replicauit que mandauerat dñs.

Dixitˡ quoq; xxviij dominus ad moysen: Precipe filijs israel: ꝛ dices ad eos: Oblationē meā ꝛ panes ꝛ incēsum odoris suauissimi offerte per tempora sua Hecᵐ sunt sacrificia que offerre debetis. Agnos anniculos imaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternū: vnū offeretis mane: ꝛ alterum ad vesperum: decimam partē ephi simile que cōsperſa sit oleo purissimo: ꝛ habeat quartā partem hin. Holocaustū iuge est quodⁿ obtulistis in monte synai in odorem suauissimum incensi domini. Et libabitis vini quartam partē hin per agnos singulos in sanctuario domini. Alterumq; agnū similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificij matutini ꝛ libamentorum eius oblationem suauissimi odoris domino Dieᵒ aūt sabbati offeretis duos agnos anniculos imaculatosᵖ ꝛ duas decimas simile oleoᵍ cōsperse in sacrificio: ꝛ liba q̄ rite fundūtur per singulasʳ sabbata in holocaustumˢ sempiternū Inᵗ calendis autem. i. in mensū exordijs offeretis holocaustum domino: vitulos de armento duos: arietem vnum: agnos anniculos septem imaculatos: ꝛᵘ tres decimas simile oleo consperse in sacrificio p singulos vitulos: ꝛ duas decimas simile oleo consperse per singulos arietes: ꝛˣ decimā decime simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos. Holocaustum suauissimi odoris atq; incensi est domino. Libamentaʸ autem vini que per singulas fundenda sunt victimas: ista erunt. Mediaᶻ pars hin per singulos vitulos: tertia p arietem: quarta per agnum. Hocᵃ erit holocaustum p cōs menses

Ritū aūt buiꝰ sacrificij ꝛ rationē ꝛ alia que ad ᵇ ptinent posui Exo. xxix. versus finem capituli: vbi eadē ſnia ponit sicut hic. excepto quod hic addit: n Nō obtulistis i mōte synai. q: ᵇ sacrificiū primo oblatū est ibi in cōsecratione sacerdotū ꝛ dedicatione altaris holocaustoꝝ: ut habet Exo. xxix. ca. o Die autē sabbati. Hic cōsequenter agit de festivitate sabbati q̄ reiterabat q̄libet ebdomada semel. fiebat aūt in memoriā beneficij creatiōis: ut habet Exo. xx. vbi dictū fuit de mō obseruandi: sed hic agit de ipso sabbato ꝗtū ad sacrificia i ipso offerēda. cum dicit. Die autē sabbati offeretis duos agnos anniculos. dicebat aūt agnꝰ anniculus post octauam diē: qz extunc poterat offerri vsq; ad cōpletionem anni. p Immaculatos. i. sine defectu mēbroꝝ. q Et duas decimas. accipit aūt hic decima. p decima parte ephi: de cuius q̄titate dictum fuit Exo. xvj. ca. in fine. r Oleo cōsperse. qz in pistatione eiꝰ admiscebat oleū. s Per singula sabbata. p hoc designat ꝙ oblatio sabbati si omitteretur nō poterat suppleri i alio sabbato sequēti. ut dicit Ra. Sa. t In holocaustum sempiternū. Ju hebreo habet: Sup holocaustū iuge. qz iuge sacrificiū de quo dictū est nō ptermittebat i sabbato, ꝓpter spāle oblationē sabbati: ꝟ eodē die fiebat sicut i alijs qz nunq; dimittebat pro quacūq; oblatione alia vel solēnitate. vnde dicit hic: Sup holocaustum iuge. i. vltra. quia illa sacrificia erāt q̄dā supaddita iugi sacrificio: ꝛ etiā qz alia sacrificia fiebant post oblationē iugis sacrificij matutini. v In calēdis. hic ꝓpter agit de festo neomenie qō reiterabat quolibet mēse. s. i nouilunio qz iudei accipiūt menses ſm lunationes: ꝛ dr neomenia a neos qō ē nouū: ꝛ mene defectus: ꝛ accipit hic ꝓpluna. Fiebat aūt hec solēnitas ꝓpter beneficiū divine gubernatiōis. sicut sabbatū ꝓpter bñficiū creationis. nō fiebat in nouilunio: qz mutatio in istis inferioribꝰ magis apparet ſm innouationē lune q̄s tēporibꝰ alijs coiter. q̄ aūt sacrificia debeant tūc offerri: ostēdit cū dr Offeretis holocaustū dño: vitulos de armēto duos. sequit: p Et tres deci. si. oleo cōsper. ꝛc] Dicūt aliq̄ ꝙ vituli debēbāt esse trimi. i. triū annoꝝ. iō cū q̄libet offerebāt tres decime simile: arietes bini: ꝛ iō cū quolibet offerebant due decime simile: agni vero q̄ erant anniculi habebāt vnā decimā trīs: ꝛ hoc est qō dicit: y Et decimā decime ꝛc. i. vnā decimā ephi: q̄ ē decima ps chori. z Libamēta aūt. oblationes de liq̄dis libamēta dicuntur. a Media pars hin p singulos vitulos. de q̄titate buiꝰ mēsure dictū fuit Exo. xxix. b Hocerit holocaustū p cōs menses. qz

non poterat pretermitti predictū sacrificium in principio mensis siue lunationis: quod idem est apud hebreos: & si pretermitteretur non poterat suppleri in alio mense sicut dictum est de oblatione sabbati. a Hircus quoq; offeretur domino pro peccatis. hebrei dicūt: pro expiatione. & idem redit. Notandum tamen q occasione hui⁹ quod dicitur hic: Domino, & nō dicitur in alijs hircis sequentib⁹ qui offerri iubentur, p peccato: ut patet in textu: dicunt hebrei q habetur in talmud q iste hircus qui offerebatur in neomenia erat, p expiatione ipsi⁹ dei eo q minorauit lunam. Ad cuius intellectum sciēdum q ex hoc quod dicit Beñ. j. ca. Fecit deus duo luminaria magna, dicunt hebrei q sol & luna in principio siue formatiōis fuerūt equales in lumine: & q luna voluit habere singularem gloriā. suggessit ipsi deo: ut minueret lumen solis: propter qđ deus motus contra lunam minorauit lumē eius: tamen ad pacificandum lunā de diminutione sui luminis fecit stellas: & dedit ei in obsequium ad illuminādū noctem cum ea: & sic exponūt quod subdit ibidē: Luminare minus ut preesset nocti. Et stellas: & posuit eas tē. verūtamen q luna non fuit per hoc pacificata: dixit deus: offerte pro me expiationem: quia minorauit lunam. Ex quo patet iudeorum cecitas imo insania: qui credunt deū indiguisse expiatione & peccasse. vnde & Ra. Sa. licz predictam expositionem non reprobet: tamen cum ipsa dat aliam expositionem dicens q in oblatione huius hirci dicitur: Domino, ad designandum q ille hircus oblatus pro peccatis expiabat illa peccata: quorum solus deus erat conscius: & simile iudicium habendum est de alijs hircis sequentibus: propter qđ non repetitur in eis: domino: quia sufficit q ponatur in principio. b In holocaustum sempiternum. In hebreo habet: Super iuge holocaustum, quia illud non dimittitur propter ista q̄ fiebant in neomenia que erant quedam superaddita iugi sacrificio. c Mense autem primo. Hic consequenter agitur de solēnitatibus que fiebant semel in anno tm̄. & primo de illis que fiebant in vere, secundo de his que fiebant in autumno. xxix. ca. In vere autē fiebant duo festa scilicet pasca & pentecostes. Primo ergo agit de pascate. cum dicitur: Mense autē primo, scilicet in martio: verūtamen mensis martius apud hebreos aliquādo cōcurrit cum aprili nostro: quia computant menses per lunationes: annus autem solaris continet. xij. lunationes & xj. dies. propter quod in tertio anno iudei vltra. xij. lunationes cuiuslibet anni habent. xxxij. dies de quibus accipiunt. xxx. pro vno mense: & sic habent. xij. menses: propter quod apud eos februarius qui vocatur adar duplicatur: & tunc martius eorum qui vocatur nisan concurrit fere totaliter cum aprili nostro. d Quartadecima die mensis phase domini erit. id est imolatio agni paschalis de cuius immolatione & ritu dictum fuit Exo. xij. capitulo. e Et q̄ntadecima die solēnitas. que incipiebat a vespere precedentis diei in qua imolabatur agnus. Fiebat autem hec solēnitas in memoriam beneficij eductionis filiorum israel de egypto que fuit. xv. die primi mensis: ut habetur Exo. xij. f Omne opus seruile non facietis in ea. dicit autē seruile: quia illa que pertinebant ad cibum illius diei poterāt p̄parari, ut hī Exo. xij. Nichil operis facietis in eis: exceptis his que ad vescendum pertinent. & loquit de p̄ma die hui⁹ solēnitatis & septima: ut patet ibidem. g Offeretisq; incensum holocaustum domino. incensum nō accipit hic pro thymiamate: sed p crematione holocausti: quod ē sacrificiū totaliter incensū ad honorem diuinū & ideo li incensū est hic adiectiuū huius nominis substantiui holocaustum. Cetera patent ex p̄dictis vsq; ibi: b Dies quoq; septim⁹ celeberrimus tē. per hoc nō est intelligendū q esset celebrior primo: sed diebus intermedijs in quib⁹ nō solum erat licitū coquere cibaria sed etiam facere aliqua alia opera que nō erāt licita p̄mo die & septimo i Dies etiam primitiuorum. Hic consequenter agitur de solēnitate pentecostes. cum dicitur: Dies etiam primitiuo⁹. in pascate enim bene offerebantur primitiua de granis: sed in pentecoste offerebantur primitiua de nouis frugibus. s. duo panes de nouo frumento. k Expletis ebdomadib⁹. quia a die crastina pasce numerabantur septem ebdomade plene: ut dictum fuit Leuit. xxiij. ca. que faciunt. xlix. dies: & in quinquagesima die fiebat dicta solēnitas in memoria dationis legis: que fuit data in quinquagesima die a die exitus de egypto exclusiue: ut dictum fuit Exo. xix. ca. l Omne opus seruile non facietis in ea. exponatur sicut prius. m Preter holocaustū sempiternum. i. iuge sacrificium quod nunq̄ pretermittebat. Cetera patent ex dictis. n Cap. xxix.

qui sibi anno vertēte succedūt Hircus quoq; offeret dño pro peccat in holocaustū sempiternū cū libamētis suis. Mense autē primo quartadecima die mensis: phase dñi erit: & q̄ntadecima die solēnitas. Septē diebus vescent azimis: quarū dies p̄ma venerabilis & sancta erit. Omne opus seruile nō facietis in ea. Offeretisq; incensum holocaustū dño vitulos de armento duos: arietē vnū: agnos anniculos imaculatos septē: & sacrificia singulo⁹ ex simila que cōsparsa sit oleo: tres decimas p singulos vitulos: & duas decimas p arietē: & decimā decime p agnos singulos. i. p septem agnos: & hircum pro peccato vnū ut expiet p vobis pter holocaustū matutinū qđ semp offeretis. Ita facietis per singulos dies septē diebus in fomitē ignis & in odorē suauissimū dño: qui surget de holocausto & de libationib⁹ singulo⁹. Dies quoq; septimus celeberrim⁹ & scūs erit vobis. Omne opus seruile non facietis in eo. Dies etiam primitiuo⁹ qñ offeret nouas fruges dño expletis ebdomadibus: venerabilis & sancta erit. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; holocaustū in odorem suauissimū dño: vitulos de armēto duos: arietē vnū: agnos anniculos imaculatos septem: atq; in sacrificijs eorum simile oleo conspersa de tres decimas p singulos vitulos: p arietes duas: p agnos decimā decime: q̄ simul sunt agni septē: hircum quoq; q̄ mactat, p expiatione: preter holocaustū sempiternū & libamina eius. Immaculata offeretis omnia cū libationib⁹ suis.

XXIX

Ensis etiā septimi p̄ma dies venerabilis & sancta erit vobis. Omne opus seruile non facietis in ea: quia dies clangoris est & tubarum. Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimū dño

causa. quia iste clangor erat q̄si quedam renunciatio solēnitatum sequentiū: ut se homines ad illas prepararēt a Vitulum de armento vnum. in memoriā vitule īmolate ab abrahā Gen. xv. b Arietem vnum. i memoriam arietis īmolati ꝓ isaac. c Agnos anniculos īmmaculatos septem. pro multitudine filioꝝ israel que septenario numero designat. d Preter holocaustū calendarū. quod offerebat in festo neomenie: quia non ꝓtermittebat ꝓpter istud sacrificiū: quod eadem die offerebatur: neomenia enim mensis septimi & festū tubarū eadē die fiebant. e Et holocaustū sempiternum. i. iuge sacrificiū quod similiē non ꝓtermittebat. f Decima q̄. hic consequenter agit de festo expiationis quod fiebat in memoriā illius beneficij q̄ dñs fuit placatus super fabricatione vituli. quod fuit decima die septembris. g Et affligetis animas vestras. ꝓ expiatione dicti peccati. Cetera patent ex dictis vsq; ibi: b Absq; his q̄ offerri pro delicto solent: quia preter istū bircū ꝓ peccato oblatum offerebat etiam vitulus cuius sanguis iferebatur intra sanctum sanctorum: & alius bircus super quem sacerdos confitebatur peccata populi: & sic emittebat in desertū: ut habet Leuit. xvj. i Et holocaustum sempiternū. i. iuge sacrificiū. k Quintadecima vero die. hic consequenter agit de festo tabernaculoꝝ qō agebat. xv. die mensis septimi. in

vitulum a de armento vnum & arietem b vnum & agnos c anniculos īmaculatos septem: & in sacrificijs eorum simile oleo cōsperse tres decimas per singulos vitulos: duas decimas per arietem: vnam decimā ꝓ agnū qui simul sunt agni septem: & bircū pro peccato qui offert in expiatione populi preter holocaustum d calendarum cum sacrificijs suis: & e holocaustum sempiternum cum libationib⁹ solitis. His idem cerimonijs offeretis in odorem suauissimum incensum dño. Decima f quoq; dies mensis huius septimi erit vobis sancta atq; venerabilis: & g affligetis aīas vestras. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; holocaustum dño in odorem suauissimū: vitulum de armento vnum: arietem vnum: agnos anniculos īmaculatos septem: & in sacrificijs eorum simile oleo cōsperse tres decimas per singulos vitulos: duas decimas per arietē decimam decime per agnos singulos: qui sūt simul agni septē & bircū pro peccato absq; h bis que offerri pro delicto solent in expiatione: & i holocaustū sempiternū in sacrificio & libaminibus eorum. Quintadecima k vero die mensis septimi que vobis sancta erit atq; venerabilis: omne opus seruile non facietis in ea: sed celebrabitis solēnitatē dño septem diebus. Offeretisq; l holocaustum in odorem suauissimū dño: vitulos de armento tredecim: arietes duos: agnos m anniculos īmaculatos quatuordecim: & in libamētis eorum simile oleo cōsperse tres decimas per vitulos singulos: qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti vno. i. simul arietibus duob⁹ & decimā decime agnis singulis qui sūt simul agni quatuordecim: & bircū ꝓ peccato absq; holocausto sempiterno & sacrificio & libamine ei⁹. In die altero offerēt vitulos de armēto duodecī: arietes duos: agnos anniculos īmaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircum pro peccato absq; holocausto sempiterno sacrificioq; & libamine ei⁹. Die tertio offeretis vitulos vndecī: arietes duos: agnos anniculos īmaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircum ꝓ peccato: absq; holocausto sempiterno sacrificioq; & libamine eius Die quarto offeret vitulos decem: arietes duos: agnos anniculos īmaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircum pro peccato: absq; holocausto sempitino: sacrificioq; eius & libamine. Die quinto offeretis vitulos nouem: arietes duos: agnos n anniculos īmaculatos quatuordecim sacrificiaq; & libamina singulorum ꝓ vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircum ꝓ peccato absq; holocausto sempiterno: sacrificioq; eius & libamine. Die sexto offeretis vitulos octo: arietes duos: agnos anniculos īmaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircum pro peccato: absq; holocausto sempitino sacrificioq; eius & libamine. Die septimo offeretis vitulos septem & arietes duos: agnos anniculos īmaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorū ꝓ vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & bircū ꝓ peccato absq; holocausto sempitino: sacrificioq; ei⁹ & libamine.

memoriā illi⁹ bñficij q̄ de⁹ fecit habitare filios israel longo tempore in deserto: que ē terra sterilis: & tamē conuenienter prouidit eis de necessarijs: non solum quo ad cibū: sed etiā q̄tum ad vmbraculū nubis cōtra estū: & inde deduxit eos ad terrā fertilē & fructuosam: in cuius signū in hoc festo debebant habere fructus arboris pulcherrime: ut habetur Leuit. xxiij. vbi de hac solēnitate & alijs precedentibus dictū fuit: propē quod breuius hic transiui: maxime q̄ hic repetunt iste solēnitates ratione sacrificioꝝ que fiebant in illis q̄ non fuerunt alibi ad plenum explicata. & ideo de sacrificijs huius solēnitatis subditur: l Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimū dño vitulos de armento. xiij. Dicunt hebrei ꝙ offerebantur pro gentibus alijs: & ideo in vniuerso offerebant. lxx. vituli ꝓm numerum. lxx. gentiū in. lxx. linguis distinctarū. offerebātur aūt prima die. xiij. vituli & secūda die. xij. & sic diminuēdo semp vnū vsq; ad vltimum diē inclusiue: ut patet in littera: per quod designabatur ut dicunt ꝙ dominium gentium esset diminuendum & terminandum sub rege messia cuius dominio erāt subdende oēs gentes: quod ipsi expectāt futurum: sicut & messiam suum. quod tamen in xp̄o ꝓm veritatem est impletum ꝓm ꝙ dicitur Matth. vltimo: Data est mihi omis ptās nē. auctoritatiue q̄tum ad oēs executiue q̄tū ad catholicos principes: quorum colla in multis partibus orbis iugo xp̄i sunt subdita: & finaliter omnes gētes ei subdentur. m Agnos anniculos immaculatos. xiij. dicunt hebrei ꝙ offerebantur pro populo israel qui in scriptura aliquando vocatur agnus: & erant in vniuerso nonagintaocto agni: ut a populo israel excluderent nonagintaocto maledictiones posite in lege ꝓ trāsgressores. Cetera hucusq; patēt ex predictis.

a Die octauo. Hic agit̃ de festo cetus uel collecte qđ celebrabat̃ imediate post festũ tabernaculoꝝ: ut patet in lrã cum dicit̃; Die octauo qui est celeberrim⁹. Jn hebreo habet̃: Qui est retentio. qz illa die retinebat̃ populus q̃ uenerat ad festũ tabernaculoꝝ: nec licitũ erat eis illa die recedere: tum rõne festi: tũ qz illa die colligebat̃ pecunia a populo ꝓ sacrificijs ⁊ necessarijs tabernaculi ⁊ templi: ꝓ tpe quo fuit templũ. b Vitulũ vnũ: arietẽ vnũ ⁊c. nõ enĩ fiebant tot sacrificia in hac die sicut in ꝓcedẽtib⁹: tum qz illa die colligebat̃ pecunia ꝓ sacrificijs tot⁹ anni q̃ fiebãt ex sumptibus populi. ⁊ sic quodãmodo reputabant̃ sacrificia illius diei: tum qz illi q̃ erãt ex longe nec poterãt frequenter ad templũ venire sacrificia ⁊ oblationes q̃ p annum vouerãt ista die soluebant. iõ subdit̃: c Nec offeretis dño ĩ solẽnitatib⁹ vestris. ⁊ loquit̃ de sacrificijs oblatis in omnib⁹ solẽnitatib⁹ ꝑdictis. d Preter vota ⁊ oblationes ⁊c. que offerebant̃ maxime die ista, ut dictũ est. Ratio autem quare de animalib⁹ ꝑdictis. s. vitulis arietib⁹ ⁊ hircis plus ꝙ̃ de alijs specieb⁹ aialium fiebãt sacrificia. posita fuit in ꝓncipio Leuit. ⁊ Beñ. xv. ca. Cetera patẽt ex ꝑdictis. e Cap. xxx. Arrauit ꝙ̃ moyses. Hic consequenter agit̃ de ordinatiõe populi ad dei: ꝙ̃tũ ad ea in quib⁹ astringebatur ꝓpria uolũtate: cuius modi sunt uota: qz licet uouere sit uolũtariũ: reddere tñ uotũ iã factũ est necessariũ. Et diuidit̃ in q̃tuor partes ꝑm q̃tuor modos ꝓsonarũ vouentiũ. Primus modus ē uiroꝝ. q̃ notat̃ cũ dicit̃: f Si qs vi. w. dño voue. aut se cõstrin. iuramento. qz vtrũq; ē obligatoriũ: votũ tñ magis. cui⁹ rõ est: qz obligatio voti causat̃ ex fidelitate quã debemus deo: ad quã requirit̃ q̃ ei ꝓmissũ soluam⁹: obligatio aũt iuramẽti causat̃ ex reuerẽtia quã debemus ei: ex q̃ tenemur q̃ verificem⁹ id qđ ꝓ nomen eius ꝓmittim⁹: ois aũt infidelitas irreuerẽtiã cõtinet: sed nõ ecõtra vnde ⁊ infidelitas serui ad dñm videt̃ ee maxima irreuerẽtia ad ipsũ: ⁊ iõ votũ ex sua ratione magis ē obligatoriũ ꝙ̃ iuramentũ. g Omne qđ ꝓmisit implebit. dũ tñ sit de licita ⁊ bona: quia alit̃ nõ esset votũ. Sciendũ tñ q̃ ista lex nõ intelligit̃ de quocũq; viro generalit̃: qz nulli⁹ põt implere ꝓmissũ de re que pẽdet ex voluntate alteri⁹ sine ei⁹ cõsensu: alit̃ fieret iniuria: ⁊ iõ religiosus sine ꝓsensu ꝓlati sui nõ põt uouere uel votũ adiplere. Similit̃ seruus nõ põt aliq̃d uouere uel implere ꝙ̃ qđ ipediat̃ opus sui dñi. Similit̃ nec filiusfamilias de reb⁹ ꝓris sui. si tñ ad annos pubertatis uenerit põt uouere religionis ingressũ: sicut ⁊ matrimoniũ

Die octauo q̃ est celeberrim⁹ nõ opus seruile nõ facietis offerẽtes holocaustũ in odorem suauissimũ dño: vitulũ vnũ: arietẽ vnũ: agnos anniculos immaculatos septem: sacrificiaq; ⁊ libamina singulorum per vitulos ⁊ arietes ⁊ agnos rite celebrabitis: ⁊ hircum ꝓ peccato absq; holocausto sempiterno sacrificioq; ei⁹ ⁊ libamine. Hec offeretis dño in solẽnitatibus vestris: ꝓter vota ⁊ oblationes spontaneas in holocausto in sacrificio: in libamine: ⁊ in hostijs pacificis. xxx

Arrauitq; moyses filijs israel omnia q̃ ei dñs imperarat: ⁊ locutus est ad ꝓncipes tribuũ filiorum israel. Jste est sermo quẽ ꝓcepit dñs: Si quis virozũ votum dño vouerit: aut se constrinxerit iuramento: non faciet irritũ verbũ suũ sed omne quod ꝓmisit implebit. Mulier si quippiam vouerit ⁊ se cõstrinxerit iuramento que est in domo patris sui ⁊ ĩ etate adhuc puellari: si cognouerit pat̃ votum quod pollicita est: ⁊ iuramentũ quo obligauit animam suam ⁊ tacuerit: voti rea erit. Quicqđ pollicita est ⁊ iurauit opere complebit. Sin autẽ statim ut audierit cõtradixerit pater: ⁊ vota ⁊ iuramenta ei⁹ irrita erunt: nec obnoxia tenebit sponsioni eo q̃ cõtradixerit pater. Si maritũ habuerit ⁊ vouerit aliquid: ⁊ semel de ore ei⁹ verbũ egrediens: animã eius obligauerit iuramẽto: quo die audierit vir ⁊ non cõtradixerit voti rea erit: reddetq; qđcũq; ꝓmiserat. Sin aũt audiẽs statim contradixerit: ⁊ irritas fecerit pollicitationes eius: verbaq; quib⁹ obstrinxerat aiam suã: ꝓpitius erit ei dñs. Vidua ⁊ repudiata: quicqđ⁹ vouerint reddent. Uxor ĩ domo viri cum se voto constrinxerit ⁊ iuramento: si audierit vir ⁊ tacuerit nec cõtradixerit sponsioni reddet quodcũq; ꝓmiserat. Sin autem extemplo contradixerit: nõ tenebitur ꝓmissionis rea: quia maritus contradixit: ⁊ dñs ei ꝓpitius erit. Si vouerit ⁊ iuramento se cõstrinxerit: ut per ieiunium uel ceterarum rerum abstinentiã affligat animã suam: in arbitrio viri erit si faciat sine nõ faciat. Qđ si audiens vir tacuerit: ⁊ in alteram diem distulerit sententiã: quicqđ vouerat atq; ꝓmiserat reddet: quia statim ut audiuit tacuit. Sin aũt cõtradixerit postq; resciuit: portabit ipse iniq̃tatẽ ei⁹. Jste sũt leges quas cõstituit dñs moysi inter virũ ⁊ vxorẽ: inter patrẽ ⁊ filiã q̃ in puellari adhuc etate est: uel q̃ manet in parentis

Jxere: qz extunc ē sui iuris in his q̃ ꝓtinent ad ꝓsonã suã. ⁊ eadẽ rõne vir alligat⁹ vxori nõ põt uouere aliq̃d ꝓ qđ impediat̃ reddere debitũ vxori sue sine ei⁹ cõsensu: qz ꝙ̃tũ ad hoc nõ bz potestatẽ corporis sui ꝑ mulier. h Mulier si q̃ppiã vouerit. Hic ponit̃ secundus modus: videlz ꝙ̃tũ ad votum puellarũ: q̃ sunt in domo paterna nec ĩtelligit̃ ista lex de puellis que nõ attigerũt annos discretionis qz ille nõ possunt uouere. nec etiã de illis q̃ sũt maritate: licet adhuc maneãt cũ patre qz sũt emãcipate ꝑ de illis que attigerunt annos discretionis: nec sũt maritate viro seu affidate: ⁊ ⁊ iõ sunt simplicit̃ sub cura ꝓris ⁊ ille nõ possunt aliq̃d uouere qđ sit stabile seu obligatoriũ absq; consensu patris expresso uel tacito: ⁊ ꝙ̃tũ ad hoc subdit̃: i Si cognouerit pat̃ votũ ⁊c. ⁊ tacuerit. qz in tali casu consensisse intelligit̃. põt tamen facere votũ de ingressu religionis uel de cõtinentia seruãda sic etiã ꝓtrahere mrimoniũ absq; consensu patris: qz talia pertinẽt ad ꝓsonã ꝓpriã: secus autem est de reb⁹ paternis. k Si maritũ habuerit. Hic ponit̃ tertius modus: videlicz de puellis q̃ sunt in domo ꝓris ⁊ sunt viro affidate: qz votum earũ põt irritari ꝑ patrẽ inq̃tũ sunt in cura ei⁹: ⁊ etiã ꝑ maritũ: inq̃tũ iã tradiderunt ei fidẽ: ⁊ sic exponũt hebrei legẽ istã: qz de istis mulieribus q̃ sunt totalit̃ in cura mariti postea datur alia lex: ut videbit̃. l Vidua ⁊ repudiata. Hic ponitur quartus modus. s. mulierũ solutarũ a lege viri. ita q̃ sũt sui iuris: ⁊ de talibus dicitur: m Quicquid vouerint reddent. sicut de viris dictum est supra. Si tamen sint religiose uel serue. non habet locum: ut dictum est supra de viris seruis ⁊ religiosis. n Uxor in domo viri. Hic ponitur quintus modus. s. mulierum que sunt extra curam patris: ⁊ sunt totaliter sub cura mariti: ⁊ de talibus dicit̃ hic q̃ votũ earũ nõ est obligatoriũ absq; cõsensu mariti tacito uel expresso. o Sin aũt dixerit postq; resciuit. i. non statim q̃n ꝓmo sciuit: ꝑ postea. p Portabit ipse iniq̃tatẽ ei⁹. qz si impediet eã ab impletione voti: ipsa erit libera faciẽdo quod in se ē: ⁊ ipse portabit penam debitam ꝓ transgressione voti.

Locutusq; est dñs. Precepta madianitarū punitione in fine.xxv.ca.ꝛ interposita ꝑpīi reordinatione in alijs capitulis sequentibus. hic consequenter ponit executio dicte punitiōis.ꝛ diuidit i duas partes.s.i partē principalē ꝛ incidentalē.xxxij.ca. Circa primū premittit apparat⁹ pugne. secundo subditur obtentus victorie.ibi: Cumq; pugnassent. tertio ordinatio prede.ibi: Ceperūtq; mulieres. Circa primum ostenditur bellū iustū ex diuino ꝓcepto.cū dr: Locutusq; ē dñs ad ē. de madianitis, ꝛ non dicit de moabitis, cuius causa superius fuit expssa.xxv.ca. in fi.

b Et sic colligeris ad populū tuū .i. ad limbū sanctoꝝ patrum

c Statimq; moyses armate inquit ē.ex quo patet fidelitas ꝛ obedientia moysi ad ē: qz audierat dilationē mortis sue vsq; ad interfectionē madianitarum: ꝛ tamē non propter hoc distulit pugnā cōtra eos sed magis accelerauit.

d Qui possint vltionē ē.] in q̄ apparet etiā iusticia belli: quia madianite nō solum fecerant cōtra filios israel: sed etiā ꝺ deum: quia scienꝫ ꝛ a proposito ꝓuocauerunt filios israel ad idolatriā: ut dictū fuit supra.xxv.ca.

e Mille viri de singulis tribubus ē. non misit magnum numerū pugnatorum: ut victoria manifestius deo attribueret.

f Quos misit moyses cū phinees filio eleaçari. ipsum autē fecit ducē exercit⁹: eo ꝙ iam ante çelo dei ductus inceperat punitionem interficiendo principem tribus symeon cū muliere madianitide: ut dictum fuit supra.xxv.ca.

g Vasaq; sancta. dicunt hebrei ꝙ ista vasa fuerunt arca ꝛ lamina sancta.

h Et tubas ad clangendum. in signum victorie a deo obtinende.

i Cumq; pugnassent. hic ponit obtentus victorie que ſm hebreos fuit a deo manifeste qz eleuata lamina sancta in altū exercitus madianitarū q̄ erat valde magnus fuit excecatus ꝛ cadebāt ad terrā coꝝ filijs israel. vñ in hebreo br̄: Reges eoꝝ occiderūt sup interfectos.i. super ꝓstratos diuina virtute: ut ipsi exponunt.

k Balaam quoq; filiū beor interfecerūt gladio.s.cū madianitis: erat enim de populo illo: ut dicūt alij. Alij aūt dicūt ꝙ de terra sua ad quam iuerat post recessum a balac redijt ad madianitas imminente bello eoꝝ cōtra filios israel ut malediceret exercitui isrl̄. ꝛ sic vinceret ꝛ ipse reportaret lucrū a madianitis. Sciendū aūt ꝙ iustū bellū inuenit motū in sacra scriptura a pluribus causis. vna ē cōtra terrā in qua deus blasphemat ꝓ idolatriam: ut patet Deut⁹. xij. Subuertite oīa loca in quib⁹ coluerunt gentes quas possederis vos deos suos. secūda si a dei cultu recedat. Deut⁹. xiij. Si audieris in vna vrbiū tuarū dicētes alīq; ē. tertia si fidelitas tēporalis dñi neglegat. iiij. Reg. xij. de ioram ꝛ iosaphat q̄ mouerūt bellū ꝺ regē moab. quarta si rebellio moueat. ij. Reg. xx. ꝓtra sibā filiū bochri. q̄nta si malefactor defendat. Judic. xx. de bello moto ꝺ gabaa. sexta si iniuria publica ꝓncipi irrogatur. ij. Reg. x. de bello dauid ꝺ regē ammon q̄ fecit radi barbas nuncijs dauid in cōtēptū ei⁹. septima si ꝓpria res repetat. ij. Reg. iij. ca. de bello dauid ꝺ isbosetb. repetendo regnū quod sibi datū erat a deo. octaua ut hostis repellat ij. Reg. viij. de bello dauid ꝺ philisteos. nona ut hostis isurgēs in suis ꝓprijs opprimat. Nume. xxj. de bello filioꝝ israel ꝺ seon ꝛ ꝺ og reges āmorreoꝝ. decima ꝺ illū ꝙ quē hostis roboraſ. ij. Reg. viij. de bello dauid ꝺ syriā damasci: eo ꝙ ferebat auxiliū adadeser. undecima ut amicus ab hostib⁹ eripiatur Esī. xiiij. de bello abdalx ꝺ reges q̄ captiuauerant lotb nepotē suū. duodecima si tyrānis a pīsidēre exerceat. j. Macbab. de bello machabeoꝝ ꝺ antiochū illustre. Sciendū etiam ꝙ aliqñ in bello iubentur interfici etiā paruuli ꝓpter enormitatē criminis: ut in ꝓcato sodomie Judicū xx.ca. ꝛ idē factū ē de sodomis a deo subuersis vbi ꝑierūt paruuli. ꝛ in ꝓcato apostasie: Deut⁹. xiij.ca.

l Ceperūtq; hic ꝓfiter describit ipsa ꝑda. ꝛ primo ponit ꝑde reportatio. 2°. ei⁹ diuiſio. ibi: Egressi sunt aūt. Circa primū dicit. Ceperūtq; mulieres eoꝝ ꝛ paruulos. psone enī humane sunt illa que sunt ꝓncipalia in ꝑda.

m Et adduxerūt ad moysen. oīa fideliter apportantes nihil abscōdentes uel celantes sicut fecit achan: ut habet Josue. vij.

n Egressi sunt. hic consequenter ponit ꝑde diuiſio cuius una pars erat exterminānda: de qua ꝓmo agit. cū dicit: o Cur feminas reseruastis? quasi diceret.nō est bene factum.cuius causa subdit: p Nonne iste sunt que decerpunt filios israel. de qua receptione fuit dictū supra. xxv. capitulo.

q Ergo cunctos interficite ē.] in detestationē criminis patrū quos filij israel non impetebant: ꝛ tamē valde hostiliter egerunt ꝓtra eos: ut dictū fuit ꝺ.xxv.ca.

r Et mulier. q̄ no. vi. i coitu. qz nesciebāt distinguere eas q̄ ꝓuocauerūt filios israel ad luxuriā ꝛ idolatriā: ꝛ etiā qz ille q̄ nō venerūt ad ꝓuocandum in ꝓpria ꝑsona: tamen cooperate sunt vocando eas que venerunt de modo recipiēdi ꝛ ornando eas ornamentis suis ut facilius filios israel ꝓuocarent. Dicit aūt Ra. Sa. ꝙ faciebāt mulieres trāsire añ archā dñi: ꝛ tūc ex signo a deo dato cognoscebāt q̄ erāt virgines ꝛ q̄ nō.

s Et ma. ex ca. septē dieb⁹. qz erāt cōtaminati ex contactu mortuoꝝ quos occiderāt: ꝛ quoꝝ spolia acceperant: ꝛ iō nō debebāt ingredi atriū tabernaculi donec essent mūdati aq̄ lustrationis tertia die ꝛ septima: ut dictum est supra.xix. capitulo. Et accipiunt hic castra ipsi⁹ ciuitatis sicut dictū est ꝺ.v.ca.

t Et de omni preda. Hic secundo agit de parte prede reseruata.

xxxi

Locutusq; est dñs ad moysen dicēs: Ulciscere ꝑ filios israel de madianitis: ꝛ sic colligeris ad populū tuū. Statimq; moyses armate inquit ex vobis viros ad pugnā q̄ possint vltionē dñi expetere de madianitis.] Mille viri de singulis tribubus eligāt ex israel q̄ mittant ad bellū. Dederūtq; millenos de singulis tribubus .i. duodecim milia expeditoꝝ ad pugnā: quos misit moyses cū phinees filio eleaçari sacerdotis: vasaq; sancta ꝛ tubas ad clangēdū tradidit ei. Cūq; pugnassent ꝺ madianitas atq; vicissent: cēs mares occiderūt ꝛ reges eoꝝ evi ꝛ recem ꝛ sur ꝛ vr ꝛ rebe q̄nq; ꝓncipes gentis: balaam quoq; filium beor interfecerunt gladio: ceperuntq; mulieres eoꝝ ꝛ paruulos: oīaq; pecora ꝛ cuncta supellectilē. Quicqd habere poterāt de populati sunt: tā vrbes q̄ viculos: ꝛ castella flāma cōsumpsit. Et tulerūt ꝑdā ꝛ vniuersa q̄ ceperāt tā ex hominib⁹ q̄ ex iumētis: ꝛ adduxerūt ad moysen ꝛ eleazarū sacerdotē: ꝛ ad omnē multitudinē filioꝝ israel Reliqua aūt vtensilia portauerūt ad castra i cāpestri⁹ moab iuxta iordanē ꝺ iericho. Egressi sunt aūt moyses ꝛ eleaçar sacerdos ꝛ omnes ꝓcipes synagoge in occursum eoꝝ extra castra. Iratusq; moyses ꝓncipibus exercitus tribunis ꝛ centurionibus qui venerāt de bello ait: Cur feminas reseruastis? Nōne iste sunt q̄ decerpserūt filios israel ad suggestionē balaā ꝛ ꝓuaricari vos fecerūt in dño sup peccato phogor: vñ ꝛ pcussus est populus? Ergo cūctos interficite: q̄cq̄d ē generis masculini etiā i paruulis] ꝛ mulieres que nouerūt viros in coitu iugulate: puellas aūt ꝛ cēs feminas virgines reseruate vobis: ꝛ manete ex castra septem diebus. Qui occiderit hominē uel occisum tetigerit: lustrabit⁹ die tertio ꝛ septimo. Et de oī preda siue vestimentū fuerit siue vas ꝛ aliquid in vtensilia preparatum de caprarum pellibus ꝛ pilis ꝛ ligno expiabitur. Eleaçar q̄q; sacerdos ad viros

7 primo q̄tum ad eius purgationem que facta est per talem modum: videlicet q illa que poterant sustinere ignem absq; sui corruptione igne purgabantur: que autem sustinere non poterant aqua expiationis purgabant: de qua purgatione s. dictū est. xix. ca. 7 patet littera vsq; ibi: a Postea castra intrabitis. s. atriū tabernaculi: qđ vocatur castrum veritatis: ut dictum est s. v. ca.

b Dixit quoq; dñs. Hic secundo agit de preda reseruata q̄tū ad eius diuisionem: 7 p̄mo q̄tū ad diuisionē q̄ fiebat ex debito. secundo q̄tū ad illā que facta est ex bñplacito. ibi: Cūq; accessissent. Circa primū sciendū q p̄da ex debito dividenda erat tm̄ de viuētib⁹: 7 hoc notat cū dr̄: c Tolle summā eor q̄ capta sūt 7c.] 7 ista p̄da dividebat in duas partes equales. vna erat pugnator q̄ fuerāt i prelio: 7 alia reliqua multitudinis: 7 hoc notat cū dr̄: d Dividesq; ex equo p̄dā 7c. 7 q h̄ sit sntia p3 ex lrā hebraica q̄ sic h3: Et medias p̄dā int magistros belli 7 totā multitudinē. q: magistri belli medietatē eis assignatā dividebant pugnatoribus: iterū q̄libet medietas dividebat in duas partes equales quia de medietate pugnatorum separabat p̄s q̄nquagesima dño 7 dabat eleazaro sacerdoti. 7 h̄ est qđ dr̄: e Et separabis partē dño. Jn hebreo hr̄. Separabis solutionē dño. ex quo p3 q illa pars saparabat de p̄te bellator ex debito. f Vnā animā de quingētis. i. vnum indiuiduū: q: ibi accipit aia p toto cōposito. g Tam ex hominib⁹. i. ex virginib⁹ q̄ fuerūt reseruate: ut p̄dictū ē Homo enī est cōmunis generis: 7 p̄t accipi p masculo 7 p femina. h Et dabis eā eleazaro sacerdoti. q: primitie dñi sūt. de acquisitis iure belli. 7 ideo cedebant in vsū sacerdotis sicut primitie fructuū 7 animaliū. i Ex media q̄ 7c. Hic p̄it agit de medietate q̄ erat relique multitudinis cui⁹ q̄nquagesimū indiuiduū debebat tradi leuitis q̄ seruiebāt in tabernaculo. Cetera patēt in lrā. k Cūq; accessissent. Hic agit de diuisiōe p̄de p̄dicta facta ex beneplacito seu deuotiōe: p̄cipes enī exercitus in reditu de bello sicut p̄suetū est numerauerūt bellatores suos 7 inuenerūt eundem numerū q̄ erat ante belli cōgressū q: nullus cecidérat in p̄lio: propter qđ moti deuotione obtulerūt dño omne aurū quod rapuerāt in p̄da ad faciendū vasa q̄ erāt necessaria in tabernaculo: 7 patet lrā vsq; ibi: l Periscelides. ornamēta sūt mulierū in vestib⁹ circa renes: 7 dr̄ periscelis a peri quod est circū: 7 celeq̄ est curuū m Et armillas. ornamenta sūt circa scapulas. dicta ab armo. n Anulos. ornamenta sunt digitorum. o Dextralia brachior. p Murenulas. ornamenta sūt circa colla mulier. q Vnusq̄sq; enī qđ in p̄da raperat suū erat. s. de inanimatis 7 iō quod vederūt inde nō fuit ex debito ꝫ ex deuotiōe eo q dñs eos reduxerat saluos de p̄lio.

r Cap. xxxij

Jlij aūt ruben. Hec est pars incidēralis q: sic p3 ex p̄cedētib⁹ ēra quam occupauerūt filij isr̄ añq; venerūt ad iordanē q ē termin⁹ ēre p. missionis ex illa parte: put p3 in multis loc de te. nō erat ifra ēminos terre sibi p. missa. ꝫ q: habitatores illi⁹ ēre noluerūt dare trāsitū filijs israel vsq; ad terminū ēre sibi p. misse: imo hostiliter eos inuasērt ut patuit s. de seon rege eseton: 7 og rege basan. iō filij isr̄ fuerūt cōpulsi bellare cū eos. 7 ideo ipsis debellatis iure belli acq̄sierūt ērā illā de cuius possessiōe 7 diuisione h agit ex p̄dicto casu accidēti: vbi p ponit

exercitus qui pugnauerāt sic locutus est. Hoc est p̄ceptum legis quod mādauit dñs moysi Aurū 7 argentū 7 es 7 ferrum 7 plumbum 7 stannū 7 omne quod p̄t transire per flāmas igne purgabit: quicq̄d autem ignem nō p̄t sustinere: aqua expiationis sanctificabit: 7 lauabitis vestimenta vestra die septimo: 7 purificati postea castra intrabitis. Dixit quoq; dñs ad moysen: Tolle summā eor que capta sunt ab homine vsq; ad pec] tu 7 eleazar sacerdos 7 omnes p̄cipes vulgi: diuisq; ex equo predā inter eos qui pugnauerunt egressiq; sūt ad bellum: 7 inter omnem reliquā multitudinē: 7 separabis partem dño ab his qui pugnauerunt 7 fuerunt in bello vnam animam de quingentis tam ex hominib⁹ q̄ ex bobus 7 asinis 7 ouibus: 7 dabis eā eleazaro sacerdoti: quia p̄mitie dñi sunt. Ex media quoq; parte filior israel accipies q̄nq̄gesimū caput boū 7 boum 7 asinorum 7 ouiū cunctorūq; animantiū: 7 dabis ea leuitis qui excubant i custodijs tabernaculi dñi. Fecerunt q; moyses 7 eleazar sicut p̄ceperat dñs. Fuit autem preda quā exercitus ceperat: ouium sexcenta septuaginta q̄nq; milia: boū septuaginta duo milia: asinorum sexaginta milia 7 mille: animę hominum sexus feminei q̄ nō cognouerāt viros triginta duo milia. Data q; est media pars bis qui in prelio fuerant: ouiū trecenta triginta septem milia quingente: e quibus in partem domini supputate sūt oues sexcente septuaginta quinq; : 7 de bobus triginta sex milibus: boues septuaginta 7 duo: de asinis triginta milibus quingentis: asini saxaginta vnus. De animabus hominum sedecim milibus cesserunt in partē dñi triginta due aie. Tradidit q; moyses numerū primitiarum domini eleazaro sacerdoti: sicuti fuerat ei imperatū ex media parte filiorum isr ael: quā separauerat bis qui i prelio fuerāt. De media vero parte que cōtigerat relique multitudini. i. de ouibus trecentis triginta septē milib⁹ quingentis: 7 de bobus triginta sex milibus: 7 de asinis triginta milibus q̄ngētis: 7 de hominib⁹ sedecim milib⁹: tulit moyses q̄nquagesimum caput 7 dedit leuitis qui excubabant in tabernaculo dñi: sicut p̄ceperat dñs. Cum q; accessissent p̄cipes exercitus ad moysen 7 tribuni cēturiones q; dixerūt: Nos serui tui recensuimus numer q; pugnator quos habuim⁹ sub manu nostra: 7 ne vnus q̄dem defuit. Ob hanc causam offerimus i donarijs dñi singuli quod in preda auri potuim⁹ inuenire: periscelides 7 armillas ānulos 7 dextralia ac murenulas: ut dēpceris p nobis dñm. Susceperunt q; moyses 7 eleazar sacerdos omne aurū in diuersis speciebus pondere sanctuarij sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis 7 cēturionib⁹. Vnusq̄sq; enim quod in preda rapuerat: suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonij: in monimentum filiorum israel cor dño. xxxii

Jlij aūt ruben 7 gad habebāt pecora multa

filio 7 rubē 7 gad irrōnabilis petitio. 2° eiusdē petitiōis iustificatio. ibi: At illi qui accedētes. 3° ipsius concessio. ibi: Quib⁹ moyses ait. Adhuc circa p̄mū p̄mittit dicta petitio 2° ipsi⁹ repulsio. ibi: Quib⁹ rūdit moyses. Circa p̄mū ponit motiuū petitiōis. cū dr̄: Filij aūt rubē. 7c. q: forte de p̄da aliū dicta capitulo p̄cedēti emerāt magna p̄te ab alijs.

a Et erat illis in iumentis infinita substantia. i. valde multa: ⁊ est modus loquendi hyperbolicus. b Cūq; vidissent iaçer ⁊ galaad aptas animalibus alendis terras: venerunt ad moysen ⁊ ad eleaçarum sacerdotem ⁊ principes multitudinis: atq; dixerunt: Astaroth ⁊ dibon ⁊ iaçer ⁊ nemra esebon ⁊ eleale ⁊ saban ⁊ nebo ⁊ beon terra quam percussit dominus in conspectu filiorum israel: regionis vberrime est ad pastum animaliū ⁊ nos serui tui habemus iumenta plurima precamurq; c si inuenimus gratiam coram te ut des nobis famulis tuis eā ⁊c. ⌋ qđ erat irrationabile. ſ. q; haberent terrā labore aliorū acq̄sitam: ⁊ ipsi non trāsirēt cū aliis ad acquirēdū terrā ꝑ alijs tribubus: quod videbat sonare cor petitio. d Quibus respondit moyses. Hic consequēter ponit dicte petitionis repulsio. vbꝑmo eor ignauia arguit. cum dicit: e Nūqđ fratres vestri ⁊c. Secūdo ipedimentū aliorū inducit. cū dr: f Cur subuertitis mentes filioꝝ israel ⁊c. q. d. ꝓpter ignauiā vestram alij credēt q timeatis fortitudinē ere a deo promisse: ⁊ fortitudinē populi: ⁊ sic trāsire nō audeant: ⁊ ipediat rei mandatum. Tertio ad hoc exemplū ꝓcedens adducitur. cū dr: g Nonne ita egerūt patres vestri q; territi verbis exploratorū voluerūt reuerti in egyptū ut dictū ē ſ. xiij. ca. b Quibus iratus iurauit dicens si videbunt homines isti ⁊c. ⁊ accipit bic ſi ꝓ nō i. non videbunt. Cetera patēt ex his que dicta sunt ſ. xiiij. ca. vsq; ibi: i Et ecce inquit vos surrexistis ꝓ patribus vestris in malū ⁊ vultis peius facere cōꝑ ipsi. quia vidistis malum ipsorum ⁊ non estis castigati. Quarto ostendit q; hoc malū vetat

⁊ h erat illis in iumētis infinita substātia. Cumq; i vidissent iaçer ⁊ galaad aptas animalibus alendis terras: venerunt ad moysen ⁊ ad eleaçarum sacerdotem ⁊ ꝓncipes multitudinis: atq; dixerunt: Astaroth ⁊ dibon ⁊ iaçer ⁊ nemra esebon ⁊ eleale ⁊ saban ⁊ nebo ⁊ beon terra quam percussit dominus in conspectu filiorum israel: regionis vberrime est ad pastum animaliū ⁊ nos serui tui habemus iumenta plurima precamurq; k si inuenimus gratiam coram te ut des nobis famulis tuis eam in possessionē: nec facias nos trāsire iordanē. Quibus l respondit moyses: Numquid fratres vestri ibūt ad pugnā: ⁊ vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes filiorū israel ne transire audeant in locū quē eis daturus est dominus? Nōne ita egerunt patres vestri: quādo missi de cades barne ad explorandum terram? Cumq; venissent ad vallē botri lustrata omni regione subuerterunt cor filioꝝ israel ut non intrarēt fines quos eis dominus dederat quibus m iratus iurauit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex egypto a vigīti annis ⁊ supra terram quam sub iuramento pollicitus sum abraham isaac ⁊ iacob: ⁊ noluerūt sequi me preter caleb filium iephone cenezeū ⁊ iosue filium nun. Isti impleuerunt voluntatem meam. Iratusq; dominus aduersum israel circūduxit eum per desertū quadraginta annis donec consummeretur vniuersa generatio q̄ fecerat malū in conspectu eius. Et n ecce inquit vos surrexistis ꝓ patrib⁹ vestris incremēta ⁊ alumni hominum peccatorū ut augeretis furorē domini cōtra israel. Qui si nolueritis sequi eum: in solitudine populum derelinquet: ⁊ vos causa eritis necis omnium. At o illi prope accedētes: dixerūt: Caulas ouiū fabricabimus ⁊ stabula iumētorum: paruulis quoq; nostris vrbes munitas: nos autē ipsi armati ⁊ p accincti pergemus ad prelium ante filios israel donec introducamus eos ad loca sua. Paruuli nostri ⁊ quicq̄d habere possumus erunt in q vrbibus munitis propter habitatorum insidias. Non reuertemur in domos nostras vsq; dū possideant filij israel hereditatem suam: nec quicq̄ querem⁹ trans iordanē: quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus r moyses ait: Si facitis qđ promittitis expediti pergite coram domino ad pugnam ⁊ omnis vir bellator armatus iordanē trāseat donec subuertat dominus inimicos suos: ⁊ subijciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud deū ⁊ apud israel: ⁊ obtinebitis regiones quas vultis coram domino. Sin autem s quod dicitis non feceritis: nulli dubium est quin peccetis in deum: ⁊ sciote qm̄ peccatum vestrū apprehendet vos Edificate ergo vrbes paruulis vestris: ⁊ caulas ⁊ stabula ouibus ac iumentis: ⁊ quod polliciti estis implete. Dixerunt q; filij gad ⁊ ruben ad moysen: Serui tui sumus. Faciemus quod iubet dns noster. Parvulos nostros ⁊ mulieres ⁊ pecora ac iumenta relinquemus in vrbibus galaad: nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum sicut tu dne loqueris. Precepit ergo moyses eleaçaro sacerdoti ⁊ iosue filio nun ⁊ principibus familiarum tribus israel: ⁊ dixit ad eos Si transierint filij gad ⁊ filij ruben vobiscū iordanē omnes armati ad bellum coram domino: ⁊ vobis fuerit terra subiecta date eis galaad i possessionē. Sin aūt noluerint transire vobiscū in terrā chanaan. inter vos habitandi accipiant loca. Rnderūt q; filij gad ⁊ filij rubē cadere sup totū populū gnāliē ⁊ sup ipsos spāliē. cū dr: Qđ si nolueritis sequi eū ⁊c. ⁊ subdit: Et vos cā eritis necis omniū. sequit: k At illi. Hic ꝓnter ponit dicte petitiōis iustificatio. ⁊ p ꝑtim ad ignauiā ꝑ eos allegatā. cū dr: l Nos aūt ipsi armati. i. muniti armis ad pfēsionē. m Et accincti. armis ad inuasionē n Perge. ad pre. añ fili. isrl. q. d. nolum⁹ eē in cauda exercitus sicut ignaui: ſ in fronte. 2⁹ oñdit q; velint fideliē laborare ad acq̄sitionē terre. p alijs tribubus cū dr: Donec introducam⁹ eos ad loca sua. ⁊ subdit: o Paruuli nostri ⁊ quicq̄d habere possumus ⁊c. q̄si dicerēt. essent nobis oneri si transirent nobiscum. iō subditur: p Erunt in vrbib⁹ muratis. aliter non essent securi: qz nō intēdim⁹ cito reuerti. iō subdit: Nō reūtemur ⁊c. q Quib⁹ moyait. Hic ꝓnter ponitur petitionis iustificatio. ꝓcessio. ⁊ ꝓmo sub cōditione. 2⁹ simpliciē ⁊ absolute. ibi: Respōderūtq; filij gad. Cōditio aūt est ut obseruēt fideliē ꝓmissū ꝑ dictū qđ notat. cū dr Si facitis qđ ꝓmittitis ⁊c. ⁊ ꝑz lrā. r Sin autem quod dicitis nō feceritis nulli dubiū est quin peccetis in deum: quia illa ꝓmissio nō tūm fiebat hominib⁹ ſ deo. de cui⁹ mādato ēra erat acquirēda. s Et sciote qm̄ peccatum vestrū apprehendet vos q; pnam debitam vobis a deo inferendam. sequitur: Precepit ergo moyses eleaçaro sacerdoti ⁊c. ⁊ sequitur: t Date eis galaad in possessionem si fecerint ꝓmissum: aliter non. v Responderunt q;. Hic consequenter ponitur concessio absolute: qz filij ruben ⁊ gad viderunt q; moyses dubitabat de impletione sui ꝓmissi: ꝓpter quod non concedebat terram nisi sub cōditione iō ꝓcesserunt ad confirmationē sue ꝓmissionis. ut ꝑz in lrā: quo facto moyses concessit eis absolute terrā quā petebāt. vñ subdit.

Sicut locutus est dñs seruis suis ita faciemus. Ipsi armati pgemus coꝝ dño in terrã chanaan: ⁊ possessionẽ iam suscepisse nos cõfitemur trãs iordanẽ. Dedit[c] itaq; moyses filijs gad ⁊ ruben ⁊ dimidie tribui manasse filij ioseph regnum seon regis ammorrei: ⁊ regnũ og regis basan. ⁊ terrã eorum cum vrbibus suis per circuitũ. Igitur[d] extruxerũt filij gad dibon ⁊ astaroth ⁊ aroer ⁊ roth ⁊ sophan ⁊ iaçeriechaa ⁊ bethnemra ⁊ betharan vrbes munitas: ⁊ caulas pecorib⁹ suis. Filij vero ruben edificauerũt esebon ⁊ eleale ⁊ cariathaim ⁊ nabo ⁊ baalmeon versis nominibus: sabama quoq; imponẽtes[e] vocabula vrbib⁹ quas extruxerãt. Porro filij machir filij manasse perrexerunt in galaad: ⁊ vastauerũt eam interfecto ammorreo habitatore ei⁹ Dedit ergo moyses terram galaad machir filio manasse: qui habitauit in ea. Jair[f] autem filius manasse abyt ⁊ occupauit vicos eius: quos appellauit anothiair. i. villas iair. Nobe quoq; perrexit ⁊ apprehendit chanath cũ viculis suis: vocauitq; eam ex nomine suo nobe

HE[g] sũt mansiones xxxiii. filiorum israel qui egressi sunt de egypto per turmas suas in manu moysi ⁊ aaron: quas descripsit moyses iuxta castrorum loca q̃ dñi iussione mutabant. Profecti[h] igitur de rameſſe mense[i] primo quintadecima[k] die mẽsis primi: altera[l] die phase filij israel[m] in manu excelsa videntibus cunctis egyptijs ⁊ sepelientib⁹ primogenitos quos percusserat dñs. Nam[n] ⁊ in dijs eor exercuerat vltionem. Castrametati[o] sũt in socboth: de socbot venerunt in etham que est in extremis finib⁹ solitudinis. Inde egressi venerũt contra phiairoth q̃ respicit belsephon: ⁊ castrametati sũt ante magdalum. Profectiq; de phiairoth transierunt per medium mare in solitudinem: ⁊ ambulantes tribus diebꝫ per desertũ etham castrametati sũt in mara. Profectiq; de mara: venerũt in helim vbi erant duodecim fontes aquarũ ⁊ palme septuaginta: ibiq; castrametati sunt. Sed ⁊ inde egressi: fixerũt[p] tentoria super mare rubrũ. Profectiq; de mari rubro: castrametati sunt in deserto syn: vnde egressi venerũt i deptha. Profectiq; de deptha castrametati sunt in balus: egressiq; de balus: in raphidim[q] fixere tentoria: vbi populo defuit aqua ad bibẽdũ Profectiq; de raphidim: castrametati sunt in deserto synai. Sed[q] ⁊ de solitudine synai egressi: venerunt[r] ad sepulchra concupiscentie. Profecti de sepulchris concupiscentie castrametati sũt in asseroth: ⁊ de asseroth venerũt i rethma. Profectiq; de rethma: castrametati

merũ ⁊ ordinẽ mãsionũ ab exitu de egypto vsq; ad iordanẽ ⁊ diuidit in tres ptes ꝑm tria notabilia loca vnde castra mouerũt. s. rameſſes. mõs synai ⁊ cades. 2º incipit ibi: Et ⁊ de solitudine synai egressi. 3º ibi: Egressiq; de cades. In ꝑma parte continent. xij. mansiones q̃ sic enumerant. f Profecti igitur de rameſſe. hic ẽ loc⁹ vnde ꝑmo recesserũt. g Mense ꝑmo. s. Martio. h Quintadecima die mẽsis. i mane illius diei recesserũt: ut dictũ fuit Exo. xij. i Altera die phase. i. in crastino imolatiõis agni paschalis: quem imolauerãt die p̃cedenti. s. q̃rtadecima die mensis ꝑmi ad vesperã: ut dr ibidem. Aliq; autẽ libri sic habẽt: Altera die fecerunt phase. sed li fecerũt nõ ẽ i hebreo nec i libris correctis: nec mirum q̃ nõ ẽ de textu ꝺ quertit sinam ul' saltẽ obscurat eam: q̃ videt sonare q̃ filij israel fecerũt phase p̃ exitũ de rameſſe q̃ nõ ẽ verũ. sed ante: ut dictũ ẽ. k Filij isrl'. ꝺ refertur ad illud q̃ ꝑdicit: Profecti igit de rameſſe. q̃ media nocte interfecti sunt a deo ꝑmogeniti egyptiorũ ꝑ quẽ egyptij cõpellebãt filios israel exire de tra. ⁊ sic recesserũt in mane de rameſſe. l In ma. excel. i. i potestate diuina. m Mã ⁊ i dijs eo. ex. vlti. tunc

HE sunt mansiones. Dic describit recapitulatio breuis p̃cedentiũ in q̃bus actũ est de ꝓcessu filioꝝ israel ab exitu de egypto vsq; ad iordanẽ fluuiũ q̃ erat termin⁹ ad quẽ sui ꝓcessus: q̃ ab eo incipit terra ꝓmissionis. Circa q̃ sciendũ q̃ in p̃cedẽtib⁹ tã i Exodo q̃ in ꝺ libro intẽtio moysi fuit describere ꝓcessũ filioꝝ israel. nõ notando oĩa loca vbi mãserũt filij isrl' in via: ꝺ illa solũ in quib⁹ fiebãt aliq̃ notabilia. ⁊ iõ hic ponit numerũ ⁊ ordinẽ mãsionũ q̃ sic enumerant. f

idola egypti corruerũt ⁊ cõminuta sũt. n Castra. sũt in socboth. ista fuit ꝑma mãsio ⁊ p⁹ ista enumerant. xj. vsq; ad mõtẽ synai: vbi fuit. xij. mansio. ⁊ p3 hrã vsq; ibi: o Fixerũt ten. sup ma. rubꝝ. istud nõ videt ꝛ: q̃ iã añ mare rubꝝ trãsierãt: ⁊ ab eo se elõgauerãt ꝑ plures mansiões. Ad q̃ dicẽdũ q̃ mare rubꝝ frequenr ꝺ3 sin⁹ magnos vbi pl⁹ itrat terrã: ⁊ sic factũ ẽ ꝺ: q̃ postq̃ filij isrl' trãsito mari rubro ãbulauerãt p desertũ: venerũt sup vnũ sinũ maris rubri vbi fixerũt tẽtoria. p In raphi. fixe. tẽ. vbi p̃ꝺo de fuit aq̃ 7ẽ. put dr Exo. xvij. q Et ⁊ de solitudine. ꝺ p̃ẽ enumerãt mãsiões a mõte synai exclusiue vsq; ad cades iclusiue: ⁊ sũt mãsiones xx. r Vene. ad sepul. cõcupis. sic enr vocatus est locus ille: q̃ ibi sepultus est populus qui desiderauerat carnes: ut dictũ est ꝺ. xj. ca. Cetera patẽt i hrã.

a Egressiq̃ de cades. Hic describunt̃ mansiones a cades vsq̃ ad iordanem exclusiue: ⁊ sunt nouē mansiones. b Castrametati sunt in monte hor. ista est prima post egressum de cades. c Ascenditq̃ aaron ꝛc. ⁊ ibi mortuus ē. sicut dictum fuit supra. xx. ca. Dicunt tamen aliqui ipsum mortuum fuisse in moseroth: sic̄ dictū fuit ibidē. d Audiuitq̃ chananeus. scilz mortē aaron ⁊ aduentū filiorū israel: ⁊ ex morte aaron que acciderat fuit audacior ad inuadendū filios isrl̄ q; credebat diuinū adiutoriū abeis elongatū: eo q̃ aaron qui orabat pro populo ⁊ offerebat sacrificia mortuus erat. e Venerūt in ieabarim. In hebreo habet̄: In ije abarim. i. in solitudinibus abarim Est enī abarim nomē mōtis iux̄ quē sūt solitudines in quib⁹ fixerūt tētoria. f Supra iordanē ẜ hiericho. ita q̃ iordanis fluui⁹ erat inter exercitū filiorū israel ⁊ hiericho que ē ciuitas terre p̄missionis. g Jbiq̃ castra, sūt ꝛc terbsimō vsq̃ ad telsatbim. i b ostendit̄ quātū spacium tenebat exercit⁹ scilz ꝛc vno istox̄ locox̄ vsq̃ ad aliū. Dicit aūt Ra. Sa. q̃ sūt ibi. xij. miliaria: sed non ē ꝓsimile q̃ exercit⁹ tātū spaciū occuparet: maxime quia castra erant situata in quadro circa tabernaculum: ut dictū fuit ꝟ. iij. ca. b Ubi locut⁹ est dn̄s ad moysen. illa que sequunt̄ in isto libro, ⁊ Deut⁹ q̃tum ad magnā partem. In Deut⁹ enim multa replicant̄ que fuerant antea sibi dicta a dn̄o. Sciendū aūt q̃ p̄dicte mās̄iones in vniuerso fuerūt xlij. quarū filij israel fecerunt. xiiij. primo anno egressionis sue ꝛc egypto: ⁊ in principio secundi anni. s. vsq̃ ad locum vnde missi fuerunt exploratores: itē octo fecerunt. xl. anno. s. a monte hor exclusiue vsq̃ ad iordanem. ⁊ sic patet q̃ tempore intermedio quod fuit fere. xxxviij. annox̄ filij isrl̄ fecerūt tm̄ viginti mansiōes. ex quo patet q̃ lz dictū fuerit supra. xiiij. ca. q̃ filij israel essent vagi per ꝛc sertū toto illo tempore: non tm̄ sic est intelligendū q̃ essent quasi sic in continuo motu ꝛc loco ad locū. sed aliquando in vno loco diu manserunt: qz tamdiu manebant in vno loco q̃diu nubes stabat super tabernaculum. i

sūt i remomphares: vñ egressi venerūt in lebna. De lebna castrametati sūt i ressa: egressiq̃ de ressa venerunt in ceelatha. Unde p̄fecti castrametati sūt in monte sepher: egressi de mōte sepher venerūt in arada. Jnde proficiscentes: castrametati sunt in maceloth. Profectiq̃ de maceloth: venerunt in thaath. De thaath castrametati sunt in thare: vnde egressi fixere tentoria in metcha: ⁊ de metcha castrametati sunt in esmona. Profectiq̃ de esmona: venerunt in moseroth: ⁊ de moseroth castrametati sunt in baneiachan. Profectiq̃ de baneiachan: venerūt in montē gadgad. Unde p̄fecti castrametati sunt in iethebatha: ⁊ de iethebatha venerunt in ebrona. Egressiq̃ de ebrona castrametati sunt in asiongaber: inde p̄fecti venerunt in desertum syn hec est cades. Egressiq̃ de cades castrametati sunt in monte hor: in extremis finib⁹ terre edom. Ascenditq̃ aaron sacerdos in mōtē hor iubēte dn̄o: ⁊ ibi mortuus ē anno q̄dragesimo egressionis filiorum israel ex egypto mense quinto: p̄mo die mensis cum esset annorum centū vigintitriū. Audiuitq̃ chananeus rex arad qui habitabat ad meridiem: in terram chanaan venisse filios isrl̄. Et profecti de monte hor: castrametati sunt in salmona: vnde egressi venerunt in phinon. Profectiq̃ de phinon: castrametati sūt in oboth ⁊ de oboth venerunt in ieabarim: que est in finibus moabitarum. Profectiq̃ de ieabarim: fixere tentoria in dibongad: vnde egressi castrametati sunt in elmondeblathaim. Egressiq̃ de elmondeblathaim: venerunt ad montes abarim contra nabo. Profectiq̃ de montibus abarim transierunt ad campestria moab supra iordanem contra hiericho. Jbiq̃ castrametati sunt de bethsimon vsq̃ ad belsathim in planioribus locis moabitarum: vbi locutus est dominus ad moysen.

XXXIIII

Precipe filijs israel ⁊ dic ad eos. Quando trāsieritis iordanē intrantes terram chanaan dispdite cūctos habitatores terre illius: confringite titulos: ⁊ statuas cōminuite: atq̃ oia excelsa vastate: mūdantes terram ⁊ habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem: quam diuideris vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem ⁊ paucioribus angustiorē. Singulis ut sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Per tribus ⁊ familias possessio diuidetur. Sinautem nolueritis interficere habitatores terre q̃ remāserint: erunt vobis quasi claui in oculis ⁊ lancee in lateribus: ⁊ aduersabuntur vobis in terra habitationis vestre: ⁊ quicquid illis cogitaueram facere: vobis faciā. Locutusq̃ est dominus ad moysen dicēs: Precipe filijs israel: ⁊ dices ad eos: Cum ingressi fueritis terrā chanaā ⁊ i possessionē vobis sorte ceciderit: his finib⁹ terminabit. Pars meridiana incipiet a solitudine syn q̃ ē iux̄ edom: ⁊ habebit tminos cōtra orientē

Cap. xxxiiij. Recipe filijs israel. Supra descriptus est status ꝓpuli in itinere procedētis: hic cōsequenter describitur status eius ad terminum accedētis. vbi p̄mo precipit̄ idolatrie destructio. secūdo describit̄ terre ꝓmissionis limitatio. ibi: Locutusq̃ est. tertio terre limitate distributio. ibi: Precepitq̃ moyses. Circa primū dicitur: Precipe filijs isrl̄. auctoritate mea ut sint ad hoc firmiter obligati. Quādo trāsieritis iordanē. sequitur. k Disperdite cunctos habitatores terre illi⁹. Jn tātū enī multiplicate erāt iniq̃tates eox̄ q̃ sentētia mort̄ erat a deo data sup eos ꝓm q̃ ꝓdictū fuerat abrahā Gen. xv. ca. nōdū enī cōplete sūt iniq̃tates āmorreox̄. q. d. qñ implebūtur tūc occident̄ ⁊ filij tui possidebūt terram. l Confringite titulos. i. aras. m Et statuas cōminuite. i. idola q̃ erāt sup altaria. n Atq̃ oia excelsa vastate. qz i mōtib⁹ altis fiebāt edificia ⁊ plātabant̄ arbores ad idolatriā exercendā: ⁊ oia talia ꝓcipiunt̄ destrui ut tollere idolatria ⁊ memoria ei⁹ de terra illa que erat deputata cultoribus vni⁹ veri dei. o Qua diui. sorte ꝛc. h ē expositū s. xxvj. ca. Si aūt nolueritis, seq̃t̄ p Erūt vobis quasi claui in oculis ꝛc. i. mortales aduersarij. q Et quicq̃d illis cogitauerā facere. mortē inferēdo. r Vobis faciā. eo q̃ nolueritis exercq̃ iusticiā meā. s Locutusq̃ ē dn̄s Hic describit̄ terre ꝓmissionis limitatio. Cui⁹ vna rō fuit. qz alīq̃ erāt ꝓcepta in lege q̃ obligabāt tm̄ in terra illa: ⁊ aliqua etiā q̃ nō poterāt fieri extra. sic̄ edificatio tēpli ⁊ oblatio sacrificij. ⁊ iō debuerūt limites hui⁹ ꝛre determinari. ⁊ p̄mo determinat̄ tmin⁹ partis meridionalis. cū dr: Pars meridiana incipiet ꝛc. t Et habitator ẜ orientalia. sal. i. mare mortuū: qō ē ita spissū ⁊ salsū q̃ nō ē nauigabile: neq̃ pisces pñt ibi viuē ut dic̄ plin. ij. metauro ꝛ.

Ille est locus vbi quinq; ciuitates fuerūt subuerse: ut habetur Ios̄. xix. ⁊ in illo loco descendit iordanis fluuius. Illud igitur mare erat in angulo coniungēte partem orientalē terre ꝓmissionis ⁊ meridionalē. a Qui circuibūt australē plagā p ascensum scorpionis. mons est in latere meridionali illius terre sic nominatus: qz scorpiones erant ibi in multitudine. b Vsq; ad torrentē egypti. hic est nilus ſm aliquos. ſm alios vero qō videt ꝓbabilius ē qdā torrēs descendēs in mari mediterraneo vocat⁹ Riuocozula. ⁊ est i extremitate terre ꝓmissionis versus meridiem. c Et magni maris littoze finiet. i. littoze maris mediterranei: quod dicit hic mare magnū respectu maꝛi mortui: a quo incipit terminus meridionalis terre promissionis ut p̄dictū est: ⁊ finiet littoze maris mediterranei. d Plaga autem occidentalis. hic describit termin⁹ occidentalis qui est tot⁹ super litt⁹ maris mediterranei. e Porro ad septētrionalem plagam. hic describit termin⁹ aquilonaris incipiēs a mari mediterraneo. f Vsq; ad montē altissimum In hebreo habet: Vsq; ad montē montis. qz sicut dic Ra. Sa. super montē illū erat q⁄dam mōticulus supeminens. Et credo q; iste est mons libani qz alibi in pluribus locis mons libani describit ee in termino aquilonari terre promissionis. g Inde metabunt. hic describit terminus orientalis. b Contra fontē. in aliquibus libris addit daphnen. sed nō est in hebreo nec in libris correctis. hunc locū vocat Mathens magedon. Marcus dalmanica: ⁊ saraceni modan: ⁊ est ibi verus ortus iordanis: quod per hoc patet: q; palee in hunc fontem ymisse recipiuntur in dan ductu subterraneo meatu: ⁊ a fonte dan ⁊ ior nominat iordanis. i Inde pueniēt cōtra orientē ad mare cenereth. est enim lacus magnus per quam transit iordanis fluuius: ⁊ vocat mare more hebraico: quo omnis cōgregatio notabilis aquarū vocat mare: ſm illud Ios̄. j. Congregationesq; aquarū appellauit maria. vocat autē in euāgelio mare galilee ⁊ transit iuxta galileam ⁊ mare tyberiadis. a tyberiade que est ciuitas sita in eius ripa. dicit etiam mare geneçareth: quasi generās aurā. k Et tendēt vsq; ad iordanē. Ex quo patet q; terra ꝓmissionis in angulo coniungente partē eius aquilonarē cū orientali se extendebat vltra iordanē. ⁊ ſm aliquos illa portio vocat traconitidis regio Luce. iij. l Et ad vltimum salsissimo claudent mari. ⁊ sic patet illud quod supra dictū est. s. q; istud mare erat in angulo terre ꝓmissionis coniungēte partē orientalē cum meridionali: qz sicut eius pars meridionalis ab illo mari incipit ut p̄dictū est ita pars orientalis ad ipsū terminat: ut hic dicit. m Precepitq;. Hic agit de diuī terre diuisione: ⁊ primo determinat huiusmodi diuisio. secūdo ex p̄dictis mouet questio. ca. xxxvj. Adhuc primo agitur de terre diuisione. secūdo de diuise datione q̄tū ad partē. ca. xxxv. Circa primum describit modus diuisionis. s. per sortes. cum dicit. n Hec erit terra quam possidebitis sortemare salsissimū: qui ° circuibūt australem plagam per ascensū scorpionis: ita ut transeant in senna ⁊ perueniant ad meridiē vsq; ad cadesbarne: vnde egredientur confinia ad villam nomine adar: ⁊ tendent vsq; asemona. Ibitq; per gyrū terminus ab asemona vsq; ad torrē egypti: ⁊ magni maris littore finietur. Plaga autē occidentalis a mari magno incipiet: ⁊ ipso fine claudet. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno terminū incipient pueni entes vsq; ad montem altissimum: a quo venient in emath vsq; ad terminos sedada: ibuntq; confinia vsq; ad ebrona ⁊ villā henan. Hi erūt termini i parte aquilonis. In oriē metabunt fines ꝓtra orientalē plagā de villa henan vsq; sephamar: ⁊ de sephama descendent termini in reblatha ꝓtra fontem. Inde perueniēt contra orientem ad mare cenereth ⁊ tendent vsq; iordanē ⁊ ad vltimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. Precepitq; moyses filijs israel dicens: Hec erit terra quā possidebitis sorte: ⁊ quā iussit dōs dari nouem tribubus ⁊ dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben per familias suas: ⁊ trib⁹ filioꝝ gad iuxta cognationum numerū: media quoq; tribus manasse. i. due semis tribus acceperunt partē suā trās iordanē cōtra hiericho ad orientalem plagam. Et ait dominus ad moysen: Hec sunt nomina viroꝝ qui terrā vobis diuident Eleaçar sacerdos: ⁊ iosue filius nun ⁊ singuli principes de tribubus singulis: quoꝝ ista sunt vocabula. De tribu iuda: caleb filius iephone. De tribu symeon: samuel filius amiud. De tribu beniamī: helidad filius chaselon. De tribu filioꝝ dan: bocci filius iogli. Filioꝝ ioseph de tribu manasse: hanniel filius ephot. De tribu ephraī camuel filius septhā. De tribu çabulon: helisaphan filius pharnath. te. de modo aūt istarū sortiū dictū fuit ꝑ. ca. xxvj. Describit etiā quibus sit diuidenda. cum dr: o Nouē tribus ⁊ dimidie. cuius cā subdit. cū dr: p Tribus enī filioꝝ ruben ⁊c. qz due tribus ⁊ dimidia iam acceperāt partes suas trans iordanē. Describit etiā q; quos terra sit diuidenda. cū dicit: q Hec sunt nomina viroꝝ q; terrā vobis diuidēt eleaçar. q; erat pōtifex. r Et iosue. q; post moysen constitutus fuit ꝓnceps. s Et singuli ꝓncipes de tribubus singulis. h̄ ē intelligendū solū de ꝓncipibus. x. tribuū: quibus erat diuidenda terra. cetera patent in lrā. Ām i hoc ca. ⁊ ꝑ. xxvj dictū ē q; terra esset sorte diuidenda: ideo q̄rit hic Utrum vti sortib⁹ sit licitū. Ad quod dicēdum q; vti sortib⁹ est ex vario euētu seu dispositione alicuius rei sensibilis proposite determinare aliquid dubium uel incertum: sicut ex festuc ꝓpositis q; hoc q; aliq̄s accipit breuiorē uel longiorē: seu i ꝓiectione taxillorꝝ: ex h̄ q; aliquis ꝓsicit plura uel pauciora puncta: uel ex cōsimilibus vbi aliquod dubiū inter homines determinat. ⁊ si hoc fiat ad alicuius rei diuisionē inter homines: ut p h̄ determinet q̄s quam partē accipiat: vocat sors diuisoria: si aūt hoc fiat ad aliq̄d determinate agendū vocat sors ꝓsultoria: igit si dispositio uel euētus sortiū expectet a fortuna tm: nullū est vitiū: ut si mittant sortes ad determinādū inter boues q̄s quā ptē accipiat alicuius rei: ⁊ h̄ ex cōi ꝓsensu cōmittit fortune. Causa tm mortua pōt esse peccatū ut si ꝓpter cupiditatē ꝓriā uel aliud vitiū nō possunt aliter diuidere cōcordit. si aūt dispositio sortiū uel euentus nō expectet solū a fortuna ⁊ ab alia causa: h̄ est duplicit. vno mō a cā corporali ut a dispositione stellarū. ⁊ sic cū actus stellarū ad h̄ se nō extendat super stitiosū est ⁊ illicitū ⁊ nō caret occulto pacto demonū. alio mō qz expectat euētus ⁊ dispositio sortiū a cā spūali dirigēte ⁊ h̄ ē duplicit. vno mō a demone: ⁊ h̄ est illicitū: qz includit familiaritatē ⁊ pactū cū demonib⁹. alio mō a deo expectat immediate: uel mediātib⁹ sanctis angelis: ⁊ h̄ nō ē illicitū ſm se: si fiat cū reuerētia debita. vñ dr ꝓuer. xvj. Sortes mittunt i sinū: ē a dño tota dispositio. Pōt tm in h̄ q̄druplicit peccā accidē. Primo si absq; vlla necessitate ad sortes recurrat: h̄ enī videt ad dei tētationē ptinē. vñ dic Ambro. sup lucā. Qui sorte eligit humano iudicio nō cōplacet. 2. si q̄s etiā in necessitate absq; reuerētia debita sortib⁹ vtat. vñ sup actus apl̄oꝝ dic Beda. Si q̄ necessitate aliq̄ cōpulsi dei putāt sortib⁹ explo apl̄oꝝ ee cōsulēdū: videāt h̄ ipsos nō nisi collecto frat⁹ cetu ⁊ pcib⁹ ad deū fusis egisse. 3° si diuina oracula ad humana negocia pertāt. vñ dic Aug⁹ ad inq̄sitiones Januarij:

De tribu isachar: dux phaltiel filius oçan. De tribu aser: abiud filius salomi. De tribu neptalim phedabel filius amiud. Hi sūt quibus pcepit dñs ut diuiderent filijs israel terram chanaan.

Hec quoq; locutus est. Hic pōit agit de terre diuise ac diuidēde datione ptum ad eius partem. Cui fuit duplex cā. Una pro leuitarū habitaculo. Alia p fugitiuoꝝ receptaculo q describit ibi. De ipsis aūt oppidis

Hec quoq; locutus est. D

Item quia alie tres addende erant: quādo dilatati fuissent termini habitationis eox. ut habef Deut. xix. a Si quis ferro p̄cusserit. Hic consequenter ꝛscribif fugitiuox saluatio. ⁊ p̄mo ostenditur qui fugitiui non sint saluandi. secundo qui sint saluādi. ibi: Ex si fortuitu. tertio qualiter non saluandi ꝛbeant condemnari. ibi: Homicida sub testibus puniet. Circa primū sciendū q̄ p̄cutiens a p̄posito: si ex percussione sequebaf mors nō ꝛbebat saluari per ciuitatem refugij. ⁊ q̄tum ad hoc dr: Si q̄s ferro p̄cusserit ⁊ mortuꝰ fuerit q̄ p̄cussus est. q̄ autem loquitur scriptura ꝛ percutiente a p̄posito patet p illud qđ sequitur postea Ex si fortuitu q̄cq̄ horum fecerit. Considerandū ē q̄ p̄m q̄ dicit Ra. Sa. i instrumēto p̄cussionis requirif q̄ homo percussus ex eo possit mori. ⁊ ideo consequenter dicif: b Si lapidem iecerit ⁊ ictu occubuerit. i. si lapis sit tante magnitudinis q̄ possit ictale vulnus inferre: ⁊ eodem modo dicitur in alijs lecionibꝰ in textu hebraico: excepto primo vbi dicitur absolute: Si quis ferro p̄cusserit ⁊ mortuꝰ fuerit. ⁊ non exprimitur ictu: qz sufficienf intelligif: eo q̄ cū minimo instrumento ferreo: utpote cum acu posset interfici homo. Si aūt aliq̄s p̄cuteret p̄mū a p̄posito lapillo minimo uel festuca ⁊ p̄cussus mortuꝰ ref. nō esset, p̄pter hoc percutiens interficiendus: qz nullo modo est verisimile q̄ p̄cussus esset mortuus ex p̄cussione illa: c alia cā. c Statim ut apprehenderit eū interficef. etiā i ciuitate refugij: ut dicit Ra. Sa. sed b̄ est intelligendū q̄n inuenier eū post iudiciū datū ꝛ homicidio illo quod fuit factū a p̄posito. d Ex si fortuitu. Hic ostendif q̄s ꝛbeat saluari in ciuitate refugij videlicet interficiēs a casu absq̄ odio ⁊ insidijs. ⁊ ponif ad hoc exemplū Deut. xix. ꝛ illo qui nō habēs inimicitias cū p̄ximo vadit cum eo ad scindendū ligna: ⁊ ferrū securis ꝛ siliēs manubrio interficit p̄ximū. sequif: e Reducef p̄ sniam in vrbē ⁊c. Ex quo patet q̄ iudicium ꝛ homicidio ꝑpetrato vtrū fuerit a casu uel a p̄posito non fiebat in ciuitate refugij: sed magis in illa in cuius terminis factū fuerit homicidiū: qz ibi magis poterat sciri ꝛitas ꝛ facto: ⁊ qz conditiones rei ⁊ actoris erāt ibi magis note: ⁊ iō dicif hic q̄ data sententia in illa ciuitate ꝛ innocentia percussoris reducebaf percussor in vrbem ad quam cōfugerat. Consequenter ꝛscribif modus saluandi cū dicif: f Manebitq̄ ibi ⁊c.] Si enī ante exiret terminos ciuitatis illi non saluabaf: quia inuentus extra poterat occidi a propinquo interfecti: ad quē ꝛ iure pertinebat mortem propinqui sui vindicare. Rationem autē predicte moze assignat Ra. Sa. dicēs q̄ effusio sanguinis etiam a casu abbreuiat vitam. est etiam horrida coram ꝛo. Officium autem sūmi sacerdotis est orationibus ⁊ sacrificijs impetrare prolongationem vite: ⁊ ꝛitatē placare. ⁊ ideo ipso viuente homicida nō ꝛebat ad terram propriam redire. Alia autem ratio ad hoc potest assignari licz enim interfector a casu esset innocēs: ⁊ puniretur sine sua culpa in hoc q̄ erat profugus a ciuitate sua: non tamē hoc erat sine causa quia ex mora ipsius inter amicos ꝛ fūcti poterāt seditiones ⁊ homicidia oriri: ⁊ per consequens pax cōmunis turbari: maxime quia iudei crudeles erant ⁊ prōni ad effusionem sanguinis: ideo ad hoc malum euitandum in communitate: homicida a casu manebat exul ad tēpus: quia ꝛtrahendū est bono particulari propter cōseruationem boni cōmunis. poterat aūt reuerti in morte sūmi pontificis pro qua tūc erat afflictio ⁊ luctꝰ in toto populo: ⁊ tali tēpore solent ire particulares sedari. g Homicida. Hic cōsequenter ꝛscribif qualiē nō saluandus ꝛbeat condēnari. ⁊ primo q̄tum ad testes. cum dicif b Sub testibꝰ puniet. qz duo testes ad minus ad eius cōdemnationē req̄runtur. secūdo q̄tū ad iudices. cum dicif: i Non accipietis p̄cium ab eo qui reus est sanguinis. ut a morte saluef: nec etiā ut eius mors differaf. iō subdif: k Statim ⁊ ipse morief. qñ erit cōuictus ꝛ homicidio volūtario l Exules ⁊ p̄fugi ⁊c. qz silicē p̄ p̄cū nō poterāt reuerti ad loca sua ante mortē sūmi pōtificis. m Ne polluaf. Hic reddif rō p̄dicte punitionis. s. ut terra custodiref mūda: que maculaf effusione sanguinis innocentis: que macula erat auferēda p mortē volūtarij homicide: ⁊ eadē rōne effusio sanguinis homicide a casu p exiliū p̄dictū erat p̄cauēda. cā ꝛo munditie terre p̄seruāde tāgif cū dr: n Ego enī sum dñs q̄ habito inē filios israel. p ꝛā fidē vnꝰ ꝛi: ⁊ p specialē cultū latrie. ⁊ iō terra buiꝰ habitationis diuine p̄ceteris ꝛbet seruari mūda p purgationē peccatox: ⁊ maxime homicidij volūtarij: qz sanguis innocēs effusus sup terrā p̄ horrorē criminis dicif clamare coram ꝛo: Gen. iiij. Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me ꝛ terra. o Cap. xxxvi.

Accesserūt aūt. Hic ex p̄dictē p̄mif q̄stio. ⁊ p̄ q̄stionē mouef. 2. ad q̄stionē rñdef. ibi: Rñdit moyses. 3. rñsio executiōi daf. ibi: Fecerūtq̄. Questio aūt orif ex hoc q̄ ō. xxvij. ca. ꝛ mādato dñi ordinatū fuit q̄ filie salphaad succederēt p̄ri i hereditate: ex q̄ nō habebat filiū masculū ⁊ b̄ē q̄ sibdif: p Tibi dño ⁊c. ⁊ iō si nuberēt viris alterius trib. sequeref q̄ hereditas eox trāsiret ad aliā trubū:

qui nolens sanguinem fuderit. Si quis [a] ferro percusserit: ⁊ mortuus fuerit qui percussus ē reus erit homicidij: ⁊ ipse morietur. Si [b] lapidem iecerit: ⁊ ictu occubuerit: similiter punietur. Si ligno percussus interierit: p̄cussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidā interficiet: statim ut apprehenderit eum interficief. Si per odium quis hominem impulerit uel iecerit quippiam in eum per insidias: aut cū esset inimicus manu percusserit ⁊ ille mortuus fuerit: p̄cussor homicidij reus erit. Cognatus occisi statim ut inuenerit eum iugulabit. Qꝰ si fortuitu ⁊ absq̄ odio ⁊ inimicitijs quicq̄ horū fecerit ⁊ hoc audiente populo fuerit comprobatum: atq̄ inē percussorem ⁊ propinquū sanguinis questio ventilata: liberabitur innocēs ꝛ vltoris manu: ⁊ reducef [c] per sententā in vrbem ad quam confugerat: manebitq̄ [d] ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto vnctꝰ ē moriaf.] Si interfector extra fines vrbium que exulibus ꝛ putate sunt fuerit inuentus: ⁊ p̄cussus ab eo qui vltor est sanguinis: absq̄ noxa erit qui eū occiderit. Debuerat enim profugus vsq̄ ad mortē pontificis in vrbe residere. Postq̄ aūtē ille obierit: homicida reuertef in terrā suam. Hec sempiterna erunt ⁊ legitima in cunctis habitationibus ꝛestris. Homicida [e] sub [f] testibus punietur. Ad vnius testimonium nullus cōdemnabitur. Non [g] accipietis p̄cium ab eo qui reus est sanguinis: statim [h] ⁊ ipse morietur Exules [i] ⁊ p̄fugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt: ne [m] polluatis terrā habitatiōis ꝛestre que insontiū cruore maculaf: nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alteri sanguinem fuderit. Atq̄ ita emūdabif ꝛestra possessio me commorante vobiscum. Ego [n] enim sum dominus qui habito inter filios israel.

XXXVI

Accesserunt [o] aūt ⁊ p̄ncipes familiaꝝ galaad filij machir filij manasse ex stirpe filiorū ioseph: locuti q̄ sūt moysi coram p̄cipib' israel atq̄ dixerunt: Tibi [p] domino nostro p̄cepit dñs ut terram sorte diuideres filijs israel:

quia filius natus ex illa muliere qui vehebat terram illam hereditare: non erat computandus in tribu matris sed patris: quia genealogia hominum non accipitur per matres sed per patres: ⁊ ex hoc sequebatur q̄ in anno quinquagesimo iubilei in quo hereditates vehebant reuerti ad primos possessores: quia nō poterāt vēdi uel alienari etiā vltra illum terminū. q̄tum ad hereditatem p̄dictam non reuerterentur; ⁊ sic sequerēt sortium confusio ex tali translatione vel parte hereditatis vnius tribus trāslata ad aliam: quod est contra domini preceptum. ut b ⁊ Leuit. xxvij. habetur. a Respōdit moyses. Hic ponitur respōsio moysi ex auctoritate dñi videlicet q̄ ad euitandū inconueniēs p̄dictū filie salphaad non possent contrahere matrimoniū nisi cum hominibus sue tribus: ⁊ sic hereditas earum non transibat ad aliam tribum. ⁊ eodem modo precipitur de alijs mulieribus habentibus hereditatem. ⁊ hoc patet p illud quod subditur: c Cuncte femine maritos de eadem tribu accipient. In hebreo habetur sic: Omnis filia

⁊ ut filiabus salphaad fratris nostri dares possessionē debitā patri: quas si alterius tribus homines vxores acceperint: sequetur possessio sua ⁊ trāslata ad aliā tribū de nostra hereditate minuet: atq; ita fiet ut cum iubileus. i. quinquagesim⁹ annus remissiōis aduenerit cōfundatur sortium distributio: ⁊ alioq; possessio ad alios trāseat. Respōdit[a] moyses filijs isrl ⁊ dño precipiēte ait: Recte tribus filioq; ioseph locuta est: ⁊ hec lex super filiabus salphaad a dño promulgata est. Nubāt quibus volunt: tm̄ ut sue trib⁹ hominib⁹: ne cōmisceatur possessio filiorum israel de tribu in tribum. Omnes[b] enim viri ducent vxores de tribu ⁊ cognatione sua. ⁊ cūcte[c] femine de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas p̄maneat in familijs: nec[c] sibi misceantur tribus sed ita maneant uta dño separate sūt. ¶ Feceruntq; filie salphaad ut sibi fuerat iperatū: ⁊ nupserūt maala ⁊ thersa ⁊ egla ⁊ melcha ⁊ noa filijs patrui sui de familia manasse qui fuit filius ioseph: ⁊ possessio q̄ illis fuerat attributa mānsit in tribu ⁊ familia patris earū. Hec[f] sūt mandata atq; iudicia que mādauit dñs per manū moysi ad filios israel in cāpestrib⁹ moab supra iordanem cōtra iericho.

Explicit liber Numeri.

que hereditabit hereditatem. vni de cognatione patris sui erit vxor. ex quo videtur q̄ istud preceptum non cadit nisi super mulieres succedentes in hereditate: ut dicunt aliqui. sed contrarium videtur per illud quod in textu dicitur: b Omnes enim viri ducent vxores de tribu ⁊ cognatione sua. ex quo videtur q̄ nō poterant accipere mulieres de alia tribu; etiam hereditatem nō habentes. nec per consequens poterant ille contrahere cum viris alterius tribus: vnde ⁊ eadem ratio huius assignatur ex vtraq; parte tam viri q̄ mulieris scilicet in permixtione tribuum. vnde subditur: d Nec sibi misceantur tribus ⁊c. ¶ dispēsatum tamen fuit q̄ tribus sacerdotalis ⁊ regia possent cōmisceri p matrimonia: tum ꝓpter nobilitatem vtriusq; tribus: tū ut reges p sacerdotes familiaritatē cum eis habentes in vero cultu dei tenerent: tum etiā ut p̄ parin cōmuni populo magis seruaret: e Feceruntq; filie salphaad. Hic cōsequenter ponit p̄dicte responsionis executio. ⁊ pz lrā. f Hec sunt mādata. Hec est cōclusio libri: Hec. s. que predicta sunt: Sūt mandata. q̄t tū ad moralia ⁊ cerimonialia. g Atq; iudicia. q̄tum ad iudicialia.

Postilla libri Numerorum finit.

Incipit Deuteronomius. Cap.j.

Declaratio sermonum tuoꝝ illuminat: ⁊ intellectū dat paruulis. Sicut dictū fuit in principio Exodi lex non datur proprie vni persone singulari sed cōmunitati: ⁊ ideo datio legis presupponit aduna-
tionem plebis cui lex
sit danda: ⁊ ideo sicut
fuit dictum in princi-
pio Gen. lex que con-
tinetur in quinq; libris
moysi sic dividit: qz
primo in libro Gen. de-
scribit separatio fide-
lis populi ab infideli:
⁊ eius adunatio sub
cultu vnius dei. In
Exodo vero ⁊ in alijs
duobus libris sequen-
tibus describit datio legis populo iam adunato. In deuteronomio vero describitur replicatio legis date in eius explicatiē: de qua pt̄ est dici competenter verbum propositū: Declaratio sermonū ⁊c. Unde liber iste procedit ꝑm quadruplicē modum in verbis propositis contentū. s. explicādo obscura: quod notat cū dicit: Declaratio. 2°, replicando in alijs libris predicta: qō notat cum dicitur: Sermonū tuorum. tertio supplendo omissa: quod notat ibi: Illuminat. quarto applicando ⁊ addendo necessaria: quod notat cum dicit: Et intellectū dat paruulis. sicut videbitur in processu libri. Qui quidem liber dividit in ꝓmiū ⁊ executionem. que incipit ibi: Cepitq; moyses. In prohemio quatuor notant. primo quis scripsit. secūdo quibus. ibi: Ad cēm israel. tertio vbi scripsit. ibi: Trans iordanē. quarto quādo scripsit. ibi: Quadragesimo anno. Circa primū. s. a Hec sūt verba. sciendū q; aliq; dixerunt q; moyses non scripsit hunc librum: sed tm̄ protulit verba uel sententiam: que iosue ⁊ alij senes memoriter retinentes in hunc librum conscripserunt post mortem moysi: ⁊ hoc probāt primo: eo q; dicitur in principio: Hec sūt verba que locutus est moyses. ⁊ non dicit: que verba scripsit. secundo ex hoc q; dicitur: Trans iordanem. ⁊ sic videtur q; liber fuerit scriptus trans iordanem. Moyses autem iordanem non transiuit: ut patet in fine huius libri ⁊ in pluribꝰ alijs locis. tertio ex hoc q; in fine huius libri describit mors ⁊ sepultura ipsius moysi quam ipse moyses scribere non potuit. Sz hoc est manifeste contra id quod habet infra. xxxj. ca. vbi dicit: Scripsit itaq; moyses legem hanc: ⁊ tradidit sacerdotibus filijs leui: qui portabant archam federis dñi. ⁊ infra eodem ca. Postq; autē scripsit moyses verba legis huius in volumine atq; cōpleuit: precepit leuitis qui portabant archā federis dñi dicēs: Tollite librū istū ⁊c. Et ideo dicūt alij q; esdras scripsit principiū ⁊ finē buiꝰ libri addendo verbis moysi. sed hoc est contra illud quod dicit in principio huiꝰ libri: Hec sunt verba que locutus est moyses. ex quo patet q; non sunt verba esdre sed moysi. Propter quod dicit Ra. Sa. ⁊ hebrei alij q; totus iste liber scriptus fuit a moyse excepto vltimo ca. quod scripsit iosue post mortē moysi. Ad illud autem quod obijcit primo dicendū q; moyses verba libri huius seu sententiā primo protulit coram populo per modum exhortationis: ⁊ ꝗtū ad hoc dicit: Hec sunt verba que locutus est moyses. sed postea scripsit ad memoriā in futurū. Quod aūt secūdo obijcit magis est ad oppositū: qz trās iordanem ⁊ citra accipiūt in sacra scriptura respectu situs hierusalem. ⁊ ideo illa pars vbi habitabant due tribus cū dimidio: que fuit acquisita ante transitū iordanis vocat trās iordanem: quia inter ipsam ⁊ hierusalē iordanis est medius. Ad tertiū responsio patet ex dictis. Consequenter ostenditur quibus scripsit. cū dicit: b Ad omnem israel. Dicit aūt Ra. Sa. q; ad hoc vocauit totū populū: ut q̄libet haberet locū loquēdi si vellet in aliquo obijcere verbis moysi ut sic postea nullus haberet locū cōtradicēdi. sed non est verisimile q; totus populus posset generaliter audire verba moysi loquētis: cū numerus viroꝝ qui poterāt ad bella procedere absq; mulieribus ⁊ paruulis esset sexcenta milia ⁊ mille septingenti triginta. ut habet Nume. xxvj. Et iō melius videt dicendū q; qñ moyses loquebat verba libri huius populo ꝑ modū exhortationis: fuerunt ibi tm̄ capitanei ⁊ principales populi: in quibus quodāmodo tota multitudo populi continebat. Scripsit tamen

Incipit liber elleaddaberim q̄
Deuteronomium prenoratur.
Cap. I.

Hec sunt verba que locutus est moyses adᵇ omnem israel trāsᶜ iordanem in solitudine campestri contraᵈ mare rubrum: interᵉ pharan ⁊ thofel: ⁊ laban ⁊ aseroth: vbiᶠ auri est plurimum vndecimᵍ diebus de oreb perʰ viā montis seir vsq; cadesbarne. Quadragesimoⁱ anno

moyses ad omnē israel generaliter: qz nō solū illi q̄ erāt tūc p̄sentes ꝟ etiā absentes ⁊ futuri de populo illo obligabant ad ea que fuerūt scripta in ꝟ libro. ⁊ iō fuit repositus in latere arche ut legeret q̄libet anno septimo: ut habet j. xxxj. ca. Consequenter ostendit vbi scripsit. cū dicit: c Trans iordanē in solitudine cāpestri. anteq; transirēt iordanem. d Contra mare rubrum. habet enī ꝟ mare multos sinus: ⁊ vnus illoꝝ est cōtra locū illū. e Inter pharā ⁊ thofel ⁊c. noīa sunt locoꝝ circa locum illū vbi moyses explanauit legē. f Ubi auri est plurimū qz ibi sūt minere auri. g Undecim diebꝰ de oreb. istud exponit duplicit. Uno mō abaliq̄bꝰ referēdo ad lrām p̄cedētē cū dr: Hec sūt verba q̄ locutꝰ est moyses. in tali loco. Undecim diebus. i. xj. dies posuit ad loquendū ista. Sz quō exponat lrā sequens ⁊ cui coniūgat cū dicit: Per viā mōtis seir ⁊c nō habet ex verbis eoꝝ. ⁊ iō aliter exponit ab alijs nō solum referēdo ad lrām p̄cedentē: sed etiā subsequentē: ut sit sensus: Hec verba locutus est moyses. xj. diebus. veniēdo. s. de oreb p viā montis seir. ita q; in illo vndenario dierū facta est legis explanatio. Sed hec expositio nō videt rōnabilis qz nō est verisimile q; moyses eundo p viam explanaret populo legē: qz talis explanatio requirit quietem doctoris ⁊ auditoꝝ. Et iō Ra. Sa. aliter exponit dicēs: q; in ꝟ notat spaciū terre inter montē oreb ⁊ cadesbarne: quod ꝑm eos est itineris. xj. dieꝝ. ⁊ tm̄ filij israel i recessu suo de oreb post legē datā venerunt illuc in tribus diebus: quod sic probat qz anno secūdo egressionis de egypto mense secundo vicesima die mēsis recesserūt ab oreb. ut habet Nume. x. ⁊ eodē anno. xxix. die mēsis tertij venerūt i cadesbarne vnde miserunt exploratores: si igit inde subtrahant. xxx. dies quibꝰ populus māsit i sepulchris cōcupiscētie: qz ibi comederūt carnes mense integro. ut habet Nume. xj. ⁊ iterū. vij. dies quibus māsit populus in aseroth q̄diu maria fuit reclusa: nō remanēt nisi tres dies quibꝰ fecerūt iter p̄dictū. ⁊ ꝟ posuit moyses ꝑm eū ad ostendendū filijs israel: qualiter deus accelerabat iter populi ad intrandū cito terrā ꝓmissionis: nisi peccatū eoꝝ impediuisset qñ territi verbis exploratoꝝ murmurauerūt contra dñm volentes reuerti in egyptū. ⁊ ideo. xl. annis fuerunt vagabundi ꝑ desertū. Igit ꝑm hanc expositionē est sensus. Undecim diebus de oreb. supple itur vsq; ad cades eundo. h Per viā montis seir. i. qualiter de oreb in seir: quia cades est intermedia: ⁊ subintelligit: quā viam tribus diebus fecistis vos accelerāte iter vestrū ⁊ ita accelerasset residuū: nisi peccata vestra posuissent impedimentū. Aliter etiā exponit referendo li vndecim diebus: ad totū iter filioꝝ israel de oreb vsq; ad ingressum terre promissionis: ut sit sensus. Si nō peccauissetis dño: vnecim diebus de oreb venissetis ad ingressum terre ꝓmissionis transeundo ꝑ cades ⁊ per montem seir: qz dñs devisset vobis gratiā in conspectu filioꝝ esau: ⁊ concessissent vobis transitū ꝑ mediū terre sue. Sed propter peccatū vestrū de negatus est vobis illic trāsitus: ⁊ circuiuistis mōtē seir longo tpe. ut habet j. eo. ca. ⁊ ꝑm vtrāq; expositionem est ꝟ modus loquēdi q̄ apud hebreos vocat decurtatus uel recisus. s. qñ aliqua tacent: q̄ tm̄ necessario subintelliguntur. Sicut. ij. Reg. v. ca. vbi trāslatio nostra habet: quia fuerat enim dauid in die illa ꝓmiū ei q̄ percussisset iebuseū ⁊c. In hebreo habet sic: Et dixit dauid in die illa q̄ percusserit iebuseū ⁊c. ⁊ non fit mentio de premio nec in generali nec in speciali. ⁊ tm̄ subintelligit q; premiū eius foret q; esset princeps militie: ut habet. j. Paral. xj. sic in textu p̄dicto secundum duas expositiones vltimas aliqua subintelliguntur. ut p3 ex p̄dictis. Consequenter ostēdit tēpus quo moyses scripsit. cū dr: i Quadragesimo anno. s. ab egressu filioꝝ

Deuteronomiū

ísrael ⁊ egypto q̄ in quadraginta annis quib⁹ filij ísrael fuerūt vagi p ⁊sertum includitur ann⁹ qui transierat ab egressu ⁊ egypto ysq̄ ad mílsionē exploratoꝝ · ut dictum fuit Nu.xiiij.ca. a Undecimo mense. ex quo patet q̄ ꝓba hui⁹ libri dixit moyses filijs ísrael ⁊ scripsit ꝓpinqu⁹ morti sue. ⁊ hoc duplici ⁊ causa vna est: quia ibi cōtinent aliqua ꝓba increpationis ꝓpter ꝑcca-ta q̄ cōmiserant sicut ⁊ iacob increpauit ruben leui ⁊ symeon. p. pinqu⁹ morti. ut bī Gen. xlix. ⁊ Josue filios ísrl ut bī Josue vlt̄ ⁊ símlīt samuel j. Regū. xij. ca. secūda causa est ut fortí⁹ memorie imp̄merent: quia ⁊rba que a patrib⁹ filijs: ⁊ a p̄cipib⁹ subiectis ꝓpe mortē tradunt melius cōmendant. b Postq̄ ꝑcussit seon ⁊c. q̄ si increpasset eos ante q̄ introduxísset filios ísrael ī partem terre ab eis possidendam potuíssēt dixisse cū ēent dure cer-

vndecimo mēse primo die mēsis locutus ē moyses ad filios ísrael omnia que p̄ceperat illi dñs: ut diceret eis: postq̄ p cussit seon regē āmorreoꝝ: qui habitauit in esebon: ⁊ og regē basan qui mansit in aseroth ⁊ in edrai transiordanē in terra moab. Cepitq̄ moyses expla nare legem ⁊ dicere: Dominus ⁊ noster locutus est ad nos in oreb dicens: Sufficit vobis q̄ in hoc mōte māsistis. Reuertimini ⁊ venite ad mōtem āmorreoꝝ: ⁊ ad cetera q̄ ei proxima sunt cāpestria atq̄ montana ⁊ humiliora loca cōtra meridiē: ⁊ iuxta litus maris: terrā chananeoꝝ ⁊ libani vsq̄ ad flumen magnum euphraten. En inquit tradidi vobis. Ingredimini ⁊ possi-dete eam: super quam iurauit dñs patribus ⁊stris abrahā ysaac ⁊ iacob: ut daret illā eis ⁊ semini eoꝝ post eos. Dixiq̄ vobis illo in tpe: Nō possum solus sustinere vos: quia dñs ⁊us ⁊ster multiplicauit vos: ⁊ estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dñs ⁊us patrum ⁊stroꝝ addat ad hunc numerū multa milia: ⁊ benedicat vobis sicut locutus ē. Nō valeo solus negocia ⁊stra sustinere ⁊ pōdus ⁊ iurgia. Date ex vobis viros sapientes ⁊ gnaros quoꝝ cōuersatio sit ꝓbata in tribubus ⁊stris: ut ponā eos vobis ꝓncipes. Tūc respondistis mihi: Bona res est quā vis facere. Tuliq̄ ⁊ tribub⁹ ⁊stris viros sapientes ⁊ nobiles ⁊ constitui eos ꝓncipes tribunos ⁊ centuriones ⁊ q̄nquagenarios ac ⁊canos qui docerēt vos singula: precepiq̄ eis dicens: Audite in monte oreb. sed transire ad terrā sibi p̄missam. ideo subditur: g Reuertimini. nō q̄ filij ísrael q̄ tūc erāt ꝓs fuíssent in ēra p̄missionis sed patres eoꝝ qui inde ⁊scēderāt in egyptū. ꝓpter qō Gen. xv. ca. dr: Generatione aūt ārta reuertent huc. ⁊ iō ℔ dr: Reuertimini ⁊ venite ad mōtē āmorreoꝝ. vbi ⁊scribit ēre p̄missiōis magnitudinē. b Et iuxta lit⁹ maris. s. mediterranei sup q̄ terra p̄missionis sita est p̄m lōgitudinē suam. i Et libani. mons est ī fine terre p̄missionis ꝓxus aquilonē · a quo ⁊nominata est terra que ē circa montē illū. k Usq̄ ad flumen magnū euphratē. ex q̄p magnitudo terre sibi p̄misse: tamē nō obtinuerūt eam totā ysq̄ ad flumen euphraten ante tēpa salomonis l En inquit tradidi vobis. i. tradā. ⁊ loq̄t ⁊ de futuro p modū p̄teriti ꝓpter certitudinē ꝓbi diuini. ita enī certi ⁊rebāt esse ⁊ ea obtinenda p auxilium diuinū: ac si eā obtinerent ⁊ p̄siti. quia sic factū fuisset nisi peccatū eoꝝ impedísset. iō subditur: m Ingredimini ⁊ possidete eā. ac si dicat. null⁹ potest vobis in aliquo re-sistere. q̄ etiā ꝓbat p hoc quod subdit: n Sup quā iurauit dñs patrib⁹ ⁊stris ⁊c. Iz enī ⁊rbū simplex ipsi⁹ dei sit certū: tamē ī p̄missione terre addidit iuramentū. ut bī Gen. xxij. ut ⁊ impletione hui⁹ p̄missionis nulla ⁊teret esse ⁊sitatio addidit iuramentū. o Dixiq̄ vobis. Hic replicat secūdū p̄missum. s. seminis multitudinē. q̄ ostenditur adimpletū · cū dr: p Nō possum solus sustinere vos. i. curā regiminis ⁊stri. hoc dixit moyses ppio ⁊ p̄silio ietro. ut bī Exo. xviij. q Quia dñs ⁊us ⁊ster multiplicauit vos. sic patrib⁹ p̄miserat. r Et estis hodie sic̄ stelle celi plurimi. i. ad modū stellarū multiplicati. sic enī dixerat abrahe Gen. xv. ca. Suspice celū ⁊ numera stellas si potes. ⁊ dixit ei: sic erit semē tuum. s Dñs ⁊us patrū ⁊roꝝ addat ⁊c. ⌋ sicut dictū fuit Gen. xv. q̄ filij ísrael erant multiplicādi sicut stelle celi ꝑtū ad bonos ⁊ sicut puluis terre Gen. xiij. ca. ꝑtū ad malos. ⁊ iō quia fecerat moyses hic mētionē ⁊ multitudine eoꝝ ad modū stellarū. iō subdit: ⁊precando dñs addat ad hūc numerū multa milia. quia ⁊siderabat multitudinē bonoꝝ ⁊ nō maloꝝ. t Nō valeo solus. ⁊. sustinere. ꝑtū ad spūalia p̄monenda. v Et pondus. ꝑtū ad ꝛpalia disponēda: que aggrauant mentem ad modū pōderis. x Et iurgia. ꝑtū ad lites ⁊ iudicia p̄scindenda. ⁊ iō subdit: y Date ex vobis viros. i. pollētes virtute animi. z Sapientes. in diuinis. a Et gnaros. in agibilib⁹ humanis. b Quoꝝ cōuersatio sit. ꝓbata. p claritatem vite ⁊ fame. c Ut ponā eos ꝓncipes. ad regendū mecū pplm. d Bona res est quā vis facere. quia p hoc negocia citius ⁊ facili⁹ exp̄diebāt e Tuliq̄ ⁊ tribubus ⁊stris. p electionē ⁊ consensū ⁊strū. f Viros sapientes ⁊ nobiles. morib⁹ ⁊ genere. quia p̄m q̄ dicit Boeti⁹ ⁊ cōsolatione. nobilitas generis ꝑtū ē ⁊ se videt ipsis nobilib⁹ quandā necessitatē imponere ne a maioꝝ suoꝝ ꝓbitate degenerēt. g Et constitui eos ꝓncipes. in diuersis gradib⁹ ⁊ officijs. vñ subditur: h Tribunos. qui p̄sunt mille. i Centuriones. qui centum. ⁊ sic ⁊ de alijs. k Precepiq̄ eis dicens: Audite illos. quia iudiciū ⁊ret dari cum maturitate ⁊ discretione. ad quod p̄exigitur q̄ partes diligenter audiant.

a Et qō iustū est iudicate. nō diuertētes a iusticia aliq̄ p̄mio nec fauore uel amicitia. iō subdit: b Siue ciuis sit ille siue peregrinus. qz cōciues solēt magis diligi q̄ alieni. c Jta paruū audietis ut magnū. hoc dicit quia diuites solēt magis honorari ⁊ audiri q̄ pauperes: qō nō debet esse in iudicio. d Quia dei iudiciū est. alij enī iudicant sicut eis ministri. ⁊ ideo si diuertāt a iusticia. directe faciunt cōtra deū. e Si difficile uobis uisum aliquid fuerit. ita q̄ non uideatis clare quid sit determinādū. f Referte ad me. ut determinē uobis quid agēdū sit si sciam. uel si nō. ad consiliū dñi referam. sicut fecit de filiab⁹ salphaad. ut dictū est Nu. xxvij. g Profecti aūt de oreb. p̄q̄ moyses narrauit p̄dicta bñficia: hic p̄ñter refert culpā cōmissam ex relatiōe exploratoꝝ p̄r quā fuit retardatū p̄mū p̄missū de ingressu ēre p̄missionis. Circa qō moyses p̄mo replicat accessū ppli ad missionis locū. secūdo missionē exploratoꝝ ibi: Et accessistis. tertio peccatū cōmissum ibi: Et noluistis ascendere. quarto. p̄missi impedimentū ibi: Cūq̄ audisset dñs. Circa p̄mū dr: Profecti autē de oreb. q̄ alio noīe uocatur mons synai. b Trāsiuim⁹ p deserti terribilē. quia erāt ibi serpētes magni ⁊ scorpiones in multitudine p̄m qō dr infra. viij. ca. Erat ibi serpens flatu adurens ⁊ scorpio. i Per uiā mōtis āmorrei. i. p uiā que ducit ad illū montē p quem debēbat ingredi. seq̄t: k Dixi uobis uenistis ad montem āmorrei. ostendendo uobis locū per quē debebatis terram ingredi de mādato domini. uñ subditur: l Ascende ⁊ possidе eam. quia dñs paratus est implere p̄missum. ⁊ quia noluerūt statim intrare sed magis negociū retardare mittendo p̄ius exploratores quasi de diuina directiōe diffidentes. ideo suo demerito p̄missi fuit peccare p qō retardat⁹ est ingressus terre. m Et accessistis. hic p̄ñter replicat missionē exploratoꝝ que. pcessit ex importunitate populi hoc petentis. ut dictū fuit Nu. xiij. ⁊ hoc est qō dr: Et accessistis ad me oēs. i. cū tumultu ⁊ importunitate. n Mittam⁹ uiros qui cōsiderent. qualis sit. cū tñ dixisset deus ipsam esse fluentē lacte ⁊ melle cui credere debēbāt. o Et renūcient p qō iter debent⁹ ascendere. quasi diffidētes de diuina directione. qui erat eoꝝ ductor. p Cūq̄ mihi sermo placuisset. Hic accipit placere. p cōsentire quia hoc moysi simpliciter displicuit. ut dictū fuit Nu. xiij. sed p̄t importunitatē ppli sup hoc cōsuluit dñm q̄ rñdit ei: Mitte exploratores. non p̄cipiendo sed magis permittendo impleri petitionē populi ad malū suū. eo q̄ male petebat. seq̄t: q Venerūt usq̄ ad uallē botri. sic noīat⁹ ē loc⁹ ille. eo q̄ exploratores inde tulerūt botrū. ut dr Nu. xiij. r Bona est terra quā dñs deus nr dat⁹ ē nobis. hoc ꝓbū dixerūt caleph ⁊ iosue tm. Jz enī alij exploratores cōmēdasset terā de fertilitate: tamē dixerūt q̄ impossibile erat populo ipsā acquirere. p̄pter qō de cōsilio exploratoꝝ filij israel despati de ingressu ēre p̄missionis. reuerūt reuerti in egyptum. iosue aūt ⁊ caleph nō solū dixerāt terram esse bonam: sed etiā q̄ ex adiutorio dei absq̄ difficultate possent obtinere eā ut dr Nu. xiij. ca. s Et noluistis ascēdere. Hic describitur peccatū cōmissū multiplex. p̄mū fuit inobediētie cū dr: Et noluistis ascēdere. ad mandatū dñi ⁊ meū ⁊ caleph ⁊ iosue exortatiōnē. secundū fuit incredulitatis: qō notat⁹ cū dr: Sed increduli ad ꝛc̄. tertiū murmurationis. ibi: Et murmurastis. q̄rtum blasphemie. ibi: t Atq̄ dixistis: odit nos dñs. cū tamē ecōtrario signa certe dilectionis eis ostēdisset in exitu de egypto ⁊ i deserto. ut p̄z in Exo. q̄ntū pusillanimitatis. cū dr: v Nuncij terre. di. multitudo ē ꝛc̄. hoc expositū ē Nu. xiij. usq̄ ibi: p Et dixi uobis. uos cōsolādo. p̄o uobis ipse pugnabit sicut fecit i egypto. inēficiendo p̄mogenitos egyptioꝝ: ⁊ submergēdo pharaonē ⁊ ei⁹ exercitū: ⁊ solitudine amalech debellādo. y Portauit te dñs ꝛc̄. i. diligēt te custodiuit ⁊ nutriuit dādo mānā: sic solet nutrix custodire ⁊ nutrire infantulū. z Et nec sic q̄dē credidistis. ex q̄ aggrauat peccatū eoꝝ. a Cūq̄ audisset dñs. Hic p̄ñ describit dim. p̄missi impedimētū: q: p̄t peccatū ppli p̄dictū sentētia mortis fuit data a deo sup oēs uiros q̄ erāt. xx. ānoꝝ ⁊ ultra exceptis caleph ⁊ iosue: ⁊ filijs leui. ut dictū fuit Nu. xiij. ca. ita q̄ null⁹ eoꝝ intrauit tēram p̄missionis ꝛ mortui sūt i deserto. ⁊ retardat⁹ ē ingressus terre p̄missionis. ⁊ b ē qō dr: Cūq̄ audisset dñs uo. ser. ꝛc̄. irat⁹. ad puniēdū. b Dit nō ui. q̄spiā. excepto p̄dicto ⁊ illis q̄ nōdū attigerāt. xx. ānū. c Nec mi. indig. in ppm. q̄ tam graue peccauit. ut p̄dictū est. d Cū mihi q̄q̄ irat⁹

illos: ⁊ qō iustum ē iudicate. e Siue ciuis sit ille siue peregrinus: nulla erit distantia p̄sonarū. f Jta paruū audiet ut magnū: nec accipietis cuiusq̄ p̄sonā: quia dei iudiciū est. g Si difficile uobis uisū aliquid fuerit: referte ad me ⁊ ego audiā. h Precepiq̄ eis oīa q̄ facere deberetis. i Profecti aūt de oreb transiuimus per heremū terribilē ⁊ maximam solitudinē quā uidistis p uiā montis āmorrei: sicut p̄cepat dñs deus noster nobis. Cūq̄ uenissem⁹ i cadesbarne: dixi wobis: k Uenistis ad montem āmorrei quem dñs deus noster datur⁹ est wobis. Ecce terrā quā dñs deus tuus dabit tibi. Ascendē ⁊ possidе eam sicut locutus est dñs deus noster patribus tuis. Noli timere: nec quicq̄ paueas. l Et accessistis ad me oēs atq̄ dixistis. m Mittam⁹ uiros qui cōsiderēt terrā ⁊ renunciēt per qō iter debeamus ascendē: ⁊ ad q̄s pergere ciuitates. n Cumq̄ mihi sermo placuisset: misi ex wobis duodecim uiros singulos de tribubus suis. o Qui cū perrexissent ⁊ ascēdissent i mōtana uenerūt usq̄ ad uallem botri: ⁊ cōsiderata terra sumētes de fructib⁹ eius ut ostenderent ubertatē attulerūt ad nos atq̄ dixerūt: p Bona est terra quā dñs deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascēdere sed increduli ad sermonē dei nostri murmurastis in tabernaculis uestris: atq̄ dixistis: q Odit nos dñs: ⁊ idcirco eduxit nos de tra egypti ut traderet in manu āmorrei atq̄ deleret. Quo ascēdemus: r Nūcij terruerūt cor nostrū dicentes: Maxima multitudo ē: ⁊ nobis statura procerior. Urbes magne: ⁊ ad celū usq̄ munite. Filios enachim uidim⁹ ibi. s Et dixi wobis: nolite metuere: nec timeatis eos Dñs deus qui ductor est noster: pro wobis ipse pugnabit: sicut fecit in egypto cūctis uidētib⁹ ⁊ i solitudine ipsi uidistis. t Portauit te dñs deus tuus ut solet homo gestare paruulū filium suū in omni uia p quā ambulastis: donec ueniretis ad locū istū. u Et nec sic q̄dē credidistis dño deo uestro q̄ precessit wos in uia: ⁊ metatus ē locū i quo tentoria figere deberetis: nocte ostendēs wobis iter p ignē: ⁊ die p colūnā nubis. x Cūq̄ audisset dñs uocē sermonū uoꝝ iratus iurauit ⁊ ait: y Nō uidebit q̄spiā de hoib⁹ generationis hui⁹ pessime terrā bonam quā sub iuramēto pollicitus sū patrib⁹ uestris p̄ter caleph filiū iephone. Ipse enī uidebit eā: ⁊ ipsi dabo terrā quā calcauit ⁊ filijs eius: quia secutus est dñm. z Nec miranda indignatio in pplm: cū mihi q̄q̄ irat⁹

dñs ꝓpter vos dixerit ꝛc. Cōtrariū aūt videt Au. xx. ca. vbi dr sic: Dixitq; dñs ad moysen ꝛ aaron: qz nō credidistis mihi ut sanctificaretis me cozā filijs israel: nō introducetis vos pplos in terrā quā dabo eis. ex quo pz q; dñs fuit iratus ꝓtra moysen ꝓpter peccatum suū. Dicēdum q; peccatū populi fuit occasio ipsi moysi discredēdi verbo dñi. ꝛ sic loq̄t bic: a Propter vos. s. occasionaliē. b Et filij q̄ hodie no. ac mali ignorant distantiā, hoc dixit q̄tum ad illos qui adhuc non habent vsum rationis. c Vos aūt reuertimini ꝛc. a pcessu ihesus terram promissionis d Et respōdistis mihi, hic describit penitētia omissa siue obstinatio. Iz eni filij israel audita sententia dñi p̄dicta peniterēt de b q; nō ascēderant ad terram promissionis fm mandatū dei: tñ nō fuit vera penitentia qz volebāt accedere ad eam cōtra eius prohibitionē. ꝛ ideo ab aduersarijs fuerūt vexati. ꝛ pz hīc. e Itaq; egressus est ammoneus. Au. xxj. habet: chanane⁹. Dicēdum q; oēs q̄ descenderūt de chā filio noe-noie generali vocant chananei sed a diuersis filijs ei⁹ noiant spālib⁹ noib⁹. s. aliqui iebusei: aliqui āmonei: ꝛ sic de alijs. igit Au. xxj. ca. ponit nomē generale. hic aūt spāle. f Sicut solēt apes persequi. i. faciliter ꝛ turmatim. apes eni qñ aliquid psequūt volādo turmatim hoc faciūt. Ra. Sa. exponit hoc de quodā genere muscarū q̄ sūt similes apib⁹ sed habēt aculeos venenatos. ꝛ ideo qñ boues ab eis pungunt cadūt ꝛ moriūt. sic filij israel tunc cozam suis aduersarijs ceciderūt. g Nec voci vestre voluit acq̄escere. qz nō retractauit suā sententiā ꝫ magis firmauit. b Sedistis ergo in cadesbarne multo tpe. In hebreo hr sic: Et sedistis in cades dieb⁹ multis. fm dies q̄b⁹ sedistis id est fm numerū dierū quib⁹ sedistis in alijs mansionib⁹. ut exponit Ra. Sa. qz fm eū tanto tpe sederūt ibi quanto tpe sederūt in alijs mansionib⁹ sequentib⁹. i. xix. annis. qz totū tēpus quo sederūt in cades ꝛ alijs fuit. xxxviij. ānoz ut hr ca. se. includunt tamē ibi dies quibus ambulabant.

Prosectiq; inde ꝛc. Hic ꝓnē iducit i Cap. ij. moyses pplm ad legis reuerētiā replicādo bñficia dei p⁹ legē datā. ꝛ p bñficia collata tpe pacis. secūdo data tpe belli. circa mediū hui⁹ ca. Surgite ꝛ trāsite ꝛc. Prima i tres fm tres pplos cōtra quos ꝓhibiti fuerūt intre bellū. secūda ibi: Cūq; transissem⁹. tertia ibi: Postq; aūt. Primus pplus cōtra quē ꝓhibiti fuerūt bellare fuit dñs ꝓpter a vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc: sed iosue filius nun minister tuus ipse intrabit ꝓ te. Hūc exhortare ꝛ robora: ꝛ ipse sorte terrā diuidet israeli. Paruuli vestri de quib⁹ dixistis q̄ captiui ducerent ꝛ b filij qui hodie boni ac mali ignorant distantiam: ipsi ingredientur: ꝛ ipsis dabo terrā ꝛ possidebūt eam. Vos c aūt reuertimini ꝛ abite in solitudinē p viā maris rubri. Et d respōdistis mihi: Peccauim⁹ dño. Ascendemus ꝛ pugnabimus: sicut precepit dñs de⁹ noster. Cūq; instructi armis pergeretis in montē ait mihi dñs Dic ad eos. Nolite ascendere: nec pugnetis. Non eni sum vobiscum: ne cadatis cozā inimicis vestris. Locutus sum ꝛ non audistis: sed aduersantes imperio dñi ꝛ tumētes superbia ascendistis in mōtem. Itaq; e egressus ammoneus qui habitabat in montibus ꝛ obuiā venies persequt⁹ est vos: sicut solent apes persequi: ꝛ cecidit de seir vsq; horma. Cūq; reuersi ploraretis cozam dño nō audiuit vos: nec f voci vestre voluit acquiescere. Sedistis b ergo i cades barne multo tpe.

Prosectiq; g inde venimus h i solitudinē que ducit ad mare rubrū: sicut mihi dixerat dñs: ꝛ circuiuim⁹ mōtē seir lōgo tpe. Dixitq; dñs ad me: sufficit vobis circuire montē istū: ite cōtra aq̄lonē. ꝛ pplo ꝓcipe dicēs: Trāsibitis i ꝓ tmīnos fratrū m vestroz filioz esau q̄ habitāt i seir: ꝛ n timebūt vos. Videte ꝫ diligenter ne o moueamini cōtra eos. Neq; p eni dabo vobis de terra eoz quātū pōt vni⁹ pedis calcare vestigiū: qz i possessionē esau dedi mōtem seir. Cibos q emetis ab eis pecunia ꝛ comedetis: aquā emptā hauriet ꝛ bibetis. Dñs r de⁹ tuus bñdixit tibi in oi⁹ ope manuū tuarū. Nouit s iter tuū: quō t trāsierꝭ solitudinē hanc magnā p. xl. ānos habitās tecū dñs de⁹ tu⁹ ꝛ u nihil tibi defuit. Cūq; x trāsissem⁹ frēs nostros filios esau q̄ habitabāt in seir p viā cāpestrē de helath ꝛ de asiongaber: venim⁹ ad iter qđ ducit i desertū moab. Dixitq; dñs ad me: Nō a pugnes ꝫ moabitas nec ieas aduers⁹ eos pliū. Nō eni dabo tibi q̄cq; de tra eoz: q̄a b ergo i cades barne multo tpe. Prosectiq; g inde venimus h i solitudinē que ducit ad mare rubrū: sicut mihi dixerat dñs: ꝛ circuiuim⁹ mōtē seir lōgo tpe. Dixitq; dñs ad me: sufficit vobis circuire mōtē istū: ite cōtra aq̄lonē. ꝛ pplo ꝓcipe dicēs: Trāsibitis i ꝓ tmīnos fratrū m vestroz filioz esau q̄ habitāt i seir: ꝛ n timebūt vos. Videte ꝫ diligenter ne o moueamini cōtra eos. Neq; p eni dabo vobis de terra eoz quātū pōt vni⁹ pedis calcare vestigiū: qz i possessionē esau dedi mōtem seir. Cibos q emetis ab eis pecunia ꝛ comedetis: aquā emptā hauriet ꝛ bibetis. Dñs r de⁹ tuus bñdixit tibi in oi⁹ ope manuū tuarū. Nouit s iter tuū: quō t trāsierꝭ solitudinē hanc magnā p. xl. ānos habitās tecū dñs de⁹ tu⁹ ꝛ u nihil tibi defuit. Cūq; x trāsissem⁹ frēs nostros filios esau q̄ habitabāt in seir p viā cāpestrē de helath ꝛ de asiongaber: venim⁹ ad iter qđ ducit i desertū moab. Dixitq; dñs ad me: Nō a pugnes ꝫ moabitas nec ieas aduers⁹ eos pliū. Nō eni dabo tibi q̄cq; de tra eoz: q̄a b malum facere: ꝓpter quod negauerunt eis transitum per eam. o Ne moueamini cōtra eos. ad prelium, ꝓpter predictam negationē. p Neq; eni dabo vobis de tra eoz ꝛc. quia ex merito abalx a quo descenderūt ꝛ promissione sibi facta illa terra fuit concessa filijs esau: qui ex adiutorio dei expulerūt inde gozzeos qui erant fortissimi. ut hr infra eodē ca. q Cibos emetis ab eis. quia Iz filij esau nollēt eis cōcedere transitū per terram suā: tamē portabāt eis cibaria venalia ad locū vbi trāsibāt iuxta terminos suos. r Dñs de⁹ tu⁹. Hic replicant in generali beneficia toto illo tpe exhibita. cum dr: Dñs de⁹ tu⁹ benedixit tibi. dando legē. s In omni ope manuū tuarū. ꝛ maxime in ope tabernaculi ad cultū dei post legē datā. t Nouit iter tuū. ducēdo te i colūna ignis ꝛ nubis. v Quō trāsierꝭ solitudinē hanc, in qua sunt serpētes ꝛ scozpiones in multitudine cōseruādo te ab eoz lesione. x Per q̄draginta annos habitans tecū. per specialē cultū. y Et nihil tibi defuit. quia dedit tibi mānna ꝛ eduxit aquam de petra. z Cūq; transissemus. Hic describit secūdus pplus. s. moabitarū cū quib⁹ prohibiti fuerūt filij israel bellare. ꝛ pmittitur modus veniendi ad terram eoz. cū dr: Cūq; transissem⁹ ꝛc. Consequenter, phibet cōtra eos bellū. cum dicit: a Nō pugnes cōtra moabitas ꝛc. cui⁹ causa subdit cū dicitur: Non eni dabo tibi quicq; de terra eoz. b Quia filijs loth tradidi eam in possessionē. ꝛ hoc fuit ex merito abalx ꝛ promissione sibi facta. ex hoc eni q̄ loth recessit de aran ut iret

cū abrahām in terrā chanaā. ⁊ cū eo fuit in egyptū ⁊ rediit. ut dr̄ Gen. xij. ⁊ xiij. ca. abrahā reputauit eū q̄si filiū. a Emim primi fuerūt habitatores eius. dicti sunt aūt emim. i. terribiles q̄z ex aspectu sue magnitudinis alij terrebant. b Vt de enachim stirpe. enach fuit gigas de cui⁹ magnitudine ⁊ filioꝝ ei⁹ dr̄ Nu. xiij. ca. quib⁹ cōparati q̄si locuste videbamur. c Sicut fecit israel ⁊c. Ex hoc dicūt aliqui q̄ esdras scripsit principiū hui⁹ libri quia hic loquit̄ de acquisitione terre filiorum israel que tamē fuit acq̄sita post mortē moysi. sed hoc dictū supra improbatū est. ideo dicēdū ē q̄ moyses hic loquitur de futuro p̄ modū preteriti ad ostendendū certitudinē impletionis diuini promissi. Pōt etiā dici q̄ loquitur hic de p̄terito q̄tū ad acquisitionē ⁊re seon regis esebon ⁊ og regis basan: que fuit acquisita viuente moyse ⁊ anteq̄ scriberet librum istū. cetera patent. d Postq̄ aūt. Hic describitur tertius ppl̄us. s. āmonitarū cōtra quē p̄hibitū fuit prelij: q⁹ āmon ⁊ moab ex q̄bus descenderūt āmonite ⁊ moabite fuerūt filij loth de duab⁹ filiabus suis. ut dr̄ Gen. xix. Quos dilexit deus a facie eoꝝ p̄pē meritū abrahe cui⁹ filius loth reputabat. e Surgite. Hic p̄mittit iducit moyses ppl̄m ad dei ⁊ legis reuerentiā recolendo būficia diuina tpe belli. ⁊ p̄mo recolit beneficia exhibita tpe belli p̄teriti. secūdo exhibēda tpe belli futuri ibi: Josue q̄. Beneficia autē exhibita in bellis p̄teritis sunt regna acquisita p victoriam diuinitus data Circa q̄ primo agitur de terre acquisitione. secūdo de distributione acquisite. ibi: Terramq̄ possedim⁹. circa medium. iij. ca. Adhuc p̄mo describitur acquisitio regni seon. secūdo ipsius og in principio. iij. ca. Circa p̄mū p̄mo describit preliij causa. secūdo victoria. ibi: Percussimusq̄. Circa primū ostenditur belli causa ⁊ iusta ex parte filioꝝ israel. secūdo iniusta ex parte seon. ibi: Noluitq̄ seon. Circa p̄mū ostenditur bellū filioꝝ israel esse iustum ex auctoritate ⁊ p̄cepto dñi qui terram vni⁹ p volūtate sua p̄t dare alteri. ⁊ hoc est q̄d dicitur: Surgite ⁊ transite. ⁊ hoc cōtinuatur sic cū precedentib⁹ q̄ sunt verba dñi ad ppl̄m que refert moyses. f Ecce tradidi in manu tua seon. hoc dicit̄ ad ostendū q̄ victoria fuerat ex beneficio diuino non ex virtute ppli israel. g Hodie incipiam mittere terrorē ⁊c. quia p victorias habitas de regibus seon ⁊ og timor filioꝝ israel cecidit sup oēs hoc audientes. h Qui habitant sub omni celo. Ex hoc dicit Ra. Sa. q̄ in pugna israel cōtra seon ⁊ og sol stetit sicut tēpore Josue. ⁊ p hoc victoria nota facta fuit sub omni celo. sed non est verisimile q̄ moyses tantū dei beneficiū tacuisset: cū p scripturam hui⁹ libri intenderet inducere p̄ntes ⁊ futuros ad reuerentiam dei ⁊ legis diuine. ⁊ ideo dicendū q̄ est modus loquendi ybpolicus. cū dicitur: Sub omni celo. qui modus loquendi frequenter in sacra scriptura reperitur. i Et in more parturientiū cōtremiscant. exterius in corpore ⁊ dolore teneant̄ interius in corde k Misi ergo. Hic secūdo ostēditur bellū filiorum israel iustū ex parte ipsoꝝ. q⁹ p̄ obtulerunt pacem p̄tentes transitū pacificum. Ig eni moyses sciret p reuelationē dñi: ut predictum ē: q⁹ seon transitum nō cōcederet: ⁊ magis cōtra eū bellaret: tamen pacem obtulit: ut daret exemplū filijs israel i futurum. Ig eni esset eis ibibitū ne pacē aliquā facerent cū habitatorib⁹ terre chanaā sed eos delerent simpliciter. sicut dictū fuit Nu. xxxiij. tamē cū gentib⁹ alijs pugnaturi p̄mū debēbat offerre pacem. ut dr̄ infra. xx. ca. Regnū aūt seon erat extra terrā chanaam. ⁊ ideo misit ad eos nūcios verbis pacificis: sicut dicit hic: Misi ergo nūcios ⁊c. l Publica gradiemur via. ita q̄ nullū nocumentū inferem⁹ bonis tuis īmobilibus seu terre tue

filijs loth tradidi eam in possessionē. Emim[a] primi fuerūt habitatores ei⁹: populus magn⁹ ⁊ validus ⁊ tam excelsus ut[b] de enachim stirpe quasi gigantes crederent̄ ⁊ essent similes filiorum enachim. Deniq̄ moabite appellant eos emim. In seir aūt prius habitauerūt horei: quibus expulsis atq̄ deletis habitauerūt filij esau: sicut[c] fecit israel i terra possessionis sue: quam dedit illi dñs. Surgentes ergo ut trāsirem⁹ torrentem careth venimus ad eū. Temp⁹ aūt quo ambulauimus de cades barne vsq̄ ad trāsitū careth: triginta ⁊ octo annoꝝ fuit donec consumeret̄ omnis cōgregatio hominum bellatoꝝ de castrīs: sicut iurauerat dñs: cui⁹ manus fuit aduersus eos ut interirent de castrorum medio. Postq̄[e] aūt uniuersi cecidērūt pugnatores: locutus est dñs ad me dicens: Tu transibis hodie terminos moab vrbem nomine ar: ⁊ accedens in vicinia filiorum ammon: caue ne pugnes contra eos nec mouearis ad prelium. Non enī dabo tibi de terra filioꝝ āmon quia filijs loth dedi eam in possessionē. Terra gigantū reputata est: ⁊ in ipsa olim habitauerunt gigantes: quos āmonite vocāt ẓomim: populus magnus ⁊ multus ⁊ procere longitudinis: sicut enachim quos deleuit dñs a facie eorum: ⁊ fecit illos habitare p eis: sicut fecerat filijs esau qui habitant in seir dele nos horeos: ⁊ terram eorum illis tradens: quam possident vsq̄ in presens. Eueos quoq̄ qui habitabāt in aserim vsq̄ gaçam cappadoces expulerūt: q̄ egressi de cappadocia deleuerūt eos ⁊ habitauerūt pro illis. Surgite[f] ⁊ transite torrentē arnon Ecce[f] tradidi in manu tua seon regem esebon āmoreum ⁊ terram eius incipe possidere: ⁊ cōmitte aduersus eum prelium. Hodie[g] incipiam mittere terrorem atq̄ formidinem tuam in populos qui[h] habitant sub omni celo: ut audito nomine tuo paueāt: ⁊ [i] in motem parturientiū cōtremiscant: ⁊ dolore teneant. Misi[k] ergo nuncios de solitudine cademoth ad seon regem esebon verbis pacificis dicens: Transibim⁹ per terram tuam: publica[l] gradiemur via. Non declinabim⁹ neq̄ ad dexteram neq̄ ad sinistram: alimenta[m] precio vende nobis ut vescamur: aquam pecunia tribue: ⁊ sic bibemus. Tm̄[n] est ut nobis concedas

nascentib⁹. m Alimenta precio vende nobis. ita q̄ nullam iniusticiā faciemus tibi in bonis mobilibus. n Tm̄ est ut nobis cōcedas transitum sicut fecerūt filij esau. Cōtrariū videtur Nu. xx. ca. vbi dicit̄: Cui respōdit edom non transibitis p me: alioquin armatus occurrā. ⁊ posteā subditur: Et diuertit ab eo israel. Ad hoc dicūt aliqui q̄ Ig filij esau nō p̄cesserint trāsitū filijs israel p medium terre sue: tamē cōcesserunt transitū p terram suam in extremitatibus. Ra. Sa. dicit q̄ nō cōcesserunt transitū per aliquam partem terre sue sed portabant eis alimenta venalia ad loca per que transibāt iuxta terram suam. ⁊ ideo dicit q̄ illud q̄d hic dr̄: Sicut fecerūt filij esau. hoc nō refertur ad cōcessionē transit⁹ sed solū ad venditionē victualium. duo enī p̄tebāt filij israel. s. transitū p terrā ⁊ venditionē victualiū. p̄mū negauerūt filij esau. ⁊ secundū cōcesserūt Posset aūt dici q̄ li sicut fecerunt ⁊c. potest referri ad vtrūq̄: quia Ig filij esau nō cōcessissent transitum p terrā suā. tm̄ dimiserūt filios israel pacifice transire iuxta terminos terre sue vendentes eis ibidē victualia. neutrū autē

cōcessit seon: ⁊ exiuit de terra sua cōtra filios israel ut eos exterminaret. a Et moabite. qui similiꝫ vendiderunt eis victualia. b Noluitq; seon. Hic describit bellū iniustū ex parte regis seon. ꝓmo quia denegauit petitionē rationabilē. qō notat cū dr: Noluitq; seon ⁊c. ⁊ subdit cā: c Quia induraverat dñs ⁊c. dicit autē dñs indurare boies i malo incrētū suo iusto iudicio, ꝑ demerita boiuꝫ ibrabit eis gratiā uel nō infūdit. ⁊ qz effect⁹ gratie ē cor mollificare: ideo ad eius subtractionē seqt̄ iduratio cordis ⁊ obstinatio i peccatis. d Ut traderet in manus tuas. li ut. tenet hic cōsecutiue: quia ad indurationē secuta ē illa pena. secūdo ostendit bellū seon iniustū quia prior impugnauit filios isrl sine cā. ⁊ b ēqō dr: e Egressusq; est seon ⁊c Non vocauit seon og ad suum auxiliū: quia nō reputabat se indigere auxilio ei⁹ ad destructionē filioꝝ israel. f Percussimusq; eū. Hic describit victoria pfecta cū dr: percussim⁹ eū. id est interfecim⁹. g Cū filijs suis. In hebreo hr: Cū filio suo. qō exponēs Ra. Sa. dicit q; hoc intelligit de quodam filio notabili quē habebat ⁊ erat eq̄lis patri i magnitudine ⁊ fortitudine. pōt tamē dici ſm translationē nostrā q; in hebreo ponitur singulare pro plurali. sicut Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarū. cetera patēt usq; ibi: h Nō fuit vicus. villa ē q̄ nō habet muros. ⁊ ciuitas villa est clausa muris. i Capᵗ. iij.

Capq; cōuersi. Hic ꝓnter describit victoria de rege og. ⁊ ꝓmo describit occasio pugne. secūdo cōditio victorie. ibi: Percussimusq;. Circa ꝓmū dr sic: Itaq; ꝓfūsi. ad ꝓtinuādū iter nostrū p⁹ dellationē seon. k Ascēdim⁹ q; iter basan. i. qō ducit ad basan l Egressusq; ē og. ex ꝟ appet cā q̄re moyses nō petiit trāsitū ꝟbis pacificis ab isto og sicut fecerat a seon. quia iste og nō expectauit q; moyses ad terrā ei⁹ appropinq̄ret ⁊ inde nūcios mitteret: ⁊ ꝓoccupauit tēpus mouēdo bellū iniustū cōtra filios isrl m Dixitq; dñs ad me ne timeas eū. hoc dictū fuit spāliter de og: quia erat mire magnitudinis ⁊ fortitudinis. ut ꝑz infra eodē ca. n Percussimusq; eū. Hic describit magnitudo victorie. ⁊ ꝓmo ex hominū interfectoꝝ ⁊ ciuitatū captarū ⁊ prędarū multitudine: ⁊ ꝑz lrā. secūdo ex regis og magnitudine. cū dr: o Solus q̄ppe og ⁊c. de stirpe gigantū. Dicit aūt Ra. Sa. q; loquit hic de gigantib⁹ quos interfecit chodorlaomor ⁊ socij eius. ut hr Geñ. xiiij. ⁊ de illa interfectione euasit solus og qui postea fact⁹ ē rex basan. ut dr. ⁊ ſm hoc iste og diu vixerat: qz a tpe belli ꝓdicti de q̄ euasit usq; ad bellū in q̄ obijt fluxerūt pl⁹ q̄ cccc. āni. p Et monstrat lectus ei⁹ ferreus ⁊c. de magnitudine h⁹ og dicūt iudei q; a plāta pedis ei⁹ usq; ad cauillā pedis erāt. xxx cubiti būani. put diffusi⁹ posui i libro Nu. xxj. ca. ⁊ qz iste passus vbi describit mensura lecti ei⁹. illā falsitatē destruit. ideo ad colorandū predictā falsitatem iudei querse exponūt banc lrām. dicunt enī aliqui q; in hebreo nō ē lect⁹ sed cuna in q̄ erat positus qñ erat puer: ⁊ q; iam tante erat fortitudis ⁊ magnitudinis q; nō poterat teneri nisi in cuna ferrea habēte. ix. cubitos vsuales in longitudine. Sed hec expositio assumit falsū: qz in hebreo nō hr cuna ſ lectus uel stratum: ut magis ꝓprie loq̄mur. eadem enī dictio ē hic hebraica que hr ps. vj. lachrymis meis stratū meū rigabo. ⁊ Geñ. xlix. Maculasti stratum ei⁹. de lecto iacob cū iam eēt vir pfect⁹ de quo certū ē q; non iacebat in cuna. Itē lz puer de nouo nat⁹ sit minoris quātitatis q̄s in etate adulta: tñ de coī cursu habet quātitatem prędalē uel parū plus respectu sui ipsi⁹ in etate adulta. spacium aūt a plāta pedis usq; ad cauillā ad plus nō est nisi quarta ps lōgitudinis pedis. ⁊ ideo si fictio iudeoꝝ ꝓdicta de lōgitudine og esset vera qñ fuit de nouo natus nō solū habuit nouē cubitos vsuales in longitudine sed quater. xxx. ad min⁹. s. cxx. ⁊ ideo ad colorandū ꝓdictā fictionē seu falsitatē Ra. Sa. aliter exponit lrām ꝓdictam cōcedens qō hic hr Lectus: ⁊ nō cuna. sed cū subdit: Habēs nouē cubitos lōgitudinis ad mensurā virilis man⁹. dicit q; hoc ē intelligēdū de mensura cubiti ipsi⁹ og: qui vocabat vir ꝓ quādā excellentiā: ⁊ ille cubit⁹ erat valde magnus. Sed hec expositio nō pōt stare nec colorare ꝓdictam falsitatē. qz sicut iam dictū ē: lōgitudo q̄ est a plāta pedis usq; ad cauillā nō ē ad plus nisi quarta ps lōgitudinis pedis. ⁊ ideo si inter plātā pedis ⁊ cauillā ipsius og erant xxx. cubiti usuales ſm predictā fictionē: sequit q; tota lōgitudo pedis ei⁹ ad min⁹ esset. cxx. cubitoꝝ. ut ꝓdictū ē. Cubitus aūt cōtinet duos pedes ſm coiorē opinionē ⁊ veriorē. ut credo. ſm aliā

transitū: sicut fecerūt filij esau qui habitāt in seir: ⁊ moabite qui morant in ar: donec veniamus ad iordanē ⁊ transeamus ad terram quam dñs deus noster daturus est nobis. Noluitq; seon rex esebon dare nobis transitum: quia indurauerat dñs deus tuus spiritum eius ⁊ obfirmauerat cor illius ita ut traderet in manus tuas sicut nunc vides. Dixitq; dñs ad me: Ecce cepi tibi tradere seon ⁊ terrā eius: incipe possidere eam. Egressusq; est seon obuiam nobis cū omni populo suo ad prelium in iasa: ⁊ tradidit eū dñs deus noster nobis: percussimusq; eū cū filijs suis ⁊ omni populo suo: cūctasq; vrbes in tpe illo cepimus interfectis habitatoribꝰ earū viris ac mulieribꝰ ⁊ paruulis. Non reliquimus in eis quicq̄: absq; iumētis que in partem venere predantiū ⁊ spoliis vrbiū q̄s cepimus ab aroer que est super ripam torrentis arnon oppido qō in valle situm est usq; galaad. Nō fuit vicus uel ciuitas que nostras effugeret manus. Omnes tradidit dñs deus noster nobis: absq; terra filioꝝ āmon ad quam nō accessimus ⁊ cūctis que adiacent torrenti iaboc ⁊ vrbib⁹ montanis: vniuersisq; locis a quibus nos prohibuit dñs deus noster.

Taq; conuer- iii

si ascendimus per iter basan. Egressusq; est og rex basan in occursum nobis cū populo suo ad bellandū in edrai. Dixitq; dñs ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cū omni populo ac terra sua: faciesq; ei sicut fecisti seon regi āmorreoꝝ qui habitauit in esebon. Tradidit ergo dñs deus noster i manib⁹ nostris etiā og regem basan ⁊ vniuersū pplm eius: percussimusq; eos usq; ad internitionē vastantes cūctas ciuitates illius vno tpe. Non fuit oppidū qō nos effugeret. Sexaginta vrbes ⁊ oēm regionē argob regni og in basan. Cūcte vrbes erant munite muris altissimis: portisq; ⁊ vectib⁹: absq; oppidis inumeris que non habebant muros. Et deleuim⁹ eos sicut feceramus seon regi esebon disperdentes omnē ciuitatē viroſq; ac mulieres ⁊ paruulos: iumēta aūt ⁊ spolia vrbiū diripuim⁹. Tulimusq; ullo i tpe trā de manu duoꝝ regum āmorreoꝝ q̄ erāt trās iordanē a torrēte arnō usq; ad montē hermon quē sidonij sarion vocāt: ⁊ āmorrei sanir: oēs ciuitates que site sunt i planitie ⁊ vniuersā terrā galaad ⁊ basan usq; ad selcha ⁊ edrai ciuitates regni og i basan. Solus q̄ppe og rex basan restiterat de stirpe gigantū. Et monstratur lectus eius ferreus q̄

ꝓ̄o ꝑdem ⁊ dimidiū. ex quo sequit̄ ꝙ cubitis ipsi⁹ og cōtinebat ccxl. ꝑdes cēs ſm ꝓdictam fictionē uel ad mi⁹. clxxx. ⁊ ꝓ ꝑns lectus ei⁹ nouē cubitoꝝ cōtinebat nonies tantū in lōgitudine. qō includit maxīmā absurditatem quia nō posset fieri lectus ferre⁹ tante longitudinis ⁊ latitudinis correſpōdentis: nec inueniret tanta materia ferri: nec artifex qui faceret nec eēt uerū qō dicit̄ i textu: Et monſtratur lectus ei⁹ ferreus qui ē i rabath filioꝝ ām̄on id est in tali ciuitate: qz magnitudo ꝓdicti lecti fere occuparet locū ui⁹ magne ciuitatis. ⁊ ideo dicendū ꝙ hic accipit̄ cubit⁹ uſualis ⁊ cōis qui cōtinet duos ꝑdes cēs. uel ad minus ꝑdē ⁊ dimidiū. Et ꝙ ꝑz ꝙ lectus ipsi⁹ og erat tāe magn⁹ cōtinēs nouē cubitos longitudinis. i. xviij. ꝑdes cōmunes ſm coiozē opinionē de magnitudine cubiti. uel. xij. ꝑdes cum dimidio ſm aliā. Moraliter og qui interꝓtatur cōgregans ſigt peccatoꝝ ꝙ ſibi cōgregat iniquitatē ſm qō dr̄ ꝓ⁹. xl. Correi⁹ congregabit iniquitatem ſibi. quia ſm Bꝛegō. Peccatū qō ꝙ ꝑnitentiā nō diluitur: mox ſuo pondere ad aliud trahit. Lectus enī ſūt allicientia ad peccatū ⁊ detinentia in ipso: ſicut in lecto in ꝙ iacet ꝓſtratus. habet autē. ix cubitos longitudinis: ⁊ quatuoꝝ latitudinis exꝑlū in peccato carnis. ⁊ ſic pōt intelligi de aliis. Prim⁹ cubit⁹ longitudinis est i eſcis ſecūdus in poculis. tertius in ſpectaculis. quart⁹ in cantilenis diſſolutis. ąntus i ſuauitate aromatū. ſextus in multiplicitate donoꝝ gratis datoꝝ. ſeptim⁹ in mollitie lectoꝝ. octau⁹ in applauſu ſocioꝝ. nonus in turpi uſu mulierū. Latitudinis ꝙ ꝑmus cubit⁹ ē delectatio. ſecundus ē cōſenſus. terti⁹ opatio. quart⁹ cōſuetudo. ⁊ qñ interuenit incorrigibilitas ⁊ obſtinatio tunc ē lect⁹ ferre⁹. a Terramq; poſſedim⁹. Hic ꝙñter recolitur ꝓdicte terre acquiſite diſtributio que aſſignata fuit duab⁹ tribub⁹ ⁊ dimidie ut plenius cōtinet Nu. xxxij. ⁊ hoc ē qō dr̄: Et ciuitates illi⁹ de di ruben ⁊ gad dē. ⁊ ꝑz lrā vſq; ibi: b Et terminos cenereth. nomē ē laci magni ꝑ quem tranſit iordanis fluui⁹. ⁊ vocat̄ in euangelio mare cenereth a quadā villa ſic noiata ſup littus ei⁹ ſita. ⁊ mare tyberiadis a quadā alia ciuitate ſita i eius littore. ⁊ mare galilee qz est iuxta galileam regionē. c Vſq; ad mare deſerti. quod est ſalſiſſimū. nomē est alterius laci in quo cadit iordanis fluu⁹. ⁊ ē in loco ubi ſubuerſe ſūt ąnq; ciuitates de quarū ſubuerſione dr̄ Geñ. xix. ⁊ iſto lacu dictū fuit Nu. xxxiij. ca. Vocat̄ aūt mare more hebraici ſermonis ſm quē quelibet cōgregatio aquarum notabilis mare vocat̄ ſm illud Geñ. j. Cōgregationeſq; aquarū appellauit maria. d Extēditi ꝓcedite. hoc dicit̄ viris dellatoribus duarū tribuū ⁊ dimidie que iam habebāt terrā aſſignatā: ⁊ ciuitates muratas in quib⁹ reliquerūt uxores ſuas ⁊ ꝑuulos ⁊ familias. ⁊ ideo ꝓterāt ꝓcedere ad bella magis expedite ꝙ alij ꝙ ducebāt ſecū uxores ſuas ⁊ paruulos ⁊ familias. e Joſue ꝙ. Poſtq; explicauit beneficia ꝑſtita in dellis ꝓteritis. hic ꝙñ explicat hūficia ꝓbenda in dellis futuris. ⁊ hoc totū fit ad inducendū filios iſrael ad dei reuerentiā ⁊ obſeruantiā legis. ⁊ diuidit in ꝑtē ꝓncipalē ⁊ incidentalē. ſecūda ibi: Precatuſq; ſū. Circa ꝑmum moyſes ex victoriis dinit⁹ cōceſſis filijs iſrael de preterito: aſſecurat de ꝓcedēdis i futuro. qz ſm ꝙ dic̄ dr̄⁹ Bꝛegō. Preteritarū rerū exhibitio futurarū ē certitudo. ⁊ ꝑz lrā. f Precatuſq;. Hec est ꝑs incidentalis. ex hoc enī ꝙ Moyſes ex dei adiutorio duos reges debellauerat ⁊ terrā eoꝝ diſtribuerat. ut ꝓdictū ē: opinatus fuit ꝙ ꝑbū dñi ſibi dictum Nu. xx. ſ. ꝙ non intraret terram ꝓmiſſionis nō eēt ꝑbū ſentētie diffinitiue ſ magis cōminationis: qō frequenē retractat̄. ſicut illud Jone. iij. Adhuc. xl. dies ⁊ ninīue ſubuertet̄. ⁊ iō orauit dñm ut tranſiret iordanē ⁊ videret terrā ꝓmiſſionis ac diuideret. ⁊ hoc ē qō dr̄: ꝙ Dñe deꝰ tu cepiſti oſtendere ſeruo tuo. i. mihi moyſi. b Magnitudinē tuā. in opibus mirabilib⁹. i Manuq; fortiſſimā. in dellatione duoꝝ regū. k Trāſibo igitur dē. i. hoc peto ex tua gratia. l Et montē iſtū egregiū ⁊ libanū. Ra. Sa. dicit ꝙ ꝑ montē hic intelligit̄ hierusalē que ꝓpte ꝓncipali erat ſita in monte: ⁊ ꝑ libanū ipſū templū quod fuit factū de lignis libani. ut hr̄. iij. Regū. v. ca. ſed hoc nō videt̄ uerū qz moyſes nō ꝓtebat viſionē ſpiritualē terre ſ corporalē. ut manifeſte ꝑz ex textu. templū aūt nō fuit factum vſq; ad tpa ſalomonis. ⁊ ideo vſq; tūc videri non ꝓterat viſione corporali. ⁊ ideo dicēdū ꝙ ꝑ montē ⁊ libanū intelliguntur duo termini terre ꝓmiſſionis ſm ei⁹ longitudinem quia mons i ꝙ ē aſcenſus ſcorpionis est in termino auſtrali ⁊ liban⁹ in termino aquilonari. ⁊ ꝑ hoc intelligit̄ ꝓtita viſio locoꝝ intermedioꝝ. m Iratuſq; est mihi dñs ꝓpt̄ vos. iſtud refert̄ ad peccatū moyſi in aquis cōtradictionis. qō hr̄ Nu. xx. cui⁹ peccati occaſio fuit malicia ꝓpli. ut ſ. dictū ē ca. j. n Nec exaudiuit me. ꝑbū ſuū retractādo ſed magis cōfirmando. ꝙtū ad hoc ꝙ terrā nō intraret. cōceſſit tamē ꝙ eā ab extra miraculoſe videret. vñ ſubdit: o Aſcende cacumē phaſge. nomē est mōtis. p Et oculos circūfer ad orientē dē. Non accipit̄ hic oriens ⁊ occidens

auster ⁊ aquilo ,put sūt termini toti⁹ ⁊re habitabilis:qz sic nō fuit ostensa moysi: sed ,put significāt terminos terre ,p missionis·qz moyses vidit oculis corporalib⁹ totā terram ,pmissionis a termino eius australi vsq; ad aquilonarē: ⁊ ab orientali vsq; ad occidentalē. a Precipe iosue.ut recipiat regimē populi ⁊ latores in acquirēdo terrā ⁊ diuidēdo. b Et corroborā eū atq; cōforta. timebat enī iosue ne sicut moyses magister su⁹ ab ingressu terre ⁊ ei⁹ diuisiōe fuerat ꝑditus·ita ⁊ ipse q̄ nō erat tante ꝓfectionis multo fort⁹ ꝑ ire⁊. ⁊ iō dñs voluit eū assecurare ⁊e transitu ⁊ diuisiōe. ideo sequit: Ipse ꝑcedet pp̄m istū ⁊ diuidet eis terram ⁊c.

c Cap.iiij.

Et nunc israel. Postq̄ moyses induxit populū ad ⁊e reuerentiā ⁊ legis obseruantiā.hic ꝑnter incipit explicare legem ⁊ explanare.⁊ ꝓmo replicat explanando legis dationē.secūdo legē ipsā. ca.v. Adhuc circa ꝓmū ꝓmo ꝓmittit dicta explanatio.secūdo inferē intenta cōclusio·ibi: Ista ē lex. Prima ín duas·in partem ꝓncipalem ⁊ incidentalem.secūda ibi: Tūc separauit. Circa primū ⁊scribit ꝓ modū replicatiōis ⁊ explanatiōis legis eminētia.secūdo legislatoris·ibi: Nec ē alia natio ⁊c Eminētia ꝓo legis ꝓmo ostendit ex effectu qui ē ꝓlōgare vitam ⁊ multiplicare possessionē tpalē: si lex obseruetur. ⁊ hoc ē qđ dī: Ut facies ea viuas ⁊ ingrediens terrā possideas.secūdo ex ei⁹ ꝓfectione·cū dī: o Nō addetis ad verbū ⁊c. illud enī perfectū est qđ nō habet aliquid superfluū aut diminutū. Considerandū tamē q̄ hic ꝓbibet additio ⁊e prauans intellectū legis . nō aūt additio ⁊e declarans aut illucidās.ꝑm q̄ scribit Eccle.xxiij. Qui elucidāt me vitā eternā habebūt. ⁊e aūt obseruantia legis ,plonget vitam· ostendit p hoc q̄ violatores legis p idolatriā fuerant oēs mortui.⁊ obseruantes eam adhuc erant viui. ⁊ hoc est qđ dī: Oculi vestri viderūt ⁊c. ⁊ patet īrā. De idolatria aūt p̄dicta ⁊ morte idolatraꝝ dictū fuit Nu.xxv. tertio ostēditur eminētia legis ex ei⁹ cōditione·cū dī: e Nec ē enī vestra sapientia. i. sapida sciētia que inducit ad dei amorē Sapientia aūt ꝓbor magis inducebat ad elatiōis tumorē. f Et intellectus corā pp̄lis. intellect⁹ ,pprie dī habit⁹ ꝓncipioꝝ ⁊e q̄ꝝ veritate nō ē ⁊sitatio. ⁊ hūc modū lex diuina vocat intellect⁹.qz ei⁹ veritas ē certissima certitudine adhesionis: licz nō certitudine euidentie. Item sicut ea q̄ manifeste sequūt ex principijs p se notis absq; ⁊sitatione tenent p se vera.que aūt repugnant repudiant tanq̄ falsa.sic ea q̄ sequunt ex diuina lege ⁊lent tanq̄ vera approbari: ⁊ que repugnant·tanq̄ falsa repudiari. g Nec est alia natio. Hic replicat explanando eminentiam legislatoris que potissime apparuit in datione legis: quam quidē eminentiā quatuor ostendūt que ꝓmo sigillatim explicant.secundo ut melius cōmēdēt memorie insimul breui⁹ replicātur·ibi: Interroga ⁊e dies⁹ antiquos. Illoꝝ aūt quatuor ꝓmū est benignitatis amor. secundū potestatis terror·ibi: Ne obliuiscar tertiū pietatis dulcor ibi: Vos autem tulit. quartū seueritatis rigor·ibi: Caue ne qñ obliuiscaris. Primū aūt ostenditur p hoc q̄ dominus filijs israel familiariter cōdescēdebat.ut patet in ⁊scensu manne quotidie.⁊ in populi allocutione in legis datione ⁊ ceteris alijs beneficijs. ⁊ hoc est quod dicit: Nec ē alia natio tam grandis. non numero uel corporali quātitate: sed dignitate.quia multe alie nationes fuerunt maiores in fortitudine ⁊ multitudine: sed ista fuit dignior alijs inq̄ntum accepit legem diuinitus data m disponentem ad xp̄m qui erat nasciturus ꝑm carnem ex iudeis in quo cōsistebat maxima dignitas illius populi. b Que habeat ⁊os appropinquantes sibi .i. cōdescendentes,⁊ dicit ⁊os in plurali. qz alie nationes colebāt

aspice. Nec enī trāsibis iordanē istū. Precipe⁹ iosue ⁊ corroborā eū atq; cōforta: qz ipse ꝑcedet pp̄lm istū ⁊ diuidet eis terrā quā visurus es. Mansimusq; in valle cōtra phanū phogor. iiij

Et nūc israel audi p̄cepta ⁊ iudicia q̄ ego doceo ⁊e ut faciens ea viuas ⁊ ingrediēs possideas terrā quā dñs ⁊e patrū ⁊estroꝝ dabit⁹ ⁊ē vobis. Nō addetis ad verbū qđ vobis loquor: nec auferetis ex eo. Custodite mandata dñi ⁊ei ⁊estri que ego ꝑcipio vobis Oculi ⁊estri viderūt oia q̄ fecit dñs cōtra beelphegor: quō cōtriuerit oēs cultores eius ⁊e medio ⁊estri. Vos aūt qui adheretis dño ⁊o ⁊estro viuitis vniuersi vsq; in p̄sentē diē. Scitis q̄ docuerī vos p̄cepta atq; iustificias: sicut mandauit mihi dñs ⁊eus meus:sic facietis ea i terra quā possessuri estis: ⁊ obseruabitis ⁊ implebitis opere. Hec est enī ⁊estra sapientia ⁊ intellectus corā pp̄lis: ut audientes vniuersi p̄cepta hec dicāt: Ecce pp̄lus sapiens ⁊ intelligens gens magna. Nec est ē alia natio tam grādis que habeat ⁊os appropinquātes sibi: sicut deus ⁊ noster adest cunctis obsecrationib⁹ nostris. Que enī ē alia gēs sic inclyta ut habeat cerimonias iustasq; iudicia ⁊ vniuersam legē quā ego ꝓpono hodie añ oculos vrōs? Custodi igit temetipsū ⁊ aiam tuā sollicite: Ne obliuiscaris verboꝝ q̄ viderūt oculi tui: ⁊ ne excidant ⁊e corde tuo cūctis diebus vite tue. Docebis ea filios ac nepotes tuos:die q̄ steti in conspectu dñi dei ⁊i tui in oreb qñ dñs locutus ē mihi dicēs: Congrega ad me pp̄lm ut audiant sermōes meos: ⁊ discāt timere me omni tpe quo viuūt in terra: doceātq; filios suos. Et accessistis ad radices mōtis q̄ ardebat vsq; ad celū: erantq; i eo tenebre ⁊ nubes ⁊ caligo. Locutusq; ē dñs ad vos ⁊e medio ignis : Vocē verboꝝ eius audistis: ⁊ formā penit⁹ nō vidistis. Et ostendit vobis pactū suū qđ ꝑcepit ut faceret: ⁊ decē verba q̄ scripsit i duab⁹ tabulis lapideis. Mihiq; mandauit

r 4

que vedit mediante moyse. ⁊ pz lrã. a Custodite igitur. hic ꝑñter cõcluditur cozelariũ. ſ. q̃ latria ſoli deo ſit tribuenda. ꝓ hoc q̃ i datione legis nõ apparuit figura alicuí⁹ creature viuẽtis. ⁊ hoc ẽ q̃ dr: Custodite igit̃ ſollicite aias veſtras. ſ. a cultu idolatrie. cui⁹ cauſa ſubdit̃: b Nõ vidiſtis aliquã ſimilitudinẽ. ⁊ ideo ꝓmo ꝓhibet latriam impendi creature viuenti ſub celo. cũ dr: Ne forte decepti faciatis vobis ſculptam imaginẽ ⁊c. ſecũdo cozporib⁹ celeſtib⁹. cũ dr: Ne forte eleuatis oculis ad celũ ⁊c. ⁊ ſubdit̃ cã cũ dr: c Que cre. dñs deꝰ tuꝰ in mi. cũc. gentib⁹. ⁊ ideo ſi creature humane non debet ꝑbẽdi latria: multo minus cozporib⁹ celeſtib⁹ que ꝓpt̃ hominẽ ſũt facta. vñ ⁊ motꝰ celi ad cõpletionẽ numeri electoꝝ ordinat̃. ⁊ tũ ipſo cõpleto ceſſabit. vñ hr Apoc. x. Jurauit per viuentẽ in ſecula ſeculoꝝ. q̃ tẽpus amplius nõ erit. d Eos aũt tulit. hic aũt deſcribitur in legiſlatore pietatis dulcor: ꝓ hoc q̃ filios iſrael ſua mera pietate eduxit de egyptiaca ſeruitute. ⁊ hẽ q̃ dr: Eos aũt tulit dñs ⁊ eduxit de fornace. q̃ ad lrãm coꝛ̃bãt lateres i fornace. Ferrea. q̃ illa ſeruitꝰ erat duriſſima. ut hr Exo. j. e Ut hæreat ppl̃m hereditariũ. i. imobiliter ſibi adherentẽ. ſic hereditas eſt poſſeſſio imobilis. f Jratuſq̃ dñs contra me ⁊c. hoc addidit moyſes ad oñendũ q̃ verebant eſſe multũ grati deo eo q̃ faciebat eis beneficium q̃ moyſi negauerat: introducẽdo eos i ẽrã ꝓmiſſiõis. ⁊ pz lrã. g Caue ne q̃ñ. hic ꝑñt̃ circa legiſlatorẽ deſcribit̃ ſeueritatis rigore ne ratione ſue pietatꝭ inſoleſcerẽt ⁊ ad idolatriã declinarẽt. ⁊ hẽ eſt q̃ dr: Caue ne q̃ñ obliuiſcaris pacti dñi i. legis q̃ ꝓmo ꝑcepto ꝓhibet idolatriã. b Quia dñs deꝰ tuꝰ ignis cõſumẽs eſt. i. acriter puniens. ſicut ignis inter elementa eſt magis actiuus. ⁊ q̃z iſta pena nõ ſolũ erat eis inferẽda ſ ẽtiã poſteris eoꝝ ſi ad idolatriã declinarẽt. ideo ſubdit̃: Si genueritis filios ⁊c. ſequit̃: i Teſtes inuo. hodie. ce. ⁊ terrã. i. oẽm creaturã intellectualẽ i celo ⁊ i terra exiſtentẽ: q̃z ſola creatura intellectualis põt ꝓprie teſtificari. ⁊ exꝑmit ꝑñter multas ꝑnas. Prima ẽ plurimoꝝ moꝛs ſiue ꝑditio. cũ dicit: Cito pituros vos. ſecũda de ẽra electio. ibi: Nõ habitabitis ⁊c. tertia inẽ infideles diſperſio. ibi: Atq̃ diſperget. in illo tpe ut docerem vos ceremonias ⁊ iudicia que facere deberetis i terra quã poſſeſſuri eſtis. Cuſtodite c igit̃ ſollicite animas veſtras. Nõ d vidiſtis aliquã ſimilitudinẽ in die qua locutus ẽ vobis dñs in oreb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis ſculptã ſimilitudinẽ: aut imaginẽ maſculi uel femine: ſimilitudinem omniũ iumẽtoꝝ que ſunt ſup terrã: uel auiũ ſub celo volantiũ atq̃ reptiliũ que mouent̃ in terra: ſiue piſciũ qui ſub terra morãt̃ in aquis: ne forte eleuatis oculis ad celũ videas ſolẽ ⁊ lunã ⁊ oia aſtra celi: ⁊ errore deceptus adores ea ⁊ colas: que creauit dñs deus tuus in miniſterium cũctis gentib⁹ que ſub celo ſũt. e Eos aũt tulit dñs ⁊ eduxit de fornace ferrea egypti: ut haberet ppl̃m hereditariũ ſicut eſt in pñti die. f Jratuſq̃ ẽ dñs cõtra me ꝓpter ſermones vrõs ⁊ iurauit ut nõ tranſirẽ iordanẽ nec ingrederer terrã optimã quã dabat̃ ẽ vobis. Ecce morior i hac humo: nõ tranſibo iordanẽ: vos tranſibitis ⁊ poſſidebitis terrã egregiã. g Caue ne q̃ñ obliuiſcaris pacti dñi dei tui quod ꝑpigit tecũ: ⁊ facias tibi ſculptam ſimilitudinẽ eoꝝ que fieri dñs ꝓhibuit. h Quia dñs deus tuus ignis cõſumẽs eſt: deus emulator. i Si genueritis filios acneꝑtes: ⁊ moꝛati fueritis in terra: deceptiq̃ feceritis vobis aliquã ſimilitudinẽ patrãtes malũ coram dño deo veſtro ut eũ ad iracundiã ꝓuocetis: teſtes inuoco hodie celũ ⁊ terram: cito perituros vos eſſe de terra: quã tranſito iordane poſſeſſuri eſtis. Non habitabitis in ea longo tpe: ſed delebit vos dñs atq̃ diſperget in oẽs gentes: ⁊ remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturꝰ ẽ dñs: ibiq̃ ſeruietis dijs qui hoĩz manu fabricati ſũt ligno ⁊ lapidi qui non vident nec audiũt nec comedunt nec odorant̃. k Cũq̃ queſieris ibi dñm deũ tuũ inueniesq̃ eũ: ſi tamẽ toto corde q̃ſieris ⁊ tota tribulatione aie tue poſtq̃ te inuenerũt omnia que predicta ſunt. Nouiſſimo aũt tpe reuerteris ad dñm deũ tuũ ⁊ audias vocẽ eius: quia deus miſericors dñs deꝰ tuꝰ ẽ. Nõ dimittet te nec oblo delebit neq̃ obliuiſcet pacti in quo iurauit patrib⁹ tuis. l Jnterroga de diebꝰ antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit dñs deꝰ hominẽ ſup terrã a m ſũmo celi vſq̃ ad ſũmũ eius: ſi facta eſt aliq̃ huiuſcemodi res: aut vnq̃ cognitũ eſt: ut audiret ppls vocẽ dñi dei loquentis de medio ignis: ſicut tu audiſti ⁊ vidiſti: ſi fecit deus ut in grederet ⁊ tolleret ſibi gentem de medio nationũ per tentationes: ſigna atq̃ portẽta: per pugnã ⁊ robuſtã manũ extentũq̃ brachiũ ⁊ horribiles viſiones: iuxta oia q̃ fecit ꝓ nobis dñs deus noſter in egypto vidente oculis tuis: ut ſcires q̃m dñs ipſe ẽ deꝰ: ⁊ nõ ẽ aliꝰ ꝓter vnũ. De celo te fecit audire vocẽ ſuã: ut doceret te: ⁊ in terra oſtendit tibi ignẽ ſuũ maximũ: ⁊ audiſti verba illius de medio ignis: quia dilexit quarta idolatrie ſeruitus ⁊ ſubiectio. ibi: Jbiq̃ ſeruietis ⁊c. Verũtamẽ q̃z cũ venerit miſericordia. ſ. q̃ñ ꝓmittit eis pene remiſſionẽ: ſi agãt verã ꝑnitentiã. cũ dr: k Cũq̃ q̃ſieris ibi dñm ⁊c. ⁊ pz lrã. l Jnterroga de diebus ãtiq̃s. hic ꝑñt̃ ꝓdicta de legiſlatoꝝ eminẽtia replicat breuit̃ ut ea memorie firmiꝰ imꝑmãt̃. ⁊ ꝓmo de benignitate ⁊ familiaritate legiſlatoris. cũ dicit̃ Jnterroga de diebus antiq̃s. i. de his q̃ facta ſunt ab antiq̃. m A ſũmo celi vſq̃ ad ſũmũ eius. i. ab oi creatura q̃ celi ãbitu ꝓtinet̃ n Si facta ẽ aliq̃ hꝰ cemodi res. i. tãta dei de niuolẽtia oſtẽſa alteri ppl̃o. o Ut au. po. vo. de. dei loquẽt̃. dando ſibi imediate mãdata. p Sic tu audiſti ⁊ vidiſti. Jn hebreo hr: Et viriſti. q. d. hõ eſt factũ alteri populo. Cõſequẽt̃ repetit de pietate legiſlatoris i eductione ppl̃i de egypto. cũ dr q Si fecit deꝰ. ſ. alteri ppl̃o. r Ut ingrederet̃ ⁊ tolleret ſibi gẽtẽ. ſicut p effectꝰ ſue ꝓtuꝭ ingreſſꝰ ẽ egyptũ ut te inde tolleret s Per tẽtationes. ꝓmo mãdãdo pharaoni ſimplici ꝓbo ut te dimitteret. ut hr Exo. v. q̃ſi tẽtãs ſi dimittẽt ppl̃m abſq̃ flagello. t Signa. q̃ dedit fieri per moyſen ut ſibi crederet̃ q̃ eẽt nũciꝰ dei: ſicut fuit verſio virge in ſerpẽtẽ. ⁊ ſimilia. v Atq̃ portẽta. i. plagas egypto illatas. x Per pugnã ⁊ robuſtã manũ ⁊c. ſ. in mari rubro. ſm q̃ dr Exo. xiiij. Dñs pugnabit ꝓ nobis ⁊c. y Et horribiles viſiones ſm q̃ hr Sap. xviij. Viſus maloꝝ ſõnioꝝ turbauerũt eos ⁊c. z De celo te fecit audire vocẽ ſuã. hic accipit̃ celũ aereũ. q̃z vox illa formabat̃ in cacumine mõtis ſynai imediate a deo. uel miniſterio angelico ⁊ audiebat̃ a ppl̃o exiſte circa pedẽ mõtis. Cõſequẽt̃ repetit de terrore poteſtatis. cũ dr: a Et in terra oſtendit tibi ignẽ ſuũ maximũ. qui erat valde terribilis. ut hr Exo. xix. b Quia dilexit patres tuos.

hoc iducitur ad ostēdēdū q̄ ista būficia nō fecit deus filijs israel ꝓpter bonitatē eoꝝ sed ꝓpē merita patrū abrahā ysaac ⁊ iacob a Sicut cernis i p̄sti die. te ⁊ra seon ⁊ og data tibi. Cōsequenē ex p̄dictis cōcludit q̄ latria soli deo sit īpendēda cū dr: Scito g̃ hodie ⁊c. secundo q̄ eius lex sit custodienda. cū dr: b Custodi p̄cepta ei⁹. ⁊ ps lrā. c Tunc separauit. videns eni moyses imminere mortē suā: separauit tres ciuitates trans iordanē ut possent ibi refugē ⁊ saluari q̄ absq; inimicitijs ⁊ a casu ꝓximū occiderent. ⁊ patet lrā Sciēdū tamē q̄ iste ciuitates nō fuerūt simplicit̄ determinate ad refugium q̄lsq; alie tres fuerūt institute i terra chanaā. ꝓut dictum fuit Nu. xxxv. vbi etiā determinatū fuit q̄ ⁊ q̄lit̄ determinarēt ibi saluari ⁊ qui nō. d Ista est lex. Hic ponit cōclusio intenta i b ca. ad b enī replicauit legis dationē declarādo eminentiā legis ⁊ legislatoris ut p hoc redderent filij israel attenti ad intelligendū ⁊ retinēdū legē q̄ erat replicāda ⁊ declarāda ca. sequēti. ⁊ vltra vsq; in finem libri. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Ista ē lex quā ꝓposuit moyses. s. ca. se. e Et hec testimonia. p legem enī intelligūt p̄cepta decalogi. p testimonia intelligunt alia p̄cepta moralia. f Et cerimonie. per hoc intelligunt cerimonialia p̄cepta que ordināt hominē ad cultū dei. g Atq; iudicia. que ordinant ad iustū cōuictū cū ꝓximo. Tangit etiā

patres tuos: ⁊ elegit semē eoꝝ post eos. Eduxitq; te p̄cedens i virtute sua magna ex egypto ut deleret nationes maximas ⁊ fortiores te in introitu tuo: ⁊ introduceret te: daretq; tibi terram earū in possessionem: sicut[a] cernis in p̄sti die. Scito ergo hodie ⁊ cogitato in corde tuo q̄ dñs ipse est deus in celo sursū ⁊ in terra deorsū ⁊ nō sit alius. Custodi[b] p̄cepta eius atq; mandata que ego p̄cipio tibi: ut bene sit tibi ⁊ filijs tuis post te: ⁊ p maneas multo tpe sup terrā quā dñs deus tuus dat⁹ est tibi. Tūc[c] separauit moyses tres ciuitates trans iordanē ad orientalē plagā: ut ꝓfugiat ad eas qui occiderit nolēs ꝓximū suū nec fuerit sibi inimic⁹ ante vnū ⁊ alterū diem: ⁊ ad harū aliquā vbiū possit euadere: bo/sor in solitudine que sita ē i terra cāpestri de tribu ruben: ⁊ ramoth in galaad que ē in tribu gad ⁊ golā in basan que est in tribu manasse. Ista[d] ē lex quā ꝓposuit moyses coram filijs isrl ⁊ hec testimonia ⁊ cerimonie atq; iudicia q̄ locut⁹ ē ad filios isrl q̄n egressi sūt de egypto trās iordanē in valle ꝓxima phanū phogor in terra seon regis āmorrei q̄ habitauit in esebon quē percussit moyses. Filij q̄q; israel egressi ex egypto possederūt terrā ei⁹ ⁊ terram og regis basan duoꝝ regū āmorreoꝝ q̄ erāt trās iordanē ad solis ortū ab aroer que sita est sup ripā torrentis arnon vsq; ad montē sanir qui est ⁊ hermon: omnē planiciē trans iordanē ad orientalē plagam vsq; ad mare solitudinis ⁊ vsq; ad radices montis phasga. V

Decauitq;[b] moyses cēm israelē ⁊ dixit ad eū. Audi isrl cerimonias atq; iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie. Discite ea ⁊ ope cōplete. Dñs[i] deus noster ꝓpigit nobiscū fedus in oreb. Non[k] cū patrib⁹ nostris iniit pactū sed[l] nobiscū: qui in p̃tiarū sum⁹ ⁊ viuim⁹: Facie[m] ad faciē locutus est nobis in mōte de medio ignis. Ego[n] sequester ⁊ medi⁹ fui int̄ deū ⁊ vos. Ji tpe illo: ut ānūciarē vob verba ei⁹. Timuistis[o] enī ignē ⁊ nō ascendistis in mōtē. Et[p] ait. Ego[q] dñs de⁹ tu⁹ q̄[r] eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non[s] habebis deos alienos in cōspectu meo. Nō facies tibi sculptile nec similitudinē omniū que in celo sunt desup ⁊ que in terra deorsū: ⁊ q̄ versant̄ i aq̄s sub terra. Nō adorabis ea ⁊ non coles. Ego enī sum dñs de⁹ tu⁹: de⁹ emulator reddens iniq̄tatē patrū sup filios i tertiā ⁊ q̄rtā generationē his q̄ oderūt me: ⁊ faciens misericordiā i multa milia diligētib⁹ me ⁊ custodiētib⁹ p̄cepta mea. Non vsurpabis nomē dñi dei tui frustra: q̄ nō erit impunit⁹ q̄ sup re vana nomen ei⁹ assumpserit. Obserua die sabbati ut sanctifices eum sicut p̄cepit tibi dñs deus tu⁹. Sex diebus operaberis ⁊ facies opa tua. Septimus dies sabbati est. i. requies dñi dei tui. Nō facies in eo q̄cq; opis: tu ⁊ filius tu⁹ ⁊ filia: seru⁹ ⁊ ancilla bos ⁊ asin⁹ ⁊ oē iumentū tuū: ⁊ peregrin⁹ q̄ est intra portas tuas: ut requiescat seru⁹ ⁊ ancilla tua sicut ⁊ tu. Memēto q̄ ⁊ ipse seruieris in egypto ⁊ eduxerit te inde dñs de⁹ tu⁹ in manu forti ⁊ brachio extento Idcirco p̄cepit tibi ut observares die sabbati. Honora patrem tuū ⁊ matrē: sicut p̄cepit tibi dñs de⁹ tu⁹: ut lōgo viuas tpe: ⁊ bene sit tibi in terra quā dñs de⁹ tu⁹ dat⁹ est tibi. Nō occides: neq; mechaberis: furtūq; non facies: nec loqueris cōtra ꝓximū tuū falsū testimoniū. Nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui: nō domū: nō agrū: nō seruū: nō ancillā: nō bouē: nō asinū ⁊ vniuersa que illi⁹ sūt. Hec verba locutus est dñs ad

tēp⁹ hui⁹ explanatiōis legis. cum dicit: Nū egressi sūt de egypto. ⁊ locus ibi: trans iordanē ⁊c. ⁊ qualiē fuit acquisitus. cū subdit: Filij q̄q; israel egressi de egypto possederunt terrā ei⁹ ⁊c. h

Cap. v.

Decauitq; moyses. Hic incipit secunda ps ꝓncipalis libri in qua incipit explicatio legis ⁊ ei⁹ explanatio. ⁊ ꝓmo replicant̄ decalogi p̄cepta: q̄ ꝓprie dicūt lex. secūdo alia ad legē ptinentia. vj. ca. Circa ꝓmū moyses ꝓmo ponit q̄dam ꝓambulū, secūdo exequit ꝓpositum. ibi: Et ait ego domin⁹ ⁊c. Preambulū aūt ē explicatio modi per quē de⁹ dedit p̄cepta decalogi. ⁊ b notat cū dr i Dñs de⁹ noster p. no. fedus. i. decē p̄cepta decalogi q̄ ab eo fuerūt data imediate k Non cū patribus nostris iniit pactū. i. legem datam. q̄ non legit̄ eā dedisse abrahā ysaac ⁊ iacob. l Sed nobiscū qui in p̄sentiaꝝ sum⁹. q. d. ex b de ei⁹ custodia magis solliciti esse debemus. m Facie locut⁹ ē nobis. i. absq; medio q̄tū ad ꝓpalationē decē p̄ceptoꝝ: verūtamen q̄ alia p̄cepta non sic fuerūt tradita ppl̄o sed mediāte moyse. ideo seq̄t: n Ego sequester ⁊ medi⁹ ⁊c. J annūciādo vobis alia q̄ ab eo recepi. ⁊ causa hui⁹ mediationis subdit: o Timuistis enī ignē ⁊c. Timore enī p̄cussi pterierunt q̄ solus moyses audiret ꝑba dei ⁊ eis referret. ut dr Exo. xx. ca. p Et ait. Hic q̄nē ponit replicatio decē p̄ceptorū ex ore dei datoꝝ. in q̄ ꝓmo ostendit dei loquēt̄ sublimitas siue auctoritas. 2° ppl̄i audientis fragilitas. ibi Vos aūt. Circa ꝓmū dr: Et ait. s. ipse de⁹. q Ego dñs de⁹ tu⁹. p creationē ⁊ gubernationē. r Qui eduxi te de terra egypti. ut eēs mihi seru⁹ ⁊ nō homini. q. d. ex his p̄z q̄ in oīb⁹ debes obedire mihi. ⁊ in quib⁹ debeat esse ista obedientia q̄nter exp. icat dicens: s Non habebis deos alienos ⁊c. ⁊ ponunt q̄nter alia

precepta decalogi eodem ordine & fere sub eisdem verbis: sicut patet Exo. xx. & ideo patrabeo. quare ibi dictum fuit quia ista precepta distinguit & exponit per doctores catholicos & hebreos. a Hos autem. Hic primo describit audientis populi fragilitas. vbi primo describit timor populi. secundo approbatio dei ibi: Quod cum audisset dominus

Circa primum sciendum quod humana fragilitas non potest bene sustinere sublimitatem dei. vnde & Daniel ex apparitione angeli iuxta se corruit in terram ut patet Dan. x. & eodem modo hic populus ex sublimitate diuini sermonis territus & debilitatus petijt humiliter quod sol moyses qui erat perfectior & familiarior verba dei audiret & eis referret & quod pati erat illi obedire sicut nuncio dei. & patet litera. b Quod cum audisset. Hic primo describit approbatio dei. & ideo subdit: c Bene dicta sunt locuti, petentes audire mandata dei per internuncium cuius causa subditur: d Quis det talem eos habere mentem & c. q. d. hoc est mihi placitum scilicet quod timeant dominum: & eius mandata recipiant humiliter & obseruet non solum audita a deo immediate: sicut fuit precepta decalogi: sed etiam alia eis denunciata per nuncios ex parte dei: sicut per moysen & alios prophetas. e Non declinabitis neque ad dextram neque ad sinistram. i. pro aliqua prosperitate obtinenda uel aduersitate euitanda. Cetera patent. f

h Cap. vj.

Hec sunt precepta Hic prosequendo agitur de preceptis aliis a preceptis decalogi. & primo de preceptis huiusmodi ponitur exhortatio generalis. secundo explicatio specialis. ibi: Audi israel. Circa primum dicit: Hec sunt precepta & cerimonie atque iudicia. quia in huiusmodi preceptis alique sunt circa mores & dicunt precepta. aliqua circa modum colendi deum & dicunt cerimonie. aliqua circa instrumenta bois commictum & dicunt iudicia. g Ut faciatis ea in terra. quia aliqua eorum obligabant tam in terra illa & aliqua extra illam terram fieri non poterant ut dictum fuit Nu. xxxiij. h Que ego precipio tibi & filijs tuis. qui obligabat futuros sicut & presentes. i Ut prolongentur dies tui. Hic est vnus effectus obseruantie legis. ut dictum est. iij. ca. k Et multiplicaris amplius numero & potestate. l Audi israel. Hic primo ponitur explicatio illorum preceptorum que sunt alia a preceptis decalogi que sunt in duplici gradu quia aliqua se habent ad precepta decalogi sicut principia eorum. aliqua autem se habent ad ea sicut quedam conclusiones elicite ex preceptis decalogi. Illa autem que se habent ut principia sunt dilectionis precepta. Cuius ratio est quia in agibilibus finis habet rationem principij. Precepta autem dilectionis sunt

omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis & nubis & caliginis: voce magna: nihil addens amplius: & scripsit ea in duabus tabulis lapideis que tradidit mihi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum: & montem ardere vidistis accessistis ad me cum principes tribuum & maiores natu: atque dixistis: Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem & magnitudinem suam. Vocem eius audiuimus de medio ignis & probauimus hodie quod loquetur deus cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur: & deuorabit nos ignis hic maximus: Si enim audierimus vltra vocem domini dei nostri moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viuentis qui de medio ignis loquitur: sicut nos audiuimus & possit viuere: Tu magis accede & audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi: loquerisque ad nos: & nos audientes faciemus ea. Quod cum audisset dominus ait ad me Audiui vocem verborum populi huius que locuti sunt tibi. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem ut timeat me & custodiat vniuersa mandata mea in omni tempore: ut bene sit eis & filijs eorum in sempiternum. Vade ergo & dic eis: Reuertimini in tentoria vestra Tu vero hic sta mecum: & loquar tibi omnia mandata & cerimonias atque iudicia que docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur & facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neque ad dextram: neque ad sinistram: sed per viam quam precepit dominus deus vester ambulabitis: ut viuatis & bene sit vobis: & prolongentur dies vestri in terra possessionis vestre. VI

Hec sunt precepta & cerimonie atque iudicia que mandauit dominus deus vester ut docerem vos: ut faciatis ea in terra ad quam transgrediemini possidendam: ut timeas dominum deum tuum & custodias omnia mandata & precepta eius que ego precipio tibi & filijs ac nepotibus tuis cunctis diebus vite tue ut prolongentur dies tui. Audi israel & obserua ut facias que precepit tibi dominus & bene sit tibi: & multiplicer iam plius: sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem. Audi israel Dominus deus noster deus vnus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: & ex tota anima tua: & ex tota fortitudine tua. Erunt que verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo: & narrabis ea filijs tuis: & meditaberis sedens in domo tua & ambulans in itinere dormiens atque consurges: & ligabis ea quasi signum in manu tua:

fines preceptorum decalogi: sicut patet manifeste quod tria prima precepta ordinant sicut ad finem ad dilectionem dei. alia vero septem ad dilectionem primi. & ideo dicit salnator Matth. xxij. quod in duobus preceptis dilectionis tota lex pendet & prophete sicut ex fine. & aplus. j. Timoth. j. Finis precepti est caritas. Alia autem precepta a preceptis dilectionis & preceptis decalogi sunt quasi quedam conclusiones elicite ex preceptis decalogi. & per hoc quedam declarationes aliter precepta decalogi darent obseruari. Item sciendum quod dilectio primi ordinatur finaliter ad dilectionem dei. ex quo sequitur quod preceptum de dilectione dei habet rationem finis. & per hoc principij respectu omnium preceptorum. Primo ergo agit de dei dilectione que est quasi finis ad quem precepta decalogi ordinantur. secundo de alijs preceptis que sunt conclusiones que ex principijs decalogi eliciunt. xij. ca. Circa primum moyses describit primo ea que pertinent ad dei dilectionem. secundo infert conclusionem ibi etiam xj. ca. quo sic incipit: Anima itaque domini dei. Circa primum moyses per modum exhortationis describit preceptum dilectionis dicens quod ad diligendum modum deum. secundo huius dilectionis multiplex impedimentum & incitamentum: impedimenta excludendo: & incitamenta includendo ibi: Cumque introduxerit. Circa primum dicit: Audi israel. i. attende diligenter quod ad illud quod subdit tota lex finaliter ordinatur. m Dominus deus noster deus vnus est. & ideo vnice super omnia & perfectissime diligendus est. & subdit huius dilectionis modus. cum dicit: n Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. i. ex toto motu voluntatis quod hic designatur nomine cordis. quia cor mouet alia membra corporis sic voluntas mouet alias anime potentias ad actus suos. o Et ex tota anima tua. i. ex toto intellectu & sensitiua appetitu ut ex motu dilectionis intellectus sit deo subditus maxime in his que pertinent ad fidem & appetitus sensitiuus sit secundum ordinem dilectionis diuine regulatus. p Et ex tota fortitudine tua. per quam designatur vis exterior executiua: quod fit cum ex diuina dilectione actus noster exterior exequitur interiorem voluntatis prompte & expedite. q Erunt que verba hec. de dilectione diuina. r In corde tuo. ad firmiter retinendum.

s Et narrabis ea filijs tuis. te dilectione dei eos informādo. t Et meditaberis sedens in domo tua. i. tpe q̃et. v Et ambulās in itinere. tpe laboris. x Dormiēs atq; cōsurgens. In hebreo hr: Cubans atq; cōsurgens. quia in ingressu lecti ad dormiendū 7 i egressu ad vigilādū tenet hō p dilectionē cor suū reducere in deū. pōt etiā exponi dormiēs fm translationē nostrā. qz te bis circa q̃ sollicitatur hō i vigilia solēt in dormiēdo occurrē fātasmata: 7 sic sollicitꝫ in vigilia te dilectiōe dei solēt consimilia fantasmata occurrere i dormitic̄. ꝓpter qđ dicit pbus ꝓ ethicoz. q; in dormiētib⁹ melioza fiūt fantasmata studiosoz. i. virtuosoz q̃ ārūcūq;. y Et ligabis ea q̃si si. in manu tua. id est in opibus tuis quia man⁹ est organū organoz. iij. te aīa. q̃ debēt fieri ex caritate. z Eruntq; 7 mouebuntur inter oculos tuos. id est nullo modo erūt tibi obliuioni sicut hō non obliuiscit rei q̃ ante oculos suos appendit. a Scribesq; ea i limie 7c. i. itrās domū tuā 7 exiens recordaterꝫ te dei dilectiōe Judei aūt h exponētes nimis ꝛālit̄ dixerūt passū istū q̃ icipit ab illo loco Audi israel dñs de⁹ noster vn⁹ e. diliges dñm 7c. vsq; hic In limine 7 ostijs dom⁹ tue. similit̄ passū illū te dilectiōe dei. qui hr infra. xj. ca. q̃ sic icipit: Si ergo obedieritis mādatis meis que ego hodie ꝑcipio vobis ut diligatis dñm. vsq; ibi: Et scribes ea sup postes 7 ianuas domus tue. iclusiue debebāt scribi in cedulis 7 ligari in brachio 7 sup frōtē 7 poni in limine supioti dom⁹. 7 adhuc iudei hoc obseruant in plurib⁹ locis q; predicti duo passus scribūt̄ in cedula q̃ ponit̄ in supioti limine ostij dom⁹. intētio tamē legislatoris e q; sint in recordatione mō supradicto. Notandū etiam q; oia ꝑdicta de mō dilectionis diuinen̄ sic ꝑcipiunt q; sint semp in actu sed in habitu. qz homo tenet semp habere caritatis habitū q̃ fm Aug. diuidit int̄ filios regni 7 pditionis. b Cūq; introduxerit. Hic ꝓnter ponūt ipedimenta 7 incitamēta ꝑdicte dilectionis illa removendo: ista inducendo. 7 ꝑmo ponūt ista ꝓut cōtingūt homini respectu sui. secūdo respectu extranei uel aduersarij. ca. vij. tertio respectu dei. ca. viij. Prima i duas. qz ꝑmo removet ipedimētū secūdo exprimit̄ icitamētū. ibi: Custodi ꝑcepta dñi. Circa primū sciendū q; hō de penuria veniens ad magnā abūdantiā. ex hoc in semetipso solet elevari: 7 a dei amore retrahi erūtq; 7 mouebunt̄ inter oculos tuos: scribesq; a ea in limine 7 ostijs domus tue. Cūq; b introduxerit te dñs deus tuus in terrā ꝓ qua iurauit patrib⁹ tuis abraham isaac 7 iacob: 7 dederit tibi ciuitates magnas 7 optimas quas nō edificasti: domos plenas multarū opum quas nō extruxisti: cisternas quas nō fodisti: vineta 7 oliueta que non plantasti: 7 comederis 7 saturatus fueris: cauе diligenter ne obliuiscaris domini dei tui: qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis. Dominum c deum tuū timebis 7 d ipsi seruies: ac e per nomen illius iurabis. Non f ibitis post deos alienos cunctarū gentiū que in circuitu vestro sunt: qm deus emulator dominus deus tuus in medio tui: ne quando irascatur furor domini dei tui ꝓtra te 7 auferat te de superficie terre. Non g tentabis dñm deū tuū: sicut tentasti in loco tentatiōis. Custodi h ꝑcepta dñi dei tui ac testimonia 7 cerimonias quas precepit tibi: 7 fac qđ placitū est 7 bonū in cōspectu dñi ut bene sit tibi: 7 ingressus possideas terram optimā: de qua iurauit dñs patrib⁹ tuis: ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locut⁹ est. Cum i interrogauerit te filius tuus cras dicens k quid sibi volūt testimonia hec 7 cerimonie atq; iudicia que ꝑcepit dom⁹ deus noster nobis: dices l ei: Serui eramus pharaonis in egypto: 7 m eduxit nos dom⁹ de egypto i manu forti: fecitq; signa atq; prodigia magna 7 pessima in egypto cōtra pharaonē 7 omnē domū illius in conspectu nostro: 7 eduxit nos inde ut introductis daret terrā super qua iurauit patrib⁹ nostris. Precepitq; n nobis dñs ut faciam⁹ omnia legitima hec 7 timeam⁹ dominū deū nostrū ut o bñ sit nobis cūctis diebus vite nostre sicut e hodie. Eritq; nr̄i misericors si custodierim⁹ 7 fecerim⁹ oia ꝑcepta ei⁹ cōā dño deo nr̄o sicut mandauit nobis.

Cum p ꝛo introduxerit te dñs de⁹ tu⁹ in terram quā possessurus ingredieris 7 deleverit gentes multas coram te: ethеū 7 gergeseū 7 amorreū 7 chananeū 7 pherezeum 7 eueum 7 iebuseū septem gentes multo maioris numeri q̃s tu es 7 robustiores te: tradideritq; eas dominus

VII

ꝛ 7 impediri fm q; dicit Grego. omel. xx. Tanto q̃s a supno amore disiungit̄ quāto inferi⁹ delectat̄. 7 iō moyses timebat ne filij israel exeuntes de terra deserta 7 intrātes terrā ꝓmissionis plenā oib⁹ bonis ꝑ hoc ab amore dei retraherent̄. ꝓpter hoc etiā dr i cātico infra. xxxij. Incrassatus e dilect⁹ 7 recalcitrauit: incrassatus. ipinguat⁹. dilatatus: dereliquit deū factorē suū 7c. ideo p̄monuit eos ne ex tali affluentia averterēt̄ a dei amore 7 ad idolatriā cōuerterent̄. 7 h est qđ dr: Cūq; introduxerit te dñs 7c. 7 enumeratis multis bonis mobilib⁹ 7 imobilib⁹ que habituri erāt filij israel gratis intulit: Cauе diligenter ne obliuiscaris 7c. c Dñm deū tuū timebis timore filiali. d Et ipsi seruies. fuit ꝛte latrie. e Ac p nomen illi⁹ iurabis. ex hoc loco errauerūt aliqui iudei dicentes q; iuratio p nomē dñi erat frequētāda: etiā sine necessitate. quod ꝛprobat saluator ꝓ Matthei. v. dicēs: Nolite iurare oīo. i. nō iuret̄ ex qualibet causa. qz h ad irreuerentiā nois dei ꝓtinet sed tm̄ ex cā necessaria. ut si occurrit necessitas aliquid affirmādi inter hoīes debet fieri p veritatē imobilē q̃ sit iurādo p nomen dñi. 7 in tali casu loquit̄ hic scriptura. f Nō ibitis post deos alienos. impendendo eis cultum latrie. g Cūctarū gē. q̃ i cir. te. sūt. 7 idē intelligendū e de vīs aliarū gentiū a iudeis remotarū. h ꝑ exēplo ponit̄ illud qđ erat ꝓinquū. b Nō tēta. dñm deū tuū si. tentasti 7c. de hac tētatione q̃liter sit intelligenda dictū fuit Exo. xvij. i Custodi ꝑcepta. Remoto ipedimēto divine dilectiōis hic ponit ei⁹ incitamētū. 7 ꝑmo respectu subiecti ꝓpij. secūdo respectu filij qui e q̃si idē cū patre. ibi: Cūq; interrogauerit. 7 quia signū dilectionis e exhibitio opis. ut dicit hug⁹ Grego. ideo dr hic: Custodi ꝑcepta dñi dei tui 7c. s. ex dilectione. 7 incitamētū ad hoc subdit̄ cū dr: Ut bñ sit tibi 7c. 7 patet lr̄a. k Cūq; interrogauerit. Hic ponit̄ incitamētū amoris divini respectu filij q̃ e q̃si idē cū patre: qz i ipso remanet pr̄ p⁹ mortē q̃dāmō: 7 iō debet ipsū incitare ad dei dilectionē 7 mādatoz ei⁹ ipletionē ꝑ bñficia patrib⁹ facta. 7 hoc e qđ dr hic: Cū interrogauerit te filius tu⁹ cras. i. in posterū. l Dices ei serui eram⁹. seruitute grauissima 7c. m Et eduxit nos dñs de egypto in manu forti. hec exposita sūt supra. iiij. ca. n Precepitq; nobis dñs ut faciam⁹ oia legitima hec. ex dilectione. o Ut bñ sit nobis. qz ꝑ opa bona ex caritate facta acquirit̄ gratia in pñti: 7 gloria in futuro ideo subdit̄: Eritq; nostri misericors. p

Cum ꝛo introduxerit. Hic consequenter removent̄ impedimenta divine dilectionis cōtingentia respectu aduersarij. 7 sūt tria: Primū e falsa pietas. secūdū pusillanimitas. ibi: Si dixeris in corde tuo. tertium cupiditas. ibi:

Cap. vij.

Sculptilia eoꝝ igne cõ. Adhuc ꝓmo remouet amoris impedimentũ ꝑmũ, secundo infert oppositũ incitamentũ ibi: Custodi ergo. Adhuc circa ꝑmũ ꝓmo ostendit ꝓpositũ. secũdo remouet quoddã falsũ ibi: Nõ quia cũctas. Circa ꝑmũ sciendũ q̃ septẽ gentes terram ꝓmissionis habitantes ante ingressũ filioꝝ israel ex ꝛei sententia cõdẽnate erant ad mortem ꝓpter iniq̃tates suas. ut dr infra. ix. ca. ꝛ filij isrl illuc a dño mittebant: ut ꝑdictam ei iustitiã exequerent. ꝛ ideo si eis parcerẽt falsa pietate ꝛelusi contrahentes cũ eis amicitias. deus merito ꝓmitteret eos ab eis recipi ꝛ a suo amore retrahi ꝛ ad idolatriam cõuerti. ꝛ hoc ē qõ dr Cũ introduxerit te dominus cõ. ꝛ pater hr̃ã vsq; ibi: a Non inibis cũ eis fedus. ut remaneãt in terra sub tributo. b Nec misereberis earũ. dimittendo eos abire cum sola vita. c Nec̃ sociabis cum eis coniugia. hoc est cũ illis gentib⁹ que erant ꝓpe terrã suã. qz per talia fideles solent trahi ad idolatriã. d Quin poti⁹ hec facietis eis. ad ꝛstruẽdũ oĩa idolatriã. e Aras eoꝝ subuertite. supꝛ quas ponebant idola ꝛ incẽdebant thura. f Et confringite statuas. i. imagines metallicas ꝛ lapideas. g Lucosq; succidite. q̃ erant circa tẽpla idoloꝝ ad exercẽdũ luxuriã. h Et sculptilia comburite. i. idola lignea. i Quia populus scũs es dño. i. separatus ab alijs: ꝛ dedicat⁹ cultui dĩno. k Nõ quia cunctas gẽtes. hic remouet falsam opinionẽ eoꝝ qua aliqui possent credere q̃ dñs elegisset illum populũ: eo q̃ esset maior numero. qõ remouet dicens: Nõ quia cunctas gẽtes numero vincebatis cõ. sed qz dilexit vos dñs ex sola sua benignitate: ꝛ ex merito patrũ. ideo subdit. l Et custodiuit iuramentũ. ꝛ q̃ habꝛt Heñ. xxij. ad abrahã. ꝓ me metipsũ iurauꝝ dicit dñs cõ. m Et reddens odientibus se statim cõ. hoc intelligit ꝛ filijs israel ꝛ quibus dicit. ij. Macha. vj. Non enĩ sicut in alijs nationibus dñs patienter expectat ut eas cũ iudicij venerit tẽpus in plenitudine peccatoꝝ puniat. n Custodi ergo ꝓcepta. hic

deus tuus tibi: percuties eas vsq; ad internitionem. Non[o] inibis cũ eis fed⁹: nec[p] miserebeꝛis earum: nec̃q[r] sociabis cũ eis cõiugia. Filiam tuam non dabis filio eius: nec filiã illius accipies filio tuo: quia seducet filium tuũ ne sequatur me: ꝛ ut magis seruiat dijs alienis. Irascetur̃q; furor domini: ꝛ delebit te cito. Quin[o] poti⁹ hec facietis eis. Aras[e] eoꝝ subuertite: ꝛ[f] confringite statuas lucosq; [g]succidite: ꝛ[h] sculptilia cõburite: quia [i]populus sanct⁹ es domino deo tuo. Te elegit dominꝰ deus tuus ut sis ei populus peculiaris ꝛ cunctis populis qui sunt supꝛ terrã. Nõ[m] quia cunctas gentes numero vincebatis: vobis iunctus est dñs: ꝛ elegit vos: cum omnib⁹ sitis populis pauciores: sed qz dilexit vos dñs: ꝛ [k]custodiuit iuramẽtũ quod iurauit patribus vestris. Eduxitq; vos in manu forti ꝛ redemit ꝛ domo seruitutis: ꝛ manu pharaonis regis egypti: ꝛ scies quia dñs deus tuus ipse est deus fortis ꝛ fidelis: custodiens pactum ꝛ misericordiam diligentibus se: ꝛ his qui custodiunt precepta eius in mille generationes: ꝛ[m] reddens odientibus se statim: ita ut disperdat eos ꝛ vltra nõ differat: protinus eis restituẽs quod merentur. Custodi[n] ergo ꝓcepta ꝛ cerimonias atq; iudicia: que ego mando tibi hodie ut facias. Si poste audieris hec iudicia custodieris ea ꝛ feceris: custodiet[o] dñs ꝛ⁹ tuus pactũ tibi ꝛ misericordiã quã iurauit patrib⁹ tuis: ꝛ[p] diliget te ac[q] multiplicabit: bñdicetq; fructui ventris tui ꝛ fructui terre tue: frumento tuo atq; vino ꝛ olee tui armentis: gregibus ouiũ tuarum supꝛ terram: pro qua iurauit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedict⁹[r] eris inter cẽs populos. Non erit apud te sterilis vtriusq; sexus: tam in hominib⁹ q̃ in gregibus tuis. Auferet[s] dñs a te omnẽ languorem: ꝛ infirmitates egypti pessimas quas nouisti nõ inferet tibi: sed cũctis hostibus tuis. Devorabis cẽs populos quos dñs deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tu⁹: nec seruies dijs eoꝝ: ne sint in ruinam tui. Si[t] dixeris in corde tuo: plures sunt gẽtes iste q̃ ego: quõ potero delere eas: noli[u] metuere: sed [v]recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni ꝛ cunctis egyptijs: plagas maximas quas viderunt oculi tui: ꝛ signa atq; portenta: manũq; robustam ꝛ extentũ brachiũ: ut educeret te dñs deus tuus. Sic[x] faciet cũctis populis q̃s metuis. Insuper ꝛ crabrones mittet dñs deus tuus in eos donec deleat omnes atq; disperdat q̃ te fugerint ꝛ latere non poterint. Non timebis eos qz dominus deus tuus in medio tui est: deus magnus ꝛ terribilis. Ipse consumet nationes has in cõspectu tuo paulatim[y] atq; per partes. Non poteris eas delere pariter: ne[z] forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitq; eos dominus deus tuus in conspectu tuo: ꝛ interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetq; reges eorum in manus tuas: ꝛ disperdes nomina eorum sub celo. Nullus poterit resistere tibi: donec cõteras eos. Sculptilia[b] eorum igne cõbures. Nõ[c] concupisces ꝓnter ponitur incitamentũ diuine dilectionis. scilz bonũ multiplex ex hoc cõsequendũ. premittit ergo monitio cum dicit: Custodi ergo precepta cõ. s. ex dilectione. ꝛ subdit incitamentũ cũ dr: o Custodiet dñs deus tu⁹ pactũ. i. bonũ patribus promissũ. p Et diliget te. dãdo tibi grãm suã. q Ac multiplicabit. in prole ꝛ in bonis tẽporalib⁹ ꝛ exemplificat ꝛ littera ꝛ multi bonis. ꝛ ꝑz. r Benedict⁹ eris inter omnes populos. ꝓtum ad fame claritatẽ. s Auferet dominus a te cõm languorẽ. quia non solũ multiplicabit te in bonis sed etiam ꝑseruabit re a malis. t Si dixeris. Hic remouetur impedimẽtũ secundũ quod ē pusillanimitas: qõ posset cõtingere si filij isrl cõsiderantes ꝑdictarũ gentiũ multitudinẽ ꝛ fortitudinẽ non eẽnt ausi bellare contra eas. ꝛ sic facerẽt cũ eis pacẽ ꝛ cõtraberẽt amicitias ex q̃b⁹ ab amore dei retraberent: ꝛ ad idolatriã cõuerterẽt. u remouet dicẽs: v Noli metuere. s. eoꝝ multitudinẽ ꝛ fortitudinẽ. cui⁹ cã subdit: x Sed re. q̃ fe. do. dei tu⁹ pharaõi. cui⁹ exercitum magnũ ꝛ fortẽ vno flatu submersit. y Sic faciet cũctis ꝑplis q̃s metuis. ꝛ iõ nõ habes causã metuendi. z Paulatim atq; ꝑ ptes. nõ qz deꝰ nõ posset eas delere simul. a ꝓpe aliud qõ sequit: a Ne fo. mul. contra te bestie. qz filij israel nõ erãt adhuc i tanto numero q̃ posset ẽrã sufficiẽt populare. b Sculptilia eoꝝ. Hic remouet tertiũ impedimẽtũ ꝓueniẽs ex cupiditate. videlz si de idolis ꝑfractis acciperẽt aurũ ꝛ argẽtũ ꝛ i vsus suos conuerterẽt. ꝛ sic deũ offenderẽt. ꝛ iõ ꝑhibet hoc dicens: c Nõ cõcupisces ar. ꝛ au. de quib⁹ fa. sunt cõ. ꝛ patet hr̃ã.

Deuteronomiū

OMne mandatū. a Lap. viij. Hic ponunt incitamēta ad dei dilectionē sumpta i respectu ad deū. & primo ex cōsideratione sue munificentie. secundo ex consideratione sue misericordie. ix. ca. Prima in duas: quia primo ponunt incitamēta ex dei munificentia in beneficijs preteritis. secūdo in futurū ibi: Dñs deꝰ tuꝰ introducet te. Circa primū dr Omne mandatū tē. facias. & hoc ex dei dilectione. cuiꝰ incitamēti subdit cā cū dr: b Et recordaberis cuncti itineris. ab egressu de egypto vsq; ad diē banc. c Ut affligeret te. nō ex defectu dilectiōis sed ad bonū tuū. sicut pat aliqñ ex dilectione pmittit affligi filiū. ideo ibdit: d Atq; tentaret. ut patientia tua alijs ēt nota ad cor exēplū & tibi ad meritū. & loquitur ꝟ scriptura ꝓtum ad tonos illius populi: qz ꝑm regulam Isido. ad itelligendum sacram scripturā: sacra scriptura frequēt attribuit toti populo: qō tamē ei cōuenit ratione vniꝰ ꝑsōe. e Afflixit te penuria. i. defectu cibi & potus. ut dr in Exo. & libro Nu. in pluribus locis. hoc tamen cessit ad bonū cor. qz ex ꝟ dulciori & acceptior fuit abundantia potus & cibi a deo dati. ideo subdit: f Et dedit tibi tē ut ondēret tibi qꝫ nō in solo pane viuit homo. i. cibo bois laboze parato. g Sz in oī ꝟbo qō egredit de oze dñi. i. ex māna que ad preceptum dñi descendebat. In hebreo enī nō dr verbo. tamē ꝑm translationē nostrā vbi dr manna. pōt dici verbū. inqꝫtū ex mandato dñi descēdebat. sicut & ꝟbū aliqñ accipit ꝓ re que ꝟbo dicit. sicut dr. ij. Regū. j. ca. Qō est ꝟbū quod factum est. i. res gesta uel facta. h Uestimentū tuū q̄ operiebaris nequaq; uetustate defecit. dicit aūt hic Ra. Sa. q̄ uestimenta puerox crescebant cū eis ꝑm augmētū sue quātitatis. i Et pes tuꝰ nō ē subtrit. hoc nō pōt itelligi generalit sed tm de bonis. put dictū fuit Nu. xj. ca. in pncipio sup illud Dolētiū ꝓ labore. qz si ex itinere fuit dolor in corporib⁹ hoc maxime fuit in pedib⁹. & ibi requirat expositio buꝰ passus. k Dñs enī deꝰ tuꝰ. Hic ponit incitamentū ex dei beneficijs futuris. & ꝑ facit ꝓpositū. secūdo infert corrolariū. ibi: Obserua & caue. Circa primū dr sic: Dñs enī deꝰ tuꝰ introducet te i terrā bonā. hoc dr ut scirent q̄ terrā illā nō obtinerēt virtute ꝓpria sed diuina. l Terrā riuox aq̄rūq; & fontiū. dicunt aūt fontes aque existētes in origine. riui fluētes ab origine. stagna lacꝰ & paludes retinēt sibi nomen cōmune. scilz aquarum. m In cuiꝰ campis & montibus erumpunt fluuiorum abyssi. hoc dicit ad ostendendū q̄ illa terra erat humida & pascualis ꝑ animalibus nutriēdis. n Terrā frumenti hordei tē. ad ostendendū fertilitatē terre ꝑ sustentādis hoīb⁹. o Cuiꝰ lapides ferrū sunt. qz minera ferri ē in terra lapidosa. ut cōit ꝓ Et de montibus eius eris metalla fodiunt. id est minere vnde fiunt metalla. ista aūt dicuntur ad ostēdendum bonitatem illius terre ꝗrum ad metalla de quibus fiunt vasa varia & instrumēta in vsus vite humane necessaria. q Benedicas dño deo tuo. id est ista dicta sunt ut diligas dominū deum tuum corde: & benedicas ore ꝓ suis beneficijs tibi collatis r Obserua & caue ne quādo obliuiscaris. Hic infert corrolariū. frequenter enim contingit q̄ ex diuinis beneficijs que dederunt eē materia diligendi deum & obediēdi sibi. homines insolescunt: & mandata dei contemnūt. ideo ad hoc excludendum dicit: Obserua & caue ne quādo obliuiscaris domini dei tui & negligas mandata eius tē. & patet littera ex predictis vsq; ibi: s In qua erat serpens flatu adurēs & scorpio ac dipsas. a quorū lesione te defendit. & accipitur hic singulare ꝓ plurali Serpens. id est serpentes. & sic de alijs. sicut Exo. viij. Uenit musca grauissima. id est multitudo muscarū. Sciendū etiam q̄ ꝑm q̄ dicit glosa Dipsas est genus minimū serpentis: ita q̄ vix ꝓcipitur. & quēcūq; momorderit siti perit. cetera patēt ex dictis.

argentū & aurū de quib⁹ facta sunt: neq; assumes ex eis tibi quicq; ne offendas ꝓpter ea: quia abominatio ē dñi dei tui: nec inferes quippiam ex idolo in domū tuā: ne fias anathema sicut & illud ē. Quasi spurcitiā detestaberis & velut inquinamētū ac sordes abominationi habebis: quia anathema est.

OMne[e] mandatū VIII quod ego precipio tibi hodie caue diligenter ut facias: ut possitis viuere & multiplicemini: ingressiq; possideatis terrā ꝓ qua iurauit dñs patribus vestris. Et[b] recordaberis cuncti itineris ꝑ qō adduxit te dñs deus tuus quadraginta ānis ꝑ deserti ut[c] affligeret te atq;[d] tentaret: & nota fierēt que in tuo animo versabāt: vtrū custodires mādata illius an nō. Afflixit[e] te penuria: & dedit tibi cibū manna quod ignorabas tu & patres tui ut ostenderet tibi q̄ nō in solo pane viuit homo: sed[g] in omni verbo qō egredit de ore dñi. Uestimentū[h] tuū quo operiebaris nequaq; uetustate defecit: & pes tuus nō ē subtrit[i] En quadragesim⁹ ann⁹ est: ut recogites in corde tuo: quia sicut erudit filiū suū homo: sic dñs deus tuus erudiuit te ut custodias mādata dñi dei tui & ambules in vijs ei⁹ & timeas eū. Dñs[k] enī deus tuus introducet te in terram bonā: terram[l] riuox aquarūq; & fontiū in[m] cuius campis & montibus erumpunt fluuiox abyssi: terram[n] frumēti hordei ac vinearum: in qua ficus & malogranata & oliueta nascunt: terrā olei ac mellis: vbi absq; vlla penuria comedes panē tuum: & rerū omniū abundantia ꝑfrueris: cui⁹[o] lapides ferrū sūt & de montibus eius eris metalla fodiunt: ut cū comederis & satiatus fueris: benedicas[q] domino deo tuo ꝓ terra optima quam dedit tibi. Obserua[r] & caue ne quādo obliuiscaris dñi dei tui & negligas mādata eius atq; iudicia & cerimonias quas ego precipio tibi hodie: ne postq; comederis & satiat⁹ fueris domos pulchras edificaueris & habitaueris in eis: habueriscq; armenta boum & ouiū greges argenti & auri cūctarūq; rerū copiam: eleuetur cor tuū & non reminiscaris dñi dei tui: qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis & dux tuus fuit in solitudine magna atq; terribili: in[s] qua erat serpens flatu adurēs & scorpio ac dipsas & nulle omnino aq̄: qui eduxit riuos de petra durissima: & cibauit te manna in solitudine quod nescierūt patres tui. Et postq; afflixit ac probauit: ad extremū misertus est tui ne diceres in corde tuo: fortitudo mea & robur manꝰ mee hec mihi omnia preliterūt: sed recordaberis dñi dei tui q̄ ipse vires tibi ꝑbuerit: ut impleret pactū suū sup quo iurauit patribus tuis sicut pñs idicat dies. Sin autē oblitus domini dei tui secut⁹ fueris deos alienos: coluerisq; illos & adoraueris: ecce nūc ꝑdico tibi q̄ omnino dispereas. Sicut gentes quas delevit dñs in introitu tuo: ita

a Cap. ix.
Audi israel. Hic ꝓponit inci
tamẽta diuine dilectiõis ex con
sideratiõe diuine mi
sericordie portãtis pa
tienter eoꝝ ꝓcc̃ata ac
etiã remittentis. ⁊ ꝑ
mo describitur trans
gressionis actꝰ. secũdo
reconciliationis fedꝰ.
ca. x. Adhuc circa pri
mũ excluditur eorum
iusticia. secũdo cõclu
dit eorum culpa. ibi:
Memẽto. Circa ꝑmũ
ꝑdicit eis moyses q̃ i
terra eis ꝓmissa habi
turi erant virtute di
uina victorias mul
tas ⁊ magnas. ⁊ quia
ipsi uel aliqui eoꝝ pos
sent credere q̃ hoc fa
ceret eis dꝰ ꝓp̃ eoꝝ
merita. ideo hoc exclu
dit. cũ subditur:
b Ne dicas i corde tuo.
⁊ patet hrã. ⁊ subditur
causa vera victarũ vi
ctoriarũ. que ẽ duplex
vna ꝓpter iniquitates
gentiũ in terra ꝓmis
sionis habitantiũ ꝓp̃
quas mortẽ meruerãt
qõ notat cũ dr:
c Sed quia ille egerunt
impie ⁊c̃. secunda ut
impleretur iuramẽtũ
dñi factum ad abrahã
Hen. xxij. Per memet
ipsum iurauí dicit dom̃i
nus ⁊c̃. sequit: Pos
sidebit semen tuũ por
tas inimicoꝝ suoꝝ ⁊c̃.
cetera patent.
d Memẽto. Hic ꝓponit
describitur eoꝝ multi
plex culpa. ⁊ ꝑmo aũ
recessum eoꝝ de mõte
synai. secundo post re
cessum. ibi: In incẽdio
quoq̃. Circa primũ ꝑ
mittit trãsgressio ppli
secundo subdit oratio
moysi. ibi: Et procidi
ante dñm. Circa ꝑmũ
dr: Memẽto ⁊ ne ob
liuiscaris quomõ ad
iracundiam prouoca
ueris dñm deũ tuũ in
solitudine. i. post tran
situ maris rubri. mur
murando ꝓpter defe
ctũ aque ⁊ cibi. ut br̃
Exo. xv. ⁊. xvj. ⁊. xvij.
e Et ex eo die q̃ egres
sus es ex egypto. q̃ cũ
adhuc essent in egypto sup mare rubrũ videntes egyptios sup se
venientes insultantes dño ⁊ moysi dixerũt: Forsitã non erant
sepulchra in egypto ⁊c̃. ut br̃ Exo. xiiij.
f Nam ⁊ in oreb pro
uocasti eũ fabricando vitulũ aureũ ⁊ adorando eũ. dñs moyses
⁊ vos peribitis si inobedientes
fueritis voci dñi dei vestri. ix
Audi israel: Tu trã
gredieris hodie ior
danẽ: ut possideas na
tiones maximas ⁊ fortiores te
ciuitates ingentes ⁊ ad celum
vsq̃ muratas: populũ magnũ
atq̃ sublimẽ: filios enachim
quos ipse vidisti ⁊ audisti: qui
bus nullus potest ex aduerso
resistere. Scies ergo hodie q̃
dñs deus tuus ipse transibit
ante te ignis deuorãs atq̃ cõ
sumens: qui conterat eos: ⁊
deleat atq̃ disperdat ante fa
ciem tuã velociter: sicut locutꝰ
est tibi. Neꝰ dicas i corde tuo
cum deleuerit eos dñs deꝰ tuꝰ
in conspectu tuo; ꝓpter iusticiã
meam introduxit me dominꝰ
ut terram hanc possiderem: cũ
ꝓpter impietates suas iste dele
tesint nationes. Neq̃ enĩ ꝓp̃
iusticias tuas ⁊ equitatem cor
dis tui ingredieris ut possideas
terras earũ: sed c quia ille ege
runt impie: introeunte te de
lete sũt: ⁊ ut compleret verbũ
suum dominus quod sub iura
mento pollicitus est patribus
tuis abrahã isaac ⁊ iacob.
Scito ergo q̃ nõ ꝓpter iusticias
tuas dominꝰ deus tuus de
derit tibi terram hanc optimã
in possessionem: cũ durissime
cernicis sis populus. Memẽto
d ⁊ ne obliuiscaris quomodo
ad iracundiam prouocaueris
dominũ deum tuum in solitu
dine: ⁊ e ex eo die quo egressꝰ
es ex egypto vsq̃ ad locũ istũ
semper aduersum dominũ cõ
tendisti. Nam f in oreb pro
uocasti eum: ⁊ iratus delere te
voluit quando ascendi in mõ
tem ut acciperẽ duas tabulas
lapideas pacti quod pepegit vo
biscum deus. Et perseueraui in
monte quadraginta diebus ac
noctibus: panem non come
dens ⁊ aquam nõ bibens. De
ditq̃ mihi dominꝰ duas tabu
las lapideas scriptas digito
dei: ⁊ continẽtes omnia verba
que vobis locutus est in mõte
de medio ignis quando cõcio
populi congregata est. Cũq̃
transissent quadraginta dies
⁊ totidẽ noctes: dedit mihi do
minus duas tabulas lapideas
tabulas federis: dixitq̃ mihi
Surge ⁊ descende hinc citõ:
quia populus tuus quẽ eduxi
sti de egypto deseruerũt velo
citer viam quam demonstrasti
eis: feceruntq̃ sibi conflatile.
Rursumq̃ ait dominꝰ ad me:
Cerno q̃ populꝰ iste dure cer
uicis sit. Dimitte me ut conte
ram eum: ⁊ deleam nomẽ eiꝰ
de sub celo: ⁊ cõstituam te su
per gentẽ que hac maior ⁊ for
tior sit. Cũq̃ de mõte ardente
descenderem ⁊ duas tabulas
federis vtraq̃ tenerem manu
vidissemq̃ peccasse vos domi
no deo vestro: ⁊ fecisse vobis
vitulũ cõflatilem ac deseruisse
velociter viam eius quã vobis
ostenderat: proieci tabulas de
manibus meis: cõfregiq̃ eas
in conspectu vestro. Et g procidi
ante dominũ sicut ꝑus qua
draginta diebus ⁊ noctibus:
panem non comedens ⁊ aquã
non bibens: ꝓpter omnia pec
cata vestra que gessistis contra
dominũ: ⁊ eum ad iracundiã
prouocastis. Timui enĩ indi
gnationem ⁊ iram illius: qua
aduersum vos concitatus: de
lere vos voluit. Et exaudiuit
me dominus etiam hac vice.
Aduersũ aaron quoq̃ vehe
menter iratus voluit eum con
terere: ⁊ pro illo similiter dep̃
catus sum. h Peccatum autem
vestrũ q̃ feceratis. id est vitu
lum arripiens igne cõbussi: ⁊
in frusta cõminuens: omnino
quoq̃ in puluerẽ rediges ꝓieci
in torrentẽ q̃ de mõte descẽdit.
In i icẽdio q̃q̃ ⁊ in tẽtatiõe ⁊k in
sepulchris concupiscẽtie prouocastis
dñm: ⁊ q̃n̄ misit vos de cades
barne dicens: ascendite ⁊ pos
sidete terrã quam dedi vobis:
⁊ cõtempsistis imperiũ dñi dei
vestri ⁊ nõ credidistis ei: neq̃
mora ꝓtraheret in mõte cũ dño
ut acciperet ab eo legem ⁊ tabu
las. ut br̃ Exo.
xxxij. vbi exposi
ta ẽ ista historia
q̃ hic repetit. g
Et procidi. Hic
ꝓponit describit
oratio moysi pro
remissione pecca
ti predicti. ⁊ hoc
est quod dr: Et
procidi ante dominũ sicut ꝑus q̃draginta die
bꝰ. q̃ sic ante q̃
draginta diebꝰ
ieiunauerat in
monte ad accipi
endum tabulas.
ita secũdo ieiu
nauit alijs qua
draginta diebꝰ
⁊ noctibꝰ ad im
petrãdũ populo
remissionem: ⁊
etiam ipsi aaron
qui timore ppli
vitulũ fecerat:
ut br̃ Exo. xxxiij
b Peccatum aũt vestrũ quod
feceratis. i. vitu
lum. q̃ enĩ esset
res inanimata i
qua non põt esse
pecc̃atũ: vocat
tamẽ pecc̃atum
populi eo q̃ ppls
peccauerat ipsũ
faciendo ⁊ colẽ
do. i In incen
dio q̃q̃. Hic
ꝓponit recolitur
culpa ppli post
recessũ de mõte
synai. ⁊ ꝑmo po
nit culpa ppli.
secũdo ozõ moy
si. ibi: Et iacui
coram dño. Pri
mũ aũt br̃ Nu.
xj. vbi dr q̃ ꝓp̃
murmuratiõẽ
populi ex labore
itineris accẽsus
est ignis ex impe
rio dñi ⁊ deuo
rauit magnam
ptẽ ppli. ⁊ hoc ẽ
qõ dr: In incen
dio q̃q̃. Itẽ pec
cauit populꝰ ad
aquas cõtradi
ctionis. ꝑut br̃
Nu. xx. ⁊ b rũgi
tur cũ dr: Et in
tẽtatiõe. ⁊ iterũ q̃n̄ iordinate desideraui t esũ carniũ: ꝓp̃
qõ multi sũt ibi mortui ⁊ sepulti. ut br̃ Nu. xj. ⁊ hoc est qõ
dr: k Et i sepul. cõcu. puo. dñm. ꝓp̃ b enĩ vocat ẽ loc
ille sepulchrũ ꝓpter concupiscẽtie q̃ ibi sepultꝰ ẽ ppls q̃ desideraui t

carnes.quarto ꝓccanit ppls qñ territ⁹ ꝑbis explozatoꝝ tanꝯ rebelles dño voluerūt reuerti in egyptū· ut hr̄ Nu. xiij.⁊ hoc est qđ dr̄: Añ misit vos de cades barne ⁊c.seqr̄: a Et iacui coꝝ dño.xl.dieb⁹ ac noctibus. Hic describit ozatio moysi: ⁊ fm q dicunt hebrei ista est tertia quadragena quam fecit moyses in monte. Prima fuit qñ ascendit in montē ut acciperet pmas tabulas: put habet Exo.xxiij. secūda qñ post fabricationem vituli ascēdit ad dñm ad impetrandū remissionē illi⁹ peccati·ut habet Exo.xxxij. Ascēdam ad dñm si q̄ mō q̄uero eū deprecari ꝑ scelere vr̄o. tertia fuit qñ dñs placatus ozationib⁹ moysi dixit ei: Precide tibi duas tabulas lapideas instar priozꝝ quib⁹ pcisis ascēdit in montē ut lex i illis tabulis scriberet: ut hr̄ Exo. xxxiij. ⁊ ibi stetit.xl. diebus ⁊.xl.noctib⁹. sicut fecerat ꝑ pmis tabulis. vñ ⁊ ca. se. vbi dr̄:Ego aūt steti i mōte sic ꝑ⁹.xl.dieb⁹ ⁊c.i hebreo hr̄:Ego aūt steti i mōte sicut diebus priozib⁹.xl. dieb⁹ ⁊c. qđ exponit Ra.Sa. dicens: Sicut prima quadragena fuit moysi cōsolabilis: q fuit ante offensam dñi.ita ⁊ tertia q fuit post remissionē peccati.secūda aūt que fuit intermedia fuit tristabilis quia ozabat pro remissione peccati.nec erat cert⁹ de obtētu vsq ad vltimā diē illi⁹ quadragene qua dñs dixit ei. Indulsi peccatū pro quo ozasti.⁊ in signū hui⁹ ꝓcepit secūdas tabulas excidi.ut lex reparet. Expositores aūt nostri cōit tenēt q moyses fecit in monte tm̄ duas quadragenas:q ut dicūt non plures ponunt in Exo. vbi plen⁹ hec historia describit. Item quia a pmo ascensu moysi ad accipiendum tabulas a quo incipit pma quadragena vsq ad diē expiationis in quo descendit moyses apportās secūdas tabulas ut supponunt oēs doctores catholici ⁊ hebrei: ꝓpter quod illa die fit festū expiationis ex placatione dñi·non possunt inueniri tres quadragene dierū·ut dicūt.sed ista nō infringūt dictū hebreoꝝ. Primū enīm̄ valet.q qñ historie scripture sacre in plurib⁹ locis eiusdem scripture narrant frequenē cōtingit ut qđ omittit in vno loco suppleat in alio. ut pz in omnib⁹ libris historiarū sacre scripture maxime in libro Regū ⁊ Parali.in veteri testamēto ⁊ in euangelijs in nouo. Et eodem mō pōt dici in ꝓposito q tertia quadragena q̄ in Exo.omittit hic suppleat. Similit̄ secundū non valet q assumit falsū. Ad cui⁹ intellectū cōsiderandū q filij isrl exierāt de egypto.xv. die mēsis pmi·ut hr̄ Exo.xij. Festū aūt expiatiōis celebrabat.x. die septimi mensis Leuit̄.xxiij.⁊ sic a pma die pmi mēsis in quo exierūt filij isrl de egypto vsq ad diē expiationis fluxerūt sex mēses integri ⁊ dece dies q̄ simul iuncti faciūt dies.clxxxvij. quia iudei faciūt mēses p lunationes.⁊ iō duo mēses cōtigui faciunt lix. dies ⁊ sic de alijs cōbinādo.si igit̄ a.clxxxvij. diebus p dictis subtrahāt.xliij. dies pmi mensis añ egressū filioꝝ isrl remanēt centū septuagintatres dies ab exitu filioꝝ isrl de egypto vsq ad diē expiatiōis.oēs aūt doctores tam catholici q̄ hebraici dicūt q lex fuit data q̄nq̄gesima die ab exitu de egypto.⁊ pōt habēri ex Exo.xix.ca. Si igit̄ cū pdictis q̄nq̄ginta dieb⁹ addāt tres q̄dragene dierū nō hnt̄ nisi.clxx. dies. ex quo patet q a pmo ascēsu moysi qui fuit imediate post dationē legis pdicte vsq ad expiationis diē fluxerūt tres q̄dragene ⁊ plus. ⁊ iō pdicta nō intelligūt dictū hebreoꝝ Andreas etiā sup Leuit̄ xxiij dicit q moyses ieiunauit i mōte synai tribus q̄dragenis.q aūt vult tenere oppositū pōt dicere q cū b dr̄ Et iacui coꝝ dño.xl. dieb⁹ ⁊c. refert ad illud qđ pdictū est. Et pcidi ante dñm sicut p⁹.xl.dieb⁹. ita q secūda q̄dragena hic repetit̄ ⁊ nō additit̄ tia.⁊ fm b eadē q̄dragena dierū fuit i q̄ moyses oravit ꝑ remissiōe peccati ex fabricatiōe vituli:⁊ ꝑ expectatiōe secūdaꝝ tabulaꝝ.⁊ huic dicto satis videt ꝓsonare text⁹ sequēs·cū subdit: b Quib⁹.s.die b⁹.eū supplicit̄ depcabar ne deleret vos. Et ꝓpt̄ ponit̄ ozō moysi cū dr̄: c Dñe deus ne dispdas ⁊c.⁊ patet littera ex his q̄ dicta sunt sup Exo.xxxij. vbi ponit̄ cōsimilis ozatio q̄tū ad sensum ⁊ partim q̄tū ad ꝓba.

Et tpe illo. Hic ꝓnter describitur d Cap.x. divine placationis fedus.⁊ pmo describitur ꝓpositum secūdo cōcludit̄ intentū.ibi: Et nūc isrl. Prima in duas:in partē pncipalē ⁊ incidentalē.secūda ibi: Filij aūt israel. Circa pmū sciendū q signū divine placationis fuit legis reparatio in secūdis tabulis.⁊ hec reparatio describitur·cum dr̄: In tpe illo dixit dñs ad me.in signū recōciliationis pfecte. e Dola tibi duas tabulas lapideas ⁊c.b fuit expositū Exo.xxxiij. sequit: f Feci igit̄ archam. dicit Ra.Sa.q ista arcba fuit alia ab illa quā fecit bzeleel.sed nō e verisimile: q ꝓstea subdit g Et posui tabulas i archā ⁊c. ex q̄ seqt̄ fm dictū Ra.Sa. q illa arcba cū tabulis erat intra archā quā fecit bzeleel: q tā q̄dragesim⁹ ann⁹ ab exitu de egypto icepat qñ moyses dixit ista. In epla ad Hebreos.ix.ca.hr̄ q in arcba quā fecit bzeleel non erāt nisi due tabule māna ⁊ virga aarō.⁊ iō meli⁹ videt dicēdū q arcba de qua hic fit sermo e illa eadē quā fecit bzeleel. dr̄ tñ hic moyses eā fecisse q ꝓcepit eā fieri ⁊ disposuit q̄lit̄ fieri deberet tanq̄ architector. h Filij aūt isrl. Hec e ps inciden̄talis q̄ ꝑponit.⁊ ad ꝓcedētia moyses reuertit̄·ibi:Ego aūt steti. Circa pmū incidēntaliter ponit̄ motio filioꝝ isrl ꝑ alios mānsiones:⁊ sepultura aarō:⁊ sepatio leuitarū ab alijs tribub⁹.⁊ videt satis expedi q ista hic inter ponūt̄·maxime q aliq̄ ꝓtietates ad supdicta hic poni videāt:pmo q b dr̄: Filij aūt isrl ⁊c, in mosera.⁊ Nu.xxxiij.vbi describit̄ mānsiones p ordinē.dr̄: Et de meseroth castrametati sūt i beneiacban. moseroth aūt eadē e mānsio cū mosera·ut dicūt hebrei:⁊ beroth filioꝝ iacban cū beneiachā: q̄ bene idē e qđ filioꝝ. ⁊ subintelligit̄ beroth.2°.q̄ hic dr̄: i Ibi aa.mor.⁊ sepult⁹ ⁊c.s. in mosera.sed Nu.xx. dr̄ q mortu⁹ e ⁊ sepult⁹ fuit in mōte hor. tertio q̄ hic dr̄: k Eo tpe segrauit tribū leui ⁊c.⁊ tūc fuit separata ⁊ scificata dño a tpe q̄ interfecerūt idolatras i adoratiōe vituli

vocē eius audire voluistis: sed semp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. Et[a] iacui coꝝ dño quadraginta dieb⁹ ac noctib⁹: quib⁹[b] eū supplicit̄ deprecabar: ne deleret vos ut fuerat cōminatus ⁊ orans dixi. Dñe[c] deus ne dispdas pplm tuū ⁊ hereditatē tuā quā redemisti i magnitudine tua: q̄s eduxisti de egypto in manu forti. Recordare seruoꝝ tuoꝝ abrahām isaac ⁊ iacob. Ne aspicias duritiā pplī hui⁹ ⁊ impietatē atq̄ peccatū: ne forte dicant habitatores tre de q̄ eduxisti nos: nō poterat dñs introducere eos in terrā quā pollicitus e eis: ⁊ oderat illos: idcirco eduxit ut interficeret eos in solitudine q̄ sūt ppls tuus ⁊ hereditas tua q̄s eduxisti in fortitudine tua magna ⁊ i brachio tuo extēto.

In[d] tpe illo dixit dñs x ad me: Dola[e] tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerunt: ⁊ ascende ad me in montē: faciesq̄ archā ligneā ⁊ scribā in tabulis verba que fuerūt i his q̄s ante ꝓfregisti: ponesq̄ eas i archa. Feci[f] igit̄ archā de lignis setthim. Cūq̄ volassem duas tabulas lapideas instar priozꝝ: ascēdi in mōtē hīs eas i manib⁹. Scripsitq̄ in tabulis iuxta id qđ pri⁹ scripserat verba decē que locut⁹ e dñs ad vos in mōte de medio ignis q̄n pplus cōgregatus est: ⁊ dedit eas mihi. Reuersusq̄ de monte descendi: ⁊[g] posui tabulas in archam quā feceram que hucusq̄ ibi sūt sicut mihi ꝓcepit dñs. Filij[h] autem israel moverūt castra ex beroth filioꝝ iacban in mosera: vbi aarō mortu⁹ ⁊ sepultus e: ꝑ q̄ sacerdotio functus e eleazar filius ei⁹. Inde venerūt in gadgad: de q̄ loco ꝓfecti castrametati sūt in iethabatha i tra aq̄rū atq̄ torrētiū. Eo[k] tpe segrauit tribū leui

ut habeat Exo.xxxij.qō fuit anno p̄mo egressionis filioꝝ israel de egypto.⁊ Nu.ij.expresse dr̄ q̄ fuerūt separati leuite ab alijs tribubus ad seruiendū dño ante recessū filioꝝ israel de mōte synai: ⁊ tamē recesserūt inde anno secūdo egressionis de egypto secundo mēse.ut dr̄ Nu.x.motio aūt filioꝝ isr̄l de q̄ fit ḡ sermo fuit āno xl.ab egressu de egypto

Dubitatiōes aūt istas exp̄sitores nostri parū aut nihil tangūt: sed Ra.Sa.ad solutionē auctoritatis p̄me dic̄ q̄ q̄ filij israel pugnauerunt contra regem arad ⁊ victi fuerūt ab eo.ut dr̄ Nu.xxj.qō quidē bellū fuit.xl.anno ab exitu de egypto pp̄ls uel saltē magna ps ei⁹ territus incepit reuerti uersus egyptū ⁊ sic ex uerosimili filioꝝ iacban reuersi fuerūt in mosera ⁊ ad quedā alia loca declinauerūt que hic noiant̄.⁊ ideo istud interponit hic ad arguēdū filios israel de tali rebellione cōtra dñm.eo q̄ ca.p̄cedēti moyses arguendo eos ad memoriā reduxerat plures eoꝝ rebelliones alias. Secūda p̄o dubitatio soluta fuit Nu.xx.ca. Ad tertiā dicit Ra.Sa. q̄ filij leui ꝙ pfecti⁹ ceteris tribub⁹ dño adhęrāt sicut ex celo dei interfecerūt idolatras p⁹ adoratione vituli āno p̄mo egressiōis de egypto.ut dr̄ Exo.xxxij. ca.sic.xl.anno a dicta egressione cōtra pp̄lm retrocedentē modo p̄dicto pugnauerunt ⁊ interfectis plurib⁹ illoꝝ alios reduxerunt ad obediēdū dño.⁊ sic secūdo pugnauerunt cōtra regē arad ⁊ deuicerūt.⁊ ideo istud factū leuitarū p̄r recordationē coniungit cū eo qō fecerūt tpe fabricatiōis vituli. ut sit sens⁹: Eo tpe separati tribū leui ꝛc.i. sicut tpe fabricationis vituli alijs tribub⁹ recedentib⁹ a dño p idolatriam trib⁹ leui nō sic declinauit.sic ⁊ in retrocessu p̄dicto alijs se male bñtib⁹.trib⁹ leui bñ se habuit. ⁊ ideo ex vtroq; facto fuit digna separari ab alijs ⁊ dño applicari. a Ego aūt steti. Positis incidentibus p̄dictis moyses ad ꝓpositum reuertitur dicens: Ego aūt steti in mōte sicut p̄us quadraginta dieb⁹.hoc refertur ad secundā quadragenā supradictā p̄m exp̄sitores catholicos: qui coīter dicūt moysen tm̄ duas quadragenas in mōte fecisse.ut p̄dictū est.p̄m hebreos p̄o refertur ad tertiā de qua dictū est ca.p̄ce. b Et te perdere noluit.ꝛc meruisses. c Dixitq; mihi vade ⁊ p̄cede populū ꝛc. in quo ostenditur magna dei misericordia: quia nō solū p̄ercit populo a morte quam meruerat sed etiā adimpleuit eo ꝓmissum qō patrib⁹ fecerat de obtinenda terra ꝓmissionis.

ut portaret archā federis dñi: ⁊ staret coꝝ eo in ministerio ac benediceret in nomine illi⁹ vsq; ad p̄sentē diē. Quā obrē nō habuit leui partē neq; possessionē cū fratrib⁹ suis: quia ipse dñs possessio eius est sicut p̄misit ei dñs deus tu⁹. Ego[a] aūt steti in monte sicut p̄ius q̄draginta dieb⁹ ac noctib⁹: exaudiuitq; me dñs etiā hac vice ⁊[b] te perdere noluit. Dixitq;[c] mihi: Vade ⁊ p̄cede populū ut ingrediat̄ ⁊ possideat terrā quā iurauī patrib⁹ eoꝝ ut traderē eis. Et[d] nūc israel q̄d dñs deus tu⁹ petit a te nisi ut timeas dñm deū tuū ⁊ ambules in vijs ei⁹ ⁊ diligas eū ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo ⁊ in tota anima tua: custodiasq; mādata dñi ⁊ cerimonias eius quas ego hodie p̄cipio ut bene sit tibi. En[e] dñi dei tui celū est: ⁊[f] celū celi: terra ⁊ oia que in ea sūt: ⁊[g] tm̄ patrib⁹ tuis coglutinat⁹ est dñs ⁊ amauit eos: elegitq; semen eoꝝ post eos.i.vos de cūctis gentibus: sicut hodie cōprobat̄. Circūcidite[h] igit̄ p̄putiū cordis vestri: ⁊[i] ceruicē vestrā ne induretis amplius: quia[k] dñs de⁹ vester ipse ē de⁹ deoꝝ ⁊ dñs dñantiū deus magn⁹ ⁊ potēs ⁊ terribilis: qui p̄sonam nō accipit nec munera. Facit iudiciū pupillo ⁊ vidue: amat peregrinū ⁊ dat ei victū atq; vestitum. Et vos ergo amate[l] peregrinos: quia ⁊ ipsi fuistis aduene in terra

d Et nunc israel. Hic cōcluditur ex predictis ꝓpositum. videlicet q̄ deberant timere ⁊ diligere deū: qui propē petā predicta eos non dimisit: cū tm̄ in nullo eis indigeret: sed magis econuerso.vñ subditur: e En domini dei tui celū est.scilz celū sydereum visibile. f Et celum celi.scilz celum empyreū nobis inuisibile: quod dicit celū ꝑ antonomasiā. ideo dicit: Celum celi terra ⁊ omnia que in ea sunt. per hoc intelligitur omnis creatura que celi ambitu continet.quasi dicat. ex hō patet q̄ tui non indiget. g Et tamen patribus tuis cōglutinatus est dñs. id est glutino caritatis cōiunct⁹ ex sua mera liberalitate: q̄ non indigebat eis: sicut nec te. h Circūcidite igitur p̄putium cordis vestri. id est. omnē malā cogitationem ⁊ voluntatem auferendo. i Et ceruicem vestrā ne indurete amplius. per rebellionem cōtra eū. k Quia deus deoꝝ est.i. precellēs dijs ꝑ participationē. sicut sunt sancti angeli ⁊ boies. sequitur: l Amate peregrinos.q̄ ⁊ ipsi fuistis aduene. ꝓpria enim passio debet inducere ad alioꝝ cōpassionē. cetera patēt ex predictis.

egypti. Dominū deū tuū timebis ⁊ ei soli seruies. Ipsi adhęrebis: iurabis̄q; in nomine illi⁹ Ipse est laus tua ⁊ deus tuus qui fecit tibi hec magnalia ⁊ terribilia q̄ viderūt oculi tui. In septuaginta animabus descenderūt patres tui in egyptū: ⁊ ecce nūc multiplicauit te dominꝰ de⁹ tu⁹ sicut astra celi. xi

Ama[m] itaq; dñm deū tuū ⁊ obserua p̄cepta eius ⁊ cerimonias iudicia atq; mandata omni tpe. Cognoscite[n] hodie que ignorāt filij vestri: qui nō viderūt disciplinam dñi dei vestri: magnalia eius ⁊ robustam manū extentūq; brachiū signa ⁊ opa que fecit in medio egypti pharaoni regi ⁊ vniuerse terre ei⁹ omniq; exercitui egyptioꝝ ⁊ eq̄s ac currib⁹: quō operuerint eos aque maris rubri cū vos p̄sequerent̄: ⁊ dereliquerit eos dñs vsq; in p̄sentem diem: vobisq; que fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum: ⁊[o] dathan atq; abiron filijs eliab qui fuit fili⁹ ruben: quos aperto ore suo terra absorbuit cū domib⁹ ⁊ tabernaculis ⁊ vniuersa substantia eoꝝ quam habebāt in medio israel. Oculi vestri viderunt omnia opa dñi magna q̄ fecit: ut custodiatis vniuersa mandata illius que ego hodie p̄cipio vobis: ⁊ possitis introire ⁊ possidere terrā ad quā ingredieminī: multoq; in ea viuatis tpe quā sb̄ iuramēto pollicit⁹ e

m Cap.xj. Ama itaq; dñm. In hoc ca. p̄mittur conclusio respectu p̄dictoꝝ a p̄ncipio vj.ca. vbi incipit agere de dilectione dei. ⁊ primo ponit conclusionē intentam. secundo inducit ad hoc multiplicem rationē per modū cuiusdam replicationis ⁊ additionis. ibi: Cognoscite hodie. Circa primū dicit: Ama itaq; dominū. ⁊ patet littera. n Cognoscite. Hic adducit p̄mo rationē sup̄ frequēter positā ex beneficijs iam prestitis cū dicit: Cognoscite hodie que ignorant filij vestri. non q̄ ignorarēt simplicit̄ saltē q̄tū ad illos q̄ attigerant annos discretionis: sed q̄ nō viderāt mirabilia q̄ fecerat dñs illi pp̄lo saltē q̄tū ad multa.q̄ tm̄ audierāt ꝑ relationē que nō mouet ita animū sicut visus. o Et dathan atq; abirō. de quoꝝ rebellione ⁊ punitione dr̄ Nu.xvj.ca. ⁊ oia p̄dicta ⁊ ꝓsimilia debēbāt eos mouere ad timēdū deū ⁊ diligēdū.

a Terra eni. Hic ꝓnter adducit rationē ex beneficijs futuris sub cōditione tamē si timerent deū & diligerent & seruirent ei. & ꝓmo sub hac cōditione ꝓmittit fertilitas terre & abūdantia bonoꝝ. secūdo vellatio & eiectio aduersarioꝝ ibi: Si eni custodieritis. Circa ꝓmū notandū q fertilitas terre promissionis repetet ex descensu pluuie sup terrā que ꝓmittit eis & hoc est qō dr: Terra enim ad quā ingredieris possidendam nō e sicut terra egypti. i. ita fertilis & facili sic terra egypti ꝛm expositionē aliqꝝ vñ subdit: b Ubi iacto semine &c. i. cū modico labore pōt fructificare. sed hoc non videtur ꝓsonare scripture in pluribꝰ locis que describit terrā ꝓmissiōis tāq̄ lacte & melle fluentē & abūdantem oibꝰ bonis. & ideo aliē exponūt hebrei: Nō e sicut terra egypti. q. d. multo melior est q̄ illa. & iō subdit: Ubi. s. in terra egypti. Iacto semine in hortoꝝ more aque ducūt irrigue. quia ad fecundandū eam non sufficit pluuia de celo descendēs & ros sed requirit q cū magno labore aque de fluuio nili p alueos deducant: sic solet fieri in hortis in q̄ cultura maior labor requirit q̄ in terra campestri. c Et oculi illius in ea sunt. s. ad dādū rore & pluuiam ꝛm opportunitatem tēpoꝝ: supposita tamē predicta cōditione. ideo subdit: Si ergo obedieritis mandatis meis &c. sequitur: d Dabit pluuiā terre vre tēporaneā. i. post seminationē ad germinationē & augmētationē eoꝝ q̄ seminata sūt. e Et serotinā. s. ante messem ad ingrossandū grana. f Cauete ne forte decipiat cor vrm. declinādo a dilectione & seruitute dei. g Iratusq̄ dñs claudat celū. et cui⁹ influentia tepēdet fertilitas terre vre. b Ponite hec ꝓba mea in cordib⁹ &c. ista exposita sunt. d. vj. ca. i Si enim custodieritis. Hic cōsequenē inducit rationē ex vellatione aduersarioꝝ si diligāt dñm & obediāt ei. & ꝓz lrā vsq̄ ibi: k A deserto & libano. Hic describunt cmini terre ꝓmissionis: quia cmin⁹ australis est desertū egypti: termin⁹ aq̄lonaris e mōs libani. orietalis flumen eufrates. nō habuerūt tm terrā vsq̄ ad cminū illū vsq̄ ad tpa salomōis. iō alibi coīe ponit termin⁹ orietalis iordanis fluui⁹: q vsq̄ ad illū terminū terram possederūt statim ab ingressu suo. ut hr in libro Josue. mare aūt mediterraneū est termin⁹ occidentalis: & dr hic mare occidētale ad differentiā maris mortui: qō e i pte orietali. l En ꝓpono. Hic adducit ratio nē ad ꝓpositū ex benedictione diuina q̄ erat cōcedenda diligētib⁹ deū & obedientib⁹ ei. & ex maledictione eiꝰ q̄ erat inferēda recedentib⁹ ab eiꝰ dilectione & obedientia. & ut ista benedictio & maledictio magis moueret animū hic ꝓcipit q p⁹ ingressū terre ꝓmissionis publicent solēnit in mōte garizim & in mōte hebal. & hoc e qō dr: m Cū ꝓvo introduxerit te dñs deus tu⁹ &c. & ꝓz lrā. De isto tm bñdictionib⁹ & maledictiōib⁹ pleni⁹ hr. j. xxvij. ca. qō aūt h breuit dr de eis e p anticipationē.

Hec sūt ꝓcepta. Postq̄ moyses explanauit ea q̄ ptinēt ad p̄ceptū dilectionis dñe qō e ꝓncipiū respectu p̄ceptoꝝ decalogi. ut s. dictum est ca. vj. hic ꝓnter ponit alia p̄cepta & monitiones q̄ sūt q̄si q̄dā conclusiones elicite ex p̄ceptis decalogi. & per ꝓns q̄dā explanatiōs quō decē p̄cepta debeant ordinari & obseruari. Circa qō sic ꝓcedit. qz ꝓmo ponit huiusmodi p̄ceptoꝝ explicatio. secūdo infert intenta conclusio. ca. xxvj. Adhuc ꝓmo ponunt illa que ordināt ad deū. secūdo ea que ordinant ad ꝓximū. ca. xvj. ibi: Judices ac magistros ꝓstitues. Sciendū tamē q ista diuisio nō est ita precisa quin in ꝓma pte multa ponantur que ordinant ad ꝓximū. & in secunda multa que ordinant ad deum. Moyses eni hunc librum primo tradidit filijs israel verbis per modum exhortationis & predicationis: sicut dictum fuit in principio huius libri. & patet hoc ex toto processu ipsius: propter quod frequenter reperit eandem sententiam in diuersis locis: & aliquando sub eisdem verbis: & de vna

dñs patribus vestris & semini eoꝝ lacte & melle manantem. Terra[a] eni ad quā ingredieris possidendam nō est sicut terra egypti de qua existi: vbi[b] iacto semine: in hortoꝝ more aque ducunt irrigue: sed mōtosa est & cāpestris: de celo expectans pluuias: quā dñs de⁹ tu⁹ semp inuisit & [c]oculi illi⁹ in ea sunt a ꝓncipio anni vsq̄ ad finē eius Si ergo obedieritis mandatis meis que ego hodie p̄cipio vobis: ut diligatis dñm deū vestrū & seruiatis ei i toto corde vestro & in tota anima vestra: dabit[d] pluuiā terre vestre tēporaneam & [e]serotinā ut colligatis frumentū & vinū & oleum fenūq̄ ex agris ad pascēda iumenta: & ut ipsi comedatis ac saturemini. Cauete[f] ne forte decipiat coꝝ vestrū & recedatis a dño seruiatisq̄ dijs alienis & adoretis eos: iratusq̄[g] dñs claudat celū & pluuie nō descēdāt: nec terra det germē suū: pereatisq̄ velociter de terra optima quā dñs dat⁹ est vobis. Ponite[h] hec verba mea in cordib⁹ & in animis vestris & suspēdite ea ꝓ signo in manib⁹ & inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros ut illa meditent. Dū sederis in domo tua & ambulaueris in via: & accubueris atq̄ surrexeris: scribes ea sup postes & ianuas domus tue: ut multiplicent dies tui & filioꝝ tuoꝝ in terra quā iurauit dñs patribus tuis ut daret eis q̄di[i]u celū imineat terre. Si eni[i] custodieritis mādata que ego p̄cipio vobis & feceritis ea ut diligatis dñm deū vestrū & ambuletis in omnib⁹ vijs ei⁹ adhereātes ei: dispdet dñs oēs gentes istas ante faciē vestrā: & possidebitis eas q̄ maiores & fortiores vobis. Omnis locus quē calcauerit pes vester vester erit. A[k] deserto & libano & flumine magno eufrate vsq̄ ad mare occidentale erūt termini vestri. Nullus stabit cōtra vos. Terroꝝ vestrum & formidinē dabit dñs deus vester sup oēm terram quā calcaturi estis sicut locutus e vobis. En[l] ꝓpono in cōspectu vestro hodie benedictionē & maledictionē. benedictionē si obedieritis mādatis dñi dei vestri que ego hodie p̄cipio vobis. maledictionē si nō obedieritis mandatis dñi dei vestri: sed recesseritis de via quā ego nūc ostendo vobis: & ambulaueritis p deos alienos quos ignoratis. Cū[m] ꝓvo introduxerit te dñs deus tu⁹ in terrā ad quā pgis habitandā: pones benedictionem sup montē garizim: maledictionē sup mōtem hebal: q̄ sunt trans iordanē post viam que vergit ad solis occubitum in terra chananei qui habitat in campestribus cōtra galgalā que est iuxta vallem tendentē & intrantem procul. Vos eni trāsibitis iordanē ut possideatis terram quam dñs deus vester daturus est vobis: ut habeatis & possideatis illā. Videte ergo ut impleatis cerimonias atq̄ iudicia que ego hodie ponam in cōspectu vestro.

Hec[n] sunt pre- cepta atq̄ iudicia que facere debet i tra quā

XII

Cap. xij.

En

ambuletis ín omnib⁹ vijs ei⁹ adherētes ei: dispdet dñs oēs gentes istas ante faciē vestrā: & possidebitis eas q̄ maiores sūt & fortiores vobis. Omnis locus quē calcauerit pes vester vester erit. A[k] deserto & libano & flumine magno eufrate vsq̄ ad mare occidentale erūt termini vestri. Nullus stabit cōtra vos. Terroꝝ vestrum & formidinē dabit dñs deus vester sup oēm terram quā calcaturi estis sicut locutus e vobis. En[l] ꝓpono in cōspectu vestro hodie benedictionē & maledictionē. benedictionē si obedieritis mādatis dñi dei vestri que ego hodie p̄cipio vobis. maledictionē si nō obedieritis mandatis dñi dei vestri: sed recesseritis de via quā ego nūc ostendo vobis: & ambulaueritis p deos alienos quos ignoratis. Cū[m] ꝓvo introduxerit te dñs deus tu⁹ in terrā ad quā pgis habitandā: pones benedictionem sup montē garizim: maledictionē sup mōtem hebal: q̄ sunt trans iordanē post viam que vergit ad solis occubitum in terra chananei qui habitat in campestribus cōtra galgalā que est iuxta vallem tendentē & intrantem procul. Vos eni trāsibitis iordanē ut possideatis terram quam dñs deus vester daturus est vobis: ut habeatis & possideatis illā. Videte ergo ut impleatis cerimonias atq̄ iudicia que ego hodie ponam in cōspectu vestro.

Hec[n] sunt pre- cepta atq̄ iudicia que facere debet i tra quā

XII

Cap. xij.

En

materia frequenter transit ad aliã .⁊ ad precedentem reuertit: sicut solet fieri in ꝓdicationib⁹ ⁊ exhortationib⁹.⁊ ideo in hoc libro ⁊ maxime in sequentib⁹ huius libri nõ põt inueniri diuisio ita ꝓcisa q̃n de materia vni⁹ ptis tractet i alia.⁊ ecõuerso. Hoc igit ꝓmisso sciẽdũ q̃ circa tũ ordinat homo p restitutionẽ idolatrie ⁊ institutionẽ latrie.⁊ q̃ opposita iuxta se posita magis eluescũt. ideo frequenter facit vtrũq; in eodẽ ca. ut videbit. Primo igitur ꝓsequit ꝓpositũ ex cõsideratice opis.secũdo ex cõsideratione tpis ca.xvj. Prima i tres: q̃ primo ꝓsequit ꝓpositũ suũ in facto.secũdo i signo.ca.xiiij.tertio in motiuo.ca.xv. Prima adhuc i duas q̃ primo ꝓsequit ꝓpositũ respectu tot⁹ coitatis.secũdo respectu vni⁹ ꝑsone uel vni⁹ ciuitatis.xiij.ca. Prima in duas.q̃ primo ꝑcipitur destrui locus idolatrie. secũdo p oppositũ locus institui latrie.ibi: Non facietis ita. Circa primũ dicit: Hec sunt ꝑcepta ⁊c.⁊ ideo obligatoria. a Subuertite oia loca ⁊c.] ne ex phanis seu tẽplis idoloꝝ remanẽt. trib⁹ iudeis occasio idolatrie dare.⁊ ut memoria idolatrie totaliter deleret. b Sup mõtes excelsos. q̃ ibi coiter fiebãt tẽpla idoloꝝ. c Et subter cẽ lignũ frondosũ. tales enĩ arbores plãtabant iuxta loca idolatrie ad exercendũ actum luxurie. d Dissipate aras eoꝝ ⁊c. hec exposita sũt supra.vij.ca. ꝗe pncipiũ. e Nõ facietis ita. Hic ꝙnter determinat latrie locus ⁊ ritus. ⁊ primo circa hoc ponitur ꝑceptũ.secũdo declaratur dictũ ibi: Nõ facietis. tertio cõcludit pncipale intentũ ibi: Obserua ⁊ audi. Circa primũ ꝑcipit vnitas loci vbi deberent sacrificia ⁊ oblationes offerri.cũ dicit: Nõ facietis ita dño.s.ita offerendo sacrificia in plurib⁹ locis ut faciebãt idolatre suis idolis. f Sed ad locum.s.vnũ. g Quẽ elegerit dñs.q̃ iste locus nõ erat pm uolũtatem hominũ determinandus. h De cũctis tribub⁹ uestris. ista fuit trib⁹ leuitarum in cui⁹ sorte fuit altare holocaustoꝝ ⁊ templũ. i Ut ponat nomẽ suũ ibi.p recordationẽ q̃ nomẽ dñi recolebat in sacrificijs ⁊ oblationib⁹ ⁊ diuinis laudib⁹. k Et habitet in eo.p spalẽ cõseruationẽ loci.ut hr.ij.Machab.iij. Ipse q̃ habet i celis habitationẽ visitator ⁊ adiutor ẽ loci illius ⁊c. l Venietis ⁊ offeretis.nõ alibi. m Et comedetis ibi i cõspectu dñi. hoc nõ est intelligendũ q̃ semp comederent talia in loco tẽpli ꝫ intra muros ciuitatis hierusalẽ. n Nõ facietis ibi. Hic exponitur ꝑdictũ ꝑceptũ q̃tũ ad duo ibi inclusa .⁊ primo q̃tum ad sacrificij locũ. secundo q̃tũ ad comestionis modũ.ibi: Si autẽ comedere volueris. Circa primũ sciendũ q̃ ly regulariter esset reputata vnitas loci pro sacrificijs ⁊ oblationib⁹ offerendis: tñ in casu poterat aliter fieri.⁊ hoc est q̃d dicit: Nõ facietis ibi que nos hic facim⁹ hodie.ut offeratis sacrificia ⁊ oblationes in plurib⁹ locis sicut nos hic facimus. q̃diu enĩ filij israel fuerunt in deserto etiam post cõstructionẽ tabernaculi poterant offerre sacrificia ⁊ oblationes uolũtarias alibi q̃ in tabernaculo: ut dicit Ra.Sa.nõ aũt sacrificia ⁊ oblationes ad que tenebant ex debito ⁊ hoc fuit eis licitũ quousq; essent quietati in terra ꝓmissionis:q̃d nõ fuit.xiiij.ãnis quos posuerũt ad capiendũ ẽrã ⁊ diuidendũ eã.⁊ hoc ẽ q̃d subdit.: o Neq; enĩ ⁊c.] ꝫ q̃ fuerũt q̃etati nõ debebãt offerre ꝓdicta nisi in vno loco vbi fuit positũ tabernaculũ ⁊ iste locus fuit primo silo vbi tabernaculũ ⁊ archa dñi habuer stabilẽ mãsionẽ.s. ccc.xliij. annis sicut põt ꝓbari p tpa iudicum q̃ fuerũt a iosue vsq; ad mortẽ heli: quia tunc fuit archa capta .ut habet.j.Reg.iij. postea capta archa a philisteis translata fuit in cariathiarim:⁊ inde in maspbat:⁊ inde in galgala: ⁊ inde in nobe:⁊ inde i gabaon ut habetur libro de hebdai. q̃ãi: ⁊ inde in domum obededon: ⁊ ide i ciuitatẽ dauid ut hr.ij.Regũ vj.⁊ inde in tẽplũ salomonis. ut plenius dicet j.Regũ.vij. Et tũc habuerũt pacẽ pfectã tpe salomonis ⁊ extũc nõ fuit eis licitũ alibi offerre: q̃ ille loc⁹ fuit ad hoc simpliciter elect⁹ ⁊ vltimate a deo. ut hr.ij.Paral.vj.ca. nisi ex dono instinctu ⁊ dispẽsatice.sic helias obtulit sacrificiũ in mõte carmeli.ut hr.iij.Regũ.xviij.vñ subdit: p Illuc oia q̃ ꝑcipio offeret ⁊c. Tpe medio inf destructionẽ sylo ⁊ cõsummationẽ tẽpli salomonis sacrificia totius ⁊ oblationes poterãt alibi fieri q̃ vbi erat archa :q̃ illo tpe nõ habuit stabilẽ mãsionẽ sicut ⁊ q̃n erat i deserto.ut dictũ ẽ : sic aũt nõ põt dici de sylo.q̃ archa ibi habuit diu stabilẽ mansionẽ.s. ccc.xliij.ãnis.q̃ fluxerũt a.xiiij.anno ducat⁹ iosue q̃ fuit posita archa in sylo vsq; ad mortẽ heli q̃n fuit capta a philisteis.cetera patẽt. q Si aũt comedere volueris. Hic exponit ꝑceptũ q̃tũ ad comestionis actũ q̃ dixerat ibi: Comedetis in cõspectu dñi. Possent aliq̃ credere q̃ esus carniũ eẽt oĩo eis ꝓhibitus extra hierusalẽ.ideo declarat quõ esus carniũ erat alibi eis licitus.s. de animalib⁹ q̃ nõ tenebant offerre : nisi eẽnt de animalib⁹ immũdis pm legẽ q̃ rũ carnes ꝓhibebãt comedere.⁊ ꝫ q̃ dr: r Siue immũdũ fuerit.nõ immũditia immediate ꝑdicta :ꝫ immũditia q̃ reddebat animal immolaticiũ ineptũ ad sacrificiũ. ⁊ ꝫ q̃ dr: s Hoc est maculatũ ⁊ debile.istud nõ br in hebreo : ꝫ appositũ fuit a translatore ad intelligendũ q̃d vocet hic immũdũ.s.aial hñs defectũ alicui⁹ membri uel lãguidũ : q̃ nõ poterat offerri lz eẽt immolaticiũ pm gen⁹ uel speciẽ. t Siue mundũ.nõ solũ mũditia cõmuni qua animalia licita sũt comedi a iudeis sed etiã mũditia spali qua licita sunt offerri. ⁊ hoc est q̃ dicit: v Hoc ẽ integrũ ⁊c.] ꝫ enĩ nõ est in hebreo: ꝫ additũ ẽ a trãslatore.ad intelligẽdũ q̃d vocet hic mundũ.

dñs deus patrũ tuoꝝ daturus est tibi ut possideas eã cũctis diebꝫ q̃bꝫ sup humũ gradieris Subuertite a oĩa loca in quib⁹ coluerunt gentes q̃s possessuri estis deos suos:] sup b montes excelsos ⁊ colles ⁊c subt omne lignũ frondosũ. Dissipate d aras earũ ⁊ confringite statuas:lucos igne cõburite ⁊ idola cõminuite : dispdite noĩa eoꝝ de locis illis : nõ e facietis ita dño deo vro: sed f ad locũ quẽ g elegerit dñs deus uester de h cũctis tribub⁹ uestris ut ponat nomẽ suũ ibi ⁊ i habitet i eo venietis l ⁊ offeretis i loco illo holocausta ⁊ victimas vras decimas ⁊ pmitias manuũ uestrarũ ⁊ vota atq; donaria primogenita boum ⁊ ouiũ: ⁊ m comedet ibi i conspectu dñi dei uestri ac letabimini in cũctis ad que miseritis manũ vos ⁊ dom⁹ uestre in qb⁹ benedixerit vobis dñs de⁹ uester. Non n facietis ibi q̃ nos hic facim⁹ hodie: singuli quod sibi rectũ videt. Neq; o enĩ usq; ĩ pñs tẽp⁹ venistis ad requiẽ] ⁊ possessionẽ quã dñs deus ve/ ster daturus est vobis. Tran/ sibitis iordanẽ ⁊ habitabitis i terra quã dñs deus uester da/ turus est vobis: ut requiescat a cũctis hostib⁹ p circuitum ⁊ absq; vllo timore habitetis in loco quẽ elegerit dñs de⁹ uester ut sit nomẽ ei⁹ in eo. Illuc p oĩa que ꝑcipio cõferetis: holocausta ⁊ hostias ac decimas ⁊ primitias manuũ uestrarũ: ⁊ q̃c/ quid ꝑcipuũ est in muneribꝫ q̃ vouistis dño. Ibi epulabimini coram dño deo uestro vos ⁊ filij ⁊ filie uestre famuli ⁊ famule atq; leuites qui i uestris ur/ bibus cõmorat. Neq; enĩ habet aliam partẽ ⁊ possessionẽ inter vos. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quẽ videris : sed in eo quẽ elegerit dñs in vna tribuũ tuarũ offeres hostias : ⁊ facies quecũq; ꝑcipio tibi. Si q aũt comedere volueris ⁊ te esus carniũ delectauerit occide ⁊ comede iuxta benedictionẽ dñi dei tui quam dedit tibi in urbib⁹ tuis : siue r immũdũ fuerit hoc⁹ ẽ maculatũ ⁊ debile:siue s mũdũ hꝫ ẽ integrũ

a Sicut capream ⁊ ceruū ita comedes.id est ita licite ⁊ absq; oblatione eoꝝ sicut ceruꝰ ⁊ caprea nō offerūt ⁊ licite comedunt. b Absq; esu dūtaxat sanguinis.cuiꝰ esus generaliē prohibet in lege: cuiꝰ ratio est ne p esum sanguinis homines nō abhorreant effusionem sanguinis humani ad quam iudei erant proni.⁊ ut ad pietatē exerceret: etiā circa bruta animalia: ut per hoc circa homines magis moueret pietate ⁊ qz idolatre pꝰ sacrificia sua cō gregabant circa idola ad comedendū sanguinē siue victime i veneratiōnē idoli. c Quem sup terrā q̄si aquam effundes.i.totaliter.sicut aqua p fectiꝰ effundit de vase q̄ cēteri liquores:⁊ quia dixit q̄ extra bierusalem poterat comedi aial mūdū. ut dictū est: ne hoc intelligatur generaliter: excipit p̄mogenita aialium ⁊ decimas: ⁊ ea que ex voto offerebant.cum dr: Nō poteris comedere in oppidis tuis ⁊c. d Sed coram dño deo tuo comedes ea. Cōtra h arguit: qz decime debebāt leuitis:⁊ p̄mitiua sacerdotib⁹. si ergo taliared dentes poterant inde facere festa sibi ⁊ familijs: sequit q̄ sacerdotes ⁊ leuite fraudabant debito suo saltē in parte: ⁊ ideo dicūt hic aliqui q̄ iudei faciebāt quolibet anno duas decimas de oīb⁹ bonis suis ⁊ p̄ma erat tota de iure leuitarum. secūda que erat de nouē ptib⁹ eis remanētib⁹ nō sic erat. ⁊ de ista loquit hic scriptura. Et eodem mō dicūt q̄ faciebāt secūda p̄mitiua ⁊ de illis similiter h hic sermo: que nō erat de iure sacerdotū. Sed i dictū nō br ex scriptura k solū vna decima quolibet anno fiebat.alia quolibet tertio āno que erat .p pauperib⁹. ut br infra.xiij. Et ideo aliter soluit quia iudei in festiuitatib⁹ in quib⁹ tenebant apparere coram dño nō debebant venire vacui a munerib⁹. ut br Exo.xxiij. ⁊ xxxiiij. Nec intelligitur hoc de apportatione decimarū ⁊ p̄mitiuoꝝ cū hoc eēt debitū: sed de hostijs pacificis quas tūc faciebāt quarū pectusculū ⁊ armus dexter erāt sacerdotis de iure.cetere carnes erant offerētiū. ⁊ de istis loq̄t hic cū dr: e Comedes ea.⁊ hoc videt p illud qđ habet infra.xvj. Oblationē spontaneā quā offeres iuxta benedictionē dei tui.i. facultatē datā a deo. Et epulaberis coram dño deo tuo tu ⁊ filius tuꝰ ⁊c. Aliqui ꝯo dicūt q̄ intelligitur de p̄mitiuis animalium que ꝓpter maculā non erant immolaticia: ⁊ ideo redimebant ⁊ comedebant in oppidis ⁊ de precio emebant in bierusalē animalia ex quib⁹ fiebant epulationes predicte.sed hoc videtur redire in inconueniens predictū: quia si tenebant redimi.preciū redemptionis erat de iure sacerdotū: ⁊ sic fraudabantur ac si fierēt de p̄mitiuis immolaticijs. f Caue ne derelinquas leuiten in omni tēpore quo versaris in terra.scilicet p̄missionis: quia sicut dicūt hebrei nō obligabant ad hoc q̄i erant extra terram israel positi: utpote in captiuitate babylonica uel alia.⁊ hoc rationabiliter.quia ibi nō habebāt hereditatem.sicut nec leuite. p̄mitiua tū animaliū in casu poterant comedi extra bierusalē: videlz q̄n habentes talia erāt lōge a bierusalē.ut parceretur labori eoꝝ: cōcessum fuit eis ut illa vēderēt uel q̄ iusto p̄cio sibi retinerent ⁊ sic comederent: ⁊ in solēnitate q̄i tenebant ire i bierusalē poterent p̄ciū ⁊ inde emerēt aialia cōsimilia mūda: ⁊ de illis offerrēt. ut br infra.xiij.ca.pleni⁹ ⁊ hic breuius tangit cū dr: Quādo dilatauerit dñs deus tuꝰ terminos tuos ⁊c. seq̄t: g Mūdus ⁊ immundus i cōmune vescēt. quia boues immundi ex tactu mortui uel alterius rei immunde poterant inde comedere sicut ⁊ mūdi: iz nō possent intrare templum donec essent mundati ut dictū fuit Nu.v. ca. Ab ista tamē concessione vēditiōis animalium predictoꝝ excipiuntur animalia per votum deo sanctificata quorum carnes non poterant comedi extra bierusalem: ⁊ nisi essent prius oblata in templo. ⁊ hoc est quod dicitur: b Que autē sanctificaueris ⁊ voueris domino tolles ⁊ venies ad locum quem elegerit dominus ⁊c. talia enim animalia per votū obligata domino mutari non poterant: ut habetur Leuit.xxvij. i Observa ⁊ audi oīa q̄ ego p̄cipio tibi ut bene sit tibi ⁊ filijs tuis post te in sempiternū. Hic concluditur principale intentum huius ca. ad hoc enim predicta sunt omnia ut diligenter caueret ab idolatria.⁊ patet littera vsq; ibi: k Offerentes filios ⁊ filias ⁊ comburentes igni. modus autem huius combustionis ꝑm q̄ dicunt hebrei erat quia fiebat idolum cupreum concauū: ⁊ in illa concauitate accendebatur ignis ⁊ quādo idolum in qualibet parte erat ignitum tunc super manus idoli que erant disposite ad accipiendū ponebantur pueri: ⁊ sic ex adustione moriebant.sacerdotes ꝯo idoli habebāt tympana in quib⁹ p curiebant fortiter. ut ex fortitudine illius soni non audiretur clamor pueri. ⁊ sic parentes de morte puerorū non dolerent: sed magis crederent animas eorum sine afflictione a dijs accipi.

⁊ sine macula qđ offerri licet: j sicut capream ceruū comedes: absq; esu dūtaxat sanguinis quem sup terram quasi aquā effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumēti ⁊ vini ⁊ olei tui: p̄mogenita armentoꝝ ⁊ pecorum ⁊ omnia que voueris ⁊ spōte offerre volueris ⁊ primitias manuū tuarū: sed coram dño deo tuo comedes ea in loco quem elegerit dñs deus tuus tu ⁊ filius tuꝰ ⁊ filia ⁊ seruꝰ ⁊ famula atq; leuites qui manet i vrbibus tuis: ⁊ letabēris ⁊ reficieris coram dño deo tuo in cūctis ad que extenderis manū tuā. Caue ne derelinquas leuiten in omni tpe quo versaris in terra. Cū dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos:sicut locutus est tibi ⁊ volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua: loc⁹ aūt quem elegerit dñs deꝰ tuꝰ ut sit nomen eius ibi: si procul fuerit: occides de armentis ⁊ pecoribus que habueris: sicut precepit tibi ⁊ comedes in oppidis tuis ut tibi placet. Sicut comeditur caprea ⁊ ceruus ita vesceris eis: ⁊ mūdus ⁊ immundus in cōmune vescentur: hoc solū caue ne sāguinē comedas. Sanguis enī eoꝝ pro anima est: ⁊ idcirco nō debes animā comedere cū carnib⁹: sed sup terram fundes quasi aquā ut bene sit tibi ⁊ filijs tuis post te cū feceris quod placet in conspectu dñi. Que aūt sanctificaueris ⁊ voueris dño tolles ⁊ venies ad locum quem elegerit dñs ⁊ offeres oblationes tuas carnem ⁊ sanguinē sup altare dñi dei tui. Sanguinē hostiarum fundes in altari: carnib⁹ autem ipse vesceris. Obserua ⁊ audi omnia que ego precipio tibi: ut bene sit tibi ⁊ filijs tuis post te in sempiternū cum feceris quod bonū est ⁊ placitum in cōspectu dñi dei tui. Quādo disperdiderit dñs deꝰ tuꝰ ante faciem tuam gentes ad quas ingredieris possidendas ⁊ possederis eas atq; habitaueris i terra earum: caue ne imiteris eas: postq̄ te fuerint introeūte subuerse: ⁊ requiras cerimonias earum dicens: Sicut coluerunt gentes iste deos suos: ita ⁊ ego colam. Non facies similiter dño deo tuo. Omnes enī abominatiōes quas auersatur dominus fecerūt dijs suis: offerentes filios ⁊ filias: ⁊ comburentes igni. Quod precipio tibi hoc tm facito dño: nec addas quicq; nec minuas.

Si surrexerit. Hic ꝑcipit a Cap. xiij. destructio idolatrie in particulari. 7 ꝓpñs cõfirmatio latrie sibi oppositę. 7 primo ꝙtũ ad vnã psonam. secũdo ꝙtum ad vnã ciuitatem ibi: Si audieris in vna vrbiũ. Adhuc primo facit ꝓpositũ in psona nõ cõiuncta. secũdo in cõiuncta ibi: Si tibi voluerit psuadere frater tuus. Circa primũ sciendũ ꝙ sicut dictũ fuit supra libro Nu. xxij. ca. boies aliqñ instruũt de veritatib⁹ supnaturalib⁹ per demones. 7 tales dicũt ꝓphete demonũ: ut dictũ fuit ibidem de balaam. 7 isti etiã aliqũ habẽt reuelationes a deo imediate ut mediãtib⁹ sanctis angelis lz ab eis nõ ꝙrãt sicut fuit ibidẽ dictũ de balaam: tamen qñ reuelationes fiũt eis a deo uel a sanctis angelis. b fit ad bonũ finẽ ut dictũ fuit ibi de p̃phetia balaam. sed qñ ordinat talis reuelatio ad malũ finẽ 7 deceptionẽ. hoc fit a demonib⁹ q̃ qñq plures veritates dicũt hoib⁹ ut postea magis credant eis i falsi suggestione: sicut ibidẽ fuit declaratũ ꝑ exemplũ. 7 de tali ꝓphta ẽ hic sermo q̃ deceptus a demonib⁹ nititr hoies ꝑtrahere ad idolatriã. cũ dr: Si surrexerit i medio tui ꝓphtes. decetus mõ ꝑdicto in vigilia. b Aut q̃som. vidit. se dicat. ab ipso cõfictũ uel imissũ a diabolo. c Et ꝑ dixerit signũ. mirabile venturũ de ꝓpinq. d Atq; portentũ. futurũ magis de lõginq 7 dr a portendo. dis. quod sigt ꝓtensionem in longũ. e Et eue. q̃ lo. est. q2 demones aliqñ ꝑdicũt vera futura que excedũt cognitionẽ humanã ꝓut declaratũ ẽ Nu. xxij. f Et dixerit tibi ea. 7 se. deos alienos. ex q̃ patet q̃ reuelatio sibi facta fuit ꝑ demones. ideo subditur: Nõ audies verba ꝓphte illi⁹. sequit: g Tentat vos dñs deus vester. i. permittit talia fieri ut probemini. h Ut palam sciat. i. ab aliis sciri faciat: q2 ipse de nouo nõ accipit alicui⁹ rei noticiã sed oia nouit ab eterno. 7 hoc modo loquitur Gen. xxij. Nũc cognoui q̃ timeas dñm. i. cognoscere feci. quia ꝑ oblationẽ ysaac nota fuit hoib⁹ obedientia abrahe 7 posita eis i exemplũ. i Propheta aũt ille aut fictor somniorũ interficiet. sine misericordia: dũ tamẽ cõuictus fuerit ꝑ testes uel cõfessus. 7 pz lrã. k Si tibi voluerit psuadere ꝛc. Hic ꝑcipit destrui idolatria respectu psone cõiuncte quacũq; ꝓpinquitate. 7 hoc ẽ q̃d dr: Frater tuus ꝛc. l Clã dicẽs: eam⁹ ꝛc. cõsũpẽs in secreto 7 inducẽs hoies ad idolatriã. m Nõ acquiescas ei. recipiẽdo ei⁹ psuasionẽ iniquã. n Nec ꝑcat ei oculus tuus. falso iudicio iustificando eũ uel tacẽdo malũ suũ. o Sed statim interficies. cũ iudicatus fuerit per iudices. p Sit primũ man⁹ tua sup eũ. quia testes habebant interficere tales cõdemnatos. ut dr ifra. xvij. ca. vñ Act. vij. de dto Stephano dr: Et testes deposuerunt vestimẽta sua ꝛc. cetera patent. q Si audieri. Hic ꝑcipit idolatria destrui respectu vni⁹ ciuitatis. q̃ si fuerit corrupta idolatria. ꝑcipiũtur hic homines interfici 7 pecora 7 supellectilia cõburi 7 oia que ptinent ad illã ciuitatẽ: 7 ipsa ciuitas destrui absq; reedificatiõe. 7 pz lrã vsq; ibi: r Ut auertat dñs ab ira furoris sui. quia tali corruptione vni⁹ ciuitatis ira dñi ꝓuocat cõtra totũ regnũ. 7 maxime qñ negligit puniri ei⁹ peccatũ. s Multiplicetq; te. hoc in fine hui⁹ ca. addit. ut ex destructiõe idolatrie: latria fortius confirmet. t Cap. xiiij.

Si surrexerit in medio tui ꝓphetes aut qui somnium vidisse se dicat: 7 ꝑdixerit signũ atq; portentum: 7 euenerit quod locutus ẽ: 7 dixerit tibi Eamus 7 sequamur deos alienos quos ignoras 7 seruiamus eis: non audies verba ꝓphete illi⁹ aut somniatoris: quia tentat vos dñs deus vester: ut palam fiat vtrũ diligatis eum an non in toto corde 7 in tota anima vestra. Dominũ deum vestrũ sequimini 7 ipsũ timete et mãdata illi⁹ custodite 7 audite verba eius. Ipsi seruietis 7 ipsi adherebitis. Propheta aũt ille aut fictor somniorũ interficietur: quia locutus est ut vos auerteret a dño deo vestro qui eduxit vos de terra egypti 7 redemit vos de domo seruitutis: ut errare te faceret de via quam tibi ꝑcepit dñs deus tuus 7 auferes malũ de medio tui. Si tibi voluerit psuadere frater tuus filius matris tue: aut filius tuus uel filia siue uxor que est i sinu tuo: aut amicus quem diligis ut animã tuam: clam dicẽs: Eamus 7 seruiamus deis alienis quos ignoras tu 7 patres tui cunctarũ in circuitu gentiũ: que iuxta uel procul sunt ab initio vsq; ad finẽ terre: non acquiescas ei nec audias: nec parcat ei oculus tuus ut miserearis 7 occultes eũ: sed statim interficies. Sit primũ manus tua sup eũ: 7 postea omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a dño deo tuo: qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: ut omnis israel audiens timeat 7 nequaq; vltra faciat quippiã hui⁹ rei simile. Si audieris in vna vrbiũ tuarum quas dñs deus tuus dabit tibi ad habitandũ dicentes aliq̃s: egressi sũt filij belial de medio tui 7 auerterunt habitatores vrbis tue atq; dixerũt: Eamus 7 seruiamus diis alienis quos ignoratis: quere sollicite: 7 diligenter rei veritate perspecta si inueneris certũ esse quod dicit 7 abominationem hanc opere perpetratã: statim percuties habitatores vrbis illi⁹ in ore gladij: 7 delebis eã: oiaq; que i ea sũt vsq; ad pecora. Quicquid etiã supellectilis fuerit congregabis in medio platearũ eius: 7 cum ipsa ciuitate succendes: ita ut vniuersa consũmas dño deo tuo: 7 sit tumul⁹ sempiternus. Non edificabitur amplius 7 non adherebit de illo anathemate quicq; in manu tua: ut auertatur dñs ab ira furoris sui 7 misereatur tui: multiplicetq; te sicut iurauit patribus tuis qñ audieris vocem dñi dei tui custodiens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie: ut facias q̃d placitũ ẽ in conspectu dñi dei tui. xiiij

Filij estote dñi dei vestri. Nõ vos incidetis nec facietis caluitiũ sup mortuo: quoniã populus sanctus es dño deo tuo: 7 te elegit ut sis ei in ꝓpm peculiarẽ

Filij estote dñi. Hic ꝓhibet destruere idolatria in signo. 7 primo destruit hui⁹ modi idolatria. secũdo instruit latria opposita ibi: Decimã ptẽ. Circa primũ sciendũ ꝙ idolatrie signa fiũt assimilari idolatris i exteriori apparẽtia q̃ cõsistũt in mõ se bñdi 7 i mõ viuẽdi. Primo ꝙ ꝓhibet mod⁹ idolatrandi circa mortuos. 2°. circa cibos ibi: Nec comedat. Circa primũ dr: Filij estote dñi dei vri. q. d. nõ debetis i aliq̃ idolatris assimilari. v Nõ vos incidetis. In hebreo hr: Nõ vos lacerabitis. sicut i plãctu mortuorũ aliq̃ gẽtiles 7 idolatre vnguib⁹ lacerabãt carnẽ suã. x Nec facietis caluitiũ. era dicãdo capillos uel tõdendo. talis enim luctus inordinatus 7 inhonestus nõ decet filios dei q̃ hñt fidem resurrectionis mortuorũ. moderatus tamẽ luctus 7 honestus ꝓcedens ex

Deuteronomiū

pietate naturali tenelicet ⁊ tecet. a Ne comedatis. hic ꝓsequēter ,phibēt modus idolatrarū circa cibos. ⁊ p̄ carnibus aialiū. 2° pisciū. ibi: Oēs aues. Circa p̄mū dicit: Ne comedatis que īmūda sūt. Sciendū ꝙ nulla īmūditia spūalis pōt esse in brutis q̄ peccare nō possunt: potest tamē aliq̄ modo redūdare in eis ingtū tomines vtunt eis ad mala: utpote q: idolis īmolant ipsa. uel eis vtunt ad maleficia alia: potest autē in eis eē directe īmunditia corpalis: ut q: īmundo cibo nutriunt: sicut porcus: uel quia in loco īmūdo habitant: sic mures in era. vnde ⁊ ex hoc fetorem ꝓtrahūt: ⁊ ex ꝫ abomīabilia sūt. ꝓpter vtrāq; enī cām ⁊ ꝓsimilem multa aialia ⁊ aues ⁊ pisces ,p̄bent in lege īmeis. Sunt etiā p̄ter hoc alie cāe mystice ⁊ figurales: ingtū p talia tesignant hoies habentes aliqua vitia: sic carnalis assimilatur porco: piger asino. ⁊ sic de alijs. b Hoc est animal quod comedere tetet, tanq; carens īmūditijs p̄dict, ⁊ enumerat aliqua i speciali dicens: c Bouem ⁊c. tragelaphū. animal ē mūdū: ⁊ ē ptim simile birco: ⁊ partim ceruo. ⁊ dr a tragos qđ est bircus: ⁊ laphos qđ ē ceruꝰ. d Camelopardalū. animal est simile camelo in capite. ⁊ ideo ab eo tenoīat: habet tñ maculas albas in corpore sicut pardus: ⁊ equo simīlis est in collo: bubalo ꝫo in pedibus. Consequenē ponit regulā cōmunē: cum aliqua tñ exceptiōe. eū dicit: e Omne aial ⁊c. Cetera exposita sūt Leuit. xj. vbi hec materia plenius tractat: aliqua tamen ponunt hic que nō sunt ibi: ⁊ illa sunt hic exponenda. f Iron. auis est de genere vulturis alba: ⁊ minor q̄ sit vultur. g Nycticorace. Auis ē de nocte volans: a nyctos qđ est nox: ⁊ corax quod est corvus: quasi corvus noctis.

de cūctis gentibus q̄ sunt sup terrā. Ne[a] comedatis que immunda sunt. Hoc[b] est aial qđ comedere tetetis: bouē[c] ⁊ ouē ⁊ capram: ceruū ⁊ capreā: bubalum tragelaphū pygargū orygē camelopardalū[d]. Omne[e] aial quod in duas ptes findit vngulā ⁊ ruminat comedetis de his aūt que rumināt ⁊ vngulā nō findūt: hec comedere non tebetis: camelū lepꝛē eyrogrillū. Quia rumināt ⁊ nō diuidūt vngulā: īmunda erūt vobis. Sus quoq; qm̄ diuidit vngulā ⁊ nō ruminat: immūda erit. Carnibus eoꝝ nō vescemini: ⁊ cadauera nō tangetis. Hec comedetis ex oib⁹ que morant in aq̄s. Que habent pennulas ⁊ squamas comedite: que absq; pennulis ⁊ squamis sunt ne comedatis: q: īmūda sūt. Oēs aues mundas comedite. Immūdas ne comedatis: aquilā. s. ⁊ gryphē ⁊ balyetum: ixon[f] ⁊ vulturē ac miluū iuxta genus suum: ⁊ omne coruini generis: ⁊ struthionē ac noctuā ⁊ larū atq; accipitrē iuxta genus suū: herodiū ac cygnū ⁊ ibin ac mergulum porphyrionē ⁊ nycticoracē[g]: onocrotalū: ⁊ caradrion singula in genere suo: vpupā quoq; ⁊ vesptilionē: ⁊ oē qđ reptat ⁊ pennulas habet īmūdū erit ⁊ nō comedet. Oē qđ mūdū est comedite. Quicqd aūt morticinū ē: ne vescamini ex eo. Peregrino[b] q̄ intra portas tuas est: da ut comedat aut[i] vende ei: quia tu populꝰ sanctꝰ dñi dei tui es. Non[k] coques hedū in lacte matris sue

Decimā partem separabis de cunctis frugibus tuis q̄ nascunt in era p̄ anos singulos: ⁊ comedes in cōspectu dñi dei tui in loco quē elegerit ut i eo nomen illi⁹ inuocet: decimā frumenti tui ⁊ vini ⁊ olei: ⁊ p̄mogenita de armētis ⁊ ouibus tuis: ut discas timere dominū deū tuū in oi tpe. Cum aūt longior fuerit via ⁊ locus quē elegerit dominꝰ deus tuꝰ tibiq; bñdixerit: nec poteris ad eū hec cuncta portare: vendes oia ⁊ in precium rediges: portabisq; manu tua ⁊ ꝑficiscēris ad locum quem elegerit dñs deus tuus: ⁊ emes ex eadem pecunia quicqd tibi placuerit siue ex armentis siue ex ouibus: vinū quoq; ⁊ sicerā ⁊ omne qđ tesiderat anima tua ⁊ comedes coram dño deo tuo: ⁊ epulaberis tu ⁊ domꝰ tua ⁊ leuita q̄ intra portas tuas ē. Caue ne derelinquas eum: quia nō habet aliam ptē in possessione tua. Anno[m] tertio separabis aliā decimā ex oibꝰ q̄ nascunt tibi eo tpe: ⁊ repones intra ianuas tuas: veniet; leuites q̄ aliā nō habet ptē nec possessionē tecū: ⁊ pegrinus ac pupillus ⁊ vidua qui intra portas tuas sunt: ⁊ comedēt ⁊ saturabūt ut bñdicat tibi dñs deus tuus in cūctis opibus manuū tuarum que feceris.

XV

Septimo[n] anno facies remissionem que hoc ordine celebrabitur. Cui tebetur aliquid ab amico uel proximo ac fratre suo: repetere nō poterit: quia annus remissionis ē dñi. Alpegrino[o] ⁊ aduena exiges: ciuē ⁊ ꝓximum repetendi non habebis

Dicūt tamē aliqui ꝙ est idē qđ noctua. sed hoc nō videt: quia hic separatim ,phibent. b Peregrino qui intra portas tuas ē da. si est paup. i Aut vende ei. si habet vnde emat. ⁊ loquit de pegrino qui est conuersus ad iudaismū: aliter non posset comedere licite. k Nō coques tedū ⁊c. hoc fuit expositū Exo. xxiij. l Decimā frumenti tui ⁊c. Hic cōsequenē inducit ad latriā. p hoc ꝙ inducit ad sustētationē sacerdotū ⁊ ministrorū: ad quos ptinebat colere deū ,p se ⁊ ꝓ ꝓlo. primogenita enī debebāt sacerdotib⁹. ⁊ de cime leuitis. portabant tñ ad templū q̄tū ad ptes leuitarū q̄ manebant ibi ad ministrandū. ⁊ p̄z lrā ex his que dicta sūt. s. xij. Cōsequenter inducit ad sustētationē pauperū. cū dicit: m Anno tertio. ⁊c. ſ. ,p sustētādis pauperibus: ut p̄z ex sequētib⁹: qđ fiebat ex lege pietatis naturalis ⁊ ne iudei pauperes cogerent querere elemosynas a gentilib⁹: uel seruire eis ,p sustentatione vite sue. ⁊ sic cogerent de idolotitis comedere cum gentilibus. ⁊ p ꝓsequēs possent ptrahi ad cultum idolatrie. n Cap. xv

Septimo anno. Hic inhibetur idolatria q̄tū ad principiū motiuū seu occasionē. Si enī obligati debitis ⁊ impotentes soluere artarent p penas corporis uel alio mō. possent habere occasionē fugiēdi de terra isti ⁊ habitare inter gentiles. ⁊ sic fuire dijs alienis: sm ꝙ dic Dauid de seipso fugitiuo. j. Reg. xxvj. Maledicti sūt i ꝓspectu dñi qui eiecerunt me hodie ut nō habitē i hereditate dñi dicentes: vade fui dijs alienis. licz enī dauid ꝫ nō fecerit tñ ꝓsecutores eius dabant ei occasionē faciēdi. Ad hoc igit ām̄ouendū septim⁹ ānus remissiōis fuit in lege īstitutus

in q̄ remittebāt debita impotētib⁹ soluē. Hic q̄ ꝓmo aufert idolatrie occasionē. 2° inducit ad latrie cultura. ibi: De ꝓmogenit⁹. Adhuc p̄ inducit ad relaxationē debitoꝝ. 2° ad relaxationē seruoꝝ. ibi: Cū tibi vendit⁹ fuerit. Adhuc p̄ inducit ad debitorum relaxationē. 2° ad liberalē accomodationem. ibi: Si vn⁹ de frib⁹ tuis. Circa ꝓmū sciendū ꝙ remissio debitoꝝ in septimo anno nō imponit. nisi. p illis q̄ sūt de ritu iudeoꝝ. iō subdit. o Alpegrino ⁊ aduena exiges. In hebreo bī: Ab extraneo exiges. p qđ p̄z

q̄ idē intelligit hic p̄ peregrinū ⁊ aduenā. extraneus autē dicit qui nō est de ritu eor̄. a Et oio indigens. hic p̄ñter inducit ad pauperū sublevationē. ⁊ intelligit de iudeis pauperibus quos debebant adiuuare: ita q̄ nō cogerent publice mendicare. b Et bñdicat tibi dñs. multiplicādo te i bonis tpalib⁹ ⁊ spūalib⁹. c Si tñ audieris. i. si feceris qđ dictū est. ⁊ p̄ hoc intelligit opposita negatiua. videlicz q̄ si nō feceris nō multiplicabit te. d Fenerabis gentibus multis. hic nō accipit p̄ vsura quelicz eēt eis p̄missa cū extraneis gentib⁹: nō tñ p̄t eis p̄mitti p̄ premio pietatis erga pauperes: cū sit illicita: sed accipit hic p̄ accomodatione. vñ in hebreo habet: Dabis gentes multas. i. vadia accipies ab eis: q̄ nō tenebant eis accomodare sine vadio: in hoc igit̄ p̄mittit eis multiplicatio bonorū tpaliū p̄ quam possent dare mutuū non solū fratribus suis iudeis: sed etiā alienis gētib⁹ e Dñaberis nationibus plurimis. quia p̄ actu pietatis nō solū p̄mittit eis multiplicatio diuitiarū: ⁊ etiā dominij siue excellentiarū. f Si vn⁹ de fratrib⁹. hic inducit eos moyses ad literam mutuationē: quę debet p̄cedē ex affectu ideo subdit: g Nō obdurabis cor tuū ⁊c. ⁊ cū effectu: ideo subdit Sz apies manū pauperi ⁊c. h Quo eū indigere p̄spexeris. q̄ nō tñ debebāt fribus suis accomodare pecuniā sed etiam aliam rem necessariā: utpote equū. currū. ⁊ silia: q̄ frequenter exteriorāt ex accomodatione. i Cave ne forte ⁊c. inducit eos ut nō retrahant ab accomodatiē p̄pē appropinquationem anni septimi in quo debita relaxabantur. k Nec ages quippiā callide ⁊c] ut p̄ hoc machineris ad aliq̄d malū: ut ad familiaritatē inhonestam cum eius vxore: vel filia: vel aliquid aliud illicitū. l Non deerūt paupes. Nō est cōtrariū ei q̄d supra dictū est. Dio indigens ⁊ mendicus nō erit inter vos. q̄ ibi loquit de mendicante publice: q̄d nō debebāt iudei p̄mittere ut dictū est. hic aūt loquit de paupere: qui de suis facultatibus non potest convenienter sustentari. ⁊ ideo indiget p̄ accomodatione ab alijs auxiliari. m Cum tibi venditꝰ fuerit frater tuꝰ. ista exposita fuerūt Exo. xxj. b excepto: n Non auertes oculos tuos ab eis ⁊c.] id est nō respicies eos toruo oculo: quasi tibi sit grauis libertas eorū. vñ in hebreo habet: Nō erit graue in oculis tuis cum dimiseris eos liberos. o De primogenitis que nascunt in armētis ⁊c. Destituta idolatria q̄tū ad occasionem. hic reuertit ad de ēminationē latrie excludēdo quandam cupiditatē occasione latrie aliqualiter contingentē. Et primo facit p̄positū. secūdo remouet quoddā dubium ibi: Hoc solū. Circa qđ sciendū q̄ ex eo tpe quo dñs percussit primogenita egyptiorū tam in hominib⁹ q̄m in aialib⁹ omnia primogenita filiorū isrl̄ fuerūt obligata domino ⁊ sanctificata: ut habet Exodi. xiij. ⁊ in pluribus alijs locis. Deerūt amē aliq̄ cupiditate ducti volebāt inde trahere vtilitatem suam: utpote in primogenito bouis arando: ⁊ p̄mogenitū ouis tondēdo anteq̄ offerrent. ideo istud p̄hibet hic ⁊ p̄z lrā. Et dicit hic Ra. Sa. q̄ idem est intelligendum de oue que offerebatur p̄ primogenito asini. ut habetur Exodi. xiij. quia debebat offerri cum lana. p Si vero habuerit maculam. i. defectū alicuius membri seu aliquā aliā deformitatem p̄ quā non deberet domino offerri: cui meliora sunt offerenda: ⁊ ne diuinus cultus veniret in contēptum ex oblatiē talium defectus habentiū. ⁊ p̄ cōsequens vilium ⁊ cōtemptibiliū tale p̄mogenitū licite poterat comedi extra hierusalē in oppidis ⁊ ab immūdis hominibus sicut ⁊ a mundis. q Quasi caprea ⁊ ceruo. id est sicut de illis comedūt homines absq̄ hoc q̄ faciant inde aliquā oblationē dño nec redemptionem: sic ⁊ de istis. tamē distinguendū est: quia si talis macula inerat primogenito animalis a natiuitate. comedebat absq̄ oblatiōe vel redēptione aliqua: quia nunq̄ fuerat obligatū domino ex quo nūq̄ fuerat imolaticiū. si aūt post natiuitatē supuenerat: tunc aut erat curabilis: aut non. si curabilis debebat post curationē offerri. si icurabilis poterat redimi: q̄ erat obligatū dño ante eventū macule. ⁊ hec distinctio accipitur ex sententia Ra. Sa. hic ⁊ xij. ca. r Hoc solum observabis ⁊c. q̄ carnes taliū licite comedebantur in oppidis: absq̄ redēptione. casu p̄dicto: p̄pter hoc aliq̄ forte possent credē q̄ esus sanguis ipsor̄ eēt licit⁹: p̄pē q̄d b excludit hispālie: q̄ nec i vilib⁹ aialib⁹ erat p̄cessus: b gnāliē p̄hibit⁹

potestatē. Et⁹ oio indigens ⁊ mendic⁹ nō erit inter vos: ut⁹ bñdicat tibi dñs deus tuus in terra quā tradit⁹ est tibi in possessionē: si tñ audieris vocem dñi dei tui: ⁊ custodieris vniuersa que iussit ⁊ que ego hodie p̄cipio tibi: benedicet tibi ut pollicit⁹ est. Fenerabis⁹ gentib⁹ multis: ⁊ ipse a nullo accipies mutuū. Dñaberis⁹ nationibus plurimis: ⁊ tui nemo dñabit. Si⁹ vn⁹ de fratrib⁹ tuis qui morant⁹ intra portas ciuitatis tue in terra quā dñs deus daturus est tibi: ad paupertatē deuenerit: nō⁸ obdurabis cor tuū: nec p̄trahes manū sed aperies eā paupi: ⁊ dabis mutuū quo⁹ eum indigere p̄spexeris. Cave⁵ ne forte subrepat tibi impia cogitatio ⁊ dicas in corde tuo: appropinq̄t septim⁹ ann⁹ remissiōis: ⁊ auertas oculos tuos a paupe fratre tuo nolēs ei quod postulat mutuū cōmodare: ne clamet p̄ te ad dñm ⁊ fiat tibi in peccatū: sed dabis ei. Nec⁵ ages quippiā callide in eius necessitatib⁹ subleuandis:] ut bñdicat tibi dñs deus tuus i omni tpe: ⁊ in cūctis ad q̄ manū miseris. Non⁴ deerūt paupes in terra habitatiōis tue: idcirco ego p̄cipio tibi: ut aperias manū fratri tuo egeno ⁊ pauperi q̄ tecū versat⁹ i terra. Cū⁵ tibi venditus fuerit frater tuꝰ hebreus aut hebrea ⁊ sex ānis seruierit tibi: in septimo āno dimittes eū liberū. Et quē libertate donaueris nequaq̄ vacuū abire patieris: ⁊ dabis viaticū de gregibus ⁊ de area ⁊ torcular tuo quib⁹ dñs deus tu⁹ bñdixerit tibi. Memēto q̄ ⁊ ipse seruieris i tra egypti: ⁊ liberauerit te dñs de⁹ tu⁹: ⁊ idcirco ego nunc p̄cipio tibi. Sin aūt dixerit nolo egredi eo q̄ diligat te ⁊ domū tuā: ⁊ bñ sibi apud te esse sentiat: assumes subulā ⁊ p̄forabis aurē eius in ianua domus tue ⁊ seruiet tibi vsq̄ in eternū. Ancille quoq̄ similiter facies. Nō⁹ auertes ab eis oculos tuos q̄n dimiseris eos liberos:] q̄n iuxta mercedē mercēnarij per sex annos seruiuit tibi: ut bñdicat tibi dñs de⁹ tu⁹ in cūctis opibus que agis. De⁹ p̄mogenitis que nascunt in armētis ⁊ ouibus tuis: quicq̄d de sexus masculini scificabis dño deo tuo. Nō operaberis i p̄mogenito bouis: ⁊ nō tondebis p̄mogenita ouiū. In cōspectu dñi dei tui comedes ea p̄ ānos singulos i loco quē elegerit dñs: tu ⁊ domus tua. Sin⁹ aūt habuerit maculā ⁊ uel claudum fuerit uel cecū aut i aliqua p̄te deforme uel debile: nō immolabit dño deo tuo: sed intra portas vrbis tue comedes illud. Tam mūdus q̄m immundus similiter vescent⁹ eis q̄si capree⁹ ⁊ ceruo. Hoc⁷ solū observabis ut sanguinē eor̄ nō comedas: sed effūdes in terrā q̄si aquā.

Deuteronomiū

OBserua mensem. Hic declarant a Cap. xvj. precepta que ordinat legem ad deū ex p̄sideratiōe tpis. Circa q̄ sciendū q̄ trib⁹ tpib⁹ in anno celebrabāt iudei festa solēnia: videlicz p̄ mēse festū phase, ꝑ quē beneficiū egressiōis de egypto. & tertio mēse festū pētecostes ꝑ quē beneficiū legis date: & septimo mense festū tabernaculorum. ꝑ quē beneficiū cōseruationis ipsoz̄ in deserto. xl. annis quib⁹ deꝰ, puidit habitantib⁹ i tabernaculis. Primo g̃ agit de primo festo. 2° de secūdo. ibi: Septē ebdomadas 3° de tertio. ibi: Solēnitatē q̄ tabernaculoz̄. Sciendū etiam q̄ de istis tribus festis habentur plura Numeri xxviij. & Leuit. xxiij. & aliqua hic addūt. & aliqua repetūt. Ostum igit ad p̄mū festū dr: Observa mensem nouarū frugū. nō quia tunc temp⁹ esset messiū: sed quia circa quartadecimā diē mensis primi in alīq̄ pte terre, p̄missiōis alique fruges, p̄, pinquabant ad maturitatē: & de illis colligebant spice de quibus fiebat manipulus q̄ offerebat in solēnitate paschali: & tonebat: & tūc p cōfricationē grana excutiebant: & de illis fiebat sacrificiū. b Immolabisq̄ phase &c.] nō loquit hic scriptura de imolatione agni paschalis de quo postea agit: hic de alijs sacrificijs que offerebant in illa solēnitate: quoz̄ aliqua offerebant a tota coitate: q̄ determinant Nu. xxviij Aliq̄ vo offerebant a psonis singularib⁹ ex deuotiē: & talia nō cadūt sub numero determinato: qz in talib⁹ cuilibet p̄mittebat facere suā voluntatē, sequit. c Qui in pauore egressus es de egypto. In hebreo hr: Subito uel festināter egressus es de egypto. & ꝑ hoc tūc comederunt açima: qz fermentare nō poterāt egyptijs cogētib⁹ eos exire. ut hr Exo. xij. d Et nō remanebit de carnib⁹ eius. s. agni paschalis: de cui⁹ carnibus nihil debebat remanere vsq̄ mane ut hr Exo. xij. e Nō poteris imolare phase &c.] hoc p̄cipiebat ad euitandū occasionē idolatrie: qz sub pretextu huius & occasione possent fieri alie imolationes ptinentes ad idolatriā: & ut cū maiori reuerentia fieret ista imolatio in ciuitate electa ad diuinū cultū. & hoc est q̄ dicit: f Sed in loco quē elegerit dñs. & accipit hic loc⁹ p tota ciuitate hierusalē que fuit electa a deo ad cultū diuinū: qz in qualibet domo poterat imolari: dū tñ haberet numerus aiarū que sufficerēt ad esū agni. ut dicit Exo. xij. debebat etiā poni de sanguine sup utrūq̄ postē. & in supliminarib⁹ domus vbi comedebat: q̄ non pot intelligi de domo tēpli qz ibi nihil ponebat de sanguine agni. g Immolabisq̄ phase vespe. i. post declinationē solis. h Qui egressus es de egypto. nō q̄ illa nocte egressi fuerint filij isrl de egypto: sed qz ipsa imolatio erat quedā p̄paratio ad exitū. & qz illa nocte se p̄parauerūt ad exitū: & mane sequēti egressi sūt. ut hr Exo. xij. i Et coques & comedes. de modo coquēdi & comedendi habet Exo. xij. k Manecq̄ ꝓsurgēs &c. h accipit mane secūde diei. p̄ma aūt dies incipiebat a vespe. xiij. diei primi mēsis. & eminabat in p̄mo vespe. xv. diei: & tota die illa & nocte sequēti debebāt remanere in hierusalē & mane sequenti poterāt recedere q̄ vellēt. l Sex dieb⁹ comedes açi. s. eodē ca. dr. Nō apparebit fermentatū in oibus terminis tuis septē dieb⁹. Ad h̄ soluendū dixerūt aliqui hebrei q̄ dies septim⁹ nō est de p̄cepto: h̄ q̄ volebant comedebant açima. Dicūt etiā q̄ nec alij sex dies sicut nec septim⁹: h̄ solum vespe p̄me diei in qua imolabat agn⁹. sed h̄ videt cōtrariū Exo. xij vbi sic dr: Quicūq̄ comederit fermētatū p̄bit aīa illa de isrl a p̄mo die vsq̄ ad. vij. diē. Et ideo dicēdū q̄ p hoc q̄ dicit hic: Sex dieb⁹ comedes açima non excludit septima ab ista observatiōe: qz septenari⁹ includit in septenario: & qui observat septenariū. distinguit tñ hic dies septima: qz erat celebrior q̄libz p̄cedentib⁹: qz p̄hibitū erat op⁹ ꝓprie in illa sic & in p̄ma: ut habet Numeri. xxviij. nō aūt in intermedijs. & h̄ est q̄ subdit: m Et in die septima &c.] qz dr hic collecta: dicūt aliq̄ q̄ illa die fiebat collecta p sustētatiōe pauperū: sic in septēbri fiebat collecta p necessarijs ad vsū sacrificioz̄ tēpli. sed hoc nō videt dñ p̄sonū ei q̄ iam p̄dictū est. s. q̄ secūda die habet licentiā recedēdi q̄ vellet: si aūt illo tpe fieret collecta, p pauperib⁹ p̄babili⁹ videt q̄ debet fieri añ recessū ꝓpli. vñ in hebreo hr: In die septimo retētio e dñi dei tui. q̄d exponit, p retētione ab opibus seruilib⁹ sm hebreos: q̄ illo die, p̄hibet fieri: ut p3 ibi. Trāslato: aūt nr accepit, p retentiōe ꝓpli ad collectā faciēdā: seu pro retentiōe pecunie sic collecte. & ideo trāstulit collecta. Primus tñ mod⁹ dicendi colit apud auctores nros. Pōt etiā dici q̄ dies septim⁹ erat collecte dies: eo q̄ tūc numerabat pecunia: & reponebat in thesauro tēpli q̄ tñ pecunia fuerat recepta ab offerentib⁹ a p̄ncipio festi. n Septē ebdomadas. Hic agit de solēnitate pētecostes q̄ celebrabat, l. die a solēnitate pasce: & hoc est q̄d dr: Septē ebdomadas numerabis tibi. q̄ faciunt. xlix. dies. o Ab ea die qua falcē in segetē miseris. i. a die pasce: nō qz tūc incipet messio frugū: ut p̄dictū est: h̄ qz tūc secabāt spice magis appropinquātes ad maturitatē. p Et celebrabis diē fe. s. pxte. die immediate sequenti. vij. ebdomadas p̄dictas. & illa erit q̄nq̄gesima dies a die pasce. q Et epulaberis &c. & addunt q̄tuoz̄ titulo bis facietis illud ꝓuiuiū. cū dr: Filius tu⁹ & filia tua. ser. tu⁹ & ancil. tua. & q̄tuoz̄ titulo ipse⁹ rei curā habentis de paupib⁹. s. leuites & aduena. pupill⁹ & vidua: ut p3 in hrā. r Et recordaberis q̄m &c. & p̄ sequēs obligat⁹ es ad seruiēdū deo. iō subdit: Custodiesq̄ &c. & patz. s Solēnitatē q̄ tabernaculoz̄. hic agit

ꝛe festo ẽtio qꝺ celebrabaꝯ in septẽbri collectis frugib⁹ ãni: de cui⁹ sacrificijs ꝛ oblatiõibus ꝛe terminaꝯ Nu.xxviij.ꝛ Leuit. xxiij.ꝛ pz lrã. postea recolligit ꝛe trib⁹ solẽnitatib⁹ ꝑdictis dicẽs a Tribus vicib⁹ p annũ ꝛc ⁊ s. in trib⁹ festiuitatib⁹ ꝑdictis: ꝛerũtn illis qui erãt longe a hierusalẽ parcebaꝯ ꝛe duob⁹ festis s. tabernaculoꝝ ꝛ pẽteco. ꝛ pz littera. b Judices ꝛ magistros. Postq̃ posita sũt ꝓcepta que sũt quasi conclusiões preceptorum decalogi ordinãtes ad deũ: hic cõsequẽt ponunt illa q̃ sũt q̃si cõclusiões ordinãtes ad proximũ. Qrdo autẽ inter boies cõsistit in diuersis gradibus hominũ bñ institutis ꝛ seruatis. Primo ergo agit ꝛe his q̃ ptinẽt ad diuersos stat⁹ psonarũ sublimiũ. 2° ꝛe bis que ptinent ad status etiã vulgariũ. xix. ca. Circa primũ agit primo ꝛe iudicib⁹ inferioꝛib⁹ secũdo ꝛe supioꝛibus. xvij. ca. ibi: Si difficile ꝛ ambiguum ꝛc. tertio ꝛe regũ institutione ibi: Cũ ingress⁹ fueris. q̃rto ꝛe sacerdotũ ꝛ leuitarũ sustẽtatiõe. xviij. ca. ⁊ pncipio. q̃nto ꝛe ꝓphetica reuelatione ibi: Qñ ingressus fuer⁊. Circa primũ ꝛscribit iudicũ institutio. 2° officij executio ibi: Nõ plãtabis Circa primũ scidũ qꝺ nulla societas põt pmanere absq̃ iustitia etiam illoꝝ qui odiũt iustitiã: utpote latronũ: qꝛ nisi iuste inẽ se furta diuiderẽt oꝛirẽt inẽ eos seditio: ꝛ sic eoꝝ societas deperiret: ꝓpẽ qꝺ in cõseruatione rei publice iustitia est maxime necessaria ad quã faciendã hic p legẽ iudices ordinaꝯ cũ dr: Judices ꝛ magistros ꝓstitues. ꝛ exponit li et ꝓ id est cũ dr: Judices ꝛ magistros. i. magistros pitos. qꝛ iudices tales ꝛebent institui q̃ sint in legib⁹ instructi: ꝑm quas ꝛebẽt iudicare: aliẽ esset simile: ac si mitteret artifex ad executionẽ opis absq̃ regula sue artis. In ebreo br: Judices ꝛ exactores: ut vocent iudices qui balẽt inquirere ꝛeritatẽ industria mẽtis ꝛ cautela ꝛerboꝝ: ꝛ dare sniam ꝑm inuẽta. Exactores ꝓ eo q̃ ꝛeritatẽ inquirũt ꝛerberib⁹ ꝛ afflictionibus moderatis tñ. ꝛ exequunt iudicũ sniam: qꝛ frustra daret snia nisi eẽt q̃ eã exequeret. c In oib⁹ portis tuis. i. in portis cuiuslibet ciuitatis: nõ tñ in qualibet porta ipsi⁹: hoc tñ fuit institutũ qꝛ porta ciuitatis ẽ loc⁹ cois ad quẽ possũt accedere paupes sicut diuites: ꝛ extranei sic̃ cives. d Nõ accipies psonã. Loq̃t iudicib⁹ ut nõ pl⁹ ꝛeferãt in iudicio diuitib⁹ ꝛ ꝓpinquis q̃ pauperib⁹ ꝛ extraneis. e Nec munera qꝛ munera excecãt oculos sapiẽtũ. qꝛ cupiditas rõne accepti muneris trahit ꝫ limites suos iudiciũ rõnis. f Et mutãt verba iustoꝝ. quia os ꝓfomaꝯ cordi: eo q̃ voces sũt note. i. signa earũ passionũ que sũt in aia: ut dicit plus primo ꝓverbe. ꝛ saluator Luce. vj. Ex abundãtia cordis os loquit. g Juste qꝺ iustũ ẽ psequeris. qꝛ mod⁹ ꝓcedendi ꝛebet ẽ iust⁹. h Ut vivas ꝛ possideas terrã. hoc nõ solũ tuus ꝛ ancilla: leuites quoq̃ ꝛ aduena ꝛ pupillus ꝛ vidua qui intra portas tuas sũt. Septem dieb⁹ dño deo tuo festa celebrabis in loco quẽ elegerit dñs bñdicetq̃ tibi dñs de⁹ tu⁹ in cunctis frugib⁹ tuis: ꝛ in oi ope manuũ tuarum: erisq̃ in leticia. Tribus⁹ vicibus p annũ apparebit omne masculinũ tuũ ⌋ in ꝓspectu dñi dei tui in loco quẽ elegerit in solẽnitate azimoꝛũ: ꝛ i solẽnitate ebdomadarũ: ꝛ in solẽnitate tabernaculoꝛũ. Nõ apparebit ante dñm vacu⁹: sed offeret vnusquisq̃ ꝑm q̃ habuerit iuxta benedictionẽ dñi dei sui quã dederit ei. Judices⁹ ꝛ magistros cõstitues i oibus portis tuis quas dñs de⁹ tu⁹ dederit tibi p singulas tribus tuas ut iudicent pplm iusto iudicio: nec in alterã partẽ declinent. Nõ⁹ accipies psonã nec munera: qꝛ munera excecãt oculos sapientũ: ꝛ mutãt verba iustoꝛũ: Juste⁸ qꝺ iustũ est psequeris: ut⁹ vivas ꝛ possideas terrã quã dñs ꝛeus tu⁹ dederit tibi. Nõ⁴ plantabis lucum ꝛ omnẽ arboꝛẽ iuxta altare dñi dei tui: nec⁽ⁿ⁾ facies tibi atq̃ cõstitues statuã: q̃ odit dñs de⁹ tuus. Nõ imolabis dño deo tuo bouẽ ꝛ ouẽ in quo est macula aut quippiã vitij: quia abominatio ẽ domino ꝛeo tuo.

Qñ ꝙrepti xvii fuerint apud te intra vnã portarũ tuarum quas dñs ꝛeus tu⁹ dabit tibi: vir[m] aut mulier qui faciãt malũ in ꝓspectu dñi dei tui ꝛ trãsgrediãt pactũ illius ut vadãt ꝛ seruiant dijs alienis ꝛ adorent eos: solẽ ꝛ lunã ꝛ oẽm milicie celi q̃ nõ ꝓcepi ꝛ hoc tibi fuerit nunciatũ: audiẽsq̃ⁿ inquisieris diligent: ꝛ verũ esse repperis: ꝛ abominatio facta est in israel: educes° virum ac mulierẽ qui rem sceleratissimã ꝑpetrarũt: ad portas ciuitatũ tuaꝝ: ⌋ ꝛ° lapidibus obruentur. In⁹ oꝛe duoꝝ aut triũ testiũ peribit q̃ interficiet. Nemo occidaꝯ: vno ꝓtra se dicẽte testimoniũ. Manu⁹ testiũ ꝑma interficiet eũ ꝛ manu⁹ reliqui ꝓpli extrema mittetur: ut auferas malũ ꝛe medio tui. Si difficile[r] ꝛ ambiguũ apud te iudiciũ esse ꝓspexeris: inter[e] sanguinẽ ꝛ sanguinẽ: causam[t] ꝛ cãm: lepꝛam[v] ꝛ nõ lepꝛã: ꝛ iudicum intra portas tuas videris ꝛerba variari: surgẽ ꝛ ascende ad

referꝯ ad iudices: ꝫ etiã cũ hoc ad coitatẽ ꝓpli: q̃ p exercitium iusticie in bono statu diu ꝓseruaꝯ. i Nõ plãtabis lucũ. hic ponit⁹ officij executio. ꝛ p ponit⁹ casus. 2° iudicij effectus. xvij. ca. Circa primũ sciendũ qꝺ ponit⁹ hic casus ꝑ exemplo: ut sic fiat in alijs: ꝛ qꝛ intentio legislatoris principaliter ꝛendit ad ꝛestructionẽ idolatrie ꝛ latrie institutionẽ: ut ꝓz ex ꝓcessu libri iõ. ꝑ exemplo ponitur casus ptinens ad ꝛestructionẽ idolatrie Et etiã qꝛ q̃cq̃d ad idolatriã ptinet est ꝑ primũ legis ꝓceptũ. iõ ꝛe hoc ponit⁹ exemplũ cum dr: Non plantabis lucũ. supra enim dictũ ẽ frequẽter qꝺ in locis idolatrie luci ꝛ arbores plantabãtur ꝛ iõ a loco eult⁹ diuini talia ꝓhibẽnt ne ex assimilatiõe loci traherẽnt ad assimilationẽ facti. iõ subdit: ʀ Nec facies tibi atq̃ ꝓstitues statuã i. idolũ adorandum. ac si dicat primũ pertrahit ad istud secũdũ Consequẽter ponitur casus ꝛe latrie institutiõe cũ dicit: Nõ imolabis dño deo tuo bouẽ in q̃ ẽ macula: qꝛ in cultu latrie ꝛebent offerri meliora.

† Cap. xvij. Qmq̃ reperti fuerit hic ꝓnter ponit⁹ effect⁹ iudicij cũ dr: Cũq̃ reperti fuerint apud te: qꝛ boies iudicãt ea que parẽt: ꝛeus aũt intuetur cor. j. Reg. xvj. ca. Et iõ oio occulta diuino iudicio reseruanꝯ: que aũt aliquo mõ patẽt ꝛominũ iudicio cõmittũꝯ. m Vir aut mulier. ita q̃ ꝑ fragilitate sex⁹ nõ ẽ mulieri parcendũ in diuini mãdati trãsgressione. n Audiẽsq̃ inquisieris diligenter. qꝛ nõ est ꝓcedendũ ad sniam sine diligenti examinatione ꝓuia: seu etiã ad infamiã ꝛenũciatoꝝ. o Educes virũ ac mulierẽ ꝛc. ⌋ ut i loco iudicij ꝛet eis audiẽtia anteq̃ inferaꝯ ꝓtra eos snia. p Et lapidib⁹ obruent. post sniam datã. q In oꝛe duoꝝ aut triũ testiũ. Istud ꝛebet ꝓcedere ꝓ plationẽ snie. r Si difficile. hic agit ꝛe supioꝛib⁹ iudicib⁹ ad quos ꝛebet eẽ recursus in dubijs ꝛ difficilib⁹. ꝛ ponũꝯ aliq̃ ꝑ exemplo cũ dicit: s Inter sanguinem ꝛ sanguinẽ. Hoc est qñ vna ps iudicum dicit qꝺ effusio sanguinis alicui⁹ bois est morte plectenda: qꝛ reducit ad homicidiũ volũtariũ. Alia ps dicit nõ: qñ reducenda est ad homicidiũ casuale. t Causam ꝛ non cãm. s. qñ vna ps iudicũ dic̃ cãm actoris eẽ iustã: alia aũt cãm rei. v Lepꝛã ꝛ nõ lepꝛã. s. qñ vna ps dicit infirmitatẽ alicui⁹ esse lepꝛã. alia nõ. x Surge ꝛ ascẽde ꝛc. in his casibus ꝛ ꝓsimilib⁹ recurrẽdũ ẽ ad supioꝛes iudices

ſ.ad ſūmū ſacerdotē ⁊ iudicē populi iſrael. Et aliqñ ꝓtingebat ꝙ vtrūq; officiū in vnā cōcurrebat ꝑſonā: ſicut ꝓz de heli qui fuit iudex ⁊ ſūmus ſacerdos populi .j. Regū.iiij ſed ut coīus erant ꝑſone diſtincte: ſicut ⁊ officia. Poteſt ergo intelligi iſte recurſus ad vtrūq; ꝓiuncti. ⁊ hoc erat in cauſis que nō poterant terminari ab vno ſine alio: utpote in edificatione templi que non poterat fieri ſine poteſtate regia: nec diſponi abſq; ſacerdotali ordinatione. uel diuiſim. ut in cauſis ſpiritualibus eſſet recurſus ad ſūmū ſacerdotem: ⁊ in tpalibus ad iudicē: ⁊ ex hoc inoleuit cōſuetudo ꝙ ab inferiorib⁹ iudicibus eccl̄iaſtic̄ appellat ad ſummū pontificē: ⁊ ab inferiorib⁹ ꝓncipibus ⁊ iudicibus ſecularibus ad regē ſeu imperatorem. a Qui iudicabūt tibi iudicij veritatē. Debent enī eſſe magis iſtructi alijs: ita ꝙ poſſint dirigere in dubijs. b Sequeriſq; ſententiā eorum. qz eſt vltima ꝓtū ad oēs. c Nec declinabis ad dexterā uł̄ ſiniſtrā i. motū cōmodo uel dāno tpali. Hic dicit gloſa hebraica: ſi dixerit tibi ꝙ dextera ſit ſiniſtra: uel ſiniſtra dextra: talis ſnia eſt tenēda qō patz manifeſte falſū: qz ſnia nullius hois cuiuſcūq; ſit auctoritatis eſt tenenda. ſi ꝓtineat manifeſte falſitatē uel errorem. ⁊ hoc pz ꝑ hoc qō ꝓmittit i textu. Judicabūt tibi iudicij veritatē. poſtea ſubdit: Et docuerint te iuxta legem ei⁹. ex q̄ pz ꝙ ſi dicāt falſū uł̄ declinēt a lege dei manifeſte nō ſūt audiēdi. Lex patet vſq; ibi: d Cūctuſq; ꝑpls audiēs timebit. Pena enī mortis nō infligit ad correctionē illius qui ſuſtinet: ſed alioꝝ. e Cū ingreſſus. Hic ꝓnē agit de regis inſtitutione. Circa qō ſciendū ꝙ illud quod dicit hic: f Eum ꝓſtitues. ſ. in regē. nō eſt ꝓceptū nec ſimpleꝛ cōceſſio: qz ſic nō peccaſſet ꝑpls iſrł petendo regē: cuius cōtrariū dicit .j. Reg. viij. ſed eſt ꝓmiſſio que eſt de malo. Bonū enī ꝑpli ꝓſiſtebat in hoc ꝙ ſolus deus regnaret ſup eū: eo ꝙ erat ꝑpls ꝓculiaris dei: uerūtamē ſi importune regē habere uellēt ꝓmittebat eis ſub cōditionibus tamē. Prima erat ꝙ eſſet de filijs iſrael. qō notat cū dicit De numero fratrū tuoꝝ. Secunda ꝙ nō eſſet ſimplicit ad uoluntatē ꝑpli: ſ. ꝑ electionē dei: qō notat cū dicit: g Quē dñs de⁹ tu⁹ elegerit. ⁊ ſic factū fuit de ſaule ꝑ rege ⁊ de dauid ſecūdo. ut habet .j. Reg. x. ⁊. xvj. Cōſequenē deſcribit ꝓditio regis cōſtituti. cum dr: h Nō multiplicabit ſibi equos. ſ. ad fabricatiā: ſed ſolū ad decentiā ſui ſtat⁹ ⁊ regni defenſionē. i Nec reducet ꝑplm in egyptū. ꝓſumēs acquirere terrā illā. k Nō habebit vxores plurimas. nō inhibetur regi ſimplicit pluralitas vxorū: cū dauid qui fuit ſanctus ſex vxores habuerit: ſed ꝙ nō habeat in numero exceſſiuo: ⁊ potiſſime alienigenas: ⁊ hoc eſt qō notat cum dr: l Que alliciāt animū ei⁹. ſ. ad mimiā carnalitatē: ⁊ inde ad idolatriā ſaltē aliqlit̄ ſicut de ſalomōe accidit: licz eſſet ſapientiſſimus: de quo ſcribit .iij. Reg. xj. Cūq; iam eſſet ſenex: deprauatū eſt cor ei⁹ ꝑ mulieres: ut ſequerēt deos alienos ⁊c. m Nec argenti ⁊ auri immenſa ponderā. i. ad ſuperfluitatē: ſed ſolum ad neceſſitatē ſui ſtat⁹ ⁊ regni defenſionē. n Deſcribet ſibi deuteronomiū legis huius. i. faciet deſcribi. o Et habebit ſecū. dicit debrei ꝙ debebat habere volumē duplicatum. vnū ad portandū ſecū ut poſſet ibi frequēter legē. aliud ad reſeruādū i domo theſauri ſui tanq̄ qd ꝑcioſiſſimū. p Nec eleuet cor ei⁹ in ſuperbiā. ſicut accidit de ſaule: ꝓpē qō fuit a dño reꝓbatus. ⁊ regnū ablatū a filijs ei⁹ .j. Reg. xiij. q Ut longo tpe regnet ipſe ⁊ filij eius. ſicut ꝓz de dauid ꝓpter cuius iuſticiā regnū fuit ſibi ⁊ filijs eius a dño confirmatū. ut hr̄. ij. Reg. vij. ⁊ i plūb⁹ alijs locis. r Cap̄ On habit. xviij bunt ſacerdotes. Hic ꝓnter agit de ſacerdotū ⁊ leuitarū ſuſtentatiōe. Et ꝑ in generali. 2° i ſpeciali. ibi: Si exierit leuites. Scōm ꝙ dictū fuit Numeri. xviij. trib⁹ leui nō dabat ꝑtē in terra ſicut alie trib⁹: niſi ſolū vrbes ⁊ ſuburbana ad habitādū. ⁊ iō debebāt de bonis alioꝝ ſuſtentari. ⁊ hoc ē qō dicit: Nō habebūt ſacerdotes ⁊ leuite ⁊c. ⁊ ſubdit. modus ſuſtētandi eos. cū dr: s Sacrificia dñi ⁊ oblationes eius comedēt. Si accipiant ſtricte ſacrificia ⁊ oblationes que fiebant in templo. ex illis ſuſtentabant tm̄ ſacerdotes ⁊ leuite q̄ miniſtrabāt in templo in hieruſalē. Si autē accipiant large oblatiōes ꝓut ſe extendūt ad decimas: ſic ex eis ſuſtentabant leuite q̄ morabant in alijs vrbibus ⁊ oppidis. t Dñs enī ipſe eſt hereditas eoꝝ. hoc dicit qz de oblatis dño modo ꝓdicto ſuſtentabāt ſicut de hereditate ꝓpria. ſicut locut⁹ ē illis Numeri. xviij. Conſequenē deſcendit ad id qō ꝑtinebat ad ius ſacerdotū. cū dr: v Hoc erit iudiciū. hoc eſt iuſte traditum uel cōceſſū. x Armū. ſ. dextrū. hoc aūt fiebat ad deſignandū ꝙ ſacerdos debet habere fortitudinē ⁊ cōſtantiā ad ſuſtētandū onus ꝑpli. qō ꝑ armū dextrū deſignat vbi eſt fortitudo corꝑis. Itē ad remouendū quandā idolatrie ſpeciē que ſpatulomantia dicit. idolatre enī os armi de ſacrificijs ſuis reſeruabāt: ⁊ in eo diuinationē exercebāt. y Ac ventriculū. Dicūt aliqui ꝙ hic accipit̄ ventricul⁹ ꝓ pectuſculo: qō de iure ſacerdotis dē minat

locū quē elegerit dñs de⁹ tuus veniesq; ad ſacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem qui fuerit illo tpe: q̄reſq; ab eis qui[a] iudicabunt tibi iudicij veritatē: ⁊ facies quodcūq; dixerint qui preſunt loco quē elegerit dñs ⁊ docuerint te iuxta legē eius: ſequerisq; [b] ſniam eorum nec[c] declinabis ad dexteram neq; ad ſiniſtrā. Qui aūt ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio q̄ eo tpe miniſtrat dño deo tuo: ex decreto iudicij morietur homo ille: ⁊ auferes malū de iſrael: cunctuſq;[d] populus audiens timebit ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Cū[e] ingreſſus fueris terram quā dñs deus tuus dabit tibi: ⁊ poſſederis eam habitaueriſq; in illa ⁊ dixeris conſtituā ſup me regem ſicut habent oēs ꝑ circuitū nationes: eum[f] ꝓſtitues quem[g] dñs deus tu⁹ elegerit de numero fratrū tuorum. Non poteris alterū gentis hominē regē facere: qui nō ſit frater tuus. Cūq; fuerit conſtitut⁹: nō[h] multiplicabit ſibi equos: nec[i] reducet ꝑplm in egyptū equitatus numero ſublenatus: preſertim cū dñs preceperit vobis ut nequaq; amplius ꝑ eandē viam reuertamini. Non[k] habebit vxores plurimas: que[l] allicīāt animū eius: neq;[m] argenti ⁊ auri immenſa ponderā. Poſtq; autē ſederit i ſolio regni ſui: deſcribet[n] ſibi deuteronomiū legis huius in volumine accipiens exemplar a ſacerdotib⁹ leuitice tribus ⁊ habebit[o] ſecū: leget q̄ illud oībus diebus vite ſue ut diſcat timere dñm deū ſuū: ⁊ cuſtodire verba ⁊ cerimonias eius que in lege precepta ſūt. Nec[p] eleuet cor eius in ſuperbiā ſup fratres ſuos neq; declinet in partē dexterā uel ſiniſtram: ut[q] longo tpe regnet ipſe ⁊ filij eius ſuper iſrael. xviij.

Non[r] habebunt ſacerdotes ⁊ leuite ⁊ oēs qui de eadē tribu ſūt partē ⁊ hereditatē cū reliquo iſrael: qz ſacrificia[s] dñi ⁊ oblationes eius comedent: ⁊ nihil aliud accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum. Dominus[t] enim ipſe eſt hereditas eorum: ſicut locutus eſt illis. Hoc[v] erit iudicium ſacerdotū a populo ⁊ abbis qui offerūt victimas ſiue bouem ſiue ouē immolauerint: dabunt ſacerdoti armū[x] ac ventriculum[y]:

Exo.xxix.7 hoc eisdē rōnibus quib⁹ 7 de armo dextro dictū ē: q: p ipsū fortitudo designat. 7 q: in osse pectoris reseruato ab idolatris diuinatio exercebat. In hebreo habet: Armū 7 genas 7 muletā. ita q p duo vltima intelligūt quedā supaddita armo 7 pectusculo uanda sacerdoti. a Primitias frumenti vini 7c. ista siue pertinebāt ad sacerdotes. quātitas āt taliū non determinat p scripturā: sed determinata fuit p sapientes hebreorū: videlicz q p primitijs daretur ps sexagesima ad minus: q̄dragesima ad plus: q̄nq̄gesima mediocriter. ita q p min⁹ uoti dabāt sergesimā: magis uoti q̄dragesimā: inēmedij quoq; q̄nquagesimā. 7 hoc idē habet i libro de collationib⁹ patrū collatiōe p̄ma Ex hebreo. abbatis. 7 sic quantitas ista q̄tū ad aliq̄d erat determinata: 7 q̄tū ad aliquid uoluntati dantiū derelicta

primitias[a] frumēti vini 7 olei 7 lanarū partē ex ouiū tonsione. Ipsum[b] enī elegit dñs de⁹ tuus de cunctis tribub⁹ tuis: ut stet 7 ministret noī dñi dei tui ipse 7 filij ei⁹ i sempiternū. Si exierit[c] leuites ex vna vrbium tuarū ex oī israel in qua habitat 7 voluerit venire desiderans locū quē elegerit dñs: ministrabit in noīe dñi dei sui sicut omnes fratres ei⁹ leuite qui stabūt eo tpe coram dño. Partē ciborū eandē accipiet quā 7 ceteri: excepto[d] eo qđ in vrbe sua ex paterna ei successione debet.] Quādo[e] ingressus fueris terrā quā dñs de⁹ tuus dabit tibi: caue[f] ne imitari velis abominatiōes illarū gentiū: nec[g] inueniat in te q̄ lustret filiū suū aut filiā ducēs p ignem: aut[h] qui ariolos scisciteture: aut[i] obseruet somnia atq; [k] auguria: ne[l] sit maleficus: nec[m] incātator: neq; [n] phitones cōsulat nec[o] diuinos: 7[p] q̄rat a mortuis veritatē. Oia enī hec abominat dñs: 7 p̄pter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectusq; [q]

b Ipsū enī elegit dominus 7c. iustū ē aūt q̄ illi q̄ seruiūt deo sustententur a pl̄o. c Si exierit leuites. hic agit de sustentatione leuitarū in speciali. s. q̄n aliqs leuites extra hierusalē habitans deuotione ductus veniebat ad manendū i hierusalē ut seruiret dño in templo. 7 in isto casu determinat hic q̄ accipiat partē de oblationib⁹: sic etiā alij leuite ibidē ministrātes. 7 p3 ex hoc ibi: d Excepto eo qđ in vrbe sua 7c.] In vrbibus enī in quib⁹ manebāt extra hierusalē habebant domos ad habitādū. p se 7 p pecorib⁹ suis. 7 talia succedebāt eis a patrib⁹. 7 de talib⁹ poterāt uiuere qui veniebāt in hierusalē mō predicto cū illis que accipiebāt de oblationib⁹. In hebreo habet: Exceptis venditionib⁹ suis. 7 in eandē sniam reuertit: q: q̄n veniebāt in hierusalē ad manendū vendebāt talia 7 de pcio se iuuabāt. e Cū ingressus fueris. Hic p̄ter agit de p̄phetica revelatione. 7 primo a quibusdā abominationib⁹ populoꝝ inhabitantiū terrā. p̄missionis filios israel revocatur. in secūdo ostendit necessitas p̄phetie 7 missio p̄phete ibi: Gentes iste. Circa p̄mū sciēdū q̄ bo ordinat ad finē supnālē vim rōnis naturalis trāscendentē. p̄m illud. j. Cor. ij. Q̄d oculus nō vidit nec auris audiuit. nec i cor hois ascēdit 7c. Tendenti aūt ad finē necessariū est precognoscere aliqualit̄ finē 7 ea que in finē dirigūt. Cū igit se ad hoc nō extēdat respectu vltimi finis simpliciter cognitio naturalis. requirit̄ diuina revelatio. bāc aūt cognitionē supnālē nō tñ respectu vltimi finis 7 dirigentiū in eū p̄m veritatē sed p̄m falsā estimationē seu receptionē querebant gentiles a demonib⁹ p sacrificia 7 quedā alia superstitiosa: q̄ oia p̄hibet filijs israel. cū dr: f Cane ne imitari velis abominationes. i. superstitiosas inq̄sitiones occultoꝝ idoloꝝ. g Nec inueniat in te q̄ lu. fi. suū. Erat enī q̄dā superstitionis mod⁹ q̄ adhuc dicunt vti tartari q̄ credūt oia p ignē purificari. 7 iō bōes exnei ad p̄ncipē accedētes. ante trāseūt inter ignes. 7 talis trāsit⁹ vocat hic lustratio. b Aut qui ariolos scisciteť. querēdo ab eis futura uel alia occulta. Dicunt aūt arioli q̄ in viscerib⁹ ali-

eris: 7[r] abscp macula cū dño deo tuo. Gentes[s] iste quarū possidebis terram: augures 7 diuinos audiunt: tu[t] aūt a dño deo tuo aliter institut⁹ es. Prophetam[v] de gente tua 7 de fratribus tuis sicut[x] me suscitabit tibi dñs de⁹ tuus: ipsū[y] audies ut[z] petisti a dño deo tuo in oreb q̄n concio cōgregata est atq; dixisti: Ultra nō audiā vocē dñi dei mei: 7 ignē hūc maximū ampli⁹ nō videbo ne moriar. Et ait dñs mihi: Bene oia sunt locuti. Prophetā[a] suscitabo eis de medio fratrum suoꝝ similē[b] tui: 7[c] ponā v̄ba mea in ore ei⁹: loquetur q; ad eos omnia que precepero illi. Qui aūt verba eius q̄ loquet in noīe meo audire noluerit: ego vltor eritam. Propheta[d] aūt qui arrogantia deprauat⁹ voluerit[e] loqui in noīe meo q̄ ego non precepi illi ut diceret: aut[f] ex noīe alienoꝝ deoꝝ int̄ficiet. Q: si tacita cogitatione responderis quō possū intelligere verbū qđ dñs nō ē locut⁹: hoc[g] habebis signū. Qđ i noīe dñi p̄pheta ille p̄dixerit 7 nō

litū sup aras idolis īmolatoꝝ diuinat. i Aut obseruet somnia. qualit̄ aūt sit licitū 7 qualit̄ superstitiosū dinarep somnia dictū fuit Ben. xl. ca. in fine. k Atq; auguria. dinationes sūt p garritū seu volatū auiū. l Ne sit maleficꝰ. q̄ p īuocatiōes q̄sdā seu incātatiōes facit apparere demonem in aliq̄ effigie visibili ad dandū rīsa. m Nec incantator. q̄ deludit sensus bōanos: ut videat q̄d nō est. n Neq; phi. psu. dicunt aūt phitones dētriloq; : q̄ bñt in ventre demonē verba exteri⁹ p̄ferentē. tamē. j. Regū. xxviij. dr illa mulier phitonissa: q̄ faciebat apparē mortuos q̄si suscitatos. o Nec dinos. q̄ fingūt se loq; ex reuelatione dei: cū tñ loquant ex reuelatione demonū sicut balaā. p Et q̄rat a mortuis veritatem. stādo sup tumulos 7 eos inuocādo seu p aliquem aliū modū superstitiosum. q Effectusq; eris. deo fideliter seruiendo. r Et absq; ma. a p̄dictis cauēdo. s Gētes iste. Hic p̄ter describit missio p̄phe. 7 p agit de p̄pheta vero. t de p̄pha falso. ibi: Propha aūt. Circa p̄mū p cōtinuat sniam p̄dictā. cū dr: Gētes iste 7c. u exequit̄ p̄positū cū dr: t Tu āt a dño 7c. pl̄s dei. s. p legē dinit⁹ datā. 7 vbi nō sufficit legis determinatio. dabit tibi p̄phica revelatio. 7 b ē qđ subdit: v Propheta de gē. tua. i. de iudeis p Sic me. p̄pha sūt moysi. y Ipsū au. s. p̄pheta a deo tibi dandū. z Ut petisti a dño. ut dr Exo. xx. q: nō poterāt vltra sustinē v̄ba dei loquēti: petierūt q; loq̄ret eis p moysen: qō fuit eis p̄cessū: 7 nō solū p moysen b etiā p alios p̄phetas i diuīsis gnātiōib⁹ succedētes. ut p3 de iosue. samuele. isaia. hieremia. 7 alijs. 7 b est qđ subdit: Et ait dñs. 7 seq̄t: a Propheta suscitabo 7c. Et intelligit b nō solū de iosue. q̄ immediate successit moysi: b etiā de alijs p̄phis sequētib⁹. b Similē tui. cēs enī p̄phe sil̄es fuerūt moysi in b qō subdit: c Et ponā v̄ba 7c. q: de⁹ loq̄batur p p̄phā ore. ista tñ auctoritas p̄ncipaliter intelligit de deo nō tñ bo. ut dr Act. vij. q: fuit p̄pha magn⁹: ad quē p̄phie aliorū p̄phaꝝ fuerūt ordinate. d Propha aūt. Hic p̄ter agit de p̄pha falso q̄ nō ē audiēd⁹ b magis inficiēd⁹. Et b⁹ p̄phe ponit duplex mod⁹. Un⁹ ē q̄n aliq̄s ad sui iactātiā ul p̄pe q̄stū accipit p̄phetiā a vero p̄pha dictā 7 eā renūciat noīe suo: q̄si sibi reuelatā. 7 b nōf cū dr: e Voluerit 7c. nō p̄cepi illi ut dicēt: b magis alter. Secūd⁹ mod⁹ ē q̄n aliqs ē p̄pha demonū: 7 p modū quēcūq; superstitiosū. 7 b nōf cū dr: f Aut ex noīe 7c. 7 q: stati possent dicē quō distinguet falsus p̄pha a vero. iō ad b rūdet cū subdit: g hoc

habebis signū ⁊c. ℞ dñs nō est locut⁹. ⁊ p ꝓn̄s talis ē ꝓpheta falsus. sed quia sup̄ dictū est. xiij. ca. ꝙ signū p̄dictū a falso ꝓpheta aliquādo sic euenit: quō tūc cognoscetur falsitas ei⁹. dicendū ꝙ ibi vocek. s. si ex hoc ꝓcedat ad auertendum hom̄es a deo per idolatriā uel aliam nequitiam. Et sic p̄z ꝙ falsitas ꝓphete duobus modis dep̄hendit. vno mō ex euentu. s. qñ nō euenit quod predixit. alio mō ex fine intento: ut si qō predixit euenit. uel quocūq; alio modo videatur esse ꝓpheta. ⁊ postea nititur hom̄es auertere a deo: quia null⁹ talis ꝓphete potest eē a deo. Sed ꝓtra vtrūq; modum arguit. Contra p̄mū sic. Isaias predixit eçechiā moriturū ⁊c ꝓpin quo. Isa. xxxviij ⁊ Ionas niniuen subuertendam: Jone. iij. ⁊ tamē non sic euenit. ⁊ tñ nō dicunt ꝓpter hoc falsi ꝓphete sed veri. Cōtra secundū similiter arguitur. quia īmolatio i excelsis fuit illicita post edificationem templi. ⁊ tamē helias tūc induxit populū isr̄l ut fieret īmolatio in monte carmeli. ut habet. iij. Regū. xviij. Hec tamen reputatus est falsus ꝓpheta propter hoc. Ad p̄mū respondent aliqui dicentes ꝙ licz ille ꝓphetie non fuerint adimplete p̄m sensū litteralem: fuerūt tamē implete scōm sensū spiritualē. verbi gratia de ꝓphetia niniue: fuit enī ibi uersio spiritualis. s. a culpa per penitentiā. scōm illud. p̄v. xij. Uerte impios ⁊ nō erūt. s. impij. Sed ista responsio nō videt sufficere: quia de quacunq; ꝓphetia ab hoie conficta si non eueniret ad litterā: posset fingi aliquis sensus mysticus in quo diceret completa. ⁊ ideo aliter dicendum. Ad cuius intellectū sciendū ꝙ ꝓphetica reuelatio est quedam impressio cognitionis diuine facta in mente ꝓphete. Futurum autē contingens dupliciter cognoscit̄ a deo. Uno mō ꝑut intuitus diuine cognitionis ferē sup̄ p̄sentiā ipsius licz futurā: eo ꝙ intuitus diuine cognitionis mēsuratur eternitate que complectit̄ omne tempꝰ. ⁊ qō sic precognoscit̄ futurū infallibiliter euenit. Alio modo p̄m ordinem cause ad effectū. s. ꝑut contingens futurū est in causa variabili ⁊ contingente: ⁊ qō sic precognoscit̄ nō semp euenit. quia aliquādo mutat̄ causa. ⁊ p cōsequens effectus. Impressio autem diuine cognitionis fit in mente ꝓphete scōm formam volūtatis diuine. Quādoq; igit̄ in mente ꝓphete imprimitur cognitio alicuius futuri contingentis primo modo scilicz prout intuitus dei fertur super illud. ⁊ quod sic a ꝓphēta denunciatur futurum: infallibiliter euenit: ⁊ vocatur talis ꝓphetia a doctoribus prophetia prestūtionis. Aliquando autē in mente ꝓphete imprimit̄ cognitio futuri secūdo modo. videlicz p̄m ordinem cause variabilis ad effectū. ⁊ qō sic denunciat̄ ꝙ ꝓphetā: non semp euenit ꝓpter mutationem cause. ⁊ hoc modo fuit de prophetijs p̄dictis. Infirmitas enī eçechie erat dispositio ad mortē. ⁊ malitia niniuitarū meruerat ciuitatis subuersionem. tamē ꝓpter preces eçechie. ⁊ penitentiā niniuitarū facta est mutatio causarū. ⁊ p consequens effectuū. ⁊ talis ꝓphetia vocat̄ a doctoribus ꝓphetia cōminationis: quia subintelligit̄ conditio utpote ꝙ niniue subuerterent̄ nisi niniuite peniterent. ⁊ ꝙ eçechias moreret̄ nisi p preces tenotas prolongationē vite impetraret. ⁊ sic factū est. Ex quibus p̄z ꝙ isaias ⁊ ionas falsum non predixerūt. Licz autē predicta sint vera: tamen nō vident̄ ad plenū soluere quesitum. s. quomodo a populo distinguat̄ verus ꝓpheta a falso. quando ꝓpheta verus conditionem predictā nō exprimit: sic Isaias dixit absolute ipsi eçechie: Dispone domui tue morieris eni tu ⁊ nō vives. Et Jonas dixit absolute: Adhuc quadraginta dies ⁊ niniue subuertetur. Ad qō dicēdū ꝙ adhuc distinguitur verus ꝓpheta a falso: quia quādo p̄nunciatum a vero ꝓpheta non est venturū. ꝓpter mutationē cause hoc consequenter reuelatur ipsi ꝓphete: sicut isaie post renunciationem mortis eçechie dictū fuit a dño. Vade ⁊ dic eçechie: hec dicit dom̄in⁹ deus audiui orationem tuā ⁊ vidi lachrymas tuas: ecce ego adiciam sup̄ dies tuos. xv. annos. Et eodem modo ipsi ione fuit reuelata miseratio domini sup̄ niniuitas ꝓpter eorum penitentiā. qō nō fit falsis prophetis. Alio etiā modo distinguit̄ per mutationem cause effectus futuri: sicut penitentia niniuitarū fuit omnibus nota. Ex quo poterat cōuenienter videri subuersio ciuitatis ꝓ tūc reuocata. ⁊ similiter de fletu ⁊ precibus eçechie ꝙ nō est in falsitate prophetie. Ad secundū dicendū ꝙ īmolatio in excelsis nō fuit illicita simpliciter: aliter peccasset abrahā īmolās arietē ꝓ isaac in monte: Beñ. xxij. ⁊ salomon īmolans victimas i gabaon. iij. Regū. iij. ca. qō patz falsū: quia in vtraq; īmolatione facta est reuelatio domini: sed īmolatio in excelsis solū fuit illicita. quia prohibita. ratio autē ꝓhibitionis fuit: quia si extra templū īmolassent ꝓhibito siue voluntatis: posset eē occasio idolatrie sequentis. ⁊ ideo īmolatio in excelsis erat dispensabilis in casu opposito. sed destructionē idolatrie ⁊ latrie confirmationē ⁊ hoc modo helias inspiratus a deo in monte carmeli īmolauit dño ad destructionē cult⁹ idolatrie ipsius baal: ⁊ ad ꝓfirmādū ꝓphm̄ isr̄l in cultu vnius veri dei: ⁊ in talibus credendū ē ꝓphe

Si autē vellet inducere ad aliqd quod esset simplicit̄ malum: ⁊ ꝓpter hoc prohibitū: sicut furari: occidere innocentē ⁊ adulterari ⁊ cōsimilia. nullo modo esset credendū ei: sed esset occidēdus sicut falsus ꝓpheta ut dictū est sup̄. xiij. ca. a Cap. xix

Quam diserdiderit. Explicatis illis que pertinēt ad statum p̄sonarū sublimiū: hic ꝓsequēter ponūt̄ que pertinent ad bonū statum inferiorū ⁊ vulgariū. Circa quod sic ꝓcedit̄. quia p̄mo ponunt̄ ea que ordināt voluntatē ꝙtū ad partē irascibilē. secūdo ꝙtū ad cōcupiscibilē. ca. xxij. ibi: Si duxerit vir vxorē ⁊c. tertio ꝙtū ad rationalē. ca. xxiij. ibi: Ammonites ⁊ moabites. Circa primū sciendū ꝙ ordinatio partis irascibilis maxime apparet in homicidio. secūdo in quibusdam alijs que ꝓcedunt ex rancore ⁊ odio. Primo ergo agit̄ de homicidio. secundo de quibusdā alijs que ꝓcedūt ex odio. xxij. ca. Adhuc ꝓ agit̄ de homicidio cuius actor cognoscit̄. secundo de illo cuius actor ignoratur. ca. xxj. Item adhuc circa primū agit̄ primo de homicidio in particulari facto. secūdo de homicidio in bello. ca. xx. Adhuc circa p̄mū agit̄ primo de casuali homicidio. secūdo de facto a ꝓposito. ibi: Si qs aūt odio. Circa p̄mū ordinat lex ꝙ occidens a casu totaliter possit refugere ad aliquā ciuitatē refugij ⁊ ibi saluari. ⁊ patz hrā ex his q̄ dicta fuerūt Numeri. xxxv. vbi hec materia plenī⁹ tangit̄. addit̄ tñ hic aliquid cum dicit:

a Addes tibi tres alias ciuitates. Ex quo pz q̄ nō tm̄ vtebāt esse sex ciuitates refugij: sed. ix. qñ tota terra patrib⁹ p̄missa foret acquisita. b Si q̄s aūt odio. Hic agit̄ de homicidio uolūtario. Et p̄ ponit̄ condemnationis actus. 2° modus ibi: Nō stabit testis vnus. Prima in duas: in partē p̄ncipalē 7 incidētalē ibi: Nō assumes. Circa p̄mū dr̄ q̄ homicida a p̄posito cū ꝑ declaratū fuerit. vtebat ad mortē condēnari p̄ senes seu iudices ciuitatis illius: in cui⁹ terminis factū fuit homicidiū. 7 patz hr̄ ex his q̄ dicta sunt Numeri xxxv. c Nō assumes Hic ponit̄ incidens. s. q̄ mete erārū 7 campoꝝ nō mutēt̄ ab alia in augmentū sue possessionis 7 diminutionē hereditatis primi: 7 ponit̄ in isto ca. quia talia solent fieri maxime tpe quo aliquis est exul a sua ēra 7 ciuitate: quia tūc non potest dāno sue hereditatis precauere. In ꝑ ār ca. facta ē mētio de homicida a casu q̄ vtebat esse exul a sua ciuitate 7 patria vsq̄ ad mortē sūmi pōtifi Numeri. xxxv. 7 ideo inhibitio de trāslatiē terminoꝝ hic ponit̄ cū dicit: Non assumes. lapidē positū ꝑ meta. eradicando. d Et trāsferes. alibi ponendo ad augmētum tue portiōis 7 diminutionem alteri⁹. dicit aūt Ra. Sa. q̄ hoc ponit̄ hic ad assignādum q̄ talis transferēs terminos intra terrā p̄missionis trāsgredit̄ duo p̄cepta negatiua. s. illud: Nō furtū facies. 7 illud q̄ hic dicit̄ Non transferes. Si aūt hoc fieret ex terrā p̄missionis: esset solū ꝓtra illud: Nō furtū facies. nō aut̄ ꝓ illud q̄ hic dr̄. q̄. ꝑbat per hoc q̄ subdit̄: In possessione tua quā dñs deus tuus dabit tibi in terra quā acceperis possidendā. Sequit̄: e Nō stabit. Hic agit̄ de modo puniendi homicidā voluntariū: q̄ nō vtebat cōdemnari ꝑ vnū testē: sed ꝑ duos uel ꝑ tres diligēt examinatos. 7 si ꝑ talē examinationē apparuerit aliquis testis mendax uel falsus precipit̄ puniri scōm legē talionis. s. eadem pena qua puniret ille contra quē vtebat̄ si fuisset uictus: 7 patz hrā. f Non miserebēris. non ꝑtinet cōpassionē naturalē: sed compassionē penam vtilitā diminuentem uel differentē contra iusticiam g Oculum ꝑ oculo 7c. Dicit aūt Ra. Sa. q̄ talis mutilatio nō ē infligenda: sed preciū scōm taxationē iudicū: sicut etiā dictū fuit Exo. xxi. Sed ꝫ nō videt rōnabiliter dictū. q̄i littera dicit̄: Nō misereberis eius. quia aliqua misericordia esset si ꝓ membro mutilando posset dari pecunia.

dom⁹ deus tuus terminos tuos sicut iurauit patrib⁹ tuis 7 dederit tibi cunctam terram quam eis pollicit⁹ est: si tamē custodieris mādata eius 7 feceris que hodie ꝑcipio tibi ut diligas dominū deū tuū 7 ambules in vijs ei⁹ omni tēpore: addes[a] tibi tres alias ciuitates: 7 supradictarū trium vrbium numerum duplicabis: ut nō effundatur sanguis inoxius in medio terre quam dñs deus tuus dabit tibi possidendā: ne sis sanguinis reus. Si quis[b] aūt odio habens proximū: insidiatus fuerit vite ei⁹: surgensq̄ p̄cusserit illū 7 mortuus fuerit: fugerit̄q̄ ad vnā de supradictis vrbibus: mittēt seniores ciuitatis illius: 7 arripient eū de loco effugij: tradentq̄ in manu proximi cui⁹ sanguis effusus est: 7 morief. Non misereberis eius: 7 auferes noxiū sanguinē de israel: ut bene sit tibi. Non[c] assumes 7[d] transferes terminos proximi tui quos fixerūt priores in possessione tua quā dñs deus tuus dabit tibi in terra quā acceperis possidendam. Non[e] stabit testis vnus ꝓtra aliquē: quicquid illud peccati 7 facinoris fuerit: sed in ore duorū aut trium testiū stabit omne verbū. Si steterit testis mendax contra hominē accusans eum preuaricationis: stabunt ambo quorum causa est ante dominū in conspectu sacerdotum 7 iudicū qui fuerint i diebus illis. Cumq̄ diligentissime perscrutantes inuenerint falsū testem dixisse ꝓtra fratrē suū mendaciū: reddēt ei sicut fratri suo facere cogitauit: 7 auferes malū de medio tui: ut audientes ceteri timorem habeant: 7 nequaq̄ talia audeāt facere. Non[f] misereberis ei⁹ sed animā ꝑ anima: oculū[g] ꝑ oculo: dentē ꝑ dente: manū ꝑ manu: pedē ꝑ pede exiges.

Si exieris[h] ad xx bellū ꝯ hostes tuos: 7 videris equitat⁹ 7 currus 7 maiorē q̄s tu habeas aduersarij exercitus multitudinem: nō timebis eos: quia dñs deus tuus tecum est qui eduxit te de terra egypti. Appropinquāte[i] iam plio stabit sacerdos ante aciem: 7 sic loquetur ad populū: Audi isrl: Vos hodie contra inimicos vestros pugnam cōmittitis: non[k] pertimescat cor vestrum Nolite[l] metuere: nolite[m] cedere: nec formidetis eos: q̄[n] dominus deus vester i medio vestri est: 7 pro vobis contra aduersarios dimicabit ut eruat vos de periculo. Duces q̄q̄ ꝑ singulas turmas audiente exercitu, p̄clamabunt: Quis ē homo qui edificat domū nouam: 7 nō dedicauit eā: Vadat 7 reuertat̄ in domū suam ne forte moriat̄ in bello 7 alius dedicet eam. Quis est homo qui plantauit vineā: 7[o] necdū

a Addes tibi tres alias ciuitates. Ex quo pz q̄ nō tm̄ vtebāt esse sex ciuitates refugij: sed. ix. qñ tota terra patrib⁹ p̄missa foret acquisita. b Si q̄s aūt odio. Hic agit̄ de homicidio voluntario. Et p̄ ponit̄ condemnationis actus. 2° modus ibi: Nō stabit testis vnus. Prima in duas: in partē p̄ncipalē 7 incidētalē ibi: Nō assumes. Circa p̄mū dr̄ q̄ homicida a p̄posito cū ꝑ declaratū fuerit. vtebat ad mortē condēnari p̄ senes seu iudices ciuitatis illius: in cui⁹ terminis factū fuit homicidiū. 7 patz hr̄ ex his q̄ dicta sunt Numeri xxxv. c Nō assumes Hic ponit̄ incidens. s. q̄ mete erārū 7 campoꝝ nō mutēt̄ ab alia in augmentū sue possessionis 7 diminutionē hereditatis primi: 7 ponit̄ in isto ca. quia talia solent fieri maxime tpe quo aliquis est exul a sua ēra 7 ciuitate: quia tūc non potest dāno sue hereditatis precauere. In ꝑ ār ca. facta ē mētio de homicida a casu q̄ vtebat esse exul a sua ciuitate 7 patria vsq̄ ad mortē sūmi pōtifi Numeri. xxxv. 7 ideo inhibitio de trāslatiē terminoꝝ hic ponit̄ cū dicit̄: Non assumes. lapidē positū ꝑ meta. eradicando. d Et trāsferes. alibi ponendo ad augmētum tue portiōis 7 diminutionem alteri⁹. dicit aūt Ra. Sa. q̄ hoc ponit̄ hic ad assignādum q̄ talis transferēs terminos intra terrā p̄missionis trāsgredit̄ duo p̄cepta negatiua. s. illud: Nō furtū facies. 7 illud q̄ hic dicit̄ Non transferes. Si aūt hoc fieret ex terrā p̄missionis: esset solū ꝓtra illud: Nō furtū facies. nō aut̄ ꝓ illud q̄ hic dr̄. q̄. ꝑbat per hoc q̄ subdit̄: In possessione tua quā dñs deus tuus dabit tibi in terra quā acceperis possidendā. Sequit̄: e Nō stabit. Hic agit̄ de modo puniendi homicidā voluntariū: q̄ nō vtebat cōdemnari ꝑ vnū testē: sed ꝑ duos uel ꝑ tres diligēt examinatos. 7 si ꝑ talē examinationē apparuerit aliquis testis mendax uel falsus precipit̄ puniri scōm legē talionis. s. eadem pena qua puniret ille contra quē vtebat̄ si fuisset uictus: 7 patz hrā. f Non misereberis. non ꝑtinet cōpassionē naturalē: sed compassionē penam vtilitā diminuentem uel differentē contra iusticiam g Oculum ꝑ oculo 7c. Dicit aūt Ra. Sa. q̄ talis mutilatio nō ē infligenda: sed preciū scōm taxationē iudicū: sicut etiā dictū fuit Exo. xxi. Sed ꝫ nō videt rōnabiliter dictū. q̄i littera dicit̄: Nō misereberis eius. quia aliqua misericordia esset si ꝓ membro mutilando posset dari pecunia.

S Si exieris ad bellum. Hic ꝓsequenter agit̄ de homicidio facto in cōmuni. s. in bello. Et ꝑmo ostendit̄ quid sit agendū in congressu belli. secūdo in obsidione aduersarij. ibi: Si quando accesseris. Circa primū tria describunt̄. Primū ꝑtinet ad cōmunē populū euntem ad bellū iustum. s. q̄ non timeant si videāt maiorem multitudinem aduersariorū q̄s suam: memores illius magne multitudinis egyptiorū quam submersit dom⁹ in mari rubro pugnans ꝓ hebreis: ut hr̄ Exo. xxij. Secundū ꝑtinebat ad sacerdotes: q̄ sacerdos debebat stare aū acies 7 animare populum bonis exhortationib⁹ ad securē certandū ꝑ iusticia. 7 hoc ē quod dicit̄: i Appropinquāte iam plio 7c. Et subditur: k Non pertimescat cor vestrū. quia deficiente corde ꝑ timorem destituunt membra exteriora abactibus suis. l Nolite metuere. pigre 7 pauide cōtra aduersarios ꝓcedendo. m Nolite cedere. fugiendo. n Quia dominus deus vester i medio vestri ē. q̄d exponunt aliqui hebrei de arcba domini que portabat̄ ad preliū: ꝫ quia raro portabat̄ melius exponitur de pūtia dei: qui licz sit vbiq̄: tamen in iusto bello solet adesse certātib⁹ ꝑ iusticia ꝑ specialem conseruationē ipsoꝝ 7 protectionem. Tertiū pertinet ad duces exercitus: qui primo debent remouere ineptos ad bellandum de acie de qua remouenda erant quatuor genera hominū. primo illi qui edificauerāt domos nouas: 7 nō dedicauerant eas. 7 accipit̄ hic dedicare. ꝑ strenare. i. facere solēne conuiuiū de inhabitatione ipsius. 7 hoc notat̄ cū dicit̄: Et non dedicauit 7c. secūdo illi qui plantauerant vineas. 7 nōdum comederant de fructibus earū: 7 hoc notat̄ cū dicit̄: o Et necdū fecit eā esse cōmunē. i. de qua sit licitū vesci cōmuniter. 7 hoc erat in quinto anno: quia fructus qui nascebant̄ tribus ꝑmis annis reputabant̄ immundi: tum quia ꝓtra cōmunē cursū nature nati: tum quia talibus fructibus quasi quibusdam insolitis 7 nouis in sacrificijs idolorum vtebant̄. 7 ideo

tales fructus nec offerebant nec comedebãt a iudeis. Nõ aũt nascebat q̃rto anno tot ũ offerebat deo. de fructib⁹ aũt anni q̃nti poterat dñs vinee ⁊ etiã alij vti. ⁊ tunc dicebat vinea facta cõmunis. Qz aũt predicti edificatores domoz ⁊ plantatores vineaz amouebant de plio. hoc erat. qz ĩ predictis operibus magnus labor ẽ ⁊ p̃ pſequens ad talia homo q̃ laborauit multum afficit. ⁊ iõ ex hõ magis timet mori anteq̃ aliquem fructũ tanti laboris consecut⁹ fuerit. ⁊ p̃ ꝓs ẽ minus constans ⁊ min⁹ aptus ad bellandũ: ex quo pot ee alijs ĩ impedimẽtũ: sicut infra dicitur de pauidis ⁊ formidolosis. Item qz ij. phisicoꝝ dr infortuniũ ee qñ aliquis est propter magnũ bonũ ⁊ nõ assequitur: ⁊ ꝓpter hoc p̃dicti sequestrabant a periculo prelij: ne si ibi morerẽtur alij magis erent ⁊ abhorrerent preliari, ꝓpe tale infortuniũ qõ predicti accidisset. Tertio removẽdi erãt illi a plio qui desp̃erauerãt vxores: nõdũ tñ adhuc eas cognouerãt p mrimonij contũmationẽ. ⁊ h̃ notat cũ dicit: a Et nõ accepit eam. qz tales solent multum desiderare amplexus sponse. ⁊ ideo magis timẽt mori ante completionẽ sui desiderij: ꝓpter qõ sunt min⁹ apti ad prelium. Itẽ si ante ꝓsũmationẽ mrimonij sic inchoati morerent in prelio: reputaret ab alijs infortuniũ magnum. ⁊ sic magis abhorrerẽt preliũ. Quarto removẽdi erãt pauidi ⁊ formidolosi: qz pauci pauidi faciunt alios timere: ⁊ ex fuga sua dissipant ⁊ deordinãt aciẽ. ⁊ sic pretent hostib⁹ aditũ: ⁊ p̃ ꝓsequẽs sũt ĩ magnũ nocumẽtũ. ⁊ h̃ notat cũ dr; b Ne pauere faciãt corda fratrũ suoꝝ ꝛc. ⁊ qz ad duces nõ solũ ptinet removere ineptos: sed etiã ordinare ⁊ excitare aptos ad fortiter bellandũ. ideo subdit: c Vnusq̃sq. s. de pncipib⁹ ⁊ capitaneis exercit⁹: d Suos ad bellan. cuneos preparabit. dicit aũt cune⁹ acies ordinata ad modũ trianguli seu cunei: quasi dispsita ad subintrãdũ ⁊ dividendũ aciẽ aduersarioꝝ. e Si qñ accesseris. Hic ꝓnter ostenditur quid sit agendũ in obsidione aduersariorũ. ⁊ p̃ q̃tũ ad hoc. 2° q̃tũ ad arbores. ibi: Qñ obsederis. Circa primũ dicit: Si qñ accesseris ad expugnãdũ ciuitatẽ offeres ei primũ pacẽ. loquit de ciuitatib⁹ que erant extra terram pmissionis; qz de illis qui erant intra erat eis ꝓhibitũ ne

fecit eam esse cõmunẽ de qua vesci omnibus liceat: Vadat ⁊ reuertatur ĩ domũ suam: ne forte moriat in bello. ⁊ alⁱ hõ eius fungat officio. Quis est homo qui despondit vxorem ⁊ⁿ non accepit eam: Vadat ⁊ reuertat in domũ suã: ne forte moriatur in bello ⁊ alⁱ homo accipiat eã. His dictis addent reliqua: ⁊ loquent ad populũ: Quis est hõ formidolosus ⁊ corde pauido. Vadat ⁊ reuertatur ĩ domũ suã: neᵇ pauere faciat corda fratrũ suoꝝ sicut ipse timore pterrit⁹ est. Cũq̃ siluerint duces exercit⁹ ⁊ finẽ loquendi fecerint: vnusq̃sq̃ᶜ suosᵃ ad bellandũ cuneos preparabit. Siᶜ qñ accesseris ad expugnandã ciuitatẽ: offeres ei primũ pacẽ. Si receperit ⁊ aperuerit tibi portas: cunctus populus qui ĩ ea est saluabit: ⁊ tuier tibi sub tributo. Sin autẽ fedus inire noluerit ⁊ ceperit contra te bellũ: oppugnabis eã. Cũq̃ tradiderit dñs deus tuus illam in manu tua: percuties[f] omne qõ in ea generis masculini est in ore gladij absq̃ mulieribus ⁊ infantibus iumẽtis ⁊ ceteris que in ciuitate sunt. Omnẽ predam exercitui diuides: ⁊ comedes de spolijs hostiũ tuoꝝ que dominus deus tuus dederit tibi.

Sicᵍ facies cunctis ciuitatib⁹ que a te procul valde sunt: ⁊ nõ sũt de his vrbib⁹ quas in possessionem accepturus es. Deʰ his aũt ciuitatib⁹ que dabunt tibi: nullũⁱ omnino pmittes viuere sed interficies ĩ ore gladij: et heũ videlicz ⁊ ãmoreum ⁊ chananeũ pherezeũ ⁊ eueũ ⁊ iebuseum: sicut precepit tibi dñs deus tuus: ne forte doceant vos facere cũctas abominationes quas ipsi operati sũt dijs suis: ⁊ peccetis in dominũ deũ vestrũ. Quando[k] obsederis ciuitatẽ multo tempore: ⁊ munitiõibus circũdederis ut expugnes eam: non[l] succides arbores de quib⁹ vesci potest: nec securibus p circuitũ debes vastare regionẽ: qñ[m] lignũ est ⁊ nõ homo: nec potest bellantium cõtra te augere numerũ. Si qua autẽ ligna nõ sũt pomifera: sed agrestia ⁊ in ceteros apta vsus: succide ⁊ exstrue machinas donec capias ciuitatẽ que cõtra te dimicat.

Quando[n] inuenꝛ xxi tũ fuerit in terra quã dominus deus tuus daturus est tibi hominis cadauer occisi: ⁊ ignorabitur cedis reus: egredient maiores natu ⁊ iudices tui: ⁊ metient a loco cadaueris singularũ per circuitũ spacia ciuitatũ: ⁊ quam

aliquo mõ faceret cum eis pacẽ. sequit. f Percuties ẽ quod in ea generis masculini est. ⁊ hoc in penã illius peccati q̃ noluerunt recipere pacẽ. ⁊ ꝓpter hoc excipiunt mulieres quib⁹ non cõpetit bellare. ⁊ pueri qui nõdũ venerãt ad etatẽ ⁊ robur bellãdi. g Sic facies cunctis ciuitatibus q̃ a te procul valde sũt. ex quo patz qõ supra dictũ ẽ. s. q̃ scriptura loquit hic de ciuitatib⁹ existẽtib⁹ extra terrã pmissiõis contra quas filij israel habebãt iustũ bellũ ex aliqua iniuria eis illata seu alia rõne iusta. h De his aũt ciuitatib⁹ que dabũt tibi. s. ĩ terra pmissiõis: i Nullũ oio pmittes viuẽ. qz ex iusto dei iudicio ꝓpter suas iniq̃tates erant oẽs oio occidendi ⁊ interficiendi. ⁊ ad h̃ filij israel mittebant: ut dictũ est. ꝛ. vij. ca. Addit etiã alia ratio s. ne si remanerẽt alij eoꝝ cum filijs israel pertraherẽt eos ad idolatriã. ⁊ hoc notat cũ dr: Ne forte doceant vos ꝛc. subditur: k Quãdo obsederis. hic ostendit quid sit agendum in obsidione aduersariorũ q̃tum ad arbores. ⁊ sub hoc intelliguntur vinee ⁊ consimilia. de quib⁹ dicit: l Nõ succides arbores de quib⁹ vesci pot. ⁊ hoc quia poterãt eis ꝓficere tpe obsidiõis edendo de fructibus ⁊ etiã tpe captionis: qz terra ex reseruatione talium erat melior ⁊ aptior ad inhabitãdũ ⁊ per ꝓs si talis ciuitas erat intra terrã pmissionis: erat melior p habitatione ipsoꝝ. Si aũt extra. redderet eis melius tributũ. ⁊ h̃ notat cũ dicit: m Qñ lignũ est ⁊ nõ hõ q. d. non potest fugere nec cõtra te bellare: nec fructus suos tibi denegare. ⁊ ex hoc p̃z q̃ si ciuitas expugnanda esset ita fortis q̃ filij isrl desperarent de eius captione: ⁊ recederent de obsidione: poterant talia excidere: quia si remanerent deseruirent vtilitati aduersarioꝝ. ⁊ p ꝓsequens essent eis in nocumentũ. ⁊ hoc modo filij israel recesserũt de obsidione vbis regie filiorũ moab succisis arboꝛib⁹ fructiferis regionis. iiij. Reg. iij. n Caplm. xxj.

Quando inuẽtũ fuerit. Postq̃ actũ ẽ de homicidio cui⁹ actor cognoscit. hic ꝓsequẽt agit de illo cui⁹ actor ignoratur: ad cui⁹ inuestigationẽ ꝑm q̃ dicit Rabi moyses de ciuitate, ꝓpinquiori loco in quo fuerat factũ homicidiũ vitula accipiebat ⁊ occidebat: ⁊ carnes ei⁹ i loco occisiõis relinquebantur in putredinẽ cõuertende. Locus etiã ille remanebat incultus: ⁊ in his duobus dãnificabat illa ciuitas. Senes etiã ciuitatis iurabant q̃ nõ fuerant negligentes de custodia viarũ: ita q̃ p negligentiã eoꝝ nõ contigerat illud homicidiũ. Hoc autem iuramentũ nõ libenter facerent si scirent aliquid de ꝑperatione dicti homicidij: nec ciues predicta dãna sustinerent. ⁊ ideo ad euitandũ predicta. frequent ꝓdebat homicida: qui ut cõmuni⁹

est ve ciuitate ꝓpinquiori loco facti homicidij: q2 difficile erat quin verba aliqua ⁊ suspitiões cucurrissent inter ciues ve actore illius homicidij. His dictis ꝓ magna parte patz lrā. a Tollent vitulam ve armento. ita ꝙ sit sufficientis etatis. b Que nō traxit iugū ⁊c. quia vebebat esse fortis ⁊ nō fracta labore: ⁊ hoc erat ad inferendū maius dānū ciuibus: nisi ꝓderent homicidium. c Et ducēt eam ad vallem asperā atq; saxosā ⁊c. ꝙ quod vesignaf hoz2 homicidij ꝓpetrati. d Et cedēt in ea ceruices vitule. ad vesignandū ꝙ homicida ⁊ celantes homicidium essent digni volozosa morte. e Accedētq; sacerdotes. qui erant ceteris certiozes in iudicijs ⁊ ꝓspicaciozes in factis inquirendis: ad videndū si ve actoribus homicidij appareret aliqō signū. f Lauabuntq; manus suas. ad vesignandum innocentiā suam. g Et dicent. cum iuramento. h Manus nostre non effuderunt sanguinem hūc. Dicit Ra. Sa. hic ꝙ nulli vebebat esse dubiū ꝙ senes illi qui erant meliozes in toto populo ciuitatis nō fecerant homicidiū illud manibus ꝓpzijs. ⁊ iō non erat ve hoc ipsozum iuramentū: sed iurabant ꝙ hoc nō esset factum ꝑ eozū negligentiam uel consensū. i Nec oculi viderunt. per hoc intelligitur ꝙ nihil oio scirent: quia per visionē omnis alia cognitio vesignaf. k Si egressus fueris ad pugnā. Postq; egit ve homicidio: hic ꝓsiter agit ve his que solent ꝓcedere ex odio: licz enim odium sit passio partis concupiscibilis sicut ⁊ amoz: tamen passiones iracibilis omnes oziuntur ex passionibus concupiscibilis ⁊ in ipsis terminantur: quia oziuntur ex amoze ⁊ odio: ⁊ terminant in velectationem ⁊ tristiciam: ita ꝙ passiones iracibilis que malum respiciunt oziuntur ex odio. Igitur ve talibus agit. Et ꝓmo respectu ꝓsone cōiūcte. secundo respectu extranee. ibi: Quādo peccauerit. Prima in duas: quia ꝓmo excludit effectus odij respectu vxozis. secundo respectu prolis. ibi: Si habuerit homo. Circa primū sciendū ꝙ licz esset ꝓhibitū filijs israel ne acciperent mulieres alienigenas ve terra ꝓmissionis. ut dictū est supꝝ. vij. ca. tamen propter suam concupiscentiam ꝓmissum erat eis accipere vxozes ve alijs gentibus: dimisso prius gentilitatis ritu. ⁊ quia frequenter contingebat ꝙ talis mulier fiebat odiosa marito. iō lex. ꝓhibet hic iniuriā fiendam illi mulieri. ⁊ hoc est quod dicit: Si egressus fueris ⁊c. ⁊ sequit: l Et videris in numero captiuozum mulierem pulchram. que frequēter plus allicit hominem ad se ꝙ aurum ⁊ argentum. m Voluerisq; habere vxorem. ductus concupiscentia illius: licz esset melius abstinere ab alienigenis mulieriḃ. n Introduces eā i domū tuam. istud est ꝓmissio ut dictum est. o Que radet ce sariem ⁊ circūcidet vngues ⁊ veponet vestem ⁊c. per ista vesignatur dimissio gentilitatis ⁊ conuersio ad iudaismū.

vicīniozem ceteris esse ꝓspexerint seniozes ciuitatis illius: tollentᵃ vitulam ve armento queᵇ nō traxit iugum: nec terram scidit vomere: ⁊ᶜ ducent eam ad vallem asperam atq; saxosam que nunq; arata est: nec sementē recepit: ⁊ᵈ cedēt i ea ceruices vitule. Accedētqᵉ sacerdotes filij leui quos elegerit domin⁹ deus tuus ut ministrent ei ⁊ bñdicant in noie eius: ⁊ ad verbū eozum oē negociū pēdet: ⁊ quicqd mundū uel imundū est iudicetur. Et veniēt maiozes natu ciuitatis illiᵍ ad interfectū: lauabūtqᶠ manus suas sup vitulā que in valle pcussa è: ⁊ᵍ dicēt: Manusʰ nostre nō effuderūt sanguinem hunc: nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo israel quem redemisti dñe ⁊ nō repetes sanguinē innocentem in medio populi tui israel ⁊ auferet ab eis reat⁹ sanguinis: tu autem alienus eris ab innocentis cruoze qui fusus ē cū feceris quod precepit dñs. Siᵏ egressus fueris ad pugnā ꝓ inimicos tuos: ⁊ tradiderit eos dñs deꝰ tuus i manu tua: captiuosq; duxeris: ⁊ˡ videris i numero captiuoꝝ mulierē pulchrā ⁊ adamaueris eā voluerisqᵐ habē vxorē: introducesⁿ eā in domū tuā. Que° radet cesariē ⁊ circūcidet vngues ⁊ veponet vestē in qua capta est sedensq; i domo tua flebit patrem ⁊ matrē suā vno mense: ⁊ postea intrabis ad eam: dormiesq; cū illa: ⁊ erit vxor tua. Siᵖ aūt pᵗ ea nō sederit i aio tuo: dimittesᑫ eā liberā: nec vendere poteris pecunia: necʳ opprimere per potentiā: quia humiliasti eam. Si habuerit homo vxores duas vnā dilectā ⁊ alterā odiosam: genueritq; ex eis liberos: ⁊ fuerit filius odiose primogenitus: voluerit q; subitātiā inter filios suos diuidere: nō poterit filiū dilecte facere primogenitū ⁊ preferre filio odiose: sed filiū odiose agnoscet primogenitū dabitq; ei ve bis q̄ habuerit cuncta duplicia. Iste est enī principiū liberoꝝ eius: ⁊ huic vebēt primogenita. Siˢ genuerit homo filiū ꝓtumacē ⁊ pteruū q̄ non audierit patris ac matris imperiū: ⁊ cohercitᵗ obedire cōtempserit: apprehēdent eum ⁊ ducēt ad seniozes ciuitatis illius ad portā iudicij dicentq; ad eos: Filius noster iste pteruus ⁊ contumax est: monita nostra audire cōtēnit cōmessationibᵍ vacat ⁊ luxurie atq; ꝓiurijs: lapidibus eū obruet ꝑ᷑s ciuitatᵘ: ⁊ moriet: ut auferetis malum ve medio vestri: ⁊ vniuersus isr̄l audiēs pertimescat. Qñ ᵛ peccauerit

p Si autem postea non sederit i animo tuo. sicut frequenter ꝓtigit ve alienigenis mulieribᵍ quia habent mores dissimiles ⁊ odibiles viris suis. q Dimittes eam liberam. absq; precio ab ea uel eius amicis. ꝓ dimissione accipiendo. r Nec vendere poteris. quia exq̄ facta è vxor nō vebet redire ad cōditionem ancillarum. s Nec opprimere per potentiā. imponendo ei i domo tua opa seruilia ⁊ dura. t Si habuerit hō. Hic consequent excludit effectᵍ odij respectu ꝓlis. Et ꝓmo ponitur propositū. secundo ex dicto concludit corrolarium. ibi: Si genuerit. Circa primū dicitur Ne si filiᵍ odiose vxoris esset primogenitus. pat non poterat propter odium ipsū priuare iure primogeniture. qō ꝓsistebat i duobus: quia ꝓmogenitᵍ erat alijs filijs in honore ꝓnēdᵍ: ⁊ tātū vebebat accipere ve bonis patris quātū duo alij. vnde ⁊ ioseph q̄ successit patri suo iacob in iure ꝓmogeniture q̄tū ad hereditatē accepit duplicē partem ut dictum fuit Gen. xlix. Ex dictis patz littera. v Si genuerit homo filium contumacem ⁊ proteruū. quia dictum est ꝙ ex odio nō vebet filius a bono sibi vebito impediri. Ex hoc corolarie cōcluditur ꝙ ex amoze inordinato non vebet in malis foueri: sed magis iudicibus tradi: ut moriatur anteq; ad ꝓfecta per insolentias veducatur: ⁊ sic moze talis ei. pficiebat inq̄tum ei precludebatur augmentatio malozum ⁊ alijs: quia per hoc dabatur eis correctionis exemplū: tamen hoc non vebebat fieri nisi ve illis ve quibus non apparebat. ꝓbabilitas correctionis. ⁊ patet littera. x Quando peccauerit homo quod morte plectendum est. Hic consequenter excluditur effectus odij in personis non coniunctis. Et primo in mortuis. secundo in viuis. in principio. xxij. ca. Circa primū sciendū ꝙ sepelire mortuū est opus misericordie. ⁊ ideo ve condemnatis ad

mortem ⁊ suspensis in patibulo precipit hic q̄ non priuent sepultura: licz eorum vita fuerit odiosa. ⁊ assignatur ratio cum dicit: a Quia maledictus a deo est qui pendet in ligno. In hebreo habetur. Vilificatio dei est suspensio. q̄ exponit Ra. Sa. dicens q̄ homo ad imaginem dei factus est. ⁊ ideo si diu remaneret suspensus. hoc quodāmodo rediret in vilipensionē dei. ſm ꝟo trās̄lationem nostrā maledictio dei h accipit pro pena suspensionis inflicta a iudicib⁹ qui tenent locū dei: ut sit sensus Quia maledictus a deo est q̄ pendet in ligno id est quia debet sufficere talis pena a tenentibus locum dei imposita: ideo nō debet vltra hoc priuari sepultura. ⁊ quod dictū est hic de sepultura suspensi: intelligendū est de sepultura lapidati uł de capitati: uł alio mō condemnati ad mortem.

b Cap. xxij.

homo quod morte plectendū est: ⁊ adiudicat⁹ morti appensus fuerit in patibulo: non p̄manebit cadauer ei⁹ in ligno: sed in eadem die sepelietur: quia⁹ maledictus a deo ē qui pēdet in ligno: ⁊ nequaq̄ pollutis terram tuam quā dom⁹ deus tuus dederit tibi in possessionem. xxii

Non⁹ videbis bouem fratris tui aut ouem errantē: ⁊ preteribis sed reduces fratri tuo: etiam si non est propinquus frater tu⁹ nec nosti eum: duces in domū tuam ⁊ erunt apud te q̄diu querat eā frater tu⁹ ⁊ recipiat. Similiter ᶜ facies de asino ⁊ de vestimēto ⁊ de omni re fratris tui que perierit: si inueneris eā ne negligas quasi aliena. Si⁹ videris asinū fratris tui aut bouem cecidisse in via: non despicies: sed subleuabis cum eo. Non ᵈ induet mulier veste virili: nec vir vtet veste feminea. Abominabilis ᵉ enī apud deū ē qui facit hoc. Si ambulans ᶠ p̄ viam in arbore uel in terra nidum auis inueneris ⁊ matrē pullis uel ouis desup incubātē: nō tenebis eā cū filijs: sed abire patieris captos tenens filios: ut bene sit tibi ⁊ longo viuas tpe. Cum⁹ edificaueris domū nouā: facies murū tecti per circuitū ne effundat⁹ sanguis i domo tua ⁊ sis reus labente alio ⁊ in preceps ruente. Nō ᵍ seres vineā tuā altero semine: ne ʰ ⁊ semēti quā seuisti ⁊ ⁱ q̄ nascūt ex vinea pariter ʲ sanctificēt. Nō

b Cū ædificaueris domū nouā. hic ordinat irascibilē respectu futuri. sicut enim ad pietatem pt̄inet nō subtrahere auxilium fratri in necessitate presenti: sic ad eam pertinet p̄cauere periculo eius futuro. ⁊ maxime piculo persone. ⁊ ideo precipitur hic q̄ in circuitu tecti domus fiat murus ad precauendū piculo casus boibus desup ambulantib⁹. in era enī ꝓmissiōis tecta domoꝝ erant plana. ⁊ ibi conueniebant boues causa recreatiōis ⁊ collocutionis. ⁊ ideo nisi ibi fieret quoddā retinaculū: immineret piculū. secūdo debet homo precauere piculo. primi respectu substantie. ⁊ q̄tum ad hoc subdit: i Non seres vineā tuā altero semine: utpote in vinea seminādo triticum uel hordeū uel huiusmodi. k Ne ⁊ sementis quā seuisti. i. fructus prouenientes ex grano seminato. l Et que nascūt ex vinea. s. racemi. m Pariter sanctificent. reddēdo inde ꝓmitias ⁊ decimas domino. Fructus enim prouenientes ex semine predicto citius matureſcit ⁊ colligitur q̄ fructus vinee. ⁊ ideo in collectiōe bladi si darent inde ꝓmitte ⁊ decime: crederent aliqui q̄ hoc deberet sufficere pro ꝓmitijs ⁊ decimis totius agri: ⁊ sic damnificarent sacerdotes ⁊ leuite q̄tum ad ꝓmitias ⁊ decimas fructuū vinee. ſm autem hebreos hic est textus: Non seres mixtim ne polluat⁹ plenitudo seminis quod seminasti. ⁊ puentus vinee. ⁊ vocatur hic plenitudo seminis quando granū est ꝓpe maturitatē ei⁹: ⁊ exponitur hā ista sic. Fruct⁹ enī vinee de nouo plantate trib⁹ annis ꝓmis ſm legē reputat⁹ immund⁹. ut habet Leuit. xix. de arboꝝ plantatis. ⁊ idē est de vinea. ⁊ sic de illo nō poterat fieri oblatio dño. fruct⁹ aūt grani seminati eodē āno reputat⁹ mūd⁹. Si igit in vinea de nouo plantata seminaret⁹ bladū fruct⁹ inde puenies rangēs fructū vinee immūdū: similiē pollueret⁹ ex tactu rei immunde ⁊ sic de illo nō possent fieri oblationes dño: utpote primitie ⁊ decime. ⁊ sic dāmificarent sacerdotes ⁊ leuite. Ratio aūt q̄re hebrei hic dicūt pollutionē. vbi trās̄latio nostra habet scificationē est: q̄ dictio hebraica q̄ hic ponit equoca est: ⁊ importat vtrāq; significationē. put vario mō punctat⁹. ⁊ tm puncta nō sūt de substantia hrē: s variāt modū ꝓnūciandi ⁊ significādi. sicut vari⁹ accent⁹ apud latinos variat ꝓnūciationē ⁊ etiā significationē.

n Nō arabis. Hec ē ps incidentalis in q̄ ponit duo incidentia ex pdict⁹. Primū ē. q̄ sup̄ inducēdo ad pietatē circa irrōnabilia:

b Lap. xxij.

Non videbis bouē. Post q̄ moyses ordinauit irascibilem respectu psone coniuncte. hic cōsequenter eam ordinat respectu non cōiuncte. Et diuidit in duas partes. s. in partem principalē ⁊ incidentalē. secūda ibi: Non arabis. Adhuc ꝓmo ordinat irascibilem respectu ꝓsentis. secūdo respectu futuri. ibi: Cū edificaueris. Adhuc ꝓmo ordinat eā respectu creature rōnalis. 2° respectu irrationalis. ibi: Si ambulās. Circa ꝓmū sciēdū q̄ ad ordinationē partis irascibilis pt̄inet. si bō subtrahat auxiliū. primo quia hoc videt⁹ procedere ex odio: ⁊ importat signū crudelitatis ⁊ defectū pietatis. ⁊ ideo. phibet hic cum dicit: Nō videbis bouem fratris tui ⁊c. ⁊ preteribis. ac si nō videres nullum remedium apponendo. ⁊ idem intelligit de rebus alijs que sunt in periculo amissionis. vnde sequitur: c Similiter facies de asino ⁊ de vestimēto ⁊ de oi re fratris tui. ⁊ nomine fratris hic intelligit iudeus uel ꝓsel⁹. ſm doctores. ⁊ q̄ nō solū apponendū ē remediū in animali errante. sed etiam in animali sub onere lapso uel iacente. iō subdit: d Si videris asinū fratris tui aut bouem ⁊c. Dicit autem hic Ra. Sa. q̄ sacerdos in casu non debebat iuuare ad leuandum onus: ut si animal esset lapsū in loco sepulture vbi sunt ossa mortuoꝝ: quia ex hoc cōtaminaretur. sed hoc non habet locū in noua lege: vbi cessant iste cerimonie. ⁊ quia sicut ad inordinationem irascibilis pertinet subtrahere fratri auxilium: ita etiam pt̄inet ad eam presumptuose tendere ad aliquid sibi indebitū. ideo subdit e Non induetur mulier veste virili. Quod exponūt doctores aliq̄ ⁊ bene ut credo: q̄ hoc intelligit de armis quibus viri vtunt. vnde i hebreo habet: Nō erit vas viri sup mulierē. ⁊ accipit h vas ut alibi in scriptura. parmatura. Vnde. j. Reg. xx. dicit de Ionatha q̄ tradidit puero arma sua. In hebreo habet: Vasa sua. phibet autē hic q̄ mulier non portet arma viri. tum q̄ est indecens mulieri ⁊ presūptuosum. tum quia protunc erat superstitiosum: quia gentiles mulieres in sacris martis portabant arma viri: ⁊ in sacris veneris viri portabant ornamenta mulierū ⁊ instrumenta earum: utpote colum fusum ⁊ similia. ideo subdit: f Abominabilis enī apud deū est qui facit hoc. Abominatio enī in sacra scriptura cōmuniter accipitur pro idolatria: seu p̄ aliquo ad idolatriam pertinente. Si autem littera predicta intelligatur de veste cōmuni: prohibetur hic talis vsus uel potius abusus: quia est occasio libidinis: quia mulier in veste virili posset licentius cū hominibus luxuriam exercere: ⁊ similiter vir in veste mulieris: quia liberi⁹ posset loca secreta mulierum ingredi. g Si ambulans per viam. Hic ordinatur irascibilis respectu irrationalis creature. per hoc enī q̄ lex inducit ad ea que speciē pietatis habent. ⁊ retrahit ab his que habent speciē crudelitatis circa irrationabilia. multo fortius ad talia inducit homines circa rationalem creaturā. ad quandā autem crudelitatē videtur pertinere q̄ auicula capiatur simul ⁊ detineatur cum pullis suis: ⁊ ad pietatem q̄ dimittat⁹ abire: ideo ad hoc inducit lex. ⁊ ps littera. h Cū edificaueris domū nouā. Hic ordinat irascibilē respectu futuri. sicut enim ad pietatem pt̄inet nō subtrahere auxilium fratri in necessitate presenti: sic ad eam pertinet p̄cauere periculo eius futuro. ⁊ maxime piculo persone. ⁊ ideo precipitur hic q̄ in circuitu tecti domus fiat murus ad precauendū piculo casus boibus desup ambulantib⁹. in era enī ꝓmissiōis tecta domoꝝ erant plana. ⁊ ibi conueniebant boues causa recreatiōis ⁊ collocutionis. ⁊ ideo nisi ibi fieret quoddā retinaculū: immineret piculū. secūdo debet homo precauere piculo. primi respectu substantie. ⁊ q̄tum ad hoc subdit: i Non seres vineā tuā altero semine: utpote in vinea seminādo triticum uel hordeū uel huiusmodi. k Ne ⁊ sementis quā seuisti. i. fructus prouenientes ex grano seminato. l Et que nascūt ex vinea. s. racemi. m Pariter sanctificent. reddēdo inde ꝓmitias ⁊ decimas domino. Fructus enim prouenientes ex semine predicto citius matureſcit ⁊ colligitur q̄ fructus vinee. ⁊ ideo in collectiōe bladi si darent inde ꝓmitte ⁊ decime: crederent aliqui q̄ hoc deberet sufficere pro ꝓmitijs ⁊ decimis totius agri: ⁊ sic damnificarent sacerdotes ⁊ leuite q̄tum ad ꝓmitias ⁊ decimas fructuū vinee. ſm autem hebreos hic est textus: Non seres mixtim ne polluat⁹ plenitudo seminis quod seminasti. ⁊ puentus vinee. ⁊ vocatur hic plenitudo seminis quando granū est ꝓpe maturitatē ei⁹: ⁊ exponitur hā ista sic. Fruct⁹ enī vinee de nouo plantate trib⁹ annis ꝓmis ſm legē reputat⁹ immund⁹. ut habet Leuit. xix. de arboꝝ plantatis. ⁊ idē est de vinea. ⁊ sic de illo nō poterat fieri oblatio dño. fruct⁹ aūt grani seminati eodē āno reputat⁹ mūd⁹. Si igit in vinea de nouo plantata seminaret⁹ bladū fruct⁹ inde puenies rangēs fructū vinee immūdū: similiē pollueret⁹ ex tactu rei immunde ⁊ sic de illo nō possent fieri oblationes dño: utpote primitie ⁊ decime. ⁊ sic dāmificarent sacerdotes ⁊ leuite. Ratio aūt q̄re hebrei hic dicūt pollutionē. vbi trās̄latio nostra habet scificationē est: q̄ dictio hebraica q̄ hic ponit equoca est: ⁊ importat vtrāq; significationē. put vario mō punctat⁹. ⁊ tm puncta nō sūt de substantia hrē: s variāt modū ꝓnūciandi ⁊ significādi. sicut vari⁹ accent⁹ apud latinos variat ꝓnūciationē ⁊ etiā significationē.

n Nō arabis. Hec ē ps incidentalis in q̄ ponit duo incidentia ex pdict⁹. Primū ē. q̄ sup̄ inducēdo ad pietatē circa irrōnabilia:

posuerat tñ exēplū de auibus. posset aliquis credere q̄ nō esset intelligendū de aialibus. ideo de ipsis ponit exemplū dicēs: Nō arabis in boue simul ⁊ asino. dos enī ē fortior asino ⁊ habet maiorem passū. ⁊ ideo asinus nimis grauaret si cum eo in opre copularet. Aliqui tñ dicūt q̄ hic est gallica locutio. p̄ quā intelligit q̄ sapiēs ⁊ fatuꝰ in opre predicationis non sint simul combinandi. Secundū incidens est. quia sup̄ dixerat q̄ mulier nō debet uti veste uirili: uel ecōuerso. ideo hic tractat de decentia uestimentoꝝ apud iudeos primo ostendēdo quid sit cauendū. cum dicit

a Non induēris uestimēto cē. ⌋ qđ exponit Josephus dicēs q̄ ꝺ fuit ꝓhibitū ꝓpē sacerdotij dignitatē: q̄ in uestibus sūmi sacerdotis erat talis cōmixtio texture: ⁊ ideo nō erat licita alijs uestis sic contexta. Aliq̄ autē doctores dicunt q̄ hoc fuit inhibitū ad euitandū quandā similitudinē idolatrarū q̄ colebant militiā celi: ⁊ ad designandū coniunctiones planetarū in sacris suis talibꝰ uarijs cōmixtionibꝰ utebant in uestibus suis ⁊ rebus alijs. Secundo ostendit quid sit in uestibus iudeorū obseruandū. cum dicit:

b Funiculos i fimbrijs facies cē. ⁊ istud ē expositum sup̄ Numeri xv. ca.

c Si duxerit uir. Postq̄ ordinauit hominē i ꝓte irascibili hic cōsequenē ordinat eū in parte cōcupiscibili. Et ꝑmo reprimendo adulteriū. secūdo stupꝝ. ibi: Si inuenerit uir puellā. tertio incestū. ibi: Nō accipiet. Circa ꝑmū sciendum q̄ mulier p̄t accusari de adulterio dupliciter. Uno modo postq̄ ducta est in uxorē. Alio mō ante tamē post affidationē. de quo agit secūdo. ibi: Si puellā uirginē desponsauerit uir. Adhuc circa ꝑmū sciendū q̄ post contractū matrimoniū mulier dupliciter p̄t de adulterio accusari. Uno mō quia a uiro non inuenta est uirgo. ⁊ de hoc agit ꝑmo. Alio mō q̄ licz sit inuēta uirgo: postea tamē adulterata est: de quo agit secundo. ibi: Si dormierit uir. Circa ꝑmū dicit sic: Si duxerit uir uxorē ⁊ postea odio habuerit eam. q̄ p̄t esse iuste: ⁊ tūc mulier est puniēda: uel iniuste. ⁊ tūc uir est puniendus: ut declarabit postea.

d Obijciens ei nomē pessimū. s. eam cōmisisse adulteriū nō post eius acceptionē in uxorē: sed post affidationē. ⁊ sic est ibi fractio date fidei. ⁊ p̄ sequens adulterium inq̄tū tale peccatū accidit ei pꝰ matrimoniū ꝓdicto mō inchoatū.

e Ferent secū signa uirginitatis eius. que autē sint illa. postea dicet:

f Ad seniores urbis. i. ad iudices.

g Expādēt uestimentū coꝝ seniorib' ciuitatis. Dicūt expositores catholici coiter q̄ patē ⁊ mater sponse reseruabant lintheū i quo eoꝝ filia a uiro suo fuerat deflorata sub sigillo autentico: ut p̄ hoc ostenderēt signa uirginitatis: si uir eius uellet postea ei obijcere malitiose q̄ eam uirginem nō inuenisset. sed hoc uidetur ualde turpe q̄ pannus talis expanderet coꝝ iudicib'. ꝓterea nō est uerisimile q̄ uir eius auderet eam falso accusare: cum sciret parentes uxoris habere testimoniū predictū sue ꝯginitatis: q̄ erat cōsuetudo cōmunis sic seruare pānū ꝓm istā opinionē. ⁊ iō alie exponūt uerbi dicētes q̄ ꝺ ē locutio gallica. cum dicit Expandent uestimentum cē. i. p̄ uerba testiū declarabunt ⁊ explicabūt uirginitatē filie sue: sic explicat pannꝰ: sicut Exo. xxij. de fure nocturno est locutio metaphorica. cū dr: Qui si orto sole ꝺ fecerit cē. sicut ibidē fuit expositum. Modꝰ aūt testificandi uirginitatē poterat esse q̄ matronas fidedignas que ad petitionē parentū uidissent ꝯginē secretecq̄ debuit tradi uiro. scripta sacra in pluribꝰ locis habet tale modū loquendi metaphoricū: sic habetur Judic. ix. ca. Jerūt ligna ut ungerēt sup̄ se regē cē. ⁊ in pluribꝰ alijs locis.

b Apprehendentq̄ senes urbis uirū illū. si cōuictus fuerit de falsa accusatione.

i Et uerberabunt illū. i. facient coram se ꝯberari. ista tñ uerberatio nō debet excedere. xl. ictum ut dr. ꝺ. xxv. ca. Ex ꝺ etiā p̄z q̄ uir ⁊ uxor non semp iudicabāt ad paria etiam in fidelitate thori: q̄ uir deficiēs i. p̄batice impositi criminis nō puniebat ꝑm legē talionis. s. morte sicut uxor. similiter uir poterat habē plures uxores. ⁊ nō ecōuerso. ⁊ uir p̄t repudiare uxorē ⁊ nō econuerso.

k Qđ si uerū est quod obijcit. s. eā fuisse cognitā pꝰ affidationē.

l Ejicient eam extra fores domꝰ patris sui. in quo recūdiā parentū: q̄ in domo sua nutrierūt tantū malū.

m Et lapidibus obruent. ex quo patz q̄ nō accusabat de fractione ꝯginitatis ante affidationē uiro: q̄ tale petitū nō punit morte. ut dr i fine huius ca. ⁊ Exo. xxij.

n Si dormierit uir. Hic agit de adulterio post ꝓtractū matrimoniū ꝓpetrato: q̄ punitur morte adulteri ⁊ adultere.

o Si puellā. Hic agitur de fractione ꝯginitatis imposita puelle post affidationē uiri que tamē erat ante cōsumationē matrimonij. ⁊ sic iste casus differt a p̄cedenti in quo uir imponebat uxori iam ducte culpam eam nō esse uirginē inuentā ab eo i ꝓsumatiōe matrimonij. ⁊ si hoc accidat in ciuitate: ubi puella ꝑ clamorē poterat adiutoriū habere: ⁊ tacuit: uterq̄ debz mori. s. puella ⁊ uir qui cōcubuit cum ea. si autē extra ciuitatem ubi nō poterat habere adiutoriū p̄ clamorē: solus uir debet mori: q̄ lex interpretat factū in partē meliorē. s. q̄ puella clamauerit: ⁊ cognita fuerit p̄ uiolentiā. ⁊ ex hoc dr argumentū q̄ dubia sint in meliorem partē interpretanda.

p Si inuenerit uir. Hic reprimit concupiscibilis q̄tum ad stuprum. q̄ agit de puella deflorata ab aliquo antēq̄ esset

arabis in boue simul ⁊ asino. Non[a] induēris uestimēto qđ ex lana linoq̄ contextū est.⌋ Funiculos[b] in fimbrijs facies p̄ quatuor angulos pallij tui quo operieris. Si duxerit[c] uir uxorem: ⁊ postea odio habuerit eam: quesierit q̄ occasiōes quib' dimittat eam: obijciēs[d] ei nomen pessimum ⁊ dixerit: uxorē hanc accepi ⁊ ingressus ad eam nō inueni uirginem: tollent eam pater ⁊ mater ei' ⁊ ferent[e] secum signa uirginitatis eius ad[f] seniores urbis qui i porta sūt: ⁊ dicet pater: Filiam meā dedi huic uxorē: quam quia odit imponit ei nomen pessimū ut dicat: non inueni filiam tuam uirginem: ⁊ ecce hec sūt signa uirginitatis filie mee. Expandent[g] uestimentū coram senioribus ciuitatis: apprehendentq̄[h] senes urbis illius uirū ⁊[i] uerberabūt illum: condemnātes insuper centū siclis argēti quos dabit patri puelle: quoniā diffamauit nomen pessimū sup̄ uirginem isr̄l: habebitq̄ eā uxorē ⁊ non poterit dimittere omnibus diebꝰ uite sue. Q[n]si ue-

rum est quod obijcit: ⁊ nō est in puella inuenta uirginitas: ejcient[k] eam extra fores domꝰ patris sui: ⁊[l] lapidib' obruēt uiri ciuitatis illius ⁊ morietur quoniam fecit nephas i israel ut fornicaret in domo patris sui: ⁊ auferes malum de medio tui. Si[m] dormierit uir cū uxore alterius: uterq̄ moriet. i. adulter ⁊ adultera: ⁊ auferes malum de israel. Si[o] puellam uirginem despōderit uir ⁊ inuenerit eam aliquis i ciuitate ⁊ concubuerit cum ea: educes utrūq̄ ad portā ciuitatis illi' ⁊ lapidibus obruēt: puella quia nō clamauit cum esset in ciuitate: uir quia humiliauit uxorem ꝓximi sui: ⁊ auferes malum de medio tui. Sin aūt i agro repperit uir puellā que desponsata est: ⁊ apprehendēs concubuerit cum ea: ipse morietur solus: puella nihil patietur nec est rea mortis: quoniam sicut latro cōsurgit ꝓ tra fratrem suū: ⁊ occidit animā eius: ita ⁊ puella perpessa est. Sola erat in agro: clamauit ⁊ nullus affuit qui liberaret eam. Si[p] inuenerit uir puellā

Deuteronomiū

alicui affidata: ⁊ de tali determinat lex q̄ vir eā deflorans debet dare patri puelle. l. siclos argēti ꝓ iniuria sibi facta q: puella erat in eius tutela: ⁊ cum hoc teneaf eam accipere vxorē. si pr̄ puelle voluerit sibi dare: nec p⁹ ea poterit eā repudiare. Bꝫ si pr̄ puelle dare noluerit: q: ē potētior uel nobilior seu alia ratione: nihilominus vir ille tenebatur dare patri puelle predictos l. siclos. ut habef Exo. xxij. ⁊ si nō posset soluere tenebaf ad eq̄lētiā seruire: seu ꝑ aliā viā satisfacere. a Nō accipiet. Hic refrenaf ꝯcupiscibilis q̄tū ad incestū: ut nullus accipiat in vxorem nouercam suā. quia hoc reuertif in verecundiā patris cum vir ⁊ vxor sint vna caro. ⁊ ideo vxor patris non debet ee subiecta filio. cum igitur vxor sit subiecta viro ꝑm mr̄imonij legē: contra reuerētiā filij ad patrē quā debet ei de iure nāli ē q̄ accipiat nouercam suam in vxorem. ⁊ ideo ij. Reg. xvj. dicif q̄ absalon fedauit patrem suum dauid ingrediendo ad concubinas eius: ꝓpter quod i detestationem huius criminis ꝯcipiunf interfici vir ⁊ mulier de tali crimine conuicti Leuit. xx. ca.

virginē que nō habet sponsū ⁊ apprehendens concubuerit cum illa: ⁊ res ad iudiciū venerit: dabit qui dormiuit cū ea patri puelle quinquaginta siclos argēti: ⁊ habebit eā vxorem: quia humiliauit illam. Non poterit dimittere eā cūctis diebus vite sue. Non accipiet homo vxorē patris sui: nec reuelabit operimētū eius.

Non intrabit xxiij eunuch⁹ attritis uel amputatis testiculis ⁊ abscīso veretro ecclesiā dñi. Nō ingredietur mançer hoc est de scorto natus in ecclesiā dñi vsq̄ ad decimā generationē. Ammonites ⁊ moabites etiā post decimā generationē non intrabūt ecclesiam dñi in eternū: quia noluerunt vobis occurrere cum pane ⁊ aqua in via quādo egressi estis de egypto: ⁊ quia cōduxerūt contra te balaam filiū beor de mesopotamia syrie ut malediceret tibi: ⁊ noluit dñs deus tuus audire balaam: vertitq̄ maledictionem eius in benedictionem tuam eo q̄ diligeret te. Nō facies cum eis pacem: nec queras eis bona cūctis diebus vite tue in sempiternū. Non abominaberis idumeū: quia frater tuus est: nec egyptium quia aduena fuisti in terra ei⁹. Qui nati fuerunt ex eis tertia generatiōe intrabūt i ecclesiā dñi. Quādo egressus fueris aduersus hostes tuos in pugnā: custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos hō qui nocturno pollut⁹ sit somno egredietur extra castra: ⁊ non reuertef ꝓrsus q̄ ad vesperam lauef aqua: ⁊ p⁹ solis occasum egredietur in castra. Habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad requisita de esau qui fuit frat̄ iacob a q̄ descēderūt israelite. ⁊ sic israelite ⁊ idumei erāt quodāmodo fratres: ⁊ hoc est q̄ dicif: Quia frater tuus est. similiter egyptij receperūt filios isrl̄ in era sua tpe famis. ⁊ fuerūt ibi cōseruati sub ,puidētia ioseph. ⁊ h̄ est q̄ dr Aduena fuisti in era ei⁹. ⁊ ideo idumei ⁊ egyptij citi⁹ admittebanf ad ꝓtrahēdū matrimoniū. ⁊ ꝑm hanc sniam ꝓ lrā h̄ excepto c Quia nolue. vobis occur. cum pane ⁊ aq̄. Quod videf cōtrariū ei q̄ h̄ dictū est. ij. ca. q̄ licz moabite nō cōcessissent eis transitū ꝓ terrā suā: tñ in confinio terre sue portauerūt eis alimēta vnalia. Ad hoc rñdēt hebrei q̄ viri nō portauerunt talia remanētes in ciuitatibus armati ad custodiam ēre: sed mulieres tm̄: ⁊ ꝓpter hoc viri fuerūt repulsi a matrimonio ꝓdicto nō aūt mulieres: vñ ⁊ ruth moabitis fuit vxor viri israelite. ⁊ ideo dicif hic āmonites ⁊ moabites: que sūt nōia masculini generis ⁊ nō femini. 2° mō exponif ab aliq̄b⁹ doctoribus catholicis q̄ ꝓ ingressū ecclie dei a quo ꝑsone supdicte excludunf: intelligif ingressus atrij: i q̄ boies mundi orabāt in templū: a cuius ingressu arcebāf ꝑsone ꝓdicte tā q̄ immūde rōnib⁹ ꝓdictis. Exponāf sic ꝓr. 3° mō exponif ab aliq̄b⁹ doctoribus nr̄is ⁊ rōnabilib⁹ ut videf. Dicūt aūt q̄ lex dīna nullū excludit etiā ēneū a cultu dei: ⁊ ab his q̄ ptinēt ad aīe salutē. vñ dr Exo. xij. Si q̄s pegrinus ꝓ vestrā voluerit trāsire colonīā: ⁊ facē phase dñi: circūcidef ꝓr⁹ oē masculinū ei⁹: ⁊ tūc rite celebrabit: eritq̄ sic indigena ēre h̄ i tpalib⁹ q̄tū ad ea q̄ ptinebāt ad regimē ppl̄ ꝑ ꝑsonas eminētes: utpote magistrat⁹ ⁊ iudices tribunos cēturiōs ⁊ hmōi. nō eis admittebāf: h̄ excludebāf eunuchi: q: cū eēnt impotētes ad generādū: bonor paēn⁹ q̄ hmōi i regimīe ppl̄i eos nō decebat. vñ ⁊ antiq̄⁹ iudices ⁊ gubnatores ppl̄i vocabāf pres ꝓscripti. Silr excludebāf parietes defectū natalīū. q: ꝓpē vilitatē sue originis nō decebat eos statū tāti bonoris: nec ppl̄s subiect⁹ pacifice toleraret: ꝓpē q̄ talis ꝓmotio eet turbatiōis occasio: vñ ⁊ i eccl̄ia tales ab ordinib⁹ ⁊ dignitatib⁹ repelluntf: sic ē alienigene a regimine ppl̄i merito repellebāf: q: nō ē tātū ꝓfidēdū i eis sic i indigenis. Portz āt hīe magnā ꝓfidētiā de illis q̄b⁹ cōmittit regimē ppl̄i: q: oz q̄ sciāt secreta ⁊ infirma ppl̄i. Aliq̄ tñ excludebāf ad semp. ⁊ aliq̄ ad tēp⁹ ꝓdictā rōnib⁹. ⁊ ꝑm istū intellectū satis ꝓ lrā ꝓsideratis cū h̄ supdictis. b Cū egressus. Hic ponit ordinaf rōnalis ar tēdēdo ad bonū cōe tpe belli: q̄ q̄dē bonū ꝓsistit ꝑ in mūditia spūali. q: q̄ mūde seruiebāt deo dabaf eis victoria. ⁊ iō dr h: Cū egressus ē. custodies te ab oī re mala. i. ab oī pcto ne veniat super te dīna offensio: ⁊ cadas cora inimicis tuis gladio. 2° requirif mūditia corpalis. iō subdit: c Si fuerit ē. pollut⁹ sit somno. in somno enī non ē immūditia spūalis licz possit eē i vigilia p̄cedēti uel subsequēti. tñ ibi sp̄ est immūditia corpalis quā cōcomitaf depōssio mēt. iō subdit: d Egredief ex castra. s. veritatis ⁊ leuitarū que erāt in medio exercit⁹. nō tñ oportebat egredi castra cois ppl̄i: put dicitū fuit i sūi Au. v. ca. Et idem intelligēdū de alijs immūditijs q̄ quādā irregularitatē faciūt ut dictū fuit ibidē: h̄ ponif h̄ ista immūditia ꝓ exemplo: q: frequēt accidit. Nō aut subdit: e Habebis locum extra castra ē.

intelligit etiã de castris ꝓpꝛij: q; si tales immunditie fierent intra castra populi corrumpꝛet aer ex fetore: ⁊ sequeretur infirmitas ⁊ mortalitas i populo. Item q; archa cũ sacerdotibus ⁊ leuitis erat in castris nõ erat decens ꝙ talis fetor esset ibi: ⁊ hoc ē qõ subditur: a Dominus enī deus tuꝰ ambulat in medio castrorum. quia ibi erat per ſpecialem cultum sacerdotum ⁊ leuitarũ: qui tenebant exire cũ populo ad exercitum licz non omnes: sed aliqui eorũ. b Nõ trades seruum domino suo ⁊c. Hic consequenter ordinatur ps rationalis attendẽdo ad bonũ singularis ꝓsone. Et diuidit i tres ptes ſm tria que sunt de dictamine rationis: ſ. ut legalitas seruetur ad omnes: pietas ad pauperes: ⁊ seueritas ad rebelles. secũda incipit ibi: Cũ rexeris a proximo tuo: circa mediũ. xxiij. ca. tertia in principio. xxv. ca. Adhuc prima i duas ſm ꝙ legalitas duo respicit. ſ. operationes ⁊ punitiones. secũda incipit. xxiij. ca. ibi: Si rexerit. Prima i duas ſm duo ad que ordinat legalis operatio. ſ. ad vitã politicã ⁊ domesticã, secunda incipit i principio. xxiij. ca. Adhuc prima in duas ſm duo que respicit vita politica. ſ. vbanitatẽ ⁊ fidelitatẽ. Secũda ibi: Cum votum voueris ⁊c. Circa primũ sciendũ ꝙ homo viuit vbane ⁊ cõuenienter. primo qñ cõpatiẽt se habet ad afflictũ. ⁊ ꝙtum ad hoc dicit: Non trades seruũ dño suo ⁊c. ⁊ intelligit quãdo queritur a dño ad occidẽdũ seu mutilandũ seu aliter indebite afligendum. iõ subdit: c Habitabit tecũ ⁊c. ſ. quousq; quiescat ira dñi sui. ⁊ tunc reddendus est ei cum sit res dñi sui: sicut ⁊ alie res sũt restituende. secundo qñ ad seipsũ se habet mũde ⁊ decenter. ⁊ hoc notat cum dicit: Non erit meretrix de filiabus israel ⁊c. tertio qñ ad deũ se habet reuerenter. ⁊ ꝙtũ ad hoc subditur: d Non offeres mercedẽ pstituli. quia est quid vile: ⁊ ꝓpter hoc vocatur turpe lucrũ. ⁊ iõ talia offerre dño maxime in publico ptinet ad dei irreuerentiã: potest tñ de hoc fieri elemosyna. e Nec preciũ canis. Dicit autẽ Joseph q; hoc intelligitur de precio qđ accipiebat ab illis qui locabãt canes venaticos ⁊ custodes ouiũ ad impregnationẽ caniculariũ: qđ, pbibetur offerri: eo ꝙ erat turpe lucrũ: sicut ⁊ de meretricio dictum est. Alij autẽ exponũt de primogenito canis: q; pmogenita aialiũ immundoꝝ inter que est canis nõ poterãt offerri: redimebant tñ quinq; siclis. ut habet Numeri. xviij. ⁊ dabant sacerdoti: ſ. ꝓ primogenito canis nõ dabant ꝓpter vilitatẽ huius aialis: ita ꝙ hic excipit redemptio primogeniti canis a redemptiõe aliorũ. quid aũt fiebat de primogenito canis nõ redempto. ſ. nõ expꝛimitur: videt tamẽ, pbabile q; interficiebat: sicut de pmogenito asini dicit Exo. xiij. qñ nõ redimebat. Quarto quando ad proximũ se habet liberaliter. ⁊ ꝙtum ad hoc subdit: f Nõ fenerabis fratri tuo ad vsurã ⁊c, sed alieno. istud ē pmissio: nõ liciti sed minus mali ad euitandum maius. ſ. ne fratres suos iudeos grauarent vsuris. g Cum votũ voueris. Hic ꝙsequenter ordinatur rationalis in vita politica ꝓut respicit fidelitatẽ: que ꝑ ⁊ principaliter habenda est ad deũ. ⁊ hoc notat cum dicit: Cum voueris dño deo tuo ⁊c. ad fidelitatẽ aũt bonis ad deũ reqꝛit q; adimpleat qđ ei ꝓmisit: ſ. q; votũ nõ ē de bono necessario ad salutẽ. ſ. de bono superogatiõis. subdit: h Si nolueris polliceri absq; pctõ eris. q; nõ tenet ad illud bonũ nisi ratione voti. secundo habenda est fidelitas ad ꝓximũ. ideo subditur: i Ingressus vineam ꝓximi tui ⁊c. quod intelligitur de eo qui ingreditur vineam aut segetem ꝓximi sui ad operandũ. ut dicit Ra. Sa. ⁊ ideo ei ꝓcedit de fructibus comedere: non tñ ad domũ suã portare. quia ſ. ē ꝑt infideliter agere ſm expositores nostros, intelligitur etiam de alijs: q; intentio legis erat inducere hebreos ad amicabilem cõmunicationem rerum suarũ ad inuicem. ⁊ ideo lex concessit in talibus esum. ⁊ ꝓhibuit excessũ. ſ. deportationem extra. quia hoc ad infidelitatẽ ⁊ cupiditatem ꝓtinet. k

natures: gerens paxillũ in baltheo. Cumq; sederis fodies per circuitum ⁊ egesta humo operies quo releuat deꝰ es: Dñs deꝰ eni de tuus ambulat in medio castroꝝ ut eruat te ⁊ tradat tibi inimicos tuos: ut sint castra tua sancta: ⁊ nihil i eis appareat feditatis: ne derelinquat te. Nõ trades seruũ domino suo qui ad te cõfugerit. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit: ⁊ in vna vbium tuarũ requiescet: ne contristes eũ. Nõ erit meretrix de filiabus israel. Nõ offeres mercedẽ, pstibuli nec preciũ canis in domo dñi dei tui quicq̃d illud est qđ voluerint: quia abominatio est vtrũq; apud dñm deum tuũ. Nõ fenerabis fratri tuo ad vsurã pecuniã nec fruges nec quãlibet aliã rem: sed alieno. Fratri aũt tuo absq; vsura id quo indiget cõmodabis ut bñdicat tibi dñs deus tuus in omni opere tuo in terra ad quã ingredieris possidendã. Cum votũ voueris dño deo tuo: nõ tardabis reddere: q; requiret illud dñs deus tuꝰ: ⁊ si moratus fueris reputabitur tibi in peccatũ. Siꝰ nolueris polliceri: absq; peccato eris. Qđ autẽ semel egressum ē de labijs tuis obseruabis: ⁊ facies sicut promisisti dño deo tuo ⁊ propria voluntate ⁊ ore tuo locutus es. Ingressus vineã ꝓximi tui comede vuas ꝙtũ tibi placuerit: foras autem ne efferas tecũ. Si intraueris segetem amici tui: franges spicas ⁊ manu cõteres: falce aũt non metes. XXIIII

Si acceperitꝭ hõ vxorem ⁊ habuerit eam ⁊ nõ inuenerit gratiã ante oculos eiꝰ, ꝓpterꝭ aliquã feditatem: scribetꝫ libellum repudij: ⁊ dabit in manu illius

Cap. xxiiij

Si acceperit homo. Hic ordinat rõnalis i vita domestica: que maxime consistit in cohabitatione viri cum vxore. ⁊ quia contrariorum eadem est disciplina. ideo primo agitur de separatione viri ab vxore. secundo de cohabitatione. ibi: Cum acceperit homo. tertio de necessarie supellectilis pacifica possessione. ibi: Non accipies. Circa primũ sciendum ꝙ in veterilege plures erant cause ꝓpter quas homo poterat dimittere vxorem. saluator autem vnã solam ponit. ſ. fornicationem Matth. v. licz eni hic odium dicatur causa dimissionis: verũtamen quia vxor non habetur odio nisi ꝓpter aliquam causam aliam. ideo reducenda est talis dimissio in aliam causam vlteriorem que potest esse multiplex. ideo dixerunt aliqui ꝙ cause ꝓpter quas poterat dimitti vxor erant feditates in corpore: puta infirmitas uel aliqua macula notabilis in corpore uel in anima: sicut fornicatio occulta: uel aliquid huiusmodi quod in moribus de fornicatem facit. ⁊ hoc est quod dicitur in littera: l Propter aliquam feditatem. scilicz in corpore uel in moribus. In hebreo autem habetur: Propter rem turpem. ⁊ eodem modo potest intelligi. Alij autem restringunt has causas satis probabiliter dicentes ꝙ non poterat vir repudiare vxorem: nisi ꝓpter aliquam causam post matrimonium superuenientem. nec etiam propter quãlibet talem: sed propter illas solas que possunt bonũ prolis impedire: uel in corpore ut sterilitas: lepra: morbus caducus ⁊ similia. uel in anima. ut si vxor eēt malorum morũ quos ⁊ filij ⁊ filie ex conuersatione cum matre imitarent. m Scribet libellum repudij: ⁊ dabit in manu illius. ⁊ dimittet eam de domo sua. licz repudiatio non esset iniuncta. sed tñ permissa; conscriptio tamen libelli repudiantibus erat iniuncta: ad hoc ut mulier libere posset alteri nubere si uellet. Unde dicit Joseph q; forma illi libelli talis erat: Promitto tibi ꝙ nunq̃ tecum conueniam. Alij autẽ dicunt

q̄ in libello erat scripta causa repudij. sed hoc non videtur rationabiliter dictũ: qz aliquando causa erat occulta: utpote fornicatio soli marito nota. & iõ si bãc cãm uel ꝓsimilẽ in libello scriberet: eam diffamaret publicãdo peccatũ occultũ. ꝓterea in lrã dicit q̄ iste libellus in manu mulieris repudiate dabat: & ideo nõ est verisimile q̄ ibi aliquid expresse cõtineret qõd eẽt in diffamationem mulieris. Sed magis hoc preceptum de libelli datiõe videtur fuisse datum in fauorẽ mulieris repudiate. Nã dabat ad hoc ut posset alĩ nubẽ: ut dictũ est: & ne marit⁹ posset eã inuolũtariã ad se reuocare: & sic esset minus ꝓn⁹ ad repudiãdum ipsam a ꝓncipio

& dimittet eam de domo sua. Cũq; egressa alterũ maritum duxerit: & ille quoq; oderit eã dederitq; ei libellũ repudij: & dimiserit de domo sua uel certe mortuus fuerit nõ poterit prior marit⁹ recipe eã in uxorẽ q̄ polluta est & abominabilis facta coram dño: nec [a] peccare facias terrã tuã quã dñs deus tuus tradiderit tibi possidendam. Cũ [b] accepit homo nup uxorẽ: non [c] pcedet ad bellũ: nec [d] ei quippiã necessitatis iniungetur publice: sed vacabit absq; culpa domui suę: ut uno anno letet cũ uxore sua. Nõ [e] accipies loco pignoris inferiorem & supiorẽ molã: qz aiam suã apposuit tibi. Si [f] deprehẽsus fuerit homo sollicitãs [g] fratrẽ suũ de filijs isrl: & [h] vendito eo acceperit preciũ interficiet: [i] auferes malũ de medio tui. Obserua [k] diligenter ne incurras plagam lepre: sed facies [l] quecũq; docuerint te sacerdotes leuitici generis iuxta id quod precepi eis: & imple sollicite. [m] Memento te

dotis ad uirũ ꝑtractus secundarũ nuptiarũ impꝛie uel large vocat ꝓmissio: inq̄tũ ꝓsiliũ qõd dat de minori bono. timore ne maiꝰ bonũ male cõseruet vocatur permissio. & sic apls ꝓsuluit ut ꝓmisit large loquendo iuniores viduas nubere. j. Thimoth. v. & hoc est respcũ liciti. nõ sic aũt ꝓmissio minoris mali ad vitandũ maiꝰ: ut dictũ est. b Cum acceperit. hic agit de viri & uxoris cohabitatiõe in nouitate matrimonij cõtracti: qz tũc ꝓmittebant simul cohabitare & letari ut

amor ad inuicẽ magis firmaret. iõ dr: c Non ꝓcedet ad bellũ cui⁹cã supi⁹ est expressa. xx. ca. d Nec ei quippiã necessitatis iniunget publice. Dicit Ra. Sa. q̄ hoc ẽ intelligendũ tm de ptinentib⁹ ad bellũ. vñ in hebreo dr: Nec imponet ei aliud. s. de ptinentib⁹ ad bellũ: ita q̄ refert ad lrãm immediate pcedentẽ: qz sic nõ debebat bellare. ut dictũ est. s. xx. ca. sic nec victualia portare exercitui: uel uias ꝓpare. ut exercit⁹ posset transire: uel alia ad bellũ ptinentia. Illis aũt qui plantauerãt vineas de nouo & domos edificauerãt: & uxores desponsauerãt: & nõdũ acceperãt ista bñ iniũgebãt: licz eis de cõgressu belli parceret: e Nõ accipies. Hic ꝓhĩt agit de necessaria supellectili in domestica vita seu habitatione. Nõ enim possũt habitare i domo vir & uxor absq; supellectili ad cibũ ꝓparandũ. & iõ hic ꝓhibet ne creditor accipiat talia. p pignore cũ dr: Nõ accipies i loco pignoris inferiorẽ & supiorẽ molã: qz utraq; ẽ necessaria ad terẽdũ bladũ. vnde fit panis. uel alia ad vitã necessaria. & idẽ intelligendũ ẽ de aliis utensilib⁹ necessarijs ad ꝓparandũ cibũ. ut dic̃ Ra. Sa. Iz istud solũ ponat ꝓ exẽplo. f Si deprehensus fuerit. Postq̄ actũ ẽ de legalitate seruanda in opationib⁹. hic ꝓhĩter agit de eiꝰ observatione in punitionib⁹. & hoc i duob⁹ graub⁹ casib⁹. Et p̄ describit punitio ab hoie inferenda. 2° punitio a deo timẽda. ibi: Obserua diligenter. Circa primũ sciendũ q̄ hõ inter creaturas inferiores ẽ nobilior: qz ad imaginẽ dei fact⁹ ẽ. & iõ furto hois imponit maior pena. s. pena mortis. & b ẽ qõd dr: Si deprehẽsus fuerit bõ. i. quict⁹ in iudicio. g Sollicitãs fratrẽ suũ. i. sollicite insidiãs ut eũ possit furari. h Et vendito eo &c. ¶ Ex q̄ pz q̄ si deprehenderet fur aliq̄ hoiem furto sublatũ vendidisset. nõ puniebat pena mortis: sed alia minori ꝑm arbitriũ iudicis. sicut Exo. xxij. dr de illo q̄ furat⁹ fuerat ouẽ uel bouẽ & occiderat uel vendiderat. q̄ debebat reddere ãtuo: oues ꝓ una: & q̄nq; boues ꝓ uno. Si aũt inueniebat aial viuens apud eũ anteq̄ vendidisset uel occidisset nõ restituebat nisi duplũ: sicut & de alijs reb⁹. i Et auferes malũ de medio tui. s. malũ culpe ꝓ bonũ iusticie. k Obserua diligenter. hic describit punitio a deo timẽda. ꝓ pctõ rebellionis ad supiores: & maxime sacerdotes: ꝓ q̄ a deo inflicta est aliq̄ plaga lepre: ut patet in oĉia rege iuda. ij. Paral. xxvj. & hoc ẽ qõd dr hic: Obserua diligenter ne incurras plagã lepre. ꝓpt rebellionẽ ad supiores. & ideo subdit: l Sed facies &c. In hebreo habet. Obseruetis in plaga lepre. qõd exponit Ra. Sa. dicens: Caue ne celes plagã lepre in te uel in alio. Sed facies quecũq; docuerint te &c. id est si dixerint te uel aliũ ejciendũ de castris: sicut leprosum. uel recludendum ad diligentius considerandum uel iudicauerint immundum: obedias eis. prima tamen expositio videtur magis concordare lrẽ sequenti. m Memẽtote q̄ fecerit dñs de⁹ vester marie in via cũ egrederemi de egypto.

a Nec peccare facias terrã tuã. i. habitãtes in terra tua qz si mulier bis repudiata iterũ nuberet alteri: uel marito priori: ꝓpter precedentia tangꝑ abominabilis posset de facili a marito interfici. Ad maiorẽ intellectũ eorũ q̄ dicta sunt. hic queritur vtrũ repudiatio uxoris eẽt licita in veteri lege. dicendũ q̄ sic in casu fornicationis. & in hoc conueniũt omnes: loquendo saltẽ de repudio ꝓpto ad tempꝰ. In alijs etiã casibus dicũt aliqui q̄ erat licita ex dispẽsatiõe legis sicut habere plures uxores. sicut eni vnitas uxoris ẽ de dictamine nature: sic & inseparabilitas. & ideo sic illud fuit licitũ: qz abrahã & iacob nõ peccauerũt: nec etiã dauid q̄ post legem habuit plures uxores: sic nec repudiãtes peccabant. Itẽ lex vetus & si nõ conferebat gratiã: tm̃ peccatũ ostendebat ꝑm omnes doctores. si igit repudiũ eẽt illicitũ ostensũ fuisset p legẽ: qõd nõ fuit factũ: qz magis cõcedit ut videt hic cũ dicit: Scribet libellũ &c. aut p̄ꝓpter as. qõd nõ videt etiã: qz Malach. 2°. dicit: Si odio habueris eã dimitte eã. Item dicit Chrysostom⁹ q̄ sicut apli ꝓmiserunt secundas nuptias: sic moyses libellũ repudij. secunde aũt nuptie sunt licite. ergo &c. Sed hoc videt esse ꝓ dictũ saluatoris Matth. ca. xix. s. q̄ libellus repudij cõcessus est a moyse ꝓpter duritiã cordis eoꝝ. talia nõ excusant a pctõ quia nõ vident̄ ꝓcessa nisi ad euitandũ maius malũ. sicut etiã dictũ est ca. ꝓcedenti: Nõ trades fratri tuo ad usurã sed alieno. tradere tm̃ alieno nũq̄ fuit licitũ. ut cẽs doctores catholici dicũt. & etiã phus dicit q̄ ẽ ꝓtra naturã. v. ethicoꝝ. & ideo dicendũ q̄ nũq̄ tale repudiũ fuit licitum: quia fuit cõcessũ. uel pot⁹ ꝓmissũ ad euitandũ mai⁹ malũ s. vxoricidiũ. & hoc nõ facit licitũ: sic̃ ꝓmissio fornicatiõis ad euitandũ adulteriũ nõ facit eam licitã. Ad ꝑmũ dicẽdũ q̄ nõ est simile: qz vnitas uxoris i veteri lege fuit inmissa ꝓpter maius bonũ. s. ꝓpter multiplicationẽ. plis ad cultũ diuinũ que tũc multiplicanda erat p generationem carnalẽ. & talis intermissio est scã & licita: & ꝓmittẽ malũ aliq̄ ꝓpter maius malũ vitandũ nõ facit illud licitũ: ut dictũ est. Ad secundũ dicendũ q̄ aliq̄d esse illicitũ qõd tm̃ lege ꝓmittit: ostendit duplicit̃. Uno mõ per ꝓphãm a spũ scõ loquentẽ. & hoc modo usurã esse illicitã etiã cum eẽneo dauid ꝓphẽta ostendit dicẽs: Dñe q̄s habitabit in tabernaculo tuo &c. scd̃: Qui pecuniã suã nõ dedit ad usurã. absolute loquendo & nullũ excipiẽdo: qz indefinita iuris equipollet vniũsali. vnde i li. Macbroc. qui apud iudeos est autenticus: vbi exponit psalm⁹ ꝓdictus sup illud ꝓbũ Qui pecuniã suã nõ dedit ad usurã. dicit glo. etiã gẽtili. Alio modo ostendit illicitũ p cõmunẽ observationẽ bonorũ: qz ꝓsuetudo est optima interpres legis. & dicit ꝓsuetudo bonus usus: nõ aũt abusus. & sic ostensũ est repudiũ illicitũ: qz nullus eoꝝ qui cõmendant in scriptura legit hoc fecisse: nisi de mandato uel instinctu dei: sicut de mãdato dei abrahã emisit agar: qz deus potest mrimonia ꝓiungere & dissoluere. put sibi placet. Ad tertiũ dicendũ q̄ ꝓtractus secundarũ nuptiarũ impꝛie uel large vocat ꝓmissio: inq̄tũ ꝓsiliũ qõd dat de minori bono. timore ne maiꝰ bonũ male cõseruet vocatur permissio. & sic apls ꝓsuluit ut ꝓmisit large loquendo iuniores viduas nubere. j. Thimoth. v. & hoc est respcũ liciti. nõ sic aũt ꝓmissio minoris mali ad vitandũ maiꝰ: ut dictũ est. b Cum acceperit. hic agit de viri & uxoris cohabitatiõe in nouitate matrimonij cõtracti: qz tũc ꝓmittebant simul cohabitare & letari ut

quam pcussit plaga lepre ꝓpter eius rebellionē cōtra moysen. ut habet Numeri. xij. ac si dicat. memores vestris eē bui⁹ facti: ne ꝓpter peccatū rebellionis plaga lepre inferat vobis: qz in b dñs nō pepercit marie: licz eēt scā ⁊ ꝓphetissa. ut habet Exo. xv. a Cum repetes. Post ordinationē rōnalis in legalitate ad omnes hic ordinat in pietate ad paupes. Et pmo in pignoribꝰ accipiendis secundo in mercedibꝰ reddendis. ibi: Nō negabis mercedē. tertio in iudicijs nō puertēdis. ibi: Nō occidēt. qrto in elemosynis faciendis. ibi: Cū messueris segetem. Circa primū dr: Cū repetes a ꝓximo tuo rē aliquā quā velet tibi. ⁊ non pōt soluere: ꝓpter qō vis habere pignꝰ: b Nō ingredieris domū eius ut pignꝰ auferas. quia posses ibi videre aliquid de quo verecūdaret. c Sed stabis foris. pignꝰ curialiter accipiendo. d Si aūt paup est nō pnoctabit ꝛc. si est vestimentū necessariū de nocte: ē in mane iterū pōt accipi. ⁊ ita intelligendū est de vestimento necessario de die: qō debet reddi in mane ⁊ pōt reaccipi i vespe. sicut dictū fuit Exo. xxij. e Nō negabis. Hic ꝓpter agit de pietate ad paupes in mercedibꝰ laboris sui reddendis: qz coiter sūt ita paupes ꝙ nō possūt cōmode solutionē expectare. ⁊ b ē qō subdit: f Et ex eo sustētat aiam suā. i. vitam. g Ne clamet cōtra te ad dñm. qz talis clamor audit a dño. scōm ꝙ dicit Jacobi. v. Ecce merces operariorū vestrorꝰ qui messuerūt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat: ⁊ clamor eorꝰ in aures dñi sabaoth introiuit. In dilatiōe aūt solutionis defraudat paup ꝓpter qd ad hoc ꝙ nō habet ad necessitatē suā. b Nō occident. Hic ꝓpter ordinat rōnalis i pietate ꝓpter qd ad iudicia nō puertenda. Et p inducit ad hoc generaliter 2° specialiē in iudicijs pauperū ibi: Nō puertes iudicū. Circa primū dicit: Nō occident patres. p filijs nec filij. p patribꝰ. Sz ꝓtrariū bui⁹ videt̄ haberi Exo. xx. Visitans iniqtatē patrū in filios ꝛc. Jō ad pcordiā bui⁹ dicūt aliq ꝙ q̄druplex ē mors. corporalis: spūalis: tpalis ⁊ eterna. Dicunt igit ꝙ morte spūali ⁊ eterna nō punit̄ pat̄ p filio nec ecōuerso. sm ꝙ dr Ezech. xviij. Filiꝰ nō portabit iniquitatē patris: nec pr iniqtatē filij. Morte ꝙo corpali ⁊ tpali interficit aliq̄n filiꝰ p pctō pris ⁊ ecōuerso. Sz lz istud dictū sit vrū: nō tn videt valere ad ꝓpositū: qz lex ista ē ad informationē iudicū tpaliū ad qs nō spectat imponere pnā spūalē vel eternā. ⁊ iō. p nihilo diceret eis: Nō occidentur patres. p filijs ꝛc. Jdeo alij dicunt ꝙ iudicib⁹ tpalib⁹ nullo mō est licitū interficē filios. p pctis parentū. ut hic dr: Nō occidēt ꝛc. nisi essent ptcipes criminis: ⁊ tūc nō interficerent tn p pcc̄ato alterius sed p suo: sed vere ꝙ est actor vite ⁊ mortis ⁊ cui ē quilibz q̄ptūcūq; iust⁹ mortis vebitor. ptest inferre filios p peccatis parentū ⁊ ecōuerso. ⁊ hoc fit ab ipso imediate: sicut in diluuio. p pctis parentū submersi sunt paruuli: qui adhuc non poterāt esse ptcipes in peccatis parētū: utpote rōnis vsū nō habentes: vel mediantibus angelis sanctis: sicut in subuersiōe sodomo. ꝙ interfecti sūt paruuli cū parētib⁹: vel mediātib⁹ angelis malis: quib⁹ aliquādo vtit̄ deus ad executionē sue iustitie: sicut p pctō egyptioꝝ primogeniti fuerūt interfecti q̄ptūcūq; paruuli vel mediantib⁹ boibus: sicut de mandato dñi filij israel interfecerunt habitatores terre chanaan cū vxorib⁹ ⁊ filijs q̄ptūcūq; paruulis: sed absq; spāli mandato dei nō pōt innocētes interfici ⁊ sm hoc currit. phibitio ista: Nō occident ꝛc. Sed hoc nō videt̄ sufficē: qz in sacra scriptura inveniūt filij q̄ptūcūq; paruuli ⁊ innocētes. p pctis parentū interfecti. nec habet̄ expresse ꝙ hoc fuerit de speciali mādato dei sicut habet̄ Josue. vij. ꝙ achan cū filijs ⁊ filiab⁹ interfect⁹ fuit: nec tn inuenit̄ ꝙ fuissent cōscij de furto pris: nec ꝙ dñs ꝓcepit eos cū pre lapidari. Itē Judic. xx. dr̄ē trib⁹ pugnātes ꝓtra tribū beniamin interfecerūt mulieres ⁊ paruulos. p pctō parentū: aliter nō fuissent solliciti reparare

que fecerit dominus de⁹ tuus in omni loco in quo fuerint pedes tui. Non dabis ei vsuram nec amplius recipies quam dedisti. Non dabis ei cibos tuos ut in fenore recipias plus quam dedisti. Nec frumenti modios. Nec vini. Nec olei. Nec pecuniam. Nec quicquam omnino quod solet fenore dari. Sed quasi fratri tuo absq; vllo fenore commodare debes. Ut benedicat tibi dominus de⁹ tuus in omni opere tuo. Non negabis mercedē indigentis ⁊ pauperis fratris tui siue aduene q tecū morat in terra ⁊ intra portas tuas ē: sz eadē die reddes ei pecuniam laboris sui ante solis occasum quia paup est: ⁊ ex eo sustentat aiam suam: ne clamet ꝙ te ad dominū ⁊ reputet tibi in peccatū. Nō occident patres pro filijs nec filij pro patribꝰ: tribum illam p alias mulieres vandas fugitiuis de prelio qz potuissent rehabuisse suas vxores: potuisset etiā reparari illa tribus p filios si remansissent: nec tn inuenit̄ ꝙ dñs preceperit paruulos interfici. Item ibidem ca. xxj. dicit ꝙ vndecim tribus predicte miserūt viros ad interficiendum viros iabes galaad cū mulieribꝰ ⁊ paruulis exceptis mulieribus que viros nō cognouerāt: nec legit ꝙ dñs hoc precepit. nec scriptura factū eoꝝ reprehendit. Item scōm iura ciuilia nō reprobata aliqñ. p crimine lese maiestatis interficiuntur subditi. p peccatis dñoꝝ: ⁊ filij. p peccatis parentū: ꝓpter qō videt̄ ꝙ in aliquib⁹ casib⁹ possunt filij etiā innocentes. p pctis parentū interfici. etiā absq; speciali mandato dei. Et ideo dicunt alij ꝙ occisio pōt dupliciter considerari. Uno modo ut est pena tm: ⁊ sic habet rōnē mali. cum sit ꝓuatio boni. s. vite: qō est maximū bonū inf̄ corpalia. ⁊ sic nullus occidit iuste. p peccato alterius: quia peccatū est quid ꝑsonale: pena autē ut habet rationem pene precise. respicit tm culpā vel peccatū. ⁊ ideo nō transfert̄ ad aliā ꝑsonam: sicut nec culpa actualis de qua est sermo. Alio modo consideratur occisio inq̄tum est quedam medicina: qz morte aliquorū multi deterrent̄: ⁊ a peccatis cohibent̄: ⁊ sic non habet rationem mali simpliciter: sed tm sm quid: sicut ⁊ potio amara inq̄tū inducit sanitatē: vel absscisio membri putridi ut saluetur corpus. non habet rationē mali nisi sm quid: sed habet rationē boni simpliciter. vlterius dicunt ⁊ verum est ꝙ bona exteriora ordinant̄ ad vitam corporalem: ⁊ vita corporalis ad salutē anime ⁊ ad dei gloriam: ⁊ bonū particulare ad bonū cōmune. Ex quo concludunt ꝙ sicut rationabiliter ordinat̄ vestimentū in rebus exterioribus ad salutē corporalis vite: ut patz in eo qui proiecit merces in mari: ut p hoc possit in vita saluari: ita rationabiliter ordinatur vestimentum vite corporalis ad salutem anime ⁊ gloriā dei: ⁊ vestimentum boni particularis ad bonū cōmune. ⁊ ideo quando occurrit casus in quo ꝓpter peccatū alicuius occisio ipsi⁹ ⁊ etiā aliorum licz sint innocentes cedit ad salutē animarū ⁊ ad cōmune bonū: potest rationabiliter ordinari p iudiciū humanū: ut si p destructionem vnius dom⁹ melioret̄ tota ciuitas. ⁊ p destructionem vnius ciuitatis melioret̄ totū regnū: utpote qñ ꝓpe enormitatē criminis cedentis in detrimentū salutis aiarū vel bonoris diuini. vel cōmunis boni infligit̄ pena sic dura paucis respective: ⁊ multi p hoc terrent̄: ⁊ ab enormib⁹ per que posset tranquillitas ciuitatis vel regni perturbari arcent̄: ⁊ sic bonū cōmune p detrimentū boni particularis conseruat̄. talis tamē occisio innocentū inq̄tū est pena refert̄ ad peccantes qui in hoc puniūt̄. inq̄tū filij sui vel amici seu subditi occidunt̄. inq̄tū tn ē medicina refert̄ ad illos qui occidunt̄: quia valet eis ad salutem anime si patienter sustineāt ordinem iusticie ꝓpter bonū cōmune. Est etiā medicina respectu aliorū qui per hoc deterrent̄: ⁊ a malis coercent̄: ut ꝑdictum est. Sic igit sm istā viam qō dr̄: Nō occidēt ꝛc. intelligēdū ē inq̄tū occisio habet rōnē pene. nō āt inq̄tū habet rōnē medicine mō ꝑdicto: ē qñ occisio innocētis ē directe ꝓceptū de celogi. quo dr̄: Non occides. sicut dictū fuit Exo. xx. qō quidē ꝓceptū ē indispensabile salte p boiez. iō difficile videt qualit̄ innocēs possit p boiem ad mortē cōdēnari: cuiuscūq; etiā sit auctoritat̄: sed auctoritate dei ⁊ mādato pōt ē fieri: qz null⁹ in ꝑsenti vita q̄tū ad ē est ei innocēs: sed oēs iūt debitores

mortis: iō pōt hoc ꝛbitū qñ ⁊ quō vult exigē. Jō q̄ vult tenē opinionē aliam q̄ mitior videt: pōt ꝛ facili respondē ad scripturas inducas, palia opinīe. licz enī nō bēat exp̄sse ꝛ certu q̄ dñs p̄ceperit filios acban cum ipso interfici: tñ credendū ē q̄ iosue ī quo erat spiritus scūs nihil fecit in b nisi ꝛ mandato dñi. Potest etiā hoc bʒeri ex te xtu aliquo modo vbi dicit a dño: Nō poteris stare cozā hostibus tuis: donec ꝛleatur ex te q̄ cōtaminatus ē hoc scelere. ꝛletio aūt bois importat mortē eius cū sua posteritate: q: q̄diu viuunt filij: remanet in eis pater ꝛfunctus quodāmō. ut hr̄. ij. ꝛ aīa. ⁊ Eccle. xxx. dr̄ Mortuus ē pater eius: ⁊ quasi nō ē mortuus: reliq̄t enī filiū similē sibi. Silr̄ dicēdū ꝛ interfectione paruuloꝝ teniamī: q: cum a ꝛcē tribubus quererēt cōsiliū dñi. rñdit: Ascēdite, cras enim tradā eos in manus vras Judicē xx. ⁊ iō cū p̄cesserūt ad ꝛllum ꝛ p̄silio ⁊ mandato dñi. nō est verisimile q̄ exceſſerint cōsiliū ⁊ mandatū ei⁹: ⁊ q̄ dominus mandauerit omnes interfici cuiuscūq̄ etatis. licz non sit scriptū: q: non oīa que ꝛus dixit fuerunt scripta. ⁊ eodē modo dicendū ē ꝛ interfectiōe paruuloꝝ ī iabes galaad Ad illud q̄ inducit ꝛ iure ciuili pōt dici. q̄ leges humane multa p̄mittūt ⁊ etiā statuūt: que p̄ diuinū iudiciū sunt puniēda: q: ratio humana nō est infallibilis regula: sed aliquādo ꝛficit ꝛducēdo p̄clusiōes ex p̄ncipijs opabiliū leges aūt humane sūt tales cōclusiōes, put a p̄ncipijs sūt p̄stitute. licz p̄ma ꝛitatē nō bat̄ rōnē legis q̄n ꝛueniant a ꝛritate. Ad rōnē autē alterius opinionis pōt dici q̄ p̄pinare talē medicinā que est p mortē inocentis nō ptinet nisi ad suprem̄ medicū: qui est dñs vite ⁊ mortis. a Nō puertes iudiciū. Hic ordinat rōnalis q̄tū ad pietatē in iudicijs magis in particulari. videlicz ut nō puertatur iudiciū aduene ⁊ pupilli: q: ī hoc cōmittit duplex peccatū s. iusticie subuersio ⁊ paupꝝ ꝛpressio: ⁊ q: pupillus ⁊ vidua frequenē simul iungūt in sacra scriptura: iō consequenter agit ꝛ pietate ad viduā. cū dicit: b Nec auferes pignoris loco vidue ꝛstimētū. dictū est enī sup̄ q̄ ꝛstimentū necessariū ꝛ die nō erat retinēdum ꝛ die ab ipso creditore: sed solū p nocte: nec ꝛstimētū necessariū ꝛ nocte ꝛbebat retineri p nocte: b solū ī die. vidue aūt, p illo tpe bēbāt ꝛstimenta distincta: p q̄ distinguebant ab alijs mulierib⁹. ⁊ iō tale ꝛstimētū paupib⁹ viduis erat necessariū ꝛ die ad incedēdū: ⁊ ꝛ nocte ad se coopiendū. ⁊ iō rōnabiliē p̄cipit q̄ nō accipiat loco pignoꝝ: q: nō ꝛbebat

sed vnusquisq̄ p peccato suo moriet̄. Non [a] puerres iudicium aduene ⁊ pupilli: nec [b] auferes pignoris loco vidue ꝛstimentū. Memēto [c] q̄ seruieris ī egypto ⁊ eruerit te dominus dr̄ tuus inde. Jdcirco p̄cipio tibi ut facias hāc rem. Quādo [d] messueris segetem in agro tuo ⁊ oblitus manipulū reliqueris: non reuerteris ut tollas illū: sed aduenā ⁊ pupillū ⁊ viduā auferre patieris ut bñdicat tibi dñs ds tuus in oī ope manuū tuarum. Si fruges collegeris olīarū: q̄ quid remāserit in arboꝛib⁹ nō reuerteris ut colligas: sed relinq̄es aduene pupillo ac vidue. Si vindemiaueris vineā tuā: nō colliges remanentes racemos: sz cedēt ī vsus aduene pupilli ac vidue. Memento q̄ ⁊ tu seruieris in egypto: ⁊ idcirco p̄cipio tibi ut facias banc rem. XXV

Si [e] fuerit causa inter aliquos ⁊ interpellauerint iudices: quem [f] iustū esse p̄spexerint illi iusticie palmā dabunt: quē impiū cō

retineri a creditoꝛe nec ꝛ die nec ꝛ nocte. c Memēto q̄ seruieri. q. d. ex b tu ꝛtis scire te eē obligatū ad obediēdū mādatis meis. d Cū messueris. Hic ordinat rōnalis in pietate erga paupes in elemosynis cōferendis: quibus titulo elemosyne ꝛ fructibus colligēdis erat pars aliqua relinquēda. ⁊ p̄z rā. e

Cap. xxv.

Si fuerit. Hic p̄ē ordinat rationalis ī seueritate iusticie p̄tra ꝛtelles. ⁊ p̄ erga idigenas. 2° erga alienigenas. ibi: Memento q̄ fecerit tibi amalech. Circa p̄mū per seueritatē pene excludit iniusticiā: ⁊ 2° cōcludit iusticiā. ibi Nō habebis ī sacculo. Adhuc p̄ declarat seueritatē in sexu virili. 2° ī sexu muliebri. ibi: Si habuerint inter se iurgiū. Adhuc p̄ facit. p. positū in casu litigij. 2° in casu mrimonij. ibi: Cū bitauerint. Prima adhuc in duas: in partē p̄ncipalē ⁊ incidētalē. ibi: Nō ligabis os bouis. Circa p̄mū sciēdū q̄ pax cois frequēter ipedit ⁊ turbat p litigia iniusta. ⁊ iō lex arcet a talib⁹ p seueritatē pene erga iniuste litigantes ⁊ p exhibitionē honoꝝ erga iustā cām bñtes. q: exhibitio h⁹ honoꝝ reflectit ī pnā iuste ptis. ⁊ b ē q̄ dr̄: Si fuerit cā iné aliq̄s ⁊ cē. ⁊ sbdit f Quem ⁊ cē. iusticie palmā dabūt. i. victoriā, pnūciātes eū cām iustā habuisse. noie aūt palme sig̃f victoria eo q̄ antiq̄t⁹ victores in p̄lijs ramis palme ī capite ⁊ manib⁹ ornabāt. Sic ad ꝛām bñti iustā cām dabat palma ī manu ad oñdēdū q̄ būisset victoriā ī cā. g Sin aūt ⁊ cē. utpote q: ei⁹ malitia nō pōt p̄uenienē puniri p̄cepta. b Prosternēt. Ex q̄ patz q̄ nō erat p̄ceād⁹ stādo uel sedēdo: b ī ꝛa iacēdo ad maiozē p̄fusionē. i Et cozā ⁊ cē. ne ī coꝛ absentia executoꝝ iusticie ꝛticeret, p̄ fauoꝛē a ꝛbita punitiōe: ut cōtio seu alia occasiē excederēt. iō subdit: Pro mēsura peti ⁊ cē. seq̄t: k Nō ligabis. Hec ē ps incidēt alis: vbi rep̄mit iusticia erga bruta aīalia: ad quādā enī iusticiā videt ptinē inrostrare bouē: ut nō possit ꝛ frugib⁹ in q̄b⁹ actualiē laboꝛat comedē. Dic aūt Ra. Sa. q̄ idē itelligēdū ē ꝛ oi aīali laboꝛāte circa rem ab eo comestibilē: b ponit tm̄ exēplū ꝛ bouē: i q̄ frequēti⁹ hoc accidit. Fuit etiā b̄ institutū ad assuefaciēdū hoies in pietate circa bruta aīalia: ut ex b magis mouerēt ad pietatē erga creaturā rōnalē. l Cū bitauerint. Hic ꝛminat pena i cā mrimonij: videlicz q̄n hō moꝛiebat sine liberis. ⁊ iō ne ꝛelerēt nomē ei⁹ eo q̄ nō habebat succesoꝛē i hereditate sua: q̄ ē p̄ inclinationē nāle eo q̄ cēs appetunt p⁹ mortē remanē in uiuis memoria. p̄ceptū fuit i lege. ut frat ꝛfūcti uxoꝛē ei⁹ acciper. ⁊ p̄m⁹ filiu⁹ ex illo mrimonio p̄creat⁹ fri ꝛfūcto ascribēt: ⁊ ei succedēt in hēditate. Rō aūt q̄re talis suscitatio semis statuta fuit fieri p frem ꝛfūcti ē: q: filius sic p̄creat⁹ magis videbat ptinē ad ꝛfūctū q̄ si b fieret p exneū. Jtē q: frater ꝛfūcti magis renebat eē sollicit⁹ ꝛ p̄seruatiōe nois fris sui ꝛfūcti q̄ exne⁹. ⁊ iō q̄n nolebat b facē puniebat pena p̄fusibili tāq̄ ꝛuias a fraēna caritate: q̄ pena ꝛscribit cū dr̄: m Tollet ⁊ cē. ⌋

tanꝙ hominis ab omnibus ꝛespicabilis. Dicit autē Ra. Sa. ꝙ spuebat coꝝ eo i ērā in ptemptū illius. a Et vocabit nomē illius in israel vom⁹ discalciati. ita ꝙ istud vituperiū trāsibat ad posteros ipsius ut magis abhorrerēt homines venegare suscitationē seminis fratrū suoꝝ. b Si habuerint inter se iurgiū viri duo. Hic ꝛcmina seueritas iusticie in sexu mulichri. quia precipitur amputari man⁹ mulieris apprehendentis verenda hominis: ut liberet maritū suū de manu illi⁹ ⁊ patet lrā. ⁊ multo forti⁹ imponi debebat hec pena si in alio casu minus habēte de motiuo apprehenderet virilia hominis. Dicit aūt hic Ra. Sa. ꝙ man⁹ mulieris nō erat amputāda: qñ poterat se redimere p pecuniam ⁊ tūc ꝑm arbitriū iudicū taxabat manus preciū. sed hoc dictū non consonat ei quod subdit. c Nec flecteris sup eā vlla misericordia. Si autem manus posset redimi pecunia. fieret sibi aliq̄ misericordia. d Nō habebis. Exclusa iniusticia p seueritatē pene: hic p sequēter concludit iusticia cū dr: Nō habebis in sacculo diuersa pondera. ut cū maiori emas: ⁊ cum minori vendas. e Pond⁹ habebis iustum. tam in vendēdo ꝙ in emendo: tā erga extraneos ꝙ erga propinquos. f Memēto. Hic ponitur seueritas iusticie erga alienigenas. s. erga amalechitas: qui in exitu de egypto inuaserunt filios israel ꝑmo. ⁊ sic dederunt occasionem alijs gentibus per circuitū impugnandi eos. g Et extremos agminis tui. s. filios dan qui erant vltimi in motione castroꝝ: ⁊ aliquos de alijs tribubus qui lassi nō poterāt sequi locū suaꝝ tribuū. b Et non timuerit deū. inuadendo populū cui⁹ erat ductor in columna nubis: ⁊ defensor in mirabilibus factis. i Delebis nomen ei⁹. qō factū fuit tpe saulis. ut hr̄. j. Reg̃. xv. ca.

Qmcꝙ intraueris terrā. Superi⁹ k Cap̃. xxvj. xij. ca. ⁊ citra posita sunt illa precepta que sūt quasi quedam conclusiones elicite ex preceptis decalogi. Hic cōsequenter ponit intenta conclusio respectu dictoꝝ a dicto loco: videlicz ut homo sit gratus deo de beneficijs acceptis: ⁊ obediēs eius mandatis. ꝑm ꝙ ponit ibi; Hodie dominus deus tuus precepit tibi. Gratitudo aūt hominis ad deū debet esse nō tm̄ i corde: sed etiā in ore ⁊ opere. ꝑm ꝙ dicit ad Ro. x. ca. Corde creditur ad iusticiam: ore autē confessio fit ad salutem. ⁊ ideo confessio huiusmodi gratitudinis statuitur hic p legē. ꝑmo in redditione primitiarū. secūdo in redditione decimarū. ibi; Quādo cōpleueris decimā. Circa primū dicit sic: Cūcꝙ intraueris terrā ꝛc. ex hoc patz ꝙ nō tenebant ad primitias donec terra promissionis esset obtenta ⁊ diuisa. l Tolles de cūctis frugibus tuis primitias. Dicit hic Ra. Sa. ꝙ p̄mitie ꝗtum ad terrenascentia de septem rebus tm̄ dabant. scilicz de frumento: ordeo vinea: oliua: malogranato: ficu: ⁊ palma. de alijs autē fructibus seu terrenascentibus non tenebant dare. vnde saluator Matb̃. xxiij. ca. improperat pharisēis ꝙ sub ostentatione maioris iusticie decimabant mentam ⁊ anetum. ⁊ talia minima ad que non tenebantur ⁊ scōm aliquos doctores nr̄os ḡuiora legis ad que necessario astringebantur relinquētes. Qz autē ibidē subditur. Hec oportuit facere ⁊ illa non omittere: li oportuit nō vitē posse referri ad vtrūcꝙ. quia tunc esset necessitas eadē facie. di hec ⁊ illa: qz nō omittere aliquid idem ē qō facere illud: qō tamen saluator intēdit excludē. Et ideo saluator addidit: Et illa nō omittere. ad oñdēdū ꝙ solue decimas de talibus minimis nō erat malū de se sed bonū: ꝙ⁹ non esset necessariū. dabantur eriā primitie de lana. ut habetur s. xviij. ca. m Pergesꝙ ad locum. s. in hierusalem. ⁊ idem intelligendū est de alijs locis: vbi fuit arcba dñi: ⁊ cultus diuin⁹ p⁹ acquisitionē terre promissionis: ⁊ anteꝙ cult⁹ ille esset in hierusalem. n Profiteor hodie coram dño. operor ore bñficia ei⁹ recognoscēdo. o Ponet ante altare. In hebreo hr̄ ventilabit: qz sacerdos supponebat man⁹ suas manib⁹ offerentis ⁊ tenentis primitias suas: ⁊ eleuabat sursū: ⁊ retrahebat deorsum: ⁊ postea vertendo ad quatuor ptes orbis: ad designandū ꝙ ille cui talia offerebant erat dominus celi ⁊ terre ⁊ totius orbis siue creature. p Syrus psequebat patrē meū. qz laban qui fuit de mesopotamia syrie psecutus est iacob: ut habet Gen̄. xxxj. qui fuit pater totius ppli israel. q Qui descendit in egyptū. fame vrgente: ut habet Gen̄. xlvj. ca. r In paucissimo numero. s. in septuaginta aīab⁹: ut ibidem dicit: s Creuitꝙ in gentē magnā. qz cū exiuerūt de egypto fuerūt sexcēta milia absq̄ paruulis ⁊ mulierib⁹ Exo. xij. ca. t Afflixerūtꝙ nos egyptij. ut hr̄ Exo. j. v Et eduxit nos in manu forti. egyptios plagis percutiendo. x Et brachio extento. eos in mare submergēdo. y In ingenti pauore. quia alie gentes ex auditu talium fuerunt territe. z In signis de celo datis. ut in colūna ignis ⁊ nubis ⁊ descensu mānc. a Atꝙ portentis. in ēra datis

eius] ⁊ dicet: Sic fiet homini qui non edificat domū fratris sui. Et vocabit nomen illius in israel dom⁹ discalciati. Si habuerint inter se iurgiū viri duo: ⁊ vnus ꝓtra alterū rixari ceperit: volensꝙ vxor alterius eruere virū suū de manu fortioris: miseritꝙ manū ⁊ apprehenderit verenda eius: abscides manū illius: nec flecteris sup eam vlla misericordia. Non habebis in sacculo diuersa pondera maius ⁊ min⁹: nec erit in domo tua modius maior ⁊ minor. Pōdus habebis iustū ⁊ verū ⁊ modius equalis ⁊ verus erit tibi: ut multo viuas tempore sup terrā quā dominus deus tu⁹ dederit tibi. Abominat enī dominus eum qui facit hec: ⁊ aduersat oēm iniusticiā. Memento que fecerit tibi amalech i via quādo egrediebaris ex egypto: quomodo occurrerit tibi ⁊ extremos agminis tui qui lassi residebant ceciderit: quando tu eras fame ⁊ labore confectus: ⁊ non timuerit deū. Cū ergo dñs deus tuus dederit tibi requiem: ⁊ subiecerit cunctas p circuitū nationes in terra quā tibi pollicitus est: delebis nomē eius sub celo. Caue ne obliuiscaris. XXVI

ut in eductione aquarum re petra. cetera patent vsq; ibi: a Epulaberis in omnib⁹ bonis. nō re primitijs que erāt sacerdotū: sed re oblationib⁹ pacificis quarū maior pars erat offerentiū. b Quādo cōpleueris. Hic describitur cōfessio gratitudinis in redditione decimarū cum dicit:

terrā lacte ⁊ melle manantē. Et idcirco nūc offero p̄mitias frugū terre: quam dñs deus dedit mihi. Et dimittes eas in ꝓspcū dñi dei tui: ⁊ adorato dño deo tuo: epulaberis [a] i oīb⁹ bonis que dñs deus tu⁹ dederit tibi ⁊ domui tue: tu ⁊ leuites ⁊ aduena q̄ tecū est. Quādo [b] compleueris decimā cunctarū frugū tuarū: anno [c] decimarū tertio dabis [b] leuite ⁊ [c] aduene ⁊ pupillo ⁊ vidue ut comedāt intra portas tuas ⁊ saturent: loquerisq; [f] in cōspectu dñi dei tui. Ablati [g] q̄ sanctificatū est de domo mea: ⁊ [b] dedi illud leuite ⁊ aduene ⁊ pupillo ac vidue sicut iussisti mihi. Non [h] preteriui mādata tua nec sum oblit⁹ imperij tui. Non [i] comedi ex eis in luctu meo: nec [l] separaui ea in qua/libet [m] immūditia: nec [n] expendi ex bis q̄q̄ in re funebri. Obediui voci dñi dei mei: ⁊ feci oīa sicut p̄cepisti mihi. Respice de scūario tuo: ⁊ de excelso celoꝝ habitaculo ⁊ benedic ꝓpło tuo israel: ⁊ de terra quā dedisti nobis sicut iurasti patrib⁹ nr̄is: terre lacte ⁊ melle manāti. Hodie [o] dñs deus tuus p̄cepit tibi ut [p] facias mandata hec atq; [q] iudicia: ut custodias ⁊ impleas ex [r] toto corde tuo ⁊ ex tota aīa tua. Dominū [s] elegisti hodie: ut sit tibi deus ⁊ ambules in vijs eius ut custodias cerimonias illius ⁊ mādata atq; iudicia: ⁊ obedias eius imperio. Et [t] dñs elegit te hodie ut [v] sis ei ꝓpłs peculiaris sicut locut⁹ est tibi: ⁊ custodias oīa p̄cepta illius. ⁊ [x] faciet te excelsiorem cunctis gentibus: quas [y] creauit in laudē ⁊ nomē ⁊ gloriā suā: ut sis ꝓpłs scūs dñi dei tui sicut locut⁹ est. xxvii

PRecepit aūt moyses ⁊ seniores ꝓpło israel dicentes: Custodite omne mādatū q̄ p̄cipio vobis hodie: Cūq; [z] transieris iordanē i terrā quā dñs deus tuus dabit tibi: eriges ingentes lapides ⁊ calce leuigabis eos ut possis i eis scribere oīa verba legis hui⁹ iordane trāsmisso: ut introeas terrā quā dñs deus tu⁹ dabit tibi: terrā lacte ⁊ melle manantē: sicut iurauit patrib⁹ tuis. Cū ergo trāsieris iordanē erige lapides quos ego hodie p̄cipio tibi in mōte hebal: ⁊ leuigabis eos calce: ⁊ [c] edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum nō tetigit: ⁊ de saxis informib⁹ ⁊ impolitis: ⁊

a Epulaberis in omnib⁹ bonis. nō re primitijs que erāt sacerdotū: sed re oblationib⁹ pacificis quarū maior pars erat offerentiū. b Quādo cōpleueris. Hic describitur cōfessio gratitudinis in redditione decimarū cum dicit: c Anno decimarū tertio. qō exponunt aliqui eo q⁹ tertio āno erant tres decime: ut dicunt. vna enī erat ad sustentationem leuitarum. secūda erat de nouē ptibus residuis ⁊ ista portabat in hierusalem. ⁊ inde epulabātur offerentes cum suis familijs ⁊ leuitis. ⁊ fiebat similiē singulis annis. tertia fiebat tertio anno solum: ⁊ dabat pauperibus: sed secunda decima q̄ ablatis ponit: videt confecta: quia nō habet ex textu nec ex glosa: sed solū due alie: ut habitum est supꝛ. xiij. ca. ⁊ ideo dicendū q⁹ cum dicitur: Anno decimaꝝ ctio. intelligunt iste due decime s. prima que erat leuitarū. ⁊ alia que erat pauꝝ que annis fiebāt anno ctio. ⁊ iō dicit anno decimarū i plurali. duobus ꝓo ānis p̄cedentibus fiebat tm̄ prima: q̄ erat leuitarum. d Dabis leuite. s. primā decimā que leuitis debebat. e Et aduene ⁊ pupillo ⁊ vidue. aliam decimā que pro pauperibus fiebat. f Loquerisq; in conspectu domini. profitendo eius bonitatem. g Ablati qō sanctificatū est. In hebreo habetur: abstuli qō sanctificatū est de domo mea. i. separaui ab alijs rebus ad vsū meū ptinentib⁹. b Et dedi illud leuite ⁊c modo iam exposito. ideo littera nra que habet attuli: videt falsificata vitio scriptoꝝ. ꝓpter similitudinē dictionū: q̄z decime predicte que vocant hic sanctificatū: nō afferebant in hierusalē: sed dabant leuitis ⁊ pauperib⁹ ad domū decimantium venientibus. nisi forsitan in casu: ut si in tertio anno esset de eis aliquod residuū: qō non fuisset leuitis ⁊ pauperibus traditū: tūc debebat apportari in hierusalem. i Nō preteriui mandata tua. hoc nō dicebat ad sui ipsi⁹ cōmendationē: sed agendo gratias deo qui voluntatem ⁊ fortitudinem dederat homini adimplendi mandata eius: sicut Ezechias dixit Isa. xxxviij. Memento domine quō ambulauerim coram te in veritate ⁊ corde perfecto. k Non comedi ex eis in luctu meo. i. tempore indigētie mee non consumpsi talia i vsus meos. l Nec separaui ea in qualibet immunditia. quia illud qō separabatur pro decima: debebat esse mundū ex parte rei separate: ita q⁹ nō esset polluta ex cōtactu alicuius rei immunde. Similiter ex parte hominis separantis qui debebat esse mund⁹ quādo talia separabat. Aliter etiā exponit. m In qualibet immunditia. i. ad aliqō ptinens ad idolatriā: que in scriptura immunditia nōiatur. n Nec expendi ex bis quicq̄ in re funebri. faciēdo in re conuiuia in sepulturis aut anniuersarijs mortuorum. cetera patent. o Hodie dominus deus tuus. Hic ponit intenta cōclusio q̄tum ad partē secundā: que est de obedientia i diuins mādatis. cum dicit: Hodie dominus deus tu⁹ precepit tibi ⁊c. id est semp debes esse parat⁹ ad obediendū diuinis mandatis ac si presentialiter preciperet tibi sicut fecit in monte synai. p Ut facias mandata. q̄tū ad moralia. q Atq; iudicia. q̄tū ad iudicialia. r Ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua. hoc expositū est supꝛ. vj ca. s Dominū elegisti hodie. i. hoc semp debet esse in corde tuo sicut qui elegisti eū in monte synai legē recipiendo. t Et dñs elegit te hodie. id est ita familiariē se habet ad te ⁊ habebit. sicut se habuit in mōte synai. dū tamē obediās ei. v Ut sis ei ꝓpłs peculiaris. i. singulariter dilectus. x Et faciet te excelsiorem cunctis gentibus. in sanctitate fama ⁊ potestate: qō adimpletū est in xpo. y Quas creauit in laudē ⁊ nomē ⁊ gloriā suam: ut sis populus sanctus domini dei tui sicut locutus est. quia quicquid est excellentie ⁊ boni in quacunq; creatura. ordinatur finaliter ad gloriam dei. z Cap. xxvij.

PRecepit aūt moyses ⁊ seniores populo israel dicētes. Hec est tertia pars principalis huius libri: in qua excitatur populus ad reuerentiam ⁊ obseruationem legis per benedictiones obseruatoribus conferendas: ⁊ maledictiones transgressoribus inferendas. Et primo ponitur benedictionū ⁊ maledictionū institutio. secundo earum imprecatio. ca. xxviij. tertio earum susceptio. ca. xxix. quarto maledictionū mitigatio xxx. ca. Circa primū preponit institutionis actus. secundo subditur pronunciationis modus. ibi: Et pronunciabunt leuite: Circa primū describitur tempus. cum dicit: a Cumq; transieris iordanē in terram quam dominus deus tuus dabit tibi. quia ante ingressum terre promissionis non debebant iste benedictiones ⁊ maledictiones fieri: sed postea fuerunt facte: ut habetur Josue. viij. ca. Secundo describitur solēnitatis rit⁹ in decalogi descriptione: ⁊ altaris edificatione: ⁊ holocaustorū immolatione. b Ut possis in eis scribere omnia verba legis hui⁹ iordane transmisso. s. decem precepta decalogi: q⁹ oīa alia nō possent ibi scribi. c Et edificabis ibi altare de lapidib⁹

quos ferrū non tetigit causa. huius dicta est Exo. xx. ca. in fine. Tertio tangit locꝰ cū subdit: hi stabūt ad bñdicendū dño sup montē gariçim. ⁊ cum subdit post: a Et e regione isti sta. ad maledi. in mōte hebal. Sunt enī duo monticuli ꝓpinqui ⁊ ꝓpe ciuitatē sichem. b Et ꝓnūciabūt. hic ꝓnter ponit ꝓnūciationis modꝰ. Et p̄ circa obseruationē ⁊ transgressionē aliquoꝝ preceptorū specialiter. 2° totius legis generalit ibi: Maledictꝰ. Circa primū dicit: Et ꝓnunciabūt leuite. s. benedictiones ⁊ maledictiones. sed ꝓtra hoc videt qꝫ iam dictū ē qꝫ tribus leui est de stantib⁹ ad bñdicēdū. Ad qꝫ dicunt alīq̄ expositores qꝫ sacerdotes ⁊ leuite ꝓmo cum archa ascēdebāt mōtē gariçim: ⁊ ꝓnūciabāt ibi bñdictiōes: ⁊ ꝓplꝰ ibi existens p singulos respondebat amē. ⁊ post ad maledicēdū cū archa ascēdebāt montē hebal. ⁊ ꝓplꝰ ibi existēs rñdebat amen: tñ sup tribus leui notata est cū bñdicentib⁹ tñ: ad designādū qꝫ ad plātos ⁊ rectores ecclesie per se ptinet bñdicere: nō aūt maledicere nisi p accidēs ꝓ peccantiū cōtumacia. Ra. Sa. dic qꝫ sex tribꝰ stabāt in monte gariçim: ita qꝫ ioseph acciperet bñ ꝓ duabus tribubus. s. ephraim ⁊ manasse: sex aūt alie erāt in monte hebal. Sacerdotes āt ⁊ leuite erāt in medio duoꝝ montiū. ⁊ p̄ vertebāt facies suas ꝑsus montē gariçim: ⁊ pronūciabāt vnā benedictionē p modū q̄ post dicet: ⁊ ois ꝓplus existens in vtroq̄ monte respōdebat amen. pꝰ ea vertebant facies suas ad montē hebal ꝓnūciando maledictionē oppositā. ⁊ ꝓplꝰ hinc ⁊ inde respōdebat amē. offeres sup eo holocausta dño deo tuo: ⁊ imolabis hostias pacificas comedesq̄ ibi ⁊ epulaberis coram dño deo tuo. Et scribes sup lapides oia verba legis hui⁹ plane ⁊ lucide. Dixeruntq̄ moyses ⁊ sacerdotes leuitici generis ad oēm israelē Attende ⁊ audi israel. Hodie factus est ꝓpulus dñi dei tui Audies vocem eius: ⁊ facies mandata atq̄ iusticias quas ego precipio tibi. Precepitq̄ moyses populo in die illo dicens: Hi stabunt ad benedicendū domino sup montē gariçim iordane transmisso: symeon: leui: iudas: isachar tio: seph ⁊ beniamin. Et[a] e regiōe isti stabūt ad maledicendū in monte hebal: ruben: gad: ⁊ aser: zabulō: dan: ⁊ neptalim Et[b] ꝓnūciabūt leuite: dicētq̄ ad omnes viros israel excelsa voce. Maledictus[c] homo qui facit sculptile ⁊ conflatile abominationē dñi: opꝰ manuū artificū: ponitq̄ illud i abscōdito. Et respondebit ois ꝓplꝰ ⁊ dicet: amen. Maledictus[d] q̄ non honorat patrē suū ⁊ matrem suā. Et dicet ois populꝰ amen. Maledictus[e] qui trāsfert terminos proximi sui. Et dicet omnis ꝓpulus amen. Maledictus[f] qui errare facit cecum in itinere. Et dicet omnis ꝓplꝰ amē. Maledictꝰ qui ꝑuertit iudiciū aduene pupilli ⁊ vidue. Et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cū vxore patris sui ⁊ reuelat opimentū lectuli eiꝰ Et dicet omnis populus amē Maledictus qui dormit cum omni iumēto. Et dicet omnis populus amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua filia patris sui uel matris sue. Et dicet ois ꝓplus amen. Maledictus qui dormit cum socru sua. Et dicet ois populꝰ amē. Maledictus qui clam percusserit proximū suū. Et dicet ois ꝓplꝰ amen. Maledictus qui dormit cum vxore proximi sui. Et dicet omnis populꝰ amen. Maledictus qui accipit munera ut percutiat animā sāguinis innocētis. Et dicet ois populus amē. Maledictus[g] qui nō ꝑmanet ī sermonib⁹ legis huius: nec eos ope ꝑficit. Et dicet ois populꝰ amē. xxviii

Si aūt[h] audieris vocē domini dei tui ut facias atq̄ custodias oia mādata eius que ego precipio tibi hodie: faciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis gentib⁹ que versant in terra. Eleuientq̄ sup te vniuerse benedictiones iste ⁊ apprehendēt te: si tamē ꝓcepta eius audieris. Benedictꝰ tu in ciuitate: ⁊ benedictus in agro Benedictus fructus ventris tui ⁊ fructꝰ terre tue: fructusq̄ iumētoꝝ tuoꝝ greges armentorū tuoꝝ ⁊ caule ouiū tuarū. Bñdicta[i] horrea tua: ⁊[k] bñdicte reliquie tue. Bñdictus[l] eris ingrediēs ⁊ egrediēs. Dicunt tñ illi qui erant in monte gariçim stare ad bñdicendum eo qꝫ sacerdotes ⁊ leuite ꝓnūciando bñdictiones vertebant facies suas ad illos. ⁊ eodē modo dicunt alij stare ad maledicēdū Qz aūt leui numerat inē bñdicentes tñ: rō iam dicta est. Pōt etiā dici qꝫ aliqui de tribu leui erāt in mōte gariçim: qz nō oēs erāt necessarij ad ꝓnūciandū bñdictiones: ꝑ nulli eoꝝ erant in monte hebal. c Maledictꝰ homo. Hic nō ponit aliq̄ bñdictio expresse. ⁊ tamē de ipsis facta est sup mentio. Ad hoc dic Ra. Sa. qꝫ intelligūt p maledictiōes oppositas: ita qꝫ sacerdotes ⁊ leuite ꝓmo dixerūt. Benedictꝰ bō q̄ nō facit sculptile ⁊ cōflatile ⁊c. ⁊ respōso a ꝓplo amē. dicebāt: Maledictꝰ bō qui facit sculptile ⁊ cōflatile ⁊c. ⁊ sic ꝙsequēter de alijs maledictionib⁹ ⁊ benedictionibus oppositis. d Maledictus q̄ nō honorat patrē. In hebreo habet: Maledictus qui vilificat patrē. vilificare enī ꝓius est qꝫ nō honorare. e Maledictꝰ q̄ transfert terminos ꝓximi sui. p talē trāslationē furādo ptē ere, ꝓximi. f Maledictꝰ q̄ errare facit cecū in itinere. cecus vocat ꝫ nō solū ille qui priuatus est visu: qz tales nō incedunt sine ductore cōmuniter: sed etiā ille q̄ ignorat viā p quā debet incedere. Cetera patēt. g Maledictus qui nō ꝑmanet. Hic ponit maledictio ⁊ bñdictio ei opposita respectu obseruātie ⁊ trāsgressionis totiꝰ legis generalit: ⁊ sic in alijs predictis ꝓmo pronunciabāt benedictio super obseruātes: ⁊ maledictio sup trāsgredientes legē in aliquo particulari mādato. sic in isto generaliter ꝓmo pronunciabant leuite dicētes: Benedictus qui ꝑmanet in sermonibus legis huius ⁊ responso a populo amen: pronunciabant maledictionē oppositam dicentes: Maledictꝰ qui nō ꝑmanet ⁊c. h Cap. xxviij

Si autem audieris vocem. Hic ꝙsequenter ponit bñdictionū ⁊ maledictionū imprecatio: Et ꝓmo benedictionū super obseruatores legis 2° maledictionū sup transgressores. ibi: Qz si audire nolueris. Circa primum sciendū qꝫ bñdictiones impcant fm ea que solent homines desiderare in presenti vita: qz in veteri lege obseruatorib⁹ legis ꝓmittebāt bona tpalia tangq̄ debitis carnalib⁹ ⁊ imperfectis: qui non possūt capere spūalia. ⁊ ꝓpter hoc dicit apls ad Heb. vij. Nihil ad pfectū adduxit lex. Solent aūt homines desiderare ꝓmo ꝓsperitatē domus sue: que ꝙsistit in fecunditate, plis ⁊ abundantia tpaliū bonoꝝ. ⁊ q̄tū ad hoc dicit in gnāli: Benedictꝰ tu in ciuitate ⁊ bñdictus in agro. Et ꝙsequēter explicat magis in particulari. cum dicit: Benedictꝰ fructus ventris tui ⁊c. i Benedicta horrea tua. qz plena erunt bonis: nec putrefient ibi: k Et bñdicte reliquie tue. i. supabundātie bonoꝝ tuoꝝ: qz de illis dabis pauperibus: ⁊ illi benedicent tibi. Consistit etiā bona dispositio domus in corpis incolumitate sine qua p̄dicta bona parū valerēt hoi. ideo subdit: l Bñdictꝰ eris ingrediēs ⁊c

qz intus ciuitatē ⁊ extra poteris cōuenīēr exercere opa tibi cōuenientia. secūdo solēt homines ꝛsiderare inimicoꝝ suoꝝ ꝛpressionē: ⁊ ꝑtīm ad hoc dr: Dabit dñs inimicos ⁊c. a Per vnā viā veniēt ⁊c. modus ē enī veniēdi ad pliū .s. vnite ⁊ cōiunctim: ⁊ modus fugiendi p diuersas vias. 3° ꝛsiderant hoies fame celebritatē i bonitate. ⁊ ꝑtīm ad hoc dicit: b Suscita. te dñs sibi i po. sanctū. ⁊ sanctitas ista p famā diuulgabit ad dei gloriā ⁊ tuā. iō subdit: Videbuntq; oēs terrarum populi ⁊c. ⁊ subdit: c Aperiet dñs thesaurū suū optimū celū. dr aūt celū thesaurus: quia ibi reposita sūt ⁊ abscondita bona diligentib⁹ deū: ſm illud .j. ad Cor. ij. ca. Nō oculus non vidit ⁊c. Dicit aūt ē thesaurus: quia tota fertilitas bonoꝝ i istis inferioribꝰ ꝓuenit ex influentia celi ⁊ stellaꝝ. d Et fenerabis gētibꝰ multis .i. accōmodabis. q. d. ita plenꝰ eris diuitijs q; poteris accōmodare gratꝫ gentibus multis 4° ꝛsiderāt homines dñij ⁊ bonoꝝ iiblimitatē ⁊ ꝑtīm ad b dr. e Cōstituet te dñs de⁹ tuꝰ i caput ⁊ non in caudā ⁊ eris sp supra ⁊ nō subt̄ si tū audieꝝ mādata dñi dei tui que ego ꝑcipio tibi hodie: ⁊ custodieris ⁊ feceris: ac nō declinaueris ab eis nec ad dextram nec ad sinistrā: nec secutus fueris deos alienos neq; coleris eos. Qꝰ si audire nolueꝝ vocē dñi dei tui: ut custodias ⁊ facias omnia mandata eius ⁊ ceremonias quas ego ꝑcipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiones iste ⁊ apprehendent te. Maledictꝰ eris in ciuitate: maledictꝰ in agro. Maledictū horreū tuū: ⁊ maledicte reliq̄e tue. Maledictus fructꝰ ventris tui ⁊ fructus terre tue: armenta boum tuoꝝ ⁊ greges ouiū tuarū. Maledictus eris ingrediens ⁊ egrediens. Dabit dñs inimicos tuos q; cōsurgēt aduersum te cozuentes i ꝓspectu tuo. Perꝰ vnā viā veniēt ꝺ te: ⁊ perseptē fugient a facie tua. Emittet dñs benedictionē sup cellaria tua ⁊ sup oīa opera manuū tuarum: benedicetq; tibi i terra quā acceperis Suscitabitᵇ te dñs sibi i populum sanctū sicut iurauit tibi: si custodieris mādata dñi dei tui ⁊ ambulaueris in vijs eiꝰ. Videbunt q; omnes terraꝝ populi q; nomē dñi inuocatū sit sup te ⁊ timebunt te. Abundare te faciet dñs oībus bonis: fructu vteri tui ⁊ fructu iumentoꝝ tuoꝝ: fructu terre tue quā iurauit dñs patribꝰ tuis ut daret tibi. Aperiet dñs thesaurū suum optimū celū: ut tribuat pluuiam terre tue in tēpore suo benedicetq; cunctis operibus manuū tuarum. Et fenerabis gentibus multis: ⁊ ipse a nullo fenus accipies. Constituetᵉ te dñs de⁹ tuꝰ in caput ⁊ non in caudā ⁊ eris sp supra ⁊ nō subt̄ si tū audieꝝ mādata dñi dei tui que ego ꝑcipio tibi hodie: ⁊ custodieris ⁊ feceris: ac nō declinaueris ab eis nec ad dextram nec ad sinistrā: nec secutus fueris deos alienos neq; coleris eos. Qꝰ si audire nolueꝝ vocē dñi dei tui: ut custodias ⁊ facias omnia mandata eius ⁊ ceremonias quas ego ꝑcipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiones iste ⁊ apprehendent te. Maledictꝰ eris in ciuitate: maledictꝰ in agro. Maledictū horreū tuū: ⁊ maledicte reliq̄e tue. Maledictus fructꝰ ventris tui ⁊ fructus terre tue: armenta boum tuoꝝ ⁊ greges ouiū tuarū. Maledictus eris ingrediens: ⁊ maledictus egrediens. Mittet dñs super te famē ⁊ esurīē ⁊ increpationem in omnia opera tua que tu facies donec conterat te ⁊ perdat velocit̄ ꝓpter adinuentiones tuas pessimas in quibus reliqsti me. Adiungat tibi dñs pestilentiā donec consumat te de terra ad quā ingredieris possidendam. Percutiat te dñs egestate febri ⁊ frigore: ardore ⁊ estu ⁊ aere corrupto ac rubigine ⁊ psequat donec pereas. Sit celū quod supra te est eneū: ⁊ tra quā calcas ferrea. Det dñs hymbrem terre tue puluerem: ⁊ de celo descēdat sup te cinis donec cōteraris. Tradat te dñs corruentem ante hostes tuos: ⁊ p vnā viam egrediaris cōtra eos: ⁊ p septem fugias ⁊ dispergaris p omnia regna terre. Sitq; cadauer tuum in escam cūctis volatilibꝰ celi ⁊ bestijs terre ⁊ nō sit qui abigat. Percutiatᵖ te dominus vlcere egypti: ⁊ pⁿ partē corporis per quā stercora digerunt: scabie quoq; ⁊ prurigine: ita ut curari nequeas. Percutiat te dñs amentia ⁊ cecitate ac furore mentis: ⁊ palpes in meridie sicut palpare solet cecus in tenebris: ⁊ non dirigas vias tuas. Omni tempore calūniā sustineas: ⁊ opprimaris violētia nec habeas qui liberet te. Uxorem⁹ accipias: ⁊ alius dormiat cum ea. Domum edifices ⁊ non habites in ea. Plantes vineam: ⁊ non vindemies eā. Bos tuus imoletur coram te ⁊ non comedas ex eo. Asinus tuꝰ rapiatur in cōspectu tuo: ⁊ nō reddatur tibi. Oues tue dentur inimicis tuis ⁊ non sit qui te adiuuet. Filiⁱ tui ⁊ filie tue tradant alteri populo videntibꝰ r

p modū cuiusdā exaggerationis. Accipiat ꝺ distinctio put pōt fieri p oppositū ad būdictiones. q. ꝓmo solēt homines abhorrere malā dispositionē domꝰ sue: q; cōsistit in sterilitate ꝓlis: ⁊ penuria bonoꝝ. ⁊ ꝑtīm ad hoc dr: b Maledictꝰ eris i ciuitate ⁊c. ⁊ pzlrā ex ꝓdictis ysq; ibi: i Propē adinuētiones tuas. i. peccata q; sūt a nobis: ſ bona sūt a deo: ſm q; dr Osee. xiij. Perditio tua ex te israel. tm̄ mō ex me auxiliū tuū. Cō sistit etiā 2° principaliē mala dispositio domꝰ in languore ⁊ infirmitate corporis: q; potest causari multis modis ⁊ ꝑtīm ad b dr: k Adiūgat tibi dñs pestilētiā. ex fulgure. tonitruo ⁊ grādinibꝰ ⁊ similibus: bona terre ⁊ aerē corrūpētibꝰ: ex qbꝰ sequunt infirmitates ⁊ languores. l Sit ce. qō su. te ē eneū i. ad modū eris siccū ⁊ clausū: ita q; inde nō ꝓcedat ros nec pluuia m Et ter. quā calfer. i. dura ⁊ sicca nullū fructū ꝓferēs. n Tradat te dñs. 2° solēt abhorrere hoies ꝛpīmi ab inimicis: q; qdē ꝛpssio fit multis modis: ⁊ ꝑtīm ad hoc dr Tradat te dñs corruentē ⁊c. ⁊ pz expositio ex ꝓdictis. o Sitq; cadauer ⁊c. abhorret enī nō q; corpꝰ ei⁹ occisū ab inimicis remaneat insepultū. p Percutiat te dñs vlcere egypti. de q; vlcere br Exo. ix. ca. q Et partē corporis ⁊c. tali plaga percussi fuerūt philistei. ut br .j. Reg. v. r Omni tēpore calūniā sustineas. ab aduersarijs ita q; nō sit tibi aliquod inuallū pacis ⁊ quietis. s Uxorē accipias. nō ad letitiam ſ dolorem. iō subdit: t Et alius dormiat cum ea. quod solet fieri q; aliqui sūt ab inimicis victi: q; mulieres i prelijs nō interficiunt ſ victores ad luxuriā eis abutunt: ⁊ postea vilibus garçonibꝰ dimittuntur. v Domum edifices ⁊ non habites in ea. afflictio magna est non reportare fructum ab illis in quibus homo multū laborauit: sicut est in edificatione domus ⁊ plantatione vinee ⁊ similibus. x Filij tui ⁊ filie tue tradentur alteri populo. quod fit quando aduersarij victores existentes capiunt eos ⁊ vendunt in seruos ⁊ ancillas. y Videntibꝰ oculis tuis ⁊ deficientibus ad conspectum eoꝝ ⁊c. qō facit ad augmētū doloris

t

p modū cuiusdā exaggerationis. Accipiat ꝺ distinctio put pōt fieri p oppositū ad būdictiones. q. ꝓmo solēt homines abhorrere malā dispositionē domꝰ sue: q; cōsistit in sterilitate ꝓlis: ⁊ penuria bonoꝝ. ⁊ ꝑtīm ad hoc dr: b Maledictꝰ eris i ciuitate ⁊c. ⁊ pzlrā ex ꝓdictis ysq; ibi: i Propē adinuētiones tuas. i. peccata q; sūt a nobis: ſ bona sūt a deo: ſm q; dr Osee. xiij. Perditio tua ex te israel. tm̄ mō ex me auxiliū tuū. Cō sistit etiā 2° principaliē mala dispositio domꝰ in languore ⁊ infirmitate corporis: q; potest causari multis modis ⁊ ꝑtīm ad b dr: k Adiūgat tibi dñs pestilētiā. ex fulgure. tonitruo ⁊ grādinibꝰ ⁊ similibus: bona terre ⁊ aerē corrūpētibꝰ: ex qbꝰ sequunt infirmitates ⁊ languores. l Sit ce. qō su. te ē eneū i. ad modū eris siccū ⁊ clausū: ita q; inde nō ꝓcedat ros nec pluuia m Et ter. quā calfer. i. dura ⁊ sicca nullū fructū ꝓferēs. n Tradat te dñs. 2° solēt abhorrere hoies ꝛpīmi ab inimicis: q; qdē ꝛpssio fit multis modis: ⁊ ꝑtīm ad hoc dr Tradat te dñs corruentē ⁊c. ⁊ pz expositio ex ꝓdictis. o Sitq; cadauer ⁊c. abhorret enī nō q; corpꝰ ei⁹ occisū ab inimicis remaneat insepultū. p Percutiat te dñs vlcere egypti. de q; vlcere br Exo. ix. ca. q Et partē corporis ⁊c. tali plaga percussi fuerūt philistei. ut br .j. Reg. v. r Omni tēpore calūniā sustineas. ab aduersarijs ita q; nō sit tibi aliquod inuallū pacis ⁊ quietis. s Uxorē accipias. nō ad letitiam ſ dolorem. iō subdit: t Et alius dormiat cum ea. quod solet fieri q; aliqui sūt ab inimicis victi: q; mulieres i prelijs nō interficiunt ſ victores ad luxuriā eis abutunt: ⁊ postea vilibus garçonibꝰ dimittuntur. v Domum edifices ⁊ non habites in ea. afflictio magna est non reportare fructum ab illis in quibus homo multū laborauit: sicut est in edificatione domus ⁊ plantatione vinee ⁊ similibus. x Filij tui ⁊ filie tue tradentur alteri populo. quod fit quando aduersarij victores existentes capiunt eos ⁊ vendunt in seruos ⁊ ancillas. y Videntibꝰ oculis tuis ⁊ deficientibus ad conspectum eoꝝ ⁊c. qō facit ad augmētū doloris

t

a Fructꝰ terre ⁊c. comedat populus quē ignoras. quia omnia bona hominum deuictorum consumuntur ab inimicis: ⁊ si ē aliquid residuum rapit ⁊ portatur alibi. b Et in suris. sura est posterior pars tibie. c Ducetq; te dominus ⁊ regem tuum ⁊c. ⁊ hoc fit quando aduersarij deuictos nolunt occidere: sed ducunt eos captiuos: ⁊ affligunt ⁊ōga morte. Tertio solent homines abhorrere infamiam ⁊ improperia sustinere: ⁊ q̄tū ad hoc dicit: Et eris perditus in prouerbiū ⁊ fabulam omnibꝰ populis. ⁊ subdit. d Sementem multam iacies in terram ⁊c. ut per hoc appareat omnibus q̄ tu es homo maledictus a deo ⁊ derelictꝰ. Quarto solent homines abhorrere subiectionem: ⁊ maxime ab inferioribus se. ⁊ q̄tum ad hoc dicitur: e Aduena qui tecum versatur in terra ascendet super te. q̄tum ad diuitias. iō subdit: Ipse fenerabit tibi. ⁊ q̄tū ad honores. iō subdit: Ipse erit in caput ⁊c. subdit: f Et erūt in te signa. id est pestilentie ⁊ celo descendētes. g Atq; pdigia. ⁊ terra. Vel alię Signa. i. infortunia ⁊ p̄senti. Atq; pdigia. id est infortunia ⁊ futuro: vnde dicitur pdigiū quasi procul a digito. id est longe a presentibus que digito possūt tāgi. Quinto solent homines abhorrere obsideri ab inimico q̄ tūc multa mala contingūt ipsis obsessis: ⁊ maxie quādo obsessio ē longa ⁊ a gente crudelissima. ⁊ q̄tum ad hoc dicitur: Adducet dominus super te gentem ⁊c. h In similitudinē aquile volantis cum impetu. id est ita subito ueniēs q̄ nō poteris te parare ad resistendum victualibus ⁊ armis. i Cuius linguam intelligere non possis. oculis tuis ⁊ deficientibus ad conspectum eorum tota die: ⁊ non sit fortitudo in manu tua. Fructusᵃ terre tue ⁊ omnes labores tuos comedat populus quem ignoras: ⁊ sis semper calūniam sustinens: ⁊ oppressus cunctis diebꝰ: ⁊ stupens ad terrorem eorum que videbūt oculi tui. Percutiat te dominus vlcere pessimo i genibus ⁊ in suris: sanariq; nō possis a plāta pedis vsq; ad verticē tuū. Ducetq; te dominus ⁊ regem tuū quem cōstitues super te in gentem quam ignoras tu ⁊ patres tui: ⁊ seruies ibi dijs alienis ligno ⁊ lapidi: ⁊ eris perditus in prouerbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementemᵇ multam iacies in terram ⁊ modicum congregabis: quia locuste deuorabunt omnia. Vineā plantabis ⁊ fodies: ⁊ vinū nō bibes: nec colliges ex ea quippiam: qñ vastabitur vermibꝰ. Oliuas habebis in omnibus finibus tuis ⁊ nō vngeris oleo quia defluent ⁊ deperibunt. Filios generabis ⁊ filias: ⁊ non frueris eis: quoniā ducentur in captiuitatem. Omnes arbores tuas ⁊ fruges terre tue rubigo consumet. Aduenaᶜ qui tecum versatur in terra: ascendet sup te eritq; sublimior: tu autem descendes: ⁊ eris inferior. Ipse fenerabit tibi: ⁊ tu nō fenerabis ei. Ipse erit in caput: ⁊ tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiōes iste ⁊ persequentes apprehendent te donec intereas: quia non audisti vocem domini dei tui nec seruasti mādata eius ⁊ cerimonias q̄s p̄cepit tibi. Etᵈ erūt in te signa atq;ᵉ pdigia ⁊ i semine tuo vsq; in sempiternū: eo q̄ nō seruieris dño deo tuo i gaudio cordisq; letitia p̄pter rerū omnium abundantiam. Seruies inimico tuo quem emittet tibi dñs in fame ⁊ siti ⁊ nuditate ⁊ omni penuria: ⁊ ponet iugum ferreum super ceruicem tuā donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo ⁊ de extremis terre finibꝰ in similitudinem aquile volantis cum impetu: cuiusᶠ linguā intelligere non possis: gentēᵍ procacissimam que nō deferat seni nec misereatur paruuli: ⁊ deuoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terre tue donec intereas: ⁊ non relinquat tibi triticum vinum ⁊ oleum armenta boum ⁊ greges ouiū donec te disperdat ⁊ conterat in cunctis vrbibus tuis: ⁊ destruant muri tui firmi atq; sublimes: in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsidebitʰ intra portas tuas in omni terra tua quā dabit tibi dominus deus tuus: ⁊ⁱ comedes fructum uteri tui ⁊ carnes filiorum tuorum ⁊ filiarū tuarū quas dederit tibi dominus deus tuus in angustia ⁊ vastitate q̄ opprimet te hostis tuus. Homo delicatus i te ⁊ luxuriosus valde inuidebit fratri suo ⁊ uxori que cubat in sinu suo ne det eis de carnibus filioꝝ suorū quas comedet eo q̄ nihil aliud habeat in obsidione ⁊ penuria qua vastauerint te inimici tui intra omnes portas tuas. Teneraᵏ mulier ⁊ delicata que super terram ingredi non valebat: nec pedis uestigium figere propter mollitiem ⁊ teneritudinem nimiam: inuidebitˡ viro suo qui cubat in sinu eiᵐ super filij ⁊ filie carnibus ⁊ illuuie secundinarumʳ que egrediunt de medio feminū eius: ⁊ˢ super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam i obsidione ⁊ vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris ⁊ feceris oia verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine: ⁊ timueris nomen eius glorioſum ⁊ terribile: hoc est dominum deum tuum: augebit dñs plagas tuas ⁊ plagas seminis tui: plagas magnas ⁊ perseuerantes: infirmitates pessimas ⁊ perpetuas: ⁊ cōuertet in te omnes afflictiōes egypti q̄s timuisti. ⁊ adherebūt tibi. Insuper ⁊ vniuersos languores ⁊ᵗ plagas que non sunt scripte in volumine legis huius: inducet dñs super te: donec te cōterat. ⁊ sic nō poteris cū eis tractare de pace. k Hē tem procacissimam. ⁊ ideo nō dimittet obsidionem. l Que non deferat seni nec misereatur paruuli: deuoret fructum iumentorum tuorū ⁊c. capta ciuitate & omnia destrues. m Obsidebēris intra portas tuas i omni terra tua: ita q̄ nō poteris adiuuare alios fratres tuos nec ipse te neq; per arma nec per victualia. iō subditur: n Et comedes fructum uteri tui ⁊ carnes filiorum tuorum ⁊ filiarum tuarum q̄s dederit tibi dominus deus tuus ⁊c. p̄ nimia fame: quod ē maxime horribile. o Tenera mulier ⁊ delicata q̄ sup terrā ingredi non valebat. nō ex defectu membroꝝ & p̄ teneritudine: sicut in eundo sustentantur magne domine. p Inuidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filij ⁊ filie carnibus id est abscondet: ne inde accipiat partem: sed ipsa totū glutiat p̄ nimia fame. q Et illuuie. id est immunditie. r Secundinarū. dicuntur autem secundine pellicule in quib⁹ involuuntur pueri in ventre matris ⁊ simul egrediūtur cum eis quādo nascuntur. Dicūt alię q̄ melius dī: Secundarū de medio femorum eius. i. coxarū eiꝰ. s Et sup literis q̄ eadem hora nati sūt cū p̄dict⁹ p̄liculis. t Et

plagas que nō sunt scripte. quia nō possunt ad plenum exprimi pre multitudine ⁊ magnitudine. a Et sicut ante letatus est dñs sup vos bene vobis faciens. vtens sua benignitate ⁊ gratia: quando ei seruiebatis. b Sic letabit dispердēs vos. vtēs sua equitate ⁊ iusticia: eo q̄ a seruitute eius recesserit. c Dispergetq̄ te dñs i cēs populos. quod factū ē p titū ⁊ vespasianū. xlij. anno a passione xp̄i: eo q̄ peccauerant occidendo eum. d In gētibus q̄q̄ illis nō quiesces. q̄ frequenē eijciunt de ciuitate i ciuitatē: ⁊ de regno i regnū. e Dabit eni tibi dñs ibi cor pauidū. timore malox iminētiū de futuro. f Et deficientes oculos ⁊c. dolore maloxq̄ p̄ntiū. g Et erit vita tua q̄si pendēs añ te. i. in pēdulo posita ex piculis imminētibus. h Et nō credes vite tue. s. q̄ possit etiā ad modicū stare: utpote de mane ad vesperā ⁊ ecōuerso. iō sb̄dit: Mane dices ⁊c. ⁊ patet. i Reducet te dñs classibus in egyptum. ⁊ h̄ factū fuit p titum ⁊ vespasianū: q̄ ut dicit Joseph⁹ libro de iudaico bello: capta ciuitate hierusalem multi iudei fuerunt captiui: in tantū q̄ vbiq̄ xxx. pro denario vno: ut dicunt alīq̄: ⁊ iō onerate fuerūt plures naues de ipsis in quibus ducti sūt in alexandriam q̄ est in egypto: ut ibi reuenderent̄ cari⁹a mercatorib⁹ q̄ eos emerāt. k

Et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multitudine: q̄m non audistis vocem dñi dei vestri. Et⁽ᵏ⁾ sicut ante letatus est dñs super vos: bene vobis faciens vosq̄ multiplicās: sic⁽ᵏ⁾ letabitur dispdens vos atq̄ subuertens: ut auferamini de terra ad quā ingredieris possidendam. Dispergetᵏ te dñs in omnes populos a sūmitate terre vsq̄ ad t̄minos eius: ⁊ seruies ibi dijs alienis quos ⁊ tu ignoras ⁊ patres tui lignis ⁊ lapidib⁹. Jn⁽ⁿ⁾ gentib⁹ quo q̄q̄ illis non quiesces: neq̄ erit requies vestigio pedis tui. Dabitᵏ enim tibi dñs ibi cor pauidum ⁊ᶜ deficientes oculos ⁊ animam consumptam merore: ⁊ᵉ erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte ⁊ die ⁊ᵖ non credes vite tue. Mane dices: quis mihi det vesperum: ⁊ vespere quis mihi det mane: propter cordis tui formidinem qua terreberis: ⁊ propter ea que tuis videbis oculis. Reducetᵗ te dominus classibus in egyptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius nō videres. Jbi venderis inimicis tuis in seruos ⁊ ancillas: ⁊ non erit qui emat.

Hec⁽ʰ⁾ sunt verba federis quod precepit dñs moysi ut ferret cum filijs israel in terra moab: pter⁽ʰ⁾ illud fedus quod cū eis pepigit in oreb. Vocauitq̄ moyses omnem israel: ⁊ dixit ad eos: Vos⁽ᵐ⁾ vidistis vniuersa que fecit dñs coram vobis in terra egypti pharaoni ⁊ omnibus seruis eius vniuersq̄ terre illius: tentationes⁽ⁿ⁾ magnas quas viderunt oculi tui: signa⁽ᵒ⁾ illa portentaq̄⁽ᵖ⁾ ingētia: ⁊⁽ᵍ⁾ non dedit vobis dñs cor intelligēs ⁊ oculos videtes: ⁊ aures que possint audire vsq̄ in presentē diem. Adduxit⁽ʳ⁾ vos quadraginta annis per desertum: nō⁽ˢ⁾ sūt attrita vestimenta vestra: nec calciamenta pedum vestrorum vetustate cōsumpta sunt. Panem⁽ᵗ⁾ nō comedistis: vinum⁽ᵛ⁾ ⁊ siceram non bibistis: ut⁽ᵗ⁾ sciretis q̄ ipse est dñs deus vester. Et⁽ᵛ⁾ venistis ad hunc locum: egressusq̄⁽ᵉ⁾ seon rex esebon ⁊ og rex basan occurrētes nobis ad pugnam: ⁊ percussimus eos ⁊ tulimus terram eorum: ac tradidimus possidendam ruben ⁊ gad ⁊ dimidie tribui manasse. Custodite ergo ꝑba pacti hui⁹ ⁊ implete ea ut intelligat⁽ᵍ⁾ vniuersa que facitis. Vos⁽ᵃ⁾ statis hodie cuncti coram domino deo vestro: principes vestri ⁊ trib⁹ ac maiores natu atq̄ doctores omnis populus israel: liberi ⁊ vxores vestre ⁊ aduene qui tecum morantur in castris exceptis lignorum cesoribus ⁊ his qui comportant aquas: ut⁽ᵇ⁾ trāseas i federe dñi dei tui: ⁊ i⁽ᶜ⁾ iurēiurando quod hodie dñs deus tuus percutit tecum ut suscitet te sibi in populum ⁊ ipse sit dominus deus tuus sicut locut⁹ ē tibi: ⁊ sicut iurauit patrib⁹ tuis abrahām isaac ⁊ iacob. Nec⁽ᵈ⁾ vobis solis ego hoc fedus ferio ⁊ hec iuramenta confirmo: sed cunctis presentib⁹ ⁊ absentib⁹.

Ec sūt ꝑba federis quod precepit dñs moysi ut ferret cum filijs israel in terra moab: ꝓter illud fedus quod cū eis pepigit in oreb. Vocauitq̄ moyses omnem israel: ⁊ dixit ad eos: Vos vidistis vniuersa que fecit dñs coram vobis in terra egypti pharaoni ⁊ omnibus seruis eius vniuersq̄ terre illius: tentationes magnas quas viderunt oculi tui: signa illa portentaq̄ ingētia: ⁊ non dedit vobis dñs cor intelligēs ⁊ oculos videtes: ⁊ aures que possint audire vsq̄ in presentē diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum: nō sūt attrita vestimenta vestra: nec calciamenta pedum vestrorum vetustate cōsumpta sunt. Panem nō comedistis: vinum ⁊ siceram non bibistis: ut sciretis q̄ ipse est dñs deus vester. Et venistis ad hunc locum: egressusq̄ seon rex esebon ⁊ og rex basan occurrētes nobis ad pugnam: ⁊ percussimus eos ⁊ tulimus terram eorum: ac tradidimus possidendam ruben ⁊ gad ⁊ dimidie tribui manasse. Custodite ergo ꝑba pacti hui⁹ ⁊ implete ea ut intelligat vniuersa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro: principes vestri ⁊ trib⁹ ac maiores natu atq̄ doctores omnis populus israel: liberi ⁊ vxores vestre ⁊ aduene qui tecum morantur in castris exceptis lignorum cesoribus ⁊ his qui comportant aquas: ut trāseas i federe dñi dei tui: ⁊ iurēiurando quod hodie dñs deus tuus percutit tecum ut suscitet te sibi in populum ⁊ ipse sit dominus deus tuus sicut locut⁹ ē tibi: ⁊ sicut iurauit patrib⁹ tuis abrahām isaac ⁊ iacob. Nec vobis solis ego hoc fedus ferio ⁊ hec iuramenta confirmo: sed cunctis presentib⁹ ⁊ absentib⁹.

Ectarū bñdictionū ⁊ maledictionū susceptio. sic eni in susceptice legis i mōte synai pfessi sūt se eā suscipere ⁊ seruare: sic replicata lege p moysen sup iordanē fluuiū ⁊ exp̄ssis bñdictionib⁹ sup obseruātes: ⁊ maledictionib⁹ sup trālgressores: pfessi sūt eā obseruare sub ijs bñdictionib⁹ ⁊ maledictiōib⁹. Circa q̄ sic ꝓcedit: q̄ ꝑmo ponit hui⁹ pfessionis cā motiua. 2°. pfessio ipsa. ibi: Vos statis hodie. 3°. trālgressiōis pena. ibi: Vos eni nostis. Circa p. mū ponit ꝑmo q̄si q̄dā ꝓlogus. cū dr̄: Hec sūt ꝑba federis i. legis federātis inē deū ⁊ populū. l ꝓter illud fed⁹ ⁊c. nō q̄ sit alia lex ab illa q̄ fuit data i mōte synai. sed q̄ sunt i hoc libro aliq̄ addita ad illi⁹ legis declarationē: ⁊ ꝓpē bñdictiones ⁊ maledictiōes hic exp̄ssas p modū additiōis. Et p̄mit triplex cā. pfessionis fiende. Prima ē bñficiū eductiōis de egypto: q̄ notat̄ cū dr̄: m Vos vidistis ⁊c. i terra egypti. ꝑcutiendo multiplicitē egyptios: ut vos inde educeret. n Tentatiōes magnas. sicut eni dñs tentādo abrahām notā fecit alijs ei⁹ obedientiā sic totiēs ꝑcutiēs egyptios notā fecit alijs eoꝝ malitiā ⁊ duritiā ⁊ iō plage ille tentationes dei possūt dici. o Signa illa. de celo immissa: sicut grādines ignē ⁊ tonitrua: ut hr̄ Exo. ix. p Portētaq̄ ingētia. data de terra sicut in sp̄sione cineris facte sūt de sice turgētes sup egyptios: ut legit Exo. ix. ⁊ i ꝑcussione pulueris de re facti sunt cynifes Exo. viij. q Et nō dedit vob dñs cor intelligēs. q̄ post predicta signa frequenē ꝯ dñm murmurauerūt nec ei⁹ bñficia debito mō recognouerūt. secūda cā ē sustētatio i deserto: q̄ notat̄ cū dr̄: r Adduxit vos. xl. annis p desertū. i colūna ignis ⁊ nubis dās cōductū ⁊ in descensu mane victū. s Nō sūt attrita vestra q̄ dīna ꝓtulit cōseruata. t Panē nō comedistis. labore vestro acq̄situ ꝑ celitus datū. v Vinū ⁊ si. nō bibistis. q̄ talia nō legūtur habuisse in deserto ꝑ aquā de petra eductā. x Et sci. q̄ ipse ē dñs. q̄ in deserto sic vobis ꝓuidit sua virtute ⁊ grā. Sciendū tñ q̄ aliqua victualia habuerūt p emptionē ut dictū fuit ē. ij. ca. ꝑ h̄ fuit in exitu de deserto q̄ emerūt ab idumeis ⁊ moabitis: quoꝝ terra erat fructifera: p q̄s ꝓuincia trāsierūt filij israel. 3°. cā ē ꝓtectiōis i ꝓfinio. q̄ notat̄ cū dr̄: y Et vt. ad hūc locū. q̄ erat inē desertū ⁊ terrā ꝓmissiōis: de⁹ deducēte vos ⁊ ꝓtegēte. iō sb̄dit. z Egressusq̄ ē seon ⁊c. ista exposita sunt Nu. xxj. ca. vbi plen⁹ dr̄e habent. ⁊ tūc infert cōclusio cū dr̄: Custodite ergo ꝑba pactihui⁹ ⁊c. ⁊ sequit: a Vos statis. Hic ꝓñt ponit pfessiōis forma q̄ fuit sub iuramēto ut ect firma. ⁊ ꝑmo cū ꝓñtib⁹ cū dr̄: Vos sta. tote cūc. co. dño deo vro. ut pfiteamini legē ei⁹ obseruare sb̄ pena maledictionū sup dictaq̄ ⁊ ꝑmio bñdictionū: iō sb̄dit: b Ut trāseas ⁊c.] sic⁽ᵇ⁾ seru⁹ i romagiū dñi sui. c Et i iure iurā. q̄ hodie dñs ⁊c. q̄ ꝓpitas dīna rone sue firmitatis bz vim iuramēti de ipleticē pmissi: ⁊ similit obligatio ꝓpli fuit sub attestatice iuramēti. 2°. fit cū futuris. cū dr̄: d Nec vobis solis

ego hoc fedus ferio. quia filij nascituri in parentibus obligabantur. a Vos enim nostis. Hic consequenter ponit trāsgressionis pena que est duplex. Prima est destructio cōsumens. secūda trisio subsannans. que ponit ibi: Dicetq; sequens generatio. Circa primū premittitur probabilis timor transgressionis. cum dicit: Vos enim nostis quomodo habitauerimus in terra egypti. i qua abūdat idolatria ⁊ ideo timendum erat ne filij israel ex his q̄ ibi viderāt inclinarentur ad eam; ⁊ similit ex visione idolor illarum gentium p quas transierant. ⁊ hoc notat cum dicit: Et quō transierimus ⁊c. ideo subdit: b Ne forte sit inter vos vir aut mulier familia aut tribus cuius cor auersū est hodie a domino deo vestro ut vadat ⁊ seruiat dijs illarum gentium: ⁊c sit inter vos radix germinās fel ⁊ amaritudinē. i. aliqs corruptus per idolatriā: q̄ vlteri⁹ corrūpat alios per suā iniquā psuasionē. d Cūq; audierit verba iuramēti huius. extūc nō peccabit p ignorantiā e Benedicat sibi. i. promittat sibi veniam: ⁊ sic confidentius trāsgrediat legē dei. ideo subdit: f Et assūmat ebria sitiētē. q. d. pri⁹ peccabat ex ignorantia sicut ebrius per assuefactionē acq̄rit sibi habitum vitiosū: ⁊ sic tūc peccat ex certa malicia in qua delectat: sicut ebri⁹ sitiēs in potu: sm q̄ dicitur puer. ij. Qui lerātur cum male fecerint: ⁊ exultant in rebus pessimis. In hebreo habet Et augmētat satiata sitientē. i. addat super multitudinem peccatorū p̄cedentium: sicut satietatem sequit desiderium potus. ⁊ in idem redit: q. ex multitudine peccatoꝝ generat habitus. g Et dñs non ignoscat ei. in peccante enim ex infirmitate uel ex ignorantia est aliqua ratio miserationis diuine; sed non in peccante ex certa malicia. h Sed tūc cūmaxime furor ei⁹ fumet. loquit scriptura de deo sm modū humanum: quia de narib⁹ hominis multū irati egredit fumus. i Et sedeāt super eum oia maledicta. i. sint super eum longo tempore ⁊ non trālitorie vsq; ad consumptionē. k Dicetq;. Hic consequenter ponitur derisio subsannans: que valde aggrauat hominis miseriam: quādo non solum sustinet penam: sed etiam cum hoc omnem derisionē ⁊ patet littera vsq; ibi: l Abscondita a domino deo nostro ⁊c. quod dupliciter exponitur. vno modo referendo ad illud qō supra dicitur: Quia dereliquerunt pactum domini. i. legem a deo datam: que quidem lex fuit abscondita gentibus alijs ⁊ reuelata iudeis: sm q̄ dicit ps. cxlvij. Nō fecit taliter ⁊c. Et iudicia sua ⁊c. ⁊ Ro. iij. ca. Quid ergo amplius iudeo est: aut que vtilitas circūcisionis: multum per omnem modū. Primum quidem quia credita sunt ei eloquia dei ⁊c. ⁊ sm hoc legi potest quod post hoc dicitur: Abscondita a domino deo nostro que manifesta sunt nobis ⁊c. Vel etiam alio modo ut referat ad illud quod p̄mittitur: Ut induceret sup eam oia maledicta. q. talia sunt abscondita in prescientia dei: ut manifeste congruo tēpore inferant sm q̄ dicit infra ca. xxxij. Nōne hec condita sunt apud me ⁊ signata i thesauris meis: mea ē vltio: ⁊ ego retribuā eis i tpe. ut sic cum dicit Abscondita a domino ⁊c. verba sunt iudeorū pro peccatis suis in affluctione maxima positorum: ⁊ sit sensus: Abscondita a domino. i. mala pene absconditā apud eum ratione sue prescientie. m Que manifesta sunt nobis ⁊c. s. per effectum inflicta sūt nobis ⁊ filijs nostris. In hebreo habetur: Absconditā dño ⁊c. ⁊ sic exponitur ab hebreis: Peccata absconditā dño i. diuino iudicio reseruant: Que manifesta sunt nobis ⁊c. id est humano iudicio puniunt: sm q̄ dr. j. Reg. xvj. homo videt ea que parent: de⁹ aūt intuetur cor. q. d. q hrām predictā peccatores non possunt euadere penā: q. si sit peccatū manifestū. ab hominib⁹ punit: si aūt occultū diuino iudicio. qō ē grauius relinquetur. n Cap. xxx.

Hos enim nostis quomodo habitauerimus in terra egypti ⁊ quomodo transierimus p medium nationum quas transeūtes vidistis abominationes ⁊ sordes id est idola earum lignū ⁊ lapidem: argentum ⁊ aurū que colebant. a Ne forte sit inter vos vir aut mulier familia aut tribus cuius cor auersū est hodie a domino deo vestro ut vadat ⁊ seruiat dijs illarum gentium: ⁊c sit inter vos radix germinans fel ⁊ amaritudinem. Cumq; b audierit verba iuramenti huius: benedicat c sibi in corde suo dicens: pax erit mihi ⁊ ambulabo i prauitate cordis mei ⁊ d assumat ebria sitientem ⁊e dominus nō ignoscat ei: sed f tunc cūmaxime furor eius fumet ⁊ zelus contra hominem illum: ⁊g sedeant super eum oia maledicta que scripta sūt in hoc volumine: ⁊ deleat dominus nomen eius sub celo ⁊ consumat eum in perditione ex omnibus tribubus israel: iuxta maledictiones que in libro legis huius ac federis continent. Dicetq;h sequēs generatio ⁊ filij qui nascentur deinceps ⁊ peregrini q̄ de longe venerint videntes plagas terre illius ⁊ infirmitates quibus eam afflixerit dominus sulpbure ⁊ solis ardore comburens ita ut vltra non seratur: nec virens quippiam germinet in exemplum subuersionis sodome ⁊ gomorre: adame ⁊ seboim quas subuertit dominus in ira ⁊ in furore suo: ⁊ dicent omnes gentes: Quare sic fecit dominus terre huic: Que est hec ira furoris eius immensa: Et respōdebunt: Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cum patribus eoꝝ quando eduxit eos de terra egypti: ⁊ seruierunt dijs alienis: ⁊ adorauerunt eos quos nesciebant ⁊ quibus non fuerant attributi: idcirco iratus est furor domini cōtra terram illam ut induceret super eam omnia maledicta que in hoc volumine scripta sūt: ⁊ eiecit eos de terra sua in ira ⁊ in furore ⁊ in indignatione maxima: proiecitq; in terrā alienam sicut hodie comprobatur. i Absconditak a domino deo nostro quel manifesta sūt nobis ⁊ filijs nostris vsq; in sempiternum ut faciamus vniuersa legis huius. xxx

Cum m ergo venerint super te omnes sermones isti benedictio⁰ siue p maledictio quam proposui in conspectu tuo: ⁊q ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas disperserit te dominus deus tuus: ⁊ reuersus fueris ad eum: ⁊r obedieris eius imperijs sicut ego hodie precipio tibi cum filijs tuis in toto⁰ corde tuo: ⁊s in tota anima tua: reducets te dominus deus tuus de captiuitate tua ac miserebit tui: ⁊ rursū cōgregabit

Cum ergo. Hic p̄mittit ponit maledictionū p̄dictarū mitigatio. q̄ q̄dē mitigatio p̄ p̄mitētib⁹. p̄mittit. 2⁰ in peccato pseuerātibus denegat. ibi: Si aūt auersum fuerit cor tuū. Prima in duas: q. p̄ p̄mitētib⁹. p̄mittit misericordiam. 2⁰ tollit hominis excusatio. ibi: Mādatū hoc ⁊c. Circa p̄mū dr: Cū ergo venerint sup te. p effectū diuine benignitatis seu iusticie. o Benedictio. si legē seruaueris p Sive maledictio. si eā trāsgressus fueris. q Et ductus p̄nitudine cordis. interi⁹. r Et obedieris ei⁹ imperijs. p opus exteri⁹. s In toto corde tuo. i. affectu. t Et in tota aia tua. i. intellectu. v Reducet te dñs de⁹ tuus.

de captiuitate tua. ad libertatē ⁊ ꝓsperitatē pristinā. a Si ad cardines celi. i. ad extrema terre. b Circūcidet dñs deus tuꝰ cor tuū. auferēdo malas cogitationes. c Reuertet enī dñs ut gaudeat ⁊c.] q: sicut letatꝰ fuerat ī effectu iusticie sue te puniēdo: ita letabit in effectu sue misericordie tibi benefaciēdo. d Mandatū. Hic ꝯnter tollit hoīs excusatio. ne posset aliq̄s dicere. Si scirem dei volūtatē ⁊ ciꝰ mandatū. libenter adimplerē. h remouet per hoc ꝙ dei mādatū nō ē supra hominē nec vltra: s iuxta ⁊ infra. iō subdit: e Sed iuxta te ē sermo valde in ore tuo. ad cōfitendū. f Et ī corde tuo. ad credendū. g Ut facias illū. ꝑ effectū. Aliter exponitur cum dr: In corde tuo. quia p̄cepta decalogi sūt q̄dā ꝯclusiones p̄me principioꝝ in oꝑabilibꝰ q̄ sūt dilectio dei ⁊ proximi. Alia aūt p̄cepta sunt q̄dā cōclusiones secūdarie deducte ex p̄dictis p̄ncipijs mediātibꝰ p̄ceptis decalogi ut dictū fuit s. vj. ca. ⁊ sic pz ꝙ oīa legis p̄cepta sūt quodāmodo de dictamine iuris naturalis: ⁊ ꝑ cōsequēs scripta sūt aliq̄ mō in cordibꝰ humanis: s̄m ꝙ dicit Ro. ij. Cū gentes que legē non habēt naturaliter ea q̄ legis sūt faciūt ostēdūt opꝰ legis scriptū in cordibꝰ suis. ⁊ h est qd̄ dicit hic: Iuxta te ē s̄mo valde ī corde tuo q: ibi scriptū est mō p̄dicto: ⁊ ꝑ ꝯsequēs: In ore tuo. q: verbū est cōceptus mētis indicatiuū. Ut facias illum. ope adimplendo: q: nō auditores legis tm̄ iustificabuntur: sed factores. Ro. ij. h Considera ꝙ hodie ꝓposuerim in conspectu tuo vitam ⁊ bonū. si mandatis dei obedieris. i Et ecōtrario mortē ⁊ malū. si trāsgressus fueris. k Si autem. Hic ꝯnter venia obstinatis denegat: ⁊ pz lrā ex supradictis vsq̄ ibi: l Testes in uoco hodie celum ⁊ terrā. i. angelos ⁊ hoīes. accipiēdo cōtinēs ꝓ cōtento. m Ipse est enim vita tua. non formaliter. sed effectiue. n

te de cunctis ꝓplis in quos te ante dispersit. Si[a] ad cardines celi fuerit dissipatus: inde te retrahet dñs deus tuus: ⁊ assumet atq̄ introducet in terram quam possederūt patres tui ⁊ obtinebis eā: ⁊ benedicens tibi maioris numeri te esse faciet q̄ fuerunt patres tui. Circūcidet[b] dñs deus tuꝰ cor tuū ⁊ cor seminis tui: ut diligas dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊ in tota aīa tua ut possis viuere. Omnes autem maledictiones has conuertet super inimicos tuos ⁊ eos qui oderūt te persequent. Tu autem reuerteris ⁊ audies vocem domini dei tui: faciesq̄ vniuersa mādata que ego p̄cipio tibi hodie: ⁊ abundare te faciet dñs deus tuus in cunctis operibꝰ manuū tuarum: in sobole vteri tui: ⁊ in fructu iumētorum tuoꝝ: in vbertate terre tue: ⁊ in rerum omnium largitate. Reuertet[c] enim dominus ut gaudeat super te in omnibꝰ bonis] sicut gauisus est ī patribus tuis: si tamen audieris vocem dñi dei tui ⁊ custodieris p̄cepta eius ⁊ cerimonias que in hac lege conscripta sunt: ⁊ reuertaris ad dominū deū tuum in toto corde tuo ⁊ in tota anima tua. Mandatū[d] hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est neq̄ procul positū nec in celo situ: ut possis dicere q̄s nostrum valet ad celum ascendere ut deferat illud ad nos: ut audiamus atq̄ opere cōpleamus neq̄ trans mare positum ut causeris ⁊ dicas: quis e nobis poterit mare transfretare ⁊ illud ad nos vsq̄ deferre: ut possimus audire ⁊ facere quod preceptum est: sed[e] iuxta te est sermo valde in ore tuo ⁊[f] in corde tuo ut[g] facias illū. Cōsidera[h] ꝙ hodie ꝓposuerim in conspectu tuo vitā ⁊ bonū ⁊ econtrario[i] mortē ⁊ malum: ut diligas dñm deum tuum: ⁊ ambules in vijs eius: ⁊ custodias mandata illius ⁊ cerimonias atq̄ iudicia ⁊ viuas: atq̄ multiplicet te benedicatq̄ tibi ī terra ad quā ingredieris possidendam. Si[k] autem auersum fuerit cor tuum ⁊ audire nolueris atq̄ errore deceptus adorauerit deos alienos ⁊ seruieris eis: p̄dico tibi hodie ꝙ pereas. ⁊ paruo tempore moreris in terra ad quā iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes[l] in uoco hodie celum ⁊ terram ꝙ ꝓposuerim vobis vitam ⁊ bonū benedictionem ⁊ maledictionē Elige ergo vitā: ut ⁊ tu viuas ⁊ semen tuum: ⁊ diligas dñm deum tuum atq̄ obedias voci eius: ⁊ illi adhereas. Ipse[m] est enim vita tua ⁊ longitudo dierum tuorum: ut habites ī terra pro qua iurauit dñs patribꝰ tuis abraham isaac ⁊ iacob ut daret eam illis.

XXXI

Abijt[n] itaq̄ moyses ⁊ locutus est omnia verba hec ad vniuersum israel: ⁊ dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie: non[o] possum vltra egredi ⁊ ingredi: presertim cum ⁊ dñs dixerit mihi: nō transibis iordanem istum. Dominus[p] ergo deꝰ tuus transibit ante te. Ipse delebit omnes gētes has in conspectu tuo: ⁊ possidebis eas. Et iosue iste transibit añ te sicut locutus est dominus. Facietq̄ dñs eis sicut fecit seon ⁊ og regibus āmorreorum ⁊ terre eorum: delebitq̄ eos. Cum[q] ergo ⁊ hos tradiderit vobis: similiter facietis eis sicut precepi vobis. Viriliter[r] agite ⁊ cōfortamini. Nolite timere nec paueatis ad cōspectū eoꝝ: q: dñs deꝰ tuus ipse est ductor tuus: ⁊[s] nō dimittet nec derelinquet te.

Cap. xxxj.

Abijt itaq̄. Hic icipit q̄rta ps p̄ncipalis huius libri: in qua inducit populus ad ꝑseuerantiam in lege in consumatione moysi ꝑ modū cuiusdā testamenti: vbi sic ꝓcedit q: p̄mo ponit institutio noui ducis. secūdo exhortatio plebis. ca. xxxij. tertio consumatio legislatoris. versus finē. xxxij. ca. ibi: Locutusq̄ ē dñs ad moysen. Circa p̄mū p̄mittit noui ducis institutio. secūdo istituti cōfirmatio. ibi: Et ait dominꝰ ad moysen. Prima in duas: q: primo ostendit institutionis necessitas. secūdo instituti habilitas. ibi: Vocauitq̄ moyses iosue. Necessitas aūt institutionis fuit mors moysi iminēs de ꝓpinquo. Fuit enī necessariū ꝙ eiꝰ successor institueret ipso viuente ne post mortē eiꝰ surgeret seditio pro alteriꝰ substitutione: quia populus ad malum erat pronus: ⁊ ne populus aliquo tempore esset sine ductore. ⁊ hec cā tāgit cū dicit a moyse: o Non possum vltra egredi ⁊ īgredi. non propter corporalē impotentiā: cum scriptum sit infra. xxxiiij. Nō caligauit oculus eius: nec dentes illiꝰ moti sunt. sed propter sententiam domini de morte moysi ante ingressum terre promissionis. ⁊ hoc est quod dicitur: Presertim cū ⁊ dominus dixerit mihi ⁊c. subditur: p Dominus ergo deus tuus trāsibit ante te. quasi diceret. lz instituam te mihi successorem ⁊ populi ducem dñs tñ ē dux p̄ncipalis. q Cū ḡ ⁊c. similiter facietis eis. eos totaliter delendo. r Viriliter agite ⁊ cōfortamini. tāq̄ de diuina deductiōe ⁊ ꝓtectiōe securi. s Et nō dimittet nec derelinquet te. donec totaliter cōterant inimici tui.

a Vocauitq; hic ꝓnter ostendit ducis istituti humilitas. illi enī q̄ se ingerūt ad regimen populi: nō sunt ad hoc apti: ꝑm q̄ dicit hebre. v. Nec quisq; sumit sibi honorē: nisi q̄ vocat a deo tāq; aarō humiles qui non veniūt ad hoc nisi inducti & vocati illi sūt digni: & hoc notat in iosue. cū dr: Vocauitq; moyses iosue. & subdit: b Cōfortare & esto robustus. ad sustinendū tanti regiminis onus. hoc aūt dixit moyses: q̄ iosue ex humilitate sua formidabat tantū onus accipe: maxime q̄ moyses qui erat talis & tantus onere populi grauat⁹ peccauerat in aq̄s ꝯdictionis ut dictū fuit Nu. xx. c Tu eā diuides sorte. tāq; victor existēs ꝓfecte: nō tñ tua virtute sed diuina. iō subdit: d Et dñs qui duc. ē v. ipse erit tecū victorias faciēdo. e Scripsit itaq;. Post institutionē ducis: hic ꝓnter ponit informatio plebis. q̄ dux istitutus nihil ꝓficeret: nisi plebs deo ꝓncipaliē & duci secundario obediret: q̄ q̄dē obedientia p legis memoriā conseruat. & iō dicit: Scripsit itaq; moyses legē hanc. ad perpetuā memoriā. f Et tradidit eā sacerdotib⁹. q̄ tenent eā intelligere & populū docere. g Post septē annos. i. in q̄libet septenario ānorū semel. s. āno remissionis: q̄ tūc filij isrl liberi a debitis poterāt melius ire ad templū in hierusalē & diligentius audire legē. h Filij quoq; eoꝝ. Ista enī obligatio se extendebat ad futuros sicut ad ꝑsentes. i Et ait dñs. Hic cōsequenter describit dux instituti cōfirmatio: & ꝓ ea dñm q̄ ē simplicit̄ superior. & ꝓmo describit dicta ꝓfirmatio. 2°. ꝓcipit legis cōseruatio ibi: Postq; ergo. Circa ꝓmū dicit: Et ait dñs ad moysen. tāq; superior ad inferiorē. k Ecce ꝓpe sūt dies mortis tue. ꝓpter q̄ indiges successore. l Voca iosue. mea

Vocauitq; moyses iosue & dixit ei coram omni israel: Confortare: & esto robustus. Tu enim introduces populum istū in terram quā daturum se patrib⁹ eorum iurauit dominus: & tu eam diuides sorte. Et dominus qui ductor tē vester: ipse erit tecum: nō dimittet nec derelinquet te. Noli timere nec paueas. Scripsit itaq; moyses legem hanc & tradidit eam sacerdotibus filijs leui qui portabant archam federis domini & cunctis senioribus israel. Precepitq; eis dicens: Post septē annos anno remissionis in solēnitate tabernaculorum conuenientibus cunctis ex israel ut appareant in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus: leges verba legis hui⁹ coram omni israel: audientib⁹ eis & in vnum omni populo cōgregato tam viris q̄ mulieribus: paruulis & aduenis qui sūt intra portas tuas: ut audientes discant: & timeant dominum deum vestrum: & custodiant impleantq; omnes sermones legis huius. Filij quoq; eorum qui nūc ignorāt: ut audire possint & timeant dominū deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra: ad quā vos iordane transmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus ad moysen. Ecce prope sūt dies mortis tue. Voca iosue: & state in tabernaculo testimonij ut precipiam ei. Abierunt ergo moyses & iosue & steterūt in tabernaculo testimonij. Et apparuitq; dominus ibi in colūna nubis que stetit in introitu tabernaculi: dixitq; dominus ad moysen: Ecce tu dormies cū patribus tuis: & populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingredietur ut habitet in ea: ibi derelinquet me: & irritū faciet fedus q̄d pepigi cū eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum & abscondam faciem meā ab eo: & erit in deuorationem. Inuenient eū omnia mala & afflictiones: ita ut dicat in illo die: Vere quia non est deus mecū: inuenerunt me hec mala. Ego autem abscondam & celabo faciem meam in die illo propter omnia mala que fecit: quia secutus est deos alienos. Nūc itaq; scribite vobis canticū istud & docete filios israel: ut memoriter teneant & ore decantent: & sit mihi carmē istud ꝓ testimonio inter filios israel. Introducam enim eum in terram ꝓ qua iurauī patrib⁹ eius lacte & melle manantem. Cūq; comederint & saturati crassiq; fuerint: conuertentur ad deos alienos & seruient eis: detrahentq; mihi & irritum facient pactum meum. Postq; inuenerint eum mala multa & afflictiones: respondebit ei canticum istud ꝓ testimonio: q̄d nulla delebit oblīuio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius que facturus sit hodie anteq; introducam eum in terrā quam ei pollicitus sum. Scripsit quoq; moyses canticum: & docuit filios isrl. Precepitq; dñs iosue filio nun & ait: Cōfortare: & esto robust⁹. Tu enim introduces filios isrl in terram quam pollicitus sum: & ego ero tecum. Postq; ergo scripsit moyses verba legis hui⁹ in volumine atq; compleuit: precepit leuitis qui portabant archam federis domini dicens: Tollite librum istum & ponite eum in latere arche federis dñi dei vestri: ut sit ibi cōtra te in testimoniū. Ego enim scio contentionē tuam: & ceruicem tuam durissimā. Adhuc viuente me & ingrediente vobiscum semper contentiose egistis contra dominum: quanto magis cum mortu⁹ fuero? Cōgregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atq; doctores: & loquar audientib⁹ eis sermones istos: & inuocabo ꝯ eos celum & terram. Noui enī q̄ post mortem meam inique agetis: & declinabitis cito de auctoritate. m Et state i tabernaculo. tu & ipse n Ut preci. ei. cōfirmādo eū in officio tuo te ꝑsente. o Apparuitq; dñs ibi in colū. nubis. ut p ꝑsentiā dei in signo visibili iosue esset maioris auctoritat̄ i ꝑspectū ꝑli. p Et post. iste cō. fo. dñs futurū ꝑsci⁹ p̄nūciat id q̄d erat futur⁹ post mortē moysi. nō tñ imediate q̄ toto tpe ipsius iosue filij isrl non declinauerunt ad idolatriā: ut dr Josue vlt̄. q Et abscō. fa. meā. q̄si afflictiones eoꝝ nō videā nec clamores audiam. r Ita ut dicat i illo die. quia vexatio dat intellectū. s Nunc ita. scri. vo. canti. istud. q̄d dr capequēti. t Ut me. te. ꝛore vocantē. ut sic nullus possit excusari q̄n ego p̄dixerim futuras trāsgressiōes & penas sequētes. cetera patēt ex dictis. v Postq; ergo hic ꝓnter describit legi scpte conseruatio: q̄. ꝓ nihilo scriberet nisi diligenē custodiret. & hoc est q̄d dr: Postq; ergo scripsit moyses &c. & subdit: ꝓ Prece. leuit̄ &c. vocant aūt & leuite nō rōne officij: & rōne generis q̄ erant de tribu leui: & erāt officio sacerdotes. y Tol. li. istū & po. eū. i la. arcꝭ. dicūt aliq; de brei q̄ erat i latē arcꝭ: tñ exteri⁹ sup quādā tabulā i latere arcꝭ ꝓminentē. Alij aūt dicūt q̄ erat interi⁹ iuxta tabulas. z Semp cō. egi. ō dñm. ut ꝑz i Exo. & libro Numeroꝝ. a Noui enī q̄ ꝓ⁹ &c. & hoc aūt cognuit moyses ꝓ spīm

Deuteronomiū

propheticie. Cetera patent. a Cap. xxxij.

AUdite celi q̄ loquor. Descripta institutione ducis hic consequenē describit exhortatio plebis ad pseuerantiā in lege ⁊ diuinis mādatis: ⁊ h̄ p canticū ab eis memoriē tenendū ⁊ decantandū. in q̄ moyses p̄mittit probemiū. 2° exequit intentū. ibi: Date magnificentiā. 3° ponit epilogū. ibi: Venit ḡ moyses. In prologo excitat attentionē populi ad dicēda. primo ex verbi firmitate. cū dicit: Audite celi ⁊c. ac si dicat. sic celū ⁊ ēra sunt res stabiles: sic mei sermones. 2° ex vtilitate. cū dr̄: b Cōcrescat ut pluuia doctrina mea ⁊c. ⁊ dicit: Cōcrescat. i. cōcrescē faciat opa virtutum. c Doctrina mea. sicut ros ⁊ pluuia crescere faciunt frenascētia. 3° ex auctoritate. cum dr̄. d Quia nomē dñi inuocabo. q. d. nō loquor auctoritate mea ⁊ diuina e Date magnificentiam. Hic moyses exequit intentū. ⁊ p̄mo ostendit deū ee p̄fectissimū ⁊ optimū. 2° colendū. ibi: Munquid ⁊c. 3° iudiciū ei esse iustū. ibi: Vidit dñs. Circa p̄mū exp̄mit p̄mo dei p̄fecta bonitas. 2° p oppositū populi malignitas. ibi: Peccauerūt. Perfectionē aūt diuine bonitatis ostēdit ex septē conditionib⁹. Primo q̄ magnus ē in ꝓprijs q̄ notat cū dicit: Date magnificētiā deo nostro. 2° p̄fect⁹ in factis. ibi: Dei p̄fecta sunt opa. 3° verus in iudicijs. ibi: Et oēs vie ei⁹ iudicia. 4° fidelis in p̄missis. ibi: Deus fidelis. 5° sanctus i bonis. ibi: Et absq; vlla iniq̄tate. q. nulli iniuriat: si vel vni grām ⁊ nō alteri. 6 totū facit sancte. 7 aliē aliqñ iudicet ab homine: Matt. xx. An oculus tu⁹ nequā est q̄ ego bonus sum. 8° iustus in p̄mijs reddēdis. ibi: Justus. ⁊. rectus in penis inferēdis. ibi: Et rectus. f Peccauerūt. Hic p oppositū ostendit populi malignitas. cū dr̄: Peccauerūt ei in sordibus. s. idolatrie. g Et nō filij ei⁹. q̄ ex hoc qui ꝓius filij dei erāt p grām: facti fuerūt filij p̄ditionis p culpā. h Generatio praua. p corruptionē affectus. i Atq; puersa. p corruptionē intellectus. k Heccine reddis dño. s. malū p bono. l Populе stulte. credēs vtile qō nō est. m Et insipiēs. nō cognoscēs vtilitatē vbi est. n Munqd. Hic cōsequenē ostēdit deū esse colendum ⁊ ex septem beneficijs. Primum est p̄marie creationis. qō notat cū dr̄: Munqd nō ipse ē pat tuus. colēd⁹ ⁊ venerandus? q. d. sic. q Et creauit te. in eductione de nihilo. p Fecit in distinctionis p̄mordio. o Possedit. cōseruationis auxilio. qō si ignoras. r Memēto ⁊c. p tuā cogitationē reducendo generationes ad p̄mā creationē. s Interroga. ut discas p alios narrationē. Secundū būficiū est gratuite electionis q̄ elegit populū israel p alijs. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: t Mñ diui. al. gētes. s. in cōfusione linguarū: q̄ p h̄ diuise sunt gentes ⁊ diffuse p mūdum. v Cōstituit termi. populoꝝ. q̄ distincti sūt p̄m. lxx. linguas. x Juxta nu. fi. israel. q̄ ingressi sūt egyptū cū iacob qui fuerūt. lxx. ut habet Beñ. xlvj. vbi dr̄: Oēs aie domus iacob q̄ ingresse sunt egyptū fuere. lxx. ⁊ p̄m hoc sunt. lxx. populi distincti p̄m diuersas linguas seu idiomata. Trāslatio. lxx. habet: Juxta numerū filioꝝ dei. per quos aliqui intelligūt angelos: ita q̄ p̄m eos tot saluabuntur vices quot remāserūt angeli boni: uel tot vices quot sunt angeli stantes ⁊ cadētes ut dicūt alij: ⁊ p̄m hoc dicit h Constituit terminos populorū. vt determinat numerus electoꝝ. y Pars aūt dñi popul⁹ eius. q̄ populus israel fuit deo specialiē dedicatus. Tertiū beneficiū est separatio ab erroꝛe idolatrie. p̄mo chaldeoꝝ: vnde abstulit abrahā. ut habetur Beñ. xj. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: z Inuenit eū i terra deserta. i. p̄uata dei cultu. a In loco horroris. q̄ chaldei colebāt ignē tanq̄ deū. qō est horrendum 2° aberroꝛe egyptiorū a quo reuocauit eos i vatione legis: ⁊ q̄tū ad h dr̄: b Et vaste solitudinis. eo q̄ in solitudine synai data est lex. Quartū beneficiū est reductio ad terrā p̄missionis. ⁊ q̄tū ad h dicit: c

vīa quā p̄cepi vobis: ⁊ occurrent vobis mala in extremo tēpore quādo feceritis malum in conspectu dñi ut irritetis eum p opera manuū vestrarum. Locutus est ergo moyses audiēte vniuerso cetu israel verba carminis hui⁹ ⁊ ad finē vsq; cōpleuit.

AUdite celi q̄ xxxii loquor: audiat tra verba oris mei. Cōrescat ut pluuia doctrina mea: fluat ut ros eloquiū meū. Quasi hymber sup herbā ⁊ quasi stille sup gramina: q̄ nomē dñi inuocabo Date magnificētiā deo nostro: dei p̄fecta sunt opa: ⁊ oēs vie ei⁹ iudicia. Deus fidelis ⁊ absq; vlla iniquitate: iustus ⁊ rect⁹: peccauerūt ei: ⁊ nō filij ei⁹ i sordibus. Generatio praua atq; puersa: heccine reddis dño populе stulte ⁊ insipiēs: Nūqd nō ipse ē pater tu⁹ q̄ possedit te: ⁊ fecit ⁊ creauit te? Memēto dierū antiquoꝝ: cogita gnātiones singulas. Interroga patrē tuū ⁊ annūciabit tibi: maiores tuos ⁊ dicēt tibi: Qñ altissim⁹ dividebat altissim⁹ gētes: qñ separabat filios adā. Cōstituit terminos populoꝝ iuxta numerū filioꝝ israel. Pars aūt dñi populus ei⁹: iacob funiculus hereditatis ei⁹. Inuenit eū i terra deserta: in loco horroris ⁊ vaste solitudinis. Circūduxit eum ⁊ docuit: ⁊ custodiuit quasi pupillā oculi sui. Sicut aquila, puocās ad volandū pullos suos: ⁊ sup eos volitās. Expādit alas suas: ⁊ assūpsit eū atq; portauit i humeris suis. Dñs solus dux ei⁹ fuit: ⁊ nō erat cū eo de⁹ alien⁹. Cōstituit eū sup excelsā terrā: ut comederet fructus agrorum Ut suggeret mel de petra: oleum q̄ de saxo durissimo. Butyrum de armento ⁊ lac de ouibus: cum adipe agnorum ⁊ arietum filiorum basan. Et hircos cum medulla tritici: ⁊ sanguinem vue biberet meracissimū. Incrassatus dilect⁹

Circūduxit eū, s. p deserta vsq; ad terre p̄missionis ingressum. d Et docuit. p moysen dando deuteronomiū. Quintū beneficiū est paterne ꝓtectionis. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: e Et custodiuit quasi pupillā oculi sui. inter alias partes corporis pupilla oculi diligentissime custodit: sic ⁊ filij israel p̄ceteris populis habuerunt beneficiū diuine ꝓtectionis. Sextū būficium est salubris eductionis de egypto. ⁊ q̄tū ad hoc dicitur: f Sicut aq̄la ꝓuocās ⁊c. q̄ per multa signa ⁊ mirabilia eis data ꝓuocauit eos deus ad egrediendū de egypto. g Expandit alas suas. ⁊c quando aq̄la vult transferre pullos suos de loco ad locum: portat eos sup humeros suos. quia non timet a parte superiori ꝑ tūm ab inferiori: ne emittant sagitte: ⁊ ideo ponit pullos sup humeros ut p̄mo ipsa recipiat sagittas q̄s pulli p̄cutiant. sic angelus p̄sonam dei representans posuit se inter castra filioꝝ israel ⁊ egyptios sup mare rubrū: ut habet Exo. xiiij. ca. ne sagitte ⁊ spicula egyptioꝝ lederent israelem. Septimum beneficiū fuit solēnis introductionis in terrā p̄missionis. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: h Cōstituit eum sup excelsā terrā. quia terra p̄missionis altior est alijs terris in circuitu existentibus. i Ut suggeret mel de petra. i. de terra petrosa: quia in terra p̄missionis in montibus petrosis sunt arbores in quibus mellificāt apes. k Oleumq; de saxo durissimo. quia ibi etiā in locis saxosis sunt olive de quaꝝ fructu fit oleū. Aliter exponit quia in vasis lapideis mel ⁊ oleū reseruant. l Butyrū de armēto ⁊c. ⁊ subdit: m Filiorum basan. q. terra og regis basan est valde pascualis ⁊ apta animalibus nutriēdis: ut hr̄ Nu. xxxij. n Et hircos. s. parvulos q̄ vocant hedi. o Cū medulla tritici. i. cū pambus factis de farina tritici delicatissima: ⁊ a cortice exteriori purgata. p Incrassat⁹. Hic cōsequenē ostēdit p oppositū populū a dei cultura recessurū. cū dicit: Incrassatus est dilectus. i. populus israel p̄mo a deo dilect⁹. repletus est omnib⁹ bonis in terra p̄missionis

ꝛ loquit scriptura de futuro ꝓ modũ ꝓteriti ꝓpter certitudinẽ ꝓphetie. a Et recalcitrauit. a deo recedẽdo. b Incrassatus est. delicijs. c Impinguatus. diuitijs. d Dilatatus. honoribus ꝛ excellentijs: ꝛ quia ista sunt frequẽt occasio dimittendi deũ ꝛ conuertẽdi se ad idolatrie cultũ. iõ subdit: e Dereliqt deũ ꝛc. idolatria aũt aliqñ impẽdit demonib⁹ in aliq effigie apparẽtibus. ꝛ ꝑtũ ad hoc dicit: f Immolauerũt demonijs. aliqñ corporibus celestibus. ꝛ ꝑtũ ad hoc subdit: g Dijs quos ignorabãt. quia patres eoꝝ ut moyses ꝛ aaron prohibuerũt adorare celi militiam. aliquãdo idolis humana arte adinuẽtis. ꝛ ꝑtũ ad hoc dr: Noui recẽtesq venerũt ꝛc. ꝛ subdit. h Vidit dñs. Hic cõsequenter ostẽdit diuinum iudiciũ esse iustũ punitẽdo populũ ꝓdictũ. Circa quod primo ponit cõminatiõis materia. 2° dilationis cã. ibi: Et dixi vbi nã sunt. 3° punitionis forma. ibi: Mõne hec condita sũt Circa ꝑmũ primo eis cõminat dñs subtractionẽ sui auxilij. cum dicit: i Absondã faciẽ meã. nõ aspiciẽdo ad eoꝝ afflictionem k Generatio eni peuersa est. ꝓpter deprauationẽ affectus. l Et infideles filij. ꝓpter deprauationẽ intellect⁹ 2° cõminat eis subiectionem respectu vilis populi. ꝛ ꝑtũ ad h dr m Ipsi me ꝓuocauerunt. colẽdo vilem creaturã. n Et ego ꝓuo. eos ꝛc. supponẽdo eis vilẽ gentẽ. 3° cõminat eis afflictionẽ supplicij. ꝛ ꝑmo a creaturis nõ viuentib⁹ cũ dicit: o Ignis succensus est. i. pena eis ꝑparata: q nomine ignis in sacra scriptura intelligit ois pena. Vel dicẽdũ q ista cõminatio respicit futurũ iudiciũ: añ qõ ꝑcedet ignis terrã cõburens. p Et sagittas meas cõ. in eis. sagitte diuine hic vocant pene ab eo subito imisse ad modũ sagittarũ. 2° a viuentibus. ꝛ primo a volatilibus. cũ dicit: Deuorabũt eos aues. 2° a feris animalib⁹. ibi: Dentes bestiarũ ꝛc. 3° a reptilibus. ibi: q Cũ furore trahentiũ sup terrã. q. reptilia incedũt sup terrã trahẽdo costas. 4° ab hominibus. cũ dicit: r Foris vastabit eos gladius. s. aduersarioꝝ. s Et intus pauor. ꝓpter imineꝫ periculũ. t Iuuenẽ simul ac virginẽ ꝛc. ꝑtũ ad omnẽ etatẽ ꝛ sexum. v Et dixi. Hic cõsequenter ponit dilationis cã. ꝛ ꝑmo ꝑmittitur dilatio cũ dicit: Et dixi. i. ꝓposui eos delere totaliter ita q nõ remaneret eoꝝ memoria. ꝛ subdit dilationis cã que est duplex. vna ẽ ne hostes supbirẽt imputãdo virtuti sue factum diuine vindicte: qđ notat cũ dicit: x Ne forte supbirẽt ꝛc. ꝛ nota q loquit hic scriptura de deo ad modũ hominis q̃ aliquid ꝓponit statim facere ꝛ postea mutat: cũ tñ talis mutatio nõ sit in deo: ꝫ solũmodo in suo effectu. secunda cã dilationis pene est: ut daret populo israel tẽpus penitẽtie. ꝛ hoc est quod dicit: y Sens absq consilio est. non ꝑcauẽdo malum. z Et sine prudentia. in non eligẽdo bonũ. a Vtinam saperent. ꝓterita. b Et intelligerent. presentia. c Ac nouissima ꝓuiderent. i. futura: q̃ per ꝓteritoꝝ memoriã ꝛ presentiũ intelligentiã habet homo viã ad ꝓuidendum de futuris. d Quomodo ꝑsequebat vnus. de aduersarijs. e Mille de iudeis. f Mõne iõ ꝛc. q. d. deberẽt manifeste cognoscere q̃ hoc non est ex virtute siue fortitudine adũsarioꝝ: sed ex vindicta diuine iustitie. Et q̃ aliquis posset q̃rere quare de⁹ ita punit peccata populi israel: cum dij aliaꝝ gentiũ nõ puniant peccata suoꝝ cultorũ. iõ ad hoc respondet cũ dr: g Mõ enim est de⁹ noster ut dij eorũ. q̃ est de⁹ verus ꝛ potẽs ꝛ volens exercere iusticiã suã: illi aũt non cũ sint dij falsi. ꝛ q̃ deus execũtione iustitie aliqñ facit ꝑ malos homines: sic ꝛ ꝑ demones. iõ subdit: h Et inimici nostri sũt iudices. q̃ deus celo sue vindicte ꝓposuit iudeos primo chaldeis tẽpore nabuchodonosoꝝ ꝛ postea romanis tpe titi ꝛ vespasiani: ꝛ iudicabãt eos ꝓ voluntate sua ad mortẽ ꝛ exilium ꝛ ad alias pnas. Dñi aũt vindicte subdit causa q̃ fuit iudeoꝝ culpa: q̃ notat cũ dicit: i De vinea sodomoꝝ. in q̃ ostẽdit gravitas peccati ipsoꝝ in h q̃ sodomis cõparant. Et nota q̃ peccatũ primo ẽ in corde ꝑ ꝓsensũ. 2° i interiori machinatione ad opꝰ ꝓpetrandũ. 3° q̃n̄ ꝓcedit in exteriorẽ actũ. primũ vocat h vinea: secũdũ vua: ꝛ tertiũ vinũ. k Mõne h cõdita. Posita cã dilationis ad tẽpus. hic ꝓnter describit forma implitiõis eo q̃ nõ fuerũt vsi tpe sibi dato ad pniam. ꝛ ꝑ describit eoꝝ punitio. 2° adũsarioꝝ destructio. ibi: Videte q̃ ego sim sol⁹. Circa primũ ponit certitudo punitiõis cũ dr: Mõne h cõdita sũt apud me ꝛc. q. d. lz distulerim punire peccata ꝓpuli mei q̃si ignorata: nõ tñ ẽ ita: q̃ sũt firmit retẽta ꝛ obseruata apud me ad puniẽdũ suo tpe. 2° subdit accelleratio tpis. cũ dr: Juxta ẽ dies ꝓditionis. 3° seueritas afflictiõis. cũ dr: l Judica. dñs ꝓ. suũ. feriẽdo peccata eoꝝ. m Et i ser. su. miserebit. q̃ i q̃libet captiuitate iudeoꝝ dimisit aliq̃s: ut cũ eis exercẽt suã misericordiã: vñ ꝛ circa finẽ mũdi cõuertent ad fidẽ xpi. n Videbit q̃ infir. sit manus. loq̃tur de captiõe iudeoꝝ ad modũ ciuitatis debellate: i cui⁹ muris exteriorib⁹ ponunt aliq̃ viri fortes ad defensionẽ ꝛ illi ꝓmo deficiũt ꝓpter lassitudinẽ. ꝛ ꝑtũ ad h dr: Videbit q̃ infirmata sit manus. s. debilitatiũ. 2° deficiũt illi q̃ sunt

inclusi in fortaliciis interioribus. ⁊ ꝯtū ad hꝝ dicit: a Et clausi quoq; ꝛefecerūt. ⁊ p cōsequēs alij cōsumunt. iō dicit: Et residui cōsumpti sūt. b Et dicēt. s. aduersarij eoꝝ eos subsannātes ⁊ teridentes ad augmētationē pene: c Vbi sunt dij eoꝝ. q. d. nō potuerūt eos ꝛefendere: sicut rapiaces loq̄bat iij. Reg. xviij. uel aliter ut sint verba aliquorum iustoꝝ de populo israel: sicut Hieremias ⁊ plures alij iusti fuerunt tpe captiuitatis babylonice: qui videntes populi miseriā dicebāt eam euenisse ꝓpē idolatrie culpā: ⁊ dicebant: Vbi sunt dij eoꝝ ꝛc. ⁊ hoc magis cōsonat hrē sequenti-cū dicit: d De quo. vic. co. adipes. h enī erat modus in sacrificijs idolatrantiū: q; adipes a sacerdotibus comedebant: ⁊ vina libamiuū bibebant: qō ꝓhibitū erat i sacrificijs dñi: ut hr Leuiti. in pluribus locis. e Surgant ⁊ opi. vobis. q. d. non possunt: ut manifeste videtis. f Videte. hic denunciat aduersariorum ꝛestructio ad ꝓsolationem iudeoꝝ. hic eni modus fuit ꝓlixtarū: ut postq̄ denunciauerant mala futura populo israel ꝓpter sua peccata: in fine ad eius consolationem denunciabant vastationē aduersarioꝝ: sicut patet in Isaia: Hiere. ⁊ pluribus alijs. ⁊ hoc rōnabiliter: quia lz infideles essent executores diuine iusticie; puniendo eos qui eū colebāt ꝛe peccatis suis: tamē hꝝ nō faciebant ex amore uel obedientia ad deum: sed cupiditate nocendi uel ex aliqua alia mala voluntate: sicut ⁊ demones ex mala voluntate ⁊ peruersa intentione intendunt diuinā iusticiā: quia dñs voluntatibus malis demonū ⁊ hominū utif ad gloriā suam: ⁊ ideo mali homines diuinā iusticiā exequentes merent a deo puniri: ꝓpter quod ꝓlixte vastatores iudeoꝝ finaliter denunciabāt ꝛestrui ⁊ vastari. ⁊ eodē modo hic facit moyses: ⁊ primo ostenditur vnitas veri dei-cū dicit: g Videte q; ego sim sol⁹ quia alij dij nō habent potestatē iuuandi. h Ego occidā. male faciētes. i Et ego viuere faciā. bene agentes. k Percutiā. vos: cū me ad iracundiā ꝓuocaueritis. l Et ego sanabo. cū p pniam reuersi fueritis. sed sic non erit de aduersarijs ꝛestris: quos ego ꝛestruā simpliciter. vñ subdit: l Leua. ad ce. ma. meā. modus ē iurādi ad affirmationē ei⁹ quod sequit: m Viuo ego in eternū. i. sicut verum est q; vita mea est immutabilis-ita faciā vindictam de aduersarijs ꝛestris. iō sequit: n Si acuero ut fulgur gladium meū. ⁊ accipit hic si. p quia. o Reddam vltionē hostibus meis. hostes enim dñi dicuntur hic hostes filioꝝ israel: quia lz puniendo filios israel essent executores diuine iusticie: hoc tamen faciebant ex mala voluntate ⁊ peruersa intentione: intendentes diuinū cultū qui apud iudeos erat ꝛestruere ⁊ ideo cōsequenter dicuntur hostes domini: deus tamen ꝓ omnipotentiam suam ⁊ sapientiam vtitur malis actibus ⁊ voluntatibus hominum ad suam gloriā: ut supra dictum est. p Inebriado sagittas meas i. penas voluntate mea immissas. ⁊ si queratur quomodo inebriabunt subdit: q De cruore occisorum ⁊ de captiuitate nudati ꝛc. modus erat antiquitus q; captiui ducebantur nudatis capitibus ad maiorem eorū confusionem: ⁊ victorie declarationem: ⁊ q; de⁹ sic puniet aduersarios filioꝝ israel. ideo cōcluditur: r Laudate gentes populum eius. i. populum israel q; dicitur specialis populus dei. s Quia sanguinē seruoꝝ suoꝝ i. iudeoꝝ qui ei seruiebant in cultu latrie. ⁊ accipit hic totum ꝓ parte ꝑm vnā regulā exponendi sacram scripturā: licz enim i populo israel essent multi mali: tñ cū illis erant etiā multi boni: ⁊ frequenter cū malis interficiebant ⁊ captiui ducebant: sicut patet de tobia ⁊ daniele cū sociis suis. ⁊ de vindicta taliū loquitur hic scriptura. t Et ꝓpitius erit terre populi sui. quia post captiuitatē babylonicā fuerunt iudei reducti ad terrā suam: ⁊ tūc fuit

---

c⁹ clausi quoq; ꝛefecerunt: resi-duiq; cōsumpti sūt. Et d⁹ dicent: vbi e⁹ sūt dij eoꝝ in qb⁹ habebāt fiduciā: De⁹ quoꝝ victimis comedebāt adipes ⁊ bibebāt vinū libaminū. Surgāt⁶ ⁊ opitulent⁷ vobis: ⁊ in necessitate vos p-tegāt. Videte⁸ q; ego sim solus ⁊ nō sit ali⁹ deus ꝑter me. Ego⁹ occidā ⁊ⁱ ego viuere faciā: percutiā¹ ⁊ᵏ ego sanabo: ⁊ nō est qui de manu mea possit eruere. Leuabo¹ ad celū manū meā: ⁊ dicā: viuo^m ego in eternum. Si^n acuero ut fulgur gladium meū ⁊ arripuerit iudiciū manu⁹ mea. Reddā^o vltionē hostib⁹ meis: ⁊ his q; oderūt me retribuā. Inebriabo^p sagittas meas sanguine: ⁊ gladius meus deuorabit carnes. De^q cruore occisoꝝ: ⁊ de captiuitate nudati inimicorum capitis. Laudate^r gētes populū ei⁹: q; sanguinē seruoꝝ suoꝝ vlciscetur. Et vindictam retribuet in hostes eoꝝ: ⁊ ꝓpitius^s erit terre populi sui. Venit ḡ moyses ⁊ locutus ē oīa verba cantici huius in auribus populi: ipse ⁊ Iosue fili⁹ nun. Cōpleuitq; cēs sermones istos loquēs ad vniuersum israel: ⁊ dixit ad eos: Ponite corda vestra i oia verba q; ego testificor vobis hodie: ut mādetis ea filijs vestris custodire ⁊ facere: ⁊ iplere vniuersa q; scripta sūt in volumine legis hui⁹: q; nō i cassū p̄cepta sunt vobis: sed ut singuli in eis viuerēt: q; faciētes lōgo ꝓseueretis tpe in terra ad quā iordane trāsmisso ingredimini possidendā. Locutusq;^t est dñs ad moysen in eadē die dicēs. Ascende in montē istū abarim i mōtē nebo q; est in terra moab cōtra hiericho: ⁊ᵘ vide terrā chanaan quā ego tradā filijs israel obtinēdā: ⁊ᵛ morere in monte. Quē cōscendēs iūgeris^w populis tuis: sicut^x mortu⁹ est aaron frater tuus in mōte hor ⁊ appositus populis suis: q; ꝑuaricati estis cōtra me in medio filioꝝ israel ad aquas cōtradictionis in cades ꝛertis syn: ⁊ nō sanctificastis me int filios isrl. Econtra videbis terrā: ⁊ nō ingredieris in eā: quā ego dabo filijs israel.

XXXIII

Hec^a ē bñdictio qua bñdixit moyses homo dei

---

exculta q; longo tpe manserat quasi deserta. v Venit ergo moyses. hic ponit epilogus respectu cantici p̄dicti: in quo primo ostenditur ipsius publicatio-cum dicitur: Locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi. secundo impressio eius in cordibus eoꝝ ad memoriter retinendū ⁊ ope adimplendū-cum dicit: Ponite corda vestra ꝛc. ⁊ patet littera. x Locutusq; est dominus. hic describit consūmatio legislatoris moysi. ⁊ primo ei mors a domino predicitur. secundo populus a moyse benedicitur. ca. xxxij. tertio moritur ⁊ sepelitur. ca. xxxiij. Circa primum dicitur moysi: y Ascende in montem istū abarim in montē nebo. abarim est nomē montis magni: ⁊ nebo cuiusdam partis supeminentis in illo: vnde melius videri poterat terra ꝓmissionis. z Et vide terram chanaan. h dicit ad eius cōsolationē: ut quā nō poterat ingredi: posset tñ intueri. a Et morere in monte. quia hoc diffinitū est apud me. b Jungeris populis tuis. in limbo sanctoꝝ patrū. c Sicut mortu⁹ est aaron frater tuus. i. ita suauiter ⁊ quiete: de cui⁹ morte dictū fuit Nu. xx. ⁊ subdit causa quare ambo mortui sunt ante ingressū terre ꝓmissionis. cū dicit: d Quia ꝑuaricati estis cōtra me. de qua preuaricatione dictū fuit Nu. xx. ca. e Cap. xxxiij.

Hec est bñdictio. hic ꝑter ponit bñdictio moysi sup populū. sicut ⁊ iacob patriarcha bñdixit filios suos imminente morte sua: ut habet Gen. xlix. ca. In hac ḡ benedictione ꝑmittit ꝓfatio. 2. subdit executio-ibi: Viuat ruben. 3. ponit conclusio-ibi: Non est alius. Circa ꝑmū ꝑmittit titulus cū dr: Hec ē benedictio. ⁊ subdit benedictionis cā: que fuit datio legis ⁊ eius

suſceptio. ⁊ hoc notat cū dicit: a Dñs de ſyna venit. quia ibi dedit legē: ut bñ Exo. xx. b Et de ſeir ortus ē nobis ⁊c. Dicūt hebrei q dñs primo legem obtulit idumeis qui habitabāt in mōte ſeir: ⁊ iſmaelitis q̄ habitabāt circa montem pharan: ſed ipſi noluerūt eam accipe: ⁊ tunc dedit eā filijs iſrael in monte ſynai ⁊ ſic ꝑm eos exponitur quod dicit: De ſeir ortus eſt nobis ⁊c. i. de illis locis venit ad nos dando nobis legem ab alijs recuſatam. ſed ħ dict̄ non cōſonat ſacre ſcripture: q̄ in toto ſuo ꝓceſſu videtur ſonare q populus hebreor a deo fuit ſpecialiter electus: ut inde xp̄s naſceretur. ꝓpter quod ſpeciali ſanctitate debuit pollere. ꝓpter quod ab alijs populis primo fuit ſegregatus ꝑ fidem vni⁹ dei. ſ. in abraham: ut habetur Geñ. xij. ⁊ poſtea diſtinctus ꝑ circūciſionem que fuit ſignū fidei: ut habet Geñ. xvij. poſtea deo ſpecialiē applicatus ꝑ legis ſuſceptionem: Exo. xx. ⁊ de talibus beneficijs illi populo ſingulariter datis dicit p̄s. cxlvij. Non fecit taliter omni nationi ⁊c. ⁊ iudicia ⁊c. que in lege cōtinent. ⁊ ideo a iudeis videtur eē cōfictū q lex illa oblata fuerit alijs populis. ꝓpter quod aliē exponunt doctores noſtri ſic: De ſeir ortus eſt nobis ⁊c. i. idumeis ⁊ iſmaeliticis in ſua infidelitate ⁊ idolatria dimiſſis: de ꝑ ſpeciale beneficiū ortus eſt nobis in datione legis. Iz aūt ħ ſit bene dictum tñ nō conſonat ad plenū lr̄ē: quia ſcriptura vniformiē loq̄tur ħ de ſyna ⁊ ſeir ⁊ de mōte pharan. ut patet in textu. iō p̄t aliter exponi: quia poſt datione legis in monte ſynai. populus eundo verſus terrā p̄miſſionis tranſiuit iuxta montē ſeir: ut bñ Nu. xx. ca. Et dum circuirent montē illū populus cepit tedere itineris ⁊ laboris. ⁊ ex ħ murmurare: ꝓpter quod dñs imiſit ſerpentes ignitos in populū: ut habet Nu. xxj. ⁊ cū populus clamaret propter morſus ſerpentū: dñs p̄cepit moyſi ut faceret ſerpentem eneum: ad cuius conſpectū percuſſi a ſerpentibus ſanabātur Ille aūt ſerpens habebat ſimilitudinē animalis venenoſi: erat tñ ſine veneno: ⁊ ideo fuit figura xp̄i: qui habuit carnē ſimilē peccatrici: ſed fuit ſine peccato: cui⁹ intuitus per veram fidem ſanat a morſibus peccatorū. Illā aūt figuram intellexit moyſes: ⁊ ideo dixit: De ſeir ortus eſt nobis ⁊c. quia in circuitu mōtis ſeir revelatū fuit ei beneficiū incarnationis xp̄i ⁊ paſſionis: quod ē maximū. c Apparuit de mōte pharan. Nu. x. bñ. q cū populus receſſiſſet de mōte ſynai nube eos ducente requieuit nubes i ſolitudine pharan: ⁊ cū populus ibi deſideraret carnes. domin⁹ dedit eis coturnices in tanta multitudine q habuerunt ſatis vſq ad menſem integrū: quod moyſi viſū fuit valde magnum: ut bñ Nu. xj. Tūc etiā in adiutorio moyſi in regimine populi repleuit dñs. lxx. ſenes ſpiritu ſancto: ut ibidē habet: ⁊ ꝓp̄ iſtud beneficiū dixit moyſes: Apparuit de monte pharan. illuminādo lxx. ſenes. d Et cū eo ſanctorū milia. i. angelorū ei miniſtrantiū ſm q dr̄ Dañ. vij. Milia miliū miniſtrabāt ei ⁊c. Sic igit̄ p⁹ beneficiū legis date in monte ſynai moyſes facit hic mentionē de alijs duob⁹ locis ꝓpter p̄dicta bñficia ibi collata. e In dextra eius ignea lex. q̄ fuit data de medio ignis: ut bñ Exo. xix. f Dilexit populos. i. xij. trib⁹: q̄ quelibet poterat dici populus vn⁹, vel aliter: Dilexit populos. generaliē. ſm illud Sap̄. xj. Diligis omnia que ſunt: ⁊ nihil odiſti eorū que feciſti. ſed ſpecialiter dilexit populū iſrael tā q̄ ſibi deputatū. iō ſubdit: g Omēs ſancti in manu illi⁹ ſunt. i. in ſua gubernatione ⁊ protectione: Iz enim ibi eſſent aliq̄ mali. tñ ꝑ maiorē partē erāt boni. h Et q̄ appro. pr. ei⁹ ⁊c. ħ dicit q̄ in datione legis dñs ſup̄ montē ſynai loquebat ⁊ popul⁹ erat i valle iuxt̄ p̄dē mōtis audiēs ꝙba dñi. ⁊ q̄ de ꝑceptis decalogi data ſūt ab eo imediate ceca ꝙo mediante moyſe. iō ſequit: i Legē ꝑcepit nobis moyſes. auctoritate dei. k Here. filijs iſrael añ mortē ſuā. Et ait Dñs de ſyna venit: ꝑ de ſeir ortus ē nobis. Apparuit de mōte pharan: ⁊ cū eo ſanctorū milia. In dextra eius ignea lex: dilexit populos. Omnes ſancti in manu illius ſunt: ⁊ q̄ appropinquāt pedibus ei⁹: accipient de doctrina illius. Legem ꝑcepit nobis moyses: hereditatē multitudinis iacob. Et erit apud rectiſſimū rex: cōgregatis ꝑncipibus populi cū tribubus iſrael Viuat ruben ⁊ nō moriat: ⁊ ſit paruus inumero. Hec de ciu/de benedictio. Audi dñe vocē iude: ⁊ ad populū ſuū introduc eū. Manꝰ eius pugnabūt pro eo: ⁊ adiutor illius ꝺ aduerſarios ei⁹ erit. Leui quoq̄ ait: Perfectio tua ⁊ doctrina tua a viro ſancto tuo quē ꝓbaſti i tentatione: ⁊ iudicaſti ad aquas cōtradictionis. Qui dixit patri ſuo ⁊ matri ſue neſcio vos: ⁊ fratrib⁹ ſuis ignoro illos: ⁊ neſcierūt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquiū tuū: ⁊ pactū tuū mul. iacob. q̄ ſicut hereditas eſt res īmobilis: ita lex fuit data iudeis ut īmobiliē ſeruaret ab eis. l Et erit apud rec. rex. i. ſi lex ſic cōſeruet a populo: erit rectiſſimus: q̄ lege divina gubernat⁹: ⁊ dñs erit eorū rex. vñ ⁊. j. Reg. viij. ca. q̄n primo elegerūt regē aliū: dixit dñs ad ſamuelem: Nō te abiecerūt ſed me ne regnē ſuper eos. m Viuat ruben. Hic conſequenter ponit bñdictiōis executio. ⁊ dividit in. xj. partes ſm tribus. xj. benedictas a moyſe: ⁊ patebūt partes ꝓſequendo. Primo ergo ponitur benedictio ipſi⁹ ruben quia fuit ꝓmogenit⁹ cū dr̄: Viuat ruben. vita nature. n Et nō moriat morte culpe uel gehēne. o Et ſit paruus inumero. hoc aſſit addit moyſes ad cōcordandū cū verbo iacob quo dixit ipſi ruben Geñ. xlix. Effuſus es ſicut aqua: non creſcas ⁊c. p Hec eſt iude bñdictio. poſt bñdictionē ruben immediate ponit bñdictio iude: q̄ ſuccesſit ei in honore regni q̄tū ad ius ꝓmogeniture. q Audi dñe vocem iude. dic̄ Ra. Sa. q hec ꝓphetia reſpicit ad vocē oīnis ipſi⁹ davidis ⁊ ſalomonis q̄ fuerūt exauditi in pluribus oīnibus ſuis: ⁊ ipſius aça pro exercitu ethiopū invadente ipſū. ij. Paral. xiiij. ⁊ Joſaphat pro amonitis. ij. Paral. xx. ⁊ Eçechie pro ſennacherib. iiij. Reg. xix. q̄ fuerūt reges iuda. r Et ad populū ſuū introduc eū. i. ad limbū patrū poſt vitā p̄ſentē. unde de ſanctis patrib⁹ cōmuniē ſcribit de morte eorū: Et appoſitus eſt ad populū ſuū: vel ad patres ſuos. s Manus eius pugnabunt. ꝓ eo. q̄ uſq ad electionē ſaulis trib⁹ iuda habuit ducatū belli: ut habet Judic. j. Quis aſcendet ante nos cōtra chananeū ⁊ erit dux belli. Dixitq̄ dñs: Judas aſcendet. ⁊. xx. ca. i bello cōtra filios beniamin. cum alie tribus quererēt: quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis. reſpondit dñs: Judas ſit dux veſter. t Et adiutor illi⁹ cōtra aduerſarios ei⁹ erit. dicit Ra. Sa. q ħ ſpecialiē dr̄ ꝓ⁹ ioſaphat rege iuda q̄ impetu facto contra eū i ramoth galaad exclamavit ad dūm ⁊ audiuit eū. iij. Reg. xxij. pōt etiā intelligi de pluribus alijs regib⁹ de tribu iuda q̄ fuerunt adiuti a dño in periculis. v Leui q̄q̄ ait. poſt benedictiones iude imediate ponitur benedictio leui ꝓpter dignitatē ſacerdotij. x Perfectio tua. q̄tum ad vitā ſanctā. y Et doctrina tua. q̄tū ad ſanā doctrinā. z Al viro ſancto tuo. i. a moyſe q̄ fuit de eadē tribu: ⁊ ſanctitas vite ⁊ veritas doctrine ab eo derivata fuit ad alios eiuſdem tribus. ⁊ loquit̄ hic moyses de ſe ipſo quaſi de quodā alio ex humilitate: q̄ hec ꝓtinent ad cōmendationē eius: ſicut ⁊ Jobes euangeliſta Joh. xj. dicit de ſe ipſo: Videbat illū diſcipulū quē diligebat ibs ⁊c. a Quē ꝓbaſti in tentatione. ħ dirigitur ad deū qui patientiam moyſi ꝓbavit i multis tentationib⁹ iudeor. b Et iudicaſti ad aq̄s cōtradictionis. de terminando ſup eum pena mortis: ut bñ Nu. xx. ⁊ ex ħ ꝑz veritas ipſius moyſi q̄ ita fideliē exp̄mit peccatū ſuū ſicut ⁊ meritū. c Qui dixit patri ſuo. hoc nō ſolū intelligit de moyſe: ſed etiā de alijs filijs leui qui ad ꝑceptū moyſi interfecerūt ꝓpinquos ſuos ꝓpter culpā ex adoratione vituli Exo. xxxij. d Hi cuſtodierūt eloquiū tuū. q̄. lex divina ꝑcepit idolatras interfici. e Et pactū tuū. dicit hic Ra. Sa. q hoc intelligit de circūciſione q̄ vocat pactū dñi Geñ. xvij. quia alie trib⁹ nō circūciderūt filios ſuos natos in deſerto quouſq̄ fuerūt i terra p̄miſſionis: ut habet Joſue. v. Sed trib⁹ leui filios ſuos circūcidit

ut iste dicit. Contrarium autẽ dicunt cõmuniter expositores nostri: ⁊ huic cõsonat scriptura Josue. v. vbi dicit Populus aũt qui natus est in deserto per. xl. ãnos incircũcisus fuit: ita q generaliter loquit: ⁊ nullũ excipit. ⁊ sm b quod dicit hic: Pactũ tuum. põt intelligi de observatione legaliũ: sicut ⁊ alia q̃ hic ponuntur. a Ponent thymiama in furore tuo. ad auertendũ furorẽ tuũ a populo tuo. b Benedic dñe fortitudini eius. dicit hic Ra. Sa. q b refert ad machabeos qui fuerũt de tribu leui: ⁊ fortiter pugnauerunt cõtra adũsarios fidei. ⁊ q̃ fuerũt valde pauci respectu adũsariorũ. iõ moyses hoc p̃uidens orat pro eis. c Et beniamin ait. b post b̃dictionem leui ad quẽ p̃tinebat sacerdotium: ponitur imediate benedictio beniamin: i cuius sorte fuit tẽplũ. d Habitabit cõfidenter in eo. s. i dño: eo q̃ deus speciali modo habitabat in templo: de qua habitatione subditur: e Quasi in thalamo tota die morabit. templũ enim vbi deus colebat erat quasi thalamus ipsius. f Et inter humeros illi⁹ requieset. Iz enim humeri sint in supiori parte corpis: tñ iferiores sũt capite. ⁊ p b designat loc⁹ edificationis tẽpli: q̃ Iz tẽplũ edificatũ fuerit in mõte moria: nõ tñ i sũmitate ei⁹. b i declini p spaciũ. xviij. cubitorũ a sũmitate mõtis ut dicũt hebrei. g Joseph q̃ dicit. Post b̃dictionẽ beniamin p̃mit b̃dictio ioseph. q̃ sic i sorte beniamin fuit tẽplũ. sic i sorte ioseph fuit silo: vbi filij isrl posuerũt tabernaculũ moysi ⁊ archã testimonij: ut habet Josue. xviij. ca. ⁊ quia locus templi fuit excellentior ⁊ deo diligibilior. iõ p̃ponit benedictio beniamin b̃dictioni ioseph. Iz beniamin fuerit iunior. b De benedictione dñi terra eius. q̃ sors ioseph fuit valde fertilis. i De pomis celi. quia arbores fructificãt ex influentia celi ⁊ stellarum. k Et rore atq̃ abysso subiacente. terra eni humecta ẽ apta ad fructificandũ: humectat aũt a superiori ex descẽsu roris ⁊ ab inferiori ex aq̃s subterra latentib⁹ que hic nomine abyssi designãt l De po. fru. so. ac lune. hoc addit ad designandũ q̃ inter celi luminaria sol ⁊ luna habent maiorẽ efficaciã sup terre nascentia. m De vr. anti. mon. ibi eni fruct⁹ citi⁹ maturant ⁊ ꝓpter nouitatẽ magis diliguñt. n Benedi. illi⁹ q̃ ap. in rubo. i. ipsius dei qui in rubo apparuit moysi. o Super verticẽ nazarei. i. sancti: quia ioseph inter alios fratres suos fuit sanctior. p Quasi p̃mogeniti tauri pulchritudo eius: cornua rhinocerotis cornua illi⁹. Jn ipsis ventilabit gẽtes vsq̃ ad terminos terre. Hi sunt multitudines ephraim: ⁊ hec milia manasse. Et çabulon ait: Letare çabulon in exitu tuo: ⁊ isachar in tabernaculis tuis: populos vocabũt ad montẽ: ibi immolabũt victimas iustitie. Quia inundationẽ maris quasi lac suggent: ⁊ thesauros absconditos harenaꝝ. Et gad ait: Benedictus in latitudine gad. Quasi leo requeuit: cepitq̃ brachiũ ⁊ verticẽ. Et vidit p̃cipatũ suũ q̃ in parte sua doctor esset repositus: q̃ fuit cũ p̃cipib⁹ populi ⁊ fecit iustitias domini: ⁊ iudicium suum cum israel. Dan quoq̃ ait: Dan catulus leonis: fluet largiter de basan. Et neptalim dixit: Neptalim abundantia perfruetur: ⁊ plenus erit benedictionib⁹ dñi.

seruauerũt: iudicia tua o iacob ⁊ legẽ tuã o israel. Ponent thymiama ī furore tuo: ⁊ holocausta sup altare tuũ. Bñdic⁹ dñe fortitudini eius: ⁊ opa manuũ illi⁹ suscipe. Percute dorsa inimicorũ ei⁹: ⁊ q̃ oderũt eũ nõ cõsurgãt. Et beniamin ait: Amãtissimus dñi: habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabit: ⁊ inter humeros illius requiescet. Joseph q̃ ait: De benedictione dñi terra eius: de pomis celi ⁊ rore atq̃ abysso subiacente. De pomis fructuũ solis ac lune: de vertice antiquorũ mõtiũ: de pomis colliũ eternorũ: ⁊ de frugibus terre: ⁊ de plenitudine ei⁹. Benedictio illius q̃ apparuit in rubo veniat sup caput ioseph ⁊ super verticẽ nazarei inter fratres suos. Quasi p̃mogeniti tauri pulchritudo eius: cornua rhi-

Et isachar in tabernaculis tuis. ibi manẽdo ꝓ studio diuine legis v Populos ad mõtẽ vocabũt. i. ad hierusalẽ in monte sitã: q̃ in solẽnitatibus veniebat ibi populus ad audiendũ doctrinã legis a doctoribus de tribu isachar. x Ibi imo. vic. iustitie. quia i tribus solẽnitatibus precipuis debẽbãt apparere coram dño: nõ vacui sed cũ muneribus ⁊ sacrificijs. y Qui inundationẽ maris quasi lac suggent. i. bona apportata in nauibus p vndas maris. z Et thesauros absconditos harenarũ. i. metalla diuersa: ⁊ lapides pretiosos: qui de harena terre extrahunt: ⁊ ad loca longinqua q̃ mare frequenter trãsportant. a Et gad ait. Hic ponit benedictio gad. cum dicitur: b Benedictus i latitudine gad. p quod designat q̃ habunt latitudinẽ terre in sua sorte. c Quasi leo requieuit: q̃ illa tribu fuerũt homines fortes ⁊ bellicosi: sm q̃ dr Ben. xlix. Sad accinctus pliabit. d Cepitq̃ brachiũ ⁊ verticẽ. erant eni ibi aliqui ita fortes q̃ vno ictu amputabãt caput hominis cum humero ⁊ brachio: ut dicit Ra. Sa. Alit exponit: ut p brachiũ intelligat fortis aduersari⁹. p verticẽ turme uel aciei capitaneus. ⁊ neutri poterãt impetũ gadditaꝝ sustinere. ⁊ ꝓpt b fuerũt positi in fronte exercitus filiorũ israel pugnando contra chananeos. e Et vidit p̃cipatũ suũ. q̃ in parte sua doctor esset repositus. Iste doctor fuit moyses qui fuit sepultus in sorte gad. ⁊ hoc cessit ad magnũ honorẽ ⁊ dignitatẽ illius tribus. f Qui fuit cũ p̃cipibus populi. i. cum p̃cipibus nouem tribuum ⁊ dimidie quousq̃ esset eis hereditas acquisita. g Et fecit iusticias domini. in hoc adimplendo quod promiserat moysi Nu. xxxij. ca. b Et iudicium suum cum israel. i. tenendo eis in hoc fidelitatem. i Dan quoq̃ ait. Hic ponitur benedictio ipsius dan. cũ dicitur: k Dan catulus leonis. quod dicitur specialiter propter samson qui fuit fortissimus ⁊ de tribu dan. l Fluet largiter. hoc dicitur propter fluuium iordanẽ qui oritur in sorte ei⁹ iuxta ciuitatem captam ab eis que prius lachis vocabatur. sed ab eis fuit denominata dan ex nomine patris sui: ut habetur Judic. xviij. ⁊ est in termino aquilonari terre promissionis sub monte libani: in cuius radicibus sunt duo fontes: vnus nomine ior: ⁊ alter dan: qui simul iuncti iordanis nomen efficiunt. m De basan. in terra enim illa vltra iordanẽ est quidam fons quẽ Hiero. vocat phialã: Marcus balmanutcha: Matth⁹ magedon: vbi ẽ prim⁹ ortus iordanis: nã palce ibi immisse subterraneo meatu ducte recipiunt in dan. n Et neptalim dixit. ipsũ b̃dicẽdo. o Neptalim abũdãtia ꝓfruet. i quo sue sortis fertilitas designat. p Et plenus erit b̃dictionibus dñi. in sorte enim ei⁹ terre nascẽtia citi⁹ appropinquabant ad maturitatẽ q̃m in alijs partibus terre promissionis. ⁊ iõ ex fructibus illius terre p̃mo afferebant p̃mitie ad templum. vnde ⁊ sacerdotes ⁊ leuite tenebãt dñm: ⁊ eadẽ sñia habet Ben. xlix. in b̃dictiõe neptalim.

a Mare ⁊ meridiem possidebit. q̄ mare galilee q̄tum ad sui partē meridionalem cecidit in sortē neptalim. b Aser q̄ ait. ipsum benedicēdo. c Benedictus in filijs aser. in b̄ signatur pulchritudo prolis. iō subdit: d Sit placēs fratribus suis. q̄ filie eius erāt ita pulchre ut essent aptē ad maritandum regib⁹ ac sacerdotib⁹: ut dic Ra. Sa. e Et tingat in oleo pedem suū. q̄ in sorte sua multe fuerūt olive ⁊ fructifere ex quib⁹ ibi abundabat oleū. q̄ abundantia designat p tinctionē pedis: sicut Job. xxix. Lauabā pedes meos butyro. f Ferrum ⁊ es calciamētū eius. q̄ in sorte aser fuerūt minere ferri ⁊ cris: q̄ calcabant calciamētis eoꝝ qui ibi opabantur. g Sicut dies iuuentutis tue. sūt delectabiles ⁊ placidi. b Ita ⁊ senectus tua. sit amabilis ⁊ placida. b q̄rit quare symeon nō habuit benedictionē. ad quod respōdent hebrei q̄ hoc fuit: q̄ primo tractauit de benedictione ioseph ⁊ alios ad b̄ induxit: ꝓpter quod ioseph retinuit eum in vinculis: ceteris fratribus ad patrē remissis. ut habet Beñ. xlij. Item q̄ princeps trib⁹ symeon fornicat⁹ est in belphegor: ex quo accidit mortalitas in populo: ut dr̄ Nu. xxv. i Nō est alius. hic ponit cōclusio intenta q̄ē inductio populi ad dei reuerētiā ⁊ amorē. ad ei⁹ aūt reuerētiā induxit moyses ex cōsideratiōe magnitudinis diuine. cū dr̄: Nō ē ali⁹. sīlis i magnitudine. k Et de⁹ rectissi. i. ut de⁹ populi isr̄ rectissima lege gubernati. l Ascēsor celi. i. de⁹ qui est in celis excelsior. m Magnificētia eius discurrūt nubes. In hebreo habet: Discurrunt celi. quia motus orbium celestium dei magnificentiā ostendūt. n Habitaculū eius sursū. quia ē sup omnia benedictus. o Et subter brachia sempiterna. In hebreo habet: Brachia seculi. q̄ q̄ intelligunt angeli: quoꝝ p̄tute administrant alie creature: ⁊ ipsi subsunt deo tāq̄ eius ministri. Consequenter inducit ad dei amorē ex consideratione bñficioꝝ ꝑmissoꝝ. cū dicit. p Eiciet a facie tua inimicū. i. inimicos: ⁊ accipit hic singulare pro plurali: sicut Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. q Dicet q̄ cōterere. i. verbo suo conterent absq̄ tuo labore. r Habitabit israel cōfidenter. deuictis aduersarijs. s Et solus. quia ꝓpter securitatem magnā nō erit necesse q̄ homines cōgregent ad inuicem ad resistendū aduersarijs: sed quilibet poterit habitare p se sub vite sua ⁊ ficulnea sua. t Oculus iacob in terra frumenti ⁊c. i. videbit fertilitatē bonoꝝ in terra sua. v Celiq̄ caligabunt rore. in hoc designat abundantia roris ad fecundationem terre. x Beatus tu israel. qui sic visitaris a dño ⁊ defenderis. vnde subdit: y Scutū auxilij tui ⁊c. supple. ē dñs de⁹ tu⁹. z Negabūt te inimici tui. In hebreo habet: Mentient tibi inimici tui. quod exponūt hebrei de gabaonitis qui mentiēdo dixerūt filijs israel: De terra lōginqua valde venerūt serui tui. ut habet Josue ix. Potest etiam exponi sm translationē nostrā de regibus chananeoꝝ q̄ negantes filijs isr̄ terrā eis promissā a dño venerunt vnanimiter ad pugnandū cōtra eos: ut habetur Josue. ix. ca. a Et tu eoꝝ colla calcabis. quod impletū fuit q̄n principes exercitus israel posuerūt pedes suos super colla q̄nq̄ regū latentiū in spelūca: ut dr̄ Josue x. capitulo. b

Mare⁸ ⁊ meridiē possidebit. Aser⁹ quoq̄ ait: Benedictus⁶ in filijs aser. Sit⁹ placens fratribus suis: ⁊⁶ tingat in oleo pedē suū. Ferrū⁷ ⁊ es calciamē-tū eius. Sicut⁸ dies iuuentutis tue: ita⁹ ⁊ senectus tua. Non¹ est ali⁹ut¹ deus rectissimi. Ascē-sor¹ celi auxiliator tu⁹. Magni-ficentia¹ eius discurrūt nubes: habitaculū¹ ei⁹ sursū: ⁊⁰ subter brachia sempiterna. Eiciet⁹ a facie tua inimicū: dicet q̄⁹: con-terere. Habitabit⁸ israel confi-denter ⁊⁹ solus. Oculus⁸ iacob in terra frumenti ⁊ vini: celiq̄⁹ caligabunt rore. Beat⁹⁸ tu isr̄. Quis similis tui: populе q̄ sal-uaris in dño? Scutum⁸ auxilij tui: ⁊ gladi⁹ glorie tue. Negā-bunt⁸ te inimici tui: ⁊⁰ tu eoꝝ colla calcabis. XXXIIII

Ascendit⁹ ergo moyses de campestrib⁹ moab super⁸ montem nebo in vertice phasga cōtra hiericho: ostenditq̄⁹ ei dñs omnē terrā galaad vsq̄ ⁸ dan: ⁊ vniuersū neptalim terramq̄ ephraim ⁊ manasse ⁊ omnē terram iuda vsq̄ ⁸ ad mare nouissimum: ⁊ australē partē ⁊⁸ latitudinem campi hiericho ciuitat⁸ palmaꝝ vsq̄ segor. Dixitq̄ dñs ad eum Hec est terra, p q̄ iurauī abra-ham isaac ⁊ iacob dicens: Se-mini tuo dabo eā. Vidisti eā oculis tuis: ⁊ nō transibis ad illā. Mortuusq̄⁹ ē ibi moyses seruus dñi i terra moab iuxta dñm: ⁊ sepeliuit eum in valle terre moab cōtra phogor: ⁊⁸ non cognouit homo sepulchrū eius vsq̄ in p̄sentē diē. Moy-ses centū ⁊ viginti annoꝝ erat q̄n mortuus est. Non⁸ caligauit oculus eius: nec dentes illi⁹ moti sunt. Fleueruntq̄ eū filij israel in cāpestribus moab tri-ginta diebus: ⁊ cōpleti sūt dies planct⁹ lugētiū moysen. Josue⁸ vero filius nun replet⁸⁸ est spi-ritu sapiētie: q̄ moyses posuit super eū manū suas. Et obedie-rūt ei filij israel: fecerūtq̄ sicut p̄cepit dñs moysi. Et⁸ nō surre-xit p̄pheta vltra in israel sicut moyses quem⁰ nosset dñs facie ad faciem in⁰ omnibus signis atq̄ portentis que misit per eū ut faceret in terra egypti pha-raoni ⁊ oib⁹ seruis eius vniuer-saq̄ tre illi⁹: ⁊ cūctā manū ro-bustā magnaq̄ mirabilia que fecit moyses coram vniuerso isr̄.

Explicit Deuteronomiū.

Capitulo. xxxiiij.

Ascēdit q̄ moy-ses. Cō-pleta benedictio-ne ꝑpuli: hic cō-sequenter describi-tur mors ⁊ se-pultura moysi. ⁊ primo describitur ꝓsūmatio pasto-ris. secūdo ibi: dit confortatio suc-cessoris. ibi: Josue vero. tertio cōmēdatio p̄decessoris. ibi: Et nō surrexit pro-pheta. Circa pri-mū p̄mittit ordi-natio moysi im-plentis p̄ceptum dei: qui dixerat sibi supra. xxxij. ca. in fine: Ascē-de in montē istū abarim ⁊c. ⁊ se-quit: Et morere in monte. ⁊ ideo cōpleta benedi-ctione populi ascē-dit illuc. c Sup montē ne-bo i vertice phas-ga. abarim ē no-men totalis mō-tis. Nebo ē no-mē cuiusdā mō-ticuli supeminē-tis i ipso. Phas-ga vero est supior ps illi⁹ mōticuli: vñ pōt lōge videri. d Dixitq̄ ei dñs ad̄m terrā. ad ꝓlationē suā. e Usq̄ dan. vbi ē t̄min⁹ aq̄lonaris dēre. promissiōis. f Usq̄ ad ma-re. i. mare mortuū: q̄ ē in t̄mino opposito dēre. promissiōis. s. australi. g Et la. cā. hie. ci. pal. vocabat eni duplici noie. s. hiericho ⁊ ciuitas palmaꝝ: ⁊ hdic mos moysi. cū dr̄: b Mortuusq̄ ē ibi ⁊c. ⁊ sepeliuit eū. s. dñs: misterio tñ āge-lico. i Et nō cog. bo. se. ei⁹. q̄ factū ē a deo. ne iudei cole-rēt ipsū tāq̄ deū, ꝓpter magnitudinē ⁊ multitudinē signoꝝ k Nō cali. ocu. ei⁹ ⁊c. q̄ sensus ei⁹ p̄seuerauerūt viuaces vsq̄ i fine. Judei dicūt: Et nō fuit obscurata visio ei⁹: ⁊ ac-cipiūt visionē, p colore q̄ ē obiectū visus. l Josue vero. hic p̄ponit cōfortatio successoris. s. iosue: q̄ fuit ꝓfort-at⁹ duplicit. s. a supiori: q̄ fuit replet⁹ spū sancto. q̄ notat cū dr̄: m Reple. ē spū sapiētie. ⁊ ab inferiori p bonā obe-dientiā ꝓpli. q̄ notat ibi: Et obedierūt ei ⁊c. n Et nō sur-rexit. hic ꝑponit cōmēdatio p̄decessoris: q̄ dixerat scriptura iosue repletū fuisse spū sapiētie: ne ex h̄ crederet ipsū eq̄lē fuisse moysi. iō hdic: Et nō sur. ꝓpter. vl. in isr̄ sic moyses. i. eq̄lis ei. o Que nos. to. fa. ad faciē. i. loquēs cū eo familiariter ⁊ ad volūtatē suā sic solet lōqui ad amicum suū. p In om. sig. atq̄ portētis. q̄ tot ⁊ tāta mirabilia ⁊ tā longo tpe nō fuerūt facta p aliū, ꝓbam i veteri lege.

Postilla sup Deutero. edita a fratre Nico. de lyra fuit.

Prologus

Incipit prologus in librum Josue.

TAndem finito pentateucho. Iste prologus in quinq; partes dividit principales: in quaꝝ prima presens opus ordinat ad precedentem pentateuchū cum dicitur: Tandem finito &c. In secunda lectorē reddit attentū. ibi: Monemusq; lectorē. In tertia cōpescit detractiones emulorum. ibi: Vñ cessēt arcuato vulnere &c. In quarta eos multipliciter cōfutat quia nihil ex trāslatiē. lxx putabant recipiendum. ibi: Ut si vetus &c. In quinta proponit post isti⁹ cōpletionē operis se trāsferre ad explanationem propheterū ibi: Ceterum post sancte paule &c. Littera satis plana est Inde paucas subdivisiones faciem⁹. a Tandē finito pentateucho moysi: velut grandi fenore literati. Metaphorice loquitur ad modū debentis vel debitoris qui per solutionem debiti liberatur a creditoris obligatione: sic beatus Hieronym⁹ translato pentateucho liberat⁹ ē ab obligatione transferendi pentateuchum: qua Desiderio tenebat. Et pentateuchus dicitur a penta quod est quinq;: & teuchos qō est volumen: quia quinq; continet volumina. Origenes ſm grecos addidit pētateucho duos libros. s. Josue & Judicū & vocat ogdoateuchum: ab epta quod est septem: & teuchos quod est volumen. Nos itaq; liberati: quasi de grandi fenore: hoc est. s. de grani obligatione. Manum mittimus. i. opram dare intendimus ad interpretandum iesum filium naue. Nota q; iosue & filius naue idem est nomen. Cognominatus est autem a patre iesus naue vel iosue ben num. i. filius naue. s. filius nun. ad differentiā iesu filij sirach ꝓnepotis iesu magni sacerdotis qui scripsit ecclesiasticum. Et nota q; ſm hebreos hic incipit secundus ordo veteris testamenti: qui distinguunt vetus testamentū in tres ordines. Primū vocāt legem. secundū ꝓphetas. tertiū agiographa In lege ponunt quinq; libros moysi'. In propheti's. viij. Josue: Judicum: Samuel: Malachiā: Isaiam: Hieremiam: Ezechielem: & xij. prophetas mīores. In agiographis. ix. li. ve. te. qui supersunt. Hi dicuntur agiographi i. sanctoꝝ scripta: ab agios quod est sanctū: & graphe qō est scriptura. Nam grapho verbum grecū idē ē quod scribo quasi sancte vel sanctoꝝ scripture: quod nomen cē est omnibus sacre scripture libris: quia bi nouem non habuerunt eminentiā pre ceteris. ſm quam agnominarent: ideo cōmuni nomine contenti sunt. Unus iob: tres salomonis libri: daniel: paralypomenon: esdras: hester. Aliq; supsūt s. liber iudith: liber machabeorū: liber sapientie: & liber tobie: qui apocripbi dicunt: quia auctores eorum ignorant. Et dicitur apocriphus ab apo quod est valde: & criphon quod est obscurus: quasi valde obscurus. vnde dicuntur apocripbe virgines. i. valde obscure: quarū lampades sunt extincte. Sic exponit magister matheus vindocinensis. ſm alios dicit apocriphus ab apo quod est ve: & crisis quod est secretum: quasi secretus vel occultus. i. de numero secretorum. vel dicit ab cripto quod est absc̄odo: quasi absc̄oditus. Quia vero de veritate istorum librorꝝ nō dubitat ab ecclesia recipiunt. Mittimus inquā manum. ad interp̄tandū iesum naue. i. librum iosue. b Quē hebrei iosue ben num. i. iosue filium nun vocant: & ad iudicum librū quē iudei sopbim appellant. qui iudices describit vsq; ad beli sacerdotē: & ob hoc dicit iudicū tamq; a materia. videtur tamen quibusdā autoribus sic nominatus ut quasi chronice scribendo: cuilibet iudicum tempus suum in actibus redegerit. Quis autem in vnum congregerit dubium est. Dicunt quidam q; samuel: alij q; esdras. Verisimilius videt q; ecechias qui paralipomenon & librum regum in vnū collegit. Sed quare iosue & moyses inter iudices non annumerent. Dicendū quia nō solum iudicauerūt: ſ etiam rexerunt. Ceteri vero nil iuris in populo habuerunt: nisi q; in tribulationibus consilio & prouidentia eorum populus vtebat. c Ad ruth quoq;. i. similiē. d Et hester. mittimus manum. Quos. libros. hebrei e. Eisdem nominib⁹ efferūt. i. vocāt. Istos duos libros transtulit Hieronymus de greco in latinum ad petitionē paule & eustochij: sicut scribit i bistoriis Cōtrariū videt i fine istius prologi vbi dī:

ut filiā hebraicoꝝ nominū: & distinctiones p⁹ membra diuisas diligēs⁸ scriptor' conseruet: ne & noster labor & illi⁹ studium pereat: Et⁹ ut in primis quod ᵛ sepe testatus sum sciat⁹ me' nō in reprehensionem veterum noua cudere sicut⁹ amici mei crimi/nantur⁸: sed pro⁹ virili portione offerre ᵗ lingue mee hominibus quos⁸ tamen nostra delectant: ut' pro grecorū hexaplis que & sūptu & labore maximo indiget

Ceterum post sancte paule dormitionem eos libros eustochio negare non potui. ergo videtur q; post mortem paule ab eustochio rogatus libros istos transtulit. Solutio. simul fuit rogatus ab eis: & eis concessit. Unde mortua paula. eustochio negare non debuit: quod vna cū paula primitus impetrauit: vnde & si post mortem paule transtulerit: tamen propter precedentem eius petitionem hoc fecit. f Monemusq; lectorem. In hac secūda parte reddit attentum lectorem: primo insinuans operis difficultatem cum dicit: Monemusq; lectorem ut siluā. i. multitudinem & obscuritatē. hebraicoꝝ nominū. g Et distinctiones eoꝝ. b Per membra. i. spacia. i Diuisas. a nobis. k Diligens. i. sollicitus. l Scriptor conseruet ne & noster labor. quē sustinemus in studiosa nominum distinctione. m Et illius. lectoris. n Studium pereat. i. inutile fiat pre nominum confusione. secundo humiliter se excusans reddit attentum lectorē: ostendens operis multiplicem vtilitatem: quia enim ab emulis ei imponebatur q; ad suggillationē & vituperationem. lxx. interpretum nitebatur: excusat se dicens. o Et ut in primis. i. in principio: p Quod sepe testat⁹ sum. supra in epistola ad Desiderium. q Sciat lector: r Me non in reprehensionem veterum noua cudere. i. fabricare. supra scilz in epistola ad Desiderium inuenies declarationem & plures significationes huius verbi cudere. veteres appellat septuaginta interpretes: quia pre alijs interpretati sunt. s Sicut amici mei. i. emuli inimici: ut sit antiphrasis. t Criminantur. i. crimina imponunt mihi. Vel dicuntur hic amici in propria significatione: ut sit sensus: Sicut amici mei. q & me amant & meā trāslationē cōmendant: Criminantur. in passiua significatione. i. culpant a criminatoribus emulis. sed potius sciat lector me. v Pro virili portione. hoc expositum est supra in epistola ad Desiderium. Circa primum sciat inq̄ me. x Offerre lingue mee hominibus. s. latinis. y Quos tamen nostra delectant. innuit se non fastidiose quibuslibet sua scripta ingerere. sed tm̄ offerre bis quibus nouerit complacere. Postmodum subdit operis multiplicem vtilitatē dicens: z Ut pro grecoꝝ &c. Nostram editionem habeant. que modicum requirit sumptum & laborem temperatum. Sicut dicit Eusebi⁹ in. vj. libro ecclesiastice bistorie: Origenes famosissimos codices primus composuit: in quibus per singulas colūnellas separatim eregione opus cuiuslibet interpretis descripsit: ut primo omnium ipsa hebraica verba hebraicis litteris poneret. secundo loco per ordinem grecis litteris hebrea verba describeret. tertio aquile editionem subiungeret. quarto symmachi. quinto septuaginta interpretum que nostra est. sexto theodotionis editionem collocaret. & propter huiusmodi compositionē ipsa exemplaria nominauit hexapla. i. simplici ordine scripta Hec Eusebius. ſm hoc construe litteram precedentem. Ut pro grecorum hexaplis &c. nostram editionē habeant. i. pro exemplarib⁹ dictaꝝ editionū apud grecos in sex colūnellis descriptis.

Nota q̄ hexaploys trissyllabū ē. Est enim ibi oy greca dyphthongus: que sonat .y. tam apud grecos q̄ apud latinos: ⁊ dicuntur hexapla ab hexa qō est sex: ⁊ ploys qō ē plica quasi sex plicis. i. sex colūnellis descripta. vel ab hexa qō est sex ⁊ aploym qō est simplex uel rectū: quasi sex simplices uel rectas editiones habētia: q̄ simplicitē in recta linea quelibet scribebat. Et declinat exapla. orum. plis. Dr enim dicitur exaploys scripta greca est: sed hexaplis debet proferri. Dr aūt debeat aspirari: uel saltē p̄ ſ initialē ībām scribi patet p Isidoz q̄ dicit etymol. iij. Sex ⁊ septem a greco veniūt. in multis enim nominibus q̄ in greco aspiratione habent nos p aspiratione ſ ponim⁹ Inde est q̄ p hexa sex ⁊ p hepta septē: sicut p̄z de pillo herba serpillum. Que indigent magno sumptu. i. magnis expensis: cū p̄m ea septies biblia scribere ſ: Et maximo labore ēptum ad studium: oportet enim q̄ septies eadē sīa ꝙcurraſ. sic patet utilitas trāslationis Hieronymi: q̄ sumptuositatē resecat ⁊ laborem abbreviat. Insup ⁊ hebraicā veritatē alijs plenius explicat. Inde dicit: a Et sicubi. i. si alicubi. b In antiquorū vo. lec. dubitauerint .ſ. in translatione septuaginta. c Hec illis. i. mea veteribus. d Conferentes inueniant. in mea scilz editione. e Quod requirūt. de hebraica veritate. Itē aliam utilitatē siue editionis inuuit. ſ. vitandā exemplarium cōfusionē f Maxime cum apud latinos tot sint exemplaria. a se discrepantia. g Quot codices. adeo enim iam variata erat editio septuaginta q̄ vix duo codices in aliquo concordabāt. h Et vnusquisq̄. sciolus. i Pro arbitrio suo uel addiderit uel subtraxerit qō ei visū est. addendū uel subtrahendū a translatiōe lxx. k Et vtriq̄ non possit verū esse quod dissonat. i. p contrarietatē discordat: quod. ſ. diuersa continet ⁊ aduersa. l Unde cesset. In hac tertia parte cōtexit detractiones emulorum. ⁊ tangit tria mala que detractoribus cōueniūt. Sūt enim venenosi in corde: dolosi in ore: pnitiosi in opere. Venenositas tāgit cū dicit: Unde cesset arcuato. i. obliquo: m Vulnere cōtra nos insurgere scorpi⁹. Scorpi⁹ in cauda habet aculeū: ⁊ a posteriori percutiēs facit vuln⁹ obliquū: quod valde difficile ē ad sanādū ⁊ tamē in facie blandit: cui assimilat detractor Hiere. ix. In ore suo pacē cum amico suo loquit: ⁊ occulte ponit ei insidias. n Et sanctū opus venenata carpere lingua resistat. ps. Venenum aspidū sublabijs eoz. i. corde quod lingue subiacet p̄m dispositionem membroz. Carpere. i. reprehendere. versus: Dissipo: purgo. paro. scindo. minuo. repreh̄endo. Dicendo carpo ser simul ista noto. Cesset inquam ⁊ resistat. o Uel suscipiēs. hoc opus. p Si placet ei uel contēnens si displicet. quia nullus cogit eum recipere: ⁊ sic cesset detrahere. q Memineritq̄ illoz versuū ps. vbi tangit detractoris dolositas. cum dicit: r Os tuū abundauit malicia. contra illud apli Eph. iiij. Omnis sermo malus ex ore vestro non ꝓcedat. s Lingua tua concinnabat. i. componebat. dolos. ps. Linguis suis dolose agebāt. versus differentiales: Est dolus in lingua maledicentis manifesta. Fraus est fallentis sub lingua blanda loquentis. Linnus. ni. dicit quarūlibet rerum cōmixtio proportionalis. Et componit cōcinnus a. um. i. concors: affabilis: ⁊ in quo mores concorditer cōmixti ⁊ cōpositi sūt. Et inde dr cōcinno. as. cōmiscē: cōponere: ordinare: preparare. t Sedens. in cathedra pestilentie. v Aduersus fratrem tuum. natura. x Loquebaris ⁊ aduersus filiū matris tue. uel ecclesie. y Ponebas scādalū. i. detractionis offendiculū. Scandalū est dictū uel factū minus rectū alteri ꝑbens occasionē ruine. grecū est. versus: Scandalū equiuocant. obex. impactio. casus. z Hec. p̄dicta. a Fecisti ⁊ tacui. expectās ad correctionē siue ad remissionē. b Existimasti inique q̄ ero tui similis. i. iniustus sic tu. c Arguā te. de peccato tuo. d Et statuā cōtra faciē tuā. i. peccata tua .ſ. detractionis ⁊ emulationis. e Que audiētis ꝛc. Hic ostendit detractoz pnitiositas in impediendo bonū cōe. q̄ enim vtile ē alijs reddunt abominabile. vñ dicit: Que enim audientis ꝛc. ⁊ alios scilz emulos. f Detrahēdo laboremus. q. d. nulla est utilitas legētiū siue sint ipsi detrahētes: siue alij. Itē exposite. ⁊ q̄ utilitas ē: g Dolere iuxta. i. q̄ iudei dolēt. h Dr calūniādi eis ꝛc.] qz mō nō possūt calūniari ⁊ irridere xp̄ianos ꝓpter trāslationē. lxx. i q̄ multa deficiebāt de ꝓpitate hebraica. i Et eccle. loies. i. fideles. k Id respicē. imo qō plus ē lacerare. i. detrahēdo discerpere ad modū lupe. l Unde. i. ꝓpter qō. m Aduersarij. ecclesie. iudei. ſ. n Lozāpant. i. crucient. multū eni angustiāt de hoc q̄ modo habem⁹ plene hebraicā veritatē. sic ergo ostendit mala q̄ faciūt detractores. o Dr si vetus ꝛc. In hac quarta pte eos multiplicit cōfutat: qz nihil ex trāslatione. lxx. putabāt recipiendū. ⁊ primo cōfutat eos de cōtemptu veritatis agnite. In correctiōe eni quā origenes fecerat multa videbāt addita: ⁊ multa subtracta nec tñ ꝓpter hoc volebāt credere veritati. vñ dicit: Dr si vetus. i. lxx. p Eis tm̄ inter. pla. q̄ ⁊ mi. nō displicet. supple. inq̄tū sequit veritatē hebraicā. q Cur ea q̄ sub astericis ꝛc. legunt. ecce agnitio veritatis. r Et negligunt. ecce cōceptus: qz nō acquiescūt. sup in epla ad Desiderū inuenies plenius de ista correctione origenis: ⁊ qd significet astericus: qd obelus: vbi talia signa ponunt exteri⁹. secūdo cōfutat eos de opinionis singularitate: ꝓpē quā nolebāt seq̄ coitatē ecclesie. vñ dicit: s Quare da. inf hic. traditionē. ⁊ nō iuxta. lxx. t Ecclesie susceperunt: ⁊ tñ isti nolebāt suscipe: cū tamē dicat Hiero. q̄ liber danielis p̄m trāslationē. lxx. recto iudicio repudiat⁹ sit: sic legit i p̄ncipio. plogi sup danielē. ꝙ ꝓfutat eos de iudicij indiscretiōe: qz cōmendabāt q̄ recipieda nō iudicabāt. vñ dic: v Cur origenē mirant. i. mirabiliter cōmēdāt. Cōmendabilis fuit origenes i multis: sicut testat Hiero. i libro illustriū viroz: dicēs. Origenes q̄ adamāti⁹ alexādri dispsa eccl'ia. ꝓvij. etat̄ siue anno chatlxsion. i. doctrinar op⁹ aggressus p multos ānos flozuit. Quis ignorat q̄ tātū habuerit i scripturas sacras studij ut etiā hebreā linguā ꝙ etatis gentisq̄ siue naturā ediscerat: ⁊ exceptis. lxx. interptibus: alias q̄ editiones in vnū cōgregaret aq̄le. ſ. pontici: pseliti: ⁊ theodotiōis. ul' editionē ebionei ⁊ symmachi ei⁹dē dogmat̄. Preterea q̄ntā ⁊ sextā ⁊ septimā editionē q̄s etiā nos de ei⁹ bibliotheca hēm⁹. multo labore reppit ⁊ cū ceteris editiōib⁹ cōpauit ⁊ cē

editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitauerint: hec illis conferentes inueniāt quod requirunt. Maxime cū apud latinos tot sint exemplaria quot codices: ⁊ vnusq̄sq̄ pro arbitrio suo uel addiderit uel subtraxerit quod ei visum ē ⁊ vtriq̄ non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius: ⁊ sanctum opus venenata carpere lingua resistat: uel suscipiēs si placet uel contēnens si displicet: memineritq̄ illorum versuū: Os tuum abūdauit malicia: ⁊ lingua tua ꝙcinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris: ⁊ aduersus filiū matris tue ponebas scādalū: hec fecisti: ⁊ tacui. Existimasti inique q̄ ero tui similis: arguam te: ⁊ statuam contra faciem tuam. Que enim audientis uel legentis utilitas est nos laborando sudare ⁊ alios detrahendo laborare: dolere iuxta q̄ calūniandi eis ⁊ irridēdi christianos sit ablata occasio:] ⁊ ecclesie homines id respicere imo lacerare: unde aduersarij torqueantur: Dr si vetus eis tm̄ interpretatio placet: que ⁊ mihi non displicet: ⁊ nihil extra recipiendum putāt: cur ea que sub astericis ⁊ obelis uel addita sunt uel amputata: legunt ⁊ negligūt: Quare daniele iuxta theodotiōis traditionē ecclesie susceperūt: Cur

Prologus

Cur origenem mirane & eusebiū pāphili ipsos dico. a Cunctas editiones. q̄ in vniuerso sunt septē: sicut p3 ex verbis Iero. supra primo. b Similiē. i. cōcorditē. c Disserētes. i. exponētes. Dissero ris. rui. rere. dissertū: siē ait Huguitio dicit loqui sapiēt. dicere: cōfirmare. De eusebio & pamphilo non legi q̄ nouā fecerint editionem ē origenis vulgauerūt trāslationē. ve bis dicit Iero. i libro illustriū virorū: Eusebius cesaree palestine epūs: in scripturis diuinis studiosissim⁹: & bibliothece diuine cū pamphilo martyre diligētissimus puestigator edidit ifinita volumina. Et ibidit ibi cām quare dixit hic eusebiū pāphili. dicens: & ob amicitiā pamphili martyris ab eo cognomentū sortitus ē. Idē in eodem. Pamphilus phbyt eusebij cesarienſis epi necessarij tanto bibliothece diuino amore flagrauit: ut maximā partē origenis voluminū sua manu vescripserit &c. Sic ostēsa est indiscretio emulox: origenē & eusebiū cōmendantiū: & tñ eox scripta fidelit̄ tradita remere iudicabāt nō ee recipienda: innitētes solis. lxx. Quarto qz iponebāt ei q̄ falsa scripsisset in sua trāslatione; cōfutat eos ostēdēs ea vera ee: ē in trāslatiōe. lxx. ve ficere. vñ dic: d Aut que fuit stulticia post̄ē. lxx. vera dixerint. ſm opinionē eox. me in trāslatiōe mea: e Proferre q̄ falsa sunt. ita dicebāt emuli: q̄ exquo lxx. vera dixerit: q̄ Iero. stulte egerat addēdo q̄ falsa sūt. iō aūt reputabāt falsa: qz nō inueniebant in trāslatiē. lxx. quib⁹ ecōtrario ostēdit ea ee vera p nouū testamentū: in q̄ tā dicta testimonia assumunt. & trāslationē. lxx. ve ficere: cū ibi nō inueniant: & ecōuerso ē qō dicit: f Unde aūt. nisi ve veritate hebraica. i Poterūt. emuli. b Probare testimonia assūpta. ab apl̄is & euāgelistis. g In nouo testamēto. quox exempla ponunt in epla ad Hebreos. k Que i libris veterib⁹. lxx. interpretū. l Nō habent. q. d. ꝓstat apl̄os & euangelistas vera scripsisse. q̄ si. lxx. ea non scripserūt: & i trāslatiē mea scripta sūt: vera scripsi. & lxx. sūt diminuti. Ne āt crederet q̄ supdicta dixisset ad iactātiā: excusat se dicēs: q̄ ꝑ dixit ad refellēdā inuidox calūniā. i. falsi crīminis impositionē. vñ dic: m Hec dicim⁹ ne oīo inuidis calūniantibus. i. falsa crimina iponentibus. n Tacere videamur. i. sub dissimulatione transire. o Ceterꝙ post sancte paule &c. In hac q̄nta parte ꝓponit post istius operis completionē trāsferre se ad ꝓpxtarū explanationē. lrā plana est: & subdiuisiones p se patēt. Ceterum i. sed: p Post sancte paule vormitionē. i. mortē. Moz enim sanctoz dicitur vormitio: Job. xj. Lazarus amicus noster vormit. Et. j. Thessal. iiij. Nolumus vos ignorare ve vormientibus &c. Ista paula romana fuit matrona nobilissima: utpote p̄ma romani senatus: cuius vitā scripsit beatus Iero. cuius mat̄ fuit blesilla scipionū gracchorūq̄ ꝓgenies: pater eius rogatus agamennonis soboles toxocius maritus ipsius descendēs ve stirpe enee & iuliorū. Hec itaq̄ paula q̄nq̄ libros edidit: blesillā: paulinā matrem pāmachij: eustochiū: ruffinā: toxociū: vide epl̄am Iero. ad pāmachiū ve vormitione pauline: ibi nulla fit mētio nisi ve tribus filiabus: quarū due iā erant mortue. s. paulina & blesilla: sicut dicit in fine illius epl̄e: Cūq̄ orientis & occidentis epos ob quasdam ecclesiax dissensiones romā imperiales lrē cōtraxissent: epiphaniū salamine cypri episcopum hospitē habuit: & paulinum antiochene vrbis epm in alia manentē domo quasi ꝓximum humanitate possedit: quox accensa virtutib⁹ & exacta byeme redeuntibus episcopis ad ecclesias suas ipsa assumpta secū eustochio virgine cū eis nauigauit: & cypro vecē dieb⁹ cōmorata lustratis monasteriis refrigeria sumptuū fratrib⁹ vereliqt: inde p seleuciā ascendens antiochiā sancti paulini modicū caritate vetenta p maritimum iter ascendit hierosolymā: & lustratis sanctis locis terre ꝓmissionis descendit i egyptū: & visitat̄ heremitis atq̄ monachis ibi vegentib⁹ habitare inē tot milia monachoz cū puellis cupiebat: ē cū maius vesiderium sanctox loco eam retraxisset i vetbleem reuersa est: in qua edificauit tria monasteria virginū: quas e diuersis ꝓuinciis cōgregauit: & in tres turmas diuisit: ita dūtaxat ut in ope & cibo separate: psalmis & oxōnib⁹ iungerent: mane hora tertia: sexta: nona: vespe & noctis medio p ordinē psalteriū canebāt. Uixit in sancto ꝓposito rome annos q̄nq̄: vetbleem annos. xx. omne vite tēpus impleuit annos. lvj. menses. viij. dies. xx. Ita scribit Iero. ve qua dicit hic: Cuius vita virtutis exēplū est. p̄cib⁹ istius & eustochij filie eius. multos libros transtulit: & cōmētarios edidit. q Et post tbos libros. i. post bo libroz trāslationē. r Quos eustochio &c. negare nō potui. s. q̄n transferrē: qz ante matris sue vormitionē id ei ꝓmiserā. s Decreuimus. i. ꝓposuimus. Nam vecerno is. sicut ait Huguitio: dicit ꝓponere: iudicare: statuere: veliberare: diffinire. Decreuimus. i. ꝓposuimus inquā: t Dū spiritus bos regit artus. i. dū viuā. y Incubere. i. instare p Explanationi. i. expositioni. v Prophax. maioz & minoz: quox expositionē pāmachius postulabat. De incūbere nota ꝓsus: Si cubat incubit mutet & addideris con: Luxuriat: dis & ad comedūt: sub subiacet hosti. Oat pro: re iacet ob obit: ve languet: in instar. z Et omisſū iā diu opus. i. diu inchoatū. a Quasi quo. postli. repetē. Nō q̄ ꝑ liminiū dē captiuitas & exiliū: expulsio: pulsio ex limē: vñ p cōpositionē dē ꝑ postliminiū. i. reūsio ve exilio ad iura q̄ amiserat: uel ius qō q̄s sibi vēdicat i reb⁹ suis p⁹ huiusmōi reūsionē: vñ postlimini⁹. a. um. dē ille q̄ p⁹ b⁹ modi reūsionē iura q̄ amiserat resumit. qz ḡ naum michxā: sophoniā: & aggeū: paule & eustochio explanauerat: & aliox ꝓphax explanationē diu inchoatā miserat: loquit̄ p metaphorā. q̄ vult exponēdi latorē resumere: sic postlimini⁹ sua resumit post̄q̄ reūsus ē ve captiuitate. q. d. diu omisſi opus istud ac si essem i captiuitate tetent⁹: ꝑ mō ꝓpono repetere q̄si libertati donat⁹: & ab alijs occupationib⁹ expedit⁹. b Presertim. i. ꝑcipue uel maxime. aduerbiū ē: & dicit a ꝑtu ꝑtim: sicut a tractu tractim teste Prisciano: ꝑsero. ris. dē anteserere: uel ꝑ alijs serere: ꝑserti i. ꝑterea cōiunctio causalis ē teste Donato. hic accipit ꝑ ꝑcipue. vñ dicit: Decreuimus explanationi ꝓpxtarū instare: Presertim cum &c. flagitet. i. expostulet. vide alias significatiōes in opusculo ve vocabulis biblie. Iste pāmachius filius fuit pauline sororis eustochij & blesille. Iste tres filie paule leguntur in epistola ad Pāmachium ve vormitione pauline: vbi Hieronym⁹ cōmendat pāmachium vicens: Nobis post vormitionem somnumq̄ pauline pāmachium monachum ecclesia peperit: nūc multi monachi sapientes: potētes: nobiles: q̄bus cunctis pāmachius sapiētior potentior: nobilior: q̄s ꝑ crederet: ut consulū ꝓnepos & fusiani germinis vecus: inter purpuras senatox furua tunica pullatus incederet: & nō erubesceret oculos sodaliū: ut ve ridētes ipse verideret &c. ꝓter ꝑ dē hic: Admirabilis. i. admiratiē & oī laude dignus. ad cui⁹ petitionē Hieronym⁹ cōmētat⁹ est sup osee: ioel: & amos: abdiā: & ionā: sicut dicit glosa sup abacuch. c Et nos ad patriā celestem. d Festinātes. ad Hebre. iiij. Festinemus igredi i illā requiē. e Mortiferos sirenax cantus &c. Sirena ne. & hic siren. renis. mōstrū marinū est: q̄ō dulcedine sui cant⁹ nauigantes attrahit ad loca piculosa: submergiq̄ facit. vñ dē a siren q̄ō ē conat⁹. p sirenas intelligit emulos ei i facie blādiētes:

origenem mirantur & eusebiū pamphili: cūctas editiones similit⁹ differentes: Aut q̄ fuit stultitia: post̄q̄ vera dixerint pferre q̄ falsa sūt: Unde aūt in nouo testamento pbare potuerūt assūpta testimonia: q̄ in libris veterib⁹ nō habent: Hec dicim⁹ ne omnino calūniātib⁹ tacere videamur. Ceterꝙ post sancte paule vormitionē: cuius vita virtut⁹ exemplū est: & post hos libros quos eustochio virgini xp̄i negare nō potui: decreuim⁹ dum spiritus hos regit artus: ꝓpharum explanationi incūbere: & omissū iā diu op⁹ q̄si quodā postliminio repetere: p̄sertim cum & admirabilis sanctusq̄ vir pāmachius: hoc idem litteris flagitet: & nos ad patriā festinātes mortiferos sirenax cant⁹ surda vetram⁹ aure trāsire. Explicit prologus.

ꝙ per adulationis dulcedinem a labore interꝑtandi ad ociosita-
tis periculum trahere cupiẽtes. quoꝝ blanditias appellat cantus
mortiferos: quia sepe per eas spiritualiter occidunt incautos.
Istos cantus vetemus surda aure trãsire: ꝙ nunq̃ pro eis a bo-
na operatione vesistere. ps. Ego autem tamq̃ surdus non audie-
bam ꝛc. Jdẽ. Et factꝰ
sum sicut homo nõ au-
diẽs. i. tales blãditias
nõ curãs: plus q̃ si nõ
audirem. Explicit
qualiscũq̃ explanatio
istius prologi.

Postilla fratris Nicolai de lyra super li-
brum Josue incipit

Incipit argumentum.

Iesus filius naue: typum domini non solum in gestis vexetiã in noie gerens: transit iordanem: hostium regna subuertit: diuidit terram victori populo: ꝙ per singulas vrbes: viculos: montes: flumina: torrentes: atq̃ confinia ecclesie celestisq̃ hierusalẽ spiritualia regna describit.

Incipit liber Josue. Cap. i

Factum est post mortem moysi serui domini ut loqꝛet dñs ad iosue filium nun ministrum moysi: ꝙ dicerꝫ ei: Moyses[b] seruus me[o] mortuꝰ est. Surge[c] ꝙ transi iordanẽ istum tu[u] ꝙ omnis populus tecum: in[e] terram quã ego dabo filijs israel. Omnem[f] locũ quem calcauerit vestigium pedis vestri vobis tradam: sicut locutus sum moysi. A[g] deserto ꝙ libano vsq̃ ad fluuium magnum euphraten omnis terra ethneorũ vsq̃ ad mare magnũ ꝓ solis occasũ erit termin[h] vester Nullus poterit vobis resistere cunctis diebꝰ vite[i] tue. Sicut[k] fui cũ moyse: ita[l] ero tecũ: nõ[m] dimittam nec derelinquam te. Confortare[m] ꝙ esto robustus.

Jncipit liber Jesu filij Nave. Cap. i

Factum est post mortem moysi seruꝰ domini: et dixit dñs ad iosue filium nun ministrum moysi: ꝙ dixit ei: Moyses seruus meus mortuus est. Surge ꝙ transi iordanem istum tu ꝙ omnis populus tecum: in terram quã ego dabo filijs israel. Omnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri vobis tradam: sicut locutus sum moysi. A deserto ꝙ libano vsq̃ ad fluuium magnum euphraten omnis terra ethneorũ vsq̃ ad mare magnum ꝓ solis occasum erit terminꝰ vester Nullus poterit vobis resistere cunctis diebꝰ vite tue. Sicut fui cũ moyse: ita ero tecum: nõ dimittam nec derelinquam te. Confortare ꝙ esto robustus.

Incipit liber Josue filij Nave. Cap. i

Introduces eos ꝙ plantabis eos in mõte hereditatis tue Exo. xv. Sm hebreos a libro iosue incipiunt libri ꝓphetales: ut patet per Hiero. in ꝓlogo sup libros Regũ. Sm vero diuisionẽ quã posui in principio Geñ. ꝙ que cõmuniter ponit ab expositoribus nostris ab ipso icipiũt libri historiales. sicut enim in libris legalibus describit datio legis ꝙ eius explicatio in populo sub cultu vnius dei adunato: ꝑut patuit in processu librorum legaliũ qui sũt q̃nq̃ libri moysi: sic in libris historialibꝰ gesta populi isrl q̃ legẽ dñi receperat describũt: inter que primũ est terre ꝓmissionis ingressus. secundũ est populi terrã ingressi gubernatio ꝙ ꝓcessus. Primum describit in libro iosue. secundũ vero in alijs libris historialibꝰ. Aduertẽdũ ꝙ ista facta sunt a deo tãq̃ principali actore: ꝙ ideo materia uel subiectũ buiꝰ modi librorꝫ est ipse deus sub cõtracta ratiõe. sicut enim in philosophia naturali corpus mobile absolute est subiectũ: ꝙ in libro celi ꝙ mundi corpus mobile contractũ ad sitũ ẽ subiectũ: sic in tota theologia que ꝓprie continet in sacra scriptura deus absolute est subiectũ. In libris aũt partialibꝰ sacre scripture deꝰ est subiectũ sub determinata rõne. ꝙ sm hoc libri legales possũt dici generaliter de deo legẽ dante: iz ab inuicẽ diuidant ꝓ cõtractionẽ hꝰ rationis: ut satis patuit in ꝓsecutione dictorũ librorum. ꝙ similter libri historiales de deo gesta populi israel dirigente: inẽ q̃ primũ est terre ꝓmissionis ingressus: ut dictum est: qui deo actore factus est: ut patebit in ꝓsecutione buiꝰ libri: ꝙ hoc est quod fuit predictũ in verbo ꝓposito per moysen Exo. xv. Introduces eos ꝛc. In quo quidem verbo ꝓcessus huius libri describit in generali: quia ꝑmo describitur terre promissionis deo actore acquisitio cum dicit: Introduces eos. secũdo acquisite possessio cum dicitur: Et plantabis eos. tertio possesse conditio cum dicitur: In monte hereditatis tue. Tũc enim deus filios israel in terram promissionis introduxit: quando ad ingressũ eoꝝ aquas iordanis siccauit: ut habet. j. iij. ca. Tuncetiam eos ibidẽ plantauit: quando ꝓ iosue ꝙ eleazarũ singulis tribubus possessiones determinatas assignauit: ut habet infra. xiiij. ca. Terre vero possesse cõditio designat cum dicit: In monte hereditatis tue. tum quia terra promissionis montuosa est ꝙ altior alijs terris sibi adiacentibus. tum qꝛ in hierusalem que metropolis est in illa terra fundatum fuit templum in monte moria: ut habetur. ij. Paral. iij. ca. vbi viguit diuinus cultus tamq̃ hereditas ꝓpria. Jgit sm predicta liber iosue diuidit: Quia primo determinat de terre promissionis introitu, secundo de multiplici conflictu. ca. vj. tertio de terre diuisione ꝙ hereditario obtentu. ca. xiij. quarto de ducis ordinatione ꝙ obitu. ca. xxij. Circa primũ primo acies disponuntur. secundo exploratores transmittunt. ca. ij. tertio ad loca explorata filij israel ingrediuntur. ca. iij. Circa primũ primo fit ipsi iosue dei mandatum siue cõmissio. secundo mandati executio. ibi: Precepitq̃ iosue. Adhuc circa primum fit iosue triplex mandatũ. primũ est de terra promissionis capienda. secundum de ipsa diuidenda. ibi: Confortare ꝙ esto. tertium de lege seruanda. ibi: Confortare igit. Circa primum sic dicitur: a Et factum est post mortem moysi. in quo notat tẽpus in quo ista mãdata facta sũt iosue. s. post mortem moysi: ꝙ añ eminũ luctꝰ mortis eiꝰ qui durauit. xxx diebus: ut dicit Deut. vltimo. quia mandata ista facta sũt iosue a domino ante missionem exploratorũ ab eo. ipsi autem missi fuerũt ante terminũ luctꝰ moysi sm hebreos. Aliqui tamẽ expositores dicunt ꝙ vtrumq̃ scilicet verbum dñi ad iosue: ꝙ missio exploratorũ ab eo: fuit post terminũ luctus moysi. sed ꝓmũ videtur probabilius: ut magis videbitur infra.

b Moyses seruꝰ meꝰ mortuus ẽ. Ex hoc ꝑz error illoꝝ q̃ dixerunt moysen damnatum: eo ꝙ legitur eius peccatum in aquis contradictionis: ut habetur Numeri. xx. nec legitur eius penitentia ut dicunt: quia dominus vocat hic moysen famulum suum. etiam post mortem eius: quod de nullo damnato vere dicitur. Nec valet quod obijcitur: qꝛ penitentia moysi satis ex littera patet: in hoc ꝙ sententiã mortis a deo sibi impositam ante ingressum terre ꝓmissionis. in peccati sui punitionẽ acceptauit: quod patet ex hoc ꝙ ad verbum dñi in montem abarim voluntarius ꝙ promptus ibidem moriturus ascendit: ꝙ in hoc ꝙ dominus tãq̃ acceptans eius obedientiam eum sepeliuit: ut habet Deut. vltimo. c Surge ꝙ transi iordanem istum. i. dispone te ꝙ populum tuum ad transeundum: quia non statim transiuit sed post aliquot dies: ut magis patebit infra. d Tu ꝙ omnis populus tecum. quia cura populi erat sibi ꝓposita a deo: ut habetur Deut. xxxj. e In terram quam ego dabo filijs israel. quia deo actore ingressi sunt terram ꝙ obtinuerunt eam. f Omnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri ꝛc. Ex hoc dicunt aliqui doctores hebrei: ꝙ hic non solum fuit eis promissa terra iudea: sed etiam tota habitabilis terra: quod dicunt quodãmodo fuisse impletum tempore salomonis: cui omnes reges terre fuerunt tributarij: ꝙ sic exponũt quod dicitur. iij. Regꝝ. Vniuersa terra desiderabat videre vultum salomonis ꝙ singuli deferebant ei munera. i. tributa. ut ipsi exponunt: sed perfectius expectant implendum in rege messia quem expectant futurum regem temporalem super totum mundum. sed falsitas vtriusq̃ dicti apparet ex hoc quod subditur: g A deserto libanoq̃ ꝛc. vbi exprimuntur termini terre filijs israel promisse. h Vite tue. qꝛ post mortem iosue filij israel peccauerũt: ꝙ tũc aduersarij eoꝝ ꝓualuerunt: ut habetur libro Judicum. Aliqui ibi habent: Vestre. sed male. i Sicut fui cũ moyse. in reuelationibus diuinis ꝙ operibus miraculosis. k Ita ero tecum. ꝙ hoc satis patet ex decursu libri in sequentibus. l Non dimittam nec derelinquam te. Hic fit multiplicatio verboꝝ idẽ significatiũ ad maiorẽ dicti assertionẽ. m Confortare. Hic ponit secundũ mãdatum de terra diuidẽda: cui ꝓmittit diuina cõsolatio. cũ dicit: Cõfortare ꝙ esto robustus. viderat enim iosue ꝙ moyses sanctissimꝰ malicia populi perturbatus peccauerat in aquis Jdictionis: ꝓpter qd̃ ꝑuat

fuerat ingressu terre promissionis: ⁊ ideo merito timebat ne sibi aliquid simile accideret: ⁊ ideo fuit confortatus ⁊ assecuratus de terre acquisitione ⁊ diuisione. ideo subditur

a Tu enim sorte diuides populo huic terrā pro qua iurauī ⁊c. de quo iuramento habetur Ben̄. xxij. Per me met ipsum iurauī dicit dn̄s ⁊c. b Confortare igit hic ponit tertiū p̄ceptum de lege seruanda: ⁊ patet trā vsq; ibi: c Nō recedat volumē legis tui ab ore tuo. quia debebat alios docere de lege: ad quod requiritur meditatio. ideo subditur: d Sed meditaberis ⁊c. ut custodias ⁊ facias. qz prius debebat facere q̄ docere. e Noli metuere. metu humano. f Et noli timere. timore mundano: quia tecū est dominus deus tuus qui ē potens in omnibus. g Precepitq; iosue. hic consequenter ponitur diuini mādati executio. ⁊ primo q̄tum ad totum populum generaliter. secūdo q̄tū ad duas trib⁹ ⁊ dimidiā specialiter. ibi: Rubenitis q̄q. Circa primū sciendum q̄ preceptum erat iosue de transitu iordanis: ut p̄dictum est: ideo ponitur hic executio huius mandati. cum dicitur: Precepitq; iosue principibus populi. In qualibet enim tribu erat vnus princeps. ⁊ omnes erant subditi ipsi iosue. b Preparate vobis cibaria. hoc nō pōt intelligi de manna que seruari non poterat etiam in crastinum: nisi feria sexta pro sabbato ut habet Exo. xvj. ca. nec tñ adhuc defecerat manna: ut habetur infra. v. ca. Et ideo intelligit de alijs cibarijs que tūc poterāt comedi a filijs israel etiam cū manna. vnde Deut. ij. ca. dictū fuit q̄ filij esau ⁊ moabite vendiderūt filijs israel trāseuntibus iuxta terrā suam cibaria. quod non pōt intelligi de mānā q̄ nō erat venalis nec dabat a deo idumeis ⁊ moabitis: sed tñ filijs israel. sicut enī in cōfinio legis ⁊ euāgelij simul cōcurrerunt legalia cū euāgelio: sic appropinquante tpe quo māna debebat deficere simul cōcurrerūt in vsum filioꝝ israel māna ⁊ alia cibaria. i Quoniā post diem tertiū trāsibitis iordanē. Ex hoc dicunt expositores nostri cōmuniē in b sequentes Augustinū. q̄ iosue nō fecit istud p̄ceptū de quo loquitur hic scriptura spiritu diuino: sed magis humano ⁊ p̄prio: qz a fine luctus moysi in quo dicunt iosue b̄ p̄cepisse fluxerunt septē dies ad minus ante transitū iordanis: qz ut dicunt ante istud p̄ceptū misit explozatores. q̄ anteq̄ reuerterent remāserūt ad min⁹ p quatuor dies: qz postq̄ missi a iosue intrauerant ciuitatē hiericho ⁊ hospitati fuerant in domo raab. exeuntes inde latuerunt in mōtanis trib⁹ diebus anteq̄ reuerterent ad iosue: ut habet ca. sequēti. ⁊ tūc iosue mouit castra ⁊ venit ad iordanē vbi manserunt filij israel tribus diebus: ut habet infra in p̄ncipio tertij capituli: ⁊ iō non videt verum fuisse q̄ fecit p̄conizare: ⁊ dicunt etiā vltra q̄ sic p̄missus est iosue deficere: ne vltra attentaret similia facere absq; cōsilio diuino: maxime cū dn̄s dixisset Deu. xxxij. ipsi moysi. Tu

Tu enim sorte diuides populo huic terram: pro qua iurauī patribus tuis ut traderem eā illis. Confortare igitur ⁊ esto robustus valde: ut custodias ⁊ facias omnem legem quā precepit tibi moyses seruus meus. Ne declines ab ea ad dextrā uel ad sinistram: ut intelligas cuncta que agis. Non recedat volumē legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus: ut custodias ⁊ facias omnia que scripta sunt in eo. Tūc diriges viam tuam: ⁊ intelliges eam. Ecce precipio tibi: confortare ⁊ esto robustus. Noli metuere ⁊ noli timere: quoniā tecum est dominus deus tuus in omnibus ad quecūq; perrexeris. Precepitq; iosue principibus populi dicēs: Trāsite per medium castroꝝ: ⁊ imperate populo ac dicite: Preparate vobis cibaria: quoniā post diem tertium transibitis iordanē: ⁊ intrabitis ad possidēdam terram quā dominus deus noster daturus est nobis. Rubenitis quoq; ⁊ gaditis ⁊ dimidie tribui manasse ait: Mementote sermonis quem precepit vobis moyses famulus dn̄i dicens: Dominus deus vester dedit vobis requiem ⁊ omnem terrā. Uxores vestre ⁊ filij vestri aciumenta manebunt in terra quā tradidit vobis moyses trans iordanē. Vos autē trāsite armati ante fratres vestros omnes fortes manu ⁊ pugnate pro eis: donec det requiem dominus fratribus vestris sicut ⁊ vobis dedit: ⁊ possideāt ipsi q̄z terram quā dominus deus vester daturus est eis: ⁊ sic reuertimini in terrā possessionis vestre: ⁊ habitabitis in ea quam vobis dedit moyses famul⁹ domini trans iordanē contra solis ortum. Responderuntq; ad iosue: atq; dixerūt. Omnia que precepisti nobis faciemus: ⁊ quocūq; miseris: ibimus. Sicut obediuim⁹ in cunctis moysi: ita obediemus ⁊ tibi: tm̄ sit dominus deus tecum sicut fuit cum moyse. Qui contradixerit ori tuo ⁊ nō obedierit cūctis sermonib⁹ quos p̄ceperis ei moriat.

le iosue filiū nun ⁊c. ut succedat tibi, ⁊ subdit ibidē. Pro b si qd agendum erit eleaçar sacerdos consulet dominū. sed istud dictū saluo meliori iudicio non videt cōsonū scripture p̄cedenti ⁊ subsequenti: ut enim p̄z ex p̄dictis. intētio dn̄i erat assecurare iosue in p̄ncipio sui ducatus: ut eū dirigeret in suis actibus dicens: Non dimittā neq; derelinquā te. ⁊ postea subdit Noli metuere: ⁊ noli timere: qm̄ dn̄s deus tuus tecū est in oibus ad quecūq; perrexeris ⁊ iō non videt conuenies q̄ dn̄s in p̄ncipio sui ducatus dimiserit eum sic agere spiritu proprio ⁊ errare. Similit hoc non ē cōsonū littere sequēti. ex qua videt intentionē domini fuisse exaltare iosue: ⁊ dare ei auctoritatē in p̄ncipio ducatus sui: ita q̄ populus israel sibi crederet in posterū ⁊ obediret. vnde dicitur infra. iij. ca. Dixitq; dn̄s ad iosue: hodie incipiam exaltare te coram omni populo israel ⁊c. ⁊ iō non est verisimile q̄ in p̄ncipio sui ducatus permiserit eum predicere falsum ⁊ p̄conizare in toto populo: quia ex hoc crederet q̄ spiritus domini non esset in eo: ⁊ ideo dicunt hebrei ⁊ etiā aliqui expositores nostri q̄ istud preceptum iosue scribit hic p̄ anticipationē: qz non fuit factum donec explozatores ab eo missi reuersi fuerunt ad ipsum ⁊ extunc non fluxerunt nisi tres dies vsq; ad transitum iordanis ut habet infra. iij. ca. Non enim sacra scriptura semper refert gesta eodem ordine quo facta sunt: sed aliquādo p̄ius facta posterius scribunt ⁊ econuerso. ⁊ sm̄ hoc accipit sexta regula exponendi sacram scripturam: q̄ut dictum fuit in p̄ncipio Ben̄. k Rubenitis quoq;. Hic ponit executio p̄cepti q̄tum ad duas tribus ⁊ dimidiam specialiter: quibus moyses assignauerat terrā vltra iordanē cū tali pacto q̄ mulieres ⁊ familie remanerent in vrbibus muratis: ⁊ viri bellatores trāsirēt iordanē quousq; acquisita esset terra alijs nouē tribubus ⁊ dimidie. propter quod iosue reduxit eis ad memoriam istud pactum: ut parati sint adimplere. ⁊ patet littera vsq; ibi: l Sicut obediuimus in cunctis moysi ⁊c. Circa quod sciendum q̄ non est hic locutio conditionata: ut sit sensus: Obediemus tibi sicut moysi: si tamen dominus fuerit tecum sicut cum ipso moyse: aliter non obediemus: quia subiecti debēt obedire superioribus seu dominis: non tantū bonis ⁊ modestis: sed etiam malis ⁊ discolis: ut habetur j. Petri. ij. Et saluator Matb̄. xxiij. Quecunq; dixerint vobis facite: opera autem eorum nolite facere. Ista tamen obedientia intelligenda est in licitis: sed hic est locutio optatiua: ut sit sensus: paratissimus obedire tibi: ⁊ ideo optamus ut dn̄s sit tecū sicut cū moyse ⁊c.

Tu tñi cõfortare: ⁊ viriliť age.

Jsit ergo iosue. Hic ꝛescribiť explorator a Cap. iij. missio: vbi sic ꝓcediť: q; ꝑmo exploratores mittuntur 2°. a mulier abscondunť ibi: Collēsq; mulier. 3°. abscõsit ꝛe pacto requirunť ibi: Necdũ obdormierãt. 4°. cũ certo signo dimittunť ibi: Demisit ergo eos. 5°. ad iosue reuertunť ibi: Illi vero ambulãtes. Circa ꝑmũ diciť: Misit ergo iosue ⁊c. Hic dicit Ra. Sa. q; missio istor; exploratoꝝ facta fuit ante terminũ luctus mortꝭ moysi: q; ꝓbat sic. q; filij israel transierũt iordanē ꝛecimo die mensis ꝑmi: ut habeť infra. iiij. ca. Itē moyses fuit mortuꝰ. ut dicit Ra. Sa. vij. die mensis. xij. anni immediate ꝓcedẽtis: ⁊ lz nõ ꝓbet hoc ex sacra scriptura: tamen verisimile est q; dies mortis moysi q; tot ⁊ tãta fecerat israeli. in annalibꝰ hebreoꝝ fuerit certitudinaliť inregistrata. Ex duobus aũt istis ꝑdictꝭ sequiť q; a die mortis moysi vsq; ad diẽ transitus iordanis inclusiue fluxerunt tñi. xxiij. dies s. xxiij. ꝛe mense. xij. anni ꝓcedẽtis. x. ꝛe ꝑmo mẽse anni sequentꝭ Judei eni faciũt menses p lunationes: due enim lunationes continent. lix. dies: ⁊ ideo ꝓmus mẽsis apud eos est. xxx. dierum: secundus vero. xxix. ⁊ sic consequenter ꝛe aliis cõbinãdo. Ex quo patet q; mensis. xij. cõtinet tñi. xxix. dies: a quibus si subtrahanť sex dies q; ꝓcesserunt mortẽ moysi remanẽt tñi. xxiij. ꝗbus si addanť. x. dies ꝑmi mensis anni sequentis q; fluxerunt vsq; ad trãsitũ iordanis: ut ꝑdictũ est: habenť tñi. xxxij. dies a die mortis moysi inclusiue vsq; ad diem transitus iordanis inclusiue. Luctus aũt moysi qui incepit a die mortis sue duravit. xxx. diebus ut habeť Deut. vltimo. ⁊ sic a termino luctus moysi vsq; ad trãsitũ iordanis inclusiue fluxerunt tñi tres dies: a missione vero exploratoꝝ vsq; ad dictũ trãsitũ iordanis fluxerũt. vij. dies ad minus: ut dictũ ē supra. j. ca. Ex quo concludiť q; iosue misit exploratores ante terminũ luctus moysi. b De set bim. nomen est loci in campestribus moab. c Duos viros exploratores in abscondito. sub simulatione enim fatuitatis explorabãt terrã ut dicunt aliq; sicut dauid finxit se fatuũ coram achis ne agnosceretur: ut habeť. j. Reg. xxj. Hebrei aũt dicunt q; fingebãt se eẽ surdos ⁊ mutos ne p linguam hebraicã ab aduersarijs cognoscerenť: vnde vbi hic habemus: Exploratores in abscondito. In hebreo habeť: Exploratores surdos. s. ficte. ut dictũ est. d Ingressi sunt domũ mulieris meretricis. Dicunt expositores aliqui hebrei ⁊ catholici q; ꝛm veritatẽ erat meretrix: exploratores tñ ingressi sunt domum eius non ad fornicandũ cũ ea. sed ad latirandũ ibi: quia domus taliũ mulierum sunt magis apte ad recipiendũ homines in sero. Alij aũt dicũt q; antea fuerat meretrix tamen tunc non erat: nomen tamen illud remanserat illi: sicut Mar. xiij. diciť q; ihesus recubuit in domo simonis leprosi: nõ quia tunc esset leprosus: sed quia ante fuerat: a qua lepra lz ante fuisset sanatus a xpõ: tamen nomen leprosi sibi remanserat. Sz vtrũq; dictum videtur irrationabile: quia ista mulier postea fuit coniuncta in matrimonio ipsi salomon: ut habetur Matb. j. qui erat ꝓinceps nobiliorꝭ tribus scilicet tribus iude: ꝓpter quod non est verisimile q; accepisset in vxorem talem mulierem que esset actu infamis. vel fuisset: ⁊ ideo translatio chaldaica vbi nos habemus: Mulieris meretricis. habet: Mulieris hospitalarie. ⁊ sic dicunt etiã hebrei. Nomen enim hebraicũ quod hic ponitur. equiuocum est ad ꝛesignandum meretricem ⁊ venditricem victualium: quod est ꝓpr̃ium hospitalariarum. Dicunt tamen hebrei q; vtraq; significatio cõuenit ipsi raab: q; actu erat hospitalaria: ⁊ cũ hoc fornicaria ꝛm aliquos: vel saltẽ fuerat ꝛm alios: ut supra dictũ est ⁊ improbatum q̃tum ad meretricium. cetera patent. e Collēsq; mulier Hic exploratores absconduntť. Ista enim mulier auditis mirabilibꝰ que deus fecerat ꝓ filijs israel: credidit ipsũ eẽ verum deum: ⁊ per consequens impleturũ ꝓmissum quod eis fecerat ꝛe terra capienda: ⁊ ideo cogitans ꝛe salute sua spirituali ⁊ corporali: ⁊ sue consanguinitatꝭ saluauit exploratores: ut per eos cum suis saluareť: ⁊ hoc est quod diciť: Tollensq; mulier viros absconditꝭ. ꝑ modũ qui infra ꝛescribiť In hebreo habeť sic: Accepit duos viros ⁊ absconditꝭ eum. quod ab hebreis exponitur tripliciter. Uno modo q; ponit hic singulare ꝓ plurali: sicut Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. Alio mõ q; mulier festinans eos abscondere posuit eos in ita paruo loco: qui non videbatur sufficiens nisi ꝓ vno: ⁊ ad hoc figurandum diciť: Abscondit eum. sicut enim in latino sunt figuratiue locutiones. sic similiter in hebreo. Tertio modo exponiť: quia dicunt aliqui hebrei q; isti duo viri fuerũt caleph ⁊ phinees Dicunt etiã q; iste phinees erat angelus in corpore humano: ideo poterat stare coram hominibus ⁊ nõ videri ab eis quando volebat: ⁊ iõ nõ fuit absc̃ditus a muliere: sed caleph tñi. Licz autem hoc dictum sit falsum: tamen ex hoc hñ argumẽtũ ꝑ iudeos ex cõcessis ꝛe possibilitate incarnationis. q; ex q̃ ꝓcedũt incarnationẽ angeli. nõ possũt cõuenienť negare possibilitatẽ incarnatiõis dine: q; ꝛo magi põt assumere ⁊ supponere naturã humanã q̃ angel⁹. f Fateor ⁊c. ad me. tãq̃ ad hospitalariã cõmunẽ. g Cũq; porta clauderet ⁊c. i. hñ mẽtita ē: fuit tñ mẽdaciũ officiosũ. videlz ꝓpter salutẽ suã ⁊ exploratoꝝ. b Ipsa aũt se. ascẽ. vi. in solariũ. In hñ exprimiť modus q̃ absc̃dit eos. i Illisq; egressis stati porta clausa ē. s. porta ciuitatꝭ: ne isti absq; diligẽti inq̃sitione exploratoꝝ ciuitatẽ reintrarent. Aliť exponiť ꝛe porta domus raab: que post egressũ ipsoꝝ clausa ē ne cito rediret: ⁊ absc̃ditos inueniret. k Necdũ obdormierãt. hic ꝓiter exploratores ꝛe pacto requrunť. videlz q; saluaret raab ⁊ domũ patris sui: sicut saluauerat eos: ⁊ q; hñ pactũ iuramẽto firmaret. ⁊ ꝑ lrã paucis exceptis q̃ exponent. Necdũ obdormierant. q; timor abstulerat somnũ ab eis. l Noui q; dñs tradiderit vobis terrã. loq̃tur ꝛe futuro p modũ ꝓteriti, ꝓpter certitudinẽ sue fidei: q; tenebat ita certũ ac si iã esset factũ. cuiꝰ cã hñdiť: m Etenī ir. in nos ter. vester ⁊c. i. a vobis imissus: ⁊ reddit cãm huiꝰ cũ dr

Josue

Audiuimus ⁊c. ⁊ sequitur conclusio sua. a Nunc ergo iurate mihi. ⁊ patet littera. b Qui responderunt ei anima nostra ⁊c.] hic accipit anima p toto homine: quia est pars principalis hominis: vel pro ipsa vita humana que causatur ab anima: ut sit ibi predicatio causalis non formalis. quia anima humana est imortalis. c Faciemus in te misericordiã. te ⁊ domum patris tui saluãdo. d Et veritatẽ. iuramentũ seruando. e Demisit ergo. Hic exploratores abire p mittũt. cui⁹ modus describitur cũ dicitur: Demisit ergo eos p funẽ de fenestra Hebrei q̃ dicũt raab fuisse meretricẽ: dicunt q̃ solita fuerat per funem illum recipe formicarios ⁊ emittere: ut sicut fuerat ei instrumẽtũ peccati ⁊ trãsgressionis. sic ⁊ ei fieret instrumentũ salutis. f Domus enim ei⁹ herebat muro. s. ciuitatis. h addit ad ostendendum q̃ de facili poterat emittere explorators per fenestrã quã habebat sup murũ sicut ⁊ paul⁹ dimissus est ut hr̃ Actũ. ix. g Ad montana cõscẽdite. vbi non est via cois. h Ibiq̃ lati. trib⁹ dieb⁹ ⁊c. Iz iordanis parũ distaret a hiericho tamen ad tãtũ tẽpus manserunt psecutores explorato⁹ quia non solum quesierunt eos in via ⁊ in termino vie: sed in latibulis circũquaq̃. Hebrei aũt dicunt q̃ reuelatũ fuit ipsi raab pro salute explorato⁹ q̃ tãtũ tardarẽt. i Si ingredientibus ⁊c. fuerit funiculus iste coccineus. i. rube⁹ Perseuerat enim ipsa raab ab explorato⁹ ut darent ei certũ signum saluationis sue ⁊ suo⁹. ⁊ ipsi rederunt p signo q̃ funiculus per quem demissi fuerant ligaretur in fenestra: ⁊ sic cognosceretur domus ab eis: ⁊ existentes in ea: ⁊ ideo dixerunt q̃ si funiculus ille non esset ibi pro signo: immunes essent a iuramento. k Qui ostium domus tue egressus fuerit sanguis ipsius erit in caput eius. i. ipse erit sibi cã mortis. l Cunct⁹ autem sanguis ⁊c. redũdabit in caput nostrum i. obligamus nos morti pro eo⁹ salute. m Appendit funiculum coccineũ in fenestra. statim enim appendit ne oblitioni daret: ⁊ ut hoc explorato⁹ viderent anteq̃ recederent. n Illi vero. Hic explorato⁹ ad iosue reuertunt: p̃mittit tamẽ latitatio eo⁹ tribus diebus in montanis. o Reuersi sũt. s. explorato⁹ de montanis ad locũ vbi erat trãsitus iordanis. p Atq̃ dixerũt: tradidit dñs omnẽ terrã ⁊c. ac si dicerẽt. ita certũ est ac si eẽt factũ. ⁊ cã subdit cũ dr̃: q Et timore. prostrati sũt ⁊c. i. non habẽt virtutẽ resistẽdi. r Cap. iij.

Hitur iosue. Hic p̃ter agit de ingressu terre qui factus est p trãsitũ iordanis ⁊ iõ primo ostẽdit q̃d actũ est in ipso trãsitu 2º quid i exitu. iiij. ca. 3º quid in statu. ca. v. Prima pars diuidit i tres: q: p̃ de transitu dat̃ preceptũ. 2º addit̃ signũ diuinit⁹ dãdum. ibi: Dixitq̃ dñs ad iosue. 3º ponit̃ ytriusq̃ cõplementũ. ibi: Igit̃ egressus est populus. Circa primum dicit̃: Igitur iosue de nocte consurgens. In hebreo habet̃: De mane consurgẽs. q: surrexit in aurora: que est cõfiniũ diei ⁊ noctis: ⁊ sic põt ytroq̃ mõ nominari. s Egredientesq̃ de sethim. locus ẽ vnde miserat explo⁹ators. t Venerũt ad iordanẽ. q̃ non multũ a sethim distat. v Et morati sũt ibi p tres dies. dicũt exp̃positores nostri q̃ cã huius more fuit eo q̃ iordanis fluu⁹ tũc ex resolutiõe niuiũ increuerat: ut hr̃. j. ⁊ ideo steterũt ibi trib⁹ dieb⁹ quousq̃ aque aliq̃tulũ decreuissent. 6 h nõ videt̃ bene consonare veritati hebraice: q: j. eodẽ ca. vbi nos habemus: Iordanis autẽ ripas aluei sui tempore messis impleuerat: In hebreo habetur sic Et iordanis impleuerat sup omnes ripas suas omnibus diebus messis. q̃ dies durant per duos menses ẽm hebreos. ut dictũ fuit Gen. ca. viij. in fine. ⁊ iõ si cã more fuisset excrescentia iordanis. filij isr̃ ibidẽ stetissent p mai⁹ spaciũ satis q̃ p tres dies: ut videt̃. iõ aliẽ põt dici. s. q̃ cã illi⁹ more fuit: q: iosue expectabat reuelationẽ dñi de mõ trãseundi: q̃ facta fuit sibi vltima die de illis trib⁹: ⁊ in crastino trãsierunt: vnde tunc dixit iosue ad populũ: Sanctificamini. cras enĩ faciet dñs inter vos mirabilia. Si enim a p̃ncipio iosue sciuisset q̃ alueus iordanis siccari debuisset propter eo⁹ transitũ: non oportuisset eum expectare p diem: nec per hozã propter diminutionẽ aque. Dicunt autem hebrei q̃ p̃ma dies de tribus predictis fuit tricesima ⁊ p cõsequẽs vltima luctus moysi: q̃ oportet dicere ẽm p̃dicta s. q̃ a morte moysi vsq̃ ad transitũ iordanis inclusiue fluxerunt tm̃. xxxiij. dies. ita q̃ die. xxxij. transierũt iordanẽ: tres aũt dies p̃dicte ĩmediate p̃cesserũt diẽ trãsitus: ut patet in textu. Ex quo sequitur q̃ prima illarum fuit tricesima dies luctus moysi. r Qui viderit archã federi dñi dei vestri ⁊ sacerdotes stirpis leuitice portãtes eã. Ex q̃ p3 q̃ alit̃ portata fuit tũc q̃ añ in motione castrorũ: q: ante portabat̃ per leuitas qui erant de familia caath: ut p3 Nume. iiij. ⁊. x. s Vos q̃ p̃sur. ⁊ seq. p̃cedẽtes.

Nunc ergo iurate mihi p dominũ ut quõ ego misericordiã feci vobiscum: ita ⁊ vos faciat̃ cum domo patris mei: detisq̃ mihi verum signum ut saluetis patrẽ meũ ⁊ matrẽ: fratres ac sorores meas ⁊ omina que illorum sũt: ⁊ eruatis animas nostras a morte. Qui⁹ respõderũt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortẽ:] si tu nõ prodideris nos. Cumq̃ tradiderit nobis dñs terrã: faciemus⁹ in te misericordiam ⁊⁹ veritatem. Demisit⁹ ergo eos p funẽ de fenestra Domus⁹ enim ei⁹ herebat muro Dixitq̃ ad eos: Ad⁹ montana conscendite: ne forte occurrãt vobis reuertẽtes: ibiq̃⁹ latitate tribus diebus donec redeãt: ⁊ sic ibitis per viã vestrã. Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus a iuramẽto hoc quo adiurasti nos: si⁹ ingredientibus nobis terrã signum nõ fuerit funiculus iste coccineus: ⁊ ligaueris eum in fenestra p quam demisisti nos: ⁊ patrem tuum ac matrẽ fratresq̃: ⁊ omnem cognationem tuã congregaueris in domum tuam. Qui⁹ ostium domus tue egressus fuerit: sanguis ipsius erit in caput eius: ⁊ nos erim⁹ alieni. Cunct⁹ autem sanguis qui tecum in domo fuerint: redundabit in caput nostrum: si eos aliquis tetigerit. Q̃ si nos ꝓdere volueris ⁊ sermonem istũ proferre in medium: eri⁹ mũdi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis ita fiat. Dimittẽsq̃ eos ut pergerent: appendit⁹ funiculum coccineum in fenestra Illi⁹ vero ambulantes peruenerunt ad montana: ⁊ manserũt ibi tres dies donec reuerterent qui fuerãt psecuti. Querẽtes enĩ p omnẽ viã nõ repererunt eos. Quib⁹ vrbẽ ingressis reuersi⁹ sunt ⁊ descenderunt explo⁹atores de monte: ⁊ trãsito iordane venerũt ad iosue filiũ nun: narraueruntq̃ ei oĩa que acciderãt sibi atq̃⁹ dixerũt Tradidit dñs omnẽ terrã hãc in manus nostras: ⁊⁹ timore p⁹strati sunt cuncti habitatores eius.

III

Itur⁹ iosue de nocte consurgens mouit castra: egredientesq̃⁹ de sethim venerũt⁹ ad iordanẽ ipsi ⁊ omnes filij isr̃ael: ⁊⁹ morati sunt ibi per tres dies. Quibus euolutis trãsierũt p̃cones p castro⁹ mediũ: ⁊ clamare ceperũt Qui⁹ viderit⁹ archã federis dñi dei vestri ⁊ sacerdotes stirpis leuitice portãtes eã: vos⁹ q̃ cõsurgite ⁊ sequimini precedentes:

Ex quo etiã patet q̃ alio ordine portabatur archa: q̃ alijs motionibus castroꝝ sex tribꝰ precedebãt archã: ⁊ sex sequebant: ut habet Num. x. hic autẽ archa precedebat. ⁊ ex hoc etiã videt q̃ nubes que prius ducatũ p̃bebat recesserat. a Sitq̃ inter vos ⁊ archam spaciũ. ꝓpter reuerentiã. b Cubitoꝝ duum miliũ. Cubitus ſm vnã opinionẽ continet pedem ⁊ dimidiũ. ſm aliam duos pedes: ⁊ sic inter populũ ⁊ archã erat spaciũ triũ miliũ pedum ſm primã opinionẽ: quotuor miliũ autem ſm aliã. c Sanctificamini. Expositores nostri dicũt q̃ ista sanctificatio intelligit q̃ continerent ab vxoribꝰ suis ꝓpter reuerentiã miraculi in crastino fiendi: sicut ⁊ ante datione p̃ceptũ fuit eis ut cõtinerent ab vxoribꝰ suis: ut habetur Exo. xix. Hebrei autẽ dicũt: Sitis parati. vbi nos dicim⁹: Sanctificamini. quia verbũ illud est equiuocũ ad preparare ⁊ sanctificare: sed qualis, verebat esse illa p̃paratio non dicunt. d Cras enĩ faciet dñs inẽ vos mirabilia. sicãdo alueum iordanis ut exprimitur infra. e Et ait ad sacerdotes. hoc dixit ioſue in die trãsitus iordanis. f Dixitq̃ dominus. Hic exprimitur signũ diuinitus dandum: cum dicitur: g Hodie incipiam exaltare te coram omni iſrael. Licz enim die precedenti reuelatio facta fuisset ioſue: ut predictum est: tamen tunc fuit replicata ad maiorem assertionem: ⁊ etiam ad maiorem declarationem. Sicut enim in cognitione naturali ꝓceditur ab imperfecto ad perfectum: ut habetur. j. phỹcoꝝ: sic ⁊ in cognitione supernaturali que fit per diuinã reuelationem. aliquando veritas primo reuelatur minus perfecte: postea pfectius. h Ut sciant q̃ sicut cum moyse fui. per signa mirabilia. i Ita ⁊ tecum sim. quod patuit per transitum miraculosum. k Cum ingressi fueritis partem aque iordanis ⁊c. dicunt hebrei q̃ steterunt in iordane prope ripam per quam ingrediebantur: quousq̃ totus populus transiſſet: ⁊ ex hoc dicunt quedam alia: ut patebit postea. Sz hoc videtur falsum. per hoc q̃ in fine huius ca. dicitur: Sacerdotes qui portabãt archam federis dñi: stabãt super siccam humũ in medio iordanis. Ex quo videtur q̃ ꝓcesserũt vsq̃ ad medium aluei ut populus transiret securius. l Accedite huc ⁊ audite verbum domini. hoc dixit ioſue principibus populi in quibus totus populus virtualiter continet: Non enim potuisset totꝰ populus verbum eius audire. m In hoc inquit scietis ⁊c. in medio vestri est. s. per opus mirabile: quod non põt fieri niſi diuina virtute: quod exprimitur cum dicitur: n Ecce archa federis dñi ⁊c. Ad cuius approꝑinquationẽ siccate sunt aque ut exprimitur postea. o Parate duodecim viros. scilicet ad tollendum. xij. lapides de alueo iordanis deſiccãdo: ut exprimit in principio sequentis ca. p Et cum posuerint vestigia pedũ suorum ⁊c. hic exprimitur modus deſiccationis aluei iordanis ⁊ pz littera. q Igitur egressus. Hic cõsequenter describit transitus ⁊ signi complementum. ⁊ patet littera vsq̃ ibi: r Iordanis autem ripas aluei sui tempore messis impleuerat. non potest intelligi q̃ tunc colligerentur blada communiter: quia decima die mensis primi transierunt iordanẽ: ut habet ca. sequenti. Mensis autem primꝰ hebreorum incipit a lunatione ꝓpinquiori equinoctio vernali: siue sit ante siue post: sed dicitur tẽpus messis pro tanto: q̃ in terra promiſſionis que calida est in aliquibus locis magis calidis spice aliq̃ approꝑinquabant ad maturitatem: ⁊ de illis colligebatur manipulus ⁊ torrebat aliquãtulum: ⁊ per cõfricationẽ excutiebantur grana de quibus fiebat oblatio ĩ festiuitate paſcali: que celebrabatur. xv die mensis primi ut habet Leuiti. xxij. ⁊ propter hoc mẽsis ꝓmus vocatur mensis nouarum frugum Exo. xiij. ⁊ Deut. xvj. Quod autẽ hic interponitur de inundatione iordanis: hoc fuit ad declarationẽ maioris miraculi ĩ siccatione aluei iordanis in transitu filiorum iſrael. ideo subditur: s Steterunt aque descendentes in loco vno ⁊c. cõtra naturam cũ sint fluide. t Que autem inferiores erant. in mare solitudinis quod nunc vocatur mortuum descenderunt. Iste locus erat magnus lacus per quem transit iordanis fluuius: ⁊ vocatur mare ſm modum loquendi hebraicum: quo omnis cõgregatio magna aquarum mare vocatur: vnde Gen. j. dicitur: Congregationesq̃ aquarum appellauit maria: ⁊ hoc modo stagnum geneçareth per quod transit iordanis fluuius vocatur mare tyberiadis ⁊ mare galilee: ut habetur in pluribus locis in euangelio. Et eodem modo in proposito lacus iste vocatur hic mare solitudinis: quia est iuxta desertum sin. Et mare mortuum. eo q̃ nullus piscis possit ibi viuere: ut dicit philosophus. ij. metheororꝝ: vbi loquitur de isto lacu uel stagno: tum quia aque sunt ita spisse q̃ sũt quasi lutum. propter quod vestimenta ibi proiecta magis sordidantur q̃ lauentur: ut dicitur ibidem: tum q̃ sunt excessiue salse. propter quod alibi in scriptura vocatur mare salsissimum. v Usq̃quo omnino deficerent. ab aspectu filiorum iſrael. x Populus autem accedebat contra iordanẽ. id est per iordanẽ: ita q̃ ponitur hic vna prepositio pro alia, uel dicitur: Contra iordanẽ: q̃ populus approꝑinquabat ad aquas iordanis de super venientes que stabant eleuate ad modum collis iuxta transitum populi. Cetera patent.

sitq̃ᵃ inter vos ⁊ archã spaciũ cubitorum ᵇ duũ miliũ ut ꝑcul videre possitis: ⁊ nosse p̃ quã viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam: ⁊ cauete ne approꝑinquetᶜ ad archã. Dixitq̃ ioſue ad populũ: Sanctificaminiᵈ. cras enĩ faciet dñs inter vos mirabilia. Etᵉ ait ad sacerdotes: Tollite archã federis: ⁊ p̃cedite populũ. Qui iussa cõplentes tulerunt ⁊ ambulauerunt ante eos. Dixitq̃ᶠ dñs ad ioſue. Hodieᵍ incipiam exaltare te coram omni iſrael: utʰ sciant q̃ sicut cum moyse fui ita⁽ⁱ⁾ ⁊ tecum sim. Tu autẽ p̃cipe sacerdotibus qui portãt archã federis ⁊ dic eis: Cũʲ ingressi fueritᵏ partẽ aque iordanis: state in ea. Dixitq̃ ioſue ad filios iſrˀ Accedite huc: ⁊ audite verbũ dñi dei vestri. Etᵐ rursũ in hoc inquit scietis q̃ dñs deⁿ viuens in medio vestri est: ⁊ disperdet in conspectu vestro chananeũ ⁊ ethenm: eueum ⁊ pherezeũ: gergeseum quoq̃ ⁊ iebuseum ⁊ ãmorreũ. Eccᵉ archa federis dñi eis terre antecedet vos per iordanẽ. Parateᵒ duodecim viros de duodecim tribubus iſrˀ: singulos p̃ singulas tribꝰ. Etᵖ cum posuerint vestigia pedum suorũ sacerdotes qui portãt archã federis dñi dei vniuerse terre in aquis iordanis: aque que inferiores sunt decurrent atq̃ deficient: que aũt desuper veniunt in vna mole cõsistẽt: Igitᵍ egressus est populus de tabernaculis suis ut transiret iordanẽ: ⁊ sacerdotes qui portabãt archam federis pergebãt ante eum. Ingressiq̃ eis iordanẽ ⁊ pedibus eoꝝ in parte aque tinctis: iordanisʳ autẽ ripas aluei sui tempore messis impleueratˢ steterũtᵗ aque descendentes in loco vno: ⁊ ad instar mõtis intumescẽtes apparebãt ꝓcul ab vrbe que vocatur edom vsq̃ ad locũ sarthan: que⁽ᵘ⁾ aũt inferiores erãt: in mare solitudinis qđ nunc vocaꝭ mortuũ descenderũtᵛ vsq̃quoˣ oio deficerẽt. Populusʸ aũt incedebat cõtra iordanẽ: ⁊ sacerdotes qui portabant archã federis dñi stabãt super siccã humũ in medio iordanis accincti: omnisq̃ populus per arentem alueũ transibat.

QVibus trãsgressis. hic ꝓsequenter a Cap. iiij ostendit quid actũ fuit in exitu iordanis: quia. xij lapides de alueo iordanis fuerũt exportati. 7. xij. alij de arida terra in alueũ positi. In hoc igit. ca. sic ꝓcedit qz ꝓmo ponit dñi 7 iosue iussio. 2. iussionis impletio. ibi: Fecerũt ergo. 3o tpis determinatio. ibi: Popul9 aũt. Circa ꝓmũ dicit: b Dixit domin9 ad iosue Elige. xij. viros i. iam electos accipe: qz de mandato iosue quelibet tribus elegerat vnũ: ut dictũ est ca. ꝓcedẽti: 7 iõ ista electio aliqñ attribuit iosue: aliqñ tribubus: qz facta ẽ a iosue auctoritative: 7 ab illis executive. c Duodecim duriſſimos lapides. ut possint diu ꝓmanere ad memoriã facti: qz ad hoc tollebant ut infra dicitur: Ut sit signũ inter vos. 7 patet hrã vsq; ibi: d Vsq; in eternũ. 7 accipit hic eternũ ꝓ tpe longo 7 indeterminato. e Fecerunt ita. Hic ponit iussionis impletio. 7 patet hrã vsq; ibi f Alios q̃. xij lapi. posuit iosue in me. ioz. alueo. ut haberet testimoniũ trãsitus miraculosi intra aquam 7 extra. Et isti. xij. lapides positi intra alueũ fuerũt ita magni q̃ poterãt apparere sup aquã quãdo erat parua. iõ de istis. xij. lapidibus nõ dicit q̃ singuli homines portauerint singulos lapides sicut de alijs. xij. hoc q̃ iosue posuit eos. quod est intelligẽdũ ꝑ aditoriũ multoꝝ ꝓpter magnitudinẽ lapidũ. 7 de istis lapidib9 dicit cõmuniter a doctoribus q̃ Johannes baptista baptizãs in iordane dixit: Potẽs ẽ de⁹ de lapidibus istis suscitare filios abrahe: ut habet Math. iij. ca. g Et sunt ibi vsq; in ꝑsentẽ diẽ. hoc refert ad tẽpus quo liber iste fuit script9. 7 forte adhuc sũt ibi. h Festinauitq; populus 7 trãsijt: qz erat magna multitudo valde: 7 iõ oportebat eos festinanter trãsire. i Cũq; trãsissent eos trãsiuit 7 archa dñi. 7 hoc ad ꝓceptũ dñi 7 iosue: ut infra exprimit. k Sacerdotes q̃ ꝓgebãt ante populũ. q̃uis enim populus ante transisset iordanẽ: tñ stetit iuxta ripã quousq; sacerdotes portantes archã transissent vltra populũ: qui debebat seq archã: ut dictũ fuit ca. ꝓcedenti. l In illo die magnificauit dñs iosue. ꝓ factũ ꝑdictũ mirabile: ut populus haberet eũ in reuerẽtia 7 timore. m Precipe sacerdotibus 7c. hoc ponit ad ostendendũ q̃ sicut de speciali mandato dei steterãt in iordanis alueo: ita de eius speciali mãdato recesserũt. n Ut ascendãt de iordane. Exp hoc nõ dicit hic ut trãseant: hoc ut ascendãt: dicũt hebrei q̃ ascẽderũt sup ripã ꝙ quã intrauerãt: eo q̃ stabãt iuxta illã ꝓm eos, put dictũ est hoc. ca. ꝓcedenti. Et qz dicit textus hic. q̃ cũ pedes sacerdotum fuerũt ex alueũ aque iordanis q̃ steterãt. statim fluxerũt ꝓm curſũ suũ. ex q̃ sequit ꝓm dictũ hebreoꝝ q̃ popul9 isrl tũc fuit ex vna parte iordanis: 7 sacerdotes cũ archa in pte oppositа: 7 aqua iordanis in medio currens. Jõ dicunt q̃ archa aliter transiuit q̃ ꝓpl9: dicẽtes q̃ archa portauit portatores suos: qd̃ est sic intelligendũ q̃ virtute diuina archa cũ sacerdotib9 fuerat subito trãsportata nõ solũ vltra fluuiũ: hoc etiã vltra populũ quẽ debebat ꝓcedere ut ꝓdictũ est. sed hoc videt ficticiũ: tum qz non ẽ ꝓsimile q̃ scriptura tacuisset tãm mirabile. tũ qz inimit falso. s. q̃ sacerdotes steterint i alueo iordanis iuxta ripã ꝙ quam ingressi fuerũt: quia steterũt in medio aluei: ut dictũ est ca. ꝓcedenti. tũ qz modus loquẽdi ex quo arguũt ꝓpositũ cũ dicit ut ascendãt. magis est ad oppositũ ut videt: qz ꝓpter de trãsitu populi subdit: Populus autẽ de iordane ascendit decimo die ꝓmi 7c. 7 tamẽ p alueũ pditãdo trãsiuit: ut exprimit in littera: 7 ipsimet cõcedunt. qd̃ ergo dr: Ut ascendãt. hoc est: qz sacerdotes stabãt in medio aluei: ut supra dictũ ẽ: vbi alue9 est ꝓfundior q̃ ꝓpe ripã: 7 iõ ꝓgressus de loco illo ad ripam ꝓcedit ascendendo. cetera patẽt ex ꝑdictis. o Populus aũt. Hic cõsequenter describit tpis determinatio. cũ dicit: Populus aũt de iordane ascendit decimo die primi mensis. hoc aũt exprimit ad maiorẽ hystorie certitudinẽ. p Et castrametati sũt in galgalis. hoc nomẽ ponit hic ꝓ anticipationẽ: quia postea fuit impositũ illi loco: ut habet sequẽti ca. q Duodecim q̃ la. 7c. posuit iosue i galgalis. Dicũt hebrei q̃ trãsito iordane nõ statim iuerũt in galgalis: sed ꝓ9 iuerũt in mõte hebal 7 ibi portauerũt illos. xij. lapides 7 leuigauerũt eos calce: 7 scripserũt super eos mãdata legis: 7 fecerũt benedictiones 7 maledictiones solennit 7 de lapidibus illis fecerũt altare: 7 sup illo obtulerũt hostias: 7 in sero venerũt in galgalis: vbi metati sunt castra: apportãtes ibi. xij. lapides ꝑdictos ut manerẽt ibi ꝓ signo trãsitus iordanis miraculosi: 7 adh allegãt qd̃ ꝑdictũ est in hoc ca. donec omnia cõplerent que iosue ut loquerer ad populũ ꝓceperat dñs 7 dixerat ei moyses. moyses aũt dixerat q̃ trãsito iordane leuigarẽt lapides calce: 7 scriberent ibi legẽ 7 q̃ ponerẽt benedictiones super

QVibus⁸ trãsgressis: dixit⁹ dñs ad iosue Elige duodecim⁽ᶜ⁾ viros singulos ꝑ singulas trib9: 7 pcipe eis ut tollant de medio iordanis alueo vbi steterũt pedes sacerdotũ: duodecim duriſſimos lapides: quos ponetis i loco castrorum vbi fixeritis hac nocte tentoria. Vocauitq; iosue duodecim viros quos elegerat de filijs isrl singulos de singulis tribubus: 7 ait ad eos: Ite ante archã dñi dei vestri ad iordanis medium: 7 portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris iuxta numerũ filiorũ isrl: ut sit signum inter vos. Et quãdo interrogauerint vos filij vestri cras dicentes: qd sibi volunt illi lapides: respondebitis eis: Defecerunt aque iordanis ante archam federis domini cũ transiret eum: idcirco positi sũt lapides isti in monimentum filiorũ isrl vsq; ⁽ᵉ⁾ in eternum. Fecerũt⁽ᵈ⁾ ergo filij isrl sicut ꝓcepit eis iosue: portantes de medio iordanis alueo duodecim lapides ut dñs ei imperarat iuxta numerꝝ filiorꝝ israel vsq; in locũ i quo castrametati sũt: ibiq; posuerũt eos. Alios⁽ᶠ⁾ quoq; duodecim lapides posuit iosue i medio iordanis alueo vbi steterũt sacerdotes q̃ portabant archam federis: 7 ⁽ᵍ⁾ sunt ibi vsq; in ꝑsentem diẽ. Sacerdotes aũt qui portabant archam stabant in iordanis medio: donec omnia complerent̃ que iosue ut loqueret ad populum ꝓceperat dñs: 7 dixerat ei moyses. Festinauitq; ⁽ʰ⁾ populus 7 transijt. Cumq; ⁽ⁱ⁾ transissent omnes: trãsiuit 7 archa domini: sacerdotes⁽ᵏ⁾ quoq; ꝓgebãt ante populum. Filij quoq; ruben 7 gad 7 dimidia trib9 manasse armati ꝓcedebãt fratres suos filios isrl: sicut eis ꝓceperat moyses: 7 quadraginta pugnatorum milia ꝑ turmas 7 cuneos incedebãt ꝑ plana atq; campestria vrbis iericho. In⁽ˡ⁾ illo die magnificauit dñs iosue coram omni israel: ut timerent eũ sicut timuerant moysen dum adhuc viueret. Dixitq; ad eum ⁽ᵐ⁾ Precipe sacerdotibus qui portant archã federis ut ascendãt de iordane. Qui ꝓcepit eis dicens: Ascendite de iordane. Cumq; ascendissent portantes archam federis domini 7 siccam humũ calcare cepissent: reuerse sunt aque in alueũ suũ 7 fluebant sicut ante consueuerant. Populus⁽ᵒ⁾ aũt ascendit de iordane decimo die mensis primi: 7⁽ᵖ⁾ castrametati sũt i galgalis cõtra orientalẽ plagã vrbis iericho. Duodecim⁽ᵠ⁾ quoq; lapides quos de iordanis alueo

montẽ garizim ⁊ maledictiones sup montẽ hebal: ut habetur Deut. xxvij. ℔ ꝟ videt falsũ: tum qz tot ⁊ tanta nõ possent fieri vna die: utpote trãsitus iordanis maxime tante multitudinis: ꝓgressus ad montẽ hebal ⁊ garizim. qui locus satis plus distat a iordane ꝫ ciuitas biericho; solẽnitas bñdictionũ ⁊ maledictionũ: ⁊ scriptio legis sup lapides: ⁊ ĩmolatio hostiarũ: ⁊ inde ꝓgressus ad galgale locũ. tũ quia videt cõtradicere ei quod dr̃. j. viij. ca. pͦ ⁊ structionẽ biericho ⁊ hay: Tunc edificauit iosue altare dño deo isrl̃ ĩ mõte hebal ⁊c. vbi subdit ⁊ scriptione legis sup lapides ⁊ bñdictionibus ⁊ maledictionibꝫ. tũ qz repugnat ei qõ dicit Deut. xxvij. vbi dicit ⁊ lapidib⁹ in q̃bus scribenda erat lex: Eriges ingentes lapides ⁊c. lapides autem isti non fuerũt tales: qz singuli bꝰ portabant singulos lapides vsq; ad locũ castrorũ ut dr̃ in ꝓncipio huius ca. Itẽ trã huius ca. quã ꝓ se allegãt magis est ad oppositũ: qz ibi dr̃: Sacerdotes aũt q̃ portabãt archã stabãt in iordanis medio donec oia cõplerent: q̃ iosue ut loq̃t ad populũ ꝑceperat dñs: ⁊ dixerat ei moyses. Si ergo istud dictũ moysi intelligit ⁊ descriptione legis sup lapides ⁊ bñdictionibus ⁊ maledictionibus: sequit̃ q; sacerdotes steterũt ĩ medio iordanis cũ archa: quousq; oia ꝑdicta fuerũt cõpleta: ⁊ tũc archa non ꝑcessisset populũ in ꝓgressu ꝑdicto: cui⁹ cõtrariũ dicit in ℔ ca. Similit̃ archa ⁊ sacerdotes nõ fuissent ꝓsentes quãdo bñdictiones ⁊ maledictiones solẽniçate fuerũt in mõte hebal ⁊ mõte gariçim: cuius ꝫ̃riũ dicit infra. viij. ca. Et iõ quod ℌ. dicit: Donec cõplerent. ⁊ subdit: que dñs ꝑceꝑat ut moyses dixerat: intelligit ⁊ transitu iordanis: ⁊ ⁊ portatione. xij. lapidũ vsq; ad locũ vbi manserũt sequenti nocte: ⁊ ⁊ portatione. xij. lapidũ aliorũ intra iordanis alueũ. ꝑceꝑat enim ista dñs: ⁊ moyses etiã dixerat iosue saltẽ in parte. s. q̃tum ad iordanis trãsitũ. ⁊ nõ intelligit ⁊ alijs que postea fuerũt facta. a Quãdo interrogauerint filij vestri cras. i. in futurũ tempus, cetera patẽt. b Lap. v.

Postq̃ ergo. Ostenso quid factũ sit ĩ iordanis introitu ⁊ quid in exitu: hic cõsequẽt ostendit quid factũ sit a filijs isrl̃ in statu. anteq̃ bellarẽt ꝫ habitatores terre: qz ante cõgressum fuerũt circuncisi: ⁊ pasca celebrauerunt: ⁊ ab angelo apparente iosue cõfortati sunt. Et iõ primo agit ⁊ circũcisione. 2. ⁊ pasce celebratione ibi: Mãserũtq;. tertio ⁊ populi cõfortatione ibi: Cũ aũt esset iosue. Circa ꝑmũ ꝑmittit timoꝝ a deo ĩmissus sup aduersarios hebreorũ. ⁊ patet trã: Hoc aũt a deo factũ est: ne venirẽt ad pugnandũ contra filios isrl̃ tpe q̃ fuerũt de nouo circũcisi: quia tunc erãt ad bellandũ inepti: ⁊ subdit circũcisiõis ꝑceptũ. cui dr̃: c Fac tibi cultros lapideos. hebrei dicũt nouaculas acutas. Cultellus. n. lapideus nõ est ⁊ necessitate circũcisionis: neq; hoc vtunt̃ iudei moderni in circũcisiõe: sed cultello ferreo. d Circũcide secũdo. Ex ℔ dixerũt aliqui q; idem homo põt bis baptiçari sicut ⁊ circũcidi. ℌ ℔ est falsũ: quia eedẽ ꝑsone nõ fuerunt hic circũcise q̃ alt fuerunt: sumpserant: posuit iosue in galgalis: ⁊ dixit ad filios isrl̃: Quando interrogauerint filij vestri cras patres suos: ⁊ dixerint eis: quid sibi volunt lapides isti: docebitis eos atq; dicetis: Per arentem alueum transiuit israel iordanẽ istum: siccante dño deo nostro aquas eius in conspectu nostro donec transiremus sicut fecerat prius in mari rubro: quod siccauit donec transiremus: ut discant cões terrarum populi fortissimam dei manum: ut ⁊ vos timeatis deum vestrum omni tempore.

Postq̃ ergo audierunt omnes reges amorreorum qui habitabant trans iordanẽ ad occidentalem plagam ⁊ cuncti reges chanaan q̃ propinqua possidebant magni maris loca: q; siccasset dominus fluenta iordanis coram filijs isrl̃ donec trãsirent: dissolutũ est cor eorum ⁊ non remãsit in eis spiritus: timentium introitũ filioꝝ isrl̃. Eo tempore ait dñs ad iosue: Fac tibi cultros lapideos: ⁊ circũcide secundo filios isrl̃. Fecit quoq; quod iusserat dñs ⁊ circũcidit filios israel in colle ꝓputiorum. Hec autem causa est secunde circũcisionis. Omnis populus qui egressus est de egypto generis masculini vniuersi bellatores viri mortui sunt in deserto per longissimos vie circuitus qui omnes circũcisi erant: populus autem qui natus est in deserto ꝓquadraginta annos itineris latissime solitudinis ĩcircũcisus fuit donec consumerent̃ qui non audierunt vocem dñi: ⁊ quibus ℔ ante iurauerat ut ostẽderet eis terram lacte ⁊ melle manantẽ. Horum filij in locum successerunt patrum: ⁊ circũcisi sunt a iosue qui sicut nati fuerant in ꝓputio erant: nec eos in via aliquis circũciderat. Postq; autem omnes circũcisi sunt: manserunt in eodem castrorũ loco donec sanarent̃. Dixitq; dñs ad iosue: Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis.

sed illi tm̃ qui nati in deserto remanserũt incircũcisi: ut ꝫ in textu. Et ideo cũ dicit hic: Circũcide secundo. subintelligit solẽniter: quia ista fuit secũda circũcisio solẽnis. sed respectu cui⁹ dicit secũda: varie dicit. dicũt enim hebrei q; dr̃ secũda respectu illi⁹ circũcisionis q̃ facta fuit illa nocte in egypto qua ꝑcussit dñs ꝓmogenita egypti: tũc enim ut dicũt multi fuerũt circũcisi: maxie qz multi egyptij cõ ipsis ad iudaismũ exierũt cũ filijs israel de egypto ut dr̃ Exo. xij. Sed ℔ dictũ nõ videt verũ. tum qz non habet auctoritatẽ de scriptura: q̃ de hac circũcisione nullã facit mentionem. tum qz eis ĩminebat itinerarium egyptijs cogentib⁹ eos exire ⁊ iõ si in deserto fuit dilata circũcisio ꝓpter itinerationẽ ĩminẽtem. ut videt: eadẽ rõne ⁊ fortiori fuisset tunc dilata circũcisio Itẽ tũc non habuerunt tempus fermẽtãdi: eo q; egyptij cogebãt eos ad exitũ: ut dicit Exo. xij. ⁊ ideo multo min⁹ habuissent tẽpus circũcidẽdi. maxime tantã multitudinẽ. Ideo aliter dicit q; hec circũcisio solẽnis dicit secũda respectu illius quã fecit abraham de mandato dei: quia tũc fuit circũcisus cũ omnib⁹ masculis de domo sua: ut habet Gen. xvij. e In colle ꝓputiorum. sic nominatus est locus ille: qz ibi amota sunt ꝓputia a filijs israel. f Uniuersi bellatores viri mortui sunt in deserto. exceptis tamẽ illis qui erãt de tribu leui: ut dictũ est Nu. xiij. Populus autẽ qui natus ẽ in deserto ⁊c. sequit̃: g Incircũcisus fuit. populus enim israel mouebat castra quacũq; hora nubes mouebat̃ prebens eis ducatũ. ⁊ quia incertus erat eis motus nubis. ideo dispensatiue factum est q; illi qui fuerunt nati in deserto remanserunt incircũcisi vsq; ad tempus istud: quia ꝑiculosũ esset de nouo circũcisos itinerare seu portari in itinere. h Quibus ante iurauerat. ex hoc videt q; deus non tenuerit suum iuramentũ: qz nõ viderũt terrã ꝓmissionis. Dicendũ q; iuramẽtũ erat cõditionatũ. s. si non offenderẽt deũ tali offensa q̃ deberent morte puniri. uel dicendũ q; si nõ intrauerũt terrã ꝓmissionis in ꝓprijs ꝑsonis: intrauerũt tamẽ eam in filijs suis: in quibus quodãmodo patres mãserũt. i Dixitq; do. ad ios. hodie abstu. ob. egy. a vobis. istud exponit duplicit̃ ab expositoribus nostris. vno modo ut accipiatur opprobriũ egypti passiue. s. qõ sustinuerãt egyptij a filijs isrl̃ exprobrãdo eis q; erãt incircũcisi. sed ℔ nõ videt rõnabiliter dictũ: qz filij israel fuerũt in egypto subiecti: ⁊ ĩ maxia seruitute: ut habet Exo. j. ⁊ ideo nõ est verisimile q; egyptijs exprobrarẽt. Alio mõ accipiẽdo opprobriũ egypti actiue. s. qõ egyptij intulerãt filijs israel. s. opprobriũ seruitutis: qz ꝫ in exitu de egypto fuerunt liberati a seruitute egyptioꝝ:

tamen ista libertas pfecte fuit ꝛeclarata quando fuerunt i terra promissionis. ⁊ ideo dicunt q̄ locus ille vocatus est galgala: quod sigt libertatē. sed hoc dictū nō videt bene consonū textui: quia ablatio opprobrij videt referri ad circūcisionē-cū dicit: Hodie abstuli ꝛē. quia illa die fuerunt omnes circūcisi. illud etiā q̄ dicit ad propositū ꝛe significatione galgale nō est verū: q̄ nec Hieronym⁹ nec Remigi⁹ sic intēpretāt hoc nomen: sed aliter ut videbit. iō aliter exponit ꝝm hebreos: videlz q̄ qñ filij israel petebāt a rege egypti ꝛe regno suo egredi: ut habet in Exo. egyptij q̄ cōstellationes observabant dicebāt eis: Miseri q̄ vultis ire? ecce constellatio ostēdit effusionē vri sanguinis futurā. si recedat. In circūcisione ꝑo facta p iosue effusus ē sanguis populi circūcisi: q̄ effusio nō fuit eis ad vituperiū ⁊ malū. sed magis ad bonū. q̄ circūcisio erat signaculū fidei: ⁊ sic exponūt ꝑbū dñi dicētis: Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. q. d. effusionē sanguinis vestri quam egyptij dicebant vobis futurā ad vituperium ⁊ malum. cōuerti ad laudem vestrā ⁊ bonum ꝑ circūcisionē. a Vocatumq̄ est nomē loci illius galgala. quod interpretat rota uel circulatio. q̄ pellicula que p circūcisionē abscindit. habet figurā circularē. b Manserūtq̄. Hic agit ꝛe pasce celebratione. cū dicit: c Et fecerūt phase. i. īmolationē agni paschalis. d Quartadecima die mēsis. s. primi. e Ad vesperum. hic enī erat dies ⁊ hora huius īmolationis ꝝm q̄ habet Exo. xij. f Et azimos panes. talibus enim panibus vtebāt vti septē diebus: ut habet ibidē. g Et polentam eiusdem anni. In hebreo habet: Et granatam. in solēnitate enim paschali fiebat oblatio ꝛe granis nouis excussis ꝛe manipulo p cōfricationē: ut dictū ē supra. iij. ca. ⁊ ꝛe talibus poterat comedere populus postq̄ ꝑmittebat erāt oblate. h Defecitq̄ māna. quia nō erat data a deo nisi i suppletionē victualiū ꝛeficientium ut patet Exo. xvj. i Cū aūt esset iosue. hic cōsequenter ponit populi ꝑhortatio q̄ apparitionē angeli ipsi iosue qui erat dux populi. cum dr k Et vidit virū stantem. i. angelum in specie viri. l Euaginatū tenentē gladiū. quasi paratū ad ꝑlium. m Noster es an aduersariorū: ignorabat adhuc eum esse angelum. n Qui respondit nequaq̄. supple sum aduersariorū. o Sed sum princeps exercitus domini. exercitus aūt israel hic vocat exercitus dñi. q̄a dño mittebat ad faciendum vindictam ꝛe iniquitatibus habitatorū terre chanaan. p Et nunc venio. ad adiutoriū vestrū. dicūt autē ꝛe hebrei q̄ iste fuit michael ⁊ rōnabiliter: eo q̄ danieli dictū fuit Dan. x. Nemo est adiutor meus in omnibus his nisi michael princeps vester. ⁊ angelus hic apparens nominat ꝑnceps exercitus israel. q Cecidit iosue. ad faciendū ei reuerentiā ex quo cognouit eū esse angelū. r Adorans. adoratione dulie. s Quid dñs meus loquit ad seruū suū. q. d. o ꝛedire parātus sum. t Solue calciamentū ꝛē. Similē verbū dictū fuit moysi in apparitione sibi facta in rubo: ut habetur Exo. iij. v Locus enī i quo stas sanctus est. ꝓpter apparitionē angelicā ibi factā. x Cap. vj.

Vocatūq̄ est nomē loci illius galgala vsq̄ in ꝑsentem diem. Manserūtq̄ filij israel in galgalis: ⁊ fecerūt phase quartadecima die mensis ad vesperū in cāpestribus iericho: ⁊ comederūt de frugibus terre die altero: ⁊ azimos panes ⁊ polentā eiusdem anni. Defecitq̄ māna postq̄ comederūt ꝛe frugibus terre: nec vsi sunt vltra cibo illo filij israel: sed comederūt ꝛe frugib⁹ ꝑsentis anni terre chanaan. Cū aūt esset iosue in agro vrbis iericho: leuauit oculos: ⁊ vidit virū stantē cōtra se euaginatū tenentē gladiū. prexitq̄ ad eū. ⁊ ait: Noster es: an aduersariorū? Qui rndit Nequaq̄. sed sum ꝑnceps exercitus dñi: ⁊ nunc venio. Cecidit iosue pronus in terrā: ⁊ adorās ait: Quid dñs me⁹ loquit ad seruū suū? Solue calciamentū ꝛe pedibus tuis. Locus enī in quo stas sanct⁹ est. Fecitq̄ iosue ut sibi fuerat imperatum. VI

Iericho autem clausa erat atq̄ munita timore filiorū israel: ⁊ null⁹ ingredi audebat aut egredi. Dixitq̄ dñs ad iosue: Ecce ꝛedi in manus tuas iericho ⁊ regē eius: omnesq̄ fortes viros. Circuite vrbem cuncti bellatores semel p diem. Sic facietis sex diebus: septimo aūt die sacerdotes tollēt septē buccinas quarū vsus est in iubileo: ⁊ ꝑcedēt archā federis. Septiesq̄ circuibitis ciuitatē: ⁊ sacerdotes clangent buccinis. Cumq̄ īsonuerit vox tube lōgior atq̄ concisior: ⁊ in auribus vestris increpuerit: cōclamabit omnis popul⁹ vociferatione maxima: ⁊ muri funditus corruēt ciuitatis: ingredieneq̄ singuli per locū contra quē steterint. Vocauit ergo iosue filius nun sacerdotes ⁊ dixit ad eos. Tollite archā federis. Et septē alij sacerdotes tollāt septem iubileorū buccinas ⁊ incedāt ante archā dñi. Ad populū quoq̄ ait: Ite: ⁊ circuite ciuitatē armati ꝑcedentes archā dñi. Cumq̄ iosue verba finisset: ⁊ septē sacerdotes septē buccinis clangerent ante archā federis domini omnisq̄ populus ꝑcederet armati exercitus: reliquum vulgus archā seqbat ac buccinis

Hic incipit secūda pars ꝑncipalis huius libri ꝛe cōflictu ⁊ acq̄sitione terre. ⁊ primo ꝛe acq̄sitione iericho. secundo ꝛe acq̄sitione hay. ca. viij. tertio ꝛe ꝛebellatione q̄ndq̄ regum. x. ca. quarto ꝛe ꝛebellatione plurium regum simul congregatorū. xi. ca. Prima diuidit in duas. s. in partē ꝑncipalē ⁊ incidentalē. secunda incipit in ꝑncipio. viij. ca. Circa captionē iericho primo docet modus captiōis secundo subdit actus executionis. ibi: Cūq̄ iosue. Circa primum sciendū q̄ dñs docuit iosue ꝛe modo captionis: ⁊ iosue renunciauit populo: ⁊ patet lra paucis exceptis q̄ exponent. y Et nullus ingrediaudebat. ad auxiliandū inclusos i ciuitate. z Aut egredi. ad fugiēdū ꝑ sua salute. a Dixitq̄ dñs ad iosue. dicūt alij ⁊ ꝓbabilit q̄ dñs vocuit iosue p angelū sibi apparentē: ut dictū est ꝛe bis que sequūt. s. ꝛe modo capiendi ciuitatem. b Concisior. id est interpolatus. c Armati precedentes. dicunt hebrei q̄ hoc intelligitur ꝛe filijs ruben ⁊ gad ⁊ dimidia tribu manasse: qui armati vtebant ꝑcedere alios ad bellum ut dictum fuit ca. j. ⁊ Numeri. xxxij. d Cumq̄ iosue. Hic consequenter ponitur precepti executio. ⁊ primo q̄tum ad ciuitatis ꝛestructionem. secundo q̄tum ad raab meretricis saluationem. ibi: Duobus autem viris. tertio q̄tum ad iosue imprecationem. ibi: In tempore illo. Prima pars patet paucis exceptis: quia ponitur executio captionis iericho: sicut fuerat dicta a domino ⁊ per iosue renunciata populo. e Reliquum vulgus archam sequebatur ac buccinis omnia cōrepabant. non est intelligendum q̄ mulieres ⁊ paruuli ⁊ mepti ad prelium circuirent ciuitatem: quia in ꝓncipio huius capituli dicitur: Circuite vrbem cuncti bellatores. ⁊ ideo per reliquum vulgus hic intelliguntur viri bellatores tribus dan cum alijs duabus tribubus sibi adiunctis: q̄ erāt vltimi in motione castrorum: ⁊ faciebāt vltimam custodiā: ut habet Numeri. x. ca. vnde vbi translatio nostra habet: Reliquum vulgus. In hebreo habetur: Aggregatio. sic enim vocabatur acies illa: eo q̄ illi qui ꝛe precedentibus aciebus propter lassitudinem uel aliam causam remanebant post alios. vltime aciei aggregabantur.

a Igitur iosue de nocte consurgẽte. In hebreo habet: de mane Surrexit enī in auroꝛa q̄ est cōfiniū diei ⁊ noctis: ⁊ iō ab vtroq; pōt denominari: qz medium sapit naturā vtriusq; extremi. b Die aūt septimo ⁊c. dicūt hebrei q; erat sabbatū: ⁊ rōnabiliē: qz vocat dies septim⁹. ⁊ tñ nō peccauerūt inuadendo ⁊ destruendo ciuitatē: qz fecerūt ē de mandato dei: ut pz in lrā q̄ est dño sabbati: imo bene fecerunt ei obediendo. c Dixit iosue ad omnē israelē vociferamini. non est verisimile q; tātus exercitus posset vocem eius audire: maxime qz sacerdotes clangebant tubis: ⁊ ideo videt q; dicere hic accipit pro denūciare aliq̄ sensibili signo: utpote p elevationē vexilli vl aliquo huiusmodi: qō poterat videri a toto populo. d Sitq; ciuitas hec anathema. In hebreo hr: Herem. quod habet duplicem significationē. quia significat destructionē ⁊ cōsecrationē ut diffusius dictū fuit Leuitī. vltī. Utraq; tamē significatio cōcurrit i ē facto: qz ciuitas fuit cū habitatorib⁹ destructa: aurū vero ⁊ argentum: es ⁊ ferrū: que inuenta fuerunt ibi: fuerunt reseruata ⁊ domino consecrata: ita q; de cetero nō possent humanis vsibus applicari: ē ad faciēdū inde illa que erāt necessaria ad cultum dei. hiericho enim fuit prima ciuitas capta a filijs israel: ⁊ speciali miraculo: iō iosue cōueniēt eā posuit sub anathemate aliq̄ destruendo oīa in signū diuine iusticie. ⁊ aliq̄ que poterāt venire in predā bellātiū dño cōsecrando tāq; primitias predarum: sicut ⁊ de fructibus aīaliū ⁊ terre dabant primitie. sic aūt non fuit de preda bay ⁊ aliarū ciuitatū, ut dicitur infra. Cauete ne de bis que precepta sunt vobis quippiam contingatis. per auariciā accipiēdo aliquid de illis que debebant destrui ⁊ cōburi: uel de bis que debebant dño cōsecrari. e Et omnia castra israel sub peccato sint. i. sub pena peccati. qz p peccato aliquoꝝ uel etiam vnius qui est pars alicuius cōmunitatis tota cōmunitas punit aliqñ ⁊ iuste: ⁊ maxime a deo: cui omnes sunt debitores mortis: ⁊ hec materia diffusius fuit pertractata Deut. xxiij. sup illud ꝓbū. Nō occidēt patres p filijs ⁊c. sicut accidit p peccato achan: ut hr. c. sequēti. cetera patēt i lrā. f Duobus aūt viris. hiccō sequent agit de raab saluatione quā imposuit iosue duob⁹ exploratorib⁹: qz eā ⁊ domū ei⁹ melius cognoscebāt: ⁊ qz ad hoc q; iuramentū astricti erāt: ut vi-

omnia concrepabant. Precesserat aūt iosue populo dicēs: Non clamabitis: nec audiet vox vestra: neq; vllus sermo exoze vestro egredietur donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate ⁊ vociferamini. Circuiit ergo archa dñi ciuitatē semel p die: ⁊ reuersa in castra mansit ibi. Igitur iosue de nocte consurgente tulerunt sacerdotes archam domini: ⁊ septē ex eis septem buccinas quarū in iubileo vsus ē: precedebāt archā domin ambulantes atq; clangentes: ⁊ armatus populus ibat ante eos: vulgus aūt reliquum sequebatur archam: ⁊ buccinis personabat. Circuierūtq; ciuitatem secūdo die semel: ⁊ reuersi sunt in castra: sic fecerunt sex diebus. Die⁹ autē septimo diluculo consurgentes circuierunt vrbem: sicut dispositum erat septies. Cumq; septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes: dixit⁹ iosue ad omnem israel: Vociferamini. Tradidit enim vobis dñs ciuitatem. Sitq; ciuitas hec anathema: ⁊ omnia que in ea sunt domino. Sola raab meretrix viuat cum vniuersis que cū ea in domo sunt. Abscōdit enim nuncios q̄s direximus. Vos autem cauete ne de bis que p̄cepta sunt quippiam contingatis: ⁊ sitis p̄uaricationis rei: ⁊e omnia castra israel sub peccato sint atq; turbent. Quicqd aūt auri aut argenti fuerit ⁊ vasorum eneoꝝ ac ferri: domino cō-

secretur: repositū in thesauris eius. Igitur omni populo vociferante ⁊ clangentibus tubis postq̄ in aures multitudinis vox sonituq; increpuit: muri ilico corruerunt: ⁊ ascēdit vnusquisq; per locum qui contra se erat. Ceperuntq; ciuitatem: ⁊ interfecerunt omnia que erant in ea a viro vsq; ad mulierem ab infante vsq; ad senem. Boues quoq; ⁊ oues ⁊ asinos in ore gladij p̄cusserūt. Duobus[k] aūt viris qui exploratores missi fuerant: dixit iosue: Ingredimini domum mulieris meretricis ⁊ producite eā: ⁊ omnia q̄ illius sunt: sicut illi iurameuto firmastis. Ingressiq; iuuenes eduxerūt raab ⁊ parētes eius: fratres quoq; ⁊ cūctā supellectilem ac cognationē illius: ⁊l extra castra israel manere fecerunt. Urbem aūt ⁊ omnia que inuēta sunt in ea: succenderūt absq; auro ⁊ argento ⁊ vasis eneis ac ferro: que in erarium dñi consecrarunt. Raab' vero meretricem ⁊ domū patris eius ⁊ oīa que habebat: fecit iosue viuere: ⁊m habitauerunt in medio israel usq; in p̄sentē diem eo q; abscōderit nuncios quos miserat ut exploraret hiericho. In tempore illo imprecatus ē iosue dicens: Maledictus vir coram dño qui suscitauerit ⁊ edificauerit ciuitatem hiericho In[n] p̄mogenito suo fundamēta illi⁹ iaciat: ⁊n in nouissimo liberoꝝ ponat portas eius. Fuit ergo dñs cū iosue: ⁊ nomen ei⁹

etū fuit supra. ij. ca. g Ingressiq; iuuenes ⁊c. Queritē hic quō isti duo exploratores vocant iuuenes. tum quia ad explorandū solēt mitti viri prudentes ⁊ astuti: non aūt iuuenes inepti ⁊ inexperti. tum quia supra dictū est ca. ij. q; caleph fuit vnus de illis duobus: ut dicūt hebrei: q; tamē iā fere erat octogenari⁹: qz quadragīta erat annoꝝ qñ moyses misit eū cū alijs de cadesbarne ad explorandum terrā. p̄missionis ut habet. j. xiij. ca. Ab illo vero tempore vsq; ad trāsitū iordanis fluxerūt anni triginta nouē: quia missio illa facta fuit āno secūdo egressiōis de egypto. Ab egressu vero illo vsq; ad ingressū terre p̄missionis fluxerūt anni. lx. ⁊ sic patet q; i captione hiericho caleph habebat. lxxix. annos. Ad ē dicendū q; vocant ē viri ⁊ iuuenes ut patet i textu. viri rōne etatis ⁊ prudentie. iuuenes vero ratione aptitudinis ⁊ audacie ad gradiendū ad bellū. vñ ⁊ de caleph dr infra. xiij. ca. q; cū esset. lxxxv. anno: tū erat ita fortis ⁊ potens ad gradiendū ⁊ bellādū sicut qñ fuerat. xl. annoꝝ. b Et extra castra israel manere fecerunt. qz non erant adhuc incorporati populo israel. i Raab ⁊c. fecit iosue viuere. Ideni p̄ceptū fuisset Num. xxxiij. q; cēs habitatores illi⁹ terre disperderent: tñ cum raab ⁊ sibi cōiunctis fuit dispensatū ēptum ad vitam ⁊ cohabitationē ꝓpter speciale factū sue fidei ⁊ virtutis: quod fuit expressū supra. ij. ca. In p̄ceptis aūt decalogi que sunt de dictamine iuris naturalis non cadit talis dispensatio. k Et habitauerunt in medio israel. cōuersi ad iudaismū. l In epeillo. Hic describit iosue imprecatio. ciuitas enim hiericho miraculose fuerat eversa: ut dictū ē. iō ad hui⁹ facti memoriā: ⁊ dei gloriā optabat iosue q; non reedificaret. iō iosue imprecatus fuit malū pene ei q̄ reedificaret eam in posterū. dicēs: m Jn p̄mogenito suo fundamenta illius iaciat. i. primogenitus ei⁹ moriat qñ ponet fundamēta. n Et in nouissimo liberoꝝ ponat portas ei⁹. i. vltimus liberoꝝ

suoꝝ moziak in positione pertarū : ⁊ sic acciđit abiel q̄ eam reedificauit: ut habet̄. iij. Reg. xvj. i fine. Quonia breuis est sma huius ca. pōt breuis hic mozalitas poni. Hiericho significat ciuitatem culpe quam facit amor sui vsq; ad contemptū dei. hec ciuitas triplici muro claudit̄. s. muro carnalis cōcupiscētie: tpalis affluētie: mūdialis excellētie: qui triplex murus subuertitur sonitu sancte p̄dicationis: clamore deuote oꝛōnis: circuitu ꝓprie discussionis: q̄ circuit⁹ debet fieri vij. vicibus. i. pfecte: qz pfectio numero septenario designat. qui enim cōuertit̄ de culpa ad gratiā: debet diligenē ⁊ pfecte discutere ꝓpriā p̄scientiā. q̄cq̄d aūt inuenit ibi auri philosophice sapiētie: argēti eloquētie: vasoꝝ eneoꝝ. i. naturalis industrie que valet ad multa: sicut ⁊ vasa ferri. i. corporalis ⁊ tpalis potētie. debet dño cōsecrari. i. de cetꝛo bonis actib⁹ applicari. Raab cū suis ꝓpē opus pietatis saluatur: qz p̄m dictū saluatoris Matth. v. Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiā cōsequent̄ ⁊c.

VLIJ aūt israel. Hic incidēter aliē ponit̄ a Lap. vij factū achan. Et diuidit̄ in tres partes. qz p̄ describit̄ peccati ꝓpetratio. 2. ꝓpetrati cognitio. ibi: Cūq; mitteret. 3. cogniti punitio. ibi: Misit ḡ iosue. Circa primū dicit̄: Filij aūt israel puaricati sūt. Z aūt vn⁹ solus i b peccauerit: tū generaliē dr̄: Filij aūt isrl̄ puaricati sunt. eo mō loquēdi quo factū vni⁹ de cohorte maxime in malis tori cohorti attribuit̄: sicut vno fratre minoꝛe peccante publice dr̄ frēs minores fecerūt b. ⁊ p talē modū loquēdi dr̄ Matth. xxvj. de vnguēto effuso sup caput ihesu: Videntes aūt discipuli indignati sūt ⁊c. cū tū vnus solus indigne tulerit. s. iudas scariothe: ut dr̄ Joh. xij. b Et vsurpauerūt de anathemate. i. de cōsecratis dño. s. aurū ⁊ argentū: ut patebit. j. co. ca. q̄ tū erāt ꝓsecrata dño: ut dictū est. vj. ca. Et dr̄ anathema: ab ana qđ est surſū: ⁊ tbesis qđ ē positio: qz cōsecrata dño surſū uel seoꝛsum ponebant̄: ne humanis vsib⁹ applicarent̄. c Mā achan fili⁹ charmi. sic debet nominari p̄m Hiero. ⁊ sic est in hebreo. nec alicubi nominatur achoꝛ in hebreo: sed vitio scriptoꝝ nominat̄ hic achoꝛ. d Iratusq; ē dñs p̄ filios isrl̄. qz ꝓpter vn⁹ de cohorte alij de illa cohorte puniunt̄: ut dictū ē s. vj. ca. e Cūq; mitteret. Hic p̄ponit̄ describit̄ peccati ꝓpetrati cognitio. ⁊ p̄mo in gnāli. 2. in spāli. ibi: Surge sanctifica populū. Circa p̄mū sciendū q̄ genus peccati in gnāli fuit cognitū p̄ diuinā reuelationē ad p̄ces iosue. ⁊ iō circa b sic ꝓcedit: qz p̄mo ponit̄ de p̄cationis occasio. secūdo ipsa de p̄catio. ibi: Josue vero. 3. dñi rūsio. ibi: Dixitq; dñs. Circa p̄mū sciēdū q̄ occasio de p̄catiōis fuit. eo q̄ filij isrl̄ missi a iosue p̄ ciuitatē hay fuerūt debellati: ⁊ reliq̄ de populo in timoꝛe positi. ⁊ p̄ sequens periculo exposit̄. ut p̄z in hrā. p̄mittit̄ tū situs ciuitatis. cū dr̄: f Que ē iuxta bethauen ⁊c. Dicunt aliq̄ q̄ eadē est ciuitas bethel ⁊ bethauen: b vocata ē bethel a iacob eo q̄ vidit ibi scalā: ut habet̄ Gen. xxviij. vbi dicit: Appellauitq; nomē vrbis bethel. q̄ interp̄tat domus dei. b postea vocata est bethauen. i. domus idoli: eo q̄ hieroboam posuit ibi vitulum aureū a populo adoꝛandū: ut habet̄. iij. Reg. xij. ca. Primū aūt q̄ hic dicit̄. s. q̄ sit eadē ciuitas bethel ⁊ bethauen. hū ē verisimile. tum qz in textu idē situs designat̄ vtriusq;. tum qz hoc dicit Ra. Sa. sup Osee. x. ca. sup illud verbum: Vaccas bethauen coluerūt. b secūdū non videt̄ verū. s. q̄ nominata sit bethel a iacob qz illa ciuitas quā sic nominauit iacob ē eadem ciuitas cū hierusalē: p̄m q̄ dicūt coīter doctores: ꝓut diffusius fuit declaratū Gen. xxviij. illa autē bethel de q̄ fit hic mētio ē lōge sita a hierusalē: ut p̄z p descriptionē terre sancte: ⁊ sic non est eadem. Itē qz ut hr̄. iij. Reg. xij. ad hoc posuit hieroboam vitulū aureum in ista bethel: ne popul⁹ isrl̄ iret i hierusalē ad adorandū dōm: ⁊ sic p̄z ꝓpositū. Similiē q̄ dr̄ q̄ noiata ē bethauen: eo q̄ hieroboā posuit ibi idolū: videtur aliqualiē extraneum: qz iosue scripsit istū libꝝ: a tpe vero iosue vsq; ad tēpus hieroboam fluxerūt anni q̄ngenti uel circiē quia q̄dringētesimo octogesimo anno ab egressu filioꝝ israel de egypto fundauit salomon tēplū anno quarto regni sui: ut hr̄. iij. Reg. vj. ipse aūt regnauit q̄draginta annis: ut hr̄. iij. Reg. xj. Hieroboam vero regnauit post mortē salomonis: ut patet ibidē. xij. ca. ⁊ tūc fecit vitulos aureos. Ab exitu vero de egypto vsq; ad destructionē ciuitatis hay ⁊ bethauen ꝓ iosue fluxerunt tm̄. xl. anni integri. ⁊ ideo si tūc bethauen vocabat̄ a facto hieroboam futuro ꝓ q̄ngētos annos videt̄ extraneū: nisi dicat̄ q̄ iosue in spiritu vidit h̄ futurū: ⁊ sic eā nominauit in hoc libro ꝓ anticipationē: q̄ anticipatio est multū magna. ⁊ iō aliē p̄t dici q̄ vocata est bethel. i. domus dei: eo q̄ abrahā edificauit altare dño inde bethel ⁊ hay: habēs bethel ab occidente: ut habet̄ Gen. xij. Et qz hebrei adorāt ad occidētē iō abrahā ibi adoꝛās habebat facie versam ad bethel: q̄ erat ꝓpe ⁊ inde sic vocata est. Dicta est aūt bethauen. i. domus idoli: eo q̄ chananei ibi habitāntes colebāt idola. Cetera patēt vsq; ibi: g De porta vsq; ad sabarim. Dicūt expositoꝛes nostri q̄ sabarim est ꝓpriū nomē loci: Hebrei vero dicūt q̄ ē nomē cōe: ⁊ significat cōtractionē. ut sit sensus: q̄ illi de hay p̄secuti sūt filios israel vsq; quo sentirent in se lassitudinē in p̄sequēdo: uel q̄ cōfractio referat̄ ad filios israel. vñ subdit̄: b Et ceciderūt p̄ ꝓna fugiētes. tāq; cōfracti ab aduersarijs. i Josue vero. Hic p̄ponit̄ ponitur iosue de p̄catio occasione casus p̄dicti. k Scidit vestimenta sua. in signū doloris p̄m cōsuetudinē iudeoꝝ: ut p̄z in plurib⁹ locis veteris ac noui testamenti. l Et ꝓnus cecidit in terrā. qz oratio debet ee humilis. m Usq; ad vesperā. ieiun⁹ oꝛās. n Miserūtq; puluere sup capita sua. i signū humiliationis. o Quid voluisti traducere ⁊c. ut traderes nos i manus āmoꝛrei. li ut non teneā hic causaliter: b cōsecutiue. q. d. b sequet̄ ad illud nisi tu ꝓtegas nos. p Utinā ut cepi. man. trans Iordanē. s. in regnis seon ⁊ og: que acquisierant filij israel trā Iordanē. hoc dixit iosue ex passione doloris: Iz male: nec dixisset extra passionem positus. propter quod indulsit ei dominus. q Audient chananei. scilicet filios israel vnctos a paucis aduersarijs. r Et pariter conglobati circūdabūt nos. b facto animati. s Et

vulgatū est in omni terra. VII

Filij aūt israel puaricati sunt mandatū: ⁊ vsurpauerunt de anathemate. Mā achan filij charmi filij ꝯabdi filij ꝯare de tribu iuda tulit aliq̄d de anathemate. Iratusq; ē dñs p̄ filios isrl̄ Cūq; mitteret iosue de hiericho viros cōtra hay: que ē iuxta bethauen ad orientalē plagam oppidi bethel: Dixit eis: Ascendite: ⁊ explorate terrā. Qui p̄cepta cōplentes explorauerūt hay. Et reuersi dixerūt ei: Nō ascendat oīs populus: sed duo uel tria milia viroꝝ pergant: ⁊ debellāt ciuitatē. Quare oīs populus frustra vexabit̄ p̄ hostes paucissimos: Ascenderūt ergo tria milia pugnatoꝝ. Qui statim terga vertentes pcussi sūt a viris vrbis hay. ⁊ corruerunt ex eis triginta ⁊ sex homines. Persecuti q; sūt eos aduersarij de porta vsq; ad sabarim: ⁊ ceciderūt p̄ prona fugiētes. Pertimuitq; cor populi ⁊ ad instar aque liquefactū ē. Josue vero scidit vestimenta sua: ⁊ pnus cecidit in terrā coā archa dñi vsq; ad vesperā: tam ipse q; omnes seniores isrl̄. Miserūtq; puluere sup capita sua: ⁊ dixit iosue: Heu dñe deus. Quid voluisti traducere populū istū iordanē fluuiū ut traderes nos in manus āmoꝛrei ⁊ perderes? Utinā ut cepimus manssissem trans iordanem. Mi dñe deus quid dicā: videns israelē hostibus suis terga vertentē: Audient chananei ⁊ omnes habitatoꝛes terre: ⁊ pariter cōglobati circūdabunt nos: atq; delebūt nomē nostrū de terra. Et

quid facies magno nomini tuo? q. d. ꝛ cederet in opprobriū nominis tui: q? dicerent infideles, q non posses nos vltra iuuare.
s Dixitq; dñs. Hic ꝓsequent ponit dñi respōsio q quā reuelat peccatū in generali cū dicit: b Tulerūtq; de anathemate, qđ est peccatū sacrilegij. c Atq; mentiti sunt. q? ꝓmiserant deo obedire: ⁊ sic mentiti sunt: q? nō seruauerūt ꝓmissū. Sciendū tñ q scriptura hic loquit in plurali. lz vnus tm̄ peccauerit. rōne p̄dicta in ꝓncipio huius ca.
d Surge. Hic cōsequent ponit cognitio ꝑpetrati peccati in speciali. ⁊ ꝓmo q̄tum ad ꝓsonam peccatricē. 2° q̄tum ad culpā determinatā. ibi: Et ait iosue. Circa ꝓmū dicit
e Sanctifica populū i. cita ꝑm hebreos. ⁊ eodem mō qđ sequit:
f Sanctificamini i crastinū. i. sitis citati. ꝑm doctores vero nostros ꝑ accipit sanctificatio ꝓ ꝓparatione populi ꝑ deuotionem. Rō huius diuersitatis est: q? dictio hebraica hic posita eq̄uoca ē ad citationē ꝓparationē ⁊ sanctificationē. Doctores tñ nostri rōnabilius dicere vident: q? in agendis uel suscipiēdis diuino oraculo fiebat ꝓparatio populi ꝑ deuotionē: q ꝓparatio aliq̄n fiebat per cōtinentiā ab vxoribꝰ ut habet Exo. xix. i legis datione: aliq̄n ꝑ oratiōnem. ut hr̄ Act. i. in matthie electione: aliq̄n ꝑ iciuniū: ut hr̄ iij. Reg. xxj. in naboth cōdēnatione. ut enim eius cōdēnatio videret ee iusta ⁊ a deo: mādauit ieçabel añ ꝓdicari iciuniū sicut solitū erat fieri ante diuina oracula. Qualiter aūt fuerit facta ista sanctificatio de qua loquit hic scriptura. nō est expressū in hā: ꝑ credēdū ē q ꝓ facta ē aliquo istoꝝ modoꝝ.
g Accedetisq; mane singuli p tribꝰ ve. q? viri cuiuslibet tribꝰ erāt distincti ab inuicē ꝑm tribꝰ: ⁊ in qualibet tribu erāt plures familie: ⁊ i qualibet familia erāt plures domꝰ: ⁊ in qualibet domo plures viri seu capita. ꝓmo igit de prefata ē tribus in qua ꝓpetratū fuerat sacrilegiū postea familia determinata eiusdē tribꝰ: ⁊ postea domꝰ eiusdē familie: ⁊ postea vir determinatus in illa domo. Dicit tñ Ra. Sa. q tribus deprehensa est ꝑ ꝑ q ioſue ex ordinatione diuina adduxit tribus coram rationali iudicio: in quo erāt xij. lapides ꝓciosi: in quibꝰ erāt sculpta nomina tribuū. xij. ⁊ dixit ei dñs q fulgor illius tribus que peccauerat obfuscaret: ⁊ sic deprehensa est tribꝰ iuda: ꝑ familia determinata in illa tribu: ⁊ domꝰ i familia: ⁊ vir in domo deprehensi sunt p missionē sortis. ꝑ primū videt ee ficticiū q? est cōtra textū. vbi dicit:
b Et quācūq; tribū sors inuenerit. cē. ex quo ꝓz q tribꝰ fuit deprehensa p sortē: sicut ⁊ ceca.
i Accedet p cognationes. i. p familias. idē enī significat hic cognatio ⁊ familia. Sciendū aūt q ioſue nō peccauit hic vtens sorte. cum q? ꝑ fecit ex ꝓcepto dñi: ut ꝓz in textu. vnde dicitur

qđ facies magno nomini tuo? Dixitq; dñs ad iosue: Surge cur iaces ꝓnus in terra? Peccauit israel ⁊ ꝓuaricatus est pactum meū: tuleruntq; de anathemate ⁊ furati sunt atq; mentiti: ⁊ absconderunt inter vasa sua. Nec poterit israel stare ante hostes suos: eosq; fugiet quia pollutus est anathemate. Non ero vltra vobiscū: donec cōteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge sanctifica populū: ⁊ dic eis. Sanctificamini in crastinū. Hec enim dicit dominus deus israel: Anathema in medio tui est israel. Non poteris stare coram hostibus tuis: donec deleat ex te qui hoc contaminatus est scelere. Accedetis mane singuli p tribus vestras: ⁊ quācūq; tribū sors inuenerit: accedet p cognationes suas: ⁊ cognatio per domos: domusq; per viros: ⁊ q cunq; ille in hoc facinore fuerit deprehensus: cōburet igni cū omni substantia sua: qm̄ ꝓuaricatus est pactum dñi: ⁊ fecit nephas in israel. Surgens itaq; iosue mane: applicuit israel per tribus suas: ⁊ inuēta est tribus iuda. Que cū iuxta familias suas esset oblata: inuenta ē familia çare. Illā quoq; p domos offerēs reperit çabdi: cui domum in singulos diuidēs viros: inuenit achan filiū charmi filij çabdi filij çare de tribu iuda. Et ait iosue ad achan: Fili mi: da gloriam domino deo israel ⁊ confitere: atq; indica mihi qđ feceris: ne abscōdas. Rñditq; achan iosue: ⁊ dixit ei: Vere ego peccaui dño deo israel: ⁊ sic ⁊ sic feci: Vidi enim inter spolia pallium coccineū valde bonum ⁊ ducētos siclos argenti: regulamq; aureā q̄n quaginta siclorum: ⁊ concupiscens abstuli: ⁊ abscondi in terra contra medium tabernaculi mei: argentumq; fossa humo operui. Misit ergo iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius repererunt cūcta abscōdita in eodem loco: ⁊ argentum simul. Auferentesq; de tentorio tulerūt ea ad iosue ⁊ ad omnes filios israel: proiecerunt q ante dominum. Tollens itaq; iosue achan filium çare argentumq; ⁊ pallium ⁊ auream regulam filios quoq; ⁊ filias eius boues ⁊ asinos ⁊ oues ipsumq; tabernaculum ⁊ cunctam supellectilē: ⁊ omnis israel cū eo: duxerūt eos ad vallē achor: vbi dixit iosue. Quia turbasti nos: exturbet te dñs in die hac. Lapidauitq; eum omnis israel: ⁊ cuncta que illi

puer. xvj. Sortes mittunt in sinū ꝑ a dño temperant. tū q? hoc fecit cū debita reuerētia. s. sanctificatione populi ꝑmissa. In quibꝰ aūt casibus ⁊ qualit licitū est uti sortibus: ⁊ i quibus nō: dictū fuit diffusius Nu. xxviij.
k Surgēs itaq; iosue mane. ad exequendū diligent dei mandatū. ⁊ ꝓz hā.
l Et ait iosue. hic consequent ponitur cognitio peccati q̄tū ad culpam determinatā per iosue interrogationē. cū dicitur
m Fili mi da gloriā dño. ut. s. p cōfessionē tuā appareat tū vere dixisse de peccato anathematis ⁊ p cōsequēs iuste puniisse populū.
n Respōditq; achan. cōfitēdo veritatem.
o Vidi enim inter spolia palliū coccineū i. rubeum. hebrei tñ dicunt palliū babylonicū. cecā patet. p
Misit q̄. Hic consequenter describitur peccati cogniti punitio. ⁊ patet hā vsq; ibi
q Tollēs itaq; iosue cē. auream regulam. In hebreo hr̄ linguam Erat enī lamina aurea i similitudinē lingue facta: ꝑ aūt tulit iosue q? ꝓceptū erat a dño q peccator cōburet cū oī substātia sua: ut p̄dicit in textu.
r Filios q̄ ⁊ filias ei. dicūt hebrei q ducti sunt ad videndū punitionē patris: ut p ꝑ arcerent a similibus. Doctores aūt nostri dicūt q ducti fūt ut cū patre morerent. ⁊ ꝑ videt rōnabilius: q? ꝓ peccato ei. xxxvj. viri mortui sunt i bello: ut dictū est ꝑ. eodē ca. ⁊ rōnabil videt q pueri sui morerent cū eo in detestationē criminis. Ire supra eodē ca. dixerat dñs: Nō poteris stare coram hostibꝰ tuis donec deleat ex te q cōtaminatus ē hoc scelere. Deletio aūt alicui ꝓprie importat occisionē eius cū sua posteritate.
s Duxerunt eos ad vallē achor. i. turbationis q̄ sic denominata est. nō a nomine viri ibi puniti: ut credūt alij: sed ex verbo iosue qđ subdit cū dicit:
t Quia turbasti nos: exturbet te dñs. iō vocatus est locus ille vallis achor. i. turbationis: ita q achor nō est nomen ꝓprium ꝑ ē cē.
v Lapidauitq; eū ois israel. videt q in ꝑ factū sit ꝑ ꝓceptū dñi dicentis ꝑ. eodē capitulo. Et q̄cūq; ille in hoc facinore fuerit deprehensus cōburet igni cū oi substātia sua. Ad ꝑ dicūt q noīe cōbustiōis intelligit alia pena quecūq; ꝑm illud Hiere. vj. Et duxi te de fornace ferrea egypti. i. de seruitute dura. ⁊ sic in ꝓposito nomine cōbustionis intelligit lapidatio. ꝑ ꝑ nō videt tene ꝓlonū textui: q? simul ꝓcipit a dño cōburi

cū eius substātia: q̄ fuit cōbusta: ut p3 p lrām sequentē. cū dr: Et cūcta que illius erāt igne cōbusta sūt. Aliē exponūt aliq̄: dicētes q̄ verbū dñi de cōbustione achan itelligiē de igne gehēne: q2 ut dicūt nō p̄mituit vere rōne culpe: ꝫ tñ rōne pene. ⁊ ad hoc designandū signanter dixit dñs: Et q̄cūq̄ ille i b̄ facinore fuerit deprēsus cōburet igni. q. d. a me sibi pena futuram reseruāte: iō nō dixit cōburetis eū igni: ꝫ cōburet. Sed hoc dictū nō videt textui cōsonū: q2 iste achan ad dādam gloriā deo cōfessus fuit veraciē ⁊ humiliē p̄catū suū: ut p3 in textu: ⁊ iō nō ē ꝟisimile q̄ fuerit damnatus: ⁊ b̄ sonat verbū iosue dicētis ei: Quia turbasti nos turbabit te dñs in hac die. q. d. nō in futuro: In hebreo eni nō ē ꝟbū optatiuū s. turbet te: ꝫ indicatiuū. s. turbabit te: q2 iosue ad ei⁹ ꝙfortationē. q̄ humilem ꝙfessionē indicabat ei ut videt q̄ mors talis eēt sibi expiatio p̄cati. ⁊ iō aliē pōt dici q̄ iste achan duplicē p̄cauit. s. p̄cato sacrilegij furando rē dño ꝙsecratā ⁊ violatiē sabbati: q2 furtū illud cōmisit i die sabbati ut p3 ex dictis capituli sexti: ⁊ iō punitus ē duplici pena. s. lapidationis. p violatione sabbati: q2 b̄ ē pena debita fm determinationē dñi: ut dr Nu. xv. de colligente ligna i sabbato. secūdo pena cōbustionis cū ptinentib⁹ ad ipsū: fm q̄ dñs p̄ceperat in b̄ ca. a Cōgregauerūtq̄ sup eū magnū aceruū lapidū. p memoria futura ad terrorē aliorum.

Dixit aūt dñs. Hic p̄mittit descriptio b Cap. viij. ciuitatis bay destructio. ⁊ secūdo ex b̄ habitatorum ēre chanaan trepidatio. ca. ix. Circa p̄mū p̄ a dño dicit captiōis modus. 2° subdit executiōis actus. ibi: Surrexitq̄ iosue. 3° immolatiōis cultus. ibi: Tūc edificauit iosue altare. Circa p̄mū dr: Dixit aūt dñs ad iosue ne timeas ⁊c q. d. sic subtraxi a te auxiliū meū. p̄ quē p̄catū ipsi⁹ achan: ita te p̄tegā. p̄ter iusticiā de ipso factā. iō subdit: c Ecce tradidi ⁊c. q. d. victoria hec erit virtute mea. d Faciesq̄ urbi bay. ipsā destruēdo. Et regi ei⁹. ipsū occidendo. e Predā ⁊c. diripietis vobis. i. diuidet. sic aūt nō fuit facta de p̄da biericho q̄ fuit posita subanathemate: ut dictū fuit ꝫ. vj. ca. f Pone insidias urbi post eā. Qualiē aūt ⁊ ad q̄d nō expm̄it hic: ꝫ parte sequēti. dñs tñ hic reuelauit ipsi iosue quicq̄d postea executus est. Occasione autem hui⁹ dicti queriē hic: vtrū in bello licitū sit insidijs ⁊ cautelis vti. ⁊ videt q̄ nō: q2 ius naturale dicit: Nō facias alijs quod tibi nō vis fieri. nullus autem vellet sibi fieri insidias. ergo ⁊c. Itē insidie sūt quedā fraudes: ⁊ p̄sequēs

erāt igne consumpta sūt. Congregauerūtq̄ sup eum aceruū magnū lapidū: q̄ manet vsq̄ in p̄sentē diē. Et auersus ē furor dñi ab eis. Vocatūq̄ ē nomē loci illius vallis achor vsq̄ hodie.

VIII

Dixit aūt dñs ad iosue Ne timeas: neq̄ formides. Tolle tecum omnem multitudinē pugnatorū: ⁊ cōsurgēs ascende in oppidum bay. Ecce tradidi in manū tuā regē eius ⁊ populū: urbemq̄ ⁊ terram. Faciesq̄ urbi bay ⁊ regi ei⁹: sicut fecisti hiericho ⁊ regi illius. Predā aūt vero ⁊ omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias urbi post eam. Surrexitq̄ iosue: ⁊ ois exercitus bellatorū cum eo: ut ascenderēt in bay: ⁊ electa triginta milia virorū fortiū misit nocte: p̄cepitq̄ eis dicēs. Ponite insidias post ciuitatē. Nec longius recedatis: ⁊ eritis oēs parati. Ego aūt ⁊ reliqua multitudo que mecū est: ascendemus ex aduerso contra urbem. Cūq̄ exierint contra nos sicut ante fecimus fugiemus: ⁊ terga vertemus donec p̄sequētes ab urbe longius p̄trahantur: Putabunt enim nos fugere sicut p̄ius. Nobis ergo fugiētibus ⁊ illis p̄sequētibus cōsurgetis de insidijs ⁊ vastabitis ciuitatem: tradetq̄ eā dñs deus noster in manus nostras. Cūq̄ ceperitis succendite eā: ⁊ sic oīa facietis ut iussi. Dimisitq̄ eos ⁊ p̄rexerūt ad locū insidiarum: sederūtq̄ inter bethel ⁊ hay ad occidentalē plagā urbis hay. Iosue aūt nocte illa in medio mansit populi. Surgensq̄ diluculo recensuit socios: ⁊ ascēdit cum senioribus in frōte exercitus: vallat⁹ auxilio pugnatorū. Cūq̄ venissent ⁊ ascēdissent ex aduerso ciuitatis stetērunt ad septētrionalem urbis plagam: inter quam ⁊ eos vallis erat media. Quinq̄ autem milia virōs elegerat ⁊ posuerat in insidijs int̄ bethauen ⁊ hay ex occidētali parte ciuitatis. Dis vero relicquus exercit⁹ ad aquilonē acie dirigebat: ita ut nouissimi multitudinis occidentalē plagā urbis attingerent. Abijt⁹ ergo iosue nocte

pt̄inent ad iniusticiā: ergo non est eis licitū vti: q2 scriptum est Deut°. xvj. Quod iustū ē iuste exequeris. In contrariū est glosa Augustini sup locū istū: ⁊ textus i quo dicit: q̄ iosue posuit insidias de mādato dñi. Rñdeo. Aut bellū iustū est aut iniustū. si iniustū nō est licitū bellare: ⁊ p̄ cōsequēs iniustū ē ⁊ illicitū insidijs vti. Si aūt sit bellū iustū: tūc dicēdū q̄ insidie ⁊ cautele ad b̄ ordinate ut hostes decipiant. Possūt aūt hostes dupliciter decipi ab aduersarijs suis. s. vno modo quia dicit eis falsū vel non seruat semper p̄missū ⁊ hoc est semp illicitū q2 in bellis sunt quedā iura semp obseruāda etiam cū aduersarijs fm q̄ dicit Ambro° libro de officijs: sic obseruatio treugarum ⁊ ꝙsimilia: ⁊ iōsi insidie fiāt p talē modū sunt iniuste ⁊ illicite. Alio mō decipiunt hostes q̄ b̄ q̄ aduersarij occultant eis verbis vel factis suā intentionē. ⁊ hoc est licitū: q2 non tenent eis reuelare sua secreta. vñ ⁊ in sacra scriptura dr q̄ secreta fidei occultāda sūt infidelibus: ne ab eis derideant fm q̄ dicit Math°. vij. Nolite sanctum dare canibus. ⁊ multo fortius in bello iusto licitū est occultare secreta sua aduersarijs: q2 hoc maxime valet in rebus bellicis ut p3 p Vegetium libro. iij. de arte militari. Et iō Aug⁹ in glosa sup locū istū dicit: Si q̄s bellū iustū susceperit: vtrum aperta pugna an ex insidijs vincat. nō refert ad iusticiā. Ex dictis p3 p̄mū argumentū: q2 nullus volūtate rōnabili velit velle q̄ oīa sibi reuelenē. Similiē secūdū: q2 tales insidie nō p̄tinēt ad iusticiā: sed ad prudētiā bellicā. g Surrexitq̄ iosue. Hic cōsequēr describit executionis actus. q2 sic iosue executus ē: sicut dñs sibi reuelauit. que q̄dē executio p̄mo describit q̄ntū ad exercit⁹ ordinationē. 2°. q̄tū ad ciuitatis captionē. ibi: Abijt ergo iosue. Sentētia p̄me partis p3 in lrā q̄ ē plana. paucis exceptis q̄ discurrent. b Et electa triginta milia virorū ⁊c. Dicit Ra. Sa. q̄ ibi fuerūt posite duplices insidie. In p̄mis fuerūt triginta milia virorū: de quibus loq̄tur hic scriptura. In secūdis vero insidijs fuerūt q̄nq̄ milia: de quib⁹ dicit infra in parte ista: Quinq̄ aūt milia viros elegerat ⁊ posuerat in insidijs. ita q̄ iste insidie erāt. p̄ q̄nq̄ portas ciuitati q̄s alie. Expositores aūt catholici cōmuniē dicunt q̄ q̄nq̄ milia viri de q̄b⁹ fit sermo infra fuerūt de numero istorū triginta milīū: ⁊ illi tñ remanserunt in insidijs: ⁊. xxv. milia redierūt ad pugnādum cum iosue contra regem bay de ciuitate exeuntem. ⁊ hoc videt q̄ hoc quod subdit hic: i Ponite insidias post ciuitatē. q. d. ponite ibi in insidijs aliquos de vobis. s. q̄nq̄ milia ad b̄ electa. Intentio enim iosue erat extrahere regē bay de ciuitate: ⁊ tunc insidie ciuitatē intrarent: ⁊ eā incenderēt: ut expresse dicit in lrā. ⁊ iō nō cōparuit cora ciuitate cū toto suo exercitu: ne aduersarij ex tāta multitudine territi nō auderēt exire. ⁊ iō. xxv. milia supradicta iūxerūt se iosue post egressū illorū aduersariorū de ciuitate. k Abijt ꝫ. Hic ponit actus executionis q̄tum

ad ciuitatis captionē
ꝫ pz lrā vsq; ibi: a
Leua clypeū q̄ in manu tua ē. hebrei dicūt:
Leua hasta ē. Ad ꝟ
enī fiebat illa eleuatio
ut socij iosue q̄ erāt in
insidijs viderēt: ꝫ ciuitatē intrarēt: ꝫ alij
se ei iungerent: qz hoc
erat eis ꝑ signo datū
quo viso statim exie-
runt: ut pz in lrā: ꝫ iō
oportuit q̄ illa eleua
tio sic fieret in altū ut
posset a multis ꝫ a lōge
videri. ꝫ iō ut di-
cūt hebrei fuit hasta i
cui⁹ sūmitate erat ali-
quod vexillū ꝑ signo
vexterminato. Vel si
fuit clype⁹ ut dic̄ trās-
latio nrā oportet dice-
re q̄ fuit leuat⁹ i altū
in sūmitate cuiusdam
haste ut ꝓtice. Cetera
patent vsq; ibi: b
Qui succendit vrbem
ꝫ fecit eā tumulū sem-
piternū. i. non reedifi-
candā in posterū: sicut
fecerat de hiericho. c
Tūc edificauit iosue.
Hic consequēt ponit-
tur actus īmolationis
ut de victoria deo gra-
tias agerēt: ꝫ ut man-
datū moysi de benedi-
ctionib⁹ ꝫ maledictio-
nibus: ꝓout descriptū
Deut°. xxvij. implerēt.
d De lapidib⁹ ipolitis.
sic enī descriptū in lege
Exo. xx. e Et scri.
sup la. deu. le. moysi. nō
ē intelligēdū q̄ totū
fuerit ibi scriptū: ꝟ de-
cē ꝓcepta tm̄: ꝑut cō-
tinent etiā Deut°. v. f
Q Ois aūt ꝑpulus dē.
qz sicut dictū fuit ple-
nī⁹ Deut°. xxvij. hebal
ꝫ garizi sūt duo mon-
ticuli ꝓpinq; ꝫ vallis
est i medio in q̄ erāt sa-
cerdotes cū archa: ꝫ
media ps ꝑpuli erat ī
mōte garizim: ut dr̄ ꝟ
ꝫ media pars eoꝝ erat
iuxta mōtē hebal. ꝫ dr̄
iuxta qz nō erāt in sū-
mitatibus istoꝝ mon-
tiū: ꝟ in descensibus:
ut melius audirēt sa-
cerdotes q̄ erāt i val-
le media, pnunciantes
benedictiones versus
montē garizim: ꝫ po-
pulus ibi existens respōdebat amē. ꝫ maledictiones versus mon-
tē hebal: ꝫ populus ibi existens rn̄debat amen: ꝓut dictū fuit
Deut°. xxvij. g Et primū q̄dē bn̄dixit populo. Nō ē intelligen-
dū q̄ iosue, ꝑ eloquēdo bn̄diceret ꝑpulū: qz ꝟ ꝑtinet ad sacer-
dotū officiū: sed impcatus est dona populo rāq; ꝑnceps populi
illa: ꝫ stetit in vallis medio.
Quod cum vidisset rex hay festinauit mane: ꝫ egressus est
cū omni exercitu ciuitatis: di-
rexitq; acie ꝓtra desertū: ignorās q̄ post tergū laterēt insidie
Iosue vero ꝫ oīs israel cesserūt
loco simulātes metū ꝫ fugientes ꝑ solitudinis viā. At illi vo-
ciferantes pariter ꝫ se mutuo co-
hortantes: persecuti sunt eos.
Cūq; recessissent a ciuitate: ꝫ
ne vnus quidē in vrbe hay ꝫ be-
thel remānisset q̄ nō ꝑsequeret
israel: sicut eruperāt apta op̄i-
da relinquentes: dixit dn̄s ad
iosue: Leua⁹ clypeū q̄ i manu
tua est cōtra vrbē hay: qm̄ tibi
tradā eā. Cūq; eleuasset clypeum ex aduerso ciuitatis insi-
die q̄ latebāt surrexerūt confe-
stim ꝫ pergentes ad ciuitatem
ceperūt ꝫ succenderūt eā. Viri
aūt ciuitat⁹ q̄ ꝑsequebant iosue
respicientes ꝫ videntes fumū
vrbis ad celū vsq; cōscendere:
non potuerūt vltra huc illucq;
diffugere: presertim cū hi q̄ fi-
mulauerāt fugā: ꝫ tendebant
ad solitudinē: ꝫ ꝑsequētes fortissime retinebant. Videnscq;
iosue ꝫ oīs israel q̄ capta esset
ciuitas ꝫ fumus vrbis ascēde-
ret: reuersus ꝑcussit viros hay.
Siquidē ꝫ illi qui ceperant ꝫ
succenderāt ciuitatē: egressi ex
vrbe ꝓtra suos medios hostiū
ferire ceperūt. Cū ḡ ex vtraq;
pte aduersarij cederentur ita ut
nullus de tāta multitudine sal-
uaret: regē q̄s vrbis hay app̄-
henderūt viuentē: ꝫ obtulerūt
iosue. Igit̄ omnib⁹ interfectis
q̄ israelē ad deserta tendētē fu-
erāt ꝑsecuti: ꝫ in eodē loco gla-
dio corruentib⁹: reuersi filij israel
ꝑcusserunt ciuitatē. Erant aūt
q̄ in eodē die cōciderāt a viro
vsq; ad mulierē duodecim mi-
lia hominū omnes vrbis hay.
Iosue vero nō cōtraxit manū
quam in sublime porrexerat te-
nēs clypeū: donec interficerent
oēs habitatores hay. Jumen-
ta aūt ꝫ predā ciuitatis diuise-
rūt sibi filij israel: sicut ꝑceperat
dn̄s iosue. Qui⁹ succēdit vrbem
ꝫ fecit eā tumulū sempiternum
Regē q̄z eius suspendit ī patibu-
lo vsq; ad vesperā ꝫ solis occa-
sum: ꝑcepitq; iosue ꝫ deposue-
rūt cadauer eius de cruce: ꝓiece-
runtq; ī ipso introitu ciuitatis
cōgesto sup eo magno aceruo
lapidū q̄ ꝑmanet vsq; ī ꝑsentē
die. Tūc edificauit iosue altare dn̄o deo israel ī mōte hebal:
sicut ꝑceperat moyses famulus
dn̄i filijs israel: ꝫ scriptū est in
volumine legis moysi altare de
lapidib⁹ impolitis q̄s ferrū non
tetigit: ꝫ obtulit sup eo holo-
caustū dn̄o: īmolauitq; pacifi-
cas victimas. Et scripsit sup
lapides deuteronomiū legis
moysi q̄ ille digesserat coram
filijs israel. Omnis aūt ꝑpls ꝫ
oēs maiores natu: ducesq; ac
iudices stabāt ex vtraq; parte
arche in cōspectu sacerdotū q̄
portabāt archā federis dn̄i: ut
aduena ita ꝫ idigena. Media
pars eoꝝ iuxta montē garizim
ꝫ media iuxt montē hebal: sicut
ꝑceperat moyses famulus dn̄i
Et primū quidē bn̄dixit popu-
lo israel: post hec legit oia ver-
ba bn̄dictionis ꝫ maledictiōis
ꝫ cūcta que scripta fuerāt in le-
gis volumine. Nihil ex his que
moyses iusserat reliqt intactū
sed vniuersa replicauit coram
multitudine israel mulieribus
ac paruulis ꝫ aduenis qui int̄
eos morabant. IX

Q Vibus audit̄is: cun-
ct⁹ reges trās iordanē
q̄ versabant in monta-
nis ꝫ campestrib⁹: in maritimis
ac littore magni maris: hi q̄z
q̄ habitabant iuxta libanum
ethe⁹ ꝫ amorre⁹: chanane⁹: phe-
reeus ꝫ eueus ꝫ iebuseus cō-
gregati sūt pariter: ut pugnarēt
cōtra iosue ꝫ israel vno aīo ea-
demq; sn̄ia. At⁹ hi q̄ habitabāt
in gabaon audientes cuncta q̄
fecerat iosue hiericho ꝫ hay:
post īmolationē
predictā quā si-
militer fecit non
ꝑ se ꝟ ꝑ sacerdotes
b Post hec le-
ota ver. de. ꝫ ma.
nō ꝑ se sed ꝑ sa-
cerdotes: ut ꝑ-
dictū est coram oī
multitudine israel
qz sup oēs cade-
bāt maledictiones
si trāsgrederēt le
gē: ꝫ bn̄dictiones
si eā obseruarēt:
ꝟm q̄ dr̄ Deut°.
xxx. ꝫ xxviij. i
Cap. ix.
Hib⁹ au-
dit̄, De-
scripta
destructiōe hay:
hic ꝓpter descri-
bit timor circū-
stantis ꝑpli. Ex
ꝟ aūt timore ali-
qui se ꝓgregauerūt ut posset me-
lius resistere. de
quib⁹ primo agit
Aliq̄ vero cogitauerūt cōiungi
filijs israel federe de quibus agit
2°. ibi: At hi qui
erāt in gabaon.
Circa ꝓmū dr̄:
Quib⁹ auditis
s. transitu iordanis mirabili: ꝫ
destructione hiericho ꝫ hay. k
Cūcti reges trās
iordanē. hic accipit trās iordanē
respectu illi⁹ loci
in quo filij israel
mansērāt in cā-
pestribus moab.
vbi moyses legē
explanauit. l
In maritimis. i.
in locis ꝓpinq;s
mari mortuo ꝫ
mari cenereth.
m Ac littore
magni maris.
Istud est mare
mediterraneum
q̄ dicit magnū
respectu maris
mortui ꝫ maris
cenereth: q̄ sunt
q̄dā lacus: ut ꝟ.
dictū est. iij. ca.
Cetera patent.
n At hi. hic
ꝓpr agit de ga-
baonitis q̄ timore ducti quesierūt cū filijs israel federari.
Circa q̄ ꝓmo describit simulatio falsi. 2°. firmatio federis
initi. ibi: Susceperunt igit. 3°. detectio dolī. ibi: Post dies
aūt tres. 4°. tēperatio pacti. ibi: Qui respōderūt. Sententia aūt prime partis est in hoc q̄ finxerūt se vrbis ꝫ factis

venisse de terra longinqua que esset extra terminos terre, p̄misse filijs israel ut sic possent cum eis aliquod fedus facere: per quod morte euaderent: ⁊ in terra manerent. ⁊ patet littera vsq; ibi: a Ne forte cē. ⁊ non possumus fedus inire vobiscum, quia inhibitum erat eis ne fedus facerent cum habitatoribus illius terre: ut habetur Nu. xxxiij. b Venerunt serui tui in nomine domini dei tui. ex hoc videt q; nō solū venerūt ad iosue timore dei: ſ etiā fide vni⁹ dei: q; ex miraculis que fecerat p̄ filijs israel audiū: crediderunt ipsū esse deū celi ⁊ terre: ⁊ reliquerunt ad cultum ipsi⁹. venire; p̄ fedus ineundū cū filijs israel: ⁊ de hoc fūt cōmēdādi: nō aūt de fictiōe falsi p̄ quā ad ſ̄ venerunt. c Tollite i manibus vestris ci. ob longissimā viā. i. quasi oblōgissimam viā: ficte q; ſm veritatem nō erat: sicut patet in lrā. cetera patēt. d Susceperunt igitur. Hic p̄mittit pmīa confirmatio federis inīti cum dicit: Susceperūt igit̄ de cibarijs eorū. dicūt aliq; q; nō susceperūt ad comedendū. ſ ad p̄bandū q; apportata fuissent de longinquo. ſ ſ nō videt conuenienter dictum. q; ita bñ videbant ſ in manib⁹ gabaonitarū. ⁊ iō dicendū q; acceperunt ad comedendū: ly modicum in signū confederationis. Iste enī fuit modus apud antiquos comedere simul post federa inita: ut patet de iacob ⁊ laban Gen. xxxj. ⁊ adhuc seruat̄ rēporibus modernis apud multos. e Et os dñi nō interrogauerūt. ⁊ ſ̄ fecerunt: q; in arduis debēbāt recurrere ad cōsiliū dñi. si tñ recurrissent forsitan ex eius rñsione idē fecissent: ut videbit infra. f Post dies aūt tres. Hic p̄sequent̄ ponit mēdacij detectio q; visū ⁊ auditū: quia filij israel audierūt ⁊ viderūt q; ciuitates gabaonitarū erant site intra terminos terre sibi p̄misse. ⁊ p̄z lrā. g Murmurauerunt. Hic cōsequent̄ ponit pacti tēperatio: quia iosue ⁊ p̄ncipes ad cōpescendū murmur populi: ⁊ seruandū obligationem iuramenti: liberauerūt gabaonitas a morte corporali: ⁊ suppo-

callide cogitātes tulerūt sibi cibaria saccos veteres asinis imponētes ⁊ vtres vinarios scissos atq; cōsutos: calciamēta q; peranticua que ad indicium vetustatis pitacijs consuta erant induti veteribus vestimentis: panes quoq; quos portabant ob viaticū duri erāt ⁊ in frusta cōminuti. Perrexeruntq; ad iosue q̄ tunc morabat in castris galgale: ⁊ dixerūt ei atq; simul omni israeli. De terra longinq; venimus: pacē vobiscū facere cupientes. Responderuntq; filij israel ad eos atq; dixerunt: Ne⁹ forte iterra que nobis sorte debet habitetis: ⁊ nō possimus fedus inire vobiscū. Atilli ad iosue serui inquūt tui sum⁹. Quibus iosue ait: Qui nam estis vos: aut vnde venistis? Responderūt. De terra lōginqua valde venerunt⁹ serui tui in nomine dñi dei tui. Audiuim⁹ enim famā potentie eius: cuncta que fecit in egypto ⁊ duob⁹ regibus āmoreoꝝ transiordanē: seon regi esebon ⁊ og regi basan qui erāt in astaroth: dixeruntq; nobis seniores: ⁊ oēs habitatores terre nostre: Tollite⁹ in manibus vestris cibaria ob longissimam viam: ⁊ occurrite eis ⁊ dicite: Serui vestri sumus: fedus inite nobiscū En panes quādo egressi sum⁹ de domibus nostris ut veniremus ad vos: calidos sumpsim⁹ nunc sicci facti sūt: ⁊ vetustate nimia cōminuti: Utres vini nouos impleuimus: nūc rupti

sunt ⁊ soluti. Uestes ⁊ calciamenta quibus induimur: ⁊ q̄ habemus in pedibus ob longitudinē longioris vie trita sunt ⁊ pene cōsumpta. Susceperūt⁹ igit̄ de cibarijs eorū: ⁊ c os dñi non interrogauerunt. Fecitq; iosue cū eis pacem: ⁊ inito federe pollicitus est ut non occiderent. Principes quoq; multitudinis iurauerūt eis. Post⁹ dies aūt cē tres initi federis: audierūt q; in vicino habitarent: ⁊ inter eos futuri essent. Mouerūtq; castra filij israel: ⁊ venerunt in ciuitates eoꝝ die tertio: quarum hec vocabula sunt gabaon ⁊ caphira ⁊ beroth ⁊ cariathiarim. Et nō p̄cusserūt eos eo q; iurassent eis p̄ncipes multitudinis i nomine dñi dei isr̄l. Murmurauit itaq; omne vulgus contra p̄ncipes israel. Qui⁹ responderunt eis. Iurauim⁹ eis i nomine dñi dei isr̄l ⁊ idcirco nō possum⁹ eos cōtingere. Sed hoc faciem⁹ eis. Reseruent⁹ quidē ut viuant ne ꝯ nos ira dñi cōcitet: si peieraverim⁹: sed sic viuāt ut in vsus vniuerse multitudinis ligna cedant: aquasq; cōportent. Quibus hec loquēt⁹ vocauit gabaonitas iosue: ⁊ dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis: ut diceretis, p̄cul valde habitamus a vobis: cum in medio nostri sitis? Itaq; sub maledictione eritis: ⁊ non deficiet de stirpe vestra ligna cedēs: aquasq; cōportans in domū dei mei. Qui responderūt: Nunciatum est

seruerunt eos morti ciuili. videlz seruituti ad cedendū ligna ⁊ portandum. ⁊ ad hauriendū aquas ⁊ portandū ad locū vbi vigeret cultus dei. ⁊ b cessit in vtilitatē coitatis populi: q; tenebāt talia ministrare. ⁊ isti vocant nathinnei i libris regū ⁊ Parali. ⁊ ex dictis patet lrā. Ad euidentiā predictoꝝ querit hic vtrū iosue ⁊ p̄ncipes tenebant seruare iuramentum predictū de federe cū gabaonitis. Et arguit primo q; non: qz erat contra domini p̄ceptū q; p̄ceperat oēs habitatores illius terre occidi: ut habet Numeri xxxiij. ⁊ in alijs locis pluribus. Itē iuramētum conditionatū nō tenet de deficiente conditione. ſ istud iuramētum fuit cōditionatū s. si illi quibus fiebat non essent de habitatorib⁹ terre, p̄missionis: que conditio nō stetit ut p̄z in lrā. Itē fraus ⁊ dolus non debet alicui patrocinari. ſ gabaonite vident dolose egisse ꝓbis ⁊ factis. g cē. In cōtrariū videt q̄ dī lrā. b Iuraūimus eis in noīe dñi dei israel. ⁊ idcirco nō possumus eos contingere. ⁊ sequitur: i Reseruent quidem ut viuāt ne cōtra nos ira dñi concitet si peieraverim⁹ eis. Periuriū aūt nō incurrit nisi ex trāsgressiōe iuramēti obligatorij. nec ira dñi cōcitat: nisi p̄ illud q̄ d illicitū fieri. g cē. Rñsio. dicendū q; hoc iuramentū fuit seruādū triplici rōne. Prima accipit ex pte gabaonitarū: q; sicut dictum est venerunt ad iosue in noie dñi volētes eius cultui subijci ⁊ iō p̄ceptū dñi de interfectione habitatoꝝ terre nō videbat cōtra eos currere. quod erat datū p̄pter maliciam habitātiū in terra: ⁊ obstinatiē eoꝝ in malis. vnde infra. xj. ca. dicit de obstinat̄: Dñi enī sinia fuerat ut indurarent corda eoꝝ ⁊ pugnarēt cōtra isr̄l ⁊ caderent ⁊ nō merērent vllam clementiā ac perirent sicut p̄ceperat dñs moysi. Ex quo patet q; gabaonite meruerunt clementiā. nec currebat contra eos sinia domini. Secūda accipit ex parte filioꝝ israel: quia istud fuit p̄mū pactū ⁊ iuramentū quod fecerunt extraneis gentibus: excepto tamen iuramento facto ipsi raab: quod fuit magis particulare ut dictū fuit ō. ij. ca. istud aūt fuit cē. ⁊ iōsi fregissent iuramentum gabaonitas occidendo: quib⁹ iurauerāt ut non occiderent ut patet in lrā: hoc fuisset diuulgatū p̄ terras in circuitu: ⁊ reputati fuissent filij israel infideles: ⁊ iuramenti transgressores in magnū scandalū illius populi: ⁊ p̄ cōsequēs in irreuerentiā seu blasphemiā dei: cuius dicebant peculiaris populus ⁊ a deo

electus. ⁊ iō ad hec vitanda seruandū fuit iuramentum. Tertia accipit ex parte rei: q̄ promior est ad miserādū q̄ ad cōdēnādū. ⁊ iō credendū est q̄ iosue ex familiari consilio rei mortem eorū corporalē mutauit in ciuilē: ut sic ne suis mendacijs punirent ⁊ iuramentū seruaret: quod ne morte corporali eis non inferenda intelligebat. ⁊ q̄ dñs hāc suam approbauerit patet ex hoc. q̄ p̄ter afflictionē iustā gabaonitarū factā per saul: fames facta fuit in terra israel tribus annis. ⁊ septē viri ne stirpe saul fuerūt crucifixi: ut hr̄. ij. Reg. xxj. glosa etiā Aug. sup ca. x. exponendo illud: In manus tuas tradidi illos. dicit sic: Ubi neq̄ consultus est dñs vtrū eundum esset sed vltro suis recte subuenire volentibus futurā p̄nūciauit ne eis victoriā: sic posset ne gabaonitis incō. sultus manere: nō q̄ interrogauerunt ipsū q̄ essent cū mentirent: nisi ei placuisset illa iuratio: q̄ subiectis parcere cogeret: crediderant enim ne quē audierant p̄misisse q̄ illas gētes subuerteret ⁊ terrā earū obtineret ⁊ hāc eaꝝ fidē quodāmodo remunerauit: quia non perdidit. Ex dictis solutū est argumentū p̄mū: q̄ cōtra gabaonitas nō currebat dictum p̄ceptum ut dictum est. Ad secundum dicendū q̄ ls in tractatu cū gabaonitis fuerit facta mētio ne conditione illa: tamen quando postea iurauerūt p̄ncipes. nō fuit posita sub forma iuramenti: ⁊ dato q̄ fuisset posita: poterat tamen iuramentū seruari ⁊ debebat p̄ter rōnes predictas. Ad tertium dicendum q̄ fraus ⁊ dolus proprie sunt mendacia in verbis uel factis ordinata ad malū finem. mēdacia aūt ⁊ fictiones gabaonitarū. ls essent mala ne se: tamē ordinabantur ab eis ad bonum finem. s. ad eoꝝ salutem corporalē ⁊ spiritualē: ut patet ex p̄dictis. a Cap. x.

Qne cum audisset. Hic agit ne rebellatione q̄nq̄ regum simul congregatoꝝ. vbi primo describit occasio belli. secūdo actus rebellandi. ibi: Ascēditq̄ iosue. Occasio aūt belli fuit eo q̄ isti quinq̄ reges simul cōgregati venerūt ad rebellandū gabaonitas eo q̄ essent confederati filijs israel: propter q̄ fuerunt compulsi petere auxilium a iosue: quod concessit ⁊ debuit cōcedere p̄ter dictū fedus. ⁊ p̄z hīa paucis exceptis. Que cum audisset adonisedech. hec est vera hīa: sic enī habēt hebrei ⁊ libri

nobis seruis tuis q̄ promisisset dominus deus tuus moysi seruo suo: ut traderet vobis oēm terram: ⁊ disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igit valde: ⁊ prouidimus animabus nostris vestro terrore cōpulsi: ⁊ hoc consiliū iniuim⁹. Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum ⁊ rectū videtur fac nobis. Fecit ergo iosue ut dixerat ⁊ liberauit eos de manu filiorum israel ut non occiderentur. Decreuitq̄ in illo die eos esse in ministerio cuncti populi ⁊ altaris dñi: cedentes ligna ⁊ aquas comportantes: vsq̄ in presens tempus in loco quem dominus elegisset. x

Qdōnisedech rex hierusalē q̄ scilicet cepisset iosue hay ⁊ subuertisset eā: sicut enī fecerat hiericho ⁊ regi eius: sic fecit hay ⁊ regi illius: ⁊ q̄ trāsfugissent gabaonite ad israel ⁊ essent federati eorū: timuit valde. Urbs enim magna erat gabaon ⁊ vna ciuitatum regaliū: ⁊ maior oppido hay: omnesq̄ bellatores eius fortissimi. Misit ergo adonisedech rex hierusalem ad obam regem ebron ⁊ ad pharam regem hierimoth: ad iaphie quoq̄ regem lachis ⁊ ad dabir regem eglon dicēs Ad me ascendite ⁊ ferte presidium ut expugnem⁹ gabaon: quare transfugerit ad iosue ⁊ ad filios israel. Cōgregati igit ascenderunt quinq̄ reges amorreorum: rex hierusalē: rex ebron: rex hierimoth: rex lachis: rex eglon simul cum exercitibus suis: ⁊ castrametati sūt circa gabaon oppugnantes eā. Habitatores autem gabaon vrbis obsesse: miserunt ad iosue qui tunc morabatur in castris apud galgalam ⁊ dixerūt ei: Ne retrahas man⁹ tuas ab auxilio seruorum tuoꝝ. Ascende cito ⁊ libera nos: ferq̄ presidium. Conuenerūt enim aduersum nos omnes reges amorreorum qui habitant in montanis. Ascenditq̄ b iosue de galgalis: ⁊ omnis exercitus bellatorum cum eo viri fortissimi. Dixitq̄ dominus ad iosue: Ne timeas eos. In man⁹ enī tuas tradidi illos. Nullus enī ex eis tibi resistere poterit. Irruitc itaq̄ iosue sup eos repente: tota nocte ascēdens de galgalis. Et conturbauit eos dominus a facie israel: cōtriuitq̄ plaga magna in gabaon: ac p̄secutus est eos per viam ascensus bethoron: ⁊ percussit vsq̄ açecha ⁊ maceda. Cumq̄ fugerent filios israel ⁊ essent in descensu bethoron: dominus d misit sup eos lapides magnos de celo vsq̄ ad açecha. Et mortui e sunt multo plures lapidibus grandinis: q̄s quos gladio percusserant filij israel. Tunc f locutus est iosue domino in die qua tradidit amorreum in conspectu filiorum israel: dixitq̄ g coram eis: Sol h cōtra gabaon ne mouearis: ⁊ luna cōtra vallem hayloń. Steteruntq̄ sol ⁊ luna donec vlciscerer se gens de inimicis suis. Nonne i scriptū

cōrrecti: ⁊ interpretat dñs iusticie: uel dñi mei iusticia sm ꝓprietatē hebraici sermonis: sicut ⁊ melchisedech interpretat rex iusticie: qui fuit rex ir'm sicut iste: ut hr̄ Gen. xiiij. ca. cetera patēt in hīa. b Ascēditq̄ iosue. Hic p̄ter describit actus rebellandi. vbi p̄ describit rebellatio hostiū. 2°. occupatio ciuitatū. ibi: Eodē die macedā q̄q̄ cepit. Circa p̄mū p̄ describit mod⁹ pugne. 2° manifestatio victorie. ibi: Reuersusq̄ est ois exercitus Circa rebellationē hostiū p̄mo p̄mittit diuinū auxiliū. cum dr̄: Dixitq̄ dñs ad iosue: ne timeas ne. 2°. subdit studiū humanū: qō nō debet omitti i agibilib⁹. cū dr̄: c Irruit itaq̄ iosue sup eos repente. ut ex subito aduentu ipsi⁹ aduersarij terrerent: qō ⁊ factū est. vnde sequit: Cōturbauit eos dñs ne. 3°. addit celeste signū. ⁊ p̄ de celo aereo. cū dr̄: d Dñs misit super eos lapides magnos. s. grādinis insolite magnitudinis: ita q̄ possent armatos interficere iō ibidē: e Et mor. sunt mul. plu. lapi. grandinis ne. qō factū ē ne filij israel sibi victoriā ascriberent. f Tūc lo. est iosue dño. grās agēdo. g Dixitq̄ coram eis. videt enī primū signū a deo datū de celo aereo ex hoc cōfidens petiuit secūdum de celo sidereo dicēs: h Sol cōtra gabaon ne moueris ne. erant enī i tali dispositione q̄ vterq̄ apparebat sup terrā qō frequenter cōtingit in plenilunio: qr tūc tm distāt p̄ dyametrū celi: ⁊ aūt petiuit iosue ut haberet tēpus aduersarios p̄sequēdi. iō subdit Steteruntq̄ sol ⁊ luna donec vlciscerer se gens ne. i Nōne scriptū ē ⁊ i libro iustoꝝ. aliq̄ vero doctores nostri dicūt q̄ iste liber nō peruenit ad nos qr nō est translatus in latinū. ⁊ nō videt cōuenienter dictū: qr saltē esset uel fuisset apud hebreos. qō nō dicūt expositores eoꝝ: ⁊ magis p̄cise ut videt. Alij aūt dicūt q̄ ē liber. xij. ꝑbarū: qr abachuc. iij. scribit: Sol ⁊ luna steterūt i habitaculo suo. ⁊ istud etiam videt esse: qr liber. xij. ꝑbarū saltē q̄tū ad ꝑplexitā aba-

ebuc fuit scriptus p magnū tempus post mortem iosue. s. p octingentos annos ⁊ plus: quia abacbuc ꝓphetauit post transmigrationē babylonis: ut dicit Hiero. in ꝓlogo sup abacbuc. a morte vero iosue vsq; ad transmigrationē fluxerunt octingenti anni ⁊ plus. quod patebit. si quis velit cōputare tpa iudicum ⁊ regū vsq; ad illud tempus ꝓut in sacra scriptura ⁊ Josepho continētur. ⁊ iō irrōnabilit̄ videtur dictū q; diceret aliquid esse scriptum in libro scribendo postea per tēpus tantū. Nec potest dici q; istud sit additum a trāslatore nostro: quia sic est in hebreo. ⁊ iō aliter dicunt hebrei q; iste liber ē liber geneseos: qz ibi scribunt facta abrahām isaac ⁊ iacob: q; fuerunt excellenter iusti. ⁊ iō ꝓpt eoz merita facta fuit multa bñficia populo israel: ut frequenter exēplif in sacra scriptura. dicūt igit̄ q; hoc scriptū est Psal. xlviij. vbi ponit benedictio iacob super manasse ⁊ ephraim: ⁊ de ephraim dr: Et semen ei⁹ crescet in gentes. hebrei dicunt: Et semē eius cōgregabit gētes uel cōgregatio gentium. qō fuit impletū in iosue: qui fuit de semine ephraī qz qñ dixit iosue Sol ne moueaꝝ ⁊c. filij israel fuerunt cōgregati ad audiēdum bñ verbū ꝑm q; dicit̄ intextu: Dixitq; coram eis: sol ꝓra gabaon ⁊c. ut admirarēt̄ ⁊ regratiarēt̄ deo de tanto bñficio ⁊ miraculo celitus sibi dato. a Stetit itaq; sol in medio celi. ex hoc videt q; erat

est hoc in libro iustoꝝ: Stetit⁹ itaq; sol in medio celi: ⁊ nō festinauit occumbere spacio vni⁹ diei. Non⁹ fuit ante ⁊ postea tā longa dies obedientē⁹ dño voci hominis ⁊ pugnante ꝓ isrl. Reuersusq; est iosue cū omni israel in castra galgale. Fugerant enī quinq; reges: ⁊ se absconderant in spelunca vrbis maceda. Nunciatūq; est iosue q; inuenti essent quinq; reges: latentes in spelunca vrbis maceda. Qui precepit socijs ⁊ ait: Voluite⁶ saxa ingentia ad os spelunce: ⁊⁷ ponite viros industrios qui clausos custodiant. Vos aut̄ nolite stare: sed p̄sequimini hostes: ⁊ extremos quosq; fugientiū cedite. Ne dimittatis eos vrbiū suarū intrare presidia: quos tradidit dñs deus in manus vestras. Cessis ergo aduersarijs plaga magna ⁊ vsq; ad internitionē pene cōsumptis: hi qui israel effugere potuerūt: ingressi sūt ciuitates munitas. Reuersusq; ⁸ est ois exercit⁹ ad iosue in maceda vbi tunc erāt castra: sani ⁊ integro numero. Nullusq; ⁹ cōtra filios israel mutire ausus est. Precepitq; iosue dicens: Aperite os spelunce: ⁊ producite ad me q̄nq; reges qui in ea latitant. Fecerūtq; ministri ut sibi fuerat imperatum: ⁊ adduxerunt ad eū q̄nq; reges de spelunca: regē hierusalē: regē ebron: regē hierimoth: regem lachis: regem eglon. Cumq; educti essent ad eū: vocauit omnes viros israel ⁊ ait ad ꝓncipes exercitus qui secū erant: Ite ⁊ ponite pedes sup colla regū istoꝝ. Qui cum prediss̄ent ⁊ subiectoꝝ colla pedibus calcarent rursū ait ad eos: Nolite timere nec paueatis: confortamini ⁊ estote robusti.

Sic enim faciet dñs cūctis hostibus vestris aduersum quos dimicabitis. Percussitq; iosue ⁊ interfecit eos: atq; suspendit sup quinq; stipites: fuerunt q; suspensi vsq; ad vesperū. Cūq; occūberet sol: ꝑcepit socijs ut deponerent eos de patibulis: q̄ depositos, piecerūt in spelunca in qua latuerant: ⁊ posuerunt sup os eius saxa ingentia que ꝑmanent vsq; in ꝑsens. Eodē¹⁰ die macedam quoq; cepit iosue ⁊ percussit in ore gladij: regemq; illius interfecit: ⁊ cēs habitatores eius. Non dimisit in ea saltem parnas reliquias. Fecitq; regi maceda sicut fecerat regi hiericho. Trāsiuit aūt cum omni israel de maceda in lebna ⁊ pugnabat cōtra eam: quam tradidit dñs cū rege suo in manus isrl. Percusserunt q; vrbē in ore gladij ⁊ omnes habitatores eius. Nō dimiserunt in ea vllas reliquias. Fecerūtq; regi lebna sicut fecerant regi hiericho. De lebna transiuit in lachis cum omni israel: ⁊ exercitu p gyrū dispōsito oppugnabat eam: tradiditq; dñs lachis in manus filioꝝ israel: ⁊ cepit eam die altero: atq; percussit in ore gladij omnē animā que fuerat in ea sicut fecerat lebna. Eo tpe ascēdit hiram rex gazer ut auxiliaret̄ lachis: quē percussit iosue cū omni populo ei⁹ vsq; ad internitionē. Transiuitq; de lachis in eglon: ⁊ circundedit atq; expugnauit eam in eadē die: percussitq; in ore gladij omnes animas que erant in ea iuxta omnia que fecerat lachis. Ascendit¹¹ quoq; cū omni israel de eglon in ebron: ⁊ pugnauit contra eam: cepitq; ⁊ percussit in ore gladij: regem¹² quoq; eius ⁊ omnia oppida

obedientia, ꝓpie loquendo est inferioris ad superiorē: cōdescensio vero ecōuerso supioris ad inferiorē. b Reuersusq; ē iosue ⁊c. h dicit hic p anticipationē: qz nō fuit ibi reuersus donec babuisset victoriā cōpletam q̄tū ad ea que tractant̄ in hoc capitulo ut habet̄ in fine huius capituli: ⁊ adhuc erat in psequēdo aduersarios: ut patet in lrā e Voluite saxa igētia ad os spelunce. ut nō possint ibi latentes p se exire. f Et ꝓnite ⁊c. ne ab exterioribꝰ possint educi indecēter. g Reūsusq; est ois. Hic ponē describit manifestatio victorie. ꝓmo in h q; exercitus iosue redijt i numero integro. 2°. qz aduersarij nō fuerunt ausi eos inuadere. iō subdit: b Nullusq; cōtra filios israel mutire ausus est ⁊c. scilz ꝓ tūc: sed postea alij contra eos pugnauerunt: ut patet capitulo sequenti. tertio per h q; ꝓncipes exercitus posuerunt pedes suos super colla q̄nq; regum qui latuerant in spelunca. in signum q; eorum aduersarij q; nondum erant vtterlati. pedibus eorū subijcerēt̄. ⁊ ꝓs lrā vsq; ibi i Cumq; occumberet sol ꝑcepit socijs suis ut deponerent eos de patibulis. quia hoc erat ꝑceptum in lege Deut°, xxj. k Eodem die. Postq; descripta est rebellatio hostium: hic consequenter describitur captio ciuitatum. ⁊ patet littera vsq; ibi: l Ascendit quoq; cū omni isrl de eglon in ebron ⁊ pugnauit contra eam cepitq; eā ⁊ percussit in ore gladij. hoc est intelligendum de parte ciuitatis ebron que erat in valle. reliquam vero partem que erat fortior cepit caleb postea ut habetur infra. xv. capitulo: ⁊ Judic. j. uel potest dici q; h dicitur per anticipationem: ⁊ ei attribuitur quod postea fecit caleb: qui ex concessione iosue habuit ebron ut habetur infra. xiij. capitulo. m Regē

ꝯ eius. hoc potest exponi dupliciter. Uno modo de rege ebron quē suspenderat: ut dictū est. Alio modo de alio rege nouo: utpote quia filius mortuo patre regnum susceperat. si rex erat per hereditatem: uel quia populus regem nouum sibi elegerat

a Stetit itaq; sol in medio celi. ex hoc videt q; erat tunc in puncto meridionali. nisi dicat q; medium celi aliqñ vocat totū quod est supra hemisperiū nostrū. b Hō fuit autē ⁊ postea tā longa dies. in fine capituli dicet qualit̄ hoc intelligendū sit. c Obediēte dño. i. condescendente; qz

ſi erat p electionē. inter ſuſpenſionemenim predicti regis ⁊ factū ſtud ioſue plures ciuitates ceperat ut patet in textu: ⁊ ideo tēpore intermedio potuerat fieri inſtitutio noui regis p̄dictis modis. Cetera patent vſq; ibi: a Omne quod ſpirare poterat interfecit. quod intelligit̄ de ſpecie humana: bruta enī animalia ceſſerūt in predam bellantiū. b Al cadeſ barne vſq; ad gaçam. hec eſt longitudo terre ab oriēte in occidentem. c Uno impetu cepit. q̄tum ad primum bellū: qz multo tēpore pugnauit ioſue ut habeſ ca. ſe. Circa predicta de ſtatiōe ſolis poteſt queri: que fuit longior dies ſub ioſue uel ſub eçechia: Et dicūt aliqui q̄ illa fuit longior q̄ fuit ſub ioſue: eo q̄ dr̄ in textu Non fuit ante ⁊ poſtea tam lōga dies. ut dictū eſt. Sed occurrit difficultas: qz de die ſub eçechia ſcribit̄ iiij. Reg. xx. ⁊ Iſa. xxxviij. q̄ ſol retroceſſit decem lineis uel gradibus: quibus deſignant̄ decem horе ſm cōmuniorem opinionē. Ad cuius ſolutionem dicunt aliqui q̄ ſol retroceſſit ſubito. ⁊ ideo dies non fuit augmentata: niſi trīū decem horis: quibus ſucceſſiue redijt ad locum vnde retroceſſerat: ⁊ vlterius vſq; ad occaſum deſcendit per duas horas: quia decem horе diei tranſierant quando ſol retroceſſit: ⁊ ſm d illa dies artificialis de qua eſt ſermo: fuit trīū xxij. horarū: dies autem ſub ioſue fuit. xxiij. horarum: quia ſol ſtetit īmobilis ſpacio vnius diei artificialis: ⁊ poſtea curſu ſuo naturali iuit ad occaſum: ⁊ ſic illa dies fuit duplicata. Sed quia eçechias queſiuit ſignū notabile ab omnibus: ut videt. iiij. Reg. xx. ca. ⁊ Iſa. xxxviij. Et magis fuit notabile ſignum ſolis retrocedendo ſucceſſiue: ⁊ magis notum pluribus q̄ſi retroceſſiſſet ſubito. ideo dicūt aliqui q̄ due linee in horologio achaz faciebant trīū vnam horam: ⁊ ideo ſol retrocedendo decē lineis ſucceſſiue: ⁊ redeundo ad locum vnde retroceſſerat fecit trīū decem horas: ⁊ ſic idem habeт quod prius. ſ. q̄ dies ſub ioſue fuit longior duabus horis. Alij vero innitentes dictis Dionyſij dicūt q̄ dies ſub eçechia fuit longior: dicit enim Dionyſius in epiſtola ad Policarpū q̄ dies ſub eçechia fuit fere triplicata q̄m decem trīū horе quatuor quia ſm ipſum ſol proceſſerat de oriente in occidentem per decem horas: ⁊ retroceſſit ſucceſſiue per decem horas: ⁊ per decem alias redijt ad locum vnde retroceſſerat ⁊ vltra proceſſit ad occidentem per duas horas: ⁊ ſic dies artificialis fuit augmentata. xx. horis: ⁊ ſic fuit. xxxij. horarū. Illa autem que fuit ſub ioſue. xxiiij. trīū: qz illa dies non fuit niſi duplicata. Ad illud autem quod dicit in hoc loco: Non fuit ante ⁊ poſt tam longa dies ꝛc. dicunt q̄ hoc refertur ad tempus in quo ioſue ſcripſit librum iſtum: quia poſt victoriam p̄dictam vixit longo tempore: ⁊ librum iſtum ſcripſit circa finem vite ſue: ⁊ vſq; ad tempus illud non fuit tam longa dies ante victoriam dictam neq; poſt: per hoc tamen non excluditur quin dies ſub eçechia que fuit poſtea fuerit longior. ſed quia bonum eſt ſuſtinere dicta ſacre ſcripture q̄tum eſt poſſibile: que abſolute dicit hic q̄ non fuit tam longa dies ante neq; poſt. Ideo non obſtantibus predictis poteſt dici q̄ dies ſub ioſue fuit longior: quia ut dictum eſt ſupra. iiij. ca. filij iſrael tranſierunt iordanē decima die menſis primi: qui apud hebreos incipit a p̄ma lunatione propinquiori equinoctio vernali: ⁊ quartadecima die eiuſdem menſis celebrauerunt paſca: ⁊ poſtea ſeptem diebus obſederunt iericho: ⁊ poſtea miſerunt exploratores ad ciuitatem hay: poſtea bellatores contra eam: qui veniēs fuerūt propter peccatū achan quo deprehenſo ⁊ punito poſtea ceperunt hay ⁊ herbauen: quib⁹ peractis venerunt gabaonite ⁊ confederati fuerunt filijs iſrael: propter quam confederationem quinq; reges obſederunt eos ⁊ ioſue ab eis rogatus venit ad liberandum eos pugnando contra reges predictos: in qua pugna fuit ſtatio ſolis: ut patet ex predictis. in tot autem ⁊ tantis agendis bene ⁊ probabiliter poteſt dici q̄ fluxit tempus ab equinoctio vernali vſq; ad medietatē iunij vel circiter; tunc vero dies artificialis hz. xviij. horas: ⁊ tūc fuit duplicata ut dictum eſt: ⁊ per conſequens fuit xxxvj. horarum. dies aūt ſub eçechia fuit. xxij. horarū ad plus: ut patet ex ſupra dictis: ⁊ ſic videt q̄ ſub ioſue fuerit maior dies Ad cuius intellectum eſt ſciendum q̄ queſtio eſt de quantitate diei artificialis ⁊ de eius augmento. quia dies augmentati ſub ioſue ⁊ eçechia fuerunt artificiales. quantitas vero diei artificialis variatur ſm diuerſitatem climatum ⁊ ſm approp̄inquationem maiorē ad ſolſtitium eſtiuale ⁊ byemale: ⁊ ideo licz in omni climate ⁊ quolibet tempore anni quelibet dies artificialis habeat. xij. horas artificiales: tamen horas naturales habet aliquando plures aliquando pauciores. In tertio vero climate dies breuiſſima ſcilicet quando ſol eſt in ſolſtitio byemali habet x. horas: longiſſima vero ſcilicet quando ſol eſt in ſolſtitio eſtiuali habet. xiiij. horas: queſtio aūt noſtra de hac applicari ad tertium clima: quia in eo eſt hieruſalem ubi erat eçechias quando dies fuit ſibi prolongata: ⁊ ſimiliter ioſue erat ſatis prope hieruſalem quando prolongauit deus die ad eius petitionem. Si autem dicat q̄ dies prolongata ſub ioſue fuit in ſolſtitio eſtiuali: quod ſatis probabiliter p̄t dici eo q̄ eodē āno ioſue aliqua alia bella peregerat: ſequit̄ q̄ illa duplicata habuit. xxviij. horas: ⁊ ſi p̄ter oppoſitionē dicat̄ q̄ dies p̄lōgata ſub eçechia fuerit in ſolſtitio byemali quod ſatis probabiliter poteſt dici ut videbitur poſtea: ſic dies ille habuit trīū. xxvj. horas naturales ⁊ duas partes vnius hore naturalis: quia quatuor horе artificiales que efficiunt a perfecta triplicatione illius diei: ut patet ex p̄dictis: non valerēt niſi tres horas ⁊ tertiam partem vnius horе: ⁊ ſic habetur q̄ dies ſub ioſue fuerit longior in vna hora naturali: ⁊ tertia parte vnius horе naturalis. Probatio aſſumpti ſcilicet q̄ probabiliter poteſt dici diem ſub eçechia prolongatam fuiſſe in ſolſtitio byemali ⁊ hoc ratione climatis: quia in tertio climate ſol eleuat̄ in meridie minoris diei per. xxxvj. gradus fere: ⁊ ideo tale tempus eſt ibi tunc quale eſt apud nos in ſeptimo climate circa finem februarij per. xij. dies ante equinoctium vernale: quod eſt tempus ſatis aptum ad procedendum ad bellum. cum non ſit nimis calidum nec nimis frigidum. Dies autem prolongata fuit eçechie ante percuſſionem exercitus ſennacherib: ut oſtenditur. iiij. Reg. xx. percuſſio autem illa fuit quando ſennacherib veniebat cum exercitu magno cōtra hieruſalem. ⁊ ſic patet propoſitum ſcilicet q̄ probabiliter poteſt dici illam diem in ſolſtitio byemali fuiſſe. Ad dictum autem dionyſij dicentis q̄ illa dies ſub eçechia fuit. xxxij. horarū Dicendum q̄ loquitur de horis artificialibus ⁊ ille valerēt trīū. xxvj. horas naturales: ⁊ duas partes vnius horе: ut dictum eſt. d Cap. xj.

regionis illi⁹ vniuerſaſq; aīas que i ea fuerāt cōmorate. Nō reliquit i ea vllas reliq̄as. Sicut fecerat eglon ſic fecit ⁊ ebrō cuncta q̄ in ea reperit cōſumēs gladio. Inde reuerſus i dabir: cepit eā atq; vaſtauit: regē ēj⁹ eius atq; oia p̄ circuitū oppida p̄uſſit in ore gladij. Nō dimiſit in ea vllas reliquias. Sicut fecerat ebron ⁊ lebna ⁊ regib⁹ earū: ſic fecit dabir ⁊ regi illi⁹. Percuſſit itaq; ioſue omnē terram montanā ⁊ meridianam atq; cāpeſtrem: ⁊ aſeroth cum regibus ſuis. Nō dimiſit in ea vllas reliquias: ſed omne⁹ qđ ſpirare poterat interfecit: ſicut p̄ceperat ei dñs deus iſrael: a⁹ cadeſ barne vſq; gaçam. Oēm terrā goſen vſq; gabaon vniuerſoſq; reges ⁊ regiones eoꝝ vno impetu cepit atq; vaſtauit Dñs enī deus iſrael pugnabat p eo. Reuerſuſq; ē cū omni iſrl ad locum caſtrorū in galgala.

Quod cū audiſſet rex iabin rex aſor miſit ad iobab regē madan ⁊ ad regē ſemeron atq; ad regē

Circa primū ꝓmittit apparatus regū cōtra iosue. cum dr: Que cū audisset iabin rex ꝛc. qz tenebat ꝓncipatū sup ista alia regna ut dr. j. eo. ca. a Egressiq; sūt ees cū turmis suis: populus multus nimis ꝛc. ¶ hyperbolica locutio ē. ad designandū multitudinē magnā exercitus. b Cōuenerūtq; ꝛc. ad aq̃s meron. lacus q̃dam est: p quem transit iordanis fluuius situs inē mare cenereth ꝛ ortum iordanis. Cōsequēter describitur apparatus belli ex parte iosue. cum dicit: c Dixitq; dns ad iosue ne timeas eos. apparatus enī belli ex pte iosue magis erat in cōfidentia dei ꝙ in confidentia armoꝝ vnde subditur: d Tradā ees istos vulne. i cōspe. tuo. nō ē intelligendū ꝙ oēs fuerīt ibi mortui uel vulnerati: qz multi fugerīt ad ad fortalitia: ut ꝓz ex sequētibus ꝫ oēs fuerūt ibi uicti ꝛ ꝓ magna parte interfecti. ꝛ est cōis modus loquēdi sicut dr: O ēs ꝛc ciuitate vadunt ad tale spectaculū: licz multi remaneant. e Equos eoꝝ subneruabis ꝛc. i signum victorie a deo obtente. f Venitq; iosue. Hic ꝓsequit describit bellū ꝓflictus ꝛ ꝓz trā vsq; ibi. g Et aquas masserephoth. hebrei dicunt: Aquas salinaꝝ. qz sic dicūt erāt ibi canales facte iuxta mare ꝙ q̃s aqua marī ingrediens desiccabat a sole ꝛ in salem cōuertebat: ꝛ sic masserephot ꝑm eos nō est nomē ꝓpriū loci: ꝫ nomē cōe. b Itaq; ꝑcussit omnes ut nullas ꝛc. ¶ qō est intelligēdū de bis quos potuit attingere ex fortalitia. i Reuersusq; statim cepit asor. q̃ erat ꝓncipalior ciuitas: ut statim subdit in trā: ꝛ iō primo debellauit eā ut alie timētes se redderēt ei: sic ꝛ factū ē: ut postea subdit eodē capitulo. k Et regē eī⁹ ꝑcussit gladio. q̃ de ꝓlio fugerat ad ciuitatē. l Percussitq; ees aias. i homines. aīa enim ꝓncipalior ꝓs est hominis: ꝛ iō ab ipsa denominat aliquādo totus homo. m Absq; vrbibus que erāt in collibus. illas enim dimisit duplici de cā: ut ꝓz in sequētib⁹. tū qz aliquas nō cepit. tū qz illas quas cepit dimisit filijs israel ut essent eis ad ꝓfidiū. n Una tm̄ asor mu. flam. cōsumpsit. de illis quas ceperat iosue: qō fecit qz rex asor induxerat alios reges ad pugnādū contra filios israel. o Cepit itaq; iosue. Hic consequēter describit victorie obtentus: per hoc ꝙ iosue obtinuit terrā ꝓ maiori parte ꝛ ꝙtū sufficiebat tunc habitationi filioꝝ israel quia multe ciuitates ꝛ ville remanserūt: q̃ non fuerunt acquisite tēpore iosue. ut dicit j. xiij. ca. p Multo tpe pugnauit ꝛc. s. sex annis ad minus ut videbitur. j. xiij. ca. q Non fuit ciuitas que se ꝛc. ¶ hoc dicit. quia ꝓ maiori parte se tradiderūt. aliqui tamen remanserunt aduersarijs: ut dictū ē: ꝛ est modus loquēdi hyperbolicus: sicut ꝫ. positū ē exēplū de currētibus ad spectaculum. r Preter eueū q̃ habitabat ꝛc. hoc dicitur ad ostendendū ꝙ ciuitates q̃ tradiderūt se ei ꝫ fecerūt ꝓtute armorū coactē: ꝛ iō nō meruerūt clementiā aliquā sicut meruerī gabaonite q̃ erant euei: ut hic dr: ꝛ iuerunt ex terrā suā ad filios israel ad q̃rendū cū eis pacē ꝛ misericordiā: ut dictū ē supra. ix. ca. s In tpe ꝛc. interfecit enachim. i. gigantes. t De montanis. ebron: quod est intelligēdū ꝙtum ad partem trī. quia aliqui remanserunt q̃s caleph postea interfecit: ut dr infra. xv. ca. nisi dicaf ꝙ factum caleph ꝫ ponitur ꝓ anticipationē: ꝛ ascribatur iosue: eo ꝙ caleph habuit illam terram ex iosue cōcessione: ut habet j. xiij. ca. ꝛ huic dicto consonat qō dicit Judic. j. de expugnatiē ebron post mortem iosue. uel ꝙ iosue in debellatione gigantum ebron fuerit cum caleph ꝛ eo ꝓncipalior: ꝓpter quod sibi ascribitur: vnde subditur: v Non reliquit vllum de stirpe enachim in terra filioꝝ israel absq; ciuitatibus gaza ꝛ geth ꝛ azoto ꝛc. Ille enī sunt ciuitates philistinorum: que non fuerunt acquisite filijs israel tempore iosue ut habet infra. xiij. ca. Si ꝫ istud vltimū dicaf: oportet dicere consequenter ꝙ illud quod dicitur Judic. j. post mortem iosue de expugnatione cariathbarbe. dicitur per recapitulationem.

aclaph: ad reges quoq; aquilonis qui habitabant in montanis ꝛ in planitie cōtra meridiē ceneroth: in cāpestrib⁹ quoq; ꝛ regionibus ꝺor iuxta mare: chananeum quoq; ab oriente ꝛ occidente: ꝛ āmoꝛreum atq; etheum ac pherezeū ꝛ iebuseū in montanis: eueum quoq; q̃ habitabat ad radices hermon in terra maspha. Egressiq; sūt omnes cum turmis suis: populus multus nimis: sicut harena que ē in littore maris: ¶equi quoq; ꝛ currus imense multitudinis. Conueneruntq; oēs reges isti in vnū ad aquas meron ut pugnarent contra israel Dixitq; dns ad iosue: Ne timeas eos. Cras enī hac eadē hoꝛa ego tradam omnes istos vulnerādos in conspectu israel Equos eoꝝ subneruabis: ꝛ currus igne combures. Veniteq; iosue ꝛ oīs exercitus eī⁹ cū eo aduersus illos ad aquas meron subito: ꝛ irruerunt sup eos: tradidit eq; illos dns in manus israel. Qui ꝑcusserunt eos ꝛ persecuti sunt vsq; ad sidonē magnā ꝛ aquas masserephot campumq; maspheꝫ qui est ad orientalē illius partem. Itaq; ꝑcussit omnes: ut nullas dimitteret ex eis reliquias. ¶ Fecitq; sicut preceperat ei dominꝰ Equos eoꝝ subneruauit: currusq; combussit. Reuersusq; statim cepit asor: ꝛ regem eius ꝑcussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitq; omnes animas que ibidē morabant. Non dimisit in ea vllas reliquias: sed vsq; ad internitionē vniuersa vastauit: ipsamq; vrbem peremit incendio ꝛ omnes per circuitū ciuitates: reges quoq; earum cepit: ꝑcussit atq; deleuit: sicut preceperat ei moyses famulus dni. Absq; vrbibus que erant in collibus ꝛ in tumulis site: ceteras succendit israel: vnam tm̄ asor munitissimā flāma consūpsit. Omnēq; predam istarum vrbium ac iumenta diuiserunt sibi filij israel: cūctis hominib⁹ interfectis. Sicut ꝑceperat dominus moysi seruo suo: ita precepit moyses iosue: ꝛ ille vniuersa cōpleuit. Nō preterijt de vniuersis mandatis: nec vnū quidem verbum quod iusserat dns moysi. Cepit itaq; iosue omnem terrā montanā ꝛ meridianam: terrāq; gosen ꝛ planitiem ꝛ occidentalē plagam: montēq; israel ꝛ cāpestria eius ꝛ partem montis que ascendit seir vsq; baalgath per planitiē libani subter montē hermon: omnes reges eoꝝ cepit: percussit ꝛ occidit. Multo tēpore pugnauit iosue ꝓ reges istos. Nō fuit ciuitas que se nō traderet filijs israel: ¶ ꝓter eueum qui habitabat i gabaon. Oēs enim bellando cepit. ¶ Dni enī sententia fuerat ut indurarent corda eoꝝ ꝛ pugnarent contra israel ꝛ caderēt ꝛ nō mererent vllam clementiā: ac perirent sicut preceperat dns moysi. In tempore illo venit iosue ꝛ interfecit enachim de montanis ebron ꝛ dabir ꝛ anab ꝛ de oi monte iuda ꝛ israel: vrbesq; eoꝝ deleuit. Non reliqt vllum de stirpe enachim i terra filioꝝ israel absq; ciuitatib⁹ gaza ꝛ geth ꝛ azoto: in qb⁹ solū relicti sūt.

a Quicuiqꝫ terra a prelijs. ſ. cõmunibus: qꝫ poſtea leguntur facta prelia in ſortibus particularibus tribuum filioꝝ iſrael: ut batef. xv. ca. ⁊ Judic. j. b Cap. xij.

Hj ſunt reges. Hic ponit epilogus regum rebellatoꝝ a filijs iſrl. ⁊ pmo regũ rebellatoꝝ tpe moyſi. 2°. regũ rebellatoꝝ tpe ioſue. ibi: Hi ſunt reges terre quos percuſſit ioſue. Circa p̃mum dicit ſic: Hi ſũt reges terre quos percuſſerũt filij iſrael. adhuc viuente moyſe tranſ iordanẽ ad ſolis ortũ. Jordanis enim fluuꝰ eſt terminus terre p̃miſſiõis a parte orientis: ut frequenter dictum eſt. ⁊ ideo terra que eſt ex parte illa eſt ad orientem terre promiſſionis. c Uſqꝫ ad torrentẽ ieboc. intra hunc torrentẽ fuit lucta iacob cum angelo: ut batef Genẽ. xxxij d Uſqꝫ ad mare ceſieroth. iſtud eſt mare quod in euangelio vocatur mare cenereth: ⁊ mare tyberiadis: ⁊ ſtagnũ geneçareth. ſicut enim in latino nomina propria idem ſignificantia variant a parte finis: ſicut pariſius ⁊ pariſeos: ſic ⁊ cenereth ⁊ cenoroth eundẽ locũ ſignt. e Uſqꝫ ad mare vſerti ⁊c. Iſtud ẽ mare qõ dicit mortuum ſupra ij. ca. i fi. f Phaſga ⁊c. de reliquijs raphaim. i. gigantum: ꝑ ut batur Deut. üj. ca. g Qui habitauit in aſtaroth. in alijs enim loc̃ bũ remanſerũt alij gigantes: ut dictũ ẽ ca. ꝑce. Lecta patent in lrã. h Hi ſũt reges. Hic ponitur epilogus regũ quos percuſſit ioſue: ⁊ ꝑ lrã paucis exceptis. i Trãs iordanẽ ad occidentalem plagã. ſicut dictũ eſt iordanis fluuius eſt terminꝰ terre p̃miſſiõis a pte orientis. ⁊ iõ tota terra p̃miſſionis eſt in occidẽte reſpectu ipſi⁹. k Rex gentiũ galgal alias galgath vnꝰ. Iſte dicit rex gentiũ non qꝫ oẽs gẽtes cẽnt ſub dominio eiꝰ: ſ̃ qꝫ homines de diuerſis gentibus ⁊ nationibꝰ habitabãt in regno eius: ſicut in ciuitate pariſienſi habitãt viri de diuerſis gentibꝰ. l Cap. xiij.

Ioſue ſenex. Hic incipit tertia pars p̃ncipalis huiꝰ libri in qua agit de terre diuiſione. ⁊ ꝑ partes determinate ſingulis tribubꝰ aſſignant. 2°. ciuitates p̃ fugitiuis ſeparant. ca. xx. 3°. ciuitates ⁊ ſuburbana leuitis dant. ca. xxj. Circa primũ p̃mo agit de terre limitibus. 2°. de ꝑſonis diuidentibus. xiij. ca. 3°. de determinatis tribuũ partib⁹. xv. ca. Prima i duas qꝫ primo deſcribunt̃ termini terre diuidende. 2°. terre iam diuiſe ſibi: Et nunc diuide terram. Circa primum dicit: Joſue ſenex. p-

Lepit ergo ioſue omnem terrã ſicut locutꝰ eſt dñs ad moyſen: ⁊ tradidit eam in poſſeſſionem filijs iſrael ſm partes ⁊ tribus ſuas: quieuitqꝫ terra a prelijs.

Hj ſunt reges xii quos percuſſerunt filij iſrael ⁊ poſſederũt terram eorum tranſ iordanẽ ad ſolis ortum a torrẽte arnon vſqꝫ ad montem hermon: ⁊ omnẽ orientalem plagã que reſpicit ſolitudinem. Seon rex ãmorreorũ qui habitabat in eſebon: dominatus eſt ab aroer que ſita eſt ſuper ripam torrentis arnõ: ⁊ medie partis i valle: dimidieqꝫ galaad vſqꝫ ad torrẽtem iebоc qui eſt terminus filioꝝ ãmon: ⁊ a ſolitudine vſqꝫ ad mare ceneroth cõtra orientem ⁊ vſqꝫ ad mare vſerti qõ eſt mare ſalſiſſimum ad orientalem plagam per viã que ducit bethſimoth: ⁊ ab auſtrali parte que ſubiacet aſeroth vſqꝫ phaſga: termin⁹ og regis baſan: de reliquijs raphaim qui habitauit in aſtaroth ⁊ i edrai ⁊ dominatus eſt in monte hermon ⁊ in ſaleccha atqꝫ i vniuerſa baſan vſqꝫ ad terminos geſſuri ⁊ machati ⁊ dimidie partis galaad ad terminos ſeon regis eſebon. Moyſes famulus domini ⁊ filij iſrael percuſſerunt eos: tradiditqꝫ terrã eoꝝ moyſes in poſſeſſionem rubenitis ⁊ gaditis ⁊ dimidie tribui manaſſe. Hi⁹ ſunt reges terre quos percuſſit ioſue ⁊ filij iſrael tranſ iordanẽ ad occidentalẽ plagam a baalgad in campo libam vſqꝫ ad montem libani cuius pars aſcẽdit in ſeir. Tradiditqꝫ eã ioſue in poſſeſſionẽ tribubꝰ iſrael: ſingulis partes ſuas: tã i mõtanis qꝫ in planis atqꝫ cãpeſtrib⁹. In aſeroth ⁊ i ſolitudine acin meridie ethe⁹ fuit ⁊ ãmoreus: chananeus ⁊ pherezeus: eueus ⁊ iebuſeus: Rex hiericho vnus. Rex hay q̃ eſt ex latere bethel vnus. Rex hieruſalem vnus. Rex ebron vnus. Rex hierimoth vnus. Rex lachis vnus. Rex eglon vnus. Rex gazer vnꝰ. Rex dabir vnus. Rex gader vnꝰ. Rex herma vnus. Rex hereth vnꝰ. Rex lebna vnus. Rex odollã vnus. Rex maceda vnus. Rex bethel vnus. Rex taphua vnꝰ Rex ofer vnus. Rex affec vnꝰ. Rex ſaron vnus. Rex madan vnus. Rex aſor vnus. Rex ſameron vnus. Rex acſaph vnꝰ. Rex thenach vnus. Rex mageddo vnus. Rex cedes vnus. Rex iachanen carmeli vnus. Rex dor ⁊ prouincie dor vnus. Rex gentium galgal vnus. Rex tharſa vnus. Omnes reges triginta vnus. xiii

Joſue ſenex ꝓfectaqꝫ etatis erat: ⁊ dixit dominus ad eũ: Senuiſti ⁊ longeuus es terraqꝫ latiſſima derelicta eſt: que necdum ſorte diuiſa eſt: oĩs videlz galilea philiſtijm ⁊ vniuerſa geſſuri: a fluuio turbido q̃ irrigat egyptũ vſqꝫ ad tminos accharon ꝓ aqlonẽ: terra chanaan q̃ uectaqꝫ etatis erat. q. d. ſcriptura: qꝫ tẽpus erat diuidendi terram: quia dominus dixerat ei qꝫ ipſe diuideret eam: ut habetur ſupra. j. ca. m Terraqꝫ latiſſima derelicta ẽ. cuius maior pars erat acquiſita ⁊ aliqua pars acquirenda ꝓut ſubditur: n Omnis videlicet galilea philiſtijm. In hebreo batef Omnes termini philiſtijm. galilea enim eſt in oppoſita parte terre promiſſionis: Contra. ak: verſus aquilonem ⁊c. plures enim terre ⁊ ciuitates in terra promiſſionis remanſerũt aduerſarijs filiorum iſrael ꝓ magnum tempꝰ pluribus de cauſis. Una fuit. qꝫ filij iſrl nõ erant adhuc in tanto numero qꝫ poſſent totam terrã ſufficiẽter populare. ⁊ iõ ſi ſubito fuiſſent adũſarij eorum electi poſſent contra eos multiplicari feroces beſtie: q̃ magis nocerent eis qꝫ homines: ⁊ hec cauſa aſſignat Exo. xxiij. in fine. vbi dicit ſic: Nõ ejciam eos a facie tua ãno vno: ne terra in ſolitudinẽ redigatur: ⁊ crescãt quotidie cõtra te beſtie ⁊c. Secunda cauſa fuit: ut filij iſrl habentes aduerſarios prope ſe exercerentur in prelio: ⁊ non fierent ignaui: ſicut ſolent homines in longa pace fieri. Tertia cauſa fuit: ut eſſent homines ſolliciti ſeruare mãdata dei: quia quãdo ea tranſgrediebantur ab aduerſarijs ſibi propinquis affligebantur: ⁊ quando ſeruabant eis dominabantur: ut patet ex decurſu libri Judicum. ⁊ iſte due cauſe tanguntur Judicum. iij. ca. in principio. vbi dicitur ſic: He ſunt gentes quas dominus de reliquit: ut erudiret in eis iſraelem. ſequitur: Ut diſcerent filij iſrael certare cum hoſtibus ⁊ habere cõſuetudinem preliandi. ⁊ ſubditur ibidem: Dimiſitqꝫ eos ut in ipſis experiretur iſrael̃ ⁊ vtrũ audirent mãdata domini que preceperat patribus eorum per manum moyſi an non. Igitur enumerat hic plures ciuitates ⁊ loca que non erant adhuc acquiſita filijs iſrael ex cauſis predictis. ⁊ patet littera. hoc excepto quod ſequitur: o A fluuio turbido qui irrigat ⁊c. hic eſt nilus qui irrigat terram egypti

ꝛ inde ita ꝓbit admixtionē terre: ex quo fit turbidus. cōcludit tamē de habitatoribus istorum locorum ꝛ ciuitatū. a Ego sum qui delebo eos a facie filiorum israel. sicut deleui habitatores ciuitatum ꝛ locoꝝ iam acquisitorum: ut ꝓz ex supradictis. b Deniat ergo in partē hereditatis israel. ita ꝙ diuidatur tribubus: sicut illa que est acquisita. c Et nunc diuide terrā. Hic consequenē describūtur termini terre iam diuise per moysen afiḡ filij israel transirent iordanem. ꝛ primo describuntur in generali. secūdo in speciali applicando ad tribus. ibi: Dedit ḡ moyses. Circa primam partem primo cōtinuat dicta dicendis dicens: Et nunc diuide terrā. s. imediate supra descriptā. d Deuē tribubus ꝛ di. tri. manasse. q adhuc non acceperāt possessiones determinatas. e Cū qua. s. tribu manasse ḡtū ad alterā medietatē: Rubē ꝛ gad possederunt terram quā tradidit eis moyses. Cetera patent vsq ibi: f Ipse fuit de reliquijs raphaim. i. gigantū ꝑm ꝙ dicit Deut°. iij. Solus q̄ppe og rex basan restiterat de stirpe gigantū. qō est intelligēdū de illis qui habitabant in astaroth ꝛ in edrai: i alijs enī terris bene erāt gigātes: ut in ebron ꝛ gaça ꝛ geth ꝛ açoto ut dictum est supra. xj. ca. cetera patēt in lrā. g Dedit ḡ moyses. Hic ꝓnter describunt termini terre iam diuise per moysen in speciali applicādo ad duas tribus ꝛ dimidiā. ꝛ ꝓ in q̄nq; regulos philistiim diuidit gaceos ꝛ açotios ascalonitas getheos ꝛ accharonitas Ad meridiem vero sunt euei: omnis tra chanaan: ꝛ maara sidoniorum vsq afeca ꝛ terminos āmonei eiusq confinia: libani quoq; regio cōtra orientem abaalgad sub monte hermon donec ingrediaris emath. Omnium qui habitabant in mōte a libano vsq ad aquas masserephot vniuersiq; sidonij Ego° sum qui delebo eos a facie filiorum israel. Deniat° ergo in partem hereditatis israel sicut precepi tibi. Et ⁊nūc diuide terram in possessionē noue° tribubus ꝛ dimidie tribui manasse: cum ⁊qua ruben ꝛ gad possederunt terram quam tradidit eis moyses famulus dñi trans fluēta iordanis ad orientalem plagam ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon ꝛ i vallis medio: vniuersaq; cāpestria medaba vsq dibon: ꝛ cunctas ciuitates seon regis āmonei qui regnauit in esebon vsq ad terminos filioꝝ āmon ꝛ galaad ac terminum gessuri ꝛ machati ꝛ omnem montem hermon ꝛ vniuersā basan vsq salecha: omne regnū og in basan qui regnauit in astaroth ꝛ edrai: ipse⁊ fuit de reliquijs raphaim: percussitq; eos moyses atq; deleuit. Noluerunt⁊ dispердere filij israel gessuri ꝛ machati ꝛ habitauerunt in medio israel vsq in presentem diem. Tribui aūt leui non dedit possessionem: sed sacrificia ꝛ victime domini dei israel: ipsa est ei° hereditas sicut locutus est illi. Dedit⁸ ergo moyses possessionē tribui filioꝝ ruben iuxta cognationes suas. Fuitq; terminus eorum ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon: ꝛ in valle eiusdem torrētis media: vniuersam planitiē que ducit medaba ꝛ esebon: cunctosq; viculos earum qui sunt in campestribus: dibon q̄z ꝛ abamoth/ baal ꝛ oppidum baalmaon ꝛ gessa ꝛ cedimoth ꝛ mephet ꝛ cariathaim ꝛ sabama ꝛ sara/ thasar: in monte cōuallis bethphogor ꝛ aseroth phasga ꝛ bethaisimoth omnes vrbes campestres: vniuersaq; regna seon regis āmonei q̄ regnauit in esebon: quem percussit moyses cum principibus madian: eueū ꝛ recen ꝛ sur ꝛ vr ꝛ rebe duces seon habitatores terre: ꝛ balaam filium beor ariolum occiderunt filij israel gladio cū ceteris interfectis: factusq; est terminus filioꝝ ruben iordanis fluuius. Hec est possessio rubenitarum per cognationes suas vrbiū ꝛ viculoꝝ. Dedit⁸ moyses tribui gad ꝛ filijs eius per cognationes suas possessionem: cuius hec diuisio ē. Terminus gaçer ꝛ omnes ciuitates galaad ꝛ dimidiam partē terre filioꝝ āmon vsq ad aroer que ē cōtra rabba: ꝛ ab esebon vsq ramoth: masphe ꝛ bethanim ꝛ amanaim vsq ad terminos dabir. In valle quoq; betharan ꝛ bethnemra ꝛ soccoth ꝛ saphon reliquam partē regni seon regis esebon. Dui⁹ quoq; finis iordanis ē vsq ad extremam partem maris cenereth trans iordanē ad orientalē plagam. Hec est possessio filiorum gad per familias suas ꝛ ciuitates ꝛ ville earū. Dedit ꝛ dimidie tribui manasse filijsq; ei° iuxta cognationes suas possessionē: cuius hoc principium est. Amanaim: vniuersam basan ꝛ cuncta regna og regis basan: omnesq; vicos iabir qui sunt in basan. sexaginta oppida ꝛ dimidiam partem galaad: ꝛ astaroth ꝛ edrai vrbes regni og in basan. filijs machir filij manasse dimidie parti filioꝝ machir iuxta cognationes suas. Hanc possessionē diuisit moyses in campestribus moab trās iordanem contra biericho ad orientalem plagam. Tribui⁸ aūt leui nō dedit possessionem: ꝛ ḡtum ad tribū ruben. 2°. ḡtum ad tribū gad ibi: Dedit⁊ moyses tribui gad. 3°. ḡtū ad dimidiam tribū manasse. ibi: Dedit ꝛ dimidie. ꝛ ꝓz lrā vsq ibi: b Hec ē possessio ꝛc. vrbium ꝛ viculorum. dicunt⁸ autem hic vrbes q̄ erant clause muris. viculi aūtē ꝛ ville dicunt⁸ que nō erant sic clause. i Dedit⁊ moyses tribui gad. Hic consequenē describit terra in speciali ḡtum ad tribum gad. ꝛ patet littera h excepto quod subdit: Et dimidiam partem terre filiorum āmon. contrariū autem hui⁹ videtur precipi Deut°. ij. ca. vbi dicitur sic: Non dabo tibi aliq̄d de terra filiorum ammon: quia filijs loth dedi eam in possessionē Ad h respondent aliqui dicentes: ꝙ filij āmon habebant duplicem terram: vnā quā dñs eis concesserat: aliam quam iuxta se violenter acquisierāt ꝛ istam secundā occupauerūt filij israel. nō primā. sed hoc videt insufficienter dictū: tum quia etiam ꝑmā acq̄sierant filij āmon pugnādo cōtra gigātes: ꝛ expellendo eos inde violenter. licz ex adiutorio diuino: ut habetur Deut°. ij. tum quia preceptum erat filijs israel absolute ut non mouerent prelium cōtra filios ammon: ꝛ ideo non est verisimile ꝙ terram ab eis actu possessam occuparent. iō aliter dicit Ra. Sa. ꝙ ista pars terre filiorū ammon possidebat actu a seon rege āmorreorum qui eam abstulerat a filijs āmon: sicut ꝛ a filijs moab abstulerat partem terre sue quam possidebant ut hī Nu. xxj. Filij aūt israel occiderunt seon: ut ibidem dicit. ꝛ iō omnē terrā quā possidebāt acq̄sierunt sibi: licz ḡtum ad aliquas partes fuisset aliquādo filiorum moab ꝛ filioꝝ āmon. k Tribui autem leui nō dedit possessionē. q: sustentabant de decimis ꝑmitijs ꝛ oblationib⁹: dedit tamen eis vrbes ad habitandū ꝛ suburbana ad nutriēdū animalia. Et

Hoc est qđ possederũt. Descriptis terre limitib⁹. hic consequent agit de plonis dividentibus. ⁊ dividit in duas partes. i partẽ ꝓncipalẽ ⁊ incidentalẽ 2ª. ibi: Accesserũt itaq; Circa ꝓmũ dr: Hoc ẽ qđ possederũt ⁊c. ⌋ qđ supple divisũ, put continet ifra xv. ca. ⁊ lz hic dicat: possederũt. nõ tñ totũ erat adhuc acq̃situm rõnib⁹ ꝑdictis ca. ꝓce. b Quã de eis ele. sa. ⁊ ios. fi. nun. sequit: Sicut ꝓceperat dñs. ut dr Nu. xxxiij. c Absq; leuitis q̃ nihil terre acceperũt inter fratres ⁊c. ⌋ ius enĩ ꝓmogenite ablatũ fuit a tribu ruben ꝓpt̃ ꝓccatum suum: eo q; ascẽdit cubile patris sui: ut dr Gen. xlix. ⁊ trãslatũ fuit ad tribũ iuda q̃tũ ad dignitatẽ regiã: ⁊ ad tribum ioseph q̃tũ ad duplicẽ portionẽ q̃ ꝓmogenitꝰ debebat. qđ ergo dr q filij ioseph successerunt leuitis. s. ad cõplendũ numerum. xij. tribuũ: q̃bus erat terra dividenda. sublata enĩ tribu leui que debebat habere nõ debebat rõne ꝑdicta i fine xiij. ca. nõ remanerent nisi. xj. nisi trib⁹ ioseph fuisset i duas divisa. ꝓpt̃ qđ iacob patriarcha manasse ⁊ ephraĩ filios ioseph cõstituit capita duaꝝ tribuũ ut dr Gen. xlviij. d Accesserũt itaq;. Ib ẽ ꝓs icidẽtalis: in q̃ incꝑitur petitio caleb cui moyses i spãli. promiserat ebron. ⁊ iõ videns q; agebat de terre divisione fecit mẽtionẽ de ꝓmissice sibi facta ne ẽra sibi ꝓmissa alĩ ꝓcederet. Circa qđ ꝑ ponit caleb petitio. 2º. petitiõis ipletio. ibi: Bñdixitq; ei ioſue. Circa ꝓmũ dr: Accesserũt ⁊c. caleb geni erat bõ magn⁹ ⁊ famos⁹ i illa tribu: ⁊ iõ maiores de tribu iuda associauerũt eũ q̃ fecit petitionẽ suã, put subdit e Locutusq; ẽ ad eũ ⁊c. ⌋ dicit debrei q; mortuo iephone pr̃e caleb naturali: ceneꝫ accepit matrẽ ei⁹ vxorẽ: ⁊ qz nutriuit eũ vocat⁹ est inde ceneeꝫ⁹. Alij vero dicũt q; fuit frater ipsi⁹ ceneꝫ iunior ipso: ⁊ qz mortuo patre ceneꝫ habuit curã caleb inde dictus ẽ ceneeꝫ⁹. j. Parał. iij. ca. dr q; ex Irom fuit pater isti⁹ caleb qđ ẽ tenendũ. ⁊ iõ ꝑter dicit coiter q; fuit binomius: tñ i glosa hebraica. j. Parał. iiij. ca. dicit q; caleb fuit frater iephone. i. diuertẽs quia diuertit se a consilio malox explorator. f Mosti q̃d locutus sit dñs ⁊c. qz dñs vidit finiam mortis sup filios isrł q̃ exierãt de egypto: excipiẽs caleb ⁊ iosue: ut habet Nu. xiij. g Nũciauiq; ei qđ mihi verũ videbaꝝ. s. q; terra ꝓmissionis explorata posset cũ dei adiutorio de facili obtineri. h Fratres aũt mei. i. alij exploratores ꝑter iosue. i Dissoluerũt cor populi. terrorẽ eis imittendo: ut habet Nu. xiij. k Jurauitq; moyses. nõ inuenit⁹ scriptũ in ꝓcedentibus: credendũ est tñ q; sic fuit. ex quo scribit hic: l Terra quã calcauerit pes tuus erit possessio tua. ⁊ dicit pes tuus in singulari. quia sic dictũ fuit supra Nu. xiij. ca. Caleb vidẽs alios exploratores prec̃ iosue ĩclinatos ad inducẽdũ populũ ne intrarẽt terrã ꝓmissionis. q; aliquod tempus recessit ab eis: ⁊ venit solus in ebron: vbi erat sepultura patriarcharum principalium: orans ibi ut non discederet a veritate sicut alij exploratores: ⁊ iõ moyses sub iuramẽto ꝓmisit ei ebron i possessionẽ. m Quadraginta ⁊ q̃nq; anni sũt ex quo locut⁹ ẽ dñs verbum istud ad moysen. hoc aũt fuit secundo anno egressionis de egypto: quia illo anno mẽse secũdo decima die mensis recesserunt filij israel de mõte synai. ⁊ xxix. die mensis tertij venerunt i cadeſ barne: ut dicit Rab. Sa. Et inde missi sũt exploratores: ut hic dicitur. ⁊ habetur Nu. xiij. Filij autem isrł fuerunt in deserto. xl. annis anteq; trãsirẽt iordanem ⁊ pugnarent cõtra hiericho. si igitur ab istis. xlv. annis subtrahatur primus annus anteq; mitterentur exploratores. remanent ser. anni a transitu iordanis vsq; ad divisionem terre ꝑ iosue: de qua fit hic sermo: quia tũc dixit caleb verbum istud. Et ex hoc patet quod supra dictum est. xj. ca. videlz q; iosue ser annis pugnauit. p acq̃sitione terre añq; divideret eam. n Hodie octogintaquinq; annorum sum sic valens ut eo valebam tempore. quod nõ fuit factũ virtute naturali: sed gratia dei speciali. o Da ergo mihi montẽ istum. scilicet ebron: ut patet ex his que sequnt. ⁊ sic patet quod supra dictum est. xj. ca. q; licz iosue acquisiuisset ante ebron q̃tum ad illam partem que erat in valle: non tamen q̃tum ad illam partem montanam in qua erat forsalicium. p Quem pollicitus est dominus te quoq; audiente. scilicet per moysen ut supra dictum est. q In quo enachim sunt. s. gigantes. ex quo patet qđ ꝫ. dictũ ẽ. xj ca. q; iosue nõ intẽdebat occ̃s gigãtes de ebron. r Si forte sit dñs mecũ. dicit forte: non ꝓpter dubitationẽ divine veritatis in sua ꝓmissione: sed ꝓpter variabilitatem liberi arbitrij in homine: quia tales divine ꝓmissiones intelligende sũt sub cõditiõe. s. si homo cui fit ꝓmissio pseueret i bono. s Bñdixitq; ei ioſue. Hic ꝑ ponit dicte petitionis cõcessio. cũ dr: Bñdixitq; ei iosue. impcando sibi bona. t Et tradidit ei ebron in possessionẽ. q̃tum ad partem acquisitã ⁊ ius acq̃rẽdi q̃tum ad aliã. v Quia secut⁹ ẽ dñm. referẽdo veritatẽ de ẽra ꝓmissiõis explorata.

quoniam dominus deus israel ipse est possessio eius ut locut⁹ est illi. xiiij

Hoc est quod possederunt filij israel in terra chanaan ⌋ quam[b] dederunt eis eleaçar sacerdos ⁊ iosue filius nun ⁊ principes familiarũ per trib⁹ israel: sorte omnia dividẽtes sicut præceperat dominus in manu moysi nouẽ tribubus ⁊ dimidie tribui manasse. Duabus enim tribubus ⁊ dimidie dederat moyses trãs iordanem possessionem absq; [c] leuitis q̃ nihil terre acceperunt inter fratres suos: sed in eorũ succesſerant locum filij ioseph. [t] in duas divisi tribus manasse ⁊ ephraim. ⌋ Nec acceperũt leuite aliã in terra ꝓpt̃ nisi vrbes ad habitandum ⁊ suburbana earum ad alenda iumenta ⁊ pecora sua. Sicut ꝓceperat dominus moysi: ita fecerunt filij isrł ⁊ divisserunt terrã. Accesserũt[a] itaq; filij iuda ad iosue i galgala: locutusq; [e] est ad eum caleb filius iephone ceneeus. ⌋ Nosti[f] quid locutus sit dominus ad moysen hominem dei de me ⁊ te in cadeſ barne. Quadraginta annorum eram quando misit me moyses famulus domini de cadeſ barne ut cõsiderarem terram: nunciauiq; [g] ei quod mihi verum videbaꝝ. Fratres[h] autem mei qui ascenderãt mecum dissoluerũt[i] cor populi: ⁊ nihilominus ego secutus sum dominum deum meum. Jurauitq;[k] moyses in dieillo dicens Terra[l] quam calcauit pes tuus erit possessio tua ⁊ filioꝝ tuorũ in eternum: quia secutus es dominum deum tuum. Concessit ergo dominus vitã mihi sicut pollicitus est vsq; in presentem diẽ. Quadraginta[m] ⁊ q̃nq; anni sunt ex quo locutus est dñs verbum istud ad moysen quãdo ambulabat israel per solitudinem: hodie[n] octogintaq̃nq; annorum sum sic valens ut eo valebam tempore quando ad explorandũ missus sum: illius in me temporis fortitudo vsq; hodie pseuerat tam ad bellandum q̃ ad gradiendum. Da[o] ergo mihi montem istum quem[p] pollicitus ẽ dñs te quoq; audiente: in quo[q] enachim sunt ⁊ vrbes magne atq; munite: si forte[r] sit dominus mecũ ⁊ potuero delere eos: sicut promisit mihi Bñdixitq;[s] ei ioſue: ⁊ tradidit[t] ei ebron in possessionẽ: atq; ex eo fuit ebron caleb filio iephone ceneeo vsq; in ꝑsentẽ dieꝫ: q̃[v] secutus est dominũ deũ israel.

Josue

Nomen[a] ebron antea vocabatur cariatharbe. Adam[b] maximus ibi inter enachim situs ē: & terra cessauit a prelijs. XV

Situr[c] sors filioꝝ iuda p cognationes suas ista[d] fuit: a termino edom vsq; ad desertū syn ad meridiem & vsq; ad extremā partem australis plage. Initium[e] eius a sūmitate maris salsissimi & a lingua eius que respicit meridiem: egredieturq; [g] contra[b] ascensum scorpionis & [i] pertrāsit in syna: ascenditq; in cadesbarne & peruenit in esrom ascēdens ad daram & circuiens cariathaa: atq; inde pertransiēs in asemona & perueniens [k] ad torrentem egypti: eruntq; [l] termini eius mare magnum. Hic erit finis meridiane plage. Ab[m] oriente vero erit [n] initium mare salsissimū vsq; [o] ad extrema iordanis: & ea que respiciunt aquilonem a lingua maris vsq; ad eundem iordanis fluuiū: ascēditq; [p] terminus in bethagla & transit ab aquilone in bethara-

ba: ascendens ad lapidem boem filij ruben: & tendens vsq; ad terminos debera de valle achor contra aquilonem respiciens galgala que est ex aduerso ascensionis adommim ab australi parte torrentis: transitq; aquas que vocantur fons solis: & [q] erunt exitus eius ad fontem rogel: ascenditq; per conuallem filij ennon ex [r] latere iebusei ad meridiem: hec est hierusalem: & inde se erigens ad verticem mōtis qui est contra iebennon ad occidentem in sūmitate vallis raphaim cōtra aquilonem: pertransitq; a vertice montis vsq; ad fontē aque nepthoa: & peruenit vsq; ad vicos montis ephron: inclinatq; in bala que est cariathiarim[s] .i. vrbs siluarum: & circuit de bala contra occidentem vsq; ad mōtem seir: transitq; iuxta latus montis iarim ad aquilonē in chesalon: & descēdit in bethsames: trāsitq; i thāna: & [t] puenit ad aquilonē ptis accharo ex latere inclinatq; secrona & trāsit mōtē

intermedia describit cum subditur: g Egredieturq; latera enim sortiū non poterunt semp describi p̄m lineā rectā, ꝓpter mōtes occurrentes; uel paludes uel aliud huiusmodi. & iō dicit hic Egredieturq; .s. linea describens sortem iude a parte australi. b Contra ascensum scorpionis. mons quidā est: vbi sunt scorpiōes i abūdātia. & ad illū mōtē iccludēbāt intra sortē iude flectebat linea describēs ihesus austrū. & vbicūq; in descriptione sortiū vtitur scriptura hoc verbo egreditur. vergit uel reflectitur: uel aliquo huiusmodi intelligēdum est q linea describens sortem aliquā flectitur a sua rectitudine ad vnā partem uel ad aliam. i Et pertransit in syna. iste nō est mons synai qui in pluribus locis i scriptura vocatur syna: quia sors iude nō ibat vsq; ad illū locū sed significat desertū syn: de quo facta est mētio in principio huius sortis: & hoc magis p̄z in hebreo quia syna qui accipitur pro mōte synai in quo data est lex scribitur per samech litteram in principio prout autē accipit pro deserto syn: scribit p sade. k Peruenies ad tor. egypti. b ē mul p̄m aliquos & p̄m alios est quidā torres q̄ vocat riuocozula q̄ ē i termino australi cre p̄missiōis. l Erūtq; ter. ei⁹ mare magnū .i. mare mediterraneū: qō claudit terrā promissionis a parte occidentis; & sic patet descriptio lateris sortis iude australis ab oriēte in occidentē. m Ab oriente vero. Hic describit latus oriētale. cū dr. n Erit initiū mare salsissimū. quia sicut dictū est facit angulū terre p̄missionis in cōiunctione lateris australis & orientalis. o Usq; ad extrema iordanis. .i. vsq; ad locū illū vbi iordanis fluui⁹ intrat mare mortuū: tantū enī ꝓtendit latus sortis iude oriētale ꝓcedēdo ab austro versus aq̄lonē. Cōsequēter describit latus aq̄lonare dicēs: p Ascenditq; terminus. q: trāsit versus hierusalē: q̄ ē in altiori loco terre. p̄missionis. iō subdit: q Et erūt exitus eius ad fontē rogel q̄ est ꝓpe hierusalē: ut habet. iiij. Reg. j. hebrei dicūt: Ad fontē fullonis. ita q rogel p̄m eos non est nomen ꝓpriū: sed cē: ibi enī fullones lauant vestes: & p̄m b dicit. iiij. Reg. xviij. Venerunt hierusalē & steterūt iuxta aqueductū piscine superioris que ē i via agri fullonis. r Ex latē iebusei .c. & dixit: Ex latē ad meridiē q: linea diuidēs sortē iude a sorte beniamin. ꝓcedēs de oriēte i occidētē i latere aq̄lonari declinabat ad ptē meridionalē iuxta hierusalē: & sic hierusalē erat extra lineā illā in ꝑte aq̄lonari vbi erat sors beniamin: non tamen totam: sed q̄tum ad illam partem in qua postea fuit fundatū templū & altare holocausti q p̄m omnes expositores fuit in sorte beniamin. s Cariathiarim. id est vrbs siluarum: istud vrbs siluarum non est in hebreo: sed additum est a translatore ad ostendendum interpretationem huius nominis cariathiarim. Cariath enim idem est quod ciuitas: iarim siluę. t Et peruenit cōtra aquilonē partis accharon ex latere .c. hoc non dicitur hic: eo q̄ linea determinans latus istud procedat recte versus aquilonē: quia linea describens latus aquilonare trāsit ab oriente in occidentē. u q: in hoc loco linea

a Nomē ebron an. vo. cariatharbe. i. ciuitas quatuoꝛ eo q̄ quatuoꝛ patriarche p̄incipales ibi sunt sepulti cū suis cōiugibus. s. adam & eua: abrahā & sara: isaac & rebecca: iacob & lya. uel ꝓpter quatuoꝛ gigātes ibi sepultos: ut plenius fuit dictū Ben. xxiij. Alij aūt dicūt q̄ vocata ē cariatharbe. i. ciuitas arbe qui dñatus fuit ibi: & a q̄ descenderūt gigantes alij. & huic dicto cōsonat q̄ dr̄ j. xv. ca. Caleb vero filio iephone dedit partē in medio filioꝝ iuda: sicut p̄ceperat ei dñs. cariatharbe. i. ciuitas arbe p̄ris enach ipsa ē ebron. Dōt aūt dici, p̄ dictoꝝ concordia q̄ ab infidelibus vocata est cariatharbe, ꝓpē quatuoꝛ gigātes ibi sepultos: & ꝓpē nomē, ꝓpriū illi⁹ q̄ ibi dñat⁹ fuit. a fidelibus vero vocata est cariatharbe, ꝓpē q̄tuoꝛ p̄triarchas p̄incipales ibi sepultos b Adam magi. ibi inē enachim situs ē. adā ē nomen cē: & significat hominē: ut dictū est Ben. j. tamē appropriatū fuit p̄mo homini Dicūt igit aliqui q̄ hic tenet adā ꝓut est nomē appropriatū p̄mo hoīi ibidē sepulto: ut dictū ē. Alij dicūt q̄ accipit, p illo gigāte noie arbe. Aliqui aūt hebrei dicūt q̄ accipit, p abrahā ibi sepulto. ut habetur Ben. xxv. qui fuit maxime reputationis i illo loco: ut dr̄ Ben. xxiij. vbi de ipso dr̄: Princeps dei es apud nos. c Et terra cessauit a prelijs. s. cōmunibus: non tamē a particularib⁹: ut dictū est in fine ca. ꝓcedentis. d Cap. xv.

Hec sors filioꝝ iuda. Postq̄ actū est de ꝓmis terrā diuidentibus, hic cōsequent agit de partib⁹ assignatis singulis tribub⁹. & p̄mo de assignatione terre tribui iuda: quia erat trib⁹ regia. 2°. de assignatione terre filijs ioseph: q̄ successit filijs ruben in iure p̄mogeniture q̄tū ad duplicē portionē. xvj. ca. 3°. de assignatiōe terre septē alijs tribubus. xviij. ca. Circa p̄mum p̄mo assignatur terra tribui iuda in gnāli. 2°. in speciali ipsi caleb. ibi: Caleb vero. 3°. describit numerus ciuitatū. ibi: Erātq; ciuitates. 4°. conditio habitatoꝝ. ibi: Jebuseū aūt. Prima ꝑs diuidit in quatuoꝛ: p̄m q̄ terra describit p̄m quatuoꝛ eius latera. s. australe: orientale: aquilonare: & occidentale. & patebūt partes, ꝓsequēdo. Circa p̄mū dicit: Igit sors filioꝝ iuda q̄ cognationes suas. i. familias. e Jsta fuit a termino edom &c. hoc dicit ad designandū in quo situ sors iuda fuerit respectu aliarū sortiū. q: fuit in parte meridionali terre, p̄missionis: ad quā partē erāt egyptij eoꝝ aduersarij: ut sic trib⁹ iuda q̄ erat bellicosioꝛ ceteris parata eēt resistere eis. f Initiū eius a sum. ma. salsissimi. istud est mare mortuū: ut dictū est supra. & erat in angulo cōiūgente latus australe & oriētale. & iō ab illo incipit describere latus australe; quod descendebat versus occidentē. & iō loca

predicta a sua rectitudine flectitur versus aquilonē. iō subditur a Et magni maris contra occidentem fine concluditur. mare magnum hic vocaf mare mediterraneum: ut supra dictū est. vbi terminaf latus aquilonare sortis iude: & incipit latus occidentale. latus enim occidentale sortis iude est totū sup illud mare: quod etiā claudit totam terram promissionis a parte occidentis & sic patet descriptio quarti lateris sortis iude. b Caleph vero. Hic consequenter describitur sors iude in speciali ꝑtum ad ipsū caleph: qz cepit partē specialem ut dictum ē ca. xiij. & hic repetif: & patet lrā ex ꝓdictis vsq; ibi: c Venit ad habitatores dabir quepius vocabaf cariatbsepher. i. ciuitas lrārum. hoc est additum a translatore ad ostendendū interꝓtationem hui⁹ nominis cariatbsepher: qz cariath interpretaf ciuitas: sepher scriptura uel liber. Dicunt autē hebrei ꝙ ideo sic vocata est ista ciuitas: eo ꝙ othoniel qui istam ciuitatē cepit: ut statim subditur: aliqua legis capitula: q̄ obfuscata & deleta fuerant tpe luctus moysi ibidem reparauit. sed hoc patet ficticiū: qz hoc est manifeste contrariū textui. vbi dr: Venit ad habitatores dabir que prius vocabatur cariatbsepher. si aūt dictū hebreorū esset verū diceret econuerso: Venit ad habitatores cariathsepher que prius dabir vocabatur: & ideo oportet dicere ꝙ alia rōne vocabatur cariatbsepher. i. ciuitas lrārum anteqū othoniel & caleph venirent illuc: utpote qz ibi inuente fuerant lrē quibus vtebant chananei habitatores terre: vel quia ibi vigebat studiū alicuius scientie: uel aliqd huiusmodi. d Dedit⁹q; ei axam filiam suam vxorem. hoc videf esse contra legem Leuit. xviij. vbi ꝓhibef matrimoniū inter filium alicuius & sororem eiusdem: sm ꝙ ibi dicif: Turpitudinē sororis patris tui non revelabis: & in eodem gradu sunt frater alicui⁹ & filia eiusdem. Othoniel autē hic dicitur frater caleph: & ideo cōtra legē videf ꝙ accepit eius filiā. Ad hoc dicunt alij ꝙ caleph ignorans eventū telli futurū s. ꝙ othoniel frater eius vellet petere cariatbsepher. dixit publice & in generali illud qd̄ ꝓmittit hic: Qui percusserit cariatbsepher dabo ei axam filiā meā vxorem. post factū vero ex quadam magnificētia noluit retractare dictū suum: sicut & iepte voluit implere votum suū de immolatione filie sue: sicut habef Judic. xj. sed istud nō videf verū. tū qz caleph erat vir sanctus & bonus: ut dictū est ca. xiij. & iō nō est verisimile ꝙ fecisset ꝛlegē. tum qz othoniel fuit vir sanctus & bonus: sm ꝙ dr Judic. iij. Suscitauit eis saluatorem othoniel. & sequif: Fuitq; in eo spiritus dñi & iudicauit israel. & iō nō est verisimile ꝙ vellet cōtra legē vxorem accipere. ꝓpter hoc dicunt alij ꝙ ceneż pater othoniel fuit frater ipsi⁹ caleph: ut dictū ē supra. xiij. ca. & sic othoniel fuit nepos ei⁹ & p cōsequēs nō fuit contra legem ꝙ acciperet eius filiā: qz iste gradus in lege nō fuit ꝓhibitus. Qz aūt othoniel dicif hic frater caleph: hoc est eo modo loquendi: quo loth dicif frater abrahā Gen. xiij. q tñ erat ei⁹ nepos: ut patet ibidē Potest etiā dici ꝓbabiliē ut videf: ꝙ ꝛz othoniel esset fraf caleph: nō tamen ꝓccauit accipiendo neptē suā: nō enim hoc ē ꝛz legē nature. qz abrahā accepit sarai filiā fratris sui aram. nec ē ꝛz legē moysi exꝑsse: & tñ hoc dr ex quadā argumentatione: ut dictū est: sed argumentū non videt valere qz i ꝓhibēdis gradibus attēdif irreuerētia nature: vxor aūt est subiecta viro & non econuerso. & ideo magis est cōtra reuerentiam nature ꝙ amita sit vxor neptis sui: q̄ ꝙ neptis sit vxor auunculi. Itē i lege moysi vir & mulier nō erāt ad paria in ꝛlendo mrimoniū: qz licitū fuit viro habere plures vxores simul non aūt mulieri ꝙ haberet plures viros. & iō nō sequif: ꝙ si fuerit ꝓhibitū matrimoniū inē amitā & neptē: ꝙ ex hoc fuerit ꝓhibitum matrimoniū inē auūculū & neptē nisi aliunde inueniaf exꝑssum. e Que cū pergeret simul sua sa ē a viro suo &c. In hebreo hr: Que cū pgeret icitauit eū i. virū suū ad petēdū agrū a caleph. Et vtrūq; fuit verū: qz ipsa ꝑmo incitauit virū suū ad petēdū agrū a caleph: & ille ꝑsuasit ei ꝙ ipsamet faceret: qz cōuenienti⁹ erat ꝙ ipsa peteret hoc a patre, ꝓpio q̄ vir suus. f Suspirauitq; sedēs i asino. hebrei dicūt: Lapsa ē vsup asinū: qz subito volūtarie tū descendit de asino ut ponceret se ad pdes patris sui ut sic facilius impetraret. g Terrā australē & arentē. i. infructiferā, ꝓpē siccitatē. h Dedit itaq; ei caleph irri. supr. & inferi⁹. qz dedit ei terrā sic dispositā ꝙ in parte superiori erat irriguū fontis: & similiter i parte inferiori. i Eratq; ciuitates. Hic ꝑtē describif numer⁹ ciuitatū q̄ erāt i sorte iude & p lrā vsq; ibi; k Octo ciuitates. xxix. In hebreo habef Octo ciuitates. xix. qz sm veritatē tot remāserunt & non plures filijs iuda. Alie aūt q̄ fuit vltra istū numer assignate fuerūt tribui symeon postea: ꝓpē qd̄ aliq̄ hic enumerate enumerant postea i sorte symeon. s. hersabee: meloda: sicelech: & aliq̄ alie: ut videbif j. xix. ca. sequif: l Urbes. xiij. in lrā ponunt. xv. h vna est binomia & iō cōputat q̄si due. s. tapbua & etban. m Lachis. ista ē alia ciuitas a illa quā ceperūt filij dan: q̄ pr⁹ vocabaf lachis: & p⁹ ea notata ē dan ab eis ut hr Judic. xviij. qz illa lachis sita ē i ēmino aq̄lonari tre, promissionis: ista aūt lachis de q̄ fit hic mētio ē i pte australi eiusdē. qz erat ibi sors iude, ut dictū ē. vñ i hebreo illa

baala: peruenitq; in gebneel: & magni maris cōtra occidentem fine concludit. Hi sunt termini filioꝝ iuda ꝑ circuitum in cognationib⁹ suis. Caleph vero filio iephone dedit partē in medio filiorum iuda sicut ꝑceperat ei dominus: cariatharbe patris enach ipsa ē hebron: deleuitq; ex ea caleph tres filios enach: sesai & hayman & tholmai de stirpe enach: atq; inde conscendens venit ad habitatores dabir que prius vocabaf cariathsepher. i. ciuitas litterarum. Dixitq; caleph: Qui percusserit cariathsepher & ceperit eam: dabo ei axam filiā meam vxorem. Cepitq; eā othoniel filius ceneż frater caleph iunior: dedit⁹q; ei axam filiā suā vxorē Que cum pergeret simul: suasa est a viro suo ut peteret a patre suo agrum: suspirauitq; ut sedebat i asino. Cui caleph: qd̄ habes inquit: At illa respondit Da mihi benedictionē. Terrā australem & arentē dedisti mihi: iunge & irriguam. Dedit⁹ itaq; ei caleph irriguū superius & inferius. Hec est possessio tribus filiorum iuda ꝑ cognatio-

nes suas: erātq; ciuitates ab extremis partibus filioꝝ iuda iuxta terminos edom a meridie: cabseel & eder & iagur & cina & dimona & adada & cedes & asor & ietban siph & telem & baloth asor noa & carioth & strom: hec est asor amansame & melo da & asergadda & assemoth & bethfeleth & aserſual & bersabee & baçiothia & abala & bumesem & beltholad & exul & erma & sicelech & medemena & sensennalebaoth & selim & ahenrēmon: omnes ciuitates triginta nouem & ville earum. In cāpestribus vero estaol & saraa & asena & açone & engānim & tapbua & enaym & hierimoth & adulamsocho & açecha & sarim & adithaym & gedera & giderothaim: vrbes quatuordecim & ville earum. Sanan & adasa & magdalgad & delean & masepha & iectel lachis & baschat & eglon tebbon & leemas & cethis & gideroth & bethdagon & neama & maceda: ciuitates sedecim & ville earū. Labana & ether & asan iepta & esna & nesib & ceyla & achçib & maresa: ciuitates nouem & ville earum.

q̄ capta fuit a filijs dan vocat̄ lais: ut dicet Judic. xviij. a Accharon cū vicis. iste ciuitates adhuc nō erant capte tamen ceciderunt sub diuisione: ut dictum est supra. xiij. ca. b Cariathbaal hec est cariathiarim vrbs siluarum. vocata est autem cariathbaal: quia ibi fuit idolum baal. Gentiles enim colebant cōmuniter in siluis: uel prope siluas ꝛ propter hoc fuit prohibitum filijs isr̄l ne plantarēt arbores iuxta altare dñi: ut habet Deut. xvj. ca. ne essent similes idolatris c Jebuseū aūt. Hic describit cōditio cohabitatoꝝ cū dr̄: Jebuseum aūt habitatore hierusalem ꝛc. Dicunt expositores nostri cōmuniter q̄ isti fuerūt de genere iebuseorum: ꝛ tenuerūt vnū fortaliciū in hierusalem quod non potuerūt filij iuda expugnare. ꝛ iō habitauerunt cum eis in eadē ciuitate. Hebrei autem dicunt q̄ isti dicti sunt iebusei: non quia essent de genere iebuseorum: sed quia habitabant in hierusalē que altero noie vocabat iebus: ut habetur Judic. xix. sed descenderūt de abimelech qui fuit rex gerare cū q̄ abrahā iniit fedus firmatum iuramēto: ut habetur Gen. xxj. ꝛ propt̄ istud iuramētū seruandū non potuerunt filij iuda eos expellere: quia iuramentū illud fuerat vsq̄ ad certū tempus: quod adhuc non transierat: tamen dauid postea eos expugnauit: ut habetur. ij. Reg. v. ca. quia tempus dicti federis tunc transierat: de quo federe dicetur plenius quando veniemus ad locum illum. d Cap. xvj.

QEcidit quoq̄ sors filioꝝ ioseph. Hic consequenter describitur assignatio terre filijs ioseph. ꝛ primo describit dicta assignatio. secūdo assignationis dilatatio. versus finē. xvij. ca. ibi: Locutiq̄ sunt filij ioseph. Prima in duas. quia primo assignatur sors tribui ephraim. secundo dimidie tribui manasse. in principio. xvij. capituli. prima adhuc in duas. quia primo ponitur sortis ephraim descriptio. secundo precepti domini transgressio. ibi: Et nō interfecerunt. Circa primum sciendum q̄ descriptio istarū sortium per determinata loca ꝛ ciuitates non est bene intelligibilis illis qui non viderunt terram promissionis uel saltem eius descriptionem depictam: uerūtamen tales descriptiones in pluribus deficiunt apud hebreos ꝛ latinos ꝛ ideo in descriptione istarum sortium intendo breuius pertransire. exponendo aliqua vocabula. Legatur ergo littera ut iacet vsq̄ ibi: e Et egreditur de bethel luçam. Eadem est ciuitas luça ꝛ bethel. ut dicitur infra. xviij. capitulo. quomodo ergo fit egressus de vna in aliam. Dicendum q̄ primo fuerunt due: postea vero simul coniuncte: quia propinque ꝛ parue erant ita q̄ in particulari retinebant sibi nomina propria. ꝛ sic erat egressus de vna in aliam sm̄ partes: sicut tota parisius dicitur ciuitas parisiensis: ꝛ tamen speciali nomine illud quod est intra duos pontes dicitur ciuitas respectu aliarum partium: q̄ antiquitus extra pontes nihil erat: ꝛ ideo illi qui adhuc sunt extra quādo vadunt intra pontes: dicunt eamus in ciuitatem. ꝛ eodem modo illi qui exeunt locum contentum intra pontes dicuntur egredi ciuitatem. f Pertransitq̄ contra mare in vallem barundineti. sic autem nominatur vallis illa: q̄ ibi crescunt barundines in copia. g Suntq̄ egressus eius in mare salsissimum. i. versus locum illum vbi iordanis cadit in mare mortuum: quod etiā vocatur salsissimum: ut dictum est supra. Sors tamen ephraim non attingit vsq̄ ad locum illum. imo sūt alique sortes intermedie: ut videbitur infra. h Urbesq̄ separate sūt filijs ephraim in medio possessionis filioꝝ manasse hoc non est intelligendum q̄ alique ciuitates ephraim essent extra sortem suam que essent site in sorte manasse. sed sicut supra dictum est ca. xv. linea diuidens inter duas sortes non semper procedebat sm̄ rectitudinem: sed aliquando flectebatur ad vnam partē uel ad aliam propter causas supra dictas. capitulo. xv. Et ideo aliquando contingebat q̄ vna sors sm̄ aliquē sui angulum subintrabat sortem sibi coniunctam: ita q̄ in illo angulo erant alique ciuitates illius sortis: ꝛ ciuitates alterius sortis erant hinc ꝛ inde: ꝛ angulus dictus erat intermedius: sicut accidit frequēter in ripa maris: q̄ mare per modum cuiusdam sinus subintrat terrā: ita q̄ alique ville sunt intra hinc ꝛ inde: ꝛ mare subintrans terram est in medio: ꝛ hoc modo alique ciuitates ephraim erant in medio manasse. i Et non interfecerunt filij ephraim chananeum. Hic consequenter ponitur transgressio precepti: quia dominus preceperat illum populum interfici a filijs israel propter peccata sua: ut habetur Numeri. xxxiij. ꝛ in pluribus alijs locis: propter quod filij ephraim peccauerunt dimittendo aliquos de illo populo habitare in sorte sua sub tributo cupiditate ducti ad quam iudei erant proni.

Accharon a cū vicis ꝛ villulis suis. Ab accharō vsq̄ ad mare oīa q̄ vergūt ad açotū ꝛ viculos ei⁹. Açot⁹ cū vicis ꝛ villulis suis. Baça cum vicis ꝛ villulis suis vsq̄ ad torrentē egypti: ꝛ mare magnū termin⁹ ei⁹: ꝛ in monte samir ꝛ iecther ꝛ socchoth ꝛ edēna cariathsenna: ih̄ est dabir: anab ꝛ histhemo ꝛ anym gosen ꝛ olon ꝛ gylo: ciuitates vndecim ꝛ ville earum. Arab ꝛ roma ꝛ esaan ꝛ ianū ꝛ bethafua ꝛ afeca athmatha ꝛ cariatharbe: hec est ebron ꝛ sior: ciuitates nouē ꝛ ville earū. Maon ꝛ chermel ꝛ çiph ꝛ loche iesrael ꝛ iucadam ꝛ çanoe accaym gabaa ꝛ thāna: ciuitates decē ꝛ ville earum. Alul ꝛ bethsor ꝛ hiedor mareth ꝛ bethanoth ꝛ heltheceen: ciuitates sex ꝛ ville earū. Cariathbaal b hec ē cariathiarim vrbs siluarum ꝛ arebba: ciuitates due ꝛ ville earū. In deserto betharaba meddyn ꝛ sacha ꝛ nebsan ciuitates salis: ꝛ engaddi ciuitates sex ꝛ ville earū. Fuit sīmul centū q̄ndecim. Jebuseū c aūt habitatore hierusalē nō potuerūt filij iuda delere: habitauitq̄ iebuseꝰ cum filijs iuda in hierusalē vsq̄ in presentē diē.

Ecidit d quoq̄ XVI sors filioꝝ ioseph ab iordane contra hiericho ꝛ ad aquas eius ab oriente solitudo que ascendit de hiericho ad montē bethel. ꝛ e egreditur de bethel luçam trāsitq̄ terminū archiataroth: ꝛ descēdit ad occidentē iuxta terminū iesphleti vsq̄ ad terminos bethoron inferioris ꝛ gaçer: finiunturq̄ regiones eius mari magno: possederūtq̄ filij ioseph manasses ꝛ ephraim. Et factus ē termin⁹ filioꝝ ephraim p cognationes suas ꝛ possessio eoꝝ cōtra orientē astaroth addar vsq̄ bethoron superiorē: egrediunt̄q̄ cōfinia in mare. Machmetath vero aquilonē respicit: ꝛ circuit terminos cōtra orientē in thanatselo: ꝛ ptransit a torrente ianoe: descenditq̄ de ianoe in atharoth ꝛ noaratha: ꝛ puenit in hiericho: egrediturq̄ ad iordanē de taphua: ptrāsitq̄ f cōtra mare in vallē barundineti: sunt q̄ g egressus ei⁹ in mare salsissimū. Hec est possessio tribus filioꝝ ephraim p familias suas vrbes q̄ h sepate sūt filijs ephraim in medio possessionis filioꝝ manasse] ꝛ ville earū. Et i non interfecerūt filij ephraim chananeū] q̄ habitabat in gaçer: habitauitq̄ chananeus in medio ephraim vsq̄ in diem hāc tributarius.

QEcidit autem sors. Hic cõsequenter a Cap. xvij. describitur sors dimidie tribus manasse. & primo repetit sors iam assignata prius vni medietati. secundo describit sors que assignabat alteri. ibi: Salphaad vero. Circa primũ dicitur: Cecidit aũt sors tribui manasse. b Ipse enim est primogenitus ioseph. s. secundum etatẽ: sed ephraim fuit primogenitus secundum dignitatem: quia iacob benedicẽs eis preposuit ephraim iuniorẽ ipsi manasse: ut dr Gen. xlviij. c Machir primogenito manasse &c. ideo elegit sibi partem in terra primo acquisita p moysen. d Salphaad vero. Hic describitur sors dimidie tribus manasse. & primo quantum ad mulieres. secundo quantum ad viros. ibi: Et ceciderũt funiculi manasse. Circa primum sciendum q terra fuit diuisa secundum capita virorum qui egressi sunt de egypto: inter quos fuit iste salphaad: qui nõ habebat filios: & ideo pars sua fuit assignata filiabus suis de mandato domini: ut habetur Nu. xxvij. Et hic repetitur idem preceptum: ut eis debita portio assignetur. e Dedit quoque eis iuxta imperium dñi possessionẽ. ex quo patet q iste filie salphaad habuerũt hereditatem in terra promissionis: q terrã aliã que fuit acquisita ante transitum iordanis dedit eis moyses in vita sua ut habetur Nu. xxxij. f Et ceciderũt funiculi manasse. h describitur assignatio terre tribui manasse quantum ad viros. g Funiculi manasse decem. s. in terra promissionis. & accipitur hic mensura pro mensurato. Funiculus enim est instrumẽtum mensurãdi terram. decem ergo funiculi terre est terra mensurata funiculo decies proiecto vel protenso. b Filie enim manasse. i. filie salphaad: qui fuit de tribu manasse. i Etenim in sorte manasse cecidit terra taphue &c. hoc dicitur quia supra. xv. ca. dictũ est q ciuitas taphua fuit i sorte iude. & p consequens terra que erat intra ciuitatem illam versus sortem iude. sed alia pars terre propinque eidem ciuitati ex parte opposita fuit de sorte manasse. k Ciuitatum ephraim que in medio sunt vrbium manasse. hoc expositum est ca. precedenti. l Ita ut possessio ephraim sit ab austro. i. in australi parte torrẽtis m Et ab aquilone manasse. i. illud quod est in aquilonari parte torrentis pertinet ad possessionẽ manasse: quia possessio ephraim fuit propinquio: possessioni iude: ut supra dictum est: & sors iude fuit i parte australi terre promissionis: ut patet ex supradictis. n Et vtrunque claudit mare. s. mediterraneũ quia claudit totam terram promissionis a parte occidentis: ut supra dictum est. o Fuitque hereditas manasse in isachar & in aser. quia coniungebatur sortibus eorum: & pro aliquos angulos subintrabat sortes illas: sic dictum est capitulo precedenti de sortib9 ephraim & manasse. p Postque autem cõualuerũt filij israel &c. in hoc peccauerunt filij manasse. sicut dictũ est de filijs ephraim in fine precedentis ca. q Locutique sũt filij ioseph. Hic prosequenter describitur possessionis filiorum ioseph dilatatio. quod non est sic intelligendũ q intrarent sortem alterius tribus: sed quia terram cõtẽtam intra sortem suam ab eis non habitatam propter siluas: uel propter gentiles adhuc ibidem habitantes ad exhortationẽ ioseph acquisierũt. & patet hoc de paucis exceptis. p mittitur tamen eorum querimonia. cum dicitur r Quare dedisti mihi terram &c. i. modicã respectu multitudinis mee: & est modus loquendi quando notatur paruitas alicuius rei. nõ enim potest dici q filij ioseph haberent tm ynum funiculũ ad litteram cum sola dimidia tribus manasse habuerit decem funiculos. ut dictum est. s Et benedixerit mihi dominus. multiplicando in prole. t Ad quos ioseph ait. ex dictis eorũ exhortando eos ad dilatationẽ habitatiõis sue. v Si populus multus es: ascende in siluam &c. quasi diceret. si tu habes magnam multitudinem populi. consequenter debes habere magnam fortitudinem ad dilatandum possessionem tuam. x Cui responderũt filij ioseph. allegantes difficultatẽ. y Nõ poterim9 ad mõtana cõscendere cũ ferreis curribus vtant. Judic. j. vocatur currus falcati q in lateribus vncinis ferreis factis ad modũ falcis armabantur: talibus enim antiquitus vtebantur in plijs. z Dixitque ioseph. removens eorum allegationem.

Qecidit aũt xvij sors tribui manasse: ipse enim est primogenit9 ioseph: machir primogenito manasse patri galaad q fuit vir pugnator. habuitque possessionẽ galaad & basan. reliquis filiorũ manasse iuxta familias suas: filijs abiezer & filijs helech & filijs esbriel & filijs sichem & filijs epher & filijs semida. Isti sunt filij manasse: filij ioseph: mares per cognationes suas. Salphaad vero filio epher filij galaad filij machir filij manasse: non erant filij sed sole filie: quarũ ista sũt nomina: maala & noa & egla & melcha & thersa Venerũtque in cõspectu eleazari sacerdotis & iosue filij nun & principũ dicentes: dñs precepit p manũ moysi ut daret nob possessio in medio fratrũ nostrorum. Deditque eis iuxta imperiũ dñi possessionẽ in medio fratrũ patris earũ: & ceciderũt funiculi manasse decẽ absque tra galaad & basan trãsiordanẽ. Filie enim manasse possederũt hereditatẽ in medio filiorum eius. Terra aũt galaad cecidit in sortẽ filiorum manasse q reliqui erat. Fuitque terminus manasse ab aser machmata que respicit sychem: & egredit ad dexterã iuxta habitatores fõtis taphue. Etenim in sorte manasse cecíderat terra taphue: q est iuxta terminos manasse & filiorum ephraim. Descenditque terminus vallis harundineti in meridiẽ torrẽtis ciuitatũ ephraim q in medio sũt vrbiũ manasse. Termin9 manasse ab aquilone torrẽtis & exit9 eius pergit ad mare: ita ut possessio ephraim sit ab austro: & manasse ab aquilone manasse: & vtrunque claudat mare: & cõiungant sibi i tribu aser ab aquilone: & in tribu isachar ab oriẽte. Fuitque hereditas manasse i isachar & i aser. dan & iezrael & viculi eius: & iebblaan cũ viculis suis: & habitatores dor cũ oppidis suis: habitatores ẽz endor cũ viculis suis: & thenach cũ viculis suis: & habitatores mageddo cũ viculis suis: & tertia pars vrbis nophech. Nec potuerũt filij manasse has ciuitates subuertere: sed cepit chananeus habitare i tra sua. Postque aũt cõualuerũt filij israel: subiecerũt chananeos & fecerũt sibi tributarios nec interfecerũt eos. Locutique sũt filij ioseph ad iosue & dixerũt: Quare dedisti mihi terrã in possessionem sortis & funiculi vnius: cũ sim tante multitudinis & dñs benedixerit mihi dñs: Ad quos iosue ait: Si populus multus es: ascende in siluam: & succide tibi spacia in terra pherezei & raphaim: q angusta est tibi possessio montis ephraim. Cui responderũt filij ioseph: Nõ poterim9 ad mõtana cõscendere: cũ ferreis currib9 vtant chananei q habitãt i terra campestri: i qua siti sũt dersan cum viculis suis: & iezrael mediam possidẽs vallẽ. Dixitque iosue ad domũ ioseph & ephrai & manasse.

a Populus multus es & magne fortitudinis. filij enim ephraim fuerũt boies bellicosi. b Nõ habebis sortem vnã. nõ ẽ intelligendũ q̃ vna trib⁹ habuerit plures sortes: sed qõ dr̃ hic: Nõ habebis sortẽ vnã. sic ẽ intelligendũ. non eris cõtentus terra acq̃sita in sorte tua: sed acquires residuũ aduersarios expugnando cũ dei adiutorio quib⁹ debellatis poteris succincte nemora & dilatare spacia ad habitandũ. Sciendũ tñ q̃ occasione huius dicti dixerũt alii qui q̃ iosue non diuisit totã trã sed aliquã retinuit diuidendã illis qui haberẽt maiorẽ multitudinẽ. sed hoc nõ est bñ cõsonũ p̃cedẽtib⁹: qz dictũ ẽ q̃ etiã ẽra philistinorum & plures alie ceciderũt sub diuisione: cũ tamẽ nõ essent acquisite. preterea sm hoc dictũ sortes nõ essent ab inuicẽ distincte: sẽ eẽnt cõmixte p̃ istam additionẽ. c

Populus [a] mult⁹ es & magne fortitudinis: nõ [b] habebis sortẽ vnã: sed transibis ad montẽ: & succides tibi atq̃ purgabis ad habitandũ spacia: & poteris vltra p̃cedere cum subuerteris chananeũ quem dicis ferreos habere curr⁹ & esse fortissimũ.

Cap. xviij.

Congregatiq̃ [c] xviij sunt cẽs filij israel in silo: ibiq̃ [d] fixerũt tabernaculum testimonij: & [e] fuit eis terra subiecta. Remãserãt aũt filioz israel septẽ trib⁹ que necdũ acceperant possessiones suas. Ad quos iosue ait: Vsq̃ quo [f] marcetis ignauia: & non intratis ad possidendã terram quã dñs de patrũ vestroz tibi dedit vobis? Eligite [g] de singulis tribubus ternos viros ut mittam eos: & pgãt atq̃ circueãt terrã & describãt eam iuxta numerũ vniuscuiusq̃ multitudinis: referãtq̃ ad me qõ descripserint. Diuidite [h] vobis terram in septẽ ptes. Judas [i] sit in terminis suis ab australi plaga: & dom⁹ ioseph ab aquilone: mediam inter hos terrã in septẽ partes describite: & huc veniet ad me ut cozã dño deo vestro mittã vobis hic sortẽ: quia nõ est inter vos pars leuitarũ: sed sacerdotiũ dñi ẽ eoz hereditas. Gad autem & ruben & dimidia tribus manasse iam acceperãt possessiones suas trãs iordanẽ ad orientalẽ plagã quas dedit eis moyses famul⁹ dñi. Cũq̃ [k] surrexissent viri ut pgerent ad describendã terrã: p̃cepit eis iosue dicens: Circuite terrã & describite eã ac reuertimini ad me ut hic cozã dño deo vestro i silo mittã vobis sortẽ. Itaq̃ p̃rexerũt & lustrantes eam in septẽ ptes diuiserũt scribẽtes i volumine: reuersiq̃ sunt ad iosue i castra silo. Qui misit sortes cozã dño in silo: diuisitq̃ terrã filijs israel in septẽ ptes. Et [l] ascendit sors prima filioz beniamin per familias suas ut possiderẽt terrã inter filios iuda & filios ioseph. Fuitq̃ terminus eoz contra aquilonẽ a iordane pgens iuxta lat⁹ hiericho septẽtrionalis plage: & ide cõtra occidentem ad montana cõscendens & pueniẽs ad solitudinẽ bethauen: atq̃ [m] ptransiens iuxta luçam ad meridiẽ: ipsa est bethel: descenditq̃ in astaroth addar in mõtẽ qui ẽ ad meridiẽ bethoron inferioris & inclinat circuiens cõtra mare ad meridiẽ montis qui respicit

Cõgregatiq̃ sunt. Hic p̃mittit describi assignatio sortiũ septẽ tribub⁹ residuis. Circa qõ p̃mo describit tabernaculi trãslatio secũdo sortium descriptio. ibi: Remanserant. tertio ducis diuidentis possessio. circa finem. xix. ca. ibi: Cũq̃ complesset. Circa p̃mũ dr̃: Cõgregatiq̃ sunt oẽs filij israel in silo. ut ibi cũ solẽnitate debita transferrẽt tabernaculũ dñi de galgalis. d Ibiq̃ fixerũt tabernaculũ. silo enĩ erat i sorte ephraim: de qua tribu erat iosue q̃ p̃ ceteris magis ẽlabat de cultu diuino. & iõ ibi fuit positũ tabernaculũ ad manendũ & ibi mãsit quousq̃ destructa silo trãslatũ fuit i nobe. e Et fuit eis terra subiecta. nõ q̃ tũc esset adhuc acq̃sita tota: ut pz ex p̃dictis. sed qz aduersarij q̃ remãserant non audebãt cõtra eos mouere bellũ. & qz aliq̃ eoz redacti erãt sub tributo. ut pz ex p̃dictis. f Remãserant aũt. Hic p̃mittit ponit sortiũ descriptio: & secũdo earũ assignatio. ibi: Et ascẽdit sors p̃ma. Circa p̃mũ sciendũ q̃ ista descriptio facta est ad instinctũ iosue p̃ viros ad hoc missos. & ideo p̃mo isti viri eligunt. & secũdo legationẽ exequũt. ibi: Cũq̃ surrexissent viri. Circa p̃mũ dr̃: Remanserãt aũt filioz israel septem trib⁹ que necdũ acceperant possessiones. quia q̃nq̃ alie iam acceperant. ruben & gad vltra iordanẽ. iudas & ephraim citra. manasse ẽ partim hinc ptim inde. ut pz ex supradictis. g Vsq̃ quo marcetis ignauia. qz non erant bñ diligentes ad habendũ portiones determinatas. & p̃ ẽ min⁹ solliciti ad extirpandũ gentiles q̃ remãserãt

b Eligite de singulis tribub⁹. ut nulla trib⁹ posset cõqueri de illa descriptione. i Diuidite vobis terrã in septẽ ptes. sm numerũ tribuũ que nõ acceperant hereditatẽ. dicunt aũt aliqui q̃ ille ptes nõ fuerũt equales qz trib⁹ nõ erant equales in multitudine. & hoc consonat el qõ immediate p̃mittit: Describãt eã iuxta numerum vniuscuiusq̃ multitudinis. cõsonat etiam ei qõ scribitur Nu. xxvj. Pluribus maiorem ptẽ dabis. Sed cõtra hoc videt illud qõ postea subdit hic: Circuite terrã & describite eã ac reuertimini ad me ut h̃ coram dño deo vestro i silo mittã vobis sortẽ. scilz ad hoc q̃ sciatur que trib⁹ quam ptem habere debeat. si autẽ fuisset facta diuisio q̃ ptes maiores & minores sm maiorẽ uel minorem multitudinem cuiuslibet trib⁹. per h̃ fuisset scitũ quã partẽ quelibet trib⁹ deberet habere. & missio sortiũ q̃ iosue ẽet inutilis. imo posset esse nociua. s. si sors trib⁹ habẽtis maiorẽ multitudinẽ caderet sup minorẽ ptẽ. iõ sm istam viã oportet dicere q̃ sors ex diuina ordinatione semp cadebat sup ptẽ p̃portionatã illi tribui. & sic nõ poterat esse nociua nec etiã erat inutilis: imo vtilis. s. ad reprimẽdũ cõtentiones q̃ possent oriri si illa diuisio esset facta simpliciter ex ordinatiõe humana. Alij ẽo dicũt q̃ ptes p̃dicte fuerunt equales & quelibet ps fuit distributa p familias vni⁹ trib⁹: verũtamẽ vna familia accipiebat maiorẽ ptẽ q̃ alia sm q̃ cõtinebat plures homines: & vna dom⁹ maiorẽ ptẽ q̃ alia sm q̃ cõtinebat plura capita. & q̃tũ ad hoc intelligit qõ allegatũ est de libro Numeroz: Pluribus dabis maiorẽ: & pauciorib⁹ minorẽ. nõ aũt q̃tũ ad inequalitatẽ sortiũ seu ptiũ q̃ assignabãt singulis tribub⁹. k Judas sit i terminis suis &c. erat eni in termino australi. & trib⁹ ephraim in aq̃lonari: quia erant trib⁹ bellicosiores ad sustinẽdũ impetũ inimicoz aduenientiũ cõtra filios israel ab extra: qz nõ poterãt sicut alijs ptib⁹ intrare: eo q̃ mare mediterraneũ claudit totũ latus occidẽtale terre p̃missionis: & iordanis fluui⁹ latus orientale. l Cũq̃ surrexissent. Hic ponit executio descriptionis. & patet littera ex p̃dictis. qualiter aũt licitũ sit vti sortib⁹. dictũ fuit supra. vij. ca. & etiã Nu. xxxiij. m Et ascendit sors p̃ma. Hic ponit terre descripte assignatio: & p̃mo tribui beniamin. secũdo alijs ex tribub⁹. xix. ca. Circa p̃mũ p̃mo tribui beniamin termini assignant. secũdo ciuitates noiant. ibi: Fuerũtq̃. Circa p̃mũ dr̃: Et ascẽdit sors p̃ma. hoc dr̃ quia hierusalẽ p̃o q̃te cecidit in tribu beniamin ut dictũ fuit supra. que ẽ in altiori loco q̃s loca circũadiacentia. seq̃t: n Atq̃ ptransiẽs iuxta luçã ad meridiẽ ipsa est bethel. dicũt aliq̃ q̃ ipsa ẽ hierusalẽ que vocata ẽ luça & bethel. ut dictũ fuit Gen. xxviij. sed h̃ nõ videt verũ: qz infra eodẽ ca. vbi noiant

ciuitates sortis tribus
min bethel & hierusalē
distincte notant alijs
in medio interpositis.
Item hic immediate ad
fit mētio de bethauen:
que ē eadem cū bethel
ut dictū est supra. viij
ca. & ideo melius videt
q̄ ista bethel & luza ē
alia a hierusalē. nec ē
inconueniens q̄ plures
ciuitates eisdem nois
nominent: quia ꝟ fre
quenter reperit. Ad
uertendū tamē est q̄
ista bethel nō ē de sor
te beniamin. ideo dr ꝟ
Perträsiens iuxta lu
cam. nō includēs ipsā,
ideo Judic. j. de sorte
ioseph etiā dr: a
Contra aphricū. vēt⁹
est aquilonaris. & po
nitur hic ꝓ pte orbis
ex qua flat ille vent⁹.
b Juxta latus iebu
sei. habitatoris hieru
salē cui⁹ vna pars ce
cidit in sorte beniamin
c Et ptransit vsq̄
ad tumulos. hebrei di
cunt: Vsq̄ ad termi
nos. e regione ascēsus
adōmim. i. sanguinū.
Dicunt aliqui q̄ erat
ibi frequētia latronū
q̄ exercebāt homicidia
d Filij ruben. ruben
nō est hic nomē patri
arche quia filij ei⁹ ac
ceperunt possessionem
vltra iordanē. ut ꝓz ex
supradictis. sed ē no
mē alterius hominis
eiusdem nois. e
Fueruntq̄ ciuitates.
Hic ꝓnter ponūt nōa
ciuitatum trib⁹ beni
min. & legatur littera
sicut iacet vsq̄ ibi: f
Et iebus que est hie
rusalē. hec enī ciuitas
multipliciter noiata
fuit. ut dictum fuit
Ben. xxviij. & ꝓto pte
cecidit in tribu beni
min. g Cap. xix.
Egressa est
sors. hic ꝓnt
describuntur
sortes sex tribuum. &
ꝑm hoc posset diuidi i
sex partes. secūda ibi:
Ceciditq̄ sors tertia
filioꝝ çabulon. tertia
ibi: Jsachar egressa ē
sors. quarta ibi: Ceci
ditq̄ sors q̄nta tribui
filioꝝ aser. q̄nta ibi: Filioꝝ neptalim. sexta. ibi: Tribui filioꝝ
dan. Circa primū dr: Et egressa est sors secūda. s. a sorte beni
min q̄ fuit ꝓma de septē vltimis de quib⁹ loquit hic scriptura.
b Fuitq̄ hereditas eorum in medio &c. iuda de salte &c.

bethoron contra a aphricum.
Sūtq̄ exitus eius in cariath
baal: que vocatur & cariathia
rim vrbem filiorū iuda. Hec est
plaga contra mare ad occiden
tem. A meridie autē ex parte
cariathiarim egredit⁹ termin⁹
contra mare: & puenit vsq̄ ad
fontem aquarū nepthoa. De
scenditq̄ in partē montis qui
respicit vallem filiorū ennon:
& est contra septētrionalē pla
gam i extrema parte vallis ra
phaim. Descenditq̄ in ieben
non. id est vallis ennon iuxta b
latus iebusei ad austrū: & pue
nit ad fontem rogel transiens
ad aquilonem: & egrediens ad
ensemes. id est fontem solis: & c
ptransit vsq̄ ad tumulos qui
sunt e regione ascensus adom
mim: descenditq̄ baben boen
id est lapidem boen filij ruben
& ptransit ex latere aquilonis
ad campestria: descenditq̄ in
planitiem & ptergreditur ꝓtra
aquilonē bethagla: suntq̄ exi
tus eius cōtra linguam maris
salsissimi ab aquilone in fine
iordanis ad australē plagam:
qui est termin⁹ illius ab orien
te. Hec ē possessio filioꝝ beniamin ꝑ terminos suos i circui
tu & familias suas. Fuerūtq̄ c
ciuitates ei⁹ hiericho & bethag
la & vallis casis betharaba &
samaraim & bethel & auim &
affara & offora villa hemona &
offui & gabre: ciuitates duode
cim & ville earum. Sabaon &
rama & beroth & mesphe ca
phara & amosa & recem iare
phel & tharela & sela heleph & d
iebus que ē hierusalē gabaad
& cariath: ciuitates quatuor
decim & ville earum. Hec est
possessio filioꝝ beniamin iuxta
familias suas. XIX
Egressa est sors se
cunda filiorū symeon
per cognationes suas: fuitq̄ b
hereditas eorum in medio pos
sessionis filiorū iuda: bersabee
& sabee & molada & asersua ba
ala & asem & heltholad bethu

larma & sicelech & bethmarcha
both & asersua & bethlepaboth
& sarohem: ciuitates tredecim &
ville earū. Aym & remmon &
athar & asan: ciuitates q̄tuor
& ville earum. Omnes viculi
per circuitum vsq̄ ilstarū vsq̄
ad balaad bercameth contra
australē plagā. Hec e est here
ditas filiorū symeon iuxta co
gnationes suas in possessione
& funiculo filiorum iuda: quia
maior erat: & idcirco filij syme
on possederunt in medio here
ditatis ei⁹. Ceciditq̄ f sors ter
tia filioꝝ çabulon per cogna
tiones suas: & factus ē termi
nus possessiōis filioꝝ çabulon
vsq̄ sarith. Ascēditq̄ de mari
& medalaa & puenit in debba
seth vsq̄ ad torrentem qui est
cōtra ieconan: & reuertitur de
sarith cōtra orientem in g finē
ceseleth thabor: & egredit⁹ ad
dabereth: ascenditq̄ ꝓtra iafie
& inde ptransit vsq̄ ad orien
talem plagam gethefer & tha
chasin: & egreditur in remmon
amphar & noa: & circuit ad aq̄
lonē & nathon. Sūtq̄ egres
sus eius vallis ieptahel & ca
theth & naalol & semron & ie
daba & bethleem h: ciuitates
duodecim & ville earū. Hec est
hereditas tribus filioꝝ çabu
lon p cognationes suas: vrbes
& viculi earū. Jsachar i egressa
est sors quarta per cognatiōes
suas: fuitq̄ eius hereditas ie
zrahel & casaloth & sunem & af
fraim & senō & naaroth & rab
both & cesion haemes & ra
meth & enganni & henadda &
bethfeses: & puenit terminus
eius vsq̄ thabor & sesenna &
bethsemes k: erantq̄ exit⁹ eius
iordanis ciuitates sedecim &
ville earum. Hec est possessio
filioꝝ isachar per cognationes
suas: vrbes & viculi earum. Ce
ciditq̄ l sors quinta tribui fili
orū aser p cognationes suas:
fuitq̄ terminus eoꝝ alchat &
chali & bethen & axab & elme
leth & amaad & messal: & puenit

quia sicut dictū
fuit sup. xv. ca.
Jsta ciuitas &
plures alie fue
rūt assignate tri
bui symeon. cui⁹
ratio postea sub
ditur. cū dr: i
Hec ē hereditas
filioꝝ symeō &c.
quia maior erat
q̄ possessio alia
rum tribuū. Di
cūt coīter expo
sitores q̄ habue
rit terram du
pliciter. s. p sortē
& p cōcessionem
si posset acquirē
iuxta se. & quia
erat trib⁹ bellī
cosa dilatauit
terminos suos.
& ideo q̄n postea
debuit assignari
terra septem tri
bub⁹ que nondū
possessionē acce
perāt reperti fuit
q̄ terra residua
non sufficiebat
eis. & ideo aliq̄
loca de sorte iu
da fuerūt adiūc
ta sorti tribus
symeō. ut hic dr
Et aliqua sorti
trib⁹ dan. ut di
cetur infra. k
Ceciditq̄ sors
tertia filioꝝ ça
bulon. Hec ē ꝑs
secunda & legat
littera sicut ia
cet vsq̄ ibi: l
In finē ceseleth
thabor. Hebrei
dicūt: In termi
nū ciseloth tha
bor. & ē ciseloth
nomē cōmune:
& sigt pēdulum
mōtis qui ē loc⁹
intermedius sū
mitatis & vallis
gallice pēdant.
m Bethleem
ista nō ē illa de
thleē i qua nat⁹
fuit xp̄s: q̄ illa
est de sorte iude.
ista aūt ē de sor
te çabulon. sicut
enī frequenē di
ctum est plures
ciuitates ul̄ vil
le similiē noiantur. n Jsa
char egressa est
sors. Hec ē tertia pars. & legat littera sicut iacet vsq̄ ibi:
o Bethsemes. i. ciuitas solis. & sic noiabatur quia forsitan gentiles ibi colebant solē. p Ceciditq̄ sors quinta
tribui filioꝝ aser. Hec ē pars quarta. & legat̄ ut iacet.

Josue

a Filioꝝ neptali. Hec ē ps q̄nta. ⁊ legaf lr̄ā ut facet vsq̄ ibi: b Nasor. ꝑpe locū illū fuit natus tobias. ut hr̄ in ꝓncipio libri sui. c Tribui filioꝝ dan. Hec est ps sexta in qua describif sors filioꝝ dan. cū hr̄: d Et fuit termin⁹ possessionis ei⁹ saraa ⁊ estaol. dicūt aliqui q̄ iste due ciuitates nō fuerūt de sorte dan. sed fuerūt iuxta sorte ipsi⁹ dan: ita q̄ ibi terminabaf sors ei⁹. erāt tñ de sorte iude. Alij aūt dicunt q̄ lz fuerint de sorte iude. fuerī tamen adiuncte sorti ipsius dan. eadē ratione q̄ alique ciuitates de sorte iude fuerūt adiūcte sorti filioꝝ symeon ut supra dictū ē e Et bair semes. i. ciuitas solis. ista ciuitas fuit de sorte dan tamē erat iuxta sortem isachar: ita q̄ sors isachar ibi terminabaf ꝑm vnā suā ptem. ut p̄z ex p̄missis. f Pugnauerūt cōtra Iesem. dicūt hebrei q̄ hec est ciuitas que vocaf lays. Judicum xviij. vbi agif de expugnatiōe dicte ciuitatis. g Vocātes nomē ei⁹ Iesem dan. i. noie cōpōsito ex antiquo ⁊ nouo ⁊ ꝑmistā trāslationē in hebreo hr̄: Et vocauerūt nomē Iesem dan. i. ciuitatē que prius Iesem vocabaf: noiauerunt dan noie simplici. ⁊ h cōsonat ei qđ dicif Judic. xviij. vocato noie ciuitatis dan que ꝑius lays vocabatur. h Cūq̄ cōplesset. Hic vltimo describif ducis diuidētis possessio. s. iosue. q̄ sic fidelis dispensator alijs terram distribuit. nihil accipiens sibi. ꝓpria auctoritate sed ꝑpli cōcessiōe ideo subditur: i iuxta tamē suū beneplacitū: sicut erat iustū. ideo subditur:

vsq̄ ad carmelū maris ⁊ syor ⁊ labanath: ac reuertif contra orientē beth dagon: ⁊ ptransit vsq̄ ẓabulon ⁊ vallem iepthael cōtra aquilonē in bethemeth ⁊ neiel: egrediſq̄ ad leuā cabul ⁊ acran ⁊ roob ⁊ amon ⁊ chana vsq̄ ad sidonem magnā reuertiſq̄ in horma vsq̄ ad ciuitatem munitissimā tyrū ⁊ vsq̄ osam: erūtq̄ exitus ei⁹ in mare de funiculo acciba ⁊ amma ⁊ afeg ⁊ roob: ciuitates viginti due ⁊ ville earū. Hec est possessio filioꝝ aser per cognationes suas: vrbes q̄ ⁊ viculi earū Filioꝝ neptalim sexta sors cecidit per familias suas: ⁊ cepit terminus de beleb ⁊ helon sannanim ⁊ adami que ē neceb ⁊ iebnahel vsq̄ lecun: ⁊ egress⁹ eorū vsq̄ ad iordanē: reuertiturq̄ termin⁹ cōtra occidentē et ẓauoth thabor: atq̄ inde egredif in ycuca: ⁊ pertrāsit in ẓabulon cōtra meridiem: ⁊ in aser cōtra occidentē: ⁊ in iuda ad iordanē contra ortum solis ciuitates munitissime: assedim ser ⁊ ammad ⁊ rechath ⁊ cenereth et edema ⁊ arama asor et cedes ⁊ edrai nasor ⁊ iaron ⁊ magdihel horeẓ ⁊ bethanath ⁊ bethsemes: ciuitates decem ⁊ nouem ⁊ ville earū. Hec ē possessio tribꝰ filioꝝ neptalim per cognationes suas vrbes ⁊ viculi earū. Tribui filioꝝ dan p familias suas egressa est sors septima: ⁊ fuit termin⁹ possessionis eius saraa ⁊ estaol: ⁊ bair semes. i. ciuitas solis: salebin ⁊ abialon ⁊ iethela helon ⁊ themna ⁊ achron helcheten iebton ⁊ baaladud ⁊ bane ⁊ barach ⁊ iethrēmon atq̄ hiercon ⁊ arechon: cū termino qui respicit ioppen: ⁊ ipso fine cōcludif. Ascenderuntq̄ filij dan ⁊ pugnauerūt contra Iesem: ceperuntq̄ eam ⁊ percusserunt eam in ore gladij: ⁊ possederūt ⁊ habitauerūt in ea: vocantes nomē ei⁹ Iesem dan ex nomine dan patris sui. Hec ē possessio tribꝰ filioꝝ dan p cognationes suas: vrbes ⁊ viculi earum. Cūq̄ cōplesset sorte diuidere terram singulis p tribus suas dederūt filij israel possessionē iosue filio nun in medio sui iuxta preceptū dñi: vrbem quam postulauit tamnathsaraa in monte ephraim. Et edificauit ciuitatē: habitauitq̄ in ea. Hec sūt possessiones quas sorte diuiserunt eleaçar sacerdos ⁊ iosue filꝰ nun: ⁊ principes familiarū ac tribuū filioꝝ israel in syloꝝ: coram dño ad ostiū tabernaculi testimonij: partitiq̄ sūt terram. xx

Et locutus ē dñs ad iosue dicēs: Loquere filijs israel ⁊ dic eis: Separate vrbes fugitiuoꝝ de quibus locutus sum ad vos per manum moysi ut cōfugiat ad eas qui cūq̄ animā percusserit nesciꝰ: ⁊ possit euadere iram proximi qui vltor est sanguinis: cū ad vnā earū cōfugerit ciuitatū: stabitq̄ ante portā ciuitatis: ⁊ loquef seniorib⁹ vrbis illi⁹ ea que se cōprobēt innocentem: sicq̄ suscipient eū: ⁊ dabunt ei locū ad habitandū. Cūq̄ vltor sanguinis eū fuerit persecut⁹ nō tradent in manꝰ eius: quia ignorans percussit proximū ei⁹: nec ante biduū triduūve eius probat inimic⁹. Et habitabit in ciuitate illa donec stet ante iudiciū causam reddens facti sui: ⁊ moriaf sacerdos magn⁹ qui fuerit in illo tpe. Tunc reuertef homicida: ⁊ ingredietur ciuitatem ⁊ domū suā de qua fugerat. Decreuerūtq̄ cedes in galilea mōte neptalim: ⁊ sychē

k Urbē quā postulauit tamnathsaraa i mōte ephraim. erat enī de illa tribu. ut hr̄ Ju. xiij. l He sunt possessiones cē. que supra dicte sunt. m Coram dño ad ostiū tabernaculi. i. in atrio ante ostiū tabernaculi. ⁊ dicif tabernaculū testimonij. quia i illo erat arcba in qua erat lex que testimoniū in plurib⁹ locis vocaf n Cap. xx.

Et locutus est dñs ad iosue. Postq̄ actū ē de terre diuisione: hic ꝓfiter agif de ciuitatū refugij separatione. ⁊ p̄mo circa hoc ꝓceptum dñi renouaf. secundo executioni daf. ibi: Decreuerunt. Circa p̄mū hr̄: o Separate vrbes fugitiuoꝝ. de q̄bus locutus sū ad vos per manū moysi Nu. xxxv. ⁊ Deut. xix. vbi ista materia plenē est tractata. ⁊ iō breuius est hic ptrāseūdū. p Quicūq̄ animā percusserit nesciꝰ. i. casualiter olio. q Stabitq̄ ante portas ciuitat. i. ante iudices q̄ antiq̄tus sedebāt in foribus ciuitatū. ut q̄libet posset ad eos accedere. cō subdif: r Et loq̄f se. vz. il. ea q̄ se cō. innocentē. sententia tñ finalis de sua innocētia nec de cōtrario nō dabaf p iudices ciuitatū refugij sed p iudices illi⁹ ciuitatis i cui⁹ termino homicidiū fuerat ꝑpetratū. put declaratū fuit Nu. xxxv. s Cūq̄ vltor san. eū persecut⁹. i. prim⁹ occisi ad quē spectat causā defuncti pseq̄. t Nō tradet illū cē. ⁊ est sententia suspēsiua vsq̄ ibi: u Donec stet ante iudiciū. in ciuitate i cui⁹ cminis fuerat homicidiū ꝑpetratū: vbi ducebaf de ciuitate refugij cū securitate. ⁊ sententia data de ei⁹ innocētia reducebaf ad ciuitatē refugij ibidē saluādus. si aūt daref sententia ꝓtra eū tradebaf amicis interfecti occidend⁹. Et nō moriaf qui interfecit. scilz a casu. Donec moriaf sacerdos. hoc referf ad illud p̄dictū: v Et habitabit in ciuitate illa. q̄ de ciuitate refugij non poterat ad ꝓpriū locū redire donec mozeretur sūmus sacerdos. cui⁹ cause assignate fuerunt Nu. xxxv. y Decreuerūtq̄. hic ponif executio p̄dicti mādati. q̄ separauerūt

sex ciuitates fugitiuo-
rū: tres citra iordanē
7 tres vltra. ꝓm q̄ fu-
erat ꝓceptum a dñō
Nu.xxxv. 7 patet lrā.
Notādū tamē q̄ hēs
ciuitates refugij fue-
rūt assignate leuitis
ꝓut dr̄ inca. sequēti.
ad ꝛsignandū q̄ i cle-
ricis ꝛtxt eē refugiū
toti⁹ ppli. Moraliter
exponendo. ciuitates
fugitiuo⁹ ꝛsignāt re-
media ꝓcatoꝝ. fue-
rūt aūt tres vltra ior-
danē: 7 tres citra. ad
ꝛnotandū q̄ ante ba-
ptismū 7 post fuerūt
remedia cōtra ꝓcata
Per fluuiū enī iorda-
nis itelligit baptism⁹.
q̄ in eo xp̄s fuit bapti-
zatus cōferens aquis
virtutem mundandi
tactu sue sacratissime
carnis. Alū baptismū
ꝯo fuerūt tria reme-
dia cōtra ꝓcata. fi-
tres parentalis: obla-
tio legalis: circumci-
sio legalis. Post ba-
ptismū similiter sunt
tria remedia: ieiunijs
cōtra vitia carnalia:
oratio cōtra spiritua-
lia: elemosyna que est
opus pietatis valētis
ad oia. a Cap. xxj

ACcesserūtq̄ ꝓncipes fami-
liarum leui. Postq̄ actū est ꝛ ci-
uitatibus fugitiuoꝝ:
hic ꝓsiter agitur ꝛ ci-
uitatibus leuitarum.
vbi ꝓmo ponit eoꝝ ꝓ-
titio. secundo ꝓtitio-
nis cōcessio. ibi: Dede-
runtq̄ filij isrl. tertio
ciuitatū eis cōcessarū
nominatio. ibi: De tri-
bu⁹ filioꝝ iuda. q̄rto
predictoꝝ epilogatio.
ibi: Dedit q̄ dñs. Cir-
ca primū leuite in sua
ꝓtitione allegant ꝓce
ptū dñi dicentes: b
Dñs ꝓcepit ꝑ manum
moysi ꝛc. ¶ istud pre-
ceptum habetur Nu.
xxxv. vbi conditio ci-
uitatū 7 suburbanoꝝ
7 spaciū ipsoꝝ plenius
ꝓtractata sunt. c

Dederūtq̄ filij israel.
Hic ꝓsiter ꝛscribitur
ꝓdicte ꝓtitionis con-
cessio. 7 ꝓmo in gene-
rali. cū dr̄: Dederūtq̄
filij israel ꝛ possessio-
mb⁹ suis. secūdo magi
i speciali. cū subdit: d

i mōte ephraim: 7 chariathbar
be ipsa est ebron in monte iu
da: 7 transiordanē cōtra ori-
talem plagam iericho statue-
rūt bosor que sita est in campe-
stri solitudine ꝛ tribu ruben: 7
ramoth i galaad ꝛ tribu gad
7 gaulon i basan ꝛ tribu ma-
nasse. Hē ciuitates constitute
sunt cūctis filijs israel 7 adue-
nis qui habitabant inter eos
ut fugeret ad eas qui animam
nescius ꝓcussisset: 7 nō moere
tur in manu ꝓximi: effusum
sanguinē vindicare cupientis:
donec staret ante pp̄m exposi-
turus causam suam. xxi

ACcesserūtq̄ ꝓncipes
familiarū leui ad elea-
çarum sacerdotem 7
iosue filium nun: 7 ad duces
cognationū ꝑ singulas trib⁹
filioꝝ israel: locutiq̄ sūt ad eos
in silo terre chanaan: atq̄ di-
xerunt: Dñs ꝑ ꝓcepit ꝑ manū
moysi ut darent nobis vrbes
ad habitandū: 7 suburbana
earū ad alenda iumēta. ¶ De-
runtq̄ filij israel ꝛ possessi-
onibus suis iuxta imperium
dñi ciuitates 7 suburbana ea-
rum. Egressaq̄ est sors in fa-
miliā caath filioꝝ aaron ¶ sa-
cerdotis ꝛ tribu iuda 7 symeo
on 7 beniamin ciuitates trede-
cim: 7 reliquis filioꝝ caath .i.
leuitis. qui sup fuerāt ꝛ tribu-
bus ephraim 7 dan 7 dimidie
tribus manasse ciuitates ꝛcē.
Porro filijs gerson egressa est
sors ut acciperent ꝛ tribubus
isachar 7 aser 7 neptalim: 7 di-
midiaq̄ tribu manasse i basan
ciuitates numero tredecī. Et
filijs merari ꝑ cognationes su-
as ꝛ tribubus ruben 7 gad 7
çabulon vrbes duodecim. De-
runtq̄ filij israel leuitis ciui
tates 7 suburbana earū: sicut
precepit dñs ꝑ manū moysi:
singulis sorte tribuentes. De
tribu⁹ filioꝝ iuda 7 symeon
dedit iosue ciuitates: quarum
ista sunt noia: filijs aaron per
familias caath leuitici generis
prima enī sors illis egressa est:
cariathbarbe patris enach: que

wocatur ebron in monte iuda:
7 suburbana eius ꝑcircuitū.
Agros ꝯo 7 villas ei⁹ dederat
caleph filio iephone ad possi-
dendū. Dedit ergo filijs aaron
sacerdotis ebron cōfugij ciui-
tatem ac suburbana eius: 7 lo-
bnam cū suburbanis suis: 7
iether 7 istimon 7 helon 7 da-
bir 7 ain 7 iethan 7 bethsames
cū suburbanis suis: ciuitates
nouē ꝛ tribub⁹: ut dictum est
duabus. De tribu aūt filiorū
beniamin: gabaon 7 gabee 7
anathot 7 almon cū suburba-
nis suis: ciuitates q̄tuor. Oēs
simul ciuitates filioꝝ aaron sa-
cerdotis tredecim cū suburba-
nis suis. Reliquis ꝯo ꝑ famili-
as filioꝝ caath leuitici generis
hec est data possessio. De tribu
ephraim vrbes cōfugij sichem
cū suburbanis suis in monte
ephraim: 7 gaçer 7 iebsam 7
bethoron cū suburbanis suis:
ciuitates q̄tuor. De tribu q̄q̄
dan helteco 7 gabathon 7 ha-
ialon 7 iethrēmon cū suburba-
nis suis: ciuitates q̄tuor. Poro
ro ꝛ dimidia tribu manasse
tenach 7 iethrēmon cū subur
banis suis: ciuitates due. Oēs
ciuitates ꝛcē 7 suburbana ea
rū date sunt filijs caath inferi-
oris gradus. Filijs q̄q̄ gerson
leuitici generis ꝛdit ꝛ dimi-
dia tribu manasse cōfugij ciui
tates gaulon in basan 7 bosrā
cū suburbanis suis: ciuitates
duas. Porro ꝛ tribu isachar
cesion 7 dabereth 7 iaramoth
7 engannim cum suburbanis
suis: ciuitates q̄tuor. De tribu
aūt aser: masan 7 abdon 7 el-
rath 7 roob cum suburbanis
suis: ciuitates q̄tuor. De tribu
q̄q̄ neptalim ciuitates cōfugij
cedes in galilea 7 amothdor 7
carthari cū suburbanis suis: ci-
uitates tres. Oēs vrbes fami-
liarū gerson tredecim cū sub-
urbanis suis. Filijs aūt mera-
ri leuitis inferioris gradus per
familias suas: data ē ꝛ tribu
çabulon iecnal 7 cartha 7 dā-
na 7 naalol: ciuitates quatuor
cū suburbanis suis. De tribu

Ad cui⁹ itelle-
ctum sciendū q̄
leuite ꝓmo fue-
runt distincti in
tres ptes: quia
aliqui dicebant
caathite: alij ger
sonite: alij me-
rarite. Jtē caa-
thite fuerūt di-
stincti in duas
ptes: q̄ aliqui
ꝛscenderūt ꝑ
aaron: 7 vocati
sūt aaronite spe-
ciali noīe: lz cū
hoc dicerent ca-
athite. Alij ꝯo
q̄ ꝛscenderunt
ꝛ caath habue-
runt tm̄ nomen
cōmune 7 voca-
ti sunt caathite
7 fuerūt ꝛ nu-
mero leuitarū.
aaronite ꝯo ꝛ
numero sacerdo
tum. 7 sic leuite
diuisi sunt in q̄-
tuor ptes. scilz
aaronitarum:
caathitarum:
gersonitarum:
meraritarū. ut
plenius habetur
Nu. iij. ca. 7 iiij
Primo g̃ agit
ꝛ sorte aaroni-
tarum. cū dicit:
Egressaq̄ ē sors
in familiā caath
filioꝝ aaron .i.
illoꝝ caathitaꝝ:
qui speciali noīe
dicti sunt aaro-
nite. e De
tribu iuda 7 sy-
meon 7 benia-
min. iste tres tri
b⁹ assignauerūt
eis ciuitates 7
suburbana: 7 si-
militer alie trib⁹
assignauerūt ꝛ
possessionib⁹ suis
alijs trib⁹ ꝑtib⁹
leuitarum. ꝓut
exꝓmitur in lrā.
7 patet. f

De tribubus fi-
liorū iuda. Hic
cōsequenter ex-
ꝓmunt in par-
ticulari noia ci-
uitatum leuitis
assignatarum ꝑ
familias eoꝝ. 7
patet lrā paucis
exceptis. g

Agros ꝯo 7 vil
las ꝛderat ca-
leph. ita q̄ erat

d Egressaq̄ ē sors i familiā caath. ꝛc. ¶ dñs ciuitatis ebron. g erat cōcessa filijs aarō ad habitādū

sicut dictū fuit Nu.xxxv. a Itaq; ciuitates vniuerse leuitarū ꝛc. Circa qō notandū q; leuite fuerunt dispersi p oēs tribus: ut patet ex p̄missis in textu. primo ne cult⁹ dei ad vnā tm̄ tribū ptinere videret, secūdo ne vna tribus uel due uel huiusmodi ꝛe sustentatione eoꝝ nimis grauarent. tertio qz apud oēs gētes istud fuit obseruatū q; illi qui intendūt cultui dīno sustentēt a toto ppło: uel ab illis q̄ hñt curā coītatis: q; ē quod sacerdotes egypti tpe famis nō fuerunt cōpulsi vendere possessiones suas: quia alimenta eis ex publicis horreis p̄rebantur. ut habetur Gen. xlvij. quarto qz leuite tenebant vocere populum ꝛe bis q̄ ptinent ad cultum diuinū. facilꝰ autē vocebant q; b̄ q; erant in oib⁹ tribub⁹ dispsi q̄ si essent in vna tribu congregati. b Deditq; dom⁹. Hic ponit epilogatio respectu p̄dictoꝝ. qz i toto libro isto actū ē ꝛe acq̄sitione terre promissionis p̄ adiutoriū dīnū. ꝛ b̄ est qō dr̄: Deditq; dñs israeli cēm terrā quā traditurum se patribus eoꝝ iurauerat. ꝛe quo iuramento habetur Gen. xxij. Per memetipsum iurauī ꝛc. Sz illud quod dr̄ hic nō videt verū. quia tota illa terra nō erat eis acquisita. sed inter eos adhuc habitabāt multi gentiles. ut dr̄ infra. xxiij. ca. Dicendū q; dñs p̄dixerat se eis traditurū terram nō simul sed successiue, p̄pter rationes tactas supi⁹ in p̄ncipio. xij. ca. quarū vna est ne cōtra filios israel crescerent bestie: quia adhuc nō erāt in tanta multitudine q; possent totam terrā sufficienter populare. tūc aūt tantum habebant ꝛe terra quantū sufficienter poterat ab eis popolari ꝛ habitari. ꝛ ideo dīs ipleuerat dictū suū p̄m formā p̄missi. c Dataq; est ab eo pax in oēs p circuitū nationes. i. ab omnib⁹ p circuitū nationib⁹. qz illi qui erant extra terram p̄missionis ut egyptij idumei ꝛ alij nō audebāt cōtra eos mouere bellū. d Nullusq; eis hostiū. i. illoꝝ q̄ remāserāt adhuc in terra p̄missionis: qui magis p̄prie dicebant hostes eoꝝ. quia inhibitū erat filijs israel facere cū eis amicitias. ut dr̄ Nu. xxxiij. ꝛ infra hoc libro. xxiij. e Sed cūcti in eoꝝ ditionē redacti sunt. Sed videt q; in hoc peccauerūt filij israel. qz sicut dictū ē supra. ca. xvj. ꝛ. xvij illi de tribu ephraim ꝛ ꝛe tribu manasse peccauerunt i hoc q; p̄miserūt aliquos hostiū habitare in sortib⁹ suis sub tributo. Dicendū q; trib⁹ ephraim ꝛ dimidia manasse erant in magna multitudine. sicut dictū ē supra. xvij. ca. p̄pter qō cōquesti fuerūt ꝛe artitudine siue possessionis: poterāt etiā suos aduersarios supare. vñ ibidē dr̄: Postq; aūt ualuerūt filij israel subiecerūt chananeos ꝛ fecerunt sibi tributarios nec interfecerunt eos, s. p̄m preceptum dñi ꝛ possent. ducti cupiditate tributi. istis aūt duobus cōcurrentib⁹. s. multitudine ad terrā populādū ꝛ potestate ad aduersarios ꝛebellādū. nō erat filijs israel licitū reseruare habitatores illi⁹ terre ꝛ p̄m p̄ceptum dñi ꝛebāt eos inficere. ꝛ ideo trib⁹ ephraim ꝛ trib⁹ manasse

gad ciuitates cōfugij: ramoth in galaad ꝛ manaim ꝛ esebon ꝛ iaçer: ciuitates quatuor cum suburbanis suis. De tribu ruben vltra iordanē cōtra hiericho ciuitates refugij: bosor in solitudine misor ꝛ iaçer ꝛ iethson ꝛ maspha: ciuitates q̄tuor cū suburbanis suis. Omnes vrbes filioꝝ merari p familias ꝛ cognatiōes suas duodecim. Itaq; a ciuitates vniuerse leuitarum in medio possessionis filioꝝ israel: fuerūt q̄draginta octo cū suburbanis suis: singule per familias distribute. Deditq; b dñs deus israeli omnē terrā quā traditurū se patrib⁹ eoꝝ iurauerat: ꝛ possederūt illā atq; habitauerūt in ea. Dataq; c est ab eo pax in oēs p circuitū nationes: nulluſq; d eis hostiū resistere ausus est: sed e cūcti in eoꝝ ditionē redacti sunt. Ne vnū quidē verbū q̄ dō illis p̄stiterū se esse promiserat: irritū fuit: sed rebus expleta sūt oia.

Eodem f tpe xxii vocauit g iosue rubenitas ꝛ gaditas: ꝛ dimidiā tribū manasse: dixitq; ad eos: Fecistis h oia q̄ p̄cepit vobis moyses famul⁹ dñi: mihi i quoq; in omnib⁹ obedistis: nec reliquistis fratres vestros longo tpe vsq; in presentē diē: custodientes imperium dñi dei vestri. Quia igitur dedit dñs deus vester fratribus vestris quietem ꝛ pacē sicut pollicitus est: reuertimini ꝛ ite i tabernacula vestra ꝛ in terrā possessionis quā tradidit vobis moyses famul⁹ dñi trans iordanē: ita k duntaxat ut l custodiatis attente ꝛ m ope cōpleatis mandatum n ꝛ o legē quam p p̄cepit vobis moyses famul⁹ dñi: ut q diligatis dñm deum vestrū: ꝛ r ambuletis in omnib⁹ vijs ei⁹ ꝛ obseruetis mandata illi⁹: adhereatisq; ei ac seruiatis in s oi corde: ꝛ in t omni anima vestra Benedixitq; eis iosue ꝛ dimisit eos. Qui reuersi sunt in tabernacula sua. Dimidie autem tribui u manasse possessionem moyses dederat in basan: ꝛ idcirco medie que sup fuit dedit iosue sortem inter ceteros frēs

peccauerūt dimittendo eos in sortib⁹ suis. q̄ aūt ista duo uel alterū eoꝝ ꝛe ficiebat poterant habitatores terre in ditionē recipe uel treugā cū eis facē nō ad semp qz b̄ erat simpliciter illicitū. sed ad tēpus quousq; haberēt multitudinē sufficientē ad terrā populādū ꝛ virtutē ꝛestruendi eos: que ꝛepēdebat ex uolūtate dīni: q̄ illos reseruauerat in terra illa ut i eis experiret israel vtr̄ seruarēt ei⁹ mādata uel nō ut haberēt cōsuetudinē p̄liādi. sicut dictū ē sup̄ i p̄ncipio. xiij. ca.

f Cap. xxij.

Eodem tēpore. Hec ē vltima ps p̄ncipalis hui⁹ libri. in q̄ agit ꝛe ducis dispositiōe. ꝛ p̄mo i q̄ptū respicit finē certaminis. secūdo p̄ut respicit tēp⁹ pacis ca. xxiij. tertio p̄ut respicit tēpus sue mortis. ca. vlt. Circa p̄mū sciēdū q; bellis terminatis tribus ruben ꝛ gad ꝛ dimidia manasse ꝛebant reuerti ad loca sua vltra iordanē: hoc tamē ꝛebant facere ꝛe licētia ꝛ sciētu iosue. ꝛ ideo p̄mo dat eis hoc licentia. secūdo notant ꝛe idolatria. ibi: Cūq; venissent. tertio inquirit ꝛe fama. ibi: Et interim miserunt. quarto ꝛclarat veritas plana. ibi: Respōderūtq; filij ruben. Circa p̄mū sciēdū q; licētia dat tū sub duplici cōditione: put videbit p̄sequēdo. Primo igit notat tēpus ꝛebitū b⁹ licētie. cū dr̄: Eodē tpe. s. quo nouē trib⁹ ꝛ dimidia habebāt ērā sufficientē p habitatiōe sua: ꝛ quietē ab aduersarijs tam extrinsecis q̄ intrinsecis: eo mō q̄ dictū est in fine p̄ce. ca. g Vocauit iosue rubenitas ꝛc. ut remitteret eos ad loca sua. b Fecistis oia q̄ p̄ce. vo. moyses. p̄cedendo frēs vrōs ad pugnā q̄libet haberēt suā possessionē. hoc aūt p̄ceptū moysi dr̄ Nu. xxxij. i Mihi q̄q; i oib⁹ obedistis. cōmendat eos. qz virt⁹ laudata crescit. ꝛ pz ira vsq; ibi: k Ira dūtaxat. vbi huic licentie addit duplex cō ditio. secūda ponit ibi: Cūq; dimitteret. Prima aūt cōditio est respectu dei. ut. s. diligenē seruent mādata dei. ideo subdit: l Ut custodiatis attente. interi⁹. m Et ope cōpleatis. exteri⁹. n Mandatum. q̄tum ad p̄cepta moralia. o Et legem. q̄tū ad iudicialia ꝛ cerimonialia. p Quā p̄cepit vobis moyses famul⁹ dñi. q. d. nō p̄cepit vobis auctoritate, p̄pria sed dei: cui ē in oib⁹ obediendū. q Ut dili. dīm deū vestrū. qz ei⁹ dilectio ē finis toti⁹ legis. ut ꝛclaratū fuit diffusius Deut. vj. r Et ambuletis in omnib⁹ vijs ei⁹. iuste ꝛ pie viuēdo. qz vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas. p̄m q̄ dr̄ ps. xxiij. s In oi corde. i. affectu. quia volūtas mouet alias potentias anime ad act⁹ suos sicut coꝝ alia mēbra corpis. t Et in oi aia vestra. i. intellectu. v Benedixitq; eis iosue. i precādo eis bona. bñdictio enī solēnis ad ipsū nō ptinebat sed tm̄ ad officiū sacerdotis. p Tribui

autē manasse ⁊ cē. hoc addit qz illa trib⁹ erat diuisa ꝑtū ad habitationē. a Cūq; dimitteret eos. hec est secunda cōditio eis imposita. ⁊ est respectu primi que exprimit cū dicit: b Diuidite predam hostiū. quam acquisistis in bellis. c Cum trib⁹ vestris. i. cū illis de tribubus vestris qui manserūt ad custodiendū familias ⁊ loca vestra. qz illi qui remanebant ad sarcinas debebant habere partes suas de preda bellātiū ⁊ hoc fuit obseruatū tanq̄ iustum nō solū a tempore dauid: qui de hoc posuit legem ut̄ positam confirmauit. ut habetur. j. Regum. sed etiam a tempore abrahā. ut declaratū fuit Ben. xiij. d Cūq; venissent. hic ꝓnē notāt filij ruben ⁊ gad ⁊ dimidie trib⁹ manasse de idolatria cui⁹ occasio ꝓmittit cū dr: Cūq; venissent ad tumulos iordanis In hebreo br: Ad terminos iordanis. e In terram chanaan. ex quo patet q altare illud de quo fit hic sermo fuit edificatum in terra chanaan iuxta iordanē. f Edificauerunt altare infinite magnitudinis. i. notabilis magnitudinis. ⁊ est locutio byptolica. In hebreo aūt habet: Altare magne visionis. quia a longe poterat videri. Qđ cū audissent filij israel ⁊c. sequit: g Cōuenerūt omnes in syloⁿ ⁊c. ⁊ suspicati sūt eni q fecissent altare ad īmolandū idolis: uel ad īmolandū de extra locū syloⁿ: eo q esset nimis remot⁹ ab eis qđ erat eis illicitū ex quo tabernaculū fuit fixū in syloⁿ: ⁊ altare holocaustoꝝ ibi positū. put dictū fuit plenē Deut. xij. b Et interim. hic ꝓnēter inquiritur de fama. quia bellū nō debet moueri maxime ꝓtra amicos nisi ex certa causa ⁊ iusta. ⁊ ideo ad hoc inquirendū missi sunt certi ⁊ solēnes nūcij. qui notanter cū dicit: i Phinees. quia habebat magnū zelū legis. ꝓm q br Nu. xxv. k Et decem principes cū eo. quia preter tribū leui de qua erat phinees erant nouē trib⁹ ⁊ dimidia de qua fuit missus vnus sicut ⁊ de trib⁹ integris. ⁊ patet littera vsq; ibi: l Que est ista transgressio. quia sicut dictū est reputabant illud altare edificatum ad īmolādū idolo uel ipsi deo. modo tamē indebito. ⁊ ideo inquirebant vtrū esset hec causa uel illa: ⁊ ꝓmo tangūt causam idolatrie dicentes: m Cur reliquistis dñm deū israel edificantes altare sacrilegū: ⁊ adducūt exemplū de idolatria phegor que ponit Nu. xxv. dicentes: n An parū vobis est q peccastis in belphegor. quasi dicant. ad illā idolatriā vultis addere aliā. o Et usq; in ꝓsentem diē ma. hui⁹ sce. in vo. ꝓmanet. quia macula ⁊ vitupriū de culpa parentū manet in filijs eoꝝ. Sciendū tamen q istud nō plus debebat īponi ruben ⁊ gad cū alijs: qz ille q̄ fuit ꝓncipalis in illa idolatria ⁊ qui fuit interfect⁹ cū scorto madianitide fuit ꝓnceps in tribu symeon. ut br Nu. xxv ⁊ ideo in hebreo br sic: An parū vobis est peccatū phegor. a quo nō sum⁹ mūdati usq; ad diē istū. sequit: p Multiq; de pplo corruerunt. ꝓpter peccatū paucoꝝ ⁊ tunc arguūt a simili dicentes: q Et vos. boreli. dñm. edificantes altare sacrilegū. ut ꝓdictū est. r Et cras. i. in futuro ⁊ cito. s In vniuersū israel ira ei⁹ deseuiet. ꝓpter transgressionē vestrā. Cōsequenē tangūt aliā causam de cultu dei illicito cū dr: t Qz si putatis imunesse ter. pos. vre. eo q dñs nō elegit eam ut ponere ibi ei⁹ tabernaculū ⁊ altare ⁊ ꝓpter hoc ira vestra nobis proꝓinqui fecistis altare ad offerēdum ibi hostias dño tanq̄ sit vobis licitū: qđ tū est falsū. iō seqt: v Trāsite ad terrā cē. ⁊ quia dabūt vobis de possessionib⁹ nostris ne rē illicitā faciatis. cui⁹ punitio etiā redūdaret in nobis ⁊ ad hoc exēplū iducūt cū dr: x Nonne achan. iste est qui accepit de anathemate. ut dictum est supra. vij. ca. y cui⁹ peccato exercitus israel fuit debellat⁹ ⁊ plures interfecti. ut dictū fuit ibi. y Rñderūtq; filij ruben. Hic capitur veritas plana q rñsionē filioꝝ ruben ⁊ gad ⁊ dimidie trib⁹ manasse. vbi ꝓmo ponit eoꝝ rñsio. secūdo rñsionis acceptatio. ibi: Audiuit⁹ audistis. In rñsione aūt sua ꝓmo excludūt causas sibi impositas edificationis altaris. ⁊ ꝓmo illā de idolatria. cū dr: z Si ꝓuaricationis aio. i. idolatrie intentione. a Hoc altare cōstruxim⁹ ⁊c. puniat nos in ꝓnti. pena publica ⁊ patenti. secundo excludunt aliā cām de illicito cultu. cū dr: b Et si ea mēte fecim⁹ ut holocausta. offerrem⁹ ibi dño. c Ipse q̄rat ⁊ iudicet. pena debita nos puniendo. Cōsequenē aperiūt verā causā. cū dr: d Et nō ea magis co. atq; tra. ut di. cras. i. in posterū. e Dicēt. i. dicere potuerint. f Filij vr̄i filijs nostris. qñ trāsibūt iordanē ad offerēdū dño in loco tabernaculi dñi. g Quid vobis ⁊ dño deo israel. i. nō habetis i eo ptē. cui⁹ cā q̄ posset allegari ibi dic: h Terminū

posuit dñs inter nos ⁊ vos o filij ruben ⁊ gad iordanē fluuiū. qui est terminus terre ꝓmissionis. a Et idcirco ꝓtem non habetis in dño. i. ad vos nō ꝓtinet accedere ad locū cultus ei⁹ qz nō estis de terra ꝓmissionis. b Et ꝓ hanc occasionē auertent. i. auertere poterunt. c Filij vestri filios nostros a timore dei. quia illi qui elongāt a cultu dei: ꝑ q̄ dñs elongantur ⁊ finaliter auertunt a timore ⁊ reuerētia ipsius. d Putauim⁹ itaq; melius. ad excludendū ḃ malū futurum. e Et diximus extruam⁹ no. altaꝝ. nō i holocausta. ⁊c̄. i. ad causas q̄s opinati estis f Sed in testimoniū inē nos ⁊ vos ⁊c̄. videlz q̄ nos habeam⁹ ius accedendi ⁊ similiter filij nostri ad locū cult⁹ dñi sicut vos ⁊ filij vestri. ⁊ ꝑ lrā vsq; ibi: g Sed in testimoniū vestrum ac nostrum, nostrum. quia habemus ius accedendi: vestrum. quia nō habetis potestatem nos repellendi. h Auib⁹ auditis. Hic ꝓnter ponit dicte rñsiōis acceptatio, ⁊ patet lrā vsq; ibi: i Et liberastis filios israel de manu dñi, quia nō peccastis sic opinabamur: nec ꝑ consequens occasione vestri puniemur. k Locaueruntq; filij ruben ⁊c̄, q̄ dñs ipse sit de⁹. id est q̄ dñs sit de⁹ noster, sicut ⁊ illoꝝ hebreoꝝ qui habitant in terra chanaan. Dicit aūt Josephus q̄ iste titulus erat sculpt⁹ in altari illo ad memoriā futuram. l

Cap. xxiij.

Soluto aūt multo tpe. hic ꝓnter describitur dispositio iosue q̄ tū iordanē fluuiū: ⁊[a] idcirco ptē nō habetis in dño: ⁊[b] per hanc occasionē auertent filij [c] vestri filios nostros a timore domini Putauimus[d] itaq; melius ⁊[e] diximus: Extruamus nobis altare non in holocausta neq; ad victimas offerendas: sed[f] in testimoniū inter nos ⁊ vos: ⁊ sobolem nostram vestrāq; progeniē ut seruiamus dño: ⁊ iuris nostri sit offerre ⁊ holocausta ⁊ victimas ⁊ pacificas hostias: ⁊ nequaq; dicāt cras filij vestri filijs nostris: nō est vobis pars in dño. Q̄ si voluerint dicere: respōdebūt eis. Ecce altare dñi q̄ fecerūt patres nostri: nō in holocausta neq; in sacrificiū: sed[g] in testimoniū nostrū ac vestrum. Absit a nobis hoc scelus ut recedamus a dño ⁊ eius vestigia relinquamus: extructo altari ad holocausta ⁊ sacrificia ⁊ victimas offerēdas: ꝑter altare dñi dei nostri quod extructū ē ante tabernaculū eius. Quibus[h] auditis phinees sacerdos ⁊ principes legationis israel q̄ erant cū eo placati sunt: ⁊ verba filioꝝ ruben ⁊ gad ⁊ dimidie tribus manasse libēterrime susceperunt. Dixitq; phinees fili⁹ eleaçari sacerdos ad eos: Nunc scimus q̄ nobiscum sit dñs quoniā alieni estis a preuaricatione hac: ⁊[i] liberastis filios israel de manu dñi. Reuersusq; est cū principibus a filijs ruben ⁊ gad de terra galaad finiū chanaan ad filios israel: ⁊ retulit eis. Placuitq; sermo cunctis audientibus. Et laudauerūt deū filij israel: ⁊ neq; ꝙ vltra dixerunt ut ascenderent contra eos atq; pugnarent ⁊ delerent terrā possessionis eorum. Locaueruntq;[k] filij ruben ⁊ filij gad altare quod extruxerant: testimoniū nostrū: q̄ dñs ipse sit deus.

ad tempus pacis inducendo populū ad cultum diuinū: ut ꝑ hoc ostenderent se gratos de dei beneficijs iam prestitis. ⁊ securi iam essent de promissis obtinendis. ad hoc aūt inducit rationē. ꝓmo ex amore boni. secundo ex timore mali. ibi: Qz si volueritis. Sententia prime partis ꝓz in lrā paucis exceptis. m Postq̄ pacē dederat dñs ⁊c̄. Hec autē pax ⁊ subiectio nationū intelligenda est sicut dictū est supra i fine. xxj. ca. quia etiā post mortem iosue habuerūt filij isrl bella cōtra gentes derelictas in terra sua. ut hr Judicū. j. ⁊ etiā hic subditur: n Multoq; adhuc supsūt nationes dñs de⁹ vester dispergat eas. supple si colatis eum fideliter ⁊ deuote. iō subditur: Tm̄ confortamini ⁊c̄. ⁊ patet lrā vsq; ibi: o Ne postq̄ ⁊c̄. iuretis in noie deoꝝ earum. quia hoc ꝓtinet ad reuerentiā idoloꝝ. sm q̄ dicit ad Hebreos. vj. Omnes ꝑ maiorē sui iurāt. p Et seruiatis eis ⁊c̄. quia ex reuerētia idoli deducitur aliq̄s ad actū idolatrandi. fuit etiam ꝓhibitū ꝓdictum iuramētū quia de facili ꝓssent credere simplices q̄ trāsgressio talis iuramenti non esset ꝑccatum. quod est falsum quia ꝑ hoc frangit fidelitas. ⁊ iō sm Augustinū ibi est duplex ꝑccatum: vnū est faciendo reuerentiā idolo: aliud est fidē frangendo. q Qz si volueritis. Hic inducit ad cultum ⁊ dilectionē dei ex timore mali qō contingit ab eo recedendo. ⁊ hoc ē qō dicit: Qz si volueritis harum gentiū que inter vos habitant erroribus adherere, colendo earum idola. r Et cum eis miscere cōnubia atq; amicitias copulare. qō erat eis ꝓhibitum. ut habet Deut°. vij. quia talia sunt occasiones recedendi a cultu diuino. treugas autē uel aliqua pacta ad hoc non inducentia nō erat eis illicitū. ut dictū fuit supra. xxj. ca. sicut ⁊ xp̄iani aliqñ habēt cū saracenis. s Vobis Et offendiculū ex latere

q̄ dñs ipse sit deus. xxiij

Soluto[t] autē multo tempore postq̄[m] pacē dederat dñs israeli: subiectis in gyro nationibus vniuersis] ⁊ iosue iam lōgeuo ⁊ ꝑsenilis etatis: vocauit iosue omnē israelē maiores q̄ natu ⁊ principes ac duces ac magistros: dixitq; ad eos: Ego senui ⁊ progressionis etatis sum: vosq; cernitis omnia que fecerit dñs deus vester cunctis ꝑ circuitū nationibus quō ꝓ vobis ipse pugnauerit. Et nūc quia vobis sorte diuisit omnē terram: ab orientali parte iordanis vsq; ad mare magnū: multeq;[n] adhuc supsunt nationes: dñs deus vester dispergat eas ⁊ auferet a facie vestra ⁊ possidebitis terram sicut vobis pollicitus est. Tm̄ cōfortamini ⁊ estote solliciti ut custodiatis cūcta que scripta sūt in volumine legis moysi: ⁊ non declinetis ab eis neq; ad dexteram neq; ad sinistrā: ne[o] p⁹ q̄ intraueritis ad gentes que int̄ vos future sunt iuretis in noie deoꝝ earum: ⁊[p] seruiatis eis ⁊ adoretis illos: sed adhereatis dño deo vestro q̄ fecistis vsq; in diem hanc. Et tunc auferet dñs in cōspectu vestro gentes magnas ⁊ robustissimas: ⁊ nullus vobis resistere poterit. Vnus e vobis ꝑsequet hostū mille viros: quia dñs deus vester ꝓ vobis ipse pugnabit: sicut pollicitus est: hoc tm̄ diligentissime precauete: ut diligatis dñm deū vestrū. Qz[q] si volueritis gentū harum que inter vos habitant erroribus adherere: ⁊[r] cū eis miscere cōnubia atq; amicitias copulare: iam tunc scitote q̄ dñs de⁹ vester non eas deleat ante faciem vestrā: sed eruūt vobis[s] in foueā ac laqueū ⁊[t] offēdiculū

erunt in foueā. transgressionis. t

vestro. In hebreo habetur: Et scrutiniū laterū vestroꝝ .i. scrutabuntur omnia secreta vestra ad vos subuertendū ⁊ eijciendū de terra. ideo subditur: a Donec vos auferat ⁊c.] .s. dn̄s. quia sicut tradidit eam vobis ꝓpter merita patrū. ita auferet a vobis pro demeritis vestris. b Unū non p̄terierit in cassum. lꝫ enī adhuc nō haberēt totā terram sibi ꝓmissam: tamē habebāt ſm formam ⁊ modū promissionis: sicut declaratū fuit supra ca. xxj. c

Cap. xxiiij

Congregauitq́ʒ iosue. Hic ꝯnter describitur dispositio ducis iosue circa tempus sue mortis. renouando obligationem populi ad seruitutem dei. Primo igitur dicta renouatio describitur. ⁊ secundo mors iosue subdit̄. ibi: Et pꝰ hoc mortuus ē iosue. Circa primū iosue p̄ cās dicte obligatiōis cōmēorat. 2°. cōsensū ppl'i captat. ibi: Nūc ḡ timete dn̄m. tertio explicat difficultatē. ibi: Dixitq́ʒ iosue ad populū nō poterit̄. q̄rto consensū iteratū professiōe firmat. ibi: Testes inquit vos estis. q̄nto ad hoc signū applicat. ibi: Et tulit lapidem. Circa primū cōmemorat beneficia dei exhibita israeli q̄ debent ipsum mouere ad seruiendū dn̄o fidelit̄ ⁊ deuote. Primū aūt beneficiū est reuocatio patrū ab idolatria: quod notat̄ cum dicit̄: d Trans fluuiū .s. euphraten. e Habitauerūt patres vestri. sequitur: Seruierūtq́ʒ dijs alenis. quod fuit declaratum Geñ. xj. f Tuli ergo patrem vestrum abraham. separando eū ab idolatris g Et adduxi eū in terram chanaan. put habet̄ Geñ. xij. Secundū beneficium est prolis multiplicatio. quod notat̄ cū dicit̄:

ex latere vestro: ⁊ sudes ī oculis vestris: donec [a] vos auferat atq́ʒ disꝑdat de terra hac optima quam tradidit vobis.] En ego hodie ingrediar viam vniuerse terre: ⁊ toto animo cognoscetis ꝙ de omnibꝰ verbis que se dn̄s prestiturū vobis esse pollicitꝰ est: vnū [b] nō preterierit ī cassum. Sicut ergo impleuit opere quod promisit: ⁊ ꝓspera cuncta venerūt: sic adducet super vos q̄cquid maloꝝ cōminatus est: donec vos auferat atq́ʒ disꝑdat de terra hac optima quam tradidit vobis: eo ꝙ preterieritis pactū dn̄i dei vestri quod pepigit vobiscum ⁊ seruieritis dijs alienis ⁊ adoraueritis eos: Cito atq́ʒ velociter cōsurget in vos furor dn̄i ⁊ auferemini ab hac terra optima quā tradidit vobis. XXIIII

Congregauitq́ʒ [c] iosue omnes tribus israel ī sychem: ⁊ vocauit maiores natu ac principes ⁊ iudices ⁊ magistros: steterūtq́ʒ in conspectu dn̄i: ⁊ ad populū sic locutus est. Hec dicit dn̄s deꝰ israel: Trans [d] fluuiū habitauerunt [e] patres vestri ab initio thare pater abrahā ⁊ nachor: seruierūtq́ʒ dijs alienis. Tuli [f] ergo patrem vestrum abrahā de mesopotamie finibꝰ: ⁊ [g] adduxi eum in terram chanaan: multiplicauiq́ʒ semen eius: ⁊ dedi ei isaac: illiq́ʒ rursū dedi iacob [h] ⁊ esau. E quibus esau dedi montem seir ad possidendum: iacob vo ⁊ filij eius descenderunt in egyptum. Misiq́ʒ moysen ⁊ aaron: ⁊ pcussi

Multiplicauitq́ʒ semē eiꝰ ⁊c. Tertiū beneficiū est liberatio a famis periculo: quod notat̄ cū dicit̄: h Jacob vo ⁊ filij eiꝰ descenderūt in egyptum. ut hr̄ Geñ. xlvj. Et ibi saluati fuerūt a periculo famis per ioseph. Quartū beneficiū est signoꝝ ostensio quod notat̄ ibi: Misiq́ʒ moysen ⁊ aaron ⁊c. Quintū est a seruitute liberatio. ibi: Eduxiq́ʒ vos ⁊ patres vestros de egypto. Sextū est maris rubri diuisio ⁊ egyptioꝝ submersio. ibi: Persecutiq́ʒ sunt ⁊c. i Qui posuit tenebras inter vos ⁊ egyptios id est nubē tenebrosam ex parte egyptioꝝ: ita ꝙ nō poterāt accedere ad filios israel. ut hr̄ Exo. xiiij. k Viderūt oculi vestri

cūcta que in egypto fecerim. quia iosue ⁊ caleph ⁊ multi de tribu leui qui ibi erant exierunt de egypto. ⁊ ante exitū viderāt mirabilia que dn̄s ibi fecerat pro filijs israel. Septimū beneficiū est gubernatio populi in deserto vbi quadraginta annis sustentati sunt manna celitus dato. ut hr̄ Exo. xvj. Octauum est duorū regū āmorreoꝝ debellatio. ibi: Et introduxi vos in terrā. ⁊c Nonū est maledictionis balaā euacuatio. ibi: Surrexit autē balach. Decimū est iordanis desiccatio. ibi: Trāsistisq́ʒ iordanem. Undecimū ē ciuitatis hiericho debellatio. ibi: l Pugnaueruntq́ʒ ꝯ vos viri ciuitat̄. lꝫ enī nō exiuissent ad bellādū ꝯtra filios isrl': stabant tn̄ supra muros parati ad resistēdū eis nec miserunt ad eos legationem pacis. m Ammorreus ⁊ phereceꝰ ⁊c. hic nominant̄ septem ppl'i habitantes in terra chanaā qr hiericho erat p̄ma ciuitas oppugnanda a filijs isrl': ⁊ iō de oībus gētibꝰ ī tota terra chanaā habitantibꝰ venerunt aliq̄ bellatores in hiericho ad resistēdū filijs israel ī p̄ncipio. Duodecimū beneficium est de auxilio diuinitus eis dato. cū dicit̄: n Misiq́ʒ an̄ vos crabrones. lꝫ crabrones ꝓprie loquendo sint musce ex fimo equi nascentes: tamē hic accipiunt̄ ꝓ muscis a deo su-

egyptū multis signis atq́ʒ portentis: eduxiq́ʒ vos ⁊ patres vestros de egypto: ⁊ venistis ad mare: ꝑsecutiq́ʒ sūt egyptij patres vestros cū curribus ⁊ equitatu vsq́ʒ ad mare rubrū. Clamauerunt autem ad dn̄m filij israel: qui [i] posuit tenebras inter vos ⁊ egyptios: ⁊ adduxit sup eos mare ⁊ operuit eos Viderunt [k] oculi vestri cuncta que in egypto fecerim: ⁊ habitastis ī solitudine multo tēpore: ⁊ introduxi vos in terrā āmorrei qui habitabat trans iordanē. Cūq́ʒ pugnarent cōtra vos tradidi eos in manus vestras: ⁊ possedistis terram eorum atq́ʒ interfecistis eos. Surrexit autem balach filiꝰ sephor rex moab ⁊ pugnauit cōtra israelem. Misitq́ʒ ⁊ vocauit balaam filiū beor ut malediceret vobis: ⁊ ego nolui audire eū: sed ecōtrario ꝑ illū benedixi vobis ⁊ liberaui vos de manu eiꝰ. Transistisq́ʒ iordanē ⁊ venistis ad hiericho: pugnauerūtq́ʒ [l] cōtra vos viri ciuitatis eius āmorreꝰ [m] ⁊ phereçeus ⁊ chananeus ⁊ etheus ⁊ gergeseus ⁊ eueus ⁊ iebuseꝰ ⁊ tradidi illos in manꝰ vestras Misiq́ʒ [n] ante vos crabrones ⁊ eieci eos de locis suis duos reges āmorreoꝝ: nō in gladio ⁊ arcu tuo: dediq́ʒ vobis terrā in qua non laborastis: ⁊ vrbes quas non edificastis ut habitaretis in eis: vineas ⁊ oliueta que nō plantastis. Nūc [o] ergo timete dn̄m ⁊ [p] seruite ei ꝑfecto corde atq́ʒ [q] verissimo: ⁊ [r] auferte deos quibꝰ seruierūt patres

pnaturaliter formatis que habebāt aculeos venenatos ſm ꝙ dicūt hebrei. Dicūt aūt alij expositores ꝙ crabrones hic accipiūt̄ metaphorice ꝓ aculeis timoris ⁊ terroris dissoluentibꝰ corda eoꝝ: itaq́ʒ nō poterant resistere filijs israel. Tertiūdecimū b̄nficiū est de cōcessione terre fructifere ⁊ edificate. qō notat̄. ibi: Dediq́ʒ vobis terrā ⁊c. sequit̄: o Nūc ergo. Hic ꝯnter iosue captat ppl'i cōsensū ad dei seruitiū dicēs: Nūc ergo timete dn̄m. timore filiali. p Et seruite ei ꝑfecto corde. absq́ʒ diminutione. q Atq́ʒ verissimo. sine simulatione. r Et auferte deos alienos.

Dicunt aliqui q̄ tunc nō habebant idola. ⁊ ideo auferte hic accipitur pro nō recipere. potest tamen dici ut videtur q̄ aliqui eor habebant idola que apportata fuerāt de egypto ſm q̄ habet Amos. v. Nūquid hostias ⁊ ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto q̄draginta ānis dom⁹ iſrael ⁊ portaſtis tabernaculum moloch ⁊ imaginē idolor veſtrorū ſidus dei veſtri q̄ feciſtis vobis ⁊c. ⁊ hanc auctoritatē allegat tractus Stephan⁹ contra iudeos: Actū. vij. a Sin autē malū vobis videt ut domino ſeruiat, ꝓpter ſumptus ſacrificior ⁊ aliorum que i cultu ei⁹ requirūtur. b Optio vob̄ data. ⁊c iſta optio nō eſt conceſſionis ſz permiſſionis: quia deus p̄mittit hominē agere ſm libertatem arbitrij. ſi tamen ad malū flectit iuſte puniē. cetera patēt vſq; ibi c Et eiecit vniuerſas gētes id ē aliquas de vniuerſis: quia pro maiori pte eiecit: aliquas tamē dimiſit ꝓpter cauſas ſup̄dictas. xiij. ca. d Dixitq; ioſue. Hic conſequēter ioſue oſtēdit eis difficultatē ſeruitutis dei dicens: e Non poteritis ſeruire dño. i. de difficili poteritis: q⁹ virt⁹ eſt circa bonū ⁊ difficile. ⁊ dixit hoc ioſue cōſiderans pronitatem populi ad malū ⁊ dei iuſticiam ad puniendū. ⁊ ut poſtea nō poſſent negare iſta fuiſſe eis explicata: f Teſtes inquit. Hic ꝓnter ioſue cōſenſum populi iteratum ꝓfeſſione confirmat. cum ſubditur: g Reſponderuntq; teſtes. ſupple ſum⁹. ⁊ ideo profeſſione facta concluſit: h Nūc ergo ait auferte deos alienos. ⁊ exponat ſicut ſupra. i Percuſſit ergo ioſue in die illo fedus. i. renouauit fed⁹ inter populū ⁊ dēū. k Et ꝓpoſuit populo precepta. q̄tū ad moralia ⁊ cerimonialia. l Atq; iudicia. q̄tum ad iudicialia. m Scripſitq; omnia verba hec. i. hanc profeſſionē populi ⁊ obligationē iteratā ad fortius aſtringendum populū ad ſeruiendū dño in futuro. n Et tulit lapidem. Hic ꝓnter ioſue applicat ſignū ſenſibile ad memoriam hui⁹ facti in futurum. cum dicit: Et tulit lapidem grandem. ſicut ſolet fieri in terminis terrarū uel regnorū quando ſtatuūtur in ſignū diuiſionis territorior. o Poſuitq; eum ſubter quercū ⁊c.] videtur q̄ in hoc fecerit contra legem Deut⁹. xvj. Non plātabis lucū iuxta altare dñi. quod ſoluūt aliqui dicentes q̄ vna arbor non facit lucū. ⁊ hoc nō valet. quia ibidē ſubdit: Et omnē arborē. ex quo p3 intentio p̄cepti q̄ nulla arbor deberet ibi plātari. Ideo dicunt alij q̄ inhibitum erat plantare: nō tamē p̄ius exiſtentem reſeruare. arbor aūt iſta erat ibi anteqū poneretur ibi altare dñi. ſed adhuc iſtud nō videtur ſufficere quia ad hoc datū fuit illud p̄ceptū ne iudei eſſent ſimiles idolatris qui ꝓpbana idolor habebant lucos ad luxuriam exercendam. ⁊ q̄tum ad hoc nō videtur differre ibi plantare arbores de nouo uel plātatas p⁹ dimittere. ⁊ ideo dixit Ra. Sa. q̄ vera littera eſt: Subter limē. dictio eni hebraica q̄ eſt ibi ē equiuoca. ⁊ in vna ſignificatione ſignificat idem q̄ limē ⁊ ſm ipſum lapis iſte fuit poſit⁹ ꝓpe ingreſſum ſanctuarij ⁊ non eleuabatur vſq; ad limen ſuperi⁹. poſſet tū dici ſm tranſlationē noſtram q̄ hic nō accipitur ſanctuariū dei pro tabernaculo moyſi. q̄ poſitū erat in ſylo ſicut dictum eſt ſupra xviij. ca. Joſue autē fecit iſta que ſcribunt hic in ſychem. ut patet in textu vbi dr: Et ꝓpoſuit populo p̄cepta atq; iudicia i ſychem qui locus hene multo diſtat a ſylo. ⁊ iō ſanctuarium hic pōt accipi pro ſynagoga in q̄ conueniebant habitatores illi⁹ loci cauſa orationis ⁊ audiendi verbū dei: quia in ſingulis ciuitatib⁹ ⁊ villis iudei habebāt talia loca. q̄z haberent vnum templū tūm uel tabernaculum anteq̄ templū eſſet factum: vbi fiebāt ſacrificia. ſicut patet in euangelijs: vbi legunt fuiſſe plures ſynagoge: utpote in naçareth ⁊ capharnaum. ⁊ alijs locis ſtante vnico templo in hieruſalem: tamē ante templi edificationē temporibus quibus archa non habuit ſtabilem manſionē licitum fuit alibi offerre ſacrificia votiua non tamē debita: ut dictum fuit Deut⁹. xij. p En lapis iſte erit vobis in teſtimoniū. federis renouati cū dño: ⁊ ſicut lapis iſte eſt durabilis. ita ⁊ fed⁹ iſtud debet eſſe ꝑpetuū q Ne audieritis oīa verba. In hebreo habetur: Ne audierit oīa. ſcilz ipſe lapis. ꝓpter quod dicūt hebrei aliqui q̄ ad litterā lapis audiuit virtute tamē diuina. ſed hoc videtur impoſſibile: quia q̄ lapis manens lapis habeat ſenſum audit⁹ uel cognitionē aliquā videtur implicare cōtradictionē. Item q̄ habeat actum ſecūdū qui eſt audire ⁊ non habeat actum primū qui eſt principiū hui⁹ actus ſecundi. videtur impoſſibile. quia eiuſdem eſt actus primus ⁊ ſecundus. ⁊ accipitur actus ſecundus pro operatione ſiue conſiſtat in pati ſiue in agere: quia de hoc ſunt varie opiniones: ſed audire ſentire ⁊ intelligere ſiue ſint actiones ei⁹ qui ſentit uel intelligit. ſiue ſint paſſiones eius ab obiecto: tamē neceſſario i ſentiente uel intelligente requirūt potentie ſenſitiue ⁊ intellectiue que in lapide eſſe non poſſunt. Ideo aliter poteſt dici q̄ hic accipitur lapis pro hominib⁹ exiſtentib⁹ circa lapidem illū. ſicut dr Deut⁹. xxxij. Audiat terra verba oris mei. i. homines habitantes in terra. ſicut ibi expoſitum fuit. ⁊ ſm iſtū ſenſum ꝓcedit trāſlatio noſtra. ſm enim q̄ dicit Hierony. in libro de optimo genere

veſtri in meſopotamia ⁊ i egypto ac ſeruite domino. Sin autem malum vobis videtur ut domino ſeruiatis: optio vobis datur. Eligite hodie quod placet cui ſeruire potiſſimū velitis: vtrum dijs quibus ſeruierunt patres veſtri in meſopotamia: an dijs amorreorum in quor terra habitatis. Ego autem ⁊ domus mea ſeruiemus domino. Reſponditq; populus ⁊ ait: Abſit a nobis ut relinquamus dominū: ⁊ ſeruiamus dijs alienis. Dominus deus noſter ipſe eduxit nos ⁊ patres noſtros de terra egypti: ⁊ de domo ſeruitutis: fecitq; videntibus nobis ſigna ingentia: ⁊ cuſtodiuit nos in omni via ꝑ quam ambulauim⁹: ⁊ in cunctis populis ꝑ quos tranſiuimus: ⁊ eiecit vniuerſas gētes amorreum habitatorem terre quam nos intrauimus. Seruiemus igitur dño: quia ipſe ē deus noſter. Dixitq; ioſue ad populū: Non poteritis ſeruire domino: deus eni ſanctus ⁊ fortis emulator eſt: nec ignoſcet ſceleribus veſtris atq; peccatis. Si dimiſeritis dñm ⁊ ſeruieritis dijs alienis: cōuertet ſe ⁊ affliget vos atq; ſubuertet: poſtq; vobis preſtiterit bona. Dixitq; populus ad ioſue: Nequaq; ita ut loqueris erit: ſed dño ſeruiemus. Et ioſue ad populum: teſtes inquit vos eſtis: quia ipſi elegeritis vobis dominū ut ſeruiatis ei. Reſponderuntq; : Teſtes. Nunc ergo ait auferte deos alienos de medio veſtri: ⁊ inclinate corda veſtra ad dñm deū iſrael. Dixitq; populus ad ioſue: Domino deo noſtro ſeruiemus: ⁊ obedientes erimus preceptis eius. Percuſſit ergo ioſue in die illo fedus: ⁊ ꝓpoſuit populo precepta atq; iudicia in ſychem. Scripſitq; omnia verba hec in volumine legis domini: ⁊ tulit lapidem grandem: poſuitq; eū ſubter quercū que erat in ſanctuario domini] ⁊ dixit ad omnē populū: Ecce lapis iſte erit vobis in teſtimoniū q̄ audieritis omnia verba domini: que locutus eſt vobis: ne forte poſtea negare velitis ⁊ mentiri domino deo veſtro. Dimiſitq; populū ſingulos i poſſeſſionē

interpretandi. optima interpretatio nō semp fit transferēdo ꝓbū ex verbo. ſz aliqñ melius eſt transferre ſenſum ex ſenſu. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. a Et poſt hec. Hic vltimo agitur de morte ⁊ ſepultura ioſue. ⁊ patet lra. Et occaſione hui⁹ ꝓnter agitur de ſepultura ioſeph. cū dicit: b Oſſa q̄q ioſeph que tulerāt filij iſrl de egypto. hoc enī ipſi fuerat eis ioſeph. ut hr Beñ. vltimo. c Sepelierunt in ſychem. hūc enī locū ederat iacob ipſi ioſeph. ut hr Beñ. xlviij. d Quē emerat iacob a filijs emmor patr ſychem centū nouellis ouib⁹. In hebreo habet: Cētū obolis. ⁊ eodem modo hr Beñ. xxxiij. vbi fit mētio de ista ſuam: Et[a] poſt hec mortu⁹ eſt ioſue filius nun ſeruus domini centū decem annorū: ſepelie/runtq; eū in finibus poſſeſſionis ſue in thamnathſare: que ſita eſt in monte ephraim a ſeptentrionali pte montis gaas Seruiuitq; iſrael dño cunctis diebus ioſue ⁊ ſenioꝝ qui longo vixerāt tempore poſt ioſuet ⁊ qui nouerant omnia opera dñi que fecerat in iſrael. Oſſa[b] quoq; ioſeph que tulerāt filij iſrael de egypto ſepelierunt[c] in ſychem in parte agri quē[d] emerat iacob a filijs emmor patr ſychem centū nouellis ouibus ⁊ fuit in poſſeſſionē filiorum ioſeph. Eleaçar q̄q filius aaron mortu⁹ eſt: ⁊ ſepelierūt[e] eū in gabaath phinees filij eius: q̄ data eſt ei in mōte ephraim.

Explicit liber Joſue.

emptione. Conſequent fit mentio de morte eleaçari ſacerdotis cū dicit: Eleaçar quoq; ⁊ de ſepultura eius cū dicit: e Et ſepeli. eū in gabaath phinees filij eius. ſucceſſerat enī phinees i hereditate patris ſui. ⁊ ideo ille locus iam dicebat ipſius phinees. In aliquib⁹ aūt libris interponit et. dicēdo ſic: Et ſepelierūt eū in gabaath phinees ⁊ filij ei⁹. ⁊ tūc mutat ſententia. ſed licet non eſt in hebreo. nec in libris correctis.

Poſtilla fratris Nicolai de lyra ſup librū Joſue finit.

Judicum

Postilla sup libꝝ Judicū incipit. Cap.j.

Ascitauit dñs iudices qui liberarent eos de vastantiū manib⁹ Judic̄. ij.ca. Sicut ī libro Josue a quo icipiūt libri hīstoriales agitur de terre promissionis ingressu. uel potiꝰ de eo filios isrl' in terram pmissionis introducente. ita in alijs libris hīstorialibus agitur de populi israel dictā terrā inhabitantis gubernatiōe uel pgressu. uel potius de eo dictum populum gubernāte. quia sicut in tota sacra scriptura deus absolute est subiectū. ita ī ptialib⁹ libris de⁹ est subiectū sub rationib⁹ cōtractis. sicut dictū fuit ibidē. Deus aūt populū isrl' gubernauit ⁊ direxit tripliciter. Primo p iudices vsq; ad saulē regem. secundo per reges a saule vsq; ad babylonis transmigrationem. tertio p pontifices a reditu captiuitatis babylonice vsq; ꝑ tēpus xp̄i qñ iobānes bircanus qui descendit de machabeis primus post captiuitatem babylonicā imposuit sibi diadema regiū. De prima igit̄ gubernatione uel potius de eo p̄mo modo gubernante agit̄ in hoc libro Judicū. ⁊ hoc est quod dicit verbū preassumptum: Suscitauit dñs ⁊c. in quo tria tanguntur. pmū est dei presidentis clementia. cum dicit: Suscitauit dñs. secundū est medij obsequentis decentia. ibi: Judices qui liberarent eos. tertium est populi gementis indigentia. ibi: De vastantium manibus. Ad pleniorem intellectum istorum trium considerandū q; iudices qui rexerunt populum vsq; ad tempus saulis regis non regebant per modū imperij seu alicui⁹ dominij. sed tm̄ per modū ministerij exhortationis ⁊ cōsilij. deus enī retinuerat sibi istud dominiū. ⁊ ideo cū filij israel liberati eēnt per gedeonē de manib⁹ madianitarum ut habetur infra. viij. ca. ⁊ ei dicerent: dñare nostri tu ⁊ filius tuus ⁊ filius filij tui. respondit: Non dñabor vestri: nec dñabitur in vos filius meus: sed dñabitur dñs. ⁊ ideo ꝑ tale dominiū dei immediatum facilius ⁊ frequentius cōdescēdebat dñs ad castigandū populū paterna correctione ⁊ ad liberādū materna cōsolatione. sicut patet intuenti hui⁹ libri decursū. Cōsiderandū etiam q; ls deus posset oīa immediate regere q seipsū: tamē ad seruandū vniuersitatis pulchritudinē ⁊ ordinē regit inferioꝛa p media: ⁊ sic pplm israel gubernauit p iudices tanq; p ministros idoneos ⁊ decentes: qui ꝑ excellētiā virtutis ēptū ad plures erāt quasi mediatores ipsius dei ad pplm. ⁊ ꝑ affluentiam pietatis qua populo in afflictione posito cōpatiebant̄ erant quasi mediatores ppli ad deū isperādo eius auxiliū. ⁊ ꝑ ista dr̄ infra ij. ca. Cūq; dñs iudices suscitaret. in diebus eoꝛ flectebat̄ misericordia ⁊ audiebat afflictoꝝ gemitus ⁊ liberabat eos de cede vastantiū. De his ꝓo trib⁹ videlz de diuinis cōdescēsionib⁹ ⁊ liberationib⁹ ppli ab afflictionib⁹ ⁊ iudicū sustentationib⁹ est tot⁹ decursus hui⁹ libri. ut patet ex sequentib⁹. Primo igit̄ q; modū prologi p̄mittit̄ materie hui⁹ libri breuis plibatio. ⁊ secundo subdit̄ hīstorie narratio. ca. iij. Circa primū sciendū q; occasio suscitandi iudices fuit eo q; ppls recedens a dño affligebat̄ ⁊ penitens liberabat̄. ⁊ ideo primo in breui tāgit̄ ppli trālgressio. secundo trangressiōis replensio. in ꝓncipio ij. ca. tertio materie hui⁹ libri plibatio. ibi: Dimisit ergo Josue ⁊c. Circa primū sciendū q; oppositā iuxta se posita magis elucescūt. ideo p̄mo ponit̄ pfectus ppli laudabilis. secundo defectus eiꝰ culpabilis. ibi: Manasses quoq;. Adhuc circa primum primo ponitur profect⁹ iude. secundo aliorum. ibi: Filij aūt cynei. Adhuc circa p̄mū primo ponit̄ pfectus tribus iude i generali. secūdo ipsius caleph in spāli. ibi: Pergensq; iudas. Circa p̄mū dicit̄: a Post mortē Josue cōsuluerunt filij isrl' dominū. quia expti fuerūt male accidisse eis qñ Josue incōsulto domino misit bellatores contra regem bay. ut hr̄ Josue. vij. b Judas ascendet. id est tribus iude. hoc cōmuniter exponit̄ sic q; iudas instituebat̄ dux in bellis filioꝝ israel generaliter. sed hoc nō bene consonat sequentibus. quia aliotb barach gedeon ⁊ iepte fuerūt duces exercitus in magnis prelijs qui tamē non fuerūt de tribu iuda. ⁊ ideo aliē exponūt hebrei q; p hoc quod dicit hic: Judas ascendet. intelligitur q; tribus iuda pma expugnaret aduersarios in sorte sua. vñ subdit̄: c Et ait iudas symeoni fratri suo ⁊c. Trib⁹ enī symeon habuit sortem iuxta tribū iuda. ꝑ quod alique ciuitates de parte iude fuerūt adiūcte sorti tribus symeon. ut dictū fuit Josue. xv. ⁊ ꝑ hoc erat magis cōueniens q; iuuarent se mutuo. cetera patent vsq; ibi: d Cesis sūmitatibus manuū eius ac pedum. In hebreo habet: Cesis pollicib⁹ ⁊c. tales enī inepti reddunt̄ ad preliū. e Dixitq; adonibeçech Septuaginta reges amputatis manuū ac pedum sūmitatibus ⁊c. hoc fecerat iste adonibeçech ex magna crudelitate ⁊ superbia ad ostētationem victoriarum quas habuerat. f Adduxeruntq; eum in hierusalem. in exercitu suo. g Oppugnantes ergo filij iuda hierusalem ceperunt eam. non totam sed partem eius: quia fortalicium vbi manebat iebuseus non fuit expugnatum vsq; ad tempus dauid. ut dictum fuit Josue. xv. h Tradentes cunctam incendio ciuitatem. locutio est hypertolica. q; pars eius remansit incombusta. ut dictum est. sicut aliquando dicit̄: Tota ciuitas vadit ad tale spectaculum. ls aliquando maior ps remaneat. i Pergensq; iudas contra chananeum qui habitabat in ebron. Hic consequenter agitur de profectu tribus iude in speciali. scilz ipsius caleph. cui assignata fuit ebron specialiter. ut habetur Josue. xiiij. k Cuius nomen fuit antiquitus cariatbarbe. id est ciuitas quatuoꝛ. ꝑ quatuoꝛ patriarchas ibi sepultos. uel ꝑ quatuoꝛ gigantes ibidem cōmorātes. ut dictum fuit Josue. xiiij. ⁊ Beñ. xxiij. l Percussit sesai ⁊ hayman ⁊ tholmai. Isti fuerūt tres gigantes magna fortudine p̄diti. ⁊ pr̄ eoꝝ fuit q̄rt⁹ noie enach. cetera patēt ex dictis

Incipit liber sopthim: quē nos Judicum appellamus.

Cap. i

Postᵃ mortem Josue: consuluerunt filij israel dñm dicentes: Quis ascendet ante nos contra chananeum: ⁊ erit dux belli? Dixitq; dominus: Judas ᵇascendet. Ecce tradidi terram in manu eius. Et ᶜait iudas symeoni fratri suo: Ascende mecū in sortē meā: ⁊ pugna contra chananeum: ut ⁊ ego pergam tecum in sortem tuam. Et abijt cum eo symeon. Ascēditq; iudas ⁊ tradidit dominus chananeum ac pherezeum in manus eoꝝ: ⁊ percusserunt in bezech decem milia virorum. Inueneruntq; adonibezech in bezech: ⁊ pugnauerūt contra eū: ac percusserunt chananeum ⁊ pherezeū. Fugit autē adonibezech: quē persecuti comprehenderūt: cesis ᵈsūmitatibus manuū eiꝰ ac pedum. Dixitq; ᵉadonibezech. Septuaginta reges amputatis manuū ac pedum sūmitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci: ita reddidit mihi deus. Adduxeruntq; ᶠeum in hierusalem: ⁊ ibi mortuus est. Oppugnantes ᵍergo filij iuda hierusalem ceperunt eam: ⁊ percusserunt in ore gladij tradentes ʰ cūctam incendio ciuitatē. Et postea descendentes pugnauerunt contra chananeū: qui habitabat in montanis: ⁊ ad meridiem in campestrib⁹. Pergensq; ⁱiudas contra chananeū qui habitabat in ebron cuius ᵏ nomē fuit antiquitus cariatbarbe: percussit ˡ sesai ⁊ hayman ⁊ tholmai: atq; inde

Josue.xv. vbi eadem sententia ꝛ quasi eadem verba ponunt. a Filij aũt cynei cognati moysi. Dit ponit profectus alioꝝ.ꝛ pmo cõuersoꝝ ad iudaismũ·cũ dr: Filij aũt cynei cognati moysi ꝛc. Dicũt cõmuniter expositores ꝙ iste fuit filius ietro qui ad ꝑces moysi venit cũ filijs israel ad terrã ꝓmissionis·ut batꝛ Ru.ꝛ ꝛ vocat⁹ fuit cyn uel cyne⁹ ꝛ obab. Hebrei dicũt ꝙ iste fuit ipsemet ietro socer moysi sicut ꝛclaratum fuit plenius Ru.x.vñ vbi dicit hic: cognati moysi. In hebreo batꝛ: soceri moysi. b Ascenderunt ꝛ ciuitate palmarũ.que est biericbo.nõ ꝙ habitarent in ciuitate q̃ erat ꝛstructa nec fuit redificata vsqꝫ ad tempus regum israel.put dictũ fuit Josue.vj. sed habitabãt in territorio quod fuerat illius ciuitatis. c Cũ filijs iuda in ꝛsertum. dicunt hebrei ꝙ illuc iuerũt ad manẽdum ut addiscerẽt legem ab othoniel: qui erat edoctus in ea. d Abijt aũt. hic ꝑter agit ꝛ profectu trib⁹ symeon.ꝛ ꝑ3 lrã vsqꝫ ibi: e Vocatũqꝫ ẽ no.vbis horma.i.anathema.ꝟ nõ ẽ ī hebreo ſ3 additũ fuit a translatore nr̃o.ad oñdẽdũ significationẽ bui⁹ nominis horma. ꝛ cui⁹ significatione dictum fuit plen⁹ Josue.vj. ꝛ Leuit.vltꝰ. tamen hic accipit ꝓ ꝛstructione ꝓfecta. quia ciuitas ista fuit fundit⁹ euersa. f Cepitqꝫ iudas. Hic reuertitur scriptura ad ꝛscribẽdũ profectũ iude·cũ dicit: Cepitqꝫ iudas gaçam ꝛc. non est intelligendũ ꝙ ceperit tunc istas ciuitates q̃ erant philistinoꝝ: sed accepit aliqua ꝓtinentia ad istas ciuitates. ꝛ ꝓ tanto dicit eas accepisse quia infra.iij ca. dicit ꝙ ãqꝫ satrapꝫ philistinoꝝ remanserũt ad exercendum israel·quoꝝ aliqui ꝑerant ciuitatib⁹ istis. ꝓut patet.j.Regum vj.uel ſi dicatur ꝙ iudas tunc cepit ciuitates istas ꝓut sonat littera.oportet dicere ꝙ philistei recupauerunt eas:qꝛ ibi dñabant ꝛpe hebꝛi.ut dicit.j.Regũ.v. g Hec potuit ꝛlere habitatores vallis:quia falcatis currib⁹ abundabãt.erãt enī armati isti currus yncis ferreis ad modum falcis scindẽtibus·ut dictum fuit

profectus abijt ad habitatores dabir: cui⁹ nomen vetus erat cariathsepher. id est ciuitas litterarum. Dixitqꝫ caleph Qui pcusserit cariathsepher: ꝛ vastauerit eã dabo ei axam filiam meam vxorem. Cumqꝫ cepisset eam othoniel filius cenez frater caleph minor ꝛdit ei axam filiam suam cõiugem Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Que cũ suspirasset sedens in asino: dixit ei caleph: Quid habes: At illa respõdit. Da mihi bñdictionem: quia terram arentem ꝛdisti mihi: da ꝛ irriguã aquis. Dedit ergo caleph irriguũ superius ꝛ irriguũ inferius. Filij[a] autem cynei cognati moysi ascenderunt[b] ꝛ ciuitate palmarum cum[c] filijs iuda in ꝛsertum sortis eius quod est ad meridiẽ arath: ꝛ habitauerũt cum eo. Abijt[d] autẽ iudas cũ symeõe fratre suo: ꝛ pcusserũt simul chananeum qui habitabat in sephat: ꝛ interfecerunt eum. Vocatũqꝫ[e] est nomen vrbis horma. id est anathema. Cepitqꝫ[f] iudas gaçam cum finibus suis: ꝛ ascalonẽ atqꝫ accaron cũ terminis suis. Fuitqꝫ dñs cum iuda: ꝛ montana possedit. Nec[g] potuit ꝛlere habitatores vallis: quia falcatis curribus abundabant. Dederuntqꝫ[h] caleph hebron sicut dixerat moyses: qui[i] ꝛluit ex ea tres filios enach. Jebuseum[k] aũt habitatorem hierusalem non ꝛleuerũt filij beniamin: habitauitqꝫ iebuseus cum filijs beniamin in hierusalem vsqꝫ in presentem diem. Domus[l] quoqꝫ ioseph ascendit in bethel: fuitqꝫ domin⁹ cũ eis. Nam cum obsiderent vrbem que prius luça vocabatur viderunt hominẽ egredientẽ ꝛ ciuitate: dixeruntqꝫ ad eũ: Ostende[m] nobis introitum ciuitatis: ꝛ faciemus tecum misericordiam. Qui cũ ostendisset eis pcusserunt vrbem in ore gladij: hominem[n] autẽ illum ꝛ omnẽ cognationẽ eius dimiserunt. Qui dimissus abijt in terram ethim ꝛ edificauit ibi ciuitatem: vocauitqꝫ eam luçam: que ita appellatur vsqꝫ in presentẽ diem. Manasses[o] quoqꝫ non ꝛleuit bethsan ꝛ chanath cum viculis suis ꝛ habitatores dor ꝛ ieblaan ꝛ maieddo cum viculis suis: cepitqꝫ chananeus habitare cum eis. Postqꝫ[p] autẽ confortatus est israel fecit eos tributarios: ꝛ ꝛlere noluit. Ephraim etiam nõ interfecit chananeũ qui habitabat in gaçer: sed habitauit cũ eo. Zabulon non ꝛleuit habitatores tethron ꝛ naalon: sed habitauit chananeus in medio eius: factusqꝫ est ei tributarius. Aser quoqꝫ non ꝛleuit habitatores accho ꝛ sidonis alab ꝛ achaçib ꝛ ãma ꝛ aphech ꝛ roob: habitauitqꝫ ī medio chananei habitatoris illius terre nec interfecit eũ. Neptalim quoqꝫ non ꝛleuit habitatores bethsemes ꝛ bethanath: ꝛ habitauit inter chananeum habitatorem terre: fueruntqꝫ ei bethsemite ꝛ bethanite tributarij. Artauitqꝫ[q] ammoneus filios dan in montem nec ꝛdit eis locum ut ad planiora ꝛscenderent: habitauitqꝫ in monte hares: quod interpretatur testatio in baalon ꝛ salabim. Et[r] aggrauata est manus domus ioseph: factusqꝫ est ei tributarius. Fuit autem terminus ammoneiꝛ

Josue.xvij. b Dederũtqꝫ caleph hebron. hoc bñ plen⁹ Josue.xiiij. i Qui ꝛleuit ex ea tres filios enach.isti sũt tres gigantes supra notati. k Jebuseũ aũt. Hic agit ꝛ filijs beniamin.cũ dr: Jebuseũ aũt ꝛc. qꝛ nõ potuerũt ꝛpe fortitudinẽ ppli ꝛ loci.ul'qꝛ noluerũt ꝛpe iuramẽtũ fe-
ꝛris initi inter abrahã ꝛ abimelech a q̃ ꝛscẽderũt illi iebusei. sicut dictũ fuit Josue.xv.in fi. l Dom⁹ quoqꝫ ioseph. hic agit ꝛ ꝓfectu filioꝝ ephraim·cũ dr: Fuitqꝫ domin⁹ cũ eis.ꝛ sequit: m Ostende nobis ꝛc. dicũt enī hebrei ꝙ habebat introitũ ꝛ exitũ subterraneũ extraneis occultũ. n Hominẽ aũt illũ ꝛc. parcẽtes ei sicut filij israel ꝓcerunt raab ꝛ cognationi ei⁹. ut bñ Josue. vj. ꝛ dauid puero qui duxit eũ ad cuneũ amalechitarũ·ut bñ.j.Regũ. xxx. o Manasses q̃qꝫ. hic ꝑter ꝛscribit ꝛfectus filiorũ israel culpabilis cũ dr: ꝑ Postqꝫ aũt cõfor.ẽ israel fe.eos tributarios ꝛc.,ꝓter cupiditatẽ tributi.ꝛ in hoc fecit ꝓtra ꝑceptũ dñi q̃ ꝑcepat eos occidi ꝛ vos eoꝝ exterminari.ut bñ Nume.xxxiij.ꝛ Deut.vij.ꝛ eodẽ mõ intelligẽdũ ẽ in sequentibus ꝛ bis qui facti sunt tributarij ipsi ephraim: zabulon: aser ꝛ neptalim.qꝛ noluerũt eos occidere ,ꝓpe cupiditatẽ tributi.in ꝟ trãsgredientes ꝑceptũ dñi.ut dictũ est.ꝛ ꝑ3 lrã vsqꝫ ibi: q Artauitqꝫ am. filius dan.,ꝓpe ꝑccata sua nõ potuerũt cõueniẽt di-
latari. r Et aggrauata est man⁹ ꝛc. hoc exponit dupliciter. vno mõ actiue.ut man⁹.i.potestas dom⁹ ioseph grauauerit inimicos ꝛ redegerit eos sub tributo. Alio modo passiue.ut potestas eius sit ꝛpressa ꝛ aduersarij redegerint domum

ioseph subtributo. nec apparet plane ex textu quod istorum intelligatur. a Cap. ij.

Ascenditq; angelus dñi. Hic ꝑnter describit transgressiõis reprehensio. ⁊ dicũt hebrei q; iste ãgel⁹ fuit phinees. tũ quia angelus interpretat nũcius. ipse aũt fuit missus a deo ad arguendũ pplm de transgressiõe mandatoꝝ eius eo modo qui sequit. tũ quia hebrei dicunt ipsũ fuisse angelũ in corpore humano assumpto apparentem: sicut dictũ fuit Josue ij. Expositores aũt catholici dicunt q; non fuit phinees sed angelus a deo specialiter missus. ⁊ hoc videt verius. qz q; phinees fuerit angelus. falsum ⁊ fictum videtur. quia scriptura vbiq; de eo loq̃tur sicut de viro puro ⁊ mortali. Qz aũt ille qui apparuit hic fuerit homo pur⁹ falsum videtur ut magis apparebit ex sequẽtibus. Dicendum igit̃ q; iste fuit angel⁹ specialiẽ a deo missus ad reprehendendũ filios isrl de trãsgressionib⁹ suis ⁊ apparuit sic q; ei⁹ apparitio fuit nota pplo. Et ꝑ apparuit in galgalis vbi filij israel fuerunt circũcisi post transitum iordanis. ut habetur Josue. v. ⁊ ide trãstulit se ad alium locũ q̃ dr̃ b loc⁹ flẽtiũ per anticipationem: qz sic vocat⁹ ẽ loc⁹ ille ex ꝺ q; ppl's post reprehensionẽ angeli ibi fleuit. ut postea dr̃:

ab ascensu scorpionis petra ⁊ superiora loca. ii

Ascenditq; [a] angelus dñi de galgalis ad locum flentiũ: ⁊ [b] ait. Eduxi vos de egypto: ⁊ introduxi in terram pro qua iuraui patribus vestris: ⁊ pollicitus sum ut nõ facerem irritum pactum meũ vobiscum in sempiternum: ita dũtaxat ut [c] non feriretis fedus cum habitatoribus terre hui⁹: ⁊ aras eorum subuertere tis: ⁊ [d] noluistis audire vocẽ meam. Cur hoc fecistis: Quã obrem nolui delere eos a facie vestra: ut [e] habeatis hostes: ⁊ dij eorum sint vobis in ruinã. Cũq; loqueretur angelus dñi mini hec verba ad omnes filios israel: eleuauerunt vocem suam ⁊ fleuerunt. Et vocatum est nomẽ loci illius locus flentium siue lachrymarum: immolaueruntq; [f] ibi hostias dño. Dimisit [g] ergo iosue populũ: ⁊ abierũt filij israel vnusq̃sq; in possessionem suam ut obtinerent eam: seruieruntq; dño cunctis diebus eius ⁊ seniorũ qui longo post eum vixerunt tẽpore: ⁊ nouerãt omnia opera dñi mini que fecerat cũ israel Mortuus est autẽ iosue filius nun famulus dñi centũ ⁊ decẽ annorum: ⁊ [h] sepelierunt eum in finibus possessionis sue in thãnathsare in monte ephraim a septẽtrionali plaga montis gaas. Omnisq; illa generatio cõgregata est ad patres suos: ⁊ [i] surrexerũt alij qui nõ nouerũt dominũ: ⁊ opera que fecerat cum israel. Feceruntq; filij israel malum in conspectu domini: ⁊ seruierũt baalim: ac dimiserũt dominũ deũ patrũ suorum: qui eduxerat eos de terra egypti: ⁊ secuti sũt deos alienos: deos quoq; populoꝝ qui habitabant in circuitu eorum: ⁊ adorauerunt eos: ⁊ ad iracundiam cõcitauerũt dñm dimittentes eum: ⁊ seruientes baal ⁊ astaroth. Iratusq; [k] dominꝰ cõtra israel tradidit [l] eos in manus diripientiũ: ⁊ qui ceperunt eos: ⁊ vendiderũt hostib⁹ qui habitabant p gyrũ: nec potuerunt resistere aduersarijs suis: sed quocũq; pgere voluissent: manus [m] domini super eos erat: sicut locutus est ⁊ iurauit eis: ⁊ vehemẽter afflicti sũt. Suscitauitq; [n] dñs iudices qui liberarent eos de vastantiũ manibus: sed nec eos audire voluerunt: fornicantes cũ dijs alienis ⁊ adorãtes eos. Cito declinauerunt viam p quã ingressi fuerant patres eorum ⁊ audientes mandata dñi oia fecere contraria. Cũq; dñs iudices suscitaret in diebus eorũ flectebatur misericordia: ⁊ audiebat afflictoꝝ gemitus ⁊ liberabat eos de cede vastantiũ. Postq; autem mortuus esset iudex reuertebant̃. ⁊ multo faciebant maiora q̃ fecerãt pres eorũ: sequẽtes deos alienos seruiẽtes eis ⁊ adorãtes illos.

e Ut habeatis hostes ⁊c. li ut non tenetur hic causaliter sed cõsecutiue tm̃. quia ex hoc q; filij israel transgressi sunt preceptum dñi. cõsecutũ est illud malũ sup eos.

f Immolauerũtq; ibi hostias dño. ex hoc etiã apparet q; fuit vere angelus dñi ille qui apparuit ibi. quia ex quo fuit firmum tabernaculũ dñi in silo. nõ erat licitũ filijs israel offerre hostias alibi. ut dictũ fuit Josue. xxij. nisi ex spãli reuelatione diuina uel apparitiõe angelica: sicut manue obtulit sacrificiũ qñ angel⁹ sibi apparuit. ut hr̃. j. ca. xiij. g Dimisit ergo iosue. Hic ꝑnter ponit materiam hui⁹ libri breuis ꝓlibatio. vbi ꝓmo ponit federis ppli ad deũ p iosue renouatio secũdo renouati trãsgressio ibi: Et surrexerũt. tertio trãsgressiõis punitio ibi: Iratusq; dñs. quarto punitiõis subleuatio ibi Suscitauitq; dñs. Circa ꝓmũ dicit̃ sic: Dimisit ergo iosue populum ⁊c. Hoc factum fuit ante mortẽ eius. sed hic recolitur ꝓpter fedus quod renouauit iosue inẽ deũ ⁊ pplm. ut dictũ fuit Josue vltimo. quo facto dimisit vnũquẽq; ire ad locũ suum. ut ibidem dicitur. ⁊ hic recolitur ut appareat q; tpe iosue ⁊ seniorũ qui viderãt mirabilia dei. fed⁹ illud fuit obseruatũ ut ꝓnter dr̃ i lrã. ⁊ patet vsq; ibi:

b Et ait eduxi vos de egypto ⁊c. Ex hoc ꝓz q; fuit vere angel⁹ qz loquit̃ in psona dei sicut angel⁹ loquebatur moysi. quando autẽ homines sancti ⁊ ꝓphete denũciabant mandatum dei cõmuniter premittebant Hec dicit dñs. uel aliquid consimile. quod nõ fecit iste: sed absolute dixit: Eduxi vos de egypto. ⁊ ꝓpter hoc angelus sic loquens aliquando deus aliquando angelus nominatur. ut dictum fuit Exo. iij. ca. ita dũtaxat q; promissiones dei de bono futuro intelgende sunt sub cõditione si homines fideliter seruient deo.

c Ut non feriretis fedus ⁊c. ut habetur Nu. xxiij. ⁊ Deut. vij. d Et noluistis audire vocẽ meam. ut patet ex dictis ca. prece. e Ut habeatis hostes ⁊c. li ut non

natbsare vocabat̃. i Et surrexerũt alij. Hic ponit̃ federis renouati transgressio p idolatriã. ⁊ ꝓz lrã. k Iratusq; dñs. Hic ꝑnter ponitur transgressionis punitio. cũ dr̃: l Tradidit eos ⁊c. quia bona filioꝝ israel rapuerũt sibi ⁊ corpora eorũ vendiderunt hostibus extraneis. cui⁹ causa subdit̃ cum dicitur:

m Manus dñi sup eos erat. s. ad flagellandũ sicut ante trãsgressionẽ fuerat super eos ad adiuuandũ. n Suscitauitq; dñs iudices. Hic ꝑnter ponitur punitionis subleuatio. quia filij israel in afflictione positi recurrebant ad dñm: quia ꝛatio dat intellectum. ⁊ tunc deus p iudices quos suscitabat ꝓbebat eis remediũ. sed postea reuertebant̃ ad vomitũ. ⁊ ideo reiterabat̃ diuina punitio. ⁊ iterũ subleuatio modo predicto. sicut patebit in sequẽtib⁹ hui⁹ libri: cui⁹ materia hic breuit̃ ꝓlibat̃. ⁊ ꝓz lrã vsq; ibi

a Et ego nõ relebo gentes ꝛc.] Experientia aũt fit ut cognoscatur aliquid ignotum. ꝛ ideo nõ experit ꝛeus aliquid ad hoc ꝙ aliquid fiat sibi notum. cũ nihil lateat ipsum. sed dicit experiri aliquid ut ꝑ hoc aliqua fiant nota alijs que erant eis ignota. ꝛ hoc modo ꝛeus experiebatur filios israel in gentib⁹ predictis: quia q̃diu seruiebant dño ꝑualebant eis. qñ aũt ꝛelinquebant dñm eis subijciebãt ꝛ ꝑ hoc obedientia ꝛ inobedientia filioꝝ israel ad ꝛeum hominib⁹ erant note. b

Cap. iij.

Et sunt gẽtes. Postq̃ ꝑmissa ẽ hui⁹ libri prefatio. hic ꝓsequit̃ describit historie narratio. ꝛ primo historia texit. secundo triplex casus inducit. xvij. ca. Prima autem diuiditur in septem partes: ꝑm septem tribulationes quas passi sunt filij israel pro peccatis suis ꝛ a quibus penitentia ducti liberati sunt ꝑ septem iudices sibi succedentes. Due ꝑme tangũt in hoc ca. tertia ca. iij. quarta ca. vj. quinta ca. ix. sexta ca. x. septima. ca. xiij. Pñs aũt ca. diuidit i duas partes ꝑm duas tribulationes q̃ i eo tangũt. secũda ibi: Addiderũt aũt. Circa primũ ponit ad p̃dicta continuatio. secundo describit ꝑma tribulatio. ibi: Iratq̃ filij israel. In fine p̃cedentis ca. habet ꝙ ꝛeus dimisit gentes inter filios israel ut experiret eoꝝ obedientiam ꝛ inobedientiam. ꝛ ideo i ꝓncipio hui⁹ ca. ꝑ modũ cõtinuationis ad predicta ostendit que fuerunt ille gentes. cũ dicit: He sunt gentes. s. que postea nominant. c

Non dimiserũt adinuctiones suas: ꝛ viam durissimã ꝑ quã ambulare consueuerant. Iratusq̃ est furor dñi i israel: ꝛ ait Quia irritum fecit gens ista pactũ meũ quod pepigerã cũ patribus eoꝝ ꝛ vocem meam audire cõtempsit: ꝛ d ego non relebo gentes quas dimisit iosue: ꝛ mortuus est: ut in ipsis experiar israel vtrũ custodiãt viam dñi.] ꝛ ambulent in ea sicut custodierant patres eoꝝ: an nõ. Dimisit ergo oẽs nationes has: ꝛ cito subuertere noluit nec tradidit i manꝰ iosue.

H e sunt gentes m quas f dñs ꝛereliquit ut eruditet in eis israelem:] ꝛ oẽs qui nõ nouerant ꝛella chananeoꝝ: ꝛ postea discerent filij eorum certare cum hostibus: ꝛ habere cõsuetudinem ꝓeliandi: quinq̃ g satrapas philistinoꝝ:] omnẽq̃ chananeum ꝛ sidonium: atq̃ eum qui habitabat in monte libano ꝛe mõte baal hermon vsq̃ ad introitũ emath. Dimisitq̃ eos ut in ipsis experiretur israelẽ vtrũ audirent mandata dñi q̃ ꝑceperat patribus eoꝝ ꝑ manũ moysi an non: Iratq̃ h filij israel habitauerunt in medio chananei ꝛ ethei ꝛ ãmorrei ꝛ pherezei ꝛ euei ꝛ iebusei: ꝛ i duxerũt vxores filias eorum: ipsiq̃ filias suas filijs eorum tradiderunt: ꝛ k seruierunt dijs eoꝝ. Fecerunt q̃ malũ in conspectu dñi: ꝛ obliti sunt dei sui seruientes baalim ꝛ astaroth. Iratusq̃ l cõtra israel dñs tradidit eos in manus chusanrasathaim regis mesopotamie:] seruierunt q̃ ei octo annis. Et clamauerũt ad dñm qui⁹ suscitauit eis saluatorẽ: ꝛ liberauit eos othoniel videlz filiũ cenez fratrem caleph minorẽ: fuitq̃ in eo spiritus dñi: ꝛ iudicauit israel. Egressusq̃ ẽ ad pugnã ꝛ tradidit dñs in manus eius cusanrasathaim regem syrie: ꝛ oppressit eũ. Quieuitq̃ m terra quadraginta annis: ꝛ mortuꝰ est othoniel filius cenez. Addiderunt aũt filij israel facere malũ in cõspectu dñi: qui n cõfortauit aduersũ eos eglon regem moab: quia fecerunt malum in conspectu eius. Et o copulauit ei filios ãmon ꝛ amalech:] abijtq̃ ꝛ percussit israel: atq̃ p possedit vrbem palmarũ. Seruierũtq̃ q filij israel eglõ regi moab ꝛece ꝛ octo annis: ꝛ r postea clamauerunt ad dominũ. Qui s suscitauit eis saluatorem vocabulo aioth filiũ t gera filij gemini: qui u vtraq̃ manu ꝓ ꝛextra vtebatur.]

Non dimiserũt adinuctiones suas: ꝛ viam durissimã ꝑ quã ambulare consueuerant. Iratusq̃ est furor dñi i israel: ꝛ ait Quia irritum fecit gens ista pactũ meũ quod pepigerã cũ patribus eoꝝ ꝛ vocem meam audire cõtempsit: ꝛ ego non relebo gentes quas dimisit iosue: ꝛ mortuus est: ut in ipsis experiar israel vtrũ custodiãt viam dñi.] ꝛ ambulent in ea sicut custodierant patres eoꝝ: an nõ. Dimisit ergo oẽs nationes has: ꝛ cito subuertere noluit nec tradidit i manꝰ iosue.

H e sunt gentes m quas f dñs ꝛereliquit ut eruditet in eis israelem:] ꝛ oẽs qui nõ nouerant ꝛella chananeoꝝ: ꝛ postea discerent filij eorum certare cum hostibus: ꝛ habere cõsuetudinem ꝓeliandi: quinq̃ g satrapas philistinoꝝ:] omnẽq̃ chananeum ꝛ sidonium: atq̃ eum qui habitabat in monte libano ꝛe mõte baal hermon vsq̃ ad introitũ emath. Dimisitq̃ eos ut in ipsis experiretur israelẽ vtrũ audirent mandata dñi q̃ ꝑceperat patribus eoꝝ ꝑ manũ moysi an non: Iratq̃ h filij israel habitauerunt in medio chananei ꝛ ethei ꝛ ãmorrei ꝛ pherezei ꝛ euei ꝛ iebusei: ꝛ i duxerũt vxores filias eorum: ipsiq̃ filias suas filijs eorum tradiderunt: ꝛ k seruierunt dijs eoꝝ. Fecerunt q̃ malũ in conspectu dñi: ꝛ obliti sunt dei sui seruientes baalim ꝛ astaroth. Iratusq̃ l cõtra israel dñs tradidit eos in manus chusanrasathaim regis mesopotamie:] seruierunt q̃ ei octo annis. Et clamauerũt ad dñm qui⁹ suscitauit eis saluatorẽ: ꝛ liberauit eos othoniel videlz filiũ cenez fratrem caleph minorẽ: fuitq̃ in eo spiritus dñi: ꝛ iudicauit israel. Egressusq̃ ẽ ad pugnã ꝛ tradidit dñs in manus eius cusanrasathaim regem syrie: ꝛ oppressit eũ. Quieuitq̃ m terra quadraginta annis: ꝛ mortuꝰ est othoniel filius cenez. Addiderunt aũt filij israel facere malũ in cõspectu dñi: qui n cõfortauit aduersũ eos eglon regem moab: quia fecerunt malum in conspectu eius. Et o copulauit ei filios ãmon ꝛ amalech:] abijtq̃ ꝛ percussit israel: atq̃ p possedit vrbem palmarũ. Seruierũtq̃ q filij israel eglõ regi moab ꝛece ꝛ octo annis: ꝛ r postea clamauerunt ad dominũ. Qui s suscitauit eis saluatorem vocabulo aioth filiũ t gera filij gemini: qui u vtraq̃ manu ꝓ ꝛextra vtebatur.]

b Hec ꝓnit secunda tribulatio que fuit ꝑ regem moab: q̃ primo ꝛescribit. ꝛ secundo ꝛe tertio iudice addit ibi: Post hunc. ꝛc. Circa ꝑmũ primo ꝛescribit filiorum israel culpa. cum dicit Addiderũt aũt filij israel facere malũ in conspectu dñi. Secundo subdit pena. cum dicit: m Qui confortauit aduersũ eos eglon regem moab. ad eos ꝛebellandum. n Et copulauit ei. i. fedre iunxit. o Filios ammon ꝛc. ut esset potentior cõtra filios israel. p Atq̃ possedit vrbẽ palmarũ. i. iericho. nõ q esset reedificata sed quia accepit totum territorium illud. vñ filij israel territi reddiderunt ei tributum. ideo subditur: q Seruierunt q̃ filij israel eglon regi moab ꝛece ꝛ octo annis. Tertio subdit ꝓnitentia. cũ dicit. r Et postea clamauerũt ad dñm. nimis afflicti ꝛe tyrannide eglon. Quarto subiungit ꝛei misericordia. cum dicit. s Qui suscitauit eis saluatorem vocabulo aioth. Circa quod sciendũ ꝙ iste aioth liberauit populum ꝑ hoc ꝙ interfecit regem predictum: quando missus fuit ad reddendũ ei tributum. Primo igitur ꝛescribitur ipsius aioth conditio. secundo eius legatio. ibi: Miserunt q̃ filij. tertio eglon interfectio. ibi: Cũq̃ obtulisset. quarto exercitus eglon ꝛebellatio. ibi: Aioth autem. Circa primũ conditio aioth ꝛescribitur ex gnẽ. cũ dicit: t Filiũ gera filij gemini. Ex hoc dicit ꝙ erat ꝛe tribu ꝛeniamin. secundo ꝛescribitur ꝑ tum ad ꝑsonam. cum dicit: v Qui vtraq̃ manu ꝛc.] .i. ita faciliter ꝛ fortiꝛ vtebat sinistra sicut ꝛ ꝛextera. Hebrei aũt dicũt sic: Debilis manu ꝛextera. nõ q ẽt ipotẽs in illa ꝓte ꝙ meli⁹ ꝛ ꝑmpti⁹ iuuabat se ꝛe sinistra. gallice esclenchier. ꝛ tales aliqñ sũt optimi ꝛellatores

quia tanto mīn⁹ pōt ꝓuideri ictus eoꝝ quanto magis ē īcōsuet⁹. a Miserūtq; hic ꝓnīter ꝛescribīt ei⁹ legatiocū dr̄: Miserūtq; filij israel p illū. tanq; p solēnem nunciū. b Munera. i. tributū. c Qui fecit sibi gladiū ancipitem. i. scindentē ex vtroq; latere. d Habentē ī medio capulū. hoc nō ē in hebreo. sed illud qō sequitur imediate cōiungit̄ hrē precedēti sic: Fecit sibi gladiū ancipitē lōgitudinis palme man⁹. In hebreo br̄: Longitudinis parue. ad hoc q; minus appareret. vñ hbr̄ic: e Et accinctus ē eo subter sagū. i. paliū militare. ut dicūt expositores cōmuniter: tamen in hebreo habetur: In dextro femore. qz melius iuuabat se ꝛe sinistra ꝑm q; dicūt hebrei: Illi aūt qui melius se iuuant ꝛe dextera cingunt gladiū ad partē sinistrā. ꝑm aūt translationē nostram que dicit q; equaliē se iuuabat ꝛe vtraq; manu. dicūt expositores q; hoc fecit ad hoc ut minus appareret gladius: uel ut videret̄ ī armis inexpert⁹. f Cūq; obtulisset. Hic ꝓnē ꝛescribīt ipsius eglon inēfectio ⁊ modus interfectionis. qz aioth nō interfecit eū stati ꝙ recessit inde facta sua legatione. ⁊ hoc ē qō dr̄: Cūq; obtulisset ei munera ꝓsecutus ē socios q cū eo venerant. ad referendū munera ꝑdicta. g Et reuersus ꝛe galgalis ubi erant idola. usq; ad locū illū rediret eū socijs suis. ꝙ qñ vidit idola q eglon posuerat ī galgalis quē locū hebrei reputabant sanctū: eo q; ibi ꝑmo mansērāt post transitū iordanis ⁊ circūcisi fuerant ⁊ pasca celebrauerant. ut br̄ Josue. iiij. ⁊. v. ⁊ quia archa testamenti ⁊ tabernaculū fuerūt ibi quousq; translata fuerunt in sylo. ut dictū fuit Josue. xviij. qō fecerat eglon ī cōtemptū loci sacri. sicut antiochꝰ epiphanes posuit idolū ī templo dñi. ut br̄. j. Mach. j. ca. ex hoc fuit accensus aioth ad reūtendū ut interficeret regē eglon. h Verbū secretū habeo ad te o rex. Et accipit̄ hic verbū ꝓ re significata ꝓpter. qz intēdebat eū occidere in secreto. in apto eni nō poterat. ꝓpter assistentes. i Et ille iperauit silentiū. intuendo q; oēs exirent. ut patet p hrām sequentē. k Verbū dei habeo ad te. q. d. oportet q; surgas. ꝓpter reuerentiā verbi dñi. nec oportet hic aioth ꝛe mendacio excusari: maxime. quia illud mendaciū nō fuit pnitiosum sed magis officiosū quia fuit ordinatū ad interfectionē idolatre pessimi ⁊ tyranni sup populū dei. ꝓpter quod cōmendat aioth. non autē ꝓpter mendaciū. sicut Exo. j. cōmendant obstetrices eo q; saluauerūt pueros hebreoꝝ: nō aūt ꝓpter mēdaciū qō dixerūt regi mēdaciter se excusantes. l Et tulit sicā. i. gladiū. qui sic noiat̄ a sonitu quē facit qñ ꝛe vagina extrahit. m Ut capulus sequeret ferrū. Capulus ē manubriū sic factum qō supemineꝛ vagine. ⁊ vocatur gallice hēath. n Nec eduxit gladiū. tū qz retent⁹ erat ī adipe tū qz festinauit fugē. o Alui stercora. pruperunt. in his eni q; mortuū violenter egestioēs solēt exire. sicut suspensi emittūt vrinā uel aliqō tale. p Aioth aūt clau. dili. ostijs cenaculi. ne aliquis intraret ad regē ⁊ inueniret ipsū mortuū donec esset elōgatus. q Et obfirmatis sera. infra dr̄ q; serui regis tulerūt claue ad apiendū ostiū. ⁊ ideo dicendū q; plures erāt ibi claues: q; vnā tm̄ aioth secum portauit: uel q; ostiū sic erat factum q; per ipulsionē claudebatur sed nō poterat aperiri sine claue: sicut mō fit in pluribꝰ ostijs. r Per posticū egressus ē In hebreo br̄: Porticū. que solet fieri ī domib⁹ magnatoꝝ. ⁊ vere hrā nra corrupta p scriptores. ꝓpter similitudinē hrārū. s Seruiq; regis ī gressi. nō cenaculū in q; erat rex. ut pz in textu. sed porticū q; erat ante a q; se aliquātulū elōgauerat ⁊ post exitū aioth ibidē redierūt stātes ibi p aliqō spaciū tpis. ꝓpē causā q; exp̄mit ī

Miserunteq; filij israel p illū munera eglon regi moab. Quifecit sibi gladiū ancipitē habentem in medio capulum longitudinis palme manus: ⁊ accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitq; munera eglō regi moab. Erat autem eglon crassus nimis. Cumq; obtulisset ei munera prosecutus est socios qui cum eo venerant: ⁊ reuersus ꝛe galgalis ubi erant idola: dixit ad regem: Verbum secretū habeo ad te o rex. Et ille iperauit silentium. Egressisq; omnib⁹ qui circa eū erant ingressus est aioth ad eū. Sedebat autē in estiuo cenaculo solus. Dixitq; Verbū dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditq; aioth sinistrā manū: ⁊ tulit sicam ꝛe dextro femore suo: infixitq; eam in ventrem eius tam valide: ut capulus sequeret ferrum in vulnere: ac pinguissimo adipe stringeret. Nec eduxit gladiū: sed ita ut pcusserat reliquit ī corpore: statimq; per secreta nature alui stercora pruperūt. Aioth aūt clausis diligentissime ostijs cenaculi ⁊ obfirmatis sera per posticū egressus est. Seruiq; regis ingressi viderūt clausas fores cenaculi: atq; dixerunt. Forsitan purgat aluū ī estiuo cenaculo. Expectātesq; diu donec erubescerent ⁊ videntes q; nullus aperiret: tulerūt clauē ⁊ aperientes inuenerunt dñm suū in terra iacentem mortuū. Aioth aūt dū illi turbarentur effugit: ⁊ ptransijt locū idoloꝝ vnde reuers⁹ fuerat. Veniteq; in seyrath: ⁊ statim insonuit buccina in monte ephraim: ꝛescenderunteq; cū eo filij isrl ipso in frōte gradiēte. Qui dixit ad eos: Sequimini me. Tradidit enī dñs inimicos nostros moabitas in manus nostras. Descenderunteq; post eum: ⁊ occupauerunt vada iordanis ⌋ que transmittunt in moab: ⁊ nō dimiserūt transire quēq; sed percusserunt moabitas in tempore illo circiter decem milia omnes robustos ⁊ fortes viros. Null⁹ eoꝝ euadere potuit. Humiliatusq; est moab in die illo sub manu israel: ⁊ quieuit terra octoginta annis a prelijs. Post hunc fuit sangar filius anath: qui percussit de philistijm sexcentos viros vomere: ⌊ ⁊ ipse quoq; defendit israel. IIII

Addiderūteq; filij israel facere malū ī ospcū dñi

textu. ⁊ pz hrā t Veniteq; in seyrath. Hic ꝓnīter ꝛescribīt ꝛelatio exercit⁹ eglō qz videtes ex inspato regē mortuū fugit mēs ⁊ cōsiliū ab eis. ut de exercitu holofernis dr̄ Judith. xv. qñ sciuerūt eū mortuū. ⁊ ideo aioth potuit eos cū paucis dellare. ideo dixit ad socios: v Sequimini me ⁊c ⌋. i. locū illū p quē bies poterāt trāsire de era. pmissionis ī erā moab. eglon eni cū suo exercitu accepat ptē terre. pmissionis. ut pz ex supra dictis: ⁊ ibi erat. cetera patent. x Post būc fuit sangar. sub isto nō legit aliq; notabilis tribulatio ꝙ pacē facta sub aioth ꝓseruauit nec p̄misit philisteos eis dñari. iō subdit: y Qui pcussit ⁊c ⌋ In hebreo br̄: stimulo bouis. iste videt fuisse bō rustican⁹ ⁊ fortis: ⁊ forsitā de ligno in q; erat acule⁹ ad pūgendū bones fecit lanceā uel bastā ad pugnādū ⁊ alios alios iduxit ad simile faciēdū: qz nō ē verisimile q; ipse sol⁹ sexcētos viros inēfecerit. ⁊ sic ꝙ accipit singulare. p pl̄. i. stimulo. p stimulis: sic frequēt fit ī sacra scriptura. vñ Exo. viij. Venit musca ḡuissima. i. multitudo muscarū

Addiderūteq; Hic ponit̄ tertia tribulatio ꝫ Cap. iiij. p iabin regē chanaan. ⁊ ꝑmo ꝛescribīt ꝙ tribulatio. ꝛ. divina liberatio. ibi: Erat aūt ꝛelꝛa. tertio grārū actioca. v. Circa ꝑmū ꝑmittit̄ filioꝝ israel culpa. cū dicit: Addideruntq; filij israel fa. ma. ī cō. dñi. qz plura mala fecerūt q; ante.

post [a] mortē aioth: ⁊ [b] tradidit illos dñs in man⁹ iabin regis chanaan: q̄ regnauit in asor: ⁊ habuitq̄ ducē exercit⁹ sui nomine sysarā. Ipse [c] aūt habitabat in aroseth gētiū. Clamauerūtq̄ filij israel ad dominū. Nōgentos enī habebat falcatos currus: ⁊ p viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat [d] autem debbora ꝓphetes vxor [e] lapidoth: que iudicabat pplm in illo tpe: ⁊ sedebat sub palma que noie illius vocabat inter rama ⁊ bethel in monte ephraim: ascendebāt q̄ ad eā filij israel in oē iudiciū: Que [f] misit ⁊ vocauit barach filium abinoem de cedes neptalī: dixitq̄ ad eū: Precepit [g] tibi dñs deus israel. Vade ⁊ duce exercitū in [h] monte thabor: tollesq̄ tecū decem milia pugnatorū de filijs neptalim ⁊ de filijs zabulon. Ego [i] aūt adducā ad te in loco torrentis cyson sysarā principē exercitus iabin ⁊ currus eius: atq̄ eā multitudinē: ⁊ tradā eos in manu tua. Dixitq̄ [k] ad eā barach: Si venis mecū: vadā: si nolueris venire nō pgā. Que dixit ad eū: Ibo q̄dē tecū: sed in hac vice victoria nō reputabit tibi: quia in [l] manu mulieris tradet sysara. Surrexit itaq̄ debbora ⁊ perrexit cū barach in cedes. Qui [m] accersitis zabulon ⁊ neptalim ascendit cū decē milib⁹ pugnatorū: habēs debborā ī comitatu suo. Aber aūt cyne⁹ recesserat [n] quondā a ceteris cyneis frib⁹ suis filijs obab cognati moysi ⁊ tetenderat tabernacula vsq̄ ad vallē que vocat sennim: ⁊ erat iuxta cedes. Nūciatūq̄ [o] ē sysare q̄ ascendisset barach filius abinoem in mōtē thabor. Et cōgregauit nōgentos falcatos currus: ⁊ oēm exercitum de aroseth gentiū ad torrentē cyson. Dixitq̄ [p] debbora ad barach: Surge: hec [q] est enī dies in qua tradidit dñs sysaram in manus tuas. En ipse ductor ē tuus. Descēdit itaq̄ barach de monte thabor: ⁊ decē milia pugnatorū cū eo. Perterruitq̄ [r] dñs sysaram ⁊ oēs curr⁹ eius: vniuersamq̄ multitudinē in ore gladij ad cōspectū barach intantū ut sysara de curru desiliēs: pedib⁹ fugeret: ⁊ barach psequeret fugientes curr⁹ ⁊ exercitū vsq̄ ad aroseth gentiū: ⁊ [s] ois hostiū multitudo vsq̄ ad internitionē caderet. Sysara aūt fugiēs peuenit ad tentoriū iahel vxoris aber cynei. Erat [t] aūt pax inter iabin regē asor: ⁊ domū aber cynei. Egressa igitur iahel i occursū sysare dixit ad eū: Intra [u] ad me dñe mi: ne timeas. Qui ingressus tabernaculū eius: ⁊ optus ab ea pallio dixit ad eā. Da mihi obsecro paululū aque: q̄ sitio valde. Que [v] aperuit vtrem lactis ⁊ dedit ei bibere: ⁊ operuit illū. Dixitq̄ sysara ad eā: Sta ante ostiū tabernaculi: ⁊ cum venerit aliq̄s interrogans te ⁊ dicēs: nūq̄d hic est aliq̄s: rñdebis: Null⁹ ē. Tulit itaq̄ iahel vxor aber clauū tabernaculi assumēs pīē ⁊ malleū: ⁊ [w] ingressa

a Post mortē aioth. nō facit mentionē de tpe iangar: q̄ fuit breue: ⁊ ideo cōputat sub tpe aioth. secūdo subdit debita pena cū dr: b Et tradidit illos dē. ¶ Josue. xj. dr q̄ Josue istam ciuitatem cōbussit. ad q̄d dicendū q̄ chananei pualētes postea reedificauerūt eam. c Ipse aūt ba. in aroseth gentiū. sic noiat quia hoīes de diuersis nationib⁹ collecti erāt ibi. d Erat aūt debbora. Hic ꝓnē describitur liberatio populi a dicta tribulatione. vbi ꝑmo ponitur diuina reuelatio. secundo populi cōgregatio. ibi: Qui accersitis. tertio hostiū debellatio. ibi: Dixitq̄ debbora. Circa ꝑmū dr: Erat aūt debbora ꝓphetes. id est habēs spiritū ꝓphetie quod exprimit̄ cō q̄ iudicabat pplm ut sic fragilitatem sexus releuaret ꝓphetie spūs. e Uxor lapidoth. Dicunt expositores nostri coīter q̄ iste lapidoth fuit idem qui barach: ⁊ allegant ad h̄ dictum hebreoꝝ. Sed occurrit hic dubium: quia postea subdit q̄ ipsa manebat in mōte ephraim: ⁊ q̄ inde misit ⁊ vocauit barach de cedes: que erat in sorte neptalim. ⁊ sic nō videt q̄ fuerit vir eius: quia separatim habitabāt ⁊ i diuersis tribubus. ⁊ ideo dicit Ra. Sa. q̄ lapidoth nō est nomē ꝓpriū sed cōe: ⁊ sigt lichinariā q̄ faciebat lichina. p lucernis q̄ ardebāt in tabernaculo dñi. ⁊ sic vbi habem⁹ vxorē lapidoth. dicūt: mulierē lichinatricē. si aūt antiqui iudei dixerūt ꝓut dicūt expositores predicti nescio. sed moderni sequūt dictum Ra. Sa. f Que misit ⁊ vocauit barach filiū abinoem. p reuelationē dñi. iō sequit: g Precepit tibi dñs. id est nō dico tibi auctoritate mea sed diuina. h In monte thabor. in quo transfiguratus fuit dñs ihesus xp̄us coram petro iacobo ⁊ iohanne. de qua transfiguratione habetur Matth. xvij. i Ego aūt adducā ad te in loco torrentis cyson sysaram. inmittendo ei voluntatem preliandi cōtra te. k Dixitq̄ ad eā barach si venis mecū vadam. quasi dicat. tu habes spiritū ꝓphetie non ego. ⁊ ideo poteris scire tempus ⁊ horam bellandi. l In manu mulieris tradet sysara. ut patet in sequētib⁹ postea. m Qui accersitis. Hic ponit cōgregatio populi ad bellandū. ⁊ ꝑmo ex pte barach. cū dicit: Qui accersitis zabulon ⁊ neptalim ascendit ⁊c. Aber aūt cyneus. hoc interponitur hic: eo q̄ iahel vxor aber interfecit sysarā. Iste aūt aber dicit cyneus eo q̄ descendit de ietro q̄ vocat⁹ fuit cyn uel cyne⁹ ⁊ obab. sicut dictū fuit ē. j. ca. ⁊ Nu. x. vñ q̄ subdit: Cognati moysi. In hebreo habet: soceri moysi. n Recesserat quondam a ceteris cyneis: qui habitabant in sorte iude. ut dictū ē supra. j. ca. secūdo describitur congregatio populi ad preliū ex pte sysare. cum dr: o Nūciatūq̄ est sysare ⁊c. ⁊ patet littera. p Dixitq̄ debbora. hic consequenē describit hostium debellatio. ⁊ secūdo ducis interfectio. ibi: Sysara aūt. Circa ꝑmum dr: Dixitq̄ debbora ad barach. per reuelationē diuinam. q Surge. ad pugnam. r Hec est enī dies ⁊c. videtur q̄ contrariū dicat supra: In manu mulieris tradet sysara. Dicendū q̄ ytrūq̄ verū ē quia fuit traditus in manu barach ad debellādū. ⁊ fugandū. ⁊ in manu mulieris ad interficiendum. s Perterruitq̄ dñs sysarā ⁊c. quia fulgura ⁊ coruscationes ⁊ lapides grandinis imense magnitudinis ceciderūt sup exercitum eius: ita q̄ nō poterant sustinere sed multi mortui sūt. ⁊ alij fugerūt ⁊ in fugiendo occisi sūt. ideo subdit: t Et ois hostiū mul. vsq̄ ad int̄ caderet. Hic cōsequēt describit ducis interfectio p modū q̄ seqt. cū dicit: Sysara aūt fugiens peruenit ad tentoriū iahel vxoris aber cynei. cui⁹ causa subditur: v Erat aūt pax ⁊c. videtur illuc diuertit securi⁹ ⁊ maxime quia iahel inuitabat eū dicens: x Intra ad me dñe mi ⁊c. Iste aūt modus loquendi. s. ingressus viri ad mulierē frequenē accipit in scriptura pro cōcubitu carnali: nō tamē semp. sed hic accipitur ꝓ securitate refugij. y Que aperuit vtrē lactis. extenti aquā dedit lac ad bibendum quia potus lactis aggrauat corpus hoīs ⁊ inducit somnū. cetera patēt vsq̄ ibi: z Et ingressa absc̄dite nō a tabernaculo h̄ a postio tabernaculi vbi sysara rogauerat eā

stare ⁊ silenter venit iuxta eū ad ipsū interficiendū. ideo subdit: a Posuit supra timpus ⁊c. Moderni grāmatici: ⁊ maxime buguitio dicūt q̄ puerile est dicere timpus sed veter dici tēpus. sed hoc nō multum valet: quia sacra scriptura nō sequit regulas modernas grāmatice: q̄ antiq̄t⁹ erat ali⁹ modꝰ loquendi: sic Matth. viij. bī: dico huic veni ⁊ venit ⁊ alio vade ⁊ vadit. ⁊ tū p̄m modernos grāmaticos vereret dici alij in otō. b Qui sopore morti ⁊c.] q̄ inter soporem ⁊ mortē non fuit interuallū tp̄is. cetera patent in lrā. Circa b q̄ritur vtrū iahel male fecerit interficiendo sysaram. ⁊ videt q̄ sic: quia in textu dicit q̄ pax erat tūc tp̄is inter iabin regē ⁊ domū aber cynei. Ex quo videtur q̄ fedus erat inter eos. p̄pter quod sysara securius intrauit tabernaculum iahel. ⁊ ideo iahel contra fedus initū videtur fecisse: ⁊ p̄r consequēs contra dictamē iuris naturalis qō semp ⁊ apud omnes est illicitum. Item p̄miserat ei securitatem. ut patet i textu: ⁊ postea latenter interfecit eū: ⁊ sic proditorie videt egisse. Cōtra. quia in cantico debore que habuit spiritū dñi: ut patet ex predictis: cōmendatur iahel de facto isto. vbi dr: Benedicta inter mulieres iahel. ⁊ sequit: p̄cussit sysaram ḡrens in capite vulneri locū. Ad b dicēdū q̄ in facto buⁱ mulieris aliqua fuerūt vituperabilia ⁊ mala. videlz falsitas in verbis ⁊ signis quib⁹ ostendebat se velle eū protegere dicens: Intra ad me dñe mi ne timeas. cū tamē itenderet eū occidē. ⁊ de b nō cōmendat in sacra scriptura: q̄ talia nō possunt bñ fieri p̄m plos: nec p̄m doctores sanctos de hac materia loquētes. ⁊ de hoc nō cōmēdabat in scriptura: sed de bono affectu quem habuit ad liberandū pp̄lm de manu tyranni. qō fuit laudabile. sicut ⁊ iudith cōmendat de magno affectu quem habuit ad liberationē pp̄li israel de manu holofernis. nō aut̄ de mēdacijs que dixit in cōspectu eius Et obstetrices de pietate qua saluauerūt filios hebreoꝝ: nō aut̄ de mēdacio q̄ qō excusauerūt se pharaoni. ut bī Exo. j. sed quia questio est de interfectione sysare. dicendū q̄ iahel in hoc fecit rem licitam ⁊ meritoriā: lz inmiscuerit aliq̄ illicita. ut dictū est. sciebat enī q̄ iste sysara erat maxim⁹ oppressor fidelis pp̄li cui⁹ fidei ipsa erat: quia ietro q̄ dictus est cyneus ⁊ alij descendentes ab eo cōuersi fuerūt ad iudaismū recipientes legem dei. ut dictū fuit Exo. xviij. ⁊ Nu. x. ⁊ ideo sicut mēbrū illi⁹ coitatis habuit titulū iustum interficiendi eū. Item p signa manifesta videbat ipsū vere mori ex iusticia diuina: tū quia vidit exercitū eius magnū ⁊ fortem vtrellatū a paucis respective ⁊ inermib⁹. vñ dr infra. v. ca. Clypeus ⁊ hasta si apparuerūt i quadraginta milib⁹ in israel. i. nō apparuerūt. tū quia exercitus eius fuit magis p̄stratus ictib⁹ fulguris ⁊ lapidib⁹ grandinis deo pro filijs israel dimicante cū vtrellatoꝝ gladijs. ⁊ ideo ipsum interficiendo cōformiter egit volūtati diuine: ⁊ forsitan instinctu speciali diuino sicut ⁊ debora hoc predixerat spiritu p̄phetie. Ad p̄mū incōtrariū posset dici q̄ forsitan pax illa erat ex hoc q̄ aber soluebat iabin tributum excessiuū: ut sic nō p̄deret totum qō habebat: ⁊ sic a tali iniusta exactiōe licite poterat se p se ⁊ suos literare occurrēte facultate. Nec etiam in littera bī q̄ fuerit ibi fedus amicicie inter eos cōtractū vel pactum aliqō aliquo iuramēto firmatum. sed tm̄ q̄ pax erat inter iabin ⁊ domum aber: quod potuit fieri modo iniusto predicto. Item dato q̄ fuisset ibi fedus vel pactum sub iuramento: tamē non tenebatur obseruare ut videtur: quia in talibus federib⁹ ⁊ pactis mulieres nō vocāt: sed tm̄ viri. vxor autē nō semp tenet seruare pacta ⁊ iuramenta viri sui. Ad secundū patet responsio ex dictis in questione.

abscōdite ⁊ cū silentio posuit[a] supra timpus capitis ei⁹ clauū percussumq̄ malleo vehemēter fixit in cerebrum vsq̄ ad terrā: qui[b] soporem morti socians defecit ⁊ mortu⁹ est.] Et ecce barach sequēs sysarā veniebat: egressaq̄ iahel i occursum ei⁹ dixit ei: Veni ⁊ ostendā tibi virum quē queris. Qui cū intrasset ad eam vidit sysaram iacentē mortuū: ⁊ clauū infixū in timpore ei⁹. Humiliauit ergo de[c] in die illo iabin regē chanaan coram filijs israel: qui crescebāt quotidie: ⁊ forti manu opprimebant iabin regem chanaan donec delerent eum.

V

Ecinerunt q̄[c] debora ⁊ barach fili⁹ abinoem in illo die dicētes: Qui[a] spōte obtulistis de israel animas vestras ad[c] periculū: benedicite[f] dño. Audite[g] reges aurib⁹ p̄cipite p̄ncipes. Ego[b] sum ego sum: que[i] dño canā: psallam dño deo israel. Dñe[k] cum exires de seir: ⁊ transires per regiones edom: terra[l] mota est: celiq̄ ac nubes stillauerūt aquis. Montes fluxerunt a facie dñi] : ⁊ synai: a[m] facie dñi dei israel. In[n] diebus sangar filij anath: i diebus iahel

c Cap. v. Decinerunt q̄. Postq̄ descripta est bostiū debellatio. hic p̄ter describitur gratiarū actio: sicut rationabiliter ⁊ iuste cōsuetū ē fieri. in qua quidem grāru actione: que vocatur canticū debore. debora primo se ⁊ alios ad diuinas laudes incitat: secundo audaciā filioꝝ israel ⁊ ignauiā recitat ibi: De machir ⁊tio cui attribuēda sit victoria explicat ibi: De celo ⁊c. q̄rto ipsā iahel cōmendat ibi: Benedicta inter mulieres iahel. Prima in duas. q̄ primo excitat se ⁊ alios ad diuinā laudem. secūdo ad b inducit triplicē rationē ibi: Dñe cum exires. Primo igit̄ excitat alios dicens: d Qui sponte obtulistis de israel animas vestras. i. vitas vestras. ut sic liceat loqui. e Ad periculū. p̄m humanū iudiciū. q̄ pauci ⁊ inermes. ut postea videbitur voluntarie ⁊ prompte iuerūt ad pugnandū cōtra multos ⁊ bene armatos. tamē p̄m veritatem ibi nō erat periculū: q̄ assistebat eis diuinū p̄sidiū. ut patet ex predictis. ca. iiij. f Benedicite dño. de tanto eius beneficio. ⁊ alloquit debora illos q̄ fuerāt i p̄lio. g Audite reges aurib⁹ p̄cipite p̄ncipes. i. intelligite diuina beneficia sup illos qui confidūt in eo. Consequenter excitat seipsam dicens: b Ego sum ego sum. ⁊ fit duplicatio ad denotandū duplicē laudem. s. oris que notat ibi: i Que dño canam. ⁊ cordis. ibi: Psallā dño deo israel. seq̄t: k Dñe cū exires. Hic ad p̄positum inducit debora triplicem rationem. secūda. ibi: In diebus sangar. tertia. ibi: Nona bella. Prima ratio inducens ad diuinā laudem accipitur ex beneficio legis date a deo que notat cū dicit: Dñe cum exires de seir ⁊c. Dicunt hebrei q̄ dñs primo obtulit legem filijs esau habitantib⁹ in monte seir sed ipsi noluerunt eam recipere: ⁊ tunc dedit eam filijs israel in monte synai. ⁊ sic exponunt litteram istam: Cum exires de seir ⁊c. eo q̄ recusassent legem sibi oblatam. sed hoc dictum videtur ficticium. prout declaratum fuit plenius Deut. xxxiij. Ideo expositores nostri sic exponunt cōmuniter: Domine cum exires de seir ⁊c. populum illū relinquendo in errorib⁹ suis iudicio tuo iusto lz nobis occulto ⁊ applicares tibi pp̄lū isr̄l legē dando p̄m illud Malach. j. Jacob dilexi: esau aūt odio habui. q̄ dr nō tm̄ de p̄sonis iacob ⁊ esau: s̄ etiā de successorib⁹ eoꝝ. s. iudeis ⁊ de idumeis. l Terra mota ē ⁊c.] In hebreo nō bī et. Ex quo patet q̄ li et ponitur hic pro i. ita q̄ tota ista littera Terra mota est ⁊c. refert̄ ad synai. quia cū lex daret̄ sup montē synai a dño. ecce rrunt audiri tonitrua ⁊ micare fulgura ⁊ nubes densissima operuit montem. ut habetur Exo. ix. ⁊ de istis mons videbatur tremere ⁊ forsitan realiter tremuit. ut dr hic: Et ex nube densa fluxerūt aque. quoꝝ causa subdit. cū dr: m A facie dñi dei israel. quia dñs descendit sup montem illū. ut dr ibidem. ⁊ ista fiebāt in creaturis irrationabilib⁹: ut p̄ hoc ostenderetur q̄ creatura rationalis debet deum timere ⁊ reuereri ⁊ coram eo tremere timore filiali. n In diebus sangar. Hic ponit̄ secūda ratio ex p̄p̄li defensione: quia in dieb⁹ sangar q̄uis nō legatur magnus exercitus venisse cōtra filios israel. tū terrā eoꝝ subintrabāt aliqui latrunculi maxime de philisteis: a quib⁹ defendit eos sangar. non tamē p̄debuit populo plenam securitatem p̄pter latrunculos subintrantes. ⁊ hoc est quod subditur:

quieuerũt[a] semite: et[b] q̃ ingrediebãt[c] p eas: ambulauerũt[c] per calles deuios. Cessauerũt fortes i israel: et quieuerũt donec surgeret debora: surgeret mr̃ i israel. Noua[d] bella elegit dñs et portas hostiũ ipse subuertit. Clypeus[e] et hasta si apparuerunt in quadraginta milibus israel. Cor[f] meũ diligit principes isrl̃.] Qui[g] ꝓpria uolũtate obtulistis uos discrimini benedicite dño: qui[h] ascenditis sup nitentes asinos: et[i] sedetis sup̃a in iudicio: et ambulatis in uia: loquimini[k]. Vbi[l] collisi sunt currus et hostiũ suffocat[m] est exercitus: ibi[m] narrent[k] iusticie dñi: et[n] clementia in fortes israel. Tunc descendit populus dñi ad portas et obtinuit principatũ. Surge surge debora: surge surge et loquere cãticũ. Surge barach: et apprehende captiuos tuos fili abinoem. Saluate sunt reliquie populi. Dñs[o] in fortib⁹ dimicauit[p]. Ex[q] ephraim deleuit eos i amalech: et[r] post eum ex beniamin i populos tuos o amalech. De[s] machir principes descenderunt: et[t] de zabulon qui exercitum ducerent ad bellandũ. Duces[v] isachar fuere cum debora: et[x] barach uestigia sũt secuti: qui[y] quasi in præceps ac baratrum se discrimini dedit. Diuiso[z] cõtra se ruben magnanimoꝝ[a] repta[b] est contentio. Quare[c] habitas inter duos terminos] ut[d] audias sibilos gregũ: Diuiso[e] contra se ruben magnanimoꝝ repta est cõtentio. Galaad[f] transiordanẽ quiescebat: et[g] dan vacabat nauibus. Aser[h] habitabat in littore maris: et in portubus morabat: zabulon ꝓpo et neptalim obtulerũt animas suas morti in[i] regione morome. Venerũt[k] reges et[l] pugnauerũt: pugnauerunt reges chanaan in thanc iuxta aquas mageddo: et tm̃ nihil[m] tulere prædantes. De[n] celo dimicatum est contra eos: stelle[o] manentes i ordine et cursu suo aduersus sysaram pugnauerunt. Torrens[p] cyson traxit cadauera eorum torrẽs cadumim] torrens cyson. Cõculca[q] anima mea robustos[r]. Vngule[s] equorum ceciderunt: luerunt cõmixtim loquendo de istis et de illis dicens: De machir ꝓncipes descẽderũt. machir enĩ fuit filꝰ manasse: de cuiꝰ tribu aliq̃ fuerũt i hoc exercitu. t Et de zabulon. sicut ꝓz ex dictis. ca. iiij. v Duces isachar fuere cũ debora. qz aliqui de illa tribu steterũt cũ debora ad deprecandũ dñm. x Et barach uestigia sunt secuti. quia alij iuerũt cum barach ad pugnandũ. y Qui quasi in p. ac ba. se discrimini dedit. psequẽdo aduersarios per loca deuia ac aspera. z Diuiso cõtra se ruben. in illa enim tribu erant q̃dã cõtentiones intestine. ꝓpter qs noluerũt uenire ad pliũ cũ barach. ideo subdit: a Magnanimoꝝ i. supboꝝ. b Repta ẽ ꝓtẽtio. qz manifesta fuit aliꝭ tribub⁹ ex hoc facto. c Quare habitas tẽ.] qz sors ruben fuit sup iordanẽ fluuiũ: q̃ diuidebat terrã duarũ tribuũ et dimidie a terra aliarũ tribuũ. d Et au. sibi. gregũ. i. balat⁹. illa enĩ tribꝰ delectabat i talib⁹ qz habebat pecora multa et itẽ debat nutritiõi et multiplicatiõi eorũ. ut bñ Augustinꝰ. e Diuiso z se rubẽ tẽ. repetit ad maiorẽ affirmationẽ. et qz sicut i cãticis idẽ repetit: sic iisto cãtico. et exponat sicut ꝓ⁹. f Galaad trãs ior. q̃escebat. nolẽs uenire ad pliũ sicut piger et ignau⁹. g Et dan vacabat nauib⁹. p mercib⁹ exercẽdis. qz sors sua fuit sup litt⁹ maris mediterranei: et iõ noluit uenire ad pliũ intẽt⁹ ad lucrũ. et eodẽ mõ exponit. qõ subdit: h Aser ba. i lit. marj tẽ. zabulõ ꝓpo et neptalim tẽ. isti cõmẽdant de ꝓbitate et audacia: qz ex ipsis ꝓncipaliꝭ exercit⁹ erat. ut ꝓz. ꝭ. iiij. ca. i Jn regi. morome. i. excelsa: qz i mõte thabor fuit congregat⁹ exercit⁹ barach. ut fuit dictũ. ꝭ. iiij. ca. k Venerũt reges. q̃ erant cõfederati ipsi iabin. l Et pugnauerũt. qz uenerũt ad expugnãdũ barach et eiꝰ exercitũ. ut bñ. ꝭ. iiij. ca. m Nihil tulere ꝓdãtes. min⁹ dicit et plꝰ sigt. uenerãt enĩ ad tẽpãdũ terrã isrl̃. et tm̃ ipsi et sua ibidẽ remãserãt. n De celo. hic ꝓpriẽ debora explicat cuiusta victoria sit attribuẽda. s. ipsi deo. et iõ dr̃: De celo dimi. ẽ z eos. s. fulgure et grãdine. o Stelle ma. i or. et cur. suo tẽ. hoc dr̃ ad differẽtiã illiꝰ victorie q̃ facta ẽ a deo p iosue. ut bñ Josue. x. qz tunc sol et luna steterũt p spaciũ vniꝰ diei. i hac aũt victoria nõ stetert̃ ꝭ. ꝓcesserũt i cursu suo. p Torrẽs cyson tẽ.] Cyson et cadumi sũt noia torrẽtiũ ꝓpe qs fuit bellũ. et multi ceciderũt ibi et fuerũt ibmersi. q Cõculca aia mea. i. respice. r Robustos. i. sysarã et bellatores suos: q̃ cõfidẽtes i sua fortitudine uolebãt ppln dñi delẽ. s Vngule eq̃rũ. ceci.

a Quieuerũt semite. qz nõ audebãt debrei ire p uias philisteis ꝓpinquas nisi in sufficiẽti societate ad se defendẽdũ. qõ nõ fit de facili et frequenẽ. b Et q̃ ingrediebant p eas. in parua comitiua uel solitarij. c Ambulauerũt p calles deuios. diuertẽdo a recta uia ne inciderẽt i ꝑdictos latrũculos. Qz aũt fit ꝑ mẽtionem de diebꝰ iahel nõ ẽ referendũ ad tẽpꝰ postq̃ ꝓcesserat sysaram sed ad tẽpus ꝓcedẽs. d Noua bella. hic ꝓnit tertia ratio q̃ accipit ex hostiũ mirabili debellatiõe: ubi ꝓmo describit debellatio hostium ꝓns. secũdo ꝓterita et futura. ibi: Dñs i fortib⁹. Circa ꝓmũ dr̃ Noua bella elegit dominꝰ. i. nouũ modum debellãdi hostes et eoꝝ ciuitates. quem nouitas exponit cũ dr̃: e Clypeꝰ et hasta si ap. i. xl. milia. isrl̃. In debreo bñ Jn isrl̃. ita q̃ li. xl. milibꝰ. nõ iũgit cũ isrl̃. et ꝑ videt ex eo q̃ dictũ est ca. ꝓce. q̃ barach iuit ad pugnã cũ decẽ milibus tm̃. ꝓpter qõ debrei exponũt sic litterã istã: Clypeus et hasta si apparuerũt. i. nõ apparuerũt. et accipit hic si ꝓ nõ. Jn israel. i. in decem milibꝰ pugnatoribꝰ de israel q̃ iermes iuerũt ad pliũ et supplẽdũ ẽ. cũ tamẽ exercit⁹ aduersarioꝝ esset ex. xl. milibꝰ. i. in numero. xl. miliũ armatoꝝ. et talis modus loquendi ubi oportet aliq̃ supplere q̃ apud debreos uocat decurtatus. frequenẽ iuenit i sacra scriptura maxie metrica: cuiusmodi est istud cãticũ debore i debreo. Posset autẽ dici ꝑm trãslationẽ nostrã iũgendo li. xl. milibꝰ. cũ li israel. q̃ ꝛ a ꝓncipio belli fuerunt tm̃ decẽ milia cũ barach: tm̃ qm̃ incepit superare aduersarios. multi de israel ꝑus timore iprditi uenerũt ad pliũ iũgendo se exercitui barach: ita q̃ ascendit ad. xl. milia. f Cor meũ tẽ] .i. duces buiꝰ exercit⁹. iõ subdit: g Qui ꝓpria uolũtate ob. uos discri. bñdi. dño. exponat sicut supra in ꝓncipio buiꝰ cãtici. h Qui ascenditis sup nitentes asinos. i. pingues et pulchros de ꝑda hostiũ. i Et sedetis sup̃ i iudi. et am. i uia. qz antea iudices nõ audebãt ire de loco ad locũ ad iudicandũ: ꝭ tunc poterant ire secure et honorifice. ita q̃ in iudicio hic accipit pro ire ad iudiciũ. quia bões sedentes in aĩalibꝰ nõ iudicant. k Loq̃mini. i. narrate bñficia dei. l Vbi collisi sunt currꝰ. grãdine et tẽpestate cadente sup eos. m Jbi narrent iusticie dñi. quibꝰ interfecit ipios. n Et clemẽtia in fortes israel. qz clemẽtia dei dedit eis fortitudinẽ ad supandũ aduersarios. cetera patent. o Dñs in fortib⁹. hic describit debellatio hostiũ ꝓterita et futura. cũ dr̃: Dñs in fortibꝰ. i. cõtra fortes. p Dimicauit. pro israel. et ponit exemplum de ꝓterito dicens: q Ex ephraim deleuit eos in amalech. qz iosue fuit de tribu ephraim: qui debellauit amalech. ut bñ Exo. xvij. Cõsequenẽ ponit exemplũ de futuro cũ dr̃: r Et post eũ ex beniamin tẽ. quia saul qui fuit de tribu beniamin debellauit et deleuit amalech. ut bñ. j. Regũ. xv. s De machir. hic ꝓnit debora recitat cõstãtiã filiorũ israel q̃ iuerũt cũ barach ad pliũ et ignauiã illoꝝ qui ire noluerunt.

Judicum

ex magnitudine grandinis ⁊ fulguris ⁊ asperitate locorū fuerit lese ⁊ dissipate. a Maledicite ꝛre meroz ⁊c. Dicūt expositores nostri coīter q̄ angel⁹ dñi hic accipitur ꝓ michaele qui ꝑerat filijs israel ad custodiam· ut hr̄ Daniel.x. Meroz autem est nomē demonis. qui excitauit sysaram ⁊ suos ad nocendū cōtra filios isrl̄ cui dixit michael esse maledicē-dū ⁊ malis angelis sibi adiunctis. ideo subdit b Maledicite habitatoribꝰ eiꝰ. id est exercitus dñi qui erat exercitus israel: ꝙ magis venerunt ad nocendū. sic ꝙ exponunt coīt vocto. catholici. hebrei aūt aliter exponūt dicētes q̄ angelus dñi hic intelligitur ipse barach missus a deo ad pugnam p̄dictam· ut patet ex dict̄ sup̄.iiij.ca. Angelus enī idē est q̄ nūcius. Maleath enī q̄ est nomē hebraicū: equivocū est ad angelū ⁊ ad nūciū. Meroz aūt est nomen ꝙdā potentis qui habitabat ꝓpe locū vbi fuit bellū ⁊ iō magis fuit reprehēsibilis eo q̄ noluit venire cū alijs q̄ erāt lōge. ꝓpter q̄ barach dixit ei maledicendū ⁊ hominib⁹ sub eius potestate constitutis. ⁊ hec expositio magis videt concordare hr̄ē.

c Benedicta inter mulieres. Hic p̄ter vel-dza cōmendat iahel que sysaram interfecit· ut patet ex p̄dictis.iiij.ca. d Benedicat in tabernaculo suo. In hebreo hr̄: ꝓe mulierib⁹ in tabernaculo benedicatur. i. p̄ mulieribus habitantib⁹ in tabernaculis que non leguntꝫ fecisse tam viriliter ⁊ caute. ideo subdit: e Aquam petenti lac dedit. ut citius dormiret ⁊ grauiꝰ· ut dictū ē supza.iiij.ca. f Et in phiala p̄incipum. i. apta ꝓ p̄incipibus. g Obtulit butyrum. i. lac pingue. phiala enī ut videt nō est vas aptum ꝓ butyro. nā ꝑm Isidoꝛ etymol. vltimo. inter vasa potatoria numerat. hebrei tamē dicūt hic in phiala. i. in bacino. alias carino. ⁊ est vas in quo p̄t offerri butyrū ꝓpter dictū. ⁊ ꝑm hoc dicūt aliqui q̄ nō solū obtulit ei potum ut p̄terirat sed etiam cibū. cetera patent in littera vsq̄ ibi: h Per fenestram. vbi describit anxietas matris sysare: eo q̄ vltra modū tardabat venire. quā nurꝰ sua volēs cōsolari rīndit: i Forsitan nūc diuidit spolia. bellatoribꝰ suis. k Et pulcherrima feminarū. de hebreis: l

fugientibus impetu: ⁊ per preceps ruentibus fortissimis hostium. Maledicite[a] terre meroz dixit angelus dñi: maledicite[b] habitatoribus eius: quia non venerūt ad auxiliū dñi:] in adiutoriū fortissimoꝝ eius. Benedicta[c] inter mulieres iahel vxor aber cynei: ⁊ benedicatur[d] in tabernaculo suo. Aquam[e] petenti lac dedit: ⁊[f] in phiala principum obtulit[g] butyrum. Sinistram manū misit ad clauum: ⁊ dexteram ad fabrorum malleos: percussitq̄ sysaram querens in capite vulneri locū ⁊ tempus valide perforans. Inter pedes eiꝰ ruit: decidit ⁊ mortuus est. Voluebatur ante pedes eius: ⁊ iacebat exanimis ⁊ miserabilis. Per[h] fenestrā respiciens vlulabat mater eius: ⁊ de cenaculo loquebat: Cur moratur regredi currus eius: quare tardauerunt pedes quadrigarum illius? Una sapientio: ceteris vxoribus eius hec socrui verba respondit: Forsitan[i] nūc diuidit spolia: ⁊[k] pulcherrima feminarū eligitur[l] ei Vestes diuersorum colorum sysare traduntur in predam: ⁊ supellex varia ad ornanda colla congeritur. Sic[m] pereant oēs inimici tui dñe: qui[n] aūt diligūt te: sicut sol i ortu suo] splendet ita rutilent. Quieuitq̄ terra p quadraginta annos. VI

Eligit[o] ei. ad p̄cubitū. Vltimo ponit cōclusio cantici· cum dicit m Sic pereant oēs inimici tui dñe. qui te in tuis fidelib⁹ p̄sequūt: sicut dictū ē saulo Actū.ix. Saule saule quid me p̄sequeris? n Qui aūt diligūt te ⁊c.] In hebreo hr̄: In fortitudine sua. q̄ exponūt hebrei de illa fortitudine solis futura. de qua dr̄ Isa. xxx. Erit lux lune sicut lux solis ⁊ lux solis erit septēpliciter sic lux septē dierū. o Cap. vj.

Fecerūt[o] aūt filij israel malū in cōspectu dñi: qui[p] tradidit illos in manu madian septem annis: ⁊ oppressi sunt valde ab eis. Fecerunt[q] sibi antra ⁊ speluncas in mōtibus: ⁊[r] munitissima ad repugnandū loca. Cūq̄[s] seuisset israel: ascendebat madian ⁊ amalech ceteriq̄ orientaliū nationū: ⁊ apud eos figentes tentoria: sicut erant in herbis cuncta vastabant vsq̄ ad introitū gazę: nihilq̄ oīo ad vitā ptinens relinquebant i israel: nō oues: nō bōues: nō asinos. Ipsi[t] enī ⁊ vniuersi greges eorum veniebant cū tabernaculis suis:] ⁊ instar locustaꝝ vniuersa complebant: innumera multitudo hominū ⁊ cameloꝝ quicquid terigerant vastantes. Humiliatusq̄ ē israel valde in conspectu madian: ⁊ clamauit ad dominum postulans auxilium contra madianitas. Qui[v] misit ad eos virū ꝓphetam. ⁊ locutus ē. Hec dicit dñs deus israel: Ego[x] vos feci conscēdere de egypto] ⁊ eduxi vos de domo seruitutis: ⁊ liberaui de manu egyptioꝝ ⁊ omnium inimicoꝝ qui affligebant vos. Eiecique eos ad introitū vestrū ⁊ tradidi vobis terram eoꝝ: ⁊ dixi: Ego dñs deꝰ vester Ne[y] timeatis deos amoreoꝝ:] i q̄rū tra habitatis: ⁊[z] noluistis audire

Hic p̄ter describit liberatio de dicta tribulatiōe. Circa q̄ sciendū q̄ sicut supra dictū ē ⁊ pz ex decursu libri· q̄n filij israel peccabāt affligebant. ⁊ q̄n penitebant liberabant. ⁊ ideo dñs primo mittit eis reprehensoꝛē ut vere penitent. secūdo adiutoꝛē ut vincāt· ibi: Venit aūt angelus. Circa primū dr̄: Qui misit ad eos virū. Dicit coīter expositores nostri q̄ fuit angelus i specie viri ⁊ ille idē q̄ infra nomiat angelus. Hebrei aūt dicūt q̄ fuit phinees filius eleazari sacerdotis. ⁊ satis videt ex textu q̄ iste missꝰ a deo fuerit hō verꝰ. siue fuerit phinees siue alius: quia dr̄ in textu: Misit ad eos virū ꝓphetā. angeli ꝙo in sacra scriptura nō vocant ꝓphete ꝓtum mihi occurrit: ⁊ hoc rationabiliter. quia lz ꝓphetica cognitio sit clarioꝛ noticia fidei: tamē est enigmatica. cognitio ꝙo angeloꝝ qua cognoscūt res in verbo de qua est hic sermo· clara est ⁊ absq̄ enigmate. p Ego vos feci ⁊c.] in signis mirabilib⁹. sicut i Exo. cōtinet. y Ne timeatis ⁊c.] impendendo eis latriā. z Et noluistis ⁊c. 6 ad idolatriā declinastis. ⁊ iō merito cecidistis in tribulationē istā.

voꝛem meam. Venit [a] autem angelus dñi: ⁊ sedit sub quercu que erat in ephra: ⁊ [b] ptinebat ad ioas patrem familie eẽri. Cũq; [c] gedeon filꝰ eiꝰ excuteret atq; purgaret frumẽta ⌊ in torcular ut [d] fugeret madian: apparuit [e] ei angelus dñi ⁊ [f] ait: Dñs [g] tecum viroꝝ fortissime. Dixitq; ei gedeon: Obsecro mi dñe si dñs nobiscũ est: cur ergo apprehẽderũt nos hec omnia: Vbi sũt mirabilia eius que enarrauerũt patres nostri: atq; dixerunt: de egypto eduxit nos dñs: Nũc aũt dereliquit nos dñs: ⁊ tradidit in manu madian: Respexitq; ad eũ dñs ⁊ ait: Vade [h] in hac fortitudine tua: ⁊ [i] liberabis israel de manu madian: Scito [k] q; miserim te. Qui respondens ait: Obsecro mi dñe in quo liberabo israel: Ecce familia mea infima est in manasse: ⁊ ego minimus in domo pris mei. Dixitq; ei dñs: Ego ero tecũ ⁊ percuties madian q̃si vnũ virũ. Et [l] ille: si inueni inq; gratiã coꝝ te: da [m] mihi signũ q; tu sis qui loqueris ad me. Ne [n] recedas hinc donec reuertar ad te portans sacrificium ⁊ offerens tibi. Qui respondit: Ego prestolabor aduentũ tuũ. Ingressus est itaq; gedeon ⁊ coxit hedũ: ⁊ de farine modio ãçimos [o] pães: carnesq; ponẽs in canistro: ⁊ ius carniũ mittẽs in ollã: tulit [p] omnia sub quercu ⁊ obtulit ei. Cui dixit angelus dñi: Tolle carnes ⁊ ãçimos panes ⁊ pone supꝛa petrã illã ⁊ ius desuper funde. Cũq; fecisset ita: extẽdit [q] angelus dñi sũmitatem virge quã tenebat in manu: ⁊ tetigit carnes ⁊ panes ãçimos: ascenditq; [r] ignis de petra: ⁊ carnes ãçimosq; panes cõsumpsit: angelus aũt dñi euanuit ex oculis eiꝰ. Videsq; gedeon q; eẽt ãgelꝰ dñi ait: Heu [s] mi dñe deus: q; vidi angelum dñi facie ad faciem. Dixitq; ei dñs: Pax tecũ: Ne [t] timeas: non morieris. Edificauit ergo ibi gedeon altare dño: vocauitq; illud dñi pax vsq; in presentem diẽ. Cũq; [v] adhuc esset in ephra que est familie eẽri: nocte illa dixit [x] dñs ad eũ: Tolle taurũ patris tui ⁊ [y] alterũ taurũ annoꝝ septem destruesq; [z] aram baal: que est patris tui: ⁊ [a] nemus q̃ circa aram est succide: ⁊ [b] edificabis altare dño deo tuo in [c] sũmitate petre hui [d] sup quã ante sacrificiũ posuisti: tolleq; [e] taurũ secundũ ⁊ [f] offeres holocaustum sup structem lignoꝝ que de nemore succideris. Assumptis q; gedeon decem viris de seruis suis: fecit sicut pceperat ei dñs. Timens aũt domũ patris sui ⁊ hoies illius ciuitatis q; diem noluit facere: sed omnia nocte cõpleuit. Cũq; surrexissẽt viri oppidi eius mane: viderũt destructã aram baal lucũq; succisum: ⁊ taurũ alterũ impositũ sup altare q̃ tunc edificatum erat: dixeruntq; ad inuicem: Quis hoc fecit: Cũq; pquirerẽt

a Venit aũt angelus. Hic pñter describitur missio adiutoris angeli p cuius assistentiam gedeon habuit victoriam, ⁊ nõ fuit pbineces sed verus angelꝰ. Circa q̃ pmo ponitur vocatio ducis. secũdo modus certaminis. ca. vij. Circa pmũ pmo datꝰ duci pceptum ad aggrediendũ pugnã. secundo signũ ad cognoscendum psonam esse angelicã. ibi: Et ille. tertio mãdatum destruendi patris idolatriam. ibi: Cũq; adhuc eẽt. ĩrto duplex signũ assequẽdi victoriam. ibi: Dixitq; gedeon. Circa pmũ dr: Venit autem angelus dñi. in specie viri. tamẽ erat verus angelus dei. ut patebit ex sequentib⁹. b Et pertinebat ad ioas patrem familie eẽri. dicit aũt hic pater. nõ ratione generationis sed quia erat potẽtior ⁊ pncipalior ĩ familia sua. diuidebant enim trib⁹ in familias ⁊ familie ĩ domos ⁊ dom⁹ in capita viroꝝ. sicut victum fuit Josue xviij. ca. c Cũq; gedeon filꝰ eiꝰ excuteret ⁊c. ⌋ ad puidẽdũ sibi de victu. d Vt fugeret. ad aliqđ fortaliciũ. e Apparuit ei angelus dñi. in specie viri. f Et ait ei. salutando eum. g Dominus tecum viroꝝ fortissime. nõ ꝓpẽ preterita nec ꝓpẽ eius conditionẽ. quia pparabat se ad fugã: sed ꝓpter futura in q̃bus habiturus erat ex dei assistẽtia victoriã dñi sequit̃ postea: h Vade in hac fortitudine tua. quã habebis p assistentiam meam. i Et liberabis israel. non p teipsum sed per me. ideo subdit: k Scito q; miserim te. cetera patẽt ex dictis. l Et ille. Hic pñter datur signũ gedeoni q; vere angelus dñi loquebatur ei. ⁊ hoc est qđ petit dicens: m Da mihi signum q; tu sis. s. missus ex parte dei. n Ne recedas hinc donec reuertar. nõ est intelligendũ q; p hoc vellet offerre sacrificiũ ei qui sibi apparebat quod soli deo est offerendum: cũ adhuc ignoraret si esset ꝓpheta uel angelus a deo missus. sed q; volebat experiri p signum a deo datum in acceptatione sacrificij p illũ qui sibi apparebat deo offerendũ si esset vere a deo missus. nec in hoc peccauit: quia ly esset ꝓhibitum offerre sacrificiũ extra locũ vbi erat tabernaculũ: put dictum fuit Josue. xxij. hoc tamẽ intelligendũ ẽ sicut ibidem dictum fuit de modo coĩ. poterat tamen alibi offerri de speciali mandato dei p angelũ uel ꝓphetam loquentẽ in nomine dei: quod iste gedeon volebat experiri, ꝑm illud .j. Joh. iiij. Probate spũs si ex deo sint. o Ãçimos panes. ex hoc dicũt debuci q; erat solẽnitas paschalis in qua iudei septem diebꝰ vtunt ãçimis. sed hoc argumentũ nõ valet: quia panes dño oblati debebant esse ãçimi etiam aliis tpib⁹. p Tulit oia sub quercu ⁊ obtulit ei. nõ tãq; ei sacrificans sed ut p eum offerretur deo sacrificiũ. ideo sequit̃ postea: q Extẽdit angelus dñi sũmitatem virge quam tenebat in manu ⁊ tetigit carnes ⁊ panes ãçimos. tãq; offerẽs sacrificiũ. r Ascenditq; ignis. in signum diuine acceptationis. Sequit: s Heu mi dñe deus: quia vidi ãgelũ dñi facie ad faciem. Ex hoc enim qđ scriptum est Exo. xxxiij. Nõ videbit me homo ⁊ viuet. surrexit opinio inter vulgares ⁊ simplices iudeorum q; homo videns deũ uel angelũ sibi apparentem in specie aliqua sensibili: deberet cito mori. quod nõ erat verũ. ideo subdit: t Ne timeas nõ morieris. Edificauit ergo ibi gedeon altare. hoc dicit̃ p anticipationem. quia nõ edificauit illud nisi post diuinam reuelationem que habetur parte sequenti. v Cũq; adhuc eẽt in ephra. Hic cõsequenter datꝰ gedeoni mandatũ de patris sui idolatria destruẽda cum dicit: x Dixit dñs ad eũ Tolle taurum patris tui. qui idolo baal sacrificari debebat. y Et alterum taurum annoꝝ septẽ. id est impinguatũ septem annis ut idolo baal sacrificetur. z Destruesq; aram baal. tanq; abominãs idolatriam. a Et nemus quod circa aram est succide. vbi homines exercebant luxuriam. b Et edificabis altare dño deo tuo. istud est altare de quo supra dictum est per anticipationẽ. quod patet ex eo qđ subdit: c In sũmitate petre hui [d] sup quã ante sacrificiũ posuisti. q; in vno loco nõ poterãt ab eodem edificari simul duo altaria. e Tolleq; taurũ secundũ. impinguatum septem annis. ut p̃dictũ est. f Et offeres holocaustũ ⁊c. Ex predictis p̃z q; edificando altare alibi q̃m in loco tabernaculi ⁊ offerẽdo ibi nõ peccauit. quia hoc fecit de speciali mandato dei. ut p̃z

ex predictis. cetera patent vsq; ibi: a Nūquid vltores estis baal. hoc dixit quia nolebat filiū suū mori. b Qui aduersarius est ei⁹ moriat. nō p̄ dominē sed p̄ ipsum baal si ve⁹ ē q: pōt se vindicare. c Exillo die vocat⁹ ē gedeon hierobaal. i. fortis ꝫ baal uel fortior baal. ſm ꝓpietatē hebraici sermonis, quia nō vindicauit se ve eo baal cū tamē destruxisset altare ei⁹. d Igitur oīs madiā. Hic p̄ñē dat gedeoni duplex signū assequendi victoriā ⁊ p̄ describit belli ꝓparatio cum dicitur: Igitur omnis madian ⁊ amalech cē. ⁊ pz ira. 2° subdit signi petitio ⁊ cōcessio. ibi: e Dixitq; gedeon ad dñm cē. videtur q; gedeon peccauerit petendo signū: cū iam esset certificat⁹ q; ille qui sibi apparuerat ⁊ victoriam ꝓmiserat eēt verus angelus dei. ut patet ex predictis. Ad qō dicendū q; quando petit signū ex diffidentia post certificationē de nuncio dei petīt ē. b qñ petit ex q̄dā familiaritate diuina ⁊ voluntate seu desiderio ut manifestet dei gloria tūc nō ē peccatū. Sicut ezechias petiuit signū de sanitate sua futura: quā tamē annūciauerat ei Isaias ꝓphēta. ut habet iiij. Regū. xx. ⁊ Isa. xxxviij. ⁊ b modo petijt gedeon signū de victoria sibi futura. ⁊ patet ira b excepto. f Conchām roris impleuit. In hebreo hē: bacinū. g Dixitq; rursus ad dñm: Ne iracatur furor tuus cōtra me: si b adhuc semel tentauero signū querēs in vellere Oro ut solum vellus siccū sit: ⁊ omnis terra rore madens. Fecitq; dñs nocte illa ut postulauerat. ⁊ fuit siccitas i solo velleris: ⁊ ros in oī tra.

auctoritatē facti: dictum est: Gedeon filius ioas fecit hec omnia. Et dixerunt ad ioas: Produc filiū tuū ut moriatur qua destruxit arā baal ⁊ succidit nemus. Quibus ille rñdit. Nūquid[a] vltores estis baal ut pugnetis pro eo: Qui[b] aduersarius est ei⁹ moriatur anteq; lux crastina veniat. Si deus ē vindicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex[c] illo die vocat⁹ est gedeon hierobaal: eo q; dixisset ioas: vlciscatur se de eo baal: qui suffodit aram eius. Igit[d] omnis madian ⁊ amalech ⁊ orientales populi cōgregati sunt simul: ⁊ transeuntes iordanē: castrametati sunt in valle iezrahel. Spīritus autē dñi induit gedeon: qui clangēs buccina cōuocauit domū abiezer ut sequeretur se. Misitq; nuncios in vniuersum manasse: qui ⁊ ipse secutus est eū. Et alios nuncios in aser ⁊ zabulon ⁊ neptali q̄ occurerūt ei Dixitq; [e] gedeon ad dñm: Si saluū facis per manū meā populum israel: sicut locutus es: ponam hoc vellus lane in area Si ros in solo vellere fuerit: ⁊ in omni terra siccitas: sciam q; per manū meam sicut locutus es liberabis israel. Factūq; est ita. Et de nocte cōsurgens expresso vellere conchām[f] roris impleuit. Dixitq; [g] rursus ad dñm: Ne iracatur furor tuus cōtra me: si[b] adhuc semel tentauero signū querēs in vellere Oro ut solum vellus siccū sit: ⁊ omnis terra rore madens. Fecitq; dñs nocte illa ut postulauerat. ⁊ fuit siccitas i solo velleris: ⁊ ros in oī tra.

ferri cupientis que merito reprobāt i iure canonico. sed accipit hic tentatio pro petitione signi procedente ex confidentia dei. ⁊ ut eius gloria amplius manifestet. ut ꝫ. dictū est.

Hīc hierobaal. Postq; descripta ē vocatio i Cap. vij. ducis. hic p̄ñē describit mod⁹ certaminis. vbi ꝑmo pōit concertatio pugne. 2°. perfectio victorie. ca. viij. Circa ꝑmū ꝑmo describit bellatoꝝ electio. secundo electoꝝ assecuratio. ibi: Castra aūt madiā. tertio assecuratoꝝ certatio. ibi: Diuisitq; trecētos viros. quarto adiutorū associatio. ibi: Cōclamantes. Circa primū sciendū q; dñs voluit eligere bellatores in paruo numero ut sibi victoria illa totaliter attribueret. ut pz in textu. eligunt igit huiusmodi bellatores duplici signo. Primū est cōstantia mētalis. cū dicit: k Qui formidolosus ⁊ timidus ē reuertat. ita q; solum constantes ⁊ impauidi ad prelīū remanerent. vñ subdit: l Recesserūtq; de monte galaad cē. iste mons nō ē ille qui est vltra iordanē vbi laban cōprehēdit iacob ut hr Beñ. xxxj. sed ē alius mons i terra ꝑmissionis qui similiter nosat. secūdo eligunt signo potētie corporalis. ibi: m Adhuc ꝑpls mult⁹ ē cē.] nō ē intelligēdū q; de⁹. ꝑtet aliquē uel aliquos ad cognoscēdū aliq̄d sibi ignotū: sed ut cognoscat ab alijs. n Qui manu ⁊ lin. lā. aquas. hoc erat signū q; nō erāt multū sitibūdi: q: sufficiebat eis accipere modicum de aqua cū manu ⁊ projicere ad os magis per modū refrigeratiōis ⁊ lotionis q̄m ꝑ modū potatiōis. signū etiā erat q; nō erāt multū fatigati: q: nolebant ad terrā ꝓcūbere sed statim trāsire. ⁊ econtrario i illis q̄ biberūt curuatis genibus ad terram ut effunderēt se supaquā ad bibendū in magna copia signū erat q; erant fatigati ⁊ multū sitibūdi ⁊ ideo de exercitu fuerūt separati. hebrei aūt dicūt q; hoc fuit eo q; erant assueti curuare genua cōtra idolis. sed ꝑma expositio est magis lrālis. o Sumptis itaq; pro numero cibarijs. ſ. pro trecentis viris electis ad prelīū quia residuum cibor dimisit reuerentibus. p Castra aūt madian. hic p̄ñter describitur

Igitur[i] VII hierobaal qui ⁊ gedeon de nocte consurgens ⁊ omnis populus cum eo: venit ad fontem qui vocatur arad. Erant aūt castra madian in valle ad septentrionalē plagam collis excelsi. Dixitq; dñs ad gedeon Multus tecū est populus nec tradetur madian in manū eius ne glorietur contra me israel: ⁊ dicat: meis viribus liberat⁹ sum. Loquere ad populum: ⁊ cunctis audientibus predica: Qui[m] formidolosus ⁊ timidus est reuertatur: Recesseruntq;[l] de monte galaad: ⁊ reuersi sūt ex populo viginti duo milia virorum: ⁊ tm̄ decē milia remanserunt. Dixitq; dñs ad gedeon Adhuc[m] populus multus est: Duc eos ad aquas ⁊ ibi ꝓbabo illos:] ⁊ de quo dixero tibi ut tecum vadat ipse pgat: quē ire ꝓhibuero: reuertat. Cūq; descēdisset populus ad aquas dixit dom⁹ ad gedeon: Qui[n] manu ⁊ lingua lābuerint aq̄s sicut solent canes lambere separabis eos seorsum: qui autē curuatis genibus biberint: in altera parte erunt. Fuit itaq; numer⁹ eorū qui manu ad os projiciente aquas lambuerāt trecenti viri: omnis autē reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait dñs ad gedeon In trecentis viris qui lambuerūt aquas liberabo vos ⁊ tradam in manu tua madian: cetera autē reliqua multitudo reuertatur in locum suū. Sumptis[o] itaq; ꝑ numero cibarijs ⁊ tubis: omnē reliquam multitudinem abire precepit ad tabernacula sua: ⁊ ipse cū trecentis viris se certamini dedit. Castra[p] autē madian erant subt in valle. Eadē nocte dixit dñs ad eum: Surge ⁊ descende in

babuit abrahā cū dño q̄ voluit replicare petitionē suā de salute sodomoꝝ. ut habet Beñ. xviij. b Si adhuc semel tentauero. nō accipit hic tentatio ꝓut tentatio dei dr peccatū: qđ ē q̄ aliquis exponit se periculo volens ꝑ dē experiri diuinū auxiliū: cū tñ habeat quid agē possit ſm viā humanā. sicut est ꝓbatio in duello ⁊ tactus

electorum assecuratio. ⁊ primo verbo diuino cum dicit: Surge ⁊ descende in castra. secundo ex somnio audito. ⁊ ideo subdit: a Et cū audieris q̄d loquant⁊c] q̄ intelligit de somnio audito ⁊ interpretatione eius. que postea ponit cū dicit: Narrabat aliquis somniū ⁊c. cuius forma subditur. cum dicit: b Videbat mihi q̄si subcinericius pānis ex hordeo ⁊c.] per quem significabat gedeon qui nulli⁹ reputationis erat in cōspectu regū madian: sic panis subcinerici⁹ ⁊ hordeaci⁹ vilis ē ex materia ⁊ forma. ⁊ hoc est quod subdit in interpretatione. cū dr: c Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis ⁊c. Cūq; audisset gedeon somniū ⁊ interp̄tationē ei⁹ adorauit. eo q̄ inuenerat verbū cōfortatiuū: sic ei dixerat dñs: Tūc cōfortabunt⁊ man⁹ tue. ⁊c. ⁊ per hoc sciuit q̄ nō erat somniū vanū sed magis a deo imissum ad confortationē gedeonis ⁊ socioꝝ ei⁹: ⁊ ad desolationē aduersariorū ipsius. tales enī visiones ⁊ int̄pretationes earū aliq̄n a deo conceduntur etiā malis hominibus sicut ⁊ apostatandi act⁹ ponit babet in pluribus locis sacre scripture. vñ saluator Matb. vij. dicit: Multi dicent mihi in illa die: nōne in nōie tuo prophetauim⁹ ⁊c. sequit: Tūc confitebor illis q̄z nūq̄ noui vos ⁊c. Gedeon aūt ex predictis assecurat⁹ de victoria assecurauit socios suos dicēs: Surgite tradidit enī dñs ⁊c. d Diuisitq;. Hic p̄ponit ponit assecuratoꝝ certatio. cū dicit: Diuisitq; trecentos viros in tres ptes ut sic inuaderent exercitum aduersariorꝝ p tres partes; q̄si ecēt tres exercitus magni subito supuenientes: ut ex hoc exercit⁹ terreret: sicut ⁊ factum fuit. ut patet ex sequētibus. e Et dedit tubas in manib⁹ eoꝝ ⁊c. modus enī pugnādi fuit talis. q̄z quilibet de trecentis viris habebat tubā in manu dextera. ⁊ lampadem. i. faculā ardentem ī sinistra manu que nō posset de facili extingui. ⁊ lagene vacue erant desup includentes faculas: ita q̄ lumē non posset videri. ꝓpter q̄d videt q̄ orificia lagenarum essent inferius versus man⁹ renentiū faculas. ⁊ buccinante gedeone trecenti viri in trib⁹ prib⁹ circa exercitum hostiū cōfregerunt lagenas ⁊ sic subito apparuit lumē inclusum ⁊ ceperūt clamare: Gladi⁹ dñi ⁊ gedeōis ⁊ buccinare. ⁊ sic ex terribili sonitu cōfractionis lagenarū ⁊ clamoris hominū ⁊ sonitu tubarū ⁊ subita apparitione luminis fuit territus exercitus hostiū ⁊ ita turbatus q̄ vnus interficiebat aliū credens p̄cutere aduersariū. ⁊ sic fuerūt aduersarij debellati. ⁊ ex predictis patet ībā paucis exceptis que discurrēt

castra: quia tradidi eos in manu tua. Vinaute solus ire formidas: descendat tecum phara puer tuus. Et f cū audieris quid loquantur: tunc cōfortabunt manus tue:] ⁊ securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse ⁊ phara puer eius in partem castrorū vbi erant armatorum vigilie. Madian autem ⁊ amalech: ⁊ omnes orientales populi fusi iacebant in valle ut locustarū multitudo: cameli aūt innumerabiles erant: sicut arena que iacet ī littore maris. Cūq; venisset gedeon narrabat alicui somniū proximo suo: ⁊ in hūc modum referebat q̄d viderat Vidi somniū: ⁊ videbatur g mihi q̄si subcinerici⁹ panis ex hordeo] volui ⁊ ī castra madian descendere: cūq; peuenisset ad tabernaculum pcussit illud atq; subuertit ⁊ terre fundit⁹ coequauit. Rndit is cui loquebatur: Non h est hoc aliud nisi gladi⁹ gedeonis filij ioas viri israelite. Tradidit enī dñs in manus eius madian ⁊ oīa castra eius. Cūq; audisset gedeon somniū ⁊ interpretationem eius adorauit: ⁊ reuersus est ad castra israel ⁊ ait: Surgite: tradidit enī dñs in man⁹ nostras castra madian. Diuisitq; i trecentos viros in tres partes: ⁊ k dedit tubas ī manibus eoꝝ: lagenasq; vacuas ac l lampades in medio lagenarū. Et dixit ad eos: Quod me facere videtis hoc facite. Ingrediar partem castrorū: ⁊ quod fecero sectamini. Quando p/

sonuerit tuba in manu mea: vos quoq; per castrorū circuitum clangite ⁊ cōclamate dño ⁊ gedeoni. Ingressusq; est gedeon ⁊ trecenti viri qui erant cum eo in partem castroꝝ: incipientib⁹ m vigilijs noctis medie ⁊ custodib⁹ suscitatis:] ceperunt buccinis clangere ⁊ cōplodere int̄ se lagenas. Cūq; per gyrum castrorū in tribus psonarent locis: ⁊ hydrias cōfregissent: tenuerunt sinistris manibus lampades. ⁊ dextris sonātes tubas: clamanerūtq; gladius dñi ⁊ gedeonis: stātes singuli in loco suo per circuitū castrorum hostilium. Omnia itaq; castra turbata sunt: ⁊ vociferātes vlulantesq; fugerūt. Et nihilomin⁹ insistebant trecenti viri buccinis psonantes. Immisitq; dom̄in⁹ gladiū in omnibus castris: ⁊ mutua se cede trucabāt: fugientes vsq; ad bethseca ⁊ crepidinem abel meula in thebbath. Conclamantes n autem viri israel de neptalim ⁊ aser ⁊ oi manasse psequebantur madian. Et dedit dñs victoriā populo israel in die illa. Misitq; gedeon nūcios in omnē montē ephraim dicēs: Descendite in occursū madian: ⁊ occupate aquas vsq; bethbera atq; iordanem. Clamauitq; omnis ephraim ⁊ p̄occupauit aquas: atq; iordanē vsq; bethbera. Apprehensoq; duos viros madian oreb ⁊ zeb: interfecit oreb in petra oreb: zeb ꝙo in torculari zeb. Et psecuti sūt madian: capita o oreb ⁊ zeb portātes ad gedeon

f De lāpades. i. faculas ardentes uel torticea uel aliqua hui⁹modi q̄ nō posset de facili extingui
g Incipiētib⁹ vigilijs ⁊c.] ita q̄ illi qui vigilauerant pro custodia exercit⁹ erāt fatigati ⁊ deponebant arma ut dormirent: ⁊ alij qui debebant eis succedere in vigilia nondū erāt armati ⁊ sic fuerunt citi⁹ stupefacti.
h Cōclamantes aūt. Hic p̄ponit ponit adiutorū associatio. quia filij isr̄l qui nō erant in prelio videntes aduersarios fugere insecuti sūt eos: quia vulgariter dicit: si est qui fugiat satis inuenit qui insequitur. ⁊ interfecerūt eos p̄occupantes loca q̄ poterant ioz danē transire ⁊ pz trā vsq; ibi:
i In petra oreb. Ista nō est petra oreb de q̄ moyses eduxit aquā. ut habet Exo. xvij. q̄z illa nō est in terra p̄missionis sed in deserto. ista aūt est in terra promissionis. § alie scribunt in debreo quia illa incipit p litteram dem: ista aūt p littera aim. ⁊ nominata ē ista petra oreb: quia oreb fuit iuxta illā interfectus.
k Capita oreb ⁊ zeb portantes ad gedeon trās fluenta iordanis. i. post gedeon transierunt iordanē ad psequendū aduersarios. de q̄ transitu dr ca. sequenti. ⁊ ideo illud quod dicit hic de ista portatione capitū vltra iordanē dicit p anticipationē. quia gesta nō semp scribunt eodē ordine quo facta sunt. Quia sententia hui⁹ ca. breuis est p̄t hic poni breuis moralitas Hierobaal enī q̄ interpretatur fortis cōtra baal figit dñm nostrū ihesum xp̄m cōtra demonē fortissimū. exercit⁹ eius est populus xp̄ianus. in hoc exercitu multus est populus: q̄

multi sunt vocati: pauci vo electi. Matb.xx. Repudiant aũt tanq̃ inepti ad preliũ cõtra vitia timidi sitibundi ⁊ fatigati. i. timentes ad tremorem humanũ. sitientes honorẽ mundanũ. impotentes ad laborẽ seu obsequiũ diuinũ. Et econtrario eliguntur apti ad hoc prelium constantes in humanis terroribꝰ non curantes de mundanis honoribus. pseuerantes in diuinis obsequijs seu laboribus. ⁊ isti vincunt confractione lagenarum. psonatione tubarum. exclamatione vocum humanarũ. cõfractio lagenarum est carnis mortificatio. exclamatio vocũ: deuota oratio. sonitus tubarum: sancta ⁊ feruens predicatio: quibꝰ aduersarius noster diabolꝰ debellat

a Cap. viij

Orerũtq; Dic q̃nter describitur victorie perfectio. vbi primo ponitur occasiõe buiꝰ victorie cõtentio. secundo malignor̃ responsio. ibi: Cumq; venissent. tertio aduersariorũ cõprensio ibi: Jebee autem ⁊ salmana. quarto de prisorum punitio ibi: Reuertẽsq; de bello. q̃nto ad ũsariorũ cõphẽsorũ occisio. ibi: Dixitq; ad gedeon ⁊ salmana. sexto prede diuisio. ibi Dixerũtq;. septimo sequẽs transgressio. ibi: Fecitq;. Circa primũ sciendũ q̃ iacob patriarcha bñdicens filijs ioseph manasse ⁊ ephraim: p̃posuit ephraim ipsi manasse. ut bñ Beñ. xlviij. q̃ter q̃ tribus ephraim p̃ponebat se tribui manasse. Gedeon aũt erat de tribu manasse. ut patet ex dictis sup̃ ca. vj. ⁊ ideo isti de ephraim fuerũt indignati de hoc q̃ gedeon posset de victoria pre ipsis gloriari. ideo volebãt contra ipsum contendere ⁊ pugnare p̃ q̃ dicit: Jurgantes fortiter ⁊ ꝑpe vim inferentes. quod videꝰ gedeon maluit eis gloriam victorie tribuere ne seditio moueret inter eos dicẽs: b Quid enim tale facere potui quale vos fecistis? quasi dicat. vobis est attribuẽda victoria ⁊ nõ mihi. ad qõ rationẽ apparentem inducit dicens: c Nonne melior est racem⁹ ephraim vindemijs abiecer? loquit̃ parabolice. racemus enim continet pauca grana. vindemia aũt multa. p hoc igitur sigt q̃ pauce psone capte ⁊ occise a filijs ephraim erant maioris ponderis q̃ multitudo victa ⁊ occisa ab exercitu qui erat cũ gedeone: quã venerat abiecer cuiꝰ domũ

trans fluenta iordanis. VIII

Jxeruntq;ᵃ ad eũ viri ephraim: Quid è hoc quod facere voluisti: ut nos nõ vocares cum ad pugnã pergeres contra madian? Jurgantes fortiter ⁊ ꝑpe vim inferentes. Quibus ille respõdit: Quidᵇ enim tale facere potui quale vos fecistis? Nonneᶜ melior est racemus ephraim vindemijs abiecer? Jnᵈ manꝰ vestras dñs tradidit principes madian: oreb ⁊ zeb. Quid tale facere potui: quale vos fecistis? Nõ cum locutus esset requieuit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Lũq; venisset gedeon ad iordanẽ transiuit eum cũ trecẽtis viris qui secum erant: ⁊ ꝑe lassitudine fugientes psequi nõ poterant Dixitq;ᵉ ad viros soccoth: Datᵉ obsecro panes populo qui mecũ est: quia valde defecerũt ut possimus psequi zebee ⁊ salmana reges madian. Respondẽrunt ᵇ principes soccoth. Forsitanᶠ palme manuum zebee ⁊ salmana in manu tua sunt: ⁊ idcirco postulas ut demꝰ exercitui tuo panes. Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit dominus zebee ⁊ salmana in manus meas: ⁊ cũ reuersus fuero victor in pace conteramᵏ carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. Etˡ inde conscendens venit in phanuel: locutusq; est ad viros loci illius similia. Cui ⁊ illi responderũt sicut responderãt viri soccoth. Dixit itaq; eis: Cum reuersus fuero victor in pace: destruam turrim hãc. Jebeᵐ autẽ ⁊ salmana requiescebant cũ omni exercitu suo. Quindecim enim milia viri remanserant ex oĩbꝰ turmis orientalium populorũ cesis centum viginti milibus bellatorum ⁊ educentium gladium. Ascendensq; gedeon ꝑ viam eorũ qui in tabernaculis morabantur ad orientalẽ partem nobe ⁊ iecbaa percussit castra hostium: quiⁿ securi erãt ⁊ nihil aduersi suspicabantur. fugeruntq; zebee ⁊ salmana: quos persequens gedeon cõprehẽdit turbato omni exercitu eorum. Reuertensq;ᵒ de bello ante solis ortum: apprehendit puerũ de viris soccoth: interrogauitq;ᵖ eum nomina principum ⁊ seniorum soccoth] : ⁊ descripsit septuagintaseptẽ viros. Venitq; ad soccoth ⁊ dixit eis: Enᵠ zebee ⁊ salmana super quibus exprobrastis mihi dicentes: Forsitã manus zebee ⁊ salmana in manibꝰ tuis sũt: ⁊ idcirco postulas ut demus viris qui lassi sunt ⁊ defecerũt panes. Tulitʳ ergo seniores

vocauerat ad prelium. ut patet ex supradictis. ca. vj. ut sic ex humilitate etiã non ascribat sibi victoriã dicte multitudinis ꝙ alteri. uel potius quia ipse gedeon erat de familia abiecer. ⁊ ideo factũ illud nõ attribuit sibi sed toti familie ab abiecer denominate. De aũt pauce psone capte a filijs ephraim erant maioris ponderis de sigt cũ q̃nt dicit: d Jn manꝰ v. dñs tradidit principes madian. Nõ cum locutꝰ esset requieuit spiritus eor. id est spiritus superbie. quia nõ querebãt nisi gloriam victorie. ex hoc aũt loco ⁊ forte similibus accepit postea salomon parabolã: que habetur. p̃v. xv. Responsio mollis frangit iram: sermo aũt durꝰ suscitat furorem. e Cũq; venisset gedeon. hic q̃nt describit gedeonis iniusta derisio quia cum preteret refectionẽ ab illis qui erãt de pplo israel ut posset psequi aduersarios fugientes: non solũ non dederũt sed etiam derisorie rñderunt. ⁊ p̃z littera. paucis exceptis. f Dixitq; ad viros soccoth. soccoth nõ è hic nomẽ mansionis filiorum israel in exitu eorum de egypto: quia locus ille est in egypto ut habetur Nu. xxxiij. sed est locus vbi iacob recedens ab esau post confederationem fixit tabernaculũ. ⁊ appellauit nomen illius loci soccoth. ut bñ Beñ. xxxiij. ⁊ erat locus ille ꝑpe iordanẽ. g Date obsecro panes. cõfidenter petebat ab eis quia erant de filijs israel. h Rñderũt p̃cipes soccoth. negatiue ⁊ derisorie. i Forsitã palme manuũ zc. i. iam tenes eos captos. ⁊ ideo merito gedeon rñdit: k Conterã carnes vestras. in penã debitam hui⁹ iniurie. l Et inde cõscendens venit in phanuel. locus est vbi iacob luctatꝰ fuit cũ angelo. ⁊ iõ vocauit nomẽ loci illiꝰ phanuel. ut bñ Beñ. xxxij. ⁊ viri phanuel rñderũt derisorie sicut ⁊ pcedentes m Jebee aũt ⁊ salmana. Hic q̃nter describit cõprensio aduersariorꝰ q̃ remãserant. ⁊ p̃z lrã vsq; ibi: n Qui securi erãt zc. q̃ erant vltra iordanẽ nec credebãt q̃ gedeõ trãsiret iordanẽ ad psequẽdũ eos. ⁊ q̃ repẽte venit sup eos fuerãt de facili capti ⁊ detellati. o Reuertẽsq; de bello. Hic q̃nt describit derisorũ supradictorꝰ punitio. cũ dr: Reuertẽsq; de bello añ solis ortũ. Jn hebreo bñ: De altitudine solis. i. añ occasũ solis sole adhuc exãte i alto ut exponũt hebrei. p Interrogauitq; zc.] tũ q̃ volebat parcẽ multitudini ppli eo q̃ erãt de filijs isrl'. tũ q̃ soli p̃cipes erãt i culpa. ut p̃z p̃dicta. q En zebee ⁊ salmana. ad hoc enim reseruauerat eos vivos ut oĩderet viris soccoth victoriã a deo sibi datam. r Tulit ergo seniores ciuitatis ⁊ spinas deserti ac tribulos zc. quia traxit eos per spinas ⁊ tribulos. ul̃ q̃ cõbussit

eos igne facto ꝛe spinis ꝝ alios. a Dixitq; ad çebee. hic cõsequenter ꝛescribitur aduersarioꝝ cõprehensorũ occisio. cuꝰ causa in speciali tangitur·cũ queritur: b Quales fuerunt viri quos occidistis in thabor? ibi enĩ manebant fratres gedeonis.ꝛ ideo sollicitus fuit querere quid fuisset ibi factum. c Similes tui ꝛ vnꝰ ex eis quasi filiꝰ regis.i. speciosꝰ forma ꝑ alijs. d Fratres mei fuerũt.ꝛ ideo habuit specialẽ causam occidendi eos in vindictam fratrũ suorum: quia ꝓpinquus occisi ꝛebebat homicidam interficere·ut habeẽ Nu. xxv. e Dixerũtq; çebee ꝛ salmana tu surge ꝛ irrue in nos. tum quia magis volebant habere mortem breuẽ per manũ hominis fortis qui poterat hominẽ interficere vno ictu ꝙ longam per manum pueri qui ꝝ nõ posset: tum quia magis horrebant mori per manum pueri qui in hoc nõ vitẽ differre a muliere ꝙ per manũ hominis profecti, sicut ꝛ abimelech letaliter vulneratus a muliere fecit se interfici per armigerũ suũ ne diceretur ꝙ a muliere interfectꝰ eẽt ut habetur ca.sequẽti. f Dixeruntq; omnes viri israel ad gedeon. hic ꝑnter ꝛescribitur prede diuisio. practa enĩ victoria filij israel obtulerunt gedeoni ꝙ dominaretur super eos vsq; ad tertiam generationẽ inclusiue: qui renuit eo ꝙ dominus hoc dominiũ sibi retinuisset: sicut dictum ẽ supra. petijt tamen ut ꝛe preda sibi darentur inaures auree: quas nobiles ismahelitarũ portare cõsueuerãt.qõ sibi cõcessum fuit.ꝛ patet littera. g Fecitq; ex eo gedeon. hic consequenter ponitur sequẽs trãsgressio·cũ dicit: Fecitq; ex eo gedeon ephot .i. ꝛestem sacerdotalẽ que vocatur suphumerale· ut habetur Exo.xxviij. Sciendũ tamen ꝙ istud vestimentum nõ est solũ ꝛe auro sed etiam ꝛe lino ꝛ serico diuersorum colorũ ꝛ lapidibus preciosis sicut fuit dictũ ibidem ꝛ sm ꝙ dicitur in scholastica hystoria.ꝛ Aug⁹ idem videtur dicere ꝙ per istud ornamentum quod fiẽri sacerdotis erat ꝓpriũ intelliguntur alia eius ornamẽta. iste enĩ gedeon motus quadã ꝛe uotione indiscreta·ut cõmuniter dicit ab expositoribꝰ nostris voluit habere cultum diuinũ in domo sua sicut erat in silo.quod tamẽ erat illicitum·ut habetur Josue.xxij. h Fornicatusq; est omnis israel in eo. Fornicatio in scriptura in tali materia accipitur pro idolatria,lz enĩ gedeon vsus fuerit predictis ad cultum diuinũ tñ: tamẽ filij israel post mortẽ eius vsi sunt in cultu

ciuitatis ꝛ spinas ꝛeserti ac tribulos: ꝛ contriuit cũ eis atq; cõminuit viros soccoth. Turrim quoq; phanuel subuertit: occisis habitatoribus ciuitatis Dixitq;ᵃ ad çebee ꝛ salmana: Quales ᵇfuerũt viri quos occidistis in thabor? Qui respõderunt: Similesᶜ tui: ꝛ vnus ex eis quasi filius regis. Quibus ille respondit: Fratresᵈ mei fuerunt: filij matris mee. Viuit dominꝰ: quia si seruassetis eos nõ vos occiderem. Dixitq; iether primogenito suo: Surge ꝛ interfice eos. Qui nõ eduxit gladium. Timebat enĩ ꝙ adhuc puer erat. Dixerũtqᵉ çebee ꝛ salmana: Tu surge ꝛ irrue in nos: quia iuxta etatem robur est hominis. Surrexit gedeon ꝛ interfecit çebee ꝛ salmana: ꝛ tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum ꝛecorari solẽt. Dixeruntqᶠ omnes viri israel ad gedeon: Dominare nostri tu ꝛ filius tuus ꝛ filiꝰ filij tui: quia liberasti nos ꝛe manu madian. Quibꝰ ille ait: Non dominabor ꝛestri: nec dominabitur in vos filius meus: sed dominabitur vobis dñs. Dixitq; ad eos: Vnam petitionẽ postulo a vobis. Date mihi inaures ex preda ꝛestra. Inaures enim aureas ismahelite habere cõsueuerãt. Qui respondẽrũt Libentissime dabimus. Expandentesq; super terram pallium proiecerunt in eo inaures ꝛe preda: ꝛ fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli absq; ornamentis ꝛ monilibus ꝛ veste purpurea: quibus reges madian vti soliti erãt: ꝛ preter torques aureas camelorũ. Fecitq;ᵍ ex eo gedeon ephot: ꝛ posuit illud in ciuitate sua ephra. Fornicatusq;ʰ est omnis israel in eo: ꝛⁱ factum est gedeoni ꝛ omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filijs israel: nec potuerũt vltra ceruices eleuare: sed quieuit terra per quadraginta annos quibus gedeon prefuit. Abijt itaq; hierobaal filius ioas: ꝛ habitauit in domo sua: habuitq; septuaginta filios ꝙ egressi sunt ꝛe femore eiꝰ: eo ꝙ plures haberet vxores. Concubinaᵏ autẽ illius quam habebat in sychem genuit ei filium nomine abimelech. Mortuusq;ˡ est gedeon filius ioas in senectute bona: ꝛ sepultus in sepulchro ioas patris sui i ephra ꝛe familia ezri. Postq;ᵐ autẽ mortuꝰ est gedeon: auersi sũt filij israel: ꝛⁿ fornicati sunt in baalim. Percusseruntq;ᵒ cum baal fedus ut esset eis in deũ: nec recordati sunt domini dei sui: qui eruit eos ꝛe manibus inimicorũ suorum omniũ per circuitum: necᵖ fecerũt misericordiam cum domo hierobaal gedeon iuxta omnia bona que idolorum: ut dicunt doctores hebraici ꝛ latini. i Et factũ est gedeoni ꝛ omni domui eius in ruinã. quia gedeon in predictis peccauit·ut cõmuniter dicunt doctores., ꝓter quod ꝛ eius domꝰ post mortem eius fere ꝛeleta fuit· ut habetur ca.sequenti.cetera patent vsq; ibi: k Concubina aũt illius quam habebat i sychem ꝛc. dicũt aliqui ꝙ fuit vxor eiꝰ: non tamẽ principalis sed adiuncta.sicut ꝛe abraham dicit̃ Gen. xxv. Filijs autẽ concubinarũ largitꝰ est munera. ꝛ tamẽ non cognouit aliquã q̃ nõ eẽt vxor sua. l Mortuusq; ẽ gedeõ filiꝰ ioas in senectute bona. ex hoc videt ꝙ in gratia mortuus fuerit: ꝛ p consequens ꝙ a peccato predicto penituerit vel excusatus fuerit. m Postq;ᵐ aũt mortuus est gedeon auersi sunt filij israel. scilz a cultu dei. n Et fornicati sunt in baalim. ꝙ idolatriam. o Percusseruntq; cum baal fedus ut eẽt eis in deum. ꝛe cetero in ꝓpetuum. p Nec fecerũt misericordiam cũ domo hierobaal. qz interfecerunt filios eius·ut habeẽ ca.sequenti. Ad maiorem ꝑdictorum intelligentiam uel potius studiosorũ exercitationem põt queri vtrũ gedeon mortuꝰ fuerit in peccato mortali .ꝛ videt ꝙ nõ: quia dicit̃ hic ꝛe eo: Mortuus est in senectute bona. quod nõ consuevit dici i scriptura sacra nisi ꝛe illis qui moriuntur in gratia sm doctores hebraicos ꝛ latinos. Item ad Hebreos.xj. nominatur in cathologo sanctorum. ergo ꝛc. Contra·quia dictũ est ꝙ fecit ornamenta sacerdotalia pro cultu diuino exercendo in domo sua: qõ erat illicitũ·put dictum fuit Josue.xxij. quia ut ibidem dicitur: Filij israel voluerunt ꝛebellare cõtra ruben ꝛ gad ꝛ dimidiam tribũ manasse: eo ꝙ putabãt eos fecisse altare ad sacrificia offerenda extra locũ silo etiam domino. Item iste gedeon ut dicũt expositores cõmuniter in ornamentis predictis offerebat sacrificia dño: quod non erat licitum nisi filijs aaron·ut habetur Numeri.iij. Si aũt dicatur ꝙ penituerit·nõ videtur rationabiliter dictum: quia si ꝛe ꝛ

ꝑfecte ꝓnituisset ꝑdicta ꝟstruxisset. Rñsio. questio ista est ꝟ facto ꝙ viã nature nobis ignoto. ⁊ iõ nihil est hic dicẽdũ nisi ꝯtum potest trahi ex scriptura uel dictis sanctorum. Dicunt igit doctores nostri ꝙ mortuus fuit in gratia ꝓpter rationes allegatas ꝓ parte ista. dicũt tamẽ coiter ꝙ peccauit mortaliter ꝟstes sacerdotales faciendo extra locũ diuini cultus ⁊ eis utendo cum nõ esset ꝟ tribu aaron nec etiã leuita. dicũt ñ ꝙ ante mortẽ ꝓnituit. Ad illud aũt quod cõtra hoc arguit ꝙ talia nõ ꝟstruxit. potest dici ꝙ ꝓnituit circa mortem cũ iam erat ita debilis ꝙ hoc facere per se non poterat. precepit tamẽ filijs suis hoc fieri. uel saltẽ ꝟstes dictas ad locum diuini cultus portari: quod quia factũ nõ fuit. non sibi imputandũ est: sed magis illis q̃ ad idolatriã ad quam ꝓni erant abusi sunt. ideo domus eius fere ꝟleta fuit. Posset aũt dici scholastice tamẽ ⁊ absq; assertione ꝙ gedeon in predictis nõ peccauit. Iz enĩ illicitum esset ꝯdiu arcba fuerit in silo alibi offerre sacrificia ꝟ cõmuni cursu ut dictum fuit Deut. xij. tamẽ speciali dispensatiõe diuina poterat hoc fieri. ⁊ sic gedeon sacrificiũ obtulit in ciuitate sua. ut dictum est supra. vj. ⁊ forsitan nõ solũ fuit concessũ ꝓ illa die sed etiam ꝓ futuro tempore ⁊ ꝑ cõsequens ꝟstes sacerdotales facere ⁊ eis uti: quia cui cõcedit ꝓncipale. eidem ⁊ accessoriũ conceditur. uti autem dictis ꝟstibus est ꝓpter oblationẽ sacrificiorũ ⁊ quid annexum est eis. ergo ꝛc. ⁊ sic patet responsio ad rationẽ contra hoc factam in arguendo. Sed contra hoc dictum videtur qđ in littera dicit: Et factum est ipsi gedeoni ⁊ domui ei⁹ in ruinam. Potest dici ꝙ factum est domui eius in ruinã culpe: eo ꝙ abusi fuerũt ad idolatriam. nec etiam in diuino cultu habebant licentiam utendi eis sicut gedeon. Factum ẽ etiã domui gedeonis in ruinã penẽ. ut dictum est: ⁊ ꝑ cõsequẽs ipsi gedeoni. inq̃ꝯtum pater quodãmodo manet in filijs ꝑm illud Eccle. xxx. Mortuus est pater eius ⁊ quasi nõ ẽ mortuus. ⁊ ꝙ cõsequens pater punitur in filijs inq̃ꝯtum manet aliqualiter in eis. ⁊ sic ruina filiorũ gedeonis ꝙ penã redundat in ipsum. nõ tamẽ q̃ꝯtũ ad culpam. a Cap. ix

Abijt aũt abimelech. Nec est pars incidentalis. in qua ꝟscribitur ruina domus gedeonis ꝟ qua facta fuit mentio. ca. precedenti. Circa quod ꝑmo ꝟscribitur ipsius abimelech ꝓmotio iniqua. secundo maledictio digna. ibi: Qđ cum nunciatũ esset. tertio sequens vltio diuina. ibi: Misitq; dñs. Circa ꝓmũ ꝟscribitur ꝑmo ambitio abimelech. cum dicit: Abijt aũt abimelech filius hierobaal. cui⁹ mater nominatur cõcubina. ca. precedenti. ⁊ ancilla in isto: ut videbitur. ꝙ qđ ꝛnotatur ꝙ inter filios gedeonis fuit minus nobilis ⁊ minoris reputationis ⁊ tamẽ anhelabat ad dominiũ ꝓe alijs ⁊ regnũ. b Ad fratres matris sue. ut ꝙ eos inclinaret alios ad votum suũ c Quid vobis est melius ut dominent ꝟstri. ꝙ hoc innuebat ꝙ omnes alij filij gedeonis ꝟllent super populũ dominari. quod erat falsum. sed hoc fingebat ad habendũ intentum. d Simulq; considerate quia os ꝟstrũ ⁊ caro ꝟstra sum. quasi diceret. si ꝓmotus fuero ꝟ fendã vos ⁊ ꝓmouebo. Consequenter ꝟscribitur eius indebita ꝓmotio. cum dicit: e Dederunt ꝙ illi septuaginta pondo argenti. Pondo indeclinabile est ⁊ significat pondus indeterminatum ꝑm aliquos. ꝑm alios idem est qđ libra In hebreo aũt habet: septuaginta argẽteos ꝟ phano baal ꝟrith nomen est illius phani eo ꝙ habitatores sychem ibi ꝓtulerunt fedus cum baal. ꝟrith ei⁹ fedus interpretat. ibi aũt thesaurus eis reponebatur. f Qui conduxit sibi ex eo viros inopes ⁊ vagos. In hebreo habet: Et cerucicosos. Et occidit frẽs suos. ut sol⁹ posset dominari. vñ sequitur: g Congregati sunt aũt oes viri sychem ⁊ vniuerse familie ꝟbis mello. Mello aũt ꝓut accipitur. iij. Regũ. nomẽ est cuiusdã ꝟaginis que erat in hierusalem quã salomon coequauit terre. sed hic mello nomẽ est ꝟbis. h Et constituerũt regẽ abimelech iuxta quercũ que stabat in sychem. In hebreo habetur: Iuxta ulmũ statue que erat in sychem. ibi enĩ erat quedam statua ꝓ idolatria. ⁊ ibi constitutus est iste rex. cui⁹ ꝓmotio fuit iniquissima. i Quod cũ nunciatum esset ioathan. Hic consequenter ꝟscribit ꝓmoti ⁊ ꝓmouentiũ maledictio. in qua ꝑmo ponitur parabola. cũ dicit: Jerunt ligna ꝛc. ⁊ ꝑmo parabola ponitur. ⁊ secũdo ad ꝓpositum applicatur. ibi: Nũc igitur. Circa ꝓmũ sciendũ ꝙ aliqui expositores nostri dicũt hic ꝙ ꝑ ligna in generali intelligitur cõmunis populus sychem. ꝙ cedros. principales qui fuerunt abimelech. ꝙ oliuam ꝟ qua exprimitur oleũ. ⁊ ficum que habet dulcem fructum. ⁊ vitem que facit fructum plurimũ. intelliguntur alij filij gedeonis qui erant pingues in diuitijs. dulces in mansuetudine. ⁊ multiplicati in ꝓle. Per rhamnũ aũt ẽ que est arbor vilis intelligitur abimelech qui erat ꝟ ignobili matre qui regnauit alijs occisis. ⁊ secundũ hoc patet expositio lr̃e. Sed ꝯtum ad aliquid videtur littera obuiare in qua dicitur: Jerunt ligna ꝛc. quia viri sychem nõ iuerunt ad requirendum alios filios gedeonis ut dominarent eis. sed magis ꝟderunt ꝓcuniam ad interficiendũ eos. ꝓpter quod dicunt expositores ꝓdicti ꝙ similitudo nõ tenet in omnibus sed tenet ꝯtum ad hoc qđ sychimite tractabant inter se dicẽtes: Si requireremus alios filios gedeonis ut dominarentur nostri ⁊ ꝟfenderent nos: ipsi nos ꝟspicerent ꝓpter nobilitatem ⁊ magnificentiam suam: nec curarent ꝟ nobis. quasi dicerent. melius est ꝙ nos promoueamus istum abimelech minus nobilem; ⁊ qui est ꝓpinquus noster ex parte matris. Hebrei ꝯ exponũt aliter parabolã istam ꝯtum ad oliuam ficũ ⁊ vitem. ⁊ magis litteraliter. ut videtur: dicentes ꝙ ꝑ ista significantur tres ꝓsone notabiles in beneficijs exhibitis populo israel. s. gedeon ꝟltora ⁊ othoniel qui oblatum sibi dominiũ sup filios israel recusauerũt: eo ꝙ domin⁹ illud dominiũ sibi retinuerat. ut dictum est supra. De gedeone aũt ẽ ꝙ recusauerit patet in ca. precedenti. ⁊ ꝟ alijs duobus idem dicũt hebrei Iz non sit scriptum quia nõ omnia sunt scripta. Dicũt igit ꝙ ꝑ oliuã significatur othoniel qui fuit ꝟ tribu iuda. ut dictũ fuit supra ca. j. Tribus aũt iuda vocatur oliua hiere. xj. Oliuã vltrem pulchram fructiferã speciosam vocauit dñs nomẽ tuũ. Per ficũ que habet fructum dulcem intelligitur ꝟltora: que in hebreo scribitur thitora. ⁊ interpretatur apis que facit mel dulce

ficut ficus fructum dulcem. ita q̄ ꝓpietas hui⁹ arboris rñdet interpretationi nominis. Per vitē ꝑo intelligit gedeon q̄ erat de filijs ioseph eo q̄ ioseph vocatus est filius accrescens Gen. xlix. viris autē ramus crescit notabiliter in vna estate. Secūdū hūc igit sensū exponit sic lrā. a Jerunt ligna. i. filij israel generaliter. nō sychimite spāliter. b Dixerūtq; olive. i. otroniel ratione predicta. c Nūquid possum deserere pinguedinē meā qua ⁊ dij vtunt. i. de⁹ in lucernis ardentib⁹ i tabernaculo que implebantur oleo oliuarum purissimo. d Et homines. i condimentis ciborum ⁊ confectionibus medicinarum. per hanc aūt pinguedinem intelligit pietas que fuit in otroniel ad subleuandum miseriā filiorū israel. ut patet ex dictis supra. iij. ca. e Nūquid possum deserere dulcedinem meam. i. dulcedinē consolationis diuine que fuit in eloquio patente spiritum ꝓphetie. ut patet ex dictis supra. iiij. ca. f Nūquid possum deserere vinū meū qō letificat deū ⁊ homines. de letificatione hominū videmus per experientiam. de letificatiē dei dicit Ra. Sa. q̄ hoc dicitur eo q̄ leuite in oblationib⁹ hostiarum nō cantabant cantica diuina donec offerrent libamina q̄ fiebant de vino. potest etiam hoc exponi de sacramento eucharistie quod est deo acceptissimū in quo conuertit vinum in sanguinem xp̄i. g Dixeruntq; omnia ligna ad rhānum. i. ad abimelech ratione predicta. ⁊ accipitur hic ligna pro sychimitis in speciali ⁊ alijs qui cum eis constituerunt abimelech regem. ut predictū est. h Si aūt nō vultis egrediat ignis de rhāno. Rhānus ꝑm Jos. ē dum⁹ paru⁹ q̄ vēto agitatus ex se emittit ignem. sic abimelech agitatus ira succēdit populū sychem. ut habetur infra. ideo subditur: i Et deuoret cedros libani. id est principes dicti populi. k Hūc igitur. hic ꝓnter applicat ꝑdicta parabola ad ꝓpositū videlz de iprecatione maledictiōis sup abimelech regē ⁊ sup ppl'm ipsū ꝓstituētē

Jerunt[a] ligna ut vngerent super se regē. Dixeruntq;[b] olive: Impera nobis: Que respondit: Nūquid[c] possum deserere pinguedinem meam qua ⁊ dij vtuntur ⁊[d] homines: ⁊ venire ut inter ligna promouear? Dixeruntq; ligna ad arborem ficū: Veni: ⁊ super nos regnum accipe. Que respōdit eis: Nūquid[e] possum deserere dulcedinem meam: fructusq; suauissimos: ⁊ ire ut inter ceteralia ligna promouear? Locutaq; sunt ligna ad vitem: Veni ⁊ impera nobis. Que respōdit eis: Nūquid[f] possum deserere vinum meum quod letificat deū ⁊ homines: ⁊ inter ligna cetera promoueri? Dixeruntq;[g] omnia ligna ad rhānū: Veni ⁊ impera super nos. Que respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis: venite ⁊ sub vmbra mea requiescite. Si[h] aūt nō vultis: egrediatur ignis de rhāno: ⁊[i] deuoret cedros libani. Nunc[k] igit si recte ⁊ absq; peccato constituistis super vos regem abimelech: ⁊ bene egistis cum hierobaal ⁊ cū domo eius ⁊ reddidistis vicem beneficijs ei⁹ qui pugnauit pro vobis ⁊ animā suam dedit periculis: ut erueret vos de manu madian qui nūc surrexistis cōtra domum patris mei ⁊ interfecistis filios eius septuaginta viros super vnū lapidem: ⁊ cōstituistis regem abimelech filium ancille eius super habitatores sychem: eo q̄ frater de ster sit. Si ergo recte ⁊ absq; vitio egistis cū hierobaal ⁊ domo eius hodie letemini in abimelech: ⁊ ille letetur in vobis. Sin aūt peruerse: egrediatur ignis ex eo: ⁊ consumat habitatores sychem ⁊ oppidū mel-

lo: egrediaturq; ignis de viris sychem: ⁊ de oppido mello: ⁊ deuoret abimelech. Que cum dixisset fugit ⁊ abijt in bera: habitauitq; ibi ob metū abimelech fratris sui. Regnauit itaq; abimelech super israel tribus annis. Misitq; domin⁹ spiritum[m] pessimū inter[n] abimelech ⁊ habitatores sychem qui ceperunt eum detestari: ⁊ scelus interfectionis septuaginta filiorū hierobaal ⁊ effusionem sanguinis eorum conferre in abimelech fratrē suū: ⁊ in ceteros sychimorum principes qui eum adiuuerāt. Posueruntq; insidias aduersum eum in sūmitate montiū: ⁊ dū illius prestolabantur aduentū exercebāt latrocinia agentes[o] predas de pretereuntib⁹. Nunciatumq; est abimelech. Veni[p] aūt gaal filius obeth cū fratribus suis: ⁊ trāsiuit in sychimā. Ad[q] cuius aduentum erecti habitatores sychē: egressi[r] sunt in agros vastantes vineas: uuasq; calcātes: ⁊ factis cantantiū choris ingressi sunt phanū dei sui: ⁊ inter epulas ⁊ pocula maledicebant abimelech clamāte[s] gaal filio obeth. Quis[t] est iste abimelech: ⁊[v] que est sychem ut seruiam⁹ ei? Nūquid[x] nō est ipse filius hierobaal: ⁊[y] constituit principem zebul[z] seruū suū super[a] viros emor patris sychem? Cur ergo seruiemus ei? Vtinam[b] daret aliquis populū istū sub manu mea ut auferrē de medio abimelech. Dictumq;[c] est abimelech. Congrega exercitus multitudinem: ⁊ veni. Zebul enim princeps ciuitatis auditis sermonibus gaal filij obeth irat⁹ est valde: ⁊ misit clam ad abimelech nuncios dicens: Ecce

⁊ ꝑz lrā ex dictis. l Misitq; dñs. Hic cōsequenter describitur diuina punitio. vbi ꝑmo describitur sychimitarū rebellio. secundo rebellantiū impugnatio. ibi: Dictumq; est. tertio vtroꝝq; destructio. ibi: Porro abimelech. Circa ꝑmū dicit: Misitq; dominus. i. permisit. m Spiritum pessimū. i. contentionē seu discordiam excitari q̄ spiritum malignū. n Inter abimelech ⁊ habitatores sychem. ut suis iniquitatibus exigentib⁹ destruerentur ad inuicē ⁊ patet lrā vsq; ibi: o Agentes predas de pretereuntib⁹. maxime de illis qui fauebāt abimelech. p Venit aūt gaal in auxiliū sychimitarum. ambiens sup eos dominiū ut ꝑz in sequentibus. q Ad cui⁹ aduentum erecti habitatores sychem. i. audaciores effecti ꝓpter eius presentiam. r Egressi sunt in agros vastantes vineas. que ptinebant ad abimelech ⁊ fautores eius. i cōtemptū ipsius. s Clamante gaal filio obeth. ut sibi populū attraheret ⁊ cōtra abimelech excitaret. t Quis ē iste abimelech. q. d. nullius est momenti. v Et que ē sychem. q. d. ita nobilis ciuitas est ⁊ antiqua q̄ nō debet seruire ei. x Nūquid nō est ipse filius hierobaal. i. dominis qui nō habet hic ius dñandi. y Et cōstituit ꝓncipē. i. ꝓpositū vel ꝑfectū. aput in hebreo habet. z Zebul seruū suū. ⁊ sic fecit magnū contemptū. a Sup viros emor pa. sychem. i. sup viros tam antique nobilitatis q̄ emor q̄ fuit a tēpore abrahā potēs ⁊ nobilis fuit ꝑ ⁊ dñs illi⁹ ciuitatis. b Vtinā da. ali. po. tē. ex q̄ ꝑz q̄ volebat dñari ibi. c Dictūq;

est abimelech. Hic ꝓnter describitur ipsorū rebellantiū impugnatio ad instinctum ipsi⁹ çebul ꝓpositi sui nunciantis sibi in secreto verba que audierat ab ipso gaal ⁊ caute dissimulauerat. Et ꝑ ira vsq; ibi: a Dixit ad çebul. qui simulabat se esse cū gaal quousq; abimelech repente veniret sup eū ⁊ socios ei⁹. ⁊ subito eos interficeret. ꝓpter quod nitebatur eū decipere dicēs: b Ambras mōtiū vides quasi capita hominū ꝛc. sequit: Ecce populus de umbilico terre descendit. i. de cacumine montis. quod dicit umbilicus terre: quia supeminet alijs partibus ventris. sequitur: c Abijt ergo gaal expectante sychimorum populo. qui nō exijt ciuitatem cum gaal ad pugnandum: sed expectabat interius belli euentum. d Zebul autē gaal ⁊ socios ei⁹ expulit de vrbe. quia debellati iam fuerant in campo: ⁊ ꝓpter hoc populus ciuitatis parum curabat de eis. cetera patent vsq; ibi: e Palātes p campū. i. manifeste discurrentes. ⁊ inde dr paleter gallice. f Porro abimelech. Hic ꝓnter describit vtrorūq; punitio. s. abimelech ⁊ eor qui promouerūt eum ad regnum quia interfecit eos ⁊ finaliter interfectus est abeis. Primo ergo describitur destructio vrbis sychem. cum dicit: g Quā cepit interfectis habitatorib⁹ eius ꝛc. gaal filius obeth venit in sychimam cum fratribus suis: ⁊ oppugnat aduersum te ciuitatē. Surge itaq; nocte cum populo qui tecū est ⁊ latita in agro: ⁊ primo mane oriēte sole irrue super ciuitatē. Illo autē egrediente aduersum te cū populo suo fac ei quod potueris. Surrexit itaq; abimelech cū omni exercitu suo nocte: ⁊ tetendit insidias iuxta sychimā in quatuor locis. Egressusq; est gaal filius obeth ⁊ stetit in introitu portę ciuitatis. Surrexit autē abimelech: ⁊ omnis exercitus cum eo de insidiarū loco. Cūq; vidisset populū gaal dixit ad çebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi capita hominum: ⁊ hoc errore decīperis. Rursumq; gaal ait: Ecce populus de umbilico terre descendit: ⁊ vnus cuneus venit per viam que respicit quercū. Cui dixit çebul: Vbi est nunc os tuum quo loquebaris: quis est abimelech ut seruiamus ei: Nonne hic populus est quem despiciebas: Egredere ⁊ pugna cōtra eum. Abijt ergo gaal expectante sychimorum populo ⁊ pugnant contra abimelech qui persecutus est eum fugientem: ⁊ in vrbem compulit. Ceciderunt q; ex parte eius plurimi vsq; ad portam ciuitatis: ⁊ abimelech sedit i ruma. Zebul autē gaal ⁊ socios eius expulit de vrbe: nec in ea passus est cōmorari. Sequenti ergo die egressus est populus i campū. Quod cū nūciatum esset abimelech: tulit exercitum suū ⁊ diuisit in tres turmas: tendēs insidias in agris. Vidensq; q egrederetur populus de ciuitate surrexit ⁊ irruit in eo cū cuneo suo oppugnans ⁊ obsidēs ciuitatem: due autē turme pallantes per campum aduersarios persequebantur. Porro abimelech omni die illo oppugnabat vrbem: quam cepit interfectis habitatoribus eius: ipsa quoq; destructa ita ut sal in ea dispergeret. Quod cum audissent qui habitabāt in turre sychimorū: ingressi sūt phanum dei sui berith vbi fedus cum eo pepigerant: ⁊ ex eo locus nomen acceperat: qui erat munit⁹ valde. Abimelech q; audiens viros turris sychimorū pariter conglobatos: ascendit i montem selmon cū omni populo suo: ⁊ arrepta securi p̄cidit arboris ramū: impositūq; ferens humero dixit ad socios Quod me vidistis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arborib⁹ precidentes sequebantur ducem. Qui circūdantes presidiū succenderunt: atq; ita factum est ut fumo ⁊ igne mille hominū necarent: viri pariter ⁊ mulieres habitatoꝛ turris sychem. Abimelech aūt inde proficiscens venit ad oppidum thebes: quod circūdans obsidebat exercitu. Erat autē turris excelsa i media ciuitate: ad quā confugerant simul viri ac mulieres ⁊ omnes ꝓncipes ciuitatis: clausa firmissime ianua: ⁊ super turris tectū stantes p ꝓpugnacula. Accedensq; abimelech iuxta turrim pugnabat fortiter: ⁊ appropinquans ostio ignem supponere nitebatur. Et h ecce vna mulier fragmen mole desup iaciens illisit capiti abimelech: ⁊ confregit cerebrū eius. Qui vocauit cito armigerum suū: ⁊ ait ad eum. Euagina gladiū tuum ⁊ i pcute me: ne forte dicatur q a femina interfect⁹ sim. Qui iussa p̄ficiens interfecit eum. Illo quoq; mortuo omnes qui cū eo erant de israel reuersi sunt in sedes suas: ⁊ k reddidit deus malū quod fecerat abimelech contra patrem suū: interfectis septuaginta fratrib⁹ suis. Sychimitis quoq; quod operati erant retributū est: ⁊ venit super eos maledictio ionathan filij hierobaal. Ost l abimelech x ita ut sal in ea dispergeret. sal enim reddit terram sterilē. ⁊ ideo quādo aliquis destruebat funditus aliquā ciuitatem. spargebat ibi sal in signum perfecte victorie. Secundo describit destructio fortalicij. cum dicit: h Quod cū audissent q̄ habitabant in turre sychimor⁹ ꝛc. ⁊ patet ira vsq; ibi: i Abimelech aūt inde proficiscens venit ad oppidū thebes. ad obsidendum eum. Sciendum autē q̄ alia ē ciuitas i egypto que similiter vocat thebes: de qua fuit legio thebeor: cui ꝑfuit sanctus mauricius. ⁊ alia in iudea nomine thebas: de qua fuit belias thebites. ⁊ alia ē in grecia que dicitur thebe a qua dicuntur thebani. ⁊ in hac obsidiōe abimelech interfectus est. vñ sequit: k Et ecce vna mulier fragmē mole desup iaciēs illisit capiti abimelech ⁊ cōfregit cerebrum ei⁹. In hebreo habetur: Cerviceē ei⁹. Si eni confregisset cerebrum statim fuisset mortuus. ut videtur. quod tamē non fuit: imo ꝑcepit postea armigero suo q̄ interfiret eū. vñ subdit: l Et pcute me: ne forte dicat q̄ a femina interfectus sim. plus enim formidauit opprobriū etiam post mortem q̄ animę damnationem nō eni licitum ē alicui sic accelerare mortem suam. m Et reddidit deus malum qō fecerat abimelech contra patrem suū. Hec est conclusio hui⁹ ca. ostendens qualiē malū abimelech ⁊ promouentium ipsum reuersum est in caput eorū sm maledictionē ioathan filij gedeonis.

In Cap. p Ost abimelech. Hic describit q̄nta tribulatio filioꝝ israel a qua liberati fuerunt per iepte. Et primo ponitur pondus tribulationis. secundo modus liberationis. ca. xj. tertio impetus seditionis. xij. ca. Prima i duas. q: primo describit

tempus pacis. secundo tribulationis ibi: Filij aũt israel. ut opposita iuxta se posita magis elucescant. tempus aũt pacis describitur sub duobus iudicibus successiue presidentib⁹. tempus aũt secundi ponitur ibi: Huic successit iair. De ꝓmo dicit: Post abimelech surrexit dux in israel. nõ dicit rex sicut de abimelech qui inique vsurpauit sibi nomẽ regium. iste aũt redijt ad modũ pristinũ quo iudices ꝑerãt. scilz ꝑ modum directionis ⁊ consilij magis q̃ ꝑ modum dominij. a Thola filij⁹ phua patrui abimelech. Patruus est frater patris: ⁊ ideo ſm istam translationẽ phua fuit frater gedeonis. sed sequens lrã videtur repugnare. cũ dicit: Vir de isachar. gedeon aũt fuit de tribu manasse. ut dictũ ẽ supra. vj. ca. trib⁹ aũt erant incõmixte. Ad quod potest dici ⁊ incõmixtio tribuũ fuit sub precepto ne cõmiscerentur sortes hereditatum. ut dictũ fuit Nu. xxxvj. ⁊ nõ mulieres que non habebãt hereditatem poterant nubere cum viris alterius tribus. ut dictũ fuit ibidem: quia ex hõ nõ sequebat cõmixtio sortiũ. mater autem gedeonis ſm ista fuit hui⁹ cõditionis: ⁊ sic successiue ꝓtraxit vni viro de tribu manasse ⁊ alteri de isachar.

surrexit dux in israel thola[a] filius phua patrui abimelech: vir de isachar: qui habitauit in samir montis ephraim: ⁊ iudicauit israel viginti ⁊ tribus annis: mortuusq̃ ẽ ac sepultus in samir. Huic[b] successit iair galaadites qui iudicauit israel per viginti ⁊ duos annos: habens triginta filios sedentes[c] sup triginta pullos asinarum: ⁊ principes triginta ciuitatum que ex nomine eius sunt appellate anothoth iair. id est oppida iair vsq̃ in presentem diẽ in terra galaad. Mortuusq̃ ẽ iair ac sepultus in loco cui est vocabulum camon. Filij[d] aũt israel peccatis veteribus iungentes noua fecerunt malũ in conspectu domini: ⁊[e] seruierũt idolis baalim ⁊ astaroth: ⁊ dijs syrie ac sidonis ⁊ moab ⁊ filioꝝ ammon ⁊ philistijm: dimiseruntq̃ dominum ⁊ non coluerũt eum. Contra quos dominus irat⁹: tradidit eos in manus philistijm ⁊ filioꝝ ãmon: afflictiq̃ sunt ⁊ vehementer oppressi per annos decẽ ⁊ octo omnes qui habitabant transiordanẽ in terra ãmorrei que ẽ in galaad: intantũ ut filij ãmon iordane transmisso vastarent iudam ⁊ beniamin ⁊ ephraim.

Afflictusq̃ est israel nimis. Et clamantes ad dominũ dixerũt Peccauimus tibi: quia dereliquimus te deum nostrũ ⁊ seruiuimus baalim. Quibus[f] locutus est dñs: Nũquid[g] non egyptij ⁊ ãmorrei filijq̃ ãmon ⁊ philistijm: sidonij quoq̃ ⁊ amalech ⁊ chanaan oppresserunt vos: ⁊ clamastis ad me ⁊ erui vos de manu eorum: ⁊ tñ reliquistis me ⁊ coluistis deos alienos? Idcirco[h] non addam ut vltra vos liberem. Ite[i] ⁊ inuocate deos ꝙs elegistis. Ipsi vos liberẽt in tẽpore angustie. Dixerũtq̃[k] filij israel ad dñm: Peccauimus: redde tu nobis ꝙcꝙd tibi placet: tñ nũc libera nos. Que dicẽtes oĩa[l] de finibus suis alienorum deoꝝ idola proiecerunt: ⁊ seruierũt domino: qui[m] voluit sup miserijs eorũ. Itaq̃ filij ãmon conclamantes in galaad fixere tentoria: contra quos congregati filij israel in maspha castrametati sũt. Dixerũtq̃ ꝓncipes galaad singuli ad ꝓximos suos: Qui[n] prim⁹ ex nobis cõ filios ãmon ceperit dimicareterit dux ꝑ cunctis galaad. XI

Vit[o] itaq̃ illo in tpe iepte galaadites vir fortissimus atq̃ pugnator filius[q] balach vsq̃ ad tempus iepte qui liberauit filios israel de hac tribulatione fluxerunt anni trecenti. ut habetur ca. sequenti. de ficiunt tamen aliqui ut dicetur: ⁊ tamen extunc phinees iam erat homo perfectus: quia fuit ductor exercitus cõtra madianitas. ut habetur Nu. xxxj. Potest etiã dici ꝙ fuit ꝑ alium prophetam: quia nõ notatur hic quis ille fuerit. g Nũquid nõ egyptij ⁊ ãmorrei ⁊c. Hic nominãt septem gentes a q̃bus tribulationes passi sũt filij isr'l cõtra septẽ idolatrias supra nominatas i quib⁹ reliquerãt. h Idcirco non addã ut vltra vos liberem. tales negationes dñi auxilij intelligende sunt sub cõditione. s. si vere non pẽniteãt illi qui sunt in afflictiõe positi. ut patet ex sequentibus. i Ite ⁊ inuocate vos quos elegistis. ironice loquitur: ut de peccatis magis doleant ⁊ cõfundãtur. ideo subditur: k Dixerũtq̃ filij isr'l ad dñm: peccauim⁹. ⁊ ꝙ hec pnitẽtia vera fuit patet ꝑ hoc qõ subditur: l Omnia de finibus alie. de. ido. pie. ⁊ ser. dño. ⁊ ideo prius negatũ auxiliũ cõcessit dñs. ideo subditur: m Qui voluit sup miserijs eor: Itaq̃ filij ãmon cõclamantes. i. ad bellũ mutuo se cõuocantes ⁊ exhortantes contra israel. n Qui primus ex nobis ⁊c. Hoc dixerunt ꝓncipes de galaad: ut aliquis cũ maiori diligentia esset capitaneus in bello illo: quia ad victoriam cõsequendã multũ valet diligẽtia ducis ⁊ constantia ipsius. o Cap. xj.

Vit itaq̃. Descripto põdere tribulatiõis. hic consequenter describit modus liberationis. vbi primo describitur conditio ducis liberantis. secundo humiliatio ipsius deprecantis. ibi: Et misit nuncios. tertio prostratio aduersarij rebellantis. ibi: Factus est ergo. Circa primum describit ipsius iepte electio. secũdo ipsi⁹ in ꝓncipẽ electio. ibi: In illis diebus. Circa primũ dicit: Fuit itaq̃ illo in tempore iepte galaadites. Galaad aũt aliqñ accipitur ꝓ nomine vnius terre. aliqñ pro nomine vnius ciuitatis in illa terra. ⁊ aliqñ pro nomine vni⁹ hominis. ⁊ omnib⁹ istis modis iepte dicit galaadites quia fuit natus de terra galaad: ⁊ pater eius vocatus ẽ galaad. ut statim subditur in hoc. ca. Et ciuitas sua vocata est galaad. ut habetur infra ca. xij. p Filius mulieris meretricis. Hebrei dicunt:

Fili⁹ mulieris hospitatricis. quia nomẽ hebraicũ hic positũ ẽ eq̃ocũ ad meritricẽ ⁊ hospitatricẽ. ut dictũ fuit Josue. ij. de raab. ⁊ forsitan vtraq; significatio isti mulieri cõuenit.

a Habuit aũt galaad. pater iepte. Uxorem. aliã ⁊ verã.

b Heres in domo patris nostri esse non poteris. quia de adultera matre natus es. In hebreo habet̃ ⁊ in libris correctis: Quia de altera matre natus es.

c Cõgregatiq; sunt ad eũ viri inopes ⁊ latrocinantes. In hebreo nõ habetur hoc: ⁊ latrocinantes. credibile eni ẽ q; agebant predas de aduersarijs filiozum israel tñ sicut dauid ⁊ viri eius faciebãt. ut habet̃. j. Reg. xxvij.

d In illis diebus. hic ꝓsequenter iepte in principẽ terre galaad eligitur. vñ subditur: e Dixerũtq; ad eũ Veni ⁊ esto ꝓnceps noster. dũ tamẽ tu fis dux belli nostri.

f Quibus ille respondit. nõ statim credens eis ꝓpt̃ ea que passus fuerat ab eis

g Nonne vos estis qui odistis me. lz supra dictum sit de fratrib⁹ suis tñ q; eiecerũt eum. tñ hic alloquit̃ senes illius populi generaliter. quia ad querimoniã ⁊ instinctũ fratrum suozum senes qui erant iudices illius ꝑpli eiecerant eũ. uel forte inter illos qui venerunt ad iepte erant frẽs sui. uel eoz aliq; ad quos ꝓncipaliter direxit verbũ suũ. ꝓpter qd̃

mulieris meretricis: qui nat⁹ est de galaad. Habuit[a] autem galaad vxorem de qua suscepit filios: qui postq; creuerant eiecerunt iepte dicentes: Heres[b] in domo patris nostri esse nõ poteris: q; de adultera matre nat⁹ es. Quos ille fugiẽs atq; venit̃s habitauit in terra thob Congregatiq;[c] sunt ad eum viri inopes ⁊ latrocinantes: ⁊ quasi principem sequebantur. In[d] illis diebus pugnabant filij ãmon contra israel: quib⁹ acriter instantibus prepterunt maiores natu de galaad ut tollerent in auxilium sui iepte de terra thob. Dixerunteq;[e] ad eũ: Veni ⁊ esto ꝓnceps noster: ⁊ pugna contra filios ãmon. Quibus[f] ille respõdit: Nõne[g] vos estis qui odistis me ⁊ eiecistis de domo patris mei: ⁊ nunc venistis ad me necessitate compulsi? Dixerũtq; principes galaad ad iepte: Ob[h] hãc igit̃ causam nũc ad te venimus ut proficiscaris nobiscũ: ⁊ pugnes contra filios ãmon: fiasq; dux omniũ qui habitãt in galaad. Iepte quoq; dixit eis: Si[i] vere venistis ad me ut pugnem pro vobis contra filios ãmon tradideritq; eos dñs in manus meas: ego ero vester princeps? Qui responderũt ei. Dominꝰ[k] qui hec audit ipse mediator ac testis est: q; nostra promissa faciemus. Abijt itaq; iepte cũ principibus galaad: fecitq; omnis populus principem sui. Locutusq;[l] est iepte omnes sermones suos coram domino in

Ad cuius intelligentiã considerandũ q; filijs israel ꝓtentib⁹ transitum pacificũ ꝑ terram seon regis ãmorrei. nõ solũ ipse negauit sed eis occurrens eosdem etiam ad prelium. ꝓuocauit. ꝓpter quod dñs ipsum ⁊ terrã suam in manꝰ filioz israel tradidit. cuius terre vnam partem seon abstulerat a filijs moab. ut habetur Nu. xxj.

Rex aũt iste ãmon de quo hic agit̃ regnabat etiam in moab: ꝓpter qd̃ illã terram quam seon abstulerat de moab tanq; suam ꝓtendebat ⁊ a filijs israel iniuste possessã dicebat: qd̃ nõ erat verũ. sicut fuit declaratũ Nu. xxj. Igitur circa hoc ꝓmo ponit̃ ipsius iepte ꝓtitio humilis. secundo regis ãmon rñsio irrationabilis. ibi: Quib⁹ ille respõdit. tertio responsionis euacuatio rationabilis: ibi: Per quos rursum. Circa ꝓmũ dicitur: Et misit nuncios ad regem filiozũ ãmon. volebat eni declarare titulum suũ iustũ. ⁊ ideo ꝓmo misit nuncios de pace tractanda. ⁊ in hoc se humiliauit dicẽs: n Quid mihi ⁊ tibi est? q̃si diceret. non habeo volũtatẽ bellandi tecũ nec tu habes causam contra me. o Ut vastares terrã meã. i. meo regimini ⁊ defensioni cõmissam ꝑ

Quibus ille respõdit. Hic ꝓcedit ꝓponitur responsio irrationabilis cũ dicit: q Quia tulit israel terrã meã. quod erat falsum: q; israel non abstulit a filijs moab ⁊ ãmon aliquid de terra sua. ut habetur Numeri. xxj. ⁊ Deut. ij. sed solum a seon ⁊ og. ⁊ illud fuit eis licitum. ut declarat̃ fuit Nu. xxj. ⁊ iterum hic declarabit̃ ꝑ verba iepte.

r Per quos rursum. Hic cõsequenter ponit̃ dicte responsionis euacuatio rationabilis. vbi iepte oñdit triplici ratione q; illã terrã filij israel iuste possidebãt. secũda ponit̃ ibi: Tradideritq; eũ. tertia ibi: Misi forte. Prima ratio accipit̃ ex hoc q; filij israel i nullo impugnauerunt filios ãmon ⁊ moab. sed seon eos impugnantẽ occiderũt ⁊ ꝑ consequens quicquid possidebat iure belli acquisierũt. hãc aũt rationẽ iepte tangit diffuse ꝓtens processum filioz israel declinando a terminis ãmon ⁊ moab. ut habet̃ Deut°. ij. ⁊ Nu. xxj. ⁊ patet littera vsq; ibi:

s Egressus est contra eũ in iasa. ipse eni seon fuit obuiam filijs israel etiam extra terram suam ad eos debellandũ. Ex quo patet q; habuerunt contra eum iustum bellũ ⁊ ꝑ consequens regnũ eius iusto bello acquisitum a filijs israel fuit ab eis ⁊ iuste possessum.

t Tradideritq; eum dñs.

diligentius explicant intentum suũ dicentes:

b Ob hanc igitur causam ⁊c. qua explicata rñdit iepte:

i Si vere venistis ad me. i. fideliter ⁊ absq; fallacia. hoc dicit interrogãdo.

k Qui rñderũt ei. simplicit̃ affirmãdo etiã iuramẽto. cũ dicit:

k Dñs q̃ audit. q; nihil eũ latet. Ipse me. ac testis. Jurare eni est vũ testẽ invocare. sequit:

l Locutusq; est iepte ⁊c. maspha. ibi eni erant congregati galaadite coram dño quia dñs presens est vbiq;. lz ibi non esset tabernaculũ. ⁊ ideo ibi replicauit iepte pacta que erant inter ipsum ⁊ populũ ut negociũ esset firmũ ⁊ solidũ.

m Et misit nuncios. Hic ꝓcedit ꝓponit̃ supplicatio deprecantis

Hic ponitur secunda ratio que accipitur ex auctoritate diuina: quia est dñs celi ⁊ terre. ⁊ ideo potest terrā ab vno possessam alteri dare pro sua voluntate. quod fecit de terra possessa a seon rege tradendo eam filijs israel possidendam ſm q̄ dicit Deut. ij. Ecce tradidi in manu tua seon regem esebon āmorreū ⁊ terram eius incipe possidere tc. ⁊ hanc rationem tangit iepte dicens: Tradidit q̄ eū dñs tc. ⁊ p3 littera vsq̄ ibi: a Nōne ea que possedit chamos tc. quod dupliciter exponit. vno modo sic: Que possedit chamos deus tu⁹. id est populus moab q̄ chamos colebat. ut sit sensus q̄ illa pars terre moab que actu possidebatur ab eo quādo filij israel acquisita. Alio mō exponitur ut sit cōfirmatio rationis precedentis. Ad cui⁹ intellectū ē considerandū q̄ sicut fideles victorias suas attribuunt deo vero. ita infideles victorias suas suo deo falso. Dicit igit: Nonne ea que possedit. i. possidere te fecit. b Chamos deus tu⁹. ſm opinionē tuam. c Tibi iure debentur. i. reputas iuste acquisita p victoriam? d Que autem dñs deus noster victor obtinuit. quasi diceret. multo fortius illud quod obtinuim⁹ deo vero nobis victoriam prestante. iuste est nobis acquisitū ⁊ possessum. e Nisi forte. Hic ponitur tertia ratio que hic accipit ex prescriptione: quia populus israel fuerat in tam longeua ⁊ pacifica possessione sui⁹ terre q̄ nullus de cetero deberet reclamare ⁊ maxime quia iustus titulus p̄cesserat. ut patet ex predictis. ⁊ ꝺ est qō dicit: Nisi forte melior es balac filio sephor rege moab. qui erat rex moab illo tempore quo debellatus fuit seon. ut habet Nu. xxij. qui ꝛ vocauerit balaam ad maledicēdū filijs israel nō tamē repetebat terram moab quam filij israel abstulerant a seon sed timebat ne perderet aliam partem ⁊ terram madian de qua erat natus. ut dictum fuit ibidem. nec aliquis alius rex post eū repetiuit hanc terram. ideo subditur: f Aut vocere potes q̄ iurgatus sit. s. quicūq; rex moab post balac. g Cōtra israel ⁊ pugnauerit contra eū. ad recuperandū hanc terram. h Quando habitauit in esebon tc. i. toto tempore quo israel habitauit in ista terra ⁊ quantū fuerit illud tempus subdit dicens: i Per trecentos annos. deficiūt tamē aliqui ut videbitur. k Igitur nō ego peccō in te. Hic ex predictis rationib⁹ iepte cōcludit q̄ habebat iustā causam defensionis ⁊ rex āmon iniustā inuasionis. Anteq̄ vltra procedatur videndū est quid de trecentis annis predictis deficiat. Ad cui⁹ intellectum considerādū q̄ sicut in scientijs humanitus inuentis min⁹ nota uel dubia per ea que sūt certa declarantur. sic in sacra scriptura que est p diuinā reuelationē tradita passus dubius uel obscurus p alium passum qui certus est ⁊ determinatus debet declarari. isti autē trecenti anni nō determinantur hic p scripturam nisi relatiue tm̄. s. inq̄tum refert dictū iepte arguēdo prescriptionē. in qua allegatiōe solent homines allegare quantū possunt plus de tempore apparēte ⁊ aliquando excedūt: nec tamē scriptura uel actor scripture hoc referens dicit falsum quia refert veraciter id quod dictum est: ꝛ dicens excesserit uel defecerit. sic est in ꝓposito de iepte: cuius verba nō sunt autentica inq̄tum sunt ipsius. Sacra aūt scriptura. iij. Regū. vj. determinat tempus quod fluxit ab exitu filiorum israel de egypto vsq̄ ad fundationem templi p salomonē in principio quarti anni regni sui. s. cccclxxx. annos. si autē lxxx. anni ab isto numero qui in scriptura certus reputat remoueant. tempus quod precessit ab exitu de egypto vsq̄ ad debellationem seon quādo terra predicta fuit acquisita. ut dictum est. ⁊ tempus quod fluxit a principio principat⁹ iepte quando ista allegauit vsq̄ ad quartum annū regni salomonis exclusiue in cui⁹ principio templū fundauit. remanēt tm̄. cclxvij. anni ⁊ sic a. ccc. predictis deficiunt. xxxiij. anni. Probatio assūpti. quia ab exitu de egypto vsq̄ ad ingressū terre promissionis fluxerunt quadraginta āni. ut p3 i pluribus locis sacre scripture. seon autem fuit debellatus quasi per vnum annū ante ingressum terre promissionis viuente adhuc moyse. ⁊ sic ante acquisitionē predicte terre fluxerunt anni xxxix. Item a principio principatus iepte vsq̄ ad tertium annum regni salomonis inclusiue fluxerunt centum ⁊ lxxiij. anni. quia iepte iudicauit israel sex annis: ⁊ post eū abessan septē. ⁊ postea abialon decē. ⁊ p⁹ ipsū abdon octo. ut habetur Judicū. xij. de his tribus. post ipsum samson. xx Judicū. xvj. post ipsum heli quadraginta. ut habet. j. Regū iij. postea samuel cui⁹ anni computantur cum annis saulis ⁊ fuerunt insimul iuncti quadraginta. ut habetur Actuū. xiij. postea dauid regnauit annis quadraginta. ut habetur. ij. Regū. v. post eum salomon tribus annis ante fundationē templi. ut habet. iij. Regū. vj. ⁊ isti anni simul iuncti cū precedentib⁹ faciunt annos. ccxij. quib⁹ si iūgant cclxvij. anni predicti faciūt. cccclxxx. annos. ⁊ sic patet qō supra dictum est. Anni aūt cclxvij. predicti. s. a tempore de bellationis seon vsq̄ ad principium ducatus iepte sic accipiuntur per partes. vnus annus ante ingressum terre promissionis de ducatu moysi. ut patet per predicta. quadraginta quibus prefuerūt iosue ⁊ othoniel. ut habet Judicū iij. tempus eni iosue in sacra scriptura nō determinatur. ⁊ ideo sub tempore othoniel qui ei successit comprehenditur. Octuaginta quibus prefuit aioth post othoniel. ut habet Judicū. iij. ca. Quadraginta anni debore. ut hī Judicum v. ca. Quadraginta gedeonis Judicū. viij. Tres abimelech Judicū. ix. Viginti tres ipsius thola Judicū. x. ca. Viginti duo ipsius iair Judicū. x. Decem ⁊ octo anni quibus filij israel fuerunt sine iudice seruientes philistijm ⁊ filijs āmon ante promotionē iepte. ut habet Judicū. x. ⁊ isti āni simul iuncti faciunt. cclxvij. ⁊ sic patet ꝓpositum. l Factus est ergo sup iepte. Hic cōsequenter describitur p̄stratio rebellantis. s. regis āmon qui noluit acquiescere verbis rationabilibus ipsius iepte. cui⁹ modus describitur cum dicit: Factus est ergo super iepte spiritus dñi. i. voluntas ⁊ audacia pugnandi pro populo i cōfidentia diuini adiutorij. m Votum vouit dño dicens. ꝛ aūt illud votum processerit ex deuotione. tamē factum fuit indiscrete: quia de domo sua primo poterat egredi obuiā ei canis qui non est animal immolaticium: imo nec in oblatione poterat recipi eius precium. cetera patent vsq̄ ibi: n Decepisti me

in manu israel cum omni exercitu suo ⁊ percussit eū: ⁊ possedit omnē terram āmorrei habitatoris regionis illi⁹ ⁊ vniuersos fines eius de arnon vsq̄ ieboc ⁊ de solitudine vsq̄ ad iordanē. Dñs ergo deus israel subuertit āmorreum pugnante cōtra illum populo suo israel. Et tu nūc vis possidere terram eius? Nonne ea que possedit chamos deus tu⁹ tibi iure debentur? Que autē dñs deus noster victor obtinuit: in nostrā cedent possessionē. Nisi forte melior es balac filio sephor rege moab: aut vocere potes q̄ iurgatus sit cōtra israel: ⁊ pugnauerit contra eum quando habitauit in esebon ⁊ viculis eius ⁊ in aroer ⁊ villis illi⁹: uel in cūctis ciuitatibus iuxta iordanem per trecentos annos? Quare tāto tempore nihil super hac repetitione tentastis? Igitur nō ego peccō in te sed tu contra me male agis: iudicens mihi bella non iusta. Iudicet dñs arbiter bon⁹ diei inter israel ⁊ filios āmon. Noluitq̄ acquiescere rex filiorum āmon verbis iepte que per nuncios mandauerat. Factus est ergo super iepte spiritus dñi: ⁊ circuiens galaad ⁊ manasse maspha quoq̄ galaad: ⁊ inde trānsiens ad filios āmon: votum vouit dño dicens: Si tradideris filios āmon in manus meas quicūq; p̄m⁹ fuerit egressus

ꝫ ipsa ꝛecepta es. in ebꝛeo habꝛ: Turbasti me ꝫ tu turbata es. tum quia credebat eam imolandam. tum quia nō habꝛbat aliam ꝓlē. o Aperui eni os meū ad dñm. ꝑ votum supadictum. p Et aliud facere non potero. quia votum est promissio ꝛei facta que ꝛet impleri eo tm modo quo licitū est. q Plangam virginitatē meam. quia tūc temporis opprobrium erat mori sine prole. r Reuersa est ad patrem suum ꝫ fecit ei sicut vouerat. eam interficiendo ꝫ offerendo domino i holocaustum ꝑm ꝙ dicūt expositores catholici. vñ dicit Hiero. ꝙ fuit indiscretus i vouendo ꝫ impi⁹ adimplendo. Hebꝛei autē dicunt ꝙ ipsam nō imolauit sed votum eius fuit relaxatū ꝓ ipsū phinees. ꝫ aliq dicūt ꝙ fuit interpꝛetatum ꝑ sapientes ꝙ non ꝛeꝛet votū adimpleri ꝓ mortē filie innocentis. vñ quedam glosa ebꝛaica sup illud ꝛerbū: Dimitte me ut circueam montes. sic dicit. i. sapientes in lege quia forsitā inuenient modū relaxationis seu interpꝛetationis voti tui. Questio ista est ꝛe facto ꝫ ideo ꝛe hoc nihil potest sciri nisi ꝑ tm dicit expresse scriptura uel ꝑ tū potest trahi ex ipsa Igitur sine preiudicio ꝫ assertione ꝓ modū collationis pōt dici ꝙ filia iepte nō fuit sacrificata dño ꝓ mortem coꝛporalem sed potius ꝑ ciuilē seu spiritualē eo mō q̄ religiosi dicuntᵉ mūdo mortui: inq̄tū a mundanis actibus sunt segregati ꝫ diuinis obsequijs totaliter mancipati. sic filia iepte fuit sacrificata dño per obseruationē virginitatis viuendo in oꝛationib⁹ ac ieiunijs ꝫ pijs opꝛibus. Hoc autem dictum videtur consonū ei quod dicitur Leuit. vltimo. Omnis consecratio que dño offertur ab homine nō redimetur sed morte morietur. ꝫ tamē ut ibidē dicit: ager poterat dño consecrari qui nō est susceptiuus mortis. dicebatur tamē mortificari: quia transibat ad ius sacerdotum uel templi: sicut dona ecclesie dicunt amortiçata. similiter ibidē dicit ꝙ homo ꝓꝛerat dño ꝓsecrari: nō tamē ꝓpt hoc occidebatur sed obsequijs templi seu sacerdotum ꝛeputabatur. put ibidem diffuse fuit ꝛeclaratum. ꝫ sic potest dici ꝙ filia iepte fuit cōsecrata homino seu sacrificata quia diuinis obsequijs ꝛepurata modo predicto. Itē supra dictū est: Factᵘ est ḡ sup iepte spiritus dñi. s. ad pugnandū contra filios ămon. ꝫ tunc fecit votum supadictum: quod ly fuit indiscrete factum. tamē intelligendum non erat nisi ꝓ modum licitum ꝫ bonū: quia spiritus dñi non instigat nisi ad bonū. Item in littera dicitur ꝙ iepte concessit filie sue tempus duorum mensium. Cum igitur esset iudex populi ꝫ prudens homo. non est ꝛerisimile quin in tempoꝛe intermedio colloquiū habuerit ꝛe voto suo cum sapientibus in lege: maxime cū votum suū iam esset diuulgatum. nullus autem talis sibi consuluisset votum suum implendum ꝑ occisionem filie innocentis: cū hoc sit manifeste cōtra pꝛeceptum legis Exodi. xx. ꝫ contra intentionē legis Leuit. vltimo. ut patet ex predictis. ꝫ ideo ꝛerisimile videt ꝙ a

ꝛe foribus domᵘ mee: mihiq̄ occurrerit reuertenti cū pace a filijs ămon: eum holocaustū offerā dño. Transiuitq̄ iepte ad filios ămon ut pugnaret contra eos quos tradidit dñs in manus eius: percussitq̄ ab aroer vsq̄ dum ꝛenias i menith viginti ciuitates: ꝫ vsq̄ ad abel que est vineis consita plaga magna nimis: humiliatiq̄ sūt filij ămon a filijs israel. Reuertenti autem iepte in maspha domū suā: occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis ꝫ choꝛis. Non eni habꝛbat alios liberos. Qua visa scidit ꝛestimenta sua ꝫ ait: Heu me filia mi: ꝛecepisti⁽ⁿ⁾ me: ꝫ ipsa ꝛecepta es. Aperuᵉ eni os meū ad dominū: ꝫ ᵒ aliud facere nō potero. Cui illa respōdit: Pa-

ter mi: si aperuisti os tuum ad dñm: fac mihi quod cūq̄ pollicitus es: concessa tibi vltione atq̄ victoria ꝛe hostibus tuis. Dixitq̄ ad patrem: Hoc solū mihi presta quod ꝛepꝛeco. Dimitte me ut duobus mensib⁹ circueam montes ꝫ plangam⁹ virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duob⁹ mensibus. Cūq̄ abisset cum socijs ac sodalibus suis: flebat virginitatē suam in montib⁹. Expletisq̄ duobus mensibus reuersa⁽ʳ⁾ est ad patrem suū: ꝫ fecit ei sicut vouerat. Que ignorabat virū. Exinde mos increuit in israel ꝫ cōsuetudo seruata est: ut post āni circulū cōueniāt i vnū filie israᵉ ꝫ plāgāt filiā iepte galaadite dieb⁹ ꝙtuoꝛ.

sapientibus fuerit sibi dictum. votum suū impleri ꝛelꝛe ꝓ modū supra dictum. Item ad Hebꝛeos. xj. iepte ponitur in sanctorum catbalogo. ꝫ ideo non videtur factum sic enoꝛme asseri ꝛelꝛe ꝛe illo nisi ex sacra scriptura expꝛesse habꝛetur. Sed diceres sicut ꝫ cōmuniter dicitur ꝙ scriptura hoc expꝛesse dicit sicut supra allegatum est. Reuersa est ad patrem suum: ꝫ fecit ei sicut vouerat. Ad quod dicendum ꝙ scriptura non dicit ꝙ occiderit eam sed ꝙ votum implcuerit. qō est intelligendū ꝓ modum licitum. put superius est expꝛessum. imo si eam occidisset. nullo modo votū impleuisset: quia emissio voti nō potest fieri nisi ꝛe bono: nec ꝑ consequens eius impletio. ꝫ ideo argumentum magis videtur ad oppositum. Item sic argues. hic scribitur: Dimitte me. ꝫ plangam virginitatem meam. ꝫ postea subdit: Consuetudo seruata est ut post anni circulū conueniant filie israel ꝫ plangant filiā iepte. ꝫ ideo videtur ꝙ fuerit occisa. Ad quod pōt dici ꝙ in principio iepte credidit eam esse occidendam ꝫ ipsa similiter audito ꝛerbo patris. ꝫ ideo dixit: Dimitte me ꝛc. sed anteq̄ ꝛediret iepte mutauit ꝓpositum ꝛe consilio sapientum. Nō aūt postea subditur: Consuetudo seruata est ꝛc. Dicendū est ꝙ hec consuetudo facta est rationabiliter in memoꝛiam filie iepte: que parata fuit patri obꝛdire vsq̄ ad mortem coꝛporalē ꝫ obꝛdiuit vsq̄ ad mortem ciuilem uel spiritualē: ut ꝫ relique filie israᵉ docerentur obꝛdire parentibus. Sed adhuc contra predicta arguitur ꝙ imolatio innocentis sit ꝛeo accepta: sicut patet Ben. xxij. vbi abꝛaham cōmendat ꝛe hoc ꝙ voluit innocentem filium imolare. Ad quod dicendū ꝙ nō ē simile. quia abꝛahā habuit ꝛe hoc ꝓceptū diuinū. ut habꝛtur ibidem: Omnis aūt homo ꝑtū cūq̄ innocens ꝛebitoꝛ est mortis ꝓpter peccatū primoꝛ parentū ipsi ꝛeo qui hoc ꝛebitum pōt ꝛepꝛere qūcūq̄ vult ꝫ quō vult. ꝫ ideo abꝛahm bene fecit ꝛeo volens obꝛdire in sui filij imolatiōe. sed ꝙ aliquis ex voto emisso voluntarie interficiat innocentē est illicitum. Item contra predicta arguitur quia scribitur Ben. ix Crescite ꝫ multiplicamini. ꝫ Deut. vij. Non erit apud te sterilis vtriusq̄ sexus. obseruatio ꝛero virginitatis excludit multiplicationē. plis. ergo videt ꝙ fuerit illicita tēpoꝛe ꝛeteris legis: ꝓpter quod videtur incōuenienter dictum ꝙ filia iepte fuerit dño consecrata uel sacrificata ꝑ obseruationem virginitatis. Dicendū ꝙ illud ꝓceptum Crescite ꝫ multiplicamini ꝛc. datū fuit noe in exitu arcꝛ qñ erant pauce ꝓsone humane. s. octo tm quatuoꝛ viri ꝫ quatuoꝛ mulieres. qꝛ tunc gen⁹ humanū indigebat multiplicationeꝓ carnalē generationē ordinatam ad diuinū cultū. ꝫ ideo multiplicato genere humano cessauit illud ꝓceptū in particularib⁹ ꝓsonis: qꝛ in coitate būani generis multi sunt ꝓni ad generationis actū ꝓ quos ipleᵗ ꝓceptū coitati factū. Qꝛ aūt addit illud Deut. vij. Non erit apud te sterilis ꝛc. nō est ꝓceptū. ut patet inspiciēti textū. sed est quedam ꝓmissio facta obseruantibus legem matrimonij ꝛe fecunditate ꝓlis habēda. sicut etiam tꝛe euangelij multiplicatio ꝓlis ꝓsonis existentib⁹ i matrimonio reputat bñficiū diuinū. Per hoc tamē nō excludit quin obseruatio virginitatis sit ꝛeo acceptioꝛ: quetū ꝛepitur in paucis ꝓsonis. ꝓpter qō dicit saluatoꝛ Matth. xix. Sūt eunuchi qui se castrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. qui pōt capꝛe capiat. q. d.

pauci tales inueniunt. Qz aũt obseruatio virginitatis non solũ tempore euangelij: sed etiam tempore veteris testamenti fuerit laudabilis ⁊ deo accepta patet per exempla: quia helias ꝓpheta qui fuit valde pfectus ⁊ deo acceptus virginitatẽ seruauit, sicut habetur ex verbis Gregorij omelia. xix. super euangelia. Rasias etiã. ij. Machab. xiiij cõmendatur de hoc q̃ ꝓpositum continentie tenuit, beata etiã virgo maria votum virginitatis emisit ⁊ sanctus ioseph spõsus ei⁹ cum ea: ut tenent doctores catholici. ⁊ tñ adhuc erat status veteris testamenti. paulus enĩ apostolus cum adhuc esset legis veteris emulator ⁊ euãgelij psecutor virginitatem seruauit. ⁊ sic patet q̃ obseruatio virginitatis fuit deo grata a tpe veteris legis.

Cap. xij

Ecce autem Descripta tribulatiõe ⁊ modo liberationis. hic ꝓsequenter describitur impetus seditionis. ⁊ ꝑmo huiusmodi seditio describitur. secundo tempus trium iudicũ succincte subditur. ibi: Post hunc iudicauit. Circa ꝑmũ dicitur: Ecce autẽ in ephraim orta ẽ seditio. illi enim de hac tribu erant superbi ⁊ glorie mundane cupidi ꝓpẽ causam dictam supra ius i ꝓncipio viij. ca. ⁊ ideo volebant de hoc q̃ victoria ipsi iepte ascribebatur qui non erat de eorum tribu. ⁊ ideo querebant occasionem contra eũ dicentes: b Vocare nos no. ut pge. tecũ? mentiebant. ut ꝑz ex sequentib⁹. sed gratis querebant occasionem dissensionis. ⁊ patet littera vsq; ibi: c Posui animã meam in manibus meis. i. necessitate vrgẽte exposui periculo vitam meã pugnando cũ paucis cõtra filios ãmon. sequitur: d Pugnabat contra ephraim. cui⁹ causa subdit: e Quia dixerat fugitiuus est galaad. quod exponũt aliqui de iepte qui fuit eiectus a fratribus suis. ut dictum est supra in ꝓncipio. xj. ca. sed illud quod sequitur de ephraim nõ bene consonat huic expositioni. quia non fuit de tribu ephraim. ⁊ ideo melius exponitur de populo galaad de quo subditur: f Et habitat in medio ephraim ⁊ manasse. li habitat nõ ẽ in hebreo: sed sic habet ibi: Fugitiuus est galaad in medio ephraim in medio manasse. i. nullius momẽti est aut reputationis in comparatione ad hanc tribũ ⁊ ad illam. ut exponunt hebrei. cetera patent vsq; ibi: g Dic ergo sebboleth quod interpretatur spica. istud: quod interpretatur spica. nõ est in hebreo: sed appositum est a translatore. Hebrei autem dicũt q̃ sebboleth nõ accipitur hic in ista significatiõe sed pro cursu uel impetu aque. quod gallice dicit fil. Sebboleth enĩ est nomẽ equiuocũ ad vtrũq; videtur tamẽ magis q̃ hic accipiatur pro sensu quem dicũt hebrei. quia ephraite petebãt ut ꝓ-

Ecce autem in xij ephraim orta ẽ seditio. Nã transeũtes ꝺ aq̃lonẽ dixerũt ad iepte: Quare vadens ad pugnam contra filios ãmon vocare[b] nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incendem⁹ domũ tuam. Quibus ille respõdit: Disceptatio erat mihi ⁊ populo meo cõtra filios ãmon vehemens: vocaui; vos ut preberetis mihi auxilium: ⁊ facere noluistis. Ꝺ cernens posui[c] animam meam in manibus meis: transiui; ad filios ãmon: ⁊ tradidit eos dom⁹ in man⁹ meas. Quid cõmerui: ut aduersum me cõsurgatis in prelium? Vocatis itaq; ad se cunctis viris de galaad pugnabat[d] contra ephraim. Percusseruntq; viri galaad ephraim: quia[e] dixerat: fugitiuus est galaad de ephraim: ⁊[f] habitat in medio ephraim ⁊ manasse. Occupauerũtq; galaadite vada iordanis per que ephraim reuersurus erat. Cũq; venisset ad ea de ephraim numero fugiens: atq; dixisset: obsecro ut me transire permittas: dicebant ei galaadite: Nunquid ephrateus es? Quo dicente: non sum: interrogabant eum: Dic[g] ergo sebboleth: quod interpretatur spica. Qui respondebat chebboleth. eadem[h] littera spicam exprimere non valens: statimq; [i] apprehensum iugulabant in ipso iordanis transitu. Et ceciderũt in illo tẽpore de ephraim q̃draginta duo milia. Iudicauit itaq; iepte galaaditen israel sex annis: ⁊ mortuus est ac sepultus in ciuitate sua galaad. Post[k] hunc iudicauit israel abessan de bethleem: qui habuit triginta filios ⁊ totidem filias: Quas emittens foras maritis dedit: ⁊ eiusdem numeri filijs suis accepit vxores: introducens in domũ suã. Qui septem annis iudicauit israel: mortuusq; est ac sepultus in bethleem. Cui[l] successit abialon zabulonites: ⁊ iudicauit israel decem annis: mortuusq; est ac sepult⁹ in zabulon. Post hunc iudicauit israel abdon filius hellel pharatonites qui[m] habuit q̃draginta filios ⁊ triginta ex eis nepotes ascendentes super septuaginta pullos asinarum: ⁊ iudicauit israel octo annis: mortuusq; est ac sepult⁹ in pharaton terre ephraim in monte amalech.

Cap. xiij

Rursũq; filij[n] israel fecerũt malũ in ꝓspectũ dñi: qui[o] tradidit eos in man⁹ philistinoz quadraginta ãnis

mitterent transire fluuiũ iordanis. ⁊ ideo de hoc examinabant eos vtrum essent de ephraim aut nõ. vñ ꝑm hebreos sic dicebant eis: dic sebboleth fluuiũ transito. Qui rñdebãt chebboleth. Ad cui⁹ intellectum sciendũ q̃ apud hebreos lrã s triplicatur. vna vocatur sin. ⁊ habet fortẽ sonũ vbicũq; ponat i ꝓncipio medio uel fine dictiõis. sicut nra s qñ ponitur in ꝓncipio dictiõis uel in fine. Alia vocat samech. ⁊ habet talẽ sonũ sicut nostra s qñ ꝓnũciatur ab homine linguam blesam habente: ⁊ sonus eius appropinquat ad sonũ littere que apud nos sonat c. pro qua littera i latino ponit ch. vñ adhuc in antiquis abbatijs que sequũt modũ pronunciãdi antiquũ sic pronunciant: dicendo machxus. vbi scribitur matix⁹ illi aũt de ephraim uel per corruptionẽ ligue uel per consuetudinem pro littera sin pronũciabãt litteram samech sicut homo blesus pro hoc nomine simon diceret chimon. iõ subditur: b Sadẽ littera spicã exprimere nõ valens. quia ꝓ littera sin pronũciabat samech i Statimq; apprehensum iugulabant. ꝓ hoc scientes q̃ esset de ephraim. k Post hunc iudicauit. hic ꝓsequenter describitur breuiter tempus trium iudicũ. quorum ꝑmus fuit: l Abechsan. alias abessan de bethleem. Hebrei dicũt q̃ iste fuit duo⁹. secund⁹ fuit abialon. tertius fuit abdon. m Qui habuit quadraginta filios ⁊ triginta ex eis nepotes ascẽdentes sup septuaginta pullos asinarũ. i. mulos. ꝑm translationẽ istam li asinarũ nõ est in hebreo. ⁊ ꝓ hoc intelliguntur equi iuuenes fortes ⁊ electi. sicut dictum fuit supra. x. ca. de filijs iair. n

Rursumq; filij israel fecerunt malum in conspectu domini. Hic describitur septima tribulatio que facta est per philisteos. ⁊ primo ponitur tribulationis pondus. secundo liberationis modus. ibi: Erat autem quidam vir. Circa primũ ponitur filiorum israel culpa renouata: cum dicit: Rursumq; filij israel fecerunt malũ. ⁊ subditur pena inflicta. cum dicitur: o Qui tradidit nos in manus philistinorũ quadraginta annis. isti quadraginta anni cõputãt a tpe samsonis ⁊ beli quia per samsonẽ nõ fuerunt filij israel omnino liberati de seruitute philistinorum. iz restricta fuerit tyrannis eorum.

Judicum

Erat[a] autē quidam vir[b] de saraa [c] de stirpe dan nomine manue habens [d] vxorē sterilē: cui apparuit angelus domini & dixit ad eam: Sterilis es & absq; liberis: sed cōcipies & paries filiū. Caue[e] ergo ne bibas vinū ac siceram: nec[f] ullū/dum quicq; comedas: quia[g] concipies & paries filiū: cui[h] non tanget caput nouacula. Erit[i] enī nazareus dei ab infantia sua & ex matris vtero: & [k]ipse incipiet liberare israel de manu philistinorū. Que[l] cum venisset ad maritū suū dixit ei: Vir[m] dei venit ad me habens [n] vultum angelicū: terribilis [o] nimis. Que cū interrogassem quis esset & vnde venisset & quo nomine vocaretur: noluit mihi dicere: sed hoc respondit: Ecce concipies & paries filiū: Caue ne vinū bibas nec siceram & ne aliquo vescaris imundo. Erit enī puer nazareus dei ab infantia sua & ex vtero matris vsq; ad diem mortis sue. Orauit[p] itaq; manue dominū & ait: Obsecro domine ut vir dei quē misisti veniat iterū: & doceat[q] nos quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudiuit[r] dñs deprecantem manue: & apparuit rursum angelus dñi vxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum: festinauit & cucurrit ad virum suū: nunciauitq; ei dicens: Ecce apparuit mihi vir quem ante videram. Qui surrexit & secutus est vxorem suā: veniensq; ad virum dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. Cui manue: quādo inquit sermo tuus fuerit expletus: quid vis ut faciat puer: aut a quo se obseruare debebit? Dixitq; angel[s] dñi ad manue: Ab[t] omnibus que locutus sum vxori tue abstineat se: & quicquid ex vinea nascitur non comedat: vinum & siceram non bibat: nullo vescatur imundo: & quod ei precepi impleat atq; custodiat. Dixit[u] itaq; manue ad angelum domini: Obsecro te ut acquiescas precibus meis & faciamus[v] tibi hedum[w] de capris. Cui[x] respondit angelus: Si[y] me cogis nō comedam panes tuos. si[z] autē vis holocaustū facere: offer[a] illud domino. Et[b] nesciebat manue q̄ angelus domini esset. Dixitq; ad eum: Quod est tibi nomen ut si sermo tuus fuerit explet[c] honorem⁹ te? Cui ille respōdit: Cur[d] queris nomen meū: quod est mirabile? Tulit[e] itaq; manue hedum de capris & libamenta:

a Erat aūt. Hic cōsequenter ponit literationis modus vbi p̄mo describitur ducis cōditio. secundo inuasionis occasio. ca. xiij. tertio hostiū rebellatio. ca. xv. ibi: Cui samson respondit. quarto ipsius samsonis mors & cōsūmatio. ca. xvj. Circa p̄mū p̄mo describitur ducis conceptio. secundo eius natiuitas & conditio. ibi: Peperit. Circa primū sciendum q̄ mater samsonis erat sterilis: & iō nō concepit eum virtute nature tm̄. sed virtute nature p̄ gratiā adiute. Circa quā gratiā p̄mo describitur ānūciatio angeli. secundo relatio p̄bi. ibi: Que cū venisset ad maritū. tertio confirmatio facti ibi: Orauit itaq;. quarto oblatio sacrificij. ibi: Dixit itaq; manue. Circa primū ponit conditio patris. cū dr̄: b Vir de saraa. nomē ē loci. c Et de stirpe dan &c. vbi apparet ei⁹ cognatio. d Habens vxorem sterilē. in q̄ ostēdit ip̄edimētum ex parte matris ut cōceptio puer̄ sit magis mirabilis. seq̄t: e Caue ergo ne bibas vinū ac siceram. sicera dicit omnis potus inebriatiuus. f Nec imundum quicq; comedas. id est illa que dicuntur imunda ad esum p̄m legē. put determinat Leuit. xj. ca. p̄bitetur enī comedere & bibere illa que p̄hibent nazareis Nu. vj. ca. cui⁹ causa subditur: g Quia concipies & paries filiū. gratia adiuuante naturā. h Cui⁹ nō tāget caput nouacula. quia nazarei tempore sue cōsecrationis nō poterant radi. ut habetur Nu. vj. ca. iste aūt samson fuit consecratus p̄ totam vitam suam. ideo subdit: i Erit enī nazareus dei ab infantia sua. nō est intelligendū q̄ hoc q̄ fuerit sanctificatus in vtero sicut iohannes baptista: q̄ de talibus sanctificatis tenet q̄ nō peccauerūt mortaliter. sed ista consecratio intelligit̄ p̄ donū fortitudinis que fuit quedam gratia gratis data. & potest stare cū peccato mortali. sicut & donū p̄phetie. & fuit data samsoni p̄ consolatione populi. ideo subditur: k Et ipse incipiet liberare israel de manu philistinorū. & dr̄ incipiet. quia nō liberauit complete. ut supra dictū est. l Que cum venisset. Hic cōsequenter describitur relatio verbi: quia mulier ista retulit marito suo predicta dicens: m Vir dei venit ad me. i. angelus in specie viri. nesciebat tamē mulier q̄ esset vere angelus: credebat tamē q̄ esset a deo missus. n Habēs vultum angelicū. i. splendidum vltra consuetū hominū modū. o Terribilis nimis. i. venerabilis & reuerendus. sicut Gen. xxviij. dr̄. Dē terribilis est locus iste nō ē hic aliud nisi dom⁹ dei & porta celi. cetera patent ex dictis. p Orauit itaq; manue. Hic p̄ter ponit confirmatio facti per angelū secūdo apparētē ad preces manue. & p̄z hrā paucis exceptis q̄ discurrent. q Doceat nos quid debeam⁹ facere de puero. Si enī angelus dixisset mulieri a quibus cauere deberet. hoc tamē nō dixerat de puero nascituro. ideo sequit postea: r Ab oib⁹ que locut⁹ sum vxori tue abstineat se &c. q̄ hec abstinētia iniūcta erat mulieri ratione pueri. & iō multo fortius puer erat a talib⁹ abstinendus: aliter tm̄ q̄ mater. quia cū esset nazareus p̄ totā vitā debebat seruare legem nazareorum omnibus diebus vite sue: mater aūt vsq; ad nativitatem pueri tm̄. s Dixit itaq; manue. Hic p̄ter ponitur oblatio sacrificij. manue enī credebat eum qui ei loquebatur esse dominē: & ideo voluit ei offerre p̄diū dicēs t Faciamus tibi. i. p̄parem⁹ tibi ad comedendū. v Hedum de capris. & per hoc intelliguntur alia in p̄dio necessaria: ut panis & vinū & similia. x Cui respondit angelus. quia cito non indigebat: y Si me cogis non comedā. i. si velles me cogere non comedere. z Si aūt vis holocaustum facere. i. illa que attulisti ad honorem diuinū incendere: a Offer illud dño. p̄ beneficio quod tibi ex parte ei⁹ annūciaui. b Et nesciebat manue q̄ angelus dñi esset. quia talia nō obtulisset ei ad comedendū. sed credebat q̄ esset p̄phēta a deo missus. & ideo non peccauit offerendo sacrificiū extra locū tabernaculi de precepto vel psuasione illius qui erat nunci⁹ dei. sequit: c Cur queris nomē meū quod est mirabile. In hebreo dr̄: quod est celatū uel ignotū. quod exponūt hebrei dicētes q̄ noia angelor̄ qui mittūt in ministeriū variant̄ p̄m legationes ad quas mittunt̄. vñ Isa. vj. angelus qui missus est ad purgandū labia ysaie cum calculo ardenti nominat̄ ibi seraph. cū tamē nō esset de ordine seraphico. Angeli aūt de futuris ad que mittendi sunt nō habēt p̄cognitionem nisi q̄n̄ deus revelat eis: que revelatio fit p̄m formā sue voluntatis. & ideo angelus dixit nomē suū esse occultum: quia nesciebat ad quid de futuro mittendus erat. Alio mō p̄t exponi quia secreta dei & angelor̄ non sunt hominib⁹ revelāda nisi q̄tū deo placet. d Tulit itaq; manue hedū de capris & libamēta. i. liquida que cū carnib⁹ holocaustor̄ offerri solēt. put dr̄ Nu. xv.

a Et posuit super petram. vtens ea pro altari. b Offerens dño qui facit mirabilia. In hebreo habetur: Offerens dño ⁊ mirabili uel occulto ad faciendum. quia manue non erat de genere sacerdotali. ⁊ ideo ad eũ non ptinebat offerre sacrificiũ sed obtulit materiam sacrificij ei qui sibi loquebatur in noie dei qui dixerat nomen suũ esse mirabile uel occultũ ut ex illa materia faceret deo sacrificiũ: qz ꝓphete loquentes i nomine dñi poterant offerre auctoritate eius sicut ⁊ sacerdotes. sicut patet de helia. iij. Regũ. xviij. Manue aũt credebat eum qui sibi apparebat esse propheta dñi. erat etiã plus q̃ ꝓpheta. s. angelus. c Cũq; ascenderet flãma altaris. ex hoc videtur q̃ ex illo lapide processit ignis cõsumens holocaustum in signũ diuine acceptatiõis. d Angelus dñi pariter in flãma ascẽdit. volens ostendere q̃ ipse esset vere dei angel⁹ ad certificationẽ verbi eius. e Morte moriemur q: vidim⁹ dñm. exponat sicut ō. vj. de gedeone. f Cepit itaq;. Hic ꝓprie describitur natiuitas pueri ⁊ ei⁹ educatio cũ dr: g Creuitq; puer ⁊ benedixit ei dñs. conferendo ei donũ fortitudinis ⁊ forte cum hoc gratie gratum facientis. vñ sequit: h Cepitq; spũs dñi esse cum eo i castris dan. quia pro tũc illa tribus habitabat in tentoriis. i

⁊ᵃ posuit super petram offerẽsᵇ dño qui facit mirabilia. Ipse autem ⁊ vxor eius intuebant. Cũq; ᶜascenderet flãma altaris in celum: angelusᵈ domini pariter in flãma ascendit. Qđ cum vidisset manue ⁊ vxor ei⁹: proni ceciderunt in terram: ⁊ vltra eis nõ apparuit angelus domini. Statimq; intellexit manue angelum domini esse. ⁊ dixit ad vxorem suã. Morteᵉ moriemur: quia vidimus dominũ. Cui respondit mulier: Si dñs nos vellet occidere de manibus nostris holocaustũ ⁊ libamenta non suscepisset: nec ostendisset nobis hec oia: neq; ea que sũt vẽtura dixisset Peperitᶠ itaq; filiũ ⁊ vocauit nomẽ eius samson. Creuitq;ᵍ puer ⁊ benedixit ei dominʰ: ceperitqⁱ spiritus domini esse cũ eo in castris dan inter saraa ⁊ esthaol. xiii

Descendit ergo samson in thãnata: videnscq; ibi mulierem de filiabus philistiim: ascendit ⁊ nunciauit patri suo ⁊ matri sue dicens: Vidi mulierẽ in thãnata de filiabus philistinorũ: quam queso ut mihi accipiatis vxorem. Cui dixerunt pater ⁊ mater sua: Nũquidᵏ non est mulier in filiabus fratrũ tuorum: ⁊ in omni populo tuo: quia vis accipere vxorẽ de philistiim qui incircũcisi sunt: Dixitq; samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe quia placuit oculis meis. Parentesˡ autem eius nesciebant q̃ res a domino fieret: ⁊ᵐ quereret occasiões cõtra philistiim. Eoⁿ enim tempore philistiim dominabantur israeli. Descendit° itaq; samson cum patre suo ⁊ matre in thãnata. Cũq; venissent ad vineas oppidi apparuit ᵖ catulus leonis seuus ⁊ rugiens: ⁊ occurrit ei. Irruitᵍ autẽ spiritus domini in samson: ⁊ dilaceraui leonem quasi hedum in frusta decerperet: nihilʳ oio habens in manu: ⁊ hoc patri ⁊ matri noluit indicare. Descẽditq;ˢ ⁊ locutus est mulieri que placuerat oculis eius. Etᵗ post aliquot dies reuertẽs ᵘ ut accipet eã declinauit ut videret cadauer leonis. Etᵛ ecce examen apũ. i. cõgregatio apũ. Querit hic quõ apes q̃ abhorrẽt fetida ibi mellificauerãt. Põt dici q̃ apũ diuerse sũt species.

a Et posuit super petram. vtens ea pro altari. b Offerens dño qui facit mirabilia. In hebreo habetur: Offerens dño ⁊ mirabili uel occulto ad faciendum. quia manue non erat de genere sacerdotali. ⁊ ideo ad eũ non ptinebat offerre sacrificiũ sed obtulit materiam sacrificij ei qui sibi loquebatur in noie dei qui dixerat nomen suũ esse mirabile uel occultũ ut ex illa materia faceret deo sacrificiũ: qz ꝓphete loquentes i nomine dñi poterant offerre auctoritate eius sicut ⁊ sacerdotes. sicut patet de helia. iij. Regũ. xviij. Manue aũt credebat eum qui sibi apparebat esse propheta dñi. erat etiã plus q̃ ꝓpheta. s. angelus. c Cũq; ascenderet flãma altaris. ex hoc videtur q̃ ex illo lapide processit ignis cõsumens holocaustum in signũ diuine acceptatiõis. d Angelus dñi pariter in flãma ascẽdit. volens ostendere q̃ ipse esset vere dei angel⁹ ad certificationẽ verbi eius. e Morte moriemur q: vidim⁹ dñm. exponat sicut ō. vj. de gedeone. f Cepit itaq;. Hic ꝓprie describitur natiuitas pueri ⁊ ei⁹ educatio cũ dr: g Creuitq; puer ⁊ benedixit ei dñs. conferendo ei donũ fortitudinis ⁊ forte cum hoc gratie gratum facientis. vñ sequit: h Cepitq; spũs dñi esse cum eo i castris dan. quia pro tũc illa tribus habitabat in tentoriis. i

Descendit ergo samson. Hic ꝓprie describit Cap. xiiij occasio inuasionis philistinorũ. q̃ occasio data ẽ samsoni ex acceptiõe vxoris de philistheis: ut patebit ex sequẽtib⁹. ⁊ iõ circa b̃ p̃ describit dicte vxoris petitio. 2m petite despõsatio. ibi: Descẽdit itaq;. 3m despõsate acceptio. ibi: Et post aliq̃t dies. q̃rto inuasionis occasio. ibi: Cũ igit ciues. Circa primũ dicit: Descendit ergo samson in thãnata. villa est philistinorũ ad quã venit samson ad videndũ festum quod faciebant philistei quib⁹ seruiebant hebrei sub tributo. ꝓpter quod secure poterãt ad loca eorum declinare. k Nũquid nõ est mulier in filiabus fratrũ tuorũ. hoc dicebant parentes samsonis: quia prohibitum est Deut. vij. ne contrahant matrimonia cũ alienigenis. ideo subditur: l Parentes autẽ ei⁹ nesciebant q̃ res a dño fieret. Ex hoc aũt q̃ scriptura excludit parentes samsonis tm̃ ab hac noticia videt q̃ samson cognouerit p reuelationẽ volũtatẽ dñi circa b̃. aliter enim peccasset si mulierem alienigenã accepisset vxorem nisi sciret dñi voluntatem qui poterat in precepto dispensare. Sed adhuc videtur q̃ parentes eius male fecerunt illã mulierem pretendo pro filio: quia hoc prohibetur Deut. vij. vbi dicit: Filiam eius. scilz alienigene non accipies filio tuo vxorem. Dicendũ q̃ samson eis voluntatẽ dñi reuelauit: ilz non sit scriptum. Erant enim deuoti ⁊ ideo non est verisimile q̃ fecissent cõtra preceptum dñi. nisi samson eis dixisset hoc esse de dñi voluntate. ⁊ bene debãt ei credere eo q̃ fuerat p angelũ annunciatus ⁊ mirabiliter natus. ut supra dictum est. m Et quereret occasiones contra philistiim. sciebat enim samson in generali per reuelationẽ q̃ cõtractus illi⁹ matrimonij esset occasio rebellandi philistheis: ilz adhuc ignorauerat modũ in particulari. Sed queritur hic quare ad hoc querebatur occasio. cũ philistei habitarent in terra hebreis promissa. ut patet ex ō. dictis. ca. iij. De illis aũt habitatoribus precesserat dominus filijs israel q̃ eos exterminaret sine misericordia. ut habetur Nu. xxxiij. ⁊ Deut. vij. ꝓpter quod videtur q̃ non erat q̃renda alia occasio. Dicendũ q̃ ꝓpter peccata hebreorum dñs permiserat philistheos ad tẽpus eis dominari: ⁊ inter ipsos erant aliqua pacta iuramento firmata. quod erat licitum hebreis facere in tali casu. ut dictum fuit Josue. xxj. ⁊ xxiij ꝓpter quod non licebat hebreis philistheos tunc inuadere absq; noua occasione. ⁊ Parali. vltimo inter mala sedechie regis ꝓpter que fuit captiuatus ⁊ ciuitas destructa dicit: A rege q̃q; nabuchodonosor: recessit qui adiurauerat eum per deũ. ⁊ b̃ notat cum subditur: n Eo enim tempore philistiim dominabant israeli. quod dominiũ erat predicto mõ firmatum. o Descendit itaq; samson. Hic describitur predicte mulieris desponsatio. premittitur tamẽ casus accidens in via. cum dicit: p Apparuit catulus leonis seuus ⁊ rugiens ⁊ occurrit ei. scilz samsoni quasi ad deuorandum eum. Separauerat enim se samson a parentib⁹ suis pro aliqua necessitate. ⁊ tunc occurrit ei leo ita q̃ parentes non viderunt. q Irruit autem spiritus domini ⁊c. id est spiritus fortitudinis. illa enim fortitudo non inerat ei ex complexione seu virtute naturali: alioquin non recessisset a deo quãdo fuit rasus. ut habetur infra. xvj. ca. Sed erat illa fortitudo quedam gratia gratis data: que non semper adest homini. sicut spiritus ꝓphetie non semper aderat ꝓphetis sed quando exprdiebat ꝑm ordinationẽ diuinã. ⁊ hoc modo videt dicendũ de fortitudine samsonis: ꝓpter qđ occurrente leone dr hic q̃ irruit in eũ spũs dñi. i. mot⁹ illi⁹ fortitudinis. r Nihil omnino habẽs i manu. ad ostendendũ q̃ hoc nõ fecit gladio uel baculo. s Descendit q̃ ⁊ locut⁹ est mulieri. s. de matrimonio ꝓtrahendo. ⁊ tũc facta fuerũt spõsalia. t Et post aliquot dies. Hic describit mulieris despõsate acceptio i matrimoniũ iõ subdit: v Reuertẽs ut accipet eã. interponit tm̃ casus cõtingẽs i via. cũ dr: Declinauit ⁊c. x Et ecce examen apũ. i. cõgregatio apũ. Querit hic quõ apes q̃ abhorrẽt fetida ibi mellificauerãt. Põt dici q̃ apũ diuerse sũt species.

ꝛ aliq̃ ſũt ruſticane ꝛ nõ abhorꝛẽt talia cuiꝰ modi erãt iſte. vñ ꝛ alique mellificant in foraminibꝰ terre. ſequitur: a Deſcendit itaq; pater eius ad mulierẽ. quia locus vbi manebat mulier erat remiſſior q̃s locus vbi manebat pr̃ ſamſonis. b Et fecit filio ſuo ſamſon cõuiuiũ. pro celebratione nuptiarũ ſm cõſuetudinẽ illius terre. c Cum ergo. hic ꝓñ̃ deſcribit rebellionis occaſio duplex. ſecunda ponit in ꝓncipio xv. ca. Circa primũ dicit: Cum ergo ciues loci illi⁹ vidiſſent eũ. ſcilz magnum ꝛ robuſtum. d Dederunt ei ſodales triginta. ut ſi ſamſon vellet aliquid agere cõtra eos. iſti reſiſterent ei: tamẽ fuerũt ei aſſignati ſub ſpecie ſocietatis ꝛ honoris nuptiarum. e Quibus locut⁹ eſt ſamſon. ut inde inter ipſos oriꝛ queſtio ſeu contentio. f ꝓponã vobis ꝓblema. i. ꝓbũ dubiũ ꝛ occultum: qđ gallice dicit deuinalle. g Dato vobis triginta ſyndones. i. lineas veſtes. h Dixitq; eis. ꝓblema ſuum. i De comedẽte exiuit cib⁹ ꝛ de forti egreſſa ẽ dulcedo. per hoc obſcure ꝓpoſuit q̃ inuenerat mel in cadauere leonis quia mel ẽ dulce ꝛ leo eſt fortiſſimus beſtiarũ. ꝛ i illa parte leonis inuenit mel qđ ẽ comeſtibile: que eſt inſtrumentũ comeſtionis. ſ. i oꝛe. k Nec potuerunt per tres dies ꝓpoſitionem ſoluere. lz multũ cogitaſſent. l Cũq; adeſſet dies ſeptimus. non eſt intelligendũ q̃ eſſet dies ſeptimus cõuiuij. imo erat quartus. ſed vocatus eſt ſeptimus quia erat ſabbatum occurrens inter conuiuium nuptiarum. cetera patent vſq; ibi: m Septem igitur diebus cõuiuij flebat. i. pro maiori parte ſeptẽ dierum: quia a quarta die incepit. ut patet ex predictis. n Tandemq; die ſeptimo ꝛc. Hic accipitur dies ſeptima pro ſeptima die cõuiuij. non pro ſabbato. o Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum. quia ſi tardaſſent vſq; poſt occaſum amiſiſſent: qꝛ finita fuiſſet dies ſeptima: quia dies eſt latio ſolis ſup terram. p Quid dulcius melle. intellectus patet ex predictis. q Si nõ aratſſetis in vitula mea nõ inueniſſetis ꝓpoſitionẽ meam. ille qui arat inueſtigat terram inferius. ita fecerunt iſti qui ſolutionẽ quam inuenire non poterant inueſtigauerũt per vxorem ſamſonis. quã vocat vitulam ꝓpter mulieꝛem inſolentiam. r Irruit itaq; in eum ſpiritus dñi. in vindictam iniurie ſibi facte. tum quia ꝓblema per ſeipſos ſoluere debebant: nõ p aliam ꝑſonã. ut pz ex modo loquẽdi ſup poſito. vbi dicitur: Aꝛ ſi ſolueritis mihi ꝛc. tũ quia per metum mortis incuſſũ vxori ſue ꝛ amicis eius ſolutionẽ inquiſierant. ſequitur: s Iratuſq; nimis. p tra philiſteos ꝛ vxorem ſuam eoq; reuelauerat ſecretum ſuum. t Aſcendit in domũ patris ſui. ab vxore ad tempus diſcedendo.

apum in oꝛe leonis erat: ac fauus mellis. Quem cũ ſumpſiſſet in manibus comedebat in via: veꝛienſq; ad patrem ſuum ꝛ matrem dedit eis partẽ: qui ꝛ ipſi comederunt: nec tamen eis voluit indicare q̃ mel de coꝛpoꝛe leonis aſſumpſerat. Deſcendit[a] itaq; pater eius ad mulierẽ: ꝛ[b] fecit filio ſuo ſamſon conuiuiũ. Sic enim iuuenes facere conſueuerant. Cũ[c] ergo ciues loci illius vidiſſent eum. dederunt[d] ei ſodales triginta qui eſſent cum eo. Quibus[e] locutus eſt ſamſon. Proponam[f] vobis ꝓblema: quod ſi ſolueritis mihi intra ſeptẽ dies conuiuij: dabo[g] vobis triginta ſyndones ꝛ totidẽ tunicas. Sin autem non potueritis ſoluere vos dabitis mihi triginta ſyndones: ꝛ eiuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propone ꝓblema ut audiamus. Dixitq;[h] eis: De[i] comedẽte exiuit cibus: ꝛ de forti egreſſa eſt dulcedo. Nec[k] potuerunt per tres dies ꝓpoſitionem ſoluere. Cũq;[l] adeſſet dies ſeptimus: dixerũt ad vxorem ſamſon. Blandire viro tuo ꝛ ſuade ei ut indicet tibi quid ſignificet ꝓblema. Quod ſi facere nolueris: incendemus te ꝛ domũ patris tui. An idcirco vocaſtis nos ad nuptias ut ſpoliaretis? Que fundebat apud ſamſon lachrymas ꝛ querebatur dicẽs: Odis me: ꝛ non diligis: idcirco ꝓblema quod ꝓpoſuiſti filijs populi mei non vis mihi exponere. At ille reſpõdit: Patri meo ꝛ matri nolui dicere: ꝛ tibi indicare potero? Septem[m] igitur diebꝰ cõuiuij flebat ante eũ: tandemq;[n] die ſeptimo cum ei eſſet moleſta expoſuit. Que ſtatim indicauit ciuibus ſuis. Et[o] illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitũ. Quid[p] dulcius melle: ꝛ quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si[q] non araſſetis in vitula mea non inueniſſetis ꝓpoſitionem meam. Irruit[r] itaq; in eum ſpiritus domini: deſcenditq; aſcalonem: ꝛ pculſit ibi triginta viros: quorum ablatas veſtes dedit his qui ꝓblema ſoluerãt. Iratuſq;[s] nimis aſcendit[t] in domũ patris ſui: vxor autem eius accepit maritum vnũ de amicis eius ꝛ pronubis.

XV

Dixit[v] aliquantulum dies triticee meſſis inſtarent venit ſamſon inuiſere volens vxorem ſuam: ꝛ attulit ei hedum de capris. Cũq;[x] cubiculũ eius ſoluto vellet intrare: prohibuit[y] illum pater illius dicens: Putaui q̃ odiſſes eam ꝛ ideo tradidi illã amico tuo. Sed habet ſororem que iunior ꝛ pulchꝛior illa eſt: ſit tibi ꝓ ea vxor. Cui ſamſon reſpondit Ab hac die non erit culpa i me cõtra philiſteos. Faciã enim vobis mala. Perꝛexitq;[z] ꝛ cepit trecẽtas vulpes: caudaſq;[a] earũ iũxit ad caudas: ꝛ faces ligauit in medio: q̃s igne ſuccendẽs

XV

Dixit[b] aliquantulum dies triticee meſſis inſtarent venit ſamſon inuiſere volens vxorem ſuam: ꝛ attulit ei hedum de capris. Cũq;[c] cubiculũ eius ſoluto vellet intrare: prohibuit[d] illum pater illius dicens: Putaui q̃ odiſſes eam. in hoc facta fuit ſamſoni iniuria: qnõ repudiauerat vxorem ſed tm̃ ad hoꝛã receſſerat ab ea. quod erat ſibi licitum. ꝛ ideo facta fuit ſibi iniuria: eo q̃ ſine ſcitu ꝛ requiſitione ei⁹ alteri fuit data. ꝛ ideo dixit: e Ab hac die non erit culpa i me cõtra philiſteos. inuaſendo. ſ. eos ꝓpter infidelitates ꝛ iniurias mihi factas: ꝛ maxime quia dixerat angelus de eo: ipſe incipiet liberare iſrael de manu philiſtinoꝝ. ũ. ut habet ſupra. ca. xiij. f Perꝛexitq;. Habita iuſta occaſione nocendi philiſteis. ut patet ex predictis. hic conſequenter deſcribitur eoꝝ inuaſio ꝛ debellatio. ꝛ primo in eoꝝ bonis. ſecundo in perſonis. ibi: Quibus ait ſamſon. Circa primũ dicit: Perꝛexitq; ꝛ cepit trecentas vulpes. lz eſſet multũ fortis ꝛ agilis. tamẽ veriſimile eſt q̃ ceperit eas auxilio aliquoꝝ. in illa enim terra abundant vulpes ꝛ cum retibus ꝛ ingenijs poſſunt cito capi in tanta multitudine ſicut in terra iſta in vna garena poſſũt cito capi trecenti cuniculi: maxime per homines ad hoc ingeniosos. g Caudaſq; earũ iunxit ad caudas ꝛ fa. li. in medio. qđ ẽ intelligẽdũ q̃ p aliq̃ ligamina ad hoc apta ligauit caudas duarũ ad inuicẽ. ꝛ ligamina erant ita longa q̃ i medio poterãt ligari faces ardẽtes q̃ de facili nõ poſſent extingui. nec lederẽt vulpes.

a Que statim pterunt in segetes. eo enī q ligate erāt modo predicto nō pterant currere ordinate ⁊ expedite ad occultandū se in nemoribus uel foueis terre. sed cucurrerūt ad illud qō erat magis in ꝓmptu. s. ad segetes stantes que erant ꝛsiccate ⁊ propinque messioni. quod patet ex hoc q alique iam erant collecte. vñ subditur: b Et cōportate iam fruges. nō ad domos sed in campis vbi ꝙ aliqō tempus dimittebant in magnis aceruis: sicut fit i multis terris. cetera patent i littera. c Quib⁹ ait samson. Hic consequenter ponitur inuasio in psonis. ⁊ hec est duplex. secunda ponit ibi: Igitur ascendētes. Circa primū dicitur: d Si hec feceritis tamē adhuc ex vobis exptā vltionē. hoc dixit samson: tū quia philistei nō cōbusserant vxorē eius ⁊ patrem ꝯ celo iusticie sed magis cōmoti passione ire ꝓpter damnū eis illatū. tum quia occasione ꝑdicta habita guerra erat inter samsonē ⁊ philisteos aperte: nec tenebat cessare ab eorum inuasione maxime cū ad hoc fuisset consecratus ex diuina reuelatione. ut patet ex supradictis. e Percussitq eos ingenti plaga ⁊c. sura ē posterior ps cruris. femur anterior. modus aūt ē hominū q̄ sūt attoniti ⁊ meditabundi ponere surā vni⁹ crur̄ sup femur alteri⁹. ⁊ p hoc ꝛsignat ꝙ philistei fuerūt ita stupefacti ꝛc plaga eis inflicta a samsone ꝙ multum cogitabāt qualiē se vindicare possent. In hebreo aūt sic hr̄: Percussit eos plaga magna tibiā sup crus suum. quod exponunt hebrei ꝛc pcussione pditum cum equitibus. quia pdites in bello innitunt tibijs suis. equites ꝓ⁹ crurib⁹. f Igitur ascendentes. Hic ponitur secunda pcussio philistinorum. vbi ꝑmo ponitur hui⁹ pcussionis occasio. secundo ipsa pcussio. ibi: Qui cū venisset. tertio gratiarū actio. ibi; In maxilla asini. Occasio aut̄ data samsom fuit eo ꝙ ꝓpter eū volebant invadere totū populū israel. ⁊ hoc est quod dicit: Igitur ascendentes philistijm in terram iuda. ⁊ tamē samson nō erat ꝛc tribu illa sed ꝛc tribu dan ut patet ex supradictis. ca. xiij. g Castrametati sunt in loco qui postea vocatus est lechi. hoc dicit ꝙ diminutionem: quia locus ille vocatus est postea ramathlechi. ut habetur eodem ca. sicut aliquando aliquis vocatur minus ꝓ iacomin⁹. h Ubi eorum fusus est exercitus. hoc dicit ad notandū magnitudinem exercitus eor̄. quia occupabat magnū terre spaciū. i Cur ascendistis aduersum nos. quasi diceret. tributū vobis reddimus nec rebellamus. ⁊ ideo non habetis occasionem invadendi nos. k Qui rñderunt ut ligem⁹ samson venim⁹. Iz enī venirent principaliter ꝓpter samsonē. tamē occasione ipsius veniebant contra totū ꝑpulū nisi traderetur in manib⁹ eorū. quod fuit eis cōcessum. ideo subdit: l Descenderunt g̃ tria milia viror̄ ad capiēdū samsonē ⁊ tradendū philisteis ſm ꝙ fuerat inter eos cōdictū. ⁊ patet littera vsq̄ ibi: m Jurate ait ⁊ spondere mihi ꝙ nō occidatis me volebat enī satisfacere israelitis ⁊ sic agere ꝙ nō inferrēt̄ philisteis nec ab ipso eis resistendo. ⁊ haberet occasionem iustam interficiendi philisteos qui veniebant ad eū occidendū. n Qui cū venisset Hic consequenter scribitur philistinorū invasio. cum dicit: Qui cū venisset ad locum maxille. hic loc⁹ sic nominatur hic ꝙ anticipationem. ut p̄z p lrām sequēt̄. o Irruit spūs dñi i eū. i. motor̄ fortitudinis ad rūpendū vincula ⁊ ad philisteos ꝛbellandū. p Inuentāq maxillā. per hoc ostēdit victoria magis mirabilis ⁊ a deo facta. q nō fuit ꝑ arma ferrea. sciendū tñ ꝙ asini maiores sunt in terra illa ⁊ habent maiora ossa. q Interfecit in ea mille viros. ex q̄ p̄z ꝙ miraculose seruabat̄ a confractione in tot ⁊ tantis pcussionib⁹ viror̄ armator̄. r In maxilla asini. Hic ꝓnter ponitur gratiarū actio. modus enī erat hebreor̄ in victorijs a deo datis canere canticū ꝑ modū grārū actiōis. sicut p̄z in cantico moysi Exo. xv. ⁊ in cantico ꝛbor̄ ē. v. ca. ⁊ iō samson in hac victoria diuinit⁹ sibi data cecinit canticum incipiendo ꝑ talē modū: In maxilla asini ⁊c. ytrū aūt totū canticū ei⁹ sit hic scriptū uel solū ipsi⁹ ꝓncipiū certū nō hr̄ videt tamē ꝓbabili⁹ ꝙ solū ꝓncipiū sit hic scriptum q̄ nō omnia sūt scripta. ⁊ q̄ nō legunt cantica sic hebreica. sequit: s Et vocauit no. lo. il. ramathlechi. qō aūt seq̄t: qō interptat eleuatio maxille. nō ē in hebreo sed appositū est a trāslatore ad ostendendū significatū nois qō bñ fuit ipositum q̄ satis fuit mirabile ⁊ insolitū ꝙ cum maxilla asini fieret tantū factū. Qz aūt ꝑ diuinit⁹ fieret. ostēdit ꝑ sequēs miraculū cū dr̄: Aperuit itaq dñs molarē ꝛtem. ⁊ p̄z hrā.

tradere in manus philistinor̄. Quibus samson: iurate[m] ait ⁊ spondete mihi ꝙ nō occidatis me. Dixerunt: Non te occidemus: sed vinctum trademus. Ligaueruntq eum duobus nouis funibus ⁊ tulerunt eum ꝛc petra etham. Qui[n] cum venisset ad locum maxille: ⁊ philistijm vociferātes occurrissent ei: irruit[o] spirit⁹ dominī in eū: ⁊ sicut solent ad odorē ignis ligna cōsumi: ita vincula quibus ligatus erat: dissipata sūt ⁊ soluta. Inuentamq[p] maxillam. i. mandibulam asini: que iacebat arripiens: interfecit[q] in ea mille viros ⁊ ait: In[r] maxilla asini in mandibula pulli asinarum deleui eos ⁊ percussi mille viros. Cūq hec verba canens cōplesset proiecit mandibulam ꝛc manu: ⁊[s] vocauit nomen loci illius ramathlechi quod interpretat̄ eleuatio maxille. Sitiensq valde: clamauit ad dominū ⁊ ait: Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximā atq victoriam: ⁊ en siti moior: incidamq in manus incircūcisorum. Aperuit itaq dominus molarē dentē in maxilla asini: ⁊ egresse sunt ex eo aque. Quibus haustis refocillauit spiritū ⁊ vires recepit. Idcirco appellatum est nomē loci illius fons inuocantis ꝛc maxilla vsq̄ in presentē diem. Judicauitq israel i diebus philistijm viginti annis.

Abijt quoq; . hic ꝓnter a Cap. xvj. ꝛescribitur ipsius samsonis mors ⁊ cōsūmatio. ⁊ quia mors eius fuit per mulierē procurata. iō ꝓmo ꝛescribit qualiter cū yna periculo se exposuit. secundo qualiter per alteram morti succubuit. ibi: Post hec amauit.

Circa ꝓmū dr: Abijt quoq; in gaçam. que erat ciuitas philistinorum mortem ipsi⁹ querentiū. b Et vidit ibi mulierem meretricē. In hebreo bat: mulierē hospitalariam. quia nomen ibi positum equiuocū est ad vtrāq; significationem sicut dictū fuit supra. xj. ꝛe mīe iepte. ⁊ Josue. ij. ꝛe raab. ⁊ ꝓpter hoc nō inuaserūt eum ibi philistei quia ꝓm legem terre securitatē ꝛebat habere ī loco hospitij. sed posuerunt insidias in porta ciuitatis ut eū exeūtem occiderent. ⁊ forsitā vtraq; significatio conueniebat illi mulieri: quia in aliquibus terris hospitatrices se ꝛe facili exponunt hospitibus suis. c Ingressusq; est ad eā. hoc intelligitur ꝛe cōcubitu carnali: ꝓm sensū trāslatiōis nostre. ꝓm autē hebreos intelligitur ꝛe ingressu hospitij. ⁊ forte vtrūq; fuit ibi. cetera patēt ex dictis vsq; ibi d Apprehendit ambas portę fores. Porta. p. prie loquendo ē muri apertura. fores aūt sūt ostia quib⁹ apertura clauditur. vnū tñ pro alio frequenē ponit. e Post hec amauit mulierē. Hic ꝓnter ostendit q̄liē samson p aliam mulierē morti succubuit. vbi ꝓmo ꝛescribit mulieris fraudulenta inquisitio. secundo veritatis apertio. ibi: Cūq; molesta ei esset. tertio ipsius samsonis cōprehēsio. ibi: Quē cū apprehendissent. Circa ꝓmū ponitur mulieris triplex tentatio. secunda. ibi: Dixitq; ad eū. tertia. ibi: Dixitq; valida. Circa primum dicit: Post hec amauit mulierem. vtrū autē fuerit hebrea uel philistea nō br̄ in textu. videt tñ magis ꝙ fuerit philistea: eo ꝙ fuerit ita sollicita ꝛecipere samsonē aduersarium philisteorum. ⁊ vocabatur dalida. sic eni ꝛebat scribi ⁊ pronunciari. f Veneruntq; ad eam ꝓncipes philistinorum. ut quē nō poterant superare virtute caperent fraude. cetera patent vsq; ibi: g Si septem neruiceis funibus. id est factis ex neruis. b Necdū siccis ⁊ adhuc humentibus. quia tales funes extenduntr ⁊ non rumpuntur. i Latentib⁹ apud se insidijs ⁊ ī cubiculo finē rei expectantib⁹. quia nō audebant inuadere samsonem donec viderent per experientiā ꝙ vincula non posset rūpere. k Qui rupit vincula. valde faciliter. ideo subditur: l Quomodo si rumpat quis filū ꝛe stuppa tortum. quia mulieres quando filant imiscēt aliquid ꝛe sputo suo. m Dixitq; ad eum dalida. Hic ponit secunda tentatio mulieris ad ꝛeceptionē samsonis cum dr: n Saltem nunc indica mihi ꝛc. fingebat enī ista mulier ꝙ ex magno amore ad samsonem ꝛesiderabat scire fortitudinis sue cōditionē: sicut amans ꝛesiderat scire ītima sui amici. o Si ligatus fuero nouis funibus. hanc cōditionem nouerat⁹ addidit samson ad suam ꝓmā responsionē: ita ꝙ funes nō eēnt tñmodo neruicei ⁊ humidi: ⁊ etiā omnino noui. ⁊ hoc dicebat samson ad colorationē sui mendacij. p Dixitq; dali. rur. ad eū. Hic ponit tēptatio tertia. cū dr: q Usq; quo ꝛecipies me. celando secretum tuū amice tue. r Si inqt septē crines capitis mei ꝛc. In hebreo br̄: Septem cincinnos uel floccellos. cesaries enī capitis sui distincta erat ꝙ septem floccellos uel cincinnos. s Cum licioplexueris. i. cū forti ligamento. sequitur: t Dixitq; ad eum valida quō ꝛc. q. d. hoc ē falsum manifeste cū ꝓtiū sit amantiū secreta sua inuicē reuelare. v Cūq; molesta esset ei. Hic ꝓnter ꝛescribitur veritatis aptio. quia p molestiā mulieris īportune extentis veritatē rei aperuit ad sui interitū. x Ferrū nūq; as. su. ca. meū. qz ꝛe ritu naçareox erat ꝙ nō raderenr eox capilli toto tpe cōsecratiōis sue. ut dictū fuit. s. xiij. ca. y Si rasū fue. ca. inc. re. a me fo. mea. qz sic dictū fuit s. ista fortitudo nō erat ꝓtute nature s erat q̄dā donū grē grat; date q̄ i necessarijs ⁊ expediēt⁹ fuit in eo q̄diu tenuit ritū naçarei. ꝓpter q̄ ipso violato p rasurā nō affuit sibi.

Abijt [a] quoq; xvi in gaçam: ⁊ [b] vidit ibi mulierem meretricem ingressusq; [c] est ad eam. Quod cū audissent philistijm ⁊ ꝑcreb[r]uisset apud eos intrasse vbē samson: circūdederūt eum positis in porta ciuitatis custodibus: ⁊ ibi tota nocte cū silentio prestolantes ut facto mane exeuntem occiderent. Dormiit autē samson vsq; ad medium noctē: ⁊ inde ꝛsurgens apprehendit [d] ambas portę fores cū postibus suis ⁊ sera: ipositasq; humeris suis portauit ad vertice montis que respicit ebron. Post [e] hec amauit mulierem que habitauit in valle sorech: ⁊ vocabat dalida. Venerūtq; [f] ad eam principes philistinorū: atq; dixerunt: Decipe eum ⁊ disce ab illo in quo habeat tantam fortitudinē: ⁊ quomodo eum superare valeam⁹ ⁊ vinctum affligere. Dō si feceris dabimus tibi singuli mille centū argenteos. Locuta ē ergo dalida ad samson: Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo: ⁊ quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit samson: Si [g] septem neruiceis funibus necdum [b] siccis ⁊ adhuc humentibus ligatus fuero: infirmus ero ut ceteri homines. Attulerūtq; ad eam satrape philistinorū septē funes ut dixerat: quib⁹ vinxit eū latentibus [i] apud se insidijs ⁊ in cubiculo finem rei expectantibus. Clamauitq; ad eū: Philistijm super te samson. Qui [k] rupit vincula quomodo [l] si rumpat quis filum ꝛe stuppa tortum sputamine cū odorem ignis acceperit: ⁊ nō est cognitum in quo esset fortitudo ei⁹. Dixitq; [m] ad eum dalida: Ecce illusisti mihi ⁊ falsum locutus es. Saltem [n] nunc indica mihi quo ligari ꝛebeas. Cui ille respōdit: Si [o] ligatus fuero nouis funibus qui nūq; fuerunt in opere: infirmus ero ⁊ alioꝝ hominū similis. Quibus rursum dalida vinxit eū ⁊ clamauit: philistijm sup te samson: in cubiculo insidijs preparatis Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitq; [p] dalida rursum ad eum: Usq; quo [q] decipis me ⁊ falsum loqueris: Dic ꝛe quo vinciri ꝛebeas: Cui respondit samson: Si [r] inquit septem crines capitis mei cū [s] licio plexueris ⁊ clauū bis circumligatum terre fixeris: infirmus ero. Dō cū fecisset dalida dixit ad eum: Philistijm super te samson: Qui consurgens ꝛe somno extraxit clauū cum crinibus ⁊ licio. Dixitq; [t] ad eum dalida: Quō dicis ꝙ amas me cū animus tuus nō sit mecū: Per tres vices mentitus es mihi: ⁊ noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. Cūq; [u] molesta esset ei ⁊ per multos dies iugiter adhereret: spatium ad quietem nō tribuens: ꝛefecit anima eius: ⁊ ad mortem vsq; lassata est. Tunc aperiens veritatem rei dixit ad eā: Ferrū [x] nūq; ascendit sup caput meū: quia naçareus. i. consecrat⁹ dño sū ꝛe vtero matris mee. Si [y] rasū fuerit

Sed contra hoc videtur q votum nazarei violabatur p tactum
7 etiã aspectum mortui ut patet' Nu. vj. Samson aũt multos
iam ante interfecerat ut patet ex supradictis. Dicendũ q nõ fu-
it simile de samsone 7 alijs nazareis qui erant cõsecrati ad tem-
pus 7 ad vacandũ orationibus 7 pijs operibus. Samson autem
fuit cõsecratus per to-
tam vitam, 7 sua con-
secratio erat ordinata
ad alia opa. s. ad libe-
rationẽ israel de manu
philistinoꝝ. ut hr̃. .s.
xiij. ca., pr̃ę qõ interfi-
ciendo philisteos cõse-
crationẽ suã nõ viola-
uit ꝫ magis adimple-
uit. a Videnscz illa q confessus ei eẽt
omnẽ animũ suum. re-
uelando veritatẽ. hoc
enĩ perceperat p hoc q
nomẽ dñi nominauit
dicens se consecratũ
domino. non enim no-
minasset nomen dñi
dicendo mendacium.
b Ascendite adhuc
semel. Ex hoc videtur
q illi ijdem prius fue-
rãt apud ipsam ad cõ-
prehendendũ samsonẽ
sed videntes eius for-
titudinem per ruptio-
nem vinculoꝝ ipsum
non inuaserant sed la-
tenter ad sua loca re-
cesserant. 7 per ꝫ etiã
samson fuit deceptus
revelando secretũ suũ
mulieri: ignorans q
machinarer in mortẽ
eius. c At illa dormire eum fecit sup ge-
nua sua. ut tonsor me-
lius posset radere eum
q̃ si in lecto iaceret.
d Et rasit septẽ cri-
nes ei⁹. in hebreo br̃
septẽ floccellos. q: ra sit
totã cesariẽ septẽ floc
cellis distinctã. ut p̃dic
tũ ẽ. e Stati enĩ
de eo fortitudo discessit. cui⁹ causa p̃dicta
est. f Dixitcz philistijm sup te samson. volebat enĩ experiri
sicut prius vtrũ fortitudo discessisset ab eo. g Egrediar si-
cut ante feci 7 me excutiam. s. a vinculis, ipsa enĩ ligauerat ipsũ
ad experiendũ certitudinaliter si raso capite posset vincula rum-
pere. quod cũ nõ posset philistei inuaserũt eũ securi. h Quẽ
cũ apprehendissent. Hic ꝓsiter describitur samsonis cõprehẽsio
vbi primo describit eius incarceratio, secundo illusio. ibi: Jamcz
capilli. tertio mors 7 consũmatio. ibi: Qui dixit puero. Circa
primũ dicit: Quem cũ apprehendissent philistijm, dono fortitu-
dinis restitutum. i Statim eruerunt oculos eius. ne si
forte euaderet damna eis inferret. k Et clausum in carcere
molere fecerunt. i. grauiter laborare ne gratis panẽ comederet.
Aliqui aũt exponũt molere. i. cohabitare uel coire cũ magnis
mulieribus quas adducebãt philistei ut de illis magni homines
7 robusti nascerentur apti ad prelium. l Jacz capilli. Hic con-
sequenter describitur ipsius illusio in festo philistinorũ. cũ dici-
tur: m Cõuenerunt in vnum ut immolarent hostias. gratias
reddendo idolo suo de captiõe samsonis quã attribuebãt idolo.
n Qui devastavit terram nostram, per incendiũ terrenascentiũ.
ut supra dictũ ẽ, xv. ca. o Precepĕrũt ut vocaretur samson
ante eos luderet. i. materiã risus eis preberet. quia cecus
erat 7 ideo impingebat aliqñ ad parietem. aliqñ ad colũnã
7 aliquando cadebat. ex quibus ridebant philistei. p
Qui dixit puero. Hic describitur mors eius 7 cõsũmatio.
q Dimitte me ut tangã columnas. tũ quia ex collisioni-
bus p̃dictis erat
fatigatus ut re-
q̃escceret. tũ ut p
earum impulsũ
cum dei adiuto-
rio de q̃ sperabat
domũ cadere fa-
ceret. iõ subdit:
r At ille in-
uocato domino.
quia videbat q
eius delusio re-
uertebatur i op-
probriũ diuinũ:
eo q captio sam
sonis attribue-
batur idolis. 7
de hoc idola lau-
dabãtur ab ido-
latris. s Ut
vlciscar me de
duobꝰ meis. Hoc
enĩ dixit non li-
core vindicte ꝫ
zelo iusticie 7
honoris diuini
nois. ita q philistei deum blas-
femabant idola
laudando: ideo
non peccauit phi
listeos occiden-
do: nec etiam oc-
cidendo se cum
ipsis. prout sub-
ditur: t
Moriatur ani-
ma mea cũ philistijm. 7 accipit
hic anima pro to
to composito qõ
est corruptibile.
Iz anima sit im-
mortalis. nõ enĩ
samson intende-
bat se occidere q
se sed tm̃ per ac-
cidens: quia nõ
poterat blasphematores nominis diuini occidere nisi seipsũ
cum eis occidendo. Preterea voluntas domini erat q hoc
fieret: quod patet per hoc q fortitudinem miraculose sibi
reddidit ad hoc faciendũ. quilibet autẽ debitor est mortis
ipsi deo. 7 hoc debitum potest reddere quando vult 7 quõ
vult. 7 ideo samson nõ peccauit se cum alijs occidendo ex
dei voluntate 7 instinctu diuino. Credendũ est etiam q
de peccatis prius perpetratis penituit: 7 q illa mors pna
peccatorum suorum fuit: quã non solũ acceptauit sed etiã
pro ea dominũ rogauit. 7 ideo cõputatur in cathologo san-
ctorum. ad Hebreos. xj. Moraliter samson nazareus. est
homo per baptismũ domino consecratus. dalida que situla
interpretat est sensualitas per quã voluptas carnis quasi
per situlã haurit. per hãc samson decipitur: quia p sensua-
litatẽ homo aliquando a gratia in baptismo recepta deijcit-
tur. septem crinib⁹ denudatur quia septẽ donis spũs sancti
spoliatur. oculis priuat p mentis excecationẽ. catenis li-
gatur p peccandi assuefactionẽ. carcere claudit p obstina-
tionem. sed tunc capilli eius incipiũt recrescere quando di-
vine faciei respectu incipit penitere. qui moriens triũphat

caput meũ: recedet a me fortitudo mea: 7 deficiam et ero sic-
ut ceteri homines. Videnscz illa q confessus ei esset omnẽ
animũ suum: misit ad princi-
pes philistinorum ac manda-
uit. Ascendite adhuc semel:
quia nũc mihi aperuit cor suũ.
Qui ascenderũt: assumpta pe-
cunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit sup ge-
nua sua: 7 in sinu suo reclinare
caput. Vocauitcz tonsorem 7
rasit septem crines eius: 7 cepit
abigere eum 7 a se repellere.
Statim enĩ de eo fortitudo
discessit. Dixitcz: Philistijm
sup te samson. Qui de somno
consurgens dixit in animo suo
Egrediar sicut ante feci 7 me
excutiam: nesciẽs q recessisset
ab eo dñs. Quem cum appre-
hendissent philistijm: statim
eruerunt oculos eius: 7 duxe-
runt gazam vinctũ catenis:
7 clausum in carcere molere
fecerunt. Jacz capilli eius re-
nasci ceperant: 7 principes phi-
listinorũ cõuenerunt in vnũ
ut immolarent hostias magnifi-
cas dagon deo suo: 7 epula-
rentur dicentes: tradidit deus
noster inimicũ nostrum sam-
son in manus nostras. Quod
etiã populus videns laudabat
deum suũ: eademcz dicebat.
Tradidit deus noster aduer-
sarium nostrũ in manus no-
stras: qui devastauit terram no-
stram 7 occidit plurimos. Le-
tantescz per cõuiuia sumptis
iam epulis preceperũt ut vo-
caretur samson: 7 ante eos lu-
deret. Qui adductus de carce-
re ludebat ante eos: fecerũtcz
eum stare inter duas colũnas.
Qui dixit puero regenti gres-
sus suos: Dimitte me ut tan-
gam colũnas: quibus omnis
iminet domus: 7 recliner sup
eas 7 paululũ requiescam. Do-
mus autem erat plena viro-
rum ac mulierum: 7 erant ibi
omnes principes philistinorũ:
ac de tecto 7 solario circiter tria
milia vtriusq sexus spectãtes
ludentem samson. At ille in-
uocato dño ait: Domine deus
memento mei: 7 redde mihi
nunc fortitudinẽ pristinam de
meus ut vlciscar me de hosti-
bus meis: 7 pro amissione du-
orum luminũ vnam vltionem
recipiam. Et apprehendens
ambas columnas quibus in-
nitebatur domus: alteramcz
earum dextera 7 alteram leua
tenẽs ait: Moriatur anima
mea cum philistijm. Concus-
sisq fortiter columnis cecidit

Judicum

te hostibus qz moriendo peccato triūphat de demonibus.

Fuitq; eo tempore. Hec est a Cap. xvij. vltima pars principalis hui⁹ libri. in qua agitur de quibusdam casibus tpe iudicū accidentib⁹. Et sūt tres casus. secundus ponit ca. xix. tertius ponit i libro ruth q̄ p̄m hebreos antiquosnō ē liber distinct⁹ a libro Judicū. ut p̄z Hiero. in ꝓlogo galeato. Circa p̄mum dubitatur quo tempore accidit casus micheę. et dicunt expositores nr̄i coiter qz accidit post mortem Jo sue anteq; surgeret iudices. et ad hoc probādū inducunt quod hic bis dr̄: In diebus illis non erat rex in israel ꝛc. quia tūc nō erat rex vel iudex q̄ errata corrigeret. Dicunt etiam qz hec historia hic describitur ad ostendendū necessitatem dandi iudices israeli ad corrigendū errata. sed istud dictum nō videt multū valere. tū quia sic dictum ē pluries iudices p̄erāt p modū directiōis et cōsilij: nō p modū dūij. ꝓpter quod nō habebāt efficaciā corrigendi. sed reges eis succedentes habuerūt auctoritatem et potestatem subditos coercendi. Causa etiam suscitandi iudices inducta nō habetur ex precedentib⁹: quia vbicūq; scriptura dicit: suscitauit eis dñs talem vel talē iudicē. p̄mittitur. p causa hui⁹ suscitationis tribulatio in qua erat pp̄s israel ut per iudicē suscitatum literaret. Hebrei ꝓo dicūt qz factū micheę cōtigit sub othoniel qui successit iosue. et ad hoc ꝓbādū inducūt qđ scribit in fine. xviij. ca. Mansitq; apud eos idolū micheę mni tpe quo fuit domus dei in silo. hoc tēpus incepit ante mortem iosue. ut dr̄ Josue. xviij. Tpe aūt iosue nō declinauerunt ad idolatriam. ut dr̄ supra. ij. ca. et ideo dicūt qz hoc accidit in p̄ncipio tpis othoniel qđ fuit ꝓpinqui⁹ positioni tabernaculi in silo post tēpus iosue. Igit̄ circa historiam micheę sic ꝓcedit: quia p̄mo describit idolatrie p̄petratio. secundo idolatre spoliatio. ca. xviij. Circa p̄mū p̄mittit fabricatio idoli. secundo subdit abusus sacerdotij. ibi: Impleuitq;. Circa p̄mū quia littera est intricata cōsiderandū qz mater micheę cōsecrauerat sūmā pecunie. p fabricatione idoli. micheas aūt volēs illā i alios vsus expendere subtraxit illā occulte: postea ꝓo penitens. tū qz et ipse idolatra erat. tū qz maledictionē matris timebat q̄ illi qui pecuniā subtraxerat frequenter maledicebat. dictā pecuniam matri restituit ut inde fieret qđ ipsa. p̄miserat. et hoc est quod dr̄: Fuitq; eo tpe. hoc nō refertur ad tēpus samsonis de quo immediate supra dictum est. quia factum istud accidit longe ante. s. immediate post mortē iosue. ut p̄dictum est. sed refertur in generali ad tempus iudicum: tū intelligitur ꝓo ꝓma parte illius tpis. b Mille centū argenteos. Ex hoc dixerunt aliqui qz ista mater micheę fuit valida et qz ista pecunia fuit illa quam recepit ꝓo ꝓditiōe samsonis. ut dictum est ca. p̄cedenti. sed hoc patet falsum. tū quia istud factum cōtigit diu ante tempus samsonis et valide. ut iam dictum est. tū quia sūma pecunie nō ē idem hic et ibi: qz ipsi valide dederūt satrapę philistinoz singuli mille et centū argenteos. erant aūt quinq;. et sic sūma illi⁹ pecunie ascendit ad quinq; milia et quingentos argenteos. hic aūt ponūt tm̄ mille centum argentei. c Quos separaueras. s. a coibus vsibus idolo dedicando. d Et super quibus me audi. iura. i. voto et iuramento ꝓmiseras ꝓm expositores nostros. In hebreo aūt habet: Me audiente maledixeras. s. ei qui pecuniam abstulerat. e Ecce ego habeo. quasi dicat. parat⁹ sum reddere tibi ꝓpter causas p̄dictas. f Reddidit ergo eos matri sue. i. reddere. p̄misit: qz de redditione actuali postea agitur. g Que dixerat ei. s. anteq; cōfiteretur pecuniam se habere p̄m istā lrām. in hebreo habetur: Et dixit ei. s. post cōfessionem pecunie. h Consecraui et voui h argentum dño. dīm vocat falsum deū quē colebat. i Et de manu mea suscipiat. ꝛc̄.] In hoc explicat modum voti sui. sic enī vouerat qz de manu sua argentū traderet filio ut inde faceret fieri idolum. k Et nūc trado illud tibi. i. statim cū mihi reddideris pecuniā p̄m formam voti mei. statim tradā eam tibi ad faciendū quod voui. l Reddidit igit̄ eos. scilz ipse micheas: m Matri sue. reddītione actuali. n Que tulit ducentos argenteos. residuū aut̄ pecunie fuit consumptum in alijs que ꝓtinebant ad cultum illius idolatrie. ut ꝓte in edicula ephot et cōsimilibus. de quibus postea subditur: o Et dedit argentario. non per manū ꝓpriam sed per manum filij sui p̄m formā voti predictam. p Ut faceret ex eis sculptile. dicūt aliqui qz fuit vnū idolum quod vocatur hic sculptile et cōflatile. id est factum per tūsionē et conflationem: quia metalla prius calefiunt in igne et postea malleo tundūt: ut ex eis aliquid facilius formetur. Alij aūt dicūt qz fuit duplex idolū: vnū per sculpturam: quod notatur cum dicit hic: sculptile. Aliud per fusuram. quod notatur per hoc quod dicit conflatile. q Qui edicula. i. paruam edem. deo separauit. idolo dedicādo et ab alijs vsibus separando. et vocatur hic idolū dei. Et in tota historia h nomen dei vel dominus ꝓ deo falso accipitur. excepto quod in fine dicitur: Omni tempore quo fuit domus dei in silo. hic enī accipitur ꝓ vero deo. Et fecit ephot et theraphin. quod aūt sequit r Id est vestem sacerdotalem et idola. non est in hebreo. sed appositum fuit a translatore ad exprimendū interpretationē ephot et theraphin. Ephot enī est idem quod superumerale. ut habetur Exo. xxviij. et est vestis p̄ncipalis sūmi sacerdotis. et per ipsam hic intelliguntur alia vestimenta sacerdotalia que fecit micheas. ut dicunt expositores cōmuniter. Si aūt per theraphin hic intelliguntur idola i plurali nescio. Dicūt tamē hebrei qz theraphin est caput pueri ꝓmogeniti demoni imolati: quod aromatibus condit ut possit diu manere sine putrefactione. et super linguam eius in lamina aurea parua ponitur nomē demonis. et sic dat responsa ꝓut dictū est diffusius Genesi. xxxj. et huic dicto videtur cōcordare illud qđ dr̄ sequenti ca. Nostis qz in domib⁹ istis sit ephot et theraphin et sculptile atq; conflatile. ita qz theraphin videtur esse aliud a duobus idolis predictis. quorum vnū fuit factum per fusuram. aliud per sculpturam. vel aliud ab vno duob⁹ modis facto. ut predictum est. s Impleuitq;. Hic consequēter describitur abusus sacerdotij duplex. ꝓmo quia fecit sibi sacerdotem vnum de filijs suis. quod notatur cum dicit: Impleuitq; vnius filiorum suorum manū. id est obtulit ad manū eius oblationem vel sacrificium per eum offerendum tanq; per sacerdotem. ideo subditur: t Et factus est ei sacerdos. cū tamē nullus esset promouendus ad sacerdotium nisi de filijs

vomus super omnes p̄ncipes et ceteram multitudinem que ibi erat. Multosq; plures interfecit moriens: q̄s ante viuus occiderat. Descendentes autem fratres eius et vniuersa cognatio tulerūt corpus eius et sepelierunt inter saraa et esthaol in sepulchro patris sui manue: iudicauitq; israel viginti ānis.

Factumq; eo tempore vir quidā de monte ephraim noie michas: qui dixit matri sue: Mille centū argenteos quos separaueras et super quib⁹ me audiente iuraueras: ecce ego habeo et apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus dño. Reddidit ergo eos matri sue que dixerat ei: Consecraui et voui hoc argentum dño: ut de manu mea suscipiat filius meus et faciat sculptile: flatq; cōflatile: nūc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri sue. Que tulit ducentos argentos et dedit eos argentario: ut faceret ex eis sculptile atq; conflatile: quod fuit in domo micheę. Qui ediculā quoq; i ea deo separauit: et fecit ephot et theraphin. id est vestem sacerdotalem et idola. Implenitq; vnius filiorum suoq; manū: et fact⁹ est ei sacerdos. In diebus illis nō erat rex in israel: sed vnusquisq; qđ sibi

aaron.michas aũt nõ erat de stirpe illa ꝙ de tribu ephraim,secũ-
do quia fecit sibi sacerdotẽ de tribu leui ꝙ nõ de filijs aaron. qõ
notatur cũ dicit: a Fuit quoq; alter adolescens de bethleem
iuda.hoc dicit ad differentiã alterius bethleem que erat in tribu
zabulon. ut dr̃ Josue.xix. b Ex cognatiõe ei⁹.s. ipsius michę
ut dicũt aliqui. sed ꝫ
est falsũ.quia in hebreo
habet:Ex cognatione
iuda. mulieres enĩ q̃
nõ succedebant in he-
reditate paterna pote-
rãt cõtrahere cũ viris
alteri⁹ trib⁹. ut dictũ
fuit Nu.vltimo. & iõ
mater istius leuite fu-
it de tribu iuda.pater
aũt de tribu leui.dicit
etiam de bethleem iu-
da,quia tribus leui p
omnes trib⁹ erat diſp
sa ut dictum fuit Jo-
sue.xxj. c Egressusq; de ciuitate bethleem &c. q2 filij israel
iam declinauerant ad
idolatriam nec reddebant decimas ad sustentationẽ leuitarũ:
ut tenebantur: & ideo
leuite cogebant̃ que-
rere victũ p aliũ mo-
dũ. cetera patẽt vsq;
ibi: d Fuitq; illi
quasi vnus de filijs.
tenebat enĩ eũ i domo
sua honorifice nec oc-
cupabat eũ operibus
seruilibus. e Impleuitq; micha manũ
eius. exponatur sicut
prius. f Nũc scio
dicens q̃ &c. ¶ Iz enĩ
esset idolatra iste mi-
chas & coleret deum
falsum: utpote demo-
nẽ in idolo: tamẽ cre-
debat q̃ obsequiũ sa-
cerdotis de stirpe leui
esset ei magis placitũ
q̃ de altera tribu. g

CAp.xviij.
IN dieb⁹ illis
Hic p̃ter describit idolatre spolia-
tio. vbi primo describitur spoliandi occa-
sio. secundo spoliãtiũ
occupatio.ibi: Profe
ctiq;. tertio spoliati
conquestio.ibi: Cũq;
iam.quarto spoliantiũ abusio.ibi: Posuerunt. Circa primũ sci-
endũ q̃ occasio spoliatiõis michę fuit missio explozatozũ a filijs
dan qui eundo ad locũ explozãdũ diuerterũt in domũ michę ad
hospitandũ ibi:quia erat homo potens & dives & de filijs israel.
& hoc est qõ dicit: b Trib⁹ dan querebat possessionẽ sibi &c.
Iz enĩ accepisset sortem possessionis sue ab ipso iosue.ut dr̃ Josue
xix.sicut & alie tribus.tamẽ in sorte cuiusliber trib⁹ adhuc mane-
bant gentiles qui nõ erant adhuc deleti nec expulsi p filios israel
& maxime in sorte dan: q2 amorreus artauit filios dan in mõte
nec dedit eis locũ ut ad planiora descenderẽt. ut dr̃ supra ca.j. &
sic intelligendũ est qõ subditur: i Usq; ad illũ enĩ diẽ inq̃
ceteras trib⁹ sortem nõ acceperat.s.sufficientem pro tanta multi-
tudine.ideo subdit: k Miserũt ergo.s.ad explorandum
rectũ videbatur hoc faciebat.
Fuit quoq; alter adolescens
de bethleem iuda ex cognatio-
ne eius: eratq; ipse leuites &
habitabat ibi. Egressusq; de
ciuitate bethleem: peregrinari
voluit vbicũq; sibi cõmodum
reperisset: ¶ Cũq; venisset in
montem ephraim iter faciens
& declinasset parump in domo
michę: interrogatus est ab eo
vnde venisset. Qui respondit
Leuita sum de bethleem iuda
& vado ut habitem vbi potu-
ero & vtile mihi eę prosperero.
Dixitq; micha: Mane apud
me inq̃t: & esto mihi pater ac
sacerdos:dabo q; tibi p annos
singulos decem argenteos ac
vestem duplicem:& que ad vi-
ctũ sunt necessaria. Acquieuit
& mansit apud hominẽ:fuitq;
illi quasi vnus de filijs. Im-
pleuitq; micha manũ eius: &
habuit puerũ sacerdotẽ apud
se: nunc scio dicens q; benefa-
ciet mihi deus habenti leuitici
generis sacerdotem. ¶ XVIII

IN dieb⁹ illis nõ erat
rex in israel:& tribus
dan querebat possessi-
onem sibi ut habitaret in ea.
Usq; ad illũ enĩ diẽ inter ce-
teras tribus sortẽ nõ acceperat
Miserunt ergo filij dan stir-
pis & familie sue q̃nq; viros
fortissimos de saraa & esthaol
ut explorarent terrã & diligent
inspicerent. Dixerũtq; eis: Ite
& considerate terram. Qui cũ
pgentes venissent in montem
ephraim:& intrassent domum
michę requieuerũt ibi: ¶ Et
agnoscentes vocẽ adolescentis
leuite:vtq; declinantes illius diuerso-
rio:dixerunt ad eum: Quis te
huc adduxit: Quid hic agis:
Quam ob causam huc venire
voluisti: Qui respondit eis:
Hec & hec pstitit mihi micha
& me mercede conduxit ut sim
ei sacerdos. Rogauerũt autẽ
eum ut cõsuleret dñm: ¶ & scire
possent an prospero itinere p-
gerent:& res haberet effectum
Qui rñdit eis: Ite cum pace.
Dñs respicit viam vestram:&
iter quo pgitis. Euntes igitur
quinq; viri venerunt lais: vi-
derunt populũ habitantem
in ea absq; vllo timore iuxta
consuetudinẽ sidonioz: securũ
& quietum nullo eis penitus
resistente magnarũq; opum:
& procul a sidone atq; a cũctis
hominibus separatũ. ¶ Reuer-
siq; ad fratres suos in saraa &
esthaol:& quid egissent sciscita-
tibus rñderũt: Surgite & ea-
mus ad eos. Vidimus enim
terrã valde opulentã & vberẽ:
Nolite negligere: nolite cessa-
re. Eamus & possideamus eã:
nullus erit labor. Intrabim⁹
ad securos i regione latissimã:
tradetq; nobis dñs locum in
quo nullius rei est penuria eo-
rum que gignuntur in terra.
Profecti igitur sũt de cogna-
tioe dan de saraa & esthaol sex-
cẽti viri accincti armis bellicis
ascendẽtesq; manserũt i cari-
athiarim iude:q̃ loc⁹ ex eo tpe
castroz dan nomẽ accepit: & ẽ
ciuitatẽ lais quõ possent eam capere ad habitandũ ibi. l
Et intrassent domũ michę &c. ¶ erat enĩ bõ dives & poterat
eos recipere. m Et agnoscentes vocẽ adolescẽtis leuite.
p loquelã enĩ cognouerũt q̃ esset de bethleẽ. Iz enĩ oẽs filij
israel haberẽt vnũ idioma.s. hebraicum: tamẽ aliquãdo alic
pnũciabatur in
diuꝰsis ptrib⁹ &re
israel.sicut idio-
ma gallicũ alic
pnũciat in nor-
mãdia & aliter i
picardia. n
Attenteq; illius
diuersorio.i. lo-
co ei assignato
ad manendũ ad
quẽ diuertebat
ad dormiẽdũ &
ad alia sibi neces
saria. cetera pa-
tẽt vsq; ibi: o
Rogauerũt aũt
eũ &c. ¶ .i. falsũ
dũ. iam enĩ eis
dixerat q̃ idola
colebat:ut pate-
bit. ¶. Jam enim
multi de israel de-
clinauerant ad
idolatriã. p
Dñs respicit viã
vrãm. dicũt ali-
q̃ q̃ ꝫ dixit eis
de capite suo vo-
lẽs eis loq̃ placẽ
tia. Alij ꝫo di-
cũt q̃ ꝫ dixit eis
ex rñso demonis
loquẽtis i idolo
uel in theraphin
mõ supdicto.de⁹
enĩ pmittit ali-
qñ demones da-
re talia rñsa ido-
latris q2 ex ma-
licia sua demerẽ-
tur q̃ sic i erro-
rib⁹ nutrisant̃. &
talia rñsa aliqñ
sũt vera q̃ dene-
rũt lais.sic de
hoc scribi.illa enĩ
ciuitas q̃ vocat̃
lachis fuerat ca
pta añ abipso io-
sue. ut dr̃ Josue
x. & ista q̃ vocat̃
hic lais vocat̃ le-
sẽ Josue.xix. r
Videntq; &c. ¶
& p dñs i.pulsũ ad resistẽdũ adũsarijs repete supuenientib⁹
s Juxta cõsuetu.sidonioz.q2 sidon erat ciuitas fortis &
munita & ideo habitatores ei⁹ nõ timebãt ab extraneis.ita
nec isti de lais q̃uis nõ haberẽt ciuitatẽ ita fortẽ. t Et
procul a sidone.ita q̃ nõ poterãt cito iuuari ab illa ciuitate.
v Atq; a cũctis &c. ¶ .i. nõ hñtẽ fedus societatis cũ ali-
q̃b⁹ aliꝰ p q̃s posset succurri ei. cetera patẽt. x Profecti
igit. Hic p̃ter describit spoliantiũ occupatio. sexcẽti enĩ viri
bellatores de tribu dan cũtes ad capiẽdũ ciuitatẽ lais ex-
plorata dũ transirẽt iuxta domũ michę abstulerũt idola
& ornamẽta sacerdotalia ducẽtes secũ sacerdotẽ: de p̃sen-
su tñ ipsi⁹. & p3 lrã paud excepti q̃ discurrent exponẽdo. y
Mãserũt i cari.iude.nõ i ciuitate ꝫ ex.ut p3 ꝫ qõ ibdit

post[a] tergum cariathiarim. In de transierũt in montẽ ephraim. Cũq; venissent ad domũ miche: dixerũt quinq; viri qui prius missi fuerãt ad ꝓsiderandã terrã lais: ceteris fratrib[9] suis. Nostis q[9] in domib[9] istis sit ephot & theraphim & sculptile atq; ꝓflatile. Videte[c] quid vobis placeat. Et cũ paululũ declinassent ingressi sũt domũ adolescentis leuite qui erat in domo miche: salutauerũtq; eũ verbis pacificis. Sexcenti[b] autẽ viri ita ut erant armati stabãt ante ostiũ. At illi qui ingressi fuerãt domũ iuuenis: sculptile & ephot & theraphim atq; cõflatile tollere nitebant: & sacerdos stabat ante ostiũ sexcentis viris fortissimis baud. peul expectãtib[9]. Tulerũt igit qui intrauerãt sculptile ephot & idola atq; ꝓflatile. Quib[9] dixit sacerdos: Quid facitis: Cui responderũt: Tace & pone digitũ sup os tuũ: veniq; nobiscũ ut habeam[9] te patrẽ ac sacerdotẽ. Quid tibi melius est ut sis sacerdos in domo vni[9] viri an in vna tribu & familia in isrl: Qõ cum audisset acquieuit sermonibus eor[9]: & tulit ephot & idola ac sculptile: & pfect[9] ẽ cũ eis. Qui[c] cum pgerẽt & ante se ire fecissent paruulos ac iumenta: & omne qõ erat pciosũ] iãq; a domo miche essent. peul: viri qui habitabãt in edib[9] miche cõclamãtes secuti sunt: & post tergũ clamare ceperũt. Qui cũ respexissent dixerũt ad michã: Quid tibi vis: Cur clamas: Qui respondit: Deos[g] meos quos mihi feci tulistis & sacerdotem & omnia que habeo:] & dicitis quid tibi est: Dixerũtq; ei filij dan. Taue[b] ne vltra loquaris ad nos: & veniant ad te viri animo concitati. & ipse cum omni domo tua pereas.] Et sic cepto itinere pterierũt. Videsq; aũt micha q[9] fortiores se essent reuersus est i domũ suã. Sexcenti autem viri tulerũt sacerdotẽ & que supra dixim[9]: veneruntq; in lais ad ꝓpm quiescentem atq; securũ. & pcusserunt eos in ore gladij: vrbemq; incendio tradiderunt: nullo penitus ferente presidiũ: eo q[9] procul habitaret a sidone: & cum nullo hominũ haberẽt quicq; societatis ac negocij. Erat[f] aũt ciuitas sita in regione roob] quam rursum extruentes habitauerũt in ea: vocato nomine ciuitatis dan: iuxta vocabulum patris sui quem genuerat israel: que prius lais dicebatur. Posueruntq;[k] sibi sculptile & [l] ionathã filiũ gersan filij moysi ac[m] filios eius sacerdotes in tribu dan: vsq;[n] ad diem captiuitatis sue. Mansitq;[o] apud eos idolũ miche omni tempore quo fuit domꝰ dei in silo.] In dieb[9] illis nõ erat rex in isrl. XIX

Fuit[p] quidam vir leuites habitans in latere montis ephraim: qui[q] accepit vxorem de bethleem iuda. Que[r] reliquit eum: & reuersa est in domũ pris sui in bethleem: mansitq; apud eum quatuor mensib[9]. Secutusq;[s] est eam vir suus: volensq; reconciliari ei atq; blãdiri & secum reducere: habens[t] in comitatu puerũ & duos asinos. Que suscepit eũ & introduxit in domũ patris sui. Qõ cum audisset socer eius

[a] Post tergum cariathiarim &c. Nostis. i. cognoscere debetis. Et quo patet qõ predictũ est. s. q[9] sciebant quinq; viri supdicti idola esse in domo miche p leuitam qui eis indicauerat. aliter non potuissent hoc indicasse alijs. [b] Qr in domibus istis sit ephot &c. capitulo precedenti dictũ est quid significẽt ista. [c] Videte quid vobis placeat. videlz de ablatiõe idolorũ & ornamẽtorum ad hoc pertinentium. & qr erant proni ad idolatriam consenserunt q[9] hoc fieret. [d] Sexcenti autem viri &c.] parati iuuare illos q̃ ingressi fuerãt ad tollendum predicta si indigerent. Cetera patent vsq; ibi: [e] Qui cum pergerent &c.] Bellatores enim ita fecerunt ne michas & illi qui cũ eo erant sequentes alia raperẽt uel paruulis nocerent: qui defendere se nõ possent. [f] Iacq; hic consequenter describitur spoliati conquestio. Et patet littera vsq; ibi: [g] Deos meos quos mihi &c.] In hebreo habetur: Et quid mihi amplius: q. d. illa que tulistis ita pciosa erant mihi q[9] parum aut nihil apprecior residuum. & sic intelligenda est trãslatio nostra que habet: Et omnia que habeo. non enim abstulerẽt bona miche alia cum eẽt de filijs isrl quos spoliare nolebãt & tm̃ acceperũt illa que erant ad cultum idolorũ pertinentia: qõ credebant ad religionẽ pertinere non ad furtum. & hoc est quod subditur: [b] Taue ne vltra &c.] i. cum familia tua & bonis tuis. Cetera patẽt ex supradictis vsq; ibi: [i] Erat autem &c.] In hebreo habetur: In tozzente roob. [k] Posueruntq;. Hic consequenter describitur spoliorum abusio. quia illis que abstulerant de domo miche abusi sunt ad idolatriam exercendã. & hoc est quod dicitur: Posueruntq; sibi sculptile. per hoc intelliguntur alia ad idolatriam ptinentia que sibi posuerunt. s. ad exercendũ idolatriam. ideo subditur: [l] Et ionathan iste est leuites quem adduxerũt de domo miche. [m] Ac filios ei[9] sacerdotes. predictorum idolorũ. [n] Usq; ad diem captiuitatis sue. que facta est per salmanasar regem assyriorum. ut habetur iiij. Reg. xvij. & hm hanc expositionẽ li captiuitatꝭ sue refert ad tribum dan. Hieronimus autem super libꝝ Paral. dicit q[9] referẽ ad domũ domini. i. vsq; ad captionem arcis ꝑ philisteos. que habetur j. Reg. iiij. quia tunc translatum fuit tabernaculum de silo. & hoc dictum consonat litere sequenti. cum dicit: [o] Mansitq; apud eos idolum &c.] quasi diceret. nõ amplius.

[p] Cap. xix. Fuit quidam vir hic ponit casus secundꝰ de vxore leuite que in ciuitate gabaa mortua fuit ex nimia libidine aburentium ipsa. Circa quod sic proceditur quia primo describitur hic sceleris perpetratio secũdo ꝑpetrantiũ vastatio. xx. ca. tertio vastatoꝝ reparatio. xxj. ca. Prima ꝑs diuidit in tres. qr ꝑ describit occasio peccati. 2° modus ꝑpetrãdi ibi: Illis epulãtib[9]. 3° mãifestatio facti. ibi: Quã cũ eẽt ingressus. Occasio aũt peccati fuit in [b] q[9] leuites vxorẽ suã q̃ recesserat ab eo reduxit ꝑ ciuitatẽ gabaa i q̃ erãt alij q̃ boies pessimi & luxuriosi nimis. Circa [b] igitur sic ꝓceditur. qr primo describitur vxoris reconciliatio. secũdo reconciliate reductio. ibi: Die aũt quarto. tertio in gabaa hospitatio. ibi: Occubuitq; eis sol. Circa ꝓmũ dr: [q] Quia accepit vxorem de bethleem iuda. hoc dr ad differentiã alteri[9] bethleẽ que est in tribu zabulon. ut s. dictum est xvij. ca. [r] Que reliquit eũ. In hebreo dr Que fornicata est super eum. & sic in hebreo videt tangi causa recessus. utpote quia ꝓter fornicationem vir eius eiecit eam: uel qr ipsa ignorante viro recessit ab eo cum adultero & postea non fuit ausa reuerti ad maritum suum. & ideo iuit ad domũ patris sui. [s] Secutusq; est eam vir suus volensq; ei reconciliari. sicut frequenter contingit q[9] viri scientes vxores suas male egisse contra legem thori. adhuc eas tamen reuocant. [t] Habens in comitatu puerũ. i. seruũ.

Cetera patent in lrā.
a Die aūt q̄rto. hic p̄ñter ꝛescribit ꝓzozis reconciliate reductio. Et patet lrā vsq; ibi:
b Considera q; dies ad occasum ꝛecliuioꝛ sit. non q; esset ita ꝓpe noctē. sed q; trāsierat ꝛozam meridionalem: a qua ꝛoza incipit sol ꝛeclinare a sua altitudine. c Et ꝛenit ℨ iebus que altero nomine nominat irlm. De rationibus ꝛoꝝ nominū ⁊ alioꝝ quib⁹ notata ē hec ciuitas ſm diuersa tpa dictum fuit Heñ.xxviij. Ex hoc aūt loco dicunt hebrei q; ista historia ꝓtigit tpe othoniel ante illā que scribit in p̄ncipio hui⁹ libri ꝛe captione irlm p filios iuda. q; subdit hic: d Nō ingrediar oppidū gētis aliene. Ex q̄ videt q; adhuc filij iuda non ceperant illam ciuitatem. Catholici aūt aliqui dicūt q; contigit ante othoniel: eo q; in fine hui⁹ historie dicit: In dieb⁹ illis nō erat rex in isrl. sicut ſ. dictū est ꝛe historia michꝛ. ca. xvij. e Occubuitq; eis. Hic p̄ñter ꝛescribit redeuntium hospitatio cum dicit: Occubuitq; eis sol iuxta gabaa. Et ideo nō poterant ꝛono modo vltra transire. f Et nullus eos recipe voluit hospitio. q; ꝛoni timebāt eos recipere timētes inuasionem ꝛom⁹ siue ꝛe nocte ab hominibus insolentibus qui erāt in ciuitate: sicut ⁊ ꝓtigit ei qui eos recepit. mali aūt homines vagi ⁊ insolentes non habent hospitia ad recipiendū transeūtes nec ipsi libenter ꝛeclinarent ad eos. Cetera patent vsq; ibi: g Et nūc vadim⁹ ꝛē.] hoc est in sylo vbi erat tabernaculū ⁊ arcba testamēti. q; āteq; intraret domū suā volebat ꝛo regratiari ꝛe hoc q; direxerat eū in via ⁊ custodierat ut ex hoc ꝛeꝛet hoies inclinari ad ipsos recipiendū. b Illis epulantibus. Descripta peccandi occasione. hic p̄ñter ꝛescribit peccati ꝓperratio. cū subdit: Venerūt viri ciuitatis illi⁹ filij belial. q̄ aūt sequit: i Jā est absq; iugo. nō est in hebreo. sed est interpretatio hui⁹ dictionis belial. q; tales homines sunt sine disciplina ⁊ timore dei. k Foꝛes pulsare ceperūt. cum tamen ſm dictamen rationis recte peregrini in hospitio ꝛeꝛāt esse securi. l Educ virum qui ingressus est domū tuam ꝛē.] concubitu sodomitico. ut cōmuniter dicunt expositoꝛes. Joseph⁹ autem dicit q; non querebant nisi mulierem: sed sic loquebantur ut inclinaret dominū domus ⁊ maritum mulieris ad tradendum eā. vñ ⁊ in fine intentabant viro mortem nisi traderet eis ꝓzorem suam. scōm q; allegat capitulo sequenti dicens: Volentes me occidere ꝛē. ⁊ hoc videtur ex hoc q; tradita eis ꝓzore fuerunt contenti. ut habetur infra. m Habeo filiam virginem. Dicunt alii q; nō peccauit offerendo eis filiam suā. ad euitandum maius malum. ſ. peccatum contra naturam quod ipsi pretendebant ad iniuriam hospitum suoꝝ. Sed hoc non est ꝛerū. quia nullus ꝛeꝛet consentire in hoc quod est peccatum: maxime mozrale ꝛe genere ut euitet i alio maius peccatum. put ꝛeclaratum fuit diffuse Heñ xix. ꝛe loth qui in casu consimili voluit tradere filias suas ꝓgines n Et hic ꝛomo habet concubinā. i. ꝓzorem que sic noīat a concubitu. ⁊ similis modus loquendi habet ſ. ij. Regi. xvj. vbi achitophel dixit ad absalon: Ingredere ad cōcubinas patris tui. que tamen erant ꝓzores dauid. non eni habebat

nullus eos recipe voluit hospitio. Et ecce apparuit homo senex reuertens ꝛe agro ⁊ ꝛe ope suo ꝛesperi: qui ⁊ ipse ꝛe monte erat ephraim: ⁊ pegrin⁹ habitabat in gabaa. Homines aūt regionis illius erant filij gemini. Eleuatisq; oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea ciuitatis: ⁊ dixit ad eū: Unde venis ⁊ quo vadis: Qui respondit ei: Profecti sum⁹ ꝛe bethleē iuda ⁊ pgimus ad locū nostrum qui est in latere montis ephraim vnde ieram⁹ in bethleem. Et nunc vadimus ad domū dei:] nulluſq; sub tectum suum nos vult recipere: habentes paleas ⁊ fenum in asinoꝝ pabulū: ⁊ panem ac vinū in meos ⁊ ancille tue vsus ⁊ pueri qui mecū est. Nulla re indigem⁹ nisi hospitio. Cui respōdit senex: Pax tecum sit. Ego ꝛebꝛo omnia que necessaria sunt: tm̄ queso ne in platea maneas. Intro duxitq; eum in domū suam: ⁊ pabulū asinis p̄buit: ac postq; lauerūt pedes suos recepit eos in conuiniū. Illis epulantib⁹ ⁊ post laboꝛem itineris cibo ⁊ potu reficientibus coꝛpoꝛa: venerunt viri ciuitatis illius filij belial: id est absq; iugo: ⁊ circūdantes domum senis foꝛes pulsare ceperunt clamantes ad dominū domus atq; dicentes: Educ virum qui ingressus est domū tuam: ut abutamur eo.] Egressusq; est ad eos senex: ⁊ ait: Nolite fratres nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meum: ⁊ cessate ab hac stultitia. Habeo filiam virginem. ⁊ hic homo habet concubinam: educam eas ad vos ut humilietis eas ⁊ ꝛestram libidinem complea tis: tm̄ obsecro ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus illius. Quod cernens homo eduxit ad eos concubinam suam: ⁊ eis tradidit

Judicum

cõcubinas ad exercendũ adulteriũ. a Qua cũ ⁊c̃.] q: nõ erat eox vxor. ⁊ ideo talis cõcubit⁹ erat abusus. uel q: vtebãt ea ꝓcubitu inmãli. b Et ibi cozzuit. tũ q: erat nimis afflicta: tũ etiã ex verecũdia. c Quã cũ eẽt igref. Hic vescribit facti diuulgatio. cũ dr: d Arripuit gladiũ ⁊c̃.] Erãt enĩ. xij. trib⁹ ꝑter tribũ leui. trib⁹ autem manasse erat diuisa i duas ptes: quarũ vna erat vltra iordanẽ: alia citra: ⁊ sic ꝓ illa tribu fecit duas ptes: aliter nõ fuisset notificatũ factũ sufficienter. ꝓ tribu ꝓ beniamin nõ fecit aliquã ptẽ: q: nũcios p ꝙs misisset occidissent: neq; ꝓ tribu leui: q: erat diſperſa p cẽs tribus. ⁊ ideo venũciato facto alijs tribub⁹ sufficienter erat venũciatũ tribui leui.

e Misit i cẽs terminos israel. ſ. p nuncios qui factũ ⁊ modum faciendi ꝓpo explicabãt. Cetera patẽt.

f Cap̃. xx. Egressi itaq; . Hic cõ sequenter vescribit peccãtiũ vastatio: vbi ꝓmo facti veritas diſquirit. secundo iusticie equitas requirit. ibi: Et miserũt. tertio iniquitas vefendit. ibi: Qui noluerunt. quarto iuste inuadit. ibi Viroꝝ q̃ israel. Circa primũ dr Egressi itaq; fũt cẽs. sequit: g De dan vsq; bersabee. Hic exprimit longitudo terre israel: q: ciuitas dan est in termino eius aq̃lonari. ⁊ bersabee in termino australi. b Et terra galaad. in hoc exprimitur latitudo que incipit a terra galaad que est vltra iordanem. ⁊ ꝓtenditur vsq; ad mare mediterraneũ. i Omnes quoq; anguli populoꝝ. hebrei dicunt: domini populoꝝ. i. capitanei in tribub⁹ ⁊ in familijs. k Et cũcte tribus israel. excepta tamen tribu beniamin. l In ecclesiam. i. in cõgregationẽ. tunc enĩ nõ fuerunt congregati in ſylo vbi erat domus dei: sed in maſpha. m Interrogatusq; leuita. quia non debet procedi ad punitionem tanti facti absq; diſquiſitione diligenti. n Respondit veni in gabaa. modo expresso ca°. precedenti. o Volentes me occidere. nisi eis traderem vxorem meam. ſm dictum Josephi. uel: Volentes me occidere. affligendo me carnali concubitu ⁊ nepbario. ſm dictũ aliorũ. p Nunq̃ tantum nephas: ⁊ tam ⁊c̃.] Piaculum dicit a pio pias q̃ sigt purgare. vñ dicitur piaculum quasi factum nullo modo absq; purgatione pene trãseundũ. Sciendum tamen q: leuita non solum factũ retulit sed etiam tetribus. pbauit. ſ. p seruũ quem habebat in comitiua. ⁊ p senem qui receperat eos hospitio ⁊ familiam eius aliter non esset procedendũ contra filios beniamin ad bellum ad dictum vnius hominis. q Stansq; omnis populus. ex admiratione facti. r Quasi vn⁹ hominis sermone respondit. i. concorditer ⁊ sine retractatione ⁊ dilatione. ideo subditur: s Non recedemus in tabernacula ⁊c̃. Cetera patent in littera. t Et miserunt. Hic cõsequenter iusticie equitas requiritur videlicz ut actores sceleris tradantur. cum dicit: v Cur tantum nephas in vobis repertum est? quasi diceret. nullo modo debetis sustinere actores tanti mali. ideo subditur: ꝓ Tradite vomines ⁊c̃. Et auferatur malum de israel. quia experimento dixerant q̃ pro flagitio vnius vel paucorum infortuniũ veniebat super totũ populũ. sicut dictum fuit Josue. vij. de pcõ achan. y Qui noluerunt. Hic consequenter iniquitas ꝓterue defenditur. quod notat cũ subditur. z Conuenerunt in gabaa ut illis ferrent auxilium ⁊c̃. Inuẽtiq; sũt ⁊c̃.]

Egressi itaq; sunt oẽs filij israel: ⁊ pariter cõgregati quasi vir vn⁹ de dan vsq; bersabee ⁊ terra galaad ad dominũ in maspha: omnes quoq; anguli populorum ⁊ cuncte tribus israel in ecclesiam populi dei conuenerunt quadraginta milium peditum pugnatoꝝ. Nec latuit filios beniamin q̃ ascendissent filij israel in maspha. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte quomodo tantũ scelus ꝑpetratũ esset. respõdit: Veni in gabaa beniamin cum vxore mea: illucq; diuerti. Et ecce homines ciuitatis illi circũdederunt nocte domũ in qua manebã volentes me occidere: ⁊ vxorẽ meã incredibili furore libidinis vexantes: venicq; mortua est. Quam arreptã in frusta concidi: misicq; ptes in oẽs terminos possessionis vre q: nunq̃ tantũ nephas ⁊ tam grande piaculũ factũ est in isrl. Adestis oẽs filij isrl: decernite quid facere debeatis. Stansq; omnis ꝓpls ⁊ quasi vn⁹ bois ꝓmone respõdit: Nõ recedemus in tabernacula nostra: nec suam quisq; intrabit domũ: sz hoc cõtra gabaa in cõmune faciemus. Decẽ viri eligant̃e centum ex omnib⁹ tribub⁹ isrl: ⁊ centum de mille ⁊ mille de decẽ milib⁹ ut cõportent exercitui cibaria: ⁊ possimus pugnare cõtra gabaa beniamin: ⁊ reddere ei ꝓ scelere q̃ meruit. Conuenitq; vniuersus israel ad ciuitatem quasi homo vnus eadem mente vnoq; consilio: ⁊ miserunt nũcios ad oẽm tribũ beniamin qui dicerent: Cur tantum nephas i vobis reptũ est? Tradite homines de gabaa qui hoc flagitiũ ꝑpetrarũt ut moriant: ⁊ auferat malũ de israel. Qui noluerũt fratrũ suorum filioꝝ isrl audire mandatũ: sed ex cunctis vrbibus que sortis sue erant cõuenerũt in gabaa ut illis ferrent auxiliũ ⁊ cõtra vniuersum ꝓpl̃m israel dimicarent. Inuenticq; sunt viginti quinq; milia de beniamin. Jeducentiũ gladiũ preter habitatores gabaa: qui septingenti erãt viri fortissimi ita sinistra ut dextra preliantes: ⁊ sic fundis lapides ad certum iacientes ut capillũ ꝙs possent percutere:] In hebreo habet: Ut-

gintiſex milia. ⁊ videtur hic littera nostra corrupta p aliquos correctores qui ex hoc q̃. ſ. ex. ca. cõnumerant viri de beniamin qui ceciderũt in prelio inueniuntur tm̃ viginti quinq; milia atq; sexcenti viri qui fugerũt. ꝓterquod ab isto numero subtrahuntur mille ex ignorantia hebraice veritatis. a Et sic fundis lapides ⁊c̃.] locutio est hyperbolica ad exprimendũ excellentiã artis fundibularie in ipsis. Sicut aliquando dicitur: Tota ciuitas currit ad tale spectaculũ. cum tamẽ aliq̃ maior ps remaneat.

a Viroꝝ q̄ ifrl. hic ꝓfiter cōtumacia iuste nuadiſ ꝓ bellū aperti. vbi ꝓmo reꝓmit ſuꝑbia. ⁊ ſecūdo ꝓfundit ꝓtumacia ibi: Quamobrē. Circa primū ſciendū q̄ licz filij iſrl̄ haberēt iuſtū bellū: tñ nimis confidebāt in ſua multitudine ⁊ fortitudine. ideo dñs ꝓmiſit eos bis in ꝓncipio debellari: ut humiliarent ⁊ ad deum recurrerēt magis ꝓfidētes de virtute dīna q̄ de ſua. Hebrei aūt dicūt q̄ iſtud cōtigit eis eo q̄ negligētes erāt de punitiōe idolatrie i domo micha ⁊ in tribu filioꝝ dan: qō ꝙdem factū ꝓtigerat īmediate āte iſtud ut dicūt hebrei. ⁊ fuerat notoriū. ꝓpter qō filij iſrl̄ tenebant illud corrigere quia fuit ita graue ⁊ grauius iſto. ſicut ⁊ cōmunitas ꝓli iſrl̄ voluit ire ad preliū ꝓtra ruben ⁊ gad ⁊ dimidiā tribū manaſſe: eo q̄ credebāt eos edificaſſe altare ſacrilegū ut habetur Joſue. xxij. Satis cōuenienter pōt dici q̄ vtrūq̄ victoꝝ fuit in cauſa debellationis ꝓli iſrl̄ ꝑ filios beniamin in ꝓncipio ut ſic peccatū primū pri⁹ puniret q̄ ſecundum. His dictis veniamus ad lrām q̄ ꝓz vſq̄ ibi:

b Judas ſit dux veſter. i. tribus iuda ſit principalis ⁊ prima. ⁊ ille qui eſt capitaneus in illa tribu ſit dux exercitus. c Rurſū filij iſrl̄ ⁊c. Ex q̄ ꝓz q̄ ꝫ. dictū ē q̄ nimis preſumebant de ſeipſis ratiōe multitudinis ⁊ fortitudinis. Cetera patent in littera.

d Quāobrē. hic ꝓfiter ꝓfundit ꝓtumacia. vbi primo deſcribit filioꝝ iſrl̄ humiliatio. ⁊ ſecūdo filioꝝ beniamī ꝓfutatio ibi: Poſuerūtq̄. Circa primū dicitur: Quamobrē. i. ꝓpter caſum ſuoꝝ precedentē.

e Dēs filij iſrl̄ venerūt ⁊c. Utrū autē venerūt in ſylo. vel vtq̄ domus dei hic vocetur archa teſtamēti ⁊ tabernaculū que aliquādo portabāt ad exercitū. ut hꝝ. j. Reg. iiij. ca. non habet expreſſe. verūtñ ſatis videt q̄ cōuenerūt in ſylo. q̄ ciuitas gabaa quā oppugnabāt nō eſt longe a ſylo ſed ſatis ꝓpe: ita q̄ poterant illuc ſatis cōuenienter accedere abſq̄ archa ⁊ tabernaculi trāſlatione.

f Eo tempore ibi erat archa dñi. quod aūt ſubdit: in ſylo. nō ē in hebreo ſed ſubintelligit q̄ archa nō fuit tranſportata ad exercitum. verūtñ vbicūq̄ erat archa cum qua tranſferebat tabernaculū ⁊ altare holocauſtoꝝ. cū poterat ibi ſacrificiū fieri.

g Et phinees filius eleaçari filij aaron erat ꝓpoſitus domus. i. ſūmus ſacerdos.

h Conſuluerūt igit̄ dñm. q̄ ipſū phinees. Cetera patēt. i Poſui erūtq̄. hic ꝓfiter deſcribit filioꝝ beniamin cōfutatio. iuſtū eni erat q̄ eoꝝ ꝓtumacia pūiret. ⁊ q̄ lrā videt intricata: eo q̄ ſm modū loquendi hebraicū idē pluries aliquib⁹ interpoſitis replicat. Ad intellectū ipſius ſciendū q̄ exercitus filioꝝ iſrl̄ fuit in tres ptes diuiſus inequales tñ vna ps fuit poſita retro ciuitatē in inſidijs. ut cū filij beniamin ciuitatem exirent ipſi intrarent ⁊ cōburerent ciuitatē atq̄ occurrerēt filijs beniamin ſi de bello vellent refugere ad ciuitatē. alia ps in qua erant decem milia bellatoꝝ ante ciuitatē ꝓuocabant

a Viroꝝ q̄ iſrl. hic ꝓfiter cōtumacia iuſte nuadiſ ꝓ bellū aperti. vbi ꝓmo reꝓmit ſuꝑbia. ⁊ ſecūdo ꝓfundit ꝓtumacia ibi: Quamobrē. Circa primū ſciendū q̄ licz filij iſrl̄ haberēt iuſtū bellū: tñ nimis confidebāt in ſua multitudine ⁊ fortitudine. ideo dñs ꝓmiſit eos bis in ꝓncipio debellari: ut humiliarent ⁊ ad deum recurrerēt magis ꝓfidētes de virtute dīna q̄ de ſua. Hebrei aūt dicūt q̄ iſtud cōtigit eis eo q̄ negligētes erāt de punitiōe idolatrie i domo micha ⁊ in tribu filioꝝ dan: qō ꝙdem factū ꝓtigerat īmediate āte iſtud ut dicūt hebrei. ⁊ fuerat notoriū. ꝓpter qō filij iſrl̄ tenebant illud corrigere quia fuit ita graue ⁊ grauius iſto. ſicut ⁊ cōmunitas ꝓli iſrl̄ voluit ire ad preliū ꝓtra ruben ⁊ gad ⁊ dimidiā tribū manaſſe: eo q̄ credebāt eos edificaſſe altare ſacrilegū ut habetur Joſue. xxij. Satis cōuenienter pōt dici q̄ vtrūq̄ victoꝝ fuit in cauſa debellationis ꝓli iſrl̄ ꝑ filios beniamin in ꝓncipio ut ſic peccatū primū pri⁹ puniret q̄ ſecundum. His dictis veniamus ad lrām q̄ ꝓz vſq̄ ibi:

b Judas ſit dux veſter. i. tribus iuda ſit principalis ⁊ prima. ⁊ ille qui eſt capitaneus in illa tribu ſit dux exercitus. c Rurſū filij iſrl̄ ⁊c. Ex q̄ ꝓz q̄ ꝫ. dictū ē q̄ nimis preſumebant de ſeipſis ratiōe multitudinis ⁊ fortitudinis. Cetera patent in littera.

d Quāobrē. hic ꝓfiter ꝓfundit ꝓtumacia. vbi primo deſcribit filioꝝ iſrl̄ humiliatio. ⁊ ſecūdo filioꝝ beniamī ꝓfutatio ibi: Poſuerūtq̄. Circa primū dicitur: Quamobrē. i. ꝓpter caſum ſuoꝝ precedentē.

e Dēs filij iſrl̄ venerūt ⁊c. Utrū autē venerūt in ſylo. vel vtq̄ domus dei hic vocetur archa teſtamēti ⁊ tabernaculū que aliquādo portabāt ad exercitū. ut hꝝ. j. Reg. iiij. ca. non habet expreſſe. verūtñ ſatis videt q̄ cōuenerūt in ſylo. q̄ ciuitas gabaa quā oppugnabāt nō eſt longe a ſylo ſed ſatis ꝓpe: ita q̄ poterant illuc ſatis cōuenienter accedere abſq̄ archa ⁊ tabernaculi trāſlatione.

f Eo tempore ibi erat archa dñi. quod aūt ſubdit: in ſylo. nō ē in hebreo ſed ſubintelligit q̄ archa nō fuit tranſportata ad exercitum. verūtñ vbicūq̄ erat archa cum qua tranſferebat tabernaculū ⁊ altare holocauſtoꝝ. cū poterat ibi ſacrificiū fieri.

g Et phinees filius eleaçari filij aaron erat ꝓpoſitus domus. i. ſūmus ſacerdos.

h Conſuluerūt igit̄ dñm. q̄ ipſū phinees. Cetera patēt. i Poſui erūtq̄. hic ꝓfiter deſcribit filioꝝ beniamin cōfutatio. iuſtū eni erat q̄ eoꝝ ꝓtumacia pūiret. ⁊ q̄ lrā videt intricata: eo q̄ ſm modū loquendi hebraicū idē pluries aliquib⁹ interpoſitis replicat. Ad intellectū ipſius ſciendū q̄ exercitus filioꝝ iſrl̄ fuit in tres ptes diuiſus inequales tñ vna ps fuit poſita retro ciuitatē in inſidijs. ut cū filij beniamin ciuitatem exirent ipſi intrarent ⁊ cōburerent ciuitatē atq̄ occurrerēt filijs beniamin ſi de bello vellent refugere ad ciuitatē. alia ps in qua erant decem milia bellatoꝝ ante ciuitatē ꝓuocabant

filios beniamin ad bellū. ⁊ cū filij beniamin exissent contra eos inceperūt fugere versus duas semitas. ut sic filij beniamin eos insequētes a ciuitate se aliquantulū elongarēt. ⁊ sic daretur in insidijs latentibus spacium intrandi ciuitatem ⁊ comburendi. ⁊ cum hoc filij beniamin inciderent in in tertiam ꝑtem filiorū israel in qua erat multitudo exercit⁹ q̄ erat iuxta duas semitas predictas. ⁊ sic factū ē. ⁊ ꝑ talē modū fuerunt debellati filij beniamin ⁊ fere oēs trucidati. quia erant inter aduersarios inclusi. His dictis patet littera satis longa vsq; ibi: a Et sic factū est ⁊c.] ⁊ sequit: b Remāserūt itaq; de omni numero ⁊c.] ꝑm autem hebraicā veritatem de filijs beniamī erāt xxvj. milia: ⁊ cū hoc sexcenti viri de ciuitate gabaa. ut s̄. dictū est. ⁊ sic deficiūt mille ⁊ sexcenti viri. ⁊ de istis dicunt hebrei q̄ refugerūt ad ciuitates alias de sorte beniamin: vnde venerāt in gabaa. ut s̄. habitū est. homines enim fugientes de prelio fugiūt ad diuersa loca: ꝑm q̄ meli⁹ possunt. ⁊ in illis ciuitatib⁹ fuerūt interfecti cū mulierib⁹ ⁊ animalibus. ⁊ hoc videtur ꝑ hoc qd̄ subditur: c Regressi autem filij isrl̄. post victoriam in campo habitam. Cetera patent.

est: ut ex vtraq; ꝑte ab hostibus cederentur: nec erat vlla requies morientiū. Ceciderūt atq; ꝓstrati sunt ad orientalē plagam vrbis gabaa. Fuerūt autem qui in eodem loco interfecti sunt decem ⁊ octo milia viroꝝ: omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de beniamin fugerunt in solitudinem: ⁊ ꝑgebant ad petrā cuius vocabulum est rēmon. In illa quoq; fuga palantes ⁊ in diuersa tendentes occiderūt quinq; milia viros. Et cum vltra tenderent ꝑsecuti sunt eos. ⁊ interfecerūt etiā alia duo milia. Et [a] sic factū est ut omnes qui ceciderāt de beniamin in diuersis locis essent vigintiquinq; milia] pugnatores ad bella ꝓmptissimi. Remanserunt [b] itaq; de omni numero beniamin qui euadere potuerant ⁊ fugere in solitudinem sexcenti viri:] sederuntq; in petra rēmon mensibus quatuor. Regressi [c] autem filij isrl̄ oēs reliquias ciuitatis a viris vsq; ad iumenta gladio ꝑcusserunt: cunctasq; vrbes ⁊ viculos beniamin vorax flāma consumpsit.

XXI

Iurauerāt [d] quoq; filij israel in maspha ⁊ dixerunt: Nullus nr̄m dabit filijs beniamin de filiab⁹ suis vxorem.] Venerūtq; oēs ad domū dei in sylo: ⁊ in cōspectu eius sedētes vsq; ad vesperam leuauerunt [e] vocem ⁊ magno vlulatu ceperunt flere dicentes: Quare domine de⁹ isrl̄ factum est hoc malum in ꝓplo tuo: ut hodie vna trib⁹ auferretur ex nobis? Altera autem die diluculo ꝯsurgentes extruxerunt altare] obtulerūtq; [f] ibi holocausta ⁊ pacificas victimas: ⁊ [g] dixerunt: Quis non ascendit in exercitum dñi] de vniuersis tribubus isrl̄? Grandi [h] enim iuramento se cōstrinxerant cum essent in maspha: interfici eos qui defuissent:] ductiq; penitentia filij isrl̄ sup fratre suo beniamin ceperūt dicere: Ablata est tribus vna de israel: vnde vxores accipient? Omnes enim ī cōmune iurauimus non daturos nos his filias nostras. Idcirco [i] dixerūt: Quis [k] est de vniuersis tribubus israel qui non ascendit ad dominū in maspha?] Et [l] ecce inuenti sunt habitatores iabis galaad in illo exercitu nō fuisse.] Eo [m] quoq; tempore cū essent in sylo nullus [n] ex eis ibi [o] repert⁹ est. Miserūt itaq; decem milia viros robustissimos: ⁊ preceperunt eis: Ite [p] ⁊ percutite habitatores iabis galaad in ore gladij: tam vxores q̄ paruulos eorum: ⁊ hoc erit quod obseruare debebitis. Omne generi masculini ⁊ mulieres] que cognouerunt viros interficite: virgines autem reseruate. Inuēteq; [q] sunt de iabis galaad quadringente virgines:] que nescierūt viri thorum: ⁊ adduxerunt eas ad castra in sylo in terram chanaan Miseruntq; [r] nuncios ad filios beniamin] qui erāt in petra rēmon: ⁊ [s] preceperunt eis ut eas susciperent in pace. Venerūtq; filij beniamin in illo tꝑe ⁊ date sunt eis vxores de filiabus iabis galaad: alias autē non reppererūt quas simili mō traderent. Vniuersusq; israel valde doluit ⁊ egit penitentiā

d Cap. xxj. Iurauerant q̄. Hic cōsequenter describit trib⁹ beniamin dissipate reparatio. Circa quā ꝑmo describit affect⁹ cōpassionis. secūdo effectus reparationis. ibi: Idcirco dixerūt. Circa primū preponit motiuū cōpassionis. cū dr̄: Iurauerāt q̄ filij isrl̄ ⁊c.] hoc iurauerāt ante bellū. ⁊ qz illi qui euaserant nō poterāt accipe vxores alienigenas. cū esset lege diuina ꝓhibitū. ideo non videbat via qualit̄ tribus beniamin reparari posset ꝑ generationē. qz omnes mulieres trib⁹ beniamin fuerāt interfecte. qd̄ satis miserabile videbatur q̄ vna tribus tota de ꝓplo isrl̄ deleret: maxime cū hoc dñs nō precepisset: sed tm̄ dixisset: Cras tradā eos in man⁹ vestras. ut habet. ca. ꝑcedēti. ideo subdit: e Leuauerūt vocē suā ⁊c. Alt̄a aūt die ⁊c.] qz forte illud qd̄ erat ibi p⁹ erat dissipatū. uel forte qz archā trāsportauerāt ad exercitū. ⁊ reportatio ad locū suū ⁊ situatio vocat hic extructio. f Obtulerūtq; ibi holocausta. ꝓ grāꝝ actiōe de victoria habita licz cōpaterent tribui beniamin sic dissipate. g Et dixerūt quis nō ascendit ⁊c.] cui⁹ cā subditur. cum dicit: h Grandi eni se iuramēto ⁊c.] eo q̄ bellū cōtra filios beniamin ꝑtinebat ad totā coitatē ꝓpli cui sufficienter fuerat nunciatū scel⁹ eorum. ut pz ꝑ predicta. i Idcirco dixerūt. hic ꝯnt̄ describit trib⁹ beniamin reparatio studiosa. ⁊ p̄ ꝑ mulieres eis datas. 2° ꝑ mulieres ab eis acceptas ibi: Dixerūtq; maiores natu. Circa primū dr̄: k Quis ē de vniuersis tribubus isrl̄ ⁊c.] hoc autē quesierūt duplici de causa. vna ut occiderent ratiōe iam dicta. secunda ut virgines ibi reperte filijs beniamin qui de bello euaserāt darent. l Et ecce inuenti sunt ⁊c.] ⁊ mod⁹ hui⁹ inuentionis subdit. cum dicit: m Eo quoq; tempore cum essent in sylo. s. filij israel redeuntes de prelio ut grās agerent dño. ut predictum est. n Nullus ex eis. s. de habitatoribus galaad: o Ibi repertus est. ⁊ per hoc scitum fuit q̄ non fuerant in prelio. quia redijssent ī sylo ad reddendum gratias cum alijs. ideo sequitur punitio eorū. cum dicit: p Ite ⁊ percutite ⁊c. in detestationem enim sui criminis quia subtraxerant se a negocio totius cōmunitatis facta est tanta punitio.

q Inuēteq; sūt ⁊c.] Si aūt q̄rat q̄liter cogscebāt eas ab alijs potest dici sicut dictū fuit Numeri. xxxj. de virginib⁹ madianitarum. s. q̄ faciebant mulieres transire ante archā dñi. ⁊ ex signo ibidem dato cognoscebant que essent virgines ⁊ que non. r Miseruntq; nuncios ⁊c.] qui ducerent illas virgines. s Et preceperunt eis ut eas susciperent in pace. In hebreo habetur: Preceperūt eis ut eos susciperēt in pace. Et vtrūq; fuit verū. qz

ꝓceptum fuit filijs beniamin ꝙ reciperent illas ꝑgines in vxo-
res: ⁊ virginibus ꝙ in loc ꝓsentirent. a Dixeruntq;. hic cō-
sequenter ꝛscribitur reparatio dicte tribus ꝑ mulieres ab eis
captas. ꝛe consilio tamen ⁊ voluntate maiorū ꝛe israel. Circa
qđ primo ponitur victoꝝ maioꝝ ꝓsultatio. secundo ꝓsultationis
renunciatio. ibi: Ꝓce-
ceperuntq;. Circa pri-
mū dicitur: Dixerūtq;
maiores natu. ad quos
spectabat cura totius
populi. b Quid fa-
ciemus reliquis. quia
adhuc remanebāt. cc.
viri ꝛe beniamin absq;
vxoribus. c Filias
enim ⁊c.] dicit tamē
cōmunit ꝙ poterāt. qz
filij beniamin nō pote-
rant ducere alienige-
nas vxores. ⁊ sic iura-
mentū illud videbat eē
ꝓtra caritatē. qz erat
ꝓtra reparationē vni⁹
tribus: que reparatio
cedebat in bonū cōmu-
nitatis toti⁹ ꝓpli: ⁊ iō
non erat seruandū. ve-
rūtamen quia tūc tpis
bozzidū erat frangere
quodcūq; iuramentū.
ideo habuerunt aliud
cōsilium: videlz ꝙ filij
beniamin nō habentes
vxores venirent latenē
ꝓpe locum sylo. ⁊ ibi
ꝛe virginibus ducēti-
bus chozos acciperent
sibi ꝑm numerū suū. ⁊
fugerēt in terram be-
niamin. Nec maiores natu hoc consulentes venerūt contra iura-
mentum suū. quia nullus iurauerat nisi ꝛe ꝓpijs filiabus. simi-
liter nec patres earum. quia non fuerunt in hoc consilio nec ꝛe-
tulerunt eas. similiter nec filij beniamin eas rapientes ꝓcceauerūt.
quia hoc fecerunt ꝛe mandato illoꝝ ad quos spectabat cura toti⁹
ꝓpli. ut dictum est. ⁊ ꝓbabile est ꝙ ille virgines ꝓsenserūt in ma-
trimoniū anteq; cognoscerenē ab eis. ⁊ ex victis patꝛ irā vsq;
super interfectione vni⁹ tribus
ex israel. dixeruntq; [a] maiores
natu: Quid[b] faciemus reliq;s
qui nō acceperūt vxores? Oēs
in beniamin femine conciderūt
⁊ magna nobis cura ingentiq;
studio, puidēdū est ne vna tri-
bus ꝛeleatur ex israel. Filias[c]
enim nostras eis dare non pos-
sumus] constricti iuramento ⁊
maledictione qua dixim⁹: ma-
ledictus qui ꝛederit ꝛe filiabus
suis vxorem beniamin. Ceper-
untq; consilium atq; dixerūt
Ecce solēnitas dñi est in sylo
anniuersaria: que sita est ad se-
ptentrionem vrbis bethel ad
orientalem plagā vie que ꝛe be-
thel tēdit ad sichimā: ⁊ ad me-
ridiem oppidi lebona. Precepe-
runtq; filijs beniamin: atq; di-
xerūt: Ite ⁊ latitate in vineis.
Cūq; videritis filias sylo ad
ducendos chozos ex more, pce-
ꝛere: exite repente ꝛe vineis: ⁊
rapite ex eis singuli vxores sin-
gulas: ⁊ pergite in terram ben-
iamin. Cūq; venerint patres
earū ac fratres ⁊ aduersū vos
queri ceperit atq; iurgari, dice-
mus eis: Miseremini[d] eoꝝ.
Non enī rapuerūt eas iure bel-
lantiū atq; victoꝝ: sed rogan-
tib⁹ ut acciperēt nō ꝛedidistis: ⁊
a ꝛestra parte peccatū est.] Fe-
ceruntq; filij beniamin ut sibi
fuerat imperatum: ⁊ iuxta nu-
merum suum rapuerunt sibi ꝛe
bis que ducebant chozos vxo-
res singulas: abieruntq; in pos-
sessionem suā edificātes vrbes:
⁊ habitātes in eis. Filij quoq;
israel reuersi sunt per tribus ⁊
familias in tabernacula sua.
In diebus illis non erat rex in
israel: sed vnusquisq; quod si-
bi rectū videbat hoc faciebat.

Explicit liber Judicum.

sibi: d Miseremini eoꝝ. non enī rapuerunt eas iure bel-
lantiū ⁊c.] nō ꝓpter negationē dationis. qz sic etiā ma-
iores natu hoc allegantes essent in ꝓsimili culpa eo ꝙ suas
filias illis nō ꝛederāt. ⁊ sic nō haberēt frontē sic loquēdi.
sed illud peccatū est intelligendum eo ꝙ non custodierant
filias suas dili-
genter, sed ꝓmi-
serant eas duce-
re chozos ꝑ cam-
pos vbi poterant
capi. eo enī ipso
ꝙ iurauerāt nō
dare eas filijs
beniamin: ꝛe-
tulerāt eas sic custo-
dire ꝙ illi nō ha
berent facultatē
rapiēdi. sic ergo
exponit hic pas-
sus ꝑm transla-
tionem nostrā.
In hebreo autē
habetur sic: Mi-
seremini. eorum
nō enim cepim⁹
viro vxorē suā
in bello. nec vos
dedistis eis. qđ si
tpe culpemini:
qđ sic exponunt
hebrei. Miserē-
mini eoꝝ ut pos-
sint reparare tri-
bum ꝙ generati-
onē. Non enī ce-
pimus viro vxo-
rem suam. i. cui-
libet viro vxorē
sibi copulandā.
In bello ꝓtra viros ialbes. sed ꝛeficiūt ducēti. Nec vos ꝛe-
distis eis. quasi tpe culpemini. i. nō pōt vobis imponi culpa
transgressiōis iuramenti ex tpe quo acceperunt eas. s. pōt
temp⁹ iuramenti ꝛestri. qz non ꝛedistis eis. nec plus iura-
ueratis. s. nisi ꝙ non daretis eis. cōtra qđ nō fecistis. qz
non ceperunt eas ꝛe voluntate ꝛestra.

Liber Judicum finit.

Postilla sup libꝝ Ruth incipit. Cap̃.j.

IN diebus vnius iudicis. Hic consequenter ponitur tertius casus .s. ipsius ruth. Et diuiditur in quatuor partes.quia primo describitur ipsius ruth cõuersio gratiosa. secundo eius conuersatio pꝛuiosa.tertio cõuentio legalis.quarto copulatio matrimõialis. Partes incipiunt in quatuor capitulis huiꝰ hystorie. Prima adhuc in duas. qꝝ primo describit cõuersiõis occasio. secundo ipsa conuersio.ibi:Cui dixit noemi. Occasio aũt conuersiõis ruth ad iudaismum fuit eo qꝛ fuit desponsata filio elimelech intro peregrinãti in terra moab.

Incipit liber Ruth. Cap̃. I

IN dieb⁹ vni⁹ iudicis quãdo iudices preerãt facta[b] ẽ fames in tra. Abiitq; hõ de bethleẽ iuda: ut pegrinaretur in regione moabitide cum vxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabat elimelech: & vxor ei⁹ noemi: & duo filij: alt maalon & alt chelion: ephratei de bethleẽ iuda. Ingressiq; regionẽ moabitidẽ morabant ibi. Et mortuus est elimelech maritus noemi.remãsitq; ipsa cũ filijs. Qui[c] acceperũt vxores moabitidas: quaꝝ vna vocabat orpha : altera ruth. Habitauerunt ibi decem ãnis & ambo mortui sunt: maalon videlz & chelion: remansitq; mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum vtraq; nuru sua de regione moabitide. Audierat[e] enim qꝛ respexisset dñs pꝛm suum & dedisset eis escas. Egressa est itaq; de loco peregrinatiõis sue cum vtraq; nuru : & iam in via reuertendi posita in terram iuda: dixit ad eas: Ite[f] in domũ matris vre. iudex fuit athessan : de quo dictum fuit Judic.xij.qui fuit ante hebr quadragintaseptem annis.ut patuit ex dictis supra Judic. xj. Dicunt etiam hebrei qꝛ iste athessan & booz est idem homo binomius tamen.oportet tamen dicere ꝑm istam viam qꝛ peregrinatio elimelech inceperat anteq; booz inciperet iudicare. quia iudicauit populum septem annis tm̃. & noemi fuit in regiõe moab decem annis.ut dicitur infra eodẽ ca. & booz accepit ruth pꝛ. verũtamen illa peregrinatio per reditum noemi fuit terminata sub athessan q̃ est idẽ qõ booz ꝑm hebreos.ideo dicunt hoc fuisse tempore eius: quia res a fine denominatur. & quia ista hystoria hic ponitur ad ostendendum quomodo dauid rex descendit de booz. ut patet in fine. b Facta est fames in terra.propter populi pcata. c Abiitq; homo de bethleem iuda cẽ.causa huiꝰ peregrinationis varie assignatur. Dicit enim Hieronymꝰ super.viij.ca. Paralypomenon qꝛ tunc temporis sol stetit per aliquod spacium inmobilis ad terrendum homines : ut sic retraherentur ab enormibus peccatis quibus erant involuti : quod non fecerunt. propter quod tanta fames facta est in terra illa qꝛ elimelech qui erat de nobilioribus & potentioribus ciuitatis bethleem fuit coactus ire ad terram extraneam ad querendum victum suum. Hebrei autem dicunt qꝛ ꝓpter famem in illa terra accidentem multi pauperes recurrerunt ad elimelech quia erat diues & potens. & ꝓpter auariciam suam durum erat ei dare: ꝓpter quod ad euitandum importunitates illorũ exiuit de terra israel cum bonis mobilibus q̃ habebat. & quia ex mala causa exiuit ibidem mortuꝰ fuit cũ filijs suis & depauperatus. Cetera patent in littera. d Qui acceperunt. Hic ꝓsequenter describitur ipsius ruth desponsatio. dicũt autem hebrei & etiam aliqui catholici qꝛ ista ruth fuit filia eglon regis moab.sed hoc videtur falsum.quia a tempore aioth qui interfecit eglon.ut habet Judic.iij. fluxerunt anni ducenti.xxxij. vsq; ad athessan.ut declaratum fuit Judic.xj. Et multo plures anni fuerunt vsq; ad hebr. & ideo si athessan fuit idem quod booz : ut dicũt hebrei: impossibile est qꝛ ruth fuerit filia eglon quem interfecit aioth.quia adhuc erat satis iuuenis & apta ad prolem quando fuit coniuncta ipsi booz. Item si booz fuit alter ab ipso athessan ita qꝛ historia ruth accidit tempore hebr,ut dicunt aliqui, multo magis impossibile est qꝛ ipsa ruth fuerit filia ꝓdicti eglon. quia multo plures anni fuerunt vsq; ad hebr q̃ vsq; ad athessan.ut declaratum fuit Judic.xj. & ideo si aliquis velit dicere qꝛ ruth fuerit filia eglon regis moab.oportet ꝓsequẽs dicere qꝛ iste eglon fuerit alius ab illo quem interfecit aioth & longe posterior ipso. & tamen adhuc hoc non videtur conuenienter dictum ꝑm dicta hebreorum & catholicorum.quia ꝑm Hieronymũ elimelech iuit pauper ad regionem moab.& scõm hebreos: licz iuerit diues: tamen fuit ibi depauperatus.ut dictum est supra.& hoc videtur ex eo quod dicitur infra eodem ca.qꝛ noemi rediit de terra moab vacua scilz sine viro filijs & diuitijs.non est autem verisimile qꝛ rex moab dedisset filiam suam vxorem viro pauperi & extraneo.& si post dationem depauperatus fuisset vir eius : non est verisimile qꝛ permisisset eã recedere de terra sua ita pauperẽ qꝛ indigeret colligere spicas in agro alieno.sicut dicit de ruth sequenti ca.& ideo magis videtur qꝛ ipsa ruth fuerit de humili ꝓgenie. sequitur : e Audierat enim qꝛ respexisset dñs cẽ.& ideo fame recedente de terra sua melius poterat ad eam redire. f Ite in domũ matris vestre. hoc dixerat quia patres earũ erãt mortui.uel qꝛ mulieres sũt magꝛ familiares mrib⁹ suis q̃ pꝛib⁹.

a Que eleuata voce ⁊c.] Ex quo patet q noemi valde bene se habuerat ad nur⁹ suas. b Num vltra habebo ⁊c.] p̃ceptū enim erat in lege Deut°. xxv. q si aliquis moreret sine hærede relicta vxore frater ei⁹ acciperet eam ad suscitandū semen fratri suo defuncto. Cetera patent in littera. c Cui dixit noemi. Hic ꝓsequenter describitur ipsius ruth conuersio: que noluit reuerti sicut altera: ⁊ ire ad terram israel cum socru sua ⁊ conuerti ad cultum dei vni⁹. gentilitate relicta. ꝓpter qđ dixit: d Ne aduersaris mihi ⁊c.] reuertendo ad cultum idolorū. e Quocūq; preteris ⁊c. hic dicūt hebrei q volentib⁹ cōuerti ad iudaismū dicenda sunt grauia legis saltē ꝑm partē. sic volētib⁹ ingredi religionem explicanda sunt difficilia illius religionis. Dicūt igit q noemi videns ruth velle conuerti ad iudaismū dixit sibi aliqua onera legis. ⁊ primo dixit ei q non erat licitū iudeis ire extra terram isrl nisi ex causa magne necessitatis. ⁊ tunc ruth ei rēdit: Quocūq; preteris pergam. ⁊ nō alibi. Iterū dixit ei: Non est nobis licitum q mulier sit sola cum viro nisi fuerit marit⁹ eius. ⁊ ruth respondit: f Ubi morata fueris ⁊c.] nolens esse sine te cū aliquo viro. Iterum dixit. populus hebreorum est subiectus legis oneribus in quas sūt sexcēta ⁊ tredecim precepta. Tunc respōdit: g Popul⁹ tuus ⁊c. q. d. volo subdi legi ipsi⁹. Iterum dixit: prohibitū est nobis colere deos alienos ⁊ ipsa respondit: h Deus tuus deus me⁹. q. d. alium nolo colere. Iterū dixit ei. trāsgressorib⁹ legis nostre in diuersis casib⁹ imponitur pena q̃druplicis mortis. s. lapidationis: cōbustiōis: strangulationis in suspensiōe: ⁊ occisiōis gladio. ut patz in Exodo ⁊ Deut°. Et tunc ruth rñdit: i Que te terra susceperit morientem in ea moriar. q. d. parata sum susciꝑre penā cuiuscūq; mortis meruero sicut ⁊ tu. k Videꝫ ergo noemi ⁊c. q. qñ aliquis habet firmam voluntatē transeundi ad legē diuinā uel religionē non est impediendus seu refutandus. Cetera patent vsq; ibi: l Dicebantq; mulieres: hec est illa noemi. ꝑm expositores nostros legit describitur. ⁊ est verbū cōgaudēdi de reditu noemi. ꝑm hebreos ꝓ legit interrogatiue. ⁊ ē verbū admirandi. q̃si dicat: Hec est illa noemi que recessit cum curru ⁊ equis ⁊ diuitijs. ⁊ modo reuertitur paup ⁊ ꝓditando: q. exiuit terrā isrl ex mala causa: ut ꝙ. dictū ē ꝑm opinionē hebreor. ⁊ huic ꝓsonat qđ sequit: m Egressa sum plena. filijs ⁊ diuitijs: ⁊ vacuā me reduxit dñs. ⁊ in hoc confitet penam sibi inflictam a dño ꝓ peccato sui exit⁹ de terra israel ex mala causa. ut ꝙ. dictum est. s. ꝑm opinionē hebreorum. n Cap. ij.

Faciat vobiscum dominus misericordiam: sicut fecistis cum mortuis ⁊ mecum. Det vobis inuenire requiem in domibus virorum quos sortiture estis. Et osculata est eas. Que° eleuata voce flere ceperunt:] ⁊ dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Reuertimini filie mi. Cur venitis mecum? Num° vltra habebo filios i vtero meo ut viros ex me sperare possitis?] Reuertimini filie mi ⁊ abite. Jam enim senectute confecta sum: nec apta vinculo coniugali. Etiā si possem hac nocte concipere ⁊ parere filios: si eos expectare velitis donec crescant ⁊ annos pubertatis impleant: ante eritis vetule q̃ nubatis. Nolite queso filie mi facere hoc: quia vestra angustia magis me p̃mit. ⁊ egressa est manus domini contra me. Eleuata igitur voce rursum flere ceperunt. Orpha osculata est socrū ac reuersa est: ruth adhesit socrui sue. Cui° dixit noemi: Ecce reuersa est cognata tua ad populum suum ⁊ ad deos suos: vade cum ea. Que respondit: Ne° aduersaris mihi: ut relinquam te ⁊ abeam.] Quocūq; enim perrexeris pergā: ⁊ vbi° morata fueris: ⁊ ego parie⁹ morabor.] Populus tuus popul⁹ meus: ⁊ deus⁹ tuus deus me⁹. Que° te terra susceperit morientem: in ea moriar.] Sibiq; locum accipiam sepulture. Hec mihi faciat deus ⁊ hec addat si non sola mors me ⁊ te separauerit. Videns ergo noemi q obstinato ruth animo decreuisset secum pergere: aduersari noluit: nec ad suos vltra reditum psuadere. Profectesq; sūt simul ⁊ venerunt in bethleem. Quibus vrbem ingressis velox apud cunctos fama percrebruit: dicebantq; mulieres: Hec est illa noemi. Que⁹ ait: Ne vocetis me noemi. i. pulchram: sed vocate me mara. i. amarā: quia amaritudine valde replent me omnipotens.] Egressa sum plena: ⁊ vacuā reduxit me dominus.] Cur ergo vocatis me noemi: quā dom⁹ humiliauit: ⁊ afflixit omnipotens? Venit ergo noemi cū ruth moabitide nuru sua de terra peregrinationis sue: ac reuersa est in bethleem q̃n primū hordea metebant. ii

Que eleuata voce ⁊c.] Ex quo patet q noemi valde bene se habuerat ad nur⁹ suas. b Num vltra habebo ⁊c.] p̃ceptū enim erat in lege Deut°. xxv. q si aliquis moreret sine hærede relicta vxore frater ei⁹ acciperet eam ad suscitandū semen fratri suo defuncto. Cetera patent in littera. c Cui dixit noemi. Hic ꝓsequenter describitur ipsius ruth conuersio: que noluit reuerti sicut altera: ⁊ ire ad terram israel cum socru sua ⁊ conuerti ad cultum dei vni⁹. gentilitate relicta. ꝓpter qđ dixit: d Ne aduersaris mihi ⁊c.] reuertendo ad cultum idolorū. e Quocūq; preteris ⁊c. hic dicūt hebrei q volentib⁹ cōuerti ad iudaismū dicenda sunt grauia legis saltē ꝑm partē. sic volētib⁹ ingredi religionem explicanda sunt difficilia illius religionis. Dicūt igit q noemi videns ruth velle conuerti ad iudaismū dixit sibi aliqua onera legis. ⁊ primo dixit ei q non erat licitū iudeis ire extra terram isrl nisi ex causa magne necessitatis. ⁊ tunc ruth ei rēdit: Quocūq; preteris pergam. ⁊ nō alibi. Iterū dixit ei: Non est nobis licitum q mulier sit sola cum viro nisi fuerit marit⁹ eius. ⁊ ruth respondit: f Ubi morata fueris ⁊c.] nolens esse sine te cū aliquo viro. Iterum dixit. populus hebreorum est subiectus legis oneribus in quas sūt sexcēta ⁊ tredecim precepta. Tunc respōdit: g Popul⁹ tuus ⁊c. q. d. volo subdi legi ipsi⁹. Iterum dixit: prohibitū est nobis colere deos alienos ⁊ ipsa respondit: h Deus tuus deus me⁹. q. d. alium nolo colere. Iterū dixit ei. trāsgressorib⁹ legis nostre in diuersis casib⁹ imponitur pena q̃druplicis mortis. s. lapidationis: cōbustiōis: strangulationis in suspensiōe: ⁊ occisiōis gladio. ut patz in Exodo ⁊ Deut°. Et tunc ruth rñdit: i Que te terra susceperit morientem in ea moriar. q. d. parata sum susciꝑre penā cuiuscūq; mortis meruero sicut ⁊ tu. k Videꝫ ergo noemi ⁊c. q. qñ aliquis habet firmam voluntatē transeundi ad legē diuinā uel religionē non est impediendus seu refutandus. Cetera patent vsq; ibi: l Dicebantq; mulieres: hec est illa noemi. ꝑm expositores nostros legit describitur. ⁊ est verbū cōgaudēdi de reditu noemi. ꝑm hebreos ꝓ legit interrogatiue. ⁊ ē verbū admirandi. q̃si dicat: Hec est illa noemi que recessit cum curru ⁊ equis ⁊ diuitijs. ⁊ modo reuertitur paup ⁊ ꝓditando: q. exiuit terrā isrl ex mala causa: ut ꝙ. dictū ē ꝑm opinionē hebreor. ⁊ huic ꝓsonat qđ sequit: m Egressa sum plena. filijs ⁊ diuitijs: ⁊ vacuā me reduxit dñs. ⁊ in hoc confitet penam sibi inflictam a dño ꝓ peccato sui exit⁹ de terra israel ex mala causa. ut ꝙ. dictum est. s. ꝑm opinionē hebreorum. n Cap. ij.

Rat autem. Hic ꝓsequenter describitur ipsi⁹ ruth conuersatio virtuosa. ⁊ quia humilitas est fundamentum omniū virtutū. ideo circa eam primo describitur humilitatis virtus. secundo honestatis dec⁹. ibi: Accidit autem. tertio gratitudo in beneficijs. ibi: Que cadens in faciem suā. q̃rto sollicitudo in exercitijs. ibi: Collegit ergo. Humilitas autem eius apparet in hoc q obtulit se ad colligendum spicas i agro de uolūtate ⁊ licentia socrus sue: p̃mittitur tamen hic nomen ipsi⁹ vocꝫ. eo q ager in quo collegit erat ipsius: qui etiam erat de cognatione mariti sui defuncti. ⁊ ꝙ est quod dicit⁹: Erat autem viro elimelech cōsanguineus. Dicunt hebrei q elimelech socer ruth ⁊ salmō p̃ vocꝫ fuerūt fratres. ⁊ sic maritus ruth ⁊ vocꝫ erant cōsanguinei germani. Sz primū dictū videtur falsum. q: salmon q genuit vocꝫ de raab fuit ꝑe iosue. ⁊ accepit vxorem raab post destructionem vrbis hiericho. q: tūc fuit copulata populo israel. ut patet Josue. vj. hoc autē fuit circa principium ducatus iosue. a principio ꝙ ducatus eius vsq; ad ætatem quem hebrei dicūt esse ipsum vocꝫ fluxerūt anni. cclxxij. ⁊ multo plures fluxerūt vsq; ad lxli. ⁊ iō si ꝑm opinionem hebreor dicatur q vocꝫ ⁊ abesan idem homo fuit. impossibile videt⁹ q elimelech fuerit frater salmon. q: ruth vxor maalon filij elimelech adhuc erat inuenis. ut satis patet ex sequentibus qñ fuit copulata matrimonio ipsi vocꝫ adhuc potenti generare. ⁊ adhuc magis impossibile est si dicatur q vocꝫ fuit ꝑe lxli qui postea p multos annos iudicauit. ꝓpter quod dicunt doctores nostri ⁊ bene ut videtur q tres fuerūt vocꝫ sibi succedentes: quor⁹ primus fuit auus: secund⁹ filius: ⁊ tertius nepos. primꝰ fuit filius salmon quem genuit de raab. ⁊ tertius fuit ille qui genuit obed ex ruth. ⁊ hoc idem dixi sup Matth. j. ca. vbi isti tres sub vno nomine cōprehenduntur. tum q: comprehenduntur eodem modo in fine bui⁹ libri sub vno nomine:

tum quia Matheus euangelista genealogiam saluatoris in tribus quaterdenis voluit describere. ut ibidem dicitur. in quo autem gradu vltimus booz attinebat ipsi elimelech & filio eius maalon-postea dicetur. Cetera patent in littera. a Accidit autem. Hic describitur ipsius ruth honestatis ꝛc⁹ qđ percepit booz veniens ad messores suos. vñ subditur: b Dixitq; booz iuueni qui messoribꝰ preerat ꝛc.] ꝑm q̄ dicunt hebrei & satis apparet ex textu. booz iam erat domo prouecte etatis & honorabilis ratione scientie & virtutis. & ideo nō est verisimile q̄ quereret de aliqua iuuencula muliere que esset. nisi ratione honestatis singularis quā i ea videret. & iō dicunt hebrei q̄ spicas stātes remanētes pⁿ messores colligebat stando. iacentes aūt colligebat sedendo: ne inclinando se ad colligendum vestes sue elemarentur a pte posteriori: & pars aliqua tibiarum suarum discooperta appareret. & ideo booz vidēs eius honestatem motꝰ fuit ad q̄rendum que eēt & ad faciendum sibi gratiam. dicens ei quod sequit: c Audi filia ꝛc. & patet littera. ꝓz etiam q̄ erat iuuēcula respectu ipsius. quia vocauit eā filiam. d Que cadens in ꝛc.] Hic commendatur ruth de gratitudine: quia ipsi booz de beneficijs oblatis licz non essent multum magna valde fuit regratiata. & patz littera vsq; ibi: e Queno vñ ꝛc]

terga metentium. Accidit[a] autem ut ager ille haberet dñm nomine booz: qui erat de cognatiõe elimelech. Et ecce ipse veniebat de bethleem: dixitq; messoribꝰ: Dominus vobiscū. Qui respondērūt ei: Benedicat tibi dñs. Dixitq;[b] booz iuueni qui messoribus preerat: Cuius est hec puella:] Cui respōdit: Hec est moabitis que venit cū noemi de regiõe moabitide: & rogauit ut spicas colligeret remanentes: sequens messorum vestigia. Et de mane vsq; nūc stat in agro: & nec ad momentum quidem domū reuersa est. Et ait booz ad ruth: Audi[c] filia: Ne vadas in alterū agrū ad colligendum: nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis: & vbi messuerint sequere. Mandaui enī pueris meis ut nemo molestus sit tibi: sed etiā si sitieris vade ad sarcinulas & bibe aquas de quibus & pueri mei bibunt. Que[d] cadēs in faciem suam:] & adorans super terrā dixit ad eum: Unde mihi hoc ut inuenirem grām ante oculos tuos: & nosse me dignareris peregrinam mulierem: Cui ille respondit: Nunciata sunt mihi omnia que feceris socrui tue post mortem viri tui: & q̄ reliqueris parentes tuos & terram in qua nata es: & veneris ad populum quem antea nesciebas: Reddat tibi dominus pro opere tuo: & plenam mercedem recipias a domino deo israel ad quem venisti: & sub cuius confugisti alas Que ait: Inueni gratiā apud oculos tuos domine mi: q̄ cōsolatus es me: & locutus es ad cor ancille tue: que[e] non sum similis vnius puellarum tuarum.] Dixitq;[f] ad eam booz: Quando hora vescendi fuerit veni huc & comede panem:] & intinge buccellam tuam in aceto.] Sedit itaq; ad messorum latus & cōgessit[g] polentam sibi comeditq; & saturata est: & tulit reliquias. Ortq; inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Precepit autem booz pueris suis dicens: Etiam si vobiscū metere voluerit ne prohibeatis eam: & de vestris quoq; manipulis proijcite de industria & remanere permittite ut absq; rubore colligat: & colligentem nemo corripiat. Collegit[i] ergo in agro vsq; ad vesperam: & q̄ collegerat virga cedens & excutiēs inuenit hordei quasi ephi mensuram. id est tres modios quos portans reuersa est in ciuitatem: & ostendit socrui sue. Insuper protulit & dedit ei de reliquijs cibi sui quo saturata fuerat. Dixitq; ei socrus sua: Ubi hodie collegisti: Et vbi fecisti opus: Sit benedictus qui misertus est tui. Indicauitq; ei apud quem esset operata: & nomē dixit viri q̄ booz vocaretur. Cui respondit nocmi. Benedictus sit a domino quoniam eandem gratiā quā pbuerat viuis: seruauit & mortuis. Rursumq; ait: Propinquꝰ noster est homo. Et ruth hoc quoq; inquit precepit mihi ut tamdiu messoribus eius iungerer donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus: Melius[k] est filia mi ut cum puellis eius exeas ad metēdum: ne in alieno agro quispiā resistat tibi. Juncta[l] est itaq; puellis booz] & tamdiu cum eis messuit donec hordea & triticū in horreis conderentur. iii

Postq;[l] autem reuersa est ad socrum suam audiuit ab ea: Filia mi queram[m] tibi requiem: & veni huc & comede panem:] & intinge buccellam tuam in aceto. acetum enim multum refrigerat. & ideo in calidis regionibus cuiusmodi est terra isrl vtunt aceto maxime tempore calido: cuiusmodi est tempꝰ messionis. b Et congessit polentam sibi. s. ipsa ruth preparauit sibi cibum ꝑm translationem nostram. In hebreo habetur: Porrexit ei granatā. id est cibum factum de granis nouis quem de manu sua dedit booz ipsi ruth. ut dicunt hebrei Cetera patent in littera. i Collegit ergo in agro vsq; ad vesperam: & que collegerat virga cedēs ꝛc. Hic consequenter describitur sollicitudo ipsius ruth in ope. p quo venerat de voluntate socrus sue. cum dicitur: Collegit ergo in agro vsq; ad vesperam & que collegerat ꝑga ꝛc.] quod aūt subditur. id est tres modios non est in hebreo: sed loco eius habet hordeorū. quia inuenit ephi hordei in hoc quod collegerat. Cuius tamen quantitatis sit hec mēsura ephi dictum fuit Exo. xvj. gomor enim est decima pars ephi. & gomor manne sufficiebat vna die pro vna psona ut ibidē dr: k Juncta est itaq; ꝛc.] id est ancillis. Cetera patent in littera.

Cap. iij.

Postq; autem hic consequēter describit circa ipsam ruth conuentio legalis: q̄ ꝑm legē que habet Deut. xxv. de suscitatione seminis defuncti: ipsa requisiuit booz de matrimonio de consilio socrus sue. & ideo circa hoc primo ponitur socrus consultatio. secundo nurus obtemperatio. tertio ipsius booz rationabilis responsio. secunda ibi: Que respondit. tertia ibi: Et ille benedicta ꝛc. Circa pmū dicit: Postq; autem reuersa est ad socrum suam. scilicz de messionibus quarum tempore fuit cōiuncta puellis booz ut dictum est ꝛ. ij. ca.

a In hebreo habetur ancillarum tuarum. q. d. non sum tāti valoris sicut minima ancilla tua. & ideo maiorem gratiā inuenit apud ipsum booz. vñ subdit: f Dixitq; ad eam

in fine. m Querā tibi requiem. idest matrimonium bonū ita q̄ non oporteat te laborare pro victu. n Et prouidebo ut bene sit tibi. habendo prolem: quod maxime desiderant mulieres

a Et hac nocte aream hordei ventilat. i. festum facit pro ventilatione. Dicunt enim aliqui q̄ mos erat antiquor̄ in ventilatione messis facere cōuiuiū messoribus ⁊ dormire ↄ nocte in area. Ra. Sa. dicit hic q̄ in illo tempore erant multi latrones in terra. ⁊ ideo booz iuit illuc ad dormiendum. ut in p̄sentia eius melius custodiretur p̄r famulos suos granum ventilatum. ⁊ vtrūq̄ potuit esse in causa. b Lauare igitur ⁊c. hoc dixit sibi ad hoc q̄ booz magis inclinaret ad respondendum eam. c Non te videat homo. i. ipse booz. d Donec esum potumq̄ finierit. hoc dixit quia tunc magis proni sunt homines ad cōtrahendum ⁊ consūmandū matrimoniū. Dicunt hic aliqui q̄ ista noemi non peccauit: quia per legem matrimonij querebat suscitationē seminis defuncti. contrarium tamen magis videt: tum quia modus querendi nō erat bonus. s. in occulto: tū quia etiam erat alius p̄pinquior ipso booz. ut. j. habetur: qui debebat pri⁹ requiri. aliter fuisset sibi facta iniuria: nisi voluntarie suo iuri cessisset: p̄ter q̄d booz dixit ipsi ruth q̄ factum celaret. ipsa autem ruth fuit totaliter excusata quia erat de nouo conuersa ad iudaismū ⁊ nesciebat de lege requirendi matrimonium: nec de modo nisi q̄tum sua socrus docebat eā. e Que respondit. Hic consequenter describit ipsi⁹ ruth obtemperatio: q̄ fecit omnia que sibi socrus dixerat: credens se in omnibus bene agere. Et pater littera vsq̄ ibi: f Expauit hō. dicit Ra. Sa. q̄ timuit ne esset malignus spūs qui in corpore assumpto esset ad p̄des eius. uel forsitan timuit de latronibus. Et cōturbat⁹ est. In hebreo habet: Et tenuit uel amplexatus est. quia extendit manū suam ⁊ tetigit caput ipsius ruth. ⁊ p̄ hoc cognouit q̄ esset mulier quia mulieres habent capita aliter parata ⁊ tecta q̄m viri. ideo subdit: g Vidit q̄ mulierem. i. cognouit p̄ tactum: quia de nocte nō poterat cognoscere p̄ visum. sed noie visus designantur aliq̄n alij sensus: sicut Exo. xx. dicit: Cunctus autem p̄ls videbat voces. i. audiebat. tamen booz adhuc nesciebat que esset mulier determinate. ideo quesiuit: h Que es: Illaq̄ rñdit: Ego sum ruth ⁊c. Per hoc requirebat desponsationem. Hic enim erat modus tunc temporis q̄ sponsus cōtrahens sponsalia ponebat extremū vestis sue super sponsam. Alij autem dicunt q̄ cum hoc curialiter p̄tebat consummationem matrimonij p̄m q̄ erat edocta a socru sua. p̄pter q̄ booz habuit eam totaliter excusatam. Dicunt enim hebrei q̄ ruth dixit pri⁹ ipsi booz: p̄m q̄ eā socrus sua docuerat: socrus mea ⁊ ego necesse habemus vendere hereditatem que fuit elimelech ⁊ filior̄ eius: ⁊ tu es p̄pinquus ad quem p̄tinet redemptio. ut habet Leuiti. xxv. ⁊ ideo accipe hereditatē ⁊ me p̄ consequens in vxorem ad suscitandum nomen defuncti in hereditate sua. ⁊ sic dixit: i Quia p̄pinqu⁹ es. ad quem spectat redemptio hereditatis ⁊ suscitatio seminis p̄m duplicem legem p̄allegatam. ⁊ hoc dictū consonat ei q̄ sequenti ca. booz dixit: Partem agri vendet noemi. k Et ille. Hic consequenter ponitur ipsius booz rationabilis responsio. ⁊ secundo curialis emissio ibi: Surrexit itaq̄. Circa primū dicit: l Benedicta inquit es ⁊c. ⁊ in hoc ostendit q̄ ipsa erat sine culpa ratione p̄dicta. ⁊ cum hoc ostendit ei⁹ affectum bonum dicens: m Et prior̄ mi. ⁊c. Prior̄ miam vocat: quia bene se habuerat ad virū suū viuentē ⁊ ad socrum suā sicut audierat booz a narrantibus. ut patet ꝯ. ij. ca. Secundā autem vocat bonum affectū quē habebat ad suscitandum nomen defuncti p̄ matrimoniū. ⁊ hoc vocat maior prima: quia maior misericordia est bene se habere ad aliquē posit mortem eius qñ non potest se iuuare q̄m dum adhuc viuit. ⁊ q̄ ipsa ruth moueretur amore prolis ⁊ nō libidinis ostendit dicens: n Quia nō es secuta iuuenes. q̄rendo eis cōiungi in matrimonio: sed me senem. in cuius copula non est talis delectatio. o Noli ergo metuere. de matrimonio tibi affuturo. p Scit enim omnis populus. q. d. ex fama bonitatis tue paratus essem te accipere: sed non possum hoc licite absq̄ p̄pinquioris cessione. ideo subditur: q Sed ē alius me p̄pinquior. Iste p̄pinquior est cuius nomen non exprimitur eo q̄ noluit suscitare semen fratri suo defuncto: p̄pter q̄ fuit indignus nominari. Elimelech enim maritus noemi ⁊ pater istius booz fuerunt fratres. ⁊ sic vno gradu alter precedebat eum. r Dormi vsq̄ mane. dormiuit itaq̄. ⁊ in hoc p̄z cōtinentia vtriusq̄. s Surrexit itaq̄. Hic p̄ter describit ipsius ruth curialis recessus seu emissio. ⁊ primo ex p̄te ipsi⁹ ruth. ⁊ hoc cum subditur: t Antequā boies se cognoscerent mutuo. nolebat enī ab hominib⁹ videri in illo egressu ne mala suspitio de ipsa ⁊ booz haberet. Secūdo ex p̄te ipsi⁹ booz. quia monuit eam de fama vtriusq̄ seruanda dicēs: v Cane ne quis nouerit ⁊c. ⁊ q̄ noluit eam redire vacuam. ideo subdit: x Mensus est sex modios hordei. In hebreo habet: Sex hordea. i. sex mensuras hordei. sed cuius quantitatis fuerint nō exprimitur. tū ex circūstantia text⁹ habet q̄ non fuerūt multū magne: tū q̄ cōtinebant intra palliū ipsius ruth: tum q̄ ipsa sola

quidebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es propinquus noster est: ⁊ a hac nocte aream hordei ventilat. Lauare b igitur ⁊ vnge re: ⁊ induere cultioribus vestimentis: ⁊ descende in aream. Non c te videat homo: donec esum potumq̄ finierit. Quando autem ierit ad dormiendū nota locū in quo dormiat. Ingressa ⁊ discooperies pallium quo operitur a parte pedum: ⁊ proijcies te ⁊ ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que d respondit: Quicquid preceperis faciam. Descenditq̄ in aream. ⁊ fecit omnia que sibi imperauerat socrus. Cūq̄ comedisset booz ⁊ bibisset: ⁊ factus esset hilarior: isset q̄ ad dormiendum iuxta aceruū manipulorum venit abscondite: ⁊ discooperto a pedibus eius pallio se, iecit. Et ecce nocte iam media expauit e homo ⁊ cōturbatus est: vidit q̄ f mulierem iacentem ad pedes suos: ⁊ ait illi: Que g es: Illaq̄ respondit: Ego sum ruth ancilla tua: Expande pallium tuum super famulam tuam: quia p̄pinqu⁹ es. Et ille h: Benedicta inquit es a domino filia: ⁊ i priorem misericordiam posteriore superasti. quia k nō es secuta iuuenes pauperes siue diuites. Noli l ergo metuere: sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit m enī omnis populus qui habitat intra portas vrbis mee mulierē te esse virtutis. Nec abnuo me p̄pinquum: sed n est alius me p̄pinquior. Quiesce hac nocte: ⁊ facto mane si te voluerit p̄pinquitatis iure retinere bene res acta è: sin aūt ille noluerit: ego te absq̄ vlla dubitatione suscipiam: viuit dñs: Dormi o vsq̄ mane. Dormiuit itaq̄ ad pedes eius vsq̄ ad noctis absconsum. Surrexit p itaq̄ antequā q̄ boies se cognoscerent mutuo. ⁊ dixit booz: Caue r ne quis nouerit q̄ huc veneris. Et rursum: expande inquit pallium tuū quo operiris: ⁊ tene vtraq̄ manu: Qua extendente ⁊ tenēte: mensus s est sex modios hordei ⁊ posuit sup eā. Que portās ingressa est ciuitatē: ⁊ venit ad socrū suā. Que dixit ei. Quid egisti filia? Narrauitq̄ ei omnia q̄ sibi fecisset homo. Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi: ⁊ ait: nolo vacuā te reuerti ad socrū tuā. Dixitq̄ noemi: Expecta filia donec videamus quē

portauit sup caput suū totū simul vsq ad ciuitatem ⁊ vsq ad domū noemi. Dicit autem hic Ra. Sa. q iste sex mensure fuerūt signū ⁊ prefiguratio sex benedictionū dei que future erant sup messiam nasciturū de ruth p dauid ⁊ genealogiā regiā. ꝓm q dr Isa. xj. Egredietur virga de radice iesse ⁊c. sequit:

Et requiesçet super eum spiritus dñi: spūs sapiēcie ⁊ intellectus: spūs cōsilij ⁊ fortitudinis: spūs scientie ⁊ timoris dñi. qō autē in translatione nra interponitur ⁊ pietatis. nō est in hebreo. Ex hoc autē dicto Ra. Sa. duo habēt. vnū ē q scriptura ꝛ. le. non solum exponenda est hīstorice: sed etiam aliquādo mystice. Secundum est q illud dictum Isa. alle gatum intelligit de xpo etiam ꝓm hebreos. Cetera patēt in littera.

a Cap. iiij. Scēdit ergo booz. hic vltimo describitur copula matrimonialis inē booz ⁊ ruth per cessionem ꝓpinquioris. Circa qō primo tangit dicti ꝓpinqui citatio. secundo uxoris acceptio. ibi: At ille maiorib⁹ natu. tertio prolis concepcio. ibi: Ingressusq est. quarto plebis congratulatio. ibi: Dixeruntq mulieres

res eritum habeat. Neq enim cessabit homo: nisi compleuerit quod locutus est. iiii

Ascendit[a] ergo booz ad portam: ⁊ sedit ibi. Cūq vidisset propinquum preterire de quo pr̄i⁹ sermo habitus est: dixit ad eum: Declina[c] paulisper ⁊ sede hic: vocans eum nomine suo. Qui diuertit ⁊ sedit. Tollens[d] autē booz decem viros de seniorib⁹ ciuitatis: dixit ad eos: Sedete hic. Quib⁹ residentibus locutus est ad ꝓpinquum. Partem[e] agri fratris nostri elimelech vendet[f] noemi que reuersa est de regione moabitide: qō audire te volui ⁊ tibi dicere cor̄ cūctis sedentibus ⁊ maiorib⁹ natu de populo meo. Si vis possidere iure ꝓpinquitatis eme ⁊ posside. si autem displicet tibi hoc ipsum indica mihi ut sciam quid facere debeam. Nullus[g] enim est ꝓpinquus excepto te q priores: ⁊ me q secund⁹ sum. At ille respondit: Ego[b] agrum emam. Cui dixit booz: Quando[i] emeris agrū de manu mulieris: ruth quoq moabitidē que uxor defuncti fuit debes accipere: ut suscites nomen ꝓpinqui tui in hereditate sua. Qui[k] respondit: Cedo[l] iuri ꝓpinquitatis. Neq[m] enim posteritatē familie mee delere debeo. Tu

succederent in hereditate. tamen quia uxor post maritū defunctū sine liberis remanebat: ipsa tenebat partem hereditatis ad vitā ⁊ illam poterat vendere inq̄tum erat sui iuris. ⁊ sic dicit hic q noemi eodem modo vendere volebat partem agri. Cetera patēt vsq ibi: g Nullus enim est ⁊c.] non est intelligendum q nulli alij essent de consanguinitate illa cum essent homines magni ⁊ potentes: sed quia nullus erat ꝓpinquior istis duobus: nec quita haberet ius i dicto negocio. b Ego agrum emam. bene volebat habere possessionem: sed non uxorem: tamen unum erat annexum alteri. ideo subditur: i Quando emeris agrum ⁊c. ⁊ patet littera. k Qui respondit. hic cō sequenter describitur cessio iuris. cum dicit: l Cedo iuri ⁊c. cui⁹ ratio allegat. cum dr: m Neq enim posteritatē familie mee delere debeo. qō exponūt aliqui hebrei de posteritate egressura de ruth si eam acciperet: eo q scribitur Deut. xxiij. Moabites ⁊ āmonites non intrabunt in ecclesiā dei in eternū sed si iste hanc causam allegauit. falsum dixit: quia illa pena non cadit super mulieres: nec per sequens sup prolem earum de viro israelita. sicut ibidem dictum fuit. Et ideo aliter exponē: videlz de prole quam iam habebat de alia uxore: q si accepisset ruth oportuisset eum intendere educationi ⁊ puisiōi ꝓlis nasciture de ipsa: ⁊ p cōsequens minus posset intēdere puisiōi ꝓlis iā habite de alia. ⁊ istud vocat dletionem ꝓm cōem modū loquēdi quo dicit de aliquo si haberet aliquod damnū notabile: destructus ē uel delet⁹. n Soluebat homo. calciamentū ⁊c.] hoc erat signum q unus spoliabatur iure: ⁊ alter inuestiebat. dicitur autem Deut. xxv. q mulier defuncti soluebat calciamentū illud: ⁊ spuebat in faciem illius nolentis suscitare semen defuncti. Sed hoc erat q̄n mulier conueniebat eum cor̄ iudicib⁹ ⁊ ille recusabat eam accipere. Sed quando alter ꝓpinquus cōueniebat eum: sicut fuit in ꝓposito. tūc ipsemet soluebat. ideo subdit: Dixit ergo booz ꝓpinquo ⁊c. o At ille maiorib⁹ natu. hic ꝓcēdit describitur uxoris acceptio. vbi ad maiorem solēnitatem booz dixit: p Testes vos ūnquit estis. hoc eni dixit booz ad maiorem certitudinem facti. q Faciat dñs ⁊c.] q: filij eay facti sunt capita xij. tribuum israel. preponit autem rachel ipse lye: lz esset minor quia fuit prima ⁊ principalis uxor ipsius iacob. ut habet Gen. xxix. quia in illam primo consensit. licz alia sibi fraudulenter supposita fuerit. r Fiatq dom⁹ tua sicut domus phares quē thamar ⁊c. hoc expressit: q genealogiçatio ipsius dauid incoat a phares postea cum dicitur: Hi sunt generationes phares ⁊c.

Prima in duas. quia primo describitur citatio ꝓpinquioris. secūdo cessio sui iuris. ibi: Quia respondit. Circa primū dicit: Ascendit ergo booz ad portā. in porta enim ciuitat̄ antiquit⁹ tenebant iudicia: ut cito ⁊ in pmptu vnicuiq pateret locus iusticie. b Et sedit ibi. ramq̄ iudex principalis: ꝓm hebreos qui dicūt ipsū fuisse abessan. ut dictū est s. j. ca. c Declina paulisper ⁊c.] ut in loco iudicij respondeas. d Tollens aūt ⁊c.] ut negociū fieret firmi⁹. e Partem agri ⁊c.] vocat eum fratrē. eo q erat de cognatione sua. ⁊ hic modus loquendi frequens est in scriptura. f Vendet noemi. i. est in ꝓposito vendendi. quia non erat adhuc ager venditus. ut patet p sequentia: Hebrei autem non habēt pñs temp⁹ in modo indicativo verbi. sed p eo vtuntur pticipio presentis tpis coīter dicētes vendens p vendit. ⁊ aliq̄n preterito verbi in modo indicatiuo. ut in isto loco uel forte iam vendiderat. ⁊ qō de emptione p ꝓpinquū subdit: intelligendū est de redemptione emptionis: que spectabat ad ius ꝓpinqui. ut habetur Leuit. xxv. Sciendum autem est hic q licz mulieres non

a Tulit itaq; booç ruth ⁊ accepit vxorem. videtur q̄ fecerit contra inhibitionem dñi de ducendis alienigenis mulieribus: ut habetur Deut°. vij. dicendū q̄ illa inhibitio fuit facta ne p̄ vxores alienigenas filij israel traherentur ad idolatriam. ista autē ruth iam erat conuersa ad fidem ⁊ cultum vnius dei ⁊ p̄ bonam vitā in hoc firmata. ut patz ex predictis. ꝓpter qd̄ dicta inhibitio nō habebat hic locum. Sed maalon ⁊ chelion non videntur excusari a dicta transgressione: q̄ceperunt vxores moabitidas anteq̄ essent conuerse ad fidem ⁊ cultum vnius dei. qd̄ videt ex hoc q̄ orpha redijt ad deos suos. ut dictum fuit s̄. j. ca. ⁊ p̄ hoc q̄ noemi suadebat ipsi ruth similiter reuerti. quod non fecisset si ante conuersa fuisset: quia non suasisset ei apostatare a fide ⁊ cultu vni⁹ dei veri. b Ingressusq; est. hic consequenter describitur prolis conceptio. cum dicitur: c Et dedit illi dñs ut conciperet ⁊ pareret filium. vñ videtur q̄ non solum virtute nature. sed cum hoc gratia naturā iuuante eo q̄ ita cito concepit de homine iam sene. ⁊ hoc fuit concessum a domino: quia booç acceperat ruth ex fraterna caritate ad suscitandum semen defuncti in sua hereditate ⁊ ex obedientia legis que ad hoc inducit Deut°. xxv. d Dixerūtq; hic ꝯñt ponit plebis congratulatio ⁊ gratiarū actio. cum dicitur: Benedictus dominus ⁊c̄. e Et vocaretur nomen eius in isrl̄ quia fili⁹ sic natus dicebatur filius defuncti. lz alio nomine vocaret: sicut iste vocatus est obed non elimelech: aut maalon. f Et multo tibi melior ⁊c̄. Hyperbolica est locutio ad cōgaudendū ipsi noemi. uel q̄ meli⁹ erat ei habere vnum nepotem de patre diuite ⁊ potente q̄ septem filios de pr̄e paupere. q̄lis fuit elimelech in fine. ut dictum fuit supra p̄ ca. Cetera patent vsq; ibi: g Salmon genuit booç. tres fuerunt booç sibi succedentes hic cōprehensi sub vno nomine. sicut dictum est s̄. ij. ca.

Tulit[a] itaq; booç ruth ⁊ accepit vxorē: ingressusq;[b] ē ad eā ⁊ [c]dedit illi dominus ut conciperet ⁊ pareret filiū. Dixerūtq;[d] mulieres ad noemi: Benedictus dñs qui non est passus ut deficeret successor familie tue: ⁊[e] vocaret nomen eius in isrl̄: ⁊ habeas qui consoletur animam tuam ⁊ enutriet senectutem. De nuru enim tua natus est qui te diliget: ⁊[f] multo tibi melior est q̄ si septem haberes filios. Susceptumq; noemi puerum posuit in sinu suo: ⁊ nutricis ac gerule fungebatur officio. Vicine autem mulieres congratulantes ei ⁊ dicentes: natus est filius noemi: vocauerunt nomen eius obed. Hic est pater isai patris dauid He sunt generatiōes phares. Phares genuit esrom: Esrom genuit aram: Aram genuit aminadab: Aminadab genuit naason. Naason genuit salmō Salmon[g] genuit booç. Booç genuit obed. Obed genuit isai Isai genuit dauid regem.

Explicit liber Ruth.

Liber Ruth finit.

Prologus

Incipit prologus in libros Regum.

Viginti duas litteras ꝛc. In isto prologo versatur intentio Hieronymi circa quinq; Primo enim intendit ostendere numerū librorum veteris testamenti, ꝛ hoc facit dupliciter scilz per litteras ꝛ figuras. per litteras enim hebraici alphabeti: ꝛ figuras veteꝝ testamēti ostendit viginti duos esse libros p collationem numeri. ꝛ hoc facit in principio istius prologi. sed p̄m figuram introductam ꝛ Apocalypsi computantur viginti quatuor libri. vide vltra medium prologi. Secundo catalogus librorum ponitur. ꝛ i legem. pphetas. ꝛ agiographa distinguūtur. ibi: Primus apud eos liber ꝛc. Tertio oñdit huius plogi vtilitatē s. ut sciamus librorū canonis ꝛ apocryphorū distinctionē. ibi: Hic plogus scripturarū. Quarto sermonem apostrophat ad lectorem. ꝛ facit tria. primo rogat ne ipsius intentionē puertat. dicendo q. lxx. interpretes reprehendere intendat. ibi: Que cum ita sebabeant ꝛc. Deinde monet ut istius opis lectioni attendat. ibi: Lege ergo primū ꝛc. Ad vltimū consulit ei ut cum alijs conferat. ibi: Certe si incredulus es ꝛc. Quinto rogat paulam ꝛ eustochium ut contra detractores eum ptegāt clypeis orationū. quia nō vult verbis cōtendere contra ipsos. ibi: Sed ꝛ vos famulas xp̄i ꝛc. a Viginti ꝛ duas lr̄as ꝛc. Et euidēter appareat qō dr̄ in lr̄ā. nota q̄ dicit Isidor⁹ in p̄ etymol. Littere latine ꝛ grece ab hebreis videnf exorte. apud illos enī pr⁹ dictū ē aleph: deinde ex ꝑsili enūciatiōe apud grecos tractū ē alpha. inde apud latinos. a. Sz hebrei. xxij. elementz lr̄ax p̄m veteꝝ testamēti libros vtunf. Greci vo. xxiiij. Latini aūt inter vtrāq; linguam pgredientes. xxiij. elementa habent. Hebreox litteras dicunt a lege cepisse p moysen. Syrorū autem ꝛ chaldeorum pabrahā. Ūñ cum hebreis ꝛ numero ꝛ sono concordant. sed solis caracteribus. i. figuris discrepant. ꝓpter hoc dicit hic Hieronym⁹. Viginti duas litteras ꝛc. | i. vicina. qz ei assimilat in sono ꝛ in nūero lr̄ax.

b Nam ꝛ ipsi viginti duo ꝛc | i. formationib⁹ litteraꝝ.

c Et apicibus discrepantes. i. titellis siue litterarum sūmitatibus. Samaria sicut ait Hieronym⁹ in libro de locis ciuitas est regalis in israel que nunc sebaste dicitur. sed ꝛ omnis regio que circa eam fuit a ciuitate nomen accepit. ꝛ inde dicuntur samaritani. sed quare introducunt hic. qz samaria decem tribuū regione destructa a salmanasar rege assyriorum. ꝛ decem tribub⁹ captiuatis. ꝛ vltra montes caspios collocatis. rex assyriorum ex diuersis gentib⁹ misit in samariam incolas qui terram colerent ne in solitudinem verteretur. qui nescientes legitima terre illius a bestijs necabātur. qō rex assyriorum compriens inito cōsilio misit ad eos quosdam de sacerdotibus hebreox qui docerent eos legitima terre. illi autē receperunt tm̄ pentateuchum moysi. ꝛ ideo litteras hebreox adhuc in scriptis suis retinent. ꝛ ꝓpē hoc introducunt hic in testimoniū numeri litteraꝝ. sed post reuersionem iudeorum de captiuitate babylonica. i reparatione bibliothece combuste a chaldeis Esdras quasdam nouas litteras inuenit ꝛ quasdam mutauit que nimis aspere sonabant. ꝛ hoc est quod sequit: d Certūq; est ꝛc. | a nabuchodonosor rege babylonis. ut habet. iiij. Reg. xxv. ꝛ. ij. Paral. xxxvj. e Et instaurationem templi sub çorobabel. j. Esdre. vj. f Alias litteras ꝛc. | i. figure uel formationes lr̄aꝝ. Sic ostenso numero litterarū descendit ad figurā ut oñdat numerū librox de. te. cōcordare in litteris ꝛ figuris. vñ dicit: g In libro ꝛc. | i. cōputatio

h Sub leuitarū ac sacerdotū censu. Numeri. iij. Censeo. es. dicit numerare. ꝛ inde hic census dicit numeratio. i Mystice i. figurate. qz p hanc numerū. s. xxij. dat intelligi q̄ sacerdotes ꝛ leuite deberent intelligere. xxij. libros de. te. k Et nomen domini ꝛc. Dictū est supra q̄ post reparationem templi esdras alias litteras reperit. tamē vsq; ad tempus illud samaritani ꝛ hebrei easdem litteras habuerunt. ꝛ hoc patet. quia: Et nomen domini tetragrāmaton ꝛc. | Tetragrāmaton interpretat quatuor litterarum. ꝛ componitur a tetra quod est quatuor ꝛ grāma quod est littera. Est autem nomen domini quod erat in lamina aurea que super thyaram fronti pontificis iminebat. Exo. xxviij. f. ꝛ quatuor litteris scribebatur. s. iotb: he: vau: ꝛ heth. ꝛ scōm Hieronymū in quadā epistola ad Marcellam. Jotb interpretat p̄ncipiū. vau ꝛ hec ista. heth vita. ꝛ est ita intelligenda interpretatio. Iste scilz xp̄s qui per legalē pontificē figurat est principium vite. i. actor vite spiritualis. s. per incarnationem ꝛ passionem suam. Aliam interpretationem inuenies in postillis. l Sed ꝛ psalmi ꝛc. adhuc ostendit q̄ viginti due littere sunt apud hebreos per q̄nq; psalmos qui apud ipsos per omnes litteras alphabeti digeruntur. tamen in epistola quadam ad Marcellam non facit Hieronymus nisi de quatuor mentionem. sed forte vitio scriptorum omissus est centesimus syndecimus. ꝛ hoc sunt verba Hieronymi. Scire debes quatuor psalmos sm̄ ordinem hebreorum incipere elementorum. tricesimū sextum ꝛ centesimū decimū⁹. centesimū decimū octauum: ꝛ centesimū quadragesimū quartum: verum scire debes in principijs. ps. singulis litteris singulos versiculos qui trimetro iambico versu constant esse cōexos. inferiores tetrametro iambico cōstare. s. sicut deuteronomij canticū scriptū est. Sunt qui alios putent hoc ordine incipere. sed falsa eorū opinio est. legelitteram sic: Sed ꝛ psalmi. isti qui sequunf: m Tricesimus sextus. Noli emulari. n Et centesimus decimus. Confitebor tibi domine in toto corde meo: in consilio iustorum ꝛ congregatione. o Et centesimus syndecimus. Beatus vir qui timet dominū. vbi glosa. est etiam ille psalmus digestus per omnes litteras alphabeti. p Et centesimus decimus octauus. Beati immaculati. in quo sunt. xxij. octonarij versuū ꝛ singulas lr̄as octo ꝑsus sequunf. Nam ex alpha prima littera incipiunt octo ꝑsus. ex heth secūda lr̄a alij octo. ꝛ sic de alijs octo vsq; ad thau que est extrema lr̄a. ita dicit Hieronym⁹ i epla supradicta.

q Et centesimus quadragesimus quartus. Exaltabo te de⁹ meus rex. in quo sicut ait Hieronymus in eadem epistola singulis litteris singuli versus gemine computantur. r Cēꝫ diuerso ꝛc. | ut dictū est. s Tamen eiusdem numeri ꝛc. | id est duodecim litteꝝ ordinanf qui ut trimetrū iambicū dictū est s. in epla ad Paulinū. vij. ca. vbi agit de lamentatiōb⁹ Hieremie. Sed tetrametrū recipit iambicū oibus locis: sed spondeū tm̄

in imparib⁹.⁊ dr iambicū a pede predomināte in loco pari: in q̄ nullus alius pes velit poni.⁊ sicut dr in cōmento boetij de psolatione sup illū locū p̄mi libri: ⁊ stelliferi cōditor orbis. iambicū metrū.si dimetrū est q̄tuor habet pedes.si trimetrū est sex.si tetrametrū octo.grā exēpli accipiat istud :Deus creator omnis: iā surgit hora tertia : re⁹ iamb⁹ prim⁹ : crea alē iamb⁹ : iunge simul ⁊ habebis vnū metr̄:tor o iambus. mniū alter iamb⁹: iunge sil⁹ ⁊ habebis secundū metrū. iam sur sponde⁹:git bo iamb⁹ : iunge sil⁹ ⁊ habebis tertiū metrum. ra ter sponde⁹·tia iambus.iunge simul ⁊ habebis q̄rtū metrū.Et ita patz q̄re dicat tetrametrū.Silr posses ponere exemplū in illo hymno. Jā lucis orto sidere : re⁹ precemur supplices: ⁊ in psilib⁹. coiter tñ assignat ibi dimetrū iambicū : qz in quolibet ꝑsu hymni sūt q̄tuor ꝑsus metrici. Iste eni est vn⁹ versus metric⁹ : Jam luc orto sidere. alius est : rem precemur supplices.⁊ sic de alijs.

Et hieremie [a] lamētatiões : ⁊ [b] oratio ei⁹:salomonis [c] q̄s in fine,puerbia:ab eo loco in q̄ ait Mulierē fortē quis inueniet : eisdē alphabetis uel incisionib⁹ supputāt.] Porro [d] q̄nq; lr̄e duplices apud hebreos sūt : caph mem : nun : phe: sade.] Alit [e] eni scribūt p bas ꝓncipia mediate⁹q; verbo: aliter fines.] Unde [f] ⁊ q̄nq; a plerisq; libri duplices estimant: samuel: malachim : dabreiamim: esdras : hieremias cum cynoth.i.lamētationib⁹ suis. Quō [g] igit vigintiduo elemēta sūt p q̄ scribim⁹ hebraice oē qđ loquimur:] ⁊ [h] eo initijs vox humana cōprehendit:] ita [i] vigintiduo volumina supputant: quib⁹ quasi litteris ⁊ exordijs in dei doctrina tenera adhuc ⁊ lactens viri iusti eruditur infantia.] Primus [k] apud eos liber vocatur breſith :] quem nos genesim dicimus.secundus ellesmoth : qui exodus appellatur.tertus vagecra.i.leuiticus.quart⁹ vagedaber: quem numerum vocamus.quint⁹ elleaddabarim: qui deuteronomiū prenotat. Hi sunt quinq; libri moysi q̄s propie thorath [l] id est legem appellant. Secundū [m] ꝓphetarū ordinem faciunt ⁊ incipiūt ab iesu filio naue: qui apud illos iosue ben nun dicitur. Deinde subtexunt sopthim: id est pro elementis vocantur· cum dicimus non posse constare in eadem syllaba.r.ante.p. non de litteris dicimus sed de pronunciatione earum.nam q̄tum ad scripturam possunt coniungi : non tamen enunciari nisi postposita.r. [b] Et eorum initijs vox humana comprehenditur. id est ex bis vigintiduobus elemētis uel litteris initiatur ⁊ componitur. Hñ dicit Priscianus in maiori voluuine.Littera ē minima ps vocis composite ꝛc̄. hoc est que constat ex compositione litterarum. i Jea vigintiduo volumina supputāt⁹ quib⁹ quasi litteris ⁊ exordijs ꝛc̄.] quasi diceret.sicut puer instruitur per litteras ad compositiones vocū: ita p hos libros instruitur auditor in doctrina fidei ⁊ morum. [k] Prim⁹ apud eos liber vocat breſith. In epistola ad Paulinū.vij.ca.exponūt hec : quorum expositionem brevitatis causa non itero in hoc loco. Littera satis patet omnibus.tamen aliqua breuiter perstringam. [l] Thorath.scōm Remigium·lex uel pentateuch⁹. [m] Secūdū ꝓphetarū ordinem faciunt ⁊ incipiunt ab iesu filio naue. videtur q; male assignetur iste ordo ꝓphetarum:quia ꝓphetia est rerum euentus immobili veritate venunciatio.quod non facit aliquis liber historicus. Responsio.quia prophetia non est solum annūciatio futurorum verbis sed etiā factis.ut Osee.xij. Ego visionem multiplicaui ⁊ in manu prophetarum assimilatus sum.id est ostensus. quia non tm̄ verbis predicabant sed ⁊ operibus prefigurabant. similiter Jsaie.xx.legitur q; isaias incessit nudus ⁊ discalciatus tribus diebus in signum ⁊ portentum trium annorum captiuitatis venture super egyptum ⁊ ethiopiā. Sed scōm hoc iob ⁊ alia agiographa dicunt inter prophetas enumerari. ideo dicit Hugo de sancto victore.q; liber prophēticus dicitur duobus modis : uel quia editus a prophēta : uel quia scriptus ꝓphetico stilo. Hñ Josue.iudicum : samuel : ⁊ malachim prophete dicuntur quia a prophētis conscripti. Josue igitur prophēta fuit. ut Numeri.xxvij. Tolle iosue filium nun in quo est spiritus domini.⁊ Deut⁹.xviij. Prophētam de gente tua ⁊ de fratrib⁹ tuis sicut me suscitabit dom̄in⁹. hoc dicitur de iosue ad litteram . Sed adhuc daniel inter prophētas numerari deberet : ⁊ liber psalmorū. Responsio. prophētia largissime dicitur inspiratio diuina occulta denunciās.⁊ sm̄ ꝺ historia creatiōis reuelata moysi dicit ꝓphetia.large aūt dicit ꝓphetia denunciatio futurorū factis uel verbis figurativa.⁊ sm̄ hoc libri de.te. dicunt continere ꝓphetiam.qz in illis continent figure futurorū .j. Cor̄.x. Omnia in figura contingebant illis. Specialiter dicit ꝓphetia denunciatio futuri verbis uel factis per hominem spiritum prophētie habentem. Sic psalteriū ⁊ daniel dicuntur prophētie. Specialissime dicit ꝓphetia denunciatio futuri verbis uel factis anthonomatice: ⁊ per viros prophētas.⁊ sic iosue ⁊ iudicum ⁊ duo primi libri regum ꝓphetie dicuntur. Proprie dicit ꝓphetia denunciatio futuri ut futuri.ut Jsaie.hieremie ⁊ ceterorū. Vel aliter dici potest q; ꝓphēta tripliciter dr̄:officio: grā: ⁊ missiōe.

a Et hieremie lamentationes.de quibus habitum est s̄.in epistola ad Paulinū.ca.vij. b Et oratio eius.que incipit: Recordare domine. c Salomonis quoq; in fine,puerbia ꝛc̄.] id est numerantur alphabeta.appellat litteras alphabeti sm̄ quas fit versuum supputatio ⁊ ordinatio. Incisiones appellat metrorum uel versuum distinctiones : in quibus quasi incisi distinguuntur pedes : sicut patet supra proximo.uel quia ita certum habent numerum syllabarum q; quicquid superfluū est videtur abscisum.vñ Hieronym⁹ ad Marcellā: Proverbia salomōis extremum claudit alphabetum:quod tetrametro iambico supputatur ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem ꝛc̄.pv̄.xxxj d Porro quinq; littere duplices ꝛc̄. Hic assignat aliam conuenientiam inter litteras alphabeti ⁊ libros veteris testamenti.littera satis plana est. Porro quinq; littere duplices apud hebreos ꝛc̄.] ⁊ subiungit quare dicuntur duplices: e Aliter enim scribunt per bas principia ꝛc̄.] id est aliter scribuntur in principio : aliter in fine. f Unde ⁊ quinq; a plerisq; libri duplices estimantur ꝛc̄. Libri regum quatuor sunt apud nos. duo tm̄ apud hebreos.primū dicūt Samuel a nomine auctoris. Hñ dicit Jsidorus libro etymol.vj. Librum iudicum ⁊ ruth samuel edidisse creditur. Liber samuel eiusdem samuelis nativitatem ⁊ sacerdotium ⁊ gesta describit. idcirco nomen ab eo accepit. Et q̄uis hic liber saul ⁊ dauid historiam contineat : vtriq; tamen ad samuel referuntur:quia ipse unxit saul in regem.ipsemet etiam unxit dauid in regem futurum : cuius libri primam partem cōscripsit idem samuel.sequentia ꝓ⁹ usq; ad calcem scripsit dauid ꝛc̄.Secundum librum appellauit malachim.id est regum a materia. Hñ dicit Jsidorus etymol.vj. Malachim proinde appellatur eo q; reges inde ⁊ israelitice gentis : gestaq; eorum per ordinem digerat tempora. Malachim enim hebraice: latine regum interpretatur. Hunc librum Hieremias primus in vnum volumen coegit.nam ante sparsus erat per singulas regū historias. Dabreiamim hebraice : paralypomenon grece : verba dierum latine. Cetera patebūt inferius. g Quomodo igit vigintiduo elementa sunt per que scribimus ꝛc̄.] Littere dicūtur elementa quasi alimenta.ad similitudinem mundi elementorum.sicut enim illa coeuntia omne perficiunt corpus.sic hec cōiuncte litteralem vocem quasi corpus aliquod componunt.tamē elementa proprie dicuntur ipse pronunciationes : note autem earum littere : abusiue tamen ⁊ elementa pro litteris : ⁊ littere

Prologus

Officio qñ aliqs eligebat qui i dubijs ꝓsuleret dñm sicut moyses ⁊ iosue. Exatia sicut ille qui p inspiratiõẽ noticiã aliquoꝝ habat: que nec nã nec disciplina aliqua vari poterat sicut dauid ⁊ daniel. Missione sicut ille quẽ mittebat dñs ad nũciandũ que ei inspirauerat ut ionas. Quia ꝯo ꝓphete nõ dicebañ nec opa eoꝝ ꝓphetaꝝ opa vocabañ. nisi q̃ aut missione aut officio ꝓphetabãt. licz inspiratiõe edocti eẽnt. ideo dauid ⁊ daniel inter ꝓphas nõ cõputañ. qz nec officiũ habuerũt nec missi fuerũt. tñ grãm ꝓphetandi habuerũt. ⁊ in veritate ꝓphete fuerũt. a Cõpingũt. i. cõiungũt. vide vbi exponit cõpingere in opusculo de vocabulis biblie. b Quẽ nos regnorũ ꝛc. qz agit de duob⁹ regnis. s. de regno duarũ tribuũ qd dicit regnũ iuda. ⁊ de regno decẽ tribuũ: qd dr regnũ isrl. c Thareasra. hebraice liber. xij. ꝓphetaꝝ. d Agiographa. s. exposita sunt in ꝓlogo sup Josue circa principiũ. e Quẽ quinqs incisionibus. i. q̃nqs pctiõib⁹ uel distinctionib⁹ q̃ fiũt p fiat fiat. q̃tuor ꝑmas distinctiones terminãt q̃tuor psalmi qui terminant in fiat fiat. s. Beat⁹ qui intelligit. Deus iudiciũ. Misericordias dñi. ⁊ Cõfitemini ij. ⁊ inde vsq ad finem ꝓtenditur q̃nta distinctio. ꝓpter istas q̃nqs distinctiões volebat Hieronym⁹ dicere q̃nqs libros esse psalmoꝝ. Cõmuniꝰ tñ opinio est q sit vn⁹ liber. Qñ sic intitulatur psalteriũ: Incipit liber hymnoꝝ uel soliloquioꝝ de xpo. f Masloth. hebraice paratole grece: ꝓuerbiũ latine. Est aũt ꝓuerbiũ paratola uel similitudo vbi aliud dicit ⁊ aliud intelligit. vñ dr ꝓuerbiũ quasi ꝓ verbo positũ: uel q̃si verbũ ꝓ alio. vide in opusculo de vocabulis biblie: vbi exponit paratola. g Coeleth. hebraice: ecclesiastes grece: cõcionator latine. qz eius sermo nõ est ad vnũ sed ad vniuersos. Cõcionor aris. dicit loqui ad cõcionẽ. vñ cõcionator dr q̃ psuadet uel loquit cõcioni. h Syralyrim. hebraice: cantica canticoꝝ latine. Syr eni canticũ. a articul⁹. lyrim cãticoꝝ interpretat. que sic appellañ. eo q̃ vniuersa cantica precellãt. sicut sancta sanctoꝝ dicebãt. qz sanctoꝝ cõparatiõe sanctiora erãt. uel qz exteriori oraculo erãt sanctiora. quere plenius de his tribus libris. ⁊ de sapientie libro. ⁊ de ecclesiastico. J. in ꝓlogo sup libros salomonis qui sic incipit: Jungat epla ꝛc. i Dabreiamim. hebraice: paralypomenon grece: verba dierum latine. Dabreiamim terminat in. m. qd sicut patz p glosam hieronymi Beñ. xxxv. vbi dicit: Errãt qui putãt beniamin filiũ dierũ interpretari. extra eni dicit iamin. ⁊ finit in. n. dies quidem appellant iamim. ⁊ terminat in. m. cum ergo dabreiamim interpretet verba dierũ ⁊ non verba extre. patz q̃ terminat in m. ⁊ non in. n. k Chronicon. i. tpale uel tẽporaneũ. eo q̃ totiũ tẽp⁹ cõplectit ab adã vsq ad finẽ regũ. Et dr a chronon qd est tẽpus. ⁊ inde chronicus ca. cum. i. tpalis uel tẽporane⁹. ⁊ chronica. corũ. tpa uel tẽpoꝝ series uel ordo. uel vbi tpa uel facta diuersoꝝ tẽpoꝝ cõtinent. vide ꝛ. in epla ad Paulinũ. vij. ca. vbi exponit paralypomenon. l Lynoth. hebraice: treni grece: lamentationes latine. m Quos sub numero ꝛc. iiij. ca. vigintiq̃tuor seniores sũt ꝛ. te. doc. eminentiã virtutũ ⁊ pfectionẽ optꝝ docentes. nam quater sex faciũt xxiij. ut p q̃ternariũ designet eminentia virtutũ. p senariũ pfectio operũ. qz sex dies sunt in qb⁹ licet operari. Uel p seniores. xxiij. designant. xij. patriarchas. ⁊ xij. ꝓphe. n Adorãtes agnũ. i. xpm verũ deũ credẽtes eũ p nobis passum. Per coronas. victorie tẽtationũ intelligunt q̃s prostratꝝ vultib⁹ offerunt dum oia bona sua deo humiliter attribuũt. Animalia q̃tuor sicut dicit glo. xps q natus est: passus: resurgẽs: ascendẽs. ⁊ breuit tãgit glo. q̃ xps dr lo in natiuitate. vitulus qui est animal imolaticiũ in passiõe. leo fortis in resurrectione. aquila que in altũ volat in ascensione. Uel ꝓtus fortitudinis designat in leone. in vitulo imobilis virt⁹ tẽperantie in bobe virtus iusticie. in aquila que viget in visu virtus prudentie. Uel in homine humanitas. in vitulo sacerdotiũ. in leone regnũ. in aquila exprimitur diuinitatis sacramentũ. o Oculatis ante. ratione principij. p Et retro. ratione finis. ipse est eni alpha ⁊ o initium ⁊ finis. Apocal. xxj. b. q Clamantibus. id est in sanctis suis gratias agentibus. r Sanctus. pater. s Sanctus. filius. t Sanctus. spiritus sanct⁹. v Dñs. ꝓpter regnũ qd ꝓprium est bonitatis. ꝛ Deus. i. videns xpm sapientiam. y Omnipotens. ꝓpter potentiam. z Qui erat. sine principio. a Et qui est. imutabilis. b Et qui venturus est. glo. filius corporaliter apparebit. tota deitas se manifestabit hominibus. c Hic prologus ꝛc. vide diuisionem ꝛ. posita in principio prologi. d Galeatũ principiũ. metaphorice loquit. qz sicut capiti supponitur galea ⁊ armatum contra hostes se defendit. sic ꝓlogus iste omnibus quos hieronymus de hebreo transtulit in latinum superponi potest. ⁊ defendit sacram scripturam contra illos qui inducunt apocrypha pro agiographis. vide supra in prologo super Josue in principio. ⁊ inuenies quid sit apocrypbum ⁊ quid agiographum sequitur:

iudicũ libũ: ⁊ in eundem compingunt⁹ ruth: quia in diebus iudicũ facta eius narrat historia. tertio sequit samuel: quem⁹ nos regnoꝝ primũ ⁊ secũdum dicim⁹. qrtus malachim. i. regũ qui tertio ⁊ quarto regnoꝝ volumine cõtinet. Deliusq̃ multo est malachim. i. regũ: q̃s malacoth. i. regnoꝝ dicere. Non eni multarũ gentiũ describitur regna. sed vn⁹ israelitici ꝓpli qui tribubus duodecim continet. quint⁹ est Jsaias. sext⁹ Hieremias. septim⁹ Ezechiel. octau⁹ liber duodecim ꝓphetarũ. q̃ apud illos vocat thareasra c. Tertius ordo: agiographa d possidet. Et prim⁹ liber incipit ab iob. secund⁹ a dauid: quem e quinqs incisionib⁹ ⁊ vno psalmoꝝ volumine cõprehendit. tertius est salomon. tres libros habẽs: p uerbia: q̃ illi parabolas. i. masloth f appellant. quart⁹ ecclesiasten. i. coeleth g. quint⁹ est canticum canticoꝝ: quem titulo syrasyrim h prenotat. sext⁹ est daniel. septimus dabreiamim i. i. verba dierũ: qd significantius chronicon k totius diuine historie possum⁹ appellare: qui liber apud nos paralypomenõ ꝑm⁹ ⁊ secũd⁹ inscribit. octau⁹ esdras: qui ⁊ ipse similiter apud grecos ⁊ latinos in duos libros diuisus est. nonus hester. Atqꝝ ita fiũt pariter veteris legis libri viginti duo. i. moysi quinqꝝ: ⁊ ꝓphetarum octo: agiographoꝝ nouem. Quamq̃ nonulli ruth ⁊ cynoth l inter agiographa scribentes. ⁊ hos libros i suo putẽt numero supputãdos: ac p hoc eẽ pisce legis libros viginti quatuor: quos m sub numero viginti quatuor seniorum apocalypsis iohannis inducit]adorantes n agnum ⁊ coronas suas ꝓstratis vultibus offerentes: stantib⁹ coram quatuor aialibus oculatis o ante ⁊ retro p. i. in preteritũ ⁊ in futurũ respicientib⁹ ⁊ indefessa voce clamantibus q: scũs scũs r scũs s dominꝰ deus t omnipotens u: qui erat ⁊ x qui est ⁊ y qui venturus est. Hic z plogus scripturaꝝ quasi galeatus a principiũ oibus libris quos de hebreo vertim⁹ in latinũ cõuenire pot: ut scire valeam⁹ q̃cq̃d extra hos est inter apocrypha esse ponendũ. Jgit sapientia q̃ vulgo salomonis inscribit: ⁊ iesu filij syrach liber: ⁊ iudith ⁊ tobias: ⁊ pastor non sunt in canone. Machabeorum primũ librum hebraicum repperi.

Secund⁹ grec⁹ est: qđ ex ipsa⁹ phrasin ꝓbari pōt. Que⁹ cum ita se habeāt: obsecro te lector ne laborē meū reprehensionem estimes antiquoꝝ. In templo⁶ dei offert⁹ vnusquisq; qđ pōt. Alij aurū & argentū & lapides ꝑciosos: alij byssū⁶ & purpurā⁷ & coccū⁸ offerūt & hyacinthū⁹. Nobiscū bene agit: si obtulerimus pelles & capraꝝ pilos. Et tñ aplꝰ cōtemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Illā & tota illa tabernaculi pulchritudo & ꝑ singulas ꝑtes ecclesie ꝑsentis futureq; distinctio ꝓ lib⁹ tegit & alicijs⁸: ardoreq; solis & iniuriā hymbriū: ea q̄ viliora sunt ꝓhibēt. Lege¹ ergo primum samuel[m] & malachim meum.] Meū [n] inq̄ [o] meum. Quicqđ enī crebrū⁹ vertendo & emendādo sollicit⁹ & didicimus & tenem⁹: nr̄m est. Et cū intellexeri[s] qđ antea nesciebas: uel interpretē[p] me estimato si gratus es: uel [q] paraphrasten si ingratus: q̄q̄ mihi oīo ꝓscius nō sim: mutasse me quippiā de hebraica veritate. Certe si ire-

a Ex ipsa phrasin. i. ex ipso mō loquēdi: qz grecā redolet eloquentiā. Phrasis grece locutio latine. vñ piphrasis. i. circūlocutio. & antiphrasis ꝓria locutio. Item phraco verbū grecū idem ē qđ loqr. & inde phrasis locutio. & unde paraphrastes locutoꝝ. & cōponit metaphrastes. i. interpres. & paraphrastes q̄ min⁹ bñ interpret. b Que cū ita se habeāt &c. antiq̄. i. lxx. interpretū. c In templo al⁹. in tabernaculo dei &c. humiliādo se vt dē potius cōmendare lxx. interpretes q̄ cōdēnare. Hñ in. ij⁹ libro ꝓ Ruffinū cum posuisset eadē ꝓba q̄ hic sequūt dicit: Dēto ꝓ. lxx. interpretes tumeā superbio: ut illos aurū & preciosos lapides & purpurā me pelles & pilos capraꝝ in tabernaculo xpi obtulisse ꝓfitear. d Offert qđ potest Exo. xxv. a. & xxxv. b. e Byssum. linū candidissimū. g Coccū i. coccineū uel ꝑmiculum. h Hyacinthū. quendā lapidē preciosū: qñq; ponit hyacinthus ꝓ plana uel serico hyacinthini coloris. & ita pōt hic accipi: & melius q̄ ꝓ lapide. f Purpurā. pānū sericū ꝑciosū. Nota q̄ bis⁷ ē color⁹ niuei: cocc⁸ flāmei: hyacinthus aerei: purpura sanguinei. de istis quatuoꝝ optimētis que ponunt hic fit mentio Exo. xxv. i Et tamen apls. prima Cor⁹. xij. multo magis membra que videntur corporis infirmiora ee necessariora sūt &c. k Cilicijs. i. sagis cilicinis de pilis caprarum factis. vñ & capsilacia uel capillacia vela dicuntur. l Lege ergo primum. anteq̄ querse iudices. m Samuel &c. i. a me translatū. Samuel apud hebreos cōtinet duos primos libros regum apud nos: malachim duos vltimos. n Meum inq̄ meū. i. a me vraciter translatum & sollicite emēdatum: ꝓpter hoc dicit bis meū. o Inq̄. i. dico. verbū defectiuū est. Inq̄ presentis est & quandoq; futuri. p Interpretē. i. verum translatorē. vide in opusculo de vocabulis biblie vbi exponitur interpres. q Uel paraphrasten. i. iuxta loquētē. Paraphrastes dicit qui non transfert litterā ex littera sed sensum ex sensu. & dicitur a para qđ est iuxta & phrastes qđ est locutor. q̄si locutor ſm sensum & nō ſm litteram. tñ de hoc excusat se Hieronym⁹ dicens q̄ non est conscius se mutasse aliquid de hebraica veritate. r Coniectorē. i. diuinū uel vaticinatorē. Cōiector dicit interpres. uel in cōiecturis peritus: sortilegus: diuin⁹. s Sed & vos famulas xpi &c. Myrrha. i. vnguento in quo principalis species est myrrha. ꝓsus: Unguentū nardum: sed nardus dicitur arbor. Est unguentum myrrhum: sed gūmi myrrha uel arbor. Hlosa. myrrha ē amarissima species qua mortuoꝝ corpora condiunt. Myrrhū ꝓ o unguentū preciosissimū de myrrha factum. t Caput. i. diuinitatem. j. Corinth⁹. xj. Caput xpi deus. Cōstruesic: Sed & vos famulas xpi rogo que vngitis caput vñi. i. creditis & adoratis diuinitatem xpi. Discūbentis. i. sedentis in celo ad dexteram patris. Ungitis inq̄ myrrha fidei. i. fide de accepta super omnia fragrātia. vñ ipse dicit sponse. iiij. Canticoꝝ: Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. vnguentoꝝ dicit: quia nō solum caput sed & pedes xpi vngi debent. Caput vngit qui verum deum adorat & credit. Pedes ꝓ o vngit qui eum verum hominem credit. v Que nequaq̄ saluatorem. cum magdalena. Queritis in sepulchro. quia eum creditis resurrexisse. x Quibus iam &c.] i. contra detractores contra me brutaliter obloquentes. y Qui aduersum me rabido ore. i. insano. z Deseuiunt. i. insaniunt. a Et circueūt ciuitatem. diffamando translationem meā. ꝑs. In circuitu impij ambulant. b Atq; in eo &c.] i. iudicāt. scilz. c Si alijs &c.] i. protegas me orationibus: quia nolo contendere cū eis. & hoc est qđ subdit: d Ego sciens &c.] superbie & contumelie preponendā. e Illi⁹ semp &c.] i. in corde dēliberaui. f Custodiā vias meas. i. actiones & verba. g Ut non delinquam &c.] ne loquendo dem aditum calūnioſis i quo sepe fit turbatio: ut dicantur non dicenda. ideo: h Posui ori meo custodiam. i. silentium. quia custodiui os meum ne incongrua eructent. i Cum consisteret &c.] querens calumniā. Obmutui. i. ꝓnit⁹ tacui. k Et humiliatus sum. hoc. d. ut intelligas silentiū purum non dolosum. Uel humiliat⁹ sum. i. parat⁹ improperia ab eis humiliter sustinere. l Et silui a bonis. que docerem contēnentes qui causas contentionis querūt ne margaritas spargerē ante porcos Matb. vij. a. Nolite sanctum dare canibus. neq; mittatis margaritas ante porcos. ne forte conculcent eas pedibus suis & conuersi dirumpant vos.

vulus es: lege grecos codices & latinos: & cōfer cū his opusculis que nup emēdauim⁹: & vbicūq; discrepare inter se videris interroga quēlibet hebreoꝝ cui magis accōmodare debeas fidem. & si nr̄a firmauerit: puto q̄ eū nō estimes cōtradicere ut in eodē loco mecū sibi diuinarit. Sed & vos famulas xpi rogo que dñi discūbentis pretio / sissima fidei myrrha vngitis caput: que⁹ nequaq̄ saluatorem queritis in sepulchro: quibus⁸ iam ad patrē xps ascendit: ut cōtra latrātes canes] qui[x] aduersum me rabido ore deseuiunt[y]: & [z] circueūt ciuitatē atq; [b] in eo se doctos arbitrantur:] si[c] alijs detrahant: orationū vr̄arum clypeos opponatis.] Ego[d] sciens humilitatē meam] illi[e] semper sententie recordabor. Dixi] custodiam[f] vias meas: ut[g] nō delinquā in lingua mea] Posui[h] ori meo custodiam: cū consisteret[i] peccator aduersum me.] Obmutui & [k] humiliatus sum: & [l] silui a bonis.

Explicit prologus.

Explicit qualitercūq; expositio istius ꝓlogi galeati.

Primus liber Regū incipit. Prologus.

Per me reges regnant. ꝓv. viij. Sicut dictum fuit in principio libri Judicū populus isrl̄ post ingressum terre promissionis habuit triplicem modum gubernationis. quia primo fuit gubernatus per iudices vsq; ad saulem. secundo per reges a saule vsq; ad captiuitatem babylonicam. tertio per pontifices a reditu dicte captiuitatis & citra. de gubernatiōe autem populi sub iudicibus uel potius de eo populum gubernante per iudices actum est in libro Judicū. sicut dictū fuit ibidē. Et eodem mō in libris Regū & Paral. agitur de eo gubernāte ꝓpm̄ p reges. & hoc est qđ dicit in verbo ꝓassumpto: Per me reges regnāt.

In quo q̃dem verbo p̃mo tangit̃ hui⁹ gubernatiõis rector principalis cum dr: per me. q⁹ verbũ ꝓpositũ dr in psona sapientie increate: que deus est. secũdo tangit̃ rector ministerialis cum dr: reges in plurali. q⁹ sub uno rectore p̃mo qui deus est sunt multi reges generis humani. Circa primũ sciendũ q̃ sicut dr in libro de causis ꝓpositione p̃ma. p̃ma cã plꝰ influit in causatũ q̃ causa secũda. ⁊ ideo deꝰ qui est primꝰ ⁊ uniuersalis rector totiꝰ creature plus facit ad gubernationẽ cu⁹ uis̃let coitatis q̃cũq; alij. imo sine ipso alij nihil possũt facere: ꝓpter qõ de ipso dr Sap̃. viij. Attingit a fine usq; ad finẽ fortit̃: ⁊ disponit oĩa suauit̃. ⁊ ideo in psona ipsiꝰ dicit̃ p̃u. viij. Per me potentes impãt: ⁊ legũ cõditores iusta decernũt. Circa secundũ ꝑsiderandũ q̃ ly de⁹ oĩa gubernare possit ⁊ regere p seipsum: tñ ad ꝑseruãdũ pulchritudinẽ uniuersi q̃ ꝑsistit in ordine ptiũ ad inuicẽ. ⁊ ad deũ sicut ad primũ ducẽ: inferiora regit p media: ut corpalem creaturã p spũalem. ⁊ eodẽ mõ uulgares homines p reges. Sciendũ tñ q̃ in ꝓpło isral aliqui fuerũt reges ex diuina pmissione ad malũ ꝓpli subiecti. de quibꝰ dicit dñs Ose. viij. Ipsi regnauerũt ⁊ nõ ex me. Aliq̃ aũt fuerũt ex diuina ordinatiõe ad bonũ ꝓpli subiecti. sm q̃ dicit ij. Paral. xiij. Nũ ignoratis q̃ dñs de⁹ isral dederit regnũ dauid sup isral in sempiternũ ⁊c. De istis aũt tribꝰ videlz de duo principalit̃ ꝓplm isral regẽte. ⁊ de bonis regibꝰ ex diuina ordinatiõe institutis ad ꝓpli ꝓmotionẽ ⁊ de malis pmissis a deo regnare in ꝓpli delinquẽtis pnã. sm q̃ dr Ose. xiij. Dabo tibi regẽ i furore meo. tractat in libꝝ regũ ⁊ paral. ut patebit ꝑsequẽdo. a Cap̃. j.

Vit vir vn⁹. Circa mãm igit̃ istius libri ⁊ paral. sic ꝓcedit̃. q⁹ primo describit̃ ꝓpli isral ꝑ reges gubernatio. secũdo hui⁹ gubernatiõis q̃dam recapitulatio ⁊ supplerio in libris paral. Prima in duas: q⁹ primo agit̃ de regno isral unito. secũdo de dipartito. iij°. ⁊ iij°. libro. ꝓt̃ q̃ liber regũ apud hebreos in duas ptes diuidit̃: ita q̃ ibi duo sunt libri tñ. Primꝰ qui uocat samuel cõtinens primũ ⁊ secundũ libꝝ regũ. Secũdꝰ uocat malachim. i. regũ. cõtinẽs tertiũ ⁊ quartũ. Prima adhuc in duas. q⁹ primo agit̃ de rege seu de regno isral ex electiõe. secũdo ex paterna successione. libro. ij°. Circa primũ sciendũ q̃ ubi incohat̃ unus modꝰ regiminis. precedẽs modꝰ terminat̃ ibidẽ. Et ideo primo agit̃ de terminatiõe regiminis sub iudicib⁹. secundo de inchoatione regiminis sub regibus. ix°. ca. Circa primũ sciendũ q̃ occasio terminatiõis regiminis iudicũ. ⁊ ꝓcedi regẽ sup ꝓplm fuit malicia filioꝝ hely ⁊ samuelis. ut habet̃ j. viij. ca. ⁊ ideo primo agit̃ de natiuitate samuelis sub hely iudice. secundo de malicia filioꝝ ytriusq;. ij. ca. ibi: Porro filij hely filij belial. Prima i tres. q⁹ primo describit̃ ipsiꝰ anne petitio. secũdo petitiõis exauditio. ibi: Cognouit aũt helchana. tertio gratiarũ actio. ibi: Et orauit anna. Prima adhuc in duas. q⁹ primo describit̃ occasio petẽdi. secũdo modus postulandi. ibi: Surrexit aũt anna. Occasio aũt petitionis ei⁹ fuit malicia fenẽne exprobrantis ei sterilitatem etiã in diebus solẽnibus qñ debebat esse in quiete oratiõis. ⁊ hoc est qõ dr: Fuit vir vn⁹ de ramathaim. ꝑ m. in fine debet scribi. quia sic est in hebreo. ⁊ est ramathaim una dictio. Ex quo patet error illoꝝ qui scribũt. n. in fine facientes inde duas dictiões ita q̃ li in sit ꝓpositio iuncta cũ dictione sequẽte. ut ramathasit nomen ville. ⁊ sophim nomẽ regiõis in qua est ramatha. ⁊ hoc dictũ ꝓcedit ex ignorantia hebraice ueritatis. sic igit̃ exponũt hebrei de ramathaim sophim. i. de excelsis respicientib⁹. q⁹ sunt ibi duo montes mutuo se respiciẽtes. Aliter exponũt alij de ramathaim sophim. i. de excelsis respicientiũ uel speculantiũ. q⁹ li sophim qõ est pluralis numeri indifferenẽ põt stare ꝑ quolibet casu. eo q̃ nomina hebraica sunt indeclinabilia. ⁊ dicunt excelsa respicientiũ. q⁹ inde põt uideri longe. sm alios ꝙo dicuntur excelsa speculantiũ. q⁹ ibi habitabãt uiri in lege studiosi. b Et nomen eius ⁊c.] iste fuit leuita de filijs cohare. ut dr. j. Paral. vj. c Ephrate⁹. nõ q̃ esset de tribu ephraim: sed q⁹ manebat in mõte ephraim. ut ꝓdictũ est. sicut aliq̃s dr ciuis parisiensis q̃uis sit natiõe anglic⁹. Aliq̃ ꝙo dicũt q̃ dr ephrate⁹ ab ephrata que altero nole dr bethleem eo q̃ mat̃ ei⁹ fuit de bethleem. sed hoc nõ est uerisile: q⁹ filij nõ cognominanť a matrib⁹. sed a pr̃ibus. Et habuit duas uxores. primã eni. s. anna fuit sterilis. ⁊ iõ aliã superduxit. d Et ascẽdebat ⁊c.] i. in festo pasce pentecostes ⁊ tabernaculoꝝ. istis eni tribꝰ tribus debebat apparere de masculinis coram dño. ut dr Exo. xxiij. debitis aliq̃ parcebat ꝓpło de duabus festiuitatib⁹ ultimis ꝓt̃ longitudinẽ uie ad locũ cultꝰ diuini: uel alia cã rõnabili. utrũ aũt iste ascẽderet semel in ano uel pluries nõ dr expresse ex textu. uidet̃ tñ magis q̃ semel. eo q̃ subditur postea: Sicq; faciebat p singulos anos cũ redeũte tpe ascẽderẽt ad tẽplũ dñi. e Erãt aũt ibi duo filij hely ofni. sic debet scribi pi. in fine. f Deditq; fenẽne uxori ⁊c.] i. nouas uestes ꝑ solẽnitate. ut dicũt alij. meli⁹ tñ uidet̃. s. q⁹ p hoc intelligan̄ ptes sacrificij. faciebat enim helchana hostiã pacificã deo. pgrãs actione: de qua una ps incẽdebat̃ sup altare. s. adeps. reliq̃ erat sacerdotis ut pectusculũ ⁊ armꝰ dexter. reliq̃ carnes erãt offerẽtis. ⁊ de istis dabat ptes filijs ⁊ filiab⁹ ⁊ uxoribꝰ q̃si qd sacrũ. g Anne aũt dedit ⁊c.] nõ. s. de datiõe: sed q⁹ nõ habebat literos de anna quib⁹ ptes darent̃. iõ subdit̃: h Quia annã diligebat. ꝓt̃ qõ magis tristabat̃ de sterilitate ipsiꝰ. In hebreo dr: Unam ptem pulchrã uel duplicẽ. cuiꝰ ratio subdit̃: q⁹ annã diligebat. ⁊ in hoc uolebat honorare eam. i Affligebat quoq; eam emula eius. i. fenẽna dicendo ei ꝙba pungitiua intantũ ut ei exprobraret sterilitatem. k Porro illa flebat. pre tristicia. l Et non capiebat cibum. i. parũ de cibo capiebat. ⁊ qd modicum est quasi nihil reputat̃. ut habet̃. ij. physicoꝝ. m Nũquid nõ ego melior ⁊c.] qõ exponunt hebrei de pueris fenenne. q. d. intantũ diligo te q̃ ego sum melior tibi q̃ decem filij fenenne matri sue. hoc dicẽs ad ipsius ꝙsolationem. Alij exponũt: q̃ decem filij. i. q̃ si haberes decem filios. sed ista expositio nõ uidet̃ rationabilis. quia si haberet decem filios non ꝓpter hoc excluderetur amor helchane ad ipsam uel minueret̃. sed magis includeretur ⁊ augeret̃. n Surrexit aũt anna. hic q̃nter describit̃ modus orandi humilis ⁊ deuoti. cũ dr: Surrexit aũt anna. ut iret ad locũ orationis iuxta tabernaculũ. o Postq; comederat ⁊c. Ex quo ꝑz qõ supra dictũ est. s. q̃ comederat aliquid de modicũ

Et[a] heli sacerdote sedente sup sellã ante postes domus dñi cũ esset anna amaro animo: orauit ad dñm flens largiter: & votũ vouit dicens: Dñe exercituũ si respiciẽs videris afflictionẽ famule tue: & recordab' mei fuerit: nec oblit' ancille tue: dederisq; serue tue sexũ virilẽ: dabo eum dño oĩbus diẽb' vite ei': & nouacula nõ ascendet sup caput ei'. ¶Factũ est aũt cũ illa multiplicaret p̃ces coã dño: ut heli obseruaret os ei'. ¶Porro anna loquebat in corde suo: tm̃q; labia ei' mouebant: & vox penit' nõ audiebat. Estimauit' ergo eam heli temulentã dixitq; ei: Usq;quo ebria eris: Digere[c] paulisper vinũ q̃ mades. Respõdens anna: nequaq̃[d] ita dñe mi. ¶Nam[e] mulier infelix nimis ego sum: ¶ vinũq; & oẽ qđ inebriare pot nõ bibi: ¶ sz effudi aiam meã in ꝓspectu dñi. Ne[f] reputes ancillã tuã quasi vnã de filiab' belial: ¶ qz ex multitudine doloris & meroris mei locuta sum vsq; in psens. Tũc heli ait ei: Uade in pace: & de[g] israel det tibi petitionẽ tuã quã rogasti eũ. At illa dixit: Utinam[h] inueniat ancilla tua grãm in oculis tuis. ¶Et abiit mulier in viã suã: & comedit: vultusq;[m] illi' nõ sunt amplius in diuersa mutati. ¶Et surrexerunt mane & adorauerũt cora dño: reuersiq;[n] sũt: & venerũt in domũ suã ramatha. ¶Cognouit aũt helchana annã vxorem suã & recordat' ẽ ei' dñs. Et factũ est p' circulũ dierũ cõcepit ãna & peperit filiũ: vocauitq;[o] nomẽ eius samuel: eo q̃ a dño postulasset eũ. Ascẽdit aũt vir ei' helchana & ois dom' ei' ut imolaret dño hostiã solẽnem & votũ suũ: & ãna nõ ascẽdit. Dixit enĩ viro suo. Nõ' vada donec ablactẽt filiũ & adducã eũ ut appareat ante cõspectũ dñi: & maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir suus: Facquod bonũ tibi videt: & mane donec ablactes eum: p̃ corq;[p] ut impleat dñs ꝟbũ suũ. ¶Mãsit ergo mulier & lactauit filiũ suũ: donec amoueret eũ a lacte. & adduxit eũ secũ postq̃ ablactauerat in vitulis[t] trib': & trib' modijs farine: & amphoram vini: & adduxit eum in domũ dñi in silo. Puer aũt erat adhuc infans. & immolauerunt vitulum: & obtulerunt puerum heli. Et quo videtur q̃ vnũ vitulum obtulerũt in sacrificiũ dñi. & alios duos obtulerũt heli sacerdoti. quia puerũ dimittebãt in cura ipsi'. vñ subditur:

a Et heli sacerdote sedẽte sup sellã. i. super sedẽ magnã & honorabilẽ. ut vicũt hebrei. ex hac sessione vidẽtes q̃ illa die fuerat instituꝰ iudex sup ꝓpm. sed hoc non videt verũ. qz. j. iiij. ca. dr q̃ ipse iudicauit isrl. xl. annis. Item ca. sequẽti dr q̃ samuel adhuc iuuene existẽte heli erat senex valde. Ex quo videt q̃ plures annos fuit iudex ante nativitatẽ samuelis: qui cõceptꝰ fuit & natꝰ eo tem anno quo mater eius orauit. p ipso babẽdo. ut ꝓfitent hebrei & sat̃ apparet ex sequẽtib'. nec valet motiuũ allegatũ. qz. j. iiij. ca. dicit: heli sedebat sup sellã de qua cecidit & mortuꝰ est. ut ibidem dr: ex qua sessiõe non pot vidi q̃ illa die fuerit factꝰ iudex. nec sibi exista. b Et nouacula non ascendet sup caput eius. ex hoc datur intelligi q̃ deberet tenere ritũ nazareor. sicut dictũ fuit Judic. xiij. de samsone. c Ut heli obseruaret os eius. attendẽs si aliqđ verbũ exprmeret. uel a motu labioꝝ cessaret. d Estimauit q̃ heli temulãtã. i. plenã vino. & dr a temeto qđ figit bonũ vinũ & lentos qđ est plenũ. e Digere paulisp vinum. q. d. vade prius ad vomiẽdũ. & postea venias ad orandũ. f Nequaq̃ inqt &c. ¶ s. sum ebria ut tu credis. g Nam mulier infelix &c. ¶ tũ ꝓpe defectũ. plis. tũ ꝓpter verba fenẽne me ꝓuocantis. h Utinã q̃ & omne &c. ¶ qz liquorem inebriatiuũ nõ biberat illa die. uel si biberat acceperat ita parum q̃ quasi nihil esset reputandũ. i Ne reputes ancillam &c. ¶ i. sine iugo discipline. k Deus israel det tibi ꝓtitionẽ. In hebreo habet: Dabit tibi ꝓtitionẽ &c. l Utinã inueniat ancilla tua &c. ¶ ut velis orare ꝓ me dñm. m Ultusq; illius non sunt &c. ¶ quia passiones ire & tristitie que mutant faciem in diuersos colores recesserunt ab ea ex consolatione exteriori verborum dei. & ex interiori consolatione gratie diuine. n Reuersiq; sunt: & venerunt in domũ suam ramatha. ista ẽ eadẽ ciuitas que supra nominata est ramathaim. Ramathaim enĩ qđ figit excelsa. plurale est huius nominis ramatha qđ figit excelsum. sicut in latino eadem ciuitas aliquando vocatur nomine singulari. & aliquãdo nomine plurali. sicut ciuitas ebroicensis. aliquando vocatur ebroias. aliquando ebroie. o Cognouit autem helchana annã vxorem suam. s. postq̃ reuersus fuit in domũ suam. quia iudei euntes in hierusalem cum vxoribꝰ suis ad diem solẽnem: uel causa sacrificij seu orationis vsq; ad reditum suum in domos suas continebant ab vxoribus suis: & ad hoc melius seruandum postea fuit constitutũ q̃ quãdo de eadem ciuitate ibant hierusalem propter victam causam plures viri & plures mulieres. viri ibant in vna comitiua. & mulieres in alia. pueri autem de quibus non erat suspitio poterant ire in ista comitiua uel in alia. & ideo cũ saluator noster ihesus xp̃s. xij. annoꝝ ascendisset in hierusalem ad diem festum: & ibi recedentib' parentibus remansisset: non cognouerunt parentes eius. existimantes illum esse in comitatu. ut habet Luce. ij. qz ioseph existimabat eũ esse in comitatu mulierũ. maria aũt mater eius in comitatu virorum. p Uocauitq; nomen eius samuel eo q̃ postulasset eum a domino. samuel enĩ interpretat q̃si postulatus a deo. sequitur: q Non vadam donec ablactetur infans. duplex est ablactatio. vna est abstractio a lacte mamille. & ista fit circa ꝓncipium tertij anni uel circit. alia est ablactatio q̃n abstrahit puer a lacte pueritie: quando incipit vti alijs cibis cõmunib' & lacticinijs non nutritur amplius. & hoc fit circa decimũ annum uel circiter. & de hac ablactatione loquitur hic scriptura. quia ante decimũ annũ uel circiter pueri nõ sũt apti ad faciendum aliqđ officium in templo domini sed ex tunc possunt aliqua parua officia facere ut accendẽ lampades uel huiusmodi. & sic paulatim assuefieri ad maiora. r Et maneat ibi iugiter. In hebreo habet vsq; ad seculũ. i. vsq; ad q̃nquagesimũ annũ. qz vltra non tenebant leuite seruire in templo. ut habetur Numeri. iv. vñ & j. vij. ca. dr q̃ samuel fact' iudex ꝓcedebat p singulos ãnos circuiens bethel & galgal & maspha. & iudicabat israelẽ i supdictis loc. s Precorq; ut ipleat &c. ¶ quale aũt fuerit illud ꝟbũ nõ exprimit hic scriptura. & ꝓpter hoc dicũt aliqui hebrei q̃ ante nativitatẽ samuelis audita fuit vox de celis q̃ futurus erat quidam iust' noie samuel: ꝓpe qđ mulieres plures parientes masculos illo tpe vocabãt eos noie samuelis: quousq; p opa apparebat q̃ de illis nõ intelligebat vox diuina. & ꝑm hoc sic itelligit ꝟbũ helchane ꝓdictũ. Precorq; &c. i. precor dñm ut p bonã indolẽ isti' pueri appareat q̃ ille sit samuel de quo audita est vox a deo emissa. sed istud videt ficticiũ. tum qz de scriptura nõ bñ. tũ qz anna nõ vocauit filium suũ samuelem ꝓpter aliquã vocem de celo auditam. sed quia postulauerat eum a domino. ut predictũ est. & ideo aliter dicit q̃ verbum domini hic accipit verbũ ipsius heli sacerdotis. qui ꝑm veritatem hebraicam dixerat anne deprecanti: Dabit tibi dominus ꝓtitionẽ tuam. ut ꝰ. dictũ est. & hoc dixit instinctu spiritus sancti. anna ꝟo ꝓtebat a domino filium qui viueret & ministraret in templo domini ut patet ex predictis. & hoc precabatur helchana a domino impleri. qz licz puer samuel esset natus non tm̃ adhuc erat in statu quo posset in tabernaculo ministrare. t In vitulis tribus. postea dicitur: Et immolauerunt vitulum: & obtulerunt puerum heli. Ex quo videtur q̃ vnũ vitulum obtulerũt in sacrificiũ dñi. & alios duos obtulerũt heli sacerdoti. quia puerũ dimittebãt in cura ipsi'. vñ subditur:

Regum I

a Et ait anna obsecro mi dñe. ⁊ subintelligit q̄ iste puer sit discipulus ⁊ minister eius. Cetera patent in lrā.

Et orauit anna. Hic p̄mittit b Cap. ij. grāy actio. p beneficio recepto. ⁊ hoc fit in cantico anne. In quo p̄mo grāy actio reddit. secūdo ānam ꝑtra superbiam ⁊ ingratitudinem inuehit ibi: Nolite multiplicare loq̄ sublimia. tertio rei magnificatio subdit ibi: Dñi enī sūt cardines. Circa p̄mū dr: Et orauit anna q̄ grāy actio est ḡdam spēs orationis. ut dr. j. ad Timotheū. ij. vbi dicit sic: Obsecro igit̄ p̄ omniū fieri obsecrationes: orationes: postulationes: grāy actiones ⁊c. c Exultauit cor ⁊c] gaudiū ꝓprie loquēdo ē delectatio appetitꝰ intellectiui ab intra in bono adepto uel p̄senti. Sed q̄ resultat in signis exterioribꝰ tūc dr exultatio ⁊ dr quasi extra saltatio. totaliter autem gaudebat ānā de beneficio sibi collato a deo p̄m illud. ps. Cor meū ⁊ caro mea exultauerūt in deū uiuū.

eum ad templū domini in silo. Puer autē erat adhuc infantulus. Et immolauerunt uitulū ⁊ obtulerūt puerum heli. Et a ait anna: Obsecrō mi domine uiuit anima tua. Ego sum illa mulier que steti coram te hic: orans dominū pro puero isto. Orauī: ⁊ dedit mihi dominus petitionem meam quā postulaui eum. Idcirco ⁊ ego cōmodaui eum domino: cunctis diebꝰ quibus fuerit accomodatꝰ domino. Et adorauerunt ibi dominum. II

Et orauit b anna ⁊ ait: Exultauit c cor meum in domino:] ⁊ d exaltatum est cornu meū in deo meo. Dilatatum e est os meum sup̄ inimicos meos: q̄ letata sum in salutari tuo. Non f est sanctus ut est dñs: neq̄ enī est aliꝰ extra te: ⁊ non est fortis sicut deus noster. Nolite g multiplicare loqui sublimia: gloriātes.

Recedāt h vetera de ore vestro: qm̄ deus scientiarum dñs est:] ⁊ ipsi p̄parantur cogitatiōes. Arcus i fortium superatus est: ⁊ m infirmi accincti sūt robore.] Repleti n p̄ pus p̄o panib̄ se locauerunt:] ⁊ o famelici saturati sūt.] Donec p sterilis peperit plurimos] ⁊ q que multos baebat filios infirmata est.] Dominꝰ r mortificat ⁊ s viuificat: deducit t ad inferos ⁊ v reducit. Dñs x pauperē facit ⁊ ditat: humiliat ⁊ subleuat. Suscitat de puluere egenum: ⁊ de stercore eleuat pauperem: ut sedeat cum principibus ⁊ solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre:] ⁊ posuit super eos orbem. Pedes y sanctorum suorum seruabit:] ⁊ z impij in tenebris conticescent: quia a non in fortitudine sua roborabitur vir.] Dñm formidabūt aduersarij eiꝰ: ⁊ sup̄ ipsos in celis tonabit. Dñs b iudicabit fines tre:

subdit: p Donec sterilis ⁊c.] In hebreo habet: Donec sterilis peperit septē. Sed ꝫ videt esse ꝫ illud q̄ postea dr eodē ca. q̄ ānā cōcepit ⁊ peperit tres filios ⁊ duas filias. ⁊ iō dicūt aliq̄ hebrei q̄ duo filij samuelis cōputant hic inē literas ānē: q̄ de ipsa exuerūt mediāte samuele. ⁊ sic dr peperisse septē. Alij ꝓ hebrei dicūt q̄ q̄n ānā pariebat unū puerū: fenēna sepeliebat duos de suis. ⁊ iō nato quarto ipsi⁹ ānē puero octo literi fenēne fuerūt mortui. ⁊ sic nō remanserūt sibi nisi duo pueri. q̄ ꝫm ipsos dedit habuit. ut dictū ē ꝫ. j. ca. Igit̄ q̄n vidit q̄ānā quidē cōcepat ⁊ appropinquabat partui timuit de morte duoꝝ literoꝝ q̄ sibi remanserāt, ꝓpter q̄ humiliauit se coram anna. ⁊ instanter petijt ut oraret ꝓ vita puerorꝝ sibi remanentiū. q̄d ⁊ factū est. ⁊ iō illi duo pueri licz essent ipsi⁹ fenēne tū de cetero uocati sūt pueri anne: eo q̄ eius orationibus erat vita eis concessa. Iste autem expositiones non habentur de textu. sed ponūtur ab hebreis ad verificandum hoc dictū: peperit septem. Et ideo melius videt dicendum q̄ translatio nostra sit melior i qua dicit: Peperit plurimos Ad cuius intellectū sciendū q̄ dictio hebraica que ponitur hic. s. Sybea equiuoca est ad designandū septem. ⁊ hanc significationē sequntur hic hebrei moderni. ut predictum est. ⁊ ad designandū satietatē. ⁊ hanc significationē secutus est translator noster. ⁊ forsitan illo tempore hebrei illam sequebant. ꝫm hoc igitur anna peperit satietatem. i. habuerat pueros ad sufficientiam: quā sufficientiā expressit translator noster dicendo: Plurimos. q̄d conuenienti⁹ fuit dicere q̄ si dixisset satietatem uel satis. ꝫm enim q̄ dicit Hieronym⁹ in epistola ad Pāmachiū de optimo genere interpretandi. Melior interpretatio non semper est transferendo verbum ex verbo. sed aliquādo melius est transferre sensum ex sensu. ut eadē veritas diuersis ꝓprietatib⁹ idiomatum applicetur. q Et que multos habebat ⁊c.] q̄ sicut anna multiplicabatur in prole. ita fenēna diminuebatur. ꝫm q̄ dicunt expositores hebrei ⁊ catholici. r Dñs mortificat. pueros fenēne. s Et viuificat. pueros anne. t Deducit ad inferos. In hebreo habetur: Ad fossam. i. sepulchrū. v Et reducit. q̄ aliq̄n contingit q̄ aliqui de quoꝝ sepultura iam tractatur ad vitam reseruant. sicut de Ezechia habet. iiij. Reg. xx. ꝓ humiliatione sua coram domino. x Dominus pauperem facit ⁊ ditat ⁊c. quia de diuitijs ⁊ honoribus frequenter deiicit aliquos propter eorum superbiam: ⁊ aliquos pauperes ⁊ abiectos eleuat ad diuitias ⁊ honores ꝓpter eoꝝ humilitatē. per hoc innuit anna q̄ sic factum est a domino de ipsa ⁊ fenēna. y Domini enim sunt ⁊c.] Hic consequenter ponitur rei magnificatio. ⁊ primo q̄tum ad potentiā. ⁊ hoc in actu creatiōis. cū dr: Dñi enim sunt cardines ⁊c. secūdo q̄tū ad sapientiā in actu gubernatiōis. cum dr: z Pedes sanctoꝝ ⁊c.] dirigēdo eos in via mortis. tertio q̄tum ad eius iusticiā in actu debite punitiōis. cū dr: a Et impij in tenebris cōticescēt. s. in tenebris culpe. ⁊ postea in tenebris gehenne. b Quia non in fortitudine ⁊c] quia per potentiam secularem nullus poterit manum dei euadere c Dominus iudicabit fines terre. in iudicio extremo.

a Et dabit imperiū regi suo. i. ipsi xpo cui pater tradit iudiciū. ut habet Job. v. ca. 7 qz iudicabit in forma humanitatis in qua fuit coram pilato iudicatus. ideo sequitur: b Et sublimabit cornu xpi sui. i. uncti sui. Christus enim in humanitate fuit unctus plenitudine gratie, licz autē xps appareat in iudicio in forma humanitatis. tamē nō erat ifirmitati subiecta sicut fuit coram pilato. Sed apparebit in forma gloriosa omni creature etiam supremis angelis prelata.

7 a dabit imperium regi suo: 7 b sublimabit cornu xpi sui. Et

ideo bene dicitur: Et sublimabit cornu. i. ptātem. xpi sui. tunc enī potestas xpi sublimabitur quando omnia ei pfecte subiicient. qō non est adhuc impletum. sm q dicit Paul⁹ apls Hebre. ij. Nūc autem necdum videmus omnia esse subiecta ei. Ad cui⁹ intellectum ꝓsiderandū q in xpo est duplex natura. s. diuina 7 humana. scom diuinam naturam omnia plene sunt ei subiecta. nec potestas eius augmenti potest aut sublimari cum sit infinita. sm ꝓo naturam humanā sublimata est potestas xpi. 7 adhuc sublimabitur. licz enim ab instanti illius sancte unionis nature diuine 7 humane in supposito verbi. omnia plene subiecta fuerint humanitati xpi auctoritatiue: non tamen executiue. primū pz. qz quāto aliqua sunt veritati ꝓpinquiora: tāto alia sunt ei magis subiecta sicut patet de elemētari regiōe que tota subiecta ē lationi astrorum. ut omnis virtus eius inde gubernet. ut dicit ꝑmo metheurorū. Corpora ꝓo celestia subiecta sunt angelis siue intelligētijs mouentib⁹ ea. 7 iterum angeli inferiores 7 medie hierarchie subiecti sūt angelis hierarchie supiozis. natura autē humana in xpo ab instanti unionis predicte ꝓpinquior fuit veritati omnib⁹ angelis. qz unita est ei in esse hypostatico. Angeli enim q̄tumcūq; supremi non sunt ei sic uniti qz nullos angelos apprehendit. ut dī ad Hebreos. ij. sed trā p operationem. s. p aptam visionē 7 fruitionem pfectam. 7 ideo ab instanti unionis p̄dicte omnia sunt subiecta xpo homini auctoritatiue. Secundū similiter patet qz ante resurrectionem natura humana in xpo fuit passibilis 7 subiecta penalitatibus ad complendū mysteriū nostre redemptionis. 7 sic non fuerunt ei omnia subiecta executiue. Sed quādo resurrexit ad vitam imortalem natura illa fuit plene gloriosa in anima 7 corpore. 7 p ꝓsequens potestas eius tunc fuit sublimata. ꝓpter qō tūc dixit aplis Matth. vltimo. Data ē mihi 7c. 7 adhuc sublimabitur in futuro iudicio quādo sententia eius quā pferet in natura humana. ut predictum est: pfecte implebitur in omnib⁹ tam in electis q̄m in damnatis. 7 sm hoc dicit hic: Et sublimabit cornu xpi sui. Sciendū autem q ionathan filius ociel in trāslatiōe chaldaica alit exponit cāticū anne p̄dictū cui⁹ sensū accipiā ꝓut potero. addendo etiam aliqua ad maiorem intellectum. dicit igitur q anna p spiritū ꝓphēticum cognouit statū iudeox futurū tempore filij sui samuelis. 7 tribus sequentib⁹. 7 sm hoc ꝓphetiam suam. ptulit p modū orationis 7 diuine laudis. sicut 7 psalmi sunt quedam ꝓphetie. plate p modum laudis diuine. Dicit igit q anna p̄mo spū ꝓphetico cognouit filiū suū samuelem futurum ꝓphetam magnū in israel. 7 facturū signa 7 mirabilia: sicut pz. j. Reg. vij. q ipso offerēte sacrificiū ꝓ filijs isr̄l dns intonuit fragore magno: 7 exterruit philisteos 7 ꝓtellauit. 7. j. Reg. xij. Samuele rogāte trū: dns tradit voces 7 pluuias cōtra solitum cursum nature. ut p hoc populus israel ꝓtendo regem cognosceret se peccasse. ut habet. j. Reg. xij. Cognouit etiā q tempore filij sui. filij israel de fuitute philistinox essent liberādi saltem i parte. 7 sm hoc dixit: Exultauit cor meū in dño. ꝓpē predicta. Secundo cognouit in spiritu ꝓphetico q filius filij samuelis. s. heman cum quatuordecim filijs suis futuri erant cantores diuinarū laudū in templo domini. ut habet. j. Parali. xxv. 7 ꝓpter hoc dixit: Et exaltatū est cornu meū. i. gloria mea. in deo meo. Tertio vidit anna p spiritū ꝓphetie q philistei ꝓpter captionem arche 7 reductionē in terram suā penitendi erant a dño in tantū q cōpellerent eam remittere sup plaustrum nouū cum emenda ꝓ peccati sui recognitiōe. ponēda in capsella iuxta archā mures aureos 7 anos aureos. ut habet. j. Reg. vi. 7 ꝓpter hoc dicit: Dilatatū est os meū. ad narrandū vindictam domini. Super inimicos meos. i. philisteos qui erant inimici populi israel. Quia letata sum in salutari tuo. in hoc q coges hostes remittere archam modo p̄dicto. Quarto vidit anna q sennacherib dicturus foret blasphemias cōtra dominū. 7 q niteretur destruere ciuitatē hierusalē 7 templū. sed ab angelo domini peteretur eius exercitus vsq; ad. clxxxv. milia virorum. 7 sic compelleretur fugere interram suā verecunde. ut habetur. iiij. Reg. xix. 7 ꝓpē hoc dixit anna. Nō ē sanctus ut est dns. qz ipse est sanctus sanctox. ut habetur Dan. ix. Neq; enim est ali⁹ extra te. s. verus deus. qz alij dicuntur dij erronee. sicut iupiter 7 saturnus 7 ꝓsimiles: uel participatiue: ut iudices 7 viri sancti. Et nō est fortis sicut deus noster. quia in momento 7 p unicum angelū conteret ipsi⁹ sennacherib exercitū. Quinto vidit futurū esse q nabuchodonosor rex babylonis destrueret ciuitatem 7 templū. 7 populum israel captiuaret. ut habet. iiij. Reg. vltj. 7 de hoc multū gloriatur. ꝓpter qō dixit: Nolite multiplicare loq sublimia gloriantes. de ciuitatis destructione 7 ꝓli israel captiuatione. Recedant vetera de ore vestro. i. verba superba que dicuntur vetera qz initiū omnis peccati est superbia. ut habetur Eccle. x. Quia deus scientiarū dns est. q. d. ipse scit tempora futura determinata in quib⁹ adducet super vos vindictam ꝓpter peccata. vñ 7 postea nabuchodonosor in furiam versus est. ut habet Dan. iiij. Et balthasar eius abnepos sm Josephū occisus est. sm ꝓo alios hebreos balthasar fuit eius nepos. cui cōcordat dictum Hiere. xxvij. Ego dedi oēs terras istas in manu nabuchodonosor regis 7 seruient ei omnes gentes 7 filio eius 7 filio filij eius. nec plures ibi exprimunt. 7 babylon destructa fuit p Cyrū 7 Darium. ut habet Dan. v. Et ipsi preparant cogitationes. quia homo videt ea que parent. deus autem intuet cor. ut habetur. j. Reg. xvj. Sexto vidit q greci afflicturi essent filios israel tempore Antiochi illustri qui coegit filios isr̄l transire ad gentilem ritum. 7 in templo dñi posuit abominandū idolū. ut habet. j. Macha. j. Et q p matathiā 7 filios eius greci forent ꝓtellandi: 7 mundādū templū dñi ut habet. j. Macha. iiij. 7 ꝓpē hoc dixit anna: Arcus fortium superatus est. i. virtus grecox est ꝓtellata. Et infirmi accincti sunt robore. i. machabei qui respectu grecox vilebant nullius momenti: 7 tamen pluries eos superauerūt 7 de ēra israel ejecerūt. ut pz in ꝓcessu libri Macha. Septimo vidit in spiritu tribulationē futurā iudeis tempore aman agagite: 7 filios isr̄l liberandos ab illa p mardochēum 7 hester. ut habetur in ꝓcessu libri Hester. 7 q̄tū ad hoc dixit anna: Repleti alias saturati pus. i. aman 7 filij eius pleni diuitijs 7 delitijs tpalibus. Pro panibus se locauerunt. quia p seruanda 7 sustentanda vita sua libenter supposuissent se fruitui hester 7 mardochei. vñ Hester. vij. dī q aman rogauit hester reginā p anima sua. Et famelici saturati sunt. i. iudei qui tunc erant pauperes 7 abiecti. p hester 7 mardochēū fuerūt eleuati p totum imperiū assueri. Donec sterilis ꝓpit plurimos. i. hierusalem siue iudea que sm hebreos modo dicit sterilis eo q iudei qui sunt ei⁹ filij inde sunt ejecti: 7 p ordem dispersi. pariet tamen plurimos. ut dicunt: quia in aduentu messie quem expectant. dicunt hierusalem 7 iudeam vere repleri filijs israel ibidem de diuersis mundi partib⁹ congregandis. 7 dicūt q tunc omnes alie nationes subijcient eis. Et que multos habebat filios infirmata est. i. roma siue romanū imperiū qō vastauit iudeam 7 dispersit iudeos: tunc debilitabit 7 ad nihilum reducet. Sed illud qō hic dicit de partu sterilis sm veritatem intelligit de ecclesia que p̄mo videbat sterilis ꝓpter paucitatem fidelium. sed ꝓpit plurimos in conuersione multitudinis gentiū ad fidem. 7 sic exponit apls ad Gal. iiij. ca. Letare sterilis 7c. Et q̄ multos habebat filios infirmata est. i. synagoga. ut pz p ordem vniuersum. Dns mortificat. hic ꝓsequenter ostendit sm dictum ionathan filij ociel. vnde p̄dicta cōtingant. s. ex virtute diuina qui potest mortificare viuentes: 7 viuificare mortuos. i. potentes hui⁹ seculi reducere ad nihilum. 7 abiectos 7 impotentes qui quasi mortui 7 descendentes ad inferos computantur reducere ad ꝓsperum 7 potentem statū. 7 eodem modo exponitur quod subditur: Dns pauperē facit 7 ditat humiliat 7 subleuat. qz sm ipsum populū iudaicū quē de paupauit 7 humiliauit p romanos. ditabit 7 subleuabit p regem messiam. 7 sic eleuabit eum de stercore vilificatiōis

ad sedē glorie ⁊ exaltationis tpalis. Dñi enī sunt cardines terre. In hebreo habet; Fortes terre. Et posuit sup eos orbem. q: terra tenet in fundū locū sicut in domo fundamētū. Pedes sanctoꝝ suoꝝ seruabit. ne ruant in culpā: ⁊ unde in gehennā. Et impij in tenebris cōticescēt. s. in tenebris gehēne. Quia nō in fortitudine sua roborabitur vir. quia non potest propria virtute subsistē: nisi diuina virtute sustinerē. Dominū formidabūt aduersarij eius. i. omnes gentiles quos vocat oēs extra sectam iudaicā existētes: ⁊ ideo vocat eos adūsarios dei: ⁊ in aduētu messie deterreri ⁊ subiugari. ió subdit Dñs iudicabit fines ēre. reddens penā. p pctis petratis. Et dabit imperiū regi suo. i. messie: quod idem sigt. Messias enī hebraice: ⁊ xps grece: ⁊ unctus latine idem signt. Reges enim per iunctionē instituebant. ⁊ iudei expectant messiā futurū regem ⁊ dñari temporaliter sup totum mundū. Ex predictis pz q̄ expectant predictū messiā circa cessationē romani imperij. ⁊ pm veritatem ille qui tūc veniet in maxima ptate tpali erit antixps. pm q̄ dic apls. ij. ad Thessal. ij. ca. vbi signū pcedēs aduentū anticristi dixit esse cessationem romani imperij dicens: Quoniā nisi venerit discessio primū. i. discessio a subiectione romani imperij: pm q̄ exponūt doc. ⁊ revelat⁹ fuerit hō pcti filius pditiōis. i. anticristus ⁊c. a Puer aūt erat minister. Ex hoc pz qđ dictū ē. s. q̄ helchana pr samuelis fuit de tribu leui: aliter filius eius nō posset ministrare in tēplo dñi. b Porro filij heli. Dic ꝓpter describit malitia filioꝝ heli ⁊ samuelis q̄ fuit occasio terminādi regimen iudicū ⁊ inchoādi regimē regū. p igit describit malitia filiorū heli. 2° filiorū samuelis. ca. viij. Prima in duas. q: p describit filioꝝ heli trāsgressio. 2° transgressionis punitio. ibi: Venit aūt vir dei. Circa primū describendo filioꝝ heli malitiā scriptura simul exprimit samuelis iusticiā: ut opposita iuxta se posita magis elucescāt. Primo q̄ exprimit malitia filioꝝ heli. cū dr: Porro filij heli filij belial. i. absq; iugo legis dei. ió subdit: c Nescientes dñm ⁊c. venit puer sacerdotis. de mandato filioꝝ heli: q̄ erāt sacerdotes sub pre suo. d Et habebat fuscinulā tridentē. i. instrumentū ad extrahēdū carnes bidens tres dentes. e Etiā

abijt helchana in ramatha in domū suā. Puer[a] autem erat minister in conspectu domini ante faciem heli sacerdotis. Porro[b] filij heli: filij belial nescientes [c]dñm neq; officiū sacerdotū ad populū: sed q̄cūq; immolasset victimam veniebat puer sacerdotis dū coquerent carnes: ⁊[d] habebat fuscinulā tridentem in manu sua: ⁊ mittebat eam in lebetē uel in caldariam: aut in ollam siue in cacabum: ⁊ omne quod levabat fuscinula: tollebat sacerdos sibi. Sic faciebāt universo israeli venientium in sylo: Etiam [e]anteqū adolerēt adipem veniebat puer sacerdotis ⁊ dicebat immolanti. Da[f] mihi carnem ut coquā sacerdoti.] Non enī accipiā a te carnē cocta sed crudam. Dicebatq; illi immolans. Incendatur[g] primū iuxta morē hodie adeps:] ⁊ tolle tibi q̄tumcūq; velit rebellet anima tua. Qui respōdēs dicebat ei: Nequaq̄. Nūc enī dabis: alioqn tollā vi. Erat[h] ergo peccatū puerorū grande nimis] coram dño: quia [i]detrahebant homines sacrificio domini.] Samuel [k]autē ministrabat ante faciē domini] puer [l]accinct⁹ ephot [m] lineo.

Et[n] tunicā parvā faciebat ei mater sua: quā afferebat statutis diebus ascendēs cū viro suo: ut immolaret hostiā solēnē ⁊ votū suū. Et benedixit heli helchane ⁊ uxori eius: dixitq; ei: Reddat tibi dominus semen de muliere hac p fenore quod cōmodasti domino. Et abierunt in locum suū. Visitauit ergo dñs annam ⁊ concepit: ⁊ peperit tres filios ⁊ duas filias. Et[o] magnificatus est puer samuel apud dñm.] Heli[p] autē erat senex valde: ⁊[q] audiuit omnia que faciebant filij sui universo israeli:] ⁊[r] quō dormiebant cum mulieribus que observabant ad ostium tabernaculi: ⁊[s] dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi: qs ego audio res pessimas ab omni pplo? Nolite filij mei. Non enī est bona fama quā ego audio ut[t] trāsgredi faciatis pplm dñi.] Si[u] peccaverit vir in virum: placari ei potest deus.] si [x]aūt in deū peccaverit vir quis orabit pro eo?] Et[y] nō audierūt vocem patris sui:] quia[z] voluit dominus occidere eos. Puer[a] aūt samuel proficiebat[b] atq; crescebat: ⁊[c] placebat tam deo q̄m hominibus.] Venit[d] autē vir dei ad heli: ⁊ ait ad eum:

añq̄ adolerēt adipē. s. filij heli: q: ad eor officiū ptinebat cremare adipes sacrificior sup altare holocaustor. f Da mihi carnē ⁊c.] In hebreo dr: Da in carnē ad assandū sacerdoti. qm̄ hoc enī volebāt accipe carnē crudā: ut coqueret ⁊ pararet ad eorum voluptatē p̄ uelegē. g Incendat pmū ⁊c.] illud enī de sacrificijs debebat dño: ⁊ ió pmū debebat sibi offerri. b Erat q̄ pctm̄ puerorū ⁊c.] dicit ād pueri morib⁹ nō etate q: iam erāt boies. pueri. i Quia detrahebant ⁊c] qm̄ quod pctm̄ eor erat p̄ deū: ⁊ redundabat in totū pplm. Cōsequenē iuē istor malitiā describit inocētia samuelis. cū dr: k Samuel aūt ministrabat ⁊c.] non in officio sacerdotali: ꝺ in ministerio sibi cōpetenti. l Puer accinctus. i. prompt⁹ ⁊ parat⁹. m Ephot lineo. nō ē tale vestimētū sicut ephot summi sacerdotis: qđ alio nōie dr supbumerale. de q̄ hr Exo. xxviij. ꝺ erat quedā vestis linea qua vtebant leuite in suis officijs ministrando. n Et tunicā parvā. In hebreo hr: Et pallū parvū. Cetera patent vsq; ibi: o Et magnificat⁹ est ⁊c.] Ex quo patz sue bonitatis augmentū. p Heli autē erat senex. Hic reuerti scripta ad describēdū malitiā filioꝝ heli: quia pr arguenti nō acquieuerūt: sed obstinati i malitia remāserūt. ⁊ ꝺ est qđ dr: q Et audiuit oia ⁊c.] retrahentes eum a sacrificijs dñi ꝓpter dicta. r Et quō dormiebāt cū mulieribus. iste erāt mulieres q̄ veniebāt ut purificarent p̄ partū ut dicit Leuit. xij. ⁊ filij heli sollicitabāt eas ⁊ alias recipiebant. s Et dixit eis ⁊c. reprehendit eos nimis molliē. qm̄ quod dicit Hiero⁹ sup locū istū: heli. p iniqtate filioꝝ suoꝝ dānat⁹ est: corripuit qdē eos: ꝺ lenitate pris nō auctoritate pontificis. ⁊ q: eos tenebat corripe. ió nō solū. p iniqtate filioꝝ: ꝺ etiā. p sua fuit punitus. t Ut trāsgredi ⁊c.] q: sicut dictū est. p malitia eorū pplm retrahebat a sacrificijs debitis. ⁊ a debita reuerētia erga deū. v Si peccaverit vir ⁊c.] p orones ⁊ sacrificia. x Si aūt in deū ⁊c.] .q. d. nō remittet sibi p talia. nō quia tale pctm̄ sit simpliciter irremissibile: ꝺ q: de difficili ē remissibile. ⁊ p talē modū dic saluato: Matth. xij. Qui aūt dixerit verbū ꝑ spm̄ scm̄. nō remittet ei in ꝺ seculo neq; in futuro. y Et nō audierūt ⁊c.] Ex q̄ patz eor obstinatio. z Quia voluit ⁊c. Pr̄ū aūt videt dici Ezech. xxxiij. Nolo mortē pctōr ⁊c. Dicēdū q̄ de⁹ nō vult mortē pctōr p se: ꝺ p se vult iusticiā suā: sic ⁊ bonitatē. ad quā seq̄t punitio pctōr q̄ aliqn fit p mortē corpalē. ⁊ aliqn cū ꝺ p mortē gehēne. a Puer aūt. Hic pūtiē scripta ad describēdū samuelis iusticiā in filioꝝ heli malitiā rone supdcā. cū dr: b Proficiebat ⁊c. etate. s. ⁊ ptute. c Et pla. ⁊c] sic dr de scō sebastiano; nec erat ut quē de⁹ tāta pfuderat grā ab oib⁹ amaret. d Venit

de punitione heli quid dicat hieronimus

autē vir dei. Hic ꝑ nē ascribit trāsgressiōis filiorū heli punitio
et ꝑ ascribit hui⁹ punitiōis denūciatio. 2° executio. ca. iiij. Pri-
ma in duas. qz ꝑ denūciat ꝑ nunciū extraneum. 2° ꝑ discipulum
subiectum. iij. ca. ¶ Circa primū dicit: Venit aūt vir dei ad heli.
hui⁹ viri nomē nō exprimit. et ideo circa hoc varie dicit. Ab an-
tiquo dixerūt aliq̄ q̄
fuit phinees filiꝰ elea-
zari sacerdotis q̄ ad-
huc viuebat. Sed hoc
videt impossibile. quia
phinees ante mortem
moysi iam erat ad mi-
nus. xxx. ānox uel cir-
citer: qz tūc factꝰ fuit
phinees princeps exer-
citus cōtra madiani-
tas. ut habet Numeri
xxxj. Et ē a morte moy-
si vsq̄ ad mortem heli
añ quā pauco tpe vix
iste dei venit ad heli flu
xerūt āni trecēti. lvij.
qō declarat sic: quia
ducat⁹ iosue icepit im
mediate a morte moy-
si. temp⁹ aūt ipsi⁹ iosue
quo ꝑfuit nō exprimit
in scriptura: ꝑtinet
sub tpe othoniel qui ei
successit. et hoc temp⁹
fuit. xl. ānox. ut habet
Judic. iij. Post ipsū
aioth prefuit. lxx. an-
nis. Judic. iij. Postea
debora. xl. Judic. v.
Postea gedeō. xl. Ju-
dicū. viij. Postea abi-
melech trib⁹ ānis Ju-
dicū. ix. Post eū thō-
la. xxiij. Judicū. x. Post thola iair. xxij. Judic. x. Post iair filij
israel fuerūt sine iudice. xviij. annis quib⁹ seruierūt philisteis et
filijs ammon. ut habet Judicū. x. Postea iepte prefuit sex annis
Judic. xij. Post eū abessan annis septē: Judicū. xij. Post eum
abialon. x. Judic. xij. Post eū abdon. viij. Judic. xij. Post eum
samson. xx. Judic. xvj. Post eū heli. xl. ut hr̄. j. Regū. iiij. q̄ simul
iuncti faciūt ānos. cccl. vij. Alij ꝯo dixerunt q̄ iste vir dei fuit
helias ꝓpha. sed hoc etiā videt impossibile: qz ante mortē heli iā
helias fuisset. xx. annoꝝ et plus. cū hic dicat vir ꝑm eos. Item a
morte heli vsq̄ ad temp⁹ quo helias fuit rapt⁹. ut hr̄. iiij. Regū. ij.
ca. fluxerūt anni. cc. vij. qō declarat sic: qz samuel prefuit post
heli cui⁹ temp⁹ nō exprimit. et iō ptinet sub tpe saulis. et istud tē-
pus fuit. xl. annox. ut hr̄ Act̄. xiij. Post saul regnauit dauid. xl
annis. ij. Regū. v. Post dauid salomō. xl. iij. Regū. xj. Post eum
roboam. xvij. iij. Regū. xiiij. Post eū abia trib⁹ ānis. iij. Regū. xv
Post eū asa. xlj. iij. Regū. xv. Pˢ eū iosaphat. xxv. iij. Regū. xxij.
Post eū iozam annis duob⁹ vsq̄ ad mortē ochozie regis israel.
ut habet. iiij. Regū. j. qui anni simul iuncti faciūt annos. cc. viij.
Huic aūt ochozie helias denūciauit mortē suam vicinā anteq̄
raperet. ut hr̄. iij. Regū. j. ꝓpter qō alij dicūt q̄ iste vir dei ꝛ q̄
hic agit fuit angel⁹ in specie viri. Hebrei aūt moderni dicunt q̄
fuit helchana pater samuelis a deo missus ad ipsū heli arguēdū:
et pena debita sibi ac filijs suis nūciandū. ideo subdit: a Hec
dicit dñs: numq̄d ꝛc. ¶ ꝛ ista aūt revelatione hr̄ Exo. iiij. vbi
dicit q̄ aaron a quo descendit iste heli. ut dictū est s. j. ca. p dñi
revelationē iuit obuiā fratri suo moysi. et tunc revelatū fuit sibi
q̄ futurus erat sūmus sacerdos: ut hic hr̄. licz Exo. iiij. nō exp̄
mat. b Et portaret ephot coram me. i. supbumerale cui cōiun-
ctum erat rōnale iudicij. ut habet Exo. xxviij. c Et dedi do-
mui p̄ris tui ꝛc. ¶ .i. oia ad ipsos ptinētia: qz alīq̄ de sacrificijs
cremabant ad honorē diuinū. et aliqua erāt ipsoꝝ offerentiū in sa-
crificijs pacificoꝝ. ut frequēter sup̄ dictū est. d Quare calce
abiecistis ꝛc. ¶ id est cōtemptibile reddidistis. quia filij heli p̄⁹
accipiebāt ptē suā q̄ ps diuina offerret et cremaret. et qz aliq̄
accipiebant ꝑ se illa que debebāt deo offerri. iō subdit: e
Et magis honorasti filios tuos ꝛc. ¶ et quia heli tenebat
filios suos corripe de cōtemptu dei. ideo dicit hic magis
honorasse filios suos q̄ deū. f Loquens locut⁹ sū ꝛc ¶
de domo patris sui bene inuenit hoc scriptū: qz ipsi aaron
de quo iste heli descendit a deo
fuit datū sacer-
dotiū. ut hr̄ Exo.
xxviij. sed de isto
heli q̄ cōcessum
fuerit a deo sibi
sacerdotiū et do-
mui ei⁹ nō inue-
nit nisi i isto lo-
co. et iō dicūt hebrei q̄ illi qui
descenderunt de
aaron ꝑ eleaçar
quib⁹ ex ordina-
tione dei debebat sacerdotiū
ante temp⁹ heli
fuerūt negligē-
tes in religione
et doctrina ppli
israel qui declinabat ad idola-
triam et ad alia
enormia pcā. iō
iusto dei iudicio
trāslatū fuit sūmū sacerdotiū
de filijs eleaçar
ad filios ithā-
mar in isto heli.
deus enī suo iu-
dicio iusto mu-
tat tēpora et eta-
tes: trāsfert regna atq̄ cōstituit. ut dicit Daniel'. ij. et eo-
dem modo dicēdū est de sūmo sacerdotio et alijs dignita-
tibus. g Abiit hoc a me. Ex hoc patz q̄ promissiones di-
uine et collationes alicui⁹ boni habendi futuris tpib⁹ intel-
liguntur sub cōditione. s. si illi quib⁹ fiunt tales promissiōes uel
collatiōes bñ se habuerit in vtēdo. iō subdit: b Sz q̄cūq̄
honorificauerit me. bñ vtēdo sūmo sacerdotio uel alia di-
gnitate. i Glorificato eū. ꝑ huādo eū i statu sue dignitatis.
k Qui aūt ꝑtemnūt me. abutēdo collata sibi ptāte. l
Erūt ignobiles. qz deficiēt a statu sue dignitatis. m Ecce
dies ꝛc. brachiū tuū. i. ptātē sūmi sacerdotij. qō implerū
fuit tpe salomōis: q̄ abiecto abiathar de sūmo sacerdotio
q̄ descēderat de heli. instituit sadoch sūmū sacerdotē q̄ de-
scēderat de eleaçar. ut hr̄. iij. Regū. ij. et tūc redijt sūmū sa-
cerdotiū ad ꝑmā lineā. n Et videbis ꝛc. i. ipsū sadoch et
posteros ei⁹: tñ heli i ꝑsona sua nō vidit b: qz mortu⁹ fuit
añ p ānos. lxx. qō ps qz p⁹ heli samuel et saul ꝓfuerūt. xl.
ānis et dauid rex. xl. ut dcm̄ ē s ecclē. ca. b illi q̄ descēderūt
de heli b viderūt: in qb⁹ ipse heli q̄dāmō remānerat: sic bō
mortu⁹ i filio viuēte. ꝑm illud Eccl. xxx. Mortu⁹ ē pr̄ ei⁹: et
qsi nō ē mortu⁹: similē enī reliq̄t sibi p⁹ se ꝛc. o Et non
erit ꝛc. ¶ qz filij sui inf̄ecti fuerūt in virili etate. ut hr̄. j.
ca. iiij. b etiā pōt referri ad sacerdotes q̄s saul fecit inf̄ici
ut hr̄. j. xxij. q̄ descēderāt saltē ꝑ maiorē pte de heli. p
Verūtn̄ nō auferā ꝛc. ¶ qz p⁹ institutiōz sadoch i sūmo sa-
cerdotio remānserūt aliq̄ de domo heli in officio sacerdotij
minox. Istud tñ erat q̄dāmō i ꝓfusione et anxietatē ipsoꝝ
eo q̄ videbāt se reiectos a sūmo sacerdotio et alios loco co-
rū positos. et b ē q̄ dr̄: q Sz ut vēti. oculi tui. s. i filijs
tuis lz nō i ꝑsona tua. r Hoc aūt ꝛc. ¶ .i. mors filiorū
tuoꝝ. s In die vna, fusa de ꝓximo erit signū q̄ alia certi-
tudinaliter eueniēt p⁹ ea. s. inf̄ectio sacerdotū ꝑ saulē: et trā-
latio sacerdotij ad sadoch ꝑ salomōz. t Et suscitabo ꝛc ¶
i. ipsū sadoch. v Et ꝛc. xpō meo. i. salomōe. x Futur

Hec[a] dicit dñs: Numq̄d non
aperte revelatus sū domui pa-
tris tui cum esset i egypto ¶ in
domo pharaonis? Et elegi eū
ex oībus tribubus israel mihi
in sacerdotē: ut ascenderet ad
altare meum: et adoleret mihi
incensum: et [b] portaret ephot
coram me: et [c] dedi domui pa-
tris tui omnia de sacrificijs fi-
liorum israel: ¶ Quare [d] calce
abiecistis victimā meam: ¶ et
munera mea que ꝑcepi ut of-
ferrēt i templo: et [e] magis ho-
norasti filios tuos q̄m me: ut
comederetis primitias ¶ ois sa-
crificij israel populi mei? Pro-
pterea ait dñs de⁹ israel: Lo-
quens [f] locutus sum: ut dom⁹
tua et domus patris tui mini-
straret ¶ in cōspectu meo vsq̄
in sempiternū. Nūc aūt dicit
dñs. Absit [g] hoc a me. Sed [h]
quicunq̄ honorificauerit me
glorificabo[i] eum: qui[k] autem
contemnūt me erunt [l] ignobi-
les. Ecce[m] dies veniūt et præci-
dam brachiū tuū: et brachium
domus patris tui: ut nō sit se-
nex in domo tua. Et[n] videbis
emulū tuū in templo i vniuersis
ꝓsperis israel: et [o] nō erit senex in
domo tua ¶ oib⁹ dieb⁹. Verūta-
men [p] nō auferā penit⁹ virū
ex te ab altari meo: ¶ sed [q] ut
deficiant oculi tui: et tabescat
anima tua: et pars magna do-
mus tue moriet cū ad virilem
etatem venerit. Hoc[r] autem
erit tibi signū q̄d venturū est ¶
duobus filijs tuis ofni et phi-
nees. In [s] die vna morient am-
bo. Et[t] suscitabo mihi sacer-
dotē fidelem ¶ q̄ iuxta cor meū
et animā meā faciet: et edifica-
bo ei domū fidelē: et [v] ambu-
labit coram xpō meo cūctis die-
bus. Futurū [x] est aūt ut q̄cūq̄

remāserit in domo tua: veniat ut oret ꝓ eo:] ⁊ offerat nūmū argenteū ⁊ tortam panis: dicatqȝ[a]: Dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalem ut comedā buccellā panis. III

Puer[b] autem samuel ministrabat dño corā heli. ⁊[c] sermo dñi erat preciosus. In diebus illis] nō erat visio manifesta. Factū ē ergo in die quadā heli iacebat in lectulo suo: ⁊[d] oculi ei⁹ caligauerāt: nec poterat videre. Lucerna dei anteꝙ̄ extingueretur] samuel dormiebat in templo[e] dñi vbi erat archa dei Et vocauit dñs samuel. Qui rñdens ait: Ecce ego. Et[f] cucurrit ad heli ⁊ dixit: Ecce ego Vocasti enim me. Qui dixit: Nō vocaui te fili. Reuertere ⁊ dormi. Et abijt ⁊ dormiuit. Et adiecit dñs rursum vocare samuel.] Cōsurgēsqȝ samuel abijt ad heli ⁊ dixit: Ecce ego quia vocasti me. Qui rñdit: Non vocaui te fili mi. Reuertere ⁊ dormi. Porro[g] samuel necdū sciebat dñm: neqȝ reuelatus fuerat ei sermo dñi. Et adiecit dñs: ⁊ vocauit adhuc samuel tertio. Qui cōsurgēs abijt ad heli. ⁊ ait: Ecce ego: qr vocasti me. Intellexit ergo heli qr dñs vocaret puerum: ⁊ ait ad samuel: Vade ⁊ dormi. ⁊ si deinceps vocauerit te dices: Loquere dñe: qr audit seru⁹ tuus. Abijt ergo samuel ⁊ dormiuit in loco suo. Et venit dñs ⁊ stetit: ⁊[h] vocauit sicut vocauerat secundo: Samuel samuel. Et ait samuel: Loquere dñe qr audit seruus tuus. Et dixit[i] dñs ad samuel: Ecce[k] ego facio verbū[l] in isrl: qḋ[m] quicūqȝ audierit tinnient ambe aures eius.] In die illa suscitabo aduersū heli oīa que locutus sum sup domū eius. Incipiā ⁊ cōplebo. Predixi[n] enī ei ꝙ iudicaturus essem domū[o] eius in eternū ꝓpter iniqtatem: eo ꝙ nouerat indigne agere filios suos. ⁊ non corripuerit eos. Idcirco[p] iuraui domui heli ꝙ nō expiet iniqtas domus eius victimis ⁊ muneribus vsqȝ ī eternū. Dormiuit autē samuel vsqȝ mane: aperuitqȝ ostia domus dñi. Et[q] samuel timebat indicare visionem heli. Vocauit ergo heli

est autē ut quicunqȝ ⁊c.] quia inferiores sacerdotes habebāt recurrere ad sūmū sacerdotē ut ꝓ eis oraret ⁊ facere ei oblationē. In hebreo habet: Veniat ad inclinandū ꝓ se in obolo argēteo ⁊c. qḋ sic exponūt hebrei ꝙ sacerdotes remanentes de stirpe heli futuri erant humiliare se coram sūmo sacerdote ⁊ orare ut possent seruire in tēplo ꝓ ꝑcio oboli argētei ⁊ torte panis ī die. ⁊ lrā sequens videtur cōcordare cum dicit: a Dicatqȝ: dimitte me obsecro ⁊c. obolus autē est vicesima ps sicli ut hr Exo. xxx.

b Cap. iij.

Puer aūt samuel. Hic cōsequēt describit denūciatio pene future facta ipsi heli p samuelem sibi subiectum. Circa quam sic ꝓcedit. quia ꝑ describit reuelatio facta samueli. 2° dicte reuelatiōis denunciatio ipsi heli. ibi: Et samuel timebat. 3° huius manifestatio toti israeli. ibi: Creuit aūt samuel. Circa ꝑmū samuel a dño vocatur. secūdo punitio heli futura ei reuelat. ibi: Et dixit dñs. Circa primū ponit cōditio temporis. cum dicitur: c Et sermo domini ⁊c.] quia propter malitiā filiorum heli ⁊ negligentiā patris in corrigendo cessauerant respōsiones ⁊ reuelationes dñi. vnde in hebreo hr hic: Et sermo dñi erat ꝓhibitus uel obturat⁹. ⁊ redit in eandē sniam cum translatione nostra: quia omne rarum preciosū. d Et oculi eius caligauerāt ⁊c.] hoc exponitur vno modo quia non poterat videre de nocte: ſ aliq̄ poterat videre de die. quando lucerna tabernaculi erat extincta: qr extinguebat quādo dies incipiebat clarescere. Alio modo ꝙ nō poterat videre lucernā ardentē eo ꝙ offendebat visum eius nimis debilitatū. sed iste expositiōes non vident ꝯuenientes: quia nullus est ita cecutiēs: qui nō magis videat lucernā ardentē ꝙ̄ extinctā. ⁊ ꝓcedunt ex suppositiōe falsi. ut dicunt aliqui. s. ꝙ hec sit vera littera. Non poterat videre lucernam dei anteꝙ̄ extingueret. In hebreo enī sic habet: Et nō poterat videre. ⁊ hic finit versus. qḋ aūt sequit est principiū versus sequētis. Lucerna dñi nondū extinguebat: ⁊ samuel dormiebat ⁊c. Ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ in templo dñi plures lucerne ardebāt de nocte ꝙ̄ de die. ita ꝙ alique extinguebant in mane. est igit sensus ꝙ adhuc nō erat temp⁹ extinguēdi illas lucernas quādo samuel iacens in lectulo suo. fuit vocat⁹ a dño: quia fuit vocat⁹ anteꝙ̄ eēt dies. ⁊ sic extinctio lucerne nō refert ad precedentia. s. ad caligationē oculorū ipsius heli: sed ad sequentia videlicȝ ad denotationē temporis in quo reuelatio facta est samueli. ⁊ hoc idem dicit magister in historijs. ⁊ idem habet libro de hebraicis questionib⁹. ꝓpt quod trāslatio nostra videt hic corrupta p imperitiā aliquorū correctorū qui duos versus ꝯiunxerūt in vnū. sicut ⁊ in pluribus locis alijs factū est. ⁊ ideo hic ꝯsequenter posuerunt lucernā in accusatiuo ꝓ lucerna in noīatiuo propter qḋ videtur ꝙ ista fuit veritas translationis nostre a ꝑncipio. Oculi eius caligauerāt ⁊ nō poterat videre. ⁊ hic terminat versus. ⁊ sequitur: Et lucerna dei anteꝙ̄ extingueret samuel dormiebat ⁊c. e In templo domini vbi erat archa. id est in exedra iuxta tabernaculum vbi erant leuite q̇ custodiebant tabernaculū dñi in q̇ erat archa. intra tabernaculū enī null⁹ iacebat. f Et cucurrit ad heli credens ꝙ ab eo vocaretur. ⁊ sic fecit trib⁹ vicibus. cui⁹ rō subdit g Porro samuel necdū sciebat dñm. id est modum loquēdi ipsi⁹ dñi cū ꝓphetis: sicut enī ars ⁊ natura ꝓcedunt de imꝑfecto ad perfectū: ita etiā reuelationes diuine scdm ꝓcessū tpis: qr ꝓphe posteriores ad temp⁹ xpi appropinquantes habuerūt clariores reuelationes de xpo ꝙ̄ priores. ⁊ ita frequent fuit in eodem ꝓpha ꝙ a principio nō habuit ita claram cognitionē sicut postea. ⁊ hoc pȝ in proposito: quia samuel a principio vocē dñi audiens credidit esse vocem hominis: postea ꝟo cognouit magis distincte. Sequit postea: h Et vocauit sicut vocauerat secundo. istud secūdo non refert ad numerū vocationū dñi qui iam vocauerat samuelē tertio: ut habet in textu: sed refertur ad expressionem nominis samuelis que ī qualibet vocatione fuerat duplicata. ideo subdit. i Samuel samuel. Et dixit dñs Posita vocatione samuelis a domino. hic cōsequenter describit sibi facta reuelatio. cum dicit: k Ecce ego facio. i. faciā de propinquo: quia quod modicū distat quasi nihil distare videt. l Verbū. i. factū uel rem significādā verbo. m Qḋ quicūqȝ audierit tinnient ambe aures eius. id est erit attonitus pre admiratione ⁊ stupore: ⁊ hoc dicit de captione arche dñi futura: ꝓut habet ca. se. quia tale factū nunꝙ̄ acciderat in israel. fuit enim magne admirationis materia ꝙ deus ꝑmisit archā capi ab infidelibus: que tante reuerentie erat ꝙ si videret discooperta a leuitis ⁊ dei cultoribus moriebant. ut habet Numeri. iiij. ⁊ .j ca. vj. n Predixi enim ei ꝙ iudicaturus essem. id est punitu rus. o Domum eius. s. heli per interfectionem multorum ⁊ abiectionem aliorum de sacerdotio. p Idcirco iuraui. id est firmiter ⁊ absqȝ retractatiōe disposui ꝙ non expietur iniquitas ꝙ̄tum ad penam ordinatam seu dispositam: licȝ fuerit expiata ꝙ̄tum ad culpam ⁊ penam eternam in illis qui vere penituerūt. q Et samuel ⁊c. Hic consequenter describitur dicte reuelationis denūciatio facta ipsi heli ad eius petitionem: qr samuel timebat ei denūciare ꝓpter eius reuerentiā. Et pȝ lrā vsqȝ ibi:

heli punitus est punitione temporali non autem eterna

a hec faciat tibi ꝛc.] hic erat modus adiurandi apud hebreos. ⁊ est sensus: faciat tibi ꝛc tanta mala sicut fecit alicui multũ punito ab ipso. ⁊ adhuc plura. b Si absc̃deris ⁊c.] celando aliq̃d de veritate. c Indicauit itaq; ei. sicut p̃ dictum est. d Et ille respondit. patienter acquieuit dñi sñie.

e Dñs ẽ ⁊c. Ex quo videt q̃ licz in psona ꝓpria ⁊ filijs punitus fuerit ad pnã tpalem ipse tñ in psona ꝓpria euasit etnã: q; i acceptatione dine iusticie videt veracit̃ penituisse. Bz iam erat ira senex ⁊ debilis q; relicta filioꝝ nõ poterat emẽdare: potuisset tamen a principio qñ p̃ sciuit Ad verbũ ꝙo Hieronymi sup̃ allegatũ beli ꝓ iniq̃tate filioꝝ suoꝝ dãnatus est: p̃t dici q; intelligendũ est de dãnatione pene tpalis tñ. q; ⁊ hoc modo frequenter accipit damnatio. f Creuit ãt. Hic ꝓsequenter describitur reuelationis diuulgatio. cũ dicitur: Creuit autẽ samuel. etate ⁊ virtute. g Et dñs erat cũ eo. p gratiã. h Et nõ cecidit ⁊c] .i. in cassum. q; totũ fuit adimpletũ. i Et cognouit vniuersus ⁊c] .i. ab vno termino terre. p. missionis vsq; ad alterum ſm ipũ longitudiné: q; dan est i termino aq̃lonari: bersabee ꝙo in australi. k Et addidit dñs ⁊c.] quia ibi iter apparuit samueli. Sed quid in iterata apparitiõe reuelauerit ei nõ exp̃mit hic. l Cap̃. iiij.

Et factũ est. Descripto beli ⁊ filiorũ eius pcto: hic p̃nẽ describitur sequẽs punitio: ⁊ primo describit̃ ꝓli depressio ꝓpter beli ⁊ filiorum eius peccata. samuelẽ ⁊ dixit: Samuel fili mi. Qui respondens ait: Ecce sto sum. Et interrogauit eũ: Quis est sermo quẽ locutus est dñs ad te? Oro te ne celaueris me. Hec faciat tibi ꝛc ⁊ hec addat.] si absconderis a me sermonẽ] ex oĩb; verbis que dicta sunt tibi. Indicauit itaq; ei samuel vniuersos sermones: ⁊ nõ abscõdit ab eo. Et ille respondit: Dñs est. Qd̃ bonũ est in oculis suis faciat. Creuit autẽ samuel: ⁊ dñs erat cũ eo: ⁊ nõ cecidit ex ominib; verbis eius in terrã.] Et cognouit vniuersus isrl̃ a dan vsq; bersabee:] q; fidelis samuel ꝓpheta esset dñi Et addidit dñs ut appareret i sylo] qm̃ reuelat; fuerat dñs samuel i sylo iuxta verbũ dñi. Et euenit ſmo samuelis vniuerso israeli. iiii

Et factũ ẽ in dieb; illis: cõuenerũt philistiim in pugnã. Egressus est nãq; israel obuiã philistiim in prelium: ⁊ castrametatus est iuxta lapidẽ adiutorij.] Porro philistiim venerũt in affec: ⁊ instruxerũt acie cõtra israel. Initoq; aũt certamine terga vertit isrl̃ philisteis:] ⁊ cesa sunt in illo certamine passim per agros q̃si quatuor milia virorũ. Et reuersus est popul; ad castra. Dixeruntq; maiores natu de isrl̃: Quare pausit nos dñs hodie coram philistiim? Afferam; ad nos de silo archã federis dñi: ⁊ veniat in mediũ nostri ut saluet nos de manu ĩmicoꝝ nostrorum. Misit ergo populus in silo: ⁊ tulerũt; inde archã federis dñi exercituum sedentis sup̃ cherubin.] Erantq; duo filij beli cũ archa federis dñi ofni ⁊ phinees. Cũq; venisset archa federis dñi in castra: vociferatus ẽ omnis israel] clamore grandi: ⁊ psonuit terra. Et audierunt philistiim vocẽ clamoris dixerũtq;: Que nã ẽ hec vox clamoris magni in castris hebreorũ? Et cognouerunt q; archa dñi venisset i castra. Timueruntq; philistiim dicentes: Ven it deus in castra. Et ingemuerũt dicentes Ve nobis: Non eni fuit tãta exultatio heri ⁊ nudius tertj. Ve nobis. Quis nos saluabit de manu deorum sublimiũ istorũ?] Hi sunt dij: qui percusserũt egyptũ] omni plaga in deserto. Confortamini ⁊ estote viri philistiim: ne seruiatis hebreis sicut ⁊ illi seruierũt nobis. Confortami ⁊ bellate. Pugnauerũt ergo philistiim ⁊ cesus est israel: ⁊ fugit vnusquisq; in tabernaculũ suũ. Et facta est plaga magna nimis ⁊ ceciderũt de israel triginta milia peditum: ⁊ archa dei capta est. Duo quoq; filij beli mortui sunt ofni ⁊ phinees. Currens aũt vir de beniamin

dicit̃ secũdo phycoꝝ illud qõ p̃ sui absentiã est causa periclitationis: p̃ sui p̃sentiã est causa salutis. ut patz de absentia ⁊ p̃sentia naute respectu nauis. q Tulerũt inde archam ⁊c.] Ex hoc videt q; ꝓpitiatoriũ qõ erat quasi sedes dei nõ erat operculũ arche: sed quedã tabula deauratа que erat sic posita q̃si portaret ab ipsis cherubin. ⁊ operculũ arche esset quasi scabellum illi; sedis. sicut plene fuit expositũ ſm vnã opinionem Exodi. xxv. ca.

r Cũq; venisset archa federi dñi ⁊c.] ex gaudio ⁊ cõfidẽtia victorie habende p̃ p̃sentiã arche. Sed ista cõfidentia erat falsa. q; erat sine merit̃. ⁊ ecõtrario philistiim timuerũt dicẽtes Ve nobis ⁊c. ⁊ subdit̃ causa: s Quis nos saluabit de mãu ⁊c] id est de potẽtia ipsoꝝ. q. d. tãta est potẽtia q; nõ poterim; resistẽ: ⁊ ad h̃ inducit exemplũ cũ dr̃: t Hi sunt dij ⁊c. ⁊ iõ sic̃ pharao cũ maxima multitudine nõ potuit resistẽ. sic nec nos poterim;. ⁊ sic p̃ verba ista videbãt eoꝝ diffidẽ de victoria. Sic exponit cõmuniter ista lrã Sed littera sequens nõ videt cõcordare: quia imediate subdit Confortamini ⁊ estote viri philistiim ⁊c. ꝓpter qõ hebrei aliter exponũt dicẽtes q; i exercitu philistinoꝝ aliqui erãt baptizantes reuerentiã ad archã dñi: q̃uis ecẽt gentiles. hec en inuenit in veteri ⁊ nouo testõ q; aliqui gentiles veniebãt adorare in hierusalẽ. ⁊ de istis dicit̃: Et ingemuerũt dicẽtes: Ve nobis vsq; ibi inclusiue Quis nos saluabit de mãu deoꝝ sublimiũ istoꝝ? Alij erãt nullã baptizantes reuerentiã ad archã nec p̃ ꝓsequẽs timorẽ ⁊ isti ut excluderent timorẽ ab alijs dicebãt: Hi sũt dij q̃ percusserũt egyptũ omni plaga. s. eis possibili. q. d. fecerunt tũc totũ posse suũ. ⁊ ideo nõ poterũt nũc nobis nocere. iõ ꝓsequenter dicebãt: Confortami ⁊c. v Pugnauerũt. Hic cõsequenter describit̃ arche captio. quia ꝓpls israel debellat; fuit: ⁊ residui fugerũt ad tabernacula sua dimittentes archam. ⁊ sic fuit capta. ⁊ patz lrã. x Currens aũt ⁊c. Hic cõsequẽter describit̃ arche capte lamentatio. ⁊ p̃ eius captio nũciat̃ cũ dr̃: Currẽs aũt vir de beniamin.

a Hec faciat tibi ꝛc.] Hic erat modus adiurandi apud hebreos. ⁊ est sensus: faciat tibi ꝛc tanta mala sicut fecit alicui multũ punito ab ipso. ⁊ adhuc plura. b Si absc̃deris ⁊c.] celando aliq̃d de veritate. c Indicauit itaq; ei. sicut p̃ dictum est. d Et ille respondit. patienter acquieuit dñi sñie.

e Dñs ẽ ⁊c. Ex quo videt q; licz in psona ꝓpria ⁊ filijs punitus fuerit ad pnã tpalem ipse tñ in psona ꝓpria euasit etnã: q; i acceptatione dine iusticie videt veracit̃ penituisse. Bz iam erat ira senex ⁊ debilis q; relicta filioꝝ nõ poterat emẽdare: potuisset tamen a principio qñ p̃ sciuit Ad verbũ ꝙo Hieronymi sup̃ allegatũ beli ꝓ iniq̃tate filioꝝ suoꝝ dãnatus est: p̃t dici q; intelligendũ est de dãnatione pene tpalis tñ. q; ⁊ hoc modo frequenter accipit damnatio. f Creuit ãt. Hic ꝓsequenter describitur reuelationis diuulgatio. cũ dicitur: Creuit autẽ samuel. etate ⁊ virtute. g Et dñs erat cũ eo. p gratiã. h Et nõ cecidit ⁊c] .i. in cassum. q; totũ fuit adimpletũ. i Et cognouit vniuersus ⁊c] .i. ab vno termino terre. p. missionis vsq; ad alterum ſm ipũ longitudiné: q; dan est i termino aq̃lonari: bersabee ꝙo in australi. k Et addidit dñs ⁊c.] quia ibi iter apparuit samueli. Sed quid in iterata apparitiõe reuelauerit ei nõ exp̃mit hic. l Cap̃. iiij.

Et factũ est. Descripto beli ⁊ filiorũ eius pcto: hic p̃nẽ describitur sequẽs punitio: ⁊ primo describit̃ ꝓli depressio ꝓpter beli ⁊ filiorum eius peccata. secũdo ei; reuelatio p samuelis merita. vij. ca. Circa primũ de bellato ꝓpło isrl̃ archa dei capit̃. secũdo capta circũducitur ca. v. tertio ad terrã israel reducit̃ ca. vj. Prima in quatuor. qz p̃ describit̃ ꝓpli isrl̃ debellatio. 2° arcbe apportatio. ibi: Dixeruntq;. 3° ipsius captio. ibi: Pugnauerunt ergo. 4° capte lamentatio. ibi: Currens aũt. Circa primũ dicit̃: m In diebus illis cõuenerũt philistiim in pugnam. que a dño excitata est: ut p̃ ipsam puniret̃ beli ⁊ filij eius. ⁊ etiã ꝓpls qui occasione eoꝝ retraxerat se a debita dei reuerentia ⁊ sacrificijs. ut dictum est̃ .ij. ca. n Et castrametatus est iuxta lapidẽ adiutorij. nomen bus lapidis hic ponit̃ p̃ anticipationẽ: q; postea fuit sibi hoc nomẽ impositũ. ut habet̃. j. vij. ca. o Initoq; autẽ certamine terga vertit ⁊c.] p̃ peccatis predictis. p Dixerũtq;. Hic ꝓsequenter describit̃ arche apportatio: quia ꝓpter ei; absentiã credebant se supatos fuisse. ⁊ p̃ ꝓsequens credebant q; eius p̃sentiã supare: q; sicut

Dicũt hebrei q̄ iste fuit saul qui capta archa videns tabulas testimonij in manibus goliath getheī quas in archa acceperat abstulit de manib⁹ eius : & fugiens reportauit eas in sylo. heli sedente sup sellā p̄ta viam : quia sollicit⁹ erat audire rumores de exercitu. cui⁹ causa subdit. a Erat aūt cor eius pauens p̄o archa dñi magis q̄ p filijs suis. Cetera patent vsq̄ ibi : b Et fractis cervicib⁹ ⁊c.] In hebreo habet Et fracto collo suo ⁊c. sequit : c Incuruauit se & peperit. quia dolor magnus & repentin⁹ accelerat partū. d Et vocauit puerum icaboth. q̄ interp̄tat inglorius. ideo p̄o cā hui⁹ nois subdit : Translata est gl̄ia dñi de israel ⁊c. e Cap. v Philistijm autē. hic cōsequenter describit circūductio archē dñi p terrā philistinorū. que circūductio facta est eo q̄ p̄ma ciuitas in q̄ posita fuit a domino fuit p̄cussa grauiter. & ideo fecerunt eā duci ad alia loca ad experiēdū si p̄pter p̄sentiā archē fuerat ista plaga : q̄d apparuit. eo q̄ vbicūq̄ ducebat. populꝰ similē p̄cutiebat. & sic in captiōe archē p philisteos apparuit dei iustitia : ne ppls israel p̄sumptuose & sine meritis p̄sumeret de dei p̄tectiōe ex archē p̄sentia. Apparuit etiā eis⁹ potētia p̄cutiēs philisteos in terra p̄pria : ne captionem archē sue ascriberent potētie : & ut deū israel qui solꝰ est verus deus cogerent reuereri & timē. In hoc igit̄ ca. sic p̄cedit. q̄ p describit p̄cussio ex acie venit in sylo in die illa scissa veste & psperſus puluere caput. Cūq̄ ille venisset : heli sedebat sup sellā p̄ta viā expectans. Erat aūt cor eius pauens p archa dñi. Vir autem ille postq̄ ingressus est nūciauit vbi & vlulauit omnis ciuitas. Et audiuit heli sonitū clamoris. dixitq̄ : Quis ē hic sonitus tumultus huius : Ille festinauit & venit : & nunciauit heli. Heli aūt erat nonaginta & octo annor̄. & oculi eius caligauerant & videre nō potat. Et dixit ad heli : Ego sum qui veni de prelio : & ego q̄ de acie fugi hodie. Cui ille respondit : Quid actū est fili mi : Respondens aūt ille qui nunciabat : fugit inquit israel cor̄ philistijm : & ruina magna facta est i populo. Insup & duo filij tui mortui sūt ofni & phinees : & archa dei capta est. Cūq̄ ille nominasset archā dei : cecidit de sella retrorsum iuxta ostiū : & fractis cervicibus mortuus est.] Senex enim erat vir & grandeuus : & ipse iudicauit israel quadraginta annis. Nurus autem eius vxor phinees : p̄egnans erat vicinaq̄ partui. Et audito nuncio q̄ capta eēt archa dei : & mortuus esset socer suus & vir suus : incuruauit se & peperit. Irruerant enim in eā dolores subiti. In ipso autem mom̄eto mortis eius dixerūt ei qui stabant circa eam : Ne timeas : quia filium peperisti. Que non respondit eis neq̄ animaduertit. Et vocauit puerū icaboth dicens : Translata ē gloria dñi de israel quia capta est archa dei. Et p socero suo & p̄o viro suo ait : Translata est gloria ab israel : eo q̄ capta esset archa dei. V

Philistijm autem tulerunt archam dei : & asportauerūt eam a lapide adiutorij in azotum. Tuleruntq̄ philistijm archā dei : & intulerunt eā in templum dagon :] & statuerūt eā iuxta dagon. Cūq̄ surrexissent diluculo azotij altera die ecce dagon iacebat p̄on⁹ in terra ante archam domini.] Et tulerunt dagon : & restituerunt eum in locum suum. Rursūq̄ mane die altera cōsurgentes inuenerūt dagon iacentem sup faciem suam in terra] coram archa domini : Caput autem dagon & due palme manuū ei⁹ abscise erāt super limen : porro dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam nō calcant sacerdotes dagon & omnes qui ingrediunt templum eius super limen dagon in azoto vsq̄ in hodiernū diē. Aggrauata est autē manus domini super azotios :] & demolitus est eos. Et percussit in secretiori parte natiū] azotum & fines eus. Et ebullierunt ville & agri in medio regionis illius : & nati sunt mures : & facta est cōfusio mortis magne in ciuitate.] Videntes autem viri azotij huiusmodi plagam dixerūt : Nō maneat archa dei israel apud nos : quoniam dura est manꝰ eius super nos & super dagon deum nostrum. Et mittentes congregauerūt omnes satrapas philistinorum ad se : & dixerunt : Quid faciemus de archa dei israel : Responderuntq̄ gethei. Circūducatur archa dei israel. Et circūduxerunt archam dei israel. Illis autem circūducentibus eam : fiebat manus domini dei per singulas ciuitates interfectionis magne nimis : & percutiebat viros vniuscuiusq̄ vrbis a paruo vsq̄ ad maiorem : & cōputrescebāt p̄minentes extales eor̄. Imerūtq̄ gethei intulerūt eā ⁊c.] attribuētes sibi victoriā & archē captionē : p̄p̄ quā dñs ostendit sibi deū. vñ subdit : i Ecce dagon p̄nus iacebat ⁊c.] q̄si faciēs ei reuerentiā. k Et tulerunt dagon. s. sacerdotes anteq̄ p̄ls peciperet : p̄pter q̄ dñs addidit secūdū signū manifestū p̄ vltionē idoli. l Inuenerūt dagon ⁊c.] Iz eni caput eēt abscisū a corpore. corp⁹ tñ ita iacebat sup terrā. ac si faciēs eēt ad terrā versa si eēt corpi p̄iuncta. caput etiā sup limē sic iacebat q̄ facies erat p̄sus terrā. Dicūt tñ hebrei q̄ istud idolū habebat caput factū ad similitudinē cuiusdā piscis. & iō vocabat dagon a dag q̄ sign̄t piscē i hebreo. m Aggg̃uata ē ⁊c.] quia p̄ q̄ percusserat cor̄ vltra. percussit & p̄p̄m. & mod⁹ p̄cussionis subdit : n Et p̄cussit ⁊c.] p̄cussi eni fuerūt dissenteria vel emorroidis ita q̄ intestina inferiora p q̄ faces egrediebāt putrescebāt vel scaturiebāt p̄mib⁹. & exteri⁹ p̄minebāt. o Et ebullierūt ville ⁊c.] tot⁹ iste p̄sus nō ē i hebreo. nec in libris antiq̄s : & p modū glose p̄ fuit addit⁹ & ex textū : eo q̄ j. vj. ca. exprimit̄ ista plaga murior̄ facta in q̄libet ciuitatib⁹ principalib⁹ : quarū azotus erat vna. & p̄ea aliq̄ impii buic p̄sū seruierūt textui : sic̄ & i pluribus alijs locis sacre scripture repitur. p Videntes aūt ⁊c. post percussionē azoti. hic cōsequenter describit p̄cussio alteri⁹ populi. & patz hr̄ā vsq̄ ibi : q Circūducatur archa dei israel. ad videndū si p̄pter eius p̄sentiā cōtigerat dicta plaga q̄ apparuit p effectū. & p̄z littera. r Extales eor̄. i. intestina inferiora p q̄ egrediūt

feces. a Et fecerũt ⁊c.] ut possent meli⁹ sedere: ⁊ ut mures importuni nõ possent intestina ꝓminentia mordere. b Miserunt itaq;. Hic ꝓfiter describit ꝓsiliũ de remittẽdo archã dei ad locũ suũ. Ad qõ fuerũt coacti ꝓpter experientiã plage. nec archã dei audebant dissipare: ne prius eis eueniret. ⁊ patz littera.

CAp. vj. c Vit ergo. Hic consequenter agitur de archæ reductione. Circa qõ ꝓmo de modo reducẽdi cõsiliũ querit. 2° iuxt formã dati ꝓsilij reducit ibi: Fecerunt ergo. 3° a bethsamitis indiscrete suscipitur. ibi: Porro bethsamite. 4° ꝓpter b ꝓplus ꝓcutit. ibi: Percussit autẽ. Circa primũ dr: d Vocauerũt philistijm sacerdotes idoloꝝ suoꝝ. e Et diuinos. q̃ per pacta cũ demonib⁹ inita tacite uel expresse dicũt uoibus aliq̃ incognita. Demones enĩ eo q̃ in eis remanserũt nalia integra ex intellectus ꝓspicacitate ⁊ experiẽtia longi tpis multa sciũt hominib⁹ incognita. ⁊ de talib⁹ p̃dicti diuini ab eis instruuntur. Aliqñ etiam demones ad dicendum diuinis uel etiã alijs aliqua uera a deo cogũt. sicut patet in legentis multoꝝ scõꝝ q̃ demones coacti eoꝝ scitatẽ ꝓfitebãt. Et sic uidet fuisse in ꝓposito. quia cõsiliũ ab eis datũ celebat ad gloriam dei isrl ⁊ honorẽ. iõ subdit f Si remittitis archã dei ⁊c.] .i. absq; muneribus gloriã ⁊ ꝓtutẽ dei isrl significatib⁹ ideo subdit: g Sz q̃ debetis reddite ⁊c.] i. emendã ꝓpctõ. h Et tunc curabimini. a plagis uobis inflictis i Et scietis. q̃ expiẽtiam ãre non recedat manus ei⁹ a uobis. uos pcutiẽs q̃diu retinetis eã. que autẽ sit emẽda subdit: k Quinq; anos aureos facietis. q̃ b designabat plaga facta in ꝓpo philistinoꝝ q̃tũ ad eorum corpa. l Et q̃nq; mures aureos. ad dignãdũ plagã inflictã ẽre eoꝝ. ut pz q̃ p̃dicta v. ca. m Et dabitis deo isrl gloriã. q̃ b enĩ ꝓfitebant se pcussos a deo isrl ⁊ ẽrã eorũ eo q̃ ꝓsumpserãt capere archã dei ⁊ secũ ducere ad terrã suã. Ad hoc aũt inducit expressiũ cũ dr: n Quare aggrauatis ⁊c.] consiliũ: ⁊ o fecerũt sibi sedes pelliceas.] Miserũt ꝙ archã dñi i accharon. Cũq; uenisset archa dñi dei in accharon: exclamauerũt accharonite dicẽtes: Adduxerunt ad nos archam dei israel: ut interficiat nos ⁊ populũ nostrũ. Miserunt p itaq; ⁊ congregauerũt omnes satrapas philistinoꝝ. Qui dixerũt: Dimittite archã dei israel: ⁊ reuertat in locũ suũ: ut nõ interficiat nos cũ ꝓpio nostro. Fiebat enĩ pauor mortis in singulis uiribus: ⁊ grauissima ualde manus dñi. Viri quoq; q̃ mortui nõ fuerant percutiebant in secretioribus natiũ: ⁊ ascẽdebat ululatus uniuscuiusq; ciuitatis in celum.

VI

Vit r ergo archa dñi in regiõe philistinorum septem mensib⁹. Et post hec uocauerũt s philistijm sacerdotes ⁊ t diuinos dicentes. Quid faciem⁹ de archa dei: Indicate nobis: quõ remittam⁹ eam in locum suũ. Qui dixerũt: Si u remittitis archã dei israel: nolite dimittere eam uacuã] sed x q̃ debetis ei reddite. ꝓ pcõ:] ⁊ y tunc curabimini: ⁊ z scietis quare nõ recedat manus ei⁹ a uobis. Qui dixerũt: Quid est q̃ ꝓ a pticto reddere debeamus ei: Responderũtq; illi: Juxt numerũ ꝓuinciarũ philistinoꝝ quinq; b anos aureos facietis ⁊ c quinq; mures aureos: q̃ plaga una fuit oĩbus uobis ⁊ satrapis uestris. Facietisq; similitudines anoꝝ uestroꝝ ⁊ similitudines muriũ q̃ demoliti sunt terrã: ⁊ d dabitis deo isrl gloriã: si forte releuet manũ suam a uobis ⁊ a dijs uris ⁊ a terra uestra. Quare e grauatis corda uestra:] sicut f aggrauauit egypt⁹ ⁊ pharao coꝝ suũ: Nonne g postq; pcussus est tũc h dimisit eos: ⁊ abierũt: Nunc ergo arripite ⁊ facite i plaustrũ nouũ unũ: ⁊ k duas uaccas fetas q̃bus l nõ est impositũ iugũ] iũgite m in plaustro ⁊ n recludite uitulos earum domi.] Tolletisq; archã dñi: ⁊ ponetis in plaustro: ⁊ uasa aurea que exoluistis ei. ꝓ delicto ponetis in capsellam ad latus eius: ⁊ dimittite eã ut uadat: ⁊ aspicietis. Et si quidẽ p uiam finiũ suoꝝ ascenderit contra bethsames: ipse fecit nobis o malũ grande: sin aũt minime sciemus quia nequaq; manus eius tetigit nos: sed casu accidit. Fecerũt p ergo illi o modo ⁊ tollentes duas uaccas que lactabant uitulos iunxerũt ad plaustrũ: uitulosq; earũ conclauserunt domi. Et posuerunt archã dei sup plaustrum ⁊ capsellã q̃ habebat mures aureos ⁊ similitudinẽ anoꝝ. Ibãt autẽ in directũ uacce ꝓ uiã q̃ ducit bethsames: ⁊ q itinẽ uno gradiebant] ꝓgentes ⁊ r mugientes: ⁊ nõ declinabãt neq; ad dexterã neq; ad sinistram. Sed s ⁊ satrape philistijm sequebant usq; ad t minos bethsames. Porro u bethsamite metebant triticũ i ualle. Et x eleuantes oculos uiderũt archã ⁊ gauisi sũt cum uidissent. Et plaustrũ uenit i agrum iosue bethsamite: ⁊ stetit ibi. Erat aũt ibi lapis magnus. Et y cõciderunt ligna plaustri:] uaccas q̃ z imposuerũt sup ea holocaustũ dño.] Leuite autem deposuerũt archã dei ⁊ capsellam que erat iuxta eam i qua erant uasa aurea ⁊ posuerunt sup lapidẽ grandẽ: Viri aũt bethsamite obtulerunt holocausta: ⁊ immolauerũt uictimas

a Et duas uaccas fetas. i. habentes iam fet⁹ natos. ut patz ꝓ sequentia. t Quibus nõ est ⁊c.] ⁊ sic non habent usũ ducendi currũ. v Jungite in plaustro. ad trahẽdũ ipsũ. x Et recludite ⁊c.] ois ista fiebãt ad experiendũ uirtutem dei israel in reductiõe archæ. uacce enĩ lactãtes uitulos nãliter inclinãt ad eos nutriendũ: ⁊ ideo si ipse nõ reuerterent ad fetus ⁊ portarẽt archam directe ad terrã israel. ⁊ maxie q̃ erãt insuete ad portãdũ iugũ uel plaustrũ trahendũ: signũ fore mãifestũ q̃ ducerẽt occulta dei uirtute. ⁊ ex hoc ẽnt philistei certificati q̃ plaga eorũ fuisset a deo inflicta: sin aũt alteri cãe imputaret. Et his dictis patz lra. y Fecerunt ergo. Hic ꝓsequẽs ꝑm formã dicti cõsilij archa reducitur Et pz lra ex dictis usq; ibi: z Et itinere uno ⁊c] .i. uniformiter. a Et mugientes. quasi deum modo suo laudantes. b Sed ⁊ satrape philistinoꝝ sequebant. ad habẽdũ experientiã predictam. c Porro bethsamite. Hic ꝓsequẽs agit de archæ receptione. ⁊ ꝓ describit ipsa receptio. 2° interponit cuiusdam dicti explicatio. ibi: Hi sũt aũt. Circa ꝑmũ dr: d Et eleuãtes oculos ⁊c

Dicũt debet q̃ ista leticia fuit iepta. pcedẽs ex leuitate capiti. ⁊ nõ ex debita reuerẽtia. e Et occidit ⁊c.] .s. q̃ archa fuerat deposita. q leuitas lz aliã scribat. f Vaccas q̃

imposuerūt ⁊c.] in hoc videnť male egisse: q⁹ femella nō offerebať dño i holocaustū. qđ erat sacrificiū pfectissimū ut habeť Leuitj. j. ca. Cetera patent. a Hisūt aūt ⁊c. q⁹ superi⁹ dixerat q⁹ quinq⁹ puincie philistinoꝝ fecerant q̄nq⁹ anos aureos ⁊ q̄nq⁹ mures. hic explicat q⁹ q̄nq⁹ ciuitates p̄ncipales hoc fecerūt: tñ alie ville mínores adiacentes adiuuerūt in expensis. ió subdiť postea: Alb vrbe murata vsq⁹ ad villā ⁊c. b Et vsq⁹ ad abel magnū. q⁹ era philistinoꝝ extēdebať vsq⁹ prope locū illū: ⁊ vocaťhic abel magn⁹ qui sup̄ vocat⁹ est lapis magnus qđ patz ex hoc qđ subdiť: c Sup quē ⁊c ratio aūt mutationis hui⁹ nois fuit: q⁹ ppls ibi pcussus fuit ⁊ luxit: ut dicek. ⁊ ió vocat⁹ ē abel qui luct⁹ int̄pretatur. Item q⁹ noia sūt ꝓpiq̄. Alter enī in hebreo lapidē sigt ⁊ mutata n in l fit abel. ut patz. d Percussit aut̄ē. hic q̄ster describiť ppli pcussio. cui⁹ pcussionis due cause p̄ius sunt tacte s. inepta leticia ⁊ holocaustū ideo bite oblatū. Tertia tangiť hic. s. curiositas: qua moti fuerunt ad videndū archā nudā qđ sub pena mortis inhibeť: ut habeť Numeri. iiij. Quarta etiā cā ex circūstantia lre daťintelligi. s. q⁹ archā dñi dimiserūt nimis sub diuo sine luminaribus ⁊ cultu debito. ideo sequiť: e Et percussit de populo. lxx. viros. ⁊. l. milia plebis. qđ sic debet intelligi etiā p̄m hebreos q⁹ solū. lxx. viri sūt pcussi qui erāt tāte reputationis q⁹ equiperabāť quinq̄ginta milib⁹ de plebeis: eo modo loquēdi quo diciť. ij. Reg. xvij. de dauid: Tu vnus ꝓ decem milib⁹ cōputaris. p̄ncipales enī ppli pcussi fuerūt eo q⁹ debebāt ordinare ppl̄m ⁊ p̄cauere de predictis offensis. f Miserūtq⁹ nūcios ad habitatores cariathiarim. q⁹ illa ciuitas erat securior ⁊ nobilior. ꝓpter qđ archa poterat melius ibi custodiri. Moraliter vacce portantes archā testamēti sūt p̄dicatores portantes verbū euāgelij: Qui lactant filios spūales eos ꝓsolādo. Mugiūt deuote orando. Recte incedūt sancte viuendo. Nō declinant ad dexterā allecti mūdana ꝓsperitate: Nec ad sinistrā prostrati aduersitate. Et sic venīūt ad bethsames: que dom⁹ solis interpretať. i. ad celū qđ casa elios. i. solis nuncupať.

VEnerūt ergo. Descripta. pstratiē g Cap. vij. ppli isrl̄. ꝓpter filiozū heli pctā. hic consequenť describiť releuatio ipsi⁹ p samuelis merita. Et p̄mo ponit cōtinuatio ad predicta. secūdo releuatio ista. ibi: Et factū est. In fine precedentis ca. dictū fuit qualiť significatū fuit viris de cariathiarim q⁹ archā ad se ducerēt: hic q̄ster ostendiť qualiter hoc fecerūt. cū diciť: Venerunt g in die illa dño. Et q̄nq⁹ satrapę philistinoꝝ viderūt ⁊ reuersi sunt in accharon in die illa. Hi⁰ sunt autem ani aurei quos reddiderūt philistīm p delicto dño: Azotos vnum: gaza vnū: ascalon vnū: geth vnū: accharō vnū: ⁊ mures aureos ꝑm numerū vrbium philistīm q̄nq⁹ puinciarū ab vrbe murata vsq⁹ ad villā q̄ erat absq⁹ muro: ⁊ b vsq⁹ ad abel magnū sup̄ c quem posuerūt archā dñi que erat vsq⁹ in illa die in agro iosue bethsamitis. Percussit d autē dñs de viris bethsamitibus: eo q⁹ vidissent archā dñi: ⁊ e pcussit de populo septuaginta viros ⁊ q̄nquaginta milia plebis. Luxitq⁹ ppls: eo q⁹ dñs percussisset plebē plaga magna. Et dixerūt viri bethsamite: Quis poterit stare i cōspectu dñi dei sci huius: Et ad quē ascēdet a nobis: Miserūtq⁹ f nūcios ad habitatores cariathiarim dicētes: Reduxerūt philistīm archā dñi: descēdite ⁊ reducite eā ad vos. VII

VEnerūt g ergo viri cariathiarim ⁊ reduxerunt archam dñi:] ⁊ h intulerūt eam in domū aminadab in gabaa.] Eleaçarū i aūt filiū eius scificauerūt: ut custodiret archā dñi. Et k factum est ex qua die mansit archa dñi in cariathiarim:] multiplicati l sūt dies. Erat m q̄pe iam ānus vicesimus.] Et n requieuit ois domus isrl post dñm.] Dixit aūt samuel ad vniuersam domū isrl dicēs: Si o i toto corde vestro reuertimini ad dñm: auferte vos alienos de medio vr̄i: baalim ⁊ astaroth: ⁊ prepate corda vestra dño: ⁊ seruite ei soli: ⁊ eruet vos de manu philistīm. Ablstulerūt ergo filij isrl baalim ⁊ astaroth: ⁊ seruierunt dño soli. Dixit aūt samuel: Cōgregate p vniuersū isrl i masphat] ut oē. p vobis dñm. Et cōuenerūt i maspha] Hauseruntq⁹ q aquā ⁊ effuderūt in conspectu dñi:] ⁊ ieiunauerūt in die illa atq⁹ dixerūt: Libi peccauim⁹ domine. Judicauitq⁹ r samuel

viri ⁊c.] ad ciuitatē suā. b Et intulerūt eam ⁊c.] hoc nō fuit factū statim: sed p magnū temp⁹ p⁹: q⁹ p aliq̄ temp⁹ stetit i cariathiarim. ⁊ inde trāslata fuit in maspha. ⁊ inde in galgala. ut diciť libro de hebraicis questionibus. ⁊ postea fuit trāslata in nobe vbi erat tpe saul. scdm qđ habeť. j. xxj. ⁊ inde translata est postea i gabaa in domū aminadab. ut hic diciť. Et de loco illo dauid trāstulit eā in domū obededom. ⁊ inde in ciuitatē dauid ut habeť. ij. Reg. vj. i Eleaçarū aūt ⁊c.] Hebrei aūt dicūt: p̄ parauerunt seu disposuerūt. ⁊ in idem redit quia talis preparatio ē quedā sanctificatio. k Et factū est. hic cōsequenter declarať releuatio ppli sub samuele: que facta est ꝓpter conuersionē populi ad deū p sollicitudinē samuelis. Circa qđ primo describiť dicta conuersio. secūdo philistinoꝝ debellatio ibi: Et audierūt. ćtio populi pax ⁊ bona ordinatio. ibi: Facta est itaq⁹. Circa primū q⁹ lra est intricata ⁊ indiget supplemēto: sic ⁊ in pluribus⁹ aliis locis sacre scripture: sciendum q⁹ heli mortuo. samuel statī incepit discurrere ⁊ docere ppl̄m ut illum reduceret ad deū p debitā q̄uersionem ad cultū diuinū: que quidē q̄uersio incepit a tpe quo popul⁹ iam viderat malum qđ euenerat ꝓpē pctā filiozū heli: ⁊ audiuerat plagā philistinoꝝ ꝓpter archam dñi: ⁊ durauit tpe samuelis vsq⁹ ad regnū regis saulis. s. xx. annis uel circiter. ⁊ hoc notať cum diciť. Et factum est ⁊c] .i. translata fuit ibi de bethsames: ut predictū est. l Multiplicati sunt dies. in quib⁹ samuel bortabatur populum ad bonū. m Erat quippe ⁊c.] postq̄ inceperat samuel docere populū. n Et requieuit ⁊c] .s. xx. annis quibus prefuit samuel. ⁊ subdiť mod⁹ quo samuel reduxit populū ad deum a principio. cum diciť: o Si in toto corde vestro reuertimini ad dñm ⁊c. Et patz littera vsq⁹ ibi: p Congregate vniuersum isrl ⁊c.] vbi renouauit fedus populi cum deo. ideo subdiť: q Hauserūtq⁹ aquā ⁊c] Ra. Sa. dicit q⁹ hoc fecerūt in signū humiliationis. q. dicerēt. sicut aqua effusa ad nihilum valet vltra: sic in conspectu tuo nihil sumus nec valemus. Jonathan filius ociel maxime reputationis apud hebreos hoc exponit de conuersiōe cordium ad deū ⁊ sic p istas aquas intelligunť lachryme contritionis exeuntes a corde: ⁊ p oculos effuse. r Judicauitq⁹ samuel ⁊c.] quia non solum reconciliauit populū domino: sed etiā vnūquēq⁹ de populo ad proximū suū iniurias ⁊ forefacta ad equitatem iusticie reducendo. Aliter autem exponitur scdm aliquos ab illo loco: Erat quippe annus vicesimus. s. quo archa domini māserat in cariathiarim: ita q⁹ p hoc notať q⁹ tot annis māsit ibi anteq⁹ inde alibi transferretur: ⁊ quod sequitur: Hauseruntq⁹ aquam. dicunt aliq̄ q⁹ in illa aqua erāt maledicta congesta: sicut in sacrificio ęcloripie: ita q⁹ labia bibentiū si fuissent idolatre ita iungebantur q⁹ non poterant abinuicem separari: ⁊ p hoc communicebantur: sicut tempore moysi per potum aque. vbi pulnis vituli

aurei fuerit cõmixtus: put dictũ fuit Exo. xxxij. iõ seqt: Judicauitq; samuel filios ísrl'in maspbat. sc̃z idolatras interficiendo qui cõuincebant' modo p̃dicto. p̃ima tamẽ expositio videtur mihi magis rõnabilis: lector tñ eligat quã voluerit. a Et audierũt philistijm. Hic p̃ñt describit philistinorũ rebellatio. Ad cui⁹ intellectũ sciendũ q; philistijm p⁹ rebellationẽ ꝑ ísrl, ꝑ quã filiorũ heli tenuerunt ipsũ sub tributo: ⁊ ne haberẽt ꝑsiliũ ⁊ opportunitatẽ rebellandi interdixerãt eis ꝯgregationes ꝑ fieri: ꝑ ter qõ audito q; cõgregati essent in maspbat: venerũt ꝫ eos i p̃sentiũ sed samuele orante ⁊ holocaustũ ꝑ ꝑ eo offerente fuerũt celitus rebellati. ꝓm qõ dr̃. j.

b Intonuit ãt ⁊c̃ ita q; ex fulgure multi fuerũt mortui. ⁊ alij exterriti fugientes ꝑ magna ꝑte occisi. ⁊ ꝑ ltrã. c Facta ẽ itaq; Hic p̃ñt describit ꝑ ísrl' trãquillitas ⁊ bona ordinatio sub regimine samuelis. Et ꝑ littera vsq; ibi: d Eratq; pax ⁊c̃ quia seruiebat ipsi ísrl' sub tributo. e Judicabat q; ⁊c̃ .s. vsq; ad institutionẽ ⁊ cõfirmationẽ saulis. extũc eni saul habuit officiũ iudicãdi. f Et ibat p singulos annos circuiens ⁊c̃. per loca ad iudicandũ opportuna ꝑ pio labore ⁊ expẽsa: ut br̃. j. xij. g Reũtebaq; in ramatha. vbi cõmunius iudicabat ꝑ m. b Edificauit etiã ibi altare dño. Sed in h̃ videt fecisse ꝓtra legẽ: quia nõ licebat esse altare aliqõ ad imolandum nisi i loco vbi erat archa. sicut dictum fuit Josue. xxij. que nõ legit fuisse in ramatha. dicendũ q; ex dispensatione dñi p̃cat alibi imolari: ⁊ p̃sequens altare cõstrui. ⁊ hoc modo samuel ibi altare cõstruxit. Põt etiã dici ꝓm illud quod dictũ fuit Deut⁹ xij. ⁊ est satis verisimile q; a tpe quo archa fuit capta p philisteos vsq; ad tempus in q̃ fuit posita in templo cõstructo p salomonẽ · archa nõ habuit stabilẽ mansionẽ: q; tpe int̃ medio de loco ad locũ frequẽter fuit trãsportata. ut patz ex p̃dictis. ⁊ aliqñ ad exercitũ deportata. ut br̃ j. xiij. ⁊ ideo sacrificia votiua. ad que offerenda hoies non tenebant': sed si fiebant ex deuotione. poterãt alibi offerri ꝓm voluntatẽ ⁊ deuotionẽ offerentis. Sicut ⁊ alia sacrificia poterãt fieri hoc modo tpe quo archa ⁊ tabernaculũ fuerũt in deserto: eo q; archa adhuc non habebat stabilem mansionẽ. sicut dictum fuit Deut⁹ xij. tpe ꝫo quo fuit in silo nõ fuit hoc licitũ. put dictum fuit Josue. xxij. q: tabernaculũ ⁊ archa longo tempore fuerunt ibi. ⁊ habuerũt ibi stabilẽ mansionẽ: licz nõ ad semp. i

Lap̃. viij.

Actũ est aũt. Descripta superi⁹ malitia filioꝝ heli. hic cõsequenẽ describit malitia filioꝝ samuelis. q: vtraq; fuit occasio ut terminaret regimẽ p iudices. ⁊ reges instituerent. Igit̃ circa hoc p describit filiorũ samuelis transgressio. 2° ꝑ petitio ibi: Congregati ergo. 3° dñi diffinitio ibi: Et ozauit samuel. Circa p̃mũ dr̃: Factũ ẽ aũt ⁊c̃. quia iam non poterat ita comode per loca ad iudicandum discurrere. k Posuit filios suos iudices. creãs eos fore sue iusticie imitatores: sed hoc nõ fuit ita. vñ subdit: l Acceperuntq; munera ⁊c̃ ⁊ sic dupliciter peccauerũt. s. accipiẽdo munera ꝑ iudicio. qõ nõ est licitũ: licz pro labore iusto ⁊ tono iudices possint accipere stipendia ad victũ decẽtẽ ⁊ honestũ 2° q: ꝑter munera declinauerunt a iusticia reddẽdo iudiciũ peruersum. m Congregati ꝯ. Hic p̃ñt describit ꝑ petitio de rege habẽdo. cui⁹ vna cã fuit malitia filiorum samuelis. ut h̃ expꝫmit. cũ dr̃: Filij tui ⁊c̃. Alia fuit q: audierãt naas regẽ filioꝝ ãmon disponentem exercitũ ad veniendũ ꝫ eos: ⁊ iõ volebant habere regẽ capitaneũ sui exercit⁹ ꝓtra eũ. ⁊ hec cã hic tacet: sed infra expꝫmit. xij. ca. n Displicuitq; ꝓm ⁊c̃. ꝓ tria. Vnũ fuit: q: displicuit sibi malicia filiorũ suorũ: q̃ vsq; tũc latuerat ipsũ. Aliud fuit ꝑ ter honorẽ diuinũ qui videbat ꝓtemni seu diminui eo q; retinuerat sibi in populo israel nomen regiũ. Tertio quia populus in hoc volebat assimilari gentilibus dicens: Cõstitue nobis regẽ sicut ⁊ vniuerse habent nationes: ut immediate ꝓponit. o Et ozauit. Hic p̃ñt ponit dñi diffinitio. samuel eni istud negociũ reduxit ad dñm qui rñdit: p Audi vocẽ ꝑ ll. de rege instituendo. q Non eni te ⁊c̃. ꝓ tu solũ eras me⁹ vicari⁹. ⁊ q; ista petitio eorum ex malo ꝓcesserit. ostendit cũ subdit: Juxta oia opa sua ⁊c̃. sequit. r Sicut dereliquerũt ⁊c̃. ꝓ ostendẽtes facto q;

filios ísrael in maspbat. ¶ Et[a] audierunt philistijm q; cõgregati eẽnt filij ísrl' in maspbat: ⁊ ascẽderunt satrapæ philistinorum ad ísrael. Qõ cum audissent filij ísrael: timuerunt a facie philistinoꝝ. Dixerũtq; ad samuelẽ: Ne cesses pro nobis clamare ad dñm deum nostrum ut saluet nos de manu philistinorum. Tulit autẽ samuel agnũ lactãtẽ vnũ: ⁊ obtulit illũ holocaustũ integrũ dño. Et clamauit samuel ad dñm ꝓ ísrael: ⁊ exaudiuit eũ dñs. Factum est autẽ cum samuel offerret holocaustũ dño: philistijm iniere p̃liũ cõtra ísrael. Intonuit[b] aũt dñs fragore magno i die illa sup philistijm: ⁊ exterruit eos: ⁊ cesi sunt a filijs ísrl'. Egressiq; filij ísrael de maspbat p̃secuti sũt philisteos: ⁊ percusserũt eos vsq; ad locũ q̃ erat subt̃ bethchar. Tulit autẽ samuel lapidem vnũ: ⁊ posuit eum inter maspbat ⁊ interse. ⁊ vocauit nomen loci illi⁹ lapis adiutorij. Dixitq; Hucusq; auxiliatus est nobis dñs. Et humiliati sunt philistijm: nec apposuerunt vltra ut venirẽt in terminos ísrael. Facta[c] est itaq; manus dñi sup philisteos cũctis diebus samuelis: ⁊ reddite sũt vrbes q̃s tulerant philistijm ab ísrl' israeli: ab accharon vsq; geth ⁊ t̃minos suos. Liberauitq; ísrl' de mãu philistinorum: eratq;[d] pax inter

israel ⁊ ãmorreum. ¶ Judicabat[e] quoq; samuel israel cunctis diebus vite sue: ¶ ⁊ ibat p singulos ãnos circuiens bethel ⁊ galgala ⁊ maspbat: ⁊ iudicabat israelẽ in supradictis locis. Reuertebaturq;[g] in ramatha: ibi eni erat dom⁹ eius ⁊ ibi iudicabat israelem. Ædificauit[h] etiam ibi altare dño.

Actũ[i] est aũt vm cũ senuisset samuel: ¶ posuit[k] filios suos iudices in israel. Fuitq; nomen filij eius primogeniti iohel: ⁊ nomen secũdi abia: iudicũ in bersabee. Et nõ ambulauerũt filij illius in vijs eius: sed declinauerũt post auaritiã: acceperuntq;[l] munera: ⁊ peruerterũt iudiciũ. ¶ Congregati[m] ẽ vniuersi maiores natu ísrl': venerũt ad samuelẽ in ramatha: dixerũtq; ei: Ecce tu senuisti: ⁊ filij tui nõ ambulãt in vijs tuis. Constitue nobis regem: ut iudicet nos: sicut ⁊ vniuerse habẽt nationes. Displicuitq;[n] sermo in oculis samuelis: ¶ eo q; dixissent: da nobis regem ut iudicet nos. Et[o] ozauit samuel ad dominũ Dixit autem dominus ad samuelem: Audi[p] vocẽ populi in omnibus que loquũt tibi. Non[q] enim te abiecerunt sed me: ne regnem sup eos. Juxta omnia opera sua que fecerunt a die q̃ eduxi eos de egypto vsq; ad diem banc: sicut[r] dereliquerunt me ⁊ seruierũt

non haberēt me ꝓ rege suo. a Sic faciunt etiā tibi. abijciendo te ne sis vicarius meus. b Verūtamē contestare eos ⁊ predic eis ius regis ⁊c. Circa qō sciendū ꝙ aliqua sunt de iure regis in necessitate positi propter bonū cōmune regni. ⁊ sic omnia que inferius exprimuntur a samuele sunt de iure regis: quia in tali casu omnia sunt regis uel principis ⁊ exponēda uel expendenda ꝓ bono cōmuni. sicut ⁊ in corpe naturali videm⁹ ꝙ man⁹ uel etiā alia pars corpis naturali instinctu exponit̄ pro ꝓseruatiōe vite ipsius corporis. Si aūt accipiat alio mō ius regis extra necessitatē sic plura exprimunt̄ a samuele que non ptinent ad ius ipsi⁹ regis: utpote ois illa q̄ reddunt populū subditū seruilē: ⁊ que non respiciunt bonū cē: sed magis bois in regno positi voluntatē: ⁊ talia p̄dixit eis samuel ad retrahēdum eos ne peterent regem. qz eis non expediebat. ⁊ quia regimen ꝓpter magnitudinē potestatis regi concessam de facili conuertitur in tyrannidē. vñ ⁊ Deut⁹. xvij. vbi agitur de constitutiōe regis dicit: Nō multiplicabit sibi equos nec reducet populū meū in egyptū. s. quasi seruū: nec habebit argenti ⁊ auri ūmensa pondera. ⁊ ibidem subditur: Nec eleuetur cor eius in superbiā sup fratres suos. ⁊ ꝑm istum duplicem intellectū exponenda sunt que sequūt de regio iure vsq; ibi: c Hoc erit ei serui. s. si conuertat regnū in tyrannidem. qō de facili fit saltē in parte propter magnā regis potestatē. d Et clamabitis i die illa ⁊c] i. propter oppressionē quā vobis inducet. sequit: e Nequaq̄. s. dimittet nos deus exaudire si regē habuam⁹. Cetera patent vsq; ibi: f Vadat vnusquisq; in ciuitatem suā. hoc aūt dixit samuel. ut sup electionē regis inq̄reret dñi voluntatē: a qua tepēdet regis institutio. ꝑm ꝙ habet Deut⁹. xvij. vbi de institutione regis dicit: Cum cōstitues regem quē dñs deus tu⁹ elegerit de numero fratrū tuorū. Ad maiorem predictorū euidentiā querit vtrū filij israel peccauerunt petendo sup se regē. Et arguitur ꝙ non. quia petere illud quod est bonū simpliciter ⁊ de dictamine rōnis recte non est peccatū: gubernatio aūt populi p regem est optima. ut dicit ph̄s. iij. polit⁹. ⁊ p ꝓsequēs est de dictamine rationis recte q̄ magis respicit bonū cōmune ꝙ particulare. ergo ⁊c. Item. illud quod concedit lege diuina licitum est. quia nullū peccatū cōcedit. sed Deut⁹. xvij. ca. concedit lex diuina filijs israel constitutionē regis. vbi dicit Cum ingressus fueris terrā quā dñs deus tuus dabit tibi ⁊c. sequit: Et dixeris. constituā sup me regē ⁊c. ⁊ sequit Eum constitues quē dñs deus tuus elegerit. ꝯ ⁊c. Cōtra j. xij. ca⁹. dicit: Scietis ⁊ videbitis quia grande feceritis vobis malum in cōspectu domini petentes sup vos regem. Ad hoc dicendum ꝙ cum regnū sit optima politia. cetere gentes a filijs israel petendo uel constituendo super se regem non peccauerunt. sed magis bonū egerunt. filij autem israel hoc faciendo peccauerunt. ut patz per verba samuelis ad hoc allegata que habent infra. xij. ca⁹. ⁊ p consequens miraculum a deo datum ad verificationem verbi samuelis. ut ibidem habet. Cuius ratio est. quia deus populum israel elegit sibi specialem ⁊ peculiarem pre ceteris populis. scōm ꝙ dicitur Deut⁹. vij. De elegit dom⁹ deus tuus. ut sis ei populus peculiaris. ⁊ ideo voluit esse rex imediatus illi⁹ populi: ꝓpter qō ⁊ legē dedit ei in monte synai p seipsū. i. p angelum in ꝑsona illius loquentē. ⁊ nō p hominē mediatorem. ꝓpē qō voluit homines gubernatores illius populi ab ipso imediate institui tanq̄ eius vicarij essent ⁊ non reges uel domini. ut p3 in moyse ⁊ iosue ⁊ de iudicibus sequentibus. de quib⁹ dicit i libro Judicū: Suscitauit eis dominus talē uel talē iudicem. ꝓpter qō filij isrl fecerunt contra ordinationem domini petendo sup se regem hominem mortalē. cum dominus hoc sibi retinuisset ⁊ ad bonū ꝑpl quia semp gubernauit eos optime ⁊ protexit ꝑdiu fuerūt boni subditi. ⁊ semp sic fecissent si ꝑplus ille in bona subiectione sub domino stetisset. Ex dictis patz primū argumētum: quia si gubernatio regis optima est. sequitur ꝙ melior est gubernatio habere regem deū imediatē. quāto deus est melior homine. ⁊ ideo contra istam ordinationem petere non est bonū sed malum. Ad secundū dicendū ꝙ illud quod habet Deut⁹. xvij de constitutione regis ꝙtum spectat ad populum non fuit concessio propie dicta. sed magis permissio. sicut repudium vxoris fuit permissum ad duritiam cordis eorum. pro ut dictum fuit Deut⁹. xxiij. sicut tamen in repudio fuit preceptum ꝙ darent libellum repudij si repudiarent: sic in proposito si pertinaciter regem habere vellent preceptum fuit ꝙ de populo israel haberent ⁊ non de alio. ut ibidem dicit. g Cap. ix.

Erat vir de beniamin. Regimine iudicum terminato hic consequenter agitur de regno. ⁊ primo de regno labili saulis. secundo de stabili. scz ipsius dauid. ca. xvj. Prima in tres diuiditur. quia primo describitur ipsius saulis regis institutio. secundo instituti trāsgressio. ca. xiij. tertio trāsgressoris reprobatio. ca. xv. ibi: Factum est autem verbum dñi Prima adhuc in tres: quia circa institutionem saulis in regem primo describit̄ ipsius electio. secundo electionis ꝓfirmatio. ca. xj. tertio populi increpatio. ca. xij. Prima in duas: quia primo describitur saulis electio secreta. secūdo publica. circa medium decimi capituli. ibi: Et vocauit samuel populum. Prima adhuc in duas: quia primo ponit saulis electio. secūdo electi vnctio ca. x. ibi: Perierant aūt asine. Circa ꝑmū sic procedit: qz primo habilitas saulis ad regendum describitur. secundo a samuele cognoscitur. ibi: Perierāt aūt. tertio honorifice a samuele suscipitur. ibi: Assumens itaq; samuel. Circa primū describitur aptitudo saulis ad regendum ratione patris sui. cum dicitur: Erat vir de beniamin nomine cis. hoc dicit. quia erat in toto populo israel famosus. b Filij saretb. hoc non est de textu.

dijs alienis: sic a faciunt etiā tibi. Nūc ergo vocē eorū audi Verūtamē b cōtestare eos: ⁊ predic eis ius regis qui regnaturus est sup eos. Dixit itaq; samuel oia verba dñi ad ꝑplm qui petierat a se regem. ⁊ ait: Hoc erit ius regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet ⁊ ponet in currib⁹ suis: facietq; sibi eqtes ⁊ precursores quadrigarū suarū: ⁊ constituet sibi tribunos ⁊ centuriones: ⁊ aratores agrorum suorū: ⁊ messores segetū: ⁊ fabros armorū ⁊ curruū suorū. Filias quoq; vestras faciet sibi vnguentarias ⁊ focarias ⁊ panificas. Agros quoq; vestros ⁊ vineas ⁊ oliueta optima tollet: ⁊ dabit seruis suis: Sed ⁊ segetes vestras ⁊ vinearum redditus addecimabit: ut det eunuchis ⁊ famulis suis. Seruos etiam vestros ⁊ ancillas ⁊ iuuenes optimos ⁊ asinos auferet: ⁊ ponet i ope suo. Greges quoq; vr̄os addecimabit: vosq; c eritis ei serui. Et d clamabitis in die illa a facie regis vestri quē elegistis vobis: ⁊ nō exaudiet vos dominus in die illa: quia petistis vobis regem. Noluit aūt ꝑplus audire vocē samuelis: sed dixerunt: Nequaq̄ e. Rex enim erit super nos: ⁊ erimus nos quoq; sicut omnes gentes: ⁊ iudicabit nos rex nr̄: ⁊ egredietur ante nos: ⁊ pugnabit bella nostra pro nobis. Et audiuit samuel omnia verba ꝑpli: ⁊ locutus est ea in aurib⁹ dñi. Dixit aūt dñs ad samuelem: Audi vocem eorū: ⁊ cōstitue sup eos regem. Et ait samuel ad viros israel. Vadat f vnusquisq; in ciuitatē suā. IX

Erat g vir de beniamin nomine cis filius abiel: filij seor: filij bechor: filij h saretb: filij aphia: filij viri gemini

fortis⁸ robore. Et⁸ erat ei filius vocabulo saul ⌋ elect⁹ ⁊ᶜ ⁊ bon⁹ ⁊ᶜ nō erat vir de filijs isrl̄ melior illo. ⌋ Alb⁷ humero ⁊ supīū eminebat sup oēm pplm: ⌋ Perierant⁸ aūt asine cis ⌋ patris saul. Et dixit cis ad saul filiū suū: Tolle tecū vnū de pueris ⁊ consurgens vade[b] ⁊ quere asinas. Qui cum transissent p montem ephraim ⁊ p terram salisa: ⁊ nō inuenissent: trāsierunt etiam p terrā salim: ⁊ nō erant: sed ⁊ p terrā geminī: ⁊ minime reppererūt. Cū⁷ aūt venissent in terrā suph: ⌋ dixit saul ad puerū qui erat cum eo Veni ⁊ reuertamur: ne forte dimiserit pater meus asinas ⁊ sollicitus sit p nobis. Qui ait ei: Ecce vir dei est in ciuitate hac vir[n] nobilis: omne qđ loquit sine ambiguitate venit. Nunc[t] ergo eam⁹ illuc: si forte indicet nobis de via nr̄a: ⌋ ꝑ quā venim⁹. Dixitq; saul ad puerū suū: Ecce ibimus. Quid[m] feremus ad virū ⌋ dei? Panis defecit i sitartijs nr̄is: ⁊[n] sportulam nō habemus ut demꝰ hoi dei: nec quicq; aliud Rursū puer respondit sauli: ⁊ ait: Ecce[o] inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini dei: ut indicet nobis viam nostram. Olim[p] in isrāel sic loquebat vnusquisq; vadens cōsulere deū. Venite ⁊ eam⁹ ad videtem. Qui enī ꝓpheta dicit hodie: vocabat olim videns. Et dixit saul ad puerū suū: Optimus sermo tuus. Veni eam⁹

a Fortis robore. hoc dicit ad ꝛnotādū fortitudinē saulis: qz fortes boies solent fortes generare. Consequenter ostendit aptitudo saulis ratione morū cū dicit: b Et erat ⁊c. ⌋ qz erat famosus. c Electus. sine macula notabili vitiorum. d Et bonus. ratione morum ⁊ virtutum. e Et non erat vir ⁊c. ⌋ Ex quo notat qđ non solum erat bonus: sed etiā excellentis bonitatis. Cōsequenter describitur eius aptitudo ex parte corpis cū dicit: f Alb humero ⁊c. ⌋ in quo notat fortitudo corpis que multū ē necessaria in regibus. ⁊ pulchritudo psone. qđ multū est decens in eis. sm illud Species pami digna est imperio. g Perierant autē. hic ꝓnter describit cognitio saulis a samuele. q facta est dupliciter. primo p humanā inquisitionē. secundo p diuinā reuelationē. ibi: Dominus autē reuelauerat. Primū aūt cōtigit eo qđ saul quercs asinas patris sui ⁊ non inueniens venit ad samuelem. ut de asinab⁹ audiret veritatē. ⁊ hoc ē quod dicitur: Perierant aūt ⁊c ⌋ .i. timebantur perijsse. nō enī simpliciter perierant: quia postea fūt inuente. h Vade ⁊ quere asinas. Ex quo pz humilitas saulis. qui negociū humile ⁊ laboriosum nō recusauit. i Cū autē venissent ⁊c. ⌋ iste fuit attauus samuelis. ut habet in principio huius libri. k Vir nobilis. hoc dicit ꝓter dignitatē ꝓphetie: qđ pz ex hoc qđ sequit: Dē quod loquit absq; ambiguitate venit. l Nunc ergo eamus ⁊c ⌋ i. de asinabus ꝓpter quas fiebat via illa. m Quid feremus ⁊c. ⌋ credebat enim saul qđ nō indicaret eis gratis uel forte erubescebat apparere in conspectu eius absq; aliquo exenio. vnde subdit: n Et sportulā non habemus. In hebreo habet: Et exeniū nō habemus. ⁊ in idē redit translatio nostra: qz sportula est vasculū in quo ponit fructꝰ uel aliquod huiusmodi ad exeniandū. ⁊ sic accipit hic cōtinens pro contento. o Ecce inuenta est in manu mea. puer enim saulis propter verbum magistri sui posuit manū ad bursam: ⁊ inuenit quartam partem stateris argenti. i. quartam partem sicli: quia stater ⁊ siclus idem sūt. Siclus aūt. xx. obolos habet. ut habet Exo. xx. ⁊ sic quarta pars stateris valebat q̄nq; obolos. uel sm alios sex obolos: quia sm eos siclus sanctuarij habebat. xx. obolos tm̄. siclus autē cōmunis. xxiiij. p Olim in isrāel sic loquebatur ⁊c. istud non fuit dictum a puero samuelis: sed ab eo qui scripsit librum istum. ut dicunt hebrei. Beda autē dicit qđ fuit appositum ab esdra: quando legem a chaldeis combustam reparauit. Cetera patent vsq; ibi: q Que respondentes dixerūt illis bic ē ⁊c. iste puelle plura verba dixerunt sauli. ut patz ex sequentibus: qz sicut dicit Ra. Sa. volebāt eū aliquantulū detinere verbis admirantes pulchritudinē ipsi⁹. r Sacrificiū est hodie ⁊c. ⌋ aliqui dicunt qđ erat tm̄ prandiū paratum ꝓ aduētu saulis quē ꝓsciuerat samuel. ut patebit in sequentib⁹. Alij aūt dicūt qđ nō solum fuit prandiū: ꝫ etiā hostia pacifica: de qua vna ps dño offerebatur. reliquę comedebāt ab offerentibus. licitum aūt erat tūc temporis offerre domino sacrificium alibi qđ ꝓ vbi erat archa ⁊ tabernaculum. ut dictum est supra. vij. ca. s Quia ipse benedicet ⁊c. ⌋ Mod⁹ enī erat hebreorum ante prandiū ⁊ maxime de sacrificio oblato laudare deum. t Apparuit samuel ⁊c ⌋ quia de aduentu saulis reuelationem habuerat ꝓtū ad diem ⁊ horam determinatam: ut patz ex sequētibus. v Dñs autem. hic consequenter ostenditur quomodo samuel cognouit saul ꝓter diuinam reuelationem. non solum qđtum ad personam: sed etiam qđtum ad dignitatem regiam ad quam dominus ipsum elegerat ⁊ precepserat samueli ut vngeret ipsum in regem sup populū isrāel. ⁊ hoc est qđ dicit: Dominus aūt reuelauerat ⁊c ⌋ loquitur scriptura more humano quando aliquis reuelat secreta amico suo. Cetera patent ex dictis vsq; ibi: r Quia respexi populū meū. s. oculo misericordie. y Venit enim clamor eorum ad me. de afflictione eius facta p philisteos. ex quo patz qđ licz in pplo isrl̄ essent multi mali tamē cū hoc erāt multi boni quorū preces erāt coram deo exaudite. z Iste dñabit populo meo. In hebreo habet:

Et ierunt in ciuitatem in qua erat vir dei. Cūq; ascenderēt cliuū ciuitatis inuenerūt puellas egredientes ad hauriēdā aquā: ⁊ dixerunt eis: Nūquid hic est videns? Que[q] respōdētes dixerūt illis: Hic ē. Ecce ante te. Festina nūc. Hodie enī venit in ciuitatē: quia sacrificiū[r] est hodie pplō in excelso. ⌋ Ingredientes vrbem statim inuenietis eum: anteq; ascendat excelsū ad vescendū. Neq; enī comedet[s] est populus donec ille veniat: quia[s] ipse benedicet hostie: ⁊ deinceps comedent ⌋ qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite: quia hodie reperietis eū. Et ascenderunt in ciuitatē. Cūq; ambularent in medio vrbis: apparuit[t] samuel egrediens obuiam eis: ⌋ ut ascenderet in excelsū. Dñs[u] aūt reuelauerat auriculam samuelis ⌋ ante vnā die qđ veniret saul dices: Hac ipsa hora q̄ nūc est: cras mittā virū ad te de terra beniamin: ⁊ vnges eum ducē sup populū meū isrl̄. Et saluabit pplm meū de manu philistinorū: quia[x] respexi populū meum. Venit[y] enī clamor eorū ad me. Cūq; aspexisset samuel saulē: dñs dixit ei: Ecce vir quē dixerā tibi. Iste[z] dominabit populo meo. Accessit aūt saul ad samuelem in medio porte: ⁊ ait: Indica oro mihi: vbi est domus videtis? Et respōdit samuel sauli dices Ego sū videns. Ascende ante me i excelsū ut comedas mecū hodie: ⁊ dimittam te mane:

Iste retinebit populum meū. quia ad reges ptinet retinere populū. ne in bellis precipitant se ingerāt: ⁊ etiā tpe pacis ne iniuste ptra ꝓximos agant. sequit: a Et oīa ⁊c. ¶ Alliq exponūt de asinab⁹ qs querebat: ꝫ hrā sequēs nō cōsonat. vbi dr: b Et de asinis ⁊c. ¶ Exq videt q alia in corde saulis ꝑsabant. dr enī libro de hebraicq qstionibus q i somno viderat se esse in capite arboris palme: que visio signum regale erat. ⁊ deꝫ cogitabat. iō subdit: c Et cui⁹ erūt ⁊c ¶ .i. dignitas regia que potest accipere optima ppli sibi subditi maxime i necessitate: ut patz ex supradictis. viij ca. d Nōne tibi. qsi diceret sic: q⁹ iam reuelatum erat sibi a dño ipsū regem futurū. e Et oī domui patris tui. quia filij sui⁹ isboseth successit sibi in regno septem annis. ⁊ abner ꝓnceps militie. ⁊ alij potentes de domo saulis bis temporibus potiti sūt tonis regni. ⁊ posteri eorū habuissent: si saul in bonitate sua stetisset. f Numqd nō fili⁹ ⁊c ¶ .i. de tribu beniamin q tunc erat minima inē alias trib⁹ isrl: quia ꝓ peccato vtozis leuite fuerat quasi ad nihilū redacta: ꝓut dictū fuit Judic. xxj. g Et cognatio ⁊c. ¶ ista dixit saul ex humilitate ⁊ quadā humana curialitate: quia pr saul inter illos de tribu beniamin erat famosus. h Quare ergo locutus ⁊c. ¶ Ex quo patz verū qd predictū est. s. q cogitauerat se ad dignitatē regiā sublimandū. q⁹ verbū samuelis qd erat obscurū statim intellexit de dignitate regni. q⁹uis aliter posset intelligi: nec oportz saulē de mendacio ex humilitate dicto excusari. quia multa ꝓpria fecit. i Assumēs itaq. hic ꝑter ostendit qualiter saul a samuele fuit honorifice susceptꝰ. tanq rex de ꝓximo futurꝰ. cum dicit: k Introduxit eos in triclinīū. triclinīū ꝓprie loquendo est camera in qua sūt tres ordines lectoꝝ. hic aūt accipit ꝓ loco in quo sūt tres ordines sedentiū ad comedendū. s. maioꝝ. mediocriū. ⁊ minoꝝ. quia antiqtus homines sedendo in lectis comedebāt. vnde ⁊ in sacra scriptura comedentes frequent dicūt recumbere uel accūbere. l Et dedit eis ⁊c ¶ .i. in principalioꝝ loco triū ordinū predictoꝝ. m Da partē quā dedi tibi. q⁹ ferculū nobili⁹ uel ḡtiosi⁹ fecerat poni ad ptē ut coꝝ saule venturo poneret: q⁹ volebat eū ꝑ ceteris honorare tanq regē de ꝓximo futurū: ⁊ iam a deo electū. ut ꝑz ex ꝑdictis. n Ecce qd remansit ⁊c. Ex quo dicūt aliqui q⁹ ante aduentū saulis samuel cū alijs iam erat in mensa. Sed ipso appropinquante surrexit de mensa obuiās ei ex reuerentia. sed ꝫ nō consonat hrē ꝓcedenti vbi dicit: Apparuit samuel egrediens obuiā eis ut ascēderet in excelsū. Ex quo videt q⁹ adhuc nō ascēderat in supioꝝ ptē montis ad sacrificiū offerēdū seu cōuiuiū celebrādū Itē ibi statim subdit: Dñs aūt reuelauerat ⁊c. vbi dicit q⁹ dñs dixit ⁊ horā certā adūctus saulis samueli reuelauerat. ⁊ iō nō est verisimile q⁹ ante intraret ad mensam cū ipsū vellet honorare in illo conuiuio. qd paratū erat ꝓpter aduentū ipsius. ut ꝫ dictū est. ꝓpter qd Ra. Sa. aliter exponit q⁹ illud qd dr hic: Ecce qd remansit ⁊c. refert ad numerū viroꝝ q vocati fuerāt a samuele ad cōuiuiū ita q⁹ ꝓ quolibet erat ferculū determinatū ꝑm q⁹ debāt sedere: ⁊ istud ferculum erat vltra illū numerū. ꝓpter saul quē samuel sciebat venturū. iō subdit o De industria posita tū est ⁊c ¶ .i. vltra numerū ꝑpli a me inuitati p Et locut⁹ ē ⁊c. ¶ .i. in secreto loco. de q aūt sibi locut⁹ fuerit non exprimitur: sed hebrei dicūt q⁹ fuit de timore dei ⁊ lege fuāda Cetera patēt vsq ibi: q Dic puero ut ascēdat. ut nō possit audire verba mea. r Tulit aūt. Hic ꝓpr agit de vnctione saulis i regē. ⁊ ponit ꝑ vnctio ista. 2⁰ certificat ꝑ sig̃. ibi: Cū abierī. Circa ꝓmū dr: Tulit ā samuel lēticulā. i. vasculū factū de auro uel argēto ad reponēdū oleū vnctionis vnde iungebāt reges ⁊ pontifices. ⁊ dr a liniēdo. s Et de osculat⁹ ē eū. in signū amicitie ⁊ ꝓfederatiōis. t Et ait: Ecce ⁊c. ¶ q⁹ in ꝫ non sū nisi minister ei⁹. v Et li. ⁊c. ⁊ ꝑz hrā vsq ibi: x Quia vnxit ⁊c. ¶ tota ista hrā inclusiue nō ē in hebreo nec ē de textu. ꝫ ab aliq⁹ antiq doc. fuit apposita p modū glose. ⁊ postea inserta textui p ignorātiā scriptoꝝ. sic ⁊i plib⁹ alijs locis. y Cū abieris. hic ꝓpr ponit certificatio ꝑdictoꝝ ꝑ signa. ⁊ ꝑ huiusmōi signa ꝑdicūt. 2⁰ de facto reperiūt ibi: Jtaq. Circa ꝓmū dr: Cū abierī ⁊c. ¶ ꝫ ꝫ dictū videt implicare repugnātiā. q⁹ rachel sepulta est iuxt bethleē. ut hr Genē. xxxv. q ē in sorte iude. hic aūt dr in finib⁹ beniamin: ꝓpr qd Ra. Sa. sic exponit: Inuenies duos viros iuxt sepulchrū rachel. i. q nūc sūt iuxta sepulchrū rachel: ꝫ qñ inuenies eos erūt in finib⁹ beniamin. Aliē pōt dici q⁹ sortes beniamin ⁊ iude erāt ꝓiuncte. ⁊ iō erant idem fines vtriusq vbi vngebāt. Saliētes magnas foueas. ꝫ nō ē in hebreo nec libris correctis. Cetera patēt vsq ibi: z Inuenīet ⁊c. ¶ cā oronis ⁊ sacrificij. q⁹ tūc tpis erat licitū immolare dño in excelsis. ut ꝑdictū ē. vij. ca. a Post ꝫ ⁊c. ¶ dicit Ra. Sa.

Egressi sunt ambo: ipse videlicz ⁊ samuel. Cūq descenderent in extrema parte ciuitatis: samuel dixit ad saul: Dic⁹ puero ut antecedat nos ⁊ trāseat. Tu aūt subsiste paulisper ut indicem tibi verbū dñi. x

Tulit aūt samuel lenticulam olei: ⁊ effudit sup caput eius: ⁊⁰ deosculatus est eum: ⁊ ait: Ecce vnxit te dñs ¶ super hereditatem suā in principem: ⁊ ¶ liberabis populū suū de manibus inimicoꝝ eius: qui i circuitu eius sunt. Et hoc tibi signū: quia⁸ vnxit te dñs in principem. ¶ Cūq⁵ abieris hodie a me: inuenies duos viros iuxta sepulchrū rachel in finib⁹ beniamin ¶ in meridie: dicētq tibi: Inuente sunt asine ad quas ieras perquirēdas: ⁊ intermissis pat tuus asinis sollicitus est pro vobis. ⁊ dicit: Quid faciam de filio meo? Cumq abieris inde: ⁊ vltra transieris ⁊ veneris ad querc̄ thabor: inuenient⁹ te tres viri ascendētes ad deū in bethel: ¶ vn⁹ portās tres hedos: ⁊ ali⁹ tres tortas panis: ⁊ ali⁹ portās lagenā vini. Cūq te salutauerint dabūt tibi duos panes: ⁊ accipies de manu eoꝝ Post⁹ hec venies in collē dñi ¶

q̄ hic collis est cariathiarim : eo q̄ ibi erat archa dñi. ꝙ ꝺ non videf verū: quia iam translata fuerat inde in maſphat p samuelem ut dictū est ſ. 7 ideo alij dicunt q̄ erat locus vbi manebāt ꝓphete. 7 hoc videf verū p ea q̄ sequūf postea. a Ubi ē statio philistinorū. statio ꝑ hic accipif est fortaliciū vbi ponunf telatores ad tenēdū trā ne possit retellare. 7 ꝺ mō fecerāt philistei in trā isrl. Sz ꝺ videf eē ꝛ illud q̄ dictū est ſ vij. ca. q̄ philistijm nō apposuerunt vltra ut venirēt in t̄minos isrl tpe samuelis. Ad q̄ ꝓt dici q̄ nō venerūt ꝛ vsibus suis : ꝺ illi qui positi erāt i fortalitijs adhuc stabāt ibi 7 hoc cōsonat ei q̄ dr j. xiij. ca. Et percussit ionathas stationē philistinoꝝ que erat i gabaa. que est ciuitas in terra israel. uel fortā quia antea fuerat ibi talis statio philistinorū : 7 nomē remanserat loco. licz ptūc nō essent ibi philistei. primū tamē videf verū 7 magis cōsonat textui ut allegatum est. b Obuiū habebis ꝛc.] Ex hoc videf verū q̄ ꝓdictū est. ſ. q̄ collis dñi vocaf locus: eo q̄ manebant ibi ꝓphete. 7 vocantur hic ꝓphete hoies venoti 7 religiosi. quos cōgregauerat samuel ad laudandū ꝝ. 7 cū hoc habebāt spūm ꝓphetie saltem aliqui eoꝝ. c Et ante eos psalteriū ꝛc. q. aliq̄ melodie excitant ad ꝝuotionē: ut ꝑz p experientiā: 7 etiā ad ꝓphetiā. vñ dr iiij Regū. iij. q̄ helyseus cū quereref ab eo ꝓphetia. dixit : adducite mihi psalten. 7 subdif : Cūq̄ caneret psaltes facta ē sup eū manus dñi ꝛc. d Et insiliet in te ꝛc] . i. spūs ꝝuotiōis uel spūs ꝓphetie. ut dicūt hebrei. e Et ꝓphetabis cū eis. ꝝ laudando : uel ꝝ occultis ꝓphetando. vnde libro ꝝ hebraicis questionibus dicif recitando opinionē hebreoꝝ q̄ ꝓphetauit ꝝ bellis futuris gog 7 magog. 7 ꝝ premijs iustoꝝ 7 penis malorum. f Et mutaberis ꝛc.] ꝓpter dictū ꝓphetandi modū tibi al' insolitū. g Quādo ergo euenerint ꝛc.] scias q̄ illa sunt vera que ego predixi tibi ꝝ regno. iō subdif : b Fac quecūq̄ ꝛc.] i. disp̄one te q̄tum potueris ad ꝝcenter 7 potēt regnādū. i Et descendes ꝛc.] Septē diebus. hic ꝝbet fieri punctus ut dicunt aliqui. 7 habef libro ꝝ hebraicis q̄stionib⁹: ita q̄ li septem diebus nō notat temp⁹ quo samuel a saule ꝝberet expectari: sed temp⁹ in quo ꝑ saule ꝝ nouo iuncto in regē ꝝberēt oblationes 7 sacrificia fieri : sicut in ꝓsecratione sūmi pontificis fiebāt septē dieb⁹. ut habef Exo. xxix. 7 Leuit. viij. Sz in biblijs hebraicis quas vidi nō fit taliter punctus. sed li septē diebus ꝓiungif cum hīs sequēti sic : Septē dieb⁹ expectabis ꝛc. Liber etiā ꝝ q̄stionibus hebraicis sup libros regū negaf ab aliquib⁹ eē hieronymi quoꝝ rōnes hic, ꝑ plixitatē omitto. Andreas etiā dictū istoꝝ impugnat : quia nō habef in aliquo loco scripture q̄ ꝑ vnctiōe regū ꝝbeat talis solēnitas fieri septē dierū : nec legif factum ꝑ quocūq̄ rege q̄tumcūq̄ scō uel magno. ꝓpē q̄ istud dictū videf ficticiū. Et ad hoc inducit q̄ habef. j. ꝛ. ꝝ innouatiē regni in galgala. vbi dicif : Et fecerūt ibi regē saul coram dño 7 ꝛc Ex quo videf q̄ si ꝝbuisset ꝝ vnctione saulis fieri talis solēnitas fuisset tūc facta 7 nō fuisset expectatū in futurū. in quo poterant p aduersarios impediri. 7 maxime q̄ samuel erat presens ꝑ quē talia ꝝbebāt fieri. vnde hic vbi trāslatio nra habet : Ego quippe ꝝscendā ad te ut offeras oblationem 7 ꝛc. In hebreo habef : ad offerendū oblationē ꝛc. ſ. ꝑ me. nō ꝑ salute tua. 7 sic etiā exponif trāslatio nostra a doctoribus nostris : Et offeras 7 immoles. nō ꝑ te. ꝺ ꝑ me : sicut 7 popul⁹ offerebat ꝑ sacerdotes: ꝓpē q̄ iste Andreas aliter exponit. Ad cui⁹ intellectū ꝑpone vnū. ſ. q̄ in magnis negocijs ꝓpter que i ꝑmis ꝝbebat ꝝ⁹ placari sacrificijs : ꝝus nolebat q̄ saul aliq̄d faceret absq̄ ꝑsentia samuelis. qui ꝑ eo offerret 7 ipsum dirigēt. 7 sic exponit litterā ista. Descendes ante me in galgala. i. si contingat tibi casus in quo ꝝbeat placari ꝝ⁹ p sacrificia. descendes ante me in galgala. vbi ē locus oꝝonis 7 sacrificij. 7 subintelligif. 7 significabis mihi ꝝscensum tuū. ibi Ego quippe ꝝscendā ad te ut offeras oblationem ꝛc. ſ. p me. Septē dieb⁹ expectabis ꝛc. subintelligif postq̄ recepero nunciū tuum. Donec ꝝniā ad te. ad offerendū ꝑ te sacrificiū 7 ad te dirigendū. Sed hec opinio nō videf bñ cōcordare textui. q̄ ex modo loquēdi 7 tpe videf q̄ samuel loqueref sauli nō generaliē nec indeterminate ꝑ q̄cūq̄ casu arduo indeterminato futuro ꝺ ꝑ casu determinato 7 imminēti. ſ. ut p⁹ publicatiōē electiōis ipsi⁹ i regē ꝝscēderet in galgala. ut ibi samuel. p eo offerret sacrificiū. 7 doceret eū ꝝ modo gubernandi regnū suū. q̄ ꝺ maxime indigebat in ꝓncipio regni sui : 7 q̄ samuel tēp⁹ ꝝscēdēdi i galgala sibi ꝝ determinauit licz nō sit ꝺ exp̄ssū. q̄ nō oia ꝺ exp̄mūf. dicēs q̄ eū expectaret septē dieb⁹. ꝺ dixit samuel : q̄ nesciebat vtrū dñs circa illud tēp⁹ occuparet eū i alio negocio. ita q̄ nō posset ꝝnire ad saul ita cito. In q̄ aūt precauerit saul trāsgrediēdo ꝙba ista samuelis : dicef. j. xiij. ca. vbi habet locū. k Itaq̄. hic ꝙē ꝝscribif euent⁹ signoꝝ ꝓdictoꝝ : put dixerat samuel. 7 ꝑz trā ex ꝓdictis ꝙs ibi : l Quenā res ꝛc.] ꝺ dicebat admirādo q̄ saul erat magn⁹ 7 robust⁹ 7 disposit⁹ ad ꝝbellandū : 7 nō ad laudādū ꝝū cū religiosis uel ꝓphetādū cū ꝓphis. m Et q̄s pr̄ ei⁹. q. d. cis pr̄ ei⁹ nō ē, ꝙba. nec ad ꝺ disposit⁹. q. d. nec iste ꝝbet eē. p talē modū loq̄bat Amos. vij. ca. Nō sū ꝙba nec fili⁹ ꝓphe: ꝺ pastor armētari⁹ ꝛc. In hebreo hr Quis pr̄ eoꝝ: 7 sic referf ad sensū oppositū. ut dicit Ra. Sa. sic exponēdo. q̄s pr̄ eoꝝ. ſ. ꝓphaꝝ. q. d. ꝙbia nō habef p successionē paternā: ꝺ ꝝ⁹ eā dat sua grā cuicūq̄ voluerit 7 iō nō ē mirandū si iste habet donū ꝓphie : dato q̄ pr̄ ei⁹ ꝙba nō fuerit. uel ali⁹ ꝝ genere suo. n Propᵉea ꝓuerbiū. i. vulgare ꝙbū uel exēplare. o Nū 7 saul inᵉ ꝙbas: q̄ q̄n aliq̄ ex insperato dabaf donū, ꝓphie ul' aliq̄d b⁹. dicebaf ꝺ ꝙbū. Nū 7 saul ꝛc. q. d. nō ē mirū si ꝝ isti sic datū fuit sauli. Cet̄a patēt vsq̄ ibi : p Dekmēᵉ ꝛc.] ut euitaret iactātiā 7 humilitatē ꝙaret : 7 etiā fidelitatē secreti. samuel enī vnerat eū secrete. ꝓpē q̄ puer saul fecit ꝓire ne audiret ꝙba ei⁹. ut s dictū ē. 7 iō voluit tenē secretū

vbi ^a est statio philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi vrbē : obuiū ^b habebis gregē ꝓphetarū] descendentiū ꝝ excelso : 7 ^c ante eos psalterium 7 tympanū 7 tibiā 7 citharā : ipsosq̄ ꝓphetantes : 7 ^d insiliet in te spiritus dñi] 7 ^e ꝓphetabis cum eis : 7 ^f mutaberis in virū aliū.] ^g Quādo ergo euenerint signa hec omnia tibi :] fac ^h quecūq̄ inuenerit man⁹] tua : quia dominus tecum est ^i Et descendes ante me i galgala. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem 7 immoles victimas pacificas. Septē dieb⁹] expectabis donec veniā ad te : 7 ostendam tibi q̄ facias. ^k Itaq̄ cū auertisset humerum suū ut abiret a samuele: immutauit ei deꝰ cor aliud: 7 venerūt oia signa hec in die illa. ^l Venerūtq̄ ad predictum collem: 7 ecce cuneus ꝓphetarū obuiꝰ ei. Et insiluit sup eū spūs dñi: 7 ꝓphetauit i medio eorū. ^m Uidētes aūt oēs qui nouerāt eū heri 7 nudiustertius q̄ esset cum ꝓphetis 7 prophetaret : dixerunt ad inuicem: Quenam ⁱ res accidit filio cis ?] ⁿ Num 7 saul inter ꝓphetas? ^o Respōditq̄ aliꝰ ad alterū dicens : Et ᵐ qs pater eius ? ᵖ Propterea ⁿ versum est in ꝓuerbiū. ^p Num ° 7 saul inᵗ prophetas? ^q Cessauit autem prophetare. 7 venit ad excelsū Dixitq̄ patruus saul ad eum 7 puerum eius: Quo abistis? Qui respōderunt: Querere asinas. Quas cū nō reperissemus ꝝnimus ad samuelē. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi samuel. ^r Et ait saul ad patruum suū : Indicauit nobis : quia inuente eēnt asine. ^s De⁰ sermone aūt regni nō indicauit ei:]

ꝛ uebuit quousq; samuel negociū publicaret. a Et conuocauit. Hic cōsequenter ponit electio saulis publica. licz enī samuel ue mādato dñi eum inunxisset. ꝛ statim hoc publicare posset. tñ ad cōpescendū murmur ꝛ indignationem alioꝝ qui erāt de nobiliorib⁹ tribubus: quesiuit a dño ut ꝑ signū euidens omnibus electio saulis appareret ꝛ ꝑter hoc uocauit populū. ꝛ patz hrā usq; ibi: b Et cecidit sup cognationē metbri. In hebreo br̄ matberi uel matbari. ꝛ dicūt aliq; q est nomē ꝓprium uni⁹ hominis a q̄ uenoīata fuit illa cognatio. ſ q̄ i libro Paral. seu alibi nō inuenit tale nomen uniꝰ tribꝰ beniamin unde cognatio noīet. ideo dicūt alij ꝛ ꝓbabiliter q nō est nomen ꝓprium ſ cōmune: ꝛ significat i gnāli uoiem quēcunq; recte iacietē ad signū sagittā telum uel lapidē. Ad cui⁹ intellectum sciendū q matbar i hebreo significat signū ad qđ se exercitāt sagittarij uel fundibularij uel huiusmodi. vñ. j xx. ca. ubi dr̄ q ionatbas dixit Et iaciā ās exercens me ad signū. In hebreo habetur: ad matbar. ꝛ eodē mō habet Ezech. iij. Posuit me ās signū ad sagittā In hebreo habet Posuit me ās matbar. ꝛ inde uenit quem locut⁹ fuerat ei samuel. Et c conuocauit samuel ꝑplm ad dñm in maspbat. ꝛ ait ad filios israel: Hec dicit dñs de⁹ israel: Ego eduxi isrl de egypto: ꝛ erui uos de manu egyptioꝝ: ꝛ de manu omniū regum q̄ affligebant uos. Uos autē hodie ꝓiecistis dñm deū uestrū: qui solus saluauit uos de uniuersis malis ꝛ tribulationib⁹ uestris. ꝛ dixistis: Ne quaq; ſ sed regē constitue sup nos. Nūc ergo state coꝝ dño ꝑ tribus uestras ꝛ ꝑ familias Et applicuit samuel oēs tribus israel: ꝛ cecidit sors super tribū beniamin. Et applicuit tribum beniamin ꝛ cognationes eius: ꝛ d cecidit sup cognationē metbri: ꝛ uenit usq; ad saul filium cis. Quesierūt e ergo eū: ꝛ nō est inuent⁹. Et cōsuluerūt post bec dñm utrū nam ueturus esset illuc. Respondit⁹ dñs: Ecce f absc̄ditus est domi. Cucurrerunt itaq; ꝛ tulerūt eum inde: stetitq; i medio populi: ꝛ altior fuit uniuerso ꝑplo ab humero ꝛ sursū. Et ait samuel ad oēm populū: Certe uidetis quem elegit dñs: q̄m non sit similis illi i omni populo. Et clamauit omnis ꝑplꝰ. ꝛ ait: Uiuat rex. Locutus g est aūt samuel ad ꝑplm legē regni: ꝛ scripsit in libro ꝛ reposuit coꝝ dño. Et dimisit samuel oēm ꝑplm: singulos in domū suā. Sed ꝛ saul abijt i domū suā i gabaa. Et h abijt cum eo pars exercitus: quoꝝ tetigerat de⁹ cor da. Filij i ꝙ belial dixerūt⁹: Nū saluare nos poterit iste? Et k despexerūt eum: ꝛ l nō attulerūt ei munera. Ille uero dissimulabat se audire. XI

Ascendit aūt naas m āmonites: ꝛ pugnare cepit aduersum iabes galaad: dixerūtq; omnes uiri iabes ad naas. Habeto n nos federatos: ꝛ seruiemus tibi. Et respondit ad eos naas āmonites. In hoc ferā uobiscum fedus: ut eruā o oīuꝝ uestrū oculos dextros: ponāq; p uos opprobrium in uniuerso israel. Et dixerūt ad eum seniores iabes. Concede q nobis septē dies: ut mittam⁹ nūcios ad uniuersos terminos israel: ꝛ si nō fuerit q̄ defendat nos egrediemur ad te. Uenerūt r ergo nuncij in gabaa saulis. ꝛ locuti sūt uerba bec audiente populo. Et leuauit oīs ꝑplus uocem suam ꝛ fleuit. Et s ecce saul ueniebat sequēs boues de agro] ꝛ ait: Quid habet populus q ploꝛat? Et narrauerūt ei uerba uiroꝝ iabes. Et t insiluit spiritus dñi in saul] cum audisset bec uerba: ꝛ iratus ē furoꝛ ei⁹ nimis. Et assumens utrūq; bouē cōcidit in frusta: misitq; i oēs terminos eruīt boſpitati. e Locutus est ꝛc̄] .ſ. qualiter ꝑplus se uebat habere ad regem ꝛ rex ad populū. f Et abijt cum eo ꝛc̄.] consentientes electioni a deo facte. g Filij ꝙ belial. i. absq; iugo legis diuine ꝛ discipline. b Dixerūt: num saluare ꝛc̄.] q. d. non. ideo subdit: i Et despexerūt eum. eo q nō erat de illis tribubus nobilioribus: utpote de tribu iuda: cui. ꝑmissum erat regnū Deū. xlix. uel de tribu ephraim quā iacob i bñdictiē ꝓposuerat manasse: Deū. xlviij. k Et nō attulerunt ꝛc̄] .i. exenia sic tūc erat cōsuetū fieri in creationibus regū ꝛ ꝑncipū. ꝛ adhuc in plurib⁹ locis obseruatur. l

Lāp. xj.

Ascendit aūt. Hic cōsequēt describit predicte electionis cōfirmatio q facta est ꝑ hoc q saul triumphauit de filijs āmon. ꝛ sic oēs in eum ꝓsenserūt ꝛ regnū ei⁹ inouauerūt. ꝑ igit circa b ponit hystoriū icursio. 2° ipsoꝝ detellatio ibi: Uenerūt ḡ nūcij. 3° regis ꝓfirmatio ibi: Et ait ꝑplꝰ. Circa ꝓmū dr̄: Ascēdit aūt. q đ autē in aliquib⁹ biblijs ꝓponit: Et factū est ās ꝑ mensem. non est i hebreo nec in biblijs correctis: quia non est de textu. m Naas āmonites ꝛc̄. tpe enī iepte rex ammon uenit ꝓtra filios isrl repetens totā ērā filioꝝ israel ultra ioꝛdanē: tanq; ad suum regnū ꝑtinentē. ut br̄ Judic. xj. Ez tūc fuit detellat⁹. ut ibidē br̄. ꝛ ideo fortificato illo regno. iste rex forsitan ex cadē cā uenit cōtra filios israel. n Habeto nos federatos ꝛc̄.] subtributo competenti: quia uidebāt se impotentes ad resistendū: ut magis patz ex sequētibus. o Eruā omniū ꝛc̄.] uolebat enī eos inutiles reddere ad bellū. q sinister oculus clypeo tegit. ꝛ ideo carens oculo dextro nō potest bñ uidere aduersariū. p Ponāq; uos ꝛc̄.] boc uolebat facē ad sui iactantiā. ꝛ ad incutiēdū terroꝛē aliis. ut sic se subijcerēt eius seruituti. q Concede nobis septē dies ꝛc̄. Cōcessit aūt rex superbus spaciū petitū credens q nullus auderet uenire ad leuandū cū de obsidione. ꝛ sic obsessi magis se traderēt uolūtati sue. r Et sinō fuerit ꝛc̄.] ad suscipiendū q̄ tibi placet de nobis. s Uenerunt ergo. Hic consequent describit filioꝝ ammon detellatio ꝑ saul ad ꝑeces uiroꝝ iabes. ꝛ patz hrā usq; ibi: t Et ecce saul ꝛc̄.] non est intelligendum q saul iam electus publice in regem ageret officiū bubulci: sed ueniebat de agro ubi fuerat causa spaciandi uel se exercitandi in arte sagittaria uel huiusmōi. ꝛ inde reuertebatur boza qua solent boues ad domū reduci. v Et insiluit spiritus domini ꝛc̄.] id est motus

uinat hoc nomē matbari uel matberi significans boiem recte ad signū iacientē. In gabaon aūt unde fuit saul fuerunt tales. ut habet Judic. xx. ubi dicit de habitatoꝛibus gabaa: sic fundis lapides ad certum iacietes ut capillum quoq; possent ꝑcutere ꝛc̄. Detellatis autē filijs beniamin: ut habet Judic. xxj. aliq; uel saltē aliquis de illis euaserūt uel euasit. ꝛ ab illa arte in qua erant excellentes. denoīata est ꝙa cognatio: sicut frequenter cōtingit in humanis: ꝛ de illis descēdit saul. c Quesierūt ergo ꝛc̄.] absconditus enī se ex humilitate ꝛ ut ostenderet se dignitatē regiā non ambire. unde subdit: d Ecce absconditus est domi. non in domo sua in gabaon: quia nō potuisset ita cito inde haberi: sed in domo in qua hoſpitatus erat. unde in hebreo habet: Absconditus est inter uasa: ꝛ uocant uasa arma uel quecūq; alia que secū detulerāt illi qui erāt congregati in maspbat. ꝛ illa reposuerāt ꝑ custodia in domibus in quib⁹

fortitudinis ⁊ constantie ad liberandū ꝑplm obsessū. a Sic fiet vobis eius. ꝙ hoc intelligunt alia aialia. ut dicit Ra. Sa. ⁊ sic erat cōminatio magne pene: quia diuitie illo tpe ꝑ maiorē ptē in aialibus ꝓsistebāt. Voluit aūt cōminari pnā mortis uel mutilationis in principio regni sui: ne a nimio rigore incipe vivere ret. b Invasit ꝯ ⁊c ⁊ .i. a dño imissus. c Et egressi ⁊c ⁊ .i. generaliter ⁊ perfecte. Sicut qñ vnus homo exit. nihil remanet de illo in loco vnde exit. uel aliter: Quasi bō vnus .i. vno corde ⁊ vna voluntate ad liberandum obsessos. d Et recensuit ⁊c. ⁊ nomen est ciuitatis in q̄ rex regnauit adonibezech. ut patet Judic. j e Virorū autē iuda ꝛxx. milia. segregatim numerabāt: eo ꝙ illa tribus erat nobilior ⁊ bellicosior. f Cras erit vobis sal⁹. i. in futuro. de primo tñ. g Mane exibim⁹ ad vos ⁊c. irrisorie loquebāt eo ꝙ sciebāt auxilium eis affuturū in crastino. b Et factū est ⁊c. s. ab illa die in qua viri iabes dixerāt verbum precedens: Mane exibim⁹ ⁊c. nō aūt a die qua dixerat saul Cras erit vobis salus ⁊c. qz qñ numerauit ꝑplm adhuc distabat a loco obsidiōis: ⁊ p⁹ea nūcij iabes redierūt ad suos: ⁊ ꝓpter hoc sic dictū est: illud quod dixit saul: Cras erit vobis salus. li cras nō accipit ꝓ die crastina sed ꝓ futura die de ꝓximo tamē. i Cōstituit saul ⁊c ⁊ ut repente irruentes super exercitū filiorū āmon ex diuersis partib⁹ magis tenerēt ac terrerent eos. k Et ait ꝑplṡ. Hic ꝓfiter describit saulis cōfirmatio in regē. qz ꝑplṡ videbat saulem potenter triumphasse. ideo volebat eos interficere q̄ eum despexerāt in sua electione: ꝑut dictū fuit in fine ca. precedentis. sed saul hoc fieri impedivit: ut a clementia regnare inciperet offensas ꝓprias remittendo. vñ dicit Seneca li. de clemētia: Nullū ex oibus magis decet principē q̄ clementia. magnificentia ai ꝓpriū est placidū esse trāquillūq; offensas ⁊ iniurias remittere. muliebre āt ēlitigare ⁊ morē ire sue gerere. Allegauit aūt rationē dicens: l Quia hodie ⁊c. ⁊ q. d. ꝓcedendū est ad gratiarū actionē ⁊ nō ad occisionem. m Dixit aūt samuel ⁊c. videns samuel ꝙ ꝑplus cōcorditer consentiebat electioni facte de saul. ideo tūc voluit eam innouare sen cōfirmare solēniter ⁊ in loco solēni. iō subdit: n Et fecerūt ibi saul regē coram dño in galgala. qz iam trāslatū erat ibi tabernaculū dñi ⁊ archa. Moraliter exponendo: Naas qui serpens interpretat⁹ diabolū signt qui filijs israel. i. fidelib⁹ inimicat⁹. Querit aūt oculos dextros eruere. ⁊ sinistros dimittere: ut sapientia que dextrū est. ⁊ ad salutē anime ordinat⁹ penitus auferat: ⁊ sapiētia mūdana que terrena ē animalis ⁊ diabolica: Jacobi. iij. remaneat. ut sic homines terrenis vitijs implicent. Cōtra ipsū aūt venit rex israel

israel ꝑ manū nūciorū dicens: Quicūq; nō exierit ⁊ secutus fuerit saul ⁊ samuel: sic ᵃ fiet bob⁹ ei⁹. Invasit ᵇ ergo timor dñi ꝑplm: ⁊ ᶜ egressi sūt quasi vir vnus: ⁊ ᵈ recensuit eos in bezeth. Fueruntq; filioꝝ israel trecenta milia: virorū ᵉ autem iuda trigīta milia. Et dixerūt nuncijs qui venerant: Sic dicetis viris qui sūt in iabes galaad: Cras erit ᶠ vobis salus cū incaluerit sol. Venerunt ꝯ nuncij ⁊ nūciauerunt viris iabes. Qui letati sūt ⁊ dixerūt: Mane ᵍ exibimus ad vos: ⁊ facietis nobis oē qd̄ placuerit vobis. Et ʰ factū est cum dies crastin⁹ venisset: ꝓstituit saul ꝑplm in tres ptes. Et ingressus est media castra i vigilia matutina ⁊ percussit āmon vsq; dū incalesceret dies. Reliqui aūt dispsi sūt ita ut nō relinq̄rent ex eis duo pariter. Et ⁱ ait ꝑplṡ ad samuelē: Quis ē iste q̄ dixit: saul nō regnabit sup nos? Date viros ⁊ interficiemus eos. Et ait saul. Nō occidet quisq; ī die hac: quia ᵏ hodie fecit dñs salutē in israel. Dixit ˡ aūt samuel ad populū Venite ⁊ eamus in galgala: ⁊ innouemus ibi regnū. Et ꝑrexit oīs ꝑplṡ ī galgala: ⁊ ᵐ fecerūt ibi regem saul coram dño in galgala: ⁊ immolauerūt ibi victimas pacificas coram dño. Et letatus est ibi saul ⁊ cūcti viri israel nimis. XII

Dixit ⁿ autem samuel ad vniuersū israel: Ecce audiui vocē vestram iuxta oīa q̄ locuti estis ad me: ⁊ cōstitui sup vos regem. Et nūc rex gradit ante vos. Ego aūt senui ⁊ incanui. Porro ᵒ filij mei vobiscum sunt. Et ꝓuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsq; ad hāc diē ecce preſto sū. Loquimini ᵖ de me coram dño ⁊ coram christo ei⁹ vtr̄ utrū cuiusq; tulerim aut⁹ asinū: si ᵍ quēq; calūniat⁹ sū si ʳ oppressi aliquē: si ˢ de manu cuiuscq; munus accepi: ⁊ ᵗ cōtemnā illud hodie restituāq; vobis. Et ᵘ dixerunt: Non es calūniatus nos nec oppressisti nec tulisti de manu alicui⁹ quippiā. Dixitq; ᵛ ad eos: Testis est dñs aduersū vos ⁊ ʷ testis christ⁹ ei⁹ in die hac: qz nō inueneritis in manu mea quippiā. Et ˣ dixerūt: Testis. Et ʸ ait samuel ad ꝑplm: Dñs ᶻ qui fecit moysen ⁊ aaron: ⁊ eduxit ꝑres nros de tra egypti adest. Nūc ergo state ut iudicio contendam aduersum vos

i. rex glorie ihs xps cū tribus ordinib⁹. s. apostolis martyribus. ⁊ cōfessoribus. cuius victoria incipit a vigilia matutina. ⁊ in caloze solis consūmat: qz a principio predicationis euāgelij cepit ptās demonis diminui: ⁊ adueniente iudice in ptāte claritatis sue in extremo iudicio totaliter auferetur. o

Cap. xij

Dixit aūt samuel. Hic ꝓfiē describitur increpatio ꝑplī a samuele. viderat enī ꝑplṡ regem electum ꝓpter egisse. ⁊ iō poterat credē in extendo sup se regē nō peccasse cui⁹ ꝓfiē samuel oīndit in hoc ca. ꝑ declarādo sua innocentiā. ⁊ 2° ꝑplī culpam. ibi: Et ait samuel. Primū aūt oīndit samuel ꝙ hoc ꝙ petitioni ꝑplī cōdescēderat de institutione regi in qua erat quodāmodo abiectio samuelis. ut dictū fuit ꝯ. viij ca. ⁊ hoc notat cū dicit: Ecce audiui vocē vestrā ⁊c. 2° in hoc ꝙ diu in filios israel sine calūnia vixerat. ⁊ b nō cum dicit: Ego aūt senui. ⁊ subdit: ꝑ Porro filij ⁊c. ⁊ q. d. remanebūt pro me obsides ad satisfaciēdum si alicui teneor ⁊ satisfacere nō possū. q Loquimini de me ⁊c ⁊ i. saule rege qui de nouo erat inunct⁹. ꝓpter qd̄ samuel coram eo volebat iudicari. r Utrū bouē cuius ꝙ tulerim. ponendo in ope meo. s Aut asinū. sup eum de loco ad locum incedendo. t Si quemq; ⁊c. ⁊ iniuste ad iudicium trahendo. v Si oppressi aliquē. dānū quodcūq; seu iniuriam inferendo. x Si de manu ⁊c. ⁊ etiā ꝑ iusto iudicio reddēdo. Et quo patz ꝙ ꝓpijs sumptib⁹ ⁊ laboribꝰ officiū iudicis exequebat. ꝑut dictū fuit ꝯ. vij. y Et contemnam illud hodie ⁊c. nolēs mihi retinere. z Et dixerūt ⁊c ⁊ sic testificati sūt ei⁹ innocētiā. a Dixitq; ad eos ⁊c ⁊ q̄ ꝑsens est ybiq;. b Et testis christ⁹ ei⁹. s. saul q̄ ꝑsentialiter aderat. c Et dixerūt: testis. replicādo qd̄ sup dixerāt ad maiorē affirmationē. ꝑm istā trāslationē ihebreo bī: Et dixit testis. qd̄ exponūt hebrei dicētes ꝙ postq̄ ꝑplṡ testificat⁹ fuerat samuelis innocētiā. ipse samuel q̄siuit cū b testimoniū diuinū qd̄ ē mai⁹ firmi⁹ dicēdo: Testis ē dñs. i. rogo ut sit testis: ⁊ tūc venit vox a deo missa: Et dixit testis. testificādo samuelis innocētiā. d Et ait samuel ⁊c. Hic ꝓfiē samuel declarat ꝑplī culpā. ⁊ ꝑ ꝓbo. 2° miraculo. ibi: Sz ⁊ nūc state. Circa ꝑmū samuel declarat ꝑ dei misericordiā erga ꝑplm. cū dr: e Dñs q̄ ⁊c. ⁊ s. idoneos

nuncios suos ad educēdū ꝑplm ifrl̄ de egypto.sequit: a Quō iacob ⁊c. ⌋ vbi eū dñs saluauit a piculo famis. b Et clamauerūt ⁊c. ⌋ cū affligerent ab egyptijs.ut habet Exo.iij. c Et collocauit eos ⁊c ⌋ .s.in terra optima lacte ⁊ melle manante.Cōsequent ostendit ex oppositio ꝑpli ingratitudinem cum dicit: d Qui oblīti sunt ⁊c ⌋ p idolatriā ⁊ alia mala. e Et tradidit eos. ut p flagella reduceret eos ad bonum. f Jn mānu sysare ⁊c ⌋ i.regis asor.ut habet Judic.iiij g Et in manu phili. ⁊c ⌋ ut hī Judic.x. ⁊. xj. b Et misit dñs hierobaal .i. geron.ut habetur Judic.vj. i Et badan.id est samson.q̄ descēdit de tribu dan ut habet Judic xiij. k Et barach.de q̄ Judic v. l Et iepte de quo Judic.xj m Et samuel. loquit de seipso tāq̄ de alio. n Et eruit vos ⁊c. ⌋ quotiens cūq̄ inuocastis fideliē ea⁹ auxiliū. o Et habitastis ꝓfidenē q̄diu fuistis ei boni sbiecti.fuit ⁊ ipse rex vester imediatus. p Videntes autē q̄ naas ⁊c. Jsta fuit vna cā petēdi regem.ut dictū fuit ē. viij. ca. q Dixistis mihi. dissuadēti vobis petere aliū regē. r Nequaq̄.s.erimus sine rege bone. s Nūc ergo ꝑsto ⁊c. ⌋ licz enim saul fuerit a deo electus ut dictū est ē. ix. ca. et. x. tamē ista electio imponit ꝑplo eo q̄ ad petitionē ꝑpli facta fuit. t Erit man⁹ dñi ⁊c ⌋ .i.ita erit sup vos de furo: sic fuit sup pres vros de preterito. v Sed ⁊ nūc state. Hic ꝓnē samuel arguit malitiā ꝑpli miraculo: q̄ ad ipsam declarandā facta sūt subito tonitrua ⁊ pluie ꝓtra solitū cursū nature in terra illa. ⁊ hoc est q̄d dr: x Nūq̄d nō ⁊c. ⌋ q. d. isto tpe nō cōsueuerūt talia fieri. ⁊ si aliq̄n fiant non tn ita repente uel subito: sicut factū ē ad preces samuelis: ⁊ absq̄ dispositione aeris precedēte. iō subdit: y Et timuit oīs ꝑplus. videns insolitū miraculū: ⁊ timens mori pre horrore tempestatis. z Nolite timere. eos assecurauit q̄n ꝓfessionē eor de petitiōe regis ⁊ aliis malis audiuit. a Nolite recedē ⁊c. ⌋ semp eū sequētes p debitū cultū. b Et nolite declinare ⁊c ⌋ .i. post idola ea colendo: q̄ in illis nulla est efficacia vos saluandi: sicut medicina dicit vana que nullā habet efficaciā sanādi. c Et nō derelinquet ⁊c. ⌋ q̄diu sibi fuerit subiectus p debitū cultū. d sicut habet Deu. xxij. p me metipsū ⁊c. Quia iurauit dñs ⁊c. e Absit aūt ḃ petā a me ⁊c. q̄uis eni ꝑplus eū abiecisset. ut ꝑ ex supdictis. viij. ca. tñ peccatū reputabat sibi si nō oraret .p eis. ⁊ ḃ est intelligendū q̄d tū ad bona grē ⁊ gl̄ie cōsequēda. iō subdit: Et docebo vos viā bonā ⁊c. f Timete dñm timore filiali. g Et seruite ei in veritate. absq̄ simulatione. h Et ex toto corde vro. absq̄ diminutiōe. i

Cap. xiij.

Filius vnius anni. Postq̄ descripta ē saulis electio. hic ꝓnter describit eius reprobatio. ⁊ hoc ex triplici cā. Prima fuit diffidentia ⁊ usurpatio. Secunda temeraria iuratio. ca. xiiij Tertia cupiditas ⁊ elatio. ca. xv. Circa ꝑmū p̄ describit diffidentie rō. 2° diffidentie usurpatio. ibi: Ait ḡ saul. 3° incursio hostiū ibi: Porro philistijm. 4° impotentia ad resistendum. ibi: Porro fatet. Cā ꝑo diffidētie duplex fuit. Prima fuit ex percussione stationis philistinoꝝ ꝑ quā saul ⁊ filij israel formidabāt philistinorū aduentū. Secunda fuit dilapsus populi a saul ꝓpter metū. q̄ ponitur ibi: Qd cū audissent. Circa primū q̄ in hoc ca. agit de saulis preuaricatione premittit ei⁹ bonitas: ut nullus de sua iustitia presumat. ⁊ ut opposita iuxta se posita magis eluceſcāt. cum dicit: Filꝰ vnꝰ āni erat ⁊c ⌋ .i.ita inocēs ⁊ purꝰ a peccato: sicut puer vnius anni. cuius ratione assignāt debrei ⁊ probabiliter dicentes q̄ quādo homo promouetur ad aliquod officium magnū a deo: sicut saul fuit electus in regem ab ipso. ut patz ex precedentibus. simul sibi dat a deo gratia iustificans ⁊ ipsum disponens ad suū officiū exercendū: nisi ipse ponat obicem. Saul autē in sua electione non posuit obicem gratie diuine: quia scōm q̄ dicit supra. ix. ca. Erat electus ⁊ bonus: ⁊ non erat vir de filijs israel melior illo. Aliqui autem exponunt de iboseth filio saul. dicentes q̄ habebat vnum annū cū quando saul incepit regnare: ⁊ scōm hoc li saul est datiui casus cum dicitur: Filius vnius anni erat saul. id est ipsi saul. sed hoc patet falsum per illud quod habetur. ij. Regum. ij. Quadraginta annorum erat iboseth cum regnare cepisset. Fuit autem institutus immediate post mortem patris. ut ibidem dicitur:

coram dño de omnib⁹ misericordijs dñi quas fecit vobiscū ⁊ cum patrib⁹ vestris: quō g ingressus est in egyptū: ⌋ ⁊ h clamauerūt patres vestri ad dñm: ⌋ ⁊ misit dñs moysen ⁊ aaron ⁊ eduxit patres vestros de egypto: ⁊ i collocauit eos in loco hoc. ⌋ Qui k oblīti sunt dñi dei sui: ⌋ ⁊ l tradidit eos in manu m sysare magistri militie asor: ⌋ ⁊ n in manu phillistinoꝝ: ⁊ in manu regis moab: ⌋ ⁊ pugnauerūt aduersū eos. Post ea autē clamauerūt ad dñm ⁊ dixerūt: Peccauim⁹: q̄ dereliquim⁹ dñm: ⁊ seruiuim⁹ baalim ⁊ astaroth. Nūc ergo erue nos de manu inimicoꝝ nr̄oꝝ: ⁊ seruiem⁹ tibi. Et o misit dñs hierobaal ⁊ p badan ⁊ q baradach ⁊ r iepte ⁊ s samuel: ⁊ t eruit vos de manu inimicorū vestrorū ⌋ p circuitū: ⁊ u habitastis cōfidenter. Videtes v aūt q̄ naas rex filiorum ammon venisset aduersum vos: dixistis x mihi nequaq̄ y: sed rex imperabit nobis: cū dñs deus vester regnaret in nobis. Nunc z ergo presto est rex vester quē elegistis ⌋ ⁊ petistis. Ecce dedit vobis dñs regē. Si timueritis dñm ⁊ seruieritis ei: ⁊ audieritis vocem ei⁹: ⁊ nō exasperaueritis os dñi: eritis ⁊ vos ⁊ rex qui imperat vobis sequētes dñm deū vestrū. Si aūt nō audieritis vocē dñi: sed exasperaueritis sermones eius: erit a man⁹ dñi sup vos ⁊ sup patres ve-

stros. ⌋ Sed b nūc state: ⁊ videte rem istā grandē quā facturus est dñs in cōspectu vestro. Nūq̄d c nō messis tritici est hodie? ⌋ Jnuocabo dñm ⁊ dabit voces ⁊ pluuias: ⁊ scietis ⁊ videbitis: q̄ grāde malum feceritis vobis in ꝓspectu dñi petentes sup vos regem. Et clamauit samuel ad dñm: ⁊ dedit dñs voces ⁊ pluuias in die illa. Et d timuit oīs populus nimis dñm ⁊ samuelē. Et dixit vniuersus ꝑplus ad samuelem: Ora ꝓ seruis tuis ad dñm deū tuū ut nō moriamur. Addidim⁹ enī vniuersis peccatis nostris malū: ut petamus nobis regē. Dixit autē samuel ad populū. Nolite timere. Vos feciſtis vniuersū malū hoc. Verūtn nolite e recedere a tergo dñi. ⌋ sed seruite dño in oī corde vestro: ⁊ f nolite declinare post vana: ⌋ que nō ꝓderūt vobis: neq̄ eruent vos: q̄ vana sūt: ⁊ g nō derelinquet dñs ꝑplm suū ⌋ ꝓpter nomē suū magnū: q̄ h iurauit dñs facere vos sibi ꝑplm. Absit i autē a me hoc q̄ pctm̄ in dño ut cessem orare ꝓ vobis: ⁊ docebo vos viam bonā ⁊ rectā. Jgit timete k dñm: ⁊ l seruite ei in veritate: ⁊ m ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica que in vobis gesserit dñs. Q̄ si ꝑseueraueritis in malitia: ⁊ vos ⁊ rex vester pariter ꝑibitis.

XIII

Filius vnꝰ anni erat

Pater aũt regnauit .xx. annis tñ : ꝓpter qđ tenentes hoc dictũ dicunt q̄ inceptio regni saul hic accipit̃ immediate p̄ mortẽ beli : qđ temp̄ fuit .xl. annoꝝ. ut habet̃ Act̃. xiij. sed hoc nõ valet. qz in nullo alio loco sacre scripture repit̃ q̄ sacra scriptura ꝛẽminando principiũ regni alicui⁹ regis ꝛeterminet hoc ꝙ etatẽ filij sui. ⁊ ideo quia ista expositio ꝛe scriptura nõ habet auctoritatẽ. eam facilitate ꝓtenit̃ qua .pbat̃. ⁊ ꝑma magis tenẽda ẽ. ut videt̃.

a Duob⁹ aũt annis ⁊c̃.] s. i bonitate ⁊ innocentia sua: licz pluribus annis regnauerit existens i malitia. uel aliter põt̃ dici : qz post duos ãnos a p̃ncipio regni sui dauid fuit a deo electus: ⁊ in regẽ inunct⁹ ꝙ samuelẽ. ut habet̃. j. xvj. ca. ⁊ extũc saul nõ regnauit ꝛe iure: ꝫ tñ vsurpatiue . ꝓpter qđ anni sequẽtes a regno suo ꝫ resecant̃. Cõsequẽt̃ ponit̃ ꝑcussio statiõis philistinoꝝ. cũ dicit̃:

b Et ꝑcussit ionathas ⁊c̃. qđ erat signũ manifestũ rebellionis filioꝝ isrl̃ ad philisteos. ideo subdit̃:

c Audiant hebrei. hoc fecit saul ꝓclamari ut filij israel p̃cauerẽt sibi ab insultu philistinoꝝ in hoc facto cõtemptoꝝ ⁊ nõ ꝓsiderẽt ꝛe ipsis in aliquo. vñ subdit̃:

d Et philistijm cõgregati ⁊c̃.] non est verisimile q̄ tot essent currus : sed accipit̃ ꝫ numer⁹ dominũ i curribus existentiũ : quia tũc tpis in currib⁹ pugnabant ꝓ magna pte. ut habet̃ in plurib⁹ locis sacre scripture.

e Et reliquũ vulg⁹ sicut ⁊c̃.] hyperbolica locutio est. ad ꝛesignandũ magnã populi multitudinẽ.

f Mõ cũ vidisset̃. hic ponit̃ secũda rõ diffidẽtie. s. ꝓpter recessũ populi a saule : qz aliq̄ ꝓe timore philistinoꝝ absconderũt se in locis occultis. Alij aũt trãsierũt iordanẽ : qui est in parte orientali terre .pmissionis. ẽra aũt philistinoꝝ vnde veniebant sup filios israel erat in pte opposita. s. occidentali: quia est sup mare mediterraneum. qđ est terminus terre .pmissionis a pte occidentis, ⁊ ideo hebrei fugiẽtes transibãt iordanẽ. tum ut fugerẽt ad ptẽ oppositã. tum quia tenebant q̄ philistijm nõ trãsirent iordanẽ eos insequẽdo. Ex his patz littera vsq̄ ibi :

g Et expectauit ⁊c̃.] bene dicit̃ iuxta : qz nõ totaliter ⁊ cõplete expectauit. ut videbit̃ postea.

h Alit ergo saul. hic cõsequenter ꝛescribit̃ diffidentis vsurpatio. diffrebat enĩ de populo suo quẽ videbat in timore posit̃. ⁊ de aduẽtu samuelis ad offerendũ sacrificiũ. ⁊ ideo stulte vsurpauit sibi illud officiũ dicens :

i Afferte mihi holocaustũ ⁊c̃. ꝓpter qđ a samuele veniente reprehendit̃ cum dicit̃:

k Quid fecisti: q. d. rem tibi illicitã. ꝓpter hoc postea subdit̃:

l Stulte egisti nec ⁊c̃.] mandatũ dñi hic dicit̃ verbũ samuelis loquẽtis sauli ex pte dñi. ut habet̃ s. x. ca. Ex verbis autẽ samuelis in hoc loco que absq̄ dubio reputanda sunt vera. oportet dicere q̄ saul hic grauiter peccauit: sed quõ peccauerit. diuersimode dicitur. Ad cuius intellectũ recurrẽdũ ẽ ad intellectũ verbi samuelis habitũ sup̃. x. ca. quod tale est : Et descendes ante me in galgala ⁊c̃. vsq̄ ibi : Et ostendã tibi que facias. inclusiue : qđ ibidẽ fuit expositũ triplicit̃. Et ꝑm primã expositionẽ saul peccauit in hoc ꝙ nõ expectauit samuelẽ ad offerendũ sacrificiũ septẽ diebus cõtinuis ꝓ sua vnctione in regẽ : qz saule preoccupante offerre. samuel fuit turbat⁹ ⁊ recessit. ⁊ sic illa solẽnitas septẽ dierum dimissa fuit. Scõm ꝑo expositionẽ secũdam que ẽ Andree: saul peccauit in hoc ꝙ nõ expectauit samuelem septẽ dieb⁹ ꝓut fuerat sibi dictũ. ꝫ tñ sex : quia debebat expectare samuelẽ septem diebus postq̄ samuel recepisset eius nũcium. ita ꝙ illa dies in q̃ samuel recepisset nũciũ saulis : nõ erat de numero septẽ dier⁹ expectationis. saul aũt illã diem intra illũ septenariũ inclusit. ⁊ sic sex dieb⁹ tñ expectauit. Scõm ꝑo ꝛtiã expositionẽ que videt̃ mihi ꝓbabilior : saul peccauit in tribus. ꝓmo quia non expectauit samuelem septẽ dieb⁹ cõplete. ut erat sibi iniunctũ. qđ ꝑz ex textu. vbi dicit̃ : Cũq̄ cõpleret offerens holocaustum .s. ipse saul : Ecce samuel veniebat ita ꝙ venit die septima. ⁊ de tali hoꝛa ꝙ poterat offerri sacrificium: qz vsq̄ ad hoꝛam iugis sacrificij vespertini poterant alia sacrificia offerri. secũdo peccauit : qz officium sibi illicitũ. s. offerendi ꝓ seipsũ vsurpauit. quod est graue peccatũ. qđ ꝑz ex hoc ꝙ rex ocias volẽs offerre incensum : qđ nõ ꝑtinebat ad regis officiũ. ꝑcussus fuit lep̃ a dño. ut habet̃. ij. Paral. xxvj. Et factus fuit terremot⁹ in signũ ire diuine. ut habet̃ Jacb. xiij. tertio peccauit in hoc ꝙ peccatũ suũ nõ recognouit humiliter cũ argueret̃ a samuele dicente sibi : Quid fecisti: sed se voluit excusare ex necessitate imminentis belli : q̃ excusatio nulla erat penit⁹. qz talis oblatio sacrificij nõ ẽ ꝛei placatio: ꝫ magis offensio.

m Mõ si nõ fecisses ⁊c̃.] hoc videt̃ falsũ : qz ꝓordinatio diuina certa est ⁊ infallibilis. ꝓeordinatũ aũt erat a deo regnũ ꝓcedendũ tribui iude. ut dr̃ Gen. xlix. Nõ auferetur sceptrũ de iuda. Dicẽdũ q̄ ordinatio diuina de aliq̄ futuro aliq̃n accipit̃. put est in diuina prescientia. ⁊ sic immutabilis ẽ. Alio⁹ accipit̃ ꝑm dispositionẽ causarũ secũdar. i. ꝑm merita ⁊ demerita hoiuz ex quib⁹ disponũt̃: ut ꝙ ꝫ puniant uel remunerẽt̃ ꝑm ordinationẽ diuinã: ⁊ talis ordinatio mutabilis ẽ: sic merita ⁊ demerita hoiuz. ⁊ frequẽt̃ ꝓtingit q̄ ordinatio diuina de aliq̄ futuro isto 2⁰ mõ exprimit̃ in sacra scripta. sic Jone. iij. dr̃ : Adhuc. xl. dies ⁊ ninive subuertet̃. qz demerita illi⁹ ciuitatẽ exigebãt ei⁹ subuersionẽ a deo futurã ꝫ egerũt pniam. ꝫ ordinatio fuit mutata. qz ciuitas nõ

quoq̄ ⁊ in antris ⁊ in cisternis. Hebrei aũt trãsierũt iordanẽ : in terrã gad ⁊ galaad. Cũq̄ adhuc esset saul in galgala : vniuersus ꝑs ꝓterritus est qui sequebat̃ eũ. Et

n expectauit septẽ diebus iuxta placitũ samuelis:] ⁊ nõ venit samuel in galgala. Dilapsusq̄ e ꝑs ab eo.

o Ait ergo saul: Afferte mihi holocaustum ⁊ pacifica. Et obtulit holocaustũ. Cũq̄ complesset offerens holocaustum : ecce samuel veniebat : Et egressus est saul obuiã ei ut salutaret eũ.

p Locutusq̄ ẽ ad eum samuel : Quid fecisti ? Respondit saul: Quia vidi q̄ populus dilaberet̃ a me : ⁊ tu non veneras iuxta placitos dies. ꝓ Philistijm cõgregati fuerant in machmas: dixi : Nunc descendent philistijm ad me in galgala : ⁊ faciem domini nõ placaui. Necessitate cõpulsus : obtuli holocaustũ domino. Dixitq̄ samuel ad saul: Stulte egisti : nec custodisti mãdata dñi dei tui:] que ꝑcepit tibi. Qđ si nõ fecisses : iã nũc ꝑparasset dñs regnũ tuũ sup isrl̃ in ꝑpetuũ.]

fuit subuersa. isto modo dicit hic saul: Nō si nō fecisses iam nunc preparasset dñs xc. i. si nō fecisses ptra mādatū dñi. & stetisses in bonitate in qua eras qñ regnare cepisti: esses dispositus ut cōfirmaret tibi regnū & filijs tuis. Ista tñ cōfirmatio est intelligenda sub cōditione. s. si saul & posteri eius starēt in bonitate: qđ ē mutabile. qlit aūt mutabilitas taliū stet cū immutabilitate diuine prescientie. diligenti? ptractare ptinet ad pmū sniaz. a Sz nequaq̄ regnū xc ¶ i. vltra te. quia filij eius īsboseth non regnauit sup totū israel. nec etiam sup illud pacifice. & cū ꝫ paruo tpe. ut habet. ij. libro Regū. b Quesiuit dñs sibi xc. ¶ s. ipsū dauid. c Et precepit ei xc. ¶ licz ꝫ eēt adhuc futuz. tñ loquit̄ p modū pteriti ꝓpter certitudinem diuine. prescientie: put ē in mente dina: qz sic ē certa de futuro: ac si iā eēt in actu presenti vl fuisset de preterito. d Surrexit aūt samuel xc. ¶. quo ibat ppls israel contra philisteos ītermiss & puo numero. ut pz ex sequētibus: ut ex pñtia samuelis ꝓsolarēt. Vel iuit in collem dñi vbi erat cōgregatio ꝓphetarū q̄ erat prope gabaa: ut ibi vacaret oroni pro pplo dei. e Eleuētes de galgala. hoc refertur ad ppm sequentem saul Cetera patent. f Porro philistijm. hic cōsequēter describit hostiū incursus cū dicit: g Et egressi xc. ¶ sciebāt enī eē filios israel sine armis & paucos. iō p tria loca intrauerūt terrā eoz ad predandū: qz nō timebāt de resistētia eoz. h Vn? cuneus xc. ¶ In hebreo habet: Cōtra viā ephrate ad terrā saul. & ideo translatio nostra videt hic corrupta vitio scriptoz ꝓpter similitudinē dictionū. i Porro faber. hic pñs describit impotentia filioz israel ad resistendū. erāt enī inermes. & ideo nō audebāt egredi ptra predatores: k tenebāt se intra fortaliciū gabaa. Ratio aūt quare erant sine armis tangitur cum dicit: k Faber ferrari? xc. ¶ qui posset facere arma. l Cauerāt enī philistijm xc. ¶ quia philistijm dominātes hebreis transtulerāt fabros de terra israel in terrā suam ne fabricarent eis arma: pmittebāt tamē q̄ filij israel haberent instrumenta ad colēdū terā. ideo subdit: m Descendebat ergo xc. ¶ sed hoc erat tpe pacis sed postq̄ ionathas pcusserat stationē philistinoz non audebant illuc descēdere. ītō subditur: Retuse itaq̄ erāt acies vomerū xc. n Usq̄ ad stimulū corrigendū. i. vsq̄ ad aculeū quo stimulant boues. hoc est dictum q̄ in q̄libet instrumēto ferreo preparando q̄tūcūq̄ paruo. acies erat retusa ex causa p̄dicta. quia non audebant filij israel descendere ad fabros existentes i terra philistijm. o Cumq̄ venisset dies plij. i. illud tempus in quo preliandū est contra predatores predictos. p Non est inuentus ensis & lancea. ex causa predicta. q Excepto saul & ionatha filio eius. Dicunt hebrei q̄ miraculose dati sunt eis gladij. sed non est verisimile q̄ scriptura tātū signū tacuisset: nec oportet ad hoc inducere miraculū: qz reges & filij regū multa habēt & maxime de armis que vulgares nō habēt. r Cap. xiiij.

Sed a nequaq̄ regnū tuū vltra cōsurget. ¶ Quesiuit b dñs sibi virū iuxta cor suū: ¶ & c pcepit ei dñs ut esset dux sup populū suū ¶ eo q̄ nō seruaueris que precepit dñs. Surrexit d aūt samuel & ascendit de galgalis ī gabaa ¶ beniamin. Et reliqui populi ascenderūt post saul obuiā ipō qui expugnabant eos: veniētes e de galgala in gabaa in colle beniamin. Et recensuit saul pplm q̄ inuenti fuerant cū eo quasi sexcētos viros: & saul & ionathas filius ei? populusq̄ qui inuentus fuerat cū eis erat ī gabaa beniamin. Porro f philistijm cōsederant in machmis. Et g egressi sūt ad preliandū de castris philistinoz tres cunei. ¶ Unus h cuneus pgebat ptra viam ephraim ad terrā saul. ¶ Porro alius ingrediebat per viam bethoron. Tertius aūt verterat se ad iter termini in terra sabaa: īminentis vallis seboim ptra desertū. Porro i faber k ferrarius nō inueniebat in omni tra israel. ¶ Cauerāt l enī philistijm: ne forte facerēt hebrei gladium aut lanceā. ¶ Descēdebat m ergo omnis israel ad philistijm: ut acueret vn? quisq̄ vomerē suū: & ligonē & securim & tridentē & sarculū. Retuse itaq̄ erāt acies vomerum & ligonū & tridentiū & securiū vsq̄ n ad stimulū corrigendū. Cumq̄ o venisset dies preliū nō p ē inuent? ensis & lancea ¶ in manu totius ipli: qui erat cum saul & ionatha excepto q saul & ionatha filio eius ¶ Egressa est autē statio philistijm ut trāscenderet in machmas. xiiij

Qđ accidit r in quadā die ut diceret ionathas fili? saul ad adolescentē armigerū suū: Veni & trāseamus ad stationē philistinoz que est trās locū illū. Patri s aūt suo hoc ipsū non indicauit. ¶ Porro saul morabat in extrema pte gabaa sub malogranato que erat ī agro gabaa. Et erat ppls cū eo q̄si sexcentoz virox. Et achias filius achitob frīs ichabod filij phinees q̄ oriis fuerat ex heli sacerdote dñi i silo: portabat t ephot. Sed & ipls ignorabat quo isset ionathas. Erāt u aūt inter ascensus p quos nitebat ionathas transire ad stationē philistinoz eminētes petre ¶ ex vtraq̄ pte & q̄si in modum dētiū scopuli bincinde p̄rupti. Nomē vni boses: & nomē alteri sene: vn? scopul? ꝓminēs ad aq̄lonē ex aduerso machmas & alt ad meridiē ꝫ gabaa Dixit aūt ionathas ad adolescentem armigerū suū. Veni trāseam? ad stationē incircūcisoz horū: si forte faciat dñs p nobis: qz nō est dño difficile saluare vel in multis vel in paucis. Dixitq̄ ei armiger su? Fac oīa que placent aio tuo. Perge quo cupis: & ero tecū vbicūq̄ volueris. Et ait ionathas: Ecce nos trāsim? ad viros istos. Cūq̄ apparuerim? eis si taliter locuti fuerīt ad nos: manete donec veniam? ad vos stemus in loco nro: nec ascendamus ad eos. Si aūt dixerīt ascendite ad nos: ascendam? Et hoc x. xiiij. cidit. hic cōsequēter describitur transgressio saulis ex temerario iuramento. & primo ponit iurādi occasio. secūdo ipsa iuratio. ibi: Adiurauit aūt saul. Occasio aūt iurandi fuit auiditas insequendi hostes coram ionatha & ei? armigero fugiētes. & ideo circa hoc ꝑmo ponit ipsi? ionathe cōstans audacia. secūdo mirabilis pugna. ibi: Et ait ionathas. tertio pugne noticia. ibi: Et resperūt. Ipsius aūt ionathe audacia patz ex hoc q̄ solus cum armigero suo voluit ire ad tentandū si posset stationē philistinoz dēstruere. & patz ꝫ vsq̄ ibi: s Patri aūt suo hoc ipsū xc. ¶ ne ꝑ ipsū impedirēt. Cetera patent vsq̄ ibi: t Portabat ephot. i. vestem sacerdotalē cui ꝓiunctū ē rōnale iudicij. ut hī Exo. xxviij. ut in ea cōsuleret dñm cora archa dñi. que erat ibi cū exercitu. ut habet. j. eodem ca. v Erant aūt inter ascensus ꝑ quos nitebat ionathas xc ¶

erat enī ibi quasi quedā ruptura montis ⁊ vallis ī medio-batēs ex vtraq; pte scopulos in modū ventiū. ⁊ p illum locū querebat ionathas trāsire. dicit aūt Josephus q; ionathas rogauit dñm vuote ut posset philisteos velellare. ⁊ dñs cōcessit vās ei signū s. q; si philistei videntes eū dicerēt: Ascēdite ad nos. q; dñs per ionathan ⁊ armigerū suum velellaret eos. ⁊ sic p3 lrā vsq; ibi: a Ascendite ad nos ⁊ ostendem⁹ ⁊c.] irrisorie loquebāt: q; videbāt ionathā ⁊ armigerū ei⁹ eūtes binc ⁊ inde ad querēdū trāsitū. ⁊ philistei loq̄bant eis: ac si quererēt rē pditā. b Et ait ionathas. Hic p̄ñter describit ipsius ionathe mirabilis pugna: que facta est ꝑ tute dīna. ⁊ sequit: c Tradidit enī dñs ⁊c ⁊ b oñdit p effectū. cum subdit: d Itaq; ⁊c.] Dicit Josephus q; quedā nebula subito surrexit: ꝑ quā philistijm nō cognoscebāt ionathā nec seipsos ad inuicē. ⁊ sic mutuo se trucidabāt. ⁊ etiā ex eadē cā philistei reuertētes ve p̄da pugnabant cū suis qui remānserāt in castris. ⁊ econuerso: ī quo subdit postea: Bz ⁊ oīs ꝑs statiōis eoꝝ q̄ ierāt ad predādū obstupuit ⁊ conturbata sūt castra. Alij vo dicunt ⁊ melī⁹ ut videt q; hoc ꝓtigit eo q; ve⁹ percussit philisteos acrisia qua tollit visio seu cognitio illi⁹ quo esset alicui expedies seu necessariū videri abeo: sicut pcussi fuerūt milites querētes veliseū capere quos ecōtrario duxit q̄si captos vsq; ad mediū samarie. ut br. iiij. Regi. vj. ⁊ b videt p illud quod subdit: e Et factū ē miraculū in castris. in pcussione eorū qui erāt in statione. f Et p agros. q̄tū ad reuentes ve preda: q̄ siliter pcussi fuerūt. Si enī hoc cōtigisset p nebulā ut dicit Joseph⁹. nō esset miraculū: q; frequenter ꝓsurgit naturaliter ⁊ repente. Preterea ita obnubilasset visū ionathe ⁊ armigeri sui sicut philistinorū. cui⁹ ꝓtrariū textus innuit: quia distincte aduersarios cognoscebāt ⁊ interficiebāt. Jtē q; speculatores saul a lōge viderūt vellū illud. put sequit immediate: g Et respexerūt speculatores. Hic p̄ñē describit p̄dicte pugne noticia: p hoc q; speculatores saul viderūt vellū ⁊ ānūciauerūt sauli. tñ añq; iret illuc voluit querē ꝓsiliū dñi: q; batebat pl'm paucū ⁊ inermē. ⁊ hoc ē q̄d subdit: h Applica archā dñi. i. applica te ad consulendū dñm si vtram⁹ ire ad illud vellum. sequit: i Cōtrahe manū tuā. extenderat enī sacerdos man⁹ in oīone. ⁊ q; nō bebat cito respōsū. ⁊ saul erat sollicit⁹. p filio suo absente. ī quo dixit sacerdoti ut quiesceret a petitione: q; volebat statim suo filio succurrere. ī quo subdit: k Cōclamauit ḡ saul ⁊c. ⁊ p3 lrā vsq; ibi: l Sed ⁊ hebrei ⁊c.] Aliqui enī hebrei timore ducti ꝓfugerāt se adūsarijs: b videtes velletionē eorū ⁊ puersionē ad fugā. ad suos reuersi sūt. Similiter qui p timore se absōderant. ad prelium cum suis egressi sūt. ⁊ patz lrā. m Adiurauit ad eos: quia tradidit eos dominꝰ in manibus nostris. Hoc erit nobis signū. Apparuit igit vtercz statioui philistinorū. Dixerūtq; philistijm: En hebrei egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerāt. Et locuti sūt viri de statione ad ionathan ⁊ ad armigerum eius. dixerūtq;: Ascēdite ad nos: ⁊ ostēdem⁹ vobis rem] Et ait ionathas ad armigerꝫ suū: Ascēdam⁹. Sequere me. Tradidit enī dñs eos ī man⁹ israel. Ascendit aūt ionathas manibus ⁊ pedib⁹ reptans: ⁊ armiger ei⁹ post eū. Itaq; cū vidissent faciē ionathe: alij cadebant ante ionathā:] alios armiger eius interficiebat: sequens eū. Et facta est plaga prima quā percussit ionathas ⁊ armiger ei⁹ quasi viginti virorū: ī media pte iugeris quā par boū in die arare cōsueuit. Et factū est miraculū in castris ⁊ per agros. Sed ⁊ oīs ꝑs statiōis eorū qui ierant ad predandū obstupuit: ⁊ cōturbata sūt castra. Et accidit quasi miraculū a deo. Et respexerunt speculatores saul q̄ erant in gabaa beniamin. Et ecce multitudo prostrata: ⁊ huc illucq; diffugiens. Et ait saul ꝑ̄ho qui erat cum eo: Requirite ⁊ videte quis abierit ex nobis Cūq; requisissent: repertū ē non adesse ionathan ⁊ armigerū ei⁹. Et ait saul ad achiā. Applica archā dñi. Erat enī ibi archa dñi ī die illa cū filijs israel. Cūq; loqueret saul ad sacerdotē: tumult⁹ magn⁹ exortus est ī castris philistinorū. Crescebatq; paulati: ⁊ clari⁹ resonabat. Et ait saul ad sacerdotē: Cōtrahe manū tuā Cōclamauit ergo saul ⁊ oīs ꝑ̄ho qui erat cū eo: ⁊ venerūt vsq; ad locum certaminis. Et ecce versus fuerat gladi⁹ vnius cuiusq; ad primū suū: ⁊ cedes magna nimis. Sed ⁊ hebrei qui fuerāt cū philistijm] heri ⁊ nudius tertius: ascendentesq; cū eis ī castris: reuersi sunt ut essent cū israel: ⁊ his qui erant cū saul ⁊ ionatha. Oēs quoq; israelite qui se absōderant ī mōte ephraim audientes q; fugissent philistei: sociauerūt se cum suis in prelio. Et erant cū saul quasi decem milia virorū: ⁊ saluauit dominꝰ deus israel in die illa. Pugna autem peruenit vsq; ad bethauen. Et viri israel sociati sunt sibi in die illa. Adiurauit autē saul populū dicens: maledictus vir qui comederit panem usq; ad horam vesperam. ⁊ non vindicabor de inimicis meis. Non ergo gustauit omnis populus panem. Et omnis terra ibat per saltus. ubi erat mel super faciem agri. Et ingressus est populus saltum. ecce fluebat mel. Et nullus applicuit manum suam ad os suum. populus enim timebat iuramentum. Ionathas autem ignorabat quod pater adiurasset populum. Et extendens extremum virge quam tenebat in manu sua. intinxit in favum mellis. Et conuertit manum suam ad os suum. illuminatique sunt oculi eius. Et respondens unus de populo ait: Adiurando adiurauit pater tuus populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem hodie. Et defecit populus. Dixitque ionathas: Turbauit pater meus terram. Videte quomodo illuminati sint oculi mei. quia gustauerim paululum de hoc melle. Quanto magis si populus hodie comedisset de spoliis inimicorum suorum quae reperit? Nonne plures plaga fuisset philistim? Percusserunt ergo philistim in die illa ab machmas usque ad aialon. Et defecit populus nimis fame. Et conuersus populus ad spolia tulit oues et armenta et vitulos. et occiderunt in terra. Et comederunt populus cum sanguine. Nunciauerunt autem saul dicentes: Ecce populus peccat contra dominum. et comedit cum sanguine. Qui ait: Praeuaricati estis. Volvite ad me hodie lapidem grandem. Et dixit saul: Dispergimini in populum. et dicite eis. Offerat mihi unusquisque bovem suum et ovem suam. et immolate hic. et comedite. et non peccabitis in dominum comedendo cum sanguine. Obtulit ergo omnis populus unusquisque bovem suum in manu sua usque ad noctem. et immolauerunt ibi. Et aedificauit altare domino. hoc primum coepit aedificare altare domino. Et ait saul: Descendamus nocte contra philistim. et vastemus eos usque dum inluscescat mane. et non relinquamus ex eis virum. Dixerunt autem omnes: Quodcumque tibi videtur bonum. fac. Dixit autem sacerdos: Accedamus huc ad deum. Consuluit ergo saul dominum dicens: Si persequar philistim descendam post eos. si dabis eos in manus israel. Et non respondit ei in die illa. Dixit autem saul: Applicate huc omnes principes populi. et scrutamini et videte in quo peccatum sit hodie. Quia vivit dominus qui salvat israel. quoniam si fuerit in ionatha filio meo. morte morietur. Et non est inventus ex omni populo qui responderet ei. Dixitque ad omnem israel: Vos eritis ex una parte. et ego et ionathas filius meus erimus ex parte altera. Et dixit populus ad saul: Quod bonum videtur in oculis tuis. fac. Dixit ergo saul: Domine deus israel. da perfectionem. Et ait saul: Inter me et ionathan filium meum. Et ionathas captus est. Et dixit saul ad ionathan: Indica mihi quid feceris. Et indicauit ei ionathas. et ait: Gustans gustaui paululum mellis in summitate virge quae erat in manu mea. ecce ego morior. Et ait saul: Haec faciat mihi deus et haec addat. quoniam morte morieris ionatha. Et dixit populus ad saul: Numquid ionathas morietur qui fecit salutem hanc magnam in israel? Absit. vivit dominus. si ceciderit de capillis capitis eius in terram. quia cum deo operatus est hodie. Et liberauit populus ionathan. et non est mortuus. Et ascendit saul ne persequeretur philistim. philistim autem abierunt in locum suum. Saul autem accepit regnum super israel. et pugnabat undique contra omnes inimicos suos. contra moab. et contra filios ammon. et contra edom. et contra reges sobae. et contra philistim. et quocumque verteret se impiebat. Et congregauit exercitum. et percussit amalech. et liberauit israel de manibus vastantium eum. Fuerunt autem filii saul. ionathas. et iesui. et melchisua. et nomina duarum filiarum eius. nomen primogenitae merob. et nomen minoris michol. Et nomen uxoris saul achinoam filia achimaas. et nomen principis militiae abner filius ner patruus saul. Cis autem pater saul. et ner pater abner filius abiel. Et fuit bellum durissimum contra philistim in omnes dies saul. Et videns saul omnem virum fortem. et omnem virum bellatorem. congregabat ad se. Et fecit dauid sicut locutus est ei dominus. et percussit philistaeum. Et auertit saul dauid a persequendo philistaeum. et abiit dauid in loca sua. Et habitauit in engaddi. Et factum est cum reuersus esset saul. et nunciatum esset ei quod dauid esset in deserto engaddi. Tulit saul tria milia virorum electorum ex omni israel. et abiit ad capiendum dauid et viros eius. super petras rupium agrestium. Et venit ad caulas ouium. quae erant in itinere. ubi erat spelunca. et intrauit saul ut operiret pedes suos. Dauid autem et viri eius in interioribus speluncae sedebant. Et dixerunt viri dauid ad eum: Ecce dies de qua locutus est dominus ad te: Ecce ego tradam inimicum tuum in manu tua. et facies ei sicut placuerit tibi. Surrexit ergo dauid. et succidit oram chlamydis saul clam. Et post haec percussit cor dauid eum. eo quod succidisset oram chlamydis eius. Et dixit ad viros suos: Propitius sit mihi deus ne faciam hoc domino meo christo dei. ut mittam manum meam in eum. quia christus domini est. Et diuisit dauid viros suos sermonibus. et non dimisit eos ut consurgerent in saul. Saul autem egressus de spelunca coepit viam ingredi. Surrexit autem et dauid. egressusque de spelunca clamauit post tergum saul dicens: Domine mi rex. Et respexit saul post se. Et inclinauit dauid faciem suam in terram. et adorauit. Et ait dauid ad saul: Quare audis sermones hominum dicentium: Ecce dauid quaerit malum contra te? Ecce hodie viderunt oculi tui quia tradidit te dominus hodie in manu mea in spelunca. Et dixerunt mihi ut occiderem te. et pepercit oculus meus tibi. Dixi enim: Non mittam manum meam in dominum meum. quia christus domini est. Et vide pater mi. et cognosce quia non est malum in manu mea. et non peccaui in te. Tu autem circuis animam meam ut auferas eam. Iudicet dominus inter me et te. Et vindicet me de te dominus. et manus mea non sit in te. Sicut dicit proverbium antiquorum: Impietas egredietur a impiis. Et manus mea non sit in te. Post quem rex israel persequitur? Quem persequeris? canem mortuum? Et pulicem unum? Sit dominus iudex. et iudicet inter me et te. Et videat et iudicet causam meam. et eruat me de manu tua. Cumque finisset dauid orationem suam ad saul. dixit saul: Numquid vox haec tua est fili mi dauid? Et extollens saul vocem suam flebat. Et dixit ad dauid: Iustior tu es quam ego. quia tu reddidisti mihi bona. et ego reddidi tibi mala. Et confirmasti hodie quae locutus es mihi bona. quia tradidit me dominus in manu tua. et non occidisti me. Et quis inuenit inimicum suum. et dimittit eum abire per viam bonam? Et dominus retribuat tibi bona pro his quae fecisti mihi hodie. Et nunc ecce scio quod certe regnabis. et habebis in manu tua regnum israel. Et iura mihi per dominum. quia non disperdes semen meum post me. et non auferes nomen meum de domo patris mei. Et iurauit dauid saul. Et abierunt saul in domum suam. et dauid et viri eius ascenderunt ad munitionem. Mortuus est autem samuel. et congregati omnes israelitae. et planxerunt eum. et sepelierunt eum in domo sua in ramatha. Et surrexit dauid. et descendit in desertum pharan. Et homo erat in maon. et possessio eius in carmelo. Et homo ille magnificatus nimis. habebat tria milia ouium. et mille capras. Et accidit ut tonderet oues suas in carmelo. Et nomen viri nabal. et nomen uxoris eius abigail. Et erat mulier bonae intellectus. et pulchra facie. Vir autem durus et malus in operibus. et contemptor. Et ipse de genere chaleb. Audiuit ergo dauid in deserto quod tonderet nabal oues suas. Et misit decem iuuenes. Et dixit dauid ad iuuenes: Ascendite in carmelo. et ite ad nabal. et salutate eum pacifice. Et sic dicetis: Sit pax in multis annis. et tibi pax. et domui tuae pax. et omnia tua pax. Audiui quod tondeas oues. Nunc pastores tui qui fuerunt cum nobis in deserto. non contristauimus eos. et non quaesiuimus quicquam ex omnibus quae illius fuerunt. quamdiu conuersati sumus cum eis in campo carmeli. Interroga pueros tuos. et indicabunt tibi. Inuenient ergo iuuenes gratiam in oculis tuis. quia in die bona uenimus. Da quaeso quidquid manus tua inuenerit seruis tuis. et filio tuo dauid. Cum ergo uenissent iuuenes dauid. locuti sunt ad nabal iuxta uerba dauid omnia. et siluerunt. Et respondens nabal seruis dauid ait: Quis est dauid? et quis est filius isai? Hodie multiplicantur serui qui fugiunt dominos suos. Numquid tollam panes meos. et aquam meam. et carnes quas occidi tondentibus meis. et dabo eis qui nescio unde sint? Reuersi sunt ergo iuuenes dauid per uiam suam. et uenientes nunciauerunt ei omnia uerba haec. Dixitque dauid uiris suis: Accingat unusquisque gladium suum. Accinxerunt ergo et dauid gladios suos. Et ascenderunt post dauid quasi quadringenti uiri. Ducenti autem sederunt iuxta uasa. Audiuit autem quidam puer nuncians abigail uxori nabal: Ecce misit dauid nuncios de deserto ut benedicerent domino nostro. et ille insultauit eis. Cum essent homines isti bonissimi nobis. et non contristauerunt nos. neque quicquam quaesierunt ex omnibus quae fuerunt nobiscum. quamdiu conuersati sumus cum eis in agro. Murus erant nobis et die ac nocte. cunctis diebus quibus fuimus cum eis pascentes oues. Nunc ergo scito et uide quae facias. quia iam iudicata est malitia contra dominum nostrum. et contra omnem domum eius. Et ipse filius est belial. ut nemo possit loqui ei. Festinauit ergo abigail. et tulit ducentos panes. et duos lagenas uini. et quinque arietes coctos. et quinque modios polentae. et centum massas uuae passae. et ducentos boletos ficorum. et imposuit asinis. Et dixit ad pueros suos: Praecedite me. ecce ego sequar uestigia uestra. Et uiro suo nabal non indicauit. Cumque ascenderet asinum. et descenderet per partem montis. ecce dauid et uiri eius descendebant contra eam. et occurrit eis. Dixerat autem dauid: Frustra custodiui omnia quae fuerunt huius in deserto. et non defuit ex omnibus quae illius fuerunt. et reddidit mihi mala pro bonis. Haec faciat deus inimicis dauid. et haec addat. si dimittam de omnibus quae illius fuerunt usque mane mingentem ad parietem. Et uidit abigail dauid. et festinauit descendere de asino. et cecidit coram dauid in faciem suam. et adorauit super terram. Et procidens ad pedes eius ait: Mihi domine mi haec iniquitas. loquatur quaeso ancilla tua in auribus tuis. et audi uerba ancillae tuae. Ne ponat dominus meus cor suum super uirum iniquum nabal. quia secundum nomen suum stultus est. et stulticia cum eo. Ego autem ancilla tua non uidi pueros domini mei quos misisti. Nunc ergo domine mi uiuit dominus. et uiuit anima tua. quia prohibuit te dominus ne uenires in sanguinem. et ne ulciscereris manu tua. Nunc ergo sint sicut nabal inimici tui. et qui quaerunt malum domino meo. Et nunc benedictionem hanc quam attulit ancilla tua domino meo. detur pueris qui sequuntur dominum meum. Et dimitte peccatum ancillae tuae. quia faciens faciet dominus domino meo domum fidelem. quia bella domini dimicat dominus meus. et malitia non inuenietur in te omnibus diebus tuis. Si enim surrexerit homo persequi te. et quaerere animam tuam. erit anima domini mei fasciculus uiuentium apud dominum deum tuum. Et animas inimicorum tuorum circumferet in medio funditoris. Et erit cum dederit dominus domino meo omnia quae locutus est bona tibi. et constituerit te principem super israel. non erit tibi hoc in scrupulum. neque in offendiculum cordis domini mei. quod effuderis sanguinem innocentem. et ultus fuerit dominus dominum meum manu sua. Et bene agat dominus domino meo. et recordare ancillae tuae. Et dixit dauid ad abigail: Benedictus dominus deus israel qui misit te hodie in occursum mihi. et benedictus sermo tuus. et benedicta tu quae prohibuisti me hodie ne uenirem in sanguinem. et ne ulciscerer manu mea. Verumtamen uiuit dominus deus israel qui prohibuit me ne facerem tibi malum. nisi festinans uenisses in occursum mihi. non remansisset domino nabal usque ad lucem mingens ad parietem. Et suscepit dauid de manu eius omnia quae attulerat ei. et dixit ad eam: Vade in pace in domum tuam. Ecce audiui uocem tuam. et honorificaui faciem tuam. Et uenit abigail ad nabal. Et ecce conuiuium in domo eius quasi conuiuium regis. Et cor nabal laetum. et ipse ebrius nimis. Et non indicauit ei quicquam uerbi usque ad lucem. Et factum est mane. cum digesta esset ebrietas nabal. locuta est ei uxor sua omnia uerba haec. Et obstupuit cor eius in ipso. et factus est quasi lapis. Et decem diebus percussit dominus nabal. et mortuus est. Cumque audisset dauid quod mortuus esset nabal. dixit: Benedictus dominus qui iudicauit causam opprobrii mei de manu nabal. et seruum suum custodiuit a malo. Et malitiam nabal reddidit dominus in caput eius. Misit ergo dauid et locutus est ad abigail. ut acciperet eam uxorem. Et uenerunt serui dauid ad abigail in carmelo. et locuti sunt ad eam dicentes: Dauid misit nos ad te. ut sumeret te uxorem. Quae surrexit. et adorauit pronum uultum in terram. et ait: Ecce ancilla tua sit in ministerium. ut lauet pedes seruorum domini mei. Festinauit ergo abigail. et surrexit. et ascendit asinum. et quinque puellae ancillae eius secutae sunt eam. et abiit post nuncios dauid. et facta est ei uxor. Dauid autem acceperat achinoam de iezrahel. et erant ambae uxores eius. Michol autem filia saul data fuerat phalti filio lais qui erat de gallim. Et uenerunt ziphaei ad saul in gabaa dicentes: Nonne dauid absconditus est in monte hachila qui respicit contra solitudinem? Surrexit ergo saul. et descendit in desertum ziph habens secum tria milia uirorum electorum israel. ut quaereret dauid in deserto ziph. Et castrametatus est saul in monte hachila qui respicit contra solitudinem iuxta uiam. Dauid autem habitabat in deserto. Et uidit quod uenisset saul post se in desertum. Misit ergo exploratores. et cognouit quod uere saul uenisset. Et surrexit dauid. et uenit ad locum ubi castrametatus fuerat saul. Et uidit dauid locum ubi dormiebat saul. et abner filius ner princeps militiae eius. Et saul in plaustro dormiebat. et populus in circuitu eius. Et respondens dauid dixit ad achimelech hetthaeum. et ad abisai filium saruiae fratrem ioab: Quis descendet mecum ad saul in castra? Et ait abisai: Ego descendam tecum. Venit ergo dauid et populus qui cum eo erat nocte. et inuenit saul dormientem in plaustro. et hastam eius fixam in terra ad caput eius. abner autem et populus dormiebant in circuitu eius. Et ait abisai ad dauid: Conclusit deus hodie inimicum tuum in manu tua. nunc igitur percutiam eum hasta semel. et non indigebo secundo. Dixit autem dauid ad abisai: Ne occidas eum. quis enim potest extendere manum suam in christum domini. et innocens erit? Dixit rursum dauid: Viuit dominus quia nisi dominus percusserit eum. aut dies eius uenerit ut moriatur. aut descendens in bellum consumptus fuerit. propitius sit mihi deus ne extendam manum meam in christum domini. Nunc igitur tolle hastam quae est ad caput eius. et lagenam aquae. et abeamus. Et tulit dauid hastam et lagenam aquae de capite saul. et abierunt. Et non fuit qui uideret. neque qui sentiret. neque qui euigilaret. omnes enim dormiebant. quia sopor domini inuaserat eos. Et transiit dauid ex parte altera. et stetit in uertice montis procul. Et multus locus erat inter eos. Et clamauit dauid ad populum. et ad abner filium ner dicens: Non respondes abner? Et respondens abner ait: Quis es tu qui clamas ad regem? Et dixit dauid ad abner: Numquid non uir es tu? et quis similis tui in israel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? Ingressus est enim unus de populo ut occideret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Viuit dominus quia filii mortis estis uos qui non custodistis dominum uestrum christum domini. Et nunc uide ubi sit hasta regis. et lagena aquae quae erat ad caput eius. Et cognouit saul uocem dauid. et dixit: Numquid uox haec tua est fili mi dauid? Et ait dauid: Uox mea est domine mi rex. Et dixit: Quare persequitur seruus tuus dominum suum? Quid feci? aut quod malum est in manu mea? Nunc ergo audiat dominus meus rex seruum suum uerba haec. Si dominus concitauit te contra me. odoretur munera. Si autem filii hominum hoc fecerunt. maledicti sint coram domino. qui eiecerunt me hodie ne habitarem in hereditate domini. dicentes: Vade. serui alienigenis. Et nunc ne effundatur sanguis meus in terram coram domino. Quia egressus est rex israel ad quaerendam pulicem unum. quemadmodum persequitur perdix montes. Et dixit saul: Peccaui. reuertere fili mi dauid. Non enim nocebo tibi ultra. eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie. Ecce stulte egi. et ignoraui nimis. Respondens dauid dixit: Ecce hasta regis. transeat unus de iuuenibus et tollat eam. Et reddet dominus unicuique iustitiam suam et fidem suam. Quia dominus tradidit te hodie in manu mea. et noluit extendere manum suam in christum domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis. sic magnificetur anima mea in oculis domini. et liberet me de omni tribulatione. Et dixit saul ad dauid: Benedictus es tu fili mi dauid. faciens faciebas. et praeualebas. Et abiit dauid in uiam suam. et reuersus est saul in locum suum. Et dixit dauid in corde suo: Nunc peribo aliquando manu saul. Nonne melius est ut fugiam in terram alienigenarum? et liberabitur a me saul ne quaerat me amplius in omnibus finibus israel. et effugiam manus eius? Surrexit ergo dauid. et transiit ipse et sexcenti uiri qui erant cum eo ad achis filium maoch regem geth. Et habitauit dauid cum achis in geth ipse et uiri eius. unusquisque et domus sua. dauid et duae uxores eius. achinoam iezrahelitis. et abigail quae fuerat uxor nabal carmelitis. Et nunciatum est saul quod fugisset dauid in geth. et non adiceret ultra ut quaereret eum. Dixit autem dauid ad achis: Si inueni gratiam in oculis tuis. detur mihi locus in una urbium regionis huius. et habitabo ibi. Non habitat enim seruus tuus in ciuitate regia tecum. Dedit ergo ei achis in die illa siceleg. Propterea facta est siceleg regibus iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quos habitauit dauid in regione philistinorum. quadraginta quatuor mensium. Et ascendit dauid et uiri eius. et irruebant in gessuri et gerzi et amalech. Erant enim habitatores terrae a seculo. a shur usque ad terram aegypti. Percutiebat autem dauid omnem terram. et non relinquebat uirum neque mulierem uiuentes. Et auferebat oues et armenta et asinos et camelos et uestimenta. et reuertebatur et ueniebat ad achis. Dicebat autem achis: Numquid non irruistis hodie in meridiem cerethi? Et dauid dicebat: In meridiem iudae. et in meridiem hiezrahelitis. et in meridiem cinei. Uirum autem et mulierem non reseruabat dauid ut adduceret in geth. dicens: Ne forte loquantur contra nos. dicentes: Haec fecit dauid. Et fuit consuetudo omnium dierum habitationis eius in regione philistinorum. Et credidit achis dauid dicens: Fetens factus est populo suo israel. et erit mihi seruus in sempiternum. Factum est autem in diebus illis. congregauerunt philistim castra sua in exercitum. ut pugnarent contra israel. Dixitque achis ad dauid: Scito quod mecum exeas in castris tu et uiri tui. Dixitque dauid ad achis: Nosti quae facturus sit seruus tuus. Et dixit achis ad dauid: Ergo custodem capitis mei constituam te omnibus diebus. Samuel autem mortuus est. et planxit eum omnis israel. et sepelierunt eum in ramatha ciuitate sua. Saul autem abstulerat pythonicos et ariolos de terra. Congregati sunt philistim. et uenerunt et castrametati sunt in sunem. Et saul congregauit omnem israel. et castrametati sunt in gelboe. Et uidit saul castra philistinorum. et timuit. et expauit cor eius nimis. Consuluit autem saul dominum. et non respondit ei neque per somnia. neque per sacerdotes. neque per prophetas. Dixit ergo saul seruis suis: Quaerite mihi mulierem habentem pythonem. et uadam ad eam. et interrogem per illam. Dixerunt ergo serui eius ad eum: Est mulier pythonem habens in endor. Et mutauit habitum. et induit se uestibus aliis. et abiit ipse et duo uiri cum eo. et uenerunt ad mulierem nocte. Et dixit ei: Diuina mihi in pythonico. et suscita mihi quem dixero tibi. Dixitque mulier ad eum: Tu nosti quae fecerit saul. et quomodo disperierit pythonicos et ariolos de terra. Et quare tu laqueum animae meae insidiaris mihi. ut interficiam me? Et iurauit ei saul per dominum dicens: Viuit dominus quia non accidet tibi malum propter hanc rem. Dixit ergo mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita. Et uidit mulier samuelem. et exclamauit uoce magna. Et locuta est mulier ad saul dicens: Quare decepisti me? tu enim es saul. Et dixit ei rex: Ne timeas. quid uidisti? Et dixit mulier ad saul: Deos uidi ascendentes de terra. Dixit ei: Quae forma eius? Et ait: Senex ascendit. et pallio indutus est. Et intellexit saul quod samuel esset. et adorauit pronus in terram. Et adiecit ultra samuel dicens ad saul: Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait saul: Coactus sum. quia philistim bellum mihi inferunt. et deus recessit a me. et non respondit mihi amplius neque per manum prophetarum. neque per somnia. Et uocaui te ut ostendas mihi quid faciam. Et dixit samuel: Quid interrogas me? dominus recessit a te. et factus est inimicus tibi. Et fecit dominus sicut locutus est per me. et abstulit regnum de manu tua. et dedit illud proximo tuo dauid. Quia non audisti uocem domini. et non fecisti furorem irae eius contra amalech. propterea hoc uerbum fecit dominus tibi hodie. Et tradet dominus israel quoque tecum in manus philistinorum. Cras autem tu et filii tui mecum eritis. Sed et castra israel tradet dominus in manus philistinorum. Et statim saul cecidit porrectus humi. Et timuit ualde. Et uerba samuelis praeualuerunt contra eum. Et non erat fortitudo in eo. Non enim comederat panem tota die illa et nocte. Et accessit mulier ad saul. Et uidit quod esset nimis turbatus. Et dixit ei: Ecce audiuit ancilla tua uocem tuam. Et posui animam meam in manibus meis. Et audiui sermones quos locutus es ad me. Nunc ergo audi et tu uocem ancillae tuae. Et ponam coram te buccellam panis. Et comede. et habebis fortitudinem. cum ambulaueris in uiam tuam. Qui renuit. et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum et serui eius. et mulier. Et audiuit uocem eorum. Et surrexit de terra. et sedit super lectum. Et mulier habebat uitulum saginatum in domo. Festinauit. et occidit eum. Et tollens farinam. conspersit et coxit azyma. Et apposuit coram saul et seruis eius. Et comederunt. Et surrexerunt. et abierunt in nocte illa. Congregauerunt autem philistim omnes exercitus suos in afec. Et israel castrametatus est in fonte qui est in iezrahel. Et principes philistinorum transibant per centenos et per milenos. Dauid autem et uiri eius transibant in nouissimo cum achis. Dixerunt ergo principes philistinorum ad achis: Quid sibi uult hebraeus iste? Et ait achis ad principes philistinorum: Nonne hic est dauid seruus saul regis israel. qui fuit mecum dies hos aut annos hos? et non inueni in eo quicquam ex die qua recessit a me usque in diem hanc? Et iratus est contra eum princeps philistinorum. Et dixerunt ei principes philistinorum: Reuertatur uir iste. et habitet in loco suo quem constituisti ei. et non descendat nobiscum in bellum. ne fiat nobis in aduersarium in bello. Et quomodo placare poterit dominum suum nisi in capitibus uirorum istorum? Nonne dauid iste est cui concinebant per choros dicentes: Percussit saul mille. et dauid decem milia? Et uocauit achis dauid. et dixit ei: Viuit dominus quia rectus es tu. et bonus in oculis meis. et egressus tecum in castris. et ingressus tecum. non inueni in te malum ex die qua uenisti ad me usque in diem hanc. sed principes non placent tibi. Et nunc reuertere. et uade in pace. et non facies malum in oculis principum philistinorum. Et dixit dauid ad achis: Quid feci? et quid inuenisti in seruo tuo ex die qua fui coram te usque in diem hanc? quia non uadam pugnare contra inimicos domini mei regis. Et respondens achis dauid ait: Scio quia bonus es tu in oculis meis quasi angelus dei. Sed principes philistinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in bellum. Surge ergo mane cum seruis domini tui. et consurgite mane. et abite in locum quem constituit uobis. Et ponite malum hoc in corde uestro. et ite in castra. Et surrexit dauid ipse et uiri eius mane. ut irent et reuerterentur in terram philistinorum. Philistim autem ascenderunt in iezrahel. Et dauid et uiri eius ascenderunt in siceleg. Et irruerunt amalechitae in meridiem et in siceleg. Et percusserunt siceleg. et succenderunt eam igni. Et captas duxerunt mulieres quae in ea erant. a minore usque ad maiorem. Et non occiderunt quemquam. Et abierunt in uiam suam. Et uenit dauid et uiri eius ad ciuitatem. Et ecce combusta igni. et uxores eorum et filii eorum et filiae eorum captiuae ductae. Et leuauit dauid et populus qui cum eo erat uocem suam. et fleuerunt donec non haberent ultra quod flerent. Duae quoque uxores dauid captiuae ductae erant. achinoam iezrahelitis. et abigail quae fuerat uxor nabal carmelitis. Et coarctatus est dauid nimis. quia dixerunt omnes ut lapidarent eum. Amaritudo enim animae erat unicuique super filios suos et filias suas. Et confortauit se dauid in domino deo suo. Et dixit dauid ad abiathar sacerdotem filium achimelech: Applica mihi ephod. Et applicauit abiathar ephod ad dauid. Et interrogauit dauid dominum dicens: Si persequar latrunculos istos? si comprehendam eos? Et dixit ei dominus: Persequere. quia comprehendens comprehendes. et recuperando recuperabis. Abiit ergo dauid et sexcenti uiri qui erant cum eo. et uenerunt usque ad torrentem besor. Et ibi remanserunt qui residui fuerant. Dauid autem et quadringenti uiri persequebantur. Ducenti enim residentes steterunt. qui defecerant ne transirent torrentem besor. Et inuenerunt uirum aegyptium in agro. Et adduxerunt eum ad dauid. Et dederunt ei panem. et comedit. Potauerunt quoque eum aqua. Et dederunt ei partem buccellae ficorum. et duo botri passi. Et reuixit spiritus eius in eo. Comedit enim panem. et potauit aqua. Et dixit ei dauid: Cuius es tu? et unde es? Et ait puer aegyptius: Ego sum puer adolescentis amalechitae. et dereliquit me dominus meus. quia infirmatus sum ante triduum. Nos irruimus in meridiem cerethi. et in terram quae est iudae. et in meridiem caleb. et siceleg succendimus igni. Et dixit ei dauid: Numquid deducere me poteris ad turmam hanc? Qui ait: Iura mihi per deum quia non occides me. nec trades me in manus domini mei. et deducam te ad turmam hanc. Et deduxit eum. Et ecce illi dispersi per uniuersam terram. comedentes et bibentes. et festum diem agentes. pro omnibus spoliis quae tulerant de terra philistinorum. et de terra iuda. Et percussit eos dauid a uespere usque ad uesperam diei sequentis. Et non euasit ex eis uir. nisi quadringenti iuuenes qui ascenderunt camelos. et fugerunt. Et liberauit dauid omnia quae tulerant amalechitae. Et duas uxores suas liberauit. Et non defuit ex eis quicquam. a paruo usque ad magnum. et usque ad filios et filias. Sed et de spoliis omnia quae tulerant sibi reduxit dauid. Et tulit dauid omnes greges et armenta. Et ante alia animalia hoc agebant. Et uenit dauid ad ducentos uiros qui defecerant ne sequerentur dauid. et qui remanserant in torrente besor. Et egressi sunt obuiam dauid. et obuiam populo qui erat cum eo. Et accessit dauid ad populum. et salutauit eos pacifice. Et respondens omnis uir malus et pessimus de uiris qui abierant cum dauid. dixerunt: Quia non abierunt nobiscum. non dabimus eis de spoliis quae liberauimus. nisi unusquisque uxorem suam et filios suos. Et abducant. et recedant. Dixit autem dauid: Non facietis ita fratres mei de his quae dedit nobis dominus. qui custodiuit nos. et tradidit in manu nostra turmam hanc. Et quis audiet uestrum sermonem hunc? Sed sicut pars descendentis ad bellum. ita pars sedentis ad sarcinas. Pariter partientur. Et factum est ex die illa et deinceps. Et posuit eum praecipuum et principem super israel usque in diem hanc. Cum autem uenisset dauid in siceleg. misit de spoliis principibus iuda. et amicis suis dicens: Ecce munus uobis de spoliis inimicorum domini. Ad eos qui fuerunt in bethel. et ad eos qui in ramoth australi. et ad eos qui in iether. Et ad eos qui in aroer. et ad eos qui in sephamoth. et ad eos qui in estamo. Et ad eos qui in rachal. et ad eos qui in ciuitatibus iarameel. et ad eos qui in ciuitatibus cinei. Et ad eos qui in arad. et ad eos qui in hebron. et ad omnes locos in quibus fuerat dauid ipse et uiri eius. Philistim autem pugnabant contra israel. Et fugit uir israel a facie philistinorum. et ceciderunt uulnerati in monte gelboe. Et persequebantur philistim saul et filios eius. Et percusserunt philistim ionathan et abinadab et melchisua filios saul. Et ingrauatum est bellum contra saul. Et inuenerunt eum sagittarii. et uulnerauerunt eum uiri de arcu. Et dixit saul ad armigerum suum: Euagina gladium tuum. et percute me ne forte ueniant incircumcisi isti. et illudant mihi. Et ait armiger eius: Non faciet hoc. quia timet cor eius. Tulit ergo saul gladium. et incubuit super eum. Et uidit armiger eius quod mortuus esset saul. Et ipse irruit in gladium suum. et mortuus est cum eo. Et mortuus est saul. et tres filii eius. et armiger eius. et omnes uiri eius simul in die illa. Et uiderunt uiri israel qui habitabant in conualle. et qui habitabant trans iordanem. quod fugissent uiri israel. et quod mortui essent saul et filii eius. Et reliquerunt ciuitates suas. et fugerunt. Et uenerunt philistim. et habitauerunt in eis. Factum est autem in crastinum. uenerunt philistim ut spoliarent occisos. et inuenerunt saul et filios eius iacentes in monte gelboe. Et praec

ꝓcessit: tū q; ꝑceptū patris nō audiuit·ut dicit i textu: tum q; ꝓsit⁹ in necessitate comedit: exlatore enī ꝓcliꝫ ⁊ ieiunio ⁊ calore solis ita erat fatigat⁹ ꝙ oculi ei⁹ ⁊ alij sensus erant nimis ꝛepressi: ꝓ ꝙ dicit in textu ꝙ gustato modico mellis illuminati fuerūt ei⁹ oculi: q; corde ꝓfortato ⁊ resumptis viribus facies ei⁹ fuit exhilarata: ⁊ viuacitas sensuum redijt. Q; autē inducit ꝛe responso ꝛei, ꝓ ipsū ꝛenegato: ⁊ ꝛe eius ꝛeprehē sione iudicio diuino: dicēdū ꝙ dīna rūsa fiunt ex ei⁹ mera grā: ⁊ pōt ea subtrahere. p sua voluntate. ⁊ sic subtraxit absq; pctō ionathe. De ꝛeprehē sione ꝓo ei⁹ dicendū ꝙ ꝫ fuit factū dīna ordinatiōe ad ꝛeclarationē sue īnocentie. sciebant enī multi ipsum comedisse: q; tū ignorabāt ei⁹ necessitatē ⁊ iuramenti patris sui ignorantiā. ⁊ iō potuissent cōtra īnocentē scādaliçari reputādo ipsū transgressorem. ⁊ iō publice ꝛeprehensus fuit ut cor̄ omnib⁹ se excusando ei⁹ innocētia ꝛeclararetur. ⁊ ꝙ ꝓñs ꝑ populū sicut īnocēs liberaret reputando eius mortem nephariā. ut pz i textu. His dict̄ ad expositionē littere reuertamur: q; satis patz ex dictis. paucis exceptis q; exponent.

Adiurauit autē saul. Residuum hui⁹ capituli sic diuidit. q; ꝓmo ponitur īrātis precipitatio. 2° ignorantis trāsgressio. ibi: Porro ionathas. 3° facti inq̄sitio. ibi: Et dixit saul. 4° historie ꝓsecutio. ibi: Et saul. Circa ꝓmū dicit: Adiurauit autē saul. p̄cipitanē ⁊ temerarie ut dictū ē. a Maledict⁹ vir i. morti adiudicat⁹. b Qui comederit panē. i. quēcūq; cibū. vñ nec ionathas panē comedit sed mel. c Venit in saltū i q; erat mel sup faciē agri. Apes enī mellificabāt ī arboꝛib⁹ in tāta copia ꝙ mel inde manabat ad terrā. ⁊ ꝓ talē copiā ꝛa ꝓmissiōis dī manās lacte ⁊ melle i plurib⁹ locis. d Porro ionathas. Hic ꝓñter ꝛescribit ignorātis trāsgressio. ⁊ pz hrā ex supdictis vsq; ibi: e Turbauit pater meus terrā. i. vocies ꝛe sue q; ꝓter iuramentū suū erāt fatigati ex ieiunio ⁊ labore. nec poterāt inimicos psequi. vnde dicit hic: Defecerat aūt pl's. cetera patent vsq; ibi: f Mactauerunt ꝛē. ⁊ sic ꝑccauit faciendo ꝓtra mandatū legis. hec tū hrā diuersimode exponitur. Uno mō sic. Mactauerunt i terra. i. i quolibet loco vbi erat cōmodi⁹ eis indifferenē cū tū pri⁹ ꝛeterent adducere añ sanctuariū q̄ erat ibi pñs. ut sup dictū est. g Comeditq; pl's cū sanguine. i. anteq; sanguis aspergeret ad honorē diuinum. Alio modo Mactauerūt i terra. nō sup lapidē uel locū taliter eleuatū ꝙ posset hā sanguis exprimi ꝛe carnibus ⁊ effluere ⁊ sic comederunt cū sanguine. i. carnes nō sufficienter ꝛepuratas a sanguie. Tertio mō exponit. q; anteq; comederent ꝛe preda hostiū ꝛebant ꝛeo pri⁹ facere sacrificiū: quod tūc nō fuit factum: ⁊ oia ista. p cesserūt ex hoc ꝙ populus erat nimis famelic⁹ ⁊ festinabat comedere: ꝓ ꝙ q̄ iuramētū saulis fuit populo ꝑccandi occasio ut sup dictū est. h Voluite ad me ꝛē. ut ibi inficerent alia fm morē paternū: ⁊ sanguis hñ exprimeretur. i Et nō ꝑccabitis dño. sicut ante fecistis. k Edificauit aūt ꝛē. ad agendum grās ꝛe victoria cōcessa. l Cūq; primū ꝛē. licz enim pri⁹ obtulisset sacrificiū ut dictū ē ca. precedenti: hoc tū fecit sup altare pri⁹ edificatū ab alio. uel q; illud sacrificiū ꝛeo nō placuit ut dictū fuit ibi dem. Dicūt tū alīq ꝙ istud altare q̄ hic dr̄ edificatū a saule: non fuit aliud q̄ lapis magnus. ꝛe quo dictū est vbi mactabant aīalia ⁊ exprimebat sanguis ⁊ ibidem adipes eorū cremabant. m Et dixit saul. Hic ꝓñter ponit facti inquisitio: cui⁹ inquisitionis premittit ratio que fuit eo ꝙ dñs nō respondit sauli. ⁊ patz littera vsq; ibi: n Applicate huc ꝛē. ⁊ i. totū populū ab extremitatibus castroꝝ. o Et videte. ⁊ ꝛē. estimabat enī saul ꝙ ꝛe⁹ nō negaret responsū absq; ꝑccato alicui⁹ ꝛe ꝓpo. q̄ tū nō oportet: ut ꝓdictū est. p Vivit dñs. modus est iurādi. ac si dicat. ꝓr ꝛeum qui semp vivit. Cetera patēt vsq; ibi: q Si in me aut in ionatha ꝛē. vsq; ibi inclusiue: r Da sanctitatem. non est in hebreo nec ꝛe textu.

Maledictus[a] vir qui[b] comederit panem vsq; ad vesperam donec vlciscar ꝛe inimicis meis. Et nō māducauit vniuersus populus panē. Omnisq; terre vulgus venit[c] in saltum: i quo erat mel sup faciem agri. Ingressus est itaq; populus saltū: ⁊ apparuit fluēs mel: nullusq; applicuit manū ad os suū. Timebat enī populus iuramentū. Porro[d] ionathas nō audierat cū adiuraret pater ei⁹ populū. Extenditq; sūmitatem virge quā habebat in manu ⁊ intinxit in fauū mellis. Et cōuertit manū suā ad os suū: ⁊ illuminati sunt oculi eius. Respondensq; vnus ꝛe populo ait: Iureiurando ꝓstrinxit pater tu⁹ populū dicens: Maledictus vir qui comederit panē hodie. Defecerat aūt pl's: dixitq; ionathas. Turbauit[e] pat̄ meus terrā. Videtis ipsi quia illuminati sūt oculi mei eo ꝙ gustauerī paululū ꝛe melle isto: quātomagis si comedisset populus ꝛe preda inimicoꝝ suoꝝ quā repperit: Nonne maior plaga facta fuisset in philistiim: Percusserūt q; i die illa philistheos a machmis vsq; in hailon. Defatigatus est autē populus nimis: ⁊ versus ad predam tulit oues ⁊ boues ⁊ vitulos: ⁊ mactauerūt[f] in ꝛa Comeditq;[g] populus cū sanguine. Nūciauerūt aūt saulī dicentes ꝙ populus ꝑccasset dño comedēs cum sanguine. Qui ait: Preuaricati estis. Voluite[h] ad me iam nūc saxum grande. Et dixit saul: Dispergamini in vulg⁹ ⁊ dicite eis ut adducat ad me vnusquisq; bouem suū ⁊ arietem: ⁊ occidite sup illud ⁊ vescimini: ⁊[i] non ꝑccabitis dño comedentes cū sanguine. Adduxit itaq; omnis populus vnusq̄sq; bouem in manu sua vsq; ad noctem ⁊ occiderūt ibi. Edificauit[k] autē saul altare dño. Cūq;[l] primū cepit edificare altare dño: ⁊[m] dixit saul: Irruamus sup philistheos nocte ⁊ vastemus eos vsq; dū illucescat mane: nec relinquam⁹ ex eis virū. Dixitq; populus: Omne q̄ bonū tibi videt in oculis tuis: fac. Et ait sacerdos: Accedam⁹ huc ad ꝛeum. Et cōsuluit saul dñm dicens: Num psequar philistiim: Si trades eos i manu israel: Et non respondit ei in die illa. Dixitq; saul: Applicate[n] huc vniuersos angulos populi: ⁊ scitote ⁊[o] videte ꝙ quem accident peccatū hodie. Vivit[p] dñs saluator israel: quia si ꝓ ionathā filiū meū factū ē. absq; retractatione morietur. Ad q̄ nullus cōtradixit ei ꝛe omni pl'o. Et ait ad vniuersū israel: Separamini vos i partē vnā ⁊ ego cum ionatha filio meo ero in ꝛe alta. Rūditq; pl's ad saul: Q̄ bonū tibi videt in oculis tuis fac. Et dixit ad dñm ꝛeū israel: Dñe ꝛeus israel da iudiciū: q̄d ē ꝙ nō responderis seruo tuo hodie: Si in me[q] aut i ionatha filio meo ē iniq̄tas hec: da ostensionem. Aut si hec iniq̄tas est in pl'o tuo: da[r] scitatē. Et ꝛeprehensus ē ionathas ⁊ saul: pl's aūt exiuit. Et ait saul: Mittite sortē

inté me ⁊ inter ionathan filiũ meũ. Et captus[a] ẽ ionathas. Dixit autẽ saul ad ionathan: Indica mihi q̃d feceris. Et[b] indicauit ei ionathas: ⁊[c] ait: Gustans gustaui in sũmitate virge que erat in manu mea paululũ mellis. Et[d] ecce ego moriot: Et ait saul: Hec faciat mihi ds ⁊ hec addat: q̃ morte morieris ionatha. Dixitq̃ popul⁹ ad saul: Ergo ne ionathas moriet: quia fecit salutem hanc magnã in israel: Hoc nephas est. Eripiat dñs: si ceciderit capill⁹ de capite ei⁹ in terrã: quia cum deo operat⁹ est hodie. Liberauit ergo populus ionathã: ut nõ moreret. Recessitq̃ saul: nec p̃secutus ẽ philistiim. Porro philistiim abierunt in loca sua. Et[e] saul confirmato regno super israel pugnabat p̃ circuitũ aduersũ omnes inimicos ei⁹: ꝓtra moab ⁊ filios ammon ⁊ edom ⁊ reges soba ⁊ philisteos: ⁊[f] q̃cunq̃ se verterat superabat. Congregatoq̃[g] exercitu percussit amalech: eruit israel de manu vastatorũ eius. Fuerunt[h] autẽ filij saul: ionathas ⁊ iesui ⁊ melchisua: ⁊ nomina duarum filiarum eius: nomẽ p̃mogenite merob: ⁊ nomẽ minor melchol: ⁊ nomẽ vxor saul achinoem filia achimaas. Et nomen p̃incipis militie eius abner filius ner: patruelis[i] saul. Porro eis fuit p̃ saul: ⁊ ner pater abner filius[k] abiel. Erat autẽ bellum potẽs aduersũ philisteos omnibus diebus saul. Nam quemcũq̃ viderat saul virũ fortẽ ⁊ aptũ ad pliũ: sociabat eũ sibi. XV

[a] Et captus alias vocabẽsus est ionathas. p̃ sortẽ que cecidit sup eũ ex cã supdicta. [b] Et indicauit ei ionathas. causas siue comestionis supdictas. [c] Et ait gustãs gustaui. s. modicũ in transitu. [d] Et ecce ego morior. absq̃ cã rõnabili. ⁊ iõ litera- uit eum ꝑ̃ls. ut p̃z in lrã. [e] Et saul cõfirmato regno ⁊c. hic vltimo ponit hystorie ꝓsecutio. ⁊ p̃z lrã vsq̃ ibi: [f] Et quocũq̃ ⁊c] In hebreo habet: Et quocũq̃ se ꝓtebat impie agebat vl impi⁹ fiebat. ⁊ lrã immediate sequens concordat cũ dicit: [g] Congregatoq̃ ⁊c.] ve q̃ percussione agit. ca. se. in qua plurib⁹ modis incurrit offensam dñi: ut videbit. [h] Fuerunt autẽ filij saul ionathas ⁊c. hic nõ nominatur isthoseth non ꝓpter defectũ etatis: quia iam habebat. xx. annos ⁊ vltra: cũ in morte saulis fuerit annorũ. xl. ut hr̃. ij. Reg. ij. ca. sed ꝓpt̃ defectũ magnanimitat̃: quia fuit pusillanimis ⁊ ineptus ad pliũ. ꝓpter quod in bello vbi mortuus fuit saul nõ fuit cũ alijs fratrib⁹ suis. [i] Patruelis saul. i. cognatus germanus: q̃ saul ⁊ abner fuerũt nati de duob⁹ fratrib⁹ ut hr̃. j. Paral. viij. ca. [k] Filius abiel. s. cis ut habet supra. ix. ca. Erat autẽ bellũ potens quia philistei erãt potentes: ⁊ saul partem suã ꝓtra eos fortificabat quantũ poterat: ideo subditur: Nam quẽcũq̃ viderat saul virum fortem ⁊c. [l]

Cap. xv.

ET dixit samuel. Hic p̃mittit tertia trãsgressio saulis: que ꝓcessit ex cupiditate ⁊ supbia eo q̃ ex victoria habita de amalech cõcupiuit predã. ⁊ arcũ triũphalem erexit ad sui iactãtiã. Igit̃ circa h̃ describit mãdati dñi sibi facti denũciatio. 2° ipsi⁹ trãsgressio. ibi: Et apprehẽdit. Circa p̃mũ dicit: [m] Me misit dñs ⁊c.] q. d. samuel. ex hoc debes esse sollicitus obedire deo. [n] Nũc ergo audi vocem dñi. q. d. p̃sus transgressus es offerendo in ꝑsona ꝓpria q̃ tibi nõ licebat. ut dictũ fuit ca. xiij. ⁊ temerarie iurãdo ut dictũ fuit ca. xiiij. Sed nũc aduerte: ut obedias in nullo trãsgrediendo. [o] Recensui quecũq̃ ⁊c.] quia p̃ filios israel impugnauit in deserto. ut habet Exo. xvij. ⁊ ideo demeruit deleri ab hoibus vsq̃ ad aialia: ⁊ a maiori vsq̃ ad minimũ. Dicit autẽ hic Ra. Sa. q̃ dñs p̃cepit hic aialia interfici: eo q̃ inter amalechitas erãt multi sortilegi set transformantes in silitudinẽ bestiarũ. sed hoc fictitiũ videt. ideo primũ est magis tenendũ: maxime cũ similis interfectio alibi facta sit: ut patz Judic. xx. de ciuitate gabaa in testationem criminis perpetrati in vxore leuite. cetera patẽt vsq̃ ibi: [p] Dixitq̃ saul cineo. i. illis qui descenderãt de ietro: ⁊ venerãt cũ filijs israel. ut dictum fuit Exo. xviij. ⁊ Numeri. x. ⁊ Judic. j. [q] Et apprehendit ⁊c. hic cõsequenter ponit mandati transgressio cum dr̃: Et apprehendit agag. ⁊c.] ⁊ i h̃ trãsgressus fuit mandatum dñi in quo fuerat sibi p̃ceptum q̃ totum populum exterminaret. ⁊ ideo hoc potissime intelligebat de capite populi. Sed saul cupiditate ductus sperabat habere de eo magnam redemptionem uel per eum occulti thesauri reuelationem. ⁊ eadẽ cupiditate reseruauit meliora de preda: ut patz in littera. [r] Factum est autem verbum domini. Superi⁹ descripta est ipsi⁹ saulis trangressio. hic cõsequenter describit ei⁹ definitiua repro- batio. que primo samueli reuelat. secũdo sauli denunciat. ibi: Dixitq̃ samuel. Circa p̃mũ dr̃: Factum est verbum domini ad samuel dicens: penitet me q̃ cõstituerim saul regẽ ⁊c. Penitentia cum mutabilitate impor-

ET dixit[1] samuel ad saul: Me[m] misit dñs ut vngerẽ te in regẽ] sup populum eius israel. Nunc[n] ergo audi vocem domini. Hec dicit dñs exercituũ: Recensui[o] quecunq̃ fecit amalech israeli:] quomodo restitit ei in via cũ ascenderet de egypto. Nũc ergo vade ⁊ p̃cute amalech: ⁊ demolire vniuersa eius. Non parcas ei ⁊ nõ concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro vsq̃ ad mulierẽ ⁊ paruulũ atq̃ lactantẽ: bouẽ ⁊ ouem camelũ ⁊ asinũ. Precepit itaq̃ saul populo: ⁊ recensuit eos quasi agnos ducenta milia peditũ: ⁊ decem milia virorũ iuda. Cumq̃ venisset saul vsq̃ ad ciuitatem amalech: tetendit insidias in torrente. Dixitq̃[p] saul cineo: Abite: recedite atq̃ discedite ab amalech ne forte inuoluã te cũ eo. Tu enim fecisti misericordiã cum omnibus filijs israel: cũ ascenderent de egypto. Et recessit cineus de medio amalech. Percussitq̃ saul amalech ab ciuila: donec venias sur que est e regione egypti. Et[q] apprehendit agag regẽ amalech viuũ] Omne autẽ vulgus interfecit in ore gladij. Et pepercit saul ⁊ popul⁹ agag: ⁊ optimis gregibus ouiũ ⁊ armentorũ ⁊ vestibus ⁊ arietibus ⁊ vniuersis que pulchra erãt: nec voluerũt dispdẽ ea. Quicqd ꝯ vile fuit ⁊ reprobũ: hoc demoliti sũt. Factũ[r] est autẽ verbũ dñi ad samuel dicens: Penitet me q̃ cõstituerim saul regẽ: q̃ dereliq̃t me: ⁊ ꝓba mea ope nõ ipleuit Contristatusq̃[s] est samuel: ⁊[t]

[1] Et dixit ⁊c. hic Ra. Sa. q̃ dñs p̃cepit hic aialia interfici: eo q̃ inter amalechitas erãt multi sortilegi set transformantes in silitudinẽ bestiarũ. sed hoc fictitiũ videt. ideo primũ est magis tenendũ: maxime cũ similis interfectio alibi facta sit: ut patz Judic. xx. de ciuitate gabaa in testationem criminis perpetrati in vxore leuite. cetera patẽt vsq̃ ibi: [p] Dixitq̃ saul cineo. i. illis qui descenderãt de ietro: ⁊ venerãt cũ filijs israel. ut dictum fuit Exo. xviij. ⁊ Numeri. x. ⁊ Judic. j. [q] Et apprehendit ⁊c. hic cõsequenter ponit mandati transgressio. cum dr̃: Et apprehendit agag. ⁊c.] ⁊ i h̃ trãsgressus fuit mandatum dñi in quo fuerat sibi p̃ceptum q̃ totum populum exterminaret. ⁊ ideo hoc potissime intelligebat de capite populi. Sed saul cupiditate ductus sperabat habere de eo magnam redemptionem uel per eum occulti thesauri reuelationem. ⁊ eadẽ cupiditate reseruauit meliora de preda: ut patz in littera. [r] Factum est autem verbum domini. Superi⁹ descripta est ipsi⁹ saulis trangressio. hic cõsequenter describit ei⁹ definitiua repro- batio. que primo samueli reuelat. secũdo sauli denunciat. ibi: Dixitq̃ samuel. Circa p̃mũ dr̃: Factum est verbum domini ad samuel dicens: penitet me q̃ cõstituerim saul regẽ ⁊c. Penitentia cum mutabilitate impor- tet non potest esse in deo: dicit tamẽ penitere eo q̃ ad modum penitentis se habet quando destruit q̃ fecerat. ⁊ sic ẽ in ꝓposito. q. saulẽ abjicere decreuerat quẽ pri⁹ sublimauerat. ista tamẽ mutabilitas solũ est in creaturis q̃: deus voluntate imutabili facit mutabilia. [s] Contristatusq̃ est samuel. ꝓpter peccatũ saulis. [t] Et clamauit ad dominũ. ad ipsũ placãdũ si posset. q. adhuc forsitã ignorabat

vtꝝ eſſet rei diffinitio vel ſolum cõminatio: ſ poſtea tene ſciuit: ut ex ſequẽtibus patebit. a Nunciatũ ẽ ⁊c.] mõtẽ valde altum. b Et erexiſſet ⁊c.] .i. arcũ triũphalẽ ve palmis ⁊ oliuis factum in ſignum victorie habite ad ſui iactantiã: q2 illã victoriã ſoli deo debebat attribuere. vñ ⁊ poſtea ſubditur ad ſui iactantiã: c Impleui verbũ dñi qõ tunc erat falſũ ⁊ ex iſtis aggrauabat ſaulis peccatũ. d Dixitq; ſamuel. Hic cõſequẽter dñi ſnia ſauli denũciat: ⁊ primo ponitur iſta denunciatio: ſecũdo ſaulis obſtinatio. ibi: Et ait ſaul. Denunciatio aũt diuine ſnie per ſamuelẽ ponit modeſte ⁊ ordinate. q2 primo ponitur ſimplex replẽſio. cum dicit: Dixitq; ſamuel ⁊c] q. d. nõ feciſti verbũ dñi: q2 preceperat oia occidi. 2° ibi dicit ſaulis ſupba reſponſio in hoc q; peccatũ ſuũ humilit nõ recognouit: ſed magis inepte ſe excuſauit: ponens ſup populũ qõ principaliter fuerat factũ q; ipſum: ut patet ex p̃dictis ⁊ patet lrã. tertio ſamuel ꝓceſſit ad denunciationẽ diuine ſnie ꝑ eũ dicẽs: e Sine me. i. audi me loquentem. f Et indicato tibi. dñi ſniam. g Nonne cũ paruus ⁊c] q. d. ſicut p humilitatem meruiſti ad regnum exaltari: ita p ſupbiã ⁊ ꝓceptum verbi dñi meruiſti reici. Q; autem contempſerit dei mandatum oſtendit dicẽs: h Miſit te dominus in viam ⁊c. ⁊ patet littera. i Et ait ſaul. Hic ꝓſequenter deſcribitur ipſius ſaulis obſtinatio. ⁊ 2°. pnie ſimulatio. ibi: Dixitq; ſaul. ſaulis obſtinatio apparet: quia cum predicta excuſatione ſua addidit peccati ſui defenſionem dicens: k Immo audiui vocẽ dñi. Verũtamen in ſua defenſione cõtradicit ſibi: ſicut frequenter contingit malis hominibus dicens: l Et adduxi agag. de quo fuerat ſibi preceptum ut interficeret eum: ſed cupiditate ductus reſeruauit eum viuum: ut dictum eſt ſupra. m Tulit autem ⁊c] .q. d. non ego: cum tamen eſſet principalis i hoc facto. n Ut immolent dño. q. d. non debes hoc reprehẽdere: quia cedit ad honorem diuinum. quod excludit ſamuel dicens: o Numq̃d vult dominus holocauſta ⁊c. q. d. non. vnde ſubditur: p Melio: eſt enim obedientia. in qua ſacrificatur deo voluntas propria. q Q̃ victime. in quibus offertur caro aliena. quanto de re meliori deo fit oblatio. tãto magis ſibi placet. r Nñ quaſi peccatum ⁊c] .propriũ peccatum defendendo: propter qõ abiectio ſaulis a regno diffinitiue ſibi denũciatur. cũ dicit: s Pro eo q; q; abieciſti ⁊c. Dixitq; ſaul. Hic conſequenter ponitur penitentie ſimulatio: timuit enim ſaul ne ſamuel ad electionem alterius regis procederet: ⁊ ſic ipſe regnum p̃deret ideo ficte ſe humiliauit. Primo igit deſcribit iſta ficta humiliatio. 2°. ipſi⁹ ſamuelis aliqualis conſeceſio. ibi: Reuerſus q; Circa primũ dicit: t Dixitq; ſaul ⁊c.] Sz q; iſta penitentia ficta fuerit. patet per hoc qõ ſubditur: v Timens populũ. cum nõ eẽt in obedientia populi: ſ magis econuerſo: ⁊ iõ culpam ſuam obumbrauit falſo. vnde ſubditur: x Sz nunc porta ⁊c.] cozã populo diſſimulando. y Et reuertere mecum. honorans me tua p̃ſentia. z Non reuertar tecũ. videtur q; ſamuel falſũ dixerit: quia poſtea cum ipſo reuerſus fuit. Dicendum q; intellect⁹ ſamuelis fuit. p illa verba. ⁊ nõ p ſequẽti: ſicut Job. vij. ſaluator dicit: Ego non aſcendam ad diem feſtũ iſtũ. ⁊ poſtea dicitur q; ipſe aſcendit in occulto. vel quia pro tunc ſamuel intendebat nõ reuerti: ſ poſt mutauit ꝓpoſitum ex cauſis que dicent. a Ille autem apprehendit ⁊c.] ad retinendum eũ. b Que ⁊ ſciſſa ẽ. in ſignum ſciſſionis regni a ſaule: ſcõm q; ſubdit a ſamuele: c Scidit dominus regnum iſrael a te. ⁊c. Dicunt autem hic alii hebrei q; ſamuel tũc dedit ſignum ipſi ſauli q; ille erat regnaturus. p eo: qui abſcinderet oram chlamydis ſue. qõ fecit dauid: ut habet. j. reg. xxiiij. propt quod ſaul tunc videns oram chlamydis ſue in manu dauid. dixit: Nũc ſcio q; certiſſime regnaturus es. ut ibidẽ habetur. d Porro triumphator in iſrael non parcet. Sciebat enim ſententiã domini di unitiuã ſuper ſaul ⁊ filios eius de translatione regni: que immutabiliter venit in effectũ. e At ille ait peccaui. hoc dixit ſaul magis timore pene q; amore iuſticie. f Sed nunc honora me. ⁊ ſi non ratione perſone: hoc tamen facias propter honorem dignitatis regie. g Reuerſus ergo ſamuel. Hic ponitur cõdeſceſio ſamuelis volẽs deferre ſauli q̃diu a deo in regno tolerabat: ⁊ ut interficeret agag qui adhuc viuus ſeruabatur. ideo ſubdit: h Sicut fecit ⁊c.] ſm hebreos

clamauit ad dominũ tota nocte. Cumq; de nocte ſurrexiſſet ſamuel ut iret ad ſaul manetnũciatum ẽ ſamueli eo q; veniſſet ſaul in carmelũ: ⁊ erexiſſet ſibi fornicẽ triũphalẽ: ⁊ reuerſus trãſiſſet: deſcẽdiſſetq; in galgala. Venit ergo ſamuel ad ſaul: ⁊ ſaul offerebat holocauſtũ domino de initijs predarũ que attulerat ex amalech. Et cum venijſſet ſamuel ad ſaul: dixit ei ſaul: Benedictus tu domino. Impleui verbum domini. Dixitq; ſamuel: Et que ẽ hec vox gregũ] que reſonat in auribus meis: ⁊ armentoq; quã ego audio: Et ait ſaul: De amalech adduxerũt ea. Pepercit enim populus melioribus ouib⁹ ⁊ armẽtis ut immolarent dño deo tuo: reliq; vero occidimus. Ait aũt ſamuel ad ſaul: Sine me: ⁊ indicabo tibi que locutus ſit dñs ad me nocte. Dixitq; ei: Loquere Et ait ſamuel: Nonne cũ parvulus eſſes in oculis tuis:] caput in tribubus iſrl factus es: Unxitq; te dñs in regẽ ſuper iſrl: ⁊ miſit te domin⁹ in viã: ⁊ ait. Vade ⁊ interfice peccatores amalech: ⁊ pugnabis ꝓtra eos vſq; ad internitionẽ eorũ. Quare q; nõ audiſti vocẽ dñi: ſz ꝟſus ad p̃dã es: ⁊ feciſti malũ i oculis dñi: Et ait ſaul ad ſamuelẽ: Immo audiui vocem dñi: ⁊ ambulaui in via per quã miſit me domin⁹: ⁊ adduxi agag regem amalech: ⁊ amalech interfeci. Tulit aũt de p̃da ꝓbes] oues ⁊ boues primitias eoq; q; ceſa ſunt ut immolẽt dño deo ſuo i galgalis. Et ait ſamuel: Nunquid vult dñs holocauſta ⁊ victimas: ⁊ non potius ut obediat voci domini: Melio: eſt enim obedientia q; victime: ⁊ auſcultare magis q; offerre adipem arietum: quoniã quaſi peccatum ariolandi ẽ repugnare:] ⁊ quaſi ſcelus idolatrie nolle acquieſcere. Pro eo ergo q; abieciſti ſermonem domini: abiecit te dominus ne ſis rex. Dixitq; ſaul ad ſamuelem: Peccaui:] q; preuaricat⁹ ſum ſermonẽ domini: ⁊ verba tua: timens populum: ⁊ obediens voci eorum. Sed nunc porta q̃ſo peccatũ meũ:] ⁊ reuertere mecũ ut adorẽ dñm. Et ait ſamuel ad ſaul: Nõ reuertar tecũ: q2 piecciſti ſermonẽ dñi: ⁊ p̃iecit te dñs: ne ſis rex ſup iſrl. Et conuerſus ẽ ſamuel ut abiret. Ille aũt apprehẽdit ſũmitatẽ pallij ei⁹:] que⁹ ⁊ ſciſſa eſt. Et ait ad eũ ſamuel. Sciditꝫ dñs regnũ iſrl a te hodie: ⁊ tradidit illud ꝓximo tuo meliori te. Porro triũphator iſrael nõ parcet:] ⁊ penitudine non flectet. Nec; enim homo ẽ ut agat penitentiam. Ait ille ait: Peccaui. Sed nunc honora me coram ſenioribus populi mei ⁊ coram iſrael: ⁊ reuertere mecum ut adorẽ dñm deũ tuũ. Reuerſus q; ſamuel: ſecut⁹ eſt ſaulem Et adorauit ſaul dñm. Dixitq; ſamuel: Adducite ad me agag regẽ amalech. Et oblat⁹ eſt ei agag pinguiſſim⁹ tremẽs. Et dixit agag. Siccine ſepat amara mors: Et ait ſamuel. Sic⁹

hoc nō dicit de agag in persona ꝓpria: sed de rege amalech q̄ filios israel inuasit hostiliter in deserto: & plures ex eis interfecit. ut habetur Exo. xvij. Nu. xiij. & Deut. xxv. a Sic absq; liberis &c] per hoc nō est intelligendū q̄ mater agag adhuc viueret: quia ante mortua fuerat morte naturali: uel interfecta cū alijs de ꝓle amalech. sed ꝑ hoc itelligitur q̄ oēs filij ei⁹ essent interfecti: q; agag erat ī puncto occisiōis: & si cū ipso alios filios habuerat. iā interfecti fuerāt cū alijs; b Et in frusta &c.] non ẽt ad vindicte sed iusticie diuine. c Et nō vidit &c.] Istud exponit dupliciter. uno modo referendo ad mortem samuelis: de q̄ habet infra. xxv. vbi dicitur q̄ cōgregatus ē ad eū vniuersus israel. & verisimile est q̄ saul ibi venerit & samuel iā ꝓpinqu⁹ morti eum viderit. sed cōtra hoc videt q̄ dicit infra. xix. q̄ saul ꝓphetauit cū ceteris coram samuele. Ad q̄ rōndet ibi q̄ non vidit eū in regio habitu. vnde subditur ibidē: Et cecinit nud⁹ tota die illa & nocte. uel q; erat mutatus in virū alterū ꝓpter spm̄ ꝓphie: sicut supra. x. dicit de ipso: ꝓphetabis cum eis & mutaberis in virum alium. & sic exponitur quod dicit hic: q̄ samuel non vidit eū vsq; ad diem mortis suc. s. in regio habitu & coi statu. Aliter exponit referēdo ad mortem saulis: q; tūc vidit eum samuel suscitatus: & renunciauit ei mortem suā futuram in crastinum: que dies iam inceperat quādo samuel hoc dixit: q; dies apud hebreos incipit a vespera precedētis diei. d Verūtamē lugebat &c.] nō ad hoc q̄ sententia dñi ꝑ eū mutaret quā sciebat diffinitiuā. ut ꝑdictū ē: b cōpatiēs aie ei⁹ ne dānaret eternaliter. & timēs ne ꝓpls israel ꝓpter pcta saulis affligeret.

Dixitq; dñs. Supra in actū est de regno e Cap. xvj. labili sub saule: hic consequenter agitur de regno stabili sub dauid. Circa q̄ aduertendum q̄ dauid fuit inunctus in regem: nō ad hoc ut statim possideret regnū. sed quando accederet beneplacitum diuinū. deus autem tolerauit saul in possessione regni vsq; ad mortem suam: ut ex persecutiōe dauid malitia saulis amplius declararet: & dauid innocentia atq; patientia probaretur. Primo igitur describitur ipsius dauid inunctio. secūdo saulis emulatio. ca. xvij. tertio dauid ꝑsecutio. ca. xix. quarto ipsius saulis mors: & dauid exaltatio. ca. xxviij. Circa primum samuel a deo mittit. secūdo dauid inter fratres inungitur. ibi: Cūq; ingressi essent. tertio saul tanq; reprobatus a maligno spiritu affligit. ibi: Spūs autē dñi &c. Circa primū dicit samueli a domino: f Imple cornu tuū oleo. p cornu q̄ ē vas solidum. designat stabilitas regni dauid: sicut p lenticulā q̄ ē vas fragile designata fuit fragilitas regni saulis: supra. x. ca. g Et ait samuel quō vadā &c. hoc dixit nō diffidendo de ꝓtectiōe dīna. sed q̄rit modū q̄liter ꝓcedat ire. ꝓpter q̄ dñs rñdit: h Vitulū de armento &c. ad imolandū

fecit absq; liberis mulieres gladius tu⁹:] sic absq; liberis erit int mulieres mr̄ tna:] Et i frusta cōcidit eū samuel] coram domino in galgalis. Abijt autem samuel in ramatha: saul vero ascendit in domū suā in gabaa. Et nō vidit samuel vltra saul vsq; in diē mortis sue.] Verūtamen lugebat samuel saul:] quoniam dominum pnitebat q̄ constituisset regem saul super israel. XVI

Dixitq; dñs ad samuelē Usq; quo tu luges saul: cū ego pieceri eū ne regnet sup isral? Imple cornu tuum oleo: & veni ut mittā te ad isai bethleemitē. Prouidi enim in filijs eius mihi regem. Et ait samuel Quō vadam. Audiet enī saul: & interficiet me. Et ait dominus: Vitulū de armēto tolles i manu tua & dices: Ad imolandū domino veni. Et vocabis isai ad victimā. Et ego ostendā tibi q̄d facias: & vnges quēcūq; mōstrauero tibi. Fecit ergo samuel sicut locutus ē ei dominus. Veniteq; i bethleem. Et admirati sunt seniores ciuitatis: occurrentes ei. Dixerūteq;: Pacificus ne est ingressus tuus?] Et ait: Pacificus. Ad imolandū dño veni. Sanctificamini: & venite mecū ut imolem. Sanctificauit eos ad sacrificiū. Cūq; ingressi essent: vidit heliab & ait: Nū coram dño est xp̄us eius?] Dixit dñs ad samuelem. Ne respicias vultum ei⁹: neq; altitudinē stature eius: qñi abieci eū: nec iuxta intuitū hois ego iudico. Homo enim videt ea que parēt: dominus autem intuet cor.] Et vocauit isai aminadab: & adduxit eū coram samuel. Qui dixit: Nec hunc elegit dominus. Adduxit antem isai samma: de quo ait: Etiam hunc non elegit dñs. Adduxit itaq; isai septē filios] suos coram samuel. Et ait samuel ad isai: Nō elegit dñs ex istis. Dixitq; samuel ad isai: Nūqd iam cōpleti sunt filij? Qui respondit: Adhuc reliquus ē puer: & pascit oues: Et ait samuel ad isai: Mitte: & adduc eū. Nec enim discūbemus priusq; hucille veniat] Misit ergo & adduxit eū Erat aūt rufus & pulcher aspectu: decorq; facie. Et ait dñs: Surge & vnge eū.] Ipse ē enī. Tulit ergo samuel cornu olei & vnxit eū in medio fratrū eius. Et directus ē spūs domini a die illa in dauid:] & deinceps. Surgensq; samuel abijt in ramatha: Spiritus autē domini recessit a saul: & exagitabat eū

dño veni. b erat verū. licz cū b esset alia cā. i Et vocabis isai ad victimā: ut ipse & filij ei⁹ sanctificarēt. k Et admirati &c.] tū q; nō ꝓsueuerat illuc venire: tū q; veniebat multū solitarius. q; legatio sua de negotio regni erat secreta. l Dixeruntq; pacificus &c.] timebāt enim ne fugeret a facie saulis offensi ꝓtra eum. eo q̄ arguens ipsū denūciauerat ei trāslationem regni. m Ad imolādū dño veni. ad duo enim venerat. s. ad inungendum regem. & illud tacuit: quia erat secretū: & ad offerendū. & illud exprssit: q; in publico erat agēdum ꝑm q̄ fuerat sibi dictum a dño: ut habet ex predictis. n Sanctificauit ergo &c.] aqua expiatiōis uel p̄ continentiā ab ꝓximis. o Cumq; ingressi essent. hic cōsequenter ponit dauid inunctio: ꝑmittit tū fratrum suor̄ repulsio. cum dicitur: Cūq; ingressi essent. locum secretū ad iungendum regem. p Vidit heliab. qui erat primogenitus isai & magne statu re. ut habetur ex sequentib⁹. q Et ait. ī corde suo: r Nū coram dño. q. d sic: q; ex magnitudine statute iudicauit eū ē aptum dignitati regie. s b excludit dñs dicēs: s Ne respicias. &c. q̄m abieci eū nolēs eū regnare. cuius rationē assignat hebrei q; erat superb⁹ corde & iracundus: q̄ ꝓ ex hoc q̄ sequenti capitulo dicitur. Iratus fuit ꝑ dauid & eū valde dure increpauit sine cā. cū tū iā vidisset eū vngi in regē ꝑ samuelē. t Dñs aūt &c.] hoc enim est ꝓpriū ipsi⁹ scire secreta cordiū. v Et vocauit isai aminadab. sic ē in hebreo. x Adduxit itaq; &c.] j. Paralypomenon. ij. ponunt tm̄. vij. filij isai: cōputando dauid qui nōdum adhuc venerat: & iō dicit hic & ca. sequenti: vbi exprimunt octo eius filij q̄ Jonathā filius samma quē adoptauerat ei in filiū: & nutriuerat int̄ filios suos: cōputat int̄ filios ei⁹: & fuit adduct⁹ coram samuele añq; veniret dauid q̄ erat ipso iunior: y Mitte & adduc &c.] q; mādatū dñi volebat iplere diligent: & q; debat iungē regē oleo sacre vnctiōis: q̄ dz fieri cū reuerētia & saliua ieiuna. z Erat aūt ruf. In hebreo br̄: rube⁹ uel rubicūd⁹. a Et ait dñs &c.] q; tale negociū debebat fieri ſtādo cū deuotiōe & reuerētia. b Et direct⁹ &c.] .i. spūs fortitudis & ꝓstātie ad literādū ꝓphm. vñ et sc. ca. dr̄ q̄ inermis iuit ꝓstāt & voluntarie ad pugnandū cū philisteū. Hiero⁹ dicit q̄ ab illa die fuit i eo spūs ꝓphie: & extūc cepit psalmos cantē. & b ꝓsonat dicto illoq; q̄ dicūt ipsū fecisse illū ps. Dñs illuminatio mea &c. in sua vnctiōe. c Spūs

autē dñi. Hic cōsequenter ostenditʒ saulis afflictio p̄r
spiritū malū qui a deo p̄missus fuit eū affligere, ideo subdit:
a Ecce spūs dñi malus, dicitur aūt demon spiritus dñi
q̄ natura ipsius bona ē ⁊ a deo p̄ creationē. sed malꝰ factus
fuit p̄ superbiā suam, cetera patent vsq; ibi: b Psallat ma-
nu ⁊c. ⌋ qualiter
autē hoc fit dicet
in fine capituli. c
Et respōdens vnus
de pueris ⁊c. dicūt
hebrei q̄ iste fuit
doech qui erit p̄n
cipalis inter famu-
los saul. ⁊ dixit ei
de odio: q̄ iam da-
uid odiebat. ⁊ sic
querebat ut staret
in p̄sentia saulis
cum a demone af-
fligeret. ⁊ sic a sau-
le uel demone ipsū
agitante occideretur. ⁊ ideo ipsum
cōmendauit nō ad
bonum ipsi⁹ dauid
finaliter sm̄ intē-
tionem suā. vnde
⁊ in eius cōmēda-
tiōe aliquid addi-
dit q̄ nō videtur
verum dicens: d
Et virum bellico-

spūs nequa a dño. Dixerūtq; ser-
ui saul ad eū: Ecce⁹ spiritus
domini malus exagitat te. Ju-
beat dominus noster rex: ⁊ ser-
ui tui qui cora te sunt querent
hominē sciētē psallere cithara:
ut quando arripuerit te spirit⁹
domini malus: psallat⁹ manu
sua: ⁊ leuius feras. ⌋ Et ait saul
ad seruos suos: Prouidete er-
go mihi aliquē bene psallentē:
⁊ adducite eum ad me. Et re-
spondens vnus de pueris ait:
Ecce vidi filiū isai bethleemitē
scientē psallere: ⁊ fortissimū ro-
bore: ⁊ virū bellicosum ⁊ pru-
dentē in verbis: ⁊ virum pul-
chrum: ⁊ dominus est cum eo.

Misit ergo saul nuncios ad
isai dicēs. Mitte ad me dauid
filiū tuum: qui est in pascuis.
Tulit⁹ itaq; isai asinū plenum
panib⁹ ⌋ ⁊ lagenam vini: ⁊ he-
dum de capris vnum: ⁊ misit
per manū dauid filij sui sauli:
Et venit dauid ad saul: ⁊ stetit
cora eo. At ille dilexit eum ni-
mis: ⁊ fact⁹ ē ei⁹ armiger. Di-
xitq; saul ad isai dicens: Stet
dauid i cōspectu meo. Inuenit
enī grām i oculis meis. Igit⁹ qñ-
cūq; spūs dñi mal⁹ arripiebat
saul: ⌋ dauid⁸ tollebat citharā
⁊ percutiebat manu sua: ⁊⁹ refo-
illabat⁹ saul ⁊ leuius habebat.
Recedebat enī ab eo spūs mal⁹

corpora ex quatuor elementis constituta. Sed q̄ sacra scriptura ⁊ fides catholica asserit demones ee de natura angelica: ⁊ q̄ natura-
lia remāserunt in eis integra ꝓ̄ter hoc sint p̄ malicia deprauati. opor-
tet p̄ius dicere q̄ nulla res sensibilis aut virtus corporalis p̄t in
eis aliquid agere directe uel indirecte: cū sint oīo spūales substan-
tie: per q̄ō. possint ad ali-
q̄d cōpelli: nec p̄ p̄ius ab
obsessis corporibus expelli.
virtute autē dīna q̄ su-
perior ē p̄t hoc fieri īme-
diate: uel mediantibus
sanctis angelis qui fre-
quenter in talibus sunt
executores voluntatis di-
uine. videt tñ rōnabiliter
cōcedendū q̄ p̄ melodiā
seu per aliqua alia sensi-
bilia possūt afflicti a de-
monibus afflictionē leu-
ius ferre. vno modo q̄
actus actiuor sunt i pa-
tiente p̄dispōsito ut dici-
tur 2°. de aia. Demones
autē nō possunt materiā
corporalē secundū suam
voluntatē transmutare.
sed hoc faciunt media-
tibus actiuis corporali-
bus. ꝓpter q̄ō i suis acti-
bus hoīes affligendo ali-
quādo p̄siderant dispō-
tionem materie corpora-
lis. vnde ⁊ dicunt aliq̄ lunatici: ut hī Marc. ix. ⁊ xvij. q̄ secūdū
variā dispositionē lune affligūtur a demonibus ex dīna tñ p̄missi-
one: q̄ luna hz dñium super humida. ⁊ secūdū hoc cerebrū hoīs q̄ō
inter oēs partes corporis ē magis humidū. magis ē aptū ad susci-
piendū actionē demonis vno tēpore ꝙ̄ alio. secūdū variū motum
lune. ⁊ eodē mō ad ꝓriū per melodiā seu per aliquā rē sensibilē p̄t
causari dispō in corpore humano per quā minus subijcitur actioni
demonū: ⁊ sic afflictio ab eis causata diminuit⁹ ⁊ alleuiatur. Allio
modo p̄t hoc ꝓtingē: q̄ ad afflictionē req̄rit⁹ perceptio. Delectatio
enī ē cōiunctio pueniētis cū cōueniēti cū perceptiue eiusdē: ita q̄
vbi nulla ē perceptio, nulla ē delectatio. ⁊ eodē modo ē de tristicia
seu afflictiue que est de p̄nti malo: seu ꝓiunctio cū pceptiue eiusdē
⁊ iō illud q̄ō diminuit perceptionē huiusmodi diminuit ⁊ alleuiat
afflictionē. Melodia vero attrahit ad se mentē attentionē: ⁊ per ꝓ̄s
ab alio retrahit. ⁊ sic p̄t alleuiare afflictionē a demone causatā in
hoīe inq̄tum attrahit ad se attentionē ⁊ retrahit ab afflictiōis per-
ceptiue. sed demonē affligentē nō p̄t expellere ut p̄dictū ē. Ad pri-
mū igitur dicēdū q̄ per melodiā virtute naturali saul leuius pote-
rat ferre: ut dictū ē. sed per eā ut sic demon nō recedebat. sed magis
virtute diuina īmediate uel mediātibus angelis sanctis ex merito
dauid: qui laudes diuinas i cithara canebat, p̄ salute saulis. Sicut
⁊ per oīones sanctorū frequenter legit⁹ demones expulsi a corporib⁹
obsessis. Melodia etiā ad hoc aliq̄ modo faciebat nō agendo in de-
monē: s̄ inq̄tū deuotionē dauid excitabat. sicut ⁊. iiij. Reg. iij. ca.
dicitur q̄ helise⁹ fecit adduci psaltē ut mens ei⁹ in deū eleuaretur.

eodē modo in ꝓposito ex melodia mens dauid magis eleuabatur
in deū: ⁊ sic ei⁹ laudes ad expulsionē demonis erāt magis efficaces
apud deū. Ad secūdū dicēdū q̄ liber tobie non ē de canone: ⁊ ideo
licz recipiatur in eccl̄ia ad legendū, p̄ edificatiōe. tñ nō ē efficax ad
p̄bationē alicuius dubij: ut dicit Hiero. in ꝓlogo galeato. verūtñ
p̄t dici q̄ fumus illius iecoris nō expulit demonē sed meritū ora-
tionis tobie: q̄ō per fumi odorem designabatur: ⁊ hz p̄s per illud q̄ō
ibidē dicitur q̄ angelus raphael apprehēdit demonē ⁊ religauit eū
in superioribus egypti. Ex q̄ p̄s q̄ non ex virtute fumi iecoris: sed
virtute sancti angeli volūtatem diuinā exequent⁹ fuit ille demon
expulsus: ⁊ ita fuisset in quacūq; alia p̄sona vbi talis oīo ⁊ dīna
ordinatio affuisset: ⁊ hoc mō intelligenda sūt verba angeli raphae-
lis. Ad tertiū dicendū q̄ de dicto illius Guidonis nō ē multū cu-
rādū cū nulli⁹ sit auctoritat⁹. P̄t etiā dici q̄ ad melodiā repellit⁹
ꝓpter sanctitatem melodiā facientē: ut dictū est de dauid: uel pro-
pter malicia ipsius: utpote si fiat ad hoc q̄ per hoc reuerentia deo

rebita demonibus tribuat·cuius sūt cupidi:⁊ sic recedūt non sicut coacti·sed voluntarie .ut tales boies in errore teneāt:⁊ in sua seruitute .qō maxume residerāt.Et eodē modo dicendū ē de illo q̄ in exercitu tyri demones expellebat:q̄ hoc arte magica faciebat p pacta cū demonibus inita tacita uel expressa;quibus fingunt se expelli:ut boies in errore teneāt ⁊ in sua seruitute:ut dictū est.De exorcismis vero a salomone cōfectis· dicēdū q̄ si fecit eos tpe quo habebat spīm dei: illis repellebāt demones virtute diuina.sic supra dictū ē de oratiōibus sanctor.si vero confecit eos postq̄ fuit idolatra: repellebātur eis demones arte magica: put demones fingunt se expelli mō predicto:ut boies teneāt in errore. a Cap.xvij

QOngregātes aūt philistīm agmina sua in prelīū: congregati sunt in socboth iude:⁊ castrametati sunt inter socboth ⁊ azecha in finibus domim.Porro saul ⁊ viri israel cōgregati:venerūt in valle terebinthi: ⁊ direxerūt aciē ad pugnandum ꝓtra philistīm. Et philistīm stabant super montem ex parte hac: ⁊ israel stabat supra montem ex altera parte:vallisq̄ erat inter eos.Et egressus ē vir spurius de castris philistinorum] noie goliath de geth : altitudinis sex cubitorū ⁊ palmo :] ⁊ cassis erea sup caput eius:]⁊ lorica hamata induebatur.Porro pond⁹ lorice eius q̄nq̄ milia siclorum eris erat:⁊ ocreas ereas habebat in cruribus:]⁊ clypeus ereus tegebat humeros eius.]Hastile aūt haste eius erat quasi liciatorīū texentium Ipsum aūt ferrum haste eius sexcētos siclos habebat ferri. Et armiger eius antecedebat eum.]Stansq̄ clamabat ad uersum phalangas istr̄:⁊ dicebat eis:Quare venistis parati ad prelīū: Nunquid ego nō sum philistē:⁊ vos serui saul : Eligite ex vobis virū: ⁊ descēdat ad singulare certamē. Si quiuerit pugnare mecū ⁊ percusserit me:erimus vobis serui Si aūt ego prevaluero ⁊ percussero eum :vos serui eritis ⁊ seruietis nobis.Et aiebat philisteus:Ego exprobraui agminibus istr̄ hodie.Date mihi virum:⁊ ineat mecum singulare certamen. Audiens aūt saul ⁊ oēs israelite sermones philistei huiusce modi stupebāt] ⁊ metuebant nimis.Dauid aūt erat filī⁹ viri ephrathei:] de quo supra dictum est de bethleem iuda cui nomē erat isai:qui habebat octo filios: ⁊ erat vir in diebus saul senex ⁊ grandeu⁹ inter viros. Abierunt autem tres filij eius maiores post saul in prelium.Et noia trīū filiorū eius qui perrexerunt ad bellū : heliab primogenitus:⁊ secundus aminadab: tertius quoq̄ samma. Dauid autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis saulem :abijt dauid ⁊ reuersus est a saul] ut pasceret gregem patris sui in bethleem Procedebat vero philistē mane ⁊ vespere] ⁊ stabat q̄draginta diebus. Dixit autem isai ad dauid filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polente] ⁊ decē panes istos: ⁊ curre in castra ad fratres tuos: ⁊ decem

Ongregates aūt philistīm agmina sua in prelīū: congregati sunt in socboth iude:⁊ castrametati sunt inter socboth ⁊ azecha in finibus domim.Porro saul ⁊ viri israel cōgregati:venerūt in valle terebinthi: ⁊ direxerūt aciē ad pugnandum ꝓtra philistīm. Et philistīm stabant super montem ex parte hac: ⁊ israel stabat supra montem ex altera parte:vallisq̄ erat inter eos.Et egressus ē vir spurius de castris philistinorum] noie goliath de geth : altitudinis sex cubitorū ⁊ palmo :] ⁊ cassis erea sup caput eius:]⁊ lorica hamata induebatur.Porro pond⁹ lorice eius q̄nq̄ milia siclorum eris erat:⁊ ocreas ereas habebat in cruribus:]⁊ clypeus ereus tegebat humeros eius.]Hastile aūt haste eius erat quasi liciatorīū texentium Ipsum aūt ferrum haste eius sexcētos siclos habebat ferri. Et armiger eius antecedebat eum.]Stansq̄ clamabat ad uersum phalangas istr̄:⁊ dicebat eis:Quare venistis parati ad prelīū: Nunquid ego nō sum philistē:⁊ vos serui saul : Eligite ex vobis virū: ⁊ descēdat ad singulare certamē. Si quiuerit pugnare mecū ⁊ percusserit me:erimus vobis serui Si aūt ego prevaluero ⁊ percussero eum :vos serui eritis ⁊ seruietis nobis.Et aiebat philisteus:Ego exprobraui agminibus istr̄ hodie.Date mihi virum:⁊ ineat mecum singulare certamen. Audiens aūt saul ⁊ oēs israelite sermones philistei huiusce modi stupebāt] ⁊ metuebant nimis.Dauid aūt erat filī⁹ viri ephrathei:] de quo supra dictum est de bethleem iuda cui nomē erat isai:qui habebat octo filios: ⁊ erat vir in diebus saul senex ⁊ grandeu⁹ inter viros. Abierunt autem tres filij eius maiores post saul in prelium.Et noia trīū filiorū eius qui perrexerunt ad bellū : heliab primogenitus:⁊ secundus aminadab: tertius quoq̄ samma. Dauid autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis saulem :abijt dauid ⁊ reuersus est a saul] ut pasceret gregem patris sui in bethleem Procedebat vero philistē mane ⁊ vespere] ⁊ stabat q̄draginta diebus. Dixit autem isai ad dauid filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polente] ⁊ decē panes istos: ⁊ curre in castra ad fratres tuos: ⁊ decem

boc enī vterq̄ exercit⁹ stabat i mōte valle exīte in medio: ut si vn⁹ exercitus vellet venire ad aliū·alle exercit⁹ q̄ stabat in monte opposito haberet auantagiū interficiēdi aduersarios de valle ascēdētes ad eū.2° ponit ipsi⁹ goliath gloriatio: vbi p̄mittit ei⁹ statura : ⁊ armatura·cū dicit: d Et egressus ⁊c.]Hebrei vero dicūt h:Et egress⁹ est vir inēmedi⁹ de acieb⁹ philistinor⁹.⁊ dr inēmedius bō fortis ⁊ audax.qui cōfidēs de fortitudine sua,egredit ante aciē suor⁹ pat⁹ preliari ꝑ aliū venientē de acie oppositā:sicut solent facē in exercitibus aliqui volētes ostendere suā ,phtatē: ⁊ hrā sequens ꝓsonat hunc dictum e Altitudinis sex ⁊c.]Cubitus secundū vnā opinionē continet duos pedes vsuales:secundum aliam vero.pedem ⁊ dimidium.⁊ sic secōm vtranq̄ expositionem uel opinionem patet altitudo ipsius. f Et cassis erea ⁊c.]Hic dicunt alīq̄ q̄ noie eris intelligitur oē genus metalli.⁊ sic in hoc loco ꝓ ferro accipitur es : ita q̄ cassis erea idem est quod cassis ferrea:quia nō solet fieri de ere:sed de ferro. g Et lorica hamata induebatur.i.cōcatenata : qz fit de annulis ad modū catene cōnexis.Hebrei aūt hic dicunt : Et lorica squamata induebat.qz sup loricā habebat armaturā factā de laminis ferreis p modū squamar⁹ ordinatis.sicut ē gen⁹ armature:quod vocat plates gallice.⁊ hoc erat ne p foramina lorice sagitta uel spiculū aut gladi⁹ posset trāsire. h Et ocreas ⁊c.]in hebreo habet Et vasaria uel frontaria versus pedes eius:qz galea q̄ erat erea

super verticem descendebat q̄dam lamina operiens nasum ⁊ tendens deorsū vsq̄ ad collū versus pedes : sicut solebat fieri in antiq̄s galeis. i Et clypeus ere⁹ ⁊c.]Hebrei dicūt: Et spiculū ereum inter scapulas eius.⁊ dicitur hic spiculū ꝑ eos quedā lamina descēdens a casside ꝓcedens in acutū inter scapulas :ut sic ꝓtegeret collū ⁊ iuncturā armor⁹ capitis ⁊ corpis. k Et armiger ⁊c.]i Hebreo habet: Et portans ꝓtram suam uel scutum ante eū sicut solet fieri pugilibus q̄n vadunt ad cōgrediendum. sed quādo debent actu congredi tūc traditur eis scutū. Ex hoc etiā ꝑz q̄ dictū ē .s. q̄ illud q̄ ꝓtendebat a galea inter humeros: non erat ,ꝓprie clypeus, 2° ponit ipsi⁹ goliath gloriatio. cum dicitur: l Stansq̄.ut magis videret. m Clamabat. ut a longe audiret. n Aduersum phalangas i. agmina armatorum. o Quare venistis parati ad prelium.s.i tanto numero.q.d. cito potest finiri negocium per singulare certamen inter me ⁊ vnum de vestris a vobis electū ⁊ seqtur: p Et aiebat philisteus. se iactando ⁊ exercitui israel exprobrando.ideo subdit Ego exprobraui ⁊c. q Audiens aūt saul ⁊c.] propter altitudinē statu audebat hoc duellū recipere. s Dauid aūt. Hic ꝓsequitur ꝺscribit ipsi⁹ dauid aduent⁹ missi a pre.iō dr:Dauid aūt ⁊c.] i.bethleemite:qz bethleē altero noie vocatur ephrata: ut habet Beñ.xlviij. t De bethleē iuda.hoc dr ad differētiā alterī⁹ bethleē q̄ nō ē i tribu iuda. v Qui habebat octo filios.cōputādo Jonathā:q̄ erat filius adoptiu⁹:ut dictū est ca. precedenti. x Senex ⁊ grādeu⁹.qz iam erat emerite militie. y Abijt dauid ⁊c.] quia non habebat officium coram eo cytharizandi.ideo ad officium pristinum reuersus est in domum patris sui. z Procedebat vero philisteus ⁊c.] bis in die ad sui iactantiam:⁊ israelis vituperationem. a Et stabat.xl. diebus.Exercitus enim philistinorum stabat i vno monte ⁊ exercitus israel in monte alio opposito ⁊ vallis erat intermedia:⁊ ideo quilibet exercitus sic diu stabat i loco suo quia nec iste exercitus nec ille audebat in vallem descendere ad procedendū contra aduersarios:qz exercitus stans i loco suo statim posset alium lapidibus obruere. b Accipe fratribus ⁊c.] in hebreo habetur : Ephi granate.i.granoz tritici decoctorum.Ephi autem quedam mensura est continens decies gomor:prout dictum fuit Exo.xvj. c Et decem formellas casei.i. decē caseos paruos habentes formā parua

a Has deferas ⁊c̄] qui ꝓerat millenario. in quo erāt filij sui ordinat i, ut sic tribun⁹ magis condescenderet eis. ⁊ ꝑcaueret eorum ꝑiculis. cetera patēt vsq; ibi: b Et venit ad locum magala. ⁊ ſm hoc magala est nomen ꝓprium. hebrei dicunt q; est nomen cōmune ⁊ significat circulū: qz in situatione castrorū ꝺz fieri fossatū in circuitu: secūdū q; docet Vegeti⁹ i libro de re militari: qz quātūcūq; sit paruum: tū castra intra locata sūt magis secura contra repentinum hostiū incursū. ⁊ ideo subditur: c Et ad exercitum qui egressus ⁊c̄. extra predictum circulum: in quo remāserūt sarcine ⁊ alīq; eas custodientes: sequitur. ꝺ Et interrogabat ⁊c̄.] ſm mandatū patris sui. e Apparuit vir ille spuri⁹. In hebreo habetur intermedius: ⁊ exponat sicut supra. f Omnes autē ⁊c̄.] non ē intelligendū q; totus exercitus fugeret: ſ intelligendum ē q; null⁹ audebat egredi acie ad obuiandum illi: ⁊ pugnādū inē acies duorum exercituū. sequitur: g Vir ergo qui percusserit eū ditabit rex ⁊c̄. hoc enī fecerat rex proclamari per exercitū anteq; dauid veniret. b Et ait dauid ⁊c̄. Quid dabit ⁊c̄.] licz enī iā audisset dauid ut dictum ē: tū volebat a pluribus requirere ad maiorem certitudinē. nec querebat ista dauid cupiditate lucri uel honoris principaliter. volebat enī pugnare cū eo ꝓpter gloriam dei. ut videbitur: ⁊ ꝓpter liberationē ꝓpi. literras autē a tributo ⁊ alia regis ꝓmissa nō alliciebant eū ad hoc. nisi tūi cōsequenē. i Quod cū audisset beliab ⁊c̄. Irat⁹ ē ꝯ dauid. qz timebat ne fatuitate iuuenili exponeret se piculo. uel ut alij dicunt qz credebat eū in supbiā erectū eo q; fuerat inunctus i regē ꝑ fratribus suis. ut dictū ē supra. xvj. ca. k Et dixit dauid q̄d feci: q. d. adhuc nihil reprehensibile attētaui. l Nūquid nō verbū ē: q. d. nō posui me ad pugnā ſ ad audiendum verba de statu exercit⁹ ad referendū patri. m Et declinauit paululū. in q̄ apparet humilitas dauid. qz reprehensionem fratris irrationabilē patienē portauit. n Audita sūt. Hic cōsequenē describit ipse⁹ dauid cōflictus. Ad maiorē tū sequentiū intelligentiā hic querit: vtrū duellum sit licitū: ⁊ videt q; sic ꝑ factū ipsius dauid: qz ad duellū voluntarie iuit ut ꝑz in textu. nec ex hoc reprehendit in scriptura ſ magis cōmendat. ergo ⁊c̄. Cōtra. qz in duello dat ptās uel saltē accedit licētia vtriq; interficiendi se mutuo. cū igit alter illor sit innocēs ꝑstat auctoritas uel saltē dat licentia interficiēdi innocentē. qō simplicit est illicitū: qz contra dictamen iuris naturalis: ⁊ ꝯ diuinū ꝓceptū. ergo ⁊c̄. Rñsio. duellū pōt accipi dupliciter. vno mō ꝓprie. ⁊ sic duellū ē singularis pugna formellas casei has deferas ad tribunum.] Et fratres tuos visitabis si recte agant: ⁊ cum quib⁹ ordinati sunt disce. Saul autem ⁊ illi ⁊ omnes filij israel in valle terebinthi pugnabant aduersū philistīm. Surrexit itaq; dauid mane: ⁊ cōmendauit gregem custodi: ⁊ onustus abijt sicut ꝓceperat ei isai. Et venit b ad locum magala ⁊ c ad exercitum: qui egressus ad pugnam vociferat⁹ erat in certamine. Direxerat enī aciem israh: sed ⁊ philistīm ex aduerso fuerant ꝓparati. Derelinquens ergo dauid vasa que attulerat ſb manu custodis ad sarcinas cucurrit ad locum certaminis: ⁊ d interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos.] Cūq; adhuc ille loqueret eis: apparuit e vir ille spurius ascendens goliath nomine philiste⁹ de geth: de castris philistinorū. Et loquente eo hec eadem verba: audiuit dauid. Omnes f autem israelite cum vidissent virum fugerunt a facie eius:] timētes eū valde. Et dixit vnus quispiam de israel: Nū vidisti virum hunc qui ascendit: Ad exprobrandum enī israh ascēdit. Virū g ergo qui percusserit eū: ditabit rex diuitijs magnis: ⁊ filiā suā dabit ei: ⁊ domū ꝓris eius faciet absq; tributo i israh. Et h ait dauid ad viros qui stabant secum dicēs: Quid dabit viro qui percusserit philisteum hunc:] ⁊ tulerit opprobriū de israel: Quis est enim hic philisteus incircumcisus qui exprobrauit aciē dei viuentis: Referebat autem ei populus eundē sermonem dicens: Hec dabuntur viro q̄ percusserit eū. Quod i cum audisset beliab frater eius maior loquente eo cum alijs: iratus est contra dauid: ⁊ ait. Quare venisti ⁊ quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto: Ego noui superbiam tuam ⁊ nequitiā cordis tui: qz ut videres prelium descendisti. Et k dixit dauid: Quid feci: Nūquid l non verbum est: Et declinauit m paululum ab eo ad alium. Dixitq; eundē sermonē. Et respondit ei populus verbū sicut prius. Audita " sunt autē verba que locutus est dauid: ⁊ annūciata in conspectu saul. Ad quem cū fuisset adductus: de exprobrandum enī israh ascēdit. Virū ergo qui percusserit eū: ditabit rex diuitijs magnis: ⁊ filiā suā dabit ei: ⁊ domū ꝓris eius faciet absq; tributo i israh. Et ait dauid ad viros qui stabant secum dicēs: Quid dabit viro qui percusserit philisteum hunc:] ⁊ tulerit opprobriū de israel: Quis est enim hic philisteus incircumcisus qui exprobrauit aciē dei viuentis: Referebat autem ei populus eundē sermonem dicens: Hec dabuntur viro q̄ percusserit eū. Quod cum audisset beliab frater eius maior loquente eo cum alijs: iratus est contra dauid: ⁊ ait. Quare venisti ⁊ quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto: Ego noui superbiam tuam ⁊ nequitiā cordis tui: qz ut videres prelium descendisti. Et dixit dauid: Quid feci: Nūquid non verbum est: Et declinauit paululum ab eo ad alium. Dixitq; eundē sermonē. Et respondit ei populus verbū sicut prius. Audita sunt autē verba que locutus est dauid: ⁊ annūciata in conspectu saul. Ad quem cū fuisset adductus: de extra de purga. vulgari. curā suscepti. nisi p reuelationē dīnā manifestū fuerit q; de⁹ velit sic indicare suā iusticiā. ⁊ ſ modo ut dicūt sancti ⁊ doctores catholici: dauid singulare certamen iniit cū golia: qz sibi reuelatū fuit a dño q; sic volebat indicare suā iusticiā ꝯ philisteos: vnde ꝓcedens ꝯ philisteū dixit: Ego venio ꝯ te in nomine dei viuentis ⁊c̄. ⁊ sic nō fuit ꝓprie duellator. sed magis dīne iusticie executor. Alio mō potest accipi duellū large. ꝓut est bellū singulare vnius cū vno absq; expectatiōe diuini iudicij: sed ut per virtutē artem uel fortunā uel oībus istis uel aliquibus eorū ocurrentibus aliq̄ ꝓtroversia inē eos criminalis uel ciuilis terminet. ⁊ sic adhuc dicunt aliq; q; duellum est oīo illicitum non solū a pte appellantis ⁊ iudicātis: sed etiā recipientis. ita q; magis ꝺz sustinere rerū suarū spoliationem: ⁊ sue pſone suspensionē ⁊ mortē q̄ duellū recipere: etiā dato q; se sentiat innocentem. cui⁹ rō est: qz intentio sic intrātis duellū est inficere aduersariū suū. qō nulli pſone priuate licitum est: qz est ꝓtra ꝑceptū dīnū. Et ad hoc inducunt verbū beati Aug. libro de libero arbitrio dicentis sic: Quō possum arbitrari istos carere libidine. qui ꝓ bis quoq; rebus gladiant⁹ quas possunt amittere inuiti. ⁊ inter istas res secūdū ipsū ponit⁹ vita ꝓpria. ut ibidē ꝑmittit. ergo ⁊c̄. Sed ista sententia videtur alijs nimis dura. ꝓpter qō dicunt q; si appellat⁹ de duello non possit declinare: utpote qz reneganē sibi ꝓbationes alie. ⁊ si appellet nō deferet appellationi sue: pōt licite se defendere duellando. ⁊ non solū in cā criminali ꝓ vita sua defendenda: ſ etiā in cā ciuili. qz sicut licitū ē alicui bellare ad sui corpis defensionē. ita etiā ad rerum suarū ꝓseruationē. Hec valet ut videt qō alij arguunt q; intēdere aliū occidere ē ꝯ dictamē nature. Dicēdū q; hoc vrū ē si ꝓ se intendat. ſz in hoc casu non intēdit nisi ꝑ accidens. si non posset aliē vitā suā uel res suas seruare. ad quorū ꝓseruationē per se dirigit intentio sua. qō ꝑz ex hoc q; declinat duellū ꝑtum pōt. ⁊ ad ꝓseruationē vite ꝓprie. ⁊ rerum suarū magis inclinat nā. ꝓpter qō argumentum ꝑtum ad hoc videt magis ad oppositū. Qz autē additur hoc ē ꝓtra ꝑceptum diuinū. dicēdū q; ꝑceptū diuinū qō ē: Nō occides. intelligitur de occisione innocētis. Appellās autē in hoc casu nō ē innocens: nec ꝑ ꝑsis iste se defendens de mandato ⁊ voluntate iudicis nō videt peccare. maxime ꝓ sue vite tuitiōe. Ad dictū vero Aug. pōt dici q; loqtur inq̄sitiue ⁊ dubitative ⁊ non determinative. dicunt tū isti q; licz appellat⁹ in duello in hoc casu excusetur a pctō: appellās tū ⁊ iudex auctoritatē uel licētiam ꝑstans semper peccant mortaliter. ſz qz multi ꝓncipes sancte vite. ⁊ qui bonoꝝ consilio vtebant. aliqñ duella sustinuerūt seu ꝓcesserūt: ut beat⁹ Ludouic⁹

rex francie: Carolus magn⁹ ⁊ plures alij: ⁊ archiepi ⁊ epi iusticiā tēporalem habentes: videtur durū duella ꝓdēnare in omni casu ex parte iudicū. ió absq; assertiōe aliqua ⁊ per modū collatiōis pōt dici q; in aliquo casu a iudicibus possint permitti: utpote qū aliqui nobiles habent inter se guerrā quā possunt mouere ex longa cōsuetudine q̄uis supioꝛē habēāt. ut pz in plurib⁹ terris ⁊ regnis. ⁊ ex ꝟ vn⁹ vastat tgrā alteri⁹ ferro ⁊ igne in quo subditi qui sunt innocētes in rebus ⁊ coꝛpoꝛibus multipliciter affligūtur. ⁊ aliqñ cōtingit q; vn⁹ coꝛā superiori principe pꝛouocat aliū ad duellū: ⁊ ali⁹ statim recipit absq; vlla recusatione. Si iudex in tali casu ꝓbabiliꝛ videat q; ꝓdicta vastatio subditoꝛū innocētū ꝓr duellum istud debeat terminari nō videtur peccare tale duellū ꝑmittendo qꝛ ei qui pz guerrā aliem⁹ coꝛitaris licitū ē minoꝛa mala permittere ad euitandū maioꝛa: sicut licite ꝑmittūtur meretrices in ciuitatibus ne oīa turbentur libidinib⁹.: ut etiā dicit Aug⁹. sic autē videtur esse in ꝓposito: ut pz ex ꝓdictis. ⁊ eadem rōne videtur cē de ignobilibus guerrā ad inuicē mouere nō poꝛētibus in aliquo casu. ut sic ꝓ hoc q; nullus posset aliū ꝓuocare ad duellū multiplicaꝛēt homicidia occulta in terra eo q; homicide tales nō timerent ad duellū ab aliq̄ ꝓuocari: in tali casu non videtur illicitū principi aliq̄ duella permittere. ut predicta homicidia cessent q̄ sūt maioꝛa mala. Huic autē dicto videtur concoꝛdare dictum Thome de aq̄no in sua sūma. vbi dicit q; q̄ in duello nō expectatur aliq̄s euent⁹ miraculosus sicut est in ꝓposito: ut pz ex supꝛa dictis. tūc tale duellum appꝛopinquat ad cōem rōnem soꝛtiū: soꝛtib⁹ aūt licitū ē vti in plurib⁹ casib⁹. ut ipse ibidem dicit.

locut⁹ est ei. Non concidat coꝛ cuiusq; in eo. Ego ^a seru⁹ tuus vadam ⁊ pugnabo aduersus philisteū. Et ait saul ad dauid: Non vales resistere philisteo isti nec pugnare aduersus eum quia puer es. Hic autem vir bellatoꝛ est ab adolescentia sua Dixitq; dauid ad saul. Pascebat^b seruus tuus patris sui gregem: ⁊ venebat leo uel vrsus ⁊ tollebat arietem de medio gregis. ⁊ ꝓsequebar eos ⁊ percutiebā: eruebamq; de oꝛe eoꝛum. Et illi consurgebant aduersum me: ⁊ apꝛehendebam mentum eoꝛum: ⁊ suffocabam interficiebamq; eos. Nam ⁊ leonem ⁊ vrsum interfeci ego seru⁹ tuus. Erit igitur ⁊ philisteus hic incircūcisus q̄si vnus ex eis. Nūc vadam: ⁊ auferam oppꝛobriū ꝓpli. Q̄m quis ē iste philisteus incircūcisus: qui ausus est maledicere exercitui dei viuētis? Et ait dauid: Domin⁹ qui^c eripuit me de manu leonis ⁊ de manu vrsi: ipse me liberabit de manu philistei hui⁹. Dixit^d aūt saul ad dauid: Vade: ⁊ dominus tecum sit. ⁊ Et induit saul dauid vestimentis suis ⁊ imposuit galeā eream super caput ei⁹: ⁊ vestiuit eum loꝛica. Accinctus ergo dauid gladio ei⁹ super vestem suā: cepit tentare si armat⁹ posset incedere. Nō enī habebat cōsuetudinē. Dixitq; dauid ad saul: Non possum sic incedere: qꝛ non vsū habeo. Et de posuit ea. Et^e tulit baculum suū quē semp habebat in manibus: ⁊ ^f elegit sibi quinq; lympidissimos lapides de torrente: ⁊ misit eos in perā pastoꝛalē quā habebat secū: ⁊ fundā manu tulit: ⁊ ^g processit aduersum philisteum. ⁊ Ibat^h aūt philisteus incedens ⁊ appꝛopinquās aduersum dauid: ⁊ armiger ei⁹ ante eū. Cumq; inspexisset eū philiste⁹ ⁊ vidisset dauid: despexit^i eum. Erat autem adolescens rufus ⁊ pulcher aspectu. Et dixit philiste⁹ ad dauid: Numq^d^m ego canis sum: q; tu venis ad me cū baculo? Et maledixit philisteus dauid in dīs suis. Dixitq; ad dauid: Veni ad me: ⁊ dabo carnes tuas volatilibus celi ⁊ bestijs terre. Dixit autē dauid ad philisteum: Tu^n venis ad me cū gladio ⁊ basta ⁊ clypeo: ego^o aūt venio ad te i nomine dñi ⁊ exercituū dei agminū isr̄l quib⁹ exprobrasti hodie: ⁊ ^p dabit te dīs in manu mea: ⁊ percutiā te: ⁊ auferā caput tuum a te. Et dabo cadauera castroꝛum philistīm hodie volatilibus celi ⁊ bestijs terre: ut sciat omnis terra: qꝛ est dīs deus in isr̄l: ⁊ nouerit vniuersa eccl̄ia hec qꝛ non in gladio nec in basta saluat dīs. Ipsius enim ē bellum: ⁊ tradet vos in manus nostras. Cum ergo surrexisset philiste⁹ ⁊ veniret ⁊ appꝛopinquaret cōtra dauid: festinauit^q dauid ⁊ occurrit ad pugnā ex aduerso philistei. Et misit manū suā i perā: tulitq; ^r vnū lapidē ⁊ funda iecit: ⁊ circūducens

quo etiā adiutoꝛio ꝫ philisteū istum ꝓfidebat. ideo subditur:
c Erit igit⁹ ⁊ philiste⁹ ꝟ cē. q; aūt vtrūq; dauid attribueret deo principaliē. pz ex hoc qꝺ subdit: d Dñs qui eripuit me ⁊c. i. de ptate eius 2°. uellū ipsi dauid cōcedit cū dicitur:
e Dixit autē saul ⁊c. ⁊ ex hoc dicūt aliqui q; reuelatū fuit sauli q; dauid vinceret philisteū. fuit enī aliqñ reuelationes diuine etiam malis hoibus ꝓpter cōmune bonū
f Et induit saul dauid ⁊c. non ē intelligendū q; arma saulis facta ꝓ suo coꝛpoꝛe tradita fuerit dauid: qꝛ ab humero ⁊ supꝛa eminebat super totū ꝓplm: ut dictū est supꝛa. x. ca. illa enī arma oīo fuissent inꝓpoꝛtionata ipsi dauid. ⁊ si dicaꝛ q; ꝓpter hoc ea dimisit postea. non ē verū. qꝛ dauid i dimittendo non allegauit armoꝛ inꝓpoꝛtionem: ꝫ i ꝓsuetudinē poꝛtandi. ut pz infra. Arma igit⁹ saul quibus dauid fuit indut⁹ intelligunt. qꝛ erāt de armamēterio suo. ⁊ dedit ea dauid. qꝛ tūc eū militem fecit. 3°. dauid cum philisteo cōgredit qui cōgressus describit. eū dē: g Et tulit baculum suū quē semper habebat i manibus. i. ꝓsuetudinarie. h Et elegit q̄nq; lympidissimos lapides i. duros ⁊ planos ⁊ rotūdos sine angulis. qꝛ tales magis directe ꝓiciūtur ⁊ maioꝛe impetu. i Et ꝓcessit ⁊c. ꝓstanē ⁊ intrepide de dei auxilio confidens. k Ibat aūt ⁊c. i. c. plane. ꝓpter pōdus enim armoꝛ nō poterat currere sicut dauid. l Despexit eū. reputās eū nulli⁹ momenti ad pugnandū secū. m Numquid ego canis sum ? q. d. canis qui ē inermis pōt timere baculū: nō ego. cetera patent vsq; ibi: n Tu venis ad me cū gladio. i. confidēs de armis ⁊ virtute tua. o Ego aūt venio ⁊c. i. cōfidens de virtute diuina. p Et dabit te dīs. ex hoc pz q; sup hoc diuinam reuelationē habuerat: qꝛ futurū cōtingens certitudinaliter ꝓnūciat. q Festinauit dauid. ꝓicere lapidē anteq; philiste⁹ eēt sibi nimis ꝓpinqu⁹. qꝛ talis ict⁹ foꝛtioꝛ ē aliquātulū a lōge. r Tulit q; vnū lapidē. Matth. iiij. dic q̄dā glosa q; xp̄us vicit diabolū trib⁹ tentationib⁹. sicut dauid goliath trib⁹ lapidib⁹. sed illa glosa nō ē multū autētica. qꝛ nō dicit

Ad primū argumētū de dauid pz solutio ex ꝓdictis. Ad argumētū alteri⁹ oppositē paꝛtis pōt dici q; nō datur licētia occidēdi innocētē in casib⁹ ꝓdictis: qꝛ null⁹ duellantiū ꝓdicto mō ē immunis a culpa eo q; voluntarie ponunt se ad hoc ꝓtermissis alijs vijs sm oꝛdinē iuris. His dict⁹ ad expositionē lr̄ reuertamur. Audita sunt ⁊c. hic describitur ipsi⁹ dauid ꝓfict⁹. ⁊ primo uellū ab eo petitur. cū dicit
a Ego seru⁹ tu⁹ vadā. ꝓstanē enī se obtulit ꝓpter reuelationē dei sibi factā: ut ꝓdictū ē. b qꝛ saul nolebat ei ꝓcedere eo q; timebat ne vinceretur. qꝛ adhuc erat iuuenis in etate. nec videbatur ad robur viri peruenisse. ió dauid uellū deliberans declarat suā foꝛtitudinē ⁊ audaciā dicēs: b Pascebat seru⁹ tu⁹ gregē ⁊c. nec dicebat ꝟ dauid ad iactātiā sed ad dei gloriā cui ꝟ principaliē attribuebat. de

ibi cuius sit. ⁊ iō videtur esse quedā glosa magistralis, ꝓpter qō magis ē adverēdū textui sacre scripture. qui videf hic innuere q̄ dauid vno trīn lapide philisteū vicit. a Et infixꝰ ē lapis in fronte eiꝰ. Dicit aliq̄ q̄ ferrū galee cessit lapidi miraculose. uk pōt dici absq̄ tali miraculo q̄ galea sic erat facta q̄ facies erat discoopta. illa ꝓte excepta q̄ opiebatur lamina ferrea descēdente sup nasū ut dictū ē sup̄. b Prevaluitq̄. hic ꝓiē describit ipsiꝰ dauid triūphꝰ. ⁊ ꝑ lrā vsq̄ ibi: c Et eduxit eū de vagina. philisteꝰ enī adhuc eū nō extraxerat. q̄ prius cū basta pugnare volebat. sic̄ faciūt milites i duellis prꝰ inuadēdo se cū lanceis. d Videntes aūt philistiim ⁊c̄.] divino miraculo. e Fugerūt territi dīno iudicio. cetera patent vsq̄ ibi: f Assumens autē dauid caput ⁊c̄.] nō tūc ꝑ postea ad terrēdum iebusēos ibi habitātes in fortalicij fortitudie cōfidentes. g Arma vero eiꝰ posuit in tabernaculo. s. dñi. qō ꝑ ex hoc qō dicit infra. xxj. q̄ gladius goliath erat inuolutꝰ post ephot in tēplo dñi. h De qua stirpe ⁊c̄.] Iz aūt dauid fuisset cū saul. ut ꝑ ex predictis. ca. xvj. tn̄ tūc non cognoscebat. q̄ sicut dicit Aug̃. interi barbacreuerat adolescenti q̄ notabiliter mutat aspectū faciei. pōt etiā dici q̄ saul ex demonis afflictione habebat memoriā ⁊ fantasiā ꝓturbatā ⁊ impeditā a cognitiōe. i Dixitq̄ abner viuit ⁊c̄.] Modꝰ est iurandi: ⁊ est sensus: sicut vrū ē q̄ ego desidero vitā tuā. sic vrū est q̄ ego nō noui. ⁊ accipitur hic si. ꝑ nō. Nec mirū si abner nō cognoscebat dauid: q̄ erat princeps militie. ⁊ sic erat occupatus ꝑ aduersarios in extremitatibꝰ regni regē in domo manēte. Et dauid adhuc cū saule parū fuerat. ita q̄ forsitan abner eum ibidē nō viderat. k Et ait rex ingroga ⁊c̄.] fecerat enim ꝓclamari q̄ filiā suā daret ei q̄ philisteū ꝓcuteret. ut dictū ē ā. ⁊ iō volebat scire si eēt de bono genē. ita q̄ filia sua eēt illi cōpetenē assignata. l Cap̄. xviij. Factū ē. Descripta ipsiꝰ dauid victoria. hic consequenter describitur ex hoc invidia subsecuta. Et primo describitur circa dauid omniū grā. 2ᵒ saulis invidia. ibi: Postea cū reuerteretf. tertio effectus malicia. ibi: Post diē. Circa primū describit ꝑmo gratia acq̄sita ipsi dauid circa ionathā filiū regis. cū dicitur: m Alia ionathe conglutinata ⁊c̄.] .i. coniuncta indissolubili glutino caritatis. huius aūt dilectionis subdit effectus cū dicit: n Inierunt aūt ⁊c̄.] iurando ꝑpetuā amicitiā. ⁊ in signū hui amicitie subdit: o Expoliauit se ⁊c̄.] reputans eum quasi seipsum. p Usq̄ ad gladiū. ⁊c̄.] li vsq̄ scōm aliqs hic tenetur exclusiue ita q̄ ista nō dederit ionathas ipsi dauid: q̄ nō poterat bono mō istis carere. Alij aūt dicūt q̄ tenef inclusiue. ita q̄ ista etiā dederit dauid in signū ꝑfecte amicitie. ⁊ hoc videf verius. nec valet rō aliorum. q̄ filius regis de facili poterat talia aliunde habere. secūdo describitur grā ipsiꝰ dauid erga ꝓpm̄. cū dicitur: q Et acceptus ⁊c̄.] q̄ oīa negocia sibi imposita pro bono ⁊ defensione regni feliciter cōsūmabat. r Postea cum reuerteretf. hic ꝓsequenē describit ipsiꝰ saulis invidia. cuius seminariū fuit laus ipsiꝰ dauid in cātilenis coibꝰ de victoria philistinorū. in quibus cantabant: s Percussit ⁊c̄.] ⁊ sic plꝰ bonoris attribuebāt dauid q̄ sauli. Dicebāt aūt dauid ꝑcussisse decē milia. eo q̄ ꝑcusserat goliath qui ꝑ decē milibus cōputaf. eo mō loquēdi quo de dauid dicit. ij. Regū. xviij. Tu vniꝰ ꝑ decē milibus cōputaris. t Quid ei ⁊c̄.] ex tūc enim timere cepit ne dauid ꝑueniret ad regnum. q̄ sciebat se reprobatum sicut dictū fuit supra. xv. v Nō rectis ergo oculis ⁊c̄. Modus ē enī invidorū ⁊ odientiū respicere eos quos oderunt ex obliquo. x Post diem autem. Hic cōsequenter describitur predicte invidie effectus malignꝰ. ⁊ primo dauid invadendo. secūdo filiam suam ei insidiose promittendo ibi: Dixit autem saul Circa primū dicitur: Post diē autem ⁊c̄.] grauiꝰ cꝑ ante ꝓpter odiū contra dauid conceptū. y Et ꝓphetabat. hic non accipit ꝓphetia ꝓprie. sed tm̄ denominative. q̄ aliena tā cꝑ arreptici loquebaf. z Putās q̄ configere ⁊c̄.] .i. perfozare lancea sic q̄ transiret vsq̄ ad pietē. a Et declinauit dauid ⁊c̄] prius enim recesserat ab eo rediens ad domū patris. ut dictum fuit ca. p̄ce. ⁊ nunc iterum redijt ad patrem ostendens periculū in quo fuerat. sed saul revocauit eum fingēs q̄ nō fecisset a ꝓposito nec ex odio. sed nesciens q̄d faceret agitatus a demonio.

percussit eum in fronte: ⁊ infixus est lapis in fronte eius: ⁊ cecidit in faciē suā sup terram. Prevaluitq̄ dauid aduersum philisteum in funda ⁊ lapide: ꝑcussumq̄ philisteum interfecit. Cūq̄ gladiū nō haberet in manu dauid: cucurrit ⁊ stetit super philisteū: ⁊ tulit gladiū eius: ⁊ eduxit eum de vagina sua ⁊ interfecit eū ꝑciditq̄ caput eius. Videntes autem philistiim q̄ mortuꝰ eēt fortissimus eorū: fugerūt. Et cōsurgētes viri isrl ⁊ iuda vociferati sunt: ⁊ ꝑsecuti sunt philisteos vsq̄ dū venirent in vallē ⁊ vsq̄ ad portas accharon. Ceciderūtq̄ vulnerati de philistiim in via sarim ⁊ vsq̄ ad gethi ⁊ vsq̄ ad accharon. Et reuertentes filij isrl postq̄ ꝑsecuti sūt philisteos inuaserūt castra eoꝝ. Assumens autē dauid caput philistei: attulit illud in irlm: arma vero eius posuit i tabernaculo suo. Eo aūt tpe quo viderat saul dauid egredientē ꝓtra philisteū: ait ad abner principē militie sue. De qua stirpe descēdit hic adolescēs: Dixitq̄ abner: Viuit aīa tua rex si nouī. Et ait rex: Interroga tu cuius filiꝰ sit iste puer. Cūq̄ regressus esset dauid percusso philisteo: tulit eum abner ⁊ introduxit coram saule: caput philistei habētē i manu. Et ait ad eū saul: De qua progenie es o adolescens: Dixitq̄ dauid: Filius serui tui isai bethleemite ego sum. xviii Factū ē cū cōplesset loqui ad saul: anima ionathe conglutinata est anime dauid: ⁊ dilexit eū ionathas quasi aīam suā. Tulitq̄ eū saul in die illa: ⁊ non cōcessit ei ut reuerteret in domū patris sui. Inierūtn aūt dauid ⁊ ionathas fedo. Diligebat enī eū quasi aiam suā. Nā expoliauitp se ionathas tunica quā erat indutus: ⁊ vedit eā dauid ⁊ reliqua vestimenta sua vsq̄q ad gladiū ⁊ arcū suum: ⁊ vsq̄ ad baltheum. Egrediebatur quoq̄ dauid ad oīa quecunq̄ miserat eū saul: ⁊ prudenter se agebat. Posuitq̄ eū saul sup viros belli: ⁊r acceptus erat in oculis vniuersi populi. maximeq̄ in conspectu famulorum saul. Postas cū reuerteret percusso philisteo dauid: ⁊ ferret caput eius in irlm: egresse sūt mulieres de vniuersis vrbibus isrl cantātes chorosq̄ ducētes in occursum saul regis in tympanis leticie ⁊ in sistris: ⁊ precinebāt mulieres ludētes atq̄ dicētes: Percussit saul mille: ⁊ dauid decē milia. Iratus ē autē saul nimis: ⁊ displicuit in oculis eius iste sermo. Dixitq̄: Dederūt dauid decem milia: ⁊ mihi mille dederunt. Quidt ei superest nisi solū regnū. Non rectis ergo oculis saul aspiciebat dauid a die illa ⁊ deinceps. Postv diem aūt alterā invasit spiritꝰ dei malus saul: ⁊w ꝓphetabat i medio domus sue. Dauid aūt psallebat manu sua sicut per singulos dies. Tenebatq̄ saul lanceā ⁊ misit eam: putansx q̄ configere posset dauid cū pariete. Et declinauit

a Et fecit eū tribunū. nō ꝓpter bonorē suū: sed ut egrediēs ad bella pīcula occideret. sed dñs istud conuertit in bonū ipsi⁹ dauid. ut pz ex lrā sequēti. b Dixitq; saul. Hic ꝓnter ponitur effectus malicie saul. filias suas dauid. ꝓmittēdo. ⁊ primo primā. secūdo secūdā. ibi Dilexit aūt michol. Circa primū dicit. c Ecce filia mea maior. q. d. volo te honorare dando tibi primogenitam: malicioſe cogitās. ut ad consequendum hoc matrimonium dauid audacius se periculis exponeret. ⁊ sic periret sicut pz in littera. d Quis ego sum ꝛc. hoc dixit dauid non renuens matrimonium. sed ut magnificaret ipsius saulis beneficium. vnde subditur: e Factum est autem ꝛc. ut dauid eius amplexib⁹ frueret. f Data ē badrieli. ⁊ sic apparuit nō solū inuidia saul. sed etiā ei⁹ falsitas. nō implendo ꝓmissum. maxime cū dauid iam hoc meruisset aīa in occisione goliath: ut patuit ex supradictis. g Dilexit autē. hic describitur promissio secūde: que etiam data fuit dauid malicioſe. ut patet ex sequentibus. cum dicitur: h Dabo eam ꝛc.] .i. in occasionē ruendi gladijs philistinoꝝ. scandalum enim proprie significat ipactionem pedis ad lapidem uel aliq̄d huiusmodi: que facit hominē ruere. i In duabus ꝛc.] in aliquibus libris additur rebus. sed non est in hebreo: nec est de textu. vnde hic ē sensus ꝑm hebreos. In duabus filiab⁹ meis eris gener meus. quia in prima fuisti gener meus q̄tum ad sponsalia. ⁊ in secūda eris gener meus q̄tum ad sponsalia ⁊ matrimonium sequēs. q. d. vtrūq; cedit tibi ad honorem. ⁊ ideo debes te magis opponere aduersarijs meis. k Loquimini ad dauid clam me. hoc dixit ut dauid magis' crederet saulem bonorem eius quere. ⁊ non mortem. l Ego autem sum vir pauper. q. d. non habeo vnde possem regi conuenientia dona dare. que antiquitus fiebant in matrimonijs hebreorum: sicut pater Beñ. xxiiij. q; seruus abrahe ī matrimonia rebecce patri ⁊ matri eius obtulit munera. ⁊ ideo ad hoc respondit saul dicens: m Non habet rex ꝛc.] hoc est dona preciosa auri uel argenti: q̄ solēt regibus dari quando filias suas dant sponsis. n Nisi cētum ꝛc.] hoc aūt petijt saul duplici rōne: vna ē quia ꝑ illas pres amputatas ⁊ sibi apportatas certꝰ erat saul q̄ illi interfecti nō erāt de filijs isr̄ḷ q̄ sunt circūcisi. Alia rō fuit. quia philistei horrebāt circūcisionē tanq̄ mortē: ⁊ iō per hoc concipерent maius odiū cōtra dauid ꝓpter tale opprobriū illatum eis per ipsū: ⁊ sic magis mouerētur ad interficiēdum dauid. qō intendebat saul. o Placuit sermo ꝛc.] tū q; michol diligebat. tum q; philisteos idolatras odiebat. cetera patent vsq; ibi: p Et saul magis ꝛc.] tū q; iā erat gener regis ⁊ per cōsequēs de maioribus ī regno tū q; michol filia regis eū diligebat ⁊ ionathas filꝰ eiꝰ erat ipsi dauid cōfederatꝰ. ut patet ex predictis. q

Dauid a facie eius secundo] Et timuit saul dauid eo q̄ eēt dominus cum eo ⁊ a se recessisset. Amouit ergo eum saul a se: ⁊ fecit eum tribunum super mille viros. Et egrediebatur ⁊ intrabat in conspectu populi. In omnibus quoq; vijs suis dauid prudenter agebat: ⁊ dominus erat cum eo. Videns itaq; saul q̄ prudēs esset nimis ⁊ cepit cauere eum. Omnis autē israḷ ⁊ iuda diligebat dauid. Ipse autem ingrediebatur ⁊ egrediebaṫ ante eos. Dixitq; saul ad dauid: Ecce filia mea maior merob: ipsam dabo tibi vxorem: tantūmodo esto vir fortis: ⁊ preliare bella domini. Saul autem reputabat dicēs. Nō sit manus mea in eo: sed sit super eum manus philistinorum. Ait autem dauid ad saul. Quis ego sum: aut que ē vita mea: aut cognatio patris mei in israḷ: ut fiam gener regis? Factum est autem tempus cum deberet dari merob] filia saul dauid: data ē badrieli molathite vxori. Dilexit autem dauid michol filiam saul alteram. Et nunciatum ē saul ⁊ placuit ei. Dixitq; saul. Dabo eam illi ut fiat ei in scandalum:] ⁊ sit super eum manus philistinorum. Dixitq; saul ad dauid: Ꝯ duabus gener meus eris] hodie. Et mandauit saul seruis suis: Loquimini ad dauid clam me dicentes: Ecce places regi: ⁊ omnes serui eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. Et locuti sūt serui saul in auribus dauid omnia ꝟba hec. Et ait dauid: Nū parum videtur vobis generum esse regis? Ego autem sum vir pauper ⁊ tenuis. Et renunciauerunt serui saul dicētes: Huiuscemodi verba locutus est dauid. Dixit autem saul: Sic loquimini ad dauid: Non habet rex sponsalia] nec esse: nisi cētū preputia philistinorum] ut fiat vltio de inimicis regis. Porro saul cogitabat dauid tradere in manus philistinorum. Cumq; renunciassent serui eius dauid verba que dixerat saul: placuit sermo in oculis dauid] ut fieret gener regis. Et post paucos dies surgens dauid abijt in accharon cum viris qui sub eo erant: ⁊ percussit ex philistijm ducentos viros: ⁊ attulit eorum preputia ⁊ annumerauit ea regi: ut esset gener eius. Dedit itaq; saul ei michol filiam suam vxorem. Et vidit saul: ⁊ intellexit q̄ dominus esset cum dauid. Michol autem filia saul diligebat eū. Et saul magis cepit timere dauid.] Factusq; est saul inimicus dauid cunctis diebus. Et egressi sunt principes philistinorum. A principio autem egressionis eorum prudentius se gerebat dauid q̄ꝑ omnes viri saul: ⁊ celebre factum est nomen eius nimis.

Lap. xix

Locutus est autē saul. Videns saul q̄ non poterat occidere dauid per maliciam occultā. ut pz ex dictis. ꝓcessit ad persecutionē ei⁹ manifestā iuidia ipsū stimulāte. eo q̄ fortuna dauid crescebat q̄tidie ⁊ more malefactorū persecutꝰ ē eū ordinate. Primo ipsū inuadendo. 2° de regno bāniendo. ca. xxj. 3° bānitū ꝛequendo. ca. xxiij. ⁊ 4° ipsum exulādo. ca. xxvij. Prima in duas: q; primo saul inuasit dauid ꝓsonaliē. 2° ionathā filiū suū ꝓpter ipsum. ca. xx. Circa primum sic ꝓceditur. q; primo de cōsilio ionathe dauid absc̄ditur. 2° in gratiā saulis ad horam recipit. ibi: Locutus ē ergo. tertio a saule ꝓsonaliter inducitur ibi: Motum ē autem. quarto vnus industria a morte eripit. ibi: Misit ergo. quinto malicia saulis diuinis laudibus impeditur. ibi: Nunciatū est autem. prima pars patet ex dictis vsq; ibi: r Ego autem egrediens ꝛc.] Ad hoc enim fuit dauid absconditus de consilio ionathe ut explorare voluntatē patris de receptione

dauid in gratiam ut sic posset in curia absq; periculo stare. Expectauit autem ionathas loqui de hac materia patri suo quousq; esset in agro vbi ire consueuerat cū spaciandi ut tunc in loco recreatiōis magis acquiesceret verbis suis. a Locutus est ergo. Hic consequenter ponitur reconciliatio ipsius dauid cū saul per ionathā ipsū multipliciter cōmēdātem. Et primo de innocentie puritate cū dicitur: Ne pecces rex in seruū tuū dauid qz nō peccauit tibi. 2°. de virtuoso ope cum dicitur: Et opera eius bona sunt tibi valde, tertio de animositate cū dicit: b Et posuit animam ꝛc] .i. exposuit vitā suā periculo quātū apparebat humano iudicio qz inermis iuit ad preliandū cum philisteo: ut ps ex supradictis, ca. xvij. q̄rto de rei publice vtilitate cū dr: Et fecit dominus salutē magnā vniuerso israeli. ꝛ subditur: c Vidisti. q. d. nō possunt ista negari. d Et letatus es. q. d. ex quo tedit tibi letitie materiam non velis q̄rere mortē suam. e Quod cum audisset ꝛc] s. ad bozā. f Jurauit. ut daret dauid maiozē securitatem. g Viuit dominus ꝛc. i. per viuentem deū. h Et introduxit ꝛc] credens q ipsū stabiliter i gratiā recepisset. i Motum ē autē ꝛc. Hic consequenter dauid a saule rursum impetitur. Habit? enim inclinat per modū nature. saul autē erat habituatus in odio contra dauid: ꝛ ideo licz recepisset eum in gratiam ad preces ionathe filij sui. habita tamen occasione licz irrationabili. rediit ad eius persecutionem: que quidem occasio fuit victoria dauid de nouo habita contra philisteos. que notatur cum dicitur: k Et egressus dauid ꝛc.] de qua saul torquebatur inuidia: q̄uis vellet gaudere. ideo subdit: l Et factus est spiritus ꝛc.] quia crescente eius malicia dabatur demoni maior potestas in persona sua. m Misusq; est saul ꝛc.] ex odio inueterato. n Misit ergo saul. Hic cōsequēter dauid vxoris industria de periculo liberatur. videns enim saul q dauid ictum eius declinauerat ꝛ fugerat. misit post eum ut caperetur ꝛ occideretur. sed per eius vxorem eripit. qō notatur cū dicitur: o Quod cū annūciasset dauid ꝛc.] per hoc enī q a dauid audierat q saul eum configere voluerat: ꝛ cōsequēter viderat homines armatos post dauid missos: cōiecturauit q mortem eius querebant. uel forte aliquis de famulis saul ad hoc missus. secretum aperuit ipsi michol: ut dauid per eam saluaretur. qui erat acceptus maxime i conspectu famulorum saul. ut dicitur ca. pce. p Tulit autem michol statuam ꝛ posuit eam super lectum. ad representādū corpus dauid. q Et pellem pilosam. ad representandū eius capillos. ut sic querentes mortem dauid deluderet. ꝛ interim dauid fugeret: quia primi nuncij a saule missi balebant in mandatis. ut ipsū vsq; mane custodirent. ꝛ tunc occideretur cum de lecto surrexisset. qz turpe erat occidere hominē in lecto iacentem. Cetera patent vsq; ibi: r Dimitte me ꝛc] in hoc mentita fuit: qz ad persuasionē ei⁹ dauid fugit. ut ps ex predictis: tamen hoc dixit timore patris. istud tamen mendaciū fuit officiosū. s Nunciatum ē. Hic consequenter ponit frustratio conatus saulis p sequentis dauid p diuinas laudes. saul autē misit nuncios ad interficiendum dauid postq; sic euaserat. ꝛ hoc ostendit cū dicitur: t Misit ergo saul lictores .i. occisores qui habent officium puniēdi malefactores. ꝛ dicūtur a lito. tas. quod idē est qō sacrificare. tamen inponitur c littera. sed frustrata fuit ītētio saul per hoc qō subditur: v Qui cum vidissent cuneū ꝛc.] .i. societatē religiosozum deū laudantium prout supra dictū fuit. x. x Et samuelem ꝛc.] .i. presidentē eis. y Factus est etiā ꝛc.] .idest deuotionis. z Et prophetare ceperunt. id est deum laudare. omittentes persequi dauid. simile habetur Job. vij. de ministris missis ad capiendum ihesum. qui cū audissent eum predicantem conuersi fuerunt per deuotionem ad ipsum ꝛ reuersi sunt dicentes: Nunq̄ sic locutus est homo: excusantes se de eius captione. Et eodē modo dicendum de secundis nuncijs ꝛ tertijs a saule missis: ꝛ etiā de ipso saule qui desiderio occidendi dauid iuit in ꝓpria ꝑsona. ut dicitur in littera. ꝛ

tibi. Locutus° est ergo ionathas de dauid bona ad saul patrem suū. Dixitq; ad eum: Ne pecces rex in seruum tuū dauid: quia non peccauit tibi: ꝛ opera ei⁹ bona sunt tibi valde: ꝛ posuit animam suam in manu tua] ꝛ percussit philisteum: ꝛ fecit dominus salutem magnā vniuerso israeli. Vidisti: ꝛ letatus es. Quare ergo peccas in sanguine innocio: interficiens dauid qui est absq; culpa: Quod cum audisset saul placat⁹ voce ionathe] iurauit: Viuit dominus: quia nō occidet. Vocauit itaq; ionathas dauid: ꝛ indicauit ei omnia verba hec. Et introduxit ionathas dauid ad saul:] ꝛ fuit ante eum sicut erat heri ꝛ nudiustertius. Motum est autem rursum bellum: ꝛ egressus dauid pugnauit aduersū philistheum:] percussitq; eos plaga magna: ꝛ fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus domini malus in saul.] Sedebat autem i domo sua ꝛ tenebat lanceā. Porro dauid psallebat i manu sua. Misusq; est saul configere dauid] lancea in pariete. Et declinauit dauid a facie saul. Lancea autem casso vulnere perlata est in pariete: ꝛ dauid fugit ꝛ saluatus ē nocte illa. Misit ergo saul satellites suos nocte in domum dauid ut custodirent eum ꝛ interficeret mane. Quod° cum annunciasset dauid michol vxor sua] dicēs: nisi saluaueris te nocte hac cras morieris: deposuit eum per fenestram. Porro ille abijt ꝛ aufugit: atq; saluatus est. Tulit° autem michol statuam: ꝛ posuit eam super lectum: ꝛ pellē pilosam caprarum posuit ad caput eius: ꝛ operuit eam vestimentis. Misit autem saul apparitores qui raperent dauid: ꝛ responsum est q egrotaret: Rursumq; misit saul nuncios ut viderent dauid dicens: Afferte eum ad me in lecto ut occidatur. Cumq; venissent nuncij inuentum est simulacrū super lectum: ꝛ pellis caprarum ad caput eius. Dixitq; saul ad michol: Quare sic illusisti mihi ꝛ dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit michol ad saul: Quia ipse locutus est mihi dicēs: Dimitte[r] me: alioquin interficiā te.] Dauid aūt fugiens saluatus est. Et venit ad samuel in ramatha: ꝛ nunciauit ei omnia que fecerat sibi saul. Et abierunt ipse ꝛ samuel: ꝛ morati sunt i naioth. Nūciatum[s] est autem sauli a dicētibus ecce dauid in naioth in ramatha. Misit[t] ergo saul lictores ut raperēt dauid. Qui[v] cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantiū:] ꝛ[x] samuelem stantē super eos:] fact⁹[y] est etiam spirit⁹ domini i illis:] ꝛ[z] prophetare ceperunt etiam ipsi. Quod cū nunciatum esset sauli: misit ꝛ alios nūcios. Prophetauerunt autem ꝛ illi. Et rursum misit saul tertios nuncios: qui ꝛ ipsi prophetauerūt. Et iratus iracundia saul abijt etiam ipse in ramatha: ꝛ venit vsq; ad cisternam magnā que est in sochot. Et interrogauit ꝛ dixit: Jn quo loco sūt samuel ꝛ dauid? Dictūq; ē ei: Ecce in naioth sunt in ramatha. Et abijt in naioth in ramatha. Et

patet vsq; ibi: a Et expoliauit se.non q; remaneret nudus.& q2 reposuit insignia regalia que erant exteri9 ut acciperet vestes similes a religiosis laudantibus deū: sicut dauid rex vestit9 ephot lineo ante archam p;cedebat cantans i organis laudes diuinas: ut habet ij.Reg̃.vj.propter q̃ despexit eum michol vicẽs: q; gloriosus fuit hodie rex israel discoopiens se: q2 insignia regalia reposuerat .ideo subdit ibi: Et nudatus est quasi si nudetur vnus de scurris.& eodẽ modo dicitur hic de saule. b Et cecinit nudus ⁊c. q2 reposuerat insignia regalia ut predictū est. c Vñ & exiuit p;uerbiū.i.verbū cõmune. d Nũ & saul inter p;phetas. hoc exponit aliter q; supra .s. ca.q2 hic accipitur de eo in quo apparet aliqua deuotio ad bonã ex inspirato.sicut cũ aliquis vite dissolute ostendit aliq̃ signũ deuotiõis. dicitur modo bernardus fact9 ẽ monachus: ita tũc dicebatur de talibus. nũ & saul inter p;phetas.q.d ista deuotio transitoria est & ad horam. non firma. e Cap.xx.

HAgit autem dauid. Hic consequẽter describitur quomõ saul ex odio dauid filiũ p;diti inuasit.Circa q̃ sciendũ q; postq; saul receperat dauid in gratiam ad p;ces ionathe. ut dictum ẽ ca. xix. ionathas a patre recessit p; aliquib9 negocijs & sic ignorabat quõ pacẽ suus postea dauid inuaserat:& mortẽ eius quesierat;p;pter quod dauid venit ad ionathã ista denũcians ei:ut adhuc tentaret si saul simpliciter diffiniverat eũ occidere: q2 graue erat ei a ionatha discedere:& grauius mortẽ incurrere. Igitur in hoc capitulo sic p;cedit̃: q2 primo ponitur ipsius dauid p;titio. 2°. ipsius ionathe concessio. ibi:Et ait ionathas. tertio concessionis executio. ibi: Et venerũt calẽde. quarto saulis indignatio. ibi: Iratus autem saul. quinto dauid & ionathe lachrymabilis separatio. ibi: Cumq; illuxisset. Circa primum premittit̃ querimonia dauid de saule ipsum iniuste persequente. ut ex resp̃sione ionathe formet postea suam petitionem. f Nõ morieris. hoc dixit ionathas ignorans quid fecisset pater suus post recessum suum ab eo: ut dictum ẽ. p;pter q̃ dauid postea dixit. g Quinimo vivit dominus. modus est iurandi .ac si dicatur. per deũ viuẽtem. h Quia vno tm̃ ⁊c. ¶ .i. modicum defecit q; pater tuus me non interfecit. primo lanceam proijciendo. secũdo per nuncios & per se ipsum me ad mortem querendo. ut patet ex dictis ca. xix. quo audito dixit ionathas. i Qualecũq; dixerit ⁊c. ¶ ad salutem tui & conservationem. ex quo dauid consequenter formar suam petitionem dicens: k Ecce calende ⁊c. ¶ id est festum neomenie. quod fiebat apud hebreos in memoriam beneficij diuini in rerum conservatione: sicut & sabbatum celebratur p;o beneficio creationis. transmutatio autem in istis corp;alibus sensibilibus multum sequitur motum lune: & ideo in nouilunio fiebat festum p;dictū. l Et ego ex more ⁊c. ¶ quia illa die ratione solennitatis notabiles p;sone comedebãt cum rege. inter quas dauid sedebat primus: eo q; erat gener eius. m Dimitte ergo me ut absconder. ut possis certitudinaliter experiri nil explorare intentionem finalẽ patris tui de me. per motum qui sequitur. n Si respiciens ⁊c. ¶ Utrum aũt sic fecerit dauid: ut hic dicitur. non habetur ex textu: nec etiam ⁊rariũ. Dauid autem tunc loquebatur ionathe die immediate p;cedenti calendas: ut patet in textu: & absondendus erat in agro die tertia p;ost. ita q; due dies integre & plus erant in medio. ut patebit ex sequentibus: sortes autẽ inde & beniamin erant coniũcte: ita q; cito poterat aliquis ire de vna ad aliam & redire: p;pter q̃ dauid tẽp;e in medio potuit ire in bethleẽ. & redire die determinata ad locũ cõdictum inter ipsũ & ionathan. Si autẽ non fecit sic. fuit mendacium officiosum: de quo nõ ẽ necessarium excusare dauid & ionathan: q2 apostoli q; fuerunt multo p;fectiores nõ excusant oĩo a peccato

factus est etiam super eũ spiritus domini: & ambulauit ingrediens: & p;phetabat vsq; dũ veniret in naioth in ramatha. Et[c] expoliauit etiam ipse se vestimentis suis: & p;phetauit cum ceteris cor̃ samuel: & cecinit nudus tota die illa & nocte: vnde[d] & exiuit p;uerbium Nũ[d] & saul inter p;phetas?

HAgit[e] autem xx dauid de naioth que ẽ in ramatha: veniensq; locutus ẽ cor̃ ionatha: Quid feci: Que ẽ iniquitas mea & q̃ peccatum meum in patrẽ tuũ: q2 querit animam meam?Qui dixit ei:Absit a te:non[f] morieris.Neq; enĩ faciet pater me9 quicq; grande uel paruum nisi p;ius indicaverit mihi .Hunc ergo celauit a me pater meus sermonẽ tãtũmodo. Nequaq; enĩ erit istud: Et iurauit rursũ dauid. Et ille ait: Scit̃ p;fecto pater tuus q; inveni gratiã in oculis tuis:& dicet: Nesciat[h] ionathas ne forte tristet̃.Quin imo[g] viuit dominꝰ et viuit anima tua:quia[h] vno tm̃ ut ita dicam gradu:ego morsq; diuidimur.¶Et ait ionathas ad dauid: Quodcũq;[i] dixerit mihi anima tua:faciam ¶ tibi. Dixit aũt dauid ad ionathan: Ecce[k] calende sunt crastino: ¶ & ego ex more sedere soleo iuxta regẽ ad vescendum.¶ Dimitte[m] ergo me ut absconder in agro vsq; ad vesperam diei tertie.Si[n] respiciẽs requisierit me pater tuus:respõdebis ei.Rogauit me dauid ¶ ut iret celeriter in bethleem ciuitatem suam: quia victime solẽnes ibi sũt vniuersis contribulibus suis.Si[o] dixerit bene: pax erit seruo tuo.¶ Si autem fuerit iratus :scito quia completa est malicia eius.Fac ergo misericordiã in seruũ tuũ: q2 fedus domini me famulum tuum tecũ inire fecisti. Si autem est iniquitas aliqua i me: tu me interfice & ad patrẽ tuũ ne introducas me.Et[p] ait ionathas: Absit[p] a me. Neq; enĩ fieri potest:ut si certe cognouero cõpletam eẽ patris mei malicĩã contra te: nõ annunciem tibi.Respondit q; dauid ad ionathã: Quis[q] renunciabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me:Et ait ionathas ad dauid :Veni[r] & egrediamur foras in agrum. Cumq; exissent ambo in agrũ ait ionathas ad dauid :Domine deus israel.si inuestigauero sententiam patris mei crastino uel perendie: & aliquid boni fuerit super dauid: & nõ statim misero ad te & notum tibi fecero: hec faciat deus ionathe & hec augeat.Si autẽ perseuerauerit patris mei malicia adversum te: reuelabo aurem tuam & dimittam te ut vadas in pace: & sit dominus tecũ sicut fuit cum patre meo . Et[s] si vixero: facies mihi misericordiã domini : si vero mortuus fuero: non auferes misericordiã

venialĩ.j. Joh.j.Si dixerim9 q; peccatũ nõ habem9. ipsi nos seducim9 ⁊c. o Si dixerit ⁊c ¶ .i.signũ est q; non q̃rit me occidẽ.cetera patẽt. p Et ait ionathas. Hic ponit ipsi9 ionathe accessio fm formã petitiõis dauid. p;p̃ q̃ rñdit dauid q Quis renũciabit mihi.hoc dixit.q2 sibi difficile videbat q; fili9 regis veniret ad ipsũ in agro: q̃n alij comitarent ipsũ. q̃ posset cedere in piculũ ipsi9 dauid ad faciendũ voluntatẽ regis. & similiẽ piculosum sibi videbat q; ionathas renunciaret dauid p; aliũ. eo q; dauid habebat oĉs suspectos ne accusarent eũ erga saul p;ter ionathã: p;pter q̃ ionathas ei dixit: r Veni & egrediamur foras i agrũ. ut ostẽderet ei locũ vbi sibi renũciaret intentionẽ p;is sui per seipsũ modo inferi9 scripto. Interponitur tamẽ renouatio federis inter ionathan & dauid. cum dicitur: s Et si vixero facies ⁊c. q2 ionathas p;

certo tenebat dauid regnaturū post saul patrē suū: sicut ⁊ factū est. a Aut si non fecero. hoc nō est in hebreo nec ē de textu: ꝫ imediate sequit. b Cū eradicauerit ⁊c̄. ⌋ Sciebat enī patrē suū cū domo sua puniēdū ꝓpter psecutionē dauid iniustā. c Et req̄rat dn̄s ⁊c̄. ⌋ ꝫ sicut nō ē de textu ꝫ imediate seq̄t. Pepigit ḡ ⁊c̄. ⁊ seq̄t d Et req̄siuit dn̄s de manu inimicoꝝ dauid. qō exponūt expositores nostri de vindicta diuina ꝫ saul ⁊ alios inimicos dauid. hebrei vero retorquēt ad sensū oppositū dicētes q̄ inimici dauid ꝫ ponunt ꝓ ipso dauid. ⁊ ē sensus: Req̄rat dn̄s de manu dauid: q̄ dauid fedus istud initū cum ionatha fregit: q̄ meditatē hereditatis mi phiboseth filij ionathe dedit sibe seruo ei⁹: ut. j. babek. ij. libro. xix. ca. ut pleni⁹ videbit q̄ erim⁹ ibi dño cōcedente. vñ dicit hic Ra. Sa. q̄ q̄ dauid dixit ipsi mi phiboseth tu ⁊ siba dimidite possessiōes venit vox a deo dicēs: Roboā ⁊ hieroboā dimidēt regnum. eo q̄ dauid fregerat istud pactū qō erat inē dauid ⁊ ionathan ac posteros eoꝝ. qō aūt ponit hic: e De manu inimicoꝝ dauid: loco huius de manu dauid. dicūt q̄ hoc factum est ad reuerētiam ipsius dauid: sicut mal⁹ maledicēs puero suo ex amicitia ad ipsū stari subdit hunc lapidi dico ut parieti uel aliquid huiusmodi. ⁊ rodē modo Job. ij. dicit Bñdic deo ⁊ morere. ꝓpē reuerētiā diuinā. ibi ponit bñdic ꝓ maledic ſm cās expositores. ⁊ tali mō loquēdi vſ ē dauid. j. xxv. iurās destruē domū nabal dicēs: ꝫ faciat de⁹ inimicis dauid ⁊c̄. i. mihi: ut dicit ibidem. Aliē ſm sensum istum potest exponi: De manu inimicorum dauid i. ꝓ man⁹ inimicoꝝ dauid: q̄ hieroboā ⁊ alij q̄ insurrexerūt ꝫ salomonē ad diuidēdū regnū dicūt inimici dauid. inquātū fuerūt inimici posteritatiꝫ sue. f Et addidit ionathas deierare. i. valde iurare. ita q̄ nō accipit ꝫ ꝓ periurio: ꝫ ꝓ assertiōe iuramēti. Cetera patēt vsq̄ ibi: g Et venies in locū ⁊c̄. ⌋ q̄ dies calendarū ⁊ crastina erant festiue. ⁊ sic apparet quod. ꝫ. dictū est. s. q̄ absconsio dauid fuit statuta die tertia a calēdis. h Et sedebis iuxta lapidē ⁊c̄. ⌋ i. ambulatiōis ſm hebreos: q̄ ille lapis erat signū directiuū ābulātiū ꝓ viā.

tuā a domo mea vsq̄ in sempiternum. ⌋ Aut[a] si non fecero. q̄n eradicauerit[b] dn̄s inimicos dauid ⌋ vnūquēq̄ de terra auferat ionathan de domo sua: ⁊[c] req̄rat dn̄s de manu inimicoꝝ dauid. ⌋ Pepigit ergo ionathas fed⁹ cū domo dauid. Et[d] req̄siuit dn̄s de[e] manu inimicorum dauid. Et[f] addidit ionathas deierare dauid: eo q̄ diligeret illū. Sicut enī aiam suā ita diligebat eum. Dixitq̄ ad eū ionathas: Cras calende sunt: ⁊ requireris. Requiret enī sessio tua vsq̄ perendie. Descēdes ergo festinus: ⁊[g] venies in locum vbi celandus es: in die q̄n operari licet: ⌋ ⁊[h] sedebis iuxta lapidem cui nomē est eçel: ⁊ ego tres sagittas mittā iuxta eū. ⁊ iaciā quasi exercens me ad signum. Mittā quoq̄ ⁊ puerū dicens eu Vade ⁊ affer mihi sagittas. Si dixero puero ecce sagitte intra te sunt tolle eas: tu veni ad me: quia pax tibi ē ⁊ nihil est mali. viuit dominus Si autem sic locut⁹ fuero puero: ecce sagitte vltra te sunt: vade in pace q̄ dimisit te dn̄s. De verbo[a] autem q̄ locuti fuimus ego ⁊ tu ⌋ sit[i] dominus inē me ⁊ te vsq̄ in sempiternum. Ab sconditus[m] ē ergo dauid i agro ⁊[n] venerunt calende: ⁊ sedit rex ad comedendū panē. Cūq̄ sedisset rex sup cathedram suam scdm cōsuetudinē que erat iuxta parietē: surrexit[o] ionathas ⁊ sedit abner ex latere saul: vacuusq̄ apparuit loc⁹ dauid: ⁊[p] nō ē locut⁹ saul quicq̄ in die illa. Cogitabat[q] enī q̄ forte euenisset ei ut nō esset mūdus ⌋ nec purificat⁹. Cūq̄ illuxisset dies secūda post calēdas: rursus apparuit vacu⁹ locus dauid. Dixitq̄ saul ad ionathā filiū suū: Cur[r] nō venit filius isai nec heri nec hodie ad vescēdū: Rūditq̄ ionathas sauli: Rogauit me obnixe ut iret in bethleē: ⁊ ait: Dimitte me: q̄n sacrificium solēne est in ciuitate mea: vn⁹ de fratrib⁹ meis accersiuit me Nūc ergo si iueni gratiā i oculis tuis: vadā ato ⁊ videbo fratres meos. Ob hanc cām nō venit ad mēsam regis. Iratus[s] autē saul aduersū ionathā dixit ei: Fili[t] mulieris vltro virū rapient: nūquid ignoro q̄ diligis[u] filiū isai in cōfusionē tuā: ⌋ ⁊ in cōfusionē ignominiose matris tue: Omnibus[x] enī diebꝫ q̄bus filius isai vixerit ⌋ sup terrā: nō stabilieris tu neq̄ regnū tuū. Itaq̄[y] iā nunc mitte ⁊ adduc eū ad me: quia[z] filius mortis ē. ⌋ Rūdēs aūt ionathas sauli patri suo ait: Quare morietur? Quid fecit? Et arripuit saul lanceā ut ꝓcuteret eū. Et intellexit ionathas q̄ diffinitū eēt a patre suo ut interficeret dauid. Surrexit ḡ ionathas a mensa i ira furoris: ⁊ nō comedit i die calēdarū secūda panē. Cōtristat⁹ ē enī sup dauid eo q̄ ꝓfudisset eū pat⁹ su⁹. Cūq̄[b] illuxisset mane venit ionathas i agꝝ iuxta[c] placitum dauid: ⁊[d] puer puul⁹ cū eo. Et ait ad puerꝝ suū

i Et ego tres sagittas mittā ⁊c̄. ꝫ aūt signū vedit ionathas dauid: q̄ nesciebat si posset venire solus ad loquēdū cū dauid: uel si veniret secrete: forte poterāt aliq̄ superuenire: ita q̄ nō esset tutū ipsi dauid apparere ne referret sauli ⁊ caperet. k De ꝙbo aūt ⁊c̄. ⌋ i. de fedē inē nos ⁊ posteritates nrās. l Sit dn̄s inē me ⁊ te. s. testis ⁊ req̄sitor. q̄ null⁹ alius ad hoc fuerat vocat⁹. ad periculū dauid euitādū. m Abscōdit⁹ ē ḡ dauid i agro. s. tpe ꝓstituto die tertio calendarū: q̄ dubium erat si rex dauid requireret die calendarum uel expectaret vsq̄ i crastinū: sic ⁊ fecit. n Et venerūt calende. hic ꝓñ describit pdicte concessionis executio: q̄ ionathas explorauit intentionē patris de dauid ꝓ modū inē eos ꝓdictū. ⁊ pꝫ lrā ex pdictis. paucis exceptis. o Surrexit ionathas ⁊c̄. q̄n enim erat ibi dauid sedebat iuxta regē: ⁊ p⁹ ea ionathas: ⁊ p⁹ ipsū abner: ⁊ iō absente dauid null⁹ erat inē saul ⁊ ionathā. ⁊ q̄ nō ē cōsuetū q̄ filij regi sedeat post patrē: ita q̄ null⁹ sit inē medi⁹: iō surrexit ionathas ⁊ sedit p⁹ abner. p Et nō ē lo. saul ⁊c̄. s. de ipso dauid: cui⁹ rō ibidē q Cogitabat enī ⁊c̄. ⌋ ex ꝓcubitu cū vroze: uel ex tactu rei imūde: q̄ de sacrificio neomenie non debebāt imūdi comedere donec essent purificati. q̄ qdē purificatio i aliqb⁹ fiebat p trāsitū tēporis: ⁊ i aliqb⁹ p aquā expiationis: sic dictū fuit Nu. xix. r Cur non venit filius isai ⁊c̄. ex cōtēptu ⁊ odio nolebat eū nōiare nōie ꝓprio. Cetera patēt. s Iratus aūt saul. Hic ꝓñ describit ipsius saulis idignatio dicētis ionathe: t Fili mulieris vltro virū rapiēt. i. ꝓcubitū viri iportune petēs. v Diligis filiū ⁊c̄. ⌋ q̄ ꝓ hoc tu ostēdis q̄ nō sis fili⁹ me⁹ q̄ ipsū odio: ⁊ ꝓ ꝙñs q̄ tu sis de adulterio: qō cedit i ꝓfusionem tuā ⁊ matris tue. x Omnibus enim diebꝫ ⁊c̄. ⌋ Et q̄ꝫ pfectio ionathe qui ꝓpter hoc nō retrahebat a dauid caritate. y Itaq̄ iam nunc mitte. sine aliqua tardatione. z Et adduc eum ad me. ut in presentia mea occidatur ⁊ sim certus de ei⁹ morte. a Quia filius ⁊c̄. ⌋ i. dign⁹ morte. sic ꝓcatores dicūtur filij gehēne t Matth. xxiij. Cetera patēt. b Cūq̄ illuxisset. hic ꝓñ describit dauid ⁊ ionathe flebilis separatio ꝓ q̄ ionathas idicauit ei intentionē saulis de morte ei⁹: ut sic fugeret ⁊ saluaret. ⁊ hoc ē qō dr: Cūq̄ illuxisset mane. Ex quo patet fidelitas ionathe qui die ꝓcedēti nō comederat: ut ꝓꝫ ex ꝓdictis: ⁊ tñ mane añ comestionem venit ad dauid ad nūciandū qō inuenerat: tū q̄ magē secrete poterat cū eo loq̄ añq̄ cōmunē homines ad campos exirent: tum q̄ mora erat ipsi dauid piculosa. c Juxta placitū. i. ꝓdictū uel ꝓmissū. d Et puer

paruus cum eo, ut min⁹ posset precipere ad quid ionathas venerat: ⁊ ut facili⁹ posset se expedire de eo. Cetera patẽt vsq; ibi: a Festina velociter. videbat enim ionathas tempus aptũ ad loquendum cum dauid eo q; nullus cẽt in agro. ideo voluit statim remittere puerum ut solus cum dauid loqueretur anteq; aliqui superuenirent qui possent accusare dauid. b Dedit ergo ionathas arma sua puero. id est arcum pharetrã ⁊ sagittas. c Surrexit dauid. per invidicium predictũ. Et cadens pronus in terram adorauit, adoratiõe vulie. d Et osculantes se, ex amoris fidelitate e Fleuerunt pariter. ex imineti separatione. f Dauid autem amplius. quia non solum deserebat ionathã: sed ⁊ terram ⁊ cognationẽ suam. g Quecũq; iurauim⁹ ambo. subintelligit sint rata ⁊ firma. Cetera patẽt in lrã. h Cap. xxj.

EMit autẽ dauid. Hic cõsequẽter saul dauid persequitur ipsũ banniendo. Circa qõ sciendum q; saul cognoscens euasisse dauid ipsum de regno suo banniuit: ut nullus auderet eum recipere. quod patet ex hoc q; sacerdotes occidit pro eius receptione: ut habetur ca. xxij. Ista tamen bannitio ad achimelech non peruenerat quando dauid recepit. Sic ergo ꝓcedit. quia primo erga dauid describitur ipsius achimelech beneficium. secũdo ex hoc illatũ supplicium. ca. xxij. Circa primum describitur ipsius dauid curialis receptio. secundo periculi imminẽtis euasio. ibi: Surrexit itaq; dauid. Primũ ostẽditur eo q; achimelech dedit ipsi dauid cibum ⁊ gladium: ⁊ interponitur hoech presentia: ex qua secutũ est sacerdotum excidium. Dicitur ergo: Venit autem dauid in nobe, vbi erat tabernaculum domini: ut ibi oraret q; cum dominus de manibus saulis eriperet. i Ad achimelech. Iste est qui supra vocatus est achias. xiij. k Quare tu solus. non est intelligendum q; nullus esset cũ eo: quia infra questuit achimelech: Si mundi sunt pueri ⁊c. ⁊ Matbei. xij. dicit saluator: Nũquid legistis q̃d fecerit dauid quãdo esurijt: ⁊ qui cum eo erãt ⁊c. Ex quibus patet q; aliqui erant in comitiua sua: sed pauci respective ⁊ in cõparatione ad illos qui soliti erãt cum eo ire. sicut dicitur cõmuniter: nullus est in foro qñ sunt ibi pauci respectu alteri⁹ temporis: quibus sint protunc ibi multi. l Rex precepit mihi ⁊c. nõ oportet hic excusare dauid de mendacio officioso: sicut ⁊ dictũ est ca. precedenti. Cetera patent vsq; ibi: m Non habeo panes laicos, erant enim panes in triplici gradu. Aliqui dicebantur panes propositionis: qui erant liciti sacerdotibus tm̃: ⁊ panes oblationis qui offerebant in altari holocaustorũ ⁊ illis vtebant leuite: ⁊ panes cõmunes q̃b⁹ oẽs indifferẽt poterãt vti. ⁊ dicũt hic panes laici. n Si mũdi sunt ⁊c.].q.d. possent in necessitate eis dari. o Cõtinuim⁹ nos ⁊c.] imũditia enim illa ꝓtracta purgabat ꝑ trãsitũ tẽpor⁹: q; durabat tm̃ vsq; ad vesperã. p Et fuerũt vasa puerorũ scã. i. corpora ab imũditia coit⁹: uel vasa hic dicũt ipsimet pueri. q Porro hec via polluta ẽ. qõ exponũt aliq; sic. q.d. dauid in via forte aliquã imũditiã potuim⁹ ꝓtrahẽ. r Sz ⁊ ipsa hodie sanctificabitur in vasis q.d. talis imunditia excusabit in nobis per continentiã a mulieribus predictã. aliter sic: hec via polluta ẽ. i. hic processus est illicitus ꝛe cõmuni cursu. s. q; ꝛetur panis sanctificar⁹ laicis. Sed hodie sanctificabitur i vasis. i. excusabitur in nobis propter necessitatem comedendi in qua sumus. erãt enim ut dicũt hebrei valde fatigati a ieunio. ⁊ hoc mõ saluator hoc factũ dicit esse licitum Matb. xij. eo q; dauid ⁊ viri eius erãt in necessitatis articulo. Cetera patent vsq; ibi: s Erat aũt ibi vir ⁊c. istud b interponit rõne predicta. t Intus in tabernaculo. i. in atrio vbi laici admittebant rõne oblatiõis uel oratiõis: q; tabernaculum soli sacerdotes intrabãt. in hebreo habet: Retrõ⁹ i tabernaculo. Obligat⁹ enim erat ex voto ad manendũ ibi aliq; di⁹ vel⁹ ad oradũ uel offerẽdũ uel forte ad vtrũq;. v Potentissim⁹ pastorũ saul. i. iudicũ. ut dicunt hebrei. Judices enim in ꝛe. te. frequẽt nominãt pastores: q; ꝑ eũ rex reddebat iudicia. nõ ẽ enim vrisile q; eẽt custos animaliũ: q; erat prim⁹ inter suos saul: ut dr ca. xxij. ⁊ iõ illud qõ seqt̃ in aliq; libris: ꝑ Hic pascebat mulas saul. nõ ẽ i hebreo nec i libris correct̃. y Si habes ⁊c.] dauid enim dimisit⁹ a michol ꝑ fenestrã: ut dictũ ẽ. s. xix. nõ ꝓtuerat sumẽ arma sua. z Ecce hic gladi⁹ ⁊c. Dicũt hic aliq; q; ꝓpter victoriã illã ille gladi⁹ q̃ fuerat amputatũ caput golie fuerat dño ꝓsecratus. sed hoc nõ videt verũ: quia talis consecratio est ad semp:. ꝓpter quod res dño ꝓsecrata nõ poterat redire ad cõmunes vsus: ut dictum fuit Lxxiij. vltimo: ⁊ sic dauid nõ potuisset eo vti ꝛe cetero licite. propter qõ dicendũ q; ibi fuerat positus tm̃ ad memoriã illi⁹ victorie a ꝛo date.

Vade ⁊ affer mihi sagittas q̃s ego iacio. Cũq; puer cucurrisset iecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaq; puer ad locum iaculi quod miserat ionathas. Et clamauit ionathas post tergum pueri: ⁊ ait: Ecce ibi est sagitta: porro vltra te. Clamauitq; iterum ionathas post tergum pueri dicens: Festina ⁿ velociter ne steteris. Collegit autem puer ionathe sagittas: ⁊ attulit ad dñm suũ: ⁊ quid ageretur penitus ignorabat. Tantũmodo enim ionathas ⁊ dauid rem nouerãt. Dedit⁹ ergo ionathas arma sua puero: ⁊ dixit ei: Vade ⁊ defer in ciuitatem. Cũq; abijsset puer: surrexit ᵒ dauid de loco qui vergebat ad austrum: ⁊ cadẽs pronus i terram adorauit ter tio. ⁊ᵖ osculantes se alterutrum fleuerunt ᵉpariter: dauid⁹ autẽ amplius. Dixit ergo ionathas ad dauid: Vade in pace. Quecunq;ˢ iurauimus ambo i nomine domini dicentes: dominus sit inter me ⁊ te: ⁊ inter semẽ tuum ⁊ semen meum vsq; in sempiternũ. Et surrexit dauid ⁊ abijt: sed ⁊ ionathas ingressus est ciuitatẽ. xxi

EMit⁹ autẽ dauid in nobe ad ᵗachimelech sacerdotem ⁊ obstupuit achimelech: eo q; venisset dauid: ⁊ dixit ei Quare⁽ᵘ⁾ tu solus: ⁊ nullus est tecum? Et ait dauid ad achimelech sacerdotẽ

Rex⁽ˣ⁾ precepit mihi sermonem ⁊ dixit: Nemo sciat rem propt̃ quã missus es a me: ⁊ cuiusmodi precepta tibi dederim. Nã ⁊ pueris meis condixi in illum ⁊ illum locum. Nũc ergo si quid habes ad manũ uel quinq; panes da mihi: aut quicquid inueneris. Et respondens sacerdos ad dauid: ait illi: Nõ⁽ʸ⁾ habeo laicos panes ad manum: sed tm̃ panẽ sanctũ. Si mundi⁽ᶻ⁾ sunt pueri maxime a mulieribus: manducent. Et respondit dauid sacerdoti: ⁊ dixit ei: Et quidẽ si de mulieribus agitur continuimus⁽ᵒ⁾ nos ab heri ⁊ nudiustertius] quando egrediebamur: ⁊ ᵖfuerunt vasa puerorum sancta. Porro⁽ᵠ⁾ via hec polluta ẽ: sed⁽ʳ⁾ ⁊ ipsa hodie sanctificabitur i vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panẽ Neq; enim erat ibi panis nisi tm̃ panes propositiõis qui subleuati fuerant a facie domini ut ponerẽt panes calidi. Erat⁽ˢ⁾ autẽ ibi vir quidam de seruis saul in die illa intus⁽ᵗ⁾ in tabernaculo domini: ⁊ nomen eius doech idumeus potentissimus⁽ᵛ⁾ pastorum saul. Hic⁽ˣ⁾ pascebat mulas saul. Dixit autem dauid ad achimelech. Si⁽ʸ⁾ habes hic ad manum hastam aut gladium] da mihi: quia gladium meum ⁊ arma mea nõ tuli mecũ. Sermo enim regis vrgebat. Et dixit sacerdos: Ecce ⁽ᶻ⁾ hic gladius goliath philistei quẽ

a Non est huic alter similis .i. equalis ei. b Surrexit itaq; ⁊c. Hic consequenter describitur iminentis periculi evasio in ciuitatē geth. ad quam dauid bannitus fugit quia erat extra regnū saulis. c Nūquid nō iste ē dauid ⁊c.] quia iam diuulgatū fuerat ipsum fuisse inunctum a samuele. d Nonne huic cātabant per choros dicentes ⁊c.] .s. de philisteis. hec autē dicebant ut achis eū detineret ⁊ occideret. ideo subdit: e Et extimuit valde. q; non poterat resistere. f Et mutauit os suum. loquens aliena sicut insanus. g Et collabebatur inter man⁹ eorum. sicut epilenticus. vnde subdit: i Defluebāt; q; saliue eius in barbam sicut solet fieri i tali passione. h Et ipingebat in ostia porte. quasi inītēs transire per ostia clausa. In hebreo habetur: Et pingebat super ostia. faciēdo ibi quasdam figuras sicut solēt facere fatui; ꝓpter que achis eum repulit ut insanum. Cap. xxij. k

Abijt ergo ꝓst beneficiū a sacerdote ipsi dauid exhibitum: consequenter describitur ex hoc sequens sacerdotum exterminium. ⁊ ꝓmo achimelech accusatur. secūdo coram rege citatur. ibi: Misit ergo ⁊c. tertio iniuste cum suis condemnatur. ibi: Dixitq; rex. quarto factum ipsi dauid nunciatur. ibi: Euadens autē. Prima in duas: quia primo ponitur accusationis occasio. secūdo ipsa accusatio. ibi: Respondens autem dixit. Circa primū sciendum q; occasio accusationis fuit eo q; dauid iam sibi multitudinē fugitiuorum aggregauerat: ⁊ ideo timebat saul ne potestas dauid augeretur: propter quod cōquerebatur de proprijs famulis: quasi aliqui eorum ipsi dauid fauerent: ⁊ cum ipsi saulis non accusarent. Dicitur ergo: Abijt ergo inde dauid. s. de geth. propter periculum quod ibi expertus fuerat. l Et fugit in speluncam odollam. locus est plenus cauernis ⁊ rupibus ⁊ per consequens fugitiuis aptus: ⁊ etiam in sorte iude: propter quod dauid qui erat de tribu iuda ad illū locum fugit securius. m Quod cum audissent fratres eius ⁊c. quia saul propter dauid eius propinquos persequebat. n Et conuenerunt ad eum ⁊c.] propter debita que non poterant soluere: uel propter inimicos quibus non poterant resistere: uel q; erant in saulis persecutione: uel alia huiusmodi causa. o Et factus est eorum princeps. videtur q; peccauerit tales recipiendo. sicut abimelech inopes ⁊ vagos sibi aggregando ut habetur Judic. ix. Dicēdū q; non aggregauit eos ad interficiendum innocentes: sicut fecit abimelech ad interficiendū fratres suos: nec ad depredandum fideles: quia non legitur populum israel depredasse: sed magis bona eorum custodiuisse. sicut habetur .j. regū de nabal: sed aggregauit eos ad infideles persequendum: ut habetur .j. in pluribus casib⁹ ⁊ ad corpus proprijū cu⁹. stodiendum cōtra insidias saul: quod poterat facere i tali necessitate. maxime cū iam esset rex inunctus: propter quod in tali casu poterat solutionem debitorum prolongare: ⁊ i pluribus forefacta relaxare propter causam predictam. p Et profect⁹ est dauid ⁊c.] hoc additur ad differentiam illius maspha que est in terra israel: ut habetur .s. vij. ca. q Et dixit ad regē moab maneat ⁊c. expositores nostri dicunt cōmuniter q; iste rex fuit Naas quem saul debellauerat: ut dictum est supra xj. ca. ⁊ iō dauid ad ipsum iuit securius: q; erat inimic⁹ saul. Huic autē dicto concordare videtur quod habetur .j. li. ij. x. ca. q; mortuo naas misit nuncios ad consolandū eius filiū eo q; pater secum fecerat misericordiā. Sed huic dicto obuiare videt q; i loc⁹ allegatis ille naas dicitur rex filiorū āmon ⁊ non moab: ⁊ ꝓpter hoc scōm istos ꝓphetas oportet q; idem esset rex āmon ⁊ moab: cuius nomen hic tacet: sed in alijs locis preallegatis exprimit. sed quia in scriptura cōmuniter regnū āmon ⁊ moab dicūtur duo regna diuersa. iō dicit Ra. Sa. q; iste rex moab ad quem iuit dauid nō fuit naas qui erat rex filiorū āmon. iuit tamē ad ipsū duplici de causa: vna fuit quia saul habebat guerrā cū regē moab: sic ⁊ cū filios āmon: ut habetur .s. xiij. alia fuit q; dauid descēderat de ruth moabite: ut habet .s. ruth vltimo: ⁊ iō securi⁹ fugit ibi. ꝓpē cognationē ex pte matris sue. maxime scōm illos hebreos qui dicunt ruth fuisse filiā regis moab: ꝓpē qō rex ille recepit dauid ⁊ viros ei⁹ ⁊ posuit eos in quodā fortalicio ꝓpinquo terre saul: de q; subdit postea. r Manseruntq; apud eū .s. pat⁹ ⁊ mater dauid: ⁊ alij de sua cognatione q; nō poterāt eū secū. s Cūctis diebus ⁊c.] i. i predicto fortalicio: ꝓ q; ad monitionē gad ꝓphete dauid cū viris suis inde recessit: ut stat i libro. t Dixitq; gad ꝓpha ⁊c. qō factū fuit ne viri q; erāt cū dauid: q; rū aliq; nō erant multū stabiles i fide. ꝓpē debita ⁊ tribulationes in quib⁹ erāt. declinarent ad idolatriā si diu manerēt in terra idolatrie subdita: ⁊ ut patriētia dauid i psecutione saulis magis ꝓbaret. Et illo vero recessu dauid rex moab indignat⁹ occidit patrē ⁊ matrē dauid: aliquos tū fugientes naas āmonites saluauit: ꝓpter quod postea dauid misit nūcios ad ꝓsolādū ei⁹ filiū eo q; pat⁹ fecerat istā misericordiā. secū i amicis suis: ut dicit Ra. Sa. v Et audiuit saul ⁊c.] ꝓpē qō timuit ratione p̄dicta: ⁊ iō mouit q̄rimoniā de familia sua quasi aliqui fauerēt dauid: ⁊ p; hrā

pcussisti in valle terebinthi: est inuolutus pallio post ephot. Si istū vis tollere: tolle. Necq; enim hic est alius absq; eo. Et ait dauid: Non[a] est huic alter similis: Da mihi eum. Surrexit[b] itaq; dauid: ⁊ fugit in die illa a facie saul: ⁊ venit ad achis regem geth. Dixeruntq; serui achis: Nunquid[c] non iste ē dauid rex terre:] Nōne huic cantabant p choros dicentes: percussit saul mille: ⁊ dauid decem milia:] Posuit autē dauid sermones istos i corde suo: ⁊ extimuit[e] valde a facie achis regis geth. Et[f] mutauit os suum coram achis: ⁊[g] collabebatur inter manus eorum: ⁊[h] impingebat i ostia porte: defluebāt;[i] saliue ei⁹ i barbā Et ait achis ad seruos suos[k]: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me: An desunt nobis furiosi: quia introduxistis istū ut fureret me presente: Dimitte illū hinc ne ingrediatur domū meam. xxij

Abijt[l] ergo dauid inde: ⁊ fugit in speluncam odollam. Quod[m] cum audissent fratres ei⁹. ⁊ omnis domus patris eius: descenderunt ad eum illuc. Et[n] conuenerunt ad eum omnes q; erant in angustia ꝓstituti:] ⁊ oppressi ere alieno ⁊ amaro animo: ⁊[o] factus est eorum princeps. Fuerunt; cum eo quasi quadringenti viri. Et[p] profectus est dauid inde in maspha que ē moab.] Et[q] dixit ad regem moab: Maneat oro pater me⁹ ⁊ mater mea vobiscum: donec sciam quid faciat mihi deus. Et reliquit eos ante faciem regis moab. Manseruntq;[r] apud eum cunctis[s] diebus quibus dauid fuit in presidio.] Dixitq;[t] gad ꝓpheta ad dauid: Noli manere i presidio. Proficiscere ⁊ vade in terram iuda. Et profect⁹ est dauid ⁊ venit in saltū areth Et[u] audiuit saul q; apparuisset dauid: ⁊ viri qui erāt cum eo.] Saul autem cum maneret in gabaa ⁊ esset in nemore quod est in rama: hastam manu tenens: cunctiq; serui eius circūstarent eum: ait adseruos suos qui assistebant ei. Audite me nunc filij gemini. Nūquid omnibus vobis dabit filius isai agros ⁊ vineas: ⁊ vniuersos vos faciet tribunos ⁊ centuriones qm̄ cōiurastis oēs aduersū me: ⁊ nō ē q; mihi reuēciet maxime cū ⁊ filius me⁹ fed⁹[v] iunxerit cum filio isai: Non est qui vicē meam doleat ex vobis nec qui annūciet mihi eo q; suscitauerit filius me⁹ seruū meū aduersū

a Respondens autem ⁊c. Posita occasione accusationis: hic ꝓsequenter ponitur accusandi actus: cum dicitur: b Vidi inquit filium ysai. non nominauit eum proprio nomine tanq̃ indignū nominari: volens in hoc placere sauli. accusat etiam achimelech ex cōsequẽti dicens: c Qui consuluit pro eo dominū. dicūt aliqui ꝙ iste mentitus fuit: sicut relatores solẽt plus dicere q̃ sit in veritate. cōtrarium tamen magis videtur verum: ut ꝓstea dicetur. d Misit g ⁊c. hic cōsequenter ponitur ipsius achimelech cū suis excusatio. ⁊ patet littera vsq; ibi: e Respondensq; achimelech. ad declarandam suā innocentiā. f Et quis in omnib⁹ ⁊c.] quia negocia sibi iniūcta a rege fideliter fecerat. g Et gener reg. ⁊ p cōsequẽs est ei sicut filius. h Et pergens ad imperiū tuū. prōpte se exponendo omnibus periculis pro te ⁊ regno tuo. i Et gloriosus in domo tua. i. honorabilis pre omnibus: vnde ⁊ in mensa solitus erat sedere immediate iuxta regem: ut habetur ꝛ. xx. quasi diceret. Recesse fuit in pluribus articulis propter predicta qō iam diu ẽ ut pluries cōsuluerim pro eo dominū. ideo subditur: k Nū hodie cepi ⁊c. q. d. si hodie cepisse ꝓsulere dñm ⁊ nō ante: posses me habere suspectum. illi autem qui tenent doech supra falsum dixisse dicunt. Nū hodie cepi ⁊c. i. nec nunc nec alias consului pro eo dominū. sed prior expositio magis concordat littere precedẽti. l Absit hoc a me. s. ꝙ conturbauerim in aliquo contra te. vnde subdit: m Non enim scivit ⁊c.] sed istud videt repugnare ei quod dictum est ꝙ consuluit pro eo dominū ⁊ si consuluit. verisimile est ꝙ sciuit de fuga ei⁹ a facie saul: ⁊ sic negociū sciuit. dicendum ꝙ dauid dixit tantūmodo verbis generalibus ꝙ periculum sibi imminebat: ⁊ ꝙ consuleret dominum: vtrū euaderet periculū illud: ⁊ rogauit sacerdotē ut oraret pro eo. ⁊ per hoc achimelech scire non potuit ꝙ dauid fugeret a facie saulis: quia frequenter ipsi dauid aliunde pericula imminebāt. n Dixitq; rex. hic ponitur ipsius achimelech ⁊ omnis domus patris sui iniusta condemnatio. cū dicitur: Morte morieris ⁊c. o Et ait rex emissarijs. dicit Ra. Sa. ꝙ isti fuerunt abner ⁊ amasa qui mittebantur ad regni negocia. p Noluerunt autem ⁊c. Sciebant enim ꝙ non erat obediendum regi in illis que sunt contra deum: ⁊ hoc acceperant ut dicit Ra. Sa. ab eo quod dicitur Josue. j. Sicut obediuimus in cūctis moysi: ita obedicmus ⁊ tibi: tm̃ si dominꝰ deus tuus tecum. i. in illis in quibus voluntas tua est concors voluntati diuine tibi obedicmus: ⁊ non in alijs. q Et ait rex ad doech. iste non fuit iudeus natione: sed idumeus conuersus ad iudaismū ⁊ ideo nō in tantū horruit interficere sacerdotes sic alij. verūtamen non fuit solus: quia non posset tot homines interficere: ⁊ ciuitatem destruere: nisi fuissent plures mali secum. r Vestitos ephot lineo. venerant enim ad regem in vestibus in quib⁹ ministrabāt ante deum: ut magis flecterent animum eius iratum. s Nobe autē ciuitatem sacerdotū percussit ⁊c. s. de mādato saul. in q̃ apparet magna crudelitas in vastatiōe tot bonorum: ⁊ in iugulatione tot innocētiū. t Euadens autē. hic consequenē ponit huius facti denunciatio ipsi dauid per ipsū abiathar: q̃ effugerat: ut p dauid tutaretur: propē quē dom⁹ patris sui structa fuerat. v Et ait dauid ad abiathar: sciebam ⁊c. hic ponit scire ipsius prie. p cōiecturare uel timē: nō tm̃ reuelauit d achimelech: q; de futuro cōtingenti certitudinē nō habebat: ⁊ q; si fecisset sibi periculū imminebat: q; forte p sacerdotes fuisset retēt⁹ ⁊ sauli traditꝰ. ipse autē magis debebat peccare ꝓpio periculo ꝙ alieno. Si autē queraf̃ ꝗre doech nō detinuit eum: ⁊ ꝗre nō vocauit ad hoc adiutorium sacerdotū. dicēdum ꝙ ex voto fuerat plurib⁹ diebus i loco tabernaculi cū oratiōis vl̄ ad discē dū legē: ut dicunt hebrei: ꝓpē q̃ ingrabat modū recedēdi ipsi⁹ dauid a saule: ⁊ ꝙ fugēt ibi bannit⁹. x Cap. xxiij

me insidiantē mihi vsq; hodie Respondēs aūt doech idumeus qui assistebat: ⁊ erat primus inter seruos saul: vidi inquit filium ysai in nobe apud achimelech filium achitob sacerdotē. Qui consuluit p eo dominū: ⁊ cibaria dedit ei: Sed ⁊ gladium goliath philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum achimelech sacerdotem filium achitob: ⁊ omnem domū patris eius sacerdotum q̃ erāt in nobe. Qui vniuersi venerūt ad regē. Et ait saul ad achimelech: Audi fili achitob. Qui respondit: Presto sum domine. Dixitq; ad eū saul: Quare conjurastis aduersum me tu ⁊ filius ysai: ⁊ dedisti ei panes ⁊ gladium: ⁊ consuluisti pro eo dominū ut cōsurgeret aduersum me insidiator vsq; hodie ꝓmanens: Respondensq; achimelech regi ait: Et quis in omnib⁹ fuis tuis sicut dauid fidelis:] ⁊ gener regis: ⁊ pergens ad imperium tuum: ⁊ gloriosus in domo tua: Nū hodie cepi pro eo consulere dominum:] Absit hoc a me. Ne suspicetur rex aduersum seruū suum rem huiuscemodiꝰ vniuersa domo patris mei. Non enim sciuit seruus tuus quicq;]super hoc negocio uel modicū uel grande. Dixitq; rex: Morte morieris achimelech: tu ⁊ ois domꝰ patris tui. Et ait rex emissarijs qui circūstabant eum:

Conuertimini ⁊ interficite sacerdotes domini. Nam manꝰ eorum cum dauid est: scientes ꝙ fugisset: ⁊ non indicaueruut mihi. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini. Et ait rex ad doech: Conuertere tu: ⁊ irrue in sacerdotes domini. Conuersusq; doech idumeus irruit in sacerdotes: ⁊ trucidauit in die illa octogintaq;nq; viros vestitos ephot lineo. Nobe autem ciuitatem sacerdotū percussit in ore gladij: viros ⁊ mulieres ⁊ paruulos ⁊ lactantes: bouemq; ⁊ asinū ⁊ ouem in ore gladij. Euadens autem vnus filius achimelech filij achitob: cuius nomen erat abiathar: fugit ad dauid: ⁊ annunciauit ei ꝙ occidisset saul sacerdotes domini. Et ait dauid ad abiathar Sciebam enim in die illa ꝙ cū ibi esset doech idumeus proculdubio annunciaret sauli. Ego sum reus omnium animarum pris tui. Mane mecū: ne timeas. Si quis quesierit aiam meam: queret ⁊ aiam tuā: mecūq; seruaberis.

XXIII

Et annūciauerunt dauid dicētes: Ecce philistijm oppugnant ceilā ⁊ diripiūt areas. Cōsuluit ergo dauid dñm dicens: Nū vadam ⁊ percutiam philistheos istos: Et ait dñs ad dauid. Vade ⁊ percuties philisteos: ⁊ saluabis ceilā. Et dixerūt viri q̃

Et annūciauerunt dauid. Postq; saul persecutus fuerat dauid eum banniendo. hic consequenter eū persequit multiplicit insequēdo. ⁊ q; de⁹ facit cū tētatiōe pueritū: nō circa b p ponit p dauid duplex insultus. 2° triplex puer⁹. ca. xxiij. Circa primū saul psequit dauid. p in ciuitate. 2° in deserti vastitate ibi: Et vidit dauid. Prima in tres q; primo ceila p dauid ptegit. secundo in ea p dauid obsidio disponit ibi: Nūciatū est aūt sauli. tertio dauid dei reuelatione eripit ibi: Quod cū rescisset. Circa primum dicitur: Et annūciauerūt dauid. s. viri de ceila iminens eis periculū. y Cōsuluit ergo dauid dominū. erat enī paratus iuuare filios israel: tū q; eos diligebat: tum quia iam erat inunctus rex. ⁊ ideo curam habebat de eorum salute: tamen sic debebat prius voluit dominū consulere. sed viri sui eum auertebāt dicētes:

a Ecce nos hic i iudea existẽtes timemus ꝛc. quasi dicãt. si ierimus ad bellandũ contra philisteos audiet saul: ꝛ sic dato q̃ vicerim⁹ philisteos oportebit nos pugnare ꝑ saulẽ: ꝛ nõ p̃terimus, ppt̃ laborẽ belli precedẽtis. b Rursũ g̃ dauid cõsuluit dñm, nõ qz dubitaret de victoria cũ iã sup̃ habuisset diuinũ rñsum: sed ut ex duplici rñso diuino viri sui essent ꝓfortati ꝛ parati ire cum eo. c Et pugnauit adũsum philisteos, eos rebellãdo. iõ lr̃dit: d Et abegit iumẽta eor. que aduxerant philistei ad portãdũ i terrã suam blada ꝛ alia bona hebreorũ. e Porro eo tempore ꝛc. istud subdit ad rñdendũ questioni tacite. qz dictũ est q̃ dauid bis cõsuluit dñm: iõ posset queri p quẽ ꝛ quõ: ꝛ rñdet hic q̃ per abiathar sacerdotẽ q̃ fugiẽs ad dauid secũ apportauerat ephot: que ẽ vestis sũmi sacerdotij in q̃ erat rõnale iudicij: in quo apparebat rñsio domini: put dictũ fuit Exodi. xxviij. f Nũciatum est. hic ꝑ̃ter ponit dispositio ad obsidẽdum dauid i ceila p saul ꝛ viros eius. ꝛ ꝑz littera. g Nõ cũ dauid resciſſet. hic ꝑ̃ter ponitur ereptio dauid cũ dicit: Nõ cum resciſſet. p explozatores suos. eo q̃ semper de saule timebat. h Dixit ad abiathar ꝛc.] i. induc te veste sacerdotali ad cõsulẽdũ dñm. i Et ait dauid. s. p sacerdotem dñm ꝓsulentẽ k Et euertat vrbẽ ꝓpt̃ me. silli de ciuitate noluerũt me ei tradere. l Si tradẽt me ꝛc] ut precaueant ciuitati sue. licz iste due interrogationes sint scripte immediate absq; rñsione media, nõ tñ sic fuerũt facte: sed habito rñso de prima. s. de aductu saul: facta fuit secũda de traditiõe dauid. m Et ait dñs descẽdet. i. si mãseris in ciuitate descẽdet. qz nõ venit illuc: ut postea habet: qz dauid inde recesserat. n Et dixit dñs tradẽt. s. si mãseris in ciuitate: ꝛ saul illuc venerit: ita q̃ additionalis est vera: q̃uis neutrũ euenerit: sic ista ẽ vera. si homo vlat bz alas. q̃uis vtraq; ps cõditionalis sit falsa. seq̃t: o Quãobrẽ dissimulauit exire. post dauid. p tũc. p Querebat tñ ꝛc.] nõ q̃ semp ipsũ actu quereret sed qz semp habebat wlũtatẽ querẽdi si facultas capiẽdi se offerret uel qz sp actu ipsũ querebat nõ p se ꝑ explozatores. q Et vidit dauid. hic ꝑ̃ nouit̃ ponit̃ ꝓsecutio dauid i deserto. q̃n eni saul vidit se eẽ frustratũ ab intentione sua de obsidione dauid i loco clauso muris. persecut⁹ fuit eũ in nemoribꝰ ꝛ siluis. In qua ꝓsecutione sic ꝓcedit̃: qz primo dauid a ionatha cõfortatur. 2° a suis cõtribulibꝰ accusat. ibi: Ascenderũt aũt ziphei. 3° saul in latibulis cum persequtat. ibi: At illi surgentes. Circa primũ dicitur: Et vidit dauid q̃ egressus eẽt saul. ad q̃rendũ dauid p nemora ꝛ deserta: ꝛ iõ ꝓsabat dauid i tutioribus locis. ꝛ hoc ẽ qõ dr̃: r Dauid erat i deserto ziph. q̃ ẽ locꝰ nemorosus ꝛ opacus. s Et surrexit ionathas. de societate patris ipso ignorante. t Et abiit ad dauid i siluã. sciebat eni vbi eẽt: qz frequẽt mittebãt nũcios ad inuicẽ: occulte tñ. ceca patẽt vsq; ibi v Percussit itaq; ptq; fedꝰ tribꝰ eni vicibꝰ iniit ionathas fedus cum dauid. p̃ i domo. 2° in agro: ut ꝑz ex supradict̃. xxiij. ca. ꝛ. xx. 3° in deserto. ut hic ꝑz: in signũ q̃ fidelis aĩa q̃ significat̃ p ionathã dz inire fedꝰ cũ deo q̃ p dauid intelligit̃. p̃ in domo cordis. 2° in agro opis. 3° i deserto ꝓtẽplatiõis. x Ascenderũt ãt ziphei. h ponit̃ accusatio dauid p cõtribules suos. ziphei eni descẽderunt a ziph q̃ fuit de genere caleph: ut habet̃ .j. Parali. ij. ca. ꝛ. iiij. caleph autem fuit de tribu iuda: sic ꝛ dauid. Et q̃ ꝑz q̃ ziphei fuerũt de eadẽ tribu cũ dauid. ex q̃ ꝑz malicia eoꝝ q̃ ꝓtribulẽ suũ inocẽtẽ accusauerũt: ꝛ cũ h ad tradendũ eũ ꝓditorie se obtulerũt. ꝛ ꝑz lr̃a vsq; ibi: y Cõsiderate ꝛ videte ꝛc.] qz ad euitãdũ insidias meas mutat loca ꝛ sic nõ possũ eũ inuenire z Et reũtimini ꝛc.] i. denũciãdo mihi certa loca i q̃b⁹ inueniat̃ ne exercit⁹ me⁹ incertitudinaliter vagãdo ab ei⁹ captiõe fraudet̃. a Q̃ si etiã i terrã ꝛc] i cauernis. b Persequtabor eũ ꝛc] h dixit saul. ut ziphei essent magĩ animati ad faciẽdũ wlũtatẽ ipsi⁹ saulis q̃si boues militares illi⁹ tribꝰ essent ꝓtra dauid i facto isto. sic ꝛ ipsi. ꝛ forsitan ita erat q̃ sic ziphei q̃ erãt boues rurales timore uel fauore regis erãt ꝓ illi dauid. sic ꝛ boues bellatores saltem ꝓ magna ꝑte. c At illi sur. h ꝑ̃ nouit̃ describit̃ ꝓsecutatio ipsi⁹ dauid

erant cum dauid ad eum. Ecce nos[a] hic in iudea consistentes timemus: quãto magis si ierimus in ceilam aduersũ agmina philistinorũ? Rursum[b] ergo dauid ꝓsuluit dominũ. Qui respondẽs ait ei: Surge ꝛ vade i ceilam. Ego enim tradam philisteos in manu tua. Abiit ergo dauid ꝛ viri eius in ceilã: ꝛ[c] pugnauit aduersũ philisteos. Et[d] abegit iumenta eorum ꝛ percussit eos plaga magna: ꝛ saluauit dauid habitatores ceile. Porro[e] eo tẽpore quo fugiebat abiathar filius achimelech ad dauid in ceilam: ephot secũ habẽs descenderat. Nunciatum[f] est autem sauli q̃ venisset dauid i ceilã. Et ait saul: Tradidit eum dominus i manus meas: cõclusus q; est introgressus vrbem: in qua porte ꝛ sere sunt. Et precepit saul omni populo ut ad pugnã descenderet in ceilam: ꝛ obsideret dauid ꝛ viros eius. Quod[g] cum dauid rescisset q̃ prepararet ei saul dam malũ: dixit[h] ad abiathar sacerdotẽ: Applica ephot] Et[i] ait dauid: Domine deus israel audiuit famã seruus tuus q̃ disponat saul venire in ceilã ut[k] euertat vrbem propter me. Si[l] tradent me viri ceile i manus eius:] ꝛ si descendet saul sicut audiuit seruus tuus: domine deꝰ israel indica seruo tuo. Et[m] ait dominꝰ: Descẽdet. Dixitq; rursum dauid: Si tradẽt me viri ceile: ꝛ viros q̃ sũt mecũ i manus saul? Et[n] dixit dominꝰ: Tradẽt. Surrexit ergo dauid ꝛ viri eius quasi sexcẽti: ꝛ egressi de ceila huc atq; illuc vagabantur incerti. Nuncia tũq; est saul q̃ fugisset dauid de ceila ꝛ saluatꝰ esset: quãobrem[o] dissimulauit exire. Morabatur aut̃ dauid in deserto in locis firmissimis: mãsitq; in monte solitudinis ziph i monte opaco. Querebat[p] eũ tamen saul cunctis diebus:] ꝛ nõ tradidit eũ dominus in manꝰ eiꝰ. Et[q] vidit dauid q̃ egressus eẽt saul ut quereret animam eius. Porro dauid[r] erat i deserto ziph i silua. Et[s] surrexit ionathas filiꝰ saul: ꝛ[t] abiit ad dauid i siluã: ꝛ cõfortauit manꝰ eiꝰ i deo: dixitq; ei: Ne timeas. Neq; enim inueniet te manꝰ saul patris mei. Et tu regnabis super israel: ꝛ ego ero tibi secundus. Sz ꝛ saul pater meus scit hoc. Percussit[v] ergo vtriq; fedus coram domino. Mansitq; dauid in silua: ionathas aut̃ reuersus est in domũ suã. Ascenderunt[x] aũt ziphei ad saul i gabaa dicẽtes: Nõne ecce dauid latitat apud nos in locis tutissimis siluę in colle achille que est ad dextram deserti? Nunc ergo sic desiderauit anima tua ut descẽderes: descende. nostrũ autem erit ut tradamꝰ eum in manꝰ regis. Dixitq; saul. Benedicti vos a domino: quia doluistis vicem meam. Abite ergo ꝛo ꝛ diligentius prepara te: ꝛ curiosius agite: ꝛ considerate locum vbi sit pes eius: uel quis viderit eum ibi vbi dixistis. Recogitat enim de me q̃ callide insidiẽr ei. Considerate[z] ꝛ videte omnia latibula eius] in quibus absc̃onditur: ꝛ reuertimini ad me ad rem certam] ut vadam vobiscũ. Q̃[a] si etiã in terram se obstruxerit.] perscrutabor[b] eum in cunctis milibus iuda.] At[c] illi surgẽtes

a saule per indiciū ziphēorū. ⁊ hoc est quod dicit: a Abierunt in ziph ante saul. ut explorarēt loca i quibus dauid latitabat. b Dauid autē ⁊c. ¶ Dicit Ra. Sa. q maon ē nomen ciuitatis cui adiacet deserтū ab ea sic nominatū. c Iuit ergo saul ⁊ socij eius. post renūciationē ziphēorū: ut dictū ē. d Et nūciatū ē dauid. per explorātores suos. e Stratimq; descendit ad petrā. Dicunt aliqui q est nomen castri: vbi dauid reposuit ea q̄ habebat ut esset expeditior. Alij autē dicunt q erat caverna in rupibus magna ⁊ occulta in qua dauid reposuit p̄dicta: noluit tamen ibi remanere: ne forte per saul ibi includeret. sequit: f Porro dauid ⁊c. ¶ Sed videtur q in hoc dubi⁹ fuerit in fide: quia per reuelationem diuinam certitudinaliē habuerat ipsū fore regem p̄o saul. dicendum q non desperabat euasionē p̄o sua persona: quia certus erat de impletiē diuini p̄missi: ℔ desperabat se posse euadere absq; bello cū saule: quod quidem bellū horrebat: q̄ timebat de morte virorū suorū ⁊ aliquorum qui erant cum saule eum sequentium in hoc magis inuolūtarie q̄ voluntarie. g Et nūci⁹ venit ad saul ⁊c. hoc factū est ex condescensione diuina: ut saul impediretur a captione dauid. h Propter hoc vocauerūt ⁊c. ¶ q̄ ibi fuit diuinus exercitus saulis a p̄secutiē dauid. i Cap. xxiij.

ASCēdit ergo dauid. Postq; descriptus est multiplex insultus cōtra dauid: hic cōsequenter describitur triplex dei p̄tuentus erga ipsum. quia primo saul eius p̄secutor manibus eius traditur. secundo nabal eius irriso: moritur. ca. xxv. tertio saul fact⁹ erga eū mentitor iterum ei exponitur. ca. xxvj. Prima in duas: quia primo describit crudelitas saulis dauid p̄sequētis. secūdo benignitas ipsius dauid sibi parcentis. ibi: Eratq; ibi spelūca. Crudelitas autem saulis apparet eo q̄ q̄rebat dauid in rupibus⁹ quasi inaccessibilibus: ita q̄ ex desiderio occidendi eū exponebat se ⁊ suum exercitium periculis multis ⁊ magnis. ⁊ hoc est quod dicitur: k Perrexit ad inuestigandū ⁊c. ¶ i. capreis silvestribus. ⁊ dicunt aliq̄ q̄ iste capre sunt bui⁹ conditionis q̄ de alto possunt precipitare se: ⁊ in cornibus suis se recipere absq; lesione. l Et venit ⁊c. ¶ i. q̄ erant ꝑpe viam eōm. vñ in hebreo habetur: abierūt[a] in ziph añ saul. Dauid[b] autē ⁊ viri eius erāt in deserto maon ¶ in cāpestrib⁹ ad dextrā iesimuth. Iuit[c] ergo saul ⁊ socij ei⁹ ad q̄rendū eū. Et[d] nūciatū ē dauid: stratimq; descēdit ad petram: ⁊ versabatur in deserto maon. Quod cū audisset saul: persecutus est dauid in deserto maon. Et ibat saul ⁊ viri eius ad latus montis ex parte vna: dauid autem ⁊ viri eius erant in latere montis ex parte altera. Porro[e] dauid desperabat se posse euadē ¶ a facie saul. Itaq; saul ⁊ viri eius in modum corone cingebant dauid ⁊ viros eius ut caperent eum. Et[f] nuncius venit ad saul dicēs: Festina ⁊ veni: quoniā insuderūt se philistīm super terram. Reuersus est ergo saul desistens persequi dauid: ⁊ perrexit in occursum philistinorū: propter[h] hoc vocauerunt locum illū petram diuidentem. ¶ xxiiij

ASCendit[i] ergo dauid inde: ⁊ habitauit i locis tutissimis engaddi. Cūq; reuers⁹ esset saul postq; persecutus est philisteos: nunciauerunt ei dicentes: Ecce dauid in deserto est engaddi. Assumens ergo saul tria milia electorū virorū ex omni isr̄l: perrexit[k] ad inuestigandū dauid ⁊ viros ei⁹ etiā sup abruptissimas petras que solis ibicibus pue sunt. ¶ Et[l] venit ad caulas ouiū q̄ se offerebāt vianti: ¶ Eratq; ibi[m] spelunca quā ingressus est saul ut purgaret ventrē. Porro dauid ⁊ viri eius in interiore parte spelunce latebant. Et dixerunt serui dauid ad eū. Ecce[n] dies de qua locutus est dominus ad te: ego tradam ¶ tibi inimicum tuū ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo dauid ⁊ precidit ora chlamydis saul silenter. Postq; hec percussit[o] cor suū dauid: eo q̄ abscidisset oram chlamydis saul. Dixitq; ad viros suos: ꝓpitius sit mihi dominus ne faciā banc rem dño meo christo domini ut mittam manū meā in eū: quia christus dñi est. Avertit[p] dominus: quia nisi dñs percussit eum: aut dies ei⁹ venerit ut moriatur: aut descendens in prelium perierit: propitius[q] mihi sit dominus ut non mittam manū meam i christū domini. Et consregit dauid viros suos sermonibus istis: ⁊ non permisit eos ut consurgerent in saul. Porro saul exurgēs de spelunca p̄gebat cepto itinere. Surrexit[r] aūt dauid post eū: ⁊ egressus de spelunca clamauit post tergū saul dicens: Domine mi rex. Et respexit saul p⁹ se: ⁊ inclinans se dauid p̄pronus in terrā adorauit: Dixitq; ad saul: Quare audis ꝟba hoīū loquētiū: dauid q̄rit malū aduersū te: Ecce hodie viderūt oculi tui q̄ tradiderit te dominus ī manu mea in spelunca: ⁊ cogitaui ut occiderem te: sed pepercit tibi oculus meus. Dixi enī: Nō extendam manū meam in dominū meū: quia christus domini est. Quin poti⁹ pater mi vide ⁊ cognosce oram chlamydis tue in manu mea: quō cum preciderem summitatem chlamydis tue: nolui extendere manū meam in te. Animaduerte ⁊ vide: q̄m nō ē in manu mea malum neq; iniquitas: neq; peccauī in te. Tu autem insidiaris anime mee: ut auferas eam. Ad caulas ouiū sup viā. venit aūt illuc saul nō ad querēdum dauid: q̄ nō credebat q̄ auderet se ꝑpe viā ponē℔ venit illuc q̄ recedens ab ipsi⁹ dauid inuestigatione: quē in locis aptis p̄o fugitiuis nō inuenerat: ⁊ dauid i caverna vie propinqua cū viris suis se posuerat eo q̄ similiē credebat q̄ saul eū ibi nō q̄reret sed tm̄ in locis a coi strata remot⁹. m Eratq; ibi spelunca. Hic ꝓnē describit benignitas dauid parcētis saulī ipsū ad mortem p̄sequēti, vbi p̄ describit ipsi⁹ dauid miseratio. 2° miserationis declaratio ibi: Surrexit aūt dauid post eū. 3° saulis rūsio ibi: Cum aūt cōplesset dauid. Miseratio aūt dauid apparet manifeste i duob⁹ s. ei parcendo cum posset eū occidē: ⁊ viros suos refrenādo ab ei⁹ invasione. ⁊ p3 hrā. bis exceptis. n Ecce dies ⁊c. ¶ In scriptura p̄cedēti nō inuenit̄ h. sed doctores dicūt coiter q̄ hoc fuit sibi dictū q̄n fugiēs saul venit ad samuelē: ut dictū ē. ℟. xix. o Percussit cor suū dauid. i. p̄scia sua eū reprehēdit: ⁊ sic dauid ē accusatiui casus: q̄ i hoc fecerat irreuerētiā ipsi saul: q̄ honorādus erat q̄diu i regno tolerabatur a deo: ꝑpē q̄ dicunt hebrei q̄ dauid circa mortē fuit punit⁹ in simili. s. i debit⁹ q̄bus oper⁹ nō calefiebat. ut plenius videbitur. j. iij. li°. p Dixit dñs ⁊c. vsq; ibi exclusiue: Et cōfregit dauid ⁊c. nō est in hebreo nec in libris correctis. Fuit enī quid appositū p modum glose: ⁊ postea insertū est textui p̄ ignorantiā scriptor⁹ seu aliquor⁹ corrector⁹. Causa saūt appositiōis p̄mo p modū glose ut credo fuit q̄. j. xxvj. ca. dauid dixit ista ꝟba in filī casu q̄ poterat interficere saul. q Surrexit aūt dauid. Hic ꝓnē describit dicte miserationis manifestatio: p hoc q̄ dauid aliquātulū sequēs saulē oñdit ei ptē sue chlamydis abscisā p ℔ manifeste declarās q̄ ita facilē eū occidisset si voluisset. ⁊ p ℔ ꝑbat falsitatē dicēb⁹ ⁊ alior⁹ q̄ accusabāt dauid erga eū. ⁊ p3 hrā vsq; ibi:

a Ulciscatur dominus me ex te. hoc dixit celo iusticie nō vindicte. b Manus autem mea ꝛc.] nullus enim debet de propria iniuria sumere vindictam per se nisi incūbat sibi ex officio. ⁊ tunc melius esset ꝙ per aliū faceret. vnde legitur de platone ꝙ seruū suū peccantem cōtra se tradidit alteri puniendū: ne ipse ꝓpria iniuria motꝰ mensurā excederet rationis. c Sicut ⁊ i prouerbio ꝛc] i. ꝓbo vulgari. d Ab impijs egredietur impietas. hoc enim dicebatur qñ dominꝰ ꝙ aliquem malū sumebat vindictam de alio peiori vel eque malo. ⁊ quia dauid sentiebat se inocētē. nolebat ꝙ talis vindicta per ipsum fieret de saule. sed si deus vellet facere per aliquē malum hominem faceret: sicut factū fuit postea: qz a philistеis fuit saul occisꝰ: ut habet. j. xxxj. ca. hebrei autē dicunt hic: Sicut in prouerbio antiquo dicitur ꝛc. dicentes ꝙ istud prouerbiū est lex data a deo: qui dicit antiquus dierum: Dañ. vij. Accipiunt autem hoc a lege Exo. xxj vbi dicit de occiso a casu ꝙ dñs tradidit eum in manu occidentis: qđ dicūt accidere propt̄ peccatū occultum ipsiꝰ occisi: ꝓ quo erat dignꝰ morte. Et ꝓ aliquo peccato occulto ipsius occidentis: ꝓ quo erat dignus expelli ad tempus de sua ciuitate. s. vsq; ad mortem summi pontificis. ⁊ quia dicta peccata occulta nō possunt vindicari per humanū iudiciū. isto modo vindicant̄ per diuinū. sed hoc dictum non est semper verū: licet aliqñ possit cōtingere: qz frequēter contingit homicidiū casuale absq; peccato occidentis vel occisi hoc demerente scōm diuina iudicia nobis occulta: oīa tamen ad bonū electoꝝ ordinant̄. e Quē persequeris? q. d. vile ē tibi me pseq; etiā dato ꝙ essem nocens: cū sim nullius mōmēti respectu tui. f Cū aūt cōpleret. hic ꝓpriē ponitur ipsi saulis rīsio: q quietus ⁊ cōfusus de sua neqtia dixit: g Justior me es. ista ē cōparatio abusiua. ac si diceretur. nir ē albior: cozuo. b Quis enī cum inuenerit ꝛc] .q. d. hoc nullꝰ faceret nisi esset valde bonus ⁊ perfectus. ⁊ in hoc confitetur ipsum dauid esse dignū regno. iō subdit: i Et nūc qz scio ꝛc.] Dicūt aūt aliqui hebrei ꝙ hoc sciuit ꝓ signū sibi datū a samuele quia ille regnaret post eum qui scinderet vestem eiꝰ: put fuit dictū. ca. xv. k Jura mihi in dño ꝛc. videś eū pronū ad misericordiā. habita ꝓ se misericordia vna: petit aliā pro semine suo. l Et iurauit dauid. tangq; pnꝰ ad misericordiā. m Abijt ergo saul ꝛc. penitens de persecutione dauid. sed hoc tm̄ fuit ad horam: ut ex sequentib⁹ patebit. Videretur forte alicui ꝙ dauid peccauit iurando facere misericordiam ipsi sauli cum sciret eum esse a domino reprobatū. Item quia istud iuramentū transgressus fuit: ut videt quia septem viros de filijs saul tradidit crucifigēdos: ut habetur. j. ij. liꝰ. xxj. ca. Ad primum dicendum ꝙ dauid nesciuit saul reprobatum simpliciter. s. q̄tum ad vitā eternam: sed tm̄ respectu regni temporalis: non autem per iuramentū suū concessit filijs saul ꝙ regnarent. sed solū ꝙ viuerēt: quod poterat stare absq; boc ꝙ regnarent: propter quod iurando non peccauit. imo opus perfectionis fecit: sm̄ illud Matb. v. Benefacite his qui oderunt vos ꝛc. Similiter nō fuit trangressus iuramentum: quia in omni iuramento voluntas superioris intelligitur excepta ⁊ maxime ipsi⁹ dei: de cuius voluntate expressa fuit punita posteritas saul propter gabaonitas: que punitio nō debebat fieri per penam pecuniariam: sed per mortē saltem aliquoꝝ. ⁊ ideo non peccauit tradēdo illos septem viros crucifigēdos: nec per hoc fuit de leta posteritas saul: quia dauid reseruauit miphiboseth: ut ibidem habetur qui descēdit de saul ꝓ ionathā filiū eiꝰ. n Cap. xxv.

Judicet dominꝰ inter me ⁊ te: ⁊ vlciscatur me dominꝰ ex te: manus aūt mea non sit in te.] sicut ⁊ in puerbio antiquo dicitur.] Ab impijs egredietur impietas. Manus ergo mea nō sit in te. Quem persequeris rex isrl̄ quem persequeris: Canem mortuū persequeris: ⁊ pulicem vnū. Sit dominꝰ iudex: ⁊ iudicet inter me ⁊ te: ⁊ videat ⁊ iudicet causam meā: ⁊ eruat me de manu tua. Cum aūt complesset dauid loquēs sermones hui⁹cemodi ad saul: dixit saul: Nūquid vox hec tua ē fili mi dauid: Et leuauit saul vocē suam ⁊ fleuit: dixitq; ad dauid: Justior tu es ꝙ ego: Tu enī tribuisti mihi bona: ego aūt reddidi tibi mala. Et tu indicasti hodie que feceris mihi bona: quō tradiderit me dñs in manu tua: ⁊ non occideris me Quis enī cū inuenerit inimicum suum dimittet eum in via bona:] Sed dñs reddat tibi vicissitudinem banc ꝓ eo qđ hodie operatꝰ es in me. Et nūc quia scio ꝙ certissime regnaturus sis: ⁊ habitur] in manu tua regnū isrl̄: iura mihi ī domino ne deleas semē meū post me neq; auferas nomen meū de domo patris mei. Et iurauit dauid sauli. Abijt ergo saul in domum suam: ⁊ dauid ⁊ viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

XXV.

Mortuꝰ est autē samuel: ⁊ congregatus est vniuersus isrl̄: ⁊ planxerunt eū] nimis: ⁊ sepelierūt eum in domo sua in ramatha. Consurgensq; dauid descēdit in desertum pharan. Erat aūt vir quispiam in solitudine maon ⁊ possessio eius in carmelo: ⁊ homo ille magnus nimis: erātq; ei oues tria milia ⁊ mille capre. Et accidit ut tonderetur grex eiꝰ in carmelo. Nomē autem viri illius erat nabal: ⁊ nomen vxoris eius abigail. Eratq; mulier illa prudētissima ⁊ speciosa.] Porro virꝰ eiꝰ durus ⁊ pessimꝰ ⁊ malicios⁹. Erat autem de genere caleph.

Mortuus est autē samuel. Hic consequenter ponitur secundus prouentus per mortē iniqui nabal: qui diuina vltione mortuus est: eo ꝙ vituperauerat dauid ⁊ seruos eiꝰ inique: ⁊ sic vxor eius ⁊ quicqđ habebat fuit ipsius dauid: ꝓmittitur tamen hic mors samuelis iusti preciosa: ut per hoc magis appareat mors hominis iniqui ignominiosa: scōm ꝙ dicit ꝓuerbioꝝ. x. Memoria iusti cū laudibus: ⁊ nomen impioꝝ putrescet. ⁊ hoc est quod dicitur de samuele ad eius laudem. o Et congregatꝰ est vniuersus ꝛc.] de morte vero nabal nullus planctus scribitur. Sed hic oritur questio: quō secundus liber regum dicitur ipsiꝰ samuelis sicut ⁊ primus. cū tamen ab isto loco ⁊ deinceps non potuerit scribere. s. post mortem suam. Ad quod dicitur ꝙ vnus de discipulis suis residuū scripsit: qui ab aliquibus dicitur fuisse nathan prophetа: ⁊ ideo ascribitur samueli. sicut factū discipuli magistro. p Erat autem vir ꝛc. Hic consequēter agitur de ipso nabal. vbi primo describitur nabal ⁊ abigail ꝑsonalis conditio. secūdo ipsius dauid curialis petitio. ibi: Cum ergo audisset. tertio rusticana responsio. ibi: Respondens aūt. quarto abigail prouida obuiatio. ibi: Abigail autem. quinto circa nabal diuina vltio. ibi: Dilueulo autē Circa primū dicitur. Erat autē vir quispiam in solitudine maon. li solitudine nō est i hebreo. nec ē de textu. quia sm̄ ꝙ dicit liber de questionibus hebraicis manebat in ciuitate maon. Sed eius animalia erant in monte carmelo vbi habebat domū pro pastoribus ⁊ pecoribus ad quem venit pro tondendis ouibus cum vxore sua. Sciendum autem ꝙ iste carmelus est mons in sorte iude. Alius autem carmelus vbi helias interfecit sacerdotes baal est in tribu isachar. Exprimit nomen viri ⁊ vxoris. cum dicitur: Nomen autem ꝛc. ⁊ conditio vtriusq; cum dicitur: q Eratq; illa mulier prudentissima ⁊ speciosa. ⁊ sic erat mente ⁊ corpore gratiosa. r Porro vir eius durus. ad conueniendum. s Et pessimus ⁊ malicios⁹. ad iniuriandum proximū ⁊ decipiendum. t Erat autem de genere caleph. hoc autem non additur ad designandum ꝙ caleph fuerit talis: quia fuit virtuosus ⁊ bonus: ut patet Numeri xiij. ⁊ Josue. xiij. sed ad ostendendum ꝙ nabal erat de tribu iuda sicut ⁊ dauid: ⁊ ideo grauius peccauit ipsum vituperando. sequit:

a Cum autē audisset. Hic ꝓnter ponitur ipsi⁹ dauid curialis petitio: quod patet primo ex amicabili salutatione cū dicitur: Et salutabitis eum ⁊c. hoc autē quod ibi sequit: Ex multis annis saluos faciens tuos ⁊ oīa tua. non est in hebreo. secūdo ex rationabili allegatione: vbi tangūt quinq; rōnes quib⁹ nabal debebat inclinari ad exauditionem petitiōis. prima est q; dauid ⁊ viri eius pacifice ꝓuersati fuerant cū pastorib⁹ nabal: licz possent omni die accipere qō habebāt. ⁊ hoc notatur cū dicitur: b Mūrō eis molesti fuim⁹. secūda q; eos ⁊ gregē secure seruauerāt a feris ⁊ prędonib⁹. ⁊ hoc notatur cū dicit: c Nec aliqd defuit eis q̄cq; de grege ⁊c. prędones enī nō audebāt illuc accedē timore ipsius dauid. vñ dicit ī. Erāt nobis pro muro. tertia ē humilis modus petēdi. ibi: d Nunc ergo inueniant pueri tui gratiā ⁊c. cum tū dauid de iure posset accipere ꝓ sua uolūtate cū esset rex inunctus ⁊ in necessitate posit⁹. quarta ē rōne dici festiui. cū dicit: e In die enī bona ⁊c. faciebant enī hebrei festū magnū tonsorib⁹ suis ⁊ pastoribus in die tonsionis ouiū ī memoriā patriarchaꝝ q̄ fuerant pastores ouium: ut habetur Heñ. xlvij. ⁊ talib⁹ dieb⁹ solēt uoies magī esse curiales. quinta rō accipit ex pte rei petite; quā simplicit ponūt in uolūtate nabal ꝓtum ad qualitatem ⁊ quātitatē. qō notat ibi: Nōcunq; inuenerit man⁹ tua ⁊c. f Rndēs autē nabal. Hic ꝓnē ponit rusticana rnsio: q; nō solū negauit qō petebat: ꝫ etiā a conuitijs ichoauit dicēs: g Quis est dauid. q. d. nulli⁹ valoris: q; discēdit de alienigena muliere. s. de ruth moabite. ⁊ nō solū uituperauit dauid: sed ⁊ uiros ei⁹ dicens: h Hodie increuerunt ⁊c. ita q; notauit eos de seruilitate ⁊ malignitate: propter quā fugitiui essent. i Tollā ergo ⁊c. q. d. non debeo facere. k Et aquas meas. i. potus meos: quia frequenter in scriptura nomine aque intelligitur omnis potus: sicut nomine panis omnis cib⁹. vnde. xiij. Reg. vj. dicitur: Pone eis panē ⁊ aquam. ⁊ subditur ibidē: Et apposita est eis magna ciborū preparatio. l Regressi sunt ⁊c. vacui ⁊ uituperati. m Tūc ait dauid. merito prouocat⁹. n Accingatur unusquisq; ⁊c. ad accipiendū uindictam de tam uili rustico. o Abigail autem. Hic cōsequenter ponitur ipsius abigail prudens obuiatio. ⁊ secūdo ipsius dauid pacificatio. ibi: Cum autem uidisset. Circa primū premittitur facti notificatio ipsi abigail per unū de famulis suis dicētē ei: p Ecce dauid misit ⁊c. vbi patitur defectū victualiū. q Vt benedicerent domino nostro. cum curialiter salutādo: ⁊ eius beneficiū humiliter petēdo. cetera patēt ex predictis usq; ibi: r Considera ⁊c. precauēdo tibi ⁊ domui tue. s Quoniā completa ē ⁊c. quia in prōptu ē uindicta de malicia sua. cognoscebat enim iste animositatem dauid ⁊ uiroꝝ ei⁹. t Et aduersū domū tuam. i. in omnes nos redūdabit istud malum q̄ nos simus innoxij. u Et ipse ē filius ⁊c. q. d. iō dico tibi ꝫ q; marit⁹ tu⁹ uerbū meū nō recipet: ꝫ magis fureret. x Festinauit igit abigail. ad pcauēdum malo p̄dicto. ⁊ ps lrā usq; ibi: y Viro aūt suo ⁊c. q; ꝓ auaricia ⁊ nequicia sua totū impediuisset. z Et descenderet ad radicem montis ⁊c. vbi inē duos montes erat uallis media ad quam descendebat dauid ex pte una: ⁊ abigail ex opposita: ⁊ sic obuiabant mutuo. a Et ait dauid. re frustra fuaui ⁊c. Ista dixit dauid audita relatiē nūciox: ꝫ h ponit per recapitulationem: ut dicūt aliqui. uel procedēdo p uiam dicebat h uiris suis: ut dicūt alij: ⁊ forte utrunq; potuit cē. b Hec faciat dōs inimicis dauid ⁊c. h ē modus iurādi p execrationem qñ aliquis sibi imprecat malū futuꝝ nisi impleatur uerbū suū: ⁊ iō hic ꝓ ipso dauid accipiūt inimici dauid. esset alit iuramētū nullū: sed magis ueritatis: sicut ⁊ ꝫ. ex. ca. ī ꝓsimili ponit inimici dauid ꝓ ipso dauid ut ibidē dictū fuit. c Mingentē ad parietē. i. canē qui leuato crure mingit ad parietē. Dicūt etiā bicaliq; q ꝓ mingētē ad parietē intelligit infirm⁹ q; nō pōt surgē. ⁊ iō facit urinā inē lectū ⁊ parietē: ⁊ sic ē intellect⁹ ꝑbi q; nō parceret uiro ⁊ aiali: q; etiā canis q; propē uilitatē nō esset tāgend⁹: ⁊ infirm⁹ cui ꝓpē infirmitatē esset parcendū: nō euaderēt manū meā. Alij ꝫo dicūt q; ꝓ mingētē ad parietē intelligit oīs masculꝰ: q; mingit erectꝰ. ⁊ sic ē intellect⁹ ꝑbi q; dauid intendebat interficē oēs uiros. nō aūt mulieres. d Cū aūt uidisset.

Cum autem audisset dauid in deserto q; tonderet nabal gregē suū: misit decē iuuenes ⁊ dixit eis: Ascendite in carmelum ⁊ venietis ad nabal: ⁊ salutabitis eū ex nomine meo pacifice: ⁊ sic dicet: Sit fratrib⁹ meis ⁊ tibi pax ⁊ domui tue pax: ⁊ omnibus quecūq; habes sit pax: Ex mult⁹ annis saluos faciens tuos ⁊ omnia tua. Audiui q; tōderēt pastores tui greges tuos: qui erāt nobiscum in deserto. Nūq; eis molesti fuim⁹: nec aliqd defuit quicq; eis de grege omni tēpore quo fuerunt nobiscum in carmelo. Interroga pueros tuos: ⁊ indicabunt tibi. Nūc ergo inueniāt pueri tui gratiam i oculis tuis. In die enim bona uenim⁹ ad te. Quodcūq; inuenerit manꝰ tua da seruis tuis ⁊ filio tuo dauid. Cumq; uenissent pueri dauid: locuti sūt ad nabal oīa uerba hec ex nomine dauid: ⁊ siluerunt. Respondens autem nabal pueris dauid ait: Quis est dauid: ⁊ quis est filius isai? Hodie increuerunt serui q̄ fugiūt dominos suos. Tollam ergo panes meos ⁊ aq̄s meas ⁊ carnes pecorū que occidi tonsorib⁹ meis: ⁊ dabo uiris quos nescio unde sint? Regressi sūt itaq; pueri dauid per uiā suā: ⁊ reuersi uenerunt ⁊ annūciauerunt ei omnia uerba que dixerat nabal. Tunc ait dauid pueris suis: Accingatur unusquisq; gladio suo. Et accincti sūt singuli gladijs suis. Accinctusq; ē ⁊ dauid ense suo: ⁊ secuti sunt dauid quasi quadringēti uiri. Porro ducēti remanserūt ad sarcinas. Abigail aūt uxori nabal nūciauit unus de pueris suis dicēs: Ecce dauid misit nuncios de deserto ut benedicerent domino nostro: ⁊ auersatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis ⁊ nō molesti: nec quicq; aliqn̄ perijt omni tempore quo fuimus conuersati cum eis in deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte q̄ in die omnib⁹ diebus quibus pauim⁹ apud eos greges. Quā obrem cōsidera ⁊ recogita quid facias. Iqm̄ cōpleta ē malicia aduersum uirū tuum. ⁊ aduersum domū tuam: ⁊ ipse ē filius belial: ita ut nemo possit ei loqui. Festinauit igit abigail ⁊ tulit ducētos panes ⁊ duos utres uini: ⁊ quinq; arietes coctos: ⁊ quinq; sata polente: ⁊ centum ligaturas uuepasse: ⁊ ducentas massas caricarum ⁊ posuit super asinos. Dixitq; pueris suis. Precedite me: ⁊ ecce ego post tergum sequar uos. Viro aūt suo nabal non indicauit. Cum ergo ascendisset asinū ⁊ descenderet ad radicem mōtis: dauid ⁊ uiri eius descendebant in occursum eius. Quib⁹ ⁊ illa occurrit. Et ait dauid: Vere frustra seruaui omnia que huius erāt in deserto: ⁊ non perijt quicq; de cūctis que ad eum pertinebant: ⁊ reddidit mihi malum ꝓ bono. Hec faciat dōs inimicis dauid: ⁊ hec addat: si reliquero de omnib⁹ que ad ipsū ptinēt usq; mane mingentē ad parietem. Cū aūt uidisset abigail

Hic consequenter ponit ipsius dauid pacificatio: vbi primo premittitur ipsi⁹ abigail deprecatio. 2° ipsius dauid acceptatio ibi: Et ait dauid. Deprecatio autem abigail ostendit acceptabilis ꝑmo ex sui humilitate in facto cum dicit: Et prociditcoram dauid ꝛc̄, ꝛ verbo cū subdit: a Et dixit in me ꝛc̄].i. parata sum recipere quācunq; vindictā pro mariti mei iniq;tate, secundo ostendit deprecatio abigail acceptabilis ex rationabili allegatione cū dicit: b Loquat ꝛc̄, vbi primo allegat viri sui stulticiā: ꝛ iō factum suum viro prudēti nō est accipiēdum cordi. ꝛ hoc est qō dicit: c Ne ponat oro vomin⁹ meus rex cor suū ꝛc̄. q; scōm nomē suū stult⁹ est. nabal. n. stultus interpretat q.d. stult⁹ est re ꝛ nomine. 2° allegat suam ignorantiam dicēs: d Ego āt ācilla tua ꝛc̄.] q.d. si enim vidissem eos fuisset gratiose recepti nec recessissent vacui, tertio allegat diuinā clementiā: que parata ē semp parcere dicēs: e Nūc ergo dñe mi ꝛc̄.] q.d. verū est q; dñs viuit: ꝛ tu viuis: ira diuina clementia factū est ut venirem obuiā tibi ad impediendū ne venires ad effūdendū sanguinē. f Et saluauit manū tuā ꝛc̄. s. innocentem. sol⁹ enī nabal erat culpabilis: cū quo fuissent occisi inocētes. g Et nunc fiant ꝛc̄]. s. fatui ꝛ improuidi i factis suis. Ra. Sa. dicit q; abigail ꝑ dixit p spiritū ꝓphetie significans q; nabal cito moreret. h Quapropter suscipe bñdictionē hāc i. exeniū. i Auferiniquitatē ꝛc̄] recipiendo exeniū i signū remissiōis offense: quā abigail sup se accepat dicēs: Jn me sit dñe mi hec iniquitas: ut predictū ē. 4° allegat regni dignitatē quā ꝓsecutur⁹ erat dauid: q; quidē dignitas exigit inhabente innocentiā. ꝛ hoc est qō dicit: k Faciens enī faciet dñs tibi ꝛc̄.] tradēdo tibi regnū. l Quia prelia dñi i. ad dei honorem ꝛ cōmunem vtilitatē populi. m Malicia ergo ꝛc̄.] q; non decet tāta dignitatē, quinto allegat prectionem diuinā: q; protegit scōs misericordiā dicens: Si enī surrexerit aliq; homo persequēs te ꝛc̄. sequit: n Erit anima domini mei custodita ꝛc̄]. i. a tuo protegef cōtra omnes insidias malorū. Dicūt hic aliqui q; loquit metaphoriee, q; sicut ramusculi alibi trāsplantandi uel inserendi in fasciculo liganf: ꝛ in aqua ponūtur: ꝛ postea transplātanf uel inserunf: sic iusti in p̄senti vita ꝓseruanf in humore gratie: ut transplātēf in terra viuentiū p adeptionem glorie: de quib⁹ reputabat ipsū dauid. o Porro inimicorū tuorū aīa rotabit ꝛc̄. i. voluet per vitia diuersa ꝛ mala quousq; ꝓijciat ad penā gehēne. sexto allegat pacem ꝓscientie ipsi⁹ dauid futuram cum dicit: Cū ergo fecerit dñs tibi ꝛc̄. sequit: p Nō erit tibi hoc in singultum ꝛc̄] i. in merore animi ꝛ cōscientie remorsū. q Ne effuderis sanguinē innocētium. ꝗtū ad familiam nabal. r Aut ipse te vltus fueris, de ipso nabal: qō nō decet ut aliqs vleiscat se manu ꝓpria: ut dictum fuit ca. precedenti. s Et ait dauid. Hic ꝓfiter ponit ipsi⁹ dauid acceptatio. vbi p̄mo regratiat de o dicēs: t Bñdict⁹ dñs deus ꝛc̄.] q; tei⁹ prudentia ꝛ dispositiōe abigail occurrit dauid ad ipsū pacificandū. 2° ipsi abigail dicens: v Et benedictū eloquiū tuū ꝛc̄. ꝛ p̄z lrā vsq; ibi: x Vade in pace alias pacifice. q.d. pacificat⁹ sum tibi ꝛ domui tue. y Ecce audiui vocē tuam. i. exaudiui deprecationē tuam. z Et to. fa. tuā, accipiendo exeniū de manu tua ꝛ sic nō feci tibi verecundiā repellēdo i aliquo petitionē tuā. a Et nō indicauit ei ꝙbū. prudēt enī expectauit tēp⁹ i quo esset extra ebrietatē. b Diluculo aūt. Hic ꝓfiter describitur diuina vltio circa ipsum nabal cū dicit: c Et emortuū ē cor ꝛc̄.] ex vehemētia timoris cōcepti de dauid. d Cūq; ptransissent decē dies. Hic Ra. Sa. q; tot dieb⁹ lāguit q̄si mortu⁹: eo q; decem inuenes missos a dauid ꝓfuderat. e Percussit dñs nabal. Et q̄z q; nō fuit mortu⁹ morte nāli: ꝙ accelerata vltione dei. f Nō cū audisset dauid mortuū nabal. tali diuina percussiōe. g Alit benedict⁹ dñs ꝛc̄. applaudēs diuine iusticie: ꝓm illud ꝑs. lvij. Letabit iust⁹ cū viderit vindictā ꝛc̄. nō aūt gaudebat de morte nabal ęlo vindicte ꝙ h Misit q; dauid ꝛc̄.] p nūcios missos. i Vt sumeret eā sibi in vxorē. q; sciebat eā ē pulchrā ꝛ prudētē ꝛ diuitē: ut p̄z exp̄dict⁹, seq;

dauid: festinauit ꝛ descēdit de asino: ꝛ pcidit cora dauid sup faciem suam: ꝛ adorauit super terrā: ꝛ cecidit ad pedes ei⁹: ꝛ⁰ dixit: Jn me sit dñe mi hec iniquitas.] Loquat⁹ obsecro ancilla tua in auribus tuis: ꝛ audi ꝛba famule tue. Ne⁶ ponat oro dominus meus rex cor suū super virū istum iniquū nabal qm̄ ꝑm nomen suū stultus est: ꝛ est stulticia cum eo. Ego⁷ aūt ancilla tua nō vidi pueros tuos] dñe mi quos misisti. Nūc⁸ ergo domine mi viuit dominus ꝛ viuit anima tua:] qui prohibuit te ne venires in sanguinē ꝛ⁹ saluauit manū tuā tibi. Et¹⁰ nūc fiāt sicut nabal inimici tui:] ꝛ qui querūt domino meo malū. Quapropter¹¹ suscipe benedictionē hāc quā attulit ancilla tua tibi domino meo: ꝛ da pueris qui sequunf te dominū meū. Auferi iniquitatē famule tue.] Faciens¹² enim faciet dñs tibi domino meo domū fidelē: quia¹³ prelia domini dñe mi tu preliaris. Malicia¹⁴ ergo nō inueniaf in te] omnibus diebus vite tue. Si enī surrexerit aliq; homo ꝑsequens te uel querens aīmā tuam: erit¹⁵ aia dñi mei custodita quasi in fasciculo viuentiū] apud dominū deum tuū. Porro¹⁶ inimicorum tuorū anima rotabitur: quasi i impetu ꝛ circulo funde. Cū ergo fecerit tibi dñs domino meo oīa bec que locutus est bona de te ꝛ constituerit te ducē sup istl: non¹⁷ erit tibi hoc in singultum ꝛ in scrupulum cordis domino meo q; effuderis sanguinē innoxium: aut¹⁸ ipse te vltus fueris. Et cum benefecerit dominus domino meo: recordaberis ancille tue: ꝛ tu benefacies ei. Et¹⁹ ait dauid ad abigail: Benedictus²⁰ dñs deus istl qui misit te] hodie in occursum meū²¹: ꝛ benedictum²² eloquiū tuum: ꝛ benedicta tu que prohibuisti me hodie ne irē ad sanguinē: ꝛ vlciscerer me manu mea. Alioq;n viuit dominus deus istl qui ꝓhibuit me ne malum facerē tibi: nisi cito venisses in occursū mihi: nō remāsisset nabal vsq; ad lucem matutinā mingens ad parietē. Suscepit ergo dauid de manu ei²³ omnia que attulerat ei: dixitq; ei: Vade²⁴ pacifice in domū tuam. Ecce²⁵ audiui vocem tuam: ꝛ honorauī faciem tuam. Venit autē abigail ad nabal: ꝛ ecce erat ei cōuiuiū in domo eius quasi cōuiuium regis: ꝛ cor nabal iocundum. Erat enim ebri⁹ nimis: ꝛ²⁶ non indicauit ei verbum pusillū aut grāde vsq; mane. Diluculo²⁷ autē cum digessisset vinū nabal: indicauit ei vxor sua verba hec. Et²⁸ emortuū est cor eius intrinsecus:] ꝛ factus est quasi lapis. Cūq; ²⁹ptransissent decem dies: percussit³⁰ dominus nabal: ꝛ mortuus est. Quod³¹ cū audisset dauid mortuū nabal: ait³²: Benedict⁹ dominus q; iudicauit cām opprobrij mei de manu nabal: ꝛ seruū suum custodiuit a malo: ꝛ maliciam nabal reddidit dominus in caput eius. Misit³³ ergo dauid ꝛ locutus ē ad abigail] ut³⁴ sumeret eam sibi in vxorem. Et venerunt pueri dauid ad abigail in carmelū: ꝛ locuti sunt ad eā dicentes: Dauid misit nos ad te ut accipiat te sibi in vxorem.

Que[a] consurgẽs adorauit.ſ. dñm & tanto beneficio q̃ dauid in regem electus a deo ꝓtebat eam ꝓ uxore: ꝓpter qđ rñdit humiliẽ valde dicẽs: Ecce famula tua ſit in ancillam ⁊c̃. b Sed ⁊ achinoem ⁊c̃.] videſ q̃ fecerit cõtra mandatũ domini Deut°. xvij. vbi dicit q̃ rex cõſtitut⁹ de iſrl nõ debebat ſibi multiplicare uxores. Dicendũ q̃ illud itelligitur de uxoribus alienigenis inclinantibus animũ uiri ad idolatriam. ſic cõtigit ſalomoni: ut habetur j. 3°. li°. xi. ca. hoc aũt nõ fecit dauid. c Saul autem dedit michol filiã ſuã ⁊c̃]. Dicũt hebrei q̃ iſte fuit legis doctor: ⁊ iõ licz acceperit michol ad obediendũ ſauli: ⁊ ut honoraretur tã q̃ gener regi. nõ tñ cognouit eam q̃ ſciebat eam eſſe uerã uxorem dauid: q̃ ipſam non repudiauerat: ꝓpter qđ dauid poſtea recepit eam: qui tamẽ non acceꝑiſſet eam ſi fuiſſet ab eo cognita: ſicut nõ fuit ingreſſus ultra ad uxores ſuas quas cognouit abſalon ut habetur. j. ij. li° ca. xx. d Cap. xxvj.

Et[b] uenerunt ẓiphei ad ſaul in gabaa dicentes Ecce dauid abſcõdit⁹ ẽ in colle achille q̃ eſt ex aduerſo ſolitudinis. Et ſurrexit ſaul ⁊ deſcẽdit in deſertum ẓiph: ⁊[c] cum eo tria milia uirorũ de electis iſrl: ut q̃reret dauid in deſerto ẓiph. Et caſtrametatus ẽ ſaul in gabaa achille: q̃ erat ex aduerſo ſolitudinis in uia. Dauid autem habitabat in deſerto. Videns[d] autem q̃ uenilſet ſaul poſt ſe i deſertũ: miſit[e] exploratores ⁊ didicit q̃ illuc uenilſet certiſſime. Et[f] ſurrexit dauid clam: ⁊ uenit ad locũ ubi erat ſaul. Cũq̃ uidiſſet locum i quo dormiebat ſaul: ⁊ abner filius ner princeps militie eius: ⁊ ſaulem dormientem in tẽtorio ⁊ reliquũ uulg⁹ per circuitũ ei⁹: ait[g] dauid ad achimelech etheum ⁊ abiſai filium ſaruie] fratrẽ ioab dicẽs: Quis deſcẽdet mecũ ad ſaul i caſtra: Dixitq̃ abiſai. Ego deſcẽdam tecum. Venerunt ergo dauid ⁊ abiſai ad populum nocte: ⁊ inuenerunt ſaul iacentem ⁊ dormientem in tentorio: ⁊ haſtam fixam in terra ad caput ei⁹: abner autem ⁊ populũ dormientes in circuitu eius. Dixitq̃[h] abiſai ad dauid: Cõcluſit deus inimicum tuum bodie i manꝰ tuas. Nũc ergo perfodiã eum lancea in terra ſemel: ⁊[i] ſecũdo opꝰ nõ erit: Et[m] dixit dauid ad abiſai: Ne interficias eũ: Quis[n] enim extendet manum ſuam i xp̃m domini: ⁊ innocens erit: Et dixit dauid: Viuit[o] dominus: quia[p] niſi dominꝰ percuſſerit eum: aut[q] dies eius uenerit ut[r] moriatur: aut in prelio deſcendens perierit: propitꝰ mihi ſit dominus ne extẽdam manum meam in chriſtũ domini. Nũc[s] igitur tolle haſtam que eſt ad caput eiꝰ] ⁊[t] cyphũ aque: ⁊ abeam⁹. Tulit igit dauid haſtã ⁊ cyphum aque qui erat ad caput eiꝰ: ⁊ abierunt. Et nõ[v] erat quiſq̃ qui uideret ⁊ intelligeret ⁊ euigilaret: ſed omnes dormiebant quia ſopor domini inruerat[x] ſuper eos. Cũq̃[y] tranſiſſet dauid ex aduerſo: ⁊ ſteti ſſet in uertice montis de longe: ⁊ eſſet grande interuallum inter eos: clamauit[z] dauid ad populum ⁊ ad abner filũ ner dicẽs: Nõne reſpõdebis abner: Et reſpõdẽs abner ait: Quis es tu qui clamas: ⁊ inquietas regem: Et ait dauid ad abner: Nunqđ non uir tu es: Et q̃s alius ſimilis tui i iſrl: Quare[a] ergo non cuſtodiſti dominũ tuum regẽ:] Ingreſſus[b] eſt enim vnꝰ de turba ut interficeret regem dominũ tuum. Non ẽ bonum[b] quod feciſti. Viuit[c] dominus: quoniã filij mortis eſtis uos: quia non cuſtodiſtis dñm ueſtrum xp̃m dñi. Nũc[c] ergo vide ubi ſit haſta regis: ⁊ ubi

xxvi.

a Que conſurgẽs adorauit. ſ. dñm & tanto beneficio q̃ dauid in regem electus a deo ꝓtebat eam ꝓ uxore; ꝓpter qđ rñdit humiliẽ valde dicẽs: Ecce famula tua ſit in ancillam ⁊c̃. b Sed ⁊ achinoem ⁊c̃.] videſ q̃ fecerit cõtra mandatũ domini Deut°. xvij. vbi dicit q̃ rex cõſtitut⁹ de iſrl nõ debebat ſibi multiplicare uxores. Dicendũ q̃ illud itelligitur de uxoribus alienigenis inclinantibus animũ uiri ad idolatriam. ſic cõtigit ſalomoni: ut habetur j. 3°. li°. xi. ca. hoc aũt nõ fecit dauid. c Saul autem dedit michol filiã ſuã ⁊c̃]. Dicũt hebrei q̃ iſte fuit legis doctor: ⁊ iõ licz acceperit michol ad obediendũ ſauli: ⁊ ut honoraretur tã q̃ gener regi. nõ tñ cognouit eam q̃ ſciebat eam eſſe uerã uxorem dauid: q̃ ipſam non repudiauerat: ꝓpter qđ dauid poſtea recepit eam: qui tamẽ non acceꝑiſſet eam ſi fuiſſet ab eo cognita: ſicut nõ fuit ingreſſus ultra ad uxores ſuas quas cognouit abſalon ut habetur. j. ij. li° ca. xx. d Cap. xxvj.

Et uenerunt ẓiphei ad ſaul. hic ponitur tertiꝰ prouentus dei circa dauid: per ꝙd q̃ ſaulem itez in manu ſua tradidit: ut ſic dauid innocentia ⁊ ſaulis nequitia pleniꝰ appareret. Et diuiditur in tres partes q̃ primo ſaul mandꝰ dauid exponit. 2° expoſitus cuſtodit. ibi: Dixitq̃ abiſai. 3° a dauid ꝙuincitur ibi: Cũq̃ tranſiſſet. Circa primũ dicitur: Et uenerũt ẓiphei ad ſaul. iſti iam ante dauid accuſauerant ſauli: ut habitum eſt ſupra. xxiij. ⁊ iõ timẽtes ne dauid poſt ſaul regnaret: ⁊ per ꝓs eorum proditionẽ puniret. ſolliciti erãt de captione dauid ut moreret. e Et cũ eo tria milia ⁊c̃.] ſcz ad bellandũ. f Videns aũt ⁊c̃]. i. cognoſcẽs per nunciũ ſibi dicẽtem: q̃ ꝓceſſus regis cũ tali multitudie bellatoꝝ nõ põt latere. g Miſit explozatores. ut ſciret certitudinaliter tempus ⁊ locum ubi caſtra ponere. h Et ſurrexit dauid clam. i. abſcondite: ⁊ mutato habitu ne cognoſceret: ſicut alexander magnꝰ fuit in caſtris Poꝛi regis perſaꝝ ad explozandũ. prout habetur in hiſtoria ipſius. i Ait dauid ad achimelech ⁊c̃.] dauid eni habuit duas ſoꝛores: vna earũ vocata eſt abigail de qua natꝰ fuit amaſa princeps militie abſalon: ut hr̃. j. ij. li. xvij. ca. Alia ſaruia de qua natus eſt ioab ⁊ abiſai: ⁊ ſic iſti erant nepotes dauid k Dixitq̃ abiſai ad dauid ⁊c̃. accepit licẽtiã interficiendi ſaul: q̃ ſciebat q̃ dauid non interficeret eum manu ꝓpria. l Et ſecũdo opus non erit. ita uno ictu interficiam eũ perfecte q̃ non oportebit ultra manũ apponere: ⁊ ſic poterimus recedere expedite. m Et dixit dauid. hic ꝓhiber ſaul q̃ dauid a morte ꝓtegitur. cum dicit: Ne interficias eũ. cuiꝰ cauſa ſubdit: n Quis enim extẽdet ⁊c̃. uolebat enim dauid perſone ipſiꝰ deferre q̃diu a deo tolerabat in regno iõ ſubdit: o Viuit dominus. i. q̃ uiuentem deum. p Quia niſi dñs percuſſerit eum. aliqua peſtilentia uel infirmitate accelerans mortem eius. q Aut dies ⁊c̃. ſ. ultima. r Ut moriatur. ſ. morte naturali. Aut i ꝓlium deſcendẽs perierit. gladio. iſtis tribus modis poterat mori. q̃ hoc intendit dauid dicere q̃ nullo mõ uolebat eſſe cauſa efficiens mortis ſue. niſi forſitã ſe defendẽdo. ita q̃ nõ poſſet aliter euadere. s Nũc igit tolle haſtã ⁊c̃]. i. fixa in terã ad caput lecti. ut ſi eſſet neceſſe ſtatim poſſet eam accipere. erat etiã i pte ſuperiori ſignum armoꝝ regis ad ſignificãdũ locũ regiũ. t Et cyphũ aque. In hebreo habetur: Et phialam aque. ⁊ forſitã erat aq̃ roſacea ad refrigeriũ caloris: uel aq̃ ſimplex ad ablutionem manuũ regis q̃ ſurgẽt de ſomno. v Et nõ erat quiſq̃ q̃ uideret. cuiꝰ cã ibdit Quia ſopor dñi. i. ſomnꝰ ſuus a deo immiſſus x Inruerat ſuper eos. ut ſic dauid ſine piculo recedẽt ⁊ q̃ haſtã acceptã ⁊ uas aque ſua declararet innocentiã. ⁊ ſaul de neqtia cõuincer. y Cũq̃ tranſiſſet. hic ſaul ⁊ uiri eius a dauid ꝙuincũt. q̃ primo uiri ſaul ꝙuincunt de negligẽtia. cũ ſubdit: z Clamauit dauid ad ꝓpm cũ iã ecẽt ſic elõgat⁹ ⁊ i tuto loco poſitꝰ q̃ uiri ſaul nõ poſſent capere eũ. ⁊ primo ꝙuincit abner ſingulariter. cũ ibdit: a Quare q̃ nõ cuſtodiſti ⁊c̃.] q̃ erat princeps militie: ⁊ cuſtos erat principalis ꝓſone regie. b Ingreſſus eſt enim vnꝰ ⁊c̃. aſte fuit abiſai q̃ uoluit eũ interficere ut ꝓdictũ eſt. ſecũdo arguit eos alios dicẽs: c Viuit dñs q̃m filij mortis eſtis ⁊c̃. i. digni morte. ꝓbat dictũ ſuũ per euidẽs ſignũ dicẽs: d Nũc q̃

vidē ꝛc̄.ꝙ hoc enim patebat ꝙ ille qui hastā abstulit regē interficere potuit. a Cognouit aūt saul. Hic consequenter conuincit saul ꝛe malicia: qz psequebat dauid sine causa. Et ꝑz lrā vsq; ibi: b Si dñs incitat te ꝛc̄.] .s.ad me psequēdū. c Odorer sacrificiū.i.patiētia mea in psecutione ista sit accepta coram ꝛo: ac si offerrem holocaustū ad altare suū. d Si aūt filij hominū. incitāt te ad ꝺ sic faciebat doech ꝛ sui cōplices: e Maledicti sūt in ꝓspectu dñi.cuius rō subdit: f Qui eiecerūt me hodie. i.in pñti tpe. g Ut nō habitē ꝛc̄.i. ut nō habitē pacifice i ꝛra ꝓmissiōis vbi vigebat cultus diuinus: ut possem illuc accedere ꝛ offerre sacrificia offerre. h Dicētes. facto: i Vade serui dijs alienis. qz illiq; ꝓpē psecutionē coguntē ire rre terrā idolatrie subdita: exponunt pctō idolatrie: eo ꝙ ab idolatris ad ꝺ ꝛe facili iclinant ꝛ aliq; violētia ꝓpe coguntē. k Et nūc ꝛc̄] .i.in ꝛra i qua colit ꝛe⁹.q.d. meli⁹ est ꝙ fugiam ꝓpter psecutionis atrocitatem. l Quia egressus est. cum exercitu forti. Ut querat pulicē vnū.i.voiem nulli⁹ momēti. m Sic psequit perdix. bebrei dicūt: q̄quim q̄ est auis insequēs muscā uel aliā rem vilē. ꝛ cōsonat lrē ꝑcedenti ut ꝑz tam rōne ꝙm ꝙ rōne ſſignificati huius dictionis persequit qđ est in sensu actiuo. ſm trāslationē ꝛro nrām oportet dicere ꝙ li psequit ꝺz hic sensū passiui ut sit sensus: Sic me psequit rex isrl̄ sic perdix psequit ab aucupe.i.fugat ut capiat: ꝛ ē silis mod⁹ loquēdi ad hebr.vltimo. Talibus.n.hostijs ꝓmeret ꝛe⁹.i.ꝓ merito taliū acq̄rit ꝛe⁹: tū ſm grāmaticā cōmunē: ꝓmeret sensū actiui importat. Cōsequenē saul petīt sui ꝓfitet dicēs: n Peccaui: reūtere fili mi dauid ꝛc̄.tū dauid nō fuit reūsus: tū q: saul alias sibi ꝓmissū non tenuerat. tū q: dauid i curia inimicos habebat q̄ impetrassent retractationē ꝓmissi. tum q: ꝛemon arripiens saul ꝙ tēpus eū ad occisionē dauid incitabat. tum q: ex afflictiōe ꝛemonis saul memoriā fere amiserat. ꝛ iō cito oblitus fuisset ꝓmissū maxime ꝛpter babitū ꝓcedētē rancoris ꝛ odij ꝓtra dauid. Cetera patēt in lrā. o Cap vij.

ET ait dauid. Hic post multā psecutionē ut ꝑz ex ꝓdictis ꝛescribit exulatio dauid ex terrā isrl̄. Et ꝙ ꝛescribit ipsius dauid egressus. 2⁹ habitationis locus. ibi: Dixit aūt dauid. 3⁹ viuendi modus. ibi: Et ascendit dauid. Circa ꝓmū dr: Et ait dauid in corde suo. i. diligenē ꝛ ꝛeliterate cōsiderauit. ꝙ Aliq̄n incidā ꝛc̄. non dixit ꝺ dauid eo ꝙ timeret occidi a saule in ꝓpria ꝑsona: cū sciret certitudinaliter ex diuino promisso se post ipsū saul regnaturū. Sz qz timebat ne sic accideret ꝙ oporteret eum pugnare cū saule: qđ horrebat dauid ꝓpter mortē suoꝝ ꝛ aliq̄ꝝ q̄ erāt cum saule. Preterea nō ꝛebat ꝛe ꝺ tentare omittendo scienē ea que erant ad ꝓseruationē vite ꝓprie ꝛ suoꝝ. cuiusmodi erat talis exit⁹, vñ subdit: q Ut ꝛespet saul. s. a mea captione. r Cessetq; me q̄rere. qz non poterat eū ꝑsequi in terra aliena. ꝓterea saul in terra isrl̄ multos ꝑsequebat ꝑponendo eis ꝙ receptarēt dauid ꝛ viros ei⁹. q̄ꝝ dānis ꝛ psecutiōib⁹ dauid ꝛetebat ꝓcauere. s Et abijt ipse ꝛc̄.] iste enī erat inimic⁹ saul: eo ꝙ saul frequenē ꝛetellauerat philisteos. ꝛ iō liberi⁹ recepit dauid eo ꝙ saul reputabat eū ūmicū. t Et habitauit ꝛc̄.] ꝺ fuit tm̄ ad horā qz habuit alium locū assignatū ut postea dicet. v Dixit autem dauid. Hic ꝑter agit ꝛe loco ipsi dauid assignato quē petiuit dauid extra ciuitatē regiā ut liberius ire posset cū suis viris ad ꝛpādādū infideles: vnde cū suis posset viuere. Et ꝑz lrā vsq; ibi: x Fuit aūt numer⁹ dier. ꝛc̄.] In hebreo habet: Dies ꝛ quatuor mēses. ꝛ ꝙ dies ſm aliquos hebreos itelligit annus uel anni. ſm ꝛro Ra.Sa. intelliguntur tm̄ duo dies naturales: vtroq; enī modo in ꝛe.testa. inuenit ꝺ nomē dies i plurali acceptū. s. ꝙ duobus diebus naturalibus: ꝛ ꝙ anno uel annis indeterminate. Qz aūt hic accipiat secūdo modo magis videt ex ꝺ qđ habet j. xxix. ꝙ dixit achis ꝛe mora dauid cū ipso: Est apud me multis dieb⁹ uel ānis: y Et ascēdit dauid. Hic ꝛescribit viuendi modus. s. ꝛe predis infideliū circū adiacētū. z Nec relinq̄bat viuētē virū ꝛ mulierē. ne accusarēt eū apud achis, lz enī nō essent ꝛe philisteis: tm̄ aliq̄ eoꝝ poterāt esse sub eoꝝ tributo: vel habere aliqua pacta seu cōuentiōes cū eis; ꝓpē qđ achis potuisset ꝛ dauid ꝓuocari. a Respōdebat dauid ꝛ meridiē iude ꝛc̄. ille enim terre ꝛe q̄bus ꝑdas accipiebat lz essent versus illā partē: nō tm̄ erāt ꝛe filijs isrl̄. videt tamē ꝙ dauid ꝙ hoc nō excusecā mendacio. qz tali modo loquēdi vtebat. ut achis crederet ipsū filios isrl̄ ꝛpdasse ut patet ex sequentib⁹. istud tm̄ mendaciū

erat officiosum. s. p̄o salute sui ⁊ suoꝝ. a quo non oportet dauid excusari: quia multa peiora fecit. nec ipse dauid peccauit p̄dictos infideles interficiēdo: q̄ manebāt ī. terminos terre. p̄missionis: q̄rū habitatores fuerūt a dño condēnati ad mortem: ut dictū est supra frequēt in libro Josue. ⁊ Deut°. ⁊ Nu. ꝓpter q̄ filij isrl poterāt eos licite occidē habita opportunitate: ⁊ bona eoꝝ occupare nisi p̄ treugas ad tēp⁹ positas ip̄dirent q̄ seruāde sūt de iure naturali ip̄diu durāt: licz enī filij israel nō possent cū illis federa ꝑpetua ī. bere: poterāt tn̄ ex aliq̄ cā rōnabili treugas seu pacta ad tempus cū ipsis inire: ut dictū fuit sup̄ Josue. xxj. in fine. a Erit igitur mihi ⁊c.] Credebat enī eū tot mala fecisse filijs israel q̄ ceteroꝝ nō posset cū eis reconciliari: ⁊ sic esset coactus ipsi achis fideliē seruire. b Cap̄. xxviij. Actū ē aūt. Hec est vltima para p̄ncipalis buiꝰ li. bri p̄mi i qua describitur saulis mors ⁊ p̄sūmatio p̄ bellū ī philisteos. p̄ igit describit̄ belli apparatus. 2°. dauid recessus. ca. xxix. 3°. saulis occubitus. ca. xxxj. Circa p̄mū sciendū q̄ ꝓpter magnitudinē apparatus i philistinoꝝ exercitu saul territus cōsuluit pbitonissam. Circa q̄ō p̄ describit̄ p̄sultationis occasio. 2°. ipsa p̄sultatio. ibi: Dixitq̄ saul. 3°. data rñsio. ibi: Dixit aūt samuel. 4°. saulis desolatio. ibi: Statimq̄ saul cecidit. Circa p̄mū dr: c Cōgregauerūt philistiim agmina. in multitudine magna ⁊ valida. d Dixitq̄ achis ad dauid ⁊c. q̄ multū p̄fidebat de ꝓbitate dauid ⁊ ei⁹ fidelitate. Dixitq̄ dauid ad achis. e Nūc scies q̄ facturus ⁊c.] s. p te ī inimicos tuos ut dicit hic glosa interlinearis. ß videt q̄ in hoc dauid peccauerit: q̄ si intendebat ß facere intendebat pugnare ī fideles ꝓ infidelib⁹ quod est illicitū: aut si non intendebat ß: ß magis ī. tendebat ß. s. iuuare filios israel ī philisteos: sicut opinati fuerūt latrapx: ut habet̄ se. ca. sic fuit fallus ⁊ p̄ditor intendēs nocere ei quē p̄mittebat adiuuare Dicendū q̄ dauid intendebat defendere ipsū achis cui tenebat ex bñficijs receptis q̄ achis ipsū benigne recepat: ⁊ sic eū securū fecerat a p̄secutione saulis: ut p̄z ex p̄dictis. nec peccasset ß faciēdo duplici rōne: vna accipit̄ ex parte achis. s. si habebat iustū bellū ī saul: q̄ potuit eē si saul q̄ erat arreptic⁹ a demone aliq̄ pacta fregerat seu iuramenta cū philisteis inita: q̄ talia sūt seruāda: vñ ⁊ sedechias ij. Paral. xxxvj. arguit̄ eo q̄ fregit iuramentū q̄ fecerat nabuchodonosoꝝ. q̄uis aūt filij israel nō possent facere cū philisteis federa p̄tua: eo q̄ habitabāt in terra sibi p̄missa: tn̄ ex cā rōnabili poterāt facere treugas ad tēpus ⁊ iuramento firmare: ut p̄z ex supdictis. Alia ratio accipit̄ ex parte ipsi⁹ dauid q̄ habebat ius in regno israel ⁊ iō poterat illud acq̄rere virtute armoꝝ facultate occurrēte. ⁊ in tali bello iusto poterat licite uti philistinoꝝ ꝓfortatiōe ⁊ auxilio. cogitabat enī ꝓbabiliter q̄ si philistei haberēt victoriā achis ei amicus ⁊ fauorabilis eū iuuaret ad possidendū regnū: q̄ habita victoria philistei illud regnū nō possederūt: ß in terrā suā reuersi fuerūt ⁊ iboset⁹ filiꝰ saul successit i regno ut habet. j. ij. libro. ij. ca. Ex dictis p̄z argumentū factū ad ī. f Samuel aūt mortuus ē ⁊c. Iz mors eiꝰ supra descripta fuerit. xxv. ca. tn̄ hic repetit: q̄ erat exciandus de ꝓximo ad denūciandū saulis casū. g Et saul abstulit ⁊c.] istud ponit hic ad declarationē sui facinoris: q̄ q̄ destruerat quasi zelo legis: iterū reqsiuit. dicunt tn̄ aliq̄ q̄ eos interfecit eo q̄ vaticinabāt dauid regnaturum post eum. h Et interfecit eos ⁊c.] ß nō est in hebreo: nec ē de textu: ß primo videt̄ p modū glose appositū: postea p scriptores textui insertū. sequit: i Consuluitq̄ dñm ⁊c.] q̄ eos occiderat excepto abiathar q̄ erat cū dauid. k Neq̄ p somnia. Dicūt hic aliq̄ q̄ in tali reqsitione debebant ieiunia ⁊ orōnes p̄cedere: quod nō fecit saul. l Neq̄ p ꝓphetas. isti fuerāt discipuli samuelis. m Dixitq̄ saul. Descripta occasione ꝓsulendi pbitonissam. s. timore saulis de apparatu philistinoꝝ: ⁊ negatione diuini respōsi: ß p̄miter describit̄ pbitonisse ꝓsultatio. Ad intellectū tn̄ sequentiū q̄rit⁹ vtrū in tali suscitatione apparuit ipse samuel. uel malign⁹ spiritus in ei⁹ specie.

aduersū nos. Hec fecit dauid Et hoc erat decretū illi omnib⁹ diebus quibus habitauit in regione philistinoꝝ. Credidit ergo achis dauid dicēs: Multa mala operatus est cōtra populum suū israel. Erit° igitur mihi seruus sempiternus.]

XXVIII

Factū° est autem in diebus illis ꝯgregauerūt[c] philistiim agmina sua ut p̄parent̄ ad bellū cōtra isrl Dixitq̄[b] achis ad dauid.] Scies nunc scito: q̄n mecū egredieris in castris tu ⁊ viri tui. Dixitq̄ dauid ad achis. Nunc[c] scies que facturꝰ est seruꝰ tuꝰ.]

Et ait achis ad dauid: Et ego custodem capitis mei ponā te cunctis diebus. Samuel[r] autē mortuus est: planxitq̄ eū ois israel: ⁊ sepelierūt eum in rama/tha vrbe sua. Et[s] saul abstulit magos ⁊ ariolos] de terra. ⁊[t] interfecit eos qui pbitones habebāt in ventre.] Congregati sūt philistiim: ⁊ venerūt ⁊ castrametati sunt in sunam. Congregauit aūt ⁊ saul vniuersū israel ⁊ venit in gelboe. Et vidit saul castra philistiim: ⁊ timuit: ⁊ expauit cor eiꝰ nimis. Cōsuluitq̄[i] dñm: ⁊ non rñdit ei] neq̄ p̄ sacerdotes: neq̄[k] p somnia: neq̄[l] per ꝓphas. Dixitq̄[m] saul seruis

Et arguit̄ ꝓmo q̄ fuerit ipse samuel: q̄ scriptura hic de ipso loquit̄ tāq̄ de ꝑsona ipsi⁹. noians ipsū pluries ꝓpria noie. ⁊ iō videret̄ falsitatē p̄tendere nisi ipse fuisset. Itē magna irreuerētia facta fuisset sancto si malign⁹ spiritus totiēs in scriptura sacra nominat⁹ fuisset noie ipsi⁹. Itē Eccle. xlvj. dicit̄ de ipso: Et post̄ dormiuit ⁊ notū fecit regi: ⁊ ostendit illi finem vite sue ⁊c. Itē dixit certitudinaliter vrū de futuris cōtingentib⁹ s. de morte saul ⁊ filioꝝ ei⁹ ⁊ de bellatice sui exercit⁹: ⁊ sic videt̄ fuisse ver⁹ ꝓpheta samuel: ⁊ nō malignus spiritus: q̄ est mendax ⁊ pater mendacij: ut dr̄ Job. viij. In cōtrariū arguit̄ p glo. q̄ habet̄ Isa. xxix. q̄ dicit sic: Pbitonissa nō suscitauit samuelē sed euocauit demonem Itē deus nolebat rñdere sauli p ꝓphas viuos ut patet ex p̄dictis. ⁊ multo mīn⁹ p mortuos ut videt̄. Itē ille q̄ apparuit dixit sauli: Cras mecū eris. cū igit̄ saul esset reprobatus: ⁊ igne gehenne cruciādus: videt̄ q̄ ille q̄ sibi apparuit malign⁹ spiritus fuerit eidē igni deputat⁹. Itē ille qui apparuit p̄misit se adorari a saule: quod nō p̄misisset sanct⁹ samuel. cū sol⁹ de⁹ sit adorandus. ⁊ iō videt̄ q̄ fuerit malignus spirit⁹ talis bonoris cupidus. Itē si fuit samuel: aut apparuit diuina virtute. uel magica: nō ꝓmo modo: q̄ sic deus multum fauisset arti magice faciēs apparere samuelē ad inuocationē pbitonisse: q̄ omnino videt̄ falsū ⁊ irrōnabile. Nec secūdo mō. quia ars magica nullā virtutē habet de se: ß demones p aliq̄ pacta cū magis inita volūtarie apparēt uel aliqua faciūt: ut homines teneāt in errore. Si igit̄ samuel virtute magica apparuit ß fuit q̄ demon ipsū adduxit: tūc querit̄: aut fuit adductꝰ voluntarie: ⁊ sic demoni cōsensit ⁊ in malo actu. quod ē incōueniens cū esset in parte sanctoꝝ: aut coactus p demonē: ⁊ ß videt̄ inconueniēs: q̄ demones sup̄ sanctos defunctos nullā habēt potestatē. Rūsio. ad questionē istā rñdet Aug⁹ in epla ad Felicianū: cuius rñsio ponit̄ in glo. sup̄ locū istū: ⁊ tangit ibi duplicē opinionē uel dicendi modū. Primus est q̄ fuerit aia samuelis ipsi sauli apparens. ⁊ hoc p̄m ipsū potuit eē dupliciter: vno mō p demonē eā ad hoc adducentē: tn̄ ex p̄missione diuina ex aliq̄ rōne nobis occulta. Sic xp̄s permisit se a diabolo assumi: ⁊ sup̄ pinnaculū tēpli portari: ⁊ sup̄ montē excelsū collocari: ut habet Math. iij. ⁊ iō nullū inconueniēs videt̄ q̄ talia p̄missus fuerit facere in aia samuelis: q̄ longe incōparabiliē minoꝝ fuit ipso xp̄o: ⁊ aliquā figurā facere seu ostēdere p quā appareret sauli quasi in, ꝓprio corpore ⁊ habitu ut lrā p̄tendit. Alio modo q̄ ista apparitio nō fuerit aliqualit̄ arte magica seu potestate diabolica ad ß p̄missa: ß diuina virtute ß faciēte ex sua dispositione q̄ pbitonissam ⁊ demonē latebat: ut sauli ꝓpter sua demerita sinia diuina sup̄ eū futura de ꝓximo p samuelē denūciaret̄: sicut p ipsū viuēte reprobatio a regno sibi fuerat ante denūciata: sicut dictū fuit sup̄ xv. ca. Alluū vero modū dicēdi ponit Aug⁹ in eadē epla q̄ nō fuerit samuel: ß malign⁹ spiritus apparēs in ei⁹ effigie. Dicit enim ap̄lus. ij. ad Cor. xj. q̄ ipse sathanas transfigurat se in

angelū lucis: ⁊ multo fortius ut videf̄ potuit se trāſſormare in ſimilitudinē ſamuelis: tū ꝙ b̄ pmittente in vtraq; trāſſiguratione ſine qua nihil p̄ot facere. Adducit etiā ad hoc aliquas rōnes tactas in arguendo ꝓ parte iſta: ⁊ ad b̄ videtur magis vtclinare agēs de p̄ſtigijs demonū ut habef̄ i decretis xxvj.q.v.c.nec mirū. Dicendum igit̄ ꝙ ſi decretū allegatū haberet ꝓ determinatiōe eccleſie. tenenda eſt iſta pars vt determinate. Si aūt non ſit determinatio eccleſie ut ꝓbabilit̄ videf̄: tum q; Aug⁹ cui⁹ eſt illud decretum vtrūq; modū dicendi ponit ut probabilē ⁊ rōnabilem in epla ad Simplicianū. tū q; poſt cōpilationē decretorum expoſitores ſacre ſcripture predictos modos recitauerūt ⁊ ſcripſerūt tāq; ꝓbabiles ⁊ rōnabiles. qō nō feciſſent ſi vnus dicēdi modus eſſet ab eccleſia determinat⁹ niſi forſitā ex ignorantia hui⁹ determinationis. qō nō videf̄ eis imputandū: ⁊ iō ſi illud decretū nō ſit determinatio eccleſie: videf̄ abſq; tū aſſertione ꝙ ꝓbabilior ſit modus dicēdi ꝙ alia ſamuelis virtute diuina ⁊ ei⁹ diſpenſatiue apparuerit mō p̄dicto ad annūciandū ſauli diuinā ſniam. quia huic dicto magis videf̄ ꝓcordare textus biblie hic ⁊ in eccleſiaſtico: ut ſupra allegatū eſt ꝓ iſta parte. Ad b̄ etiā faciūt rōnes ſupra inducte. b̄ etiā dictū tenent cōs hebraici doctores. Iſtud etiā dictū videf̄ cōcordare ei qō habef̄ in libro Numerox in caſu ēctum ad aliq̄d ſimile. Dicit̄ etiā ibi xxij.ca.⁊.xxiij. ꝙ balaam mag⁹ ⁊ ariolus quater q̄ſiuit rūſū demonis bis in domo ſua: ⁊ bis cū balac: ⁊ tūc ꝑm omnes doctores catholicos demon virtute diuina fuit ꝓhibit⁹ dare ſibi reſponſum: ⁊ angelus bonus dedit ei reſponſū ſue voluntati ꝓriū. Nec deus in b̄ uel angelus bonus mago uel magice arti fauebat: b̄ magis effectū artis magice ixpediebat. Sic videf̄ in ꝓpoſito rōnabilit̄ poſſe dici ꝙ demon fuit ꝓhibit⁹ ad vocationē phitoniſſe venire. ad b̄ enī illa ars ordinat̄ ut ab oib⁹ teneat. Et ꝓ3 ꝙ glo. Ila. ſuperius allegatā: ꝙ diuina virtute ⁊ voluntate apparuit ſamuel annūcians ſauli ꝓriū voluntati ſue. Tenēdo igit̄ modū iſtū. ad ea que obijciunt in contrariū p̄ot rñderi. Ad ꝓmū dicendū ꝙ phitoniſſa nō ſuſcitauit ſamuelē ſ illū deus apparere fecit: ut dictū eſt: b̄ ipſa vocauit demonē q̄ tamē fuit ꝓhibitus venire: ut dictū eſt. ⁊ ſic illa gloſa nō ē huic modo dicendi ꝓria. cuius nō ſit magne auctoritatis: cū ſit quedā gloſa magiſtralis. Ad ſecūdū dicendū ꝙ non fuit ſine cā ꝙ deus magis rūdit ſauli ꝙ ſamuelē iam defunctū q̄ ꝓ ꝓpria viuū: ut ꝓ3 ex ſupradictis. Ad tertiū dicendum ꝙ ſamuel ꝑmiſit ſe adorari adoratione dulie. nec hoc fuit malū ſicut ⁊ dauid ꝑmiſit ſe adorari a natba. ꝓpha: ut hr̄.iij.Reg. j. Ad quartū dicendū ꝙ ſamuel dixit ſauli ipſū fore ſecum in craſtino. i. in ſtatu defunctox. nec plus ſonat auctoritas: q; ſi ſonaret ſtatū ſanctox. eadē rōne adduceref̄ ad oppoſitū: quia dixit ſauli: Cras tu ⁊ filij tui eritis mecū. Jonathas autem ibidē interfectus erat valde bonus vir ⁊ ꝓfectus: ut ꝓ3 ex ſupradictis in pluribus locis: ꝓpter q̄ tenendū eſt ꝙ receptus fuit in parte ſanctox: ⁊ iō ſi ex ſaule arguit apparuiſſe demonē: eadē rōne ex ionatha arguit ipſū fuiſſe ſamuelē. Ad q̄ntū dicendū ꝙ ſamuel fuit adductus virtute diuina: nō in fauorē artis magice ſed magis in impedimentū: ut ꝓ3 ex dictis in queſtione. Vel q; Aug⁹ magis videf̄ declinare ad alium dicendi modū: ut dictū eſt: iō ſimiliter ſoluēda ſūt argumenta in cōtrariū facta. Ad primū dicendū ꝙ rerū ſimilitudines in ſacra ſcriptura frequenter nominant nominibus rerū: ut patet Geñ.xlj. vbi dicit ꝙ pharao vidit ſeptē ſpicas ⁊ ſeptē boues: ⁊ tñ certū eſt ꝙ non vidit niſi earū ſimilitudines: ⁊ eodē modo ſicut dicit Aug⁹ effigies ſamuelis ꝙ demonē repſentata. hic vocat noīe ipſi⁹ ꝑm iſtum dicendi modū. Nec ex b̄ ſcriptura inducit aliq̄d falſū: ſicut nec Geñ.xlj. vbi ſimilitudines boum vocat boues: ſed vat ſtudioſis occaſionē querendi ſanū intellectū ex circūſtātijs facti ⁊ alijs locis ſcripture. nec ꝓpter b̄ facta eſt irreuerētia ſancto: q; talis denominatio eſt equoca: ut patet. Et eodē mō ſoluit illud q̄ inductū fuit de eccleſiaſtico. Ad aliud dicendū ꝙ nō eſt inconueniens demones p̄dicere dracit aliqua futura cōtingētia que habēt ꝓ reuelatione a ſanctis angelis ꝑm diuinā ordinationē nobis occultam: ⁊ aliquando cogunt ad b̄ ſicut patet i multis locis. ⁊ p̄ot dici ꝙ ſic fuit in ꝓpoſito ad denunciandū ſententiā diuinā ipſi ſauli: eo ꝙ non erat dignus q̄ ſibi reſpōderetur per angelos ſanctos uel ꝓphetas. His dictis reuertamur ad lrām exponendā de cōſultatione phitoniſſe. vbi primo ponit⁹ eius inq̄ſitio. cū dicit: a Querite mihi mulierē ꝛc. Dicunt hebrei ꝙ hoc dixit ſaul duobus ſibi familiaribus ⁊ ſecretis. ſ. abner ⁊ amaſe. ſecundo ad eam quentio. cum dicit: b Mutauit ergo habitū. ſ. ne ab ea cognoſceret: quia tūc non fuiſſet auſa ſuā artē exercere. Jtē quia ſaul volebat alios latere ꝙ conſuleret phitoniſſam. ⁊ propter iſtas duas cauſas ſubdit: c Venerūtq; ad mulierē nocte. ut eius negociū eſſet occultū. tertio ponit⁹ eius cōſultatio. cū dr: d Divina mihi ꝛc. illa aūt timente b̄ facere ſaul eā aſſecurauit etiā iuramento: ⁊ tunc illa cōſenſit dicens: Quem ſuſcitabo tibi ꝛc. e Cum autem vidiſſet mulier ſamuelē. ꝑm veritatē. inxta ꝓmū modū dicendi ſuperi⁹ poſitū. uel demonē in effigie ſamuelis. iuxta ſecundū. f Exclamauit voce magna. pre timore ſaulis quē tūc ſciuit eē preſentē. Si aūt quera⁹ quō ſciuit. Rñdent hebrei cōmuniter ꝙ b̄ fuit: quia q̄n alius a rege petebat aliquem ſuſcitari ꝙ artem phitonicā. primo apparebat ex parte pedū. quādo aūt rex hoc faciebat. ꝓmo apparebat ex parte capitis: propter reuerentiam regis. Alij dicunt ⁊ videf̄ verius ꝙ ille qui apparuit b̄ ſibi dixit: g Deos vidi ꝛc. ſ. i. bonos diuinos: ut dicūt hebrei: dicētes ꝙ duo fuerūt. ſ. ſamuel ⁊ moyſes. Cui⁹ rōnem aſſignāt: quia ſamuel timuit vocari ad diuinū iudiciū. iō adduxit ſecū moyſen: ut eſſet ſibi teſtis ꝙ legē integraliter obſeruaſſet. ſed b̄ videf̄ ficticiū. q; ꝓpha ſamuel ante tēpus iudicij ſciebat xp̄m venturū. videf̄ etiā textui cōtrariū: q; ſtatim ſubdit: h Qualis eſt forma eius. in ſingulari: ⁊ ita eſt in hebreo: ⁊ iō dicendū ꝙ ſolus ſamuel apparuit: ⁊ ponit hic deos in plurali ꝓ deū: ſicut Exo.xxxij. Iſti ſunt dij tui iſrael: ⁊ tñ erat ibi tm̄ vnū idolū. i Et intellexit ſaul ꝛc. ꝑm veritatē: uel ꝑm apparentiā ꝑm duos modos ſupdictos. ⁊ ita intelligaf̄ iſtud nomē hic ⁊ in alijs: fuerat enim ſaul in ſepultura ſamuelis: put dictū fuit ſupra.xv. ⁊ vidit eū ſepeliri in habitu ſuo ſicut religioſū: q; ꝓmo cōgregauit homines religioſe viuētes ſubipſo ut ꝓ3 ex ſupioribus. ⁊ iō ex figura ⁊ etate ⁊ habitu ſibi relatis ꝓphetiſſam ſaul cōiecturauit ꝙ eſſet ſamuel. patet etiā ex b̄ ꝙ ꝛ3 ſaul audiret verba ſamuelis: nō tñ eū vidit: nec alij qui erāt cū eo b̄ ſolū phitoniſſa. dicūt etiā hebrei ꝙ ſolus ſaul audiuit verba ſamuelis cū eo loquentē. ⁊ b̄ ſatis videf̄ ex circūſtantia lrē tū q; mulier illa rogauit eū comedere. tū q; nec ipſa nec illi q̄ erāt cū

eo suaserunt sibi absentare se a periculo uel a prelio futuro · vbi erat moriturus · videtur tñ ꝙ babiliter ꝙ hoc fecissent si verba samuelis audissent. Cetera patent ex dictis. a Et ait samuel. Hic consequenʒ ponit samuelis responsio. Et patet hrā ex p̄dictis vsq; ibi: b Et dabit dñs ꝛc.] qz ꝓpter peccatū p̄ncipis bene puniūt subditi pena tpali ꝛ etiā morte corporali: ꝛ maxime qz multi erāt fautores saulis ꝛ cōsentanei in malis suis c Cras autem tu ꝛc. istud iā expositum est ſ. d Stratimq;. Hic consequenʒ ponit saulis desolatio: tum propter dñi ſniam: tū ꝓpter rebellitatē. cui⁹cā tangit cū dr: e Quia nō comederat panē. i. cibū aliquē. Cōsequenter ponit eius aliqualis cōsolatio. ꝛ p̄mo ex parte mulieris inuitātis eū curialiter ꝛ obnixe ad accipiendū cibū dicēs f Ecce obediuit ancilla tua voci tue. ꝛ i facto mibi periculoso. ideo subdit: g Et posui aiam meā in manu mea. i. feci opus ad tuā petitionē sub pena mortis ꝓhibitū. q. d. ex hoc debes inclinari mee petitioni. 2° ex pte sociorū suoꝝ cū dicit: h Coegerūt aūt eum serui sui precib⁹ importunis: ꝛ sic aliqualiē consolatus eis acqeuit. i Mulier aūt ꝛc.] In bebreo bī plepiatū. i. in plepio impinguatū. k Tolleſq; farinā miscuit eā. in fundendo aquā ut inde faceret pastā. l Et coxit açima. qz nō habebat tēpus fermentandi. m Qui cū comedissent surrexerunt. cōfortati cibon Et ābulauerūt ꝛc] vbi apparet mirabilis p̄bitas ꝛ aiositas saulis q̄ ita festinauit redire ad p̄pulū suū ut esset cū eo in prelio in quo sciebat se morituꝝ. o Cap. xxix.

Congregata sūt. Hic p̄ñē describitur recessus dauid de philistinoꝝ exercitu. Et p̄ describit huiusmodi recessus. 2°. incidēs casus. ca. xxx. Circa primum adhis ꝓpē dauid ꝛ viros eius reprehendit. 2°. ꝓpē ꝫ dauid ad locū suū remittitur ibi: Vocauit ergo achis dauid. Prima pars patet vsq; ibi: p Nunq̄d ignorantis ꝛc.] q. d. nō debetis timere de eo: qz saul p̄secutus est eū vsq; ad mortē. ꝛ iō cōpulsus fuit fugere ad terrā meā. iō subdit: q Vocaui ergo te: ut ostenderes mibi q̄d faciā. Et ait samuel: Quid interrogas me cū dñs recesserit a te: ꝛ trāsierit ad emulū tuū: Faciet enī tibi dñs sicut locutus e in manu mea: ꝛ scindet regnū tuū de manu tua: ꝛ dabit illud proximo tuo dauid qz nō obedisti voci dñi neq; fecisti irā furoris eius in amalech Idcirco quod pateris fecit tibi dñs hodie: r dabit dñs etiam isrl tecum] in manu philistiim Cras aūt tu ꝛ filij tui mecū eritis: sed ꝛ castra isrl tradet dñs in manus philistiim: Statimq; saul cecidit porrectus in terram Extimuerat enī verba samuelis ꝛ robur non erat in eo: qz nō comederat panē tota die illa. Ingressa e itaq; mulier illa ad saul. Cōturbat⁹ enī erat valde. Dixitq; ad eū: Ecce obediuit ancilla tua voci tue: ꝛ posui aiam meā in manu mea: ꝛ audiui sermones tuos quos locutus es ad me. Nūc igit audi ꝛ tu voce ancille tue: ꝛ ponā coram te buccellā panis ut comedens cōualescas: ꝛ possis iter agere. Qui renuit ꝛ ait: Nō comedā. Coegerūt autem eum serui sui ꝛ mulier: ꝛ tandē audita voce eorum surrexit de terra: ꝛ sedit sup lectū. Mulier aut illa habebat vitulū pascualē] in domo ꝛ festinauit: ꝛ occidit eū. Tolleſq; farinā miscuit eā ꝛ coxit açima: ꝛ posuit ante saul ꝛ aīi seruos ei. Qui cū comedissent surrexerūt ꝛ ambulauerunt p totā noctē illam.] xxix

Congregata sūt q̄ philistiim vniuersa agmina in aphec. Sz ꝛ israel castrametatus e sup fontem q̄ erat i iezrael. Et satrape q̄dē philistiim incedebāt i centuriis ꝛ milib⁹: dauid aūt ꝛ viri eius erāt in nouissimo agmine cum achis. Dixerūtq; principes philistiim ad achis: Quid sibi volunt hebrei isti: Et ait achis ad principes philistiim: Nunq̄d ignorantis dauid q̄ fuit seruus saul] regis israel: ꝛ e apud me multis dieb⁹ uel annis]: Et nō inueni in eo q̄cq; ex die q̄ transfugit ad me vsq; ad die hanc. Irati sūt aūt aduersus eū principes philistiim ꝛ dixerūt ei: Reuertat vir ꝛ sedeat in loco suo i quo ꝓstituisti eū: ꝛ nō descēdat nobiscū i pliū: ne fiat nobis aduersarius cū pliari ceperimus: Quō enim alit poterit placare dñm suū nisi in capitibus nris: Nōne iste e dauid cui cantabāt in chorīs dicētes: percussit saul i milibus suis: ꝛ dauid in decem milibus suis: Vocauit q̄ achis dauid ꝛ ait ei: Viuit dñs: quia rectus es ꝛ bonus i ꝓspcū meo ꝛ exitus tuus ꝛ introitus tuus mecū e in castris. Et nō inueni in te q̄cq; mali: ex die q̄ venisti ad me vsq; i die hāc: sed satrapis nō places. Reuertere ergo ꝛ vade in pace: ꝛ nō offendas oculos satrapaꝝ philistiim. Dixitq; dauid ad achis. Quid enī feci ꝛ q̄d inuenisti in me seruo tuo a die qua fui in cōspectu tuo vsq; in diē hāc ut nō veniam ꝛ pugnē cōtra inimicos dñi mei regis: Rūdens aūt achis locutus est ad dauid: Scio qz bonus es tu in oculis meis sicut angelus dei sed principes philistinoꝝ dixerūt: Nō ascendet nobiscū in pliū. Igit cōsurge mane tu ꝛ serui dñi tui q̄ venerūt tecū: ꝛ cū de nocte surrexeritis ꝛ cepit diluescere pgite. Surrexit itaq; de nocte dauid ipse ꝛ viri ei⁹ ut p̄ficiscerēt mane: ꝛ reuerterent ad terrā philistiim. Philistiim aūt ascēderūt in iezrael. xxx

Cumq; venissent dauid ꝛ viri ei⁹ in sicelech die tertia: amalechite impetum fecerant ex parte australi in sicelech: ꝛ percusserant sicelech: ꝛ succenderant eā igni Et captiuas duxerāt mulieres ex ea a minimo vsq; ad magnū Et est apud ꝛc.] illi aūt q̄ dicūt ꝙ fuit sibi tm̄ quatuor mēsibus. habēt ꝓsequenʒ dicere ꝙ achis dixit de moza dauid i era sua plus q̄ esset in veritate ad pacificandum p̄ncipes philistinoꝝ. vñ subdit: r Et nō inueni i eo q̄cq;. ſ. machinationis ad malū. q̄ tm̄ fuisset p̄cepta in tanto tpe si fuisset in eo fm̄ veritatē. Cetera patēt vsq; ibi s Percussit saul i milib⁹ suis ꝛc. Ista irā videt sonare ꝙ i acie saul eēnt tm̄ mille bellatores cū eo. ꝛ cū dauid. x. milia: qō nō e verū qz plures ꝛ fortiores ponuntur circa regē. ꝛ iō exponendū e b sicut fuit ſ. expositū. xvij. capita ꝙ mille hic nominati intelliguntʒ percussi ab ipso saule ut sit sens⁹: In milib⁹ suis. i. in milib⁹ abeo percussis. ꝛ coxē mō de bece milib⁹ dauid. t Vocauit q̄. Hic ꝓpē p̄dictā cām dauid ad locū suū remittit qō a bo factū e ne forte bellando p̄ filios isrl aliq̄s bonos de illo populo uel amicos suos interficēt. 2°. ut amalechitas q̄ manum saul euaserāt ꝛ ciuitatem sicelech in odiū dauid incenderāt deleret: ꝛ p̄dā ab eis captā recuperaret. 3°. ut ex preda ibi acquisita amicos sibi aggregaret: q̄ iuuarent ipsum post mortē saulis ad obtinēdū regnum. v

Cap. xxx.

Cumq; venisset. Hic p̄ñē describit incidēs casus. ſ. de ciuitate siceleb incensa ꝛ de p̄data tpe q̄ dauid ꝛ viri ei⁹ erāt in exercitu philistinoꝝ. Circa qō p̄ describit incēdiū ciuitat⁹ ꝛ eius de p̄datio. 2°. hostiū insecutio ibi: Confortat⁹ est aūt dauid. 3°. coxē de bellatio ibi: Qui cū dixisset. 4°. de diuisio ibi: Rūdensq;. Circa p̄mū ondit qui fecerint istud maleficiū cū dicit r Amalechite impetum fecerāt. odiebant enī filios

ſrael: eo q̄ ſaul fe
re uelleuerat eos. ⁊
ī cognoſcentes q̄
dauid ⁊ uiri eius
erāt abſentes ciui
tatē ſicelech ĩuaſe
runt. a Et non
īterfecerant quēq̄.
q̄ uolebāt eos ha
bere ⁊ uendere ĩ ſer
uos ⁊ ancillas. ut
facerēt utilitatem
ſuā: nō ſolū de re
bus ſ etiā de ꝑſo
nis. Cetera patēt
uſq̄ ibi: b Uo
lebat enī eū popul⁹
lapidare. eo q̄ erāt
in paſſione doloris
poſiti: ⁊ q̄ ſecum
duxerat cēs bella
tores: nec dimiſe
rat aliōs ad cuſto
diā loci. c Cō
fortat⁹ eſt ⁊c. hic
ꝑfecte deſcribit̄ to
ſtiū inſecutio. ⁊ p̄
ex directiōe diuina
req̄rēdo ei⁹ cōſiliū
cū dō: d Ap
plica ad me ephot.
i. ꝑ me. q. d. indue
te ueſte ſacerdota
li ut cōſulas deum
pro me. Cetera pa
tent uſq̄ ibi: e
Et laſſi quidā ſub
ſtiterūt. ſ. ducenti
qui licz ꝓpter fa
tigationē non poſ
ſent cōpetenter ad
uerſarios ꝑſequi:
tñ poterant compe
tenē cuſtodire ſar
cinas. ꝓpter quod
dauid ⁊ uiri ei⁹ re
liqui dimiſerūt ſub
cuſtodia eoz illa q̄
poterāt eis ēe one
ri: ut pz ex ſequē
tibus infra. ut poſ
ſent hoſtes expedi
tius ꝑſequi. ſecun
do inſequit̄ dauid
hoſtes directione
humana. cū dicit:
f Et inuenerunt
virum egyptiū. in
firmitate ⁊ fame
quaſi morti ꝓpin
quū. g Reuer
ſus eſt ſpiritus ei⁹.
i. aliqua conuale
ſcentia uirtute cibi
confortantis. h
Non enī comede
rat panē. i. aliquē
cibum. i Neq̄
biberat aquā. i. ali
quem potum. k
Tribus diebus ⁊
tribus noctibus. ⁊
ideo nō eſt mirū ſi
⁊ⁿ non interfecerāt quēq̄: ſed
ſecū duxerāt: ⁊ p̄gebāt itinere
ſuo. Cū ergo uenīſſet dauid ⁊
uiri eius ad ciuitatē: ⁊ inueniſ
ſent eā ſucceſam igni: ⁊ uxores
ſuas ⁊ filios ſuos: ⁊ filias du
ctas eſſe captiuas: leuauerunt
dauid ⁊ popul⁹ q̄ erat cū eo uo
ces ſuas: ⁊ planxerūt donec de
ficerēt i eis lachrymę. Siquidē
⁊ due uxores dauid captiue du
cte fuerāt achinoem iezrahelī
tes: ⁊ abigail uxor nabal car
meli. Et cōtriſtatus eſt dauid
ualde. Uolebat^c enī eū popul⁹
lapidare: q̄ amara erat anima
uniuſcuiuſq̄ uiri ſup filijs ſuis
⁊ filiabus. Confortatus^c ē aūt
dauid in dño deo ſuo: ⁊ ait ad
abiathar ſacerdotē filiū achime
lech. Applica^a ad me ephot. Et
applicauit abiathar ephot ad
dauid: ⁊ cōſuluit dauid dñm di
cēs. Perſequar latrūculos hos
⁊ cōprehēdā eos an nō? Dixitq̄
ei dñs. Perſeq̄re: abſq̄ dubio
enī cōprehēdes eos: ⁊ excuties
predā. Abijt ergo dauid ipſe ⁊
ſercēti uiri q̄ erāt cum eo: ⁊ ue
nerūt uſq̄ ad torrentē beſor: ⁊ᵉ
laſſi quidā ſubſtiterunt. Perſe
cut⁹ ē aūt dauid ipſe ⁊ quadrin
genti uiri cū eo: ſubſtiterāt enī
ducenti q̄ laſſi tranſire nō pote
rāt torrentē beſor. Et^f inuenerūt
uirū egyptiū in agro: ⁊ adduxe
rūt eū ad dauid. Dederuntq̄
ei panē ut comederet ⁊ biberet
aquā: ſed ⁊ fragmen maſſe cari
caꝝ ⁊ duas ligaturas uuę paſſe
Qui cū comediſſet: reuerſus^g ē
ſpiritus ei⁹: ⁊ refocillat⁹ ē. Nō^h
enī comederat panē neq̄ ⁱ bibe
rat aquā tribus^k diebus ⁊ trib⁹
noctibus. Dixit itaq̄ ei dauid:
Cuius es tu: uel unde: ⁊ quo
pgis? Qui ait. Puer egyptius
ego ſum: ſeruus uiri amalechi
te. Dereliq̄t aūt me dñs me⁹: q̄
egrotare cepi nudiuſtert⁹. Si
q̄dē nos erupimus ad auſtralē
plagā cerethi ⁊ cōtra iudam: ⁊
ad meridiem caleph: ⁊ ſicelech
ſuccendim⁹ igni. Dixitq̄ ei da
uid: Potes me ducere ad iſtum
cuneū? Qui ait: Jura mihi per
deū q̄ nō occidas me: ⁊ nō tra
das me in man⁹ dñi mei: ⁊ ego
ducā te ad cuneū iſtū. Et iura
uit ei dauid. Qui^l cū duxiſſet eū
ecce illi diſcūbebant ſup faciem
uniuerſe terre comedētes^m ⁊ bi
bentes: ⁊ quaſi feſtū celebrātes
diē ꝑ cūcta preda ⁊ ſpolijs que
ceperāt de terra philiſtijm ⁊ de
terra iuda. Et percuſſit eos da
uid a veſpa uſq̄ⁿ ad veſperam
alterius diei: ⁊ nō euaſit ex eis
quiſq̄ niſi tm̄ quadringēti uiri
adoleſcentes qui aſcenderāt ca
melos ⁊ fugerant. Eruit ergo
dauid oīa q̄ tulerāt amalechite:
⁊ duas uxores ſuas eruit. Nec
defuit quiſq̄ a paruo uſq̄ ad
magnū tā de filijs q̄ de filiab⁹
⁊ de ſpolijs: ⁊ quecūq̄ rapue
rant omnia reduxit dauid: ⁊ tu
lit uniuerſos greges ⁊ armenta
⁊ minauit ante faciē ſuā. Dixe
rūtq̄: Hec ē preda dauid. Uenit aūt dauid ad ducentos vi
ros q̄ laſſi ſubſtiterāt nec ſequi
poterant dauid: ⁊ reſidere eos
iuſſerat in torrente beſor: Qui
egreſſi ſūt obuiā dauid ⁊ popu
lo q̄ erat cum eo. Accedēs aūtē
dauid ad populū ſalutauit eos
pacifice. Reſpondenſq̄° oīs vir
peſſimus ⁊ iniquus de viris q̄
erāt cū dauid: dixit: Quia non
uenerūt nobiſcū nō dabim⁹ eis
quicq̄ de ꝑda quā eruim⁹: ſed
ſufficiat unicuiq̄ uxor ſua ⁊ filij
quos cū acceperint recedāt: Di
xit^p aūt dauid: Nō ſic facietis
fratres mei de his que tradidit
nobis dñs: ⁊ cuſtodiuit nos: ⁊
dedit latrunculos q̄ eruperant
aduerſum nos i man⁹ noſtras:
nec audiet uos quiſq̄ ſuper ſer
mone hoc. Equa^q enī pars erit
deſcendentis ad preliū: ⁊ rema
nentis ad ſarcinas.] ⁊ ſimiliter
diuidēt. Et^r factū eſt hoc ex die
illa. ⁊ deinceps] cōſtitutū ⁊ ꝑ
finitū: ⁊ quaſi lex in iſrael uſq̄
in diem hanc. Uenit^s ergo da
uid in ſicelech: ⁊ miſit dona de
preda ſenioribus iuda proximis
ſuis dicēs: Accipite benedictio
nem de preda hoſtiū dñi. His q̄
erāt in bethel ⁊ qui in ramoth
ad meridiē: ⁊ q̄ in gether: ⁊ q̄ i
aroer: ⁊ q̄ in ſephamoth: ⁊ q̄ i
eſthama: ⁊ q̄ in rachal: ⁊ q̄ in
urbibus hierameli: ⁊ q̄ in urbi
bus ceni: ⁊ q̄ in rama: ⁊ qui in
lacu aſan: ⁊ qui in athach: ⁊ q̄
in ebron: ⁊ reliq̄s q̄ erāt in his
locis in q̄bus cōmorat⁹ fuerat
erat extinctus. Cetera
patent. l Qui cū du
xiſſet. Hic conſequenter
deſcribitur hoſtiū debel
latio: qui a ſicelech elon
gati credebant eſſe ſecuri
m Comedētes ⁊ biben
tes. ⁊ ſic ſibi non preca
uentes. ⁊ ideo fuerūt fa
ciliter debellati. Et patet
hrā uſq̄ ibi: n Uſq̄
ad veſperā alterius diei.
quia fugiebant ⁊ abſcon
debāt ſe per diuerſa loca
in quib⁹ dauid ⁊ uiri ei⁹
inſequentes eos perſcru
tabant. ⁊ ideo tātū tem
pus apposuerunt. Cete
ra patent. o Reſpon
denſq̄. Hic conſequenter
deſcribitur prede diuiſio
⁊ primo q̄tum ad bella
tores. ſecundo q̄tum ad
amicos dauid ſeu benefa
ctores. ibi: Uenit q̄ da
uid. Circa primum dicit
Reſpondenſq̄ omnis vir
peſſimus. iſti qui erant in
comitiua dauid cupidi ⁊
mali: hoc dicebant tra
ctātes inē ſe de p̄de diui
ſione. p Dixit aūt da
uid repellēs auariciam ⁊
neq̄tiā iſtoz. q Equa
enim pars erit ⁊c.] Et
hoc pater illud quod pre
dictum eſt. ſ. q̄ illi. cc. re
manentes cuſtodierunt
ſarcinas. ⁊ ideo non erāt
debita portione priuandi
hoc autem accepit dauid
de facto abrahe qui ſimi
liter fecit ſocijs ſuis ad
ſarcinas remanentibus:
quādo quatuor reges de
bellauit: ut dictum fuit
Geñ. xiiij. unde ſubditur
r Et factum eſt ⁊c.]
In hebreo habē: Ex die
illa ⁊ ab ante. ſ. a tempo
re abrahe. Sed ꝑ dauid
fuit hoc firmius ſtatutū
⁊ lege decretum ex regia
poteſtate: ut de cetero
ſic ſimpliciter obſeruare
tur. s Uenit ergo. Hic
conſequenter deſcribitur
prede diuiſio q̄tum ad
amicos dauid ⁊ benefa
ctores: apud quos da
uid ⁊ viri eius latuerant
fugiendo perſecutiones
ſaulis ⁊ a quibus benefi
cia receperant: quia iu
ſtum erat q̄ huiuſmodi
beneficia recognoſcerent
facultate ocurrente. Et
patet littera.

Philistijm aũt. Hec ẽ vltima pars ꝑncipalis a Laꝑ. xxxj ꝑmi libri in qua ꝛscribit ipsius saulis occubitus. ꝛ ꝑ ꝛscribit ipsius occisio. 2° occisi vituperatio. ibi: Facta autẽ die altera. 3° ipsi⁹ honorabilis tumulatio. ibi: Qõ cũ audissent. Circa ꝑmũ ꝑmittit filioꝝ occisio. cũ dr: b Et percusserunt ionathan ꝛ abinadab. sic est ī ebreo ꝛ tõ aliq̃ libri male habẽt aminadab. Ibosetb non nosat hic inẽ filios saulis tũ qz remanserat ad disponendã domũ. tũ qz non erat multũ apt⁹ ad ꝓliũ. c Dixitq̃ saul ad armigerũ suũ. iste fuit noech: ut cõmunit dicit ꝛ satisfõnabilit: ut videt: qz ꝯ xxij. dr q ipse assistebat sauli: ꝛ erat primus inẽ seruos ei⁹. d Percute me ne ꝛc. ¶ .i. affligẽtes me morte ignominiosa ī cõtẽptũ ꝓsone mee ꝛ ꝓpuli mei: ꝛ ꝓ cõsequens redundet in contẽptum dei. e Arripuit itaq̃ saul gladiũ suũ ꝛc. ex hoc dicũt doctores nostri cõcordit ipsũ eẽ damnatũ: qz interfecit seipsum: qõ nulli ẽ licitũ. Ad hoc etiã inducit qõ habt Paral. j. Paral. x. mortuus est ḡ saul ꝓpter iniq̃tates suas: eo q ꝓuaricatus sit mãdatũ dñi qõ ꝑcepat: ꝛ non custodierat illud. sed insup etiã phitonissam cõsulerit nec sperauerit in domino. Hebrei ꝯo dicũt ipsũ esse saluatũ qz audita dñi sinia sibi ꝓ samuelẽ annunciata ꝛ omnibus peccatis suis penituit: ꝛ lz ꝑmo fuisset ꝛsolatus-tñ diuinã sententiã ꝛ morte sua ꝛ filioꝝ suoꝝ ac regni trãslatione patienꝫ acceptauit: ut diuina voluntas impleret: qõ videt ex hoc q modico cibo sumpto ꝓ sustẽratione nature ꝓ totã noctẽ ambulauit ut ueniret ad ꝓlium ꝑm diuinũ iudicium ibidẽ moriturus. Hec ionathan ꝓmogenitũ suũ seu alios duos filios suos ibidẽ existẽtes suasit ꝛ ꝓlio recedere. volẽs dinã suiam nõ solũ in se sed etiã in filijs recipere in penã suoꝝ peccatoꝝ. Ad hoc etiã inducũt hebrei quod samuel dixit ei: Tu ꝛ filij tui cras eritis mecũ i. in parte iustoꝝ. tum qz samuel in illa parte erat. tum qz ionathas qui erat sanctus ꝛ bonus credendus est q in parte sanctoꝝ sit receptus: ꝛ idẽ dicunt ꝛ saule: qz eodẽ mõ dicit ꝛ ytroq̃: Tu ꝛ filij ꝛc. Ad hoc etiã videt facere quod dictũ est ꝯ. ix. ca. ꝛ saule q erat electus ꝛ bonus nec erat in filijs isrl vir melior illo. ꝛ tõ licz postea multiplicit ꝛ grauit peccauerit: videt tñ diuine pietati cõgruũ. ut ꝓpter ꝓcedentẽ tonitatẽ dñs ꝛderit ei ī fine penitẽtie locũ ad euadendũ penã eternã: nõ tñ ad recuperandũ regiã dignitatẽ. Hec auctoritates supi⁹ in plurib⁹ locis allegate ꝛ abiectiõe saulis a ꝛo videt aliud sonare: nisi ꝛ regia dignitate q̃ ad dauid erat trãsferẽda ex ꝛterminatione diuina. Ad illud aũt quod obiciũt dicunt hebrei ꝛ aliq̃ etiã christiani q ūterficere seipsum intuitu ꝓprie ꝓsone: ut quis ꝓ hoc mortẽ acerbiorẽ uel turpiorẽ euadat semper est illicitũ: ꝑm q dicit Aug⁹. j. ꝛ ci. dei. ca. xvij. ꝓ interficere seipsũ intuitu diuini honoris: ne. s. vituperiũ exerceat ī ꝓprio corpore redundans in ꝛi vituperiũ: sicut timebat saul ne in ipso q erat ꝑncipalis in populo fierẽt ludibria in contẽptũ dei israel: ut dicũt isti. ꝓ nõ est illicitũ. ꝛ ꝓ mõ rasias videt se interfecisse. ij. Machab. xiiij. nec tñ inde vituperat in scriptura. ꝓ magis laudari videt. Hoc etiã mõ samson se interfecit ut dr Judic. xvj. Isto etiã mõ alique sancte mulieres ꝛ ꝛ quibus solẽnizat ecclesia se interfecerũt ne infideles ipsis abuterent exercendo luxuriã cõtra diuinũ bonorẽ. Verũtamẽ Aug⁹. j. ꝛ ciuitate dei istas ꝓsonas non excusat a culpa nisi fecerint ꝓ instinctu diuino nobis occulto. Isto etiã mõ posset excusari saul si alie vie nõ sufficerẽt: nisi contrariũ inueniat expresse ꝛterminatũ in sacra scriptura: uel ꝓ auctoritatem ecclesie: quod nõ recolo me vidisse. Ad illud aũt quod obiciꝫ ꝛ. j. Paral. x. Mortuus est saul ꝓpter iniq̃tates suas ꝛc. põt dici q ꝓpter iniq̃tates suas pena mortis inflicta ẽ sibi ꝛ filijs suis, sed q ꝓpt hoc sit dãnatus. auctoritas nõ sonat: sic fur suspẽdit ꝓpter furta sua: si tñ peniteat in fine veracit ꝛ morte patienter sustineat. efficit dign⁹ vita eterna. Residuũ aũt hui⁹ auctoritatis inducte exponet j. Paral. x. ca. Qõ autẽ sequit: Insuper ꝛ phitonissam ꝯsuleret: nec sperauerit in dño. non valet: quia lz tunc nõ sperauerit qñ ipsa cõsuluit: tñ ꝛ omnib⁹ istis ꝛ aliis malis finalit penituit ꝛ tũc in dño sperauit ꝛ salute etna: lz nõ ꝛ tpali vita.

Iordanẽ q̃ fugissent viri israelite: ꝛ q mortuus esset saul ꝛ tres filij eius: reliquerũt ciuitates suas: ꝛ fugerũt. Venerũtq̃ philistijm ꝛ habitauerũt ibi. ¶ Facta aũt die altera venerunt philistijm ut expoliarẽt interfectos: ꝛ inuenerũt saul ꝛ tres filios ei⁹ iacentes in mõte gelboe Et ꝑciderũt caput saul ꝛ expoliauerũt eũ armis: ꝛ miserũt in terrã philistinoꝝ ¶ ꝑ circuitũ ut annũciaret in tẽplo idoloꝝ ꝛ ī populis. Et posuerũt arma ei⁹ in tẽplo astaroth: ¶ corpus vero ei⁹ suspẽderũt in muro bethsan. Qõ cũ audissent habitatores iabes ¶ galaad q̃cq̃ fecerant philistijm saul: surrexerũt oẽs viri fortissimi: ꝛ ambulauerũt tota nocte: ꝛ tulerunt cadauer saul ꝛ cadauera filioꝝ ei⁹ de muro bethsan. Venerũtq̃ viri iabes galaad: ꝛ cõbusserunt ea igni ꝛ tulerũt ossa eoꝝ: ꝛ sepelierũt in nemore iabes: ꝛ ieiunauerũt septẽ dieb⁹.

Explicit ꝑm⁹ liber Samuelis.

Postilla super primum librũ Regũ finit.

xxxi

Philistijm⁹ aũt pugnabãt aduersũ israel: Et fugerũt viri israel ante faciẽ philistijm: ꝛ ceciderũt interfecti in mõte gelboe. Irruerũtq̃ philistijm in saul ꝛ in filios ei⁹: ꝛ ꝓcusserũt ionathan: ꝛ abinadab ꝛ melchisue filios saul: totũq̃ pondus ꝑlij versũ est in saul. Et cõsecuti sũt eũ viri sagittarij: ꝛ vulneratus ẽ vehemẽt a sagittarijs. Dixitq̃ saul ad armigerũ suũ: Euagina gladiũ tuũ ꝛ pute me: ne forte veniãt incircũcisi isti ꝛ interficiant me illudẽtes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enĩ nimio terroꝛe ꝑterrit⁹. Arripuit itaq̃ saul gladiũ suũ ꝛ irruit super eũ. Quod cũ vidisset armiger eius videlz q mortuus eẽt saul: irruit etiã ipse sup gladiũ suũ ꝛ mortuus est cũ eo. Mortuus ẽ ergo saul ꝛ tres filij ei⁹ ꝛ armiger illi⁹ ꝛ vniuersi viri ei⁹ in die illa pariter. Videtes autẽ filij isrl q erãt trãs vallẽ ꝛ trãs

Apostilla sup̄ secundū librū Regū incipit. Actū ē autē. Postq̄ in primo libro a Cap. j. actū est de regno p electionē: hic consequenter agit de regno p successionē: q; ishoseth successit sauli: hz paruo tpe. et salomon successit dauid et sic p̄sequenter alij reges vsq; ad captiuitatē babylonicā. et q; regnum ishoseth ꝓcedebat debilitando regnū aūt dauid fortificando. iō primo describitur icboatio regni vtriusq; partialis. secūdo exterminatio regni ishoseth totalis. ca. iiij. tertio ꝓmotio regni dauid integralis. ca. v. Circa primū premittit saulis et filiorū eius lamentatio. secundo successionis duplex institutio. ca. ij. Circa primū primo describit denūciatio mortis. secūdo actus lamentationis. ibi: Apprehendēs aūt dauid. Circa primū premittit tēpus huius denūciationis. cū dicit: b In die aūt tertia. s. a reuersione dauid in siceleth inter fectis amalechitis qui eā incenderāt: put dictū fuit. j. libro. xxx. ca. c Veste cōscissa ꝛc. ¶ ista fiebant apud hebreos in signū tristicie et magne desolatiōis Cetera patēt vsq; ibi: d Casu veni in montem gelboe. hz venisset a ꝓposito ad pūm: tamen fugiēs casualiter venit ad locum vbi saul erat vulneratus: uel forte in hoc dixit mendaciū: sicut et in alijs: ut patebit cōsequenter. dicit enim cōmuniter q; erat filius hoeth: et ideo verisimile est q; esset iuxta patrē suū qui erat cū saule: ut predictū est i fine primi libri. e Et saul incūbebat sup hastā suam. grauiter vulneratus et non potens incedere. f Porro currus et equites appropinquabāt ei. ita q; non poterat eos euadere. g Sta sup me et interfice me. b fingebat: sed non erat verū: q; hoc dixit saul armigero suo tm̄: q; etiā interfecit seipsū. b Stansq; super eum occidi illū. Similiter in hoc mentitus fuit: quia saul semetipsum occidit. Dicit tm̄ Josephus q; iste verū dixit: quia hz saul irruisset sup gladiū suū: tamen ita debilitatus erat q; non poterat seipsum perfodere. et ideo iste iuuenis ex eius p̄cepto impegit eū super gladium intātū q; fuit mortuus. cōtrarium tm̄ tenetur. i Et tuli diadema ꝛc. ¶ Dicunt autē hic hebrei q; hoeth vidēs saul mortuum tradidit ista insignia regalia filio suo: ut portaret ad dauid ac p hoc inueniret gratiā apud eū: et tūc seipsū interfecit rōne p̄dicta in fine p̄mi libri. k Apprehēdēs aūt ꝛc. Hic consequenter ponit actus lamētationis. et primo in generali. secundo modus planctus in speciali. ibi: Planxit aūt dauid. Circa primum p̄mittit planctus cum dicit: Apprehendens autem dauid. ꝛc. et subdit punitio nunciantis cū dicit: l Dixitq; dauid ad iuuenē quia dixerat se interfecisse saulē. m Unde es tu. iam enim dixerat q; erat amalechites. sed dauid de morte ionathan et populi israel turbatus non aduerterat. n Filius hominis aduene. i. conuersi ad iudaismum. o Amalechite. hoc videt falsū. q; supra dictū ē q; hoeth pater eius erat idumeus. j. libro xxj. ca. et xxij. Dicendum q; amalech a q̄ dicti sūt amalechite fuit filius eliphaz primogeniti esau: put declaratum fuit supra diffuse Exo. xvij. ab esau vero denominati sūt idumei: et sic oīs amalechita est idumeus sed non econuerso. p Vocāsq; dauid vnū ꝛc. ¶ et sic iusto dei iudicio et mēdacio de quo sperabat imperrare gratiā reportauit mortē q Planxit autem. hic consequenter describit forma planctus in speciali. cū dr: r Planctū huius cemodi. qui postea subdit: sed quoddā p̄ceptū dauid intermittit de sagittandi arte: secūdo explicatur carmen eius lugubre. ibi: Et ait considera. Circa primū ergo ponit dauid preceptū. cū dr s Et p̄cepit ꝛc. ¶ Sic est in hebreo et i libris correctis: et per arcum hic intelligit ars sagittādi ne filij iuda de cetero debellarent a philisteis p artem sagittādi: sicut saul et eius exercitus fuerant debellati. t Sicut scriptum est in libro iustorū Aliqui dicunt q; hic est liber regū in quo agit de samuele et dauid et alijs pluribus iustis. sed b non ē verisimile q; idē liber alleget seipsum. et ideo dicūt alij q; iste liber est vnus specialis liber qui non habet: quia esdras reparans bibliothecam a chaldeis incensam non reparauit omnes libros sicut patet de libris salomonis quos fecit de naturis animaliū et herbarū: ut habet. j. iij. libro. et de libris nathan. gadi et ahie silonitis qui allegant. ij. Paral. ix. nec tamen habent: quia non fuerunt reparati: et idem dicūt de isto qui vocatur liber iustor. Ra. Sa. dicit q; hic liber ē Seth. in quo agit de iustis. s. abraham isaac et iacob: et Seth. xlviij. scribit in benedictione iude: Manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum. quod fuit impletū potissime tēpore dauid q; inimicos israel potenter in circuitu debellauit. Ad quam debellationem multū fecit ars sagittandi: in qua filios iuda instrui precepit. v Et ait cōsidera. Premisso precepto dauid de sagittandi arte: hic consequenter explicatur carmen eius lugubre. et primo generaliter. secundo specialiter ibi: A sanguine interfectorum. tertio singulariter. ibi: Jonathas. Circa primum lamentatur populum israel dicēs: x Considera israel. i. attente recogita. y Pro bis qui mortui sunt. de populo tuo. z Super excelsa tua. quod est turpius videlicet q; sunt reuicti in terra propria et in loco montuoso et male accessibili: propter quod potest facilius ad aduersarios defendi. a Inclyti israel. i. nobiles genere: armorū p̄tia: et corpor virtute. Ex q; pcludit admiratiue

Actū est autem postq̄ mortuus est saul ut dauid reuerteret a cede amaleth: et maneret in siceleth duos dies. In die autem tertia apparuit homo veniēs de castris saul veste cōscissa et puluere cōspersus caput. ¶ Et ut venit ad dauid cecidit super faciē suā et adorauit. Dixitq; ad eū dauid: Unde venis: Qui ait ad eū: De castris israel fugi. Et dixit ad eū dauid: Quod est verbū qd factū est: Judica mihi. Qui ait: Fugit populus ex plio: et multi corruentes e populo mortui sunt: sed et saul et ionathas filius eius interierunt: Dixitq; dauid ad adolescentem q; nunciabat ei: Unde scis q; mortuus est saul et ionathas filius eius: Ait adolescens q; nunciabat ei: Casu veni in montē gelboe: et saul incūbebat super hastā suā: porro currus et equites appropinquabāt ei: et cōuersus post tergum suū: vidensq; me vocauit. Cui cum respondissem adsum: dixit mihi: Quis nam es tu: Et aio ad eū: Amalechites ego sum. Et locutus est mihi: Sta sup me: et interfice me: qm̄ tenent me angustie: et adhuc tota aia mea in me est. Stansq; super eum occidi illum. Sciebam enī q; viuere nō poterat post ruinā Et tuli diadema qd erat i capite eius: et armillam de brachio illius: et attuli ad te dn̄m meū huc. Apprehendēs autē dauid vestimenta sua scidit: omnesq; viri q; erant cū eo: et planxerūt et fleuerūt et ieiunauerūt vsq; ad vesperam sup saul et sup ionathan filiū eius: et sup populū dn̄i: et sup domū israel: eo q; corruissent gladio. Dixitq; dauid ad iuuenē q; nūciauerat ei. Unde es tu: Qui rndit: Filius hois aduene amalechite ego sum. Et ait ad eum dauid: Quare nō timuisti mittere manū tuā ut occideres christum dn̄i: Vocāsq; dauid vnū de pueris suis ait. Accedens irrue in eū. ¶ Qui percussit illum et mortuus est. Et ait ad eū dauid: Sanguis tuus sup caput tuū. Os enim tuū locutum est aduersū te dicēs: ego interfeci christū dn̄i. Planxit aūt dauid planctū hui⁹cemodi sup saul et sup ionathan filiū eius: et p̄cepit ut docerēt filios iuda arcum: ¶ sicut scriptū ē in libro iustorū. Et ait: Considera israel pro bis qui mortui sunt: sup excelsa tua vulnerati. Inclyti israel sup mōtes tuos

a Quomodo ceciderũt fortes.q.d.nõ videt humana victoria ꝺ vltio diuina.ſ.ꝓpter peccata ſaul ⁊ cõplicũ ei⁹.⁊ iõ ſume cauendũ eſt a talib⁹. b Nolite annũciare in geth ⁊c.] .i.i quadriuijs ſeu locis vbi plures vie ꝙueniunt.⁊ ibi ſolent homines cõuenire ad audiendũ rumores:ſicut ꝑz ex ꝑcedentib⁹. Istud factũ iã erat diuulgatũ ꝙ totã terrã philiſtinoꝝ: quõ ꝯ dixit dauid: Nolite annunciare ⁊c.quia quod factũ ẽ nõ pot nõ fieri.dicẽdũ ꝙ loquif ad modũ volentis q̃ aliq̃ ĩmiſcet aliq̃ irrõnabilia, ⁊ aliq̃ ꝓnũciat aliq̃ abſolute: q̃ tñ ſunt ſub cõditione intelligẽda Eſt igit ſenſus: Nolite annunciare ⁊c.i. ſi iſtud poſſet fieri ꝙ nõ annũciaret ibi: illud vellẽ ex toto deſiderio animi. c Nec ⁊c. le.ſi. philiſtijm.mulieres hic exprimit poti⁹ ꝙ viros: qz ille ſunt que ꝑcipue ſolẽt canere ĩ chꝛis cãtilenas de victorijs ſuoꝝ: ſicut ꝟ.j. li°. xviij. ca.dictũ fuit de mulieribus ꝑcinentib⁹ obuiã ſauli ⁊ dauid de victoria reuentibus. d Montes gelboe ⁊c.Iz terra ſit res inaiata: bñ tñ maledicif ꝓpter factũ qõ cõtigit in ea. e Quia ibi abiectus eſt ⁊c.] qz plures videntes ſe de bellatos ꝓiecerũt ibi clypeos ꝙnos:ut expeditius poſſent fugere.uel dicunt clypei abiecti: qz nõ potuerũt bellatores a ſagittis philiſtinoꝝ defendere ⁊ in iſto ſenſu accipif qõ ſubdit: f Clype⁹ ſaul quaſi nõ eſſet vnct⁹ oleo ſ.conſecrationis regie a ſamuele: ꝓut habef ꝟ.j. libro.x.ca.ac ſi dicat. ita ꝓſtratus eſt ibi ſaul quaſi eſſet vn⁹ de humili plebe. g A ſanguine. Dic lamentaf dauid in ſpeciali ſaul ⁊ ionathan.ꝓmo rememoratis eoꝝ ꝓbitatẽ vicẽs:A ſanguine interfectoꝝ ⁊c.i.ſagitta ionathe ⁊ enſis ſaulis nõ ꝓcuſſerũt in vanũ:ꝺ ꝓfozabant arma fortiũ vſq ad adipẽ ⁊ ſanguinem intri inſecus. h Saul ⁊ ionathas amabiles.i. digni amoze: quod patet de ionatha in plurib⁹ locis ſupra ⁊ de ſaule ꝓ tpe quo fuit electus a dño: qz in iſrael nõ erat vir melioꝛ eo: ut hꝫ ꝟ.libro.j.ca.ix. i Et decoꝛi.qõ patet de ſaule qui ab humero ⁊ ſupza eminebat ſup totũ populũ ut habef ꝟ.j.libro.x.ca. ⁊ de ionatha eius ꝓmogenito veriſimile eſt ꝙ fuerit ꝓcere ſtature ⁊ forme decoꝛe k Jn morte quoq; nõ ſunt diuiſi.q.d.lamẽtabile eſt ꝙ tales duo ſint ſimul interfecti. l Aquilis velociores.ad ꝓſequendũ hoſtes m Leonibus fortiores.aduerſarijs reſiſtendo. Sciendũ tñ ꝙ hic eſt hyperbole·ad exprimendũ eoꝝ notabilẽ agilitatẽ ⁊ fortitudinẽ: ſicut de aliqua re notabilif alba dicif ꝙ eſt albioꝛ niue. n Filie iſrl ⁊c.] .i.in veſtibus colozatis ꝑciolis de preda hoſtium ſublatis. o Qui ꝑbebat ornamenta aurea.de hoſtũ preda. p Cultui veſtro.i.ornatui.illud enĩ vocaf cult⁹ alicui⁹ circa qõ ẽ multũ intent⁹ mulieres aũt ſũt multũ intente circa ornatũ ſuũ.⁊ iõ ornatũ huiuſmodi hic vocat eaꝝ cultũ. q Quomodo ceciderũt fortes ĩ ꝓlio: verba iſta vel ſnia pluries repetunt in iſto lugubri carmine: ſicut ⁊ in cantico leticie illud qõ eſt primũ vel ꝓncipale ibi pluries repetit r Jonathas. Hic ponit lamentatio ſingularis ſup ionathan.eo ꝙ dauid eum ſingulariter diligebat.iõ ſubditur: s Amabilis ſuper amoꝛem mulierũ. quod poteſt intelligi dupliciter: vno modo paſſiue .i. plus q̃ amantur mulieres. ⁊ tamen ille amoꝛ eſt multũ feruidus: ꝑm ꝙ dicif.ij.Eſdre.iiij. Multi vementes facti ſunt ꝓpter vxores ſuas,i. ꝓpter feruentẽ amoꝛem ipſarum. Alio modo actiue i. plus q̃ mulieres diligũt·que tñ aliquando valde feruenter amant.⁊ huic conſonat quod ſubdit: Sicut mater vnicũ amat filium ſuũ ⁊c. t Cap.ij Bif. Poſita lamentatiõe ſaulis, hic conſequenter deſcribit inſtitutio ſucceſſoris. Habuit aũt duplicẽ ſucceſſoꝛẽ: vnum de iure ſ. dauid q̃ iam inunctus erat ex diuina electione. alitꝫ de facto.ſ.iboſeth q̃ inſtituit abner ꝓnceps militie. Et ideo primo agit de inſtitutione dauid ſecundo de inſtitutione iboſeth·ibi: Abner autem. tertio de ꝓceſſu vtriuſq;·ibi: Egreſſuſq; ẽ abner. Circa ꝓmũ dicit: v Poſt hec conſuluit dauid dñm ⁊c. Iz haberet ius in regno·quia erat inunctus ex ꝓcepto diuino: tamen noluit itrare poſſeſſionẽ abſq; diuino cõſilio: quia attingit a fine vſq; ad finẽ fortiter: ⁊ diſponit omnia ſuauiter ꝓ Num aſcendã ⁊c.] de illis primo queſiuit·quia magis confidebat de hominibus illius trib⁹: eo ꝙ eſſet de eadẽ tribu. y Quo aſcendam. Habita reſponſione de tribu iuda·conueniens querit de loco. z Et reſpondit ei in hebꝛon.quia in illa ciuitate ſũt ſepulti quatuoꝛ principales patriarche: ꝓut dictũ fuit Beñ. xxiij.ꝓpt quod ⁊ caleph illuc iuit ad ozandũ dñm ex deuotione: ꝓut dictum fuit Nu.xiij.⁊ Joſue.xiiij. propter quod dño voluit ꝙ ibi inciperet regnũ dauid. a Venerũtq; viri ⁊c.] Uer fuit inunctus.primo in domo patris·ut dictũ fuit ſupra.j.libro.xvj.ca.ſecundo in ebꝛon ſuper tribũ iuda: ut hic habetur. tertio ſuper totum populum iſrael: ut habef infra v.ca. Jn ſignũ ꝙ bonus catholicus regno celeſti dign⁹ velit habere vnctionem ſpiritus ſancti in coꝛde ꝑ veram fidem: in oꝛe ꝙ confeſſionẽ: in opere ꝙ ſanctã cõuerſationẽ. Et quia bonus rex vult eſſe gratus ſubditis de facto fidelitatis ⁊ pietatis: ideo conſequenter oſtendit gratitudo ipſius dauid erga viros iabes galaad de ſepultura ſaulis ⁊ filioꝝ eius. Et patet lrã. b Abner aũt. Hic ꝓnter ponit inſtitutio ipſi⁹ iboſeth de facto. Et ꝑz lrã. Sciendũ tñ ꝙ Ra.Sa.dicit hic ꝙ ꝟ factũ fuit ad verificãdũ verbũ dñi ad iacob Beñ.xxxv. Reges ex te egredient.⁊ tñ cẽs filij eius erãt nati ꝓter beniamin.⁊ ſic ſignificatum fuit ei ꝙ de beniamin eſſent duo reges futuri ,ſ.

interfecti ſunt. Quomodo[a] ceciderunt fortes? Nolite[b] annũciare in geth: nec; annũcietis in compitis aſcalonis: ne[c] forte letent filie philiſtijm: ne exultent filie incircũciſoꝝ. Montes[d] gelboe necros nec pluuia veniant ſup vos. Nec; ſunt agri primitiarum: quia[e] ibi abiectus eſt clypeus fortiũ: clypeus[f] ſaul quaſi non eſſet vnctus oleo: a ſanguine[g] interfectorum ab adipe fortium. Sagitta ionathe nunq; rediit retroꝛſum: ⁊ gladius ſaul nõ eſt reuerſus inanis. Saul[h] ⁊ ionathas amabiles ⁊[i] decoꝛi valde i vita ſua: in[k] morte quoq; nõ ſũt diuiſi. Aquilis[l] velociores: leonibus[m] fortiores. Filie[n] iſrael ſuper ſaul flete q̃ veſtiebat vos coccino in delicijs] qui[o] prebebat ornamẽta aurea cultui[p] veſtro. Quo[q] ceciderunt fortes in prelio? Jonathas[r] in excelſis tuis occiſus eſt. Doleo ſup te frater mi ionatha decore nimis: ⁊ amabilis[s] ſup amoꝛẽ mulierum.] Sicut mater vnicũ amat filium ſuũ: ita ego te diligebã. Quomõ ceciderũt robuſti: ⁊ perierũt arma bellica?

Litur[t] poſt[v] hec ꝛ cõſulunt dauid dñm dicens: Num[x] aſcendam in vnam de ciuitatibus iuda?] Et ait dominus ad eum: Aſcende. Dixitq; dauid. Quo[y] aſcendam? Et reſpondit ei: Jn hebꝛon. Aſcendit ig dauid ⁊ due vxores eius achinoem iezrahelites ⁊ abigail vxoꝛ nabal carmeli: ſed ⁊ viros qui erant cum eo duxit dauid ſingulos cũ domo ſua: ⁊ manſerunt in oppidis hebꝛon. Venerũtq; viri iuda: ⁊ vnxerunt ibi dauid: ut regnaret ſuper domũ iuda. Et nunciatum eſt dauid ꝙ viri iabes galaad ſepeliſſent ſaul. Miſit ergo dauid nuncios ad viros iabes galaad: dixitq; ad eos: Benedicti vos a domino q̃ feciſtis miſericordiam hãc cũ domino veſtro ſaul: ⁊ ſepeliſtis eum: Et nunc retribuet vobis quidem dominus miſericordiã ⁊ veritatem: ⁊ ego reddam gratiam eo ꝙ feciſtis verbũ iſtud Confortentur manus veſtre: ⁊ eſtote filij fortitudinis. Licz enim mortuus ſit dominus veſter ſaul: tamen me vnxit dom⁹ iuda in regem ſibi. Abner[b] autẽ filius ner ꝓnceps exercitus ſaul tulit iſboſeth filium ſaul: ⁊ circũduxit eum per caſtra: regeq; conſtituit ſuper galaad: ⁊ ſup geſſuri: ⁊ ſuper iezrahel: ⁊ ſup

saul ⁊ ysboseth. a Egressusq; est abner. Hic consequenter ponit ꝓ vtriusq; regis instituti ꝓcessus: qz ysboseth ꝓcedebat semꝑ ꝛficiendo: dauid aũt ꝓficiendo. qꝺ ostendit in duob⁹ ꝓmo in viroꝝ ysboseth ꝛtellatione. 2°. in ipsi⁹ abner cũ dauid ꝓfederatione. ca. iij. Circa primũ ꝓmo ponit ꝛtellatoꝝ cõgregatio. 2°. ptis ysboseth ꝛpressio. ibi: Fugatusq; ẽ abner 3°. ꝛtelli cessatio. ibi: Persequẽtib⁹ aũt. Circa ꝓmũ sciẽdũ q; ꝙ̃tũ ex lrã videt abner ꝓceps militie ysboseth: ⁊ ioab ꝓceps exercit⁹ dauid cõdixerant ad inuicẽ ut cõuenirẽt ad locũ certũ ⁊ ibi viderẽt pugnã singularẽ aliquoꝝ ex ista pte ⁊ ex altera ad videndũ ꝓbitatẽ viroꝝ vtriusq; partis. ⁊ ꝫ ẽ qꝺ ꝺr

b Et cũ in vnum ꝙuenissent. i. i vnũ locũ ꝛterminatũ

c E regione sederunt. i. exercit⁹ dauid ex vna parte ⁊ exercitus ysboseth ex altera. Et piscina erat in medio. i. cõgregatio aquaꝝ pluuialiũ i vna fouea: sicut solet esse in campis ꝓ animalibus potandis.

d Surgant pueri. ꝫ ẽ ad plũ apti.

e Et ludãt coꝝ nobis. i. ostendãt fortitudinẽ suã ⁊ ꝓbitatẽ. vnde sciendũ q; istud verbũ qꝺ hic ponit̃ equocũ ẽ ad ludere ⁊ occidẽ ⁊ etiã ad q̃dã alia: sicut dictum fuit Ben. xxj. hic aũtẽ ponit̃ ꝓ occidere. iõ subdit̃:

f Apꝓhensoq; vnusq;q; capite cõparꝫ ⁊c.] ex quo videt q; ex vtraq; pte fuerũt interfecti lz Joseph⁹ dicat q; illi soli de pte ysboseth fuerũt interfecti: sed magis credẽdũ est textui: qz Joseph⁹ frequenter dicit aliqua textui dissona. vnde subdit̃:

g Vocatũq; ẽ ⁊c.] In hebreo habetur Campus concisoꝝ. eo q; mutuis gladijs concisi ceciderunt ibi isti ⁊ illi.

h Et ortũ est ꝛtellũ. qz istis occisis vteraq; exercitus incepit pugnare ad inuicẽ ad suoꝝ vindictã.

i Fugatusq; est abner. Hic ꝙnter ꝛscribit̃ partis ysboseth ꝛtellatio Et patet lrã paucis exceptis.

k Porro asahel cursor velocissimus. ex hoc patet q; pugnauerat peditando: aliter nõ cõmendaret̃ de velocitate cursus: sed magis equus portans ipsũ.

l Quasi vnus ex capreis. hyperbole est. ad notandũ eius agilitatẽ excellentẽ.

m Persequebat aũt asahel abner. reputãs sibi ad magnã gloriã si posset vincere militie principẽ.

n Et leuare ⁊c.] cogitabat enim abner q; dauid finaliter ꝓualeret: ⁊ tunc indigeret gratia ipsius ioab q̃ erat maioꝝ i domo dauid: ꝓ quod reformidabat occidere fratrem eius.

o Percussit ergo eũ abner auersa hasta. i. contra eũ versa. Si enim de ligno haste percussisset eũ: ut dixerunt aliq;. nõ potuisset eum ita trãsfodisse: maxime quia armatus erat lz leuibus armis. Ju hebreo habet̃: Percussit q̃ eũ p⁹ epar. i. circa mẽbra vitalia vbi est ictus mortalis.

p In inguine. In hebreo habet̃: In q̃nta. s. costa sub qua sunt mẽbra vitalia.

q Persequentibus autem. hic cõsequenter ꝛscribit̃ ꝛtelli cessatio duplici de causa Prima, ꝓpter noctem superuenientem: quenotat̃ cum dicit̃: Sol occubuit Secũda ꝓpter periculũ infectiõis ex vtraq; parte: qz filij beniamin se recolligentes circa abner parabant se ad ponendũ totum ꝓ toto ad fortunã; ꝓpter quod clamauit ad ioab.

r An ignoras q; periculosa sit desperatio. s. de fuga absq; ꝛtello. q. d. tu non debes ignorare: qz ꝓ talem modum vtraq; pars ponit totũ ꝓ toto: ⁊ sic est in periculo cui nõ debebant exponi. ideo subdit̃:

s Usq; quo nõ dicis populo. faciẽdo signum cessationis.

t Et omittat ⁊c.] quia isti ⁊ illi erant cultores dei ⁊ de eadẽ lege. ⁊ ideo nõ erat bonum destructionẽ but⁹ partis uel illius q̃rere. Cui ioab assentiẽs dixit:

v Si locutus fuisses mane. hoc est. si citius ista verba dixisses ꝛtellũ citius cessasset

Aliqui hebrei dicunt q; hec est lrã: Si nõ locut⁹ fuisses mane. s. verbũ qꝺ prędixisti in ꝓncipio: surgãt pueri ⁊ ludant coꝝ nobis. recessisset populus absq; ꝛtello: quia occasione illius dicti ⁊ sequẽtis facti ortum fuit ꝛtellum: ut patet ex prędictis. Cetera patent usq; ibi:

x Excepto asahele. licz esset de pueris dauid sicut ⁊ alij interfecti: tamẽ mors eius per se exprimitur quia plus ponderabatur q̃ omnium aliorum: ꝓpter quod de eius sepultura specialiter agitur. Et patet littera. Sepultura tamen ista fuit postq; ioab ⁊ exercitus redierãt in hebron: licz ante scribatur.

Facta est ergo. Ostensa debilitatione regni a Cap. iij. ibosetb ex suorū dellatione, hic p̄sitet hoc idē ostendit ex abner cū dauid federatione. Circa quod p̄mittit dauid p̄fectus. 2°. ipsi⁹ abner fedus. ibi: Cū ergo esset preliū. Primū autem ostendit. cū dicit: b Dauid p̄ficiens, in potestate 7 multitudine q̄ aliq̄ de nouo sibi iungebant quotidie. c Et semp̄ seipso robustior. respectu tp̄is p̄teriti: quia semp̄ crescebat ei⁹ potestas: crescebat etiā i ple. iō subdit: Natiq̄ sūt filij dauid 7c. sequit: d Et post eum cheleab de abigail. iste aūt. j. Paral. iij. vocat daniel: 7 ē fuit nomē ei⁹ p̄mū p̄m q̄ dic hic Ra. Sa. Sed q̄tūc erāt aliq̄ deriſores dicentes q̄ erat filius nabal: 7 q̄ abigail ipsū conceperit q̄n dauid eā accepit vxorē: iō ad ostendendū hoc esse falsū: mutata ē a deo ei⁹ facies: 7 assimilata ē faciei dauid. Et extunc vocatus est cheleab: q̄ nomē sonat in hebreo q̄si pac̄ uel similis patri. e Sextus quoq̄ hietraā. iste vocatus fuit natban p̄m Josephum. f De egla. ista fuit michol filia saul: 7 vocat egla. i. vitula p̄m p̄prietatem idiomatis hebrei: 7 vocat sic eo q̄ fuit ei cōiuncta in iuuentute: 7 ei valde dilecta: eo modo loquendi q̄ dixit samson Judic. xiiij. Si non arasseris in vitula mea 7c. g Vxore dauid. lz enī in v. te. viri possent habere plures vxores simul: illa tamen q̄ primo accipiebat. vxor specialit̄ vocabat: p̄pter q̄ iacob dixit de rachel Gen. xliij. Duos genuit mihi vxor mea: alie aūt nō sic. q̄uis p̄m veritatē essent vxores. michol aūt p̄mo fuit p̄iuncta dauid 7 iō vocat specialit̄ eius vxor. h Cū ergo esset. Hic consequent̄ describit ipsius abner cum dauid fedus. 7 p̄mo describit huius cōfederationis occasio. secundo ipsa confederatio. ibi: Misit ergo. Occasio aūt fuit turbatio abner p̄ ibosetb occasione cuiusdā mulieris. 7 hoc notatur cum dicit: i Fuerat aūt sauli cōcubina. i. vxor. nō p̄maria sed p̄me adiuncta. sic enim nominant̄ secunde vxores in v. te. ut patet in plurib⁹ locis k Quare ingressus es 7c.] Dicunt aliqui q̄ abner ingressus fuit ad eā concubitu matrimoniali: sperans q̄ hoc obtinere regnū: sicut 7 adonias petiit abisac habere vxorem: ut habet. j. iij. libro. ij. ca. Alij aūt dicunt q̄ ingressus fuit ad eam fornicarie: quod redūdabat in verecundiā ibosetb filij saul. 7 ideo si p̄mo modo fuerit uel secundo. merito displicuit ipsi ibosetb. l Qui iratus nimis. eo q̄ multa fecerat p̄pter ipsum ibosetb. m Numquid caput canis ego sum. i. vilis 7 abominabilis sicut canis apud tribum iuda de qua erat dauid. uel aliter: Caput canis. i. latrans contra dauid 7 tribum iuda: ne obtineant regnū contra te. n Et tu requisisti in me. q. d. bene debes tacere. o Hec faciat deus 7c.] id est tot mala 7 plura q̄ alicui misero. p Nisi quomodo iurauit dominus dauid 7c. hoc est, nisi impleam verbum domini. q Ut trāsferatur. ad dauid r Regnum. tuum. s Et nō potuit ei respondere quicq̄. tum quia ibosetb non erat homo alicuius valoris. tum quia abner regebat totam domum illā 7 habebat in manu sua totam militiā. t Misit ergo. Posita occasione confederationis cū dauid. hic consequenter ponit ipsa confederatio. 7 p̄mo per nuncios. secundo per seipsum ibi: Et abijt. Circa primum dicitur Misit ergo abner 7c.] ad videndū qualiter posset cū eo fedus contrahere. v Dicētes. s. ex nomine abner. x Cuius est terra? quasi diceret. tua de iure. ex quo voluit te deus in regem eligere. Cetera patent vsq̄ ibi: y Non videbis faciem meam ante q̄ adduxeris mihi michol. volebat enī dauid 7 debebat p̄cauere honori suo. fuerat enim dauid vxor sua iniuste spoliatus. 7 ideo in p̄mis voluit eā sibi restitui. z Misit autem dauid nūcios ad ibosetb. quia abner rescripserat ipsi dauid q̄ nō poterat sibi reducere michol nisi de voluntate ibosetb. cuius erat sozor. 7 ideo tunc dauid petiuit eam ab ipso ibosetb. a Misit q̄ ibosetb. de cōsilio abner. b Et tulit eā a viro suo phaltiel. non erat vir suus nisi putatiu⁹ quia p̄m veritatem erat vxor dauid. nec poterat simul habere duos viros p̄m veritatem: quia nunq̄ fuit licitum mulieri habere plures viros simul. c Sequebatur q̄ eam vir suus plorans. dicunt expositores nostri cōmuniter q̄ plorabat ex gaudio eo q̄ ad virum suum reducebatur absq̄ hoc q̄ eam tetigisset: sed sicut sozorem seruasset. Erat enim doctor in lege: 7 sciebat sibi esse illicitum eam tangere carnaliter ipso dauid viuente: sicut dictum fuit supra. j. libro. xxv. Ra. Sa. dicit q̄ flebat volens eo q̄ exercitium perfectionis ab eo recedebat. Reputabat enim exercitium magne perfectionis tale dominam sic pulchram 7 nobilem seruare sicut sozorem absq̄ copula carnali. d Sermonē quoq̄ intulit abner ad seniores israel. ut adhereret ipsi dauid sciēs. q̄ alij vulgares istos de facili sequerent. a Locutus est autem abner etiam ad beniamin. i. ad illos de tribu beniamin istos enim oportebat specialius 7 efficaci⁹ inducere. eo q̄ in p̄motione dauid trāsi-

Facta ᵃ est ergo longa cōcertatio inter domū dauid 7 inter domum saulis: dauid ᵇ proficiens 7 semper seipso robustior: dom⁹ autē saul decrescēs quotidie. Natiq̄ sūt filij dauid i hebron: Fuitq̄ primogenitus eius amon de achinoem iezrahelite: 7 p⁹ eū cheleab de abigail vxore nabal carmeli. Deinde tertius absalon filius maacha filie tholomai regis gessur. Quartus autē adonias filij agith: 7 q̄ntus saphacias filius abithal. Sextus ᶜ q̄z hietraā de ᶠ egla vxore ᵉ dauid. Nati sunt dauid in hebron. Cum ᵇ ergo esset prelium inter domum saul 7 domum dauid: abner filius ner regebat domū saul. Fuerat ᵏ autem sauli concubina nōie respha filia achia: ingressusq̄ est ad eam abner. Dixitq̄ ibosetb ad abner: Quare ᵏ ingressus es ad concubinam patris mei?] Qui ˡ iratus ᵐ nimis propter verba ibosetb ait: Numquid ᵐ caput canis ego sum aduersum iudam hodie q̄ fecerim misericordiā super domū saul patris tui: 7 super fratres 7 proximos eius: 7 nō tradidi te in manu dauid: 7 ⁿ tu requisisti in me q̄ argueres p⁹ mulierē hodie? Hec ᵒ faciat deus ᵖ abner 7 hec addat] ei: nisi ᵖ quō iurauit dominus dauid sic faciā cum eo ut ᵍ transferatur regnū ʳ de domo saul: 7 eleuetur thronus dauid super israel 7 super iudam a dan vsq̄ berſabee. Et ˢ non potuit respōdere ei quicq̄ quia metuebat illum. Misit ᵗ ergo abner nuncios ad dauid] in hebron p̄ se dicentes ᵘ: Cui ˣ est terra? Et ut loquerent̄. Fac mecum amicitias: 7 erit man⁹ mea tecum: 7 reducā ad te vniuersū israel. Qui ait: Optime. Ego faciā tecū amicitias: sed vnam rem peto a te dicēs: Nō ʸ videbis faciem meā anteqū adduxeris mihi michol filiā saul 7 sic venies 7 videbis me. Misit ᶻ autē dauid nuncios ad ibosetb filium saul dicens: Redde vxorem meam michol quā despondi mihi centum p̄putijs philistijm. Misit ᵃ ergo ibosetb: 7 ᵇ tulit eā a viro suo phaltiel filio lais. Sequebat̄q̄ ᶜ eā vir suus plorans vsq̄ baurim. Et dixit ad eum abner. Vade 7 reuertere. Qui reuersus est. Sermonē ᵈ q̄z intulit abner ad seniores israel dicēs: Tam heri q̄m nudius tertius q̄rebatis dauid ut regnaret sup̄ vos. Nūc ergo facite: quoniā dōs locutus est ad dauid dicens: In manu serui mei dauid saluabo populum meū israel de manu philistijm 7 omnium inimicorū eius. Lo-

eum in sepulchro patris sui in bethleem. Et ambulauerunt tota nocte ioab 7 viri qui erāt cum eo: 7 in ipso crepusculo p̄uenerunt in hebron. III

ferebat regnū ꝛc tribu eoꝝ. b Et abijt. hic consequenꝫ ꝛscribit confederatio abner per seipsū: qz personalit venit ad dauid. Et primo ꝛscribit huiusmodi cōfederatio amicabilis secundo federis violatio ꝛtestabilis. ibi: Nunciatū est itaqꝫ. tertio occisi tumulatio ꝛnerabilis. ibi; Dixit autē dauid. Circa primum sciendū qꝫ ista federatio fuit amicabilis. tum ex parte abner venientis: qz ante inclinauerat corda filioꝝ israel ad dauid ut patz ex p̄dictis: tū ex parte dauid recipientis qui eū amicabiliꝫ ⁊ honorifice receperat. ⁊ hoc notatur cū dicit: c Et fecit dauid ꝛc.] valde solēne in federis signum: similiter ex parte abner recedētis: ad hoc enim a rege recessit ut promissum impleret in effectu. quod notat ibi: d Surgam ut cōgregem ad te dominū meū regē ꝛc. similiter ex parte dauid eū dimittentis: qz ad ipsum honoraliū cōduxit eum p aliquod ꝛspaciū. ideo subdit e Cum ergo deduxisset dauid abner ꝛc. Cetera patēt i lrā. f Nūciatū est itaqꝫ. hic cōsequenter ostendit federis violatio ꝛtestabilis. p̄mo in ipsius abner falsa diffamatione cū subdit postea: g Ignoras abner ꝛc.] qō erat falsū ut patet ex p̄cedentib⁹: qz ꝛnerat ad h ut perficeret regnū eius. 2° in subdola ei⁹ reductione cū dr: b Misit nuncios post abner ad reducendū eum q̄si rex haberet cū eo loq̄ ⁊ sibi dicere aliq̄ que omisisset: qō tū fuit fictū ⁊ absqꝫ scitu dauid ut p3 in lrā. i Et reduxit eū a cisterna syra. sic aūt vocabat locus ille eo qꝫ cisterna illa erat in quadā via eōi eundi ꝛsus syriā: ut dicūt aliq̄. Jn hebreo habef: A cisterna spine. qz ibi erat quedā spina notabilis ⁊ gratiosa. 3° ostendit ꝛtestabilis ex dolosa occisione. cum dicit: k Abduxit eū ꝛc.] fingēdo qꝫ ꝛllet ei loqui secrete ex parte dauid. iō subdit: l Et loqueret ei in dolo. quod patet ex effectu. cū subdit; m Et percussit illū ibi ꝛc. qz in nullo sibi p̄cauebat credēs esse in tuto: eo qꝫ iam erat cū rege dauid cōfederatus. ⁊ p cōsequens cū omnibus alijs ꝛ domo regis. 4° ostendit ꝛtestabilis ex p̄te cause. cum dicitur: n Jn vltionem sanguinis asahel ꝛc. q̄ causa erat nulla eo qꝫ abner interfecerat eum in bello se ꝛfendēdo nec potens aliter manū eius euadere: ut patet ex supradictis. Aliq̄ vero dicunt qꝫ non solum interfecit eum p3o ista causa; sed motus inuidia: quia timebat ne dauid faceret abner p̄cipem militie: sicut fuerat cum saule. ⁊ hoc est satis ꝛisimile: quia ex simili causa interfecit amasam: ut habetur infra. xx. capitulo: ⁊ hoc fuit pessimum: p3opter quod dauid ꝛtestans istud factū dixit o Mundus ego sum ⁊ regnum meum apud deū vsqꝫ in sempiternū ꝛc. volebat enim sciri ab omnibus qꝫ talis p̄ditio nō erat facta per eū. tum qz horrebat tale homicidiū tum quia si populus habuisset eum suspectum ꝛ hoc facto: merito abhorruisset eius dominium: p3opter quod imprecabatur faciēbus multiplex malum dicens: p Et veniat sup caput ioab ꝛc. scilicet vindicta a deo. p sanguine abner effuso: ⁊ imprecat q̄nqꝫ mala: videlicet fluxū seminis. lep3am. ⁊ debilitatem. ibi: q Tenens fusum. hebrei dicunt: Appodiamentū. ⁊ gladium. ⁊ famem. r Dixit autem dauid. Hic consequenter ꝛscribitur ipsius abner ꝛnerabilis tumulatio ex luctu dauid ⁊ totius populi ⁊ ieiunio ⁊ planctu lugubri. ⁊ hoc est quod dicitur: Dixit autē dauid ad ioab, in b ostēdēs qꝫ male fecerat. s Et ad omnē ꝓpulum q̄ erat cū eo. ut solēm⁹ fieret negocium. t Scindite vestimenta vra ⁊ accingimini saccis ⁊ plangite ꝛc. ixceni fiebāt apud iudeos in signū magne tristicie. Cetera patēt vsqꝫ ibi: v Nequaqꝫ ꝛc. vbi ponitur planctus dauid in speciali: Nequaqꝫ ut solent mori ignaui. id est timidi ⁊ effeminati qui videtes cōtra se gladium permittunt se capi ⁊ ligari absqꝫ ꝛfensione. ideo subditur: Manus tue ligate non sunt ꝛc. x Sed sicut solent cadere coꝝ filijs iniquitatis. qz sub simulatione amicitie ⁊ pacis interficiunt eos dolose quos non auderēt inuadere manifeste. z Corruisti. tu abner virorum fortissime. a Congeminansqꝫ omnis populus fleuit super eum. sicut enim in cantilenis letitie verba p3ecinentis repetuntur ab alijs in chorea existentibus: sic in carmine lugubri abner. verba dauid ipsum lugendo repetebantur a populo. b Cumqꝫ venisset vniuersa multitudo cibum capere cum dauid. post sepulturam ipsius abner. c Jurauit dauid. ad maiorem ꝛclarationem sue innocentie circa mortē abner. d Hec faciat mihi deus. i. tantū malum sicut abner ⁊ plus. e Si aū occasū ꝛc.] Et patet lrā vsqꝫ ibi:

cutus⁹ est autem abner etiā ad beniamin]. Et[b] abijt ut loqueref ad dauid in hebron omnia que placuerant israeli ⁊ vniuerso beniamin: venitqꝫ ad dauid in hebron cum viginti viris. Et[c] fecit dauid abner ⁊ viris eius qui venerant cum eo conuiuium.] Et dixit abner ad dauid: Surgā[d] ut congregem ad te dominū meum regem omnē israel: ⁊ ineam tecum fedus ⁊ imperes omnib⁹ sicut ꝛsiderat anima tua. Cum[e] ergo deduxisset dauid abner ⁊ ille isset in pace: statim pueri dauid ⁊ ioab venerunt cessis latronibus cum p̄da magna nimis. Abner autē non erat cum dauid in hebron: quia iam dimiserat eum ⁊ p3ofectus fuerat in pace: ⁊ ioab ⁊ omnis exercitus qui erāt cū eo postea venerant. Nunciatū[f] est itaqꝫ ioab a narrantibus. Venit abner filius ner ad regem: ⁊ dimisit eum: ⁊ abijt in pace. Et ingressus est ioab ad regem ⁊ ait: Quid fecisti? Ecce venit abner ad te. Quare dimisisti eū ⁊ abijt ⁊ recessit? Jgnoras[g] abner filiū ner quoniā ad hoc venit ut deciperet te:] ⁊ sciret exitū tuum ⁊ introitum tuum: ⁊ nosset omnia que agis? Egressus itaqꝫ ioab a dauid misit[h] nuncios post abner: ⁊ reduxit eum a cisterna syra ignorante dauid. Cumqꝫ rediisset abner i hebron seorsum adduxit[k] eum ioab ad medium porte]ut[l] loqueretur ei in dolo: ⁊ ꝓcussit[m] illum ibi in inguine: ⁊ mortu⁹ est in[n] vltione sanguinis asahel fratris ei⁹.

Quod cum audisset dauid rem iam gestam ait: Mūd⁹[o] ego sum ⁊ regnū meum apud deum vsqꝫ in sempiternum a sanguine abner filij ner: ⁊[p] veniat super caput ioab ⁊ super omnem domum patris eius: nec deficiat de domo ioab fluxum seminis sustinens ⁊ lep3osus ⁊ tenens[q] fusū ⁊ cadens gladio ⁊ indigēs pane. Jgitur ioab ⁊ abisai frat eius interfecerunt abner: eo qꝫ occidisset asahel fratrem eorum in gabaon in p3elio. Dixit[r] autē dauid ad ioab: ⁊[s] ad omnē populum qui erat cum eo. Scindite[t] vestimenta vestra ⁊ accingimini saccis: ⁊ plangite ante exequias abner. Porro rex dauid sequebatur feretrū. Cūqꝫ sepelissent abner in hebron: leuauit rex dauid vocem suam: ⁊ fleuit super tumulū abner. Fleuit autē ⁊ oīs populus. Plangensqꝫ rex ⁊ lugens abner ait: Nequaqꝫ[v] ut moꝝ solent ignaui: mortuus es abner. Manꝰ tue ligate non sunt: ⁊ pedes tui nō sunt cōpedibus aggrauati: sed[x] sicut solent cadere coꝝ[y] filijs iniquitatis sic corruisti[z]. Cōgeminansqꝫ[a] omnis populus: fleuit super eum. Cumqꝫ[b] venisset vniuersa multitudo cibū capere cum dauid]clara adhuc die: iurauit[c] dauid dicēs: Hec[d] faciat mihi deus: ⁊ hec addat si[e] ante occasum solis gustauero.] panem uel aliud quicqꝫ. Diserqꝫ populus audiuit: ⁊ placuerunt eis cuncta q̄ fecit rex in cōspectu oīs ꝓpli. Et cognouit cē vulgꝰ ⁊ vniuersꝰ isrl i die illa

a Ego aũt adhuc delicatus. In hebreo habet: Tener. & loquitur metaphorice: q2 sicut ramusculus tener & nouo plantatus uel insertus indiget fomento & nutritione. aliter cito desiccaret: sic dauid ꝓtunc multũ indigebat auxilio abner: ut in regno suo stattueret & firmaret. ideo subdit: b Pozzo viri isti. s. ioab & abisai cũ aduersus illum. c Duri mihi fuit. q2 dictũ auxilium mihi necessariũ subtraxerũt. Sed queritur hic quare dauid eos non puniuit morte sicut puniuit morte eos qui occiderũt ysboseth: ut habetur sequẽti ca. Dicẽdũ q dauid erat in ꝓncipio regni sui: & sola trib⁹ iuda tũc erat cũ eo: quia alie tribus adhuc non erant sibi cõfederate. In tribu vero iuda inẽ milites ioab & abisai erant ꝓncipales & trahebãt post se totam militiã: ꝓpter qõ dauid eos punire nõ potuit tũc ꝓpter quod eoz punitionẽ deo recõmendauit dicẽs: d Retribuat dominus facienti malũ &c. In fine etiã vite sue punitionẽ huius facti imposuit filio suo salomoni: ut habet̃ j. iij. libro. ij. ca. e Cap. iiij. Adiuit aũt. hic ꝓsequenter describitur totalis destructio regni ysboseth q mortem eius. Et ꝓmo describit⁹ occisio iniqua. secũdo punitio iusta. ibi: Respondens autẽ dauid Circa ꝓmũ sciendũ q libro de hebraicis questionib⁹ dr q mortuo abner ysboseth cõstituit rechab & bennaa alias bãnaa: q erant de tribu beniamin: ut patet in textu: duces suarũ expeditionũ. vnde hic vbi dicunt principes latronũ. In hebreo habet principes turmarũ uel cuneozũ. postea isti duo de scitu miphiboseth conspiraverunt in mortem ysboseth: ut miphiboseth regem instituerent: qui erat debilis pedibus: & sic facerent sub eo quicquid vellent. miphiboseth autem videns se ineptum regno. reuelauit hanc conspirationem anunculo suo. s. ysboseth. & tunc illi scientes suum consilium reuelatum: timore ysboseth fugerunt in gethai: & fuerunt ibi quousq redirent latenter ad interficiendũ ysboseth: ut sic de eo amplius nõ timerent: & per hoc erga dauid gratiam & munera impetrarẽt. Dicitur etiam in libro de hebraicis questionibus q hoc tradunt hebrei. Sed vbi hoc sit ab eis traditum nescio: maxime quia Ra. Sa. qui ordinauit glosas hebraicas super totum &c. aliter dicit super locum istum. s. de rechab & bennaa q erant de ciuitate beroth: ut habetur in textu. & quia illa ciuitas licz esset in tribu beniamin: tamen erat propinqua terre philistinozum. & ideo mortuo saule filio israel dimiserunt ciuitatem illam inde fugientes. sicut & de multis aliis ciuitatibus: ut habetur supra libro. j. ca. vltimo: & maxime de ciuitatibus propinquis ipsis philistheis. postea isti sic fugitiui aggregauerũt sibi multitudinẽ consimiliũ hominum ut de predis viuerent: & consimili occasione latenter & dolose venerunt ad interficiendum ysboseth ut per hoc a dauid munera reportarent. Secundum igitur vtrũq dictum littera in aliquibus locis est aliter & aliter exponenda: que tamen ꝓ magna parte patet ex predictis ꝑm vtrũq modum dicendi. Veniamus ergo ad litteram.

quoniam nõ actum fuisset a rege ut occideret abner filiũ ner. Dixit ẽq rex ad seruos suos: Num ignoratis quoniam ꝓnceps & maximus cecidit hodie in israel? Ego aũt adhuc delicatus & unctus rex. Pozo viri isti filij saruie duri mihi sunt Retribuat dominus facienti malũ iuxta maliciam suã. iiii

Audiuit autẽ ysboseth filius saul q cecidisset abner in hebron: & dissolute sunt manꝰ eius: omnisq israel perturbatus est. Duo aũt viri ꝓncipes latronum erant filio saul: nomen vni bannaa & nomen alteri rechab filij remmon berothite de filijs beniamin. Siquidem & beroth reputata est beniamin. Et fugerunt berothite in gethaim: fuerũtq ibi aduene vsq ad tẽpus illud Erat autem ionathe filio saul filius debilis pedibus. Quinquennis enim fuit quando venit nũcius de saul & ionatha ex iezrahel. Tollẽs itaq eum nutrix sua fugit. Cumq festinaret ut fugeret cecidit: & claudus effectus ẽ: habuitq vocabulũ miphiboseth. Veniẽtes igitur filij remmon berothite rechab & bannaa: ingressi sunt feruente die domum ysboseth. Qui dormiebat super stratũ suũ meridie: & ostiaria dom⁹ purgans triticum obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici: & percusserũt eum in inguine rechab & bannaa frater eius: & fugerũt. Cum autẽ ingressi fuissent domum ille dormiebat super lectũ suum in conclaui: & percutientes interfecerunt eum. Sublatoq capite eius abierunt per viã deserti tota nocte: & attulerũt caput ysboseth ad dauid in hebron Dixerũt ad regem. Ecce caput ysboseth filij saul inimici tui qui querebat animam tuã: & dedit dominꝰ domino nostro regi vltionem hodie de saul & de semine eius. Respondens autẽ dauid rechab & bannaa fratri eius filijs remmon berothite: dixit ad eos: Viuit dominus qui eruit animam meam de omni angustia: quoniam eum qui annunciauerat mihi & dixerat mortuꝰ est saul qui putabat se prospera nunciare: tenui & occidi eum in siceleth cui oportebat me mercedem dare pro nuncio: Quanto magis nunc cũ homines impij interfecerũt virum innoxiũ in domo sua super lectum suum nõ queram sanguinem eius de manu vestra: & auferam vos de terra? Precepit itaq dauid pueris suis: & interfecerunt eos: precidentesq manus & pedes eoz suspenderũt eos super piscinam in hebron. Caput aũt ysboseth tulerũt: & sepelierunt

b Pozzo viri isti. s. ioab & abisai cũ aduersus illum. c Duri mihi fuit. q2 dictũ auxilium mihi necessariũ subtraxerũt. Sed queritur hic quare dauid eos non puniuit morte sicut puniuit morte eos qui occiderũt ysboseth: ut habetur sequẽti ca. Dicẽdũ q dauid erat in ꝓncipio regni sui: & sola trib⁹ iuda tũc erat cũ eo: quia alie tribus adhuc non erant sibi cõfederate. In tribu vero iuda inẽ milites ioab & abisai erant ꝓncipales & trahebãt post se totam militiã: ꝓpter qõ dauid eos punire nõ potuit tũc ꝓpter quod eoz punitionẽ deo recõmendauit dicẽs: d Retribuat dominus facienti malũ &c. In fine etiã vite sue punitionẽ huius facti imposuit filio suo salomoni: ut habet̃ j. iij. libro. ij. ca.

e Cap. iiij. Adiuit aũt. hic ꝓsequenter describitur totalis destructio regni ysboseth q mortem eius. Et ꝓmo describit⁹ occisio iniqua. secũdo punitio iusta. ibi: Respondens autẽ dauid Circa ꝓmũ sciendũ q libro de hebraicis questionib⁹ dr q mortuo abner ysboseth cõstituit rechab & bennaa alias bãnaa: q erant de tribu beniamin: ut patet in textu: duces suarũ expeditionũ. vnde hic vbi dicunt principes latronũ. In hebreo habet principes turmarũ uel cuneozũ. postea isti duo de scitu miphiboseth conspiraverunt in mortem ysboseth: ut miphiboseth regem instituerent: qui erat debilis pedibus: & sic facerent sub eo quicquid vellent. miphiboseth autem videns se ineptum regno. reuelauit hanc conspirationem anunculo suo. s. ysboseth. & tunc illi scientes suum consilium reuelatum: timore ysboseth fugerunt in gethai: & fuerunt ibi quousq redirent latenter ad interficiendũ ysboseth: ut sic de eo amplius nõ timerent: & per hoc erga dauid gratiam & munera impetrarẽt. Dicitur etiam in libro de hebraicis questionibus q hoc tradunt hebrei. Sed vbi hoc sit ab eis traditum nescio: maxime quia Ra. Sa. qui ordinauit glosas hebraicas super totum &c. aliter dicit super locum istum. s. de rechab & bennaa q erant de ciuitate beroth: ut habetur in textu. & quia illa ciuitas licz esset in tribu beniamin: tamen erat propinqua terre philistinozum. & ideo mortuo saule filio israel dimiserunt ciuitatem illam inde fugientes. sicut & de multis aliis ciuitatibus: ut habetur supra libro. j. ca. vltimo: & maxime de ciuitatibus propinquis ipsis philistheis. postea isti sic fugitiui aggregauerũt sibi multitudinẽ consimiliũ hominum ut de predis viuerent: & consimili occasione latenter & dolose venerunt ad interficiendum ysboseth ut per hoc a dauid munera reportarent. Secundum igitur vtrũq dictum littera in aliquibus locis est aliter & aliter exponenda: que tamen ꝓ magna parte patet ex predictis ꝑm vtrũq modum dicendi. Veniamus ergo ad litteram.

Audiuit autem ysboseth &c. quia tales rumores cito portantur. f Et dissolute sũt manus eius eo q abner erat ꝓnceps militie sue. g Duo autẽ viri ꝓncipes latronum. i. cuneozum currentium super aduersarios ad ipsos spoliandum: ꝓpter quod vocantur hic latronum ꝓncipes quia in talibus multa etiam latrocinia exercentur. h Filio saul. id est de domo eius & ab eo instituti super turmas ꝑm ꝓmũ modum dicendi. ꝑm Ra. Sa. dicuntur principes latronũ ad litteram. Filio saul. id est insidiantes ei ad interficiendũ ipsum rationibus ꝓdictis. Cetera patent ex dictis vsq ibi: i Erat autẽ ionathe filio saul filius &c. ꝑm ꝓmũ modum dicendi fit hic mẽtio de miphiboseth: eo q rechab & bennaa volebãt interficere ysboseth ut facerẽt illũ regem: ut ꝓdictum est. Scõm Rabbi Salo. fit mentio de eo: eo q hic scriptura ostendit qualiter regnũ saul totaliter cessabat: quia pmo mortẽ ysboseth de q̃ hoc ca. agit̃ non remanebat nisi iste claudus ad regnum totaliter ineptus. Cetera patẽt ex dictis vsq ibi: k Et ostiaria dom⁹ &c. totus iste versus nõ est in hebreo. Sz post hãm ꝓcedẽtẽ hũc versũ imediate sequit̃: l Ingressi sũt aũt &c. quasi volentes honorare regẽ faciẽdo sibi de hoc exemplũ: ut dicũt expositores nostri ꝑm trãslationẽ istã. In hebreo aũt habet̃: Et venerũt vsq ad medium dom⁹ sumẽtes triticũ: qđ exponẽs Ra. Sa. dicit q intrauerũt sub specie mercatoz: quasi volentes emere triticũ: quia rex de suis redditib⁹ multũ tritici recipiebat: & mercatoribus de longe venientibus vendebat Cetera patẽt. m Rñdens aũt dauid. hic cõsequenter ponit occisionis ysboseth iusta punitio: q2 dauid ꝓcepit homicidas illos occidi eo q interfecerãt dñm suũ dolose & ducti cupiditate. ut pz ex ꝓdictis. Et pz hrã vsq ibi: n ꝓdicẽtesq man⁹ &c. in loco patẽti & coi in detestationẽ criminis & ad declarationẽ innocẽtie dauid: ut oi populo israel notũ fieret q illa occisio ysboseth nõ fuerat facta de voluntate seu mãdato ipsius dauid. o Caput aũt &c. honorifice tũ cũ ꝓncipe sue militie.

Q Ui venerunt. Hic consequenter describit a Cap. v. institutio ipsius dauid integralis: & sic incipit in hoc libro agitur de regno eius integro: in quo aliquando floruit innocenter & sic fuit a deo exaltatus: aliquando vixit insolenter: & tunc fuit abeo castigatus. primo ergo agit de ei⁹ innocentia in pspris. secundo de ei⁹ penitentia in peccatis & patientia in aduersis. xj. ca. Circa primū primo describit eius confirmatio sup totū regnū. secundo eius deuotio erga deum ca. vj. tertio ei⁹ cōcertatio contra aduersarium. ca. viij. quarto eius cōpassio erga. primū. ca. ix. quinto eius gratitudo circa beneficiū. ca. x. Circa primum ostendit primo qualiter a populo sit inunctus. secundo qualiter sit famam adeptus. ibi: Et abijt rex. Circa primū dicit: Et venerūt vniuerse tribus ad dauid. iam enim audierāt q̄ abner & iboseth nō fuerant de scitu ei⁹ occisi. & q̄ super ē suā innocētiam declarauerat manifeste. ut patet ex p̄dictis. b Ecce nos os tuum & caro tua. quia omnes tribus descenderant de iacob. c Cum esset saul rex super nos tu eras educens. s. populum ad bellum. d Et reducens. habita de aduersarijs victoria. e Dixit aūt dom⁹ tē.]. q. d. ex hoc patet q̄ tu debes suscipere honorem & onus regni: quia hoc est de voluntate dei. f Venerunt quoq; & seniores. in quibus stabat auctoritas & regimen populi. g Unxerunt q̄ dauid in regem. & sic fuit ter iunctus sicut dictum est supra. ij. ca. b Filius triginta annorum erat. i. etatis triginta annorū. Cetera patent. i Et abijt rex. Hic consequenter ostendit qualiter fuit famam adeptus. & hoc ex quatuor. primo expellendo inimicos interiores. secundo confederando amicos exteriores. ibi: Misit quoq; hiram. tertio multiplicādo amicos interiores. ibi: Accepit ergo dauid. quarto bis debellando inimicos eius exteriores. ibi: Audierunt ergo. Circa primū sciendum q̄ inimici interiores erant iebusei habitatores hierusalem quos non expulerant filij iuda: sicut dictū fuit Josue xv. & ideo dauid immediate post regnum integraliter adeptum iuit ad eos debellandum. sm q̄ dicitur hic: k Dictūq; est dauid tē.] Istud exponitur dupliciter. Dicunt enim doctores nostri cōmuniter q̄ illi iebusei in fortitudine murorū suorum confidentes posuerāt aliquos homines cecos & claudos ad propugnacula in contemptum exercitus dauid. quasi dicerent. tales homines sufficerent ad defendendum fortaliciū Simile aūt buic habet Ezech. xxvij. de ciuitate tyri vbi dicit: Pigmei q̄ erant in turribus tuis pharetras suas suspenderūt in muris tuis per gyrum: ipsi cōpleuerunt pulchritudinem tuā. quod exponunt alij doctores de quibusdam paruis hominib⁹ qui sunt cubitalis magnitudinis tm̄: & tales fuerunt positi in turribus tyri ad ostentationē fortitudinis loci. quasi diceret. tales sufficient ad defensionem turriū. Ra. Sa. dicit q̄ isti ceci & claudi erāt due imagines quarū vna representabat isaac qui in fine fuit cecus ut habet Gen. xxvij. & alia iacob q̄ claudicabat ex lucta cum angelo: ut habet Gen. xxxij. Dicit igitur q̄ iebusei q̄ erant in hierusalē descenderāt de abimelech cū quo iniit fedus & iuramentū abrahām. ut habet Gen. xxj. & ideo videntes posteri eius filios abrahe crescentes timuerunt ne aliquādo vellent eos inuadere. & ideo posuerunt predictas duas imagines in parte superiori sui fortalicij. & i ore cuiuslibet imaginis erat scriptū iuramentū abrahe. quasi dicerent. posteri abrahe non possunt hunc locū inuadere. & sm hoc dicuntur: odientes aiam dauid ut hic habetur: in q̄tū reputabant eū trāsgressorem iuramēti abrahe: & per cōsequens odibilem isaac & iacob cuius erant imagines. Dicunt etiā ceci & claudi in plurali. licet esset tm̄ vna imago representans cecum & aliam claudū: eo modo loquendi quo in sacra scriptura aliquādo ponitur plurale pro singulari: sic Exo. xxxij. dicit: Isti sūt dij tui israel. & tm̄ erat ibi vnum idolū tm̄. Dauid autem licite & bene inuasit locū illū quia iuramētum abrahe nō fuerat ad semper: eo q̄ terra illa erat promissa abrahe & semini eius. sed vsq; ad tēpus certum quod nondū transierat quando iosue cepit terrā. propter quod filij iuda quādo ceperūt partē ciuitatis hierusalem non potuerūt tūc expellere iebuseū: sicut dictū fuit Josue. xiiij. in fi. & tpe dauid p̄dictū tempus trāsierat. ut dicit Ra. Sa. & iō licite eos impugnauit. sm hoc igit̄ lrā diuersimode est exponenda in aliq̄bus. Misi abstuleris cecos tē. sm doctores nros coiter. qui dicūt istos cecos & claudos fuisse boies. & p̄ consequēs potētes loq̄: ipsi dicebāt verba ista dauid verisimie. sm Ra. Sa. q̄ dicit eos fuisse imagines. dicebāt ē interp̄tatiue p̄ scripturā in ore eoꝝ positā modo p̄dicto. l Cepit aūt dauid arcem. i. fortaliciū illorum iebuseoꝝ quod dicebat arx syon. i. specula: q̄ inde poterat lōge videri. m Hec est ciuitas dauid. ex tūc eā suo nomine denominauit. qualiter aūt acceperit ē fortalicium subdit cū dr̄: n Proposuerat enī dauid tē.] quale aūt fuerit istud p̄miū nō dicit ē: ē habet. j. Para. xj. vbi dr̄: Dixitq; dauid q̄ percusserit iebuseū in p̄mis erit p̄nceps & dux. s. militie. & sequit ibidē Ascēdit g̃ p̄im⁹ ioab filius saruie & factus ē p̄nceps. o Et tetigisset domatū fistulas. i. stillicidia q̄ erāt in tectis domoꝝ. p Et abstulisset cecos & claudos. i. homines tales: uel imagines sm duplicē modū dicendi p̄dictū: q̄ sm vtrāq; opinionē erāt ibi. q Odientes aiam dauid. si erant homines odiebāt vere: si imagines representatiue: put est ē. expositū. r Idcirco dicit in p̄uerbio: Cecus & claudus tē. Licet. xxj. scribit q̄ cecus & claudus nō debet intrare templū ad exercendū sacerdotū ministeriū: & illa scriptura ex isto facto tracta est ad p̄uerbiū. i. ut vulgariter inter homines diceret. s Et edificauit p gyrū. q̄ dilatauit edificia illa t A mello & intrinsec⁹. mello erat q̄dā vorago q̄ erat añ fortaliciū p̄dictū: ita tm̄ q̄ inter voraginē illā & murū fortalicij erat terre spaciū in quo dauid illa edificia construxit. v Et dñs ex⁹ tē.] eū in suis operibus manifeste dirigēdo. x Misit quoq;. hic consequenter ostendit qualiter dauid amicos exteriores multiplicauit faciēdo amicitiā cū rege tyri. y Et ligna cedrina. q̄ter amicitiā eni contractam inter eos misit ei ligna de terra sua p mare. z Et artifices lignoꝝ tē.] q̄ i ea illa nō inueniunt ita bona ligna: nec artifices ita experti sicut i regno tyri: sm q̄ hab. j. iij. libro. v. ca. a Et cognouit dauid tē.] quia videbat facta sua in omnibus prosperari.

in sepulchro abner in hebron.

E T venerunt vniuerse tribus israel ad dauid in hebron dicentes: Ecce nos os tuum & caro tua sumus. Sed & heri & nudius tertius cum esset saul rex super nos: tu eras educēs & reducēs israel. Dixit aūt dominus ad te: Tu pasces populum meū israel: & tu eris dux super israel Venerūt quoq; & seniores israel ad regem in hebron: & percussit cū eis rex dauid fedus in hebron coram domino: unxerūtq; dauid in regē super israel. Filius triginta annorū erat dauid cū regnare cepisset: & q̄draginta annis regnauit. In hebron regnauit sup iudā septē ānis & sex mēsib⁹: in hierusalē aūt regnauit triginta tribus annis super omnē israel & iudam. Et abijt rex & omnes viri qui erant cum eo in hierusalem ad iebuseum habitatorem terre. Dictūq; est dauid ab eis: Nō ingredieris huc nisi abstuleris cecos & claudos dicentes: Non ingredietur dauid huc. Cepit aūt dauid arcem syon: hec est ciuitas dauid. Proposuerat enim dauid in die illa premiū qui percussisset iebuseum: & tetigisset domatū fistulas: & abstulisset cecos & claudos odientes animam dauid. Idcirco dicit in prouerbio Cecus & claudus non intrabūt in templum. Habitauit autem dauid in arce syon: & vocauit eam ciuitatem dauid: & edificauit per gyrum a mello & intrinsecus. Et ingrediebat proficiēs atq; succrescens: & dominus deus exercituū erat cū eo. Misit q̄q; hiram rex tyri nūcios ad dauid & ligna cedrina & artifices lignoꝝ: artifices q̄ lapidū ad parietes: & edificauerūt domū dauid. Et cognouit dauid q̄m

nec erat aliquis in regno israel qui auderet seu vellet aliquid contra eum machinari: vel forte hoc habuit per diuinam reuelationem.
a Accepit ergo. Hic consequenter ostenditur qualiter multiplicauit amicos interiores per hoc q̄ de nouo accepit vxores plures ad multiplicandū prolem que coniungeretur in matrimoniū cū nobiliorib⁹ & potentioribus regni sui. & sic essent ei affinitate coniuncti ad maiorē firmitatē regni sui. Ex enim de diuina protectione & cōseruatione cōfideret: omittere tamen nō debebat ea q̄ poterat facere ꝑm prouidentiam humanā ad regni sui stabilitatē. Et patet lrā hoc excepto quod dicit hic.
b Cōcubinas & vxores. li et non tenet hic copulatiue: sed expositiue pro id est. ille enim fuerūt vere vxores sue: sed dicunt cum hoc concubine eo q̄ erāt secūdarie & nō principales.
c Audierunt ergo. Hic ꝓsequenter ostendit qualiter bis expugnauit inimicos exteriores .s. philisteos: consuluit tñ primo dñm ut p̄ eius auxiliū dirigeret & pregeret. Et patet lrā vsq̄ ibi:
d Venit ergo dauid in baalpharasim. istud nomē ponit hic p̄ anticipationē. quia sic vocatus ē ille locus ex victoria quā habuit dauid: ꝑm quod subdit:
e Et dixit dauid: diuisit dñs inimicos &c.] Aqua enī propter sui mollitiē faciliē diuidit. sic philistei a deo territi & molles & effeminati effecti fugerunt coram dauid per vias diuersas se diuidēdo quia modus fugientium de prelio est diuisim recedē sicut cōtrario modus venientiū ad prelium est cōiunctim & vnite incedere.
f Propterea vocatū est nomen loci illi⁹ baalpharasim. a baal quod est campus seu planities & phares quod est diuisio: quasi campus seu locus diuisionis.
g Et reliquerūt ibi sculptilia sua que apportauerant sperantes consequi victoriā per ipsa.
h Que tulit dauid. In hebreo habet: Et cōbussit ea dauid. & q̄ hec sit vera lrā patet per id quod dicit .j. Paral. xiiij. de istis idolis: Et tulit ea dauid & iussit ea cōburi. quia preceptū erat in lege q̄ aurū & argentum seu aliquid aliud de idolis non concupiscerent: sed omnino destruerent: ut habet Deut⁹ vij.
i Et addiderunt adhuc. quia collegerunt maiorem exercitum q̄ prius ut se vindicarēt. Et patet lrā vsq̄ ibi:
k Et cum audieris sonitū &c.] signū erat angelor⁹ venientiū in auxilium dauid ad debellandū aduersarios. tō subditur:
l Tunc egredietur dominus. id est diuina virtus in angelis a deo missis.
m Cap. vj.

Congregauit autem. Hic consequenter ostenditur deuotio dauid erga deum. & hoc ꝑtim ad duo. primo ꝑtim ad archā dei deducendā ad locum solēnem scilicet hierusalem. secundo ꝑtim ad domum domini edificandam. ca. vij. Circa primū de-

confirmasset eum dñs regem] super israel: & quoniam exaltasset regnū eius super populū suum israel.
a Accepit ergo dauid adhuc concubinas & vxores de hierusalē postq̄ venerat de hebron. Natiq̄ sunt dauid & alij filij & filie: & hec nomina eor⁹ q̄ nati sunt ei in hierusalem. Samua & sobab & nathan & salomon & iabaar & helisua & nepheg & iaphia & helisama & heliada & heliseleth.
b Audierunt er⁹ go philistiim q̄ vnxissent dauid in regē super israel: & ascenderūt vniuersi ut quererent dauid. Quod cum audisset dauid descendit in presidium. Philistiim autē venientes diffusi sunt in valle raphaim.
c Et consuluit dauid dominū dicens: Si ascēdā ad philistiim: & si dabis eos in manu mea? Et dixit dñs ad dauid: Ascende q̄ tradens dabo philistiim in manu tua.
d Venit⁹ ergo dauid i baalpharasim & percussit eos ibi & dixit: Diuisit dominꝰ inimicos meos cora me: sicut diuidunt aque] Propterea⁹ vocatum est nomen loci illi⁹ baalpharasim.
e Et reliquerūt⁸ ibi sculptilia sua: que⁹ tulit dauid & viri ei⁹.
f Et⁸ addiderunt adhuc philistiim ut ascēderēt: & diffusi sunt in valle raphaim.
g Consuluit aūt dauid dñm. Si ascendam contra philisteos: & tradas eos in man⁹ meas? Qui respondit: Non ascendas con-

tra eos: sed gyra post tergū eorum: & venies ad eos ex aduerso piror⁹. Et cum⁸ audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum] tunc inibis prelij: quia tunc⁹ egredietᵉ dominꝰ ante faciem tuam: ut percutiat castra philistiim.
h Fecit itaq̄ dauid sicut preceperat ei dominus: & p̄cussit philistiim de gabaa vsq̄ dum venias geᶜer VI

Congregauit[m] aūt rursum dauid oēs electos ex israel triginta milia.
i Surrexitq̄ dauid & abiit: & vniuersus populus qui erat cū eo de viris iuda: ut[n] adducerent archam dei: sup quā inuocatū est nomen domini exercituum sedentis in cherubin super eam.
k Et⁰ imposuerūt archam dei super plaustrum nouum. Tulerūtq̄ ᵖ eā de domo aminadab qui erat in gabaa.] Oza autē & haio filij aminadab minabāt plaustrum nouum.
l Cumq̄ tulissent eam de domo aminadab qui erat in gabaa custodiēs archam dei: haio p̄cedebat archā
m dauid⁷ autē & omnis israel ludebāt coram domino in omnib⁹ lignis fabrefactis & citharis & lyris & tympanis & sistris & cymbalis.
n Postq̄ autem venerunt ad aream nachor extendit oza manū ad archā dei: & tenuit eam: quī calcitrabāt boues & declinauerunt eam.
o Iratusq̄ ē indignatione dñs cōtra oza & percussit eum propter temeritatem: & mortuus est ibi iuxta arcam dei.
p Contristatusq̄ est dauid eo quod percussisset dominus vzam: & vocauit locum illum phares vza usq̄ in presentem diem.
q Timuit ergo dauid dominum in die illa: & ait: Quomodo ingredietur ad me arca domini?
r Et noluit declinare eam ad se in ciuitatem dauid: sed diuertit eam in domum obededom getheum.
s Et sedit arca domini in domo obededom mense tribus: benedixitq̄ dominus obededom & omni domui eius.
t Nunciatum est autem regi dauid: quod benedixisset dominus obededom & omnia que ad illum pertinent propter arcam dei. Abiit ergo dauid & transtulit arcam dei de domo obededom in ciuitatem dauid cum leticia.
u Cumq̄ portarent arcam dei septem chori: immolabat victimam vitulo & ariete.
x Et percussor indutus stola lynea saltabat ante arcam dauid: & rex dauid cinctus ephod lineo.
y Et dauid & omnis domus israel deducebant arcam fedus domini in iubilo & in clangore tube.
z Cumq̄ intrasset arca fedus domini ciuitatem dauid: michol filia saul prospiciens per fenestram vidit regem dauid saltantem & ludentem coram domino: & despexit eum in corde suo.
a Illatamq̄ arcam dei collocauerunt in tabernaculo quod tetenderat ei dauid: & obtulerunt holocausta & pacifica coram domino.
b Cumq̄ complesset dauid offerens holocausta & pacifica benedixit populo in nomine domini exercituum.
c Et diuisit vniuerse multitudini israel tam viris quam mulieribus singulis tortam panis vnam & assaturam & frixum: & abiit omnis populus vnusquisq̄ in domum suam.
d Reuersus est autem dauid ut benedicat domui suae: egressa autem michol filia saul in occursum dauid dixit: Quam glorificatus est hodie rex israel discoopertus coram ancillis seruorum suorum: quasi si discoopertus fuerit quasi unus de scurris?
e Dixitq̄ dauid ad michol: Coram domino qui elegit me magis quam patrem tuum & omnem domum eius: & precepit mihi ut essem dux super populum domini israel & ludam coram domino.
f Et vilior fiam plus quam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis de quibus locutus es gloriabor.
g Michol autem filie saul non fuit filius usque ad diem mortis sue.

Cap. vij.

Factum est autem. Hic consequenter ostenditur deuotio dauid erga deum. & hoc ꝑtim ad duo. primo ꝑtim ad archā dei deducendā ad locum solēnem scilicet hierusalem. secundo ꝑtim ad domum domini edificandam. ca. vij. Circa primū de-

uctio arche incipitur. secundo extimore interrumpit. ibi: Postq̄ autē peruenerunt. tertio deuote perficitur. ibi: Nunciatūq̄ est. Circa primum dicit: Congregauit autem rursum dauid omnes electos ex israel. quia talis translatio arche debebat fieri cum magna solēnitate.
n Et adducerēt archā dei sup quā inuocatum est nomē dñi. Sicut enī dictum fuit Exo. xxv. super archam erat propitiatoriū quod erat quasi sedes dei inde dātis responsa.
o Et imposuerūt archā dei super plaustrū nouum. isto mō remiserant eam principes philistinoꝝ: ut habet libro .j. vj. ca. p Tulerūtq̄ eā de domo aminadab qui erat in gabaa. Extrariū videt .j. Paral. xiij. vbi dicit: Et ascendit dauid & omnes viri israel ad collem cariathiarim q̄ est in iuda: ut auferret inde archā dñi. dicēdum q̄ cariathiarim & gabaa erant loca satis ꝓpinqua: & in cariathiarim primo congregatus est populus ad dauid. & inde transierunt ad reducēdum archā que erat in gabaa: & inde ducendo eā transierunt per cariathiarim. & sic intelligendū est illud quod est inductum de .j. Paral. vltimus enim locus in quo manserat archa anteq̄ per dauid transferretur i domum obededom fuit gabaa: sic dictū fuit supra .j. libro. vij. ca.
q Dauid autē & omis israel ludebant coram domino. iste ludus non erat dissolutionis sed deuotionis ꝑm illud ps. lxxxiij. Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum.
r Postq̄ autem venerunt ad archam. hic reductio arche interrumpitur propter mortem oze repentinam: cuius causa fuit: ut dicunt hebrei: quia fecerat poni archam super plaustrum cum tamen deberet portari in humeris leuitarum: ut habetur .Nume. vij. & in pluribus aliis locis: & ꝓpter hoc quādo secūdo fuit portata de domo obededom fuit portata in humeris ut ꝓ infra eodē ca. & .j. Paral. xiij.
s Oza autē sic deberet portari. oza nullo mō debebat ignorare. Preterea peccauit i hoc q̄ voluit assimilari philisteis infidelib⁹ in arche deportatione: ut patet ex predictis: fuit tamen percussus a deo quando archam tetigit inclinatam ex recalcitratione boum portantium ipsam: quia tunc fuit manifestum q̄ non debebat sic portari: sed humeris hominum rationabilium: quorum deportatione sic non fuisset inclinata.

Dē autem aliqui dicunt q̄ fuit percussus a dño: eo q̄ archam nudam tetigerit: non habet apparentiā: quia archa portabatur inuolura panno ne videretur nuda a leuitis eam portantibus ⁊ a populo: ne morerentur subito: sicut habetur Nu.iiij. ⁊ supra.j. libro. vi.ca. Item sciendum q̄ iste oza solus fuit percussus ⁊ nō frater ei⁹ cum eo. quia principalis erat. ⁊ illa temeritas erat de ei⁹ ordinatione ⁊ mādato. a Contristatus est autē dauid. non de diuina iustitia: sed magis de oze offensa propter quam meruerat a domino percuti. b Et extimuit dauid dominū ⁊c. ex facto eni illo timuit ne esset indignus deducere archam ad domū suā ideo subditur: c Sed diuertit eam i domū obededom getheī. iste aūt obedom erat de leuitis: ut habetur .j. Paral'.xvj. Dicitur autem getheus: qz ibi scilicet in geth fuerat cum dauid fugiente saulem. d Et benedixit dominꝰ obededom. multiplicādo eum in bonis spiritualibus ⁊ temporalibꝰ eo q̄ circa archam dñi reuerēter se habuerat ⁊ deuote e Nunciatumq̄ est. Hic consequēter deductio archē interrupta ꝓsequit'. vbi primo ostendit' ipsius dauid deuota iocunditas respectu dei. secūdo ampla liberalitas respectu populi. ibi Cūq̄ complesset. tertio vera humilitas respectu sui. ibi Reuersusq̄ est dauid. Circa primum dicitur: Nunciatumq̄ est regi dauid q̄ benedixisset dñs obedom ⁊ omnia eius ꝓpter archam dñi. ⁊ ideo confidens de dei misericordia voluit archam adducere ad domum suam: ut benedictio dei esset super ipsum ⁊ super domū suam. ⁊ sic fecit. ⁊ patet littera vsq̄ ibi: f Et erāt cum dauid ⁊c. Iste versus non est in hebreo nec in libris correctis. ⁊ ideo nō expono: quia appositus est ab hominibus imperitis. g Et dauid percutiebat ⁊c. i. ad armum ligatis: sicut sunt organa portatilia. h Porro dauid ⁊c. deposuerat enim insignia regalia: ut humiliaret se coram deo ⁊ acceperat vestem similem leuitis coram deo ministrantibus i Et despexit eum in corde suo. eo q̄ in tanta solēnitate non apparebat in habitu regio. k Et obtulit dauid holocausta. i. oblationes totaliter incensas ad honorem diuinū. l Et pacifica. i. oblationes quarum vna pars incendebatur ad honorem diuinum: alia erat sacerdotum: ⁊ alia offerentium: sicut plenius dicitur in leuitico in pluribus locis. m Cumq̄ complesset. Hic consequenter ostenditur ipsius dauid liberalitas respectu populi. ⁊ primo in spiritualibus cum dicitur: n Benedixit populo. id est bona imprecatus est. secundo in temporalibus. cum dicitur: o Et partitus est vniuerse multitudini israel tam viro q̄ mulieri singulis collyridam panis. id est panem tenuem p Et assaturam bubale carnis vnam. id est vnam portionē talis carnis assate. q Et similam frixam. Simila est farina tritici delicatissima: ex qua cū aqua dēperata fiebat pasta: ⁊ oleo frigebatur: ⁊ per portiones populo diuidebatur. r Reuersusq̄ est. Hic ostendit' humilitas dauid respectu sui: quia reuersus in domū suam ut benefaceret illis de domo sua: sicut fecerat illis extraneis: michol vxor ei⁹ improperauit ei: eo q̄ in tanta solēnitate non apparuerat in ornatu regio dicens: s Quā gloriosus fuit hodie rex israel. quasi diceret. in nullo: imo vilis ⁊ inglorius. t Discooperiens se. qz regalia insignia deposuerat ex humilitate: que magis placet deo q̄ ornatꝰ regius: vnde de Ieraclio imperatore legitur q̄ cum reportaret crucē in hierusalem cōfracto rege persico: ⁊ sedens in equo ⁊ ornatus insignijs imperialibus portās crucem. non potuit ingredi hierusalem. donec deposītis omnibus humiliter venit peditando. v Ante ancillas seruorum suorum. id est ita publice q̄ persone etiam seruiles poterāt hoc videre. quasi diceret. peius est q̄ si fuisset factum secrete. x Quasi si nuderetur vnus de scurris. quasi diceret. non fuit distinctio in habitu regis a vilibus personis. y Dixitq̄ dauid ad michol. humiliter respondendo: z Eluit dominus. id est per viuentem deum. a Ludam ante dominum qui elegit me potius q̄ patrē tuum. mente ⁊ corpore exultando. b Et vilior fiam. id est humilior. quia sm q̄ dicit beatus Gregorius omelia. xxxj. tanto humilior atq̄ ad seruiendū deo promptior quisq̄ videt esse ex munere: quāto obligatiorē se esse conspicit in reddenda ratione. dauid autem a deo multa beneficia receperat que se humiliando recognoscebat. c Et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. michol enim ex sua superbia inter ancillas reputabat alias vxores dauid: quas acceperat tanq̄ secundarias. ⁊ cum istis dauid apparuit gloriosior: quia de ipsis habuit prolem multam pulchram ⁊ nobilem etiā post illud factum: non autem de michol. ideo subditur: d Igitur michol filie saul non est natus filius. scilicet de cetero. vel habuisset ante filium: prout dictum fuit supra. iij. ca.

percussit eum sup temeritate: q̄ mortuus est ibi iuxta archā dñi Contristatus est autem dauid eo q̄ percussisset dñs oçam: ⁊ vocatum est nomen loci illius percussio oçe vsq̄ in diem hāc Et extimuit dauid dñm in die illa dicēs. Quomodo ingredietur ad me archa dñi: Et noluit diuertere ad se archā dñi in ciuitatem dauid sed diuertit eā in domum obededom getheī. Et habitauit archa domini in domo obededom getheī tribus mēsibus: ⁊ benedixit dñs obedom: ⁊ omnem domum ei⁹. Nunciatūq̄ est regi dauid q̄ benedixisset dñs obededom: ⁊ omnia ei⁹ propter archam domini. Dixitq̄ dauid: Ibo: ⁊ reducam archam cum benedictione in domum meā. Abiit ergo dauid ⁊ adduxit archam dei de domo obededom in ciuitatem dauid cum gaudio: ⁊ erant cū dauid septem choꝛi: ⁊ victima vituli. Cūq̄ transcendissent q̄portabant archam dñi sex passus: immolabāt bouē ⁊ ouē ⁊ ariete: ⁊ dauid percutiebat in organis armigaris: ⁊ saltabat totis viribꝰ ante dominū. Porro dauid erat accinctus ephot lineo: ⁊ dauid ⁊ omnis domꝰ israel ducebant archam testamēti domini in iubilo ⁊ in clangore buccine. Cumq̄ intrasset archa domini in ciuitatē dauid: michol filia saul prospiciens p fenestram: vidit regem dauid subsilientem atq̄ saltantē coram domino: ⁊ despexit eum in corde suo. Et introduxerūt archā domini: ⁊ imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod texēderat ei dauid: ⁊ obtulit dauid holocausta coram domino ⁊ pacifica. Cūq̄ complesset offerens holocausta ⁊ pacifica: benedixit populo in nomine domini exercituum: ⁊ partitus est vniuerse multitudini israel: tam viro q̄ mulieri singulis collyridam panis vnā ⁊ assaturā bubale carnis vnā: ⁊ similam frixā oleo. Et abiit omnis populus vnusquisq̄ in domum suam. Reuersusq̄ est dauid ut benediceret domui sue: ⁊ egressa michol filia saul i occursum dauid ait: Quā gloriosus fuit hodie rex israel discooperiēs se ante ancillas seruorū suorū: ⁊ nudat ē q̄si si nudet vnus de scurris. Dixitq̄ dauid ad michol: Eluit dominus: qui elegit me potius q̄ patrem tuum: ⁊ q̄ omnem domū eius ⁊ p̄cepit mihi ut essem dux super populum domini in israel. Et ludā ⁊ vilior fiam plus q̄ factus sum: ⁊ ero humilis i oculis meis: ⁊ cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur michol filie saul non est natus filius vsq̄ in diem mortis sue.

Factū est aūt. Hic ꝓnītet rescribit reuotio a Cap. vij. dauid erga rē ꝗtū ad domum ipsius edificandam. Circa quod primo ponit humana consultatio. 2o diuina, pbibitio ibi: Factū est aūt. 3o. re xpo repromissio. ibi: Et nūc hec dices. Circa primū sciendū q Deut. xij. dicit q quando filij israel quietati erant in terra, pmissionis: tūc dns eligeret locū vbi tē plo edificato offerrēt re ceō sacrificia dni: ⁊ non alibi: sicut etiā fuit expositum ibidē. ⁊ ideo videns dauid q dns tedisset sibi requiē vndiq; ab vniersis inimicis suis credidit esse tēpus edificandi tē plum: ꝓter quod b Dixit ad natban ꝓbetā. p modū collationis ⁊ cōsilij. c Vides ne ⁊c.] nobiliē ⁊ sūptuose edificata. d Et archa dei ⁊c.] q. d. iustū videt ⁊ rōnabile q ego ei edificē excellentissimā domum. e Dixitq; natban ad regem. nō spiritu, ꝓphetico ſ humano. quod pz ex ſ q; postea retractauit verbū suū. f Omne qđ ē ⁊c] q. d. bonū, ꝓpositū cōcepisti: impleas ope. g Quia dns tecū est. credebat enī deo placere q domus a dauid edificaret. Et ex hoc patet q spiritus, pphetie nō semp tangit corda, ꝓphetarum quia aliquando loquunt instinctu, ꝓprio ⁊ humano ⁊ non diuino: ut patet in hoc loco ⁊ in pluribus alijs. b Factum est aūt. Hic consequenter ponitur diuina, pbibitio. cum dicitur Factū est aūt in nocte illa. i. imediate sequēti dictū consiliū. videbat enim dns ipsū dauid valde voluntariū ad opus inchoandū cui⁹ tñ tempus nondū aduenerat: ut magis patebit ex sequentibus: nō ita cito facta est diuina prohibitio ne dauid statim inchoaret opus i Nunqd tu edificabis ⁊c.] q. d. nō. cuius rō subdit: k Nec; enim habitaui in domo habitaui ⁊c. quia archa dei ⁊ propitiatorij: quod erat quasi sedes dei: ut supradictum est: semp fuerāt in tabernaculo: ⁊ non in domo stabili uel mansiua de lignis ⁊ lapidibus edificata. l Nunquid loquens locutus sum ⁊c.] q. d. adhuc non ꝓcepi: In hebreo habet: Et dixit ad vnam de tribubus israel: cui ꝓcepi ut pasceret. quia de omnibus fere tribubus fuerāt aliq; pastores populi isrl verbi gratia: de tribu leui moyses ⁊ aaron: de tribu ephraim iosue de tribu iuda otoniel: de tribu manasse iepte: de tribu beniamin aiotb ⁊ saul: de tribu neptalim baraeb: de tribu zabulon ailon: de tribu dan samson: de tribu issachar thola. m Et nunc hec dices. Hic cōsequenter ponit de xpo repromissio. ⁊ secūdo ipsius dauid grārū actio. ibi: Ingressus est aūt rex. Prima in duas. q; primo bñficiū exhibitū recolit. secūdo exhibendū, pmittit. ibi: Et ponā locū. Circa primū dicit: n Ego tuli te de pascuis ⁊c. hoc patet ex predicti supra. j. libro. xvj. ⁊ xvij. o Et fui tecū, ptegēs te ab aduersarijs ⁊ dirigens in oppribus tuis. p Et interfeci ⁊c.] . s. saul. boeth ⁊ alios: ut patet ex supradictis. q Feciq; tibi nomen grande. dando tibi dignitatem regiam. r Juxta nomen magnoꝝ ⁊c.] q. d. magnitudo ista que habet in terra modica est respectu illius q̄ expectat in futuro. vnde dicit saluator Matth. xj. Qui autem minor est in regno celoꝝ maior est illo. Jsta aūt beneficia dauid exhibita deus recitauit non ad exprobrandū sed ad accēdendū amplius cor dauid ad amorem diuinum. s Et ponā locū. Hic cōsequenter promittitur beneficium exhibendū. ⁊ primo ꝗtum ad temporale regnum. secundo ꝗtum ad spirituale ⁊ eternum. ibi: Cumq; completi fuerint. Circa primum dicitur: Et ponam locū populo meo israel i. templum in hierusalem ut populus ibi offerat ⁊ non alibi. t Et plantabo eum. i. firmiter radicabo in regno tuo. v Et habitabo cum eo. per xrū cultum. x Et nō turbabit amplius. sicut fuit in egypto sub pharaone. y Nec addēt filij iniq̄tatis. i. infideles. z Ut affligant eū sicut prius. s. tpe iudicū quo frequenter propter peccata sua afflligebant ab infidelib⁹: sicut patet ex recursu illius libri: quia z filij isrl fuerint postea aliquādo afflicti propter peccata sua: non tamen ita frequenter. a Et requiem dabo tibi. licz enim dauid iā esset in requie: ut predictum est: tamē illa requies nō erat adhuc ita perfecta sicut postea fuit. quando infideles existentes in circuitu regni sui rebellauit ut habet ca. se. b Predicitq; tibi ⁊c.] . s. successionem regni tui i filijs tuis. c Cūq; cōpleti fuerint. Hic cōsequenter fit, pmissio ipsi dauid de regno spirituali ⁊ eterno: que pmissio ipleta fuit in xpo. Ad intellectū aūt huius passus ⁊ similiū considerandum q gesta re. te. fuerūt figura gestoꝝ noui: sm q dicit apls. j. ad Cor. x. Omnia in figura contingebant illis. ⁊ sic salomon filius dauid fuit figura xpi: qui natus est etiam de dauid sm carnem. ut dicit Ro. j. Illud autem quod est figura alterius oportet q sit aliqua res sm se: nisi enim circulus pendēs in taberne ostio esset aliqua res in se. non posset esse signum uel figura vini existentis incelario. Sic igitur illud quod est figura alterius potest tripliciter considerari, uno mō ut est res in se tm̄. alio mō ut est figura alterius tm̄. tertio mō sm vtrūq;. Sic igit i sacra scriptura aliq; dicunt de salomone sm se: ⁊ sic non fuit figura xpi sicut q fecit templa idoloꝝ: ut habet. j. iij. libro. xj. ca. Aliqua aūt dicunt de ipso inq̄tum fuit figura xpi tm̄: que non possunt verificari de salomone sm se: sed tm̄ de xpo. sicut illud psalmi. lxxj. Et dominabit a mari vsq; ad mare: ⁊ a flumine vsq; ad terminos orbis terrarū: quod non fuit verū de salomone: quia non fuit monarcha: sed habuit regnū satis artum. Sed verum est de xpo homine cui in sua resurrectione data fuit omnis potestas in celo ⁊ in terra: ut habetur Matth. vltō. Alia aūt dicunt i scriptura de salomone vtroq; mō: que. s. verificata sunt de ipso z minus perfecte: ⁊ de xpo perfectius: cuiusmodi sunt illa que hic ponunt saltem aliqua Cumq; completi fuerint dies tui ⁊c.] Exponendo de salomone. sciendum q licz fuerit coronatus in regem viuente adhuc dauid: ut habetur infra. iij. libro. j. ca. tamen nō fuit firmiter stabilitus in regno vsq; post mortem dauid: q̄ adonia ⁊ ioab interfectis dissoluta fuit colligatio eoꝝ qui fauebant adonie: tamen salomon adhuc non erat natus nec concep⁹ quando ista verba fuerunt dicta dauid ex parte dñi. sic igit quod dicit hic: Suscitabo semen tuum post te ⁊ firmabo regnū eius. s. post mortē tuā. ita q ista suscitatio intelligit ꝗtū ad regni stabilitatem: sicut aliqs dicit creari in regē. Quod egredief de vtero tuo. q hoc designat nativitas salomonis: que z fuerit ante mortē patris: fuit tamē post verba ista sibi dicta. ⁊ sic hꝛā ē intricata ⁊ referenda ē ad diuersa mō dicto.

bus israel: cui precepi ut pasceret populū meum israel dicēs: quare nō edificasti mihi domū cedrinam?] Et[m] nunc hec dices seruo meo dauid. Hec dicit dominus exercituum. Ego[n] tuli te de pascuis sequentē greges: ut esses dux super populū meum israel: ⁊[o] fui tecum in omnibus vbicunq; ambulasti: ⁊[p] interfeci vniuersos inimicos tuos] a facie tua: feciq;[r] tibi nomē grande iuxta[r] nomen magnorum q̄ sunt in terra] Et[s] ponam locū populo meo israel: ⁊[t] plantabo eum: ⁊[v] habitabo cum eo: ⁊[x] nō turbabit amplius: nec[y] addēt filij iniquitatis ut[z] affligant eū sicut prius ex die qua constitui iudices super populū meum isrl Et[a] requiem dabo tibi ab omnib⁹ inimicis tuis: p̄dicitq;[b] tibi dns q̄ domum faciat tibi] domin⁹. Cū q;[c] cōpleti fuerit dies

ꝛ talis modus loquendi bene inuenit alibi in scriptura. Ipse edificabit domum nomini meo. sicut habet infra. iij. li. vj. ca. Et stabiliã thronũ regni ei⁹ vsq; in sempiternũ. i. in tẽpus longum: sicut in psalmo dicuntur montes eterni. Regnum enĩ salomonis fecit in transmigratiõe babylonis: vel saltem in diebus herodis q̃ fuit alienigena: q; pater eius fuit idumeus. Et ero ei in patrem: ꝛ ipse erit mihi in filiũ. p gratiã adoptionis: q; i ꝓncipio salomon fuit gratiosus coram dño: propt̃ qõ nathan ꝓpheta vocauit eũ amabilem dño: ut habet. j. xij. Qui si inique aliquid gesserit. hic accipit si ꝓ q;: q; de eo scribit infra iij. li. xj. Cũq; iam esset senex deprauatum est cor eius p mulieres ut sequeret deos alienos. ꝛ ibidem subdit quõ edificauit templa idolorum in monte oliueti contra hierusalem: ita q; de tẽplo dñi poterãt idolatre videri. qõ erat maximum incitamentũ populo israel ad relinquẽdũ dñm: q; ꝓꝛ⁹ erat ad idolatriam

tui ꝛ dormieris cum patribus tuis: suscitabo semen tuũ ⌊post te: quod egredietur de vtero tuo ꝛ firmabo regnum eius. Ipse edificabit domũ nomini meo:⌋ ꝛ stabiliam thronũ regni eius vsq; in sempiternũ. Ego ero ei in patrem: ꝛ ipse erit mihi in filium. ⌊Qui si iniquitate aliqd gesserit: arguam eum in virga virorũ: ꝛ in plagis filiorũ hominũ ⁊ Misericordiã aũt meam non auferam ab eo: sicut abstuli a saul quem amoui a facie mea. Et fidelis erit domus tua: ꝛ regnũ tuũ vsq; in eternũ ante faciẽ meã: ꝛ thronus tuus erit firmus iugiter. Secundũ omnia verba hec: ꝛ iuxta vniuersam visionẽ istam: sic locutus est nathã ad dauid. Ingressus est aũt rex dauid: ꝛ sedit coꝛã dño. ꝛ dixit: Quis ego sum domine deus ꝛ que domus mea:

Arguam eum in virga virorũ. i. in molestijs ab hominib⁹ inflictis: sicut infra dicit. iij. li. xj. q; dñs suscitauit aduersarios plures salomoni in fine vite sue. Et in plagis filiorum hominum. eodem modo exponendum est de aduersarijs predictis salomoni suscitatis. In hebreo habetur: In plagis filioꝛ adam. quod exponunt hebrei de adam primo homine: dicentes q; adam in centum tribus annis quib⁹ cõtinuit se ab vxore sua eua propter interfectionẽ abel: demones succubi iungebant ei ꝛ concipiebant abeo: ꝛ pariebant demones: ꝛ isti fuerunt filij adam: qui ut dicunt incitauerunt salomonem ad peccandũ. ꝛ per hoc diuisum fuit regnũ tẽpore filij sui. Hoc autem hic posui ad ostendendũ ad quam cecitatẽ deuenerũt iudei: ꝑm dictũ apli ad Ro. xj. q; cum demones sint spirituales substantie non possint ex semine hominis produci: ꝛ si demones aliquando fiunt succubi: ut ex semine illo aliquid generetur oportet q; postea fiant incubi: ut semen illud in mulierem transfundat. ꝛ sic ex eo homo ꝛ non demon generaretur ⁊ Misericordiã aũt meam non auferã abeo. Ex hoc dicũt aliqui q; salomon ly peccauerit grauiter ut dictũ est: tamen in fine penituit: ꝛ sic est saluatus. Et hoc etiã dicit quedã glo. hebraica sup Ecclesiasten. ij. ca. Sed hoc est mihi valde dubiũ sicut diffusius tractaui in quadã questione de quolibet mibi sup̃ ꝓpositã: q; si vere penituisset cum esset rex valde potẽs cui nullus de populo ausus fuisset cõtradicere: destruxisset templa idolorũ que edificauerat: ut videt. qõ tñ nõ fecit. q; steterunt vsq; ad tẽpus iosie regis: ut habet infra. iiij. li. xxiij ca. Nec ex hoc loco põt efficaciter argui de misericordia dei circa eum: nisi q̃tum ad temporale regnum: quod non fuit ab eo nec a filijs eius totaliter ablatum: sicut fuit a saule. iõ subditur: Sicut abstuli a saul quem amoui a facie mea. s. ne regnaret posteritas sua. Qz enim saul fuerit damnatus non habet expresse ex scriptura. sicut supra dictũ est li. j. ca. vltimo Et fidelis erit domus tua. quia ly aliqui reges a dauid descendentes declinauerũt ad idolatriã: tñ alij sequẽtes reducebãt

qz adduxisti me huc usq; ? ⌊Sz⁸ ꝛ hoc parũ visum est in conspectu tuo⌋ dñe deus: nisi loquereris etiã de domo serui tui i longinquum. Ista⁹ est enĩ lex adã dñe deus. Quid¹⁰ ergo addere poterit adhuc dauid: ⌊ut loquat⌋ ad te: Tu¹¹ enim scis seruũ tuũ dñe deus. ⌊Propter¹² verbũ tuũ ꝛ⁹ ꝑm cor tuũ fecisti omnia magnalia hec: ita ut notũ faceres seruo tuo. Idcirco¹³ magnificatus es dñe deus: quia nõ est similis tui: nec est deus extra te in omnib⁹ que audiuimus auribus nostris. Que¹⁴ est autem ut populus tuus israel gens in terra propter quã iuit deus ⌊ut¹⁵ redimeret eã sibi i populũ: ꝛ ponneret sibi nomẽ: ⌋ faceretq; eis magnalia ꝛ horribilia sup terram a¹⁶ facie populi tui que redemisti tibi ex egypto gentẽ ꝛ deum eius: ⌋ Firmasti enĩ tibi

populum ad cultũ diuinũ. Exponẽdo aũt hãm istam de xp̃o: expositio est multo clarior ꝛ melior saltem in pluribus. cum dicit: Cũq; completi fuerint dies ꝛc. certũ est q; xp̃s descendens ex dauid ꝑm carnem per virginẽ mariã. fuit magno tpe post mortẽ dauid. ꝛ sic hãm ꝑz, put iacet. a Et firmato regnũ ei⁹. quia regnũ xp̃i firmũ ẽ in ꝑpetuum. ꝑm q; dicit Dan. vij. Potestas eius potestas eterna que non auferet: ꝛ regnum eius quod non corrumpetur: b Ipse edificabit domũ ꝛc. ⌋. s. ecclesiam de lapidib⁹ viuis ꝛ electis. c Ego ero ei in patrẽ ꝛc ⌋ non ꝑ adoptionem sꝫ naturã que ẽ vera ꝛ perfecta filiatio. ꝛ sub isto intellectu introducit apostolus hanc auctoritatẽ dictam de xp̃o Hebre. j. ca. d Qui si inique aliquid gesserit. hoc nõ potest exponi de xp̃o in persona propria. quia peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: nec salomon in cõtum peccator fuit figura ipsius: ut predictũ est. potest tamen exponi de ipso. p mẽbris ipsi⁹. ꝓpter cõdescensionem capitis ad mẽbra ꝑm illam regulam quam posui in principio Beñ. ꝛ hoc modo peccata populi christiani dicunt peccata xp̃i. ps. xxj. Lõge a salute mea verba delictorum meorum. vbi loquit̃ ꝓpheta in ꝑsona xp̃i. vnde ꝛ pro peccatis nostris verberatus fuit plagat⁹ ꝛ crucifixus. e Et fidelis erit dom⁹ tua. q; fides nõ deficiet in ecclesia. f Et regnũ tuũ vsq; in eternũ. q; regni xp̃i nõ erit finis Luce. j. g Ingressus ẽ aũt. hic ꝑiter ponit grãrũ actio. vbi dauid ꝑmo regratiat̃ de ꝑmissione. 2°. de peccat̃ ꝓ ꝑmissi impletione ibi: Nunc g̃ dñe. Circa ꝑmũ dr: Ingressus est aũt rex dauid. locũ orationis iuxta tabernaculũ. b Et sedit coꝛã dño. i. coꝛã archa dñi vbi deus repñtabatur mõ speciali. licz sit vbiq; ꝓ essentiã ꝓsentiã ꝛ potentiã. i Quis ego sum ꝛc. q; adduxisti me huc usq; ? i. vsq; ad sublimitatẽ regiã. q. d. ex me nõ habeo ad hanc aptitudinem. k Sed ꝛ hanc parũ ꝛc. ⌋ q; nõ solũ locutus es de regno cõfirmãdo in ꝑsona mea. sed etiã in posteritate mea. l Ista est enĩ lex adã. s. ut q̃libet sit sollicitus ꝛ desideras ꝓsperitatẽ posteritatis sue. m Quid g̃ ꝛc ⌋. q. d. tu maiora fecisti ꝛ ꝑmisisti q̃ ego fuissem ausus petẽ. n Tu enĩ scis seruũ tuũ. i. ꝓ effectũ oñdisti q; tu habeas noticiã ꝛ memoriã mei: tot ꝛ tanta mihi faciẽdo ꝛ ꝑmittẽdo. o Propt̃ ꝓbũ tuũ. i. ꝓpt̃ ꝓbũ qõ locut⁹es de me samuel. ista fecisti ꝛ ꝑmisisti. ut ipleat̃ qõ ei dixisti. p Et ꝑm coꝛ tuũ fecisti. i. ꝑm vo. lũtatẽ tuã. q; b. ꝓcedit ex tua mera liberalitate nõ ex mea dignitate q Idcirco ma. es. Mod⁹ enĩ magnificat̃ facẽ maiora q̃ sit dignitas recipient̃. r Que ẽ aũt ꝛc. ⌋ reducẽdo filios israel in columna ignis ꝛ nubis. Sciẽdũ tñ q; ille q̃ ꝓcedebat erat angel⁹: ut hr̃ Exo. xiij. tñ aliqñ noiat̃ de⁹ cum ꝑsonã repñtabat ꝑm q; dicit Greg⁹. In hebreo hr̃: Propt̃ quã iuerũt dij. qõ exponit Ra. Sa. de moyse ꝛ aarõ q̃ missi fuerũt ad educẽdũ ꝑ̃m israel de egypto. ꝛ dicunt dij ꝑticipatiue eo mõ q̃ dr̃ moysi Exo. vij. Ego ꝓstitui te deũ pharaõis. s h̃ expositio apparet falsa ꝑ illud qõ dr̃. j. Paral. xvij. vbi dr̃: Ad quã q; rexit dñs de⁹. ꝛ sic ẽ i hebreo. ex q̃ ꝑz q; ꝛ intelligit̃ de deo vero. Sz melius ꝑt exponi de pluralitate ꝑsonarũ i diuinis: q̃rũ opa sũt idiuisa. ꝛ iõ b notat̃ pluralitas ꝑsonarum. cũ dr̃: Iuerũt dij. q; tres ꝑsone vere dicunt tres veritatẽ habẽtes. q; tñ illa veritas ꝛ entia vna ẽ simplex i trib⁹. iõ ibdit i singulari. s Et redimeret eã sibi in populũ ꝛc. ⌋ quia ex redemptione illius populi noiatus est deus israel in speciali. t Facẽtq; eis magnalia ꝛc. ꝛ q̃ sint illa oñdit dicẽs: v Ad facie ꝑli

tui quē ⁊c. subintelligitur eijciendo scilicz. A facie populi tui ⁊c.] i. populum qui habitabat in terra chananeorum : ⁊ eos eius quos cōtriuerūt filij israel. Et q̄ sic debeat intelligi pz̄ ex illud quod habet̄ Parali. xvij. vbi ista sinia clarius ponit sic: Et magnitudine sua atq̄ terrore ejceret nationes ⁊c. a Hūc ergo. hic p̄ñt dauid deprecat̄ p̄ premissa adimpletione duplici de cā. Una ē q̄z ds vult dare bñficia in futuro vult tamen sup̄ hoc deprecari : ut recipientes mereant̄. Alia est q̄z tales p̄missiones diuine intelligēde sūt sub cōditione. s. si homines faciant debitū suū : ⁊ nō ponāt diuine p̄missioni impedimentū : prout diffusius dictū fuit supra. j. li. ij. ca. versus finē. Cetera patent vsq̄ ibi: b Reuelasti auriculā. alias aurē serui tui ⁊c. sequit: c Propterea inuenit seruus tuus ⁊c.] i. nisi reuelasses mihi p̄ natban. p̄ hoc tā q̄ tu velles mihi tāta bona facere. nullo mō p̄sumerē ista deprecari a te. d Tu es ds. ⁊ p̄ consequēs veritas p essentiā e Et verba tua erūt vera. p̄ p̄sequēs : nisi ponat impedimentū a parte nostra. f Cap. viij.

populū tuū israel in populum sempiternū : ⁊ tu dñe ds factus es eis in deū. Nunc ergo dñe ds verbū q̄d locutus es super seruum tuū ⁊ super domū eius suscita in sempiternū : ⁊ fac sicut locutus es ut magnificet nomē tuum vsq̄ in sempiternū atq̄ dicat: Dñs ds exercituū ds super israel. Et domus serui tui dauid erit stabilita coram domino : quia tu dñe exercituum ds israel : reuelasti auriculam serui tui dicēs : domū edificabo tibi. p̄terea inuenit seruus tuus cor suū ut oraret te oratiōe hac] Nunc ergo dñe ds tu es ds ⁊ verba tua erūt vera. Locutus es enī ad seruū tuū bona hec. Incipe ergo ⁊ bñdic domui serui tui ut sit in sempiternū coram te : quia tu dñe ds locutus es hec : ⁊ bñdictiōe tua benedicet domus serui tui in sempiternum.

Factum est aūt. hic p̄sequenter ostendit fortitudo dauid in debellādo aduersarios. Et primo ponit huiusmodi debellatio. 2° regni dauid ordinatio ibi : Et regnauit dauid. Prima i quatuor partes p̄m quatuor gētes quas debellauit. secūda ibi: Et percussit moab. tertia ibi : Et percussit dauid adadeçer. quarta ibi : Fecit q̄q̄ Prima gēs ab eo debellata fuit gens philistinorū quod notat cum dicit: g Et tulit dauid frenū ⁊c.] frenū est id quo tenet equus sub sessore : ⁊ eodē modo tributū est id quo tenet populus subiectus sub dñatore. Dauid aūt debellando philisteos h frenū de manibus eorū abstulit : q̄ prius dñabant̄ hebreis : i postea ecōuerso seruierūt dauid sb tributo. b Et percussit moab. Secūdus populus a dauid debellat⁹ fuit popul⁹ moabitarū : q̄d notat cū dicit: i Et mēsus ē eos funiculo. agēs cū eis rigore iusticie k Coequās terre. q̄ destruxit fortalicia eorū ne postea possent debellare. l Mensus ē aūt ⁊c.] i. ordināuit duos p̄cedēdi modos. m Unū ad occidendū. s. magis culpabiles p̄ viā iusticie. n Et vnū ad viuificādū. min⁹ culpabiles dimittēs p̄ viā misericordie In hebreo bī: Mensus est duos funiculos ad mortificandū : ⁊ implenit funiculū ad viuificandū : q̄d exponūt hebrei dicētes q̄ duas partes occidit. tertiā partē vite reseruauit. Cā aūt quare sic rigide ꝺ eos p̄cessit fuit : q̄ rex moab patrē ⁊ matrē dauid ⁊ aliquos de amicis eius quos ibi reliquerat dauid p̄ custodia occidit : recedēte dauid de terra illa : p̄m q̄ dicit Ra. Sa. ⁊ prout dictum fuit ꝺ. li. j. xxij. ca. Ista tñ sinia dauid intelligenda est q̄tum ad viros debellatores : quia totum vulgarem populum dimisit ad seruiendum sibi subtributo. o Et percussit dauid ⁊c. hic ponitur debellatio populi syrie a dauid. ⁊ primo ponitur ista debellatio. secundo ex hoc sequens confederatio ibi : Audiuit aūt thou Circa primum dicitur : Et percussit dauid adadeçer. qui regnabat in vna parte syrie. p Subneruauit oēs iugales curruū. i. equos iugo curruū applicatos : ut de cetero essent inepti ad prelium. q Dereliquit aūt ex eis cētum currus. i. eōs centum curruū q̄ erant ei necessarij. In quolibet autē curru erant q̄tuor equi : ut p̄batur p illud quod dicitur infra. iij. li. x. ca. in fine. Egrediebatur autē quadriga ex egypto. i. equi pro vna quadriga sexcentis siclis argenti. ⁊ equus. cl. Ex quo patet q̄ in vna q̄driga erant quatuor equi. quia. cl. sicli quater accepti faciunt sexcentos siclos : ⁊ sic patet q̄ dauid quadringētos equos reseruauit : qui erant sibi necessarij in diuersis negocijs. r Et posuit ⁊c.] i. homines bellatores in fortalicio : ut syri securi⁹ tenerent̄ sub tributo. s Et tulit dauid arma aurea. In hebreo habet̄ phareтras aureas. t Tulit rex dauid es multū nimis. q̄d aūt sequit̄ immediate: de q̄ fecit: vsq̄ ibi: Et altare. non est in hebreo ꝺ appositū fuit a q̄dam glosatore : q̄ illud es fuit expensum in opibus tēpli : ⁊ postea vitio scriptor̄ hec glosa inserta est textui. v Audiuit aūt thou. hic p̄sequenter ponit sequēs p̄federatio : q̄ frequenter ptingit q̄ alicui fiūt amici : eo q̄ sūt inimici eiusdē. ⁊ sb modo thou factus ē amicus dauid eo q̄ debellauerat adadeçer inimicū ei⁹. ⁊ in signū amicitie misit sibi vasa aurea ⁊ argentea ⁊ erea. x Que ⁊ ipsa sanctificauit ⁊c.] i. p̄secrauit ut in de fierēt illa q̄ erāt necessaria in tēplo : ita q̄ de cetero nō poterāt humanis vsib⁹ applicari. Dicit aūt sb Ra. Sa. q̄ p̄ sb ista debella dauid posita sūt in sb ca. post p̄cedēs immediate. in q̄ declarat voluntas dauid circa tēpli edificationē : q̄ oia metalla q̄ p̄ ista debella acquisiuit ad opa templi fiendi consecrauit. y Fecit q̄q̄. hic ponit debellatio quarti populi. s. idumeorum quos debellauit rediens de syria in valle salinarū. ⁊ sb est q̄d dī: Fecit q̄q̄ sibi dauid nomen ⁊c. i. arcū triumphalem. ut cōmuniter dicūt expositores nri. posuit in signū victorie habite de idumeis

Sed hoc non videt probabile: quia tale quid fit ad iactantiã propter quod saul increpatur de erectione arcus triũphalis: ut habetur supra.j.li.xv.ca.propter quod Ra.Sa.hoc exponit de sepultura idumeoꝝ tũc occisorum in prelio: quos dauid fecit sepeliri: ⁊ in hoc acquisiuit sibi nomen bonum.tũ qz exercuit circa mortuos opus misericordie.tum qz scribitur Deut°.xxiij°. Non abominaberis idumeũ: quia frater tuus est. Iacob enim a quo descenderunt iudei: ⁊ esau a quo descẽderũt idumei.fuerunt fratres veteres: ut habet Beñ.xxv.⁊ ideo iudei ⁊ idumei fratres dicunt: propẽ quod dauid eis sepulturã exhibuit. Et idẽ legitur fecisse ioab infra tertio lib°.xj.ca. a Et posuit in idumea custodes. ne rebellarent ⁊ recederent ab eo. b Et facta ẽ vniuersa ⁊c.] sicut p̃dictũ fuerat Beñ.xxv.Maior seruiet minori. c Et seruauit dñs dauid. hoc additũ est ad ostendẽdum qꝫ dauid habuit p̃dictas victorias non virtute humana: sed diuina. d Et regnauit dauid Hic consequenter ostenditur regni dauid ordinatio.cum dicit: e Faciebat q̃ dauid iudicium.recte sententiãdo. f Et iusticiam. debite exequendo. g Joab autẽ filius ⁊c.] Sicut enim regnũ bene ordinatur intra se per iusticiã: ita extra se reprimendo aduersarios per militiã. b Josaphat filius achilud erat acõmentarijs. vnũ nomẽ est ⁊ inclinabile: ⁊ significat idẽ qꝫ cancellarius: ut dicunt alij. Alij aũt dicũt qꝫ est officiũ dictandi leges. Jn hebreo habet hic: Recordator. Et dicit Ra.Sa.qꝫ officiũ eius erat repetere seu recordari casus varios qui venerãt ad dauid: ut p ordinem expediret.s.primus primo ⁊ secundus secundo. ⁊ sic de alijs. i Et saraias scriba. habebat enim officiũ scribendi gesta temporũ. Alij dicũt qꝫ scribebat lras regis. k Banaias autem ⁊c.] .i.sup sagittarios ⁊ balistarios: ut dicit translatio chaldaica. Filij aũt dauid sacerdotes erant.i.maiores uel primi ad honores. vnde.j.Paral°.xviij°. habet: Filij aũt dauid primi ad manũ regis. non enim põt dici qꝫ essent sacerdotes, qꝛie in tabernaculo ministrantes: qz non erant de genere aaron l Lap̃.ij°.

T dixit dauid. hic cõsequenter ostenditur pietas dauid gebelem ad viginti tria milia: ⁊ posuit in idumea custodes: statuitq̃ p̃sidiũ. Et facta ẽ vniuersa idumea seruiens dauid] ⁊ seruauit dñs dauid in omnibus ad quecũq̃ profectus est. Et regnauit dauid sup omnẽ israel: faciebatq̃ dauid iudiciũ ⁊ iusticiam omni populo suo. Joab aũt filius saruie erat sup exercitũ.] Porro iosaphat filius achilud erat acõmẽtarijs ⁊ sadoch filius achitob: ⁊ achimelech filius abiathar erãt sacerdotes: ⁊ saraias scriba: banaias aũt filius ioiade sup celethi ⁊ phelethi.] Filij autẽ dauid sacerdotes erãt. IX

T dixit dauid. Putas ne est aliquis qui remanserit] de domo saul ut faciã cũ eo misericordiã propter ionathan? Erat autem de domo saul seruus nomine siba. Quẽ cum vocasset rex ad se dixit ei. Tu ne es siba? Et ille rñdit: Ego sum seruus tuus. Et ait rex: Nunqd̃ superest aliquis de domo saul: ut faciã cũ eo misericordiã dei? Dixitq̃ siba regi Superest filius ionathe debilis pedib9. Vbi inqt est? Et siba ad regẽ. Ecce ait in domo machir filij amibelin lodabar: Misit ergo rex dauid ⁊ tulit eũ de domo machir filij ambel de lodabar. Cũ aũt venisset miphiboseth filius ionathe filij saul ad dauid: corruit faciẽ suã ⁊ adorauit. Dixitq̃ dauid: Miphiboseth. Quirñdit: Adsum seruus tuus. Et ait ei dauid: Ne timeas: quia faciens faciã in te misericordiam, ꝓpter ionathan patrẽ tuũ: ⁊ restituam tibi oẽs agros saul patris tui: ⁊ tu comedes panẽ in mẽsa mea semp Quid adorãs cum dixit: Quis ego sum seruus tuus: qm̃ respexisti sup canem mortuũ similẽ mei? Vocauit itaq̃ rex sibam puerũ saul: ⁊ dixit ei: Omnia quecũq̃ fuerunt saul ⁊ vniuersam domum eius dedi filio dñi tui. Operare igitur ei terram tu ⁊ filij tui ⁊ serui tui: ⁊ inferes filio dñi tui cibos ut alat. Miphiboseth aũt filius dñi tui comedet semp panem super mensam meam. Erant autem sibe quindecim filij ⁊ viginti serui. Dixitq̃ siba ad regem: Sicut iussisti dñe mi rex seruo tuo: sic faciet seruus tuus. Et miphiboseth comedet super mẽsam meã quasi vnus de filijs regis. Habebat aũt miphiboseth filium paruulum noie micha. Omnis vero cognatio domus sibe seruiebat miphiboseth. Porro miphiboseth habitabat in hierusalem: qz de mẽsa regis iugiter vescebat: ⁊ erat claudus vtroq̃ pede. X

Factum est autem post hec ut moreret rex filiorũ amon: ⁊ regnauit anon filius eius p eo. Dixitq̃ dauid Faciã misericordiã cum anon filio naas: sicut fecit pater eius ad proximũ faciendo misericordiã erga domũ saul propter ionathã amicũ suum: que pietas in tribus ostenditur. primo quia diligenter inquisiuit. quod notat cum dicit: m Putas ne ⁊c.] hoc quesiuit dauid ab assistentibus sibi. p quoꝝ indiciũ vocauit sibam qui sauli seruierat: ut ab eo certius de hoc inquireret ⁊ in particulari: qui interrogatus respondit: n Superest filius ionathe debilis pedibus. cuius causa dicta fuit supra. iiij°.ca. secũdo ostenditur fidelitas dauid ⁊ eius pietas: eo qꝫ miphiboseth quesitũ dulciter recepit. quod notat cũ dicit: o Et ait ei dauid ne timeas. timebat enim eo qꝫ auus eius ⁊ patruus fuerãt inimici dauid: propter quod eũ assecurauit: ⁊ sibi bene facere promisit dicẽs: Restituã tibi oẽs agros ⁊c. p Qui adorans eum. adoratione dulie. q Dixit quis ego sum. q.d.nullius momẽti respectu tanti bñficij. r Quoniã respexisti. oculo pietatis. s Super canem mortuũ. i.sup me vilem ⁊ despicabilem: qz erat impotẽs corpore ⁊ genere: eo qꝫ amici sui erant mortui. tertio ostenditur pietas dauid: eo qꝫ ipsi miphiboseth diligenter prouidit assignans ei procuratorem ⁊ seruum pro domo sua ⁊ familia gubernãda. s. sibam qui auo suo seruierat: ⁊ ipsũ miphiboseth faciẽdo sibi cõmensalem. Et patet lrã paucis exceptis q̃ discurrent. t Dedi filio dñi tui. i. filio miphiboseth q̃ nunc est dñs tuus cuius filius vocabat micha: ut infra habet. nõ enim põt hoc intelligi de cibis ad ministrãdis miphiboseth qz semper comedebat in mensa regis. sequit: v Et miphiboseth comedet sup mensam tuã. ⁊ fm Ra siba dixit istud verbum. Jn hebreo habet: Et miphiboseth comedet super mensam meam. ⁊ fm hoc est verbum ipsius dauid: quod exponunt hebrei dicentes qꝫ postq̃ siba dixerat regi: Sic faciet seruus tuus. dauid respondit: Et miphiboseth comedet super mensam meam: ita qꝫ hic subintelligitur respondit dauid. Et est modus loquendi qui apud hebreos vocatur decurtatus uel recisus scilicet quando aliquid omittitur quod tamen necessario subintelligitur ad habendum sententiam perfectam ⁊ talis modus loquendi frequenter inuenitur in scriptura de.testa. Cetera patent. z Lap̃.x.

Factum est aũt. hic consequenter ponit gratitudo dauid erga beneficiũ. Circa quod primo ponit ipsius dauid grã, ꝓpter impensũ sibi beneficiũ. 2°. illata sibi iniuria p malũ cõsiliũ. ibi Cum autem venissent. 3°. vindicans iusticia propter illatum opprobrium. ibi: Quod cum audisset. Circa primum dicitur: y Faciã misericordiã cum anon ⁊c.] Jsta aũt misericordia quã fecit naas cũ dauid tacta est supra primo libro.xxij.ca. Fm duplicem opinionẽ:

Una ē q̄ iste naas q̄ dicit hic mortuus esset simul rex ām̄on ⁊ moab q̄ ibidem dicit q̄ dauid dimisit patrē ⁊ matrē ⁊ aliquos ei⁹ amicos: q̄ non poterāt sequi eum cū rege moab ꝓ custodia. ⁊ sic voluit filio eius recōpensare. Alia est q̄ rex moab apud quē dimisit p̄dictos: iratus ꝓpter recessū dauid de terra sua. interfecit eos paucis exceptis: q̄ fugerunt ad naas regē ām̄on: ⁊ ibi saluati fuerunt. Et ista opinio videt̄ melior. quia supra. viij. ca. dictū est qualiter dauid rigide ꝓcessit cō regē moab ⁊ populū eius: ⁊ hic dicitur quō amicabiliter voluit ꝓcedere ctra regē ām̄on Ex quo manifeste videt̄ q̄ iste naas fuerit alius a rege moab cui recommendauit patrem ⁊ matrē cū esset in fuga saul. a Misit g̃ ⁊c] .nuncians ei q̄ esset paratus ad eius auxiliū si indigeret. ꝓpter patris sui receptū bñficiū. b Cum aūt venissent. hic consequenter describit illata dauid iniuria p malū ꝓsiliū cum dicit: c Putas q̄ ꝓpt̄ honorē ⁊c.] q. d. nō. sed ut sub specie amicitie capiat te explorādo p nuncios suos infirma terre tue. d Tulit itaq; anon ⁊c.] q̄ tunc tp̄is erat maximū vituperiū ⁊ adhuc est in terra illa in qua homines sine barba reputant̄ quasi mulieres. e Et p̄cidit vestes ⁊c.] ita q̄ apparebāt verenda coꝝ. f Manete in iericho. que erat in p̄ncipio regni dauid ex illa parte unde veniebāt: ut sic nō apparerent inter homines cū turpitudine sibi illata. g Videtes autem filij ām̄on ⁊c. q̄ cognouerūt q̄ nō ex fraudulentia sed ex vera amicitia nuncios miserat: ⁊ tñ non recognouerūt culpā nec petierunt veniā: sed magis ꝓparauerūt se ad defendendū suam stulticiā vocando alios in suū auxiliū cōtra dauid. qō factū eoꝝ notabiliē aggrauauit. h Quod cū audisset dauid. hic cōsequenter ponit vindicatio p̄dicte iniurie p viā iusticie. ⁊ h notat cū dicit: Qō cum audisset dauid .s. filios ām̄on obstinatos in sua malicia. i Misit ioab ⁊c. ad vindicandū opprobriū sibi illatū: nō ꝯ celo vindicte sed amore iusticie. k Syrus aūt soba ⁊ roob ⁊c. isti liberaliter iuuabāt filios ām̄on ut ꝑ hoc essent liberati de tributo dauid. l Videns ergo ioab q̄ ꝓparatū esset ⁊c.] .i. aīe ⁊ retro. Sic enim diuiserāt aduersarij suū exercitū ut includerent filios israel: propter quod ioab experetus in bellis diuisit exercitū in duas partes: ut quelibet pars haberet hostes in fronte: ⁊ sic securius possent pugnare ⁊ per istam viam habuerūt contra utrosq; victoriā. Cetera patent usq; ibi: m Videntes igit̄ syri .s. suā dilectionem ⁊ confusionē: ut possent se vindicare: cōgregauerunt multitudinem maiorem ꝓpter quod dauid in ꝓpria persona ad prelium uenit cū exercitu suo maiori q̄ prius: ⁊ eos debellauit. Et p̄z littera usq; ibi: n Videntes aūt quod uniuersi reges ⁊c. fecerunt pacem. ꝓmittentes reddere dauid pacifice tributum: ⁊ de cetero nō prebere eius aduersarijs auxilium. o Cap. xj

mecum] misericordiā. Misit[a] ergo dauid consolans eum per seruos suos super patris interitu.] Cū[b] autē venissent serui dauid in terram filiorū ām̄on: dixerūt principes filiorū ām̄on ad anon dominum suum. Putas[c] q̄ propter honorē patris tui miserit dauid ad te consolatores:] ⁊ non ideo ut inuestigaret ⁊ exploraret ciuitatem ⁊ euerteret eam: misit dauid seruos suos ad te: Tulit[d] itaq; anon seruos dauid: rasitq; dimidiam partē barbe eorum:] ⁊ precidit vestes eorum medias usq; ad nates:] ⁊ dimisit eos. Quod cū nunciatum esset dauid: misit in occursum eorū. Erant enim viri confusi turpiter valde. Et mādauit eis dauid: Manete[e] in iericho donec crescat barba vestra: ⁊ tūc reuertimini. Videtes[g] aūt filij ām̄on q̄ iniuriā fecissent dauid: miserūt ⁊ cōduxerunt mercede syrū roob: ⁊ syrū soba viginti milia peditū: ⁊ a rege maacha mille viros: ⁊ ab histob decem milia virorū. Quod[h] cū audisset dauid: misit ioab ⁊ omnem exercitū bellatorū. Egressi sūt q̄ filij ām̄on: ⁊ direxerūt aciē ante ipsū introitū porte. Syri[k] autem soba ⁊ roob ⁊ histob ⁊ maacha seorsū erāt in campo. Videns[l] ergo ioab q̄ preparatū esset aduersū se ꝓlium: ⁊ ex aduerso ⁊ post tergū:] elegit sibi ex oibus electis isr̄l: ⁊ instruxit aciē cōtra syrū: reliquā autem partē ꝓpli tradidit abisai fratri suo. Qui direxit aciē cōtra filios ām̄on. Et ait ioab: Si ꝓualuerint aduersum me syri eris mihi in adiutoriū: si autem filij ām̄on ꝓualuerint aduersū te: auxiliabor tibi. Esto vir fortis ⁊ pugnemus pro ꝓplo nostro ⁊ ciuitate dei nostri. Dñs autem faciet qđ bonū ē in cōspectu suo Iniitq; itaq; ioab ⁊ ꝓpls q̄ erat cum eo certamē ctra syros: qui statim fugerūt a facie ei⁹. Filij aūt ām̄on videtes q̄ fugissent syri: fugerūt ⁊ ipsi a facie abisai ⁊ ingressi sūt ciuitatem. Reuersusq; ē ioab a filijs ām̄on: ⁊ venit in ier̄m. Videntes[m] igitur syri q̄si corruissent coram israel congregati sūt pariē. Misitq; adducer ⁊ eduxit syros q̄ erāt trās fluuiū: ⁊ adduxit eoꝝ exercitū. Sobach aūt magister militie adadezer erat ꝓnceps eoꝝ. Qđ cū nunciatū esset dauid ꝓtraxit omnē israelē: ⁊ trāsiuit iordanē venitq; in helema. Et direxerūt aciē syri ex aduerso dauid: ⁊ pugnauerūt ꝯ israel. Fugeruntq; syri a facie israel: ⁊ occidit dauid de syris septingētos currus: ⁊ quadraginta milia equitum: ⁊ sobach ꝓncipē militie ꝑcussit: q̄ statim mortu⁹ ē. Videntes[n] aūt uniuersi reges q̄ erāt in ꝓsidio adadezer se victos esse ab israel:] expauerunt ⁊ fugerunt q̄nquaginta ⁊ octo milia coram israel. Et fecerūt pacē cū israel: ⁊ seruierūt eis: timuerūtq; syri auxiliū ꝓbere filijs ām̄on. xi

Factū[o] ē aūt vertente āno eo tpe quo solēt reges ad bella ꝓcedere: misit[p] dauid ioab ⁊ seruos suos cum eo: ⁊ vniuersum israel: ⁊ vastauerunt filios ām̄on: ⁊ obsederunt rabba. Dauid aūt remānsit in hierusalē dum hec agerent̄: accidit quadam die ut surgeret dauid de stratu suo post meridiem: ⁊ deābularet in solario dom⁹ regie: viditq;[q] mulierē se lauātē ex aduerso sup solariū suū Erat aūt mulier pulchra valde

Actum ē autē. hic consequenter ostenditur qualiē dauid vixit insolenē: ꝓpter qō fuit a deo castigatus. vbi etiā ostenditur eius penitētia de peccat̄ ⁊ patientia in aduersis Primo igit̄ ostenditur ꝑ̄ccasse per luxuriam. secundo per negligentiam ca. xxj. tertio per superbiam. ca. xxiij. Circa primum ponitur primo culpe perpetratio. secundo humilis recognitio. ca. xij. tertio punitionis patiens toleratio. ca. xiij. Circa primū describitur primo ipsius dauid adulteratio. secundo q̄ritur facti celatio ibi: Misit autem dauid. tertio precipitur innocētis occisio. ibi: Factum est ergo. Circa primū dicit: Factum est aūt vertente anno ⁊c. s. in p̄ncipio estatis: qñ terrena scentia sūt in campis ad pabulū eq̄rū. p Misit dauid io. ⁊c. Alijs enim ꝓcedētibus ad bellū remansit dauid in ier̄m qñ ociosus: ꝓpt̄ qō fuit lapsus in adulteriū. vñ dic Ouidi⁹ poeta: O cia si tollas piere cupidinis artes. ⁊ Eccle. xxxiij. Multā malicia docuit ociositas. q Viditq; mu. sela. Ex q̄ p̄z q̄ aspect⁹ impudic⁹ ē valde periculosus: q̄ dauid tā sanct⁹ ⁊ deo⁹ p̄ b̄ fuit tract⁹ in adulteriū ⁊ ex p̄ti ad homicidiū. p̄ditorie. procurat̄: ut ex sequētib⁹ apparebit.

Regum II

[a] Misit ergo rex ⁊c.] Ad hoc enī quesiuit ut sciret si esset solutus: ut sic eam acciperet in vxorē ⁊ licite cognosceret eam. ina lescente tñ tentatione sciēs q̄ esset maritata nibilomin⁹ mandauit ꝓ ea adducenda ⁊ cōmisit adulteriū. b Statimq; sanctificata est ⁊c.] i. a fluxu menstruoꝝ. non q̄ tunc patereť menstrua quando dauid eā cognouit: q̄ tunc mulieres sunt turpis coloris ⁊ abominabiles ad actū carnalē. ⁊ de ipsa dr̄ hic q̄ erat pulchra valde, dr̄ ḡ tūc purgata a mēstruis futuris vsq; ad partum: quia in illo coitu concepit. ut p̄z in textu. post conceptionem autem cessat fluxꝰ menstruoꝝ. q̄ sanguis ille cedit in formationem fet⁹ ⁊ eius alimentū.

[c] Misit autem dauid. Hic consequenter queritur celatio facti. cū dr̄: [d] Mitte ad me vriam. ad hoc enī ꝓ ipso mādabat: ut vxorem suā cognosceret. ⁊ sic crederet puer nasciturus esse suus. ⁊ sic peccatū dauid occultaret. ⁊ mulier a lapidatione que ꝑm legē ei debebatur preseruaretur. [e] Quesiuitq; dauid q̄ recte ageret ioab ⁊c. hoc quesiuit ut statū sui exercit⁹ sciret. ⁊ vrias causā sui aduentus non perciperet. [f] Vade in domū tuam ⁊ laua pedes tuos i. vtere balneo ꝓpē fatigationē laboris precedentis. ⁊ p lotionē pedū designat ablutio totius corporis. intelligendo a parte totum. [g] Secutusq; est eum cib⁹ regi⁹. ut sic p balneum ⁊ cibū delicatū, ꝓuocaret ad coitū. Cetera patent vsq; ibi: [b] Nunquid non de via longinqua venisti ⁊c. q. d. inexercitu fuisti in labore. ⁊ similiter in via veniēdo inde. ⁊ ideo indiges recreatiōe. [i] Et ait vrias. se excusando valde fideliter. [k] Arcba dei. quia tunc erat portata ad exercitū. sicut fuerat tpe saul. put habť ꝟ. ꝓ libro

Misit[a] ergo rex ⁊ quesiuit que ēet mulier:] Nunciatūq; est ei q̄ ipsa esset bersabee filia heliā vxor vrie ethei. Missis itaq; dauid nunciis tulit eam. Que cum ingressa esset ad illū: dormiuit cum ea. Statimq;[b] sanctificata est ab immunditia sua:] ⁊ reuersa est domū suā cōcepto fetu: mittēsq; nunciauit dauid ⁊ ait: Cōcepi. Misit[c] autē dauid ad ioab dicēs: Mitte[d] ad me vriam ethеum. Misitq; ioab vriā ad dauid. Et venit vrias ad dauid. Quesiuitq;[e] dauid ꝙ recte ageret ioab ⁊ populus: ⁊ quō administraretur bellum. Et dixit dauid ad vriā: Vade[f] in domū tuam: ⁊ laua pedes tuos. Et egressus est vrias de domo regis: secutusq;[g] est eum cibus regi⁹. Dormiuit autē vrias ante portam domus regie cum aliis seruis dñi sui: ⁊ non descendit ad domū suam. Nūciatumq; est dauid a dicentibus: Non iuit vrias in domū suam. Et ait dauid ad vriā: Nūquid[h] non de via venisti? Quare non descendisti in domū tuam? Et[i] ait vrias ad dauid. Arcba[k] dei ⁊ israel ⁊ iuda habitant in papilionibus: ⁊ dñs meus ioab ⁊ serui dñi mei sup faciem terre manent: ⁊ ego ingrediar domū meam ut comedā ⁊ bibā ⁊ dormiam cum vxore mea? Per salutem tuam ⁊ p salutem anime tue non faciam rem banc. Ait ergo dauid ad vriam: Mane hic etiam hodie: ⁊ cras dimittam te. Mansit vrias in ierm in die illa ⁊ altera: ⁊[l] vocauit eū dauid ut comederet coram se ⁊ biberet: ⁊ inebriauit eum. Qui egressus vespere dormiuit i stratu suo cum seruis dñi sui: ⁊ in domū suam non descendit. Factum[m] est ergo mane: ⁊ scripsit dauid epłam ad ioab: misitq; p manū vrie scribens in epła. Ponite[n] vriam ex aduerso belli vbi fortissimū est prelium:] ⁊[o] derelinquite eū ut p̄cussus intereat. Igitur[q] cū ioab obsideret vrbē posuit vriam in loco vbi sciebat viros esse fortissimos: egressiq; viri de ciuitate bellabant aduersum ioab: ⁊[r] ceciderunt de populo seruoꝝ dauid:] ⁊ mortuus est etiam vrias ethеus. Misit itaq; ioab ⁊ nunciauit dauid omnia verba prelij: precepitq; nuncio dicens: Cum cōpleueri vniuersos sermones belli ad regem: si eum[s] videris indignari ⁊ dixerit q̄re accessistis ad murum ut preliaremini: an ignorabaš q̄ multa de super ex muro tela mittant? quis percussit abimelech filiū hierobaal: nōne[v] mulier misit sup eū fragmē mole de muro ⁊ interfecit eum in thebes: quare iuxta murum accessistis: dices: Etiam seruus tu⁹ vrias ethеus occubuit. Abijt ergo nunc⁹ ⁊ venit ⁊ narrauit dauid omnia que ei preceperat ioab. ⁊ dixit nuncius ad dauid: Preualuerunt aduersum nos viri ⁊ egressi sūt ad nos in agꝝ. Nos autem facto impetu pscuti eos sumus vsq; ad portam ciuitatis: ⁊ direxerūt iacula sagittarij ad seruos tuos ex muro desup: mortuiq; sunt de seruis regis. Quin etiam seruus tuus vrias ethеus mortuus est. Et dixit dauid ad nunciū. Hec dices ioab: Non[t] de frangat ista res. Varius enim euentus est belli: ⁊ nunc hunc ⁊ nunc illum consumit gladius. Cōforta bellatores tuos aduersus vrbem ut destruas eam: ⁊ exhortare eos. Audiuit[u] autē vxor vrie q̄ mortuus esset vrias vir suus: ⁊ plāxit eum.] Transactoq;[a] luctu misit dauid ⁊ introduxit eam in domū suam: ⁊ facta est ei vxor:

[l] Et vocauit eum dauid ut comederet coram se ⁊ biberet ⁊ inebriauit eū. faciēs sibi ꝓpinari latenter potū inebriatiuū: credēs q̄ p hoc daret oblioni archā ⁊ exercitū. ⁊ sic vino calefactus cum vxore sua dormiret. q̄ hoc tñ non fuit tecept⁹. ⁊ sic p̄z bonitas ⁊ pfectio ipsius qui ꝓ reuerētia dei ⁊ afflictiōe ipsi⁹ exūtis in expeditiōe. etiā a licitis abstinebat. Et ex hīs p̄z grauitas peccati dauid. qui militē tam fidelē ⁊ phū nō dormit occidere. pditorie. m Factū ē ergo. hic ꝑnter describit̄ innocentis occisio. cū dr̄: n Ponite vriā ⁊c.] i. vbi aduersarij sunt fortes ⁊ audaces. o Et derelicte eū. retrahēdo vos ab ipso. ꝑ Ut p̄cussus intereat. Sciebat enī eum ee pstante ⁊ q̄ nō turpiť recederet. ꝟ magis mori eligēt. q Igit̄ cū ioab obsideret ⁊c.] credebat enī q̄ rege offendisset facies aliq̄d vnde dign⁹ ēet morte. ⁊ q̄ dauid hunc modū mortēdi decreuisset ad celādū culpā vrie. r Et ceciderūt ⁊c.] ex q̄ aggrauatū fuit ipsius peccatū: q̄ occasiōe illi⁹ quē volebat mori fuerūt etiā alij interfecti. s Si eū videri indignari. ꝓpē interfectionē ipsi⁹. t Et dixerit q̄re accessistis ad murū ⁊c. q̄ ex illa pte psone etiā imaliter possunt boies fortissimos interficere. q̄ p̄z p exēplū. v Vbi nūc mulier misit ⁊c. dices Etiā seru⁹ tu⁹ vrias ethеus occubuit. hoc dicit ioab ad sui excusationē erga dauid. ut dauid cognosceret q̄ ioab nō fecerat illū insultū ex ignorātia artis bellice. ꝟ ut ipleret mandatū regi. Cetera patēt vsq; ibi: x Nō te frāgat ista res. ab obsidiōe ciuitatis recedēdo. y Varius enī euēt⁹ ē belli. q. d. si fortūa nūc fuit ꝟ te. erit postea ꝓ te. z Audiuit aūt vxor vrie ⁊c.] ficte ꝟ ꝑm apparentiā: q̄ bñ volebat ei⁹ mortē. ut p̄ bī lapidationem euaderet. ⁊ vxor regis fieret. ⁊ ad istā intentionē procurauerat dauid mortē suā. Ad cuius intellectū plenio: ē sciendū q̄ dicit hic Ra. Sa. q̄ viri ꝓcedētes ad bellum dabāt vxoribus suis libellū separatiōis ut libē possēt ꝓlxre si viri in ꝑlio morerēť. ⁊ cōputabať tēp⁹ a die datiōis libelli. ⁊ iō q̄ vxor vrie cōcepat p⁹ recessū mariti sui. iō ipso mortuo euadebat penā lapidatiōis. a Transactoq;

luctu. hoc est tempore determinato lugendi. quia post mortem virorum uxores eorum p aliquod tempus portabant uestes lugubres. ⁊ istud temp⁹ uocatur temp⁹ luctus. a Cap. xij.

Misit ergo dominus. Hic consequenter describitur humilis recognitio peccati. Et primo ponitur peccantis reprehensio. secundo reprehensi humilis confessio. ibi: Et dixit dauid ad nathan. Prima in duas. q⁹ primo in reprehensione dauid parabola ꝓponitur. secundo exponitur. ibi: Dixit autē nathan. Circa primū dicitur: b Duo viri erant. s. dauid ⁊ urias. c Pauper autem nihil habē. i. vnicam. dauid aūt habebat plures. ut p⁹ ex .ij. dictis. d Quam emerat. uando ꝓ ea dotem. e Et nutrierat quia acceperat eam paruulam. f De pane illi⁹ comedens ⁊c. quia cōmunicabat cum eo in cibo ⁊ lecto. g Cum autem peregrinus ⁊c. id est diabolus qui alienatus est a cōmunitate ciuiū celestiū p obstinationē in peccato. cui dauid fecit cōsiuiū per cōsensum in adulteriū ⁊ homicidium in opus deductum: q⁹ diabolus in talibus delectatur. Talem autem parabolam proposuit nathan ipsi dauid ut ignorans seipsum cōdemnaret. ⁊ sic frontem nō haberet defendendi peccatum suū. ideo subdit sententia dauid: b Filius mortis est vir qui fecit hoc. i. dignus morte ꝓpter horrorē facti. i Quē reddet in quadruplū. hoc sententiauit ſm legē que habet Exo. xxij. s. q⁹ p furto ouis reddat quadruplū. ⁊ sic factum est ei: quia p morte frie mortui sūt ꝙtuor filij ei⁹ s. primⁱ filius dersatre: absalon: āmon: adonias ut habetur ex sequentib⁹ k Dixit autem nathan. Hic consequenter hec parabola predicta exponit p ipsū dauid: Et p⁹ tria expredictis. pauq̄ excepta que discurrent. l Et uxores domini tui in sinu tuo. licz non legatur q⁹ dauid uxores saulis acceperit. tñ dñs tantā potestatem ei dedit q⁹ poterat accipe. ⁊ forsitan aliquas accepit: quia nobiles erāt. non enim omnia scripta sunt. m Uriam et ipsum percussisti gladio. quia ex eius mādato factum fuit. ut p⁹ ex predictis. ⁊ ille facit rem cui⁹ auctoritate fit. n Quamobrem non recedet gladius de domo tua. quia frater occidit fratrē. ut absalon āmon. ut habetur ca. sequenti. ⁊ salomon adoniā. ut habetur. j. iij. libro. ij. ca. Et filius insurrexit cōtra patrem s. absalon contra dauid. ut habetur. j. xv. ca. ideo subdit: o Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua. s. absalon filium tuum volentem inuadere regnum. p Et dormiet cum uxorib⁹ tuis in oculis solis huius. i. māifeste coram omnibus: ꝓ ut habetur. j. xv. ca. q Et dixit dauid. Hic consequenter ponit ipsius dauid humilis confessio ⁊ pene tēperatio. ⁊ secundo humana consolatio. ibi: Et consolatus est. tertio recipitur historie narratio. ibi: Igit pugnabat. Circa primū dicitur: Et dixit dauid. ore ⁊ corde. r Peccaui domino. nō defendens peccatum suum: sed humiliter recognoscens. ꝓpter quod sequitur pene temperatio. cum dicit s Dominus q⁹ transtulit peccatum tuum. q⁹tum ad culpam remittendo ꝓpter penitentiam tuam. ⁊ q⁹tū ad penam temperando eam. quia licz sis homicida ⁊ morte dignus. tñ t Nō morieris. in ꝓpria persona: sed in filio tibi nato. cui⁹ causa subdit: v Quia blasphemare ⁊c. q⁹ homines ignorantes ⁊ mali ex hoc blasphemabant iudicia dei occulta: dicētes eū iniuste egisse: reprobando saul ⁊ eligēdo dauid qui satis priora fecerat q⁹ saul. x Percussitq⁹ dominus paruulum. infirmitate incurabili simpliciter ꝓ naturam. ideo subdit: y Et desperatus est. s. dauid de sanatione pueri per uiam nature ⁊ artis medicine. quia tamen deus poterat eum sanare. ideo subdit: z Deprecatusq⁹ est dauid ⁊c. q⁹ nesciebat si uerbum dñi de morte pueri fuisset dictū p sententiam diffinitiuā. quia tunc non orasset pro eius sanitate: aut p cōminationem tñ. sicut Jone. iij. dicitur: Adhuc. xl. dies

---

ꝑcerit q⁹ ei filiū. Et displicuit uerbū hoc quod fecerat dauid coram dño. xii

Misit[o] ergo dñs nathā ad dauid. Qui cum uenisset ad eum dixit ei: Responde mihi iudicium. Duo[b] uiri erant in ciuitate una: unus diues ⁊ alter paup. Diues habebat oues ⁊ boues plurimos valde: pauper[c] autem nihil habebat oīo ꝓter ouē unā ⌋ paruulam quā[d] emerat ⁊[e] nutrierat ⁊ que creuerat apud eū cū filijs eius: simul de[f] pane illius comedens ⁊ de calice eius bibens: ⁊ in sinu illius dormiens: eratq⁹ illi sicut filia. Cum[g] aūt peregrinus quidā uenisset ad diuitē: ⌋ parcens ille sumere de ouibus ⁊ de bobus suis ut exhiberet cōuiuio peregrino illi qui uenerat ad se: tulit ouem uiri pauperis ⁊ p⁹parauit cibos homini qui uenerat ad se. Iratus aūt indignatiōe dauid aduersus hoiem illū nimis: dixit ad nathā: Uiuit dñs: q̄m filius[b] mortis est uir qui fecit hoc. Quem[i] reddet in quadruplū: eo q⁹ fecerit uerbū istud ⁊ nō pepercerit. Dixit[m] autem nathan ad dauid. Tu es ille uir qui fecisti hanc rem. Hec dicit dñs deus israel: Ego unxi te in regem super israel: ⁊ ego erui te de domo saul: ⁊ dedi tibi domū dñi tui: ⁊[l] uxores domini tui in sinu tuo: dedi⁹q⁹ tibi domū israel ⁊ iuda. ⁊ si parua sunt ista adiiciam tibi multo maiora. Quare ergo ꝓtempsisti uerbum dñi ut faceres malū in cōspectu meo: Uriam[m] etheū p⁹cussisti gladio: ⁊ uxorem illius accepisti in uxorē tibi: ⁊ interfecisti eum gladio filioq⁹ āmon. Quāobrem[n] non recedet gladius de domo tua usq⁹ in sempiternum eo q⁹ despexeris me: ⁊ tuleris uxorē urie ethei ut esset uxor tua. Itaq⁹ hec dicit dñs: Ecce[o] ego suscitabo sup te malum de domo tua: ⁊ tollā uxores tuas in oculis tuis ⁊ dabo ꝓximo tuo: ⁊[p] dormiet cū uxoribus tuis in oculis solis hui⁹. ⌋ Tu enim fecisti abscōdite: ego aūt faciam uerbū istud in ꝓspectu omnis israel. ⁊ in conspectu solis hui⁹. Et[q] dixit dauid ad nathan: Peccaui[r] domino. Dixitq⁹ nathan ad dauid: Dñs[s] quoq⁹ transtulit peccatum tuū. Non[t] morieris. Uerūtamen q̄m[v] blasphemare fecisti inimicos nomen domini ⌋ ꝓpter uerbum hoc: filius qui natus est tibi morte morietur. Et reuersus est nathan in domū suam. Percussitq⁹[x] dñs paruulū quē peperit uxor urie dauid: ⁊[y] desperatus est. Deprecatusq⁹[z] est dauid dominū ꝓ paruulo: ⌋ ⁊ ieiunauit dauid ieunio: ⁊ ingressus seorsum iacuit sup terram. Uenerunt autem seniores domus eius cogentes eum ut surgeret de terra. Qui noluit: nec comedit cum eis cibum. Accidit autē die septima ut moreret infans: timueruntq⁹ serui dauid nunciare ei q⁹ mortuus esset paruul⁹. Dixerunt enim: Ecce cum paruulus adhuc viueret loquebamur ad eum ⁊ nō audiebat uocem nostrā: quāto magis si dixerimus mortuus est puer se affliget: Cum ergo dauid audisset seruos suos mussitantes: intellexit q⁹ mortuus esset infantulus. Dixitq⁹ ad seruos suos: Num mortuus est puer: Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo dauid de terra: ⁊ lotus unctusq⁹ est. Cūq⁹ mutasset uestem: ingressus est domū domini ⁊ adorauit: ⁊ uenit in domum suam: petiuitq⁹ ut

ꝙ niniuite subuꝫtẽt. que tñ nõ fuit subuersa eo ꝙ niniuite egerũt ꝑnitẽtiã. ꝓpter hoc dauid interrogat⁹ de fletu .p puero ẽpdiu viuebat: ⁊ ꝓsolatione sua ipso mortuo de quo mirabant hoies sui. ut patet in littera. respondit: a Dum adhuc viueret ieiunani ⁊ fleui. pro eius sanitate impetranda. b Dicebã enĩ i. in corde meo cogitabã. c Quis scit si forte donet ⁊c.] ꝓpter ꝑnitentiam ⁊ afflictionem meam. d Et consolatus est. Hic consequenter ponit ipsi⁹ dauid aliqualis consolatio eo ꝙ dñs pcca tum suum remiserat ẽptum ad culpam ⁊ temperauerat ẽptum ad pnã ut predictum est. ⁊ ideo consequenẽ consolatus est uersare uxorem suã. de morte pueri. e Que genuit filiũ ⁊ uocauit nomen eius salomon. qui interpretatur pacificus. ⁊ hoc fuit ex ordinatione diuina. fuit enĩ ipsi dauid reuelatum ꝙ post eum regnaret: ⁊ in tanta pace ꝙ templum dñi edificaret sicut promissum fuerat dauid a dño. ꝟ. vij. ca. f Et dñs dilexit eũ. dando sibi gratiam in sua iuuentute. ẽpuis errauerit in senectute. uel dicitur ꝙ dñs dilexit eum eo ꝙ dominus dedit sibi bona naturalia ex pte corporis ⁊ aĩe g Misitq; eum in manu nathan ꝓphete. ut ꝑ eũ sancte nutriretur: ⁊ bene doceretur: ut sic postea ad regnum aptior effice retur. h Igiẽ pugnabat. Interposito peccato dauid ẽptũ ad adulteriũ ⁊ homicidium. hic reuertitur scriptura ad complendum hist̃oriã sup̃ inchoatam. x. ca. de expugnatione filioꝝ ãmon. cum dicitur: Igitur pugnabat ioab cõtra rabbath. que erat ciuitas principalis ⁊ regia: ꝓpter qõ rex ⁊ bellatores sui posuerunt se in ea. i Et capienda est urbs aquarũ. qz circa eam erant aque ⁊ paludes in quibus ꝓfidebant interiores. Sz his non obstantib⁹ ioab tantũ fecerat ꝙ erat in .primo capiẽda. k Congrega reliquam gtem populi. Ex quo ꝑz magna fidelitas ipsius ioab erga dauid: quia victoriam suo labore ꝓcurãs noluit ei ascribi. l Et tulit diadema regis eorũ. hoc est. idoli ipsoꝝ qui vocabat melchon ⁊ interpretat⁹ rex eorũ. m Et impositum est ⁊c.] primo tñ cõflauit ⁊ purgauit metallũ ꝑ purgationẽ legis: ⁊ postea fecit inde sibi diadema. Sz si hoc dicatur videt⁹ dauid fecisse ꝓtra legẽ Deut⁹. vij. vbi dicit: Sculptilia eorum igne cõbures. ⁊ non cõcupisces aurũ ⁊ argentũ de quibus facta sũt ⁊c. Ad qõ dicendũ ꝙ istud preceptũ intelligit tñ de ciuitatibus ⁊ ꝑlis qui erãt intra terminos t̃re ꝓmissiõis: qz de eis loquit⁹. sicut ꝑz ibidẽ. ꝑls autem ãmonitarũ nõ erat ꝓtẽtus intra terminos t̃re ꝓmissiõis. n Populũ eq; ⁊c.] qõ nõ est intelligendũ de toto ꝑlo ãmonitarũ. ß de illis solũ qui ꝑsiliũ dederãt ꝙ fieret vituperiũ nũcijs suis: qz miserat eos bona intentione ad ꝓsolationẽ regis. ⁊ reddiderũt malũ ꝓ bono. ⁊ ideo voluit ꝓ tra eos exercere rigorẽ iustitie ne de cetero aliqs attentaret sile facere.

Anno Cap. xiij.

Factum est aũt. Postq; descripta est trãsgressio dauid ⁊ eius punitio occulta ꝓ pueri mortẽ: hic ꝓsequenter describit eius punitio manifesta: ⁊ quia peccauerat ꝓ homicidium ⁊ adulterium ideo primo describit primogeniti sui interfectio. secundo uxorum suarũ cognitio. ca. xiij. tertio contra eum populi rebellatio. ca. xx. Circa ꝑmũ considerandum ꝙ ꝑmogenitus dauid occisus est. eo ꝙ sororem suam thamar violenter deflorauit. ⁊ iõ ꝑmo describit stupratio sororꝭ ab ãmõ. secundo conceptio rancoris i corde absalon. ibi: Pozzo non est locut⁹ absalon. tertio vindicatio pudoꝭ. ibi: Factũ est aũt post tẽp⁹ ⁊c. Circa ꝑmũ dicitur: Factum est aũt post hec ⁊c. quia in vindictam peccatorum dauid ãmon primogenit⁹ eius amore illicito exarsit in sororem suam: ita ꝙ infirmabat ꝓpter eam quia passiones excessiue amoris odij uel timoris

ponerent ei panẽ: ⁊ comedit. Dixerũt autem ei serui sui: Quis est sermo quem fecisti? Propt infantem cum adhuc viueret ieiunabas ⁊ flebas: mortuo autem puero surrexisti ⁊ comedisti panem. Qui ait: Propter infantem dum adhuc viueret ieiunani ⁊ fleui. Dicebam enim Quis scit si forte donet eum mihi dom⁹] ⁊ viuat infans? Nunc autem quia mortuus est quare ieiuno? Nũquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum: ille vero nõ reuertetur ad me. Et consolatus est dauid bersabee uxorem suam: ingressusq; ad eam dormiuit cum ea. Que genuit filiũ ⁊ uocauit nomẽ eius salomon: ⁊ dñs dilexit eum. Misitq; eum in manu nathan ꝓphete: ⁊ uocauit nomen eius amabilis domino: eo ꝙ diligeret eum dominus. Igitur pugnabat ioab cõtra rabbath filiorum ãmon ⁊ expugnabat urbem regiam. Misitq; ioab nuncios ad dauid dicens: Dimicaui aduersum rabba: ⁊ capiẽda est urbs aquarum. Nunc igitur cõgrega reliquam partem populi: ⁊ obside ciuitatem: ⁊ cape eam ne cũ a me vastata fuerit urbs nomini meo ascribatur victoria. Cõgregauit itaq; dauid omnẽ populum ⁊ profectus est aduersũ rabba. Cũq; dimicasset cepit eam. Et tulit diadema regis eorum de capite ei⁹: pondo auri talentũ: habens gẽmas pretiosissimas: ⁊ impositum est super caput dauid.] Sed ⁊ predã ciuitatis asportauit multã valde. populum quoq; eius adduxit

cens serrauit:] ⁊ circũegit super eos ferrata carpenta. Diuisitq; cultris ⁊ transduxit in typo laterum. Sic fecit vniuersis ciuitatibus filiorum ãmon. Et reuersus est dauid ⁊ omnis exercitus in hierusalem. xiij

Factum est autẽ post hec ut absalon filij dauid sororem speciosissimã vocabulo thamar adamaret ãmon filius dauid: ⁊ deperiret in eam valde ita vt propter amorem eius egrotaret: q⁹ cum esset virgo difficile ei videbatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea.] Erat autem ãmon amicus nomine ionadab filius sẽmaa fratris dauid vir prudẽs valde.] Qui dixit ad eũ: Quare sic attenuaris macie fili regis p singulos dies? Cur nõ indicas mihi? Dixitq; ei ãmon: Thamar sororẽ fratris mei absalon amo. Cui respondit ionadab. Cuba super lectum tuum ⁊ languorem simula. cũq; venerit pater tuus ut visitet te dic ei: Veniat oro thamar soror mea: ut det mihi cibum: ⁊ faciat pulmentum ut comedam de manu eius. Accubuit itaq; ãmon: ⁊ quasi egrotare cepit. Cũq; venisset rex ad visitandum eum ait ãmon ad regẽ: Veniat obsecro thamar soror mea ut faciat i oculis meis duas sorbitiunculas: ⁊ cibum paratũ capiam de manu eius. Misit ergo dauid ad thamar domũ dicens: Veni in domũ ãmon fratris tui: ⁊ fac ei pulmentũ. Venitq; thamar in domũ ãmon fratris sui: ille aũt iacebat. Que tollẽs farinã cõmiscuit ⁊ liquefaciẽs

p Quia cum esset virgines clause intra domũ custodiebantur: ita ꝙ sibi impossibile videbatur ꝙ posset eius patere presentiam ad exercendũ suam luxuriã. q Erat autem ãmon amicus nomine ionadab ⁊c.] .i. astutus. qz ad finem malũ sciebat inuenire media opportuna. sicut patet ꝙ malum consilium quod dedit ipsi ãmon. r Vt faciat in oculis meis duas sorbitiunculas. id est duo pulmenti genera ad sorbendum apta. Littera patet vsq; ibi;

⁊ huiusmodi mirabiliter ĩmutant corp⁹. go ⁊c.] non qz formidaret inhonestatem. sed

a Infer cibum in conclaui. i. in loco secreto ⁊ remoto qđ dicebat ut posset ea abuti. ut pz ex consequentibus. sequitur: b Loquere ad regem ⁊ non negabit me tibi. hoc videt esse contra legē Leuit. xx. vbi ꝓhibetur matrimoniū fratris cum sorore. siue sit de patre ẽm siue de matre. ⁊ multo fortius de vtroq. Ad qđ respondet Ra. Sa. q̄ dauid cepit matrem thamar in bello. ⁊ circūcisis vngulib⁹ ⁊ peractis alijs que ad hoc requirunt. ut habet Deut⁰. xxj. ca. ⁊ accepit eā vxorem. verūtamen tūc erat impregnata de viro quē prius habuerat habens in vtero istam thamar. ⁊ ideo non erat filia naturalis ipsius dauid. ꝓpter quod filius eius poterat eam habere vxorē ꝑm legem. c Et exosam illam habuit. quia sicut dicunt hebrei in ei⁹ defloratione Iesus fuit in tantum q̄ uolor sequens maior fuit delectatione precedenti. d Maius est hoc malum. s. me expellendo confusibiliter sicut meretricē q̄ q̄ me violēter deflorasti: quia poterat eam accipere in vxorem. e Que induta erat talari tunica. In hebreo habet; Serica tunica. f Que aspergens cinerem capiti suo ⁊c. hoc non fecit thamar statim cum ejecta fuit ab āmon quia seipsam scandalizasset. sed postq̄ venit ad domū fratris sui. ideo subditur: Ibat ingrediens ⁊ clamans ⁊c. g Mansit itaq̄ thamar cōtabescens. magis volens innupta manere q̄ a viro sibi dato violata inueniri. Et ex hoc patet continentia ⁊ puritas illius temporis in virginibus despōsandis. h Cū aūt audisset rex dauid ꝙba hec contristat⁹ est valde. tum qz filius suus deum offenderat faciendo op⁹ nephas. tum quia filia sua adoptiua erat violata ꝑpetuo. i Et noluit ꝓtristare ⁊c] videtur q̄ dauid in hoc graue peccauerit. quia non solum tenebat filiū increpare sed etiam interficere. ut videtur ꝓ virginis violenta defloratione. Dicendum q̄ non habebat sibi infligere penam mortis: nec ratione deflorationis: nec ratione violentie. primū patet quia āmon ⁊ thamar erant persone libere nullo vinculo matrimoniali alligate: non solum per matrimonij consūmationem: sed nec etiam per affidationem. Lex autem non imponit penam mortis talibus. vñ Deut⁰. xxij. vbi pena mortis infligitur virgini deflorate in domo paterna lex illa loquit de virgine alteri affidata. sicut ibidem diffusius fuit declaratum. Similiter secundū patet. quia illa violentia ⁊ totum factū erat occultum: nec poterat defloratio ⁊ violentia probari. nisi ꝑ querimoniam ipsius thamar ⁊ sui corporis ostensionē. qđ ipsa non fecit imo simpliciter tacuit. ⁊ de consilio fratris sui absalon. ut patet in littera. ⁊ ideo dauid non habebat viam interficiendi āmon iuste. tenendum est tamen q̄ aliter corripuit eum secrete. licz non sit scriptū. in tali autem correctiōe debet expectari opportunum tempus. ⁊ alie circūstantie. ⁊ sic intelligitur quod hic dicitur. Molnit contristare spiritum āmon filij sui. s. ꝓ tunc quia erat debilis ⁊ infirm⁹ ⁊ dolēs de facto. qđ patet ex hoc q̄ habebat thamar odio. quia ⁊ si non volebat ratione culpe volebat tamen ratione lesionis incurse. ut ꝓdictum est. Si autem queraē quare dauid non coegit āmon ad accipiendum thamar vxorem. patet responsio. qz ꝓpter odiū contra eam conceptum ꝓbabile erat q̄ interfecisset eā. k Dorro nō est locutus. Hic consequenter describit conceptio rancoris. quia absalon istam iniuriā sibi ⁊ sorori factam tenuit in corde suo clausam. ⁊ tō magis fuit rancor odij augmētat⁹ q̄ si p aliq̄ facta uel signa exteriora fuisset extra ꝓpalat⁹ qz virtus vnita fortior ē seipsa dispersa. l Factū est aūt. hic q̄ritur ponit predicte iniurie vindicatio modo tñ ꝓditorio quia absalon vocauit āmon ad prandiū quasi factum esset totaliter oblitū. ⁊ tunc interfecit eum. Et patet littera paucis exceptis q̄ discurrentur. m Ut tonderent oues absalon. tunc enī faciebant antiquit⁹ magna cōuiuia in memoriā patriarcharū qui fuerūt pastores ouiū. ut hz Gen. xlvij. n Cū aūt cogeret eum. i. obnixe rogaret patrē suū. o Et noluisset ire benedixit ei. imprecādo bona sibi absalon. ⁊ amicabiliter se excusando. p Si nō vis venire in psona ꝓpria: q Veniat obsecro ⁊c.] qui repraesentat psonam tuā tanq̄ ꝓmogenitus. r Obserua te cū temulentus ⁊c.] quia tunc non poterit sibi precauere. s Nolite timere ego sū qui precipio. q. d. factū sup me accipio.

clamans. Dixit autem ei absalon frater suus. Nūquid āmon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc soror tace: frater tuus est. Nec̄ affligas cor tuum pro hac re. Mansit[g] itaq̄ thamar contabescens in domo absalon fratris sui. Cum[h] autem audisset rex dauid ꝙba hec: cōtristatus est valde: ⁊[i] noluit contristare spiritum āmon] filij sui: quoniam diligebat eum: quia primogenit⁹ erat ei. Porro[k] non est locutus absalon ad āmon nec malum nec bonum. Oderat enim absalon āmon: eo q̄ violasset thamar sororem suam. Factum[l] est autē post tempus biennij ut[m] tonderentur oues absalon in balasor que est iuxta ephraim. Et vocauit absalon omnes filios regis: venitq̄ ad regem: ⁊ ait ad eum: Ecce tondentur oues serui tui: veniat oro rex cū suis suis ad seruum suū. Dixitq̄ rex ad absalon: Noli fili mi: noli rogare ut veniamus omnes: ⁊ grauemus te. Cum[n] autem cogeret eum: ⁊[o] noluisset ire: benedixit ei. Et ait absalon ad dauid: Si[p] non vis venire: veniat[q] obsecro nobiscum saltem āmon] frater me⁹. Dixitq̄ ad eum rex: Nō est necesse ut vadat tecum: Coegit itaq̄ absalon eum: ⁊ dimisit cū eo āmon ⁊ vniuersos filios regis. Fecerat q̄ absalon cōuiuiū quasi conuiuium regis. Preceperat autem absalon pueris suis dicens: Obseruate[r] cū temulentus fuerit āmon] vino: ⁊ dixero vobis percutite eum ⁊ interficite: nolite[s] timere. Ego enim

inoculis ei⁹ coxit sorbitiūculas: tollensq̄ quod coxerat effudit ⁊ posuit coram eo ⁊ noluit comedere. Dixitq̄ āmon: Ejcite vniuersos a me. Cūq̄ ejecissēt omnes dixit āmon ad thamar. Infer [a] cibum in conclaui ut vescar de manu tua. Tulit ergo thamar sorbitiunculas quas fecerat: ⁊ intulit ad āmon fratrē suū in conclaui. Cumq̄ obtulisset ei cibum: apprehendit eam ⁊ ait: Veni cuba mecum soror mea. Que respōdit ei. Noli frater mi: noli opprimere me: neq̄ enim hoc fas est in israel. Noli facere stultici am hanc. Ego enī ferre non potero opprobriū meū ⁊ tu eris quasi vnus de insipientibus in israel: quin potius loquere [b] ad regem: ⁊ non negabit me tibi.] Noluit autem āmon acquiescere precib⁹ eius: sed prevalens viribus oppressit eam: ⁊ cubauit cum ea. Et[c] exosam eam habuit odio magno nimis: ita ut maius esset odium quo oderat eam: amore quo ante dilexerat. Dixitq̄ ei āmon: Surge ⁊ vade. Que respondit Maius[d] est [e] malū qđ nunc agis aduersum me q̄ qđ ante fecisti expellens me. Et noluit audire eam: sed vocato puero qui ministrabat ei dixit: Ejce hanc a me foras: ⁊ claude ostiū post eam. Que[f] induta erat talari tunica: huiusce modi enim filie regis virgines vestib⁹ vtebantur. Ejecit itaq̄ eam minister illius foras: clausitq̄ fores post eam. Que[g] aspergens cinerē capiti suo scissa talari tunica imposuitq̄ manibus super caput suum ibat ingrediens ⁊

ꝛ vos vt fendam. vñ credendū est ꝙ absalon fugiēs duxit eos secum. a Ascenderūt singuli mulas suas. licz eni esset ꝓhibitū filijs isꝛl ne facerēt cōmisceri aialia diuerse spēciei. ut habet Leuitꝯ. xix. tñ poterāt vti animalib⁹ ex tali cōmixtione generatis cuiusmodi sūt mule. b Fama quenit ad dauid. ꝙ: vt tali facto fama cito volat. c Percussit absalon ꝛc̄.] ꝙ: in talibus plus coiter dicit in principio ꝙm sit in veritate. sequit: d Ammon sol⁹ mortuus est. Ex ꝟ dicunt aliq ꝙ iste ionadab erat natban ꝓpheta: ꝛ ꝙ erat binomius. dicētes ꝙ spiritu ꝓphetico sciuit solū ām̄on mortuū. ꝙ: cū esset absens. via humana scire non potuit. Sed istud dictum ꝓz falsum ꝓ illud ꝙ iste ionadab vederat ām̄on velle ām̄ū ꝓ sili vm̄ sororē sua vt floza-da. ut ꝓz ꝙ predicta: qđ nullo modo fecisset ꝓpheta dñi. qđ ergo dixit Solus ām̄on mortuus est. hoc non dixit certitudinaliter sꝛ cōiecturaliter tm̄: eo ꝙ nouerat odium absalon contra ām̄on ꝛ causam odij. ut patet ex predictis. Cetera patēt vsq ibi: e Porro absalon fugiēs ꝛc̄.] ꝙ: attinebat ei ex parte matris. erat eni pater maacha matris absalon. ut habet ex ꝟ. dictis iij. ca. f Luxit ergo dauid filium suum ām̄on ꝛc̄.] magis ꝙm morte spirituali q̄m corꝑali eo ꝙ fuerat occisus actu ebrius. g Cessauitq rex ꝛc̄.] eo ꝙ reuolnerat in alio ām̄on flagitium. ꝛ sic iusto dei iudicio eum fuisse occisum. ꝛ hoc est quod subdit: Eo ꝙ ꝓsolatus esset sup ām̄on interitu. b Cap. xiiij.

ITelligens autem. Descripta pena dauid ratione homicidij. hic consequēter describitur eius pena ratione adulterij. per hoc ꝙ absalon filius eius ipsum fugauit. ꝛ vxores eius carnaliter cognouit. ꝛ hoc factum enorme omnibus manifestauit. Igitur circa hoc sic ꝓceditur: quia primo describitur ipsius absalon reuocatio. secundo cōtra patrem conspiratio. ca. xv. Circa primū premittitur mulieris informatio. secundo informate petitio. ibi: Ieaq eū ingressa fuisset. tertio petitionis interpretatio. ibi: Dixit ergo mulier. quarto regis concessio. ibi: Et ait rex ad ioab. Circa primū

sum qui precipio vobis. Roboramini: ꝛ estote viri fortes. Fecerūt ergo pueri absalon aduersum ām̄on sicut preceperat eis absalon. Surgentesq oēs filij regis ascenderunt [a] singuli mulas suas ꝛ fugerūt. Cūq adhuc pgerent in itinere: fama [b] pueuit ad dauid dicens: Percussit [c] absalon omnes filios regis:] ꝛ non remāsit ex eis saltem vn⁹. Surrexit itaq rex dauid: ꝛ scidit vestimenta sua ꝛ cecidit sup terram: ꝛ omnes serui illius q̄ assistebant ei sciderunt vestimenta sua. Rūdens autem ionadab filius semaa fratꝛ dauid dixit: Ne estimet dñs me⁹ rex ꝙ oēs pueri regis occisi sunt. Ammon [d] solus mortuus est: quoniam in odio absalon erat posit⁹ ex die q̄ oppressit thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dñs meus rex sup cor suum verbum istud dicens: omnes filij regis occisi sunt: quoniā ām̄on solus mortuus est. Fugit autem absalon. Et eleuauit puer speculator oculos suos ꝛ aspexit. ꝛ ecce ꝓpul⁹ multus veniebat per iter montis. Dixit autem ionadab ad regē: Ecce filij regis adsunt: iuxta verbū serui tui sic factum est. Cūq cessasset loqui: apparuerūt ꝛ filij regis. Et intrantes leuauerunt vocē suam ꝛ fleuerunt. Sed ꝛ rex ꝛ omnes serui eius fleuerunt ploratu magno nimis. Porro [e] absalon fugiēs abiit ad tholomei filium ām̄iur regē gessur] Luxit [f] ergo dauid filiū suū ām̄on multis diebus.] Absalon autē cū fugisset ꝛ venisset in gessur fuit ibi tribus ānis: cessauitq [g] rex dauid ꝓsequi absalon:] eo ꝙ consolatus esset super ām̄on interitu. XIIII

ITelligens [b] aūt ioab filij⁹ saruie ꝙ cor regis ad̄sum esset ad absalon] misit [i] thecuā: ꝛ [k] tulit inde mulierem sapientē: dixitq ad eam Lugere [l] te simula: ꝛ induere veste lugubri: ꝛ ne vngaꝛ oleo ut sis quasi mulier iam plurimo tpe lugens mortuū. Et ingrediꝛis ad regem: ꝛ loqueꝛ ad eū sermones huiuscemodi. Posuit aūt ioab ꝟba in ore ei⁹. Itaq [m] cū ingressa fuisset mulier thecuites ad regē: cecidit corā eo sup terrā: ꝛ adorauit ꝛ dixit: Serua [n] me rex. Et ait ad eam rex. Quid cause habes? Quer̄ndit: Heu mulier [o] vidua ego sum. Mortu⁹ est eni vir me⁹: ꝛ [p] ancille tue erāt duo filij qui rixati sūt aduersū se in agro: nulluscq [q] erat qui eos ꝓhibere posset: ꝛ [r] ꝑcussit alter alterū ꝛ interfecit eum. Et ecce ꝓsurgēs vniuersa cognatio aduersum ancillā tuā dicit: Trade eū qui ꝑcussit fratrem suū ut occidam⁹ eum ꝓ aīa fratris sui quē interfecit: ꝛ [s] deleamus heredem: ꝛ [t] querūt extinguere scintillam meā que relicta est: ut nō supsit viro meo nomen ꝛ reliquie sup terrā. Et ait rex ad mulierem: Vade in domū tuam: ꝛ [u] ego iubebo pro te. Dixitq [x] mulier thecuites ad regem.] Jn me [y] domine mi rex

dicitur: Intelligens autem ioab filius saruie ꝛc̄.] quia videbat eum consolatum de morte ām̄on ꝛ suspirantem post absalon. i Misit thecuam. nomen est ville: de qua fuit amos propheta. ꝛ in terminis illius sunt pascua bona. k Et tulit inde mulierem sapientem. id est prudenter ꝛ efficaciter loquentem. l Lugere te simula ꝛ induere veste lugubri ꝛc̄. Ex hoc videtur esse falsum ꝙ aliqui dicunt hanc mulierem ad litteram duos filios habuisse quorum vnus interfecerat alium: quia tunc non fuisset simulatio luct⁹ sed veritas. nec esset locutio figuralis; ꝟ magis rei geste: cui⁹ cōtrarium dicitur infra: Posuit in os ancille tue omnia verba hec: ut verterem figuram sermonis huius. m Itaq. Hic consequenter ponitur mulieris informate a ioab petitio. cum dicitur: n Serua me rex. quasi diceret. reputo me mortuam nisi iuues me. o Mulier vidua ego sum. istud erat verum ad litteram. p Et ancille tue erant duo filij. totum quod sequitur est parabola cōficta: ꝓpter illud quod explicatur postea. q Nullusq erat qui eos prohibere posset. de insurrectione vnius contra alterum. ꝛ per cōsequens nullus erat qui posset ferre testimoniū contra interfectorem. r Et percussit alter alterum. hoc nō dixit mulier confitendo ꝙ ita eēt sed repetendo qđ dicebāt persecutores filij. non habentes tamen legitimā ꝓbationem contra eum. ideo sequitur: Et ecce cōsurgens vniuersa cognatio ꝛc̄. sequitur: s Et deleamus heredem. quasi diceret. non querunt hoc amore iusticie. sed ducti hereditatis cupiditate. ut deuoluatur ad eos quia sunt propinqui. t Et querunt extinguere scintillā meam. id est nomen meū ꝛ nomen viri mei defuncti ut non sit ex parte eius qui nominetur in hereditate nostra. sequit regis responsio: u Et ego iubebo pro te. s. ꝙ filius tuus nō moriatur: supposito ꝙ tu dicas verum. ꝛ hoc erat iustum: quia filius eius non erat conuictus de homicidio per euidentiam facti: nec per testes cum essent soli in agro: nec ꝑ recognitionem ꝓpriam. ꝛ ideo istud debebat differi iudicio dīno. dato ꝙ sic esset in veritate. x Dixitq mulier ꝛc̄.] non contenta ista responsione. y Jn me domine ꝛc̄.] qđ sic exponunt hebrei ꝛ bene ut videtur: Domine mi rex ꝓpter multa negocia magna ꝛ ardua poterit esse ꝙ tu tres obliuiom istud negocium. Et tunc in me ꝛ in domo mea erit hec iniquitas. i. filius meus interficietur a querentibus eius sanguinem: ꝛ tu eris innocens: q: preter intentionem tuā istud fiet. q. d. placeat

tibi istud magis firmare: ⁊ me ⁊ filium meum assecurare. a Et ait rex. respondens huic petitioni. b Qui cōtradixerit tibi. querēdo sanguinem filij tui. c Adduc eum ad me. ⁊ ego compescā eum. d Que ait. adhuc non contenta isto responso: e Recordetur rex ⁊c.] ⁊ est intellectus huius mulieris. q. d. ꝓmi qui querunt vltionem de filio meo sunt multi: nec possem omnes congregare simul ⁊ adducere ad te. ⁊ si adducam vnum uel duos. alij iterum interficient filium meum. Et ideo recordet rex dñi dei sui. i. firmet verbum suum iuramento per deū ⁊ per publicationē huius iuramenti: ita ꝙ nullus audeat inuadere filium meum: ꝓpter quod seqūtur: f Qui ait. acquiescendo eius dicto. g Viuit dominus. i. iuro per viuentem deum. h Quia non ⁊c.] id est seruabitur non solum a morte sed etiam a quacūq; mutilatiōe q̄tumcūq; modica. i Dixit ergo. Hic cōsequenter ponitur predicte parabole interpretatio: in qua per mulierē accipitur ipse dauid. Per duos filios mulieris duo filij regis. s. ām̄on ⁊ absalon. Per cognationē vtfūcti intelligunt amici ipsius ām̄on querentes vindictam de morte eius. Et per hoc concludit ꝙ sicut rex sententiauerat ꝓ filio suo ut nō moreret: sic deberet sententiare pro absalon ut ab exilio reuocet. qō q̄dem exilium mors est ciuilis. ꝑmittit tñ mulier tres rationes inducētes ad misericordiam circa absalon. Prima accipit ex pte maioris mali euitādi: quia absalon ⁊ illi qui erant cum eo erāt fugitiui in terra idolatrie subdita: propter qō erāt in periculo declinādi ad idolatriam per eorū suggestionem uel inductionem inter quos habitabant. Ad quod euitandum erant reuocandi ad terrā isr̄l in qua deus colebat. ⁊ hec ratio tangit cum dicit: k Quare cogitasti ⁊c.] i. ꝓtra absalon ⁊ socios eius qui erāt de ꝓle dei. l Et locut⁹ est rex verbū istud ut peccet. prelēdo eis occasionē idolatrādi. eo ꝙ nō ꝑmittit eos redire ad locū vbi est cult⁹ dei. secunda ratio accipit ex pte defuncti qui ad vitā reuocari nō pōt ex psecutiōe absalon. ⁊ hec ratio tangit cū dr̄: m Dēs morimur ⁊c. q. d. ex quo tu nō potes reuocare defūctū. reuoca viuū. tertia rō accipit ex pte dei. cui⁹ ꝓpriū est parcere ⁊ misereri. ⁊ hec ratio tāgit hic cum dr̄: n Nec vult deus perire animā. s. peccatoris. licz ipsum offenderit. o Sed retractat cogitās. temp⁹ penitētie cōcedēs. p Ne penit⁹ pereat. pena gehēne. q Qui abiectus est ab eo. ꝙ offensam mortalis culpe. q. d. hec mulier. tu es quasi loco dei in regimine ꝓpli. ꝓpter qō debes ei in pietate cōformari. tunc ꝓcedit ad applicandū negociū. d. r Nunc igit veni ut loquar ⁊c.] scilz ut ista data pro me ⁊ filio meo ⁊ iuramēto tuo confirmata publicet coram ꝓplo. ut eandē efficaciā habeat in te ⁊ filio tuo. s Dicat ergo ancilla tua. i. possit vere dicere. t Fiat verbū dñi mei ⁊c.] i. ista data sit deo placita sicut sacrificium. Sed videt ꝙ ista mulier per parabolā premissā nō cōcludat intentū. q. parabola sua ē de homicidio occulto: qō nō poterat ꝓbari. ut pz ex ꝓdictis. Absalō aūt interfecerat ām̄on ꝓ seruos suos in palam coram multis. ⁊ sic habebant testes ꝑ eū. Ad qō rūdet Ra. Sa. ꝙ dēs illi qui fuerāt ꝑsentes interfectiōi ām̄on ꝙ poterāt ꝓ testimonio induci erāt ꝓpinqui ipsi⁹ dei ꝑ fūcti. ut satis pz ex ꝓdict̄. ⁊ iō nō erāt idonei ad ferendū testimoniū i ꝟ casu. Et si dicat ꝙ similiter erāt ita ꝓpinq̄ ipsi absalon. Dicendū ꝙ nō est verum. q: absalon erat de matre alienigena. ut pz ꝙ ꝓdicta. ām̄on vo erat de mre israelitide: ⁊ p ꝑs de populo isr̄l q̄ ꝓpls alienigenas abominabat. Alie aūt solūt aliq̄. d. ꝙ qñ ꝓpinq̄ alicui⁹ occisi ꝑsentiebāt in cōcedēda pace interfectori. rex bñs curā totī⁹ ꝓpli ad petitionē eor̄ poterat hoc concedere. ⁊ talis casus ꝓponebat in parabola videlz ꝙ mr̄ que erat ꝓpinquissima interfecto. petebat pacē interfectoris. ⁊ eodē mō dauid qui erat ꝓpinquissim⁹ ipsi ām̄on interfecto. ⁊ cū hoc erat rex habēs curā coērare poterat reuocare absalon absq; offensa legis. ⁊ maxime quia ām̄on magnū flagitiū fecerat. ut pz ꝙ ꝓdicta. Cetera patēt in littera. v Et ait rex ad ioab. Hic ponit petitionis ꝓcessio. ⁊ q: facta erat ꝑ suggestionē ioab. ⁊ ideo cōcessio fit ei a rege. ⁊ pz hrā vsq; ibi: x Reuertat in domū suā ⁊c.] ne reuocaret ad memoriā ex presentia sua mortem ꝓmogeniti. ⁊ sic dolor regis renouaret. y Semel aūt in anno tondebat. In hebreo habetur: Statuto tpe. quia sicut dicunt aliqui pluries in anno tondebat. Ponderabat capillos capitis sui. cc. siclis. dicūt aliq̄ ꝙ tātū vendebat tonsionē capilloꝝ mulieribus que inde ornabāt capita sua. sed hoc nō est verisile ꝙ filius regis tonsionē capilloꝝ suoꝝ venderet. Preterea dicit hic ꝙ semel

sit iniquitas:] ⁊ in domo patris mei: rex autem ⁊ thronus eius sit innocens. Et[a] ait rex: Qui[b] contradixerit tibi: adduc[c] eum ad me: ⁊ vltra non addet ut tangatte. Que[d] ait: Recordetur[e] rex domini dei sui: ut non multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendū:] ⁊ nequaq̄ interficiāt filium meum. Qui[f] ait: Viuit[g] dominus: quia[h] nō cadet de capillis filij tui super terrā.] Dixit[i] ergo mulier. Loquatur ancilla tua ad dominū meū regem verbū. Et ait: Loquere. Dixitq; mulier: Quare[k] cogitasti huiuscemodi rem contra populum dei] ⁊[l] locutus est rex verbum istud ut peccet: ⁊ non reducat eiectum suum: Omnes[m] morimur: ⁊ q̄si aque dilabimur in terram que non reuertuntur. Nec[n] vult deus perire animam: sed[o] retractat cogitans: ne[p] penitus pereat qui[q] abiectus est. Nunc igitur[r] veni ut loquar ad dominū meum regem verbū hoc presente ꝓplo.] Et dixit ancilla tua. Loquar ad regem: si quo modo faciat rex verbum ancille sue. Et audiuit rex ut liberaret ancillam suam de manu omniū qui volebant de hereditate dñi delere me ⁊ filium meū simul. Dicat[s] ergo ancilla tua ut fiat[t] verbū domini mei regis: sicut sacrificium.] Sicut enim angelus domini: sic est dominus meus rex: ut nec benedictione nec maledictione moueatur. Vñ ⁊ dominus deus tuus è tecum. Et respondens rex dixit ad mulierē. Ne abscondas a me verbum qđ te interrogo. Dixitq; ei mulier. Loquere dñe mi rex. Et ait rex: Nūquid manus ioab tecū est in omnibus istis: Respondit mulier ⁊ ait: Per salutem anime tue domine mi rex: nec ad sinistram nec ad dexterā est ex omnibus bis que locutus est dominus meus rex. Seruus enī tuus ioab ipse precepit mihi: ⁊ ipse posuit in os ancille tue oia verba hec: ut verterem figurā sermonis huius. Seruus enim tuus ioab precepit istud. Tu autem domine mi rex sapiēs es sicut habet sapientiam angelus dei: ut intelligas omnia sup terram. Et[v] ait rex ad ioab. Ecce placatus feci verbū tuum. Vade ergo ⁊ reuoca puerum absalon. Cadensq; ioab super faciē suam in terram adorauit: ⁊ benedixit regi. Et dixit ioab: Hodie intellexit seruus tuus quia inueni gratiam in oculis tuis domine mi rex. Fecisti enim sermonem domine mi rex serui tui Surrexit ergo ioab ⁊ abijt in gessur: ⁊ adduxit absalon in irl̄m Dixit autem rex: Reuertatur[x] in domū suam: ⁊ faciem meā nō videat.] Reuersus est itaq; absalon in domū suam: ⁊ faciē regis non vidit. Porro sicut absalō: vir nō erat pulcher in omni isr̄l: ⁊ decorus nimis. A vestigio pedis vsq; ad verticem non erat in eo vlla macula. Et quādo tondebat capillum: semel[y] autem in anno tondebat: quia

in anno ad minus tondebatur : crescentia ꝑo capillorum vnius anni non videtur ita longa q̃ inde possent fieri talia ornamenta. ⁊ ideo videtur magis ꝓbabile q̃ scriptura solum faciat mentionem de hoc pondere. ad ostendendū q̃ habebat multos capillos: quod facit ad pulchritudinem hominis : quia de pulchritudine absalon scriptura hic loquit: a Ponere publico. hoc dicitur ad distinctionem ponderis sanctuarij q̃ erat alterius quantitatis. Cetera patent vsq; ibi: b Et venientes serui ioab iste versus non est in hebreo : sed immediate subditur c Surrexitq; ioab ⁊c.] ad sciendū causam dicti sibi illati. d Quare veni de gessur: q. d. nihil valet mihi: et quo non possum accedere ad regē imo nocet. ideo subditur: e Meli⁹ mihi erat ibi esse. q: tūc nō erat mihi ꝓfusibile faciem patris mei non videre : sed et quo sū hic in eadem ciuitate cū eo est mihi valde confusibile. f Et si memor ē ⁊c.] nolens me videre. hoc dicebat absalon ad inclinādum cor dauid fingēs q̃ tātū eum diligeret q̃ magis vellet mori q̃ diutius ab eius ꝓspectu segregari.

grauabat eum cesaries : ponderabat capillos capitis sui ducētis siclis ponderē⁹ publico. Nati sunt autem absalon filij tres : ⁊ filia vna nomine thamar elegantis forme. Mansitq; absalon in irlm duobus ānis : ⁊ faciē regis nō vidit. Misit itaq; ad ioab ut mitteret eum ad regem. Qui noluit venire ad eum Cūq; secundo misisset ⁊ ille noluisset venire ad eū dixit seruis suis: Scitis agrum ioab iuxta agrum meū habentem messem hordei. Ite igitur: ⁊ succendite eum igni. Succenderunt ergo serui absalon segetē igni. Et⁹ venientes serui ioab scissis vestibus suis dixerunt: Succenderunt serui absalon partem agri igni. Surrexitq; ᵗ ioab ⁊ venit ad absalon] in domū eius ⁊ dixit: Quare succenderunt serui tui segetem meam igni: Et respondit absalon ad ioab. Misi ad te obsecrās ut venires ad me ⁊ mitterem te ad regem ⁊ diceres ei: Quare⁹ veni de gessur: Meli⁹ᵉ mihi erat ibi esse: Obsecro ergo ut videam faciem regis. Qᶻ si memor est iniquitatis mee:] interficiat me. Ingressus itaq; ioab ad regē nunciauit ei omnia. Vocatusq; est absalon ⁊ intrauit ad regem: ⁊ adorauit super faciem terre coram eo. Osculatusq; est rex absalon.

XV

Itur ᵉ post hec fecit⁹ sibi absalon currus ⁊ equites ⁊ quinquaginta viros qui precederent eum. Et[t] mane consurgens absalon stabat[h] iuxta introitum porte in via : ⁊ [i] omnem virum qui habebat negocium ut veniret ad regis iudicium vocabat absalon ad se ⁊ dicebat. De qua ciuitate es tu: Qui respondens aiebat: Ex vna tribu israel ego sum seruus tuus. Respondebatq; ei absalon : Videntur[m] mihi sermōes tui boni ⁊ iusti :] sed[n] non est qui te audiat cōstitutus a rege.] Dicebatq; absalon. Quis[o] me cōstituat iudicē sup terrā ut ad me veniant oēs qui habent negociū ⁊ iuste iudicem: Sed[p] ⁊ cum accederet ad eum homo ut salutaret illum :] extēdebat[q] manū suam ⁊ apprehendēs osculabatur[r] eum. Faciebatq; hoc omni israel venienti ad iudiciū ut audiretur a rege: ⁊ [s] sollicitabat corda virorū isrl. Post[t] quadraginta aūt ānos

Ls Cap. xv.

Itur post hec. Descripta reuocatiōe absalon ⁊ ei⁹ reconciliatione. Hic ꝓnter describit eius ꝓspiratio ꝓtra patrem, ⁊ primo q̃liter eum fugauit, secūdo q̃liter fugatū fecauit. ca. xv. tertio qualiē de morte ei⁹ tractauit. ca. xvij. quarto qualiē rei iudicio interijt. ca. xviij. q̃nto quō dauid ad domū regiā redijt. ca. xix. Circa primū pmo ponit ipsi⁹ absalon receptio simulatoria. secūdo eius ꝓspiratio, pditoria. ibi: Misit aūt absalon. tertio ipsi⁹ dauid humiliatio meritoria. ibi: Et ait dauid. quarto ei⁹ ordinatio cōsultoria. ibi: Et dixit rex. Simulatio aūt absalon fuit in duobus. q: primo simulauit maximū zelū erga ꝓpm. secūdo deuotionē erga deū. ibi: Post quadraginta aūt annos. Circa primū dicit: Igitur post hec. i. post reconciliationē absalon cū patre ꝓfidens de patris benignitate ⁊ de ioab familiaritate. ⁊ eleuat⁹ ex sua pulchritudine. ⁊ quia inter ceteros filios dauid remanētes erat primogenitus q: cheleab erat mortuus. qō videtur ex hoc. q: de eo non fit aliqua mentio. b Fecit sibi absalon currus ⁊ equites. q̃si quoddā preiudiū q̃ vellet regnare post patrē suum. sed eius ambitio in tantū inualuit q̃ patrem de regno expellere voluit. ⁊ iō corda populi ad se trahere disposuit. ideo subditur: i Et mane consurgens. id est anteq̃ aliquis intraret ad regem. k Stabat iuxta introitū porte. ita q̃ eēs illi qui ingrediebantur ad regem ꝓ negocijs habebant iuxta eum transire. l Et omnem virum. pauperem uel diuitem. ut magis colorаret fictionem suam. m Videntur mihi sermones tui ⁊c.] q. d. statim vellet tua petitio exaudiri. n Sed nō est qui te audiat ⁊c.] q. d. rex iam est antiquus: nec potest competenter intendere talibus. ⁊ ideo magnum damnū est q̃ alius habens zelum cōmunitatis non est ad hoc cōstitutus. o Quis me cōstituat iudicem. q. d. ꝓpter necessitate populi ⁊ non ꝓ alia re istud onus susti-nerem. p Sed ⁊ cum accederet ⁊c.] tanq̃ regis filium. q Extendebat manum suam. in signum familiaritatis. r Osculabatur eum. in signū magne cōdescensionis. s Et sollicitabat corda. In hebreo habetur: Et furabat corda. quia per tales fictiones falsas iniuste attrahebat ad se corda hominū : ut sic ei iungerentur cōtra patrem suum: quia ꝓpter talia eis impensa iudicabant ⁊ dicebant eū esse regno dignum. t Post quadraginta autem ānos. Hic ꝓnter ponitur fictio deuotionis erga deum per sacrificium in ebron offerēdum. Absalon autem intendebat ibi ꝓspirare ꝓtra patrē suū. Dicit igit: Post quadraginta autem annos ⁊c. Aliqui libri habent post quatuor annos. qui accipiuntur a fuga absalon vsq; tūc. ꝑm istam litteram. sed q̃ sit falsa patet ex duobus. quia primo a fuga absalon vsq; tunc cucurrit maius tempus quia post dictam fugam absalon mansit in gessur tribus annis. ut habet ꝯ. xiij. ca. in fi. Item post ei⁹ reuocationem mansit in irlm duob⁹ ānis anteq̃ videret faciem regis. ut habet ꝯ. xiij. ca. ⁊ sic in sexto āno faciem regis vidit ⁊ pfecte reconciliatus fuit. ⁊ postea fecit sibi currū ⁊ eq̃tes ⁊ corda ipsi sibi attraxit. ut predictū est. que nō potuerūt fieri in tam breui tpe q̃n ad minus currerent ibi duo anni uel circiter. ⁊ sic anteq̃ ꝓspirasset in ebron ꝓtra patrē suū. iam trāsierāt septem anni uel octo. secūdo hoc apparet. q: hebraica veritas ⁊ libri nostri correcti habent hic q̃draginta ⁊ nō q̃tuor. ex quo ꝑ trām fuisse corruptā vitio scriptor. Isti aūt q̃draginta āni varie cōputant. In libro eni de hebraicis quēstionib⁹ dī q̃ hec cōputatio incipit a tpe quo saul interfecit sacerdotes. ut habet ꝯ. j. libro. xxij. ca. ⁊ terminat in ꝓspiratione absalon cōtra patrē suū, cuius ratio est. quia dauid fuit cā ⁊ occasio aliquo modo dicte occisionis, licz eni nō peccauerit pretento panes ⁊ gladiū ab achimelech sacerdote. ⁊ celādo ei fugā suā. ꝓ ut ibidem dictū fuit. tū in hoc peccauit q̃ nimis patenē hoc fecit. Ex quo eni sciebat ibi esse doech idumeū de quo timebat, ꝓbabiliē q̃ ista sauli referret. ut ibidem dicit: debuit facere ita secrete q̃ lateret ipsum doech. ⁊ ideo hic fit mentio illius tpis. q: culpa illa ipsi⁹ dauid in pte fuit causa hui⁹ rebellionis absalon ꝓtra ipsum. nec obstat q̃ predictū est hanc rebellionē euenisse ꝓpter peccatū dauid cū bersabee. q: plura peccata possunt bene esse cause partiales vni⁹ pne a deo inferende. Ra. Sa. dicit q̃ isti q̃draginta āni incipiūt a tpe q̃ ipsi isrl petiunt regem. ⁊ simpliciter habere voluit cōtra samuelis ꝓhibitionē. ut habet ꝯ. j. li⁹. viij. ca. ⁊ fit hic memoria illius tpis in rebellione ipsius absalon cōtra patrem. q̃ ꝓ prima facie videbat magnū malū :

quasi scriptura reduceret ad memoriã dictum samuelis videlz q̃
petitio populi ꝛe institutione regis non erat ad bonũ. a Dixit
absalon ad regem. ad hoc accepit licentiam ut magis opiret malicia
suam excogitatam. b Vadam ⁊ reddam ⁊c.] id est offerenda
in ebron: locus enim ille sanct⁹ reputabat eo q̃ quatuor patriarche
p̃ncipales sunt ibi sepulti cum suis coniugib⁹. s. adam ⁊ eua: abrahã ⁊
sara: isaac ⁊ rebecca: iacob ⁊ lya. sic dictũ fuit Beñ. xxiij. ⁊ ideo absa-
lon fingebat illuc ire ex deuotione. Sed principaliter intendebat ibidẽ
cõtra patrem cõspirare: quia locus ille distat a
irlm per. xvj. miliaria.
ꝑm hiero. libro ꝛe distãtijs locor. ⁊ ideo melius
poterat ibi fautores sue
cõspirationis aggregare. Item q: dauid pater
eius ibi primo regnauit. ut habet͛ ꝯ. ij. ca. ⁊ ideo
videbatur locus aptus
ut ibi inciperet regnũ ei⁹
c Misit autẽ absalon
exploratores. Hic conse-
quenter ꝛescribitur ipsi⁹
absalon cõspiratio: quia
ad diem ꝛeterminatam
cõgregauit fautores suos in ebron. Misit enim
nuncios ad ciuitates p̃ncipales tribuum: ita q̃
in qualibet ciuitate no-
tabili erant plures missi
ex parte absalon: quorũ
vnus habebat tubam sci-
entes horam in qua cla-
maretur in ebron ad so-
nitum tube: Regnabit
absalon: ita q̃ eadem hora in omnibus ciuitatib⁹
notabilibus nuncius ab-
salon habens tubam ut
sonaret: ⁊ alij discurrẽ-
tes per vicos clama-
rẽt: Regnabit absalon
in ebron. diuulgantes q̃
ibi erat inunctus in re-
gem. ⁊ q̃ principales ꝛe
ciuitatibus festinarent
illuc ad faciendũ sibi ꝛe-
bitam reuerentiam. ideo
postea subditur: Popu-
lusq; concurrens auge-
batur cum absalon. d Porro cũ absalon ierũt
cc. viri ad petitionem ipsius absalon ut pauciores cum dauid rema-
nerent. ⁊ ut illi ꝛe ciuitate regia viderentur sibi fauere. quia ꝓpter
multitudinem aliorum absalon fauentium non audebant contradi-
cere. e Accersiuit quoq; ⁊c.] ꝛe cuius consilio iste absalon
hoc negocium acceperat. ⁊ ut alij facilius iungerent͛ sibi videntes
principalem regis cõsiliarium adherentem sibi. f Facta est au-
tem coniuratio valida. quia illi qui erant ibi iurauerunt stare cum
absalon ad maiorem conspirationis confirmationem. g Venit
igitur nuncius ad dauid. non tamen ita cito eo q̃ absalon faciebat
custodiri vias nec hoc factum nunciaret͛ dauid donec haberet tan-
tam multitudinem q̃ dauid nõ posset resistere ꝑm suam estimatio-
nem. h Et ait dauid. Hic cõsequenter ꝛescribit͛ ipsius dauid
humiliatio meritoria. quia p̃ eam ꝛeus fuit placatus erga dauid: ⁊
cõtra absalon ꝓuocatus. apparuit autẽ ista humiliatio specialiter in

dixit[a] absalon ad regem dauid.
Vadam[b] ⁊ reddam vota mea
que vovi dño in ebron] Vovẽs
enim vovit seruus tuus cũ esset
in gessur syrie dicens: Si redu-
xerit me dñs in irlm: sacrificabo
dño. Dixitq; ei rex dauid: Va-
de in pace. Et surrexit ⁊ abijt in
ebron. Misit[c] autem absalon
exploratores in vniuersas trib⁹
israel dicens: Statim ut audi-
eritis clangorem buccine dicite:
Regnabit absalon in ebron.
Porro[d] cum absalon ierunt du-
centi viri ꝛe irlm vocati: euntes
simplici corde: ⁊ causam penit⁹
ignorantes. Accersiuit[e] quoq;
absalon achitophel gilonitem
consiliariũ dauid:] ꝛe ciuitate
sua gilo. Cũq; immolaret victi-
mas facta[f] est cõiuratio valida
ꝓualuitq; concurrens augebatur
cum absalon. Venit[g] igitur nũ-
cius ad dauid dicẽs: Toto cor-
de vniuersus israhel sequit͛ absalon.
Et[h] ait dauid seruis suis q̃ erãt
cũ eo in irlm: Surgite: Fugia-
mus[i]: neq; enim erit nobis ef-
fugium a facie absalon.] Festi-
nate egredi: ne forte veniens
occupet nos: ⁊ impellat super
nos ruinam: ⁊ percutiat ciuita-
tem in ore gladij. Dixerunt͛q;
serui regis ad eũ: Omnia que
cũq; precepit dñs noster rex li-
bẽter exequmur serui tui. Egres-
sus[k] est ergo rex ⁊ vniuersa do-
mus eius pedib⁹ suis.] Et[l] re-
liquit rex ꝛecem mulieres cõcu-
binas ad custodiendam domũ.
Egressusq; rex ⁊ omnis israh pe-

duob⁹. s. in humilitate ꝛe ciuitate regia recedẽdo. secũdo archã
dñi remittẽdo. ibi: Venit autem ⁊ sadoch. Circa primũ sciendũ
q̃ cũ dauid esset in bellis exptus ⁊ audacissim⁹ ⁊ esset in loco
forti. ⁊ haberet secũ plures ⁊ fortissimos bellatores. nõ recessit
ꝛe ciuitate timore ipsi⁹ absalon principalit͛ sed timore dei quẽ
sciebat se pri⁹ offen-
disse. ⁊ ꝓpẽ hoc ex
sentẽtia dei istud
malũ sup eũ euc-
nisse. ꝑm q̃ dixe-
rat sibi nathan ꝓ-
phẽta ꝯ. xij. ca. Hec
dicit dñs: suscita-
bo sup te malũ ꝛe
domo tua. ⁊ iõ ad
placandũ irã dei
voluit se corã deo
humiliare: q̃ ꝑces
humiliũ exaudit.
⁊ ista humilitas
apparuit in cõfusi-
bili egressu eius ꝛe
ciuitate. cum dr: Et fugiam⁹ ⁊c.]
nõ ꝓpter ipsi⁹ virtu-
tẽ sed dei cui⁹ erat
flagellũ ad puniti-
onẽ dauid. secũdo
apparuit ei⁹ humi-
liatio in ꝓgressu.
cũ dr: Et Egres-
sus est ergo ⁊c.]
q: incedebat ꝓdi-
tando cũ tã posset
habere eqs ⁊ mu-
los. ⁊ nõ solũ exi-
uit ꝓditãdo: sed
etiã nudis pedib⁹
incedendo. ut hꝫ
j. eo. ca. l Et
reliquit rex ꝛecem
mulieres. quia sci-
ebat q̃ nõ interfi-
cerentur. m
Stetit ꝓcul a do-
mo. extra ciuitatẽ
ut transire faceret
totũ ꝓplm suũ aũ
se ut poneret se in
maiori periculo si
absalõ eũ insequc-
retur. qõ fecit eo
q̃ erat in culpa. ut
predictũ est. ⁊ alij
pariebantur ꝓpter
eum. n Dixit
aũt rex ⁊c.] Di-
cunt aliqui q̃ iste
fuit fili⁹ achis re-

dibus suis stetit[m] ꝓcul a domo
⁊ vniuersi serui eius ambulabãt
iuxta eum: ⁊ legiones celethi
⁊ felethi ⁊ omnes gethei pu-
gnatores validi sexcenti viri
qui secuti eum fuerant ꝛe geth
pedites precedebant regem. Di-
xit[n] autem rex ad ethai gethe-
um:] Cur venis nobiscũ? Re-
uertere ⁊ habita cum rege: quia
peregrinus es ⁊ egressus es ꝛe
loco tuo. Heri venisti: ⁊ hodie
compelleris nobiscum egredi.
Ego[o] autem vadam quo itu-
rus sum. Reuertere ⁊ reduc te
cum fratres tuos: ⁊ dominus
faciet tecum misericordiam ⁊
veritatem: qua ostendisti gra-
tiã ⁊ fidem. Et respondit ethai
regi dicens: Viuit dominus ⁊
viuit dominus meus rex: quo-
niam in quocũq; loco fueris do-
mine mi rex siue in morte siue in
vita ibi erit seruus tuus. Et ait
dauid ethai: Veni ⁊ tranli. Et
transiuit ethai getheus ⁊ rex ⁊
omnes viri qui cum eo erant:
⁊ reliq̃ multitudo. Omnesq;[p]
flebant voce magna: ⁊ vniuer-
sus populus transibat. Rex q̃ꝫ
transgrediebatur torrentem ce-
dron: ⁊ cunctus populus ince-
debat contra viam oliue quere-
spicit ad ꝛesertum. Venit[q] au-
tem ⁊ sadoch sacerdos: ⁊ vni-
uersi leuite cum eo portantes ar-
cham federis dei ⁊ ꝛeposuerũt
archã dei. Et[s] ascẽdit abiathar:
donec expletus esset omnis po-
pulus qui egressus fuerat ꝛe ci-
uitate. Et dixit rex ad sadoch:

gis geth q̃ adhesit dauid ꝓpẽ suam bonitatẽ ⁊ pbitatẽ. ⁊ cõ-
uersus erat ad iudaismũ. ꝓpter qõ dauid magis sibi ⁊ socijs
suis compatiebatur: eo q̃ dimiserant gentem suam ⁊ locum.
o Ego autem vadã quo iturus sum. i. vagabund⁹ ad locũ
incertũ quouscq; dñs sit mihi placat⁹. Cetera patent vsq; ibi:
p Omnesq; flebant voce magna. ipsi regi cõpatiendo ⁊ ad
ꝓuocandũ dei misericordiã. q Venit aũt ⁊ sadoch. hic
ꝓsiter oñdit͛ humiliatio dauid in remissione archc. cui⁹ primo
ꝛescribit͛ apportatio. cum dr: Venit aũt ⁊ sadoch ⁊c. q: vole-
bat se associare dauid in fuga sua ⁊ pro eo ꝓsulere dominũ tpe
debito. ideo subdit: r Et ꝛeposuerunt archã dei. s. ad ꝓsulendũ dominũ ad quẽ locũ dauid ꝛeteret ꝛeclinare
s Et ascendit abiathar. s. ad ꝓsulendũ dominũ se applicauit:
q: erat tunc sacerdos principalis. sed tũc nõ habuit responsũ

per quod cognouit dauid deum adhuc non esse placatum erga ipsum: propter quod societate arcæ reputauit se indignum & ideo eam humiliter remisit ad tabernaculū vnde fuerat assumpta. dicens: a Si inuenero grām &c. & patet littera. b Si autem dixerit &c.] scilz subire fugam. exilium. mortem: ut impleatur diuinū beneplacitum. c Et dixit rex. Hic consequenter ponit ordinatio consultoria. q. d. dauid nō desperaret de dei misericordia cōsequenda. noluit tamē omittere illud quod poterat fieri via humana. & ideo primo ordinauit de statu absalon sibi renunciādo. secundo de consilio eius dissipando. ibi: Cūq; ascenderet dauid. primū autē fecit per hoc q duos sacerdotes remittēs cū archa ordinauit q duo filij eorū eēnt nuncij ad reportādū sibi illud q audirēt de domo absalon. & esset expediens sibi illud scire. & p̄z lrā vsq; ibi d Insatua q̄so &c.] Erat enī iste nimis astut⁹. ppē q̄ erat magis timendus. e Cūq; ascenderet. Hic p̄mittitur ordinatio dauid de cōsilio absalon dissipando. remittendo chusiad hoc q etiam erat valde sapiens & eloquēs. ut patebit. j. xvij. ca. premittit̄ tū hic loc⁹ in quo chusi occurrit ipsi dauid. cum dicit: Cūq; ascenderet &c.] scilz oliuarū f In quo adorabat⁹ erat domnū. de loco enī illo videbatur clare tabernaculū in quo seruabat⁹ archa in monte syon ex opposito. & ideo q̄n dauid veniebat ad locū illū solitus erat adorare dñm. sicut vōes a longe videntes ecclesiā alicui⁹ sancti solēt eū deprecari. & tunc ibi dauid dñm adorauit. g Ecce occurrit ei chusi archites. q. erat de ciuitate arach. h Scissa veste &c.] in signū magne tristicie: i Si veneris &c.] q. nō erat vir bellator. k Si aūt in ciuitatē reuertaris. quasi nō curās de me: l Et dixeris &c.] videt q dauid hic peccauerit inducēdo eū ad mētiendū. dicendū q licz nō sit aliq̄ necessitas excusandi dauid & chusi de aliquo mēdacio officioso. cū ipse dauid p̄ fecerit

Reporta archā dei in vrbē. Si[a] inuenero gratiā in oculis dñi: reducet me & ostēdet mihi eam & tabernaculum suum. si[b] autem dixerit mihi: non places: presto sum] faciat q̄ bonū est coram se. Et[c] dixit rex ad sadoch sacerdotem: O videns reuertere in ciuitatem in pace: & achimaas filius tu⁹ & ionathan fili⁹ abiathar duo filij vestri sint vobiscū. Ecce ego abscondar in campestrib⁹ deserti: donec veniat sermo a vobis indicans mihi. Reportauerūt ergo sadoch & abiathar archam dei in hierusalem: & manserunt ibi. [d] Porro dauid ascendebat clīuū olīarū: scandens & flens: nudis pedib⁹ incedens & operto capite. Sed & omnis populus qui erat cum eo operto capite ascēdebat plorans. [e] Nunciatū est autem dauid q achitophel esset in coniuratione cum absalon. Dixitq; dauid: Insatua[d] queso domine consilium achitophel.] Cūq;[e] ascēderet dauid sūmitatē montis] in quo[f] adoraturus erat dominū: ecce[g] occurrit ei chusi archites scissa[h] veste & trapleno capite:] Et dixit ei dauid: Si[i] veneris mecum: eris mihi oneri:] si[k] autem in ciuitatem reuertaris. & [l] dixeris absalon seru⁹ tuus sum] rex: patere me viuere: sicut fui seru⁹ patris tui: sic ero seruus tuus: dissipabis[m] consiliū achitophel. Vbi autem tecum sadoch & abiathar sacerdotes: & omne verbū quodcūq; audieris in domo regis indicabis sadoch & abiathar sacerdotibus. Sunt enim cum eis duo filij eorum achimaas filius sadoch. & ionathan filius abiathar. & mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. Veniente ergo chusi amico dauid in ciuitatem: absalon quoq; ingressus est hierusalem & achitophel cum eo. XVI

Cumq;[n] dauid transisset paululum montis verticem: apparuit[o] siba puer miphiboseth in occursū ei⁹ cum duobus asinis qui onerati erant ducētis panibus: & centū alligaturis vue passe: & centum massis palatarū: & duob⁹ vtribus vini. Et dixit rex sibe: Quid tibi volunt hec? Respondit q̄ siba: Dñe mi rex asini[p] domestici regis ut sedeant: & [q] panes & palate ad vescendū pueris tuis: vinū autem ut bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex: Vbi[r] est filius domini tui? Respondit[p] siba regi. Remansit in hierusalem dices:] Hodie restituet mihi domus israel regnū patris mei. Et ait rex sibe: [s] Tua sint omnia que fuerunt miphiboseth.] Dixitq; siba: Oro ut inueniam gratiam coram te domine mi rex. Venit[p] ergo rex dauid vsq; baburim. Et ecce egrediebatur[r] inde vir de cognatione domus saul] nomine semei filius gera. procedebatq; egrediens: & maledicebat: mittebatq; lapides cōtra dauid & contra vniuersos seruos regis dauid. Omnis autē populus & vniuersi bellatores a dextro & a sinistro latere regis incedebant. Jta autem loquebatur semei cū malediceret regi Egredere egredere[r] vir sanguinū: & [s] vir belial. Reddidit tibi

tūc. ut patebit ca. se. pōt tū dici q nō erat ibi mendaciū. ille enī seruit alicui q̄ agit & agere intēdit ad bonū ipsi⁹. bonū aūt erat absalon q̄ a suo intento pessimo frustrareť & p̄ri traderet. maxime q̄ nolebat eū interficere sed magis p̄seruare ad sui correctionē. ut p̄z ex his que habent. j. xviij. ca. m Dissipabis consiliū &c. i. dissipare poteris p tuā sapiam & eloquentiā. sicut apparuit p effectū. ut dr̄. j. ca. xvij. Cetera patent in lrā.

In Cap. xvj. Umq; dauid. Hic p̄mittit̄ q̄liter absalō patrē suū fedauit ingrediēdo ad ei⁹ vxores. Premittunt tū hic tria. q. primo dauid a siba recipit. secundo a semei iperit. ibi: Venit q̄ rex. tertio chusi ab absalon recipit. ibi: Absalon aūt. q̄rto absalō ad vxores patris ingredit. ibi: Dixit āt absalon. Circa primū sciendū q̄ adulatores intēdētes magnates recipe. pliderāt tēp⁹ & locū & alia ad h̄ apta. & hoc notat cū dr̄: Cūq; dauid trāsisset paululū montis verticē. q. tā erat fatigat⁹ ex itinere & tristicia. o Apparuit siba &c. q̄si multū paratus ad succurrendū regi in tali necessitate. vñ sequit: p Asini domestici regis ut sedeāt. i. si aliq̄s de domo tua fuerit ita fatigat⁹ q̄ nō possit incedere poterit sup asinū sedere. q Et panes & palate &c. palate dicunt fic⁹ cōpresse inē tabulas. r Vbi est filius dñi tui. habebat enī ei⁹ curā, q̄p ionathe amicitiā. s Rndit q̄ siba &c.] iste siba mētiebat: ut p̄z ex his q̄ habēt. j. xix ca. q. miphiboseth de fuga dauid fuit valde tristis sic apparebit ibi: Cogitabat enī siba q̄ dauid q̄p sapiam suā & bonā militiā finaliē obtineret victoriā. & ideo studebat bēditatē dñi sui ip̄trare a dauid. qđ & factū ē. vñ subdit: t Tua sint oia &c.] qđ fuit male & p̄cipitāt̄ & iniuste dictū. tū q. iste siba dixerat falsū. tū q. dato q̄ verū dixisset. tū miphiboseth de sufficienti declarareť. u Venit q̄ rex. Hic p̄mittit̄ dauid a semei ip̄tie. vbis maledicis & alijs iniurijs. & h̄ē qđ dr̄: p Egrediebat̄ vir &c.] j. xix. ca. dr̄ q̄ erat de domo ioseph. Dicendū q̄ erat de domo ioseph ex p̄te patris. s. de tribu ephraim. h ex p̄te matris erat de cognatiōe saul. q. mulieres in hereditate nō succedētes poterāt p̄trahere m̄rimoniū cū viris alterius trib⁹. put dictū fuit Numeri. xxxvj y Egredere vir sanguinū. i. effusor: multi sanguinis innoxij. z Et vir belial. id est absq; iugo discipline & legis diuine. Cetera

patent vsq; ibi: a Quid mihi ⁊ vobis filij saruie? ex hoc patz q; ioab similiter semei occidere volebat. ⁊ fratrē suū abisai ad hoc incitabat. b Dimittite eū ut maledicat. qz ei⁹ maledictio est mihi materia ad exercitiū patientie. c Dñs enī precepit ei ⁊c. hic occurrit ꝓplexitas. qz si dñs precepit ei nō peccauit hoc faciendo. sicut nec minister iudicis de precepto eius malefactorem interficiēdo. Dauid autem peccauerat coz̄ deo. ⁊ dign⁹ erat hac pena ⁊ maiori. ut pz ex .ꝫ. dictis. xij. ca. Sed ad hoc sequit⁹ q; dauid peccauit iniungēdo salomoni ei⁹ interfectionem. ut habet .j. iij. li⁹. iij. ca. Cui⁹ contrariū videt⁹ scriptura innuere ibidem. Si aūt dicat q; semei maledicēdo dauid peccauit. sequitur incōueniens. s. q; deus precepit eū peccare. ⁊ sic fuit causa peccati ꝑ se ⁊ directe. qō est impossibile. Dicendum ad hoc q; dauid videns semei solū ⁊ inermē ita ꝓstanter ⁊ intrepide sibi iniuriantē ⁊ manifeste coz̄ bellatoribus multis fortissimis ⁊ audacissimis: ⁊ ad vindicandū regis iniuriam. pmptissimis. ꝓpendit q; hoc nō ꝓueniebat ab ipso semei tm̄; sed a deo specialiter hoc agente. ⁊ hoc vocauit p̄ceptū dei. ⁊ licz semei in hoc peccauerit volūtate iniq; maledicēs dauid. nō tm̄ ꝓpter hoc deus fuit causa peccati inq̄tum peccatum est. Ad cui⁹ intellectū sciendū q; ad peccatum plura cōcurrunt. s. potentia qua peccatur q̄ est liberum arbitriū. ⁊ motus liberi arbitrij in ꝓsensū ⁊ ad ipulsū potētiarū executiuaꝝ. ⁊ totū istud ē a deo q; est actor nature ⁊ opationū ei⁹. Est etiā ibi defōmitas in actu que est quidā defectus ex quo actus habet rationē peccati. ⁊ h⁹ deus nō est causa sed defectibilitas liberi arbitrij sicut in claudicatiōe quicq̄d ē ibi ambulatiōis seu motiōis reducitur in virtutē motiuā sicut in cām. illud aūt qō est ibi defōmitaꝫ ⁊ defect⁹ reducit⁹ in cām tibie curuitaꝫ. ⁊ sic pz q; de⁹ nō est causa peccati. licz sit cā liberi arbitrij ⁊ motiōis ipsius. Sic igit⁹ pōt dici q; ꝓstantia ⁊ audacia que fuit in semei dauid imputēdo. ⁊ entitas illi⁹ actionis totū fuit a deo. ut q; hoc dauid puniret ⁊ eius patiētia ꝓbaretur. Sed defōmitas seu defect⁹. s. q; iniq; volūtate hoc fecerit. b nō reducit⁹ in deū sicut in cām: sed in liberi arbitrij defectibilitatē. d Ecce filius meus ⁊c.] hoc dr̄ ꝓ tāto: qz semen viri qō est ꝓncipiū gnātionis filij est de superfluo alimēti: qō in utero digerit⁹; ⁊ ad mēbra gnātiue virtut⁹ defert. Cetera patēt ex dictis. e Absalon aūt. Hic q̄nter dicit ab absalon recipit. Et pz ira usq; ibi: f Hec ē inq̄t gra ad amicū tuū? s. ad dauid. q. d. nō oñdisti te ei eē fidelē. b aūt dicebat absalō ut explorare⁹ mentē ipsi⁹ dicti. g Rñdit⁹ dicit ad absalon nequaq̄. s. debuit ire cū dauid. b Quia illū deo quē elegit dñs. in hoc mentit⁹ est dicit: qz absalon nō erat a deo electus. sed dixit hoc dicit ut absalon eū recipet citi⁹. nec oporet eū excusari de mēdacio officioso. i Dixit aūt absalon. hic vltimo absalon ad vxores patris sui ingredit⁹ de cōsilio achitophel. cui⁹ cā subdit⁹: k Ut cū audierit ⁊c.] perpēderat enī achitophel q; multi erāt cū absalon vacillātes: eo q; timebāt ne pater ⁊ filius reconciliarent⁹ ⁊ sic fierēt odiosi vtriq; eo q; fauissent absalon in malo. ex q̄ timebāt p⁹ ea graviter puniri. ⁊ ꝺ ad remouēdū hūc timorē ⁊ vacillationē achitophel ꝓsuluit absalon. ut patenē fedaret patrē suū ei⁹ vxores cognoscēdo carnalit⁹. ut q; tale vitupriū ipsi dauid illatū crederet a populo dictā reconciliationē non posse fieri: ⁊ sic firmiter starēt cū absalon. Istud aūt ꝓsiliū si fuerit ad malū finem ordinatū. tm̄ erat valde accomodū ad finē intentū. ꝺ subdit⁹: l Cōsiliū aūt achitophel ⁊c.] Ista sikitudo non tenet in omnib⁹. qz cōsiliū dei non pōt ad malū ordinari. sed tenet q̄tū ad b q; ꝓsiliū dei est accomodū ad finē intētū. dicūt aūt alīq; q; achitophel vedit b ꝓsiliū eo q; ter saltem neptem suā dauid polluerat q; adulteriū. m Cap. xvij Dixit ergo. Hic ꝓnter oñdit⁹ q̄liter absalō de morte patris sui tractauit. Et ꝓmo circa hoc ꝓsiliū tractat. secūdo huiusmodi tractatus ipsi dauid renūciat. ibi: Et ait dicit. Circa primū premittitur consiliū achitophel. secundo ipsi⁹ dicti. ibi: Ait aūt absalon. Circa ꝓmū dr̄: Dixit q; achitophel. volens absorbere dauid ex cā predicta. n Eligā mihi .xij. milia virorū. tot enī videbāt sufficere ad debellandū dauid ⁊ eius exercitū. qz erāt fugitivi ⁊ stupefacti de b qō acciderat o Et ꝓsurgēs pseq̄r ⁊c.] anteq̄ possit aliqō fortaliciū intrare. ⁊ ibidem ꝓpin sibi fauentē recolligere. p Et irruēs sup eū quippe qui lassus est. i. ex itinere fatigat⁹. q Et solutis manib⁹. i. destitutis viribus. r Percutiā eū. tanq̄ facilē ad debellandū. s Et reducam vniuersum populū. ad obediendum tibi. t Unū enim virum tu queris. s. dauid. v Et omnis populus erit in pace. i. eo interfecto omnes obediēt tibi pacifice. x Placuit⁹ sermo eius absalon ⁊c. tanq̄ valde accōmodus ad finem intentū licz malū. a Ait aūt

dñs vniuersum sanguinē domus saul: quoniā inuasisti regnū ꝓ eo. ⁊ dedit dñs regnū in manu absalon filij tui. ⁊ ecce ꝑmunt te mala tua quoniā vir sanguinū es. Dixit autem abisai filius saruie regi: Quare maledicit canis hic morituus domino meo regi? Vadam ⁊ amputabo caput eius. Et ait rex: Quid mihi ⁊ vobis est filij saruie? Dimittite eum ut maledicat. Dñs enī p̄cepit ei ut malediceret dauid. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit? Et ait rex abisai ⁊ vniuersis seruis suis: Ecce filius meus qui egressus est de vtero meo] querit animam meam: q̄nto magis hic filius gemini maledicet mihi? Dimittite eum ut maledicat iuxta preceptum domini: si forte respiciat dñs afflictionē meā: ⁊ reddat mihi dñs bonum pro maledictiōe hac hodierna. Ambulabat itaq; dauid ⁊ socij eius per viam cum eo: semei autem per iugum montis ex latere cōtra illum gradiebat maledicēs: ⁊ mittens lapides aduersum eū terrāq; spargens. Venit itaq; rex dauid ⁊ vniuersus ꝓplus cum eo lassus. ⁊ refocillati sunt ibi. Absalon autem ⁊ omnis populus eius ingressi sunt ierm: sz ⁊ achitophel cum eo. Cū aūt venisset chusi archites amicus dauid ad absalon: locut⁹ est ad eum: Salue rex: salue rex. Ad quem absalon. Hec est inquit gratia tua ad amicū tuū? Quare nō iuisti cum amico tuo? Respondit⁹ chusi ad absalon: Nequaq̄: qz illius ero quem elegit dñs. ⁊ omnis hic ꝓplus ⁊ vniuersus israel: ⁊ cum eo manebo. Sed ut ⁊ hoc inferā: cui ego seruturus sum: Nōne filio regis? Sicut parui pri tuo: ita parebo ⁊ tibi. Dixit aūt absalō ad achitophel: Inite ꝓsiliū q̄d agere debeamus. Et ait achitophel ad absalon: Ingredē ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendā domū: ut⁹ cum audierit omnis israel q; fedaueris patrem tuū: roborent tecum manus eorū.] Extenderunt ergo absalon tabernaculū in solario. ingressusq; est ad cōcubinas patris sui coz̄ vniuerso israel. Consiliū aūt achitophel q̄ dabat in dieb⁹ illis: quasi si quis consuleret verbum.] Sic erat omne consiliū achitophel: ⁊ cum esset cum dauid: ⁊ cum esset cū absalon.

XVII

Dixit ergo achitophel ad absalon: Eligam mihi duodecim milia virorū: ⁊ consurgens ꝑsequar dauid hac nocte:] irruēs super eum quippe qui lassus est ⁊ solutis manibus: percutiam eū. Cūq; fugerit omnis ꝓplus q̄ cum eo est: percutiā regem desolatū: ⁊ reducā vniuersū ꝓplm quō vnus homo reuerti solet. Virū enī virū tu queris: ⁊ ois ꝓplus erit in pace. Placuitq; sermo eius absalon ⁊ cunctis maioribus israel: magis quam consilium chusi. Dixit enī absalon: Vocate chusi archites: et audiamus quid et ipse dicat. Cui cum introisset ad eum absalon: locutus est ei dicens: Huiusmodi consilium dedit achitophel: faciamus ergo quod ipse suasit: an aliud tibi videtur? Si non placet: dic quod sentis. Dixit chusi ad absalon: Non bonum consilium dedit achitophel hac vice. Nosti enim patrem tuum et socios eius: quod fortissimi sint: et quasi ursa in agro raptis catulis: quos ipse genuit: furentissima. Et pater tuus vir bellator est: nec morabitur nocte cum populo. Forsitan et nunc latet in aliquo specu: aut in uno de locis istis. Et si in primo congressu aliqui ceciderint: audiens quispiam dicet: Facta est plaga in populo qui sequitur absalon. Et fortis cuius cor habet cor leonis: pessumdabitur: scit enim omnis israel fortem esse patrem tuum: et robustos qui cum eo sunt. Consilium ergo meum est: congregetur ad te omnis israel a dan usque bersabee: quasi arena quae est in mari multitudine: et pugnabis in medio eorum. Et inuenies eum in quocumque loco fuerit: et irruemus super illum: sicut ros cadit super terram: nec superstes erit ex omnibus qui cum eo sunt: sed et si in ciuitatem aliquam congregati fuerint: omnis israel deferet funes ad ciuitatem illam: et trahemus eam in torrentem: donec ne lapillus quidem ibi inueniatur. Dixit ergo absalon et omnis israel: Melius consilium chusi architis: quam achitophel. Dominus enim disposuerat ut irritum fieret consilium achitophel optimum: et veniret dominus super absalon malum. Chusi autem dixit sadoc et abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc consilium dedit achitophel absalon et senioribus israel: ego autem dedi aliud. Nunc ergo mittite festinanter: et nuntiate dauid: dicentes: Ne pernoctes hac nocte in campestribus locis: sed transi protinus: ne forte deglutiatur rex et omnis populus qui cum eo est. Ionathas autem et achimaas stabant iuxta fontem rogel: et ancilla ibat et nuntiabat eis: illi autem ut regi dauid referrent: timebant enim ne videri possent et intrare ciuitatem. Puer autem vidit eos: et nuntiauit absalon. Qui abeuntes cito: venerunt in domum cuiusdam in bahurim: habentis cisternam in atrio suo: in quam descenderunt. Et tollens mulier operuit os cisternae stramentis: et siccauit desuper: ne quid eorum quae gerebantur: posset agnosci. Cumque secuti fuissent eos pueri absalon: et interrogassent mulierem ubi essent: illa respondit: Transierunt aquam. Et cum non inuenissent: reuersi sunt in hierusalem. Illi autem ascendentes de cisterna: abierunt et nuntiauerunt regi dauid: et dixerunt ei: Surgite et properate transire aquas: quia hoc consilium dedit contra vos achitophel. Surrexit ergo dauid et omnis populus qui cum eo erat: et transierunt iordanem: donec mane illucesceret: et ne unus quidem remansit qui non transierit iordanem. Achitophel autem videns quod non fuisset factum consilium eius: stravit asinum: et surrexit et abiit in domum suam in ciuitate sua: et disposita domo sua: suspendio laqueavit se: et mortuus est: et sepultus est in sepulchro patris sui. Dauid autem venit in mahanaim: transiit absalon iordanem ipse et omnis israel cum eo. Amasa autem constituerat absalon pro ioab super exercitum. Erat autem amasa filius viri nomine ithra israelitae: qui ingressus est ad abigail filiam naas sororem sarue matris ioab. Et castrametatus est israel et absalon in terra galaad. Cumque venisset dauid in mahanaim: sobi filius naas de rabbath filiorum ammon: et machir filius ammihel de lodabar: et berzellai galaadites de rogelim: obtulerunt stramenta et lectos: et crateras: et vasa figulina: triticum et hordeum: et similam: et fabam et lentem: et polentam: et fabas: et lentes: et legumina: et mel et butyrum: et pecora: et caseos vaccarum: ut comederet dauid et populus qui cum eo erat: suspicati sunt enim quod esurire et sitire et defatigari posset populus in deserto. Et recensuit dauid populum qui cum eo erat: et constituit super eos tribunos et centuriones. Et misit dauid tertiam partem populi in manu ioab: et tertiam partem in manu abisai filii saruie fratris ioab: et tertiam partem in manu ethai gethei. Dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et dixerunt ei: Non exibis: si enim fugerimus: non curabunt de nobis: nec si dimidium nostrum ceciderit: sed tu vnus pro decem milibus nostris es: melius ergo est ut de ciuitate auxilieris nobis. Dixit ergo rex ad eos: Quod vobis placet: faciam. Stetit autem rex iuxta portam: et omnis populus egressus est centenis et millenis. Et mandauit rex ioab et abisai et ethai: dicens: Seruate mihi puerum absalon. Et omnis populus audiuit cum praeciperet rex omnibus ducibus de absalon. Egressus est ergo populus in agrum obuiam israeli: et factum est bellum in saltu ephraim. Et caesus est ibi populus israel a seruis dauid: et facta est ibi plaga magna in die illa: viginti milium. Diffusum est enim bellum super omnem faciem terrae: et plures quos deuorauit saltus in die illa: quam quos gladius consumpsit. Et accidit absalon ut occurreret seruis dauid: sedebat autem absalon super mulum: et ingressus mulus subter ramos terebinthi densissimos: adhaesit capite absalon terebintho: et ille pendebat inter caelum et terram: mulus autem qui subter eum erat: pertransiit. Quidam autem videns nuntiauit ioab: et dixit: Vidi absalon pendere in terebintho. Dixitque ioab homini qui nuntiauerat ei: Ecce vidisti: et quare non percussisti eum ut humi figeretur? Ego autem decem argenteos et balteum dedissem tibi. Dixit ille ad ioab: Si mille argenteos appenderes in manibus meis: non mitterem manum meam in filium regis: audiuimus enim te et abisai et ethai praecipientem: dicentem: Custodite mihi puerum absalon. Si feci autem contra animam meam: non enim latet regem quicquam: et tu ipse stares contra me. Dixit ioab: Non sic coram te perdam. Et arripiens tres lanceas: infixit eas in corde absalon: adhuc ipso pendente in terebintho. Et circumdederunt decem iuuenes armigeri ioab: et percusserunt absalon: et interfecerunt. Et cecinit ioab tuba: et reuocauit populum: ne persequerentur israel: noluit enim ioab parcere populo. Tulerunt autem absalon: et proiecerunt eum in saltu in foueam grandem: et congesserunt super eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem israel fugit unusquisque in tabernacula sua. Absalon autem in vita sua tulerat et erexerat sibi titulum: qui est in valle regis: dicebat enim: Non est mihi filius: qui faciat memoriam nominis mei. Et vocauit titulum nomine suo: et appellatur usque in praesentem diem: titulus absalon. Achimaas autem filius sadoc dixit: Curram et nuntiem regi: quod iudicium ei praestiterit de inimicis suis. Dixitque ei ioab: Non eris hodie nuntius: alio die nuntiabis: hodie autem non nuntiabis: quia filius regis mortuus est. Dixit ergo ioab ethaeo: Vade et nuntia regi quae vidisti. Et adorato ioab: abiit. Achimaas autem filius sadoc rursum ait ad ioab: Quidquid fuerit: sine me et ego curram post ethaeum. Dixit ei ioab: Quid vis fili mi ut pergas: non habebis praemium cursus tui? Ait ille: Quidquid fuerit: curram. Dixit ei: Curre. Cucurrit achimaas per viam quae ducit in campestria: et praecessit ethaeum. Sedebat autem dauid inter duas portas: speculator autem ascendit ad murum portae: et cum levasset oculos: vidit hominem solum cursitantem. Et clamauit speculator: et nuntiauit regi. Dixitque rex: Si solus est: nuntium bonum affert. Et ille festinans ibat: et appropinquauit. Et ecce alius homo cursitans: et clamauit speculator: et dixit regi: Ecce alius homo cursitans solus. Dixit rex: Et iste nuntium bonum affert. Et speculator ait: Video cursum primi quasi cursum achimaas filii sadoc. Dixit rex: Vir bonus est: et ad bonum nuntium venit. Et clamauit achimaas: et dixit regi: Pax. Et adorauit regem pronus in terram: et ait: Benedictus dominus deus tuus: qui tradidit homines qui leuauerant manum suam contra dominum meum regem. Dixitque rex: Pacine est puero absalon? Et respondit achimaas: Vidi tumultum magnum: cum mitteret seruus regis ioab me seruum tuum: et nescio quid esset. Dixit ei rex: Transi et sta hic. Qui cum transisset: stetit. Et ecce ethaeus ingressus est: et ait: Nuntiet dominus meus rex: quia iudicium praestitit ei dominus hodie de omnibus qui surrexerant contra eum. Dixit rex ethaeo: Pacine est puero absalon? Et respondit ethaeus: Sint sicut puer ille inimici domini mei regis: et omnes qui consurgunt ad nocendum ei in malum. Contristatus rex ascendit cenaculum portae et flebat: sic autem ibat plorans: Fili mi absalon: absalon fili mi: quis mihi det ut ego moriar pro te? absalon fili mi: fili mi. Nuntiatum est autem ioab: quod rex fleret et lugeret absalon. Et versus est victoria in die illa in luctum omni populo: audiuit enim populus in die illa dicentem regem: Dolet filium suum absalon. Et furtiue ingrediebatur populus in die illa ciuitatem: sicut furtiue ingredi solet populus confusus cum fugerit in bello. Rex autem operto capite clamabat: Fili mi absalon: absalon fili mi. Ingressus autem ioab domum regis: dixit: Confudisti hodie faciem omnium seruorum tuorum: qui liberauerunt animam tuam hodie: et animas filiorum tuorum: et filiarum tuarum: et animas uxorum tuarum: et animas concubinarum tuarum: qui diligis odientes te: et odio habes diligentes te: ostendisti enim hodie quod non curas de principibus et de seruis: intelligo enim hodie quod si absalon viueret: et omnes nos hodie mortui essemus: tunc placeret tibi. Nunc ergo surge: egredere et loquere ad cor seruorum tuorum: quia per dominum iuro: quod si non egressus fueris: ne unus quidem remanebit tecum nocte hac: et hoc malum erit tibi super omnia mala quae inuenerunt te ab adolescentia tua usque ad praesens tempus. Surrexit ergo rex: et sedit in porta: et omni populo dicente: Ecce sedet rex in porta: ingressus est omnis populus coram rege. Fugerat autem israel unusquisque in tabernacula sua. Et omnis populus contendebat in cunctis tribubus israel: dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum: et ipse eruit nos de manu philistinorum: et nunc fugit de terra propter absalon. Et unctus noster absalon mortuus est in praelio: quare vos tacetis et non reducitis regem? Rex autem dauid misit ad sadoc et abiathar sacerdotes: dicens: Loquimini ad maiores natu de iuda: et dicite: Quare vos nouissimi reducitis regem in domum suam? Sermo enim omnis israel ad regem peruenit in domum eius. Fratres mei estis: os meum et caro mea estis: quare ergo nouissimi reducitis regem? Et amasae dicite: Nonne os meum et caro mea es? Haec faciat mihi deus et haec addat: si non magister militiae coram me eris omni tempore pro ioab. Et inclinauit cor omnium virorum iuda quasi cor hominis unius: et miserunt ad regem: Reuertere tu et omnes serui tui. Reuersus est ergo rex: et uenit usque ad iordanem. Iuda autem uenit in galgala: ut occurreret regi: et traduceret eum iordanem. Festinauit autem semei filius gera filius iemini de bahurim: et descendit cum uiris iuda in occursum regis dauid: et mille uiri de benjamin cum eo: et siba puer domus saul: et quindecim filii eius et uiginti serui cum eo: et transierunt iordanem coram rege. Et transiit ratem ut traduceret domum regis: et faceret quod ei placeret. Semei autem filius gera cecidit ante faciem regis: cum transiret iordanem: et dixit ad regem: Ne imputes mihi domine mi: neque memineris malorum quae fecit seruus tuus in die qua egressus est dominus meus rex de hierusalem: ut ponat rex in corde suo. Agnoscit enim seruus tuus quod peccauerit: et ecce ego primus descendi hodie de omni domo ioseph: ut occurrerem domino meo regi. Respondens autem abisai filius saruie: ait: Numquid pro hoc non occidetur semei: qui maledixit christo domini? Dixit autem dauid: Quid mihi et vobis filii saruie? Cur efficimini mihi hodie in satanam? Numquid occidetur quisquam in israel hodie? Nonne scio quod hodie rex sim super israel? Et dixit rex semei: Non morieris. Et iurauit ei. Mephiboseth autem filius saul descendit in occursum regis: pedes suos non curauerat: barbam non tonderat: et uestimenta sua non mutauerat: a die qua recessit rex: usque in diem qua reuertitur pacifice. Cumque occurrisset regi: dixit ei rex: Quare non ibas mecum mephiboseth? Qui respondit: Domine mi rex: seruus meus illusit mihi: dixit enim seruus tuus: Sternam mihi asinum: et ascendam super eum: et ibo cum rege: quia claudus est seruus tuus. Et detulit de me ad dominum meum regem: tu autem es sicut angelus dei: fac ergo quod bonum tibi uidetur. Non enim fuit domus patris mei nisi mortis reis domino meo regi: tu autem posuisti seruum tuum inter eos qui comedunt de mensa tua: quae ergo mihi iustitia: ut clamem ultra ad regem? Dixitque ei rex: Quid ultra loqueris? Dixi: Tu et siba diuidite agros. Ait mephiboseth ad regem: Etiam omnia tollat: postquam reuertitur dominus meus rex pacifice in domum suam. Galaadites quoque berzellai descendit de rogelim: et traduxit regem iordanem: ut deduceret eum de torrente. Erat autem berzellai senex nimis octogenarius: qui praebuerat victum regi: quando sedit in mahanaim: erat enim uir diues nimis. Dixitque rex ad berzellai: Tu transi mecum: et requiescere faciam te apud me in hierusalem. Et ait berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum uitae meae: ut ascendam cum rege in hierusalem? octogenarius sum hodie: numquid discernere possum inter bonum et malum? aut sapere potest seruus tuus cibum et potum? numquid audire ultra possum uocem cantorum et cantatricum? quare ergo grauis sit seruus tuus domino meo regi? Paululum progredietur seruus tuus iordanem cum manu regis: et quare retribuit mihi rex huiusmodi retributionem? Reuertatur quaeso seruus tuus: et moriatur in ciuitate mea: et sepeliatur iuxta sepulchrum patris mei et matris meae: ecce seruus tuus chamaam transibit cum domino meo rege: et fac ei quodcumque placuerit tibi. Dixit rex: Mecum transibit chamaam: et faciam ei quodcumque placuerit tibi: et omne quod petieris a me: impetrabis. Transiit ergo omnis populus iordanem: et cum transisset rex: osculatus est berzellai: et benedixit ei: et reuersus est ille in locum suum. Rex autem transiit in galgala: et chamaam transiit cum eo. Omnis autem populus iuda traduxerat regem: et pars populi israel. Et ecce omnes uiri israel uenerunt ad regem: et dixerunt ei: Quare furati sunt te fratres nostri uiri iuda: et traduxerunt regem et domum eius iordanem: et omnes homines dauid cum eo? Responderunt omnes uiri iuda uiris israel: Quia propinquus noster est: quare irascimini super re hac? Numquid comedimus de cibaria regis? aut dona data sunt nobis? Respondit uir israel uiro iuda: et dixit: Decem partes sunt mihi in rege: et in dauid plus quam in te: quare ergo despexisti me: et non uocata est prima apud me ad reducendum regem meum? Et sermo uirorum iuda durior fuit super sermonem uirorum israel. Accidit autem ibi ut esset uir bellial nomine seba filius bochri uir iemini: qui cecinit tuba: et ait: Non habemus partem in dauid: nec hereditatem in filio iesse: unusquisque in tabernacula sua israel. Recessit ergo omnis israel a dauid: et secutus est seban filium bochri: uiri autem iuda adhaeserunt regi suo: a iordane usque hierusalem. Et uenit dauid in domum suam hierusalem: tulitque rex decem mulieres concubinas quas dimiserat ad custodiendam domum: et posuit eas in custodia: et alebat illas: et ad eas non ingrediebatur: erant ergo clausae usque ad diem mortis suae: in uiduitate uiuentes. Dixit autem rex amasae: Congrega mihi uirum iuda: et tu adesto praesto. Abiit ergo amasa ut congregaret iudam: et tardauit amplius quam constituerat ei tempus. Dixitque dauid ad abisai: Nunc magis affliget nos seba filius bochri quam absalon: tolle ergo tu seruos domini tui: et persequere eum: ne forte inueniat sibi ciuitates munitas: et effugiat nos. Egressi sunt ergo post eum uiri ioab: et cherethi: et ethi: et omnes fortes: egressi sunt autem de hierusalem: ut persequerentur seban filium bochri. Cumque essent prope lapidem grandem qui est in gabaon: occurrit eis amasa. Ioab autem accinctus erat ueste militari: et desuper habebat ephod: et balteum pendebat in femore eius: in quo uaginatus erat gladius: qui cum uellet exire: cecidit. Dixitque ioab ad amasa: Numquid recte agis frater mi? Et apprehendit ioab dextera manu barbam amasae: quasi osculaturus eum. Amasa autem non obseruauit gladium qui erat in manu ioab: et percussit eum in inguine: et effudit intestina eius in terram: et non secundo ferro indiguit: mortuus est autem. Ioab quoque et abisai frater eius persequebantur seban filium bochri. Et adolescens quidam de pueris ioab stabat iuxta amasa: et dixit: Qui uult bene esse ioab: et qui dauid: sequatur ioab. Amasa autem uoluebatur in sanguine suo in medio uiae: et uidens adolescens quod omnis populus staret: transtulit amasa de uia in agrum: et operuit eum pallio: quia uidit omnes qui ueniebant ad eum stare. Postquam autem remotus est de uia: transibat unusquisque post ioab: ut persequeretur seban filium bochri. Et transiit per omnes tribus israel in abela et bethmaacha: et uniuersum genus berim: qui congregati ingressi sunt post eum. Et uenerunt: et obsederunt eum in abela et bethmaacha: et circumdederunt contra ciuitatem: et stetit in aggere: omnis autem populus qui erat cum ioab: subuertebat murum: ut dirueret eum. Et exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite audite: dicite ioab: Accede huc: et loquar ad te. Qui cum appropinquasset ad eam: dixit ei mulier: Tu es ioab? Qui respondit: Ego sum. Dixit ei: Audi sermonem ancillae tuae. Qui ait: Audio. Et illa: Dicebant: inquit: in parabola: qui interrogabant: interrogando interrogent in abela: et sic perficiebant. Ego pacifici sum et fidelis in israel: tu quaeris perdere ciuitatem et matrem in israel: quare praecipitas hereditatem domini? Respondit ioab et dixit: Absit absit a me: non praecipito: neque deuoro: non enim hoc mihi placet: sed homo de montuosa ephraim nomine seba filius bochri leuauit manum suam contra regem dauid: date illum solum: et recedam a ciuitate. Dixitque mulier ad ioab: Ecce caput eius mittetur tibi per murum. Et ingressa est mulier ad omnem populum sapientia sua: et praecidentes caput seban filii bochri: proiecerunt ad ioab. Qui cecinit tuba: et dispersus est omnis populus a ciuitate: unusquisque in tabernacula sua: ioab autem reuersus est in hierusalem ad regem. Erat ioab super omnem exercitum israel: banaias autem filius ioiada super cherethi et ethi: adoram autem super tributa: iosaphat autem filius ahilud a commentariis: sisa autem scriba: sadoc et abiathar sacerdotes: ira autem iaireus sacerdos dauid. Et tribus annis fames fuit in dauid: anno uidelicet post annum: et deprecatus est dauid faciem domini: dixitque dominus: Pro saul et domo sanguinum eo quod occiderit gabaonitas. Vocauit ergo rex gabaonitas: et dixit ad eos: Gabaonitae autem non erant de filiis israel: sed de reliquiis amorrhaei: quibus filii israel iurauerant: et uoluit saul percutere eos in feruore suo pro filiis israel et iuda. Dixit ergo dauid gabaonitis: Quid faciam uobis? et in quo placabo: et benedicetis hereditati domini? Dixerunt ei gabaonitae: Non est nobis quaestio auri et argenti ad saul et ad domum eius: neque fas est ut occidatur quisquam in israel. Ait: Quid ergo uultis ut faciam uobis? Dixerunt ad regem: Uirum qui delere nos uoluit: et disperire de finibus israel: detur nobis septem uiri de filiis eius: et suspendamus eos contra dominum in gabaa saul electum domini. Dixitque rex: Ego dabo. Et misericordia motus rex super mephiboseth filium ionathae filii saul propter iusiurandum domini quod fuerat inter illos: tulit duos filios rizpae filiae aia: quos genuerat saul: armoni et mephiboseth: et quinque filios michol filiae saul: quos enixa fuerat adriel filio berzellai de mahalathi: et dedit eos in manus gabaonitarum: qui suspenderunt eos in monte coram domino: et ceciderunt simul septem: interfecti autem sunt in diebus messis primis: in principio messis hordei. Tulit autem rizpa filia aia cilicium: et expandit sibi super petram a principio messis donec stillaret aqua desuper super cadauera: et non dimisit uolatilia caeli ut requiescerent super ea die: nec bestias agri per noctes. Nuntiatum est autem dauid quae fecerat rizpa filia aia concubina saul: et tulit ossa saul et ossa ionathae filii eius a uiris iabes galaad: qui furati fuerant ea de platea bethsan: ubi suspenderant ea philistiim: cum interfecissent saul in gelboe: et asportauit inde ossa saul et ossa ionathae filii eius: et collegerunt ossa eorum qui suspensi fuerant: et sepelierunt ea cum cognatione saul in terra benjamin in sepulchro patris sui cis: et fecerunt omnia quae praeceperat rex: et placatus est deus terrae post haec. Et addidit ultra philistiim bellum contra israel: descendit autem dauid et serui eius cum eo: et pugnabant contra philistiim: et defecit dauid. Et ishbibenob qui de stirpe fuerat raphaim: et pondus lanceae eius trecentorum siclorum auri: et accinctus gladio nouo: cogitauit ut percuteret dauid. Et auxiliatus est ei abisai filius saruie: et percussit philistaeum et interfecit eum. Tunc iurauerunt uiri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in praelium: ne extinguas lucernam israel. Et factum est rursum bellum contra philistiim in gob: et percussit sobochai husathites saph qui de stirpe fuerat raphaim. Et rursum bellum factum est contra philistiim: et percussit eleanan filius iaare oregim bethlemites goliath gethaeum: cuius hastile lanceae erat quasi liciatorium texentium. Et rursum bellum factum est in gath: et erat ibi uir staturae grandis: qui habebat digitos senos: id est uiginti quattuor: et ipse de stirpe fuerat raphaim. Et exprobrauit israeli: et percussit eum ionathan filius semei fratris dauid. Isti quattuor nati sunt de stirpe raphaim in gath: et ceciderunt in manu dauid et in manu seruorum eius. Locutus est autem dauid domino uerba cantici huius in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum eius et de manu saul: et dixit: Dominus firmamentum meum et refugium meum et liberator meus mihi est. Deus fortis meus sperabo in eum: scutum meum et cornu salutis meae: elevator meus et refugium meum: saluator meus de iniquo liberabis me. Laudabilem inuocabo dominum: et ab inimicis meis saluus ero. Circumdederunt me fluctus mortis: torrentes belial conturbauerunt me. Funes inferni circumdederunt me: praeoccupauerunt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocabo dominum: et ad deum meum clamabo. Et exaudiet de templo sancto suo uocem meam: et clamor meus in conspectu eius introibit aures eius. Commota est et contremuit terra: fundamenta caeli concussa sunt et commota sunt: quoniam iratus est mihi. Ascendit fumus de naribus eius: et ignis de ore eius uorabit: carbones succensi sunt ab eo. Inclinauit caelos et descendit: et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherub et uolauit: uolauit super pennas uenti. Posuit tenebras latibulum suum in circuitu suo tabernacula eius: tenebrosa aqua in nubibus aeris. Prae fulgore in conspectu eius nubes transierunt: grando et carbones ignis. Et intonuit de caelo dominus: et altissimus dedit uocem suam: grando et carbones ignis. Et misit sagittas et dissipauit eos: fulgura multiplicauit et conturbauit eos. Et apparuerunt effusiones aquarum: et reuelata sunt fundamenta orbis terrarum ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiritus furoris tui. Misit de excelso et assumpsit me: extraxit me de aquis multis. Liberauit me de inimicis meis fortissimis: et ab his qui oderunt me: quoniam praeualuerunt super me. Praeuenerunt me in die afflictionis meae: et factus est dominus firmamentum meum. Et eduxit me in latitudinem: saluum fecit me: quoniam uoluit me. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum reddet mihi. Quia custodiui uias domini: nec impie egi recedens a deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo: et iustitias eius non amouebo a me. Et ero perfectus cum eo: et obseruabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris: et cum uiro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris: et cum peruerso perverteris. Et populum humilem saluum facies: et oculos superborum humiliabis. Quoniam tu lucerna mea domine: et dominus illuminat tenebras meas. In te enim current accinctus: et in deo meo transiliam murum. Deus meus: perfecta uia eius: eloquium domini ignitum: scutum est omnium sperantium in se. Quis deus praeter dominum? et quis fortis praeter deum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine: et complanauit perfectam uiam meam. Qui perfecit pedes meos quasi cerui: et super excelsa mea constituit me. Qui docet manus meas ad praelium: et posuit quasi arcum aereum brachia mea. Et dedisti mihi protectionem salutis tuae: et dexteram tuam suscepit me: et mansuetudo tua multiplicauit me. Dilatasti gressus meos subter me: et non infirmati sunt talares mei. Persequar inimicos meos et conteram eos: et non conuertar donec deficiant. Consumam eos et confringam: et non consurgent: cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad praelium: incuruasti insurgentes in me subter me. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum: et odientes me disperdidi. Clamauerunt et non erat qui saluos faceret: ad dominum: et non exaudiuit eos. Et comminuam eos ut puluerem terrae: quasi lutum platearum conteram eos: et dissipabo eos. Liberabis me de contradictionibus populi: constituis me in caput gentium. Populus quem non cognoui seruiet mihi: auditu auris obedit mihi. Filii alienigenae mentiti sunt mihi: filii alienigenae inueterati sunt: et claudicauerunt a semitis suis. Viuit dominus et benedictus deus meus: et exaltetur deus saluator meus. Deus qui dat ultiones mihi: et subdit populos sub me. Liberator meus de inimicis meis iracundis: et ab insurgentibus in me exaltabis me: a uiro iniquo eripies me. Propterea confitebor tibi domine in nationibus: et nomini tuo psallam. Turres saluationum regis eius: et faciens misericordiam christo suo dauid: et semini eius usque in saeculum. Haec autem uerba dauid nouissima. Ait dauid filius iesse: et ait uir cui constitutum est de christo dei iacob: et suauis psalta israel: Spiritus domini locutus est per me: et sermo eius per linguam meam. Dixit deus israel mihi locutus est fortis israel: dominator hominum iustus dominator in timore dei. Et quasi lux matutina ascendente sole: mane absque nubibus rutilat: et quasi imber germinat herbam de terra. Nonne sic domus mea apud deum? Pactum enim sempiternum posuit mecum: dispositum in omnibus et custoditum. Haec est enim omnis salus mea et omne desiderium meum: quod non germinet. Iniqui autem quasi spinae euellentes omnes: quae non tolluntur manibus. Et uir qui tetigerit

absalon. Hic ꝓiter ponit ꝓsilium ipsius chusi. ⁊ ꝑmo dissipat achitophel ꝓsilium. secūdo dat suū. ibi: Sed hoc mihi. Circa primū dicit sic: b Non est bonū hoc consiliū ⁊c.] q. d. licz sit sapiēs homo ⁊ ꝓsuetus dare bona ꝓsilia. tñ ꝛefecit ista vice. hoc aūt dixit chusi ne videret contra achitophel inuidia moueri. ⁊ ideo licz ꝛe sapientia eū cōmendauerit generaliter. nō tñ in ꝟ facto. scōm illud: Mūꝙ bon⁹ dormitat homerus. Rationē aūt bui⁹ ꝛefectus ostendit ex tribus rationib⁹. Prima accipit ex fortitudine dauid ⁊ wlūtate se vindicandi. ⁊ siliter aliorum qui cū eo erant. qō notat cū dr: c Tu nosti patrē tuū ⁊c. q. d. ꝑiculosum est inuadere eū. ⁊ maxime modo. qz ex amaritudine animi ponet totū ꝓ toto ad se vindicādū. Secūda ratio accipit ex ꝓdentia bellica que erat in dauid ex multis ꝭperimentis. ⁊ ꝟ notat cum dicit: d Sed ⁊ pater tuus ⁊c.] Mod⁹ enim est ducū exercitus qui timēt inuadi ꝓsonaliter ꝛe nocte quiescentib⁹ alijs se cū paucis solent absentare maxime qñ timent a suis tradi. quia dicebat chusi ipsum dauid ꝛe ꝟ ꝓbabilit⁹ se timere ut tradēret eū haberent grām absalon. q. d. chusi. sic faciet pater tuus. Et ideo si pcutiat tot⁹ eius ꝓpls. nō habebis intentum qz non morabit cū eis in castris. sed alibi vbi poterit ad eum postea ꝓpulus aggregari. Tertia ratio accipitur ex parte virorum absalon. qz cōiter in talibus inuasionib⁹ cadunt aliqui ꝛe inuadentibus. ⁊ ex festuca fit trabs. quia ex modica pcussione fit rumor magne occisionis. ⁊ sic expauescunt insequentes. ⁊ dissoluunt⁹ ⁊ fugiunt. ⁊ hec ratio notat cum dicit: Et cum ceciderit vnus quilibet in principio ⁊c. e Sed hoc mihi rectum videtur. Hic ꝓsequenter chusi dat suū cōsilium. dicens: f Congreget ad te vniuersus ꝓpls israel. i. in tanta multitudine ꝙ nullus possit tibi resistere. g Et tu eris in medio eorum. sicut rex potentissimus ⁊ glorioſissim⁹. ⁊ sic attribuetur tibi victoria ꝛe dauid ⁊ non achitophel uel cuicūꝙ alteri ad hoc misso.

sermo eius absalon ⁊ cunctis maioribus natu israel. Ait[a] autē absalon: Vocate chusi architē: ⁊ audiam⁹ quid etiā ipse dicat. Cūꝙ venisset chusi ad absalon: ait absalō ad eū. Huiusc modi sermonē locut⁹ est achitophel. Facere ꝛebemus an nō? Ꝺo das consiliū: Et dixit chusi ad absalō. Nō[b] est bonū ꝓsiliū qđ ꝛedit achitophel hac vice.] Et rursū intulit chusi: Tu[c] nosti patrem tuū ⁊ viros qui cum eo sunt esse fortissimos ⁊ amaro animo: veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. Sed[d] ⁊ pater tuus vir bellator est: nec morabit cum ꝓplo.] Forsitan nūc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco. ⁊ cum ceciderit vnus quilibet in principio audiet quicūꝙ audierit ⁊ dicet: Facta est plaga in ꝓplo q̄ sequebatur absalon. Et fortissimus quiscꝙ cui⁹ cor est quasi leonis: pauore soluet. Scit enī omnis ꝓpls israel fortem esse patrem tuū ⁊ robustos omnes qui cum eo sunt. Sed[e] hoc mihi videt rectū esse consiliū. Congreget[f] ad te vniuersus ꝓpls israel a dan vsqꝙ bersabee quasi harena maris innumerabilis: ⁊[g] tu eris in medio eorum: ⁊ irruemus sup eum in quocūꝙ loco inuentus fuerit. ⁊[h] opiemus eum sicut cadere solet ros ſup terram: ⁊ nō relinquemus ꝛe viris qui cū eo sunt nec vnum quidem. Qz[i] si vrbem aliquā fuerit ingressus circūdabit[k] omnis israel ciuitati illi funes:] ⁊ trahem⁹ eam in torrentem ut non repiat nec calculus quidem ex ea. Dixitꝙ[l] absalon ⁊ omnes viri israel. Melius est cōsilium chusi] archite consilio achitophel. Dñi[m] autē nutu dissipatum est consilium achitophel vtile: ut iuducret dominus sup absalon malū. Et[n] ait chusi sadoch ⁊ abiathar sacerdotibus. Hoc ⁊ hoc modo consilium ꝛedit achitophel absalon ⁊ senioribus israel: ⁊ ego tale ⁊ tale ꝛedi ꝓsilium. Nunc ergo mittite cito: ⁊[o] nunciate dauid dicētes: Ne moreris nocte hac in campestribus⁹ ꝛeserti:] sed absqꝙ dilatiōe trāsgredere: ne[p] forte absorbeat rex: ⁊ ois ꝓpls qui cum eo est. Jonathas[q] aūt ⁊ achimaas stabant iuxta fontem rogel.] Abijt[r] ancilla ⁊ nūciauit eis: illi, pfecti sunt ut referrent ad regē dauid nunciū. Non[s] enī poterāt videri aut introire ciuitatē. Vidit aūt eos quidā puer. ⁊ indicauit absalō. Illi vo cōcito gradu ingressi sūt domū cuiusdā viri in baburim qui[t] habebat puteum in vestibulo suo: ⁊ ꝛescenderunt in eū. Tulit autem mulier ⁊ expandit velamē super os putei quasi[v] siccans tipsanas: ⁊ sic latuit res. Cūꝙ venissent serui absalon in domū ad mulierem dixerunt: Vbi est achimaas ⁊ ionathas? Et respondit eis mulier. Transierunt[x] festināter gustata paululum aqua.] At[y] bi q̄ querebāt cū nō reperissent: reuersi sunt in hierusalem. Cūꝙ abissent ascenderunt illi ꝛe puteo. ⁊ ꝓgentes nūciauerūt regi dauid ⁊ dixerunt: Surgite ⁊ transite cito fluuium: qm̄ buiusc modi ꝛedit consilium contra

b Et opiemus eum ⁊c.] i. in tanta multitudine ꝙ nō poterit se ꝓtegere. i Qz si vrbē aliquā fuerit ingressus. ꝛe fugiendo. k Circūdabit omnis israel ⁊c.] loquit⁹ metaphorice. ⁊ est sensus. ita ꝛestruemus totā illam ciuitatē ꝙ nō erit aliqua resistentia. vñ in hebreo hr. Circūdabit ois israel ciuitati illi societates. s. armatoꝝ ad totū ꝓpls ꝛestruendū. l Dixitꝙ absalon ⁊ omnes viri israel ⁊c.] ita ꝙ dissipatum fuit consilium achitophel. cuius causa subditur: m Domini autem nutu dissipatum est. quia dominus humiliationem dauid ⁊ ei⁹ patientiā respexerat oculo misericordie. ⁊ absalon reddere volebat ꝑnam sue malicie. totam autem predictam contionem narrauit chusi ut dauid haberet temp⁹ se recolligēdi in aliquo fortalicio ⁊ cōgregandi ꝓpls sibi ꝛeuotū ⁊ ordinādi eū ad pugnandū ꝑ absalon. n Et ait chusi. hic ꝓiter tractat⁹ cōsilij predicti renūciatur ipsi dauid. ⁊ primo ꝛescribit huius consilij renunciatio. secundo ipsi⁹ achitophel digna punitio. ibi: Porro achitophel tertio pugne cōtra dauid ꝓparatio. ibi: Dauid autem. Sententia ꝑme partis patet vsqꝙ ibi: o Et nunciate dauid ⁊c.] hoc autem dixit chusi timens ne in eius absentia achitophel suaderet absalon executionem sui consilij. vñ vbi translatio nostra habet: p Ne forte absor. rex ⁊c. id est dauid. In hebreo habetur: Ne consulatur regi. scilz absalon. qđ faciat consiliū achitophel ⁊ sic inueniretur dauid ⁊ eius exercitus lassus ⁊ fatigatus. ⁊ sic ꝛe facili posset capi rationibus ꝑdictis in consilio achitophel. q Jonathas autem ⁊ achimaas stabant ⁊c.] expectantes extra ciuitatē rumores ꝛe vomo absalon. r Abijt ancilla. Ad hoc enim fuit missa ut magis lateret negocium. quia ibat quasi ad lauandum pānos ibidē. s Nō enī poterāt videri ⁊c. iam enī sciebat absalō ꝙ erāt coniūcti ipsi dauid. ⁊ ideo iussisset eos interfici. t Qui habebat puteū in ꝛestibulo suo. i. in curia sua seu atrio. v Quasi siccans tipsanas. id est bordeū ꝛecorticatum. x Transierunt festinanter gustata paululum aqua. In hebreo habetur: Transierunt rivum aquarum. quod exponunt hebrei ꝛe iordane qui dicit⁹ rivus aquarum: eo ꝙ riui fontium illius terre ꝛescendunt in eo: sicut in fluuio ꝑncipali. Est igit⁹ sensus: Transierūt fluuiū aquarū. i. iam sunt ita elongati ꝙ transierūt iordanē. ꝓpt qō nūcij absalon ꝛe consecutione eorum ꝛesperati reuersi sunt in hrlm. Cetera patent.

a Porro achitophel. hic ꝓnter ponit ipsius achitophel digna punitio. q; ꝓpter nimiam iniquitatem suam pmissus est a deo interficere seipsum. ⁊ hoc est quod dicit: b Videns q; nō fuisset ⁊c̄] te hoc fuit valde indignatus eo q; consilium chusi approbatū fuerat ⁊ suum reprobatū. c Et disposita domo sua. quia filijs suis diuisit dona sua. d Suspendio interijt. p seipsū. quod fecit non solū ꝓpē indignationem predictā sed etiam quia stulticiā absalon ⁊ populi q̄ erat cum eo ꝓcipiebat. ⁊ ex hō firmiē tenebat q; dauid prevaleret ⁊ in regnum rediret: ꝓpter quod timebat ab eo occidi morte turpi ⁊ dolorosa: ⁊ iō voluit magis prevenire mortem suam per aliam viam. e Dauid aūt. hic ꝓsequenter describit belli preparatio. quia dauid transito iordane venit ad quendam locum fortiē munitū: ꝓpē qō vocabat manaym id est castra. quia iacob ibi obuiauit angelus. ut habet̄ Gen. xxxij. ⁊ ibi dauid populum ad se venientē recollegit ⁊ ipsū ordinauit ad resistendū absalon. ut plenius habet̄. ſ. f Et absalon transijt iordanem ut caperet dauid ꝓfidens de multitudine ꝑpli cum eo existentis. g Amasam ꝙo constituit absalon .p. ioab super exercitum. Ex q̄ patet q; ꝓponebat ioab occidere cum dauid. ⁊ iste amasa erat nepos dauid. quod patz ex hoc quod sequitur de patre ei⁹. h Qui ingressus est ad abigail filiā naas. id est isai patris dauid: qui vocatus est iesse isai ⁊ naas. i Cūq; venisset dauid. hic reuertit scriptura ad oñendum qualiter dauid fuit ibi receptus. cum dr: k Sobi fili⁹ naas ⁊c̄. iste naas fuit rex āmon qui fecit cum dauid miseri cordiam. ut dictum c̄ s. x. ca. cuius filius anon deturpauit nuncios dauid: ꝓpter quod fuit ab eo interfect⁹. ⁊ sobi frat̄ eius .p. eo rex ꝓstitutus. q; illud vituperiū non fuit factum p ipsum ⁊ q; tunc dauid misericorditer egit cū eo. ideo viceuersa dauid fugiēti ꝑbuit auxiliū cōtra absalon. ⁊ necessaria .put potuit ministrauit. ⁊ similiter āmisel ⁊ berçellai. l Stratozia ⁊ tapetia. i. necessaria ꝓlectis. Cetera patent. m Cap. xviij.

Dixitq; rex ad populum: Egrediar ⁹ ⁊ ego vobiscum. Et respondit populus: Non r exibis. Siue enim fugerimus non magnopere ad eos de nobis pertinebit: siue media pars ceciderit e nobis non satis curabunt: quia tu vnus solus ꝓ decem milibus computar̄. Melius ⁹ est igitur ut sis nobis in vrbe ꝓsidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam. Egrediebaturq; populus per turmas suas centeni ⁊ milleni. Et precepit rex ioab ⁊ abisai ⁊ ethai dicens: Seruate t mihi puerum absalon. Et u ois populus audiebat precipiente regem cunctis principibus ꝓ absalon. Itaq; egressus est populus in campum cōtra israel: ⁊ factum est prelium in saltu x ephraim. Et cesus est ibi populus israel ab exercitu dauid. Factaq; est plaga magna i die illa viginti milium. Fuit autem ibi preliū dispersum sup faciem ois terre: ⁊ y multo plures erāt q̄s salt⁹ ꝓsumpserat] de ꝓpto q̄s hi quos vorauerat gladius in die illa. Accidit z autem ut occurreret absalon seruis dauid] sedēs mulo. Cūq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum ⁊ magnā: adhesit a caput eius querco] illo suspenso inter celum ⁊ terrā mulus cui insederat ptransiuit. Videt aūt b q̄s piā: ⁊ nūciauit ioab dicēs: Vidi absalō pendere de quercu. Et ait ioab viro q̄ nūciauerat ei:

wos achitophel. Surrexit ergo dauid ⁊ omnis ꝑpls qui cum eo erat. ⁊ transierūt iordanem donec diluceſceret antecꝫ denudaret verbū. ⁊ nec vn⁹ q̄dem residuus fuit qui nō trāsiret fluuiū. Porro o achitophel videns p q; nō fuisset factū ꝓsilium suū:] strauit asinū suū: surrexitq; ⁊ abijt in domū suam ⁊ in ciuitatē suā: ⁊ r disposita domo sua suspēdio s interijt. ⁊ sepult⁹ est in sepulchro patris sui. Dauid t aūt venit in castra: ⁊ u absalon transijt iordanem ipse ⁊ omnes viri israel cū eo. Amasam x ꝙo ꝓstituit absalō ꝓ ioab sup exercitū. Amasa aūt erat fili⁹ viri qui vocabat iethra de hieçreli qui y ingressus est ad abigail filiam naas sororem saruie q̄ fuit mat̄ ioab. Et castrametatus est israel cū absalon i terra galaad. Cūq; z venisset dauid in castra: sobi a fili⁹ naas de rabbath filioꝝ āmon ⁊ machir filius āmibel de lodabar ⁊ berçellai galaadites de rogelim obtulerūt ei stratozia ⁊ tapetia ⁊ vasa fictilia frumentū ⁊ hordeū ⁊ farinā ⁊ polentā ⁊ fabam ⁊ lentem ⁊ frixū oleo cicer ⁊ mel ⁊ butyrū: oues ⁊ pingues vitulos: dederūtq; dauid ⁊ ꝓpto qui cū eo erat ad vescēdū. Suspicati enī sunt ꝑplm fame ⁊ siti fatigari in deserto. xviii

Dixitq; rex ad populum: Egrediar ⁹ ⁊ ego vobiscum. Et respondit populus: Non r exibis. Siue enim fugerimus non magnopere ad eos de nobis pertinebit: siue media pars ceciderit e nobis non satis curabunt: quia tu vnus solus ꝓ decem milibus computar̄. Melius ⁹ est igitur ut sis nobis in vrbe ꝓsidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam. Egrediebaturq; populus per turmas suas centeni ⁊ milleni. Et precepit rex ioab ⁊ abisai ⁊ ethai dicens: Seruate t mihi puerum absalon. Et u ois populus audiebat precipiente regem cunctis principibus ꝓ absalon. Itaq; egressus est populus in campum cōtra israel: ⁊ factum est prelium in saltu x ephraim. Et cesus est ibi populus israel ab exercitu dauid. Factaq; est plaga magna i die illa viginti milium. Fuit autem ibi preliū dispersum sup faciem ois terre: ⁊ y multo plures erāt q̄s salt⁹ ꝓsumpserat] de ꝓpto q̄s hi quos vorauerat gladius in die illa. Accidit z autem ut occurreret absalon seruis dauid] sedēs mulo. Cūq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum ⁊ magnā: adhesit a caput eius querco] illo suspenso inter celum ⁊ terrā mulus cui insederat ptransiuit. Videt aūt b q̄s piā: ⁊ nūciauit ioab dicēs: Vidi absalō pendere de quercu. Et ait ioab viro q̄ nūciauerat ei:

Dixitq; rex ad populum: Egrediar ⁹ ⁊ ego vobiscum. Et respondit populus: Non r exibis. Siue enim fugerimus non magnopere ad eos de nobis pertinebit: siue media pars ceciderit e nobis non satis curabunt: quia tu vnus solus ꝓ decem milibus computar̄. Melius ⁹ est igitur ut sis nobis in vrbe ꝓsidio. Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam. Egrediebaturq; populus per turmas suas centeni ⁊ milleni. Et precepit rex ioab ⁊ abisai ⁊ ethai dicens: Seruate t mihi puerum absalon. Et u ois populus audiebat precipiente regem cunctis principibus ꝓ absalon. Itaq; egressus est populus in campum cōtra israel: ⁊ factum est prelium in saltu x ephraim. Et cesus est ibi populus israel ab exercitu dauid. Factaq; est plaga magna i die illa viginti milium. Fuit autem ibi preliū dispersum sup faciem ois terre: ⁊ y multo plures erāt q̄s salt⁹ ꝓsumpserat] de ꝓpto q̄s hi quos vorauerat gladius in die illa. Accidit z autem ut occurreret absalon seruis dauid] sedēs mulo. Cūq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum ⁊ magnā: adhesit a caput eius querco] illo suspenso inter celum ⁊ terrā mulus cui insederat ptransiuit. Videt aūt b q̄s piā: ⁊ nūciauit ioab dicēs: Vidi absalō pendere de quercu. Et ait ioab viro q̄ nūciauerat ei:

titudo ꝙo inordinata nō est nisi victima parata ad cedē. ꝓpē hoc dauid exp⁹tus in reb⁹ bellicis ꝑplm suū qui paru⁹ erat cōparatiue diligenē ordinauit. ⁊ hoc est q̄d dr: n Cōstituit sup eos tribunos. quoꝝ quilibet preerat mille bellatorib⁹. o Et centuriones. presidentes centū. p Et dedit ꝓpli tertiā ptem. quia de toto ꝓplo fecit tres acies. q Egrediar ⁊ ego vobiscū. q; volebat esse de primis ad laborē ⁊ picula. r Nō exibis. cui⁹ ratio subdit: Siue enim fugerim⁹ ⁊c̄. q. d. parū curāt de nobis. q; te solū quer̄t. s Melius ē igit̄ ut sis nobis in vrbe presidio. ut si de bellati fuerim⁹ possim⁹ ibi habere refugiū ut possit ibi iterū exercitus cōgregari. t Stetit ē rex iuxta portā. ut videret qualit̄ exirēt ordinate. ⁊ eos alloqueret ad fortiē pliandū. u Seruate mihi puerū absalon. ſ. viuū si ei ꝓualebit̄. hoc dicebat dauid ne moreret in peccato mortali ꝓsequēdo patrem .p. priū. ⁊ sic eternaliter dānaret. x Et ois ꝑpls audiebat. hoc faciebat rex ut nullus eum interficeret. y Itaq; egressus est hic ꝓsequenē describit cōgressus belli. ⁊ notat̄ locus cum dicit. z In saltu ephraim. i. ꝓpe saltum illū quia pugnabāt in campo plano non in nemore. Sz q̄ritur hic quō vocabat̄ salt⁹ ephraim cū non esset in sorte ephraim ꝑ vltra iordanē. ut patz ex ꝓdictis. Dicendū q; erat ex opposito sortis ephraim. ita q; iordanis fluu⁹ tm̄ erat intermedius. ⁊ ex hoc sortitus est istud nomen. a Et multo plures ⁊c̄.] q; ibi erant fouee magne. ut pz ex hoc q̄. ſ. dicit q; absalon fuit ꝓiectus in foueā magnā. ⁊ in foueis illis fugiētes de exercitu absalon ceciderūt ⁊ mortui sūt. Dicūt etiā hebrei q; in illo saltu erāt fere terribiles q̄ multos de illo exercitu fugiētes ⁊ intrātes saltū occiderūt. b Accidit aūt ⁊c̄.] quia fugientes de prelio vagant̄ incerti ⁊ frequenter incidūt in illos q̄s fugere intendūt. c Adhesit caput ⁊c̄.] q; videns suos devictos. ad fugiendū expediti⁹ deposuerat galeā. ⁊ sic q; capillos suos qui multi erāt. ut dictum est s. xiij. ca. retent⁹ ē frōdib⁹ quercus. Cetera patēt ꝓsq; ibi:

Surgens ꝓsiderato. hic ꝓnter oñdit qualiter absalon dei iudicio in bello interijt. Et ꝓmo ex pte dauid describit ordinatio ꝑpli. secūdo cōgressio belli. ibi: Itaq; egressus. tertio renūciatio facti. ibi: Achimaas aūt. quarto lamētatio filij. ibi: Cō tristatus itaq;. Circa primū sciendū q; ꝑm Vegetiū libro de re militari. pauci bene ordinati ⁊ ꝓstātes sunt dispositi ad victoriā. mul-

a Non sicut tu vis. Absalon seruabit viuus. b Sed aggrediar eum interficiendo. c Et tulerunt absalon ꝛc.] Et quo patz qꝫ victum est qꝫ in illo saltu erant fouee magne. d Et comportauerunt ꝛc.] hoc fecerunt ꝑm legem Deut. xxi. vbi precipitur filius cõtumax a ꝓlo lapidari. Iste autem nõ solum erat cõtumax sed etiam manifeste ꝑsequebatur patrẽ. ⁊ iõ nõ solũ erat dign⁹ a gladio ꝑmi: sed etiam a ꝓlo lapidari. e Porro absalõ erexerat sibi cũ adhuc viueret titulũ. dic Joseph⁹ qꝫ fecerat statuam marmoreã ad sui memoriã in posterum. Alij dicunt qꝫ fecerat quoddã edificiũ notabile ⁊ altum ad eundẽ finem. f Dixerat enim nõ habeo filium. ꝝ. xiiij. ca. dictũ est qꝫ habuit tres filios. ⁊ ideo dicendũ ẽ qꝫ erãt mortui uel inepti ad regnandũ post ipsum. g Et appellatur manus absalon. i. opus ei⁹ memoria dignum Manus enim est organũ organozũ. ut hr. iij. de aia. ⁊ ideo ꝓ eã signant opa ⁊ maxime solẽnia ⁊ memoria digna. h Achimaas aũt. hic ꝓpẽ describitur denunciario facti: quia achimaas ꝛelans pro dauid ꝛesiderabat victoriã suorũ nũciare. i Ioab impediebat dicẽs: Non eris nunci⁹ in hac die: k Sed nunciabis in alia. ſ. de alia victoria futura que magis placebit regi. sciebat enim ioab dauid de morte absalon turbari. ⁊ ideo nolebat istũ quẽ diligebat rumores istos portare. ꝓpter qõ misit aliũ. ſ. chusi. Sciendũ tamen qꝫ iste chusi non erat ille de q̃ dictũ est ca. precedẽti: qꝫ erat amicus ⁊ consiliarius dauid. tum quia tantus homo ad hoc non mitteretur sicut cursor. tum qz non fuerat in bello. sed fuit alius eiusdem nominis ⁊ de humili plebe. k Rursus autem achimaas ꝛc. quia omnib⁹ modis volebat currere ad dauid. ꝓpter eius importunitatẽ ꝓmisit hoc ioab: maxime qz credebat ꝓbabiliter qꝫ chusi preuenisset ⁊ mortẽ absalon nunciasset. l Si solus est bonus est nuncius in ore eius. illi enĩ qui reuertunt de prelio fugitiui nõ veniunt soli sed turmatim. victores aũt remanẽt: qz sunt intenti ad rapiendum spolia victoꝝ. ⁊ ideo ex ꝟ qꝫ erat solus ꝟ cõiecturauit dauid qꝫ erat euẽtus ꝓsperi nunci⁹. ⁊ eo modo mõ de alio ipsũ sequente. m Cõtemplor ait cursum prioris ꝛc.] iam enĩ erat ita ꝓpe qꝫ poterat ꝓsonã currentis discernere. Cetera patẽt vsq; ibi: n Vidi tumultũ magnũ. Aliqui libri habẽt: Tumultũ. ⁊ male. qz hebraica veritas ⁊ libri correcti habent Tumultũ. ⁊ accipitur hic vidi. ꝓ audiui sicut Exo. xix. Cunctus autem populus videbat voces. i. audiebat. q. d. tantus erat ibi tumult⁹ qꝫ ego non potui audire seu ꝓcipere q̃d eẽt factũ de absalon: sed mentiebatur ne regem offenderet. quia viderat ipsum mortuum. denunciauit tamen victoriam q̃ erat bonum nuncium. o Transi ait ⁊ sta hic. donec audiamus quid dicet cursor alius. p Judicauit enĩ pro te dominus hodie. tuos aduersarios debellando. q Fiant inquit sicut puer ꝛc.] p hoc intellexit rex absalon esse mortuũ. qz p talem modum loquendi mos alicui⁹ nunciabatur coiter. r Cõtristat⁹ itaqꝫ rex. hic vltimo ponit lamentatio filij. cũ dr. s Ascendit cenaculũ porte. i. solarium ut in loco sequestrato ab alijs fleret ⁊ plangeret filium suũ. d. t Fili mi absalon ꝛc. Plangebat enim mortẽ eius spiritualem. quia mortuus erat in peccato mortali actualiter ꝑsequendo patrẽ. ⁊ ꝓpter ꝟ verbum istud v Absalõ fili mi. ponit hic septies quãter in hoc ca. ⁊ bis in sequẽti. ꝓpẽ sex cõditiones pene gehẽne. qz ibi est pena dãni: ⁊ pena sensus: stridor dentium: ⁊ fletus: exteriores tenebre: ⁊ duratio sine fine.

Si vidisti quare nõ confodisti eum cum terra: ⁊ ego dedissem tibi decem argenti siclos ⁊ vnũ baltheum? Qui dixit ad ioab: Si appenderes in manib⁹ meis mille argenteos: nequaq̃ mitterem manũ meam in filium regis. Audientibus enĩ nobis ꝑcepit rex tibi ⁊ abisai ⁊ ethai dicens: Custodite mihi puerum absalon. Sed ⁊ si feci ssem ꝓtra animã meam audacter nequaq̃ hoc regem latere potuisset: ⁊ tu stares ex aduerso. Et ait ioab: Non sicut tu vis: sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo ioab tres lanceas in manu sua ⁊ infixit eas in corde absalon. Cũq; adhuc palpitaret berens in quercu: cucurrerũt decem iuuenes armigeri ioab: ⁊ percutientes interfecerũt eum. Cecinit aũt ioab buccina ⁊ retinuit populũ ne ꝑsequeret fugientẽ iam enim volẽs parcere multitudini. Et tulerũt absalon ⁊ ꝓiecerunt eũ in saltu in foueã grandem:] ⁊ cõportauerunt sup eum aceruũ lapidũ]magnũ nimis. Dis aũt israel fugit in tabernacula sua. Porro absalon erexerat sibi cũ adhuc viueret titulum qui est in valle regis. Dixerat enĩ: Nõ habeo filiũ: ⁊ hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitq; titulum nomine suo: ⁊ appellatur manus absalon vsq; ad hanc diem. Achimaas autem filius sadoch ait: Curram ⁊ nunciabo regi: quia iudicium fecerit ei deus de manu inimicoꝝ eius. Ad quem ioab dixit: Non eris nuncius in hac die: sed nũciabis in alia. Hodie nolo te nunciare. Filius enim regis est mortuus. Et ait ioab chusi: Vade ⁊ nuncia regi que vidisti. Adorauit chusi ioab ⁊ cucurrit. Rursus autem achimaas fili⁹ sadoch dixit ad ioab Quid ipedit si etiã ego curro post chusi? Dixitq; ei ioab: Quid vis currere fili mi? Veni huc. Nõ eris boni nuncij baiul⁹. Qui respondit: Quid enĩ si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo achimaas ꝑ viã cõpendij transiuit chusi. Dauid autem sedebat inter duas portas. Speculator vero qui erat in fastigio porte super murũ: eleuans oculos vidit hominẽ currentem solum: ⁊ exclamans indicauit regi. Dixitq; rex: Si solus est: bonus ẽ nuncius in ore eius. Properante autem illo ⁊ accedente ꝓpius vidit speculator hominem alterum currentẽ: ⁊ vociferãs in culmine ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitq; rex: Et iste bon⁹ est nuncius. Speculator autem contempl⁹ ait cursum prioris quasi cursum achimaas] filij sadoch. Et ait rex: Vir bonus est: ⁊ nuncium portans bonum venit. Clamãs autem achimaas dixit ad regem: Salue rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram ait: Benedictus dominꝰ deus tuus qui conclusit homines qui leuauerunt manus suas contra dominũ meũ regem Et ait rex: Est ne pax puero absalon? Dixitq; achimaas: Vidi tumultum magnum cũ mitteret ioab seruus tuus o rex me seruũ nescio aliud. Ad quẽ rex: transi ait: ⁊ sta hic. Cũq; ille trãsisset ⁊ staret: apparuit chusi. Et veniens ait: Bonũ apporto nũciũ dñe mi rex. Judicauit enim pro te dominus hodie de manu omniũ qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad chusi: Est ne pax puero absalõ? Cui respondens chusi: fiant inquit sicut puer inimici domini mei regis:] ⁊ vniuersi qui consurgũt aduersus eum in malũ. Contristatus itaq; rex ascendit cenaculum porte ⁊ fleuit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi absalon absalon fili mi: Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te: Absalon fili mi: fili mi absalon.

Moraliter exponendo absalon ꝓsequens dauid ⁊ viros eius tyrannum sigt simpliciū oppressorem, cuius caput abscidit quercus mūdi sublimia appetendo. Tribus lanceis configitur triplici cōcupiscentie assentiendo. in foueam ꝓicitur ad inferos descendendo.

Nunciatum est. Hic consequenter ostenditur ꝗliter dauid in regnum suum rediit, vbi ꝓmo describitur ipsi⁹ dauid cōsolatio, secundo consolati reuocatio ibi: Omnis quoq; ꝓpls. tertio reuocati reductio ibi: Miserūtq; ad regē. quarto reducentiū cōcertatio ibi: Omnis aūt ꝓpls iuda. Circa ꝓmū dr: Nunciatū est autem ioab. ab illis qui formidabāt redire ad domū regis ꝓpt eius luctū, vñ subditur:

b Et declinauit ꝓpls ⁊c.] ⁊ iō iminebat periculum ne ꝓpls indignatus cōtra dauid faceret sibi alium regem: qō aduertens ioab reprehendit eū acriter. d. c Cōfudisti hodie vultus ⁊c.] cum tamen deberes eos honorare ⁊ congaudere de victoria in qua exposuerunt se periculo ꝓ te. d Diligis odientes te. i. tu ostendis hoc per signum lugendo absalon aduersarium tuum. e Hūc igitur surge. de luctu. f Et ꝓcede. ad recipiēdū bellatores tuos honorifice. g Et alloquēs satisfac seruis tuis. ꝓmittendo eis honores ⁊ premia ꝓ victoria. h Juro eni tibi p dominū. quasi de recenta. Qd si nō exieris, ad satisfaciendū eis mō predicto. i He vnus quidem remānsurus ⁊c.] qz illi qui pugnauerūt ꝓ te cōtra absalon recedent a te ⁊ iūgent alijs ad faciendum regem supr totum ꝓpm: ⁊ tu remanebis solus ab omnib⁹ derelict⁹. k Surrexit ergo rex. de luctu acquiescens rationabili reprehensioni. l Et sedit in porta. in loco patenti ⁊ cōi. ut posset oēs venientes amicabiliter recipere ⁊ gratiose alloqui. ⁊ sic recollegit ꝓpm.

Nunciatū est xix aūt ioab ꝙ rex fleret ⁊ lugeret filiū suū: ⁊ versa est victoria in luctū ī die illa oi ꝓplo. Audiuit eni ꝓpls in die illa dicī: doletrex sup filio suo. Et declinauit ꝓpls in die illa ingredi ciuitatē] quō declinare solet ꝓpls versus ⁊ fugies de prelio. Porro rex operuit caput suū: ⁊ clamabat voce magna: Fili mi absalon: absalō fili mi. Ingressus ergo ioab ad regē in domū dixit: Cōfudisti hodie vultus omniū seruoꝝ tuoꝝ] qui saluā fecerūt animā tuā: ⁊ animā filioꝝ tuoꝝ ⁊ filiarū tuarū: ⁊ animā vxoꝝ tuarū ⁊ aiam cōcubinarū tuarū. Diligis odientes te: ⁊ odio habes diligentes te. Et ostendisti hodie quia non cures de ducibus tuis ⁊ seruis tuis: ⁊ vere cognoui modo: quia si absalon viueret ⁊ omnes nos occubuissem⁹: tunc placeret tibi. Nunc igitur surge ⁊ procede: ⁊ alloquēs satisfac seruis tuis. Juro eni tibi p dominū ꝙ si nō exieris ne vnus quidem remānsurus fit tecum nocte hac ⁊ pei⁹ erit hoc tibi: ꝙ omnia mala q̄ venerūt sup te ab adolescentia tua vsq; in presens. Surrexit ergo rex: ⁊ sedit in porta. Et oī populo nunciatū est ꝙ rex sederet in porta. Venitq; vniuersa multitudo coram rege: israel autem fugit in tabernacula sua. Omnis quoq; ꝓpls certabat in cunctis tribubus isr̄l dicēs. Rex liberauit nos de manu inimicorum nostroꝝ: ipse saluauit nos de manu philistinoꝝ: ⁊ nūc fugit de terra ꝓpter absalō. Absalon aūt quem vnxim⁹ sup nos: mortu⁹ est in bello. Vsq; quo ꝙ filetis: ⁊ non reducitis regem? Et consilium totius isr̄l venit ad regem. Rex ꝛo dauid misit ad sadoch ⁊ abiathar sacerdotes dicēs: Loquimini ad maiores natu iuda dicētes: Cur venitis nouissimi ad reducendū regem in domū suam: Sermo autem omnis isr̄l peuenerat ad regem in domo eius: qz dixerat rex: Hec dicetis ad ꝓpm: Fratres mei vos: os meum ⁊ caro mea vos. Quare nouissimi reducitis regem: Et amasē dicite Nōne os meum es ⁊ caro mea: Hec faciat mihi de⁹ ⁊ hec addat: si non magister militie fueris coā me omni tpe pro ioab. Et inclinauit cor omniū virorum iuda quasi viri vni⁹. Miserunt ad regem dicentes: Reuertere tu ⁊ omnes serui tui Et reuersus est rex. Et venit vsq; iordanē. Et omnis iuda venit vsq; in galgala ut occurreret regi ⁊ transduceret eum iordanem. Festinauit autem semei filius gera filij gemini de baburim: ⁊ descendit cum viris iuda in occursum regis dauid cum mille viris de beniamin: ⁊ siba puer de domo saul ⁊ quindecim filij eius ac viginti serui erant cum eo. Et irrumpentes iordanem ante regem transierunt vada ut transducerent domū regis ⁊ facerent iuxta iussionē eius. Semei autem filius gera ꝓstratus coā rege cū iam transisset iordanem dixit ad eū.

nes significata fuerunt sibi ista. quibus auditis rex misit ad viros iuda qui fuerant cū absalon. ut essent de primis ad ipsū reducendū. Ex hoc enim ꝙ erāt de tribu dauid erecūdabant apparere in cōspectu eius. qz plus sibi fauerant ꝙ extranei. ⁊ ideo dauid hoc aduertens mandauit ꝓcis ut venirent secure. qz paratus erat remittere. cui⁹ rationem tangit. t Os meum ⁊ caro mea vos. q. d. non possem vos odire. qz b esset ꝓtra me v Et amasē dicite. iste inter cēs plus precauerat ꝙ dauid. quia fuit princeps exercitus absalon. ut br̄ō. xvij. ca. cū tū eēt nepos dauid. ⁊ ideo ipsū specialiē nominauit. sicut ⁊ xps p⁹ resurrectione sua p angelum expresse dicens: Dicite discipulis suis ⁊ petro: Marci. xvj. quia ꝓpter xpi negationem nō fuisset ausus inter discipulos cōparere: nisi fuisset spāliter nominatus. x Hec faciat mihi deus ⁊c. i. maiora mala ꝙ sustinuerim i ꝓsecutiōe absalon. y Si nō mḡr militie fueris coā me omni tpe. p ioab. Aliqui libri habēt p⁹ ioab. i. ꝓ ioab. dictio eni hebraica q̄ ibi ponit aliqñ sigt. p. aliqñ sub. tū ē eadē sntia: qz dauid nō intendebat amouere ioab de suo officio: sꝙ iste suppleret vices ei⁹ ꝓpter ⁊ loco vbi videret expedire. z Et inclinauit cor oīuz virorum iuda. ad se p suum benignū mandatū. a Miserūtq; ad regem. Hic ꝓsequenter describit ipsius reuocati reductio vbi interponit benignitas dauid in semei obuiatiōe. secūdo ei⁹ ingēuitas in hereditatis miphiboseth diuisiōe. ibi: Miphiboseth q̄q;. tertio ei⁹ curialitas in berzellai licentiatiōe. ibi: Berzellai q̄q;. Circa ꝓmū dr: Miserūtq; ad regē. s. viri iuda. b Et ois iuda venit vsq; i gal. i. trib⁹ iuda. ut occurreret regi ⁊ traducēt eū iordanē. in nauib⁹ ad q̄ paratj ab ipsis. ut dicūt alij. Alij aūt dicūt ꝙ ista traductio intelligit ꝓ q̄ viri iuda trāsierūt iordanē añ regē i equis: ad explorandū. vbi aq̄ eēt bn̄ vadabilis. c Festi. aūt semei. ut apud dauid inueniret miam d Et irrūpt. iordanē. trāseūtes ad ripā oppositā in q̄ adhuc erat dauid ut sibi seruirēt in trāsitu. Cetera patēt vsq; ibi:

a Nūquid ꝓbis verbis non occidet semei. q. d. magnū malum esset si viu⁹ euaderet: qz incurrerat crimen lese maiestatis
b Cur efficimini mihi hodie in satham. quia si dauid eū statim occidi pmisisset. alij qui cum absalon fuerant in psequēdo dauid timuissent sibi. ⁊ illi qui nondū venerāt retrocessissent ⁊ forte aliqui qui iam venerāt occulte recessissent. ⁊ sic ei⁹ occisio potuisset esse occasio magne scissionis ⁊ magni mali ꝯ dauid. c Nō morieris iurauit ꝙ ei. Sz videt ꝙ dauid istud iramentū fregerit: qz iniunxit filio suo salomoni de morte ei⁹. ut habet. j. iij. li⁹. ij. ca. Dicendū ꝙ dauid nō iurauit nisi ꝙ nō moreret tunc ⁊ ꝓ illa causa tm. sed quia erat homo seditiosus monuit dauid filiū suū: ut ꝓ tra hoc poneret cautelam. d. Vir autē sapiens es ut scias q̄ facies ei. ut ibidem hr̄. ꝓt qō salomon inhibuit ei sub pena mortis ne exiret ir̄m preclusēdo sibi viam faciēdi colligatiōes. ⁊ ꝓt trāsgressionē hui⁹ ꝓcepti fuit mortuus. dauid etiā bene cogitabat ꝙ cautelā sibi impositā nō seruaret. ⁊ sic morte de nouo incurreret.
d Miphiboseth hic oñdit inequalitas dauid in hereditatis miphiboseth diuisiōe-cum dicit: Miphiboseth quoq filius saul. i. nepos. Alij libri habēt: Filius ionathan filij saul Sz veritas hebraica ⁊ libri correcti nō habent. Dauid enim nō fuit tunc recordat⁹ amicitie ionathan patrj miphiboseth. Si enī fuisset recordat⁹. medietatē hereditatis sue seruo suo nō tradidisset.
e Intonsa barba. in hebreo hr̄: Incōposita barba. qz illo tpe nō tondebāt barbā filij isr̄l. put hr̄ ś. r. ca. de nunciis dauid.
f Vestesq suas nō lauerat. in signū tristicie ꝓpter fugam dauid. Ex quo ꝓz vērū qō dictū est ś. xvj. ca. s. ꝙ siba seru⁹ suus falso diffamauerat eū apud dauid
Cetera patēt vsq ibi:
g Quid vltra loq̄ris. q. d. ꝓ nihilo. qz dictū meū non retractabo totaliter. retractauit tñ imparte. d.
b Tu ⁊ siba diuidite possessiones. iniuste cōcedēs seruo suo medietatem hereditatis sue. ꝓpter qō regnū ei⁹ fuit postea diuisū tpe roboam nepotis sui. put dictū fuit plen⁹ ś. j. li⁹. ij. ca. Hic aūt aduertendū quantū adulatores ⁊ detractores sūt periculosi pncipib⁹. quia dauid tam sanct⁹ ⁊ iust⁹ ꝑbis fuit adulatorj ⁊ detractoris. ut ꝓz ꝑ dictū fuit ita capt⁹ ⁊ inuolut⁹ ꝙ hereditatē miphiboseth dñi sui ei cōcessit in absentia miphiboseth. ⁊ eo nō audito. ⁊ qō prius est postq audiuit miphiboseth se vere excusantē. ut ꝓz ꝓ predicta nō retractauit dictū suū iniustū totaliter. sed seruū suū pessimū fecit equalē dño quē tñ vebuisset suspnere. ꝓpē falsam accusationē dñi sui de crimine lese maiestatis. i Bercellai q̄. Hic ꝓter ostēditur gratitudo dauid erga bercellai qui sibi necessaria ꝓ pte ministrauerat. ut ꝓz ex predictis. ⁊ eū vsq ad iordanē cōduxerat cui dauid obtulit p̄mia ⁊ honores si vellet ire ir̄m secū. ꝯ excusauit se. ꝓpē senectutē. d.
k Quot sūt dies ānorū vite mee. q. d. temp⁹ est ꝙ ego cogitē de morte: nō de honorib⁹ aut vanitatibus. qō est ꝓtra senes se ingerētes curijs magnatoꝝ: misit tñ filium suū cū dauid. d.
l Est aūt ſuus tu⁹ chamaā. ita ꝙ vetet scribi p. m. i medio ⁊ in fine.
m Ipse vadat tecū. ipse ē eni iuuenis ⁊ poterit addiscere ea q̄ sūt virtutis ⁊ honoris. Notandū est ꝯ in curia dauid erāt cātores ⁊ cātatrices instrumētis ⁊ vocib⁹ būanis. talibus enī licitū ē vti moderate. qz sicut mēbra corporj indigēt q̄ete ⁊ recreatione. ita ⁊ vires aīales: ad qō multū facit melodia.
n Et osculat⁹ est rex bercellai. in signū magne amicitie.
o Et benedixit ei. impcans ei bona vite pſentis ⁊ future.
p Dis aūt ꝓbis. Supra posita est ipsius regis reductio. hic consequenter post interpositionem predictorum describitur reducentiū cōcertatio. cuius causa exprimitur cum dicitur: Omnis autē pl⁹s iuda trāsduxerat regem iordanem fluuiū modo ś. dicto.
q Et media tm̄ pars affuerat de populo isrāel. ⁊ ideo in hoc reputabant se honorātos. tum quia plures erant. tum quia primo nuncios miserant ad dauid ꝓ eius reuersione. ut predictum est: propter quod dixerunt regi:

Ne reputes mihi dñe mi iniq̄tatē: neq̄ memineris iniuriarum fui tui in die qua egressus es dñe mi rex de ir̄m: neq̄ ponas rex in corde tuo. Agnosco enim seruus tuus peccatū meū: ⁊ idcirco hodie primus veni de omni domo ioseph: descendiq̄ in occursum dñi mei regis. Respondens Joabisai filius saruie dixit: Nūquid pro his verbis non occidetur semei qui maledixit christo dñi: Et ait dauid: Quid mihi ⁊ vobis filij saruie: Cur efficimini mihi hodie in satham: Ergo ne hodie interficietur vir in isrāel: An ignoro hodie me factū regem sup isr̄l: Et ait rex semei: Non morieris. Jurauitq̄ ei: Miphiboseth quoq filius saul descendit in occursum regis illotis pedib⁹ ⁊ intonsa barba: vestesq suas non lauerat a die qua egressus fuerat rex vsq ad diem reuersionis eius in pace. Cūq occurrisset regi: dixit ei rex: Quare non venisti mecū miphiboseth: Et respondens ait: Dñe mi rex seruus meus cōtemplit me. Dixiq ei ego famulus tuus ut sternerem mihi asinum: ⁊ descendens abirem cum rege. Claud⁹ enim sum seruus tuus. Insuper ⁊ accusauit me seruū tuum ad te dominū meū regem. Tu aūt domine mi rex sicut angelus dei es: fac qō placitū est tibi. Neq̄ enim fuit dom⁹ patris mei nisi morti obnoxia dño meo regi: tu autem posuisti me seruū tuū inter cōuiuas mense tue. Quid ergo habeo iuste querele: aut quid possum vltra vociferari ad regem: Ait ergo ei rex: Quid vltra loqueris: Fixum est quod locutus sum. Tu ⁊ siba diuidite possessiones. Respondit q̄ miphiboseth regi. Etiam cūcta accipiat postq̄ reuersus est dominus meus rex pacifice in domū suā. Berçellai quoq galaadites senex valde descendēs de rogelim trāsduxit regem iordanem paratus etiā vltra fluuium prosequi eum. Erat aūt berçellai galaadites senex valde id est octogenarius: ⁊ ipse prebuit alimēta regi cum moraret in castris. Fuit quippe vir diues nimis. Dixit itaq̄ rex ad berçellai: Veni mecū: ut requiescas securus in ir̄m. Et ait berçellai ad regem: Quot sunt dies annorū vite mee ut ascendam cū rege in hierusalem: Octogenarius sum hodie. Nūquid vigēt sensus mei ad discernendū suaue aut amarū: aut delectare potest seruū tuum cibus aut pot⁹: uel audire possum vltra vocem cantorū atq̄ cantatricū: Quare seruus tuus sit oneri domino meo regi: Paululum procedā famulus tuus ab iordane tecū. Non indigeo hac vicissitudine sed obsecro ut reuertar seru⁹ tu⁹ ⁊ moriar in ciuitate mea ⁊ sepeliar iuxta sepulchrum patrj mei ⁊ matris mee. Est aūt seru⁹ tu⁹ chamaam: ipse vadat tecū domine mi rex: ⁊ fac ei quicqd bonū tibi videtur. Dixit itaq̄ ei rex: Mecum transeat chamaā: ⁊ ego faciam ei quicquid tibi placuerit: ⁊ omne qō petieris a me impetrabis. Cūq trāsisset vniuersus populus ⁊ rex iordanem: restitit: ⁊ osculat⁹ est rex berçellai: ⁊ benedixit ei: ⁊ ille reuersus est in locum suū. Transiuit ergo rex in galgalam: ⁊ chamaā cū eo. Omnis aūt populus iuda transduxerat regem: ⁊ media tm̄ pars affuerat de populo isrāel.

a Quare te furati sunt ⁊c̄. q. d. in clanculo factum est anteq̄ ve-
niremus in contemptū nostrū. b Et respondit omnis vir iuda.
superve. c Quia mihi ꝓpior est rex. i. ve tribu ⁊ cognatiōe mea.
d Decē ptibus ego maior sum. q. d. licz non sit ve tribu nostra. tñ
multo plus valemus sibi in subsidium tpale. ⁊ adiutoriū cōtra ad-
uersarios. e Durius autem responderūt viri iuda. tum quia erāt viri bellicosi ⁊ animosi. tum quia erant homines ve tribu regia. exquo p̄ alijs in superbiam erigebant.

f Cap. xx.

Iṫaq̄ oēs viri isrl̄ cōcurrētes ad regem: dixerūt ei: Quare[c] te furati sunt fratres nostri viri iuda: ⁊ transduxerūt regē ⁊ domū ei⁹ iordanē: oēsq̄ viros da-
uid cum eo: Et[b] rñdit oīs vir iu-
da ad viros isrl̄: Quia[c] mihi ꝓ-
pior est rex. Cur iracceris sup hac re: Nūquid comedim⁹ ali-
qd ex rege: aut munera nobis data sūt: Et rñdit viri isrl̄ ad vi-
ros iuda ⁊ ait: Decē[d] ptib⁹ ma-
ior ego sum apud regē: magisq̄ ad me pertinet dauid q̄ ad te. Cur fecisti mihi iniuriā: ⁊ non mihi nūciatū est prior ut redu-
cerē regē meū: Duri[e] aūt rñde-
rūt viri iuda viris isrl̄. xx

Lecidit[f] quoq̄ ut ibi esset vir[g] belial noie[h] se-
ba filⁱ bochri vir[i] ge-
mine[j] ⁊ecinit[k] buccina: ⁊ ait: Nō[m] est nobis ps i dauid neq̄ hereditas in filio isai. Reuertere
itabernacula tua isrl̄. Et[n] sepa-
rat⁹ ē oīs isrl̄ a dauid secutusq̄ est seba filiū bochri: viri aūt iu-
da adheserūt regi suo a iordane vsq̄ irl̄m. Cūq̄[o] venisset rex in domū suā in irl̄m: tulit ⁊ecē mu-
lieres cōcubinas quas vereliq̄-
rat ad custodiēdā domū: ⁊ tra-
didit eas in custodiā alimenta eis prebēs. Et nō est ingressus ad eas sed erant clause vsq̄ in diem mortis sue in[p] viduitate viuentes. Dixit[q] aūt rex amase:

Cōuoca michi oēs viros iuda in diem tertiū: ⁊ tu adesto pre-
sens. Abijt ergo amasa ut con-
uocaret iudā ⁊ morat⁹ est extra palaciū q̄ ei ꝓstituerat rex. Dixit aūt dauid ad abisai: Nunc ma-
gis afflicturus est nos seba fil⁹ bochri q̄ absalon. Tolle[r] ergo seruos dñi tui ⁊ psequere eū ne forte inueniat ciuitates muni-
tas: ⁊ effugiat nos. Egressi sūt ergo cum eo viri ioab celethi q̄ ⁊ felethi: ⁊ omnes robusti ex-
ierūt ve hierusalem ad psequē-
dum seba filium bochri. Cūq̄[s] illi essent iuxta lapidem gran-
dem qui est in gabaon: amasa veniens ocurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui: ⁊ vesu-
per accinctus gladio vependen-
te vsq̄ ad ilia in vagina qui[t] fa-
bricatus leui motu egredi pote-
rat ⁊ percutere. ⌋ Dixit itaq̄ io-
ab ad amasam. Salue mi fra-
ter. Et tenuit manu vextra mē-
tum amase quasi osculans eū. Porro[v] amasa non obseruauit gladium quem habebat ioab. Qui percussit eum in latere: ⁊ effudit intestina eius in terram ⁊ mortu⁹ est: nec secundū vul-
nus apposuit. Joab autem ⁊ abisai frater eius psecuti sūt se-
ba filiū bochri. Interea q̄dam viri cū stetissent iuxta cadauer amase ve socijs ioab dixerunt:

Lecidit quoq̄. Postq̄ vescri-
pta. est punitio dauid ratione homicidij vrie. ⁊ ratione adulterij cum versabee: hic con-
sequenter ponitur eiusdē punitio ratione ꝑditionis: quia viam occidit ꝑditorie. ut patet ex ꝭ. dictis. xj. ca. ⁊ ve hoc pu-
nitur hic ꝓ rebellionem populi contra ipsum ad instinctum seba filij bo-
chri. Circa q̄ sic ꝓcedi-
tur. quia primo vescribi-
tur huius rebellionis ori-
tus. secundo punitionis modus. ibi: Dixit autem rex amase. Prima in du-
as. in partem principalē ⁊ incidentalem. secūda ibi: Cūq̄ venisset rex. Circa primū dicitur: Accidit quoq̄ ut esset ibi. s. in contentione alia-
rum tribuum contra tri-
bum iuda. g Vir be-
lial. i. absq̄ iugo disci-
pline ⁊ legis diuine. h Homine seba. ⁊ sic vebet scribi vbiq̄ per. e. i Vir gemineus. i. ve stir-
pe gemini. ⁊ sic patet q̄ erat ve cognatione saul ꝓter quod odiebat da-
uid ꝓter translationem regni ve domo saul ad ipsum. ⁊ ideo videns po-
pulum dispositum ad re-
bellandum ipsi dauid.

Lecidit quoq̄ ut ibi esset vir[g] belial noie[h] se-
ba filⁱ bochri vir[i] ge-
mine[j] ⁊ecinit[k] buccina: ⁊ ait: Nō[m] est nobis ps i dauid neq̄ hereditas in filio isai. Reuertere
itabernacula tua isrl̄. Et[n] sepa-
rat⁹ ē oīs isrl̄ a dauid secutusq̄ est seba filiū bochri: viri aūt iu-
da adheserūt regi suo a iordane vsq̄ irl̄m. Cūq̄[o] venisset rex in domū suā in irl̄m: tulit ⁊ecē mu-
lieres cōcubinas quas vereliq̄-
rat ad custodiēdā domū: ⁊ tra-
didit eas in custodiā alimenta eis prebēs. Et nō est ingressus ad eas sed erant clause vsq̄ in diem mortis sue in[p] viduitate viuentes. Dixit[q] aūt rex amase:

Cōuoca michi oēs viros iuda in diem tertiū: ⁊ tu adesto pre-
sens. Abijt ergo amasa ut con-
uocaret iudā ⁊ morat⁹ est extra palaciū q̄ ei ꝓstituerat rex. Dixit aūt dauid ad abisai: Nunc ma-
gis afflicturus est nos seba fil⁹ bochri q̄ absalon. Tolle[r] ergo seruos dñi tui ⁊ psequere eū ne forte inueniat ciuitates muni-
tas: ⁊ effugiat nos. Egressi sūt ergo cum eo viri ioab celethi q̄ ⁊ felethi: ⁊ omnes robusti ex-
ierūt ve hierusalem ad psequē-
dum seba filium bochri. Cūq̄[s] illi essent iuxta lapidem gran-
dem qui est in gabaon: amasa veniens ocurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui: ⁊ vesu-
per accinctus gladio vependen-
te vsq̄ ad ilia in vagina qui[t] fa-
bricatus leui motu egredi pote-
rat ⁊ percutere. ⌋ Dixit itaq̄ io-
ab ad amasam. Salue mi fra-
ter. Et tenuit manu vextra mē-
tum amase quasi osculans eū. Porro[v] amasa non obseruauit gladium quem habebat ioab. Qui percussit eum in latere: ⁊ effudit intestina eius in terram ⁊ mortu⁹ est: nec secundū vul-
nus apposuit. Joab autem ⁊ abisai frater eius psecuti sūt se-
ba filiū bochri. Interea q̄dam viri cū stetissent iuxta cadauer amase ve socijs ioab dixerunt:

k Cecinit buccina. ut ex repentino sonitu oēs tacerent. ⁊ sic vare-
ē maior audiētia. l Et ait. voce magna. m Nō est nobis
pars in dauid. q. d. exquo ꝓtēpsit nos. nos velem⁹ eū dimittere ⁊
aliū regē eligere. n Et separat⁹ est oīs isrl̄a dauid. ad temp⁹ ut
sic dauid ve proditiōe ꝓtra vriā puniret. ⁊ seba ꝓp̄ suā malitiā oc-
cideret. o Cūq̄ venisset rex. hec ē ps incidētalis: q̄ dauid ve-
niēs in irl̄m reppit se esse fedatū in vrorib⁹ suis p̄ absalon. ut dictū
est ꝭ. xvj. ca. ⁊ ideo reclusit eas. puidēs eis ve victu ⁊ vestitu. dupli-
ci ratiōe. primo q̄ ꝓbitet Leuit. xx. Turpitudinē nurus tue non
discoopies. licz aūt iste mulieres nō fuerint vxores absalon filij da-
uid ꝑm veritatē: fuerāt tñ ꝑm apparentiā ꝓp̄ cōcubitū carnalē. ⁊
ideo nō erat vecēs q̄ dauid vltra ad eas accederet: nec etiā aliquis
alius: ⁊ ideo fecit eas recludi. secūdo q̄ si viderent in publico re-
memorarent factū absalon: q̄ in vituperiū dauid redūdabat. p
In viduitate viuētes. ex hoc ꝓz q̄ predictū est. s. eas fuisse vxores
dauid. Aliter nō dicerent hic viuere in viduitate. Ista tamen vi-
duitas intelligitur q̄tum ad separationē thori: nō q̄tū ad mortē
mariti: quia dauid adhuc viuebat. Absalon aūt nunq̄ fuit earum
maritus: quia nullus poterat accipere vxorē patris. maxime eo vi-

q Dixit autem rex. Hic ꝓnter vescribit punitio facte
ve rebelliōis cōmotiōe. vbi primo vescribit ipsius insecutio. se-
cundo eius occisio. ibi: Generūt itaq̄. tertio repetit regni da-
uid ordinatio. ibi: Fuit ergo ioab. Prima in duas. in partem
principalem ⁊ incidentalem. secūda ibi: Cūq̄ illi essent. Circa
primū sciendū q̄ dauid habebat bel-
latores ex trib⁹ pti
bus. vna erat trib⁹
iuda q̄ sibi adhese-
rat. ut dictū est: ⁊
cōgregationē isto-
rū cōmisit amase.
q̄ erat ꝓnceps mi-
litie illius trib⁹. q̄
licz ioab esset sup
totū exercitū gene
raliē. tñ in q̄libet
tribu erat vn⁹ ꝓn-
ceps militie specia-
liter. ⁊ iō cōgrega
tionē militie trib⁹
iuda meli⁹ poterat
facē amasa q̄ ali-
us. Alia ps erat
bellatorū q̄ erāt ve
domo dauid tāq̄
famuli ei⁹. ⁊ stipē-
diarij speciales. ⁊
istos cōmendauit
abisai. d. r Tol
le g̃ seruos dñi tui
⁊c̄. ⌋ q̄ ve facili
nō posset ibi capi.
Tertia ps erat bel
latorū ve diuersis
tribub⁹ isrl̄. q̄ licz
multitudo cuiuslib
tet tribus recel-
lisset a dauid exce-
pta tribu iuda. tñ
ve q̄libet tribu erāt
viri bellatores ro-
busti q̄ cōiuncti fu
erāt ipsi dauid a
tpe q̄ fugit a facie
saul. ut hī. j. Para-
lip. xij. ca. ⁊ isti vo
lebāt iuuare ipsum
dauid: ⁊ ad vos ꝓgregādos exiue-
rat ioab: q̄ erat
difficilⁱ negociū:
ꝓp̄ q̄ dū in eius ab-
sentia dū esset dicto mō occupat⁹. ⁊ piculū esset. in mora ꝑse-
quēdi seba. dauid cōmisit abisai bellatores ve domo sua q̄ erāt
assueti exire cū ioab ⁊ obedire ei. verūtñ ioab ⁊ abisai cū suis
societatib⁹ cōuenerūt in vnū sicut erat cōdictū. ⁊ ꝑm ista pz
lrā. s Cūq̄ illi essent. Hec est ps incidētalis in qua agit
ve interfectiōe amase q̄ occurrit ioab i victa insecutiōe seba.
t Qui fabricat⁹ leui motu ⁊c̄. ⌋ in hebreo habet: Et exijt ⁊
cecidit. q̄d exponens Ra. Sa. d. q̄ ioab a ꝓposito sic disposuit
ut caderet ad terram ve vagina ut sic amasa crederet q̄ ioab
leuaret ve terra ad reponendū in vagina: ⁊ non ad percutien-
dum ipsum. ideo subditur: v Porro amasa non obserua-
uit. i. non se obseruauit a percussione gladij: ⁊ interfecit eum ꝓ-
ditorie sub signo pacis ⁊ amicitie. d. Salue mi frat̄. erat enī
ei⁹ cognat⁹ german⁹ q̄ erāt ve duab⁹ sororib⁹. ut pz ex ꝭ dictis
xvij. ca. ⁊ ideo vocauit eum fratrem. Occidit autem eū ex in-
uidia timens ne ei equaret quia dauid ei iurauerat. Hoc fa-
ciat mihi deus ⁊ hoc addat. si non magister militie fueris co-
ram me omni tempore pro ioab. ut dictū est ca. precedēti. ꝓp̄
q̄ aliq̄ ve amicis ioab videtes eū mortuū dixerūt insultādo

a Ecce qui esse voluit ꝓ ioab comes dauid. q. d. ꝓpter suam ambitionē reportauit mortem. Cetera patent vsq; ibi: b Porro ille transierat. s. seba filiꝰ bochri. c Per omnes tribus israel sollicitando eas ut constituerent eum regem. d Vsq; in abelam. nomen est ciuitatꝭ fortis ⁊ munite. e Et in bethmacha. nomen est territoriꝭ in quo ciuitas illa ẽ sita. f Oẽsq; electi cõgre. fue. ad eum. istud exponitur dupliciter. vno modo q; fuissent ꝯgregati ad seba filium bochri. alio modo q; essẽt ꝯgregati ad ioab: vtrũ qualiter eorũq; accipiatur li omnes accipit ꝓ multis. quia multi ꝯgregati sũt ⁊ ad istum ⁊ ad alium: vtrũ videtur q; fortior ps congregata fuerit ad ioab: quia seba obsessus nõ audebat exire. g Venerunt itaq;. hic cõsequẽter describit ipsius seba occisio q; ciuitas obsessa erat in periculo destructionis. qõ notatur cũ dicitur: Omnis autẽ turba que erat cũ ioab moliebatur destruere muros. Et b exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite audite: dicite i ioab: appropinqua huc ⁊ loqr tecum: Qui cum accessisset ad eam: ait illi: Tu es ioab: Et ille respõdit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancille tue. Qui respõdit: Audio. Rursumq; illa: sermo k inquit dicebatur in veteri prouerbio. Qui l interrogant interrogẽt in abela ⁊ sic ꝓficiebãt. Nõne ego sum que respondeo veritatem in israel: ⁊ m tu queris subuertere ciuitatem: ⁊ n euertere matrem in israel? Quare precipitas hereditatem dñi? Respondensq; ioab ait: Absit o absit hoc a me: non precipito neq; demolior. Non se sic habet res. Sed p homo de monte ephraim seba filius bochri cognomine: leuauit manum suam cõtra regem dauid. Tradite illum solum: ⁊ recedemus a ciuitate. Et ait mulier ad ioab: Ecce caput eius mittetur ad te ꝑ murum. Ingressa q est ergo ad omnem populum: ⁊ r locuta est eis sapienter. Qui abscisũ caput sebe filij bochri ꝓiecerunt ad ioab. Et ille cecinit tuba: ⁊ recessit ab vrbe vnusquisq; in tabernacula sua. Ioab aũt reuersus est in ierm ad regem. Fuit s ergo ioab sup omnẽ exercitum israel. banaias aũt filius ioiade sup cerethеos ⁊ felethеos: adurã t ño sup tributa. Porro iosaphat filius abiluda a commentarijs. Seba autẽ scriba: sadoch ño ⁊ abiathar sacerdotes: hirã u aũt hiraites erat sacerdos x dauid. XXI Acta y est quoq; fames ꝓpter saul ⁊ domum sanguinum eo quod occidisset gabaonitas. z Et vocauit eos. Dixitq; ad eos: Antequam assumam quod meum est: quid vultis ut faciam vobis? Et benedicetis hereditati dñi? Dixerunt ei: Non habemus nobis quicquam petere a rege: nisi ut de filijs eius septem tradantur nobis: ut suspendamus eos dño in gabaa saul electi dñi. Dixitq; rex: Ego tradam. a Misertus autem rex miphiboseth filio ionathe filij saul propter iusiurandum dñi quod fuerat inter illos: tulit quinq; filios micholi filie saul quos enixa est adriele filio berzellai molathite: et dedit eos in manus gabaonitarum. Qui suspenderunt eos in monte coram dño: et ceciderunt simul septem. Occisi autem sunt in diebus messis primis: incipientibus metere hordeum. b Tulit autem respha filia aia pellem cilicinam: et extendit eam sibi in petra a principio messis donec stillarent aque de celo super eos: et non permisit volatilia celi requiescere super eos die: nec bestias agri per noctes. c Et nunciatum est dauid quod fecisset respha filia aia concubina saul. Abiitq; dauid et tulit ossa saul et ossa ionathe filij eius a viris iabes galaad: qui furati fuerant ea de platea bethsan: vbi suspenderant ea philisthiim cum interfecissent saul in gelboe. Et asportauit inde ossa saul et ossa ionathe filij eius: et ossa eorum qui suspensi fuerant. d Et sepelierunt ossa saul et ionathe filij eius in terra beniamin in sepulchro cis in sepulchro cis patris eius: et fecerunt omnia que mandauerat rex. Postquam autem placatus est deus terre: post hec. e Congregauit autem philisthiim rursum pugnare contra israel: et descendit dauid et serui eius cum eo: et pugnabant contra philisthiim. Et defecit dauid. f Et ysbibenob qui de stirpe fuerat gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et vestitus erat gladio nouo: cogitauit percutere dauid. g Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. h Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. i Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. k Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. l Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. m Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. n Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. o Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. p Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. q Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. r Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. s Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. t Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. u Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. v Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. w Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. x Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel. y Et factum est post hec: et percussit iesbi de nobe filius arapha qui erat de stirpe gigantum: et pondus lancee eius trecentorum siclorum auri: et ipse accinctus erat gladio nouo: et cogitauit percutere dauid. z Et auxiliatus est ei abisai filius sarue: et percussit philisthеum et interfecit eum. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Non egredieris amplius nobiscum in prelium: ne extinguas lucernam israel.

Facta est ꝯ fames. s. in terra ysrl. a In diebus dauid. eo ꝙ negligens fuerat ꝛc iusticia fienda modo ꝑdicto. b Trib⁹ annis iugiter. i. cõtinue se habẽtib⁹. c Et ꝓsuluit dauid oraculũ dñi. dicit Ra. Sa. ꝙ primo anno nõ ꝓsuluit eo ꝙ credidit ꝙ sterilitas terre ꝓtigisset ex cursu nãli tpis. secũdo anno credidit ꝙ cõtigisset ꝓpter idolum michꝛ: quod adhuc erat in tribu dan. ut dicit Ra. Sa. ꝓpter quod illud idolum ꝛestruxit. sed qz sterilitas terre ꝑr hoc non cessauit: tunc consuluit dominũ ꝛe causa sterilitatꝭ, secũdo ponitur reuelatio ꝓccati, ꝓꝛ quod dicta sterilitas acciderat. cum dicitur: d Dixitq; dominus ꝓpter saul ⁊ domũ eius sanguinũ. domus saul vocat domus sanguinũ. i. digna sanguinis sui effusione. e Vocatis ergo gabaonitis. hic consequenter ponitur vindicatio delicti. circa quod primo ꝛescribitur pene taxatio. secundo executio. ibi: Tulit itaq; rex. tertio mortuorum tumulatio. ibi: Et nunciata sunt. Circa primũ dicitur: f Porro gabaonite non erant de filijs ⁊c.] hoc introducitur duplici ꝛe causa. vna est ut sciretur ꝓpter quam causam reseruati fuerant a filijs ysrael ceteris interfectis: que notatur cum dicit: g Filij quippe ysrael iurauerant eis. s. ꝙ non interficerent. vñ aliqui libri sic habẽt Ne primerent eos. Sed non est in hebreo nec in libris correctis. subintelligitur tñ. ꝓpter quod aliquis posuit ꝑ modũ glose. ⁊ postea insertum est textui ꝑ imperitiam scriptoꝝ. iuramentũ autem factum gabaonitis ⁊ modus obligatiõis plene habetur Josue. ix. ca. Alia causa est. ut dicit Ra. Sa. qz si gabaonite fuissent de filijs ysrael fuissent magis misericordes ⁊ indulsissent factũ saulis cõtra eos: sicut indulserãt sacerdotes qui remanserãt post mortem abimelech ⁊ aliorum qui fuerunt interfecti cum eo. ut habetur ꝝ. j. libro. xxij. ca. ⁊ sic populus non fuisset fame punit⁹. h Et voluit saul ⁊c] Dicũt aliq ꝙ nõ interfecit gabaonitas. ꝗ qz interfecit sacerdotes. ut dictũ est: ⁊ gabaonite habebãt ab eis victum ⁊ vestitũ eo ꝙ seruiebant eis portando ligna ⁊ aquas ad locum cultus diuini: put determinatum fuerat ꝑ iosue ⁊ principes ysrael. ut habetur Josue. ix. ꝓꝛ quod loquitur scriptura ac si saul interfecisset gabaonitas. qz ille quodãmodo dicitur hominem interficere qui aufert sibi victũ. Sed littera non concordat huic expositioni. quia dicitur: Voluit eos percutere zelo quasi ꝑ filijs ysrael ⁊ iuda. saul autem non interfecit sacerdotes hoc zelo. sed quia viderant panes ⁊ gladiũ ipsi dauid. ut habetur ꝝ. libro. j. xxij. ca. ⁊ ideo dicunt alij ꝙ iste zelus intelligitur. quia saul cupiens possessiones gabaonitarum eo ꝙ erant in tribu beniamin. ⁊ occupabãt vnam ciuitatem notabilem. dicebat ꝙ melius esset ⁊ deo acceptius ꝙ filij ysrael ipsimet aquas ⁊ ligna ministrarent in loco diuini cultus. ⁊ illi relinquerentur. ꝑ hoc pallians cupiditatem suã. Sz hoc nõ est verisimile. qz illa comportatio aquarum ⁊ lignorum fuit gabaonitis imposita tanq; seruitus ⁊ mors ciuilis. ꝓout dictum fuit Josue. ix. ca. ⁊ ideo non erat ꝓ filijs ysrl: sed contra ipsos banc seruitutem ad eos transferre. ꝓpter quod dicunt alij ꝙ saul motus cupiditate predicta dicebat ꝙ iosue ⁊ principes tribuum male fecerant dimittendo gabaonitas. quia ꝑtem hereditatis ysrael occupabant: ⁊ ꝙ debebat hoc corrigere cum esset tante potestatis ⁊ maioꝛ in regimine populi q̃ iosue ⁊ principes tribuum qui non habuerunt regiam potestatem. i Quod erit vestri piaculum. i. emenda vbis sufficiens. k Vt benedicatis hereditati domini. i. ut deus placatus emenda vobis sufficiẽti benedicat terre ysrael dando pluuiam ad terre fecundationem. l Non est nobis super auro ⁊c.] Erant enim pauperes. ⁊ ideo verisimile est ꝙ dauid eis obtulerit primo emendã pecuniariã: sed ipsi renuerũt dicentes: m Virum qui attriuit nos ⁊ oppressit inique ita ⁊c.] ita ꝙ primo petierunt occisionem omniũ q̃ erãt de domo saul. sed quia dauid eis suggessit ꝙ nimis petebant. fuerũt finaliter cõtenti de septem viris. n Vt crucifigamus eos domino. i. ad declarationem iusticie diuine. o Et ait rex ego dabo. tum quia sciebat voluntatẽ domini ꝙ factũ saulis puniretur: ut patet ex predictis. tum quia magis erat cõdescendendum toti populo qui affligebat fame quousq; hoc factum vindicaret. p Tulit itaq; hic ponitur pene taxate executio. cum dicitur: Tulit itaq; rex duos filios respha filie abia quos peperit saul armoni ⁊c.] Dicit Ra. Sa. ꝙ isti duo specialiter nominãtur. quia fuerunt in occisione sacerdotum cum dicit. q Et quinq; filios michol filie saul quos genuerat ⁊c. isti fuerunt filij merob sororis michol naturales sed michol eos nutriuit ⁊ adoptauit postea eo ꝙ non habebat filios naturales. ideo dicuntur eius filij. ⁊ sm hoc dicitur eos genuisse badrieli: non quia fuerit eius vxor sed merob soror eius. ut habetur supra. j. libro. xviij. ca. r Qui crucifixerunt eos in monte. id est in loco patenti. s Coram domino. id est ad declarationem diuine iusticie. t Tollens autem respha filia abia cilicium substrauit sibi ⁊c. quia corpora illa dimissa fuerunt in patibulis: voluit ea seruare intacta ab auibus ⁊ feris. ideo parauit sibi locum iuxta ea: nec tamen erat sola: quia non posset sic custodire: quia aliquando oportebat eam dormire. tamen sola nominatur quia erat principalis in hoc facto. sed videtur ꝙ dauid fecerit contra legem Deut. xxj. vbi precipitur ꝙ adiudicatus morti ⁊ appensus in patibulo ꝛeponatur eadem die ⁊ sepeliatur. Dicendum ꝙ illud erat fiendum de cõmuni lege. Sed in hoc facto fuit principaliter reuelatum ipsi nathan ꝓphete ⁊ per nathan renunciatum dauid ꝙ voluntas dei erat ꝙ remanerent in patibulis donec ostenderetur signum ꝓpitiationis diuine ꝑ dationem pluuie. quia dicta sterilitas ꝑ siccitatẽ contigerat. ⁊ ideo subditur: v Donec stillaret aqua. madefaciens terram. super eos de celo ⁊c. Nominantur isti suspensi specialiter. quia descensus pluuie erat signum ꝙ tunc deberent dari sepulture. Rabbi Sa. assignat etiam aliam causam more ipsorum in patibulo: quia erant iuxta viam cõmunem in qua multi gentiles transibant. ⁊ cum peterent quales homines fuissent: respondebatur eis: de genere regio: ⁊ cum quererent vltra causam suspensionis: respondebatur eis ꝙ hoc erat ꝓpter occisionem gabaonitarum qui de gentilitate conuersi fuerant ad iudaismũ: quia ꝑ iosue fuit ista cõuersio. ut dictũ fuit Josue. ix. ca. ꝙ hoc multi gentiles mouebant ad hoc ꝙ transirent ad fidẽ ⁊ ritũ iudeoꝝ.

in diebus [o] dauid tribus [b] annis iugiter. Et [c] cõsuluit dauid oraculũ dñi. Dixitq; [b] dñs: Propt saul ⁊ domũ eius sanguinũ: qz occidit gabaonitas. Vocatis [e] ergo gabaonitis rex: dixit ad eos. Porro [f] gabaonite nõ erãt de filijs ysrl: sed reliqe amorreorũ.] Filij [g] quippe ysrl iurauerãt eis: ⁊ [b] voluit saul ꝑcutere eos zelo quasi ꝑ filijs ysrl ⁊ iuda.] Dixit ergo dauid ad gabaonitas: Quid faciam vobis: ⁊ qõ erit [i] vestr piaculũ ut [k] bñdicatꝭ hereditati dñi: Dixerũtq; ei gabaonite: Nõ [l] est nobis sup argento ⁊ auro q̃lio:] sed ꝓ saul ⁊ ꝓ domũ ei⁹ neq; volum⁹ ut interficiat hõ de ysrl. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciã vobis: Qui dixer̃t regi: Virũ [m] q̃ attriuit nos ⁊ oppressit inique ita velere debemus:] ut nec vn⁹ quidem residuus sit de stirpe ei⁹ in cunctis finibus ysrael. Dent nobis septẽ viri de filijs ei⁹ ut [n] crucifigam⁹ eos dño in gabaa saul quondã electi dñi. Et [o] ait rex: Ego dabo. Pepercitq; rex miphiboseth filio ionathe filij saul, ꝓpter iusiurandũ quod fuit inter dauid ⁊ ionathan filium saul. Tulit [p] itaq; rex duos filios respha filie abia: quos peperit saul armoni ⁊ miphiboseth] ⁊ [q] q̃q; filios michol filie saul q̃s genuerat badrieli filio berzel lai q̃ fuit de molathi: ⁊ dedit eos in manus gabaonitaꝝ: q̃ crucifixerũt [r] eos in monte coꝛã [s] dño. Et ceciderũt hi septẽ sil occisi in dieb⁹ messis ꝑme: incipiẽte messiõe hordei. Tollẽs [t] aũt respha filia abia cilicium substrauit sibi supza petrã ab initio messis donec [u] stillaret aq̃ sup eos de celo ⁊ nõ dimisit aues lacerare eos ꝑ diem: neq; bestias ꝑ noctem.

a Et nūciata sunt. Hic ꝓsequēter ponit̄ istoꝝ venerabilis tumulatio·cū dicit̄: Et nūciata sunt dauid que fecerat respha. custodiēdo coꝛpa b Et abijt dauid ⁊ tulit ossa ⁊c.] que erāt sepulta in nemoꝛe iabes. ut habet̄ ꝯ.libꝛo.j.xxxj.ca. qui nō erat locꝰ solēnis ꝓtalibꝰ ꝓsonis. c Et colli. ossa coꝝ q̄ affixi fu. sepelierūt ⁊c. in ęra beniamin ᵭ cuius tribu erant. d In latere in sepul. cis patris eiꝰ. i. iuxta latꝰ sepulchꝛi cis patꝛi saul. e Factum est autem. Hic ꝓ̄iter ponitur quadruplex bellū. ⁊ ꝓmo ostēditur qualit̄ dñs ꝓtexit dauid in illis periculis. secūdo grāꝝ actio redditur ꝓ his ⁊ alijs beneficijs. ca. xxij. Circa ꝓmū dr̄: Factū est autem rursum ꝓlium philistinoꝝ. Dicūt aliqui q̄ istud accidet ante famē prędictam: quia iam ante in ꝑsecutione absalon fuit dauid non ꝑmiserant ipsum ire cū alijs ad ꝓlium. ut habetur ꝯ.ca. xvij. sed hoc non videt̄ verum ꝓ hoc quod dicit̄ hic. Post hęc ⁊c. ⁊ sic videt̄ referri ad factū narratū ante ymediate. aliter non haberetur aliquid certū ad qđ referret̄. Preterea istud bellum videt̄ contigisse qñ vires dauid iam debilitate erāt ex senectute ut oñdunt circūstantie lr̄ē. Nec valet istud qđ inducit̄ de bello ꝟ absalon. De eni serui dauid nō ꝑmiserūt ipsū ire ad ꝓlium fuit ex cā speciali. s. qꝛ dauid ꝑncipaliē ⁊ singulariē q̄si ad mortē ꝙrebat̄. ut ꝓ ibidē. ⁊. ca. xvij. Dixit achitophel de dauid: Unū eni virū tu q̄ris ⁊c. ⁊ iō illud ympedimentū fuit singulare. Sed in isto bello videtes fui dauid ipsū virib⁹ debilitatū: ordinauerūt ⁊ iuramēto firmauerūt ꝙ de cetero nō iret ad ꝓlium in ꝑsona ꝑ. f Jebidenob. Dicūt aliq̄ ꝙ sūt tres dictiones: ita ꝙ de est ꝓpositio: ⁊ nob nomē loci. ꝯ h ꝓ falsū. tū qꝛ iste nō fuit de nob sed de geth. ut ꝓ in fine bui⁹ ca. tū qꝛ in hebꝛeo li de nō pōt esse ꝓpositio: ⁊ iō totū est vna dictio. g De gnē arafa. i. giganteo. ut dicūt hebꝛei b Et accinct⁹ erat ense nouo. In hebꝛeo hr̄: Et accinct⁹ erat de nouo. ita ꝙ li ense nō est de textu. Dicūt eni hebꝛei ⁊ est verisile ꝙ illa die fuerat factꝰ miles de nouo. ⁊ iō nitebat facere ꝓbitatē euidentē in ꝑcussiōe regis. Cetera patēt ex dict̄. i Secundū q̄ fuit bellū. li secundū nō sīgt hic ordinē tpis. qꝛ h mō nō narrant hic ista bella: qđ ꝓꝛ h ꝙ illud bellū qđ dr̄ hic ętiū fuit simplicit̄ ꝑmū. ut patebit. illud aūt qđ dr̄ hic ꝑmū fuit simplicit̄ vltimū. qꝛ pꝰ illud dauid nō iuit ad ꝓlium. narrat̄ tū hic ꝑmo ꝓpt̄ ꝓtinuationē ad ꝑcedētia ymediate. qꝛ ꝓtigit pꝰ famē supdictā in senectute dauid. ⁊ iō nō ē h ordo tpis ꝟ narratiōis. qꝛ istud bellū ymediate narrat pꝰ ꝑcedēs. ⁊ ita dicendū de alijs sequētib⁹. k Tūc ꝑcussit sobochai. nomen est ꝓpriū militis. l De ysathi. i. de tali loco. m Japh. alias ꝙph. nomē est gigātis ab eo ꝑcussi. n Tertiū q̄ fuit bellū in gob. istud fuit bellū in q̄ dauid interfecit goliath. ut ꝓꝛ ex sequētibus. ꝓpt̄ qđ dicendū ꝙ gob ē nomē loci spālis q̄ erat in valle terebinthi in q̄ fuit illud bellū. sic habet̄ ꝯ.li°.j.ca. xvij. sic in valle suessionēsi fuit multa loca ꝑticularia. ⁊ sic istud bellū qđ fuit in gob tangit̄ in loco ꝑticulari. fuit etiā in valle terebinthi sic loco coī. o Jn q̄ ꝑcussit adeodat⁹. i. dauid q̄ fuit a deo electꝰ. ⁊ datꝰ ad regimē ꝓpli. ut ꝓꝛ ex dict̄ ꝯ.j.li°.xvj.ca. p Filij° salt⁹. qꝛ lōgo tpe habitauit in nemoꝛib⁹ fugiēs a facie saul. ut ꝓꝛ ex ꝓdict̄ ꝯ.j.li°.ca.xxiij. q Polymitari⁹. qꝛ de scēdit de genē ꝺ̄e eleel q̄ fuit ꝓncipal' i ope polymitario tabernaculi. ut dr̄ Exo. xxx. r Betleemites. qꝛ ibi fuit nat⁹. ut ꝓꝛ ex dict̄ ꝯ.li°.j. ca. xvj. s Goliath getheū. cum q̄ pugnauit dauid ad singulare certamē. ⁊ ex h ꝓꝛ qđ dictū ē. s. ꝙ istud bellū ordine tpis fuit ꝑmū. qꝛ añ bellū illud nō fuit dauid i alio q̄ bello. imo domi remānserat alijs fribus suis ad bellū pꝰ saul eūtib⁹. tanq̄ puer nimis iuuenis. t Quartū bellum ⁊c. in q̄ fuit vir excelsus. i. magnitudine excedēs coēm statūrā hoīz. v Qui sen. in manib⁹ ⁊c. hoc ponit̄ ad oñendū ꝙ sicut erat excelsiue magnitudinis: ita etiā erat ꝛribilis in alijs. x Et blasphemauit israel. i. vituperauit ꝓuocādo eos ad ꝑliū. sic de golia dr̄ ꝯ.j.li.xvij.ca. y Lap. xxij. Locut⁹ est aūt. pꝰ liberatione dauid a ꝑiculis. hic ꝓsequenter ponit̄ canticū grāꝝ actiōis. ⁊ primo ponit̄ grāꝝ actio pro ꝑteritis. secundo vaticinatio de futuris. ca. xxiij. Circa ꝓmū ꝑmittitur quedam ꝓfatio. secundo subditur gratiarum actio. ibi: Dominus petra mea. Circa ꝓmū dicitur: Locutus est autem dauid verba carminis huius. scilz quod sequitur postea. Et dicitur carmen. quia psalmꝰ iste in hebꝛeo compositus est metrice: ⁊ ꝑ modum laudis diuine. z Jn die qua liberauit eū dominus ⁊c. Ex quo patet ꝙ iste psalmꝰ fuit factus a dauid post omnes ꝑsecutiones eius ⁊ sedatis aduersarijs ipso existente in quiete contemplationis. a Et de manu saul. ista ꝑsecutio specialiter exꝑimitur. quia fuit diuturnioꝝ alijs ⁊ ꝑiculosioꝝ. b Dominus petra mea. Hic consequenter ponitur canticum ꝙ grāꝝ actione: vbi ꝓmo ponit̄ cantici narratio. ⁊ secundo intenta cōclusio. ibi: Viuit dominꝰ. Canticum autem istud factum fuit a dauid ꝓ sua liberatione a ꝑiculis multis. ut patet ex dictis. ⁊ ideo ꝓmo exꝑimit̄ dei ipsū liberantis efficacia. secūdo sue liberatiōis materia. ibi: Saluator meus. tertio modus siue forma. ibi: Misit de excelso. Circa ꝓmū dicit̄: Dominus petra mea. i. fundamentum me stabiliens contra multiplices impulsus. c Et robur meum. me fortificans contra hostiles insultus. d Scutum meum. munies me ꝓtra hostiū ictus. e Et cornu salutis mee. repellens ⁊ ꝛejcies aduersarioꝝ incursus. f Saluator meus. Hic ꝓ̄iter exꝑimitur materia huius liberationis. videlz multa mala ⁊ ꝑicula de quibus liberatus fuit virtute diuina. Circa quod ꝓmo describitur sua liberatio. secundo subdit̄ liberatio populi de egypto quasi ꝓ exēplo. ibi:

Et[a] nunciata sūt dauid que fecerat respha filia aboa concubina saul. Et[b] abijt dauid ⁊ tulit ossa saul ⁊ ossa ionathe filij ei⁹ a viris iabes galaad qui furati fuerant ea de platea bethsan in qua suspenderāt eos philistijm cū interfecissent saul in gelboe: ⁊ asportauit inde ossa saul ⁊ ossa ionathe filij eius: ⁊[c] colligentes ossa eoꝝ qui affixi fuerant sepelierunt ea cum ossibus saul ⁊ ionathe filij eius in terra beniamin in latere[d] in sepulchꝛo cis patris eius. Feceruntq; oia que precepat rex: ⁊ repꝛopitiat⁹ est de⁹ terre post hec. Factū[e] est autem rursum ꝓlium philistinoꝝ aduersum israel: ⁊ descendit dauid ⁊ serui eius cum eo: ⁊ pugnabāt cōtra philistijm. Defeciente aūt dauid: iesbidenob[f] qui fuit de genere[g] arafa cuius ferrum hastę trecentas vncias appendebat: ⁊[h] accinctus erat ense nouo: nisus est ꝑcutere dauid: ꝓsidioq; ei fuit abisai filij saruie ⁊ ꝑcussum philistęum interfecit. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes: Jam nō egredieris nobiscum in bellū ne extinguas lucernam israel. Secundū[i] quoq; fuit bellū in gob cōtra philisteos. Tunc[k] ꝑcussit sobochai de vsathi[l]: caph[m] de stirpe arafa de genere gigantū. Tertium[n] quoq; fuit bellum in gob cōtra philisteos in quo[o] ꝑcussit adeodatus filius[p] salt⁹ polymitari⁹[q] bethleemites[r] goliath[s] getheū: cui⁹ hastile haste erat quasi liciatoriū texentium. Quartum[t] bellum fuit in geth in quo vir fuit excelsus qui[v] senos in manibus ꝑdibusq; habebat digitos. i. viginti ⁊ quatuoꝛ: ⁊ erat de origine arafa: ⁊[x] blasphemauit israel. Percussit autem eum ionathas filius samaa fratris dauid. Hi quatuoꝛ nati sunt de arafa in geth ⁊ ceciderunt in manu dauid ⁊ seruoꝝ eius.

XXII

Dixit[a] autem dauid dño ꝟba carminis hui⁹ in die[z] q̄ liberauit eū dñs de manu oīz inimicoꝝ suoꝝ: ⁊[a] de manu saul. Et ait: Dñs[b] petra mea ⁊[c] robur meū ⁊ saluatoꝛ meus. Deus dñs foꝛtis meus: sperabo in eū. Scutū[d] meū ⁊[e] coꝛnu salutꝭ mee: eleuatoꝛ me⁹ ⁊ refugiū meū saluatoꝛ[f] meus: de iniq̄tate liberabis me.

Cõmota est. Circa ea que sunt vicenda in hoc cantico considerandum qõ factum fuit metrice: ut dictum est. 7 ideo ratione metri hic ponunt aliqui modi loquẽdi qui nõ ponuntur coiter in oratione ,psaica. quia frequenter accipit preteritum pro presenti vel futuro 7 econuerso: 7 aliquando ve figuratiua locutione transit ad planam 7 econuerso.

Dicit igitur; Saluator meus ve iniquitate libe rabis me, i. liberasti. 7 notat hic iniquitas dauid in facto versatve. ve qua fuit liberatus q̃tum ad culpam per veram cõtritionem 7 confessionẽ. 7 q̃tum ad penam p vltimam vltionem. ut p3 ex s. dicris. a Laudabilem invocabo dominum. i. dignũ omni laude. b Et ab inimicis meis saluus ero. scilz ab inimicis invisibilibus qui sunt maligni spirit9 sicut iam liberatus sum ab inimicis visibilibus. c Quia circũdederũt me 7c. post mala spiritualia a quibus liberatus fuit. enarrat corporalia ex persecutione saulis in hoc qõ dicitur: Circũdederunt me. quia saul 7 viri eius cingebãt dauid in modum corone. ita q̃ dauid vesperabat se posse euadere. ut habet3 s. libro. j. xxiij. ca. d Torrentes belial. i. impetus persecutionis saul. qui erat absq; iugo discipline 7 legis diuine. e Funes inferni. In hebreo habetur: Societates inferni. i. demones incitantes saulem ad me persequendum. f Preuenerunt me laquei mortis. s. ciptri 7 alij insidiatores qui querebant tempus 7 locum quomodo dauid caperet. ut h3 s. j. li. xxiij. ca. g In tribulatione mea invocabo dñm. i. invocaui. h Et exaudiet ve tẽplo. i. ve celo qõ est templũ glorie sue. i Cõmota ẽ. hic iducit exemplũ ve liberatiõe q̃lli isrl ve egypto. ut dicit Ra. Sa. q2 modus fuit hebreor9 in liberationib9 particularibus facere mentionem ve liberatione egyptiaca que fuit generalis toti populo. ut patet in pluribus locis sacre scripture. Dicit igitur: Cõmota est 7 contremuit terra. quia ,pter plagas inflictas egypto a domino omnes habitantes terram egypti fuerunt cõmoti 7 conterriti. ut habetur in Exodo. 7 etiam ad litterã inter plagas illas egypti fuerũt facte corruscationes 7 tonitrua horribilia. ut habetur Exo. viij. ita q̃ videbatur tremere tota terra. 7 montium fundamenta cõmoueri. k Ascendit fumus ve naribus eius. loquitur ve deo more hominis irati. ve cuius naribus exit fum9. quia ira cit accensio sanguinis circa cor. 7 inde ascendunt spiritus ad superiora. 7 ideo ira maxime apparet in facie. ut in oculis 7 naribus. Sciendũ tamen q̃ ira 7 alie passiones in deo nõ habent locum. nisi sm quendam modum. dicitur enim deus irasci quando punit peccatores. quia ad modum hominis irati se habet. l Et ignis ve ore ei9 volauit. q2 ignis 7 grando mixta pariter ferebantur ad punitionem egyptiorum. ut habetur Exo. ix. Et dicitur hic processisse ve ore dei. q2 ve voluntate 7 precepto eius fiebat talis punitio. m Et inclinauit. ce. 7 descendit. non p loci mutationẽ sed p effect9 exhibitionem. s. ad punitionẽ egyptior9 7 liberationẽ hebreor9. n Et caligo 7c.] q2 fecit tenebras palpabiles tribus diebus in egypto. ut habetur Exo. x. o Et ascendit sup cherubin 7 volauit 7c. p hoc designatur velocitas diuini subsidij ad liberationem q̃lli ve egypto. q2 eos filios isrl eadẽ die simul eduxit. cum tñ essent in numero maximo. ut habet Exo. xij. p Posuit tenebras 7c.] hoc intelligit ve nube existe inter filios isrl 7 exercitũ egyptior9 sup mare rubr que erat obscurissima 7 densissima ex pte egyptior9. ita q̃ non poterant accedere ad filios israel. ut habet Exo. xiiij. q Cribrãs aquas 7c.] q2 ex densitate illius nubis fluebãt pluuie grosse ad mai9 impedimentũ egyptior9. verũtñ q2 illa nubes illuminabat nocte ex pte filior9 isrl. ut ibidẽ dr. ſõ ibidẽ: r Pre fulgore 7c.] 7 q2 ex nube illa generata fuerũt fulgura 7 tonitrua q̃bus rote curuũ ferebant in ,pfundũ: sic dictũ fuit ibidem. ſõ subdit: Succensi sũt carbones ignis 7c. s Misit sagittas 7c.] i. fulgura 7 coruscationes quib9 territi dixerunt: Fugiam9 israelem. dñs enim pugnat ,p eis cõtra nos. q2 tñ sicut ibidem dr: Fugientibus egyptijs occurrerũt aque. ideo subdit: t Et appa. effu. ma. egyptios submergentes. v Et reuelata sũt 7c.] q2 superficies terre que erat in ,pfundo maris fuit discoopta. ita q̃ filij isrl transierũt p medũ maris. ut dr Exo. xiiij. Dicit aũt ẽra q̃ est sub aqs mar3

Laudabilem9 invocabo dominũ: 7 a ab inimicis meis saluus ero. Quia b circũdederũt me cõtritiones mortis: torrentes c belial terruerunt me. Funes d inferi circũdederunt me: preuenerunt e me laquei mortis. In tribulatione f mea invocabo dominũ: 7 ad deum meum clamabo. Et g exaudiet ve templo sancto suo vocem meam: 7 clamor meus veniet ad aures ei9. Cõmota h est 7 contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt 7 cõqualsata: quoniam iratus est eis. Ascendit i fum9 ve naribus9 eius: 7 k ignis ve ore eius volauit: carbones succensi sunt ab eo. Et l inclinauit celos 7 descendit: 7 m caligo sub pedibus eius.] Et n ascendit super cherubin 7 volauit: 7 lapsus est super pennas venti. Posuit o tenebras i circuitu suo tabernaculũ:] cribrans p aquas ve nubib9 celorum.] Pre q fulgore in cõspectu eius] nubes: succensi sunt carbones ignis. Tonabit ve celo dominꝰ: 7 excelsus dabit vocem suam. Misit r sagittas suas 7 dissipauit eos:] fulgura 7 cõsumpsit eos. Et s apparuerunt effusiones maris: 7 t reuelata sunt fundamenta orbis] ab increpatione dñi: ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit u ve celo 7 assumpsit me: 7 traxit me ve aquis multis. Liberauit x me ab inimico9 meo potentissimo: 7 y ab his qui oderant me: quoniam z robustiores me erant. Preuenit a me in die afflictionis mee: 7 factus est dominus firmamentum meum. Et b eduxit me in latitudinem: liberauit me quia cõplacui ei. Retribuet c mihi dominus sm iusticiam meam: 7 sm mundiciam manuũ mearũ reddet mihi. Quia custodiui vias dñi: 7 non egi impie a deo meo. Omnia d eni iudicia eius in conspectu meo: 7 precepta eius non amoui a me. Et e ero perfectus coram eo:

fundamentũ orbis ad similitudinẽ fundamenti dom9 qõ est ps inferior. Silicẽ terra que est in ,pfundo maris batet sup se elementũ aq̃ 7 postea aeris: 7 ,pinter alias ptes orbis. Cõsequenter oñditur a quo talis punitio egyptior9 facta sit. cũ dr: Ab increpatiõe dñi 7c. f Misit ve celo. hic describit forma sive modus liberatiõis ipsius dauid: qui modus factus est virtute dñna. 7 ꝓmo describit mod9 sive liberatiõis p modũ euasionis ve manu aduersarior9. secũdo p modũ insecutiõis 7 destructionis eor9. ibi: In te enim curram accinct9. Prima in duas. in ptem principalẽ 7 incidentalẽ. secũda ibi: Cũ sancto. Circa primũ dr: g Liberauit me. s. deus sua grã 7 virtute. h Ab inimico meo potentissimo. i. saule. i Et ab his qui oderũt me. i. absalon 7 suis sequacib9. k Am robustiores me erãt. 7 in hoc ꝓfitet dauid se liberatũ virtute dñna non sua. l Preuenit me in die afflictionis mee. q2 cũ deberet eum deus preseruare ne posset euadere a facie saul. ut habet3 s. j. libro ca. xxiij. Venit nunci9 ad saul. d. Festina 7 veni: qm philistijm infuderunt se super terram. qõ factum fuit ordinatione dñna. ut saul omitteret persequi dauid. m Et eduxit me in latitudinem. quia dauid qui a saul 7 viris eius erat circũdatus in modũ corone. ut ibidem dicit. recedente saule liber potuit ire quo voluit. n Retribuet mihi dñs sm iusticiam meã 7c. Ex hoc enim q̃ sauli pepercit. cum tamen posset eum occidere: ut habet3 s. libro. j. ca. xxiiij. 7 xxvj. 7 quia absalon se ꝑsequentem saluare voluit ne in peccato mortali moreret. ꝓut dictum fuit s. ca. xviij. ex misericordia fuit dispositus ad hoc q̃ deus esset sibi misericors 7 ,pi9 in dando sibi gratiam in presenti 7 gloriam in futuro. sm illud Matb. v. Beati misericordes qm ipsi misericordiam consequentur. o Omnia enim iudicia eius in conspectu meo. ut caueam ab eorum transgressiõe. p Et ero ꝑfectus coram eo. quia in coniunctione ad deum

per caritatē consistit essentialiter perfectio vite. a Et custodiam me ab iniquitate mea. cauendo diligenter & cetera a recidiuo. b Cum sancto. Hec est pars incidentalis. quia dauid locutus fuerat & sua liberatione propē suam innocentiā: ideo hic incidenter aliē ostendit dei misericordiā & benignitatē generaliter erga bonos. dicēs ipsi deo: Cū sctō sanct⁹ eris. quia sanctus te sanctū confitebitur a q̄ sua sanctitas derivat. c Et cū robusto. ad tolerandū aduersa patienē. d Perfectus. s. eris dando sibi gratiā tolerandi aduersa: nō solū patienter: sed etiā suscipiēdi gaudenter: sicut martyres gaudebāt in passionibus. quod ē maxime pfectionis in virtute fortitudinis. e Et cū electo. ad vitā beatam ex tua liberalitate. f Electus eris. quia eliger te omnib⁹ alijs contēptis. g Et cum peruerso peruerteris. reddendo ei penam ꝑm peruersitatem suā: inflictā ex pte tua. uel aliē: Cum peruerso peruerteris. s. ꝑm iudiciū suū erroneū. q̄ homines peruersi cū adeo puniuntur iuste: dicunt deū cū eis peruerse agere. b Et populū pauperem. i. abiectū & humilē. i Salutū facies &c. q̄ ꝑm q̄ dr Jacobi. iij. Deus superbis resistit: humilib⁹ autem dat gratiā. k Quia tu lucerna mea dñe. quod pōt intelligi dupliciē. Lucerna enī est lumē in testa. & iō lumē naturale intellectus humani positū in corpore terreo bene dicit lucerna dñi: q̄ lumē naturale rōnis est quedā impssio diuini luminis: ꝑm illud ps. iij. Signatū ē sup nos lumē &c. Itē deus ꝑsens boi p suā grām dicit eius lucerna: q̄ omnis creatura ad deū cōparata tenebra ē: iō subdit: l Et tu dñe illuc. tene. meas. Pōt etiā dici q̄ tenebre hic vocant opa meritoria p peccatum mortale supuenies extincta. q̄ viuificant & illuminant recuperata grā. m In te enī curram. Hic ponit literatio dauid p modū insecutionis & destructionis aduersarioꝝ suoꝝ. cū dr: In te. i. in tua virtute. n Curram accinctus. i. ad pliū expeditus. o In deo meo transiliam murū. capiēdo aduersarios intra suū fortaliciū. p Deus imaculata via eius. via ista est lex diuina in qua nō est aliq̄ imūditia concessa tanq̄ licita. & aliqua mala fuerint pmissa. ꝓpē maiora mala euitanda: sicut Lithellus repudij pmissus fuit in lege. & usura cū extraneis: ne uxores occiderent & ne fratres suos usuris gravarēt: ꝓut dictū fuit plenius Deut⁰. xxiij. & xxiiij. q Eloquiū dñi igne examinatū. i. purū & mundū: sicut metallum in fornace ꝓbatū. r Scutū est omniū &c. ‖ .s. ipse deus. s Quis est deus &c. ‖ .q. d. nullus. quia alij sunt dij participatiue. s. hoies sancti. ꝑm illud ps. lxxxj. Ego dixi dij estis. uel dij falsi: sicut idola gentium. t Deus qui accinxit me fortitudine. corporali contra hostes visibiles: & spirituali cōtra inuisibles. v Et cōplanauit perfectā viā meā. auferēdo offendicula corpalia & spiritualia. x Coequans pedes &c. ‖ dādo mibi agilitatē ad insequēdū hostes meos fugientes. & est locutio hyperbolica. q̄ nō habuit tantā velocitatē currēdi sicut cervus. sicut dicit: talis mulier est albior nive. ad designandū excellentiā sue albedinis: cuius nō sit ita alba sicut nix. y Et sup excelsa mea statuens me. id est stabiliens in regia dignitate. z Docens manus meas ad prelium. quia artem preliandi me docuit.

a Et componēs q̄si arcū ereū &c. ‖ .i. fortitudinē ad hoc cōuenientē mihi dedit. In hebreo hꝫ Et cōcussus arcus ereus brachio meo: quia arcū ereū facilē rendebat. ut dicit Ra. Sa. b Dedisti mihi clypeū &c. ‖ .q. d. fortitudo mea parum esset nisi adesset protectio tua. c Et mansuetudo &c. ‖ est enī dispositio ad hoc q̄ homo multiplicetur in bonis tpalib⁹ & spiritualibus: ꝑm illud Matb. v. Beati mites qm̄ ipsi possidebūt terrā. In hebreo habet: Et māsuetudo tua multiplicauit me. & ē sensus: ex benignitate tua. pcessit mihi multiplicatio in bonis tpalib⁹ & spūalibus & ple & nō ex merito meo. d Dilatabis &c. ‖ In hebreo habet: Passus⁹ meos. q̄n enī pedes sūt cōiuncti ad inuicē. tūc homo est dispositus ad cadendū. & q̄n sūt cōuenienē elongati. tūc stat firmius. p hāc igit̄ similitudinē intelligit q̄ firmitas & statu regio inerat ipsi dauid a deo. Cetera patent ex dictis vsq̄ ibi: e Inimicos meos vidisti mibi dorsum. id est vertentes dorsum coram me fugiendo. f Clamabunt. ad idola. g Et non erit qui saluet. quia in eis nulla virtus est saluandi. uel aliē: Clamabūt. invocādo auxiliū humanū. & nō erat q̄ audeat iuuare. h Ad dñm. cōuertent se humano auxilio deficiente. i Et non exaudiet eos. q̄ talis clamor. procedit ex seruili timore. k Saluabis me. i. saluasti l Ab cōtradictionibus populi mei. i. i rebellione populi mei ꝫ me excitata p seba filiū bochri: ut dictū est ꝯ. xx. ca. m Custodies me in caput gentiū. i. in statu regni. n Populus quē ignoro seruiet mihi. q̄ philistei āmonite & moabite & idumei seruiebant ei sub tributo: ut p̄z ex p̄dictis ca. viij. & xij. q̄ tamen erāt gētiles & idolatre. & sic erāt ignoti ipsi dauid notitia approbatiōis. o Filij alieni resistēt mihi. i. illi q̄ deberēt esse filij mei. p malitiā suā alienati restiterūt mihi ut patuit ꝯ. i rebellione absalon & alioꝝ existētiū cū eo: q̄ tū debāt obedire dauid sicut patri. p Auditu auris obediēt mihi. i. simulatorie & nō vere: q̄ absalon & sui sequaces q̄ simulabant se dauid obedientes: de facto fuerūt rebelles. q Filij alieni defluxerunt. q̄ rebellati fuerūt: & mortuo absalon fugerūt: ut dictū est ꝯ. xviij r Et cōtrahent in angustijs suis. In hebreo habet: In clausuris suis. q̄ scba cū fautorib⁹ suis pre timore reclusit se in abela: vbi fuit decapitatus. ut dictū est ꝯ. xx. s Vivit dñs. Hic ponit hui⁹ cantici intenta conclusio: videlicet diuini nominis magnificatio pro predictis beneficijs. & hoc est quod dicitur: Vivit dominus. quia est ipsa vita per essentiam. & omnia viuunt in eo: ꝑm q̄ dicitur Johannis. j. quod factū est. scilicet omnis creatura: in ipso vita erat. quia creatura antecēdit creatur non est nisi ipsa creatrix essentia: que est idem quod intelligere diuinum sive intelligentia diuina. & quia intelligere est supremus gradus vite: ut habetur. ij. de anima: & deus solus vnico actu intelligendi perfecte se comprehendit. & omnia: q̄ quidem actus est sempiternus. ideo dicit phūs. xij. metaphysice. q̄ deus viuit vita nobilissima sempiterna & optima. t Et bñdictus.

7ª custodiam me ab iniquitate mea. Et restituet mihi dñs ꝑm iusticiam meam & ꝑm mūditiā manuum mearum in conspectu oculorum suorum. Cum⁽ⁱ⁾ sancto sanctus eris: & cum robusto p̄fectus⁽ᵉ⁾. Et⁽ᵈ⁾ cum electo electus⁽ᶠ⁾ eris: & cum peruerso peruerteris. Et⁽ᵍ⁾ populū pauperem salvum⁽ʰ⁾ facies: oculisq̄ tuis excelsos humiliabis. Quia⁽ᵏ⁾ tu lucerna mea dñe: & tu⁽ˡ⁾ domine illuminabis tenebras meas. In⁽ᵐ⁾ te enim curram⁽ⁿ⁾ accinctus: in⁽ᵒ⁾ deo meo transiliā murū. Deus⁽ᵖ⁾ imaculata via eius: eloquium⁽ᵠ⁾ dñi igne examinatum: scutum⁽ʳ⁾ est omniū sperātiū i se ‖. Quis⁽ˢ⁾ est deus preter dñm: & quis deus fortis preter deum nostrū: ‖ Deus⁽ᵗ⁾ qui accinxit me fortitudine: & ⁽ᵛ⁾ complanauit perfectā viam meā. Coequans⁽ˣ⁾ pedes meos ceruis ‖ & sup excelsa mea statuens me. Docens⁽ʸ⁾ manus meas ad prelium: & ⁽ᶻ⁾ cōponens quasi arcū ereum brachia mea ‖ Dedisti⁽ᵃ⁾ mihi clypeum salutis tue: ‖ & mansuetudo mea multiplicauit me. ‖ Dilatabis⁽ᵇ⁾ gressus meos ‖ subtus me: & non deficient tali mei. Persequar inimicos meos & cōteram: & non cōuertar donec consumā eos. Cōsumam eos & cōfringam ut nō cōsurgant: cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad prelium: incurvasti resistētes mihi subtus me. Inimicos⁽ᶜ⁾ meos dedisti mihi dorsum: odientes me: & dissipabo eos. Clamabunt⁽ᵈ⁾ & non erit qui saluet⁽ᵉ⁾ ad dominum: & non exaudiet⁽ᶠ⁾ eos. Delebo eos ut pulverem terre: quasi lutum platearū cōminuam eos atq̄ confringam. Saluabis⁽ᵍ⁾ me a contradictionib⁹ populi mei: custodies⁽ʰ⁾ me in caput gentiū. Populus⁽ⁱ⁾ quē ignoro seruiet mihi: filij⁽ᵏ⁾ alieni resistēt mihi: auditu⁽ˡ⁾ auris obedient mihi. Filij⁽ᵐ⁾ alieni defluxerūt: & ⁽ⁿ⁾ cōtrahent in angustijs suis. Vivit⁽ᵒ⁾ dñs & ⁽ᵖ⁾ benedictus

ex beneficijs mihi collatis. a Et exaltabit. nō in se cū sit magnitudinis infinite: ꝫ in creaturis ipsū laudantibus. b Deus q̄ das vindictas mihi ⁊ cē. ut patet ex p̄cedentib⁹: ꝓpt̄ qō cōcludit: c Propterea cōfitebor tibi dñe. i psalmis laudis tue. d In gētib⁹. qz psalmi facti a dauid ꝛeiuati sunt ad gētes cōuersas ad fidē xp̄i in diuersis partib⁹ orbis.

e Magnificās salutes regis sui. i. mei q̄ sū ꝓstitutus rex a deo. f Et faciēs misericordiā chr̄isto suo dauid. q̄ ꝛe mandato dei unctus fuit a samuele: ut habetur ꝝ. j. li. xvj. ca. g Et semini eius usq̄ in sempiternū. qz filij dauid regnauerūt usq̄ ad captionē babylonicā: ⁊ post reuersionē ꝛe babylone cōrobatꝛ q̄ descendit ꝛe dauid habuit ducatū sup ꝓpm: ⁊ alij ꝓsequent̄ ꝛe tribu dauid usq̄ ad herodē alienigenā sub q̄ natus ē xp̄us ꝛe semine dauid ſm carnem cui⁹ regnū ⁊ imperiū manet in secula seculoꝝ amē ⁊ ista fuerūt diffusi⁹ tractata ḃeñ. xlix. ⁊ Matḃ ij. ⁊ in quadā cōne ꝛe q̄libet quam ꝛe hac materia diffusius disputaui.

ꝛeus meus: ⁊ᵉ exaltabitur ꝛe fortis salutis mee. Deus⁰ q̄ das vindictas mihi: ⁊ ꝛeiecis populos sub me. Qui educis me ab inimicis meis: ⁊ a resistentibus mihi eleuas me: a viro iniquo liberabis me. Propterea[c] confitebor tibi domine in gētibus: ⁊ nomini tuo cātabo. Magnificās[s] salutes regis sui: ⁊ᶠ faciēs misericordiā xp̄o suo dauid ⁊ᵍ semini ei⁹ in sempiternū. xxiii. Hec autem sunt verba nouissima q̄ dixit dauid filius ysai. Dixit vir cui[k] cōstitutū est ꝛeˡ chr̄isto dei iacob: egregius[m] psaltes israel

Spiritus[n] domini locutus est per me: ⁊° sermo ei⁹ per linguā meam: Dixit[p]: Deus[q] israel mihi locutus est fortis[r] israel. Dominator[s] hominum iustus: dominator[t] in timore dei. Sicut[v] lux auroꝛe oriente sole mane absq̄[x] nubibus rutilat: ⁊[y] sicut pluuijs germinat herba ꝛe terra. ⌊Nec tanta est domus mea apud deum: ⌋ut[z] pactum eternū iniret mecum ⌊firmum in omnibus atq̄ munitum. Cūcta[b] enī salus mea ⁊[c] omnis voluntas: nec[d] est quicq̄ ex eo quod non germinet. ⌋Preuaricatores[e] autē quasi spine euellētur ⌊vniuersi:

b Cap. xxiij.

Hec aūt sūt. Posita grārū actiē ꝛe ꝓterit̄: hic ꝓnter ꝛescribit ꝓphetia dauid ꝛe futuris. ⁊ ꝑ ponit huiusmōi vaticiniū 2°. catbalogus fortiū. ibi: Hec noīa. Circa ꝑmū ꝑmittit ꝓphetia dauid ꝛe ꝑmiatione bonoꝝ. 2°. ꝛe punitione maloꝝ. ibi: Preuaricatores aūt. Circa ꝑmū ꝑ oñdit excellētia ꝓphetie dauid ꝛe tuo 2°. exēplo. ibi: Sicut lux auroꝛe. Circa ꝑmū sciēdū q̄ excellētia ꝓphetie maxime accipit ex duob⁹. s. ex mā reuelata ⁊ ex mō reuelationis. ꝑ q̄ ostēdit excellētia ꝓphetie dauid ex ꝑmo. 2°. ex 2°. ibi: Spūs dñi. Circa ꝑmū sciendū q̄ quāto aliq̄ futurū ē excellenti⁹: tanto reuelatio facta ꝛe illo sine ꝓphetia est excellentioꝝ: qz cognitio nobilitatē sortit ex obiecto: ut habet. j. ꝛe aia. Tpe aūt ꝛe. te. illud quod fuit futurū excellentissimū fuit incarnationis mysteriū: q̄ fuit reuelatū ipsi dauid nō solū ꝑtū ad futuritionis certitudinē: ꝫ etiam q̄tū ad eius ꝓgeniē: videlꝫ q̄ xp̄s ꝛe semine suo esset nasciturus: ⁊ p eū mundus esset saluādus: sicut dauid a psecutionib⁹ inimicoꝝ suoꝝ fuerat virtute diuina saluatus. ⁊ hoc est q̄ dr̄: Hec aut̄ sunt verba nouissima. ⁊ iō ꝓ ceteris memoriter retinēda: ſm q̄ dicit Greg⁹ omel. xix. Idcirco dñs tūc discipulos increpauit cū eos corꝓaliter reliq̄t: ut verba que recedēs diceret: arti⁹ in corda audientiū impssa remanerēt. i Dixit vir. i. dauid. k Cui ꝓstitutū est i. firmiē. ꝓmissū absq̄ retractatione. l De chr̄isto ꝛei iacob. i. ꝛe chr̄isto quē iacob spiritu sancto inspirat⁹ ꝑdixit ꝛenturū ad salutem hominū: ſm q̄ dr̄ Beñ. xlix. Non auferet sceptrū ꝛe iuda. ⁊ dux ꝛe femoꝛe eius: donec ꝛeniat q̄ mittēd⁹ ē: ⁊ ipse erit expectatio gētiū tanq̄ saluatoꝛ earū. vbi notādū ē q̄ trāslatio chaldaica habet: donec ꝛeniat messias. i. chr̄istus grece ⁊ unctus latine: q̄ quidē ꝓphetia fuit impleta in dño nostro ihu xp̄o uncto ꝓ ceteris plenitudine gratie: ut habet Job. j. Vidimus eū quasi unigenitū a patre plenū gratie ⁊ ꝛeritatis. qz natus fuit ꝛe virgine tpe herodis regis sub quo fuit trāslatū sceptrū regni ad alienigenā: ut dictū ē ca. p cedēti: qz pater eius fuit idumeus: ut alias est diffusius ꝛeclaratū m Egregius psaltes israel. qz cantica q̄ cantabant̄ in tēplo erant ꝛe psalmis dauid. n Spūs dñi. Hic oñdit excellētia ꝓphetie dauid ex modo reuelationis sibi facte. Circa q̄ sciendū q̄ ꝛz reuelatio ꝓphetica fiat multis modis ut plen⁹ ꝛeclarauit sup Danielē ⁊ sup libꝝ psalmoꝝ: tñ duo modi sūt magis gnāles quos accipio q̄tū ad ꝑsens. vn⁹ est qñ menti ꝓphete fit reuelatio alicui⁹ futuri supnāliē cogniti: ⁊ cū ḃ in virtute imaginatiua ꝓphete virtute diuina formaī aliq̄ visio imaginaria: in q̄ tāq̄ in speculo inspicit̄ ꝛeritas intellectualis: sicut in cognitione nāli cognitio q̄dditatiua inspicit̄ in fantasmatib⁹ in virtute imaginatiua formatis ſm q̄ dicit ꝑbs. iij. ꝛe aia. Intelligētib⁹ nobis necesse ē fantasmata speculari. ⁊ ḃ mō Hieremias ꝓphēta vidit ꝛestructionē ciuitatis hierusalē futurā ꝑ intellectū in visione imaginaria olle succēse ⁊ virge vigilātis: ut hr̄ Iere. j. Alio mō fit reuelatio ꝛeritatis supnaturalis absq̄ tali visione imaginaria. ⁊ iste modus ꝓphetie altioꝛ ē ꝑmo: sicut melioris intellect⁹ iudicat̄ ille i cognitione nāli q̄ ꝛeritatē intelligibilē sibi ꝓpositā statim capit absq̄ exēplo ad hoc manuductiuo q̄ ille q̄ nō pōt eā capere nisi sibi ꝓponat exemplū sensibile manuductiuū. ⁊ silit̄ ille q̄ conclusiones geometricas intelligeret absq̄ ꝛescriptione alicui⁹ figure q̄ ille q̄ nō posset ḃ capere absq̄ tali ꝛescriptiōe. Isto aūt secūdo mō fuit cognitio ꝓphetica ipsius dauid. ut hr̄ in ꝓlogo super psalmista. ⁊ ḃ ē q̄ dr̄: Spiritus ꝛe. lo. est ꝑ me. i. spūali visione instruxit me absq̄ visione imaginaria. o Et sermo ei⁹ p lin. meā. qz nō solū illuminauit intellectū meū ad intelligendū. ꝫ etiā linguā meā spāli modo direxit ad loquendū: qz ꝓphetias suas locut⁹ ē ꝑ modū laudis diuine magis q̄ alij ꝓphete. p Dixit. s. dauid. q De⁹ israhel. mi. lo. ē. lz enī sit de⁹ omniū gnāliē: tñ dicit ꝛeus israhel ꝑ ꝛerā fidē ⁊ cultū latrie specialiē. r Fortis israhel. i. ad ꝓtectionē israhel: sicꝫ patuit in eductione israhel ꝛe egypto i signis mirabilib⁹. s Dñator dominus. iust⁹. reddens unicuiq̄ ſm ꝓpria merita. t Dñator ūi. dei. qz subdit̄ suis vult timeri timore filiali nō timore seruili. v Sicut lux. Hic ꝛeducit exēpla ad ꝑdicta. ⁊ ꝑmo ad ultimū dictū. s. ꝛe ꝓphetia ⁊ visione spūali absq̄ imaginaria. Ad cui⁹ intellectū sciēdū q̄ sol duplicit̄ videt. uno mō tect⁹ aliq̄ nubecula. alio mō i sua claritate sine tali nube. ⁊ certū ē q̄ ille ē acutioꝛ visus q̄ pōt eū uidere sine tali nube: q̄ ille q̄ nō pōt uidē absq̄ nube excessū claritat̄ solis sui visui cōtēperante. ⁊ ideo istud ꝑ exēplo inducit̄ ad oñendū excellētiā ꝓphetie dauid q̄ fuit sine imaginib⁹: ut ꝑdictū ē: q̄ sūt q̄si q̄dā nubes cōtēperantes veritatē intelligibilē ꝛebilitati intellectus humani ut patet ex ꝑdictis. ⁊ ḃ est q̄ dr̄: ꝑ Absq̄ nu. rutilat. i. absq̄ imaginib⁹ visione intellectuali me illustrat. 2°. inducit exēplū ad aliud dictū. s. ꝛe reuelatione facta ipsi dauid ꝛe xp̄o nascituro ꝛe semine suo: q̄ factū ē ex diuina liberalitate: ⁊ nō merito humano. ⁊ ḃ ē q̄ dr̄ i exēplo. y Et sicut pluuijs ⁊c. ⌋ terra enī q̄ ꝛe se ē arida nō hz aptitudinē ad ꝓferendū herbā: ꝫ eā ꝓfert ex humoꝛe pluuie ꝛesup ꝛescendētis: sic xp̄s natꝰ ē ꝛe beata virgine ꝑfusa plenitudine grē. ſm illud Isa. xlv. Rorate celi ꝛesup ⁊ nubes pluāt iustū: aperiat̄ terra ⁊ germinet saluatoꝛē. vñ subdit̄: z Nec tāta est dom⁹ ⁊c. ⌋ .i. tāti meriti. a Ut pactū ⁊c. ⌋ ꝛe xp̄o nascituro ꝛe domo mea cui⁹ regnū stabit in ēternū. ſm q̄ dr̄ Isa. ix. Sup soliū dauid ⁊ sup regnū ei⁹ sedebit ut ꝓfirmet illud ⁊ corroboret i iudicio ⁊ iustitia amodo ⁊ usq̄ i sempiternū. iō ibidē: b Cūcta enī salus mea. supple ꝛe ꝑdet ⁊ expectat̄ ab eo. c Et omis voluntas. i. ē ꝛesideriū meū supplet̄dit in ipsū. ⁊ ē mod⁹ loquēdi q̄ apud hebreos uocat̄ ꝛecurtat⁹. s. qñ loquēs nō exꝑmit totū ꝓceptū suū: qō maxime ꝓtingit qñ loquit̄ ex excessu ꝛeuotiōis: sicut erat i ꝓposito. d Nec ē q̄q̄ ex ea qō nō germinet. qō fit qñ ex uolūtate nihil ꝓcedit ꝛeliberate qō nō ordinēē i ꝛeū ſm q̄ dicit apls. j. ad Cor. x. Oīa in gloriā dei facite. ⁊ in statu tali erat dauid i fine uite sue qñ dixit ista verba. e Preuaricatores. Hic ponit ꝓphetia dauid ꝛe punitione maloꝝ. ⁊ ꝑmo

ẽptum ad pnã tẽporalẽ cũ dicit: Prenaricatores aũt ⁊c.] ⁊ hoc impletũ fuit qñ iudei p Titum ⁊ Uespasianũ ꝓpter preuaricationẽ in xpm fuerũt ⁊ra ysrl' euulsi. a Que nõ tollunt manibus. qz correctionẽ xpi ⁊ apl̃oꝝ mansuetã non receperũt: ꝙ cõtra eos insurrexerũt. ⁊ iõ missa est correctio dura romanoꝝ q̃ notat cũ dicit: b Et si qs tãgere ⁊c.] qz romani venerũt sup iudeos cũ exercitu magno ⁊ bñ armato. c Igneq̃ succẽsse. qz romani cõbusserũt ciuitatẽ ⁊ tẽplũ ⁊ magnam partẽ populi ibidẽ existentẽ. 2o tangit pna eterna cũ subdit: d Comburent usq̃ ad nihilũ qz mortui i infidelitate uescenderũt ad ignem gehẽne. Põt etiã hoc intelligi de punitione malozum in generali in iudicio extremo e Hec noia. Hic ponitur catbalogꝰ fortiũ dauid. ⁊ primo expmunt noia aliquoꝝ valde notabiliũ. 2o aliozum magis cõmunium ibi Absabel. Circa pmũ sciẽdũ q̃ alie exprimunt hic ⁊. j. Paral'. xj. ⁊ aliqua ibi exprimunt que ꝑ tacent ⁊ ecõuerso: ⁊ aliqua hic tacent que superi' sũt sufficienter expssa. ⁊ oĩa ista sũt cõsideranda ad intelligẽdũ istũ catbalogũ Sciendũ igit q̃ in vniuersali fuerũt. xxxix. cõputatis dauid rege ⁊ ioab pncipe militie: ⁊ preter istos duos fuerũt. xxxvij. ut cõcludit in fine buꝰ capituli quoꝝ septẽ fuerũt valde notabiles: quoꝝ tres primi dicunt robustissimi: qz q̃libet eozũ uetellauit quasi vnũ exercitũ. ⁊ pmꝰ de illis tribꝰ fuit ielbaan de quo batek. j. Paral'. xj. secũdus fuit eleaçar filius aboby tertius fuit semma filius agge: de quibus batek in hoc capitulo. Post istos fuerũt tres alij valde fortes: quoꝝ quilibet interfecit vnũ gigantẽ. ⁊ pmus istoꝝ fuit abisai frater ioab q̃ interfecit ielbidenob. secundus sobochai qui interfecit ẽpb. tertius ionathan filius samma fratris dauid qui interfecit illũ gigantẽ qui habebat senos digitos in manib' ⁊ pedib'. ⁊ de istis tribus dictũ est ꝙ. ca. xxj. Post istos tres fuit banaias filius ioiade de quo agit in hoc capitulo q̃ fuit valde fortis. ⁊ iõ singulariter nominat post sex ꝓcedentes: ⁊ ante. xxx. sequentes. His visis descendamus ad lrãm. f Dauid sedẽs ⁊c.] plus enĩ cõmendat de sapiẽtia q̃ de fortitudine. quia ꝓu. vj. dicit. Melior est sapientia q̃ vires. g Princeps inter tres. i. excellentior in fortitudine q̃ tres primi qui vocati sũt robustissimi. b Ipse est quasi tenerrimus ⁊c.] quia ls iste vermiculus in se sit mollissimus. tamen pforat lignum durũ: sic dauid in se mansuetissimus ⁊ mitissimus cõtra hostes rebellantes fuit fortissimus. i Qui octingentos interfecit impetu vno. quod nõ est intelligendũ sic q̃ omnes interfecerit ꝑ ꝓpria manu. sed quia p eius ꝓbitatẽ fuerũt principaliter occisi: uel qz fugiẽtes eũ pre timore aliq̃ ceciderũt i aquã uel loca ruinosa ubi fuerũt mortui. ⁊ sm istã expositionẽ de que non tolluntur manibus. Et si quis tangere voluerit eas armabit ferro] ⁊ ligno lanceato: igneq̃ succense cõburent vsq̃ ad nihilũ. Hec noia fortiũ dauid. Dauid sedens in cathedra sapientissimus] pnceps inter tres. Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus] qui octingẽtos interfecit impetu vno. Post hũc eleaçar filius patrui ei' aboi tes inter tres fortes q̃ erãt cum dauid qñ exprobrauerũt philistiim ⁊ cõgregati sũt illuc in pliũ. Cũq̃ ascendissent filij isrl': ipse stetit ⁊ percussit philisteos: donec ꝺeficeret manus eius: ⁊ obrigesceret cũ gladio. Fecit q̃ dñs salutẽ magnã in die illa: ⁊ populus q̃ fugerat reuersus est ad cesoꝝ spolia ꝺetrahẽda. Et post hũc semma filius agge de arari. Et cõgregati sunt philistiim in statione. Erat quippe ibi ager lente plenus. Cũq̃ fugisset populꝰ a facie philistiim stetit ille in medio agri: ⁊ tutꝰ est eũ. Percussitq̃ philisteos: ⁊ fecit dñs salutẽ magnã. Nec nõ ⁊ ante descenderãt tres qui erant pncipes inter triginta ⁊ dauid oportet dicere q̃ ielbaan hic nõ nominatur: quia imediate subditur: Post hunc eleaçar ⁊c. In aliquibus aũt libris hebraicis ⁊ latinis fit hic punctus. Dauid sedens in cathedra sapientissimus. ⁊ quod sequitur: Princeps inter tres. intelligitur de ielbaan qui fuit primus inter tres robustissimos: ut dictum est. Ipse est quasi tenerrimus ⁊c. id est valde dulcis ⁊ amicabilis erga suos: ⁊ durus contra aduersarios. Qui octingentos interfecit. j. Paral'. xj. dicit: q̃ ipse leuauit hastam suam super. ccc. vulneratos. Dicendum q̃ hic narratur vna de victoriis suis ⁊ maior: ⁊ ibi alia ⁊ minor unde ibidem dicitur: Leuauit hastam suam super ccc. vulneratos vna vice per hoc denotans aliam eius victoriam. k Post hunc eleaçar. de huius probitate subditur Ipse stetit. in bello socijs suis retrocedentibus: ut patet ex sequẽtibus. l Donec ꝺeficeret manus eius ⁊ obrigesceret cum gladio. ex labore ⁊ sanguine aduersariorum ad manũ eius decurrente. m Fecit q̃ dominus salutem magnam. per eius probitatem. unde subditur: n Et populus q̃ fugerat. de eius societate. o Reuersus est. scilicet ad prelũ animatus probitate ipsius. ⁊ sic patet q̃ per eum uetellatus fuit exercitus aduersariozum. p Ad cesoꝝ spolia ꝺetrahenda. habita perfecta victoria. q Et post hũc semma filius agge. de cuius probitate subditur: r Stetit ille in medio agri. fugientibus suis. s Et tutus est eum. quia defendit agrum. t Et fecit dominus salutem magnam. quia tunc per illum populus israel habuit victoriam. v Nec non ⁊ ante descenderant. Istud factum de apportatione aque ipsi dauid tam periculosa. in libro de hebraicis questionibus exponitur de tribus fortibus sequentibus scilicet abisai ⁊ alijs duobus post eum. Sed hoc non videtur verum quia in fine concluditur: Hec fecerunt tres robustissimi. ⁊ ideo de tribus primis simpliciter videtur intelligi ⁊ non de abisai: ⁊ duobus sibi adiunctis. maxime qz subditur postea cõmendatio abisai. x Si quis daret mihi potum aque de cisterna ⁊c. ⁊ dixit dauid hoc nõ propter concupiscentiam aque: sed quia volebat audaciam suozum experiri. unde subditur: y At ille noluit bibere sed libauit eam domino. per hoc ostendens q̃ exponens se periculis contra infideles facit sacrificium domino acceptissimum. z Abisai quoq̃. Hic ponitur cõmendatio trium fortium qui erant in secundo gradu: quorum primus erat abisai qui interfecit ielbinob gigantem: ut dictum est supra. xxj. ca. ⁊ cum hoc fecit aliam probitatem notabilem: que notatur cum dicitur: a Ipse est qui leuauit hastam suam ⁊c. ⁊ patet littera. Alij vero duo de isto ternario scilicet sobochai ⁊ ionathan filiꝰ samma fratris dauid hic tacentur: quia sufficienter supra exprimuntur. xxj. ca. b Et banaias. Iste est septimus specialiter nominatus propter specialẽ probitatem que exprimitur cum dicit: c Ipse percussit duos leones moab. i. duos milites illius populi audaces ut leones. d Et ipse descendit ⁊c.] hic accipit leo ad litterã: qui propter nimiem os fouee cooperientẽ illuc ecciditur: ad quẽ descendit banaias ⁊ eũ interfecit

Consequenter ostendit eius alia probitas de interfectione cuiusdam egyptij qui propter magnitudinem appropinquabat ad naturā gigantem-cū dicit: a Ipse quoq; interfecit &c.] In libro de hebraicis questionibus exponit hoc de semei quē interfecit banaias de mandato salomonis. ut habet infra. iij. li. ij. ca. & vocatur hic egyptius p imitationem: eo q maledixit regi dauid sicut egyptius quem interfecit moyses i deserto q maledixerat deo: ut habet Leuit. xxiiij. sed hec expositio in nullo concordat textui. & iō eadē facilitate cōtēnit qua probat propter qō & multa alia liber hebraicarū questionū super libros regum a pluribus peritis dicit nō esse hieronymi § cuiusdā iudei. & quia hieronymus in libro illustriū virorū inter libros suos solū super Esā. nominat librū suū hebraicarū questionum. b Ipse nominatus inter tres robustos. secūdi gradus: nō quia esset de numero eorū: sed quia propter ppirates suas poterat quasi equiperari vni eorū propter quod nominat ante. xxx. sequētes ut predictū ē. c Asahel frater ioab. hic ꝓsequenter nominat alij xxx. & legat littera sic iacet. Inter ꝓdictos fortes nō nominat ioab: q erat sup oēs principes ꝑmus: ut dicunt alij. Alij vero dicūt q nomē eius tacet inter fortes: q posuit maculā in gloria sua: q occidit ꝑditiose abner: ut hr̄ 2. reg. iij. ca. & amasam silicet: ut hr̄ 2. xx. ca. & absalon ꝫ inhibitionē regis. ut hr̄ 2. xvij. ca. d Cap. xxiiij. Et addidit furor. Hic describit punitio dauid propter peccatum superbie: quia precepit numerari populū ex elatiōe. Igit circa hoc primo ponitur ipsius dauid iussio. secundo iussionis executio. ibi: Egressusq; ē ioab. tertio facti punitio. ibi: Percussit autē cor dauid. Circa primum sciendum quod istud factum contigit ante ea que dicta sunt in principio precedentis capituli: q illa fuerunt verba nouissima dauid: ut dicit ibidem. premittitur igitur origo transgressionis dauid in facto isto. cum dicit: Et addidit furor &c.] ex hoc enim q dominus volebat punire populum permisit dauid efferri ad numerationem populi. vnde dicit glosa Gregorij super locū istum. Pro qualitatibus subditorum disponuntur acta regentium: ut sepe pro malo gregis etiam vere boni delinquat vita pastoris. Dauid enim de teste laudatus tumore repentine elationis inflatus populum numerando peccauit & populus penam suscepit quia ꝑm meritum plebium disponuntur corda rectorū. quale aūt fuerit peccatum populi quo demeruit. in littera non habetur: sed libro de hebraicis questionibus dicitur quod hoc fuit eo q populus dauid non restitit ut debuit in facto vrie. & ideo in capitulo precedenti vltimus nominatur: ut sententia huius capituli precedenti aliqualiter copuletur. sed hoc dictum videtur falsum: quia peccatum dauid contra vriam vxorem eius polluendo & ipsum prodi-

Et addidit furor dñi irasci ꝫ israel:] cōmouit q dauid in eis dicēdo ad ioab: Lade numera israel & iudam. Dixitq; rex ad ioab principē exercitus sui. Perambula omnes tribus israel a dan vsq; ad bersabee: & numera populū ut sciā numerū eorū. Dixitq; ioab regi: Adaugeat dñs deus tuus ad populū tuum quātus nunc est: iterūq; centuplicet in conspectu dñi mei regis. Sed quid sibi dñs meus rex vult in re huiusce modi? Obtinuit autē sermo regis verba ioab: & principum exercitus. Egressusq; ioab & principes militū a facie regis ut numerarēt populum israel. Cūq; ptransissent iordanem: venerūt in aroer ad dexteram vrbis que est in valle gad: & per gazer transierūt in galaad & in terrā inferiorem hodsi: & venerunt in dan silue & tria. Circumeuntesq; iuxta sidonē transierunt prope menia tyri & omnē terram euei & chananei: venerunt q ad meridiē iuda in bersabee: & lustrata vniuersa terra affuerūt post nouē menses & viginti dies in hierusalem. Dedit ergo ioab numerū descriptiōis populi regi: Et inuenta sunt de

dit leonem i media cisterna in diebus niuis.] Ipse[b] quoq; interfecit virū egyptiū.] virū dignum spectaculo habentē in manu hastam. Itaq; cum descendisset ad eum in virga: vi extorsit hastam de manu egyptij: & interfecit eū hasta sua. Hec fecit banaias filius ioiade. Et ipse[b] nominat inter tres robustos.] q erat inter triginta nobiliores: verūtamē vsq; ad tres nō puenerat. Fecitq; eū sibi dauid auricularium a secreto. Asahel[c] frater ioab inter triginta. Eleanan filius patrui eius de bethleem. Semma de arari. Elicha de arodi. Heles de phalti. Hira filius acces de thecua. Abieser de anathot. Mobonnai de vsathi. Selmō ahoites. Machanai netophatites. Eleph filius baana: & ipse netophatites. Itai filius ribai de gebeeth filioꝝ beniamin. Banai pharatonites. Heldai de torrente gaas. Albialbon arbathites. Açamaueth de beromi. Eliaba de salboni. Filij iasen: ionathā: narā: Semma de orodi. Haiā filius sarar arothites. Elifeleth filius aasbai filij maachati. Heliā filius achitophel gelonites. Esrai de carmelo. Farai de arbi. Igaal filius nathā de soba. Bonni de gadi. Selech de āmoni. Naarai berothites armiger ioab filij

saruie. Hira bietrites. Gareb & ipse bietrites. Urias etheus. Oēs triginta septē XXIIII

T[d] addidit furor dñi irasci ꝫ israel:] cōmouit q dauid in eis dicēdo ad ioab: Lade[e] numera israel & iudam. Dixitq; rex ad ioab principē exercitus sui. Perambula omnes tribus israel a dan vsq; ad bersabee: & numera populū ut sciā numerū eorū. Dixitq; ioab regi: Adaugeat dñs deus tuus ad populū tuum quātus nunc est: iterūq; centuplicet in conspectu dñi mei regis. Sed[g] quid sibi dñs meus rex vult in re huiusce modi? Obtinuit[h] autē sermo regis verba ioab: & principum exercitus. Egressusq;[i] ē ioab & principes militū a facie regis ut numerarēt populum israel. Cūq; ptransissent iordanem: venerūt in aroer ad dexteram vrbis que est in valle gad: & per gazer transierūt in galaad & in terrā inferiorem hodsi: & venerunt in dan silue & tria. Circumeuntesq; iuxta sidonē transierunt prope menia tyri & omnē terram euei & chananei: venerunt q ad meridiē iuda in bersabee: & lustrata vniuersa terra affuerūt post nouē menses & viginti dies in hierusalem. Dedit ergo ioab numerū descriptiōis populi regi: Et inuenta sunt de

& vsq; ad bersabee. & numera populū ut sciā numerū eorū.] Dixitq; ioab regi: Adaugeat dñs deus tuus ad populū tuum quātus nunc est: iterūq; centuplicet in conspectu dñi mei regis. Sed[g] quid sibi dñs meus rex vult in re huiusce modi? Obtinuit[h] autē sermo regis verba ioab: & principum exercitus. Egressusq;[i] ē ioab & principes militū a facie regis ut numerarēt populum israel. Cūq; ptransissent iordanem: venerūt in aroer ad dexteram vrbis que est in valle gad: & per gazer transierūt in galaad & in terrā inferiorem hodsi: & venerunt in dan silue & tria. Circumeuntesq; iuxta sidonē transierunt prope menia tyri & omnē terram euei & chananei: venerunt q ad meridiē iuda in bersabee: & lustrata vniuersa terra affuerūt post nouē menses & viginti dies in hierusalem. Dedit ergo ioab numerū descriptiōis populi regi: Et inuenta sunt de

terminata erat a summo iudice deo: ut patet ibidem ꝑ verba nathan prophete. & ideo meritō dicitur q peccatū populi fuit rebellio eius contra dauid sequendo seba filiū bochri: qui erat homo pessimus & sedicios. & de hac rebellione solus seba fuerat punitus: ut habet supra. xx. ca. propē quod populus erat puniendus: q̄ factum ē per pestilentiā immissam a deo super populum: propter eius numerationem. e Commouitq; dauid. scilz sathan ipsū icitauit: ut hr̄ expresse. j. Paral'. xxj. f Lade numera israel & iudā. per se precepit tribum iude numerari: quia erat nobilior & bellicosior: hanc autem numerationē ꝓcepit dauid ad sui ostentationē de tot milib⁹ bellatorum. g Sz quid sibi dñs meus rex vult. Joab enim videns regem ex elatiōe moueri voluit hoc impedire: sed non potuit. ideo subditur h Obtinuit autem sermo regis. tum quia superior erat: tum quia dominus populū punire disposuerat. i Egressusq; est ioab. hic ponitur dicte iussionis executio. & patet littera vsq; ibi: k Et in terram inferiorem hodsi. In hebreo habetur: In terram locorum nouorum. i. de nouo habitatorum vel cultorum per absciſionem nemorum. Cetera patent vsq; ibi: l Et inuenta sunt de israel octingenta milia &c. j. Paralypomenon. xxj. habetur: Numer⁹ israel mille milia & centū milia. que dissonantia soluit ab hebreis vno modo ꝑ hoc q ioab non numerauit tribū leui & tribum beniamin: ut habetur. j. Paral'. xxj. quarum numerus bene ascendebat ad. ccc. milia & sic in vniuerso erat numerus: sicut ponitur. j. Paral'. Hic autem ponitur numerus resecatis illis de tribu beniamin & leui. Allio modo & melius: ut videtur. quia ioab inuitus exequebatur hoc mandatum & ideo non curauit multos omittere ut patet de tribu leui & beniamin: & quia videbat regem ex superbia motum: iō tradidit sibi minorem numerum q̄s esset in veritate. ne inimis superbiret. & hic ponitur numerus ipsi dauid traditus qui erat minor: alius autem qui erat maior ꝑm veritatem exprimitur. j. Paral'. Causa autem quare non numerauit tribū

leui ⁊ beniamin dicetur. j. Parał. vbi habet locum. a Et de iuda quingenta milia. Aliqui libri habent hic quinquaginta milia. sed in hebreo ⁊ in libris correctis habetur: Quingenta milia. Sed tunc occurrit dubium quomodo tot erant in vna tribu: quia numerus nouem tribuum aliarū que fuerunt numerate per ioab non ascendit nisi ad mille milia ⁊ centum milia: ut predictū ē. Ad qō dicendum q̄ trib⁹ iuda fuit alijs bellicosior. ⁊ ideo plures habuit bellatores q̄ aliqua alia. Item quia bellatores de alijs nationibus coniungebantur cum dauid: sicut patet supra. xv. ca. de ethai getheo qui cū sexcentis bellatorib⁹ erat cōiunctus ipsi dauid. ⁊ similiter fuit de alijs nationibus. ⁊ omnes isti computabant cum bellatoribus de tribu iuda de qua erat dauid: ꝓpt̄ qō numer⁹ bellatoꝝ trib⁹ iude tantū ascēdebat. Sciendum tamen q̄. j. Parał. xxj. dicitur. De iuda autem. cccclxx. milia quod soluit hebreis. vno modo q̄. xxx. milia q̄ omittuntur. j. Parał. erāt capita aliorum. ⁊ sic nō numerantur cum eis ibi. hic autē in numero cum alijs cōcludunt. Alio mō q̄ in libro Parał. ponitur numerus minor qui fuit traditus dauid ne nimis superbiret: ut predictum est. hic autem ponitur numerus ſm veritatem qui maior erat. oppositio modo q̄ de numero israel: ut patet ex dictis. Nec est inconueniens sic variari modum loquendi: quia frequenter p talem modum soluuntur apparentes dissonantie euangelistarum. b Percussit autem. Hic cōsequenter describitur punitio delicti. vbi primo ponitur determinatio pene. secundo executio iusticie diuine. ibi: Immisitq̄ dominus pestilentiā. tertio placatio offense. ibi: Venit autem gad. Circa primum exprimitur penitentia dauid. cum dicitur: Percussit autem cor. i. conscientia eum reprehendit. c Peccaui valde. peccato superbie: ut dictum est. Item ex mandati diuini transgressione: quod habetur Exo. xxx. vbi dicitur: Quando tuleris summam filiorum israel dabunt singuli precium pro animabus suis domino ⁊ non erit plaga in eis. ⁊ q̄tum sit illud precium subditur ibidem. Dimidiū sicli ⁊c. nolebat enim dūs q̄ numeratio generalis populi qualē precepit dauid fieri fieret per capita. sed q̄ quilibet offerret domino dimidium siclum ⁊ tunc numerabantur sicli: ⁊ sic apparebat numer⁹ populi: quia erat duplus ad numerū siclorum: ut dictum fuit Exo. xxx. Nec autem numeratio non fuit sic facta: ⁊ sic secuta est plaga. Consequenter ponitur determinatio pene. cū dicitur: Trium tibi datur optio ⁊c. ⁊ patet hrā vsq̄ ibi: d Coarto⁊ nimis. quia quodlibet illorum videbatur durum. e Sed melius est ut incidam ⁊c.] eligendo pestilentiā trium dierum: tum quia de dei misericordia sperabat. tum quia si elegisset famem septem annorum. ipse ⁊ alij viuites prouidissent sibi de victu ⁊ pauperes fuissent nimis afflicti. Item si elegisset fugā coram aduersarijs. ipse ⁊ alij potētes fuissent protecti auxilio pugnatorum: ⁊ refugio fortaliciorū. ⁊ ceteri fuissent occisi. ⁊ iō elegit penam omnibus equalem: quia pestilentia a deo immissa equaliter poterat cadere super regē ⁊ pauperē. f Immisitq̄ dominus pestilentiam. Hic ponit⁹ dicte pene executio cum dicit: g De mane vsq̄ ad tempus cōstitutum. i. vsq̄ ad tertiam diem inclusiue: ut dicūt aliqui quia sic erat pena determinata. Sz hoc nō videtur verum: quia infra dicitur: Venit autē gad ad dauid in die illa. ⁊ videt⁹ loqui scriptura de prima die pestilentie. Ad hoc enim venit gad ut dauid offerret holocaustum ⁊ cessaret plaga inchoata: ut habet⁹ infra Ex quo videtur etiam q̄ tēpus pestilentie nō erat consūmatū. ⁊ iō dicunt alij q̄ tempus constitutum intelligitur tempus prandij. Sed tale temp⁹ non videtur esse cōstitutum in lege. ⁊ ideo dicūt alij ⁊ melius ut videtur q̄ tempus constitutum intelligitur hora sacrificij vespertini. Illud enī statutū fuit in lege Exo. xxix. ita q̄ a mane prime diei vsq̄ ad horā illā mortui sūt de populo lxx. milia virorum. Sed tunc occurrit dubium: quia sicut dictum est pestilentia trium dierum erat determinata. ⁊ sic videtur q̄ sit mutatio facta in deo. Ad quod dicendum q̄ non: quia pestilentia trium dierum erat dicta per modum cōminationis: sicut Jone iij. Adhuc quadraginta dies ⁊ ninsiue subuertetur. que tamen non fuit subuersa. Sic in proposito duo dies pestilentie vltimi fuerunt tm̄ per comminacionem dicti. primus vero dies per modum sententie diffinitiue: propter quod fuit pestilentia tm̄ illo die. ideo subdit⁹: Misertus est dūs super afflictionem ⁊c. b Juxta areā areuna. iste erat binomius: quia cum hoc vocabatur boznan: ut habetur. j. Parał. xxj. i Venit autem gad propheta ad dauid in die illa. Hic consequenter describitur placatio offense: per oblationem dauid ad dictum gad prophete per reuelationem domini. quod notatur cum dicitur: Et ascendit dauid iuxta sermonē gad quem preceperat ei dominus ⁊c. k Et egressus adorauit regem prono vultu in terrā. id est fecit ei reuerentiam regi debitam. Iste enim q̄uis esset gentilis erat amicus dauid ⁊ ei confederatus: quia per eum dauid habuerat partem ciuitatis

israel octingenta milia virorum fortium qui educerēt gladium: ⁊ de iuda quingenta milia pugnatorum. Percussit autem cor dauid eum postq̄ numeratus est populus. Et dixit dauid ad dominum. Peccaui valde in hoc facto: sed precor domine ut transferas iniquitatem serui tui: quia stulte egi nimis. Surrexit itaq̄ dauid mane: ⁊ sermo domini factus est ad gad prophetā ⁊ videntē dauid dicēs Vade ⁊ loquere ad dauid: Hec dicit dominus: Trium tibi datur optio: elige vnum qō volueris ex his ut faciam tibi. Cumq̄ venisset gad ad dauid nunciauit ei dicens: Aut septem annis veniet tibi fames i terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos ⁊ illi te persequentur: aut certe trib⁹ diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera: ⁊ vide quem respondeam ei qui me misit sermonem. Dixit autem dauid ad gad: Coarto⁊ nimis Sed melius est ut incidam in manus domini:] multe enim misericordie eius sūt: q̄ in manus hominum. Immisitq̄ dominus pestilentiam in israel: de mane vsq̄ ad tempus constitutum: ⁊ mortui sunt ex populo a dan vsq̄ bersabee septuaginta milia virorum. Cumq̄ extendisset manum suam angelus domini super hierusalem ut disperderet eam: misertus est dominus super afflictionem: ⁊ ait angelo percutienti populū. Sufficit nunc: contine manū tuam. Erat autem angelus domini iuxta areā areuna iebusei. Dixitq̄ dauid ad dominū cum vidisset angelum cedentē populum: Ego sum qui peccaui ⁊ ego inique egi: isti q̄ oues sunt quid fecerunt: Vertatur obsecro manus tua contra me ⁊ contra domum patris mei. Venit autem gad prophetа ad dauid in die illa: ⁊ dixit ei: Ascende ⁊ cōstitue altare dño in area areuna iebusei. Et ascēdit dauid iuxta sermonem gad quem preceperat ei dominus. Cōspiciensq̄ areuna animaduertit regē ⁊ seruos eius transire ad se: ⁊ egressus adorauit regem prono vultu in terram ⁊ ait. Quid causе est ut veniat dominus meus rex ad seruum suū: Cui dauid ait: Vt emam a te aream: ⁊ edificem altare domino ⁊ cesset interfectio que grassat in populo. Et ait areuna ad dauid: Accipiat ⁊ offerat dominus meus rex: sicut

bierusalem. Cetera patent vsq; ibi: a Omnia vedit areuna regi. i. dare voluit. sed dauid accipere noluit nisi pro precio. vnde sequitur: b Emit ergo dauid aream. j. Parał. xxj. dicitur: Dedit ergo dauid ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos. Et ideo littera que sic habet vtet sic punctari: Emit ergo dauid aream. 7 tacetur hic precium quod. j. Parał. exprimitur sexcentorum auri siclorum. 7 sequitur: c Et boues argenti siclis quinquaginta. scilz pro bobus tñi. d Et edificauit ibi dauid altare domino. ille locus est in quo abrahã voluit immolare isaac filium suum ut dictum fuit Gen. xxij 7 iacob vidit ibi scalam: ut dictũ fuit Gen. xxviij 7 ibi postea fundatũ fuit templum per salomonem ut habetur infra. iij. libro vj. ca. 7. ij. Parał. iij.

Explicit Nicolaꝰ de lyra sup libꝝ secũdũ Regũ.

placet ei. Habes boues in holocaustum: 7 plaustrum 7 iuga boum in vsum lignorum. Dixitq; areuna ad regem: Dominus deus tuus suscipiat votũ tuum. Cui respondens rex ait: Nequaq̃ ut vis sed emam precio a te: 7 non offeram domino deo meo holocausta gratuita. Emitᵗ ergo dauid aream: 7ᶜ boues: argenti siclis q̃nquaginta: 7ᵈ edificauit ibi dauid altare domino 7 obtulit holocausta 7 pacifica Et propitiatus est dominꝰ terre: 7 cohibita est plaga ab israel

Explicit secũdus liber samuelis

Postilla super tertiū librum Regū incipit. a Cap. j.

ET rex dauid senuerat. In precedentibus libris actum est de regno filiorum israel vnito. hic cōsequenter agitur de regno eius diuiso. propter quod apud hebreos duo libri precedentes sunt: vnus liber qui vocat samuel: et duo sequentes sunt vnus alius liber qui vocat malachim. i. regum. in plurali. Primo igitur de duplici regno agitur prout floruit. secundo prout cadere cepit. scilicet quarto libro: quia extūc gentes subdite hebreis ceperunt rebellare: et tandē dominari eis et finaliter eos captiuare. Circa primū sciendū q̄ vbi vnum regimen terminatur sequēs inchoat: ideo primo agit de regni vnitate sub salomone in p̄ncipio regni sui. secūdo de regni diuisione circa finem vite sue. xj. ca. Prima in duas: quia primo describitur

Incipit liber primus malachim i. regum tertius. Cap. 1

ET[a] rex dauid senuerat: habebatq̄ etatis plurimos dies. Cumq̄[b] operiret vestibus nō calefiebat. Dixerunt[c] ergo ei serui sui: Queramus[d] dño nostro regi adolescentulā virginē: et stet coram rege: et foueat eū dormiatq̄ in sinu suo: et calefaciat dñm nostrū regē. Quesierūt igit adolescentulā speciosam in omnib⁹ finib⁹ israel: et inuenerunt abisac sunamitē: et adduxerūt eā ad regē. Erat aūt puella pulchra nimis: dormiebatq̄ cū rege et ministrabat ei: rex vero nō cognouit eam. Adonias[e] autē filius agith: eleuabat[f] dicēs Ego regnabo. Fecitq̄[g] sibi currū et eq̄tes: et q̄nquaginta viros q̄ currerent ante eū. Nec[h] corripuit eū pater suus aliquādo dicens: Quare hoc fecisti? Erat[i] autem et ipse pulcher valde secundus natu post absalon. Et[k] sermo ei⁹ cū ioab filio saruie: et cū abiathar sacerdote q̄ adiuuabāt partes adonie. Sadoch vero sacerdos et banaias filius ioiade et nathan ꝓpheta et semei et celethi et phelethi et cē robur exercitus dauid non erat cum adonia. Immolatis[m] ergo adonias arietibus et vitulis et vniuersis pinguib⁹ iuxta[n] lapidē ҫoeleth qui[o] erat vicinus fonti rogel: vocauit vniuersos frēs suos filios regis: et omnes viros

ipsius salomonis regis institutio. secundo instituti cōfirmatio. ca. ij. prima in tres: quia primo describitur ipsius dauid senilis conditio. secundo adonie ambitio. ibi: Adonias autem tertio salomonis promotio. ibi: Dixitq̄ nathan. Circa primū dicitur: Et rex dauid senuerat. et tamen non habebat nisi lxx annos ad plus: quia. xxx. annorum erat quando cepit regnare. et quadraginta annis regnauit: ut habetur supra. ij. libro v. ca. Sed ad sensum patet q̄ aliqui citius senescūt et alij tardius ꝑm diuersitatē cōplexionū et laborum et curarum. b Cumq̄ operiretur vestibus non calefiebat: quod fuit satis mirabile de tanta frigiditate in homine bene complexionato. Cuius vna causa assignatur: quia a iuuētute fuit bellicosus propter quod multos ictus et plagas sustinuit ex quibus plurimus sanguis emanauit: propter quod citius senuit et infrigidatus fuit. Alia etiam causa additur quia ex visione angeli tenentis gladium euaginatū super hierusalem: ut dictū est supra. ij. li. xxiij. ca. supra modū territus fuit: timor aūt infrigidat et maxime excessiuus: propter quod timentes palescūt et tremunt. et ideo extunc dauid notabiliter infrigidatus fuit. Alia etiā causa assignat Ra. Sa. dicens q̄ hoc fuit in penā peccati quo abscidit ozam vestis saul: ut habet supra j. libro ca. xxiij. Qui enim in ꝺ peccauerit videt quia ibidē subdit: Post hec percussit deus eum dauid: eo q̄ abscidisset oram chlamydis saul. q̄diu enī saul in regno tolerabat a deo dauid verebat eū reuereri: et quia i hoc irreuerenē se habuit ad ipsū fuit punitus pena correspondente. s. ut vestibus nō calefieret in senectute: ꝑm illud Sap. xj. Per que peccat quis p hec et torquet. Queramus dño nostro regi adolescentulam etc. Glo. Hiero. super locū istū dicit sic: Nōne tibi videt si occidentē iram sequaris figmentū esse vel athletarū ludicra q̄ frigidus senex obuolutus vestimētis nisi cōplexu adolescentularū non calescit etc. et iō dicit q̄ hic est locutio parabolica: ita q̄ per abisac virginem intelligit sapientia: que est incorrupta que coniungit sensibus: ꝑm q̄ dicit Job. xij. In antiquis est sapientia. et hoc maxime fuit in dauid in quo in senectute maxime viguit spiritus prophetie: prout dictum fuit supra. ij. li. ca. xxiij. et hec sapientia calefecit regem dauid ipsum ad amorem diuinum accendendo. et talis modus loquendi parabolicus frequenter habet in scriptura sicut habet Judic. ix. Iersit ligna ut vngerent sup se regē etc. sicut fuit expositū ibidē. Sed salua reuerentia Hieronymi istud dictū stare nō potest: ut videt: quia circūstantia lre ostendit manifeste q̄ abisac fuit quedā puella ad hāc adducta ipsi dauid in remediū frigiditatis corporalis: quod etiam patet ex b q̄ adonias qui erat iuuenis petiuit eam p vxore. mortuo dauid: ut habet. j. ij. ca. et ideo oportet dicere ad veritatē hre q̄ fuerit puella corporalis. ꝑm b igit exponit. cū dicit: c Dixerūt q̄ ei serui sui. s. medici q̄ erant solliciti de eius vita. plonganda propter suam sanctitatem. d Queramus dño nostro etc. dicūt enim medici q̄ optimū remediū ꝓtra frigiditatē mēbroꝝ et paralisim imminētē ē ample/xus mulieris maxime iuuencule et virginis. et iō talis fuit addacta ipsi dauid. nec ex hoc peccauit: quia cū ea cōtraxit matrimoniū: ut magis patebit ex sequētib⁹. Senes enī q̄ctūcūq̄ possunt cōtrahere. licet non possint generare. et sicut dicūt doctores si mulier scienē cōtrahat cū frigido non potente eam cognoscere: nihilominus tenet cōtractus. et sic fuit in proposito. et ideo vri amplexibus huius virginis in statu matrimoniali nō videt fuisse illicitum ipsi dauid: maxime cū hoc esset ei in remediū contra frigiditatē. e Adonias autem. hic consequenter describit ipsius adonie ambitio. cū dicit: f Eleuabat dicens etc. hoc nō dicebat in palam sed secretarijs suis qui ei fauebant: ut postea habet: g Fecitq̄ sibi currū etc. ad ostentationē et quādam dispositionē ad regnandum. h Nec corripuit eū etc. videt q̄ ex hoc dauid peccauerit graviter: sicut beli: ut dictū est supra. j. li. ij. ca. Dicendū q̄ nō est simile: quia peccatū filioꝝ beli fuit recte contra deum. factum aūt adonie q̄ntum exteri⁹ apparebat nō erat nisi quedā vanitas uel ostentatio: que satis cōmuniter ꝑmittit filijs regū. et forte dauid qui iacebat in lecto nescivit q̄ in hoc excederet. et si scivit tamē ignorauit q̄ ad regnū aspiraret: quod patet ex b q̄ quādo sibi innotuit q̄ tanq̄ rex festū faciebat: statim salomonem regem instituit: ut habet infra eodem ca. i Erat autē et ipse pulcher valde etc. ex pulchritudine enī ista et ex hoc q̄ erat primogenit⁹ inter filios dauid viuentes: et quia patri ē videbat impotentē fuit elatus ad vsurpandū sibi honorem regiū absq̄ licentia patris. k Et sermo ei⁹ fuit cū ioab. cuius causa fuit ex parte adonie ut per ipsū ioab q̄ erat magister militie haberet militiā sibi fauentē. Ex pte aūt ioab causa fuit quia tenebat pceperat q̄ dauid habebat cordi vindictā occisiōis abner et amasē: et q̄ dauid hoc imponeret suo filio regnaturo. et ideo querebat ut p eius auxilū adonias institueret et sic sibi parceret. l Et cū abiathar sacerdote. cuius cā fuit ex parte adonie: ut p abiathar q̄ erat sūm⁹ sacerdos popul⁹ ad ipsū inclinaret et ab ipso inungeretur. Ex pte vero abiathar cā fuit: quia vidēderat de beli cui dictū fuerat ex parte dei q̄ filij eius essent a sūmo sacerdotio deponendi ꝓut dictū fuit supra. j. li. ij. ca. Itē quia sicut dicunt hebrei a tpe quo fugit dauid de hierusalē ꝓpter absalon. dño nō vidit respēsum p abiathar sicut tactū fuit ō. ij. li. xv. ca. Iz in alijs faceret officiū sūmi sacerdotis. et iō querebat habere regem sibi fauorabilē ne a statu suo rejceret. m Immolatis q̄ adonias arietibus. in signū regie dignitatis. n Juxta lapidē ҫoeleth. erat lapis magnus ex ciuitatē in cuius motione et tractione viri fortes experiebant vires suas. et iō hebrei dicūt hic: Juxta lapidem tractū. o Qui erat vicinus fonti rogel. hebrei dicunt fonti fullonis: quia ꝓpe fontem illū erat locus vbi fullones parabāt pannos: et huic consonat q̄

babel. j. iiij. li. xviij. & rabsace & socijs eius: Steterūt iuxta aquæductū piscine superioris q̄ est in via agri fullonis. & sic fm hebreos çoeleth & rogel nō sunt nomina ꝓpria sed appellatiua. a Nathā aūt ꝓphetam &c. quia nō fauebāt sibi sed salomoni. b Dixit itaq; nathan. Hic ꝓsequēt describit ipsius salomonis ꝓmotio. & secūdo adonie ꝓfutatio. ibi: Adhuc illo loquente. Circa ꝓmū ꝓmo ponit matris petitio. 2°. regis cōcessio. ibi: Rndit rex. & tertio cōcessionis executio. ibi: Dixit q̄q; rex. Petitio aūt matris facta fuit & consilio nathan q̄ çelabat ꝓ salomone: q; ipsū nutrierat & docuerat: ut dictū fuit ſ. ij. li. xij. ca. & quia ex reuelatione dñi dixerat ipsi dauid q̄ salomon esset regnaturus post eū fm q̄ dauid refert. j. Paral. xxij. verba nathan ad ipsū. vbi subdit; ob hanc causam pacificus vocabit Jn hebreo habet: Nomē eius salomon. & xxix. ca. dixit: Salomonē filium meū elegit dñs: & postea eodē ca. Salomoni q̄q; filio meo da cor pfectū &c & hoc est q̄d dicit hic. Dixit itaq; nathan &c. & pz hrā vsq; ibi: c Et salua aīam tuā &c.] timebat enim ꝓbabiliter q̄ si adonias in regno confirmaret q̄ mortuo dauid puniret bersabee & crimine adulterij: & ptra salomonē q̄reret mort̄ occasionem. Sed hic occurrit dubiū quō ꝓphta & hoc timebat: cū sicut dictū est ex reuelatione dixerat salomonē regnaturū post ipsū. Ad q̄d dicēdum q̄ istud fuit quedā ꝓmissio facta ipsi dauid & futuro. tales aūt ꝓmissiones diuine intelligende sunt sub cōditione. ſ. si ex pte hominū non ponat impedimentū sicut diffusius fuit declaratū. ſ. j. li. ca. ij. & ideo ꝓphta poterat timere: nec aliquod peccatū ipsius dauid uel bersabee seu salomōis aliq̄ impedimentū pueniret. d Jngredere ad regē dauid &c.] hoc autē iuramentū sciebat nathan ꝓ reuelationē dauid uel bersabee uel forte q; fuerat presens. e Cōplebo sermones tuos. ꝓmisit enī matrē ad petendū ꝓ filio: ut cor dauid inclinaret: & sic inueniret regē dispositū ad pficiēdū negociū. f Jnclinauit se bersabee & adorauit regem. adoratione dulie. g Dñe mi. hic formal petitionē suā. in qua q̄nq; exprimit que faciunt ad regis animū inclinandū: quia primo humiliter petit dicens: Dñe mi. 2°. iuramentū ad memoriam reducit dicens: Tu iurasti ꝓ dñm &c. 3°. iuda seruos regis: nathan[a] aūt ꝓphetā & banaiam & robustos quosq; & salomonē fratrē suū non vocauit. Dixit[b] itaq; nathā ad bersabee matrē salomonis: Nū audisti q̄ regnauerit adonias fili[a] agith: & dñs noster dauid hoc ignorat: Nunc ergo veni accipe consiliū a me: & salua aīmā tuā filiiq; tui salomōis] Vade & ingredere[c] ad regē dauid & dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti] mihi ancille tue dicens: q̄ salomon filius tuus regnabit post me: & ipse sedebit in solio meo? Quare ergo regnat adonias? Et adhuc ibi te loquente cū rege: ego veniā post te: & complebo[c] sermones tuos. Jngressa est itaq; bersabee ad regem in cubiculo. Rex aūt senuerat nimis & abisac sunamitis ministrabat ei. Jnclinauit[e] se bersabee & adorauit regē. Ad quā rex: quid tibi īdt vis? Que respondens ait: Dñe[a] mi rex tu iurasti ꝓ dñm &c tuū ancille tue: salomon filius tu[a] regnabit post me: & ipse sedebit in solio meo: & ecce nunc adonias regnat te dñe mi rex ignorante. Occidit boues: & pinguia quoq; & arietes plurimos: & vocauit omnes filios regis: abiathar quoq; sacerdotē & Ioab principē militie: salomonem aūt seruū tuū non vocauit. Et[b] rūtamen dñe mi rex in te oculi respiciūt totius israel] ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritq; cum dormierit dñs[a] meus rex cū patribus suis: erimus[i] ego & filius me[a] peccatores. Adhuc[k] illa loquēte cū rege nathan ꝓpheta venit.] Et nunciauerunt regi dicentes. Adest nathan ꝓpheta. Cūq; introisset in cōspectu regis & adorasset eū pronus in terrā: dixit nathan: Dñe mi rex[a] tu dixisti adonias regnet post me: & ipse sedeat super thronū meū: Quia descendit hodie & immolauit boues & pinguia & arietes plurimos: & vocauit vniuersos filios regis & principes: abiathar quoq; sacerdotem: illisq; vescentibus & bibentib[a] cora eo & dicentib[a]: viuat rex adonias: me seruum tuū & sadoch sacerdotem & banaiam filiū ioiade & famulū tuū salomonē nō vocauit. Nunq̄d[m] a dño meo rege exiit hoc verbum:] & [n] mihi non indicasti seruo tuo quis sessurus esset super thronū dñi mei regis post eū? Et[o] respōdit rex dauid dicens: Vocate[a] ad me bersabee. Que cum fuisset ingressa cora rege & stetisset ante eum: iurauit rex & ait: Viuit dñs q̄ eruit aīmā meam & omni angustia: quia sicut iurauī tibi per dñm &cum israel dicēs: salomon filius[a] tuus regnabit post me: & ipse sedebit sup soliū meū ꝓ me: sic faciā hodie. Sūmissoq; bersabee in terrā vultu: adorauit regem dicens: Viuat[a] dñs meus rex dauid in eternū]. Dixit[p] quoq; rex dauid Vocate mihi sadoch sacerdotē & nathan ꝓphetam: & banaiā filium ioiade. Qui cū ingressi fuissent coram rege: dixit ad eos: Tollite vobiscū seruos dñi vr̄i: & imponite[a] salomonē filiū meū sup mulā meam:] & [t] ducite eū in gion: & vngat eū ibi sadoch sacerdos & nathan ꝓpheta in regem super israel. Et canetis buccina atq; dicetis: viuat rex salomon. Et ascēdetis post eū & venietis in hierusalē: & sedebit super solium meum: & ipse regnabit ꝓ me: illiq; precipiā

superbiā adonie exprimit dicēs: Et ecce nūc adonias regnat te viuente & ignorante. 4°. motionem populi ad cōtrarium proponit dicens: b Verūtamen dñe mi rex &c.] q. d. populus nō approbat adonie ambitionē: sed expectat tuā determinationē. 5°. periculum ꝓsone sue & filij sui inducit dicens: Eritq; cū dormierit dñs me[a] rex cū patribus suis. i Erimus ego & filius meus salomon peccatores. i. adonias ponet nobis crimina ad priuandum nos vita: ut predictū est. k Adhuc illa loquēte &c.] ad cōplendum negociū: nō tamē statim intrauit cubiculū regis sed stetit aliquantulum extra: quousq; de volūtate regis vocaret: ut pz in hrā. l Dñe mi rex tu dixisti &c. non dixit hoc ꝓpheta affirmatiue: sed magis interrogatiue. q. d. mirabile est q̄ talia fecerat sine scitu tuo & in hoc notat eum de presumptione & contemptu patris q̄ ipso viuēte & nesciēte uellet regnare. vnde subditur: m Nunq̄d a domino meo &c.] q. d. nō. n Et mihi non indicasti. q̄ sum secretari[a] tu[a]: & tibi reuelauī voluntatem domini de regno salomōis p[a] te. & ideo si fuit aliqua cā mutationis hui[a] ex alia reuelatione tibi facta. debuisti vtiq; dicere mihi. o Et rndit rex. Hic cōsequēt ponit petitionis cōcessio. cū dicit: p Vocate ad me bersabee. loquēte enim nathā cū rege. ipsa exiuerat regis cubiculū: sicut in talibus fieri est consuetū. Cetera patent vsq; ibi: q Viuat dñs meus &c.] .i. vita beata que est eterna. r Dixit quoq; rex. Hic ponitur predicte concessionis executio. & patet littera vsq; ibi: s Jmponite salomonem &c.] in signum regie dignitatis: quia illa mula erat appropriata regi dauid: ut populus manifeste videat q̄ volo eum regnare post me. t Et ducite eum in gion. fons est siloe: ut dicunt hebrei. Cetera patent vsq; ibi:

a Et respondit banaias ⁊c̃. amen. i. fideliter seu veraciter. ⁊ est dictio hebraica. ideo subdit. b Sic loquat̃ dñs deus. i. compleat verba tua que sunt fidelia. c Quomodo fuit dominus cū dño meo. i. tecū te dirigēdo ⁊ in regno stabilien-do. d Et sublimius faciat ⁊c̃. non enim est inuidia patris ad filium si excedat eum in gloria ⁊ honore: q̃ pater manet quodāmodo in filio: ⁊ ideo bonū filij est etiā bonum patris: ⁊ iō sicut nullus tristat̃ de bono proprio: sic nec de bono filij sui nisi ex maxima peruersitate. e Descēdit ergo sadoch. quia eiuitas dauid vbi manebat erat i alto. f Sūpsitq; sadoch sacer. cornu olei. i. vasculū plenum vnctiōe. g De tabernaculo. vnctio enim facta tēpore moysi ad inungendū reges ⁊ pōtifices seruabatur reuerēter in tabernaculo in vase magno ⁊ inde accepit aliquā portionē: ⁊ vnxit salomonem. dic̃ Ra. Da. q̃ ista vnctio fiebat i frōte regis inter palpebras per modum corone. Cetera patent in littera vsq; ibi: b Quid sibi vult ⁊c̃. ⁊ Bñ aūt q̃siuit ioab: q̃ ad eius officiū spectabat sedare tumultū ⁊ cōmotionem in ciuitate oriētē. i Adhuc eo loquente. hic consequēter describitur adonie confutatio audita institutione salomonis in regē per ionathan filiū abiathar. ⁊ p̄z lrā paucis exceptis. k Nequaq̃. scilicet sum bona annuncians tibi: sed magis aduersa. l Territi sunt ergo. quia timuerūt ne rex salomō calūniaretur eos p̄o crimine lese maiestatis. sicut aliquos eoꝝ postea calūniatus est: ut habet infra ca. sequenti. m Et

ut sit dux super israel ⁊ sup iudā Et[a] respōdit banaias filius ioiade regi dicēs: Amen. Sic[b] loquatur dominus deus domini mei regis. Quomodo[c] fuit dominus cum domnio meo rege: sic sit cū salomone: ⁊[d] sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis dauid. Descendit[e] ergo sadoch sacerdos ⁊ nathan prophetа ⁊ banaias filius ioiade ⁊ celethi ⁊ phelethi: ⁊ imposuerunt salomonem super mulam regis dauid: ⁊ adduxerunt eū in gion. Sumpsitq;[f] sadoch sacerdos cornu olei de[g] tabernaculo ⁊ vnxit salomonem: ⁊ cecinerūt buccina: ⁊ dixit omnis populus. Viuat rex salomon. Et ascendit vniuersa multitudo post eum: ⁊ populus canentium tibijs ⁊ letantiū gaudio magno: ⁊ insonuit terra a clamore eorū. Audiuit aūt adonias ⁊ omnes qui inuitati fuerāt ab eo. Jamq; cōuiuiū finitum erat. Sed ⁊ ioab audita voce tube ait: Quid[h] sibi vult clamor ciuitatis tumultuant̃? Adhuc[i] eo loquēte: ionathan filius abiathar sacerdotis venit. Cui dixit adonias: Ingredere q̃ vir fortis es ⁊ bona nuncians. Respōditq; ionathā adonie: Neq̃q̃[k] Dñs enim noster rex dauid: regem p̄stituit salomonē: misitq; cū eo sadoch sacerdotem: ⁊ nathan p̄phetā: ⁊ banaiā filiū ioiade ⁊ celethi ⁊ phelethi: ⁊ imposuerunt eum super mulā regis. Unxeruntq; eū sadoch sacerdos ⁊ nathan prophetа regē in gion: ⁊ ascenderunt inde letantes: ⁊ insonuit ciuitas. Hec est vox quā audistis. Sed ⁊ salomon sedet super solū regni: ⁊ ingressi serui regis benedixerūt dño nostro regi dauid dicētes: Amplificet deus nomē salomonis super nomen tuum: ⁊ magnificet thronum eius super thronum tuū. Et adorauit rex in lectulo suo: insuper ⁊ hec locutus est: Benedictus dñs de[l] israel qui dedit hodie sedentem in solio meo videntibus oculis meis. Territi[l] sunt ergo ⁊ surrexerūt omnes qui inuitati fuerāt ab adonia: ⁊[m] iuit vnusq̃sq; in viam suam: Adonias[n] aūt timens salomonem surrexit ⁊ abijt in tabernaculum domini tenuitq; cornu altaris. Et nūciauerunt salomoni dicentes: Ecce adonias timēs regem salomonem: tenet cornu altaris dicēs: Juret mihi rex salomon hodie q̃ nō interficiat seruum suum gladio. Dixitq; salomon Si[o] fuerit vir bonus non cadet ne vnus quidem capillus eius in terram: sin autem malum inuentum fuerit in eo morietur. Misit ergo salomon ⁊ eduxit eū ab altari: ⁊[p] ingressus adorauit regem salomonē. Dixitq; ei salomon: Vade in domum tuam.

II

Appropinquauerunt[q] autem dies dauid ut moreret: precepitq; salomoni filio suo dicens: Ecce ego ingredior viam vniuerse terre. Cōfortare: ⁊ esto vir fortis ⁊ obserua[r] custodias domini dei tui ut ambules in vijs eius ⁊[s] custodias cerimonias eius ⁊[t] precepta eius ⁊ iudicia ⁊[r] testimonia: sicut scriptum est in lege moysi: ut[u] intelligas vniuersa que facis: ⁊ quocūq; te verteris: ut confirmet dñs sermones suos ḡs locut̃[x] e de me dicēs. Si custodierint filij tui vias meas ⁊ ambulauerint cor̃ me i veritate: in omni corde suo ⁊ i omni aia sua: nō[y] auferet tibi vir de solio israel. Tu[z] quoq; nosti q̃

Appropinquauerunt autem. hic consequenter ponit regni salomonis confirmatio. ⁊ primo per remotionem impedientiū. secūdo per accumulationem expedientium. ca. iij. Illa que maxime impediunt stabilitatē alicui⁹ regis sunt psone machinantes contra eum. de quorū morte hic agit. ⁊ ne salomon i hoc videret. ꝓcedere celo ꝓprie vindicte. ideo circa hoc ḡtū ad aliqua p̄mittitur ipsi⁹ dauid ordinatio. secūdo subditur ipsi⁹ salomonis executio. ibi: Salomon autem. Circa primū dauid p̄mo inūgit filio suo salomoni ut sit sollicitus de cultu dei dicēs: r Obserua custodias dñi. i. illa que ꝑcepit custodiri: ⁊ que sint illa subiungit dicēs: s Et custodias cerimonias ei⁹. ḡtū ad precepta cerimonialia. t Et p̄cepta eius. ḡtū ad moralia. v Et iudicia eius. ḡtū ad iudicialia: de quoꝝ cōditione ⁊ distinctione dictum fuit in Exo. r Et testimonia eius. ḡtū ad ea q̃ p̄missa sunt i lege de xp̄o venturo ⁊ alijs bonis populo israel. p̄missis. y Ut intelligas vniuersa q̃ facis. quia per considerationē legis diuine dirigit̃ homo in agendis. Si custodierint filij tui vias meas ⁊c̃. sequitur: z Non auferet tibi vir. ex quo patet quod supra dictum est. s. q̃ p̄missiones diuine de bonis futuris intelliguntur sub conditione: scilz q̃ nō ponat̃ impedimentum a parte hominum. a Tu quoq; nosti. hic cōsequenter ponitur ordinatio dauid de punitione aliquoꝝ malorum quos nō poterat cōuenienter punire i vita sua ⁊ p̄mo de punitione ioab cum dicit: Tu quoq; nosti que fecerit mihi ioab. dicit Ra. Da. q̃ per hoc intelligit̃ malum quod fecit ioab cōtra personā dauid ostendendo alij litteras quas sibi secrete miserat dauid de morte vrie. ⁊ sic regē scandalizauit. q̃ enim istud secretū fuerat reuelatū: patet ex hoc q̃ habetur supra. ij. li. xij. Q̃ nathan dixit ad dauid: Feciſti inimicos

[a] dotes intrabant. ex hoc etiā patet q̃ ibi erat refugium in aliquibus casibus: ⁊ multo fortius vtrū esse in ecclesia: cuius tabernaculum in vt. le. erat solum figura. o Si fuerit vir bonus. i. non querēs machinationes vel cetero ad obtinendum regnum. p Et ingressus adorauit regem salomonem. faciens ei reuerentiā sicut dño suo. q Cap. ij.

[b] dimittentes totaliter adoniam. n Adonias autem timēs salomonē surrexit ⁊ abijt in tabernaculum dñi. tenuitq; cornu altaris. s. holocausti: ad quod etiā laici poterant ingredi. ad altare enī thymiamatis soli sacerdotes intrabant.

blasphemare nomen domini. sicut fuit ibi expositum. nec istud factum fuit reuelatum per dauid nec per bersabee: quia celabant crimen suum quātū poterant: ⁊ ideo ꝛisimile est ꝙ per ioab fuit reuelatum ad excusandum se erga alios milites de morte vrie ꝙ nō fuisset mortuus per incautelam suam: sed per regis mandatum.

a Que fecerit duobus principibus ⁊c. sequitur: b Et effudit sanguinē belli in pace. i. sanguinem humanum qui non debet effundi nisi in bello effudit tempore pacis: quia qñ occidit abner nō habebat bellum iustum contra eū nec ratione regis nec ratione fratris sui interfecti: sicut dictum fuit supra. ij. libro ca. iij. similiter occidit eum sub specie pacis reuocans eum quasi ad loquendum cum eo de federe inito inter eum ⁊ dauid: ut ibidem dictū fuit. Similiter quando interfecit amasam non habebat contra eum aliquam guerram ⁊ ipsum occidit sub specie pacis salutando eum tāꝙ fratrem ⁊ osculando: sicut dictum fuit supra libro. ij ca. xx. c Et posuit cruorem belli in baltheo suo ⁊c. quia percussit eos in inguine: ut habes ibidē. ⁊ sic cruor exiens de plagis eorum potuit cruentare baltheum ioab ⁊ calciamēta eius. non autem partes superiores. ⁊ in hoc designat dauid modum percutiendi proditorium: quia non eleuauit brachium ad percutiendum eos in parte superiori ne auerterent ictū ⁊ caueret. d Et nō deduces canitiem eius pacifice ad inferos. hebrei dicunt: Ad fossam. non enim erat intentionis dauid ꝙ ioab descenderet ad infernum damnatorum: imo vna causa quare voluit eum puniri in hac vita fuit ne puniret in futuro in gehenna: ut dicit Rabi. Sa. sicut ⁊ de achan dictum fuit Josue vij. e Sed ⁊ filijs bercellai. hic tertio ponit informatio dauid de recompensatione beneficij

fecerit mihi ioab filius saruie: que[a] fecerit duobus principib[9] exercitus israel: abner filio ner ⁊ amase filio iether quos occidit: ⁊[b] effudit sanguinē belli in pace: ⁊[c] posuit cruorem belli in baltheo suo qui erat circa lumbos eius: ⁊ in calciamento suo quod erat in pedibus eius. Faciens ergo iuxta sapientiā tuam ⁊[d] non deduces caniciem ei[9] pacifice ad inferos. Sed[e] ⁊ filijs bercellai galaaditē reddes gratiam: eruntꝙ comedentes in mensa tua. Occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie absalon fratris tui. Habes[f] ꝙ apud te semei filium gera filij gemini de bahurim: qui maledixit mihi maledictiōe pessima quando ibam ad castra. Sed quia descēdit mihi in occursum cum transirem iordanem: ⁊ iurauī[g] ei per dominum dicens: non te interficiā gladio: tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es ut scias que facies ei: deduces[q] canos eius cum sanguine ad inferos. Dormiuit[h] igitur dauid cum patribus suis: ⁊ sepultus est in ciuitate dauid. Dies autem quibus regnauit dauid sup israel: quadraginta anni sunt. In hebron regnauit septem annis: in hierusalem triginta tribus. Salomon[i] autem sedit super thronū dauid patris sui: ⁊[k] firmatū est regnum eius nimis. Et ingressus est adonias filius agith ad bersabee matrē salomōis. Que dixit ei: Pacificus[l] ne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. Addidit ꝙ: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: Tu[m] inquit nosti quia meum erat regnum: ⁊[n] me preposuerat omnis israel sibi in regem: sed translatum est regnū ⁊ factum est fratris mei. A[o] domino enim constitutum est ei. Nunc ergo petitionem vnam peto a te ne confundas faciē meam. Que dixit ad eum. Loquere. Et ille ait: Peto[p] ut dicas salomoni regi: neꝙ enim negare tibi q̄cꝙ potest: ut[q] det mihi abisac sunamitē vxorem. Et ait bersabee: Bene ego loquar ꝓ te regi. Venit ergo bersabee ad regem salomonem ut loqueret ei pro adonia. Et surrexit rex in occursum eius adorauitꝙ eam: ⁊ sedit super thronum suum. Positusꝙ est thronus matri regis que sedit ad dexteram eius: dixitꝙ ei: Petitionem vnā paruulam ego deprecor a te ne confundas faciē meā. Et dixit ei rex: Pete mater mea. Neꝙ enim fas est ut auertā faciem tuam: Que ait Detur abisac sunamitis adonie fratri tuo vxor. Rndit ꝙ rex salomō: ⁊ dixit matri sue: Quare postulas abisac sunamitē adonie? Postula[r] ei ⁊ regnum. Ipse est enim frater meus maior me: ⁊ habet abiathar sacerdotem ⁊ ioab filium saruie. Juravit itaqꝙ rex salomon per dominum dicens: Hec faciat mihi deus ⁊ hecaddat: quia contra[s] animam suam locutus est adonias verbum hoc. Et nūc viuit dominus qui firmauit me ⁊ collocauit me super solium dauid patris mei: ⁊ qui fecit mihi

nitur salomonis executio. premittitur tamen adonie interfectio. ⁊ secundo abiathar electio. ibi: Abiathar quoꝙ. tertio predictorum executio. ibi: Venit autem nuncius. Circa primum dicitur: Salomon autem sedit super thronum dauid patris sui. pacifice ⁊ quiete. k Et firmatum est regnum eius nimis. ita ꝙ potestas eius fuit maior ꝙ potestas patris sui dauid. ⁊ ideo secure punire poterat illa quorum punitionē dauid ex causa rationabili distulerat: sicut fuit dictū supra. ij. libro iij. ca. de ioab ⁊ xix de semei. l Pacificus ne ē ingressus tuus? timebat eni ne aliquid machinaretur contra se eo ꝙ dauid instituerat salomonem in regem ad petitionem suam: ut habetur ca. ꝓce. m Tu inquit nosti qz meum erat regnū. ratione primogeniture. hoc non erat verum: quia ordinatio diuina prevalet primogeniture que erat pro salomone: ut dictum est ca. precedenti. n Et me preposuerat omnis israel sibi in regem. hoc similiter ē falsum: qz robur exercitus dauid non erat cū eo: nec cōmunitas populi q̄ in hoc expectabat sententiam dauid ut patet ex supradictis. Sed talia dicebat adonias ut magis posset impetrare quod querebat. o A domino enim constitutum est ei. quasi diceret. non intendo de cetero aliqualiter aspirare ad regnū quia agerem contra deum: cum tamen intenderet cōtrarium. vnde subditur: p Et det mihi abisac sunamitē vxorem. illa enim fuerat vxor dauid. ⁊ per consequens regina: ⁊ sic per eam habebat viam veniendi ad regnum per auxilium ioab ⁊ abiathar ⁊ aliorum sibi fauentium: quod aduertens salomon qui erat perspicacis ingenij ꝙ mater sua respondit: q Postula ei ⁊ regnum. quasi diceret. per hoc intendit venire ad regnum. r Contra animam suam locutus est adonias verbum hoc. tum quia machinabat contra regem. tum quia petebat vxorem contra legem Leuiti. xviij. vbi prohibetur contractus matrimonij cum vxore patris. Cetera patent in trā.

bitī: quod quidem beneficium plenius expositum est supra ij. libro. xvij. f Dabes quoꝙ. hic quarto ponitur ordinatio dauid de semei: qui maledixit dauid: ut plenius dictum fuit supra. ij. libro. xvj. ca. g Juraui ei per dominum dicēs non te interficiā. istud autem iuramētum non fuit transgressus dauid ista imponendo salomoni: sicut dictum fuit supra. ij. libro. xix. ⁊ ideo sententia huius partis patet ex supradictis. h Dormiuit igitur dauid. hic omittuntur illa que ordinauit dauid de ampliatione diuini cultus ⁊ edificatione templi que exprimuntur. j. Paral. i Salomon autem sedit super thronum dauid patris sui. hic consequenter po-

a Abiathar quo q̄, hic ponitur abiectio abiathar de sūmo sacerdotio ⁊ de ciuitate regia: cum dicitur: b Vade in anathot ad agrum tuum. id est ad possessionis tue locum. licz enim sacerdotes non haberent possessiones rurales: habebant tamen ciuitates assignatas pro sua habitatione: ⁊ suburbana ad nutrien-

domum sicut locutus est: quia hodie occidetur adonias. Misitq̄ rex salomon per manum banaie filij ioiade qui interfecit eum: ⁊ mortuus est. Abiathar^c quoq̄ sacerdoti dixit rex: Vade^d in anathot ad agrum tuum. Et^e q̄dē vir mortis es: sed hodie te nō interficiam: quia portasti archam domini dei coram dauid patre meo: ⁊ sustinuisti laborem in omnibus in quibus laborauit pater meus. Eiecit ergo salomon abiathar ut non esset sacerdos domini: ut^f impleret sermo domini quem locutus est super domum heli in sylo. Venit^g autem nuncius ad salomonem q̄ ioab declinasset post adoniam: ⁊^h post salomonem non declinasset. Fugit ergo ioab in tabernaculū domini ⁊ apprehendit cornu altaris. Nunciatūq̄ est regi salomoni q̄ fugisset ioab in tabernaculum domini: ⁊ esset iuxta altare. Misitq̄ salomon banaiam filium ioiade dicens: Vade interfice eum. Et venit banaias ad tabernaculum domini: ⁊ dixit ei: Hec dicit rex: Egredere^k. Qui ait: Nō^l egrediar: sed hic moriar. Renunciauit banaias regi sermonē dicens: Hec locutus est ioab: ⁊ hec respōdit mihi. Dixitq̄ ei rex: Fac^m sicut locutus est ⁊ interfice eum ⁊ sepeli: ⁊ amouebis sanguinem innocentem qui effusus est a ioab a me ⁊ a domo p̄ris mei: ⁊ reddet dominus sanguinē eius sup caput ei^o: quia interfecit duos viros iustos melioresq̄ se ⁊ occidit eos gladio patre meo dauid ignorāte: abner filium ner principem militie israel: ⁊ amasam filium iether principem exercitus iuda. Et reuertetur sanguis illorum i caput ioab: ⁊ in caput seminis eius in sempiternum. dauid autem ⁊ semini ei^o ⁊ domui ⁊ throno illius sit pax vsq̄ in eternū a domino. Ascēdit itaq̄ banaias filius ioiade: ⁊ aggressus eum interfecit: sepultusq̄^p est in domo sua in deserto. Et^q constituit rex banaiā filiū ioiade pro eo super exercitum: ⁊^m sadoch sacerdotē posuit p abiathar. Misit^n quoq̄ rex ⁊ vocauit semei: dixitq̄ ei. Edifica tibi domum in hierusalem ⁊ habita ibi. Et non egredieris inde huc atq̄ illuc. Quacūq̄ autem die egressus fueris ⁊ transieris torrentem cedron;

tes animalia: ut patet Nume.xxv ⁊ Josue.xxj. c Et quidē vir mortis es. i. morte dignus pro conspiratione contra me ⁊ ordinationem dei ⁊ patris mei. d Ut impleretur sermo domini quē locutus est super domum heli in sylo. scilz q̄ ejceretur a sacerdotio: ut habetur supra. j. libro ca. ij. e Venit autem nuncius. hic consequenter ponit executio ordinationis dauid. ⁊ p̄mo q̄ntum ad punitionem ioab. secundo ipsi⁹ semei. ibi: Misit quoq̄ rex. Circa primum dicitur Venit autem nuncius ad salomonē. per modū accusationis q̄ ioab declinasset post adoniā non solum ante institutionē salomonis sed etiam post ut predictum est. f Et post salomonem nō declinasset. In hebreo habetur Venit autem nuncius ad ioab q̄ ioab declinauerat post adoniam ⁊ post absalon non declinauerat. nunciatum eni fuit ioab q̄ salomon hoc sciebat. ⁊ ideo sibi periculum imminebat: q⁹ q̄uis ioab multum diligeret absalon: ut patet ex supradictis. ij. libro. xiij. tamen non declinauit post eum quando voluit obtinere regnum: imo interfecit eum: ut habet libro. ij. ca. xviij. Cum ergo post adoniam ⁊ non salomonem declinauit ad obtinendum regnum. signum fuit q̄ habebat multū corde istud negocium. s. machinando contra salomonem pro adonia. ⁊ ideo ioab audiens q̄ salomon sciebat hoc: merito timuit. ⁊ iō pro refugio fugit ad tabernaculum. g Egredere. quia reformidabat eum in loco sacro interficere. h Non egrediar. dicit Ra. Sa. q̄ ioab dixit banaie non egrediar nisi sub cōditione. s. q̄ salomon recipiat super se maledictiones quas dauid imprecatus fuit super me pro interfectione abner. s. lepram: debilitatē: gladiū: ⁊ famen: ut dictum fuit supra ij. li. ca. iij. allegans q̄ non debebat dupliciter puniri. s. occisione in sua persona. ⁊ maledictionibus dictis in semine suo: ⁊ quia hoc videbat habere aliquē colorem iusticie: iō banaias non interfecit eum sed rediit ad salomonem referens ei verba ioab. ⁊ tunc salomon respondit quod sequit: i Fac sicut locutus est. dicendo ei. s. q̄ recipio illas maledictiones super semen meū ⁊ sic interficeretum. vnde ⁊ subdit Ra. Sa. q̄ maledictiones predicte venerunt super semen salomonis: quia ociας rex fuit leprosus: ut habet. j. iiij. li. ca. xv. ⁊ ij. Paral. xxvj. Et asa voluit pedes: ita q̄ nō poterat ire sine baculo: ut habet infra. ij. Paral. xvj. Et ioachim interfectus gladio: ut habet Jere. xxij. Sepultura asini sepelief. q⁹ interfectus, iectus fuit extra hierusalem ⁊ ecclesias indigens pane in obsidione p sennacherib. vnde tunc sibi dictū fuit: Secūdo anno pomis vescere: Isa. xxxvij. fructibus arbor̄, p̄ter panis defectū. s hec exceptio nō cōsonat lrē. quia hic dicit: Nō egrediar s hic moriar. nullā p̄dictionē apponendo. similē nō cōsonat lrē p̄cedenti: q⁹ dauid q̄ erat sanct⁹ illas maledictiones sciebat: q⁹ illas fecerat: ⁊ tñ cū hoc iposuit salomoni punitionē ioab, p interfectione abner ⁊ amase: ut p̄dictū ē absq̄ aliq̄ retractatiē dictarū maledictionū. Itē dato q̄ ille maledictiōes sufficerēt, p interfectione abner. adhuc remanebat ioab dignus morte, p interfectione amase. ⁊ ideo nullo mō est verisimile q̄ salomon maledictiōes patris sui recepit sup se vel sup semen suū. Nō autē inducit de q̄tuor regibus de salomone descēdētib⁹ nō valet ad, p̄positū: q⁹ ille pene fuerūt eis inflicte, p alijs causis: ut patebit in locis suis dño cōcedēte. ⁊ iō q̄ dicit hic Fac sicut locutus est. nō refert nisi ad illud q̄ dixerat: Hic moriar. Credendū tñ est q̄ violenter auulsus fuit ab altari: ⁊ sic interfect⁹ sicut p̄cipit Exo. xxj. Siquis de industria occiderit, primū sumum ⁊ p insidias ab altari meo auelles eum ut moriatur. sic aūt occiderat ioab abner ⁊ amasam: ut patet ex supradictis. k Sepultusq̄ est in domo sua in deserto. Dicit eni Ra. Sa. q̄ fecerat ibi hospitale ad recipiendum pauperes ⁊ peregrinos tranieuntes. vnde dicunt hebrei ipsum esse saluatum ⁊ q̄ mors temporalis sibi inflicta fuit in expiationem peccatorum suorum. l Et constituit rex banaiam filium ioiade pro eo super exercitum. quia erat vir fortis ⁊ prudens: propter quod dauid fecit eum sibi secretariū ut habetur supra libro. ij. ca. xviij. m Et sadoch sacerdotem posuit pro abiathar. ⁊ sic reductum est sacerdotium ad tribum lineā. aaron enim qui ex electione dei factus fuit summus sacerdos: ut habetur Exo. xxviij. habuit duos filios scilicet eleazar ⁊ ithamar qui remanserunt sibi: alijs duobus mortuis coram domino: ut habetur Leuitj. x. ⁊ de voluntate domini sacerdotium transijt ad eleazar ⁊ filios eius: ut habetur Nume. xx. ca. de quo descendit iste sadoch. heli autem descendit de ithamar: ⁊ cum esset iudex populi assumpsit sibi sacerdotium: hoc autem fuit ex diuina ordinatione: sicut dictum fuit. j. Regū. ij. ⁊ ab ipso descendit abiathar quem eiecit salomon ponendo sadoch loco eius. n Misit quoq̄ rex. Hic cōsequenter agitur de punitione semei cui salomon imposuit legem de remanendo in hierusalē sub pena mortis: eo q̄ erat seditiosus. ⁊ ip acceptauit dicens: Bonus est sermo quē audiui: ut hr infra quā transgressus est ⁊ sic punitus est morte sicut meruerat. ⁊ absq̄ trāsgressione iuramenti ipsi⁹ dauid. sicut plenius dictū fuit supra. j. li. ca. xix.

ex quo loco ⁊ alijs supradictis patet sñia buⁱ partis. a Cap.iij Confirmatū est. Post remotionem impedientiū stabilitatē regni salomonis. hic consequenē agit de accumulatione expedientiū ad hanc stabilitatē: que sunt deuotio erga deū: sapientia in iudicijs: magnificentia in familijs: sanctimonia in cultu dei ⁊ edificijs: ⁊ opulentia in diuitijs. Verū tamē q̄ deuotio est alioq̄ meritoria. ideo p̄mittit eⁱ deuotio. secūdo alioq̄ cōcessio ibi: Apparuitq̄ dñs. Prima in duas. q̄ primo continuat dicta dicēdis. secūdo exprimit deuotio salomonis. ibi: Dilexit aūt salomon dominū. Circa primū dr: Confirmatū est igit ⁊c. istud concludit ex dictis ca. p̄cedenti. vbi actum est de morte machinātiū contra salomonē: quibⁱ mortuis confirmatū est regnū salomonis interⁱ. Consequenē ostendit eⁱ confirmatio exteriⁱ. cum dicit: b Et affinitate coniunctus est pharaoni qui erat rex potens ⁊ regno eius propinquus. ⁊ ideo cum eo cōtraxit affinitatē ⁊ regni sui firmitatem. c Et adduxit in ciuitatē dauid. cuius ratio subdit: d Donec cōpleret edificans domū suā. de cuius edificatione postea habet. vij. ca. e Et murū hierusalē. quā clausit triplici muro: ita q̄ in interiori clausura erat templū dñi ⁊ palaciū regis. in exteriori erat vulgus ⁊ manu artifices. in media vero habitabant p̄ncipes ⁊ nobiles: vnde infra. iiij. li. xxij. dicitur q̄ olda p̄ncipes manebat in hierusalē in secunda. s. clausura. f Attamen populus immolabat in excelsis. Sicut dictū fuit supra Deut. xij. ⁊. j. Reg. a destructione sylo vsq̄ ad edificationem templi arcba dñi non habuit stabilem mansionē. ⁊ ideo licitū fuit offerre ⁊ immolare oblationes votiuas ⁊ sacrificia alibi q̄ vbi erat arcba p̄m deuotionē offerentis. post edificationem vero templi non licuit nisi ex speciali mandato dei uel eⁱ instinctu: sicut helias immolauit in monte carmeli: ut habetur infra xviij. ca. Querit hic vtrum salomon peccauit accipiendo in vxorem filiā pharaonis. Et arguit primo q̄ sic: q̄ p̄hibitū erat iudeis contrahere matrimoniū cum mulieribus alienigenis: ut habet Deut. vij. ca. ergo ⁊c. Item infra. xj. ca. vbi reprehendit salomon de mulieribus alienigenis: specialit exprimit filia pharaonis. Contrariū arguit q̄ boc q̄ dñs illo tempore apparuit salomoni dicens ei: Postula quod vis ⁊c. Itē edificato tēplo oratione salomonis exaudiuit ⁊ tēplū nebula impleuit. ad venotādū spālem p̄sentiā suā: ut habet ij. Paral. v. que dñs nō fecisset si salomon eū offendisset. Rūsio. dicendū q̄ q̄tū videt textus sonare nō peccauit: quia statim subdit: Dilexit aūt salomon dñm ambulās in p̄ceptis dauid patris sui excepto q̄ in excelsis immolabat. ⁊ tamen illud erat licitū ut dictū est p illo tpe: tū minus bonū ut videbit. Si igit salomon peccasset accipiēdo filiā pharaonis. scriptura illud multo fortⁱ excepisset. Sciendū igit q̄ mulieres alienigene erāt in duplici gradu: q̄ alīq̄ erāt de populis habitantibⁱ terrā. p̄missionis añq̄ filij isr̄l intrarēt: q̄rū aliq̄ cū eis in terra remāserūt: ut patuit in libris Josue ⁊ Judicū ⁊ cū illis nō poterāt filij isr̄l licite ꝫtrahere matrimonia nisi ex spāli cā ut dicet. Cū alijs vero mulieribⁱ alienigenis poterāt ꝫtrahere maxime ex rōnabili cā: gētilitate tū pⁱ relicta: ⁊ sic voc cōtraxit cū ruth moabitide: ꝑ ut habet ruth vltimo. Et b mō salomon cū filia pharaonis ad cōfirmationē regni sui: ut p̄dictū est cōtraxit. Et credē dū est licz non sit exp̄ssum q̄ ipsa reliquerit gentilitatē anteq̄ cognouerit eam: quia tunc salomon diligebat dñm ⁊ ecōuerso ut ostendet infra. Ad primū igit argumentū dicunt aliqui q̄ vxores alienigene de genere chananeox tūm erant. p̄hibite iudeis: non autem de alijs nationibus. Sed boc patet falsum. j. Esdre. ix. ca. vbi dicit q̄ filij israel reuersi de captiuitate acceperūt vxores de genere āmonitarū ⁊ moabitaꝝ ⁊ egyptiorū que nō erāt de chananeis: ⁊ tū Esdras qui optime sciuit legē determinauit boc esse illicitū. ꝓpter quod ordinatū fuit tūc q̄ illas ejicerēt. ꝓpt quod dicendum q̄ mulieres chananee fuerūt magis inēdicte q̄ alie. ⁊ ideo cū illis nō erat licitū ꝙtrahere nisi relicta gentilitate. ⁊ cum boc p aliquo magno facto i speciali ꝓpt fidē vⁱ veri dei. ⁊ sic salmon contraxit cū raab que erat de illis: quia ex fide saluauit nuncios bebreox: ut dicit apostol⁹ ad Hebr. xj. Cū alijs aūt alienigenis licitū erat ꝫtrahere ex minori causa relicta gentilitate: ut dicit Deut. xxj. q̄ si aliquis iudeus de captiuis aduersarijs de istis nationibus videret inter captiuos mulierem pulchram relicta gentilitate poterat eam accipere vxorem. ⁊ boc modo cōtraxit dauid cum tholomai filia regis gessur: ut habetur. ij. libro. iij. ca. illas aūt quas esdras iussit ejici fuerāt accepte a filijs israel ex mala causa. s. q̄ vxores iudee que cum eis venerant de captiuitate ex labore itineris erāt detrimentate: ⁊ propter boc erant a maritis suis abiecte ⁊ quasi repudiate. Preterea ille alienigene docebant filios suos aliqua ad ritum gentilitatis pertinentia. Ad secundum dicendum q̄ ibi infra scilicet. xj. ca. duo dicuntur de salomone. Primū est q̄ ardentissimo amore copulatus est alienigenis mulieribus. Aliud est q̄ ad satisfaciendum eis coluit deos earum. ⁊ ad boc edificauit templum. ⁊ q̄tum ad primum nominatur ibi filia pharaonis que fuit dilecta p̄ omnibus: ut dicunt doctores hebrei ⁊ catholici: non autem q̄tum ad secundum: quia reliquerat idolatrie cultum: ut dictum est. Alie vero quibus edificauit tēpla non reliquerāt. ⁊ istis idolatris mulieribus coniunctus fuit salomon in senectute: ut ibidem dicitur: Si aūt dicatur q̄ eodē modo fecit p̄o filia pharaonis eo q̄ ibidem subditur: Atq̄ in hunc modum fecit salomon vniuersis vxoribus suis alienigenis. potest responderi per illud quod immediate subditur: Que adolebant thura ⁊c. ⁊ per boc determinatur p̄o quibus mulieribus alienigenis fecit boc scilicet p̄o illis que non reliquerant idolatriam: ut dictum est. Et si dicatur q̄ tunc filia pharaonis rediit ad idolatriam videns salomonem idolatrare cum alijs vxoribus suis: per boc non tollitur quin matrimonium cum ipsa a principio licitum fuerit. g Dilexit aūt. Hic consequenē ostenditur salomonis deuotio erga deū. ⁊ primo in cultu interiori qui potissime consistit in actu dilectionis: sm q̄ dicit Aug⁹ in enchiridion: Fide spe caritate colitur deus. ⁊ boc notat cū dicit: Dilexit aūt salomon dñm. Secūdo in cultu exteriori. cum dicit: Ambulās in p̄ceptis dauid. Verūtū q̄

scito te interficiendū. Sanguis tuus erit super caput tuum. Dixitq̄ semei regi: Bonus sermo Sicut locutus est dominus meus rex: sic faciet seruus tuus. Habitauit itaq̄ semei in hierusalem diebus multis. Factum est autem post annos tres ut fugerent serui semei ad achis filium maacha regem geth. Nunciatūq̄ est semei q̄ serui eius essent i geth. Et surrexit semei ⁊ strauit asinum suū: uitq̄ ad achis in geth ad requirendum seruos suos: ⁊ adduxit eos de geth: Nunciatum est autē regi salomoni q̄ isset semei i geth de hierusalem ⁊ redisset. Et mittens vocauit eum: dixitq̄ illi: Nonne testificatus sum tibi per dñm ⁊ p̄dixi tibi: quacūq̄ die egressus fueris huc ⁊ illuc: scito te esse moriturū? Et respondisti mihi: Bonus sermo quem audiui. Quare ergo nō custodisti iusiurandum domini: ⁊ p̄ceptū q̄ p̄ceperā tibi? Dixitq̄ rex ad semei: Tu nosti omne malum cuius tibi consciū est cor tuum quod fecisti dauid patri meo. Reddidit dominus malitiam tuam in caput tuū: ⁊ rex salomon benedictus: ⁊ thron⁹ dauid erit stabilis coram domino vsq̄ in sempiternum. Jussit itaq̄ rex banaie filio ioiade qui aggressus p̄cussit eū ⁊ mortuⁱ est.

Confirmatū[a] est igit regnū in manu salomonis: ⁊[b] affinitate coiunct⁹ est pharaoni regi egypti. Accepit nāq̄ filiā eius: ⁊[c] adduxit i ciuitatē dauid donec[d] cōpleret edificans domum suā ⁊ domum domini: ⁊[e] murū hierusalem per circuitum. Attamē[f] populus immolabat in excelsis. Nō enī edificatū erat tēplū nomini dñi vsq̄ in diē illū. Dilexit[g] aūt salomon dñm ābulans

in hoc ad pfectionē eius nō puenit. ideo subdit: a Excepto qꝫ in excelsis īmolabat: licz enim hoc esset licitū illo tempore ut predictū est: tamē melꝰ erat talia offerre in loco vbi erat archa dei. dauid autem nō legit alibi īmolasse nisi ex speciali mandato dei in area arauna iebusei: ut habet̄ ¯. ij. li. vltimo capitulo. sicut ⁊ helias post edificationem templi obtulit in monte carmeli: ut dictum est. b Abijt itaqꝫ salomon in gabaon ⁊c. Cuiꝰ causa subdit: c Illud quippe erat excelsū maximum. nō magnitudine molis ꝫ reuerentie ⁊ honoris: qz ibi erat tabernaculū ⁊ altare holocausti q̄ fecerat moyses: ut hꝫ j. Paral'. xxj. Archa tamē dñi erat in hierusalē vbi adduxerat eā dauid ut habet̄. ¯. ij. li. ca. vj. d Mille hostias in holocaustū obtulit salomon. Ex quo apparet effectus siue deuotionis. e Apparuit aūt dñs. Hic cōsequent̄ ostenditur quid deuotio salomonis meruit. ⁊ p̄ circa hoc ostendit̄ dei pcessio. 2°. in effectu ostensio. ibi: Tūc venerūt. Circa primū dicitur: Apparuit aūt dominꝰ salomōi, ꝫp̄ deuotionē p̄dictā. ⁊ ex hoc patet qō ꝫ dictū est. s. qꝫ licitū erat offerre sacrificia alibiꝫ vbi erat archa. ⁊ nō solū licitū ꝫ etiā meritorū: ꝛ nō tantū sicut i pſentia archē. sicut ꝓtinentia cōiugalis meritoria est minus tamē qꝫ vidualis ⁊ virginalis. f Per somnū nocte. quia illa hora aīa intellectiua magis disposita ē ad illuminationes diuinas percipiendas: utpote cessantibus tumultibus ⁊ quiescentibus sensibus exterioribus per que distrahitur intellectus. g Postula quod vis. hoc non dixit deus tm̄ ex merito salomonis: sed principaliter ex merito dauid: qui p̄o eo oꝛauerat. ⁊ ideo salomon in responsione sua. primo fecit mentionem de patre suo dicens: b Tu fecisti cum seruo tuo dauid, ⁊ patet ira ex predictis vsq; ibi: i Ego aūt sum puer paruulꝰ ignoꝛās egressū ⁊ introitū meū. i. pcedēdi modū in tanto regimine. nō subdit: k In medio ē populi quē elegisti populi ¯finiti ⁊c. hyperbolice ē locutus ad venotandum magnitudinem multitudinis: cuius esset finita ⁊ numerabilis simpliciter. l Dabis ergo seruo tuo coꝛ docile. id est illustratum ate. m Quis enim potest ⁊c. q. d. nullus sine tua speciali illustratione. n Placuit ergo sermo coram domino. quia petitio erat ordinata ad diuinum honoꝛem: ad propriam salutem: ⁊ ad bonum populi regimē. o Et dedi tibi coꝛ sapiens ⁊c. hoc est intelligendum respectu regum qui fuerunt ante eum ⁊ post. de alijs aūt hominibus plures fuerunt sapiētioꝛes: sicut adā qui fuit creatꝰ i plenitudine sciētie. put dictū fuit Gen. iij. ⁊ moyses cui deꝰ loq̄batur sicut solet loqui homo ad amicum suum ut habetur Exo. xxxiij. ⁊ sanctus paulus ceteriqꝫ apostoli: ⁊ Johannes qui scripsit apocalypsim qui omnes fuerunt magis illuminati q̄ aliqui i veteri testamento. p Diuitias. s. ⁊ gloriam ⁊c ij. Paral'. j. dicitur: Substantiam ⁊ gloriam dabo tibi: ita ut nullus in regibus nec ante nec post similis fuerit tibi. hoc est intelligendum istis tribus simul concurrentibꝰ scilicet sapientia: gloria ⁊ diuitijs: quia aliqui fuerunt eo potentioꝛes ⁊ magis glorioſi: sicut Alexander magnꝰ ⁊ plures imperatoꝛes romani qui dominabant̄ toto oꝛbi: ⁊ aliqui vitioꝛes sic octauianꝰ ⁊ crœsus: deficiebant tamen a salomone in sapientia. q Igitur euigilauit salomon ⁊ intellexit quod esset somnium. i. intellexit quid significaret ⁊ qꝫ esset verum. vnde magis proprie fuit visio uel reuelatio diuina que frequenter fit in somnis: ut patet in multis locis sacre scripture. r Stetit coram archa federis domini. scilicet ad adoꝛandum. s Et obtulit holocausta ⁊ fecit victimas pacificas ⁊c. quia ille locus erat cōuenientioꝛ ad sacrificia q̄ gabaon: ut dictum est. ⁊ iō post apparitionem domini sibi factam ibi obtulit t Tunc venerunt due mulieres meretrices ad regem. Hic consequenter ostenditur implerio promissionis facte salomoni. ⁊ primo qꝫtum ad sapientiam. secundo qꝫtum ad gloriam. ca. iiij. tertio qꝫtum ad opulentiā. capitulo. x. Ista tamē tria sunt ita coniuncta qꝫ vnum perficit aliud ⁊ econuerso: ideo nunc distincte: tunc mixtim agitur de ipsis. Primum ostenditur per verum iudicium que esset mater vera ⁊ que ficta: per hoc qꝫ vbi deficiebat humana probatio: sapienter recurrit ad inclinationem naturalem: quia vera mater afficitur ad filium. ⁊ patet littera. paucis exceptis. v Et cōsurgēs intempeste noctis silētio. Intempestū prout ē substantiuū ē quarta hoꝛa noctis: ꝫ prout ē adiectiuū idē ē qō sine tpe.

in preceptis dauid patris sui: excepto qꝫ in excelsis īmolabat ⁊ accēdebat thymiama. Abijtꝫ itaqꝫ salomō in gabaon ut īmolaret ibi. Illudᶜ quippe erat excelsū maximū. Mille hostias in holocaustū obtulit salomon sup altare illud i gabaon. Apparuitᵉ aūt dñs salomoni pᶜ sōniū nocte dicēs. Postulaᵍ qō vis ut dem tibi. Et ait salomō. Tuʰ fecisti cū seruo tuo dauid patre meo misericordiā magnā sicut ambulauit in cōspectu tuo in veritate ⁊ iustitia ⁊ recto coꝛde tecū. Custodisti ei misericordiā tuā grandem: ⁊ dedisti ei filiū sedentē sup thronū sicut est hodie. Et nunc dñe deus tu regnare fecisti seruū tuū ꝑ dauid patre meo. Egoᵏ aūt sum puer paruulus ⁊ ignoꝛās egressum ⁊ introitū meū: ⁊ seruus tuus inˡ medio ē populi quē elegisti: populi infiniti q̄ enumerari ⁊ supputari nō pōt pre multitudine. Dabisᵐ ergo seruo tuo coꝛ docile ut populū tuū iudicare possit: ⁊ discernere inter bonū ⁊ malū. Quisⁿⁿ enī pōt iudicare populū istū populū tuū hunc multum? Placuitᵒ ergo sermo coꝛā dño qꝫ salomon postulasset huiusce modi rē. Et dixit dñs salomoni Quia postulasti verbū hoc: ⁊ nō petisti tibi dies multos: nec diuitias aut aīas inimicoꝛ tuoꝛū: sed postulasti tibi sapientiā ad discernendū iudiciū: ecce feci tibi ꝟm sermones tuos. Etᵖ dedi tibi coꝛ sapiēs ⁊ intelligēs in tantū ut nullꝰ ante te similis tui fuerit nec post te surrecturꝰ sit. Sed ⁊ hec que nō postulasti dedi tibi diuitiasᵖ scilicet ⁊ gloriā ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro dieb⁹. Si aūt ambulaueris in vijs meis ⁊ custodieris p̄cepta mea ⁊ mādata mea: sicut ambulauit pater tuus: longos faciā dies tuos. Igitᵍ euigilauit salomon: ⁊ intellexit qō esset somnū. Cūqꝫ venisset hierusalē: stetitʳ coram archa federis dñi: ⁊ˢ obtulit holocausta ⁊ fecit victimas pacificas ⁊ grande cōuiuiū vniuersis famulis suis. Tuncᵗ venerunt due mulieres meretrices ad regem: steteruntqꝫ coꝛā eo: Quarū vna ait: Obsecro mi domine ego ⁊ mulier hec habitabamus in domo vna: ⁊ peperi apud eā in cubiculo. Tertia autem die postqꝫ ego peperi: pepit ⁊ hec. Et eramus simul: nullusqꝫ alᵘ nobiscū i domo exceptis nobis duabus. Mortuus est autem filiᵛ mulieris huius nocte. Dormiens quippe oppressit eū. Etʷ consurgens intempeste noctis silentio: tulit filium meum de latere meo ancille tue dormientis: ⁊ collocauit in sinu suo: suū autem filium qui erat mortuus posuit in sinu meo. Cumqꝫ surrexissem mane ut darem lac filio meo: apparuit mortuuˣ. Quē diligentius intuens clara luce deprehendi nō esse meum quē genueraʸ. Respondit̄qꝫ altera mulier: Nō est ita ut dicis: sed filiᶻ tuus mortuus ē: meus aūt viuit. Econtrario illa dicebat

ꝛ sic nox dicitur intempesta: non quia sit sine tempore simpliciter sed quia tunc non est tempus aptum ad operandum. operatione aũt ꝛ motu tempus cognoscitur ꝛ distinguitur: ut habetur. iiij. physicorum. in fine concluditur: a Et timuerunt regem videntes sapientiam dei. i. diuinitus sibi datam. b Esse in eo. vltra modum aliorum hominum. ꝛ iõ tunc magis timuerũt eũ ꝙ ante. c Cap. iiij.

QRat aũt rex salomon. hic agit de gloria ꝛ honore salomonis. ꝛ primo in familijs ꝛ subiectis. secũdo in edificijs. ca. v. tertio i diuitijs. ca. x. Circa ꝑmum ostendit primo salomonis gloria. secundo eius sapientia. ibi: Dedit quoq; deus sapientiam. Circa primum ostendit primo salomonis gloria i ordine famulorꝝ. secundo in multitudine subiectorꝝ ibi: Juda ꝛ israel innumerabiles. tertio in magnitudine expensarũ ibi: Erat aũt ẽ cibus. Circa primũ describit ordo famulorꝝ salomonis interi9 eũ dicit: d Azarias filius sadoch sacerdotis ẽ. ex hoc videt ꝙ esset scriba cũ alijs duobus sequentibus, sed hoc nõ videt deus. qz in hebreo incipit ali9 versus. ibi: belioreph ẽ. ꝛ iõ in hebreo sic dicit: Azarias filius sadoch sacerdos sub patre suo ꝙ erat sũm9 sacerdos e Helioreph ꝛ ahia filij sesa scribe. vnus ad scribẽdũ acta temporũ. alius ꝑ litteris regis. f Sadoch aũt ꝛ abiathar sacerdotes. g̃ videt ẽ ꝓtra illud quod dictum est. ij. ca. ꝙ salomon eiecit abiathar a sacerdotio dicens Jade i anathot ad agrũ tuũ. Dicẽdũ ꝙ ipsũ reuocauerat ut ministraret i templo ꝛ viueret de altario: non tamen ad sũmum sacerdotium. ꝛ hoc fuerat p̃dictũ Heli. j. li. ij. ca. Futurũ est aũt ẽ ut ꝙcũq; remãserit de domo tua veniat ut oret pro eo ꝛ sequit. Dicatq;: dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalẽ: ut comedã buccellã panis.

Mentiris. Filius quippe me9 viuit: ꝛ filius tuus mortuus ẽ. Atq; in hunc modũ contendebant coram rege. Tunc rex ait: Hec dicit: Filius meus viuit: ꝛ filius tuus mortuus est. Et ista respondit: Non: sed filius tuus mortuus est: meus autem viuit. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladiũ. Cũq; attulissent gladiũ coram rege: diuidite ingt infantẽ viuum in duas partes ꝛ date dimidiã partẽ vni ꝛ dimidiã partẽ alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat viuus ad regẽ: cõmota sunt quippe viscera eius super filio suo. Obsecro dñe: date illi infantẽ viuũ: ꝛ nolite interficere eum. Econtrario illa dicebat: Nec mihi nec tibi sit: sed diuidat. Rndit rex ꝛ ait: Date huic infantem viuũ ꝛ nõ occidat. Hec est aũt mater eius: Audiuit itaq; oĩs israel iudicium quod iudicasset rex: ꝛ timuerunt regem videntes sapientiã dei esse [b] in eo ad faciendum iudicium. iiij

QRat[c] aũt ẽ rex salomon regnans super omnem israel: ꝛ hi ꝓncipes ẽus habebat. Azarias[d] filius sadoch sacerdotis. helioreph[e] ꝛ ahia filij sesa scribe. Josaphat fili9 abilud acõmentarijs. Banaias filius ioiade super exercitum. Sadoch[f] aũt ꝛ abiathar sacerdotes: azarias[g] fili9 nathan super eos ꝙ assistebãt regi. Sabud[h] fili9 nathan sacerdos amicus regis: ꝛ[i] abisar ꝓpositꝰ domus: ꝛ[k] adoniram filius abda super tributa. Habebat[l] aũt salomon duodecim ꝑfectos super omnẽ israel ꝙ prebebant annonam regi ꝛ domui ei9. Per singulos enim mẽses in anno: singuli necessaria ministrabãt. Et hec nomina eorum: Benhur in monte ephraim. Bendecar in macces ꝛ in salebim ꝛ in beth/ames ꝛ i belon ꝛ in bethanan. Beneseđ in araboth. Ipsi9 eni erat socho ꝛ omnis terra epher. Benab in adab cui9 ois nephadoz: thaphet filiã[m] salomonis habebat vxorem. Bana filius abilud regebat thanach ꝛ magedo ꝛ vniuersam bethsan que est iuxta sarthana subter iezrahel a bethsan vsq; abelmeula e regione iecmaan. Bengaber i ramoth galaad habebat anothiair filij manasse in galaad. Ipse preerat i omni regione argob que est in basan seraginta ciuitatibus magnis atq; muratis ꝙ habebãt seras ereas. Ahinadab fili9 addo preerat in manaim: Achimaas in neptalim Sed ꝛ ipse habebat basemath filiã salomonis in cõiugio. Baana fili9 husi: in aser ꝛ in balotb Josaphat filius pharue in issachar. Semei fili9 bela in beniamin. Gaber[n] filius suri in terra galaad: ꝛ in tra seon regis ammorrei ꝛ og regis basan sup oĩa que erant in illa terra. Juda[o] ꝛ israel innumerabiles sicut arena maris in multitudine comedẽtes[p] ꝛ bibẽtes atq; letantes. Salomon aũt erat i ditioe sua habẽs oĩa regna secũ a[q] flumine tre philistijm vsq; ad terminũ egypti: offerẽtiu[r] sibi munera ꝛ seruiẽtiũ ei cũctis diebꝰ vite ei9. Erat[s] aũt cib9 salomonis ꝑ dies ad vsum salomonis. k Et adoniram filius abda super tributa. quia ꝑm eius ordinationem colligebantur. ꝛ de ipsis sibi ratio reddebatur. Cetera que non sũt hic exposita de illis officijs exposita fuerunt supra. ij. li. ca. viij. in fine. l Habebat autem. Hic consequenter ponitur famulorum ordinatio exterius videlicet duodecim ꝑfectorꝝ in diuersis partib9 regni ad prebendũ necessaria domui salomonis per singulos menses prouidentes. ꝛ ꝑ hoc ꝛ vsq; ibi: m Filiã salomonis habebat vxorem. hoc dicit per anticipationẽ. quia salomon adhuc non habebat filiam matrimonio aptã. sed quia ille erat industrius. ꝓpter hoc salomon dedit sibi postea filiam suam. n Saber filius suri i terra galaad. ꝙtũ ad vnã partem: qz i alia parte preerat bengaber: ut dictum est. ꝛ quilibet habebat cum hoc alias terras adiunctas: ut patet i littera. o Juda ꝛ israel. Hic describit gloria salomonis in multitudine populi sibi subiecti sicut scribit. puer. xiiij. In multitudine populi dignitas regis. in paucitate plebis ignominia ꝓncipis. iõ dicit: Juda ꝛ israel innumerabiles. bene vtique dicit ẽ dictũ. ad notandum excessum ꝛ magnitudinem multitudinis sicut dictũ est capitulo precedenti. p Comedentes ꝛ bibentes atq; letantes. quia non timebant de incursu aduersariorum ꝓpter pacẽ sub salomone datam. q Al flumine ẽre philistijm vsq; ad terminũ egypti. i salomone enim fuit completum quod fuerat Abrahe promissum Gen. xv. Semini tuo dabo terram hanc a flumine egypti vsq; ad fluuium magnum euphraten. r Offerentium sibi munera. id est tributa. s Erat aũt ẽ cibus salomonis hic ꝓpter describit gloria salomonis in magnitudine expẽsarꝝ ꝛ primo ꝙtũ ad victualia. cũ dr: Per dies singulos. xxx. chori simile. Chorus est gen9 mẽsure ꝙtinẽs. xxx. modios. apud hebreos tũ modius ẽ paru9: qz ruth portauit sex modios ordei: ut hr Ruth. iij. Simila ẽ farina tritici velicatissima ꝛ purgatissima de qua fiebãt panes ꝓ rege ꝛ alijs nobilibus personis.

a Et auium altilium.i.impinguatarum.7 dicit ab alo alis. Cetera patent ex predictis vsq; ibi: b Et habebat salomon ꝛc. vbi ꝛscribitur magnitudo expensarum in alijs cum dicit: c Quadraginta milia presepia equoꝝ curruliũ.i.p curribus trahendis 7 huiusmodi operib⁹ faciendis.ij. Paral. ix. dicit: Habuit q̄q; salomon .xl. milia equoꝝ in stabulis. 7 p̄m hoc p̄sepia h accipiunt loca distincta,p quolibet equo. in vna tamẽ domo.sicut solet fieri in stabulis vbi inẽ equos ponunt aliq̄ distincta: ut pote ligna uel hui⁹. modi ne pcutiãt se mutuo uel mordeant: 7 ne vnus comedat annonã alterius.Sciendum tñ q̄.ij. Paral. vbi trãslatio nr̃a habet xl. milia equorũ in stabulis. In hebreo b̃r̃: quatuor milia p̄sepia equoꝝ. 7 p̄m h esset dicendũ q̄ p̄sepia h accipiunt pro domib⁹ vbi plures eq̄ custodiunt: ita q̄ ꝛc. xl. milib⁹ p̄sepib⁹ hic positis quatuor milia erãt p equis regis 7 famulorꝝ suoꝝ in diuisis partibus regni sui 7.xxxvj.milia,p equis aliorũ suorũ subditorꝝ ꝛq̄ dicuntur hic esse salomonis.eo mõ quo bona subditorꝝ dicũt esse bona principis: q: pot ea accipere i necessitate. d Et xij.milia equestriũ i. dispositorꝝ ad eq̄tandũ. e Dedit q̄q; deus ꝛc. hic reuertit scriptura ad declarandũ sapientiã salomonis dicens. Dedit q̄q; d⁹ sapiẽtiã salomoni. i.cognitionẽ speculabilium. f Et prudentiã.in agibilibus g Et latitudinẽ cordis. ad magnifice expẽdẽdũ. b Et p̄ce.sa.salo.sa.om.orientaliũ.q̄ studebãt i cursu astroꝝ.Et egyptioꝝ.qui studebãt in philosophicis: ut dicit plꝫ.j.meta. i Et erat sa.cun.boibus.illius tp̄is: lz aliqui ante eũ 7 post fuerint sapiẽtiores: ut dictũ est ca. p̄ce. k Sapiẽtior etban eçraite.i.ꝛ villa eçrai. iste fuit leuita 7 cãtor: 7 ab eo intitulat p̄s.lxxxviij.qui sic incipit: Misericordias dñi ꝛc. l Et heman.iste silic fuit leuita 7 cãtor: ut b̃r̃ j. Paral.xxv.7 similiẽ alij duo sequẽtes q: fuerũt fratres ei⁹ 7 fuerũt valde sapientes: q̄ p; ꝛ etban in ti.p̄s.preall. qui talis ẽ: Intellect⁹ siue sapiẽtia etban eçraite: 7 idẽ ꝓbabile ẽ ꝛ alijs. m Locutus ẽ q̄q; salo.tria mi.parabolas. nõ cõtinent omnes in libro quẽ habemus parabolarũ salomonis in quo sũt tñ nongenti.xv. versus in hebreo: nec tñ quilibet versus semp facit vnã parabolã. Dicit enĩ ille liber factus a salomone: nõ quia scripserit. sed quia verba notabilia frequenter diuersis locis 7 tẽporib⁹ dicebat 7 aliq̄ sibi assistentes 7 audientes redigebant in scripto 7 postea ex diuersis scriptꝭ fuerunt collecta: non tamẽ cõplete: quia in talibus collectionibus multa frequenẽ omittunt. n Et fue.car.eius q̄nq; milia. In hebreo habet q̄nq; 7 mille. p̄m enim modũ loquendi hebraicũ q̄n duo numeri simul iũguntur minor coniter p̄ponit.nec ista carmina oia cõtinent i libro q̄ dr̃ canticũ cãticoꝝ o Et dispu.sup li.a cedro q̄ est in libano. que ẽ arbor maxima. p Usq; ad hysopũ.que est herba parua.h est dictũ q̄ perfecte ꝛ istis arboribꝰ disputauit ꝛ determinãdo ꝛ naturis 7 ꝓprietatib⁹ earũ: maxime ꝛ illis que erãt necessarie uel vtiles vite humane i medicinis 7 cõsimilib⁹. q Et disseruit ꝛ iumentis ꝛc. maxime inq̄tũ veniũt in vsũ 7 vtilitatẽ hominũ. Iste tñ ꝛterminationes uel nõ sunt scripte: uel si fuerunt scripte. fuerunt cõbuste per nabuçardan nec fuerunt reparate per esdram sicut 7 ꝛ pluribꝰ alijs dicit a doctoribus.

singulos triginta chori simile: 7 seraginta chori farine: ꝛcẽ boues pingues: 7 viginti boues pascuales 7 centũ arietes: excepta venatiõe ceruoꝝ: capreariũ atq; bubaloꝝ 7ᶜ auiũ altilium. Ipse enim obtinebat omnẽ regionem que erat trans flumen quasi a thapsa vsq; ad gaçam: 7 cũctos reges illarũ regionũ: 7ᵇ habebat pacẽ ex omni parte in circuitu. Habitabat q̄q; iuda 7 israel absq; timore vllo vnusquisq; sub vite sua 7 sub ficu sua: a dan vsq; bersabee cũctis diebꝰ salomonis. Et habebat salomon quadraginta[c] milia p̄sepia equoꝝ curruliũ: 7ᵈ duodecim milia equestrium: nutriebantq; eos supradicti regis p̄fecti: sed 7 necessaria mense regis salomonis cum ingenti cura prebebãt in tẽpore suo. Hordeum quoq; 7 paleas equorũ 7 iumentorũ ꝛferebãt in locũ vbi erat rex iuxta constitutum sibi. Dedit[e] quoq; deus sapientiam salomoni: 7ᶠ prudentiam multã nimis: 7ᵍ latitudinẽ cordis quasi arenã que est in littore maris: 7ʰ precedebat sapientia salomonis sapientiã omniũ orientaliũ 7 egyptioꝝ: 7ⁱ erat sapientior cunctis hominibus. Sapiẽtior[k] etban ezraite 7 hemã 7 calchal 7 dorda filijs maol: 7 erat nominatus i vniuersis gẽtibus per circuitum. Locutus[m] est quoq; salomon tria milia parabolas: 7ⁿ fuerũt carmina eius q̄nq; milia. Et[o] disputauit sup lignis a cedro que est in libano vsq; ad hysopũ q̄ egredit ꝛ pariete: 7ᵖ disseruit ꝛ iumentis 7 volucribus 7 reptilibus 7 piscibus. Et veniebant ꝛ cũctis populis ad audiendã sapientiã salomonis: 7 ab vniuersis regibus terre q̄ audiebãt sapientiã eius.

V

Misit[r] quoq; hiram rex tyri seruos suos ad salomonẽ. Audiuit enim q̄ ipsũ vnxissent regem sup israel ꝓ patre eius: quia amicus fuerat hirã dauid omni tpe. Misit autẽ salomon ad hirã dicens Tu[s] scis volũtatẽ dauid patris mei: 7ᵗ quia nõ poterat edificare domũ nomini dñi dei sui ꝓpter bella iminentia p circuitũ donec daret dñs eos sub vestigio pedum ei⁹. Nũc autẽ requiẽ ꝛdit deus me⁹ mihi p circuitũ 7 non est satban neq; occursus malus: quãobrẽ cogito edificare templũ nomini dñi dei mei sicut locutus est dauid patri meo dicens: filius tuus quẽ dabo p te sup soliũ tuũ: ipse edificabit domũ nomini meo. Precipe igitur ut precidãt mihi serui tui cedros ꝛ libano: 7 serui mei sint cũ seruis tuis: mercedẽ autem seruorũ tuorum dabo tibi quãcũq; petieris. Scis enĩ quõ nõ est in populo meo vir q̄ nouerit ligna cedere sicut sidonij. Cum[v] ergo audisset hiram verba salomonis letatus est valde 7 ait: Benedict⁹ dñs deus hodie qui ꝛdit dauid filiũ sapientissimũ sup populũ hunc plurimũ. Et misit hirã ad salomonẽ dicens: Audiui q̄cũq; mandasti mihi. Ego faciam omnem voluntatẽ

r Cap̄.v.

Misit quoq;. Hic p̄sequenter ꝛscribitur gloria seu magnificentia salomonis in edificijs. 7 primo ꝛscribit materie preparatio. secundo domorum edificatio.ca.vj. tertio templi ꝛdicatio.ca.viij. quarto edificantium remuneratio.ca.ix. Circa primum auxilium hiram primo requiritur. secundo conceditur ibi: Cum ergo audisset. tertio pactum prefigitur ibi: Prebebisq; necessaria.quarto numerus operariorũ ꝛscribitur. ibi: Elegitq; rex. Circa primum premittitur reuerentia facta salomoni ab hiram rege tyri per nuncios ab eo missos. cum dicitur Misit quoq; hiram rex tyri seruos suos ad salomonem. propter q̄ salomon confidentius requisiuit eius auxiliũ dicens: s Tu scis voluntatem patris mei.s. ꝛ edificatione domus ꝛi: ꝓ ut habetur supra.ij.libro ca.vij. t Et quia non poterat edificare.tum quia fuit prohibitus a ꝛo per nathan: ut habetur ibidem.tum quia req̄rebatur maxima pax in regno israel tẽpore huius edificationis.tum propter magnitudinẽ expensarũ. tum propter multitudinẽ operariorũ: ut patebit ex sequentibus.qualis non fuit tempore dauid. 7 hoc notat cũ dicit: Propẽ bella iminentia. Cetera patẽt. v Cũ q̄ audisset. Hic cõsequenter petitio salomonis p̄cedit. 7 p; hirã vsq; ibi:

a In lignis cedrinis ⁊ abiegnis. i. ex genere abietis que est arbor alta ⁊ recta ⁊ leuis ⁊ odorifera nocens animalibus venenosis: ut dicit Jsidorus. ⁊ scribit abiegnis aliquando per g aliquando sine g cōmunius tamen cum g. In hebreo habet: Et in lignis buxinis. vbi translatio nostra habet abiegnis. b Serui mei exponent ea de libano. i. de silua sic noīata

c Et ego cōponā ea. p subditos meos. quia rex non ponebat manum ad talia. d In ratibus i mari. i. in nauibus. Dicit tamen hic Ra. Sa. q rates hic dicuntur plura ligna simul iuncta que per homines desuper stantes per aquam reducunt de loco ad locum: sed licz ſ ut frequenter fiat in fluminibus vbi per cursum aque portantur. ⁊ p homines desuper stantes solūmodo diriguntur: sed in mari quod est procellosū: ⁊ vbi homines vadunt ꝑm ventor impetū non videtur hoc bene possibile. e Prebebisq. Hic consequenter pactū ⁊ fedus inter duos reges disponitur videlz de recōpensatione in victualibus pro lignis ⁊ labore. ⁊ hoc est quod dixit hirā Prebebisq necessaria mihi ⁊c. q ꝺ salomon litent concessit. vnde subditur: Solomon aūt prebebat hiram viginti milia choros tritici ⁊c. ⁊ subditur de federe inter eos. cum dicitur: f Et percusserunt ambo fedus. s. amicitie ⁊ societatis g Elegitq rex. Hic consequenter numerus operariorū describit. cum dicitur: h Et erat indictio. i. summa. xxx. milia virorum que sic disponebant q de decem milia per vnū mensem operabantur in libano. ⁊ postea alia. x. milia mense secundo. ⁊ alia. x. milia in tertio. ⁊ sic duobus mensib⁹ manebant in domibus suis ut haberent aliquā quietem ⁊ essent cum vxoribus ⁊ familijs propriis operibus intendentes. preter autem istos qui scindebant ligna erant alij ad portādum onera ⁊ cedendum lapides in montibus. ⁊ hoc est quod dicit i Fuerūt itaq salomoni. lxx. milia ⁊c. ſ. ij. Parał. ij. numerant isti simul. ⁊ ibidem dicitur: Et inuēti sunt. cl. milia. ⁊ in tantū ascendunt isti duo numeri simul iuncti. k Absq prepositis qui ꝑerāt singulis operibus. ne fierent negligenter. l Numero trium milium ⁊ trecentorū. ij. Parał. ij. dicitur: Tria aūt milia ⁊ sexcentos prepositos operū populi. dicendum q hic enumerantur prepositi qui erant sup operarios i mediate videndo qualiter operabantur. ⁊ illi fuerunt tria milia. ccc. Recenti autem qui excedunt hūc numerum. non erant imediate super operarios: sed reddebatur eis ratio ab illis qui imediate preerant. ⁊ exprimuntur in. ij. Parał. q quod omittitur in vno loco in alio exprimit. m Precepitq rex ut tollerent lapides grandes lapides preciosos. hebrei dicūt: Ponderosos. tales enim lapides sunt apti pro fundamēto. n Pozzo biblij ⁊c. nomen est hominum sic vocatorum a ciuitate biblis: ut dicunt expositores nostri. In hebreo habet guebelin: ⁊ est nomē plurale hominum sic vocatorum a ciuitate guebel: ut dicit Ra. Sa. ⁊ potest esse q illa ciuitas fuit binomia: ⁊ similiter gens illa: ⁊ erat de regno hiram. o Cap. vj.

Actum est igitur. Descripta materie preparatione. hic consequeter agitur de domorū edificatione. ⁊ primo ipsius domus dñi. secūdo regalis palacij. ca. vij. Prima in duas. q primo ponitur inchoationis tempus. secundo edificij modus. ibi: Domus autem. Circa primū dicitur: Factū est ergo quadringentesimo ⁊ octogesimo anno egressionis filioꝝ israel de terra egypti. ita q annus egressionis in hoc numero includitur. p In anno quarto. s. regni salomōis: ⁊ hic ānus ꝯrtus nō includit in ꝓdicto numero: q de illo trāsierat tm vn⁹ mēsis. nō subdit: q Mense ęio. hebraice dicit yar. ⁊ correspōdet partim aprili nō. ⁊ partim maio: sic ꝓz ex his q̄ dixi de primo mense hebreorum Beñ. vij. ⁊ Exo xij. ipse ē mēsis secundus apud hebreos. r Regni salomōis. ſ refertur ad id quod predicitur: in ānō quarto. Ad videndum autem hunc numerum per partes. posui ſ subtus in pagina sequenti tres ordines. Primus cōtinet nomina illoꝝ qui prefuerunt successiue populo israel ab anno egressionis de egypto inclusiue vsq ad quartum annū regni salomōis exclusiue. Secundus continet numeros annoꝝ quibus quilibet eorum prefuit Tertius continet loca scripture. vnde hoc habet. Sciendū tm q duo sūt s. iosue ⁊ samuel q̄rū tēp⁹ nō exprimit i scriptura. ⁊ iō intelligit inclusum i tēpore sequentiū.

mensibus essent in domib⁹ suis Et adonirā erat super huiusce/modi indictionē. Fuerūt itaq salomoni septuaginta milia eorū qui onera portabāt: ⁊ octoginta milia latomorū in monte absq; ꝑpositis q̄ preerāt singulis operib⁹ numero trium milium ⁊ trecentorum ꝑcipientiū populo ⁊ bis q̄ faciebant opus. Precepitq rex ut tollerent lapides grandes lapides ꝑciosos in fūdamentū templi: ⁊ quadrarent eos quos volauerunt cemētarij salomonis ⁊ cementarij hiram. Pozzo biblij ꝑparauerūt ligna ⁊ lapides ad edificādū domū.

Actū est ergo VI q̄dringētesimo ⁊ octogesimo anno egressiōis filiorū israel de terra egypti in anno quarto mense ęio: ipse est mensis secundus regni salomonis super israel: edificare cepit domum domino. Domus aūt

primus ordo	secūdus ordo	tertius ordo	primus ordo	secūdus ordo	tertius ordo
Moyses	xl.	Exo. xvj.	Josue	xl.	Judic. iij.
Othoniel	xl.	Judic. iij.	Aiotb	lxxx.	Judic. iij.
Delboza	xl.	Judic. v.	Gedeon	xl.	Judic. viij
Abimelech	iij.	Judic. ix	Thola	xxiij.	Judic. x.
Jair	xxij.	Judic. x.	Sine iudice	xviij.	Judic. x.
Jepte	vj.	Judic. xij.	Abessan	vij	Judic. xij.
Abialon	x.	Judic. xij.	Abdon	viij	Judic. xij.
Samson	xx.	Judic. xvj	Heli	xl.	j. Reg. iiij
Samuel	xl.	Act. xiij.	Saul	xl.	Act. xiij.
David	xl.	iij. Reg. ij.	Salomon	xl	iij. Reg. xj
Rectores	numer⁹ annoꝝ	loca scripture	Rectores	numer⁹ annoꝝ	loca scripture

s Dom⁹ aūt. Hic ꝓñ describit forma edificij. ⁊ q ſ iteracte describit: ⁊ idē pluries repetit: ⁊ aliq̄ ſ omittunt q̄. ij. Parał. supplent. ꝓpter q̄ ō lrā difficili⁹ intelligit. iō hic aliqua ordinate ꝑmitto de forma tēpli: ut itellect⁹ lrē facili⁹ possit capi. Sciēdū igit q tēplū erat q̄dā dom⁹ magna cui⁹ lōgitudo ꝓtendebat ab oriente in occidētē: ⁊ latitudo a meridie in aq̄lonē: sicut ⁊ tabernaculū q̄ fecit moyses. habebat aūt ſ domus. xl. cubitos in lōgitudine. ⁊. xx. i latitudine ītra parietes. c. ⁊. xx. in altitudine: ut br. ij. Parał. iij. ⁊ iō erat facta ad modū turris q̄drate. cui⁹ duo latera sibi opposita sūt lōgitudo i triplo duob⁹ alijs sibi oppositis. ꝓpē q̄ō hec dom⁹ aliq̄n vocat turris, put dictū fuit Beñ. xxxv. Tectū vero de sup erat planū ſm modū domoꝝ palestine: ⁊ vltra planitiē ascendebat q̄dam clausura in circuitu p modū ꝓpugnaculoꝝ ad decorē ⁊ defensionē. In altitudine vero bui⁹ dom⁹ erāt tres māsiones inferior ꝓpe terrā q̄ erat reputata ad cultū diuinū: ꝓpē q̄ō de illa scriptura facit mētionē: i alijs aūt duab⁹. s. media ⁊ suprema custodiebant vtēsilia de stes ministroꝝ ⁊ cetera p̄ciosa p templo necessaria. ⁊ ideo de illis duabus parua fit mentio.

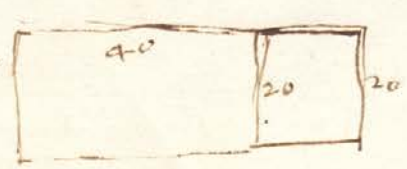

Inferior aũt ꝑm longitudinẽ diuidebat ī duas ptes inequales: quarũ ꝑma q̃ erat a parte oriẽtali ⁊ in qua erat introit⁹ tẽpli habebat.xl.cubitos in longitudine: ⁊ dicebaf dom⁹ exterior siue sanctũ: in qua erat altare incẽſi ⁊ mẽſa ꝓpositionis ⁊ candelabra.alia aũt habebat.xx.cubitos ꝑ quadrũ: ⁊ dicebaf dom⁹ interior uel sanctũ sanctoꝝ siue oraculũ in q̃ erant arcba ⁊ cherubin ⁊ ꝓpitiatoriũ. ⁊ diuidebant iſte due partes pariete inẽ medio in q̃ erat ostiũ ad ingrediẽdũ ꝛc vna ad aliã parietes aũt buj⁹ dom⁹ erãt ex lapidib⁹ ⁊ a parte interiori opti tabulis cedrinis: ⁊ sup tabulas illas aureis laminis: ⁊ tectũ ei⁹ vbi incipiebat mãsio media a parte inferiori erat laqueatũ gallice lãbroiſſe tabulis cedrinis ſili mõ optis laminis aureis Pauimẽtũ vero fuit ꝛc pulchro marmore opto ꝛc sup tabulis abiegnis ꝑm translationẽ nostrã. Ixbrei vero dicũt ꝙ ille tabule erãt ꝛc buxo qõ ẽ lignũ durũ ⁊ forte ne cito putrefieret ex humiditate ẽre: ⁊ opte erãt ꝛc sup laminis aureis: ita ꝙ mansio inferior tẽpli q̃ erat reputata diuino cultui: erat cooperta auro ex omni pte. altitudo vero buj⁹ mãsionis erat.xxx cubitoꝝ vbiq; a pauimẽto vsq; ad ꝑmũ solariũ qõ erat mansio media ꝑm expositores catholicos. ꝑm hebreos vero domus interior q̃ vocaf sanctũ sanctoꝝ habebat tm̃.xx.cubitos in altitudine vsq; ad ꝑmũ solariũ: ita ꝙ altitudo ei⁹ erat breuior x.cubitis altitudine dom⁹ exterioris. Exteri⁹ vero erãt tria ꝛc ambulatoria in circuitu tẽpli correſpõdentia trib⁹ mansionib⁹ ꝓdictis: q̃ erãt ad ꝛcorẽ ⁊ ad tẽpli ꝛcfensionẽ ad modũ ꝓpugnaculoꝝ. Ixbrei ꝭo dicũt ꝙ nõ erãt ꝛcãbulatoria. ß tres ordines appẽditioꝝ q̃ erãt domũcule circa tẽplũ. ⁊ idẽ dic Josep⁹ ꝙ erãt ꝓ habitatiõe ministroꝝ. vñ frequẽter noiant hic ⁊ i Eçech. ⁊ Paral'.j. dom⁹ laterales ꝑm hebreos. ꝙe qõ nõ erãt in parte oriẽtali tẽpli qz ibi erat porticus: ⁊ erat q̃libet altitudinis q̃q; cubitoꝝ: ita ꝙ inferiores erãt ĩmediate sup terrã. ⁊ sic illi tres ordines iuxta altitudinẽ muri ascendebant p q̃ndecim cubitos ⁊ in q̃ndecim cubitis supiorib⁹ ꝛc altitudine mãsionis inferioris remanẽtib⁹ erãt fenestre ad illuminationẽ tẽpli. ꝛc altitudine vero sancti sanctoꝝ ꝑm ß remanebãt tm̃ q̃q; cubiti supiores ꝓ fenestris. in itroitu vero tẽpli erat porticus. xx. cubitoꝝ longitudinis ꝑm mẽſurã latitudinis tẽpli: ⁊ latitudinis.x.cubitoꝝ: qz tãtũ ꝓtendebaf añ tẽpli introitũ. iſta vero dom⁹ nõ põt figurari in plano: ß posui ß figurã fundameti: ⁊ ꝑ ea q̃ dicta sunt possunt alia imaginari.

quã edificabat rex salomon domino: habebat sexaginta cubitos in longitudine ⁊ viginti cubitos in latitudine ⁊ triginta cubitos in altitudine. Et porticus erat ante templũ viginti cubitoꝝ longitudinis iuxta mensuram latitudinis templi: ⁊ habebat decẽ cubitos latitudinis ante faciẽ templi: fecitq; b in tẽplo fenestras obliquas. Et c edificauit sup parietẽ templi tabulata per gyrũ in parietibus domus per circuitũ templi ⁊ oraculi: ⁊ fecit latera in circuitu. Tabulatum quod subter erat q̃n cq; cubitos habebat latitudinis: ⁊ mediũ tabulatũ sex cubitoꝝ latitudinis: ⁊ tertiũ tabulatum septẽ habens cubitos latitudinis. Trabes d autem posuit in domo ꝑ circuitũ fozinsec⁹ ut e non hererent muris templi.

His ꝑmissis accedam⁹ ad lrãm exponẽdã. Dom⁹ aũt ꝛc. Hic ꝛcscribif forma ⁊ modꝰ edificij. ⁊ ꝑ q̃tũ ad tẽplũ ⁊ porticum 1°. q̃tũ ad ꝛcambulatoria ⁊ dispositionẽ interiorẽ parietũ. ibi Et edificauit. 3°. q̃tũ ad distinctionẽ dom⁹ exteriorꝭ ⁊ interioris. ibi: Edificauitq;. 4°. q̃tũ ad introitũ ⁊ atriũ. ibi: Fecitq; in introitu. Circa ꝑmũ ꝛcscribif mensura tẽpli ⁊ porticus. ⁊ pz lrã ex ꝓdictis vsq; ibi: a Et. xxx. cubitos in altitudine. b videf ꝓdicere eiqõ dictũ est ꝙ tẽplũ i altitudine habebat. xxx. cubitos. Dicendũ ꝙ hic accipif altitudo tẽpli q̃tũ ad mãsionẽ inferiorẽ q̃ habebat. xxx. cubitos a pauimẽto vsq; ad ꝑmũ solariũ: ut ꝓdictũ ẽ: ⁊ sup illã mãsionẽ erat alia media. xxx. cubitoꝝ: ⁊ sup illã tertia. lx. cubitoꝝ: ⁊ sic tota altitudo templi habebat. cxx. cubitos: ꝓut habef. ij. Paral'. iij. Consequẽter ostendit dispositionẽ fenestrarum ibi: b Fecitq; in tem. fene. obliquas. hic accipiunf fenestre ꝓ apturis muri ad recipiendum lumen que erant ſtrictiores in exteriori ſupficie muri ⁊ latiores i interiori. ut lumẽ trãsiens magis diffunderef intra domũ. ⁊ sic linea transiẽs ab exteriori superficie ad interiorem non ꝛcniebat directe ad angulũ rectũ. sed obliquo ad angulum obtusum: sicut apparet in fenestris eccleſiarũ ⁊ edificioꝝ quorum muri sũt spissi. c Et edificauit. Hic ꝑter agitur ꝛc dispositione ꝛcambulatorioꝝ que erãt circa tẽplũ. ⁊ ꝛc solarijs q̃ erant in tẽplo ⁊ ꝛc dispositione parietũ interi⁹. ⁊ ꝑ ꝛc ambulatorijs. cũ dr: Et edi. sup pari. tẽpli tabulata ꝑ gyrũ ⁊c. Ad cui⁹ intellectũ sciẽdũ ꝙ ꝑm expositores nostros ex trãsuerso tẽpli trãsibãt trabes in trib⁹ locis. s. in tribus sũmitatib⁹ mansionũ ita ꝙ trabes inferiores portabãt ꝑmũ solariũ ⁊ medie secũdũ ⁊ tertie tectũ domus qõ sup erat planũ: ut dictũ est. Et trabes iſte erãt ita longe ꝙ transibãt vltra murũ exteri⁹ i vtroq; latere tẽpli: ⁊ sup illã ꝑtẽ trabiũ q̃ ꝓminebat exteri⁹ erãt tabule fortes, ꝓtẽse ꝑm lõgitudinẽ tẽpli: ⁊ sup illas tabulas poterãt boues ambulare. vnde dicebanf ambulatoria. ⁊ i ꝑte exteriori erat q̃dã clausura, ꝓcedẽs i altũ ne ambulãtes caderent ⁊ ãbulatoria ista erãt equalis latitudinis qõ duplicif poſſet fieri. Uno mõ ꝙ trabes superiores essent longiores mediis vno cubito: ⁊ similiter medie inferioꝝ sicut aliq; dicũt. Alij aũt dicũt ⁊ melius ut videf ꝙ q̃uis trabes ea portantes essent equalis longitudinis: tm̃ murus templi a parte exteriori erat restrictus vno cubito plus in secũdo ambulatorio q̃ in primo. ⁊ similiter in tertio q̃ in secundo. ⁊ sic ambulatoriũ primum habebat q̃nq; cubitos latitudinis: medium vero sex: ⁊ suprem̃ septẽ ꝑm modũ figuratũ in colũna interius in margine exteriori: ꝓout potest in plano figurari. Sciendum etiam ꝙ iſta ambulatoria vocanf in littera tabulata ⁊ latera: ⁊ patet lrã ex dictis vsq; ibi: d Trabes autem posuit in domo per circuitũ fozinsecus. quia trabes ut dictum est transibãt vltra murum exterius. e Ut non hererent muris templi. iſtud non referf ad trabes ꝑm iſtam expositionẽ: quia cum transirent ꝙ medium muri necessario ei inherebant. sed referf ad tabulas super trabes positas q̃ sic erant posite ꝙ non iungebanf muro templi imediate: tamẽ illud spacium quod erat imediate inter murum ⁊ tabulas erat ita paruum ꝙ homines ambulantes non possent ibi cadere nec pes hominis intrare. Sed ad quid dimitteref tale spacium inter tabulas ⁊ murũ non videtur. propter quod alij dicunt ⁊ melius: ut videtur ꝙ hoc referf ad cancellos ambulatoriorum impedientiũ casum ambulantium a parte exteriori. ⁊ sic distabant a muro templi ꝑm longitudinem trabis extra murum prodeuntem: ut sic ambulatoria haberent latitudinem conuenientẽ ꝑm vero hebreos qui nõ ponunt ista ambulatoria sed appenditia seu domunculas laterales: ut predictum est: sic est intelligendum ꝙ iuxta muros templi in parte exteriori erat vnus ordo appenditiorum quorũ altitudo erat quinq; cubitoꝝ ⁊ cũ murus templi eleuaretur a terra ꝑ q̃nq; cubitos erat restrictus a parte exteriori ꝑ vnũ cubitũ ⁊ in spacio illius cubiti prominentis erant capita trabium vbi terminabatur primus ordo appenditiorum q̃tum ad altitudinem suam: ⁊ alia capita trabium sustentabantur ab exteriori parte parietis appenditiorum.

ɔ iterū elevato muro templi q̄nq̄ cubitis: murus vterū templi erat restrictus vno cubito vbi ponebant capita trabiū appenditiozū medioz. ɔ eodē mō de tertijs appenditijs. ɔ sic latitudo appēditiozum medioz erat cubitozū sex. ɔ latitudo tertioz septē ꝓpter maiorē restrictionē muri ɔ tēpli in ascendendo. ɔ sic tres ordines appenditiorū ascendebāt iuxta murū tēpli p. xv. cubitos: ut s. dictū est. ɔ tectū superius erat planū ɔ portabat a parte exteriori per parietē exteriorē appēditioz. sicut figuratū est i colūna precedenti. ɔ fm hāc intentionē hebreozū sic exponat lrā: Et edificauit sup parietē tēpli tabulata. i. appenditia q̄ sic nominant eo q̄ erant de tabulis. ut parietes mīº spaciū occuparēt. ɔ dicūtur sup parietē tēpli: q̄ trabes tegentes primum tabulatū mediū ɔ tertiū. erāt sup vnū cubitū muri templi vbi murus i ascendendo erat sic retractus siue restrictº: ut p̄dictū est. Per circuitum tēpli ɔ oraculi. i. exterioris domº ɔ interioris: ita q̄ ista appenditia erāt circa tēplū in tribº partibº s. in duobus lateribus tēpli. ɔ in parte occidentali vbi erat oraculū. in parte vero orientali nō erāt appenditia: q̄ ibi erat porticus: ut dictū ē. Et fecit latera. ē replicatio eiusdem: q̄ illa appēditia dicunt latera q̄ erāt in lateribus templi. Tabulatum q̄ subter erat q̄nq̄ cubitos habebat. i. appenditiū q̄ erat imediate sup terrā erat minus medio i latitudine vno cubito: ɔ mediū supiori vno: q̄ retractio siue restrictio muri ampliabat mediū ɔ superi: ut p̄dictū ē. ɔ fm hebreos trabes erāt inequales: q̄ trabes inferioris appenditij erant breuiores trabibus medijs vno cubito: ɔ trabes medij minores trabibus supioribº vno cubito. Trabes aūt posuit in domo p circuitū fortissimº ut nō inhererent muris tēpli. Iste sunt trabes de quibº dictū ē immediate que erant posite sup murū templi in parte exteriori ɔ sic q̄ nō intrabāt murū. ɔ hoc est quod vocat hic: nō inhērere muro. Ē stabant sup cubitos vbi murus erat retractus: ut dictū est. a Domus aūt. Hic ponit modus edificationis ēptū ad dolationē lapidū que facta fuit in lapicidinis ɔ nō in loco edificationis. ɔ iō sequit: b Et malleus ɔ securis. i. martellus scindēs cū quo sculpunt lapides. c Nō sunt audita in domo domini cū edificaret. quod ē intelligendū de instrumentis ad dolationē lapidū ptinentibus: non aūt de instrumentis ptinentibus ad cōiunctionē ɔ cementationem lapidū. Aliq̄ aūt dicūt q̄ lapides illi incidebant sanguine cuiusdā vermis habēte ad hoc virtutē: sicut lapis adamantinus scindit sanguine hirci. ɔ sic nō erat ibi sonitus saltē notabilis. d Ostium lateris medij. i. ostiū q̄ erat in medio lateris tēpli. e In pariete erat domº vextre. i. i pariete vextro tēpli. ɔ hic erat paries meridionalis q̄ erat vexter egredientibus de templo. Josephus tū dicit q̄ erat in angulo muri in pte orientali. f Et p cochleā. i. ascensū torti osū q̄ gallice vocat viç. g Ascendebant in me. cena. ɔ a medio in tertiū. i. in mediā mansionē tēpli ɔ superiorē. h Texit quoq̄ domū laquearib⁹ cedrinis. gallice lambroiç. i Et edi. tabu. superomnē de. q̄nq̄ cubi. altitudinis. istud erat tabulatū tertiū de quo s. dictū est. ɔ isti q̄nq̄ cubiti erant mensura clausure que erat in circuitu ne homines caderēt. facte ad modū ꝓpugnaculorū que ascendebant in altum p q̄nq̄ cubitos. exceptis locis vbi erant cancelli seu ꝓpugnacula vbi boies poterāt se appodiare ɔ respicere inferius. k Et factus est sermo dñi. post talē cōsumationē domus. l Et edificauit parietes domº intrinsecus. Hic describit dispositio parietū templi in parte interiori qui erāt opti tabulis cedrinis vsq̄ ad p̄mū solariū. ut dictū est s. m Et texit pauimētū domº. q̄ erat de pulchro marmore: ut p̄dictū est. n Tabulis abiegnis. hebrei dicunt buxinis: ut p̄dictū est. o Edificauitq̄. Hec ē tertia ps p̄cipalis huius capituli. vbi p̄mo describit distinctio domº interioris ab exteriori p parietē mediū. cum dicit: Edificauitq̄. xx. cubitozū ad posteriorē partē templi. i. ad occidentalem partē. ibi eni erat domus interior. ɔ fm hebreos habebat tm̄. xx. cubitos a pauimēto vsq̄ ad p̄mū solariū. ita q̄ erat breuior in altitudine. x. cubitis. fm vero doctores catholicos altitudo vtriusq̄ domus erat eqlis vsq̄ ad solariū. sed. xx. cubiti q̄ hic describūtur erant mensura parietis diuidentis domū interiorē ab exteriori q̄ ascendebat in altū p. xx. cubitos tm̄: ɔ vece cubiti remanebāt apti inē parietē istū ɔ solariū ut fumus ascendēs de altari incensi quod erat in domo exteriori iuxta hūc parietē transiret intra domū interiorē p apturā illā. p Pozzo. xl. cubitozū erat ipsū tēplū. i. domº exterior q̄ vocat templū eo q̄ tenebat duas partes longitudinis templi. q Pro foribus oraculi. q̄ domus exterior erat imediate iuxta ostiū domº interioris. r Et cedro ois domº intrinsecus vestiebat. in parietibus ɔ tecto: ut frequenter iam dictū est. s Habens tornaturas ɔ iuncturas suas fabrefactas. i. subtiliē ɔ artificiose factas. t Et celaturas eminētes. q̄ imagines cherubin ɔ palmarū ɔ variarū picturarū erāt sculpte i tabulis illis: ut bī j. Et lamine auree de sup posite erant sic facte: ut aptarent illis sculpturis. v Oraculū aūt in medio domus in interiori parte fecerat. Dicit autem interior pars: quia erat remotior ab ingressu templi. x Pozzo oraculū habebat. xx. cubitos longitudinis ɔ. xx. cubitos latitudinis. ut paret in descriptione superius posita. y Et. xx. cubitos altitudinis. i hoc differūt hebrei a nostris doctoribus: quia hebrei dicunt q̄ tota altitudo oraculi vsq̄ ad solarium erat. xx. cubitozum tm̄. Nostri vero dicunt q̄ isti. xx. cubiti erant altitudo parietis diuidentis oraculum a domo exteriori: ɔ de cem cubiti de super remanebant aperti: ut supra dictū est. z Sed ɔ altare de vestiuit cedro. i. tabulis cedrinis. ɔ loquitur hic de altari incensi quod erat intra tabernaculū. ɔ erat interi de lapide ɔ tectum de sup de cedro ɔ super cedrum laminis aureis opertū: fm q̄ postea dicitur

Domus[a] autem cum edificaret de lapidib⁹ dolatis atq̄ perfectis edificata est: et[b] malleus ɔ securis ɔ omne ferramentū nō[c] sūt audita in domo cum edificaret. Ostiū[d] lateris medij i pariete[e] erat domus dextre: ɔ[f] per cochleam ascendebāt[g] in mediū cenaculū ɔ a medio i tertiū. Et edificauit domū ɔ p̄sumauit eā. Texit[h] quoq̄ domum laquearibus cedrinis: ɔ[i] edificauit tabulatum super omnem domum quinq̄ cubitis altitudinis: ɔ operuit domū lignis cedrinis. Et[k] factus est sermo dñi ad salomonem dicēs. Domº hec quā edificas: si ambulaueris i p̄ceptis meis ɔ iudicia mea feceris: ɔ custodieris oīa mandata mea gradiens p ea: firmabo sermonē meū tibi quē locutus sum ad dauid patrē tuū: ɔ habitabo in medio filioz israel: ɔ nō derelinquā populū meum israel. Igit edificauit salomon domū ɔ cōsumauit eā. Et[l] edificauit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis a pauimento domus vsq̄ ad summitatē parietū ɔ vsq̄ ad laquearia: ɔ operuit lignis cedrinis intrinsecus: ɔ[m] texit pauimētū domº tabulis[n] abiegnis. Edificauit[o] viginti cubitoz ad posteriorem partē tēpli tabulata cedrina a pauimento vsq̄ ad superiora: ɔ fecit interiorē domū oraculi in sanctū sanctoz. Pozzo[x] quadraginta cubitoz erat ipsū templū. Pro[q] foribº oraculi: ɔ[r] cedro ois domus intrinsecus vestiebat: habēs[s] tornaturas ɔ iuncturas suas fabrefactas: ɔ[t] celaturas eminentes. Oia cedrinis tabulis vestiebantur: nec oio lapis apparere poterat i pariete. Oraculū[v] aūt in medio domº i interiori pte fecerat ut poneret ibi archā federis dñi. Pozzo[x] oraculum habebat viginti cubitos longitudinis ɔ viginti cubitos latitudinis ɔ[y] viginti cubitos altitudinis: ɔ operuit illud atq̄ vestiuit auro purissimo. Sed ɔ altare vestiuit cedro. Domum quoq̄ ante oraculum operuit auro purissimo: ɔ affixit laminas clauis aureis. Nihilq̄ erat in templo qđ nō auro tegeret.

a Sed ⁊ totū altare oraculi texit auro. ⁊ dicit̄ altare oraculi: non qz esset intra oraculū qđ dicit̄ sanctū sanctoꝝ. sed extra in vomo anteriori sicut ꝛclaratū fuit plenius Exo. xxv. Sed pro tanto dicit̄ altare oraculi: qz fumus inde ascendēs intrabat oraculū p apturā q̄ erat sup parietē diuidentē oraculū ⁊ domū exteriorē. ut p̄dictū est.

b Et fecit. Hic cōsequent̄ agit de duob⁹ cherubin existentib⁹ intra oraculum: ⁊ altitudo cuiuslibet erat x cubitorū: ⁊ singule ale q̄nq; cubitorū. ⁊ sic erāt positi in oraculo: q; ala vnius protensa tangebat parietem meridionalem oraculi: ⁊ alia ala attingebat ad mediū oraculi: ⁊ ala alterius similit̄ protensa tāgebat parietē aq̄lonarem ⁊ alēa ala p̄tēsa i mediū oraculi tāgebat extremitatē ale alterius ⁊ sic protensio alaꝝ erat ꝑm totā latitudinē oraculi. Inter istos aūt duos cherubin lb alis eorum erat arcba testamēti: ⁊ duo cherubin quos fecerat moyses. ⁊ bene poterat ibi capi cū vectibus suis: qz arcba testamenti habebat in longitudine duos cubitos: ⁊ in altitudine cubitum ⁊ dimidium. spacium autem inter duos cherubin erat fere x cubitorum: ut patet ex predictis: ⁊ ale eorū distabant a terra quasi per octo cubitos: ut patet similit̄ ex dictis. ⁊ ex his patet littera vsq; ibi: c Texit quoq; cherubin auro. i. laminis aureis: duo vero cherubin quos fecit moyses erant toti ex auro: qz erāt valde parui respectu istorum. forma aut̄ arche testamenti ⁊ duorum cherubin quos fecit moyses descripta fuit Exo. xxv. ⁊ ex hoc intelligi potest forma duorum cherubin quos fecit salomon quia eiusdē forme fuerunt sed maiores. d Et omnes parietes templi. hic reuertit̄ ad descriptionem parietū templi ⁊ pauimenti. ⁊ patet littera ex dictis supra. e Et i ingressu. hic p̄sequent̄ agit̄ de ingressu sancti sanctoꝝ. cū dr: f Fecit duo ostiola. ⁊ dicuntur ostiola: quia erant parua respectu ostioꝝ que erant in introitu templi. erant aūt sic situata ꝑm aliquos q; vnum erat prope latus meridionale templi: aliud ꝓpe latus aq̄lonare in pariete diuidente sanctū ⁊ sanctū scoꝝ. ꝑm alios vero duo ostiola erāt in eadem parte parietis. vnum in vna superficie parietis alterū in altera: ita q; q̄libet erāt clausa. videbat̄ paries quasi cōtinuus ex vtraq; parte. g Postesq; angulorum q̄nq;. quia postes vbi situata ista ostia erāt. sic erāt dolati q; superficies eoꝝ ꝑm longitudinē suā habebat q̄nq; angulos. h Et sculpsit i eis picturā cherubin ⁊c. eo mō sicut dictū est supra de interiori parte parietū templi. i Et anaglypha. i. celaturas ꝓminentes. ⁊ dicit̄ ab ana qđ est sursum ⁊ glyphen quod ē sculpere. k Et texit ea auro. eo mō sicut dictū est supra de sculpturis existentibus in parietib⁹ templi l Fecitq; hic agit̄ de ostijs in introitu templi. cum dr: m Postes de lignis oliuarū. quadrangulatos. i. q̄tuor angulorum ⁊ in hoc differebāt a postibus oraculi. n Et duo ostia de lignis abiegnis. ꝛbrei dicūt buxinis. o Altrinsecus. Ista aūt ostia magna erāt ⁊ erāt i medio parietis oriētalis ipsi⁹ tēpli: ⁊ i medio duorū ostioꝝ erat postis fortis vbi claudebant̄: ideo dicunt̄ ee altrinsec⁹ qz vnū erat ex vna pte illi⁹ postis ⁊ alterū ex altera. p Et vtrūq; ostiū duplex erat. qđ exponit̄ dupliciter. Vno modo q; vnū erat i superficie exteriori muri ⁊ alterū i superficie interiori: sic dictū est de ostiolis oraculi. Alio modo q; vtrūq; ostiū eēt de duab⁹ ptibus copulatis ad inicē fortit̄ ita q; vna ps ostij posset claudi altera remanente apta. ⁊ sic q; q̄libet aperiebat̄ vna ps esset iuxta spissitudinē muri: altera iuxta lat⁹ ei⁹: sicut videmus in ostijs q̄ apud nos dicunt̄ fracta. ⁊ ideo sequit̄ q Et se inicē tenēs aperiebat̄. qz vna ps alti copulabat̄ mō p̄dicto. r Et sculpsit. hic vltimo agitur de atrio qđ erat circa tēplū: ⁊ erat platea magna q̄drata i circuitu tēpli: erat tñ altera pte longior sic ⁊ tēplū. Et i pte boreali⁹ platee q̄ erat añ ingressū templi erat altare holocaustoꝝ ⁊ mare vbi lauabāt sacerdotes ⁊ luteres vbi hostie lauabant̄ ⁊ erat ista platea clausa muro facto ex trib⁹ ordinib⁹ lapidū diuersoꝝ colorum. ⁊ dicūt aliq; q; isti ordines erāt ꝑm spissitudinē muri. ita q; ordo lignoꝝ cedri erat a pte interiori. Alij aūt dicūt ⁊ melius ut videt̄ q; isti quatuor ordines erāt ꝑm altitudinē muri: sicut meli⁹ apparebat varietas ⁊ decor opis. t Anno q̄rto. hic agit̄ de cōsumatione opis. cū dr: Anno q̄rto. s. regni salomonis: ut dictū ē. s. v Et in anno. xj. s. regni ei⁹. Mēse bul. aliq; corrigūt elul dicentes: eo q; vn⁹ mēsis apud hebreos sic noiat̄: ꝑ hec correctio est magis corruptio: qz ille mēsis q̄ apud hebreos vocat̄ elul est sextus mensis. s. septēber: iste aūt in q̄ p̄fecta ē dom⁹ ēmensis octauus: ut patet ibi q̄: ⁊ corrūder partim septimo. s. thesri q̄ october apud nos dr: ⁊ partim octauo nouēbri. s. apud nos: apud hebreos aūt vocat̄ coiter marsuā. in ꝑ aūt loco vocat̄ bul uel tol: vbi alias coiter hr ebul qđ significat marcorē: qz isto tpe terrenascentia marcescunt ⁊ folia de arboribus cadunt ⁊ incipiunt putrefieri.

Sed[a] ⁊ totū altare oraculi texit auro. Et[b] fecit i oraculo duos cherubin de lignis oliuarū decē cubitoꝝ altitudinis. Quinq; cubitoꝝ ala cherub vna ⁊ q̄nq; cubitoꝝ ala cherub altera. i. decē cubitos habētes a sūmitate ale vsq; ad ale alteri⁹ sūmitatē. Decē q̄q; cubitorū erat cherub secund⁹ in mensura pari: ⁊ op⁹ vnū erat in duob⁹ cherubin. i. altitudinē habebat vnus cherub decē cubitoꝝ: ⁊ similit̄ cherub secūdus. Posuitq; cherubin in medio templi interioris. Extendebant aūt alas suas cherubin ⁊ tangebat ala vna parietē: ⁊ ala cherub secūdi tangebat parietē alterū: ale autem altere in media parte tēpli se inuicē contingebāt. Texit[f] quoq; cherubin auro: Et[g] oēs parietes tēpli p circuitū sculpsit varijs celaturis ⁊ torno. Et fecit in eis cherubin ⁊ palmas ⁊ picturas varias quasi ꝓminētes de pariete ⁊ egredientes. Sed ⁊ pauimētū domus texit auro intrinsec⁹ ⁊ extrinsec⁹. Et[e] i ingressu oraculi fecit[f] duo ostiola de lignis oliuarū: postesq; angulorū q̄nq;: ⁊ duo ostia de lignis oliuarū. Et[g] sculpsit i eis picturā cherubin ⁊ palmarū ſpecies ⁊ anaglypha valde ꝓminētia: ⁊ texit ea auro: ⁊ operuit tā cherubin q̄ palmas ⁊ cetera auro. Fecitq; i introitu tēpli postes de lignis oliuarū quadrangulatos: ⁊ duo ostia de lignis abiegnis altrinsec⁹: ⁊ vtrūq; ostiū duplex erat: ⁊ se inuicem tenēs aperiebatur. Et[r] sculpsit cherubin ⁊ palmas ⁊ celaturas valde eminētes: opuitq; omnia laminis aureis ope quadro ad regulam. Et[s] edificauit atrium interius tribus ordinibus lapidū politoꝝ: ⁊ vno ordine lignorū cedri. Anno[t] quarto fūdata est domus dñi in mense zio: ⁊ in anno vndecimo mense bul: ipse est mensis octauus: ꝑfecta est domus in omni opere suo ⁊ in vniuersis vtensilibus: edificauitq; eam annis septem.

Domum autem. Hic consequenter agitur a Cap. vij. de edificio domorum regalium. & primo de huiusmodi edificijs agitur. secundo ad describendum aliqua utensilia domus domini notabilia scriptura reuertitur. ibi: Misit quoq; rex. Circa primum sciendum q̄ sm doctores nostros salomon fecit tria edificia. Unum pro habitatione sua. aliud pro habitatione uxoris sue. s. filie pharaonis. Et tertium q̄d vocabatur dom⁹ salt⁹ libani eo q̄ circa illud edificium erant uiridaria arboribus consita. de primo uero edificio parū loquitur scriptura. & hoc forte quia erat de cōsimili opere sicut & dom⁹ saltus libani: que hic describitur satis diffuse: ut videbitur: hoc tamē excepto q̄ in domo saltus libani erant due mansiones: una inferior & altera superior: sicut ē in palatio regis parisius. i habitatione inferiori cōseruabantur unguenta & pigmēta & aromata & huiⁿ modi: propter quod parietes erant de lapidibus ut talia possent ibi melius conseruari. In superiori uero ponebantur arma: uñ vocabat armamentariū. & erat tota de lignis in parietibus & colūnis. & in utraq; māsione erāt tres ordines columnarū & in quolibet ordine erāt xv. columne. i. xlv. i uniuerso. & erāt isti ordines sm longitudinem domus ita q̄ erant ibi quatuor deambulatoria: duo inē columnas & unum inter columnas & parietem in unio latere: & aliud inter columnas & parietem in alio latere per modum ante principium huius capituli figuratum q̄tum ad frontem domus. pauimentum autem eius figuratur in pagina sequenti: & de superiori tectum planum: quia sic fiebant in terra illa: & in circuitu murus cum pro pugnaculis per que transibāt stillicidia proiicientia extra aquam pluuialem. super deambulatoria uero erant trabes arcuales laqueati tabulis cedrinis. & sm hoc exponatur littera cum dicitur: Domum autem suam edificauit salomon tredecim annis. & loquitur de istis tribⁿ edificijs que omnia erant salomonis: q̄uis essent diuersis usibus applicata: ut dictum est. & propter hoc maius tempus apposuit salomon in edificatione istarum domorum q̄ in edificatione domⁿ domini: quia ad edificationem domus domini erant multe expense preparate per regē dauid. ut patet. j. Parał. Item quia populus erat magis deuotus & intentus ad edificationem domus domini. Consequenter in speciali describit mensuram domus saltus libani in longitudine latitudine & altitudine: & patet littera ex dictis. hoc excepto q̄ altitudo hic accipitur sm aliquos usq; ad mansionem secundam trīū. sm alios uero usq; ad tectum domus. b Et super columnas quadrangulata ligna. ad portandum tecta. Consequenter describit dispositionem porticus existentis ante domum pro habitatione regis. cum dicitur: c Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis. i. secundum mensuram latitudinis domus. & ex hoc patet q̄ ista domus erat similis in latitudine domui saltus libani. ante uero porticum istam magnam erant due alie porticus minores: una iuxta aliam in longitudine maioris porticus: & in una

Domum[a] autem VII suā edificauit salomon tredecim annis: & ad perfectum usq; perduxit. Edificauit quoq; domum saltus libani centum cubitorum longitudinis: & quinquaginta cubitorum latitudinis & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulatoria inter columnas cedrinas. Ligna quippe cedrina exciderat i columnas: & tabulatis cedrinis uestiuit totam camerā: q̄ quadraginta quinq; columnis sustentabat. Unus autem ordo habebat colūnas quindecim cōtra se inuicē positas: & e regione se respicientes equali spacio inter columnas: & super colūnas quadrangulata ligna in cunctis equalia. Et[c] porticum columnarū fecit quinquaginta cubitorū longitudinis & triginta cubitorū latitudinis: & [b] alteram porticum in facie maioris porticus: & [c] columnas & epistylia super colūnas fecit. Porticum quoq; solij i qua tribunal est: fecit: & texit lignis cedrinis a pauimento usq; ad sūmitatem: & [d] domunculā in qua sedebat ad iudicandum erat in media porticu simili opere. Domum[b] quoq; fecit filie pharaonis quam uxorē duxerat salomon tali opere quali & hanc porticum. Omnia[i] lapidibus preciosis qui ad normā quandam atq; mensuram tam intrinsecus q̄ extrinsecus serrati erant a fundamēto usq; ad sūmitatē parietū: & intrinsecus usq; ad atriū maius. Fundamēta aūt de lapidib⁹ preciosis lapidibus magnis decem siue octo cubitorum: & desuper lapides preciosi equalis mensure secti erant: similiterq; de cedro Et[k] atrium maius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis: & unius ordinis de dolata cedro: necnō & in atrio domus domini interiori: & in porticu domus. Misit[l] q̄q; rex salomon & tulit hiram de tyro filiū mulieris uidue de tribu neptalim patre tyrio artificem erarium & plenum sapientia intelligentia & doctrina ad faciēdum omne opus ex ere. Qui cum uenisset ad regē salomonem fecit omne opus eius: & [m] finxit duas colūnas ereas: decē & octo cubitorum altitudinis colūnā unam: tenebantur iudicia cōmunia: in alia uero erat thronus salomonis: in quo sedebat quando uolebat esse in diuitijs & delicijs. & hoc est quod dicitur: d Et alteram porticum in facie maioris porticus. Hec est illa porticus in qua erant iudicia cōmunia. e Et columnas. quibus claudebatur porticus. f Et epistylia. i. capitella q̄ erant super columnas ad dexterē. g Et domunculā. i. thron⁹ salomonis mirabili opere factus: ut habetur infra. x. ca. Consequenter describit scriptura ad describendum domū regine. cum dicitur: h Domum quoq; fecit filie pharaonis quā uxorē duxerat salomon tali opere q̄li & hāc porticum. nō q̄tum ad hoc q̄ clauderetur columnis: sed quia parietes erant de consimili materia cum muro qui erat subcolumnis porticus: quia columne ille claudentes porticum non descendebant usq; ad terram sed erant posite super murū habentem aliquā magnitudinem lz non magnam. & hoc est quod dicitur: i Omnia lapidibus preciosis q̄ ad normā quandā atq; mensuram tam intrinsecus q̄ de. Hebrei dicunt: Pōderosis usq; ad atriū maius. istud atriū non erat atrium domus domini: sed domus regie. propterea subditur postea: k Et atrium maius rotundum. atriū enim domus domini quadratum erat: ut dictum est capitulo p̄cedenti. l Misit quoq; rex salomon & tulit hiram de tyro filium mulieris &c. Hic reuertitur scriptura ad describendum aliqua utensilia domus domini. & primo describuntur due notabiles columne. secundo mare eneum. ibi: Fecit quoq; mare. tertio luteres. ibi: Et fecit bases. quarto plura uasa alia ad templum pertinentia. ibi: Fecit quoq; hiram. Circa primum describitur artifex istorum. cum dicitur: Misit quoq; rex salomon & tulit hiram de tyro filiū mulieris &c. tulit. hoc est adduxit: & fuit iste alius a rege hirā eiusdem tamen nominis. non est enim uerisimile q̄ rex tyri esset artifex in talibus. m Et finxit duas columnas ereas. licz enim multas alias fecerit. iste tamen due specialiter describuntur: quia erāt valde notabiles in magnitudine & operis subtilitate. habebat enim quelibet. xxv. cubitos altitudinis. ut habetur. ij. Parał. iij. & quelibet habebat quatuor partes: videlicet basem inferius: & desuper stipitem: & in superiori parte stipitis caput: & desuper capitellum. longitudo uero stipitis erat. xvij. cubitorum: & longitudo capitis quatuor: & longitudo capitelli quinq;: ut habetur hic in hrā De mensura aūt basis non fit mentio: sed ex dictis sequit q̄ ascendebat in altum p octo cubitos: q̄ sic habent. xxxv. cubiti longitudinis totius colūne. & ex dictis patet hrā usq; ibi:

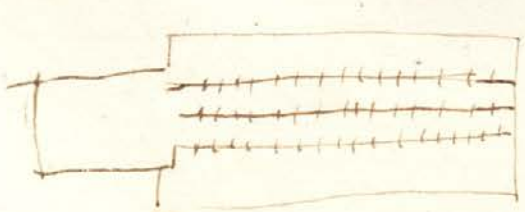

a Et linea duodecim cubitorū ꝛc. quia quelibet ꝑse sumpta tantū habebat in circuitu. ut ꝓz Hiere. vltꝫ. vbi dr sic. Decē ꝛ octo cubiti altitudinis erāt in colūna vna ꝛ funicul⁹. xij. cubitorū circuibat eā. ꝛ ideo male dicūt illi qui dicūt ꝙ quelibz ꝑ se sumpta habebat tm̄. vj. cubitos in circuitu. b Duo ꝙ capitella. hic ꝑñē dimissa dispositiōe basis ꝛ stipitis agit de dispositione capitellorū ꝛ capitū que erāt subtilioza. Ad cui⁹ intellectū cōsiderandū ꝙ capita istarū colūnarum in ꝑte superiori dilatabant ad modum floris lilij: ꝛ capitella ponebant sup stipitē quasi in medio illi⁹ dilatatiōis existētē: ꝛ inferior pars capitelli aptabat illi stipiti: ꝛ post aliquam elevationē erat q̄dam dilatatio i circuitu capitelli per modū cuiusdā circuli supemínētis: ꝛ sup illum circulum erant centū malogranata quasi supposita per circuitū: ꝛ centū alia malogranata sub circulo illo quasi dependentia ex eo. sup aūt circulū istū ꝛ malogranata erat quedā elevatio strictior ascendens quasi ꝑpe mediū altitudinis capitelli. ꝛ diuidebat in portiōes septē ꝓ lineas intermedias seu circulos graciles. ꝛ quelibet portio erat pforata i circuitu subtiliter ꝓ varias figuras: sicut solet fieri in ostijs laternarū crearū. ꝛ qz capitella ꝛ colūne erāt interi⁹ concaue ideo lumen transiens ꝓ illa foramina circūquaqꝫ ostendebat pulchritudinē illius opis. Sup istas aūt septē portiones que in littera vocant retiacula ꝛ cathene eo ꝙ in retibus ꝛ cathenis apparent talia foramina ꝛ intricationes: ꝑpe medium capitelli erat alia dilatatio circularis ꝓ modum circuli oio silis predicte. ꝛ ibi erant centū malogranata supposita ꝛ totidem supposita. ꝛ dependentia. vij. portiones distincte ꝛ pforate sicut ꝛ predicte. sed erant strictiores. qz capitellum in ascendendo restringebat. ꝛ in sūmitate capitelli erat op⁹ simile flori lilij. Ad capiendū aūt imaginē istoꝝ facilius. posui quādā figurā i colūna ārta se. Quis nō possit i plano pfecte figurari: ꝫ oportet residuū ꝓ imaginationem suppleri. Predictis igit adaptat̄ lrā que valde est intricata ꝛ confuse posita. Duo quoqꝫ capitella fecit. s. cuilibet colūne vnū. c Fusilia ex ere. quia totū op⁹ colūnarū ꝛ capitellorū erat factū ꝓ fusuram ꝛ nō ꝓ martellorum pcussuram. d Quinqꝫ cubitorū altitudinis capitellum. computato opere lilij qō erat dep. e Et quasi in modum retis ꝛc. qz ꝑpter foramina predicta dicebat opus reticulatū ꝛ concatenatū modo ꝑdicto. f Septena versuū retiacula. ꝙsus hic accipit ꝓ ordine. sicut Exo. xxviij. In ꝓmo versu erat lapis sardius ꝛc. Ex dictis autem patz ꝙ ibi erant duo ordines retiaculoꝝ. vnus sup malogranata supioza. ꝛ alius sup malogñata inferioza. ꝛ in quolibet ordine erāt septē portiones pforate que retiacula dicunt. ꝛ hoc est qō dr: Septena versuū retiacula. i. septem retiacula erant in quolibet duoꝝ ordinū dictorū: ꝛ idem replicat di. g Et duos ordines ꝛc. Ut tege. capi. que erāt su. sū. malogra. qz septem retiacula inferioza erāt sup malogranata iferioza. ꝛ septē alia retiacula supioza sup malogranata superioza: ut dictū est. h Capitella aūt que erāt su. ca. colū. quasi ope lilij ꝛc. quia in sūmitate capitis colūne ꝛ similiter in summitate capitelli supposita erat opus simile lilio. ut dictū est. i Erāt in porticu. quia iste colūne fuerūt situate in porticu templi. ut postea clarius exprimit. k Quatuoꝝ cubitoꝝ. hoc refert ad capita colūnarū que erant quatuoꝝ cubitorū in altitudine ut predictū est: ita ꝙ caput colūne ꝛ capitellum simul ascendebant ꝓ nouē cubitos. l Et rursum alia capitella ꝛc. loquit de predictis capitellis que erant sup capita columnarū. m Juxta mensurā colū. ꝫ retiacu. Malogranatoꝝ ꝛc. quia sicut dictū ē. ꝑpe ptē inferiorē capitelli erāt. c. malogranata suppositā. ꝛ. c. dependētia eis correspondētia. ꝛ sic vnū malogranatū suppositū ꝛ vnū dependēs ei correspondens faciebant vnū ordinē. ꝛ ideo erāt ibi. c. ordines malogranatoꝝ qz ibi erant ducenta malogranata. c. supposita ꝛ c. dependentia. ꝛ eodem modo in malogranatis superioꝝ⁹ tales ꝛ tot erāt ordines. ut patz ex predictis. ꝛ sic erant ibi. cc. ordines malogranatorum in vniuerso in vno capitello. ideo subdit: n In circuitu capitelli secūdi. vocat aūt secūdū respectū capitis columne cui erat suppositū: qō quidē caput dicit hic quodāmō capitellū. s. respectu stipitis colūne. o Et statuit duas colūnas in porticu templi. iuxta muros qui claudebant latitudinē porticus. ita ꝙ spaciū qō erat ante ostia templi erat medium inter istas duas colūnas. ideo sequit: p Cumqꝫ statuisset colūnā dexterā. i. in parte dextera portic⁹. q Vocauit eam noīe iachin. qō interpretat firmitas. r Similiter erexit columnā secundā. s. in sinistra parte. s Et vocauit nomē ei⁹ booz. quod interpretat fortitudo. ꝛ dicūt hebrei ꝙ ꝑ istas duas colūnas signabat firmitas ꝛ robur regni dauid. Cetera patēt ex dictis. huic aūt expositioni vident aliqua cōtrariari que sūt soluēda. ij. Paral. iiij. dicit: Malogranata quoqꝫ. xl. ꝛ retiacula duo. Dicit aūt dicit ꝙ erant. cc. ordines malogranatoꝝ. ꝛ retiacula septena in vno ꝛ septena in altero capitello. Dicendū ꝙ trāslatio nostra in bibliis nr̄is coīter corrupta est vitio scriptorū. Cetum ad primū ꝑpter similitudinē dictionū. quia vbi ij. Paral. nr̄a trāslatio habet. xl. malogranata. In hebreo habet. cccc. malogranata. qō patz ex hoc ꝙ erāt ibi. cc ordines. ꝛ quilibet ordo habebat duo malogranata. ꝛ ꝑpe hoc infra in isto ca. dicit ꝓ modū recapitulatiōis. Et malogranata quadringenta in duob⁹ retiaculis. ita est in hebreo ꝛ in libris correctis nr̄is. Cetum ꝙo ad secundū dicendū ꝙ duo retiacula ibi accipiunt ꝓ duobus ordinibus retiaculoꝝ. in quolibet tamē ordine erāt. vij. retiacula. ꝛ sic nulla est cōtrarietas ad precedentia. Item Hiere. vltꝫ. vbi fit mentio de istis colūnis dicit: Et fuerūt malogranata nonaginta ꝛ sex dependentia in. c. retiaculis. scōm predicta hic erant. cc. malogranata dependentia. similiter de retiaculis dictū est ꝙ erant duo ordines retiaculoꝝ: ꝛ in quolibet ordine septem retiacula tm̄. Cetum ad primū dicendū ꝙ columne sicut predictū est erāt posite iuxta murū porticus hinc ꝛ inde: ita ꝙ capitellū iungebat parieti. ut dicit Ra. Sa. ꝛ ꝑpter hanc iunctura aliqua malogranata non poterant videri ab aspicientibus. ꝛ illa nō numerauit Hieremias cū dicit ꝙ erāt nonaginta sex dependentia. ꝛ loquit de malogranatis vnius circuitus tm̄. quia quatuoꝝ residua de. c. occultabant modo predicto. quia tamē ꝑm veritatē erāt. c. ideo ibidē subdit Hiero⁹ ꝑm veritatē hebraicā: Omnia malogranata. c. s. sup capitellū. quod est intelligendū de vno circulo malogranatoꝝ. ꝛ tot erant in quolibet aliorū trium circulorū. ut patz ex supradictis. ꝛ sic erant. cc. malogranata dependentia. quia duo circuli erāt dependentiū. ut predictū est. Cetum ad secundū de. c. retiaculis dicendū ꝙ ibi translatio nostra videt corrupta: nescio tamen quorū vitio. In hebreo enī sic habet Hiere. vltꝫ. Fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia Omnia malogranata. c. s. sup capitellū: ita ꝙ de retiaculis non fit ibi mentio. potest tamē dici ꝑm trāslationē nostrā ꝙ liez essent bis septē retiacula ut dictū ē; tamē varie ꝛ multipliciter erāt pforata:

ita q̄ talis varietas ad vnū cētenariū in aliquo reducebat. Sciendum tamen q̄ aliqui doctores catholici ⁊ etiam hebrei aliter sentiūt de longitudine columnarum predictarum dicentes q̄ quelibet habebat in longitudine decem ⁊ octo cubitos tm̄ computato etiā capitello. scōm q̄ textus supra positus videtur dicere cum dicit: Et finxit duas colūnas eneas: decem ⁊ octo cubitorum altitudinis columnam vnam. Ad hoc etiā inducūt q̄ si altitudo cuiuslibet columne esset triginta quinq̄ cubitorum excederet p̄mū tabulatū tēpli: q̄ distabat a pauimēto triginta cubit̄ tm̄. ⁊ ad illud q̄ supra inductū ē de. ij. Paral. iij. vbi dicit: ante fores etiā templi duas colūnas q̄ triginta ⁊ q̄nq̄ cubitos habebant altitudinis. dicunt q̄ ibi altitudo vtriusq̄ colūne ponitur simul iuncta. sed hoc dictum videtur esse contra textum ⁊ implicare contradictionem: quia scōm eos quelibet habebat decē ⁊ octo cubitos altitudinis. Si ergo iungatur vtraq̄ altitudo simul habent triginta sex cubiti ⁊ non triginta quinq̄ tm̄. Item in littera dicitur expresse q̄ capitellum habebat quinq̄ cubitos altitudinis: quibus remotis non remanent pro toto residuo columne nisi tredecim cubiti longitudinis. Item dicit in littera expresse q̄ linea duodecim cubitorum ambiebat columnam vnam. ut supra declaratum est: ex quibus sequitur q̄ linea mensurans longitudinem columne capitello excepto non excedebat lineam mensurantem grossitiem ei⁹ nisi in vno cubito tm̄. ⁊ hec forma colūne esset valde indecens. tamē omnes doctores tam hebraici q̄ latini dicunt q̄ ille columne erant posite in porticu templi tm̄ ad decorem: quia non inuenitur q̄ portarent aliquod pondus: tum quia erant intra parietes porticus: tū quia in superiori parte erat opus quasi lilij: ut predictum ē q̄ non est opus dispositum ad aliq̄ portandum: sed solum ad decorem. ⁊ ideo dicendum sicut prius q̄ quelibet columna erat altitudinis triginta quinq̄ cubitorū. Ad illud q̄ obijcitur de textu supra posito: Decem ⁊ octo cubitorum altitudinis columnam vnam. dicendum q̄ loquitur de altitudine stipitis tm̄. ut supradictū est. Ad illud q̄ inducitur de primo tabulato templi. dicendum q̄ ꝑm hebreos hoc nullum est inconueniens: quia in parte templi anteriori non erant deambulatoria. Potest etiam dici q̄ non sequitur q̄ excederent primū tabulatum: quia porticus erant in decliui montis. ⁊ p gradus ascedebatur in templum. ⁊ columne iste erant in inferiori parte porticus: ita q̄ terra erat ibi demissior quinq̄ cubitis q̄ pauimentum templi. Notandum etiam q̄ Ra. Sa. ⁊ alij doctores hebrei habent aliam imaginationem totaliter de istis capitellis. Dicunt enī q̄ capitella ista erant duo grossi pomelli super capita duarū columnarū magis lati q̄ alti: sicut solet fieri in sūmitatibus campaniliū: ⁊ in latiori parte vtriusq̄ pomelli exterius erant duo circuit⁹ malogranatorum. vnus super alius sibter. ⁊ in qualibet circuitu centū malogranata. ⁊ quia duo malogranata faciunt vnū ordinem. ut predictum est. ideo ibi erant centum ordines malogranatorum in capitello cuiuslibet columne. ⁊ sic ducenti ordines in duabus columnis. ⁊ in hoc differt ista imaginatio a precedenti que ponit. cc. ordines malogranatorum in qualibet columna: ut predictum est. In superiori ꝑo parte huius pomelli erat opus quasi lilij. ⁊ a pede huius operis descendebat opus per modum retis factum descendens vsq̄ ad inferiora malogranata tegēs ea quasi videret̄ p̄ medium retis ⁊ illud opus reticulatum a superiori parte vsq̄ ad inferiorem diuidebatur lineis intermedijs facientibus quasi septem portiones que dicuntur septem retiacula. ⁊ ad hoc melius capiendum describitur figura prout in plano potest figurari. Igitur scōm istam imaginationem hebreorum potest exponi littera a principio cum dicit: Duo quoq̄ capitella cē. ⁊ patz littera ex predictis vsq̄ ibi: Et quasi in modum retis cē. loquitur de opere reticulato quod operiebat a sūmitate pomelli vsq̄ ad inferiora malogranata. Septena versuū retiacula in capitello vno. quia illud opus reticulatum in qualibet columna erat distinctū septem portionibus. ut dictum est. Et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorū. quia in qualibet columna retiacula erant distincte ordinata in superiori parte ⁊ inferiori. in superiori tamen parte erāt strictiora. ⁊ inferius latiora ꝑm dilatationem pomelli cui erant suppposita. ideo subditur: Ut tegerent capitella cē. ut supra. Erant in porticu cubitorum quatuor. s. columne tantū occupabant spaciū in porticu: quia sicut dictum est

opus in modum lilij posuit: p/fectūq̄ est opus columnarum. Fecit[a] quoq̄ mare fusile decē cubitorū a labio vsq̄ ad labiū rotūdū in circuitu. Quinq̄[b] cubitorū altitudo ei⁹: ⁊ resticula[c]

linea duodecim cubitorum ambiebat vnam columnam. ⁊ per consequens linea diametraliter transiens per spissitudinem columne erat quatuor cubitorum: nisi q̄ amouenda est septima pars hui⁹ quaternarij: q̄ hec est conclusio demonstrata in geometria q̄ circūferentia circuli cōtinet ter diametrū ⁊ eius septimā partē verbi gratia: si scz diameter est septē pedum: circūferētia est vigintiduorum pedum. Malogranatorum aūt cc. ordines erant in circuitu capitelli secundi. s. accepti cum primo: quia scōm istam expositionem in duobus capitellis duarum columnarum erunt tm̄ malogranata quadringenta. ⁊ per consequens. cc. ordines malogranatorum centum ordines in vna columna. ⁊ centum in altera. Et statuit duas columnas.

Hec est figura capitelli scōm expositionē Ra. Sa. hebrei longitudo ⁊ dispositio stipitis columne ⁊ basis ut potest imaginari per supradicta.

Expositio huius littere ⁊ sequentis q̄tum ad istas columnas est eadem cum precedenti. Non miretur aliquis si tātū immoratus sum circa istas columnas: quia scriptura in diuersis locis loquit̄ varie de ipsis ⁊ contrarie ut ꝑma facie videt̄ ꝑm q̄ patz p predicta. ⁊ istam dissonantiam oportuit remoueri. Preterea a precedentibus expositoribus nō inueni aliq̄d scriptum p q̄ posset textus cōsequenter exponi. Itē q̄ nō solum expositionem latinorum: sed etiā hebreorum ponere volui: ut lector eligat quod sibi magis placuerit: ⁊ videbitur expedire.

a Fecit quoq̄ mare fusile. Hic consequenter describit̄ mare eneum quod erat lauatorium sacerdotum. cuius primo describitur latitudo. cum dicitur: Decem cubitorum. ⁊ secūdo altitudo. cum dicit̄: b Quinq̄ cubitorum altitudo eius s. ipsius maris: quia bues super quos erat positum nō computantur in hac altitudine. c Et resticula. i. funiculus triginta cubitorum cingebat illud p circuitū: q̄ sicut dictū ē

diameter circuli est trium tertia pars circũferentie. ⁊ adhuc vicit septima pars diametri: sed scriptura nõ accipit sic pcise. linea ꝯo diametraliter transiens a labio in labiũ erat .x. cubitorum. ut dictũ est. ⁊ sic sequit ꝙ linea trãsiens ꝙ circũferentiam esset triginta cubitorum. ⁊ cum hoc contineret septimã partẽ diametri: sed scripta illud omittit que non computat sic precise. a triginta cubitorum cingebat illud per circuitum: ⁊ [a] sculptura subter labiũ circuibat [b] illud vcẽ cubitis ambiens mare. Duo ordines sculpturarum bistriatarum erant fusiles: ⁊ [c] stabat sup duodecim boues. Ẽ ꝗbus tres respiciebãt ad aquilonẽ: ⁊ tres ad occidentẽ: ⁊ tres ad meridiem: ⁊ tres ad orientem: ⁊ mare super eos vsuper erat: quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabant. Bzossitudo [c] aũt luteris trium [f] vnciarũ erat: labiũ ꝙ [g] eius quasi labiũ calicis: ⁊ [h] foliũ repandi lilij. Duo [i] milia bathos capiebat: ⁊ tria [k] milia metretas. Et [l] fecit

Et sculptura subẽ Labium circuibat illud vcem cubitis. non potest intelligi ꝙ ista sculptura eet imediate sub labio quod erat superior pars maris: quia ibi mare habebat triginta cubitos in circuitu. ⁊ ideo dicũt doctores nostri ꝙ mare illud in superiori parte erat latius: ⁊ descendendo restringebatur: ita ꝙ in parte inferiori habebat trĩ vcem cubitos in circuitu. ⁊ ibi erant sculpture in duobus ordinib⁹. Hebrei ꝯo dicunt ꝙ mare in superiori parte tribus cubitis ꝑm altitudinẽ erat rotundum: ⁊ in parte inferiori duobus cubitis erat quadratum: ⁊ quodlibet latus vnius quadrati habebat vcẽ cubitos. ita ꝙ linea ambiens totum quadratum erat quadraginta cubitorum. ⁊ ꝑm hoc mare erat latius inferius ꝙ superius. ⁊ in illa parte erant iste sculpture bistriate. ⁊ ideo cum dicit hic: Et sculptura subter labium. i. in parte inferiori maris: b Circuibat illud vcem cubitis. intelligendum est in vno latere quadrati. ⁊ eodem modo intelligendũ est de alijs lateribus tribus. Sed istud dictum multum dissonat a Josepho: qui dicit ꝙ mare eneũ erat sicut cantarus magn⁹. Cantarus autẽ idem est quod crater. i. cypbus. ⁊ ideo figura maris enei ꝑm Josephum est eadẽ uel valde propinqua ei quã ponũt expositores nr̃i. ⁊ valde dissimilis ei quã dicũt hebrei moderni. ut ꝑ3 figuras aspiciẽdo i colũna ista formatas.

c Et stabat sup duodecim boues. sicut aliquãdo videm⁹ in ciboriis ꝙ desubtus sũt imagines leonũ quasi portantes ciboriũ. ⁊ capita apparẽt extra ⁊ posteriora sũt subciborio. d Equib⁹ tres ⁊c.] Sic enĩ disponebant in circuitu ꝙ capita trium erant versus orientem: ⁊ aliorum trium versus occidentem. ⁊ sic de alijs sex ad aquilonem ⁊ meridiẽ. Scõm hebreos ꝯo quadratura maris sic erat situata ꝙ quatuor latera erant opposita quatuor partibus orbis. ⁊ i quolibet latere erãt tres boues mare sustentantes. e Bzossitudo aũt luteris. i. maris qõ dicitur luter ꝺ a luo luis: qõ in vna significatione significat idem qõ abluere: q. sacerdotes ibi abluebant manus ⁊ pedes qñ ingrediebant tabernaculum. ut hĩ Exo. xxx. non est tamen sic intelligendũ ꝙ ad se abluendũ intrarent ipsũ mare: quia ibi erat maxima quantitas aque. ut videbit̃ que ex tali ingressu sedaret: ⁊ etiã sacerdotes submergerent: quia quãdo mare erat plenũ. pfunditas aque erat quinq; cubitor̃ ꝑm altitudinem maris. quinq; ꝯo cubiti faciunt septem pedes ⁊ dimidiũ ꝑm vnam opinionẽ. Scõm aliã ꝯo quã credo veriorem cõtinet vcem pedes. ⁊ ideo sic intelligendũ est ꝙ in circuitu maris erãt claues in loco apto ad manuũ lotionẽ: sicut fit in lauatoriis religiosor̃: per quas exibat aqua ad manuũ lotionem. ⁊ per easdem recipiebat in vasis ad hoc aptis ad pedum lotionem. f Trium vnciarum erat. tanta erat spissitudo hui⁹ vasis. ij. Paral. iiij. dicit ꝙ habebat mensurã palmi ⁊ tenendũ est ꝙ iste mensure sunt equales. In hebreo aũt habet sic: quatuor digitorum. ⁊ hoc modo apud hebreos accipit̃ mensura palmi. g Labiũ ꝙ eius quasi labiũ calicis. q: sicut dictũ est mare erat rotundũ in suꝑiori parte ꝑm doctores hebraicos ⁊ latinos. h Et folium repandi lilij. quia illud labium erat aliquãtulũ recurvatum in parte exteriori. i Duo milia bathos capiebat. qõ aũt subditur: k Tria milia metretas. nõ est in hebreo nec in libris correctis: sed ẽ dictũ forte alicui⁹ expositoris volentis ostẽdere qualiter se habeant bathus ⁊ metreta. ⁊ quia bathus continet metretã ⁊ dimidiã. ⁊ sic duo milia bathi valent tria milia metretas. Postea ꝯo dictum illud magistrale fuit insertũ textui ex imperitia scriptorum. ꝑm Papiã metreta est mensura ꝓtinens vcẽ sextarios hebraicos. Sextarius autẽ iste est eadem mensura cum chopina parisiensi uel ei propinquissima: ut dicunt aliqui. ⁊ ꝑm hoc vna metreta continet duas quartas parisienses ⁊ dimidiã. ⁊ ꝑm hoc bathus cõtinet tres quartas ⁊ tres chopinas. ⁊ duo milia bathi ꝑm hoc cõtinẽt septem milia quingẽtas quartas que faciũt sextarios mille octingentos. lxxv. parisienses. Nonaginta ꝯo sex sextarij parisiensiũ faciunt vnũ foliũ. ⁊ ꝑm hoc mare eneũ continebat. xix. folia ⁊ dimidiũ folium ⁊ tres sextarios. Scõm Jsidor̃ ꝯo. xvj. etymol. bathus ꝓtinet l. sextarios hebraicos: qui sunt chopine parisienses. ⁊ ꝑm hoc mare eneum continebat. lxv. folia ⁊ vcẽ sextarios ut potest vduci per reductionem chopinarum ad sextarios ⁊ folia modo predicto. Causa ꝯo tante diversitatis doctorum circa hoc prouenit ex ignorantia quantitatis mensurarum hebraicarũ que in sacra scriptura ponũt: nec mirũ ꝓpter distantiã temporũ ⁊ locorum. Videmus enĩ sensibiliter mensuras liquidorum ⁊ aridorum mirabiliter variari: nõ solũ in diversis regionibus: sed etiam in villis satis ꝓpinquis ⁊ in eadẽ regione. Alia est enĩ pinta ⁊ quarta parisi⁹. ⁊ sancti Dionysij. ⁊ in eadem villa variant mensure ꝑm tempora diversa. a iudea enĩ est magna distantia vsq; parisi⁹: ⁊ a tpe salomonis vsq; ad temp⁹ istud ⁊ ꝓpter hoc sicut alias dixi securius est dicere ꝙ de quãtitate mensurarum hebraicarum non habemus aliquã determinatã certitudinem. Et nota ꝙ sextarius semp est masculini generis ⁊ nũq; neutri ut dicit in libro qui catholicon nominat. l Et fecit vcem bases. Hic cõsequenter agitur de luteribus ⁊ eorũ basibus. ⁊ vocant̃ conclx. ij. Paral. iiij. in quibus sacerdotes lauabãt hostias offerendas in holocaustum. postq; tamen lote erãt ꝓ natatoriis eos in ꝓbatica piscina. de qua habet Job. v. Ad intellectũ hui⁹ littere sciendũ ꝙ scõm expositores latinos cõmuniter basis siue sedes luteris erat facta ad modum arcle quadrate: habens in quolibet latere ãtuor cubitos;

7 habebat inferius in quatuor angulis quatuor rotas quib⁹ poterat reduci de loco ad locum. In altitudine ꝑo habebat tres cubitos cõputata altitudine rotarũ eam sustentantiũ. In parte ꝑo superiori in medio tabule quadrate erat quoddã foramẽ rotundũ cuius diameter habebat cubitũ 7 dimidiũ intra qõ ponebaf fundus luteris: qui in parte inferiori habebat quasi cubitũ 7 dimidium in diametro rotũditatis sue. ut sic aptaref dicto foramini. 7 ꝓcedebat superius dilatãdo se vsq; ad medium: ita q; ibi diameter erat quatuor cubitorũ. 7 inde ꝓcedẽdo superius restringebatur: ita q; diameter orificij erat vnius cubiti. In lateribus ꝑo basis 7 in tabula superiori circa foramen predictũ erant figurati circuli ad modũ cozonarum. 7 in illis circulis erant sculpture varie cherubi: leonũ 7 bouũ 7 palmarũ. 7 sup leones 7 bones loza quasi essent ibi alligata. in tabula ꝑo supiori in quatuor locis contra quatuor angulos eius erant quatuor colũne breues pertingentes vsq; ad medium luteris sustentantes eum: sicut solet fieri in bacinis magnis. 7 ꝓpter hoc ille columne vocanf humeruli. Igif secundũ istã imaginationem exponitur hic littera: Et fecit bases decem. que erant oio similes. 7 ideo habita descriptiõe vnius habef descriptio omniũ. a Quatuor cubitorum longitudinis cẽ. hoc patz ex dictis. b Et ipsum opus basiũ interrasile erat. i. planũ inter sculpturas. 7 dicif interrasile quasi inter sculpturas rasum: quia inter varias sculpturas erant aliqua spacia plana. c Et sculpture inẽ iuncturas. hoc est in lateribus que iungebantur in angulis. d Et inter cozonulas 7 plectas. i. circulos predictos qui dicunf plecte a plicando. e Leones 7 boues cẽ. 7 patz littera ex dictis. f Et quatuor rote ꝑ bases singulas. in quatuor angulis basis a parte exteriori. g Et per quatuor partes. tabule supiozis. h Quasi humeruli. s. columne breues predicte ad sustentandum luterẽ. i Os quoq; luteris. i. orificium vasis impositi super basem. k Intrinsecus erat. s. recuruatũ seu replicatum. s. modo contrario mari eneo. quia labium maris enei erat rẽplicatũ exterius. ut ꝛ dictũ est. l Et qõ forinsecus apparebat. i. apertura orificij. m Uni⁹ cubiti erat totum rotundum. quia sicut dictum est diameter illius rotunditatis erat vnius cubiti. n Pariterq; habebat vnũ cubitum 7 dimidiũ. s. in diametro fundi ut predictũ est. o In angulis autẽ columnarũ. i. in angulis tabule superiozis qui terminabanf ad quatuor columnas existentes in quatuor angulis basis in quib⁹ columnis latera iungebanf. p Et media intercolumnia. i. latera basis que erant inter columnas predictas. q Quadrata non rotunda. qõ ꝑz ex predictis. r Quatuor quoq; rote que ꝑ quatuor angulos basis erant. in parte inferiori. s Coherebant sibi subter basim. qz due rote existentes binc 7 inde iungebanf ꝑ axem trãseuntem sub basi sicut rote curuũ. t Una rota habebat altitudinis cubitum 7 semis. 7 ꝓm hoc inaltabat basem ꝑ dimidiũ cubitum 7 modicum plus. v Et axes earum. axis est illud qõ infigif in medio vtriusq; rote. x Et radij. qui de medio rote recte ꝓcedunt ad circũferentiam. y Et canti. i. partes circũferentie que sunt inẽ radios. z Et modioli. Modiolus est illud qõ est in medio rote habens in medio foramẽ in quo ponif axis. a Omnia fusilia. i. ꝑ fusionem facta 7 non ꝑ martellationem. b In sũmitate autem basis erat quedam rotunditas. In ista erat foramen supdictũ in quo ponebaf fundus luteris. c Fecit quoq; decem luteres ad ponendum sup decẽ bases descriptas. d Quadraginta batos capiebat luter vnus. qui ꝓm predicta faciunt xxxvij. sextarios 7 dimidium. e Mare aũt posuit ad dexterã ptẽ templi cõtra orientem. i. in pte orientali atrij sacerdotũ que erat ante tẽplum ingressum. mare tñ nõ directe erat añ ingressum templi: ꝟ declinabat ab eo versus meridẽ. Cetera que nõ sũt hic exposita satis patẽt ex ꝓdictis ꝓm istã expositionẽ. Sed quoniã luteres dicti ad hoc erant ut lauarenf ibi hostie cremande sup altare ut predictum ẽ. vas autẽ quod in superiori pte multo est strictiꝰ q; i medio 7 in parte inferiori: non est aptũ ad hoc q; ibi aliq̃d lauetur: sed magis in superiori parte debet esse latum 7 aptum. ideo ꝓdicta figura luteris non videf rationabilis. Item vas cuius labium est recuruatũ interius non est aptum ad hoc q; ibi immersa extrahanf libere: qz illa recuruatio retinet ibi imersa. maxime quando orificiũ est restrictum. ut scõm istã opinionẽ dicif. Item ꝓm predictã figuram nõ videf q; posset tantũ capere quãtũ hic dicitur. s. quadraginta batos: ꝓpter quod pono hic aliã expositionem ꝓm dicta hebreorum. Ad cuius intellectum sciendũ q; scõm eos altitudo rote sub base erat vnius cubiti 7 dimidij: 7 altitudo basis sup rotas cubiti 7 dimidij. ita q; in tota altitudine erãt tres cubiti. ut dicif in littera. corpus autẽ basis quadratũ erat babẽs quatuor cubitos in longitudine 7 quatuor in latitudine: 7 vnum cubitum in altitudine: 7 desuper erat quedam eleuatio circularis in medio quadrati. interi⁹ concaua: habens dimidium cubitum in altitudine. 7 cubitum 7 medium in latitudine. 7 intra illum circulum ponebaf fund⁹ luteris: sicut mulieres portantes vnas sup capita sua faciũt vnũ circulum de panno in quo situaf fundus vne. 7 ille circulus vocabaf os basis: qz intra ipsũ recipiebaf fundus luteris 7 procedendo in altum dilatabatur. quanta esset illa dilatatio 7 altitudo luteris non habetur ex scriptura. sed oportet dicere q; tanta eẽt q; luter caperet quadraginta batos: ut dr in littera. ꝓpe ꝑo quatuor angulos supiozis tabule basis erãt quatuor colũne. uel potius pedes sustentantes luterem: ꝓpter qõ humeruli dicebanf. ꝓm igif istam imaginationẽ exponẽda est littera. Et fecit decẽ bases cẽ. exponaf sicut prꝰ vsq; ibi: Os quoq; luteris. In hebreo non habef luteris: sed sic habef Os quoq; eius. 7 scõm hebreos li eius non referf ad luterem sed ad basem cuius os dicebatur circulus intra qõ ponebatur

les aũt rote erant q̃les solẽt in curru fieri. Et[o] axes earũ 7 [r]adij 7 [p] canti 7 [t] modioli oia[a] fusilia. Nam 7 humeruli illi q̃tuor ꝑ singulos angulos basis vni⁹ ex ipsa basi fusiles 7 ꝑfecti erãt. In[b] sũmitate autẽ basis erat quedã rotunditas vnius 7 dimidij cubiti ita fabrefacta ut luter desup posset imponi habens celaturas suas variasq; sculpturas ex semetipsa. Sculpsit q̃z in tabulatis illis que erant ex ere 7 in angulis: cherubin 7 leones 7 palmas quasi in similitudinem hominis stantis ut non celata sed apposita ꝑ circuitum viderentur. In hunc modũ fecit decem bases: fusura vna 7 mensura sculpturaq; cõsimili. Fecit[c] quoq; decẽ luteres ereos. Quadraginta[d] batos capiebat luter vnus eratq; quatuor cubitorũ. Singulosq; luteres ꝑ singulas. i. decem bases posuit: 7 constituit decem bases: quinq; ad dexteram ptem templi: 7 quinq; ad sinistram. Mare[e] aũt posuit ad dexterã

luteris fundus: ut dictū est. Intrinsecus erat. quia non erat in extremitatibus quadrati · sed in medio: In capitis sūmitate. ⁊ quod forinsecus apparebat vnius cubiti erat totum rotundum. In hebreo nō habet capitis: sed pro tota ista lrā sic habet in hebreo: Et ascendebat vnū cubitum os eius rotundum. q: sup altitudinem que erat vni⁹ cubiti ut dictū ē erat circul⁹ qui vocabat os ut dictū ē. habēs di midiū cubitū in altitudine. Pariēs habebat vnū cubitū ⁊ dimidiū. s. i latitudine: q: tāte quātitat̄ erat diamet̄ illius circuli · ut fūdus luteri posset ibi recipi. Cetera que sequūt exponāt sic pri⁹ vsq; ibi: Mā ⁊ humeruli illi q̄uor p singulos angulos basis vnius ex ipsa basi fusiles ⁊ pīcti erant. qō sic intelligit nō q; erāt fusi p se. ⁊ postea apositi corpi basis: ꝫ simul cū corpe ipsi⁹ basis ita q; faciebāt vnū corp⁹ ptinuū. Et eo dem modo dicunt hebrei de rotis ipsi⁹ basis q; erāt fuse cū ea in vno corpe cōtinuo. ⁊ ex ꝫ sequit̄ q; nō erāt volubiles nec basis per eas de loco ad locū pōt aduci: ꝫ erāt ad decorē basis ⁊ ad īmutandū eā a terra loco pedū. In summitate aūt basis erat q̄dā rotūditas. i. quedā circularis eleuatio. ut dictū est. Vnius cubiti ⁊ dimidij. s. q̄tum ad diametrū ad ponendum ibi luteris fundū. Habēs celaturas suas variasq; sculpturas. in pte exteriori p circuitū. Ex semetipsa. q: ille sculpture nō erāt p se fuse ⁊ postea ibi apposite · ꝫ magis erāt fuse simul cū basi. ut p̄dictū ē. Cetera aūt exponāt sic pri⁹ Ad capiendū p̄dicta facili⁹ ponit figura luteris ⁊ basis eius ꝑm exp̄sitores latinos cōmuniter in columna ista.

partem templi cōtra orientem ad meridiem. Fecit[n] ergo hirā lebetes ⁊ [o]scutras ⁊ [c] amulas ⁊ perfecit omne opus regis salomonis i templo dñi: colūnas [p] duas: ⁊ [q] funiculos capitellorū sup capitella columnarū duos: ⁊ retiacula duo ut operirēt duos funiculos q̄ erāt sup capita columnarum: ⁊ malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant sup capita columnarum: ⁊ bases fecē ⁊ luteres fecem sup bases: ⁊ mare vnū ⁊ boues duodecim subter mare: ⁊ lebetes ⁊ scutras ⁊ amulas. Omnia vasa que fecit hirā regi salomoni in domo dñi: de[r] aurichalco erāt. In campestri regione iordanis fudit[s] ea rex i argyllosa[t] terra inter sochot ⁊ sarthā. Et posuit salomon oia vasa in domo dñi. Propt̄ multitudinem autē nimiā nō erat pondus eris. Fecitq; salomon omnia vasa in domo dñi: altare[u] aureū: ⁊ [v] mensam sup quā ponerentur panes ꝓpositionis aureā: ⁊ [w] cādelebra aurea q̄nq; ad dexteram ⁊ quinq; ad sinistrā contra oraculū ex auro puro: ⁊ q̄si lilij flores: ⁊ lucernas desup aureas ⁊ [x] forcipes aureos ⁊ [y] hydrias ⁊ [z] fuscinulas ⁊ [a] phialas ⁊ [b] mortariola ⁊ [c] thuribula de auro purissimo: Et[d] cardines ostiorum domus interioris sancti sanctoꝝ: ⁊ ostiorum domus templi ex auro erāt. Et pfecit oē opus qđ faciebat salomon in domo dñi: ⁊ intulit que sanctificauerat dauid pat̄ suus: argētū ⁊ aurū ⁊ vasa: reposuitq; in thesauris dom⁹ dñi.

[e] Tunc cōgregati viii sūt oēs maiores natu israel cum principibus tribuum ⁊ duces familiarum filiorū israel ad regē salomonē in hierusalē: ut [f] deferrēt archā federis dñi de ciuitate dauid. i. de syon. Cōuenitq; ad regē salomonē vniuersus isr̄l in mēse[g]

a Fecit ergo hirā. Hic cōsequenē agit̄ de quibusdā aliis ptēsilib⁹ ad templū ptinētib⁹ in diuersis officijs. ⁊ hoc notat̄ cū dicit̄: Fecit ꝫ hirā lebetes. i. caldarias. erāt enī ibi alique caldarie vbi ponebant̄ cineres amoti de altari holocaustorū: ut portarent̄ extra ciuitatem ad locū mūdū. ⁊ alique ad decoquēdū carnes aliquorū sacrificiorū ut habet̄ ē. j. li. ca. ij. b Et scutras. vasa sūt eq̄lis amplitudinis i superiori ⁊ inferiori · vbi poneb̄t carbones accepti de altari holocaustorū: ut portarēt intra templum ad cremādū thymiama sup altare incensi. c Et amulas. i. fuscinulas. ut dicunt aliqui. sed nō videt̄ ꝫ: q: sic diceret de hamo. mas. ⁊ haberet h i principio. ⁊ ideo dicunt alij q; sunt vasa vinaria ad modū ampulle facta quibus effundebat̄ vinū libaminis sup altare holocausti. d Colūnas duas. de quib⁹ dixisse ē dictū ē. e Et funiculos capitellorū. i. circulos cingentes capitella ad modū funiculorū. Cetera patent ex supradictis vsq; ibi: f De aurichalco erant. quoddā genus metalli est simile auro in colore. g Fudit ea rex s. salomon. quia fecit talia fieri · sic ⁊ supra dictū est in pncipio huius. ca. Domū suam edificauit salomon ⁊c. uel potest referri ad hiram qui dicebatur rex artificū ꝓter artis excellentiam. h In argyllosa terra que est apta ad faciendum formas in quibus metalla funduntur. i Altare aureum. id est altare incensi · quod erat intra templum. k Et mēsam. de quorū forma ⁊ dispositione ⁊ situ dictum fuit Exo. xxv. ⁊. xxx. l Et candelabra aurea quinq; ad dexterā ⁊ quinq; ad sinistram ⁊c. ista erant facta ad modum candelabri quod fecit moyses · cuius forma fuit descripta Exo. xxv. m Et forcipes aureos. ad rescindendū partem licbinorum combustam. n Et hydrias. in quibus erat oleum pro lucernis. o Et fuscinulas. ad extrahendum de lucernis si ibi aliquid īmunditie de licbinis combustis cecidisset. p Et phialas. ad ponendum vnguentum pro inunctione regum ⁊ pontificum ⁊ vasorum que erant applicanda ad cultum diuinū. q Et mortariola. ad terendum species ⁊ radices vnde fiebant talia vnguenta. r Et thuribula. in quibus cremabantur thymiamata. s Et cardines ostiorum domus interioris. de quibus ostijs supra dictum est ca. vj. Illa enim pars templi dicebatur sanctum sanctorum. ⁊ ideo cardines ostiorū eius erant de pretiosiori materia: q̄ ostiorum domus exterioris. Cetera patēt. t Cap. viij.

Tunc congregati sūt. Hic ꝓsequit̄ describit̄ templi dedicatio. ⁊ primo ponit̄ introductio archē. secundo signū diuine presentie · ibi: Factū est autē. tertio salomonis oratio · ibi: Stetit aūt salomon. quarto populi benedictio ⁊ licentiatio · ibi: Factū est autem. Circa primū dicitur: Tunc congregati sunt omnes maiores natu israel ⁊c. ut cum debita solēnitate dedicaretur templum ⁊ deferret ibi archa domini. ideo subditur: v Ut deferrent archam federis domini de ciuitate dauid. vbi adducta fuerat de domo obededom. ut habetur sup̄ secundo libro vj. ca. x In mense ethanim. ille est mensis septimus qui apud hebreos erat quasi totus festiuus sicut dictum fuit Leuitici. xxiij. tamen festiuitas principalis erat festum expiationis: quod celebrabatur decima die illius mensis.

a Et portauerũt archã dñi ⁊ tabernaculũ federis. qđ fecit moyses: quia illud tabernaculũ fuit repositũ cũ alijs vasis sacris in thesauris domus dñi. Alliqui aũt libri habent: Et portauerũt archam dñi ad tabernaculũ federis: quia per impitiam aliquorũ correctorum positũ est ad,p et. nõ enĩ archa tũc fuit portata ad tabernaculũ federis: sed intra templũ qđ fecerat salomon. b Et īmolabãt oues ⁊c.] hyperbole est. ad venotãdũ multitudinẽ hostiarũ c Subter alas cherubin. loquit̃ de illis cherubin quos fecit salomon. habebãt enĩ vicẽ cubitos altitudinis. ⁊ ĩ medio domus sub alis eoꝝ se ꝓtingentiũ fuit archa posita sicut dictũ fuit ſ. ca. vj. d Cũq; eminerent vectes ⁊c] dicit Ra. Sa. ꝙ vectes trãsibãt ꝑ latitudinẽ arche. ita ꝙ longitudo arcꝫ erat inẽ vectes. sic dictũ fuit Exo. xxv. ⁊ sic capita vectium erãt cõtra cortinã pdẽtem in ingressu sanctuarij. ⁊ aliquãtulũ eam impellebãt. ⁊ sic apparebant ibi sic due mãmille mulierꝭ sub veste sua: ⁊ ad hũ iducit illud Cant. j. Jnẽ vbera mea cõmorabit̃. ⁊ ꝓpter hoc subdit̃: Non apparebãt vltra extrinsecus. qz dicta cortina erat intermedia. ⁊ sic nõ apparebant corpa vectiũ ſ tñ figura. sic videt̃ manus ꝑ chirotheam. Doc. aũt nostri aliter exponũt dicẽtes ꝙ licz vectes possent videri ab illis q̃ erãt ꝓpe ostiũ sci scõꝝ: nõ tñ ab illis qui erãt longius. Et hoc videt̃ rationabiliꝰ dictũ. qz in templo sãlomonis nõ solũ erat cortina media inter sanctũ ⁊ sanctũ sanctoꝝ. sed pariẽs qui nõ poterat vectibꝰ sic impelli: ut eoꝝ capita exteriꝰ apparerẽt. e Jn archa aũt non erat aliud nisi due tabule lapidee. contrariũ videt̃ dicere apls Heb. ix. ca. ſ. ꝙ ibi cum tabulis erat virga aarõ. ⁊ vna aurea habẽs manna. Ad hoc dicitur dupliciter. Uno modo ꝙ sole tabule erant ibi principaliter: quia ad hoc solũ fuit archa facta. Alia duo occasionaliter, ſ. virga ad repressionẽ rebellionis de sacerdotio. ⁊ vna aurea ad memoriã cibi dati de celo. Alio mõ ꝙ virga ⁊ vna aurea nõ erãt intra archã: sed extra in scrinio ad hoc facto ⁊ in latere arcꝫ posito: sicut dictũ fuit de libro. in quo moyses legem scripserat Deut. xxxj. f Factũ est aũt. hic ꝓsequenter ostendit̃ signũ diuine ꝓsentie. cum dicit̃: g Nebula impleuit domũ dñi. que erat signũ diuine ꝓsentie: qz dñs frequenter legit̃ apparuisse moysi in nubꝫ. b Et nõ poterãt sacerdotes stare. ꝓpter reuerentiã diue ꝓsentie se elongantes. Dicunt aũt hic aliqui ꝙ nebula ista non erat obscura sed lucida: sicut nubes que apparuit in transfiguratione dñi Matb. xvij. ⁊ iõ sacerdotes nõ poterãt mistrare ꝓpe excessũ claritatis quã nõ poterãt sustinere: ſ hoc non consonat textui sequẽti. vbi dr: Dñs dixit ut habitaret in nebula Jn hebreo br̃ In caligine. vnde ⁊ ij. Parał. vj. dicit̃: Dñs pollicit̃ est ut habitaret ĩ caligine nisi dicaꝫ ꝙ ista nebula in ꝑte erat caliginosa: utpote exterius. ⁊ ĩ parte lucida sicut dicit̃ de nubꝫ existente inter egyptios ⁊ filios israel Exo. xiij. Et erat nubes tenebrosa ⁊ illuminãs nocte tenebrosa egyptijs ⁊ illuminans noctem hebreis. sic plenius dictũ fuit ibidẽ. ⁊ hoc videt̃ cõcordare eiqđ dr ij. Parał. vij. Sed ⁊ cẽs filij israł videbant descendentem ignẽ ⁊ gloriã dñi sup domũ. i Dñs dixit ut habitaret in nebula. Dicunt aliq ꝙ non inuenit̃ hoc dictum a deo verbo sed facto: qz pluries legit̃ apparuisse in nubꝫ. ut ꝓ dictum est. potest etiã dici ꝙ inuenit̃ dictum verbo dñi Leuit. xvj. Dixit dñs in nubꝫ apparebo sup oraculũ. Consequenter ponit̃ gratiarũ actio salomonis: eo ꝙ videbat ꝑ signũ diuine ꝓsentie ꝙ domus ab eo edificata erat deo accepta ideo subdit̃: k Et ait salomõ. bñdictus dominꝰ deꝰ israel ⁊c. ⁊ patzlrã vsq; ibi: l Et ait dñs ad dauid patrẽ meũ ⁊c. ex hõ pz ꝙ nõ oportet voluntatẽ humanã semp conformari diuine ĩ volito. Dauid enĩ voluit edificare tẽplum dño. ⁊ de hoc cõmendat̃ a deo. ⁊ tamẽ deus nolebat ꝙ ipse edificaret. ſ filiꝰ eiꝰ. Cetera patẽt in lrã. m Stetit aũt salomon. Hic ponit̃ oratio salomonis continens septẽ petitiones. Prima respicit domũ statũ regni dauid. ꝓmittit tamen ipsius salomonis deuota dispositio. cum dicit̃: Steterit autem salomon ante altare. ſ. holocaustorum: quia ad altare incensi soli sacerdotes intrabãt. n Et expãdit manꝰ suas in celũ. per hoc designans ꝙ omne bonũ est a deo expectandũ. secundo regratiat̃ salomon de ꝓterito beneficio. cum dicit̃:

bethanim in solẽni die: ipse est mensis septimus. Venerũtq; cuncti seniores de israel: ⁊ tulerũt archam sacerdotes: ⁊ portauerunt archã domini ⁊ tabernaculũ federis ⁊ omnia vasa sanctuarij que erant in tabernaculo: ⁊ ferebant ea sacerdotes ⁊ leuite. Rex autem salomon ⁊ omnis multitudo israł que conuenerat ad eum gradiebatur cum illo ante archam: ⁊ k immolabãt oues ⁊ boues absq; estimatione ⁊ numero.] Et intulerũt sacerdotes archam federis domini ĩ locum suũ in oraculum templi in sanctũ sanctorũ subter c alas cherubin. Siquidem cherubin expandebãt alas sup locũ arche: ⁊ protegebant archam ⁊ vectes eius desup. Cumq; l eminerẽt vectes ⁊ apparerent sũmitates eorum foris sanctuariũ ante oraculũ: non apparebant vltra extrinsecus:] qui ⁊ fuerunt ibi vsq; in presentẽ diem. Jn c archa autẽ non erat aliud nisi due tabule lapidee q̃s posuerat ĩ ea moyses in oreb: quãdo pepigit dñs fedus cum filijs israel cũ egrederent de terra egypti. Factũ f est autẽ cũ exissent sacerdotes de sanctuario: nebula g implevit domũ domini: ⁊ h nõ poterant sacerdotes stare ⁊ ministrare propter nebulã: Impleuerat enim gloria dñi. Tunc ait salomon: Dominꝰ i dixit ut habitaret in nebula. Edificans edificaui domũ ⁊ habitaculum tuũ: firmissimũ solium tuũ in sempiternũ. Conuertitq; rex faciẽ suã: ⁊ benedixit oi ecclesie israł. Omnis enĩ ecclesia israł stabat: Et k ait salomon: Benedict̃ dñs deus israel qui locutus est ore suo ad dauid patrem meũ: ⁊ in manibus eius ꝓfecit dicens: A die qua eduxi populũ meũ israel de egypto: non elegi ciuitatem de vniuersis tribus israel ut edificaretur dom̃: ⁊ esset nomẽ meũ ibi: sed elegi dauid ut esset sup populũ meũ israel. Voluitq; dauid pater meus edificare domũ nomini domini dei israel: ⁊ l ait dñs ad dauid patrẽ meũ Qđ cogitasti in corde tuo edificare domũ nomini meo: bene fecisti hoc ipsũ mente tractans. Verũtamen tu non edificabis mihi domũ. sed filius tuus qui egredietur de renibꝰ tuis: ipse edificabit domũ nomini meo. Confirmauit dñs sermonem suũ quẽ locutus est: ⁊ stetitq; ꝓ dauid patre meo: ⁊ sedi super thronũ israel sicut locut̃ ẽ dñs ⁊ edificaui domũ noi domini dei israel: ⁊ constitui ibi locũ arche ĩ qua fedus domini ẽ qđ pcussit cum patribus nr̃is qñ egressi sũt de terra egypti. Stetit m autẽ salomon ante altare domini in cõspectu ecclesie israł: ⁊ n expandit manꝰ suas in celũ: ⁊ ait: Dñe deus israel non est similis tui deus in celo desup ⁊ sup terrã deorsũ: qui custodis pactũ ⁊ miam seruis tuis q̃ ambulãt cor̃ te ĩ toto corde suo: qui custodisti seruo tuo dauid patri meo que locutꝰ es ei. Ore locutus es: ⁊ manibꝰ ꝓfecisti: ut hec dies ꝓbat. Nũc igit̃ dñe deus israel cõserua famulo tuo dauid patri meo que locutꝰ es ei dicens: Non auferet de te

Dñe deus israel ꝛc̄ ꝛ subdit: Qui custodisti seruo tuo dauid pr̄i meo ꝛc̄. 3.° ponit de futuris petitio. cum dicit: Nūc igit dñe deꝰ israel conserua ꝛc̄. a Firmentᵉ ꝙba tua. p hoc non designat in deo mutabilitas aliqua: sed in hominibus quibus promissa sunt diuina bñficia sub conditione ꝙ bene debēt se habere. est igitur sensus: Firmentur verba tua. i. da mihi ꝛ alijs posteris dauid stabilitatem mēris i bono: ita ꝙ nō frauentur. pmisso tuo. b Ergo ne putādum est ꝛc̄. p hoc eni excludit errorē illorū q̄ putauerūt deū habere formā corpalem. c Sz respice ad orationē serui tui. q. d. ista domus nō est edificata ut ibi habites: sicut homo i domo sua: sed ut p̄ces ibi facte sint magis exaudibiles q̄ alibi ꝓpter exercitiū cultus dini. d Ut sint oculi tui aperti sup domū hanc. s. oculi tue pietatis ꝛ misericordie. e De qua dixisti erit nomen meū ibi. hoc dixit Deut°. xij. f Si peccauerit hō. Hic ponit secunda petitio ꝛ respicit fidelitatē viri cū p̄ximo suo. in pluribꝰ eni casibus dēminabatur contentio aliquoꝝ p iuramētū utpote in depósito: furto sublato qñ nō inueniebat: tūc depositariꝰ erat liber iurando ꝙ nō fecisset fraudē p̄ximo. ut hī Exo. xxij. in tali casu ꝛ cōsimilibus adducebat aliquis ad iurandū ante tēplū: ꝛ si piurabat frequēter sequebatur vindicta diuina ad declarationē iusticie. ꝛ hoc est qđ subdit Iudicabis seruos tuos condemnās impiū ꝛc̄. g Si fugerit populus tuus. Hic ponit tertia petitio: que respicit populi cōmunitatē in bello que qñ erat infecta pctō cōmunit̄ ab aduersarijs debellabat. ut patz i multis locis veteris testamēti.

vir coram me qui sedeat super thronū israel: ita tamen si custodierint filij tui viam suā ut ambulent coram me: sicut tu ambulasti in ꝓspectu meo. Et nūc domine deus israel firmentur[a] verba tua que locutus es seruo tuo dauid patri meo. Ergo[b] ne putandum est qđ vere de[c] habitet super terrā: Si enim celum ꝛ celi celorum te capere nō possunt: quāto magis domus hec quam edificaui tibi: Sed[c] respice ad orationem serui tui: ꝛ ad preces eius domine deus meus. Audi hymnū ꝛ orationē quā seruus tuus orat coram te hodie: ut[d] sint oculi tui aperti super domū hanc nocte ac die: sup domū de[e] qua dixisti: erit nomē meum ibi: ut exaudias orationē quam oratin loco isto ad te seruus tuus: ut exaudias deprecationē serui tui ꝛ populi tui israel: quodcūq̄ orauerit in loco isto. ꝛ exaudies i loco habitaculi tui in celo: ꝛ cum exaudieris ꝓpitius eris. Si[f] peccauerit homo in proximū suū ꝛ habuerit aliqđ iuramentum quo teneat astrictus: ꝛ venerit propter iuramentū coram altari tuo i domū tuā: tu exaudies in celo: ꝛ facies ꝛ iudicabis seruos tuos: condemnās impiū ꝛ reddens viam suā sup caput eius: iustificāsq̄ iustū ꝛ retribuens ei ꝓm iusticiam suā. Si[g] fugerit populus tuus israel inimicos suos quia peccaturus est tibi: ꝛ[h] agentes penitentiā ꝛ confitentes nomini tuo: venerint ꝛ adorauerint ꝛ deprecati te fuerint in domo hac: exaudi in celo ꝛ dimitte peccatū populi tui israel: ꝛ reduces eos in terram quā dedisti patribus eorū. Si[i] clausum fuerit celū ꝛ non pluerit propter peccata eorum: ꝛ orantes in loco isto penitentiā egerint nomini tuo: ꝛ a peccatis suis cōuersi fuerint ꝓpter afflictionē suā: exaudi eos in celo. ꝛ dimitte peccata seruorū tuorū ꝛ populi tui israel: ꝛ ostende eis viā bonam p quā ambulent: ꝛ da pluuiā sup terrā quā dedisti populo tuo i possessionē Fames[k] si oborta fuerit in tra: aut[l] pestilētia: aut[m] corruptus aer: aut[n] erugo: aut locusta uel[o] rubigo: ꝛ afflixerit eum inimicus eius portas obsidēs: omnis plaga: vniuersa infirmitas: cūcta[p] deuotatio ꝛ imprecatio q̄ acciderit omni homini de pplo tuo israel: si q̄s cognouerit plagā cordis sui: ꝛ expanderit manus suas in domo hac: tu exaudies in celo in loco habitatiōis tue: ꝛ repropitiaberis ꝛ facies ut des vnicuiq̄ scōm oēs vias suas sicut videris cor eius: quia tu nosti solus cor omniū filiorū hominū: ut timeant te cunctis diebus quibus viuūt sup faciē terre quā dedisti patrib⁹ nr̄is. Insup[q] ꝛ alienigena qui nō ē de populo tuo israel cū venerit de terra longinqua ꝓpter nomē tuū: audietur enim nomē tuū magnū ꝛ manus tua fortis ꝛ brachium tuū extentū vbicūq̄: cum venerit ergo ꝛ orauerit in hoc loco: tu exaudies in celo in firmamento habitaculi tui: ꝛ facies omnia, p quibus inuocauerit te alienigena: ut discant vniuersi populi terrarū nomen tuū timere sicut populus tuus israel: ꝛ ꝓbent quia nomē tuū inuocatū ē sup domū hāc quā edificaui. Si[r] egressus fuerit populus tuus ad bellū contra inimicos suos p viā quocūq̄ miseris eos: orabūt te contra viam ciuitatis quam elegisti: ꝛ contra domū quā edificaui nomi tuo: ꝛ exaudies i celo oēs orones eorū ꝛ preces eoꝝ ꝛ facies iudiciū eorū. Qꝛ[s] si peccauerint tibi non est enī homo qui nō peccet ꝛ iratus tradideris eos inimicis suis ꝛ captiui ducti fuerint in terram inimicorū longe uel prope: ꝛ egerint penitentiā in corde suo in loco captiuitatis: ꝛ conuersi deprecati te fuerint in ꝛ hoc est quod dicitur: Si fugerit popul⁹ tuus israel inimicos suos q̄ peccatur⁹ est tibi. hoc est dictū: peccatū futurum erit causa fuge sequētis. b Et agentes penitentiam ꝛc̄. q̄ sicut p offensam diuinā debellabātur ita per debitā penitentiā deo reconciliati victores efficiebant. i Si clausū fuerit celū. Hic ponit quarta petitio ꝓpter nimiā siccitatē ex pctō ꝓpli accidentē. ꝛ pz lrā. k Fames si oborta fuerit. Hic ponit q̄nta petitio, p amotione diuersorū malorū que accidere solēt ꝓpter pctā hominū. cum dicit: Fames si oborta fuerit que pōt ꝓtingere ex multis causis: ut ex sterilitate terre. uel ex tēpestate fructus deuastāte. uel ex aduersarijs bona destruentibus ꝛ cōsimilibus. l Aut pestilētia. i. mortalitas hominū uel aliū. m Aut corrupt⁹ aer. ex quo sequūt infirmitates n Aut erugo aut locusta. corrodētes terrena scentia. o Vel rubigo. desiccans stipulas bladorum ita ꝙ nō possūt facē spicas. uel si faciunt: faciūt inanes. p Cūcta deuotatio. i. maledictio seu mali imprecatio. ceca patēt in lrā. q Insup ꝛ alienigena. Hic ponit sexta petitio ꝓ exauditione gentiliū venientiū ex deuotione ad orandū in templo. multi eni gentiles audientes in diuersis partibus orbis mirabilia que fecit deus q̄ colebatur in hierusalē. ascēdebant illuc cū oīonis. ut patet Job. xij. ꝛ si deum colebāt. ꝛ ꝑm dictamen recte rōnis viuebāt. preces eoꝝ erāt exaudibiles q̄uis nō seruarēt legem moysi: q̄ ad illā non tenebāt. multi etiā de his ad iudaismū cōuertebāt ꝛ patz lrā. r Si egressus fuerit populus tuus. Hic ponit septima petitio que respicit belli ꝓsperitatē ꝛ aduersitatē. prosperitas autē est quando sequit victoria. ꝛ hoc fiebat frequēt per hoc ꝙ iminente bello populus vertebat se versus hierusalem ad orandum dominū. ꝛ hoc petit primo salomon. ꝛ patz littera vsq̄ ibi: s Qz si peccauerint tibi. vbi tangit belli aduersitas que est quando popul⁹ capit. ꝛ in captiuitatem ducit. a qua frequenter liberabat populus israel ꝓpter b ꝙ i terra captiuitatis orabat dñm versa facie versus

bierusalē. ⁊ hoc petit hic salomon cū dicit: a Et orauerint te p̄ viam terre sue ⁊c̄. Vñ Dañ. vj. dicit ꝙ ipse existens in chaldea fenestris apert̄ ꝓtra bierusalē trib⁹ ī die ꝛ̄pōrib⁹ flectebat genua sua ⁊ adorabat ⁊c̄. ⁊ pz lrā vsq; ibi: b Quos eduxisti de fra egypti de medio fornacis ferree. i. dure ad modū ferri, labor eni filiorū isrl̄ faciēdo lateres ⁊ coquēdo in fornace erateis mimis durus. ut hr̄ ī Exo. c Tu eni separasti eos dando eis legē speciale. ⁊ per signū circūcisionis in carne. cetera patent in lrā. d Factū est autē hic ponit ꝓphi benedictio post orationē salomonis cū dicit: e Surrexit de ꝓspū altar dñi. ut benedicēt ꝓplo. vtrūq; eni genu in terrā fixerat. ij. Paral. vj. dicit ꝙ fecerat basim eneam: stetitq; sup eā. ⁊ veniens flexis genibus fecit orationem predictam. ⁊ sic nō super terrā. Dicendū ꝙ b vtiť scriptura modo loquēdi cōmuni. quo aliq̄s dicit flectere genua ad terram etiā dato ꝙ sit in solario ⁊ multo fortius hic. quia basis illa nō multū distabat a terra: qz tm̄ distabat tribus cubitis. f Et bñdixit omni ecclesie isrl̄. non illa bñdictiōe que p̄tinet ad officiū sacerdotale: ꝑ imprecādo ꝓplo bona ⁊ regratiando de bonis p̄teritis dicens: g Benedictus dñs deus q̄ dedit requiē populo suo ⁊c̄. ⁊ de precādo ꝑ futuris dicens: h Sit dñs deus noster nobiscū ⁊c̄. ⁊ patz lrā vsq; ibi: i Appropinquantes dño deo nostro. i. exaudibiles coram eo. cetera patent vsq; ibi: k In die illa sanctificauit rex medium atrij. i. pauimētū atrij sacerdotū ꝙe altare holocaustorū. qđ non erat recte in medio ante templū: ꝑ declinabat ad partem aquilonarem. altare eni holocaustorum qđ fecerat salomon: licz esset restitutum ere exteri⁹ interius tamē erat de lapidibus impolitis. ⁊ ideo pauimentū atrij in necessitate poterat ad op⁹ cōsimile applicari ⁊ sanctificari: ista tamē sanctificatio fuit facta ꝓ pontificem. ad cui⁹ officiū hoc spectabat. quia tamē hoc factū fuit ad instinctum regis: dicit rex ꝑ feciſſe. l Ab introitu emath. qui est in termino aquilonari terre ꝓmissionis. m Usq; ad riuū egypti. qui vocat riuocozula. ⁊ est in ēmino australi terre ꝓmissionis. ⁊ inter istos duos terminos est eius longitudo. n Septem diebus. ꝓ dedicatione o Et septem diebus. ꝓ festo tabernaculorū: qđ incepit die. xv. mēsis septimi. ⁊ sic tertia die ꝑme septene fuit festū expiatiōis cōcurrēs. s. decima die mēsis septimi. ⁊ sic tūc fuit duplex festū. p Et ī die octauo dimisit pplos. nō ꝙ illa die recesserint: qz fuit dies collecte. tamen illa die dedit licentiā ꝙ in crastino possent recedere: quia die octauo fecit collectā. ⁊ in crastino recesserūt. s. xxiij. die mensis septimi ut plenius habet. ij. Paral. vij. q Letantes ⁊ alacri ⁊c̄.] in cōplemento ⁊ dedicatiōe dom⁹ dñi ꝙ filiū sibi succedentē i regno suo sicut ꝓmissū ei fuerat. ut hr̄s. ij. li. ca. vij. Hebrei aūt aliē exponūt. d. ꝙ cum sacerdotes vellent introducere archā in templum: porte clauserunt se: ⁊ cū sacerdotes ꝙ apertione impetranda cantarent psalmū cētesimū tricesimū primū. vbi dicitur Surge dñe in requiē tuam tu ⁊ archa sanctificatiōis tue. ⁊ cū venirēt ad illū versū: Propter david seruū tuū. i ꝓpter eius merita. ille auertas faciē xp̄i tui. i. salomōis in regē vncti. denegādo ingressū arche intra locū quē ꝑparauit. tūc porte aperuerūt se. ad oñdēdū ꝙ de⁹ acceptauit locū ꝙe merita ipsius dauid. qđ videntes ppli qui astabant letantes deum laudauerūt. ⁊ hoc est qđ dicit: Letantes ⁊ alacri corde super oib⁹ bonis que fecerat de⁹ dauid. ⁊ hoc videt cōsonari ei qđ subditur. ij. Paral. vj. ī fine. r Cap. ix

captiuitate sua dicentes: peccauimus: inique egimus: impie gessimus: ⁊ reuersi fuerint ad te in vniuerso corde suo: ⁊ tota anima sua ī terra inimicorum suorum ad quam captiui ducti fuerint: ⁊ᵒ orauerint te contra viā terre sue quā dedisti patribus eorum. ⁊ ciuitatis quā elegisti ⁊ templi qđ edificaui noī tuo: exaudies in celo in firmamento solij tui: orationes eorū ⁊ preces eorum: ⁊ facies iudicium eorum: ⁊ ꝓpitiaberis populo tuo qui peccauit tibi: ⁊ oīb⁹ iniquitatib⁹ eorum quib⁹ preuaricati sunt in te: ⁊ dabis misericordiā coram eis qui eos captiuos habuerint ut misereantur eis. Populus eni tuus est ⁊ hereditas tua quos ᵇ eduxisti de terra egypti de medio fornacis ferree ut sint oculi tui aperti ad deprecationē serui tui ⁊ populi tui isrl̄ ⁊ exaudies eos in vniuersis ꝙ quibus invocauerint te. Tu ᶜ eni separasti eos tibi ī hereditatē de vniuersis populis terre sicut locutus es ꝑ moysen seruū tuū qñ eduxisti patres nostros de egypto dñe deus. Factum ᵈ est aūt cum cōplesset salomon orans dominū omnem orationē ⁊ deprecationem hanc: surrexit ᵉ de conspectu altaris dñi. Ultrūq; enim genu in terram fixerat: ⁊ manus expanderat ad celum. Stetit ergo ⁊ᶠ benedixit omni ecclesie isrl̄ voce magna dicēs Benedictus ᵍ dominus deus ʰ qui dedit requiē populo suo isrl̄ iuxta oīa que locutus est. Non cecidit ne vnus quidem sermo ex omnibus bonis que locutus est ꝑ moysen seruū suū. Sit ᵇ dominus deus noster nobiscū sicut fuit cum patribus nostris non derelinquens nos neq; ꝓiciens: sed inclinet corda nra ad se ut ambulemus in vniuersis vijs eius ⁊ custodiam⁹ mandata eius ⁊ cerimonias ⁊ iudicia que cūq; mandauit patrib⁹ nostris: ⁊ sint sermōes mei isti quibus deprecatus sum coram dño appropinquātes ⁱ domino deo nostro die ac nocte ut faciat iudicium seruo suo ⁊ populo suo isrl̄ ꝑ singulos dies: ⁊ sciant oēs populi terre quia dñs ipse est de⁹ ⁊ nō est vltra absq; eo Sit quoq; cor nostrū pfectū cū domino deo nostro: ut ambulemus in decretis eius: ⁊ custodiam⁹ mandata eius: sicut ⁊ hodie. Igit̄ rex ⁊ omnis isrl̄ cum eo ĩmolabāt victimas coram domino. Immactauitq; salomon hostias pacificas quas ĩmolauit dño: bouum viginti duo milia ⁊ ouiū centū viginti milia. Et dedicauerūt templū dñi rex ⁊ filij israel. Jn ᵏ die illa sanctificauit rex medium atrij qđ erat ante domū domini. Fecit quippe holocaustū ibi ⁊ sacrificium ⁊ adipem pacificorū: qm̄ altare ereum quod erat coram dño minus erat: ⁊ capere non poterat holocaustū ⁊ sacrificiū ⁊ adipē pacificorū. Fecit ergo salomon in tempore illo festiuitatem celebrē: ⁊ omnis israel cum eo multitudo magna ab ˡ introitu emath vsq; ᵐ ad riuū egypti coram dño deo nostro septem ⁿ diebus ⁊ septē ᵒ diebus i. quatuordecim diebus: ⁊ᵖ i die octauo dimisit populos. Qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua: letantes ᵍ ⁊ alacri corde: sup omnib⁹ bonis que fecerat dominus dauid seruo suo:] ⁊ israel populo suo.

Actum ˢ est autē ix cum pfecisset salomon edificium domus dñi ⁊ edificiū regis ⁊ omne quod optauerat: ⁊ voluerat facere: Actum est autē. hic cōsequent agit̄ de remuneratione edificatiū. ⁊ ꝑ salomonis q̄ fuit principalis in edificando. secundo birā regis tyri qui iuuit eum ligna ministrando. ibi: Expletis aut̄. tertio populi israel qui cooperatus fuit

in laboribus ⁊ expensis ibi: Hec est ſūma expensarū. Remuneratio aūt salomonis ꝛscribitur ꝓ hoc ꝙ sibi diuinitus fuit reuelatū oratiōe eius esse exauditam cum dicit: Apparuit ei dñs secundo. quia ꝓmo apparuerat ei in principio regni sui ut dictū ē ſ. iij. ca. patz ꝙ ista apparitio fuit in somnis sicut ⁊ illa. ⁊ b exꝓsse dr. ij. Paral' vij. b Sanctificaui domū hanc. i. applicaui ⁊ dedicaui meo cultui. c Tu quoq; si ambulaueris coram me, sancte ⁊ iuste viuēdo. ideo subdit: d In simplicitate cordis. i. in innocētia. e Et in equitate. i. in iusticia. cetera patent in hīs vsq; ibi: f Auferā isrl' de superficie ꝛre. eos captiuādo. g Et templū qđ sanctificaui noī meo ꝓijciā a cōspectu meo. ipsū destruēdo. qđ factū fuit postea ꝓ nabuchodonosor: ut habet infra. iiij. li. xxv. h Eritq; populus israel in ꝓuerbiū. qz oēs loquentur de eius deiectione ⁊ captiuitate. i Et in fabulam. quia i narratione taliū multa falsa immiscent. k Et domus hec erit in exemplū. diuine offensiōis. l Omnis qui trāsierit ꝓ eam stupebit. ꝓ admiratiōe vltionis diuine. m Et sibilabit. sic solent facē homines quando vident casum subitū alicui⁹ rei magne. n Expletis aūt. hic cōsequenter ꝛscribitur ipsi⁹ hirā remuneratio. ⁊ ꝓmo ponitur tempus. cū dicitur: o Annis viginti postq; edificauerat salomon. quia septē annos posuit i edificatione templi ⁊ tredecim in edificatione dom⁹ sue. ut dictū est supꝝ in fine sexti capituli ⁊ in ꝓncipio septimi. p Tunc dedit salomon hirā viginti oppida. in recompensatione ligniorū ⁊ aliorum que ei ministrauerat. q Et egressus est hirā. ſ. rex tyri. r Et appellauit eas terram chabul. quod sonat displicentiā. ut dicūt aliqui. ⁊ hoc in lingua phenicea cuius erat hirā. ⁊ hoc cōsonat ei quod ꝓmittitur. Et nō placuerūt ei. Dicit ꝙ Ra. Sa. ꝙ sonat tenacitatem in hebreo. quia illa terra est lutosa ⁊ adherens pedib⁹

apparuit ei dñs secundo: sicut[a] apparuerat ei i gabaō. Dixitq; dñs ad eum: Exaudiui orationem tuam ⁊ deprecationē tuā quā deprecatus es coram me. Sanctificaui[b] domū hāc quā edificasti ut ponerē nomē meū ibi in sempiternū: ⁊ erūt oculi mei ⁊ cor meū ibi cunctis diebꝫ Tu[c] quoq; si ambulaueris coram me sicut ambulauit pater tuus in[d] simplicitate cordis ⁊[e] in equitate: ⁊ feceris oia que precepi tibi: ⁊ iudicia mea seruaueris ⁊ legitima mea: ponā thronū regni tui super israel in sempiternū sicut locutus sum dauid patri tuo dicens: nō auferetur vir de genere tuo de solio israel. Si autem auersione auersi fueritis vos ⁊ filij vestri nō sequētes me nec custodientes mādata mea ⁊ cerimonias quas ꝓposui vobis: sed abieritis ⁊ colueritis deos alienos ⁊ adoraueritis eos: auferam[f] israel de superficie terre quā dedi eis: ⁊[g] templum qđ sanctificaui nomini meo ꝓijciā a conspectu meo: eritq;[h] israel in ꝓuerbiū ⁊[i] in fabulā cunctis populis: ⁊[k] domus hec erit in exemplū. Omis[l] qui trāsierit ꝓ eam stupebit: ⁊[m] sibilabit ⁊ dicet: Quare fecit dñs sic terre huic ⁊ domui huic? Et respondebunt: Quia dereliquerunt dñm deū suū: qui eduxit patres eorū de terra egypti: ⁊ secuti sūt deos alienos ⁊ coluerūt eos: ⁊ adorauerunt eos: idcirco induxit dñs sup eos omne malum hoc Expletis[n] aūt annis [o] viginti postq; edificauerat salomō duas domos. i. domū dñi ⁊ domū

[a] Sicut apparuerat ei in gabaon. ex q̄ ideo sic vocauit eam. [s] Hec est ſūma expensarū. Hic ꝓsequenter ponit remuneratio populi: ⁊ diuidit in duas. in partē principalem ⁊ incidentalem. secunda ibi: Filia autē pharaonis. Remuneratio autem populi consistit in tona dispositione ipsius. que maxime prouenit ex tribus. ſ. ex tona munitione fortaliciorū. ⁊ subiectione aduersariorum. ⁊ ex libertate ciuiū. secundū ponit ibi: Uniuersū populum. tertium ibi: De filijs aūt israel. Circa primū dicit Hec est ſūma expensarū quam obtulit salomon. In hebreo habet: Hic est census quem leuauit salomon. ⁊ scōm eos non refertur ad litteram immediate precedentem. ſ. ad. cxx. talenta auri que misit hirā. ꝙ ad illud qđ postea subdit de alienigenis quos salomon fecit tributarios. ſ. ad portandū onera i operib⁹ que ꝙ exprimūt. [t] Et murum hierusalē. quē fecit triplicem. ut supꝝ dictum est. iij. ca. [v] Et hesor ⁊ mageddo ⁊ gacer. nomina sunt fortaliciorū. [x] Pharao rex egypti ascendit ꝛc. Hic respondetur tacite questioni. qz posset aliqs querē quare muniuit gaçer cum non esset sub eius potestate. ⁊ ideo ponit hic quomodo pharao rex egypti cepit terram illam ⁊ dedit illā filie sue in dotem. ⁊ sic facta est sub ditione salomonis. [y] Muniuit ⁊ ciuitates curruū ⁊ ciuitates equitum ꝛc. id ē vbi reseruarentur curr⁹ bellici ⁊ arma ad resistēdum aduersarijs si insurgerent. [z] Uniuersum populum qui remāserat. Hic ponit secundū. scilz subiectio aduersariorum cum dicit: Uniuersum populum qui remanserat de āmonitis ⁊ de etheis ꝛc. fecit salomon tributarios. Si hoc fecit cupiditate tributi ⁊ absq; ꝙ cōuerterent ad iudaismū. ut dicunt aliqui. tūc peccauit dupliciter. ſ. peccato auaricie ⁊ inobedientie. quia dominus precepꝛat illos exterminari. ut habet Numeri. xxxiij. ca. Si aūt fuerūt cōuersi ad iudaismum: ⁊ fecit

regis: hiram rege tyri ꝓbente salomoni ligna cedrina ⁊ abiegna ⁊ aurū iuxta oē qđ opus habuerat: tunc[p] dedit salomō hiram viginti oppida in terra galilee. Et[q] egressus est hiram de tyro ut videret oppida q̄ dederat ei salomon: ⁊ non placuerunt ei. Et ait: Hecine sūt ciuitates q̄s dedisti mihi frāt? Et[r] appellauit eas terram chabul vsq; in diē hāc. Misit ergo hirā ad regem salomonē centū viginti talenta auri. Hec[s] ē ſūma expēsarū quā obtulit salomon rex ad edificandum domū dñi ⁊ domū suā ⁊ mello ⁊[t] murum hierusalem ⁊[v] heser ⁊ mageddo ⁊ gaçer. Pharao[x] rex egypti ascendit ⁊ cepit gaçer succēditq; eā igni: ⁊ chananeū qui habitabat in ciuitate interfecit: ⁊ dedit eam in dotē filie sue vxori salomonis. Edificauit ergo salomō gaçer ⁊ bethoron inferiorē ⁊ balaath ⁊ palmirā in terra solitudinis: ⁊ oēs vicos q̄ ad septimebant ⁊ erāt absq; muro: muniuit[y] ⁊ ciuitates curruū ⁊ ciuitates equitū ⁊ qđcunq; ei placuit: ut edificaret in hierusalem ⁊ in libano ⁊ in oī terra potestatis sue. Uniuersū[z] populū qui remanserat de āmonitis ⁊ de etheis ⁊ pherezeis ⁊ eueis ⁊ iebuseis q̄ non sunt de filijs israel: horū filios qui remanserant in terra quos ſ. non potuerant filij israel exterminare: fecit salomō tributarios vsq; in diem hanc. De[a] filijs autem israel nō [b] constituit salomon seruire quemq;: sed [c] erant viri bellatores ⁊ ministri ei⁹ ⁊ principes ⁊ duces ⁊ ꝓfecti

eos seruos ut filijs israel parceret alabore ⁊ nō ductus cupiditate. fortsitan non peccauit sicut dictum fuit de gabaonitis Josue. ix. qui quersi ad iudaismū facti sunt in obsequiū tot⁹ multitudinis q̄uis essent de populis quos dñs iusserat exterminari. [a] De filijs autē israel. Hic ponit tertiū. ſ. libertas ciuiū. cum dicit: [b] Nō constituit salomon seruire quēq;. ſ. in opibus vilib⁹ ⁊ ruralib⁹: ꝙ fiebant talia opera ꝓ alienigenas ad iudaismū cōuersos: occupabant tamē in operibus nobilib⁹. ideo subdit: [c] Sed erāt viri bellatores ꝛc.

ꝛ patz. a Filia aũt pharaonis. Hec est pars incidentalis in qua ponunt aliqua incidentia. Quoꝝ primũ ẽt translatio vxoris sue ad domũ quã ei edificauerat. cui⁹ ratio ponit. ij. Paral. viij. videlz ꝙ arcba dñi fuerat in ciuitate dauid. ut patz ex p̃cedentibus. ꝛ p hoc erat sanctificata. ꝓpter qđ nõ erat dignũ ꝙ mulier habitaret in ea nisi ad tẽp⁹. s. q̃usq; dom⁹ eius esset edificata. Secundũ est de edificatiõe mello. Dicũt hebrei ꝙ ibi erat quedã platea prope templũ quã dauid dimiserat apertã ad hoc ꝙ venientes de longe possent ibi manere in solẽnitate pasce quãdo nõ habebãt hospitia ꝛ ut essent prope templũ deuotiõis causa quam salomon clausit. ꝛ quandã voraginẽ ibi existentem terra impleuit: edificãs ibi tabernacula pro seruis ꝛ ancillis filie pharaonis. cuius domus erat iuxta. ꝛ in hoc peccauit. Tertiũ incidens ẽ de oblatione salomonis ibi: b Offerebat quoq; salomon tribus vicibus p annos singulos. s. in festiuitatib⁹ pasce. pentecostes ꝛ tabernaculorũ. c Et adolebat thymiama. nõ ꝙ seipsũ. ẽ ꝙ pontificem ad cuius spectabat officiũ. Quartũ est de eius nauigio. cũ dicit d Classem quoq; fecit rẽ. ꝛ patz littera vsq; ibi e Qui cũ venissent in ophir. nomen est prouincie in india. in qua sunt montes habentes mineras auri: sed a leonibus ꝛ bestijs seuissimis habitant: propter quod nullus ibi audet accedẽ: nisi naui stante, ꝙe littus ad refugiũ. ꝛ tunc naute explorantes horam qua dicte bestie se elongãt: subito exeũt ꝛ terrã effossam vngubus leonũ in nauẽ ꝓjciunt ꝛ recedũt: que terra postea in fornacem ꝓjcitur. ꝛ qđ est ibi impuritatis consumitur ꝛ amouet⁹ virtute ignis ꝛ remanet aurum purum.

f Cap. x.

Sed ꝛ regina saba. Descripta gloria salomõis in familijs ꝛ edificijs. hic ꝓsequẽs describit in opulentijs. ꝛ ꝓmo ex amplitudine supꝑtuũ. secundo ex multitudine. puentuũ. ibi: Erat aũt pondus auri. tertio ex magnitudine effectuũ. ibi: Fecit quoq; rex. Circa primũ ꝓsiderandũ ꝙ admiratio consurgit ex inspectione rei magne ꝛ insolite. qđ potest esse dupliciter. Uno modo ꝑm quid. ꝛ hoc modo paruis ꝓsonis ꝛ simplicibus que nõ ꝓsueuerũt videre magna aliquid ẽ magnũ ꝛ insolitũ licz alijs sit mediocre uel paruũ. Alio mõ simpliciter. s. illud qđ est magnũ ꝛ insolitum ꝓsonis magnis ꝛ assuetis ad magna ꝓvidenda. curruũ ꝛ equoꝝ. Erant autem principes sup omnia opa salomonis prepositi quingenti qñquaginta q̃ habebant subiectũ populum: ꝛ statutis operibus imperabãt. Filia[a] aũt pharaonis ascẽdit de ciuitate dauid in domũ suam quã edificauerat ei salomon. Tũc edificauit mello Offerebat[b] quoq; salomon tribus vicibus p annos singulos holocausta ꝛ pacificas victimas sup altare qđ edificauerat dño: ꝛ[c] adolebat thymiama coram dño. Perfectũq; ẽ templũ Classem[d] quoq; fecit rex salomon in asiongaber que ẽ iuxta baylã in littore maris rubri in terra idumee. Mittitq; hiram in classe illa seruos suos viros nauticos ꝛ gnaros maris cum seruis salomonis: qui[e] cum venissent in ophir sumptum inde aurũ quadringentorũ viginti talentorum detulerunt ad regẽ salomonem.

x

Sed[f] ꝛ regina saba audita fama salomonis: in[g] noie dñi venit tẽtare[h] eum in enigmatibus. Et ingressa hierusalem multo cũ comitatu ꝛ diuitijs: camelis portantibus aromata ꝛ aurum infinitum nimis ꝛ gẽmas pretiosas venit ad regem salomonẽ ꝛ locuta est ei vniuersa que habebat in corde suo. Et docuit eã salomon omnia verba que ꝓposuit. Nõ fuit sermo qui regem posset latere: ꝛ nõ responderet ei. Videns[i] autẽ regina saba omnẽ sapientiã salomonis: ꝛ[k] domũ quam edificauerat: ꝛ cibos mense eius: ꝛ habitacula seruorum ꝛ ordines ministrantium: vestesq; eorũ ꝛ pincernas ꝛ[m] holocausta q̃ offerebat in domo dñi. ⁊ nõ "habebat vltra spm̃: dixitq; ad regẽ: Verus est sermo quẽ audiui in terra mea sup sermonibus tuis ꝛ sup sapientia tua: ꝛ nõ credebam narrantibus mihi donec ipsa veni ꝛ vidi oculis meis: ꝛ ꝓbaui ꝙ media pars mihi nũciata non fuerit. Maior est sapientia tua ꝛ opera tua q̃s rumor quẽ audiui. Beati viri tui ꝛ beati serui tui hi qui stant coram te semp ꝛ audiunt sapientiam tuã. Sit dominus deus tuus benedict⁹ cui complacuisti ꝛ posuit te sup thronũ isrl: eo ꝙ dilexerit dñs israel in sempiternũ: ꝛ constituit te regem ut faceres iudiciũ ꝛ iusticiam. Dedit ergo regi centũ viginti talẽta auri ꝛ aromata multa nimis ꝛ gemmas pretiosas. Non sũt allata vltra aromata tã multa q̃s ea que dedit regina saba regi salomoni. Sꝫ ꝛ classis hirã que portabat aurum de ophir: attulit[o] ex ophir ligna thina multa nimis ꝛ gemmas pretiosas. Fecitq;[p] rex de lignis thinis fulcra domus dñi ꝛ domus regie: ꝛ[q] citharas lyrasq; cantoribus. Non sũt allata huiusmodi ligna thina neq; visa vsq; in presentẽ diem. Rex[r] aũt salomon dedit regine saba oĩa que voluit ꝛ petiuit ab eo: ⁊ exceptis[s] bis que vltro obtulerat ei munere regio. ⁊ Que reuersa est ꝛ abiit in terram suam cum seruis suis. Erat[t] aũt pondus auri quod offerebat salomoni p annos singulos sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: excepto eo qđ offerebãt viri q̃ sup vectigalia erant ꝛ negotiatores ꝛ omnes reges arabie ꝛ duces terre: hi deferebant aurum ⁊ argentum salomoni. Fecitq; rex salomon de auro ducenta scuta ex quibus singula trecentos siclos auri habebant. Et trecentas parmas ex auro purissimo: quarum singulas trecenti aurei pendebant. Posuitq; eas rex in domo saltus libani. Fecit quoq; rex thronum eburneum grandem: quem vestiuit auro purissimo. Sex gradus habebat thronus: ⁊ summitas throni rotunda erat per circuitum. Et duo brachia hinc inde tenentia sedile: ⁊ duo leones stantes iuxta brachia singula. Et duodecim alii leones stabant ex vtraq; parte in sex gradibus per singulos gradus. Non est factum tale opus in vniuersis regnis terre. Omne vas de quo bibebat rex salomon aureum erat: ⁊ omnia vasa domus saltus libani de auro purissimo. Non erat argentum: quia pro nihilo reputabatur in diebus salomonis. Naues enim regis ibant in tharsis cum seruis hiram semel per tres annos: ⁊ deferebant inde aurum ⁊ argentum dentes elephantum ⁊ simias ⁊ pauones. Et magnificatus est rex salomon super omnes reges terre diuitijs ⁊ sapientia. Et vniuersa regna terre desiderabant videre faciem salomonis: vt audirent sapientiam eius quam dominus dederat in corde eius. Singuli quoq; deferebant munera sua vasa argentea ⁊ aurea vestes ⁊ arma ⁊ aromata equos ⁊ mulos per singulos annos. Congregauit quoq; salomon equites ⁊ habuit quadringentos quadraginta equos ⁊ duodecim milia equitum: quos collocauit in ciuitatibus quadrigarum ⁊ cum rege in hierusalem. Et erat argentum quasi lapides in hierusalem ⁊ cedrus quasi sycomori que nascuntur in campestribus regionibus multitudine. Et habebat salomon equos emissarios ⁊ de cilicia. Mercatores regis emebant ⁊ de cilicia pretio. Ascendebat ⁊ quadriga de egypto sexcentis argenteis ⁊ equus centum quinquaginta. Sic omnibus regibus hettheorum ⁊ regibus syrie per manus eorum ducebantur. Dormiuit autem salomon cum patribus suis: ⁊ sepultus est in ciuitate dauid patris sui. Regnauit autem roboam filius eius pro eo.

Regina ꝙq; saba erat prudẽtissima ꝛ potẽtissima ꝛ ꝓ ꝓsequẽs assueta ad magna. ꝛ tã videns sapientiã salomonis ꝛ potẽtiã in sumptib⁹ magnis fuit valde admirata. Ex quo ꝓz magnificentie salomonis excellẽtia. ꝛ hoc est qđ dicit: Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis. que diuulgabat vbiq;. g In noie dñi venit. ex quo ꝓz eã fuisse dei cultricẽ q̃uis non teneret moysi legẽ q̃ ad eã nõ tenebat. h Tentare eũ in enigmatibus. i. obscuris ꝛ dubijs questionibus. i Videns aũt re. sa. cẽm sapien. salo. ex solutionib⁹ dubiorum. k Et domũ quã edificauerat. i. domos. ut ꝓz ex ꝑdictis l Vestesq; eorũ. habebant eni ministri eius vestes distinctas ꝑm diuisa officia. ex qb⁹ stati cognoscebat officium cuiuslibet. m Et holocausta q̃ rẽ. ⁊ qz sic dicit Joseph⁹ oi die in tẽplo offerebãt multa sacrificia ꝓ eo. ꝛ eodem mõ dr. ij. Paral. ix Et victimas quas immolabat in domo dñi. Ra. Sa. dicit ꝙ hec ẽ vera littera Et ascensũ per quẽ ascẽdebat in domo dñi. erat eni de domo regis ad tẽplũ quedã via ꝙ grad⁹ valde sumptuose ꝛ artificiose facta. ꝛ huic dicto ꝓsonat qđ hr. ca. ꝓcedenti ꝙ salomon tribus vicib⁹ offerebat in ãno. Ex quo videt ꝙ nõ faciebat quotidie solẽnitatẽ oblationũ. sicut Josephus dic. n Nõ habebat vltra spm̃. in q̃ vesigẽ ipsi⁹ admiratio. ceꝛa parẽt vsq; ibi: o Attulit ex ophir ligna thina. in li. de ꝓpetatibus rerũ dr ꝙ sũt lig̃ valde alba ꝛ polita ita ꝙ imagines ibi resultant. p Fecitq; rex de lignis thinis fulcra. a fulciẽdo dicta ad fortificandũ templũ ꝛ domũ regis. Ra. Sa. dic ꝙ fecit inde gradus ad ascendẽdũ de domo regia in domũ dñi. ꝛ ꝓpe hoc regina saba de illo ascensu fuit admirata. ꝛ dicũt hic fulcra a fulciendo. qz in lateribus ascensus ꝑdicti erãt ista ligna ad hoc ꝙ ascendẽtes ꝛ descendẽtes appodiarẽt se ibi: q Et citharas lyrasq; cantorib⁹. i. varia instrumẽta musica ad cantãdũ laudes dinas i domo dñi ꝓ leuitas. r Rex aũt salomõ rẽ. ⁊

dicit Ra. Sa. q̄ p hoc notant̄ solutiones q̄stionū quas ipsa ꝓposuit. Alij vo dicūt q̄ fuerūt q̄dā semina ⁊ ꝟsimilia que nō habebant in terra sua sed in ẽra ysrael abundabāt, ꝓpẽ quod talia petiuit absq; rubore: q; nō erāt magni valoris. s Exceptis bis ⁊c. ⌋ ⁊ ista fuerūt magna ⁊ pciosa. t Erat aūt pondus. Hic consequenter declaratur multitudo, pulchritudo ⁊ pz lrā vsq; ibi: a Et oēs reges arabie ⁊c. q; veniebāt de diuersis partib⁹ orbis ad audiendū sapiētiā salomonis referentes ei munera: vasa aurea ⁊ argentea ⁊ plura alia, ut hr̄. j. eadem ea. b Fecit q̄; rex. Hic ꝓ̄ñ ostendit opulentia salomonis in magnitudine ⁊ pulchritudine effectuū. cū dr̄: Fecit q̄; rex sa. cc. scuta de auro pu. s. exteri⁹: sed interi⁹ erant de alia materia ꝛō subdit: c In lamina scuti vni⁹. s. ad cooperiendum ipsū. d Et. ccc. peltas. ⁊ dicunt a pellēdo, q; repellūt ictus. ⁊ sunt circulari figure. e Trecentos mine auri. ꝟm q̄ dic̄ Ra. Sa. mina ē gen⁹ nūmi determinati ponderis. ⁊ est satis min⁹ q̄; pondus talenti. uel mina ut dicit Ysidor⁹ in ꝓderib⁹ centū dragmis appendit. ⁊ est nomen grecū. f Fecit etiā rex thronū de ebore grādē. & fuit aliud opus valde pulchrū ⁊ sūptuosū g Qui hēbat sex grad⁹. p quos ascēdebat ad sedile. h Et sūmitas throni rotūda, sicut fit frequenē in cathedris ligneis. i Et due man⁹ hinc atq; inde. s. in pte anteriori. k Et duo leones. ibi sculpti. ⁊ ista fiebāt ad decorē ⁊ sumptuositatē opis. cetera patēt vsq; ibi: l Nō erat argentū ⁊c. hoc est q; erat modici pcij respectiue. ꝓpẽ qđ vasa dom⁹ salomonis erant aurea. Cetera patēt vsq; ibi: m Fecitq; ut tāta eēt abundātia argenti ⁊c. ⌋ hyperbole ē: ad denotandū excessū multitudinis argēti ⁊ lignoꝝ cedri. n Et educebant̄ eq̄ salomoni de egypto ⁊ de choa. q; ibi emebāt̄. eo q; ibi nascunt̄ equi fortes ⁊ boni. ⁊ ꝟm istā trāslationē choa ē nomē ꝓpriū loci. Dicit aūt Ra. Sa. q; ē nomen appellatiuū ⁊ sigt cōgregationē uel societatē: ⁊ ꝟm hoc debet fieri punctus Et educebāt̄ equi salomoni de egypto. ⁊ sequit̄ talis lnia. o Et de choa negociatores ⁊c. ⁊ hoc est. societas uel multitudo mercatorū regis accepit multitudinē in emptiōe. qđ exponēs Ra. Sa. dicit q; mercatores salomonis emebant oēs equos egypti. ita q; alij reges nō poterāt habere nisi p eos. vñ in fine huius ca. dicitur: Atq; in hunc modū cuncti reges ethеorū ⁊ syrie equos venūdabant. In hebreo habet̄: Et cuncti reges ethеorum ⁊ syrie p man⁹ eorū. simple equos emebant. i. p man⁹ mercatorū salomonis. ⁊ inde ꝓueniebat ei magnū lucrū. p Egrediebatur aūt. i. emebat̄ quadriga. i. quatuor equi curruales. q Sexcentis siclis. ⁊ sic quilibz equus vendebat̄. cl. siclis. Moraliter aūt thron⁹ salomonis est hēata ꝙgo in cui⁹ gremio sedit verus rex pacific⁹ ihs xp̄s tanq̄; i regali solio. Iste thronus dicit eburneus candore continentie virginalis: aureus fulgore sapientie supernaturalis. due manus. sūt impletio mādatorū: ⁊ superogatio cōsiliorū. Sex grad⁹ sex virtutes in ꝙgine excellentes. s. humilitatis teneor: pauptatis amor: honestatis decor: pietatis dulcor: longanimitatis vigor: caritatis feruor. Per leones ꝙo designant̄ prātis terror. ꝟm q̄ dr̄ Cant̄. vj. Terribilis ut castroꝝ acies ordinata. s. ad debellādū aereas prātes p bui⁹ ꝙginis ꝙtutē ⁊ merita. r Cap. xj.

Rex aūt salomon. Postq̄; descriptū est temp⁹ in quo floruit regnū dauid sub salomone. hic ꝓ̄ñ describit temp⁹ in quo sub eodem incepit declinare. ⁊ ꝙ describitur salomonis trāsgressio. 2° pene cōminatio ibi: Igit̄ iratus ē dñs. 3° aduersariorū suscitatio ibi: Suscitauit aūt̄. 4° mors salomonis ⁊ tumulatio. ibi: Reliquū aūt̄. Circa primū ostendit̄ primo trāsgressio salomonis in peccato luxurie. secundo in peccato idolatrie. ibi: Cumq; iam eēt senex. Circa primū dicit̄: Rex aūt salomon adamauit. i. ardenē amauit. ut postea subdit̄ s Mulieres alienigenas multas. ⁊ sic triplici̇ter peccauit. primo q; inordinate ⁊ nimis ardēter eas amauit. secundo quia vxores alienigenas sibi accepit contra legem moysi. Exo. xxxiiij. tertio quia vxores sibi vltra modū multiplicauit contra legem. Deut⁹. xvij. vbi prohibetur regi accipere vxores plurimas allicientes animū eius. t Filiam quoq; pharaonis. hanc specialiter exprimit: quia fuit eius vxor principalis ⁊ magis dilecta. cetere autem fuerunt adiuncte. Cetera patent vsq; ibi: v Fuerunteq; ei vxores ꝙsi regine septingente ⁊ cōcubine trecēte. Josephus aūt̄ dicit q; fuerunt. lxx. ⁊ ideo dicendum q; lxx. erant principaliores alijs. ⁊ illas tm̄ numerat Josephus. uel aliter potest dici q; scriptura hic numerat domicellas ⁊ seruientes assistentes suis vxoribus. ⁊ sic de septingentis hic numeratis. septuaginta erāt vxores eius ⁊ regine. cetere aūt earū domicelle. Si quis aūt velit sequi tertium prout sonat potest dicere q; salomon ad tantā carnalitatem venerat q; frequenter de nouo ꝙgines habere volebat. sicut habet Hester. ij. ca. de assuero rege q; qualibet die habebat vnam. ⁊ que ingrediebatur vespere. egrediebatur mane: nec habebat licentiā reuertendi ad regem: nisi rex eam vocasset ex nole. ⁊ ꝟm hunc modū

vasa argentea ⁊ aurea: vestes ⁊ arma bellica: aromata quoq; ⁊ equos ⁊ mulos p annos singulos. Cōgregauitq; salomō currus ⁊ equites: ⁊ facti sūt ei mille quadringenti currus: ⁊ duodecim milia equitū ⁊ disposuit eos p ciuitates munitas: ⁊ cum rege in hierusalē. Fecitq; m̄ ut tanta esset abundātia argenti i hierusalē quāta ⁊ lapidū: ⁊ cedroꝝ prebuit multitudinē quasi sycomoros que nascunt̄ in campestribus. Etⁿ educebāt̄ equi salomoni de egypto ⁊ o de choa. Negociatores enī regis emebāt de choa ⁊ statuto precio ꝓducebāt. Egrediebat̄ᵖ autē quadriga ex egypto: sexcentis ᵠ siclis argēti: ⁊ equ⁹ centum ꝙquaginta. Sic ⁊ in hūc modū cuncti reges ethеorū ⁊ syrie equos venūdabant. xi

Rex aūt salomon adamauit mulieres alienigenas multas: filiā ⁊ ꝙ pharaonis ⁊ moabitidas ⁊ ammonitidas idumeas ⁊ sidonias ⁊ cetheas: de gentib⁹ sup quibus dixit dom⁹ filijs isr̄l: Non ingrediemī ad eas: neq; de illis ingredient̄ ad vestras. Certissime enī auertent corda vestra ut sequamini deos earū Illis itaq; copulatus est salomon ardentissimo amore. Fuerunteq; ei vxores quasi regine septingēte ⁊ cōcubine trecēte.

infra duos ānos poterat multiplicari numer⁹ vsq; ad septingētas. a Et auerterunt mulieres cor ei⁹. ab amore dei & obseruantia preceptorum eius. sicut dixerat dñs p moysen. b Cumq; iam esset senex. hic consequenter ostendit eius transgressio in peccato idolatrie. cum dicitur: c Vt sequeret deos alienos. quod non est intelligendum salomonem sic fuisse infatuatū q; in idolis crederet aliquid esse diuinitatis: sed nolens offendere vxores suas ea adorabat: sicut & adam comedit lignū vetitum ad persuasionē sue vxoris ne eam ptristaret sicut dic̄ Augustin⁹ sup Gen̄. li. xj. & de ciui. dei. li. xiiij. ca. xj. quia vir nō fuit seduct⁹. ut dic̄ apls j. Timoth. ij. ita q; credēt q; per esum illi⁹ ligni bauret sciētiā boni & mali sicut suggesserat serpens. put diffusius declarauit Gen̄. iij. ca. d Tunc edificauit salomō phanū chamos idolo moab in monte qui est contra bierusalem &c. id̄ est in mōte oliueti. & iō cult⁹ idolatrie de tota ciuitate ir'm poterat videri. qō erat magnū icitamētū ad idolatriā: ad quā populus erat pronus. e Atq; in būc modū fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis. qō non est intelligendum q; cuilibet faceret vnū templū: sed omnibus de vno cultu idolatrie fecit vnū templū. p idolo earum. Hic occurrit dubiū quō salomō dicat senex qñ deprauatus fuit p mulieres. qz dicit Ra. Sa. & alij hebrei q; erat tm̄ duodecim annorū quādo incepit regnare. & i fine huius capituli dic̄t q; regnauit quadraginta annis. & sic vixit tm̄ lij. annis. Ipse aūt deprauatus fuit p mulieres ante mortem suā per sex annos uel circiter. quia edificauit templa idolorū plura. p suis vxoribus postq̄ fuerat deprauatus: in quorū edificationibus fluxerunt plures anni. & sic quādo deprauatū fuit cor eius. nō videt habuisse vltra. xlvj. annos uel circiter. ex tali ꝯo erat nullus dicit. p prie senex. Ad hoc aūt respondet magister in hist̄orijs. d. q; salomō regnauit. lxxx. annis. & allegat Josephū hoc dicētē. scriptura tamē regni sui tacet. xl. annos. sic s. j. li. xiij. ca. dicit de saule q; duob⁹ annis regnauit super israel. s. bene & innocenter. & tacent. xviij. anni in quibus male se habuit. ut ibidem fuit dictū. Sed de dicto magistri parum est hic curandū: quia cōtradicit sibiipsi & etiā scripture. dicit enī ibidem q; salomon. xj. annorum genuit roboam. & q; roboam mortuo patre fuit. xl. & vn⁹ āni. & infra. xiiij. dicit q;. xl. & vn⁹ āni erat roboam cum regnare cepisset. & sic reuertit primū dictum. s. q; salomon vixit tm̄. lij. annis. Si aūt dicat q; roboā regnauit viuente patre. xl. annis: ita q; principiū regni sui cōputat ab illo tpe quo pater suus incepit deprauari. sequit̄ q; mortuo p̄re fuit. lxxx. & vn⁹ annorū. quod est contra dictū magistri. ut patz ex dictis: & etiam contra scripturam. quia ca. sequēti dicit q; hieroboā audita morte salomonis reuersus est de egypto. & venit cum alijs i siclem vbi cōgregatus est populus ad constituendū roboam regem. Ex quo videtur q; non regnauit viuente patre. & si dicat q; imo. sed mortuo patre fuit eius regnū renouatū cum iam esset. lxxx. & vnius annorū & de hac renouatione loquit̄ capitulum sequēs. hoc patz falsum per litteram sequentē. quia ibidē subdit̄ q; roboam derelicto cōsilio senū: adhesit consilio iuuenū qui nutriti erant cum eo. Ex quo pz q; tunc erat roboam adhuc iuuenis. qō nō pōt dici de homine habente. lxxx. & vnū annos. vnde s. ij. li. xix. dicit̄: Erat aūt hercellai galaadites senex valde. i. octogenarius. & ps. lxxx. viij. dicit̄: Si aūt in potētatibus. lxxx. anni. i. in bene complexionatis & amplius eorum labor & dolor. Preterea illud quod dicit magister q; salomon. xj. annorum genuit roboam: videt esse extraneū a virtute nature: quia p̄m dicta magistri nō solum. xj. annorū genuit: sed cum haberet decem & tres menses. qō sic patz. quia si roboam habebat. xlj. ānos finito regno patris. xl. annorū. & erat. xij. annorū quando incepit regnare. sequit̄ q; vndecimo anno salomonis roboam fuit natus. & cū puer

Et a auerterūt mulieres cor ei⁹. Cūq; b iam esset senex: deprauatū est cor eius p mulieres ut c sequeret deos alienos: nec erat cor eius p fectū cū dño deo suo: sicut cor dauid patris eius: sed colebat salomon astherthē deam sidoniorum & chamos deū moabitarū: & moloch idolum āmonitarū. Fecit q; salomon qō non placuerat coram dño: & nō adimpleuit ut sequeretur dñm sicut dauid p̄r eius. Tūc d edificauit salomon phanū chamos idolo moab in monte qui est contra bierusalē: & moloch idolo filiorū ammon: atq; e in hūc modū fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis que adolebant thura & immolabant dijs suis. Igitur f iratus est dñs salomoni q; auersa eet mens ei⁹ a dño deo israel: qui g apparuerat ei secundo & preceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos: & non custodiuit que mandauit ei dñs. Dixit itaq; dñs salomoni: Quia habuisti hoc apud te & nō custodisti pactū meū & p̄cepta mea q̄ māda ui tibi: dirumpēs scindā regnū tuum: & h dabo illud seruo tuo: sit in vtero matris nouem mensibus. sequit̄ q; quādo fuit genitus. salomon erat tm̄ decem annorū & parum plus. quod nō videt possibile nature. Ad hoc igit̄ inconuenientes remouendū & repugnantiā scripture tollendā. saluo meliori iudicio videtur conuenientius dicere q; salomon post q̄ xl. annis regnauerat mortuus est. & successit ei in regnum filius eius roboam habens. xl. & vnum annū. sic dicit scriptura. Sed quādo salomon incepit regnare non solū habuit duodecim annos ut ab alijs dr: sed nō. p̄bat. nec ex scriptura sacra habetur: qz exprimit annos regni sui tm̄ nō autem exprimit annos eius quādo incepit regnare nec ānos tot⁹ vite sue. imo habuit. xx. uel plures ānos in p̄ncipio regni sui. & sic quando mortuus fuit. lx. annos habuit ad minus. & sic conuenienter potest dici q; post. l. annos etatis sue deprauat⁹ fuit p mulieres. & iam tunc poterat dici senex. qz & leuite completo q̄nquagesimo anno etatis sue seruire cessabant in tabernaculo tanq; senes. ut habet Nu. viij. ex hoc dr q; salomon non genuit roboam. xj. uel. x. annorū. sed multo plurū. quia contraxit cum matre sua. s. roboam post suā coronationē. Ad illud aūt qō obijcit in cōtrariū de dicto Ra. Sa. dicendū q; de dicto eius uel aliorū hebreorū nō est multū curandū: nisi q̄tum consonat sacre scripture uel rationi. sicut dixi plenius in. plogo meo sup Gen̄. Similit̄ de dicto magistri & Josephi idē est dicēdū: maxime vbi ē repugnātia scripture. sicut in. p̄posito videt: ut p̄z ex p̄dict̄. Ad huc ꝫ p̄dicta obijcit de verbo salomonis in p̄ncipio regni sui. qō br̄. s. iij. ca. Ego sum puer paruul⁹ ignorās egressū & introitū meū. Ex h dic̄ Ra. Sa. & alia alij q; erat tm̄. xij. ānorū. h hoc nō valet. qz ante. ij. ca. dixerat dauid salomoni recōmendās ei punitionē semei. Vir aūt sapiēs es ut scias q̄ facies ei. vir aūt nō dr̄ p̄pe nisi habēs xxx. ānos uel circit̄: & iō si ex illo ꝫbo: Ego sū puer puul⁹ &c. arguat q; erat tm̄. xij. ānorū. eadē rōne ex isto poterit argui q; erat. xxx. annorū. & iō illud verbū salomonis: Ego sū puer &c. intelligēdū ē respectū tātī regiminis sibi impositi: sic dictū fuit ibidē. & Exo. xxxiij. dr̄ q; iosue filius nun puer nō recedebat de tabernaculo. & tm̄ tūc erat. xlij. ānorū p̄m hebreos. p̄m Josephū xliij. qz p̄m hebreos gubernauit ppl̄m. xx viij. ānis. p̄m Josephū xxvj. & moyses aūt ipse xl. ānis ab exitu de egypto. & sic restat q; p̄m hebreos tūc erat. xlij. ānorū. p̄m Josephū. xliij. qz vixit ex. ānis. ut br̄ Josue vlt̄. Adhuc ꝫ p̄dicta obijcit de dict⁹ Hieronymi: q̄ in epla ad Vitalē prebyterū de salomone & achaz videt dicē q; salomon. xj. ānorū uel min⁹ genuit roboā. & q;. xij ano etatis sue accepit regnū. Ad qō dicēdū q; Hiero⁹ nō loquit̄ ibi assertive ut manifeste p̄z ex fine eiusdē eple. Sz supposito q; tūc regnare incepit & roboā genuerit sic dictū ē. rūdet quō h sit possibile: inducēs ad h exemplū cuiusdā mulieris nutrientis puulū q̄ i eodē lecto cū ea iacebat. & cū. x. annū etatis impleret. & illa fuisset calefacta vino. induxit puerū ad carnalem copulā. & sic alijs noctib⁹ sequentib⁹ q̄ de eodē concepit. & infra. ij. meses deinde ei⁹ intumuit. Hiero⁹ aūt attribuit h magnituti dine gr̄e: ut facin⁹ occultū p signū euidēs pāderet. & sic argumētū ē ad oppositū. s. q; virtute gr̄e salomō. xj. ānorū nō genuit roboā. f Igit̄ iratus &c. Descripta salomōis trāgressiōe h p̄mit̄ describit cōminatio pene. s. scissio regni sui tpe filij sui. & p̄z hoc de tribus paucis exceptis. g Qui apparuit ei secūdo. semel i gabaon & semel p⁹ edificationē tēpli. ut dictū fuit s. ix. h Et dabo illud seruo tuo. s. hieroboā. qui fuit seru⁹ salomonis. ut br̄. j.

-61-
277

a Uerũtñ in dieb⁹ tuis ⁊c.] q⁹ i vita sua instituerat regẽ salomonẽ.ut dictũ ẽ ꝛ.j.ca.⁊ ĩo si fuisset regnũ scissũ tpe salomonis: videret hoc redundare i culpã dauid ⁊ etiã in opprobriũ.q⁹ memoria eius adhuc erat multũ recens. b Tribũ vnã dabo filio tuo.tribus enĩ iuda nõ fuit sibi data.quia erat sua: nec trib⁹ leui: q⁹ erat dispersa p̃r oẽs tribus.⁊ declinãte ꝑplo ad cultũ vitulorũ: cõpulsa est venire ad sortẽ iude ⁊ beniamin.⁊ sic sola trib⁹ beniamin ꝓpie loquẽdo fuit data ipsi roboam. c Propter dauid seruũ meũ. ut aliqs de semine eius sedeat i regali solio. d Et hierusalẽ quã elegi.ut vbi viget cult⁹ diuin⁹.ibi remaneat honor regius. Hic ãt occurrit dubiũ quõ trãsgressio salomonis dicat cã scissionis regni.cũ supꝛ.xj.li.ca.xjx. dictũ fuerit q⁹ sentẽtia dauid iniq̃ qua medietatẽ hereditatis iboseth devit sibe seruo suo: causa fuerit huius scissionis. Ad qõ dicendũ q⁹ nõ ẽ inconueniens duas causas ptiales ad vnũ cõcurrere effectũ.⁊ sic fuit in p̃posito:quia vtrũq⁹ fuit cã partialis.

e Suscitauit aũt Hic p̃ter ponitur triũ aduersariorũ suscitatio ꝓtra salomonẽ.⁊ p̃m hoc diuidit i tres ptes secũda ibi :Suscitauit ⁊ ei.ẽtia ibi: Hieroboam quoq⁹ P̃im⁹ aũt aduersarius fuit adad idumeus de semine regio-qui cũ aliq̃bus euasit manũ dauid ũterficiẽtis idumeos ⁊ creuit i egypto.⁊ tpe salomõis redijt ad hoc q⁹ terrã idumee posset recuperare: uel saltẽ salomonẽ filiũ dauid infestare.⁊ patz littera paucis exceptis que discurrent. f Ad sepeliẽdũ eos ⁊c.] scriptũ est enĩ Deut.xxiij. Nõ abominaberis idumeũ q⁹ frat tuus est. Filij enĩ israel ⁊ idumei de duob⁹ fratrib⁹ descẽderũt s.iacob ⁊ esau.ꝓter quod dauid idumeos qui in bello ceciderant p̃cepit sepeliri.⁊ in hoc fecit sibi nomẽ: eo q⁹ p̃stiterat occisis istã humanitatẽ.sicut dictũ fuit ꝛ.ij.li.viij.ca. g Cũq⁹ surrexissent de madiã.terre nomẽ est ad quã p̃mo confugerant. h Uenerũt in pharan.locus est in terra madiã. cetera patẽt vsq⁹ ibi: i Cũq⁹ audisset adad in egypto dormisse dauid.q⁹ mortuus fuit morte naturali.ĩo scriptura dicit eũ dormisse. k Et mortuũ esse ioab.q⁹ fuit interfectus gladio. l Suscitauit quoq⁹ ei. Hic ponit⁹ secund⁹ aduersarius salomonis.s.raçon.qui fugiẽs regẽ syrie adadeçer eum p̃sequentẽ ꝓpter offensam quã in eũ cõmiserat: aggregauit sibi alios viros malos.⁊ factus est p̃nceps latronũ regnũ adadeçer infestantiũ. Adad ꝙo rediens de egypto.idumeã obtinere non potuit eo q⁹ salomon eã tene munierat.⁊ ĩo coniunxit se p̃dicto raçon iuuando eũ ut fieret rex syrie.⁊ sic raçon iuuaret eũ ad obtinendũ regnũ idumee ꝓtra salomonem.⁊ ex dictis patz lrã vsq⁹ ibi: m Cũ interficeret eos dauid.i.tpe quo pugnauit dauid cõtra syros.tunc iste raçon habuit temp⁹ opportunũ ut infestaret dñi sui regnũ.q⁹ vastato regno p̃ dauid.habuit liberiorem ingressũ.ĩo subdit: n Abierũtq⁹ damascũ.que erat ciuitas regia. o Eratq⁹ aduersari⁹ isr̃l cũc.di.salo. hoc videt cẽ ꝙ illud quod dictũ ẽ ꝛ.iij.ca. Juda ⁊ isr̃l innumerabiles sic harena maris: comedẽtes ⁊ bibẽtes atq⁹ lecãtes cũctis diebꝰ salomonis.Dicẽdũ q⁹ licz cũctis diebꝰ salomonis iste fuerit aduersari⁹ ei⁹ volũtate nocẽdi: tñ i effectu nõ multũ nocuit ei p̃ qõ impediret notabiliter pacẽ p̃plí.⁊ b ẽ malũ adad:q⁹ ut dictũ ẽ ille adad induxit raçon ad b q⁹ eẽt aduersari⁹ isr̃l p Regnauitq⁹ i syria.s ipse raçon.ut p̃dictũ est. q Hieroboam ꝛc. Hic ponit⁹ tert⁹ aduersarius cũ dicit: Hieroboã ꝛc fili⁹ nabath. Dicũt aliq̃ q⁹ iste nabath pat hieroboã fuit idẽ quod semei ⁊ q⁹ vxor ei⁹ nutricis hieroboã reducebat sibi frequẽter ad memoriã infectionẽ p̃ris sui a salomõe.ut dictũ ẽ ꝛ.iij.ca.⁊ ꝓpt b ꝛc ea b fit mẽtio. r Ephrate⁹.i.de tribu ephraim. Et b ẽ cã rebellionis q̃ seq̃t: s Quia salomõ edificauit mello.de isto edificio dictũ ẽ ꝛ.ix.ca. Dicunt enĩ aliq̃ q⁹ salomõ vidẽs industriũ hieroboam.primo posuit eum super tributa domus ioseph.i.duarum tribuũ.s.ephraim ⁊ manasse.postea ꝙo posuit eum sup opus edificij mello.licz primo scribat officiũ aliud.q⁹ frequenter in sacra scriptura prius facta postmodũ narrantur.⁊ ipse ex hoc fuit indignatus eo q⁹ de maiori officio erat positus in minori: propter quod exiuit de hierusalem: cui obuians abias silonites prophet⁹ dixit ei q⁹ regnaturus erat sup decem tribus.⁊ sic animatus verbis prophete incepit contra salomonẽ murmurare ⁊ alios sollicitare ad rebellandum salomoni.quod cum audisset salomon voluit eum occidere: sed ipse fugit in egyptum vsq⁹ ad mortem salomonis. Ra.Da.ꝙo dicit q⁹ hieroboam reprehendit salomonem eo q⁹ claudebat locum illum quem dauid dimiserat apertũ ꝓpter deuotionẽ venientiũ ad festa in hierusalẽ.sicut dictũ fuit supꝛ.ix.ca.ꝓpter qõ salomon indignatus eiecit eũ.qui egressus de hierusalẽ inuenit abiam ꝓphetã sicut dictũ ẽ. Josephꝰ ꝙo dicit q⁹ salomon primo posuit hieroboam super operarios in edificio mello: ⁊ quia vidit eum prudentem ⁊ sollicitum in opere illo: postea posuit eũ in maiori officio.s.super tributa domus ioseph: sicut scribitur.⁊ tũc abias dixit sibi ea que predicta sunt: ex quib⁹ animatus

verũtñ in diebus tuis nõ faciam ꝓpter dauid patrem tuũ.] De manu filij tui scindã illud: nec totũ regnũ auferã: sed tribum vnã dabo filio tuo ꝓpter dauid seruũ meũ: ⁊ hierusalẽ quã elegi. Suscitauit aũt dñs aduersariũ salomõi adad idumeũ de semine regio q̃ erat in edom. Cum enĩ esset dauid in idumea ⁊ ascendisset ioab p̃nceps militie ad sepeliendũ eos qui fuerant interfecti] ⁊ occidisset omne masculinũ in idumea.sex enĩ mẽsibus ibi moratus est ioab ⁊ omnis israel donec interimeret omne masculinũ in idumea: fugit adad ipse ⁊ viri idumei de seruis patris eius cum eo ut ingrederet egyptũ. Erat aũt ad ad puer parvulus. Cumq⁹ surrexissent de madian: venerũt in pharan. Tulerũtq⁹ secũ viros de pharan ⁊ introierũt egyptum ad pharaonẽ regem egypti. Qui dedit ei domũ ⁊ cibos cõstituit ⁊ terrã delegauit. Et inuenit adad gratiã coram pharaone valde: tantũ ut daret ei vxorẽ sororẽ vxoris sue germanã thafnes regine. Genuitq⁹ ei soror thafnes genabath filiũ ⁊ nutriuit eũ thafnes in domo pharaonis. Eratq⁹ genabath habitans apud pharaonẽ cũ filijs eius. Cumq⁹ audisset adad in egypto dormisse dauid cum patribus suis: ⁊ k mortuũ cẽ ioab p̃cipẽ militie: dixit pharaoni: Dimitte me ut vadã in terram meam. Dixitq⁹ ei pharao. Qua enĩ re apud me indiges ut q̃ras ire ad terrã tuam? Ait ille respõdit: Nulla. Sed obsecro te ut dimittas me. Suscitauit l quoq⁹ ei deus aduersariũ raçon filium eliadan q̃ fugerat adadeçer regem saba dñm suũ ⁊ cõgregauit contra eũ viros: ⁊ factus est p̃nceps latronũ cũ m interficẽt eos dauid: abierũtq⁹ n damascũ ⁊ habitauerũt ibi: ⁊ constituerũt eum regem in damasco: eratq⁹ o aduersarius israel cũctis diebꝰ salomonis. Et hoc est malum adad ⁊ odium ꝓtra israel: regnauitq⁹ p in syria. Hieroboam q quoq⁹ filius nabath ephrateus r de sareda serꝰ salomõis cui⁹ mater erat nomine Serua mulier vidua: leuauit manũ ꝓ regẽ. Et hec est causa rebellionis aduersus eum: quia s salomon edificauit mello: ⁊ coequauit voraginẽ ciuitatis dauid patris sui. Erat aũt hieroboã vir fortis ⁊ potẽs. Vidensq⁹ salomõ adolescẽtẽ bone indolis ⁊ industriũ ꝓstituerat eũ ꝑfectũ sup tributa vniuerse domus ioseph. Factũ est igit in tpe illo ut hieroboam egrederet de hierusalẽ ⁊ inueniret eũ abias silonites propheta in via opt⁹ pallio nouo.

cepit sollicitare illos de tribu ephraim & manasse ut recederent a salomone: ꝓpter qđ salomon voluit eũ occidere: sed fugit in egyptũ ut predictũ est. ex dictis ꝑz lrã vsq; ibi: a Apprehendensq; abias palliũ suũ nouũ quo coopert⁹ erat scidit in .xij. ptes. qđ fecit duplici de cã. Una est q; ꝓpte aliquãdo ꝓpter abant non solũ verbis sed etiã sensibilib⁹ signis: sic & isaias iuit nudus & discalciat⁹: Isa.ca°. xx. & hieremias posuit catenas ligneas in collo suo: Hieremie. xxviij. ut moueret ad credendum auditu & visu. Alia ut hieroboã aduerteret q; palliũ suũ nouũ nõ scidisset libenẽ ꝓ nihilo: sed ꝓ veritatis indicio. b At remaneat lucerna dauid i. memoria tonitatis sue: ꝓpter cuius meritũ in semine suo remansit nomẽ regiũ. c Et affligam semen dauid sup hoc. i. sup diuisionẽ regni. d Verũtã nõ cunctis diebus. & in hoc predixit regnũ isrl restituendum p messiam venturũ. ut dic Ra. Sa. E ipse & alij iuxta hoc intelligunt de restitutione regni tpalis: ꝓpter qđ apli adhuc rudes q; nondũ receperant plenitudinẽ spirit⁹ sancti quesierunt a xp̃o: Dñe si in tpe hoc restitues regnũ isrl? ut habetur Act. j. restitutio tũ iam erat facta in xp̃i resurrectione. ꝟm q; dicit ipse Matth. vltj. Data est mihi ois potestas &c. sed euidentius hoc erit in iudicio qñ oia subijcient⁹ pedib⁹ ei⁹: ꝟm q; dicit apls Heb. ij. Cetera patent ex dictis. e Reliquũ aũt. hic ꝓnter ponit⁹ mors salomonis & ei⁹ tumulatio. cũ quadã epilogatiõe factor⁹ suor⁹ cum dicit: Reliquũ aũt verbor⁹ &c. f Scripta sũt i libro ꝓbor⁹ dier⁹ salomonis. Dicũt aliqui q; est liber Paralypomenõ. sed melius dicit q; sit alius liber p nabuçardan combustus & nõ reparatus. Cetera patẽt ex supdictis. De statu aũt eius vtrũ sit saluat⁹ uel nõ: dictũ fuit sup. ij. li. ca. vij. g

Enit Cap. xij autem roboam. Superius actũ est de regno dauid vnito hic consequenter agit⁹ de regno ei⁹ diuiso in regnũ israel & regnũ iuda. & q; regnũ israel siue decẽ tribuũ incepit accidentaliter. s. ex diuisione regni dauid qui fuit de tribu iuda. ideo principaliter agit⁹ de regibus iuda. & ex consequenti de regibus israel eis conregnantibus. & ideo quantum pertinet ad hunc tertiũ librũ. primo agit⁹ de roboam & hieroboã

Erãt autem duo tũ in agro. Apprehendẽsq; abias palliũ suũ nouũ quo coopert⁹ fuit scidit in duodecim ptes: & ait ad hieroboã: Tolle tibi decẽ scissuras. Hec enim dicit dñs deus israel: Ego scindam regnũ de manu salomonis: & dabo tibi decem tribus. Porro vna trib⁹ remanebit ei ꝓpter seruũ meũ dauid: & hierusalẽ ciuitatẽ quã elegi ex omnib⁹ tribub⁹ isrl eo q; dereliquerit me & adorauerit astharthen deam sidoniorum & chamos deũ moab: & moloch deum filiorũ ãmon: & non ambulauerit i vijs meis ut faceret iusticiam coram me & precepta mea & iudicia sicut dauid pater eius. Nec auferã omne regnũ de manu eius: sed ducẽ ponam eum cunctis diebus vite sue ꝓpter dauid seruũ meũ quẽ elegi: qui custodiuit mãdata mea & precepta mea. Auferam aũt regnũ de manu filij eius & dabo tibi decem tribus: filio autẽ eius dabo tribũ vnam: ut⁰ remaneat lucerna dauid seruo meo cunctis diebus coram me in hierusalẽ ciuitate quã elegi ut esset nomen meũ ibi: te autẽ assumam: & regnabis sup oĩa q̃ desiderat anima tua: eris q; rex super israel. Si igitur audieris omnia que precepero tibi & ambulaueris in vijs meis: & feceris qđ rectũ est coram me custodiens mandata mea & p̃cepta mea sicut fecit dauid seru⁹ me⁹: ero tecũ & edificabo tibi domũ fidelẽ quõ edificaui dauid domũ: & tradam tibi israel: & affligã semẽ dauid sup hoc: verũtã non cunctis diebus. Voluit ergo salomõ interficere hieroboam: q̃ surrexit & aufugit in egyptũ ad sesac regẽ egypti: & fuit in egypto vsq; ad mortem salomonis. Reliquũ autẽ verborum salomonis & omnia que fecit & sapientia eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborum dierũ salomonis. Dies aũt quos regnauit salomon in hierusalem sup omnem israel: quadraginta anni sunt. Dormiuitq; salomon cum patrib⁹ suis: & sepultus est in ciuitate dauid ꝓris sui: regnauitq; roboam filius eius ꝓ eo. XII

Enit⁸ autẽ roboam in sichem. Illuc enĩ congregatus erat omnis populus israel ad constituẽdũ eum regem. At⁹ jo hieroboã filius nabath cum adhuc esset in egypto profugus a facie salomonis regis: audita morte ei⁹ reuersus ẽ de egypto. Mis̃erũtq; & vocauerũt eũ. Venit ergo hieroboam & ois multitudo israel: & locuti sunt ad roboam dicentes: Pater¹ tu⁹ durissimũ iugum imposuit nobis: tu itaq; nũc imminue paululũ de imperio patris tui durissimo & de iugo grauissimo qđ imposuit nobis & seruiem⁹ tibi. Qui ait eis: Ite vsq; ad tertiũ diẽ: & reuertimini ad me. Cũq; abisset populus: iniit consiliũ rex roboam cum senioribus⁹ qui assistebant coram salomone patre eius cum adhuc viueret: & ait eis: Qđ datis consilium ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si⁴ hodie obedieris populo huic & seruieris & petitioni eorũ cesseris: locutusq; fueris ad eos verba lenia: erũt tibi serui cũctis diebus. Qui⁵ dereliquit consiliũ senũ qđ dederãt ei: & adhibuit adolescẽtes qui nutriti fuerant cum eo & assistebãt illi: dixitq; ad eos:

sibi cõregnante. secundo de abia & asa & regibus israel eis cõregnantibus. xv. ca. tertio de iosaphat & de achab partim secum regnante. ca. xvij. Tempore jo roboam cõtigit regni diuisio. & ideo hec diuisio premittit⁹. secundo vtriusq; conditio describit⁹ ibi: Edificauit aũt. Prima in tres: quia ꝓmo ponit⁹ diuisionis occasio. secũdo ipsa diuisio ibi: Videns itaq; populus. tertio diuisionis ꝓfirmatio ibi: Venit aũt roboam. Occasio jo diuisiõis regni fuit dura responsio roboam quã dedit populo de consilio iuuenũ spreto cõsilio senũ. & hoc qđ dr: Venit autẽ roboã in sichem. quia ille locus erat quasi in medio regni. & iõ populus ibi poterat facilius cõgregari. fuerat etiã ibi primus rex isrl. s. abimelech institutus. & ideo ibi fuit ꝓpe cõgregatus ad instituendũ regẽ roboam. b At jo hieroboã &c. audita morte salomõis venit illuc deridere regnandi. sicut dictũ fuerat sibi: & Miserũtq; & vocauerũt eũ. erat enim magn⁹ homo. & iõ fuit vocat⁹ ad istã institutionẽ. quia ꝓpe volebat petere aliquã relaxationẽ ꝟm q; subdit: k Pater tu⁹ durissimũ iugũ imposuit nobis. hoc videtur esse cõtra illud qđ sup̃ dictum est. De filijs aũt israel nõ constituit salomon seruire quemq̃. ix. ca. Ad qđ dicẽdũ q; verũ est in opib⁹ vilibus. tamen ministrabant expẽsas salomoni singulis mensib⁹ p. xij. prefectos sup ꝓpm positos. & hoc reputabat ꝓpe iugũ gue q; expẽse salomonis erãt valde magne. ut habet. ſ. iij. ca. Cessa patẽt vsq; ibi l Si hodie obedieris &c. s. cõdescẽdendo ei⁹ petitioni. Isti enĩ s. senes p experientiã sciebant modũ tenẽdi ꝓpm in subiectiõe. m Qui dereliquit consiliũ senũ. reputabat enĩ se valẽtiorẽ ꝑre suo. & iõ durũ erat ei aliqđ remittẽ. n Et adhibuit adole. s. magis morib⁹ & scia ꝑ etate. q; nutriti fuerãt cũ roboam: q̃ iã debat. xl. & vnũ ãnos.

Quō mihi datis ꝓsiliū ut respō-
deam populo huicqui dixerūt
mihi: leuius faciugū qō impo-
suit pater tuus sup nos? Et di-
xerunt ei iuuenes q̄ nutriti fue-
rant cum eo: Sic loquere po-
pulo huic qui locuti sunt ad te
dicentes: Pater tu⁹ aggraua-
uit iugū nostrū: tu releua nos.
Sic loq̄ris ad eos: Mínim⁹ ᵃ
digitus meus grossior est dorso
patris mei. Et nūc pater meus
posuit super vos iugum graue:
ego aūt addam sup iugum ve-
strum. Pater meus cecidit vos
flagellis: ego ᵇ aūt cedam vos
scorpionibus. Venit ergo hie-
roboam ⁊ omnis popul⁹ ad ro-
boam die tertia sicut locut⁹ fue-
rat rex dicens: reuertimini ad
me die tertia. Respondit q̄ rex
populo dura: derelicto cōsilio
seniorū quod ei dederāt: ⁊ lo-
cutus est eis ſm cōsilium iuue-
num dicens: Pater meus ag-
grauauit iugum vestrum: ego
aūt addam iugo vestro: Pater
meus cecidit vos flagellis: ego ᵇ
autē cedam vos scorpionibus.
Et nō acquieuit rex ꝓplo: qm̄
auersatus fuerat eum dom⁹
ut suscitaret verbum suum qō
locutus fuerat i manu ahie sy-
lonite ad hieroboā filium na-
bath. Videns ᶜ itaq̄ populus
q̄ noluisset eos audire rex: re-
spondit ᵇ ei dicēs: Que ᶜ nobis
pars in dauid: uel que heredi-
tas in filio ysai? Vade in ta-
bernacula tua israel. Nunc ᶜ vi-
de domū tuam dauid. Et abīt
israel in tabernacula sua. Sup
filios autē israel quicūq̄ habi-
tabant in ciuitatibus iuda re-
gnauit roboam. Mísit ᵈ ḡ rex
roboam aduram qui erat super
tributa: ⁊ ᵇ lapidauit eū omnis
israel: ⁊ mortuus ē. Porro ᶠ rex
roboam festinus ascēdit curru
⁊ fugit in hierusalē: recessit q̄
israel a domo dauid vsq̄ ī pre-
sentem diem. Factū ᵇ est aūt cū
audisset omnis isrl q̄ reuersus
esset hieroboā: miserūt ᵍ ⁊ vo-
cauerunt eum cōgregato cetu:
⁊ constituerūt eum regem sup
omnē israel: nec secutus ē quis-
piam domū dauid preter trib⁹
iuda solam. Venit ʰ aūt roboā
hierusalē ⁊ cōgregauit vniuer-
sam domū iuda ⁊ tribū benia-
min centū octoginta milia ele-
ctorum virorum ⁊ bellatorū ut
pugnarent contra domū israel
⁊ reducerēt regnū roboā filio
salomonis. Factus est autē ser-
mo dñi ad semeiā virū dei dicēs
Loquere ad roboā filiū salo-
monis regē iuda ⁊ ad oēm do-
mū iuda ⁊ beniamin ⁊ reliquos
de pplo dicens: Hec dicit dñs:
Nō ascenderis neq̄ bellabitis
cōtra fratres vestros filios isrl
Reuertatur vir in domū suā.
A me enim factum est verbum
hoc. Audierunt sermonē dñi ⁊
reuersi sunt de itinere sicut eis
ꝓceperat dñs. Edificauit ⁿ aūt
hieroboā sichē i mōte ephraim
⁊ habitauit ibi. Et egressus inde
edificauit phanuel. Dixitq̄ hie
roboam ᵒ in corde suo. Nūc re-
uerteretur regnū ad domū dauid
si ascenderit populus iste ut fa-
ciat sacrificia i domo dñi in hie-
rusalem ⁊ conuertet cor populi
huius ad dñm suū roboā regē
iuda: interficientq̄ ᵒ me ⁊ re-
uertēt ad eū. Et excogitato ꝓsi-
lio fecit ᵖ duos vitulos aureos
⁊ ʳ dixit eis: Nolite ᵍ vltra ascē-
dere in irlm. Ecce ʳ dij tui israel

a Minim⁹ digit⁹ me⁹ grossior est dorso ꝓris mei. Istud fuit consiliū valde fatuū ⁊ presumptuosū: q⁹ salomon fuit rex excellentissimus, ut patet ex supdictis. Roboam ꝓo erat rudis ⁊ corde pauido, ut habet. ij. Paral. ca. xiij. b Ego aūt cedam vos scorpionib⁹, est aūt scorpio genus flagelli durissimi habens in fine corpulārū seu carbenarū nodulos plūbeos uel ferreos, ⁊ ideo vocat scorpio: q⁹ grauiter pūgit, ⁊ q⁹ sicut scorpio pungit cauda eam sup caput reflectēdo: sic extremitas hui⁹ flagelli in qua est plumbū uel ferrum percutiendo reflectit ab anterius percutientis sup corpus percussi, cetera patēt ex dictis. c Videns itaq̄ posita occasiōe diuisionis hic ponit ipsa diuisio. cum dicitur Videns itaq̄ populus q̄ noluisset eos audire, re oneris relaxatiōe: ꝙ magis cōminatus fuisset re aggrauatione. d Respondit ei. s. dura, ꝓ duris. d. e Que nobis ps in dauid ꝛc. i. non habuit regnū ex hereditate paterna, ⁊ ideo possum⁹ alium eligere, ⁊ consimile verbū dixit seba filius bochri in rebellione contra dauid ut habet ꝭ. ij. li. xx. ca. f Nūc vide domū tuā dauid. i. populū tibi adherētem, q. d. modicus est. Ra. Sa. exponit hoc de templo de ordinatione dauid edificato, q. d. non curamus de eo. g Misit ḡ rex roboā aduram qui erat sup tributa, ut pacificaret populū. d. q illud verbū fuisset leuiter dictū, ⁊ q ꝓpter hoc nō recederent a rege recedē. h Et lapidauit eū omis israel, in contēptum dñi sui, ⁊ q⁹ habebāt eum suspectum ne fuisset in consilio regis respondendi eis modo predicto: quia illi q̄ sunt sup tributa solent consulere de augmento ipsorū. i Porro rex roboam festinus ascēdit ꝛc, timens ne similiter lapidarēt eū. k Factū est autē cū audisset omis israel q⁹ reuersus eēt hieroboam. s. de egypto vbi fugerat timore salomonis, fuerat enī cum alijs ut predictū est in sylem, ⁊ p hoc diuulgat⁹ fuit vbiq̄ aduentus eius. l Miserūt ⁊ vocauerunt eū, ad institutionem alteris regis a roboam, ⁊ constituerūt eū regē. tum quia erat vir fortis ⁊ industrius, ut hꝫ ca. ꝓcedenti, tū q⁹ fuerat inimic⁹ salomonis, ⁊ sic libentius guerrā ꝓtra roboā filiū ei⁹ susciperet, tū quia erat de tribu ephraim que erat bellicosior post tribū iuda, ꝓ hoc enī implera est ꝓphetia iacob patriarche: qui benedicēs filijs ioseph ꝓposuit ephraim iunior ipsi manasse, ut hꝫ Geñ. xlviij. q⁹ de ephraim futurus erat rex decem tribuū, ⁊ ꝓphetia habie sylonitis posita ca. ꝓcedenti. m Venit aūt hic ꝓnē ponit predicte diuisiōis confirmatio ꝓ hꝫ q⁹ semeias ꝓphēta de mandato dei inhibuit roboam ⁊ sibi adherentibus ne pugnarent cōtra decē tribus. s. ad remouendū regnū, q⁹ de voluntate dei erat diuisum, ⁊ ps hrā. n Edificauit autē hieroboam. Hic consequenter describitur vtriusq̄ regis conditio, ⁊ ꝓ ipsi⁹ hieroboā. 2° ipsius roboā. xiij. ca. vltra mediū ibi: Porro roboam. Prima diuidit in tres, quia ꝓmo describitur ipsi⁹ hieroboā preuaricatio, secūdo preuaricationis reprehensio. ca. xiij. ⁊ tertio punitio. ca. xiiij. Circa primū dicit: Edificauit aūt hieroboā sychem ꝛc. ut enī melius posset resistere regno iuda ⁊ ipsū infestare, edificauit fortalicia. o Dixitq̄ hieroboam in corde suo. i. ꝓbabiliter cogitauit: Nūc reuertet regnū ad domū dauid si ascenderit popul⁹ iste ut faciat sacrificia in domo dñi in hierusalē, ꝓbabiliter enim credebat q⁹ ꝓ sacerdotes ꝓpis ad hoc inducerentur: uel si nō posset induci ꝓ roboā vetineret: quousq̄ iurasset ei fidelitatē ⁊ cōsentiret i mortē hieroboā ideo subdit: ꝓ Interficiēt q̄ me. Et excogitato cōsilio, iniquo ad cauendū ꝓdicta: q Fecit duos vitulos aureos, ad similitudinē vituli quē fecerat aaron. r Et dixit eis. i. sibi subiectis. s Nolite vltra ascendere in hierusalē, deus enī presens est vbiq̄, ⁊ iō protestis eum hic adorare, talibus enī verbis persuasit populo, ut dicit Joseph⁹, ⁊ ideo dicunt aliqui alij consequenter ⁊ satis probabiliter scōm ista q⁹ populus in illis vitulis adorabat deum, sed contra hoc videtur quod subdit: t Ecce dij tui israel qui te eduxerūt ꝛc. deus autē quem colebāt filij israel vnus est. Dicendū q⁹ hic ponit plurale ꝓ singulari, dij. id est deus, sicut Exodi. xxxij. dixerunt de vitulo aaron: Ecce dij tui, cum tamen esset vnicus, ⁊ dato q⁹ verum sit q⁹ in illis vitulis adorarēt deum tanq̄ in imaginib⁹ ipsū representātib⁹:

tamē fuit ibi trāsgressio p̄cepti q̄ habuit Exo. xx. vbi p̄hibet fieri ad hoc quelibet similitudo. a Posuitq; vnū in bethel & alterum in dan. Dicunt aliqui q; sunt duo montes p̄pinqui: in quib⁹ fuerūt positi isti vituli. Ra. Sa. dicit q; sūt distantes: ita q; vn⁹ ē in p̄te australi regni tēcē tribuū. alius in parte aquilonari. ut de locis medijs posset popul⁹ q̄uenire ad istū locum & ad illū ꝑut eēt sibi magis accōmodū. b Et fecit phana i excelsis. i. templa in duobus montibus predictis. cuilibet vitulo vnū. c Et sacerdotes de extremis populi. i. de qualibet tribu indifferenē: q; tribus leui noluit cōsentire ei. & ideo dixit ꝓpl'o q; nō oportebat habē sacerdotes de tribu leui: ⁊ sufficiebat q; quicūq; offerret hostiā solēnē. sicut fecerat aaron in sua cōsecratione. ut habet Leuit. ix. fieret sacerdos. d Constituitq; die solēnē in mense octauo. s. dedicationis templi & altaris sicut fecerat salomō. hoc excepto q; salomon fecit mense septimo. ut habet supra. viij. ca. Iste aūt dixit q; cōuenienti⁹ poterat fieri mēse octauo. q̄n oia sunt collecta & in horreis reposita. e Et ascendit sup altare ut adoleret incensum. & sic p3 q; nō solum fecit vitulos: ⁊ etiā vsurpauit sibi sacerdotiū ad insinuandū euidētius ꝓpl'o q; nō oporteret habere sacerdotes de tribu leui. f Cap. xiij.

Ecce vir dei. Hic ponit̄ describitur p̄dicte trāsgressionis reprehēsio per ꝓphetam domini ad hoc missum. vbi primo pena futura predicit. secundo rex rebellans punit. ibi: Cūq; audisset rex. tertio ꝓpheta dñi seducit. ibi: Prophetes aut̄. quarto hieroboam obstinat. ibi: Post verba h̄. Circa primū dicit: Et ecce vir dei. iste fuisse creditⁿ ab aliq̄bus abdo ꝓpheta q̄ fuit illo tpe. scōm q; habet. ij. Parali. xij. & licz hoc sit ꝓbabile satis: tamē non est certū. & q; rex & populus erant incredul⁹. iō ꝓpheta primo p̄dicit pena futurā. d. g Ecce filius nascet̄ domui dauid iosias nōie. nomē ei⁹ exprimit̄ p magnū temp⁹ ante quē te eduxerūt de terra egypti Posuitq; vnū in bethel: & alterum in dan: & factū ē verbū hoc in peccatum. Ibat enī populus ad adorandum vitulum vsq; in dan. Et fecit phana in excelsis: & sacerdotes de extremis populi qui non erāt de filijs leui. Constituitq; die solēnem in mense octauo quintadecima die mensis in similitudinem solēnitatis que celebrabat in iuda. Et ascendēs altare simiſiter fecit in bethel ut immolaret vitulis quos fabricat⁹ fuerat. Cōstituitq; in bethel sacerdotes excelsorū que fecerat: & ascendit sup altare quod extruxerat in bethel quintadecima die mensis octaui quē finxerat de corde suo. Et fecit solēnitatem filijs israel: & ascendit super altare ut adoleret incensum.

XIII

Et ecce vir dei venit de iuda in sermōe dñi in bethel hieroboam stante super altare: & thus iaciente. Et exclamauit cōtra altare in sermone dñi & ait: Altare altare: hec dicit dñs: Ecce filius nascetur domui dauid iosias nomine: & immolabit sup te sacerdotes excelsorum q̄ nūc in te thura succendunt: & ossa hominū super te incender. Dedit q; in illa die signum dicens: Hoc erit signū quod locut⁹ est dominus: Ecce altare scindet & effundet cinis qui in eo est. Cumq; audisset rex sermonē hois dei quem inclamauerat contra altare in bethel: extendit manū suā de altari dicēs: Apprehendite eū. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eū: nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoq; scissū est: & effusus est cinis de altari: iuxta signū quod p̄dixerat vir dei in sermone dñi. Et ait rex ad virū dei: Deprecare faciem domini dei tui: & ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravit vir dei faciem domini: & reuersa est manus regis ad eū: & facta est sicut pri⁹ fuerat. Locutus est autem rex ad virum dei: Veni mecū domū ut prāndeas: & dabo tibi munera. Respondit q; vir dei ad regē: Si dederis mihi mediam partem domus tue: nō veniam tecum: nec comedam panem neq; bibam aquam in loco isto. Sic enim mandatum est mihi i sermone dñi precipientis: Non comedes panem: neq; bibes aquam: nec reuerteris p viā qua veniſti. Abijt ergo per aliā viam: & non est reuersus p iter quo venerat i bethel. Prophetes autem quidā senex habitabat in bethel: ad quē venerūt filij sui: & narrauerūt ei oia opa que fecerat vir dei illa die i bethel. Et verba q̄ locut⁹ fuerat ad regem narrauerūt patri suo Et dixit eis pater eorum: Per quā viam abijt? Ostenderūt ei filij sui viam p quam abierat vir dei qui venerat de iuda. Et ait filijs suis: Sternite mihi asinum. Qui cum strauissent: ascendit & abijt post virum dei. & inuenit eū sedentē subt⁹ terebinthum. Et ait illi: Tu nes vir dei qui veniſti de iuda? Respōdit ille: Ego sū. Dixitq; ad eum: Veni mecum domum ut comedas panem. Qui ait: Non possū reuerti neq; venire tecum: nec comedam panem neq; bibam aquā in loco isto: q; locut⁹ ē dñs ad me in sermōe dñi dicēs: Nō comedes panē & nō bibes aquam ibi: nec reuerteris p viā q̄ ieris. Qui ait disset. Hic ponit̄ percussio regis rebellātis. eū dr: l Extendit manū suā. ut cū maiori auctoritate p̄ciperet ꝓpbe captionē. m Et exaruit man⁹ ei⁹. ut sentiret penā dine vltionis. & videret i effectu i scissiōe altar. n Et ait rex tē. magi mot⁹ timore q̄ amore. o Deprecare faciē dñi tē. qō & fecit ꝓpha oñdēs q; nō qrebat punitionē vel vindictā: ⁊ regis & ꝓpli correctionē. p Veni mecū domū tē. q; volebat sibi recōpēsare ꝓ reddita sibi sanitate. q Si de. mihi mediā ptē dom⁹ tue tē. q; p nullā re tpali debet qs tāsgredi p̄ceptū dñi. iō sequit: r Sic enī mādatū ē mi tē. nō comedes panē. i. quālibz cibū. s Neq; bibes aquā. i. quemcūq; potū. q; enī noie panis & aque designet ois cibus & pot⁹ in scriptura. p3. j. iiij. li. vj. ca. vbi dicit: Pone eis panem & aquā. & p⁹ ea subdit Apposita q̄ ē eis cibo⁹ magna ꝓpatio t Nec reuer. p viā q̄ veniſti. futurorū enī p̄sci⁹ de⁹. p ⁊ sequit̄ p̄tīm, ꝓpbe futurū. q; venit in bethel vere de eo obdiēs: & redijt iobediens. ut dr. j. v Prophetes āt. Dic ponit̄ p̄nē. ꝓpbe dñi seductio p falsū ꝓphetā. & p ponit̄ dicta seductio. 2° pene denunciatio. ibi: Cūq; sederēt. & 3° ei⁹ tumulatio. ibi: Et ecce viri Circa ꝓmū dr: Prophetes āt q̄dā. s. falsus p habitabat i bethel. nō tñ erat ide nat⁹ ⁊ de samaria. ut dr j. iiij. li. xxiij. Et venerat illuc ad mandū ꝓpe cultū vitulor. y Ad quē tē. nō. n. fuerat i solēnitate. ipedit⁹ ni mia senectute: ꝓpe quā i cultu vitulor ampli⁹ fuire nō poterat. uel occasione alia. Cetera patent vsq; ibi: z Et abijt tē. ut eū seducēt & peccare facēt. & p hoc ꝓphetiā ei⁹ irritā psuadēt. ut p⁹ ea videbit̄. Et inuenit eū sedentē subt⁹ terebinthū. q; fatigat⁹ erat labore itineris & ieiunio. ceca patēt vsq; ibi: a Qui ait illi ego sum ꝓpheta similis tui. mentiebatur ut eum deciperet. vnde subditur:

eo q; factur⁹ erat magna. ut dr. j. li. iiij. b Et immolabit sup te sacerdotes excelsorū. in detestationē idolatrie. & ꝑ fuit de⁹ acceptū tāq; sacrificiū. 2° dat eis signū mirabile ut verbū eius sit credibile: i Ecce altare scindet. subito. q̄ tñ erat forte & nouū. k Cūq; au-

illi: Et ego propheta sum similis tui: et angelus locutus est mihi in sermone dñi dicens: Reduc eum tecum in domũ tuã ut comedat panẽ et bibat aquã. Fefellit[a] eum: et reduxit secũ. Comedit ergo panẽ in domo ei[us] et bibit aquã. Cũq; [b]sederẽt ad mensam: factus[c] est sermo dñi ad ꝓphetã q̃ reduxerat eũ. Et exclamauit ad virũ dei q̃ venerat de iuda dicens: Hec dicit dñs: Quia nõ obediens fuisti ori dñi: et nõ custodisti mandatum q̃d precepit tibi dñs de[tu]o: et reuersus es et comedisti panẽ et bibisti aquã in loco in quo precepit tibi ne comederes panem nec; bibres aquã: nõ inferetur cadauer tuũ in sepulchrũ patrũ tuorũ. Cumq; [d]comedisset et bibisset strauit asinũ suum ꝓpheta quẽ reduxerat. Qui cũ abisset: inuenit eum leo in via et occidit: et erat cadauer eius proiectum in itinere. Asinus[e] autẽ stabat iuxta illum: et leo stabat iuxta cadauer. Et[f] ecce viri transeũtes viderunt cadauer proiectũ in via: et leonẽ stantem iuxta cadauer. Et venerunt et diuulgauerũt in ciuitate in qua propheta ille senex habitabat Q̃d cum audisset ꝓpheta ille q̃ reduxerat eum de via ait: Vir dei est q̃ inobediens fuit ori dñi et tradidit eũ dñs leoni et cõfregit eũ et occidit iuxta verbũ dñi q̃d locutus est ei. Dixitq; ad filios suos: Sternite mihi asinũ Qui cũ strauissent et ille abisset inuenit[g] cadauer ei[us] proiectũ in via: et asinũ et leonẽ stãtes iuxta cadauer. Nõ comedit leo de cadauere nec lesit asinũ. Tulit ꝯ ꝓphetes cadauer viri dei: et [h]posuit illud sup asinũ: et reuersus intulit in ciuitatẽ ꝓphete senis ut plangerẽt eum: et posuit cadauer eius in sepulchro suo: et [i]planxerũt eũ: heu heu mi frat. Cũq; planxissent eum: dixit ad filios suos. Cũ mortu[j] fuero sepelite me in sepulchro in q̃ vir dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo quẽ pdixit in sermone dñi ꝓtra altare q̃d est in bethel: et cõtra oia phana excelsorũ: que sũt in vrbib[us] samarie. Post[k] verba hec nõ est reuersus hieroboam de via sua pessima: sz ecõtrario fecit de nouissimis populis sacerdotes excelsorum Quicumq; [l]volebat implebat manũ suã et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hãc causam peccauit dom[us] hieroboã: et euersa est et deleta de superficie terre. XIIII

In tempore[m] illo egrotauit abia filius hieroboam. Dixitq; hieroboam vxori sue: Surge et cõmuta[n] habitũ ne cognoscaris q̃ sis vxor hieroboam: et vade in silo vbi est abias ꝓpheta qui locutus est mihi q̃ regnaturus essem sup populũ hunc. Tolle[o] quoq; in manu tua decẽ panes et crustulã et vas mellis: et vade ad illũ. Ipse enim indicabit tibi quid euenturũ sit puero huic. Fecit ut dixerat vxor hieroboã et cõsurgens abijt in silo: et venit in domũ abie. Et ille nõ poterat videre: quia caligauerãt oculi ei[us] p̃ senectute. Dixit[p] aũt dñs ad abiã: Ecce vxor hieroboam ingredit ut ꝑsulat te sup filio suo qui egrotat. Hec et hec loqueris ei. Cum[q] ergo illa intraret et dissimularet se esse que erat: audiuit abias sonitũ pedũ ei[us] intro eũtis p ostiũ. et ait: Ingredere[r] vxor hieroboam. Quare aliã te ee simulas: Ego aũt[s] missus sũ ad te durus nuncius.

Tic consequenter scribit ipsius hieroboã punitio de presenti. q̃tum ad mortem filij sui. et de futuro: quia predicit domus eius totaliter delẽda. Circa q̃ sic procedit: quia primo ꝓpheta de statu filij egrotantis inquiritur. secũdo ab eo dure respondet. ibi: Cum ergo illa. tertio fili[us] moritur. ibi: Surrexit itaq;. Circa primũ dicit In tempore illo egrotauit abia filius hieroboã. ut in eius morte puniret et inuenis qui bonus erat et innocens ut postea dicetur. non videret mala in domo hieroboam futura. n Cõmuta habitũ ne cognoscar q̃ sis vxor hieroboam. timebat enim ne ꝓpheta si eam cognosceret. negaret responsũ: uel veritatẽ celaret propter malitiam ipsius hieroboam. o Tolle q̃s in manu tua decẽ panes et crustulam. Dicunt hic aliqui q̃ per crustulam intelligitur parua lamina auri. sed hoc videtur falsum: quia in nullo alio loco scripture accipitur crustula in hoc sensu. sed sigt panem tenuẽ qui est quasi totus crusta: sicut est simenellus uel tortellus tenuis. ista enim mulier accepit decem panes cõmunes et vnũ tenuem modo predicto. p Dixit autem dominus ad abiam. revelãs ei mulierem venientem: et quid ei deberet dicere. sm q̃d postea subdit: q Cum ergo. hic ꝓsequenter ponit responsio dura facta mulieri. et primo datur ei signũ vere responsionis. cum dicitur: r Ingredere vxor hieroboam etc. q. d. nihil latet conspectum diuinũ qui mihi revelauit aduentum tuũ. s Ego autem missus sum ad te durus nuncius. id est nuncians dura.

a Fefellit eũ et reduxit. nõ enim debuit ꝓpha dñi tam leuiter sibi credere. q̃ ꝓphandi sunt spũs vtrum ex deo sint. sm q̃ dicit. j. Joh. iiij. ca. Fuit etiã ad credendũ inductus ex cõcupiscentia cibi: q̃ erat ieiunio fatigat[us]. ut dictũ est. et iõ iuste a deo tãq; inobediẽs fuit punit[us]. b Cũq; sederẽt ad mẽsam. hic ꝓnẽ ponit pene sequentis denũciatio. cũ dr:

c Fact[us] est sermo dñi etc. Ex hoc pz q̃ revelatio ꝓphetica aliq̃n fit malis hoibus. sicut dictũ fuit plen[us] Numeri xxij de balaã. et conuenienter denũciata est pena seducti per eũ qui ipsũ seduxerat. d Cumq; comedisset et bibisset strauit asinum sibi. ꝓpheta. s. dei. q̃ diuinã sniam sup se auditã acceptauit. et volũtati dñe se cõmittens pctũ inobedientie morte corporali expiauit. Ex hoc aũt cõsiderandũ est q̃ dure puniunt[ur] de de[us] pctã ḡuia iniquorũ qui pena mori puniunt leue pctũ sci dois.

e Asinus autem stabat etc. Instinctu diuino custodiẽs vtrũq;. s. cadauer ad sepeliẽdũ. et asinũ ut cadauer portaret ad sepulture locũ. et ex hoc appareret ipsũ eẽ saluatũ.

f Et ecce viri. hic ꝓnter ponit de fucti tumulatio. et pz lrã vsq; ibi: g Inuenit cadauer etc. non enim timuit leonem quem iam audierat stare iuxta cadauer. et asinum absq; lesione eorũ. p hoc enim perpendit q̃ nutu dei hoc fiebat. ut vir dei sepeliret. h Et posuit cadauer eius in sepulchro suo. q̃ tenebat pro certo q̃ verbũ ei[us] impleret. et iõ cum eo voluit sepeliri ut ossa sua ꝓpter illũ remanerent intacta. ut pz in lrã. i Et plãxerunt eũ. ficte tñ q̃ ad hoc decepat eũ ut moreret. ut p hoc ei[us] ꝓphia vana crederetur. k Post verba hec. hic vltimo ponit hieroboã obstinatio. q̃ licz vidisset signa predicta in altari: et in manu ꝓphe: tamẽ nõ recessit a malicia sua. Causam autẽ huius tangit Josephus. dicens q̃ propheta falsus persuasit ei q̃ predicta non erant signa diuine virtutis ostensiua: quia ille qui dederat interfectus fuerat a leone tanq; falsiloquus. Dicebat etiã altare fuisse scissũ ꝓpter onus sacrificiorũ impositorũ: et manũ regis aridã factã ex labore offerẽdi. a q̃ cũ quieuisset. rediit ad statũ pristinũ virtute nature. l Quicũq; vole. imple. ma. suã. offerendo hostiã solẽnẽ. sicut aaron fecerat: et per hoc fiebat sacerdos. Aliter etiam exponitur referendo ad hieroboã qui vendebat sacerdotium. et iõ qui implebat manũ suã dando sibi maius pecium obtinebat sacerdotium. m Cap. xiiij In tempore illo.

a Dic hieroboam: hec dicit dñs ꝛc̄. ꝛ patz lrā vsq; ibi: b Sed opatus es male sup cōs q̄ fuerūt añ te. in regimine ꝓpli: q: non solū trāsgressus es ꝓceptū dñi: ꝫ etiā ꝓpm̄ isrl̄ trāsgredi fecisti. ut patz ex p̄dictis ca. xij. c Percutiā de hieroboā mingentē ad parietē. qđ intelligit duplicit. Uno q̄ mingens ad parietē dicat canis: qui eleuato crure solit⁹ est ad parietē mingere. Alio q̄ intelligat infirm⁹ ꝛ debilis qui iuxta lectū non pōt mingere nisi appodiet se ad parietē. ut sit sensus si percutiat canis: q̄ ꝓpter vilitatem nō deret tangi uel debilis cui deteret pcī multo magis alij de domo hieroboā exterminabit. ꝛ eadē mō exponit qđ ibidē d Et clausū. i. incarceratū. e Et nouissimū. quibus esset miserandū. f Et mūdabo reliquias domus hieroboā. i. quoscūq; de domo sua. g Sicut mūdari solet fim⁹ nō eni mundat fim⁹ i se: ꝫ loc⁹ in quo est q̄ eijcit ꝛ per hoc intelligit q̄ illi de domo hieroboā nō dedeant mūdari in se: ꝫ regnū isrl̄ p ipsorū eiectionem ꝛ exterminationem. Cetera patēt in lrā vsq; ibi: b Iste eni solus inferet de hieroboā in sepulchrū. i. honorifice sepeliet: ꝛ plangēt sicut filius regis. i Quia inuentus est sup eū sermo bon⁹. Dicit eni Ra. Sa. q̄ hieroboā volens impedire illos de regno suo ne ad festa irēt in hierusalē: ut patz ex p̄dictis ca. xij. posuit boues armatos in vijs ne aliq̄ possent trānire si vellēt illuc ire. ꝛ iste fili⁹ hieroboā ignorante patre amouit illud impedimentū. ut illi qui erāt deuoti possent ire i hierusalē ad orandū dñm. k Constituet aūt sibi dñs regē sup isrl̄. s. baasa. ut habet. j. ca. sequēti. l Qui percutiet domū hieroboā in hac die. i. de p̄sinquo. m Et percutiet dom⁹ deus isrl̄ sicut moueri ꝛc̄. qđ impletum est qñ captiuatus ē ꝓplus isrl̄ in affrios tpe osee. ut hab̄. j. xvij. ca. q̄rti libri n Surrexit itaq;. hic p̄fīt describit mors pueri cū dicit. Et venit i thersa nomē ē ciuitatis in qua iacebat fil⁹ eius infirm⁹ Cetera patēt. o Pozro roboam. Descripta cōditione hieroboā: reuertitur scriptura ad narrādum facta roboam. ꝛ p̄ describit ei⁹ p̄uaricatio. secūdo ei⁹ punitio. ibi: In q̄nto aūt anno. Circa p̄imū sciendum q̄ ꝓut dicitur. ij. Paral. xj. separatis decē tribubus a regno roboam sacerdotes ꝛ leuite q̄ erāt dispersi p decē tribus venerūt in hierusalē vbi erat cultus dei: ꝛ silit̄ alij q̄ habebāt zelū legis dei: ꝛ roboz auerūt regnū roboā p tres annos in quib⁹ rex ꝛ ꝓpls deo fideliter seruierūt. postea vo rex declinauit ad idolatriā. ꝛ consequēt ꝓpls exēplo eius. Igit̄ bic p̄ describit etas ei⁹ i p̄ncipio regni sui ꝛ ꝗdiu regnit cū dr̄: Pozro roboā ꝛc̄. ꝛ pz lrā. Et subdit p̄uaricatio cū dicit: p Et fecit iudas malū coram dño. exemplo roboā ipsum in ꝫ sequēdo. ut hab̄ ij. Paral. xij. q Edificauerūt eni ꝛ ipsi sibi aras. p idolatria exercēda. r Et statuas. i. idolas Et lucos. i. nemora dēsa circa loca idolatrie ad exercendū ibi luxuriā dr̄ eni luc⁹ a luceo ces. p antiphrasim. t Sz ꝛ effeminati fuerūt i tra. i. boies castrati nā uel arte q̄ statuebāt i cultu cuiusdā dee: ut dicūt alīq̄. dictio vo hebraica q̄ ꝫ ponit sigt meretriciū i sexu tñ masculino. ꝛ sic p effeminatos videt ꝫ intelligi iuuenes pulchri i lupanarib⁹ positi ad vitiū sodomiticū exercēdū. Sm q̄ dr̄. ij Mach. iiij. de iasone q̄ ausus ē ibi ipsa arce gymnasiū constituere ꝛ optimos q̄sq; ephebos in lupanaribus ponere. ꝛ dicunt ephebi iuuenes in urbes valde lucidi ꝛ pulchri. v In q̄nto ꝛc̄. hic pōit sequēs punitio q̄. p pctis hieroboā ꝛ ꝓpli factū ē a deo q̄ roboā ꝛ ꝓpls nō possent resistere regi egypti venienti ꝫ eos verūtñ q̄ afflictio dat intellectū. humiliauerūt se coram deo. ut hab̄. ij. Par. xij. q̄ deo nō fuit destructa ciuitas nec ꝓpls: tñ ibi certa forma reddidit se ipsi sesac q̄ spoliata ciuitate rediit i terā suā ꝛ hoc est qđ dicit:

ꝫ Ascendit sesac rex egypti in hierusalem ꝛc̄. ꝛ patz littera.

Vade ꝛ dic a hieroboam: Hec dicit dñs deus isrl̄. Quia exaltaui te de medio ꝓpli: ꝛ dedi te ducem sup ꝓplm meum israel ꝛ scidi regnū domus dauid ꝛ dedi illud tibi: ꝛ nō fuisti sicut seruus meus dauid qui custodiuit mandata mea ꝛ secutus est me in toto corde suo faciens quod placitū esset in conspectu meo: sed b operatus es male sup oēs qui fuerūt ante te: ꝛ fecisti tibi deos alienos ꝛ conflatiles ut me ad iracundiā puocares: me autē proiecisti post corpus tuū. Idcirco ecce ego inducā mala sup domū hieroboā: ꝛ percutiā c de hieroboā mingentē ad parietem ꝛ d clausū ꝛ e nouissimū in isrl̄: ꝛ f mūdabo reliquias domus hieroboā sicut g mundari solet fimus usq; ad purū. Qui mortui fuerint de hieroboā in ciuitate comedent eos canes: qui aūt mortui fuerint in agro volabunt eos aues celi: q̄ dñs locutus est. Tu igit̄ surge ꝛ vade in domū tuā. ꝛ i ipso introitu pedū tuorū in urbem morietur puer: ꝛ planget eū omnis isrl̄ ꝛ sepelient. Iste h eni solus inferet de hieroboam in sepulchrū quia i inuent⁹ est sup eo sermo bonus a dño deo israel i domo hieroboā. Constituet k aūt sibi dñs regē sup israel qui l percutiet domū hieroboā in hac die ꝛ in hoc tpe: ꝛ m percutiet dñs deus israel sicut moueri solet harundo in aqua. Et euellet israel de terra bona hac quā dedit patribus eorū: ꝛ ventilabit eos trāns flumen: q̄ fecerūt sibi lucos ut irritarent dñm. Et tradet dñs deus israel ꝓpter pctā hieroboā qui peccauit ꝛ peccare fecit isrl̄. Surrexit n itaq; puer hieroboā ꝛ abiit ꝛ venit in thersa. Cūq; illa ingrederet limē dom⁹ puer mortuus est: ꝛ sepelierūt eum: ꝛ planxit eum omis israel iuxta sermonē dñi quē locutus est in manu serui sui abiꝫ ꝓphe. Reliqua aūt verborum hieroboam quō pugnauerit ꝛ quō regnauerit: ecce scripta sunt in libro verborū dierū regū israel. Dies aūt quibus regnauit hieroboā viginti duo annis fuit. Et dormiuit hieroboā cū patrib⁹ suis: regnauitq; nadab filius ei⁹ p eo. Pozro o roboam filius salomonis regnauit in iuda. Quadraginta ꝛ vn⁹ anni erat roboam cū regnare cepisset: decē ꝛ septē annis regnauit in hierusalē ciuitate quā elegit dñs ut ponēt nomē suū ibi ex omnib⁹ tribubus isrl̄. Nomē aūt matris eius naama amanites. Et p fecit iudas malū coram dño: ꝛ irritauerūt eū sup oibus que fecerant pres eorū in peccatis suis que peccauerūt. Edificauerūt q eni ꝛ ipsi sibi aras ꝛ r statuas ꝛ s lucos sup oēm collē excelsum ꝛ subter oēm arborē frondosam: sed t ꝛ effeminati fuerūt i tra: fecerūtq; omnes abominationes gentiū quas attriuit dñs ante faciē filiorū isrl̄. Jn u q̄nto aūt anno regni roboā ascendit x sesac rex egypti in hierusalem: ꝛ tulit thesauros domus dñi ꝛ thesauros regios ꝛ vniuersa diripuit: scuta quoq; aurea que fecerat salomon. ꝓ qb⁹ fecit rex roboam scuta erea: ꝛ tradidit ea in manu ducū scutariorū ꝛ eorū qui excubabant ante ostiū domus regis. Cūq; ingrederet rex in domū dñi portabant ea qui preeūdi habebāt officiū: ꝛ postea reportabant ad armamentariū scutariorū. Reliqua aūt sermonū roboā ꝛ oīa que fecit: ecce scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda. Fuitq; bellū inter roboā ꝛ hieroboā cunctis diebus. Dormiuitq; roboam cū patribus suis: ꝛ sepultus est cum eis in ciuitate dauid. Nomen autem matris eius naama amanites.

2 80

Et regnauit abia filius eius pro eo.

Litur in octauodecimo anno. hic a Lap. xv. pñter agit de tpibus abia & asa. & qz tpe abia nō fuit facta inouatio regis in regno isrl. ideo breuiter trālit de eo scriptura. & 2° agit de asa. ibi: In āno ḡ. xx. Circa pmū pmittit pncipiū regni abia. cū dicit: Igit in xviij. āno regni hieroboā. & temp⁹ quo regnauit. cum dr: b Trib⁹ annis. incomplete tñ. c Nomē matris eius maacha filia absalon. In hebreo habet atesalō: pt qđ videt cē ali⁹ ab absalon filio dauid Cetera patēt vsq ibi: d Excepto sermone vrie ethei. Hoc videt falsū qz dauid alias legitur peccasse, s. in numeratione ppli. & in sntia pōtra miphibosetb. ut dictū fuit ō ij. li. Sed dicendū q ista peccata fuerūt minima respectū peccati i facto vrie & ppter hoc hic non reputant. Vel q dr ij. phīcoz q illud qđ modicū ē quasi nihil reputat. e Fuit aūt preliū inter abiam & hieroboā. istud bellū diffuse tractat. ij. Paral. ca. xiij. in quo abia victoziā solēnē habuit. f In anno ergo. hic cōsequēter agit de regno asa cū quo plures successiue regnauerūt in isrl. & iō p agit de ipso asa. 2° de his qui ei pregnauerūt in isrl. ibi: Nadab ꝓ. Prima i duas qz p describit tēp⁹ in quo asa bñ se habuit. 2° temp⁹ i quo ab ipsa bonitate declinare cepit. ibi: Ascendit q̄ baasa Circa primū dicit In anno ergo. xx. hieroboam &c. hoc videt esse falsū: qz abia pater ei⁹ cepit regnare anno hieroboam. xviij. & regnauit tribus annis. ex quo videt q asa cepit regnare āno. xxj hieroboā. Ad qđ dicendū q abia nō regnauit annis trib⁹ cōplete. ut predictū est. & ideo ille tertius ann⁹ vel diuersas sui ptes cōputat in regno patris & in regno filij p synodochen: sicut & xp̄s dicit iacuisse in sepulchro tribus dieb⁹. ppter qđ sciendū q ista apparens dissonantia & cōsimiles soluūt q̄nq modis. vno modo p synodochen ut dictū est. 2° mō quia aliqñ filius regnauit cū patre. sicut dictū fuit ō de salomone. & sic aliqñ in ei⁹ regno cōputat temp⁹ quo regnauit cū pre. aliqñ ꝓ cōputat tm temp⁹ quo sol⁹ regnauit patre defuncto. 3° mō qz aliqñ vacauit regnū: & temp⁹ vacationis q̄nq computat in tpe regis sequentis. q̄nq ꝓ nō computat. ut dictū fuit in libro Judicū de tpe ipsoz. 4° modo quia q̄nq contingit q aliquis rex bñ regnauit in pncipio: & postea male. & sic scriptura aliqñ solū exprimit tempus in quo bene regnauit: & tacet residuū. sicut dictum fuit de saule supra libro. j. ca. xiij. 5° modo per vitium scriptoꝝ qui de facili errant & errauerunt numeros scribendo. g Nomē matris ei⁹. i. aute ut coiter dicit. qz ibi subdit: b Filia absalon sicut pdictū est de proze patris sui. Alii etiā soluūt aliq̄ q iste absalon duas filias habuit & quelibet fuit vocata maacha & vna habuit abia proze & alteram asa filius eius. i Et abstulit effeminatos. exponat sicut ca. pcedēti. k Insup & maachā matrē suā &c. Priapus ꝓ fuit qđā inuenis de bellesponto: qui p̄pter magnitudinē mēbri virilis insolitā fuit reputat⁹ inter deos: ppter qđ vocatur deus hortoꝝ ꝓ fecunditatem que est in hortis & membrū virile est principiū generationis. hunc aūt colebant mulieres q̄bus preerat ista maacha. l Et in luco ei⁹ quē cōsecrauerat. vbi exercebat luxuria. m Subūtitq̄ specū. ibi enī erat habitaculū subterraneū in quo stuprabāt mulieres i veneratione idoli. n Et confregit simulacrū turpissimū. s. priapi qđ erat factū cū mēbro virili excessiuo. & ppter hoc dicit turpissimū qz illa mēbra vocant pudēda. o Excelsa aūt nō abstulit. illa loca erāt i quib⁹ filij isrl sacrificabant deo anteq templū esset edificatū. & ptūc erat licitum. nō tñ postea sicut dictum fuit Deut⁹. xij. & supra p libro. nō tñ erat idolatria: qz sacrificabant dño. p Bellū aūt erat inter asa & baasa. de promotione ist⁹ baasa ad regnū isrl habet postea: & de ipso fit b mētio ante: occasione ipsi⁹ asa cui cōregnauit. p aliqua parte. q Ascendit quoq. Hic ꝓsequenter agitur de tempore asa in quo cepit declinare a bonitate: quia cum expertus fuisset diuinam virtutem sibi assistere cōtra regem etbiopum. put habet diffuse. ij. Paral. xiij. sed hic tacetur. veniente contra se baasa. qui non erat tante potestatis. de diuino auxilio diffidit: & refugit ad auxiliū humanū. & hoc est quod dicit: Ascendit quoq baasa rex israel in iudam. ad inuadendum regnū asa. r Et edificauit rama. hoc est fortalitium magnū. s Vt non posset quispiā egredi vel ingredi &c. ablq̄ periculo. & ut de illo loco regnū asa infestaret. t Tollens itaq̄ asa omne argentum & aurum quod &c. recurrēs ad auxilium humanū magis q̄ diuinū. & patz littera vsq ibi: v Nemo sit excusat⁹ &c. etiā illi qui scōm legē erāt excusati

Ber regis ei⁹ ꝓ eo. Litur⁰ i octauo/ xv decimo āno regni hie/roboam filij nabath: regnauit abia sup iudam. Tri/bus⁰ ānis regnauit i hierusalē Nomen ᶜ matris eius maacha filia abessalon: ambulauitq̄ in oib⁹ ꝑccatis patris sui que fecerat ante eū. nec erat cor ei⁹ ꝑfectū cū dño deo suo sicut cor dauid patris eius. Sed ꝓpter dauid dedit ei dñs de⁹ suus lucernā in hierusalē ut suscitaret filiū eius post eū & staret i hierusalem: eo q fecisset dauid rectū in oculis dñi & nō declinasset ab omnibus que preceperat ei cūctis dieb⁹ vite sue: excepto⁰ sermōe vrie ethei. Attamē bellum fuit inter abiā & hieroboā omni tempore vite eius. Reliqua autem sermonū abie & oīa q̄ fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regū iuda? Fuitq̄ ᵉ prelium inter abiam & inter hieroboam. Et dormiuit abia cū patrib⁹ suis: & sepelierūt eum in ciuitate dauid: regnauitq̄ asa filius eius p eo. Jn ᶠ anno ergo vicesimo hieroboā regis isrl: regnauit asa rex iuda: & quadraginta & vno āno regnauit i hierusalē. Nomē ᵍ matris ei⁹ maacha filia⁹ abessalon: & fecit asa rectū añ conspectū dñi sicut dauid pater ei⁹: & ʰ abstulit effeminatos de terra: purgauitq̄ vniuersas sordes idoloꝝ que fecerant patres eius. Insup ⁱ & maachā matrē suā amouit ne esset pnceps in sacris priapi: & ᵏ in luco eius quē cōsecrauerat: subuertitq̄ ˡ ᵐ speciē eius & ⁿ cōfregit simulacrū turpissimū: & cōbussit in torrēte cedron. Excelsa ᵒ autē nō abstulit. Perfectū tamē cor asa fuit cū dño deo suo cunctis diebus suis: & intulit ea q̄ sanctificauerat pater su⁹ & vouerat in domū dñi argentū & aurū & vasa. Bellū ᵖ aūt erat inter asa & baasa regē israel cūctis dieb⁹ eorum. Ascendit ᵠ quoq baasa rex israel in iudā: & ʳ edificauit rama: ut ˢ nō posset q̄spiā egredi uel ingredi de pte asa regis iude. Tollens ᵗ itaq̄ asa oē argentū & aurū qđ remanserat in thesauris domus dñi: & i thesauris domus regie: dedit illud in manus seruoꝝ suoꝝ: & misit ad benadab filiū tabrēmon filij eçion regē syrie qui habitabat in damasco dicēs: Fedus ē inter me & te & inter patrē meū & patrē tuū: ideo misi tibi munera argentū & aurum: & pro ut venias & irritū facias fedus quod habes cum baasa rege israel: & recedat a me. Acquiescens benadab regi asa misit principes exercitus sui in ciuitates israel: & percusserūt abion & dan & abel domū maacha & vniuersā cēneroth omnem. s. terrā neptalim. Qđ cū audisset baasa: intermisit edificare rama: & reuersus ē in thersa. Rex autē asa nunciū misit in omnem iudam dicens: Nemo ᵘ sit excusatus. Et tulerunt lapides de rama & ligna eius quibus edificauerat baasa: & extruxit de eis rex asa gabaa beniamin & maspha.

re ꝓcedendo ad bellū: qz illud edificiū erat regno suo periculosū. z ideo volebat illud cito destruere z ex materia fortalitia sibi construere. a Herūtamē in tpe senectutis suę.]
cui⁹ cā tacet hic: ꝙ exprimitur. ij. Paral. xvj. s. ꝙ anani ꝓphēta eū arguēdo eo ꝙ magis cōfisus fuerat in hoib⁹ q̄ in deo. irat⁹ iussit mitti in neruū: z iō fuit percussus podagra in pedibus. b Nadab xxo. Hic agit de regibus isrl q̄ regnauerūt tpe asa. z p̄ de nadab. 2° de baasa ibi: Insidiatus est aūt. 3° de hela ibi: Cū aūt. xvj. ca. 4° de çambri ibi: Anno. xxvj. 5° de amri ibi: Cūq audisset. 6° de achab q̄ p̄ pte tpis regnauit cum eo ibi Achab xxo. prima ps ps in hrā: c Insidiatus. Hic agit de regno baasa qui p̄ insidias interfecit dñm suū. d Et percussit eū in gebbethon que ē urbs philistinorū. ista tñ ciuitas describit in tribu dan: sed philistei occupauerūt eam. ꝓtra quos fuit baasa ut recuperaret eam. Cetera patēt in hrā ex p̄dictis. e Cap. xvj
Alct⁹ ē aūt. Hic ꝓnit ꝓnitio ꝓphetica p iehu filiū anani. Ex quo ps q̄ iste fuit filius ꝓphē quē asa posuit in neruū. eo q̄ sibi dicebat veritatem. f Pro eo q̄ exaltaui te de puluere. i. de infimo statu deducens ad regnū. g Ecce ego demetam. i. detruncabo. b Posteriora. tua. ita q̄ nihil remaneat: sicut fecisti de domo hieroboā. Cetera patent i hrā. i Et regnauit bela. Hic describitur temp⁹ ipsi⁹ bela filij baasa: qui fuit malus: sicut z p̄decessores sui. z patz hrā vsq̄ ibi: k Ob hāc causam occidit eū ꝛc.]
In hebreo batē sic: Et qz occidit eū. qō aūt subdit: hoc est iehu filium anani ꝓphetā. nō est in hebreo: sed appositū fuit a translatore uel ab aliquo expositore p modū glose alicui⁹: que postea inserta fuit textui vitio scriptorū. ut hic notaretur occisio ꝓphete. Ra. Sa. aliter exponit. cum dicit

Reliqua autē omnia sermonū asa z vniuersa fortitudines ei⁹ z cuncta que fecit z ciuitates quas extruxit: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regum iuda: Herūtamē in tpe senectutis sue voluit pedes:] z dormiuit cum patribus suis: z sepultus est cum eis in ciuitate dauid p̄is sui: regnauitq̄ iosaphat filius ei⁹ p eo. Nadab⁹ xxo filius hieroboam regnauit super israel anno secundo asa regis iuda: regnauitq̄ sup isrl duobus annis: z fecit qō malum est in conspectu dñi: z ambulauit in vijs patris suis z in peccatis eius quib⁹ peccare fecit israel. Insidiatus[c] est aūt ei baasa filius abie de domo issachar: z p̄cussit eum in gebbethon que est urbs philistinorū. Tenebāt quidē nadab z omnis israel obsidebant gebbethon. Interfecit ergo illū baasa i anno tertio asa regis iuda: z regnauit p eo. Cumq̄ regnasset p̄cussit omnē domū hieroboā. Nō dimisit nec vnā quidē animā de semine eius donec deleret eum: iuxta verbū dñi qō locutus fuerat in manu serui sui abie sylonitis ꝓpter peccā hieroboā que peccauerat z quibus peccare fecerat israel: z propter delictum quo irritauerat dñm deū israel. Reliqua autē sermonū nadab z omnia que operatus est: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regum israel: Fuitq̄ bellum inter asa z baasa regē isrl cunctis diebus eorū. Anno tertio asa regis iuda regnauit baasa filius abie sup omnē israel in thersa viginti quatuor ānis z fecit malum coram dño: ambulauitq̄ in vijs hieroboam z in peccatis eius quibus peccare fecit israel. XVI
Actus[e] est autē sermo dñi ad iehu filiū anani contra baasa dicens: Pro[f] eo q̄ exaltaui te de pulvere z posui te ducē sup ꝓplm meū israel: tu aūt ambulasti in via hieroboā: z peccare fecisti populū meū israel ut me irritares in peccatis eorū: ecce[g] ego demetā posteriora[h] baasa z posteriora domus eius z faciā domū tuā sicut domū hieroboam filij nabath. Qui mortu⁹ fuerit de baasa in ciuitate comedēt eum canes: z qui mortuus fuerit ex eo in regione: comedent eum volucres celi. Reliqua autē sermonū baasa z quecūq̄ fecit z prelia ei⁹: nōne hec scripta sūt in libro verborū dierū regū isrl? Dormiuit ergo baasa cū patribus suis: sepultusq̄ ē in thersa z[i] regnauit bela filius eius p eo. Cum aūt in manu iehu filij anani ꝓphete verbū dñi factum esset contra baasa z p̄tra domū eius: z cōtra omne malū quod fecerat cora dño ad irritandū eum in operibus manuū suarū ut fieret sicut dom⁹ hieroboā: ob[k] hāc causam occidit eū hoc est iehu filiū anani ꝓphetā.]
Anno[l] vicesimosexto asa regis iuda: regnauit bela fili⁹ baasa sup israel in thersa duob⁹ ānis: z rebellauit cōtra eū seru⁹ suus çambri dux mediepartis equitum. Erat autē bela in thersa bibens z temulentus in domo arsa prefecti thersa. Irruens[m] q̄ çambri percussit z occidit eum ano vicesimoseptimo asa regis iuda: z regnauit p eo. Cumq̄ regnasset z sedisset sup solium eius percussit omnē domū baasa z nō dereliquit ex ea mingentē ad parietē z ꝓpinquos z amicos ei⁹. Deleuitq̄ çambri oēm domū baasa iuxta verbum dñi qō locutus fuerat ad baasa in manu iehu ꝓphē ꝓpter vniuersa pcta baasa z pcta bela filij eius qui peccauerunt z peccare fecerūt israel: ꝓuocantes dñm deū israel in vanitatibus suis. Reliqua autē sermonū bela z omnia que fecit: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regū israel? Anno vicesimoseptimo asa regis iuda regnauit çambri septē diebus in thersa. Porro exercit⁹ obsidebat gebbethon urbem philistinorum. Cūq̄[m] audisset rebellasse çambri z occidisse regē: fecit sibi regem oīs isrl amri qui erat princeps militie] sup isrl in die illa in castris. Ascendit ergo amri z omnis israel cū eo de gebbethon z obsidebant thersa. Videns[n] aūt çābri q̄ expugnāda

Et qz occidit eum dicens q̄ refertur ad nadab quē occidit baasa. ut dictū est ca. ꝓcedēti. ꝓpē qō iste baasa cum sua posteritate meruit deleri. nō solū qz ambulauit i vijs hieroboā: sed etiā qz occidit nadab dñm suū z p̄ditiose. z maxime qz fuit ita malus uel prior sicut nadab: ꝓpter qō nō habuit titulum occidendi eum ꝓpter mala sua. Si aūt dicat q̄ nō precauit occidēdo nadab: qz illud ꝓphetatū fuerat futurū a dño p ꝓphetam Semeiā. ut patet ē primi. non valet: qz deus adeo optimus est z bonus q̄ frequenter vtit malis voluntatib⁹ z actib⁹ bonis in executione ordinatiōis sue. sic passio xpi a deo ordinata ad salutē electo⁹. fuit facta executiue per malos. l Anno xxvj. Hic ꝓnit describit regnū çambri q̄ interfecit bela z totā domū baasa sicut fuerat p̄dictū p iehu filium anani ꝓphetā. z ps littera m Cūq audisset. Hic ꝓnit agit de ipso amri q̄ rebellauit ipsū çābri. z b est qō dicit: Cūq audisset rebellasse çambri ꝛc]. i. exercitus regis isrl qui obsidebat vrbē gebbethon existēs i piculo belli. çābri vo remānserat cū rege in thersa in quiete: ꝓpter qō exercitus hoc audiēs q̄ regē interfecisset fuit indignatus de occisiōe regis. p̄ditoria z cōstituerunt sibi regē amri ad expugnandum çambri in thersa. qō z factū ē ut ps in littera. n Videns autē çambri q̄ expugnanda esset ciuitas. ita q̄ nō poterat effugere ingressus ē palatiū z succēdit se cū domo regia ne vivus

caperet & vili ac crudeli morte puniret: & ut inferret damnū amri electo in regē p successionē vomus regie. a Tunc diuisus est populus israel. quia bellatores qui erāt cum amri in obsidione gebrethon volebāt eū regnare. Alij vo q nō fuerūt ibi volebant alium eo q amri non fuerat institutus ve eorum cōsilio. Et duravit ista cōtentio trib⁹ annis. pars tamen amri prevaluit. q̄ erat exercitatior in bellis. Ra. Sa. aūt dicit q̄ p̄valuit eo q̄ filius su⁹ accepit filiā iosaphat filij regis iude. & sic fuit pars ei⁹ fortificata b Anno. xxxj. asa regē iuda regnauit amri. in quo numero accipit regnum amri q̄n̄ incepit regnare pacifice mor tuo thebni. Aliter enim incepisset regnare. xxviij. anno regis asa. c Duodecim annis. in hoc numero computat tempus a quo fuit electus: q̄ licz cōtentio p tres annos durauerit: ut dictū est. tamē pars eius a principio fortior apparuit. d Et vocauit nomen civitat⁹ quā extruxerat noie somer dñi montis samariam. i. venerat eam ex nomine illi⁹ qui fuerat dñs loci. qui vocabat somer. & ideo falsa ē littera quā aliqui libri habent. somer i. montē dñi: quia nec somer nec samaria sic interp̄tat & extunc samaria fuit metropolis in regno vece tribuū. Cetera patēt i trā. e Achab vo. hic p̄sequenter agit ve regno achab. & dividit in partē principalē & incidentalem. secūda ibi: In diebus. Achab aūt cepit regnare tpe asa. sicut dicit i littera. Anno. xxxviij. asa regi iuda &c. f Et fecit achab fili⁹ amri malum &c. quia lz ante colerent vitulos aureos. tū in illis videbant adorare veū: put dictū fuit ē. xij. ca. iste aūt induxit idolatriā manifestā. cui⁹ causa motiva subdit: g Duxit vxorē iecabel. que erat nutrita in idolatria: ad quā induxit virū suū. ideo subdit: h Et abijt & seruiuit baal &c. q̄ nullus ve regib⁹ ante eū fecerat. i In dieb⁹. Hec ē p̄s incidētalis: q: in illo tpe abiel cepit reedificare biericho quā iosue vestruxerat & posuerat sub anathemate. ita q̄ ve cetero nō reedificaret. vt hr̄ Josue. vj. k In abirā primitiuo suo fūdauit eam. i. q̄n̄ posuit fundamenta incipiēs reedificare mortu⁹ fuit abirā primogenitus suus. & cum p̄cederet in edificando. morieban̄t successiue filij sui vsq̄ ad vltimū: qui in completione operis mortuus est. & hoc ē q̄ dicit: l Et in segub nouissimo suo i. vltimo nato posuit portas eius que ponunt in completione opis. m Juxta verbū dñi q̄ locutus fuerat in manu iosue. i. p ipsū iosue. sicut habetur Josue. vj. vbi imprecatus fuit hoc malum reedificanti biericho.

esset ciuitas: ingressus est palatiū & succendit se cū domo regia: & mortuus est in peccatis suis que peccauerat faciēs malū coram dño: & ambulās in via hieroboam: & in pctō eius quo fecit peccare israel. Reliqua aūt sermonū çambri & insidiarū ei⁹ & tyrannidis: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regum israel: Tunc c diuisus est populus israel in duas partes. Media pars populi sequebat thebni filium gineth ut constitueret eum regē: & media pars amri. Prevaluit autē populus qui erat cū amri populo qui sequebatur thebni filiū gineth: mortuusq̄ est thebni & regnauit amri. Anno d tricesimo p̄mo asa regis iuda regnauit amri sup israel duodecim e annis. In thersa regnauit sex annis: emit q̄ montē samarie a somer duobus talentis argenti & edificauit eum: & f vocauit nomen ciuitatis quā extruxerat: noie somer dñi mōtis samariā. Fecit aūt amri malū in conspectu dñi: & operatus est nequiter sup omnes q̄ fuerunt ante eū. Ambulauitq̄ in oi via hieroboam filij nabath: & in peccatis eius quib⁹ peccare fecerat israel: ut irritaret dñm deū israel in vanitatib⁹ suis. Reliqua autē sermonū amri & prelia ei⁹ que gesit: nōne hec scripta sūt i libro verborū dierū regū israel: Dormiuitq̄ amri cū patribus suis & sepult⁹ est in samaria: regnauitq̄ achab filius eius pro eo. Achab g vo filius amri regnauit sup israel ano tricesimo octauo asa regis iuda. Et regnauit achab filius amri sup israel in samaria viginti & duobus annis. Et h fecit achab fili⁹ amri malū in cōspectu dñi sup oēs q̄ fuerunt ante eū. Nec sufficit ei ut ambularet in peccatis hieroboam filij nabath: insup duxit i vxorem iecabel filiam methaal regis sidoniorū. Et k abijt & seruiuit baal & adorauit eū: & posuit aram baal in templo baal q̄ edificauerat i samaria: & plantauit lucum. Et addidit achab in ope suo irritans dñm deū israel sup omnes reges israel qui fuerūt ante eū. In l diebus eius edificauit abiel de bethel biericho. In m abirā primitiuo suo fundauit eā: & in segub novissimo suo posuit portas eius iuxta m verbū dñi q̄ locut⁹ fuerat i manu iosue filij nun. xvii

Et dixit n helias thesbites de habitatorib⁹ galaad ad achab: Vivit dñs deus israel in cui⁹ conspectu sto: si o erit ānis bis ros & pluuia: nisi p iuxta oris mei verba. Et q factū est verbū dñi ad eum dicens: Recede r hinc & vade contra orientem: & abscondere in torrente carith qui est contra iordanē: & ibi de torrente bibes: corvisq̄ s precepi ut pascant te ibi. Abijt ergo & fecit secundum verbum domini: & abiit & habitauit in torrente carith qui est contra iordanē. Panes quoq̄ & carnes deferebant ei mane similiter & panes & carnes vespere: de torrente autem bibebat. Postquam autem siccatus est torrens: pluuia enim non descenderat super terram: factus est sermo domini ad eum dicens: Surge & vade in sarephta sydonie: & habita ibi. Ecce t precepi ibi mulieri vidue ut pascat te. Surrexit ergo & abijt in sarephta. Cumq̄ venisset ad portam ciuitatis: ecce mulier vidua colligebat ligna. Et vocans eam dixit: Affer mihi paululum aque in vase ut bibam. Cumq̄ illa pergeret ut afferret: clamauit post eam & dixit: Affer mihi obsecro & buccellam panis in manu tua. Que respondit: Vivit dñs deus tuus quia non habeo panem: nisi quantum pugillus capit farine in hydria & paululum olei in lecythio. Nunc colligo duo ligna ut ingrediar & faciam mihi & filio meo cibaria: que comedamus & moriamur. Dixitq̄ ad eam helias: Ne timeas: sed vade & fac sicut dixisti. Verumtamen de modico tuo prius mihi panem subcinericium facito & affer ad me: tibi autem & filio tuo postea facies. Hec enim dicit dñs deus israel: Hydria farine non deficiet: & lecythus olei non minuetur: donec det dñs pluuiam super terram. Que abijt & fecit iuxta verbum helie: & comedit ipse & mulier eius & domus illius multis diebus. Et hydria farine non defecit: & lecythus olei non minuta est: iuxta verbum domini quod locutus est in manu helie. Factum est autem post sermones istos: infirmatus est filius mulieris domine domus: & crevit infirmitas eius nimis: ita ut non remaneret in eo halitus. Dixitq̄ ad heliam: Quid mihi & tibi est homo dei: ingressus es ad me ut commemoraretur iniquitas mea: & occideretur filius meus. Cui ille ait: Da mihi filium tuum. Et tulit eum de sinu illius: & ascendit cenaculum in quo ipse habitabat: & collocauit eum super lectum suum. Et clamauit ad dominum & dixit: Domine deus meus: etiam super viduam apud quam ego hospitor: tu affligis malignando filio eius. Et dilatauit puer: & factus est rigor in eo. Reversusq̄ est ad eum: & mensus est super puerum tribus mensuris: & invocauit dominum & dixit: Domine deus meus: reuertatur quesumus anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit dominus vocem helie: & reversa est anima pueri ad viscera eius: & vixit. Tollens ergo helias puerum de cenaculo: deduxit eum intra domum: & tradidit matri sue: dixitq̄ ad eam: Vide ut vivat filius tuus. Et ait mulier ad heliam: Nunc in hoc cognoui quia vir dei es tu: & verbum domini in ore tuo veritas est. Factum est autem post dies multos: verbum domini factum est ad heliam in anno tertio dicens: Vade & ostende te achab: & dabo pluuiam super faciem terre. Cumq̄ pergeret helias ut ostenderet se achab: fames erat valida in samaria. Vocauit autem achab abdiam qui erat super domum suam. Abdias autem timebat dominum valde. Cumq̄ vastaret iezabel prophetas domini: tulit abdias centum prophetas & abscondit eos quinquagenos in speluncis: & pauit eos panibus & aquis. Dixit autem achab ad abdiam: Vade ad terram & ad omnes fontes aquarum & ad vniuersa torrentia: si forte inueniamus herbam & saluemus equos & mulos: & non perdamus omnia animalia. Diviserunt sibi terram ut circuirent eam: achab perrexit per viam vnam solus: & abdias per viam alteram seorsum. Cumq̄ esset abdias in via: occurrit ei helias: & ille agnoscens eum: cecidit in faciem suam & dixit: Tune es ille domine mi helias: Qui respondit ei: Ego sum. Vade & dic domino tuo: Helias adest. Cui ille ait: Quid peccaui ut tradas seruum tuum in manu achab ut interficiat me: Vivit dominus deus tuus si est gens aut regnum quo non miserit dominus meus querens te: & cum dixerint non est: adiurauit regnum & gentem quod non inuenissent te. Et nunc tu dicis: Vade & dic domino tuo: Helias adest. Et cum recessero a te: spiritus domini auferet te nescio in quam terram: & ingressus nuntiauero achab & non inuenerit te: interficiet me. Seruus autem tuus timet dominum a iuventute sua. Numquid non indicatum est domino meo quod fecerim quando occidebat iezabel prophetas domini: quod absconderim de prophetis domini centum viros quinquagenos in speluncis: & pauerim eos panibus & aquis: Et nunc tu dicis: Vade & dic domino tuo: Helias adest: ut interficiat me. Dixit autem helias: Vivit dominus exercituum in cuius conspectu sto: quia hodie ostendam me ei. Abijt ergo abdias in occursum achab: & nuntiauit ei. Et abijt achab in occursum helie. Cumq̄ vidisset achab heliam: dixit ad eum: Tune es iste qui conturbas israel: Qui respondit: Non ego conturbo israel: sed tu & domus patris tui: qui dereliquistis mandata domini & secutus es baalim. Nunc ergo mitte & congrega ad me omnem israel in montem carmeli: prophetas baal quadringentos quinquaginta & prophetas lucorum quadringentos qui comedunt de mensa iezabel. Misit ergo achab ad omnes filios israel: & congregauit prophetas in montem carmeli. Accedens autem helias ad omnem populum dixit: Usquequo claudicatis vtroq̄ poplite: Si dominus est deus sequimini eum: si autem baal sequimini illum. Et non respondit populus verbum ei. Rursum helias ait ad populum: Ego remansi prophetes domini solus: prophetarum baal quadringenti quinquaginta viri sunt. Dentur nobis duo vituli: & eligant sibi vnum vitulum & diuidant membratim & imponant lignis: ignem autem non supponant. Ego faciam alterum vitulum & imponam ligna: & ignem non supponam. Invocate nomina deorum vestrorum: & ego nomen domini mei inuocabo. Deus qui exaudierit per ignem: ipse sit deus. Respondens omnis populus dixit: Optima petitio. Dixit helias prophetis baal: Eligite vobis vitulum vnum & facite primi quia plures estis: & invocate nomina deorum vestrorum: ignem autem non supponatis. Qui tulerunt vitulum quem obtulit eis & fecerunt: & invocauerunt nomen baal a mane usque ad meridiem dicentes: Baal exaudi nos. Non est vox: nec auditor. Et saltabant circa altare quod fecerant. Cumq̄ esset meridies: illusit eis helias & dicebat: Vocate deum vestrum: forsitan dormit & somnum capere debet. Clamabant ergo voce magna: & secundum ritum suum incidebant se cultris & lancetis donec effunderetur sanguis super eos. Cumq̄ transisset meridies & illi prophetarent usque ad tempus offerendi sacrificium: & non esset vox: nec auditor: nec qui intenderet: tulit helias omnem populum ad se: & dixit eis: Accedite ad me. Cumq̄ accessisset ad eum omnis populus: curauit altare domini quod destructum fuerat. Tulit autem helias duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum iacob: ad quem factus est sermo domini dicens: Israel erit nomen tuum. Et edificauit de lapidibus altare in nomine domini: & fecit quasi fossuram capacem duarum mensurarum seminis circa altare. Et compositis lignis: concidit vitulum membratim & imposuit super ligna. Dixitq̄ eis: Implete quattuor hydrias aqua & effundite holocausto & lignis. Et ait: Iterate. Cumq̄ iterassent: rursum ait: Tertio hoc facite. Et tertio fecerunt. Currebat autem aqua in circuitu altaris: & fossa repleta est aqua. Cumq̄ tempus esset offerendi sacrificium: accessit helias propheta & dixit: Domine deus abraham & isaac & israel: hodie cognoscatur quia tu es deus in israel & ego seruus tuus: & quod iuxta preceptum tuum cuncta fecerim. Exaudi me domine exaudi me: ut discat populus iste quia tu es dominus deus: & tu conuertisti cor eorum retrorsum. Tunc cecidit ignis domini: & deuorauit holocaustum & ligna & lapides & puluerem: insuper & aquam que in fossa erat exhausit. Quod cum vidisset omnis populus: corruerunt in facies suas & dixerunt: Dominus ipse est deus: dominus ipse est deus. Dixit autem helias ad eos: Apprehendite prophetas baal: ne quis effugiat ex eis. Apprehenderunt eos: & duxit illos helias ad torrentem cison: & interfecit eos ibi. Dixit autem helias ad achab: Ascende comede & bibe: quia sonitus imbris est copiosus. Ascendit achab ut comederet & biberet: helias autem ascendit in vertice carmeli: & curvatus posuit faciem suam inter genua sua. Dixitq̄ ad puerum suum: Ascende & aspice contra mare. Qui ascendens aspexit & dixit: Non est quicquam. Rursumq̄ ait: Revertere septies. In septima autem vice ait: Ecce nubecula parua ascendit de mari quasi vestigium hominis. Dixitq̄ helias: Ascende & dic achab: Iunge currum tuum & descende ne pluuia prohibeat te. Et factum est dum hec & huiusmodi fierent: tempestas & nubes obduxerunt celum: & facta est pluuia magna. Et ascendens achab iezrahelem: ascendit helias in carmelum. Et ait ad puerum suum: Vade & considera viam per quam ascendit achab & descendat. Qui cum abisset & reuersus esset: dixit ei: Septies. Et ait: Vade

ad hoc eos inducente. a Cumq; referebāt ei panem ⁊ carnes. Ex quo ostendit mirabilis diuina prudentia ⁊ q̄ non est difficile deū. quia magis splendide pauit helie p̄ aues q̄ per hoies. b Surge ⁊ vade. Hic cōsequenter helias a vidua recipit. ⁊ primo describit ipsius helie deuota receptio. secundo filij vidue suscitatio ibi: Factū est aūt. Circa primū dicitur: Surge ⁊ vade in sareptam. nomē est equiuocum ad siluā ⁊ ad villā iuxta eā existentē que a silua denominatur. c Precepi enī ibi mulieri vidue ut pascat te. istud preceptū non fuit p̄ verbū expressū sed per diuinā ordinationem. q: sic ordinauerat de⁹ q̄ mulier illa vidua veniente helia reciperet ⁊ eum pasceret. d Da mihi paululum aque ⁊c. Dicit Ra. Sa. q̄ cuius de⁹ reuelasset helie q̄ pascendā ibi esset p̄ mulierē viduā: nō tamē fuit sibi reuelatū in particulari q̄ esset illa. ⁊ ideo exemplo elieçer rogauit dñm ut ostenderet sibi que posset esse illa p̄ hoc signū q̄ sibi petēti aquam literaliter offerret: sicut elieçer cognouit rebeccā. ut habet Beñ. ca. xxiij. e Cūq; illa pergeret ut afferret. per hoc cognouit q̄ illa erat de qua dñs sibi dixerat. ⁊ cum hoc fuit sibi reuelatū q̄ oleū ⁊ farina non deficeret in domo ei⁹: quousq; daret dñs pluuiā sup terrā. ⁊ ideo dixit ei: Noli timere: sed vade ⁊ fac sicut dixisti. f Verūtamē mihi primū fac de ipsa farinula subcinericiū panē ⁊c. erat enim fatigatus itinere ⁊ ieiunio. ⁊ ideo accelerari debebat refectio eius. cetera patēt in littera. g Factū est autē. Hic consequēter ponit filij vidue suscitatio: cui⁹ infirmitas preponit cum dicit: Egrotauit filius mulieris. ⁊ mors sequēs cū dicit: h Ita ut nō remaneret in eo halitus. deficiente enim respiratione deficit vita i animalibus respirantibus: cuiusmodi est hō. i Ingressus es ad me ut rememorarent iniquitates mee. pallidū enī iuxta albū intensū videt declinare ad nigredinē. ⁊ eodem modo licz ista mulier esset deuota ⁊ sancta: tamē sanctitas eius erat modica respectu sanctitatis helie. ⁊ hoc mō locutus est Iob Beñ. xix. d. Non possū in monte saluari. i. iuxta abrahā: cui⁹ sanctitas tāta est q̄ iustitia mea derelictū est iuxta eū. sicut ibidem fuit expositū ſm opinionem hebreoꝝ. Cetera patēt vsq; ibi: k Et expandit se atq; mensus est sup̄ puerū. hoc enī fecit ex magno affectu ad suscitationē pueri. per hoc ostēdēs q̄ vellet sibi dare partē vite sue si posset fieri. l Tribus vicibus. quia pfectio cuiuslibet negocij consistit in tribus. s. in principio medio ⁊ fine. ratio aūt figuralis est. q: per istam

fecit iuxta verbū dñi. Cumq; abisset sedit in torrente carith qui est cōtra iordanem. Corui⁹ quoq; deferebāt ei panē ⁊ carnes mane similiter panē ⁊ carnes vesperi: ⁊ bibebat de torrente. Post dies aūt aliq̄t siccatus est torrens. non enī pluerat sup terrā. Factus è ergo sermo dñi ad eum dicens: Surge[b] ⁊ vade in sareptam sidoniorū: ⁊ manebis ibi. Precepi[c] enī ibi mulieri vidue ut pascat te. Surrexit ⁊ abijt i sareptā sidoniorū. Cumq; venisset ad portā ciuitatis apparuit ei mulier vidua colligens ligna: ⁊ vocauit eam dixitq; ei: Da[d] mihi paululum aque in vase ut bibam. Cūq;[e] illa pgeret ut afferret: clamauit post tergū eius dicens: Affer mihi obsecro ⁊ buccellā panis in manu tua. Que respōdit Viuit dñs deus tuus: q: non habeo panē nisi quantū pugill⁹ capere potest farine in hydria ⁊ paululū olei in lechito. Ecce colligo duo ligna ut ingrediar ⁊ faciā illud mihi ⁊ filio meo ut comedamus ⁊ moriamur. Ad quam helias ait: Noli timere: sed vade ⁊ fac sicut dixisti. Verūtamē[f] mihi primū fac de ipsa farinula subcinericiū panē parvulum ⁊ affer ad me: tibi autē ⁊ filio tuo facies postea. Hec aūt dicit dominus deus israel: Hydria farine non deficiet: nec lechitus olei minuet vsq; in diē in qua dñs daturus est pluuiā sup faciem terre. Que abijt ⁊ fecit iuxta verbū helie. Et comedit ipse ⁊ illa ⁊ domus eius:

⁊ ex illa die hydria farine non defecit: ⁊ lechit⁹ olei nō est imminutus iuxta verbum dñi q̄d locutus fuerat in manu helie. Factū[g] est aūt post verba hec egrotauit filius mulieris matrisfamilias: ⁊ erat languor fortissimus ita[h] ut nō remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad heliā Quid mihi ⁊ tibi vir dei? Ingressus[i] es ad me ut rememorarent iniquitates mee: ⁊ interficeres filiū meū. Et ait ad eā helias: Da mihi filiū tuū. Tulitq; eum de sinu eius: ⁊ portauit in cenaculū vbi ipse manebat: ⁊ posuit sup lectū suū: ⁊ clamauit ad dñm ⁊ dixit: Dñe de⁹ meus etiā ne viduā apud quā ego utcūq; sustento: afflixisti ut interficeres filiū eius? Et[k] expandit se atq; mensus est super puerū tribus vicibus: ⁊ clamauit ad dñm ⁊ ait: Dñe de⁹ me⁹ reuertat obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit dñs vocem helie: ⁊ reuersa est anima pueri intra eū: ⁊ reuixit. Tulitq; helias puerū ⁊ deposuit eum de cenaculo in inferiorē domū: ⁊ tradidit matri sue: ⁊ ait illi: Ecce viuit filius tu⁹. Dixitq; mulier ad heliā: Nūc[m] in isto cognoui q̄m vir dei es tu: ⁊ verbū dñi in ore tuo verū est.

Post[n] dies multos factū est verbum dñi ad heliam i anno tertio dicēs. Vade[o] ⁊ ostēde te achab ut det pluuiā sup faciē terre. Fuit ergo helias ut ostenderet se achab. Erat[p] autem fames vehemens in samaria:

extensionem ꝓpter sup puerū mortuū figurabat q̄ genus humanū a morte culpe esset suscitādū p̄ incarnationis mysteriū. Tribus vicibus hoc fecit helias. facto profitens fidem trinitatis: quia fides maxime opatur in opibus miraculosis. ſm q̄ dicit saluator: Luc. xvij. Si habueritis fidem sicut granū sinapis dicetis arbori huic modo eradicare ⁊c. ⁊ fiet. Cetera patēt vsq; ibi: m Nunc in isto cognoui q̄m vir dei es ⁊c. p̄ filij sui suscitationem de presenti fuit certificata de dictis helie pro futuro. s. de multiplicatione olei ⁊ farine: ⁊ de datione pluuie sup terram. n

Cap. xviij

Post dies multos. Hic ponit secundū signum ad reuocationē achab de malis suis. s. de datione ignis de celo. ⁊ primo ponit signi datio. secūdo helie p̄secutio. ca. xix. Circa primū primo ponit hoc signū quod erat principale. ⁊ secūdo addit aliud ex ꝓsequenti de datione pluuie. ibi: Et ait helias. Circa primū primo ponit ipsius helie ad erā isr̄l reūsio. secūdo ignis descensio. ibi: Verūtamen nunc mitte. tertio ꝓpter arum baal occisio ibi: Dixitq; helias. Circa p̄mū helias de precepto dñi reuertit. secundo veniens agnoscit. ibi Erat autem fames Circa primū dicit Post dies multos ⁊c.] Contra hoc videtur esse Jac. v. helias bō erat ⁊c. Et subdit: Et orauit ut non pluerat sup terram: ⁊ non pluit annos tres ⁊ menses sex. ex quo videt q̄ reūsio helie ad terrā israel ut pluuia daret fuit anno quarto. Dicendū q̄ tempus hic cōputat ab exitu helie de terra israel ⁊ non a prohibitione pluuie sicut Jacob⁹ apl̄us cōputat: q: a prohibitione pluuie vsq; ad exitum eius fluxerūt sex mēses ⁊ plus: q: diu latuit in torrente carith: ita q̄ ex siccitate temporis siccatus fuit torrens antequā recederet ut dictū est ca. precedenti. o Vade ⁊ ostende te achab ⁊c. licz enī absq; presentia helie posset dare: tamē voluit sic facere. quia prophēta p̄ reuelationem ei⁹ dixerat q̄ pluuia nō daret sup terrā nisi iuxta verbū oris sui. i. p̄ orationē eius ⁊ denūciationem. ⁊ sic dñs adimplenit ut infra patebit. p Erat aūt. Hic ꝓsequenter aduent⁹ helie.

cognoscit. & primoab abdia. cuius mos scribit. cū dr: a Vocauitq; achab abdiā. ut ipse ex vna pte: & abdias ex altera discurrerent p loca humida regni sui: ad videndum si posset herba inueniri ad sustentationem equoꝝ regis: nō tamē ista faciebāt nisi auctoritatiue & precipiendo. Erant enī ministri qui hoc faciebāt exequendo: homines enī terre q̄tum poterāt talia absconebāt ad nutritionem suoꝝ animalium ut possent aliq̄ mō de lacte sustentari: quia fructꝰ ēre defecerant pre nimia siccitate. & ideo rex & abdias inerūt ad hoc negociū ut melius posset fieri. b Abdias aūt timebat dñm valde. hoc dicit ad ostendendum q̄ nō erat cōsentaneus dño suo in malis suis: ad cuiꝰ pbationē subdit: c Nam cū interficeret ieçabel ꝓphetas dñi. Propte ꝙ hic dicūt viri religiosi intēti diuino cultui quos ꝓmo congregauit ad hoc samuel & aliqui etiā habebāt spiritum ꝓphetie: sicut dictū fuit supra p̄ liꝭ. ca. x. Jeçabel ꝙ volens destruē cultum dei q̄tū poterat & cultū baal extollē. interfecit eos ꝓut potuit. & tunc abdias centū illoꝝ saluauit: absc̄dēs l. in vna spelunca. & l. in alia. & prouidit eis de victu & vestitu. & ex hoc ꝓsecutꝰ ē a deo ꝓphetie donū ſm saluatoris dictū: Matth. x. Qui recipit ꝓphetam in noīe. ꝓphete mercedem ꝓphete accipiet. vnde inter ꝓij. ꝓphetas quartus computat. Cetera patēt ex dictis vsq; ibi: d Dic dño tuo adest helias. quia dominus ei p̄ceperat ut ostēderet se achab. e Quid peccaui iąt. timuit enim ne helias subito ad aliū locum portaret sicut frequēter acciderat quando dñs ipsū ad aliquem locū mittebat: ꝓpter qđ filij ꝓphetarū quando fuit raptus. crediderūt ipsū sic fuisse translatū. ut habet. j. iij. li. ca. ij. & sic achab interficeret abdiā: credēs q̄ illusisset sibi. d. venisse heliā. f Adiurauit regna singula. q̄ si helias inueniret in eoꝝ terra caperetur. & sibi mitteret. loquit tamē hic scriptura de regnis ꝓpinquis tm̄: & reges ꝓpinqui faciliter assenserunt. tum qz rex tyri erat socer eiꝰ. & filiꝰ regis iuda habebat vxorē athaliā filiā achab. similit̄ rex moab erat sibi tributariꝰ. & rex edom regis iude. Item qz in terris que erant ꝓpe regnū israel: erat etiam fames ꝓpt̄ siccitatē quā sciebāt p verbū helie euenisse. g Nūqd nō indicatū est tibi dño meo quid fecerim & c. hoc dixit nō ad iactantiā: ſ ne helias ipsū exponeret piculo modo p̄dicto. b Et dixit helias viuit dominus & c. assecurauit eū p iuramentū. & tūc iuit ad nunciandū ipsi achab helie aduentū. & sic secūdo fuit cognitus eius aduentus ipsi achab. qđ notat cū dr: i Venitq; achab in occursum helie. quia desiderabat remedium famis habere. k Tu ne es ille qui conturbas israel. q. d. sic. & quia superbe loquebat. ideo ad repellendam eiꝰ superbiam respōdit helias: l Nō ego turbaui israel sed tu & dom⁹ patris tui & c. qz ꝓpter malicia tuam dñs misit plagam istam. m Verūtamē nūc & c. hic ꝓnter describit descensus ignis de celo ad declarationē diuine veritatis. & falsitatē idolatrie. ut sic popul⁹ israel ad deū conuerteret & beneficiū pluuie mereretur. n hoc est qđ dicit: Mitte. & cōgrega ad me vniuersū israel. i. maiores & principales populi ad visionem miraculi in mōte carmeli. iste nō est carmel⁹ in quo manebat nabal. ut dictū fuit supra p̄ li. ca. xxv. qz ille est in sorte iude: iste aūt in sorte ephraim. o Qui comedūt de mensa ieçabel. precebat enim eis victū & vestitū: ut exaltarent idolatrie cultum. p Vsq;quo claudicatis in duas ptes. qz aliq; eoꝝ colebant dñm: & cū hoc baal sicut & de samaritanis dicit infra. iij. li. ca. xvij. q Si dñs ē deus i. si p signū visibile. ꝓphetabit vobis q̄ de⁹ israel ipse sit deus verus & non baal: r Seq̄mini eū. ipsū colendo & nō aliū. s Et nō rndit ei ꝓphēs verbū. qz ignorabat huiꝰ ꝓbationis modū. t Et ait rursus helias. ostendēs modum huius ꝓbationis. v Ego remansi ꝓpha dñi solus. s. qui auderet apparere & idolatris resistere: qz viuebāt illi. c. absconditi ab abdia ut dictū est. x Propte aūt baal. cccc. & l. & c. q. d. si haberent veritatē p se tenere prevalere. cetera patēt vsq; ibi: y Et deus q̄ exaudierit p ignem. celitus datū ad consumendum sacrificium. z Ipse sit deus. i. vere credat & colat. a Optima, ꝓpositio. qz ignis

Vocauitq; achab abdiā dispensatorē domus sue. Abdias aūt timebat dñm deum valde. Nam cum interficeret ieçabel ꝓphetas dñi: tulit ille centū ꝓphetas & abscōdit eos quinq̄genos & quinq̄genos in speluncis: & pauit eos pane & aqua. Dixit ergo achab ad abdiam: Vade in terram ad vniuersos fontes aquarū & in cūctas valles: si forte possimus inuenire herbam & saluare equos & mulos: & nō penitus iumenta intereant. Diuiserūtq; sibi regiones ut circuirent eas. Achab ibat p viam vnā: & abdias per viam alteram seorsum. Cūq; esset abdias in via: helias occurrit ei. Qui cum cognouisset eū cecidit supra faciem suam. & ait Nū tu es dñe mi helias? Cui ille respondit: Ego. Et dixit: Vade & dic dño tuo: Adest helias. Et ille quid peccaui inquit quoniā trades me seruum tuū in manu achab ut interficiat me? Viuit dñs deus tuus quia nō est gens aut regnū in quo non miserit dñs meus te requirens. Et respondentibus cunctis: nō est hic: adiurauit regna singula & gētes eo q̄ minime reperireris: Et nūc dicis mihi: vade & dic dño tuo adest helias? Cumq; recessero a te: spiritus dñi asportabit te in locum quē ego ignoro: & ingressus nunciabo achab: & non inueniens te interficiet me. Seruus aūt tuus timet dñm ab infantia sua. Nunquid non indicatum est tibi dño meo quid fecerim cū interficeret ieçabel ꝓphetas dñi: q̄ abscōderim de ꝓphetis dñi centū viros quinquagenos & quinquagenos in speluncis & pauerim eos pane & aqua? Et nūc tu dicis vade & dic dño tuo: adest helias ut interficiat me? Et dixit helias: Viuit dñs exercituū ante cui⁹ vultum sto: quia hodie apparebo ei. Abiit ergo abdias i occursū achab & indicauit ei: Venitq; achab in occursum helie & cum vidisset eum ait: Tu ne es ille qui conturbas israel? Et ille ait: Nō ego turbaui israel sed tu & domus patris tui q̄ derelinquitis mandata dñi: & secuti estis baalim. Verūtamē nunc mitte & congrega ad me vniuersū israel in mōte carmeli: & ꝓphetas baal quadringētos q̄nquaginta: ꝓphetasq; lucoꝝ quadringentos qui comedūt de mensa ieçabel. Misit achab ad omnes filios israel & cōgregauit prophetas in monte carmeli. Accedens aūt helias ad oēm populū israel ait: Vsq;quo claudicatis in duas partes? Si dominus est deus sequimini eū: si aūt baal sequimini illū. Et non respondit ei popul⁹ verbū. Et ait rursus helias ad populum. Ego remansi prophetа dñi solus: ꝓphete autem baal quadringēti & q̄nquaginta: ꝓphetasq; lucorum quadringenti viri sunt. Dent nobis duo boues: & illi eligant sibi bouem vnū & in frusta cedētes ponāt sup ligna: ignem aūt non supponant. Et ego faciam bouem alterum: & imponā sup ligna ignem autem nō supponā. Inuocate nomina deoꝝ vestroꝝ & ego inuocabo nomē dei mei: & deus qui exaudierit p ignē ipse sit deus. Rndens oīs ꝓplus ait: Optima ꝓpositio quā locutus ē helias. Dixit q̄ helias

descenderat sup sacrificiū abel.ut dictū fuit Gen.iiij.⁊ sup sacrificium aaron in sua consecratione.ut habet Leuit.ix. In signū acceptationis diuine. a Qui cum tulissent bouem.Queritᵉ hic quō acceptauerāt helie ꝓpositionē.Ad quod dicendū q̄ cōpulsi fuerūt hoc facere a populo qui approbauerat ꝓpositionē helie.⁊ quia confidebant de demonis ptā te: qui ꝑmissus talia pōt facere.vnde⁊ tēpore antichristi faciet ignem descendere de celo.ut habet Apoc.xiij.⁊ forsitan ad eorū inuocationē alias fecerat simile. b Quē dederat eis. Dicit Ra. Sa.q̄ tos electus ꝑ sacerdotibus baal declinabat ab eis absconden se sub pallio hel ie:⁊ ꝑ nutu diuino quasi abhorrens idolatrie cultum. ut sic etiā homines assistentes discerent ꝑ aial brutum: ⁊ tūc helias tradidit eū eis.q̄ ꝑ eius imolationem sanctificaret locᵘ sic ⁊ ꝑ imolationē bouis alterius: quia ꝑ imolationem istᵘ fuit detecta falsitas idolatrie:eo q̄ baal nō potuit imolantes exaudire.ꝑ alterū ꝯo fuit manifestata veritas latrie. c Et nō erat vox nec qui responderet.s.facto ignem dando.quia potestas demonis erat ꝑhibita. d Transiliebantq̄ altare.ꝑm modū idolatrie. e Cūq̄ eēt iam meridies. dies enim fuit diuisa: ita q̄ prima medietas diei fuit ꝓcessa sacerdotibᵘ baal: in qua debebant cōplere suū sacrificium.nisi enī fuisset eis tempus prefixū: quesiuissent dilationem. f Deus enī est.s.ꝑm errorē vrm.⁊ forsitan loquit. irrisorie loq̄bat sciēs demonē nihil posse nisi q̄tū deus ꝑmittit. g Incidebant se iuxta ritum suū ꝛc. q: demones delectant in sacrificijs de sanguine hominis qui ē nobilissima creatura ad imaginē dei facta: ⁊ ideo in talibus solent dari responsa. b Postq̄ autem transiit meridies.i.tempus eis prefixū. Dixit helias omni populo venite ad me. quia residuū diei erat sibi datū. i Curauit altare dñi. dicit Ra.Sa.q̄ istud fuit altare q̄ edificauerat saul dño.ut habetur ꝑ li.ca.xiij.sed fuerat destructū ꝑ iezabel:eo q̄ fuerat constructū in honore dei. k Fecitq̄ aqueductū ꝛc. ⌋ In debeo habet sic: Et fecit sulcum duorū satorum sementis in circuitu altaris,q̄ exponens Ra.Sa. dicit q̄ fecit fossatū parū ad modum sulci quadrilaterū: tā ita q̄ spaciū terre inclusū intra poterat seminari semēte duorū satorū. Est autē satū genᵘ mensure,⁊ illud spaciū erat.l. cubitorū in quadrū: ad similitudinē atrij q̄ erat ante tabernaculū federis q̄ fecerat moyses q̄ fuit.l.cubitoꝝ in quadrū.sicut dictū fuit Exo.xxvij.⁊ intra illud spaciū erat altare predictū q̄ reparauit helias.sic⁊ altare holocaustorū erat in atrio ante tabernaculū. l Implete quatuor hydrias aqua⁊ fundite sup holocaustum ꝛc. hoc fecit ad tollendū oēm calumniā qua posset dici ignem prius ibi fuisse latenter.⁊ ut miraculū esset euidentius q̄ in aqua ignis valeret. m Et currebant aque circum altare.ex redūdantia. n Et fossa aqueductus repleta est.ex hoc videret alicui q̄ dictum helie esset falsū.quia duodecim hydrie aque nō sufficerent ad replendū fossatum tante longitudinis.s.ducentorū cubitorum in circuitu: q: quodlibet latus habebat quinquaginta cubitos ꝑm ipsū. Ad q̄ respōdet.d.q̄ vnᵘ de effundentibus illas hydrias fuit helisei qui venerat illuc cū alio populo: q̄uis nondum esset helie discipulus.⁊ effundendo hydriā suā effudit aliquā ptē eius a casu sup manus helie: ⁊ tūc aq̄ fluere ceperunt de digitis eius miraculose:sicut de fontibus abundantibᵘ ⁊ ꝑ hoc fossatū fuit repletum. Ad concordiā aūt hui⁹ adducit illud q̄ habetur infra.iij. li. ca.iij. de tribᵘ regibus aquā q̄rentibᵘ ꝑ intercessionē ꝓphete: ⁊ rndit vnᵘ de seruis regis israel Est hic heliseus filius saphat q̄ fudit aquā super manus helie. q.d. iste est aptissimus ad querendū signū aque: quia ꝑ effusionem aque de manu sua factū fuit miraculum in multiplicatione aq̄ modo predicto. o Dñe deus abrahā⁊ isaac ꝛc. hanc oratiōnē creditur fecisse ad hoc ut posset audiri ad dei honorem:⁊ populi conuersionem. p Et iuxta preceptū tuū feci oīa verba hec.s. imolando in excelsis extra hierusalem post tēpli edificationem q̄ erat illicitum nisi ex speciali dispensatione diuina quod fecerat helias in proposito.⁊ deus hoc ostendit ꝑ ignem descendentem sup holocaustū eius.cetera patent in littera. q Dixitq̄ helias. Hic describit ꝓphaz baal occisio. cum dicit: r Apprehendite ꝓphetas baal. videbat enī helias populum feruentē ad honorē dei: ꝓpter recentiam miraculi visi.⁊ ideo voluit accelerare mortē sacerdotū qui decepерant populū: ne ieçabel induceret regem maritū suū: ⁊ rex populū ad seruandū vitam ipsorum. s Duxit eos helias ad torrentem cyson ⁊ interfecit eos ibi: ut eorum cadavera in torrentē proicerentur. Interfecit autē eos helias ꝑ ꝓphm sibi in hoc assistentē: ⁊ aliquos forte occidit manu ꝓpria.zelo diuine iusticie.sicut⁊ samuel legit regē amalech occidisse.sup libro ꝑmo.ca.xv. t Et ait helias ad achab. Hic ponitur signum de datione pluuie ad tollendam siccitatem⁊ famem cum dicitur: v Quia sonus multe pluuie est.id est imminet de propinquo: quia pluuia facit sonitum in cadendo: ⁊ quanto grossior est⁊ densior: tanto fit sonitus maior.

prophetis baal: Eligite vobis bouem vnum⁊ facite primi: q: vos plures estis: ⁊ inuocate nomina deorū vestrorū: ignemq̄ non supponatis. Quiᵃ cum tulissent bouem quēᵇ dederat eis fecerunt: ⁊ inuocabant nomē baal de mane vsq̄ ad meridiē dicētes: Baal exaudi nos. Etᶜ non erat vox: nec qui responderet. Trāsiliebantq̄ᵈ altare q̄ fecerant. Cumq̄ᵉ esset iam meridies: illudebat illis helias dicens: Clamate voce maiore. Deusᶠ enī est:⁊ forsitan loquitur: aut in diuersorio est: aut in itinere: aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo voce magna.⁊ incidebātᵍ se iuxta ritum suū cultris⁊ lanceolis donec perfunderentur sanguine. Postq̄ʰ aūt trāsijt meridies: ⁊ illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet: nec audiebat vox: nec aliqs respondebat nec attēdebat orantes: dixit helias omni ꝓplo: Veniteⁱ ad me: Et accedente ad se populo curauitʲ altare dñi q̄ destructū fuerat: ⁊ tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuū filiorum iacob ad quem factus est sermo domini dicens: israel erit nomen tuū: ⁊ edificauit de lapidibus altare in noīe domini: Fecitq̄ᵏ aqueductū quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris: ⌋ ⁊ cōposuit ligna: diuisitq̄ ꝑ membra bouem:⁊ posuit sup ligna ⁊ ait: Implete quatuorˡ hydrias aqua: ⁊ fundite sup holocaustū⁊ sup ligna Rursūq̄ dixit: Etiā secūdo hᵒ facite. Qui cum fecissent secūdo ait: Etiā tertio idipsū facite. Feceruntq̄ tertioᵐ⁊ currebant aque circū altare:⁊ⁿ fossa aqueductᵘ repleta est. Cūq̄ iam tempus esset ut offerretur holocaustum: accedens helias propheta ait: Dñeᵒ deus abraham⁊ isaac⁊ israel: ostēdebo die quia tu es deus israel⁊ ego seruus tuus: ⁊ᵖ iuxta preceptū tuū feci omnia verba hec: Exaudi me dñe: exaudi me ut discat populᵘ iste: quia tu es dñs deus: ⁊ tu conuertisti cor eorū iterū. Cecidit autē ignis dñi:⁊ vorauit holocaustū⁊ ligna⁊ lapides:puluerē quoq̄⁊ aquā que erat i aqueductu lambens. Qd cum vidisset omnis populᵘ cecidit in faciem suā.⁊ ait: Dñs ipse est deus: dñs ipse est deus. Dixitq̄ʳ helias ad eos: Apprehendite ꝓphetas baal⁊ ne vnᵘ quidem effugiat ex eis. Quos cū apprehendissent duxitˢ eos helias ad torrentē cyson:⁊ interfecit eos ibi. Etᵗ ait helias ad achab: Ascende comede⁊ bibe: quiaᵘ sonᵘ multe pluuie est.

a Et ꝓnus in terrā posuit faciē suā inter genua sua. ut devotius oraret ad diuinū beneficiū impetrandū ꝓ cōmuni populo. licz enī deus velit aliquādo aliqđ facere uel fieri: tamē cum hoc vult hoc facere ꝓrationes sanctoꝝ. b Ascende ⁊ ꝓspice contra mare. ad videndū si ascenderet aliqua nubes q̄ esset signū imminentis pluuie. c Reuertere septē vicib⁹ ꝙ hoc designabatur vniuersitas vitioꝝ quib⁹ achab ⁊ ꝓpl's israel erāt irretiti: ꝓpter que ꝓhibite fuerant pluuie. Oz aūt vniuersitas vitiorū ꝙ septenariū designet. d. Greg⁹ omel. xxv. Septem ergo vemonia maria habuit: q̄ vniuersis vitijs plena fuit. Ratio ꝓo figuralis accipit' respectu noui testamenti: cui⁹ vetus testamentū figura fuit. Hm q̄ dicitur Cor. x. Omnia in figura cōtingebāt illis. quia ꝓ septē xp̄i mysteria. s. cōceptionis: natiuitatis: baptismi: ꝓdicationis: passionis: resurrectionis ascensionis: descēdit abundanē pluuia gratie sup apostolos in die pentecostes. ut habetur Act. ij. d Cūq se verteret huc atq illuc. iungendo regis currū: ⁊ preparādo se ad recessū. e Et manus dñi facta est sup heliā. dans ei fortitudinem ⁊ agilitatē ad currendū velocius ad ciuitatē q̄ equi regis. f Cap. xix

Ascendit achab ut comederet ⁊ biberet: helias aūt ascēdit in verticem carmeli: ⁊ [a] prostratus in terram posuit faciem suā inter genua sua: ⁊ dixit ad puerum suū: Ascende [b] ⁊ ꝓspice contra mare. Qui cū ascendisset ⁊ cōtemplatus esset: ait: Non est quicq̄. Et rursum ait illi: Reuertere [c] septem vicibus. Jnseptima autē vice ecce nubecula parua quasi vestigiū hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende: ⁊ dic achab: Junge currum tuū ⁊ descende: ne occupet te pluuia. Cūq [d] se verteret huc atq illuc: ecce celi contenebrati sūt: ⁊ nubes ⁊ vent⁹: ⁊ facta ē pluuia grādis. Ascendens itaq achab abijt i iezrahel: ⁊ [e] manus dñi facta est sup heliā: accinctisq lumbis currebat ante achab donec veniret in iezrahel. xix

Nunciauit aūt achab iezabel omnia q̄ fecerat helias ⁊ quomodo occidisset vniuersos ꝓphetas baal gladio. Misitq iezabel nunciū ad heliam dicens: Hec mihi faciant dij ⁊ hec addant: nisi [f] hac hora cras posuero animā tuam sicut animā vnius ex illis. Timuit [g] helias ⁊ surgens abijt quocunq eum ferebat voluntas: venitq in bersabee iuda: ⁊ [h] dimisit ibi puerū suū ⁊ perrexit i desertum viam vnius diei. Cumq venisset ⁊ sederet subter vnā iuniperū: petiuit [i] animē sue ut moreretur. Et ait: Sufficit mihi dñe: tolle animā meā. Neq enī melior sum q̄ patres mei. Projecitq se ⁊ [k] obdormiuit in vmbra [l] iuniperi. Et [m] ecce angel⁹ domini tetigit eum: ⁊ dixit illi: Surge comede. Respexit: ⁊ ecce ad caput suū subcinericius panis ⁊ vas aque. Comedit ergo ⁊ bibit: ⁊ rursū obdormiuit. Reuersusq est angelus dñi secundo: ⁊ tetigit eum: dixitq illi: Surge comede. Grandis enī tibi restat via. Qui cum surrexisset: comedit ⁊ bibit: ⁊ [n] ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ quadraginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctibus vsq [o] ad montem dei oreb. Cumq venisset illuc: mansit [p] in spelunca. Et [q] ecce sermo dñi ad eum: dixitq illi: Quid [r] hic agis helia? Et ille respondit: Zelo [s] zelatus sū ꝓ dño deo exercituū: quia dereliquerunt pactum tui filij israel. Altaria [t] tua destruxerūt: ⁊ ꝓphetas tuos occiderūt gladio: ⁊ [u] derelictus sum ego solus: ⁊ querūt animā meā ut auferāt eā. Et ait ei: Egrederē [v]: ⁊ [w] sta in monte coram dño. Et ecce dñs trāsijt: ⁊ [x] spiritus grādis ⁊ fortis: subuertens montes: ⁊ conterens petras ante dominū. Non [y] in spiritu dominus Et [z] post spiritum commotio. Non in cōmotione dominus.

Nunciauit [a] autē achab omnia q̄ fecerat helias ⁊ quomodo occidisset vniuersos ꝓphetas baal gladio. Misitq iezabel nunciū ad heliam dicens: Hec mihi faciant dij ⁊ hec addant: nisi [b] hac hora cras posuero animā tuam sicut animā vnius ex illis. Timuit [c] ergo helias ⁊ surgens abijt quocunq eum ferebat voluntas: venitq in bersabee iuda: ⁊ [d] dimisit ibi puerū suū ⁊ perrexit i desertum viam vnius diei. Cumq venisset ⁊ sederet subter vnā iuniperū: petiuit [e] animē sue ut moreretur. Et ait: Sufficit mihi dñe: tolle animā meā. Neq enī melior sum q̄ patres mei. Projecitq se ⁊ [f] obdormiuit in vmbra [g] iuniperi. Et [h] ecce angel⁹ domini tetigit eum: ⁊ dixit illi: Surge comede. Respexit: ⁊ ecce ad caput suū subcinericius panis ⁊ vas aque. Comedit ergo ⁊ bibit: ⁊ rursū obdormiuit. Reuersusq est angelus dñi secundo: ⁊ tetigit eum: dixitq illi: Surge comede. Grandis enī tibi restat via. Qui cum surrexisset: comedit ⁊ bibit: ⁊ [i] ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ quadraginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctibus vsq [j] ad montem dei oreb. Cumq venisset illuc: mansit [k] in spelunca. Et [l] ecce sermo dñi ad eum: dixitq illi: Quid [m] hic agis helia? Et ille respondit: Zelo [n] zelatus sū ꝓ dño deo exercituū: quia dereliquerunt pactum tui filij israel. Altaria [o] tua destruxerūt: ⁊ ꝓphetas tuos occiderūt gladio: ⁊ [p] derelictus sum ego solus: ⁊ querūt animā meā ut auferāt eā. Et ait ei: Egrederē [q]: ⁊ [r] sta in monte coram dño. Et ecce dñs trāsijt: ⁊ [s] spiritus grādis ⁊ fortis: subuertens montes: ⁊ conterens petras ante dominū. Non [t] in spiritu dominus Et [u] post spiritum commotio. Non in cōmotione dominus.

occasione huius ponit' helie ꝓsecutio. Circa qđ ꝓmo describit' huāna trepidatio. secūdo angelica ꝓuisio. ibi: Et ecce angel⁹ dñi. tertio diuina consolatio. ibi: Et ecce sermo dñi. Circa primū dicit': Nunciauit autē achab iezabel ⁊c. quasi compatiens ꝓphetis baal occisis. ⁊ ex hoc patz eius malicia obstinata: postq̄ viderat tot signa mirabilia. ⁊ ex hoc vxoz eius audaciam accepit occidendi heliam. vnde subdit': g Nisi hac hora cras posuero animā tuam ⁊c. Jeam a corpore separando: credebat enī ista mulier ꝙ propter istud verbum non fugeret: eo ꝙ constanter se ostenderat achab querenti ipsum ad mortem: sed deus eum permisit timere ex humana fragilitate. nenimis eleuaret ex constantia precedenti. ideo sequit': h Timuit ergo helias. verbū mulieris qui nō timuerat offensam regis. i Et dimisit ibi puerū suū. s. filium mulieris vidue quem suscitauerat: ⁊ quem mulier ex deuotione ei tradiderat ut eum eruditet: ⁊ puer helie ministraret. ⁊ hic primū dicit': s Quid hic agis helia? hoc non q̄siuit de⁹ ex ignorantia: ꝑ ut ex responsione helie ei cōueniens nūciaret voluntatē suā. t Zelo zelat⁹ sū ꝓ dño deo. i. ex toto corde zelaui ꝓ lege dei. v Altaria tua destruxerūt. nō loq̄t hic de altaribus que erāt in irlm. s. altare incensi: ⁊ altare holocaustoꝝ. q: illa manebāt: ꝑ de altaribus que fuerūt facta in excelsis tpe quo licitū erat ibi immolare deo ante edificationē templi. ⁊ licz p⁹ tēpli edificationē nō esset licitū ibi deo immolare. ut dictū ē ca. ꝓcedenti: nisi ex speciali dispēsatione dei: tū min⁹ malū erat ibi deo immolare q̄ idolis. Jtē destructa fuerāt i cōdestructionē. x Et derelict⁹ sū ego solus. q: pauci remāserāt a ꝓsecutiē iezabel. sic dicit': rex ē sol⁹ i domo sua. q̄uis sint ibi multi: ꝑ sūt pauci cōparatiue ad multitudinē q̄ solet cū eo ee. y Egrede. s. de spelūca. z Et sta i mōte coram dño. parat⁹ ad audiēdū eū⁹ verbū. a Et spūs. i. vent⁹ grādis. subuertēs mōtes ⁊c. b Nō i spū dñs i. tūc nō audies verbū dei loquentis ꝑ postea. c Et post spiritum

cõmotio.i.terremot⁹. a Et post cõmotionẽ ignis.visibilit̃ ante
heliam transiens. Ista aũt trãsibant ante spiritũ suauẽ ꝛsignantẽ
ꝛei ꝓsentiã.ad ꝛsignãdũ terrorẽ potestatis diuine.sicut Exo.xix
quãdo dñs ꝛscendit sup montẽ synai ante eũ ceperunt audiri toni-
trua: ac micare fulgura: ⁊ nubes densissima opuit montẽ.ista tñ
facta fuerũt ministerio
angelico. b Qñ cum
audisset helias operuit
vultũ suũ.quasi aliquo
modo territus uel ex re-
uerẽtia diuini trãsitus.
cetera patẽt ex predictis
vsq; ibi: c Vnges
acael regẽ sup syriam.ad
sui cõsolationẽ noĩat sibi
tres ꝓsonas ꝓmouẽdas
ad idolatrarum ꝛstruc-
tionem.⁊ parz lrã vsq;
ibi: d Interficiet eũ
heliseus.q; autẽ acael ⁊
iehu multos idolatras
ꝛ israel interfecerint:sa-
tis habẽt expressum infra
xiij.li.ca.sed q; helisens ali-
ꝙs interfecerit non legit̃
nisi ꝛ ãdragintaduob⁹
quibus maledixit:ꝓpter
qd vsi lacerauerũt eos:
ut habẽt infra.xiij.li.ca.
ij.erãt enĩ illi filij idola-
trarũ.⁊ idolatriã iã ad-
discentes.erãt enĩ ꝛ be-
thel vbi colebat⁹ vn⁹ vitu-
lus aureus.ut dictũ ẽ ꝥ.
xij.ca.sed credendum q;
verbũ dñi i eo fuerit ad-
impletũ. e Et ꝛelinqua mihi in israel septẽ
milia virorũ.hoc etiam
dicit̃ ad helie ꝓsolationẽ
q; cum eo adhuc essent in
israel multi ab idolatria
mundi. f Osculans
manũ.s.idoli ad eius re-
uerentiam: uel osculans
manũ ꝓpriã.sm q; dicit
Job.xxxj.Si vidi solem
cũ fulgeret: ⁊ lunã ince-
dentẽ clare: ⁊ osculatus
sũ manũ meam.in signũ
reuerentie.vnde ibi sub-
ditur: Qd est iniq̃tas
maxima.i.idolatria. g
Profectus ergo. Hic cõ-
sequenter ponit̃ mandati
domini executio ꝙ heliã:
vngendo heliseũ in pro-
phetã: quẽ primo repe-
rit ꝛ tribus ꝑdictis.eũ
dicit̃: b Misit palliũ
suũ sup eũ.hec enĩ palli
impositio vocat̃ vnctio:
uel etiã cũ hoc vnxit eũ:
licz nõ sit scriptũ.q; non
omnia scribunt̃.q; autẽ
vnxerit acael: nõ habẽt nisi q; infra.xiij.li.ca.viij.dicit̃ q; helise⁹
eius discipulus dixit ipsi acael ipsũ fore regẽ syrie.⁊ forte tũc vnxit
eum licz nõ sit scriptũ.ꝛ iehu ꝯo scribit̃ infra quarto li.ca.ix.q; ꝛ
liseus misit vnũ ꝛ filijs prophetarũ ad vngendũ eum regem super
israel. i Qui statim relictis bobus cucurrit post heliam.volens
omnino adherere ei: motus instinctu spiritus sancti. k Tulit
par boum ⁊ mactauit.pre gaudio enim sue vnctionis fecit convi-
vium socijs suis ⁊ vicinis. l Cap.xx.

Et ꝑ ꝙ cõmotionẽ ignis. Nõ in
igne dñs. Et ꝑ ignẽ sibilus au-
re tenuis. Quod [b]cum audisset
helias operuit vultũ suũ pallio
⁊ egressus stetit i ostio spelun-
ce: ⁊ ecce vox ad eum dicens:
Quid hic agis helia? Et ille
respondit: Zelo çlatus sum ꝙ
dño deo exercituũ: quia ꝛeli-
querunt pactũ tuũ filij israel.
Altaria tua ꝛstruxerũt: ⁊ ꝓ-
phetas tuos occiderũt gladio:
⁊ ꝛelictus sum ego solus: ⁊
querũt animã meã ut auferãt
eam. Et ait dñs ad eum: Vade
⁊ reuertere in viam tuam ꝙ
ꝛsertum in damascum. Cũq;
pueneris illuc: vnges [c] asahel
regem sup syriam: ⁊ iehu filiũ
namsi vnges regem sup israel:
heliseum aũt filium saphat qui
est de abelmaula vnges ꝓphe-
tam pro te. Et erit quicũq; fu-
gerit gladium asahel: occidet
eum iehu: ⁊ quicunq; fugerit
gladiũ iehu: interficiet [b] eũ he-
liseus. Et [c] ꝛelinqua mihi in
israel septẽ milia virorũ quorũ
genua non sũt incuruata ante
baal: ⁊ omne os quod nõ ad-
orauerit eum osculans [f] manũ.
Profectus [g] ergo inde helias
repperit heliseum filiũ saphat
arantẽ in duodecim iugis boũ:
⁊ ipse in duodecim iugis boum
arantibus vnus erat. Cũq; ꝛ-
nisset helias ad eũ: misit [h] pal-
lium suũ sup eũ: Qui [i] statim
relictis bobus cucurrit post he-
liã ⁊ ait: Osculor ore te patrẽ
meũ ⁊ matrẽ meã: ⁊ sic sequar
te. Dixitq; ei; Vade ⁊ reuertẽ.
Qd enĩ meũ erat feci tibi. Re-
uersus aũt ab eo tulit [k] par boũ
⁊ mactauit illud: ⁊ in aratro
boum coxit carnes: ⁊ dedit po-
pulo ⁊ comederũt. Cõsurgẽsq;
abiit ⁊ secutus ẽ heliam: ⁊ mi-
nistrabat ei. xx

Ore [1] benadab rex sy-
rie congregauit omnẽ
exercitũ suũ: ⁊ trigin-
taduos reges secũ: ⁊ equos ⁊
currus: ⁊ ascendens pugnabat
contra samariam: ⁊ obsidebat
eã. Mittẽsq; nũcios ad achab
regẽ israel in ciuitatẽ ait: Hec [m]
dicit benadab: Argentũ tuũ ⁊
aurũ tuũ meum est: ⁊ vxores
tue ⁊ filij tui optimi mei sunt.
Respondit [n] q; rex israel: Juxꝛ
verbũ tuũ dñe mi rex:tuus [o] sũ
ego ⁊ omnia mea. Reuerten-
tesq; nũcij dixerunt: Hec dicit
benadab qui misit nos ad te.
Argentũ tuũ ⁊ aurũ tuũ ⁊ vxo-
res tuas ⁊ filios tuos dabis mi-
bi. Cras igit̃ hac eadem hora
mittam seruos meos ad te: ⁊
scrutabunt̃ domũ tuã ⁊ domũ
seruorũ tuorũ: ⁊ omne qd eis
placuerit ponẽt in manib⁹ suis
⁊ auferent. Vocauit [p] autẽ rex
israel omnes seniores ꝛre ⁊ ait:
Animaduertite [q] ⁊ videte: qm̃
insidietur nobis. Misit enĩ ad
me ꝙ vxoribus meis ⁊ filijs ⁊
ꝙ argento ⁊ auro: ⁊ non abnui
Dixeruntq; oẽs maiores natu
⁊ vniuersus populus ad eum:
Non [r] audias neq; acquiescas
illi. Respondit q; nuncijs bena-
dab: Dicite domino meo regi.
Omnia propter que misisti ad
me seruũ tuũ in initio faciam
hanc [s] aũt rem facere nõ possũ.
Reuersiq; nuncij: retulerũt ei.
Qui remisit: ⁊ ait: Hec faciãt
mihi dij ⁊ hec addant si [t] suffe-
cerit pulus [v] samarie pugillis

Prio benadab. Postq; diuina ꝓuidentia q̃tum in se
fuit achab a sua malicia reuocauit celestibus signis:
hic consequenter eum reuocat in mirabilib⁹ victorijs
licz abusus fuerit vtrisq; beneficijs. ⁊ diuidit̃ ps ista in duas
ꝥ duplices victorias.secunda ponit̃ ibi: Accedens aũt pro-
pheta. Circa ꝓmũ
achab primo ꝛ ob-
sidione anxiat̃.se-
cundo q; ꝓphetã ꝛ
victorie.ꝓmissione
cõsolat̃.ibi: Et ecce
ꝓpheta vn⁹.anxie-
bat̃ aũt achab.tum
q; nõ habebat ꝓfin
ut posset resistere.
tum q; nõ poterat
pacẽ niũ valde gue
habere. ⁊ hoc ẽ qd
dicit̃ hic. in Hec
dicit benadab ⁊c] Achab enim ꝓmo
miserat nũcios ad
benadab.ꝙ pace re-
quirenda. ⁊ ipse re-
spõdit ista q̃ dicta
sunt. n Rñditq;
rex isrl iuxta verbũ
tuũ.nõ dicit scõm
verbũ tuũ totaliter
quia dñs cõcedebat
ei aurum ⁊ argen-
tũ ⁊ bona mobilia:
non autẽ vxores ⁊
pueros.ideo subdit̃
o Tuus sum ego
⁊ omnia mea.non
aũt dixit ꝛ vxori-
bus ⁊ liberis: ꝥ be-
nadab huic oblati-
oni nõ assensit: imo
totũ habere voluit
⁊ absq; dilatione.iõ
subdit̃: Cras igit̃
ꝛẽ. ⁊ patz lrã. p
Vocauit aũt rex
isrl omnes ꝛẽ. ut
haberet ꝓsiliũ cum
eis.q; erat in arto
positus ꝓpter mul-
titudinem exercit⁹
regis syrie quã for-
midabat: ⁊ ꝓpter
pacẽ duram: quã
rex syrie volebat.
q Animaduertite ⁊ videte qm̃ insi-
dietur nobis.volẽs
auferre vxores ⁊
filios.ut sic nõ re-
maneãt in terra q̃
possint eam ꝛsen-
tare i futuro. ⁊ sic
obtinebit eam ꝓ
sua voluntate. r
Non audias nec
acquiescas illi.magis enĩ volebant se exponere periculo belli:
q; sicut vulgariter dicit̃: melior est bona guerra q̃ mala pax
ideo respondit achab: s Hanc aũt rem facere non possum.
ꝓpter quod rex syrie indignatus ⁊ ꝛ sua multitudine nimis
confidens dixit: t Si sufficerit. ⁊ accipit̃ hic si ꝙ nõ. v
Pulus samarie ⁊ꝛẽ.] vocat̃ autẽ hic pulus samarie ẽra quã
cives portauerũt iuxta muros in magna quãtitate: ad hoc q;
muri essent fortiores ad sustinendũ ictus machinarũ. ⁊ ad h

q̄ illi de ciuitate p illā terrā appositā possent faciliter ire vsq; ad pugnacula murorū ad defensionē ciuitatis. Dixit igit benadab se iactando q̄ tanta multitudo erat in suo exercitu: q̄ si quilibet acciperet pugillū de terra implerent fossata & fierent aggeres ita magni exterius sicut fecerāt ciues interius: q̄ hoc immūes q̄ statim caperet ciuitatem. cui respondit achab: a Ne gloriet accinct⁹ eque ut discinct⁹. accinctus dicit ille qui vadit ad prelium. Discinctus vo q̄ iā deposuit arma obtenta victoria: p b insinuans ipsi benadab q̄ non debeat gloriari: ac si iam cepisset ciuitatem. b Circūdate ciuitatē. ponēdo machinas ad inuadēdum eam. c Et ecce ꝓpheta vnus. hic dñē achab de ꝓmissione victorie cōsolat̄ cum dicit: Vidisti oēm multitudinem hanc ni̇miam ecce ego tradam eam in manū tuā. cui⁹ causa subdit. d Ut scias quia ego sum dñs. & resilias ab idolatria. e Et ait achab ꝓ quē. q: videbat sibi impossibile ꝓpter ꝓpli sui paucitatē. ꝓ qō ꝓpheta ad eū assecurādū replicauit nomē dñi. d. f Hec dicit dñs per pedissequos &c. i. p armigeros principū de terra israel ut cōmuniter exponit Ra. Sa. d. q̄ p hoc intelliguntf filij nobiliū: q̄ nō erāt de filijs israel: sed erant dati obsides ipsi achab. Unde i hebreo habet: Per pueros principum quinciarum. g Et ait. s. achab. h Quis incipiet preliari. i. quis erit in prima acie. i Et ille dixit tu. ut magis tibi attribuat victoria. & p b debeas esse duo magis grat⁹. k Et egressi sūt meridie. q: illa hora solēt boies comedere. & ideo minus erant parati ad resistendū. ideo subdit: l Benadab aūt bibebat temulent⁹ &c. i. vino suffusus & inebriatus. m Misit itaq; benadab. i. miserat ante ad circūdandū ciuitatē. ut predictū est. & isti nūciauerūt ei egressū achab de ciuitate. n Apprehendite eos viuos. volebat enim cōmuni ꝓpulo uti in opibus seruilibus in regno suo. & principales volebat interficere variis supplicijs longa morte. cetera patent. o Accedens aūt. hic cōsequēter describit secūda victoria ipsi achab concessa. vbi achab ꝓmo de bello futuro ꝓmonef. secūdo victoria ei predicit. ibi: Et accedēs vnus vir dei. tertio obtenta victoria achab abutitur. ibi: Dixerūtq; ei serui sui. Circa primū dicitur: p Vade & cōfortare. accipiendo ꝓstantiā de defendendi in bello futuro. q Et scito & vide quid facias. i. non sis negligens in prouidendo tibi ꝓpter victoriam quā habuisti. r Dij montiū sunt dij eorū. hoc dicebāt: quia templū vbi colebat deus in hierusalē erat in mōte moria: & altare qō reparauit helias in mōte carmeli. s Ideo supauerunt nos. credebant enim tanq; gentiles & erronei q̄ ptās dei israel se extenderet tm̄ in montib⁹. t Amoue reges singulos ab exercitu tuo & pone principes &c. i. principes bellatorū qui non sunt ita delicati sicut reges: nec in statu tam alto positi: & sic erunt fortiores ad pugnandū: & magis voluntarij: ut p hoc possint ascendere ad altiorē gradū. v Et ascendit in aphec. que ē ciuitas fortis in tribu aser: quā abstulerant syri ab hebreis & ē sita in mōte: & ante eam est planities magna: vbi descenderunt syri ut pugnarēt cū hebreis in cāpestrib⁹. x Quasi duo parui greges. q: hebrei erant valde pauci respectu syriorū: ut sic victoria magis appareret ex virtute diuina. y Et accedens vnus vir. hic cōsequenter victoria ipsi achab. ꝓmittit. cū dicit Et accedens vn⁹ vir dei. licz nō noiet̄ur: dicit tn a doctorib⁹ coiter q̄ fuit micheas filius iemla: & b etiam dicunt hebrei. z Quia dixerūt syri deus montiū &c. i. q: blasfemauerūt deū israel attribuentes ei potentiā limitatā: & debellabunt ꝓpter istam blasfemiā. dicūt etiā q̄ cū b dixit eis ꝓphēta q̄ non deceret ipsi benadab & populo eius: sed magis interficeret propter blasfemiam dei predictā: & propter hoc in hebreo ponit bis: Et dixit. Unde in hebreo sic habetur: Et accedens vir dei dixit ad regem israel. & dixit: Hoc dicit dominus &c⁹ &c. quia de mādato dei dixit ei q̄ victoriam illi daret & q̄ syros victis non parceret. Cetera patent vsq; ibi: a Et cecidit murus super vingintiseptē milia hominū. volebant enim fortificare murū ad se defendendū intra ciuitatē: sed quia edificium erat antiquū ex concussione & dei voluntate cecidit sup blasfemos.

omnis populi qui sequit̄ me.] Et respondens rex israel ait: Dicite ei: Ne[a] gloriet̄ accinct⁹ eque ut discinct⁹. Factū est aūt cum audisset benadab verbum istud: bibebat ipse & reges i vmbraculis: & ait seruis suis: Circūdate[b] ciuitatē: Et circūdederunt eam. Et[c] ecce ꝓpheta vn⁹ accedens ad achab regē israel ait ei: Hec dicit dñs: Certe vidisti omnē multitudinē hanc nimiā. Ecce ego tradam eā in manū tuā hodie: ut[d] scias q̄ ego sum dñs. Et[e] ait achab: Per quē: Dixitq; ei: Hec[f] dicit dñs: Per pedissequos principum prouinciarū.] Et[g] ait: Quis[h] incipiet preliari? Et[i] ille dixit: Tu. Recensuit ergo pueros principum prouinciarū & reperit numerū ducentorū trigintaduorū. Et recensuit p⁹ eos populū: omnes filios isr̄l septem milia: & egressi[k] sūt meridie: Benadab[l] aūt bibebat temulentus in vmbraculo suo & reges trigintaduo cum eo q̄ ad auxiliū ei⁹ venerant. Egressi sunt autē pueri principū prouinciarū i prima fronte. Misit[m] itaq; benadab qui nūciauerūt ei dicentes: Viri egressi sunt de samaria. Ait ille ait: Siue p pace veniunt apprehēdite[n] eos viuos: siue ut prelient: viuos eos capite. Egressi sūt ḡ pueri principū prouinciarū: ac reliquus exercit⁹ sequebat̄. Et percussit vnusquisq; virū q̄ cōtra se veniebat: fugeruntq; syri & persecutus est eos israel. Fugit quoq; benadab rex syrie equo cū equitib⁹ suis. Nec nō egressus rex israel percussit equos & currus: & percussit syriam plaga magna nimis. Accedens[o] autē ꝓpheta ad regem israel: dixit ei: Vade[p] & confortare: & [q] scito & vide q̄d facias. Sequēti enī anno rex syrie ascendet ꝓ tra te: Serui vo regi syrie dixerūt ei: Dij[r] montiū sūt dij eorū: ideo[s] supauerūt nos. Sed melⁱ⁹ est ut pugnemus ꝓ tra eos in campestribus: & obtinebimus eos. Tu ergo verbū hoc fac: Amoue[t] reges singulos ab exercitu tuo & pone principes ꝓ eis: & instaura numerū militū qui ceciderūt de tuis: & equos ꝓ equos p̄stinos: & currus ꝓ currus quos ante habuisti: & pugnabim⁹ contra eos in campestribus: & videbis q̄ obtinebimus eos. Credidit consilio eoꝝ: & fecit ita. Iḡ cū[u] esset anⁿ transierat recensuit benadab syrios: & [v] ascendit i aphec ut pugnaret contra isr̄l. Porro filij israel recensiti sunt: & acceptis cibarijs, pfecti ex aduerso: castrabq; metati sunt cōtra eos quasi[x] duo parui greges capraꝝ: syri aūt repleuerūt terrā. Et[y] accedens vnus vir dei dixit ad regē isr̄l: Hec dicit dñs Quia[z] dixerūt syri: deus montium est dñs: & nō est de⁹ valliū dabo omnē multitudinē hanc grandē in manu tua: & scietis quia ego sū dñs. Dirigebantq; septē dieb⁹ ex aduerso hi atq; illi acies, septima aūt die commissū est bellū. Percusserūtq; filij israel de syris centū milia peditum in die vna. Fugerunt aūt syri q̄ remanserūt in aphec in ciuitatē: & [a] cecidit mur⁹ sup vigintiseptē milia hominū q̄ remanserant: Porro benadab fugiēs ingressus est ciuitatem

a In cubiculū qđ erat intra cubiculū.i.in loco valde secreto. Joseph⁹ aūt dicit q cū paucis sibi fidelissimis intrauit locū subterraneū secretū.cuius ingressus erat intra cubiculū. b Dixerūtq ei serui sui. Hic psequēt̄ achab victoria sibi data abutiē in dimissiē blasphemi quē occidere tenebaē ꝛe mādato ꝛei. c Audiuimus q reges israel clemētes sūt Dicit enī Seneca i li.de clementia q nullū ex oībus magis ꝛecet pncipē q clementia.tamē semp cum ea ꝛbet esse iusticia aliter nō esset virtuosa. ⁊ ideo in ꝓposito magis fuit ꝛemētia parcendo blasphemis contra ꝛum ⁊ iusticiā.qñ dixit achab : d Si adhuc viuit frāe me⁹ est.i.volo facere pacē cū eo.⁊ cōfederationem. e Nō acceperūt viri.i serui ꝛnadab. f Pro omine.est aūt omen ꝑm q dicit Valerius maximus ꝛbū ex inspꝛato ꝓfatū.ex quo sequit bonū alicui⁹ uel aliquoꝝ.⁊ tūc dicit omen illius uel illoꝝ.⁊ ponit exemplum ꝛe romanis querentibus locū aptū ut ibi manerent ⁊ ciuitatē edificarēt ⁊ cū ꝛnissent ad locum vbi nūc est roma. ꝛexillarius qui pcedebat fixit ꝛexillū in ꝛra.d. Stem⁹ quia hic optime manebimus.⁊ hoc ꝛbū fuit acceptū ꝑ omine. g Et festinātes rapuerūt ꝛbum ex ore ei⁹.tanq̄ firmiter dictū ne posset retractare. h Atq dixerūt: frater tu⁹ ꝛnadab viuit.ac si.d.sicut dixisti.ex nūc est fedus inter te ⁊ ipsū. i Et leuauit eum in currū suū.pacifice ⁊ bonorifice recipiens ipsum. k Et plateas fac tibi in damasco.i.in ciuitate mea regia fac forum rerū ꝛnialiū.ut inde recipias tributū tāq̄ habens in regno meo pncipale dominū. Dic aūt Ra. Sa.hic q nō habebat in animo hoc facere : sed intendebat achab ꝛcipere. l Tūc vir qdā. Postq̄ diuina ꝓuidētia reuocauit achab ēt̄ū in se fuit signis ⁊ victoriis mirabilib⁹.hic ꝑñ eū reuocat cōminatiōib⁹.⁊ ꝑ cōminaē ei mortē in ꝑsona ꝓpria.2° cū h in ꝛroze ⁊ ꝓole sua.ca.sequēti.Circa ꝑmū sciendū q ꝓxta ꝛe mandato dñi voluit ꝓponere ipsi achab paralolā p quā ignorans cōtra seipsū daret sententiā:sicut nathan ꝓposuit ipsi dauid.ut habeē.ꝭ.ij li.xij.ca.Et iō ad ꝓponendū ꝑmo dispōniē p plagā suscepta.cū dicit m Dixit ad sociū suū in sermone dñi pcute me : at ille noluit.ex quodā hoꝛroꝛe. n Cui ait : quia noluisti ꝛē.⁊ pcutiet te leo.ꝓpē pcatū inobedientie q eum cognoscebat ⁊ sciebat esse ꝓphetā dñi : cui est in oībus obediendū cū sit dñs vite ⁊ mortis: sanitatis ⁊ infirmitatis.cetera patent vsq ibi: o Et mutauit aspersione ꝛē.]

in cubiculū qđ erat intra cubiculum : dixerunt q ei serui sui : Ecce audiuimus q reges domus israel clemētes sūt Ponam⁹ itaq saccos in lumbis nostris ⁊ funiculos in capitib⁹ nostris ⁊ egrediamur ad regem israel forsitan saluabit aīas nostras. Accinxerūt saccis lumbos suos ⁊ posuerūt funiculos in capitibus : venerūtq ad regē israel : ⁊ dixerunt ei : Seruus tu⁹ ꝛnadab dicit : Viuat oro te aīa mea. Et ille ait : Si adhuc viuit : frater me⁹ est. Qđ acceperūt viri ꝑ omine : ⁊ festinantes rapuerunt ꝛbū ex ore ei⁹ atq dixerūt : Frater tu⁹ ꝛnadab viuit. Et dixit eis : Ite ⁊ adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum ꝛnadab : ⁊ leuauit eum in currum suū. Qui dixit ei : Ciuitates quas tulit pater meus a patre tuo reddā : ⁊ plateas fac tibi in damasco sicut fecit pater meus i samaria ⁊ ego federatus recedam a te. Pepigit ergo fedus : ⁊ dimisit eum. Cunc vir quidā de filijs ꝓphetarū dixit ad sociū suū in sermone dñi : Percute me. At ille noluit ꝓcutere. Cui ait Quia noluisti audire vocē dñi : ecce recedes a me ⁊ percutiet te leo. Cumq paululū recessisset ab eo : inuenit eum leo atq ꝑcussit. Sed ⁊ alterū inueniens virū dixit ad eum : Percute me Qui ꝓcussit eum ⁊ vulnerauit. Abijt ergo ꝓphēta ⁊ occurrit regi in via : ⁊ mutauit aspersione pulueris os ⁊ oculos] suos. Cumq rex trāsisset : clamauit ad regem ⁊ ait : Seruus tuus

In ꝛbreo habeē : Et mutauit pānō.i.inuolutione pāni : quia ligauit caput suū vulneratum : sicut solet fieri.ita tamē q ex illis ligaminib⁹ facies ꝓ magna ꝑte erat opta : ne achab eum cognosceē.⁊ sic ad paralolā ꝓpositā resp̄deret sicut vni de ꝓphis qui ꝓphā nō eēt. p Cumq fugisset ꝛē.adduxit eum.s. captū. q Custodi virū istum.sub pacto qđ sequit in lrā: Et ibintelligit Et sic recepi eum. r Et ait rex israel ad eum : hoc ꝛē.] ignorans q ꝓ ipso diceret. Vbi etiam cōsiderādū q ista paralola vera ē in sensu ꝓ quo ꝓponit s.pro achab ⁊ ꝛnadab : sic ⁊ paralola ioathā filij gierobaal que hr Judic ix.Dixerūtq oia ligna ad rhānū : veni ⁊ impera sup nos. ꝛe sichimitis ⁊ abimelech : ꝑ ibidē plenius fuit dictū. In h enī ꝓsistit veritas paralole q sit vera in sensu ꝓ quo ponit. s At ille stati absterſit ꝛē] In ꝛbreo hr : Et amouit pannū seu ligamentū ꝛe facie sua : ut cognitus a rege paralā ad ꝓpositū applicaret. t Quia dimi. vi. di morte. ꝓpter ꝛei blasphemiā.⁊ ei⁹ sententiam ꝛnadab tibi ꝛnūciatam ut eā exequereris. v Erit aīa tua.i.morieris.iste enī fuit idem ꝓphā qui ꝛnūciauerat sibi victoriā.⁊ ꝛi sniam ꝛe ꝛnadab. x Reuersus est ꝛē. audire ꝓtēnēs.tāq̄ obstinat⁹ i malicia sua. y Furibūd⁹. dicit Joseph⁹ q incarcerauit ꝓphētā.

egressus est adꝓcliandū cominus : cūq⁹ fugisset vir vn⁹ : adduxit eum quidā ad me ⁊ ait : Custodi⁹ virū istum : qui si lapsus fuerit erit anima tua pro anima ei⁹ : aut talentū argenti appendes. Dū aūt ego turbat⁹ huc illucq me verterem : subito nō cōparuit. Et ait rex israel ad eum. Hoc est iudiciū tuū :] qđ ipse ꝛecreuisti. At⁸ ille stati absterſit puluerē ꝛe facie sua :] ⁊ cognouit eū rex israel q esset de ꝓphetis. Qui ait ad eum : Hec dicit dñs : Quia⁸ dimisisti vir dignū morte de manu tua : erit⁹ anima tua ꝓ anima ei⁹ : ⁊ populus tuus pro populo eius. Reuersus⁸ est igit rex israel in domū suā audire ꝓtemnens : ⁊ furibundus⁸ ꝛenit in samariā.

3 Cap.xxj.

Post ꝛba aūt xxi hec de illo vinea erat naboth iezrahelite q erat i iezrahel iuxta palatium achab regis samarie. Locut⁹ ē ergo achab ad naboth dicēs Da mihi vineā tuam ut faciā mihi hortū olerū q vicina est ⁊ ꝑpe domū meā. Daboq tibi ꝓ ea vineā meliorem : aut si commodius tibi putas argēti pretium quantū digna est. Cui respondit naboth : Propitius⁹ sit mihi dñs ne ꝛem hereditatem patrū meoꝝ tibi.] Venit ergo achab in domū suā indignans ⁊ frendens sup ꝛbo qđ locutus fuerat ad eū naboth iezrahelites dicens : non dabo tibi hereditatē patrū meorum. Et⁹ proiiciēs se in lectulū suū auertit faciem suā ad parietē ⁊ non comedit panē. Ingressa est aūt

Post ꝛba hec ꝑñ addit secūda cōminatio facta ipsi achab ꝛe morte ei⁹ ꝛoris ⁊ ꝓlis:circa quā sic ꝓcedit.q2 ꝑ ponit ipsi⁹ achab noua ꝑuaricatio.2° ponit ꝑne cōminatio.ibi : Fact⁹ ē igit. 3° executio seu inflictio.ca.xxij. Noua ꝓuaricatio ipsi⁹ achab fuit.q2 postq̄ multiplicit ꝛeū offenderat p idolatriā.innocentē occidit.ꝓpter hereditatis sue cōcupiscētiā.⁊ p3 lrā vsq ibi : a Propitius⁹ sit ꝛē.] ꝑ pcio uel hereditate alia.ꝛra enī israel.ꝓpe erat ipsi⁹ rei.ꝓpe qđ nō pōat simplicit ꝛdi: b solū vsq ad inbileū:sic hr Leuit.xxv.⁊ iō nec illud cōcedebat i lege nisi i necessitate. naboth aūt erat diues.ꝓpe qđ nō erat cōpulsus hēditatē suā ꝛdere. Rex etiā volebat eā ad ꝓximū habere. b Et ꝓiciēs

se in lectulū suū ⁊c. ex indignatione ⁊ impatientia. ex b patz q̄ rex nō poterat accipere agros subditorū suorū ꝓ voluntate sua. a Grandis auctoritatis es. ironice loquebat. q. d. ex regia prāte posses eam ⁊ facili habere. b Scripsit itaq; ⁊c. ⁊ signauit eas ānulo eius. q; antiquitus in ānulis p̄cipum erat impssio ad litteras signādū. ⁊ ex hoc patz q̄ iste lrē ⁊ morte naboth fuerunt facte ⁊ misse ⁊ eius scitu ⁊ voluntate. c Predicate ieiuniū. hoc eni faciebant iudei qñ iudiciū ⁊ aliq̄ magno scelere ⁊ebat fieri. d Et sedē facite naboth ⁊c.] tum q; erat ⁊ maiorib⁹ ciuitat̄ tum ut nō videret querere eius mortem: sed honorem. e Bñdixit. i. maledixit. sicut Job. ij Bñdic ⁊o ⁊ morere. ꝓpter honorē eni maledictionis eam sig̃bant iudei ⁊ noie contrario. f Deum ⁊ regē. ⁊ sic accusabatur ⁊ dei blasphemia. ⁊ ⁊ crimine lese maiestat̄ ⁊ ytriq; ⁊debatur pena mortis. cetera patent vsq; ibi: g Quāobrem eduxerunt eum extra ciuitatem. tang̃ indignū mori in ciuitate. cetera patent vsq; ibi: h Surrexit ⁊ descendebat in vineam naboth ⁊c.] hic est duplex opinio hebreorum. Aliqui dicūt q̄ ꝓ criminib⁹ impositis ipsi naboth. bona eius oia erāt confiscata humano iudicio. ⁊ iō rex descendebat ad possidendū tāq̄ sibi acquisita. Alij dicūt q̄ naboth fuit frat̄ patris achab ⁊ q̄ ꝓ criminibus sibi impositis nō solū fuit ipse lapidatus: sed ⁊ filij eius cum eo: sicut ⁊ de achan dr̄ Judic. vij. Et ideo achab eius nepos descendit ad possidendū tang̃ hæres quia nō remāserat alius ꝓpinquior. ⁊ huic dicto concordat qđ dr̄. J. iij. li ca. ix. Si nō ꝓ sanguine naboth: ⁊ ꝓ sanguine filiorū ei⁹ quē vidi heri ait dñs reddā tibi in agro isto. i Factus est igit̄, ad eū iezabel vxor sua: dixitq; ei: Quid est hoc vnde aia tua contristata est: ⁊ quare nō comedis panē: Quire sp̄dit ei: Locutus sū naboth iezrahelite: ⁊ dixi ei: Da mihi vineam tuā accepta pecunia: aut si tibi placet dabo tibi vineā meliorē p ea. Et ille ait: Nō dabo tibi vineā meā. Dixit ergo ad eū iezabel vxor eius. Grandis[a] auctoritatis es: ⁊ bene regis regnum israel: Surge ⁊ comede panem: ⁊ equo aio esto. Ego dabo tibi vineā naboth iezrahelite. Scripsit[b] itaq; litteras ex noie achab: ⁊ signauit eas annulo ei⁹ ⁊ misit ad maiores natu ⁊ optimates qui erant in ciuitate eius ⁊ habitabāt cum naboth. Erāt aut̄ hec erat sententia: Predicate[c] ieiuniū: ⁊ sedere facite naboth in p̄mis pp̄l:] ⁊ submittite duos viros filios belial contra eum: ⁊ falsū testimoniū dicant: benedixit[d] naboth deū[f] ⁊ regē: ⁊ educite eum ⁊ lapidate: sicq; moriat̄. Fecerūt ergo ciues eius maiores natu ⁊ optimates qui habitabant cū eo in vrbe: sicut p̄ceperat eis iezabel: ⁊ sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos. Predicauerūt ieiuniū ⁊ sedere fecerunt naboth inter p̄mos populi: ⁊ adductis duobus viris filijs diaboli fecerunt eos sedere contra eum. Et illi. s. ut viri diabolici dixerunt cōtra eum testimoniū cora multitudine: Benedixit naboth deū ⁊ regē: Quāobrem[g] eduxerunt eū extra ciuitatē: ⁊ lapidibus interfecerūt. Miseruntq; ad iezabel dicētes: Lapidatus ē naboth: ⁊ mortuus est. Factū est aut̄ cum audisset iezabel lapidatū naboth ⁊ mortuū: locuta est ad achab: Surge posside vineā naboth iezrahelite q̄ noluit tibi acquiescere: ⁊ dare eā accepta pecunia. Nō eni vuit naboth sed mortu⁹ est. Qō cū audisset achab mortuū videlicz naboth: surrexit[h] ⁊ descendebat i vineā naboth iezrahelite ut possideret eam.] Factus[i] est igit̄ sermo dñi ad heliā thesbiten dicens: Surge: ⁊ descende in occursū achab regis israel q̄ est in samaria. Ecce ad vineā naboth ⁊descendit ut possideat eam. Et loqueris ad eū dicens: Hec dicit dñs ⁊c⁹. Occidisti[k]: insup[l] ⁊ possedisti. Et post hec addes: Hec[m] dicit dñs In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinē naboth lambēt quoq; sanguinem tuū. Et ait achab ad heliam: Num[n] inuenisti me inimicū tibi: Qui[o] dixit: Inueni: eo[p] q̄ venūdat⁹ sis ut faceres malū] in ꝓspectu dñi: Hec dicit dñs: Ecce ego inducā sup̄ te malū: ⁊[q] ⁊emetam posteriora tua ⁊ interficiā ⁊ achab mingentē ad parietē ⁊ clausū ⁊ vltimū in israel. Et dabo domū tuā sicut domū hieroboam filij nabath ⁊ sicut domū baasa filij abia: quia egisti ut me ad iracundiā ꝓuocares: ⁊[r] peccare fecisti israel. Sz ⁊ de iezabel locutus est dñs dicens: Canes[s] comedent iezabel in agro iezrahel. Si mortu⁹ fuerit achab in ciuitate: comedēt eum canes: si aut̄ mortuus fuerit in agro: comedent eum volucres celi. Igitur[t] nō fuit alter talis sicut achab] qui venūdat⁹ est ut faceret malū in cōspectu dñi. Cōcitauit eni eum iezabel vxor sua: ⁊ abominabilis fact⁹ est intantū ut sequeret idola q̄ fecerāt āmorrei quos ꝓsumpsit dñs a facie filiorū isrl. Itaq;[v] cum audisset achab sermones istos: scidit[x] vestimenta sua: ⁊ operuit cilicio carnem suam: Dic post p̄uaricationē achab ⁊scribit̄ pene cōsequētis cōminatio cum dr̄: k Occidisti. quia sicut dictū est: ⁊ patet ex hoc loco lrē mortis naboth ⁊ scitu ⁊ voluntate achab facte fuerunt ⁊ misse. l Insup ⁊ possedisti. valde inique. m Hec dicit dñs in loco hoc ⁊c. dicūt aliqui q̄ si accipiat̄ sanguis achab in ꝓpria psona. tūc li in hoc loco. non ⁊signat locū signatū sed regionē q; sic dicit̄ ca. sequenti. currus vbi fluxerat sanguis achab lotus fuit in piscina samarie. ⁊ ibi linxerunt canes sanguinem sic ablutū. si aūt accipiat̄ sanguis achab i psona filij sui. cui⁹ sanguis erat quodāmodo sanguis patris. sic li hoc loco sig̃t locū ⁊terminatū vbi lapidatus fuit naboth. ꝓ ut p̄z. j. li. iij. ca. ix. Ra. Sa. dicit. q̄ ⁊ sanguine naboth i psona ꝓpria itelligit̄ q̄ i eodē loco canes linxerūt sanguinē achab vbi ꝓius lambuerāt sanguinē naboth. qualit̄ aūt istud possit itelligi videbitur ca. sequenti. n Num inuenisti me inimicū tibi. ita ē in ⁊dreo ⁊ in libris correctis. ⁊ est sensus: nūquid inuenisti me talē q̄ ⁊eres mihi inimicari. o Qui dixit inueni. eo q̄ es inimicus dei cuius sum seru⁹ vnde subdit̄: p Eo q̄ venundat⁹ sis ⁊c.] sicut eni res vendita trāsit in dñium ⁊ possessionē emētis: sic achab videbatur totaliter subdit⁹ idolis ⁊seruiens eis. q Et ⁊emetā posteriora tua ⁊c exponat̄ sicut sup̄ ⁊ hieroboam ⁊ baasa. r Et peccare fecisti isrl. nō solum in cultu vitulorum sicut alij reges p̄cedētes sed etiā in cultu baal. s Canes comedēt iezabel. hoc fuit ipletū tpe iehu. ut habet̄. j. iij. li. ix. ca. t Igit̄ nō fuit alt̄ ⁊c] s. in regib⁹ ipsū p̄cedentibus: q; introduxit cultum baal in regnū suum ad incitamentū vxoris sue. sicut sup̄ dictū ē ca. xvj. ⁊ hic ⁊petitur. v. Itaq; cū audisset achab sermones istos. s. ⁊lie ⁊ morte sua ⁊ posteritatis sue: x Scidit ⁊stimenta sua ⁊c. in signum penitentie ⁊ humiliationis coram deo: ista tamē penitentia fuit timore pene ut cōmuniter dr̄. nec obstat q̄ subdit̄ q̄ ꝓpter eā dilata est ⁊letio tomus sue. quia talis penitentia licz non sit meritoria gratie ⁊ euasionis pene eterne. tamē bene est meritoria aliquādo dilatiōis pene

tēporalis. Alij aūt dicūt q̄ fuit vera ꝑnitentia: sed ad bozā. quia non ꝑmansit in ea: sed magis reuersus fuit ad mala ꝑterita. a Non inducam malū. s. vel tionis vomus sue in vieb⁹ suis ꝙ i vieb⁹ filij sui. ut habet infra. iiij. li. ca. x. b Cap. xxij.

Transierūt igit. Descripta cōminatione pene ipsius achab: hic consequenter ponit eius inflictio q̄tū ad ꝑsonā achab. & primo describit eius occisio. secundo iosaphat regis iude cōditio. ibi: Iosaphat ꝙo. Circa primū sciēdū q̄ achab fuit occisus in bello quod mouit contra regē syrie. & ideo primo describitur belli tractat⁹. secundo congressus. ibi: Ascēdit itaq̄. In tractatu ꝙo belli p̄ebuit auxiliū. 2° cōsiliū. ibi: Dixitq̄ iosaphat. Circa p̄mū dr Transierūt igit tres āni s. a tēpore quo achab dimisit abire benadab. ut dictum est sup. xx. ca. ita q̄ lapidatio naboth fuit media inter illam dimissionem: & istud bellū. in anno aūt tertio descēdit iosaphat rex iuda ad regem israel ad videndum eum: quia erant confederati ad invicem: & fili⁹ iosaphat habebat filiam achab vxorē. c Ignoratis q̄ nr̄a sit ramoth galaad. q. d. non debetis ignorare. erat enī ciuitas sacerdotalis & refugij. ut habet Deut⁰. iiij. & Josue xx. sed reges syrie abstulerant eam a filijs israel: & ideo achab volebat eā recupare. & ait iosaphat requirendo eius auxiliū qui ei concessit. d. d Sicut ego sum ita & tu. i. vnū sumus: ad hoc q̄ vnus ꝓsequatur negocia alterius & econuerso. e Dixitq̄ iosaphat ad regem israel. Hic ꝓsequenter queritur consilium. iosaphat enī qui erat fidelis considerans ꝓcula belli volebat sup hoc audire verbū dñi: & achab infidelis vocauit ꝓphetas baal qui. ꝓphetabant spiritu maligno. f Qui respondērūt ascende. & dabit eam dom⁹ in manu regis. ista ꝓpositio erat dubia bātēs duplicem intellectum. sicut & ista. Alio te cacida romanos vincere posse. que fuit responsio demonis in idolo: per quā poterat intelligi q̄ iste vinceret romanos: vel econuerso q̄ romani vincerent eactra romanos. & fuit deuictus scōm intellectū demonis. & sic fuit in ꝓposito. g Dabit eam in manu regis. poterat intelligi de rege syrie vel rege israel. ꝓphete aūt baal & achab acceperūt eam in sensu falso. b Non est hic ꝓpheta dñi. quia iosaphat abhorrebat ꝓphetas baal. i Remansit vir vnus per quē possum⁹ &c. sed

ieiunauitq̄ & dormiuit i sacco: & ambulauit demisso capite. Et factus est sermo dñi ad heliam thesbiten dicēs: Nōne vidisti humiliatum achab coram me? Quia igit̄ humiliatus est mei causa: non inducam malū in diebus eius: sed in diebus filij sui inferā malū domui ei⁹. xxii

Transierunt igit̄ tres anni absq̄ bello inter syriā & israel. In āno aūt tertio descendit iosaphat rex iuda ad regē israel. Dixitq̄ rex israh ad seruos suos: Ignoratis q̄ nostra sit ramoth galaad: & negligimus tollere eā de manu regis syrie: & ait ad iosaphat: Veniesne mecum ad preliandū in ramoth galaad? Dixitq̄ iosaphat ad regē israel Sicut ego sum: ita & tu. Populus me⁹ & populus tu⁹ vnū sunt: & equites mei eq̄tes tui. Dixitq̄ iosaphat ad regē israh: Quere ꝙo te hodie sermonem dñi. Congregauit ergo rex israh ꝓphetas quadringētos circiter viros: & ait ad eos: Ire debeo in ramoth galaad ad bellandū an quiescere? Qui respondērunt: Ascende: & dabit eā dominus in manu regis. Dixit aūt iosaphat: Non est hic ꝓpheta dñi quispiā ut interrogem⁹ p eum? Et ait rex israel ad iosaphat. Remansit vir vnus p quem possum⁹ interrogare dñm: sed ego odi eum: quia non ꝓphetat mihi bonū sed malum: micheas filius iemla. Cui iosaphat ait: Ne loquaris ita rex. Vocauit ergo rex israel eunuchum quendam & dixit ei: Festina adducere micheam filiū iemla. Rex aūt israh: & iosaphat rex iuda sedebant vnusq̄sq̄ in solio suo vestiti cultu regio in area iuxta ostiū porte samarie & vniuersi ꝓphete ꝓphetabāt in conspectu eorum. Fecit aūt sibi sedechias fili⁹ chanaā cornua ferrea & ait: Hec dicit dñs Vis ventilabis syriā donec deleas eam. Omnesq̄ ꝓphete similiter prophetabāt dicentes: Ascende in ramoth galaad: & vade prospere: & tradet dñs in manus regis. Nunci⁹ aūt ꝙo qui erat ut vocaret micheam: locutus est ad eū dicens: Ecce sermones ꝓphetarū ore vno regi bona ꝑdicant. Sit ergo sermo tuus similis eorū & loquere bona. Cui micheas ait: Viuit dominus: quia quodcūq̄ dixerit mihi dñs hoc loquar. Venit itaq̄ ad regem: & ait illi rex: Micheа: ire debem⁹ i ramoth galaad ad preliandū: an cessare? Cui ille respondit: Ascēde & vade. prospere: & tradet dñs in manu regis. Dixit aūt rex ad eum: Iterū atq̄ iterū adiuro te ut nō loquaris mihi nisi q̄d verū est in noīe dñi. Et ille ait: Vidi cunctū israel dispersum in montibus quasi oues non habentes pastorē. Et ait dñs: Non habent isti dñm: reuertatur vnusquisq̄ in domū suā in pace. Dixit ergo rex israel ad iosaphat: Nunquid non dixi tibi quia non prophetat mihi bonū: sed semp malum? Ille ꝙo addēs ait: Propter hoc audi sermonē dñi. Vidi dominū sedentē sup solium suū: & omē

cbee iusti extens de capite eius quando vulneratus fuit a socio suo in sermone domini. ut habet sup. xx. ca. expiauit mortem cōminatam populo: non autem ipsi achab. p Nunquid non dixi tibi. q. d. iste falso prophetat mihi malū ex odio & ideo prophetā declarauit modū receptionis achab. dicens: q Vidi dominū sedentem sup solium suum. in similitudine ipsum representante: & hoc exterius formata vel interi⁹ in imaginatione ꝓphete: intellexit tamē quid talis similitudo significaret: & alie q̄ ꝓsequēt ponūt. r Et omnē exercitū celi.

ego odi eū. eo q̄ sibi dixerat: Erit anima tua ꝓ aīa eius. ut habet sup. xx. ca. cetera patent vsq̄ ibi: k Fecit quoq̄ sibi sedechias filius chanaā cornua ferrea & ait: Hec dicit dñs &c. sicut enī ꝓphete domini aliquādo prophetabant nō solum verbis. sed etiam sensibilibus signis. & sicut hieremias posuit catbenas in collo suo. ut habet Hieremie. xxviij. ca. sic etiam falsi ꝓphete ut magis eis crederetur. cetera patent vsq̄ ibi: l Ascende & vade. prospere. hoc nō dixit assertiue: sed magis negatiue: vel optatiue ut sit sensus: vtinā sic posses ire: & hoc per signa p̄cepit achab propter quod aduersauit prophetā ut diceret clare veritatem: & tunc dixit: m Vidi cūctum israel dispersum. id est fugiētē de ꝓlio: quia sicut veniūt ad prelium vnite: ita fugiunt dispse. n Quasi oues non habentes pastorem. id est ducem: & per hoc designat ipsius regis achab mortem. o Reuertatur vnusquisq̄ in domū suā i pace. p hoc ostēdit prophēta q̄ solus achab erat in hoc prelio moriturus. Sed cōtra videtur esse ꝓphētia micheе. quia dixit sup. xx. Quia dimisisti virū dignū morte de mānu tua erit anima tua ꝓ anima eius: & populus tuus ꝓ populo eius. Ad hoc ꝑ dici q̄ ibi designauit tm̄ mortem achab: & ꝓpter hoc dixit: Erit anima tua. p anima eius. non aūt dixit hoc de populo: erunt animē populi tui &c. & sic designauit tm̄ populi fugā. Aliter soluit Ra. Sa. d. q̄ sanguis mi-

id'est multitudinē angelorū. a Ad dextris. ꝙtū ad bonos angelos. b Et a sinistris. ꝙtum ad malos. qui dicunt deo assistere eo ꝙ in pluribus sunt executores diuine iusticie. Vñ Job. ij. dicit: Cum venissent filij dei & starent coram dño: affuit inter eos & satban. c Et ait dñs. qs decipiet achab regē israel. per hoc & per illud qō dicit infra. Et dixit dominus decipies & prevalebis &c. nō est intelligendum ꝙ falsitas siue falsum reuelet a deo: uel de eius mādato cum sit veritas per essentiā. sed ꝙ hoc intelligit permissio diuina: quia iusto iudicio deus ꝑmittit malos homines decipi a demonib⁹ qui nō habent potestatem aliquid faciendi nisi ꝙtū ipse ꝑmittit. d Egressus est a me spūs. s. malus. ideo subdit e Ero spiritus mendax in ore omniū ꝓphetarum eius. & ex hoc patz falsitas dicti Ra. Sa. qui dixit dūc fuisse spiritū nabotb defuncti: qz nabotb fuit iust⁹ & p cōsequēs spiritus ei⁹ erat in parte iustorū. Preterea a me pfectorū non loquunt in ꝓphetis falsis: sed angeli mali quādo a deo ꝑmittuntur. f Percussit micheam. uolēs ostendere ꝙ esset falsus ꝓpheta: tum qz man⁹ sua nō aruit sicut manus hieroboam extensa ꝓtra prophetam dñi. ut habet supra. xiij. ca. tum quia fm apparentiam micheas videbat loqui ꝓtra dictū helie q erat maior ꝓphēta. quia dixerat: in hoc loco in quo linxerūt canes sanguinē nabotb lambent sanguinē achab. qui loc⁹ est iuxta iezrahel. micheas autē dicebat eum interficiendū in ramotb galaad: & ideo ex hoc consequenter arguebat sedechias ꝙ nec helie nec michee erat credendū eo ꝙ dicta eorū discrepabant. g Visurus es in die illa &c. dicūt aliqui ꝙ hoc fuit quādo iehu interfecit ꝓpbetas baal. ut habet infra. xiij. libro. ca. x. Alij aūt dicūt & melius ut videt ꝙ h fuit i regressu de ramotb galaad: quia tūc filius achab & principes querebant sedechiā ad interficiendū eo ꝙ iuerant de eius cōsilio in ramotb galaad ad preliandū. h Tollite micheam & maneat apud ammon principē ciuitatis. i. prepositū regis. i Mittite virū istum in carcerem. ex hoc patz obstinatio achab in malo. k Et ait audite populi omnes. Adhuc enī volebat loqui ꝓpheta: sed fuit amotus & ductus ad carcerem. l Ascendit itaq; rex israel & iosaphat. Hic consequenter describitur belli congressus. cum dicitur: m Sume arma tua & ingredere prelium & induere vestibus tuis. Sic est in libris correctis: & concordat littera hebraica q̄ talis est: Immuteris & vade ad prelium & tu indue vestimenta tua. que sic exponit: Immuteris scilicz amouendo vestem cōmunē & accipiēdo arma bellica: & tu induere vestimenta tua. i. insignia regalia: que soles portare ad prelia. n Porro rex israel mutauit habitū. i. nō accepit insignia regalia. Dicūt aliq ꝙ h fecit ad honorandū iosaphat qui venerat cū eo. in eius adiutoriū: & idē volebat sibi attribuere principalitatem belli. Alij autē dicūt ꝙ licz h videat fm apparentiam littere: tamē intendebat aliud. s. ꝙ pondus belli verteretur sup iosaphat. Rex aūt syrie &c. sequit o Nō pugnabitis ꝓtra minorem & maiorē quēpiā nisi ꝓ regem israel solū. Cū ergo vidissent ꝓncipes curruū iosaphat: suspicati sunt ꝙ ipse eēt rex israel: & impetu facto pugnabāt cōtra eū. Et exclamauit iosaphat. Intellexerunt ꝙ principes curruū ꝙ non esset rex israel: & cessauerunt ab eo. Vir autem quidam tetēdit arcum in incertū & sagittam dirigens: & casu percussit regē israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurige suo: Verte manū tuam: & eijce me de exercitu: quia grauiter vulneratus sum. Cōmissū est ergo prelū in die illa. Et rex israel stabat i curru suo ꝓtra syros: & mortuus est vespe. Fluebat aūt sanguis plage in sinū cur⁹: & ꝑco insonuit in vniuerso exercitu antequ sol occūberet dicens: Vnusquisq; reuertat in ciuitatē & in terram suā. Mortuus est autē rex: & perlatus est in samariam. Sepelieruntq; regē in samaria: & lauerunt curruū eius in piscina

exercitū celi assistentē ei a dextris & a sinistris: Et ait dominus: Quis decipiet achab regem israel ut ascendat & cadat i ramotb galaad: Et dixit vn⁹ verba huiuscemodi: & alius aliter. Egressus est autē spiritus: & steterit coram dño: & ait: Ego decipiam illū. Cui locutus e dñs: In quo: Et ille ait: Egrediar & ero spūs mendax in ore omniū ꝓphetarū eius. Et dixit dñs: Decipies & ꝑualebis: egredere & fac ita. Nunc igit ecce dedit dñs spiritū mēdacy in ore omniū ꝓphetarū tuorū qui hic sunt: & dñs locutus est contra te malū. Accessit aūt sedechias filius chanaā: & percussit micheā in maxillā: & dixit: Vide ne ergo dimisit spiritus dñi: & locutus est tibi: Et ait micheas: Videbis in die illa quādo ingredieris cubiculū intra cubiculū ut abscondaris. Et ait rex israel: Tollite micheam & maneat apud ammon principem ciuitatis: & apud ioas filiū amalech. & dicite eis: Hec dicit rex: Mittite virū istū in carcerē: & sustētate eum pane tribulatiōis & aq̄ angustie: donec reuertar ī pace. Dixitq; micheas: Si reuersus fueris in pace: non est locutus i me dñs. Et ait: Audite populi oēs. Ascendit itaq; rex israel & iosaphat rex iuda in ramotb galaad. Dixit itaq; rex israel ad iosaphat: Sume arma & ingredere prelium: & induere vestibus tuis. Porro rex israel mutauit habitū suū & ingressus est bellum. Rex aūt syrie preceperat ꝓncipib⁹ curruū trigintaduobus dicens: Non pugnabitis contra minorē & maiorē quēpiā nisi ꝓ regem israel solū. Cū ergo vidissent ꝓncipes curruū iosaphat: suspicati sunt ꝙ ipse eēt rex israel: & impetu facto pugnabāt cōtra eū. Et exclamauit iosaphat. Intellexerunt ꝙ principes curruū ꝙ non esset rex israel: & cessauerunt ab eo. Vir autem quidam tetēdit arcum in incertū sagittam dirigens: & casu percussit regē israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurige suo: Verte manū tuam: & eijce me de exercitu: quia grauiter vulneratus sum. Cōmissū est ergo prelū in die illa. Et rex israel stabat i curru suo ꝓtra syros: & mortuus est vespe. Fluebat aūt sanguis plage in sinū cur⁹: & ꝑco insonuit in vniuerso exercitu antequ sol occūberet dicens: Vnusquisq; reuertat in ciuitatē & in terram suā. Mortuus est autē rex: & perlatus est in samariam. Sepelieruntq; regē in samaria: & lauerunt curruū eius in piscina

Inter pulmonē & stomachū. ij. Paral. xviij. dicit: Inter cervicem & scapulas. & vtrumq; fuit verum. quia sagitta a parte anteriori intrauit prope pulmonē: & in parte opposita exijt superius versus scapulas. quia illa sagitta prorendebat se in altando: quia iste sagittator erat de peditibus: & rex isral pugnabat in alto stans in curru suo. In hebreo habetur: Inter squamas & loricam. habebat enim super loricam armaturā de laminis ferreis ad modum squamarum factis: & vna fuit eleuata seu amota a loco suo: & sic sagitta inuenit ibi loca intutata & armis nudata: uel forsamina lozice discooperta: & sic facilius intrauit & perforauit regem modo predicto: & sic translatio nostra non discordat ab hebreo in sententia: sed nostra designat percussionem in corpore: littera ꝓ hebraica in armis. t Eijce me de exercitu. non simpliciter sed de prima acie in qua erat ut esset in alia posteriore: in qua non sic impugnaretur: & posset magis occultare se esse taliter vulneratum. ideo sequitur: v Et rex israel stabat in curru contra syros. ne sui aduerterent illum sic taliter vulneratum: & fugerent de prelio. Cetera patent vsq; ibi:

a Et linxerũt canes sanguinem eius. in eadem regione in qua interfectus fuit naboth: put expositum fuit ca. precedenti scõm vnũ modũ: q; samaria vbi lotus fuit currus a sanguine achab: ⁊ ieçrahel vbi lapidat⁹ fuit naboth: distãt quasi p. xv. miliaria que faciũt septẽ leucas. b Et balnas lauerũt ⁊c. In hebreo habeƀ: Et arma-turas lauerũt. s. a sanguine achab. c Juxta verbũ dñi ⁊c. i. ꝓpe locũ in quo lapidatus fuit naboth ꝛm q̃ dixerat dñs p heliã. Qualiter autem hoc fuerit. sciendum q̃ achab habebat domũ regiam in samaria ⁊ ieçrahel: ⁊ vineã naboth ieçrahelite erat ꝓpe domum illã q̃ erat i ieçrahel ⁊ ibi erat armamẽtariũ regis ꝓpter q̃ ibi portata fuerunt arma in quib⁹ vulneratus fuerat ⁊ ibi lota a sanguine achab. quem linxerũt canes i loco determinato vbi fuerat interfectus naboth: ⁊ iõ scriptura fecit distinctionem inter loturam curr⁹ ⁊ armorum. d. q̃ arma fuerunt lota iuxta verbũ dñi. ⁊ ꝛm hoc verificat dictũ Ra. Sa. dicentis q̃ sanguis achab i pſona ꝓphe intelligitur. cũ dr̃ supra ca. p̃cedẽti: In loco h in quo linxerunt canes sanguinẽ naboth ⁊c. sic ibidem dictũ fuit. d Et domus eburnea quã edificauit. qualis autem fuerit domus ista. nõ habetur ex scriptura: f de ipsa fit hic mentio notãdo achab de curiositate excessiua in qua non modicum est peccatũ. e Nõne hec scripta sunt in libro. ex hoc patz q̃ liber hic allegat⁹ nõ est idem qd̃ paralypomenon. in quo nulla fit mẽtio de ista domo eburnea: sed est alius liber a nabuçardan combust⁹. uel ab syrijs: nec postea fuit reparatus. f Josaphat ꝛo. Hic consequenter ponit ipsius ioſaphat regis iude conditio: cui⁹ vita cõmendatur excepta familiaritate quã habuit cum achab idolatra: ⁊ excessoriũ ꝓmissione. ideo subdit: g Fecitq; qd̃ rectũ est in ꝓspectu dñi. sicut ⁊ fecerat asa pater suus. h Verũtamẽ excelsa non abstulit. in quibus populus sacrificabat deo: tamen ut predictũ est q̃ ideo non erat licitũ: quia ꝓhibitum. s. post templi edificationẽ: ut frequenter supra dictũ e. ⁊ q; populus erat ad hoc assuetus. ideo difficile erat amouere ꝓpter consuetudinem: verũtamẽ ezechias de facto abstulit. ut habet infra. iiij. li. ca. xviij. i Pacemq; habuit ioſaphat cum rege israel. istud recolitur quia inter asa patrem suũ ⁊ baasa regem israel fuerat bellũ: tñ de hac familiaritate reprehẽsus fuit ꝓphetam tanq̃ in hoc reprehẽsibilis. ij. Paral. xix. Impio pre-

samarie: ⁊ [a] linxerũt canes sanguinem eius: ⁊ [b] habenas lauerunt iuxta [c] verbũ dñi qd̃ locut⁹ fuerat. Reliqua autẽ sermonũ achab ⁊ vniuersa que fecit: ⁊ [d] domus eburnea quã edificauit cunctarũq; vrbiũ q̃s extruxit: nõne [e] hec scripta sunt in libro sermonũ dierũ regũ israel? Dormiuit ergo achab cũ patribus suis: ⁊ regnauit ochoçias filius eius pro eo. Josaphat [f] ꝛo filius asa regnare ceperat sup iudam anno quarto achab regis israel. Triginta q̃nq; annoꝝ erat cũ regnare cepisset: ⁊ viginti q̃nq; annis regnauit in ierm. Nomẽ matris ei⁹ azuba filia salai: Et ambulauit in omni via asa patris sui: ⁊ nõ declinauit ex ea. Fecitq; [g] qd̃ rectũ est in conspectu dñi: verũtamẽ [h] excelsa non abstulit. Adhuc eni ꝓpls sacrificabat ⁊ adolebat incensũ in excelsis. Pacemq; [i] habuit iosaphat cum rege israel. Reliqua autẽ verboꝝ iosaphat ⁊ opera eius que gessit ⁊ prelia: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierũ regũ iuda? Sed [k] ⁊ reliquias effeminatorũ qui remãserãt in diebus asa pris eius abstulit de terra: Nec [l] erat tũc rex constitut⁹ in edom. Rex ꝛo iosaphat fecerat classes in mari que nauigarẽt in ophir ꝓ auro ⁊ ire nõ poterant: q; confracte sunt in asiongaber. Tũc dixit ochoçias filius achab ad iosaphat: Vadãt serui mei cũ seruis tuis in nauibus. Et noluit iosaphat. Dormiuitq; iosaphat cum patrib⁹ suis: ⁊ sepult⁹ est cum eis i ciuitate dauid patris sui: regnauitq; ioram filius eius pro eo. Ochoçias [m] aũt filius achab regnare cepit sup israel in samaria anno [n] septimodecimo iosaphat regis iuda: regnauitq; sup israel duobus annis ⁊ fecit malum in cõspectu dñi: ⁊ ambulauit in via patris sui ⁊ matris sue: ⁊ in via hieroboã filij nabath qui peccare fecit israel. Seruiuit quoq; baal ⁊ adorauit eũ ⁊ irritauit dñm deũ israel iuxta omnia que fecerat pater eius.

Explicit ꝑim⁹ liber malachim id est regum tertius.

bes auxiliũ: ⁊ bis qui oderũt dñm amicitia iungeris. ⁊ idcirco ira dñi merebaris ⁊c. k Sed ⁊ reliquias effeminatorum. qui aut̃ dicant effeminati expositũ fuit ꝑ. xv. ⁊ licz asa eos abstulisset: nõ tamẽ totaliter: sed iste pfecit. l Nec erat tunc rex cõstitutus in edom. a tpe dauid quo subiugauit sibi illud regnũ: ⁊ posint ibi vnũ pfectũ qui rẽdebat de ẽra regi iuda: ⁊ b durauit vsq; post tẽpus ioſaphat: sed tpe ioꝝ filij sui rebellauit edom. ⁊ cõstituit sibi regem. ut habet infra. iiij. li. ca. viij. ⁊ propter hoc de illo fit hic mentio. Rex ꝛo iosaphat fecerat classes in mari: sed cõfracte fuerũt diuino iudicio: eo q̃ habebat familiaritatẽ ⁊ societatẽ cũ ochoçia rege israel. ꝛm q̃ habet. ij. Paral. ca. xx. ⁊ ꝓpter hoc noluit secũdo associari cum eo in nauigio. ut habet hic in hrã. m Ochoçias aũt. Hic vltimo agit de regno ochoçie regis israel: ut continuet finis istius libri ad principium ãrti. ⁊ patz littera ex predictis hoc excepto: n Anno septimodecimo iosaphat regis iuda. quia sicut dictum est in hoc ca. achab regnauit. xxij. annis. ⁊ hic dictũ ẽ q̃ iosaphat cepit regnare anno ãrto ipsius achab. ⁊ sic videt q̃ achab regnauerit vsq; ad completionem anni. xvij. ipsius iosaphat. ⁊ p sequens filius achab cepit regnare. xix. anno iosaphat. hoc pot̃ solui p regulas superius datas. s. ca. xv. q̃ primus annus ⁊ vltim⁹ in quo achab regnauit cum iosaphat fuerunt imperfecti. ⁊ ideo hic nõ computantur: ⁊ si aliqua similia occurrant de cetero soluantur per regulas superius datas.

Postilla fratris Nicolai de lyra sup Regum tertiũ finit.

Regum IIII

Postilla euisdē sup quartū librū Regū incipit. Cap.j.

PReuaricatus est. Postq̄ actum est tertio libro de regno bipartito tempore quo flouit: hic consequenter agit de ipso tempore quo cadere cepit

Incipit secundus liber malachim.id est quartus regū.

Cap. I

Reuaricatus[a] est aūt moab in israel: postq̄[b] mortuus est achab. Leciditq̄[c] ochozias per cancellos cenaculi sui qđ habebat in samaria: et[d] egrotauit: misitq̄[e] nuncios dicens ad eos: Ite cōsulite beelzebub deum accaron: vtrum viuere queā de infirmitate mea hac. Angelus[f] autē dñi locutus est ad heliā thesbiten dicēs: Surge ascende in occursum nūciorum regis samarie: et dices ad eos: Numquid[g] non est deus in israel: ut eatis ad consulendum beelzebub deum accaron? Quāobrem[h] hec dicit dominus: De lectulo super quem ascendisti non descendes: sed morte[i] morieris. Et abiit helias: reuersiq̄[k] sūt nuncij ad ochoziā: Qui[l] dixit eis: Quare reuersi estis? At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis: et dixit ad nos: Ite reuertimini ad regē qui misit vos: et dicetis ei: Hec dicit dominus: Numquid quia non erat deus in israel: mittis ut consulatur beelzebub deus accarō? Idcirco de lectulo sup quem ascendisti nō descendes: sed morte morieris. Qui dixit eis: Cuius figure et habit[m] est vir qui occurrit vobis: et locutus est verba hec? At illi dixerūt: Vir pilosus[m] et çona[n] pelliçea accinctus renib[o]. Qui ait: Helias thesbites ē. Misitq̄[p] ad eum ānquagenarium principem: et ānquaginta qui erāt sub eo. Qui[p] ascendit ad eum: sedentiq̄ in vertice mōtis ait: Homo[q] dei: rex precepit ut descendas. Respondensq̄ helias dixit ānquagenario: Si[r] hō dei sum: descendat[s] ignis de celo: et deuoret te et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de celo: et deuorauit eum: et ānquaginta qui erant cum eo. Rursumq̄ misit ad eum principem quinquagenariū alterū: et quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo dei: hec dicit rex: Festina: descende: Respondens helias ait: Si homo dei ego sum: descendat ignis de celo et deuoret te et ānquaginta tuos. Descēdit ergo ignis de celo et deuorauit illū: et ānquaginta eius. Iterū misit principem ānquagenariū tertiū: et ānquaginta qui erant cum eo.

[a] Reuaricatus est. Postq̄ actum est tertio libro de regno bipartito tempore quo flouit: hic consequenter agit de ipso tempore quo cadere cepit Et q̄ regnū israel prius fuit infectū idolatria q̄ regnū iuda. ideo citi⁹ defecit et captiuatum fuit: et quia regnū israel describit sub regno iuda. sic dictum fuit sup. iij. libro. ca. xij. ió sub regibus iuda primo describit electio regni israel sit vsq̄ ad regni israel captiuationē. secūdo electio regni iuda p se vsq̄ ad transmigrationē. xviij. ca. Circa primū sciendum q̄ licz regnū iuda vsq̄ ad captiuationē regni israel cucurrerit sub. viij regibus et vna regina: quia tamen sub aliquibus nihil fuit innouatū. ideo iste quartus liber vsq̄ ad. xviij. ca. exclusiue dividit in sex partes. quia primo agitur quid factum sit sub ioram. secundo quid sub athalia. ca. xj. tertio qđ sub ioas. ca. xij. quarto quid sub amasia. ca. xiij quinto qđ sub ocia uel açaria. et addit quid sub ioathan. ca. xv. sexto qđ sub achaz. ca. xvj. Circa primū describit primo mors ochozie et ioram fratris ei⁹ substitutio. secundo regni ioram psecutio. iij. ca. tertio totius domus achab exterminatio. ca. viij. Circa primū sciendum q̄ in electiōe vtriusq̄ regni. scilicz israel et iuda simul cucurrit preuaricatio regum: et contra eos exclamatio prophetarum temporibus suis existentium. et ideo primo describitur hic descensus ochozie ad inferos propter suam maliciam. secundo ascensus helie ad celos propter virtutis constantiam. ij. ca. Circa primū simul ostenditur malicia ochozie et constantia helie. et ideo primo describitur peruersitas ochozie idola consulentis. secundo veritas helie ex hoc mortem eius predicentis ibi: Angelus autem domini. tertio indignatio ochozie q̄ tres principes eum capere cupientis ibi: Qui dixit eis. quarto constantia helie veritatem sibi in facie dicentis ibi: Locut⁹ est autem. quinto mors ochozie et creatio ioram sibi succedentis ibi: Mortuus est ergo. Circa p̄mū dicit: a Preuaricatus est autem moab in israel. quia rex moab per iuramentū se obligauerat et regnum suum ad seruiendum regi israel sub tributo: sed rebellauit et iuramentum fregit: que fractio dicitur preuaricatio. b Postq̄ mortuus est achab. Achab eni fuit bellicosus. ut patz ex supra dictis tertio libro. et habuit plurimas victorias notabiles. et ideo tempore eius non rebellauit: sed tempore filij sui qui erat pusillanimis. c Leciditq̄ ochozias per cancellos. id est deambulatoria. d Et egrotauit. quia ex casu conquassatus fuit. e Misitq̄ nuncios. de consilio matris sue ieçabel que erat idolatrix pessima. et ideo fecit eum recurrere ad idolum et non ad deum. aliquando enim in idolis demones dabant responsa deo permittente propter maliciam recurrentium ad idola p quā demerebantur ut in suo errore detinerentur. f Angelus autem domini locutus est ad heliā thesbiten dicens: Dic consequenter describitur helie constātia morte eius predicēris-cum dicitur: g Numquid non ē de⁹ in israel ut eatis ad cōsulendum beelzebub deum accaron: quasi diceret: vos ostenditis facto q̄ credatis ibi nō esse deum qui possit respondere vobis. h Quāobrem. i. propter infidelitatē. i Morte morieris. per diuinam sententiam. k Reuersiq̄ sūt nuncij ad ochoziam. propter verbū helie eis dictum ex parte domini. l Qui dixit eis quare reuersi estis? Dic consequenter describitur obstinatio regis volentis punire prophetam propter dei sententiam. primo tamen inquirit de persona dicens: Cuius figure et habitus est. et sequitur: m Vir pilosus. id est habens habitū hirsutum. sicut de sancto iohanne baptista dicitur Math. iij. q̄ habebat vestimentum de pilis camelorum. et in hoc commendat eum scriptura de vilitate et asperitate habitus. Et quo etiam sequit̄ q̄ nimia mollities et curiositas est vitiosa. Unde Math. xj. ca. dicit saluator ad laudem iohannis baptiste: Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum. quod negatiue de iohanne dicit. ideo subdit: Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. n Et çona pelliçea accinct⁹ renib⁹. In hebreo habetur; çona de corio. vtrū aūt illud coriū esset pilosum uel nō. de scriptura non habetur. o Misitq̄ ad eum quinquagenarium principem: et quinquaginta qui erant sub eo. videbat enim q̄ violenter adduceretur si recusaret venire et puniretur. p Qui ascendit ad eum sedentiq̄ in vertice montis ait. erat eni in monte vacans vite contemplatiue. q Homo dei rex precepit ut descēdas. cognouit aūt helias p reuelationē q̄ irrisorie vocabat eū hominem dei: et q̄ cōsentaneus erat regi in petō idolatrie et punitione helie: et similiter illi qui cū eo erāt: et ex hoc ex dei sententia erant puniendi propter quod diuinam sententiam pronunciauit dicens: r Si homo dei sum. vere et non irrisorie. s Descendat ignis de celo et deuoret te et quinquaginta tuos. hoc modo tactus petrus mortis sententiam. pnūciauit super ananiam et vxorem suam. ut habetur Actuū. v. Et sicut dictum est de isto

q̄nquagenario p̄mo: ita dicendū ꝛ secūdo. Tertius ꝓ q̄nquagenarius fuit abdias. ut dicūt doctores hebrei ⁊ catholici: q̄ timebat deū valde. ut habet supra. iij. li. xviij. ca. ⁊ ꝓpter hoc humiliauit se coram deo ⁊ helia eius seruo. a Locut⁹ est autē angelus domini. Hic consequenter describit constantia helie renunciantis regi mortem in sua facie: angelo eum assecurante. cum dicitur: b Descende cum eo ne timeas. Precepit autē eū descendere ⁊ coram rege comparere ne abdias rediens sine ipso a rege puniret: ⁊ assecurauit eum ut cōstanter loqueretur. sicut patz in littera: nec tamē ꝓpt̄ hoc fuit retentus uel punitus. quia scribit ꝓp̄. xxj. Cor regis in manu domini: quocūq; voluerit vertet illud. ⁊ iō licz ochozias intēderet eum punire. tamē a deo territus non fuit ausus mutire. c Mortuus est aūt iuxta sermonē dñi. Hic cōsequenter vltimo describit mors ochozie: ⁊ fratris sui substitutio: quia non habebat filium. d Anno secūdo iozam filij iosaphat regis iude. istud videt̄ ee falsum. q̄ supra. iij. libro. ca. vlt̄. dr̄ q̄ iosaphat regnauit. xxv. annis. ⁊ ibidem subditur q̄ ochozias cepit regnare sup israel anno. xvij. iosaphat regis iuda. ⁊ ibidē dicit: q̄ ochozias regnauit tm̄ duob⁹ ānis ⁊ adhuc imperfectis. Ex quibus sequitur q̄ ochozias mortuus fuit. xviij. anno regni iosaphat: ⁊ sic de regno iosaphat adhuc remanebant. vij. ānī futuri. Ex hoc videtur falsū q̄ dicit hic q̄ iozā frater ochozie ⁊ ei succedens cepit regnare anno secundo iozam filij iosaphat: imo p septē annos cepit regnare ante. s. xviij ānō regni iosaphat. Ad ꝟ rñdēt hebrei dicentes q̄ iosaphat fuit in piculo mortis in ramoth galaad. ut habet supra. iij. libro ca. vlt̄. ideo ex tunc filiū suū ioram regem instituit: ne post mortem suā de regno inter filios suos esset contentio. ⁊ sic filius eius octo annis regnauit cum eo: q̄ octo anni aliquādo computant̄ in regno patris: aliquādo in regno filij. ⁊ quando dicit hic q̄ iozam frater ochozie cepit regnare secūdo anno iozam filij iosaphat. hic accipitur annus secūdus iozam filij iosaphat quo cepit regnare cum patre: ⁊ ille fuit annus decimusoctauus patris. ut habet infra. iij. ca. e Cap̄. ij.

Factū est aūt. Hic cōsequenter describitur ascensus helie in celum. ⁊ primo describit eius translatio. secundo helisei substitutio. ibi: Heliseus aūt. Prima in duas. q̄ primo describitur helie circuitus. secundo eius raptus. ibi: Cumq; transissent. Circa primū sciendū q̄ helias ꝑsciēs suā trāslationē post̄q̄ fuerat in galgalis: qui locus est iuxta iordanē: cō patz ex hoc q̄ filij isr̄ iordane transito ibi primo posuerūt castra. ⁊ ibi portauerūt. xij. lapides de iordane. ut habetur Josue. iiij. inde transijt in bethel: ⁊ inde

Qui cum venisset curauit genua cōtra heliam: ⁊ precatus est eum ⁊ ait: Homo dei: noli despicere animā meam: ⁊ animas seruorū tuorū q̄ mecū sūt. Ecce descendit ignis de celo: ⁊ deuorauit duos p̄ncipes quinquagenarios primos: ⁊ quinquagenos qui cum eis erant. Sed nunc obsecro ut misereaꝛris aie mee. Locutus⁸ est autē angelus dñi ad heliam dicens: Descende⁹ cū eo: Ne timeas. Surrexit igitur ⁊ descēdit cū eo ad regem ⁊ locutus est ei: Hec dicit dom̄⁹: Quia misisti nuncios ad cōsulendū beelzebub deū accaron quasi non eēt deus in isr̄ a quo posses interrogare sermonē: ideo de lectulo sup quē ascēdisti nō descendes: sed morte morieris. Mortuus⁸ est aūt iuxta sermonē dñi quem locutus est helias: ⁊ regnauit iozam frater eius ꝓ eo: anno⁹ secundo iozam filij iosaphat regis iude. Non enī habebat filium. Reliqua aūt verboꝝ ochozie que operatus est: nonnebec scripta sunt in libro sermonū dierū regū israel? ii Factum⁸ est aūt cū leuare vellet dom̄⁹ heliam ꝓ turbinē in celū ibant helias ⁊ heliseus de galgalis. Dixitq; helias ad heliseū Sede hic: quia dominus misit me vsq; in bethel: Cui ait heliseus: Viuit dñs ⁊ viuit aia tua: quia nō derelinquam te. Cūq; descēdissent bethel: egressi sunt filij prophetarū qui erāt in bethel ad heliseum: ⁊ dixerunt ei: Nunq̄d⁷ nosti: q̄ hodie dñs tollet dñm tuum a te? Qui respondit: Et⁸ ego noui. Silete⁹. Dixit aūt helias ad heliseū: Sede hic: quia dom̄⁹ misit me in iericho. Et ille ait Viuit dñs ⁊ viuit anima tua: quia non derelinquā te. Cūq; venissent iericho: accesserunt filij prophetarū qui erāt in iericho ad heliseum: ⁊ dixerunt ei: Nunq̄d⁷ nosti: quia dñs hodie tollet dñm tuū a te? Et ait: Et⁸ ego noui. Silete⁹. Dixit aūt ei helias: Sede hic: q̄ dominus misit me vsq; ad iordanem. Qui ait: Viuit dñs ⁊ viuit anima tua: quia nō derelinquā te. Jerunt igit̄ ambo parit̄: ⁊ quinquaginta viri de filijs prophetarū secuti sūt eos Qui ⁊ steterūt econtra longe. Illi aūt ambo stabant sup iordanem. Tulitq;⁴ helias pallium suū ⁊ inuoluit illud ⁊ percussit aq̄s que⁵ diuise sunt in vtrāq; partē: ⁊ transierūt ambo p siccum. Cūq;⁴ transissent: helias dixit ad heliseum: Postula q̄ vis: ut faciā tibi an̄q̄ tollar a te. Dixitq; helise⁹: Obsecro[m] ut

bierico: ⁊ inde rediit ad iordanē. ut patz in littera. ⁊ sic fecit quendā circuitū. ratio aūt huius fuit: quia galgala locus sacer reputabat̄. tum quia filij isr̄ ibi ꝓmo posuerūt castra iordane transito. ut dictū est. tum quia filij isr̄ ibi circūcicisionem fecerūt ⁊ pascha celebrauerūt. ut habet Josue. v. In bethel aūt ⁊ bierico manebāt filij ꝓphetarū. ut patz in lrā ⁊ isti erāt viri religiosi simul collegiati: vacantes oroni ⁊ cōtemplationi quorū aliqui habebant spiritū ꝓphetie: ⁊ tales fuerūt primo congregati sub samuele ꝓpha: sicut dictū fuit s. ꝓmo libro. ca. x. ⁊ postea sub alijs ꝓphetis excellentib⁹ ꝓpter q̄ dicebant filij ꝓphetarū. i. discipuli eorum. sicut dicit Ra. Sa. sup locū istum. Helias igitur ante trāslationē suam voluit videre loca ista: galgalam propter loci sanctitatem: bethel ⁊ bierico propter discipulorū suorū cōgregationem: ⁊ quia ibi volebat dimittere heliseū: ut patz in textu. ⁊ ex dicē pz lrā vsq; ibi f Nunq̄d nosti q̄: dñs hodie tollet dominū tuū a te? Ex quo patz q̄ dictū est sup. s. q̄ aliqui eorum habebāt spiritū prophetie p quē ꝑsciebāt translationē helie. Qui respondit: g Et ego noui. ex quo pz q̄ heliseus iam habebat spiñ ꝓphetie: non tamē in tanta plenitudine sic̄ p. ea habuit. h Silete. nolebat enī q̄ de ꝟ ī pñtia helie loquerēt: ne ab helia ⁊ ipsis simul incitarēt ad remanēdū ibidē. quia volebat remanere cum magistro suo q̄tum poterat. i Tulitq; helias pallium suū ⁊ inuoluit. i. plicauit aptando ipsū ad ꝓcutiendū aquas. k Que diuise sunt. nō p aliquā virtutē que esset in pallio: sed virtute diuina que voluit ostendere meritū helie: sicut ad declarandū merita sanctorū aliquando dant̄ a deo sanitates ad tactū vestimentorū ipsorū. l Cumq; transissent. Hic consequēter describit helie raptus. ⁊ primo describit eius amicabilis cōdescēsio. secundo mirabilis ascensio. ibi: Cumq; pergerēt. Primū ostendit̄ in hoc q̄ obtulit se helisco ad faciendū q̄ posset. p eo d. Postula q̄ vis &c. ⁊ subdit̄ heliseī petitio. m Obsecro ut fiat duplex spūs tuus in me. dicit Ra. Sa. q̄ petijt habere spm̄ i dupla ꝓportiē respectu helie. ⁊ ad ꝟ indicit q̄ octo miracula tm̄ scribūt̄ facta p heliā i ꝟ. xiij. li°. ⁊ iij. Primū ē clausio celi. secūdū ꝓtinuatio farine ⁊ lecythi. ē tiū suscitatio filij vidue. q̄rtū descēs⁹ ignis i mōte carmeli. q̄ntū ipetratio pluuie.

sectū ꝛcensus ignis sup̄ primū ꝗnquagenariū.septimū sup̄ secūdū.octauū diuisio iordanis ut trāsirent p siccū.sedecim ꝙ scribunt in ḥliseo.ꝓmū ē iordanis diuisio.secūdū aquaꝝ sanatio.tertiū puerorū laceratio.quartū aque impetratio pro tribus regibus.quintū olei multiplicatio.sextū sunamitis fecundatio.septimū filij ei⁹ suscitatio. octauum pulmēti dulcoratio. nonū panū multiplicatio decimū naamā leprosi curatio.vndecimū giezi infectio. duodecimū ferri natatio.decimūtertiū oculorū pueri sui apertio ad videndū equos ⁊ currus igneos ad defensionē ipsorū. decimūquartū adustariorꝫ excecatio. decimūquintū abundantia victualiū inopinata in porta samarie.sextūdecimū suscitatio mortui ad tactū ossiū heliseī. Sed istud dictū nō videt cōueniens. primo qꝛ nō concordat litteræ sequenti ut videbitur.secūdo quia nō concordat rōni Dicit enī saluator Matḥ.ca.x. Non est discipulus s sup magistrū.⁊ ideo presumptuosū fuisset si ḥliseus duplā ptātē respectu magistri sui petiuisset.nec valet illud qđ inducitur de pluribus miraculis : quia forsitan ḥlias fecit plura q̄ ḥlisē licz nō sint scripta : quia nō omnia scribūt.ꝓm q̄ dicit Joḥ. vlt̄. Item iohannes baptista nullū miraculū fecit.ut dr̄ Joḥ x.⁊ tamē de ipso dicit saluator : Inter natos mulierū nō surrexit maior iohāne baptista.Dicendū igit̄ cū aliis doctoribus nostris.q̄ ḥliseus non petiuit spiritū in dupla ꝓportione respectu ḥlie : ut sic ei preferret : sed petiuit q̄ duplex gratia q̄ erat in ḥlia.s.gratia miraculorū : ⁊ gratia ꝓphetie que sunt gratie distincte.ꝓm q̄ dicit apl's.j.Cor̄.xij.in ipso fierēt: ut sic magistro suo assimilaret.qꝛ ꝓm dictū saluatoris : pfect⁹ omnis erit.si sit sic magister ei⁹. a Rem difficilē postulasti. tum quia talis gratia nō potest dari nisi a deo imediate.tum quia pauci ꝓphete legunt vtrāq; gratiā habuisse. b Attamen si videris me qñ tollar a te erit.qđ exponit Ra.Sa.sic : Si videris me dē.idem est ac si diceret : q̄diu sum tecum in statu cōmuni hominū nō possū istud facere ; ꝙ qñ tollar hinc ad superiorem statū tunc potero.qđ nō est intelligendū effective : quia solus deus efficit vtrāq; gratiā : sed impetrative.qꝛ tunc preces ḥlie essent magis efficaces: ista tamē expositio nō consonat littere : quia ḥlias in raptu ita poterat orare ꝙ ḥliseo : si non videret eum tunc ac si videret: ita q̄ visio heliseī nihil videbat facere ad hoc q̄ preces ḥlie essent efficaciores ꝙ eo.⁊ tamē dicit ḥlias : Si videris me qñ tollar a te erit : si aūt nō videris non erit.⁊ ideo aliter dicendū. Spūs enim sanct⁹ put vult tangit corda ꝓphetarū.⁊ ideo aliqñ revelat aliqđ futurū pfectius : aliquando minus pfecte : aliqñ cōditionaliter : ⁊ aliquādo absolute.sicut infra ca.xij.dixit ḥliseus regi ioas: Percute iaculo terram.revelatum enī erat ḥliseo q̄ totiens percuteret syriā quotiēs percuteret iaculo terram ut patz ex littera sequēti ibidē : non tamē erat sibi revelatū q̄ esset percussurus terrā trib⁹ vicibus tm̄.⁊ sic fuit in ꝓposito ut videt.fuit enī revelatū ḥlie q̄ si heliseus eū videret in raptu eius petitio impleret. aliter nō : tamē nō fuit sibi revelatum q̄ esset eū visurus pro tūc. c Cumq; pgerent. Hic cōsequenter ponit ascensio mirabilis ipsius ḥlie.cum dicit : Cumq; pergerēt ⁊ incedentes sermocinarent.ḥlias enī informabat heliseū de vnctione duorū regū.s.iehu ⁊ aḥel ad puniendū idolatras ⁊ de cōsolatiōe ꝓphetarū ⁊ aliorū fidelium. d Ecce currus igne⁹ ⁊ equi ignei dē.ista fuerunt formata virtute diuina uel angelica.ad ostendēdū q̄ ḥlias nō ascendebat in celum virtute ꝓpria sicut ꝙs.in cui⁹ ascensiōe non apparuit aliqs curr⁹. e Et ascēdit ḥlias p turbinē in celū.nō fidereū uel empyreū.ꝙ aereū tm̄: ut ḥlias p aerem portaret⁹ ad locum distantē sicut abacbuc p angelum fuit portatus de iudea i chaldeam.locus aūt ad quē deportat⁹ fuit ḥlias ꝓm doctores catholicos ⁊ ḥbreos ē paradisus terrestris vbi enoch ante fuerat trāslat⁹.⁊ inde circa finē mūdi ambo,pcessuri sunt ad predicandū ꝓtra pfidiā antixp̄i. f Heliseus aūt belia trāslato. Hic cōsequenē describit̄ ḥlisei substitutio.⁊ ꝓmo substituit.secundo suspicio cōtra eum tollit.ibi : Et venientes.tertio aque corruptio pellit.ibi : Dixerūtq; q̄rto iniusta verisio punit.ibi : Ascēdit aūtē.Circa primū dicit̄ heliseus aūtē videbat.⁊ p hoc patz eius petitio adimpleta scōm q̄ dixerat sibi helias. g Pater mi.ex hoc patz qđ dictū est supra.s. q̄ discipuli prophetarū dicebant eorum filij. h Currus israel ⁊ auriga eius.Currus enī supportat : ⁊ auriga dirigit : sic ḥlias populum israel supportauerat effectus supplendo : sicut pz sup̄.iij.li. ca.xviij. in impetratione pluuie piclitanti populo israel.similiter ipsum reduxit ad veram fidem vnius dei p impetrationē ignis sup̄ holocaustū suū. ad declarationē vere veritatis : propter qđ tūc clamauit populus : Dominus ipse est deus. In hebreo bareḳ : Currus israel ⁊ militia eius.i.potentior ad defensionem israel q̄ militia cū curribus bellicis.ꝓm q̄ exponit Ra.Sa. i Apprehenditq; vestimenta sua ⁊ scidit illa in duas ptes.eo q̄ nō poterat amplius magistro suo associari. k Et levauit pallium ḥlie qđ ceciderat ei.non a casu cecidit : sed ex diuina ordinatiōe.ut heliseus ipso operiret⁹ in signū q̄ spiritus ḥlie requiescebat sup̄ eum : ⁊ q̄ erat substitutus loco eius.vnde ⁊ in sua vocatione ḥlias posuit pallium suū super eum ut habet sup̄.iij.libro. l Percussit aquas ⁊ non sunt diuise.qđ a deo factum est : ut non nimis eleuaret de assecutiōe spiritus ḥlie. m Vbi est deus ḥlie etiā nūc dē.nūc ad hāc exclamationē diuise sunt aque : ut ostenderet⁹ q̄ nō ꝓprijs meritis assecutus fuerat gratiam prophetandi ⁊ miracula faciendi : sed ex diuina liberalitate ⁊ meritis belie. n Dixerunt requieuit spiritus ḥlie sup̄ heliseum. hoc cognouerunt p signū predictū. o Et venientes in occursū. Hic cōsequenter tollit suspicio que posset haberi contra heliseū.premittit tamen reuerentia sibi facta a filijs ꝓphetarum.cum dicitur: p Adorauerunt eum.adoratione dulie tanq̄ superiorē suū: eo q̄ esset substitutus loco ḥlie sub cuius regimine vixerant.ut sup̄ dictum est. q Qui possunt ire ⁊ querere dominū tuū.alias enī acciderat q̄ helias sic de loco ad locum transportatus fuerat.sicut dictum fuit supra.iij.li.xviij.ca. r Qui ait nolite mittere.Sciebat enim ipsum translatum absq; reditu vsq; prope finem mundi. s Coegeruntq; eum donec acquiesceret.ne ipsi suspicarent ipsū nolle reditū heliē.ut sic remaneret superior omnibus alijs prophetis. t Dixerunt quoq; viri ciuitatis ad heliseū. Hic cōsequenter describit̄ sanatio aque.cū dicit̄: v Ecce habitatio ciuitatis bui⁹ optima ē.

fiat i me duplex spiritus tuus. Quiresp̄ndit: Rem° difficilē postulasti: Attamen^b si videris me quādo tollar a te erit quod petisti : si autem nō videris nō erit. Cumq; pgerēt ⁊ incedentes sermocinarent: ecce^c curr⁹ igneus ⁊ equi ignei diuiserunt vtrūq;. Et ^c ascendit helias p turbinem in celū: heliseus ^f aūt videbat: ⁊ clamabat: Pater^g mi pater mi : currus ^h israel ⁊ auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehēditq; ^i vestimenta sua : ⁊ scidit illa in duas ptes: Et^k leuauit palliū helie quod ceciderat ei : Reuersusq; steterit sup̄ ripā iordanis : ⁊ pallio helie quod ceciderat ei pcussit^l aquas: ⁊ nō sunt diuise. Et dixit : Vbi^m est de⁹ helie etiā nūc : Percussitq; aquas : ⁊ diuisesūt hucatq; illuc : ⁊ trāsijt heliseus : Videtes aūt filij ꝓphetarū qui erant in hiericho de contra dixerūt^n : Requieuit spiritus helie sup̄ heliseū : Et^o venientes in occursū eius : adorauerūt^p eū proni i terra : dixeruntq; illi : Ecce cum seruis tuis sunt ꝗnquaginta viri fortes : qui^q possunt ire: ⁊ querere dm̄ tuū : ne forte tulerit eum spirit⁹ dn̄i ⁊ piecerit eū in vnū montū aut in vnam vallium. Qui^r ait: Nolite mittere. Coegeruntq;^s eū: donec acquiesceret ⁊ diceret : Mittite. Et misērūt ꝗnquaginta viros. Qui cum quesissent trib⁹ diebus: nō inuenerūt. Et reuersi sūt ad eū. Et ille habitabat i hiericho : ⁊ dixit eis : Nunqd nō dixi vobis : nolite mittere: Dixerunt^t quoq; viri ciuitatis ad heliseū: Ecce habitatio ciuitatis bui⁹

Sed huic videl cõtradicere qõ sequit: a Sed aque pessime sunt ⁊ terra sterilis. Ad qõ dicit Ra. Sa. ꝙ situs ciuitatis erat optim⁹ ꝑ ꝓplxtis: quia erat aptus contemplationi: nec terra erat sterilis ꝛe se: sed ex malicia aque vnde ꝛebat irrigari. ⁊ ideo non indigebant nisi aque sanatione. b Egressus ad fontem aquarũ misit in illũ sal. ut miraculũ esset euidentius: quia appositio salis non meliorat aquas ꝛe natura sua: sed magis ꝓiorat. Ex q̃ patz ꝙ lxc sanatio aque fuit facta diuina ꝟtute: que potest agere cõtra cursũ nature. c Et non erit in eis vltra mors. q: facte fuerũt potabiles ⁊ sane. d Nec ꝙ sterilitas. q: p⁹ ea nõ causabũt sterilitatẽ ꝛe: sed fertilitatẽ e Ascendit autẽ inde bẽliseus. Hic cõsequenter ponit ꝛerisio iniusta. cũ dicit: Ascendit autem inde bẽliseus in bethel. ad visitandũ cõgregationẽ ꝓphetarũ ibidẽ manẽtiũ qõ erat op⁹ valde bonũ: ⁊ cõmendatione dignũ ⁊ nõ ꝛerisiõe. f Cũ ꝙ ascenderet p viam. quia locus erat excelsus: g Pueri parui egressi sũt. edocti ad boc ⁊ incitati a suis parẽtib⁹ idolatris ut subsannarẽt ꝓphetam dñi. ⁊ ideo maledixit eis ut parentes eorũ in ipsis punirent. ⁊ ut maliciam parentum amplius non imitarẽt. Sciebat enim ꝛo reuelante mortẽ eoꝝ cito euenire post suã maledictionẽ: quã protulit ex sentẽtia dine iusticie. Mystice exponẽdo bẽliseus ascendens in bethel sigt ihm xpm ascendẽtẽ in crucẽ. quẽ ꝛerisserunt iudei ꝑm ꝛtũ euãgelij: ꝓpter cui⁹ vltionẽ ꝛenerunt postea duo vasi in ꝛeram. s. titus ⁊ vespasianus: qui ꝛstruxerũt locum: ⁊ occiderũt gentẽ

optima est sicut tuipse ꝛomine ꝑspicis: sed ° aque pessime sũt: ⁊ ꝛra sterilis. Ait ille ait: Afferte mihi vas nouũ: ⁊ mittite in illud sal. Qõ cum attulissent: egressus ᵇ ad fontem aquarum misit in illũ sal: ⁊ ait: Hec dicit dñs: Sanaui aquas has: ⁊ ᶜ non erit vltra in eis mors: nec ᵖ sterilitas. Sanate sũt g aque vsq; in diem hanc: iuxta ꝛbum bẽlisei qõ locutus est. Ascendit ᵉ aũt inde bẽliseus in bethel. Cumq; ᶠ ascẽderet per viam: pueri ᵏ parui egressi sunt ꝛe ciuitate: ⁊ illudebant ei dicentes: Ascende calue: ascẽde calue. Qui cũ respexisset vidit eos: ⁊ maledixit eis in nomine domini. Egressiq; sunt duo vrsi ꝛe saltu: ⁊ lacerauerunt ex eis q̃dragintaduos pueros. Abiit aut inde in montẽ carmeli: ⁊ inde reuersus est in samariam.

III

Oram ᵇ ꝟo filiꝰ achab regnauit sup israel in samaria: ãno ⁱ ꝛecimo octauo iosaphat regis iude. Regnauitq; duodecim annis: ⁊ ᵏ fecit malũ coram dño: sed non sicut pater suus ⁊ mater. Tulit enĩ statuas baal quas fecerat pater eius: ꝛerũtamen in peccatis hieroboam filij nabath q̃ peccare fecit israel adhesit: nec

iterum sub tributo redigere: ⁊ boc ꝟtute armorũ. ⁊ ideo primo ꝛscribit bẽlli apparatus. secũdo aque ꝛfectus ibi: Perrexit igitur. Circa primũ dicitur: Mesa rex moab nutriebat multa ꝓcora. quia terra illa est multũ pascualis. m Et soluebat regi israel. p modũ tributi. n Centũ milia agnorũ ⁊ centũ milia ꝛcũ ita ꝙ si adducerẽt agni vl arietes tõsi non erãt receptibiles. o Cũq; mortuus fuisset achab prevaricatus est fedus quia octoçias erat pusillanimis ⁊ languidus. p parte tpis ex casu ꝛe cenaculo suo. p Egressus est igitur rex ioram i die illa ꝛe samaria. ad cõgregandũ exercitũ cõtra regem moab ⁊ patz lrã vsq; ibi: q Per ꝛertum idumee. tum quia rex edom erat cum eo in eodem exercitu. tum quia dominus voluit ut ibi paterentur aque ꝛfectum. ⁊ sic necesse haberent recurrere ad bẽliseum. r Perrexerunt igit rex israel. Hic consequenter ponitur aque ꝛfectus. s Rex edom. iste nõ erat ꝓprie loquẽdo rex: sed quidam ꝓfectus sub rege iuda. ut magis patebit infra. viij. ca. t Nec erat aqua. ut necesse haberent recurrere ad beliseum. v Congregauit. id ẽ congregare permisit. x Et ait iosaphat Hic incipit scriptura ꝛscribẽ magnalia bẽlisei. ⁊ primo ẽctum ad id qõ fecit ad consolationẽ fideliũ. secundo q̃tũ ad conuersionem infidelium. ca. v. Circa primũ ponit ꝓmo miraculũ factum ad consolationem regis iude. secũdo mulieris vidue. in principio q̃rti ca. tertio sunamitis ꝛuote ibi: Facta est g̃ dies quedã. quarto congregatiõis famelice ibi: Erat aũt fames. Circa primũ bẽliseus primo requirit. secundo ab eo abundantia aq̃ simul cũ victoria predicit ibi: Hunc aũt. Circa primũ dicit Et ait iosaphat. qui erat fidelis ⁊ ꝛuotus. y Est ne hic ꝓphta domini. ut ꝛprecemur dominũ p eum. tanq; per familiarem sibi ⁊ amicum. ad supplendũ nostrũ ꝛfectum. z Est hic bẽliseus filius saphat qui fundebat aquã super manus bẽlie. hoc exponit cõmuniter ꝛe effusione aque p modũ ministerij in ablutione manuũ: quia bẽliseus fuerat bẽlie discipulus: ⁊ loco eius substitutus. ut patz ex supradictis precedẽti ca. Aliter autẽ exponit Ra. Sa. ꝛe speciali fusione aque a casu super manus bẽlie in monte carmeli quando faciebat aquã effundi super sacrificium. ⁊ tũc ex digitis bẽlie fluxerũt aque abundanter quasi ex fontibus fecundis. sicut dictũ fuit ꝟ. iij. li. ca. xvij. ⁊ ideo boc factũ hic ꝛpetit. q. v. iste est aptissimus

recessit ab eis. Porro ᵗ mesa rex moab nutriebat ꝓcora multa: ⁊ ᵐ soluebat regi israel centum ⁿ milia agnorum: ⁊ centũ milia arietum cum velleribus suis. Cũq; ° mortuus fuisset achab prevaricat⁹ est fedus qõ habebat cum rege israel. Egressus ᵖ est igitur rex ioram i die illa ꝛe samaria: ⁊ recensuit vniuersũ israel: misitq; ad iosaphat regẽ iuda dicens: Rex moab recessit a me: veni mecũ contra eum ad prelium. Qui rñdit: Ascendam. Qui me⁹ est tuus est: ꝓpulus meus populus tuus: ⁊ equi mei equi tui. Dixitq;: Per quã viam ascendemus? At ille respõdit. Per ᵍ ꝛertũ idumee. Perrexerũt ʳ igitur rex israel ⁊ rex iuda ⁊ rex ˢ edom: ⁊ circuierunt p viam septẽ dierum: nec ᵗ erat aqua exercitui ⁊ iumentis que sequebant eos. Dixitq; rex isr̃l: Heu heu heu. Cõgregauit ᵛ nos dñs tres reges: ut traderet i manu moab. Et ˣ ait iosaphat: Est ʸ ne hic ꝓpheta dñi ut ꝛprecemur dñm p eũ? Et respondit vn⁹ ꝛe seruis regis israel. Est ᶻ hic bẽliseus filꝰ saphat qui fundebat aquã sup manus helie. Et ait iosaphat: Est apud eum sermo domini? Descenditq; ad eum rex israel ⁊ iosaphat rex iuda: ⁊ rex edom.

Oram ꝟo. Superius posita est regis ioram filij achab institutio. hic ponitur regni sui prosecutio. ⁊ quia scriptura simul narrat facta regum ⁊ ꝓphetarum eis cõtemporaneorũ: bẽliseus aũt fuit huic ioram contemporane⁹. ⁊ ideo ꝓmo ꝛscribit prosecutio sui regni. secundo magnalia bẽlisei. ibi: Et ait iosaphat. Prima in duas. q: ꝓmo ꝛscribit dicti regiminis convitio. secundo regis moab rebellio. ibi: Porro mesa rex moab. Circa primũ premittit temp⁹ in quo incepit regnare. cũ dr: i Anno xvij. iosaphat regis iude. frater enĩ suus octoçias cepit regnare anno. xvij. regni iosaphat ut victum fuit supra tertio libro ca. vltõ. ⁊ regnauit duobus annis incõplete tñ. ⁊ sic ioram qui successit octoçie cepit regnare in. xviij. anno regni iosaphat. tamen filius eius iam ante cepit regnare cũ eo. ut dictũ fuit ibidẽ. k Et fecit malũ coram dño sed non sicut pater suus ⁊ mater. qui introduxerũt cultũ idoli baal. ⁊ iste amouit: sed i cultu vitulorũ quos fecerat hieroboã remansit. l Porro mesa. Hic cõsequenter ꝛscribitur regis moab rebellio que facta fuit sub octoçia mortuo achab patre suo. sicut babet sup. j. ca. Sed hic ꝛpetit eo ꝙ ioram frater octoçie voluit eũ

ad ſatiandū nobis aque ꝛfectū: quia iam ante cum a casu funderet aquā ſup manus belie aque fuerūt multiplicate miraculoſe. a Vade ad ꝓphetas patris tui ⁊ matris tue. ſ. ieçabel que paſcebat ꝓphetas baal. ut habet. ꝫ. iij. libro. xviij. b Quare congregauit dñs tres reges hos. i. ꝓmiſit cōgregari. c Ut traderet eos in manꝰ moab. q. d ꝛ facili poterit nos capere niſi balaamꝰ beneficiū aque. d Si nō vultū ioſaphat regis iude erubeſcerem. ꝛnegando ſibi petitionē ſuā cū ſit fidelis ⁊ deuotus. e Non attēdiſſem q̄dē te. q̄ ſcriptū ē pſalmo xviij. ꝛ viro pfecto Ad nihilū ꝛducetꝰ eſt in cōſpectu eius malignus: timētes autē dñm glorificat. f Hūc aūt. Hic cōſequenē beliſeus predicit eis abūdantiā aque ⁊ victoriam. ꝓmittit tñ ad hoc diſpoſitio cum dī: g Adducite mihi pſaltē. dicit hic Ra. Sa. q̄ ſpūs ꝓphetie receſſerat ab eo: eo q̄ exaſperatus fuerat cōtra regē iſrl. ſed hoc non videt rationabiliē dictū q̄ illud ꝓceſſit ex çelo dei. ⁊ iō aliter dicēdū. ſ. q̄ ſpiritꝰ ꝓphetie non ſemper tangit corda ꝓphetarū. vnde ⁊ ca. ſequenti dicit helyſeꝰ ꝛ ſunamite: Anima eius in amaritudine eſt. ⁊ dñs celauit a me. Ad hoc autē q̄ ſpiritus tangat cor ꝫ ꝑpe facit elevatio mentis ꝓ ꝛuotionem. Ad quod iuuat melodia ad hoc ordinata. Sūt enī aliq melodie que mouent ad pietatē ⁊ fletum. quibꝰ vtebāt antiquitus in planctu mortuorū: ⁊ aliq que mouent ad audaciam: ſicut tube quibus vtuntur in bellis. ⁊ aliq ad ꝛuotionem: quibus vtendū eſt in diuinis officijs: q̄ laudes diuine cantabāt inſtrumentis muſicis. ⁊ talem requiſiuit helyſeus. b Facite alueū torrentis huius foſſas ⁊ foſſas. i. foueas magnas in pluribus locis: ut aqua poſſit ibi colligi ⁊ remanere: ſicut in ciſternis. videbat enī ꝫphetā pluuiā magnā valde futurā ꝛ ꝫpinquo: in loco tamē ab eis diſtanti ⁊ abūdantiā aque ꝓ alueū ꝛ ſiccatū ꝛ ſcendere. ideo ſubdit: Non videbitis ventū ꝛc. predixit etiā victoriam. d. Inſup tradet etiā moab in manus veſtras ꝛc. ſequit: i Et vniuerſū lignū fructiferū ſuccidetis. videt q̄ dixerit contra legē Deut°. xx. vbi in obſidiōe ciuitatis ꝓhibet abſcindi ligna fructifera regionis illius. Ad hoc rñdent doctores cōmuniter q̄. ſ. i illa ꝓhibitione tūc fuit a deo diſpenſatū ꝓter malitiā ꝓli moab Poteſt tamē dici ⁊ melius ut videt p̄m intentionē textus q̄ illa ꝓhibitio facta fuit de arboꝛb⁹ fructiferis que erāt intra terminos filioꝛū iſrael. ut patꝛ ibidem. ⁊ hoc fuit ꝓhibitū ne regio quā habitaturi erant vaſtaret. Terra ꝯo moab nō erat

Dixit aūt beliſeus ad regē iſrl: Quid mihi ⁊ tibi ē: a Vade ad prophetas patris tui ⁊ matris tue. Et ait illi rex iſrl: Quare congregauit dominꝰ tres reges hos ut traderet eos in manꝰ moab: Dixitq̄ ad eū beliſeus. Viuit dñs exercituū in cuius conſpectu ſto: q̄ ſi non vultū ioſaphat regis iude erubeſcerē non attendiſſem quidē te: nec reſpexiſſem. Nunc aūt adducite mihi pſalten. Cūq̄ caneret pſaltes: facta ē ſup eū manus dñi. ⁊ ait: Hec dicit dñs: Facite alueū torrentis huius foſſas ⁊ foſſas. Hec enim dicit dominus: Nō videbitis ventum neq̄ pluuiā: ⁊ alueus iſte replebit aquis: ⁊ bibetis vos ⁊ familie veſtre ⁊ iumēta veſtra. Parūq̄ eſt hoc in cōſpectu dñi: inſup tradet etiā moab in manus veſtras. Et percutietis oēm ciuitatē munitā ⁊ omnē vrbem electā: ⁊ vniuerſū lignū fructifer ſuccidetis: cūctoſq̄ fontes aquaꝝ obturabitis: ⁊ oēm agrum egregiū operietis lapidibus. Factū eſt igit mane q̄ ſacrificium offerri ſolet: ⁊ ecce aque veniebāt p viam edom. Et repleta eſt tra aquis. Audierūt autem moabite audientes q̄ aſcendiſſent tres reges ut pugnarent aduerſus eos: conuocauerūt omnes qui accincti erāt baltheo ꝛ ſup: ⁊ ſteterūt in cōfinio. Primoq̄ mane ſurgentes ⁊ orto iam ſole ex aduerſo aquarū: viderunt moabite ecōtra aquas rubras quaſi ſanguinem. dixeruntq̄: Sanguis gladij eſt. Pugnauerunt reges contra ſe ⁊ cecidit ſunt mutuo. Nunc perge ad predā moab. Perrexerūtq̄ in caſtra iſrl Porro conſurgens iſrael percuſſit moab: at illi fugerūt coram eis. Ingreſſi igit qui vicerant: ⁊ percuſſerunt moab ⁊ ciuitates deſtruxerunt: ⁊ omnē agrum optimū mittentes ſinguli lapides replenerūt: ⁊ vniuerſos fontes aquarū obturauerunt: ⁊ omnia ligna fructifera ſucciderunt: ita ut muri tm̄ fictiles remanerent. Et circūdata eſt ciuitas a fūdibularijs ⁊ magna ex parte percuſſa. Qō cū vidiſſet rex moab prevaluiſſe. ſ. hoſtes tulit ſecū ſeptingentos viros educētes gladios: ut irrumperent ad regem edom: ⁊ non potuerūt. Arripiensq̄ filium ſuū primogenitū qui regnaturus erat ꝓ eo: obtulit holocauſtū ſup murū: ⁊ facta eſt indignatio magna in iſrael. Statimq̄ receſſerunt ab eo: Viderūt moabite aquas rubras. talis enī apparētia fiebat in aquis ex reuerberatione ſolis que a longe videbant: uel ſortitan miraculo factū eſt ꝫ ut moabite feſtinarent ad ſpolia. ⁊ ſic ꝛordinarent ſe ⁊ eſſent faciles ad vellandū. Cetera patent vſq̄ ibi: m Et muri tm̄ fictiles remanerent. dicit Ra. Sa. q̄ omnes muros lapideos deſtruxerunt ut lapides ꝓicerent ſuper campos fructiferos. put eis dixerat beliſeus. n Et circūdata eſt ciuitas a fundibularijs. i. a viris ponentibus machinas in circuitu ad ꝓiciendū lapides magnos. o Ut irrumperet ad regē edom. quia ex illa parte obſidio erat debilioꝛ. p Arripiensq̄ filiū ſuū ꝓmogenitum ꝛc. qō exponit cōmuniter ſic: q: vidit q̄ via humana non poterat reſiſtere. ideo voluit ſe ad diuinū auxiliū conuertere ad immolādū ꝓmogenitū ſuū. q Et facta eſt indignatio magna in iſrl ꝛc. ex cōpaſſiōe enī reputauerunt indignū vltra obſidere regem in tanta afflictione poſitū. ſed hec expoſitio nō videt rōnabilis. ꝓmo quia illa immolatio non erat ad dei placationē ſed magis ad offenſionem: etiā dato q̄ ſibi fieret: quia occidere innocentē eſt contra preceptum diuinū niſi hoc eſſet ex ſpeciali ⁊ expreſſo dei precepto: cuſlibet homo quātūcūq̄ innocens eſt mortis rebitor: propter qō abrahā hoc modo voluit immolare filiū ſuū. ut habet Geñ. ca. xxij. Iſte aūt rex moab non habuit tale preceptū. erat etiā idolatra. ſecundo quia filij iſrael querebāt mortē regis moab ⁊ populi ſui. ⁊ ideo non eſt ꝛoſimile q̄ recederent ab obſidione propter immolationē primogeniti ſui. ſed q̄ magis remanerent: quia illa immolatio fuit ſignū q̄ non poterant diu tenere ciuitatem. ⁊ hoc prouocat ad remanendum in obſidione magis q̄ ad recedendū. Propē qō aliter exponit Ra. Sa. litteram predictā. d. q̄ rex moab requiſiuit a ſapientibus ſuis qō eſſet meritum: propter quod ꝛus iſrael tanta fecerat ꝓ illo populo. ⁊ faciebat. Et reſponderūt q̄ hoc erat propter meritum abrahe patris ipſorum: qui filium ſuū iſaac voluit immolare ꝛo iſrael: quod audiens rex moab cepit filium ſuū primogenitum ⁊ immolauit eum ꝛo ſuo. ſcilicz ſoli quem ꝓ ꝛo colebat. Et facta eſt indignatio ſup iſrael. In hebreo habetur: ira ſup iſrael. ſ. ipſius dei offenſi contra filios iſrael. eo q̄ tunc fuerunt recordate iniquitates eorum coram ꝛo per angelum qui ꝓcerat moabitis: videlicz q̄ ipſi tanta mala uel ꝓpria fecerant immolando filios ſuos ⁊ filias ſuas ꝛmonibus. ut habetur ꝑs. cxiij. propter quod tunc in vindictā buiꝰ mali cecidit peſtilentia ⁊ mortalitas in exercitu iſrl ⁊ ſic fuerūt compulſi recedere ab obſidiōe ꝓpter petā ſua preterita.

buius conditionis: imo ꝛ illa dixit dñs filijs iſrael q̄ non daret eis quicq̄. ut habet Deut°. ij. Cetera patēt vſq̄ ibi: k Et ſteterūt in terminis. ut nō ꝓmitterent aduerſarios ingredi regionē ſuam. ⁊ quia ibi erāt loca angusta ⁊ difficilia ad tranſeundū. ⁊ ideo ibi melius poterant aduerſarios impedire. l

Simile aũt huius habet̄ Dañ.xl. vbi dicit̄ q̄ angel⁹ qui p̄erat p̄sis restitit angelo qui p̄erat iudeis: ⁊ impediuit liberationē captiuitatis iudeorũ ad temp⁹: querendo ⁊ p̄curando bonũ p̄sarũ quib⁹ p̄erat. ut ibidem pleni⁹ exp̄situ est. a Cap.iiij.

Mulier aũt. Hic q̄nter ponit miraculũ factũ p̄ heliseũ ad p̄solationē vidue. cũ dr̄: Mulier aũt q̄dã de vxoribus p̄phetarũ. sm doctores hebraicos ⁊ latinos ista mulier fuit vxor abdie: qui ad pascēdum p̄phetas tpe p̄secutionis iezabel. ut hr̄.iij.li.xviij. contraxit debita. b Et ecce creditor venit ⁊c. dicit Ra.Sa.q̄ iste creditor fuit iozā qui viuēte adhuc patre suo achab accomodauit abdie ad vsurā. cetera patēt vsq̄ ibi: c Nisi parũ olei quo vngar. i. reficiar aliquantulum ad pulmenti cōdimentũ. d Ingredere ⁊ claude ostiũ tuũ. cum eni fiunt miracula ad cōfirmationē multitudinis in fide uel ei⁹ cōsolationē fiũt in palā. cũ aũt ad p̄solationē singularis p̄sone fiunt coiter magis secrete. ⁊ b modo saluator noster filiā archisynagogi suscitauit a mortε. ⁊ non permisit ibi aliquē intrare nisi petrũ ⁊ iohānē ⁊ patrē ⁊ matrē puelle. ut habet̄ Marc. v ca. ⁊ hoc modo fecit in b loco helise⁹. cetera patēt vsq̄ ibi: e Venit aũt illa ⁊ indicauit hoi dei. ad regratiādũ sibi ne ingrata videret̄: ⁊ ad querendũ consiliũ quid faceret de illo oleo: q̄ nolebat agere nisi sm dispositionē helisei. f Facta est aũt. Hic cōsequenter ponit miraculũ factũ per heliseũ ad consolationē sunamitis deuote. ⁊ primo mirabiliter fecundat̄ secũdo mirabilius ei⁹ filiũ suscitat̄ ibi: Et egressa. Circa p̄mũ dicit̄ g Transibat helise⁹ p̄ vnā ciuitatē. Jn hebreo hr̄: Per sunā ciuitatē. Erat aũt ibi mulier magna. i. potens diues ⁊ deuota. Dic̄ Ra.Sa.q̄ hec mulier fuit sozor abisag vxoris dauid. sed hoc patet falsum: q̄ post mortem dauid salomon regnauit xl. annis. roboā. xvij. abia tribus. ⁊ asa. xli. iosaphat. xviij. ante regnũ iozā regis israel. cui heliseus fuit cōtemporaneus. ⁊ sic ista mulier si fuisset sozor abisag q̄ cōcepit iam fuisset ad min⁹. cxx. annorũ. Et si dicat̄ q̄ miraculose concepit nō valet: q̄ q̄ nō habuerat filiũ hoc solũ fuit p̄pter senectutē viri sui quā allegauit giezi: ⁊ nō mulieris. b Que tenuit eum. i. instanter inuitauit. i Ut comederet panē. i. acciperet cōpetentem refectionē: q̄ noīe panis intelligit̄ oīs cibus. ut frequenter dictũ est. k Animaduerto q̄ vir dei sanctus ē iste. Dicit Ra.Sa. q̄ hoc p̄cepit eo q̄ nulla musca uel alia immundicia sup mensam eius residebat. Faciamus ergo ei ⁊c. seq̄t̄:

l Ut cũ venerit ad nos maneat ibi. i. decenter recipiat̄ sicut decet virũ sanctũ recipere. cetera patent vsq̄ ibi: m Nunq̄d habes negociũ ⁊c.] habebant eni helisei in reuerentia: eo q̄ succurrerat exercitui israel i aque penuria. ut dictũ est ca. precedenti. n Que respondit in medio populi mei habito. i. ita vallata sũ amicis meis q̄ null⁹ infert mihi molestiã. ⁊ sic non habeo negociũ ad regē uel militie p̄ncipem. o Et ait. s helise⁹ giezi famulo suo. p̄pter q̄ rñdit giezi dicens: p Me q̄ras. q. d. hoc esset frustra. cuius cã subdit̄ cũ dicit̄: q Filiũ eni non habet. qui possit ei in bonis succedere. r Et vir ei⁹ senex est. ita q̄ est impotens de ceco ad generādũ. s Jn tpe isto ⁊c.] Jn hebreo hr̄ sic: Jn tpe isto sicut est tẽp⁹ vite ampleteris filiũ. i. ãno reuoluto viues sana. sic nũc. ⁊ ampleteris filiũ iam natũ. Sm q̄ exponit Ra.Sa. t Moli men. an. tue. hebrei dicũt: Moli de ficē ancille tue. verbum eni hebraicũ q̄ ponit hic ē eq̄uocũ ad mētiri ⁊ decipere. ⁊ est sensus sm Ra. Sa. Si impetrares mihi filiũ cito moriturũ: nõ eẽt mihi mã gaudij ex meroris. ⁊ ideo rogo ut nõ decipiat verbum tuũ. sic q̄ filiũ mihi donãd⁹ nõ moriat ex viuat. cetera patēt vsq̄ ibi: v Collocauit eũ sup ⁊c. sperans q̄ p ei⁹ p̄ces suscitaret̄: q̄ petiuerat ab eo filiũ victurũ. x Et clausit ostiũ. ne puer mortu⁹ inueniret̄ ⁊ sepeliret̄ aĩ aduẽtũ helisei. y Et egressa. Hic q̄nt̄ filiũ sunamitis suscitat̄ ad p̄ces ipsi⁹. z Quã ob cãm vadis ad eũ. igrabat eni mortε pueri. a Hodie nõ sũt cal. ⁊c. hoc dixit q̄ in illis dieb⁹ festiuis tocies frequẽti⁹ ibãt ad p̄phas ad audiendũ verbũ dei. cetera patēt vsq̄ ibi b Que rñdit. recte.

Mulier aũt q̄dã de vxoribus p̄phetarũ clamabat ad heliseum dicens: Seruus tuus vir me⁹ mortuus est: ⁊ tu nosti q̄ seruus tuus fuit timens deũ. Et[b] ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis ut faciã tibi? Dic mihi: q̄d habes in domo tua? At illa respondit: Nõ habeo ancilla tua quicq̄ in domo mea: nisi[c] parũ olei quo vngar. Cui ait: Vade pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua nõ pauca: ⁊ ingredere[d] ⁊ claude ostiũ tuũ cum intrinsecus fueris tu ⁊ filij tui: ⁊ mitte inde in omnia vasa hec: ⁊ cum plena fuerint tolles. Juit itaq̄ mulier ⁊ clausit ostium sup se ⁊ sup filios suos. Jlli offerebãt vasa: ⁊ illa infundebat. Cũq̄ plena fuissent vasa: dixit ad filiũ suũ: affer mihi adhuc vas. Et ille respondit: Nõ habeo: Stetit q̄ oleum. Venit[e] aũt illa ⁊ indicauit homini dei: Et ille: Vade inquit vende oleũ ⁊ redde creditori tuo: tu autẽ ⁊ filij tui viuite de reliquo. Facta[f] ẽ aũt quedam dies: ⁊ trãsibat[g] heliseus p̄ sunam ciuitatem. Erat autẽ ibi mulier magna: que[h] tenuit eum ut[i] comederet panẽ Cũq̄ frequenter inde trãsiret diuertebat ad eam ut comederet panem. Que dixit ad virũ suũ: Animaduerto[k] q̄ vir dei sanctus est iste: qui transit per nos frequent. Faciamus ergo ei cenaculũ paruũ: ⁊ ponam⁹ ei in eo lectulũ ⁊ mẽsam ⁊ cellã ⁊ cãdelabrũ: ut[l] cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est ergo dies quedam ⁊ veniẽs diuertit in cenaculum: ⁊ requieuit ibi. Dixitq̄ ad giezi puerum suũ: Voca sunamiten istam. Qui cum vocasset eam ⁊ illa steterisset coram eo: dixit ad puerũ suũ: Loquere ad eam: Ecce sedule in omnib⁹ ministrasti nobis: quid vis ut faciã tibi? Nũq̄d[m] habes negocium: ⁊ vis ut loquar regi siue p̄ncipi militie?] Que[n] respõdit: Jn medio populi mei habito. Et[o] ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitq̄ giezi: Ne[p] queras: Filium[q] eni non habet: ⁊[r] vir ei⁹ senex est. Precepit itaq̄ ut vocaret eam. Que cum vocata fuisset ⁊ stetisset ante ostium: dixit ad eam: Jn[s] tpe isto in hac eadẽ hora si vita comes fuerit habebis in utero filiũ.] At illa: Noli queso dñe mi vir dei: noli[t] mẽtiri ancille tue. Et cõcepit mulier ⁊ peperit filiũ in tpe ⁊ in hora eadem qua dixerat heliseus. Creuit aũt puer ⁊ cũ esset quedam dies ⁊ egressus isset ad patrẽ suũ ad messores: ait p̄ri suo: Caput meũ doleo: caput meũ doleo. At ille dixit puero: Tolle: ⁊ duc eum ad matrẽ suam. Qui cum tulisset ⁊ duxisset eũ ad matrẽ suam: posuit eũ illa sup genua sua vsq̄ ad meridiẽ: ⁊ mortuus est. Ascendit autẽ ⁊ collocauit[v] eum super lectũ hominis dei: ⁊[x] clausit ostiũ. Et[y] egressa vocauit virũ suũ. ⁊ ait: Mitte mecũ obsecro vnũ de pueris ⁊ asinam: ut excurram vsq̄ ad hominem dei: ⁊ reuertar: Qui ait illi: Quã[z] ob causam vadis ad eum: Hodie[a] nõ sunt calende neq̄ sabbatum. Que[b] respõdit: Valadã. Strauitq̄ asinam ⁊ precepit puero:

in hoc q̄ videt mentita fuisse nō oportet eam excusari. uel p̄t dici q̄ sic locuta est in ſpe resurrectionis filij sui p helyseum: que fuit materia maioris gaudij q̄ conceptio uel parturitio. a Et accessit giezi ut amoueret eā. helyseus enī nō erat assuetus p̄mittere q̄ mulier tangeret ipsū. b Dimitte illam. ut non solū per preces helysei: sed etiā per lachrymas matris impetraret resurrectio filij. c Et dominus celauit a me. quia spiritꝰ sanctus non semp tangit corda p̄phetarū neq; de omnibus. d Nunq̄d petiui filiū a dño meo? q. d. sicut p̄prio motu mihi filiū impetrasti. ita rogo eiꝰ resurrectioꝝ impetrare: ut verbū tuū sit stabile. e Accinge lumbos tuos i. dispone te ad currendum velociter ꝛ expedite. f Si occurrerit tibi hō non salutes eum. i. non cōmisceas cū eo ꝓba te ab itinere impediētia: ꝛ p talem modū loquit̄ saluator discipulis ad predicādū missis. Luc. x. Neminem p viam salutaueritis. Giezi autē p̄cesserat ꝛc. seq̄t̄: g Et nō erat vox neq; sensus. dicit Ra. Sa. q̄ b fuit p̄pter temeritum giezi qui nō seruauit preceptum helysei: sed occurrentibus sibi hominibus iactanter dicebat se missum ad suscitandum mortuū. Expositores autē nostri dicūt q̄ hoc fuit ad designādū q̄ lex vetus que p baculū designatur non cōferebat gratiam viuificantē: sed hoc facit verbū incarnatum: q̄ significabat̄ p extensionem helysei super puerū. vnde dicit̄ Job. j. Lex p moysen data est: grā ꝛ veritas p ihm xp̄m b Posuitq; os suū super os eius ꝛc. hoc fecit ad ostendendū magnū desiderium ad pueri suscitationem: uel p̄pter causam mysticā iam dictam: uel potius p̄pter vtrūq;. i Voca sunamiten hāc. non vocat eam p̄prio nomine. ad ostendendū q̄ nō habebat cū ea tantam familiaritatem q̄ petiuisset eius p̄priū nomē. k Erat aūt fames in terra. hic p̄nter ponit̄ miraculū ad p̄solationē cōgregationis famelice. ꝛ p̄mo ponit̄ duplex miraculū. secundū ponit̄ ibi: Vir q̄dā. Primū miraculū est de pulmenti dulcoratione. cui⁹ p̄paratio ponit̄ cū dicit̄: l Loque pulmentū filijs p̄phetarū. i. discipulis eorū qui viuebant religiose. ut dictū est s. ij. ca. m Collegit ex eo coloquintidas. que sūt valde amare ꝛ sunt quasi cucurbite silueſtres: ꝛ folia eius habent quandā similitudinē cum foliis vitis. n Nesciebat enī quid esset. i. q̄ essent talis amaritudinis. o Afferte inquit farinam. non q̄ haberet ex se virtutē dulcorandi: ſ hoc factū est meritis helysei. p Vir autē quidam. hic ponit̄ secundū miraculum de multiplicatiōe panū. cū dicit̄: Vir aūt quidam venit de baal salisa. que sunt dictiones in hebreo. ꝛ baal ut hic accipitur est nomē appellatiuum. ꝛ sigt̄ planitiē seu regionem. salisa ꝓo est nomen proprium ciuitatis in illa regione. q Deferēs viro dei panes primitiarū. nō accipiūt hic panes primitiarū quales offerebant in templo dñi sed dicunt̄ primitiarum q̄ erant de primis frugibus illi⁹ anni. hordeum autē primo venit ad maturitatē. maxime in terra illa. ideo subdit̄: r Viginti panes hordeaceos. in quo ostenditur numerus panū ꝛ materia. Aliqui autē libri habent interpositū li et. sic: ꝛ viginti panes. sed li ꝛ nō ē in hebreo nec i libris correctis nec de textu. s Et frumentū nouū. In hebreo habet̄: Et granatam. frumentū enī nō ita cito venit ad maturitatem sicut hordeū. ꝛ ideo granū non erat adhuc aptū ut inde fieret panis poterant tamen spice ille aliquantulū torreri ꝛ sic granū excuti p cōfricationem. t Quantū est hoc ut apponā coram centū viris. Erant enim valde parui illi panes: ita q̄ vnus nō sufficeret pro vno homine. q̄ patz ex hoc q̄ ille homo apportauerat panes illos ꝛ granatam intra peram suā. ut dicit̄ in hebreo. v Qui comederūt ꝛ superfuit. quia illi panes fuerunt miraculose multiplicati p̄pter meritum helysei. Talis autem multiplicatio potest fieri a deo dupliciter. vno modo p additionē alterius materie. alio modo sine tali additione: quia sicut de nihilo p̄duxit materiā: ita de modica materia uel pauca p̄t facere magnā ꝛ multā. sicut dictū fuit plen⁹ Genē. ij. de formatiōe mulieris de costa ade. ꝛ Job. vj. de multiplicatione. v. panū in manibus saluatoris. Quis autē istorū modorum multiplicationis fuerit in hoc facto: non habet̄ ex scriptura.

Mina ꝛ p̄pera ne mihi morā facias in eundo: ꝛ hoc age q̄ p̄precipio tibi. Profecta est igit̄: ꝛ venit ad virum dei in monte carmeli. Cumq; vidisset eā vir dei decontra: ait ad giezi puerum suū: Ecce sunamitis illa. Vade ergo in occursū eius. ꝛ dic ei: Recte ne agitur circa te ꝛ circa virū tuū ꝛ circa filium tuum? Que respondit: Recte. Cūq; venisset ad virum dei in montē: apprehēdit pedes eiꝰ: ꝛ accessit giezi ut amoueret eā Et ait homo dei: Dimitte illā Anima enim eius in amaritudine est: ꝛ dñs celauit a me. ꝛ non indicauit mihi. Que dixit illi: Nunq̄d petiui filiū a dño meo? Nunq̄d nō dixi tibi: ne illudas me? Et ille ait ad giezi Accinge lumbos tuos: ꝛ tolle baculum meū in manu tua ꝛ vade. Si occurrerit tibi homo non salutes eum: ꝛ si saluauerit te quispiam nō respondeas illi. Et pones baculū meū super faciem pueri. Puto mat̄ pueri ait: Viuit dñs ꝛ viuit anima tua: nō dimittā te. Surrexit ergo ꝛ secut⁹ est eam. Giezi aūt p̄cesserat ante eos: ꝛ posuit baculū sup faciem pueri: ꝛ nō erat vox neq; sensus. Reuersusq; est in occursū eius: ꝛ nūciauit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus ē ergo helyseꝰ domū: ꝛ ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusq; clausit ostiū sup se ꝛ super puerum: ꝛ orauit ad dñm. Et ascendit ꝛ incubuit sup puerū: posuitq; os suū sup os eius: ꝛ oculos suos sup oculos eius: ꝛ manus suas sup manus eius: ꝛ incuruauit se sup eum: ꝛ calefacta est caro pueri. At ille reuersus deambulabat i domo semel hucatq; illuc: ꝛ ascēdit ꝛ incubuit sup eum. Et oscitauit puer septies: aperuitq; oculos. Et ille vocauit giezi ꝛ dixit ei: Voca sunamiten hanc. Que vocata ingressa est ad eū. Qui ait Tolle filium tuū. Veniti illa ꝛ corruit ad pedes eius: ꝛ adorauit sup terrā. Tulitq; filiū suū ꝛ egressa est: ꝛ heliseꝰ reuersus est i galgala. Erat aūt fames in terra: ꝛ filij p̄phetarū habitabant coram eo: dixitq; vni de pueris suis: Pone ollā grādem ꝛ coque pulmentū filijs p̄phetarū. Et egressus est vnus in agrum ut colligeret herbas agrestes. Inuenitq; quasi vitē silueſtrem: ꝛ collegit ex ea coloquintidas agri: ꝛ impleuit pallium suū: ꝛ reuersus concidit in ollā pulmēti. Nesciebat enī quid esset. Infuderūt ergo socijs ut comederēt. Cūq; gustassent de coctione: exclamauerunt dicentes: Mors in olla vir dei. Et nō potuerūt comedere. At ille: Afferte inquit farinā. Cumq; tulissent: misit in ollam ꝛ ait: Infunde turbe ut comedant: ꝛ non fuit amplius q̄q̄ amaritudinis in olla. Vir aūt quidā venit de baal salisa defrens viro dei panes primitiarū: viginti panes hordeaceos: ꝛ frumentū nouū in pera sua. At ille dixit: Da populo ut comedat. Respōditq; ei minister eius. Quantū est hoc ut apponā coram centū viris? Rursum ille: Da ait p̄pho ut comedat. Hec enī dicit dñs: Comedent ꝛ supererit. Posuit itaq; coram eis. Qui comederunt:

Naaman princeps militie. Hic ꝓsequenter a Cap. v. ponunt miracula helisei coꝝ infidelibus. 7 ꝑ circa hoc triplex miraculū ponit. 2° scriptura historiā ꝓsequit. viij. ca. Prima in tres. quia ꝑmo ponit miraculū ad naaman gētilis cōuersionem. secūdo ad insidiātiū repressionē. ca. vj. tertio ad penitentiū cōsolationē. circa mediū vj. capituli. ibi: Factū ē aūt. Prima adhuc diuiditur in tres partes. q2 ꝑmo naaman ꝑ curatiē estimat. secundo a lepra curatur. ibi: Misitq3 heliseus. tertio gieçi lepra pcutit. ibi: Dixitq3 gieçi Circa primū dr: Naaman princeps militie regis syrie erat vir magn9 7c. Dicūt enī expositores nostri cōmuniter q3 ipse ꝑ sapientiā 7 probitatē suā vastauit latrūculos q3 multū molestabant regnū syrie. 7 ideo subdit: b Per illum enī dedit dñs salutē syrie. 7 ꝓpter hoc erat magnus 7 honoratus in regno. Ra. Sa. dicit q3 ipse sagittauit achab in prelio. ut habet̄ 3. iij. li. ca. vltj. licz nomē suū ibi nō exprimatur. 7 ꝓpē hoc subdit: Per illū enī dedit dñs salutē syrie q3 interfecto achab syria fuit liberata a tributo qō ei reddebat̄. ꝑfederatiē henadab cum eo. ut br. 3. iij. libro. ca. xx. 7 ꝓpē hoc fuit elevatus ad p̄cipatum militie. c Erat autē vir fortis 7 dives sed leprosus. ad hoc enim fuit lepra pcussus. ut per curationē eius mirabilē veniret ad dei veri fidem q3 pcusserat achab idolatram. d Utinam fuisset dñs 7c. Jantequ enī caperetur 7 in ancillā naamā venderet: audierat in terra israel magnalia que fecerat helise9 7 ꝑ hoc sperabat q3 sic ꝑfect curari dñs suus. Erat patent vsq3 ibi: e Et tulisset secum decem talenta argēti 7c. In hebreo habet̄: Centū centenarios: quoꝝ quilibz valebat centū talēta cōmunia. hec aūt accepit ꝑ sūpsit9 in via 7 ad dandū ꝓpte munera. f Ut cures eum a lepra sua. hoc est. facias curari ꝑ ꝓphetam qui est in terra tua. g Scidit vestimēta sua. Dicūt expositores nr̄i cōmuniē q3 hoc fuit eo q3 intellexit illud verbū esse blasphematoꝝ sibi potentiā diuinā attribuendo. vnde subditur: b Nunquid deus ego sum. modus enī erat iudeorum scindere vestimenta sua quando audiebant dei blasphemiā. Vñ Matb. xxvj. dr Tunc princeps sacerdotū scidit vestimenta sua. dicens: blasphemauit. sed hec expositio non bene consonat littere sequenti: in qua dicit q3 heliseus cum reprehendit de tali scissione: qō nō fecisset. si ꝓpter reverentiam nominis domini facta fuisset. 7 ideo aliter dicit q3 hoc fecit ex imꝫ arientia: credens q3 rex syrie quereret occasionem mouendi guerram contra se. ꝓtendo ab eo rem sibi impossibilem. ideo subdit: Videte quot occasiones querat aduersum me. i Veniat ad me 7 sciat. ꝑ experientiā sue curationis. l Prophetam. dei veri. k Esse in israel. ut sic rex syrie timeat guerram mouere contra populū habentem deum tante potentie. m Misitq3 ad eum. Hic ꝓnter ponit naaman curatio. cum dicitur: n Vade 7 lauare septies in iordane. hoc autē sibi mandauit q3 nuncium: ut dei potentie magis attribueretur miraculū: eo q3 ꝓpheta non locutus fuit cum eo: nec eū tetigit sicut credebat naaman: credens q3 in ipso prophet esset aliqua virt9 curandi ipsū. o Iratus naamā recedebat. eo q3 ꝑ talem modū se curari non sperabat: cū fluuij syrie cēsent ita boni uel meliores: sicut fluuius iordanis. nec tamē habebant ad hoc aliquā virtutem. p Si rem grandē id est difficilē. q Dixisset tibi ꝓpheta certe facē debueras. 7 multo magis rem facilē quā tibi mandauit. r Et restituta est caro eius sicut caro pueri paruuli. que est purior q3 in etate virili aut senili. quia caro adgenerata ꝑ alimentum quanto ꝓcedit vlterius tāto fit impurior: sicut vinū ꝑ admixtionē aque ut habetur ꝑmo de generatione. s Reuersusq3 est ad virū dei. ut ostenderet se gratū deo 7 ꝓpte de sua curatione. ꝛō subdit: t Vere scio q3 nō sit alius deus. 7 sic fidem vnius veri dei quā conceperat corde confessus est ore. sm dictū apli Roma. x. ca. Corde creditur ad iusticiam: ore aūt confessio fit ad salutē. v Obsecro itaq3 ut accipias benedictionē. i. munera gratanter 7 deuote oblata. x Dixit dominus ante quem sto quia nō accipiam. ut ostenderet se non querere sua: sed anime sue 7 corporis salutem. y Ut tollam onus duoꝝ burdonū. animalia sunt genita ex equo 7 asina: sicut mulus econtrario. s. ex equa 7 asino. z De terra. s. israel quā reputabat sanctam ꝓpter cultū dei ibi existentem. intendebat enī ex ea facere altare in domo sua. sm q3 dicit Exo. xx. Altare de terra facietis mihi. 7 ibi imolate deo celi. ideo subditur: Non enim faciet

7 sup fuit iuxta verbū dñi. V Naaman a princeps militie regi syrie erat vir magn9 apud dñm suū 7 honoratus. Per b illū enī dedit dñs salutē syrie. Erat c autē vir fortis 7 dives: sed leprosus Porro de syria egressi fuerant latrunculi: 7 captiuā duxerāt de terra israel puellā paruulā: q3 erat in obsequio vxoris naaman. Que ait ad dñam suam: Utinā d fuisset dñs meus ad ꝓphetā J q3 ē in samaria: pfecto curasset eum a lepra quā habet. Ingressus ē itaq3 naaman ad dñm suū. 7 nūciauit ei dicens: Sic 7 sic locuta ē puella de tra israel. Dixitq3 ei rex syrie: Vade: 7 mittā litteras ad regem israel. Qui cū pfectus esset 7 e tulisset secū decē talenta argēti 7 sex milia aureos 7 decem mutatoria vestimentoꝝ: detulit litteras ad regem israel in hec verba: Cum acceperis epl̄am hāc: scito q3 miserim ad te naaman seruū meū: ut f cures eū a lepra sua. Cumq3 legisset rex israel litteras: scidit g vestimēta 7 ait: Nūquid b deus ego sum ut occidere possim 7 viuificare: quia iste misit ad me ut curem hominē a lepra sua? Aliaduertite 7 videte q3 occasiones querat aduersum me. Qō cum audisset heliseus vir dei: scidisse videlicz regē israel vestimenta sua: misit ad eū dicēs: Quare scidisti vestimenta tua? Veniat i ad me: 7 sciat esse k ꝓphetā l in israel. Venit ego naamā cū equis 7 curru m: 7 stetit ad ostiū domus heliseī. Misitq3 n ad eū heliseus nunciū dicēs: Vade o 7 lauare septies in iordane: 7 recipiet sanitatē caro tua atq3 mundaberis. Iratus p naaman recedebat dicens: Putabā q3 egrederet ad me 7 stans inuocaret nomen dñi sui: 7 tangeret manu sua locū lepre: 7 curaret me. Nunqd non meliores sunt abana 7 pharfar fluuij damasci omnib9 aquis israel: aut lauer in eis 7 munder? Cū ergo vertisset se 7 abiret indignans: accesserunt ad eum serui sui 7 locuti sunt ei: Pater: 7 si q rem grandem dixisset tibi ꝓpheta certe facere debueras: quanto magis quia nunc dixit tibi lauare 7 mūdaberis? Descendit 7 lauit septies in iordane iuxta sermonē viri dei: 7 r restituta ē caro ei9 sicut caro pueri paruuli 7 mūdatus est. Reuersusq3 s ad virū dei cū vniuerso comitatu suo venit 7 stetit coram eo. 7 ait Vere t scio q3 non sit alius deus9 in vniuersa tra: nisi tm in isral. Obsecro v itaq3 ut accipias benedictionē a seruo tuo. At ille respōdit: Viuit x dñs ante quē sto: quia nō accipiam. Cumq3 vim faceret: penit9 nō acquieuit. Dixitq3 naaman: At vis. Sed obsecro concede mihi seruo tuo: ut y tollam onus duoꝝ burdonum de z terra. Non enī faciet ex hinc seruus tuus holocaustū aut victimā dys alienis nisi domino. Hoc autē solū est de quo deprecetur dominū pro seruo tuo: quando ingredietur domin9 meus templū remmon

vltra seruus tuꝰ holocaustū nec sequit. Hoc aūt solū e re quo reprecer is dñm ꝓ seruo tuo. ⁊ subdit. a Si adorauero in templo remmon. non idolū sed deū vrū. b Ut ignoscat mihi dñs. quia nō possū istud tono modo euitare. c Qui dixit ei vade in pace. acquiescendo petitioni sue: sed quia nō solū adorare idolū sed etiam simulare hanc adorationē ē petm̄. ideo dicit b aliqui ꝙ qz naamā erat neophitus. iō in hoc sibi dispensauit heliseus. ⁊ sibi ꝙ posset edificare altare ad offerēdū sacrificia extra tēplum: ⁊ etiā extra totam terrā israel. Sed istud non videt conueniēt dictū. primo qz naamā fuerit neophitꝰ: qz ꝓprie loquēdo neophitus dicit de nouo conuerso ad aliquā legē sicut circūcisus de nouo apud iudeos: ⁊ baptizatꝰ apud xp̄ianos. naamā ꝝo nō fuit conuersus ad iudaismū: qz nō fuit circūcisus. nec per cōsequēs ad legem mosaicā obligatus sed credidit deū q colebat a filijs israel esse verū deum ⁊ ab omnibus colendū: qō ⁊ multi gētiles fecerūt ⁊ sine legis mosaice observātia saluati fuerūt: qz ad ipsam non tenebantur: sicut alias diffusius dictū est. secūdo quia ea que sunt ꝙ se mala non sunt dispensabilia: quia nō possūt teneⁿ ⁊ absq; peccō fieri de quibus est simulatio idolatrie. ⁊ ideo nō videt bene dictū ꝙ heliseus in hoc ipsi naaman dispensauerit: sed solū ei declarauit illud esse sibi licitū. qō timebat esse illicitū: sicut solent facere conscientie timorose. batebat enī iste naaman officium sustentandi regem: qz sicut regine modo ꝓ militēs sustentāt ita similiter tūc tp̄is reges ꝓ p̄ncipes magis sibi ꝓpinquos. istud aūt nō erat illicitū de natura sua. equaliter enī poterat fieri extra templū idoli sicut ⁊ intra: sicut si aliq̄ puella xp̄iana capta a sarracenis. esset obsequio alicuiꝰ dñe deputata ad portandū caudā sue vestis. non videt illicitū ꝙ eam portaret intra phanū machometi sicut ⁊ extra: dum tamē hoc nō faceret in reuerentiā aliquam machometi: sed solū intendens suū officiū exequi: ⁊ hoc prebat naaman ab heliseo. s. ꝙ idem officiū qō licite faciebat dño suo extra phanū idoli. posset sibi facere intra: nō ad aliquā idoli reuerentiā: sed ne incurreret dñi sui offensam. ⁊ hoc cōcessit ei heliseus: qz nō erat illicitū ut dictū est. Tertio nō videt bene dictū ꝙ ei dispsauerit de altari construēdo ⁊ ibidem offerendo nō solū extra hierusalem: sed etiā extra iudeā: qz illud solū fuit ꝓhibitum iudeis pꝰ tēpli edificationē: ⁊ qñ arcba dñi habuit stabilē mansionē. put dictū fuit Deut. ij. ⁊. j. Regū. vij. Naaman ꝝo nō tenebat ad legē mosaicā ut ꝓdictū est. iō poterat alibi licite ut adoret: ⁊ illo innitente sup manū meam: si adorauero in templo remmon: adorante eo in eodē loco: ut ignoscat mihi dñs seruo tuo ꝓ hac re. Qui dixit ei: Vade in pace. Abijt ergo ab eo electo tēpore. Dixit gieçi puer viri dei: Pepcit dominus meus naaman syro isti: ut nō acciperet ab eo que attulit. Viuit dñs quia curr̄ post eum: ⁊ accipiā ab eo aliquid. Et secutus est gieçi post tergū naaman. Quē cum vidisset ille currentē ad se: desilijt de curru in occursum eius ⁊ ait: Recte ne sunt omnia: Et ille ait: Recte. Dñs meus misit me ad te dicens: Modo venerunt ad me duo adolescētes de monte ephraim ex filijs prophetarū: da eis talentū argenti ⁊ vestes mutatorias duplices. Dixitq; naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eū ligauitq; duo talenta argenti in duobus saccis ⁊ duplicia vestimenta: ⁊ imposuit duobus pueris suis: qui ⁊ portauerant coram eo. Cūq; venisset iam vesperi tulit de manu eorum ⁊ reposuit in domo: dimisitq; viros: ⁊ abierūt: ipse aūt ingressus stetit coram dño suo. Et dixit heliseꝰ. Vnde venis gieçi: Qui respondit. Non iuit seruus tuus quoq;. At ille ait: Nōne cor meū in presenti erat quādo reuersus e bō de curru suo in occursū tui: Nunc igit accepisti argentū ⁊ accepisti vestes: ut emas oliueta ⁊ vineas ⁊ oues ⁊ boues ⁊ seruos ⁊ ancillas. Lepra naamā adherebit tibi ⁊ semini tuo vsq; in sempiternū. Et egressus est quasi nix ab eo leprosus. VI Dixerunt autē filij ꝓphetarū ad heliseum: Ecce locus i quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus vsq; ad iordanē ⁊ tollant singuli de silua materias singulas: ut edificemus nobis ibi locum ad habitandū. Qui dixit: Ite. Et ait vnus ex illis. Veni ergo ⁊ tu cum seruis tuis. Rndit: Ego veniā. Et abijt cum eis. Cūq; venissent ad iordanē: cedebant ligna. Accidit autē ut cū vnus materiā succidisset: caderet ferrum securis i aquā. Exclamauitq; ille ⁊ ait: Heu heu heu dñe mi: ⁊ hoc ipsū mutuo acceperam. Dixit autē homo dei: Vbi cecidit: At ille monstrauit ei locum. Precidit ꝙ lignū

de quibus est simulatio idolatrie. ⁊ ideo nō videt bene dictū ꝙ heliseus in hoc ipsi naaman dispensauerit: sed solū ei declarauit illud esse sibi licitū. qō timebat esse illicitū: sicut solent facere conscientie timorose. batebat enī iste naaman officium sustentandi regem: qz sicut regine modo ꝓ militēs sustentāt ita similiter tūc tp̄is reges ꝓ p̄ncipes magis sibi ꝓpinquos. istud aūt nō erat illicitū de natura sua. equaliter enī poterat fieri extra templū idoli sicut ⁊ intra: sicut si aliq̄ puella xp̄iana capta a sarracenis. esset obsequio alicuiꝰ dñe deputata ad portandū caudā sue vestis. non videt illicitū ꝙ eam portaret intra phanū machometi sicut ⁊ extra: dum tamē hoc nō faceret in reuerentiā aliquam machometi: sed solū intendens suū officiū exequi: ⁊ hoc prebat naaman ab heliseo. s. ꝙ idem officiū qō licite faciebat dño suo extra phanū idoli. posset sibi facere intra: nō ad aliquā idoli reuerentiā: sed ne incurreret dñi sui offensam. ⁊ hoc cōcessit ei heliseus: qz nō erat illicitū ut dictū est. Tertio nō videt bene dictū ꝙ ei dispsauerit de altari construēdo ⁊ ibidem offerendo nō solū extra hierusalem: sed etiā extra iudeā: qz illud solū fuit ꝓhibitum iudeis pꝰ tēpli edificationē: ⁊ qñ arcba dñi habuit stabilē mansionē. put dictū fuit Deut. ij. ⁊. j. Regū. vij. Naaman ꝝo nō tenebat ad legē mosaicā ut ꝓdictū est. iō poterat alibi licite deū colere. altare ad hoc edificādo ⁊ etiā offerēdo. sicut ⁊ filij israel aūt legē data. ut p̄z de abrahā isaac ⁊ iacob in Beñ. in plurib; locis. Qz aūt ad hoc naaman petijt onus duoꝝ burdonū de ra israel fuit ex speciali deuotione ut dictū e: lz ad hoc nō teneret. ⁊ iō circa hoc nō fuit aliqua dispensatio: sed licuit concessio. d Dixit gieçi. Hic ꝓfiter describit ipsius gieçi infectio. ꝓpter multiplex eius peccatū i facto isto: q̄rū ꝓmū fuit cupiditas que est radix omniū malorū ut dicit apls. j. Timoth. vj. ⁊ hoc notat cum dr: Pepercit dñs meus naamā. licz enī ꝓpter nō acciperet aliquid quasi precio ꝓpter: qz tamē pauper erant viuebāt de oblatis sibi curialiter ⁊ deuote. e Desilijt de curru in occursū eius. ꝓpter reuerentiam dñi sui ⁊ gratitudinē beneficij sibi collati. f Dñs meus misit me nec. in hoc mentiebatur. ⁊ sic fuit peccatū secundū. g Melius est ut accipias duo talenta. s. cuilibet iuueni vnū. In hebreo batur: Jura mihi. s. ꝙ miserit te heliseus: ⁊ acciꝑ duo talenta. ⁊ sm hoc fuit hic tertiū peccatū. s. piurij. h Et imposuit duob; pueris suis. i. duob; de seruis naaman. i Cūq; venisset iam vesperi tulit de manu eorū. ne heliseus eos videret ⁊ peciperet ꝙ gieçi aliquid a naaman accepisset. ⁊ sic commisit quartū peccatū. s. furtū rei notabilis. k Unde venis gieçi: non querit ex ignorantia: qz in spū factū viderat: ut postea subdit. sed ut ex eius responsione eū de mēdacio cōuinceret. vnde subdit: l Nō iuit seruus tuus quoq;. quia mentiebatur ei qui habebat spiritum sanctum: sicut ananias ⁊ saphira petro. ut batur Actū. v. ideo subditur eius iusta punitio. cum dicit: m Sed ⁊ lepra naaman adherebit tibi. id est eadem species lepre quā habuit ante curationē suam. n Et egressus est ab eo leprosus. quia leprosi separabantur a cohabitatione hominū sanorum. ut batur Leuitici. xiij. o Quasi nix. color enim albidus ⁊ transparens est signum lepre. sicut batur Leuitici. xiij. prout ibi plenius dictum fuit. p Cap. vj.

Dixerunt autē filij ꝓphetarū. Hic ponunt miracula ad infidelium insidiantium repressionem. primo tamen premittit miraculosa ferri natatio. secundo dicta repressio. ibi: Rex autē syrie. Circa primū dicit: q Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. dicit hic Ra. Sa. ꝙ gieçi qui erat cupidus: quando erat cum heliseo molestus erat filijs prophetarum venientibus ad heliseum: ne expenderentur ea que dabantur magistro suo. ⁊ ideo ipso abiecto propter lepram plures venerunt ad heliseum. ⁊ ideo non sufficiebat domus pro habitatione ipsorum propter quod volebant eam dilatare. r Tollant singuli de silua materias singulas. id est ligna que sunt materia pro domibus edificandis. s Heu domine mi ⁊ hoc ipsum mutuo acceperam. nec habeo vnde restituam. t Precidit ergo lignum. id est fecit aliud manubrium: quia primū erat fractum. ut dicit Ra. Sa.

a Natauitq; ferrū. ꝓtra naturā ꝓriā obediendo nature actori. b Rex aut̄ syrie. Hic cōsequenter describit insidiantiū repressio. Circa q̄ ꝑmo describit insidiatio eoꝝ maligna. secūdo eoꝝ percussio digna. ibi: Porro beliseus. tertio literatio benigna. ibi: Dixitq; rex. Circa primū ponit insidiatio syrorū contra regem israel: ⁊ parꝫ hr̄ vsq; ibi: c Misit itaq; rex israel. hoīes armatos in magna copia. d Et preoccupauit. s. illas insidias capiendo. e Nō semel neq; bis. solū supple ꝫ multotiēs. secūdo ponitur insidiatio ꝺ̄ heliseū ibi: f Dixitq; eis ite ⁊ videte vbi sit ⁊c. ⁊ pꝫ hr̄ vsq; ibi: g Heu heu domine mi. cognouit enī p̄ insignia armorū q; erāt syri hebreorū aduersarij. h Plures enī nobiscū sunt. sciebat enī p̄ spīritū sanctū ꝓtectionē angelicā i sui auxiliū aduenisse: cuius potestas quasi incōparabiliter maior ē q; humana. i Dñe api oculos pueri huius. i. da ei virtutem videndi ea que non possūt naturaliē videri. k Ecce mons plenus equorū ⁊c. facta est illa rep̄sentatio visioni imaginarie: uel etiā exteriori visui per formationes taliū specierū in aere: q; vtroq; modo potuit fieri a deo ad designandū p̄tectionē. l Porro beliseus. Hic cōsequenter describit eoꝝ percussio ratione beliseī. cum dicit: m Percute obsecro gētem hāc cecitate. hic accipitur cecitas ꝓ acrisia: que dicit ab a q̄ est sine ⁊ crisis iudicium: ⁊ est passio qua homo nō p̄cipit uel diiudicat sm̄ veritatē ea que videt: ⁊ hoc modo fuerūt percussi sodomite uolentes ostium loth cōfringere. ut habet Geñ. xix. n Non est hec via: neq; ista ē ciuitas. s. vbi manet ꝓphēta quē queritis. licz enī venisset dothaim. hoc tamē non erat ad manendum diu: sed eī mansio diuturnior erat in samaria. ut patꝫ ex dictis ca. ꝑcedenti: Utinā fuisset dominus meus ad ꝓphētam qui est in samaria. ⁊ p ꝫ patꝫ q̄ postea sequit ca. isto: Heliseus aut̄ sedebat in domo sua. ⁊ sic certum ē q; erat in samaria, ex quo pꝫ q; heliseus dixit eis veritatē: quia via recta duxit eos in samariā. o Dñe aperi oculos istorū. i. removendo acrisiā predictā p Dixitq; rex israel. Hic ꝓsequenter ponit istorū literatio benigna quia cum rex uellet eos punire: heliseus non permisit: sed etiam literaliter refici a rege imperauit. vnde subdit: q Apposit aq; ē eis cibor̄ magna ꝑparatio. ex ꝫ pꝫ q; noie panis ⁊ aq̄ designatur oīs potus ⁊ cibus in scriptura. r Et vltra non venerunt latrones ⁊c. ⌋ tū ex gratitudine beneficij sibi collati ab heliseo: tum timore ne si venirent iterū ꝓpter ingratitudinem heliseus eos faceret capi ⁊ occidi. s Factū est aūt. Hic p̄mittit describitur miraculū heliseī ad cōsolationem penitētiū. ⁊ p ponit eoꝝ afflictio. 2° afflictiōis remotio. ca. vij. Circa p̄mū sciendū q; licz iorā amouisset statuas baal: tamen non amouit cultū vitulorū quos fecerat hieroboā. ut habetur sup̄. iij. ca. Ipse etiā ⁊ popul̄ isr̄l multa alia mala faciebāt ꝓpter que dñs permisit eos affligi obsidiōe longa. ⁊ hoc est q̄ dicit: t Et tā diu obsessa ē donec venundaret̄ caput asini ⁊c. ⌋ ⁊ accipit hic caput ꝓ toto aīali sm̄ aliquos: quia hic est modus loquendi apud emptores animalium ꝓ quāto habitis caput. i. vnū aīal. sm̄ alios accipitur ꝓ parte corporis. deficientibus enim alijs cibarijs interfecerunt animalia que nō erant cōm legem comestibilia ⁊ salierūt ut carn̄ venderent carnes fame inualescente. v Et quarta pars cabi ⁊c. ⌋ Cabus est quedā mēsura determinata. sterc̄ aut̄ columbarum nō accipit hic ꝓpe q; non est comestibile nec refectiui: ꝫ magis corrupti uū: sed imꝓprie ut videt ꝓ gurture vbi congregant grana a colūbis comesta. ⁊ illud ꝓicit i fimo coiter ꝫ tunc fame inualescente coquinarij diuitū illud reseruabāt: ut grana populo fame p̄clitāti venderēt.

⁊ misit illuc: natauitq; ferrū. Et ait: Tolle. Qui extendit manū: ⁊ tulit illud. Rex aut̄ syrie pugnabat ꝓtra israel: cōsiliūq; iniit cum seruis suis dicens. In loco illo ⁊ illo ponamus insidias. Misit itaq; vir dei ad regem israel dicēs: Caue ne transeas in locū illū: q; ibi syri in insidijs sunt. Misit itaq; rex israel ad locū quē dixerat ei vir dei ⁊ p̄occupauit eum: ⁊ obseruauit se ibi nō semel neq; bis. Conturbatūq; est cor regis syrie ꝓ hac re ⁊ cōuocatis seruis suis ait: Quare nō indicatis mihi quis prodito: mei sit apud regē israel? Dixitq; vnus seruorū eī: Nequaq; dñe mi rex: sꝫ heliseus ꝓphēta qui est in israel indicat regi israel oīa verba quecunq; locutus fueris in conclaui tuo. Dixitq; eis: Ite ⁊ videte vbi sit: ut mittam ⁊ capiā eū. Annunciauerūt ei dicentes: Ecce in dothain. Misit ergo illuc equos ⁊ currus ⁊ robur exercit̄. Qui cum venissent nocte: circūdederunt ciuitatē. Consurgens aūt diluculo minister viri dei egressus est: vidit q; exercitū in circuitu ciuitatis ⁊ equos ⁊ curr̄. Nunciauitq; ei dicens: Heu heu dñe mi q̄d faciemus? At ille respōdit: Noli timere. Plures enī nobiscum sunt q̄ cum illis. Cumq; oraſſet heliseus ait: Domine aperi oculos pueri huius ut videat. Et aperuit dñs oculos pueri: ⁊ vidit: quia ecce mons plen̄ equorū ⁊ curruū igneorum in circuitu heliseī. Hostes ꝺo descenderūt ad eum. Porro heliseus orauit ad dñm dicens: Percute obsecro gentē hanc cecitate. Percussitq; eos dñs ne videret iux verbū heliseī. Dixit aūt ad eos heliseus: Non ē hec via: neq; ista est ciuitas. Sequimini me ⁊ ostendam vobis virū quem queritis. Duxit ergo eos i samariam. Cumq; ingressi fuissent in samariā: dixit heliseus. Dñe aperi oculos istorū ut videāt. Aperuitq; dñs oculos eorum: ⁊ viderūt se esse i medio samarie. Dixitq; rex israel ad heliseum: cū vidisset eos: Nunq̄d percutiā eos pater mi? Et ille ait: Nō p̄cuties. Neq; enī cepisti eos gladio ⁊ arcu tuo: ut p̄cutias: Sed pone panem ⁊ aquam cor̄ eis ut comedant ⁊ bibant: ⁊ vadāt ad dñm suū. Apposita q; est eis ciborū magna ꝓparatio. Et comederūt ⁊ biberunt: ⁊ dimisit eos: abieruntq; ad dñm suū. Et vltra nō venerūt latrones syrie in terram israel. ⌋ Factū est autem post hec congregauit benadab rex syrie vniuersū exercitū suū: ⁊ ascendit ⁊ obsidebat samariā. Factaq; est fames magna in samaria: ⁊ tamdiu obsessa est donec venūdaretur caput asini octoginta argenteis: ⁊ q̄rta pars cabi stercoris columbarū quinq; argēteis. ⌋ Cumq; rex israel transiret ꝑ murū: mulier quedā exclamauit ad eū dicēs: Salua me dñe mi rex. Qui ait: Non te saluet dñs: Unde te possū saluare? De area: uel de torcular? Dixitq; ad eam rex: Quid tibi vis? Que respōdit: Mulier ista dixit mihi: Da filiū tuū ut comedam hodie ⁊ filiū meū comedemus cras. Coximus ergo filium meū: ⁊ comedimus: dixiq; ei altera die: Da filiū tuū: ut comedamus eum. Que abscōdit filiū suū. Quod cum audisset rex:

r Non te saluet dñs. fuit enī turbatus eo q; credebat eam petere refectionē cibi cōuenientis uel pot̄. y Que abscondit filiū suū. volens eum preseruare a morte uel forte eū sola comedere. z Qō cum audisset rex scidit vestimenta sua.

eo q̄ ꝑpulus ſuus erat in tanta afflictione. a Vidit q̄ eis populus cilicīū. ipſum enī acceperat rex affligendo carnē ſuā: ut facili⁹ impetraret ei miſericordiā. b Si ſteterit caput heliſei. hanc enī afflictionē ei imponebat: eo q̄ afflictionē illā ſuis precibus nō auferebat: tenens eas efficaces apud deum ad hoc impetrādū. Heliſeus tamen ad hoc expectabat tēpus congruū ſcōm ordinatiōē diuine voluntatis: cuius erat cōſcius ꝑ ſpiritum ſanctū. c Nunquid ſcitis q̄ miſerit fili⁹ homicide. quia de ſcitu⁊ volūtate achab patris iozam. naboth innocens fuerat interfectus. ut habet ſuꝑ. iij. li. xxj. d Et non ſinatis eum intrare. cui⁹ cauſa ſubditur: e Ecce enī ſonitus ꝑdū domini ei⁹. poſt receſſum enī nūcij iorā ꝑmiſit. ⁊ ideo ſequebat eū ad reuocandū ꝑceptū. f Et ait: ecce tā tum malū. iſtud refert ad iozam qui iam venerat ad heliſeum. g Quid amplius expectabo a dño. quaſi dicēt iam ſum punit⁹ vltima pena a moyſe ꝑdicta deut°. xxviij de comeſtione ꝓpriozū filioz in obſidione: ⁊ ſic non reſtat niſi q̄ oēs moziamur: uel tradam⁹ nos hoſtib⁹ niſi apud deū veneri⁹ temp⁹ mie ſuper ꝑſm iſtū: ꝑpē q̄ō heliſeus ſtatum prędixit conſolationē.

b Cap. vij.

Dixit autē heliſeus. Quia ſic ꝓpter culpā infligitur pena: ita. ꝑpē penitētiā remouet: ideo poſt famē. ꝑpē pctā inductam. hic ꝓſequenter ponitur abundantia. ꝑpter penitentiā. ⁊ primo abūdantia ⁊ incredulitas puniēda prędicitur. ſecūdo vtrūq̄ adducitur. ibi: Quatuor ergo viri. Circa primū dicit: i Hec dicit dom⁹. qui eſt ipſa veritas ꝑ eſſentiam. k In tempore hoc cras. i. iſta hora die craſtina. l Modius ſimile vno ſtatere erit. i. dabit. eſt autē ſtater gen⁹ ponderis. ⁊ ſignificatur hic q̄ farina ⁊ hordeū vendebant dari ꝑ

ſcidit veſtimenta ſua: ⁊ tranſibat ꝑ murū. Vidit q̄ᵃ omnis populus cilicīū quo veſtit⁹ erat rex ad carnē intrinſec⁹. Et ait rex: Hec mihi faciat de⁹: ⁊ hec addat: ſi ᵇ ſteterit caput heliſei filij ſaphat ſuꝑ ipſū hodie. Heliſeus autē ſedebat i domo ſua: ⁊ ſenes ſedebāt cū eo. Premiſit itaq̄ virū: ⁊ anteq̄ veniret nunci⁹: ille dixit ad ſenes: Nūquid ᶜ ſcitis q̄ miſerit filius homicide hucut precidatur caput meū: Videte ergo: cū venerit nuncius claudite oſtiū: ⁊ᵈ non ſinatis eum introire. Ecceᵉ enī ſonitus pedum dñi ei⁹ poſt eū eſt. Adhuc illo loquēte eis: apparuit nūcius qui veniebat ad eum. Etᶠ ait: Ecce tantū malum a dño eſt. Quidᵍ amplius expectabo a dño: VII

Dixitʰ autem heliſeus. Audite verbū domini. Hecⁱ dicit dñs: In ᵏ tēpore hoc cras modiusˡ ſimile vno ſtatere erit: ⁊ duo modij hordei ſtatere vno i porta ſamarie. Reſpondensᵐ vnus de ducib⁹ ſuꝑ cui⁹ manū rex incumbebat homini dei ait: Siⁿ dominus fecerit etiā cataractas in celo: nunq̄d ᵒ poterit eſſe q̄ loq̄ris: Qui ait: Videbis ᵖ oculis tuis ⁊ inde nō comedes. Quatuorᵠ ergo viri erant leproſi iuxta ʳ introitum porte: qui dixerūt ad inuicem. Quid hic eſſe volum⁹ donec moziamur: Siueˢ ingredi voluerimus ciuitatem fame moziemur: ſiue manſerim⁹ hic moziendū nobis eſt. Venite ḡ ⁊ tranſfugiam⁹ ad caſtra ſyrie. Siᵗ pepercerint nobis viuem⁹ ſi autem occidere voluerint nihilominus moziemur. Surrexerunt ergo veſperi ut venirēt ad caſtra ſyrie. Cūq̄ veniſſent ad

principium caſtrorū ſyrie: nullum ibidē reppererūt. Diquidem⁹ dominus ſonitum audiri fecerat in caſtris ſyrie curruū ⁊ equorum ⁊ exercitus plurimi. Dixeruntq̄ ad inuicem: Ecce mercede cōduxit aduerſū nos rex iſrael reges getheoꝝ ⁊ egyptiorum ⁊ venerūt ſuper nos. Surrexerunt ergo ⁊ fugerunt in tenebris: ⁊ dereliquerūt tentoria ſua ⁊ equos ⁊ aſinos i caſtris: fugeruntq̄: animas tm̄ ſuas ſaluare cupientes. Igitur cū veniſſent leproſi illi ad principium caſtrorū ingreſſi ſūt vnū tabernaculū: ⁊ᵘ comederunt ⁊ biberunt. Tuleruntq̄ inde argentum ⁊ aurū ⁊ veſtes: ⁊ abierunt ⁊ abſconderunt. Et rurſum reuerſi ſunt ad aliud tabernaculum: ⁊ inde ſimiliter aufferentes abſcōderūt. Dixerūtq̄ ad inuicem: Nō recte facimus Hec enim dies boni nuncij eſt. Siˣ tacuerim⁹ ⁊ noluerim⁹ nūciare vſq̄ mane: ſceleꝛ arguemur. Venite eamus ⁊ nunciemus ʸ in aula regis. Cumq̄ veniſſent ad portā ciuitatis: narrauerūt eis dicētes: Iuim⁹ ad caſtra ſyrie: ⁊ nullum ibidem reperimus hoiem: niſi equos ⁊ aſinos alligatos ⁊ fixa tentoria. Ierunt ergo portarij ⁊ nūciauerūt i palatio regis intrinſec⁹. Qui ſurrexit nocte: ⁊ ait ad ſeruos ſuos: Dico vobis q̄d fecerunt nobis ſyri. Sciunt q̄ fame laboram⁹ ⁊ idcirco egreſſi ſunt de caſtris: ⁊ latitant in agris dicentes: Cū egreſſi fuerint de ciuitate: capiemus ᶻ eos viuos: ⁊ tunc ciuitatē ingredi poterimus. Reſpondit aūt vn⁹ ſeruorum eius: Tollam⁹ q̄nq̄ equos qui remanſerunt in vrbe: quia ipſi tm̄ ſūt i vniuerſa

domin⁹ fecerit etiam cataractas in celo. apiri. i. faciat pluere de celo abūdanter farinā ⁊ hordeū. o Nunquid poterit ee quod loqueris. q̄ſi dicēt non: ⁊ quia ꝑ incredulitatē detraxit diuine potentie. ideo ſibi prędicit pena mortis. cum dicit: p Videbis oculis tuis ⁊ inde non comedes. q⁊ i craſtino fuit interfect⁹ in porta. ut patz in fine hui⁹ca. q Quatuor ergo viri. Hic cōſequenter ꝓtūq̄ ꝑ heliſeū ꝑdictū adducit. ⁊ primo abūdātia ſecūdo incredulitatis pena. ibi: Porro rex ducē illum. Circa primū dicit: Quatuor ergo viri erant leproſi. dicit Ra. Sa. q̄ iſti erant gigi ⁊ tres filij ſui. r Juxta introitum porte. quia leproſi debebāt extra ciuitates habitare. ut habet Leuit. xiij. s Siue ingredi voluerimus ciuitatem. licz enī deberent extra habitare: tamē in caſu tāte neceſſitatis poterant ingredi ad querendū victū ſi poſſent inuenire. t Si pepercerint nobis. cōpatiētes noſtre infirmitati ⁊ fami. quod erat magis probabile q̄ oppoſitū. v Siquidē dñs ſonitum audiri fecerat i caſtris ſyrie curruū ⁊ equorū. diuina enī virtute fact⁹ eſt talis ſonit⁹ in auribus eoꝝ ⁊ imaginatio. de quib⁹ ſecut⁹ eſt timor ⁊ fuga omniū relictis omnib⁹ ex velocitate fuge ut ſaluarēt ꝑſonas ſuas. ſm q̄ dicit Job. ij. Cuncta que habet homo dabit ꝑ anima ſua. x Et comederūt ⁊ biberūt. vigente enī fame primo verterunt ſe ad refectionem ⁊ poſtea ad prędam. y Si tacuerimus ⁊ noluerim⁹ nunciare vſq̄ mane ſceleꝛ arguemur. apud deum ſciētes afflictionem populi noſtri in ciuitate incluſi: ⁊ apud regem tanq̄ proditores boni publici. z Nunciemus in aula regis. ꝑ portarū cuſtodem: quia nō querebant illuc intrare: nec fuiſſent ꝑmiſſi. Cetera patent vſq̄ ibi: a Capiem⁹ eos viuos. ⁊ ſic poterimus vti ꝑſonis ad noſtrā ſeruitutem: ⁊ tūc ciuitatem ingredi poterimus nullo eam defendente: ⁊ ſic eoꝝ bona

habebimus cū pſonis.cetera patent vſq; ibi: a Factuſq; ē modius ſimile ſtatere vno ꝛc̄.quia plures de populo de talibus predis plus rapuerūt in caſtris que erant valde munita q̄ ſufficeret eis.ꝛ ideo dabant reſiduū p modico precio. b Porro rex ducē illū. Hic cōſequenter ponit pena ducis dei potentie detrahentis.ſicut p̄dixerat helyſeus.ꝛ pz hꝛā ex dictis. c Cap. viij

HEliſeus autem. Narratis helyſei miraculis p maiori parte.hic cōſequent̄ ſcriptura reuertit ad p̄ſecutionē hiſtorie.ꝛ quia hiſtorie regū ꝛ p̄phetarū contemporaneorū ſimul currebant.ideo p̄mo deſcribunt aliqua facta ad helyſei inſinuationē.ſecūdo ptinentia ad regni iuſte p̄ſecutionē.ibi: Anno q̄nto. Prima in duas ſm duo p̄nunciata ab helyſeo.ſecunda ibi: Venit ḡ. Prima aūt ē de p̄egrinatiōe mulieris ſunamitis ad dictum helyſei.cū dicit: d Locut⁹ ē ad mulierē cui⁹ viuere fecerat filium.erat enim ſollicitus de puero tanq̄ de creatura ſua.q; eius cōceptionē ꝛ reſurrectionē impetrauerat. ut patz ex dictis.iiij.ca. ꝛ de matre que ei plura beneficia fecerat. e Peregrinare vbicunq; reppereris.ſcilz cōmodū tuū.i tali enī neceſſitate poterant filij iſrael inter infideles habitare,abſq; tamen participatione cū eis in peccatis. f Vocabit enī dñs famē.i. ex eius ordinatione veniet. Dic Ra. Sa.q; iſta fuit fames de qua loquitur Jobel ꝓpheta. g Et ingreſſa eſt ut interpellaret regem.quia tempore ſue abſentie aliqui inuaſerant bona ſua iniuſte. h Rex aūt loquebatur cum gieçi.ex hoc videt̄ q̄ iſtud accidit anteq̄ lepra p̄cuteret.quia nō eſt veriſimile q̄ rex cum leproſo tamdiu loqueret. frequenter enī i ſacra ſcriptura p̄ſ⁹ facta poſteri⁹ ſcribunt.nec iſta locutio gieçi cum rege ponit hic niſi ꝓpter ingreſſū bui⁹ mulieris ad regem. i Dedit q̄ ei rex eunuchū vnū.id ē vnū de ſeruis ſibi aſſiſtētib⁹. k Reſtitue ei omnia.ſcz poſſeſſiones ꝛ fruct⁹ ab alijs occupatos:ꝛ hoc fecit rex ꝓpter reuerentiā miraculi ab helyſeo facti in filio mulieris. l Venit quoq; helyſeus. Hic ponit̄ ſecundū ſcilicz denunciatio mortis benadab ꝛ ſubſtitutio azaelis.cū dicit: m Benadab rex ſyrie egrotabat. Dicit Joſeph⁹ q̄ quādo iſte de

multitudine iſrael: alij enī conſumpti ſunt:ꝛ mittētes explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos: miſitq; rex in caſtra ſyriorū dicens: Ite ꝛ videte. Qui abierūt poſt eos vſq; ad iordanem. Ecce autē omnis via plena erat vestibus ꝛ vaſis: que proiecerāt ſyri cū turbarent̄. Reuerſiq; nūcij indicauerūt regi. Et egreſſus populus diripuit caſtra ſyrie: factuſq; ⁿ eſt modi⁹ ſimile ſtatere vno: ꝛ duo modij hordei ſtatere vno iuxta verbū dñi: Porro ᵒ rex ducem illū in cui⁹ manu incubuerat cōſtituit ad portam: quē cōculcauit turba in introitu porte: ꝛ mortuus eſt: iuxta quod locutus fuerat vir dei quādo deſcenderat rex ad eum. Factū q; eſt iuxta ſermonē viri dei quē dixerat regi quando ait: duo modij hordei ſtatere vno erūt: ꝛ modius ſimile ſtatere vno hoc eodē tpe cras in porta ſamarie: quando reſponderat dux ille viro dei ꝛ dixerat: etiam ſi dñs fecerit cataractas in celo nunquid poterit fieri quod loqueris: ꝛ dixit ei: videbis oculis tuis ꝛ inde non comedes. Euenit ergo ei ſicut p̄dictū erat: ꝛ conculcauit eum pplus in porta: ꝛ mortuus eſt. VIII

HEliſeus ᵖ aūt locut⁹ ᵖ ē ad mulierē: cui⁹ viuere fecerat filiū dicēs: Surge: vade tu ꝛ domus tua: ꝛ peregrinare ᵉ vbicūq; reppereris. Vocabit ᶠ enī dñs famē: ꝛ veniet ſup terrā ſeptē annis. Que ſurrexit ꝛ fecit iuxta verbum hominis dei: ꝛ vadēs cū domo ſua: pegrinata eſt interrā philiſtīm diebus multis. Cumq; finiti eſſent anni ſeptē reuerſa eſt mulier de terra philiſtīm. Et ᵍ ingreſſa ē ut interpellaret regem p̄ domo ſua: ꝛ p̄ agris ſuis. Rex ʰ aūt loquebatur cum gieçi puero viri dei dicēs: Narra mihi omnia magnalia que fecit heliſe⁹. Cūq; ille narraret regi quō mortuū ſuſcitaſſet: apparuit mulier cui⁹ viuificauerat filiū: clamās ad regem p̄ domo ſua ꝛ p̄ agris ſuis. Dixitq; gieçi: Dñe mi rex hec eſt mulier: ꝛ hic eſt filiꝰ ei⁹ quē ſuſcitauit heliſeus. Et interrogauit rex mulierē. Que narrauit ei vera ē. Deditq; ⁱ ei rex eunuchum vnū dicens: Reſtitue ᵏ ei omnia que ſua ſunt: ꝛ vniuerſos redditus agrorū a die qua reliquit terrā vſq; ad preſens. Venit ˡ quoq; heliſe⁹ damaſcū: ꝛ benadab ᵐ rex ſyrie egrotabat. Nunciauerūtq; ei dicētes: Venit vir dei huc. Et ait rex ad azahel: Tolle tecū munera ꝛ vade in occurſū viri dei: ꝛ conſule ⁿ dñm p eum dicens: Si euadere potero de infirmitate mea hac? Iuit igit̄ azahel in occurſum eius: habens ᵒ ſecū munera ꝛ omnia bona damaſci onera quadraginta camelorū. Cūq; ſteriſſet coram eo ait: Filius ᵖ tu⁹ benadab rex ſyrie miſit me ad te dicens: Si ſanari potero de infirmitate mea hac? Dixitq; ei heliſe⁹: Vade dic ᵃ ei: Sanaberis. Porro oſtendit mihi dom⁹ quia morte morietur. Stetitq; ʳ cum eo: ꝛ conturbatus eſt vſq; ad ſuffuſionē vultus. Fleuitq; vir dei. Cui azahel ait: Quare ˢ dominus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio que factur⁹ ſis filijs iſrl̄ mala. Ciuitates eoꝝ munitas igne ſuccēdes ꝛ iuuenes eorū interficies gladio: ꝛ puulos

nadab cognouit ſe fugiſſe de obſidione ſamarie cum tāto dāno.ſicut dictū eſt ca. precedenti.ꝛ cum hoc nullo boſte eum inuadente.p̄ dolore hanc infirmitatem incurrit. n Conſule dominū p eum dicens: Si euadere potero de infirmitate mea hac.expertus enī alias fuerat q̄ haberet noticiā futurorum. o Habēs ſecū munera ꝛ oīa bona damaſci.locutio eſt hyperbolica.ad deſignādum q̄ portabat magna bona ꝛ pluriū ſpecierum. p Filiꝰ tuus benadab.humiliter loquit̄ ut impetraret ꝓphete reſponſum. q Dic ei ſanaberis. In hebreo habetur Dic ei viuēs vives ꝛ dicit Ra. Sa. q̄ dixit hoc ꝓ açahele: Viuens vives id eſt regnabis poſt eum.hoc dicens ut excuſet prophetam a mendacio.ſed hec expoſitio videt̄ eſſe multum extorta.ꝛ ideo dicunt alij q̄ heliſeus nō dixit hō açahel imperatiue ſeu inductiue: ſed tm̄ ꝓphetice: ꝛ iō non eſt accipiendū in ſenſu quē fecit: ſed p̄ quo fit.ſic: Dic ei.i. dices.quia ꝓpheta videbat eū ſic ſibi dicturū de futuro. Sciendū tamē q̄ hec dictio lo,in hebreo ſcribit dupliciter. Uno mō ꝑ lamech ꝛ vau.ꝛ tunc ſigt̄ idē q̄ ei. Alio mō ꝑ lamech ꝛ aleph.ꝛ tūc ſigt̄ idem q̄ nō. hebrei enī nō habent litteram o: ſed ꝑ ea aliquādo vtūr̄ aleph aliquādo vau.in hō aūt loco ſcribit̄ ꝑ lamech ꝛ aleph.ſed punctat̄ ac ſi ſcriberetur ꝑ vau.pūcta ꝓ nō ſunt de ſubſtātia lrē apud hebreos.nec fuerūt a principio litterarū. ſ inuenta p⁹ ea ad facilius legendum.ꝛ ideo videt̄ q̄ a principio hic fuit ſenſus bui⁹ lrē Dic nō ſanaberis vel nō vives.ꝛ ſic nulla eſt difficultas in ſaluando veritatem dicti ꝓphete: q̄uis açahel oppoſitum magiſtro ſuo retulerit quē nō oportet de mendacio excuſare. r Stetitq; cum eo.i. continuit ſe a fletu q̄tum potuit. s Quare dñs meus flet.ſic eum alloquit̄ propter reuerentiam

,pbetle. a Et pregnãtes diuides. in quo apparet maxima crudelitas. b Quid enī sum seruus tuus canis ut faciam rem istam magnã. q. d. non sum ita potens q̄ possem tãta facere: ⁊ si possem. non sum tam crudelis uel canimus q̄ uellẽ. c Tulit stragulũ. i. pannũ qui extendit sup lectũ. d Et infudit aquam. dicunt aliqui q̄ hoc fecit ad refrigerandum regem: q̄ nimio caloze afflige-batur. alij dicunt ⁊ ,pbabilius ut videt q̄ hoc fecit ad suffocãdum eũ occulte. vnde dicit Joseph⁹ q̄ strangulauit eũ uesiderio regnandi post eum: sicut dixerat ,pheta. e Anno quinto. hic cõsequenter uscribitur ,psecutio regni iude. tempore iozã filij iosaphat: ⁊ tunc hoc nomen ioram fuit equiuocum ad regẽ israel: ⁊ ad regẽ iuda. primo ergo describit regnũ ioram regis iude. secũdo filij ei⁹ ochozie. ibi: Anno xij. Circa pmũ dicit: Anno quinto iozã filij achab regis israel. in aliquibus libzis additur Josaphat regis iuꝺe. ⁊ merito: quia sic est in hebzeo. ⁊ ẽ sensus q̄ ąnq̄ anni primi regni ioram filij achab ⁊ ąnq̄ vltimi regni iosaphat simul concurrerunt. Sed cõtra hoc videt q̄ dictũ est sup. ca. iij. q̄ ioram filiꝰ achab cepit regnare anno xviij. regi iosaphat Josaphat autẽ regnauit. xxv. annis. ut habet sup. iij. li. ca. vltj. ⁊ sic ioram filius achab regnauit cum eo nõ solũ ąnq̄ annis sed septẽ. Dicendũ q̄ ochozias frater ioram ex casu de cenaculo suo incurrit languozẽ. ut habet sup. j. ca. ⁊ extũc ioram frater eius gubernauit regnũ. ⁊ pm hoc aliquãdo cõputatur tempus regni sui extunc. ⁊ fuit. xviij. anno iosaphat regis iude in fine illius anni. ⁊ sic regnauit cum eo septẽ annis. aliquãdo ,po accipit tempꝰ regni sui a tempore mortis fratris sui. ⁊ sic regnauit cum iosaphat quinq̄ annis. Et eodẽ modo regnũ ochozie aliquãdo cõputat vsq̄ ad mortẽ ei⁹. aliquãdo solum vsq̄ ad casum predictũ: vnde fuit impotens ad regendum. ⁊ pm hec ⁊ similia frequenter variant numeri annozũ in scriptura. f Regnauit ioram filius iosaphat. Loquit hic scriptura de regno eius post mortẽ patris: tamẽ ante ceperat regnare viuente patre. sicut dictũ fuit sũ. iij. li. ca. vltj. g Ambulauitq̄ in vijs regũ israel. i. in malis eozũ. cuius causa subdit. h Filia enī achab erat vxoz eius. infra eodẽ ca. dicit q̄ athalia vxoz buiꝰ iozã fuit filia amri patris achab sed mortuo patre achab eam nutriuit. ⁊ sic dicit eius filia. uel potest dici q̄ fuit filia achab. ⁊ tamẽ dicit filia amri. quia filij eozũ elides: ⁊ pregnantes diuides. Dixitq̄ ą̃cabel. Quid enī sum seruus tuus canis: ut faciam rem istam magnã? Et ait heliseus. Ostendit mihi dominus te regem syrie fore. Qui cum recessisset ab heliseo: uenit ad dñm suũ. Qui ait ei: Quid tibi dixit helise? At ille respondit: Dixit mihi recipies sanitatem: Cumq̄ uenisset dies altera: tulit stragulũ: ⁊ infudit aquã: ⁊ expandit sup faciẽ ei⁹. Quo mortuo regnauit ącabel pro eo. Anno quinto iozã filij achab regis israel regnauit ioram filius iosaphat regis iuda. Triginta duozũ annozum erat cũ regnare cepisset: ⁊ octo annis regnauit in hierusalem. Ambulauitq̄ in vijs regum israel: sicut ambulauerat domꝰ achab. Filia enim achab erat vxoz eius. Et fecit q̄ malũ est in conspectu dñi. Noluit autẽ dñs disperdere iudam propter dauid seruũ suũ: sicut promiserat ei ut daret illi lucernam ⁊ filijs eius cunctis diebꝰ. In diebus eius recessit edom ne esset sub iuda: ⁊ cõstituit sibi regẽ. Uenitq̄ ioram seira ⁊ omnis exercitus cum eo. Et surrexit nocte: percussitq̄ idumeos qui eum circũdederant: ⁊ pncipes curruũ. Populus aũt fugit in tabernacula sua. Recessit ergo edom ne esset sub iuda vsq̄ ad diem hanc. Tunc recessit ⁊ lobna in tẽpore illo. Reliqua aũt sermonũ iozã ⁊ vniuersa q̄ fecit nõne hec scripta sunt in libzo ,bozũ dierũ regũ iuda: Et dormiuit ioram cum patribꝰ suis: sepultusq̄ est cũ eis in ciuitate dauid: ⁊ regnauit ochozias filius eius pro eo. Anno duodecimo iozã filij achab regis israel regnauit ochozias filius iozã regis iude. Uiginti duozũ annozum erat ochozias cũ regnare cepisset: ⁊ vno anno regnauit in hierusalẽ. Nomẽ matris eiꝰ athalia filia amri regis israel: ⁊ ambulauit in vijs domus achab: ⁊ fecit q̄ malũ est cozã domino sicut domꝰ achab. Gener enī domꝰ achab fuit. Ubijt quoq̄ cum iozã filio achab ad preliandũ contra ącabel regẽ syrie in ramoth galaad: ⁊ vulnerauerũt syri ioram. Qui reuersus ē ut curaret in iezrahel quia vulnerauerũt eum syri in ramoth preliantẽ contra ącabel regẽ syrie. Porro ochozias filius ioram rex iuda uescendit inuisere iozã filiũ achab i iezrahel: q̄ egrotabat ibi.

IX

Heliseus aũt ,pbetes vocauit vnũ de filijs ,pbetarum: ⁊ ait illi: Accinge lumbos tuos. i. dispone te ad eundũ uelociter filiozũ dicmꝰ filij parentũ que fuerat nutrita in idolatria: ad quã per ipsã fuit tractus marit⁹ suus. nec mirũ quia ⁊ salomon sapientissimus per vxores suas ad hoc fuit tractus. ut habet. ã. iij. li. ca. xj. i Uoluit autẽ dominus disperdere iudã. q̄uis meruisset propter reges ⁊ populi eum sequentis malicią: diminuit tamẽ eius potestatem. vnde subdit: k In diebus eius recessit edom. i. idumea. l Et cõstituit sibi regẽ. a tempore enī dauid vsq̄ tunc non fuerat ibi rex proprie dictus: sed prefectus p regem iuda positus. m Et surrexit nocte percussitq̄ idumeos qui cũ circũdederant. glosa. Ra. Sa. qui habitabãt prope regnũ suũ: non tamẽ tãtũ preualuit q̄ eos posset redigere sb tributo sicut prius. n Tũc recessit ⁊ lobna. quedã ciuitas ẽ de regno iude forte ⁊ potens que regi rebellauit: quia erat ,pe terminos edom. ut habet Josue. xv ⁊ cõiunxit se idumeis in hac rebellione. o Sepultusq̄ est cũ eis in ciuitate dauid. nõ tamen fuit sepult⁹ in sepulchris regalibꝰ. ut p3. ij. Paral. xxj. p Anno duodecimo. hic cõsequenter uscribit ,psecutio regni iude sub ochozia filio iozã cuius malicia subdit. cũ dicit: q Et ambulauit in vijs domus achab. qui fuit idolatra pessimꝰ ut pat3 ex dictis. ã. iij. li. ⁊ cũ malicie ipsius ochozie subdit. cum dicit: r Gener enī domus achab fuit. i. genitus: quia mater sua fuit filia achab ul sozor pm alios. ut dictũ est. s Ubijt quoq̄ cum ioram filio achab. ,pter istam affinitatem: ⁊ ut ibi interficeret ,pter suam maliciam pm domini sententiã. ut habet ca. sequẽti. t Qui reuersus est ut curaret in iezrahel. s. iozã filius achab: dimisit tamẽ ibi exercitum: ut ex domini voluntate ibi fieret cõspiratio contra eũ ipso absente: ⁊ contra domũ achab sicut predixerat helias. v Eliseus autẽ prophetes. Superius uscripta est regni ioram prosecutio. hic consequenter uscribit totiꝰ domus achab exterminatio. ⁊ primo q̄tum ad principales personas. secũdo q̄tum ad secundarias. ca. x. Prima in tres. quia primo uscribitur ipsius iozã filij achab occisio. secũdo ochozie regis iude persecutio. ibi: Ochozias autẽ. tertio regine iezabel mors ⁊ laceratio. ibi: Uenitq̄. Prima adhuc in tres. quia primo uscribitur ipsius iehu inunctio. secundo inuncti confirmatio. ibi: Jehu autem. tertio domini sui interfectio. ibi: Et ascendit. Circa primũ dicit: heliseus autẽ prophetes uocauit vnũ de filijs prophetarum. id est de discipulis suis: ut impleret per ipsum illud quod fuerat dictum belie de vnctione iehu in regem super israel: ad destruendum domũ achab. ut habet sup. iij. libzo. ca. xix. propter q̄ dicit hic Ra. Sa. q̄ iste fuit ionas filius amathi quem suscitauit helias: ⁊ oblatus fuit belie a matre ut esset eius discipulus. sicut dictũ fuit. ã. iij. li. ca. xix. x Accinge lumbos tuos. i. dispone te ad eundũ uelociter

ꝛ expedite. a Et tolle lenticulam olei. Est aut̃ lenticula paruꝰ vas ad reponendū oleū pro unctiõe regum ꝛ pontificū. ꝛ dicit a liniendo. b Suscitabis eum de medio fratrū suoꝝ. i. aliozum qui cum eo regūt exercitū. c Et introduces in interiꝰ cubiculū. volebat eni belisꝫ hoc fieri secrete: ne forte aliq̄ celantes, prege ioram insurgerent in ꝓpriã. d Aperiesq; ostiū ꝛ fugies. ex eadẽ causa. e Ecce aut̃ principes exercitus sedebant. tractantes ad inuicẽ de his que ptinent ad exercitus regimen. Cetera patent vsq; ibi: f Et interficiã de domo achab mingentẽ ad parietem. i. infirmū qui nõ potest mingere nisi se appodiãdo ad parietẽ. g Et clausū ſ. in carcere. h Et nouissimū. i. abiectū. q. d. Quis talibus psonis cẽt parcendū: eo q̄ afflicto nõ est danda afflictio. tñ eo q̄ sunt de domo achab interficientur. i Et dabo domū achab sicut domum hieroboam filij nabath ꝛ sicut domū baasa. que fuerūt delete. ut habet. ꝫ. iij. libro. ca. xv. ꝛ xvj. k Jehu aūt. Hic ꝓsequenter ponitur ipsi⁹ iehu inuncti cõfirmatio. l hoc q̄ alij principes exercitus cõsenserūt in eꝰ vnctione. ꝛ hoc est qđ dr̃ hic: Jehu aūt ingressus est. ſ. de cubiculo vbi fuerat inunctꝰ. l Ad seruos dñi sui. id ẽ ad alios principes exercitus. m Quid venit insanus iste ad te? reputabãt aūt ꝓphete insani. eo q̄ cõtemnebant dona buꝰ mundi ꝛ q̄ loquebanꝫ frequenter talia: que videbanꝫ alijs aliena. n Nostis hominẽ ꝛ quid locutus sit? erant eni discipuli prophetarū religiosi. ut dictum est supꝝ. ij. ca. ꝛ ideo distinguebanꝫ ab alijs in habitu per quẽ cognoscebantur esse de discipulis ꝓphetarum. ꝛ ꝓpter hoc dixit: Nostis hominẽ. ſ. q̄ sit de ꝓphetis. ꝛ p̄ consequens quid sit locutus ſ. verum ꝛ bonũ. ꝛ hoc ex parte domini. o Falsum est. videlicꝫ q̄. ꝓpter hoc sciamus quid dixerit in ꝑticulari: sed magis narra nobis in particulari explicando. p Hec ꝛ hꝰ locutꝰ est mihi. videlicꝫ q̄ de p̄cepto domini domus achab esset disperdenda. sicut predixerat helias prophet. ꝛ ad hoc exequendū ynxit me in regem. q Festinauerũt itaq; ꝛc. ut implerent voluntatem dei ꝛ quererẽt gratiã regis noui. r Coniurauit ergo iehu. id est simul iurauit cum principibus existentibꝰ cũ eo q̄ fideliter exequerẽt mandatũ dei de domo achab disperdenda. cetera patẽt ex dictis ca. precedenti. vsq; ibi: s Nemo egrediat̃ pfugꝰ qui preueniat nos nunciando iozam aduentũ nostrũ ad se muniendũ. t Et ascẽdit. Hic cõsequenter describit ipsius iozã occisio. cũ dicit: Et ascendit ꝛ pfectus est in iezrahel. ut inficeret iozam anteq̄ se muniret. v Igit speculatoꝛ q̄ stabat super turrim. Erat eni guerra inꝰ iozã ꝛ regẽ syrie. ꝛ ideo speculatoꝛ erat sup turrim ad p̄cauendū ne hostes irruerent repente. x Vidit globũ. id est multitudinẽ armatoꝝ ꝛ ordinatoꝝ ad inuadendū. y Pacata sunt oĩa: utpote si aduersarij sunt dispersi: uel treuge eis date: z Quid tibi ꝛ paci? q: tu non es rex nec ꝓnceps exercitus. a Transi. vsq; ad finẽ cunei mei: ꝛ tũc sequere me. b Venit nũcius ad eos ꝛ non reuertit. ſ. ad aliq̄d renũciãdũ. luc. reuerteret in cauda globi ipsiꝰ iehu. cetera patẽt vsq; ibi: c Preceps enim gradit. q: festinabat ne iozã ad resistẽdũ muniret. d Et egressus ẽ iozã. q: iam fere pualuerat ꝛ statũ exercitꝰ sui scire desiderabat. Fuit voluntas dñi ut sic interficeret iuxta agrũ naboth ꝛ ibi. ꝓiceret ut ibidẽ sanguis eiꝰ a canibus lingeret: sicut p̄dictũ fuerat p heliã. ꝫ. iij. li. ca. xxj. q: sanguis eius erat quedãmõ sanguis pꝛis sui achab ut ibidẽ fuit expositũ. e Que pax? adhuc fornicationes ieçabel matris tue: ꝛ veneficia eiꝰ multa vigent. Cõuertit aūt iozam manũ suam: ꝛ fugiens ait ad ochoçiam: Insidie ochoçia,

lumbos tuos: ꝛ tolle lenticulã olei hanc in manu tua ꝛ vade in ramoth galaad. Cumq; veneris illuc videbis iehu filiũ ioſaphat filij namsi. Et ingressus suscitabisᵇ eũ de medio fratrũ suoꝝ ꝛ ᶜintroduces in interius cubiculum: tenensq; lenticulã olei fundes super caput eius: ꝛ dices: Hec dicit dñs: Vnxi te regem super israel. Aperiesq;ᵈ ostium ꝛ fugies ꝛ non ibi subsistes. Abijt ergo adolescens puer ꝓphete in ramoth galaad ꝛ ingressus est illuc. Eccesᵉ aūt principes exercitus sedebant. Et ait: Verbum mihi ad te o ꝓnceps. Dixitq; iehu: Ad quẽ ex omnibus nobis? Ille dixit: Ad te o ꝓnceps. Et surrexit ꝛ ingressus est cubiculum. At ille fudit oleum sup caput eius. Et ait: Hec dicit dñs deᶠ israel: Vnxi te regem super populũ dñi israel: ꝛ percuties domũ achab domini tui. Et vlciscar sanguinẽ seruoꝝ meoꝝ ꝓphetarũ: ꝛ sanguinẽ omniũ seruoꝝ domini de manu iezabel: perdãq; oẽm domũ achab. Etᵍ interficiã de domo achab mingentem ad parietẽ: ꝛʰ clausum ꝛⁱ nouissimũ in israel. Etᵏ dabo domũ achab sicut domũ hieroboam filij nabath: ꝛ sicut domũ baasa filij achia. Jezabel quoq; comedẽt canes in agro iezrahel: nec erit q̄ sepeliat eã. Aperuitq; ostiũ ꝛ fugit. Jehuˡ aūt ingressus est ad seruos domini sui. Qui dixerũt ei: Recte ne sunt omnia? Quidᵐ venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis ⁿhominẽ: ꝛ quid locutus sit? At illi responderunt: Falsum ᵒ est: sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hecᵖ ꝛ hec locutus est mihi. Et ait: Hec dicit dñs: Vnxi te regẽ super israel. Festinauerunt itaq; ꝛ vnusquisq; tollens palliũ suũ: posuerũt sub pedibus eius in similitudinẽ tribunalis: ꝛ cecinerunt tuba atq; dixerũt: Regnabit iehu: Coniurauitʳ ergo iehu filius ioſaphat filij namsi cõtra iozam. Porro iozam obsederat ramoth galaad ipse ꝛ omnis israel contra acabel regem syrie: ꝛ reuersus fuerat ut curareť in iezrahel, ꝓpter vulnera quia percusserant eum syri preliantẽ contra acabel regem syrie. Dixitq; iehu: Si placet vobis: nemo ᵘ egrediat̃ pfugꝰ de ciuitate: ne vadat ꝛ nunciet in iezrahel. Et ˣ ascendit ꝛ profectus est in iezrahel. Jozã eni egrotabat ibi: ꝛ ochoçias rex iuda descenderat ad visitandũ iozam. Jgitur ʸ speculatoꝛ q̄ stabat sup turrim iezrahel: vidit ᶻ globum iehu venientis. Et ait Video ego globum. Dixitq; iozam: Tolle currum ꝛ mitte in occursum eorum: ꝛ dicat vadens: Recte ne sunt omnia? Abijt ergo qui ascenderat currum in occursum eius. Et ait: Hec dicit rex: Pacataᵃ sunt omnia? Dixitq; iehu: Quidᵇ tibi ꝛ paci? Transiᶜ ꝛ sequere me. Nunciauit quoq; speculatoꝛ dicens: Venitᵇ nũcius ad eos ꝛ non reuertit. Misit etiã currũ equoꝝ secundũ: venitq; ad eos ꝛ ait: Hec dicit rex: Nũquid pax ẽ? Et ait iehu. Quid tibi ꝛ paci? Transi ꝛ sequere me. Nunciauit aūt speculatoꝛ dicens: Venit vsq; ad eos: ꝛ non reuertitur. Est autẽ incessus q̃si icessus iehu filij namsi. Precepsᶜ eni gradit. Et ait ioram: Jungite currum. Junxeruntq; currum eius. Etᵈ egressus est iozam rex israel ꝛ ochoçias rex iuda: singuli in currib⁹ suis. Egressiq; sunt in occursũ iehu ꝛ inuenerũt eũ i agro naboth iezrahelite. Cũq; vidisset iozam iehu dixit: Pax ẽ iehu? At ille rñdit: Que ᵉ pax? Adhuc fornicationes ieçabel matris tue: ꝛ ᶠ veneficia eiᵍ multa vigent. Cõuertit aūt iozam manũ suam: ꝛ fugiens ait ad ochoçiam: Jnsidie ochoçia,

Porro iehu tetendit arcū ma-
nu ⁊ ꝑcussit iorā inter scapulas
⁊ egressa est sagitta ꝑ cor eius:
statimq; corruit in curru suo.
Dixitq; iehu ad badacher du-
cem: Tolle proijce eū in agro
naboth ierçabelite. Memini
enim quādo ego ⁊ tu sedentes
i curru sequebamur achab pa-
trem hui⁹: ꝙ dn̄s onus hoc le-
uauerit sup eum dicēs: Si nō
ꝓ sanguine naboth ⁊ ꝓ sangui-
ne filiorum eius quē vidi heri
ait dn̄s: reddā tibi in agro isto
dicit dominus. Nūc ergo tolle
⁊ proijce eum i agro: iuxta ver-
bum dn̄i. Ochoçias[a] autē rex
iuda videns hoc: fugit ꝑ viā[b]
domus horti: ꝑsecutusq; est eū
iehu. ⁊ ait: Etiā hūc ꝑcutite in
curru suo. Et ꝑcusserunt eum
in[c] ascensu gaber: qui est iuxta
ieblaam. Qui fugit in maged-
do: ⁊ mortuus est ibi. Et impo-
suerunt eū serui eius sup currū
suū ⁊ tulerunt in hierusalē: se-
pelieruntq; in sepulchro cū pa-
trib⁹ suis i ciuitate dauid. An-
no[d] vndecimo iorā filij achab
regis isrl' regnauit ochoçias]
super iudam: venitq;[e] iehu in
ieçrahel. Porro[f] ieçabel introi-
tu ei⁹ audito: depinxit oculos
suos stibio: ⁊[g] ornauit caput
suū: ⁊ respexit per fenestrā: in-
gredientē iehu ꝑ portā: ⁊ ait:
Nunq̄d[h] pax potest esse çamri
qui interfecit dn̄m suū: Leua-
uitq; iehu faciem suā ad fene-
stram. ⁊ ait: Que[i] ē ista: Et[k]
inclinauerunt se ad eū duo uel
tres eunuchi: ⁊ dixerunt: Hec
est illa ieçabel. At ille dixit eis:
Precipitate[l] eam deorsum. Et
precipitauerunt eā. Aspersusq;
est sanguine paries: ⁊ equorū
vngule cōculcauerūt eā. Cūq;
introgressus eēt ut comederet
biberetq; ait: Ite ⁊ videte ma-
ledictam illā ⁊ sepelite eam: q2
filia regis est. Cumq; issent ut
sepelirent eam: non inuenerūt
nisi caluariam ⁊ pedes ⁊ sūmas
manus. Reuersiq; nūciauerūt
ei. Et ait iehu: Sermo[m] dn̄i ē
quem locutus est per seruū suū
heliam] thesbiten dicens: In
agro ieçrahel comedent canes
carnes ieçabel. Et erūt carnes
ieçabel sicut stercus sup faciem
terre in agro ieçrahel: ita ut pre-
tereuntes dicant: Heccine[n] est
illa ieçabel?

x

Erant[o] autē achab se-
ptuaginta filij i sama-
ria. Scripsit ergo iehu
litteras: ⁊ misit in samariā ad
optimates ciuitatꝭ: ⁊ ad maio-
res natu: ⁊[p] ad nutricios achab
dicens: Statim ut acceperitis
litteras has qui[q] habetis filios
domini vestri ⁊ curr⁹ ⁊ equos]
⁊ ciuitates firmas ⁊ arma: eli-
gite meliorem ⁊ eum qui vobis
placuerit de filijs dn̄i vestri: ⁊
eum ponite sup soliū patris sui
⁊ pugnate ꝓ domo dn̄i vestri.
Timuerunt illi vehementer ⁊
dixerunt: Ecce duo reges non
potuerunt stare corā eo: ⁊ quō
nos valebimus resistere: Mi-
serunt ergo prepositi domus ⁊
prefecti ciuitatis ⁊ maiores na-
tu ⁊ nutricij ad iehu dicentes:
Serui tui sumus: quecūq; ius-
seris faciemus: nec cōstituem⁹
nobis regē. Quecūq; tibi pla-
cent fac. Rescripsit autē eis lit-
teras secundo dicens: Si mei
estis ⁊ obedit̄ mihi: tollite ca-
pita filiorū dn̄i vestri: ⁊ venite
ad me hac eadē hora cras i ie-
çrahel. Porro filij regꝭ septua-
ginta viri apud optimates ci-
uitatis nutriebāt. Cūq; venis-
sent lr̄e ad eos: tulerunt filios
regis ⁊ occiderunt septuaginta
viros: ⁊ posuerunt capita eorū
in cophinis: ⁊ miserūt ad eum
in ieçrahel. Venit aūt nūcius:
⁊ indicauit ei dicēs. Attulerūt
capita filiorū regis. Qui respō-
dit: Ponite ea ad duos acer-
uos iuxta introitū porte vsq;
mane. Cumq; diluxisset: egres-
sus est ⁊ stans dixit ad omnē
populum: Iusti estis. Si ego
coniuraui contra dn̄m meū ⁊
interfeci eum: quis[r] ꝑcussit oēs
hos: Videte ergo nūc quoniā
non cecidit de sermonibus dn̄i
in terrā quos locutus est dn̄s

intoxicāt spiritua-
liter. ⁊ ideo non po-
test eē bona pax in
populo israel ꝙdiu
ista vigent. cetera
patēt ex dictis. a
Ochoçias āt. Hic
ꝯsequēter describit
mors ochoçie regis
iude. cum dicitur:
Ochoçias aūt rex
iuda videns hoc fu-
git. dum eni erant
intenti ad mortem
iorā ⁊ proiectionē
eius in agrū nabo-
th. ochoçias fugit
in ieçrahel. ⁊ timēs
ꝙ nō posset ibi sal-
uari: fugit ꝑ viā
occultam. s. b
Per viam domus
horti. ut hic dicit:
⁊ fugit in samariā
q̄ erat ciuitas for-
tis ⁊ munita. cre-
dens se posse ibi sal-
uari: sed postea in-
uentus ē ibi latēs
⁊ adduct⁹ ad iehu:
⁊ percussus gladio
ut habet. ij. Paral.
ca. xxij. c In
ascēsu gaber. in lo-
co illo fuit adduct⁹
ipsi iehu. ⁊ ꝑcussus
⁊ sic vulnerat⁹ fu-
git in mageddo. ⁊
ibi fuit mortu⁹. ut
hic dicit: d An-
no vndecimo iorā
filij achab ⁊c̄] di-
cēdū ꝙ iorā pater
hui⁹ ochoçie circa
finē vite fuit ꝑcus-
sus alui dolore
insanabili. ut habet
ij. Paral. xxj. ⁊ sic
viuente pr̄e regna-
uit ꝑ annū. ⁊ ideo
qn̄ dicit h̄ ꝙ cepit
regnare anno. xj. re-
gis iorā: intelligit
de regno eius viuē-
te patre. Qr̄ aūt dr̄
sup̄. ꝙ cepit regna-
re anno. xij. intelli-
gendū est de regno
eius post mortē pa-
tris. e Venitq;
iehu i ieçrahel. Hic
describit occisio ie-
çabel regine. cū dr̄:
f Porro ieçabel
introitu ei⁹ audito
depinxit oculos su-
os. i. faciem suam
phucauit. g Et
ornauit caput suū.
ut esset gratiosior
in ꝯspectu iehu. h
Nunquid pax potest esse çamri qui interfecit dn̄m suū. quod
exponūt doctores nostri cōmuniter negatiue. i. sicut ille nō ha-
buit pacem. nec tu habe-
bis. sed hec expositio non
cōcordat littere p̄cedēti.
q2 ornauerat se ut īueni-
ret gratiā apud eū. ⁊ idō
nō est verisimile ꝙ dicēt
sibi vbū pungitiuū. ⁊ idō
hebrei sic exponūt: Nun-
quid pax est? ⁊ ibi fit pū-
ctus. ⁊ ē sensus. rogo ut
habeas pacē mecū. Et se-
quit: Zamri intefecit do-
minū suū. q. d. istud nō
ē nouū ꝙ interfecisti io-
ram dn̄m tuū. q2 amri
simile fecit. ⁊ tūc regnauit in
pace ⁊ p⁹ eū fili⁹ ei⁹ achab
q. d. sic poterit eē tibi. i
Que est ista. In hebreo
habet: Quis mecū. id ē
de parte mea. k Et in-
clinauerūt se ad eū duo
eunuchi. facto ostēdētes
ꝙ vellēt obedire ei. l
Precipitate eam. q2 fue-
rat causa ⁊ origo omniū
malorū. ꝓpt̄ q̄ dom⁹ achab
erat exterminanda. m
Sermo dn̄i ē quē locut⁹
est ⁊c̄] ut hr̄. 3. iij. li. ca.
xxj. n Heccine est illa
ieçabel. admirantes eius
deiectionē ⁊ punitionē.
o Cap. x.
Erant aūt achab
Descripta occisi-
one principaliū ꝑsonarū.
hic ꝯsequēt describit oc-
cisio secūdariarū. ⁊ p̄mo
filiorū ioram. secūdo fra-
trū ochoçie. ibi: Cūq; ve-
nisset. tertio sacerdotum
baal. ibi: Cōgregauit ḡ
q̄rto subdit remuneratio
operū. ibi: Dixit āt. Cir-
ca primū dr̄: Erant aūt
achab. lxx. filij. i. nepotes
ut dicūt aliq̄. q2 erāt filij
ioram filij achab. ⁊ h̄ mō
laban vocauit nepotes fi-
lios suos. s. filios ⁊ filias
iacob. Gen̄. xxxj. Alij vō
dicūt ꝙ erāt filij achab
⁊ fratres iorā ipso iunio-
res. p Et ad nutricios
achab. i. filiorum achab.
q Qui habetis filios
⁊c̄.] Dicūt aliq̄ ⁊ ꝓba-
bilit̄ ꝙ ironice loquebat̄
q2 sicut pꝫ ex sup̄dictis:
ioram iacerat in ramoth
galaad cum exercitu: ⁊
ochoçias rex iuda cū eo:
⁊ ideo nō ē verisile quin
equi ⁊ currus ⁊ cetera
que pertinent ad bellum
illuc ducta fuissent. sal-
tem q̄tum ad maiorem
partē ⁊ meliorem. ⁊ oīa
ista habebat iehu: ⁊ per
talem modum loquendi
insinuabat ꝙ non possent sibi resistere. Cetera patent vsq; ibi: r
Quis ꝑcussit oēs hos? videte ergo nūc ⁊c̄. q. d. nec ego p̄cipiendo

nec vos exequendo sum⁹ culpabiles: & magis iusti ⁊ laudabiles·quia de volūtate ⁊ mandato dñi factum est. sicut fuit per heliam predictū. ⁊ mibi iniunctū per eius discipulum. ut dictū est ca. precedenti. a Percussit igitur iehu omnes qui reliqui erant ⁊c.] id est de eius genere. b Et notos.qui suspecti erant ne fauerent sibi ⁊ sue ꝓgenici. c Et sacerdotes.hoc dicit hic ꝓ anticipationem. quia postea sacerdotes baal interfecit.ut habet infra eodem ca. d Cūq; venisset. Hic consequenter describitur occisio amicorum iozam.s.fratrū ochozie: cui⁹ mater erat sozor ioram filij achab. ⁊ hoc est qđ dicit: Cūq; venisset ad cameram pastorum. locus erat vbi conueniebant pastores ad comedendum ⁊ dormiendum ꝓpe viam. e Inuenit fratres ochozie.i.ꝓpinquos: quia erāt nepotes sui, ut hab. ij. Paral. ca. xxij. qui veniebant in samariam nescientes mortem ioram ⁊ ochozie: qz regnū iuda vnde veniebant erat in pte australi respcū samarie ⁊ iezrahel vbi ioram fuerat occisus: erat in parte aquilonari ⁊ factum erat recēs ita ꝙ nō erat adhuc longe diuulgatum. Cetera patent vsq; ibi: f Inuenit ionadab filium rechab. iste enī cum suis viuebat valde religiose·nō habentes agros uel vineas: nec bibentes vinū·in tabernaculis ꝓ domibus habitātes.ut habet Hieremie. xxxv. ⁊ ideo quia erat zelator diuini honoris·fuit coniunctus per amicitiam cum iehu: qui idolatras ⁊ idolatriā ꝓ viribus destruxerat. g Congregauit ergo iehu. Hic consequenter describitur occisio sacerdotum baal. ⁊ quia occiso ioram multi de eis fugerāt ⁊ se absconderant: eos congregauit iehu sub simulatione ꝙ vellet baal magnifice colere. ⁊ eius sacerdotes honorare. ⁊ pz hāc vsq; ibi: h Proferte vestimenta vniuersis seruis baal. ut ꝓ hoc certius cognosceret qui

super domū achab: ⁊ dñs fecit quod locutus est in manu serui sui helie. Percussit ⁱ igitur iehu omnes qui reliqui erant de domo achab] in iezrahel: ⁊ vniuersos optimates ei⁹: ⁊ ᵏ notos ⁊ ˡ sacerdotes: donec nō remanerent ex eo reliquie. Et surrexit: ⁊ venit in samariā. Cūq; ᵐ venisset ad camerā pastorū in via: inuenit ⁿ fratres ochozie regis iuda: dixitq; ad eos: Qui nam estis vos ? Qui respondерunt: Fratres ochozie regis sumus: ⁊ descendimus ad salutandos filios regis: ⁊ filios regine. Qui ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum comprehendissent viuos: iugulauerunt eos in cisterna iuxta cameram quadraginta duos viros ⁊ nō reliqt ex eis quēq;. Cūq; abisset inde: inuenit ᵒ ionadab filiū rechab in occursum sibi: ⁊ benedixit ei. Et ait iehu ad eū Nunqd est cor tuū rectū cum corde meo: sicut cor meū cum corde tuo? Et ait ionadab: Est Si est inquit: da mihi manū tuā. Qui dedit ei manū suam. Ät ille leuauit eum ad se i currum: Dixitq; ad eū: Veni mecum: ⁊ vide zelum meū ꝓ dño. Et imposuit eum in curru suo duxit in samariam. Et ꝑcussit cēs qui reliqui fuerant de achab in samaria vsq; ad vnum: iuxta verbū dñi qđ locutus est ꝑ heliam. Congregauit ᵖ ergo iehu omnē populū: ⁊ dixit ad eos: Achab coluit baal parū: ego aūt colam eū ampli⁹. Nūc igit omnes prophetas baal ⁊ vniuersos seruos eius ⁊ cūctos sacerdotes ipsius vocate ad me. Nullus sit qui nō veniat. Sacrificium enī grande est mihi baal. Quicūq; defuerit: nō viuet. Porro iehu faciebat hoc infidiose: ut disperderet cultores baal. Et dixit: Sanctificate diem solēnem baal. Vocauitq; ⁊ misit i vniuersos terminos israel: ⁊ venerūt cuncti serui baal. Non fuit residu⁹ ne vnus quidem qui nō veniret. Et ingressi sunt templū baal. Et repleta est domus baal: a sūmo vsq; ad summū. Dixitq; his q̄ erant sup vestes: Proferte ᵍ vestimenta vniuersis seruis baal. Et protulerūt eis vestes. Ingressusq; iehu ⁊ ionadab filius rechab templū baal ait cultoribus baal: Perquirite ⁊ videte: ne quis forte vobiscū sit de seruis dñi: sed ut sint serui baal soli. Ingressi sūt igit ut facerēt victimas ⁊ holocausta: iehu autem preparauerat sibi foris octoginta viros ⁊ dixerat eis: Quicūq; fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras: anima eius erit ꝓ anima illius. Factum est autē cum completum esset holocaustū: precepit iehu militibus ⁊ ducib⁹ suis: Ingredimini ⁊ percutite eos. Null⁹ euadat. Percusserūtq; eos in ore gladij: ⁊ proiecerunt milites ⁊ duces. Et ierūt in ciuitatem templi baal ⁊ protulerunt statuam de phano baal: ⁊ combusserūt ⁊ cōminuerunt eam. Destruxerūt quoq; edem baal: ⁊ ʳ fecerūt ꝓ ea latrinas vsq; in diē hanc. Deleuit itaq; iehu baal de israel: verūtamē ˢ a peccatis hieroboam filij nabath q̄ peccare fecit israel nō recessit: nec dereliquit vitulos aureos qui erāt in bethel ⁊ in dan. Dixit ᵗ autē dominus ad iehu. Quia studiose egisti qđ rectum erat ⁊ placebat in oculis meis: ⁊ omnia que erant in corde meo fecisti contra domū achab: filij ᵘ tui vsq; ad quartā generationem sedebunt super thronū israel.] Porro iehu nō custodiuit ut ambularet in lege domini dei israel in toto corde suo. Non enī recessit a peccatis hieroboam: qui peccare fecerat israel. In ᵛ diebus illis cepit dñs tedere sup israel. Percussitq; eos ahabel in vniuersis finibus israel: a iordane cōtra orientalem plagam: omnē terram galaad ⁊ gad: ⁊ ruben: ⁊ manasse: ab aroer que ē sup torrentē arnon ⁊ galaad ⁊ basan. Reliqua aūt verborū iehu ⁊ vniuersa que fecit ⁊ fortitudo eius: nōne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Et dormiuit iehu cum patribus suis: sepelierūtq; eū in samaria: ⁊ regnauit ioachā

essent interficiēdi. Cetera patēt vsq; ibi: i Et fecerūt ꝓ ea latrinas. in detestationem idolatrie. ⁊ ut loc⁹ ille deseruiret cōmunitati i hac necessitate. k Verūtamen a peccatis hieroboam ⁊c. qz cultum vitulorum sustinuit ⁊ exercuit: ne regnum suū ad domū dauid reuerteretur. Sm ꝙ habet supꝝ. iij. libro ca. xij. l Dixit aūt dominus. Hic consequenter ponit remuneratio operū. ⁊ primo q̄tum ad bona·cum dicitur: Dixit autē dom⁹ ad iehu.per ionam prophetam. Sm ꝙ dicit Ra. Da. ꝙ ipsū vnxerat regē ad exterminandā domū achab·sicut dictum fuit in ꝓncipio. ix. ca. m Filij tui vsq; ad quartā generationem sedebunt sup thronū israel. sicut de domo achab fuerūt quatuor reges in regno israel nbi succedentes. s. amri: achab: ochozias: ⁊ ioram. ut pz ex supdictis. secūdo ponit remuneratio ꝙtum ad mala cum dicitur: n In diebus illis cepit dom⁹ tedere super israel. i. abominari facta eorum. quia iam diu durauerat cultus vitulorum: ⁊ cum hoc multa alia mala pullulabāt. ⁊ iō illud regnū pmittū est affligi multipliciter ꝑ hazahel regē syrie. Et patz hrā.

Athalia ꝙo. Postꝫ ꝛescripta sunt a ℣Lap. xj. ea que acciderunt sub regibus iude pꝛeteritis. hic cõsequenter ꝛescribunt ea que facta sunt sub athalia: q̃ vsurpauit sibi regnũ iuda. ⁊ ꝙ ꝛescribit huiusmõi vsurpatio. Secũdo heredis ꝛebiti institutio. ibi: Anno aũt septimo. Ctio athalie interfectio ibi: Audiuit autẽ athalia. quarto regis instituti cõfirmatio. ibi: Depigit ergo. Circa primũ dicit: Athalia ꝙo mat̃ ochoçie. Ista eni erat educata a parentib⁹ idolatris Achab ⁊ Iezabel. ꝓpter qõ erat neqssima intantũ q̃ libidine regnãdi filios filij sui interfecit: excepto ioas q̃ erat minimus ⁊ ꝛe nouo natus. ⁊ ꝓpter hoc poterat facili⁹ abscondi. b Eratꝙ cum ea sex annis clam i domo dñi. Erat eni ista Iosaba filia regis Iozam ꝛefuncti. ⁊ vxor Ioiade pontificis: quia tribus sacerdotalis ⁊ regia erant cõmixte ex causis rationabilibus. sicut dictũ fuit Numeri. ca. vlẽ. ⁊ ideo facilius potuit eum nutrire in domo dñi. Dicit aũt hic Ra. Sa. q̃ puer ⁊ nutrix sua fuerũt custoditi in solario templi dñi: vbi nullus audebat accedere nisi sacerdotes ⁊ leuite qui custodiebant vasa sancta ibidem reposita: ꝓpter quod melius potuerunt ibi celari. ⁊ ꝛs alias eẽt illicitũ nutrici ⁊ puero ibi esse: licitum tamẽ fuit in tali necessitate: sic̃ dauid ⁊ pueri eius comederunt panes sacerdotales in necessitate positi: qõ tamen alias fuissent eis illicitum. c Anno aũt septimo Hic ꝓnter ꝛescribit ꝛeri ꝛeditis institutio ꝑ sollicitudinẽ Ioiade pontificis querẽtis ad hoc assensũ ⁊ auxilũ pr̃incipũ ⁊ nobiliũ regni. cum dr̃: d Pepigitꝙ cum eis fedus ⁊ adiurans eos. ut iuuarẽt eum fideliter in institutione regis ꝛebiti qõ fecerunt libꝛenter. tum quia quilibet naturaliẽ diligit dominũ suũ ꝛerũ. tũ qz displicebat eis mulieris imꝑium. e Tertia pars ꝛestrũ introeat sabbato. s. ꝛeterminato ꝑ Ioiadam ⁊ pr̃incipes ad institutionem regis. f Et obseruet excubias dom⁹ regis. ita q̃ ex illa ꝑte vbi manebat athalia nõ posset regi instituto inferri violentia. g Tertia pars sit ad portam seyr ⁊c. in illis enim locis posuit custodias vnde poterant homines intrare atrium sacerdotũ. vbi rex fuit coronat⁹.

filius eius ꝓo eo. Dies autem quos regnauit iehu super israel viginti ⁊ octo anni sunt in samaria. XI

Athalia⁹ ꝙo mat̃ ochoçie videns mortuũ filium suum: surrexit ⁊ interfecit omne semẽ regium. Tollens autem Iosaba filia regis Iozã sororꝫ ochoçie Ioas filium ochoçie furata ẽ eum ꝛe medio filiorũ regis qui interficiebantur: ⁊ nutricem eius ꝛe triclinio: ⁊ abscondit eũ a facie athalie ut non interficeret: eratꝙ b cum ea sex annis clam i domo domini. Porro athalia regnauit sup terrã septẽ annis Anno c autẽ septimo misit Ioiada ⁊ assumẽs centuriones ⁊ milites introduxit ad se i templum domini: pepigitꝙ d cum eis fedus. Et adiurans eos in domo domini ostendit eis filiũ regis: ⁊ precepit illis dicens: Iste est sermo quem facere ꝛebetis. Tertia e pars ꝛestrũ introeat sabbato: ⁊ obseruet excubias domus regis. Tertia f autẽ pars sit ad portam seyr: ⁊ tertia pars sit ad portã que est post habitaculum scutariorũ: ⁊ custodietis excubias domus messa. Due ꝙo partes e vobis omnes egredientes g sabbato custodiant excubias dom⁹ dñi circa regem: ⁊ vallabitis eum habentes arma in manib⁹ ꝛestris. Si h quis autẽ ingressus fuerit septũ tẽpli: interficiat⁹ Eritisꝙ cum rege introeũte ⁊ egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia que pꝛeceperat eis Ioiada sacerdos. Et assumentes singuli viros suos qui ingrediebant sabbatũ cum his qui egrediebant e sabbato venerunt ad Ioiadã sacerdotẽ. Qui ꝛedit eis hastas ⁊ arma regis dauid: que erãt in domo domini. Et steterũt singuli habentes arma i manu sua a ꝑte templi ꝛextera vsq; ad partẽ sinistram altaris ⁊ edis circum regem. Produxitq; i filiũ regis ⁊ k posuit sup eum diadema ⁊ l testimoniũ: feceruntq; eũ regem ⁊ vnxerũt: ⁊ plaudentes manu dixerũt. Viuat rex. Audiuit m autẽ athalia vocẽ ꝑsi currẽtis: ⁊ n ingressa ad turbas in templũ domini vidit regẽ stantem sup tribunal iuxta morẽ: ⁊ cantores ⁊ turbas ꝙ e eum: omnẽq; populũ terre letantẽ ⁊ canentem tubis: ⁊ scidit ꝛestimenta sua clamauitq; Coniuratio: coniuratio. Precepit autẽ Ioiada centurionibus qui erant sup exercitum: ⁊ ait eis: Educite eã extra septa templi: ⁊ o quicũq; eam secutus fuerit feriatur p gladio. Dixerat enim sacerdos: non occidat⁹ in templo domini. Imposuerũtq; ei manus: ⁊ q impegerunt eam ꝑ viam introitus equorum iuxta palatium: ⁊ interfecta est ibi. Pepigit⁹ ergo Ioiada fedus inter r ꝛeũ ⁊ regem: ⁊ s inter populum ut eẽt popul⁹ domini: ⁊ t inter regem ⁊ populũ. Ingressusq; est omnis popul⁹ terre templũ baal: ⁊ ꝛestruxerũt aras eius: ⁊ imagines contriuerunt valide: mathan quoq; sacerdotẽ baal occiderunt coram altari. Et u posuit sacerdos custodias i domo domini: tulitq; centuriones ⁊ celethi ⁊ phelethi cerdote: qui seruirent in templo succes̃siue ꝑ ebdomadas. ⁊ sic mutabãt in sabbato: sic ⁊ turme leuitarum eis ministrantium ⁊ cantorũ ⁊ ianitorũ: ita q̃ sabbato intrãte sacerdote cũ suis turmis: alius qui ministrauerat ebdomada precedente. egrediebatur cum suis. sabbato aũt illo quo Ioas fuit coronatus. Ioiada retinuit illos q̃ ꝛebebant exire. cum intrantibus: ut haberet maiorẽ populũ secum ad ꝛefendendũ regẽ. i Si q̃s autẽ ingressus fuerit septum templi. i. clausurã atrij sacerdotũ. qõ erat circa templũ. k Interficiatur. non tamẽ intra atriũ: sed extra. sicut patz infra ꝛe athalia. ⁊ loquitur Ioiada ꝛe intrãtibus atriũ contra regẽ institutũ. nõ autẽ ꝛe illis qui intrabãt ꝑ eo ꝛefrenando uel honorando. l Produxitq; filiũ regis. ꝛe solario templi ad atrium. m Et posuit sup eũ diadema. quo reges coronabant. quod in templo seruabat. n Et testimoniũ. i. legẽ in q̃ ꝛebebat rex instrui⁹ studere ⁊ meditari ⁊ eã seruare ac facere obseruari. o Audiuit autẽ. Hic ꝓnter ꝛescribitur athalie occisio. cũ dr̃: Audiuit aũt athalia vocẽ ꝑsi currentis. ꝑ solẽnitate instituti reg. p Et ingressa ad turbas i tẽplũ dñi. hoc videt esse ꝫ illud q̃ dictũ est q̃ ꝓceptũ erat centurionib⁹ q̃ nõ ꝑmitterent aliquem ingredi atriũ. q̃ eẽt regi ꝓtrari⁹. Dicendũ q̃ athalia sola fuit excepta. ⁊ iõ ꝑmissa fuit ingredi tñ sine comitiua: ut sic facilius ⁊ certius caperet. ⁊ occideret non tamẽ intra atriũ ne violaret. ß ex ut ꝓz i lrã. q Et quicũq; eã secut⁹ fuerit. ad sibi fauẽdũ. r Feriat gladio. tãq; ꝓceps sui criminis. s Et impegerũt eã ꝑ viã in. eq̃. vsq; eni ad illũ locũ poterãt nobiles ꝛenire equitãdo ad templũ ⁊ ibi ꝛecẽdẽtes ꝓcedebãt vltra ꝓditando. t Pepigit g. Hic ꝓnter ꝛescribit reg̃ instituti ꝓfirmatio ꝑ fed⁹ initũ. v Inẽ ꝛeũ ⁊ regẽ. ut dñi legẽ fideliter obseruaret. x Et inẽ ꝑsim. ut eẽt ꝑs dñi ꝛere ⁊ nõ ficte. y Et inẽ regẽ ⁊ populum. ut ꝑsus eẽt fidelis regi: ⁊ rex fideliter ageret ea que essent bona ꝓ cõmunitate ꝑsi. z Et posuit sacerdos custodias i domo

domini.ne cum inde duceretur rex solēnit.r ad domū suā fieret ibi aliquid mali. a Et sedit sup thronum regum.ista enī erat consuetudo regis de nouo inuncti.ut habetur de salomone.supra.iij. libro.ca.j. b Lap.xij.

ANno septimo. Hic cōsequenter describit quid factū fuerit sub regibus inde gtbaliā sequētibus.7 primo qd sub ioas secundo quid sub amasia 7 alijs sequētib⁹.xiiij.ca. Circa primū describitur primo regni ioas ꝓsecutio.secūdo regum israel successio.xiij.ca. Circa primū ostenditur ꝓsperitas regni ioas q̄diu vixit innocēter.secūdo aduersitas quādo virit insolenter.ibi: Tūc ascendit. Tempore ꝟo ꝓsperitatis fecit reparari tēplū dñi: nō q indigeret reparatione ratione antiquitatis seu debilitatis: quia salomon construxit illud opere valde forti 7 solenni.ut habet.3.iij.li.ca.vj. Et cōsūmatū fuit āno.xj.regni salomonis. ab illo aūt tempore vsq ad regnū ioas fluxerant cxxx.anni.sed magis q atbalia idolatrix pessima de templo abstulerat illa que poterant esse ad tēpli baal ornatū.igit circa hoc primo templum reparari precipit.secūdo mandatum negligitur.ibi: Igit vsq ad.xxiij.tertio opus perficit.ibi: Cumq viderent. Circa primū dr: c Fecitq ioas rectū coꝝ dño 7c. ¶ p hoc innuit q ipso mortuo male se habuit.ut postea dicet: d Verūtamē excelsa non abstulit.licz enim non esset licitū immolari etiā domino extra hierusalem post templi edificationē.tamē plures reges permiserunt ne seditio moueretur in populo: 7 ne talia immolaret idolis.ad quod erat pronus. Omnē pecuniā sc̄oꝝ q̄ illata fuerit 7c. subdit: e Que offert p peccato anime 7 quā sponte 7c.ordinauit eni ioas q a viris qui erant a.xx.annis 7 sup qui poterant ad bella ꝓcedere solueretur dimidius siclus argenti a quolibet.7 istud vocatur precium anime.7 vltra hoc illi qui erant potentiores 7 deuotiores offerebant sm q eis placebat.7 ista vocat pecunia sponte data 7 ex arbitrio voluntatis.7 ex istis debebat reparari templum: quia neutra pecunia erat de iure sacerdotū 7 leuitarū. f Ut instaurent sartatecta dom⁹.id est fissuras que indigebant reparatione.maxime in tectis templi: que erāt magis exposita imbribus 7 ventis.7 dicit sartatectū a sartio.is.qđ facit sartum in supino.7 tectū tecti. f Accipiant illam sacerdotes iuxta ordinē suū.id est sm q fuerint ad hoc ordinati. b Igitur vsq ad vicesimūtertiū annū. Hic ꝓsequenter ponit negligētia p̄dicti precepti.7 remedium contra hoc per regem 7 pontificem.7 patz littera. i Cumq viderēt nimiā pecuniā. Hic consequenter ponit effectio operis ex pecunia a populo accepta.cum dicit: Cumq viderent nimiam pecuniam esse in gaçophylacio: ita q indigebat euacuatione.ut sic alia pecunia ibidem reciperetur. k Ascendebat scriba regis 7 pontifex.ut negocium certius fieret 7 absq suspicione. l Et dabant eā iuxta numerum atq mēsuram 7c.ut instauratio dom⁹ domini compleret. 7 patz lra vsq ibi: m Verūtamē nō fiebant ex eadē pecunia hydrie.7 hoc ē dictū q illa pecunia non erat ad hoc ordinata: sed ad reparationem templi ut dictū est. verūtamē quia completo illo opere remāsit aliqua pars pecunie.de illa facta sūt aliqua vasa tēpli aurea 7 argentea.ut habetur. ij. Paral. ca. xxiiij. Cetera patent in litterra. n Tūc ascendit açahel rex syrie. Hic describit aduersitas regni: quando ioas cepit viuere insolenter: quia mortuo ioiada principes volentes regi adulari exhibuerūt sibi honores soli deo debitos quibus acquieuit rex in hoc vsurpās sibi honorē diuinū. quod cū argueret çacharias filius ioiade: de mandato regis lapidat⁹ fuit i atrio dom⁹ dñi.ut habetur. ij. Paral. ca. xxiiij. Dicit aūt Ra. Sa. q hic principes dixerūt regi: q esset dignus honore diuino: quia sex annis fuerat in templo domini nutritus: quod non fuisset nisi in eo esset aliquid diuinū: quia si aliquis intrasset locum illum etiam per momentum temporis: preter illos qui habebāt loci custodiā erat in periculo mortis: quibus rex acquieuit in plone sue 7 regni sui detrimentum. propter quod a deo punitus fuit primo afflictione.7 secundo morte.ibi: Surrexerunt autem. Circa primū dicitur: Tunc ascendit açahel.id est postq̄ rex vsurpauerat sibi honorem diuinū modo predicto.7 interfecerat çachariam. o Et pugnabat contra geth.ista ciuitas erat in terra philistinorum. p Cepitq eam 7 direxit faciem

legiones: 7 omnē populū dre: deduxeruntq regem de domo dñi. Et venerunt p viam porte sutariorū in palatium: 7[a] sedit sup thronū regum. Letatusq est omnis populus terre 7 ciuitas conquieuit. Athalia autē occisa est gladio in domo regis: septēq annis erat ioas cum regnare cepisset. XII

ANno[b] septimo iehu regnauit ioas. Quadraginta ānis regnauit in hierusalem: nomen matris eius sebia de bersabee. Fecitq[c] ioas rectum coram dño cunctis diebus quibus docuit eum ioiada ¶ sacerdos: verūtamē[d] excelsa nō abstulit. Adhuc enim populus īmolabat 7 adolebat in excelsis incensum. Dixitq ioas ad sacerdotes: Omnē pecuniā sanctorū que illata fuerit in templum dñi a ptereuntibus que[e] offertur pro precio anime: 7 quā sponte 7 arbitrio cordis sui inferunt in templum dñi: accipiant[f] illam sacerdotes iuxta ordinem suū: ut[g] instaurent sartatecta dom⁹ si quid necessarium viderint instauratiōe. Igitur[h] vsq ad vicesimūtertium annū regis: nō instauarauerunt sacerdotes sartatecta templi. Vocauitq rex ioas ioiadā pontificem 7 sacerdotes: dicens eis: Quare sartatecta nō instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniā iuxta ordinem vestrū: sed ad instaurationē tēpli reddite eam. Prohibitiq sunt sacerdotes vltra accipe pecuniā a populo: 7 instaurare sartatecta dom⁹. Et tulit ioiada pontifex gaçophylacū vnū: aperuitq foramē desup: 7 posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientiū domū dñi: mittebantq in eo sacerdotes qui custodiebant ostia oēm pecuniā que deferebatur ad templū dñi. Cumq[i] viderent nimiā pecuniam eē in gaçophylacio ascēdebat[k] scriba regis 7 pontifex: effundebantq 7 numerabant pecuniam que inueniebatur in domo domini. 7 [l]dabāt eam iuxta numerum atq mensurā in manu eorum qui preerāt cementarijs dom⁹ domini. Qui impendebant eam in fabris lignorum 7 in cementarijs bis qui operabantur in domo dñi 7 sartatecta faciebāt: 7 in bis qui cedebant saxa: 7 ut emerēt ligna 7 lapides qui excidebāt: ita ut impleret instauratio domus domini in vniuersis que indigebāt expensa ad muniendam domū. Verūtamen[m] non fiebant ex eadē pecunia hydrie templi dñi 7 fuscinule 7 thuribula 7 tube 7 omne vas aureū 7 argenteū: de pecunia que inferebatur in templū dñi. His enim qui faciebāt opus dabat ut instauraretur templū dñi. Et non fiebat ratio bis hominibus qui accipiebant pecuniā ut distribuerent eam artificib⁹: sed i fide tractabant eam. De pecunia ꝟo pro delicto 7 pecunia pro peccatis non inferebant in templū domini: quia sacerdotum erat. Tūc[n] ascēdit açahel rex syrie 7[o] pugnabat ꝟra geth. Cepitq[p] eam: 7 direxit faciem

ciem suā ⁊c. J iij. Paral. xxiiij. dicit q̄ ioas cū maxima multitudine exiuit ꝓtra syros: ⁊ a modico ꝑlo fuit vtrellatus: ⁊ populus eius occisus ꝑ magna ꝑte ⁊ ipsemet viliter tractat⁹ ꝑpter quod ad suā liberationē tradidit ea que nō licebat. qō notatur cum dicit: a Que consecrauerat ioſaphat ⁊ ioram ⁊c. illa enī que semel erant consecrata domino non poterāt vltra alijs vsibus applicari. ut habet Leuit. vlt. b Surrexerunt autem serui eius. Hic consequenter additur pena mortis: qz addiderat peccata peccatis cū dicit: c Percusseruntq; ioas in domo mello. id est in ꝑpria domo. illū enī locum edificauit salomon ad dilatationē habitationis ꝓpris sue: sicut dictum fuit ij. ij. li. xj. ca. d Josachar nāq; filius semarb ⁊c. iste fuit āmonites: ⁊ socius suus moabites. ut habetur. ij Paral. xxiiij. qō diuino iudicio factū fuit. ut dicit Ra. Sa. ut a sibi similib⁹ in peccato occideret. Joas enī fuit valde ingrat⁹ bñficijs ioiade cui⁹ filium interfecit. ut dictum est. ⁊ eodē modo āmonite ⁊ moabite qui discēderunt de loth fuerunt valde ingrati beneficijs abrahe q̄ exposuit se periculo pugnando contra quinq; reges. ut liberaret loth de manibus eorū. ut habet Gen. xiiij. Potest etiam dici q̄ fuerunt valde ingrati ipsi ioas: qz cum essent extranei fecerat eos sibi familiares ⁊ valde potentes in regno suo. e Et sepelierunt eum cū patribus suis. q̄tum ad locū in generali scilz in ciuitate dauid: non tamen cū patribus suis q̄tum ad locum sepulture in ſpeciali: quia non fuit sepultus in sepulchris regum. ut habetur. ij. Paral. xxiiij.

suam ut ascenderet in hierusalem. J Quāobrē tulit ioas rex iuda oīa sanctificata que a consecrauerat ioſaphat ⁊ ioram ⁊ ochoçias patres eius reges iuda: ⁊ que ipse obtulerat ⁊ vniuersum argentum qō inueniri potuit in thesauris templi dñi ⁊ in palatio regis: misitq; açabeli regi syrie: ⁊ recessit ab hierusalem. Reliqua autē sermonū ioas ⁊ vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro verbōrū dierum regum iuda? Surrexerunt b autē serui eius ⁊ coniurauerunt inter se: percusseruntq; c ioas in domo mello in descensu sela. Josachar⁹ nāq; filius semath: ⁊ ioçabat filius somer serui eius percusserūt eum ⁊ mortuus est. Et c sepelierunt eum cum patribus suis in ciuitate dauid: regnauitq; amasias filius eius ꝓ eo. XIII

Anno d vicesimotertio ioas filij ochoçie regis iude regnauit ioachā filius iehu sup israel i samaria decem ⁊ septem annis ⁊ e fecit malum cora dño. Secutusq; est peccata hieroboam filij nabath qui peccare fecit israel: ⁊ nō declinauit ab eis J ratusq; b est furor domini contra israel: ⁊ tradidit eos in manu açabel regis syrie: ⁊ i manu benadab filij açabel cunctis diebus. De peccatus est aūt ioachā faciem domini: ⁊ audiuit eū domin⁹. Vidit enī angustiam israel: qz attriuerat eos rex syrie. Et f dedit dominus saluatorē israeli: ⁊ liberatus est de manu regis syrie: habitauerūtq; filij israel in tabernaculis suis: sicut heri ⁊ nudiust tertius. Verūtamen g non recesserunt a peccatis domus heroboā qui peccare fecit israel: sed in ipsis ambulauerūt. Siquidē h ⁊ lucus ꝑmansit in samaria: ⁊ nonsūt derelicti ioachab de populo nisi q̄nquaginta equites: ⁊ decem currus ⁊ decem milia peditum. J nterfecerat enim eos rex syrie ⁊ redegerat quasi puluerem in tritura aree. Reliqua aūt sermonum ioachā ⁊ vniuersa que fecit ⁊ fortitudo eius nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regū israel? Dormiuitq; ioachab cum patribus suis: ⁊ sepelierūt eum in samaria: regnauitq; ioas filius eius ꝑ eo. Anno tricesimoseptimo ioas regis iuda regnauit ioas filius ioachab sup israel in samaria sedecim annis: ⁊ fecit qō malū est in conspectu dñi. Non declinauit ab omnib⁹ peccatis hieroboam filij nabath q̄ peccare fecit israel: sed in ipsis ambulauit. Reliqua aūt sermonū ioas ⁊ vniuersa que fecit: ⁊ i fortitudo eius quomō pugnauerit cōtra amasiā regem iuda: nonne hec scripta sunt in libro sermonū dierum regū israel? Et dormiuit ioas cum patribus suis: hieroboam autē sedit sup soliū eius. Porro ioas sepultus ē in samaria cū regib⁹ israel. Heliseus k aūt egrotabat infirmitate qua ⁊ mortuus est. Descenditq; l ad eū ioas rex israel: ⁊ flebat cora eo: dicebatq;: pr̄ mi: pr̄ mi: currus m israel ⁊ auriga ei⁹. Et ait illi heliseus: Affer arcū ⁊ sagittas. Cūq; attulisset ad eū arcū ⁊ sagittas: dixit ad regem israel: Pone n manū tuā sup arcū. Et cū posuisset ille manū suā:

na. cum dicit: b Jratusq; est furor domini cōtra israel. i. rigor iustitie diuine ad punitionē culpe. ⁊ addit ipsius ioachab penitētia vocente eum pena. cum dicit: De peccatusq; est ioachā ⁊c. sequitur: i Et dedit dñs saluatorem israeli. Quis autē fuerit iste saluator scriptura non exprimit. ⁊ ideo circa hoc varie dicit. Dicit enī Ra. Sa. q̄ fuit ioas filius ioachab qui percussit ter syriā. ut habet infra eodē ca. sed hoc non consonat littere sequenti quia ille tres percussiones fuerunt post mortem ioachā. hic aūt dicit de ipso: Et liberat⁹ est de manu regis syrie ⁊c., ꝑpter qō oportz dicere q̄ iste saluator ei datus fuit in vita ipsi⁹. Potest igit cōuenienter dici q̄ iste saluator fuit angelus regno israel prelatus: quia angeli singulis regnis prelati procurant bonū regnorum sue custodie reputatorū. ut dr̄ Dañ. x. ꝑr̄ qō iste angelus de ordinatiōe diuina ꝑdiuit ex tūc ꝓ ioachā ꝓsurgē bella. ira q̄ q̄uis nō haberet ꝑfm ⁊ ꝑrutē resistēdi aduersarijs. fm q̄ subdit. J. Et nō fuit derelicti ioachā de ꝑplo nisi q̄ngenti eq̄tes ⁊c. tamē ꝑrute angeli boib⁹ occulta fuerūt aduersarij ei⁹ repssi p timorē eis imissū. uel alio mō. ira q̄ dimiserūt ioachā ⁊ populū ei⁹ in pace. ⁊ i hoc cōcordat dictū Josephi. de q̄ dñs ꝓcesserit ei euadere pericula belli. k Verū tñ nō recesserūt a peccatis domus heroboā. colēdo vitulos. ne ꝑplis israel rediret ad regnū dauid si ascenderent in hierusalē adorare. l Siquidē ⁊ lucus remāsit in samaria. hoc erat de reliquijs cultus baal. vituli enim aurei nō erāt in samaria sed in dan ⁊ bethel. sicut dictū fuit. ē. j ij. li. xij. ca. ē in samaria fuerat templū baal qō destrurit iehu. sicut dr̄. ē. x. ca. ē lucus q̄ erat plantat⁹ ppe illud templū i quo exercebatur luxuria. remanserat ꝓtra legis mādata que ꝓcepit lucos excidi: sicut ⁊ templa idolorum subuerti. Cetera patent in lrā vsq; ibi: m Et fortitudo ei⁹ quō pugnauerit ꝓtra amasiā. de q̄ pugna dicet magis ca. sequēti. n Heliseⁱ signū ab eo datū cū esset morti ꝓpinquus. 2° cū iam cēt mortu⁹. ibi: Mortu⁹ ē ē. Circa ꝑmū dr̄: o Descēditq; ad eos ioas rex israel ⁊ flebat. qz vita heliseⁱ multū valebat ad defensionē sui regni. p Curr⁹ israel ⁊ auriga ei⁹. exponat sicut. ē. ca. ij. cui cōpassus heliseus dixit: q Pone manū tuam super arcum. ad tendendum ipsum.

a Supposuit heliseus manus suas.ad ostendendū q̄ meritis ipsi⁹ daret regi signū victorie. b Aperi fenestrā orientalē. In illa enī parte erat regnū syrie qđ molestabat regnū israel. c Sagitta salutis dñi ⁊c.id est emissio huius sagitte sign victoriam pro populo israel ⁊ contra syros. d Percute iaculo terram. Ista percussio significabat percussionem populi syrie a populo isr̄l ut p3 ex sequentibus. e Si percussisses quinquies aut sexies ⁊c.erat enim revelatū heliseo q̄ si rex multotiens percuteret terram absq̄ interruptione q̄ totaliter vinceret syriam: non tamē habebat licentiam dicendi ꝺ regi sed solum videndi quid faceret: ut p hoc haberet certum signum quid futurum esset.ideo sequit: f Nunc aūt tribus vicibus percuties eā. spiritꝰ enī sanctus tāgit corda pphetarū eo modo quo vult.⁊ ideo aliquādo revelat aliquid futurū in generali tm̄.⁊ postea in particulari.sicut patz ꝺ. quia primo fuit revelatū heliseo q̄ si rex multotiēs percuteret terram vleret syriam: nō tamē fuit sibi revelatum quotiens eēt percussurus: sed postq̄ percusserat ter ⁊ cessaverat: revelatum fuit heliseo q̄ percuteret syros tm̄ tribus vicibus ⁊ in bellis particularibus. g Mortuus est igit heliseꝰ. Hic consequēter describit signū factum p heliseum post mortē eius.cū subdit: h Nō cum tetigisset ossa helisei revixit. ad declarandum merita ipsi⁹ helisei.cetera patēt vsq̄ ibi: i Et regnauit henadap filius eius p eo.sic enī scribit hic i hebreo.⁊ ita dicit Hieroꝰ q̄ habet scribi.ille autem henadab qui p̄cessit açahel scribit per.b.in fine.

k Cap.xiij. Anno secūdo filij ioachaz. Hic cōsequenē agitur de hoc qđ factum est tempore amasie regis iude.⁊ primo describitur regni eius prosecutio.secundo regni israel successio.ibi: Anno q̄ntodecimo. Prima i duas quia primo describit regnū amasie tempore p̄speritatis.secūdo tpe aduersitatis.ibi: Tūc misit amasias. Circa primū describit ipsius vita.cum dicit: l Et fecit rectū cora dño.respectu regum isr̄l eius.qui fuit valde perfectus. n Verūtamē nō ut dauid pat suus fecit nisi hoc tm̄ q̄ excelsa nō abstulit.sicut supdictū est.ca.xij tm̄ ⁊c.non potest referri ad litterā imediate precedentē: sed refert ad id qđ dicit: Fecit rectū coram dño Nisi hoc tm̄ ⁊c.⁊ tunc patz littera. o Cumq̄ obtinuisset regnū.in pace ⁊ quiete: ita q̄ tunc

superposuit a heliseus manus suas manib⁹ regis:⁊ ait: Aperi b fenestram orientalem. Cumq̄ aperuisset: dixit heliseus: Jace sagittam. Et iecit. Et ait heliseus: Sagitta c salutis domini ⁊ sagitta salutis cōtra syriam. Percutiesq̄ syriam in aphec: donec consumas eam. Et ait: Tolle sagittas. Qui cū tulisset: rursum dixit ei: Percute d iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus ⁊ stetisset: iratus est vir dei contra eum: ⁊ ait: Si e percussisses q̄nquies aut sexies siue septies: percussisses syriam vsq̄ ad cōsumationem. Nunc f aūt tribus vicib⁹ percuties eam. Mortuus g est ergo heliseus ⁊ sepelierunt eū. Latrunculi autē de moab venerunt in terram in ipso anno. Quidam autē sepelientes hominem viderunt latrūculos: ⁊ piecerūt cadauer in sepulchro helisei. Quod h cū tetigisset ossa helisei revixit homo ⁊ stetit super pedes suos. Igit açahel rex syrie afflixit israel: cunctis diebus ioachaz. Et misertus i est dominus eorū: ⁊ reuersus est ad eos ꝓpter pactum suū quod habebat cum abrahām ⁊ isaac ⁊ iacob: ⁊ noluit dispdere eos neq̄ proȝcere penitus vsq̄ in p̄sens tempus. Mortuus est aūt açahel rex syrie: ⁊ k regnauit henadap filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit vrbes de manu henadap filij açahel quas tulerat de manu ioachaz patris sui iure prelij.

Tribus vicib⁹ percussit eū ioas: ⁊ reddidit ciuitates isr̄l. XIIII

Anno secundo filij ioachaz regis israel regnauit amasias filius ioas regis iuda. Viginti q̄nq̄ annorum erat cum regnare cepisset. Viginti aūt ⁊ nouē annis regnauit in hierusalē. Nomē matris eius ioaden de hierusalē. Et l fecit rectum coram domino: verūtamen m nonut dauid pater eiꝰ. Juxta n omnia que fecit ioas pater suus fecit: nisi hoc tm̄ q̄ excelsa nō abstulit. Adhuc enī populus adolebat ⁊ imolabat incensū in excelsis. Cumq̄ o obtinuisset regnū percussit p seruos suos qui interfecerāt regem patrē suū: filios aūt eorum qui occiderāt non occidit: iuxta qđ scriptum est i libro legis moysi sicut precepit dominꝰ dicens: Nō morient patres ꝓ filijs neq̄ filij pro patribus: sed vnusquisq̄ in peccato suo morietur. Ipse percussit edom in valle salinarum decem milia: ⁊ q apprehēdit petram in prelio: vocauitq̄ r nomen eius ieqecthel s vsq̄ in presentē diem. Tunc t misit amasias nuncios ad ioas filiū ioacham filij iehu regis isr̄l dicēs: Veni u ⁊ videamꝰ nos. Remisitq̄ ioas rex israel ad amasiā regem iuda dicens: Carduus v libani misit ad cedrum que est in libano dicens: Da filiā tuā filio meo vxorē. Trāsieruntq̄ bestie salt⁹ q̄ fuit in libano: ⁊ cōculcauerūt carduū. Percutiēs

poterat facē iusticiā absq̄ periculo pturbatiōis regni. p Percussit seruos suos ⁊c. filios aūt eor qui occiderāt nō occidit. sicut scriptū ē in lege domini Deut°.xxiiij. Non morient patres pro filijs nec filij pro patribus ⁊c. sequitur. q Et apprehendit petram in prelio. Dicunt hic alīq̄ q̄ petra est nomē cuiusdam ciuitatis. Alij autē dicūt ⁊ verius ut videt q̄ est nomē cuiusdam petre prerupte.vbi inēfecit plures de idumeis.Fm q̄ habetur.ij.Paral.ca.xxv. r Vocauitq̄ nomen eius.i illius petre. s Jeqecthel.ita vbet scribi.⁊ sign in hebreo acreamē ventiū.quia illi q̄ inēfecti sūt ibi stridebant de ventib⁹ ex horrore mortis ⁊ dolore. t Tunc misit amasias. Hic cōsequenter describit regnū eius tēpore aduersitatis.⁊ primo agitur de eius rebellatiōe.secūdo de eius occisione.ibi: Factaq̄ ē. Circa primū sciendum q̄ amasias ex victoria quā habuit contra idumeos: conictū est.elevatus fuit in superbiā: ⁊ ex hoc iusto dei iudicio permissus est cadere in idolatriā q̄ idola idumeorū que ceperat reseruauit sibi ⁊ coluit: nec ad reprehensionem ꝓphete se correxit: sed de morte sibi cōminat⁹ fuit. ut habet.ij.Paral.ca.xxv.propter qđ in tantam presumptionē permissus est cadere q̄ provocauit ioas regem isr̄l ad prelium.ut sic eiꝰ superbia confunderetur.⁊ hoc est qđ dicit: Tunc.i. pꝰ p̄dictas nequitias ab eo perpetratas. v Misit amasias nūcios ad ioas. provocando eum ad prelium.ideo subditur: x Veni ⁊ videamus nos.in bello diestatuto. y Carduus libani misit ad cedrum ⁊c. carduus est herba humilis ⁊ spinosa.⁊ scōm q̄ dicit Ra.Sa.hic sign emor patrem siehem: qui erat infidelis: cedrus autem sign iacob qui fuit patriarcha magnꝰ cuius filiam scilicz dinam petiuit emor pro siehem filio suo vxorem.ut habet Gen̄.ca.xxxiij. Bestie pro saltus cōculcantes carduū sign filios iacob qui interfecerunt emor ⁊ siehem ⁊ eorū populum.tempore enī ioas ⁊ amasie inter iudeos currebat istud ꝓuerbiū: qñ aliquis attentabat aliq̄d prelijptuosū, ⁊ iō ipsū applicauit ioas sibi ⁊ amasie.vocans seipsū cedrū:

ꝛ amasiã carduũ: ꝛ bellatores ipsius ioas bestias saltus. ideo subdit: a Quare. puocas malũ. i. bellũ inter me ꝛ te. b Ut cadas tu ꝛ iudas tecũ. qz nõ habetis virtutẽ standi cõtra me. c Et nõ acquieuit amasias. volens omnib⁹ modis cõ contra eum procedere. Cetera patẽt vsq; ibi: d Et interrupit murũ irl'm. ut ciuitas nõ posset alias sibi resistere. e Et obsides. i. filios nobilium: ne patres eor⁹ possent sibi rebellare. f Vixit aũt amasias ꝛc. ¶ In hebreo bꝫ. xv. ãnis. ꝛ. ij. Para'. xxv. ca. dicit sic. Dicendũ q; r. anni quibus amasias fugiens de hierusalẽ latuit in lachis. tacent hic in hebreo. ꝛ. ij. Para'. ca. xxv ꝓpẽ malicią amasie: ꝛ qz tũc nõ regnauit ꝓphe. g Factaq; est contra eũ coniuratio. hic ꝑcipue agitur de occisione ipsi⁹ amasie qz licz mors ei⁹ sit predicta. hic tamẽ subdit modꝰ mortis. cũ dicit: Factaq; est cõtra eum coniuratio. i. conspiratio. h In hierusalẽ. quia ciues viuentes murũ ciuitatis interruptũ ꝛ ciuitatẽ spoliatã ꝛ filios suos ductos obsides in samariã occasiõe superbie ei⁹. quia noluit resistẽ a bello cõtra ioas: ceperunt tractare de morte eius. i At ille fugit in lachis. quãdo ꝑcepit hũc tractatũ. k Miseruntq; p⁹ eũ. magnã multitudinem bellatorũ. l Et interfecerũt eũ ibi. ꝓpẽ mala ipsi⁹ ꝑdicta. m Tulit autẽ vniuersus popul⁹ iude azariã. Iste vocat oçias. ij Para'. xxvj. qz fuit binomi⁹. ꝛ ut aliq; dicunt trinomius. ut ibidem patz. n Anno. xv. hic cõsequẽter describit regũ isr'l successio. cũ dicit: Anno. xv. amasie filij ioas regis iuda regnauit hieroboam, s. patre suo ioas mortuo. Sed iam ante ceperat regnare tribus annis viuente patre suo. ut dicit Ra. Sa. o Ipse restituit terminos israel ꝛc. terra enĩ illa erat occupata a regibus syrie: sed ipse recupauit iuxta sermonem dñi dei israel: quẽ locut⁹ est p seruũ suũ ionam. hoc nõ scribit in ꝓphetia ione que habet in libro. xij. ꝓphetarũ. qz illa ꝓphetia solũ loquit de facto niniue. plura aũt alia fecit ꝛ predixit iste ionas: quia inuenit iebu. ꝛ predixit eum destructurũ domũ achab. prout dictũ fuit. ꝫ. ix. ca. ꝛ filios iebu regnaturos vsq; in quartã generationem. ut habet. ꝫ. ca. x. quenõ sunt ibi scripta: sic ꝛ xp̃s multa fecit ꝛ dixit: que nõ sunt scripta in euãgelio. Finq; dr Job. vlt⁹. Dicit tamẽ Ra. Sa. Quod hic dicit scribit in ꝓphetia ione per quandam similitudinem. quia sicut p predicationem ione in fortunũ ciuitatis niniue mutatũ est in eu fortunũ: eo q; niniuite egerunt ꝑnitentiam. sic ꝛ hic dicitur: Vidit enĩ dñs afflictionem isr'l amarã nimis ꝛc. que cõuersa est in consolationẽ tempore istius hieroboã. vnde subdit: Sed saluauit eos i manu hieroboã ꝛc. ꝛ hoc fuit ꝑdictũ per ionã ꝓphetã. p Qui erat de geth. ꝫ. iij. libro. ca. xvij. dicit q; erat de sarepta: quia fuit filius mulieris sareptane. Dicendũ q; hic nominat de geth que ẽ villa in regno israel: ꝛ ibi fuit sepultus ꝛ ab illo loco venoiauit hic eũ scriptor hui⁹ libri. q Que est iophir. ista ophir est alia ab illa que est in india: vbi mittebat salomon naues pro auro querendo. ut habet. ꝫ. iij. libro. ca. x. vnde ꝛ in hebreo prima littera huius ophir est ayn: alteri⁹ vo prima littera est aleph. r Vsq; ad clausos carceris ꝛ extremos. id est abiectos. ꝙuis enĩ talib⁹ vebẽt parci. eo q; afflictꝫ nõ est dãda afflictio: reges tñ syrie eis nõ ꝑpercrant quãdo eos ceperant volentes cõterere populũ israel. cetera patent.

In anno xv. Hic est quinta pars principalis huius quarti libri scõm diuisionem in principio eius positam. in qua agit de bis que facta sunt sub oçia rege iuda ꝛ ioathan filio eius. ꝛ diuiditur in duas. quia primo describitur regni iude successio. secũdo regni ioathan ꝓsecutio. ibi: Anno secundo. Prima in duas. quia primo ponitur dicta successio. secundo regum israel frequẽs mutatio. ibi: Anno tricesimo octauo. Circa primũ dicit: Anno vicesimo septimo hieroboam regis israel. ex hoc patz quod supra dictũ est q; iste hieroboam cepit regnare adhuc viuente patre duobus vel tribus ãnis: qz a morte patris sui vsq; ad principium regni oçie qui idẽ est ꝛ açarias ꝛ cacharias: ita q; sit trinomius. ut bꝫ. ij. Para'. xxvj. fluxerunt tñ viginti q; anni. loquendo de regno oçie quo incepit regnare mortuo patre: quia pater eius amasias vixit viginti quinq; annis post mortẽ ioas patris hieroboã ꝛ ille vicesimus septimus ann⁹ fuit vicesimus septim⁹ regni hieroboã incipiendo eius regnũ a tpe quo cepit regnare patre adhuc viuente. t Regnauit açarias. tunc enĩ cepit regnare mortuo patre. ante tamẽ regnauerat per plures annos. ut dictũ est: ꝛ videbit plenius infra.

inualuisti sup edom ꝛ subleuauit te cor tuum. Contentus esto gloria: ꝛ sede ī domo tua. Quare a prouocas malũ: ut b cadas tu ꝛ iudas tecũ? Et c nõ acquieuit amasias. Ascenditq; ioas rex israel: ꝛ viderũt se ipse ꝛ amasias rex iuda in bethsames oppido iude. Perc̃ussusq; est iuda coram israel: ꝛ fugerũt vnusquisq; in tabernacula sua. Amasiam vo regem iuda filiũ ioas filij ochozie cepit ioas rex israel in bethsames: ꝛ adduxit eũ in hierusalẽ. Et d interrupit murũ hierusalẽ a porta ephraim vsq; ad portam anguli quadringentis cubitis. Tulitq; oẽ aurũ ꝛ argentũ ꝛ vniuersa vasa que inuenta sũt in domo dñi ꝛ ī thesauris regis: ꝛ e obsides ꝛ reuersus è in samariam. Reliqua aũt verborũ ioas q̃ fecit ꝛ fortitudo eius qua pugnauit cõtra amasiã regẽ iuda: nõne hec scripta sunt in libro sermonũ dierum regũ israel? Dormiuitq; ioas cum patribus suis: ꝛ sepultus est in samaria cum regibus israel: ꝛ regnauit hieroboam filius eius pro eo. Vixit f autẽ amasias filius ioas rex iuda postq; mortuus est ioas filius ioachã regis israel vigintiquinq; annis. Reliqua autẽ sermonũ amasie: nõne hec scripta sũt in libro sermonũ dierũ regũ iuda? Factaq; g est cõtra eum cõiuratio in hierusalem h: at i ille fugit in lachis. Miseruntq; k post eum lachis ꝛ interfecerunt eum ibi: ꝛ asportauerunt in equis: sepultusq; ẽ in hierusalẽ cum patribus suis in ciuitate dauid. Tulit l autem vniuersus popul⁹ iude azariã annos natum sedecim: ꝛ constituerunt eum regẽ pro patre ei⁹ amasia. Ipse edificauit abilam: ꝛ restituit eã iude postq; dormiuit rex cum patrib⁹ suis. Anno m octauodecimo amasie filij ioas regis iuda regnauit hieroboam filius ioas regis israel in samaria quadraginta ꝛ vno anno: ꝛ fecit quod malũ est coram dño. Non recessit ab oib⁹ peccatis hieroboã filij nabath qui peccare fecit israel. Ipse n restituit terminos isr'l ab introitu emath vsq; ad mare solitudinis: iuxta sermonem dñi dei israel quẽ locutus è p seruũ suũ ionam filium amathi ꝓphetã: qui o erat de geth q̃ p est in ophir. Vidit enĩ dñs afflictionẽ isr'l amaram nimis: ꝛ q; cõsumpti essent vsq; q ad clausos carceris ꝛ extremos: ꝛ non esset q̃ auxiliaret israel. Nec locutus ẽ dñs ut deleret nomẽ israel de sub celo: ꝫ saluauit eos in manu hieroboam filij ioas. Reliqua aũt sermonũ hieroboã ꝛ vniuersa que fecit: ꝛ fortitudo eius qua preliatus ẽt: ꝛ quo restituit damascũ ꝛ emath iude in israel: nonne hec scripta sunt in libro sermonũ dierũ regũ isr'l? Dormiuitq; hieroboam cum patribus suis regib⁹ israel: ꝛ regnauit zacharias filius eius ꝓ eo.

Anno r vicesimo xv septimo hieroboã regis isr'l regnauit s azarias filius amasie regis iuda.

a Fecitq; qđ erat placitū coꝝ dño. ſ. in principio regni ſui. ꝓpter qđ multū ꝓſperatus fuit in regno. ut habet. ij. Paral. ca. xxvj. ſed poſtea ſuꝑbia eleuatus ꝯtriſtauit fuit; ꝓpē qđ dñs eū ꝑcuſſit lepra ꝑm q; ſubdit: b Percuſſit aūt dñs regem & fuit lepꝛoſus &c. ex ſuꝑbia enī voluit ipſe ſibi vſurpare officiū ſacerdotale intrans templum ad thurificandū. & cum a ſacerdotibus ei diceret q; hoc nō ſpectabat ad eius officiū: minabat eis renēs thuribulū; ꝓpē qđ ſubito fuit ꝑcuſſus lepra & apparuit in fronte eius manifeſte: ꝓpter qđ ſacerdotes ſtatim eū expulerunt de templo. & ipſemet ſentiens plagam dñi exiuit voluntarie: timens ne peꝛ ſibi accideret. ut hꝝ. ij. Paral. xxvj. c Et habitabat in domo libera. ſ. a frequentatione hominū. ideo dicit ij. Paral. q; habitabat in domo ſeparata. & ꝓpter hoc nō veniebant ad ipſū iudicia. ꝓpter qđ ſubditur Joathan filius regis gubernabat palatiū & iudicabat populū terre. Reliqua aūt ſermonū açarie & vniuerſa que fecit: nōne hec ſcripta ſunt in libro verboꝝ dieꝝ regū iuda? Et dormiuit açarias cum patribus ſuis: ſepelieruntq; eum cū maioꝛibus ſuis in ciuitate dauid: & regnauit ioathan filius eius ꝓ eo. Anno tricēſimooctauo açarie regis iude regnauit çacharias filius hieroboam ſuper iſrael in ſamaria ſex menſibus: & fecit qđ malū eſt coꝝ dño ſicut fecerāt patres eius. Non receſſit a peccatis hieroboam filij nabath qui peccare fecit iſrael. Cōiurauit aūt contra eū ſellum filius iabes ꝑcuſſitq; eū palā & interfecit: regnauitq; ꝓ eo. Reliqua autē verboꝝ çacharie: nōne hec ſcripta ſunt in libro ſermonū dieꝝ regū iſrł? Iſte eſt ſermo dñi quē locutus eſt ad iehu dicens: Filij tui vſq; ad quartā generationē ſedebūt ꝺe te ſup thronū iſrael. Factūq; eſt ita. Sellum filius iabes regnauit tricēſimonono anno açarie regis iude. Regnauit autem vno menſe in ſamaria. Et aſcendit manahen filius gaddi ꝺe thersa venitq; ſamariā: & ꝑcuſſit ſellū filiū iabes in ſamaria & interfecit eum: regnauitq; ꝓ eo. Reliqua aūt verboꝝ ſelli & coniuratio eius ꝓ quā tetendit inſidias: nōne hec ſcripta ſunt in libro ſermonū dieꝝ regū iſrł? Tūc percuſſit manahē thersam & omnes qui erant in ea & terminos eius ꝺe thersa. Noluerant enī aperire ei. Et interfecit omnes prægnātes eius & ſcidit eas. Anno tricēſimonono açarie regis iude regnauit manahen filius gaddi ſup iſrł ꝺecem ānis in ſamaria: fecitq; qđ erat malū coꝝ dño. Non receſſit a peccatis hieroboam filij nabath q; peccare fecit iſrł: cunctis diebus eius. Veniebat phul rex aſſyrioꝝ in thersa: & dabat manahen phul mille talenta argenti: ut eſſet ei in auxiliū & firmaret regnū eius. Indixitq; manahen argentū ſup iſrael cunctis potentibus & diuitibus ut daret regi aſſyrioꝝ quinquaginta ſiclos argenti ꝑ ſingulos. Reuerſuſq; eſt rex aſſyrioꝝ: & non eſt moꝛatus in thersa. Reliqua autē ſermonū manahen & vniuerſa que fecit: nonne hec ſcripta ſunt in libro ſermonū dieꝝ regū iſrł? Et dormiuit manahen cū patribus ſuis. Regnauitq; phaceia filius eius ꝓ eo. Anno quinquageſimo açarie regis iude regnauit phaceia filius manahen ſup iſrael in ſamaria biennio: fecit quod erat malum coram domino. Non receſſit a peccatis hieroboā filij nabath

Sedecim annoꝝ erat cum regnare cepiſſet: & qnquaginta duobus annis regnauit in hieruſalem. Nomen matris eius iecelia ꝺe hieruſalem. Fecitq; qđ erat placitū coꝝ dño iuxta omnia que fecit amasias pater eius: verūtamē excelſa non eſt demolitus. Adhuc populus ſacrificabat & adolebat incenſū in excelſis. Percuſſit autē dñs regē & fuit lepꝛoſus vſq; in diē mortis ſue: & habitabat in domo libera ſeoꝛſū. Joathan filius regis gubernabat palatiū & iudicabat populū terre. Reliqua aūt ſermonū açarie & vniuerſa que fecit: nōne hec ſcripta ſunt in libro verboꝝ dieꝝ regū iuda? Et dormiuit açarias cum patribus ſuis: ſepelieruntq; eum cū maioꝛibus ſuis in ciuitate dauid: & regnauit ioathan filius eius ꝓ eo. Anno tricēſimooctauo açarie regis iude regnauit çacharias filius hieroboam ſuper iſrael in ſamaria ſex menſibus: & fecit qđ malū eſt coꝝ dño ſicut fecerāt patres eius. Non receſſit a peccatis hieroboam filij nabath qui peccare fecit iſrael. Cōiurauit aūt contra eū ſellum filius iabes ꝑcuſſitq; eū palā & interfecit: regnauitq; ꝓ eo. Reliqua autē verboꝝ çacharie: nōne hec ſcripta ſunt in libro ſermonū dieꝝ regū iſrł? Iſte eſt ſermo dñi quē locutus eſt ad iehu dicens: Filij tui vſq; ad quartā generationē ſedebūt ꝺe te ſup thronū iſrael. Factūq; eſt ita. Sellum filius iabes regnauit tricēſimonono anno açarie regis iude. Regnauit autem vno anno açarie. q; videt q; ꝺeberet dici: ānoꝝ. xv. uel. xvj. açarie regnauit iſte çacharias. Ad qđ dicēdū q; i ꝓncipio hui⁹ ca. accipit ꝓncipiū regni açarie qñ cepit regnare ſol⁹ moꝛtuo patre. ut dictum eſt. Sed ante cepat regnare ꝓ ꝺecē annos. quib⁹ pater ſu⁹ fugiēs latuit. ut dictū eſt ca. ꝓcedenti. & ſic tpe mortis hieroboā regnauerat. xxv. ānis. Itē a morte hieroboā regnū iſrael fuit gubernatū. xiij. ānis ꝓ ꝓncipe: eo q; çacharias filius hieroboā erat puer parvul⁹. & ſic anno xxxviij. açarie regis iude çacharias filius hieroboā cepit regnare ſup

f Cōiurauit aūt cōtra eū ſellū. iſte aūt fuit vn⁹ ꝺe ꝓncipib⁹ q; adminiſtrauerāt regnū p⁹ mortē hieroboā: & iō potuit ſe munire & fortificare ad auferē dū regnū ipſi⁹ çacharie. g Percuſſitq; eū palā. In hebreo hꝝ Coꝝ ꝓlo. & idē eſt. & i hoc notat q; habebat ꝑplm ſaltē. p magna ꝓteſentaneū: qz iſte çacharias erat valde malus. Iſte ē filius dñi qui locut⁹ ē ad iehu dicens: Filij tui vſq; ad qrtā gnāti onē ſedebunt ꝺe te ſup thꝛonū iſrael & hoc pz ex dictis. qz ioachā filius iehu regnauit p⁹ eū. cui ſucceſſit ioas filius ei⁹: & ipſi ioas hieroboā filij ei⁹. & ipſi hieroboā çacharias filius eius. b Sellum filij iabes. Hec ē ſecūda pars vbi agit ꝺe regno ſellū. qđ fuit valde breue. ideo ſubdit: Regnauit aūt vno menſe. ſcqt; i Et cōiuratio ei⁹ poſtq; tetēdit inſidias. ſ. ipſi çacharie quem interfecit ut dictū ē. k Tunc percuſſit manahē. Hec ē ꝑtia ps in q; agit ꝺe regno manahē. q; interfecit ſellū. ut dictū eſt. cū dr: Tūc. i. p⁹ interfectionē ſellū ꝑcuſſit manahen thersam. libri correcti hñt thapſā. & ſic eſt in hebreo. & cū ſubdit. cū dr: l Voluerāt enī aperire ei. i. recipe eū in ciuitate tāq; regē. ex quo pz q; libri habentes hic thersam in hoc ſūt falſi. qz iſte manahē fecit cōiurationē ꝫ ſellum in thersa. ut hꝝ. j. ex q; verū eſt q; ciues ipſi⁹ thersē erāt ei cōſentanei & nō rebelles. m Et interfecit cūctas prægnātes eius. qđ fuit valde crudele. & hoc fecit ad terroꝛē aliorū: ut nō auderēt ſibi reſiſtē cūctis diebus eius. n Veniebat phul &c.] nō q; vēiret ibi oī die vl ānoꝝ: ſ qñ manahē rogabat eū ut veniret ad firmandū regnū ſuū. ꝓpē qđ & dabat illi magnū tributū. vñ ſubdit: o Indixitq; ma. ar. ſup iſrł. qz nō poterāt ſolue illud tributū ꝺe redditib⁹ ſuis. p Quinqginta ſiclos ar. p ſin. & ſubintelligit. bꝝies potētes. vñ i hebreo hꝝ: Quinqginta ſiclos argēti bꝝ vni. i. cuilibz ſm modū loquēdi hebraicū. & ꝓpē hꝝ libri q; hñt hꝝ: ꝑ ſinglos ānos. falſi ſūt i hꝝ: qz libri correctiꝝ hñt ānos. ceſa patet illa. q Anno. l. açarie

Hec est quarta pars in qua agit̃ de regno phaceieqȝ duravit tm̃ duobus annis. vnde subdit̃: a Cōiurauit autē aduersus eum phacee filius romelie dux exercitus eius. ⁊ ꝑpter hoc habuit militiā sibi consentaneā. b Et percussit eum in samaria in turre. vbi refugerat ꝑ defensione. c Juxta argob. i. iuxta palatium. ut dicit Ra. Sa. d Et iuxta aripb. In hebreo habetur: Et iuxta arie. qȝ sigt leonē: quia ibi erat leo aureus ad magnificentiam ⁊ decorē. ut dicit Ra. Sa. e Et cū eo ꝙnquaginta viros. qui erant amici ei⁹ ⁊ fauentes ei. f Anno ꝙnq̃gesimo secūdo ocarie. Hec est quinta pars in qua agit̃ de regno phacee. g Et fecit qȝ erat malum coram dño. ⁊ ꝑ hoc de ordinatione diuina: h Venit tixeglatphalasar rex assur. ⁊ captiuauit magnā partē populi sui. videlz duas tribus ⁊ dimidiam que erant vltra iordanē. ⁊ de populo eius q̃ erat citra iordanem de tribu ẓabulon ⁊ nepthalim: tot captiuauit quot equipabant dimidie tribui. ⁊ ꝟm hoc dicit̃ a doctoribus trib⁹ tres tūc captiuasse ⁊ transtulit eos in assyrios: ut essent serui. nec possent de cetero rebellare regno assyriorū. i Coniurauit autē. Hec est sexta pars in qua agit̃ de regno osee ꝙtum ad eius principiū. k Et terēdit insidias osee ⁊c.] qz ꝑpter malicias suas tandē occisus est a sua gente. l Regnauitqȝ ꝑ eo ⁊c.] hoc videt falsum: quia postea subdit̃ q ioathā regnauit tm̃. xvj. annis. Ad qȝ dicendū q regnauit. xvj. annis tm̃ post mortem patris sui: sed ante regnauerat pluries⁹ ānis quia a tpe quo pater suus fuit percussus lepra iudicabat populū terre. ut prediccū est. Aliter soluit Ra. Sa. d. q. iiij. de ānis achaz subtrahit hic scriptura ꝑpter suā malicia: ⁊ attribuit eos ioathan. m Anno secūdo. Hic reuertit scriptura ad describendū ꝓsumationē regni ioathā. de cuius principio sup mentionē fecerat: sed hic repetit. ⁊ patz littera vsqȝ ibi: n Fecitqȝ qȝ erat placitū coram dño. ⁊ ꝑpter hoc dominus dedit ei. psperitatem in edificando vrbes ⁊ castella. ⁊ debellādo regem filiorum āmon quē redegit sub tributo. ut plenius habet̃ ij. Paral. ca. xxvij. o Juxta oīa que fecerat ocias pater suus operatus est. imitando eū in bonis. nō aūt in malis. vñ ij. Paral. xxvij. vbi dicit̃: Fecitqȝ qȝ rectū erat iuxta omnia que fecerat ocias pater eius. subdit̃: Excepto q nō est ingressus templū dñi. vsurpādo sibi pontificis officiū sicut fecerat pater eius. p Ipse edificauit portam ⁊c.] Dicūt doctores nostri q ista est porta que vocat̃ porta templi speciosa Act̃. iij. sed hoc nō videt̃ verū. quia postea nabuzardā incendit templū dñi ⁊ domū regis ⁊ ciuitatē hierusalē. ut habet̃. j. vltimo ca. ⁊ ideo illa que in actibus apl̄oꝝ dicit̃ porta speciosa fuit post captiuationē babylonicā reedificata sic ⁊ templū. a quo ꝙo edificata fuerit nō habetur in tertu biblie: ꝙ Josephus videt̃ dicere q eā edificauit herodes ascolonita sub quo natus ē xp̄s. qui fecit se circūcidi. ⁊ trāsiuit ad ritū iudeorū. ⁊ fecit multa sūptuosa opera circa templū. ut dic̃ Joseph⁹. q In dieb⁹ illis videlz p⁹ finē regni ioathā. icipiēte regno achaz r Cepit dñs mittē in iudā rasin ⁊c. ad puniendū mala que fiebāt in regno iude. q: ꝑ̄s a longo tpe imolabat in excelsis: qȝ erat illicitū a tpe cōstructiōis tēpli. ⁊ multa alia mala faciebāt. ꝑter maliciam achaz. s

Anno. xvij. phacee. Hic incipit sexta pars in qua agit̃ de bis q̃ facta sūt tpe achaz regis iude. in q̃ terminatū fuit regnū israel. Jgit̃ ꝑ describitur ipsi⁹ achaz multiplex ꝓuaricatio. 2° regni isr̄l terminatio. ca. xvij. Presens ꝙo ca. diuidit̃ in q̃tuor ptes. q: ꝑ describit̃ achaz ut pueꝛsus in cōuersatione. 2° ut incredul⁹ in ꝓphetica denunciatione. ibi: Misit aūt achaz. 3° ut. ꝑbanus in religione. ibi: Cumqȝ vidisset. 4° ut temerari⁹ in adulatione. ibi: Tulit aūt rex. Circa ꝑmū tangitur puersitas achaz in omittendo legis opa ad que tenebat̃. cū dr̄: Nō fecit qȝ erat placitum in conspectu dñi. secūdo cōmittendo ea q̃ ꝓhibebat̃. cum dicit̃: t Sed ambulauit in via regū israel. idolis imolādo. v Insup ⁊ filiū ⁊c.] istud ꝓt intelligi duplicit̃. Uno mō ꝑ mortē filij. qz sic dictū fuit Leuit. xviij. Idolū moloch erat ereū ⁊ intus cōcauū: ⁊ in illa cōcauitate fiebat ignis quousqȝ illud idolum esset ignitū. ⁊ tūc in manib⁹ idoli ponebat puer idolo cōsecratus. ⁊ sacerdotes idoli pcutiebant in tympanis: ne patres audirent clamorem pueri morientis: ⁊ crederent ipsū sine afflictione transisse ad gloriā ⁊ ꝑpter hoc locus ille vocat̃ topbet qȝ sigt tympanū in hebreo. ⁊ sic qȝ dicit̃ hic: Et trāsferens ꝑ ignē. intelligit̃ de trāslatiōe de vita pñti ad aliā. Alio mō intelligit̃ sine morte filij. ex hoc eni q ignis habet virtutē purgatiuā: sicut videm⁹ q metalla a rubigine ⁊ impuritate purgant̃ ꝑ ignē. sic credebant antiqui q purgaret ab impuritate spirituali. ⁊ vsqȝ hodie credūt hoc tartari. ⁊ ideo extranei venientes ad psentiā impatoris transeunt inter ignes factos hinc ⁊ inde. ut sic purificati appareāt coram ipso. ⁊ forsitā vtroqȝ mō achaz idolatra fecit de filijs suis vnū trāsferēs ꝑ ignē. ꝑ mō offerēs ipsū idolo. alios aūt purgās ꝑ trāsitū inē ignes. vñ h dr̄ i singulari: Filiū suū consecrauit ⁊c. qui dessignās illū trāslatū ꝑ ignē de vita pñti ꝑ mortē:

iuda. Viginti iqȝ ānoꝝ erat cū regnare cepisset: ⁊ sedecim annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius hierusa: filia ẓadoch: Fecitqȝ [n] qȝ erat placitum coram dño. Juxta [o] oia q̃ fecerat ocias pater suus opatus est: verūtamen excelsa non abstulit. Adhuc popul⁹ imolabat ⁊ adolebat incensum in excelsis. Ipse [p] edificauit portam domus dñi sublimissimā.] Reliqua autem sermonū ioathā ⁊ vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierū regum iuda? In diebus [q] illis cepit [r] dñs mittere in iudā rasin regē syrie: ⁊ phacee filiū romelie. Et dormiuit ioathā cū patribus suis: sepultusqȝ ē cū eis in ciuitate dauid patris sui: ⁊ regnauit achaz filius [s] ei⁹ ꝙo.

Anno [o] decimo/ xvi septimo phacee filij romelie: regnauit achaz filius ioathan regis iuda. Viginti annoꝝ erat achaz cū regnare cepisset: ⁊ sedecim ānis regnauit in hierusalē. Non fecit quod erat placitū in conspectu dñi dei sui sicut dauid pater eius: sed [t] ambulauit in via regum israel. Insup [v] ⁊ filiū suū consecrauit transferēs ꝑ ignē] scōm idola gentiū: que dissipauit dominus coram filijs israel. Jmmolabat quoqȝ victimas

ꝛ huic modo dicendi concordat Josephus. d. q achaz filiū suū īmolauit idolo in holocaustū. Holocaustū enī est sacrificiū totū incensū. ij. ꝓ. Paral. xxviij. dicit q achaz lustrauit. i. purgauit filios suos in igne. quasi in hoc ꝛsignās alios filios suos purgatos secundo modo predicto. a Et sub omni ligno frondoso. In talib⁹ enī locis delectabilibus aliqua idola colebantur. b Tunc ascēdit rasin rex syrie ꝛ phacee ꝛc. ¶ Isti enī duo reges ꝛo p̄mittente fuerūt ad īuicem cōfederati ad īuadendū achaz ꝛemeritis suis exigentib⁹. c Nō valuerūt supare eum. q̄z non potuerūt capere hierusalem ꝓpter murorum fortitudinē. ut dicit Josephus. d In tēpore illo restituit rasin rex syrie baylam ꝛc. vidēs enī q̄ nō poterat capere hierusalem dimisit obsidionem ꝛ expugnauit baylā expellēs inde iudeos. e Misit aūt achaz. Hic cōsequēter ꝛscribit achaz ut incredulus p̄roplxtice ꝛnunciationi. ſm q̄ habetur Isa. vij. q̄ Isaias ꝛnūciabat sibi salutem a dño ꝛ q̄ sup̄ b̄ p̄teret signum: sed ipse renuit ꝛ ad auxiliū humanū refugit. Sciendū tamē q̄ sic dicit Josephus recedēte rege syrie ad terrā suam achaz se credidit p̄ualere regi israel. ꝛ egressus est ad pugnā contra eum ꝛ multi ꝛ suis trucidati sūt ꝛ captiuati. ut habet ij. Paral. xxviij. ꝛ tunc achaz misit nuncios ad regem assyriorum p̄tēs auxiliū ab eo. ut hic dicit Et supposuit se tributo eius. Ascendit autē rex assyriorum in damascū in fauorem ipsius achaz q̄z illa erat ciuitas metropolis regni syrie. f Perrexitq̄ achaz in occursum theglatphalasar ad regratiandū ei ꝛbis ꝛ muneribꝰ ꝛ obsequijs: eo q̄ interfecerat eiꝰ aduersarium. g Cumq̄ vidisset. hic consequēter ꝛscribit achaz ut ꝓphanus in religione. i. in ꝛro cultu ꝛi: quia fecit in atrio dñi altare sacrilegū: amouens altare q̄ erat cultui diuino cōsecratū. ꝛ hoc est q̄ dicit hic: Cumq̄ vidisset altare damasci. q̄ erat ꝛdicatū cultui idolorū. b Misit rex achaz ad vriam. qui erat sūmus sacerdos in hierusalē: i Exemplar eius. ut faceret consimile in atrio templi dñi. quod ꝛ factum est. vnde subdit: k Cumq̄ ꝛnisset rex. s. achaz. l Vidit altare ꝛ ꝛneratus est illud ꝛc. cōtra diuina precepta. m Pozzo altare ereū q̄ erat cozā dño transtulit. ne sup illud fierēt holocausta ꝛ sacrificia. vnde subdit: n Precepit quoq̄ rex ꝛc. sup altare maius ꝛc. i. sup illud q̄ erat factum ꝛ nouo q̄ reputabat maius sanctitate. licz esset sacrilegū in ꝛritate. o Altare ꝓ eo ereum. q̄ fuerat dño ꝛdicatū. Erit paratū ad voluntatem meā. i. ut fiat ꝛ adolebat incensū in excelsis: ꝛ in collib⁹: ꝛ sub omni ligno frondoso. Tūc ascendit rasin rex syrie ꝛ phacee filiꝰ romelie rex israel: ad p̄liandū in hierusalē. ¶ Cūq̄ obsiderēt achaz: non valuerūt supare eū. In tempore illo restituit rasin rex syrie baylā syrie: ꝛ eiecit iudeos ꝛ bayla. Et idumei ꝛ syri ꝛnerunt in baylā ꝛ habitauerunt ibi vsq̄ in diē hanc. Misit autē achaz nuncios ad theglatphalasar regem assyriorū dicens: Seruus tuus ꝛ filius tuus ego sū: Ascende ꝛ saluū me fac ꝛ manu regis syrie: ꝛ de manu regis israel qui cōsurrexerunt aduersum me. Et cum collegisset argentum ꝛ aurum q̄ inueniri potuit in domo domini: ꝛ in thesauris regis: misit regi assyriorum munera: qui ꝛ acquieuit voluntati eiꝰ. Ascendit autē rex assyriorū in damascum ꝛ vastauit eā: ꝛ transtulit habitatores eius cyrenen: rasin aūt interfecit. Perrexitq̄ rex achaz in occursum theglatphalasar regi assyriorū in damascum. Cūq̄ vidisset altare damasci: misit rex achaz ad vriam sacerdotē exemplar ei⁹ ꝛ similitudinē iuxta omne op⁹ eiꝰ. Extruxitq̄ vrias sacerdos altare: Juxta omnia que preceperat rex achaz ꝛ damasco: ita fecit sacerdos vrias donec ꝛniret rex achaz ꝛ damasco. Cumq̄ ꝛnisset rex ꝛ damasco vidit altare ꝛ ꝛneratꝰ est illud ascenditq̄ ꝛ īmolauit holocausta ꝛ sacrificium suum: ꝛ libauit libamina: ꝛ fudit sanguinem pacificorū que obtulerat super altare. Pozzo altare ereū q̄ erat cozam dño transtulit ꝛ facie templi: ꝛ ꝛ loco altaris ꝛ ꝛ loco tēpli domini: posuitq̄ illud ex latere altaris ad aquilonē. Precepit quoq̄ rex achaz vrie sacerdoti dicēs: Sup altare maius offer holocaustum matutinū ꝛ sacrificiū vespertinū ꝛ holocaustū regis ꝛ sacrificium eius: ꝛ holocaustum vniuersi populi terre ꝛ sacrificia eorum ꝛ libamina eorū ꝛ omnē sanguinē holocausti ꝛ vniuersum sanguinem victime sup illud effundes. Altare ꝓ eo erit paratum ad volūtatem meam. Fecit igit vrias sacerdos iuxta omnia que preceperat rex achaz. Tulit aūt rex achaz celatas bases ꝛ luterem qui erat ꝛsup: ꝛ mare ꝛposuit ꝛ bobus ereis q̄ sustentabant illud ꝛ posuit sup pauimentū stratū lapide. Musach quoq̄ sabbati q̄ edificauerat in templo: ꝛ ingressum regis exteri conuertit in templū dñi: ꝓpter regem assyriorū. Reliqua autē ꝛborum achaz ꝛ omnia que fecit: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda? Dormiuitq̄ achaz cū patribus suis: ꝛ sepultus est cum eis ī ciuitate dauid: ꝛ regnauit ezechias filius eius ꝓ eo.

locausta ꝛ sacrificium suum: ꝛ libauit libamina: ꝛ fudit sanguinem pacificorū que obtulerat super altare. Pozzo altare ereū q̄ erat cozam dño transtulit ꝛ facie templi: ꝛ ꝛ loco altaris ꝛ ꝛ loco tēpli domini: posuitq̄ illud ex latere altaris ad aquilonē. Precepit quoq̄ rex achaz vrie sacerdoti dicēs: Sup altare maius offer holocaustum matutinū ꝛ sacrificiū vespertinū ꝛ holocaustū regis ꝛ sacrificium eius: ꝛ holocaustum vniuersi populi terre ꝛ sacrificia eorum ꝛ libamina eorū ꝛ omnē sanguinē holocausti ꝛ vniuersum sanguinem victime sup illud effundes. Altare ꝓ eo erit paratum ad volūtatem meam. Fecit igit vrias sacerdos iuxta omnia que preceperat rex achaz. Tulit aūt rex achaz celatas bases ꝛ luterem qui erat ꝛsup: ꝛ mare ꝛposuit ꝛ bobus ereis q̄ sustentabant illud ꝛ posuit sup pauimentū stratū lapide. Musach quoq̄ sabbati q̄ edificauerat in templo: ꝛ ingressum regis exteri conuertit in templū dñi: ꝓpter regem assyriorū. Reliqua autē ꝛborum achaz ꝛ omnia que fecit: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda? Dormiuitq̄ achaz cū patribus suis: ꝛ sepultus est cum eis ī ciuitate dauid: ꝛ regnauit ezechias filius eius ꝓ eo.

Anno duodecimo achaz regis iuda regnauit osee filius hela

Anno duodecimo achaz. Hic consequenter ꝛscribit terminatio regni israel. Circa q̄ primo ponit populi israel trāslatio. secūdo populi gentilis adductio. ibi: Adduxit aūt rex assyriorū ꝛc. Prima in duas. quia ꝑmo ꝛscribit victa translatio. secūdo trāslationis causa ꝛ ratio. ibi Factū est aūt. Circa ꝑmū dicit: Anno. xij. achaz regis iuda regnauit osee. In ꝓncipio ꝓcedentis ca. dixi q̄ achaz cepit regnare ano. xvij. phacee q̄ regnauit. xx. ānis. ut dixi in eodē ca. ꝛ sic ꝛ regno phacee nō remanebāt nisi. iiij. āni ad plꝰ qñ achaz cepit regnare. Cū igit osee interfecto phacee regnauerit ꝓ eo. sequit q̄ osee cepit regnare ano. iiij. achaz. Ad b dicūt alīq̄ lz tūc cepit regnare ipse osee. tñ nō obtinuit regnū i pace vsq̄ ad. xij. ānū achaz

ꝛ q̄ ꝛ ꝛ ꝛ

ꝛ ꝓ̄n hoc dicit̄ hic ꝓ̄mo regnasse.xij.anno achaç.s.pacifice: quia.viij.annis aīa habuerat guerrā cū amicis ipsius pbacee quē occiderat. Alij ꝯo dicūt ꝙ octo annis fuit seruus regis assyriorū.ꝛ vltimo anno qui fuit.xij.ipsius achaç. negauit ei tributū.ꝛ sic dicit̄ expresse incepisse regnare. videlicꝫ tanꝑ liber a seruitute tributi.ꝛ simili modo exponit̄ dupliciter quod subdit̄: a Mouem annis.s.in pace modo p̄dicto: uel liter a tributo. licꝫ pluribus annis ante regnauerit.ut dictum est. b Fecitꝙ malū coꝝ dño.eius mādata trāsgrediendo:sed non sicut reges isrl̄ qui ante eū fuerūt quia permisit pp̄m israel ascendere in bierusalē in solēnitatibus: qō nō permiserant alij.sicut ēt dictū fuit.iij. Regū.xiiij.ca. bierobōā posuerat custodes in vijs: ne aliqui ꝛ regno suo ꝛuoti ascenderent in bierusalē orare: ꝛ ita fecerunt alij reges ipsū sequētes ꝫ iste amouit.cuius causa fuit.ut dicit Ra.Sa. ꝙ vituli aurei quos fecerat bierobōā.iam erāt amoti ꝛ capti ꝑ reges syrie ꝛ assyriorum: qui terrā illā ꝛpredati fuerant ut ꝓz ex predictis. c Contra hunc ascēdit salmanasar ꝓmo anno quo regnauit immediate pᵒ pbacee.ꝛ extunc fuit ei tributarius. cetera patent vsqꝫ ibi: d Obsedit eum ꝛ vinctū misit in carcerē. hoc dicitur hic per anticipationē: quia hoc factum fuit in fine regni osee: quādo samaria expugnata ibidē captᵘ fuit. e Factū est aūt. Hic cōsequenē ponitur translatiōis israel ratio: quia offenderāt ꝛū suū multipliciter.ꝛ iō ꝓmo circa hoc ponitur eorum transgressio.secūdo tꝛisgressionis rep̄hensio.ibi: Et testificatus ē.tertio eoꝝ obduratio.ibi: Qui nō audierunt. Circa ꝓmū dicit̄: Factum est aūt cum peccassent filij israel, multipliciter ꝛ longo tēpore. f Et ambulauerūt iuxta ritū gentiū quas consumpserat dominꝰ. ꝓpter qō iustū erat ꝙ ipsi similiter cōsumerent̄ ꝛ ꝛijcerent̄ ꝛ ēra. g Et regum israel.istud refert̄ ad illud qō p̄mittit̄: Juxta ritū gentiū.quia reges israel ꝓmo ꝛclinauerūt ad idolatriā.ꝛ ex consequenti popul̄.vnde frequenter dictū est in p̄cedentibus: ꝙ reges isrl̄ ambulabāt in vijs bierotoam qui peccauit ꝫ peccare fecit israel. b Ad turre custodum ꝛē. vocatur hic turris custodū fortaliciū vbi sunt pauci habitatores.ꝛ est sensus ꝙ a mīma villa vsqꝫ ad maximā i oibus vigebat idolatria. i Fecerunt̄ verba pessima.i. facta siue opera.co modo loquendi q̄ dicit̄ sup̄.ij. libro.ca.j. Quod ē ꝓbū qō factū est. k Et coluerunt īmunditias.id ē idola que a ītheis vocāt īmunditie. l Et testificatus ē dominꝰ. Hic cōsequenē ꝛscribit̄ peccantium ꝛprehensio.videlicꝫ ꝙ pp̄hetas a deo missos: qui erāt digni fide. m Qui nō audierunt. hic consequenē ponit̄ eorum obduratio in malis p̄seuerādo.ideo subdit̄: n Et abiecerunt legitima. q̄tum ad cerimonialia p̄cepta. o Et pactū. q̄tum ad mozalia. p Et testificationes. q̄tū ad iudicialia q̄ procedūt p testes: uel aliter: Testificationes.i. pnas in lege cōminatas trāsgressoribus quas nō timuerunt. q Secutiꝙ sūt vanitates.i. idola vana virtutem non habentia. r Fecerūtꝙ sibi cōflatiles duos vitulos. tpe bierobōā. s Et adorauerūt vniuersam militiam celi.i.solem lunam iouem ueneꝛem.ꝛ sic de alijs. t Et consecrabant ei ꝛē.sicut expositū est ꝛ achaç.ca.p̄cedēti. v Et tradiderunt se. voluntati ꝛmonis in oibus assentiendo. x Sꝛ nec ipse iuda.quia aliqui ꝛ regibꝰ iuda ꝛpraui fuerunt per ꝛroges quas acceperant ꝛ filiabꝰ regum israel.ut patz ex ꝫ dictis. y Et eo iam tēpore quo scissus ē isrl̄ a domo dauid.extūc.n.ꝛclinauit isrl̄ a vero cultu dei per ipsū bierobōam. z Translatusꝙ est isrl̄ ꝛ terra sua.ꝓpter mala

in samaria sup̄ israel nouē[a] annis: fecitꝙ[b] malū coꝝ dño: ſz non sicut reges israel qui ante eū fuerūt. Contra[c] hūc ascendit salmanasar rex assyriorū: ꝛ factus est ei osee seruꝰ: reddebatꝙ illi tributa. Cūꝙ ꝛprehendisset rex assyriorū osee ꝙ rebellare nitens misisset nuncios ad So rege egyptū ne p̄staret tributa regi assyriorum: sicut singulis annis solitus erat: obsedit[d] eum: ꝛ vinctum misit in carcerem: peruagatusꝙ est oēm terrā: ꝛ ascendens samariā obsedit eā tribꝰ ānis. Anno autē nono osee cepit rex assyriorum samariam ꝛ transtulit israel in assyrios: posuitꝙ eos in haylam ꝛ in abor iuxta fluuiū goçan in ciuitatibus medorū. Factū[e] est aūt cū peccassent filij isrl̄ domino ꝛo suo q̄ eduxerat eos ꝛ tra egypti ꝛ manu pharaonis regis egypti: coluerūt ꝛos alienos ꝛ[f] ambulauerunt iuxta ritum gentiū quas consumpserat dominus in conspectu filiorū isrl̄ ꝛ[g] regum israel: quia similiter fecerāt. Et urritauerūt filij isrl̄ verbis nō rectis dñm ꝛū suū: ꝛ edificauerūt sibi excelsa ī cunctis vrbibus suis a turre custodum vsqꝫ ad ciuitatē munitā. Fecerūtꝙ sibi statuas ꝛ lucos in omni colle sublimi: ꝛ subter omne lignū nemorosū: ꝛ adolebant ibi incensum super aras in morem gentiū quas trāstulerat dñs a facie eorum. Feceruntꝙ[h] verba pessima irritantes dñm: ꝛ[i] coluerūt immunditias ꝛ quibus ꝛcepit eis dominus ne facerent verbū hoc. Et[k] testificatus est dñs in isrl̄ ꝛ in iuda ꝑ manū omniū pꝛophetarū ꝛ videntium dicens: Reuertimini a vijs vestris pessimis: ꝛ custodite p̄cepta mea: ꝛ cerimonias iuxta omnem legem quā ꝛcepi patribus ꝛestris: ꝛ sicut misi ad vos in manu seruorum meorū pꝛophetarum. Qui[m] non audierunt: sed indurauerūt ceruicē suā iuxta ceruicem patrū suorum qui noluerūt obedire domino ꝛo suo. Et[n] abiecerunt legitima eius: ꝛ[o] pactum qō ꝛpigit cum patribus eorum ꝛ[p] testificationes quibꝰ contestatus est eos: secutiꝙ[q] sunt vanitates ꝛ vane egerunt: ꝛ secuti sunt gentes que erāt ꝑ circuitum eorū: sup̄ quibus p̄ceperat dñs eis ut nō facerēt sicut ꝛ ille faciebāt. Et ꝛreliquerunt omnia p̄cepta domini dei sui: feceruntꝙ[r] sibi conflatiles duos vitulos ꝛ lucos: ꝛ[s] adorauerūt vniuersam militiā celi. Seruieruntꝙ baal: ꝛ[t] cōsecrabāt filios suos ꝛ filias suas ꝑ ignem. Et diuinationi īseruiebāt ꝛ augurijs: ꝛ[v] tradiderūt se ut facerēt malum coram dño: ꝛ irritarēt eū. Jratusꝙ est dñs ꝛhementer isrāeli: ꝛ abstulit eos a conspectu suo ꝛ non remansit nisi tribus iuda tm̄modo. Sed[x] nec ipse iuda custodiuit mandata dñi dei sui: ꝛūtamen errauit: ꝛ ambulauit in erroꝛibus isrl̄: quos operatus fuerat. Ꝓiecitꝙ dñs omne semen israel: ꝛ afflixit eos ꝛ tradidit eos ī manu diripientiū: ꝛonec ꝓiceret eos a facie sua: ex[z] eo iam tpe quo scissus ē israel a ꝛomo dauid: ꝛ constituerūt sibi regem bieroboam filiū nabath. Deparauit enim bieroboam israel a ꝛomino: ꝛ peccare eos fecit peccatum magnū. Et ambulauerunt filij israel in vniuersis peccatis bierobōā que fecerat ꝛ nō recesserūt ab eis vsqꝫ quo dominus auferret israel a facie sua: sicut locutꝰ fuerat in manu omniū seruorum suorū pꝛophetarū. Translatusꝙ[z] est isrl̄ ꝛ terra sua in assyrios vsqꝫ in diem hanc. Adduxit[a] autem

predicta. a Adduxit aūt. Hic consequenter ꝛscribitur populi

extranei adductio cū dr: Adduxit aūt ⁊c. volebat enī illā terrā secure tenere sub manu sua: ⁊ iō amoto populo natiuo fecit illuc venire boies de regno suo qui essent sibi magis fideles. a Non timebant dñm. q; erāt nutriti in idolatria. b Et īmisit eis dñs leones. tum q; terra pro magna parte erat deserta. ⁊ ideo multiplicate fuerunt ibi bestie. tum in pnam sue idolatrie. c Ignorant legitima dei terre. isti enim qui erant gentiles credebāt q; ꝑm multitudinē terrarum ⁊ regnorū esset multitudo deorū: quorū quilibz in ra sibi appropriata cultum sibi debitū ⁊ specialē vellet habere. ⁊ ideo missus fuit illuc vnus de sacerdotibus terre israel. d Et docebat eos quō colerent dñm. nō tamen perfecte. quia erat de sacerdotibus samarie. ⁊ nō de hierusalem. e Et vnaquęq; gens fabricata est deū suū. id est fecit sibi idolū simile illi quod colebat ī ciuitate uel terra vnde fuerat illuc adducta. f Viri enī babylonij fecerunt socbot benoth. qō in hebreo sonat tabernaculū alarū. Dic enī Ra. Sa. q; istud idolū erat factū ad modū galline habentis pullos. ita q; socbot figit domū: benoth aūt idolum seu idola ibi posita. babylonij enī multū ūitebāt constellationib⁹. ⁊ ideo aliqui eorū fecerunt idolum in veneratione constellatiōis que apud vulgares vocat gallina pullinaria. apud litteratos ꝯo plyades. sicut ⁊ alią alij faciebāt imaginē soli ⁊ aliqui lune. ꝙt habet in plurib⁹ locis scripture ⁊ nihilomin⁹ colebāt dominū: sed nō ꝑm instructionē sacerdotis ꝓdicti vnde ⁊ recipiebant q; libros moysi ⁊ sic partim erāt gentiles: partim iudei. g Fecerunt aūt sibi de nouissimis sacerdotes. i. de vilib⁹ psonis que nō erāt de genere sacerdotali ꝑm legē moysi. h Nō timent dñm. s. pfecte. ꝙt precipit ī lege ideo subdit: Nec q; custodiunt cerimonias ⁊c. cetera patent. i

Cap. xviij.

Anno tertio osee. Superius ī hoc quarto actū est de debilitatiōe regni iude ⁊ isr̄l simul: ⁊ de regno isr̄l totali dereictione. hic ꝓsequēt agit de regno iude ꝑ se ⁊ de ei⁹ destructione. vbi ꝓmo ponit quid actū est sub ezechia. secūdo qd sub manasse rex assyrio ꝙ viros de babylone ⁊ de cutha: ⁊ de abaiath: ⁊ de emath: ⁊ de sepharuaim: ⁊ collocauit eos ī ciuitatibus samarie ꝑ filijs israel. Qui possederūt samariā: ⁊ habitauerūt in vrbibus eius. Cūq; ibi habitare cepissent non timebāt dominū: ⁊ īmisit eis dñs leones qui interficiebant eos. Nūciatumq; ē regi assyriorū ⁊ dictū: Gētes quas trāstulisti ⁊ habitare fecisti ī ciuitatibus samarie ignorāt legitima dei terre: ⁊ īmisit ī eos dñs leones ⁊ ecce interficiunt eos: eo ꝙ ignorent ritum dei terre. Precepit aūt rex assyriorum dicens: Ducite illuc vnū de sacerdotib⁹ quos inde captiuos adduxistis: ut vadat ⁊ habitet cum eis: ⁊ doceat eos legitima dei tre. Igit cum venisset vnus de sacerdotibus bis qui captiui ducti fuerant de samaria: habitauit ī bethel: ⁊ docebat eos quomō colerēt dñm. Et vnaquęq; gēs fabricata est deum suū. Posuerunt q; eos ī phanis excelsis q̄ fecerant samarite: gens ⁊ gens in vrbibus suis: in quibus habitabant. Viri enī babylonij fecerūt socbot benoth: viri aūt cutbeni fecerunt nergel: ⁊ viri de emath fecerunt asima. Deorro euei fecerūt nebaam ⁊ tharthā. Hi autem qui erant de sepharuaim comburebāt filios suos igni adramelech ⁊ anamelech dijs sepharuaim: ⁊ nihilominus colebant dñm. Fecerunt aūt sibi de nouissimis sacerdotes excelsorū ⁊ ponebāt eos in phanis sublimibus. Et cum dñm colerent: dijs quoq; suis seruiebāt iuxta cōsuetudinem gentiū de quibus trāslati fuerant samariā. Usq; in presentem diem morē sequūt antiquū. Non timēt dñm: nec custodiūt cerimonias ei⁹ atq; iudicia ⁊ legem ⁊ mandatū qd precepérat dñs filijs iacob quē cognominauit israel: ⁊ pcusserat cum eis pactū: ⁊ mandauerat eis dicens: Nolite timere deos alienos ⁊ nō adorēt eos: neq; colatis eos: ⁊ nō īmoletis eis: sed dñm deū vestrū qui eduxit vos de tra egypti in fortitudine magna: ⁊ in brachio extento: ipsū timete ⁊ illū adorate ⁊ ipsi īmolate. Cerimonias quoq; ⁊ iudicia ⁊ legem ⁊ mandatū qd scripsit vobis custodite: ut faciatis cunctis diebus: ⁊ non timeatis deos alienos. Et pactū qd pcussit vobiscū nolite obliuisci: nec colatis deos alienos: sed dñm deū vestrum timete: ⁊ ipse eruet vos de manu omniū inimicorū vestrorū. Illi vo nō audierūt: sz iuxta cōsuetudinē suā pristinā perpetrabāt. Fuerūt igit gētes iste timentes quidem dñm: sed nihilomin⁹ ⁊ idolis suis seruiētes. Nam filij eorū ⁊ nepotes sicut fecerunt patres sui: ita faciunt usq; in presentem diem.

XVIII

Anno tertio osee filij bela regis israel regnauit ezechias fili⁹ achaz regis iuda. Uigintiquinq; annorū erat cum regnare cepisset ⁊ vigintinouē annis regnauit in hierusalem. Nomē matris ei⁹ abisa filia çacharie. Fecitq; qd erat bonū coram domino: iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa: ⁊ ptriuit statuas: ⁊ succidit lucos: ꝓfregitq; serpentē ereum quē fecerat moyses. Si quidem usq; ad illud tempus filij israel adolebant ei incensum. Uocauitq; nomen eius nebestan. Et in domino deo israel speranit. Itaq; post eū

XVIII

Anno tertio osee filij bela regis israel regnauit ezechias fili⁹ achaz regis iuda. Uigintiquinq; annorū erat cum regnare cepisset ⁊ vigintinouē annis regnauit in hierusalem. Nomē matris ei⁹ abisa filia çacharie. Fecitq; qd erat bonū coram domino: iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa: ⁊ ptriuit statuas: ⁊ succidit lucos: ꝓfregitq; serpentē ereum quē fecerat moyses. Si quidem usq; ad illud tempus filij israel adolebant ei incensum. Uocauitq; nomen eius nebestan. Et in domino deo israel speranit. Itaq; post eū

⁊ āmon. ca. xxj. tertio qd subiosia ⁊ ioachaz. ca. xxiij. q̄rto qd sub ioachim. ca. xxiiij. quinto quid sub sedechia. ca. xxv. Circa primū ostendit primo ezechie conuersatio laudabilis. secūdo eius literatio terribilis. ca. xix. tertio sanatio mirabilis. ca. xx. Circa ꝑsens capitulū ostendit ꝓmo quomodo ezechias laudabiliter se habuit in prosperis. secūdo i aduersis. ibi: Anno q̄rtodecimo. Prima in duas. in partem principalem ⁊ incidentalē. secunda ibi: Anno q̄rto. Circa ꝓmū tangitur genus ex parte matris ei⁹. cū dr: k Nomē matris eius abisa filia çacharie. Dicūt aūt aliqui q; iste çacharias fuit fili⁹ ioiade. sed hoc non videtur verū: q; ille çacharias fuit contemporane⁹ ipsi ioas: quia interfecit eum: ut dictū est supra. xij. ca. a principio vero regni ioas usq; ad ꝓncipiū regni achaz cuius vxor fuit ista abisa fluxerunt anni cxxxvij. quod patz si computent anni quib⁹ successiue regnauerūt reges iuda a dicto tempore ⁊ sic nō videtur q; ista abisa potuisset esse apta copule cōiugali tēpore achaz ⁊ multo minus ad concipiendū. Consequenter ponitur ezechie virtus. cū dicit: Fecitq; qd erat bonū cozā domino. ⁊ sequitur: l Ipse dissipauit excelsa. quod nullus rex fecerat ante eum. m Confregitq; serpentem eneum. cuius causa subdit: Siquidem usq; ad illud tempus filij israel adolebant ei incensum. eo ꝙ ī aspectu illi⁹ filij israel fuerant sanati a morsibus serpentum. ut habet Numeri. ca. xxj. n Uocauitq; nomen eius nebestan. id est cupreum uel cupreum q. d. nihil erat diuinitatis in eo. sicut simplices credebant erroze decepti: quia in eo nihil erat nisi cupreum. o Itaq; post eum non fuit similis ei de cunctis regib⁹ iuda ⁊c.

per hoc nō habꝛt q fuerit sanctior dauid. qui fuit ante eū: uel iosia qui fuit post: sicut ⁊ de quolibet cōfessore canit ecclesia: Non est inuentus similis illi. ⁊ hoc ꝓpter aliquā ꝓrogatiuā: que nō sic inuenit in alijs: licz in multis alijs prerogatiuis ꝛeficiat ab alijs: ⁊ hoc modo dicit hic de ezechia: a Non fuit similis ei ⁊c. tum quia destruxit excelsa ⁊ serpentē eneum: tum q; ad preces eius angel⁹ dñi exercitū sennacherib percussit ⁊ sol decem gradibus retrocessit. ut habꝛt infra. que fuerunt valde specialia. b Rebellauit quoq; contra regem assyriorum. qd est intelligendū non q; fuisset pri⁹ ei subiectus: sed q; non recepit eum ut dñm sic multi reges ante eū fecerāt ⁊ hoc est qd subdit Et ideo nō seruiuit ei ⁊ ipse percussit philisteos ⁊c. c A turre custodū usq; ad ciuitatē munitā. id est non solū ciuitates magnas: sed etiā fortalicia i locis inaccessibilibus sita. d Anno quarto. Hec est ps incidētalis in qua agit de captione samarie ⁊ osee regis ꝓ modū cuiusdam recapitulationis. ⁊ hoc occasione ezechie qui misit nuncios ⁊ epistolas per regnū israel: monens populū ut reuerterꝛ ad deū. ut hꝛ. ij. Paral. xxx. sed nō audiuit eum. ⁊ ideo cum rege suo fuit captiuatus ⁊ trāslatus de terra israel in assyrios. ut ibi dr ⁊ patz lrā ex supdictis. e Anno qrtodecimo. hic cōsequēter describitur quomō ezechias se habuit in aduersis. ⁊ primo ostendit quid fecit ex timore. secundo quid ex amore. ibi: Misit aūt. Circa ꝑmū sciendū q ezechias sciens populū sibi subiectū. ⁊ achaz patrē suū deū multipliciter offendisse. ideo merito timuit ne in vindictā delictorū malorū ꝓmitteret rex assyriorū venire supra regnū suū. ⁊ ideo destructionem ciuitatis hierusalē vbi vigebat diuinus cultus. ⁊ populū suū qntum poterat volens seruare. pecunias exposuit. ⁊ hoc ē qd dicit hic: f Tūc misit rex iuda nūcios ad regē assyriorū. ad tractandum cum eo de recessu: quia non habebat populū ad congrediendū cum eo. g Peccaui. s. dño. peccatū aūt patris sui ⁊ populi reputabat suū in hoc. h In tpe illo confregit ezechias valuas templi dñi. in quibus erat multū de auro affixū

non [a] fuit similis ei de cunctis regibus iuda: sed nec; in his q̄ ante eū fuerūt: ⁊ adhesit dño ⁊ non recessit a vestigijs eius: fecitq; mandata eius que precꝑat dñs moysi: vnde ⁊ erat dñs cum eo ⁊ in cunctis ad que ꝓcedebat sapienter se agebat. Rebellauit [b] quoq; cōtra regē assyriorum: ⁊ non seruiuit ei. Ipse ꝑcussit philisteos usq; ad gazam: ⁊ oēs terminos eorū: ⁊ a turre [c] custodū: usq; ad ciuitatē munitā. Anno [d] quarto regis ezechie qui erat ann⁹ septimus osee filij bela regis israel: ascēdit salmanasar rex assyriorum samariam: ⁊ oꝑugnauit eam ⁊ cepit. Nam post annos tres anno sexto ezechie. id est nono anno osee regis israel: capta est samaria: ⁊ trāstulit rex assyriorū israel in assyrios: collocauitq; eos in hayla ⁊ i abor fluuijs gozan i ciuitatibus medorum: quia nō audierūt vocē dñi dei sui: sed pretergressi sunt pactum eius. Omnia que precꝑat moyses seruus dñi non audierūt nec; fecerūt. Anno [e] qrtodecimo regis ezechie ascēdit sennacherib rex assyrioꝝ ad vniuersas ciuitates iuda munitas: ⁊ cepit eas. Tūc [f] misit ezechias rex iuda nūcios ad regē assyriorū in lachis dicēs: Peccaui [g]. Recede a me: ⁊ oē quod imposueris mihi feram. Indixit itaq; rex assyriorū ezechie regi iude trecenta talenta argenti: ⁊ triginta talenta auri. Deditq; ezechias omne argē-

tum qd̄ repertum fuerat in domo dñi: ⁊ in thesauris regis. In [h] tempore illo cōfregit ezechias valuas templi dñi ⁊ laminas auri q̄s ipse affixerat: ⁊ dedit eas regi assyriorū. Misit [i] aūt rex assyriorū thartan ⁊ rabsaris ⁊ rabsacē de lachis ad regem ezechiā cum [k] manu valida hierusalē. Qui cū ascendissent venerunt hierusalem ⁊ steterunt iuxta aqueductū piscine superioris q̄ est i via [l] agri fullonis: vocaueruntq; [m] regē. Egressus est aūt ad eos eliachim [n] filius helchie prepositus domus ⁊ [o] sobna scriba ⁊ ioahe filius asaph acōmentarijs: dixitq; ad eos rabsaces: Loq̄mini ezechie: Hec dicit rex magnus rex assyriorū: Que [p] est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti cōsiliū: ut prepares te ad prelium. In quo confidis ut audeas rebellare? An [q] speras in baculo harundineo atq; cōfracto egypto? Super quē si incubuerit homo: cōminutus ingredietꝛ manum eius: ⁊ ꝓforabit eam. Sic est pharao rex egypti: omnib⁹ qui ꝓfidūt in se. Q̄ si dixeritis mihi: i domino deo nostro habem⁹ fiduciam: nōne [r] iste est cuius abstulit ezechias excelsa ⁊ altaria ⁊ precepit iude ⁊ hierusalē ante altare hoc adorabitis in hierusalem? Nunc [s] igit̄ transite ad dominū meū regem assyriorum: ⁊ dabo vobis duo milia equorum: ⁊ [t] videte an habere valeatis ascēsores eoꝝ. Et quō

a reges ꝓcedentes. ⁊ ꝑ ipsū ad deū ⁊ magnificentiā: ⁊ hoc fecit necessitate compulsus: quia nō habebat aliunde vnde posset soluere tantā sūmā. Ex hoc habꝛt argumētū q ꝓncipes in necessitate possūt accipere de thesauris ecclesie ꝓ cōseruatione reipublice. i Misit autē. Hic ꝓpter ostenditꝛ quid fecerit ex dei amore. Circa qd̄ sciendum q rex assyriorū acepta pecunia sub pacto dimittēdi regnū egzechie in pace: infideliter agēs pactū non seruauit: sed misit exercitū ⁊ nūcios in hierusalē ad terrendū egzechiā ut territus redderet ciuitatē ⁊ populus transferrꝛ in assyrios: ⁊ cultus dñi de hierusalē auferrꝛ. qd̄ nullo modo ferens egzechias restitit ⁊ congregans populum exhortat⁹ fuit ad defendendum locum sanctū ⁊ gentē. ut habꝛt diffusius ij. Paral. xxxij. Igit̄ circa h̄ ꝓmo ponit nūciorū regis assyriorū cōminatio secundo nūciorū egzechie postulatio. ibi: Dixerunt aūt. tertio dicte postulatiōis denegatio. ibi: Respōditq; eis. Circa ꝑmū dicitur: Misit autē rex assyriorum ⁊c. Rabsacē sic debet scribi vbiq; scilz ꝑ b. k Cum manu valida. i. cū exercitu ad obsidendum hierusalem. l In via agri fullōis quia ibi fullones extēdebant pānos ad desiccandū. m Vocauerūtq; regem. nō tamē venit ad eos: eo q̄ timebat de ꝑditione: quia alias exꝑt⁹ fuerat fraudem eoꝝ: sed misit nuncios. n Eliachim filius helchie prepositus domus. s. dñi: quia erat sūmus sacerdos: ⁊ successit sobne: qui fuit captiuatus ⁊ deiectus a sacerdotio. ut habꝛt Isa. xxij. o Et sobna scriba ⁊ ioahe ⁊c. de officijs aūt istis qualia sint dictum fuit supꝛ. ij. li. ca. viij. p Que ē ista fiducia qua niteris. defendere te a rege assyrioꝝ. q. d. nulla ē. q An speras in baculo harundineo atq; cōfracto egypto. q. d. i rege egypti non potes habere fiduciam: sicut nec homo potest se firmiter apodiare in baculo harundineo. ⁊ sic non potest confidere secure de auxilio humano: similiter nec de diuino. cuius ratione subdit dicēs: r Nōne iste est cuius abstulit ezechias excelsa ⁊ altaria. q. d. diminuit cultum diuinū. ⁊ sic non potest confidere i ipsum cū magis eum offenderit q̄ placauerit. iste aūt rabsaces dicebat falsū: quia sacrificare etiam domino extra templum. postq̄ fuit edificatū ꝑ salomonem non fuit licitum: ut frequenter dictum est supra. ⁊ habetur Deut. xij. s Nunc igitur transite ad dñm meū ⁊c. In hebreo habꝛt: Vadia pete. s. ꝓ duobus milibus equorū. t Et videte an habere valeatis ascensores eoꝝ. q. d. in toto populo tuo non poteris inuenire tot homines sciētes equitare. v Et quomō

potestis resistere ante vnū satrapā ⁊c. quia in acie cuiuslibet satrape erant plures equites. adducit aūt ad suū ꝓpositū confirmandū sacre scripture testimoniū. qđ habet Ysaie. viij. Adducet dñs aquas fortes ⁊ multas regē assyriorū. ⁊ subdit ibidem: Et ibit per iudam inūdans ⁊ trāsiēs ⁊c. ⁊ hāc sniam ponit hic sub alijs verbis. cū dr:

a Dñs dixit mihi ascē de ad terrā hanc ⁊ demolire eam. sed ipse nō allegauit finem ꝓphetie: licz enī ysaias dixerit regem assyriorū venturū in trā iuda. ⁊ afflicturū eā: tñ ipse predixit exercitū eius percutiendū a dño: ꝓm qđ habet infra ca. sequēti

b Dixerunt aūt. Hic ꝓsequēs describit nūciorum eęchie postulatio. cum dicit: c Precamur ut loqris nobis seruis tuis syriace. cōsuetū enī erat antiquitus q̄ illi qui assistebāt regib⁹ sciebant diuersa idiomata: ut scirent legere litteras ⁊ loqui cū nūcijs aliorū idiomatū. d Et non loquaris nobis iudaice audiente populo. ne scilz popul⁹ terreretur ex verbis rabsacis ⁊ quia i verbis suis inēmiscebat verba blasfemie. ex hoc autē loco dicūt hebrei ⁊ etiā doctores nostri q̄ iste rabsaces erat iude⁹ natiōe: & derelicta lege q̄ers⁹ erat ad gentilitatē. e Respondit⁹q̄ eis. Hic cōsequenter ponit dicte postulationis denegatio. cū subdit: f Nunqđ ad dñm tuū. s. eęchiā solū. g Misit me dñs meus q. d. non: sed magis ad populū. ⁊ ideo cepit altius clamare ad terrendū populū dicens: h Et comedant stercora sua. i. tamdiu erunt obsessi q̄ nō habebūt aliq̄d ad comedendū ⁊ bibendū. i Nō vos seducat eęchias. tenendo ciuitatē contra me. k Non enim poterit vos eruere. s. virtute humana: nec etiam diuina. iō subdit: Nec̄ fiduciam vobis tribuat sup dñm. ⁊ sequitur: l Facite mecū qđ vobis ē vtile ⁊ egredimini ad me subdendo vos voluntarie seruituti mee: qđ ē melius vobis q̄ mori gladio ⁊ fame. m Et comedet vnusquisq⁹ de vinea sua. i. viuat pacifice ⁊ quiete i terra ista. n Donec veniā ⁊ trāsferam vos. q. d. hic est modus regū assyriorū trāsferre gentē sibi subiectā. de terra sua natiua ad aliā: ut sit magis securus de eius subiectione: sic enī iam ante fecerat rex assyriorū de osee rege israel ⁊ eius populo. ut dictū est ca. precedenti ⁊ etiā isto. o Nolite audire eęchiā. cōtrariū vobis psuadentē. p Qui vos recipit dicens dñs liberabit nos. qđ nitit̄ ꝓbare p locum a maiori. d. q Nunqđ liberauerūt dij gentiū ⁊c. q. d. cū essent multi dij non potuerunt defendere colentes eos ꝓtra regē assyriorū. ergo de⁹ vester qui est vnicus tm̄ non poterit vos defendere. sed istud argumentū nullū est: q⁹ illi nō sūt dij veri. sed falsi ⁊ nullius virtutis. deus aūt verus vnus est ⁊ potentie infinite. Tacuit itaq⁹ populus. s. de precepto regis. ne rabsaces moueret ad dicēdū adhuc blasfemias de deo si sibi responderet. r Veniteq⁹ eliachim ⁊c. sequit̄: Scissis vestibus. Hic enim erat mod⁹ iudeorū q⁹ scindebāt vestes suas q̄n audiebant blasfemiā ꝓtra deū vñ ⁊ sūmus sacerdos scidit vestimēta sua q̄n imposuit blasfemiā ipsi xp̄o. ut hr̄ Marci. xiiij.

Q Cap. xix

Ve cū audisset. Hic ꝓnt describit eęchie liberatio terribilis. Circa quā p̄ ponit ꝓphetica denūciatio. 2° angelica executio. ibi: Factū ē igit̄. Prima i duas ꝑs duplicē denunciationem. secūda ibi: Cūq⁹ audisset Circa ꝓmū ꝑmittitur eęchie humilis petitio. secundo isaie cōsolabilis responsio. ibi: Dixit⁹q⁹ isaias. Circa ꝓmū dicit̄: Que cū audisset rex eęchias scidit vestimenta sua. propter verba blasfematoria ꝓtra dñm deum dicta: ut predictū est. t Et opertus ē sacco humilians se cora deo. v Ingressusq⁹ est domū dñi. ad impetrandū ei⁹ misericordiā circa populū suū: ⁊ eius iusticiā cōtra blasfemos predictos.

x Et misit eliachim ⁊c. q⁹ magis cōfidebat de meritis isaie q̄ de suis. iō misit ad eum petens oratiōis eius suffragiū. y Dies tribulationis ⁊ increpationis. s. mei ⁊ totius populi. z Et blasfemie. s. contra deum. a Dies iste. s. in quo rabsaces dixerat supradicta que erant ad afflictionem regis ⁊ populi ⁊ vituperiū ⁊ blasfemiā dei. b Venerūt filij vsq⁹ ad partū ⁊c. i. in tanta afflictione sum⁹ positi: sicut mulier existens in afflictione partus. cui deficiunt vires pariendi. c Si forte audiat ⁊c. sic legēda est lra. Fac oro nē. p reliquijs bis. i. pregno iuda in quo est modic⁹ ꝓpe in cōparatione ad tēpora ꝓterita. Si forte audiat dñs deus tuus id est q̄ oratiōes tuas liberet nos ⁊ puniat assyrios blasfemos.

lis: ⁊ viuetis: ⁊ non morieminī. Nolite° audire eęchiam qui° vos decipit dicens: Dñs liberabit nos. Nunqđ° liberauerunt dij gentiū terrā suā de manu regis assyriorū? Vbi ē deus emath ⁊ arphat? Vbi ē deus sepharuaim ana ⁊ aua? Nunqđ liberauerunt samariā de manu mea? Qui nā illi sūt in vniuersis dijs terrarum qui eruerunt regionem suā de manu mea: ut possit eruere dominus hierusalem de manu mea? Tacuit itaq⁹ populus ⁊ nō respōdit ei quicq̄. Siquidē preceptum regis acceperāt: ut nō responderent ei. Veniteq⁹ eliachim filius helchie prepositⁿ domus: ⁊ sobna scriba: ⁊ ioahe filius asaph a cōmētarijs ad eęchiam scissis vestib⁹: ⁊ nunciauerūt ei verba rabsacis. xix

Ve⁹ cum audisset eęchias rex scidit vestimēta sua: ⁊ᵗ opert⁹ est sacco: ingressusq⁹ᵛ domū dñi: ⁊ʷ misit eliachim prepositū domus ⁊ sobnam scribā: ⁊ senes de sacerdotibus opertos saccis ad ysaiam ꝓphetā filiū amos. Qui dixerūt: Hec dicit eęchias: Dies˟ tribulationis ⁊ increpatiōis ⁊ʸ blasfemie dies˟ iste. Venerūt˟ filij vsq⁹ ad partū: ⁊ vires non habet parturiens. Si˟ forte audiat dñs de⁹ tuus vniuersa verba rabsacis quem misit rex assyriorū dñs suus ut exprobaret deum viuentem ⁊ argueret verbis q̄ audiuit dñs deus tuus: ⁊ fac oratiōnē pro reliquijs q̄ reperte sūt. Venerūt ergo serui regis eęchie ad ysaiā.

Dixitq; [a] eis isaias: Hec dicetis dn̄o vr̄o: Hec dicit dn̄s: Noli [b] timere a facie ſmonū quos audisti quib⁹ [c] blasphemauerunt pueri regis assyrioꝝ me [d]. Ecce [e] ego imittā ei spm̄ ꝛ [f] audiet nūciū: ꝛ [g] reuertet̄ in terrā suā: ꝛ deijciam eū gladio in terra sua. Reuersus [h] est ergo rabsaces ꝛ inuenit regē assyrioꝝ expugnātem lobnā. Audierat [i] eni ꝙ recessisset de lachis. Cūq; [k] audisset de tharacha rege ethiopie dicentes: Ecce egressus est ut pugnet aduersum te: ꝛ [l] iret ꝯtra eū: misit [m] nuncios ad ezechiam dicens: Hec dicite ezechie regi iuda. Non [n] te seducat de⁹ tuus ī quo habes fiduciā: neq; dicas Non tradet̄ irl̄m in man⁹ regis assyrioꝝ. Tu eni ipse audisti q̄ fecerūt reges assyrioꝝ vniuersis terris. quō vastauerūt eas. Nū ergo solus poteris liberari? Nūquid [o] liberauerūt dij gentiū singulos q̄s vastauerūt p̄res mei goçan videlꝫ ꝛ aran ꝛ reseph ꝛ filios eden: qui erāt in thelassar? Ubi ē rex emath ꝛ rex arphat ꝛ rex ciuitat̄ sepharuaim ana ꝛ aua? Itaq; [p] cū accepisset ezechias lrās de manu nunciorū ꝛ legisset eas: ascēdit ī domū dn̄i ꝛ [q] expandit eas corā dn̄o: ꝛ [r] orauit in ꝯspectu eius dicēs: Dn̄e [s] deus isrl̄ qui sedes super cherubin tu es deus solus regū omniū t̄re: tu fecisti celū ꝛ terram. Inclina [t] aurem tuā ꝛ audi. Aperi dn̄e oculos tuos ꝛ vide: ꝛ audi oīa verba sennacherib: q̄ misit ut exprobraret nobis deū viuentē. Uere dn̄e dissipauerūt reges assyrioꝝ gētes ꝛ terras omniū. ꝛ miserūt deos eorū in ignem. Non eni erāt dij sꝫ opa manuū hominū ex ligno ꝛ lapide: ꝛ pdiderūt eos. Nūc igit̄ dn̄e deus noster saluos nos fac de manu eorū: ut [v] sciāt oīa regna terre q2 tu es dn̄s deus solus. Misit [x] aūt isaias filius amos ad ezechiam dicens: Hec dicit dn̄s deus israel. Que deprecat⁹ es me sup sennacherib rege assyrioꝝ: audiui. Iste ē sermo quem locutus est dn̄s de eo Spreuit [y] te ꝛ [z] subsannauit te virgo [a] filia syon: post [b] tergum tuū caput mouit filia irl̄m. Cui exprobrasti: ꝛ quem blasphemasti? Cōtra [c] quem exaltasti vocem tuā: ꝛ eleuasti in excelsū oculos tuos? Contra [d] sanctum isrl̄. Per [e] manū seruoꝝ tuorū exprobrasti dn̄o: ꝛ [f] dixisti. In multitudine [g] curruū meorum ascēdi excelsa mōtiū in sūmitate [h] libani: ꝛ [i] succidi sublimes cedros eius: ꝛ electas abietes illi⁹. Et ingressus sum vsq; ad terminos eius: ꝛ [k] saltum carmeli eius ego succidi. Et [l] bibi aq̄s alienas: ꝛ [m] siccaui vestigijs

a Dixitq; eis isaias. Hic cōseq̄nter ponit̄ isaie cōsolabilis r̄nsio·cū dr̄: b Noli timere a facie ser.i. ꝓpt̄ ſmones. c Quib⁹ blasphe.pu.regis assyrioꝝ.i. ſui sibi familiares ꝛ cari sicut filij. d Me. q2 verba rabsacis imponebāt deo impotentiā· dicendo ꝙ non posset saluare ezechiā ꝛ ꝓpl̄m suū de manu regis assyriorum. ꝛ sic dicebat eū impotentiorem homine mortali. e Ecce ego imittam ei spiritum. id est turbationē mentis. cui⁹ causa subdit̄: f Et audiet nūciū.s. de rege ethiopie inuadēte eius regnū, ut habet̄.j. g Et reuertet̄ in terrā suam ꝛc.] h nō fuit ī isto reditu sed in secūdo. q2 rediit ad obsidēdū irl̄m: ꝛ inde fugit territus ꝓpt̄ plagā sui exercit⁹ ꝛ tūc in terra sua a filijs suis fuit occisus. ut habet̄ in fine hui⁹ capituli. h Reuersus est ergo rabsaces. peracto nūcio. dicūt tn̄ aliq̄ doctores ꝙ ibi remāsit exercitus assirioꝝ. i Audierat eni ꝙ recessisset de lachis ipsa expugnata uel destructa. k Cumq; audisset. Hic cōsequenter describitur secūda denūciatio ꝓphetica de liberatione ezechie ꝛ ꝓpli sui. circa qđ primo ponitur ei⁹ cōminatio p regē assirioꝝ. secundo eius deuota oratio corā rege celorū. tertio eius cōsolatio p ꝓphetam ꝯsciū secretorū diuinoꝝ. secūda ibi: Itaq; cū accepisset. tertia ibi: Misit aūt isaias. Circa ꝑmū dr̄: Cūq; audisset s. sennacherib. l Et iret ꝯ eū.s. ꝯ regē ethiopie ꝛ exercitum suum. m Misit nuncios ad ezechiam. cōminando ꝙ deuictis hostibus cōtra quos ibat reuerteret̄ ad destruendum hierusalem. n Non te seducat domin⁹. ꝛ sic blasphemat dominū tanq̄ habentem falsitatem ꝛ saluandi impossibilitatem. o Nūquid liberauerunt dij gentium ꝛc̄.q.d. multi erāt ꝛ tamē nō potuerūt liberare cultores suos. ꝛ multo minus deus vester quem dicitis esse vnicum poterit vos liberare. idem est argumentum quod fecerat rabsaces ca.xviij. p Itaq; cum accepisset. Hic ꝯsequenter ponit̄ ipsius ezechie oratio·cum dicitur: Itaq; cum accepisset ezechias litteras. verbo enim ꝛ scripto cōminat⁹ sibi fuerat rex assyriorum ad maiorem terrorem. q Et expandit eas coram domino. quia cōtinebant blasphemias cōtra ipsum, ut visum est. r Et orauit in conspectu eius. ut glorificaret nomen suum contra blasphemias nomini suo irrogatas ꝛ saluaret populū contra cōminationes predictas. s Domine deus israel qui sedes super cherubin. id est presides omni creature etiam angelice. ꝛ hoc significabatur in templo vbi propitiatorium quod erat quasi sedes dei·sustentabatur a duob⁹ cherubin hinc ꝛ inde positis· sicut fuit plenius expositum Exo.xxv. t Inclina aurem tuam ꝛ audi. id est effectum iusticie tue ostende contra sennacherib. Cetera patent vsq; ibi: v Ut sciant omnia regna terre. q2 tu es dn̄s de⁹ solus. cōterendo sennacherib qui deos aliarū gentium destruxerat. x Misit autē isaias. Hic cōsequenter ponitur cōsolatio ezechie per isaiā denunciando sibi ipsius sennacherib futurā ruinam. ꝛ primo hec ruina p̄dicitur. secūdo ad hui⁹ ꝓbationem mirabile signū adducit̄ ibi: Tibi autē ezechia. Circa primū isaias dirigit ſmonē ex pte dn̄i ad ezechiā dicens esse orationē ei⁹ exauditam·cū dr̄: Que deprecat⁹ es ꝛc̄. sequit̄: y Spreuit te. in animo suo·virtutem tuā nullā reputando. z Et subsannauit. sensibili signo. subsannatio enim ꝓprie dr̄ cōtempt⁹ cum signo sensibili. ꝛ dicit̄ subsannatio a rugatione nasi. a Uirgo filia syon.i. irl̄m: que dr̄ virgo ꝓpt̄ integritatē fidei q̄ semp remansit ibi in aliquib⁹. Filia syon dicit̄. q2 sicut filia a matre ꝓtegit̄: ita ciuitas irl̄m ꝓtegebat̄ a fortalicio qđ erat in mōte syon. b Post tergum tuū caput mouit. q2 habitatores irl̄m non audebāt exire in campū ꝯtra eum: sed magis fugiebant ab eo: ꝛ sic vertebant ei dorsum. Cōsequēter isaias dirigit sermonē suū ad sennacherib dicens: c Contra quem exaltasti vocē tuā. cōminando ꝛ blasphemādo pre superbia. ꝛ r̄ndit.d. d Cōtra sanctū isrl̄.i. ꝯtra illum qui est sanctus sanctorū ꝛ deus isrl̄ p specialem cultū. e Per ma.ser. tuoꝝ expro. dn̄o·sicut pꝫ ex p̄cedētib⁹ de rabsace ꝛ alijs nūcijs q̄ apportauerūt lrās ezechie. ꝛ iste fuit maior ꝯtempt⁹ q̄ si sennacherib hoc fecisset in ꝑsona ꝓpria·sicut dare alapā alicui p vilem ꝑsonam q̄ p seipsū. f Et dixisti. in corde tuo. g In multitudine cur. meoꝝ ascen. excel. montiū.i. ciuitatem irl̄m. ꝛ templum qđ erat in excelso·respectu aliarum terrarum. h In sūmitate libani.i. templi de lignis libani facti. ut patet ex dictis s.iij.li°. i Et succidi sublimes cedros ei⁹ ꝛc̄. q2 de talib⁹ lignis erat factum templū. uel per istas arbores metaphorice designantur principaliores populi. ut principes sacerdotum. ꝛ licꝫ ista adhuc non fecisset sennacherib· tamen ex superbia cordis reputabat se certitudinaliter facturum de futuro: ac si iam esset factum de preterito. ꝛ ad hoc designandum vtitur ꝓpheta tali modo loquēdi. k Et saltū carmeli.i. vulgares hoies. l Et bibi aquas alienas.i. ab alijs in cisternis ꝛ stagnis collectas. m Et siccaui vestigijs pedum meorum.i. hominū exercitus mei: ꝛ aialiū venientiū illuc ad hauriendū ꝛ bibendū. Cōsequēter ꝓpheta

in ꝑsona dñi alloquit sennacherib dicens: a Nūquid non audisti quid ab initio fecerim. s. cēm creaturā de nihilo. q. d. scire & audire debuisti. q: licz gentiles ponerent multitudinē deoꝝ. tñ super eōs ponebāt vnā causam primā omniū quā vocabant deū deoꝝ. b Ex diebus antiquis. i. abeterno. plasmaui illud. i. faciendū disposui quicqd factū est ꝓ ꝑes tuos & te: ad puniendū aliqua mala facta cōtra me. sm q dic dñs Isa. x. De assur virga furoꝛ mei & baculꝰ ipse est &c. Et nūc adduxi. istā punitionē ꝑ te & ꝓ alios. c Erūtq; in ruinā &c. hoc est dictū. ruine ciuitatū & terrarū & ꝓꝛoꝝ que facte sunt & fiende ꝓ te totum est mea ꝑtute. d Facti sūt velut fenū agri. i. nullius resistētie aut virturis. quia sic volui. e Habitaculum tuū. in terra tua quando tractabas in cōsilio tuo de inuasionib⁹ aliarū gentiū. f Et egressum tuū. pcedendo ad bellum. g Et introitum tuū. intrando terras alienas & ciuitates. h Ego prescini. q: omnia ista preordinaui. i Et furoꝛē tuū contra me. blasphemādo nomen meū tanq; ingratissimꝰ & insanus de victoriis quas dedi tibi. k Ponam itaq; circulum in naribꝰ tuis. sicut fit bubalis. & est sensus te indomitū ego domabo malis gratibus tuis. l Et reducā te. s. cōfusiue ad terrā tuam. sicut ꝓ in fine buiꝰ capituli. m Tibi aūt ezechia.

pedum meorum omnes aquas clausas. Nūquid [a] non audisti quid ab initio fecerim? Ex[b] diebus antiquis plasmaui illud: & nunc adduxi. Eruntq; [c] in ruinam colliuum cōpugnantiū ciuitates munite. Et qui sedent in eis humiles manu: contremuerunt & confusi sunt: facti[d] sunt velut fenum agri & virens herba tectorum: que arefacta est anteq; veniret ad maturitatē. Habitaculum [e] tuum & [f] egressum tuū & [g] introitū tuū & viam tuam ego[h] prescini: & [i] furoꝛem tuum contra me. Insanisti in me: & superbia tua ascendit in aures meas. Ponam [k] itaq; circulum in naribus tuis: & chamū in labijs tuis: & [l] reducam te in viam ꝑ quā venisti. Tibi[m] aūt ezechia hoc erit signū. Comede [n] hoc āno que reppereris: in secūdo autem anno que sponte nascūtur. Deinde [o] in āno tertio seminate & metite: plātate vineas: & comedite fructus eaꝝ. Et quodcūq; reliquū fuerit de domo iuda mittet [p] radicem deorsum: & [q] faciet fructum sursū.

De hierusalem quippe egredient reliquie: & quod saluet de monte syon. Zelus [r] domini exercituū faciet hoc. Quāobrem hec dicit dñs de rege assyrioꝝ: Non[s] ingredietur vrbem hanc: nec mittet in eam sagittam: nec occupabit eam clype⁹ nec circūdabit eam munitio. Per viā qua venit reuertetur: & ciuitatem hāc non ingredietur dicit dñs: ꝓtegamq; vrbem hanc & [t] saluabo eam: ꝓpt̄ me & [u] ꝓpt̄ dauid seruū meū. Factum[x] est igitur in nocte illa venit [y] angel⁹ domini: & [z] percussit in castris assyriorū centum octogintaquinq; milia. Cūq; diluculo surrexisset vidit[a] omnia corꝑa mortuorum: & recedens abijt. Et [b] reuersus est sennacherib rex assyriorum: & mansit in niniue. Cūq; [c] adoraret in templo nesrath deū suū: adramelech & sarasar filij eius percusserunt eum gladio: fugeruntq; [d] in terram armeniorū: & regnauit asaraddon filiꝰ eius

Ꝓ eo. xx

In diebus illis egrotauit ezechias vsq; ad

ponitur buiꝰ literationis executio in facto. cum dicit: Factū est igitur in nocte illa. hoc non potest referri ad tempꝰ in quo isaias dixit ista que predicta sunt. quia fuerunt duo anni intermedij quibus ꝑs ezechie vixit de frugibus granoꝝ contritoꝝ & pomoꝝ. ut patet ex predictis. & ideo dicunt aliqui q referrur ad tempus in quo sennacherib post retractationem regū ethiopie & egypti ꝓtra quos iuerat. ut ꝓ ꝑdictis: post duos annos rediit ad obsidendū irlm. & nocte illius diei q posuerat obsidionem. facta est ista plaga sup eius exercitū. sed hoc non ꝓsonat littere precedenti. vbi dicit: Nec circūdabit eā munitio. i. obsidio & ideo dicit Ra. Sa. q ista plaga facta est cū adhuc exercitus eius distaret a irlm. & dic q erat in nocte: q non est multū longe a irlm. & idem videtur ꝑ illud qđ habet Isa. x. Adhuc dies est ut in nobstet. & scias q ille locus quē Ra. Sa. vocat nobe. dñ nob Isa. x. 3 Venit angel⁹ dñi exercituū ei⁹ iusticie. a Et percussit i castris assyriorū &c. Ꝉ. cās robustos bellatores & principales exercitus: ut habet. ij. Parali. ca. xxxij. Cūq; diluculo surrexisset. s. sennacherib ut iret ad obsidendū irlm. b Vidit omnia corꝑa mortuorū. dicunt hebrei q corꝑa fuerunt incinerata sub armis ac vestibus intactis ita q ꝑs ezechie potuit spolia de facili colligere. & sine cadauerum fetoꝛe. & in hoc satis cōcordant verba Isa. ix. ca. & xxx. c Et reuersus est sennacherib. cum paucis qui remanserant cōfusibiliter & ignominiose. d Cūq; adoraret in tēplo &c. filij eius percusserūt eū. dicunt aliqui q hoc fuit eo q ordinauerat asaraddon regnaturū post se istis duobus postpositis. & sic desiderio regnādi interfecerūt eum. sed huic non videt cōsonare quod subdit: e Fugeruntq; in terrā armenioꝝ. & ideo non videt q interfecerunt eum cupiditate regnandi post eum. Et ideo Ra. Sa. aliam causam assignat dicens: q principes regni sui erāt turbati ꝓtra eum. eo q filij eorum & amici erant mortui modo predicto ꝓpter eius superbiam & blasphemiā cōtra deum israel: ꝓpter qđ tractabāt de morte ipsius. qđ cum ad eius aures peruenisset intrauit templū dei sui. orans & promittens q si hoc periculū euaderet in eius honorem. duos filios suos predictos sacrificaret: qđ filij intelligentes eum interfecerunt ne ab eo interficerent. & hoc dictū satis cōcordat littere in qua dicit: Cūq; adoraret in templo &c. filij eius interfecerunt eum. f Cap. xx.

In diebus illis. Hic ꝓsequenter describit egrecbie mirabilis sanatio. & primo huiusmodi sanatio describit. secundo ex hoc surgens elatio reprimitur. ibi: In illo tpe. Circa primū premittit mortis imminentis denunciatio. secundo eiusdem dilatio. ibi: Qui cōuertit. tertio mirabilis

311
302.

sanatio sibi: Dixitq; ysaias. Circa primū dicit: In dieb⁹ illis egrotauit ezechias vsq; ad mortem. quia per viam nature nō poterat euadere. dicunt autem aliqui q; hec infirmitas contigit ezechie eo q; non reddiderat gratias deo sufficienter de percussione exercitus sennacherib. sed hoc dictum improbat Ra. Sa. q; hoc q; ysaias dixit sibi postea: Et de manu regis assyriorum liberabo te et ciuitatem hanc. Et quo patz q; percussio exercit⁹ sennacherib fuit post infirmitatem ezechie et non ante Dicit igit q; hoc ei accidit eo q; noluerat accipere vxorem: qō tamen facere tenebatur ut linea dauid in regno per ipsum cōtinuaretur; ꝓpter quod conualescēs accepit vxorem de q; genuit manasses. Et huic dicto videtur concordare littera sequentis capituli. vbi dicit q; manasses erat xij. annorum cum regnare cepisset mortuo patre qui vixit. xv. annis post suam sanationem. ut in littera habet. Potuit etiam esse alia causa infirmitatis ezechie. ut p eius sanationē mirabilem deus glorificaret. sicut de ceco nato dicit Joh. ix. a Precipe domui tue. i. ordina testamentū tuum. b Morieris eni tu &c. reuelatio enim ꝓphetica aliqū fit ſm dispositionem causarum inferiorum. et nō ſm q; est in mente diuina. et sic fuit in ꝓposito quia talis erat infirmitas ezechie q; via naturali mortē non poterat euadere. et sic intelligitur denunciatio ꝓphete. Morieris &c. ꝑ hoc tamen non excluſit ꝓpheta quin ex dei gratia sanari posset; ꝓpter quod ezechias conuertit se ad orandū dominū ꝓ sua sanatione. quod non fecisset si ꝓpheta sibi mortem denunciasset ſm ordinem voluntatis diuine. c Qui conuertit. Hic consequenter describitur mortis prenunciate dilatio per orationem ezechie. cum dicit: Qui conuertit faciem suam ad parietem. ut oraret secretius et deuotius et non impediretur ab assistentibus. d Memento quō ambulauerim in ueritate. nō dicit hoc q; iactantiā sed magis ad gratiarum actionem. recognoscens q; hoc fecisset ex voluntate diuina. ut sic gratus de precedentibus vlteriorem gratiam impetraret. e Et antequ egrede. ysaias me. par. atrij. i. curie domus regie. f Audiui orationem tuam. eam acceptando. g Vidi lachrymam. i. lachrymas. sicut dicitur Exo. viij. Venit musca grauissima &c. i. multitudo &c. sic in ꝓposito q; ezechias fleuit fletu magno. ut dicit in hrā. h Die tercio ascendes templū dñi. sanat⁹. dic Ra. Sa. q; illa dies fuit in qua exercit⁹ sennacherib fuit percussus. et sic ezechias ascendit in templum ad reddendum gratias de sua sanatione. et de liberatione populi sui de manu sennacherib. i Et addam diebus tuis. xv. annos. istud denūciauit ꝓpheta ſm ordinem cause prime: videlz ꝓut erat ordinatum in diuina mente. et illud quod sic reuelatur et denunciatur immutabiliter implet. k Et ꝓtegam vrbem istam ꝓpter me. i. ꝓpter gloriam nominis mei qō sennacherib blasphemauit. l Et ꝓpter dauid seruum meum. i. ꝓpter merita eius principaliter: et non alioz in regno sibi succedentium. m Dixitq; ysaias. Hic ꝓsequenter ponitur ezechie mirabilis sanatio. cum dicitur: n Afferte massam ficorum. Dicunt enim aliqui q; ficus et alia dulcia aggrauant infirmitatem illam quam habebat ezechias. ut sic fieret mirabilior sanatio per appositionem illius quod natū erat aggrauare. o Quod erit signum &c. hoc non petiuit ex incredulitate uel diffidentia: sed magis ex confidentia diuina. et ut magis appareret eius gloria multiplicando mirabilia. p Vis ut ascendat vmbra. i. procedat vltra. et sic habetur in hebreo. Ex quo etiam patet q; illud horologium erat ad solem ad cognoscendum horas dici q; ei⁹ vmbra. Et dicunt aliq; q; due linee faciebant vnā horā. et ſm hoc illa dies artificialis fuit augmentata decem horis. Alij vo dicunt q; quelibet linea faciebat vnam horā. et sic illa dies fuit augmentata. xx. horis. x. retrocedendo ad orientem. et. x. redeundo ad locum priſtinum. et sic illa dies artificialis fuit. xxxij. horaꝝ. quia ante habebat. x. horas. et postea duas habuit sole tendente ad occasum. et hoc videt opinio Dionysij in epla ad Policarpū. vbi loquēs de ista retrocessiōe solis dicit sic: Sol cū decima hora esset deo ꝑcipiente repedauit ad orientem. alijs. x. horis designatis deinde rursus decem horis alijs ad occidentem currente sole. sed et residuis diei duabus horis &c. Sequitur figura ſm primam opinionem in qua due linee faciunt vnā horam.

mortem: et venit ad eum ysaias filius amos prophetes. dixitq; ei: Hec dicit dominꝰ deus: ꝓcipe domui tue. Morieris enim tu et non viues. Qui conuertit faciem suā ad parietem: et oravit dominū dicens: Obsecro domine: memento quomodo ambulauerim coram te in veritate et in corde perfecto: et quod placitum est coram te fecerim. Fleuit itaq; ezechias fletu magno. Et antequ egrederetur ysaias mediam partē atrij: factus est sermo domini ad eum dicens: Reuertere et dic ezechie duci populi mei: Hec dicit dominus deus dauid patris tui: Audiui orationem tuam: vidi lachrymam tuam: et ecce sanaui te. Die tertio ascendes templum domini: et addam diebus tuis quindecim annos. Sed et de manu regis assyrio/rū liberabo te et ciuitatē hanc: et protegam vrbem istam ꝓter me: et ꝓpter dauid seruū meum. Dixitq; ysaias: Afferte massam ficorum. Quā cum attulissent et posuissēt sup vlcus eius: curatus est. Dixerat autē ezechias ad ysaiam: Quod erit signum quia dominus me sanabit: et quia ascensurus sum die tertia templū domini: Cui ait ysaias: Hoc erit signum a domino: q; facturus sit dominꝰ sermonē quē locut⁹ est. Vis ut

Vtrum autem ista dies sub ezechia fuerit maior q; illa que ꝓlongata fuerit tempore iosue. dictum fuit Josue. x. Figura ſm secundam opinionem in qua quelibet linea facit vnam horam.

Notandum q̄ iste due figure facte sunt p̄m vnam viam quam posuit Josue. x. scilz q̄ dies plongata sub ecechia fuerat in solstitio hyemali: ⁊ sic breuior die prolongata sub iosue. a In tempore illo. Hic consequenter reprimitur insurgēs elatio. ⁊ primo ipsa elatio describitur. ⁊ secundo reprimit. ibi: Venit autem isaias. Circa primū sciendum q̄ babylonij erant intenti circa cursus siderum. vñ ⁊ astronomia p̄mo fuit inuenta in chaldea scōm aliquos: cuius metropolis est ciuitas babylon ⁊ ideo quando p̄cepe-runt retrocessionem solis p̄dictam ꝫ cursum nāe: fuerūt solliciti q̄rere qualiter hoc accide-rat. ⁊ cum audissent q̄ hoc fuerat in sanatione ecechie. de cōsilio sapiētum rex babylonis: b Misit ad ecechiam mu-nera. in signum reuerentie: c Et litteras. ad sciendū de illa retro-cessione solis mirabili. ⁊ hoc est quod dicitur. ij. Paral'. xxxij. q̄ nuncij regis babylonis missi fu-erant ad eum ut interro-garent de portento quod acciderat super terram. d Letatus est autem in aduentu eorū ecechias. leticia inepta p̄ce-dente ex elatione. eo q̄ tantus rex ⁊ de tam lon-ginqua terra misisset ad eum nuncios ⁊ mune-ra. e Et ostendit eis do-mū aromatum ⁊ aurū ⁊c. dicit Ra. Sa. q̄ nō solum ostendit eis ea q̄ erant in thesauris suis ⁊ i domo sua. sed etiam ea que secretissime ⁊ re-uerentissime seruaban-tur in templo. s. vnctio-nem regum ⁊ pontificū. ⁊ tabulas testimonij ⁊ legem. que nullo modo erant gentilibus osten-denda. ⁊ hoc notatur cū dicitur: Et in omni po-testate sua. sequitur: f Venit autē isaias. Hic consequenter describit predicte elatiōis ⁊ trās-gressionis reprehensio. cum dicit: g Quid dixerunt viri isti ⁊c. nō quesiuit hoc ex ignoran-tia quia totum erat sibi a deo reuelatum. sed ut ex responsiōe ecechie cō-uenientius argueret eū. h De terra longinqua venerunt ad me. quasi diceret. hoc fuit mihi ad magnam gloriam. ⁊ ideo ostendi eis regni mei magnificentiam. i Ecce dies ve-nient ⁊ auferentur omnia que sunt in domo tua ⁊c. istud fuit com-pletum q̄n nabuchodonosor oia preciosa transtulit de hierusalem in babylonem, ut habetur infra. xxv. k Sed ⁊ de filijs tuis ⁊c.

ascendat vmbra decem lineis: aut ut reuertatur totidem gra-dibus? Et ait ecechias: Facile est vmbram crescere decem li-neis. Nec hoc volo ut fiat: sed ut reuertatur retrorsum decem gradibus. Jnuocauit itaq̄ isa-ias prophetā dominū: ⁊ redu-xit vmbram per lineas quibus iam descenderat in horologio achaz retrorsum decem gradi-bus. In tempore illo misit merodach baladan filius baladā rex babyloniorum litteras: ⁊ munera ad ecechiam. Audierat enim q̄ egrotasset ecechias. Letatus est autem in aduen-tu eorum ecechias: ⁊ ostendit eis domū aromatum ⁊ aurum ⁊ argentum: ⁊ pigmenta va-ria: vnguenta quoq̄ ⁊ domū vasorum suorum ⁊ omnia que habere poterat in thesaurīs suis Non fuit quod non ostenderet eis ecechias in domo sua ⁊ in potestate sua. Venit autem isaias ꝓpheta ad regem ecechi-am. dixitq̄ ei: Quid dixerunt viri isti: aut vnde venerunt ad te? Cui ait ecechias: De terra longinqua venerunt ad me. de babylone. At ille rūdit: Quid viderunt in domo tua? Ait ecechias: Omnia quecūq̄ sunt in domo mea viderunt. Nihil enī est quod nō monstrauerim eis in thesaurīs meis. Dixit itaq̄ isaias ecechie. Audi sermonem domini: Ecce dies venient: ⁊ auferentur omnia que sunt in domo tua: ⁊ que condiderunt patres tui vsq̄ in diem hanc in babylonem. Non remanebit quicq̄ ait dominus. Sed de filijs tuis qui egredientur ex te quos generabis tollentur: ⁊ erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Dixit ecechias ad isaiam: Bonus sermo domini quem locutus es: Sit tm̄ pax ⁊ veritas in diebus meis. Reli-qua autem sermonum ecechie ⁊ omnis fortitudo ei⁹: ⁊ quo-modo fecerit piscinā ⁊ aqueduc-tum ⁊ introduxerit aquas in ciuitatem: nonne hec scripta sunt in libro sermonū dierum regum iuda? XXI

Omminitq̄ ecechias cum patribus suis: ⁊ regnauit manasses fi-lius eius pro eo. Duodecim an-norum erat manasses cum re-gnare cepisset: ⁊ quinquaginta quinq̄ ānis regnauit in hieru-salē. Nomen matris eius aph-siba. Fecitq̄ malum in conspe-ctu domini: iuxta idola gentiū quas deleuit dominus a facie filiorum israel. Conuersusq̄ est ⁊ edificauit excelsa que dissipa-uerat ecechias pater ei⁹: ⁊ ere-xit aras baal ⁊ fecit lucos sicut fecerat achab rex israel: ⁊ ado-rauit omnem militiam celi: ⁊ coluit eā. Extruxitq̄ aras in domo domini de qua dixit do-minus: in hierusalem ponam nomen meū: ⁊ extruxit altaria vniuerse militie celi: in duobus atrijs templi domini. Et tra-duxit filium suum per ignem: ⁊ ariolatus est ⁊ obseruauit auguria ⁊ fecit phitones: ⁊ aruspices multiplicauit ut face-ret malū coram domino ⁊ irri-taret eum. Posuitq̄ idolū luci quem fecerat in templo domini super quo locutus est dominus ad dauid: ⁊ ad salomonem fi-lium eius. Jn templo hoc ⁊ in hierusalem quam elegi de cun-ctis tribubus israel ponam no-men meum in sempiternum: ⁊

istud fuit impletū in daniele ⁊ sociis suis q̄ fuerūt de semine regis inde educti in babylonem ⁊ nutriti ⁊ eruditi ut possent stare in palatio regis babylonis. ut habetur Dañ. j. l Dixit ecechias ad isaiam: bonus est sermo dñi. penituit enim ⁊ sic acceptauit domini sententiam sup̄a se ⁊ regnum suum. ꝓter quod ⁊ pena ista non fuit inducta tp̄ib⁹ suis sed fuit di-lata vsq̄ ad temp⁹ ioachim ⁊ sede-chie. q̄ cū sibi di-ctū fuisset q̄ isaiā dixit: Sit tm̄ pax ⁊ veritas in dieb⁹ meis. sequitur: m Et quomodo fecerit piscinam ⁊ aque ductum ⁊c. de hoc habetur ple-nius. ij. Paral. xxxij. vbi dicit q̄ hoc fe-cit ecechias ut re-ges assyriorum ve-nientes cōtra hie-rusalem paterent de se cum aque in obsidione si ve-nirent ad obsidendū eā. n Cap. xxj. Omminitq̄ ecechias. Hic p̄ostēditur quid fa-ctū sit ib̄ manasse rege iuda. cui⁹ p̄ri-mo describitur cō-uersatio infidelis. secundo contra eū cōminatio prophe-talis. ibi: Locu-tusq̄ est dominus. tertio cōminanti-um occisio crude-lis. ibi: Jnsuper ⁊ sanguinem. quar-to mors manasse ⁊ substitutio cōsi-milis. ibi: Reli-qua autem sermo-nū manasse. Circa p̄mū dicit: o Fecitq̄ ma-lum in conspectu domini. declinans ad omnem modū idolatrandi. ut cō-sequenter ponitur in littera. p Et adorauit om̄em militiam celi. so-lem lunam iouem ⁊ alios planetas. q Extruxitq̄ aras in domo do-mini. q̄ fuit ma-gnus contemptus s. exercere idola-triam loco cult⁹ diuini. r Et tradux̄it filiū suū p ignem. modus hui⁹ traductionis expositus est ō. xvj. ca. de achaz. s Et ariolat⁹ est. i. exercuit diuinationē q̄ fit in aris. sup̄ q̄s īmolat de mond⁹. t Et fecit phitones. q̄liter fit ꝫ itelligen-dū. dictū fuit ō. j. li⁹. xxviij. ca. v Et aruspices. hi sunt q̄

in extis animalium imolatorum demonibus diuinant. Cetera patent vsq; ibi: a Sed seducti sunt a manasse ut facerent malum ꝛc.] Ex quo patet malicia ipsius manasse extensiue: quia populum fecit errare. ꝛ intensiue ex peccatorũ grauitate. b Locutusq; est dñs. Hic consequenter ponit cõminatio, ꝙplxta lis: quia dominus volens populũ reuocare · mittebat frequenter ꝙplxtas ad arguendũ peccata preterita: ꝛ cõminandũ penas futuras. ut sic peccari pudore uel pene timore desisterent a peccatis. ꝛ patet littera vsq; ibi: c Et qui cũq; audierit tinniãt ambe aures eius. pre stupore ꝛ admiratione magnitudinis mali sup ĩrm futuri. d Et extendã super hierusalem funiculum samarie ꝛ pondus domus ꝛc. id est in eadem mensura ꝛ eodem pondere puniã regnũ iuda: in quo puniui regnũ ĩsrl. de qua punitione dictum fuit ĩ. ca. xvij. ꝛ. xviij. e Et delebo hierusalem sicut deleri solent tabule. in quibus nihil apparet de his que fuerãt ibi scripta · sic nabucardan deleuit hierusalem incendendo domũ domini: ꝛ domũ regis: ꝛ domos hierusalem per circuitum. ut habetur infra. xxv. f Et ducam crebri[a] stilum super faciẽ eius. loquitur ad similitudinẽ illius qui perfecte delet tabulas. quia pluries ducit stilum super ceram ad totum complanandum. sic rex babylonis pluries spoliauit ꝛ captiuauit populum hierusalẽ. scilz tẽpore ioachim: ꝛ tempore sedechie. ut habetur infra. xxiiij. ꝛ. xxv. ca. g Eo ꝙ fecerint malum coram me ꝛ perseuerauerũt irritantes me ꝛc. q; licz humanũ sit peccare: diabolicũ tamen ẽ in pctõ perseuerare. h Insuper ꝛ sanguinẽ innoxium. Hic cõsequenter describitur cõminantium occisio crudelis: quia manasses non solum ꝙplxtas domini ad se missos non audiuit sed etiam

vltra non faciam cõmoueri pedem israel de terra quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia que precepi eis: ꝛ vniuersam legẽ quã mandauit eis seruus meꝰ moyses. Illi vo non audierũt: sedⁿ seducti sunt a manasse: ut facerent malum super gentes quas contriuit] dominus a facie filiorum israel. i Locutusq;ᵇ est dominus in manu seruorum suorum ꝙphetarum dicens: Quia fecit manasses rex iuda abominationes istas pessimas super omnia que fecerũt amorrei ante eũ: ꝛ peccare fecit etiam iudam in immunditijs suis. propterea hec dicit dominus deus israꝫ: Ecce ego inducam mala super hierusalẽ ꝛ iudam: utᶜ quicũq; audierit tinniãt ambe aures eiꝰ Etᵈ extendã super hierusalem funiculum samarie ꝛ pondus domus achab: ꝛᵉ delebo hierusalem sicut deleri solent tabule. Delens vertã: ꝛᶠ ducam crebrius stilum super faciem eius. Dimittam vo reliquias hereditatis mee: ꝛ tradã eas in manus inimicorum eius: eruntq; in vastitatem ꝛ in rapinam cũctis aduersarijs suis eoᵍ ꝙ fecerint malũ coram me ꝛ perseuerauerunt irritantes me ex die qua egressi sunt patres eorum ex egypto vsq; ad hanc diem. Insuperʰ ꝛ sanguinem innoxiũ fudit manasses multum nimis donecⁱ impleretur hierusalem vsq; ad os: absq; peccatis suis quibus peccare fecit iudam ut faceret malum coram domino. Reliquaᵏ autem sermonũ manasse ꝛ vniuersa que fecit: ꝛ peccatum eius quod peccauit: nõne hec scripta sunt in libro sermonũ dierum regũ iuda? Dormiuitq; manasses cum patribꝰ suis: ꝛ sepultus est in horto domus sue: in horto oçam: ꝛ regnauit amon filius eius pro eo. Viginti duorum annorum erat amon cum regnare cepisset: duobꝰ quoq; annis regnauit in hierusalẽ. Nomen matris eius mesallemeth filia arus de ietheba. Feciteq; malum in conspectu domini sicut fecerat manasses pater eius: ꝛ ambulauit in omni via per quam ambulauerat pater eius. Seruiuitq;ˡ immunditijs quibꝰ seruierat pater eius: ꝛ adorauit eas: ꝛ dereliquit dominũ deum patrum suorum ꝛ nõ ambulauit in via domini. Tetenderuntq; ei insidias serui sui: ꝛ interfecerunt regem in domo sua. Percussit autem populꝰ terre omnes qui cõiurauerunt cõtra regem ammon. ꝛ constituerunt sibi regẽ iosiam filium eius ꝓ eo. Reliqua autem sermonũ amon que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonũ dierum regum iuda? Sepelieruntq; eum in sepulchro suo in horto oçam: ꝛ regnauit iosias filius eius ꝓ eo.

Octoᵐ anno· xxii rum erat iosias cum regnare cepisset: ꝛ triginta vno anno regnauit in hierusalem. Nomen matris eius idida filia phadaia de besecbat. Feciteq; quod placitum erat coram domino: ꝛ ⁿ ambulauit per omnes vias dauid patris sui. Non declinauit ad dexteram sive ad sinistram. Anno autem octauo decimo regis iosie misit rex saphã filiũ aslia filij mesullã

ne hec scripta sunt in libro sermonũ dierum regũ iuda? Dormiuitq; manasses cum patribꝰ suis: ꝛ sepultus est in horto domus sue: in horto oçam: ꝛ regnauit amon filius eius pro eo. Viginti duorum annorum erat amon cum regnare cepisset: duobꝰ quoq; annis regnauit in hierusalẽ. Nomen matris eius mesallemeth filia arus de ietheba. Feciteq; malum in conspectu domini sicut fecerat manasses pater eius: ꝛ ambulauit in omni via per quam ambulauerat pater eius. Seruiuitq;ˡ immunditijs quibꝰ seruierat pater eius: ꝛ adorauit eas: ꝛ dereliquit dominũ deum patrum suorum ꝛ nõ ambulauit in via domini. Tetenderuntq; ei insidias serui sui: ꝛ interfecerunt regem in domo sua. Percussit autem populꝰ terre omnes qui cõiurauerunt cõtra regem ammon. ꝛ constituerunt sibi regẽ iosiam filium eius ꝓ eo. Reliqua autem sermonũ amon que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonũ dierum regum iuda? Sepelieruntq; eum in sepulchro suo in horto oçam: ꝛ regnauit iosias filius eius ꝓ eo.

Octoᵐ anno· xxii rum erat iosias cum regnare cepisset: ꝛ triginta vno anno regnauit in hierusalem. Nomen matris eius idida filia phadaia de besecbat. Feciteq; quod placitum erat coram domino: ꝛ ⁿ ambulauit per omnes vias dauid patris sui. Non declinauit ad dexteram sive ad sinistram. Anno autem octauo decimo regis iosie misit rex saphã filiũ aslia filij mesullã

crudeliter occidit ꝛ in magna multitudine. ad quod designandum subditur: i Donec impleret hierusalem vsq; ad os. id est ꝙtum potuit facere: sicut vas dicitur plenum vsq; ad os. quãdo non potest vltra capere. inter istos occisos fuit isaias ꝙphta qui dicitur fuisse auunculus ipsius manasse ex parte matris. ꝛ ꝓter hoc ꝙ erat nobilis genere non fuit ausus eum ita de facili interficere sicut alios: sed quesiuit occasionem de lege. ut habetur in quodam libro hebraico qui dicit iebamoth dicens: tu dixisti Vidi dominũ sedentem super solium excelsum ꝛc. ut habetur Isa. vj. ꝛ ideo tu dicis contra moysen ꝛ contra dominũ dicentem moysi: Non videbit me homo ꝛ viuet. Exo. xxxiij. ꝛ sic iudicauit eum ad mortem. ꝛ cũ ꝓpheta oraret dominũ: aperuit quãdam cedrum ꝛ ibi inclusit ꝙphtam. manasses autem viso miraculo nõ fuit retractus a crudelitate. sed cum cedro fecit eum secari cũ serra ferrea. Expositores autem nostri dicunt cõmuniter ꝙ fuit serratus serra lignea ad diuturniorem afflictionem. ꝛ cum ꝓpheta peteret aquam sibi dari: ꝛ negaretur: dominus de excelso misit aquam in os eius. ꝛ in de locus ille iuxta quem serrabatur dictus est siloe. quod sigt missionẽ. tamen in fine iste manasses penituit. ut habetur. ij. Paral. vltimo. ca. k Reliqua aũt. Hic consequenter describitur mors ipsius manasse. ꝛ filij eius substitutio: scilz ămon qui fuit imitator paterne malitie. ut dicitur in littera. ꝛ patet vsq; ibi: l Seruiuitq; immunditijs. id est idolis que vocãtur immunditie apud hebreos. propter quod ignominiose mortuus est ꝛ a seruis suis interfectus in domo sua.

Om Cap. xxij. Octo annorum Hic consequenter describitur quid factum sit sub iosia rege. ꝛ primo ostenditur qualiter sancte vixit. secundo qualiter subiectos sibi ad hoc intentionem templi. secundo ex formidatione diuini iudicij. ibi: Narrauit quoq;. tertio ex deuota requisitione diuini consilij. ibi: Et precepit. Circa primũ dicitur: n Et ambulauit ꝙ omnes vias dauid. s. ꝙtũ ad bonũ nõ ꝙtũ ad malũ, utpote in facto vie et bei ꝛ ꝓfectꝰ.

a Ut conflet̃ pecunia que illata est in templum ꝛc̃. ianitores templi a populo offerente eam ex deuotione ꝓ habendis necessarijs in templo. b Deturq; fabris. dicuntur autem fabri generaliter artifices non solum in ferro ꝛ alijs metallis: sed etiam in lapidibus ꝛ lignis. c Ad instauranda. id est reparanda. d Sarta tecta. id est tecta que defendunt parietes a pluuijs ꝛ intemperie aeris ne corrumpantur. ꝛ dicuntur a sartio sartis. ꝛ tectum tecti. e Tignarijs. i. carpentarijs qui faciunt tigna. f Et cementarijs. qui cõponunt lapides in muro ꝛ liniunt parietes. g Non supputetur eis argentum. id est nõ exigatur ab eis ratio: sed eorum fidelitati cõmittatur. h Librum legis repperi in domo domini. dicit Ra. Sa. q̃ cum achaz ꝛ̃eret libros legis domini ad cõburendum. iste fuit absconditus in muro templi. ꝛ sic cum reparaꝛent̃ muri fuit inuentus. i Conflauerunt serui tui pecuniam. i. expenderũt eam in reparatione templi ut iussisti. k Narrauit quoq;. hic consequenter ostenditur sanctitas iosie ex formidine diuini iudicij. quia cum audiret legi cor̃ se maledictiones scriptas in Deut̃. sup trãsgressores legis. ꝛ sciret patrẽ suũ ꝛ plures alios cum ꝓpo fuisse transgressos legẽ multipliciter: l Scidit vestimenta sua. in signum tristicie ꝓpter offensas preteritas ꝛ pr̃nas futuras. ꝛ patet littera. m Et precepit Hic consequenter ostenditur sanctitas iosie ex requisitione diuini consilij. cum dicitur: Ite ꝛ consulite dominũ. ꝛ sequitur postea: n Jerunt itaq; helchias sacerdos ꝛc̃. ¶ Queritur hic quare non iuerũt ad hieremiam ꝓphetã qui tunc erat. ut patet hieremie. j. Ad quod dicũt expositores nostri cõmuniter q̃ hoc fuit. quia adhuc erat nimis iuuenis nec habebatur in auctoritate. sed hoc non videtur verum. quia Hieremias cepit ꝓphetare. xiij. anno regni iosie. ut habetur hieremie. j. ꝛ iosias precepit reparari templum. xviij. anno regni sui. ꝛ tunc fuit iste liber repertus. ex quo patet q̃ hieremias iam p quinq; ꝓpter quod Ra. Sa. aliter respondet fm duas opiniones hebreorum. Una est q̃ iosias querebat consilium pietatis ꝛ misericordie diuine. ꝛ ideo iuerunt ad mulierem prophetẽ. quia mulieres magis solent esse misericordes q̃ viri. Alia est q̃ hieremias iuerat ad cõmonendum vxorem tribus vero ne obliuiscerentur dominũ in terra captiuitatis eorum. uel illos qui remanserunt. quia non fuerũt ita generaliter captiuati per salmanasar quin remanserint aliqui qui fugiendo se absconderãt: sicut monuit scripto illos qui postea fuerunt transmigrati in babylonem. ut habet̃ Hieremie. xxix. o Que habitabat in hierusalem in secunda. s. mansione. q̃ hierusalẽ erat clausa triplici muro. sicut dictum fuit supra. iij. libro. ca. iij. ꝛ sic erant ibi tres habitationes. ꝛ in secunda manebant ꝓphete ꝛ nobiles. ut dictum fuit ibidem. Cetera patent vsq; ibi: p Et succendet̃ indignatio mea in loco hoc ꝛ non extinguetur. i. pena a me diffinita nõ retractabit̃. ꝛ ad litterã ciuitas hierusalem fuit succensa per chaldeos ut habetur infra xxv. ca. q Fierent in stuporem. ꝓpter nimiam destructionem. r Et in maledictum id est in exemplum maledictionis. ita q̃ quando aliquis maledicet alicui dicet: sic fiet tibi sicut habitatoribꝰ hierusalem. s Et colligeris ad sepulchrum tuum in pace. Sed contra hoc videtur. q̃ iosias fuit vulneratus cum iret cõtra regem egypti ꝛ mortuus. ut habetur ca. sequenti. dicendum q̃ ista collectio pacifica intelligitur q̃tum ad hoc q̃ destructio ciuitatis ꝛ tẽpli non accideret in diebus suis. ꝛ hoc notatur cum dicitur: t Ut non videant oculi tui omnia mala q̃ ꝛc̃. sapientes enim reputauerũt malꝰ malum videre destructionem siue religionis ꝛ populi q̃ mori. vñ dicitur. j. Machab. iij. Melius est nobis mori in prelio q̃ videre mala gentis nostre ꝛ sanctorum. Dicit etiã Josephus libro de iudaico bello q̃ titus q̃uis esset gentilis in destructiõe hierusalem. cum templum arderet ꝛ sacerdotes fatigati ex siti ꝛ labore ꝓpter incendium ꝓpinquum se redderẽt ei: petentes sibi vitam donari: iussit eos occidi: dicens eos esse degeneris animi qui templo ꝛ numini cuperent superuiuere Potest etiã aliter exponi: Colligeris ꝛc̃. scilz ad patres sanctos in lymbo qui sunt in pace eo q̃ sunt securi de sua futura beatitudine. Josias enim ut patet ex predictis fuit sanctus:

scribam templi domini: dicens ei: Vade ad helchiam sacerdotem magnum ut [a] confletur pecunia que illata est in templum domini: quam collegerunt ianitores templi a populo: deturq; [b] fabris per prepositos dom̃ domini. Qui ꝛ distribuant eam bis qui operãtur in templo domini ad [c] instauranda sartate[d] templi: tignarijs [e] videlz ꝛ [f] cementarijs: ꝛ bis qui interrupta cõponunt. ꝛ ut emantur ligna ꝛ lapides de lapicidinis ad instaurandum templum domini. Verũtamen non [g] supputet̃ eis argentum quod accipiunt sed in potestate habrant ꝛ in fide. Dixit autem helchias pontifex ad saphan scribã. Librum [h] legis repperi in domo domini. Deditq; helchias volumen saphan scribe: qui ꝛ legit illud. Venit quoq; saphan scriba ad regem. ꝛ renunciauit ei quod preceperat. ꝛ ait: Conflauerunt [i] serui tui pecuniam que reperta est in domo domini: ꝛ dederunt ut distribueretur fabris ac prefectis operum templi domini. Narrauit [k] quoq; saphan scriba regi dicens: Librũ dedit mihi helchias sacerdos. Quem cum legisset saphan coram rege: ꝛ audisset rex verba libri legis domini: scidit [l] vestimenta sua: ꝛ [m] precepit helchie sacerdoti. ꝛ abichan filio saphan ꝛ achobor filio micha ꝛ saphan scribe ꝛ asaie seruo regis dicens: Jte ꝛ consulite dominũ super me ꝛ super populo ꝛ super omni iuda: de verbis voluminis istius quod inuentum est. Magna enim ira domini succensa est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba libri hui[s] ut facerent omne qd̃ scriptũ est nobis. Jerunt [n] itaq; helchias sacerdos ꝛ abichan ꝛ achobor ꝛ saphan ꝛ asaia ad oldam prophetem ¶ vxorem sellum filij thecue filij aras custodis vestium: que [o] habitabat in in hierusalem in secunda: locutiq; sunt ad eã. Et illa respondit eis: Hec dicit dominus deus israel: Dicite viro qui misit vos ad me: Hec dicit domin[s]: Ecce ego adducam mala sup locum istum: ꝛ sup habitatores eius: omnia verba legis que legit rex iuda: quia dereliquerunt me: ꝛ sacrificauerunt dijs alienis irritantes me in cunctis operibus manuum suarum. Et [p] succendetur indignatio mea in loco hoc: ꝛ non extinguetur. Regi autem iuda qui misit vos ut consuleretis dominũ: sic dicet̃: Hec dicit dominus deus israel: Pro eo q̃ audisti verba voluminis ꝛ perterritum est cor tuum: ꝛ humiliatus es coram domino: audito sermonibus contra locum istũ ꝛ habitatores eius: q̃ videlz fierent [q] in stuporem ꝛ [r] in maledictum: ꝛ scidisti vestimẽta tua: ꝛ fleuisti coram me: ꝛ ego audiui ait dominus: idcirco colligam te ad patres tuos: ꝛ [s] colligeris ad sepulchrum tuum in pace: ut [t] non videant oculi tui oĩa mala q̃ inducturꝰ

313
305

ꝛ ideo pciosa in cõspectu dñi fuit mors ipsi⁹. sm q dicit ps. cxv. Pciosa in conspectu dñi mors sanctorum eius.

ET renunciauerunt regi ꝛc. a Cap. xxiij. Ostenso qualiter iosias sancte vixit. hic consequenter ostenditur quomodo studiose ad hoc populũ induxit. Circa quod ꝓmo describitur ei⁹ operatio laudabilis. secundo occisio lamentabilis. ibi: In dieb⁹ eius. tertio substitutio prolis dissimilis. ibi: Tulitq; populus terre. primũ ostenditur ex tribus. scilz ex federi cum deo renouatione. secũdo ex idolatrie destructione. ibi: Et precepit rex. tertio ex phase celebratione. ibi: Reuersusq; est hierusalem. Circa primũ dicitur: Et renunciauerunt regi. s. verba ꝓphetie.

b Qui misit ꝛ cõgregati sunt ad eum ꝛc. ut conferaret populum dño. vñ subditur:

c Legitq; cunctis audientibus omnia verba libri federis dñi. ut intelligerent legis precepta ꝛ dona promissa acceptantibus ꝛ mala cõminata transgressoribus.

d Stetitq; rex super gradum. quem fecerat salomon. ut habetur. ij. Paral. ca. vj.

e Et fedus percussit coꝝ dño. promittendo sub iuramento ꝑ se ꝛ populo seruare mandata dñi.

f Acq̃euitq; ꝑ⁹ pacto. iuramentum illud super se recipiẽdo.

g Et precepit rex. hic cõsequenter describitur idolatrie destructio. ꝛ primo in templo dñi quod erat deputatum diuino cultui. sed reges idolatre introduxerant ibi cultum idolatrie. ꝛ hoc est quod dicitur: Et precepit rex helchie pontifici. i. summo sacerdoti.

b Et sacerdotibus secundi ordinis. qui sub summo sacerdote ministrabant per ebdomadas successiue. Dauid enim volens ampliare cultum diuinũ instituit. xxiiij. sacerdotes sub summo sacerdote per ebdomadas ministrantes. ut habetur. j. Paral. xxiiij.

i Et ꝓcerent de templo dñi omnia vasa que facta fuerant baal. i. ad cultum ipsius.

k Et in luco. qui plantatus erat in atrijs domus dñi ut ibidem colererur baal.

l Et vniuerse militie celi. i. vasa facta ad cultum planetarum ꝛ xij. signorum que sunt in ẽdiaco ꝛ aliarum constellationũ notabilium.

m Et tulit puluerem eorum in bethel. qui erat locus reputatus idolatrie ꝑ hieroboã.

sum super locũ istum. XXIII

ET ª renũciauerũt regi qð dixerat: Qui ᵇ misit: ꝛ congregati sunt ad eum omnes senes iuda ꝛ hierusalem. Ascenditq; rex templum dñi: ꝛ omnes viri iuda vniuersiq; qui habitabant in hierusalem cum eo: sacerdotes ꝛ prophete ꝛ omnis populus a paruo vsq; ad magnum: legitq; ᶜ cunctis audientibus omnia verba libri federis qui inuentus est in domo dñi. Stetitq; ᵈ rex super gradum ꝛ ᵉ fedus percussit coram dño: ut ambularent post dñm ꝛ custodirent precepta eius ꝛ testimonia ꝛ cerimonias in omni corde ꝛ in tota anima: ꝛ suscitarent verba federis hui⁹ que scripta erant in libro illo. Acquieuitq; ᶠ populus pacto. Et ᵍ precepit rex helchie pontifici ꝛ ʰ sacerdotibus secũdi ordinis ꝛ ianitoribus ut ⁱ proȝcerẽt de templo domini omnia vasa que facta fuerãt baal ꝛ ᵏ in luco ꝛ ˡ vniuerse militie celi: ꝛ combussit ea foris hierusalem in conualle cedron: ꝛ ᵐ tulit puluerem eorũ in bethel. Et ⁿ deleuit aruspices quos posuerant reges iuda ad sacrificandum in excelsis per ciuitates iuda ꝛ in circuitu hierusalẽ: ꝛ ᵒ eos q̃ adolebãt incẽsũ] baal ꝛ soli ꝛ lune ꝛ duodecim signis: ꝛ omni militie celi. Et ᵖ efferri fecit lucum de domo dñi foras hierusalem in cõualle cedron ꝛ combussit eum ibi ꝛ redegit in puluerem: ꝛ ᵠ proiecit sup sepulchra vulgi. Destruxit ʳ quoq; ediculas effeminatorũ que erãt in domo domini: pro ˢ quibus mulieres texebant quasi domunculas luci.] Cõgregauitq; omnes sacerdotes de ciuitatibus iuda. ꝛ ᵗ contaminauit excelsa vbi sacrificabant sacerdotes: de ᵘ gabaa vsq; bersabee. Et ˣ destruxit aras portarum in introitu ostij iosue principis ciuitatis quod erat ad sinistrã porte ciuitat. Verũtamen ʸ nõ ascendebant sacerdotes excelsorũ ad altare domini in hierusalẽ: sed tm̃ comedebant azima in medio fratrum suorum. Contaminauit ᶻ quoq; tophet quod est in cõualle filij ennon: ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem moloch. Abstulit ᵃ̃ q̃q; equos quos dederãt reges iude soli in introitu templi domini iuxta exedram nathanmelech eunuchi: q̃ erat in pharurim. currus autem solis combussit igni. Altaria quoq; que erant super tecta cenaculi achaz que fecerant reges iuda: ꝛ altaria que fecerat manasses in duobus atrijs templi domini destruxit rex: ꝛ cucurrit inde ꝛ ᵇ disperſit cinerem eorum in torrentem cedron. Excelsa quoq; que erant in hierusalem ad ᶜ dexterã partẽ montis offensionis

n Et deleuit aruspices. qui in extis animalium imolatorum idolis diuinabant.

o Et eos qui ꝛc.] quia non solum idola sed ꝛ cultores destruxit.

p Et efferri fecit lucum. i. eradicari ne aliquid remaneret.

q Et proiecit super sepulchra vulgi. qui coluit idola.

r Destruxit quoq; ediculas effeminatorũ. i. paruas edes in quibus habitabãt sacerdotes idoloꝝ q̃ erãt castrati. ideo nominant hic effeminati. vñ hebrei dicũt b: Ediculas monachoꝝ.

s Pro q̃b⁹ mulieres ꝛc] i. cortinas ad faciẽdũ ꝓstibula in luco vbi ad honorẽ idoli ꝓstituebãt se mulieres. ꝛ in tali luxuria credebãt sacerdotib⁹ eo q̃ nõ faciebãt ꝓpria cõcupiscentia moti. ꝟ magis ad honorẽ idoli. sicut dicit phs. x. ethicoꝝ. de eudoxo q̃ posuit felicitatẽ in delectationib⁹ q̃ sibi credebat eo q̃ nõ videbat amicus delectationũ.

t Et ꝑta. excel. vbi sacri. etiã dño q; hoc nõ erat licitũ p⁹ templi edificationẽ.

v De gabaa vsq; bersabee. i. de vna extremitate regni sui vsq; ad aliã.

x Et destruxit aras por. in introi. ostij iosie. In hebreo habet Josue. hic erat prefect⁹ in quadã ciuitate. ꝛ iuxta ostium dom⁹ sue erãt altaria ad imolandũ extra templũ.

y Verũtm̃ nõ ascen. sacer. ꝛc. hoc interponit ad remouendũ dubiũ: q; forsitan crederet aliquis q̃ isti sacerdotes qui imolabãt dño in excelsis: admitterent sltem ad imolãdum dño in tẽplo. q̃d tm̃ nõ fuit factũ sed ꝓmissi fuerũt ad comedendum de oblationib⁹ sicut filia sacerdotis manẽs in ei⁹ domo. ꝛ seruus emptici⁹ ꝛ vernaculus. que tm̃ ꝑsone non sunt apte ad faciendum officium sacerdotis in templo nec etiã leuite eius.

z Cõtaminauit q̃q; tophet. i. idolatriã idoli moloch que vocabat tophet. q̃ sigt tympanũ seu tympani sonitũ eo q̃ sacerdotes illi⁹ idoli ꝓcuciebant in tympanis ne parẽtes audirent clamorẽ filiorũ suorũ in manibus idoli morientiũ. sicut dictum fuit ẽ. xvj. ꝛ Leuit. xviij.

a Abstulit quoq; equos ꝛc. dicit Ra. Sa. q̃ erant equi ẽm veritatem quos dederant reges israel idolatre. ad hoc q̃ aliqui colentes solem in ortu solis cum equis ꝛ curru irent versus orientem quasi obuiantes soli ad eius reuerentiã. Expositores autem nostri dicunt cõmuniter q̃ erant equi sculpti. gentiles enim solem colentes. sculpebant imagĩnem eius cum curru ꝛ equis. ut habet in legenda quatuor coronatorum. ꝛ ad similitudinem gentilium ex quibus idolatria deriuata est ad iudeos. reges iuda fecerant talem imagĩnem in honorem solis.

b Et disperſit cinerem eoꝝ in torrentem cedron. ut non remaneret illius idolatrie memoria.

c Ad dexterã ꝑtem montis offensionis. iste est mons oliueti ꝓpe hierusalem. ꝛ vocatur

bicmons offensionis eo
q salomon offendit de-
um edificando ibi tem-
pla idolozum pro vxori-
bus suis. ut supra bate-
tur. iij. libro. ca. xj. a
Repleuitq; loca eozum
ossibus mozruozum. pr
hoc designans q erant
cõtaminata propter ido-
latriam ibidem perpetra-
tam. b Et altare qđ
erat in bethel 7 excelsum
cẽ. qđ fecerat bierobo-
am. ut batetur supra. iij.
libro. ca. xij. c Et
tulit ossa de sepulchris.
sicut predictum fuerat
per propheram domini.
ut batetur supra libro.
iij. ca. xiij. d Quis
est titulus ille. cũ essent
ibi multa sepulchra. que-
ritur quare iosias speci-
aliter quesiuit de illo. ad
quod respõdet Ra. Sa.
q vidit ex vno latere se-
pulchri herbas fetidas 7
pungentes ozas ut spi-
nas 7 vrticas 7 huius-
modi. ex alio vo latere
herbas bonas 7 suauiter
redolentes ut balsamũ
7 huiusmodi. Potest
etiam dici q falsus pro-
pheta qui fecerat se ibi
sepeliri: ut parceretur
ossibus eius propter me-
rita prophete sancti ibi-
dem sepulti. fecerat ibi
signum notabile: 7 scri-
pturam per que cogno-
scebatur q erat sepul-
chrum prophete sancti
qui de iuda venerat. 7
propter hoc iosias rex
iuda specialiter quesiuit
de illo sepulchro. e
Insuper 7 omnia pha-
na excelsozum que erant
in ciuitatibus samarie.
quia iudei decem tribu-
um qui captiuatis alijs
latuerant 7 postea habi-
tabant in ciuitatib9 illis
otrediebant iosie ad cõ-
motionem hieremie p-
phete. ut dicit Ra. Sa.
f Reuersusq; est hie-
rusalem. Hic cõsequen-
ter ostenditur deuotio
iosie ex phase solenni ce-
lebratione. vñ subditur:
g Nec enĩ factũ ẽ ta-
le phase. id est solenni-
tas pascalis tanta. b
A diebus iudicum. ij.
Paral. xxxv. dicitur: A diebus samuelis. 7 in idem redit: quia
fuit vltimus iudicum. vt batetur supra. j. libro. ca. xij. non legitur
tamen q filij israel tempore iudicum solenniter celebrauerunt pha-
se. sed tempore iosue celebrauerunt. ut batetur Josue. v. non enim
omnia scripta sunt que facta fuerunt. i Sed 7 phitones 7 ari-

que edificauerat salomon rex
israel astaroth idolo sidonio-
rum 7 chamos offensioni mo-
ab: 7 melchon abominationi
filiozum ãmon polluit rex. 7 cõ-
triuit statuas 7 succidit lucos:
repleuitq; [a] loca eozum ossibus
mozruozum. Insuper 7 [b] altare
quod erat in bethel 7 excelsum
quod fecerat hieroboam filius
nabath: qui peccare fecit israel:
7 altare illud excelsum detru-
xit atq; combussit 7 cõminuit
in puluerem: succenditq; etiam
lucum. Et conuersus iosias vi-
dit ibi sepulchra que erant in
monte: misitq; 7 [c] tulit ossa de
sepulchris: 7 combussit ea su-
per altare: 7 polluit illud iuxta
verbum domini quod locutus
est vir dei qui predixerat verba
hec. Et ait: Quis [d] est titulus
ille quem video? Responde-
runtq; ei cines vbis illi? Se-
pulchrum est hominis dei qui
venit de iuda: 7 predixit verba
hec que fecisti super altare be-
thel. Et ait: Dimittite eũ. Ne-
mo cõmoueat ossa eius. Et in-
tacta manserũt ossa illius cum
ossibus prophete qui venerat
de samaria. Insuper [e] 7 omnia
phana excelsozum que erant in
ciuitatibus samarie que fecerãt
reges israel ad irritandum do-
minum: abstulit iosias: 7 fecit
eis scõm omnia que fecerat in
bethel. Et occidit vniuersos
sacerdotes excelsozum: qui erãt
ibi super altaria: 7 combussit
ossa humana super ea. Reuer-
susq; [f] est hierusalem: 7 prece-
pit omni populo dicens: Fa-
cite phase domino deo vestro:
sm q scriptum est in libro fe-
deris huius. Nec [g] enim factum
est phase tale a diebus [h] iudi-
cum qui iudicauerunt israel: 7
omnium dierum regum israel:
7 regum iuda: sicut in octauo
decimo anno regis iosie factum
est phase istud domino i hieru-
sale. Sz [i] 7 phitones 7 ariolos
7 figuras idolozz. 7 immunditias
7 abominationes que fuerunt
in terra iuda 7 hierusalem ab-
stulit iosias: ut statueret verba
legis que scripta sunt in libro
quem inuenit helchias sacer-
dos in templo domini. Simi-
lis [k] illi nõ fuit ante eũ rex qui
reuerteret ad dominũ in omni
corde suo: 7 in tota anima sua
7 vniuersa virtute sua iuxta
omnem legem moysi: necq; post
eum surrexit similis illi. Verũ-
tamen [l] non est auersus domi-
nus ab ira furoris sui magni:
quo iratus est furor eius con-
tra iudam propter irritationes
quibus prouocauerat eum ma-
nasses. Dixit itaq; dominus.
Etiam iudam auferam a facie
mea sicut abstuli israel: 7 pro-
iciam ciuitatem hanc quã ele-
gi hierusalem 7 domũ de qua
dixi: erit nomen meum ibi.
Reliqua vo sermonum iosie 7
vniuersa que fecit: nonne hec
scripta sunt in libro verborum
dierum regum iuda? In [m] die-
bus eius ascendit pharao ne-
chao rex egypti contra regem
assyriozum ad flumen euphra-
ten. Et [n] abijt iosias rex iuda
in occursum eius: 7 [o] occisus est
in mageddo cum [p] vidisset eum.
Et portauerunt eum serui sui
mortuum de mageddo 7 pertu-
lerunt in hierusalem: 7 sepelie-
runt eum in sepulchro suo. Tu-
litq; [q] populus terre ioachaz fi-
lium iosie: 7 vnxerũt eũ: 7 cõ-
stituerunt eum regem pro pa-
tre suo. Eligintitrium anno-
rum erat ioachaz cum regna-
re cepisset. 7 tribus mensibus
regnauit i hierusalẽ. Nomen
matris eius amithal: filia hie-
remie de lobna. Et [r] fecit ma-
lum cora dõmino: iuxta omnia
que fecerant patres eius. Vin-
xitq; [s] eum pharao nechao in
reblatha: q est in terra emath:
ne regnaret in hierusalem. Et
imposuit mulctam terre centũ

olos 7 figuras 7c.
ista sunt frequen-
ter exposita supe-
rius. k Si-
milis illi non fuit
ante eum rex. licz
enim dauid in ali-
quibus fuerit de-
uotior: iste tamen
fuit innocentior:
quia talia crimina
non cõmisit sicut
dauid. l Ve-
rũtamen non est
auersus dominus.
quia sanctitas io-
sie nõ expiauit ma-
licias predecesso-
rum suorum que
fuerant nimis ma-
gne: 7 qtum ad
grauitatem crimi-
num: 7 qtum ad
diuturnitatẽ tem-
porum. m In
diebus eius. Hic
consequenter po-
nit mors iosie la-
mentabilis. cum
dicitur: n Et
abijt iosias rex iu-
da in occursũ ei?.
quia rex egypti p-
cedens ad bellum
contra regem as-
syriozum trãsiuit
per partem regni
iuda: 7 ideo iosias
nolebat hoc sustĩ-
nere timens ne in-
gressus terram su-
am eam caperet:
uel saltem spolia-
ret. o Et
occisus est in ma-
geddo. nomen est
loci. p Cum
vidisset eum. id
est pugnasset con-
tra eum. q
Tulitq; populus
terre 7c. Hic pñt
describitur substi-
tutio dissimilis:
quia ioachaz filius
iosie fuit ido-
latra pessim9. ideo
subditur: r
Et fecit malum
cora domino iu-
xta omnia que fe-
cerant patres eius
scilicet manasses
achaz 7 alij qui
fuerant pessimi:
propter quod tra-
ditus est in ma-
nus regis egypti. vñ subditur: s Vinxitq; eum pha-
rao. cum enim pharao cepisset syriam: mandauit pro io-
achaz ut veniret ad eum in reblata que est ciuitas syrie: 7
ille non audens venire: eo q non habebat virtutem re
sistẽdi: missus est ab eo vinctus in egyptũ; 7 ibidem mortu9,

a Regemq; constituit pharao nechao heliachim.fratrem ioachaz seniorem ipso. sed populus terre preposuerat iunio-rem-ad hoc induct⁹ per amicos ex parte matris sue: qui erāt potentes in regno. sed pharao restituit regnum seniori ut sibi fideliùs seruiret. b Vertitq; nomen suum ioakim. sic enim vetet scribi: scilz per simplex.k. z.m.in fine. quia in hebreo scribitur per coph z men. quibus correspondent apud nos.k. z.m. mutauit autem rex egypti nomen eius in signū z memoriā q; ipse creauerat eum regem. c Argentum autem z aurum vedit ioakim pharaōi. reddens ei diligenter tributū. quia restituerat sibi regnū sequitur. d

Cap. xxiiij.

In diebꝰ eius. hic cōsequenter ostenditur qd actum sit sub illo ioakim. secundo quid sub eius filio ibi: Et regnauit ioachin. sic enī vetet scribi iste. quia in hebreo scribitur per caph z nun: quibus in latino correspondent ch. z.n. z hoc idē dicit hieroꝰ i ometh genealogie christi. tertio qd sub fratre suo. ibi: Duxitq; eos. Circa primū dicitur. In diebus eius. scilz ioakim filij iosie: z hoc factum est anno octauo regni eius. e Ascēdit nabuchodonosor rex babylonis. qui rebellato pharaone rege egypti. z capta syria z tota ēra vsq; ad riuum egypti: excepto regno iude. voluit regnum iude ponere sub tributo quod z fecit. vñ subditur: f Et factꝰ est ei ioakim seruus tribus ānis z rursum rebellauit. qz audiuit q; rex egypti preparabat se ad bellū cōtra nabuchodonosor. z ideo volēs fauere ei: eo q; regē fecerat eū ut predictum est. negauit tributum sub spe defensionis per regem egypti. g Immisitq; ei dominus latrunculos chaldeorum z latrunculos syrie z.c. vastantes terram iuda. h Factum est autem verbum domini cōtra iudam. specialiter per hieremiam propheta. ut patet hieremie. xxij. z. xxv. i Propter peccata manasse. licz enim manasses penituerit: z a deo exauditus fuerit in persona propria. ut habetur. ij. Paral'. ca. xxxiij. non tamen q; tum ad hoc q; populus a captiuitate z ciuitas ab incendio liberarentur. tum quia populus sicut z rex peccauit. non tamen similiter penituit. tum quia post manasse omnes reges iuda offenderunt dominū excepto iosia. propter quod popul⁹ fuit captiuatus z ciuitas destructa. ut habetur ca. sequēti. k Et dormiuit ioakim cū patribus suis. non ē per hoc intelligēdū q; mortuus fuerit in pace. imo sicut dicit Josephus: Nabuchodonosor cū exercitu venit in hierusalē. z cū sub spe federis ibi reciperetur: interfectis multis de populo: z sublatis thesauris z parte vasorum templi interfecit ioakim. z fecit corpꝰ eius inhumatum pyci extra portas urbis. sicut Hieremias prādixerat. ut habet hiere. xxij. Sepultura asini sepelietur. l Et regnauit ioachin. Hic consequenter ostenditur quid factum sit sub eius filio quem substituit nabuchodonosor regem. m Et vltra nō addidit rex egypti ut egrederet de terra sua. s. cōtra regē babylonis sic speranerat ioakim pactis: ut predictū est. cuiꝰ causa subditur. cū dicit: n Tulerat enī rex babylonis a riuo egypti z.c. z ideo non audebat ꝫ eū exire. o Et tribꝰ mēsibus regnauit in hierm. rex enī babylonis timens ne iste ioachin eēt memor necis pīne. z sic regi babylonis rebellaret. z eius aduersarijs se iungeret: cito rediit cum exercitu ad remouendū eum. p Egressusq; est ioachin rex iuda. timens enim ne occasiōe sui ciuitas z templum destruerent z populus totaliter captiuaretur. de consilio hieremie reddidit se voluntarie regi babylonis cum matre sua z amicis suis

talentis argenti: z talento auri. Regemq; a constituit pharao nechao heliachim filium iosie pro iosia patre eius: vertitq; b nomen eius ioakim: porro ioachaz tulit z duxit in egyptum. Argentum c autem z aurum dedit ioakim pharaoni cū indixisset terre per singulos ut conferretur iuxta preceptū pharaonis. Et vnumquēq; iuxta vires suas exegit tam argentū q; aurum de populo terre: ut daret pharaoni nechao. Eli-gintiquinq; annorum erat ioakim cum regnare cepisset: z vndecim annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius ze-bida filia phadaia de ruma. Et fecit malum coram domino iuxta omnia que fecerant patres eius.

XXIIII

In diebus b eius ascendit c nabuchodonosor rex babylonis: z d factus est ei ioakim seruus triba annis. z rursum rebellauit cōtra eum. Immisitq; e ei dominus latrunculos chaldeorum z latrunculos syrie z latrunculos moab z latrunculos filiorum ām on: z īmisit eos in iudam ut disperderent eum iuxta verbum domini quod locutus fuerat per seruos suos prophetas. Factum f est autem hoc p verbum domini contra iudam ut auferret eum coram se: propter g peccata manasse vniuersa que fecit: z propter sanguinem innocuum quem effudit: z impleuit hierusalem cruore innocentium: z ob hanc rem noluit deus propitiari. Reliqua autem sermonū ioakim z vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Et h dormiuit ioakim cum patribus suis: z regnauit i ioachin filius eius pro eo. Et m vltra non addidit rex egypti ut egrederetur de terra sua. Tulerat n enim rex babylonis a riuo egypti vsq; ad fluuium euphraten omnia que fuerant regis egypti. Decem z octo annorum erat ioachin cum regnare cepisset: z o tribus mensibus regnauit in hierusalem. Nomen matris ei⁹ noesda filia helnathan de hierusalem. Et fecit malum coram domino: iuxta omnia que fecerat pater eius. In tempore illo ascenderunt serui nabuchodonosor regis babylonis in hierusalem. z circūdata est vrbs munitionib⁹. Venit q; nabuchodonosor rex babylonis ad ciuitatem cū seruis suis: ut oppugnarent eam. Egressusq; p est ioachin rex iuda ad regem babylonis ipse z mater eius z serui eius z principes eius z eunuchi eius: z q suscepit eum rex babylonis anno octauo regni sui. Et r protulit inde omnes thesauros dom⁹ domini z thesauros domus regie: z concidit vniuersa vasa aurea que fecerat salomon rex israel in templo domini iuxta verbum domini: z transtulit omnem hierusalem z vniuersos principes z omnes fortes exercitus de-cem s milia in captiuitatem z omnem artificē z inclusorem: nihilq; relictum est exceptis pauperibus populi terre. Trāstulit quoq; ioachin in babylonem: z matrem regis z vxores regis z eunuchos regis z iudices terre duxit in captiuitatem de hierusalem in babylonem:

q Et suscepit eū rex babylonis anno octauo regni sui. s. regis babylonis z nō regni ioachin. quia solū regnauit tribus mēsibus. ut dictum est. r Et protulit inde omnes thesauros dom⁹ domini z.c. z trāstulit in babylonē cū rege z matre z fortiore populo z meliore. ut patet i littera. s Decem milia. infra habetur: Septem

milia ⁊ artifices ⁊ incluſores mille. Dicendum q̄ tria milia fuerunt de iudeis. id eſt de tribu iuda. ut habetur Jheremie vltimo. ⁊ iſti non ponuntur in ſecunda numeratione. cum dicitur hic: Septem milia. ⁊ de illis ſeptem milibus mille erant artifices notabiles ⁊ ideo cum dicitur: a Et artifices. li ⁊ tenetur pro id eſt. q̄ fuerant de alijs tribubus: ⁊ mille de artificibus notabilibus. ⁊ ſic in vniuerſo fuerunt decem milia. ⁊ iſta ductio populi dicitur proprie transmigratio. quia voluntarie ſe tradiderunt. quod autem poſtea factum eſt ſub ſedechia vocat magis ꝓprie captiuitas populi. ⁊ ideo aliqui numerant annos transmigrationis. lxx. incipiendo ab iſta trāſimigratiōe facta tpe ioachin. b Duxitq̄ eos. Hic conſequēter deſcribitur quid factum ſit ſub ſedechia fratre ioachin. cum dicitur: c Et conſtituit matbathiam patruum eius. ſcilz ipſius ioachin. d Impoſuitq̄ nomen ei ſedechiā. quod interpretatur iuſticia domini. fecit enim rex babylonis eum iurare per dominū q̄ ſeruaret ſibi fidelitatem ⁊ tributum redderet. ut habetur. ij. Paral'. xxvj. ⁊ propter hoc ſic vocauit eum ut eſſet memor iuramenti quod ſibi fecerat. ſicut iuſtum erat. e Et fecit malum coram domino offendēdo eum. f Receſſitq̄ ſedechias a rege babylonis. veniendo contra iuramentum ſuum. nec in aliquo voluit credere hieremie proplxte. ut habetur. ij. Paral'. xxvj. g Cap. xxv.

Factum eſt autem anno nono regni ei⁹ ⁊c. Poſita trāſgreſſione ſedechie. hic conſequenter ponitur ſequens punitio. ſcōm ordinem diuine iuſticie. Circa quod ꝑmo deſcribitur captiuitas ſub ſedechia. ⁊ ſecundo ſeruilitas ſub godolia. ibi: Populo autem qui relictus erat. Circa primum ciuitas cum rege capitur. ſecundo ſuccenditur. ibi: Menſe quinto. tertio de preda diſponitur. ibi: Reliquam autem. Circa primum deſcribitur tempus. cum dicitur: Factum eſt autem anno nono regni eius. ſcilz ipſius ſedechie. b Venit nabuchodonoſor rex ⁊c. quia ſedechias fregerat iuramentū ſibi factum. ut predictum eſt. i Et circūdederunt eam. ut nullus poſſet ingredi vel egredi. k Et extruxerunt in circuitu eius munitiones. id eſt machinamenta ad deſtruendum muros. l Et clauſa eſt ciuitas. ab illis qui erant intra contra aduerſarios. m Atq̄ vallata. ab aduerſarijs extrinſecus exiſtentibus. n Prevaluitq̄ fames in ciuitate. in tantum q̄ mulieres comedebant proprios pueros ſuos. ſcōm q̄ habetur Ezech. xiij. Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibi earum in cōtritione filie populi mei. id eſt ciuitatis hieruſalem. o Fugit itaq̄ ſedechias per viā que ⁊c. dicit hic Ra. Sa. q̄ ipſe fugit per quandā viam ſubterraneam cui⁹ exitus erat bene longe a ciuitate ⁊ ab exercitu chaldeorum cum lumine ipſum ⁊ ſocietatem eius dirigente. ſed ut inueniretur a chaldeis ⁊ caperetur. dominus fecit apparere vnum capreum ſilueſtrem ⁊ dum chaldei vellent eum capere: fugiendo cucurrit ſuper terram ſcōm lineam illius vie ſubterranee predicte. ⁊ ſic chaldei inuenerunt ſedechiam qui exiuerat viam illā. Ad hoc autem inducit verbum ezechielis loquentis in perſona domini de captione ſedechie. xij. ca. Et extendam rete meum ſuper eum ⁊ capietur in ſagena mea. ita q̄ ſcōm eum capre⁹ predicto modo ducens chaldeos ad ſedechiam vocatur rete domini. ſed hoc dictū non habet magnā apparentiam. quia non eſt verisimile q̄ chaldei in puncto captionis ciuitatis vellent intendere venationi. p̄terea licz per talem viam ſubterraneam poſſent fugere pauci: non tamen tot quot erant cū ſedechia rege. ut p̄dēdit littera. ⁊ iō melius dicitur q̄ chaldei ſecuti ſunt ſedechiam per indicium aliquorū quos ceperunt in ciuitate qui nō poterant fugere. Ad auctoritatem ꝯo ezechielis p̄t dici q̄ rete domini ſiue ſagena ibi intelligit exercitus chaldeorum capiēs ſedechiam ſm ordinem iuſticie diuine p Et omnes bellatores qui erāt cū eo diſperſi ſūt. quia chaldei fuerunt intenti ad capiendū regē quem principaliter querebant. q Atq̄ vallata vſq̄ ad vndecimū annum regis ſedechie nona die menſis. Prevaluitq̄ fames in ciuitate: nec erat panis populo terre. Et interrupta eſt ciuitas: ⁊ omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam porte que ē inter duplicem murum ad hortum regis. Porro chaldei obſidebant in circuitu ciuitatem. Fugit⁹ itaq̄ ſedechias per viam que ducit ad campeſtria ſolitudinis. Et perſecutus eſt exercitus chaldeorum regem: comprehenditq̄ eum in planitie hiericho: ⁊ r dcōs bellatores qui erant cum eo diſperſi ſunt: ⁊ reliquerunt eum. Apprehenſum⁹ ergo eum duxerunt⁷ ad regem babylonis in reblatha: qui⁹ locutus eſt cum eo iudicium. Filios autem ſedechie occidit coram eo: ⁊ oculos eius effodit: vinxitq̄ eum cathenis ⁊ adduxit in babylonem. Menſe⁵ quinto ſeptima die menſis ipſe⁵ eſt annus nonus deſcimus regis babylonis venit nabuçardan p̄nceps exercitus ſeruus regis babylonis. Et omnes bellatores qui erāt cū eo diſperſi ſūt. quia chaldei fuerunt intenti ad capiendū regē quem principaliter querebant. q Atq̄ vallata vſq̄ ad vndecimū annum regis ſedechie nona die menſis. Prevaluitq̄ fames in ciuitate: nec erat panis populo terre. Et interrupta eſt ciuitas: ⁊ omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam porte que ē inter duplicem murum ad hortum regis. Porro chaldei obſidebant in circuitu ciuitatem. Fugit⁹ itaq̄ ſedechias per viam que ducit ad campeſtria ſolitudinis. Et perſecutus eſt exercitus chaldeorum regem: comprehenditq̄ eum in planitie hiericho: ⁊ r dcōs bellatores qui erant cum eo diſperſi ſunt: ⁊ reliquerunt eum. Apprehenſum⁹ ergo eum duxerunt⁷ ad regem babylonis in reblatha: qui⁹ locutus eſt cum eo iudicium. Filios autem ſedechie occidit coram eo: ⁊ oculos eius effodit: vinxitq̄ eum cathenis ⁊ adduxit in babylonem. Menſe⁵ quinto ſeptima die menſis ipſe⁵ eſt annus nonus deſcimus regis babylonis venit nabuçardan p̄nceps exercitus ſeruus regis babylonis. Et omnes bellatores qui erāt cū eo diſperſi ſūt. quia chaldei fuerunt intenti ad capiendū regē quem principaliter querebant. q Apprehenſum ergo eum. ſ. vivum. r Duxerunt ad regem babylonis. quia tantam perſonam nō audebant occidere ſine regis ordinatione. s Qui locutus eſt cum eo iudicium. arguens eum de tranſgreſſione veritatis ⁊ iuramenti. ⁊ ſic peceſſit contra eum per rigorem iuſticie in perſona ꝓpria ⁊ filiorū ſuorum. t Menſe quinto. Hic conſequenter deſcribitur incendium ciuitatis. primo q̄tum ad tempus. cum dicitur: Septima die menſis. Jheremie vltimo dicitur: Decima die menſis. Dicendum q̄ non eſt contradictio: quia ſeptima die menſis fuit poſitus ignis in ciuitate: ⁊ durauit incendium vſq̄ ad decimam diem incluſive. ꝓter magnitudinem ⁊ multitudinem edificiorum. vñ hic ponitur principium incendij. Jheremie vltimo ponitur eius finis. v Ipſe eſt ann⁹ nonus deſcimus regis babylonis. Jheremie vltimo dicitur: decimo octauus annus. q̄ ſoluit Ra. Sa. dicens q̄ erat nonus decim⁹ annus a principio regni nabuchodonoſor. ⁊ decimus octauus ab illo tpe quo primo cepit ioakim filium ioſie. ⁊ ſm hoc cepit eum ſecundo anno regni ſui. ſed hoc non videtur cōſonare textui. quia ꝫ. xxiij. ca. dictum eſt q̄ ioakim tribus annis ſeruiuit nabuchodonoſor. ⁊ in quarto anno rebellauit ⁊ fuit captus ⁊ occiſus ⁊ filius eius ioachin loco eius ſubſtitutus qui regnauit tribus menſibus. quo amoto ſubſtitutus eſt ſedechias qui vndecimo anno regni ſui captus eſt ⁊ ciuitas incenſa. ⁊ ſic videtur q̄ a prima captione ioakim vſq̄ ad incendium ciuitatis fluxerunt tñ quindecim anni. ⁊ ideo aliter p̄t dici. ſ. q̄. xix. ānī regni nabuchodonoſor non erāt ſimplicit

cõpleti.sed erat vnus incõpletus.ꝛ ille hic notatur ꝓpter ptẽ que trãsierat.ꝛ Hieremie vltĩ.tacet ꝓpẽ eius incõplerionem sicut frequenẽ fit in alijs locis.Sciendũ etiam ꝙ nabuchodonosor ꝓmo regnauit i chaldea.postea obtinuit regnũ assyrioꝝ ꝛ factus est monarcha.ꝛ aliqñ eius anni numerant a ꝓncipio regni in chaldea.

aliqñ aũt a tpe q̃ fuit monarcha. a Et succẽdit domũ ꝛc. incipiẽs a maioꝛib⁹ edificijs. b Dẽmq; domũ cõbussit.in hebreo hr Et cẽm domũ magnã.ꝙ hr intelligũtur loca vbi cõueniẽbãt ad audiendũ legẽ. ut dicit Ra.Sa. c Reliquã aũt.h ꝓnter scribit dispositio de preda.ꝛ primo ꝑtũ ad ꝓpm vite refuatũ.cũ dr. Reliquã aũt po.ptẽ q̃ remã.in ciui.q̃ nõ poterat fugere.sic sũt mulieres ꝛ paruuli. d Et pfu. q̃ trãsfu.ad re.babylonis.anteq; ciuitas capet. e Et de pau.ter.re. vini.ꝛ agricolas. ne terra in solitudinẽ redigeret.ꝛ sic rex babylõis inde tributũ non habret. secũdo ordinat de pda q̃tũ ad vasa templi.cũ dr f Colũnas aũt ereas q̃ erãt in tẽplo dñi ꝛc. de istis colũnis.ꝛ alijs vtẽsilib⁹ hic positis hr ẽ.ij.li⁹ vij.ca. vbi de forma ꝛ dispositiõe taliũ dictũ fuit.ꝛ iõ hic ptrãseo g Que aurea aurea.ꝛ q̃ argẽtea argentea. i. posuit aurea ad vnã ptẽsil.ꝛ argentea ad aliã.ꝛ sic de alijs metallis. ẽtio describit ordinatio ꝑde q̃tũ ad ꝓpm occisũ.cũ dr: b Tulit q; ꝓnceps militie ꝛc. isti enĩ fuerãt ꝓsiliarij sedechie ꝛ ꝓsentanei in rebellione ꝺ nabuchodonosor. i Et sophar ꝓn.ex.q̃ ꝓba.tyrones.i.aptos ad preliũ:ꝛ soluebat eis stipẽdia.ut dic Ra.Sa. k Percussitq; eos rex babylonis.rõne iam tacta l Populo aũt. Postq; descripta est captiuitas sub sedechia. hic ꝓfr describit seruilitas sub godolia.ꝛ ꝓmo describit hui⁹ subiectio.secũdo ioachin sublimatio.ibi: Factũ est. Circa primũ dr: m Godoliã ꝛc. quẽ ꝓfecit rex babilonis ꝓpo q̃ remanserat ad terrã colendã ut tributũ inde colligeret ꝛ mitteret regi babylonis. n Qũ cũ audissent cẽs duces militũ.q̃ in captione sedechie dispsi fuerãt:ut predictũ est.ꝛ in diuersis locis latuerãt. o Jurauitq; eis godolias ꝛc.s.fedus fidelitat; ut pacifice eẽnt in ẽra sub ꝓtitute regis babylonis. p Factũ est aũt in mẽse septimo.a prefectiõe godolie. q Venit ismael ꝛc. de semine regio:ꝛ iõ displicebat ei q; ali⁹ in regno iude cẽt supioꝛ eo. r Et ꝛcẽ viri cũ eo.sed alij plures erant exteri⁹ latẽres. qz ꝛcẽ viri nõ fecissent tãtã cedem ꝛ tantã predã cepissent quantã tũc fecit iste ismael.ut pleni⁹ scribit Hiere.xlj.ca. s Percusseruntq; godoliam.ꝑditiose postq; eos recepat gratiose. ut habetur Hieremie.xlj.ca. t Cõsurgensq; omnis ꝓps ꝛc. ꝓpter hoc enim fugerunt in egyptũ contra Hieremie consilium. ut habꝛt Hieremie.xlij. ne chaldei ꝓpter interfectionem godolie qui in terra repzesentabat ꝑsonam nabuchodonosoꝛ venirent ꝛ interficerẽt totum populũ qui remãserat. v Factũ est ꝓo. Hic cõsequenter describitur sublimatio ioachin regis qui tradiderat se nabuchodonosoꝛ: ꝛ duct⁹ fuerat in babylonẽ captiu⁹.ut dictũ ẽ ẽ.xxiiij.ca.cui⁹ cã fuit qz euilmerodach tpe q̃ pace su⁹ nabuchodonosoꝛ.ꝓpẽ amẽtiã in quã ꝓlus fuit inꝛ feras habitauit.vij. ãnis.ut hr Dañ.iiij.multa mala fecit. iõ pr eius de insania reuertẽs ipsũ cũ ioachin incarcerauit vbi amicitiã ad inuicem ꝓtraxerũt.ꝓpẽ qõ cũ iste euilmerodach postea ꝺblimatus esset in regnum eduxit istum ioachin de carcere.ꝛ ipsũ inꝛ ꝓncipes regni sui maxime honorauit.ut h dr:ꝛ ps lrã Hoc aũt factũ est a tpo ꝓpẽ duo.ꝓmũ est ut ꝓsiliũ hieremie q̃ ioachin se tradiderat regi babylonis ostenderetur fuisse bonum.quia ꝑ hoc euasit mortem ꝛ ciuitatis destructionem tempoꝛe suo.ꝛ tandem consecutus est exaltationem in regno babylonie regno iudee destructo.secundum est ut verbum ysaie de nabuchodonosoꝛ: quod habetur Jsaie. xiiij. videlicz ꝙ de sepulchro suo esset ejciendus ꝙ consiliũ ioachin compleret.iste enĩ euilmerodach timens ne pater suus resurgeret a mortuis. sicut de insania

babylonis in hierusalem ꝛ[a] succendit domũ domini ꝛ domum regis ꝛ domos hierusalem: omnemq; [b]domum combussit igni: ꝛ muros hierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus chaldeoꝝ qui erat cum principe militum. Reliquam[c] autem populi partem que remanserat in ciuitate: ꝛ[d] perfugas qui transfugerant ad regem babylonis. ꝛ reliquũ vulgus trãstulit nabuçardan princeps militie: ꝛ[e] de pauperibus terre reliquit vinitores ꝛ agricolas: colũnas[f] autem ereas que erant in templo domini ꝛ bases:ꝛ mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei.ꝛ transtulerunt es oĕ in babylonem. Ollas quoq; ereas ꝛ trullas ꝛ tridentes ꝛ cyphos ꝛ mortariola ꝛ omnia vasa erea in quibus ministrabant: tulerunt: necnon ꝛ thuribula: ꝛ phialas. Que[g] aurea aurea: ꝛque argentea argentea tulit princeps militie.id est colũnas duas: mare vnum ꝛ bases quas fecerat rex salomon in templo domini. Non erat pondus eris omniũ vasorum. Decem ꝛ octo cubitos altitudinis habebat colũna vna ꝛ capitellum ereum super se altitudinis trium cubitorum: ꝛ retiaculum ꝛ malogranata super capitellum columne omnia erea. Similem ꝛ columna secunda habebat ornatum. Tulit[h] quoq; princeps militie saraiam sacerdotem primũ: ꝛ sophoniam sacerdotem secundũ: ꝛ tres ianitores: ꝛ de ciuitate eunuchum vnum qui erat prefect⁹ super bellatores viros: ꝛ quinq; viros de his qui stetẽrant coram rege: quos repperit in ciuitate: ꝛ[i] sopher principem exercitus qui probabat tyrones de populo terre: ꝛ sex viros e vulgo qui inuenti fuerãt in ciuitate. Quos tollens nabuçardan princeps militum duxit ad regem babylonis in reblata.percussitq;[k] eos rex babylonis ꝛ interfecit eos in reblatha in terra emath. Et trãslatus est iuda de terra sua.[l]Populo[t] autem qui relictus erat in terra iuda quem dimiserat nabuchodonosoꝛ rex babylonis prefecit godoliam[m] filium aichã filij saphan. Quod[n] cum audissent omnes duces militũ ipsi ꝛ viri qui erant cum eis videlicz ꝙ constituisset rex babylonis godoliam: venerunt ad godoliam in maspha ismael filius nathanie: ꝛ iohannan filius caree: ꝛ saraia filius thanameth netophatites: ꝛ ieçonias filius maachati: ipsi ꝛ socij eorum. Jurauitq;[o] godolias ipsis ꝛ socijs eorum dicens: Nolite timere seruire chaldeis. Manete in terra: ꝛ seruite regi babylonis: ꝛ bene erit vobis. Factum[p] est autẽ in mense septimo: venit[q] ismael filius nathanie filij elisama de semine regio: ꝛ[r] decem viri cũ eo: percusseruntq;[s] godoliam qui ꝛ mortuus est: sed ꝛ iudeos ꝛ chaldeos qui erant cum eo in maspha.Cõsurgensq;[t] omnis populus a paruo vsq; ad magnum ꝛ principes militum venerunt in egyptum timentes chaldeos. Factum[v] est ꝓo in ãno tricesimoseptimo transmigratiõis ioachin regis iude mense duodecimo vicesima ꝛ septima die mensis: sublenauit euilmerodach rex babylonis anno quo regnare ceperat caput

315
307

ad sanã mentẽ redierat: fecit corpus patris exhumari ⁊ in multis partibus diuidi: ⁊ vulturibus dari que ad diuersa loca euolauerunt: ⁊ tunc dixit ioachin: tunc resurget pater tuus quando iste anes in vnum iterum reuertentur. quasi diceret. te hoc non habes vltra timere. Pater igit in hoc facto impletio proprie diuinitus predicte: ⁊ exaltatio seminis dauid ꝓpter eius merita. etiã in terra aliena ꝑm dispositionem diuine sapientie: que mutat tempora ⁊ etates: trãsfert regna atq; cõstituit: attingens a fine vsq; ad finem fortiter. ⁊ disponens omnia suauiter. Cui est honor ⁊ gloria in secula seculoꝝ Amen.

ioachin regis iuda de carcere: ⁊ locutus est ei benigne. Et posuit thronum eius super thronũ regum qui erant cum eo in babylone: ⁊ mutauit vestes eius quas habuerat in carcere: ⁊ comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vite sue: annonam quoq; constituit ei sine intermissione: que ⁊ dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vite sue.

Explicit secũdus liber malachim. i. regum quartus.

Expositio cōfratris cuiusdā de ordine postillatoris in prologum librorum paralypomenon sequitur.

SI septuaginta interpretum &c. Iste prologus preponitur translationi beati Hieronymi: qui paralypomenon de hebreo in latinum transtulit: sicut ipse testatur in .ij. libro contra Rufinum In libro temporū i. paralypomenon qui hebraice dicit dabreiami ad sanctum chromatiū papā prefatiuncula vsus sū. a Si septuaginta interpretum &c. Diuiditur autē iste .prolog⁹ in sex partes. in quarum prima septuaginta interpretum proposita excusatione ostendit motiuū translationis faciende s. instantiam chromatij pape. q̄ notatur in verbo impellendi. cū dicitur: Impelleres. i. instando cōpelleres. In secunda ostendit sue translationis necessitatem: tum ꝓpter veteris corruptionem: tū ꝓpter nouarū repugnantiā & diuersitatem. ibi: Nunc ꝯo cum .p varietate regionū &c. tertio .pbabiliter arguit q̄ sua translatio a latinis recipienda sit. & primo arguit per locū a simili sic. ibi: Si igit̄ alijs licuit. secundo p locum ab auctoritate. ibi: Qui inuiolata editiōe veteri &c. quarto dicit q̄ auctoritates quas premisit non introduxit. quasi volens septuaginta cōuincere. sed ut posset suis obtrectatorib⁹ rñdere. ibi: Hoc pace veterū loquor &c. quinto latinoꝝ benivolentiam captat: recitando bona q̄ eis fecerat. ibi: Ceterū memini &c. sexto attentū eque reddit lectorem translationis insinuans vtilitatem. ibi: Et qō nunc de beniamin &c. His dictis aliquos passus littere exponam⁹. Si septuaginta interpretū pura. i. incorrupta. b Ut ab eis de hebreo. c In grecū versa est editio ꝑmaneret superflue. q̄tum ad hec que integre transtulerunt non q̄tum ad ea que scienter omiserunt: quoꝝ additio non erat supflua: sed valde necessaria. d Mi. pater & amice. e Chromati episcopoꝝ sanctissime atq; doctissime. i. primatū sapientie & sanctitatis sup episcopos batēs: qui vtent esse sancti ꝑ innocentiam quo ad seipsos: & ministerio sanctificantes alios. & vocati ad informandū subditos. f Impelleres. i. instāter pelleres monendo: Ut hebrea tibi volumina latino sermone trāsferrem. g Quod enim semel aures hominū occupauerat i. translatio septuaginta quā iam cēs audierant ad minus ꝑ famā. h Et nascentis. i. primitiue: Ecclesie rotborauerat fidem. i Justum erat etiam nostro silentio comprobari. i. iustū erat ut aliam translationē non facerē. & ita silendo. i. a translatiōe cessando trāslationē septuaginta cū alijs approbarem. k Nūc ꝯo cū .p varietate regionū diuersa ferant exemplaria. sicut patet inferius vbi dicit: Alexandria & egypt⁹ &c. l Et germana illa antiquaq; trāslatio &c.] trāslatio septuaginta dicit germana. q̄ facta fuit a germanis. i. fratribus q̄ omnes iudei erant. antiqua dicit q̄ omniū fuit prima. m Nostri arbitrij putas. i. nostro iudicio cōmittēdū putas. n Aut e pluribus. translationibus. o Judicare quid verū sit. ut. s. qō verū est approbem⁹. & obelo cetera ingulemus. p Aut nouū opus in veteri &c.] i. sup vetus opus septuaginta. q Illudentibusq; iudeis cornicū &c.] cornix auis est nigra & garrula. & multū gaudet q̄ videt cadauera. p quā signē iudei nigri peccatis: garruli in detrahendo: maxime xp̄ianis. gaudēt enī cū vidēt cadauera. i. ecclesie mortifera detrimēta. quib⁹ oculi ꝓfigunt: cū occasiones huius gaudij subtrahunt. Fm hoc cōstrue lrām Tu putas nr̄i arbitrij ee nouū op⁹ i. nouā trāslationē. Cōvere. in qua sint addita ea que deficiūt in translatiōe septuaginta: & sic vtrā Cōfigere oculos cornicū. ut dicit in vulgari .puerbio. i. occasionē gaudij de defectibus nr̄is subtrahere: Judeis illudentibus. illudendo nobis ipoperantib⁹ q̄ ita detruncatā & falsam bibliā habeam⁹. defect⁹ enim biblie sunt q̄si quedam foramina p que videt q̄ nr̄a biblia est corrupta. si ergo defect⁹ supplear. foramina obstruunt. & sic q̄si cornicū. i. emulox oculi ꝓfigunt. q̄ nihil vlteri⁹ q̄ō despicere valeant intuent. vij ꝑsus: Lumina cornicis fodis: obturās inimicis Rimas: ne videat qō lacerare queat. Si rimas admis: non figunt lumina rimis. Nec tūc vident: nil q̄ turpe vident. Sic igit̄ ostendit q̄ translatio sua est necessaria ꝓpter nouarū translationū repugnantiā & diuersitatē. s. diuersa continentiū. & exemplificat qō prius dixerat. q̄. s. p varietate regionū diuersa ferunt exemplaria. cū dicit: r Alexādria & egypt⁹. ille due regiones que exposite sunt s. in epla ad Paulinū. s In septuaginta suis. i. sibi acceptis & quasi appropriatis. q̄ alioꝝ translatiōes nō recipiūt. t Hesichiū laudat auctorē. q̄ ipsius exemplaria habent in auctoritate que ipse transtulit de. lxx. editione: non tñ imediate. dicit enim Hiero⁹ in libro illustriū viroꝝ. q̄ dū sicha⁹ cesaree vbis episcop⁹ plurimo labore corruptā bibliothecā origenis & pamphili in membranis instaurare conat⁹ est. In opusculo de vocabulis biblie inuenies q̄d est membrana. v Cōstantinopolis vsq; ad antiochiā &c.] Cōstantipolis dr̄ quasi cōstantini polis. i. ciuitas: quā troaicie vtrem cōstantinus ex suonoie instituit. Antiochia metropolis est regni antiochi. sicut ꝑ in textu. j. Machab. iij. Lucian⁹. sicut ait Hiero⁹. in libro illustriū viroꝝ. vir ditissim⁹ antiochene ecclesie presbyter tm̄ in scripturarū studio laborauit. ut vsq; nunc q̄dam exemplaria scripturarū luciana nuncupent. passus nichomedie ob cōfessionē xp̄i. x Medie inē bas .puincie palestinos codices legunt. i. in palestina compositos. palestina prouincia est asie. de qua dicit Jsidorus etymol. xiij. Palestina .puincia philistijm metropolim habuit: que nunc ascalon dicitur: huic ab oriente mare rubrū occurrit: a meridiano latere iudea excipit: a septentrionali plaga tyriorū finibus clauditur: ab occasu egyptio limite terminatur. y Quos ab origene elaboratos. i. cum magno labore compositos. sicut s. dictum e in prologo Josue super litteram illam: Ut .p grecoꝝ hexaplois &c. & super litterā illā: Cur origenē miranē &c. z Eusebi⁹ & pamphil⁹ vulgauerūt. Hiero⁹ in li. illustriū viroꝝ: Eusebi⁹ cesaree palestine epūs i scripturis dinis studiosissim⁹: & bibliothece dine cū pamphilo martyre diligētissim⁹ questigator ediderit i finita volumina. Jdē i eodē: Pāphil⁹ p̄br eusebij cesariēsis epi necessari⁹ tāto bibliothece dino amore flagrauit. ut maximā ptē origenis voluminū sua manu descripserit q̄ vsq; hodie in cesariēsi bibliotheca hinc

Incipit prefatio sancti Hieronymi in librum dabreiamin qui est paralypomenon: quod nos dicere possum⁹ verba dierū

SAntus ac talis ē liber iste ut absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare: semetipsum irrideat. per singula quippe nomina iuncturasq; verborū & pretermisse in libris regum teguntur historie: & innumerabiles explicantur euangelij questiones. Sed si septuaginta interpretum pura: & ut ab eis in grecū versa ē editio ꝑmaneret: superflue mi chromatic episcoporum sanctissime atq; doctissime impelleres: ut hebrea tibi volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominū occupauerat: & nascentis ecclesie horborauerat fidem: iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc ꝯo cum ꝑ varietate regionū diuersa ferantur exemplaria: & germana illa antiquaq; translatio corrupta sit atq; violata: nostri arbitrij putas: aut e pluribus iudicare quid verum sit: aut nouum opus in veteri opere convertere: illudentibusq; iudeis cornicum ut dicitur oculos configere. Alexandria & egyptus in septuaginta suis beſichium laudat auctorem: cōstantinopolis vsq; antiochiam luciani martyris exemplaria ꝑbat. Medie inter has ꝓuincie palestinos codices legunt: q̄s ab origene elaboratos eusebius & pamphil⁹ vulgauerūt.

Totusq; orbis hac int' se tri/faria[a] varietate compugnat. Et certe origenes nō solum ex/empla composuit quatuor[b] edi/tionum e[c] regione singula ver/ba texcribens: ut[d] vnus dissen/tiens[e] statim ceteris[f] inter se cō/sentientibus arguatur: sed[g] qō maioris audacie ē: in editione septuaginta theodotionis edi/tionem miscuit: astericis tex/signans que minus fuerint: ⁊ virgulis que ex superfluo vide/bātur apposita. Si[h] igitur alijs licuit non[i] tenere quod[k] semel susceperant. ⁊ post septuaginta cellulas que[m] vulgo sine[n] auctore iactantur[o] singulas[p] cellulas aperuere: hocq; [q] in ecclesijs le/gīt qō[r] septuaginta nescierūt: cur[s] me nō suscipiāt latini mei: qui[t] inuiolata editione veteri ita[v] nouam condidi: ut labo/rem meum hebreis[x] ⁊ quod bis maius est apostolis auctoribus comprobem: Scripsi[y] nuper li/brum te optimo genere inter/prandi: ostendens illa te euan/gelio ex egypto vocaui filiū me/um. ⁊ quoniam naçareus voca/bitur: ⁊ videbunt in quem cōpunxerunt. ⁊ illud apli: Qō oculus non vidit nec auris au/diuit: ⁊ in cor hominis nō ascē/dit que preparauit deus diligen/tibus se: ceteraq; [z] his similia in hebreorū[a] libris inueniri. Cer/te[b] apostoli ⁊ euangeliste septu/aginta interpretes nouerant[c]: ⁊ vnde eis hec que[d] in septua/ginta interpretib' non haben/tur? ¶ Xps domin' noster vtri/usq; [e] testamēti cōditor in euan/gelio sm iohannem: Qui[f] cre/dit inquit in me sicut dicit scri/ptura: flumina de ventre eius fluent aque viue. Vtiq; scriptū est: qō saluator scriptū esse testa/tur. Vbi scripum est: Septua/ginta non habent: apocrypha[g] nescit ecclesia. Ad[h] hebreos igi/tur reuertendum[i] est: vnde[k] ⁊ dns[l] loquitur: ⁊ discipuli ex/empla presumūt. Hec pace te/rum loquor[m] ⁊ obtrectatori/bus meis tm respondeo: qui canino[n] dente me rodūt: in pu/blico detrahentes: ⁊ legentes in[o] angulis. id est[p] accusatores ⁊ defensores: cum[q] in alijs pro/bent: quod[r] in me reprobant: quasi[s] virtus ⁊ vitium non in rebus sint: sed cū auctore mu/tentur. Ceterum memini editi/onem[t] septuaginta translator' olim de greco emendatam tri/buisse me nostris[v]: nec[x] inimicū debere existimari eorum [y] quos[z] in cōuentu[a] fratrū[b] semp edis/sero. Et qō nunc dabreiamin. i. ẏba dierū interp̄tatus sū. idcir/co feci: ut[c] inextricabiles moras

[a] Trifaria. i. triplici. a tris quod est tres ⁊ fares diuisio. quia in tres partes diuisa. [b] Quatuor editionum. s. lxx. symmachi aquile: ⁊ theodotionis. vide illa loca. plogi Josue. de quibus s. prolimo facta est mentio. [c] E regione singula verba describens in exaplois in quibus littera vnius translatoris scribebatur ex aduerso contra litteram alterius. [d] Ut vnus. s. translator. [e] Dissentiens. ab alijs. [f] Ceteris inter se consentientibus arguatur. i. reprehensibilis ostendatur. ⁊ in quo plures consenserint quasi verum ⁊ immutabile censeatur: ⁊ non solum vbi quatuor exemplaria composuit. [g] Sed quod maioris audacie est ⁊c. littera plana est. quid sit astericus quid obelus. inuenies s. in illo prologo: Desiderij mei ⁊c. [h] Si igitur alijs ⁊c. Hic arguit q latini debeant suā translationem libenter recipere. ⁊ primo per locum a simili dicens: Si igitur alijs licuit. origeni. s. ⁊ alijs s. dictis. [i] Nō tenere. immutabiliter. [k] Quod semel acceperāt. scilz translationem. lxx. id est si licuit eis p' trāslationem veterem quam semel acceperāt ⁊ approbauerāt nouas translationes facere. [l] Et post. lxx. cellulas. continens ponitur pro cōtento. methonomia est. i. p' translationem. lxx. qui sm Aug'. in cellis singulis transtulerunt: sed nō sm Hieronymū qui ait: [m] Que vulgo. i. vulgariter. [n] Sine auctore. aliquo de bis mētionem faciente. [o] Jactantur. i. iactanter asserunt. superbia enim est asserere quod nulla probari potest auctoritate. vñ latēter inuehit contra Augustinū. [p] Singulas cellulas aperuere. id est singulas editiones facere: in quib' addiderunt aliqua translationi. lxx. ⁊ hoc est quod sequitur: [q] Hocq; in ecclesijs legitur. id est in regionibus s. primo memoratis. [r] Quod. lxx. nescierunt. id est quod quasi nescientes in sua editione omiserunt. [s] Cur me non susciplant latini mei. quasi diceret. bene possunt suscipere: ex quo dicte ecclesie nouas translationes aliorum interpretum susceperre. Deinde arguit per locum ab auctoritate q recipienda sit tanq; autentica. quia est hebreorum ⁊ apostolorum ⁊ euangelistarum auctoritatibus confirmata. vñ dicit: Cur me non recipiāt latini mei. quia sum latinus sicut ⁊ ipsi. [t] Qui inuiolata editione veteri. hoc dicit contra Origenem qui in translatione. lxx. miscuit theodotionis editionem: ⁊ sic vtraq; corrupit. [v] Ita nouam condidi ut laborem meum. id est editionem meam a me laboriose compositam. [x] Hebreis ⁊ quod bis maius est apostolis auctoribus comprobem. Apostoli enim multa dixerunt de veritate hebraica que non inueniuntur in. lxx. translatione que possunt inueniri in libello quem ipse fecit de optimo genere interpretandi. ⁊ hoc est qō dicit: [y] Scripsi nuper librum de optimo genere ⁊c. quedam epistola est quam scripsit Hiero' ad Pāmachium de optimo genere interpretandi. in qua scribuntur omnia exempla que ponuntur hic. que plene inuenies supra in illo prologo scilz Desiderij mei. ante medium. s. [z] Ceteraq; bis similia. supple ostendēs [a] In hebreorum libris inueniri. ab illo loco. s. Scripsi nuper ⁊c. vsq; huc debet legi sub vno versu. ⁊ propter hoc resumitur hic ostendens. [b] Certe apostoli ⁊ euangeliste septuaginta interpretes id est translationē septuaginta interpretum. [c] Nouerāt ⁊ vnde eis hec. id est vnde habuerunt vt dicerēt. [d] Que in septuaginta interpretibus ⁊c.] q. d. de hebraica veritate hoc habuerunt. [e] Utriusq; testamēti cōditor. hoc est contra manicheum q dicebat vetus testamentum esse a magno deo. ⁊ nouum ab exiguo. [f] Qui credit inquit in me. Joh. vj. [g] Apocrypha nescit ecclesia. i. non recipit vel non approbat apocrypha. in plogo Josue. circa principium exponit quid sit apocrypbum. alij dicunt q apocrypha est nominatiui casus singularis numeri ut sit sensus. Apocrypha ecclesia. i. q̄ apocrybis vtit. Nescit h. exq̄. lxx. non habent. [h] Ad hebreos igit. id est ad hebraicam veritatem. [i] Reuertendum est. vbi hec reperiuntur. [k] Vnde. de qua hebraica veritate [l] Dns loquit. Hec pace veterū ⁊c. i. septuaginta: [m] Loqr. ⁊ obtrectatoribꝰ. i. detractoribus. [n] Canino. i. rabido vel irrationabili. [o] In angulis. id est in occulto. [p] Id est accusatores ⁊ defensores. eiusdem. [q] Cum in alijs probent. id est cōmentent in aliorum scriptis. [r] Qō in me reprobant. i. quod in scriptis meis vituperant. [s] Quasi virt' ⁊ vitium nō in rebus sint sed cum auctore mutentur. i. quasi diuersitas auctorum faciat editionem preciosam uel vitiosam. ⁊ nō potius precium uel vitium ipsarum rerū. [t] Editionem septuaginta. i. translationem. lxx. correctam. [v] Nostr'. i. latinis. [x] Nec inimicū debere existimari. i. reputari sup me puto. [y] Eorū. s. translationem. [z] Quos edissero. i. expono uel confirmo p hebraicā veritatem. [a] In cōuentu. i. in cōgregatione. [b] Fratrū. i. fidelium latinor. vñ p3 q nō inuideo nec detrabo ipsis. [c] Ut inextricabiles moras. i. lōgas viias.

a Et siluam.id est confusionem multam: sicut arbores confuse sunt in silua: ita q̄ a remotis vix vna discerni potest ab alia. b Sensuūq̄ barbariem.hoc dicit· q̄ editio septuaginta ita confusa erat ⁊ corrupta q̄ videbatur esse barbara.⁊ barbaras ⁊ ignotas habere dictionū significationes. Digererē.i.exponerē uel ordinatim distinguerem. Per cola.i.per membra ⁊ distinctiões Versuum.colum dicit a colon quod est membrum.est autem colum pūctata prolatio alicuius orationis per maiores decisiones ⁊ p clausulas quasdam cōstantes ex duabus dictionibus uel pluribus. ut hic: Non me fraudabis: non ledes: non spoliabis. vñ colum interpretatur precisus sensus uel longa sententia. In prologo super Ysaiam plenius inuenies de colo comate ⁊ periodo. Juxta bismenium. quidam fuit philosophus qui dicebat: si noluerint me alij audire: tamen canam mihimetipsi. Quidam dicunt bismeniū esse fluuium iuxta quem orgia bachi celebrabant cum clamore· quibusdam.s.clamantibus: alijs silentibus ⁊ clamantes videntibus.⁊ est sensus: Si aures ceterorum surde sint. i.si ceteri translationem meam cōtemnant ⁊ eam audire noluerint.tamen ego canam.i.transferā: Mihimetipsi ⁊ meis. amicis. Juxta bismenium.i.sicut illi qui celebrabant orgia iuxta fluuiū illum: non dimittebant ꝓpter astātes qui eos videbāt.orgia orgiorū dicebantur sacrificia bachi: ab orge q̄ est cultura· q̄ ad culturam animę credebātur ptinere.uel dicunt ab orge q̄ est ira. q̄ in sacrificijs bachi frequenter mouebant ad iram. Item or dicitur bonū: ge terra. vñ dicuntur orgia in quibus multum vini ⁊ annone exponebantur.

Explicit qualiscūq̄ explanatio istius prologi. Credo q̄ iste ꝓlogus imediate post sequentem scribi debeat: sed vitio scriptor in pluribus biblijs vnus ab altero separatur.

Incipit expositio alterius ꝓlogi.

PRius tamen aliquid de nomine istorū librorū ⁊ ordine pstringam. Notādū q̄ dabreiamin hebraice: paralypomenō grece: verba dierum dicim⁹ latine. vñ ⁊ a Hiero. in prologo sup Regum· dabreiamin chronicus.i. temporaneus appellatur. q̄ continet quedam gesta temporū ab adam vsq̄ ad captiuitatem babylonicā sub sedechia factam in quam terminatur vltimus liber Regū: sicut ⁊ secundus Paral.⁊ q̄ libri paralypomenon cōmunicant in materia cum libris Regum.⁊ quoniā in his supplentur que mīs ibi dicunt. ideo post libros Regum imediate sequunt. sed cū in libris Regū agatur de vtroq̄ regno.i.iuda ⁊ israel: in paralypomenon tm̄ de regibus iuda agitur. preponunt aūt libris Esdre· q̄ finis secundi Paralypomenon idem est cū principio esdre. Quis scripserit dabreiamin ignoratur. vñ inter apocrypha habet. sicut patet ꝫ. computari. tamen inter agiographa computatur. sicut patet ꝫ. in principio prologi Josue. De riuationem paralypomenon inuenies ꝫ. in epla ad Paulinū in. viij. ca. Jtē nota q̄ Hiero⁹ dabreiamin correxit ⁊ trāstulit. primo enim correxit septuagintā: postmodū nouam editionem fecit ad petitionem Lbromacij pape de hebreo transferens in latinum.⁊ q̄ correctio precessit translationē. ideo p logum qui correctioni preponit anteponendū reor. s. Eusebius Hieronym⁹ cē. qui in septem particulas diuidi potest ad presens. pmo enim captat benivolentiam p̄ponens amicabilē salutationē dicēs: Eusebius cē. secundo subdit modū quo sacre scripture dicit de veritatem. dicit enim laboriose diuersa loca pcragrando. q̄ notat cum dicit: Am̄ grecor cē. Item dicit humiliter non de se presumendo· q̄ notatur cū dicit: Fateor enim cē. Item dicit ordinare peritiorem doctorem eligendo: q̄ notat cum dicitur: Denicq̄ cū a me cē. tertio innuit q̄ necessaria est sua correctio. s. ꝓpter grecorum ⁊ latinorum codicum falsitatem· q̄ notatur ibi: Libre enī loquor cē. quod tamen non attribuit vitio septuaginta interpretum. sed culpe scriptor. quarto ostēdit cum apud hebreos liber Paralypomenon vnus sit. cur apud nos recepit sectionē· ibi: Hoc primū sciendū cē. q̄nto excitat lectoris attentionem.⁊ hoc ꝓpter duo. s. ꝓpter difficultatem: ⁊ vtilitatem. difficultatem insinuat· cum dicit: Illud etiam attendendum cē. vtilitatem indicat· cū dicit: Ad extremū q̄ omnis eruditio cē. sexto dicit q̄ q̄uis non ambigat aliquibus displicituram· cōmonis tū ⁊ rogatiani orationib⁹ adiutus fecit istam correctionē· ibi: Orationū itaq̄ vestrarū. de cui⁹ veritate ne forte aliquis dubitaret· vltimo docet vitare dubitationis occasionem.⁊ hoc dupliciter. pmo cum alijs conferendo· ibi: Si quis in hac interpretatione cē. secūdo asterici ⁊ obeliscorum officium attendēdo· ibi: Ubicūq̄ ergo asterisci cē. littera satis plana est. vñ leuiter ptransibo. Eusebi⁹ Hiero⁹. binomius erat· sicut p̄z hoc in epla quā ipse fecit de clerici vita ut monachi: que sic incipit: Eusebius Hieronym⁹ Oceano suo salutem. Dōmoni ⁊ rogatiano suis amicis: In x̄po ihesu salutē. sequit: Athenas. ciuitatē grecie.⁊ dicūtur athene quasi littorales. uel ab acta quod est littus· quia in litore erant posite. uel dicuntur athene quasi imortales ꝓpter studium quod ibi viguit quia imortalis est sapientia. ab a quod est sine ⁊ thanatos quod est mors. Et tertium virgilij. eneydos. Troade. regione. de qua dicit Jsido. xiij. etymol. Est regio troadis superiecta ab aquilonis parte galatie: a meridiano vicina est licaonie: ab oriente adheret lydie: ab occidente helle spontiaco mari finit. Per leucbaten. promontorium iuxta neapolim i quo attici apollinis templum fuit. ita dicit Jsido. etymol. xiij. Ceroceraunia. montes ꝓpter altitudinem ⁊ fulminum ictus vocantur. Et nota q̄ per cōpositionem a ceros quod est cornu ⁊ amnis dicuntur ceraunia ceraunicorum cōmotiones ⁊ exaltationes vndarū in tempestate quasi cornuti amnes. Item ceraunia dicuntur saxa eminentia in mari ad instar cornuum. vñ Ouidius in. xv. metamor. plō. Saxa fugit retrahit ꝓrupta ceraunia parte.⁊ p compositionem ab acros quod est mons: possum⁹ dicere acroceraunia scopulos magnos ⁊ cacuminatos.⁊ in amne uel in mari. tamen pm illud Jsido. sunt inter armeniam ⁊ byberiam. Ad siciliam. regionem sic dictam a siculo fratre itali. prius tamen a sicano rege sicania dicta est:⁊ etiam trinacria ꝓpter tres montes quos habet. scilz promontorium: pachynum:⁊ lilybeum. vñ Jsidorus etymol. xiij. Trinacria grecū quod latine triquadra dicitur: quasi in tres quadras diuisa. hec ab italia exiguo freto discreta: aphricum mare prospectans. in cuius freto scilla est ⁊ caribdis: quibus nauigia aut absorbentur aut colliduntur. Salustius dicit italie coniunctam fuisse siciliam. sed medium spacium impetu maris diuisum ⁊ scissum Ad ostia tyberis. id est ad portus tyberis: qui dicuntur ostia· quia sicut per ostia fit introitus ⁊ exitus domorum: sic in portu patet introitus ⁊ exitus fluuiorum. uel dicuntur sic ab hoste: quia illic hostibus occurrit. Tyberis italie fluuius a Tyberio rege albanorum dicitur qui in hunc fluuiū decidit ⁊ de exitio suo nomen redit. nam antea ⁊ albula antiquum nomen a colore habuit q̄ muibus albus

sit: ipse autem est tyteris qui ꝛ tybris: sed tyteris in quotidiano sermone: tybris in versu dicitur: ita dicit Jsidorus etymol. xiiij. Flagitassetis. i. postulassetis. vide in opusculo de vocabulis biblie: vbi exponitur flagitium: ꝛ ibi inuenies originem huius verbi. Ut vobis paralypomenon latino sermone transferrem. i. translationem paralypomenō ꝑm septuaginta q̄ de hebreo trāstulerūt in grecū: de greco verterē in latinū. ꝛ ꝙ ita sit legendū patet ꝑ hoc quod dicitur in fine prologi: Ubicūq; ergo astericos ⁊c̄. Constat enim ꝙ ipse non posuit astericos ꝛ obelos in illa translatione quam fecit de hebreo in latinū: sed solū in correctione trāslationis septuaginta interpretum. vñ dicit ipse in fine precedentis prologi: Memini editionē septuaginta translatorum olim de greco emēdatam tribuisse me nostris. De tyteriade. hic ponitur duplex littera: quidam sic legūt: Scripsi. i. aliquid doctrine ad me sumpsi. assumere enī dicitur ad se sumere uel ad aliquid sumere. De tyteriade quōdam auctore. i. doctrine doctore. Legis quondam auctore qui apud hebreos admirationi habebatur. qꝫ mirabantur ipsius sapientiam ꝛ doctrinam. Et contuli. i. collationē feci: Cum eo. de paralypomenon. A vertice ut aiunt. vulgariter loquētes: Usq; ad extremū vnguem. id est usq; ad finem. Cantuariensis ponit ibi aliam litteram. s. Quendam legis auctorem. ꝛ legit sic: Assumpsi mihi quendam auctorē. id est doctorem: Legis de tyteriade. ciuitate: in qua tunc vigebat studium hebreorum. Cetera non mutantur. Et sic. collatione facta. Confirmatus in veritate hebraica: Ausus sū facere qō iubebatis. libere enī vobis loquor. id est secure. quasi diceret. neminem timeo hoc dicendo. Hic nominum liber. scilz contentiuus: quia multa nomina continet hominū ꝛ locorum. sicut patet in principio primi libri. Ita vitiosus est in grecis ꝛ latinis codicibus. ut facta collatione ad hebraicam veritatem: Arbitrandum sit. id est iudicandum. Non. esse. Tam. id est tantum: Hebrea nomina. Ē. id est quantum arbitrandum est esse: Barbara quedam ꝛ sarmatica nomina conjecta. quasi diceret. magis iudicandum est esse barbara ꝛ sarmatica uel pharmatica ꝙ hebrea. Barbara. id est extranea a veritate hebraica. Sarmate populi sunt. vñ Lucanus in. j. libro. Et qui te lapis imitantur sarmata bracis: Gangiones batbaniq; truces. vñ sarmaticus ca. cum. nomen gentile. vñ Ouidius: Me mea sarmaticum contegat ossa solum. Dicit autem Jsidorus libro ix. Sarmate patentibus campis armati inequitabant priusq; eos Lentul⁹ danubio prohiberet: atq; inde ob studium armorum sarmate nuncupati existimantur. ꝛ inde dicuntur nomina sarmatica quasi prorsus a hebraicis aliena. uel Pharmatica. id est cōmixta. pharma enī uel pharmatō lingua syrorū dicitur vnguentū uel medicamētū. ꝛ inde hec pharmatica dicit medicina. ꝛ inde dicit pharmatic⁹. ca. cum. ad vngentū uel medicinā pertinens. ꝛ quia vngnentum ꝛ medicina ex diuersis simul mixtis ꝑparant. ideo nomina ex diuersis linguis cōmixta pharmatica dicuntur. Qui spiritu sancto pleni. ironice videtur dicere: quia in illo prologo: scilz Desiderij mei ⁊c̄. dicit apte ꝙ mendaciū fuit septuagita interpres ita diuisos per cellulas transtulisse. Ad hoc dicendum ꝙ Hieronimus non inuehitur ibi contra septuaginta. sed contra Augustinū qui ita diuidebat eos. hic autem asserit eos plenos fuisse spiritu sancto quo inspirante transtulerunt. nō tamen diuisi. ut dicit Augustin⁹. De inemendatis. exemplaribus. Inemendata. exēpiaria. Scriptitant. id est frequenter scribunt. Cogunt. coadunant. ꝛ in ista significatione ponit Virgil⁹ cogere in Buccolic. vicēs in tertia egloga: Tityre coge pecus: tu post carecta latebas. Idem in eadem egloga: Cogite oues pueri si lac preceperit est⁹. E regione. id est econtrario. sicut vna regio opponitur alij ul' dis-

ut circuiremus prouinciam quā vniuersę christi ecclesie sonant. Fateor enim mi dōmon ꝛ rogatiane carissimi numq; me in diuinis voluminibus proprijs viribꝰ credidisse nec habuisse opinionem meā: sed ea etiam de q̄bus scire me arbitrabar: interrogare me solitū. Quātomagis de his sup quibus anceps erā? Denicq; cum a me nuper litteris flagitassetis: ut vobis paralypomenon latino sermōe trāsferrē: de tyteriade legis quondam auctorem qui apud hebreos admirationi habebatur: assumpsi: ꝛ contuli cum eo a vertice: ut aiunt: vsq; ad extremū vnguem: ꝛ sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor. Jta enim in grecis ꝛ latinis codicibus hic nominū liber vitiosus est: ut non tam hebrea q̄ barbara quedam ꝛ sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit Nec hoc septuaginta interpretibus: qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerunt transtulerant: sed scriptorum culpe ascribendum: dum de inemendatis inemendata scriptitant: ꝛ sepetria nomina subtractis e medio syllabis ī vnum vocabulū

cogunt: uel regiōe vnum nomen ꝓpter latitudinem suam in duo uel tria vocabula diuidunt Sed ꝛ ipse appellationes non homines ut plerique estimant: sed vrbes: ꝛ regiones: ꝛ saltus: ꝛ prouincias sonant: ꝛ oblique sub interpretatiōe ꝛ figura eorum quedam narrantur historie: de quibus in regnorum libro dicitur: Nōne ecce hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda: que vtiq; in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum ꝙ apud hebreos paralypomenon liber vnus sit. ꝛ apud illos vocatus dabreiamin id est verba dierum: qui ꝓpter magnitudinem apud nos diuisus est. Deinde etiam illud attendendum ꝙ frequenter nomina non vocabula hominū sed rerum ut dixi significantias sonant. Ad extremū ꝙ omnis eruditio scripturarum in hoc continetur. ꝛ historie que uel preterisse sūt in suis locis: uel perstricte leuiter: hic per quedam verborum compendia explicentur. Orationum itaq; vestrarum adiutus auxilio: misi librum beniuolis placiturum: tamen iuuidis displiciturum esse nō ambigo.

ponitur contra eā. Propter latitudinem. vnī⁹ nominis. Sed ꝛ ipse appellationes. id est nomina. Non sonant. id est significant. Homines ut plerique. id est aliqui: Estimant: sed vrbes: ꝛ regiones: ꝛ saltus ⁊c̄. ex quo sequit magnum incōueniens eo ꝙ nomina ita male scribuntur ꝙ scilz facta interpretatione nominum scōm figurarum adaptationem quedam historie recitantur non vere. Aliquando enim nomina hominum accipiuntur pro nominib⁹ locorum. ꝛ hoc est qō dicitur hic: Et oblique. id est non recte. Sub interpretatione. id est. expositione nominum vnius lingue: per nomina alterius: Et figura. ficta: Eorum. nominū: que sic falso dicuntur hic figurari per illud. Quedam narrantur historie. quasi diceret. ex corruptione nominū sequitur corruptio narrationis historiarum. De quibus. scilz historijs. In regnorum libro dicitur. librum Regum appellat librum regnorum: quia ibi agitur de duobus regnis. scilz de regno duarum tribuum quod dicitur regnum iuda. ꝛ de regno decem tribuum: quod dicit regnum israel. Nōne ecce hec scripta sunt in libro verborum dierum ⁊c̄. hic patet ꝙ liber verborum dierum regum iuda est paralypomenon.

Que vtiq; in nostris codicibus translatis de editione septuaginta. Non habentur. quod. i. cui. simile Nonnulli. i. aliqui. Faciunt in bruto. in illo libro dicto Ciceronis dialogo. dialogus dicitur liber in quo sermo versatur inter duos. sicut est dialogus Gregorij. in quo sermo versatur inter ipsum ⁊ Petrum discipulum suum. ⁊ similiter. in bruto dialogice versatur sermo inter brutum ⁊ catonem auunculũ suũ. ⁊ dicitur dialogus a dia quod est duo ⁊ logos quod est sermo q̃si dualis uel duorũ sermo. Secent. i. diuidant: In tres ptes. id est in tres libros. Etiam illud attendendũ ẽ q̃ frequent̃ noia nõ sonãt. i. nõ rep̃sentant. Uocabula hominũ. sed aliarũ: Rerum. scilz vrbium uel regionum uel alioum locorum. significantias sonant Ad extremũ. i. vltimo attendendum est. Q̃ omnis. s. perfecta Eruditio scripturarũ. s. legis ꝓphetarũ ⁊ agiographorum. Perstricte. i. sũmatim dicte. Leuiter. i. breuiter. Per compendia. i. breuiter ⁊ vtiliter dicta. Compendiũ dicitur quicq̃d breue ⁊ vtile est. vide in opusculo de vocabulis biblie. Misi librũ. quem transtuli de greco in latinum. s. de editione septuaginta interpretum. Beniuolis. i. mihi bona volentibus. Placiturũ. tamen inuidis displicitur. Nõ ambigo. i. dubito. ambigere dicitur quasi ad ambo sese agere qñ nescit quid eligat de duobus. sed indifferenter se habet ad vtrũq;. Plini⁹. ille auctor qui fecit librum de naturali historia: vbi agit de diuersis naturis rerum. Quid sit astericus: quid obelus. inuenies supra ante medium istius prologi: qui sic incipit. s. Desiderij mei ⁊c̃. Cetera plana sunt.

Optima enĩ queq; ut ait Plinius: malũt cõtemnere plerique q̃ discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere: interroget hebreos: suam conscientiam recolat: videat ordinem textũq; sermonis: ⁊ tunc nostro labori si potuerit detrahat. Ubicũq; ergo astericos. i. stellas radiare ĩ hoc volumine videritis: ibi sciatis de hebreo additum quod in latinis codicibus nõ habet̃. Ubi vero obelus transuersa scilicz vriga preposita est: illic sig̃tur quid septuaginta interpretes addiderũt: uel ob decoris gratiam: uel ob spiritus sancti auctoritatem: licz in hebreis voluminibus non legatur.

¶ Explicit prefatio

¶ Explicit qualiscũq; explanatio istius ꝓlogi.

Postilla super Paralypomenon incipit.

Colligite fragmēta ne pēāt. Job.vj. Scōm sīām beati Aug̃. super Job. p fragmēta ista intelliguńt verba xp̄i ad capiendū subtilia: ꝓpter qō nō fuerūt data turbis ut ea turbe secū portarēt. ꝫ magis fuit preceptū xp̄i discipulis ut ea colligerent, q̄ doctores orbis terrarū futuri erāt. ut dicit ibidē glo. speciali tamen ratione verba xp̄i dicuntur fragmenta colligenda. quia p xp̄m non fuerunt in aliquo scripto collecta. nō enī legit discipulis aliquid scripto tradidisse sed tm̄ verbo. quod cōueniebat doctrine xp̄i qui est verbū coeternū deo patri. verūtm̄ discipuli eius ab eo inspirati ista fragmenta collegerunt in quatuor euangelijs ⁊ in alijs libris note. ꝫm q̄ eis dictū fuerat: Colligite fragmenta ⁊c. Nunc aūt ita est q̄ illa que in nouo facta sunt figuraliter in veteri p̄cesserūt. ꝫm q̄ dr̄. j. ad Cor̄. x. Dia in figura p̄tingebāt illis. ꝓpter qō in figura collectiōis verboꝝ xp̄i iam dicte: fuit diuinit⁹ inspiratū esdre sacerdoti ⁊ legis doctori. ut aliqua ad vet⁹ testm̄ p̄tinētia que a scriptoribꝰ ipsū precedētibꝰ fuerant dimissa uel mīn⁹ plene scripta. in hoc libro p ipsū colligerent. ꝫ enī aliqui dicāt q̄ scriptor huiꝰ libri ignorāt. tm̄ Ra. Sa. habemus dicentē q̄ esdras ipsū scripsit. ⁊ b ad p̄fectionē ⁊c. te. vm̄ dicit btūs Hieroꝰ in epla ad Paulinū p̄byterū de vniuersis sacre scripture libris Paral. liber. i. instrumēti veteris epitomē tantꝰ ac talis est. ut absq̄ illo si quis scientiā scripturarū sibi voluerit arrogare seipsum irrideat. ⁊ licz incipiat a mūdi p̄ncipio ꝓpter qō chronica ⁊c. te. dr̄: tm̄ eius p̄ncipalis intentio vertat ad scribendū ea que circa libros regū dimissa erant. ꝓpter qō Hieroꝰ in epla predicta subdit. Per singula quippe nola iunctura sacre verboꝝ ⁊ pretermisse in regū libris tanguńt historie: ⁊ innumerabiles explicant euangelij questiones. ꝓpter qō in b libro similis ꝓcessus est sicut in libro regū: sicut magis videbitur in huiꝰ libri diuisione. a Cap̄. j.

Incipit primꝰ liber dabreiamin i. paralypomenon. Cap̄. I

Adam[a]: seth enos: caynan: malaleel: iareth enoch: matusale: lamech: noe| sem[b] cham ⁊ iaphet. Filij[c] iaphet: gomer[d] magog[e] madai[f] ⁊ iauan[g] thubal[h] mosoch[i] thiras[k]. Porro filij[l] gomer: ascenē ⁊ riphat[m] ⁊ togorma[n]: Filij[o] aūt iauā: elisa ⁊ tharsis[p] cethim ⁊ dodanim. Filij[q] cham: chus ⁊ mesraim phut[r] ⁊ chanaā. Filij[s] āt chus: saba ⁊ euila[t] sabatha[v] ⁊ regma ⁊ sabathaca. Porro filij[z] regma: saba ⁊ dadā. Chus aūt genuit nemroth. Iste[a] cepit esse potēs in terra. Mesraim[b] vo genuit ludim ⁊ ananim ⁊ laabim ⁊ nepthuim: phetrusim quoq̄ ⁊ chasluim: de[c] quibus egressi filij[d] philistiim ⁊ caphthorim. Chus aūt genuit chanaā: sidonē primogenitū suū ⁊ hetheū. Et iebuseū ⁊ amorreū ⁊ gergeseū. Et heueū ⁊ aracheū ⁊ sineū. Et aradium ⁊ samareū ⁊ amathiū. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazā. donec transeas sodomā ⁊ gomorrā ⁊ adamā ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[e] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[f] genuit sale. Sale[g] aūt genuit heber. Heber[h] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[i] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[k] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[l] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[m] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[n] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[o] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[p] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[q] aūt genuit laban. Filij[r] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[s] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[t] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[v] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[z] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[a] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[b] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[c] ethan: azarias. Filij[d] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[e] aūt genuit aminadab. Aminadab[f] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[g] aūt genuit salmon. Salmon[h] aūt genuit booz. Booz[i] genuit obed. Obed[k] aūt genuit iesse. Iesse[l] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[m] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[n] aūt genuit amasa. Amasa[o] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[p] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[q] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[r] ur: sobal. Sobal[s] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[t] genuit iared. Iared[v] aūt genuit henoch. Henoch[z] aūt genuit mathusale. Mathusale[a] aūt genuit lamech. Lamech[b] aūt genuit noe. Noe[c] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[d] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[e] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[f] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[g] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[h] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[i] regma: saba ⁊ dadan. Chus[k] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[l] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[m] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[n] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[o] genuit sale. Sale[p] aūt genuit heber. Heber[q] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[r] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[s] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[t] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[v] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[z] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[a] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[b] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[c] aūt genuit laban. Filij[d] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[e] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[f] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[g] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[h] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[i] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[k] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[l] ethan: azarias. Filij[m] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[n] aūt genuit aminadab. Aminadab[o] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[p] aūt genuit salmon. Salmon[q] aūt genuit booz. Booz[r] genuit obed. Obed[s] aūt genuit iesse. Iesse[t] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[v] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[z] aūt genuit amasa. Amasa[a] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[b] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[c] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[d] ur: sobal. Sobal[e] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[f] genuit iared. Iared[g] aūt genuit henoch. Henoch[h] aūt genuit mathusale. Mathusale[i] aūt genuit lamech. Lamech[k] aūt genuit noe. Noe[l] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[m] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[n] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[o] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[p] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[q] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[r] regma: saba ⁊ dadan. Chus[s] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[t] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[v] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[z] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[a] genuit sale. Sale[b] aūt genuit heber. Heber[c] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[d] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[e] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[f] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[g] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[h] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[i] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[k] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[l] aūt genuit laban. Filij[m] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[n] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[o] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[p] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[q] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[r] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[s] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[t] ethan: azarias. Filij[v] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[z] aūt genuit aminadab. Aminadab[a] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[b] aūt genuit salmon. Salmon[c] aūt genuit booz. Booz[d] genuit obed. Obed[e] aūt genuit iesse. Iesse[f] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[g] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[h] aūt genuit amasa. Amasa[i] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[k] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[l] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[m] ur: sobal. Sobal[n] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[o] genuit iared. Iared[p] aūt genuit henoch. Henoch[q] aūt genuit mathusale. Mathusale[r] aūt genuit lamech. Lamech[s] aūt genuit noe. Noe[t] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[v] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[z] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[a] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[b] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[c] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[d] regma: saba ⁊ dadan. Chus[e] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[f] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[g] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[h] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[i] genuit sale. Sale[k] aūt genuit heber. Heber[l] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[m] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[n] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[o] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[p] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[q] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[r] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[s] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[t] aūt genuit laban. Filij[v] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[z] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[a] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[b] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[c] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[d] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[e] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[f] ethan: azarias. Filij[g] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[h] aūt genuit aminadab. Aminadab[i] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[k] aūt genuit salmon. Salmon[l] aūt genuit booz. Booz[m] genuit obed. Obed[n] aūt genuit iesse. Iesse[o] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[p] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[q] aūt genuit amasa. Amasa[r] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[s] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[t] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[v] ur: sobal. Sobal[z] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[a] genuit iared. Iared[b] aūt genuit henoch. Henoch[c] aūt genuit mathusale. Mathusale[d] aūt genuit lamech. Lamech[e] aūt genuit noe. Noe[f] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[g] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[h] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[i] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[k] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[l] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[m] regma: saba ⁊ dadan. Chus[n] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[o] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[p] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[q] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[r] genuit sale. Sale[s] aūt genuit heber. Heber[t] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[v] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[z] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[a] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[b] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[c] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[d] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[e] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[f] aūt genuit laban. Filij[g] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[h] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[i] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[k] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[l] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[m] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[n] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[o] ethan: azarias. Filij[p] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[q] aūt genuit aminadab. Aminadab[r] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[s] aūt genuit salmon. Salmon[t] aūt genuit booz. Booz[v] genuit obed. Obed[z] aūt genuit iesse. Iesse[a] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[b] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[c] aūt genuit amasa. Amasa[d] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[e] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[f] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[g] ur: sobal. Sobal[h] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[i] genuit iared. Iared[k] aūt genuit henoch. Henoch[l] aūt genuit mathusale. Mathusale[m] aūt genuit lamech. Lamech[n] aūt genuit noe. Noe[o] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[p] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[q] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[r] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[s] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[t] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[v] regma: saba ⁊ dadan. Chus[z] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[a] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[b] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[c] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[d] genuit sale. Sale[e] aūt genuit heber. Heber[f] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[g] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[h] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[i] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[k] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[l] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[m] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[n] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[o] aūt genuit laban. Filij[p] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[q] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[r] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[s] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[t] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[v] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[z] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[a] ethan: azarias. Filij[b] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[c] aūt genuit aminadab. Aminadab[d] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[e] aūt genuit salmon. Salmon[f] aūt genuit booz. Booz[g] genuit obed. Obed[h] aūt genuit iesse. Iesse[i] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[k] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[l] aūt genuit amasa. Amasa[m] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[n] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[o] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[p] ur: sobal. Sobal[q] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[r] genuit iared. Iared[s] aūt genuit henoch. Henoch[t] aūt genuit mathusale. Mathusale[v] aūt genuit lamech. Lamech[z] aūt genuit noe. Noe[a] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[b] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[c] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[d] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[e] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[f] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[g] regma: saba ⁊ dadan. Chus[h] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[i] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[k] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ seboim usq̄ lesa. Filij[l] sem: elam ⁊ assur ⁊ arphaxad ⁊ lud ⁊ aram ⁊ hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Arphaxad[m] genuit sale. Sale[n] aūt genuit heber. Heber[o] genuit duos filios. nomen uni phaleg. quia in diebus eius dispersa est terra. Et nomen fratris eius iectan. Iectan[p] aūt genuit elmodad ⁊ saleph ⁊ asarmoth ⁊ iare. Adurā[q] ⁊ uzal ⁊ decla. Hebal[r] ⁊ abimahel ⁊ saba. Ophir[s] ⁊ heuila ⁊ iobab. Omnes isti filij iectan. Habitauit aūt sem a mari rubro usq̄ ad mare magnum. Filij[t] aūt aram: hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ mosoch. Filij[v] aūt hus: bale ⁊ bosor ⁊ iedlaph ⁊ iadon. Filij[z] aūt nachor: ozi ⁊ iadiel ⁊ bathuel. Bathuel[a] aūt genuit laban. Filij[b] aūt israel: ruben. symeon. leui. iuda. issachar. zabulon. dan. ioseph. beniamin. nephthali. gad. aser. Filij[c] aūt iuda: her ⁊ onan ⁊ sela. Hi tres nati sunt ei de filia sue chanaanitis. Her[d] aūt primogenitus iude fuit malus coram deo. Et interfecit eum. Thamar[e] aūt nurum suam peperit ei phares ⁊ zaram. Omnes filij iude quinq̄. Filij[f] phares: hesron ⁊ hamul. Filij[g] zare: zamri ⁊ ethan ⁊ eman ⁊ calchol ⁊ dara. Simul quinq̄. Filius[h] charmi: achar qui conturbauit israel. ⁊ peccare fecit in re anathematis. Filius[i] ethan: azarias. Filij[k] hesron qui nati sunt ei: iarameel ⁊ aram ⁊ chalubai. Aram[l] aūt genuit aminadab. Aminadab[m] aūt genuit nahasson principem filiorum iuda. Nahasson[n] aūt genuit salmon. Salmon[o] aūt genuit booz. Booz[p] genuit obed. Obed[q] aūt genuit iesse. Iesse[r] aūt genuit primogenitum suum eliab. ⁊ aminadab secundum. ⁊ nathanahel tertium. Et rosem quartum. Et asom quintum. Et dauid septimum. Quorum sorores fuerunt sarvia ⁊ abigail. Filij[s] aūt sarvie: abisai ⁊ ioab ⁊ asahel. Tres simul. Abigail[t] aūt genuit amasa. Amasa[v] aūt genuit iether ismaelitam. Caleb[z] aūt filius hesron genuit de uxore sua azuba ⁊ de iahar filios. Quorum isti filij fuerunt: ieser ⁊ sobab ⁊ ardon. Mortua[a] aūt azuba: duxit caleb sibi ephrata. Que peperit ei ur. Filius[b] ur: sobal. Sobal[c] aūt genuit cariathiarim. Habens filios: haroe ⁊ manahat ⁊ cariathiarim. Et cetheum ⁊ phuthei. Et semeum ⁊ semeei. Et reccem ⁊ iecdeam. Et iecdeam[d] genuit iared. Iared[e] aūt genuit henoch. Henoch[f] aūt genuit mathusale. Mathusale[g] aūt genuit lamech. Lamech[h] aūt genuit noe. Noe[i] aūt genuit sem ⁊ cham ⁊ iaphet. Filij[k] iaphet: gomer ⁊ magog ⁊ madai ⁊ iauan ⁊ thubal ⁊ mosoch ⁊ thiras. Filij[l] gomer: ascenez ⁊ riphath ⁊ thogorma. Filij[m] iauan: elisa ⁊ tharsis. cethim ⁊ dodanim. Ex istis diuisę sunt insule gentium in regionibus suis. unusquisq̄ lingua sua ⁊ familijs in gentibus suis. Filij[n] cham: chus ⁊ mesraim ⁊ phut ⁊ chanaan. Filij[o] chus: saba ⁊ euila ⁊ sabatha ⁊ regma ⁊ sabathaca. Filij[p] regma: saba ⁊ dadan. Chus[q] genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra. Mesraim[r] genuit ludim ⁊ anamim ⁊ laabim ⁊ nephthuim. Et phetrusim ⁊ chasluim. de quibus egressi sunt philistiim ⁊ caphthorim. Chanaan[s] genuit sidonem primogenitum suum ⁊ hetheum. Et iebuseum ⁊ amorreum ⁊ gergeseum. Et heueum ⁊ aracheum ⁊ sineum. Et aradium ⁊ samareum ⁊ amathium. Postea dispersa sunt cognationes chanaanitarum. Et fuit terminus chanaan a sidone ꝓgredienti gerara usq̄ gazam. donec transeas sodomam ⁊ gomorram ⁊

7 aliqui p raptum uel furtum. 7 ex tali concubitu nati sunt philistijm 7 captburim. Alij vo dicunt honestius q̄ pretrusim 7 chasluym cōtralxbāt ad inuicem matrimonia 7 ex hoc creati sunt philistijm 7 captburim. a Chanaam vo genuit sidonē. a q̄ nolata ē ciuitas sidon q̄ est in puincia phenicis. 7 ēra istoꝝ ꝟ nolatoꝝ fuit data filijs isrl. b Aracixū. q̄ cōdidit archas oppidū ꝫ tripoli i radicib⁹ libani sitū. c Et sineū. sic enī oz scribi qz i lxbreo icipit p lrām samech q̄ ciuitatē pdicte. p pinquam nolē sūedificauit. d Aradium. a quo dicti sunt aradij. e Et ematheū. a quo nolata ē ciuitas emath. f Filij sem. hic. psequitur generationes sem. ut pueniat ad abrahā. g Elam. a quo dicti sunt elamite. h Et assur. a quo assyrij. i Et arphaxat. a quo descēderūt chaldei. k Et lud. a quo ludij. l Et aram a quo syri: vñ 7 in lxbreo syria vocat aram. m Hus. in aliquib⁹ libris interponitur. Filij autem aram hus tē. eo q̄ sic habet Beñ. x. sed hic nō ponitur in lxbreo. eo q̄ actoꝝ hui⁹ libri breuiter transire voluit. 7 iō omisit q̄ isti essent filij aram: exp̄mens tm̄ capita ꝓpoꝝ. Hus. a q̄ nolata est terra hus. de q̄ natus fuit iob sm̄ aliq̄s. qz sic nolat Job. j. n Et bul. a q̄ gnari. o Bether. a q̄ gethari. Et mes. a q̄ meones dicti sunt. p Arphaxat aūt ge. sale q̄ 7 ipse genuit hther. a q̄ denolati sunt hebrei. nō enī denolati sūt ab abrahām quasi abrahei. ut videt dicere Aug⁹ 7 aliq̄ alij. tū qz abrahā vocat hebre⁹ Beñ. xiij. vbi dr Et ecce venit q̄ euaserat nūciauit abrahā hebreo. ex q̄ ps q̄ vocat hebre⁹ ab aliq̄ precedēte ipsum. sab hether: tū qz hoc nomē abrahā incipit p aleph lrām. ẽ aūt nomē hebre⁹ incipit p lrām bayn: sicut 7 ẽ nomē hther. q Nomē vni phalech. qō interpretat diuisio. Ex ẽ dicūt hebrei q̄ heber habuit spm̄ ꝓphetie: imponēdo nomē filio sm̄ ꝓphetatē ozbis futurā. s. diuisionē hominū sm̄ diuersitatē linguarū. ideo sequit: Quia in dieb⁹ ei⁹ diuisa ē terra. sequit: r Et iobab. dicūt aliq̄ q̄ iste fuit iob. sed hebrei dicūt ꝓtrariū dicentes q̄ descendit de nachoꝝ. 7 silliter Hiero⁹ idem dicit: put dictū fuit Beñ. xij. 7 plenius dicet cū ad librū iob dñō cōcedente memet. s Sem arphaxat tē. hic repetit gnātiones descendētes de sem p arphaxat ut veniat ad abrahā: ꝓpē quē facta est predictarū gnātionū reductio. vñ subdit: t Abram iste est abrahā. prmo enī vocat⁹ fuit abrā. sed postea mutatū est nomē eius 7 vocat⁹ ē abrahā. ut hr Beñ. xvij. vbi cā mutatiōis nois hui⁹ plenius posita ē. v Filij āt abrahā. ẽ p̄tē p̄ vxores abrahā reducit gnātiones vsq̄ ad iacob. a quo descēdit david. 7 ꝑ facit qd dictū ē. 2° breuiē describit gnātiones esau q̄ nō erāt. psequētibi: Filij āt esau. Circa prmū dr: Filij aūt abrahā isaac de sara. r Et ismael. de agar ācilla. y Primogēit⁹ ismael 7 c. iste gnātiones hic notant. ꝓpē merita abrahe qz descenderūt de eo q̄uis nō ecent ad diuinū cultū electe. z Filij aūt cethure. Dicūt hebrei q̄ ista cethura fuit ipsa agar. sic plenius dr Beñ. xxv. expositores tñ nri coīter dicūt Jrū: sic ibidē plenius dictū fuit a Genuit āt abrahā isaac. de uxore sua principali sara. b Cui⁹ fuerūt filij esau 7 isrl. ut hr Beñ. xxv. iste tñ isrl primo vocat⁹ est iacob. 7 postea isrl. 7 ratio mutatiōis hui⁹ nois hr Beñ. xxxij. 7 ibidē expolita fuit plenius. c Filij esau. Hic p̄mittūt describūt gnātiones esau q̄ erāt diuisē: 7 q̄ expolite fuerūt Beñ. xxxvj. tñ ad intellectū sequentiū alioq̄ sūt ꝟ breuiter repetēda. primū est q̄ sepe dē ꝑsona in sacra scriptura frequent⁹ pluribus nob⁹ nolat. sic esau seyr edom sunt nolia eiusdem bis. secundū est q̄ idē nomen aliq̄n variat in principio uel in fine sic chonias iechonias iechonian idē nomē est sic variatū. 7 ex his ptingit q̄ vna ꝑsona aliq̄n putat due qz vnū nomē ei⁹ in vno loco scripture exprimit. 7 aliud i alio. uel qz idem nomē in pluribus locis ponit. tñ variatū modo pdicto. tertiū ē q̄ hozrei habitauerūt i ēra seyr siue idumea añ esau 7 filios ei⁹. ut hr Deut°. ij. postq̄ aūt filij esau in ēra illa dñati sūt. p fuerit ibi duces. 2° reges: 7 iterū regnū fuit reductū ad ducatū. sic plenius dictū fuit Beñ. xxxvj. p̄ q̄ describūt hic gnātiones esau añ regnū. 2° tpe regni ibi: Isti sūt reges. tertio tpe ducū ibi: Adad aūt mortuo. Adhuc p̄mo ponunt gnātiones esau añ regnū. secūdo gnātiones hozreoꝝ q̄ fuerūt añ esau incipiēdo a seyr hozreo a q̄ idumea denolata fuit ēra seyr ibi: Filij seyr. Circa prmū dicit: Filij esau eliphaz. de ada vxore sua. d Rabuel. de alia vxore sua nole bessamach. e Jaus. q̄ vocat hieus Beñ. xxxvj. f Et ielam. q̄ vocat hielon ibidē. g Et choze. istos q̄tuoꝝ habuit esau de olibama tertia vxore. Filij eliphaz tē. sequit: h Thamna amaleth. Dicūt aliq̄ q̄ thāna fuit cōcubina eliphaz. ut videt haberi Beñ. xxxvj. cōputat tñ hic inter filios eliphaz. eo q̄ fuit nutrita in domo ei⁹ cū filijs suis. 7 ad oñdendū q̄ de ea fuit natus amaleth q̄ imediate p⁹ eā nolatur. Pōt etiā aliter dici q̄ thāna est nomē equiuocū ad masculū 7 feminā. vñ dicit. j. dux thamna. eodem ca. 7 sic ponit hic p masculo inter alios filios eliphaz. Beñ. aūt. xxxvj. ponit p femina. vbi dicit: Cōcubina eliphaz. i Filij seyr. Hic p̄mittit agit de gnātione principū q̄ dñati sunt in idumea añ esau 7 filios eius. vñ iste seyr fuit de genere hozreoꝝ. 7 a illo denominata fuit ēra illa terra seyr. k Sozoz aūt lothan fuit thamna. ista fuit cōcubina eliphaz. de qua pdictū est. l Filij seleon abaia 7 ana. iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. ut habet Beñ. xxxvj. 7 ibidem fuit expolitū. m Isti sunt reges. hic agit de regib⁹ descendētib⁹ ab esau. 7 hoc fit specialiter ꝓpter honorem isaac. ut oñdatur reges ab eo processisse. non solum p iacob de quo descendit dauid sed etiam p esau. dicūt etiā hebrei q̄ isti reges de esau descendētes regnauerūt usq̄ ad temp⁹ dauid qui fecit sibi idumeā tributariā. ut habet. ij. Reg. viij. 7 abstulit ab eis nomen regium: ponens ibi custodes siue prefectos qui redderēt ei rationē.

Hi sunt filij ismaelis. Filij autē cethure concubine abraham q̄s genuit: çamram iecsan madan madian iesboc 7 sue. Porro filij iecsan: saba 7 dadan. Filij autē dadan: asurim 7 latusim 7 loomim. Filij aūt madian: epha 7 epher 7 enoch 7 abida 7 eldaa: Oēs hi filij cethure. Genuit aūt abraham isaac: cui⁹ fuerūt filij: esau 7 israel. Filij esau: eliphaz rabuel iaus ielam chore. Filij eliphaz theman omar cephi gothā cenez thāna amaleth. Filij rabuel naath çara samma meça. Filij seyr: lothan sobal sebeon ana dison eser disan. Filij lothan: hori ahobimā. Sozor autē lothan fuit thamna. Filij sobal alian 7 manaath 7 ebal sephi 7 onan. Filij sebeon: abaia 7 ana. Filij ana: dison. Filij dison: hamaran 7 eseban 7 iethran 7 charran. Filij eser: balaan 7 çaban 7 iachan. Filij disan: vs 7 aran Isti sunt reges qui imperauerunt in terra edom: antequā esset rex sup filios israel. Bale filius beor: 7 nomē ciuitat⁹ ei⁹ denaba.

sunt philistijm 7 captburim. Chanaan vo genuit sidonem primogenitū suum: ethеum ejs 7 iebuseum 7 amorreū 7 gergeseum eueūq̄ 7 aracheum 7 sineum: aradium quoq̄ 7 samarcum 7 ematheū. Filij sem: elam 7 assur 7 arphaxat 7 lud 7 aram. Filij aram: hus 7 hul 7 gether 7 mes. Arphaxat autem genuit sale: qui 7 ipse genuit heber. Porro heber nati sunt duo filij: nomen vni phaleth: quia in dieb⁹ eius diuisa est terra: 7 nomē fratris eius iectan. Jectan aūt genuit elmodad 7 saleph 7 asormoth 7 iare: aduram quoq̄ 7 vçal 7 decla. ebal etiā 7 abimael 7 saba: necnon 7 ophir 7 euila 7 iobab. Omnes isti filij iectan. Sem arphaxat sale heber phaleth ragau seruch nachor tare abram: iste est abraham. Filij autem abraham isaac 7 ismael. Et he generationes eorū. Primogenit⁹ ismaelis: nabaioth 7 cedar 7 abdehel 7 mabsan 7 masma 7 duma massa addad 7 thema iachur naphis cedma.

a Et regnauit p eo iobab. Dicũt aliqui q̃ iste fuit iob sicut ⁊ precedens. sed hebrei dicũt ꝓtrariũ dicentes q̃ descendit de nachor. ut predictũ est. ⁊ hoc videt̃ p hoc q̃ iob aliter scribit̃ in hebreo q̃ iobab qz nomen iob incipit p aleph hrãm. iobab ẏo p ioth. b Et regnauit p eo saul. iste est alꝰ ab eo qui fuit rex in israel ante dauid. iste enim fuit idumeꝰ. ⁊ ille iudeus. c Mehetabel filia matred filie meçab. In hebreo bathẽ: Filia meçahab. ⁊ sonat in hebreo: cuius aurum. ⁊ p hoc designatur q̃ pat̃ istius fuit diues in possessiõe auri. ut dicit glo. hebraica. d Adad aũt mortuo. hic describuntur duces edom. regibus succedentes. e Dux thamna. Dicũt aliq̃ q̃ thamna ⁊ oolibama sunt nomina mulierũ q̃ ponunt̃ inter noia ducũ ꝓter actus virtutis q̃s fecerũt. sicut ⁊ debora inter iudices. ut hĩ Judicũ. iiij. ℔ hoc fuit ipẓobatũ Beñ. xxxvj. q̃ thãna ⁊ oolibama q̃ fuerũt mulieres precesserũt reges qui fuerũt in edom. Thamna aũt ⁊ oolibama q̃ ponũt̃ hic inẽ duces fuerũt post illos reges. ut pz in textu. ⁊ ideo dicendũ q̃ hic sunt noia viroꝝ. Beñ. ẏo. xxxvj. sunt noia mulierũ. quia sunt equoca ad masculum ⁊ feminã. ut predictum est. Aliqui ẏo hebrei dicunt q̃ sunt noia ciuitatũ uel regionũ. ut sit sensus: Dux thamna. i. ciuitatis uel regionis sic noiate. ⁊ sic de alijs. ℔ textus nõ videt̃ tene ad hoc concordare. vñ concludit̃ in fine: f hi duces edom. scilz prenominati. g Cap. ij.

Filij autem israel. Hic cõsequenter describit̃ generatio ipsi⁹ iacob: que fuit tota electa in. xij. patriarchis. ut per iudam patriarcham perueniatur ad regnũ dauid: de quo est pncipalis intentio huius libri. Primo ergo agitur de dicta generatione per patriarchas. ⁊ primo describitur ordo generationũ ipsius. iude: eo q̃ de ipso descendit dauid. de cui⁹ regno principaliter intenditur. secundo symeonis qui partim habitauit in sorte iude in medio quarti capli. ibi: Et filij symeon. tertio ruben ⁊ gad ⁊ dimidie tribus manasse: qui simul habitauerũt vltra iordanem. ca. v. quarto ipsi⁹ leui. ca. vj. quinto issachar ⁊ neptalim ⁊ manasse ⁊ ephraim ⁊ aser qui residui erant extra sortem iuda. vij. ca. sexto ipsius beniamin. ca. viij. Circa primũ describitur primo generatio iude vsq̃ ad dauid ⁊ fratres eius. secundo generatio ipsius dauid. ca. iij. tertio reuertitur scriptura ad generationem iude aliqua addendo. ca. iiij. Circa primũ premittit̃. xij. patriarcharũ generatio. cum dĩ: Filij autem israel ruben symeon ⁊c. ⁊ patet hrã. secundo describitur generatio iude patriarche. cum dicitur: Filij iuda. ⁊ primo ipsius immediate. secundo filiorum eius. ibi: Filij autem phares. Circa primũ dicitur: b Filij iuda her onan. isti duo fuerunt mortui sine liberis: eo q̃ fuerunt mali cozã domino. ut habet̃ Beñ. xxxviij. i hi tres nati sunt ei de filia sue chananitidis. ex quo dicunt aliqui q̃ sue est nomen vxoris ipsius iude: sed hoc fuit improbatum Beñ. xxxviij. ⁊ ostensum q̃ est momen patris vxoris iude. ⁊ ꝓt hoc debet hic poni chananitide referẽdo ad filiam sue que fuit vxor iude ⁊ fuit de genere chanaan. k Thamar autem nurus eius peperit ei phares ⁊ çaram. quos concepit de socero suo simulans se esse meretricem. eo q̃ iniuste detinebatur in viduitate. ut habetur Beñ. xxxviij. l Filij autem phares. hic agit̃ de generatione filiorũ iude. ⁊ primo ipsius phares ⁊ çare. secundo filiorum ipsorum. ibi: Filij charmi. Circa primum dicitur: Filij aũt phares esrom ⁊ camul. filij quoq̃ çare çamri ⁊ ethã ⁊ eman: chalcal quoq̃ ⁊ daran. dicit hic glosa hebraica q̃ isti quatuor vltimi sunt illi ijdem. de quib⁹ dicitur. iij. Reg. iij. q̃ salomõ erat sapientior ethan ezraite ⁊ eman ⁊ chalcal ⁊ dorda filijs maol. sed glo. hebraica supr̃ locum illũ. iij. Reg. dicit q̃ illi quatuor fuerunt leuite ⁊ cantores in domo domini. isti autem quatuor hic nominati fuerũt de tribu iuda descẽdentes ab eo p çaram filium eius. ut pz in textu. Illi aũt de tribu iuda non admittebantur in domo domini ad officium leuitarũ. Itẽ illi dicũt̃ filij maol. isti ẏo filij çare. ex quibus pz q̃ isti sunt alij ab illis. m Filij charmi. hic cõsequenter agitur de generatione filiorum phares ⁊ çare. ⁊ primo de generatione filiorũ çare. secũdo de generatione filiorũ phares. ibi: Filij autẽ esrom. Circa primũ dicitur: Filij charmi. qui fuit filius çabdi filij çare. ut habet̃ Josue. vij. n Achar. iste Josue. vij. vocat̃ achan. put ibi plenius fuit ostensum. ⁊ in aliquibus locis vocatur achor. idem enim nomen hebraicũ frequenter variatur. ut dictum est ca. precedenti. o Qui turbauit israel. furando rem consecratã domino. ut habetur Josue. vij. p Filij ethan. qui fuit filiꝰ çare. q Azarias. hoc exponitur dupliciter. vno modo q̃ ponit̃ hic plurale ꝓ singulari. s. filij ꝓ filiꝰ. alio modo q̃ licz sol⁹ azarias tanq̃ principalior nominet̃. tamen alij fratres ei⁹ subintelligunt̃. qz auctor huiꝰ libri breuit̃ ⁊ quasi cronice loquit̃: r Filij aũt esrom. Hic cõsequenter agitur de generatione duoꝝ filiorum phares diffusius. ⁊ primo de generatiõe esrom de quo descendit dauid. secũdo de generatione caleb qui facta notabilia fecit. ut habetur in li⁹ Josue. ⁊ li⁹ Judicũ. ibi: Caleb ẏo. Circa primũ dicitur: Filij autem esrom qui nati sunt ei ierameel ⁊ ram. iste vocatur aram. Matth. j. s Et calubi. iste est caleb. t Booz ẏo genuit obeth. tres fuerunt booz: auus: pater: ⁊ filius. sicut fuit declaratũ plenius Ruth vltº. ⁊ Matth. j. ⁊ cõprehenduntur hic sub vno nomine: quoꝝ primꝰ fuit filius salmon. tertius ẏo genuit obeth. v Septimũ dauid. contrariũ videt̃. j. Reg. xvj. ⁊ xvij. vbi dicitur q̃ isai habuit octo filios ⁊ dauid fuit vltimus. ⁊ sic fuit octauꝰ. Dicendũ q̃. j. Reg. inter filios isai cõputat̃ ionathã filius samaba fratris dauid: quem isai nutriuerat inter filios suos. ⁊ eũ adoptauerat in filium. ⁊ ꝑm hoc dauid dicitur octauꝰ filius.

Mortuus est aũt bale: ⁊ [a]regnauit p eo iobab filius sare de bosra. Cumq̃ ⁊ iobab fuisset mortuꝰ regnauit p eo husan de terra themanoꝝ. Obijt quoq̃ ⁊ husan: ⁊ regnauit p eo adad filiꝰ badad: qui percussit madian in terra moab: ⁊ nomẽ ciuitatis eiꝰ auith. Cũq̃ ⁊ adad fuisset mortuus: regnauit p eo semla de masreca. Sed ⁊ semla mortuꝰ est: ⁊ [b]regnauit p eo saul de rooboth que iuxta amnẽ sita ẽ. Mortuo quoq̃ saul regnauit p eo balaana filiꝰ achobor. Sz ⁊ hic mortuus est: ⁊ regnauit p eo adad: cuiꝰ vrbis nomen fuit phau: ⁊ appellata est vxor eius mehetabel [c] filia matred filie meçaab. Adad [d] aũt mortuo duces, pregibꝰ ĩ edom esse ceperũt Dux [e] thãna: dux alua: dux iethet: dux oolibama: dux bela: dux phinon: dux cenez: dux hemã: dux mapsar: dux magdihel: dux hirã. Hi [f] duces edom. II

Filij [g] aũt israel: ruben symeon leui iuda issachar ⁊ çabulon: dan ⁊ ioseph: beniamin: neptalim: gad ⁊ aser. filij [h] iuda: her onan ⁊ sela. Hi [i] tres nati sunt ei de filia sue chananitidis. Fuit autem her primogenitus iuda malꝰ coram dño: ⁊ occidit eũ. Thamar [k] aũt nurus eius pepit ei phares ⁊ çara. Omnes ergo filij iuda q̃nq̃. Filij [l] aũt phares: esrom ⁊ camul. Filij q̃q̃ çare: çamri ⁊ ethan ⁊ eman: chalcal quoq̃ ⁊ daran simul q̃nq̃. Filij [m] charmi: achar [n]: qui [o] turbauit israel ⁊ peccauit in furto anathematis. Filij [p] ethan: açarias [q]. Filij [r] aũt esrom qui nati sunt ei: ieramehel ⁊ ram: ⁊ [s] calubi. Porro ram genuit aminadab. Aminadab aũt genuit naason principem filioꝝ iuda. Naason q̃z genuit salma: de quo ortus est booz. Booz [t] ẏo genuit obed: qui ⁊ ipse genuit isai. Isai autẽ genuit primogenitum heliab: secundum aminadab: tertium symmaha: quartum nathana hel: quintum raddai: sextum ason: septimũ [v] dauid: quorum sorores fuerũt saruia ⁊ abigail. filij saruie: abisai ioab ⁊ asahel

tres. Abigail aūt genuit amasa cuius[a] pater fuit iether ismaelites. Caleb[b] ꝟo filius esrom accepit vxorem nomine açuba: de q̄ genuit ieriotb. Fueruntq₃ filij ei⁹: iaser ꝛ sobab ꝛ ardon. Cūq₃ mortua fuisset açuba: accepit[c] vxorem caleb ephrata: que peperit ei hur. Porro hur genuit vri: ꝛ vri genuit beçeleel. Post[d] hec ingressus est esrom ad filiam machir patris[e] galaad ꝛ accepit eam cū esset annorum sexaginta. Que[f] peperit ei segub. Sꝫ ꝛ segub genuit iair: ꝛ[g] possedit vigintitres ciuitates in terra galaad. Cepitq₃ gessur ꝛ aran oppida iair ꝛ canath ꝛ viculos ei⁹ sexaginta ciuitatū. Omnes isti filij machir patris galaad. Cū[h] aūt mortuus esset esrom: ingressus est caleb ad ephrata. Habuit[i] quoq₃ esrom vxorē abia que[k] peperit ei assur patrem techue. Nati[l] sunt aūt filij ieramehel primogeniti esrom: ram primogenit⁹ eius: ꝛ[m] buna ꝛ aram ꝛ ason ꝛ achia. Duxit quoq₃ vxorem alteram ieramehel nomine atthara: q̄ fuit mater onam. Sed ꝛ filij ram primogeniti ieramehel fuerunt moos ioamin ꝛ achar. Onam aūt habuit filios semei ꝛ iadan. Filij aūt semei: nadab ꝛ abisur. Nomē ꝟo vxoris abisur abiahil: que peperit abobban ꝛ molid. Filij autē nadab fuerūt saled ꝛ apphaim. Mortuus est aūt saled absq₃ liberis. Fili⁹ ꝟo apphaim iesi: qui iesi genuit sesan. Porro[n] sesan genuit obolai. Filij aūt iadai fratris semei: iether ꝛ ionathan. Sed ꝛ iether mortuus ē absq₃ liberis. Porro ionathan genuit phalech ꝛ çiça. Isti fuerūt filij ieramehel primogeniti esrom. Sesan[o] aūt non habuit filios sed filias: ꝛ seruū egyptiū nomine ieraa. Deditq₃ ei filiā suā vxorē: que pepit ei ethei. Ethei

hic autē enumerantur solū filij isai naturales. ꝛ sic dauid est septimus. sequit: a Cuius pater fuit iether ismaelites. Dicūt aliq̄ hebrei q̄ iste iether fuit de filijs ismael sed dimissa gentilitate cōuersus fuit ad ritū iudeoꝝ. retinuit tamē sibi ꝓmū cognomē: sicut Marci. xiiij. vocat symon leprosus quē dñs curauerat a lepra. tamē retinebat sibi cognomē leprosi. alij dicūt q̄ fuit iudeus natione sed iuit ad peregrinandū in terram ismaelitarū sicut elimelech in terrā moab ut hr̄ Ruth. j. ꝛ inde traxit illud cognomē. b Caleb vero. Hic cōñter describunt generatiōes ipsi⁹ caleb. ꝛ diuidit i tres ptes q₃ ꝓ describit ptē gnātiōis caleb. secūdo reūtit scriptura ad describendū generationē esrom ibi: Post hec igressus ē esrom. ut ide trāseat ad generationes alioꝝ filioꝝ esrom. ibi: Nati sūt. Circa pmū dr̄ Caleb ꝟo filius esrom accepit vxorē noīe açabua. al' açuba. dīc glo. hebraica sup. j. Paral. ca. ij. q̄ caleb habebat tm̄ octo ānos qñ accepit istā açabuā ꝛ genuit ex ea ieriotb: q̄ nat⁹ ē nono anno etatis caleb. quod nō videt satis cōueniēs q̄ in tali etate genuisset caleb. ꝛ quia tunc tardius accipiebāt vxores viri q̄ȝ modo. sed hoc incōueniens. ꝛ alia que sequūt dicūt hebrei ad saluandū lꝫ male ꝑm veritatē intellectū scripture. ꝛ subdit: c Accepit vxorem caleb ephrata. dicit hic glosa hebraica quā aliqui expositores nostri sequūt ꝛ male sicut credo q̄ hec fuit maria soror moysi ꝛ q̄ caleb decē annorū existens genuit ex ea hur: ꝛ hur octo annoꝝ genuit vri: ꝛ vri octo annorum genuit beçeleel: qui fecit tabernaculū. ut hr̄ Exodi. xxxj. sed in hac glosa includunt multa incōuenientia. Primū est de matrimonio caleb ꝛ marie: quia caleb in exitu de egypto erat tm̄. xxxix. annoꝝ. quod patet quia āno sequenti missus fuit ad explorandū terrā. ut hr̄ Nu. xiij. ꝛ tūc fuit quadraginta annoꝝ tm̄. ut hr̄ Josue. xiiij. Maria aūt in exitu de egypto erat xcv. annoꝝ uel circiter. qd̄ probat sic: quia moyses in exitu de egypto fuit. lxxx. ānoꝝ. ut hr̄ Exo. vij. in natiuitate ꝟo moysi maria iam erat. xv. annoꝝ uel circiter: quia erat ita magna ꝛ sagax q̄ iuit ad considerandū quid accideret de moyse exposito in flumine ꝛ suasit filie pharaonis ut q̄rerēt mulier hebrea ad nutriendū eū. ut hr̄ Exo. ij. ꝛ sic maria fuit. xcv. annoꝝ uel circiter qñ caleb fuit. xxxix. ꝛ ideo si accepit eam decē annorū existens sequit q̄ tunc maria fuit. lxvj. annoꝝ. quod est satis derisibile q̄ mulier tam sancta ꝛ ꝓphetissa ꝛ tam āntiqua nupsisset cum puero decem annoꝝ. Secundū incōueniens est q̄ statim ex ea genuisset hur: tum quia ꝑm naturā non erat in eo virtus generandi: ꝛ in ea transierat tēpus cōcipiēdi. Tertiū est q̄ hur ꝛ vri genuissent exñtes octo annoꝝ tm̄: nisi ponat miraculū. quod nō videt necessariū. nec est verisimile q̄ scriptura ista miracula tacuisset in trib⁹ dictis generationibus. Quartū est q̄ beçeleel fecisset tabernaculū cum esset decē annoꝝ uel parū plus: cū tamē Exo. xxxvj. dicat vir sapiens. qd̄ nō pōt dici de puero decē annoꝝ. Qꝫ aūt sequat ad predictam glosā patet sic. quia ꝑm eam caleb decē annoꝝ genuit hur. ꝛ hur octo annoꝝ vri. ꝛ vri octo annoꝝ beçeleel. ꝛ sic a natiuitate caleb vsq₃ ad generationē beçeleel fluxerūt anni. xxvj. ꝛ tempus in quo hur ꝛ vri fuerūt in vtero matrū suarū anteq̄ȝ essent nati. s. xviij. menses qui faciūt annū ꝛ dimidiū: ꝛ sic tūc caleb fuit. xxvij. annoꝝ ꝛ dimidij. si igit cū hoc ponat tempus nouem mēsiū a generatiōe beçeleel vsq₃ ad ei⁹ natiuitatē. ꝛ decē anni vite ei⁹. habem⁹. xxxviij. ānos ꝛ tres menses. cū igitur incepit facere tabernaculū. xxxix. vite caleb. ut dictum est supra. habetur ꝓpositum. scilicet q̄ beçeleel habebat tm̄. x. ānos uel parū pl⁹ qñ incepit facere tabernaculū q₃ incepit facere. xxxix. anno ipsius caleb mense septimo. ut dicūt hebrei. Igitur ad ista incōuenientia euitanda ꝛ alia q̄ possent sequi ex predicta glosa dicēdū q̄ ephrata que hic dicit vxor caleb nō fuit maria soror moysi. sicut dictū fuit Exo. xvij. nec iste beçeleel qui descendit de caleb fecit tabernaculū. ꝛ ꝑ ꝯñs q̄ hur vri ꝛ beçeleel qui hic ponūt descendisse de caleb: fuerunt alij ab illis qui ponunt Exo. xxxj. lꝫ isti ꝛ illi fuerint de tribu iuda. quia in eadē tribu erant multe cognatiōes. ꝛ nō est incōueniens q̄ i duab⁹ cognationib⁹ eiusdem trib⁹ auus pater ꝛ fili⁹ similit noient in vno tp̄e uel diuersis. Nec mirandū q̄ dictū fuit Exo. xvij. hur auū beçeleel qui fecit tabernaculū de tribu iuda fuisse maritū marie: quia tribus sacerdotalis ꝛ regia sic cōmiscebant ꝑ matrimonia. d Post hec ingressus est esrom. Hic reuertit scriptura ad describendū generationes esrom alias a predictis. e Patris galaad. id est dñi galaad. erat enī ita magn⁹ in terra illa q̄ vocabat eius pr̄. f Que peperit ei segub. sic enī debet scribi ꝑ b. in fine ꝛ nō ꝑ p. uel ꝑ r. ut habēt aliqui libri ꝛ male. g Et possedit. xxiij. ciuitates in terra galaad. Queritur hic quō iste habuit possessionē in terra galaad cū eēt de tribu iuda ex parte patrꝭ. ut dictū ē. que trib⁹ non habebat ibi possessionē. Ad quod rñdet vno mō q̄ machir adoptauit patrē ei⁹ segub in filiū. ꝛ sic ꝑ hāc adoptionē ipse ꝛ fili⁹ ei⁹ iair habuerūt ibi possessionē. Alio mō q̄ iste iair fuit homo bellicosus ꝛ aliq̄s ciuitates recuperauit ibidem quas syri rapuerūt a filijs israel. h Cū aūt mortuus esset esrom ingressus est caleb ad ephrata. In hebreo hr̄: Ingressus est caleb ephratam. ꝛ est hic ephrata nomē ciuitatis que altero nomine vocabat bethleem. ꝛ est sensus q̄ mortuo esrom qui dñabatur in bethleem: caleb filius ei⁹ ingressus est illuc tanq̄ȝ succedens patri. ꝑm aliquos hec est littera: ꝛ postea mortu⁹ ē esrom in calebephrata. ꝛ est calebephrata nomē ville compositū ex nomine caleb ꝛ nomine vxoris sue. in qua mortuus est esrom pater caleb. i Habuit q̄ȝ esrom vxorem abia. poterant enī tūc habere plures vxores simul. k Que pepit ei assur patrē techue. i. dñm talis ville. l Nati sūt aūt. Hic trāsit ad describēdū generatiōes alioꝝ filioꝝ esrom: Filij ieramehel ꝓmogeniti esrom. Ex h̄ patet q̄ aram ꝑ quē texit genealogia xp̄i nō fuit primogenitus esrom sicut nec salomon ipsius dauid. m Et buna ꝛc. ꝛ ꝑ lrā vsq₃ ibi: Sesan aūt nō habuit filios. hoc videt cōtradicere ei qd̄ ꝓponit i textu. n Porro sesan genuit obolai. alias abalei. Dicendū q̄ iste obolai mortu⁹ ē ante patrē ꝛ sine liberis. ꝛ ꝑm h̄ dr̄ hic: o Sesan aūt

nō habuit filios.ſ.ſibi ſuccedentes. a Otrā genuit iebu. aliq̄ libri habēt ieſu.ꝛ male quia ſic ſcribitur in hebreo.ſequitur: b Maon pater bethſur.i. dñs uel magn⁹ in tali villa.ꝛ eodem modo illud qō ſequit: c Genuit aūt ſaaph pr̄ madmena.ꝛ qō ſubdit: Sue patrem machbena ꝛ patrem gabaa.nomina ſūt villarū.iſta tñ gabaa eſt alia ab illa gabaa que fuit in tribu beniamin. d Filia ꝓo caleb fuit achſa.que fuit uxor othoniel ꝑm q̄ habetur Joſue.xv.ꝛ Judicum.j. e Filij hur ꝓmogenit⁹ ephrata. ꝛ nō caleb.quia ante habuit filiū de açuba noie ieriothb. ut prędictū eſt. f Sobal pr̄ cariathiarim.i. dñs uel famoſus i villa ſic noiata.ꝛ eodem modo quod ſubdit: Pat̄ bethleem ꝛ pater bethgader. g Qui videbat dimidiū requietionū.i. manſionū illi⁹ terre.ꝛ iō ibat ad videndum illas manſiones tanq̄ earum curam habens. b Et de cognatiōe cariathiarim.ſupple.exierunt: i Jethrei ꝛ apu.ꝛc̄.ꝛ ſequit: Ex his egreſſi ſunt ſaraite ꝛ eſthaboli te.id eſt.habitatores ſaraa ꝛ eſthaol. ꝛ eni filij dan habitauerint ad tempus in ciuitatib⁹ iſtis: eo q̄ tribus dan adhuc non habebat poſſeſſionē.ut hī Judicū.xviij. tamē erāt in ſorte iude ꝛ ptinebant ad uiros de tribu eius: cui⁹ genealogia hic deſcribitur. k Filij ſalma patris bethleem.id ē dñi bethleem. l Et nethophati.i. alteri⁹ ville ſic noiate de qua fuit bana nethophathites: qui nominantur inter fortes dauid infra.xj.ca. ideo ſubdit: m Cozone domus ioab. hoc eſt.illi qui deſcenderunt de ſalma fuerūt viri fortes ꝛ bellicoſi tempore ioab qui fuit ꝓnceps militie dauid ꝛ ideo q̄ adiutoriū ipſorum Cozone. id eſt. victorie augmentate ſunt domui ioab. n Et dimidiū requietionis ſarai.i. habitationis hui⁹ ciuitatis ptinebat ad eos. o Cognationes q̄ſ ſcribarū habitantiū in iabes.i. in domo iabes ſeu tabernaculis eius.ꝛ hic eſt iabes nomē viri.ut videbitur ca.iiij.quem dicūt hebrei fuiſſe othoniel: qui fuit peritus valde in lege ꝛ doctor magnus. ꝓpter qō cinei qui deſcenderūt de ietro ſocero moyſi recedentes de ciuitate palmarū: acceſſerunt ad iſtum iabes ut ab eo addiſcerent legem: q̄ erant proſeliti ꝛ conuerſi ad iudaiſmū. ut dictum fuit Judicū.j.ꝛ ratione iſtius iabes qui fuit de tribu iuda: quia fuit frater caleb. ut habetur Judicū.j. fit hic mētio de iſtis cineis qui nō fuerūt de tribu iuda ſed diſcipuli iſtius iabes qui alio nomine dictus eſt othoniel. p Canentes atq̄ reſonantes.i. legentes in libris legis diuine. que lectio fit q̄ modū cantus ratione accent⁹. q Et in tabernaculis cōmorantes.ꝛ nō in domibus. ut patet hiere.xxxv. vñ concludit: r Hi ſunt cinei.ſ. diſcipuli ipſius iabes. s Qui venerunt de caloze.i. feruore religionis ꝛ deuotionis. t Patris domus rechab. q̄ rechabite fuerūt valde religioſi ꝛ ſobrij. ut hī hiere.xxxv. ꝛ iſte rechab a quo noiati ſūt rechabite deſcendit de ietro. v

aūt genuit nathan: ꝛ nathan genuit çadab. Zadab q̄ç genuit ophal: ꝛ ophal genuit otrā Otrā[a] genuit iebu: iebu genuit açariam. Açarias genuit belles: ꝛ belles genuit belaſa. Belaſa genuit çiçamoy: çiçamoy genuit ſellū. Sellū genuit ithamian: ithamia aūt genuit eliſama. Filij aūt caleb fratris ieramehel: meſa primogenit⁹ ei⁹ ipſe eſt pater ciph filij mareſa patris hebron. Porro filij hebron: chore ꝛ taphua ꝛ recem ꝛ ſamma. Samma aūt genuit raam patrem hierchaam: ꝛ recem genuit ſemmei: filius ſemmei maon: ꝛ maon[b] pater bethſur. Epha aūt concubina caleb peperit aran ꝛ muſa ꝛ geçeç. Porro aran genuit ieçen. Filij iahaddai: regom ꝛ ioathan ꝛ geſan phaleth ꝛ epha ꝛ ſaaph. Concubina caleb maacha peperit ſaber ꝛ tharana. Genuit[c] aūt ſaaph pat̄ madmena Sue patrē machbena ꝛ patrē gabaa Filia[d] ꝓo caleb fuit achſa. Hi erant filij caleb filij[e] hur primogeniti ephrata: ſobal[f] pater cariathiarim: ſalma pater bethleem: ariph pater bethgader. Fuerunt aūt filij ſobal patris cariathiarim: qui[g] videbat dimidiū requietionū: ꝛ [h]de cognatione cariathiarim: iethrei[i]: ꝛ aputhei: ꝛ ſemathei: ꝛ maſerei. Ex his egreſſi ſunt ſaraite ꝛ eſthaholite. Filij[k] ſalma patris bethleem ꝛ[l] nethophati cozone[m] domus ioab: ꝛ[n] dimidium requietionis ſarai. Cognationes[o] quoq̄ ſcribarū habitantiū in iabes canentes[p] atq̄ reſonantes ꝛ[q] i tabernaculis cōmorantes. Hi[r] ſunt cinei qui[s] venerunt de caloze patris[t] domus rechab.

III

David[u] ꝓo hos habuit filios qui ei nati ſunt i hebron. Primogenitū āmon ex achinoe iſraelitide: ſecundū[x] daniel de abigail carmelitide: tertiū[y] abſolon filium maacha filie ptolomei regis ieſſur: q̄rtum[z] adoniam filium agith: quintū ſaphaciam ex abithal: ſextū[a] ietrahā de egla uxore[b] ſua. Sex ergo nati ſūt ei in hebron: vbi regnauit ſeptē annis ꝛ ſex menſibus. Triginta aūtē ꝛ tribus annis regnauit in hieruſalē. Porro in hieruſalē nati ſunt ei filij: ſymmaa[c] ꝛ ſobab ꝛ nathan ꝛ ſalomon q̄tuor de berſabee ꝛ filia[d] amihel. Jebaar quoq̄ ꝛ heliſua ꝛ elipheleth ꝛ noge ꝛ napheg ꝛ iaphie neenō eliſama ꝛ eliade ꝛ elipheleg nouē. Oēs[e] hi filij dauid abſq̄ filijs cōcubinarū: habuerūtq̄[f] ſororem thamar. Filius[g] aūtē

Dauid ꝓo. Hic q̄ñter deſcribūt generatiōes. Cap̄.iij. ipſi⁹ dauid de q̄ principaliē intēdit iſte liber.ꝛ p̄ deſcribit generatio ei⁹ uſq̄ ad ſalomonē.2°. de ſalomone uſq̄ ad tranſmigrationē in babyloniē. ibi: Filij[a] aūt ſalomonis. tertio poſt victam tranſmigrationē. ibi: Filij iechonie. Circa primū dr̄: Dauid ꝓo ꝛc̄. ſeq̄t: ꝛ Secūdū daniel de abigail. iſte vocat̄ cheleab. ij Regū.iij. ca. fuit eni binomius. cui⁹ cauſam dicunt hebrei quia dauid p⁹ mortem nabal cito accepit abigail ꝛ eā impregnauit: ꝛ cū natus fuiſſet puer: aliqui veriſozes dicebant q̄ erat fili⁹ nabal: ꝓpter quod dauid nominauit eū daniel: qui iñterpretatur iudicium dei. dicēs: Judicet deus. i. oſtendat q̄ euidens ſignū cui⁹ iſte puer eſt filius: ꝛ tunc deo faciēte facies pueri aſſimilata ē faciei dauid. ꝛ tūc nominauit eū cheleab qui interpretat̄ q̄ſi pr̄. id eſt ſimilis patri. y Tertiū abſalon. qui cōſuranit ꝫ patrē ſuū dauid. ut dr̄.ij. Regū.xv. ca. z Quartū adoniā. qui voluit regnare pr̄e dauid neſciente. ut dr̄.iij. Regū.j. a Sextum ietrahā de egla. id eſt michol. que vocat̄ hic egla. id eſt vitula ꝓpter eius inſolentiā deſpiciēdo dauid. ut habetur.ij. Regū. vj. b Uxore ſua. quia fuit ꝓma eius uxor ꝛ principalis. ideo nominatur uxor dauid pre ceteris. c Symmaa ꝛ ſobab ꝛ nathan ꝛ ſalomon quatuor de berſabee. cōtrarium videt̄ pr̄.iij. vbi dicit ſalomon: Ego fui vnigenitus ꝛ tenellus coram matre mea. ex quo videt̄ q̄ ꝫ dauid habuerit alios filios de alijs uxoribus. tamē fuit vnigenitus ipſi berſabee ꝛ dauid ſimul iūctis. alius eni filius quem genuit dauid de ea in adulterio nō computatur hic. tum quia adulterin⁹: tum quia fuit mortuus ante octauū diem. ꝛ per conſequens incircūciſus. ꝛ ſic nō ptinens ad populū iudaicū quia circūciſio eſt ſignū diuidens iſrael a gentilibus. ꝛ ideo de alijs trib⁹ filijs berſabee hic nominatis dicendū q̄ fuerunt filij naturales vxie ꝛ adoptiui ipſius dauid qui mortuo vxia accepit uxorē ei⁹ berſabee ꝛ ei⁹ filios adoptauit. d Filia amihel. iſte ij. Regū.xj. vocatur heliam. quia fuit binomius. ſicut ꝛ multi alij. e Omnes hi filij dauid abſq̄ filijs concubinarum. iſte fuerunt uxores dauid. nō tamē ita principales ſicut alie ꝓpter q̄ dicunt hic cōcubine. f Habuerūtq̄ ſororē thamar. ſ. ex parte patris: ſed fuit ſoror abſalon ex parte patris ꝛ matris. g Filius aūt ſalomonis roboam. Hic q̄ñter deſcribit generatio dauid a ſalomone uſq̄ ad trāſmigrationē

babylõis ⁊ mozes ⁊ opa hic noiatoꝝ ꝛe scribũt.iij.Regũ.⁊.iiij.

a Filij aũt iosie fuerũt ꝓmogenitus iohannã. iste vocatur ioachaç.iiij.Regũ.xxiij.nec fuit ꝓmogenitus in erate qꝫ erat xxij.annoꝝ trĩ cũ regnare cepisset : ⁊ tribus trĩ mensib⁹ regnauit cui successit ioakim frater ei⁹.xxv. annoꝝ existens. ut dicit ibidẽ. ⁊ ideo dicitur hic ꝓmogenitus dignitate: qz ꝛe filijs iosie ꝓmus regnauit.

b Tertiꝰ sedechias. quartus sellum. ꝛe isto quarto non fit mentio. iiij. Regũ inter filios iosie: ⁊ ideo dicunt aliqui ꝙ iste sellũ fuit idẽ cum sedechia. ⁊ dr idẽ tertiꝰ ⁊ qrtus diuersis respectib⁹ qz dr tertiꝰ inẽ filios iosie. sed dr qrtꝰ in regia dignitate. quia post ioakim fratrẽ eiꝰ regnauit iechonias filiꝰ ioakim cui successit sedechias. ⁊ sic fuit quartus rex inter illos q̃ succesſerũt iosie regi. ⁊ hoc dicit Ra.Sa. supr xxij.ca. Iere. vbi ꝓm eum sedechias vocaf sellũ. ꝓpter hoc aũt ut dicunt vocatus fuit sellũ: qui sigr consiimationẽ in hebreo : qz fuit vltimꝰ rex ꝛe ꝛe filijs dauid. tĩ post reditum ꝛe babylone circa tempora xpi aliq ꝛescentes ꝛe machabeis fuerũt reges: nõ tamẽ in sacra scriptura cõputanr inter reges quia nõ fuerũt instituti ꝙ vnctionẽ. Posset etiam alir dici ꝙ iste sellũ fuit quartus filiꝰ iosie sed inter alios nõ notatur. iiij. Regũ. quia fuit ineptus ad honorẽ regiũ.

c Filij iechonie. hic ꝛescribunr generationes dauid post transmigrationẽ babylonis. cũ dicit : Filij iechonie asir salathiel ⁊c. iste iechonias cuiꝰ filij ꝛescribunr post transmigrationẽ babylonis fuit alius a iechonia filio ioakim qui regnauit ante sedechiã vñ dicit Iero⁹ sup Matb. ꝙ primus ꝛescribitur ꝙ k. ⁊ m. secundus ꝙ c. ⁊ n. ⁊ fuit filiꝰ primi. Notandũ hic ꝙ quedam glosa hebraeia sup locũ istũ dicit ꝙ dauid in spũ sco vidit futuras octo generationes ab eo ꝙ salomonẽ vsq ad ioas : sicut hic enumerate sunt ⁊ tunc prescindendũ regnũ suũ ad temp⁹ a filijs suis ꝙ athaliam que interfecto semine regio vsurpauit sibi regnũ. ut habetur. iiij. Regũ. xj. ⁊ ꝓpter hoc fecit psalmũ qui incipit: Saluũ me fac dñe quoniã ꝛefecit sanctus. qui intitulatur pro octaua. s. generatione dauid ut reduceref ad eũ regnũ sicut factum est ꝙ prouidentiã ioiade sacerdotis. Itẽ vidit a ioas vsq ad iosiam octo generationes ⁊ vidit iosiã occidendũ a pharaone rege egrpti ⁊ in filijs eius regnũ ꝛeficere in transmigratione babylonis : ⁊ sic fecit aliũ psalmum: Dñe ne in furore tuo arguas me. secundũ. ut remanerent filij iechonie per quos ꝛeduceref genealogia vsq ad xpm. ⁊ ideo intitulatur iste psalmus ꝙ octaua generatione sicut ⁊ primꝰ. nec sunt plures psalmi hoc mõ intitulati. tamẽ sup libꝝ psalmoꝝ dicit Ra.Sa. ꝙ octaua ibi accipitur pro instrumento musico octo chordarũ in quo cãtabanr isti psalmi.

d De phadaia orti sunt çorobabel ⁊c. Matb.j. çorobabel dicif filiꝰ salathiel. ⁊ Aggei.j.⁊.ij. Esdre.v. ꝓpter qõ dicũt aliqui ꝙ iste phadaia est idem qui ⁊ salathiel. ita ꝙ nosatus fuit pluribꝰ noib⁹ : sicut ⁊ plures alij in scriptura. alij ꝯo dicũt ꝙ fuerũt fratres sicut ꝓtendit hic textꝰ. ⁊ quisiter eoꝝ habuit filiũ noie çorobabel. ⁊ p çorobabel filiũ salathiel ꝛeducif genealogia xpi. Matb.j. hic aũt mẽtio fit ꝛe çorobabel filio phadaia. e Zorobabel ge. mosollã ⁊c. sm ꝓmã opinionẽ q̃ dicit salathiel ⁊ phadaiam esse eundem hominem. iste mosolliam filius çorobabel vocatur aliud Matb.j. ita ꝙ fuit binomiꝰ. f Alçadam quoçz sequif: qnçz. ⁊ refertur ad filios enumeratos pꝰ salomith sororem eorũ trĩ. ⁊ nõ ad precedentes. seqr postea: g Cuius filij artus ⁊ ceteri sex numero. qõ est intelligendũ cũ patre eorũ simul numerato.

salomonis roboam : cuiꝰ abia filius genuit asa. De hoc quoçz natus est ioſaphat pater ioram qui ioram genuit oçiam : ex q̃ ortus est ioas : ⁊ huiꝰ amasias filius genuit açariam. Porro açarie filius ioathan procreauit achaç patrem eçechie : ꝛe q̃ natus est manasses : sed ⁊ manasses genuit ãmon patrẽ iosie Filij aũt iosie fuerunt: primogenitus iohãnan: secundus ioachim: tertius sedechias. quartus sellum. De ioachim natus est iechonias ⁊ sedechias. Filij iechonie fuerũt : asir : salathiel melchirã : phadaia senneser ⁊ iecemia : sama ⁊ nadabia. De phadaia orti sunt çorobabel ⁊ semmei. Zorobabel genuit mosollã ananiam ⁊ salomith sororem eorum : asabam quoçz ⁊ obol ⁊ barachiam ⁊ asadiam ioſabeſeth quinçz. Filius autẽ ananie phaltias pater hieseie : cuiꝰ filius raphaia. Huiꝰ quoçz filius arnan : ꝛe quo natus est obdia: cuiꝰ filius fuit sechenias Filius sechenie: semeia : cuius filij att⁹ ⁊ iegaal ⁊ baria ⁊ naaria ⁊ saphat ⁊ sesa sex numero. Filius naarie : elioenai ⁊ eçechias ⁊ ezricã tres. Filij elioenai oduia ⁊ heliasub ⁊ phaleia ⁊ accub ⁊ iohannan ⁊ dalaia ⁊ anan septem IIII

Filijꝰ iuda: phares: esrom: ⁊ charmi ⁊ bur ⁊ subal. Rabia ꝯo filiꝰ subal genuit iaad: ꝛe quo nati sunt abumai ⁊ laad. Hẽ generationes sarathi. Ista quoçz stirps ethan iesrahel ⁊ iesema ⁊ iedebos. Nomẽ quoçz sororis eorũ asalephum. Phuniel aũt pater gedor ⁊ eser pater osa. Isti sunt filij hur ꝓmogeniti ephrata patris bethleem. Assur ꝯo patris thecue erant due vxores alaa ⁊ naara. Depit aũt ei naara ooçã ⁊ epher ⁊ themã ⁊ aastari. Isti sũt filij naara. Porro filij alaa : sereth isaar ⁊ ethnan. Chus aũt genuit anob ⁊ soboba ⁊ cognationem abarel filij arum. Fuit autem iabes inclytus pre fratrib⁹ suis : ⁊ mater eiꝰ vocauit

Cap. iiij.

Filij iuda. hic ꝓter reuertit scriptura ad ꝛescribendũ generationes tribꝰ iuda ut aliquid addat qõ nõ fuerat supra expressum. Circa qõ sciendũ ꝙ iudas legit habuisse qnçz filios. s. her ⁊ onan ⁊ sela ꝛe filia Sue chananea. ut dictum est supra. ij. ca. ⁊ phares ⁊ çaram ꝛe thamar nurusua. ⁊ qz dauid ꝛescẽdit ꝛe phares cuiꝰ fraf veterinus fuit çaram. ideo ꝓ ꝛescribunr generationes iude ꝙ phares ⁊ çarã. qz liber iste factus ẽ pncipaliter xpẽ dauid. secũdo ꝛescribunr generationes iude ꝙ sela. ibi: Filij sela. her aũt ⁊ onan mortui fuerũt sine liberis ut habetur Beñ. xxviij. ⁊ ideo ꝙ eos nõ ꝛescribit aliqua generatio Circa primũ sciendũ ꝙ scriptura frequenter trãsit ꝛe generationibus phares ad generationes çare ⁊ cõuerso. ideo nõ potest ibi poni precisa diuisio. ideo exponitur sine diuisione: Filij iuda. supple sunt qui sequũr: eo tamẽ modo quo filij filiorum dicũr filij pmi patris etiam multum longiuqui : sicut omnes homines dicũr filij adam. quia solus phares inter hic nominatos fuit filius eiꝰ imediatꝰ.

i Et charmi. iste fuit ꝛe tribu çare. ut habetur supra ca.ij.

k Et bur ⁊ subal. isti ꝛescenderunt ꝛe caleb. ut patet ex dictis ca.ij. seqr:

l Hẽ generationes sarathi. quia saraite ⁊ estbaholite ꝛescenderũt ꝛe subal. ut habetur in fine ca.ij.

m Jsta quoçz stirps ethan. iste fuit filius çare. ut habetur circa pncipiũ ca.ij.

n Nomẽ quoçz sororis eoꝝ asalephũ. ⁊ ẽ vna dictio ⁊ nominat ista mulier inter viros: quia fuit famosa. ⁊ idẽ dicendũ ẽ ꝛe alijs.

o Pater gedor. id est dñs nel famosus in tali villa. ⁊ eodem modo qõ subdif:

p Pater osa. exponatur illud ut supra.

q Isti sũt filij hur ꝓmogeniti ephrata. fuit eni ꝓmogenitus hurꝰ mulieris. ut dictũ est ca.ij. nõ tamẽ fuit primogenitus caleb mariti eiꝰ: quia habebat filium ꝛe alia vxore precedenti.

r Patris bethleem. dicif aũt hic iste bur pater bethleem: quia filiꝰ eius salma qui cõputatur quasi eadem ꝑsona cũ patre. dicif pater bethleem supra ca.ij. ver sus fine.

s Et ethnan. iste est alius a precedẽti qui fuit filius çare: quia iste ꝛescendit ꝛe phares ꝙ esrom.

t Fuit aũt iabes inclytus pre fratribus suis. iste fuit ortoniel frater caleb. ut dictũ est supra. ij. ca. ⁊ dicif inclytꝰ pre fratribꝰ suis: tam ratione fortitudinis: quia pcussit ciuitatem cariathsepher. ut habetur Judicũ. j. cꝫ ratione scientie : qz fuit vocor magnus in lege ut supra dictũ ẽ.

v Et mater eiꝰ vocauit

nomẽ illius iabes. quod figt̃ holozẽ. cui⁹ ratio subdit̃: a Quia ꝑperi eũ in holoze. ꝓpter difficultatem partus. eodem modo dicit̃ Beñ. xxxv. q̃ rachel vocauit nomẽ filij sui benoni. i. filij⁹ holozis mei. b Inuocauit ꝯo iabes dñm isrl̃ faciendo votum sub conditionibus sequentib⁹. sicut fecit iacob Beñ. xxviij. c Si benedicens benedixeris mihi. dando mihi gratiam tuã. d Et dilataueris ẽmínos meos. i. hereditatẽ meã. e Et fuerit man⁹ tua mecũ. me protegendo ab inimícis. f Et feceris me a malicia non oppri/mi. id est custodieris me a peccatis ⁊ transgressionibus legis. ⁊ hic subintelligitur votum seu ꝓmissionẽ ab eo forte factã dño si ab eo reciperet ista beneficia sicut fecit iacob Beñ. xxviij. Si fuerit dñs mecũ ⁊c. q̃ autem fuerit votum istius iabes nõ habetur ex textu. nec aliqua glosa quã vide/rim: sed ex predictis põt ꝓiecturari q̃ ꝓmisit eo vocari cõtẽplationi ipsi⁹ ⁊ doctrine legis. modus enĩ antiquoꝝ sapientum fuit in talib⁹ finire vitã suam. ad hoc aũt requi/runt̃ beneficia predicta. scilz quies ⁊ puritas mẽ/tis ⁊ precio ⁊ bñdictio diuina. g Et põstitit eo⁹ que ꝑcat⁹ est. i. bñ/ficia dicta. ⁊ ipse reddidit eo vota sua: ut dicit hic glosa hebraica. sed que fuerint illa nõ dicit̃. sed põt eõiecturari mõ predicto. h Caleph aũt. lz supra eo scripserit generationes ca/leph in parte. hic tamẽ reuertit̃ ad describendũ aliqua que nõ erant expressa. ⁊ patet littera vsq; ibi: i Hi sunt viri recha. nomen est loci a quo denominati sunt isti. k Filij aũt ceneç. iste simliter fuit de tribu iuda. ⁊ dicũt aliqui q̃ fuit frater caleph senior ipso: ⁊ mortuo patre custodiuit eũ. ꝓpter quod vocatus fuit pater eius. ⁊ inde caleph dictus est ceneçeus. ut habet̃ Josue. xiij. alij dicunt q̃ mortuo patre caleph iste ceneç accepit matrẽ eius vxorẽ ⁊ nutriuit eũ. ⁊ inde dictus est caleph ceneçeus. put dictum fuit Josue. xiij. l Othoniel. iste fuit filius naturalis ceneç. ⁊ vocatus est supra iabes a matre. ut dictũ est. a patre ꝯo dictus est othoniel. sicut benIamin a matre fuit vocatus benoni. ⁊ a patre bẽiamin. ut hr̃ Beñ. xxxv. m Saraias aũt genuit ioab. iste videtur alius a ioab ꝓn/cipe militie dauid. n Patrem. i. dñm. o Vallis artificũ. sic notãte ab habitatorib⁹. ut patet in textu. p Filij ꝯo caleph. Hic adhuc describit alias generationes caleph. q Filij iephone. supra dictũ est. ij. ca. q̃ caleph fuit filius esrom. ⁊ ideo dicũt aliqui q̃ pater caleph fuit binomi⁹ ⁊ dictus est esrom ⁊ iephone. glosa ꝯo hebraica dicit q̃ iephone nõ est nomẽ hominis: sed caleph dictus est iephone qõ interpretatur diuertens eo q̃ diuertit se a cõsilio explora/toꝝ auertentiũ ppm̃ isrl̃ ab ingressu terre. ꝓmissionis. ut habet̃ Nu. xiij. sicut aliquis dicit filius mortis. eo q̃ fecit aliquid dignũ morte. r Filij quoq; hela et ceneç. vna dictio est. ⁊ ideo aliqui libri habent male ⁊ ceneç. s Et filij esra iether ⁊ mereth. aliqui expositores dicũt q̃ isti tres sũt amram aaron ⁊ moyses filij ei⁹: eo q̃ subditur: t Genuit q; mariã. sed hoc est falsũ. quia hic non agitur de genealogia tribus leui de qua fuerũt amram ⁊ filij eius. sed de genealogia tribus iude. ut ꝓ ex decursu hui⁹ ca. vsq; ad locũ vbi incipit agere de tribu symeon. sed ad hoc rñdent isti dicentes q̃ hic in tribu iuda agitur de istis q̃uis fuerint de tribu leui occasione marie que fuit vxor caleph ⁊ vocata est ephrata alio nomine. sed hoc supra improbatũ est. ij. ca. ⁊ Exo. xvij. ⁊ xxxj. ꝓpter quod dicendũ q̃ iste esra descendit de ialehiel de tribu iuda. ⁊ maria que hic posita est. est alia a sorore moysi. v Vxor quoq; eius. dicit hic glosa hebraica q̃ li eius refertur ad caleph ita q̃ iudaia ꝓpter ei sequentes. s. iereth ⁊ ceteros. x Heber patrem ꝯcho. i. dñm talis ville. ⁊ eodem modo exponat̃ qõ subdit̃: Patrem ꝯnoa. y Hi aũt filij hebie. dicũt aliqui q̃ ista hebria fuit vxor mered. ⁊ tũc legitur sic lrã que sequit̃: z Quã accepit mered. scilz vxorẽ. ß tũc nõ hr̃ ad qd referat lrã ꝑcedens. cũ dr̃: Hi aũt filij hebie. q̃ nulli eius filij hic nominant̃ fm̃ istã expositionẽ. ꝓpter quod alij dicũt q̃ fuit vxor caleph cõuersa tamen ad iudaismũ. sicut ⁊ multi alij egyptij⁹ ut batẽ Exodi. ⁊ fm̃ hoc sic punctat̃ littera: Hi aũt filij hebie filie pharaonis quam accepit. supple caleph: a Mered. ⁊ alij sub/intelligũt̃ ⁊ nõ nominant̃. uel dicen/dũ q̃ cũ dicit̃ hic Hi aũt filij hebie. ponitur plurale ꝓ singulari. b Et filij vxoris odaie. dicũt aliq̃ q̃ odaie est nomẽ viri. ⁊ qõ subdit̃: c Sorozis nathan. re/fertur ad li vxoris. ita q̃ nomẽ ꝓprium eius nõ exprimatur: sed fratris eius ⁊ mariti. dicunt alij q̃ fuit vxor caleph sicut ⁊ ꝑcedens. ⁊ cũ dicit̃: Et filij vxoris. subintelligitur caleph. d Filij sela. hic ꝓpter agitur de generatione sela filij iude. e Pater maresa. nomẽ est ciuitatis uel ville. f Et co/gnationes domus operantiũ byssum in domo iuramenti. dicũt expositores cõmuniter q̃ domus iuramenti vocatur hic tabernaculũ moysi. uel fm̃ alios templũ salomonis. ⁊ q̃ isti de q̃b⁹ hic agitur fecerunt cortinas de byssо in tabernaculo moysi uel in templo salomonis. uel forte in vtroq; fm̃ tamẽ diuersas generationes sibi succedentes in diuersis temporib⁹. ⁊ descen/derunt de sela filio iude. ⁊ sic intelligit̃ quod dicit̃: Et cognationes dom⁹ operantiũ byssum ⁊c. subintelligendũ est. descen/derunt de sela. g Et qui starе fecit solẽ. expositores nostri dicũt cõmuniter q̃ hoc intelligitur de elimelech qui orauit dñm ut sol staret ut q̃ hoc homines illi⁹ tpis implicati multis peccatis a malo retraherent̃ viso tali signo. q̃ cũ nõ fecissent dñs imisit famẽ: ita q̃ elimelech qui erat de potentioribus in bethleem coactus fuit peregrinari in terram moab cum vxore sua ⁊ duob⁹ filijs. ut habetur Ruth. j. h Viriq; mẽdacij. Isti sunt chelyon ⁊ mahalon filij elimelech qui mortui sunt i terra moab sine prole. ⁊ ideo dicunt̃ viri mendacij: quia non reliquerũt effectum sui matrimonij. i Secur⁹ ⁊ incedẽs. interpretationes sunt istorũ nominũ maalon ⁊ chelion: k Qui principes fuerũt in moab. In hebreo habet̃: Qui mariti fuerunt in moab. quia ibi acceperunt mulieres moabitidas. ut hr̃ Ruth. j. l Et que reuerse sunt in bethleem. In hebreo tamẽ non habet̃ beth sed tm̃ lehem. subintelligitur tamẽ. hoc aũt littera dicit̃ de noemi ⁊ ruth que mortuis maritis vene/runt in bethleem: quia ruth noluit dimittere socrũ suã rede/untẽ. Ad hoc ergo inducte sunt iste psone ad ostẽdendũ q̃ de/scenderunt de sela filio iude. cũ dicit̃: Et qui starе fecit solẽ. i. elimelech ⁊ cetere psone de/scenderũt de sela. excepta tm̃ ruth moabite. m Hec aũt sunt verba vetera. istud addit̃ quia

Et[o] filij esra: iether ⁊ mereth ⁊ epher ⁊ iahalon. Genuitq; [e] mariam ⁊ sammai ⁊ iesba pa/trem esthamo. Vxor[p] quoq; eius iudaia ꝑperit iareth pa/trem gedor: ⁊ heber[r] patrem ꝯcho: ⁊ ichutiel patrẽ ꝯnoa. Hi[s] autem filij bethie filie pha/raonis quam [t] accepit: mered [u] ⁊ filij vxoris odaie sororis[x] na/ham patrĩ ceila garmi ⁊ esthamo qui fuit de machati. Fi/lij quoq; simon: ammon ⁊ rin/ma. Filius anan: ethilon ⁊ filij iesi ꝯoeth ⁊ bençoeth. Fi/lij[y] sela filij iude: her pater le/cha: ⁊ laada pater[z] maresa: ⁊ [a] cognationes domus operanti/um byssum i domo iuramenti: ⁊[b] qui starе fecit solem: viriq;[c] mendacij ⁊ securus[d] ⁊ incedẽs qui[e] principes fuerunt in moab ⁊[f] que reuerse sunt in lehem. Hec[m] autem verba vetera.

321
314

bistoria elimelech que habetur in libro Ruth precessit tpa regum. ꝓpter que scriptus fuit iste liber Paral. & maxime ꝓpter dauid. ut frequenter supra dictū est. Hebrei ꝯo dicūt ꝙ elimelech nō fecit stare solē orationib⁹ suis: sed magis causa auaricie tpe famis iuit in terram moab nolens distribuere bona sua pauperib⁹ hebreis recurrentibus ad ipsū: qz erat vir potens & diues: ꝓpter qō punitus fuit a deo qz mortuꝰ fuit ī ēra moab: & filij sui in paupertate: qō patet ex hoc ꝙ noemi vxor sua redijt ī bethleem vacua tpalibus bonis. ꝓpter qō Ruth iurus sua iuit ad colligendum spicas ī agro alieno. ut bī Ruth ij. & ꝓpter hoc hebrei passim istū aliē exponūt. nec mirū: qz littera hebraica multū distat a translatione nostra. primo ergo littera ꝑm hebreos ponēꝭ ꝙ partes iuxta translationē nostram: ut magis videat vbi est dissonantia & etiam cōsonātia. primo ergo vbi translatio nostra habet. Et qui stare fecit solem. In hebreo habē: Et iocbim. & est nomē ꝓpriū vnius hominis. nec videtur ꝙ eiꝰ interpretatio aliquo modo significet ꝙ fecerit stationē solis. Ideꝝ mēdacij. In hebreo habē: Et viri coçeba & est hic ꝓpriū nomē loci. ut dicūt hebrei. ls coçeba ꝑt est nomē appellatiuū significet mendaciū: sicut in latino aliq̄ nomina sunt equiuoca ad ꝓpriū & appellatiuū. sicut comprenduū est ꝓpriū nomē ciuisdā ville satis note in frācia & est nomē appellatiuū: ꝑm ꝙ dicit ij. Regū. xviij. Currēs aūt achimaas p viā compendij &c. Et securus & incedens. In hebreo habē: Et ioas & sarapb. ls āt sarapb posset interpretari incedens: tamē ioas nō interpretatur securus: nec ꝑm Hiero. nec ꝑm Remigiū qui interpretati sunt nomina hebraica. Qui principes fuerunt in moab. In hebreo habē Qui mariti fuerūt in moab. Et q̄ reuerse sūt in bethleem. In hebreo habē: Et habitatores bethleem. hoc est ergo hrā ꝑm hebreos: Et iocbim & viri coçeba & ioas & sarapb qui mariti fuerunt in moab & habitantes seu habitatores bethleem. que sic exponitur ab eis: Et iocbim. i. quidam vir famosus sic nominatus. Et viri coçeba. i. de tali loco a quo sunt nominati sicut parisiensis a parisius. & ioas & sarapb noia sunt viroꝝ qui mariti fuerūt in moab: quia ibi iuerūt ad ꝑegrinandū ex aliqua causa: sicut & elimelech & ibi acceperūt vxores. Et habitantes in leem. id est in bethleem. & supplendū est. omnes isti predicti descenderunt de sela filio iuda sicut & precedentes. Hec aūt sūt verba vetera. hoc aūt additum est ab esdra scriptore hui⁹ libri ut dicūt hebrei: qz in genealogia tribus iude genealogiçauerat aliquos sui tēporis sicut iechonias & çorobabel & aliquos alios qui fuerūt esdre cōtemporanei ne crederetur ꝙ isti genealogiçati de sela essent sui temporis. ideo dixit: Hec sunt verba vetera. q. d. isti fuerunt longe ante tempora nostra. a Hi sunt figuli &c. Hic ostendit ꝙ isti vltimo dicti fuerunt artifices in plurib⁹ artib⁹. quia aliqui eoꝝ fuerunt figuli. id ē formantes vasa testea. uel ꝑm aliquos faciētes formas seu modulos ad fundendū vasa cuprea. & ꝯtum ad istos dicit Hi sunt figuli. aliqui ꝯo de predictis fuerunt plantatores & cultores vinearū. & ꝯtum ad istos subditur: b Habitantes in plantationib⁹. quia in talibus fuerūt occupati. c Et in sepibus. s. faciendis ad clausuram vinearum & plantationū. hebrei tamē dicūt hic: Et ī clausuris siue muris. & dicit hic glosa hebraica ꝙ hoc dicitur quia aliqui de predictis erant artifices murorum lapideoꝝ. d Apud regem in operibus eius. erant enim predicti artifices excellentes in artibus predictis & ideo vocabant ad opa regis. e Cōmorationeꝭ sunt ibi. i. ꝓpe loca vbi erant opera regis fienda. f Filij symeon. Hic ꝑter agitur de generationibus tribꝰ symeon. & primo in cōmuni. secundo in speciali ꝯtum ad viros notabilis fortitudinis. ibi: Mosobab quoq. Circa primū sciendū ꝙ post tribum iude immediate hic agit de tribu symeon ante ruben qui fuit ꝑmogenitus: qz filij symeon habitauerunt in sorte iude ꝑ magnū tempus ex causis q̄ postea tangent. Dicit igitur: Filij symeon namuel & iamin &c. & legat sic iacet hrā vsq; ibi: g Fratres aūt eius non habuerūt filios multos & vniuersa cognatio. s. ipsiꝰ symeon. b Nō potuit adequare sūmā filioꝝ iuda. hoc dictum est ꝙ in tribu symeon fuerūt pauci respectu tribus iude: & ideo recepti fuerunt in sorte iude: cuiꝰ vna causa fuit quia filij iuda habuerunt duplicem sortem. vnā quasi acquisitam. aliam quasi acquirendam vi armorum si possent: quia erat tribus bellicosioꝝ. ꝑt dictū fuit ꝑm⁹ Josue xix. & ideo in diuisione terre septem tribub⁹ que non acceperant hereditatem. ut habet Josue. xix. alique ciuitates de sorte iude fuerunt assignate filijs symeon: & alique filijs dan. Alia causa fuit ꝙ filij iuda ls essent plures q̄ filij symeon. ut dictum est. tū non erant tot ꝙ possent sufficienter populare terram sibi assignatam: & sors symeon pro maiori parte erat occupata adhuc ab aduersarijs: ita ꝙ nō habebant locū sufficientem. ideo filij iuda receperunt eos in aliquibus locis suis ꝑter ciuitates eis assignatas per iosue. voluntarie tamē & ad tēpus. ut infra videbitur: ne crescerent bestie contra eos: si terra eoꝝ pro parte remaneret inhabitata & ut fratres sui filij symeon haberent locū & ut mutuo se iuuarent cōtra aduersarios vtriusq; tribus. ut habet Judicū. j. q̄ subditur: i Habitauerunt aūt in hersabee. & ceteris que erant de sorte iude. q̄ subditur: k De ciuitates eorum vsq; ad regem dauid. filij eni symeon ꝓpter longam inhabitationem ciuitates eis traditas ad tempꝰ. ut dictū est. postea noluerūt reddere filijs iuda quando multiplicati fuerūt sufficienter ad populandū sortem suam. ꝓpter quod tempore saul fecerunt de hoc querimoniam. sed ipse neglexit facere eis iusticiam ī odiū dauid qui erat de tribu iuda. & ideo quando dauid obtinuit regnū post saul eiecit filios symeon de ciuitatib⁹ eis concessis ad tempus a filijs iuda modo supradicto: nō autem de illis que fuerāt eis assignate ꝑ iosue. ex quo patet ꝙ prescriptio nō valet si nō fuerit iustus titul⁹. Sciēdū tamē ꝙ Josue. xix. inter ciuitates eis assignatas per sortem a iosue nominantur etiam accōmodate seu ad tēpus cōcesse: quia iste hic posite ibi ponuntur saltem pro maiori parte aliqui aūt expositores nostri aliter exponūt quod dicit hic: l Usq; ad regem dauid. ꝙ hoc dicit specialiter ꝓpter ciuitatem siceleg. quam recuperauit dauid & extunc facta est regnū iuda. ut habetur. j. Regū. xxvij. sed hoc non valet. quia hic dicitur ꝙ ciuitates iste fuerunt filioꝝ symeon vsq; ad regem dauid: dauid aūt nō accepit siceleg de manu filiorum symeon sed magis ex cōcessione achis regis geth. ut habetur. j. Regum. xxvij. m Ville quoq; eorum etham &c. dicunt autem ville que non sunt muris clause. & similiter vici & viculi. ciuitates ꝯo que muris sunt clause. n Mosobab &c. Hic cōsequenter describuntur filij symeon qui fuerunt notabilis fortitudinis. primo contra chananeos. secūdo cōtra amalecbitas. ibi: De filijs quoq; symeon. Circa ꝑmū dicitur: Mosobab quoq; & iemlech & ioſa. & subditur de istis:

a Isti sunt nominati principes.i. famosi ꝓpter prolis multitudinem. vñ subditur: b Multiplicati sunt vehementer. et ꝓpter virtutis fortitudinē. vñ subditur: c Et profecti sunt ut ingrederentur in gador. vbi habitabat populus qui remanserat de genere chananeor. d Inueneruntq; pascuas vberes et valde bonas et terrā latissimā. Hic tangūt causse mouentes filios symeon ad inuadendū terram illā quia habebant pecora multa: ad quorum nutritionem erat apta terra illa. erat etiam quieta: qz habitatores illius nō formidabant aliquid mali supuenturi. sicut et de filijs dan dicitur Judicū. xviij. q̄ inuaserant ciuitatē lachis: eo q̄ terra erat fertilis et populus ibi habitans quietus et secur? nō formidans aliquid mali. et per consequens improuisus ad resistēdum. tempus autē in quo fecerunt hoc filij symeon ostenditur. cū dicit: In diebus eçechie regis iuda. et p̄z.

e De filijs quoq; symeon. Hic consequenter describitur fortitudo filiorū symeon contra amalechitas. vñ subditur: f Et percusserūt re. q̄ eua. p. amalechitarū. dicūt aliq̄ q̄ isti amalechite fuerunt reliquie que euaserunt manū saul qñ percussit amalech. ut habetur .j. Regū. xv. Alij vo dicunt q̄ fuerunt amalechite qui euaserunt manum dauid qnando percussit latrunculos qui incēderāt sicelech ex quib? euaserāt quadringēti viri. ut habet .j. Regū xxx. et siue isti fuerunt siue illi recollegerūt se in monte seyr: et ibi multiplicati fuerunt vsq; ad tempus quo filij symeon percusserunt eos: et habitauerūt ibi pro eis.

g Cap. v.

Filij q̄; ruben. Hic p̄ter describit generatio ruben. vbi p̄ solutur tacita questio. secundo describitur dicta generatio. ibi: Filij ergo ruben. Circa primū dr: Filij q̄; ruben p̄z primogeniti israel. ex hoc q̄ ruben dicit hic primogenit? posset aliquis querere quare ruben nō habuit duplicem portionē et principatum respectu fratrum suorum: quia hoc erat de ratione primogeniture. ad hoc respondet. cum subditur: h Sed cū violasset thorum patris sui. quia dominus cū bala vxore patris sui: nec latuit hoc ipsum iacob sm q̄ dicit Beñ. xxxv. et ideo ius ꝓmogenitur? ꝑtum ad duplicem portionem transtulit iacob ad ipsum ioseph quando duos eius filios. s. ephraim et manasse adoptauit: ordinans q̄ quilibet eorum acciperet portionem hereditatis: sicut et filij iacob naturales. ut habetur Beñ. xlviij principatum aūt transtulit ad tribū iuda Beñ. xlix. dicēs Juda te laudabunt fratres tui tē. et subditur ibidem: Nō auferetur sceptrum de iuda et dux de femore eius tē. et sm hoc p̄z irā ista. cum dicit: i Data sunt ꝓmogenita eius filijs ioseph filij israel. s. ꝑtū ad duplicē portionem. k Filij ergo ruben. Hic consequenter describitur generatio ruben. et ꝓmo describitur generatio rubenitarū secundo fortitudo eorum. ibi: In diebus aūt saul. Circa primū legatur littera ut iacet vsq; ibi: l Beera filius ei?. dicunt aliqui q̄ iste fuit ueri pater osee ꝓpte. ut habetur in principio ꝓpterie sue. m Quem captiuū duxit thexglatphalasar rex assyriorum: et fuit princeps in tribu ruben. Fratres aūt ei? et vniuersa cognatio eius qñ numerabantur p̄ familias suas: habuerūt principes iehiel et çacharias. Porro bala filius açaç filij sāma filij iobel: ipse habitauit in aroer vsq; o ad nebo et beelmeon. Contra orientalē quoq; plagam habitauit vsq; ad introitū heremi et fluuium euphraten. p Multum quippe iumentorū numerum possidebant in terra galaad. In q diebus autē saul prelianti sunt contra agarenos et interfecerunt illos: habitauerūtq; pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem galaad. Filij vo gad e regione eorum habitauerunt in terra basan vsq; selcha: ioel i capite et saphan secūdus: ianai autē et saphat in basan. Fratres vo eorum sm domos cognationū suarum: michael primogenita eius filijs ioseph filij israel: et nō est ille reputat? in primogenitū. Porro iudas qui erat fortissim? inter fratres suos: de stirpe eius principes germinati sunt. primogenita autem reputata sunt ioseph. Filij r ergo ruben primogeniti israel: enoch et phallu: esrom: et charmi. Filij iobel: samaia filius eius: gog filius eius: semmei filius eius: micha filius eius: reebia filius eius: baal filius eius: beera s filius eius: quem t captiuum duxit theglatphalasar rex assyriorum: et u fuit princeps in tribu ruben. Fratres aūt ei? et vniuersa cognatio eius qñ numerabantur p̄ familias suas: habuerūt principes iehiel et çacharias. Porro bala filius açaç filij sāma filij iobel: ipse habitauit in aroer vsq; o ad nebo et beelmeon. Contra orientalē quoq; plagam habitauit vsq; ad introitū heremi et fluuium euphraten. p Multum quippe iumentorū numerum possidebant in terra galaad. In q diebus autē saul prelianti sunt contra agarenos et interfecerunt illos: habitauerūtq; pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem galaad. Filij vo gad e regione eorum habitauerunt in terra basan vsq; selcha: ioel i capite et saphan secūdus: ianai autē et saphat in basan. Fratres vo eorum sm domos cognationū suarum: michael

quoq; et iemlech et iosa filius amasie et iobel iehu filius iosabie filij saraie filij asibel et elioenai et iacoba et isuaia et asaia et adibel et isimibel et banaia: ꝯça quoq; filius sephei filij allon: filij idaia: filij semri: filij samaia. isti v sūt nominati principes in cognationibus suis: et in domo affinitatum suarum multiplicati w sunt vehementer. x Et profecti sunt ut ingrederēt in gador vsq; ad orientem vallis: et ut quererent pascua gregibus suis. Inueneruntq; pascuas vberes et valde bonas: et terrā latissimā et quietā et fertilem: in qua ante habitauerāt de stirpe cham. Hi ergo venerunt quos supra descripsim? nominatim in diebus eçechie regis iuda: et percusserunt tabernacula eorū et habitatores qui inuenti fuerāt ibi: et deleuerūt eos vsq; ad presentē diem: habitauerūtq; pro eis: quoniam vberrimas pascuas ibidē reppererunt. y De filijs quoq; symeon abierunt in montē seir viri quingenti habentes principes phaltiam et naariā et raphiam et oçibel filius iesi: et z percusserūt reliquias que euadere potuerant amalechitarū: et habitauerunt ibi pro eis vsq; ad diem hanc.

V

Filij a quoq; ruben ꝑmogeniti israel: ipse quippe fuit primogenitus eius: sed b cum violasset thorum patris sui: data c sunt primogenita eius filijs ioseph filij israel: et nō est ille reputat? in primogenitū. Porro iudas qui erat fortissim? inter fratres suos: de stirpe eius principes germinati sunt. primogenita autem reputata sunt ioseph. Filij d ergo ruben primogeniti israel: enoch et phallu: esrom: et charmi. Filij iobel: samaia filius eius: gog filius eius: semmei filius eius: micha filius eius: reebia filius eius: baal filius eius: beera e filius eius: quem f captiuum duxit theglatphalasar rex assyriorum: et g fuit princeps in tribu ruben. Fratres aūt ei? et vniuersa cognatio eius qñ numerabantur p̄ familias suas: habuerūt principes iehiel et çacharias. Porro bala filius açaç filij sāma filij iobel: ipse habitauit in aroer vsq; h ad nebo et beelmeon. Contra orientalē quoq; plagam habitauit vsq; ad introitū heremi et fluuium euphraten. i Multum quippe iumentorū numerum possidebant in terra galaad. In k diebus autē saul prelianti l sunt contra agarenos et interfecerunt illos: habitauerūtq; m pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem galaad. Filij vo gad e regione eorum habitauerunt in terra basan vsq; selcha: ioel i capite et saphan secūdus: ianai autē et saphat in basan. Fratres vo eorum sm domos cognationū suarum: michael

pter qđ ꝑtiuerūt ērā illā sibi assignari qz erat apta aūalib? nutriendis. ut bī Nu. xxxij. q In dieb? aūt saul. Hic p̄ter describit fortitudo rubenitarū. et occasiō eor? fit mētio de tribu gad et dimidia tribu manasse q̄ inuerūt retenitas in plio. Dicit g̃: In dieb? aūt saul. q̄ fuit ꝑm? rex i isr? p electionē diuinā qz abimelech q̄ aūt regnauerat. ut bī Judicū. ix. fuit p̄ usurpationē. r Preliati sūt ꝫ agarenos. isti fuerūt filij eerbure: qz eerbura et agar fuit eadē mulier ut dicunt hebrei: put dictū fuit diffusi? Beñ. xxv. et isti q̄ dicūt̄ b agareni describēderūt de agar nō p ismaelē ꝑ alios ei? filios. ut videbit̄. j. s Habitauerūtq; ꝑ eis i ta. eor. qz agareni nō habitabāt i domib? ꝑ i tabernaculis. t Filij

ño gad. Hic ꝓnter agitur ꝛe generationibus gad ratione predicta, ⁊ legatur littera ut iacet vsq; ibi: a Omnes hi numerati sunt in dieb⁹ ioathan regis iuda: ⁊ in diebus hieroboam regis israel. Dicũt aliqui q̃ nõ fuit vna numeratio ꝫ dupler: quia isti reges non fuerũt cõtemporanei. Potest aũt etiã dici q̃ fuit eadẽ numeratio: q̃ lz hieroboam fili⁹ nabath rex israel ꝛe quo batur. iij. Regum. xij. regnauerit longe ante ioathan: tñ ali⁹ hieroboam rex israel ꝛe quo batur. iiij. Regũ xv. fuit contemporaneus ipsi ioathan. quia ãno xxvij. isti⁹ hieroboam regnauit ozias qui etiam dict⁹ est azarias in iuda. ⁊ sic regnauit quindeci annis cũ hieroboam qui regnauit. xlj. annis. ut batur. iiij. Regum. xiiij. ozias aũt fuit peculiaris lepra. ⁊ extũc ioathan cepit regnare viuente patre: q̃ gubernauit populũ ⁊ palatiũ. ⁊ sic potuit regnare tẽpore bui⁹ hieroboam. b Filij ruben ⁊ gad. Hic consequenter reuertitur ad ostẽdendũ qualiter filij ruben ⁊ gad ⁊ dimidia trib⁹ manasse ꝛebellauerũt agarenos quia erant viri fortes ⁊ i armis exercitati. ⁊ hoc est quod dicit: c Viri bellatores scuta portantes ⁊ gladios. ⁊ quia in hoc bello habuerunt auxilium ꝛei. ut patebit infra. d Itburei ꝓo ⁊ naphei ⁊ nodab prebuerunt eis auxiliũ. dicunt aliqui expositores nostri q̃ isti fuerunt ꝛe filijs israel. ⁊ ꝓpter hoc adiuuerunt filios ruben i hoc bello contra agarenos. Hebrei aũt dicunt ⁊ melius ut videtur q̃ isti ꝛescenderunt ꝛe agar ꝑ ismaelem: quia Esa. xxv. inter filios ismaelis ponit ithur. a quo dicti sunt itburei. ⁊ naphis a quo naphei. ⁊ ideo inuerũt agarenos qui ꝛe eadẽ matre ꝛescenderant. ꝑ alium tamẽ filiũ uel ꝑ alios q̃ ꝑ ismaelẽ. sicut dictum est supra. aliqui tamẽ dicunt q̃ isti agareni ꝛescenderunt ꝛe agar ꝑ ismaelẽ: ⁊ ꝑ cedar filiũ ei⁹. ⁊ retinuerũt sibi nomẽ ab agar matre ismaelis. itburei aũt ⁊ naphei ꝛenominati sunt a filijs ismaelis. ut dictũ est ⁊ ꝓpter hoc prebuerũt auxiliũ agarenis tã ꝗ sibi ꝓpinquis ⁊ ꝛebellati fuerunt cũ eis a filijs ruben. vñ subdit: Traditiq; sunt in manus eor agareni ⁊ vniuersi qui fuerant cũ eis. cui⁹ causa ꝓncipalis subdit: e Quia dñm inuocauerũt cũ preliarẽt ⁊c. q. d. lz filij ruben ⁊ gad ⁊ dimidie trib⁹ manasse essent viri fortes ⁊ docti ad preliũ. tamẽ nõ vicerũt ꝓncipaliter virtute ꝓpria sed diuina. f Filij q̃q; dimidie trib⁹ manasse. Hic ꝓnter occasione predicta ꝛescribit aliquas generatiões manasse. cũ subditur: Et hi fuerunt ꝓncipes domus cognationis eor epher iesi ⁊c. Consequẽter ponit causa captiuationis eor. cum dicit: g Reliquerunt aũt ꝛeũ. tempore manahen ⁊ phacee filij romelie. h Et fornicati sunt post deos populorũ terre. ꝙ idolatriam. i Quos abstulit dñs cozã eis. id est cozãfilijs israel. q. d. dij pplor habitãtiũ in terra ꝓmissiõis ante filios israel non potuerũt eos saluare: sed abstulit eos dñs cozã filijs israel. ideo iustum fuit q̃ filij isrl conuersi ad cultũ illorum deor ꝛe terra illa ejicerentur. ideo subditur: k Et suscitauit dñs deus israel spiritũ. i. voluntatem impugnandi filios israel l Phul regis assyriorum. ꝛe quo batur iiij. Regum. xv. m Et spiritum thelglatphalasar. ꝛe q̃ batur ibidem. n Et trãstulit ruben ⁊ gad ⁊ dimidiam tribũ manasse. eiciẽdo ꝛe terra sua. o Et adduxit eos in ale ⁊ in abor. loca talia assyrie. p Cap. vj. Filij leui. Hic ꝛescribitur generatio leuitarũ ⁊ primo ꝛescribit eorũ genealogia. secundo ꝛescribunt eorũ officia. ibi: Isti sunt quos cõstituit dauid. 3°. eor habitacula. ibi: Et hec habitacula eor. Circa primũ sciendũ q̃ tribus leui fuit primo diuisa in tres partes ꝑm tres filios leui. s. gerson. caath. ⁊ merari. ꝛe caath ꝓo ꝛescendit aaron qui fuit sũmus sacerdos ⁊ ꝛe eo ꝛescenderũt alij sacerdotes ⁊ isti vocati sunt aaronite. alij aũt ꝛescendentes ꝛe caath retinuerũt sibi nomẽ cõmune: ⁊ vocati sunt caathite: ita q̃ in tribu leui fuerũt sic quatuor ptes: videlz aaronite. caathite. gersonite ⁊ merarite. sicut dictũ fuit plenius libro Nu. Primo igitur ponitur generatio aaronitarũ. cũ dicit: Filij aaron ⁊c. q Eleaçar genuit phinees. istam generationẽ ꝛeducit. quia summũ sacerdotium post aaron datum est eleaçaro ⁊ filijs eius ꝛe ordinatione dñi. ut batur Nu. xx. r Bocci genuit oçi. ab isto oçi accepit ipse ozi sũmũ sacerdotium. ex ordinatione tamẽ diuina. ut dictum fuit Ruth. i. ⁊. j. Regũ. ij. ca. ita q̃ fuit simul iudex ⁊ sũmus sacerdos. ut batur. j. Regũ. j. ⁊ ꝛescendit ꝛe ithamar filio aaron. s Achitob genuit sadoch. in isto sadoch reductum fuit sũmũ sacerdotiũ ad filios eleaçar.

quia salomon eiecit abiathar de sūmo sacerdotio·ut habetur.iij. Regū.ij.⁊ instituit sadoch.abiathar aūt descenderat de hel. a Ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam edificauit salomon i hierusalē.in illa aūt domo seu templo multi alij functi sūt sūmo sacerdotio.s.sadoch·achimaas.⁊ plures alij.quare igitur dicitur de isto açaria singulariter : Ipse est qui sacerdotio functꝰ est ⁊c. Ad qō dicēdū q̄ hoc ē q̄ celo dei ductus cōstanter restitit ocie regi iude volenti thurificare in templo dñi· ꝓpter quod percussus fuit lepra·ut habē infra.ij.libro.xxvj. b Et saraias genuit iosedech.istum saraiam interfecit nabuchodonosor.⁊ iosedech filiꝰ eius ductus est cum alijs captiuꝰ in babylonē.dicūt aūt aliq̄ q̄ iste fuit esdras sacerdos ⁊ scriba.sed de hoc plenius dicetur cū ad librum esdre veniem⁹: dño concedente. c Filij ergo leui. Hic cō sequenter describit generationes gersonitarū. ꝑmo tamē repetit in generali aliqua de generationibus leui.⁊ patet littera. secundo descēdit ad gersonitas describens generationes eoꝝ descendendo dicens: d Gerson lobni filiꝰ eiꝰ ⁊c. Filij caath. Hic describit generationes caathitarū ,put caathite diuiduntur cōtra aaronitas·ut predictum ē. ⁊ describit istas generationes similiter descendendo dicēs: Filij caath aminadab filiꝰ eius ⁊c. e Filij samuel ꝑmogenitꝰ vasseni ⁊ abia. nō est intelligendum q̄ vterq̄ fuerit primogenitus : sed abias fuit primus post vasseni. f Filij aūt merari. Hic consequenter describit generatio merariarum similiter descendendo ⁊ patet littera. g

Achimaas genuit açariam : açarias genuit iohānan:iohānan genuit açariam. Ipseᵉ est qui sacerdotio functꝰ est in domo quam edificauit salomon in hierusalem. Genuit autem açarias amariam : ⁊ amarias genuit achitob. Achitob genuit sadoch : ⁊ sadoch genuit sellū. Sellum genuit helchiā : ⁊ helchias genuit açariam. Açarias genuit çaraiam:⁊ çaraias genuit iosedech . Porro iosedech egressus est : quando transtulit dñs iudam ⁊ hierusalem per manus nabuchodonosor. Filij ᶠ ergo leui : gerson caath ⁊ merari. Et hec nomina filiorū gerson : lobni ⁊ semei. Filij caath : amram ⁊ isaar ⁊ hebron ⁊ oçihel. Filij merari: mooli ⁊ musi. Hᵉ aūt generationes leui ꝑ familias eorū. Gersonᵇ : lobni filiꝰ eiꝰ: iaath filius eius:çamma filius eius: ioaa filiꝰ eiꝰ:iaddo filius eiꝰ: çara filius eius: iethrai filius eiꝰ. Filij caath:aminadab filiꝰ eiꝰ: core filius eius: asir filius eiꝰ: helcana filius eiꝰ: abiasaph filius eius:asir filius eius:caath filius eius: vriel filiꝰ eius: oçias filius eius:saul filiꝰ eiꝰ. Filij helcana:amasai ⁊ achimoth ⁊ helcana. Filij helcana: sophai filius eius:naath filius eiꝰ: heliab filius eius: hieroam filius eius:helcana filius eius. Filijᶜ samuel: primogenitus vassemi ⁊ abia. Filij ᵈ aūt merari : mooli: lobni filius eius: semmei filius eius: oça filius eiꝰ; samaa filius eiꝰ: aggia filius eiꝰ: asaia filius eius. Istiᵉ sunt quos cōstituit dauid sup cātores domꝰ dñi: ex quo collocata ē archa : ⁊ ministrabant coram tabernaculo testimonij canētes donec edificaret salomon domū dñi in hierusalem. Stabant autē iuxta ordinem suū in ministerio. Hᶠ ꝯo sunt qui assistebant cū filijs suis de filijs caath:heman cantor filius iohel:filij samuel:filij helcana: filij ieroam filij heliheel:filij thou:filij suph filij helcana:filij iohel:filij maath : filij amasai : filij helcana: filij iohel : filij açarie : filij sophonie : filij thaath: filij asir : filij abiasaph:filij chore: filij isaar:filij caath:filij leui:filij israel:⁊ frater eius asaph:qui stabat a dextris eius:asaph filius barachie: filij samaa: filij michael:filij basaie: filij melchie: filij athanai:filij sara:filij adaia: filij ethan: filij çamma: filij semei:filij ieth:filij gerson:filij leui. Filij autē merari fratres eorum ad similtrā : ethan : filij chusi : filij abdi : filij maloch: filij asabie:filij amasie: filij helchie : filij amasai : filij bonni : filij somer: filij mooli: filij musi : filij merari : filij leui. Frēs ⁱ quoq̄ eorum leuite: quiʰ ordinati sunt in cunctū ministeriū tabernaculi domꝰ dñi. Aaronᵏ ꝯo ⁊ filij eius adolebāt ˡˡˡ incensum super altare holocausti : ⁊ super ᵐ altare thymiamatis : in omneⁿ opus sancti sanctorum: ⁊ ut precarent ꝓ israel iuxta

cōa dño q̄diu illa archa fuit i illo tabernaculo ⁊ pᵒ ea q̄ fuit trāslata ad tēplū ꝑ salomonē edificatū. inē cantores aūt erant tres principales de tribꝰ cognationibꝰ leuitarū supradictis : videlz heman de filijs caath. ⁊ asaph de filijs gerson.⁊ ethan de filijs merari. ⁊ erāt sic ordinati q̄ heman cū societate sua erat in medio. asaph aūt cū societate sua ad dexterā. ethan ꝯo cum sua ad sinistrā. ⁊ ex his ꝑ littera paucis exceptis· cū dicit : Isti sūt q̄s constituit dauid sup cantores.s.q̄ infra sequit . ex quo collocata ē archa i tabernaculo facto a dauid.cetera patēt ex dictis vsq̄ ibi b Et frater eiꝰ asaph ⁊c. vocantur aūt asaph ⁊ socij sui fratres ipsius heman ⁊ aliox qui erant in societate sua: quia lz essent de duabus cognationibꝰ .s. caath ⁊ gerson: tū erāt de eadē tribu.s. tribu leui.cetera patent ex dictis. i Fratres q̄ eox leuite. Hic agit de officijs aliorū leuitarū· cum dicit: Frēs quoq̄ eorum leuite.⁊ dicuntur fratres: quia de eadem tribu· ut iam dictum est. k Qui ordinati sūt in cunctum ministeriū tabernaculi . q̄ aliqui erant ianitores ⁊ aliqui custodes vasox: ⁊ alij ministrabāt sacerdotibꝰ in oblationibus sacrificiorum. ⁊ sic de alijs officijs q̄ nō exprimuntur hic.ista

Isti sūt quos ꝓstituit dauid sup canto.de. dñi. Hic ꝓnter agit de officijs leuitarū quox aliqui erant simplices leuite.alij cū hoc sacerdotes sicut aaron ⁊ filij eiꝰ qui erant de tribu leui.ꝑmo igit determinant officia leuitarum simpliciū.secundo sacerdotū·ibi: Aaron ꝯo.De simplicibꝰ leuitis aliqui erant cantores ad dicendum diuinas laudes de quibus agitur primo.alij in alijs officijs constituti de quibus agitur secūdo·ibi: Fratres quoq̄ eox.Circa primū sciendū q̄ postq̄ dauid obtinuit regnū adduxit archā dñi de domo obededom in ciuitatem dauid ⁊ posita fuit in tabernaculo quod fecerat dauid· ut habetur.ij.Regum.vj. ⁊ extunc instituit dauid cantores ⁊ alios leuitas : qui officia exercerent

eni officia cantorum leuitarū ⁊ sacerdotum plenius exprimunt ⁊ describunt infra eodē libro a.xxiij.ca.vsq̄ ad.xxvj. inclusiue. l Aaron ꝯo. Hic describunt officia sacerdotum breuiter tamē·cū dicit: m Adolebant incensum sup altare holocausti.quod erat extra tabernaculū i atrio: ⁊ ibi cremabatur incensum simplex quod offerebatur cum hostijs ⁊ oblationibꝰ. n Sup altare thymiamatis.qō erat intra tabernaculū ante edificationē templi ⁊ postea in templo quādo fuit edificatū.⁊ sup illud cremabaf thymiama quod erat compositum ex quatuor speciebꝰ preciosis ⁊ redolentibus·ut habetur Exo.xxx. o In omne opus

sancti sanctoꝝ .Iz enī illa ꝑs tabernaculi in qua erat altare thymiamatis ⁊ candelabrū ⁊ mensa ꝓpositionis vocaretur sanctū uel sancta trīmodo·trī oia opa que fiebant ibi a sacerdotib⁹ utpote cōpositio lucernarū·ꝓpositio panū ⁊ crematio thymiamatis fiebāt ꝓpter reuerentiā ipsi⁹ rei cui⁹ sedē repꝛesentabāt illa que erāt intra partem tabernaculi que dicebatur sanctū sanctorum·videlicet arcba cherubin ⁊ ꝓpitiatoriū·sicut dictū fuit plenī⁹ Exo. xxv.vii ⁊ de ꝓpitiatorio dabanť rīsa diuina ꝗsi a deo ibidem specialiter habitāte ⁊ iō ꝑdicta opa dicunť opa sancti sanctoꝝ. a Hi sunt aūt filij aaron. Hic ꝓnē replicat generationes aaron:incipiendo ab aaron ⁊ terminando in achimaas filio sadoch ⁊ nō procedit vltra : qz solūmodo hic enumerāť sacerdotes abaaron p eleazar filiū ei⁹: qui fuerūt vsq; ad tempus salomonis qui edificauit templum. b Et hec habitacula eoꝝ. Hic ꝓnter agitur de ciuitatib⁹ ⁊ locis filiorum leui incipiendo a sacerdotibus filijs aaron·cū dicit: Dederunt igitur eis hebron i ęra iuda.sequit: c Agros aūt ciuitatis ⁊ villas caleb filio iephone.ciuitas enim hebron ⁊ ęritorium in circuitu fuit datū caleb ꝑ iosue·sicut bī Josue.xiiij . ita ꝙ erat dīs ꝓncipalis ciuitatis ⁊ suburbij ꝙuis concederent habitationi sacerdotum. territoriū aūt ⁊ ville q̄ erant ibi fuerūt sue ꝙstum ad habitationem ⁊ ꝙminium. d Porro filijs aaron dederūt ciuitates.⁊ hic debet fieri pū-

omnia que preceperat moyses seruus dei. Hi[a] sunt autē filij aaron : Eleaçar fili⁹ eius:phinees filius eius:abisue fili⁹ ei⁹: bocci filius eius: ozi filius ei⁹ : çaraia filius eius:meraioth filius eius : amaria filius eius : achitob filius eius:sadoch fili⁹ eius:achimaas filius eius.Et[b] hec habitacula eorū per vicos atq; confinia filiorum scilz aaron iuxta cognationes caathitarum. Ipsis enī sorte contigerant.Dederunt igiť eis hebron in terra iuda ⁊ suburbana ei⁹ per circuitum: agros[c] autem ciuitatis ⁊ villas caleb filio iephone.Porro[d] filijs aaron dederūt ciuitates : ad [e] cōfugiendum hebron:⁊ lobna ⁊ suburbana eius. Jether ꝙq; ⁊ esthemo cum suburbanis suis:sed ⁊ helon ⁊ dabir cum suburbanis suis:asan quoq; ⁊ bethsemes ⁊ suburbana earum. De tribu autē beniamin gabee ⁊ suburbana eius:⁊ almath cū suburbanis suis:anathot quoq; cū suburbanis suis.Omnes[f] ciuitates tredecim cū suburbanis suis :per cognationes suas.Filijs[g] autē caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu manasse i possessionē vrbes.x.Porro[h] filijs gerson p cognationes suas de tribu isachar ⁊ de tribu aser ⁊ de tribu neptalim ⁊ de tribu manasse i basan vrbes xiij. Filijs aūt merari p cognatiōes suas de tribu ruben ⁊ de tribu gad ⁊ de tribu çabulon: dederūt sorte ciuitates duodecim. Dederūt ꝙq; filij isrł leuitis ciuitates ⁊ suburbana earum.Dederuntq; p sortem ex tribu filiorum iuda ⁊ ex tribu filiorum symeon ⁊ ex tribu filiorum beniamin vrbes has quas[i] vocauerunt nominibus suis : ⁊ his qui erant ex cognatione filiorū caath. Fuerunt[q] ciuitates in terminis eorum de tribu ephraim . Dederunt ergo eis vrbes ad confugiendū sychem cum suburbanis suis in monte ephraim : ⁊ gazer cum suburbanis suis: iecmaan quoq; cū suburbanis suis:⁊ bethoron similiter : necnon ⁊ helon cum suburbanis suis : ⁊ gethremmon in eundē modum.Porro ex dimidia tribu manasse aner ⁊ suburbana eius:balaam ⁊ suburbana ei⁹: his videlicet qui de cognatione filiorum caath reliqui erāt. Filijs autem gerson de cognatione dimidie tribus manasse gaulon in basan ⁊ suburbana eius:⁊ astaroth cum suburbanis suis. De tribu isachar cedes cum suburbanis suis ⁊ dabereth cum suburbanis suis : ramoth ꝙq; ⁊ suburbana ei⁹ ⁊ anem cū suburbanis suis. De tribu ꝓo aser masal cū ſburbanis suis:⁊ abdon similiter:asach quoq; ⁊ suburbana ei⁹ : roob cum suburbanis suis. Porro de tribu neptalim cedes in galilea ⁊ suburbana eius : amon cum suburbanis suis : ⁊ cariathaim ⁊ suburbana ei⁹. Filijs autem merari residuis de tribu çabulon : remmono ⁊ suburbana ei⁹ : ⁊ thabor cum suburbanis suis. Transiordanē quoq; ex aduerso iericho contra orientem iordanis de tribu ruben bosor in solitudine cum suburbanis suis:⁊ iassa cum suburbanis suis:cademoth quoq; ⁊ suburbana eius : ⁊ miphaath cū suburbanis suis. Necnō ⁊ de tribu gad : ramoth in galaath ⁊ ſburbana ei⁹: ⁊ manaim cū ſburbanis suis : sed ⁊ esebō cum suburbanis suis : ⁊ iecer cū suburbanis suis.

Porro[k] filij VII

ctus.⁊ subintelliguntť que postea subdunť. e Ad cōfugiendū ebron. Hic similiter fit punct⁹: quia ille que imediate sequūť nō fuerūt ciuitates refugij. fuerūt enī trīs ser ciuitates refugij. tres citra iordanē. ſ. hebron sychem ⁊ cedes i galilea. ⁊ tres trāſ iordanē. ſ. boçor : ramoth in galaad. ⁊ gaulon in basan. ut habeť Josue xx. ⁊ Iz iste sex ciuitates noiantť in hoc ca. in diuersis locis : non trīs nominantur hic ciuitates cōfugij nisi due trīs. ſ. hebron ⁊ sychem. sed de alijs ꝙuor idē est notandum. f Omnes ciuitates tredecim. tot fuerunt ꝑm veritatem·ut habeť in libro Josue. g Filijs aūt caath residuis. i. qui non erant sacerdotes ita ꝙ dicebantur caathbite trīs ⁊ non aaronite·ut dictū est supra. istis dederunt alia habitacula. b Porro filijs gerson. Hic consequenter agitur de habitaculis gersonitarum ⁊ meraritarum ostendendo q̄ ciuitates .⁊ a quibus tribubus assignate sint eis.⁊ cum hoc etiā intermiscet aliqua de filijs caath.⁊ patet hrā vsq; ibi: i Quas vocauerūt ex nominibus suis.i. leuite ⁊ sacerdotes venerauerūt loca eis assignata ad habitandū ⁊ nutriendum pecora ex nominibus suis. ad hoc ꝙ istud esset testimoniū in futurum : quia ista erant eis assignata a filijs israel:quia trib⁹ leui nō habuit hereditatem distinctā sicut alie trib⁹.cetera patet in littera. k

Cap. vij.

Porro filij isachar. Hic ꝓnē ponit generatiōes aliarum sex tribuū. scilz isachar·beniamin· neptali· manasse· ephraim.⁊ aser. de tribubus ꝓo dan ⁊ çabulon nō facit mētionē. Primo ergo agitur de generationib⁹ istarū tribuū. secundo resumiť trib⁹ beniamin ut diffusius describať.ca.viij. Circa primū describitur ꝓmo generatio tribus isachar.secundo beniamin.ibi: Filij beniamī. tertio neptalim·ibi: Filij autem neptalim. quarto manasse·ibi : Porro filius manasse. quinto ephraim·ibi :

Filij aũt ephraim. sexto aser·ibi: Filij aser. De tribu ꝯo dan ⁊ ẓabulon nõ ꝛescribitur aliqua genealogia. cui⁹ causa ab aliquib⁹ assignat quia quelibet trib⁹ habebat librũ genealogie sue. Esdras aũt scriptor huius libri ut dictũ fuit a principio forsitan nõ inuenit libros genealogiarũ tribus dan ⁊ tribus ẓabulon: quia ꝑditi fuerũt in captiuatiõe ꝛecem tribuũ uel alio modo. Circa primum dicit: Filij isachar ⁊c ⁊ subditur: a Et samron. iste uocat semron Beñ. xlvj. b Numerati sũt in diebus dauid. quando ꝑcepit numerare populum·ut bř. ij. Regum xxiiij. c Quinq; omnes principes. hoc intelligitur connumerato patre. cetera patent vsq; ibi: d filij beniamin. Hic cõsequẽt ꝛescribitur genealogia trib⁹ beniamin. ⁊ patet ĩrã vsq; ibi: e Sephan q̃ ⁊ hapban filij bir ⁊ asim filij aser. In hebreo bř: Filij alxr. ⁊ ponit hic filij in plurali ꝓ filiꝰ uel cũ isto asim intelliguntur alij filij alxr. dicit aũt hic glosa hebraica ꝙ esdras istos sephã ⁊ ceteros posuit hic vltimo in genealogia beniamin: quia nesciebat vtrũ essent ꝛe tribu beniamin uel nõ: eo ꝙ nõ inuenit reductionẽ genealogie ipsorũ ad tribũ beniamin certitudinaliter. sed ḃ nõ videtur cõuenienẽ dictum. tum q; hebrei dicunt ꝙ esdras scripsit hunc librum p̃ additionem ⁊ directionẽ aggei ⁊ ẓacharie ꝓphetarum sibi cõtemporaneorum qui spiritu ꝓphetico loquebant. tũ quia ĩ scriptura sacra si aliquid esset positũ dubium. hoc esset a spiritu humano ⁊ nõ a spiritu diuino. f Filij autẽ neptalim. Hic ponitur genealogia tribus neptalim ⁊ multum breuiter. g Filij bale. ista aũt fuit ancilla rachel ab eadem in cõiugio ipsi iacob data·ut habet Beñ. xxx. ꝛe qua nat⁹ fuit neptalim·ut bř ibidem. ⁊ ideo cũ dicit: Filij bale. li filij refert ad neptalim ⁊ est singularis numeri ⁊ genitiui casus. si aũt sit pluralis numeri, put sonat ĩra hebraica·sic filij neptalim hic dicũt filij bale matris sue: eo modo loquẽdi q̃ frequenter in sacra scriptura filij filioꝝ dicunt filij parentũ. h Porro filij manasse. Hic ꝛescribitur genealogia trib⁹ manasse. i Peperit machir patrẽ galaad. fuit enim potens ⁊ magnus in terra illa. ꝓpter quod dicit pater eius·ut frequenter dictũ est in cõsimilib⁹. k Et habuit sororẽ noie maacha. ista ẽ alia ab illa maacha que cito post dř uxor machir. l Nateq; sunt salphaath filie. iste fuit lapidatus ꝓpter collectionẽ lignoꝝ in sabbato: nec habuit filios ꝓpter quod eius filie acceperũt partẽ hereditatis loco patris ꝛe voluntate dñi·ut bř Nu. xxvij. seq̃: m Soror aũt eius regma peperit virũ ꝛecoꝝ. in hebreo habetur: Peperit sechor. ⁊ est nomẽ ꝓprium vni⁹ horũ·ut dicũt hebrei. n Filij aũt ephraim. Hic ꝛescribitur genealogia trib⁹ ephraim. ⁊ legat ĩrã ꝓput iacet vsq; ibi: o Occiderunt aũt eos viri geth. istud aũt exponit ab hebreis multipliciter. vno mõ ꝙ isti ꝛescendentes ꝛe ephraim filio ioseph patre eius⁹ adhuc viuente aũ exitũ filioꝝ isr̃l ꝛe egypto ꝑ moyse collegerunt multitudinẽ ut intrarẽt terram ꝓmissionis. tum quia ioseph moriens dixerat ꝙ dñs post mortẽ suã educeret filios israel ꝛe egypto ⁊ induceret eos in terrã promissionis·ut bř Beñ. vltimo. tũ quia iacob patriarcha benedicendo filios ioseph ꝓposuerat ephraim ipsi manasse·ut bř Beñ. xlviij, ꝓpter quod filij eius erãt magis elati ⁊ audaces: ⁊ venerũt ꝑ sus terrã ꝓmissiõis ꝑ viam breuiorẽ scilz ꝑ terrã philistinorũ que vicina est·ut habẽt Exo. xiij. ⁊ tũc a getheis fuerunt ꝛebellati qz ꝓoccupabant tempꝰ redeundi ad terram ꝓmissionis ſm ꝙ dř Beñ. xv. q̃. cccc. annis verent esse filij israel peregrini ĩ terra non sua·ut ibidẽ fuit ꝛeclaratũ. qui nondũ adhuc erant cõpleti. ⁊ huic expositioni cõcordat quod postea hic dř. ſ. ꝙ iosue filiꝰ nun miles moysi in exitu ꝛe egypto nepos fuit elisama filij amiud filij laadan: filij thale: filij ꝛesa: ut dicũt hebrei: filij ephraim. ⁊ sic in sexta generatione natus est iosue ꝛe ephraim. sicut ⁊ eleazar ꝛe leui in quinta·ut dictũ fuit Beñ. xv. Sed huic expositioni obuiat quod dicit in textu: Filia aũt eius scilz ephraim. fuit sara que edificauit hebozon inferiozẽ ⁊c. quia iste ciuitates sunt in terra ꝓmissionis ĩ sorte ephraim ut bř Josue. xvj. vbi nõ potuit edificari ꝑ mulierẽ ꝛescendentem ꝛe ephraim nisi post ingressũ filioꝝ israel in terram ꝓmissionis ⁊ assignationẽ hereditatũ singulis tribubus. a natiuitate ꝯo ephraim vsq; ad illud tempus fluxerũt anni cclvj. ad min⁹. ⁊ ideo nõ videt ꝙ tũc posset esse aliqua filia genita ab ephraim que edificasset ciuitates illas. probatio assũpte. qz a natiuitate isaac vsq; ad exitũ ꝛe egypto fluxerunt anni. cccc. ut ꝛeclaratũ fuit Beñ. xv. a quib⁹ si subtrahanẽ ãni q̃ fluxerũt vsq; ad natiuitatem ephraim remanẽt anni. ccc. qz ilaac sexagenarius genuit iacob ut bř Beñ. xxv Jacob ꝯo centũ triginta annoꝝ erat qñ ꝛescendit ĩ egyptũ.

isachar: thola ⁊ phua iasub ⁊c samron quatuor. Filij tholai: oçi ⁊ raphaia ⁊ ierihel ⁊ iema ⁊ iepsem ⁊ samuel principes ꝑ domos cognationum suarum. De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt in diebus dauid: vigintiduo milia sexcenti. Filij oçi: israbia ꝛe quo nati sunt michael ⁊ obadia ⁊ iobel ⁊ iesia quinq; omnes principes: cum eis ꝑ familias ⁊ populos suos accincti ad prelium viri fortissimi: triginta sex milia. Multas enim habuerunt uxores ⁊ filios. Fratres quoq; eorum per omnẽ cognationẽ isachar robustissimi ad pugnandum: octoginta septem milia numerati sũt. Filij beniamin: bale ⁊ bochor ⁊ iadihel tres. Filij bale: esbon ⁊ oçi ⁊ oçihel ⁊ ierimoth ⁊ uzai quinq; principes familiarũ ⁊ ad pugnandum robustissimi. Numerus autem eorum vigintiduo milia ⁊ triginta quatuor. Porro filij bochor çamira ⁊ ioas ⁊ eliezer ⁊ elioenai ⁊ amri ⁊ ierimoth ⁊ abia ⁊ anathot ⁊ almathan. Omnes hi filij bochor. Numerati sunt autem ꝑ familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi: viginti milia ⁊ ducenti. Porro filij iadihel: balan. Filij autẽ balan: iehus ⁊ beniamin ⁊ aboth ⁊ chanana ⁊ iothã ⁊ tharsis ⁊ haisaar. Omnes hi filij iadihel principes cognationũ suarum viri fortissimi: ꝛecem ⁊ septem milia ⁊ ducenti ad prelium procedentes: sephan ⁊c q̃q; ⁊ haphan filij bir: ⁊ asim filij aher. Filij autem neptalim: iasihel ⁊ guni ⁊ aser ⁊ sellum filij bale. Porro filij manasse esribel: concubina q; eius syra peperit machir patrẽ galaad. Machir autem accepit uxorẽ filijs suis happhim ⁊ sepham: ⁊ habuit sororẽ nomine maacha. Nomẽ autem secundi salphaath. Nateq; sunt salphaath filie. Et peperit maacha uxor machir filium: uocauitq; nomẽ eius phares. Porro nomẽ fratris eius sares: ⁊ filij eius ulam ⁊ reben. Filius autem ulam: bedan. Hi sunt filij galaad filij machir: filij manasse. Soror autem eius regma peperit uirum ꝛecorum ⁊ abiezer ⁊ moola. Erant autem filij semida: ahin ⁊ sechem ⁊ lechi ⁊ aniam. Filij autem ephraim: suthala: bareth filius eius: thaath filius eius: elada filius eius: thaath filius eius: ⁊ huius filius sutthala: ⁊ huius filius ẓabad: ⁊ huius filius eçer ⁊ elad. Occiderũt aũt eos viri geth moysi in exitu ꝛe egypto nepos fuit elisama filij amiud filij laadan: filij thale: filij ꝛesa: ut dicũt hebrei: filij ephraim. ⁊ sic in sexta generatione natus est iosue ꝛe ephraim. sicut ⁊ eleazar ꝛe leui in quinta·ut dictũ fuit Beñ. xv. Sed huic expositioni obuiat quod dicit in textu: Filia aũt eius scilz ephraim. fuit sara que edificauit hebozon inferiozẽ ⁊c. quia iste ciuitates sunt in terra ꝓmissionis ĩ sorte ephraim ut bř Josue. xvj. vbi nõ potuit edificari ꝑ mulierẽ ꝛescendentem ꝛe ephraim nisi post ingressũ filioꝝ israel in terram ꝓmissionis ⁊ assignationẽ hereditatũ singulis tribubus. a natiuitate ꝯo ephraim vsq; ad illud tempus fluxerũt anni cclvj. ad min⁹. ⁊ ideo nõ videt ꝙ tũc posset esse aliqua filia genita ab ephraim que edificasset ciuitates illas. probatio assũpte. qz a natiuitate isaac vsq; ad exitũ ꝛe egypto fluxerunt anni. cccc. ut ꝛeclaratũ fuit Beñ. xv. a quib⁹ si subtrahanẽ ãni q̃ fluxerũt vsq; ad natiuitatem ephraim remanẽt anni. ccc. qz ilaac sexagenarius genuit iacob ut bř Beñ. xxv Jacob ꝯo centũ triginta annoꝝ erat qñ ꝛescendit ĩ egyptũ.

ut bñ Beñ.xlviij.⁊ sic ꝛ̄ dictis.cccc.annis vsq; ad exitum ꝛ̄ egypto remanēt.ccx.ad min⁹ a natiuitate ephraim quia nat⁹ erat qñ iacob descendit in egyptū· ut bñ Beñ.xlviij. quib⁹ si addank.xl.anni q̄b⁹ filij israel fuerūt in ꝛ̄serto p⁹ exitū ꝛ̄ egypto ⁊ sex i q̄b⁹ iosue pugnauit ꝓtra reges chanaā añiq; diuideret ērā ꝓut oñ̄sum fuit Josue xj.⁊ .xiij. habēt anni.cclvj. Igit̄ ꝑm istā expositionē oꝑtet dicē ꝙ sara q̄ hic dr̄ filia ephraim nō fuit filia ei⁹ ime diata sed ꝙ multas generatiōes descendit ꝛ̄ eo: ⁊ fuit in ptāte sua post; filij israel in terra promissionis habuerunt sortes assignatas.⁊ sic edificauit ciuitates dictas.ꝓpē qō b̄ noiaī inē filios ephraim patri arcē ꝓpter magna q̄ fecit i edificatione ciuitatū. Alio mō exponit̄ ꝛ̄ illis qui cōtra voluntatē moysi post exitū ꝛ̄ egypto iuerūt ad p̄liū ꝓtra adūsarios ⁊ ꝛ̄bellati fuerūt ⁊ multi eoꝝ occisi· ut bñ Nu.xiij.i fine.⁊ ꝑm hoc nō pōt dici ꝙ iste ephraim q̄ dr̄ b̄ eos lamentasse fuerit ephraim fili⁹ ioseph.quia illud ꝛ̄bellū fuit secundo anno egressionis ꝛ̄ egypto ⁊ sic iste ephraim fuisset tūc.ccxij annoꝝ·ut patet ex predictis.⁊ nō est ver̄isimile ꝙ tantum vixerit·maxime quia Exo.j. dr̄ ꝙ mortu⁹ fuit ioseph ⁊ ois cognatio illa anteq; filij israel exirēt ꝛ̄ egypto. Item dato ꝙ vixisset transiuisset i eo tēp⁹ generādi.⁊ tñ ꝛ̄ isto ephraim qui dr̄ hic lamentasse filios suos dr̄ ꝙ postea genuit ꝛ̄ria sic noians eū·eo ꝙ in malis dom⁹ ei⁹ ort⁹ esset.i.ꝓ occisionē filioꝝ. Beria enī interpretat̄ in malo. Itē aliq; dicūt hic in textu ⁊ Nu.xiij. q̄ videnī obuiare huic expositioni: qr hic dr̄: Occiderūt aūt eos viri geth.qui erant philistei. ⁊ Nu.xiij. dr̄ ꝙ āmozzei ⁊ amalachite interfecerūt illos q̄ cōtra volūtatē moysi ausi fuerūt ire ad p̄liū. Itē hic dr̄ ꝙ isti fuerūt occisi a gentibus eo ꝙ descenderāt ad inuadendū possessiones eoꝝ.ibi aūt dr̄: Ait illi cōtenebrati ascenderūt in mōtē ad pugnādū cōtra āmozzeū ⁊ amalech.⁊ ideo ꝓpter ista nō videt̄ posse stare ista expositio secūda. 3⁹ mō exponit̄ ꝛ̄ viris exūtibus ꝛ̄ tribu ephraim q̄ postq; habuerūt sortē in terra ꝓmissionis ꝑ iosue multiplicati fuerūt ⁊ robozati ⁊ cōfidentes ꝛ̄ sua multitudine ⁊ fortitudine descenderūt ꝛ̄ monte ephraim versus terrā philistinoꝝ q̄ est sup; mare mediterraneū.ꝟ viri geth indigene occiderūt eos ⁊ ponit̄ in textu: a Indigene.ad exprimēdū modū occisionis.indigene enī dicūt̄ nati ꝛ̄ terra illa.vñ indigene dicunt̄ q̄si inde geniti.⁊ ꝓpē ꝟ sciebāt passus terre difficiles ad transeūdū.⁊ sic pugnauerūt cū filijs ephraim i loco vbi filij ephraim nō poterant sebñ ꝛ̄fendere,igit̄ ꝑm istā expositionē oꝑtet dicē ꝙ ille ephraim q̄ dr̄ hic lamētasse filios suos occisos qui fuerūt p̄ncipales in hoc facto·scilz illo conflictu·fuit ali⁹ ab ephraim filio ioseph ⁊ multo tpe post ipsum:tñ nominatus eodem noīe sicut frequenī cōtingit.⁊ hunc expositiōi ꝙsonat q̄ subdit: b Filia āt ei⁹ fuit sara q̄ edi.ꝛ̄bozon infe.⁊ supiozē.nō enī potuerūt iste ciuitates edificari ab ipsa donec filij ephraim fuerūt potentes i sorte sua. c Et oçençara. istā ciuitatē noiauit ex noīe suo. Sed dicte expositioni videtur obuiare quod subditur.scilicet ꝙ iosue filius nun ꝛ̄cendit ꝛ̄ istis: ⁊ tñ certū est ꝙ ipse fuit ante ingressum terre ꝓmissionis ⁊ iam erat senex ⁊ ꝓuecte etatis qñ diuisit terrā filijs israel. ut bñ Josue.xiij. ⁊ iō ꝑm istam expositionē tertiā q̄ subdit̄ b: d Pozzo filij⁹ ei⁹ rapha. oꝑtet dicere ꝙ ista lrā non refert ad p̄cedentia imediate.sed ad ephraim filiū ioseph: ita ꝙ ꝓpē reuerentiā iosue q̄ fuit valde magn⁹ in pplo israel·scriptura incipit ꝛ̄scribē eius genealogiam ab ephraim p̄iarcha. ut sit sensus: Pozzo filij⁹ ei⁹.i.ephraim patriarche. e Rapha ⁊ reseph ⁊ thale ꝛ̄ quo.s. thale nat⁹ ēthaan ꝛ̄. seq̄t: f Quiba.filiosue. ⁊ sic iosue ꝛ̄scēdit ꝛ̄ ephraim i septima generatiōe. g Possessio āt eoꝝ.⁊ bethel cū filiab⁹ suis.i. cū villis sibi adiūctis. ista tñ ciuitas bethel alia ē a bierusalē:que vocata fuit bethel ꝓut dictū fuit Beñ.xxviij.q; bierusalē ꝓtum fuit i sorte iude ⁊ ꝓtim in sorte beniamin.ista aūt bethel fuit in sorte ephraim ⁊ ibi posuit hieroboam vnū ꝛ̄ duob⁹ vitulis aureis q̄s fecit·ut bñ.iij.Regū. xij. b Filij aser. Dic vltimo ꝛ̄scribit̄ genealogia aser.⁊ ꝑz lrā vsq; ibi: i Ipse ē p̄r barçaith.nomē ē loci vbi melchiel fuit dñs uel vir famosus. k Filij gethr iephone.iste est ali⁹ a patre caleph.q̄ fuit ꝛ̄ tribu iuda.iste aūt ꝛ̄ tribu aser. l Cap.viij

Jpse ē p̄r barçaith.Heber aūt genuit iephlat ⁊ somer ⁊ iotham ⁊ suaa sororē eoꝝ. Filij iephlat phosech ⁊ chamaal ⁊ asoph.hi filij iephlat. Pozzo filij somer: ahi ⁊ roaga ⁊ iaba ⁊ aram. Filij aūt ḥelem fratrj ei⁹: supha ⁊ iemna ⁊ selles ⁊ amal. Filij supha: sue aynaphet: ⁊ sual ⁊ beri ⁊ iamra bosor ⁊ odor ⁊ samma ⁊ saluſa ⁊ iethran ⁊ bera. Filij gether: iephone ⁊ phaspha ⁊ ara. Filij aūt olla: aree ⁊ anbel ⁊ reña. Oēs hi filij aser: ꝓncipes cognationū electi atq; fortissimi duces ducū. Numer⁹ aūt eoꝝ etatis q̄ apta esset ad bellū.xxvi.mlia.

Eniamin aūt genuit bale ꝓmogenitum suū:asbal secūdū:ahara ꝛ̄tiū:noaba qrtū:⁊ rapha qntū Fuerūtq; filij bale:addoar ⁊ gera ⁊ abiud: abisue ēq; ⁊ naman ⁊ achia: sed ⁊ hiera ⁊ sephuphan ⁊ vram. Hi filij abod ꝓncipes cognationū habitantū i gabaa: qui ꝛ̄slati sūt in manath. Naamā aūt ⁊

viii

ista tñ ciuitas bethel alia ē a bierusalē:que vocata fuit bethel ꝓut dictū fuit Beñ.xxviij.q; bierusalē ꝓtum fuit i sorte iude ⁊ ꝓtim in sorte beniamin.ista aūt bethel fuit in sorte ephraim ⁊ ibi posuit hieroboam vnū ꝛ̄ duob⁹ vitulis aureis q̄s fecit·ut bñ.iij.Regū. xij. b Filij aser. Dic vltimo ꝛ̄scribit̄ genealogia aser.⁊ ꝑz lrā vsq; ibi: i Ipse ē p̄r barçaith.nomē ē loci vbi melchiel fuit dñs uel vir famosus. k Filij gethr iephone.iste est ali⁹ a patre caleph.q̄ fuit ꝛ̄ tribu iuda.iste aūt ꝛ̄ tribu aser. l Cap.viij

Eniamin aūt. Hic resumit genealogia beniamin·ut diffusius scribat ⁊ b fit ꝓncipalit̄ ,ꝓpē saul regē:q̄ fuit ꝛ̄ hac tribu.Ꝑ igit̄ ponit genealogia beniamin i generali.secūdo ipsi⁹ saul in spāli·ibi: In gabaon aūt. Circa ꝓmū dr̄: Beniamin aūt ge.bale.ꝑge.suū.⁊ baal secūdū q̄ vocat albel Nu.xxvj. m Fuerūtq; filij bale addoar ⁊ gera. Dicūt aliqui ꝙ iste gera fuit p̄r semei:sed hoc nō ē verū qr iste gera fuit nepos beniamin p̄iarche·ut ꝑz hic.a cui⁹ tpe vsq; ad tēp⁹ semei fluxerūt sexcenti anni ⁊ plus qr ānno.cccc.⁊ lxxx.egressionis ꝛ̄ egypto fundatū fuit tēplū ꝑ salomonē·ut bñ.iij.Regū.vj.q̄ salomon interfecit semei·ut bñ.iij.Regū.ij.⁊ iō ille gera q̄ dr̄ p̄r bui⁹ semei.ij.Reg.xvj.fuit ali⁹ ab isto gera ⁊ lōgo tpe ꝑ⁹ ipsū. n Hi sūt filij abod.iste ē q̄ vocat aioth Judicū.iij.q̄ fuit iudex in israel ⁊ interfecit eglon regem moab·ut ibidē bñ. o Qui tran.sūt in manath.i.in sepulchrū·ut dicūt alij expositores nr̄i.⁊ intelligit̄ b ꝛ̄ gabaonitis: q̄ ꝓpter ꝓxē leuite quā afflixerant incredibili libidine· ut bñ Judicū.xix.interfecti fuerūt ⁊ isti ꝛ̄cēderūt ꝛ̄ aioth.ꝟ lrā sequēs cōtrariat̄ huic expositioni in q̄ dr̄: p Haaman aūt ipse tran. eos.⁊ achia ⁊ hiera associati fuerūt illi in b facto.cū igit̄ isti fuerint ꝛ̄ tribu beniamin q̄ nō interfecerūt predictos gabaonitas:

sed magis inuerũt eos·ut hr̃ Judicũ.xx. patet q̃ dicta expositio nõ est vera.⁊ ideo dicũt hic hebrei q̃ manath nõ significat hic sepulchrũ:sed est nomẽ ꝓprium cuiusdam terre ad quã isti fuerũt translati ꝑ naaman ⁊ socios eius.vtrũ autem fuerũt translati illuc per bellũ uel per cõmutationẽ hereditatum seu alio mõdo·nõ dicunt expositores hebraici uel latini. a Porro saarabim genuit in regiõe moab. causa ãt q̃re illuc iuit subdit̃: b Postq̃ dimisit husim ⁊ bara vxores suas. quia forte erant adultere uel sibi tedioſe.⁊ ideo eis dimissis accepit aliam vxorẽ i regione moab. de qua subditur: c Genuit autẽ de edes vxore sua iobab ⁊ ceteros. d De husim ꝙo q̃ fuit prima vxor saarabim: ut predictũ ẽ: genuit achitob. ⁊ subditur: e Hic edificauit ono ⁊ lod. nomina sunt ciuitatũ q̃s edificauit samad. f Et filias eius.i. villulas adiacentes. g Bara aũt ⁊ sama. bara hic est nomẽ viri. h Principes cognationũ habitantium in bailon. nomẽ est ciuitatis de qua dr̃ Josue x. Sol contra gabaon ne mouearis: ⁊ luna ꝑtra vallẽ ballon. i hi.scilz bara ⁊ sama ⁊ socij eorum. k Fugauerunt habitatores geth. philistei enĩ qui habitabãt i geth ascẽderũt in sortem beniamin ad vexandũ: ⁊ ab illis de tribu beniamin fuerunt debellati ⁊ fugati:sicut ecõuerso filij ephraim volentes vexari getheos ab ipsis fuerunt debellati ⁊ occisi· ut dictũ fuit ca.p̃ce. l Et baio alias ala: ⁊ sesac ⁊ bierimoth ⁊ çabadia ochia ⁊ hiera ipse trãstulit eos ⁊ genuit oça ⁊ abiud. Porro[m] saarabim genuit i regione moab:postq̃[b] dimisit husim ⁊ bara vxores suas. Genuit[c] autẽ de edes vxore sua iobab ⁊ sebia ⁊ mosa ⁊ molochbom iebus q̃q ⁊ sethia ⁊ marmach. Hi sunt filij eius principes in familijs suis. De[o] husim ꝙo genuit achitob ⁊ elphaal. Porro filij elphaal: heber: ⁊ misaam: ⁊ samad. Hic[e] edificauit ono ⁊ lod ⁊[f] filias ei⁹. Bara[g] autẽ ⁊ sama principes[h] cognationũ habitantiũ in bailon. Hi[i] fugauerũt[k] habitatores geth: ⁊[l] baio ⁊ sesac ⁊ bierimoth ⁊ çabadia ⁊ arod ⁊ heder: michael quoq̃ ⁊ iespha ⁊ ioaa: filij baria. Et çabadia ⁊ mosollam ⁊ eçeci ⁊ heber ⁊ esamari ⁊ ieslia ⁊ iobab: filij[m] elphaal. Et iacim ⁊ çechri ⁊ çabdi ⁊ elioenai ⁊ selethai ⁊ beliel ⁊ adaia ⁊ baraia ⁊ samarath: filij semei. Et iesphan ⁊ heber ⁊ beliel ⁊ abdo ⁊ çechri ⁊ banan ⁊ anania ⁊ ailam ⁊ anathothia ⁊ iephdaia ⁊ phanuel: filij sesac. Et samsari ⁊ soria ⁊ otholia ⁊ bierſia helia ⁊ çechri: filij bieroam. Hi[n] patriarche ⁊ cognationũ principes: qui[o] habitauerunt in bieruſalẽ In[p] gabaon autem habitauerunt abi gabaon: ⁊ nomẽ vxoris eius maacha: filiusq̃ eius primogenitus abdon ⁊ sur ⁊ cis[q] ⁊ baal ⁊ nadab: gedur quoq̃ ⁊ abio ⁊ çacher ⁊ macelloth. Et macelloth genuit samaa. Habitauerũtq̃ ex aduerso fratrum suorum in bierusalem cum fratribus suis. Ner[r] autem genuit cis: ⁊[s] cis genuit saul. Porro saul genuit ionathan ⁊ melchisue ⁊ abinadab: ⁊[t] bisbaal. Filij[v] autẽ ionathan miribaal: ⁊[v] miribaal genuit micha: Filij micha phiton ⁊ melech ⁊ thara abaç: ⁊ abaç genuit ioada: ⁊ ioada genuit almoth ⁊ asmoth ⁊ çãri. Porro çamri genuit mosa: ⁊ mosa genuit baana: cuius filius fuit raphaia de quo ort⁹ est elasa qui genuit asel. Porro asel sex filij fuerunt his nominibus: eçricam:bochru:ismael saria:abadia:anan. Omnes hi filij asel. Filij autem esech fratris eius: vlam primogenitus ⁊ bus secundus: ⁊ eliphaleth tertius. Fueruntq̃ filij vlam viri robustissimi: ⁊ magno robore tendentes arcum: ⁊[x] multos habentes filios ac nepotes vsq̃ ad centũ quinquaginta. Omnes hi filij beniamin. ix

Cap. ix.

Uniuersus[p] ergo israel dinumeratus est: ⁊[y] summa eorum scripta est i libro regum israel ⁊ iuda:

---

a Porro saarabim genuit in regiõe moab. causa ãt q̃re illuc iuit subdit̃: b Postq̃ dimisit husim ⁊ bara vxores suas. quia forte erant adultere uel sibi tedioſe.⁊ ideo eis dimissis accepit aliam vxorẽ i regione moab. de qua subditur: c Genuit autẽ de edes vxore sua iobab ⁊ ceteros. d De husim ꝙo q̃ fuit prima vxor saarabim: ut predictũ ẽ: genuit achitob. ⁊ subditur: e Hic edificauit ono ⁊ lod. nomina sunt ciuitatũ q̃s edificauit samad. f Et filias eius.i. villulas adiacentes. g Bara aũt ⁊ sama. bara hic est nomẽ viri. h Principes cognationũ habitantium in bailon. nomẽ est ciuitatis de qua dr̃ Josue x. Sol contra gabaon ne mouearis: ⁊ luna ꝑtra vallẽ ballon. i hi.scilz bara ⁊ sama ⁊ socij eorum. k Fugauerunt habitatores geth. philistei enĩ qui habitabãt i geth ascẽderũt in sortem beniamin ad vexandũ: ⁊ ab illis de tribu beniamin fuerunt debellati ⁊ fugati:sicut ecõuerso filij ephraim volentes vexari getheos ab ipsis fuerunt debellati ⁊ occisi· ut dictũ fuit ca.p̃ce. l Et baio alias ala: ⁊ sesac ⁊ bierimoth ⁊ çabadia ⁊ cetera nomina sũt virorũ de beniamin: qui fuerunt in debellatione getheorum. vsq̃ ibi exclusiue. m Filij elphaal. vbi incipit describere alias generationes. n Hi patriarche.i. pncipales inter principes illius cognationis. o Qui habitauerunt in bierusalem. hec enĩ ciuitas partim cadit in sortem iude ⁊ partim in sortem beniamin· ut dictum fuit in libro Josue. ⁊ ideo nõ solũ habitabant ibi aliqui de tribu iuda:sed etiam aliqui de tribu beniamin. p In gabaon autem. Hic consequenter describit̃ cognatio saulis regis in speciali·cũ dicit̃: In gabaon autem habitauerunt abi gabaon. In hebreo habetur: Pater gabaon. ⁊ sunt due dictiones ⁊ signt illũ qui erat principalis in illa ciuitate. ⁊ q̃ ista sit vera littera. patet ex hoc q̃ circa finem ca. sequentis resumitur ista cognatio quasi sub eisdem verbis. ⁊ dicit ibidem: In gabaon autem cõmorati sunt pater gabaon ⁊c. quando aũt dicitur hic: habitauerunt. subintelliguntur alij qui in eadem ciuitate habitauerunt cũ isto principali. q Cis ⁊ baal ⁊ ner. ex hoc dicũt doctores q̃ cis pater saul ⁊ ner pater abner pncipis militie saul fuerunt fratres. ⁊ per consequens saul ⁊ abner cognati germani·ut dictum fuit.i. Regum.xiiij. r Ner autẽ genuit cis. sed quomodo genuit eũ: quia dictũ est q̃ fuit frater eius? Ad hoc dicũt expositores cõmuniter q̃ fuit frater ei⁹ seniore eo: ⁊ ideo mortuo pre iste ner educauit ⁊ custodiuit cis fratrẽ suũ: ⁊ ex hac nutritione vocat hic pater ei⁹ ꝓpter quod iste cis dicit̃ habuisse aliũ patrẽ naturalẽ.i. Regũ. ix. vbi dicitur q̃ erat vir de beniamin nomine cis filius abiel ⁊c. s Et cis genuit saul. ut habet i. Regum. ibidẽ. t Et bũbaal. iste.ij. Regum. vocat ĩboseth. ⁊ successit saul in regno fratribus suis interfectis. v Et miribaal iste est qui vocat miphiboseth.ij. Regũ. qui fuit cõmensalis dauid ꝓpter amorem ionathe patris sui. cetera legant̃ put iacent in lra vsq̃ ibi: x Et multos habẽtes filios ac nepotes vsq̃ ad centũ quinquaginta. li milia nõ est de textu: qz non est in hebreo nec in libris correctis. ⁊ merito: quia i tota tribu beniamin nõ erãt tot viri bellatores. ⁊ multo minus in generatione vnius hominis qui vocatur hic vlam. y

Uniuersus ergo israel dinumeratus est. Superius descripte sunt generationes descendentes a filijs iacob vsq̃ ad transmigrationẽ babylonis. hic ꝓnter agit̃ de illis qui fuerũt post transmigrationẽ. ⁊ diuidit̃ pñs ca. in tres ptes. quia ꝑmo ponit̃ ꝓtinuatio respectu precedentiũ. 2° executio pñtiũ. ibi: Qui aũt habitauerũt. tertio cõtinuatio respectu sequẽtiũ· ibi: In gabaon aũt. Circa ꝑmũ dicit̃ Uniuersus ergo israel dinumerat⁹ ẽ. q. d. ls in precedentib⁹ genealogie filioꝝ israel sint descripte. hoc tamẽ ẽ breuiter ⁊ chronice. sed numer⁹ dictarũ genealogiarũ alibi descript⁹ ẽ pfect⁹. ⁊ vbi script⁹ sit hic ostendit̃·cũ subdit̃: z Et sũ. eorũ scri. ẽ li. re. isr̃ ⁊ iuda. Dicit aũt glosa hebraica q̃ liber iste vbi scripte sunt genealogie pfecte vsq̃ ad minima nõ habet̃. sicut nec liber aye filonitis ⁊ abdo videtis ⁊ plures alij libri qui in scriptura allegantur: nec tamẽ habent̃.

Aliqui ꝯo exponũt de numeratione facta p ioab de ꝑcepto dauid q̃ continet.ij.libro Regũ.xxiiij. a Translatiq̃ sunt in babylonẽ ꝓpter delictum suũ. Nõ fit hic mentio de translatione filioꝝ israel: que facta fuit p theglatphalasar regem assyrioꝝ de qua habetur.iiij.Regũ.xv. nec de illa que facta est per salmanasar no/no anno osee: de qua habetur.iiij. Regũ.xviij. q: de istis duabus captiuitatib⁹ nõ redierunt ad terram israel. ꝫ de tertia captiuitate que facta fuit p nabuchodonosoꝝ regem babylonis qui trãstulit illos qui habitabant in regno iuda.ſ. tribũ iuda ⁊ beniamin ⁊ leui: quia de ista captiuitate post septuaginta annos redierunt in hierusalem ⁊ in terram israel de licentia cyri regis ꝑsarum. ut hꝫ ij. Parał. vltimo ca. ⁊ j. Esdre. j. ⁊ aliqui redierunt in ꝓcijs ꝑsonis qui adhuc viuebant. ut habet. j. Esdre. iij. q̃ fũdato templo secũdo. illi qui viderant primum templũ flebant. alij aũt redierũt in filijs. in quib⁹ patres manent aliquo mõ. Sciendum tamẽ q̃ de alijs tribub⁹ aliqui euaserũt manus theglatphalasar ⁊ salmanasar. qui venerũt ad habitãdũ in regno iuda. sed isti postea fuerũt trãslati i babylonẽ p nabuchodonosoꝝ cũ alijs: ⁊ de captiuitate redierũt cũ ipsis aliq̃ i ꝓcijs ꝑsonis q̃ nõdũ erãt mortui: ⁊ aliqui in filijs suis. ut habetur infra. b Qui aũt habitauerunt primi. Hic consequenter agit de illis qui redierunt. ⁊ primo de tribubus in generali. secundo de tribu leui in speciali. ibi: De sacerdotibus aũt. Circa primũ dicit Qui aũt habitauerunt primi. i. primo redeuntes de captiuitate babylonica. c In vrbib⁹ suis ⁊ possessionib⁹ ⁊c. ⁊ q̃ de illis loquatur patet per similẽ modum loquendi de istis. j. Esdre. ij. vbi dicitur: Hi sunt aũt prouincie filij qui ascenderũt de captiuitate. ⁊ sequit: Et reuersi sunt in hierusalem ⁊ iudeam vnusquisq̃ in ciuitatem suam. ⁊ in fine ca. dicitur: Habitauerunt ergo sacerdotes ⁊ leuite de populo ⁊ cantores ⁊ ianitores ⁊ nathinnei in vrbib⁹ suis vniuersusq̃ israel in ciuitatib⁹ suis. d Et nathinnei. isti erant gabaonite ad iudaismũ conuersi: ⁊ fuerũt deputati ad portandũ aquas ⁊ ligna ad locũ cultus diuini. ut habet Josue. ix. e Cõmorati sunt in hierusalẽ de filijs iuda ⁊ de filijs beniamin. i reditu de captiuitate babylonica sol/

translatiq̃ [a] sunt in babylonẽ ꝓpter delictum suum. Qui [b] aũt habitauerunt primi in possessionib⁹ ⁊ in vrbibus [c] suis israel ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊ [d] nathinnei: cõmorati [e] sunt in hierusalem de filijs iuda ⁊ de filijs beniamin. De filijs quoq̃ ephraim ⁊ manasse othei filius amiud filius emri: filij omrai: filij bonni. De filijs phares filij iuda: ⁊ de silom: alaia primogenitus ⁊ filij eius. De filijs aũt çara: iehuel ⁊ fratres eorũ sexcẽti nonaginta. Porro de filijs beniamin: salo filius mosollã filij oduia filij asana ⁊ iobama filius ieroam ⁊ bela filij ozi filij mochori ⁊ mosollam filij saphacie filij rabuel filij iebanie ⁊ fratres eorum per familias suas nongenti quinquagintasex. Omnes hi principes cognationũ per domos patrũ suorum. De [f] sacerdotibus aũt iedaia ioiarib ⁊ iachin: açarias quoq̃ filius helchie filij mosollam filij [g] sadoch filij merajoth filij achitob pontifex domus dei. Porro adaias filius ieroã filij phasor filij melchia ⁊ maasia filius adibel filij ieçra filij mosollam filij mosollamoth filij emmer; fratres

quoq̃ eorũ principes p familias suas mille septingenti sexaginta fortissimi robore ad faciendũ opus ministerij in domo dei. De [h] leuitis aũt semeia filius assub ⁊ filij ezricam filij asebia. de filijs merari. Bacbachar [i] quoq̃ carpentari⁹ ⁊ galal ⁊ mathania filius micha filij zechri filij açaph ⁊ obdia filius semeie: filij galal: filij idithun: ⁊ barachia filius asa: filij belcana q̃ habitauit i atrijs nethophati. Janitores autem sellum ⁊ achub ⁊ thelmon: ⁊ abiman: ⁊ frater eorũ sellum princeps vsq̃ ad illud temp⁹ in [k] porta regis ad orientem observabãt p vices suas de filijs leui. Sellum vero filius chore filij abiasaph filij chore cum fratribus suis: ⁊ domo patris sui. Hi sunt chorite super opera ministerij: custodes vestibulorum tabernaculi ⁊ familie eorũ per vices castrorũ domini: custodientes introitum. Phinees [l] aũt filius eleaçar erat dux [m] eorum coram domino. Porro çacharias filij mosollamia ianitor portę tabernaculi testimonij. Omnes hi electi in ostiarios per portas ducenti duodecim ⁊ descripti in villis ꝓprijs:

liciti fuerunt illi qui ꝓsidebãt populo. ut ciuitas hierusalẽ habitaretur: eo q̃ ibi reedificatũ fuit templũ ad cultum diuinũ. sed multi de populo magis volebant habitare in alijs locis iudee ad colendũ agros ⁊ vineas ⁊ consimilia. ⁊ quia habitatorib⁹ in hierusalẽ imminebant pericula ab aduersarijs: eo q̃ ciuitas illa erat odiosa gentibus habitantibus in samaria ⁊ ciuitatibus circũadiacẽtib⁹. vñ ⁊ frequẽter impedierunt reedificationẽ templi ⁊ ciuitatis. ut patet Esdre. j ⁊ .ij. in pluribus locis. ꝓpter quod aliqui de populo israel qui erãt deuotiores obtulerũt se voluntarie ad habitandũ in hierusalem. ꝓpter quod benedixit illis deus. ut habetur Neemie. xj. sed q: illi non sufficiebant misse fuit sortes ad determinandũ qui habitarent de singulis tribub⁹ in hierusalẽ. ut hꝫ ibidẽ: Sciendũ aũt q̃ istorũ habitantiũ in hierusalem numeri ⁊ nomina in pluribus⁹ variant hic ⁊ Neemie. xj. cui⁹ variationis triplex ratio assignat. Prima est q̃ nõ integraliter exprimunt in vtroq̃ loco: sed partim hic ⁊ partim ibi. ꝓpter q̃ aliqui hic tacẽt qui ibi exprimũt ⁊ econuerso. Secũda ratio est quia plures de istis fuerunt binomij: vel trinomij. ⁊ sub vno nomine hic exprimũt: ⁊ ibi sub alio. Tertia est quia idem nomen aliquando variatur i hebreo sicut ⁊ i latino ut frequenter dictũ est ⁊ ꝓpter talẽ variationẽ videt aliqui variari ꝑsone q̃ rei sunt eedẽ. ⁊ sic ꝑt solui dissonãtie apparentes. ⁊ discurratur littera sicut iacet. f De sacerdotib⁹ aũt. Hic ꝓsequitur agitur de tribu leui in speciali. ⁊ primo de sacerdotibus. ⁊ patet littera vsq̃ ibi: g Filij sadoch. iste fuit alius ab illo sadoch quem constituit salomon summũ sacerdotem pro abiathar. iij. Regum. ij. ⁊ longo tpe posterior illo. h De leuitis aũt. Postq̃ enumerauit sacerdotes: ꝓsequitur enumerat leuitas sm nomina ⁊ officia. i Bacbachar quoq̃ carpentari⁹. iste sic nominat quia ꝑerat alijs carpentarijs i ope dñi. leuite enim talia opa mechanica nõ faciebãt sed in ministerijs dom⁹ dñi seruiebãt. k In porta regis ad orientẽ obseruabãt. ꝛc enim dom⁹ regia tunc esset destructa: tamẽ loca circa templũ retinebant nomina precedentia ante captiuitatem babylonicã. l Phinees aũt filius eleaçar erat dux eorum. dicunt aliqui q̃ iste fuit phinees nepos aaron. ⁊ tunc cũ dicitur hic: m Dux eorum. nõ est referendũ ad illos leuitas qui ministrabant in secũdo templo p⁹ reditũ captiuitatis babylonice fundato. sed ad illos leuitas qui i ꝓcijs officijs fuerunt instituti p moysen ⁊ aaron. ut habet libro ꝛlu. videt tamẽ melius dictum q̃ iste phinees fuit ali⁹ abillo ⁊ multo tpe posterior videlz post reditũ captiuitatis babylonice: ⁊ ꝑ fuit leuitis hic prenoiatis. vñ ⁊ iste phinees inter leuitas ponit.

Alius ꝙo fuit sacerdos succedens in sūmo sacerdotio patri suo· ut habetur Nu.xxv. nec ē inconueniens ꝙ in diuersis tpibus pater ⁊ filius in eadem cognatione uel diuersis similiter nominentur ⁊ ideo iste phinees ⁊ eleaçar pater eius fuerunt alij ab illis qui in libro Nu. similiter nominant. a Quos constituerūt dauid ⁊ samuel. non ꝙ constituerunt istos i ꝓnis ꝓpijs sed antecessores eor instituendo i istis officijs. Sciendum ꝙ dauid post mortem samuelis istos ordines instituit. sed q3 samuel ꝛe ꝺ ipsū informauerat: ideo dicit cū ipso eos instituisse. b In fide sua. istud pōt referri ad dauid ⁊ samuelē q3 fideliter instituerūt. ⁊ ad institutos quia fideliter executi sunt. c Per quatuor ventos erant ostiarij. l3 enī in tēplo esset tm̄ unū ostium. s. in parte orientali: tm̄ in atrijs que erant in circuitu erāt introit⁹ plures ꝑm quatuor ptes mundi. d Fratres aūt eor in uiculis mozabantur. videl3 exī bierusalē ⁊ in alijs ptibus iudee quia nō oēs erant necessarij ad ministrandū simul i templo: sed p vices veniebant in bierusalem ad ministrandū ⁊ postea ad loca ꝓpria recedebant. e His q̄tuor leuitis. qui erant p̄ncipales i quatuor ostijs predictis. f Creditus erat omnis numerus ianitor. quia ꝺ erat i dispositiōe ipsor g Et erant custodientes exedras. i. habitacula circa templū edificata. h Ad numerum eni inferebant vasa. intra locū custodie. i Et efferebātur. ad ministrandū in ipsis. k Et qui credita habebant vtensilia. i. sue custodie cōmissa. l Preerāt simile. i. farine ꝛe tritico purgatissime: ꝛe qua fiebant panes ꝓpositionis. m Et vino. ꝛe q̄ fiebāt libamēta. n Et oleo. q̄ cōcinnabant lucerne. o Et thuri ⁊ aromatibus. ꝛe quib⁹ fiebat thymiama. Cetera patent i littera. p In gabaon aūt. hic ponitur ꝓtinuatio ad sequēs ca. vbi agitur ꝛe translatione regni ad dauid post mortem saulis. ⁊ ideo resumitur genealogia saulis que posita est ca. precedēti. ⁊ ideo exponat sicut ibi. q Cap. x. Philistijm aūt. hic incipit scriptura describere actus ipsius dauid ⁊ eius regnū ꝛe quo principaliter intendit in hoc libro. ⁊ ideo p̄mo describitur ipsius dauid electio, secundo electi solēnis inunctio. ca. xj. tertio inuncti gubernatio. ca. xiij. Circa p̄mū notandum ꝙ l3 dauid viuēte saule electus fuerit i regem a dño· ut hī j. Regum. xvj. tamē ista electio non habuit effectum nisi quando mortuo saule translatum fuit regnū ad ipsum ⁊ ideo in hoc ca. p̄mo describitur saulis ⁊ filiorū eius occisio. secundo occisi vituperatio· ibi: Die igitur altero. 3°. vituperati solēnis tumulatio· ibi: Hoc cū audissēt viri iabes. ārto regni trāslatio· ibi: Mortuus ē ergo saul. Tres p̄me ptes patent ex his q̄ dicta sūt. j. Regum vltimo. hoc excepto. r Et caput affixerūt i tēplo dagon. ꝓponendo illud i loco eminēti super stipitē uel lanceā ad suā magnificētiā ꝛe victoria habita ⁊ idoli veneratiōne cui p̄ncipalit̄ attribuebāt illā victoriam.

quos s constituerunt dauid ⁊ samuel videns in t fide sua: tam ipsos q̄ filios eorum in ostijs dom⁹ dñi ⁊ in tabernaculo vicibus suis. Per u quatuor ventos erant ostiarij. i. ad orientē ⁊ ad occidentē ⁊ ad aquilonē ⁊ ad austrum. Fratres x aūt eor in viculis mozabātur: ⁊ veniebant in sabbatis suis ꝛe tempore vsq̄ ad tēpus. His y quatuor leuitis creditus z erat ois numerus ianitorum: ⁊ a erant custodientes exedras ⁊ thesauros domus domini. Per gyrū quoq̄ templi dñi mozabant i custodijs suis: ut cum tempus fuisset ipsi mane aperirent fores. De horum grege erant ⁊ sup vasa ministerij. Ad b numerum enī ⁊ inferebātur vasa ⁊ c efferebant. De ipsis ⁊ d qui credita habebant vtensilia sanctuarij: preerāt e simile ⁊ f vino ⁊ g oleo ⁊ h thuri ⁊ aromatib⁹. Filij aūt sacerdotum vnguēta ex aromatib⁹ conficiebant. Et mathatias leuites primogenitus sellū chorite: prefect⁹ erat eorum que in sartagine frigebantur. Porro ꝛe filijs caath fratribus eorum super panes erant ꝓpositionis: ut semp nouos p singula sabbata prepararent. Hi sunt principes cantorum p familias leuitarū qui in exedris mozabantur: ita ut die ac nocte iugiter suo ministerio deseruirent. Capita leuitarum p familias suas principes manserunt in bierusalem. In i gabaon aūt cōmorati sūt pater gabaon iabibel: ⁊ nomē vxoris eius maacha. Filius p primogenitus eius abdon ⁊ sur ⁊ cis ⁊ baal ⁊ ner ⁊ nadab gedor ⁊ q̄ ⁊ ahio ⁊ çacharias ⁊ macelloth. Porro macelloth genuit semmaon. Isti habitauerūt e regione fratrū suorum in bierusalem cū fratribus suis. Ner aūt genuit cis: ⁊ cis genuit saul: ⁊ saul genuit ionathan ⁊ melchisue ⁊ aminadab ⁊ esbaal. Filius aūt ionathan miribaal: ⁊ miribaal genuit micha. Porro filij micha: phiton ⁊ melech ⁊ thara ⁊ ahaç. Ahaç aūt genuit iara: ⁊ iara genuit alamath ⁊ açmoth ⁊ çamri. Zamri aūt genuit mosa mosa ꝙo genuit baana cuius filius raphaia genuit elasa: ꝛe quo ortus est esel. Porro esel sex filios habuit his nominib⁹ eçricā bochru ismael saria obdia anan. Hi filij esel. x

Philistijm aūt pugnabant contra israel: fugerūtq̄ filij israel palestinos ⁊ ceciderunt vulnerati in monte gelboe. Cūq̄ appropinquassent philistei p̄sequentes saul ⁊ filios eius: p cusserūt ionathan ⁊ aminadab ⁊ melchisue filios saul. Et aggrauatum est p̄lium cōtra saul: inuenerūtq̄ eū sagittarij ⁊ vulnerauerunt iaculis. Et dixit saul ad armigerū suū: Euagina gladium tuum ⁊ interfice me: ne forte veniāt incircūcisi isti ⁊ illudāt mihi. Noluit aūt armiger ei⁹ hoc facere timore p̄territ⁹. Arripuit ergo saul ensem: ⁊ irruit in eum. Quod cū vidisset armiger eius videlicet mortuū eē saul: irruit etiā ipse i gladium suū ⁊ mortuus est. Interijt ergo saul ⁊ tres filij eius: ⁊ omnis domus illi⁹ pariter cōcidit. Quod cū vidissent viri israel qui habitabant in campestribus: fugerūt: ⁊ saul ⁊ filijs ei⁹ mortuis ꝛelinquerunt vrbes suas ⁊ huc illucq̄ dispersi sunt: veneruntq̄ philistijm ⁊ habitauerūt in eis. Die igitur altero ꝛetrahentes philistijm spolia cesorū: inuenerūt saul ⁊ filios eius iacentes in mōte gelboe. Cūq̄ spoliassent eum ⁊ amputassent caput: armisq̄ nudassent: miserunt in terrā suā ut circūferret ⁊ ostenderet idolor templis ⁊ populis. Arma aūt eius consecrauerunt in phano ꝛei sui: ⁊ k caput affixerūt in tēplo dagon. Hoc cū audissent viri iabes galaad

a Subter quercum que erat in iabes.j.Regum vltimo. dicitur: in nemore iabes.iuxta eñ ciuitatẽ erat nemus in quo erat quercus notabilis sub qua fuit ista sepultura. b Mortuus est ergo saul. Vic consequenter agit de translatione regni ad dauid ꝓ mortem saulis.cũ dicit: Mortuꝰ ẽ ergo saul,vtrũ aũt saul sit damnatus uel saluatus.dictum fuit diffuse.j.Regũ vltimo,ꝛ ſm opinionẽ que dicit ipsum esse saluatum: exponit quod dicit hic: c Propter iniquitates suas.i. in pœnam iniquitatum suarum precedentiũ: sic̃ fur suspenditur ꝓpter furta sua: si tamẽ pœniteat ꝛ pœnam patienter sustineat saluatur. ꝛ sic fuit de saule.ut dictum fuit.j.Regum diffuse ſm istam viam. d Eo ꝙ prevaricatus sit mandatũ dñi.regem amalech vivum conseruãdo ꝛ spolia capiendo.ut bñ.j Regũ.xv. e Sed insup etiã pbitonissam cõsulerit.eo ꝙ nõ habebat rñsum a dño.ut bñ.j.Regũ.xxviij. f Nec sperauerit in dño. quod ꝓ ad pbitonissam recurrẽdo.tamẽ ſm istã opinionem de omnib⁹ istis ꝛ alijs malis suis finaliter vere pœnituit: ꝛ sperauit in dño de consecutione vite eterne.licz nõ sperauerit de cõseruatione pñtis vite,quia sententiam dñi de sua morte ꝛ filiorũ suorum audiuerat ꝛ acceptauerat acquiescẽdo voluntati diuine. Scõm ꝛo opinionẽ q̃ dicit ipsũ esse damnatum aliter exponitur ista lrã.cum dr: Mortuꝰ est ergo saul ꝓpter iniquitates suas.,ꝓpter quas fuit derelictus a domino ꝛ manib⁹ inimicorum suorum traditus. Nec sperauerit in domino,quia ex desperatione se occidit ꝛ sic de salute eterna nõ sperauit.

omnia scilicet que philistiim fecerant super saul: cõsurrexerunt singuli virorum fortium: ꝛ tulerunt cadauera saul ꝛ filiorum eius: attuleruntq; ea in iabes ꝛ sepelierunt ossa eoꝝ subter[a] quercũ q̃ erat i iabes: ꝛ ieiunauerunt septem diebus. [b]Mortuus[b] est ergo saul,ꝓpter[c] iniquitates suas:eo[b] ꝙ prevaricatus sit mandatum domini quod preceperat: ꝛ nõ custodierit illud: sed[c] insuper etiam pbitonissam consulerit: nec[c] sperauerit in domino:ꝓpter qd̃ interfecit eum: ꝛ[d] transtulit regnũ eius ad dauid filium isai.

[d]Congregatus[b] xi est igitur omnis israel ad dauid in hebron dicens:Os[e] tuũ sumus ꝛ caro tua. Heri quoq; ꝛ nudius tertius cum adhuc regnaret saul: tu eras qui educebas ꝛ introducebas israel. Tibi enĩ dixit domin⁹ deus tuus: Tu pasces populũ meum israel: ꝛ tu eris princeps super eum. Venerũt ergo omnes maiores natu isr̃l ad regẽ in hebron: ꝛ iniit dauid cum eis fedus coram dño. Unxeruntq; eum[h] regem sup israel: iuxta sermonem domini quem locutus est in manu samuel. Abijt[i] quoq; dauid ꝛ omnis israel in hierusalẽ. Hec est iebus: vbi erant iebusei habitatores terre. Dixerũtq; qui habitabant in iebus ad dauid Non ingredieris huc: Porro dauid cepit arcẽ syon: que ẽ ciuitas dauid. Dixitq; [k]Omnis qui percusserit iebuseũ in ꝓmis: erit princeps ꝛ dux. Ascendit igitur ꝓm⁹ ioab filius saruie ꝛ factus est princeps. Habitauit autem dauid in arce: ꝛ idcirco appellata ẽ ciuitas dauid

g Et transtulit regnũ eius ad dauid.sicut prediserat per samuelẽ.j.Regum.xv.ꝛ.xvj. b Cap̃.xj. Congregatus est igitur. Vic ꝓnter describit ipsi⁹ dauid electi inunctio.secundo iebuseoꝝ debellatio.tertio promotorũ dauid expssio.secũda ibi: Abijt q̃q;.tertia ibi: Hi ꝓncipes virorꝝ fortium ꝛc. Circa ꝓmũ dicitur: Congregatus est igit̃ omnis israel ad dauid ut hebron.hoc non fuit statim post mortẽ saulis sed post mortem isboseth filij sui.ut habetur.ij.Regũ.v. i Os tuũ sum⁹ ꝛ caro tua. hec exposita sũt.ij. Regũ.v. k Unxeruntq; eum regem. soleniter sup totum populũ israel, quia ante fuerat inunctus ꝓ samuelem sed secrete.ut habetur.j.Regũ.xvj. ꝛ per tribum iuda sup illam tribũ tm̃.ut habetur.ij.Regũ.ij. l Abijt quoq; dauid. Vic consequenter describitur iebuseoꝝ debellatio.ꝛ patet sententia ex dictis.ij.Regũ. v.hoc excepto: m Joab aũt reliqua vobis extruxit.erat enim ꝓnceps militie :ꝛ ideo circa dom̃ regiã edificauit tabernacula debellatoꝝ.vñ.ij. Regum xj. dicit de uria etiꝫ: qui fuit vnus de triginta fortib⁹: Dormivit aũt urias añ portã dom⁹ cum alijs seruis dñi sui.i.viris debellatoribꝰ qui remanserant cũ rege. n hi ꝓncipes. Vic ꝓnter exprimunt illi qui virtute armoꝝ iuuerũt dauid ad cõsecutionẽ regni. ꝛ ꝓ nominant̃ ꝓncipaliores.2⁹ min⁹ ꝓncipales.ca.xij. Sententia ꝓme ptis ꝑz ex his que dicta sũt.ij.Regum. xxiij.vbi isti fortes ponũt.licz ꝑtũ ad aliquid diuersimode.q̃ diuersitas ibidẽ ẽ exposita. hoc excepto qõ hic dr de eleaçar: o Hi steterũt in medio agri ꝛ defenderunt eum.ij. Regum.xxiij. dicit: Stetit ille in medio agri: ꝛ tuit⁹ est eum, licz enĩ alij de populo israel fugerint: tamen duo remanserunt,scilz eleaçar ꝛ sãmaa filius agge.cui.ij.Regũ xxiij. singulariter istud factũ attribuitur.tum quia in hoc facto fuit principalis.licz hic taceatur.tum quia aliud factum valde notabile ante ĩmediate ascribitur ipsi eleaçar. ut patet ibidem.

Edificauitq; vrbem in circuitu a mello vsq; ad gyrum Joab[m] autem reliqua vrbis extruxit. Proficiebatq; dauid vadens ꝛ crescens: ꝛ dominꝰ exercituũ erat cum eo. Hi[n] principes virorum fortium dauid qui adiuuerunt eum ut rex fieret super omnẽ israel iuxta verbum domini quod locutꝰ est ad israel: ꝛ iste numer⁹ robustorum dauid. Jesbaam filius abamoni ꝓnceps inter triginta. Iste leuauit hastam suam sup trecentos vulneratos vna vice. Et post eum eleaçar filius patrui eiꝰ ahoites: qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum dauid in aphec domini quando philistiim congregati sunt ad locũ illum in prelium. Et erat ager regionis illius plenus hordeo: fugeratq; populus a facie philistinorũ. Hi[o] steterunt in medio agri: ꝛ defenderunt eum. Cũq; percussissent philisteos: dedit domin⁹ salutem magnã populo suo. Descenderunt aũt tres de triginta principibus ad petram in qua erat dauid ad speluncam odollam: quando philistiim fuerãt castrametati i valle raphaim. Porro dauid erat i presidio: ꝛ statio philistinorum in bethleem. Desiderauit igitur dauid aquã ꝛ dixit: O si quis daret mihi aquã de cisterna bethleem que est i porta. Tres ergo ibi ꝑ media castra philistinorum perrexerũt: ꝛ hauserũt aquam de cisterna bethleem que erat i porta: ꝛ attulerunt ad dauid ut biberet. Qui noluit: sed magis libauit illam domino dicens: Absit ut in conspectu dei mei hoc faciã: ꝛ sanguinẽ virorũ istorũ bibã: quia i periculo animarũ suarũ

Ha Lap. xij. Jquoq;. hic ꝑñ exprimũt adiutores dauid min⁹ principales. ⁊ ꝓmo adiutores eius in saulis ꝓsecutione. secundo in regni adeptione. ibi: Iste quoq; est numerus. Circa primã ꝓtẽ noiant adiutores dauid stante ꝓsecutione saulis. ⁊ trib⁹ ꝫ quib⁹ fuerunt ⁊ loca ꝫ ꝙb⁹ ad dauid venerũt. primo ergo ponũt isti adiutores in generali. cũ dicit: Hi quoq; venerunt ad dauid in siceleb. que erat ciuitas assignata ipsi dauid ab achis rege geth. ut hr̃. j. Regũ. xxvij. b Tendentes arcum. i. habentes artem sagittandi. vñ subdit: c Et dirigẽtes sagittas. scilz vtraq; manu. sic ꝓmittitur ꝫ arte fũdibularia. Consequẽt ponunt in speciali. cum dr̃: d De fratrib⁹ saul ex tribu beniamin. b exprimit ad declarationẽ bonitatis dauid q̃ ꝓpinqui saul venerunt in adiutoriũ dauid in ꝓsecutione eius existentis; quia sciebãt ipsius dauid innocentiam ⁊ saulis malicia. e Sed ⁊ de gaddi. b est ꝫ tribu gad sicut patet: quia istis notatis subdit: Hi de filijs gad ⁊c. transfugerunt ad dauid cũ lateret in deserto. longo enim tpe fuit in deserto maon. ⁊ in deserto ciph. ⁊ in alijs locis ad fugiẽdũ aptis. f Facies eor q̃si facies leonis. inuadentibus resistendo. g Et veloces quasi capree. fugiẽtes ꝓsequendo. est tñ hic bypbolica locutio. ad designandũ magnam eorũ audaciam ⁊ agilitatem. b Hi de filijs gad principes exercit⁹. s. fuerũt postq̃ dauid habuit regnũ: quia q̃diu fuit i fuga saulis nõ habebat tantum populũ q̃ faceret exercitum. vñ subdit: i Minimus⁹. i. minor inẽ istos ꝓncipes. s centum milit⁹ ꝓerat ⁊ maxim⁹ mille. Hon attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Hec fecerunt tres robustissimi Abisai quoq; frater ioab ipse erat princeps triũ: ⁊ ipse leuauit hastam suam contra trecẽtos vulneratos: ⁊ ipse erat inter tres nominatissimus: inter tres secundus: inclytus ⁊ princeps eorum: Verũtamen vsq; ad tres primos non peruenerat. Banaia filius ioiade viri robustissimi qui multa opera perpetrarat ꝫ capsebel: ipse pcussit duos ariel moab. Et ipse descendit ⁊ interfecit leonem in media cisterna tẽpore niuis: ⁊ ipse percussit virum egyptium: cuius statura erat quinq; cubi torũ: ⁊ habebat lanceã vt licia torũ texentium. Descendit igitur ad eum cum virga: ⁊ rapuit hastam quam tenebat manu: ⁊ interfecit eum hasta sua. Hec fecit banaia filius ioiade: qui erat inter tres robustos nominatissimus: inter triginta ꝓm⁹ Verũtamen ad tres vsq; non peruenerat. Posuit autem eũ dauid ad auriculam suam. Poro fortissimi viri in exercitu: asahel frat̃ ioab: ⁊ eleanan fili⁹ patrui ei⁹ de bethleem: sãmoth arodites: helles plonites: iras filius acces thecuites: abieçer anathothites: sobochai vsatites ilai abotites: marai netophatites: heleth filius baana netophatites: ethai filius ribai de gabaath filiorũ beniamin. banaia pharathonites: burai de torrẽte gaaç abiel arabathites açmoth bauranites: eliaba salabonites: filij assen geçonites ionathan filius saie ararithes: abiam filius sachar ararithes: elipbal fili⁹ vr epher meberathites: abia phellonites: ecro carmelites: naarai fili⁹ açbi iobel frater nathã: mibaar fili⁹ agarai selech ãmonites: naarai berothites armiger ioab filij saruie: iras iethriteus: iareb iethrite⁹: vrias hethe⁹: çabad filius oolit: adyna filius sechar rubenites princeps rubenitarũ: ⁊ cum eo triginta: haanan fili⁹ macha: ⁊ iosaphat mathanites: oçias asthar othites: semma ⁊ iahiel filij hothan aroarites: iediel filius çãri: ⁊ ioha frater ei⁹ thosaites: helibel mabumites ⁊ ieribai ⁊ iosoia filij elnaem ⁊ iethma moabites elibel ⁊ obed ⁊ iasiel de masobia. XII Hi quoq; venerũt ad dauid in sicelech cum adhuc fugeret saul filium cis: qui erant fortissimi ⁊ egregij pugnatores tendentes arcum ⁊ vtraq; manu fundis saxa iacientes: ⁊ dirigentes sagittas. De fratribus saul ex tribu beniamin. Princeps abieçer ⁊ ioas filij samaa: gabaathites ⁊ iasiel ⁊ phalleth filij asmoth ⁊ baracha ⁊ iehu anathothites samaias quoq; gabaonites: fortissimus inter triginta: ⁊ super triginta: hieremias ⁊ hieçiel ⁊ iohannã ⁊ ieçabad gaderothites ⁊ luçai ⁊ ierimuth ⁊ baalia ⁊ samaria ⁊ saphatia arephites. Helcana ⁊ iesia ⁊ açrahel ⁊ ioeçer ⁊ ielbaam de carem: ioela quoq; ⁊ çabadia filij iozoã de gedor. Sed ⁊ de gaddi tranfugerunt ad dauid cũ lateret in deserto: viri robustissimi ⁊ pugnatores optimi: tenẽtes clypeum ⁊ hastam. Facies eorum quasi facies leonis: ⁊ veloces quasi capree in montib⁹ Eçer princeps: obdias secund⁹ eliab tertius: masmana quart⁹ hieremias quintus: ethi sextus heliel septimus: iohãnan octauus: helçebad nonus: hieremias decim⁹. Hi de filijs gad: principes exercitus. Nouissimus centum milibus preerat ⁊ maxim⁹ mille. Isti sunt qui transierũt iordanem mẽse primo quando inundare consueuit super ripas suas: ⁊ omnes fugauerunt qui morabãtur in vallibus ad orientalẽ plagam ⁊ occidentalẽ. Venerunt autem ⁊ de beniamin ⁊ de iuda ad presidium in quo morabatur dauid. Egressusq; est dauid obuiam eis ⁊ ait: Si pacifice venistis ad me vt auxiliemini mihi: cor meum iũgatur vobis: Si autem insidiamini mihi pro aduersarijs meis: cum ego iniquitatẽ ī manibus nõ habeam: videat de⁹ eni legiẽ dauid habuisse viros ante mortẽ saul nisi tm̃ septẽtos ut hr̃. j. Regum xxvij. ⁊. xxx. k Isti sunt q̃ trãsierunt iordanẽ. ad inuadendum bostes. l Añ inundare cõsueuit. hoc ponit ad ostendendũ maiorem eor fortitudinẽ ⁊ audaciam: quia tũc cũ maiore difficultate poterat iordanis transiri. m Et omnes fugauerunt qui morabant in vallib⁹. illi enim erãt gentiles qui ptẽ terre filior israel occupauerãt. n Venerunt autẽ ⁊ de beniamin ⁊ de iuda. illi enim de beniamin timentes ne dauid aduentũ eorũ haberet suspectũ sicut accidit de facto. ut ps in hrã sequẽti. rogauerũt illos de tribu iuda ut associarent eos: ut sic dauid qui erat de tribu iuda eos reciperet securi⁹. vñ ⁊ illi de tribu iuda responderunt pro eis ipsi dauid de eor aduentu dubitãti. vñ subdit

a Spiritus ꝟo. id ē audacia ⁊ cōstantia loquendi: quia nō accipiē ꝓ spiritu ꝓphetie. b Induit abisai. In hebreo habeē: amasai. ⁊ dicunt hebrei ꝙ iste fuit amasa: vtercꝫ tamen fuit nepos dauid ex duabus tamē sororib⁹ ei⁹. ut dictū fuit. ij Regū. xvij. c Te. n. adiuuat ex⁹ tuus. q. d. merito iustū est ꝙ hoies te iuuēt. d Suscepit ḡ eos dauid. confidens ex ꝟo nepotis sui. e Porro ex manasse trāsfugerūt ad dauid qñ veniebat cū philistijm. non est intelligendū ꝙ illi venirēt ad pugnā. cōtra saul ⁊ alios filios israel. sed illo tpe venerūt ad dauid. s. aliꝗtulū post qñ ex illa via dauid reuersus fuit in sicelech. ut hr̄ in lrā. f Hi ꝑ buerūt auxiliū dauid aduersū latrūculos qui succēderant sicelech. ⁊ populū captiuū duxerant. ut hr̄. j Regū. xxx. g Sed ⁊ ꝑ singulos dies veniebāt ad dauid maxime p⁹ mortē saulis. h Vsqꝫ dū fieret grandis numer⁹ quasi exercitus dei. hoc dicit ad exnotādū venientiū multitudinē ꝙ ex deo dr̄. Job xxv. Nūquid ē numerus militū ei⁹? i Iste quoꝫ est numer⁹ ꝓncipū ex ē. Dic ꝑ̄ter ponunt adiutores dauid i regni adeptione. ⁊ p3 lrā paucis exceptis. k Filij iuda portantes clypeū ⁊ hastam sex milia octingenti. Nō est mirandū si ex aliquib⁹ tribub⁹ alijs in sequentib⁹ ponit maior numer⁹ venientiū ad dauid i ebron. ut hr̄ in lrā. qꝛ anteqꝫ dauid veniret in ebron maior pars trib⁹ iude

patrum nostrorum ⁊ iudicet. l Spiritus ꝟo dñi induit abisai principē inter triginta ⁊ ait: Tui sumus o dauid: ⁊ tecum filiisai. Pax pax tibi: ⁊ pax adiutorib⁹ tuis. Te enī adiuuat deus tuus. Suscepit ergo eos dauid ⁊ constituit ꝓncipes turme. m Porro ex manasse transfugerunt ad dauid quando veniebat cū philistijm aduersus saul ut pugnaret ⁊ nō dimicauit cū eis: quia inito cōsilio remiserūt eum principes philistinorum dicentes: Periculo capitis nostri reuertet ad dñm suū saul. Quando igitur reuersus est in sicelech transfugerunt ad eū ex manasse ednas ⁊ iosabad ⁊ iedihel ⁊ michael ⁊ ednas ⁊ iosabath ⁊ heliu ⁊ salathi: principes militū in manasse. n Hi ꝑbuerūt auxiliū dauid aduersus latrunculos. Omnes enī erant viri fortissimi: ⁊ facti sunt principes in exercitu. o Sed ⁊ per singulos dies veniebant ad dauid ad auxiliandū ei: vsqꝫ dū fieret grandis numerus quasi exercitus dei. p Iste quoꝫ est numerus principum exercitus qui venerunt ad dauid cū esset in ebron: ut transferrēt regnū saul ad eum iuxta verbum dñi. q Filij iuda portantes clypeum ⁊ hastam: sex milia octingenti expediti ad prelium. r De filijs symeon virorum fortissimoꝝ ad pugnandum septem milia centum. s De filijs leui: quatuor milia sexcenti. t Joiada quoꝫ princeps ex stirpe aaron: ⁊ cum eo tria milia septingenti. u Sadoch etiam puer egregie indolis ⁊ dom⁹ patris eius principes viginti duo. x De filijs autē beniamin fratribus saul tria milia. y Magna enī pars eorū adhuc sequebatur domū saul. z Porro ex filijs ephraim viginti milia octingenti: fortissimi roboꝛe viri nominati in cognationibus suis. a Et ex dimidia tribu manasse xxcē ⁊ octo milia: singuli per nomina sua venerunt ut cōstituerent regem dauid. b De filijs quoꝫ issachar viri eruditi qui nouerant singula tempora ad precipiendū quid facere deberet israel: principes ducenti.

Omnis autem reliqua tribus eorum consiliū sequebat. c Porro ex çabulon qui egrediebant ad prelium ⁊ stabant in acie instructi armis bellicis quinquaginta milia venerūt in auxiliū: non in corde duplici. d Et ex neptalim principes mille: ⁊ cum eis instructi clypeo ⁊ hasta triginta ⁊ septem milia. e Dan etiam preparati ad prelium: vigintiocto milia sexcenti. f Et ex aser egredientes ad pugnam ⁊ in acie prouocantes: quadraginta milia. g Transiordanē aūt ex filijs ruben ⁊ ex gad ⁊ dimidia parte tribus manasse: instructi armis bellicis: centum viginti milia. h Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum corde perfecto venerūt in ebron: ut constituerent regem dauid super vniuersum israel. i Sed ⁊ omnes reliqui ex israel vno corde erāt ut rex fieret dauid: fueruntqꝫ ibi apud dauid tribus diebꝰ comedentes ⁊ bibentes. k Preparauerant enī eis fratres sui. l Sed ⁊ q̄ iuxta eos erant vsqꝫ issachar ⁊ çabulon ⁊ neptalim: afferebant panes in asinis ⁊ camelis ⁊ mulis ⁊ bobus ad vescendum: farinā palatas vuam passam vinū oleū boues arietes: ad omnē copiā. m Gaudiū quippe erat in israel.

n Iniit autem xiii consiliū dauid cum tribunis ⁊ centurionib⁹ ⁊ vniuersis principib⁹: ⁊ ait ad omnē cetum israel. o Si placet vobis ⁊ a dño deo nostro egrediet sermo quē loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos i vniuersas regiones israel ⁊ ad sacerdotes ⁊ leuitas qui habitant in suburbanis vrbiū ut cōgregentur ad nos: p reducamus archam dei nostri ad nos. q Non enī requisiuim⁹ eam in diebus saul. r Et respondit vniuersa multitudo ut ita fieret. s Placuerat enī sermo omni populo. t Congregauit ergo dauid cunctum israel a syor egypti. vsqꝫ dū igrediaris emath: ut adduceret archam dei de cariathiarim. u Et ascendit dauid ⁊ omnis vir israel ad collem cariathiarim: qui est in

adtexerat ipsi dauid. x Joiada quoꝫ princeps. dicit hic glosa hebraica ꝙ iste fuit pater banaie: qui supra notat⁹ est inter fortes dauid. y Sadoch etiā puer egregie indolis. istud additē ad reddendū rationē q̄re notat⁹ inter ꝓncipes: ꝗ esset iuuenis. z De filijs ḡ issachar viri eruditi. erāt enī isti studiosi in lege: ⁊ sciebāt optime consulere quid ⁊ qñ esset aliquid agendū. ꝓpter hoc seqt̄: a Omnis aūt reliqua trib⁹ eoꝝ cōsiliū seqbat. quia ceteræ trib⁹ eoꝝ consilijs acquiescebāt. b Hi ergo isti ⁊c. venerunt in ebron ut consti. da. regē sup vniuersum israel. quia ante fuerat inunctus rex sup tribum iuda tm̄-ut hr̄. ij. Regū. ij. ca. c Sed ⁊ oēs reliqui ex israel. d Hoc est ⁊ illi qui nō venerunt in ebron sed i ciuitatib⁹ alijs remāserant ꝛc fiderabāt ꝓmotionē dauid ad regnū. e Preparauerant enī eis frēs sui. hoc enī subdit ad ostendendū q̄liter tanta multitudo veniēs ad dauid in ebron habuit victualia trib⁹ diebꝰ. f

Cap. xiij.

Hijt aūt cōsiliū Postqꝫ descripta ē ipsius dauid unctio, hic ꝓcēdit describitur sui reginiinis dispositio que q̄dē ē optima q̄ incipit a diuinis. q: q̄ rex qui i tpalibus est dei vicarius dñi se habet erga deū. ex⁹ i agēdis dirigit eū. ergo ꝓ describit deuotio dauid erga deū in arcis veneratione. secūdo i cōplī edificatione. ca. xvij. tertio i cultu⁹ dñi ꝗplīatione. ca. xxij. ⁊ inē ista ponit illa q̄ ptinēt ad tonitatē sui reginiinis. Circa primū arcis exportatio inchoat ⁊ 2°, interrupta ꝓsumat. ca. xv. Circa ꝓmū ꝓ describit reuerētia dauid i diuinis. 2°, ei⁹ prudentia i bellicis. ca. xvij. Reuerētia ꝟo dauid i dñis ostendit i reuerēti exportatiōe arcis testaméti. q̄ quidem exportatio ꝓ incipit. 2°, ꝓpē impedimētū supueniens interrūpit. ibi: Cū aūt peruenissent. Sentēcia aūt huj⁹ ca. patet ex dictis ij. libro Regū. vj. ca. hoc excepto.

a Cū aūt pueniſſent ad aream chidon. ij. Regū. vj. dicit: Ad aream nacor. ad qō dicendū eſt q iſte loc⁹ erat binomius uel dñs loci. ⁊ ſic ponitur hic vnū nomen. aliud ꝓ. ij. Regū. vj. ca.

b Cap. xliij. Iſit quoq; hirā rex tyri. Hic conſequenter deſcribit prudentia dauid in agendis ⁊ ꝓmo in multiplicatiōe amicoꝝ. ſecundo i debellatione aduerſarioꝝ. ibi: Audiētes aūt. ⁊ vtrūq; faciebat ad regni ſui firmamētū. ut patet. Sententia aūt hui⁹ ca. patet ex dictis. ij. Regū. ca. v. vſq; ad finē illius ca. b excepto: c Non aſcēdas p⁹ eos recede abeis. per hoc nō eſt intelligendū q dauid retrocederet ab aduerſarijs ſed de mandato dei declinauit a latere gyrādo exercitū philiſtinoꝝ. ut i alia ꝓte ſigno ſibi a deo dato inuaderet ipſum. ut habē. ij. Regū. v. d Diuulgatūq; eſt nomē dauid. ꝓpter duplicem victoriam predictam. e Et dñs dedit pauorem ei⁹ ſup omnes gentes. q erāt in circuitu regni ſui ita q nullus audebat regnum ſuū moleſtare.

f Cap. xv. Fecit quoq; ſibi domos. Hic deductio arcꝫ dus interrupta ex cauſa dicta. xiij ca. cōſūmatur. ⁊ primo deſcribitur arcꝫ deportatio. ſecundo ipſius deportate debita veneratio ca. xvj. Prima in duas: quia ꝓmo deſcribitur ad hoc debita ꝓparatio. ſecundo ſubditur deuota portatio. ibi: Et tulerūt filij leui archam. Circa primū dicit: Fecit ſibi domos i ciuitate dauid. de iſta edificatione dictum eſt ſupra. xj. ca. ſed hic breuiter reſumit: eo q dauid fecit ſibi apportari archā ad ciuitatem regiam: ut haberet vbi ſe locū cultui diuino aptum. vñ ſubdit: g Tetenditq; ei tabernaculum. iſtud fuit aliud a tabernaculo qō fecerat moyſes quia illud remāſit in gabaa vſq; ad edificationē templi per ſalomonē. ut hī infra. xxj. iuda ut afferret inde archam dñi dei ſedentis ſuper cherubin vbi inuocatum eſt nomē eius. Impoſuerūtq; archam dei ſuper plauſtrum nouū de domo aminadab. Oza autem ⁊ fratres eius minabant plauſtrū. Porro dauid ⁊ vniuerſus iſrael ludebant coram deo omni virtute in canticis ⁊ in citharis ⁊ pſalterijs ⁊ tympanis ⁊ cymbalis ⁊ tubis. Cū aūt pueniſſent ad aream chidon tetendit oza manū ſuam ut ſuſtentaret archam: bos quippe laſciuiens paululū inclinauerat eam. Iratus eſt itaq; dñs contra ozam ⁊ percuſſit eum eo q tetigiſſet archam: ⁊ mortuus eſt ibi coram deo. Contriſtatuſq; eſt dauid eo q diuiſiſſet dñs ozam: vocauitq; locū illū diuiſio oze vſq; i preſentem diem. Et timuit deū tunc temporis dicens: Quō poſſum ad me introducere archam dei? Et ob hanc cauſam nō adduxit eam ad ſe: hoc eſt in ciuitatem dauid: ſed auertit in domū obededom gethei. Mānſit ergo archa dei in domo obededom tribus menſibus: ⁊ benedixit dñs domui ei⁹ ⁊ omnibus que habebat. xiiij

Iſit b quoq; hiram rex tyri nuncios ad dauid ⁊ ligna cedrina ⁊ artifices parietū lignoruq; ut edificarent ei domū. Cognouitq; dauid eo q confirmaſſet eum dñs in regem ſup iſrael: ⁊ ſubleuatum eſt regnū ſuum ſup populum eius iſrael. Accepit q̄q; dauid alias vxores in hieruſalem: genuitq; filios ⁊ filias. Et hec nomina eorum qui nati ſunt in hieruſalē: Bāma ⁊ ſobab nathan ⁊ ſalomon iebar ⁊ eliſu ⁊ elipheleth: noga quoq; ⁊ napheg ⁊ iaphie eliſama ⁊ baliada ⁊ elipheleth. Audiētes aūt philiſtijm eo q vnctus eēt dauid in regem ſup vniuerſum iſrael: aſcenderunt omnes ut quererēt eū. Quod cū audiſſet dauid egreſſus eſt obuiam eis. Porro philiſtijm venientes diffuſi ſunt in valle raphaim. Cōſuluitq; dauid dñm dicens: Si aſcendā ad philiſteos: ⁊ ſi tradēs eos in manu mea? Et dixit ei dñs: Aſcēde: ⁊ tradam eos i manu tua. Cūq; illi aſcēdiſſent in baalpharaſim: percuſſit eos ibi dauid ⁊ dixit: Diuiſit deus inimicos meos per manū meā ſicut diuidunt aque: ⁊ idcirco vocatum eſt nomen illius loci baalpharaſim. Dereliquerūtq; ibi deos ſuos: quos dauid iuſſit exuri. Alia etiā vice philiſtijm irruerunt ⁊ diffuſi ſunt in valle Conſuluitq; rurſum dauid deū ⁊ dixit ei deus: Non c aſcēdas poſt eos recede ab eis: ⁊ venies contra illos ex aduerſo pirouī. Cūq; audieris ſonitū gradientis in cacumine pirorum: tunc egredieris ad bellū. Egreſſus ē enī deus ante te ut percutiat caſtra philiſtijm. Fecit ergo dauid ſicut preceperat ei deus: ⁊ percuſſit caſtra philiſtinoꝝ de gabaon vſq; gazera. Diuulgatūq; d eſt nomē dauid i vniuerſis regionibus: ⁊ e dñs dedit pauorem ei⁹ ſup omnes gentes.

Fecit f quoq; ſibi xv domos in ciuitate dauid: ⁊ edificauit locum arche dei: tetēditq; g ei tabernaculū. Tunc h dixit dauid: Illicitum eſt ut a quocūq; portetur archa dei: niſi a leuitis quos elegit dñs ad portandū eam: ⁊ ad miniſtrandū ſibi vſq; i eternū. Congregauitq; i vniuerſū iſrael in hieruſalē: ut afferret archa dei in locū ſuum quē preparauerat ei: necnō k ⁊ filios aaron ⁊ leuitas. De filijs caath: vrihel princeps fuit: ⁊ fratres ei⁹ ducenti viginti. De filijs merari: aſaia princeps ⁊ fratres eius ducēti triginta. De filijs gerſon iobel princeps ⁊ fratres eius centum viginti. De filijs eliſaphā ſemeias princeps: ⁊ frēs eius ducenti. De filijs hebron: elibel princeps ⁊ fratres eius octoginta. De filijs oziel: aminadab princeps: ⁊ fratres eius centum duodecim. Vocauitq; dauid ſadoch ⁊ abiathar ſacerdotes ⁊ leuitas: vrihel aſaiam iobel ſemeiam elibel ⁊ aminadab. ⁊ dixit ad eos: Vos qui eſtis principes familiarū leuitarū ſanctificamini cū fratrib⁹ veſtris: ⁊ afferte archā dñi dei iſrael ad locū q ei⁹ preparat⁹ ē:

b Tūc dixit dauid: Illicitū eſt ut a quocūq; portet archa dei. hoc enim dicit p conſiderationem legis Nu. iiij. ca. ⁊. vij. ⁊ per mortem oze. eo q archam fecerat de portari ſuper plauſtrum per boues.

i Cōgregauitq; vniuerſū iſrl'. ut cū maiori ſolēnitate fieret deportatio arcꝫ. k Nec nō ⁊ filios aaron. ut dirigerent leuitas in arcꝫ deportatione: ita q offenſio dei nō veniret ſup eos. vñ poſtea ſubditur:

a Ne ut a principio .s. portationis arche. ut dictū ē ca. xiij. b Quia nō eratis presentes. vos qui scitis legē. c Percussit nos dñs. quia percutiendo oçam morte subita. dauid ⁊ totus populus fuit timore pcussus. q ò nō fuisset factum si sacerdotes scientes legem fuissent presentes. quia nō prmisissent archam sup plaustrum portari. d Scificati sūt ḡ sa. ⁊ leuite. p cōtinentiā ab vxorib⁹. orationes ⁊ ieiunia ⁊ cōsimilia. e Et tulerunt filij leui. Descripta vbita pparatiōe. hic ꝓsequit describit vnota de portatio. s. cū laudib⁹ diuinis ⁊ sacrificijs. ⁊ h est qò dr: Et tulerūt filij leui archā de loco vbi erat ī gabaon. f Sicut pcepat moyses Numeri. iiij. vbi precipit q archa p leuitas de stirpe caath in propijs humeris ⁊ de ctibus deportetur. g Dixitq dauid prin. leui. nt cōsti. de fratribus suis cantores. ad canendū diuinas laudes nō solū vocib⁹ humanis sed etiā cū ꝫ instrumētis musicis. ideo subdit: h In orga. musi. nablis videlz ⁊ lyris. due sūt species cithare. lyra eni tāgit cū plectro. nablū vo cū digitis. vnū tñ. p alio frequenter ponit ⁊ ecōuerso. ⁊ legat ībī sicut iacet vsq ibi: i Pro octaua canebant epinichion. aliqui libri habēt sinchion. tamē idem signāt sm q dicūt expositores nostri. ⁊ ē significatio ista victorie de triumphus siue palma. ⁊ sm expositores nostros hoc erat ꝓncipium cantici qò cantabant. ⁊ frequēter resumebat ī ꝓcessu cantici: sicut in cānlenis. qò aūt dicit hic: Pro octaua. p hoc intelligitur octaua resurrectionis xpi. quia tunc obtinuit palmā ⁊ triumphū. que quidē resurrectio siue gloria resurrectionis figurabat per cantū illū. In hebreo vo hr sic: Sup octauā ad fortificandū uel vincendū. qò sic exponūt hebrei: sup octauā. i. sup instrumētū octo chordarū ī q̄ canebāt laudes. ⁊ ē mod⁹ loquēdi hebraic⁹: sup octauā. q. d. ne[a] ut a ꝓncipio[b] non eratis ꝓntes percussit[c] nos dñs: sic ⁊ nūc fiat: illicitū q̄d nobis agētib⁹. Sanctificati[d] sūt ergo sacerdotes ⁊ leuite: ut portarent archam dñi dei israel. Et[e] tulerunt filij leui archam dei: sicut[f] precepat moyses iuxta verbum dñi humeris suis in vectibus. Dixitq[g] dauid principibus leuitarum ut cōstituerent de fratrib⁹ suis cantores in[h] organis musicorum: nablis videlicet ⁊ lyris ⁊ cymbalis: ut resonaret ī excelsis sonitus leticie. Constituerūtq leuitas heman filium ioel: ⁊ de fratribus ei⁹ asaph filiū barachie: de filijs vo merari fratribus eorū: ethan filiū chasaie ⁊ cū eis fratres eor. In secundo ordine çacharīā ⁊ ben ⁊ iaçibel ⁊ semiramoth ⁊ iehibel ⁊ ani eliab ⁊ banaiam ⁊ maasiā ⁊ mathathiā ⁊ elipha lu ⁊ maceniā ⁊ obededom ⁊ iehibel ianitores. Porro cātores hemā asaph ⁊ ethan in cymbalis eneis cōcrepantes. Zacharias aūt ⁊ oçibel ⁊ semiramoth ⁊ iahibel ⁊ ani eliab ⁊ maasias ⁊ banaias in nablis archana cantabant. Porro mathathias ⁊ eliphalu ⁊ macenias ⁊ obededom ⁊ iehibel ⁊ oçaçiu ī citharis pro[i] octaua canebant epinichion. Chonenias aūt princeps leuitarū ꝫphetie[k] preerat: ⁊ ad precinendā melodiā: erat quippe valde sapiens. Et[l] barachias ⁊ helcana ianitores arche. Porro sebenias ⁊ iosaphat ⁊ nathanael ⁊ amasai ⁊ çacharias ⁊ banaias ⁊ eliezer sacerdotes clangebant tubis coram archa dei: ⁊ obededom ⁊ ahias erant ianitores arche. Ygit dauid ⁊ omnes maiores natu israel ⁊ tribuni: ierunt ad deportādā archam federis de domo obe / dedom cū leticia. Cūq[m] adiuuisset deus leuitas q̄ portabāt archam federis dñi: imolabantur septem tauri ⁊ septem arietes. Porro[n] dauid erat indutus stola byssina ⁊ vniuersi leuite: qui portabant archam federis cantoresq ⁊ chonenias princeps ꝫphetie inter cantores. Dauid aūt indutus erat ephot lineo. Vniuersusq israel deducebāt archam federis dñi in iubilo ⁊ sonitu buccine ⁊ tubis ⁊ cymbalis ⁊ nablis ⁊ citharis concrepātes. Cūq puenisset archa federis dñi vsq ad ciuitatē dauid: michol filia saul ꝓspiciēs per fenestram vidit regem dauid saltantem atq ludentē: ⁊ despexit eū in corde suo. XVI

At tulerunt[o] igitur archam dei ⁊ cōstituerūt eam in medio tabernaculi quod tetenderat ei dauid: ⁊ obtulerūt holocausta ⁊ pacifica coram dño. Cūq cōpleuisset dauid offerēs holocausta ⁊ pacifica: benedixit pplo ī nomine dñi: ⁊ diuisit vniuersis per singulos a viro vsq ad mulierē tortam[p] panis ⁊ partē asse carnis bubale: ⁊ frixam oleo similam. Constituitq[q] coram archa dñi de leuitis qui ministrarent ⁊ recordarent operū eius ⁊ glorificarent atq laudarent dñm deū israel: asaph[r] principem: ⁊[s] secundū eius çachariā. Porro iahibel ⁊ semiramoth ⁊ iehibel ⁊ mathathiam ⁊ eliab ⁊ banaiam ⁊ obededom: iehibel: sup organa psalterij ⁊ lyras: asaph autem ut in cymbalis personaret: banaiam vo ⁊ açibel sacerdotes: canere[t] tubā iugiter coram archa federis dñi. In illo die fecit dauid ꝓncipem ad instrumēto musico octo chordarū. Ad fortificādū uel vincēdū. sic eni i solēnitatib⁹ magnis vn⁹ cho⁹ i ecclesia nitif i cātu aliū superare sic etiā isti leuite faciebāt. k Prophetie ꝓerat. quia ostendebat eis q̄ dicta ꝫphetica debebāt canere. l Et bara. ⁊ hel. iani. arche. qz dū portaret archa. cauebāt sollicite ne aliq indebito mō approꝓinquaret ad eā. sicut qñ erat in tabernaculo custodiebāt portas ne aliq indebite se ingereret. m Cūq adiuuisset de⁹ ⁊c. dicūt hic hebrei q istud adiutoriū intelligit p b q archa portabat seipsā. b ē dictū q diuina virtute sic portabat q leuite portatores ei⁹ nullum pond⁹ sentiebāt. ⁊ p isto miraculo fuit facta imolatio. n Porro dauid erat indutus stola byssina. quia depositis regalibus insignijs accepit vestem similem leuitis se humiliando ⁊ coram deo exultādo. ꝓpe q̄ò michol filia saul despexit eū. de q̄ contēptu plem⁹ fuit dictū. ij. Regū. vj. in fine.

o Cap. xvj. Tulerunt igit. Hic ꝓsiter describitur deuotio dauid in arche iam portate veneratione. ⁊ p in hostijs oblatis dño ⁊ bñficijs collatis pplo. secūdo in deuoto obsequio. ibi: Cōstituitq coram archa. Sentētia prime ptis ps ex dictis ij. Regū. vj. hoc excepto: p Tortā pānis. ij. Regū. vj. dicit: Collyridam panis. ⁊ dicūt expositores coiter q ē idē gen⁹ panis ⁊ dr torta a torqo torqs qz pasta vnde formaf per man⁹ pistorij pri⁹ cōcutit ⁊ torquet. q Cōstituitq. hic ꝓsiter oñdit deuotio dauid in obsequio deuoto coram archa qò instituit. ⁊ p ponit cantor noiatio. r cāt⁹ determinatio. ibi: Cōfitemini domino. s. vtriusq stabilitio. ibi: Dereliqt ita q ibi tē. Circa primū dr: Constituitq co. ar. dñi de leuitis q ministrarēt. ī diuersis obsequijs. ⁊ maxie in laudib⁹ diuinis. iō subdit: Et recordarēt operū ei⁹. ⁊c. sequit: r Asaph principē. qz dauid constituit eū pcētorē. s Et se. ei⁹ çachariā. istū eni istituit succētorē. t Canere tuba iugit. i. qñ offerebat iuge sacrificiū mane ⁊ vespe. a Cōfitemini dño. hic ꝓsiter describit cantici siue diuine laudis determinatio. ⁊ accipit ex duob⁹ psalmis. videlicet centesimotertio ⁊ nonagesimoquinto. in quo cantico primo ad dei laudem populus inuitatur specialiter. secundo totus mundus generaliter. ibi: Cantate domino. Circa primū dicit

a Confitemini dño. confessione humiliationis peccata, ꝓpria recognoscendo: qz humiliatio disponit ad efficaciã orationis ꝑm illud Eccle. xxxv. Oratio humiliantis se nubes penetrabit &c. secũdo cõfessione diuine laudis. ideo subdit: b Et inuocate nomẽ ei⁹. ei⁹ misericordiã & gratiã implorando. c Notas facite in ꝑplis adinuentiones ei⁹. s. qualiẽ mõ mirabili & inaudito saluauit ꝑplm israel de egypto. d Cantate ei. oze. e Et psallite ei. corde. f Et narrate oĩa mirabilia ei⁹. que fecit in rubri maris diuisione & iordanis siccatiõe & in alijs factis mirabilibus. g Laudate nomẽ sanctũ eius. pro tot beneficijs ab eo collatis. h Letef cor querentiũ dñm. letitia enim dr ꝙsi laticia eo ꝙ tũc dilatat cor in bono inuento: qõ maxime est in deo. cũ sit bonũ infinitum. i Querite faciẽ ei⁹ semp. qz quãto plus a deo uotis inuenĩ. tãto ardentius pl⁹ queritr. k Recordamini mirabiliũ eius. repetitio ẽ sententie ꝓdicte de mirabilibus filijs isrl factis: sicut frequẽter fit in canticis. dicũt tñ mirabilia incẽptũ recedũt a facultate intellect⁹ humani. l Signor. incẽptũ sunt figure alicui⁹ futuri. m Et iudicior. incẽptũ sunt puniciua alicui⁹ maleficij. sicut submersio egyptior in mari rubro & similia. n Semẽ israel serui ei⁹. supple laudate deum. o Filij iacob electi eius. idem enĩ homo fuit iacob & israel. ut dr Genẽ. xxxij. & dr hic electus dei: quia tota generatio sua fuit electa in duodecim patriarchis. ut dictũ fuit supra. ca. ij. nõ sic aũt fuit de isaac & abraham & patriarchis ꝓcedentib⁹. p Ipse dño deus noster. ꝙ tota fidem & cultura. q In uniuersa terra iudicia ei⁹. q. d. ls specialiter modo dicat deus ꝑplm israel. tamẽ ei⁹ potestas se extẽdit ad oẽs r Recordamini i sempiternũ pacti ei⁹. quod sit pactũ illud postea subditur. s Sermonis quem ꝓcepit in mille generationes. hic accipit numer⁹ determinat⁹ pro indeterminato: quia istud ꝓceptũ factũ est omnib⁹ imitatorib⁹ abrahe ꝙ tota fidem. ideo subdit: t Quẽ pepigit cũ abrahã. Et iuramẽti illi⁹ cũ isaac. de isto iuramẽto dr Genẽ. xxij. Per memetipsũ iuraui dicit dñs. qõ factũ fuit non solũ ꝓpter abrahã sed ꝓpẽ isaac. ymo de pacto cadẽte sub illo iuramento subdit ibidem: Possidebit semẽ tuũ portas inimicor suorũ. qõ impletũ fuit in posteris abrahe descendentib⁹ abeo p isaac. Et benedicent in semine tuo omnes gentes terre. quod impletũ ẽ in xpo ab abraham p isaac ꝑm carnẽ descendente. & sic patet ꝙ pactũ predictũ & preceptũ ad oẽs fideles se extendũt. v Et ꝓstituit illud iacob in preceptũ. quia sicut fides ab abraham derivata ẽ ad isaac: ita ab isaac ad iacob. & ꝑnter ad duodecim patriarchas. & vlteri⁹ ad oẽs fideles. x Tibi dabo terrã chanaan. in hac ꝓmissione principaliter intelligit ꝓmissio glorie que est terra viuentiũ. qz cũ premiũ ipsi⁹ dei excedat meritum humanũ. oportet ꝙ sub ꝓmissione boni terreni ꝓncipaliter intelligat aliqd de nũ spũale. s. celeste quia act⁹ meritorij ꝓcellũt bonis terrenis. sicut diffusi⁹ dictũ fuit Genẽ. xv. y Cũ essent pauci numero. sicut ꝑs de abrahã Genẽ. xij. vbi vocatus a dño & segregat⁹ ab infidelib⁹ habuit in comitiua sua sarai vxorem suam & lot nepotem suũ tñ. excepta familia. Jacob etiam patriarcha descendit in egyptũ cũ. lxx. ꝑsonis. ut dr Genẽ. xlvj. uel lxxv. ut dr Exo. j. Ex quo ꝑs ꝙ tpe intermedio qõ fuit satis magnũ fideles fuerũt in pauco numero. z Et transierũt de gente in gentem. quia abrahã descendit in egyptũ & inde rediit in terrã chanaan: & inde in terram palestinor. Similiter isaac ꝓregrinat⁹ fuit in gerara. similiẽ iacob in syria apud laban. & iterũ de terra chanaan descendit in egyptum. ut ꝑs ex decursu libri Genẽ. & sic tanq̃ ꝓgrini transierunt de gente ad gentẽ & de regno ad regnũ.

a Non dimisit quẽq̃ calũniari eos. reprimendo eorum aduersarios: sicut patet de isaac ad quẽ venit rex gerare ad querendũ fedus & amicitiam cũ eo. ductus timore diuino q̃ uis serui eius aliquas molestias pastoribus isaac intulisset ut dr Genẽ. xxvj. similiter laban insequens iacob fuit a deo repress⁹ ne aliquid durum cõtra eum ageret. Genẽ. xxxj. similiter vicini habitatorum sychem a deo fuerũt territi ne ꝓsequerent iacob & filios ei⁹, ꝓpter interfectionẽ sychimitarum. Genẽ. xxxv. ca. b Sed increpauit ꝓ eis reges. qz ꝑaraonẽ regẽ egypti flagellauit ꝓpter vxorem abrahã. ut dr Genẽ. xij. & similiter regem gerare. ut dr Genẽ. xx. similiter rex egypti p⁹ mortem iacob fuit multiplicie flagellat⁹ cũ toto regno suo ꝓ filijs israel ꝙs iniuste affligebat. ut dr in Exo. c Nolite tangere christos meos. vocant aũt hic patriarchas christi. i. vncti. s. vnctione gratie. uel qz de ipsis exierunt reges & sacerdotes qui ꝙ vnctionẽ instituebantur in lege. d Et in ꝓphetis meis nolite malignari. habuerant enĩ patriarchę spiritum ꝓphecie. ut patet de abrahã Genẽ. xv. & de isaac Gen. xxvij. & de iacob Genẽ. xlix. e Cantate dño. hic ꝓnter dauid in cantico inuitat ad dei laudem oẽs generaliter & ꝓmo ponitur ista inuitatio. secundo subdit quedã additio ibi: Et dicite. Circa ꝓmũ dicit: Cantate dño omnis terra. i. omnes habitantes in terra. & accipit hic continẽs ꝓ cõtento. f Annũciate ex die in diem salutare ei⁹. salus enĩ corporalis & spiritualis omniũ debet a deo continue. & ideo debet recognosci quotidie. g Narrate in gẽtib⁹. que nõ fuit de filijs israel. h Gloriam ei⁹. i. maiestatẽ siue potestatis. ideo subditur: i In cũctis populis mirabilia ei⁹. que fecit educẽdo filios israel de egypto & in terram ꝓmissionis inducendo. k Quia magnus dñs & laudabilis nimis. est enĩ magnitudinis & bonitatis infinite. & ideo non põt ab intellectu creato comprehendi. nec ꝙ ꝑfectum laudabilis ẽ laudari. ꝓpter qõ dicitur Eccle. xliij. Benedicentes dñm exaltate illum quãtũ potestis: maior est enĩ omni laude. l Et horribilis super omnes deos. dominib⁹ malis quos potest ꝓ voluntate sua punire. non aũt sic ꝑssunt dij falsi. ideo subditur: m Omnes enĩ dij populor idola. i. quedam conficta & vana nullã potentiam habentia. n Dñs aũt celos fecit. ut dr Genẽ. j. o Confessio & magnificentia coram eo. quod potest exponi dupliciter. vno modo de celo empyreo. vbi est habitatio dei & sanctorũ speciali modo. ls sit vbiq; ꝑ essentiam presentiã & potentiam. ibi aũt coram deo est confessio diuine laudis: qz ibi est laus iugis & magnificentia dei vbi magis relucet quãm alibi. p Fortitudo & gaudiũ. quod est de bono presenti. bonũ aũt diuinũ presentialiter dr ibi. Alio modo põt exponi de templo seu tabernaculo vbi erat archa & ꝓpitiatorij quod erat quasi sedes dei. ut dictum fuit Exo. xxv. ubi enĩ erat cõfessio peccatorum: & magnificentia diuine laudis ꝑ sacerdotes & leuitas peccata ꝓpria ac populi & magnificentiã dei confitentes. Fortitudo. quia deus erat ꝓtector & defensor specialis illius loci

ſm q̄ Heliodorus hoc expertus dixit.ij.Machab.iij. Ille qui in celis habet habitationem visitator ⁊ adiutor est loci ⁊c. Et gaudium.quia sacerdotes ⁊uoti ibi gaudebant in dño. a Afferte dño familie pp̄lorum.i.omniū gentiū. b Gloriā ⁊ imperiū.confitentes eius maiestatem ⁊ dominiū sup omnē creaturam. c Leuate sacrificiū. id est apportate leuandū quia portabant sacrificia ad locū diuini cultus que sacrificia leuabantur sup altare a sacerdotib⁹. d Et ⁊enite in cōſpectu ei⁹. quia sacrificia offerebant in atrio quod erat cora tabernaculo seu templo vbi dicebatur deus habitare speciali mō. Hz enī alie nationes a iudeis non intrarent locū vbi sacrificia offerebantur in altari holocaustorū: tamē ⁊ene pro eis offerebantur ibi sacrificia.ut habetur j.Machab.vij. e Et adorate dñm i ⁊ecore sancto.⁊ nō sicut hypocrite qui adorant in ⁊ecore nō sancto: quia hz exteri⁹ habeant ⁊ecorē religiositatis: nō tamē subest ⁊eritas sanctitatis. f Cōmoueat a facie ūlius omnis terra.i. omnes inhabitantes terram faciāt ei reuerētiā. g Ipse enī fundauit orbem īmobilē. quod potest dupliciter intelligi. Uno modo q̄tum ad motū localē. Hz enī in aliquib⁹ ptib⁹ orbis sit motus localis.utpote in elemētis ⁊ mixtis in quib⁹ est motus rectus ⁊ in orbib⁹ celestib⁹ qui circulariter mouentur: tamē celū empyreū qui est supremꝰ orbis ⁊ terra que ē circa cētrū sunt īmobilia ⁊ p hoc hz orbis quandā īmobilitatē ſm totum hz aliquē ptes moueanť. Alio mō q̄tum ad mutationē ⁊e esse ad nō esse: quia hz orbis inceperit esse p creationē. durabit tm̄ i eternū. ⁊ ſm hoc habet īmobilitatem. h Letent celi.i.angeli ⁊ sancti habitantes in gloria celesti. i Et exultet terra.i.homines terreni. Uel celi ad lrām. qui dicūť metaphorice letari qm̄ aere serenato apparet facies celi clara ⁊ lucida. ⁊ per oppositum turbari qm̄ obscuris nubib⁹ ⁊ tempestatib⁹ obtegiť Et exultet terra.que dr̄ hoc mō exultare qm̄ incipit renascētia producere. k Tonet mare ⁊ plenitudo ei⁹.ex multitudine enī aquarū i mari existentiū ⁊e facili multiplicanť. vnde ⁊ colliduntť ad rupes i mari ⁊ littore existentes ⁊ etiā ad inuicē ⁊ inde generať sonus qui vocať maris rugitus ⁊ hz similitudinē tonitrui. l Exultent agri ⁊c. dicunť aūt agri metaphorice exultare qm̄ in eis apparēt flores ⁊ ⁊ert: sicut ⁊ pratū dicit ridere. m Tunc laudabūt ligna saltꝰ. dicūť aūt metaphorice laudare inq̄tū folia ⁊ cetera q̄ .pducūt. potentiā ⁊ sapiētiā dei ostēdūt. Inducūť aūt ista īsensibilia ad dei laudē in cantico quia sūt hominib⁹ materia diuine laudis: inq̄tum quicquid est pulchritudinis ⁊ tonitatis i eis reducendū est in gaudium in loco eius. Afferte[a] dño familie populorum: afferte dño gloriam[b] ⁊ imperium: date domino gloriam nomini eius. Leuate[c] sacrificium ⁊[d] venite in conspectu eius: ⁊[e] adorate dominū in ⁊ecore sancto. Cōmoueatur[f] a facie ei⁹ omnis terra: ipse[g] enī fundauit orbem īmobilem. Letentur[h] celi ⁊[i] exultet terra: ⁊ dicant in nationibus domin⁹ regnauit. Tonet[k] mare ⁊ plenitudo eius: exultent[l] agri ⁊ omnia que in eis sunt. Tunc[m] laudabunt ligna saltus coram domino: quia [n]venit iudicare terram. Confitemini[o] domino quoniā bonus: quoniā in eternum misericordia eius. Et[p] dicite: salua nos deus saluator noster ⁊ congrega nos: ⁊ erue de gentibus: ut confiteamur nomini sancto tuo: ⁊ exultemus in carminibus tuis. Benedict⁹ dominus deus israel ab eterno vsq̄ in eternum: ⁊[q] dicat omnis populus amen ⁊[r] hymnū ⁊ce. Dereliquit[s] itaq̄ ibi coram arca federis domini asaph ⁊ fratres eius: ut[t] ministrarent in conspectu arche iugiter per singulos dies ⁊ vices suas. Porro obededom ⁊ fratres eius sexagintaocto ⁊ obededom filium idithun ⁊ oſa: constituit ianitores. Sadoch[v] autem sacerdotem ⁊ fratres eius sacerdotes coram tabernaculo domini i excelso quod erat in gabaon: ut offerrent holocausta domino super altare holocaustomatis iugiter mane ⁊ vespere: iuxta omnia que scripta sunt in lege domini quam p̄cepit israeli. Et post eum: heman ⁊ idithun ⁊ reliquos electos: vnūquēq̄ vocabulo suo ad confitendum domino: quoniā in eternum misericordia eius. Heman quoq̄ ⁊ idithun canentes tuba ⁊ quatientes cymbala ⁊ omnia musicorum organa ad canendum domino. Filios autem idithun fecit eē portarios. Reuersusq̄[x] est omnis populus in domum suam: ⁊ [y]dauid ut benediceret etiam domui [z]sue.

XVII

Am[a] autē habitaret dauid in domo sua: dixit ad nathan ꝓphetā. Ecce ego habito i domo cedrina: archa aūt federis dñi sub pellibus est. Et ait nathan ad dauid: Omnia que i corde tuo

gloriā cōditoris ſm q̄ dr̄ Sap̄.xiij. A magnitudine speciei ⁊ creature cognoscibiliter poterit creator hor videri. ⁊ p consequēs laudari. n Quia ⁊enit iudicare terram. istud inducitur pro causa predicte laudis diuine. si enī prouidentia dei tm̄ se extenderet ad celestia ⁊ nullo mō ad ista inferiora generabilia ⁊ corruptibilia ſm q̄ dixerunt aliqui in quor ꝑsona dr̄ Job.xxij. Rutbes latibulū eius nec nr̄a cōsiderat circa cardines celi pambulat. pulchritudo ⁊ bonitas que sunt in istis inferioribꝰ nō essent reducēde in laudē ⁊ gloriam sapientie diuine: ſ quia eius sapientia ⁊ prouidentia ad omnia se extendūt q̄tumcūq̄ minima. ideo quicqd pulchritudinis ⁊ bonitatis est i eis reducit i laudē diuinam. ⁊ p̄pter hoc dicitur hic: Quia ⁊enit iudicare terrā.q. d. quia iudiciū siue discretionis ⁊ prouidentie se extēdit vsq̄ ad elementū terre quod est infimū. ideo oia predicta in laudem ⁊ gloriam dei sunt reducēda. Alio mō exponiť q̄ p ista īsensibilia p̄dicta intelliguntur iusti simplices qui habebūt materiā leticie ⁊ laudis i vltimo aduentu iudicis ſm q̄ dicit saluator discipulis suis Luce xxj. loquendo de signis p̄cedentib⁹ iudiciū futurū His aūt fieri incipiētib⁹ respicite ⁊ leuate capita ⁊estra.i. exhilarate corda ſm q̄ dicit hrat⁹ Greg⁹ super locum illum. o Confitemini dño quoniam bonus. Hic in fine resumiť p̄ncipiū cantici. Hz ⁊erba aliqualiter mutēť sicut in cantilenis in fine principiū repetitur. p Et dicite salua nos deus saluator noster ⁊ congrega nos. ſm aliquos ista additio facta fuit ab ipso dauid. quia hz tpe eius filij israel non essent captiuati nec per orbem dispsi nec p̄ p̄ñs congregandi. tamen spiritu ꝓphetico p̄uidit ista fieri de futuro p theglatphalasar ⁊ salmanasar reges assyrioꝝ ⁊ per nabuchodonosor regē babylonis. ut hr̄ iij. Regum. ideo post cāticū predictum istud addidit ad impetrandū congregationē dispersionis ⁊ captiuitatis future. ſm alios ꝑo ista additio posita fuit ab Esdra scriptore bui⁹ libri qui in reditu captiuationis babylonice fuit sacerdos ⁊ doctor populi. ut hr̄.j. Esdre. ⁊ quia tunc multi de filijs israel erant adhuc dispersi in nationibus: ideo pro ipsor congregatione addidit hoc esdras in fine predicti cāticī quod a leuitis in templo secundo cantabať. q Et dicat oīs populis amen.i. sic fiat. r Et hymnū ⁊o.i. laudem. s Dereliquit. Hic p̄ter ⁊scribitur predictor stabilitio: quia dauid nō ordinauit predicta tm̄ ad horam sed etiā pro futuro. ideo sequiť: t Ut ministrarent in conspectu arcꝰ iugiter. cū hoc etiā ordinauit q̄ fieret cultus diuin⁹ in loco vnde adduxerat archā: quia ibi remanserat tabernaculū quod fecerat moyses ⁊ altare holocaustor. ⁊ hoc est quod dicit: v Sadoch aūt sacerdotem ⁊ fratres eius ⁊c. ⁊ patet lrā. x Reuersusq̄ ē oīs ppl's. q nō erat ⁊eputat⁹ ad ministrandū coram archa in hierusalē uel i tabernaculo moysi i gabaon. y Et dauid ut bñdiceret. i. bñ faceret. z Domui sue. i. familie. sic fecerat alijs. ut predictū est in p̄ncipio bui⁹ ca. a Am aūt habitaret. Descripta ⁊uotione dauid

in arcte dñi veneratiõe: hic ꝓpter ponitur ei⁹ ve uotio in tẽpli edificatiõe. habuit enĩ voluntatem ꝓfectam ipsũ edificandi: ꝫ fuit prohibitus a dño ⁊ dilata fuit hec edificatio vsq; ad tempus salomonis filij sui: verũtñ dauid magnã ptẽ materie ꝓparauit. Primo ergo ipsius dauid ostenditur sanctũ ꝓpositũ ad tẽpli edificationẽ. secũdo ipsi⁹ studium circa materie ꝓparationẽ. ca. xxij. Prima in tres. quia primo circa ꝫ ponit ve claratio sci ꝓpositi ad templi edificationẽ. secũdo dilatatio sui imperij p aduersariorum ve pressionẽ. ca. xviij. tertio percussio populi ꝓpẽ dauid elationem. ca. xxj. Diuisio aũt ꝓsentis ca. ⁊ ei⁹ sententia patẽt ex dictis. ij. Regum. vij. exceptis que sequũt. a

Nũquid locutus sũ saltem vni iudicũ israel quib⁹ preceperã ut pascerent populũ meũ ⁊ dixi: quare nõ edificastí mihi domũ cedrinã? Nũc ita ꝙ sic loqueris ad seruũ meũ dauid: Hec dicit dñs exercituũ: Ego tuli te cũ in pascuis sequereris gregẽ ut eẽs dux populi mei israel: ⁊ fui tecũ quocũq; perrexisti: ⁊ interfeci omnes inimicos tuos coram te: feciq; tibi nomẽ quasi vni⁹ magnorũ qui celebrant i terra. Et⁹ vedi locum populo meo israel. Plantabit ⁊ habitabit in eo: ⁊ vltra non cõmouebit: nec filij iniquitatis atterent eos sicut a principio: ex dieb⁹ quibus vedi iudices pplo meo israel: ⁊ humiliaui vniuersos inimicos tuos. Annũcio ergo tibi ꝙ edificatur⁹ sit tibi dñs domũ. Cũq; impleueris dies tuos ut vadas ad patres tuos: suscitabo semẽ tuũ post te qđ erit ve filijs tuis: ⁊ stabiliã regnũ ei⁹. Ipse edificabit mihi domũ: ⁊ firmabo soliũ eius vsq; i eternũ. Ego ero ei in patrem: ⁊ ipse erit mihi in filiũ: ⁊ misericordiã meã nõ auferam ab eo: sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuam eũ in domo mea: ⁊ in regno meo vsq; in sempiternũ: ⁊ thron⁹ ei⁹ erit firmissim⁹ i ꝑpetuũ. Juxta oĩa verba hec: ⁊ iuxta vniuersã visionẽ istam: sic locutus est nathan ad dauid. Cũq; venisset rex dauid ⁊ sedisset coram dño dixit: Quis ego sũ dñe ve⁹: ⁊ que dom⁹ mea: ut prestares mihi talia: Sed ⁊ hoc parũ visum est in conspectu tuo. Jdeoq; locutus es sup domũ serui tui etiã in futurũ: ⁊ fecisti mespectabilem super oẽs boies. Dñe deus meus quid vltra addere potest dauid cũ ita glorificaueris seruũ tuũ: ⁊ cognoueris eũ: Dñe ꝓpter famulũ tuũ iuxta cor tuũ fecisti omnẽ magnitudinẽ hanc ⁊ nota esse voluisti vniuersa magnalia. Dñe non est similis tui: ⁊ nõ est alius deus absq; te ex omnib⁹ quos audiuim⁹ auribus nostris. Quis enĩ est ali⁹ ut pp̃s tuus isrl: gens vna in terra ad quã perexit ve⁹ ut liberaret ⁊ faceret populum sibi: ⁊ magnitudine sua atq; terroribus eijceret nationes a facie ei⁹ quã ve egypto liberarat: Et posuisti pplm tuũ isrl tibi i pplm vsq; in eternũ: ⁊ tu dñe fact⁹ es deus ei⁹. Nũc igitur dñe sermo quem locutus es famulo tuo ⁊ sup domũ eius cõfirmet in ꝑpetuũ: ⁊ fac sicut locutus es: permaneatq; ⁊ magnificet nomẽ tuũ vsq; in sempiternũ: ⁊ dicat dñs exercituũ deus israel: ⁊ domus dauid serui eius pmanẽs coram eo. Tu enĩ dñe deus me⁹ reuelasti auriculam serui tui ut edificares ei domũ ⁊ idcirco inuenit seruus tu⁹ fiduciã ut oret coram te. Nũc ergo dñe tu es de⁹ ⁊ locutus es ad seruũ tuũ tãta beneficia: ⁊ cepisti benedicere domui serui tui ut sit semp coram te. Te enĩ dñe benedicẽte benedicta erit in ꝑpetuũ. xviii

Factũ⁹ est aũt post hec ut percuteret dauid philistijm ⁊ hũiliaret eos: ⁊ⁿ tolleret geth ⁊ᵉ filias ei⁹ de manu philistijm: percuteretq; moab ⁊ fierent moabite serui dauid: offerẽtes ei munera. Eo tpe percussit dauid etiã adadeçer regem soba regionis emath qñ perexit ut dilataret imperiũ suũ vsq; ad flumẽ euphratẽ. Cepit⁹ ergo dauid mille quadrigas ei⁹ ⁊ septẽ milia equitũ: ac viginti milia viroꝝ peditũ. Subnervauitq; omnes equos curruũ: exceptis centũ quadrigis quas reseruauit sibi: Supuenit aũt ⁊ syrus damascen⁹ ut auxilium preberet adadeçer regi soba. Sed ᵍ ⁊ hui⁹ percussit dauid viginti milia virorum. Et posuit milites in damasco: ut syria ẽq; seruiret sibi ⁊ offerret munera. Adiuuitq; eũ dñs in cunctis ad que perexerat. Tulit ẽq; dauid pharetras aureas quas habuerant serui adadeçer: ⁊ secundo punitio iniuriantium. ca. xix. Diuisio aũt ⁊ sentẽtia hui⁹ ca. xviij. pz ex dictis. ij. Regũ viij. ca. exceptis q̃ sequũt: d Et tolleret geth. nomẽ est vni⁹ ciuitatis philistinorũ ve quinq; principalibus. pz. j. Regũ vj. e Et filias eius. i. villas ei adiacẽtes ⁊ subditas. f Cepit ergo dauid mille q̃drigas ei⁹ ⁊ septem milia equitũ ac viginti milia viroꝝ peditũ ij. Regum. viij. dr Et captis dauid ex parte eius mille septingentis equitibus ⁊ viginti milibus peditum ⁊c. dicendũ ꝙ non est contradictio: quia minor numer⁹ includitur in maiori ⁊ ideo si fuerũt septem milia equitũ ut hic dicit. fuerũt etiam mille septingenti. ut dicit ibi: sed hic maior numerus exprimit: ⁊ ibi minor. quia nõ ponitur ibi precise numerus alios excludendo. g Sed ⁊ hui⁹ percussit dauid viginti milia viroꝝ. ij. Regũ viij. dr. xxij. milia. ⁊ eodẽ modo soluit sicut ⁊ precedens: ⁊ qz scriptura non curauit hic exprimere duo milia q̃ erant vltra sũmã principalem.

Cap. xviij.

Actum est aũt. hic ꝓpter describitur dilatatio imperij ipsius dauid p aduersariorum suoꝝ ve pressionẽ. Circa quod primo ponit ve bellario aduersantũ.

a Abisai ꝓo filius sarvie percussit edom in valle salinarū.ij.Regū.viij hoc attribuitur ipsi dauid. Dicendū q attribuit dauid sic regi.abisai ꝓo sicut duci vni⁹ aciei que fecit quid notabile in illa victoria. b Porro filij dauid ꝓmi ad manū regi. quia erant ꝓmi in honorib⁹.& ideo vocantur sacerdotes ij.Regum. viij. id est maiores inter illos qui assistebāt regi dauid. c

Cap.xix

Accidit aūt Hic ꝓnter scribitur punitio iniuriantiū dauid & ꝓmo describit illata iniuria. secūdo vindicta vbi ibi Quod cū audisset dauid. & hec ps dividit in duas ptes quia ꝓmo describit bellatio auxiliātiū filijs āmon q dauid iniuriati fuerant. secundo punitio filiorū āmon qui iniuriam fecerāt.secūda icipit a ꝓncipio xx.ca. sententia aūt hui⁹ ca. xix.patet ex dictis ij.Regū.x.ca.excepti⁹ que sequunt: d Et ꝓcidit tunicas eoꝝ a natib⁹ vsq; ad pedes. aliq; libri habēt: vsq; ad inguina. sententia tamē est q illa ps vestiū fuit ꝓcisa q̄ a natibus descendebat inferius: ita q apparebāt eoꝝ turpia. e Conduxeruntq; triginta duo milia curruū. id est triginta duo milia hominū pugnantiū in curribus. Sciendū tñ q nō fuerunt tot pugnātes in curribus:quia in vniuerso nō fuerunt nisi triginta duo milia pedites cū alijs cōputādo. ut patet.ij.Regū.x sed quia pugnātes in curribus erant ꝓncipales.iō sub numero eoꝝ alij hic ponunt & abeis de-

attulit eas in hierusalē: nec nō de thebath & chun vbib⁹ adaderer eris plurimū:de quo fecit salomon mare eneū & colūnas & vasa enea. Ꝏ cum audisset thou rex emath ꝓcussisse videlz dauid omnē exercitū adadeçer regis soba misit adurā filium suū ad regem dauid ut postularet ab eo pacem & cōgratularet ei eo q ꝓcussisset & expugnasset adadeçer. Aduersarius quippe erat thou adadeçer. Sed & oīa vasa aurea & argentea & enea cōsecrauit dauid rex dñō cū argēto & auro qđ tulerat ex vniuersis gētibus: tam de idumea & moab & filijs āmon q̄ de phi listijm & amalech. Abisai⁹ vo filius sarvie ꝓcussit edom in valle salinarum decē & octo milia: & constituit in edom presidiū: ut seruiret idumea dauid. Saluauitq; dñs dauid in cūctis ad que prexerat. Regnauit ergo dauid sup vniuersum israel: & faciebat iudiciū atq; iusticiam cūcto populo suo. Porro ioab filius seruie erat sup exercitū: & iosaphat filius ahiluth acōmētarijs. Sadoch aūt filius achitob & abimelech filij⁹ abiathar sacerdotes: & susa scriba. Banaias quoq; filius ioiade super legiones cerethi & felethi. Porro⁰ filij dauid primi ad manum regis. XIX

Accidit aūt ut moreret naas rex filioꝝ āmon: & regnaret anon filius eius pro eo. Dixitq; dauid: Faciam misericordiā cum anon filio naas. Presbitit enī mihi pr̄ eius misericordiā. Misitq; dauid nūcios ad consolandū eum sup mortem patris sui. Qui cū ꝓuenissent ī terrā filioꝝ āmon ut consolarent anon: dixerunt principes filioꝝ āmon ad anon Tu forsitan putas q dauid honoris causa m patrem tuū miserit qui ꝓsolarent te: nec animaduertis q ut explorent & inuestigent & scrutent terram tuā venerint ad te serui ei⁹. Igitur anon pueros dauid decaluauit & rasit: & ꝓcidit tunicas eoꝝ a natib⁹ vsq; ad pedes & dimisit eos. Qui cum abissent & hoc mandassent dauid: misit in occursum eoꝝ. Grandem enī contumeliam sustinuerūt: & ꝓcepit ut manerent in hiericho donec cresceret barba eoꝝ: & tunc reuerterentur. Videntes aūt filij āmon q iniuriam fecissent dauid tam anon q̄ reliquus pp̄s miserunt mille talenta argenti: ut conducerent sibi de mesopotamia & de syria maacha: & de soba curr⁹ & equites. Conduxeruntq; c triginta duo milia curruū & d regem maacha cū pp̄lo eius. Qui cū venissent: castrametati sunt e regione medaba. Filij quoq; āmon cōgregati de vbibus suis: venerūt ad bellū. Ꝏ cū audisset dauid: misit ioab & omnē exercitum virorum fortiū. Egressiq; filij āmon direxerūt aciē iuxta portam ciuitatis. Reges aūt qui ad auxiliū eius venerāt separatim in agro steterūt. Igitur ioab intelligēs bellū ex aduerso & post tergum contra se fieri: elegit viros fortissimos de vniuerso israel & prexerit contra syrū. Reliquā aūt partem populi dedit sub manu abisai fratris sui & prexerūt cōtra filios āmon. Dixitq;: Si vicerit me syr⁹ auxilio eris mihi si aūt superauerint te filij āmon: ero tibi in presidiū. Confortare & agam⁹ viriliter pro pp̄lo nostro & p vbib⁹ dei nostri. Dñs aūt quod in cōspectu suo bonū est faciat. Perrexit ergo ioab & populus qui cū eo erat cōtra syrum ad prelium & fugauit eos. Porro filij āmon videntes q fugisset syrus ipsi ĝq; fugerūt abisai fratrē ei⁹: & ingressi sunt ciuitatē. Reuersusq; est etiam ioab in hierusalē. Videns aūt syrus q cecidisset coram israel: misit nuncios & adduxit syrum qui erat trans fluuiū. Sophac⁶ aūt princeps militie adadeçer erat dux eoꝝ. Ꝏ cū annūciatum esset dauid: congregauit vniuersum israel: & trāsiuit iordanē: irruitq; in eos & direxit ex aduerso aciem illis cōtra pugnantib⁹. Fugit aūt syrus israh. Et⁰ interfecit dauid de syris septem milia curruū: & quadraginta milia peditū & sophac exercitus principē. Videntes aūt serui adadeçer se ab israel esse

nominantur. f Et regem maacha cū pp̄lo eius. iste populus nō cōtinet in numero predicto. q abisto habuerūt mille viros vltra triginta duo milia predicta. ut patet ij.Regū.x. g Sophac aūt ꝓnceps militie adadeçer. iste vocatur sobach.ij.Regū.x. q talia nomina variant frequēt in ꝓncipio vel in fine. ut alias dictum est. b Et interfecit dauid de syris septē milia curruū & xl.milia peditū.ij.Regum.x. dicit: Et occidit dauid de syris septingentos currus & xl.milia eq̄tum. Ad cōcordantiam hui⁹ dicēdū q ibi fuerūt septingenti curr⁹ tñ. ut ibi dicit. sed in quolibet curru decē pugnatores: & sic erant ibi septem milia hominū pugnantiū in curribus q dicūt hic septē milia curruū. i. i curribus pugnantiū: eo modo quo supra dictū est. fuerunt etiā ibi viginti milia peditum. & xl.milia equitū sed equites hic tacentur qui ibi exprimūt: & eonuerso pedites ibi tacent: qui hic exprimūt: quia illud quod ī vno loco scripture omittit. i alio frequēt suppletur. sicut ꝑz ī decursu euangelioꝝ. & eodem mō in libris Paral' & in libris Regum.

a Cap̃.xx. Actum est aũt. Hic p̃ñter vt̃l latis adiutorib⁹ filioꝝ ãmon ponit punitio ipsoꝝ. ⁊ secundo subiungit narratio triũ bellorum dauid famosoꝝ. ibi: Post hꝫ unitũ ẽ bellũ. sententia aũt p̃me ptis patet ex dictis.ij.Regũ xij.ca.i fine.bis exceptꝫ.

b Porro dauid manebat in hierusalem. in hac remansione cõmisit dauid peccatum cũ vxore vrie: qđ hꝫ omittitur: quia diffuse scribit ij.libro Regũ.xj.ca.⁊ xij.

c Tulit aũt dauid coronã melchon. nomẽ est idoli filiorum ãmon. ut dictũ fuit.ij.Regũ.xij.

d Manubias quoq;.i. spolia que sic nominant: eo q manib⁹ rapiũt.

e Post hec. Hic succincte ponitur narratio trium bellorꝝ. ⁊ patet sententia ex dictis ij.libro Regũ. xxj.ca.in fine. vbi additur vnũ bellũ in quo ielbidenob nisus fuit occidere dauid lassatum ex labore bellandi.sed hic omittit ꝓpter reuerentiã dauid. ut dicunt hebrei. Hic tñ ponunt duo dubia. Primũ est. cum dicit: Post hec. quasi ista tria bella fuissent post predicta: qđ nõ est verũ saltẽ de bello in quo dauid percussit goliath: qꝛ hꝫ ponit i secũdo loco: ⁊ tamẽ fuit primũ bellũ dauid ꝑm cõmunẽ opinionẽ. Secũdũ ponit cũ dr: f Fratrẽ goliath. quod exponitur dupliciter. vno mõ q iste sit idem cũ goliath quem interfecit dauid. sicut fuit expositum.ij.Regum xxj. ⁊ ꝑm hoc hec est hrã: Fratrem goliath gethæũ ⁊ est sensus q dauid percussit goliath gethæum fratrẽ istoꝝ alioꝝ gigãtum duoꝝ: qui hic nominant. Alio modo q iste qui dicit hic percussus fuit alius a goliath fratre eiꝰ ⁊ ꝑm hoc hec est hrã: Fratrem goliath gethæi. ⁊ est sensus q dauid percussit fratrẽ goliath q erat sibi similis in fortitudine ⁊ magnitudine. ⁊ ꝑm istã expositionẽ oportet ꝓñt dicẽ q istud bellũ omittit.ij. Regũ. xxj. tamen ꝓma expositio coior est.

g Hi sũt filij raphaim. superatos: transfugerunt ad dauid ⁊ seruierunt ei. Noluitq; vltra syria auxiliũ prebere filijs ãmon.

xx

Actum[h] est autem post anni circulũ eo tẽpore quo solẽt reges ad bella procedere: cõgregauit ioab exercitũ ⁊ robur militie: ⁊ vastauit terrã filioꝝ ãmon. Perrexitq; ⁊ obsedit rabba. Porro[b] dauid manebat in hierusalem quando ioab pcussit rabba: ⁊ destruxit eam. Tulit[c] aũt dauid coronam melchon de capite eius ⁊ inuenit in ea auri pondo talentũ ⁊ preciosissimas gẽmas: fecitq; sibi inde diadema. Manubias[d] quoq; vbis plurimas tulit: populũ aũt qui erat in ea eduxit: ⁊ fecit sup eos tribulas: ⁊ trahas: ⁊ ferrata carpenta transire: ita ut dissecarentur ⁊ ꝓtererent. Sic fecit dauid cunctis vrbibus filiorũ ãmon: ⁊ reuersus est cum omni populo suo in hierusalẽ. Post[e] hec initum est bellũ i gazer aduersum philisteos: in quo percussit sobochai vsathites saphai de genere raphaim: ⁊ humiliauit eos. Aliud quoq; bellum gestum est aduersus philisteos: in quo pcussit adeodatus filius saltus bethleemites fratrem[f] goliath gethei: cuiꝰ hastile lignũ erat quasi liciatorium texentium. Sed ⁊ aliud bellum accidit in geth: in quo fuit homo longissimus senos habens digitos.i.simul vigintiquatuor q̃ ⁊ ipse de raphaim fuerat ortus. Hic blasphemauit israel: ⁊ percussit eum ionathan filiꝰ samaa fratris dauid. Hi[g] sunt filij raphaim in geth qui ceciderunt in manu dauid ⁊ seruorum eius.

xxi

Qonsurrexit[h] autem sathan cõtra israel: ⁊ incitauit dauid ut numeraret isrl. Dixitq; dauid ad ioab: ⁊ ad principes populi. Ite ⁊ numerate isrl a bersabee vsq; dan ⁊ afferte mihi numerũ ut sciam. Respondit[i] q; ioab: Augeat dñs populũ suum centuplum q̃ sunt. Nonne dñe mi rex omnes serui tui sunt: Quare hoc querit dñs meus quod in peccatum reputetur israeli? Sed sermo regis magis preualuit. Egressusq; est ioab ⁊ circuiuit vniuersũ israel: ⁊ reuersus est hierusalem. Deditq; dauid numerũ eorum quos circuierat: ⁊ inuentꝰ est omnis numerus israel mille milia ⁊ cẽtũ milia virorum educentium gladium. De iuda aũt quadringẽta septuaginta milia bellatorũ. Nam[k] leui ⁊ beniamin nõ numerauit: eo q̃ inuitus exequeretur regis imperiũ. Displicuit autem deo qđ iussum erat: ⁊ percussit israel. Dixitq; dauid ad deũ: peccaui nimis ut hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatẽ serui tui: quia insipienter egi. Et locutus est dñs ad gad videntem dauid dicens: Vade ⁊ loquere ad dauid ⁊ dic ei. Hec dicit dñs. Trium tibi optionẽ do: vnũ quod volueris elige ut faciam tibi. Cũq; venisset gad ad dauid dixit ei: Hec dicit dominus. Elige quod volueris: Aut tribus annis pestilentiam aut tribꝰ mensib⁹ te fugere hostes tuos: ⁊ gladium eorum nõ posse euadere: aut tribus diebꝰ gladium dñi ⁊ mortem versari in terra ⁊ angelũ dñi interficere in vniuersis finibus israel. Nunc igitur vide quid respondeam ei qui misit me. Et dixit dauid ad gad. Ex omni parte me angustie premũt: sed meliꝰ mihi est ut incidam in manus dñi: quia multe sunt miserationes eius: q̃ñ in manꝰ hominũ. Misit ergo dñs pestilentiam in israel: ⁊ ceciderunt de israel septuaginta milia virorũ. Misit quoq; angelũ in hierusalem ut puteret eam. Cũq;[l] puteretur vidit dñs ⁊ misertus est sup magnitudinẽ mali: ⁊ imperauit angelo qui percutiebat: Sufficit iam: cesset manꝰ tua. Porro angelꝰ dñi stabat iuxta aream oman iebusei: leuansq; dauid oculos suos: vidit angelum dñi stantem inter celum ⁊ terram: ⁊ euaginatum gladiũ in manu eius: ⁊ versum contra hierusalem: ⁊ ceciderunt tam ipse q̃ maiores natu vestiti cilicijs proni in terram. Dixitq; dauid ad deũ: Nonne ego sum

id est gigantũ. uel de genere gigãteo.

b Cap̃.xxj. Onsurrexit autem satban. hic p̃ñter describit percussio populi ꝓpter ipsius dauid elationẽ. ⁊ pz diuisio ⁊ sententia hui⁹ ca. ex dictis.ij. Regũ vltimo ca. exceptis que sequunt.

i Nam leui ⁊ beniamin nõ nu. eo q̃ in. exe. re. imperium. ⁊ ideo istas duas tribus dimisit: qꝛ habebat excusationẽ in ꝓmptu si de hoc regi accusaret. De tribu leui: quia statim poterat dicere q nõ erat numeranda sicut alie quia alie tribꝰ numerant a.xx. ãnis ⁊ supra. ut hr Nu. j. Tribꝰ aũt leui ab vno mẽse ⁊ supra. ut hr Nu.iij. Similit de tribu beniamin poterat dicẽ q ꝓpter vxorẽ leuite fuit fere velet. ut hr Judicum xx. ⁊ iõ postea fuit parue reputatiõis cõparatiue ad alias. ⁊ ꝓpter hoc poterat se excusare ioab ab eiꝰ numeratione: quia parum creuisset numerꝰ.

k Cũq; peuteretur. i. cũ angelus se disponeret ad peutiendũ populũ in hierusalem.

a Porro oman cū suis. ⁊ vi. ange. qua. filij ei⁹ cū eo absconderūt se. pre timore. nec mirum quia etiā dauid q̄ erat fidelis ⁊ deuotus ī visione angeli supra modū pterritus fuit. b Et tribulas. instrumēta fuit lignea dicta a tero teris: eo q̄ fruges cū ipsis terunt. c Et exaudiuit eū dñs in igne de celo. s. dato ⁊ hoc fuit signum manifestum acceptationis diuine. sicut in oblatione abel Gen. iiij. ⁊ helie. iij. Regum. ca. xviij. d Et nō ꝓualuit dauid ire. nō est intelligendū q̄ ꝓpter hoc dauid altare construxerit in area oman iebusei: ⁊ ibi obtulerit. quia tenebatur ad hoc de mādato dei sibi facto p gad. p. plxtam. ut habetur i littera. sed postq̄ fecerat istud sacrificiū libenter iussit ad offerendū iterū in gabaon ybi erat altare holocaustoꝝ sed nō potuit. eo q̄ ex visiōe angeli fuit nimis territ⁹. ⁊ p dñs infrigidat⁹ ⁊ debilitat⁹. ita q̄ ptūc nō poterat ire. e

Cap. xxij

Ixitq̄ dauid. Ꝑ q̄ descripta est deuotio dauid in voluntate edificandi templū si dñs ꝓmisisset. hic ꝓnter ponit eius deuotio in ꝓparatione materie ut salomon facilī templū edificaret. ⁊ ꝑmo ponit materie ⁊ opariorꝝ ꝓpatio. secūdo inūgit salomōi edificatio ibi: Vocauitq̄ salomonē. Circa primū dicit: Dixitq̄ dauid hec est dom⁹ dei ⁊c. istud referē ad illud quod dictū est ca. ꝑcedenti. q̄ dñs exaudiuit dauid in igne de celo. p hoc enī vidit dauid q̄ dñs eligebat locū illū ut ibi edificaretur templū ⁊ altare: sicut ⁊ postea factū est per salomonē. ideo dixit: f Hec est dom⁹ dei ⁊c. i. hic edificabitur. vñ statim subdit de opariis cū dr: g Et ꝑcepit ut ꝓgre. cōs ꝓseliti. isti erāt cōuersi ad iudaismū de aliis gēt⁹. qui iussi ut numeraretur ppls: Ego qui peccaui: ego qui malū feci. Iste grex quid cōmeruit? Dñe deus meus vertatur obsecro manus tua in me: ⁊ in domū patris mei: populus autem tuus non pereatur. Angelus aūt dñi precepit gad ut diceret dauid: ut ascenderet et erigeret altare dño deo in area oman iebusei. Ascendit ergo dauid iuxta sermonē gad: quem locutus ei fuerat ex nomine dñi. Porro⁰ oman cū suspexisset ⁊ vidisset angelū quatuorq̄ filij eius cū eo: absconderūt se. Nam eo tēpore terebat in area triticum. Igitur cū veniret dauid ad oman: conspexit eū oman: ⁊ processit ei obuiam de area ⁊ adorauit eū pronus in terram. Dixitq̄ ei dauid: Da mihi locum aree tue ut edificem i ea altare dño: ita ut quantū valet argēti accipias: ⁊ cesset plaga a ppło. Dixit autem oman ad dauid: Tolle: ⁊ faciat dñs meus rex quodcūq̄ ei placet. Sed ⁊ boues do in holocaustum: ⁊ b tribulas in ligna ⁊ triticū in sacrificium: omnia libens prebebo. Dixitq̄ ei rex dauid. Nequaq̄ ita fiat: sed argentū dabo quātū valet. Neq̄ enī tibi auferre debeo: ⁊ sic offerre dño holocausta gratuita. Dedit ergo dauid oman pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos: ⁊ edificauit ibi altare dño: obtulitq̄ holocausta ⁊ pacifica: ⁊ inuocauit deū ⁊ c exaudiuit eum in igne de celo sup altare holocausti. Precepitq̄ dñs angelo: ⁊ cōuertit gladiū suū in vaginā. Protinus ergo dauid videns q̄ exaudisset eū dñs in area oman iebusei: īmolauit ibi victimas. Tabernaculū aūt dñi q̄ fecerat moyses in deserto ⁊ altare holocaustoꝝ ea tempestate erat in excelso gabaon: ⁊ nō preualuit dauid ire ad altare ut ibi obsecraret deum. Nimio enī fuerat timore pterritus: videns gladium angeli dñi. xxij

Ixitq̄ c dauid: Hec c est domus dei: ⁊ hoc altare in holocaustum israel. Et e precepit ut cōgregarentur omnes proseliti de terra israel ⁊ ꝓstituit ex eis latomos ad cedendos lapides ⁊ polientes ut edificaretur domus dei. Ferrū f q̄q̄ plurimū ad clauos ianuarū ⁊ g ad cōmissuras atq̄ iuncturas preparauit dauid: ⁊ h eris pondus innumerabile. Ligna quoq̄ cedrina nō poterant estimari: que sidonij ⁊ tyrij deportauerunt ad dauid. Et dixit dauid: Salomon filius meus puer paruulus est ⁊ delicatus. Domus i aūt quam edificari volo dño talis esse debet ut in cunctis regionib⁹ nominetur. Preparabo ergo ei necessaria. Et k ob hāc causam ante mortem suā omnes preparauit impensas. Vocauitq̄ l salomonē filium suū: ⁊ precepit ei ut edificaret domum dño deo israel. Dixitq̄ dauid ad salomonem. Fili mi: voluntatis mee fuit ut edificarem domum nomini dñi dei mei: sed m fact⁹ est sermo dñi ad me dicens: Multum sanguinē effudisti: ⁊ plurima bella bellasti: non n poteris edificare domū nomini meo: tanto effuso sanguine coram me. Filius o qui nascetur tibi erit vir quietissimus. Faciā enī eū requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitū. ⁊ ob hanc causam pacificus vocabitur ⁊ pacē ⁊ otiū dabo in israel cūctis diebus ei⁹. Ipse edificabit domū nomini meo: et ipse erit mihi in filiū: et ego ero illi in patrē: firmaboq̄ solium regni eius sup israel in eternū. Nūc ergo fili mi sit dñs tecū ⁊ prosperare ⁊ edifica domū dño deo tuo: sicut locutus est de te. Detq̄ tibi dñs prudētiam ⁊ sensum: ut regere possis isral: ⁊ custodire legē dñi dei tui. istis aūt ꝓposita sunt ista opa que erant grauia ⁊ seruilia: sicut ⁊ iosue ꝓposuit gabaonitas de portatione lignoꝝ ⁊ aquarum ad locū diuini cultus. ut hr Josue. ix. Dicunt autē expositores nostri coīter q̄ hoc factū fuit diuina dispositiōe. ad designandū q̄ ecclesia esset edificanda p gentiles ad fidē xpi cōuersos: iudeis pro maiori pte reprobatis. Consequenter subdit de ꝓparatione materie. cū dr

b Ferrū quoq̄ plurimū ad clauos ianuarū. ad cōiungendū fortiter asseres ⁊ ligna. i Et ad cōmissuras. i. icastraturas clauis ferreis fortificandas. k Et eris pondus inumerabile. ad faciendū mare eneum ⁊ alia vasa: quoꝝ multa fuerunt enea. ut dictū fuit iij. Regum. Dr aūt innumerabile. nō simpliciter: quia erat finitū: sed ad designandū magnā multitudinem. ⁊ est hyperbolica locutio. l Et dixit dauid salomon fili⁹ me⁹ puer paruulus est. ex hoc dicūt aliqui q̄ salomon erat trīn duodecim ānoꝝ q̄n cepit regnare. sed hoc fuit improbatū satis diffuse. iij. Regū. xj. m Dom⁹ aūt ⁊c. ut in cūctis regionib⁹ noiet. ꝓpter ei⁹ eminentiā. sicut ⁊ dñs in infinitū excellit oēm creaturā: ꝓpter q̄d ⁊ salomon fecit ei⁹ altitudinē. cxx. cubitoꝝ. sicut dissuse fuit dictū. iij. Regū. ⁊ hr infra. ij. libro. iij. n Et ob hāc causam mor. suam oēs ꝓpa. ipensas. i. alios de oib⁹: q̄ salomon multas addidit. sicut dr: oē aīal fuit in archa noe. q̄ de singulis speciebus fuerūt aliqua individua. ut hr Gen. vj. o Vocauitq̄. Hic ꝓnter inūgit salomōi edificatio dom⁹ dei. ⁊ p3 lrā vsq̄ ibi: p Sed fa. ē ser. dñi ad me dicēs: Multū san. effudisti. istud fuit dictū sibi p natban q̄ renūciauit sibi domū edificandā nō p ipsū sed ei⁹ filiū. q Nō pote. edi. do. no. meo tāto effu. san. co. me. dicūt hebrei q̄ hoc intelligit ꝓncipaliter de sanguine vrie ⁊ alioꝝ cū eo occisoꝝ ad mandatū dauid nequissimū. ut hr. ij. Regū. xj. ⁊ de sanguine sacerdotū effuso occasione dauid. ut hr. j. Regū. xxij. ⁊ de sanguine etiā multoꝝ iustoꝝ ⁊ innocentū: qui fuerunt inter alios gentiles malos quos dauid pluries debellauit. ⁊ ideo ex hoc ineptus fuit ad edificandū domū dñi. r Fili⁹ qui

nascetur tibi. Istud fuit expositū .ij. Regū .vij. sequit postea : a Tūc enī proficere poteris si custodieris mandata ꝛc. Ex hoc enī q aliquis ponit diligentiā ad obediendū hō efficit dign⁹ ve cōgruo ut ve⁹ dirigat eū in agendis. b Ecce ego in pauptaticula mea ꝛc. quia omnis creatura ad veū cōpata indigens est ꝛ paup. hoc tamē exponunt hebrei ad hām ve dauid qui fuit pauper respectu salomonis. tum q; venit paup ad regnū tū q; oportuit eū multa expendere i bellis frequētib⁹. c Habes quoq; plurimos artifices. ve cōuersis ad iudaismū. ut p̄dictū est. cū his tū fecit salomon venire multos alios ve tyro ꝛ sidone. ut hī .iij. Regū. ꝛ infra .ij. libro .ij. d Precepit q; dauid cūctis p̄ncipib⁹ israel ut adiuuarent salomonē. q; opus erat valde sumptuosū ꝛ ad tonum toti⁹ ppli ordinatū. cetera patent in hā. e

Cap. xxiij.

Hic dauid ꝛc. Postq; vescripta est ipsi⁹ dauid vuotio circa tēpli edificationē. hic p̄miter ostendit ei⁹ vuotio circa diuini cultus ampliationē ꝛ ordinationē. ꝛ p̄mo ordinant leuite in vi ministeriū. secundo p̄ncipes ꝛ ppls i regis ꝛ vi obsequiū. ca. xxvij. Circa p̄mū p̄mo ponit summa leuitarum ꝛ officia eoꝝ in generali. 2° magis i speciali. ca. xxiij. Prima in duas. q; p̄mo ponit officia leuitarū in generali. secūdo assignat ratio dicti. ibi: Dixit enī dauid. Prima adhuc in duas. quia p̄mo in generali ponit numer⁹ ꝛ officia leuitarū. secundo distinctio familiarum. ibi: Et distribuit. Circa primū dr: Igitur dauid senex ꝛ plenus dierū regē cōstituit salomonē. ve q; constitutione habet .iij. Regū .j. f Et congre. oēs prin. israel ꝛ sacerdotes. leuitas. ut ordinaret cultū diuinū. ꝛ istud fecit dauid vltimo anno vite sue. ut dr infra .xxvj. ca. in fine. Hebrei dicūt q; hoc fecit a principio regni sui. Dicendū q; a principio regni sui fecit hoc in pte: quia adducta arcba in ciuitatem dauid statuit ibi fieri cultum vi iugiter. ut dictum est supra .xvj. sed in fine vite sue fecit p̄fectius. g Numeratiq; sunt leuite a viginti ānis. q; extunc poterant aliq officia facere in ministerio templi. h Et supra. qō expnūt aliq vsq; ad quinquagesimū annū ꝛ nō vltra. sed hoc non videt vrū. q; hō in quinquagesimo anno cessarent in templo ministrare q̄tum ad officia laboriosa: tamē tūc fiebant custodes vasoꝝ sacroꝝ ꝛ thesauroꝝ. ut dr Nu. viij. hic aūt ordinat dauid nō solū ve leuitis in sacrificijs ministrantib⁹ sed etiā ve sacristis ꝛ thesauroꝝ custodibus. ut dr infra .xxvj. i Et his electi sunt ꝛ distributi in ministeriū vomus dñi. i. ad ministrandū sacerdotib⁹ in casibus necessarijs. ut dr infra .xxix. in excoriatione animaliū ꝛ lotione hostiarū ꝛ in multis alijs officijs circa talia requisitis. k Viginti quatuor milia.

Tunc[a] enī proficere poteris : si custodieris mandata ꝛ iudicia que precepit dñs moysi ut doceret israel. Cōfortare ꝛ viriliter age : ne timeas neq; paueas. Ecce[b] ego in pauptaticula mea preparaui impensas dom⁹ dñi auri talenta centū milia : ꝛ argenti mille milia talentoꝝ : eris vo ꝛ ferri nō est pondus : vincit enī numer⁹ magnitudine. Ligna ꝛ lapides p̄parauī ad vniuersa impendia. Habes[c] quoq; plurimos artifices latomos ꝛ cementarios artificesq; lignoꝝ : ꝛ omniū artiū ad faciendū op⁹ prudentissimos in auro ꝛ argento : in ere ꝛ ferro : cui⁹ non est numerus. Surge igit ꝛ fac : ꝛ erit dñs tecum. Precepit q; dauid cunctis principib⁹ israel : ut adiuuarent salomonē filium suū : cernitis inq;ens q; dñs de⁹ ve⁹ ster vobiscū sit : ꝛ vederit vobis requiē p̄ circuitū : ꝛ tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras : ꝛ subiecta sit terra coram dño : ꝛ coram pplo eius. Prebete igit corda vestra ꝛ animas vestras : ut queratis dñm veū vestrū : ꝛ consurgite ꝛ edificate sanctuariū dño vo ut introducatur arcba federis ꝛ vasa dño consecrata in domū que edificatur nomini dñi. xxiij

Igitur[e] dauid senex ꝛ plenus dierum regem constituit salomonem filiū suum sup israel : ꝛ congregauit omnes principes israel ꝛ sacerdotes atq; leuitas. Numeratiq;[g] sunt leuite a viginti annis ꝛ supra : ꝛ inuenta sunt triginta octo milia viroꝝ. Ex[i] his electi sunt ꝛ distributi i ministeriū domus dñi viginti quatuor[k] milia : prepositoꝝ[l] autē ꝛ iudicū sex milia. Porro[m] q̄tuor milia ianitores ꝛ[n] totidem psalltes canentes dño in organis q̄ fecerat ad canendū : ꝛ[o] distribuit eos dauid per vices filiozum leui : gerson[p] videlz ꝛ caath ꝛ merari. Filij gerson : leedan[q] ꝛ semei. Filij leedan principes : iehibel ꝛ çethan ꝛ iobel tres. Filij semei : salomith ꝛ oçibel ꝛ aran tres. Isti principes familiarū leedan. Porro[s] semei filij leeth ꝛ çiça ꝛ iaus ꝛ baria. Isti filij semei quatuor. Erat autē leeth prior : çiça secūd⁹. Porro iaus ꝛ baria nō habuerūt plurimos filios : ꝛ idcirco i vna familia vnaq; domo cōputati sūt Filij[t] caath : amram ꝛ isaar hebron ꝛ oçibel q̄tuor. Filij amram : aaron ꝛ moyses. Separatusq;[v] est aaron ut ministraret in sancta sanctoꝝ : ipse ꝛ filij ei⁹ in sempiternū : ꝛ adoleret incēsum dño ꝛm ritum suū : ac benedicerent nomini eius in ppetuū. Moysi[x] quoq; hominis dei filij ānumerati sunt in tribu leui. Filij moysi : gerson ꝛ elieçer. Filij gerson : sububel prim⁹. Fuerūt aūt filij elieçer : roobia p̄m⁹ gauit omnes principes israel ꝛ sacerdotes atq; leuitas. Numeratiq;[g] sunt leuite a viginti annis ꝛ supra : ꝛ inuenta sunt triginta octo milia viroꝝ. Ex[i] his electi sunt ꝛ distributi i ministeriū domus dñi viginti quatuor[k] milia : prepositoꝝ[l] autē ꝛ iudicū sex milia. Porro[m] q̄tuor milia ianitores ꝛ[n] totidem psalltes canentes dño in organis q̄ fecerat ad canendū : ꝛ[o] distribuit eos dauid per vices filiozum leui : gerson[p] videlz ꝛ caath ꝛ merari. Filij gerson : leedan[q] ꝛ semei. Filij leedan principes : iehibel ꝛ çethan ꝛ iobel tres. Filij[r] semei : salomith ꝛ oçibel ꝛ aran tres. Isti principes familiarū leedan. Porro[s] semei filij leeth ꝛ çiça ꝛ iaus ꝛ baria. Isti filij semei quatuor. Erat autē leeth prior : çiça secūd⁹. Porro iaus ꝛ baria nō habuerūt plurimos filios : ꝛ idcirco i vna familia vnaq; domo cōputati sūt Filij[t] caath : amram ꝛ isaar hebron ꝛ oçibel q̄tuor. Filij amram : aaron ꝛ moyses. Separatusq;[v] est aaron ut ministraret in sancta sanctoꝝ : ipse ꝛ filij ei⁹ in sempiternū : ꝛ adoleret incēsum dño ꝛm ritum suū : ac benedicerent nomini eius in ppetuū. Moysi[x] quoq; hominis dei filij ānumerati sunt in tribu leui. Filij moysi : gerson ꝛ elieçer. Filij gerson : sububel prim⁹. Fuerūt aūt filij elieçer : roobia p̄m⁹ prepositoꝝ aūt ꝛ iudicū sex milia. ꝛm aliquos p̄positi hic nominant custodes vasoꝝ ꝛ thesauroꝝ. iudices aūt illi qui vocebant populū. ꝛm alios vo ijdem sunt p̄positi ꝛ iudices. s. populi doctores. vel in veteri testamento doctores vocabantur p̄ceptores : ꝛ ꝛm illud dictum dicendū esset consequenter q; cū ianitorib⁹ intelligūt custodes vasoꝝ ꝛ thesauroꝝ : eo q; seruabant claues ostiozum illoꝝ locozum in quib⁹ talia reponebant. cū dicit: m Porro quatuor milia ianitores. quozum aliqui custodiebāt ostia exteriora. alii aūt ostia domorum in quibus thesauri vestes sacre ꝛ vasa erāt reposita. n Et totidē psaltes. i. cantores qui erant quatuor milia. o Et distribuit. hic p̄miter ponitur distinctio familiarū q; in tribu leui erāt plures familie ꝛ distinguunt ꝛm tres filios leui. scilz gerson caath ꝛ merari. ꝛ incipit hic distinctio a filijs gerson. cum dicit: p Et gerson. supple filij fuerūt. q Leedan ꝛ semei. Iste leedan videtur esse idem cū illo qui .ꝛ. vj. ca. vocatur lobni: ita q; in domo gerson fuerūt due familie lobnitica: ꝛ semeitica. ꝛ quelibet istarū hic diuiditur in plures. Prima in sex. cum dicit: Filij leedan ꝛc. ꝛ sequitur: r Filij semei salomith ꝛc. Iste semei fuit filius leedan ꝛ fuit principalior alijs filijs leedan ꝛpter quod ab eo venominant tres familie. Consequenter diuiditur secunda familia. s. semeitica in tres. cum dicit: s Porro filij semei leeth. Iste semei fuit frater leedan: ꝛ ls habuerit quatuor filios : tamē habuit tm tres familias : qa duo filij in vna familia fuerūt ordinati : q; paucos filios habebant. ut dr in littera. t Filij caath. Hic cōsequenter describunt familie caath vsq; ad aaron ꝛ moysen. de quoꝝ familijs agitur cōsequenter. ꝛ primo q̄tum ad aaron. cū dicit: v Separatusq; est aaron ꝛc. Fuerunt enī reputati a deo ad sacerdotium ꝛ ideo habuerunt nomē speciale vltra alios caathitas ꝛ vocati sunt aaronite. ut dictum fuit supra .vj. ca. Consequenter agitur de familijs descendentibus a moyse. cum dicitur: x Moysi quoq; hominis dei ꝛ vocatur homo dei: quia deus cum eo familiariter loquebatur: sicut homo ad amicum suum. ut habetur Exodi .xxxiij.

a Filij merari. Dic ꝓpter describunt familie ipsius merari. ⁊ pater littera vsq; ibi: b Acceperũtq; eas filij eis fratres earũ. i. cognati germani: quia eis ⁊ eleaçar fuerunt fratres. c Hi filij leui in cognationib⁹ ⁊c. quedam epilogatio ē respectu precedentiũ. d Dixit eni dauid. Dic ꝓpter reddit ratio cuiusdã dicti quia dictũ est circa ꝓncipiũ hui⁹ ca. q; dauid distinxit leuitas ꝑm diuersa officia. s. sacerdotũ doctoꝝ cantoꝝ ianitorum ⁊ sacristarum. ⁊ hui⁹ ratio hic assignat a dauid: qz ex q̃ arcba habuit stabilẽ mãsionẽ ita q; non debebat vltra portari de loco ad locũ: qñ fuit edificato templo de quo hic agit leuite fuerũt expediti de multis ⁊ magnis oneribus que erãt in deportatiõe tabernaculi ⁊ vasoꝝ ⁊ alioꝝ pertinentiũ ad cultum ministerij: ⁊ iõ diuinis laudib⁹ ⁊ sacrificijs ⁊ similib⁹ debebãt esse magis intenti. ⁊ hoc ē qñ dr: e Requiẽ dedit dñs de⁹ ⁊c. i. de ꝓximo dabit cõplete: qz p spiritũ sciebat templũ cito cõplẽdũ. ⁊ pz lrã paucis exceptis. f Et in exedris. i. cameris. g Et i loco purificationis. i. in atrio vbi erant lauatoria ad purificationẽ sacerdotum ⁊ ablutionẽ sacrificioꝝ. h Sacerdotes autẽ super panes ꝓpositionis. de quibus dictum fuit Exo. xxv. i Et ad simile sacrificium. i. farine tritice purgatissime: q; aliqñ offerebat i sacrificiũ p sacerdotes. k Et ad lagana. pasta erat cocta i aqua. l Et açima. i. açimos panes. m Et sartagine. i. ad panes i sartagine frixos. n Et ad torrendũ. s. spicas nouas que torrebãt ⁊ grana p cõfricationẽ excutiebãt ex quib⁹ sacrificiũ offerebat. ⁊ de istis oib⁹ dictũ fuit plen⁹ Leuit. ij. ca. o Sup omne pond⁹ atq; mensurã. qz de materia arida de qua fiebãt sacrificia accipiebat ad pond⁹ ꝑm diuersitatẽ sacrificioꝝ ⁊ oblationũ. ⁊ materia liquidoꝝ accipiebat ad mensurã: ⁊ oia ista ptinebant ad officiũ sacerdotũ. Cõsequenter distinguit officia leuitarũ. cũ dr: p Leuite ꝓ ut stent mane ac cõfitendũ ⁊c. i. qñ offerebat iuge sacrificiũ matutinũ in ortu solis. q Similit̃q ad vesperã. qñ offerebat iuge sacrificiũ ante solis occasũ. r Tam i obla. holocaustoꝝ. dicit aũt holocausta sacrificia totalit incẽsa. s Qz i sabbat. q̃ celebrabãt i memoriã bñficij creatiõis. t Et calendis. i. neomenijs. a neos qđ ẽ nouũ qz in nouilunijs fiebãt ꝑ festa i memoriã bñficij gubernationis mũdi. q̃ qdem gubernatio cõsistit in motione stellarũ ⁊ oppticẽ sua mutatio aũt i istis iferioꝝ elemẽtarib⁹ multũ seq̃t motũ lune. ꝓpt̃ qđ in nouilunijs fiebant ista festa. v Et solẽni. reliqs. s. pasce ꝓntecostes tubaꝝ expiatiõis tabernaculoꝝ: de qb⁹ dictũ fuit plen⁹ Leuit. xxiij. x Ut mi. in domo dñi. ipsis sacerdotibus de stirpe aaron descendentib⁹. y

Cap. xxiij.

Porro filijs aarõ. Dic ꝓpter distinguit officia leuitarũ magis i speciali. ⁊ p q̃tũ ad sacerdotes ⁊ doctores. secũdo q̃tũ ad cãtores. ca. xxv. tertio q̃tũ ad sacristas ⁊ ianitores. ca. xxvj. Prima i duas: qz p agit de sacerdotibus. secũdo de doctoribus. ibi: Porro filioꝝ leui. Circa primũ sciẽdũ q; aaron ⁊ filijs ei⁹ datum fuit sacerdotiũ a deo. ut dr Exo. xxviij. ita q; aaron erat sũm⁹ sacerdos ⁊ filij ei⁹ sacerdotes sub eo. s. eleaçar ⁊ ithamar: ita q; sumũ sacerdotiũ datũ fuit eleaçar ⁊ filijs eius: sed tpe bĩli trãslatũ fuit sũmũ sacerdotiũ ad domũ ithamar: de qua erat bĩli. ut dictũ fuit. j. Regũ. ij. postea ꝑo tpe salomonis reductũ fuit sũmũ sacerdotiũ ad domũ eleaçar: qz salomõ abiecto abiathar de sũmo sacerdotio instituit sadoch sũmũ sacerdotẽ: q̃ erat de domo eleaçar. ut dictũ fuit .iij. Regũ. ij. Dauid ergo aũ mortẽ suam volẽs ordinare sacerdotũ officiũ fecit recẽseri principales de vtraq; domo ⁊ inuenit plures de domo eleaçar q̃ de domo ithamar. ⁊ sic constituit viginti quatuoꝝ sacerdotes q̃ officiarent tẽplũ p ebdomadas sibi succedẽtes. xvj. de domo eleaçar ⁊ octo de domo ithamar ⁊ cũ ꝺ fecit duas domos ꝓncipales: vnã sup filios eleaçar ⁊ aliã sup filios ithamar: qđ ꝑz ex hoc q; sadoch q̃ erat ꝓncipalis inter filios eleaçar ⁊ achimelech inter filios ithamar nõ noluit inter illos qui fuerũt instituti ad officiandũ per ebdomadas seu vices: qz erant ꝓncipales in duab⁹ domib⁹ ꝓsidentib⁹. xxiij. ebdomadarijs ꝓdictis. Sadoch tñ ⁊ sui successores qui erant de eleaçar habuerũt sũmũ sacerdotiũ ad q̃s spectabat ingredi sanctũ sanctoꝝ i die expiationis. s. decima die septimi mẽsis. sacerdotes aũt alij qui erãt ebdomadarij p vices intrabãt quotidie ptem templi que dicebat sancta ad cremãdũ thymiama sup altare incẽsi ⁊ in hoc consistebat consũmatio sacrificij. ut dicit apls ad Hebreos ix. ca. Quilibet aũt sacerdos ebdomadarius habebat plures sacerdotes sub se in ebdomada sua. Qz autẽ dicũt aliq; q̃ ille erat sũmus sacerdos p totũ annũ in cui⁹ ebdomada cadebat expiatiõis festum ꝑz falsũ: qz a tpe dauid q̃ ordinauit istas vices sacerdotũ q̃libet anno fuisset mutatũ sũmũ sacerdotiũ qđ nõ legit in testa. de. eẽ factũ ꝺ mortuo patre succedebat ei filius i sũmo sacerdotio. ex his q̃ dicta sũt ꝑz lrã. pauc exceptis. z Diuisit vtraq; ⁊c. qđ aũt ⁊ q̃libet illicitũ ⁊ licitũ sit vti sortib⁹ dictũ fuit diffuse Ru. xxviij. a Descripsitq;

ram. Leuite⁹ vero ut stent mane ad confitendũ ⁊ canendum dño: similiterq; ad vesperam tã⁽ʳ⁾ in oblationem holocaustoꝝ dñi q̃ ⁽ᵍ⁾ in sabbatis ⁊ ⁽ʳ⁾ calendis ⁊ ⁽ᵛ⁾ solẽnitatibus reliquis iuxta numerũ ⁊ cerimonias vniuscuiusq; rei iugiter coꝝ dño: ⁊ custodiant obseruationes tabernaculi federis: ⁊ ritum sanctuarij: ⁊ obseruationem filioꝝ aaron fratrum suorum: ut⁽ˣ⁾ minus intrent in domo dñi. xxiiij

Porro filijs aaron he partitiões erãt. Filij aarõ: nadab ⁊ abiu ⁊ eleaçar ⁊ ithamar. Mortui sunt autem nadab ⁊ abiu ante patrem suum absq; liberis: sacerdotioq; funct⁹ est eleaçar ⁊ ithamar. Et diuisit eos dauid id est sadoch de filijs eleaçar: ⁊ abimelech de filijs ithamar ꝑm vices suas ⁊ ministerium: inuenticq; sunt multoplures filij eleaçar in principibus viris q̃s filij ithamar. Diuisit autem eis hoc ē filijs eleaçar principes per familias sedecim: ⁊ filijs ithamar per familias ⁊ domos suas octo. Porro diuisit⁽ᶻ⁾ vtraq; int̃ se ⁊ familias sortib⁹. Erant eni principes sanctuarij ⁊ principes domus dei: tam de filijs eleaçar q̃s de filijs ithamar. Descripsitq;⁽ᵃ⁾ eos semeias fili⁹ nathanael scriba leuites: coram rege ⁊ principib⁹ ⁊ sadoch sacerdote

eos semeias. ad memoriam in futurū que esset ꝓma in ministrando ⁊ que secunda : ⁊ sic ꝯnter ne in posterum ꝛc hoc surgeret aliqua cō-tentio. a Octaua abia. ꝛc ista sorte fuit çacharias pater iohannis baptiste. ut habetur Luce. j. b Sub manu aaron patris eoꝝ. id est sub sūmo sacerdote ab aaron ꝛcscendente qui vocaꝫ hic aaron eo ꝙ ꝓsonā ipsius repze-sentabat. c Porro filioꝝ leui. Hic ꝯnter agit ꝛc doctoꝝ seu iudicū magis in speciali. d De filijs amram erat subahel ⁊ ꝛc filijs subahel iedeia. isti videnꝫ fuisse ꝛc filijs moysi : qz aaron ⁊ moyses fuerunt filij amram. e Filij merari. isti doctores fuerūt ꝛc tribu leui ꝛcscendētes ꝑ merari. f Miseruntq; ⁊ ipsi sor. cō. fra-tres suos ⁊c. hoc ē dictū ꝙ sic-ut filij aaron erāt ordi-nati in officio sacerdotū ꝑ sortes. ut ꝓdictum est. ita etiā isti in officio doc-toꝝ. Itē quia in equali numero. sicut enī fuerūt istituti vigintiq̄tuoꝝ sa-cerdotes ebdomadarij plures alios sub se habē-tes. sic fuerunt instituti vigintiquatuoꝝ ꝓncipa-les doctores q̄ hic nomi-nantꝫ. s. subahel iedeia ie-sias isaaris salemoth ia-nadiath ieriau amarias iaçihel iechmoan micha samir iesia çacharias. ⁊ isti fuerunt ꝛc filijs am-ram. bennon oçiau soem sachur hebri eleaçar ie-ramihel mooli eder ieri-moth. isti fuerūt ꝛc filijs merari. alij aūt quoꝝ-dam noīa hic interponūntꝫ fu-erūt frēs istoꝝ uel ꝓes ītediati uel mediati : ⁊ sic intꝛponūntꝫ nō tāq̄ ꝓn-cipales doctores ꝫ sicut eis attinentes. Sciendū etiā ꝙ ista noīa i plurib⁹ loq; aliꝫ sonāt ī hebreo q̄ hic exprimāt ī latino. g Tam maiores q̄ mino-res omnes sors equaliter diuidebat. quia ille sup quē cadebat sors ꝓma erat ꝓimus : ⁊ sic ꝛc alijs ꝯnter siue essent iuniores in etate siue antiquiores siue maioris reputatiōis siue minoris. Credibile tamē est ꝙ diuina ordi-natione ꝓscia futuroꝝ : sors ꝓma cecidit sup ma-gis aptum ꝛc futuro ad illud officiū : ⁊ sic ꝯnter ꝛc alijs ordinate. sicut di-ctum fuit Nu. xxvj. ꝙ ī diuisiōe ꝛre ꝑ sortes ordi-natione dīna sortes sic cadebant ꝙ portio maior terre eueniebat tribui habēti maiorē multitudinē ꝓsonarū : ⁊ minor habēti minorē. ⁊ sic ꝛc alijs ꝓportionabiliē fm ꝙ dī ꝓv. xvj. Sortes mittunt in sinū. sed a dño tēperant. h Cap. xxv.

THitur dauid. Hic ꝯnter agitur ꝛc distinctione ⁊ or-dinatione cantoꝝ. Circa quod sciendū ꝙ fuerūt tres principales cantores. s. asaph ⁊ hemā ⁊ idithun. ⁊ isti supza. vj. ca. vocant ethan. ꝛc filijs aūt istoꝝ triū instituti sunt vigintiq̄tuoꝝ cantores ⁊ quilibet eoꝝ sub se habebat duodecim eū asso-ciantes. ⁊ ꝛc seruie-bāt ordinate vigin-tiquatuoꝝ ebdo-madarijs sacerdo-tū supradictis : ita ꝙ ꝑm⁹ ꝛc istis vi-gintiquatuoꝝ exer-cebat officiū suum cū ꝓmo ebdoma-dario : ⁊ secundus cū secūdo. ⁊ sic ꝛc alijs. ⁊ ꝛc istis vi-gintiquatuoꝝ can-toꝝ quatuoꝝ fu-erūt ꝛc filijs asaph ⁊ sex ꝛc filijs idi-thun : ⁊ q̄tuordecim ꝛc filijs hemā. instituti sunt autē isti. xxiij. cantores ꝑ sortes quis esset ꝓmus ⁊ quis secū-dus. ⁊ sic ꝯnter ita ꝙ nō sūt ordinati fm ordinē patrum uel etatū sed super quemcūq; cadebat sors ꝓma ille erat ꝓmus. ⁊ sic ꝛc alijs sicut dictum est ꝛc doctoꝝ ca. pce. ⁊ bis dictis patet hra paucis exceptis q̄ discurrent. i Qui ꝓphetarent ī citharis ⁊ psalte-rijs. i. ꝓphetias ca-neret. ut coīter ex-ponitur. Hebrei ꝓo dicunt ꝙ dū ca-nerent in instrumen-tis musicis fiebat sup eos spiritꝰ dñi ⁊ ꝓphetabāt : sicut dicit ꝛc hystoreo. iiij. Regum. iij. k Porro idithun filij supple sunt qui se-quūt. idithun iste fuit filiꝰ ꝓmi : ita ꝙ ē nomē eq̄uocū ad patrē ⁊ filiū. ⁊ eodē mō dicendū ē ꝛc heman. cū ibidē : Hemā q̄ filij hemā l Videntes regis. i. ꝓphete. qz q̄ hodie dicit ꝓphetia olim appellabat vi-dēs. ut hr. j. Regi. ix. dicebāt aūt isti ꝓphete : qz canebāt ꝓphetias. uel qz habebāt

ⁿ abimelech filio abiathar : principibus quoq; familiarum sacerdotalium ⁊ leuitarū vnam domū que ceteris preerat elea-çar : ⁊ alteram domū que sub se habebat ceteros ithamar. Exi-uit aūt sors prima ioiarib : secū-da iedeie : tertia harim : quarta seorim : quinta melchia : sexta maimna : septima accbos : octa-ua[o] abia : nona iesu : decima se-chenia : vndecima eliasib : duo-decima iacim : tredecima hop-pha : decimaquarta isbaal : q̄n-tadecima belga : sextadecima emmer : decimaseptima eçir : de-cimaoctaua aphses : decimano-na apheçeia : vicesima eçechiel : vicesimaprima iachin : vicesima secunda gamul : vicesimatertia dilaiau : vicesimaq̄rta maçiau. Hec vices eorum fm ministeria sua ut ingrediantur domū dei : ⁊ iuxta ritum suum sub [p] manu aaron patris eorū : sicut prece-perat dñs deus israel. Porro [q] filioꝝ leui qui reliqui fuerāt ꝛc filijs [r] amram : erat subahel : ⁊ ꝛc filijs subahel iedeia. De filijs quoq; roobie : princeps iesias. Isaaris ꝓo filius salemoth : fi-liusq; salemoth ianadiath : fili-usq; eius ieriau ꝑim⁹ : amarias secūdus. Iaçihel tertiꝰ : iechmoā quartꝰ. Filius oçihel : micha : filius micha : samir : Frater mi-cha : iesia : filiusq; iesie : çacharias. Filij [s] merari : mooli ⁊ musi. Filius oziau : bēnon. filiꝰ q̄q; merari : oçiau ⁊ soem ⁊ sachur ⁊ hebri. Porro mooli filius ele-açar : qui non habebat libros. Filius ꝓo eis : ieramihel. Filij musi : mooli eder ⁊ ierimoth. Isti filij leui ꝛc domos fami-liarū suarū. Miseruntq; [t] ⁊ ipsi sortes cōtra fratres suos : filios aaron coram dauid rege ⁊ sadoch ⁊ abimelech ⁊ principiꝰ fami-liarū sacerdotaliū ⁊ leuiticarū tam [u] maiores q̄ minores oēs sors equaliter diuidebat. xxv

Hitur[v] dauid ⁊ magi-strat⁹ exercit⁹ segrega-uerūt i ministeriū filij-os asaph ⁊ heman ⁊ idithun : qui[i] ꝓphetarent in citharis ⁊ psalterijs ⁊ cymbalis fm nume-rū suū ꝛc dicato sibi officio ser-uientes. De filijs asaph çacbur ⁊ ioseph ⁊ natania ⁊ asarela fi-lij asaph sub manu asaph pro-phetantes iuxta regem. Porro[k] idithun filij idithun godolias sori ieseias ⁊ sabias ⁊ matha-thias : sex sub manu patris sui idithun : qui in cithara ꝓphetа-bat sup cōfitentes ⁊ laudantes dñm. Heman quoq; filij hemā bocciau mathamu oçihel : subu-bel ⁊ ierimoth ananias anani eliatha geldelthi ⁊ romethieçer ⁊ iesbaccasa mellothi othir mo-çioth. Omnes isti filij heman videntes[l] regis in sermonibus dei ut[m] exaltaret cornu. Dedit-q; deus heman filios quatuordeci ⁊ filias tres. Vniuersi sub ma-nu patris sui ad cantandū in templo dñi distributi erant in cymbalis ⁊ psalterijs ⁊ citharis in ministeria dom⁹ dñi iuxta re-gem : asaph videlz ⁊ idithun ⁊ hemā. Fuit aūt numerus eorū cū fratribus suis qui erudiebāt canticū domini cuncti doctores ducenti octogintaocto. Miserūtq;[n] sortes ꝑ vices suas ex eq̄ tam maior q̄ minor doctus pa-riter ⁊ indoctus. Egressaq; est sors ꝓma ioseph q̄ erat ꝛc asaph secunda godolie ipsi ⁊ filijs ei⁹ ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim : tertia çacbur filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duo-decim : quarta ysari filijs ⁊ fra-trib⁹ ei⁹ duodecim : quinta na-thanie filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duo-decim : sexta bocciau filijs ⁊ fra tribus ei⁹ duodecim : septima isrebela filijs ⁊ fratribus eius duodecim : octaua isaie filijs ⁊ fratrib⁹ eius duodecim : nona

spiritū ꝓphetle·ut dictū ē supra. m Ut exaltaret comu.i. ad hoc laudabāt deū·ut ipse exaltaret fortitudinē ⁊ potentiā regni dauid.⁊ ꝓpter hoc dicebant videntes regis q̄ orabant pro rege ⁊ ei⁹ regno. Aliqui hebrei exponūt hoc de rege messia quē adhuc iudei expectant ⁊ pro cui⁹ aduentu: ut dicūt: cantores deū orabāt.i. ei⁹ eni aduētu sperant sup oēs gētes eleuari ⁊ eis dñari sed ō fuit impletū i aduētu dñi nostri ihesu xp̄i. sicut dictum fuit diffusi⁹ j. Regū.ij. ca. sup finē cantici anne. n Miserunt q̄ sortes per vices suas ex equo. sine acceptatione generis uel etatis seu alterius conditionis. Credibile est tn̄ q̄ sortes cadebant ordinatione dina ꝑ aptitudinē ꝑsonarū ad officia sua·sicut dictū est de doctorib⁹ ⁊ sacerdotib⁹ ca. p̄ce. o

Cap. xxvj.

Iussiones aūt ianitorū. hic ꝓsequit agere de ordinatione ianitor⁹ ⁊ sacristarū ⁊ ꝓmo de ianitoribus. secundo de sacristis seu custodib⁹. ibi: Porro achias. Circa primum sciendum q̄ diuisiones ianitorū seu ordines nō accipiunt ꝑ ordinē sacerdotū: sicut accepti sunt ordines doctor⁹ ⁊ cantor⁹. ut dictum est supius sed ꝑ ordines portarū. Erant aūt i atrio tēpli ubi erāt isti portarij q̄tuor introit⁹ ꝑ q̄tuor ptes orbis. s. porta orientalis ex q̄ pte erat ingressus templi: ⁊ occidentalis ex qua pte erat ps posterior tēpli que dicebat sanctū sanctorum. ⁊ porta aq̄lonaris ⁊ australis que erant ex latorib⁹ templi. igit ꝑ istas quatuor ptes dispositi sūt ianitores p sortes videlz qui custodirent portam orientalē: ⁊ qui occidētalē: ⁊ qui aquilonarē: ⁊ qui australē. ⁊ quō. Et his dictis patet lrā paucis exceptis que discurrent. p Quia benedixit illi dñs. istud ponit ad oñdēdū rationē q̄re iste obededom ita multiplicat⁹ erat i ꝓple ꝓut tangit in textu. iste eni ꝑ doctores fuit ille obededom·in cui⁹ domo posita fuit archa dñi·ut habet. ij. Regū. vj. ꝓpt quō dñs benedixit obededom ⁊ omnē domū eius. ut dicit ibidem. s. multiplicando eū in ꝓle·maxime masculina ⁊ in bonis spiritualib⁹ ⁊ temporalib⁹. q Sechri princeps ⁊c. quō exponit uno mō sic q̄ istud ponit rndēdo tacite questioni. dicūt eni q̄ iste sechri erat parui valoris ⁊ ideo posset queri quare pater eius cōstituit eū principem in domo sua. Et rndetur hic q̄ hoc fuit eo q̄ nō habuerat primogenitum. sed istud nō videtur valere. quia saltē iste sechri fuit p̄mogenitus ei⁹ uel alius: ꝓpter quō alio mō exponitur ad contrariū videlz q̄ iste sechri fuit valentior aliis fratrib⁹ suis. ꝓpt quod pater fecit eū principem inter eos q̄uis nō esset senior: sicut dauid fecit de salomone ⁊ plures alij reges qui fecerūt sibi succedere in regno iuniores. ⁊ ꝓpter hoc dicit hic: r Nō eni habuerat primogenitū. supple qui esset alicui⁹ valoris seu reputationis. ⁊ talis modus loquēdi nō inuenitur alibi in scriptura. s Misse sunt ergo sortes ex equo. sine acceptione etat⁹ uel generis· sicut dictum est de cantorib⁹ ca. precedenti. t Porro zacharie filio ei⁹ viro prudentissimo ⁊ erudito. hoc dicit ad reddendum rationē quare fuit posit⁹ p̄ncipalis in porta septētrionali sicut pater suus in orientali: quia nō fuit sic de alijs portis q̄ pater ⁊ filius essent p̄ncipales in duab⁹ portis alijs. v In qua parte dom⁹ erat senior⁹ concilij. istud inducit ad oñdendū q̄ in illa parte requirebatur magna custodia quia ibi tractabāt senes seu iudices ordinarij negocia cōmunia ⁊ determinabant dubia. ⁊ ideo sors illa cecidit sup obededom: qui erat homo valens ⁊ potens: eo q̄ bñdixerat eū dñs·ut predictum ē. x Ad orientē ꝙo leuite sex. quia illa porta erat ante ingressum templi: ⁊ ideo requirebat ibi magna custodia. y Et ubi erat concilium bini ⁊ bini. ibi eni duplicabāt custodes quia requirebatur maior custodia ratione p̄dicta. Mystice exponendo portas p̄dictas· ꝑ sensum allegoricū·porta orientalis figit xp̄i incarnationē quia tunc visitauit nos oriens ex alto. Occidentalis eius passionē·quia tunc occidit sol iusticie. in cui⁹ signū sol obscuratus fuit in meridie. Aquilonaris eius resurrectionē: quia tūc xp̄s rediit ab inferis tanq̄ ab aquilone. de quo dicit Hieremie. j. Ab aquilone pandetur omne malū. Australis eius ascensionē: sicut in puncto australi sol visibilis est in sua maiori altitudine. q̄ ista enim quatuor xp̄i mysteria habem⁹ introitū ad atriū ecclesie militantis: ut p hec postea accedam⁹ ad templū ecclesie triūphantis. Scōm ꝙo sensū moralē porta orientalis designat hūane originis vilitatē. porta occidētalis mortē ꝓpinquitatē. porta aq̄lonaris infernalis supplicij ḡuitatē: q⁹ ab aq̄lone pādet oē malū·ut. s. dictū ē. Australis ꝙo celestis gaudij imēsitatē: q⁹ ibi sol iusticie luceti sua ꝓtute. p ꝓsideratione eni istor⁹ q̄tuor resilit bō a pctō ⁊ incipit bonū opari. ⁊ sic p ista

matbanie filijs ⁊ fratribus ei⁹ duodeci: decima semeie filijs ⁊ frib⁹ ei⁹ duodecim: vndecima esrahel filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: duodecima asabie filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: tertiadecima subahel filijs ⁊ fratrib⁹ eius duodecim: quartadecima mathathie filijs ⁊ fratrib⁹ eius duodecim: quintadecima ieremoth filijs ⁊ fratrib⁹ eius duodecim: sextadecima ananie filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: septimadecima ielsboccase filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: decimaoctaua anani filijs ⁊ fratribus ei⁹ duodecim: nonadecima mellothi filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: vicesima eliatha filijs ⁊ fratib⁹ ei⁹ duodecim: vicesima prima othir filijs ⁊ fratrib⁹ ei⁹ duodecim: vicesimasecūda godolathi filijs ⁊ fratribus eius duodecim: vicesimatertia aciud filijs ⁊ fratrib⁹ eius duodecim: vicesimaquarta romethieçer filijs ⁊ fratribus eius duodecim.

Iussiones° xxvi autem ianitorū de choritis mesellemia filius core: de filijs asaph filij meselemie: çacharias primogenitus iadibel secundus: çabadias tertius: iathanael quart⁹: abilam quint⁹: iohānan sext⁹: elioenai septim⁹. Filij aūt obededom: semeias primogenit⁹: ioçabad secundus: iohaa terti⁹: sachar q̄rtus: nathanael q̄ntus: amubel sextus: isachar septim⁹: phollathi octauus: quia ᵖ bñdixit illi dñs. Semeie aūt filio eius nati sunt filij prefecti familiarū suarum: erant eni viri fortissimi. Filij ergo semeie: othin ⁊ raphael ⁊ obediel sabad ⁊ fratres ei⁹ viri fortissimi. helīu quoq̄ ⁊ samathias. Oēs hi de filijs obededom ipsi ⁊ filij ⁊ fratres eorū fortissimi ad ministrandū sexaginta duo de obededom. Porro mesellamie filij ⁊ fratres eorū robustissimi decē ⁊ octo. De hosa aūt.i. de filijs merari: sechri⁹ princeps. Non[r] eni habuerat primogenitū: ⁊ idcirco posuerat eū pater ei⁹ i principē. helchias secundus: tabelias terti⁹: çacharias quart⁹. Oēs hi filij ⁊ frēs hosa tredecim. Hi diuisi sunt in ianitores: ut semp p̄ncipes custodiarū sicut ⁊ fratres eor⁹ ministrarēt in domo dñi. Misse[s] sunt ergo sortes ex equo: ⁊ parvuis ⁊ magnis p familias suas in vnāquāq̄ portarū. Cecidit ergo sors orientalis selemie. Porro[t] çacharie filio eius viro prudentissimo ⁊ erudito obtigit plaga septentrionalis. Obededom ꝙo ⁊ filijs eius ad austrū: in[v] qua parte domus erat seniorū concilū: sephima ⁊ hosa ad occidentem iuxta portam que ducit ad viā ascensionis: custodia contra custodiam. Ad[r] orientem ꝙo leuite sex: ⁊ ad aquilonē quatuor p diem: atq̄ ad meridiē similiter in die quatuor ⁊[y] ubi erat concilū bini ⁊ bini. In cellulis q̄q̄ ianitor⁹ ad occitē q̄tuor i via: binicq̄ p cellulas.

quasi p quatuo: ptas habet introitū ad atrium militātis ecclesie ꝑ participationē meritoꝝ: ut sic vlterius transeat ad atrium triūphantis ecclesie p adeptionē premioꝝ. a Porro actias. Hic ꝓnter agit̄ de ordinatione sacristarū ⁊ prefectoꝝ. ⁊ ꝑmo agitur de sacristis. secundo de prefectis ibi: Jsaaritis. sacriste aūt dicebant̄tur illi q̄ custodiebāt vasa diuino cultui deputata ⁊ sacerdotū ornamenta ⁊ ea que erant in sacrificijs ⁊ cultu diuino necessaria: ⁊ aurū ⁊ argētū ⁊ similia que ex deuotione fuerant dño cōsecrata. ⁊ ꝑ hrā vsq; ibi: b Que sanctificauit dauid rex ⁊ ꝑn. fami. ⁊ tri. ⁊ cen. ⁊ du. exercit⁹. qū eni habebant victoriam solēnē: ꝑciosa que ibi reperiebāt in ꝓda ꝓncipes bellatorū offerebant uel ꝑtem eoꝝ consecrando diuino cultui. ita q̄ nō possent alijs vsib⁹ applicari. ⁊ hoc legitur esse factum a tempore moysi: qū deuictis madianitis ꝓncipes exercitus q̄q̄d auri inuenerunt in ꝓda consecrauerunt dño. ut hī .Nu. xxxj. in fine. c Hec autē vniūsa sanctificauit samuel. Hoc non refert ad ea que fuerūt sanctificata uel consecrata dño p dauid ⁊ bellatores suos qui fuerunt post saul: sed ad ea que fuerunt sanctificata ⁊ consecrata dño ex predis victoriarū q̄s habuerūt saul ⁊ ꝓncipes eius. d Et ioab filij saruie. istud refert ad tēpus dauid: cui⁹ milicie princeps fuit ioab. e Jsaaritis ꝓ o. Hic ꝓnter agitur de prefectis i operibus exterioribus. ⁊ hoc est quod dr̄: f Ad opera forinsecus sup israel ad docendū ⁊ adiudicandum eos. Aliqui eni de leuitis scientes legē fuerunt ordinati ad docendū populū in locis distātibus a hierusalem ⁊ ad determinandū dubia in quib⁹ simplices dubitabant. Hebrei tamē aliter exponūt quod dicit hic:

Ad septentrionē ꝓ o ⁊ meridiem quaterni per dies singulos mutabātur: ⁊ ad basilicā concilij ad occidentem bini: habentes subiectos alios in via: binicq; per cellulas. Hec sunt diuisiones ianitoꝝ filioꝝ chore ⁊ merari. Porro[m] achias erat sup thesauros dom⁹ dñi ⁊ vasa sanctoꝝ. Filij quoq; dan filij gersonni. De ledan ꝓncipes familiarum: ledan ⁊ gersonni iehieli. Filij iehieli: çathan ⁊ iobel fratres eius sup thesauros dom⁹ dñi amramitis ⁊ isaaritis ⁊ hebronitis ⁊ oçihelitis. Subabel aūt filius gerson filij moysi prepositus thesauris: frater quoq; eius eliezer: cui⁹ filius raabia ⁊ hui⁹ filius isaias ⁊ huius filius iozam: hui⁹ quoq; filij çechri: ⁊ hui⁹ filius selemith. Ipse selemith ⁊ fratres ei⁹ sup thesauros sanctoꝝ que[b] sanctificauit dauid rex ⁊ principes familiarū ⁊ tribuū ⁊ centuriones ⁊ duces exercit⁹. de bellis ⁊ manubijs preliozū que cōsecrauerant ad instaurationē ⁊ supellectilem templi dñi. Hec[c] autem vniuersa sanctificauit samuel videns: ⁊ saul filij cis: ⁊ abner filius ner: ⁊ ioab filius saruie: omnesq; sanctificauerant ea p manū salemith ⁊ fratrum eius Jsaaritis [c] ꝓ o ꝑerat conenias ⁊ filij eius ad [f] opera forinsecus sup israel: ad docendum ⁊ iudicandum eos. Porro [g] de hebronitis asabias ⁊ fratres eius viri fortissimi mille septingenti preerant[h] israeli transiordanē cōtra occidentem in [i] cunctis operibus dñi ⁊ in ministeriū regis Hebronitarum autē princeps fuit ieria: ꝑm familias ⁊ cognationes eoꝝ. Quadragesimo[k] anno regni dauid recensiti sunt ⁊ inuenti sunt viri fortissimi in gaçer galaad: fratresq; ei⁹ robustioris etatis duo milia sexpringenti principes familiarū. Preposuit autē eos dauid rex rubenitis ⁊ gaditis ⁊ dimidie tribui manasse: in omne ministeriū dei ⁊ regis. XXVII

Filij[l] aūt israel ꝑm numerū suū principes familiarū tribuni ⁊ centuriones ⁊ prefecti q̄ ministrabant regi iuxta turmas suas: ingredientes ⁊ egredientes per singulos menses i anno: vigintiquatuoꝝ milibus singuli ꝑāt. Prime[m] turme in primo mense isboam[n] ꝑerat filius çabdiel: ⁊ sub eo vigintiquatuoꝝ milia. De[o] filijs phares: princeps[p] cūctorum principum in exercitu mense primo. Secundi mensis habebat turmā dudiaobites: ⁊ post se alter nomine macellorth qui regebat partem exercitus vigintiquatuoꝝ miliū. Dux q̄q; turme tertie in mēse tertio erat banaias filij[q] ioiade sacerdotis: ⁊ in duusione sua vigintiq̄tuoꝝ milia. Ipse est banaias fortissim⁹ inter triginta ⁊ sup triginta. Preerat[q] aūt turme iptius amiçadab[r] filij[s] eius. Quartus[t] mēse quarto açabel frat̄ ioab: nō regni dauid recensiti sūt. i. p̄dicte numerationes ⁊ distinctiones leuitarū facte fuerūt quadragesimo anno regni dauid qui fuit vltimus ann⁹. s. vite sue. istud aūt hic exprimitur quia numeri ⁊ ordines bellatorū qui ponunt̄ ca. sequēti fuerūt a ꝓncipio regni dauid: quod patet ex hoc q̄ asabel frater ioab nominat̄ ꝓnceps in quarta turma ⁊ tamē ipse fuit occisus circa ꝓncipiū regni dauid: cū adhuc esset contentio inter domū dauid ⁊ domū saul de regno. ut habet̄ ij. Regū. ij. ca. l Cap. xxvij.

Jlij autem israel. Hic ꝓnter describitur ordinatio populi ad regem ⁊ ad bellū. tunc eni populus est bñ ordinat⁹ qñ est obediēs regi: ⁊ rex diuine volūtati. talis aūt fuit dauid. ⁊ i ꝓncipio regni sui facta fuit ista ordinatio ut dictū ē ꝑce. ca. tñ ponit hic q̄si per modū repetitionis q̄ voluit similē ordinationē fecē in regno filij sui salomonis. Circa q̄ ꝑ ꝓnif ordinatio militaris. 2°. popularis ibi: Porro tribub⁹. tertio familiaris. ibi: Sup thesauros aūt regis. Circa ꝑmū sciendū q̄ dauid distinxit milites p. xij. cohortes: ⁊ i q̄libz erāt. xxiij milia bellatoꝝ: ita q̄ ꝑma cohors erat cū rege ꝑmo mēse parata ad resistendū aduersarijs uel ad sedādū ꝓm. si aliq̄ seditio oriret. ⁊ secūda cohors in secūdo mense. ⁊ sic de alijs ꝓnē. tñ q̄n imminebat bellū vbi oportebat cōgregare maiorē exercitū oēs. xij. cohortes erāt parate ut eēnt cū rege. In ordine igit̄ istarū cohortū ostēdit hic q̄s fuerit ꝓnceps in ꝑma cohorte: ⁊ quis i secūda: ⁊ sic de alijs. ⁊ p hrā ex dictis paucis exceptis. m Prime turme. i. ꝑme cohorti militū. n Jlboam ꝑerat. iste supra. xj. ca. vocat ielbaan. ista noīa variāt sic frequēt de ꝓprijs hebraicis dictū ē i ꝓncipio uel i fine. o De fi. phares. de q̄ tribu erat dauid: ⁊ iō voluit istū honorare nō solū ꝓpt̄ ꝓbitatē sed ꝓpt̄ tribus idētitatē. qñ subdit: p Princeps cū. ꝓncipū. q. nō solū ꝑerat ꝑme turme: imo etiā ꝓncipes aliarū. xj. turmarū erāt sub eo. q Preerat aūt tur. ipsi⁹. s. banaie. r Amiçadab filij ei⁹. s. subpfe: ⁊ qñ pr̄ nō poterat intēdere q: erat regis ꝓsiliari⁹. ut hr̄. s. ij. ca. s Quart⁹ mēse q̄rto asahel frater ioab. ex q̄ ꝑz q̄ ista ordinatio militum facta fuit viuente adhuc asahele.

Ad opa forinsecus sup israel ⁊c. dicentes q̄ isti leuite fuerunt ordinati ad hoc q̄ cederentur ligna cedrina in libano: ⁊ ad adducēdū ea in hierusalē. similiter ad abscindendos lapides de montibus ꝓ reparatione eoꝝ que in templo uel circa templū essent renouāda uel de nouo edificāda. ⁊ q̄tum ad hoc dicunt doctores ⁊ iudices: quia ꝑerant operarijs ⁊ disponebant quid esset agendū ⁊ puniebāt transgressores mandatoꝝ suoꝝ. g Porro de hebronitis. i. de leuitis descendentibus ab hebron. de quo dictum est supra. b Preerant israeli transiordanem. vbi habitabant due tribus ⁊ dimidia. i In cunctis operibus dñi ⁊ in ministeriū regis. erant eni ibi alique vinee ⁊ agri dño consecrati quoꝝ prouentus cedebant in ministeriū templi. erant etiā ibi aliqui redditus ⁊ prouentus ꝓ rege colligendi. ⁊ in vtroq; officio erant ibi instituti. k Quadragesimo anno

334
327

a Et çabedias filius eius p̄ eū. qz asahel parū vixit post istā ordinationē. quia fuit occisus circa principiū regni dauid. ut bř. ij. Regum. iij. ca. b Porro tribubus. Hic p̄ter describit ordinatio popularis. z accipitur p̄m trib⁹: quia cuilibet p̄erat vnus p̄fectus ex parte regis qui leuabat censum ad prouidendum regi z domui eius. z ostendit hic quis cuilibet tribui p̄erat. z patet littera vsq; ibi: c Noluit aūt dauid aliqui libri habent: Voluit. sed male: quia ioab de mandato dauid numerauit solū populū qui poterat ad bellū ꝓcedere. z hoc ē a viginti ānis z supra. infra aūt noluit numerare. cuius causa subdit: d Quia dixerat dñs ut multiplicaret israel quasi stellas celi. q. d. si vix potuerunt numerari viri p̄cētes ad bellū ꝓcedere: multo minus possent numerari. si cū viris numerarent etiam pueri. e Joab filius saruie ceperat numerare. ut bř. s. xxj. f Nec cōpleuit. qz super hoc irruerat ira dei in israel. hz enī ira dei p̄ numerationē venerit sup populū. ut habet supra. xxj tamē ioab a p̄cipio numerationis h timuit. ꝓpter qđ inuitus iuit ad numerādū. z magnā partem numerare omisit. z ꝓpter hoc dř hic q̄ ira irruerat. s. anteq̄s totū esset numeratum. g Et idcirco numerus eoz qui fuerant recensiti. s. a ioab. h Non ē relatus i fastos regis dauid. i. in libros de hac numeratione regi traditos: quia ioab etiā de numerati ab eo rescidit partē ꝓpt eandē causam ꝓpt quam dimiserat numerare partē ppli. s. ne dauid nimis superbiret ex maiori numero sibi tradito. ꝓpter quā supbiā timebat ioab dei iram venire sup populū z regē. sicut dictū fuit supra xxj. z ij. Regū. xxiij. Alij aliter exponūt q̄ numerus iste siue populi numeratio non fuit redactus in fastos regis dauid i. in libris de factis dauid notabilibus z cōmendabilib⁹. qz ista numeratio nō erat ad dauid cōmēdationē sed magis ad vituperiū. Fastus fasti idē ē qđ liber chronicalis. vñ i hebreo hic bř: In verbis dierū regis dauid. sed p̄ma expositio verior videt. quia ille qui scribit historiam uel chronicā vert ita fideliter scribere illa que sūt ad vituperiū sicut illa que sūt ad laudem. z ideo Josephꝰ reprobat Nicolaū antiochenū q̄ scripsit facta herodis ascalonite omittēs ea que erant vituperabilia. i Sup thesauros. Hic ꝓpter describit ordinatio familiaris. i. familie q̄ erāt i officijs dom⁹ z in alijs negocijs. cū dř Sup thesauros aūt reg. q̄ erāt i ihrlm. vñ sequit. k His aūt thesauris q̄ erant in vrbibus. s. alijs a hierusalē. l Et i vicis. i. in villis muro non clausis. m Et i turribꝰ id est fortaliciis p regnū edificatis ad regni munitionē. n Qui aūt rustico z agricolis. quia dauid habebat aliquos agros ex hereditate p̄pria z alios ex officio regio. o Vinearūq; cultoribus. eodem mō exponat sicut de agris. p Cellis aūt vinarijs. i. cellarijs vbi seruabant vina. q Sup oliueta z ficeta. ut colligerēt fructꝰ. z de oliuis fieret oleū z fic⁹ seruarēt. p vsu hominū. r Sup apothecas aūt olei. id est cellaria vbi seruabāt olei vasa. s Sup camelos ꝙo vbi ismaelites. qz ismaelite melius sciūt nutrire z custodire camelos q̄s israelite. t Sup oues q̄s iaçim agarenꝰ. agareni enī habitabāt tm̄ in tentoriis: z iō meliꝰ poterant custodire oues portādo habitacula sua de loco ad locū ad inueniendū pascua. v Hos bi principes subde regi dauid. i. diuitiarū artificialiū: ut sūt aurū z argentū arma z huiusmōi. z naturaliū de q̄bus p̄t hoies viuere ut sūt bladū vinū oleū ai alia z hmōi supra enumerata. ad prouidentiā enī bonā regis nō solū ptinet hꝰe diuitias artificiales sed etiam naturales. vñ iosephꝰ saluauit regnū egypti ꝙ congregationē bladi i horreis regis. y Jonathan. Hic p̄ter agit de familia ipsi dauid magis. ꝓpinq. cū dř: Jonathan aut patruus. cōsiliarius. cuius cā subdit. cū dř: y Elipheu. z lrāt⁹. ita q̄ habebat sapientiā inatā z acq̄sitā. z Ipse z ia. fi. acha. erāt cū ti. regis i. honorati sic filij regis. Hebrei exponūt alit: Cū filijs regis. ad ipsos nutriēdū z vocēdū i moribꝰ. a Pꝰ achi. fuit ioiada. qz achitophel suspēdit se. ut bř. ij. Regū. xvij. iō iste ioiada successit sibi in officio.

Hi principes filioz israel. Noluit aūt dauid numerare eos a viginti annis inferius: quia dixerat dñs ut multiplicaret israel quasi stellas celi. Joabꝰ filiꝰ saruie ceperat numerare: nec compleuit: quia sup hoc ira dei irruerat in israel: z idcirco numerus eorū qui fuerant recēsiti non est relatus in fastos regis dauid. Sup thesauros autem regis fuit asmoth filius adiel. His aūt thesauris qui erant in vrbibus z in vicis z in turribus p̄sidebat ionathan filius oçie. Operi aūt rustico z agricolis qui exercebāt terrā p̄erat ezri filius chelub. vinearūq; cultoribꝰ semeias romathites. cellis aūt vinarijs çabdias aphonites. Nam sup oliueta z ficeta que erant in campestribus: balanan gederithes. sup apothecas aūt olei ioas. Porro armentis que pascebant in saron: p̄positus fuit sethrai saronites: z sup boues in vallibus saphat filius adli. sup camelos ꝙo: vbi ismaelites. z super asinos: iadias meronathbites: super oues quoq; iaçim agarenꝰ. Omnes hi principes substantie regis dauid. Jonathan aūt patruus dauid consiliarius vir prudens z litteratꝰ ipse z iahibel filius achamoni erāt cū filijs regis. Achitophel etiam consiliarius regis z chusi arachites amicus regis. Post achitophel fuit ioiada filiꝰ banaie z abiathar. Princeps autem exercitus regis erat ioab.

Q Vnocauit XXVIII igit dauid oēs p̄ncipes

Vnocauit igit. Hic p̄ter describit q̄liter dauid tradidit salomōi filio suo exēplar oīuz agēdoz i tēplo. z p̄ iducit sibi hebreos ad salomōis ordinatiā. 2. salomōi iūgit edificatiōis tēpli curā. ibi: Tu aūt salomō. 3. tradidit sibi agēdoz formā. ibi: Dedit aūt Circa p̄mū dř: Cōuocauit igit dauid oēs p̄n. israh.

ꝛ ꝑſiter ſpecificauit iſtos ꝓncipes dicens: a Duces tribuũ. qui ꝑerant duodecim tribuꝫ. b Et ꝑpoſitos turmarũ militariũ. c Qui miniſtrabant regi in domo ſua in diuerſis officijs. d Tribunos quoq; qui ꝑerant mille bellatoꝝ. ꝛ erãt ſub ꝓpoſitis turmarũ qꝫ q̃libet turma cõtinebat. xxiij. milia bellatores. ut dictũ eſt ca. ꝑce. e Et centuriones. qui ꝑerant centũ bellatoꝝ ꝛ erant ſub tribunis. f Et qui ꝑerant ſubſtantie ꝛ poſſeſſionibꝫ regis. i. diuitijs eiꝰ artificialibus ꝛ naturalibus mobilibus ꝛ ĩmobilibus. g Filioſq; ſuos cũ eunuchis. i. nutritoribꝫ eoꝝ ꝛ doctoribus qui dicũt eunuchi: eo q̃ erãt caſti ꝛ honeſti. b Cũq; ſurrexiſſet rex ꝛ ſtetiſſet. ſ. ſup gradum ad loquendũ qui erat in atrio tabernaculi qõ fecerat dauid ꝑ arcba dñi reponẽda. ut bꝛ ſ. xv. ca. ut dicunt hebrei. alij ꝙo dicũt q̃ ſurrexit de lecto ſuo in quo iacebat pre nimia ſenectute ꝛ debilitate. ut bꝛ. iij. Regũ. j. ſurrexit tamẽ ad horam ut magis audiret. i Cogitaui ut edificarem ꝛc. ut bꝛ ſupra. xvij. ca. k Et ſcabellũ pedũ dñi dei noſtri. quia intra ſanctũ ſanctoꝝ erat quaſi ſedes dei. ita q̃ ꝑm vnã opinionem ꝓpitiatoriũ qõ portabatur ab ipſis cherubin erat q̃ſi ſedile. ꝛ operculũ arcbe erat quaſi ſcabellũ ꝑm aliã ꝙo opinionẽ operculũ arcbe erat ꝓpitiatorium ꝛ ſedile dei. pauimentũ ꝙo qõ erat ante arcbã erat quaſi ſcabellũ ꝑut diffuſius fuit dictũ Exo. xxv. l Ad edificandũ oĩa preparaui. i. aliqua de oĩbus. ut ſupra expoſitũ ẽ. xxij. cetera patẽt q̃ ſequũt vſq; ibi m De iuda enĩ elegit ꝓncipes. qz in tranſitu maris rubri tribꝰ iuda ꝓmo ſecuta eſt moyſen alijs formidantibꝰ. ideo meruit regiã dignitatẽ. ut dictũ fuit Exo. xiij. n De fi. pa. mei pla. ei ut me ꝛc ut bꝛ. j. Regũ. xvj. o Elegit ſalomonẽ filiũ meũ. ex quo ꝑz q̃ ſalomon fuit ꝓmotꝰ ad regnũ nõ ſolũ voluntate humana ſed etiã diuina. ꝛ hanc ordinationẽ nũciauit nathan ꝓpheta ipſi dauid. ut bꝛ ſ. xvij. ꝛ. ij. Regũ. vij. p Hũc q̃ co. vni. cetu iſrael. ſupple dico q̃ ſequũt: q Cuſtodite ꝛ pquirite cũcta mã. dñi. ut ꝓ bonitatis abũdantiã de noꝝ tpaliũ ꝛ vlteriꝰ de noꝝ ſpiritualiũ ꝛ eternoꝝ que ꝓncipaliter intelligũt ꝓmiſſa a de o ſub ꝓmiſſione tpaliũ de noꝝ. ſicut dictũ fuit ſupra. xvj. ꝛ pleni. Deũ. xv. r Tu aũt ſalomon. Hic ꝑſiter dauid iponit ſalomoni filio ſuo curã regni ꝛ edificationis tẽpli. ꝛ qz noticia dei via ẽ ad oĩa alia bona. eo q̃ nõ amat bonũ niſi cognitũ. ideo ꝓmo inducit eũ ad habendũ dei noticiã dicens: Scito de deũ patris tui. ſecundo ad eius latriã. Et ſerui ei corde ꝑfecto ꝛc. cui? cauſa ſubdit: s Omia enĩ corda ſcrutat dñs. ita q̃ nihil eſt abſconditũ ab oculis eius. t Si q̃ſieris eũ inuenies. qz facienti qõ i ſe ẽ deꝰ ſupplet reſiduũ. v Quia elegit te dñs ꝛc. q. d. ex q̃ deus te elegit ad regnũ ꝛ templi ſui edificiũ nõ debes timere de cõſũmatione. qz q̃ cepit ipſe ꝑficiet ſi feceris debitũ tuũ. x Dedit aũt dauid. Hic ꝓpriè dauid ſalomõi tradidit formã ꝛ exẽplar olim a gẽdoꝝ. y De ſcriptionẽ porticꝰ. q̃ erat añ introitũ tẽpli. z Et cellarioꝝ. dicũt aliq̃ q̃ ſub pauimẽto tẽpli erãt cellaria ad reponẽdũ aromata ꝛ aliqua alia q̃ indigent cõſeruari i frigido loco. alij aũt dicũt q̃ iſta cellaria intelligũt due mãſiones tẽpli inferiores. a Et cenaculi. i. tertie mãſionis tẽpli. b Et cubiculoꝝ i adytis. loca ſũt vbi iacebãt cuſtodes tẽpli. ꝛ ſm hebreos erãt q̃dã appenditia iuxta murũ templi exteri? aſcendentia xv. cubitis in trib? laterib? tẽpli. ſ. auſtrali aquilonari ꝛ occidentali. c Et domꝰ ꝓpitiationis. i. ſci ſcõꝝ. vbi erat ꝓpitiatoriũ. ꝛ de oibꝰ iſtis dictũ ẽ pleni?. iij. Reg. vj. d Atrioꝝ. erant enĩ ibi tria atria. ſ. atrium ſacerdotũ. atriũ dominũ mũdoꝝ. ꝛ atriũ mulierũ. e Et exedrarũ. i. camerarũ. f In thc. de. dñi. vbi reponebãt vaſa ſacra ꝛ veſtes ſacerdotales. ꝛ filia. g Et in thc. ſcoꝝ. vbi reponebãt illa que erãt de cõſecrata ad faciẽdũ neceſſaria in tẽplo ꝛ reparãdũ ea q̃ eſſent reparãda. b Aurũ i põ. p ſin. vaſa. nõ ẽ intelligẽdũ q̃ dauid tradiderit ſalomoni totũ aurũ ꝛ argentũ qõ i vaſis fiẽdis tẽpli erat neceſſariũ ſ tradidit i ſcripto quãtũ põd? auri ꝛ argenti debebat poni i q̃libet vaſe aureo ꝛ argẽteo. i Sed ꝛ ad can. aurea. qz. x. fuerũt cãdelabra aurea i tẽplo ſalomonis. ut bꝛ. iij. Regũ. vij. i fine. k Aurũ q̃ de. i mẽ. ꝓpoſitiõis. ſup quã ponebant panes ꝓpoſitiõis. l Similiter ꝛ ar. i alias mẽ. argẽteas. ſup q̃s parabãt ea q̃ erãt offerẽda. m Et leun. aureos. nõ iuenit ſcriptũ q̃ i tẽplo ſalomõis fuiſſent leũculi aurei. ꝛ iõ aliq̃ dicũt q̃ iſti fũt leones q̃ fuerũt i throno ſalomonis de q̃ bꝛ. iij. Reg. x. ſ nõ bz apparẽtiã. tũ qz nõ bꝛ i ſcripta q̃ illi leones fuerit aurei ſ magis videt q̃ fuerit eburnei ſic ꝛ thron?. tũ qz ſ agit tm de edificatiõe tẽpli ꝛ ptinẽtiũ ad ipſũ. ille aũt thron? nõ fuit i tẽplo nec de ptinẽtib? ad ipſũ ſ fuit i porticu dom? regie vbi ſalomõ ſedebat ad iudicandũ.

iſrael: duces[a] tribuũ: ꝛ[b] prepoſitos turmarũ: qui[c] miniſtrabant regi: tribunos[d] quoq; ꝛ[e] centuriones ꝛ[f] qui ꝑerant ſubſtantie: ꝛ poſſeſſionibus regis: filioſq;[g] ſuos cum eunuchis: ꝛ potentes ꝛ robuſtiſſimos q̃ſq; in exercitu hieruſalem. Cũq;[b] ſurrexiſſet rex ꝛ ſtetiſſet: ait: Audite me fratres mei ꝛ populus meus. Cogitaui[i] ut edificarem domũ in qua requieſceret arcba federis dñi ꝛ[k] ſcabellum pedum dñi dei noſtri: ꝛ ad[l] edificandũ omnia preparaui. Deꝰ aũt dixit mihi: Nõ edificabis domũ nomini meo: eo q̃ vis vir bellator ꝛ ſanguinẽ fuderis: ſed elegit dñs deꝰ iſrael me de vniuerſa domo patris mei ut eſſem rex ſup iſrl̃ in ſempiternũ. Deꝰ[m] iuda enĩ elegit ꝓncipes. Porro de domo iuda domũ patris mei ꝛ de[n] filijs patris mei placuit ei ut me eligeret regem ſup cũctũ iſrael: ſed ꝛ de filijs meis: filios enĩ mihi multos dedit dominus: elegit[o] ſalomonẽ filium meũ: ut ſederet in throno regni dñi ſuper iſrael: dixitq; mihi: Salomon filius tuus edificabit domum meam ꝛ atria mea. Ipſũ enĩ elegi mihi i filiũ: ꝛ ego ero ei in patrem: ꝛ firmabo regnum eius vſq; in eternũ: ſi ꝓ ſeuerauerit facere precepta mea ꝛ iudicia ſicut ꝛ hodie. Nunc[p] ergo coram vniuerſo cetu iſrael audiente deo noſtro cuſtodite[q] ꝛ pquirite cuncta mandata dñi dei noſtri: ut poſſideatis terrã bonã: ꝛ relinquatis eam filijs veſtris poſt vos vſq; in ſempiternũ. Tu[r] aũt ſalomon fili mi ſcito deum patris tui: ꝛ ſerui ei corde ꝑfecto ꝛ animo voluntario. Omnia[s] enĩ corda ſcrutat dñs: ꝛ vniuerſas mentium cogitationes intelligit. Si[t] quẽſieris eum inuenies: ſi aũt dereliqueris eũ: proijciet te in eternum. Nunc ergo quia[u] elegit te dñs ut edificares domũ ſanctuarij: confortare ꝛ ꝑfice. Dedit[x] autem dauid ſalomoni filio ſuo deſcriptionẽ[y] porticus ꝛ templi ꝛ[z] cellarioꝝ ꝛ[a] cenaculi ꝛ[b] cubiculoꝝ in adytis ꝛ[c] domꝰ ꝓpitiationis: necnõ ꝛ omniũ que cogitauerat atrioꝝ ꝛ[d] exedrarum ꝑ circuitum in[e] theſauros domꝰ dñi ꝛ[f] in theſauros ſanctorum: diuiſionũq; ſacerdotaliũ ꝛ leuiticarũ omnia opa domus dñi: ꝛ in vniuerſa vaſa miniſterij tẽpli dñi: aurum[b] in pondere per ſingula vaſa miniſterij: argenti quoq; pondus ꝑ vaſoꝝ ꝛ operũ diuerſitate: ſed[i] ꝛ ad candelabra aurea ꝛ ad lucernas: aurum pro menſura vniuſcuiuſq; candelabri ꝛ lucernarũ ſimiliter ꝛ in candelabra argentea ꝛ in lucernas eorum pro diuerſitate menſure: pondus argenti tradidit. Aurum[k] quoq; dedit in menſas ꝓpoſitionis pro diuerſitate menſarum: ſimiliter[l] ꝛ argentum in alias menſas argenteas. Ad fuſcinulas q̃q; ꝛ phialas ꝛ thuribula ex auro puriſſimo: ꝛ[m] leunculos aureos pro qualitate menſure pondus diſtribuit ĩ lenneulũ ꝛ leunculũ:

ꝛ ideo alij dicũt ꝙ isti leones fuerunt in luteribꝰ vbi fuerunt leones figurati·ut bñ. iij. Regum. vij. sed hoc videtur falsum: quia illi fuerũt de ere. ut patet ibidẽ. isti aũt describunt aurei ꝛ ideo ista videnꝫ procedere ex discordia translationis nostre ab hebraico. vbi enī habemꝰ hic: Et leunculos aureos. i hebreo habeꝫ: Expiatoria aurea. ꝛ credo ꝙ ratio huiꝰ diuersitatis translationis nostre ad hebraicũ fuit: quia dictio signans expiatoriũ: ꝛ dictio signãs leunculum in hebreo habẽt magnã similitudinẽ litterarũ. ꝑm hebreos ꝓo dicunt hic expiatoria aurea bacini aurei in quibus portabat sanguis intra sanctũ sanctoꝝ in die expiationis. a Similiter ꝛ in leones argenteos. In hebreo bñ: In expiatoria argentea. ꝛ erant bacini de argento in quibꝰ recipiebatur sanguis victimarũ qui erat effundendus in altari holocaustorũ. b Altari aũt i q̃ado. icẽsũ. istud altare erat iuxta ptẽ tẽpli q̃ dicebaꝫ scã ẽ parietẽ diuidẽt ẽ sanctũ ꝛ scñ scoꝝ. c Et ut ex ipso fi. simili. q̃dri. cherubin. quia portabant ꝓpitiatoriũ quod erat q̃si sedes dei: ꝛ de ista dispositione dictũ fuit plenius iij. Regum. vj. ꝛ Exo. xxv. d Sic inq̃t de. scrima. dñi ad me. Dicũt enī hebrei ꝙ samuel ex reuelatiõe dei vocuit dauid de omnibus istis. Potest etiam dici ꝙ ipsemet dauid habuit hoc ꝓ reuelationem a deo. Cetera patẽt ex dictis. e Cap. xxix Locutusq̃ est dauid rex. hic ꝓnter dauid inuitat omnẽ populũ ad adiunãdum in ope dñi salomonẽ filiũ suũ. ꝛ ꝓmo circa hoc describit regis ꝛ ꝑpli oblatio. secũdo gratiarũ actio·ibi: Sed ꝛ dauid. tertio regis salomonis renouatio·ibi: Unxerũt aũt. q̃rto ipsiꝰ dauid felix ꝙsũmatio·ibi: Igit dauid. Circa ꝓmũ ponit inuitatio regis ꝓbo dicẽs: f Salomonẽ fi. meũ vnũ ele. dñs adhuc pu. ꝛ tenellũ. nõ est intelligendũ ꝙ hoc ꝙ fuerit tũc tñ. xij. annoꝝ. sicut declaratũ fuit plenius. iij. Regũ. xj. sed dr paruul⁹ ꝛ tenell⁹ respectu tãti opis. ꝛ b dicebat dauid ut induceret omnẽ ꝑplm ad auxilianduꝫ ei. 2°. ponit inductio ꝙ factũ·cũ dr: g Preparaui impensas. nõ totas ꝑ se oiꝰ aliqs. ideo ibidit: Aurũ ad vasa aurea ꝛc. ꝛ sequit: similiterᵃ ꝛ in leones argenteos diuersum argẽti pondus separauit. Altariᵇ aũt in quo adolebatur incensum aurum purissimũ dedit: ꝛᶜ ut ex ipso fieret similitudo q̃drige cherubin extendentiũ alas ꝛ velantium archam federis dñi. Omniaᵈ inquit venerũt scripta manu dñi ad me ut intelligerem vniuersa opa exemplaris. Dixit quoq̃ dauid salomoni filio suo: Uiriliter age ꝛ confortare ꝛ fac: ne timeas ꝛ ne paueas. Dñs enī deus meus tecũ erit: ꝛ non dimittet te nec derelinquet: donec pficias omne opus ministerij domus dñi. Ecce diuisiones sacerdotũ ꝛ leuitarum in omne ministeriũ domus dñi assistunt tibi ꝛ parati sũt: ꝛ nouerũt tam ꝓncipes q̃m ꝑpls oia ꝑcepta tua

Locutusq̃ᵉ ẽ da- xxix uid rex ad omnẽ ecclesiam: Salomonẽᶠ filium meum vnũ elegit dñs adhuc puerum ꝛ tenellũ. Opus enī grãde est: neq̃ enī homini preparatur habitatio sed deo. Ego enī totis viribꝰ meis preparauiᵍ impensas domꝰ dñi dei mei: aurũ ad vasa aurea: ꝛ argẽtũ in argẽtea: es i enea: ferrum in ferrea: ligna ad lignea: lapidesʰ onychinos ꝛⁱ quasi stibinos ꝛ diuersoꝝ coloꝝ: oẽmq̃ preciosum lapidem: ꝛᵏ marmor parium abundantissime: ꝛ sup hec que obtuli in domũ dei mei de[l] peculio meo aurũ ꝛ argentum do in templũ dei mei: exceptis his que preparaui in edẽ sanctã: tria milia talenta auri de[m] auro opbir: ꝛ septẽ milia talentorum argenti probatissimi ad [n] deaurandos parietes templi: ꝛ vbicũq̃ opus ẽ aurũ de auro: ꝛ vbicũq̃ opus est argẽtum de argẽto. Opera fiant p manꝰ artificũ: ꝛº si quis sponte offert: impleat manũ suam hodie ꝛ offerat quod voluerit dño Polliciti sunt itaq̃ principes familiarum ꝛ proceres tribuũ israel: tribuni quoq̃ ꝛ centuriones ꝛ principes principũ possessionum regis: dederunt q̃ in opera domus dñi auri talenta quinq̃ milia ꝛ solidos decẽ milia: argenti talenta decẽ milia: ꝛ eris talenta decẽ ꝛ octo milia: ferri quoq̃ centum milia talentorum: ꝛ apud quẽcũq̃ inuenti sunt lapides dederunt in thesaurũ domus dñi per[o] manum iehihel gersonitis. Letatusq̃ᵖ est populus cũ vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea dño. Sed[r] ꝛ dauid rex letatus est gaudio magno: ꝛ[s] benedixit dño coram vniuersa multitudine: ꝛᵗ ait: Benedictus es dñe deus israel patris nostri: ab eterno i eternũ. Tua est dñe magnificentia ꝛ potentia ꝛ gloria atq̃ victoria: ꝛ tibi laus. Cuncta enī que i celo sũt ꝛ in terra tua sunt. Tuum dñe regnũ: ꝛ tu es sup omnes principes. Tue diuitie: ꝛ tua ẽ gloria: tu dñaris omniũ. In manu tua virtus ꝛ potẽtia: in manu tua magnitudo ꝛ iperiũ omniũ Nunc igit deus nr cõfitemur tibi ꝛ laudamus nomẽ tuũ inclytum. Quis[v] ego ꝛ quis populus meus: ut possimus hec tibi vniuersa promittere: Tua sũt omnia: ꝛ que de manu tua accepimus: dedimus tibi. Peregrini[x] enī sumus coram te ꝛ aduene: sicut omnes patres nostri. Dies nostri q̃si vmbra super terram: ꝛ nulla est mora. Dñe deꝰ noster omnis hec copia quam parauimꝰ ut edificarẽt domꝰ nomini sancto tuo de manu tua est ꝛ tua sũt omnia.

b Lapides onychinos. habentes colorẽ vnguis humani. i Et quasi stibinos. i. coloris stibij. est aũt stibiũ vnguentũ quo mulieres depingunt facies suas. vñ. iij. Regũ. ix. dr ꝙ iezabel depinxit oculos suos stibio. k Et marmor pariũ. id ẽ coloris[y] pariũ. ꝛ dr a paro ĩsula vbi ꝑmo fuit reptũ. Et sup hec aurũ ꝛ argentũ ꝛc. seqt l De peculio meo ꝛc. exceptis bis que ꝓparaui. duplici enī mõ dauid obtulit donaria. ꝓ domo dñi edificãda. vno mõ de substãtia. ꝓpria ꝛ spãli. ꝛ q̃tũ ad hoc dicit: De peculio meo. est enī peculiũ cẽsus. ꝓprius valde dilectus. alio mõ obtulit de ꝑciosis que accepat de ꝑdis hostiũ ꝛ dño cõsecrauerat. ꝛ q̃tũ ad hoc dicit: Exceptis bis q̃ ꝓparaui ꝛc. m De auro ophir. qd est optimũ· ut dictũ fuit. iij. Regum. ix. n Ad deau. pari. tẽpli. qui fuerunt laminis aureis operti· ut dictum fuit. iij. Regũ. vj. Cõsequenter dauid hortat alios ad offerendũ ꝓ domꝰ dei edificatiõe dicẽs: o Et si quis spõte offert. qz nõ placent deo sacrificia coacta. cetera patent vsq̃ ibi: p Per ma. iehihel gersonitis. cõtrariũ videt. ꝛ. ꝛxvj. q̃ selemith erat sup thesauros scoꝝ. Dicendũ ꝙ iste selemith fuit custos thesaurorum domꝰ dñi q̃tũ ad ea que fuerũt de ꝑdis hostium cõsecrata. iste ꝑo iehihel dr hic thesaurari⁹ eoꝝ q̃ fuerũt spõte oblata. q Letatusq̃ ẽ ꝑo. cũ vota spõte ꝓmitterẽt. cuiꝰ cã subdit: Quia toto corde offerebãt ea. i. valde volũtarie. ꝛ in talibꝰ solet bñ gaudere. r Sed ꝛ dauid. Hic ꝓnter ponit gratiarũ actio. ꝛ ꝑ q̃tũ ad ipsũ dauid·cũ dr: s Et bñdixit dño. ꝓ de uotiõe sua ꝛ ꝑpli sibi subiecti; quã sciebat ee donũ dei. t Et ait bñdict⁹ es dñe deꝰ. ꝛ ꝓ lrã vsq̃ ibi: v Quis ego ꝛ qs ꝑpls me⁹. q. d. nihil boni possumꝰ a nobis ꝑ totũ ꝓuenit ex tua bonitate. s. bona q̃ tibi offerimꝰ ꝛ bona volũtas quã a te habemus. x Peregrini enī sumꝰ coꝝ te ꝛc.] vñ dictũ fuit abrahe Hẽb. xv.

Scito p̄noscens q̄ peregrinū sit futurū semē tuum in terra nō sua. ⁊ per hoc ostendit dauid q̄ patria nostra ꝓpria nō est hic inferi⁹ sed in celestib⁹ ⁊ hoc intellexerūt patres antiqui s̄m q̄ ostendit apostolus ad Hebreos.xj. Dies nostri quasi vmbra. quia vita humana breuis est ⁊ instabilis. a Scio deus me⁹ q̄ probes corda. dicit enī deus aliquid probare non ad hoc q̄ aliquid fiat sibi notū quod prius ignotū erat: sed alijs: sicut probauit patientiā iob ut alijs notificaret ⁊ daret patientie exemplū. b Et simplicitatē diligas. prout simplicitas opponit duplicitati. cetera patēt vsq̄ ibi: c Precepit aūt dauid. vbi ponit gratiarū actio de ipso ppl̄o de ipsi⁹ dauid p̄cepto. iō sequit: d Et inclinauerunt se ⁊ adorauerunt deum. adoratione latrie. e Deinde regē. adoratione dulie. f Immolauerūtq̄ victimas. gratias agentes facto sicut fecerāt verbo ⁊ signo. g Et comederūt ⁊ biberūt coram dño. i. in hierusalem vbi erat archa dñi. uel in tentorijs ad h̄ paratis ꝓpe tabernaculum dñi. de hostijs enī pacificis vna pars erat offerentiū: ⁊ de illa comedebant offerentes ad reuerentiā dei quasi aliquid sacrū. h Et vnxerunt secundo salomonē. Hic p̄nter ponit regni salomonis renouatio: q̄ alias fuerat vnctus in gion p̄ sadoch sacerdotem de mandato dauid. ut habet iij. Regū.j. i Seditq̄ salomon sup̄ soliū dñi. vocat hic soliū dñi

Scio[a] deus me⁹ q̄ probes corda ⁊[b] simplicitatē diligas. vnde ⁊ ego in simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec: ⁊ populū tuū qui hic reptus est vidi cū ingenti gaudio tibi offerre donaria. Dñe de⁹ abrahā ⁊ isaac ⁊ israel patrū nostrorū custodi in eternū hanc voluntatem cordis eoꝝ: ⁊ semp̄ in venerationē tui mens ista p̄maneat. Salomoni q̄q̄ filio meo da cor p̄fectū ut custodiat mandata tua ⁊ testimōia tua ⁊ cerimonias tuas: ⁊ faciat vniuersa ⁊ edificet edem cui⁹ impensas parauī. Precepit[c] autē dauid vniuerse ecclesie: Bñdicite dño deo nostro. Et benedixit oīs ecclesia dño deo patrū suorum: ⁊[d] inclinauerūt se ⁊ adorauerunt deū: ⁊ deinde[e] regem. Immolauerūtq̄[f] victimas dño ⁊ obtulerūt holocausta die sequenti: tauros mille: arietes mille: agnos mille cū libaminib⁹ suis ⁊ vniuerso ritu abūdantissime in omnē israel. Et[g] comederunt ⁊ biberunt corā dño in die illo cū grandi leticia: ⁊[h] vnxerunt secundo salomonē filiū dauid. Vnxerunt autē eū dño in principē: ⁊ sadoch in pōtifcē. Seditq̄[i] salomon sup̄ solium dñi in regem pro dauid patre suo: ⁊[k] cunctis placuit: ⁊ paruit illi omnis israel. Sed ⁊ vniuersi principes ⁊ potentes ⁊[l] cuncti filij regis dauid dederūt manū ⁊ subiecti fuerunt salomoni regi. Magnificauit ergo dñs salomonē sup̄ omnē israel: ⁊ dedit illi gloriā regni qualem nullus habuit ante eū rex isrl̄. Igitur[m] dauid fili⁹ isai regnauit sup̄ vniuersū israel: ⁊ dies quibus regnauit sup̄ israel: fuerunt quadraginta āni. In hebron regnauit septē annis: ⁊ ī hierusalē ānis trigintatrib⁹: ⁊[n] mortuus est in senectute bona plen⁹ dierū ⁊ diuitijs ⁊ gloria: ⁊ regnauit salomon filius eius pro eo. Gesta aūt dauid regis priora ⁊ nouissima scripta[o] sunt ī libro samuel videntis ⁊[p] in libro nathan ꝓphete: atq̄ in volumine gad videntis: vniuersiq̄ regni ei⁹ fortitudinis ⁊ tēporū que transierūt sub eo siue[q] in israel siue in cunctis regnis terrarum.

Explicit dabreiamin liber primus.

thron⁹ regni israel quia in illo regno deus vere colebat: non sic aūt in alijs regnis idolatrie subiectis. k Et cūctis placuit. non fuit aūt sic de absalon ⁊ adonia. ut p̄z p̄ dicta.ij. Regum de absalon. ⁊.iij. de adonia. l Et cūcti filij regis dauid dederunt manū. i. p̄ fidem ꝓmiserūt seu iurauerūt q̄ fideliter subessent salomoni. m Igit̄ dauid filius isai. Hic vltimo ponit ipsi⁹ dauid felix consūmatio. cū subdit: n Et mortu⁹ est in senectute bona. i. plen⁹ bonis tp̄alib⁹ ⁊ spiritualibus. o Scripta sunt in libro samuelis vidētis. hic liber ē p̄m⁹ ⁊ secundus Regū. p Et in libro nathan ꝓphete atq̄ ī volumine gad videntis. Isti duo libri nō habent apud nos nec apud hebreos: quia nō fuerūt p̄ esdram reparati. q Siue in israel siue ī cūctis regnis terrarū. q̄ dauid nō solū fecit facta notabilia ⁊ memoria digna in regno israel s̄ etiā in alijs regnis p̄ circuitū que sibi subiecit ꝑtute armoꝝ ut hr̄ supra.xviij.xix.⁊.xx.

Postilla fratris Nicolai de lyra super primū Paralypomenon finit.

336
329

Secundus Paralypomenon incipit. a Onfortatus est ergo salomon. Cap̃.j. Postq̃ in libro ꝓmo actū est de regno israel prouenīente.s. ipsi dauid ex mera voluntate diuina, hic ꝓsequit agitur de eodem regno ꝓuenīēte ex successione paterna. Sic enī inter filios dauid salomon a deo electus fuit-ut habetur libro.j.ca.vltimo. sic in regno patri suo successit. ꝓmo igit̃ de isto regno agit ꝙut fuit integrum ⁊ vnitū. secundo de ipso ꝙut fuit de falcatū ⁊ partitū.ca.x. Circa ꝓmū agitur ꝓmo de deuotione salomōis circa diuina. secūdo de ei⁹ magnificentia circa humana.ca.viij ista tamen diuisio nō est precisa: quia inter illa que ostēdunt deuotionē salomonis i diuinis interponūt aliqua que ostendunt ei⁹ magnificentiam in humanis ⁊ econuerso. sed dicta diuisio accipitur ꝓm partem maiorem. Circa ꝓmum ꝓo ostenditur ꝓmo deuotio salomonis in oblatiōe sacrificij. secundo in edificatione templi.ca.ij. Prima adhuc in duas. quia primo ostenditur salomonis deuotio in sacrificijs. secūdo interponitur ei⁹ magnitudo i diuitijs. ibi Cōgregauitq̃. Prima adhuc i duas. quia ꝓmo describit salomonis oblatio. secūdo diuina acceptatio ibi Ecce aūt in ipsa nocte. Sententia ꝓo istarū duarū partiū patet ex dictis iij. Regum.iij. ca. a principio ca. vsq̃ ad mediū. exceptis q̃ sequūt: b Precepitq̃ salomon vniuerso israeli. q: voluit honorare deum nō solum per se ipsum: sed ⁊ per populū sibi subiectū. d Tribunis ⁊ centurionib⁹ ⁊ ducibus ⁊c. hoc additur ad exponendū illud quod premittitur.

Incipit dabreiamin siue Paralypomenon liber secūdus

Cap̃. i

Onfortatus[a] est ergo salomō filius dauid in regno suo: ⁊ dñs erat cū eo: ⁊ magnificauit eū in excelsū. Precepitq̃[b] salomon vniuerso israeli tribunis[d] ⁊ centurionib⁹ ⁊ ducib⁹ ⁊ iudicibus omnis israel ⁊ principibus familiarū: ⁊ abūt cum vniuersa multitudine i excelsū gabaon vbi erat tabernaculum federis dñi: quod fecit moyses famulus dei in solitudine. Archam[c] aūt dei adduxerat dauid de cariathiarim in locū quem ꝓparauerat ei ⁊ vbi fixerat illi tabernaculū: hoc est in hierusalem. Altare[e] quoq̃ eneū quod fabricatus fuerat beselebel filius vri filij ur: ibi erat coram tabernaculo dñi qđ ⁊ requisiuit salomon ⁊ cois ecclesia. Ascenditq̃[f] salomon ad altare eneū coram tabernaculo federis dñi: ⁊ obtulit in eo mille hostias. Ecce aūt i ipsa nocte apparuit ei de⁹ dicens: Postula qđ vis: ut dem tibi. Dixitq̃ salomon deo: Tu fecisti cū dauid patre meo misericordiā magnā: ⁊ constituisti me regē ꝓ eo: Nūc ergo dñe deus impleatur sermo tu⁹ quē pollicitus es dauid patri meo. Tu enī me fecisti regem super populū tuū multum: qui[h] tam innumerabilis est q̃ puluis terre. Da mihi sapientiā ⁊ intelligentiam: ut' ingrediar ⁊ egrediar coram populo tuo. Quis enī potest hunc populum tuum digne quitam grandis est iudicare: Dixit aūt deus ad salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo ⁊ nō postulasti diuitias ⁊ substantiā ⁊ gloriā: neq̃ animas eorum qui te oderant: sed nec dies vite plurimos: postulasti autē sapientiam ⁊ scientiā ut iudicare possis populū meū super quem constitui te regem: sapientia ⁊ scientia data sunt tibi. Diuitias aūt ⁊ substantiā ⁊ gloriam dabo tibi: ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te fuerit similis tui. Venit[k] ergo salomon ab excelso gabaon in hierusalē coram tabernaculo federis: ⁊ regnauit sup̃ israel. Congregauitq̃[l] sibi currus ⁊ equites: ⁊ facti sunt ei mille quadringenti currus: ⁊ duodecim milia equitum: ⁊ fecit eos esse in vrbib⁹ quadrigarum ⁊ cum rege in hierusalem. Prebuitq̃ rex argentum ⁊ aurum in hierusalē quasi lapides ⁊ cedros quasi sycomoros que nascuntur in campestrib⁹ multitudine magna. Adducebant autem ei equi de egypto ⁊ de choa a negociatorib⁹ regis: qui ibant ⁊ emebāt precio quadrigam equorum sexcentis argenteis: ⁊ equū centum quinquaginta. Similiter de vniuersis regnis cetheorum ⁊ a regibus syrie emptio celebrabat. ii

Edificare domū nomini dñi: ⁊ palatium sibi. Et numerauit septuaginta milia virorum portantium humeris: ⁊ octoginta milia qui cederent lapides in montibus: prepositosq̃ eorū tria milia sexcentos. Misit quoq̃ ad hiram regem tyri dicens: Sicut egisti cū dauid patre meo: ⁊ misisti ei ligna cedrina: ut edificaret sibi domum in qua ⁊ habitauit: sic fac mecū ut edificem domū nomini domini dei mei ut consecrem eam: ad adolendū incensum coram illo ⁊ fumiganda aromata: ⁊ [n] ad ꝓpositionem panum sempiternam: ⁊ [o] ad holocaustomata mane ⁊ vespere:

c Vniuerso israeli. q: tota multitudo ppl̃i nō fuit ibi. sed isti qui erant principales in populo. ⁊ ideo totus populus in ipsis virtualiter continebatur. e Archam aūt dei adduxerat dauid de cariathiarim. ij. Regum. vj. dicitur ꝙ adduxit eam de domo aminadab que erat in gabaa. Dicendū ꝙ ꝓm veritatem fuit adducta de gabaa. sed quia cariathiarim est q̃dā ciuitas ꝓpinqua ipsi gabaa: ⁊ populus fuit ibi congregatus ꝓpter deductionem arcis: ideo dicitur hic de cariathiarim ipsam adductam fuisse. ut dictum fuit ibidē. f Altare quoq̃ eneū. istud altare erat holocaustorum: ⁊ ꝓpter hoc salomon voluit ibi offerre. g Ascenditq̃ salomō ad altare. nō per seipsum sed p̃ sacerdotes. ad quorum officiū spectabat offerre sup̃ altare. in secunda parte dicit: h Qui tam innumerabilis est q̃ puluis terre. hyperbole est: ad designandū magnā populi multitudinē. i Ut ingrediar ⁊ egrediar coram populo tuo. ibi egressus intelligitur ad bella ꝓ defensiōe populi. ingressus ꝓo ad iudicia ad prescindendū populi litigia. k Venit ergo salomon ab excelso gabaon in hierusalem. ut ibi coram tabernaculo vbi erat archa domini offerret hostias. sic ⁊ in gabaon obtulerat. l Congregauitq̃ sibi currus ⁊ equites ⁊c. hic ostenditur magnificētia salomonis in diuitijs. ⁊ patet sententia ex dictis iij. Regum. x. ca. in fine.

Om Cap̃. ij. Ecreuit autem. Hic ꝓsequitur de scribitur deuotio salomonis in edificatione templi. ⁊ ꝓmo describit hui⁹ edificatiōis ꝓparatio. secūdo operis prosecutio. iij. ca. tertio templi edificati dedicatio. ca. v. Preparatio aūt edificationis cōsistit in materia ⁊ operarijs de quibus hic agit. ⁊ patet sententia ex dictis iij. Regum. v. ca. vbi eadem ponit. licz ordo in aliquib⁹ varietur. hic etiā addūt aliqua que discurrent. n Et ad ꝓpositionem panum sempiternam. quia semper erant ibi panes ꝓpositionis: nō tamē semp ijdem panes: quia in sabbato amouebantur primi ⁊ ponebantur noui. o Et ad holocaustomata mane ⁊ vespere. hoc erat iuge sacrificium.

a Sabbatis quoq; ⁊ neomenijs ⁊c. q̄ sunt ista festa dictum fuit .j. libro xxiij. in fine. b Si enī celū ⁊ celi celoꝝ ⁊c. hoc dixit salomon ad remouēdū errorē ne aliq̄s crederet deitatē loco determinato circūscribi. c Mitte ergo mihi virū eruditū .iij. Regū. vij. dr̄ Misit q̄ rex salomon ⁊ tulit hirā. de voluntate enī hiram regis tyri fuit. iste hiram fuit notabilis artifex. ⁊ ideo dr̄ ab eo missus ad petitionē tamē salomonis. d Et dorei choros totidem .iij. Regū. v. nō fit mētio de isto hordeo: q̄ ibi solū fit mentio de cibo hominū. hordeū aūt istud erat ad pabulū animaliū. e Olei q̄ ⁊c. imediate sūditur in hebreo: Et vini batheos viginti milia. qđ omittit in translatione nostra: q̄ patet ex .b. qđ infra dr̄: Triticū ergo ⁊ oleū ⁊ vinū ⁊c. f Misi ḡ ti. virū pru. ⁊ sci. hirā patrē meū. rex enim tyri vocabat eū patrem: tū ꝓpter etatem: tū ꝓpter artis sue excellentiā. ut patet in hrā. hebrei tamē dicūt hic: Hiram patris mei. q̄ omnia noia apud eos sūt indeclinabilia. sic apud nos comu ⁊ gelu. i. artificē excellentē a tpe patris mei: ⁊ sic fuit excellens apud eum: ista ⁊ mecū. g Filiū mulieris de filiab⁹ dan cuius pater fuit tyri⁹. iij. Regi. vij. dr̄: Et tulit hiram de tyro filiū mulieris vidue de tribu neptalim patre tyrio. qđ exponūt hebrei sic q̄ sm veritatē mater hui⁹ hiram fuit iudea ⁊ de tribu dan ut hic dicit: pater aūt eius fuit inde⁹ ⁊ de tribu neptalim. ideo iij. Regū dr̄ hirā de tribu neptalim quia genealogiçatio fit ex parte patris magis q̄ matris. dicit tñ pater ei⁹ tyrius: nō natiōe sed habitatiōe quia habitauit ibi: sicut ij. Regum. vj. ca. dr̄. Et habitauit arcba dñi i domo obededom getthei. qui sic cognominabat: eo q̄ habitauerat in geth. erat tamē de tribu leui. cetera patēt ex dictis .iij. Regum. v. b Triticū q̄ hordeū ⁊ oleū ⁊ vinū. supra nō fecit mētio sabbatis ° q̄q; ⁊ neomenijs ⁊ solēnitatibus dñi dei nostri in sempiternū que mandata sunt israeli. Domus enī quam edificare cupio magna est. Magn⁹ est enī deus noster sup omnes deos. Quis ergo poterit prevalere ut edificet ei dignā domū? Si ᵖ enī celū ⁊ celi celorū capere eum nequeunt: quātus ego sū ut possim edificare ei domum? Sed ad hoc tm̄: ut adoleatur incensum coꝝ illo. Mitte ergo mihi virū eruditum qui noverit operari in auro ⁊ argento ere ⁊ ferro purpura coccino ⁊ hiacyntho: ⁊ qui sciat sculpere celaturas cū bis artificib⁹ quos mecū habeo in iudea ⁊ in hierusalē quos preparauit dauid pater me⁹. Sed ⁊ ligna cedrina mitte mihi ⁊ arthentina ⁊ pinea de libano. Scio enim q̄ serui tui noverint cedere ligna de libano. Et erūt serui mei cū seruis tuis ut parēt mihi ligna plurima. Dom⁹ enī quā cupio edificare magna est nimis ⁊ inclyta. Preterea operarijs qui cesuri sunt ligna seruis tuis dabo i cibaria: tritici choros viginti milia: ⁊ ᵍ hordei choros totidē: olei ᵉ quoq; sata viginti milia. Dixit aūt hirā rex tyri per lras quas miserat salomoni. Quia dilexit dñs populū suū: idcirco te regnare fecit sup eū. Et addidit dicens: Benedictus dñs deus israel qui fecit celū ⁊ terrā qui dedit dauid regi filiū sapientem ⁊ eruditum ⁊ sensatum atq; prudentē: ut edificaret domū dño ⁊ palatium sibi. Misi ergo tibi virum prudentē ⁊ scientissimū hirā patrem meū filium ᵍ mulieris de filiabus dan cui⁹ pater fuit tyrius: qui noverit opari in auro ⁊ argento: ere ⁊ ferro ⁊ marmore ⁊ lignis: in purpura quoq; ⁊ hiacyntho ⁊ byssino ⁊ coccino: ⁊ qui sciat celare omnē sculpturam ⁊ adinuenire prudenter quodcūq; in ope necessariū est: cū artificib⁹ tuis ⁊ cū artificib⁹ dñi mei david patris tui. Triticū ᵇ ergo ⁊ hordeū ⁊ oleū ⁊ vinū que pollicitus es dñe mi mitte seruis tuis. Nos aūt cedemus ligna de libano quot necessaria habueris: ⁊ applicabim⁹ ea ratibus p mare in ioppe: tuū aūt erit trāsferre ea in hierusalē. Numerauit igit salomon omnes viros proselitos qui erant in terra isr̄l post dinumerationē quā dinumerauit dauid pater eius: ⁊ inuenti sunt centū quinquaginta tria milia ⁊ sexcenti. Fecitq; ex eis septuaginta milia q̄ humeris onera portarent: ⁊ octoginta milia qui lapides de montibus cederent: tria aūt milia ⁊ sexcētos prepositos operū ppli.

Cepit salomon ʰ edificare domū dñi in hierusalem in ⁿ monte moria qm̄ demonstrat⁹ fuerat dauid patri eius: in loco quem parauerat dauid i area horan iebusei. Cepit aūt edificare mē se ᵐ secūdo: anno quarto regni sui. Et hec sunt fundamenta q̄ iecit salomon ut edificaret domū dei: longitudinis cubitos in ⁿ mensura prima sexaginta: latitudinis cubitos viginti. Porticū ꝯo ante frontem que tendebat in longū iuxta mensuram latitudinis dom⁹: cubitorum viginti. Porro altitudo centū viginti cubitoꝝ erat. Et ° deaurauit eam intrinsec⁹ auro mundissimo. Domum quoq; maiorem texit tabulis ligneis abiegnis: ⁊ laminas auri obrizi affixit p totū. Sculpsitq; in ea palmas ⁊ quasi cathenulas se inuicē cōplectentes. Strauit quoq; pauimentū tēpli pretiosissimo marmore: decore multo. Porro aurū erat probatissimū de cui⁹ laminis texit domū ⁊ trabes eius ⁊ postes ⁊ parietes ⁊ ostia ⁊ celauit cherubin i parietibus. Fecit quoq; domū sancti sanctorū: longitudinem iuxta latitudinē dom⁹ cubitorum viginti: ⁊ latitudinē similit viginti cubitorum. Et laminis aureis texit eam quasi talentis sexcētis: sed ᵖ ⁊ clauos fecit aureos: ita ut singuli claui siclos quinquagenos appenderent. Cenacula q̄q; texit auro. Fecit etiā in domo sancti sanctorum cherubin duos opere statuario ⁊ texit eos auro. Alle cherubin viginti cubitis extendebantur: ita ut vna ala haberet cubitos nem de vino: sed q̄ hic repetitur. tenēdum q̄ a principio fuit subpacto sicut ⁊ alia. i

Cap. iij

Cepit salomon edificare domum dñi. Hic ꝓñē describit ipsius templi edificatio. ⁊ p̄ p̄tū ad formā tēpli. secūdo p̄tū ad vasa ministerij. iiij. ca. prima in tres. q̄ p̄ describitur forma tēpli. secūdo ipsoꝝ cherubin que fuerūt posita ibi: Fecit etiā i domo sancti sc̄oꝝ cherubin. tertio colūnarū que erāt in porticu templi ibi: Ante fores etiam tēpli. Sentētia aūt ꝓme patis ⁊ secūde patet ex dictis .iij. Regū. vj. a ꝓncipio ca. vsq; ꝓpe finē. exceptis q̄ sequūt. k In mōte moria. i. visionis. ille ē locus in quo abrahā obtulit isaac: ut habet Gen. xxij. ⁊ vocat ibidem locꝰ visiōis q̄ abrahā appellauit ipse dñs videt ut ibidem dr̄. l Qui demonstrat⁹ fuerat dauid. q̄n angelus p̄cepit q̄ dauid ibi edificaret altare ⁊ victimas offerret. ut dictum ē supra libro j. in fine ca. xxj. ⁊ ꝓncipio. xxij. m Mense secundo. in secūda. s. die mensis. sic est i hebreo. translatio ꝯo nra omittit i secunda. n In mēsura prima. i. sm formā ⁊ mensurā sibi traditas a dauid: q̄ tradidit salomoni exemplar omniū fiendoꝝ in templo. ut dictū ē supra libro j. xxviij. ca. o Et deaurauit eam intrinsec⁹. hoc ē intelligendū p̄tum ad inferiorē māsionē tēpli q̄ contnebat sanctū ⁊ sanctum sc̄oꝝ. p Sed ⁊ clauos fecit aureos. ad cōiungēdū

fortiter laminas aureas cū tabulis que erāt i parietib⁹ dom⁹. a Ipsi aūt stabant erectis pdib⁹. i. obliquatis· ut dicit magister in hist̄orijs: ita ꝙ habebāt vnū pdem magis elevatum altero quasi disponerent ad ambulandū. sed hoc nō videtur verū quia in hebreo dr̄: Et stabāt sup pdes suos. ita ꝙ uterq; pes vnius cherub tangebat pauimentū & similiē pdes alterius. & ideo cū dicit hic: Stabant erectis pdib⁹. intelligendū est. i. rectis quia recte sup pdes suos stabāt. b Fecit ꝙq; velū. istud erat pendens ad parietem diuidentem sanctum & sanctum sanctorū: & tēpore passionis xpi scissum fuit· ut dr̄ Matthei. xxvij. c Ante fores etiā templi duas colūnas. hic cōsequenter agit de his que erāt in porticu. s. de duab⁹ colūnis notabilibus: de quib⁹ dictū fuit diffuse iij. Regū. vij. & ꝑ sententia ex dictis ibidem. excepto qō sequit: d Et quasi cathenulas i oraculo & suppo/suit eas capitibus columnarū. Malogranata etiā centū: que cathenulis interposuit. Ipsas⁸ quoq; colūnas posuit in uestibulo templi: unā a dextris: alterā a sinistris. Eam que a dextris erat uocauit iachin: & que ad leuam uocauit booz. IIII

Fecit[b] ꝙq; altare eneū viginti cubitorū longitudinis: & viginti[i] cubitorū latitudinis: & decē cubitorum altitudinis. Mare[k] etiā eneum fusile decem cubitis a labio usq; ad labiū: rotundū per circuitum. Quinq; cubitos habebat altitudinis: & funiculus triginta cubitorū ambiebat gyrum eius. Similitudo quoq; boum erat subter illud. Et decē cubitis quedam extrinsecus celature: quasi[l] duob⁹ ordinib⁹ labium[m] maris circuibāt. Boues aūt erant fusiles: & ipsum mare sup duodecim boues impositū erat: quorū tres respiciebāt ad aquilonē: & alij tres ad occidētem. Porro tres alij meridiem: & tres qui reliqui erāt orientē: habentes mare sup positū. Posteriora aūt boum erant intrinsecus sub mari. Porro[n] uastitas eius habebat[o] mensurā palmi & labiū illi⁹ erat quasi labium calicis uel repandi lilij: capiebatq; tria milia metretas. Fecit[p] quoq; conchas decē: & [q] posuit quinq; a dextris & quinq; a sinistris ut lauarent in eis oia que i holocaustū oblaturi erāt. Porro in mari sacerdotes lauabāt. Fecit[r] aūt & cādelabra aurea decē ꝑm speciē quā iusserat fieri: & [s] posuit ea i tēplo: quinq; a dextris: & quinq; a sinistris. Necnon[t] & mensas decem: & [v] posuit eas in tēplo: quinq; a dextris

quinq; & tāgeret parietē dom⁹ & altera quinq; cubitos habēs alam tangeret alterius cherub. Similiter cherub alterius ala quinq; habebat cubitos: & tangebat parietem: & ala ei⁹ altera quinq; cubitorū: alam cherub alteri⁹ contingebat. Igitur ale utriusq; cherub expanse erant: & extēdebant ꝙ cubitos viginti. Ipsi[q] aūt stabant erectis pedibus: & facies eorum erant verse ad exteriorem domū. Fecit[b] ꝙq; velum ex hiacyntho purpura cocco & bysso: & intexit ei cherubin. Ante[c] fores etiā templi duas columnas: que triginta & quinq; cubitos habebāt altitudinis. Porro capita earū q̄nq; cubitorū: necnon & [d] quasi cathenulas in[e] oraculo: & [f] suppo/suit eas capitibus columnarū. Malogranata etiā centū: que cathenulis interposuit. Ipsas[g] quoq; colūnas posuit in uestibulo templi: unā a dextris: alterā a sinistris. Eam que a dextris erat uocauit iachin: & que ad leuam uocauit booz. IIII

Fecit[b] ꝙq; altare eneū viginti cubitorū longitudinis: & viginti[i] cubitorū latitudinis: & decē cubitorum altitudinis. Mare[k] etiā eneum fusile decem cubitis a labio usq; ad labiū: rotundū per circuitum. Quinq; cubitos habebat altitudinis: & funiculus triginta cubitorū ambiebat gyrum eius. Similitudo quoq; boum erat subter illud. Et decē cubitis quedam extrinsecus celature: quasi[l] duob⁹ ordinib⁹ labium[m] maris circuibāt. Boues aūt erant fusiles: & ipsum mare sup duodecim boues impositū erat: quorū tres respiciebāt ad aquilonē: & alij tres ad occidētem. Porro tres alij meridiem: & tres qui reliqui erāt orientē: habentes mare sup positū. Posteriora aūt boum erant intrinsecus sub mari. Porro[n] uastitas eius habebat[o] mensurā palmi & labiū illi⁹ erat quasi labium calicis uel repandi lilij: capiebatq; tria milia metretas. Fecit[p] quoq; conchas decē: & [q] posuit quinq; a dextris & quinq; a sinistris ut lauarent in eis oia que i holocaustū oblaturi erāt. Porro in mari sacerdotes lauabāt. Fecit[r] aūt & cādelabra aurea decē ꝑm speciē quā iusserat fieri: & [s] posuit ea i tēplo: quinq; a dextris & quinq; a sinistris. Necnon[t] & mensas decem: & [v] posuit eas in tēplo: quinq; a dextris

Fecit ꝙq; altare eneū. hic ꝓnter agit de vasis ministerijs inter que cōputant etiā altaria. & primo ponit istorū descriptio. secūdo ponitur quedā epilogatio· ibi: Et complevit. Circa primū agit primo de aliquibus que erāt in atrio sacerdotū. secūdo de illis que erant intra templū· ibi: Fecit aūt cādelabra. primo ꝙ agit de altari holocaustorum cum dicit: Fecit quoq; altare eneum. istud non fuit cōcauū sicut altare quod fecit moyses: quia nō erat portandū de loco ad locū sed erat interius de lapidib⁹ impolitis: ꝑm ꝙ ꝓcipitur Exo. xx. & exterius erat eneū. i Viginti cubitor̄ lōgitudinis &c. & sic ꝑz ꝙ erat multo maior ꝙ altare qō fecerat moyses: qō erat tm̄ quinq; cubitorum in quadrū ꝑm longitudinē & latitudinem: & sic area superior erat. xxv. cubitor̄ habebat etiam tres cubitos tm̄ i altitudine. istud ꝓo habuit viginti cubitos in longitudine: & viginti in latitudine: & decem in altitudine: & sic area superior habebat quadringētos cubitos. patet etiā ꝙ oportebat habere ascensū ad hoc altare. aliter sacerdotes nō possent deseruire ministrare: ille tm̄ ascēsus erat sine gradib⁹ ꝑ modū eleuationis paulatim ascendentis a longinquo· sicut plenius dictū fuit in Exo. ca. xx. k Mare etiam. hic ꝓnter agitur de mari eneo in q̄ lauabant sacerdotes. secundo de luteribus in quo lauabant hostie offerēde. ibi: Fecit quoq; cōchas. Sententia istarū ptium patet ex dictis. iij. Regū. vij. ca. vbi diffuse fuit dictū de dispositione huius maris & luterū: tamē de hoc aliqua pauca sunt hic exponenda. l Quasi duobus ordinib⁹. i. ordinibus. m Labiū maris circuibant. non est intelligendū ꝙ illi duo ordines celaturarū essent iuxta labiū quod erat i superiori parte maris sed erant versus inferiorem partem· sicut fuit ostensum iij. Regum. sed dicunt hic circuire labiū: quia ꝓcedebant in circuitu maris versus partem inferiorē: sicut & labiū circuibat in parte superiori. n Porro uastitas eius. i. spissitudo maris. o Habebat mensuram palmi &c. iij. Regum dicit: Trium unciarum. & dicendū ꝙ eadem est mensura· sicut ibi plenius fuit dictum. p Fecit ꝙq; conchas decem. i. luteres. & uocant hic conchas a cōcauitate: quia luteres erant interi⁹ cōcaui. q Et posuit quinq; a dextris & q̄nq; a sinistris. s. respectu maris enei qō erat in medio. r Fecit aūt & candelabra. Hic ꝓnter agitur de aliquib⁹ que erant intra templū. s. i illa ꝑte que dicebat sācra uel sanctū. Secūdo reuertit ad aliqua q̄ erāt ex tēplū· ibi: Fecit etiā. Circa ꝓmū dr̄: Fecit aūt & cādelabra aurea decē ꝑm speciē quā iusserat. i. ꝑm similitudinē cādelabri quod fecit moyses. de cui⁹ factura & forma dictū fuit diffuse Exo. xxv. s Et ꝓposuit ea in tē. q̄nq; a dex. & q̄nq; a sinistris. s. respectu cādelabri qō fecerat moyses quod erat in medio. ista tamē candelabra oia erant in parte australi tēpli: sicut & candelabrū quod fecerat moyses: ꝑm ꝙ dr̄ Nu. viij. ca. t Necnō & mensas decē. s. aureas. v Et posuit eas i templo q̄nq; a dextris & q̄nq; a sinistris. s. respectu mēse

quam fecerat moyses: tamē omnes iste mense erant in parte aquilonari ipsius templi sicut ⁊ mensa quam fecit moyses. ut bī Nu. viij. Ratio aūt hui⁹ sit⁹ cādelabri ⁊ mense fuit dicta Exo. xxvj. ⁊ Nu. viij. a Fecit etiā atriū. Hic breuiter facit mentionē de atrio sacerdotum qō erat in circuitu templi. b Et basilicā grandem. basilica ꝓprie dicit dom⁹ regia. a basileos quod est rex in greco. est tū nomē basilice tractū ad quodlibet edificium notabile. istud aūt atriū erat clausū sūptuose ⁊ curiose. s. trib⁹ ordinib⁹ lapidum ⁊ vno ordine cedri. ut bī. iij. Regum. vj. in fine. ⁊ ideo vocatur hic basilica. c Et ostia i basilica. q̄ ingrediebant sacerdotes atrium. d Pozo mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiē. hoc ponit hic q̄ supra nō determinauerat de situ hui⁹ maris. ⁊ ex hoc qō dī hic patet q̄ declinabat ad dexteram ptem atrij accipiendo dexteram ꝓut sacerdotes egrediebant de templo: quia egrediendo ꝓcedebant versus orientem eo q̄ ingressus templi erat in ptē orientali ipsi⁹ templi. e Fecit aūt hirā lebetes. i. caldaria. f Et creagras i. instrumēta ad extrahendū carnes de caldarijs. ⁊ dicunt̄ a creos qō ē caro ⁊ agros quod est tractus. g Et phialas. in hebreo bī: Et bacinos. ista instrumēta erant ꝓ altari holocaustoꝝ. b Et cōpleuit. Hic ꝓnter respectu predictoꝝ ponit q̄dā epilogatio ut aliqua addant̄ que fuerūt omissa. ⁊ patet sententia vsq̄ ibi i Bases etiā fecit. sup quas ponebāt conche seu luteres. ⁊ de forma ⁊ factura istarū basiū dictū fuit diffuse. iij. Regum. vij. fit tamē hic mētio de istis basib⁹ quia de ipsis nō fecerat mentionē supra longuendo de cōchis seu luteribus. k Dia vasa fecit salo. hyuram. sic scribit in hebreo b: nec mirū q̄ nota hebrea frequenter sic variāt sicut ⁊ latina. ut frequenter dictū est. l Pater ei⁹. dicit aūt pater salomonis ratione etatis uel excellentie artis. sicut supra dictum est de rege tyri. ij. ca. m Inter sochot ⁊ saredatha. iste locus vocat sarthan. iij. Regū. vij. versus fīnē. quia sicut dictū est: nomina hebrea frequenter variant̄ in principio uel i fine. n Altare aureū. quod erat in templo in ptē anteriori que dicebat̄ sancta in quo cremabatur thymiama. ⁊ ponit hic. quia supra de hoc nō fuerat facta mentio. o Et mensas ⁊ super eas panes ꝓpositionis. b ponit hic: q̄ supra nō fecerat mentionē de panib⁹ positis sup̄ mēsas aureas a salomone factas. ⁊ lz nō dicat hic q̄t panes erant in qualibet mensa. probabile tamē est q̄ sibi erant duodecim: sicut in mensa moysi que erat in medio ⁊ sic in istis mēsis erant. cxxij. panes in vniuerso qui cedebant in vsum sacerdotum. p Candelabra quoq̄ cū lucernis suis. hoc similit addit. ad denotandū q̄ tot erant lucerne i quolibet cādelabro facto a salomone quot erant in cādelabro moysi scilz septem. ut bī Exodi. xxv. ⁊ sic in omnib⁹ istis cādelabris erant. lxxvij. lucerne. q Et forcipes aureos. ad rescindendū ptes liebinoꝝ cōbustas. r Thymiamateria. vasa erāt in q̄bus ponebant carbones ad cremādū thymiama in altari aureo. s Et ostia celauit tēpli. ista fuerūt ostiola q̄ erant ingressus a parte templi que dicit̄ sancta ad illā que dicitur sanctū sanctoꝝ de quibus supra non fecerat mentionem. t

quinq̄ a sinistris. Phialas quoq̄ aureas centum. Fecit[a] etiā atrium sacerdotum ⁊[b] basilicam grandem: ⁊[c] ostia in basilica que texit ere. Pozo[d] mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem. Fecit[e] aūt hiram lebetes ⁊[f] creagras ⁊[g] phialas: ⁊[h] cōpleuit omne opus regis in domo dei hoc est colūnas duas ⁊ epistylia ⁊ capita: ⁊ quasi quedam retiacula que capita tegerēt sup̄ epistylia Malogranata q̄q̄ quadringēta ⁊ retiacula duo: ita ut bini ordines malograntoꝝ singulis retiaculis iungerent: que protegerent epistylia ⁊ capita colūnarū. Bases[i] etiam fecit ⁊ conchas quas supposuit basib⁹ mare vnū: boues quoq̄ duodecim sub mari: ⁊ lebetes ⁊ creagras ⁊ phialas. Omnia[k] vasa fecit salomoni hyuram pater[l] ei⁹ in domo dñi ex ere mūdissimo. In regione iordanis fudit ea rex i argyllosa terra: inter[m] sochot ⁊ saredatha. Erat autē multitudo vasorum inumerabilis: ita ut ignoaret pondus eris. Fecitq̄ salomon omnia vasa domus dei: ⁊ altare[n] aureū ⁊[o] mensas: ⁊ sup̄ eas panes ꝓpositionis. Candelabra[p] quoq̄ cū lucernis suis: ut lucerēt ante oraculū iuxta ritum ex auro purissimo: ⁊ flozentia quedā ⁊ lucernas ⁊[q] forcipes aureos. Dia de auro mundissimo facta sūt. Thymiamateria[r] quoq̄ ⁊ thuribula ⁊ phialas ⁊ mortariola ex auro purissimo. Et[s] ostia celauit tēpli interioris. i. in sancta sanctoꝝ: ⁊ ostia tēpli fozinsec⁹ aurea. Sicq̄ cōpletū est omne opus q̄ fecit salomon in domo dñi.

V

Tulit[t] igit̄ salomon omnia que vouerat dauid pater suus argētū ⁊ aurū: ⁊ vniuersa vasa posuit in thesauris domus dñi. Post que cōgregauit maiores natu israel: ⁊ cunctos principes tribuū: ⁊ capita familiarū de filijs israel in hierusalē: ut adducerent archā federis dñi de ciuitate dauid q̄ est in syon. Uenerunt itaq̄ ad regem omnes viri israel: in[u] die solēni mensis septimi. Cūq̄ venissent cuncti seniozū israel portauerunt leuite archam ⁊ intulerunt eam ⁊ omnē paraturam tabernaculi. Pozo vasa sanctuarij que erāt in tabernaculo portauerūt sacerdotes cum leuitis. Rex aūt salomon ⁊ vniuersus cetus israel ⁊ omnes qui fuerūt cōgregati: ante archam imolabāt arietes ⁊ boues absq̄ vllo numero: tanta eni erat multitudo victimarū. Et intulerunt sacerdotes archam federis dñi in locū suū. i. ad oraculū templi in sancta sanctorum subter alas cherubin: ita ut cherubin expāderent alas suas sup̄ locū i quo posita erat archa ⁊ ipsam archā tegerent cū vectibus suis. Electum aūt quib⁹ portabat archa qua paululū longiores erant: capita parebant ante oraculū. Sic ꝓ̄o quis paululū fuisset extrinsec⁹: eos videre nō poterat. Fuit itaq̄ archa ibi vsq̄ in p̄sentem diē. Nihilq̄ erat aliud in archa nisi due tabule quas posuerat moyses in oreb: quādo legem dedit dominus filijs israel egredientibus ex egypto.

Cap. v.

Tulit ꝑ salomon. Hic ꝓnter describitur templi edificati dedicatio. Circa quā ꝑmo describit archē ⁊ vasoꝝ introductio. secundo salomonis oratio. ca. vj. tertio diuine acceptationis manifestatio. ca. vij. Circa primū p̄ describit archē ⁊ vasoꝝ sacroꝝ de portatio. 2°. sacerdotū ⁊ leuitarū iubilatio ibi: Egressis aūt sacerdotib⁹. tertio diuina acceptatio ibi: Igitur cūctis. sententia ꝑmo ptis p̄z ex dictis. iij. Regū. viij. ca. in ꝑncipio exceptis q̄ sequūt. v In die so. mē. septimi. totus ille mensis apud hebreos fere erat solēnis. tū dies solēnis q̄ hic ponit fuit dies decima mēsis in qua agebat festū expiationis. tū festū dedicationis cepit ante p̄ duos dies quia durauit septē dieb⁹. ut bī. iij. Regū. viij. in fine. ⁊ in hoc libro infra ca. vij. ⁊ hui⁹ septene dies expiationis fuit tertia: quia decimaquinta die hui⁹ mēsis incipiebat festū tabernaculoꝝ: ꝑm ꝑceptū legis qō similiter durabat septē dieb⁹ ⁊ intulerūt sacerdotes archā federis dñi i locū suū. leuite eni apportauerant eam vsq̄ ad templū. ut hic ꝑmittit̄. sed intra sanctū sanctoꝝ

introduci nō poterat nec etiā intra templū nisi p sacerdotes. a Egressis aūt. Hic ꝓnter describit sacerdotū ⁊ leuitarū iubilatio-cū dr: Egressis aūt sacerdotib⁹ de sanctuario. hoc refert ad illud quod infra dr: Et cū eis sacerdotes.cxx. canentes in tubis.qz expediti de archę introductione intra sanctū sanctoꝝ ⁊ ei⁹ dispositione exierūt ⁊ ceperūt iubilare tubis-cū leuitę cantantib⁹ in organis musicis. c Nec adhuc ⁊c. diuisus erat. hoc exponit coiter qꝫ ly diuisus fuisset añ p ipsū dauid q̄tū ad distinctiōes sacerdotū ⁊ leuitarū ut hr.ō.libro.j. ca. xxiij.⁊.xxv.ramen ista diuisio executione fuit facta post collocationē arcę in templo. Aliter exponūt hebrei dicentes qꝫ ly diuisiones sacerdotum ⁊ cātorū p vices sibi succedēdo essent facte.tū ista successio non habuit locū in festo dedicationis tēpli.in quo oēs sacerdotes ⁊ oēs leuite tūc simul fuerūt occupati i officijs suis.⁊ hoc expositio cōsonat lrē p̄cedenti-cū dr: b Oēs enī sacerdotes q̄ ibi p.fuer.san. sunt. ad templi dedicationē.similiter ⁊ sequēti-cū dicit: Tam leuite q̄ cantores ⁊c. d Igit cūctis. Hic ꝓnter describit diua acceptatio p hoc qꝫ sacerdotib⁹ ⁊ leuitis deū laudantib⁹ nubes descendit ⁊ impleuit tēplū :⁊ hoc erat diuine p̄tie signū.⁊ pz sentētia ex dictis.iij.Regū.viij.ca.B. e

Cap.vj

Unc salomon. Hic ꝓsequit ponit salomonis oratio.ꝑmittit

Egressis[a] autem sacerdotibus de sanctuario:omnes[b] enim sacerdotes qui ibi potuerāt inueniri sanctificati sūt: nec[c] adhuc in illo tempore vices ⁊ ministeriorum ordo inter eos diuisus erat: tam leuite q̄ cantores id est ⁊ qui sub asaph erant:⁊ qui sub heman :⁊ qui sub idithum: filij ⁊ fratres eorum vestiti byssinis: cymbalis ⁊ psalteriis ⁊ citharis concrepabāt stantes ad orientalē plagam altaris :⁊ cū eis cantores centum viginti canentes tubis. Igitur[d] cunctis pariter ⁊ tubis ⁊ voce ⁊ cymbalis ⁊ organis ⁊ diuersi generis musicorum concinentib⁹ ⁊ vocem in sublime tollentib⁹:longe sonitus audiebatur: ita ut cum dñm laudare cepissent ⁊ dicere:Confitemini dño quoniā bonus: quoniā in eternū misericordia eius: impleretur dom⁹ dei nube :ne possent sacerdotes stare ⁊ ministrare ꝓter caligine.Compleuerat enī gloria dñi domū dei. VI

Unc[e] salomon ait: Dñs pollicitus est ut habitaret in caligine ego autem edificaui domū nomini eius:ut habitaret ibi in p̄petuū. Et[f] cōuertit rex faciem suā: ⁊[g] benedixit vniuerse multitudini israel. Nā omnis turba stabat intenta. Et ait : Benedictus dñs deus israel: qui quod locutus est dauid patri meo : opere compleuit dicens : A die qua eduxi populū meum de terra egypti : non elegi ciuitatem de cunctis tribub⁹ israel ut edificaretur in ea domus nomini meo: nec elegi quēq̄ alium virum ut esset dux in populo meo israel: sed elegi hierusalem ut sit nomē meum in ea :⁊ elegi dauid ut constituerem eū sup populū meum israel.Cūq fuisset voluntatis dauid patris mei ut edificaret domū nomini dñi dei israel:dixit dñs ad eum. Quia hec fuit voluntas tua ut edificares domū nomini meo : bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem :sed non tu edificabis mihi domū. Uerūtamē filius tuus qui egredietur de lumbis tuis:ipse edificabit domū nomini meo. Cōpleuit ergo dñs sermonē suū quē locutus fuerat:⁊ ego surrexi ꝓ dauid patre meo :⁊ sedi super thronū israel sicut locutus est dñs :⁊ edificaui domū nomini dñi dei israel:⁊ posui i ea archā in qua est pactum dñi quod pepigit cū filijs israel. Stetit ergo coram altare dñi ex aduerso vniuerse multitudinis israel :⁊ extendit manus suas. Siquidē fecerat salomon basim eneā ⁊[h] posuerat eam in medio basilice habentem quinq̄ cubitos longitudinis ⁊ quinq̄ latitudinis :⁊ tres cubitos altitudinis.Stetitq̄ sup eam :⁊ deinceps flexis genibus cōtra vniuersam multitudinem israel:⁊ palmis in celū leuatis: ait.Dñe deus israel: non est similis tui deus in celo ⁊ in terra : qui custodis pactum ⁊ misericordiam cum seruis tuis:qui ambulant coram te in toto corde suo : qui p̄stitisti seruo tuo dauid patri meo quecunq̄ locutus fueras ei:⁊ que ore promiseras : opere cōpleuisti : sicut ⁊ p̄sens tēpus probat. Nunc ergo dñe deus israel imple seruo tuo patri meo dauid quecūq̄ locut⁹ es dicēs: Non deficiet ex te vir coram me qui sedeat super thronū israel : ita tamē si custodierint filij tui vias meas ⁊ ambulauerint in lege mea : sicut ⁊ tu ambulasti coram me. Et nunc dñe deus israel firmetur sermo tuus:quē locut⁹ es seruo tuo dauid. Ergo ne credibile est : ut habitet deus cū hominibus sup terrā? Si celū ⁊ celi celorum nō te capiunt : quāto magis dom⁹ ista quam edificaui : Sed ad hoc tm facta est ut respicias orationem serui tui ⁊ obsecrationē ei⁹ dñe deus meus :⁊ audias preces quas fūdit famulus tu⁹ coram te: ut aperias oculos tuos sup domū istam die⁹ ac noctibus sup locū in quo pollicitus es ut inuocet nomen tuū :⁊ exaudires orationē quā seru⁹ tu⁹ orat in eo: exaudi[i] p̄ces famuli tui ⁊ p̄pli tui israel. Quicūq̄ orauerint in loco isto : exaudi de habitaculo tuo.i. de celis ⁊ ꝓpitiare. Si[k] peccauerit quispiā in tm quedā cōtinuatio ad dicta imediate-cū dicit: Tūc salomon ait . cū vidit nubē templū implētē ⁊ pz sententia ex dictis iij. Regū.viij. B f Et cōuertit rex. Hic ꝓnter describit ipsi⁹ salomonis oratio : cui⁹ orationis p̄ ponit narratio. 2°. cōclusio-ibi : Tu es enī deus me⁹. i fine ca. Prima diuidit i.vij.ptes p̄m septē petitiones p ordinē positas in oratione salomonis Prima respicit regni sui stabilitatē. secūda dominū ad inuicē fidelitatem ibi: Si peccauerit q̄spiā. tertia belli aduersitatem ibi: Si fugat⁹. q̄rta tpis siccitatem-ibi: Si clauso celo. q̄nta defectū victualium-ibi: Fames si orta fuerit. sexta motionem gentiliū. ibi: Externū q̄. septima euentū belli variū-ibi: Si egressus.⁊ differt ista petitio a tertia: quia illa respicit tm bellī aduersitatē. ista aūt prosperitatē ⁊ aduersitatē. Circa p̄mā q̄tuor ponūt p ordinē. primū est salomonis gratiarū actio respectu p̄teriti bñficij. secūdo interponit ipsi⁹ deuotus mod⁹ orandi-ibi : Stetit ergo. tertio formal eius petitio respectu bñficij futuri-ibi: Nunc ergo. Gratiarū enī actio de preteritis beneficijs ⁊ deuot⁹ modus orandi facit orationē exaudibilē de futuris. q̄rto remouet occasio errandi-ibi : Ergo ne credibile ē. sententia aūt istarū petiū pz ex dictis.iij. Regū. viij. ca.b.c. exceptis q̄ sequūt g Et bñdixit vniuerse multitudini israel.nō de benedictione sacerdotali sed ipsecrando eis bona ut induceret pp̄m ad regratiandū deo secū. In secūda pte dr: b Et po, eā i me.basilice.i. atrij sacerdotū q̄ vocat basilica.ō.iiij.ca. In q̄rta pte dr: i Exaudi p̄ces famuli tui ⁊ po.tui israel.qz i principio induxerat pp̄m ad agendū grās deo secū-ut dictū ē. k Si peccauerit quispiā. Hic ꝓnter ponūt alie sex petitiones p ordinē.⁊ pz sententia ex dictis.iij.Regū.viij.ca. d.e.f. vbi iste petitiones ponunt eodē ordine ⁊ q̄si eisdē ꝑbis. exceptis que

sequūf in ꝓma ꝑte. a Siq̄ maledicto cōstrinxerit, quod fit in iuramento execrationis quo aliquis obligat se puniē dū esse a deo manifeste. si ꝓcreauerit i tertia ꝑte. b Et aurugo.iij.Regū viij. dicit: Et rubigo, q̄ idē importāt. q̄ aurugo est aura corrūpens segetes rubiginans. c Tu es enī deus me⁹. Hic ponitur predicte orationis cōclusio; videlz q̄ exaudiat a deo.ideo subditur d Aperiant q̄so oculi tui ⁊c. loquit de deo mō humano: q̄ homo erigit oculos ⁊ aures ad ꝓcationē quam vult exaudire. e Cōsurge dñe deus in requiē tua. quia in tēplo erat ſspecialis dei habitatio: ⁊ ꝓtebat salomon q̄ d esset ad semp. f Et arcba fortitudinis tue.ut nō moueat de loco ad locū ampli⁹. sicut ꝓteritis tpib⁹: quia p deſertū fuit portata annis quadraginta ⁊ postea de ſylo ⁊ alijs locis plurib⁹. ut dictū fuit.j.Regum. vij. ⁊ dr hic arcba fortitudinis diuine: quia fortitudo dei apparuit ꝓ ipſam in iordanis siccatione. Josue.iij. ⁊ in ierico destructione Josue.vj ⁊ in philistinoꝝ ꝓcussiōe. j.Regū.v. g Sacerdotes tui dñe de⁹ induātur salutem.i. circūdentur omnib⁹ donis prouenientibus eis ex oblationibus ⁊ sacrificijs. Vel aliter: Induant salutē.i. indumētis sacris in suis officijs exercendis. h Et sancti tui letentur.i. cantores psallētes coā deo.in hoc ꝓtit salomon q̄ cultꝰ diuin⁹ pseuerāt maneat i templo ab ipso edificato. i Ne auertas faciem xp̄i tui.i. a de ꝓcatione mea qui sum christ⁹ tu⁹.i. de uolūtate tua in regē unctus. k Memento misericordiarū dauid.q.d. q̄uis non sim dign⁹ exaudiri ex meritis meis; exaudias tū ꝓpter merita dauid patris mei. Tota ꝓo pars ista aliē exponit ab aliq̄bus hebreis dicentib⁹ q̄ hic non ponit p̄dicte oratiōis cōclusio sed magis cuiusdā dicti declaratio. dictum enī fuit supra ca.v. q̄ sacerdotes intulerunt arcbam federis dñi in locū suū. sed ibi nō fuit expressus introducendi modus: qui hic exprimitur. dicunt enim q̄ cum sacerdotes vellent introducere arcbam in tēplū: porte templi clauserunt se ꝓ eos: qō videns salomon orauit ꝓo aptiōe dicēs: Nūc igit consurge dñe i requiē tuam: tu ⁊ arcba.ut ipsa ponatur in loco quietis a me ꝓparato. ideo etiā dicebat quies dñi quia ibi repsentabat sedes dei. dictū frequēt dictū est. similiter sacerdotes ad idē impetrandū cātauerūt psalmū.cxxxj. ⁊ cū venirent ad ꝓsum illū: Propē dauid seruū tuū.i. ꝓpter eius merita. Ne auertas faciē christi tui.i. salomonis denegādo ingressū arcbe ad locū quē ꝓparauit. tūc porte aperuerunt se. sicut dictū fuit.iij.Regū.viij. fine. Aliqui ꝓo hebrei exponūt aliter: Propē dauid seruū tuū.i. ꝓpter peccata eius in facto vie ⁊ populi numeratione. ⁊ p hoc q̄ porte aperuerūt se. intellexit salomon q̄ peccata p̄ris erāt dimissa ⁊ eius oratio exaudita. ß ꝓma expositio melior videt. l

Cap.vij

Quēadmodū cōplesset. Hic ꝓnter circa cōpletionē dedicationis ponit signū diuine acceptationis. ⁊ p ponitur dicta acceptatio. secūdo salomonis monitio. ibi Apparuit autem. Prima in duas. q̄ ꝓmo signum acceptationis datur. secundo dedicatio cōsūmat. ibi: Rex autē. signū autē diuine acceptationis ponit. cū dicit: m Ignis descendit de celo ⁊ deuorauit holocaustū locau. ⁊ victimas. sicut in cōsecratiōe aaron ⁊ filioꝝ ei⁹ Leuit.ix. ⁊ i oblatione belie.iij.Regū.xviij. ⁊ in sacrificio dauid i area ornan iebusei.j.Paral.xxj.ca. in q̄b⁹ descensus ignis fuit signū diue acceptationis. n Et maiestas dñi impleuit domū. i. nubes

proximū suū: ⁊ iurare cōtra eū paratus venerit: seq̄ꝰ maledicto constrinxerit coā altari in domo ista: tu audies de celo: ⁊ facies iudiciū seruoꝝ tuoꝝ: ita ut reddas iniquo viam suam in caput ꝓpriū: ⁊ vlciscaris iustum retribuens ei ſm iusticiā suam. Si supatus fuerit populus tu⁹ israel ab inimicis: peccabūt enī tibi: ⁊ cōuersi egerint penitētiā ⁊ obsecrauerint nome tuum: ⁊ fuerint deprecati te in loco isto: tu exaudies de celo ⁊ ꝓpitiare peccato ppli tui israel: ⁊ reduc eos in terram quā dedisti eis ⁊ patribus eorū. Si clauso celo pluuia nō fluxerit ꝓpter peccata ppli tui: ⁊ deprecati te fuerint i loco isto ⁊ confessi nomini tuo ⁊ cōuersi a peccatis suis cū eos afflixeris: exaudi de celo dñe ⁊ dimitte peccata seruis tuis ⁊ populi tui israel: ⁊ doce eos viam bonā p quam ingredianī: ⁊ da pluuiam terre quā dedisti ppło tuo ad possidendum. Fames si orta fuerit in terra ⁊ pestilentia erugo ⁊ [b] aurugo ⁊ locusta ⁊ brucus ⁊ hostes vastat regionibus portas obsederint ciuitatis: omnisq̄ plaga ⁊ infirmitas preserit: si quis de populo tuo israel fuerit deprecatus: cognoscens plagā ⁊ infirmitatē suam: ⁊ expanderit manꝰ suas in domo hac: tu exaudies de celo de sublimi.ſ. habitaculo tuo: ⁊ ꝓpitiare: ⁊ redde vnicuiq̄ ſm vias suas quas nosti eū habere in corde suo. Tu enī solus nosti corda filioꝝ hominū: ut timeāt te ⁊ ambulent in vīs tuis: cunctis diebꝰ quib⁹ viuūt sup faciē terre quam dedisti patrib⁹ nostris. Externū quoq̄ qui nō est de populo tuo israelli venerit de terra longinqua ꝓpter nomen tuū magnū ⁊ ꝓpter manū tuā robustam ⁊ brachiū tuū extentum: ⁊ adorauerit in loco isto: tu exaudies de celo firmissimo habitaculo tuo: ⁊ facies cuncta pro quib⁹ inuocauerit te ille peregrinus: ut sciant omnes ppli terre nomē tuum ⁊ timeant te sicut populus tu⁹ israel: ⁊ cognoscant quia nomē tuū inuocatū est sup domū hanc quā edificaui nomini tuo. Si egressus fuerit populus tu⁹ ad bellū cōtra aduersarios suos p viā in qua miseris eos: adorabūt te cōtra viam in qua ciuitas hec est quā elegisti: ⁊ domus quā edificaui nomini tuo: ut exaudias de celo preces eoꝝ ⁊ obsecrationē: ⁊ vlciscaris. Si autē peccauerint tibi: neq̄ enī est homo qui non peccet: ⁊ iratus fueris eis ⁊ tradideris hostib⁹: ⁊ captiuos duxerint eos in terrā longinquā: uel certe que iuxta est: ⁊ cōuersi in corde suo in terra ad quam captiui ducti fuerāt egerint penitentiā: ⁊ deprecati te fuerint in tra captiuitatis sue dicētes: peccauim⁹: inique fecim⁹: iniuste egimus: ⁊ reuersi fuerint ad te in toto corde suo: ⁊ in tota anima sua in terra captiuitatis sue ad quam ducti sunt: adorabunt te contra viam terre sue quam dedisti patribus eorū: ⁊ vbis quā elegisti: ⁊ dom⁹ quā edificaui nomini tuo: ut exaudias de celo hoc ē de firmo habitaculo tuo preces eorū: ⁊ facias iudiciū: ⁊ dimittas populo tuo q̄uis peccatori. Tu[c] es enī de⁹ meus. Aperiantur[o] queso oculi tui: ⁊ aures tue intente sint ad orationem que fit in loco isto. Nūc igitur consurge[e] dñe deus in requiem tuam: tu ⁊[f] arcba fortitudinis tue. Sacerdotes[g] tui dñe deus induant salutem: ⁊ [b] sancti tui letentur in bonis. Dñe deus meus ne[i] auertas faciem christi tui. Memento[k] misericordiarum dauid serui tui.

Quēadmodū[l] complesset salomon ōnes preces: ignis[m] descēdit de celo ⁊ deuorauit holocausta ⁊ victimas: ⁊[n] maiestas dñi impleuit domū: nec poterāt sacerdotes ingredi templū dñi: eo q̄ implesset maiestas dñi templū Sed ⁊ oēs filij israel videbant

que erat signū diuine p̄sentie. sicut expositum fuit. iij. Regum. viij. ca. b.
a Et conuenientes p̄ni i terrā ꝛc. adorauerūt ⁊ laudauerūt dn̄m. adoratione latrie. b
Rex aūt. Hic p̄fē dedicatio cōsūmat̄ p̄ oblationē victimarū a rege mediantib⁹ tamē sacerdotib⁹ ad quorum officiū spectat talia offerre. c
Et dedicauit domū dei rex. non p̄ se sed p̄ sūmū sacerdotē ⁊ alios sacerdotes sibi assistētes ⁊ ministrātes. d
Sanctificauit q̄ salomon medium atriū. similiē p̄ pontificē. causa autem hr̄e potuit sic sanctificari dicta fuit iij. Regū. viij. ca. g. e Obtulerat enī. nō est p̄ hoc intelligendū q̄ oblatio p̄cesserit sanctificationem: sed ecōuerso. f
Fecit ergo salomō solēnitatem in tpe illo septem dieb⁹. ista fuit solēnitas tabernaculox: que icepit imediate p⁹ festū dedicationis vñ sequit: g
Fecitq; die octauo collectam. que fiebat in crastino vltime diei festiuitatis tabernaculox vñ sequit: h Eo q̄ dedicasset altare septem diebus. que dedicatio incepit octaua die mensis septimi ⁊ finita fuit q̄rtadecima die eiusdem mensis inclusiue. i Et solēnitatē celebrasset. s. tabernaculox dieb⁹ septem incipiendo a quintadecima die mensis septimi inclusiue: ⁊ terminando viceſimaprima die eiusdē mēsis inclusiue ⁊ viceſimasecunda die facta fuit collecta p̄ necessarijs templi. ideo subdit k In die viceſimotertio mēsis descendentē ignē ⁊ gloriā dn̄i sup̄ domū: ⁊ᵒ conuenientes p̄ni in terrā sup̄ pauimētū stratum lapide: adorauerūt ⁊ laudauerūt dn̄m q̄m bon⁹: q̄m in seculū misericordia ei⁹. Rex ᵇ aūt ⁊ ois p̄ps immolabant victimas coꝝ dn̄o. Mactauit igitur rex salomon hostias: boū viginti duo milia: arietū cētū viginti milia. Et ᶜ dedicauit domum dei rex ⁊ vniuersus p̄ps. Sacerdotes aūt stabāt i officijs suis: ⁊ leuite in organis carminū dn̄i que fecit dauid rex ad laudandum dn̄m: q̄m bonus: q̄m in eternū misericordia eius: hymnos dauid canētes p̄ manᵘ suas. Porro sacerdotes canebāt tubis añ eos: cūctusq; isr̄l stabat. Sanctificauit ᵈ quoq; salomon medium atriū ante templū dn̄i. Obtulerat ᵉ enī ibi holocausta ⁊ adipes pacificoꝝ: quia altare eneū q̄d fecerat nō poterat sustinere holocausta ⁊ sacrificia ⁊ adipes pacificoꝝ. Fecit ᶠ ergo salomon solēnitatem in tpe illo septem dieb⁹: ⁊ oīs isr̄l cū eo: ecclesia magna valde: ab introitu emath vsq; ad torrētē egypti. Fecitq; ᵍ die octauo collectam: eoᵇ q̄ dedicasset altare septem dieb⁹: ⁊ ʰ solēnitatem celebrasset diebus septē. Igit̄ in ᵏ die viceſimotertio mēsis septimi dimisit pp̄los ad tabernacula sua letātes atq; gaudētes sup̄ bono q̄d fecerat dn̄s dauid ⁊ salomoni ⁊ isr̄l pp̄lo suo. Cōpleuitq; salomon domū dn̄i ⁊ domū regis ⁊ oīa que disposuerat in corde suo: ut faceret in domo dn̄i ⁊ in domo sua: ⁊ prosperat⁹ est. Apparuit ˡ aūt ei dn̄s nocte ⁊ ait: Audiui orationē tuā: ⁊ elegi locū istum mihi i domū sacrificij. Si clausero celū ⁊ pluuia nō fluxerit ⁊ mandauero ⁊ p̄cepero locuste ut deuoret terrā: ⁊ misero pestilentiā in pp̄lm meū: cōuersus aūt pp̄s me⁹ sup̄ quos inuocatū est nomē meū: deprecat⁹ me fuerit ⁊ exquisierit faciē meā: ⁊ egerit penitentiā a vijs suis pessimis: ⁊ ego exaudiam de celo: ⁊ p̄pitius ero peccatis eoꝝ: ⁊ sanabo terrā eoꝝ. Oculi ᵐ quoq; mei erūt apti: ⁊ aures mee erecte ad orationē ei⁹ q̄ in loco isto orauerit. Elegi enī ⁊ sanctificaui locū istū: ut ⁿ sit nomē meū ibi i sempiternū: ⁊ p̄manebunt oculi mei ⁊ cor meū ibi cūctis dieb⁹. Tu q̄q; si ābulaueris coꝝ me sicut ābulauit dauid pater tu⁹: ⁊ feceris iuxta oīa que p̄cepi tibi: ⁊ iustitias meas iudiciaq; seruaueris: suscitabo thronū regni tui: sicut pollicit⁹ sū dauid patri tuo dicēs: Nō auferetur de stirpe tua vir: qui nō sit princeps in isr̄l. Si aūt auersi fueritis ⁊ dereliqueritis iustitias meas ⁊ p̄cepta mea que ꝓposui vobis: ⁊ abeūtes seruieritᵉ dijs alienis ⁊ adorauerit᷑ eos: euellam vos de terra mea quā dedi vobis: ⁊ domū hanc quā edificaui nomini meo ꝓijciā a facie mea ⁊ tradā eam i parabolā ⁊ i exemplū cūctis p̄pl̄is: ⁊ domᵘ ista erit in prouerbiū vniuersis transeūtib⁹: ⁊ dicent stupentes Quare fecit dn̄s sic terre huic ⁊ domui huic? Respondebūtq; : Quia dereliquerūt dn̄m deum patrū suoꝝ: qui eduxit eos de terra egypti ⁊ apprehenderunt deos alienos ⁊ adorauerūt eos ⁊ coluerūt: idcirco venerūt sup̄ eos vniuersa hec mala. VIII
Expletis ° aūt viginti añis postq; edificauit salomon domū dn̄i ⁊ domū suā: ciuitates quas dederat hiram salomoni edificauit ⁊ habitare ibi fecit filios isr̄l. Abijt q̄q; in emath suba: ⁊ obtinuit eā: ⁊ edificauit palmirā i deserto: ⁊ alias ciuitates munitissimas edificauit in emath. Extruxitq; bethoron superiorē ⁊ bethoron inferiorē: ciuitates muratas: hñtes portas ⁊ pectes ⁊ seras. Balaath etiā ⁊ omnes vrbes firmissimas que fuerunt salomonis cūctasq; vrbes quadrigarū ⁊ vrbes equitū. Oia q̄cūq; voluit fecit rex salomon atq; disposuit: edificauit i isr̄lm ⁊ in libano ⁊ in vniuersa terra potestatis sue. Omnē pp̄lm q̄ dereliq⁹ fuerat de etheis ⁊ amorreis ⁊ pherezeis ⁊ euheis ⁊ iebuseis q̄ nō erāt de stirpe isr̄l de filijs eoꝝ ⁊ de posteris quos nō interfecerant filij isr̄l: subiugauit salomon i tributarios vsq; in diē hāc. Porro de filijs ptimi dimisit populos ad tabernacula sua. quia oīa erant completa. l
Apparuit aūt. Hic p̄fē ponitur salomonis monitio de p̄manendo in obedientia dei. ⁊ p̄z sentētia ex dictis. iij. Regū. ix. a. ⁊ b. exceptis que sequūt. m Oculi quoq; mei erūt apti ꝛc. i. parat⁹ ero exaudire orationē. n
Ut sit nomen meū ibi in sempiternū. i. in tempus futurū absq; determinatiōe. supposita tñ p̄ditiōe q̄ salomon ⁊ populᵘ deberant in obedientia dei p̄mauere. o

Cap. viij.

Expletis aūt. Superius descripta est reuerentia salomonis circa diuina. hic p̄fēter describit ei⁹ magnificentia circa humana. interponunt tamē aliqua ad diuinā reuerentiā ꝓtinētia: quia ista diuisio nō est p̄cisa. sicut dictū fuit a p̄ncipio huius libri⁹ secūdi. Igitur p̄mo describitur magnificentie salomōis cōditio. secūdo ex hoc sequens fame diffusio. ca. ix. Magnificentia autē ista p̄mo describit̄ in edificijs. secūdo in populis subiectis. ibi: Omnē populū. tertio in sacrificijs ibi: Tūc obtulit. quarto in exq̄sitis diuitijs. ibi: Tunc abijt salomō. Sententia aūt p̄me p̄tis patet ex dictis. iij. Regum. ix. d. ⁊ similiter. ij. vsq; ibi:

a Omnes aũt p̃ncipes exercit⁹ regis salomonis fuerunt ducenti q̃nquaginta.iij. Regũ.ix. dicit. Quingenti quinq̃ginta. sed rñsio patet ex textu. quia hic loquit̃ de principib⁹ exercitus. ibi aũt nõ solũ de principib⁹ exercitus sed etiam de his qui p̃erãt omnib⁹ salomonis opib⁹. ut patz lrãm intuenti. b Filiã ꝓ pharaonis ↄc. hoc expositum est. iij. Regũ. ix. g c Tũc obtulit. Hic p̃miter describit magnificentia salomonis in sacrificijs. cũ dr: Tũc obtulit salomon holocausta dño sup altare. s. holocaustoꝝ: qđ erat in atrio sacerdotũ. d In sabbatis. qualibet ebdomada. e Et in calẽdis. i. p̃ncipijs mensiũ. f Et in festis diebus ter p ãnũ. s. in festis pasce pntecostes ↄ tabernaculoꝝ. cetera patẽt in lrã. g Tũc abijt salomon. Hic describitur magnificentia salomõis in diuitijs exquisitis: qz p nauigiũ faciebat exãri diuitias incõsuetas i locis remotis ↄ inaccessibilibus p terrã. de quo nauigio dictũ fuit. iij. Regum. ix. in fine. b

Cap. ix.

Regina q̃q saba. Hic p̃miter circa magnificẽtiã salomonis describit fame diffusio. ↄ p̃mo specialiter q̃tũ ad reginã saba. secũdo generaliter q̃tum ad reges terre. ibi: Magnificat⁹ est. Prima in duas: quia p̃mo describitur dicta fame diffusio. secundo substantie salomonis quedã numeratio. ibi: Erat aũt pondus auri. Circa p̃mũ sciendũ qđ regina saba audita fama salomonis: venit ad eũ de partibus remotis. Primo ergo oñditur ad quid venit. s. ad ꝓponendũ dubias questiones. ↄ quid inuenit. s. pspicuas solutiones. secundo ostendit̃ quid salomoni dedit. ↄ quid ab eo recepit. ibi: Dedit aũt regi ↄc.

israel nõ posuit ut seruirẽt operibus regis. Ipsi enĩ erant viri bellatores ↄ duces primi: ↄ p̃ncipes quadrigarũ ↄ equitũ eius. Oẽs⁹ aũt p̃ncipes exercitus regis salomonis fuerũt ducenti q̃nquaginta q̃ eruditebãt pplm Filiã⁹ ꝓ pharaonis transtulit de ciuitate dauid in domũ quã edificauerat ei. Dixit enim rex: Nõ habitabit vxor mea in domo dauid regis isrl: eo q̃ sanctificata sit: quia ingressa est in eã archa dñi. Tũc⁶ obtulit salomon holocausta dño sup altare dñi qđ extruxerat ante porticũ: ut p singulos dies offerret̃ i eo iuxta p̃ceptũ moysi in⁹ sabbatis ↄ⁴ in calendis ↄ in⁹ festis dieb⁹ ter p annũ. i. in solẽnitate azimoꝝ ↄ solẽnitate ebdomadarũ ↄ in solẽnitate tabernaculoꝝ. Et constituit iuxta dispositionẽ dauid patris sui officia sacerdotũ in ministerijs suis ↄ leuitas in ordine suo: ut laudarẽt ↄ ministrarẽt corã sacerdotib⁹ iuxta ritũ vniuscuiusq̃ diei: ↄ ianitores in diuisionib⁹ suis per portã ↄ portã. Sicenĩ p̃ceperat dauid homo dei. Nec p̃tergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes q̃ leuite ex omnib⁹ que p̃ceperat. Et in custodijs thesauroꝝ oẽs impensas p̃paratas habuit salomon ex eo die quo fundauit domũ dñi vsq̃ in diẽ quo pfecit eã. Tũc⁶ abijt salomon in asiongaber: ↄ in baialath: ad oram maris rubri que ẽ i terra edom. Misit ergo ei hiram p man⁹ seruoꝝ suoꝝ naues ↄ nautas ↄ gnaros maris: ↄ abierunt cum seruis salomonis in ophir. Tulerũtq̃ inde quadringenta q̃nquaginta talẽta auri: ↄ attulerũt ad regẽ salomonẽ.

Regina⁹ quoq̃ IX saba cũ audisset famã salomonis venit ut tentaret eũ in enigmatib⁹ in hierusalẽ cũ magnis opib⁹ ↄ camelis q̃ portabãt aromata ↄ auri plurimũ gẽmasq̃ p̃ciosas. Cumq̃ venisset ad salomonẽ: locuta est ei quecũq̃ erãt in corde suo. Et exposuit ei salomon oĩa q̃ ꝓposuerat: nec quicq̃ fuit qđ non pspicuũ ei fecerit. Que postq̃ vidit sapientiã s. salomonis ↄ domũ quã edificauerat: necnõ ↄ cibaria mense ei⁹ ↄ habitacula seruoꝝ ↄ officia ministrorum ei⁹ ↄ vestimenta eoꝝ: pincernas quoq̃ ↄ vestes eorũ ↄ victimas quas immolabat i domo dñi: nõ erat p̃ stupore vltra in ea spiritus. Dixitq̃ ad regem: Verus est sermo quẽ audierã in terra mea de virtutib⁹ ↄ sapiẽtia tua. Non credebã narrantib⁹ donec ipsa venissem ↄ vidissent oculi mei: ↄ probassem vix medietatẽ sapiẽtie tue mihi fuisse narratã. Auditi famã virtutibus tuis. Beati viri tui ↄ beati serui tui hi qui assistunt coram te omni tpe: ↄ audiũt sapiẽtiã tuã. Sit dñs deus tu⁹ bñdictus: qui voluit te ordinare sup thronũ suũ regem dñi dei tui. Quia diligit de⁹ israel: ↄ vult seruare eum in eternũ: idcirco posuit te sup eũ regẽ: ut facias iudicia atq̃ iustitiã. Dedit aũt regi centũ viginti talenta auri: ↄ aromata multa nimis ↄ gẽmas p̃ciosissimas. Nõ fuerũt aromata talia ut hec que dedit regina saba regi salomoni. Sed ↄ serui hirã cũ seruis salomonis attulerunt aurũ de ophir ↄ ligna thina ↄ gẽmas p̃ciosissimas. De quib⁹ fecit rex de lignis. s. thinis gradus in domo dñi ↄ in domo regia citharas quoq̃ ↄ psalteria cantorib⁹. Nũq̃ visa sũt in tra iuda ligna talia. Rex aũt salomon dedit regine saba cũcta q̃ voluit ↄ que postulauit ↄ multo plura q̃ attulerat ad eum. Que reuersa abijt in terrã suã cũ seruis suis. Erat⁴ aũt põdus auri qđ afferebat salomoni per singulos annos sexcenta sexagintasex talenta auri: excepta ea sũma quã legati diuersarum gentiũ ↄ negociatores afferre cõsueuerãt: omnesq̃ reges arabie ↄ satrape terrarũ qui cõportabant aurũ ↄ argentũ salomoni. Fecit igitur rex salomon ducentas hastas aureas de sũma sexcentoꝝ aureoꝝ: qui in singulis hastis expendebãt. Trecenta quoq̃ scuta aurea trecentorum aureoꝝ: quib⁹ tegebant singula scuta. Posuitq̃ ea rex in armamentario qđ erat ꝓsitũ nemore. Fecit quoq̃ rex soliũ eburneũ

i Erat aũt põd⁹. Hic ponit̃ quedam substãtie salomõis numeratio. Circa qđ primo describit̃ multitudo prouentuũ. secũdo magnitudo effectuũ. ibi: Fecit igit̃ rex salomon.

grande :⁊ vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoq; grad⁹ quibus ascendebatur ad soliũ : ⁊ scabellũ aureum :⁊ brachiola duo altrinsecus: ⁊ duos leones stantes iuxta brachiola: sed ⁊ alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex vtraq; parte. Non fuit tale solium in vniuersis regnis. Omnia q̃q; vasa cõuiuij regis erant aurea : ⁊ vasa domus saltus libani ex auro purissimo. Argentum enĩ in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidẽ naues regis ibãt in tharsis cũ seruis hiram semel in annis tribus :⁊ referebant inde aurum ⁊ argentum ⁊ ebur ⁊ simias ⁊ pauos. Magnificatus[a] est igitur salomon sup omnes reges terre prę diuitijs ⁊ gloria. Omnesq; reges terrarũ desiderabant videre faciem salomonis : ut audirẽt sapientiam quam dederat d⁹ in corde ei⁹. Et referebant ei munera: vasa argẽtea ⁊ aurea: ⁊ vestes ⁊ arma ⁊ aromata equos ⁊ mulos per singulos annos. Habuit q̃q; salomon quadraginta milia equorũ in stabulis: ⁊ curruũ equitumq; duodecim milia. Constituitq; eos in vrbibus quadrigarũ: ⁊ vbi erat rex in hierusalẽ. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine eufrate vsq; ad terrã philistinorum :⁊ vsq; ad terminos egypti : tantamq; copiam prebuit argenti in hierusalem quasi lapidũ: ⁊ cedrorũ tantam multitudinẽ velut sycomorum que gignũt in campestribꝰ. Adducebantur aũt ei equi de egypto cũctisq; regionib⁹. Reliqua[b] aũt opa salomonis priorum ⁊ nouissimorũ scripta[c] sunt in verbis nathan ꝓphete :⁊ in libris abie silonitis: in visione quoq; addo videntis cõtra hieroboã filiũ nabath. Regnauit autẽ salomon in hierusalẽ sup[d] oẽm israel: quadraginta annis. Dormiuitq; cũ patribus suis :⁊ sepelierũt eũ in ciuitate dauid: regnauitq; roboam fili⁹ ei⁹ p eo.

Rofectus[e] est aũt x roboam in sichem. Illuc enĩ cunctus israel cõuenerat ut cõstituerent eum regem. Qd̃ cum audisset hieroboam filius nabath qui erat in egypto : fugerat quippe illuc ante salomonẽ: statim reuersus est. Vocaueruntq; eũ ⁊ venit cũ vniuerso israel: ⁊ locuti sunt ad roboam dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos pressit : tu leuiora ipera prẽ tuo qui nobis imposuit grauem seruitutẽ: ⁊ paululũ de onere subleua: ut seruiamus tibi. Qui ait : Post tres dies reuertimini ad me. Cũq; abijsset populus inijt cõsilium cũ senibus qui steterant coram patre eius salomone dũ adhuc viueret. dicẽs: Quid datis cõsilij ut respondeam pplo? Qui dixerunt ei : Si placueris populo huic ⁊ lenieris eos verbis clementibus seruient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senũ :⁊ cum iuuenib⁹ tractare cepit qui cũ eo nutriti fuerant: ⁊ erant in comitatu illius. Dixitq; ad eos: Quid vobis videtur: uel respõdere quid debeo populo huic qui dixit mihi : subleua iugũ quod iposuit nobis pater tu⁹? At illi responderunt ut iuuenes ⁊ nutriti cũ eo in delicijs: atq; dixerũt. Sic loqueris populo qui dixit tibi : pater tuus aggrauauit iugum nostrum tu subleua :⁊ sic respõdebis ei: Minimus digit⁹ me⁹ grossior est lumbis patris mei. Pater me⁹ imposuit vobis graue iugum :⁊ ego mai⁹ pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis: ego aũt cedam vos scorpionibus. Venit ergo hieroboam ⁊ vniuersus popul⁹ ad roboã die tertio : sicut precepserat eis. Rñditq; rex dura : derelicto cõsilio seniorũ: locutusq; ẽ iuxta iuuenũ voluntatem: Pater meus graue vobis imposuit iugum: quod ego grauiꝰ faciam Pater meus cecidit vos flagellis : ego aũt cedam vos scorpionibus. Et nõ acquieuit populi precibus. Erat enĩ voluntat⁹ dei ut cõpleretur sermo eius quem locutus fuerat per manũ abie silonitis ad hieroboam filium nabath. Pplus autẽ vniuersus rege duriora dicente: sic locutus est ad eũ. Non est nobis pars in dauid: neq; hereditas in filio regno dauid vnito ⁊ integro. hic ꝑiter agit de eodẽ diuiso ⁊ defalcato. ⁊ ls fuerũt. xix. reges. q⁹ tamen aliqui pauca aut nulla fecerũt. ideo tẽpus eor⁹ cũ alijs describitur. Et ꝑm hoc residuũ huius libri in. xv. ꝓtib⁹ diuidit: quia ꝓmo agitur de tpe roboam filij salomonis : in b ca. secũdo de tẽpore abie ca. xij. tertio de tpe asa. ca. xiij. q̃rto de tpe iosaphat. ca. xvij. quinto de tpe ioram. ca. xxj. sexto de tpe ochozie. ca. xxij. septimo de tẽpore ioas. ca. xxiij. octauo de tempore amasie. ca. xxv. nono de tpe ozie. ca. xxvj. decimo de tpe ioathan. ca. xxvij. vndecimo de tpe achaz. ca. xxviij. duodecimo de tpe ezechie. ca. xxix. decimotertio de tpe manasse ca. xxxiij. decimoquarto de tpe iosie. ca. xxxij. quintodecimo de tpe filiorum ei⁹. ca. xxxvj. Circa ꝓmũ describit ꝓmo regni dauid diuisio. secundo diuisionis. confirmatio. ca. xj. Prima in duas : quia ꝓmo describitur diuisionis occasio. secundo ipsa diuisio. ibi: Popul⁹ aũt. Sententia aũt istarum partiũ patet ex dictis. iij. Regũ. xij. vsq; ad mediũ ca.

[a] Magnificat⁹ est. Hic ꝓiter describit diffusio fame salomonis oib⁹ terre regib⁹. Sententia ꝙo istarum partiũ patet ex dictis. iij. Regũ. x.

[b] Reliqua autẽ extra. Hic ponitur cõclusio regni salomonis. [c] Scripta sunt i libris nathan ꝓphete. ꝛc. isti libri non habentur apud nos nec apud hebreos. [d] Sup omnẽ israel. hoc dicit quia fili⁹ ei⁹ roboam regnauit tm̃ sup tres tribus. ut videbit in sequentib⁹. [e] Cap. x. Rofectus est autem. Postq; actũ est de

a Factū est aūt cū audisset oīs isrl' ⁊c. Totū istud vsq; ad finē hui⁹ ca. nō ē ꝛ rextu. qnō est in hebreo nec i libr⁹ correctꝰ sed ꝛ.iij. Regū.xij. acceptū est ⁊ insertū i ꝫ loco ex peritia scriptorū seu correctoꝝ. ⁊ ex ignorantia hebraice veritatis. sicut ⁊ i alijs plurib⁹ locis simile factum est. b

Cap.xj.

Venit aūt roboā. Hic ponit ꝛ scribitur predicte diuisionis confirmatio p verbū ppbete ex pte dñi loquentis ⁊ patet sententia ex dictis ij. Regū.xij.e. secundo ꝛscribit regni ꝛfalcati prosecutio. ibi: Habitauit aūt roboam. Et diuidit in duas ptes. qꝝ primo ꝛscribit prosecutio hui⁹ regni ꝓficiendo. secūdo ꝛficiendo. ca.xij. Prima in duas. qꝝ primo ꝛscribit profectus regni roboam p ꝓprium studiū. secūdo p alioꝝ auxiliū. ibi: Sacerdotes aūt. tertio ponendo valentiorem filiū. ibi: Duxit autē roboam ⁊c. Circa primū ostenditur ꝓfect⁹ regni roboam ꝓprio studio: eo q multas ciuitates muravit: ⁊ plura fortalicia construxit i regno suo muniendo ea victualib⁹ ⁊ bellatoribus ad roborationē regni sui. ⁊ patet hꝝ. c Sacerdotes aūt. Hic ponitur ꝛscribitur profectus regni roboam p alioꝝ auxilis quia hieroboam factū rex sup israel timuit ne popul⁹ rediret ad regnū dauid si iret in hierusalē ad sacrificandū dño. ut hr̄. iij. Regū.xij. ⁊ ideo fecit duos vitulos aureos ut ibidē hr̄. ⁊ quia sacerdotes ⁊ leuite qui habitabāt in regno suo abominabant cultū vitulox abiecit eos: ⁊ sic venerūt ad regnū roboam. ⁊ pr dñe ipsum roborauerūt. ⁊ hoc est qđ dicit: d Venerunt ad eū ꝛ cunctis sedibus suis. id est ciuitatib⁹ in quibus habitabant ⁊ que erant eis assignate pro inhabitatione. ut hr̄ Josue.xxj. e Relinquētes suburbana. quia sic erant eis cōcesse ciuitates ad habitandū: sic etiam suburbana ad animalia nutriendū. Similiter etiā voies ventoti ꝛ alijs tribub⁹ q volebāt colere dñm. ascendebant in hierusalē ad immolādū dño. sicut isai. Reuertere in tabernacula tua isrl. Tu aūt pasce vomū tuā dauid. Et abijt israel in tabernacula sua. Sup filios aūt isrl qui habitabāt i ciuitatib⁹ iuda regnauit roboam. Diuisitq; rex roboam aduram qui p̄erat tributis: ⁊ lapidauerūt eū filij isrl ⁊ mortu⁹ ē. Porro rex roboam currū festinauit ascendere: ⁊ fugit in hierusalē. Recessitq; isrl a domo dauid: vsq; ad diē hāc. Factū ē aūt cū audisset oīs isrl q reuersus eēt hieroboam: miserūt ⁊ vocauerūt eū cōgregato cetu: ⁊ cōstituerūt eū regē sup omnē israel: nec secut⁹ est q̄spiā domū dauid preter tribū iuda solam. XI

Venit autē roboam in hierusalē: ⁊ cōuocauit vniuersam domū iuda ⁊ beniamin centū octoginta milia electoꝝ atq; bellātiū: ut dimicaret contra israel ⁊ cōuerteret ad se regnū suū. Factusq; est sermo dñi ad semeiam hominē dei dicēs: Loquere ad roboam filiū salomonis regē iuda: ⁊ ad vniuersum israel qui est in iuda ⁊ beniamin: Hec dicit dñs: Non ascendetis neq; pugnabitis cōtra fratres vestros: reuertatur vnusquisq; in domū suā; quia mea hoc gestū ē voluntate. Qui cū audissent sermonem dñi: reuersi sūt: nec prexerunt contra hieroboam. Habitauit aūt roboam in hierusalē: ⁊ edificauit ciuitates muratas in iuda: extruxitq; bethleem ⁊ etā ⁊ thecue: bethsur q̄q ⁊ socco ⁊ odollam: nec non ⁊ geth ⁊ maresa ⁊ ziph: ſ ⁊ adurā ⁊ Lachis ⁊ azeca: saraa q̄q ⁊ ahialon ⁊ hebron que erāt in iuda ⁊ beniamin ciuitates munitissimas. Cūq; clausisset eas muris: posuit in eis principes ciboruq; horrea: hoc est olei ⁊ vini. Sed ⁊ in singulis vrbib⁹ fecit armamētaria scutoꝝ ⁊ hastarū: firmauitq; eas sūma diligētia: ⁊ imperauit sup iudam ⁊ beniamin. Sacerdotes autē ⁊ leuite qui erāt in vniuerso israel venerūt ad eū ex cūctis sedib⁹ suis: relinquentes suburbana ⁊ possessiones suas ⁊ trāseūtes ad iudā ⁊ hierusalē: eo q̄ abiecisset eos hieroboam ⁊ posteri ei⁹: ne sacerdotio dñi fungerent: qui cōstituit sibi sacerdotes excelsoꝝ ⁊ demonioꝝ vitulorūq; quos fecerat. Sed ⁊ de cunctis tribubus israel quicūq; dederāt cor suū ut quererēt dñm deū israel: venerūt in hierusalē ad immolandū victimas suas coram dño deo patrum suoꝝ ⁊ roborauerūt regnū iuda: ⁊ confirmauerūt roboam filium salomonis p tres annos. Ambulauerūt enī vijs dauid ⁊ salomonis ānis trib⁹ tribus. Duxit aūt roboā vxorē: maalath filiam hierimuth filij dauid: abiail q̄q filiā heliab filij isai: que pepit ei filios: ieos ⁊ semmoriā ⁊ çoom. Post hanc q̄q accepit maachā filiā absalon: que pepit ei abia ⁊ abi ⁊ çiça ⁊ salomith. Amauit aūt roboā maachā filiā absalon sup oēs vxores suas ⁊ concubinas. Nā vxores decē ⁊ octo duxerat: cōcubinas aūt sexaginta: ⁊ genuit vigintiocto filios ⁊ sexaginta filias. Cōstituit ꝓo in capite abiam filiū maacha ducē sup oēs fratres suos: ipsū enī regē facere cogitabat quia sapientior fuit ⁊ potentior sup oēs filios ei⁹: ⁊ in cūctis finib⁹ iuda ⁊ beniamin: ⁊ in vniuersis ciuitatib⁹ muratis. Prebuitq; eis escas plurimas: ⁊ multas petiuit vxores. XII

Cumq; roboratū fuisset regnū roboam ⁊ confortatū: dereliquit legē dñi ⁊ oīs israel cum eo. Anno aūt quinto regni roboam: ascendit sesac rex egypti i hierusalē: qꝝ peccauerāt dño: cū mille ducentis currib⁹ ⁊ sexaginta milib⁹ equitū. Nec erat numer⁹ vulgi qđ venerat cū eo ex egypto: libies. ſ. ⁊ trogodyte ⁊ ethiopes: cepitq; ciuitates munitissimas in iuda ⁊ venit vsq; in irm. Semeias aūt ꝓpheta ingressus est ad roboam ⁊ principes iuda qui congregati fuerāt in hierusalē fugientes sesac: dixitq; ad eos: legitur de tobia Tobie .j. ⁊ sic roborauerunt regnū iuda qꝝ parati erāt ipsū adiuuare. ⁊ ꝫ est qđ dicit: Sed ⁊ de cūctis tribubus israel ⁊c. f Duxit aūt roboā. Hic ponitur ꝛscribit ꝓfectus regni roboā p hoc q ordinauit sibi succedere valentiorē filiū. ſ. abiam quis haberet plures vxores ⁊ de his multos filios seniores ipso. ⁊ pz hꝝ ex dictis. g

Cap.xij.

Cumq; roboratū fuisset. Hic ponitur ꝛscribit ꝓcessus regni roboam in ꝛficiendo. ⁊ primo ꝛscribit regis ⁊ pplī trāsgressio. secūdo cōtritio. ibi: Semeias aūt. Circa primū dr̄: Cūq; roboratū fuisset regnū roboā. modo dicto ca. p̄ce. h Dereliquit legem dñi. ad idolatriā ꝛclinando ꝑm modū mīs sue que fuit naama amanitis. ut dicit infra eodē ca. i Et oīs isrl cū eo. i. maior ps pplī qui erat ꝓn⁹ ad idolatriā. aliqui tñ in hoc nō fuerūt eum secuti. ut patebit infra eodē ca. Cōsequenter ponitur transgressionis punitio. cū dr̄: k Ascendit sesac rex egypti i hierusalē. de ordinatione dñi ad puniendū ꝓccata regis ⁊ pplī. qꝝ malū pene est a deo inḡtū iuste inferē. ꝓpter qđ dicitur Amos.iij. Nō est malū i ciuitate qđ dñs nō fecerit. l Semeias aūt. Hic ponit regis ⁊ pplī cōtritio. ex ratione eis date intellectū ꝓpter qđ receperūt ꝓpxte verbū. vñ dr̄: Semeias autē ꝓpxta ingressus ē ad roboam ⁊ principes iuda qui non potentes resistere ipsi sesac in campo. fugerant in hierusalem tanq; ad ciuitatem regiam fortissimam ⁊ munitissimam.

a Vos ꝛeliquistis me.ad idola ꝛeclinādo. b Et ego reliqui vos.auxiliū meū subtrahendo. c Justus est dñs. cōfitētes ꝓccatū suū humiliē ⁊ ꝛaciter exaudiēdo. d Cūq; vidisset dñs q humiliati essent. p ꝛelicti sui cōfessionē ⁊ pnitentiā.ex hoc subdit pene diminutio.cū dr: e Quia humiliati sunt nō disp̄dā eos.totaliē ꝛelendo. f Daboq; eis pauxillum auxilij.q nō pmittam sesac ciuitatē ⁊ pplm ꝛestruere: tñ pmittā eos ipsi sesac seruire sub tributo. cuius causa subditur: g Ut sciant .per experientiā. h Distantiā seruitutis mee ⁊ seruitutis regni terrarum.quia seruitus ꝛei suauis est ⁊ consolabilis. seruitus aūt humana dura ⁊ quasi ipportabilis est. vñ legit ꝛe multis q magis elegerunt mori q̄ subijci seruituti.sic refert Joseph⁹ li. ꝛe ꝛello iudaico.q eleazar iudeus cū multis alijs in q̄dā castro a romanis obsessus q̄ videtes q erāt capiēdi interfecerunt se mutuo ne subijcerent romanoꝝ seruituti. i Recessit itaq; sesac rex egypti ab ierl̄m.non ab obsidione tñ quia ingressus fuit ierl̄m ut p̄z ex sequentib⁹ cū dr: k Sublatis ꝛesauris dom⁹ dñi ⁊c. dicit enim Joseph⁹ q roboam timoꝛe duct⁹ fecit sibi p̄tras apiri tñ sub certis pactis: q tñ sesac nō tenuit sed magis templū ⁊ domū regiā spoliauit. l Pro q̄b⁹ fecit rex eneos. ex quo p̄z ꝛiectio regni ab aurea magnificēcia in eneā.

Hec dicit dñs. Vos reliquistis me: ⁊ ego reliqui vos in manu sesac. Cōsternatiq; p̄ncipes isrl̄ ⁊ rex dixerūt. Justus est dñs. Cūq; vidisset dñs q humiliati essent: factus est sermo dñi ad semeiam dicēs: Quia humiliati sūt nō disp̄dā eos: daboq; eis pauxillū auxilij: ⁊ non stillabit furor me⁹ sup̄ ierusalē p manū sesac. Verūtamē seruient ei: ut sciant distantiā seruitutis mee ⁊ seruitutis regni terrarū. Recessit itaq; sesac rex egypti ab ierusalem sublatis thesauris dom⁹ dñi ⁊ dom⁹ regis: oīaq; secū tulit: ⁊ clypeos aureos quos fecerat salomon: p̄ quib⁹ fecit rex eneos ⁊ tradidit illos p̄ncipib⁹ scutarioꝝ qui custodiebāt ꝛestibulū palatij. Cūq; introiret rex domū dei ꝛeniebāt scutarij ⁊ tollebāt eos: iterūq; referebāt eos ad armamentariū suū: Verūtamē quia humiliati sūt: auersa est ab eis ira dñi: nec ꝛeleti sūt penit⁹. Siquidē m ⁊ in iuda inuenta sūt opa bona. Cōfortatus n est ergo rex roboam ī ierusalē: atq; regnauit. Quadraginta aūt ⁊ vnius anni erat cū regnare cepisset: ⁊ decem ⁊ octo ānis regnauit in ierusalē vrbe quā elegit dñs ut cōfirmaret nomē suū ibi: ⁊e cunctis tribubus isrl̄. Nomē⁹ aūt mr̄is eius naama amanites. Fecitq; malū ⁊ non p̄parauit cor suū ut quereret dñm. Opera aūt roboam p̄ma ⁊ nouissima scripta sunt in⁹ libris semeie ꝓphete ⁊ addo videntis: ⁊ diligenter expōsita. Pugnauerūtq; aduersum se roboam ⁊ hieroboam cunctis diebus. Et ꝛemiuit roboā cū patrib⁹ suis: sepultusq; est in ciuitate dauid: ⁊ regnauit abia filius ei⁹ p̄ro eo. XIII

Anno ⁊ decimooctauo regis hieroboam regnauit abia sup̄ iudā. Trib⁹ annis regnauit in ierl̄m. Nomēq; matris ei⁹ michaia filia vriel ꝛe gabaa: ⁊ erat bellum inter abia ⁊ hieroboam. Cūq; misset abia certamen ⁊ haberet bellicosissimos viros ⁊ electoꝝ quadraginta milia: hieroboam construxit econtra aciē octoginta milia viroꝝ: qui ⁊ ipsi electi erant: ⁊ ad bella foꝛtissimi. Stetit ergo abia super montē semeron q̄ erat ī ephraim ⁊ ait: Audi hieroboā ⁊ oīs isrl̄: Nū ignoratis q dñs de⁹ isrl̄ dederit regnū dauid sup̄ isrl̄ in sempiternū: ipsi ⁊ filijs ei⁹ in r pactum salis. Et surrexit hieroboam filius nabath seruus salomonis filij dauid: ⁊ rebellauit cōtra dñm suū. Congregatiq; s sunt ad eū viri vanissimi ⁊ filij belial: ⁊ t prevaluerūt cōtra roboam filium salomonis. Porro roboam erat rudis ⁊ u corde pauido: nec potuit resistere eis: Nunc ergo vos dicitis q resistere possitis regno dñi: q̄ possidet p filios dauid: Habetisq; x grandē populi multitudinem: atq; vitulos aureos q̄s fecit vobis hieroboam ī deos.

Hanc ꝛecimooctauo hic p̄ñter agit de ꝛege r Cap. xiij. abia. ⁊ p̄ ꝛescribit ei⁹ genealogia. secūdo pugna ibi: Cūq; inisset abia certamē. 3°. victoria ibi: Respiciensq; iudas. q̄rto culpa occulta ibi: Quē p̄cussit dñs. Circa p̄mū dr: s Nomēq; mr̄is ei⁹ michaia. supra. xj. ca. vocat maacha. ⁊ dicendū q̄ est idem nomē variatū tñ. qđ frequēter fit in nois⁹ ebreis ⁊ latinis. ut frequenter dictū ē. t Filia vriel. supra. xj. dr: Filia abissalon. sic est in ebreo ⁊ nō absalon: ut habēt aliqui libri ⁊ male. ⁊ ex hoc vlterius erant aliq credētes q fuerit absalon filia dauid. dr enī hic filia vriel ꝛe gabaa. absalon autem filius dauid fuit ꝛe irl̄m. Ad illud ꝓ qđ inductū est ꝛe discordia nois patris isti⁹ qui vocatur hic vriel. ⁊ sup̄a abissalon. dicūt aliqui q vriel fuit pater ei⁹. ut dr hic. abissalon ꝓ avo ei⁹. ⁊ sic vocat ei⁹ filia. q: filij filioꝝ dicunt filij parentum. vñ Ruth. iij. Natus ē filius noemi. i. nepos. Aliē p̄t dici q pater maacha fuit binomius sicut ⁊ multi alij ⁊ hic exprimit vnū nomē ⁊ aliud sup̄. xj. ca. ⁊ iij. Regū. xv. v Cūq; inisset abia certamē. hic ꝛescribit ipsius abie cum hieroboam pugna. vbi p̄ ꝛescribit bellatoꝝ hinc ⁊ inde numer⁹. ⁊ patz Irā. secūdo pugne loc⁹. cū dr Sup montem semeron. tertio psuasio abie ad inducendū aduersarios ut sine bello recederēt. ut patebit infra. vbi primo allegat ordinationem dñi dantis regnum dauid ⁊ filijs ei⁹ in p̄petuū. ideo subdit; y Jn pactū salis. in omni eni sacrificio dñi ponebat sal. ⁊ iō apud iudeos pactum firmū ⁊ stabile dicebat pactū salis. secūdo allegat ipsi⁹ hieroboam usurpationē iniustam regni. z. Et surrexit hieroboā ⁊c. y Congregatiq; sūt ad eum viri vanissimi. nihil habentes ꝛe pondere ꝛeritatis. 3 Et filij belial. i. absq; iugo diuine legis ⁊ recte ratiōis a Et p̄valuerūt cōtra roboā. cui⁹ causa subdit: Porro roboam erat rudis. i. stolidus. vñ in ebreo hic dr: Puer. non erat. quia in p̄ncipio regni sui iam erat quadraginta ⁊ vn⁹ anni. ut br̄. iij. Reg. xiiij. ca. sed dr puer sensu. b Et corde pauido. in hebreo br̄: Et corde tenero. i. impotenti ad aliquid sustinendū. c Nunc q̄ vos dicitis q resistere possitis regno dñi. quia ipse erat rex principalis: ⁊ filij dauid ei⁹ vicarij. ex hoc patet q ille hieroboam volebat etiam occupare regnū iuda. tertio allegat abia ipsi⁹ hieroboam ⁊ ei⁹ pp̄li idolatriā. cū dr: d Habetisq; grandē pp̄li multitudinē. in qua confiditis. sed p̄ro nihilo. quia sūt subditi idolatrie p̄cato. lz enī in vitulis aureis p̄mo adoꝛauerint ꝛeū p̄m opinionē aliquoꝝ que p̄obabilis ē. ut dictū ē. iij. Regū. xij. tamē extūc fuit ibi q̄dā idolatrie

m Siquidē ⁊ in iuda inuenta sūt opa bona. q: aliq; ad idolatriam non ꝛeclinauerant quoꝝ intuitu ꝛeus p̄cepit etiam alijs. nō tñ a toto sed a tanto. n Cōfortat⁹ est ergo rex roboam. erat enī parui coꝛdis. ut dr ca. se. ⁊ ideo accepit confortationē in modico. videlz q remānsisset sibi ciuitas ⁊ vita ⁊ nomē regiū. o Nomē aūt matris ei⁹ naama amanitis. erat enī gētilis ⁊ idolatra: ⁊ sic vocuit filiū suū. vñ subdit: Fecitq; malū ⁊c. p Jn libris semeie ⁊c. isti libri nō habent q: nō fuerūt reparati ab esdra. q Pugnauerūtq; aduersum se roboam ⁊ hieroboam cūctis diebus. lz enī primū bellū genꝛale inter eos fuerit. pbibitū a ꝛeo. ut dictū ē in p̄ncipio. xj. ca. tñ bella particularia fuerūt ī extremitatib⁹ vtriusq; regni. sicut solet fieri in extremitatib⁹ regnoꝝ ab inuicem discordantium.

modus: qz adorabant eū in imagine prohibita. ut dr̄ Exo. xx. Item procedente tpe adorauerūt ibi ꝛmones ꝑtes rr̄ie. vñ supza. xj. dr̄ ꝛ hieroboā: Qui ꝓstituit sibi sacerdotes excelsoꝝ ⁊ ꝛmonioꝝ. vñ subdit: Atq; vitulos aureos ⁊c. a Et eiecistis sacerdotes dñi. ut dr̄ supza. xj. b Quicūq; ꝛ. ⁊ initia. ma. suā. hoc est. quicūq; voluerit ꝓcium dare erit sacerdos ⁊ poterit offerre. ḡrto allegat abia i populo suo ipsi⁹ rei ꝛbitā fidē ⁊ culturā dicēs: c Noster aūt dñs ꝛ⁹ est. qui est ꝛrus ꝛ⁹ solus. d Sacerdotesq; ministrāt dño ꝛ filijs aarō. quos elegit dñs in sacerdotes sibi. ut habet Exo. xxviij. e Et leuite sūt in ordine suo. s. cantoꝝ ianitoꝝ ⁊ alioꝝ officiozū. ꝓut ordinauit dauid. ut dr̄ supza. j. libro. xxv. f Holocausta q̄ offerūt dño p singulos dies mane ⁊ ꝛspere. s. iuge sacrificiū qđ offerebat oī die mane ⁊ ꝛspre. g Et thymiama iuxta legi ꝓcepta cōfectū. s. ex q̄tuoꝛ reb⁹ aromaticis. ut dr̄ Exo. xxx. g. b Et ꝓponūt panes. s. xij. q̄libet sabbato renouando. i Esteq; apud nos candelabrū aureū. lꝛ eni eēnt in templo vndecī candelabra aurea. ut dictū est supza. iiij. ca. tñ sesac rex egypti spoliauerat tēplū. ut dictū ē supza. xij. ca. ⁊ forte abstulerat ꝛcem que fecerat salomon dimittens illud solū quod fecerat moyses. uel ponit hic singulare ꝓ plurali. k Candelabrū. i. cāde labra. sicut Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multitudo ⁊c. vñ subdit l Et lucerna ei⁹. i. lucerne. qz in quolibet candelabro erant septem lucerne. ut dictū est supza ca. iiij. m Ut accēdāt semp ad ꝛsperā. plures eni lucerne ardebant ꝛ nocte q̄s ꝛ die. ⁊ iō aliq extinguebantur mane ⁊ reaccendebant ꝛspe. n Ergo in exercitu nostro dux ꝛ⁹ est. qui semp assistit suis ꝛris cultorib⁹.

Et[a] eiecistis sacerdotes dñi filios aaron atq; leuitas: ⁊ fecistis vobis sacerdotes sicut oēs ppli terraꝝ. Quicūq;[b] venerit ⁊ mitiauerit manū suā i tauro in bobus ⁊ in arietib⁹ septē: fit sacerdos eoꝝ q̄ nō sunt dij. Noster[c] aūt dñs ꝛ⁹ ē: quē nō relinq̄m⁹. Sacerdotesq;[d] ministrant dño ꝛ filijs aaron: ⁊[e] leuite sūt in ordine suo: holocausta[f] q̄s offerūt dño p singulos dies mane ⁊ ꝛspere: ⁊[g] thymiama iuxta legis ꝓcepta cōfectum: ⁊[h] ꝓponūt panes in mensa mūdissima. Estq;[i] apud nos cādelabrū[k] aureū: ⁊[l] lucerna ei⁹ ut[m] accendant semp ad ꝛsperā. nos q̄ppe custodimus ꝓcepta dñi dei nr̄i quē vos reliquistis. Ergo[n] i exercitu nostro dux ꝛ⁹ est: ⁊ sacerdotes ei⁹ q̄ clāgūt tubis ⁊ resonāt cōtra vos. Filij[o] israel nolite pugnare cōtra dñm ꝛū patrū ꝛstroꝝ: quia nō vobis expedit. Hec[p] illo loquēte: hieroboam retro molieb⁹ insidias. Cūq; ex aduerso hostiū staret: ignorātē iudā suo ambiebat exercitu. Respiciensq;[q] iudas vidit instare bellū ex aduerso ⁊ post tergū: ⁊ clamauit[r] ad dñm: ac sacerdotes tubis canere ceperūt: oēsq; viri iuda vociferati sūt. Et ecce illis clamantib⁹ ꝓterruit[s] ꝛ⁹ hieroboam ⁊ omnē israel q̄ stabat ex aduerso abia ⁊ iuda: fugerūtq; filij israel iudam: ⁊ tradidit eos ꝛ⁹ i manu eoꝝ. Percussit q̄ eos abia ⁊ pplꝰ ei⁹ plaga magna: ⁊ corruerūt vulnerati ex israel q̄ngenta milia viroꝝ fortium. Humiliatiq; sūt filij israel in tpe illo: ⁊ ꝛhementissime cōfortati filij iuda: eo q̄ sperassent i dño deo patrū suoꝝ. Persecut⁹ est aūt abia fugientē hieroboam: ⁊[t] cepit ciuitates eius bethel ⁊ filias eius: ⁊ iesana cū filiabus suis: ephron quoq; ⁊ filias ei⁹. Nec valuit vltra resistere hieroboā in dieb⁹ abia. Quē[u] percussit dñs ⁊ mortu⁹ est. Igit abia cōfortato imperio suo: accepit vxores q̄tuordecim: ꝓcreauitq; viginti duos filios: ⁊ sedecim filias. Reliqua aūt sermonū abia viaꝝ q; operūq; ei⁹: scripta sūt diligentissime i libro addo ꝓphete.

Obmiuit[x] aūt xiiij abia cū patrib⁹ suis: ⁊ sepelierūt eū in ciuitate dauid. Regnauitq; asa filius ei⁹ ꝓ eo. In[y] cui⁹ dieb⁹ quieuit terra ānis ꝛcē. Fecit q̄ asa qđ bonū ⁊ placitum erat in cōspectu dei sui: ⁊[z] subuertit altaria peregrini cult⁹: ⁊[a] excelsa ⁊ cōfregit statuas: lucosq; succidit: ⁊ ꝓcepit iude ut quereret dñm ꝛū patrū suoꝝ: ⁊[b] faceret legem: ⁊[c] vniuersa mādata. Et abstulit ꝛ de cunctis vrbib⁹ iuda aras ⁊ phana: ⁊ regnauit i pace. Edificauit q̄q; vrbes munitas in iuda: quia quiet⁹ erat ⁊ nulla tpib⁹ ei⁹ bella surrexerant pace dño largiente. Dixit aūt iude: Edificem⁹ ciuitates istas ⁊ vallem⁹ muris ⁊ roboremus turrib⁹ ⁊ portis ⁊ seris donec a bellis quieta sūt oia: eo q̄ qsierim⁹ dñm deū ꝛū patrū nostroꝝ ⁊ dederit nobis pacem p gyrum.

grandinis uel huiusmodi. sicut dicit ꝛ de philisteis. j. Regū. vij uel imittendo terroꝛem interi⁹ tñ p quē ꝛ ficeret coꝛ ⁊ p ꝓs mēbra exteriora ad se ꝛ fendendū quia mor⁹ vitalis spiritus procedit a corde ad mēbra exteriora. sequit: t Et cepit ciuitates ei⁹ ꝛtelxl ⁊ filias ei⁹. i. villas sibi adiūctas. v Quē ꝑcussit dñs. Hic vltimo ꝛscribitur ipsi⁹ abie culpa occulta ꝓpter quā a dño interfect⁹ est. ⁊ ista ut dicunt aliqui fuit qz capiendo ciuitatē ꝛtelxl idola ibi inuenta reseruauit in ꝛtrimentū sui ⁊ coluit: nec mirū qz ꝛ ipso dr̄. iij. Regum. xv. Ambulauitq; in oib⁹ ꝑccatis patris sui. s. roboā q̄ tū fuit idolatra ut dictū ē ca. p̄ce. Aliq ꝓ exponūt ꝛ bieroboam. sed nō est ꝛrisimile qz nō agit hic ꝛ eius fine ꝛ fine abie.

r Cap. xiij Obmiuit aūt abia. Hic cōsequēter agit ꝛ tpe ipsi⁹ asa. cui⁹ ꝓmo ꝛscribitur cōuersatio bona. secūdo consolatio ꝓphetica. ca. xv. tertio p̄uaricatio mala. ca. xvj. Circa ꝓmū ꝛscribitur ꝓ ipsi⁹ asa vita virtuosa. 2°. ei⁹ victoria miraculosa. ibi: Egressus est aūt. Circa ꝓmū dr̄: y Jn cui⁹ dieb⁹ quieuit terra ꝛcē ānis. qz in ꝓncipio regni vixit sancte: ideo dñs ꝛdit ei pacē ꝛcē ānis ut posset regnū suū munire quod ⁊ fecit. ut ꝑz ex sequentib⁹. z Et subuertit altaria peregrini cult⁹. id est idoloꝝ q̄ dicunt dij alieni. a Et excelsa. contrariū videt sequenti ca. vbi dicit: Excelsa aūt ꝛelicta sunt. ⁊. iij. Regū. xv. dicit ꝛ ipso: Excelsa aūt nō abstulit. dicendū q̄ aliqua erant excelsa vbi colebantur idola ⁊ illa abstulit. ut hic dicit: Alia autē erant excelsa in quib⁹ offerebant ꝛo sacrificia qđ fuit licitum q̄diu arcba non habuit stabilē mansionem. ꝓut dictum fuit Deut. xij. ⁊. j. Regū. vij. sed post edificationē templi non fuit licitum nisi ex dispensatione diuina speciali: tñ ꝺ ꝓmisit asa ꝛ sacrificijs votiuis ⁊ multi alij reges ad euitandum maius malū. s. ne talia offerrēt idolis ⁊ ꝛmonib⁹ sicut ꝓmittunt meretrices in ciuitatib⁹ ne oia turbent libidinib⁹. b Et faceret legem. q̄tū ad ꝓcepta ꝛcalogi. que ꝓpie dicūt lex. c Et vniuersa mādata. que sunt quedā cōclusiones ex ꝓceptis

342
336

ꝛecalogi elicite: uel q̃dã suppositã ad ꝛecalogi ꝓcepta: sicut ē ꝓceptũ dilectiõis ꝛei ꝛ primi: ꝑ put dictũ fuit Deut. vj. cetera patẽt er dictꝫ vsqꝫ ibi: a Habuit ꝛẽ. scuta ꝛ hastas .i. habẽtiũ scilꝫ ꝑliãti i scutis ꝛ hastis. b Egressus est aũt. Hic ꝓñter ꝛescribit ipsi⁹ asa victoria miraculosa. ꝛ ꝑz vsqꝫ ibi c Ꝓꝛ. asa ꝑ. obuiã. ne intrãdo regnũ suũ ꝛuastaret terrã suã. d Et ino. dñm. ꝛuote ꝛ ꝓfidenᷓ. e Dñe non ē apud te vlla distantia ꝛẽ. quia ē ꝑtus infinite: cui oĩs alia virt⁹ cõparata nulla ē. f In te enim ꝛ i tuo noie ꝛẽ] nõ i viri b⁹ nr̃is. g Non ꝓze. ꝫ te bo. i. ꝫ nos q̃ uenim⁹ ad pugnã i noie tuo. b Exterruit itaqꝫ dominus ethiopes. ꝑ effectũ exteriozẽ uel interiozẽ. sic dictũ fuit ca. ꝑce. ꝛe bieroboã ꝛ ei⁹ exercitu: qz nõ exp̃mit b⁹ q̃liẽ illud fuerit: sic nec ibi. i Quia dño ꝛẽ. exercitu illi⁹ ꝑliãre. i. angelicis poꝛestatib⁹: que dicunt dñi exercitus: uel exercitus dñi ꝑõt hic intelligi exercit⁹ asa q̃ pugnabat i noie dñi. cetera patẽt in lrã k Cap. xv. Azarias aũtẽ fili⁹ obed. sic ꝛz scribi: qz sic ē in hebꝛeo Hic ꝓñ circa asa ponit ꝓsolatio ,ꝓphetica. Circa quã ꝑ ꝛescribit ,ꝓphete ꝛenũciatio ꝛ. ipsi⁹ asa ꝛ populi cõsolatio. ibi: Qõ cum audisset asa. Circa ꝑmũ ꝛ: l Egressus ē in occursũ asa. ad ꝛenũciãdũ sibi bona q̃ litꝛe cito nũciant. vñ subdit: m Dñs vobiscũ. supple ē ꝛ fuit i isto ꝑlio n Quia fuistis cũ eo. ꝑ ꝛerã fidẽ ꝛ cultũ ꝛebitũ. o Trãsibũt aũt dies multi ꝛẽ. Dicũt expositozes nr̃i q ista ,ꝓphetia intelligit coꝛter ꝛe futuro sicut sonat nr̃a trãslatio. ꝛ fuit impleta tpe captiuitatis babylonice: qz iudei ex⁹ irlm nõ poterãt offerre ꝛeo sacrificia. ꝛ iõ tpe captiuitat⁹ babylonice fuerũt sine ꝛeo ꝛero: b mõ. s. colẽdo eũ ꝑ sacrificia. multi etiã ꝛe ipsis relicto iudaismo puerũ fuerũt ad cultũ idoloꝝ. p Et absq; sacerdote. qz officiũ sacerdotũ in oblatiõe sacrificioꝝ tũc cessauit. q Et absq; lege. qz nabuçardan libꝛos legis cõbussit: q̃s postea ꝑ magnũ tẽpus esdras repauit. r Cũq; re. fue. i an. sua. i. existẽtes i captiuitate babylonica. s Ad do. ꝛeũ irl̃. ꝑ ꝛerã penitẽtiã ꝛ exaticõe dante eis intellectũ. t Reperient eũ. qõ fuit impletũ tpe cyri: q̃ ꝛedit licẽtiã iudeis redeundi i irl̃m: ꝛ reedificãdi tẽplũ dñi: ut bꝛ. j. Esdre. j. v In tpe illo nõ erit pax egre. ꝛ ingre. qz iudei ꝛeũt ꝛe captiuitate babylonica. ꝑ longũ tẽpus fuerũt i magna afflictiõe positi: qz samaritani ꝛ alij eoꝝ vicini frequenᷓ molestabãt eos ꝛ inuadebãt ut bꝛ libꝛo Neemie in plurib⁹ locis. ꝑ Pugnabit enĩ gens cõtra gentẽ. qz tẽpoꝛib⁹ illis surrexerũt multa bella i partib⁹ illis ut ꝑz intuenti bistorias illi⁹ tꝑis. dicũt etiã q ꝑfectius impleta ē illa ,ꝓphetia ꝑ captiuitatẽ iudeoꝝ factã ꝑ titũ ꝛ vespasianum. iudei ꝛero totã istã lrãm exponũt ꝛe tpe qõ fuit ante asa. ꝛ ut melꝰ intelligat ista expositio. ꝓmo ponã lrãm. put iacet ꝛ sm hebraicã ꝛeritatẽ. lrã eni hebraica nõ hꝫ: Trãsibũt. ꝫ sic icipit. Et dies multi i irl̃ ad nõ ꝛeũ ꝛerũ: ꝛ ad non sacerdotẽ ꝛ ad nõ legẽ. ꝛ reuersus est i angustia ꝛ ad dñm ꝛeũ irl̃ ꝛ reqsierũt eũ ꝛ inuẽtus ē eis ꝛ in tẽpoꝛib⁹ illis nõ pax egrediẽti ꝛ ueniẽti: qz consũptiões multe sup oĩs habitãtes terrã ꝛ diminute sũt gẽs i gẽte: ꝛ ciuitas i ciuitate qz ꝛe⁹ cõsũpsit eos in omni angustia: vos aũt cõfortamini ꝛẽ. sic igit exponitur ab hebꝛeis lrã ꝓdicta Et dies multi in irl̃. supple iã fuerũt. Ad nõ ꝛeũ ꝛerũ. qz in ipsis nõ recurrerũt filij irl̃ ad dñm ꝛerũ. ꝛ ꝫ fuit a quarto ãno roboã: in quo ꝛeclinauit ad idolatriã ꝛ oĩs irl̃ cũ eo ut dictũ est ꝫ. ca. xij. ꝛ tpe filij sui abia q̃ ambulauit in oĩb⁹ peccatis patris sui: ut dictũ ē ꝫ. xiij ca. ꝛ. iij. Reg. xv. Et ad nõ sacerdotẽ .i. absq; sacerdote ꝛeẽte: qz exquo ꝛelinanerũt ad idolatriã parũ curauerũt ꝛe sacerdotib⁹ ꝛ lege. Et reuersus ē in angustia sua ad dñm ꝛeũ irl̃. qz tpe asa q̃ successit abia; populus israel reuersus fuit ad cultũ ꝛerũ ꝛei: ut patet ca. ꝑce. ꝛ maxime qñ fuerũt in angustia positi ,ꝓter aduentũ reg ethiopũ. Et inuẽtus est ab eis. quia ꝛedit eis victoriam miraculosam: ut ꝑz ex dictis ca. ꝑce. Et in tẽpoꝛib⁹ illis. s. roboam ꝛ abie. Non pax egredienti ꝛ ueniẽti. supple fuit: qz q̃nto anno roboã sesac ꝛex egypti intrauit bierusalẽ: ꝛ spoliauit tẽplũ ꝛ domũ regiã: ꝛ facti sunt ei iudei serui · ut bꝛ ꝫ. ca. xij. Tẽpoꝛe ꝛero abia filij eius bieroboã molestauit regnũ ei⁹: lꝫ finaliᷓ fuerit debellatus. Et diminute sũt gens in gente: ꝛ ciuitas in ciuitate. qz tũc iudei habuerũt insultus ab exterioꝛibus: ꝛ intra se diuisiones ex quib⁹ diminutus fuit populus. ꝛ iõ sequit: y Vos q̃ ꝓfortamini. i. tu asa ꝛ populus tuus q̃ q̃sistis dñm ꝛ inuenistis ꝫ Confortamini in dño. qz saluabit vos. a Et nõ dissoluant manus ꝛestre. a bono opere q̃ cepistis. cuius cã subdit: b Erit enĩ merces operi ꝛestro. sic igit ꝑz q ista expositio satis cõcordat lrẽ ꝓcedenti ꝛ subsequẽti. in ista tñ expositione aliqua addidi ad maioꝛẽ intellectũ. qz glose hebꝛaice bꝛeuiᷓ loquunᷓ ꝛ magis obscure: tamẽ tamẽ in iam earũ. c Quod cum audisset asa. Hic cõsequenᷓ ꝛescribit ipsius asa ꝛ populi consolatio: ex qua cõsolatione abstulit asa idola non solũ ꝛe terra iuda ꝛ beniamin: ꝫ etiã ꝛe vrbibus quas ceperat in regno ꝛece tribuũ. d Et ꝛedicauit altare dñi. quia altare factum a salomone ꝛe nouo solẽnicauit: offerens ibi sacrificia valde magna: qualia nõ fuerãt ibi oblãta a ꝛempoꝛe salomonis. e Quod erat ante poꝛticum domini. scilicet in atrio sacerdotum: ibi enim erat altare holocaustoꝝ. vnde subditur:

Ædificauerũt igit ꝛ nullũ in ꝛtrucꝛdo ipediꝛtũ fuit. Habuit⁹ aũt asa in exercitu suo portãtiũ scuta ꝛ hastas ꝛe iuda trecenta milia: ꝛe beniamin ꝛero scutariozũ ꝛ sagittariozꝫ ducẽta octoginta milia. Oẽsq; isti viri fortissimi. Egressus⁹ est aũt ꝫ eos ꝛara ethiops cũ exercitu suo ꝛecies cẽtena milia ꝛ currib⁹ trecẽtis: ꝛ ꝛenit vsqꝫ maresa. Pozro⁶ asa prexit obuiam ei. ꝛ instruxit aciẽ ad bellũ i valle sephata: q̃ ẽ iuxta maresa ꝛ inuocauit dñm ꝛeũ ꝛ ait: Dñe⁵ nõ ẽ apud te vlla distantia: vtrũ in paucis auxilieris: aut in plurib⁹: adiuua nos dñe ꝛe⁹ noster. Jn⁷ te enĩ ꝛ i tuo noie babẽtes fiduciã:] ꝛenim⁹ ꝫ hãc multitudinem. Dñe ꝛe⁹ noster tu es: nõ ꝓualeat ꝫ te hõ. Exterruit⁹ itaqꝫ dñs ethiopes coꝝ asa ꝛ iuda. Fugerũtqꝫ ethiopes: ꝛ ꝑsecut⁹ ē eos asa ꝛ populus q̃ cũ eo erat vsqꝫ gerara. Et ruerunt ethiopes vsqꝫ ad ínternitionẽ: qꝭ dño cedẽte cõtriti sũt: ꝛ exercitu illi⁹ ꝑliante. Tulerũt ergo spolia multa: Et ꝑcussẽrt ciuitates cẽs ꝑ circuitũ gerare. Grãdis q̃pe cũctos terroꝝ inuaserat. Et diripuerũt vrbes ꝛ multã ꝑdã asportauerũt ꝫ ꝛ caulas ouiũ ꝛestruẽtes: tulerũt pecoꝝ infinitã multitudinẽ ꝛ camelozꝫ: reuersiqꝫ sunt in

bierusalem. xv

Azarias⁹ aũt fili⁹ obed fa/cto in se spũ ꝛei: egres/sus⁴ ẽ i occursũ asa ꝛ dixit ei: Audite me asa: ꝛ oĩs iuda ꝛ beniamin. Dñs⁷ vobiscũ: q⁸ fuistis cũ eo. Si q̃sieritis eũ: inuenietis: Si aũt ꝛerelinq̃ritis eũ ꝛerelinquet vos. Trãsibũt⁹ aũt multi dies i irl̃ absq; ꝛeo ꝛero. ⁷ absq; sacerdote: absq; ꝛectore q̃z ꝛ absq; lege. Cũq; ꝛ reũsi fuerint i angustia sua ꝛ clamauerint ad ⁹ dñm ꝛeũ irl̃ ꝛ q̃sierint eũ: ꝛperiẽt⁸ eũ. Jn⁹ tpe illo nõ erit pax egrediẽti ꝛ ingrediẽti: sed ꝛoꝛes vndiqꝫ i ciꝛctis habitatoꝛib⁹ ꝛrarũ. Pugnabit⁹ enĩ gẽs ꝫ gẽtẽ: ꝛ ciuitas ꝫ ciuitatẽ qz dñs ꝓturbabit eos i oĩ angustia Vos⁸ q̃ ꝓfortamini⁹. ꝛ⁰ non dissoluant⁹ manꝰ ꝛre: erit⁸ enim merces opi ꝛro. Qᵈ cũ audisset asa ꝓba. s. ꝛ ꝓphiam açarie filij obed, ꝓphe ꝓfortat⁹ ē: ꝛ abstulit idola ꝛe oĩ ꝛra iuda ꝛ ꝛe beniamin: ꝛ ex ꝛrbib⁹ q̃s cepat mont̃ ephraim: ꝛ ꝛedicauit altare dñi qᵈ erat añ porticũ dñi: ꝓgregauitqꝫ vniuersũ iudã ꝛ beniamin ꝛ aduenas cũ eis ꝛe ephraim ꝛ manasse ꝛ ꝛe symeõ ꝓplures enĩ ad eũ cõfugerãt ex irl̃: videntes q ꝫ dñs ꝛe⁹ illi⁹ esset cũ eo. Cũq; venissent i bierusalẽ mẽse tertio anno ꝛeimoquinto regni asa:

a Immolauerũt dño in die illa, valde solẽniter. ut victũ ẽ: b De manubijs. i. manib⁹ captis. c Boues septingentos ⁊c. qz adduxerãt pecoz infinitã multitudinẽ habita victoria: ut bñ ca. ꝓce. in fine. d Et intra. ex more. s. atrijũ tẽpli. e Ad corro. fedus. inẽ ẽũ ⁊ ꝑpulũ suũ: ibi enĩ fiebãt talia federa uel renouabãt. f Jurauerũtq; dño. q; seruirẽt ei fideliẽ. g Voce magna in iubilo ⁊c. ad maiorẽ solẽnitatem iuramẽti. h Cũ execratione. supponẽtes se maledicto ⁊ ꝑne mortis. si uenirẽt cõtra iuramentum i Sed ⁊ maachã matrẽ. istud expositũ est. iij. Reg. xv. ß excepto. k Ex angusto reposuit imperio. qz maacha fecerat specũ: ut habet. iij. Reg. xv. in quo colebat ꝓiap⁹ in quo cultu ipsa ꝑerat. ⁊ lõ dicit huiusmodi imperiũ angustũ. i. strictum. l Excelsa aũt ẽrelicta sunt in israel. s. illa in quibus offerebat dño: sicut victũ fuit in ꝓncipio ca. ꝓece. m Attamen coz asa erat pfectũ cũctis diebus eius. s. usq; ad tẽpus ꝑuaricationis sue. q̃ habet ca. se. n Bellũ uero non fuit usq; ad tricesimũ annũ regni asa. in hebzeo bñ usq; ad. xxxv. annũ regni asa. ⁊ huic cõcordat q̃ habet in ꝓncipio ca. se. Anno autem xxxvj. regni ei⁹ ascendit baasa, ad inuadendũ regnum asa. o Cap. xvj

Anno aũt. xxxvj. hic ꝓnter uscribit ꝓuaricatio asa circa finẽ vite sue: cũ tñ bona vita ꝓcessisset. ex quo ꝑz q; nullus ẽret ẽ ꝓcedentib⁹ meritis nimis ꝓfidere: sed semp timere ne cadat: sicut victũ fuit iij. Reg. xj. ẽ salomone. Prevaricatio aũt istius asa fuit: quia diffisus ẽ dño auxilio quod exp̃tus fuerat in maiori ꝑriculo: recurrit ad auxiliũ infideliũ. Et ꝓmo ẽ scribit ipsius ꝑuaricatio. 2°. ꝑuaricantis obstinatio. ibi: In tpe illo. sñia ꝓme partis patet ex dictis. iij. Reg. xv. hoc excepto quod dicitur hic: Anno autẽ. xxxvj. regni eius. s. asa. p Ascendit baasa. ad ẽtrãdũ regnũ asa: cõfidẽs ẽ auxilio regis syrie: qz. iij. Reg. xv. in fine dr: Anno tertio asa regis iuda regnauit baasa. ⁊ statim subdit q̃ regnauit tñi. xxiij. annis: ex quo sequit q; mortu⁹ fuit. xxvj. anno regni asa. ⁊ sic videt impossibile q; uenerit cõtra asa. xxxvj. anno regni eius: cũ iã esset mortuus p. x. annos ante. In glosa hebraica ponit ad ß quedã solutio ꝓlixa implicãs plura falsa: ꝓpter qõ eã dimitto. ⁊ dico q; ꝓmus annus regni alicui⁹ regis dupliciter accipit in scriptura. Uno mõ qñ simpliciter incipit regnare. ⁊ sic accipit coiter. Alio mõ dicit ꝓmus annus regni eius ab aliquo ei⁹ facto notabili uerbi grã Dañ. ij. dr: q; anno secũdo nabuchodonosor vidit somniũ ⁊ ꝑm eũs historiographos ⁊ expositores. ille annus nõ fuit secũdus a ꝓncipio regni sui simpliciter: qz per plures annos ante regnauerat: sed dicit secũdus a victoria notabili quã habuit ẽ rege egypti. ⁊ ita põt dici in ꝓposito. quia asa ẽcõmo anno regni sui habuit victoriã valde notabilẽ ẽ rege ethiopũ: ut dictũ est supra. xiij. ⁊ lõ ß modo accipiendo ꝓmũ annũ regni eius in quo habuit hanc victoriam notabilem. tertiusdecimus ãnus regni sui similiter acceptus fuit tertius. ⁊ sic accipitur. iij. Reg. xv. vbi dicit q; anno tertio asa baasa cepit regnare ⁊ cum regnauerit xxiij. ãnis: sequit q; vixit usq; ad. xxxvj annũ asa inclusiue. ⁊ in principio bui⁹ anni inuasit regnũ asa ⁊ i fine mortu⁹ est forte ex uoloze ⁊ tristicia eo q; op⁹ ei⁹ imꝑditũ ⁊ dissipatũ fuerat. ⁊ pecunia quã regi syrie ẽderat ꝓ cõfederatione ad iuuãdũ ipsũ ꝑ asa non solũ ꝑdita fuerat ß etiã ei nocuerat: qz ad petitionẽ asa rex syrie rupit fedus ꝓdictũ. ⁊ inuasit ipsius baasa regnũ: ut bñ in lrã.

q In tpe illo. hic cõsequenẽ uscribit ipsi⁹ asa obstinatio qz reꝑhensus a ꝓphꝫta eo q; refugerat ad humanũ auxilium diffidẽs ẽ diuino nõ se correxit. ß magis peccatũ aggrauauit ꝓphꝫtã incarcerãdo ꝓpẽ qõ a dño punitus fuit in ꝑsona ꝓpria ⁊ in populo suo. ⁊ bis dicit patet sñia paucis exceptis que discurrentur. r Idcirco euasit syrie regis exercit⁹ ẽ manu tua. quia si cõfidens ẽ dño constanẽ iuisset ꝓ regẽ israel ⁊ syrie simul cõfederatos. sicut fecerat contra ethiopes uterq; rex fuisset abeo ẽbellat⁹ s Et ꝓpẽ ⁊c. aduersum te bella cõsurgẽt. lz enĩ habuisset plura bella ante: qz inter ipsum ⁊ baasa fuit bellũ cunctis diebus quib⁹ cõregnauerũt: ut bñ iij. Reg. xv. tamẽ illa bella nõ fuerant ei grauia: quia supauerat: sed ẽ cetero fuerũt grauia. vnde sequit: t Et intercecit ẽ populo tẽpore illo plurimos. in bellis superuenẽtibus. ⁊ sic pro peccato principis fuit punitus populus. ⁊ quia forte consenserat regi in peccato. v Egrotauit autem asa anno tricesimonono regni sui. uoloze pedum uehementissimo. ⁊ nec

Immolauerũt dño in die illa de manubijs: ⁊ predã quã adduxerãt: boues septingentos: ⁊ arietes septẽ milia. Et intrauit ex more ad corroborãdũ fedus ut q̃rerẽt dñm ẽũ patrũ suoꝝ i toto corde ⁊ in tota aia sua. Vi q̃s aũt inq̃t nõ q̃sierit dñm ẽũ israel: moriat a minimo usq; ad maximũ: a viro usq; ad mulierẽ. Jurauerũtq; dño voce magna in iubilo ⁊ in clangore tube ⁊ in sonitu buccinarũ: oẽs qui erãt in iuda cũ execratione. In omni enĩ corde suo iurauerũt: ⁊ i tota uolũtate q̃sierũt eũ: ⁊ inuenerũt. Prestitit q; eis dñs requiẽ ꝑ circuitũ. Sed ⁊ maachã matrẽ asa regis exangusto ẽposuit imperio: eo q; fecisset in luco simulacrum ꝓapi quod omne contriuit: ⁊ in frusta cõminuens cõbussit in torrente cedron. Excelsa aũt ẽrelicta sũt in israel. Attamen coz asa erat pfectũ cunctis diebus eius. Eaq; q̃ vouerat pater suus: ⁊ ipse intulit in domũ dñi: argentũ ⁊ aurũ: vasoꝝ q; diuersa supellectilẽ. Bellũ vero non fuit usq; ad tricesimũ annũ regni asa. XVI

Anno aũt tricesimo sexto regni eius ascẽdit baasa rex israel in iudã ⁊ muro circũdabat rama: ut nullus tute posset egredi ⁊ ingredi ẽ regno asa. Protulit autẽ asa argentũ ⁊ aurũ ẽ thesauris domus dñi: ⁊ ẽ thesauris regijs: misitq; ad benadab regẽ syrie q̃ habitabat in damasco dicens

Fedus inẽ me ⁊ te est. Pat q̃z me⁹ ⁊ pat⁹ tu⁹ habuere cõcordiã: quãobrẽ misi tibi argẽtũ ⁊ aurũ: ut rupto federe q̃ habes cũ baasa rege israel facias eũ a me recedere. Quo cõperto benadab misit ꝓncipes exercituũ suoꝝ ad vrbes israel: q; percusserũt abion ⁊ dan ⁊ abelmaim: ⁊ vniuersas vrbes neptalim muratas. Qd cũ audisset baasa desijt edificare rama: ⁊ intermisit opus suũ Porro asa rex assũpsit vniuersũ iudã ⁊ tulerũt lapides de rama ⁊ ligna que edificationi ꝑparauerat baasa: edificauitq; ex eis gabaa ⁊ maspha. In tẽpore illo venit anani ꝓpheta ad asam regem iuda: ⁊ dixit ei: Quia habuisti fiduciã in rege syrie ⁊ non i dño ẽo tuo: idcirco euasit syrie regis exercitus ẽ manu tua Nõne ethiopes ⁊ libyes multo plures erant q̃drigis ⁊ eq̃tib⁹ ⁊ multitudine nimia: q̃s cũ i dño confidisses tradidit i manu tua Oculi enĩ dñi cõtemplant vniuersam terrã: ⁊ ꝑbet fortitudinẽ his q̃ corde pfecto credũt in eũ. Stulte igit egisti: ⁊ ꝓpter hoc etiã ꝑsenti tpe aduersũ te bella cõsurgent. Jratusq; asa aduersus videntẽ: iussit eum mitti in neruũ. Valde q̃pe super hoc fuerat dñs indignat⁹: ⁊ interfecit ẽ populo in tpe illo plurimos Opera aũt asa ꝓma ⁊ nouissima scripta sũt i libro regũ iuda ⁊ israel. Egrotauit etiã asa anno tricesimonono regni sui: voloze pedum vehementissimo: ⁊ nec

a Posuerũtq; eũ sup lectũ suũ.i. feretrũ uel sepulture locũ. b Plenũ aromatibus.ad repimẽdũ fetozẽ cadueris. c Et vnguentis meretricijs.i. reb⁹ odoriferis q̃b⁹ meretrices ãtiquit⁹ aspgebãt lectos suos.ad alliciendũ homines ad luxuriã. sm q̃ dr̃ .pu. vij. in persona meretricis: Aspsi cubile meũ myrrha aloe ⁊ cinnamomo ⁊c. d Ambitiõe nimia.i. apparatu magno uel sũptu.

Cap. xvij

REgnauit ãt ioſaphat. Hic p̃mitt agit de rge ioſaphat: cui⁹ p̃ describit vita .p. spera. secũdo societas prava.ca.xviij ẽtio correctio prompta. ca.xix. ãrto victoria magna. ca.xx. Circa primũ ãtuor: q ordinẽ tanguñ. Primo enim rexũ coluit. secũdo ppm instruxit. 3⁹ bolles libiecit. q̃rto ciuitates munivit. partes patebũt .p. sequendo. Circa p̃mũ dr̃: f Innaluit cõtra isr̃l. ꝓpẽ bonã vitam suã. sicut econtrario pat⁹ in fine vite sue ꝓpter peccatũ suũ fuerat afflictus. ut dictum est ca. p̃ce. g Et in ciuitatib⁹ ephraim. ille enĩ indigebant maiori munitiõe eo q̃ erãt ꝓpe aduersarios ⁊ eis ablate. h Et fuit dñs cũ ioſaphat. q grãm ⁊ specialẽ ꝓtectionẽ. i Quia ambulauit i vijs dauid ⁊c. p̃b enĩ inuit q̃ imitatus fuit dauid in bonis. ⁊ nõ i malis scilz in peccato versare ⁊ in ppli numeratione. k Et nõ sperauit in baalim. hz esset affinitate cõiunctus ipsi achab qui colebat baal. l Et tedit dñs iuda munera ioſaphat. ꝓpter to-

in infirmitate sua q̃siuit dñm: sed magis i medicorũ arte confisus est. Dormiuitq; cum patribus suis: ⁊ mortuus est ãno quadragesimoprimo regni sui: ⁊ sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in ciuitate dauid. Posuerunt⁹ eum sup lectum suũ plenum aromatibus ⁊ vnguentis meretricijs que erant pigmentariorũ arte confecta: ⁊ combusserũt super eum ambitione nimia. xvii

REgnauit ãt ioſaphat filius eius pro eo ⁊ inualuit contra israel. Constituitq; militũ numeros in cũctis vrbibus iuda que erãt vallate muris: psidiaq; disposuit in terra iuda ⁊ in ciuitatibus ephraim quas ceperat asa pater eius. Et fuit dñs cum ioſaphat: quia ambulauit in vijs dauid patris sui primis: ⁊ non sperauit in baalim: sed in deo patris sui: ⁊ prexit in preceptis illius: ⁊ non iuxta peccata israel. Confirmauitq; dñs regnum in manu eius: ⁊ tedit omnis iuda munera ioſaphat: factaq; sunt ei infinite diuitie: ⁊ multa gloria. Cũq; sumpsisset cor eius audaciam ꝓpter vias dñi: etiã excelsa ⁊ lucos de iuda abstulit. Tertio ãt anno regni sui misit de principib⁹ suis benail ⁊ obdiam ⁊ çachariam ⁊ nathanael ⁊ micheam ut docerent in ciuitatibus iuda: ⁊ cũ eis leuitas semeiam ⁊ nathaniam ⁊ çabadiam: asahel quoq; ⁊ semiramoth ⁊ ionathan adoniamq; ⁊ thobiam ⁊ tobadoniam leuitas: ⁊ cum eis elisama ⁊ ioram sacerdotes. Docebantq; populum in iuda: habentes librũ legis dñi: ⁊ circuibãt cunctas vrbes iuda: atq; erudiebant populũ. Ita q̃⁹ factus est pauor dñi super omnia regna terrarum: que erant per gyrum iuda: nec audebant bellare cõtra ioſaphat. Sed ⁊ philistei: ioſaphat munera deferebant: ⁊ vectigal argenti. Arabes quoq; adducebant pecora arietum septem milia septingentos: ⁊ hircos totidem. Creuit⁹ ergo ioſaphat ⁊ magnificatus est vsq; in sublime: atq; edificauit⁹ in iuda domos ad instar turrium: vrbesq; muratas: ⁊ multa opera patrauit in vrbibus iuda. Viri quoq; bellatores ⁊ robusti erant in hierusalem: quorum iste numerus p domos atq; familias singulorum. In iuda princeps exercitus ednas dux: ⁊ cum eo robustissimorum viri trecẽta milia. Post hunc iohannan princeps: ⁊ cum eo ducẽta octoginta milia. Post illũ quoq; amasias filius çechri consecrat⁹ domino: ⁊ cum eo ducenta milia virorum fortium. Hunc sequebatur robust⁹ ad prelia eliada: ⁊ cum eo tenentium arcũ ⁊ clypeum ducenta milia. Post istũ etiam ioçadab: ⁊ cum eo centũ octoginta milia expeditorũ militum. Hi⁹ omnes erant ad manum regis: exceptis alijs quos posuerat in vrbibus muratis ⁊ in vniuerso iuda. xviii

FUit⁹ ergo ioſaphat dives ⁊ inclytus multum ⁊ affinitate coniunctus est achab: descenditq; post annos ad eum in samariã. Ad cuius aduentum mactauit achab arietes ⁊ boues plurimos ipsi ⁊ populo qui venerat cum eo: persuasitq; illi ut ascenderet i ramoth galaad. Dixitq; achab rex israel ad ioſaphat regem iuda. Veni mecum in ramoth galaad. Cui ille respondit: Et ego ⁊ tu: sicut populus tuus sic ⁊ populus me⁹: tecũq; erimus in bello. Dixitq; ioſaphat ad regem israel. Consule obsecro in presentiarum sermonem dñi. Congregauit igitur rex israel ꝓphetarum quadringentos viros: ⁊ dixit ad eos. In ramoth galaad ad bellandum ire debem⁹: an quiescere? Et illi: ascende inquiũt: ⁊ tradet de⁹ in manu regis. Dixitq; ioſaphat. Nunquid non est hic ꝓphetes domini: ut ab illo etiã requiramus? Et ait rex israel ad ioſaphat: Est vir vn⁹ a quo possumus querere domini volũtatem: sed ego odi eum: quia nõ ꝓphetat mihi bonũ: sed malum omni tempore. Est ãt micheas filius iemla. Dixitq; ioſaphat: Ne loquat̃ rex hoc mõ-

nitatẽ sui regiminis. m Cũq; sumpsisset cor ei⁹ ⁊c. ꝓpter spem eni quam in dño habebat cõfidenter agebat. n Tertio ãt anno. Hic p̃mitt ostẽdit q̃liter ppm suũ instruxit scilz p sacerdotes ⁊ leuitas quos ad hoc misit: ⁊ cũ eis aliquos de p̃cipibus suis ut ppm inducerent ad obediendũ ⁊ punirent rebelles si quos inuenirent. ⁊ pater lr̃a. o Itaq; factus est pauor. Hic p̃mitt ostẽdit q̃liter hostes in circuitu subiecit: quia dñs ꝓpter ei⁹ bonitatẽ terrorem eis imisit: ita q̃ nõ solũ cessauerũt eũ ipugnare sed etiã aliq̃ eoz reddebant ei tributũ ut p3 in lr̃a. p Creuit ergo. hic quarto ostendit q̃liter ciuitates suas munivit. cũ dr̃: q Edificauit in iuda domos ad instar turriũ. ut si hostes ciuitatẽ intrarent. de domib⁹ interfici possent. ⁊ nõ solũ munivit fortaliciis sed etiã bellatoribus viris. ideo dr̃: r Viri quoq; bellatores ⁊ robusti erant in hierusalẽ q̃rũ iste ẽ numer⁹ ⁊c. nõ ẽ p̃ h intelligendum q̃ oẽs isti inferi⁹ notati manerent cõtinue i hierusalẽ cũ rege sed p vices ⁊ successiue. sicut dictũ fuit. j. li. xxvj. q̃ p singulos mẽses vigintiq̃tuoz milia bellatoz erant cũ rege i ir̃lm. s Hi oẽs erãt ad manũ regis. q: q̃ occurrebat maioz necessitas cũs erãt parati venire ad ipsum.

Cap. xviij

ET habuit ꝯ ioſaphat dives. Hic p̃mitt describit ipsius ioſaphat societas prava: q: amicitia p̃iũct⁹ fuit ipsi achab q̃ erat pessim⁹ idolatra: ⁊ cũ eo iuit ad p̃liũ ad eius auxiliũ. ⁊ iõ p̃ describit belli tractat⁹. secũdo congressus. ibi: Igit̃ ascenderũt. In tractatu p̃o belli p̃ requirit auxiliũ ipsius ioſaphat. secũdo cõsiliũ ꝓphetarũ. ibi: Dixitq; ioſaphat ad regem israel. ⁊ patet sententia ton⁹ isti⁹ ca. ex dictis. iij. Regum vltimo. exceptis paucis que sequũt: v Et affinitate cõiunctus est achab. q: iozam fili⁹ ioſaphat accepit filiã achab vxorẽ ut ei⁹ neptẽ sm alios. ut dicẽt pleni⁹. j. xxj.

Vocauit ergo rex israel vnū de eunuchis & dixit ei: Voca cito micheam filiū iemla. Porro rex israel & iosaphat rex iuda: vterq; sedebāt in solio suo: vestiti cultu regio. Sedebāt aūt in area iuxta portam samarie: omnesq; prophete vaticinabantur coram eis Sedechias quoq; filius chanana fecit sibi cornua ferrea: & ait: Hec dicit dñs: His ventilabis syriam: donec conteras eam. Omnesq; prophete similiter prophetabāt: atq; dicebant. Ascende in ramoth galaad & prospera beris: & tradet eos dñs i manu regis. Nuncius aūt qui ierat ad vocandū micheam: ait illi: En verba omnium prophetarum vno ore bona regi annūciant. Queso ergo te ut & sermo tuus ab eis nō dissentiat: loquarisq; prospera. Cui rndit micheas: Viuit dñs: quia quodcūq; dixerit mihi deus meus hoc loquar Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Micheā: ire debemus in ramoth galaad ad bellādū: an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite[a]: cūcta enī prospera euenient: & tradentur hostes in manus vestras. Dixitq; rex: Iterum atq; iterū te adiuro ut mihi nō loquaris nisi quod verū ē in nomine dñi. Ait ille ait: Vidi vniuersum israel dispersum in montib⁹ sicut oues absq; pastore. Et dixit dñs: Non habent isti dños: reuertat vnusquisq; i domū suam in pace. Et ait rex israel ad iosaphat: Nonne dixi tibi q non prophetaret ille mihi q̄cq; boni: sed ea que mala sūt? Ait ille: idcirco ait audite verbū dñi. Vidi dñm sedentem in solio suo: & omnem exercitum celi assistentem ei a dextris & a sinistris. Et dixit dñs: Quis decipiet achab regē israel ut ascendat & corruat i ramoth galaad? Cūq; diceret vnus hoc modo: & alter alio: processit spiritus & stetit coram dño & ait: Ego decipiam eū. Cui dñs: in quo inquit decipies? Ait ille respondit Egrediar & ero spiritus mēdax in ore omniū prophetarum eius. Dixitq; dñs: Decipies & preualebis: egredere & fac ita. Nunc igitur ecce dñs dedit spiritū mēdacij in ore omniū prophetarum tuorum: & dñs locutus est de te mala. Accessit autē sedechias filius chanana: & percussit michee maxillam & ait: Per quam viā transiuit spiritus dñi a me ut loqueretur tibi? Dixitq; micheas Tuipse videbis in die illo: cū ingressus fueris cubiculū de cubiculo: ut abscondaris. Precepit aūt rex israel dicens: Tollite micheā & ducite eū ad ammon principem ciuitatis: & ad ioas filium amalech: & dicetis: Hec dicit rex. Mittite hūc in carcerem: & date ei panis modicum: & aque pauxillū donec reuertar i pace. Dixitq; micheas: Si reuersus fueris in pace: nō est dñs locutus in me. Et ait: Audite omnes populi. Igitur ascenderūt rex israel & iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixitq; rex israel ad iosaphat: Mutabo[b] habitum & sic ad pugnā vadam: tu aūt induere vestib⁹ tuis. Mutatoq; rex israel habitu venit ad bellū. Rex autem syrie precepérat ducibus equitatus sui dicens: Ne pugnetis contra minimū aut cōtra maximum nisi contra solū regem israel Itaq; cū vidissent principes: eq̄tat⁹ iosaphat dixerūt: Rex israel est iste. Et circūdederunt eum dimicātes. At ille clamauit ad dominū & auxiliat⁹ est ei: atq; auertit eos ab illo. Cum enī vidissent duces equitatus q non esset rex israel reliquerūt eum. Accidit autē ut vnus e populo sagittā in incertū iaceret & percuteret regem israel inter cerui cem & scapulas. At ille aurige suo ait: Conuerte[c] manū tuam & educ me de acie: quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex israel stabat in curru suo contra syrios vsq; ad vesperam: & mortu⁹ est occidente sole. XIX

Reuersus[e] est autē iosaphat rex iuda in domū suam pacifice in hierusalem. Cui occurrit iehu filius anani videns & ait ad eū. Impio[f] prebes auxilium: & his qui oderūt dñm amicitia iungeris: & idcirco[g] iram quidem dñi merebaris: sed bona opa inuēta sūt

In secunda parte dr: a Ascēdite cūcta enī prospera euenient & tradent hostes in manus vestras. Dicit Ra. Sa. q loquit cōditionatiue. & est sensus. si ascendatis prospere ut dicunt prophete vestri tradēt hostes in manus vestras, quia cōditionalis propositio vera ē aliqñ: lz vtraq; ps sit falsa. sicut ista: si bō volat habet alas. sic in proposito. Alit etiā exposui hoc. iij. Regū. s. q loqbat negatiue uel optatiue. ut sit sensus: vtinā sic esset sicut dicūt prophete vestri: quod aduertēs achab p quedā signa adiuranit eū ut nō diceret nisi qđ sciret esse verū & planū.

b Mutabo habitum. In hebreo dr: Muteris & veni ad bellū. & sic dirigit verbū ad iosaphat. & est sensus: Amoue vestes tuas cōes: & accipe arma bellica cum signis regalib⁹. c Mutatoq; rex israel habitu. qz intrādo bellū nō accepit insignia regalia: cui⁹ causa dicta fuit. iij Regū vltimo. d Cōuerte manū tuam & educ me de acie. non dicit de bello totaliter: qz sequit: Porro rex israel stabat in curru suo cōtra syrios vsq; ad vesperā: sed dicit de acie: qz de prima acie in q̄ erat iussit se reduci ad aliā in qua nō tātū impugnaret. & sic posset magis dissimulare vulnerationem suam: ne pplus su⁹ fugeret de plio.

e Cap. xix. Reuersus ē autē. Hic q̄ñ describit ipsius iosaphat correctio prompta, vbi p describit prophete reprehensio. 2° ipsius iosaphat emēdatio in se & in pplo sibi subiecto. ibi: Habitauit q̄. Circa prmū dicit: Reuersus est autē iosaphat rex iuda. de plio pdicto pacifice. lz enī fuerit i piculo mortis. ut pdictū ē: tñ reuersus fuit sine vulnere do ipsū ptegente. f Impio ptes auxilium. i. pbuisti p̄ volūtatē dñi. g Et idcirco irā q̄dē dñi merebaris. de rigore iusticie: sed pter alia opa tua bona p̄cit tibi ex dulcore sue misericordie.

a Habitauit ergo. Hic ꝓnter ponitur ipsius iosaphat emendatio in se ⁊ populo suo. ⁊ ꝑmo in cultu diuino. cū dr: b Rursumq; egressus est. s. ꝑ sacerdotes ⁊ leuitas sicut ante fecerat. c De bersabee vsq; ad montē ephraim. i. a principio regni sui vsq; ad finē q; bersabee est in ꝓncipio regni ei⁹ versus austrum: ⁊ mons ephraim i opposito versus aquilonem. accipiendo regnū ei⁹ ꝑut includit ciuitates aliquas q̄s pater ei⁹ cepat de regno dece tribuū in monte ephraim. d Constituitq; iudices. Hic secundo describit ipsius iosaphat ⁊ ꝑmi melioratio i regimine populi. ⁊ ꝑmo in cōmunib⁹ causis. secūdo in arduis. in q̄b⁹ erat recursus in bierusalē. ibi: In bierusalem quoq;. Circa primū dicit: Constituitq; iudices &c. ut nō oporteret ꝑpl'm discurrere de loco ad locū ad habendū iudicium in causis coib⁹. e Et precipiens iudicibus. ab eo instituris. f Videte ait quid faciatis. ne ꝑcipitanter sed cū magna deliberatione sententiā feratis. cui⁹ causa subdit: g Nō enim hominis exerceris iudicium sed dñi. vñ iudices q̄ tenent locū dei in terris vocantur dij participative. ut. hī Exo. xxij. Dñs vocatus applicabit ad deos. i. ad iudices. h Et quodcūq; iudicaueritis i vos redundabit. i. in vnū vestrū si bene iudicaueritis. ⁊ i malū si male. i Non est enī apud dñm deū nostrū. cui videtis conformari in iudicando: ut patet ex dictis: k Iniquitas neq; ꝑsonarū acceptio nec cupido munerū. Ista enī tria ex gte iudicis faciūt peruerti iudiciū. l In bierusalē quoq;. Hic ordinatur regimē populi in arduis causis que nō poterant bene prescindi ab ꝑmo recursu in bierusalē. ꝑm q̄ ꝑcipit Deut⁹. xvij. vbi dicit: Si difficile ⁊ ambiguū apud te iudiciū esse ꝑspexeris. sequit: Surge ⁊ ascende ad locū quem elegerit dñs &c. ⁊ ideo iosaphat ibi constituit iudices ad talia difficilia determinandū. ideo subditur: Omnē causam que venerit ad vos fratrum vestrorū qui habitant in vrbibus suis &c. sequit: m Ubicunq; est questio de lege. ꝑtum ad decem decalogi ꝑcepta. n De mandato. ꝑtū ad cetera moralia ex ꝑceptis decalogi quasi quedam cōclusiones elicite. o De cerimonijs. ꝑtū ad cerimonialia. p De iustificationib⁹. i. de iudicialibus ꝑ que iustitia est inter homines conseruanda. q Super ea opera erit que ad officiū regis ꝑtinent. ut si aliqui rebelles inueniant ꝑ eū pena debita plectant. r Cap. xx.

Post hec cōgregati sunt. Hic ꝓnter describit ipsius iosaphat mirabilis victoria. cui⁹ ꝑ describit ꝓcessus. secūdo sequēs effectus. ibi: Irruit autē pauor dñi. tertio ponitur iosaphat de fect⁹. ibi: ꝑ hoc inijt. Circa primum aduentus aduersantium nunciat. secūdo iosaphat dñm deprecatur. ibi: Iosaphat aūt. tertio ꝓmissa eū consolatur. ibi: Erat aūt iaçibel. Circa primū dicitur: Congregati sūt filij moab ⁊ filij ămon &c. In hebreo habetur: Et cum eis de ămonitis. habet autē trāslatio nostra loco huius: de idumeis. quia ꝑm veritatem fuerūt idumei ut patebit infra. nominātur tamē in hebreo ămonite. quia acceperunt signa ămonitarum ⁊ coniunxerūt se exercitui eorum: quasi essent de eodē populo. s Venerūtq; nūcij. annūciantes iosaphat aduentum istorum contra eū. t De bis locis que transmare sūt. scilz transmare mortuū. v Iosaphat autem. Hic ꝓsequenter iosaphat dñm deprecatur pro diuino auxilio impetrando ⁊ ad hoc se ⁊ populū disponit. cum dicitur: x Et predicauit ieiunium vniuerso iuda. quia afflictio ⁊ humiliatio faciūt orationem exaudibilem. y Congregatusq; est omnis iuda. ut quanto oratio esset cōmunior: tanto exaudibilior. z Cumq; stetisset iosaphat in medio. ad animandū alios ad orandum. a Ante atrium nouum. in atrio enī illo reges iuda fecerant aliqua abominabilia a quib⁹ ipse eum purgauit. ⁊ sic dicit atrium renouatum. b Dñe de⁹ patrū nostrorū. Hic ꝓsequit̄ iosaphat formam orationem suam: in qua etiā allegat quinq; ad exauditionē deprecationis sue. Primū est dei omnipotentia. cum dicitur: c Tu es de⁹ in celo ⁊ dñaris cūctis regnis gentiū. ⁊ ideo libera nos: quia potes solo nutu. Secundū est maiestatis diuine decentia. decet enī regiam maiestatem defendere vasallo suo terram quam sibi dedit. deus aūt terrā ꝓmissionis dedit filijs israel. ergo &c. ⁊ hec ratio tangitur cum dicit: Nonne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre hui⁹ &c. Tertiū est ꝓmissi diuini efficacia. cū enī edificaret templū salomon rogauit dñm ut si ꝑpls afflictus ibi oraret dñm q; ipse exaudiret in celo. Et rūdit dñs salomoni q; sic faceret. cui⁹ ꝓmissio debet esse efficax: quia scribitur ꝓv. xxv. Nubes ⁊ ventus ⁊ pluuie nō sequētes vir gloriosus ⁊ ꝓmissa nō complens. ⁊ hec ratio tangit ibi: d Habitauerūtq; in ea ⁊ extruxe. in illa sanctuariū dicētes. s. ꝑ salomonē. Si irruerint

in te eo q; abstuleris lucos de terra iuda ⁊ ꝑparaueris cor tuū ut requireres dñm deū patrum tuorum. Habitauit ᵃ ergo iosaphat in bierusalē. Rursumq; ᵇ egressus ē ad populū de ᶜ bersabee vsq; ad montē ephraim: ⁊ reuocauit eos ad dñm deū patrum suorū: cōstituitq; ᵈ iudices terre in cunctis ciuitatib⁹ iuda munitis ꝑ singula loca: ⁊ ᵉ precipiens iudicib⁹: videte ait quid faciatis. Non ᵍ enī hois exercetis iudiciū: sed dñi: ⁊ ʰ quodcūq; iudicaueritis in vos redūdabit. Sit timor dñi vobiscū: ⁊ cū diligentia cuncta facite. Non ⁱ est enī apud dñm deū nostrū iniq̄tas ᵏ nec ꝑsonarum acceptio: nec cupido munerū. Jn ˡ bierusalē quoq; constituit iosaphat leuitas ⁊ sacerdotes ⁊ principes familiarū ex israel ut iudicium ⁊ causam dñi iudicarent habitatoribus ei⁹: ꝑcepitq; eis dicēs. Sic agetis in timore dñi fideliter ⁊ corde ꝑfecto. Omnē causam q̄ venerit ad vos fratrū vestrorum qui habitant in vrbib⁹ suis inter cognationē ⁊ cognationē vbicūq; ᵐ questio ē de lege: de ⁿ mandato: de ᵒ cerimonijs: de ᵖ iustificationib⁹: ostēdite eis ut nō peccent in dñm: ⁊ ne veniat ira sup vos ⁊ sup frēs vestros. Sic ergo agentes nō peccabitis. Amarias aūt sacerdos ⁊ pontifex vester: in his que ad deū ꝑtinent ꝓsidebit. Dozo ça badias filius ismahel qui ē dux in domo iuda: sup⁹ ea opa erit que ad regis officiū ꝑtinēt. Habetis q; magistros leuitas cora vobis: confortamini ⁊ agite diligenter: ⁊ erit dñs vobiscum in bonis. xx

Post hec cōgregati sūt filij moab ⁊ filij ămon ⁊ cum eis de ămonitis ad iosaphat ut pugnarent cōtra eum. Venerūtq; ᵍ nuncij ⁊ indicauerūt iosaphat dicentes: Venit cōtra te multitudo magna de ʳ bis locis que transmare sunt: ⁊ de syria: ⁊ ecce consistunt in asasontbamar: que est engaddi. Josaphat ˢ aūt timore ꝑterrit⁹: totum se cōtulit ad rogandum dñm: ⁊ ᵗ predicauit ieiunium vniuerso iuda. Congregatusq; ᵘ est iudas ad deprecandū dñm: sed ⁊ omnes de vrbib⁹ suis venerūt ad obsecrandū eū. Cūq; ˣ stetisset iosaphat in medio cetu iude ⁊ bierusalē in domo dñi ante ʸ atrium nouū ait: Dñe ᶻ deus patrū nostrorū tu es deus in celo: ⁊ dñaris cunctis regnis gentiū. Jn manu tua ē fortitudo ⁊ potentia: nec quisq; tibi poterit resistere. Nonne tu deus noster interfecisti omnes habitatores terre hui⁹ coram populo tuo isrl ⁊ dedisti eam semini abrahā amici tui in sempiternū: Habitaueruntq; ᵇ in ea: ⁊ extruxerūt in illa sanctuariū nomini tuo dicētes: Si irruerint sup nos mala: gladi⁹ iudicij: pestilētia ⁊ fames: stabim⁹ cora domo hac

sup nos mala ⁊c. sequit: a Et exaudies nos. ⁊ supplenda est rñsio dñi: qz respondit salomoni se exaudire ut bꝛ supra. vij. ca. Quartū est aduersarioꝝ iniusticia qnib⁹ non nocuerūt filij israel: nec terram eoꝝ acceperūt: qñ egressi fuerunt de egypto ut bꝛ Deut°. j. ⁊ ideo iniuste volebant auferre filijs israel terrā a deo sibi cōcessam. ⁊ hec ratio tangit ibi: b Nūc igit ecce filij ammon ⁊ moab ⁊ mons seyr. i. habitatores montis seyr: qui dicunt idumei. ex quo patet qō predictū est in principio ca. s. q̄ p amonitas intelligunt idumei. c Per quos nō cōcessisti ⁊c. ut bꝛ Deut°. j. d Ergo nō iudicabis eos? tu qui es iustus iudex. q. d. imo iudicabis eoꝝ iniusticiā puniendo. Quintū est ꝓpria impotentia. cū dr: e In nobis quidem nō est tāta fortitudo ut ⁊c. q. d. nō habem⁹ cōfidentiā nisi in te. f Dis ꝓo iuda stabat coꝝ dño cū paruulis ⁊c. ut magis ipetraret diuina clemētia. g Erat aūt iaçihel. hic ꝓphiter describit ꝓphetica consolatio. in q̄ primo describitur victorie denūciatio. secūdo eius dē exhibitio. ibi: Cūq; cepissent laudes. tertio prede collectio. ibi: Venit ḡ ioſaphat. Circa primū ponitur nomē ⁊ gen⁹ ꝓphete: Erat aūt iaçihel ⁊c. ⁊ hoc ad notandū auctoritatem sue ꝓphetie. b Hec dicit dñs vobis. per me loquēs. i Nolite timere ⁊c. cui⁹ causa subditur: Nō est enī vestra pugna sed dei. quia expugnabit p vobis inimicos vestros. sicut patebit infra p effectū. Consequēter denūciat eis procedendi modū: k Cras ascēdetis contra eos ⁊c. ⁊ pz hrā vsq; ibi: l Leciterūt pconi in terrā coꝝ dño. ad regratiādū ei de tanto beneficio sibi promisso. m Stans ioſaphat i medio. ut melius audiret. n Credite i dño deo vestro. timebat enī ne aliq̄ pusillanimes effecti verbis ꝓphete discrederent. ⁊ sic fugerent. o Deditq; consiliū populo. quia nō debebat omittere ea que essent agenda. ideo sequitur: p Et statuit cantores dñi. sicut consuetum erat in bellis filioꝝ israel fieri. q Cūq; cepissent. hic ꝓhēr describit victorie in conspectu tuo in qua inuocatū est nomē tuū ⁊ clamabimus ad te in tribulationib⁹ nostris: ⁊ exaudies nos: saluosq; faciēs. Nunc igit ecce filij ammon ⁊ moab ⁊ mons seyr per quos non cōcessisti israel ut transirent qñ egrediebant de egypto: sed declinauerūt ab eis ⁊ nō interfecerūt illos: ecōtrario agūt ⁊ nituntur eijcere nos de possessione quā tradidisti nobis de⁹ noster. Ergo nō iudicabis eos: In nobis quidē nō est tanta fortitudo ut possim⁹ huic multitudini resistere q̄ irruit sup nos: sz cū ignorem⁹ qd agere debeam⁹ hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigam⁹ ad te. Omnis iuda stabat coram dño: cū paruulis ⁊ vxorib⁹ ⁊ liberis suis. Erat aūt iaçihel filius zacharie filij banaie filij iehihel filij mathanie leuites de filijs asaph: sup quē factus est spiritus dñi in medio turbe ⁊ ait: Attēdite omnes iuda: ⁊ q̄ habitatis in irlm: ⁊ tu rex ioſaphat. Hec dicit dñs vobis: Nolite timere nec paueatis banc multitudinē. Nō est enī vra pugna: sed dei. Cras descēdetis ꝓ eos. Ascensurus enī sum per cliuū nomine seis: ⁊ inuenietis illos in summitate torrentis q̄ est ꝓ solitudinē hieruhel. Non enī eritis vos q̄ dimicabitis: sed tm̄modo p fidē state: ⁊ videbitis auxiliū dñi super vos. O iuda ⁊ irlm nolite timere nec paueatis. Cras egrediemini ꝓ eos: ⁊ dñs erit vobiscū. Ioſaphat ergo. ⁊ iuda ⁊ oēs habitatores hierusalē cecideruntꝑ pni i terrā coram dño ⁊ adorauerūt eū. Porro leuite de filijs caath ⁊ de filijs chore laudabant dñm deū israel voce magna i excelsū. Cūq; mane surrexissent egressi sūt p desertū thecue: p fectisq; eis stans iosaphat in medio eoꝝ dixit: Audite me viri iuda ⁊ oēs habitatores hierusalē. Credite in dño deo vro ⁊ securi eritis: credite ꝓphetis ei⁹ ⁊ cūcta eueniēt prospera. Deditq; consiliū ꝓpl'o: ⁊ statuit cātores dñi ut laudarent eū in turmis suis: ⁊ antecederent exercitū ac voce cōsona dicerent. Confitemini dño: qm̄ in eternū misericordia ei⁹. Cūq; cepissent laudes canere: vertit dñs insidias eoꝝ i semetipsos. s. filioꝝ. s. ām̄on ⁊ moab ⁊ mōtis seyr: q̄ egressi fuerāt ut pugnarēt cōtra iudā: ⁊ pcussi sūt. Namq; filij ām̄on ⁊ moab cōsurrexerunt aduersū habitatores mōtis seyr ut interficerēt ⁊ delerēt eos. Cūq; hoc ope ꝓpetrassent: etiā in semetipsos versi mutuis ꝓcidere vulnerib⁹. Porro iuda cū venisset ad speculā que respicit solitudinē vidit procul oēm late regionē plenā cadaueribus: nec superesse quēq̄ q̄ necē potuisset euadere. Venit ergo ioſaphat ⁊ oīs ppls cū eo ad detrahenda spolia mortuoꝝ: inuenerūtq; inter cadauera variā supellectilē: vestes quoq; ⁊ vasa pciosissima: ⁊ diripuerūt: ita ut oīa portare nō possent: nec per tres dies spolia auferre: pre pde magnitudine. Die aūt quarto cōgregati sunt in valle bñdictionis. Etenī qm̄ ibi bñdixerunt dño: vocauerūt locū illū vallis bñdictiōis vsq; in pntem diē. Reuersusq; ē oīs vir iuda ⁊ habitatores hierusalē: ⁊ ioſaphat ante eos in irlm cū letitia magna: eo q̄ dedisset eis dñs gaudiū de inimicis suis. Ingressiq; sunt in hierusalē cū psalteriis ⁊ citharis ⁊ tubis in domū dñi. Irruit autē pauor dñi sup vniuersa regna terraꝝ cū audissent q̄ pugnasset dñs cōtra inimicos isrl. Quieuitq; regnū ioſaphat: ⁊ pbuit ei dñs pacē p circuitū. Regnauit igit ioſaphat sup iudam: ⁊ erat trigintaquinq; ānoꝝ cū regnare cepisset. Viginti aūt ⁊ quinq; annis regnauit in hierusalem: ⁊ nomē matris ei⁹ azuba filia selachi. Et ambulauit in via pris sui asa: nec declinauit ab ea: faciens que placita erant coram dño. Verūtamen excelsa ꝓmisse exhibitio. ⁊ b virtute dīna. cū dicit: r Vertit dñs insidias eoꝝ i semetipsos. id est aduersarios indecorū qui insidiabant vite ⁊ terre ipsoꝝ. s Namq; filij ām̄on ⁊ moab con. aduer. babi. mōtis seyr. qz dñs posuit in eis spiritū vertiginis ⁊ dissensiōis. t Porro iuda ⁊c. sequit. Vidit ꝓcul omnē late regionē plenā cadaueribus. ⁊ sic vidit victoriā sibi promissam iam in effectu datā. v Venit ergo. hic ꝓphiter describit pde collectio. ⁊ pz hrā vsq; ibi: x Die aūtē quarto. vbi ponitur gratiarum actio. primo extra hierusalē. cū dicit: Congregati sunt i valle benedictiōis. secūdo in hierusalē in templo dñi. cum dr: Reuersusq; est omnis vir iuda ⁊c ⁊ patet hrā. y Irruit ār. Postq̄ describit victorie processus. hic cō sequenter describit sequens effect⁹: qz p istam victoriam a deo datam ppli qui erāt i circuitu regni ioſaphat fuerunt territi: ita q̄ nō audebāt regnū ioſaphat infestare. sequit: z Et ambulauit in via patris sui asa: nec declinauit ab ea. s. q̄diu asa fecit bonū sed in malo non fuit secutus ipsum videlz i hoc q̄ misit aurū ⁊ argentū domus dñi regi syrie diffidēs de diuino auxilio. ut habet. iij Regū. xv. ⁊ in hoc q̄ ꝓphetam ipsum arguētē poni iussit i nerua. ut bꝛ ē. xvj a Verūtamē excelsa non abstulit. contrariū videtur supra. xvij. Cumq; sumpsisset coꝝ eius audaciam ꝓpter vias domini etiam excelsa ⁊ lucos de iuda abstulit. Dicendum q̄ ibi loquitur scriptura de excelsis in quibus īmolabatur idolis. hic autem de excelsis in quib⁹ deo immolabatur: quod a pluribus regibus fuit permissum ad

mai⁹ malū euitandū: sicut dictū fuit supra. xiiij. ca. i ꝓncipio. a Post hec inijt. Hic vltimo iosaphat re mala societate punitur. ꝑ ꝙ reprehensionē, ꝙrte que fuit quedā punitio inꝯtū iosaphat accepit eā patienter. secūdo ꝙ damnū ꝛpale, vñ subdit: b Cōtriteq; sūt naues., ꝙpter amicitiā ipsi⁹ iosaphat ꝓtractam cū ochozia q̄ erat pessim⁹ idolatra: ⁊ hāc punitionem iosaphat pariēt acceptauit ⁊ sic in presenti punitus fuit ne puniretur grauius i futuro. c

Cap. xxj.

Dmiuit aūt iosaphat. Hic ꝓnter agit de ꝛpe ipsius iozam. cuius ꝓmo describit vita prana. secūdo contra eū rebellio insta. ibi: In diebus illis. ⁊tio reprehēsio vera. ibi: Allate sunt aūt ei littere. q̄rto punitio dura. ibi: Suscitauit ergo dñs. Circa primū ostendit fratricida. cū dr: d Qui habuit fratres fili. iosaphat acariam iahitel ⁊c isti nominant hic ut euidenti⁹ appareat malicia iozam qui eos occidit: ut postea sequit: e Dedit q; eis pater suus multa munera auri ⁊ argenti: ⁊ pensationes ⁊c. i. ānuos redditus. ⁊ sequit: f Cūq; se confirmasset .i. amicitia ⁊ adiutorio maioꝝ dominū. se vallasset. g Occidit oēs frēs suos. ut bona eoꝝ possideret: ⁊ ne forsitan ipso electo de regno ꝙpter suam malicia aliquis de fratrib⁹ suis regnaret. h Et quosdam de ꝓncipibus iuda. qui facta sua nō approbabāt sed magis ei⁹ malicia abhorrebāt. secūdo notat de idolatria cum dicit: i Ambulauitq; in vijs regum israel. qui erant idolatre. k Sicut egerat domus achab. qui coluit baal. l Filia quippe achab erat vxor eius. ⁊ ideo induxit maritum ad idolatriam. Ista aūt fuit ꝛbalia que ca. sequenti dicit filia amri patris achab. ad quod ꝓfuit dici dupliciter. vno modo q̄ fuit filia achab naturalis. ut hic dicit. sequenti ca. tamē dicitur filia amri eo modo loquendi quo filij filiozum dicunt filij parentum. qui frequens est in scriptura. Alio modo q̄ fuit filia amri naturalis: sed dicitur hic filia achab nutritione ⁊ imitatione in idolatria: quia mortuo patre eius amri ipse nutriuit eam ⁊ vocuit in malo. m Voluit autem dñs disperdere domum dauid. ꝓpter pactū q̄ inierat cū eo: ⁊ quia promiserat ut daret ei lucernā ⁊ filijs eius in omni ꝛpe. In⁹ dieb⁹ illis rebellauit edom ne esset subditus iude: ⁊ constituit sibi regē. Cūq; transiret ioram cū ꝓncipib⁹ suis: ⁊ cūcto equitatu qui erat secū: surrexit nocte: ⁊ ꝑcussit edom qui se circūdederat ⁊ oēs duces equitat⁹ ei⁹. Attamē rebellauit edom: ne eēt sub ditiōe iuda: vsq; ad hāc die. Eo ꝛpe ⁊ lobna recessit ne esset sub manu illi⁹. Dereliquerat enī dñm deū patrū suoꝝ: insup ⁊ excelsa fabricatus est in vrbibus iuda: ⁊ fornicari fecit habitatores hierusalē: ⁊ ꝓuaricari iudam. Allate⁹ sunt aūt ei littere ab helia, ꝙpheta: in quib⁹ scriptū erat. Hec dicit dñs deus dauid patris tui: Quoniā non ambulasti in vijs iosaphat patris tui ⁊ in vijs asa regis iuda sed incessisti p iter regum israel ⁊⁹ fornicari fecisti iudam ⁊ habitatores hierusalē: imitat⁹ fornicationē domus achab: insup ⁊ fratres tuos domū patris tui meliores te occidisti: ecce⁷ dñs percutiet te plaga magna cū populo tuo: ⁊ filijs ⁊ vxorib⁹ tuis vniuersaq; substantia tua. Tu aūt egrotabis pessimo languore vteri: donec egrediantur vitalia tua paulatim p singulos dies. Suscitauit⁸ ergo dom⁹ contra iozam spiritum philistinoꝝ ⁊ arabū qui cōfines sūt ethiopibus: ⁊ ascenderunt in terram iuda ⁊⁹ vastauerūt eam Diripuerūtq;⁹ cunctā substantiam que inuenta est in domo regis: insuper⁷ ⁊ filios eius ⁊ vxores. Nec remāsit ei fili⁹ nisi

non abstulit: ⁊ adhuc populus nō direxerat cor suum ad dñm deū patrum suoꝝ. Reliqua aūt gestoꝝ iosaphat priorū ⁊ nouissimoꝝ scripta sunt in verbis iehu filij anani: que digessit in libro regum israel. Post⁹ hec inijt amicitias iosaphat rex iuda cū ochozia rege israel cuius opa fuerūt impissima: ⁊ pti† ceps fuit ut faceret naues que irent in tharsis: fecerūtq; classē i asiongaber. Prophetauit aūt elieçer filius dodau de maresa ad iosaphat dicēs: Quia habuisti fedus cum ochozia: percussit dñs opera tua: contriteq;⁹ sūt naues nec potuerūt ire in tharsis.

xxi

Dormiuit⁶ autem iosaphat cū patrib⁹ suis: ⁊ sepultus est cū eis in ciuitate dauid: regnauitq; ioram filius ei⁹ pro eo. Qui⁹ habuit fratres filios iosaphat: azariā ⁊ iahihel ⁊ çacharīā ⁊ açariam ⁊ michahel ⁊ saphatiam. Oēs hi filij iosaphat regis iuda. Deditq;⁶ eis pater su⁹ multa munera argēti ⁊ auri ⁊ pensatiōes cū ciuitatibus munitissimis in iuda: regnū aūt tradidit ioram eo q̄ esset primogenit⁹. Surrexit aūt ioram sup regnū patris sui. Cūq;⁶ se ꝓfirmasset: occidit⁸ omnes fratres suos gladio: ⁊ⁿ quosdā de principib⁹ iuda. Triginta duoꝝ annoꝝ erat ioram cū regnare cepisset: ⁊ octo annis regnauit in hierusalē: ambulauitq;⁶ in vijs regū israel sicut⁸ egerat dom⁹ achab: Filia⁶ quippe achab erat vxor eius. Et fecit malū in cōspectu dñi. Voluit⁽ᵐ⁾ aūt dñs dispdere domū dauid

Et percussit edom: qui se circūdederat. licz hoc sit ibi expositum: tamen hic ponitur alia expositio in glosa hebraica: videlz q̄ ioram in exercitu suo habebat multos de idumeis. eo q̄ erāt viri fortes ⁊ ei subiecti: ⁊ illos interfecit ioram subito ne irent ad iuuandum illos idumeos q̄ rebellauerūt contra eū. p Allate sunt aūt ei lre ab helia. Hic ꝓnter describit reprehensio ipsi⁹ vera p litteras helie: quarū sentētia hic breuiter ponitur q̄tū ad peccata ioram. ⁊ patet sententia ex dictis. Dicūt autē hebrei q̄ iste littere fuerunt ei allate post translationē helie in celū. de qua habetur. iiij. Regū. ij. ⁊ hoc videt satis rationabiliter dictum: quia in illis litteris fiebat mentio de occisione fratrū suoꝝ. illos aūt nō occidit viuente patre eius iosaphat: ut satis pz ex principio huius ca. nec iosaphat etiam hoc ꝓmisisset: cum esset sanctus ⁊ bonus. ut patet ex supra dictis. helias ꝛo raptus fuit ante mortē iosaphat quod patet ex hoc q̄ helisē qui remāsit loco helie post eius raptum, ꝙrtauit tribus regib⁹ de aqua eis danda ꝙpter reuerētiam ipsius iosaphat regis iude qui erat ibi. ut habetur. iiij. Regum. iij. q Et fornicari fecisti iudam. ꝑr idolatriā que vocatur fornicatio. eo q̄ facit diuerti a vro sponso qui est deus. r Ecce dñs percutiet te plaga magna cū populo tuo ⁊ filijs ⁊ vxorib⁹ tuis ⁊c. ⁊ rebus ⁊ etiam ꝙria p̄sona. ideo subditur: Tu autem egrotabis pessimo languore ⁊c. sequitur: s Suscitauit ergo dñs contra iozam spiritū philistinoꝝ. Hic cōquenter describitur ipsius iozam punitio dura. ⁊m tenorē litterarū helie. ⁊ eodem ordine quo denūciata est punitio ista. cum dicitur: Suscitauit ergo dñs contra iozam spiritū philistinoꝝ. id est voluntatem ⁊ animositatem inuadendi regnū iozam. t Et vastauerūt eam. q̄tum ad villas ⁊ agros. v Diripuerūtq; cunctam substantiā. q̄tū ad bona mobilia. x Insup ⁊ filios ei⁹. quos occiderūt. ut habet in ꝓncipio sequentis ca. excepto ioachaz minimo.

a Et sup hec omnia pcussit eū dñs. in pſona ꝓpria. b Alui lãguore insanabili. ita ꝙ diu cruciaret pena horribili. ideo sequit: c Mortuusq; est in infirmitate pessima. nõ solũ ẽptũ ad corpus ſ etiã ẽptum ad animã: quia nõ apparuerũt in eo penitentie signa. ꝓ ẽ qõ subdit: d Et nõ fecit ei po. ſm mo. cõbustio. exequias. cõburẽdo circa eũ aromatica. e Sicut fecerat maioribꝰ eiꝰ. ut dictũ est supra xxi. asa. ca. xvj. lz iste indigeret eo ꝙ erat totus corruptus ⁊ fetidus. ut pz ꝑ ꝓdicta. ⁊ hoc in testationẽ fue malicie. ⁊ ex ea re m causa nõ fuit sepultus in sepulchro regũ: qz regnauerat indigne.

Qf Cap. xxij.

Onstituerũt aũt. Hic ꝓmitit agit de tpe ochoçie. ⁊ primo describitur eiꝰ mala vita. secũdo inferẽ pena debita ibi: Igit açarias. Sententia pme ptis pz ex dictis iij. Regum. viij. in fine. exceptis q̃ sequunt: g Ochoçiam filiũ eiꝰ. iste est qui ca. precedenti dicꝰ est ioachaz. ⁊ in pte sequenti dr açarias: qz fuit trinomiꝰ. uel quia ẽ idẽ nomẽ variatũ. sicut i latino idem nomẽ est nicolaꝰ colinꝰ ⁊ coletꝰ. h Minimũ regẽ pro eo. qz alij filij fuerãt interfecti. i Quadragintaduoꝝ annoꝝ fuit ochoçias cũ regnare cepisset. ẽ videtur impossibile qz in fine ꝓcedentis ca. dictũ est ꝙ ioram pr eiꝰ. xxxj. ãnoꝝ erat qñ cepit regnare: ⁊ octo ãnis regnauit. ex q̃ sequit ꝙ filiꝰ eiꝰ ochoçias sentioꝝ fuit patre duobꝰ ãnis. Ad qõ dicendũ ſm sententiam hiero. ꝙ ioram regnauit. xxviij. ãnis. ⁊ octo ãnis regnauit saris bñ post mortem patris sui ioſaphat añ ꝙ vxorẽ suã ad idolatriã traheret. ⁊ ideo illi octo ãni tñ in eiꝰ regno cõputãt. alijs aũt. xx. ãnis regnauit pxime. ꝓter qõ in eiꝰ regno nõ cõputant sicut libro. j. Regũ. xiij. dr ꝙ saul regnauit duobus ãnis ⁊ residuũ tacet qz duobꝰ annis tñ bene regnauit cũ tñ plurib⁹ regnauerit lz male. ut ibidẽ dictũ fuit. ẽ ãnis vite filij sui copulãt ne error in hystoria fieret. si omnino tacerent. filiũ ⁊ alij anni saul alibi exprimũt. scilz Act. xiij. ⁊ ꝓter hoc dr. iiij. Regum. viij. ꝙ iste ochoçias. xxij. annoꝝ erat qñ regnare cepit: quia ibi resecant anni viginti patris sui. qui hic addunt ratione dicta. k Ipsi eni fuerunt ei cõsiliarij. s. illi de domo achab. qui erant idolatre. l Et prexit cũ ioram filio achab. ex amicitia ⁊ familiaritate. m Igit ochoçias uel açarias. hic ꝓmitter describitur eiꝰ pena debita ⁊ primo in pſona ꝓpria. secũdo in prole sua. ibi: Hec erat vltra spes. Sententia aũt pme partis patet ex dictis. iiij. Regũ. ix. e. 7. viij. g. excepto quod sequit: n Quem vnxit dꝰ ꝑ vnũ de discipulis ihesu. ut hr. iij. Regum. ix. o Et filios fratrum ochoçie. quia fratres ochoçie fuerant interfecti. ut dictum est. sed filij eorũ remanserant. vocant tñ fratres ochoçie. iiij. Regũ. x. ca. i. ꝓpinqui ⁊ de eadẽ cognatione. i libro de hebraicis questionibus dicit ꝙ erant cõsobrini ochoçie. p Hec erat vltra spes. Hic ꝓmitter describitur punitio ochoçie in prole sua: qz mater eiꝰ athalia interfecit oẽs filios eiꝰ vno excepto. ⁊ patet sentẽtia buiꝰ ptis ex dictis. iiij. Regum. xj. a. excepto qõ sequit: q Absconditq; eũ cũ nutrice sua in cubiculo lectulorũ. i. i dormitorio sacerdotũ in templo ministrantiũ. ut dicit hic glosa hebraica. iiij. Regũ dicitur: Erat q̃ cũ ea in domo dñi clã. vbi dicit Ra. Sa. ꝙ hoc fuit i solarijs tẽpli ⁊ forte ibi iacebant sacerdotes in sua ebdomada ministrãtes ul saltẽ eoꝝ aliqui. uel põt dici ꝙ ꝓ absconditq; eũ in dormitorio sacerdotũ qõ erat circa tẽplũ: postea trãstulit eũ ad solariũ tẽpli ut secretiꝰ seruaret ibi. r

Cap. xxiij

Nno aũt. Hic agit de tpe ipsiꝰ ioas regis iude. ⁊ ꝓ hoc describit eiꝰ institutio. 2° regni sui. ꝓsecutio. ca. xxiij. Circa ꝓmũ ꝓ describit ipsiꝰ ioas institutio. 2° athalie occisio. ibi: Qõ cum audisset athalia. 3° regis instituti cõfirmatio. ibi: Depigit aũt ioiada. sententia aũt istarũ ptiũ patet ex dict. iiij. Regũ. xj. excepto q̃ sequũt. In ꝓma pte dr: s Assũpsit cẽturio. açariã ⁊c. noia istoꝝ omittunt. iij. Regũ. xj. que exprimũt hic ad maiorẽ hystorie certitudinem.

ioachaz qui minimꝰ natu erat. Et[q] sup hec omnia pcussit eũ dñs alui[b] languore insanabili. Cũq; diei succederet dies ⁊ tẽporũ spacia voluerẽt: duoꝝ annorũ expletus est circulus: ⁊ sic longa cõsumptus tabe: ita ut egereret etiã viscera sua: lãguore pariter ⁊ vita caruit. Mortuusq;[c] est i infirmitate pessima ⁊[d] non fecit ei pplus ſm morem cõbustionis exequias: sicut[e] fecerat maioribus eiꝰ. Triginta duoꝝ annoꝝ fuit cũ regnare cepisset: ⁊ octo annis regnauit in hierusalẽ. Ambulauitq; nõ recte: ⁊ sepelierũt eum in ciuitate dauid: verũtamẽ non in sepulchro regum. xxii

Qonstituerũt[f] aũt habitatores hierusalem ochoçiam[g] filiũ eiꝰ minimũ[h] regem pro eo. Oẽs enĩ maiores natu qui ante eũ fuerant interfecerãt latrones arabũ q̃ inuerãt in castra. Regnauitq; ochoçias filiꝰ ioram regis iuda. Quadragintaduoꝝ[i] annorũ erat ochoçias cũ regnare cepisset: ⁊ vno ãno regnauit in hierusalẽ: ⁊ nomẽ matris eius athalia filia amri. Sed ⁊ ipse ingressus ẽ p vias domꝰ achab. Mater enĩ eiꝰ impulit eum ut impie ageret. Fecit igit malũ in cõspectu dñi sicut domꝰ achab. Ipsi[k] enĩ fuerunt ei consiliarij post mortẽ patris sui in interitũ eiꝰ: ambulauitq; in ꝓsilijs eoꝝ. Et[l] prexit cũ ioram filio achab rege israel in bellũ cõtra açahel regem syrie in ramoth galaad: vulneraueruntq; syri ioram. Qui reuersus est ut curaret in iezrahel. Multas enĩ plagas acceperat in supradicto certamine. Igit[m] ochoçias filiꝰ ioram rex iuda descendit ut inuiseret ioram filiũ achab i iezrahel egrotãtẽ. Uolũtatis quippe fuit dei aduersus ochoçiã: ut veniret ad ioram: ⁊ cũ venisset ⁊ egrederetur cũ eo aduersũ iehu filiũ namsi: quẽ[n] vnxit dñs ut deleret domũ achab. Cũ ergo euerteret iehu domũ achab: inuenit principes iuda ⁊[o] filios fratrũ ochoçie q̃ ministrabant ei: ⁊ interfecit illos. Ipsũ quoq; quẽrẽs ochoçiam cõprehendit latitantẽ in samaria adductũq; ad se occidit: ⁊ sepelierũt eũ: eo ꝙ eẽt filiꝰ ioſaphat qui quesierat dñm in toto corde suo. Nec[p] erat vltra spes aliqua ut de stirpe quis regnaret ochoçie. Siquidẽ athalia mater eiꝰ videns ꝙ mortuꝰ esset filiꝰ suus: surrexit ⁊ interfecit omnẽ stirpẽ regiã domus ioram. Porro ioſabeth filia regis tulit ioas filium ochoçie: ⁊ furata est eũ de medio filioꝝ regis cũ interficerẽt: absconditq;[q] eũ cũ nutrice sua in cubiculo lectuloꝝ. Ioſabeth aũt q̃ absconderat eũ erat filia regis ioram: vxor ioiade põtificis sororis ochoçie: ⁊ idcirco athalia nõ interfecit eũ. Fuit ergo cũ eis in domo dei absconditus sex annis: quibꝰ regnauit athalia sup terram. xxiii

Anno[r] aũt septimo cõfortatus ioiada assumpsit[s] centuriones: açariam videlicet filiũ hieroboã ⁊ ismael filiũ iohannã: açariam quoq; filiũ obed: ⁊ maasiã filiũ adaie: ⁊ eliſaphat filium zechri: ⁊ iniit cũ eis fedus. Qui circueuntes iudã congregauerũt leuitas de cũctis vrbib⁹ iuda: ⁊ principes familiarũ israel: venerũtq; i hierusalẽ. Iniit q̃ oĩs multitudo pactũ i domo dei cũ rege. Dixitq; ad eos ioiada: Ecce filiꝰ regis

a Erit in portis. iiij. Regũ. xj. dr: Ad portam seyr. ꝛ forte ex illa parte erant plures portę. ſō dr hic: i portis.
b Ad portã q̃ appellat fundamẽti. ista est porta q̃. iiij. Regũ. xj. dr: post habitaculũ scutariorũ. portę enī plurib⁹ nominib⁹ nominant ex diuersis ꝓprietatibus.
c Et pltas regi dauid. i. scuta rotunda a pellẽdo dicta quia repellũt ictus In secũda pte dr:
d Cũq; vidisset regem stantem sup gradũ. dicunt aliq̃ q̃ iste gradus erat basis enea sup quã ozauit salomon ut br supra. vj. ꝛ vocat grad⁹ qz ad eã ascẽdebat per aliquot gradus qz habebat tres cubitos in altitudine ut ibidem dicit. Vel alios ꝯo erat quedã sedes notabilis i porticu tẽpli vbi rex sedebat q̃n veniebat ad domũ dñi. In tertia pte dr:
e Constituit aũt ioiada ꝓpositos i domo dñi. ut fierẽt ibi diuina obsequia: sicut fiebant anteq̃ regnaret athalia q̃ cultũ diuinũ ꝓut potuit destruxit ut br ca. sequenti.
f Juxta dispositionẽ dauid. que dispositio br supra libro. j. xxiij. ꝛ xxv. ca.
g Letatusq; est ois ppls terre. eo q̃ liberatus erat a dominio mulieris q̃ erat opprobriosum ꝛ quia regnũ restitutum erat ad hereditem debitũ.
b Cap. xxiiij
Septem annorũ erat ioas. Hic ꝓsequit scribit regni ioas prosecutio. ꝛ primo tpe ꝓsperitatis. secundo tpe aduersitatis. ibi: Postq̃ aũtẽ obijt ioiada. Prima in duas. qz primo describit processus regni ioas i regnabit sicut locut⁹ ẽ dñs sup filios dauid. Iste est sermo quẽ facietis. Tertia pars vestrum q̃ veniũt ad sabbatũ sacerdotũ ꝛ leuitaꝝ ꝛ ianitoꝝ erit⁹ i portis: tertia vo pars ad domũ regis: ꝛ tertia ad ᵇ portam que appellatur fundamẽti. Omne vo reliquũ vulgus sit in atrijs dom⁹ dñi: nec quispiam ali⁹ ingrediat domũ dñi: nisi sacerdotes ꝛ qui ministrãt de leuitis. Ipsi tãtũ modo ingrediant: quia sanctificati sũt: ꝛ omne reliquũ vulg⁹ obseruet custodias dñi. Leuite aũt circũdent regẽ habẽtes singuli arma sua: ꝛ si qs alius ingressus fuerit tẽplũ interficiat: sintq; cũ rege ꝛ intrãte ꝛ egrediente. Fecerunt ergo leuite ꝛ vniuersus iuda iuxta omnia q̃ preceperat ioiada pontifex. Et assumpserũt singuli viros qui sub se erãt: ꝛ veniebãt p ordinẽ sabbati cũ his qui iam impleuerant sabbatũ ꝛ egressi erant. Siquidẽ ioiada pontifex non dimiserat abire turmas q̃ sibi p singulas ebdomadas succedere cõsueuerant. Dedit q; ioiada sacerdos centurionib⁹ lãceas clypeosq; ꝛ peltas regis dauid: qs cõsecrauerat in domo dñi. Cõstituitq; omnẽ populũ tenẽtiũ pugiones a pte templi dextra vsq; ad ptem templi sinistram corã altari ꝛ templo p circuitũ regis: ꝛ eduxerũt filiũ regis ꝛ imposuerũt ei diadema ꝛ testimoniũ: dederũtq; in manu ei⁹ tenendã legẽ: ꝛ cõstituerũt eũ regẽ. Unxit quoq; illũ ioiada pontifex ꝛ filij ei⁹: ꝛ precatiq; sũt ei atq; dixerũt: Viuat rex. Qd cũ audisset athalia vocẽ. s. currentiũ atq; laudantiũ regẽ: ingressa est ad populũ in templũ dñi. Cũq; ᶜ vidisset regẽ stantẽ sup gradũ in introitu ꝛ principes turmasq; circa eũ: omnesq; populũ terre gaudentẽ atq; clangẽtẽ tubis ꝛ diuersi generis organis cõcinentẽ: vocesq; laudantiũ: scidit vestimenta sua ꝛ air. Insidie insidie. Egressus autẽ ioiada pontifex ad centuriones ꝛ principes exercitus dixit eis: Educite illã extra septa templi ꝛ interficiat foris gladio. Precepitq; sacerdos ne occideret in domo dñi. Et iposuerũt ceruicibus eius man⁹. Cũq; intrasset portã equoꝝ dom⁹ regis: interfecerũt eã ibi. Pepigit aũt ioiada fedus inter se vniuersumq; populũ ꝛ regẽ ut esset ppls dñi. Itaq; ingressus ẽ ois ppls domũ baal: ꝛ destruxerũt eã: ꝛ altaria ac simulacra illi⁹ cõfregerũt: mathan quoq; sacerdotẽ baal interfecerũt ante aras. Cõstituit ᵈ aũt ioiada ꝓpositos in domo dñi: ꝛ sub manibus sacerdotũ ꝛ leuitarũ: quos distribuit dauid i domo dñi ut offerrent holocausta dño sicut scriptũ ẽ in lege moysi: in gaudio ꝛ canticis: iuxta ꝛ dispositionẽ dauid. Cõstituit quoq; ianitores in portis dom⁹ dñi ut nõ ingrederet eam i mũdus in omni re. Assumpsitq; centuriones ꝛ fortissimos viros ac principes ppli ꝛ omne vulgus terre: ꝛ fecerũt descendere regẽ de domo dñi: ꝛ introire p mediũ porte superioris in domũ regis: ꝛ collocauerunt eũ in solio regali. Letatusq; ᵉ ẽ ois ppls tre: ꝛ vrbs q̃uit. Porro athalia interfecta ẽ gladio.
Septẽ ᵇ annoꝝ xxiiii erat ioas cum regnare cepisset: ꝛ quadraginta annis regnauit in hierusalem. Nomen matris ei⁹ sebia de bersabee. Fecitq; qđ bonũ ẽ coram dño: cũctis diebꝰ ioiade sacerdotis. Accepit aũt ei ioiada vxores duas: e quib⁹ genuit filios ꝛ filias. Post que placuit ioas ut instauraret domũ dñi: ꝯgregauitq; sacerdotes ꝛ leuitas ꝛ dixit eis: Egredimini ᵍ ad ciuitates iuda ꝛ colligite de vniuerso israel pecuniam ad sartatecta tẽpli dei nostri p singulos annos: festinatoq; ḇ facite. Porro leuite egere negligẽti⁹. Vocauitq; rex ioiadã principẽ ꝛ dixit ei: Quare tibi non fuit cure ut cogeres leuitas inferre de iuda ꝛ de hierusalẽ pecuniam que constituta est a moyse seruo dñi ut inferret eam omnis multitudo israel in tabernaculum testimonij: Athalia ʰ enī ipissima ꝛ filij ei⁹ destruxerũt ⁱ domũ dei: ꝛ de vniuersis q̃ sciticata fuerãt in templo dei: ornauerunt phanũ baalim. Precepit ergo rex: vono. secũdo ioiade pontificis sancta cõsũmatio ibi: Seruit aũt ioiada. sententia ꝓme partis ꝑz ex dictis. iiij. Regũ. xj. excepta q̃ sequũt.
i Egredimini ad ciuitates iuda. preter eni illam pecuniã que sponte offerebat in templo pro necessarijs tẽpli. voluit rex ut a quolibet capitaneo de regno suo colligeret dimidius siclus argenti q̃ soluebat a cõmunitate ꝛ in hoc equaliter soluebat paup ꝛ diues. ut br Exodi. xxx. ꝛ hec pecunia dabat pro redemptione anime: quia cũ sic numerabant ꝑ dimidios siclos datos nõ erat plaga in populo. ut ibidem dr:
k Athalia enī impissima ꝛ filij ei⁹. filij athalie nõ ꝑsit hic intelligi fratres octocie filij sui: quia oẽs fuerant interfecti. ut br supra i principio. xxij. ca. nec filij octocie: qz illos interfecit athalia. ut br supra. xxij. ca. in fine. ꝛ iõ filij ei⁹ hic dicunt sacerdotes baal quos ipsa nutriebat ut dr libro de hebraicis questionib⁹.
l Destruxerunt domũ dei. dimittẽtes multa cadere ꝛ spoliantes tẽplũ vasis ꝛ ornamẽtis applicãtes ea cultui baal: ꝛ ꝓpter hoc ad restaurandũ ista req̃rebat magna pecunia: ꝛ maxime quia illa q̃ erãt applicata idolis nõ erãt vlteri⁹ diuino cultui applicanda.

a Et fecerunt archam .iij. Regū dicit gaçophylaciū. loc⁹ est vbi pōt reponi pecunia sine aperitione: nō tamē inde retrahi. sicut pro fabricis ecclesiarū solet fieri. b Ut referrēt singuli preciū dño qđ cōstituit moyses .s. dimidiū sicli-ut dictum est supra. c Et congregata est infinita pecunia. hyppole est. ad notandū magnā sūmā Iz esset finita simpliciter. d Reliquā partē pecunie de qua facta sunt vasa templi ꝛc. cōtrariū videt .iij. Regū. xij. E. vbi dicit: Nō fiebāt ex eadem pecunia hydrie templi dñi ꝛc. Dicendū q ꝑdiu reparabatur templi edificiū: non fiebant vasa tēpli ex illa pecunia q̄ ordinata erat ad reparandū edificium ꝛ fm hoc loquit scriptura .iij. Regum. sed edificio reparato. de residuo pecunie facta sunt vasa templi-ut hic dicit: e Senuit aūt ioada. Hic ꝓnter describitur ipsius ioiade felix consūmatio-cū dicit: f Plenus dierum. quia nō transijt tempus in vacuū sed in bonis operib⁹ cōtinue se exercuit. ꝓpter qđ valde solēniter sepult⁹ fuit-cū dicit: Sepelierūtq eum in ciuitate dauid cū regib⁹. ꝛ subdit causa hui⁹: g Eo q fecisset bonū cū israel. ipsū a dominio mulieris liberando; ꝛ ab idolatria reuocādo. h Et cū dauid. regem de eius semine restituendo. ut patet p predicta. i Postq aūt. Hic ꝓnē describit regnū ioas tpe aduersitatis. ꝛ ꝑ describit ipsi⁹ ꝛ populi malū culpe secūdo malum pene-ibi: Cū q evolut⁹. Circa p̄mū tangit duplex culpa Prima est idolatria-cū dī: k Ingressi sunt prin. iuda ꝛ ado. regem. impendendo sibi diuinū honorem-sicut dictū fuit dissi⁹. iij. Regū. xij. Fi Et dereliquerūt templum dñi dei patrū suorum ꝛc. abyssus enī abyssū inuocat. ꝛ ideo de vno peccato tracti sunt ad alia. m Mittebatq eis ꝓphetas ut reuerterentur ad dñm. Ex quo apparet dei miseratio ꝛ eorū obstinatio. Consequenter notat de parricidio in interfectione çacharie: q̄ patri successerat in sūmo sacerdotio. ut hī ex glosa magna hebraica Treno⁹. ij. sup illud: Si occidit in sanctuario dñi sacerdos ꝛ ꝓphēta. ꝛ in presenti-cum dicit: n Spiritus itaq dñi induit çachariam. ex reuelatione enī spiritus sancti ꝛ ei⁹ impulsu motus ꝛ⁹ fecerunt archam: posuerūtq eam iuxta portam dñi forinsec⁹. Et predicatū est in iuda ꝛ hierusalē: ut referrent singuli preciū dño quod cōstituit moyses seruus dei super omnē israel in deserto. Letaticq sunt cuncti principes ꝛ omnis populus: ꝛ ingressi cōtulerūt in archā dñi atq miserūt: ita ut impleretur. Cūq tempus esset ut referrēt archam corā rege p man⁹ leuitarū. Videbāt enī multā pecuniam: ingrediebaf scriba regis ꝛ quem prim⁹ sacerdos constituerat: effundebantq pecuniā que erat in archa. Postea archā reportabant ad locū suū: sicq faciebant p singulos dies. Et⁰ cōgregata est infinita pecunia: quā dederūt rex ꝛ ioiada his q̄ perant operibus dom⁹ dñi. At illi cōducebant ex ea cesores lapidū: ꝛ artifices operū singulorum: ut instaurarent domū dñi fabros quoq ferri ꝛ eris: ut qđ cadere ceperat fulciretur. Egerunt q hi qui operabant industrie: ꝛ obducebaf parietū cicatrix p manus eorū: ac suscitauerūt domū dñi in statū pristinū: ꝛ firmiter eam stare fecerūt Cūq cōplessent omnia opera detulerunt corā rege ꝛ ioiada reliquā partem pecunie: de qua facta sunt vasa templi in ministeriū ad holocausta: phialeq ꝛ cetera vasa aurea ꝛ argētea. Et offerebantur holocausta in domo dñi iugiter cūctis diebus ioiade. Senuit⁰ aūt ioiada plenus⁵ dierū: ꝛ mortuus est cum centū triginta esset annoꝝ: sepelierūtq eū in ciuitate dauid cū regibus: eo⁸ q fecisset bonū cū israel: ꝛ⁹ cū domo eius. Postq⁵ aūt obīt ioiada: ingressi⁸ sunt principes iuda ꝛ adorauerunt regem. Qui delinitus obsequijs eoꝝ acquieuit eis. Et⁵ dereliquerūt templum dñi dei patrū suorū: seruierūtq lucis ꝛ sculptilibus: ꝛ facta est ira dñi contra iudam ꝛ hierusalē ꝓpter hoc peccatū. Mittebat⁹ᵐ eis ꝓphetas ut reuerterēt ad dñm: quos ptestantes illi audire nolebant. Spiritus⁹ itaq dei induit çachariam filiū⁰ ioiade sacerdotem: ꝛ stetit in conspectu populi ꝛ dixit eis: Hec dicit de⁹ Quare trāsgredimini preceptū dñi quod vobis nō proderit: ꝛ dereliquistis dñm ut derelinqueret vos: Qui congregati aduersus eū miserunt⁹ lapides iuxta regis iperiū: in atrio domus dñi. Et nō est recordatus ioas rex misericordie quā fecerat ioiada pater illius secū: sed interfecit filiū eius. Qui cum moreret ait: Videat⁰ dñs ꝛ requirat. Cūq⁵ evolutus esset ann⁹ ascendit cōtra eū exercit⁹ syrie: venitq in iudā ꝛ hierusalem ꝛ interfecit cūctos principes ꝓpli atq vniuersam predā miserūt regi in damascū. Et certe cum pmodicus venisset numer⁹ syriorū tradidit dñs in manibus eoꝝ infinitam multitudinē: eo q dereliquissent dñm deum patrū suoꝝ. Jn⁰ ioas quoq ignominiosa exercuere iudicia: ꝛ abeuntes dimiserūt eū in languorib⁹ magnis. Surrexerūt⁴ aūt ꝓtra eū serui sui in vltionē sanguinis çacharie filij ioiade sacerdotis: ꝛ occiderūt eū i lectulo suo ꝛ mortu⁹ est: sepelierūtq eū in ciuitate dauid: sed⁰ nō in sepulchris regum. Jnsidiati ꝝo sūt ei çabath fili⁹ semath amanitidis: ꝛ ioçabath fili⁹ semarith moabitidis. Porro filij ei⁹ ac sūma pecunie q̄ adunata fuerat ꝑ eo ꝛ instauratio dom⁹ dei scripta sūt diligēti⁹ i libro regū.

fuit ad constanter arguendū regem ꝛ populū. o Filium ioiade. per hoc ostenditur cōditio aggrauans peccatum: quia ioiada fecerat bona erga regē ꝛ populū· ut patet ex predictis. p Miserunt lapides iuxta regis imperium. ex quo patet q rex ꝛ populus ꝓtrauerunt parricidium. q Videat dñs ꝛ requirat. hoc dixit non zelo vindicte sed iustitie diuine. r Cūq evolut⁹ esset annus. Hic consequēter ponitur debita pena. ꝛ primo in debellatiōe ioas cū dicit: Ascēdit cōtra eum exercit⁹ syrie ꝛc. ꝛ patet sētentia vsq ibi: s In ioas q̄ ignominiosa exercuere iudicia. que autem fuerūt illa. hic non exprimitur-nec. iij. Regum. sed libro de hebraicis questionibus dicit. q occiderunt filios ei⁹ corā eo imprecrando ei interfectionē çacharie. sed hō nō videt verum. q̄ in principio sequēti ca. dicit q amasias fili⁹ eius regnauit pro eo: ꝓpē qđ ꝛ multa alia. iste liber de hebraicis qōnibus a multis ꝛ rationabilit ut videtur negatur esse Hieronymi. tū q̄ nō habet ei⁹ stilum: tum quia in libro illustriū viroꝝ vbi Hieronym⁹ enumerat libros ab eo editos-facit solū mētionē de hebraicis questionibus super Heli. ꝛ ideo dī q liber de hebraicis questionib⁹ sup alios libros fact⁹ fuit a quodā indeo conuerso q̄ multa ficticia imiscuit: ut videt. ꝓpter qđ de illo libro parū curandū enīsi q̄tum cōsonat veritati. ꝛ ideo aliter dicit q fecerunt isti ioas plagas turpes ꝛ ignominiosas. ꝛ iō subdit: Et abeuntes dimiserunt eū in languorib⁹ magnis. secūdo describitur pena eius in interfectione. cum dicit: t Surrexerunt aūt contra eum serui sui. ꝛ patet sententia hui⁹ ꝓtis ex dictis .iij. Regū. xij. in fine. v Sed nō in sepulchris regū. quia erat indign⁹ ꝓpter malicias suas.

347
341

Cap.xxv. Egnauit aũt. Hic ꝓñt agit de tpe amasie. 7 ꝓ describit regni eius ꝓsperitas q̃diu vixit innocent. 2. et aduersitas postq̃ vixit insolẽter ibi: At ille exercitus. sententia aũt ꝑmeptis patet ex dicti iij. Regũ. xliij. in ꝓncipio exceptis q̃ sequũt: b Jugulauit seruos qui occiderant regem patrem suũ. 7 hoc iuste. qz lz esset dignus morte tñ isti nõ habebãt auctoritatẽ eũ occidẽdi. c Congregauit igit amasias iudã 7c. ad pugnandũ cõtra idumeos infestantes regnum suũ. d Ø rex ne egrediat tecum exercit⁹ israel. quia erant idolatre 7 iõ eoꝝ societas magis nocuisset q̃ iuuisset. ideo sequit: e Nõ est enĩ dñs cũ israel. quia i regno illo colebant vituli aurei 7 etiã idola alia. f Et cũctis filijs ephraim. a qb⁹ 7 nouiabat regnũ illud: qz hieroboam ꝓmus rex fuit de tribu ephraim 7 plures alij ꝓ eũ. g Habet dñs vnde ti. 7c. ex quo patet q illam pecuniã illis militibus dimisit. h At illi cõtra iudã vehementer irati. non ꝓpter pecunie retractionẽ. ut dictum est. sed qñ reputauerũt se contemni in illa sepatione. i Percussitq̃ filios seyr decẽ milia. sic est in hebreo. 7. iiij. Regũ xliij. 7 non. xx. milia. ut hñt aliq̃ libri 7 male. k At ille exercitus. Hic ꝓñter describit aduersitas regni sui postq̃ vixit insolẽter. 7 ꝓmo ponit aduersitas inducta ꝓ peccato superbie. secũdo ꝓ peccato idolatrie ibi: Amasias quoq̃. Circa ꝓmũ sciendũ q amasias ex habita victoria elat⁹ fuit in superbiã eã magis attribuẽs ꝓpruti ꝓprie q̃ dine. 7 iõ exercit⁹ israel q̃ redierat ad terrã suã excitat⁹ fuit ex dina ordinatione ut

Regnauit[a] aũt xxv amasias filꝰ eiꝰ ꝓ eo. Viginti quinq̃ ānoꝝ erat amasias cũ regnare cepisset 7 viginti nouẽ annis regnauit i hierusalẽ. Nomẽ matris eiꝰ ioiaden de hierusalẽ. Fecitq̃ bonũ i cõspectu dñi: verũtamẽ nõ in corde ꝑfecto. Cũq̃ roboratũ sibi videret imperiũ: iugulauit[b] seruos qui occiderãt regẽ patrẽ suũ: sed filios eoꝝ nõ interfecit sicut scriptũ est i libro legis moysi vbi precepit dñs dicẽs: Nõ occident patres ꝓ filijs: neq̃ filij ꝓ patribꝰ suis: sed vnusquisq̃ in suo ꝑccato morietꝰ. Congregauit[c] igit amasias iudã 7 constituit eos per familias: tribunosq̃ 7 cẽturiones in vniuerso iuda 7 beniamin: 7 recensuit a viginti ānis sursũ: iuenitq̃ triginta milia iuuenũ qui egrederent ad pugnã 7 tenerẽt hastã 7 clypeũ. Mercede quoq̃ conduxit de israel centũ milia robustorũ: centum talentis argenti. Venit aũt homo dei ad illũ 7 ait: O[d] rex ne egrediat tecum exercitꝰ israel: Non[e] est enĩ dñs cũ israel: 7 cũctis filijs ephraim Q̃ si putas i robore exercitꝰ bella cõsistere: supari te faciet deus ab hostibꝰ. Dei quippe est 7 adiuuare 7 i fugam cõuertere. Dixitq̃ amasias ad hominẽ dei: Quid ergo fiet de centũ talẽtis que dedi militibꝰ israel? Et respondit ei hõ dei: Habet[g] dñs vnde tibi dare possit multo bis plura. Segregauit itaq̃ amasias exercitũ qui venerat ad eum ex ephraim: ut reuterẽt i locũ suũ. Ar[h] illi cõtra iudam vehementer irati: reuersi sunt in regionẽ suã. Porro amasias cõfidenter eduxit ꝓpm suũ 7 abijt i vallẽ salinarũ: percussitq̃ filios seyr decẽ milia. Et alia decem milia virorum ceperũt filij iudae: 7 adduxerũt ad ꝓruptum cuiusdam petre: precipitauerũtq̃ eos de sũmo in ꝓceps: qui vniuersi crepuerũt. Ar[i] ille exercitꝰ quẽ remiserat amasias ne secũ iret ad ꝓliũ: diffusus[j] est i ciuitatibꝰ iuda a samaria vsq̃[m] bethoron: 7 interfectis tribꝰ milibus diripuit predam magnã. Amasias[n] q̃q̃ post cedem idumeoꝝ 7 allatos deos filioꝝ seyr statuit illos in deos sibi: 7 adorabat eos: 7 illis adolebat incensũ. Quãobrem iratus dñs cõtra amasiam: misit ad illum ꝓphetã qui diceret ei: Cur[o] adorasti deos qui nõ liberauerũt ꝓpm suũ de manu tua? Cũq̃ hec ille loqueret: respondit ei: Num[p] cõsiliarius regis es? Quiesce ne interficiã te. Discedẽsq̃ ꝓpheta: scio inq̃t q̃ cogitauerit dñs occidere te: q̃ 7 fecisti hoc malũ: 7 insup nõ acquieuisti ꝓsilio meo. Igitur[q] amasias rex iuda inito pessimo consilio: misit ad ioas filiũ ioachaz filij iehu regem israel dicẽs: Veni videam⁹ nos mutuo. At ille remisit nũcios dicens. Cardⁿᵘˢ[r] qui est in libano misit ad cedrũ libani dicens: Da filiam tuam filio meo vxorem. Et ecce bestie que erant in silua libani: trãsierũt 7 conculcauerũt carduũ. Dixisti: percussi edom: 7 idcirco erigit cor tuũ in superbiã. Sede i domo tua. Cur malũ aduersũ te prouocas: ut cadas 7 tu 7 iudas tecum? Noluit audire amasias: eo q̃ dñi esset volũtas ut traderetur in manꝰ hostium ꝓpter deos edom. Ascendit igit ioas rex israel: 7 mutuos sibi ꝓbuere cõspectus. Amasias aut̃ rex iuda erat in bethsames iude. Corruitq̃ iudas coram israel: 7 fugit i tabernacula sua. Porro[s] amasiam regem iuda filiũ ioas filij ioachaz cepit ioas rex israel in bethsames 7 adduxit in hierusalẽ: destruxitq̃ murũ eius a porta ephraim vsq̃ ad portam anguli quadringentis cubitis. Omne quoq̃ aurũ 7 argentũ 7 vniuersa vasa[t] que repperit i domo dñi: 7 apud obededom: in thesauris etiã domus regie: necnon[v] 7 filios obsidũ: reduxit iuaderet regnũ suũ. non enĩ iuaserũt in reditu de exercitu amasie ꝙ postq̃ venerant ad erã suã. 7 ꝙ notat cũ dr: l Diffusꝰ est i ciuitatibꝰ iuda a samaria. s. veniẽdo. m Vsq̃ bethoron. samaria autem erat i regno israel. bethoron aũt in regno iude. 7 iõ si redeũdo de exercitu amasie hoc fecissent. scriptura dixisset mõ cõtrario. s. a bethoron vsq̃ ad samariam. n Amasias q̃q̃ Hic ꝓñter ponit aduersitas ꝓ peccato idolatrie 7 ꝓmo ponit culpa. secũde pena ibi: Igit amasias. Circa ꝓmũ dicitur: Amasias q̃q̃ post ce. idu. 7 alla. de. fi. seyr sta. il. i deos sibi 7c. In libris de hebraicis q̃mbus dr q illa idola cum morerent idumei dederũt rũsa. q hoc accidebat idumeis eo q̃ negligentes fuerũt in cultu eoꝝ. quod audiens amasias eos coluit. sed ꝙ videt ficticiũ quia nulla glosa hebraica hoc dicit: nec aliq̃s expositor latin⁹ autentic⁹. videt etiã eẽ cõtra textũ. qz ꝓpheta de hoc reprehendẽs amasiã dixit: o Cur ado. de. q̃ nõ liberauerũt ꝓpm suũ de manu tua. nõ enĩ dr ꝓpls alicui⁹ veri dei nisi dei falsi nisi cultũ impẽdat sibi ꝑm ordinẽ illi⁹ rit⁹. vñ 7 filij israel qñ nõ colebãt debito mõ dñm. dicebant non ꝓpls ei⁹. ut ꝑz Ø see. j. ca. 7 in plurib⁹ alijs locis veteris testamẽti. Item qz amasias rñdisset ꝓpter causam dictã idola colendi ut videt probabiliter. q nõ fecit: sed dixit: p Hũ consilia. re. es 7c. ex ꝙ etiã apparet obstinatio ipsi⁹ amasie. q Igit amasias. Hic p⁹ culpam ponit pena debita. 7 patz sentẽtia ex dictis. iij. Regũ. xliij. addenda tñ sũt aliqua. r Cardⁿᵘˢ q̃ est in libano 7c. Cardⁿᵘˢ est herba vilis 7 despecta Cedr⁹ aũt ẽ arbor alta. 7 iõ vocat amasiã carduum q̃ sub se habebat tres trib⁹ tñ. se aũt vocat cedrũ. qz habebat. x. trib⁹ i regno suo. s Porro ama. re. iuda fi. ioas fi. ioachas. sic dr in hebreo. 7 i libris correctis. 7 iste ioachas idem est cũ ochozia: q̃ vocat etiã ioathan. ut dr. ꝙ. xxj. ca. t Vasa q̃ re. i do. dñi 7 apud obededom. iste tpe dauid fuit cõstitut⁹ ad custodiã thesauroꝝ. 7 filij eiꝰ successerũt sibi in eodẽ officio. 7 iõ locus ille vbi talia seruabant ab eo nouiabat. v Necnon 7 filios obsidũ. dixerũt

aliq̄ q̄ ist̄i erant filij p̄n-
cipū regni isr̄l q̄s tenebat
amasias obsides. sed hoc
nō videf verū: quia non
legit amasias tātū p̄ua-
luisse regno israel. p̄pter
q̄ dicendū q̄ ist̄i erant
filij p̄ncipū regni iuda:
quos cepit rex israel in p̄.
lio ⁊ q̄n venit in hierusa-
lem cōmutauit accipien-
do filios p̄ patrib⁹ quos
tenebat. a

Cap̄. xxvj.

OMnis aūt ppls.
hic p̄ter agit
de tpe oc̄ie. cui⁹ p̄mo de-
scribit laudabilis cōuer-
satio. secūdo detestabilis
elatio. ibi: Sed cū robo-
ratus esset. Circa p̄imū
p̄mo describit ut gratio-
sus. cū dr̄: b Fecitq̄
quod erat rectū in con-
spectu dn̄i iuxta oīa que
fecerat amasias. s. in p̄n-
cipio regni sui. ut br̄ ca.
p̄ce. c Et exquisiuit
dn̄m i diebus zacharie in-
telligentis ⁊ videntis deū.
dicit hic glosa ebraica:
q̄ hec est ebrā. Intelligēs
timores dn̄i. ⁊ q̄ iste za-
charias idē ē q̄ rex oc̄ias.
⁊ q̄ vocatus fuit tri-
bus nominib⁹. s. oc̄ias in
p̄ncipio bui⁹ ca. ⁊ hic za-
charias. ⁊ iij. Regū. xv.
azarias. ⁊ dr̄ hic intelli-
gens timores dn̄i. quia
fuit bon⁹ ⁊ sapiens ⁊ ti-
mēs dn̄m in p̄ncipio re-
gni sui. Expositores autē
nr̄i dicunt coīter q̄ iste
zacharias fuit filius ioia-
de sacerdotis q̄dē occi-
dit ioas rex iuda. ut di-
ctū ē ē. xxiij. secūdo de-
scribit ut victoriosus. cū
dr̄: Deniq̄ egressus est ⁊
pugnauit contra philis-
tijm. tertio describit ut
famosus. cū dr̄: Et di-
uulgatū est nomē eius.
quarto ut in bonis tpalī-
bus copiosus q̄ apparet
p̄mo in edificijs: q̄ fecit.
cū dr̄: d Edificauitq̄
oc̄ias turr. i. ut sit sup por.
anguli ⁊ sup por. vallis.
⁊ hec est que ca. p̄ce. voca-
tur porta ephraim. ibi enī
fortius edificauit: quia
magis indigebat: eo q̄
mur⁹ hierusalē interrup-
t⁹ fuerat a porta ephra-
im vsq̄ ad portā anguli
cccc. cubitj. ut br̄ ca. p̄ce.
e Extruxitq̄ turres in
solitudine. ad custodiam
animaliū. f Et effo-
dit cisternas plurimas.
ad potū eor. ideo subdit:

in samariā. Exiit aūt amasias
filius ioas rex iuda post̄q̄ mor-
tuus est ioas filius ioachaz rex
israel quindecim annis. Reliq̄
aūt sermonū amasie priorum ⁊
nouissimor̄ scripta sūt in libro
regū iuda ⁊ israel. Qui post̄q̄
recessit a dn̄o: tetēderūt ei insi-
dias i hierusalē. Cū̄q̄ fugisset
lachis miserunt ⁊ interfecerunt
eū ibi: reportāteq̄ sup equos
sepelierunt eum cū patrib⁹ suis
in ciuitate dauid. xxvi

OMnis a autē populus
iuda filiū eius oc̄iam
annorū sedecim consti-
tuit regem pro amasia p̄e suo.
Ipse edificauit abilat: ⁊ restitu-
it eā ditioni iude: post̄q̄ dormi-
uit rex cū p̄rib⁹ suis. Sedecim
annor̄ erat oc̄ias cum regnare
cepisset: ⁊ quinquagintaduob⁹
annis regnauit in hierusalem.
Nomen matris eius iecelia de
hierusalē. Fecitq̄ b quod erat
rectum in oculis dn̄i: iuxta oīa
que fecerat amasias pater eius
⁊ c exquisiuit dn̄m in diebus za-
charie intelligentis ⁊ videntis
deū. Cū̄q̄ requireret dn̄m dire-
xit eū in omnib⁹. Deniq̄ egres-
sus est ⁊ pugnauit contra philī-
stijm: ⁊ destruxit murū geth: ⁊
murū iamnie: murū̄q̄ azoti.
Edificauit q̄q̄ oppida i azoto
⁊ philistijm: ⁊ adiuuit eū deus
cōtra philistijm ⁊ cōtra arabas
qui habitabāt in gurbaal ⁊ cō-
tra āmonitas. Appendebāt q̄q̄
āmonite munera oc̄ie: ⁊ diuul-
gatum est nomē ei⁹ vsq̄ ad in-
troitū egypti p̄pter crebras vi-
ctorias. Edificauitq̄ d oc̄ias tur-
res in hierusalē sup portam an-
guli: ⁊ sup portam vallis: ⁊ reli-
quas in eodem muri latere: fir-
mauitq̄ eas. Extruxitq̄ e tur-
res i solitudine: ⁊ f effodit cister-
nas plurimas: eo g̃ haberet
multa pecora: tam i campestrib⁹
q̄q̄ in heremi vastitate. Vineas
quoq̄ habuit ⁊ vinitores i mō-
tibus ⁊ i carmelo. Erat quippe
homo agriculture dedit⁹. Fuit
aūt exercitus bellatorum ei⁹ qui
procedebant ad prelia sub ma-
nu iehiel scribe: maasieq̄ do-
ctoris: ⁊ sub manu ananie qui

erat de ducib⁹ regis. Omnisq̄
numerus principū p familias
suas virorū fortiū duor̄ miliū
sexcentor̄: ⁊ sub eis vniuersus
exercitus trecentorū ⁊ septē mi-
lium quingentor̄ qui erāt apti
ad bella: ⁊ pro rege p̄tra aduer-
sarios dimicabāt. Preparauit
quoq̄ eis oc̄ias. i. cuncto exerci-
tui clypeos ⁊ hastas ⁊ galeas ⁊
loricas: arcusq̄: ⁊ fundas ad ia-
ciēdos lapides: ⁊ fecit in hieru-
salē diuersi generis machinas
quas g in turrib⁹ collocauit: ⁊ in
angulis murorū ut mitterēt sa-
gittas ⁊ saxa grandia. Egres-
sumq̄ est nomē ei⁹ procul: eo q̄
auxiliare⁹ ei dn̄s ⁊ corroboras-
set illū. Sed h cū roborat⁹ esset
elevatum est cor ei⁹ in interitū
suū: ⁊ neglexit dn̄m deū suum:
ingressusq̄ templū dn̄i adolere
voluit incensum sup altare thy-
miamatis. Stetitq̄ i ingressus
post eū azarias sacerdos: ⁊ cum
eo sacerdotes dn̄i octoginta vi-
ri fortissimi: restiterūt regi atq̄
dixerūt: Nō k est tui officij oc̄ia
ut adoleas incensum dn̄o sed
sacerdotū hoc est filiorū aaron
qui cōsecrati sūt ad huiusce mo-
di ministeriū. Egredere de san-
ctuario ne cōtēpseris: quia nō
reputabitur tibi in gloriā hoc a
dn̄o deo. Iratusq̄ oc̄ias ⁊ te-
nēs in manu thuribulū ut ado
leret incensū minabat sacerdo-
tibus. Stetitq̄ l orta est lepra
in fronte eius coram sacerdoti-
bus in domo dn̄i: super altare
thymiamatis. Cū̄q̄ respexisset
eum azarias pontifex: ⁊ omnes
reliqui sacerdotes viderunt le-
pram in fronte eius ⁊ festinato
expulerunt eū. Sed ⁊ ipse per-
territus accelerauit egredi: eo
q̄ sensisset illico plagam dn̄i.
Fuit igitur oc̄ias rex leprosus
vsq̄ ad diem mortis sue: ⁊ ha-
bitauit in domo separata: plen⁹
lepra ob quam iniect⁹ fuerat de
domo dn̄i. Porro ioathan filius
eius rexit domū regis ⁊ iudica-
uit populum terre. Reliqua⁹ aūt
sermonū oc̄ie priorū ⁊ nouissi-
morū scripsit isaias filius amos
p̄pheta. Dormiuitq̄ oc̄ias cum
patrib⁹ suis: ⁊ m sepelierūt eū in

loc ostendit copio-
sus in diuitijs na-
turalib⁹ q̄ sūt val-
de necessarie regib⁹
q⁹ tempore obsidio-
nis nihil valerent
artificiales diuitie
absq̄ istis. tertio
oñdit copiosus in
reb⁹ bellicis. cū dr̄:
Fuit aūt exercit⁹
bellator̄ eius &c. ⁊
p̄s lrā vsq̄ ibi: b
Quas i tur. col. ⁊
an. muror̄. ibi enī
efficatiores sūt de-
fensiones: eo q̄ ex
angulis p̄nt defen-
di due ptes muri:
hinc ⁊ inde. i
Sed cū roboratus
esset. hic p̄ter de-
scribit oc̄ie detesta-
bilis elatio. quia cū
deberet ex p̄teritis
dei beneficijs hu-
miliari. i tantā su-
biā elevat⁹ est: q̄
nō sufficit sibi ho-
nor regius sed etiā
voluit sibi vsurpa-
re sacerdotis offi-
ciū sup altare thy-
miamatis offeren-
do incensū. ⁊ patet
lrā vsq̄ ibi: k
Non est tui officij
oc̄ia. quia distin-
cta sunt regis ⁊ sa-
cerdotis officia. l
Nō reputabit tibi
in gloriā a dn̄o. i.
illud q̄ reputas
tibi honorificū erit
magis i vituperiū
ex dei punitione. iō
sequitur: m
Stetitq̄ orta est
lepra in fronte ei⁹.
q̄uis enī percussus
fuerit lepra in toto
corpore: tamen fit
magis mentio de
fronte: quia ibi ap-
paruit clarius ut a
sacerdotib⁹ expelle-
retur celerius. ad
ostendendū etiam
detestationem sui
peccati factus fuit
terremot⁹ terribi-
lis in hierusalē. ut
habet̄ cabarie vltr.
n Reliqua autē
sermonū oc̄ie p̄orū
⁊ nouissimorū scri-
psit isaias. nō in li-
bro isaie quem ha-
bemus sed in alio q̄
non fuit p esdram
reparat⁹ sicut ⁊ de
plurib⁹ alijs libris

g Eo q̄ haberet multa pecora. ⁊ in frequenter dictum est. o Et sepelierūt eū in agro regali

348
342

sepulchroꝝ.nō tñ i sepulchris regum: ꝓpter infectionem lepre. a

Cap.xxvij

Igintiq̃nq; annoꝝ. hic ꝑ̃ter agit̄ de tempore ioathan cuius describit̄ uenor⁹ ingressus: strenuus processus: victorio sus ꝓgress⁹. & quiet⁹ egressus. secūda pars incipit ibi Ipse edificauit. tertia ibi: Ipse pugnauit. quarta ibi: Reliqua aūt. & ꝑz sententia ex dictis iiij. Regū.xv. B.

b Cap.xxviij.

Iginti annorū erat achaz. hic ꝑ̃ter agit̄ de tpe ipsi⁹ achaz. & ꝓmo describit̄ ipsi⁹ preuaricatio. 2°. flagellatio. ibi: Tradiditq; eū. & tertio obstinatio. ibi: Insup & tpe angustie. sententia ꝓme ptis patet ex dictis. iiij. Regū.xvj. Al. c Tradiditq;. hic ꝑ̃t ponit ipsi⁹ flagellatio. Circa qō sciendū q; phacee filius romelie rex israel & rasin rex syrie simul cōfederati inuaserūt regnū achaz. ꝓpter quod achaz & ei⁹ popul⁹ fuerūt multū territi. ut hr̄ Isa.vij. sed cū isaias ipsum achaz ꝙsolaret dicens: Noli timere &c. & ad confirmationē hui⁹ signū diuinū obtulisset dicens: Pete tibi signum a dño deo tuo in profundum inferni siue in excelsū supra achaz nō credidit & signum oblatum recusauit & de dño diffidēs ad humanū auxilium refugit mittēs munera multa & magna tiglatphalasar regi assyrioꝝ rogās ut regnū syrie inuaderet. ac per hoc rasin rex syrie recederet de regno achaz & iret ad defendendū regnum agro regaliū sepulchroꝝ: eo q; esset leprosus: regnauitq; ioathan fili⁹ ei⁹ ꝓ eo. xxvii

Igintiquinq; annorum erat ioathan cum regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in hierm. Nomē matris ei⁹ hierusa filia sadoch. Fecitq; quod rectū erat coram dño iuxta oīa que fecerat ozias pater suus: excepto q; nō ē ingressus templū dñi: & adhuc pp̄s delinquebat. Ipse edificauit portam dom⁹ dñi excelsam. & i muro ophel multa cōstruxit. Urbes q̃q; edificauit in mōtibus iuda: & in saltib⁹ castella & turres. Ipse pugnauit cōtra regem filiozū āmon & vicit eum. Dederūtq; ei filij āmon in tpe illo centum talenta argenti: & decē milia chozos tritici. ac totidem chozos hordei. Hec ei prebuerūt filij āmon in anno secūdo & tertio. Corroboratusq; est ioathan: eo q; direxisset vias suas coram dño deo suo. Reliq; aūt sermonū ioathan & omnes pugne ei⁹ & opa: scripta sunt in libro regū israel & iuda. Viginti quinq; annorū erat cū regnare cepisset: & sedecim annis regnauit i hierusalē. Dormūitq; ioathan cū patrib⁹ suis: & sepelierūt eū in ciuitate dauid: & regnauit achaz filius eius pro eo.

Igint⁹ ānoꝝ xxviii erat achaz cū regnare cepisset: & sedecim ānis regnauit in hierusalē. Nō fecit rectū in conspectu dñi: sicut dauid pater ei⁹: sed ambulauit in viis regū israel: insup & statuas fudit baalim. Ipse est qui adoleuit incensum in valle hennon & lustrauit filios suos in igne iuxta ritū gentiū quas interfecit dñs in aduentu filioꝝ israel. Sacrificabat q̃q; & thymiama succendebat in excelsis: & in collibus: & sub oī ligno frondoso. Tradiditq; eū dñs de⁹ eius in manu regis syrie: qui percussit eū magnāq; predā cepit de ei⁹ imperio & adduxit i damascū. Adhuc tradit⁹ est: & percussus plaga grandi. Occiditq; phacee filius romelie de iuda centū viginti milia in die vno: oēs viros bellatores: eo q; reliquissent dñm deū patrū suoꝝ. Eodē tpe occidit zechri vir potens ex ephraim maasiā filiū regis & ezricā ducē domus ei⁹: helchanam q̃q; secundū a rege. Leperūtq; filij israel de fratrib⁹ suis ducenta milia mulierū pueroꝝ & puellarū & infinitam predā ptulerūtq; eā i samariā. Eā tempestate erat ibi ꝓpheta dñi nomine obed: qui egressus obuiā exercitui venienti in samariā dixit eis. Ecce iratus dñs deus patrū vestroꝝ cōtra iudā tradidit eos in manib⁹ vestris & occidistis eos atrociter: ita ut ad celū ptingeret vestra crudelitas Insup filios iuda & hierusalē vultis vobis subijcere in seruos & ācillas: qd̄ nequaq̃ facto op⁹ est. Peccastis enī sup hoc dño deo vestro. Sed audite consiliū meū: & reducite captiuos quos adduxistis de fratrib⁹ vestris qt magn⁹ furoꝝ dñi imminet vobis. Steterūt itaq; viri de principibus filioꝝ ephraim: azarias filius iohannā: barachias filius mosollamoth: ezechias fili⁹ sellū: & amasias filius hadali: contra eos qui veniebāt de prelio & dixerūt eis. Non introducetis huc captiuos: ne peccem⁹ dño. Quare vultis adijcere sup peccata vra: & vetera cumulare delicta? Grande quippe peccatū ē & ira furoꝝ dñi imminet sup isrl. Dimiserūtq; viri israel bellatores predā & vniuersa q̃ ceperāt coram ꝓncipib⁹ & oī multitudine steterūtq; viri quos supra memorauim⁹: & apprehendentes captiuos: oēsq; q̃ nudi erāt vestierūt de spolijs. Cumq; vestissent eos & calciassent & refecissent cibo ac potu: vnxissentq; ꝓpter laborē: & adhibuissent eis curā: quicūq; ambulare nō poterūt & erant imbecillo corpore iposuerūt eos iumētis: & adduxerūt hierico ciuitatē palmarū ad fratres eoꝝ. ipsiq; reuersi sūt in samariā. Tpe illo misit rex achaz ad regem assyrioꝝ postulās auxiliū. Venerūtq; idumei & percusserunt multos ex iuda & ceperūt predam magnā. Philistijm q̃q; diffusi sūt p vrbes cāpestres & ad meridiē iuda: ceperuntq; bethsames & ahylon & suum: qd̄ & factum fuit sed rex syrie recedens de regno achaz magnā pdā secum portauit: & tunc achaz credens ꝑualere ꝑ regē israel solū. egressus fuit ad pugnā ptra eū: & tūc fuit debellat⁹ & pp̄s ei⁹ ꝓ magna ptē occisus Primo igit̄ ponit flagellatio achaz p regē syrie cū dicitur: Tradiditq; eū dñs. & ꝑz hr̄ ex dicē. secūdo p regē israel cum dr̄: & Manibus q̃q; regis israel traditus est. & patet hr̄ usq; ibi: e Ea tempestate erat ibi ꝓpheta dñi nomine obed. iste nō erat mansurus in samaria ꝑ venerat illuc de iuda missus a dño ad arguendū filioꝝ isrl cruditatem. cetera patent usq; ibi:

f Tpe illo misit rex achaz ad regē assyrioꝝ. hoc fuit ante istud bellū cōtra regē isrl. ut dictū est. tertio ponit flagellatio achaz p idumeos. cū dr̄: Venerunt q; idumei &c. quarto p philisteos. cū dr̄: & philistijm quoq; diffusi sūt &c. illi enī videntes regnū iuda debilitatū mō predicto: inuaserūt ipsum in cōfiniis suis accipiētes pdas & ciuitates ꝓ ꝓcerāt.

a Eo q̄ nudasset eum auxilio. s. diuino. ꝓpter eni malicias ipsius achaz regis iude ꝛc̄us suo iusto iudicio subtraxerat suā protectionē ab eo ⁊ ppl̄o suo. quinto ponit flagellatio achaz p regem assyriox cū dr̄: b Adduxitq̄ cōtra eū thr̄glatphalasar ⁊c̄. lz eni thr̄glatphalasar ad preces achaz primo venerit cōtra regem syrie ut dictū est. ⁊ ipsū interfecit ut hr̄. iiij. Regū. xvj. ca. tñ postea iste thr̄glatphalasar viuens tribulatem ipsius achaz ⁊ ppl̄i ei⁹ intrauit ei⁹ regnū ⁊ tributo graui subiugauit. ⁊ hoc ē quod subdit postea: c Dedit re. assy. mu. ⁊ tñ ei ni. p. fuit. quia lz misisset magna munera ⁊ multa regi assyriox. ut p̄dictū ē: nō tamē ꝓpter h̄ dimisit q̄n postea vastaret regnū ei⁹ redigēs sub graui tributo. Ista ꝓ olrā ab illo loco: Adduxitq̄ ē eum thr̄glatphalasar ⁊c̄. aliē exponit ab hebreis: q̄ dicūt q̄ hoc est vera lrā Et venit ad eū thr̄glatphalasar rex assyriox: quia ad p̄ces ei⁹ venit cōtra regē syrie ut dictum est. Qui afflixit eū. ⁊ nō fortificauit: qz lz p aduentū thr̄glatphalasar rex syrie aduersarius achaz fuerat occisus: tñ achaz ꝓpter munera magna q̄ miserat regi assyriozum fuit ꝛc paupatus ⁊ afflict⁹. Et tñ nihil ei. pfuit. qz ciuitates ꝛc regno iude capte abidumeis ⁊ philisteis. ut p̄dictū ē. nō fuerūt sibi p̄r regē assyriox restitute. d Insup ⁊ tēpore angustie sue. Hic cōsequenter ascribitur ipsi⁹ achaz obstinatio: qz p̄dictis flagellationibus nō fuit emendat⁹ ꝫ magis priorat⁹: sicut ⁊ pharao rex egypti. ut hr̄ in libro Exo. ⁊ hoc est qđ dr̄: Insuper ⁊ tpe angustie sue. i. flagellatiōis p̄dicte e Auxit cōtemptū in dñm. exercēdo nouū idolatrie modū. cū dr̄: f Immolauit dijs damasci. ⁊ ꝫ fuit q̄n iuit obuiā thr̄glatphalasar i damascū ad faciendū sibi reuerentiā: eo q̄ occiderat rasin aduersariū suū. ut hr̄. iiij. Regū. xvj. g Et dixit dij regū syrie auxiliantur eis. quia sic corde credidit ⁊ ope exteriori monstrauit. sicut eni corde credit ad iusticiam: ore aūt fit confessio ad salutem. ut hr̄ Romanox. x. ira infidelitas existens in corde q̄n exterius ꝛclarat in ope facit ad damnationis augmentationē. h Clausit ianuas tēpli ꝛci. qz nō sufficit sibi inducere idolatriā: sed etiā abstulit latriā i Et fecit sibi altaria. idoloꝝ in vniuersis angulis irlm. ut statim haberent in ꝓmptu a quocūq̄. cetera patēt vsq̄ ibi: k Et sepe. eū in ciui. hierusalē. nō eni fuit sepult⁹ in ciuitate dauid in qua erāt ut dictū fuit. iiij. Regū. xviij. nec in agro regaliū sepulchroꝝ: sicut fuit ocias leprosus. ut hr̄. ē. xxvj. sed magis fuit elōgat⁹ a sepulchris regū tanq̄ oib⁹ odiosus. ⁊ ideo execrabilis ⁊ facinorosus.

Itur eccebias. Hic ꝓfiter agit l Cap. xxix. ꝛc tpe eccebie sub quo primo facta est expiatio legalis sacrificij. secundo celebratio paschalis beneficij. ca. xxx. tertio reparatio sacerdotalis ministerij. ca. xxxj. q̄rto restauratio regalis ꝓuisionis. ca. xxxij. Circa primū eccebias cupiens renouare fed⁹ cū ꝛco. p̄ p̄cepit leuitas ⁊ sacerdotes scificari. 2°. p scificatos tēplū mūdari ibi: Congregauerūtq̄. 3°. p mundatos. p peccato ppl̄i sacrificari ibi: Cōsurgens sc̄p. q̄rto sacrificando ꝛcum laudari ibi: Cōstituitq̄. q̄nto expiatiōe facta holocausta offerri ibi Eccebias aūt. Circa primū p̄mittit genealogia eccebie ex pte matris: qz sat̄ erat nota ex pte patris: cū dr̄: m Nomen matris ei⁹ abia filia cacharie. dicunt aliqui q̄ iste cacharias fuit ille quem p̄cepit occidi ioas rex iuda. ut dictū ē. 4. xxiij. Alij aūt dicūt q̄ fuit filius illi⁹ cacharie: ⁊ q̄ tpe mortis p̄ris sui adhuc erat i vtero matris ⁊ nō natus ex vtero sortit⁹ est nomē patris. ꝫ ista nō sūt multū verisimilia qz achaz. s. p̄ ipsi⁹ eccebie fuit idolatra p̄ssim⁹ a p̄ncipio regni sui ⁊ ꝛestruxit q̄tū potuit cultū ꝛci. ⁊ ideo nō est verisimile q̄ vxorē acceperit ex genere sacerdotali ⁊ maxie ex genere cacharie q̄ vsq̄ ad mortē celauit p̄ culru ꝛci. illud aūt qđ p̄dictū est acceptū fuit ex libro hebraicarū q̄stionū. q̄ nō ē autentic⁹ nisi sup Beñ. ut supra dictū ē. n In ipso āno. dicūt hebrei q̄ hoc fuit in p̄ āno regni sui. ⁊ cōsequenter oportet dicere q̄ fuit in p̄ma die cozonationis sue. ut videbit p̄ ea. o Et mēse p̄ re. sui apr. val. ro. dñi. ut tēplū posset purificari ⁊ officiū dinū celebrari. ad pcludēdū tñ ista achaz p̄ ei⁹ clauserat ianuas tēpli. ut dictū ē ca. p̄ce. p Ad duxitq̄ sa. atq̄ leuitas. sm p̄dicta oportet dicē q̄ ista adductio fuit coꝝ vocatio ad diē sue cozonationis in q̄ etiā die inuitauit eos ad renouandū cultū diuinū. q Et cōgre. eos i pla. orientalē. i. in atriū sacerdotū vbi erat altare holocaustoꝝ q̄ erat i pte orientali atrij ipsi⁹ tēpli. r Et sanctificamini. p aquā lustratiōis ⁊ etiā p cōtinentiā ab vxoribus: ⁊ alia ad hoc req̄sita. s Mūdate domū dñi. qz achaz eā fedauerat multis ad idolatriā ptinētib⁹. t Auerterūt facies suas a tabernaculo dñi. retrocedēdo totaliter a dino cultu. Aliq̄ aūt exponūt alij. s. q̄ adorabāt versa facie ad ortū solis oppositio mō q̄ fiebat adoratio in tēplo vbi fiebat versus occidentē. sed ꝓma expositio magis cōsonat lrē p̄ce. ⁊ se. cetera patēt vsq̄ ibi: v Nos elegit dñs. tribū eni leui elegit ꝛcus ad seruiendū

dadiroth: socho q̄ç ⁊ thānam ⁊ gamço cū viculis suis: ⁊ habitauerūt in eis. Humiliauerat eni dñs iudā ꝓpter achaz regē iudaeo⁹ q̄ nudasset eū auxilio ⁊ contemptui habuisset dñm: adduxitq̄ b cōtra eum thr̄glatphalasar regem assyriozū qui ꝛ afflixit eū: ⁊ nullo resistente vastauit. Igit achaz spoliata ꝛco domo dñi ⁊ ꝛco domo regū ac p̄ncipum: dedit regi assyriox munera: ⁊ tñ nihil ei profuit. Insup⁹ ⁊ tpe angustie sue auxit c contemptū in dñm. Ipse per se rex achaz īmolauit d dijs damasci victimas p̄cussoribus suis ⁊ e dixit dij regū syrie auxiliantur eis: ꝫs ego placabo hostijs: ⁊ aderūt mihi: cū ecōtrario ipsi fuerint ruine ei ⁊ vniuerso israel. Direptis itaq̄ achaz omnibus vasis dom⁹ ꝛci atq̄ confractis clausit f ianuas templi ꝛci: ⁊ fecit sibi altaria in vniuersis angulis hierusalē. In omnib⁹ q̄ç vrbibus iuda extruxit aras ad cremandū thus: atq̄ ad iracūdiam p̄uocauit dñm deū patrū suoꝝ. Reliqua aūt sermonū eius ⁊ omniū operū suoꝝ p̄ioꝝ ⁊ nouissimoꝝ scripta sūt i libro regū iuda ⁊ israel. Dormiuitq̄ achaz cū patrib⁹ suis: ⁊ g sepelierūt eum in ciuitate hierusalem. Neq̄ eni receperūt eū in sepulchra regū israel. Regnauitq̄ eçechias filius ei⁹ pro eo.

Itur eçe. xxix

chias regnare cepit cum viginti quinq̄ esset annorum: ⁊ viginti nouē ānis regnauit i hierusalē. Nomē m matris ei⁹ abia filia çacharie. Feciteq̄ qđ erat placitū in conspectu dñi: iuxta omnia que fecerat dauid pater ei⁹. In n ipso āno ⁊ o mense p̄mo regni sui aperuit valuas dom⁹ dñi: ⁊ instaurauit eas: adduxitq̄ p sacerdotes atq̄ leuitas: ⁊ q congregauit eos in plateam orientalē: dixitq̄ ad eos: Audite me leuite: ⁊ r sanctificamini mūdate s domū dñi dei patrum nostroꝝ: ⁊ auferte omnē īmundiciam ꝛe sanctuario. Peccauerūt patres nostri ⁊ fecerūt malum in conspectu dñi dei nostri ꝛelinquentes eū: t auerterūt facies suas a tabernaculo dñi dei nostri: ⁊ prebuerūt dorsum: clauserunt ostia que erāt in porticu: ⁊ extinxeruut lucernas: incensumq̄ nō adoleuerūt: ⁊ holocausta non obtulerūt in sanctuario deo israel. Cōcitatus ē itaq̄ furoꝝ dñi sup iudā ⁊ hierusalē: tradiditq̄ eos in cōmotionē ⁊ in interitū ⁊ in sibilum: sicut ipsi cernitis oculis vestris. Ecce ruerūt patres nostri gladijs: filij nostri ⁊ filie nostre ⁊ captiue ducte sūt ꝓpter hoc scelus. Nunc ergo placet mihi ut ineam⁹ fedus cū dño deo israel ⁊ auertet a nobis furoꝝ ire sue. Filij mei nolite negligē. Vos v elegit dñs ut stetis coram eo: ⁊

sibi.ut hꝛ Hu.ij.cetera patent in hrā. a Cōgregauerūtq; hic ꝓñter ꝛescribiť mūdario templi per sacerdotes ⁊ leuitas sanctificatos-cū dr: b Et sanctificati sunt.s.mō ꝑdicto. c Et ingressi.iuxta mandatū regis.s.ad purgandū templū dñi.⁊ modus purgationis ostēdit-cū dr: d Sacerdotes ꝙ ingressi tem.dñi. leuite enī nō poterāt illuc ingredi.⁊ ideo oportuit ꝙ sacerdotes imūdicias intus existētes ꝛportarent extra ad locū vbi leuite poterant accedere. ideo subdiť: e In vestibulo dom⁹ dñi.i. in atrio vbi leuite poterant ingredi.postea subdiť tempus in quo fecerūt istam purgationem-cum dicit: f Ceperunt autē ꝓma die mensis ꝓmi mundare. in illis enī dieb⁹ mūdauerunt atriū sacerdotes: vbi erat altare holocaustoꝝ ⁊ mare eneū ⁊ cetera ad sacrificiū ꝓtinētia. g In die octaua eiusdē mēsis ꝛc.expiauerūtq; tēplū dieb⁹ octo.⁊ hanc expiationem fecerūt sacerdotes mō ꝑdicto. h Et i die sextadecima mēsis eiusdem ꝛc. ex hoc patet qđ dictū est supra. videlz ꝙ si anno ꝓmo ⁊ ꝓmo mense regni sui fecerit fieri istā-oz ꝙ sacerdotes inchoauerint i die crastina cozonatiōis regi qz sextadecima die mēsis cōpleuerunt mundationē ⁊ illā fecerūt in q̄ndecim dieb⁹.⁊ sic eçechias i die cozonationis sue aperuit portas templi dñi: ⁊ ibidem cōgregans sacerdotes ⁊ leuitas inīūxit eis dictam purgationē ⁊ in crastino inceperunt.⁊ in hoc appꝛet magna laus eçechie q̄ statim a ꝓma die sue cozonationis ꝑcepit renouationē diuini cultus q̄ ꝙ patrē suū fuerat ꝛestructus. apparet etiā ex dictis magna malicia achaz: q̄ tātū atriū ⁊ templū polluerat ꝙ sacerdotes ⁊ leuite ꝓsuerūt quindecim dies i ei⁹ emūdatiōe. Dicit enī hic glosa hebraica ꝙ imagines idolatrie multas affixerat in parietibus templi cum clauis fortibus ⁊ magnis: ⁊ ideo cū difficultate poterant euelli. multa etiā ꝛe ꝓtinentib⁹ ad diuinū cultū ꝛestruxerat: que reparari oportuit anteq̄ posset ibi diuin⁹ cultus exerceri: ⁊ iō oportuit tātū ꝛe tpe apponi. cetera patent in hrā. i Cōsurgensq;. Post templi expiationē: hic ꝓñter ꝛescribiť expiatio ppli ꝙ hostiarū immolationē ꝓ pctō. ideo subdiť: Obtulerūtq; simul tauros septem ⁊ arietes septē ⁊ agnos septem ⁊ hircos septē ꝓ ꝑccato. Cōsequenter ostendit ꝓ quoꝝ peccato cū dicit: k Pro regno.i. ꝓ rege ⁊ ꝓncipib⁹. l Pro sanctuario.i. ꝓ sacerdotib⁹ ⁊ leuitis ibidē ministrātibus. m Pro iuda.i. pro cōmuni ppło. Circa aūt ista sciēdū ꝙ lz Leuiť.viij. ꝓ ꝑccato ꝓncipis nō ponať nisi vnus hirc⁹ offerendus ⁊ ꝓ ꝑccato sacerdotis vn⁹ vitulus ⁊ similiť ꝓ pctō multitudinis: tñ Hu.xv. dr ꝙ cū hirco offerendo ꝓ pctō. offerebať etiā vitulus cū hoc in holocaustū: ⁊ ideo illud qō ponitur Leuiť.iiij. non excludit q̄n i sacrificio ꝓ peccato plura offerri pñt ⁊ debēt aliq̄n: maxime q̄n fuerat magna ꝑccatoꝝ multiplicatio: sicut fuerat in ꝓposito. ut ꝓz in ꝑdictis. ⁊ ideo cū septem hircis oblatis ꝓ ꝑccatis regis ⁊ ꝓncipū ⁊ sacerdotū ⁊ leuitarū ⁊ cois ppli fuerūt oblati tauri arietes ⁊ agni in eodem numero in holocaustum. n Applicueruntq; hircos ꝓ pctō corā rege ꝛc. ex quo patet ꝙ illa oblatio ꝓ ꝑccato erat ꝓ ꝑcatis omniū simul. o Imposuerūtq; man⁹ suas sup eos. nō singule ꝓsone sed alique gerentes in hoc vicem omniū. p Constituit quoq;. Hic ꝓñter ꝛescribiť in dicta oblatione diuina laudatio-cū dicit: Constituit q̄ leuitas in domo dñi cū cymbalis ⁊c. nō enī in tali oblatione inuenitur ꝓceptū in lege ꝙ fieret talis iubilatio sed dauid hoc ordinauit ⁊ ꝓphete a deo inspirati. ex quo paz ꝙ veris dei ꝓphetis ita credendum est sicut ⁊ legi. cetera patent vsq; ibi: q Precepitq; ⁊c. sermonibus dauid ⁊ asaph videntis.i. canticis ⁊ laudibus ab eis compositis. r Ecechias aūt. hic ꝓñter ꝛescribitur oblatio hostiarū ex vouotione-cū subdiť: s Accedite ⁊ offerte victimas ⁊ lau. in dom. dñi. ⁊ pz hrā vsq; ibi:

ministretis illi: colatisq; eum: ⁊ cremetis ei incensum. Surrexerūt g̃ leuite: maath filⁱ amasie: ⁊ iobel filius açarie de filijs caath. Porro de filijs merari: eis filius abdai: ⁊ açarias filⁱ ialalelel. De filijs aūt gerson: ioha filⁱ iemna: ⁊ eden filⁱ ioaha. Atꝛo de filijs elisaphan: samri ⁊ iahibel. De filijs quoq; asaph çacharias ⁊ mathanias necnō de filijs hemā: iahibel ⁊ semei. Sed ⁊ de filijs idithun: semeias ⁊ oçibel. Cōgregauerunteq; fratres suos: ⁊ sanctificati sunt: ⁊ ingressi sunt iuxta mandatū regis ⁊ imperiū dñi: ut expiarent domū dei. Sacerdotes q̄q; ingressi templū dñi ut sanctificarēt illud extulerunt omnē imūdiciā quā intro reppererāt in vestibulo dom⁹ dñi: quā tulerūt leuite ⁊ asportauerunt ad torrentē cedron foras. Ceperūt aūt ꝓma die mēsis ꝓmi mundare: ⁊ in die octaua eiusdem mensis ingressi sūt porticū dom⁹ templi dñi: expiauerunt q̄q templū dieb⁹ octo: ⁊ in die sextadecima mensis eiusdē: qđ ceperāt ipleuerūt. Ingressi q̄q sunt ad eçechiam regem ⁊ dixerūt ei: Sanctificauim⁹ oēm domū dñi ⁊ altare holocausti: vasaq; ei⁹ necnō ⁊ mēsam ꝓpositionis cū omnibus vasis suis: cuctamq; tēpli supellectilē quā polluerat rex achaz i regno suo postq̄ ꝓuaricatus è: ⁊ ecce exposita sunt oia corā altari dñi. Consurgensq; diluculo eçechias rex: adunauit oēs ꝓncipes ciuitatis ⁊ ascendit i domū dñi: obtulerūtq; simul tauros septē ⁊ arietes septē: agnos septem: ⁊ hircos septē. ꝓ peccato: ꝓ regno: ꝓ sanctuario: ꝓ iuda. Dixitq; sacerdotib⁹ filijs aaron ut offerrēt sup altare dñi. Mactauerūt igiť tauros ⁊ suscepe/runt sanguinē sacerdotes: ⁊ fuderūt illū sup altare. Mactauerūt etiā arietes: ⁊ illoꝝ sanguinē sup altare fuderunt. Immolauerunt agnos: ⁊ fuderunt sup altare sanguinē. Applicuerunt hircos ꝓ peccato coram rege ⁊ vniuersa multitudine. Imposuerūtq; man⁹ suas sup eos ⁊ immolauerūt illos sacerdotes: ⁊ asperserūt sanguinē eorū corā altari ꝓ piaculo vniuerso israelis. Pro omni quippe isrl ꝑcepat rex ut holocaustū fieret ꝓ peccato. Constituit q̄q leuitas in domo dñi cū cymbalis ⁊ psalterijs ⁊ citharis ꝑm dispositionē dauid regis ⁊ gad videntis ⁊ nathan ꝓphete. Siquidē dñi ꝓceptū fuit ꝙ manū ꝓphetarū ei⁹. Steterūtq; leuite tenentes organa dauid ⁊ sacerdotes tubas: ⁊ iussit eçechias ut offerrēt holocausta sup altare. Cūq; offerrēt holocausta ceperūt laudes canere dño ⁊ clāgere tubis: atq; in diuersis organis q̄ dauid rex israel ꝑparauerat cōcrepare. Omni aūt turba adorāte cātores ⁊ hi qui tenebāt tubas erant in officio suo donec cōpleret holocaustū. Cūq; finita eēt oblatio incuruat⁹ è rex ⁊ oēs q̄ erant cū eo: ⁊ adorauerūt. Precepitq; eçechias ⁊ ꝓncipes leuitis ut laudarēt dñm sermonibus dauid ⁊ asaph videntis q̄ laudauerūt deū magna leticia: ⁊ incuruato genu adorauerūt. Eçechias aūt etiā hec addidit Implestis man⁹ vras dño: accedite ⁊ offerte victimas ⁊ laudes i domo dñi. Obtulit g̃ vniuersa multitudo hostias ⁊ laudes ⁊ holocausta: mēte deuota. Porro numer⁹ holocaustoꝝ q̄ obtulit multitudo h fuit. Tauros sexaginta: arietes centum:

a Scificauerũtq; dño boues sexcentos ⁊ oues tria milia.nõ fuerũt illi tũc imolati sed reseruati ad imolandũ tpe cõtenti.⁊ ideo tũc dicunt sanctificati: quia nõ poterãt ꝛe cetero ad vsus alios applicari. b Sacerdotes ꝯo pauci erant.qui possent tũc officium exercere quia plures eoꝝ nõ erãt sufficienter sanctificati: ut postea subdit: c Ñ ⁊ leuite frẽs eoꝝ adiuuerũt eos. Iz enĩ ꝛetractio pellium ptineret ad sacerdotum officiũ.tñ leuite poterãt in hoc adiuuare sacerdotes in necessitate. multa enĩ licent ratione necessitatis que alias nõ licerẽt ideo subdit: d Donec impleretur opus ⁊ sanctificarentur antistites .i. sacerdotes quorũ plures non erant sufficienẽ sanctificati.cuĩ⁹ vna cã subdit-cũ dr: e Leuite q̃ppe facilio.ritu sac.q̃ sacerdotes.⁊ iõ in minori tpe fuerũt purificati ⁊ sic potuerũt iuuare sacerdotes purificatos loco illoꝝ qui nõdũ erãt sufficienẽ purificati.alia causa fuit ut dicit glosa hebraica quia sacerdotes p ipsũ acbaç fuerãt elongati ꝛe bierusalẽ:⁊ ideo nõ venerũt ita cito plures eoꝝ quia nõ credebãt q̃ cultus diuin⁹ ꝛeueret ita cito reparari p⁹ mortem acbaç:⁊ ideo nõ fuerunt ita cito purificati. f Letatusq; est eçechias ꝛc.⁊ vna causa huius leticie subdit-cũ dr: g De repente q̃ppe hoc fieri placuerat. rex enĩ ⁊ ppls nõ solũ gaudebãt ꝛe impletiõe ministerij sed etiã ꝛe mõ implendi.s. in tpe tam breui ex quo videbãt magis op⁹ diuinũ q̃ humanũ.⁊ sic erat ꝑm veritatem. b Cap̃.xxx

Isit quoq; eçechias. Hic consequenter ꝛescribitur celebratio pascalis beneficij.Celebratur enĩ istud festũ in memoriam beneficij eductionis filioꝝ israel ꝛe terra egypti. Igit̃ circa hanc celebrationẽ eçechias ꝛe consilio sacerdotũ diem instituit. secundo ad hoc populũ inuitauit. ibi: Placuit. tertio solẽniter celebrauit. ibi: Congregatiq; sunt. Circa ꝓmũ dr: i Initoq; consilio regis ⁊ ꝓncipũ ⁊ vniuersi cetus bierusalẽ, ita est in hebreo ⁊ in libris correctis. aliqui enĩ libri male habẽt israel. k Decreuerunt ut facerent phase mẽse secũdo. quia ꝓcipitur Nu.ix.q̃ si aliqui sint imꝑditi celebrare phase mẽse ꝓmo.xiiij. die mensis. ut ꝓcipit Exo. xij.q̃ faciant mense secundo quartadecima die mensis. rex autẽ ⁊ totus ppls ꝓmo mense fuit legitime imꝑditus: quia sacerdotes nõ cõpleuerũt purgationẽ templi ante diẽ sextamdecimã illi⁹ mensis. ut patet ex dictis ca. p̃ce.⁊ ideo nõ potuerũt celebrare pasca illo mẽse quia in illa celebratione volent offerri sacrificia solẽnia in templo dñi que offerri nõ poterant ante purgationẽ templi. Alia etiã causa exprimit-cũ dicit: l Quia sacerdotes qui possent sufficere. ꝓ tanta solẽnitate. m Sanctificati nõ fuerãt.⁊ ideo dato q̃ templũ fuisset ante purgatum.tamẽ oportebat differri celebrationẽ pasce ꝓpter insufficientiã sacerdotũ. Tertia etiã cã addit-cũ dicit: n Et populus nondũ cõgregatus fuerat in bierusalẽ.qui tamẽ ꝛebat cõgregari in solẽnitate pascali. Ter enĩ in anno ꝛebãt oẽs masculi cõparere in bierusalẽ coram dño.ut br̃ Exo.xxxiij.in festis pasce pentecostes ⁊ tabernaculoꝝ. dispensabat tamen ꝛe duobus vltimis festis cũ illis qui erãt remoti a bierusalẽ: non aũt ꝛe ꝓmo.⁊ ideo nõ potuerũt cõgregari ita cito ꝛe longinquis partib⁹ a bierusalẽ. Jeẽ non poterat immolari phase nisi in bierusalem.ut br̃ Deut. xvj.⁊ quia tempore acbaç iste solẽnitates cessauerant.ꝓpter quod nõ veniset populus remot⁹ nisi fuisset per trãs eçechie mandatũ: ꝓpter quod venit tardius. o Placuitq; sermo. Hic ꝓnter ꝛescribit̃ inuitatio ppli ad diem pasce ꝛe terminatũ.⁊ b̃ per litteras regis missas non solũ ad illos ꝛe regno suo: sed etiam ad illos qui erãt in toto regno israel. ideo dicit: p Ut mitteret nuncios in vniuersum israel ꝛe bersabee vsq; dan: ut venirẽt ⁊ facerent phase dño deo israel in bierusalẽ. Multi⁹ enĩ non fecerant sicut in lege ꝓscriptũ est. videlz quoliber anno: quia tẽpore acbaç nõ veniebat populus ad hanc solẽnitatem.quia quãtũ poterat cultũ dei removerat. r Predicantes.ut reuertentur ad ꝛe ũ ⁊ ei⁹ cultum: ⁊ maxime in solẽnitate pascali iminente. s Et reuertetur ad reliquias que effugerunt man⁹ regis assyrioꝝ. quia vna pars populi israel iam erat captiuata per theglatphalasar regem assyriorum ⁊ translata in assyrios.ut habetur .iiij. Regũ.xv. t Tradite manus vestras dño. promittendo q̃ ei seruiatis fideliter.⁊ hoc nõ solũ proficiet vobis: sed etiam amicis vestris iam in captiuitatẽ ductis.ideo subdit: Si enĩ vos reuersi fueritis ad dñm.fratres vestri ⁊ filij habebũt misericordiã coram dñis suis. v Illis irridẽtib⁹ ⁊ subsannãtib⁹.erãt enĩ iam habituati in idolatria.⁊ ideo irridebant ãmonitionẽ ꝛe cultu dei. x Attamẽ quidam viri ex aser ⁊ manasse ⁊c.q̃ inter illos ꝛe regno israel remãserant aliqui viri boni qui nõ coluerant idola.ꝑm q̃ dicit dñs ad hẽliam .iij. Regũ.xix. Et relinquã mihi in israel septem milia viroꝝ quoꝝ genua nõ fũt curuata ante baal. y In iuda ꝯo facta ẽ man⁹ dñi. a deo enĩ specialiter factũ est q̃ oẽs vnanimiter assentirẽt ordinationi

agnos ducentos: sanctificauerunt q̃ dño boues sexcentos: ⁊ oues tria milia. Sacerdotes b ꝯo pauci erãt: nec poterãt sufficere ut pelles holocaustoꝝ ꝛe traherent. Ñ c ⁊ leuite fratres eoꝝ adiuuerũt eos: donec c impleret opus: ⁊ sanctificarent antistites. Leuite e q̃ppe faciliori ritu sanctificant q̃ sacerdotes. Fuerũt ergo holocausta plurima: adipes pacificoꝝ: ⁊ libamina holocaustoꝝ: ⁊ cõpletus est cult⁹ dom⁹ dñi. Letatusq; f est eçechias ⁊ omis ppls: eo q̃ ministeriũ dñi esset expletum. De e repente q̃ppe hoc fieri placuerat. xxx

Isit b q̃q; eçechias ad omnẽ israel ⁊ iudam: scripsitq; epistolas ad ephraim ⁊ manassen ut venirẽt ad domũ dñi in bierusalẽ ⁊ facerẽt phase dño deo israel: Initoi ergo consilio regis ⁊ principũ ⁊ vniuersi cetus bierusalẽ: decreuerũt k ut facerent phase mense secundo. Non enĩ occurrerant facere in tpe suo: quia l sacerdotes qui possent sufficere sanctificati m nõ fuerant: ⁊ n ppls nondũ congregatus fuerat in bierusalẽ. Placuitq; o sermo regi ⁊ omni multitudini ⁊ decreuerũt ut p mitteret nũcios in vniuersũ israel ꝛe bersabee vsq; dan: ut venirẽt ⁊ facerent phase dño deo israel in bierusalẽ. Multi⁹ enĩ non fece-

regis ⁊ celebratione paſcali. a Congregaticꝫ ſũt in hieruſalem. hic ꝓnter ⁊ſcribit ipſius paſce ſolẽnis celebratio. ⁊ ſecũdo ſup hoc additio. ibi: Placuitq;. Circa ꝑmũ ꝑmo ponit idolatrie ⁊ſtructio que imꝑdiebat diuinũ cultũ. quia ꝑmo remouenda ſunt imꝑdimenta. ⁊ hoc eſt qõ dr: Et ſurgentes ⁊ſtruxerunt altaria ⁊c. ⁊ 2o. ſubdit. tur paſce celebratio. cũ dr: Immolauerunt aũt phaſe ⁊c. b Sacerdotes q̃ꝫ atq; leuite tandem ſanctificati ⁊c. dicit tandem. qz multi eorũ tardauerunt venire in hieruſalẽ rationib⁹ dict⁹. ca. ꝓce. c Sacerdotes ꝯo ſuſcipie. effun. ſan. ⁊ⁿ mani. leuitarũ. Exo. xij. vbi ꝑcipitur imolatio agni paſcalis nõ dr q̃ hoc fieret ꝑ leuitas quia fiebat in qualit⁊ domo: dũ tamẽ ſufficeret ad eſum agni ⁊ iõ illa imolatio fiebat a ꝑfamilias dom⁹. ⁊ⁿ tamẽ quia multi ⁊ ꝑplo qui ⁊nerãt in hieruſalẽ nõ erant purificati ⁊ iſta imolatio ⁊ⁿbat fieri ab hoc mũdo. ideo leuite qui iam erãt purgati ⁊ mãdato regis imolauerunt ꝓ illis qui iam nõ erant ſufficienter mũdati. ⁊ ſic partẽ ſanguinis effundẽdã in altari holocauſtoꝝ porrauerũt ſacerdotib⁹. ⁊ hoc eſt quod ſubdit: d Eo q̃ multa turba ſanctificata nõ eẽt ⁊c.] id eſt non poterant ſanctificari dño. vñ ſubditur: e Comedit phaſe nõ iuxta quod ſcriptũ eſt. qz ⁊bat comedi tm̃ a mundis ſed tunc fuit diſpẽſatum cum iſtis ⁊ comeſtione. nõ aũt ⁊ imolatione: qz maioꝝ purificatio requirebat in imolantibus q̃ꝫ in comedentib⁹ tm̃. ſicut ⁊ in noua lege maioꝝ ſanctitas requiritur in ſacerdote cõſecrante q̃ꝫ in populo cõmunicante. f Et oꝝauit ꝓ eis eçechias. ut talis ⁊fectus ſufficientis purificationis nõ noceret eis impediendo ſacramẽti effectũ. b Quem exaudiuit dñs. in libro ⁊ hebraicis queſtionibus dr q̃ iſta exauditio fuit ꝓcepta ꝑ hoc q̃ imũdi alias comedentes agnũ paſcalẽ ſubito moriebantur ſed tũc nõ fuerũt mortui. ſed hoc nõ videtur rationabiliter dictũ quia ſic eçechias ⁊ ppl⁹ tentaſſet dñm. ⁊ iõ magi

verbũ dñi. Congregaticꝫ⁹ ſunt in hieruſalẽ populi multi ut facerent ſolẽnitatem açimoꝝ in menſe ſecũdo. Et ſurgentes ⁊ſtruxerũt altaria que erant in hieruſalẽ atq; vniuerſa i quib⁹ idolis adolebãt incenſũ ſubuertentes: proiecerũt in torrentem cedron. Immolauerũt autem phaſe quartadecima die mẽſis ſecundi. Sacerdotes⁹ q̃q; atq; leuite tandẽ ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo dñi ſteteruntq; in ordine ſuo iuxta diſpoſitionẽ ⁊ legem moyſi hominis dei. Sacerdotes ꝯo ſuſcipiebãt effundendũ ſanguinẽ ⁊ manib⁹ leuitarũ: eoꝝ q̃ multa turba ſanctificata non eſſet ⁊ idcirco imolarẽt leuite phaſe his qui nõ occurrerant ſanctificari dño.] Magna etiã ꝑs populi ⁊ ephraim ⁊ manaſſe ⁊ iſachar ⁊ ẓabulon que ſanctificata nõ fuerat comedit⁹ phaſe: nõ iuxta qõ ſcriptum eſt: ⁊ oꝝauit ꝑ eis eçechias dicẽs: Dñs⁶ bonus ꝓpitiabitur cũctis qui in toto corde requirũt dñm ⁊ũ] patrũ ſuoꝝ ⁊ nõ imputabit eis q̃ minus ſanctificati ſũt. Quẽ⁹ exaudiuit dñs: ⁊ placatus eſt ꝓplo. Fecerũtq; filij iſrael qui inuenti ſunt in hieruſalẽ ſolẽnitatem açimoꝝ ſeptem dieb⁹ in⁸ leticia magna: laudantes dñm per ſingulos dies: leuite quoq; ⁊ ſacerdotes ꝑ organa que ſuo officio congruebãt. Et locutus eſt eçechias ad cor omniũ leuitarum: qui habebãt intelligentiam bonã ſup dño: ⁊ comederunt ſeptem dieb⁹ ſolẽnitatis: imolantes victimas pacificoꝝ

⁊ laudantes dñm ⁊ũ patrum ſuoꝝ. Placuitq;⁹ vniuerſe multitudini ut celebrarẽt etiã alios dies ſeptem: quod ⁊ fecerũt cũ ingenti gaudio. Eçechias aũt rex iuda prebuerat multitudini mille¹ tauros: ⁊ ſeptem milia ouiũ. Principes ꝯo ⁊derant populo tauros mille: ⁊ oues ⁊cẽ milia. Sanctificata ergo eſt ſacerdotum plurima multitudo: ⁊ hilaritate pfuſa omnis turba iuda tam ſacerdotum ⁊ leuitarũ q̃ꝫ vniuerſe frequentie que venerat ex iſrael: proſelitorum quoq; ⁊ terra iſrael ⁊ habitantiũ in iuda. Factaq;ᵐ eſt grandis celebritas in hieruſalẽ qualis a diebus ſalomonis filij dauid regis iſrael in ea vrbe nõ fuerat. Surrexerunt aũt ſacerdotes atq; leuite benedicentes populo: ⁊ exaudita eſt vox eoꝝ peruenitq;ⁿ oratio in habitaculum ſanctum celi. xxxi

Quimq;⁹ hec fuiſſent rite celebrata: egreſſus eſt omnis iſrael qui inuentus fuerat in vrbibus iuda ⁊ fregerũt ſimulacra: ſuccideruntq; lucos: ⁊ⁿoliti ſunt excelſa: ⁊ altaria ⁊ſtruxerũt non ſolũ ⁊ vniuerſo iuda ⁊ benia. min: ſed ⁊ de ephraim quoq; ⁊ manaſſe: donec penitus cuerterent. Reuerſiq; ſunt omnes filij iſrael in poſſeſſiones ⁊ ciuitates ſuas. Eçechias aũt conſtituit turmas ſacerdotales ⁊ leuiticas ꝑ diuiſiones ſuas vnũquemq; in officio ꝓprio tam ſacerdotum videlicet q̃ꝫ leuitarum ad holocauſta ⁊ pacifica: ut miniſtrarent ⁊ confiterẽt:

ſcilz quartadecima die mẽſis ſecũdi. Similiter cultus interior qui conſiſtit in fide ⁊ ⁊uotione bene ſuppler aliquẽ ⁊fectũ qui conſiſtit in exteriori cultu maxime quia ſacramentale legis nõ erãt accepta niſi ex fide ⁊ ⁊uotione ſuſcipiẽtiũ. ⁊ iõ lz illi non eſſent ſufficiẽẽ purgati ab aliqua imundicia reſpiciente cultum exteriorẽ. utpote ex tactu alicui⁹ rei imũde uel buiuſmõi. tamẽ ꝓpter fidẽ ⁊ ⁊uotionẽ ad comeſtionẽ agni paſcalis ſupplẽtem huiuſmodi ⁊fectũ fuit cũ eis diſpenſatum. ⁊ hoc eſt qõ dixit eçechias: g Dñs bon⁹ ⁊cẽ.] ſeptem diebus ꝓ feſto paſcali qõ tantũ ⁊ebat durare. ut hr Exo. xij. i In leticia magna. q̃ nõ procedebat ex diſſolutione ſed ex ⁊uotione. iõ ſubdit: Laudantes dñm ꝑ ſingulos dies. ⁊ ſequit̃ k Placuitq;. Hic ꝓnẽ ⁊ſcribitur ad predictã ſolẽnitatem additio: qz celebrauerũt ſeptẽ dieb⁹ alijs ad qõ nõ tenebant. l Mille tauros ⁊ ſeptẽ milia ouiũ. iſta offerebãt in hoſtias pacificas q̃rũ magna pars erat offerẽtiũ. ⁊ de iſtis comedit populus illis ſeptem dieb⁹ poſtq; obtulerant ſacrificia ⁊ laudes ⁊ oꝝationes dño omni die. m Factaq; eſt grandis celebritas in hie. qua. a diebus ſalo. fi. dauid re. iſrael in ea vrbe non fuerat. lz enim maioꝝ ppl⁹ aliqñ cõueniſſet tamẽ nõ erat tãta exultatio: quia non erat ibi aliqua nouitas: eo q̃ quolibet anno celebraret paſca tempore ſuo. ſed qz acbaz clauſit ianuas tẽpli ⁊ ſic plurib⁹ annis hec celebritas ceſſauit. ꝓpter qõ qñ eçechias eam renouauit fuit maioꝝ exultatio: quia noua placent ⁊ delectant. n Peruenitq; oꝝatio in habitaculũ ſanctũ celi. i. fuit exaudita coram deo. ⁊ ut hic dicit gloſa hebraica fuit hoc ꝓceptum eo q̃ rex ⁊ ꝓncipes populus leuite ⁊ ſacerdotes valde proſperati ſunt in operibus ſuis. o Cap. xxxj

Quimq; hec fuiſſent rite celebrata. hic ꝓnter ſub eçechia ⁊ſcribit reparatio ſacerdotalis miniſterij. Circa quod ꝑmo ⁊ſcribitur idolatrie ⁊ſtructio. cũ dicit: Fregerũtq; ſimulacra ⁊cẽ. ⁊ hoc rationabiliter. quia ꝑmo debẽt remoueri impedimẽta ſacerdotalis miniſterij. ⁊ huiuſmodi ſunt oia ad idolatriã ꝓtinẽtia

secundo ꝛscribitur reparatio sacerdotalis ministerij·cū dr: Ecce-
chias autem.vbi eçechias primo sacerdotes ⁊ leuitas in officijs suis
restituit.secundo ꝛ victualib⁹ eis prouidit·ibi:Precepit ertiã.tertio
ꝛ procuratorib⁹ in istis ordinauit·ibi: Fuit aũt prefect⁹. Senten-
tia prime partis patet in littera vsq; ibi: a Canerentq; in portis
castroꝝ dñi. castra dñi
hic dicunt atria sacer-
dotum vbi habitabãt sa-
cerdotes ianitores ⁊ alij
qui custodiebãt templũ.
b Pars aũt regis ↄc.
holocaustum mane semp
⁊ vespere.i. iuge sacrifi-
ciũ ⁊ cetera que sequũt.
⁊ hoc fecit eçechias ex
ppria ꝛuotione quia to-
ta cõmunitas ꝛebat ta
lia ministrare. c Pre-
cepit etiam pplo. hic cõ-
sequenter ꝛscribit qua-
liter eçechias ꝓuidit eis
ꝛ victualib⁹.cum dicit:
Precepit etiam populo
habitantium hierusalem
ut darent partes sacer-
dotibus ⁊ leuitis.s.ꝛecimas ⁊ primitias q̃ erãt
assignate eis ꝑ legem.
d Ut possent vacare
legi dñi.videlz studendo
docendo·templum offici-
ando. istud enim semper
fuit obseruatũ apud oẽs
q; illi qui intendebãt stu-
dio ⁊ cultui diuino acci-
perent necessaria victus
a populo.ꝓpter qđ etiam
sacerdotes egypti tpe fa-
mis non fuerunt cõpulsi
vendere possessiones suas
sicut alij quia ipsis statu-
ta cibaria ex horreis pu-
blicis prebebant·ut habet
Beñ.xlvij.ca. e
Plurimas obtulere pri-
mitias. quantitas autẽ
ꝑmitiarũ non fuit ꝛterminata in lege: sed ꝑmo
fuit facta voluntarie ꝑm
ꝛuotionẽ dãtiũ. postea
ꝙo ꝓpter auariciam cre-
scentem quia multi parũ
aut nihil dabant·per sa-
pientes hebreoꝝ fuit ꝛ-
terminatũ q; ad minus
sexagesima pars daret.
illi tamẽ qui erãt magis
ꝛuoti dabant quadra-
gesimã. medij ꝙo quin-
quagesimã.⁊ hoc idem dicit in collationibus patrũ collatione ꝑma
throne abbatis. f Mellis quoq;.lz ꝛ melle non posset fieri ob-
latio que tota ꝛel ꝑm partem cremaretur super altare· ut habetur
Leuit.ij.tamẽ inde ꝛebant dari primitie cedentes in vsum sacer-
dotum.hebrei tamẽ dicunt q; nomine mellis intelliguntur hic dul-
ces fructus ut dactili ficus ⁊ huiusmodi. g Et omniũ que gi-
gnit humus. Dicit aũt Ra.Sa. sup Deut.xxvj. q; primitie q̃tum
ad terrenascentia dabantur tñ ꝛ septem rebus.s.frumẽto hordeo
vinea oliua malogranato ficu ⁊ palma. tamẽ poterant homines ꝛ
alijs dare ex speciali ꝛuotione.⁊ sic factum fuit hic. h Deci-
masq; sanctorum.ꝑm hebreos iste sunt ꝛecime quas leuite dabant
sacerdotibus ꝛ ꝛecimis quas receperant a populo·ut habetur Nu.
xviij.ca. i Mense tertio ceperũt aceruorum iacere fundamen-
ta.i.principia que subsunt illis que supponũt. k Interroga-

cauerentq; [a] in portis castroꝝ
dñi. Pars [b] autem regis erat ut
ꝛ ppria eius substãtia offerret
holocaustũ mane semp ⁊ vespe-
re:sabbatis quoq; ⁊ calendis ⁊
solẽnitatibus ceteris sicut scri-
ptum est in lege moysi. Precep-
pit [c] etiam populo habitantiũ
hierusalem: ut darent partes
sacerdotibus ⁊ leuitis: ut [d] pos-
sent vacare legi dñi. Quod cũ
percrebruisset in auribus mul-
titudinis: plurimas [e] obtulere
primitias filij israel frumenti
vini ⁊ olei: mellis [f] quoq; ⁊ [g]
omniũ que gignit hum⁹ ꝛecimas obtulerunt. Sed ⁊ filij
israel ⁊ iuda qui habitabant in
vrbibus iuda obtulerunt ꝛeci-
mas boum ⁊ ouiũ: ꝛecimasq; [h]
sanctorũ que ꝛouerãt dño deo suo:
atq; vniuersa portantes fece-
rũt aceruos plurimos. Men-
se [i] tertio ceperunt aceruorũ ia-
cere fundamẽta: ⁊ mense septi-
mo compleuerunt eos. Cumq;
ingressi fuissent eçechias ⁊ ꝑn-
cipes eius: viderunt aceruos ⁊
benedixerũt dño ac populo israꝫ.
Interrogauitq; [k] eçechias sa-
cerdotes ⁊ leuitas cur ita iace-
rent acerui. Respondit illi açarias sacerdos primus de stirpe
sadoch dicens: Ex quo ceperũt
offerri primitie in domo dñi co-
medimus ⁊ saturati sumus: ⁊
remanserũt [m] plurima: eo [n] q; be-
nedixerit dñs populo suo. Re-
liquiarũ aũt est copia ista quã
cernis. Precepit [o] igitur eçechi-

as ut prepararent horrea in do-
mo dñi. Quod cũ fecissent: in-
tulerunt tam primitias q̃s ꝛeci-
mas ⁊ quecũq; ꝛouerant fideli-
ter. Fuit [p] aũt prefectus eorum
chonenias leuita ⁊ semei frater
eius secundus: post quem iehi-
hel ⁊ açarias ⁊ naad ⁊ asahel ⁊
hierimoth: ioçabat q̃q; ⁊ eli-
hel ⁊ iesmachias ⁊ maath ⁊ ba-
naias prepositi sub manibus
chonenie ⁊ semei fratris ei⁹ ex
imperio eçechie regis ⁊ açarie
pontificis dom⁹ dñi: ad quos
omnia pertinebant. Chore ꝙo
filius iemna leuites ⁊ ianitor
orientalis porte: prepositꝰ erat
his que sponte offerebant dño
primitijsq; ⁊ [q] cõsecratis in san-
cta sanctoꝝ: ⁊ sub cura ei⁹ eden
⁊ beniamin: iesue ⁊ semeias:
amarias quoq; ⁊ sechenias in
ciuitatibus sacerdotũ: ut fide-
liter distribuerẽt fratribus suis
partes minoribus atq; maiori-
bus: exceptis [r] maribꝰ ab annis
tribus ⁊ supra cũctis qui ingre-
diebantur templũ dñi. Et q̃c
quid p̃ singulos dies conduce-
bant in ministerio atq; obser-
uationib⁹ iuxta diuisiones suas
sacerdotib⁹ per familias ⁊ [s] leui-
tis a vicesimo anno ⁊ supra per
ordines ⁊ turmas suas: vniuer-
sisq; multitudini tam vxoribus
q̃s liberis eorum vtriusq; sexus
fideliter cibi ꝛ bis que sanctifi-
cata fuerant prebebant. Sed ⁊
filioꝝ aaron per agros ⁊ subur-
bana vrbiũ singularũ dispositi

[l] Respondit illi açarias sacerdos primus.i. maior.⁊ iste re-
stitit ocie regi thurificare volenti · ut dictum est supra.xxvj.
[m] Remanserunt plurima.s.ꝛ primitijs ⁊ ꝛecimis habito
sufficienti victu sacerdotum ⁊ leuitarum. [n] Eo q; bene-
dixit dñs populo
suo.i. abũdare fe-
cit in bonis tempo-
ralibus:⁊ ideo da-
bãt abundanter ꝑ-
mitias ⁊ ꝛecimas
⁊ quia tunc erant
magis ꝛuoti. ut
patet ex predictis.
[o] Precepit igit
eçechias ut prepa-
rarẽt horrea. ut ibi
reponerent ea que
protunc erant sup-
flua ⁊ vsq; ad tem-
pus congruũ ser-
uarentur. [p]
Fuit aũt prefect⁹.
hic ꝓiter ostẽdit
qualiter eçechias
prouidit ꝛ fideli-
bus ꝑsonis ad con-
seruandũ predicta
⁊ procurandũ ea
que essent ꝓ sa-
cerdotibus ⁊ leuitꝫ
recipienda ⁊ ad cõ
seruandũ deo ob-
lata ⁊ consecrata.
⁊ patz littera vsq;
ibi: [q] Et con-
secratis in sancta
sanctoꝝ.nõ accipit
hic sancta sanctoꝝ
ꝓ parte interiori
templi in qua erat
arcba testamenti:
que ꝓpie dicebat
sancta sanctoꝝ.ꝑ-
ut accipitur ꝙunc-
tiue: sed hic acci-
pitur disiunctiue
in sancta que sunt
ꝛ numero sancto-
rum. ꝙa enim deo
cõsecrata dicebãt
sancta ⁊ ꝛ nume-
ro sanctoꝝ. [r]
Exceptis maribus
ab annis tribus ⁊
supra. lz enim leuite
numerent Nu.iij.
ab vno mense ⁊ su-
pra.hoc tñ factum
est ut acciperentur ꝓ redẽptione ꝑmogenitoꝝ aliarum tri-
buũ·sed ꝛ distributionibus que fiebant leuitis nõ recipieba-
tur ꝓ eis donec haberent tres annos.sequitur postea: [s]
Et leuitis a vicesimo ãno ⁊ supꝫ. Nu.iiij. accipiunt leuite ad
ministeriũ tabernaculi a tricesimo anno vsq; ad q̃nq̃gesimũ
ãnũ. ⁊ Nu.viij.a vigintiq̃nq; annis.⁊ sicut dictũ fuit ibidẽ
non instituebantur ministri nisi in tricesimo anno. tamẽ a vi-
cesimoquinto anno exercebantur in aliquib⁹ officijs: ut sic in
illis quinq; ãnis experirent sacerdotes qui leuite essent apti
ad ministrandũ ⁊ in quibus officijs: tamẽ post edificationem
templi quia leuite nõ habuerũt ita gratiũ officia sicut ante:
q̃ tabernaculũ cũ ꝑtinentibus ad ipsum portabatur ꝛ loco
ad locũ·in minori etate instituebantur.s.vicesimo anno.⁊ per
aliquod tempus ante accipiebat experiẽtia ꝛ ipsis. Sciendũ

tamē q̄ ea que dicta sūt sic fiebāt ꝛe cōmuni lege. ex speciali tñ cā aliq̄ minoris etatis recipi poterāt ad ministeriū tabernaculi sicut beli recepit samuelē ad ministeriū tabernaculi cū adhuc esset puer ꝛecē annoꝝ uel circiᶜ ut dictū fuit .j. Regū.j. ca. quia mater sua anteq̄ cōciperet ipsum dño uouerat q̄ si daret ei sexum virilē: daret eū ministerio dñi cūctis diebus quibus posset ministrare. ß etiā fuit ante edificationē templi. a Operatusq̄ est.s. eçechias, c Et rectum. erga .primū. b Bonū. q̄tum ad seipsum. d Et ꝛerū. q̄tū ad ꝛeū. ideo sequitur: Coram dño ꝛeo suo, e

erant viri qui partes distribuerent vniuerso sexui masculino: ꝛe sacerdotibus ⁊ leuitis. Fecit ergo eçechias vniuersa que dixim⁹: i omni iuda: operatusq̄ᵃ est bonū ᵇ ⁊ᶜ rectum ⁊ᵈ verum coram dño ꝛeo suo in vniuersa cultura ministerij dom⁹ dñi iuxta legē ⁊ cerimonias: volens requirere ꝛeū suū in toto corde suo. Fecitq̄ ⁊ prosperatus est.

Cap. xxxij. Post que. Hic vltimo sub eçechia ꝛescribitur restauratio regalis imperij primo p aduersarij terribilē ꝛiectionē. secūdo p ipsius eçechie mirabilem sanationē. ibi: In diebus illis. Circa primū primo ꝛescribitur circa eçechiam prouidentia i humanis. secūdo confidentia ꝛe diuinis. ibi: Et cōuocauit vniuersos. tertio pestilentia i ei⁹ aduersarijs. ibi Que postq̄ gesta sūt. Sciendū aūt q̄ circa istā historiā aliqua hic omittunt que pleni⁹ dicta sunt. iiij. Regū. xviij. ⁊ xix. Circa primā igit̄ partē dr̄ sic: Post que ⁊ huiusmodi veritatē. s. vite ipsi⁹ eçechie in idolatrie ꝛestructione ⁊ cult⁹ dini restauratiᶜ. f Venit sennacherib rex assyriorum ꝛc. ex quo patet q̄ aliquando iusti tribulanᵗ in hac vita ut habeant patientie meritū ⁊ alij exemplū. g Quod cū audisset. Hic omittit⁹ quod. iiij. Regū. xviij. supplet. s. q̄ eçechias merito timēs ꝛestructionē hierusalē ꝓpt̄ pctā achaz patris sui aurū ⁊ argentū misit sennacherib regi assyrioꝝ sub pacto iuramento firmato q̄ recederet ꝛe regno iude ⁊ dimitteret illud i pace; ß fracto federe retenta pecunia venit p⁹ ea ad ꝛestruendū hierusalē si posset: ⁊ tunc eçechias disposuit se ad resistendū. ⁊ hoc est q̄ dr̄: Quod cū audisset eçechias. s. fractionē iuramēti predicti. b Inito cū pncipib⁹ cōsilio. q̄ia homo in periculo positus non ꝛetet omittere ea que sunt agenda p̄ humanā prouidentiā ad sui liberationē. aliᵗ tentaret ꝛeū. i Et obtura. capi. fontiū. ad hoc q̄ exercitus veniens ad obsidendū ciuitatem pateretur aque penuriā ⁊ sic recedere cogeret. k Et riuū. qui fluebat ꝛe hierusalē. l

Post que ⁊ xxxij buiusmodi veritatē venitᵉ sennacherib rex assyriorum: ⁊ ingressus iudam obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Quod ᶠ cū audisset eçechias: venisse scilicet sennacherib: ⁊ totū belli impetum verti contra hierusalē: inito ᵇ cū principibus consilio viriscq̄ fortissimus: ut[i] obturarēt capita fontium qui erant extra vrbē: ⁊ hoc omniū ꝛecernente sententia cōgregauit plurimā multitudinē: ⁊ obturauerunt cunctos fontes: ⁊ᵏ riuū q̄ fluebat in[l] medio terre dicentes: Ne veniant reges assyriorum ⁊ inueniant aquarū abundantiam. Edificauit[m] quoq̄ agens industrie omnem [n]murum qui fuerat dissipat⁹: ⁊ extruxit turres ꝛesup: ⁊ forinsecus alterum murum. Instaurauitq̄ mello i ciuitate dauid: ⁊ᵒ fecit vniuersi generis armaturā ⁊ clypeos. Constituitq̄ principes bellatorum in exercitu: ⁊ᵖ conuocauit vniuersos i platea porte ciuitatis: acᵠ locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite ⁊ confortamini nolite[r] timere: nec paueatis regē assyriorū ⁊ vniuersam multitudinē que est cū eo. Multo[s] enī plures nobiscū sunt q̄ cū illo. Cum illo enī est brachium carneum: nobiscum dñs deus noster qui auxiliator est noster: pugnatq̄ p nobis Confortatusq̄ est populus bu iusmodi verbis eçechie regis iuda. Que[t] postq̄ gesta sunt: misit[u] sennacherib rex assyriorum seruos suos hierusalem: ipse enī cum vniuerso exercitu obsidebat lachis: ad eçechiam regem iuda: ⁊ ad omnē populū qui erat in vrbe dicens: Hec dicit sennacherib rex assyriorum: In[x] quo habentes fiduciam: sedetis[y] obsessi in hierusalem: Num[z] eçechias ꝛecepit vos ut tradat morti in fame ⁊ siti: affirmans[a] q̄ dñs deus ꝛester liberet vos ꝛe manu regis assyriorum: Nūquid[b] non iste est eçechias qui ꝛestruxit excelsa illius ⁊ altaria: ⁊ precepit iude ⁊ hierusalem dicens: coram altari vno adorabitis: ⁊ in ipso cōburetis incensum: Et[c] ignoratis que ego fecerim ⁊ patres mei cunctis terrarū populis: Nūquid prevaluerunt dij gentium omniūq̄ terrarum liberare regionem suā ꝛe manu mea: Quis ē ꝛe vniuersis dīs gētiū

In medio terre. hoc est extra vrbē. ita q̄ cursum illi⁹ riui sic dispoſuerūt q̄ partim retinebat iuxta vrbē p modū lacus: ⁊ qō ibi capi nō poterat terram reintraret p aliam viā: ita q̄ exercitus obsidens ciuitatem nō haberet inde aliquam subuentionē. m Edificauit quoq̄ agens industrie. i. prouide. n Omnē murū ꝛc. ita q̄ nihil omitteret ꝛe contingentib⁹ ad sui ꝛefensionem. o Et fecit vni. ge. armaturā. s. ad inuadendū aduersarios: ⁊ ad sustinendū inuasiones eorū. p Et cōuocauit. Hic ꝓpter ꝛescribitur ei⁹ cōfidentia ꝛe diuinis. quia q̄n homo in periculis positus nihil omittit ꝛe bis que possunt fieri p prouidentiam humanā secure potest confidere ꝛeo in residuo. ⁊ hoc est qō dr̄: Et cōuocauit vniuersos in platea porte ciuitatis. ut oēs possent eū audire. q Ac locutus est ad cor eoꝝ. efficaciē mouēs eos ad bonū. r Nolite timere: ⁊ᶜ. cui⁹ cā subdit s Multo enī plures nobiscū sunt. i. virtus diuina ⁊ angeloꝝ ipsi⁹. q̄rū fortitudo prevaleat omni virturi humane. vñ infra dr̄ q̄ angelus dñi p cussit omnē virum robustum ⁊ bellatorē exercitus regis assyrioꝝ. t Que postq̄ gesta sunt. Hic ꝓpter ꝛescribitur pestilentia in aduersarijs. Circa quam ꝑmo ponit sennacherib blasphemia. secundo ꝛei vindicta. ibi Obstauerunt aūt. Circa ꝑmū dicit: Que postq̄ gesta sunt. i. post munitionem eçechie ad resistendū. v Misit sennacherib rex assyriorū seruos suos in hierusalē. s. rapsacē ⁊ quosdā alios cū exercitu ut terrerent eçechiam ⁊ pplm ei⁹ verbis ⁊ factis. ut dr̄ pleni⁹ iiij. Regū. xviij. x In quo habentes fiduciam. quasi diceret. i nullo. q̄ nō in virtute humana. ⁊ hoc notatur cū dr̄: y Sedetis obsessi in hierusalem. quasi diceret. si haberetis virtutem resistendi exiretis ad preliū. similter nec in diuina. ⁊ hoc notatur cum dicitur: z Num eçechias ꝛecepit vos. quasi diceret. sic. a Affirmans q̄ dñs deus ꝛester liberet vos. ⁊ ad hoc improbandū inducit duplicem rationē. prima est q̄ eçechias ꝛestruxit omnia altaria in quibus ppl's offerebat dño. excepto altari qō erat in templo. ⁊ ex hoc arguit q̄ magis meruerat ꝛei offensam q̄ misericordiā ⁊ hec ratio tangitur. cū dicit: b Nūquid non iste est eçechias qui ꝛestruxit excelsa illi⁹ ⁊ altaria. sed hec ratio concludit falsū: q̄ illa altaria nō fuerunt licita post templi edificationē sicut frequenter dictum est supra. Secunda ratio est quia dij aliarū gentiū. cum tamē essent multi nō poterant eas liberare ꝛe manib⁹ regū assyrioꝝ ergo nec deus israel cū sit vnicus poterit liberare populū suū ꝛe manu mea. hec ratio diffuse tangit. cū dr̄: c An ignoratis que ipse fecerim ⁊ patres mei ꝛc. ⁊ patet hrā. sed hec ratio nō valet. quia illi

erant dij falsi: ⁊ nullius potentie. ⁊eus aũt israel ⁊rus ⁊eus est vnicus ⁊ omnipotens. a Epistolas quoq; scripsit ⁊c. Istud nõ fuit tunc factũ sed post recessũ rapsacis: cũ rex assyrioꝝ audisset q nũciũ q rex ethiopũ inuadebat terram suã ⁊ sic fuit cõpulsus recedere ⁊e terra israel ad bellandũ contra ipsum ⁊ tũc misit lrãs cõminatorias eçechie q ⁊ebellato rege ethiopũ rediret ad expugnandũ hierusalẽ: sed b interponitur inter verba rapsacis quasi chronice loquendo. Consequenter reuertitur scriptura ad verba rapsacis cũ dicit: b Insup ⁊ clamore magno lingua iudaica ⁊c. ⁊ ista verba plenius continentur. iiij. Regũ. xviij. f. ⁊. g. Ex hoc autẽ loco dr̃ coiter q iste rapsaces erat apostata a fide q uersus ad gẽtilitatẽ. ⁊ dicũt aliqui q fuit filius isaie. c Ozauerunt igit. Posita blasphemia sennacherib verbis ⁊ scriptis. hic ꝓnter ⁊escribit dei vindicta ad pces eçechie ⁊ isaie que plenius habent. iij. Regũ. xix. ⁊ similiter exercit⁹ sennacherib pcussio. ⁊ ista fuerunt ibi diffuse expositaexcepto quod sequit: d Reuersusq; est cũ ignominia in terrã suam. cũ paucis fugiendo. aliqui aũt exponũt q qñ angel⁹ pcussit exercitum sennacherib rasit caput ⁊ barbam ipsius sennacherib. ꝑm q dr̃ Isa. vij. In illa die radet dñs in rege assyrioꝝ caput ⁊ barbam. quod erat valde ignominiosum in terra illa ⁊ ad huc est. Sciendũ etiã q illa pcussio sennacherib ⁊ sui exercitus fuit q duos ãnos postq; recesserat ⁊e terra israel mittens epistolas cõminatorias eçechie. ut dictum fuit plenius. iij. Regũ. xix. cetera patent in littera. e In diebꝰ illis. Hic ꝓnter ⁊escribit ipsius eçechie mirabilis sanatio: cuius modus plenius dr̃. iiij. Regũ. xx. ⁊ ex dictis ibi tm patet littera exceptis paucis que sequũt. f Sed nõ iuxta beneficia q̃ acceperat retribuit. s. dño. g Quia elequas vastauerunt patres mei: qui potuerit eruere populũ suũ ⁊e manu mea: ut possit etiam ⁊eus ⁊ester eruere vos ⁊e hac manu? Non vos ergo decipiat eçechias: nec vana psuasiõe ⁊eludat: neq; credatis ei. Si enĩ nullus potuit ⁊eus cunctarum gentium atq; regionum liberare populũ suum ⁊e manu mea: ⁊ ⁊e manu patrum meoꝝũ: consequenter nec ⁊eus ⁊ester poterit eruere vos ⁊e hac manu. Sed ⁊ alia multa locuti sunt serui eius contra dñm ⁊eum ⁊ contra eçechiam seruum eius. Epistolas[a] quoq; scripsit plenas blasphemie in dñm ⁊eum israel: ⁊ locutus est aduersum eum: Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum ⁊e manu mea: sic ⁊ ⁊eus eçechie eruere nõ poterit populũ suũ ⁊e manu ista. Insuper[b] ⁊ clamore magno lingua iudaica contra populũ qui sedebat in muris hierusalem psonabat: ut terreret eos ⁊ caperet ciuitatẽ. Locutusq; est cõtra ⁊eum israel: sicut aduersum ⁊eos populoꝝ terre opera manuũ hominũ. Ozauerunt[c] igitur eçechias rex ⁊ isaias filius amos ꝓphetes aduersum hanc blasphemiam tac vociferati sũt vsq; in celum. Et misit dñs angelum suũ: qui percussit omnẽ virum robustum ⁊ bellatorem ⁊ principem exercitus regis assyrioꝝ: reuersusq;[d] est cum ignominia in terrã suã. Cũq; ingressus esset domum dei sui: filij qui egressi fuerant ⁊e utero eius interfecerunt eũ gladio Saluauitq; dñs eçechiam ⁊ habitatores hierusalem ⁊e manu sennacherib regis assyrioꝝ ⁊ ⁊e manu omniũ: ⁊ prestitit ei quietem per circuitũ. Multi etiam ⁊eferebant hostias ⁊ sacrificia dño in hierusalẽ ⁊ munera eçechie regi iuda. Qui exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In[e] diebus illis egrotauit eçechias vsq; ad mortẽ: ⁊ oauit dñm. Exaudiuitq; eum ⁊ dedit ei signũ: sed[f] non iuxta beneficia que acceperat: retribuit. quia[g] eleuatum est cor eius. Et[h] facta est cõtra eum ira: ⁊ contra iudam ⁊ hierusalem. Humiliatusq;[i] est postea: eo q exaltatum fuisset cor eius: tam ipse cꝫ habitatores hierusalem: ⁊[k] idcirco non venit super eos ira dñi in diebus eçechie. Fuit[l] autem eçechias diues ⁊ inclytus valde: ⁊ thesauros sibi plurimos cõgregauit argẽti ⁊ auri ⁊ lapidis pretiosi: aromatum ⁊ armorum vniuersi generis: ⁊ vasoꝝ magni pretij: apothecas ãq; frumẽti vini ⁊ olei ⁊ psepia omnium iumentoꝝ: caulasq; pecoribꝰ: ⁊ vrbes sex edificauit. Habebat quippe greges ouium ⁊ armentoꝝ inumerabiles: eo q ⁊ediderat ei dñs substantiam multam nimis. Ipse[m] est eçechias qui obturauit superiorẽ fontem aquarũ gyon: ⁊ auertit eas subter ad occidẽtẽ vbis dauid. In omnibus operibus suis fecit prospere que voluit. Attamen[n] in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eũ ut interrogarent ⁊e portento quod acciderat super terram: ⁊eliquit[o] eum dñs ut tentaretur ⁊ nota fierẽt omnia que erant in corde eius. Relíqua autem sermonũ eçechie ⁊ misericordiarũ eius scripta sunt in visione isaie filij amos ꝓphete: ⁊ in libro regũ iuda ⁊ israel. Dormiuitq; eçechias cũ patribus suis: ⁊[p] sepelierũt eum supra sepulchra filioꝝ dauid. Et celebrauit eũ exequias vniuersus iuda ⁊ oês habitatores hierusalẽ. regnauitq; manasses filius eius pro eo. xxxiii

Duodecim[q] annoꝝ erat manasses cum regnare cepisset: ⁊ quinquaginta quinq; annis regnauit in hierusalẽ. Fecit aũt malũ coram dño iuxta abominationes gentium quas subuertit dñs coram filijs israel: ⁊ cõuersus instaurauit excelsa que ⁊emolitus fuerat eçechias pater ei⁹: cõstruxitq; aras baalim: ⁊ fecit lucos: ⁊ adorauit omnem militiã celi ⁊ coluit eam. Ædificauit ãq; altaria in domo dñi ⁊e qua dixerat dñs: in hierusalem erit nomen meũ in eternũ. Edificauit aũt ea cuncto exerbatũ ẽ coꝝ ei⁹. istã sanationẽ pro magna pte suis meritis attribuẽte. supponit etiam ⁊ hoc q rex babylõis misit sibi lrãs ⁊ munera. ⁊ ex illa elatiõe ostẽdit eis oẽs diuitias suas thesauros ⁊ secreta ad sui iactantiam. b Et facta est contra eũ ira. s. dñi. ꝓpter ꝓdicta. i Humiliatusq; ẽ postea ad agnitionem isaie ꝓphete. ut hr̃. iiij. Regũ. xx. f. ⁊ Isa. xxxviij. ⁊. xxxix. k Et idcirco nõ venit super eos ira dñi in diebus eçechie. sed dilata fuit vsq; ad tempus sedechie. l Fuit aũt eçechias diues diuitijs artificialib⁹ ⁊ naturalibus ⁊ alijs ad magnificentiã regiam ptinentib⁹. ⁊ patet lrã vsq; ibi: m Ipse est eçechias qui obturauit superiorẽ fontẽ aquarũ gyon. Gyon nomẽ fontis ex quo fluebat riuus extra ciuitatẽ cui⁹ cursum imꝛdiuit eçechias ꝓ ⁊e regẽ assyrioꝝ. ut ꝓdictũ est supra circa ꝓncipiũ hui⁹ ca. n Attamẽ in legati. ꝑn. baby. q̃ mis. fu. ad eũ ut inter. ⁊e portẽto. i. ⁊e signo sibi dato in retrocessione solis. ut dr̃ iiij. Regũ. xx. o Dereliquit eũ dñs non ꝑseruando eũ ab elatione. ut dictũ est supra. seq̃: p Et sepelierunt eũ supra sepulchra filioꝝ dauid. i. i loco solẽniori ⁊ celebriori ꝓpter tona q̃ fecerat ly in aliq̃b⁹ ⁊eliquisset. q

Cap. xxxij.

Duodecim ãnoꝝ. hic ꝓnter ⁊escribit temp⁹ ipsi⁹ manasse. ⁊ secũdo sub ipso tẽp⁹ ãmon filij sui. q; panca ⁊e eo dicunt ibi: Dormiuit autẽ. Circa

352
346

p̃mũ p̃mo ꝛescribitur ipsius manasse multiplex p̃naricatio. 2° ei⁹ emẽdatio ibi: Idcirco sup-induxit. 3° recapitulatio ibi: Reliq̃ aũt. Sñia aũt prime p̃tis p3 ex dict̃. iiij. Reg̃. xxj. exceptis que sequunt̃. a Obseruabat somnia. quoꝝ alia erant vana: alia a dæmonib⁹ inissa. ⁊ diuinare ꝛe futur̃ p talia illicitũ est. ut dictũ fuit plenius ꝛe ista materia Deũ. xlj. b Sectabat̃ auguria i. diuinationes p̃ garritũ ⁊ volatum auiũ. c Maleficis artib⁹ inseruiebat. q̃ꝛedo rñsa dæmonum p magicas artes. d Habebat secũ magos. diuinantes p astra vltra q̃s se extẽdat virtus ꝟstellatiõis e Et incãtatores sensus boium illudẽtes. f Locutusq̃ est dñs ad eũ ⁊c̃.] misericordiã reuocando. g Et attẽdere noluerũt. ex quo p3 eoꝝ obstinatio. h Idcirco. hic q̃ñ ꝛescribit ipsius manasse emẽdatio flagellatione sibi intellectũ p̃bente cũ dr̃. i Superinduxit eis p̃n. exer. re. assyriorũ. ℞m Josephũ ⁊ alios expositores ꝫ manasse venit rex babylonis. vñ lbdit̃ duxerũt eũ i babylonẽ. dicẽdũ q̃ monarchia assyrioꝝ iã p parte magna ꝛefecerat: q; iã medi ⁊ babylonij recesserant ab ea. ℞m q̃ dic̃ Josephꝰ. ⁊ alij historiographi. ⁊ lõ q̃ dr̃ hic: Superinduxit eis p̃ncipes exercitus regis assyriorum. referẽdũ est hoc ad tẽpus p̃teritũ. i. eos q̃ solebãt eẽ p̃ncipes: q̃n rex babylonis erat ei subditus: q; tũc rex babylonis cũ maioꝛib⁹ regni sui erat ꝛe exercitu regis assyrioꝝ. k Dep̃catusq̃ est eũ ⁊ obsecrauit. dicit̃ aũt obsecratio ꝛep̃catio p rem sacrã: sicut in fine or̃onũ ecclesie dicitur cirui celi in duobus atrijs dom⁹ dñi: trãsirecq̃ fecit filios suos p ignẽ in valle bẽhennon. Observabat̃ somnia: sectabatur⁹ auguria: maleficis⁶ artibus inseruiebat. Habebat̃ secum magos ⁊ incantatores: multaq̃ mala operatus est cor̃ dño ut irritaret eũ. Sculptile quoq̃ ⁊ cõflatile signũ posuit in domo dñi: de qua locutus est dñs ad dauid ⁊ ad salomonẽ filiũ eius dicens: In domo hac ⁊ in hierusalẽ quã elegi ꝛe cunctis tribubus israel: ponã nomẽ meũ in sempiternũ: ⁊ mouere nõ faciã pedem israel ꝛe terra quam tradidi patribus eoꝝ: ita dũtaxat si custodierint facere que p̃cepi eis: cunctãq̃ legẽ ⁊ cerimonias atq̃ iudicia q̃ mandaui p manũ moysi. Igit̃ manasses seduxit iudã ⁊ habitatores hierusalẽ: ut facerẽt malũ super oẽs gentes q̃s subuerterat dñs a facie filioꝝ israel. Locutusq̃ est dñs ad eũ ⁊ ad populũ illi⁹:] ⁊ attendere noluerũt. Idcirco⁰ superinduxitⁱ eis p̃ncipes exercitus regis assyrioꝝ: ceperuntq̃ manassen: ⁊ vinctum cathenis atq̃ cõpedibus duxerũt in babylonẽ. Qui postq̃ coangustatus est: orauit dñm deũ suũ: ⁊ egit penitẽtiã valde coram ꝛeo patrũ suoꝝ. Dep̃catũsq̃ᵏ e eũ ⁊ obsecrauit intente: ⁊ exaudiuit or̃onẽ eius: reduxitq̃ eũ hierusalẽ in regnũ suũ: ⁊ˡ cognouit manasses q̃ dñs ipse esset deus Postᵐ hec edificauit murũ ex̃ ciuitatẽ dauid adⁿ occidentem gyon in cõualle ab introitu porte piscium p̃ circuitũ vsq̃ ad ophel ⁊ exaltauit illũ vehemẽt̃. Cõstituitq̃ p̃ncipes exercitus in cunctis ciuitatibus iuda munitis: ⁊ abstulit deos alienos: ⁊ simulacrum ꝛe domo dñi: aras⁰ quoq̃ quas fecerat in mõte domus dñi ⁊ in hierusalẽ: ⁊ p̃iecit omnia extra vrbẽ. Posto⁹ instaurauit altare dñi: ⁊ immolauit sup illud victimas ⁊ pacifica ⁊ laudẽ: p̃cepitq̃ ⁹iude ut seruiret dño deo israel. Attamẽ adhuc populꝰ immolabat i excelsis dño deo suo. Reliqua[r] aũt gestoꝝ manasse ⁊ obsecratio ei⁹ ad deũ suũ verba q̃s videntiũ q̃ loquebant̃ ad eũ in noie dñi dei israel continent̃ in⁹ sermonib⁹ regum israel. Oratio q̃s ei⁹ ⁊ exauditio ⁊ cũcta peccata atq̃ contẽptus loca etiã in quib⁹ edificauit excelsa ⁊ fecit lucos ⁊ statuas anteq̃ ageret penitẽtiã: scripta sũt i sermonib⁹ oçai. Dormiuit⁸ aũt manasses cũ patribus suis: ⁊ sepelierũt eũ in domo sua: regnauitq̃ p eo filius ei⁹ amon. Viginti duoꝝ ãnoꝝ erat amon cũ regnare cepisset: ⁊ duobus annis regnauit i hierusalẽ. Fecitq̃ malũ i cõspectu dñi sicut fecerat manasses pat̃ eius: ⁊ cũctis idolis q̃ manasses fuerat fabricat⁹ immolauit atq̃ seruiuit: ⁊ᵛ nõ est reuerit⁹ facie dñi sicut reuerit⁹ est manasses pater ei⁹: ⁊ multo maiora deliq̃t. Cũq̃ ꝛiurassent aduersus eũ serui sui: interfecerũt eũ in domo sua. Populo⁹ reliq̃ populi multitudo ceſis his qui amon p̃cusserãt: cõstituit regẽ iosiam filiũ eius p eo. xxxiiii

Octo[r] annoꝝ erat iosias cum regnare cepisset: ⁊ triginta ⁊ vno anno regnauit i hierusalẽ. Fecitq̃ quod erat rectũ in ꝟspectu dñi: ⁊ ambulauit in vijs dauid patris sui: non declinauit neq̃ ad dexterã neq̃ ad sinistrã. Octauo autem anno regni sui cũ adhuc esset puer: cepit q̃rere deũ patris sui dauid: ⁊ duodecimo anno postq̃ regnare cepat mũdauit iudam ⁊ hierusalẽ ab excelsis ⁊ lucis simulacrisq̃ ⁊ sculptilibus. Destruxerũtq̃ coram eo aras baalim: ⁊ simulacra q̃ superposita fuerãt demoliti sũt Lucos etiam ⁊ sculptilia succidit atq̃ cõminuit: ⁊ super cumulos eoꝝ qui eis immolare cõsueuerant fragmenta dispersit. Ossa preterea sacerdotũ cõbussit in altaribus idoloꝝ: mũdauitq̃ iudã ⁊ hierusalẽ. Sed ⁊ in vrbibus manasse ⁊ ephraim et symeon vsq̃ neptalim coiter: Per dñm nostrũ ihm x̃m ⁊c̃. ut p̃ sanctitatẽ ipsi⁹ obtineam⁹ q̃ obtinere nostris meritis non valem⁹. ⁊ sic orabat manasses. ut p̃ diuini nominis sanctitatem impetraret remissionem. l Et cognouit manasses q̃ dñs ipse eẽt deus. p experientiã siue flagellationis ⁊ liberationis: sicut scriptũ est Job. v. Ipse vulnerat ⁊ medet̃: percutit ⁊ manus ei⁹ sanabũt. m Post hꝫ edificauit murũ. s. post reuersionẽ suã ꝛe captiuitate n Ad occidentẽ gyon. Gyon est fons existens in parte occidentali ciuitatis dauid̃ o Aras quoq̃ quas fecerat in monte dom⁹ dñi i. in monte moria in quo erat templũ. p Porro instaurauit altare domini. quod erat ꝛestructum ⁊ prophananatum q Precepitq̃ inde ut seruiret deo isr̃. ⁊ sic p3 emẽdatio manasse in spiritualibus ⁊ temporalibus: q̃tum ad personam propriã ⁊ subditos. r Reliqua autem. Hic ponitur recapitulatio. ⁊ patet littera vsq̃ ibi. s In sermonibus regum israel. patet q̃ iste liber apud nos nõ habet̃: quia ista. iiij. libro Regum nõ ita exprimuntur: ut hic dicitur. ⁊ eodem modo dicendum ꝛe hoc quod sequitur: Scripta sunt in sermonibus oçai. sequitur: t Dormiuit autem. Hic consequenter agitur ꝛe factis ipsi⁹ ãmon filij manasse: ⁊ patet sententia ex dictis. iij Reg̃. xxj. g. excepto quod sequitur: v Et nõ est reueritus faciem domini. in hoc enim ꝛefecit a bonitate patris sui: quia non penituit sicut ipse. x Cap̃. xxxiiij.

Octo annoꝝ erat iosias. Hic consequenter agitur ꝛe tempore iosie. Circa quod primo ꝛescribit diuini cultus restauratio. secũdo phase celebratio ca. se. ⁊ tertio ipsi⁹ iosie moꝝ ⁊ tumulatio. ibi: Postq̃ instaurauerat. Circa p̃mũ ꝛescribit primo idolatrie ꝛestructio. secũdo tẽpli dñi reparatio. ibi: Igit̃ ꝛecimooctauo anno. Sñia aũt p̃me partis patet ex dictis. iiij. Reg̃. xxiij. vbi ista[t] ꝛestructio idolatrie facta per iosiam diffusius ꝛescribitur. excepto quod sequitur:

a Cunctaq; velubra. dicit aũt velubrũ a veleo les. ⁊ ymbra bre. q̃si ve/lens ymbram peccatorũ, ⁊ hoc fit ſm veritatẽ in templo eccleſie per ſacra/mẽtoꝝ adminiſtrationẽ. ſm eſtimationẽ vero fal/ſam ⁊ erroneam gentiliũ hoc fiebat in templis ido/lorum: de quibus eſt hic ſermo: c De manaſſe ⁊ ephraim ⁊c. aliqui enim fugitiui euaſerant de cap/tiuitate decẽ tribuum. ⁊ illi iunxerunt ſe regno iude ſubijcientes ſeipſi io/ſie ⁊ ſimul captiuati fue/runt cũ captiuitate hie/ruſalẽ tempore ſedecbie. b Igit decimooctauo. Hic conſequenẽ deſcribit templi dñi reparatio. ⁊ diuidit in duas: in ptem principalem ⁊ incidenta/lem. ſecunda ibi: Cumq; efferrent pecuniã. Sñia prime partis patet ex di/ctis. iiij. Reg. xxij. prope ꝓncipium. niſi q; aliqua nomina ꝓpria ibi tacent que hic exprimunt ⁊ eco/uerſo: ⁊ aliqua etiã va/riant: q; ſicut frequenẽ dictũ ẽ. noĩa ꝓpria hebraica frequenẽ variant ſic ⁊ latina: ꝓ iſta tamẽ nõ mutat ſnia. d Cũq; efferrent. Hec ẽ pars in/cidentalis: quia cũ acci/peret pecunia que erat in domo dñi: inuentus fuit ibi liber abſconditus quẽ miſit helchias ſacerdos regi: qui cum legeret co/ram eo: timuit rex diui/nũ iudiciũ. ⁊ ſecundo ſup hoc requiſiuit diuinũ cõſiliũ ibi: Et precepit helchie. ⁊ tertio renouauit fedus inter deum ⁊ ſe ⁊ populũ ibi: Et ille conuocatis vniuerſis. Sñia autem iſtarũ partiũ patet ex di/ctis. iiij. Reg. xxij. d. vſq; ad finem capituli.

cuncta ſubuertit. Cumq; alta/ria diſſipaſſet: ⁊ lucos ⁊ ſculptili/a ꝓtriuiſſet ĩ fruſta: cũctaq; a velubra demolitus eſſet de vni/uerſa terra iſrael: reuerſus ẽ in hieruſalẽ. Igit b decimooctauo anno regni ſui mundata iã ter/ra ⁊ tẽplo dñi: miſit ſaphan fi/liũ eſelie ⁊ maaſiã ꝓncipẽ ciuita/tis ⁊ ioha filiũ ioachaz a cõmẽ/tarijs: ut inſtaurarent domũ dñi dei ſui. Qui venerũt ad hel/chiã ſacerdotẽ magnum: acce/ptaq; ab eo pecunia q̃ illata fu/erat in domũ dñi ⁊ quã congre/gauerant leuite ⁊ ianitores de manaſſe ⁊ ephraim ⁊ vniuerſis reliquijs iſrael ab omni q̃z iuda ⁊ beniamin ⁊ habitatorib⁹ hie/ruſalem: tradiderũt in manib⁹ eoꝝ q̃ perãt operarijs in domo dñi: ut inſtaurarẽt templũ ⁊ in firma queq; ſarcirẽt: Et illi de/derũt eã artificib⁹ ⁊ cemẽtarijs vt emerẽt lapides ⁊ lapicidinis ⁊ ligna ad cõmiſſuras edificij: ⁊ ad cõtignationẽ domoꝝ quas deſtruxerãt reges iuda. Qui fi/deliter cũcta faciebãt. Erãt aũt prepoſiti operantiũ iadab ⁊ ab/dias de filijs merari ⁊ zacharias ⁊ moſollã de filijs caath qui vr/gebant opus: cẽs leuite ſciẽtes organis canere. Sup eos vero q̃ ad diuerſos vſus onera porta/bant: erãt ſcribe ⁊ magiſtri de leuitis ianitores. Cũq; c efferrẽt pecuniã que illata fuerat in tẽ/plũ dñi: repperit helchias ſacer/dos librũ legis dñi q̃ datus fue/rat ꝓ manũ moyſi: ⁊ ait ad ſa/phan ſcribam. Librũ legis in/ueni ĩ domo dñi. Et tradidit ei. Et ille intulit volumẽ ad regem ⁊ nũciauit ei dicẽs. Omnia que dediſti ĩ manu ſeruoꝝ tuoꝝ: ec/ce cõplent. Argẽtũ q̃ repti ẽ in domo dñi cõflauerũt: datũq; eſt ꝓfectis artificũ ⁊ diuerſa opa fabricantiũ. ꝓterea tradidit hel/chias ſacerdos hũc librũ. Quẽ cũ rege ꝓſente recitaſſet: audiſ/ſetq; ille verba legis: ſcidit ve/ſtimẽta ſua: ⁊ ꝓcepit helchie ⁊ aichan filio ſaphan: ⁊ abdon fi/lio micha: ſaphan quoq; ſcribe ⁊ aſaie ſeruo regis dicẽs: Ite ⁊ orate dñm ꝓ me ⁊ ꝓ reliquijs iſrael ⁊ iuda: ſup vniuerſis ſer/monibus libri iſtius q̃u reper/tus eſt. Magnus eni furor dñi ſtillauit ſup nos: eo q; nõ cuſto/dierint prẽs noſtri verba dñi: ut facerẽt oĩa que ſcripta ſunt in iſto volumine. Abijt g̃ helchias ⁊ hi q̃ ſimul a rege miſſi fuerant ad oldan ꝓpheten vxorẽ ſellũ fi/lij thecuath filij aras cuſtodis veſtiũ: q̃ habitabat in hieruſa/lẽ in ſecũda: ⁊ locuti ſũt ei ver/ba que ſupra narrauim⁹. Et illa reſpõdit eis: Hec dicit dñs deus iſrael: Dicite viro qui miſit vos ad me: Hec dicit dominus. Ec/ce ego inducã mala ſup locum iſtũ ⁊ ſup habitatores ei⁹: cũ/ctaq; maledicta que ſcripta ſũt in libro hoc: quẽ legerũt coram rege iuda: q; dereliquerũt me ⁊ ſacrificauerũt dijs alienis ut me ad iracundiã ꝓuocarent in cunctis operib⁹ manuũ ſuarum Idcirco ſtillabit furor me⁹ ſup locũ iſtũ ⁊ nõ extinguet. Ad re/gẽ aũt iuda q̃ miſit vos ꝓ dño deprecando ſic loq̃mini: Hec di/cit dñs deus iſrael: Quoniam audiſti verba voluminis atq; emollitũ eſt cor tuũ: ⁊ humilia/tus es in cõſpectu dñi ſup his q̃ dicta ſũt cõtra locũ hũc ⁊ habi/tatores hieruſalẽ: reuerituſq; facie meã ſciditi veſtimẽta tua ⁊ fleuiſti coram me: ego q̃z exau/diui te dicit dñs. Jã eni colligã te ad prẽs tuos: ⁊ infereris i ſe/pulchrũ tuũ i pace: nec videbũt oculi tui omne malũ quod ego inducturus ſum ſuper locum iſtum ⁊ ſuper habitatores eius. Retulerũt itaq; regi cũcta que dixerat. Et ille conuocatis vni/uerſis maiorib⁹ natu iuda ⁊ hie/ruſalem: aſcẽdit in domum dñi vnaq; omnes viri iuda ⁊ habi/tatores hieruſalẽ: ſacerdotes ⁊ leuite: ⁊ cũctus populus a mi/nimo vſq; ad maximũ. Quib⁹ audiẽtib⁹ in domo dñi legit rex oĩa verba voluminis: ⁊ ſtans in tribunali ſuo: percuſſit fed⁹ coram dño ut ambularet poſt eũ ⁊ cu/ſtoderet ꝓcepta ⁊ teſtimonia ⁊ iuſtificatiões ei⁹ i toto corde ſuo ⁊ in tota aĩa ſua: faceretq; que ſcripta ſũt i volumine illo qd le/gerat. Addiurauit q̃z ſup hoc oẽs q̃ repti fuerãt in hieruſalẽ ⁊ ben/iamin: ⁊ fecerũt habitatores irlm iuxta pactũ dñi dei patrũ ſuoꝝ.

353
347

FEcit aũt iosias. Hic cõsequẽt̃ te- a La.xxxv. scribit̃ phase celebratio. ⁊ p̃ ponit̃ ad ꝺ̃ vebita p̃paratio. 2°. vuota executio ibi: Preparatũq; ẽ ministeriũ Circa primũ dicit: b Et con.sa.in offi.suis hoz.est eos, ut vebite se p̃pararẽt ad ꝺ̃ q; vuote celebrare possent solẽnitatẽ pasce. c Ponite archã in sanctuario templi. libro vebraicis q̃stionib⁹ dr̃ q; tpe achaz q̃ posuit idola in tẽplo. archa fuit inde amota q̃ non velebat cẽ cũ idolis: ⁊ fuit trãsportata in domũ sellũ mariti olde ꝓpinquissẽ: ⁊ ibi mãsit vsq; ad tempus iosie. glosa vero vebraica dicẽ q; nõ fuit portata ex tẽplũ: ꝺ̃ q; manasses posuit idolũ in domũ dñi. ut dr̃ ꝺ. xxxiij. iõ voluit eũ ponere in loco bonorabiliori sc; vbi erat archa ⁊ archã fecit trabi ad ptẽ q̃ minor cederẽt maiori. ꝺ̃ iosias fecit eã i loco suo reponi Sed vtrũq; dictũ videt̃ in aliq; dissonare a veritate. si eni fuisset trãsportata tpe achaz. non est verisimile q̃n eçechias fili⁹ ei⁹ q̃ tẽplũ fecerat purgari. ⁊ maxim⁹ çelator fuit cult⁹ dñi ut p; ex p̃cedentib⁹ fecisset eã tpe suo reportari. Similiter si p manassen fuisset trãs tracta ad ptem intra tẽplũ. iosias nõ dixisset leuitis. Ponite archã in sanctuario tẽpli ꝓut hic dr̃: q; leuite nõ poterãt ingredi illã partẽ tẽpli: sed sacerdotes trãs. Et iõ ꝓbabili⁹ videt̃ dici q; tẽpore manasse fuit portata extra tẽplũ ⁊ nõ ante. ⁊ tpe iosie per leuitas fuit reportata vsq; ad tẽpli ingressũ ⁊ inde per sacerdotes fuit in loco suo reposita. d Nũc g̃ ministrate dño. q. ꝺ. ex quo archa erit i loco suo: ⁊ illa q̃ ptinẽt ad vei cultũ repata: vos nõ habebit̃ alios labores: nisi solũ ministrare dño. e Sicut p̃ce. da. rex isr̃ ⁊ veseri. sa. fili⁹ ei⁹. cõtrariũ videt̃ ꝺ. j. li. xxviij. vbi dicit̃ q; dauid vedit filio suo vescriptionẽ pozt ic⁹ ⁊ tẽpli ⁊ omniũ alioz ad ministeriũ templi ptinentiũ. Dicendũ q; dauid vedit ꝺ̃ primo disponẽdo ꝺ̃ salomon vedit istã vescriptionẽ alijs: patris volũtatẽ exequẽdo. f Dedit ⁊c. in solẽnitate phase. ꝺ̃ est ad faciẽdũ solẽnitatẽ phase. g Agnos ⁊ hedos. q; tam agn⁹ q̃ hedus poterat ĩmolari in solẽnitate paschali: Exo. xij. cetera patent vsq; ibi:

Abstulit ergo iosias cũctas abominationes de vniuersis regionib⁹ filioz israel: ⁊ fecit oẽs qui residui erãt in israel seruire dño deo suo. Cũctis diebꝰ vite ei⁹ nõ recesserũt a dño deo patrũ suoz.

FEcit aũt iosias xxxv in hierusalẽ phase dño qd̃ immolatũ est q̃rtadecima die mensis primi. Et⁹ constituit sacerdotes in officijs suis hortatusq; ẽ eos ut ministrarẽt in domo dñi. Leuitis quoq; ad quoz eruditionẽ ois isr̃l sanctificabat̃ dño: locutus ẽ. Ponite⁶ archã i sanctuario tẽpli qd̃ edificauit salomõ filꝰ dauid rex isr̃l. Nequaq̃ eni eã vltra portabit̃ Nũc⁶ ergo ministrate dño deo vestro ⁊ populo ei⁹ isr̃l ⁊ p̃parate vos p domos ⁊ cognationes vestras in diuisionib⁹ singuloz sicut⁶ p̃cepit dauid rex isr̃l: ⁊ descripsit salomon filꝰ ei⁹: ⁊ ministrate in sanctuario p familias turmasq; leuiticas: ⁊ sanctificati immolate phase. Fratres etiã vestros ut possint iuxta verba q̃ locutus est dñs in manu moysi facere p̃parate. Dedit⁶ ꝓtereа iosias oi populo q̃ ibi fuerat inuẽtus in solẽnitate phase agnos⁸ ⁊ hedos de gregib⁹ ⁊ reliq; pecoris triginta milia: boum q̃z tria milia. Hec de regis vniuersa substantia. Duces q̃z eius spõte qd̃ vouerãt obtulerũt: tã populo q̃ sacerdotib⁹ ⁊ leuitis. Porro helchias ⁊ çacharias ⁊ iehihel pncipes dom⁹ dñi dederũt sacerdotib⁹ ad faciendũ phase pecora cõmixtim duo milia sexcenta ⁊ boues trecentos. Chonenias aũt ⁊ semeias etiã ⁊ nathanahel fratres ei⁹ necnõ asabias ⁊ iahihel ⁊ ioçabad pncipes leuitarũ dederunt ceteris leuitis ad celebrãdũ phase q̃nq; milia pecoz: ⁊ boues q̃ngentos. Prepa-

b Dederunt sa. ad sa. phase pe. cõmixtim. i. coiter: q; isti p̃noiati simul iũcti dederũt ista. i Preparatũq; est. Descripta p̃parationi debita ad solẽnitatẽ paschalem: hic cõsequenter ponit̃ executio vuota. cum dr̃: Et steterũt sacerdotes ⁊c. ⁊ pz ira vsq; ibi: k Aspersorũtq; sacer. man⁹ suas sanguine. q̃ ab eis effũdebat super altare. l Et leuite vetraxerunt pelles holocaustoz. Iz enim hoc ptineret ad officiũ sacerdotũ: ut habet̃ in Leuit. tñ in necessitate, ꝓpter multitudinẽ victimarũ leuite poterãt eos adiuuare: sicut victũ fuit ꝺ̃. xix. m Et sepauerũt ea ut darẽt p domos. ex ꝺ̃ pz q̃ nõ erãt holocausta, ꝓprie dicta que totalit̃ incendunt̃ sed large: eo q̃ aliqua pars i altari cremabat̃. n Et assa. phase sup ignẽ. iuxta qd̃ in lege scriptũ est: Exo. xij. Nõ comedetis ex eo crudum q̃d nec coctũ aqua: ꝺ̃ assum tm̃ igni. o Pacificas vero hostias. quarũ maior ps cedebat in vsũ offerẽtiũ. cetera patẽt vsq; ibi: p Non fuit ⁊c. a diebꝰ samuelis, ꝓprie. xiij. Regũ. xxiij. dr̃: A diebus iudicũ. ⁊ in idẽ redit. q; samuel fuit vltim⁹ iudex q Sz nec q̃sq; ⁊c.] nõ est p ꝺ̃ hoc intelligẽdũ q; istud phase fuerit excellẽtiꝰ omniꝰ ꝓteritis ẽptũ ad multitudinẽ populi: q; tpe dauid ⁊ salomonis q̃ regnũ fuit vnitũ: ⁊ nulla tribus erat captiuata: frequenter maior multitudo puenit in hierusalẽ ad solẽnitatem paschalẽ. ꝺ̃ ista excellẽtia intelligit̃ ẽptũ ad regi iosie literalitatẽ: q; cũ eẽt lõge impotẽtior dauid ⁊ salomone. tamẽ maiora legit̃ munera vedisse i illa solẽnitate. s. ad sufficiẽtiã ꝓ oiuz refectione. iõ subdit̃ r Sicut iosias sacerdo⁹ tibus ⁊c.] quia vedit ad hoc triginta milia pecorum ⁊ tria milia boum: ut habetur in littera. s Qui repertus fuerat. hoc additur; quia illi de regno israel iam erant in captiuitatem ducti: exceptis aliquibus qui fugiendo euaserant: ⁊ recedente exercitu reuersi fuerant. t Postq̃ instauraverat iosias templum ascendit ⁊c.

paratũq; est ministeriũ ⁊ steterũt sacerdotes in officio suo: leuite q̃z i turmis iuxta regis imperiũ ⁊ immolatũ ẽ phase. Aspersorũtq; sacerdotes man⁹ suas sanguine: ⁊ leuite vetraxerunt pelles holocaustoz: ⁊ sepauerũt ea ut darẽt p domos ⁊ familias singuloz: ⁊ offerrẽt dño sicut scriptũ est in libro moysi. De bobus q̃z fecerũt similit̃. Et assauerũt phase sup ignem iuxta qd̃ in lege scriptũ ẽ. Pacificas vero hostias coxerũt in lebetis ⁊ cacabis ⁊ ollis: ⁊ festinato distribuerũt vniuerse plebi: sibi aũt ⁊ sacerdotib⁹ postea parauerũt. Nã in oblatione holocaustoz ⁊ adipũ vsq; ad noctẽ sacerdotes fuerũt occupati: vnde ⁊ leuite sibi ⁊ sacerdotib⁹ filijs aaron parauerunt nouissimis. Porro cantores filij asaph stabãt i ordine suo: iuxta p̃ceptũ dauid ⁊ asaph ⁊ heman ⁊ idithun ꝓphetarũ regis dauid. Janitores vero p portas singulas obseruabãt: ita ut nec puncto q̃tum discederent a ministerio. Quãobrem ⁊ fratres coz leuite parauerũt eis cibos. Dis igitur cultura dñi rite cõpleta est in die illa ut facerent phase: ⁊ offerrẽt holocausta sup altare dñi iuxta p̃ceptũ regis iosie. Fecerũtq; filij isr̃l q̃ reperti fuerãt ibi phase in tpe illo: ⁊ solẽnitatẽ azimoz septẽ diebꝰ. Nõ⁵ fuit phase simile huic in isr̃l a diebꝰ samuelis ꝓphete: sed⁹ nec q̃sq; de cũctis regib⁹ israel fecit phase sicut⁶ iosias sacerdotib⁹ ⁊ leuitis ⁊ oi iude ⁊ israel:] qui⁶ repertus fuerat: ⁊ habitantibus in hierusalẽ. Octauodecimo anno regni iosie hoc phase celebratum est. Postq̃⁵ instaurauerat iosias templũ ascẽdit nechao rex egypti ad pugnãdũ in

Hic consequenter describit ipsius iosie mors & tumulatio: & patet sententia ex dictis. iiij. Reg. xxiij. f. exceptis que sequuntur. a Qui trāstulerūt eū de curru in alterū currū. sicut enī principes in bellis habēt plures equos: sic tūc reges pugnātes in currib⁹ habebāt plures currus p plonis suis. b Et vniuer. iu. & bie. luxe. eū. p̄ bonitatē vite sue & regiminis: ut p̄z ex p̄dictis. c Hieremias maxime. in libro q̄ intitulat Lamentationes hieremie.

d Cap. xxxvj.

Tulit g̃ populus. Hic vltimo agit de tpe filioz iosie & dividit in tres ptes p̄m tres filios ei⁹. secūda ibi: Cōstituitq; z. ibi: Regē vero constituit. Sntia p̄me ptis p̄z ex dictis. iiij. Reg. xxiij. f. e Cōstituitq; regē. Hic cōsequēter agit de tpe ioachim filij iosie. & 2°. de tpe filij ei⁹ ibi: Regnauit autē ioachin. Sntia aūt p̄me ptis p̄z ex dict̄. iiij. Reg. xxiij in fine. & in p̄ncipio. xxiiij ca. excepto q̄ sequit: f Et vinctū catbenis duxit in babylonē. fuit enim vinctus catbenis ad b̄ q̄ ibi duceret: sed mutatū fuit consiliū: eo q̄ rebellauerat ꝯ regē babylonis & fuit occisus. & p̄iectū cadauer ei⁹ extra murum bierusalē: put dictū fuit iiij. Reg. xxiij. g Reliqua aūt ver. ioa. & abo. ei⁹. i. stigmata & figuras q̄ fecerat in corpore suo in honorē idoloz. b Et q̄ inuēta sūt in eo. i. in cadauere ei⁹ p̄iecto. ut dictū est. i Regnauit autē ioachin. Hic p̄ñter agit de tpe ioachin nepotis ione. Et p̄z sntia ex dict̄. iiij. Reg. xxiiij. c. & d. excepto q̄ sequit. k Octo annoz erat ioachin. iiij. Reg. xxiiij. dicit: Decē & octo annoz erat ioachin tē. Dicendū q̄ ioachim pater ei⁹ regnauit. xj. annis: ut b̄ in tex. & secūdo anno regni sui istituit filiū suū ioachin regē: qui tūc erat octo annoz ut h̄ dr̄: & q̄ regnauit decem annis cū patre. ideo fuit xviij. annoz: q̃n cepit regnare mortuo patre. & sic loquit scr̄ptura. iiij. Reg. l Cūq; anni circulus volueret. nō est intelligēdū q̄ anni circulus esset revolut⁹ a p̄ncipio regni sui q̄ post patrē regnauit tm̃ trib⁹ mensib⁹ & decem dieb⁹: ut h̄ dr̄ in textu: sed dr̄ hic revolutio anni tēpus aptū p̄cedēdi ad tel-

carchamis iuxta euphratem: & p̄cessit in occursū ei⁹ iosias. At ille missis ad eum nunc̄ios ait: Quid mihi & tibi rex iuda? Nō aduersū te hodie venio: sed cōtra aliā pugno domū: ad quā me dc̄ festinato ire p̄cepit. Desine aduersum deū facere q̄ mecū est: ne interficiat te. Noluit iosias reuerti sed p̄parauit ꝯtra eū bellū: nec acquieuit sermonibus nechao ex ore dei: verū p̄rexit ut dimicaret in cāpo mageddo. Ibiq; vulneratus a sagittarijs: dixit pueris suis: Educite me de p̄lio: q̄ opido vulneratus sum. Qui trāstulerūt eū de curru in alterū currū: qui sequebat eū more regio: & asportauerūt eū in bierusalē. Mortuusq; est & sepult⁹ in mausoleo patrū suoz: & b vniuersus iuda & bierusalem luxerūt eū: hieremias c maxime: cui⁹ omnes cāt̄ores atq; cāt̄atrices vsq; in p̄sentē diē lamentationes sup iosiā replicāt: & quasi lex obtinuit in israel. Ecce scriptū ferť in lamētationib⁹. Reliqua aūt sermonum iosie & misericordiarū ei⁹ q̄ lege d̄ p̄cepta sunt dñi: opa quoq; illius prima & nouissima scripta sūt in libro regū iuda & israel.

xxxvi

Tulit ergo popul⁹ terre ioachaz filiū iosie: & cōstituit regē p patre suo in bierusalē. Viginti trium annoz erat ioachaz cū regnare cepisset: & trib⁹ mensib⁹ regnauit in bierusalē: Amouit autem eum rex egypti cum venisset in bierusalem: & cōdemnauit terram centū talentis argēti & talento auri. Constituitq; d p eo regē eliachim fratrē ei⁹ sup iudā & bierusalē: & vertit nomen ei⁹ ioachim. Ipsū vero ioachaz tulit secū & adduxit in egyptū. Viginti octoq; annoz erat ioachim cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in bierusalem. Fecitq; malū coram dño deo suo. Contra hunc ascendit nabuchodonosoz rex chaldeoꝝ: & e vinctū catbenis duxit in babylonem: ad quam & vasa domini transtulit: & posuit ea in templo suo. Reliqua f autem verborum ioachim & abominationum eius quas operatus est & g que inuenta sunt in eo: continentur in libro regum iuda & israel. Regnauit h autē ioachin filius eius pro eo. Octo i anno rum erat ioachin cum regnare cepisset: & tribus mēsib⁹ ac decem diebus regnauit in bierusalem: fecitq; malū in conspectu domini. Cumq; k anni circulus volueretur: misit nabuchodonosoz rex nuncios: qui & adduxerunt eum in babylonem: asportatis simul pretiosissimis vasis domus domini. Regem l vero constituit sedechiam patruum eius super iudam & bierusalem. Viginti & vnius anni erat sedechias cum regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in bierusalem. Fecitq; malum in oculis domini dei sui: nec m erubuit faciem hieremie prophete loquentis ad se ex ore domini. Ā rege quoq; nabuchodonosoz recessit qui n adiurauerat eum per deum: & induravit ceruicem suā & cor: ut nō reuerteretur ad dominum deū israel. Sed o & vniuersi principes sacerdotum & populus preuaricati sunt inique iuxta vniuersas abominationes gentiū: & polluerunt domū domini quā sanctificauerat sibi in bierusalē Mittebat p autē dominus deus patrum suorum ad illos per manum nunciorum suorum de nocte consurgens & quotidie commonens: eo q̄ parceret populo & habitaculo suo. At q illi subsannabāt nūcios dei: & pupendebāt sermones ei⁹: illudebantq; prophetis: donec ascenderet furor domini in populum eius: & r esset nulla curatio. Adduxit enim s super eos regem chaldeorum: & t interfecit iuuenes

Hic consequenter agit de tempore sedechie qui fuit tertius filius iosie. & primo ponitur temporis sui descriptio. & secundo hui⁹ libri ad librū esdre continuatio. ibi Anno autem

p̄mo. Circa primū primo ponitur sedechie & populi sui multiplex trāsgressio. secundo sequēs punitio. ibi: Adduxitq; super eos. Circa primum dicit: Regē vero cōstituit sedechiā patruum eius. In hebreo habet: Fratrem eius. eo modo loquendi quo abraham vocauit lotb nepotem suū fratrem suū Gen. xiij. q̄ certū est q̄ iste sedechias fuit auunculus ioachin quia fuit frater patris sui: ut patet ex predictis. n Nec erubuit faciē hieremie prophete loquentis ad se ex ore dñi. & sic contempsit prophetā: & dñm eū mittentem. & maxime q̄ non solū verbo ei⁹ non acquieuit: sed etiam ipsum in carcere recluſit: ut h̄ hiere. xxxij. o Qui adiurauerat eū p deū. & sic fuit trāsgressor iuramēti. p Sed & vniuersi p̄ncipes sacerdotū dc̄. q̄ ad maliciā regis secuta ē malicia in oīb⁹ alijs q Mittebat aūt dñs dc̄. in q̄ apparet diuina miseratio. r At illi subsan. nun. dei. in quo declarat eoz obstinatio. s Et cēt nulla curatio. respectu pene q̄ infligenda erat ex determinatiōe dñe sñie: tñ respū culpe semp p̄t ee curatio q̄ diu hō habet vsū liberi arbitrij in vita p̄nti. t Adduxitq; hic p̄ñter describit sequens punitio. cū dr̄: v Et interfecit iuuenes eoz gladio i domo sanctuarij. vbi credebāt se habere aliquod refugium p̄ sanctitate loci.

354
748

a Non est misertus adolescētis ⁊c. ex quo pz seueritas punitionis: qz in bellis solet parci talibus psonis. Cetera patēt ex dictis. iiij. Regū. xxv. vbi plenius tractant vsq; ibi: b Si qs euaserat gladiū ductus in babylonē. excepto godolia ⁊ populo paupere sub cura ei⁹ dimisso: ut habet. iiij. Regū vltī. ⁊ aliquib⁹ bellatoribus q̄ euaserāt fugiēdo. c Donec imperaret rex pr̄sarū. s. cyrus q̄ dedit licentiā iudeis redeūdi in terram suā: ut hīt. j. d Et cōpleret sermo ex ore hieremie. de lxx. annis hui⁹ babilonice captiuitatis e Et cele. ter. sab. sua. i. q̄esceret a cultura qz toto illo tpe pmaiori pte remāsit iculta. f Anno aūt primo. hic vltimo ponitur cōtinuatio hui⁹ libri ad librū Esdre: qui incipit a reductione captiuitatis babylonice. sic ē iste liber terminat in reductione populi in babylonē: ut pz ex p̄dictis. Dicit igit̄: Anno aūt p̄mo cyri. s. a tpe siue monarchie: qz iā pluribus annis regnauit in pside. ⁊ postea iuit cū dario auunculo suo rege medoz cōtra babylonē sub tali cōuentiōe q̄ capta babylonia dari⁹ p̄mo regnaret. ⁊ p⁹eū monarchia deueniret ad cyrū: qō ⁊ factū est mortuo dario: q̄ post destructionem babylonis vixit duob⁹ annis ⁊ tunc cyrus remisit captiuitatē. g Ad explendū sermonē dn̄i ⁊c. quia tūc fuerūt. lxx. anni trāsmigrationis completi: quos p̄dixerat hieremias Hiere. xxv. ca. ⁊ xxix. b Suscitauit dn̄s spiritū. i. voluntatē cyri regis persarū. q̄ ipsum enī monarchia trāslata est ad persas. i Qui iussit p̄dicari. i. solēniter diuulgari. k Omnia regna terre. i. multa regna: quia regna orientalia fuerūt ei subiecta: non autē occidentalia. ⁊ est modus loquendi hyperbolicus ad sui magnificentiā l Et ipse p̄cepit mihi ut edificarē ei domū ⁊c. signatū enim fuit sibi de ꝑ ysaiā. xlv. ⁊ i eo cōpleta vbi p̄dixit Isaias q̄ cyrus subiiceret sibi gentes ⁊ regna ⁊ captiuitatē iudeorū remitteret: ⁊ templū reedificari preciperet: quod ⁊ factum est: ut plenius habet Esdre. j.

Postilla venerabilis fratris Nicolai de lyra super libros Paralypomenon finit.

eoz gladio in domo sanctuarij. Non[n] est misertus adolescētis ⁊ virginis ⁊ senis nec decrepiti quidē sed cēs tradidit i manib⁹ eius: vniuersaq; vasa dom⁹ dn̄i tā maiora q̄ minora ⁊ thesauros templi ⁊ regis ⁊ p̄ncipum transtulit in babylonem. Incenderūt hostes domū dei: destruxerūtq; murū hierusalem. Omnes turres cōbusserūt: ⁊ q̄cq̄d pretiosū fuerat demoliti sunt. Si qs[o] euaserat gladium: ductus in babylonē seruiuit regi ⁊ filijs ei⁹: donec[c] imperaret rex persarū: ⁊[o] cōpleret sermo dn̄i ex ore hieremie: ⁊[c] celebraret tra sabbata sua. Cūctis enī diebus desolationis egit sabbatū: vsq; dum cōplerent septuaginta anni. Anno[r] autē primo cyri regis persarū: ad[s] explēdū sermonē dn̄i q̄ locut⁹ fuerat p os hieremie: suscitauit[t] dn̄s spiritū cyri regis persarū: q̄[t] iussit predicari in vniuerso regno suo etiā p scripturā dicēs: Hec dicit cyrus rex persarū. Omia[u] regna terre dedit mihi dn̄s de[v] celi: ⁊[l] ipse p̄cepit mihi ut edificarē ei domū in hierusalē q̄ est in iudea Quis ex vobis est in omni populo eius: Sit dn̄s de[v] suus cū eo ⁊ ascendat.

Explicit liber Dabreiamin siue Paralypomenon secūdus.

Incipit oratio manasses regis iuda cum captus teneretur in babylone.

Omine[m] deꝰ omnipotens patrū nostrorum abrahā isaac ⁊ iacob ⁊ seminī eoz iusto q̄ fecisti celū ⁊ terrā cū omni ornatu eoz: qui[n] signasti mare verbo p̄cepti tui qui[o] conclusisti abyssū: ⁊ signasti terribili ⁊ laudabili nomini tuo: quem omnes pauēt ⁊ tremūt a vultu virtutis tue: ⁊ īsustentabilis ira super peccatores cōminationis tue: īmensa vero ⁊ inuestigabilis misericordia p̄missionis tue: qm̄ tu es dominus altissim⁹ sup omnē terrā longanimis ⁊ multū misericors ⁊ penitēs sup malicia hominū. Tu aūt dn̄e s̄m bonitatē tuam p̄misisti pniam remissionis peccatoz: ⁊ tu deus iustoz nō posuisti penitentiā iustis: abrahā isaac ⁊ iacob: his q̄ tibi nō peccauerunt: qm̄[p] peccaui super numerū harene maris: multiplicate sūt iniquitates mee: incuruatus sum multo vinculo ferri ⁊ non est respiratio mihi: q̄ excitaui iracundiam tuam: ⁊ malū coram te feci statuēs abominationes. ⁊ multiplicās offensiones. Et[q] nunc flecto genua cordis mei precans ad te bonitatē dn̄e. Peccaui dn̄e peccaui: ⁊ iniq̄tatem meā agnosco. Peto[r] rogans te dn̄e remitte mihi remitte mihi: ne simul perdas me cū iniquitatib⁹ meis: neq; in eternū reserues mala mihi: q̄[s] indignū saluabis me s̄m magnā misericordiā tuā: ⁊ laudabo te sp̄ oīb⁹ dieb⁹ vite mee: qm̄[t] te laudat oīs virt⁹ celoz: ⁊ tibi ē gloria in secula seculoz amen.

Explicit oratio manasses regis iuda.

Oratio regis manasses incipit m

Omine deus. Ista oratio regis manasses nō est in hebreo nec est de textu. ⁊ ideo non intendo eā exquisite exponere: ꝫ tm̄ breuiter ptransire. In hac enī oratione primo recurrit ad diuinā magnificētiā. secundo recognoscit ꝑpriam miseriam. ibi: Quoniā peccaui. tertio petit misericordiā. ibi: Et nūc flecto. Circa primū confitet primo dei omnipotentiā siue maiestatem ꝑpter quā tremit coli. dicens: Dn̄e deus oipotens ⁊c. n Qui signasti mare verbo p̄cepti tui. dicēs Ecclī. j. Congregēt aque que sub celo sunt in locū vnū ⁊c. o Qui conclusisti abyssum. repetitio est eiusdē: quia mare ⁊ abyssus idem important. Secundo fatet ei⁹ iusticiā seu equitatē qua dz timeri. dicēs: Terribili ⁊ laudabili ⁊c. Tertio eius misericordiā seu pietatē qua ꝑmisit penitentibus misereri. ibi: Et inuestigabilis misericordia ꝑmissionis tue ⁊c. ⁊ sequit̄: p Quoniam peccaui. hic recognoscit suā miseriā. primo in peccatorū multitudine. ibi: Super numerum harene maris ⁊c. ⁊ eorum granitate seu magnitudine. ibi: Statuens abominationes ⁊ multiplicās offensiones. ⁊ patet. q Et nunc flecto. hic consequenter petit misericordiā primo reuerenter dicēs: Et nunc flecto genua cordis mei. quia genua corporis flectere non poterat. impeditus cōpedibus ferri. secundo instanter. ibi: r Peto rogans te dn̄e ⁊c. petitionē suā pluries ⁊ multipliciter replicando Tertio confidenter presumens de diuina misericordia. ibi: s Quia indignū saluabis me s̄m misericordiā tuā. ⁊ promittens emēdari. ibi: Et laudabo te semp. ⁊ sic terminat orationem dicēs: t Quoniam te laudat omnis virtus celorum. i. omnes ordines angelorū ⁊ tibi est gloria in secula seculorum amen.

Explicit oratio regis manasses.

Incipit prologus in librum Esdre. a

ETsi difficilius sit facere quod poscitis. Iste plogus scribit in libz esdre: qui vnicus liber est sicut ꝑsens plogus manifestat. quia apud hebreos esdre neemieq; sermones in vno volumine coartantur. terti⁹ enī ⁊ quartus liber ab ipso Hiero. inter apocrypha cōputat. Ordinat autē iste liber īmediate post Parat. sicut ait Hiero. in libro de hebraicis questionib⁹ eo q; idē sit finis Parat. ⁊ ꝓncipiū hui⁹ li. historia aūt tobie ꝑcessit historiā isti⁹ libi. vnde ⁊ quidā tobiā ante esdrā ordinat. Alloquit aūt Hiero. in isto ꝓlogo cōmonē ⁊ rogatianum episcopos: ad quoz rogationē libz istum de hebreo trāstulit in latinū Et ꝓmo assignat duo retrahentia ipsū ne transferat libz istū. s. opis difficultatem. que tangit in principio plogi: ⁊ inuidoz detractionē. que tangit ibi: Accedūt ad hoc ⁊c. secūdo ponit duo ipsū monētia ad trāslerendū s. instantē istoz ep̄oz ꝓtitionē ⁊ translationis. siue necessitatē: quia translatio antiqua corrupta erat ⁊ diminuta. primū notat ibi: Terti⁹ annus ⁊c. secūdū ibi: Si q̄s aūt. lxx. nobis opposuerit ⁊c. tertio inuehit ꝑ emulos. ⁊ b dupliciter. ꝓmo q; impugnant agnitā veritatem. secūdo q; ꝓ vitiū ingratitudinis beneficioz impugnant auctorē. primū ibi: Quid interpretē laniāt. secundū ibi: Porro aliud ē si clausis q̄ dicit oculis mihi volunt maledicere. Quarto ⁊ vltimo dicit q; caritate ipsoz ad studium prouocatus. nō omittet bonum cōmune propter detractionem odium uel timorem. ibi: Itaq; licz excedra uel extbra sibilet ⁊c. His visis ad obscuritates accedam⁹. b Nec dum statui. i. nondū censui uel iudicaui. nam statuo statuis dicit censere: edificare: fabricare: ordinare: ꝑstruere: ponere: c Sententie est. i. similit fixū in corde meo: modus ē loquendi tractus a iudicijs: vbi ratū ⁊ fixū est q̄ ꝓ sniam diffinit c Albuere. i. recusare uel refutare. q. d. nō est fixū in corde meo cōtraire vestro imperio. In modernioribus aūt bibliis legit: Mā vobis aliquid imperantibus annuere snīe est. ⁊ in snīa in idē redit. e Sub fasce. i. sub onere: ⁊ dclinat hic fascis. vnde fasciculus diminutiū. f De hebreo transferam. in latinū. multi enim trāslationem. lxx. de greco trāstulerūt in latinū. g Quasi non habeatis greca volumina. i. translationē. lxx. in greco editam. h Et latina volumina translata de translatione. lxx. aut quasi. m Non statim. postq̄ venerit ad noticiam emulorum: k Illud conspuendum sit. i. ab emulis contenendū. i Quicq̄d est. i. q̄tecūq; vtilitatis est: l Quod a nobis vertit. i. transfert. n Niti. i. laborare. o Extreme. i. maxime. p Fastidiosis. i. superbis: tediosis: fastidio plenis. Fastidiū enī dicit superbia uel tediū: a fastidio fastidis q̄ est horrere: spernere: tedere. q Supciliū. i. superbiā que notat in supercilio ꝓ extollentiā oculoz. vnde Eccle. xxiij. b. Extollentiā oculoz meoz ne dederis mihi. Idē. xxvj. b. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum eius. ⁊ in palpebris illius agnoscetur. r Fratrū. latinorum. s Distincte. ut vnum distinguat ab alio. t Et per interualla. id est ꝑ spacium: ut sit bonum spacium inter ea. v Librariorum. id est scriptorum, qui libros scribunt ⁊ sicut dicit Isidorus in. vj. etymol. librarij ijdem ⁊ antiquarij vocātur: sed librarij sūt qui ⁊ noua scribebant ⁊ vetera: antiquarij q̄ tātūmodo vetera. vnde ⁊ nomen sumpserūt. Item librarij dicūtur venditores librorum: qui grece bibliopole dicunt: a biblios quod est liber ⁊ pole quod ē vendere ⁊ dclinatur hic ⁊ hec bibliopola. x Editus id est compositus: ab edo edis: quod multa significat: que habentur per hos versus: Emitto: pario: produco uel manifesto: Expono: condo: appono: profero: dico: Verba nouem numero lectoz tibi denotat edo. y Nec apocryphorū. quid sit apocryphū ⁊ quot modis dicatur inuenies supra in ꝓncipio ꝓlogi sup Josue. per hoc autem q; apocryphorū somnijs dicit. videt q; Hieronymus tertiū ⁊ quartū librum esdre non transtulit. vnde ⁊ antique biblie non habent eos: Esdre ꝓmus liber est: Et fecit iosias ⁊c. qui cōmuniter scribitur in modernis bibliis. secundus incipit: Liber esdre prophete ⁊c. ⁊ ille brevissimus est ⁊ quasi in vno folio scriptus: ⁊ forte propter hoc non fecerat Hieronymus de eo mentionē. tertius incipit: Anno. xxx. captiuitatis erāt in babylone ⁊c. vbi enumerat visiones quasi per somnia sibi factas. quartus incipit: Ecce loquere in aures plebis mee sermones prophetie quos mitto in os tuum ⁊c. vbi multa predicit affutura. ⁊ iste liber satis brevis est: ⁊ de his duob⁹ vltimis fit hic mentio. per hoc autem q; dicit somnijs videt nō approbare que in his scribunt: z Et que. scilicet sic apocrypha. a Non habentur apud illos nec de vigintiquatuoz: seniozibus. id est de. xxiij. libris qui sunt apud hebreos in canone scripturarum: qui signantur per vigintiquatuoz seniores. Apoc. iiij. sicut supra dictum est in prologo galeato b Sunt procul abijcienda. id est repellenda ⁊ quipiendā. c Quoniā naçare⁹. ⁊ ceteras auctoritates q̄ hic ponūt inuenies supra in illo ꝓlogo. s. Desiderij mei ⁊c. aīa mediū.

efferatis in publicū: nec fastidiosis⁹ cibos ingeratis: vitetisq; eoz supercilium⁰: qui iudicare tm̄ de alijs: ⁊ ipsi facere nihil nouerunt. Si qui aūt fratrum⁷ sunt quibus nostra non displicent: his tribuatis exemplar: ām̄onentes ut hebrea nomina quoz grandis in hoc volumine copia est distincte⁸ ⁊ per interualla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum: nisi emendatio librariorum⁹ diligentia conseruet. Nec quemq; moueat q; vnus a nobis liber editus¹⁰ est: nec apocryphorū tertij ⁊ quarti libri somnijs velectetur: quia ⁊ apud hebreos esdre neemieq; sermones in vnum volumen coartantur: ⁊ que nō ᵃ habentur apud illos nec de vigintiquatuoz senibus sunt ᵇ procul abijcienda. Si q̄s aūt septuaginta vobis opposuerit interpretes: quoz explaria varietas ipsa lacerata ⁊ euersa demōstrat: nec potest vtiq; verū asseri q̄ diuersū est: mittite eum ad euangelia in quibus multa ponunt quasi de veteri testamento q̄ apud septuaginta interptes nō habent: velut illud. Quī naçare⁹ vocabit: ⁊ ex egypto vocaui filiū meum. ⁊

a Sed ut ad cōpendiū veniā. i. breuiter eos confutem. vide in opusculo de vocabulis biblie qualiter exponi compendiū. b Quod illaturus sum. i. dicturus uel concluſurus. nā inferre dicit concludere. c Equiſſimū eſt. i. iuſtiſſimū: q nemini derogat: ⁊ plene veritas indagat. ſ. inq̄rēdo Aut ego d Edidi. i. dixi. e Alliquid. in trāſlatione mea. f Nō non habet in greco. ſm. lxx. g Aut aliter habet q̄ a me verſū eſt. ⁊ ſi nihil mutaui. b Quid interpretē laniant. detrahendo: k Tranſlationi mee. ſi aūt aliq̄d addidi i Inᵉrogent hebreos. vtrum bene addidi. ⁊ ſic inq̄ſita veritate: l Vel arrogēt. i. attribuant. n Fidē. i. credulitatē ipſi lectores mee tranſlationi: ſi. ſ. fideliter trāſtuli: m Vel derogent. i. detrahant ſi infideliter. ß certe non ſolū trāſlationē vituperāt: ß etiā meipſū maledictis impugnāt ⁊ hoc eſt q̄ ſequit o Nonno. i. certe. p Aliud eſt. in q̄ ipſi offendūt. q Si. pro quia: s Volūt mihi maledicere. id eſt mala de pſona mea dicē qui tantū laborauī pro eoī vtilitate. r Clauſis q̄ dicit oculis. in vulgari. puerbio. i. nō habito reſpectu ad veritatem quā vocui: uel ad beneficia que eis exhibui. ſ. tranſferēdo eos libros. t Judeos. natione. v Et hebionitas. ſecte pfeſſione. Hebionite quidem fuerūt heretici de quibus dicit Euſebi⁹ in. iiij. li. eccleſiaſtice hiſtorie: Hebioneos demon decepit: qui inᵉpretant pauperes. vere eni paupes ſunt ⁊ egeni i ſcia glorie xpi: q̄nquidē eū ſolū dominē putant: ⁊ pfectum vite ac virtutis virū iuſtū effectū: cōmuni etiā natiuitate ex viro ⁊ femina pcreatū: cuſtodiendā vero cenſent legis obſeruantiā: nec ſufficere ad ſalutē xpi eſtimant fidē ⁊c. Iſido. in viij. etymol. vbi agit de hereſibus xpianoꝝ ponit eandē ſnām ſupra in. plogo ſup Joſue vltra mediū inuenis ſatis de origene: aquila ſymmacho ⁊ theodotione. vbi exponit q̄ hic dr x Et p origenis laborē ⁊c. excetra ſerpēs quidā de quo dicit Iſidor⁹. xij. etymol. Hydra draco eſt multoꝝ capitū: qualis fuit in lerna palude. puincie archadie. hec latine excetra dr: q̄ vno ceſo tria capita excreſcebāt: ſed hꝫ fabuloſū eſt. nā cōſtat hydram locū fuiſſe euomentē aquas vaſtantes ciuitatē vicinā: in qua vno meatu clauſo multi erūpebāt: quod hercules videns loca ipſa exuſſit. ⁊ ſic aque clauſit meatus. nā hydra ab aqua dicta eſt: hydor grece aqua latine: ⁊ inde dicit hydra. ſ. ſerpens aquaticus. Ouidius metamorphoſeos. ix. loquit de hydra dicēs: Vulneribus fecūda ſuis erat illa: nec vllū De comitū numero caput eſt impune receſum: Quin gemino ceruix berede valētior eſſet. Idē in eodē: Nec. pfuit hydre creſcere p damnū geminaſq̄ reſumere vires. Et nota q̄ i aliquibus libris ſcribit Excedra p d. ⁊ tūc etymologiçat q̄ſi excelſa hydra. in aliquibus ſcribit per t iuxta etymologiā Iſido. ⁊ tūc dicit excetra: quaſi excelſo tria. ⁊ iſta lrā cōmunior

Ildebunt in quē cōpunxerūt: multa q̄ alia q̄ latiori opi reſeruauimus: ⁊ q̄rite ab eo vbi ſcripta ſūt. Cūq̄ pferre nō potuerit: vos legite de his exemplaribus q̄ nup a nobis edita: maledicoꝝ quotidie linguis cōfodiunt. Sed[a] ut ad compendiū veniā: certe quod[b] illaturus ſum equiſſimū[c] eſt: edidi[d] aliq̄d[e] q̄[f] nō habet in greco: aut[g] aliter habet q̄ a me verſum eſt. Quid[h] interpretē laniāt? Interrogēt[i] hebreos: ⁊ ipſis auctorib⁹ trāſlationi[k] mee uel[l] arrogēt uel[m] derogēt fidem[n]. Ponno[o] aliud[p] ē ſi[q] clauſis[r] quod dicitur oculis mihi volunt[s] maledicere: ⁊ nō imitant graecorum ſtudiū ⁊ beniuolētiā: qui poſt ſeptuaginta tranſlatores iam xpi euangelio conſcante: iudeos[t] ⁊ hebionitas[v] legis veteris interptes: aq̄lam videlicet ⁊ ſymmachum ⁊ theodotionē ⁊ curioſe legūt: ⁊[x] per origenis laborē in exaplois eccleſijs dedicarūt. Quāto magis latini grati eſſe deberent q̄ exultantē cernerēt greciam a ſe aliq̄d mutuari? Primum enim magnoꝝ ſumptuū eſt ⁊ infinite difficultatis exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam q̄ habuerint ⁊ hebrei ſermonis ignari ſunt: magis errabunt: ignorātes quis e multis verius dixerit. Quod etiā ſapientiſſimo cuidā nuper apud grecos accidit: ut interdū ſcripture ſenſum relinquens: vnuſcuiuſlibet interpretis ſequeret errorē. Nos autem qui hebree linguę ſaltem paruā habemus ſciam: ⁊ latinus nobis utcunq̄ ſermo non deeſt: ⁊ de alijs magis poſſum⁹ iudicare: ⁊ ea q̄ ipſi intelligim⁹ in noſtra lingua promere. Itaq̄ licz hydra ſibilet: victorq̄ſ ſynon[t] incendia iacret: nunq̄ meum iuuante xpo ſilebit eloquium: etiā pciſa lingua balbutiet. Legant qui volūt: qui nolunt: abijciant. Eueruilent[a] apices: lrās[b] calūnient. Magis veſtra caritate prouocabor ad ſtudium: q̄ illoꝝ detractiōe ⁊ odio deterreboꝝ.

Explicit prefatio

armatis militibus eū impleuerūt: ſynon vero fingens ſe timore mortis de grecoꝝ caſtris effugiſſe: aſſecurat⁹ a troianis: ſi ſecreta eis pāderet danaoꝝ mētitus eſt eis illū equū in honore palladis fuiſſe factū. ⁊ q̄ iō tante eſſet magnitudinis: ne poſſet intrare portas ciuitatis: q: ſi intraret: mūq̄ ciuitas capi poſſet. cui⁹ pdis ſeducti portas fregerunt ⁊ ita equū introduxerūt. ſynon aūt illa nocte cum dormirēt troiani: aperuit oſtiola eq̄: ⁊ incluſi milites exierūt ⁊ ciuitatem ceperūt: ſicut in. ij. libro virgilij eneidos plenⁱ recitat. ⁊ ideo dicit: y Victorq̄. cui comparat emulū ſuū detractionis incendia facientē. a Euentilēt apices. i. lrās. euertilare dicit ad ventū diſpgere: picere: exquirere: excutere: inueſtigare: diſcutere: ⁊ in iſtis duab⁹ ſignificatiōib⁹ pōt accipi hic: licz in omnibus bñ poſſet exponi. b Litteras calūnient. falſo criminent. calūniator enim dr falſi criminis accuſator. cetera plana ſunt.

Explicit q̄liſcūq̄ expoſitio iſtius prologi.

Primus liber eſdre incipit.

Erit ſacerdos ſup ſolio ſuo. Jacob. vj. Scōm q̄ in libris p̄cedentib⁹ dictū eſt: deus ſubrōne abſoluta ſubiectū eſt in tota ſacra ſcriptura: ſubrōnibus aūt cōtractis ſubiectū eſt in partialibus libris: ſicut corp⁹ mobile abſolute ſumptū ſubiectū ē in tota phia naturali: corp⁹ vero mobile aiatū ſubiectū ē i libro de aia ⁊ in alijs libris ſequentib⁹ ad ipſū: ⁊ eodē mō de ſub rōne gubernantis populum iſrl ſubiectū ē in li⁹ Judicū ⁊ alijs libris hiſtorialib⁹ ſequētib⁹: vario tñ mō ſm variationē hui⁹ regiminis. deus eni hunc populū poſt ingreſſū terre p miſſionis triplici mō gubernauit: p mo⁹ p iudices. ⁊ ſic de eo agit in libro Judicū. ſecūdo p reges. ⁊ ſic tractat de eo in libris Regū ⁊ Paralip. tertio p ſacerdotes. ſ. a reditu captiuitatis babylonice vſq̄ ad xp̄m. Expeditis aūt duobus p̄mis modis: tertiū pre manibus habemus: quia liber Eſdre incipit a reditu captiuitatis babylonice a quo incepit regimē ſacerdotū: tñ ſub eo principali rectore. de quo regimine dr verbū paſſumptū: Erit ſacerdos ⁊c. In quo q̄dē verbo primo tangit regentium habilitas. cum dicit: Sacerdos. i. ſacerdotes: eo modo loquēdi quo dicit Exo. viij. Venit muſca grauiſſima. i. multitudo muſcarum. Ad cuius intellectum ſciendū q̄ ſm phm. j. politice. illi qui ſūt vigentes intellectu ſcientia ⁊ prudentia: illi ſunt apti ad regendum: quia ſciunt ſe ⁊ alios dirigere in finem bonum. Talis autem debet eſſe conditio ſacerdotum prout dicitur Malach. ij. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam ⁊ legē requirent de ore eius: quia angelus domini exercituum eſt. ſicut enim angelica natura ſuperior eſt humana. ⁊ ideo homines per angelos reguntur: ſic ſacerdotes qui ſunt quaſi mediatores inter deū ⁊ populum: ex hoc enim habent aptitudinem ad regendū. Secundo in verbo propoſito tangit huius regiminis auctoritas. cū dicit:

Super solio suo. sedere enim super solium proprium est habentis auctoritatem discernendi: iudicandi: ac etiam corrigendi. hanc autem auctoritatem habuerunt sacerdotes a reditu captiuitatis babylonice ⁊ citra ut dictum est: de qua pōt dici quod scribit Isa. xvj. Preparabit in misericordia solium: ⁊ sedebit super illud in veritate. reditus aūt de captiuitate babylonica factus fuit ex diuina misericordia: ⁊ fuit preparatio ad hoc q̄ populus per sacerdotes gubernaret: ut p3 p̄dicta ⁊ sic huius regiminis solium fuit in misericordia p̄paratum. ⁊ bene subdit: Et sedebit sup illud i veritate. quia a reditu captiuitatis babylonice quo tpe prefuerunt sacerdotes. nō legit populus isrl'ita declinasse a veritate fidei sicut ante: q2 temporibus iudicū ⁊ regū multotiēs maior pars populi. imo quasi tot⁹ populus delinabat ad idolatriā ꝓpter quam inducta fuit captiuitas babylonica: ut patuit per predicta: sed a reditu captiuitatis babylonice pauci legunt a veritate latrie declinasse: utpote tēpore machabeorū aliqui ex ambitione: ⁊ aliqui ex antiochi nobilis persecutione: ⁊ multi econtrario q̄ veritate fidei legunt mortē acerbissimā tolerasse ad gloriam dei qui est benedictus in secula seculoꝝ amen. a Cap̄. j.

Incipit liber Esdre primus

Capitulū I

IN anno primo cyri regis p/sarum: ut complerer/tur verbū dñi ex ore hieremie:

IN anno p̄mo cyri ⁊c. Liber iste a quo incipit regimen sacerdotū ut dictū est: cum sibi annexis pōt sic diuidi. quia p̄mo tangit huius regiminis ꝓcessus. secūdo incideus casus qui duplex est. in vno habet exemplū cōstantie contra aman: in altero exemplū patiētie in libris Hester ⁊ Job. Libros aūt Tobie ⁊ Judith ⁊ Machabeoꝝ ly sint historiales. tamen intendo eos ad presens pertransire: quia non sūt de canone apud iudeos nec apud xp̄ianos: imo de ipsis dicit Hiero. in ꝓlogo galeato qui est prologus sup libros regū q̄ auctoritas eoꝝ non est efficax ad ꝓbandū aliquid quod in contentionē uel dubium venit. ⁊ ideo expositioni eoꝝ nō intendo insistere: donec cū dei adiutorio ⁊ vita comite super omnes libros canonicos scripserim. si aūt dñs vitā mihi concesserit: super istos libros ⁊ alios qui coiter ponunt in biblijs q̄uis non sint de canone scribere potero dño cōcedente. Liber aūt iste diuidit in tres partes. quia p̄mo agit de reductione populi sub iesu filio iosedech. secūdo de instructione reduceri per esdram legis doctorē. vij. ca. tertio de reedificatione muri p neemiā ducem. ibi: Verba neemie. ⁊ isti tres fuerunt sacerdotes ut ex sequentibus apparebit. De secundo aūt libro esdre non intendo ad presens me intromittere ratione iā dicta. s. q2 non est de canone. Circa primū primo describit reditus populi. secūdo fundatio templi. ca. ij. Circa primū p̄mo describit licentia data. secundo numerat turba licentiata. ca. ij. Circa primū p̄mittit confessio maiestatis. secūdo subdit concessio libertatis. ibi: Quis ex vobis. tertio completio voluntatis. ibi: Et surrexerūt. quarto collatio pietatis. ibi: Rex q̄ cyrus. Circa primū primo ponunt quedam preambula. secundo cōcessio ipsa. ibi: Hec dicit cyrus. Primū preambulū est. quia notatur tempus cū dicit: In anno primo cyri ⁊c. Ad maiorem autē intellectum eoꝝ que dicunt in hoc libro ⁊ alijs de isto cyro: ⁊ maxime cuiusdam dicti a me sup Lucam ca. ij. ponēda est hic origo ⁊ ꝓmotio huius cyri. Fm enim q̄ habet in scholastica historia: Astriages rex medorum ⁊ persarum vidit in somnis de ventre filie sue egredi vitem totam asiam occupantem. ⁊ cum significatum huius quereret a coniectoribus: responderunt q̄ significabat puerum ex ea nascituꝝ in tota asia regnaturꝝ: ⁊ ipsum astriagem de regno expulsurum: quod timens. darium consobrinū suum adoptauit in filium: quia filium non habebat. sed filiam vnam: quā dedit cuidā militi simplici ne puer natus de ea magnozum amicozum potentia vallaretur. ⁊ cum hoc ad maiorem securitatē cum dicta filia esset granida: fecit tempus partus ipsius explorari: ⁊ puerum natum ad se apportari: quem dedit cuidam de suis principibus occidendū sed ille timens ne regnum ad matrem pueri deueniret nō fecit. sed puerum in nemore exposuit ad quem ex diuina prouidentia que solet adesse quando deficit humana: venit quedam canicula lactans puerum ipsum. a feris ⁊ auibus defendendo: quem pastoz regis inuenit ⁊ vxori sue tradidit nutriendum: qui cū creuisset. ab alijs pueris factus est rex eoꝝ ⁊ rebelles sibi grauiter affligebat intantū q̄ patres puerorum cōquesti sunt regi. ad quem cum adduceretur. constanter ⁊ intrepide dixit hec se fecisse tanq̄ rex eorum. Rex ergo admirans pueri constantiam: in eo quedā signa sui generis agnouit: ⁊ a pastore veritatem requirens ipsum esse nepotem suum inuenit: verūtamen erga eum placatus fuit credens q̄ somnium suum impletum esset in regno puerorum ⁊ cum alendum tradidit illi principi cui prius eum tradiderat occidendum. filium aūt eius clam occidi fecit eo q̄ fuerat inobediens ozi eius: quod tamē illū principem non latuit. Postea vero per tempus magnum rex exercitum tradidit illi principi ad romānos aduersarios. ⁊ ipse in media resedit. Ille autē princeps memor occisionis filij sui suasit exercitui ut cyrum regem persarum eligeret vocans eum cyrum. i. heredem. qui prius spartacus. i. catulus vocabatur: eo q̄ canicula lactauerat eum: quod factum audiens astriages collegit exercitū: ut pugnaret ꝓtra cyrum. ⁊ in primo congressu prenaluit: sed postea a cyro victus fuit. verūtamen cyrus magis se exhibuit ei nepotem q̄ victorē. nam regnum hircanoꝝ sibi dimisit. ⁊ dario auunculo suo regnum medorum: ita q̄ post eoꝝ mortem totū deueniret ad manū suā. Postea vero cyrus ⁊ darius eius auunculus obsederunt babyloniam: qua capta ⁊ occiso baltasar rege. darius regnauit in babylone duob⁹ annis. quo mortuo totū regnū deuenit ad manum cyri. ⁊ sic fuit monarcha. ⁊ in primo anno huius monarchie dedit licentiam filijs israel redeundi in iudeam ⁊ edificandi templum. Fm q̄ dicitur hic: In anno primo cyri regis persarū. i. anno primo quo monarchiam trāstulit ad persas. quia ly regnū medoꝝ esset honorabilius: tamē caput monarchie posuit in perside: eo q̄ ibi p̄mo regnauerat. ⁊ q2 perse ipsū sublimauerāt in regnū. b Ut cōpleret verbū dni ex ore hieremie. Hiere. xxv. ca. Cumq̄ impleti fuerint. lxx. anni visitabo super regē babylonis ⁊c. ⁊ similiter. xxix. Cum ceperint impleri in babylone. lxx. anni: visitabo vos ⁊ suscitabo super vos verbum meū bonū ut reducā vos ad locū istū. Dicunt aūt hebrei q̄ isti. lxx. anni sunt accipiēdi a tpe destructionis templi per nabuchodonosoꝝ ⁊ fuerūt impleti sexto anno darij: in quo completum fuit templū. Sed hoc est falsum: q2 fm omnes historiographos alios fuerunt multo plures anni. Supponunt etiā q̄ cyrus regnauerit tm̄ xj. annis qui tamē regnauit. xxx. fm historiographos persarū Josephus autem dicit q̄ isti. lxx. anni inceperūt a destructione templi predicta ⁊ terminati fuerunt anno primo monarchie cyri. fm vero expositores latinos isti. lxx. anni cōmuniter incipiunt a destructiōe ciuitatis: ⁊ terminantur in anno primo cyri: sed quia computantur fm chronicas: ad quam cōputationem sequit mardocheum fuisse. cclix. annoꝝ quando fuit exaltatus ab assuero rege ut declarabitur in principio libri Hester vbi propzie habet locum. ideo nō intendo sequi cōputationem eoꝝ: quia non videtur possibile mardocheum tamdiu vixisse: ⁊ dato q̄ vixisset tamen tunc facere non potuisset illa que de eo scribunt in libro Hester: qui tamen inter libros sacre scripture canonicos cōputat. Ibi enim scribit q̄ regebat regine vomū ⁊ regis palatiū ⁊ regni negocia disponebat. Ra. Sa. dicit q̄ isti. lxx. anni incipiūt a trāsmigratione iechonie. ⁊ terminant in primo anno cyri: q2 tunc dedit licētiam populo redeūdi de captiuitate dicēs: q̄ a trāsmigratiōe vsq̄ ad destructionē ciuitatis fuerūt. xviij. anni: ⁊ inde vsq̄ ad p̄mū cyri annū. lij. q̄ simul iūcti faciūt. lxx. annos: ut p3. Sed q̄rū ad primū numerū dicit manifeste cōtra rex. iiij. li. Regū. vbi dr. xxiij. ca. q̄ sedechias immediate regnauit post iechoniā q̄ alio nomine dictus est ioachin: ⁊ fuit filius ioachim: q̄ similē alio noīe dictus fuit iechonias: ut plenius bī Matth. j. ⁊ ibidē. s. iij. Reg. xxiij. dr q̄ trīs regnauit. xj. annis. ⁊ sic ab eius numero deficiūt septē anni: ꝓter q̄ videt mihi q̄ isti. lxx. anni incipiūt ab octauo anno ioachim patris iechonie siue ioachin. tūc enī captus fuit p nabuchodonosoꝝ: ⁊ factus sibi tributarius: ⁊ nobiles de hierusalē obsides ducti in babylonem: inter quos daniel ⁊ socij eius fuisse dicunt ꝓter quod extunc incepit trāsmigratio babylonis: ly magis

completa fuerit tempore iechonie filij eius: ⁊ adhuc pfectius in captiuatione sedechie ɐstructa ciuitate: ⁊ terminantur in quarto anno cyri, quod sic ostenditur; quia ioachim regnauit ẋj. annis. iiij. Reg. xxiiij. ⁊ ideo incipiendo ab eius anno octauo inclusiue batur de regno eius quatuor anni: ⁊ de tempore sedechie decem integri. nam vndecimo anno q̄rto mē se fuit captus ⁊ excoculatus ⁊ ductꝰ in babylonem. iiij. Reg. xxv. ꝓpt quō ille annus computandus est inē annos ɐstructionis ciuitatis: qz maior pars eius fuit sub ɐstructione: aliē vnꝰ annus bis cōputaret. s. in tēpore sedechie ⁊ in tempore ɐstructionis: ⁊ inde. lij. vsq; ad cyrū: qui ix primo āno sue monarchie dedit licentiam populo redeūdi in iudeam: ut hic dicit tamen iudei ex longa mansione in terra babylonis vxores acceperāt ⁊ plem procreauerant ⁊ ibidē possessiones acquisierant: ꝓpt quod ad dispositionē de rebus ⁊ familijs manserāt in terra babylonis primo anno cyri ⁊ secundo. ⁊ tertio ɐnerunt in hierusalem: ut dicit in scholastica hystoria: ⁊ anno sequenti posuerunt fundamenta templi. j. Esdre. iij. isti anni simul iuncti sunt septuaginta: qui Dañ. ix. dicunt. lxx. anni desolationis hierusalem q̄ tunc prophetie fuerunt completi: quia fundato templo fecerunt iudei festū magnū ⁊ gaudium. j. Esdre. iij. a Suscitauit dominus spiritum cyri. i. voluntatem. b Et transduxit vocem in omni regno suo etiā p scripturā. quia ea que sequunt de deitatis cōfessione ⁊ de redeundi cōcessione fecit publicari verbo ⁊ scripto. c Hec dicit cyrus. Positis pambulis: hic consequenter ponit confessio deitatis. d Omnia regna terre dedit mihi dñs. i. multa diuina virtute: quia eius imperiū non se extendit ad omnia regna terre: confitetur tamē se hec obtinuisse diuina virtute: hoc autē confessus fuit: qz sibi fuit notificata Ysaie ꝓphetia. xlv. vbi dr: Hec dicit dñs xp̄o meo cyro: cuius apprehendi dexterā ut subijciam ante eū gentes ⁊ dorsa regū vertā. c. que multo tpe fuit prenunciata ante tempus cyri. e Et ipse pcepit mihi ut edificarem ei domū in hierusalem. quia in eadē ꝓphetia subditur: Ipse edificabit ciuitatem meam ⁊ captiuitatem meam dimittet. c. f Quis est in vobis. Hic consequenter ponitur concessio libertatis. s. a seruitute omnibus qui voluerunt in hierusalem redire. ⁊ hoc est quod dicitur: Quis est in vobis de vniuerso populo eius, populū enim israel reputabat populum dei eli qz in illo populo fuerat verus cultus ipsius. g Ascendat in hierusalem. q. d. quilibet de populo illo debet hoc facere. tum ex desiderio libertatis quā omnes appetunt: etiam bruta animalia sm modū suum: vnde bestie ⁊ auicule recluse ēptūcūq; batrant splendide ad comedendum: preponunt tamen libertatē satietati: si q̄ via pateat euadendi. tum ex voluntate cultus ipsius deitatis qui exercendus est in hierusalē. vnde subdit: h Ipse est deus qui est in hierusalem. est autem vbiq; equaliē p essentiam presentiā ⁊ potentiam: sed per specialem cultum fuit in hierusalem: quia ad hoc elegit ciuitatem illā ut habetur. iij. Reg. ⁊. j. Paral. ⁊. ij. i Et omnes reliqui s. de populo illo qui nolunt recedere: quia aliqui fuerunt ibi retenti amore vxorum ⁊ filiorum ibidem genitorum ⁊ bonorum acq̄sitorum. k Adiuuēt. de bonis suis ad edificationē tēpli p munera ad h oblata: ⁊ etiā redeuntes ut possint melius redire ⁊ plpere agere. Secundū hebreos variat hic textus ⁊ expositio. ⁊ hec est lrā. Et omnē reliquū. s. de iudeis q̄ nō pōt ascendere in hierusalē ꝓpt paupertatē: qz non habet expēsas p via. uel debilitatē qz nō pōt peditare: vellet tū ire si posset. Adiuuēt eū viri de loco suo. i. vicini eiꝰ: etiā gētiles, p uidendo de expensis ⁊ debiculo: ita p̄cepit cyrus. l Excepto q̄ uolūtarie offerūt. c. qz multi gentiles audiētes virtutem dei israel obtulerūt multa munera ad edificādū templū in hierusalē quod fuerat ɐstructū: exemplo regis animati ad hoc m Et surrexerunt. hic cōsequenter describit impletio uolūtatis ipsiꝰ cyri a deo inspirati cū dr: Et surrexerunt pn. pa. de iu. ⁊ ben. ⁊ sa. ⁊ leuite. iste eni tres tribus. s. iuda beniamin ⁊ leui fuerunt ultimo captiuate per nabuchodonosor regē babylonis. ⁊ primo reducte sūt de captiuitate: nec tantum peccauerūt quātū alie q̄ captiuate fuerūt p reges assyrioꝝ: nec ex his redierūt de captiuitate nisi alique reliq̄e que euaserant manꝰ regū assyrioꝝ: ⁊ cōiunxerāt se tribꝰ tribubꝰ p̄dictis tpe iosie: ut dr. ij. Paral. xxxiij. ⁊ fuerūt simul captiuate p nabuch. ⁊ simul redierūt q̄ uoluerūt redire. n Vniuersiq; q̄ erāt in circuitu adiuuerūt. c. h duplicit exponit: uno mō de iudeis remanētibꝰ in babylone: alio mō de gentilibꝰ adiuuantibꝰ impetētes de pcepto cyri ut p̄dictum est. o Rex q̄ cyrus. Hic p̄sequenter describit collatio pietatis: qz cyrꝰ fecit restitui vasa q̄ fuerāt apportata de tēplo dñi. audierat enī q̄ dñs fuerat offensus p̄ baltbasar regē babylonis: eo q̄ ea applicauerat usibus humanis bibēdo in eis ipse ⁊ sui milites ⁊ uxores: ut dr Dañ. v. ꝓpter q̄ baltbasar nocte sequēti interfectus est. p Per manū mitridatis filij gaçabar. In hebreo habet: Per manū mitridatis thesaurarij. erat enī thesaurarius regis ut dicit Josephus. ⁊ idem dicit. iij. Esdre. ij. ca. q Et annumerauit ea. i. sub certo numero ⁊ pondere tradidit. r Sasabasar principi iude. Dicunt hebrei q̄ iste fuit daniel: sed littera sequens videtur contradicere: qz subditur: Vniuersa tulit sasabasar cum his qui ascendebāt de trāsmigratione babylonis in hierusalem. Daniel autem non legitur rediisse de babylone in hierusalem: sed magis dicitur sepultus in babylone: remansit enim ibi ad consolationem iudeoꝝ remanentium quia fuit in magna potestate apud reges: unde ⁊ tertio anno cyri facta est sibi decima visio: ut habetur Dañ. x. ⁊ anno primo cyri data fuit licentia iudeis redeundi: ut habetur supra. j. ca. Et ideo aliter dicitur q̄ fuit cozobabel: unde ⁊ infra habetur q̄ fuit princeps tribus iude: ⁊ fuit binomius. Qui tamen vult tenere dictum hebreorum potest dicere q̄ licz daniel de babylone non redierit in hierusalem: tamen de profectione redeuntium ⁊ de portatione vasorum disposuit. ⁊ ideo sibi primo tradita fuerunt. s Cultri viginti nouem. erant cultelli magni ad diuidendum hostias. t Cyphi aurei. xxx. In hebreo habetur: Bacini aurei. in bacinis argenteis recipiebatur sanguis hostiarum: sed in bacinis aureis portabatur intra sanctum sanctorum in die expiationis. v Omnia vasa aurea ⁊ argentea quinq; milia quadringenta. numerus autem partium singularum simul iunctus: non ascendit tantum: quia illa que erant precio siora fuerunt numerata per partes: in numero vero illo totali fuerunt inclusa multa alia que non erant tanti valoris.

suscitauit[b] dñs spiritum cyri regis persarū: ⁊[b] transduxit vocē in omni regno suo: etiam per scripturā dicens: Hec[c] dicit cyrus rex persarū: Omnia[d] regna terre dedit mihi dñs deꝰ celi: ⁊[c] ipse precepit mihi ut edificarem ei domū i hierusalē q̄ ē i iudea. Quis[f] est in vobis de vniuerso populo eius? Sit dñs illius cū eo. Ascendat[g] in hierusalē que ē in iudea: ⁊ edificet domum dei israel: ipse[h] est deus qui est in hierusalem. Et[i] omnes reliqui in cunctis locis vbicūq; habitant adiuuent[k] eum viri de loco suo: argēto ⁊ auro ⁊ substātia ⁊ pecoribus: excepto[l] quod voluntarie offerunt templo dei quod est in hierusalē. Et[m] surrexerunt principes patrū de iuda ⁊ beniamin ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊ omnis cuius suscitauit deꝰ spiritū ut ascenderet ad edificādum templū domini quod erat in hierusalem. Vniuersiq;[n] qui erant in circuitu adiuuerūt manus eoꝝ in vasis argēteis ⁊ aureis: in substātia ⁊ iumentis: in supellectili: exceptis his que sponte obtulerant. Rex[o] quoq; cyrus protulit vasa templi dñi q̄ tuleratnabuchodonosoꝝ de hierusalē: ⁊ posuerat ea i tēplo dei sui. Protulit aūt ea cyrꝰ rex psarū p[p] manū mitridatis filij gaçabar: ⁊[q] annumerauit ea sasabasar[r] pncipi iude: ⁊ hic est numerꝰ eoꝝ. Phiale auree triginta phiale argētee mille: cultri[s] viginti nouē: cyphi[t] aurei triginta cyphi argētei secūdi q̄drin / genti decem: vasa alia mille. Omnia[v] vasa aurea ⁊ argētea:

Cap.ij. a

J sunt aũt pro-
uincie filij. Hic
ꝓsequẽter nume-
rat turba reuocata. ⁊ ꝑmo ponit eoꝝ ſũma. ſecũ-
do deſcribit eoꝝ ſubſtan-
tia. ibi: Equi eoꝝ. Circa
primũ ꝑmo ponit nume-
rus populariũ. ſecũdo ſa-
cerdotũ. ibi: Sacerdotes
tertio, pſelitoꝝ ſiue incer-
toꝝ. ibi: Et hi qui aſcen-
derunt. quarto colligit
numer⁹ omniũ. ibi: Om̃is
multitudo. Circa primũ
dicit: Hi ſunt aũt pro-
uincie filij. i. iudee. puin-
cie: cuius filij dicunt iu-
dei: lz fuiſſent inde in ca-
ptiuitatem ducti. b
Unuſquiſq; in ciuitatem
ſuã. qz vnuſq; naturali-
ter diligit locũ natiuitat⁹
ſue. c Qui venerunt
cũ zorobabel ieſua neemia
⁊c. noia iſtoꝝ exprimunt
quia fuerũt ꝑſone nota-
biles ⁊ ꝓncipales. alij aũt
cõprehendunt ſub nomi-
nibus patrum uel ciuita-
tũ vnde fuerant. cũ ſub-
ditur: d Filij phares
⁊c. Circa quod ſciẽdum
q; aliqua nomina hic ex-
primunt de quibus certũ
eſt q; ſunt nomina ciuita-
tum: ſicut dicitur infra
Filij bethleem ⁊ filij ca-
riathiarim: ⁊ filij bieri-
cho ⁊ ſimilia. ⁊ aliqua de
quibus certũ eſt q; ſunt
nomina patrũ: ut cũ dr̃
j. Cantores filij aſaph ⁊
filij ſellum ⁊ natbinnei ⁊
filij ſobai ⁊ conſimilia.
multa vero nomina b ex-
primunt a quib⁹ filij di-
cunt. de quib⁹ nominib⁹
nõ bñt certitudo vtrũ
ſint nomina patrũ uel ci-
uitatũ: quia nec doctores
hebraici nec latini b determinauerũt. e Sacer-
dotes. Hic cõſequent̃ po-
nit numerus leuitarũ: ⁊
incboat a ſacerdotib⁹ qui
erãt ꝓncipales in tribu le-
ui. cũ dr̃: Sacerdotes fi-
lij idaia in domo ieſue. no-
mina ſunt patrũ. f Le-
uite filij ieſue. Iſti iuua-
bant ſacerdotes eis mi-
niſtrando in oblationib⁹
ſacrificioꝝ. g Cantores filij aſaph. Iſti cãta-
bant diuinas laudes qñ
offerebãt libamina ſacri-
ficioꝝ. h Filij ianito-
rũ. q; cuſtodiebãt portas
atrij ſacerdotũ ad quatuoꝝ ptes orbis. i Natbinnei. iſti porta-
bãt ligna ⁊ aquas ad locũ diuini cult⁹. k Filij ſeruoꝝ ſalomonis.
ſerui ſalomonis dicunt illi q; fuerũt de putati ad cuſtc diã edificioꝝ
quinq; milia quadringenta.
Uniuerſa tulit ſaſabaſar: cum
bis q; aſcendebant de tranſmi-
gratione babylonis in hieruſa-
lem. II

J sunt autẽ prouincie
filij qui aſcenderunt de
captiuitate quã tranſ-
tulerat nabuchodonoſor rex ba
bylonis in babylonẽ: ⁊ reuerſi
ſunt in hieruſalẽ ⁊ iudeã: vnuſ-
quiſq; in ciuitatẽ ſuam qui⁹ ve-
nerunt cum zorobabel ⁊ ieſua
neemia ſaraia rabelaia mardo-
chai belſam meſphar beguai
reũ baana. Numer⁹ viroꝝ po-
puli iſrl̃. Filij⁹ phares: duo mi-
lia centũ ſeptuagintaduo. Filij
aretbi: ſeptingẽti ſeptuaginta-
q;nq;. Filij gerſephacia trecẽti
ſeptuagita q;nq;. Filij ſaphacia
trecenti ſeptuagintaduo. Filij
area: ſeptingẽti ſeptuagita q;nq;
Filij phetmoab filiorum ioſue
octingenti: ⁊ ioab duo milia
octingẽti duodecim. Filij bela
mille ducẽti q;nquaginta q̃tuoꝝ
Filij zethua nongenti quadra-
ginta q;nq;. Filij zachai: ſeptin-
gẽti ſexaginta. Filij bani: ſexcẽ-
ti quadragintaduo. Filij bebai
ſexcẽti viginti tres. Filij azgad
mille ducenti viginti duo. Filij
adonicã: ſexcenti ſexaginta ſex.
Filij beguai: duo milia q;nqua-
ginta ſex. Filij adin: q̃dringenti
q;nq;nginta q̃tuoꝝ. Filij ather q;
erãt ex ezechia: nonagintaocto
Filij belai: trecenti viginti tres
Filij iora: centũ duodecim. Fi-
lij aſem: ducẽti viginti tres. Fi-
lij gebbar: nongenti q;nq;. Filij
bethleẽ: centũ viginti tres. Viri
nethupha: q;nquaginta ſex.
Viri anathot: centum viginti
octo. Filij azmaueth: q̃dragin-
taduo. Filij cariathiarim: cephi
ra ⁊ beroth: ſeptingẽti quadra-
ginta tres. Filij rama ⁊ gabaa
ſexcẽti viginti vn⁹. Viri mach-
mas: centũ viginti duo. Viri be-
thel ⁊ chai: ducenti viginti tres
Filij nebo: q;nq̃ginta duo. Fi-
lij megbis: centũ q;nquaginta
ſex. Filij belam alterius: mille
ducenti q;nq̃ginta q̃tuoꝝ. Fi-
lij arim: trecenti viginti. Filij
lodadin ⁊ ono: ſeptingenti vi-
ginti q;nq;. Filij hiericho: tre-
centi quadraginta q;nq;. Filij
ſenaa: tria milia ſexcenti trigin-
ta. Sacerdotes k. Filij iadaia in
domo ieſue: nongenti ſeptua-
gintatres. Filij emmer: mille
q;nquaginta duo. Filij phaſſur:
mille ducenti quadraginta ſeptẽ
Filij arim: mille decẽ ⁊ ſeptem.
Leuite l. Filij ieſue ⁊ ſedmibel
filioꝝ odeuie: ſeptuagintaqua-
tuoꝝ Cãtores m. Filij aſaph: cen-
tum vigintiocto. Filij⁹ ianitoꝝ
filij ſellũ: filij ather: filij telmõ
filij accub: filij attita: filij ſobai
vniuerſi centũ trigintanouem.
Nathinnei n. Filij ſia: filij aſu-
pha: filij tebbaoth: filij ceros:
filij ſiaa: filij phadon: filij leba-
na: filij agaba: filij accub: filij
agab: filij ſelmai: filij anan: fi-
lij gaddel: filij gaer: filij raabia
filij raſin: filij nechoda: filij ga-
zem: filij azec: filij phaſea: fi-
lij beſee: filij aſemaa: filij mu-
nim: filij nepbuſim: filij bacbue
filij acupha: filij azur: filij beſ-
luth: filij maida: filij arſa: filij
barcos: filij ſiſara: filij thema:
filij naſia: filij athupha: filij ſer-
uoꝝ ſalomonis: filij ſotbei:
filij ſopbereth: filij pharuda: fi-
lij iala: filij dercon: filij geddel
filij ſaphata: filij athil: filij pho-
cereth qui erãt de aſebaim: filij
amim. Oẽs nathinnei ⁊ filij o
ſeruoꝝ ſalomonis: trecẽti nona-
gintaduo. Et hi q; aſcẽderũt de
thelmala: thelarſa: cherub: ⁊
don: ⁊ mer: ⁊ non potuerunt
indicare domum patrum ſuoꝝ
⁊ ſemen ſuum: vtrum ex iſrael
eſſent: Filij dalaia: filij tobia:
filij nechoda: ſexcenti quinqua-
ginta duo. Et de filijs ſacerdo-
tum: filij iobia: filij accos: fi-
lij berzellai qui accepit de filia-
bus berzellai galaaditis vxore:
⁊ vocatus eſt nomine eorum.
Hi quesierunt ſcripturam ge-
nealogie ſue ⁊ non inuenerũt:
⁊ ejecti ſunt de ſacerdotio. Et p
dixit atherſatha eis: ut q non
comederent de ſancto ſanctorũ
tẽpli: ⁊ ad reparã-
dum ea que eſſent
reparanda. ⁊ iſti
dicunt filij eorum
quia deſcenderunt
ab ipſis lz per mul-
tas generationes.
l Et hi qui aſcen-
derunt. Hic conſe-
quent̃ ponit nume-
rus proſelitorum.
⁊ lz proſeliti ꝓprie
loquendo dicant̃ q;
de gentilitate con-
uerſi ſunt ad iuda-
iſmum: tamen hic
large dicunt̃ proſe-
liti: qui nõ potue-
runt ſufficient̃ in-
dicare certitudinẽ
ſue genealogie. ⁊ iõ
dubiũ erat de aliq;-
bus eoꝝ: vtrũ eẽnt
de filijs iſrl̃ a ꝓncipio uel nõ. nõ tn̄ fue-
rũt eiecti de ꝓpo
iſrl̃. q; fides nõ ne-
gabat̃ etiã gẽtilib⁹
volentibus ꝓuerti,
ſed de filijs ſacer-
dotum illi qui non
poterant inuenire
certitudinẽ genea-
logie ſue: ⁊ q; eẽnt
de ſacerdotali ge-
nere fuerunt electi
de ſacerdotio: non
tn̄ de coi ſtatu fide-
liũ. vñ ⁊ i nouo te-
ſtamẽto nõ ois qui
recipit̃ ad fidẽ reci-
pit̃dus ẽ ad ordinũ
ꝓmotionẽ. Ex hoc
etiã loco br̃ argu-
mẽtũ q; null⁹ ꝓmit-
tẽd⁹ ẽ celebrare niſi
fidem faciat de ſua
ordinatiõe. m, Et
dixit atherſatha.
Iſte ẽ neemias ut
dicũt hebrei. ⁊ hoc
idẽ exp̃ſe br̃ j. Ne-
mie. viij. ca. ⁊ vo-
cat⁹ ẽ atherſatha q;
ſm ꝓpetatẽ hebrai-
ci ſermonis interꝑ-
tat̃ relaxat⁹ q; ſa-
pientes hebreoꝝ fuit
ſibi licitũ bibẽ vinũ
gentiliũ: eo q; erat
pincerna regis gẽ-
tilis: ut br̃ j. Ne-
mie. j. qõ tn̄ de coi
curſu erat iudeis il-
licitũ: ut dicũt he-
brei: ꝓpẽ qõ daniel
⁊ ſocij ei⁹ noluerũt
bibẽ de vino vnde
bibebat rex ne cõta-
minarẽt. ut br̃ Dañ.
j. n Ut nõ comederẽt de ſcõ ſanctoꝝ. i. de cibis ſolis ſacer-
dotib⁹ ꝓceſſis: cuiuſmodi erãt panes ꝓpoſitionis ⁊ hoſtie ꝓ
pctõ ⁊ delicto. ſm illud Ꝯ ſee. viij. Pctã ꝓpli mei comedẽt ⁊c.

a Donec surgeret sacerdos doctus atq; pfect⁹. qui sciret inuenire veritatē bn⁹ genealogiē tūc ignote, put dr̄ coīe ab expositorib⁹ nr̄is. In hebreo br̄: Donec surgēt sacerdos ad vrim ⁊ thumim. qđ sīgt ad doctrinā ⁊ pfectionē seu veritatē. ⁊ idē hebraicū ponit Exo. xxviij. Pones aūt in rationali iudicij doctrinā ⁊ veritatē. ⁊ sicut dictū fuit ibidē. ista doctrina ⁊ veritas erat q̄dā fulgor procedens ex lapidibus rationalis q̄ designabat vtū placatū. ⁊ sic impleri in effectu q̄ sacerdos petebat. ut dicit Josephus lr̄ antiq̄tatū. dicit etiā q̄ ille fulgor cessauit per ducētos āños anteq̄ scriberet liber illū: quem scripsit tpe Titi ⁊ vespasiani. ⁊ fm b coīter ē dicēdū q̄ p⁹ reditū captiuitat̄ babylonice surrexit sacerdos doctus ⁊ pfect⁹ mō p̄dicto. s. balēs signū placationis dīne ⁊ signū acceptatiōis sue p̄titiōis in lapidib⁹ rationalis: q̄a p̄sūmatiōe tēpli secūdi vsq; ad vestructionē ei⁹ p titū ⁊ vespasianū fluxer̄t āni. cccxx. fm hebreos. ⁊ multo plures fm latinos. Quo aūt tpe surrexit talis sacerdos post reditū captiuitatis babylonice non bat̄ ex scriptura vterminate. Ra. Sa. dicit q̄ doctrina ⁊ veritas rationalis erat nomē dei tetragrāmaton inclusū sub lapidib⁹ rationalis virtute cui⁹ manifestabat̄ veritas ⁊ interrogat̄ ipsi sacerdoti qū p̄sulebat dōm. dicit etiā q̄ talis manifestatio numq̄ fuit tpe secūdi templi. ⁊ sic post reditū captiuitatis babylonice nō surrexit sacerdos doctus mō p̄dicto. ⁊ fm hoc cū dr̄: Donec surgeret sacerdos doct⁹ atq; pfect⁹. li donec nō importat tempus vterminatū. sed magis sīgt idem qđ numq̄. sicut dicit: Talis nō penituit ⁊ peccatis suis donec vixit. i. numq̄. q⁹ p⁹ mortē non pōt penitere. fm ꝯo expositionē Josephi predictā: li donec importat tempus finitū post qđ surrexit sacerdos doctus: licz nō sit vterminate scriptū. b Omnis multitudo. hic q̄ritur colligit̄ totalis numerus multitudinis. cū dr̄: Omnis multitudo quasi vnus. i. vnius p̄positi ⁊ voluntatis ad edificationē templi. c Quadragintaduo milia trecēti septuaginta. Cōsiderādū aūt est hic q⁹ si cōiungant numeri partiales supra habiti nō ascendunt tantū sed vficiūt vecem milia ⁊ plus. ⁊ ideo nō videt verū qđ hic cōcludit. Ad quod respondet Ra. Sa. d. q⁹ illi qui numerati sunt s. p partes fuerūt de tribus tribuū tm̄. s. iuda: beniamin: ⁊ leui. ut satis pz ex predictis. sed cum eis redierūt aliqui de aliis tribuū. ut dictū est s. j. ca. ⁊ illi cōiuncti cū his faciūt hunc numerū. d Exceptis seruis eoꝝ ⁊ ancillis. qui nō numerant̄ in predicta sūma. q⁹ serui ⁊ ancille nō sunt de numero ciuiū. e Et in ipsis cantores ⁊ cantatrices ducenti. redībāt enī de captiuitate ad terrā suā cū letitia magna. ⁊ iō statuerūt alios cātores ⁊ cātatrices in via. f Equi eoꝝ. hic p̄sē numerant redeuntiū substātia. ⁊ pz lrā vsq; ibi: g Cū ingrederent templū dōi. i. locū vbi fuerat templū dōi. ceteta patēt in lrā.

vonec[a] surgeret sacerdos doct⁹ atq; pfect⁹. Omnis[b] multitudo quasi vn⁹ quadragintaduo[c] milia trecenti septuaginta: exceptis[d] seruis eoꝝ ⁊ ancillis qui erāt septē milia trecenti triginta septē: ⁊[e] in ipsis cātores atq; cantatrices ducēti. Equi[f] eorū cccxlv: muli eorū ducēti q̄dragintaq̄nq;: cameli eoꝝ quadringēti triginta q̄nq;: astni eoꝝ cxx milia septingenti viginti. Et de principib⁹ patrū cū[g] ingrederent templū dōi qđ est in ir̄lm: sponte obtulerūt in domū dei ad extruendā eam in loco suo. Scōm vires suas dederunt impensas opis: auri solidos q̄draginta milia ⁊ mille: argenti mnas q̄nq; milia. ⁊ vestes sacerdotales centū. Habitauerūt ergo sacerdotes ⁊ leuite ⁊ de p̄plo ⁊ cātores ⁊ ianitores ⁊ nathinnei in vrbib⁹ suis: vniuersusq; isr̄l in ciuitatib⁹ suis.

I[h] Amq; venerat III mensis septim⁹: ⁊ erāt filij isr̄l in ciuitatib⁹ suis. Cōgregatus[i] est ergo p̄plus q̄si vir vnus in ir̄lm: ⁊ surrexit Iosue filius Iosedech ⁊ fratres eius sacerdotes ⁊ Zorobabel filius Salathiel ⁊ fratres ei⁹: ⁊[k] edificauerūt altare dei isr̄l: ut offerrēt in eo holocaustomata. sicut scriptum est in lege moysi viri dei. Collocauerūt aūt altare dei super bases suas: deterrebāt[l] eos p circuitum populis terrarū. ⁊[m] obtulerunt sup illud holocaustū dño mane ⁊ vespere. Fecerūtq;[n] solēnitatē tabernaculoꝝ sicut scriptū est: ⁊[o] holocaustū diebus singulis p ordinem fm preceptū opus dei in die suo: ⁊[p] p⁹ holocaustū iuge tam[q] in calendis q̄ in[r] vniuersis solēnitatibus dōi que erant Zsecrate: ⁊ in omnibus in quibus vltro offerebat munus dño. A p̄mo[s] die mensis septimi ceperunt offerre holocaustū dño. Porro[t] templū dei nondū fundatū erat. Dederunt[u] autem pecunias latomis ⁊[v] cementarijs: cibum[x] quoq; ⁊ potum: ⁊ oleum sidonijs tyrijsq; ut deferrent ligna cedrina de libano ad[y] mare ioppen: iuxta qđ preceperat cyrus rex persarū eis. Anno[z] autem secundo aduentus eoꝝ ad templum dei in ir̄lm mense secundo ceperunt çorobabel filius salathiel: ⁊ Iosue filius Iosedech ⁊ reliqui de fratrib⁹ eoꝝ sacerdotes ⁊ leuite: ⁊ oēs qui venerāt de captiuitate in ir̄lm: ⁊[aa] p̄stituerunt leuitas a viginti annis ⁊

b Cap. iij. Amq; venerat. Hic cōsequēter describit templi reedificatio. cui⁹ primo describit fundatio. secū do opis intermissio. ca. iiij. tio eiusdē resūptio. ca. v. quarto p̄sūmatio. ca. vj. Circa primū primo altare sub diuo erigit. secūdo templū fundat. ibi: Porro tēplū. 3° fundatiōis solēnitas celebrat. ibi: Fūdato igit̄ Circa p̄mū dr̄: Jamq; venerat mensis septimus. qui apud hebreos vocat tysari. ⁊ partim correspondet septēbri nr̄o. ⁊ partim octobri. sic dictū fuit plen⁹ Heñ. vij. ⁊ Exo. xij. i Cōgregatus est ergo p̄plus q̄si vir vn⁹. i. vn⁹ voluntat̄ ⁊ p̄positi ad erectionem altaris ⁊ fundatiōis tēpli. ideo subdit: k Et edificauerūt altare dei. s. holocaustoꝝ qđ erat sub diuo. ut p̄z ex precedentib⁹. Exo. xxvij. ⁊ iij. Reg. viij. ⁊. ij. Parał. iij. l Deterrebāt ibus eos p circuitū p̄plis terrarū. i. gentilib⁹ q̄s rex assyrioꝝ semnacherib miserat ad habitandū samariā ⁊ ciuitates p circuitū. q⁹ timebāt ne filij isr̄l ad p̄speritatē venientes eos ejicerēt de terra. m Et obtulerūt sup illud holocaustū domino mane ⁊ vespe. i. iuge sacrificium in quo offerebatur vnus agnus imediate post ortum solis. ⁊ alt⁹ ante occasum. n Fecerūtq; solēnitatē tabernaculoꝝ. q̄ incipiebat q̄nto decimo die mensis septimi ⁊ durabat p septē dies. o Et holocaustū iuge. qđ numq̄ intermittebat̄ p aliqs sacrificijs. q Tam in calēdis. i. neomenijs q̄ celebrant in p̄ncipijs mensiū. r Q̄ in vniuersis solēnitatib⁹. s. pasce: pentecostes: tubarū: expiatiōis ⁊ tabernaculoꝝ. s A primo die mensis ⁊c.] qr tūc p̄mo fuit erectū altare holocaustoꝝ. añ cui⁹ erectionē nō poterāt talia offerre. t Porro templū. hic q̄ritur agit̄ de tēpli fundatione. ⁊ p̄mo q̄ tū ad materie preparationē. cū dr̄: v Dederūt aūt pecunias latomis. q̄ volabāt lapides. x Et cementarijs. q̄ cōponebāt lapides in muro cū cemēto. y Cibū q̄q; ⁊ potū ⁊ oleū sidonijs tyrijsq;. sicut fecerat salomon bīrā regi tyri. p lignis batendis ⁊ deducēdis p mare ioppen. Joppe enī est port⁹ supra mare mediterraneū ad quē ducebant ligna p mare. ⁊ inde ducebant̄ in ir̄lm p terrā in vehiculis. qui portus est. p̄ quinquior ir̄lm. secūdo q̄ tū ad fundationē. cū dr̄: a Anno aūt secūdo ⁊c. ceperūt çorobabel filius salathiel ⁊c.] insistere. portabat̄ tabernaculū de loco ad locū in quo erat labor magnus. levite incipiebāt exerceri in opibus a viginti q̄nq; annis ⁊ supra. ⁊ in tricesimo anno instituebant̄ ministri q̄ erāt ad hoc apti. put bat̄

Mu.iiij.ca.7.viij. sed quia p̄ isto tempore nō habebāt talia portare accipiebant leuite in minori etate. videlz a.xx. anno 7 sup̄. 7 etiā ratione necessitatis. q̄z pauciores erāt q̄ ante. a Ut vigerēt opus dñi. stando sup operarios 7 sollicitādo eos ne opus fieret negligenē. b Fundato igit̄. Hic p̄fiter agit̄ de solēnitate rōne fundatiōis tēpli. cū dr: Fundato igit̄ a cementarijs tēplo. ita q̄ murus erat aliq̄tulū sup̄ erā eleuatus: c Steterunt sacer. in ornatu suo. i. in vestib⁹ sacerdotalibus. d Ut laudarent deū p manū dauid regis. i. cantātes canticū ab ipso dauid factū 7 ad hoc ordinatū. Plurimi etiā de sacerdotibus 7 leuitis 7 principes patrū 7 seniores q̄ viderāt templū prius. sequit: e Flebāt &c. magna. memores glorie templi qđ destructū fuerat. respectu cui⁹ istud secundū quasi nihil erat Sz p̄tra h̄ videt esse qđ dicit Aggei. ij. Magna erit gloria domꝰ huius nouissime magis q̄ prime. Dicendū q̄ ppha nō dixit. est de p̄senti: sed erit de futuro. qđ fuit ipletū q̄n xp̄s sua p̄nsia illā ornauit q̄n ibi oblatus fuit: 7 q̄n ibi predicauit. 7 q̄ hoc sit intētio ppte. p3p hoc qđ dicit ibi dem: Adhuc vnū modicū &c. sequit: Et veniet desiderat⁹ cūctis gentibus. i. xp̄s. implēdo domū istam gloria.

f Cap. iiij. Adierūt aut̄. Hic p̄fiter agit̄ de operis intermissione. Circa qđ primo ponit̄ edificantiū accusatio. secūdo regis rñsio. ibi: Verbū misit rex. 3° mandati executio. ibi: Et abierūt. Circa primū p̄ de scribit̄ accusatiōis occasio. 2° ipsa accusatio. ibi: In regno aut̄ assueri. Circa primū dr: Audierāt aut̄ hostes iude 7 beniamin. isti erāt gentiles qui de assyrijs fuerāt missi ad inhabitandū samariā que fuerat caput regni decem tribuū 7 alias ciuitates in circuitu. 7 q̄z inhabitabant terrā iudeis cōcessam a deo: ideo erāt eis odiosi 7 ecōuerso. g Quia filij captiuitatis. i. iudei qui de captiuitate reuersi erāt. h Et accedētes ad zorobabel. q̄ erat princeps inē illos. i Edificemus vobiscū. hoc dicebāt maliciose ut impedirēt op⁹. sm q̄ dicit Ra. Sa. k Quia ita ut vos querim⁹ deū vestrū. iiij. Reg. xvij. dicit q̄ gentiles qui de assyrijs venerūt ad inhabitandū samariam 7 alias ciuitates in circuitu: fuerunt. p magna pte deuastati a leonib⁹. 7 fuit suggestū regi assyrioꝝ q̄ h̄ accideret. eo q̄ ppter ille ignorabat legitima dei terre illius. ppter qđ habito consilio misit vnū de sacerdotibus captiuis ut doceret eos colere dñm. tamen cū hoc colebant idola. ut ibidem habet. l Ad diebus assoraddan. Iste fuit filius sennacherib: qui interfecto patre successit ei in regno ut habet .iiij. Reg. xix. 7 tempore eius fuit missus sacerdos predictus. m Non est nobis 7 vobis. s. cois hoc edificatio templi. q̄z nolebant habere p̄sortium idolatrarū. n Sed nos ipsi soli edificabimus dño deo nostro. sicut precepit nobis cyrus rex p̄sarū. ut habetur ē. j. ca. Quis est in vobis de vniuerso ppl̄o eius sit deus cū eo ascendat ir̄lm que est in iudea 7 edificet domū dñi dei isr̄l. Ex quo patet q̄ licentia cyri se extendebat ad ppl̄m isr̄l tm̄. 7 sic se excusauerūt bene 7 rationabiliter. tamen samaritani inceperūt eos impedire manifeste. qđ prius intendebāt facere maliciose 7 occulte. ideo subditur: o Et turbarēt eos in edificando. faciendo eis insultū q̄n

supra. ut⁹ vigerēt op⁹ dñi. Steteruntq̄ iosue 7 filij ei⁹ 7 frēs eius cedmibel 7 filij eius 7 filij iuda quasi vir vnus: ut instarēt sup eos qui faciebāt opus in tēplo dei: filij enadab 7 filij eozum 7 frēs eozū leuite. Fundato igit̄ a cementarijs tēplo dñi: steterūt sacerdotes in ornatu suo cū tubis: 7 leuite filij asaph in cymbalis: ut laudarēt deū p manū dauid regis isr̄l. Et cōcinebāt in hymnis 7 p̄fessione dño q̄n bon⁹: q̄n in eternū miscordia ei⁹ sup̄ isr̄l. Omnis q̄z ppl̄s vociferabat clamore magno i laudando dñm: eo q̄ fundatū eet templū dñi. Plurimi etiam de sacerdotib⁹ 7 leuitis 7 principes patrū 7 seniores q̄ viderāt templum prius cū fundatum esset: 7 hoc templū in oculis eoꝝ: flebāt voce magna: 7 multi vociferantes in letitia eleuabāt vocem: nec poterat quisq̄ agnoscere vocem clamoris letantiū: 7 vocem fletus ppl̄i. Cōmixtum enī ppl̄s vociferabatur clamore magno: 7 vox audiebat procul.

Adierūt aut̄ hostes iude 7 beniamī quia filij captiuitatis edificarent templū dño deo isr̄l: 7 accedētes ad zorobabel 7 ad p̄ncipes patrū dixerūt eis: Edificem⁹ vobiscū: q̄m ita ut vos querimus deū vestrū. Ecce nos imolauimus victimas a diebus assoraddan regis assur: q̄ adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel 7 iosue 7 reliqui principes patrū israel. Nō est nobis 7 vobis ut edificem⁹ domū deo nostro: sed nos ipsi soli edificabim⁹ deo nostro: sicut p̄cepit nobis cyrus rex p̄sarū. Factum est igitur ut ppl̄s terre ipediret manus ppl̄i iude: 7 turbarēt eos in edificando. Conduxerūt q̄z aduersus eos cōsiliatores ut destruerēt p̄silū eoꝝ omnib⁹ diebus cyri regis p̄sarū: 7 vsq̄ ad regnū darij regis p̄sarum. In regno aut̄ assueri: ipse est artaxerxes: in p̄ncipio regni ei⁹ scripserūt accusationem aduersus habitatores iude 7 ir̄lm. Et in diebus artaxerxis scripsit de sellā artaxerxes. hoc tñ non est in hebreo nec est de textu: s ab aliq̄ doctore fuit appositū per modū glose ratione dicta. 7 postea inserū est textui per imperitiam scriptorum. Sciēm vo Ra. Sa. iste assuerus non fuit idem cum artaxerxe: sed ei successit. ita q̄ sm eū artaxerxes hic positus idē est qđ cyrus. 7 vocatus est cyrus noie ppio. artaxerxes vo noie coi regni p̄sarū. sicut reges romanoꝝ noie regni vocabant cesares. 7 tñ cū hoc habebāt noia ppria. sicut Julius augustus tyberius. 7 sic de alijs. tñ iste Ra. Sa. Dañ. xj. inter cyrū 7 assuerū ponit cambisem filiū cyri. q̄z videt magis p̄sonū scripturis. ut dicet plen⁹ sup̄ Hester 7 Dañ. 7 iste cambises impediuit edificationē templi. Iste aut̄ assuer⁹ nō fuit fil⁹ cyri. 7 in hoc cōuenit cū Josepho 7 alijs. s. q̄ opus templi fuit impeditū ab illo qui imediate successit cyro: differt tñ in hoc qđ dr hic q̄ nō fuit filius cyri. Item in hoc qđ dicit q̄ iste fuit assuerus q̄ accepit hester vxorē. Joseph⁹ aut̄ inter cābisem 7 filium cyri 7 assuerum qui accepit hester vxorem. ponit quatuor reges sibi succedentes. s. duos magos siue sapientes q̄ p annū regnauerūt vnus post aliū defuncto cambise: 7 darium filiū hystaspis 7 xerxē ei⁹ filiū: cui successit assuerus: qui accepit hester vxorē quē noīat artaxerxem. Aliq̄ aut̄ historiographi adhuc plures ponūt intermedios. qđ aut̄ circa hoc sit magis veritatis. dicet plen⁹ sup̄ librū hester dño cōcedēte. Sciendū tñ q̄ isti reges p̄sarū in diuersis locis in biblia 7 historijs inueniunt noīati pluribus 7 diuersis noibus: ppter qđ idem rex videt aliq̄n esse plures. s Scripsit desellā. 7 dicūt expositores nostri coiter q̄ est nomē ppriū hois. hebrei aut̄ dicūt q̄ est nomē cōe cū p̄positiōe adiuncta sm modū lingue hebraice 7 chaldaice 7 sigt in pace. q̄z ista epla scripta p̄ iudeos scripta fuit silēter

poterāt. 7 non solū impediebāt per seipsos. sed etiam per alios qui locum regis persarum tenebāt in terra illa. eam regendo 7 recipiendo tributa: quos corruperūt samaritani pecunia. ideo subditur: p Conduxerūt q̄z aduersus eos p̄siliatores 7 c. Dicit Josephus q̄ cyrus circa bella occupatus hoc impedimentū ignorabat. Ra. Sa. vo dicit q̄ etiā ipse sciēte factū ē. qđ qualit̄ intelligēdū sit postea videbit. intermissum enim fuit opus. q Usq̄ ad regnum darij. in cui⁹ anno sexto cōpleta ē domus dñi. ut habet j. vj. ca. r In regno aut̄. Posita occasione accusationis. s. eo q̄ iurei repulerunt samaritanos a tēpli edificatione. Hic p̄fiter ponitur ipsa accusatio. 7 p̄mo agit̄ de accusantibus p̄sonis. secundo subditur forma accusationis. ibi: Hoc est exemplar. Circa primū dr: In regno aut̄ assueri. dicit Josephus in. xj. antiq̄tatū li⁹. 7 expositores nostri coiter q̄ iste assuerus fuit cambises filius cyri 7 iste idem vocat hic artaxerxes: p̄pter qđ subdit cōmuniter in bibliis nostris: Ipse est

ꝛ occulte: ne ab ipsis ꝓcipere⁊ ⁊ mitteret⁊ ꝓnūcios ad cyrū cui scriꝑbat ꝑm Ra.Sa.⁊ sic effectū non haberet epistola illa. a Mitridates ⁊ thabrel.nomen est ꝓprium hois gentilis qui ꝓerat samaritanis.ꝛ cui⁹ uolūtate ⁊ scitu fuit illa epistola facta. b Ad artaxerxē.i.ad cyrū.ꝑm Ra.Sa.in ꝫ loco. Iꝫ alic alibi dicere videa⁊, ut dictū ē.ꝑm Josephū ꝯo ⁊ alios ad cambisem filium cyri q ⁊ artaxerxes vocatus est noie regni. c Epistola autē accusationis scripta erat syriace.i. litteris syriacis. d Et legeba⁊ sermone syro.i.idiomate syriaco. hoc aūt dicit⁊ q aliq̄ contingit ꝙ ep̄la scripta litteris vni⁹ idiomatis legitur sermonib⁹ alteri⁹ lingue. sic cū aliquis sententiā hebraice scripture ꝓnunciat in latino. ista ꝯo ep̄la codē idiomate scribeba⁊ ⁊ legeba⁊ quia illi q̄b⁹ mittebat⁊ erāt ꝛ lingua illa: silic iudei cōtra quos mittebat⁊ sciebant linguā illā. q⁊ diu fuerāt i regno babylonie. e Reū bel theem. expositores nostri dicūt coiter ꝙ sunt tria noīa ꝓpria triū hominū scribentium banc ep̄lam.sed ꝫ dictum ꝓcedit ex ignorantia syriaci siue chaldaici sermonis.est enī eadem lingua chaldaica ⁊ syriaca.ut dicit Hiero⁹ in ꝓlogo galeato.igit⁊ ꝑm ꝓpietatē illi⁹ lingue ꝑma dictio.s.Reum.est nomen ꝓprium hois.alie due sequētes.s. bel theem uel sunt noīa appellativa sui officij expressiua. Bel enī dñm sign̄t uel magistrū. theem ꝯo rōcinationē. ratiocinatio ꝯo vno mō sign̄t cōputū. alio mō sign̄t ꝓlocutionē verbo⁊. Est igit⁊ sensus ꝙ iste reum erat dñs uel magister cōputi.q⁊ illi q colligebāt tributa ⁊ redditus ꝓ rege ei rōnem reddebāt. uel erat dñs seu magister in ꝓponēdo mādata regis ⁊ negocia samaritanoꝝ ꝓpo. uel forte vtrūq; ad suū spectabat officiū. f Et samsai scriba. iste enī ep̄lam scripsit. ⁊ reum eā dictauit ⁊ mitridates thabrel eam fieri precepit q erat duꝝ trās flumē. g Quas trāstulit assennaphar. aliqui libri habēt: Salmanasar. ⁊ male q⁊ i hebreo habe⁊: Assennaphar. ⁊ iste fuit assoraddan filius senacherib. ut ꝑz ex ꝓncipio capli. sicut enī s. dictū est. leones vastaverūt magnā ꝑtem ꝓpli quem salmanasar miserat ad inhabitandū ciuitates samarie: ꝓpter q̄ iste assoraddan misit alios loco ipsoꝝ. ⁊ cū eis vnū ꝛ sacerdotibus captiuis qui doceret eos colere dñm. h Trans flumē in pace. hebrei sic habent: Trans flumen ⁊ ceaneç. ⁊ est ceaneç nomen regionis. ut dicūt. i Hoc est exemplar. Hic ꝓpter ponit⁊ forma accusationis. cū dicit: Artaxerxi regi ⁊c. sequit: Judei q ascenderūt a te ad nos. istud cōcordat dicto Ra.Sa. videlꝫ ꝙ iste artaxerxes fuit cyrus. ut ꝓdictū est. q⁊ isti iudei fuerūt missi in ir̄m ab ipso cyro ⁊ nō a filio eius. ut ꝑz ex ꝓdictis ca.j. ⁊ hoc dicit⁊: k Ascenderūt. q⁊ ir̄m est in altiori situ q̄ babylonia. l Ciuitatē rebellem ⁊ pessimā. Ꝛ enī rebellauerit regi babylonis ꝛpe ioachin ⁊ ꝛpe sedechie. ꝑz ex. iiij. Regū. xxiij. ⁊. xxv. m Extructes muros eius. in hoc falso eos accusabant. quia nō reedificabant ciuitatē sed tm̄ modo templū. n Tributum ⁊ vectigal ⁊c.] dicit⁊ aūt tributū a tribuo tribuis. ⁊ est illud ꝓprie q̄ dabat⁊ hoīb⁹ missis ex parte regis ad custodiā terre ꝓ stipendijs ipsoꝝ. Vectigal dicit⁊ a veho vehis. ⁊ est ꝓprie pedagiū q̄ soluit⁊ dñis de bis que vehunt⁊ per terram uel flumina uel mare. Annui redditus sunt illa que soluūt⁊ singulis annis de possessionibus. ut de agris ⁊ domibus. o Nos ergo memores salis q̄ ⁊c.] id est civium sale conditoꝝ. ⁊ p hoc insinuant alia beneficia que a rege receperant. a parte eorum designātes. quia tunc inter eos currebat talis modus loquendi. In hebreo sic habe⁊: Et nunc econtra destructio palatij quod destruere volumus. id est contrarium beneficijs ꝓdictis est palatium. id est domus dei que in pluribus locis veteris testamenti palatiū vocat⁊ in hebreo. ⁊ ideo ipsum destruere intendimus ꝓpter bonū regis. cui obligati sumus ex beneficijs receptis. p Et quia lesiones regis. sciꝫ subtrahendo tributa. ut dictum est. ⁊ mouendo cōtra eum seditiones consequenter. q Videre nephas ducim⁹. quia essemus ingrati. r Ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum. i. regum qui ꝓcesserūt te. s Et scies q̄m vrbs illa vrbs rebellis est. ut expositū est s. t Et nocens regibus ⁊ prouincijs. quia tempore dauid ⁊ salomonis plura regna fuerunt ei subiecta. ut patet. ij. Regū. viij. ⁊. iij. Reg. iiij. v Nabuchodonosoꝛ. ut habe⁊. iiij. Reg. vlj. x Possessionem trans fluuiū non habebis. s. vltra euphraten qui erat medius inter regnum persidis ⁊ regionem iudeorum. y Verbum misit. Hic cōsequenter ponitur regis responsio. ⁊ patet littera ex supradictis vsq; ibi: z Salutem dicens ⁊ pacem. hebrei sic habent: Et ceteris trans fluuiū selam ⁊ ceaneç. ⁊ dicunt ꝙ sunt nomina regionum trans fluuiū existentium. in quibus habitabant aliqui de transmissis a regibus assyriorum ad inhabitandū terram illam. Cetera patent ex predictis vsq; ibi: a Nam ⁊ reges fortissimi fuerūt in ir̄m. ut patet de dauid ⁊ salomone iosaphat ⁊ plurimis. b Et dñati sunt ⁊c.] hoc habe⁊. iij. Reg. de salomone. ꝙ eius dominiū se extēdebat a flumine magno euphrate vsq; ad torrentem egypti. c Tributū quoq; ⁊c. accipiebant. ab omnib⁹ illis ꝓuincijs. d Prohibeatis viros illos ⁊c.] ex quo patet ꝙ si iste artaxerxes fuit cyrus nō retractauit dictū suū. q⁊ nō vederat licentiam reedificandi ciuitatē sed solū templū. ut habe⁊ ꝫ. j. ca. nec istud

retractauit. a Et abierunt festini. Hic ꝓnter ponitur opis inhibitio·cū dicit: b Et ꝓhibuerūt ꝛc̄.roboze.i.cū virtute exercitus cui indei non poterant resistere·ideo subdit: c Tunc intermissum est op⁹ dei ꝛc̄.· sic ꝑ3 q plus fecerint samaritani q̄ rex mādasset·qz ꝓhibuerūt reedificationē templi quā rex non ꝓhibuerat. ꝛ sic verificat dictū Josephi.s.q ignozāte cyro tpibus suis fuit imꝑdita edificatio templi.scienter tñ inhibuit reedificationē ciuitatis: ut dicit Ra. Sa. sub cui⁹ prextu imꝑdita fuit edificatio templi. d Et non fiebat ꝛc̄. darij regis. ꝑm Josephū iste fuit darius filius histaspis: qui fuit amic⁹ çorobabel ꝛ fauozabilis iudeis sicut ꝑ3 ex sequētibus. ꝛ hoc maxime fuit ut dicit Josephus.quia antec̄ ꝓmouere ad regnū fecit votū q si contingeret eū ad regnū ꝓmoueri faceꝫ tēplū edificari: ꝛ ibi vasa referri. Secōm ꝯo Ra.Sa. iste darius fuit filius assueri ꝛ lxster regine: ꝛ sic fuit fauozabilis iudeis rōne matris sue que fuit iudea. e

Cap.v.

Roplxtauerūt aūt. Hic ꝓnter describit operis resūptio. Circa hoc primo opus resumit.secundo de hoc inquiritur·ibi: In ipso aūt tpe. tertio negociū ad regem reducit·ibi: Placuitq;. Circa primū sciendū q iudei resumpserūt opus absq; licentia darij duplici rc̄a. Una fuit qz confidebāt de ei⁹ fauoze ꝓpē amicitiā cū çorobabel ꝑm Josephū uel rōne mris sue lxster ꝑm Ra.Sa. Alia cā fuit.qz aggeꝰ ꝛ çacharias ꝓphe renūciabāt eis i noīe dñi q securi opus resumerēt.ꝛ q a persis ꝑdimentū nō haberēt.ꝛ sic āno secūdo darij opus prius intermissum resumpserūt. ꝛ hoc est qđ dr: Prophxtauerūt aūt aggeus ꝓpha ꝛ çacharias.quoz ꝓphxtie habēt in li.xij. ꝓphxtarū. f Filꝰ ado. sic vbet scribi.s.p vnū.d.i.nepos ado.qz fuit filius barachie filij ado.ut habet in principio ꝓphxtie sue g Prophxtātes ad iudeos.mō ꝑdicto.ꝛ licz inter habitātes ierm ꝛ terrā in circuitu essent aliqui de tribu beniamin ꝛ de tribu leui ꝛ alijs tribubus.ut dictū est ꝫ.ij.ca.tñ omnes sunt denoīati iudei a tribu iude post reditū captiuitatis babylonice.tum qz çorobabel dux redeuntiū fuit de tribu iuda.ꝛ sicerat principalioz.tum qz illa trib⁹ fuit ad edificationē templi feruentioz. h Et cum eis ꝓphte dei adiuuantes eos.excitādo ꝓpm ad opus. i In ipso aūt tpe. hic ꝓnter de ope resumpto requirit a duce q tenebat locū regis in terra illā·cū dicit: k Quis dedit vobis consiliū ꝛc̄.q.d.tantū op⁹ nouū non deberet fieri sine licentia regis.qz tēplū edificabat ad modum fortalicij ꝛ turris.vñ in terris subiectis non ꝑmittuntur fortalicia construi sine voluntate dñoꝝ. l Ad quod respondimus.ex hoc videtur q esdras qui scripsit librum istum tunc esset in ierm.qz cōnumerat se alijs. sed postea redijt ad regem. ut plures secum adduceret de iudeis. ꝑm q habetur.j.vij.ca. Potest etiam dici q tunc existens in babylone cōnumerat se illis qui erant in hierusalem.sicut Paulus apostolus associat se illis qui in die iudicij reperientur viui.j. Thessalonicen.iiij. dicens: Nos qui viuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam xpo in aera. m Que essent nomina hominū auctoꝝ edificatiōis illius. hoc enim quesierat dux trans flumen ꝛ socij ei⁹. ut habet.j.ꝛ hoc rationabiliter. quia si res esset culpabilis magis essent puniendi ꝓncipales q̄ alij. n Oculus autem dei.i. respectus misericordie diuine ꝛ adiutorij o Factus est super senes iudeoꝝ. eos confortando ꝛ roborādo in edificatione. p Et non potuerunt inhibere eos. quia nullus potest resistere voluntati diuine.licz autē predicti venissent ad inhibendū opus. tamē domin⁹ mutauit eorum voluntatem. ꝑm qđ scribitur ꝓv.xxj. Cor regis in manu domini quocūq; voluerit vertet illud q Placuitq;. Hic consequenter negocium ad regē refert. Circa qđ sciendum q ultrō inhibuerunt edificationem:sed regi significauerunt eā ut habita eius voluntate eam inhiberent uel ꝓmitterent. vñ non accusauerunt falso iudeos sicut alij fecerāt. ut dictum est precedenti ca. sed simplicit factum

Prophetauerūt autem aggeꝰ ꝓpheta ꝛ çacharias filius eꝰ ado: ꝓphetantes ad iudeos qui erant in iuda ꝛ ierm in noie dei isrl. Tūc surrexerūt çorobabel filius salathiel ꝛ iosue filiꝰ iosedech.ꝛ ceperunt edificare templū dñi in ierm: ꝛ cum eis ꝓphete dei adiuuantes eos. In ipso autem tpe venit ad eos thātannai q̄ erat dux trans flumē ꝛ starbuçānai: ꝛ consiliarij eorū: sicq; dixerunt eis: Quis dedit vobis consiliū: ut domū hanc edificaretis ꝛ muros eius instauraretis: Ad qđ rndim⁹ eis: que essent nomina hominū auctoꝝ edificationis illi⁹: Oculus autem dei eoꝝ factus est super senes iudeorum: ꝛ nō potuerūt inhibere eos. Placuitq; ut res ad darium referret: ꝛ tunc sa-

hoc impleatis: ꝛ paulatim crescat malum cōtra reges. Itaq; exemplū edicti artaxerxis regis lectum est coram reum vel theem ꝛ samsai scriba ꝛ cōsiliarijs eoꝝ Et abierunt festini in ierm ad iudeos: ꝛ ꝓhibuerunt eos in brachio ꝛ roboze. Tūc intermissum est opus dom⁹ dñi in ierm: ꝛ nō fiebat vsq; ad annū secūdū regni darij regis psarū. v

tisfacerent aduersus accusationem illam. Exemplar epistole quam misit thantānai dux regionis trans flumen ꝛ istarbuçānai ꝛ psiliatores eius apharsathei qui erāt trans flumen ad darium regem. Sermo quē miserant erat scriptꝰ. Dario regi pax omnis. Notū sit regi isse nos ad iudeā ꝓuinciā ad domū dei magni que edificat lapide impolito: ꝛ ligna ponuntur in parietib⁹: opusq; illud diligenter extruit ꝛ crescit in manibus eoꝝ. Interrogauim⁹ ergo senes illos. ꝛ ita dixim⁹ eis: Quis dedit vobis potestatē ut domū hāc edificaretis: ꝛ muros hos instauraretis: Sed ꝛ noia eoꝝ quesuim⁹ ab eis ut nūciarem⁹ tibi: scripsimusq; noia eorū virorum qui sunt principes in eis Uuusquemodi aūt sermonē responderūt nobis dicētes: Nos sum⁹ serui dei celi ꝛ terre: ꝛ edificamus templū qđ erat extructum antes hos ānos multos: quodq; rex isrl magn⁹ edificauerat ꝛ extruxerat. Postq; autem ad iracundiā ꝓuocauerūt patres nostri deū celi: tradidit eos in man⁹ nabuchodonosoꝛ regis babylonis chaldei: domū quoq; hāc destruxit: ꝛ ꝓplm ei⁹ nunciauerunt. ꝛ hoc est quod dicitur: Placuitq; ut res ad darium referretur.tamq; ad superiozem. r Et tunc satisfacerent aduersus accusationem illam.que posita est ca. precedenti·quia si placeret regi edificatio predicta accusatio nō esset in aliquo contra istos. Cetera patent vsq; ibi: s Que edificatur lapide impolito.quia non fiebant ibi sculpture imaginum. t Et ligna ponuntur in parietibus.id est trabes ex transuerso domus ad tenendum vnum parietem cum alio.ꝛ ad sustentandum solarium desuper.ꝛ quia parietes templi interius erant operti tabulis ligneis.sicut fuerat in templo salomonis. v Interrogauimus ergo senes illos.id est principales illius operis. x Nos sumus serui dei celi ꝛ terre.quia illud opus fiebat ad cultum eius. y Et edificamus templum quod erat extructū ante hos annos multos.quia quadringentis ꝛ decem annis stetit anteq; destrueret ꝑ nabuchodonosoꝛ.ut dicūt hebrei. z Quodq; rex isrl magn⁹.s.salomon.ut habetur.iij.Regū.vj.ca.qui fuit valde magnus in potentia ꝛ diuitijs ꝛ gloria.ut habetur.iij. Regū.iiij.ca. a Postq; autē ad iracundiā ꝓuocauerūt patres nostri deum.suis idolatrijs ꝛ alijs nequitijs. ut habetur iij.Regū.in plurib⁹ locis. b Tradidit eos in manus nabuchodonosoꝛ.ita q fuerūt debellati ꝛ destructi magis dina

virtute ꝑ humana ꝓpter sua peccata. a Cyrus rex. a deo celi inspiratus. b Proposuit edictū ut domus dei edificaretur. ꝑm qđ habet̄ ī. j. ca. Cetera patēt ex dictis ibidem vsq; ibi: c Tunc itaq; sasabasar ille &c. ⁊ postea templi. ex quo ꝑz qđ dictum est ī. j. ca. q; iste sasabasar fuit zorobabel. q; iste fūdauit domū istā ꝑm q; dr̄ Zach. iij. Manꝰ zorobabel fundauerūt domū istā. ⁊ manus eius perficient eam. d Et necdū cōpletū est. ꝙd vestes impedientes. e Nūc ergo si videt regi bonū &c. ex hoc ꝑz q; isti nō habebant voluntatē impediendi opus sed magis. ꝓmouēdi. dū tm placeret regi. sicut patebit ꝑ effectū. ca. sequenti.

f Cap. vj.

Tunc darius rex. hic ꝓnter describit templi consūmatio. Circa qđ primo ponit regis cōcessio. secundo diligens executio. ibi: Igit thantannai. Circa primū darius in sua epla ꝓmo recretū cyri recitat. secundo recitatū cōfirmat. ibi: Nūc ergo. tertio pena impedientiū determinat. ibi: A me ergo. Circa primū dr̄. g Et recensuerūt &c. in babylone. nō est hic nomen ciuitat̄ sed ꝓuincie vel potiꝰ toti regni. sicut frācia aliqñ dr̄ totū regnū in quo sunt multe ꝓuincie. vñ subdit: h Et inuentū est in ecbathanis. istud castrum edificauit arphaxat rex medorū. ut habet̄ Judith. j. i Talisq; scriptus erat in eo cōmentarius i. regiū recretum. k Et ut ponant fundamenta sup-

transtulit in babylonē. Anno aūt ꝓmo cyri regis: cyrus rex babylonis ꝓposuit edictū ut domus dei edificaret̄. Nam ⁊ vasa templi dei aurea ⁊ argenta q̄ nabuchodonosor tulerat de templo qđ erat in ir̄m. ⁊ asportauerat ea i templū babylonis: ꝓtulit cyrus rex de templo babylonis: ⁊ data sunt sasabasar vocabulo quem ⁊ ꝓncipem ꝑstituit dixitq; ei: Hec vasa tolle ⁊ vade ⁊ pone ea in templo qđ est in ir̄m: ⁊ domus dei edificet̄ in loco suo. Tunc itaq; sasabasar ille venit: ⁊ posuit fundamēta templi dei in ir̄m: ⁊ ex eo tempore vsq; nunc edificat̄. nec dum completū est. Nunc ergo si videtur regi bonū: recenseat in bibliotheca regis que est in babylone vtrum nam a cyro rege iussum fuerit ut edificaretur domus dei in ir̄m: ⁊ voluntatē regis sup hac re mittat ad nos.

Tunc darius VI rex precepit ⁊ recensuerunt in bibliotheca librorū qui erāt repositi in babylone. ⁊ inuentū est in ecbathanis quod est castrū in medena ꝓuincia: volumen vnū: taliq; scriptus erat in eo cōmentari. Anno primo cyri regis: cyrus rex decreuit ut domus dei edificaret̄ que est in ir̄m in loco vbi immolent hostias: ⁊ ut ponant fundamenta sustinentia altitudinem cubitorū sexaginta: ⁊ latitudinem cubitorū sexaginta: ordines de lapidib⁹ impolit̄ tres: ⁊ sic ordines de lignis nouis. Sumptus autem de domo regis dabunt̄. Sed ⁊ vasa templi dei aurea ⁊ argentea que nabuchodonosor tulerat de templo ir̄m ⁊ attulerat ea in babylonem: reddant̄ ⁊ referantur in templum ir̄m in locum suum: que ⁊ posita sunt in templo dei. Nunc ergo thantannai dux regionis que est trans flumen ⁊ starbuçannai ⁊ consiliarij vestri apharsathei qui estis trans flumen, procul recedite ab illis: ⁊ dimittite fieri tēplū dei illud a duce iudeorum ⁊ a senioribus eorum: ⁊ domus dei illa edificetur in loco suo. Sed ⁊ a me preceptum est quid oporteat fieri a presbyteris iudeorū illis ut edificetur domus dei. scilicet de archa regis. i. de tributis que dant̄ de regione trans flumen studiose sumpt⁹ dentur viris illis ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit ⁊ vitulos ⁊ agnos ⁊ hedos in holocaustū dei celi: frumentum: sal: vinū ⁊ oleum ꝑm ritum sacerdotū qui sūt in ir̄m detur eis p singulos dies: ne sit in aliquo querimonia: ⁊ offerāt oblationes deo celi. orentq; pro vita regis ⁊ filiorū eius. A me ergo positum est decretum: ut omnis homo qui hāc mutauerit iussionem. tollatur lignū de domo ipsius ⁊ erigatur ⁊ configatur in eo: domus autem eius publicetur. Deus autē qui habitare fecit nomē suum ibi: dissipet omnia regna ⁊ ꝑm qui extenderit manū suam ut repugnet ⁊ dissipet domū dei illam que est in ir̄m. Ego darius statui decretum: quod studiose impleri volo. Igitur thantannai dux regionis trans flumen ⁊ starbuçannai ⁊ consiliarij eius ꝑm q; preceperat darius rex sic fecerunt. Tunc thantannai dux regionis trans flumen. ⁊ starbuçannai ⁊ consiliarij eius diligenter fecerunt: sicut mandauerat darius rex. Et edificauerunt seniores iudeorum. ⁊ ædificauerunt ex mandato cyri. ⁊ darii. ⁊ artaxerxis regum persarum. ⁊ perfecerunt templum istud vsq; ad diem tertium mensis adar. qui est annus sextus regni darii regis. Et fecerunt filij israel sacerdotes. ⁊ leuite. ⁊ reliqui filiorum transmigrationis. dedicationem templi dei istius in gaudio. Et obtulerunt in dedicatione templi dei huius. vitulos centum. arietes ducentos. agnos quadringentos. ⁊ pro peccato totius israel. duodecim hircos. secundum numerum tribuum israel. Et constituerunt sacerdotes in diuisionibus suis. ⁊ leuitas in ordinibus suis. super opera dei in ierusalem. sicut scriptum est in libro moysi. Et fecerunt filij transmigrationis phase. quarta decima die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes. ⁊ leuite. omnes quasi vnus homo mundi. Et immolauerunt phase. omnibus filijs transmigrationis. ⁊ fratribus suis sacerdotibus. ⁊ sibi ipsis. Et comederunt filij israel qui reuersi fuerant de transmigratione. ⁊ omnes qui separati fuerant a pollutione gentium terre ad eos. ⁊ quesierunt dominum. Et fecerunt azyma dies septem. letantes coram domino. conuertens cor regis assyriorum ad eos. ut confortaret manus eorum in opere domus dei. deus israel.

Hec sunt autem verba libri regum ⁊ principum. qui fuerunt in diebus regis iosie. Et ambulauit iosias in conspectu domini. cor illius plenum pietate. Et de actibus eius. que gesta sunt in libro regum iosie. Et de filijs eius. qui fuerunt ex eo. Et de nomine eius. qui vocatus est nomine domini. Et de his qui habitauerunt in ierusalem. Et de ruina eius. que facta est. Et de corpore eius. quod iacebat in sepulchris. Et de his qui habitauerunt in iabes galaad. Et de corpore eius. quod iacebat in platea ciuitatis

opus dei: sed magis ꝓmouēdi: declarata circa hoc regis voluntate. secūdo ponit executio opis p iudeos. cū dicit: a Seniores autē iudeoꝝ edificabāt. ꝓpter inducēdo ad opus. b Juxta ꝓphetiam aggei ⁊c. qui prędixerat opus nō impediri a persis. c Jubēte deo isrl. p aggeū ⁊ zacchariā ꝓphetas suos. d Et iubente cyro, ut dr̄ ē. j. ca. e Et dario, ut pz in isto ca. f Et artaxerxe. dicit autē Ra. Sa. q̄ iste artaxerxes idē ē qđ darius. g vocat⁹ ē darius noie ꝓprio. artaxerxes āt noie coī regio. qz ꝑm ipsū cēs reges psarū vocabant artaxerxes. sicut ⁊ cēs reges egypti pharaones. ⁊ romani cesares. Josephus ꝯo dicit q̄ iste artaxerxes fuit filius darij: vocat tū eum xerxē. qz licz tpe patris templū fuerit cōpletū. ut patet in hoc ca. tū aliq̄ q̄ ptinebāt ad ornatum tēpli iam edificati. ⁊ aliqua edificia circa tēplū tpe suo fuerūt facta. g Et cōple. to. dei istā vsq; ad diē xtiū mēsis adar. q̄ est. xij. mēsis apud hebreos. ⁊ ptim correspondet martio nr̄o: ⁊ ptim februario. qz ꝑm⁹ mēsis eoꝝ semp incipit a ꝓximo nouali qđ ē. xij. die martij sive sit aī eq̄noctiū sive p⁹: sive in ipso eq̄noctio. h Fecerūt aūt. hic ꝓnter describit templi edificati dedicatio. ⁊ pz lrā vsq; ibi: i Sic scriptū est in li⁹ moysi. h nō refert ad ordines sacerdotū ⁊ vices leuitaꝝ q̄s dauid instituit. ut dr̄ j. Paral. k ad officia sacerdotū ⁊ leuitaꝝ. de q̄ dr̄us habet Leuit. xxiij. k Fecerunt aūt filij transmigratiōis. i. filij isrl q̄ venerāt de trāsmigratione. l Pasca q̄rtadecima die mēsis primi. ꝑm q̄ precipit Exo. xij. m Quasi vnus. i. totaliter ⁊ pfecte. n Et conuerterat cor regis assur. licz enī ꝓncipaliter diceret rex psarū. eo q̄ ibi erat translata monarchia. tū dicit hic rex assur. qz regnū assyrioꝝ erat sub eo. sic rex francie dicit rex nauarre. o Cap. vij.

diligenter executi sunt. ¶ Seniores[a] autem iudeoꝝ edificabāt ⁊ ꝓsperabant iuxta[b] ꝓphetiā aggei ꝓphete ⁊ zacharie filij addo. Et edificauerūt ⁊ ꝓstruxerunt iubente[c] deo isrl: ⁊[d] iubente cyro ⁊[e] dario ⁊[f] artaxerxe regib⁹ psarum: ⁊[g] cōpleuerunt domū dei istam vsq; ad diem tertiū mensis adar: q̄ est ann⁹ sextus regni darij regis. Fecerūt[h] aūt filij isrl sacerdotes ⁊ leuite ⁊ reliqui filioꝝ transmigratiōis dedicationem domus dei in gaudio: ⁊ obtulerunt in dedicatione domus dei: vitulos centū: arietes ducentos: agnos q̄dringentos: hircos capraꝝ, p pecca to totius israel duodecim iuxta numerum tribuū israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinib⁹ suis ⁊ leuitas in vicib⁹ suis sup opera dei in irlm. sicut[i] scriptum est in libro moysi. Fecerūt[k] autem filij transmigratiōis pascha[l] quartadecima die mensis primi Purificati enim fuerant sacerdotes ⁊ leuite quasi[m] vnus: oēs mundi ad immolandū pascha vniuersis filijs transmigrationis ⁊ fratribus suis sacerdotibus ⁊ sibi. Et comederunt filij israel qui reuersi fuerant de transmigratione: ⁊ omnes qui se separauerāt a coinquinatione gentium terre ad eos: ut quererent dñm deum israel. Et fecerūt solēnitatem azimoꝝ septem diebus in letitia: q̄m letificauerat eos dñs: ⁊[n] conuerterat cor regis assur ad eos ut adiuuaret manus eoꝝ in opere domus domini dei isrl. VII

regis persarum: esdras[o] filius saraie: filij azarie: filij helchiel filij sellum: filij sadoch: filij achitob: filij amarie: filij azarie: filij maraioth: filij zarie: filij oźi: filij bocci: filij abisue: filij phinees: filij eleazar: filij aaron sacerdotis ab initio: ipse esdras ascendit de babylone. ⁊[p] ipse scriba velox in lege moysi quam dominus deus dedit isrl. Et[r] dedit ei rex ꝑm[s] manū domini dei eius bonam super eum omnem petitionem eius. Et[t] ascenderunt de filijs israel ⁊ de filijs sacerdotum ⁊ de filijs leuitarum ⁊ de cantoribꝰ ⁊ de ianitoribus ⁊ de nathinneis in hierusalem anno septimo artaxerxis regis: ⁊ venerunt in hierusalem mense quinto: ipse est annus septim⁹ regis. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de babylone: ⁊ in primo die mēsis quinti venit in hierusalem iuxta manū dei sui bonam super se. Esdras[v] autem parauit cor suum: ut[x] inuestigaret legem domini ⁊[y] faceret ⁊[z] doceret in israel preceptum[a] ⁊[b] iudicium. Hoc[c] est autem exemplar epistole edicti quod dedit rex artaxerxes esdre sacerdoti scribe erudito i sermonib⁹ ⁊ preceptis domini ⁊ cerimoniis eius in israel. Artaxerxes[d] rex regū: esdre[e] sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo: salutem. A me decretum est ut[f] cuicūq; placuerit in regno meo de populo israel ⁊ de sacerdotibus eius ⁊ de leuitis ire in hierusalem: tecum vadat. A facie[g] enī regis ⁊[h] septem consiliatoꝝ eius missus es ut visites iudeā

Post[o] hec autem verba in regno artaxerxis

Post hec aūt. Postq̄ supius actū est de ꝓpli reductiōe. hic ꝓnter agit de eius instructiōe p esdrā sacerdotē. ipse enim esdras ꝑmo venit de babylone cū zorobabel ⁊ iosue. sed postea rediit ut aliq̄s de illis q̄ remanserāt secū adduceret ⁊ grās a rege extraret. ꝑmo igit sub ipso describit ordinatio templi. secūdo informatio ꝓpli. ca. ix. Circa primū p describit ipsius esdre legatio. qz fuit missus a rege tanq̄ legat⁹ a latere. secūdo legatiōis executio. ca. viij. ꝑma in tres. qz ꝑmo describit legati cōditio. secūdo legationis forma sive explicatio. ibi: Hoc est aūt exemplar. tertio grārum actio. ibi: Benedict⁹ dñs. Circa primū dicit: Post hec aūt verba in regno artaxerxis. dicit aūt Ra. Sa. q̄ iste fuit darius. ut dictum est ca. precedenti. ⁊ fuit istud anno septimo regni eius. s. anno immediate sequēti post cōsūmationē templi que facta fuit āno sexto regni eius. Josephus ꝯo dicit q̄ iste fuit filius darij quē vocat xerxem. ut dictū est ca. p̄cēdēti. p Esdras filius saraie ⁊c. in b oñdit cōditio legati q̄tū ad genus. qz descēdit de aaron. multi tū intermedij hic omittunt. q̄ ponunt. j. Paral. v. q Et ipse scriba velox in lege moysi. qz legē combustam a chaldeis reparauit. ⁊ qz nouas lrās inuenit q̄bus verba hebraica expediri⁹ ⁊ melius scribunt. ⁊ sic oñditur eius conuictio q̄tum ad scientiā. r Et dedit ei rex. i. petitiones suas concessit. s Scōm manū dñi dei eius bonā sup eum. qz hoc factum est magis ex dei bonitate: q̄ esdre idoneitate. t Et ascenderūt de filijs isrl. quia irlm est in altiori situ q̄ regio babylonis vnde recesserūt. v Esdras aūt parauit cor suum. i. totā attentionem suam posuit. x Ut inuestigaret legem dñi. eam reparando. y Et faceret. eā ope adimplendo. z Et doceret in isrl. hic est debitus processus doctoris. sicut ilbs cepit facere ⁊ docere. ut habetur Act. j. a Preceptū. q̄tum ad moralia. b Et iudicium. q̄tū ad iudicialia. dicit aūt hic Ra. Sa. Magistri dixerūt q̄ iste esdras ipse ē malachias q̄ in

rij. ꝓphetis vltim⁹ ponitur. c Hoc est aūt exemplar. hic ꝓnter describit legatiōis forma. cū subdit: d Artaxerxes rex regū. qz plures reges habebat sub se. ⁊ in hoc apparet elegantis auctoritas. e Esdre sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo. in quo apparet legati idoneitas. f Et cuicūq; placuerit ⁊c. i. nullū coegit ad redeundū. sed cēs licentiauit. g A facie enī regis. i. a pōtia eius ⁊ ordinatiōe. h Et septē ꝓfiliatoꝝ eius. scientiū leges ⁊ iura maioꝝ. ut dr̄ in li. Hester. ⁊ semper assistebant regi. ne aliquid indecens faceret

360
314

ex defectu ꝓfili. a In lege dei tui q̃ est in manu tua. i. quã habes in ꝓmptu. ut ꝓx ꝓdictis. b Ut feras argentũ & aurũ. ex dono regis & ex donis ꝓcipũ & etiã populariũ: siue sint gẽtiles. qm̃ audita ꝑtute dei multi gẽtiliũ miserũt munera ad tẽplũ; siue iudei. & plures de illis noluerũt recedẽ de babylone ꝑtẽti ꝓx suax & filiox & donox tpaliũ amore: tñ miserũt munera. c Et sacrificia. que fiebant de qualibus ul' aridis. d Et libamina. q̃ fiebãt de liqdis. s. vino & oleo. e Dabis de thesauro & fisco regis. i. de pecunia iam collecta & colligẽda a ꝓfo habitãte trãs flumẽ ꝑ ministros regis ad hoc statutos: qb⁹ rex ꝓcepit ut talia exp̃diret esdre sacerdoti. ideo subdit: Decreui oibus custodibus archę publice dẽ. f Et vsq; ad frumenti choros cẽtũ. chor⁹ continet. xxx. modios. & ẽ tertia ps oneris vni⁹ cameli. g Et vsq; ad vini bathos cẽtũ. bath⁹ est mẽsura ꝓtinẽs q̃nquaginta sextarios hebraicos. ꝓm Isidor. xvj. etymol. sũt tñ valde parui ut dixi diffusi⁹. iij. Reg. vij. ca. h Sal ꝓfo absq; mẽsura. quia in omni sacrificio ponebat sal. i Ne forte irascat̃ ꝑ regnũ regis. sciebat enī q̃ potentia regni sui dependebat a volũtate dei. k Et vectigal. i. censum de rebus q̃ portant. l Et tributũ. q̃ a ꝑsonis capitaneis soluit. m Et annonas. i. victũ q̃ custodib⁹ terre ꝑhibat. n Nõ ha. ꝓ. imponendi sup eos. ꝓsone enī deseruientes cultui dño & vacantes studio debẽt esse a talib⁹ imunes. o Cõstitue iudices & presides. i. si aliq̃ sint insufficiẽtes ad iudicandũ. amoue eos & istitue alios sufficientiores. p Et ois qui nõ fecerit legẽ dei tui. ꝑtũ ad iudeos q̃ ad ipsam tenebant. q Et legem regis. i. mandatũ eius q̃ debet vim legis ꝑtũ ad gẽtiles & iudeos q; vtriq; erant ei subiecti. r Judiciũ erit de eo. i. punitio. s Siue in mortẽ. s. corpalẽ. t Siue in exiliũ. q̃ est mors ciuilis. v Siue in cõdemnationẽ substantie eius. q; ꝑm quãtitatẽ delicti debet pena mensurari. x Confidet⁹ dñs. Hic ꝓfẽ ponit gratiarũ actio. & i aliqb⁹ libris ꝓmittit. Et dixit esdras scriba. q̃ nõ est in hebreo nec ẽ de textu sed subintelligit: ꝓpter q̃ aliq̃ doctores apposuerũt in libris suis p modũ glose. & postea textui insertũ fuit ꝑ imperitiã scriptoꝝ. sicut & in plurib⁹ aliis locis silẽ factũ est. y Qui dedit hoc in corde regis. totũ enī bũficiũ a rege impetratũ deo attribuit tanq̃ grat⁹. z Et glorificaret domũ dñi. magnis muneribꝫ & priuilegijs cõcessis fidem ministrãtib⁹. ut ꝓx ꝓdicta a Et ego confortat⁹ manu dñi. i. ei⁹ directiõe. b Cõgregaui de isrl ꝓncipes. i. capitaneos uel ꝓncipales domoꝝ. c Qui ascenderũt mecũ. ut tractarẽt ad iuicẽ de ptinẽtibus ad meũ ꝓcessum.

Cap. viij.

Hi sunt ergo ꝓncipes. Hic ꝓfitẽtur describit legationis executio que consistit in recessu de babylone & accessu ad isrl̃m. Circa q̃ primo ponit ꝓpli ꝓficiscẽtiũ numeratio. secũdo ipsa ꝓfectio. ibi: Et predicaui ibi ieiuniũ. prima in duas. q; primo ponit numeratio ꝓficisci volẽtiũ generaliter. secũdo leuitarum specialiter. ibi: Quesiuiq; in ꝓplo. Circa primũ legatur lrã sicut iacet. excepto q̃ sequit: c De filijs phinees. dicũt hic expositores nostri cõmuniter q̃ iste nõ potest intelligi phinees q̃ fuit fili⁹ eleaçari filij aaron. Similiter cũ subdit: f De filijs ithamar. i. descendentib⁹ ab ithamar nõ pot intelligi ithamar qui fuit filius aaron. q; J. eodem ca. dicit q̃ de filijs leui non fuerũt aliqui inuenti in ꝓplo illo q̃ tunc erat cũ esdra. phinees aũt filius eleaçari. & ithamar filius aaron fuerunt de tribu leui. & ideo dicunt q̃ isti fuerũt alij similiũ nominũ.

& isrl̃m in⁽ᵃ⁾ lege dei tui que est in manu tua: & ut⁽ᵇ⁾ feras argentũ & aurũ q̃ rex & cõsiliatores ei⁹ ꝓsponte obtulerunt deo isrl̃: cui⁹ in isrl̃m tabernaculũ est. Et oẽ argentum & aurum quodcũq; inueneris in vniuersa ꝓuincia babylonis & popul⁹ offerre uoluerit & de sacerdotibus qui ꝓsponte obtulerint domui dei sui que est in isrl̃m: libere accipe: & studiose eme de hac pecunia vitulos arietes: agnos: & sacrificia: & libamina eorum: & offer ea sup altare templi dei vestri q̃ est in isrl̃m. Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit de reliquo argẽto & auro ut faciatis: iuxta voluntatẽ dei vestri facite. Vasa quoq; que dantur tibi in ministerium domus dei tui: trade in conspectu dei in isrl̃m. Sed & cetera quib⁹ opus fuerit in domũ dei tui: ꝙtumcũq; necesse est ut expendas: dabis de thesauro & de fisco regis & a me. Ego artaxerxes rex statui atq; decreui omnibus custodibus archę publice qui sunt trãs flumen. ut quodcũq; petierit a vobis esdras sacerdos scriba legis dei celi: absq; mora detis vsq; ad argenti talenta centum: & vsq; ad frumenti choros centũ: & vsq; ad vini bathos centum & vsq; ad bathos olei centum: sal ꝓfo absq; mensura. Omne quod ad ritum dei celi pertinet: tribuatur diligẽter in domo dei celi: ne forte irascatur cõtra regnum regis & filiorũ eius. Vobis quoq; notũ facim⁹ de vniuersis sacerdotibus & leuitis cãtoribus & ianitorib⁹ nathinneis & ministris domus dei huius: ut vectigal & tributum & annonas non habeatis potestatẽ imponendi super eos. Tu autẽ esdra ꝑm sapientiam dei tui que est in manu tua: constitue iudices & presides ut iudicẽt omni populo qui est trans flumẽ: his videlz qui nouerunt legem dei tui: & imperitos docete libere.

Et omnis qui non fecerit legem dei tui & legem regis diligenter: iudicium erit de eo siue in mortem: siue in exilium: siue in condẽnationem substantie eius: uel certe in carcerem. Et dixit esdras scriba: Benedictus dñs deus patrum nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domũ domini que est in isrl̃m: & in me inclinauit misericordiam suam coram rege & consiliatoribus eius & vniuersis ꝓncipibus regis potentibus. Et ego confortatus manu dñi dei mei que erat in me: cõgregaui de israel ꝓncipes qui ascenderunt mecum.

VIII

Hi sunt ergo ꝓncipes familiarum & genealogia eorũ qui ascenderunt mecum in regno artaxerxis regis de babylone. De filijs phinees gerson. De filijs ithamar daniel. De filijs dauid: hatt⁹. De filijs sechenie: & de filijs pharos: zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. De filijs phermoab: elioenai filius zaree: & cum eo ducenti viri. De filijs sechenie: filius ezechiel & cum eo trecenti viri. De filijs addan: nabath filius ionathan: & cum eo quinquaginta viri. De filijs helã: isaias filius athalie: & cum eo septuaginta viri. De filijs saphatie: zebedia filius michael: & cum eo octoginta viri. De filijs ioab obedia filius iehiel: & cum eo ducenti decem & octo viri. De filijs selomith: filius iosphie: & cũ eo centum sexaginta viri. De filijs bebai: zacharias filius bebai: & cum eo vigintiocto viri. De filijs ezeab: iohannan filius ezethan: & cũ eo centũ decẽ viri. De filijs adonicam qui erant nouissimi: & hec nomina eorum: heliphelet & iehiel & samaias: & cũ eis sexaginta viri. De filijs beggui: uthai & zachur: & cum eis septuaginta viri. Congregaui autẽ eos ad fluuiũ qui decurrit

sed quicquid sit de principali dicto. s. q̄ fuerint de tribu aaron uel de aliis tribub⁹ dubitēs nota sit. ratio tñ inducta non valet. imo ptraria textui quē p se allegāt. q2 ibi sic loquit esdras Quesiuiq̄ in pl'o ⁊ in sacerdotib⁹ de filijs leui ⁊ nō inueni. ex q̄ p3 q̄ cū esdra erāt alicq̄ populares siue laici q̄ erant de tribu iuda ⁊ beniamin ⁊ alitribus fuerūt captiuate. multū valde distāt a babylone. ꝓpt qō in tam paruo tpe nuncij nō potuissent illuc ire ⁊ redire. vñ dicūt hebrei q̄ nulli redierūt de illa captiuitate. sed iudei q̄ sunt dispersi p orbem in europa ⁊ aphrica sunt de tribubus iude ⁊ beniamin ⁊ leui: exceptis paucis q̄ de captiuitate. p. tribuū fugiēdo euantes cōiunxerūt se regno iude. ⁊ in captiuitate babylonica fuerūt captiuati cū trib⁹ tribubus p̄dictis ⁊ cum eis redierūt q̄ voluerūt redire. sicut dictū est ō. j. ca. cetera patēt ex dictis.

qui sacerdotes de tribu aaron. ⁊ qō subdit: De filijs leui nō inueni. intelligendū est de simplicib⁹ leuitis ꝓut leuite cōtra aaronitas distinguunt: ꝓut dictū fuit plenius Nu. iij. Leuite enī dupliciter dicunt. Uno mō gnāliter cēs illi qui sunt de tribu leui. ⁊ sic sacerdotes dicūt leuite. Alio mō specialiter ꝓut leuite distinguūt cōtra sacerdotes. ⁊ sic sacerdotes dicunt aaronite. alij aūt dicunt simplices leuite. ⁊ de istis nō fuerūt tunc aliqui inuenti in pl'o q̄ tñ necessarij sunt in cultu dei ad ministrandū sacerdotib⁹. a Quesiuiq̄. Hic ponit numeratio simpliciū leuitarum spāliter. q2 de istis non fuerūt alicq̄ inuēti in illo pl'o. ut dictū est. ⁊ ideo esdras misit nūcios ad q̄rendū aliquos de istis vñ subdit: b Et misi eos ad hebdo ⁊c.] dicūt aūt expositores nr̄i coiter q̄ misit nūcios ad iudeos q̄ erāt vltra mōtes casphios q̄s transtulerāt thyglatphalasar ⁊ salmanasar reges assyriorū de regno decē tribuum. ut. iij. Reg. sed hoc potest improbari per textū. ij. Parali. xj. vbi dicit q̄ sacerdotes ⁊ leuite q̄ erant in vniuerso regno israel dimisso hieroboā qui colebat vitulos aureos venerunt ad roboā regem iude. ⁊ extunc in regno suo manserūt vsq̄ ad trāsmigrationē que facta est p nabuchodonosor. Et q̄ p3 q̄ nō fuerūt captiuati cū decem tribubus. ⁊ iō frustra misisset illuc nūcios esdras ad querēdū leuitas. Item pōt improbari p textū in hoc libro. q2 ca. p̄cedēti dicit q̄ esdras cū plurib⁹ alijs recessit de babylone ad eundū versus ierl'm septimo anno regis artaxerxis primo die primi mensis. ⁊ venerunt vsq̄ ad fluuiū qui decurrit ad bana. ut habet in hoc ca. ⁊ ibi manserunt tribus diebus. ⁊ postea miserūt nuncios ad querendū leuitas quibus adductis. xij. die mensis eiusdem recesserūt de fluuio bana. ut habet. j. isto ca. ⁊ sic missio nuncioꝝ p leuitis ⁊ eoꝝ preparatio ut venirēt ad esdrā ⁊ aduenīt ipsoꝝ ad eū. totū hoc fuit factū in spacio octo dierū. ⁊ ꝓpt hoc locus casphie vnde fuerūt adducti nō poterat esse multū longe a flumine bana vbi erat esdras cū sua comitiua. ⁊ ideo dicit hic Ra. Sa. q̄ casphia est nomen loci in regione babylonis. vbi multi de leuitis ⁊ nathinneis manebāt qui nō ascenderāt cum zorobabel ⁊ iosue filio iosedech. loca ꝑo ad que decem

ad bana: ⁊ mansim⁹ ibi tribus diebus. Quesiuiq̄ⁿ in pl'o ⁊ in sacerdotibus de filijs leui ⁊ nō inueni ibi. Itaq̄ misi heliezer ⁊ ariel ⁊ semeā ⁊ helnathā ⁊ arib ⁊ alterum helnathan ⁊ nathan ⁊ zachariam ⁊ mesollam principes: ⁊ ioarib ⁊ helnathan sapientes. ⁊ᵇ misi eos ad heddo q̄ est primus in casphie loco.] Et posui in ore eorum verba que loquerentur ad heddo ⁊ ad frēs eius nathinneos in loco casphie ut adducerent nobis ministros domus dei nostri. Et adduxerunt nobis p manum dei nostri bonam super nos virum doctissimū de filijs mooli: filij leui: filij israel ⁊ sarabiam ⁊ filios eius ⁊ fratres eius decem ⁊ octo: ⁊ asabiam ⁊ cū eo isaiam de filijs merari: fratresq̄ eius ⁊ filios eius viginti. Et de nathinneis quos dederat dauid ⁊ principes ad ministeria leuitarū: nathinneos ducētos viginti. Omnes hi suis nominibus vocabantur Et ᶜ predicaui ibi ieiuniū iuxta fluuium bana ut affligeremur coram domino deo nostro ⁊ peterem⁹ ab eo viam rectam nobis ⁊ filijs nostris vniuersoq̄ substantie nostre. Erubuiᵈ enī petere regem auxilium ⁊ equites qui defenderent nos ab inimico in via. quia dixeram⁹ regi: Manus dei nostri est super oēs qui querunt eum in bonitate: ⁊ imperium eius ⁊ fortitudo eius ⁊ furor sup omnes qui derelinquunt eum. Jeiunauimus aūt ⁊ rogauimus deum nostrum p

hoc. ⁊ euenit nobis ꝓspere. Et ᵉ separaui de principib⁹ sacerdotum duodecim: sarabiam ⁊ asabiam: ⁊ cum eis de fratrib⁹ eorum decem. Appendiq̄ᶠ eis argentum ⁊ aurum ⁊ vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex ⁊ consiliatores eius ⁊ principes eius: vniuersusq̄ israel eorum qui inuenti fuerāt. Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta: ⁊ vasa argentea centum. auri ꝙo centum talenta: ⁊ crateras aureas viginti q̄ habebant solidos millenos: ⁊ vasa eris fulgentis optimi duo: pulchra ut aurū. Et dixi eis: Vos sancti domini ⁊ vasa sācta: ⁊ argentum ⁊ aurum quod sponte oblatum est dño deo patrū nostrorum. Uigilate ⁊ custodite: donec appendatis coram principibus sacerdotum ⁊ leuitarum ⁊ ducibus familiarum israel in ierl'm in thesaurum domus dñi. Susceperūt autem sacerdotes ⁊ leuite pondus argenti ⁊ auri ⁊ vasorum ut deferrent ierl'm in domū dei nostri. Promouim⁹ᵍ ergo a flumine bana duodecima die mēsis p̄mi: ut p̄gerem⁹ ierl'm. Et ʰ manus dei nostri fuit sup nos: ⁊ liberauit nos de manu inimici ⁊ insidiatoris in via. Et venimus ierl'm: ⁊ ⁱ mansimus ibi tribus diebus. Die ᵏ autem quarta appensum est argentum ⁊ aurū ⁊ vasa in domo dei nr̄i p manum remoth filij vrie sacerdotis: ⁊ cum eo eleaçar filiᵒ phinees: cumq̄ eis iosaded filius

tio ꝓfectionis in hoc q̄ preciosa que portanda erāt in hierusalem fuerunt tradita sacerdotibus ad defendendum. ⁊ hoc est quod dicit: e Et separaui de principibus sacerdotum. i. de principalibus ⁊ valentioribus eorū. f Appendiq̄ eis. ⁊c i. sub certo pondere ⁊ numero tradidi. Cetera patent in littera. g Promouimus ergo. hic ꝓnter describit ꝓfectionis executio. vbi primo tangit terminus a quo. cū dicit: Promouimus ergo a flumine bana. ⁊ terminus ad quem. ibi: Ut pergeremus hierusalem. ⁊ modus ꝓficiscendi. ibi: b Et manus dei nostri fuit sup nos. i. eius virt⁹ nos dirigens ⁊ protegens. i Et mansim⁹ ibi tribus diebus. ut quiete prebabita cū maiori deliberatiōe traderent preciosa q̄ erāt deportanda. ideo subdit: k Die aūt quarta appensū est argentū ⁊c.

id ē sub certo ꝑdere ⁊ numero traditū. a Sed ⁊q̄ venerāt ⁊c. obtulerūt holocaustomata. in q̄ apparet ꝛeuotio illoꝝ qui ꝛenerūt. b Dederūt aūt edicta regis. i. eplam eⁱ⁹ siue ꝛecretū supdictū. qō erat i fauorē iudeoꝝ. iō subdit: c Et eleuauerūt ꝓphm ⁊ domū dei. q: ꝓphs israˢ fuit in maiori honore q̄ añ. ⁊ ministri tēpli fuerūt a tributo liberati. ⁊ tē plū muneribꝰ regi honoratū. ut ꝑz ex dictis. d

Cap. ix.

Postq̄ aūt tē. Hic cō sequenter ꝛscribit informatio ꝓphe ꝑ esdrā sacerdotē. Circa qō ꝑmo ponit populi trāsgressio. secū do eiusdē correctio ca. x. Circa ꝑmū ꝑmo ponit transgressionis manifestatio. secūdo pe nitentie lamētatio. ibi: Cūq̄ audisset. Circa ꝑmū sciendū q̄ filij israˢ q̄ ꝛe babylone ꝛenerāt cū zorobabel ⁊ iosue. videntes q̄ ꝛroꝛes sue ꝛe ꝓphe israˢ cēnt ꝛeurpate ⁊ ꝓfracte ex labore itineris ⁊ alijs miseriis q̄s sustinuerāt in via. cū ꝛenissent in iudeā ꝓtē ptauerūt eas ⁊ ꝓma gna ꝓte abiecerūt accipiētes sibi ꝛroꝛes alienigenas ꝛ ꝓceptū leḡ. Deut. vij. eo q̄ erat occasio idolatrie. q: salomon sapientissimus ꝑ ꝛroꝛes alienigenas fuit ad idolatriā tractꝰ. ⁊ hꝛc trāgressio fuit renūciata esdre sacerdoti ꝑ illos qui ꝛenerāt cū eo. ⁊ hoc est qō dicit: Accesserūt ad me principes dicentes nō est separatꝰ ⁊c. ⁊ patet hrā ex dictis. Sciendum tñ q̄ illi qui ꝛe nouo ꝛenerāt cū esdra nō erāt participes trāsgressionis illius. q: adhuc nō fuerāt tantū in terra israˢ q̄ accepissent ibi ꝛroꝛes alienigenas ⁊ filios ꝓcreassent. e Manus ⁊c. in trāsgressione hac ꝑma. Hoc duplicit exponit. Uno mō q̄ li ꝑma sit adiectiuū trāsgressionis. ita q̄ ista trāsgressio fuerit ꝑma i qua ꝓphe israel peccauit post reditū ꝛe captiuitate. ita q̄ minoꝛes ꝓphi ꝑmo peccauerūt in hoc. ⁊ ex ꝓsequenti maioꝛes. Allio modo q̄ li ꝑma sit adiectiuū huiⁱ⁹ dictionis manus. ⁊ sic est sensus q̄ principes ⁊ maioꝛes ꝑmo peccauerunt in hac transgressione. ⁊ ꝓsequenter minoꝛes. f Cūq̄ audissem. Hic cōsequenter ꝛescribit dicte transgressionis lamentatio. ⁊ secūdo ꝛei ꝛeprecatio. ibi: Et in sacrificio ꝛespertino. Circa ꝑmū dicit: g Sciḋ pallium meū. hic erat modus hebꝛeoꝝ: scindere ꝛestes supueniente magna tristicia. h Et euulsi capillos ⁊c. in signū magni doloris ⁊ ꝑnitentie. i Et sedi merens. sicut iob tonso capite sedit in terra. lamētabaˢ aūt iste peccata aliorꝝ tanq̄ sua: q: erat mēbrum illiⁱ⁹ ꝓphi. sicut ⁊ Daniel. ix. ca. cōfitet peccata ꝓphi israel

iosue ⁊ noadaia filiⁱ⁹ hennoi leuite: iuxta numerū ⁊ pondus omniū. Descriptum est omne pondus in tpe illo. Sed ᵃ ⁊ q̄ ꝛenerāt ꝛe captiuitate filij trāsmigrationis obtulerūt holocaustomata deo israˢ: vitulos duodecim. ꝓ omni ꝓphe israˢ: arietes nonaginta sex: agnos septuaginta septem: hircos ꝓ peccato duodecim: omnia in holocaustū dñi. Dederūtᵇ aūt edictare gis satrapis qui erant ꝛe ꝓspectu regis ⁊ ducibꝰ trans flumē: ⁊ᶜ eleuauerūt ꝓphm ⁊ domū dei.

Postq̄ᵈ aūt hec ix cōpleta sunt: accesserūt ad me principes dicentes: Non estᵉ separatⁱ⁹ ꝓphs israˢ ⁊ sacerdotes ⁊ leuite a ꝓphis terrarum: ⁊ ꝛe abominationibꝰ eoꝝ: chananei videlꝫ ⁊ ethei ⁊ pherezei ⁊ iebusei ⁊ āmonitarū ⁊ moabitarū ⁊ egyptioꝝ ⁊ amoꝛreoꝝ. Tulerūt enī ꝛe filiabus eoꝝ sibi ⁊ filijs suis. ⁊ cōmiscuerunt semen sanctū cū ꝓphis terrarum. Manusᶠ etiam principum ⁊ magistratuū fuit in trāsgressione hac ꝑma. Cūq̄ᵍ audissem sermonē istū: scidiʰ pallium meū ⁊ tunicā: ⁊ⁱ euulsi capillos capitis mei ⁊ barbe: ⁊ᵏ sedi merens. Conuenerūtˡ aūt ad me omnes qui timebāt ꝛerbū dei israˢ ꝓ transgressione eoꝝ

q̄ ꝛe captiuitate ꝛenerāt. ⁊ ego sedebā tristis vsq̄ ad sacrificiū ꝛespertinū. Etᵐ i sacrificio ꝛespertino surrexi ꝛe afflictione mea: ⁊ⁿ scisso pallio ⁊ tunica curuaui genua mea ⁊ expandi manus meas ad dñm ꝛeū meū: ⁊ dixi: Deus° meus confundoꝝ ⁊ erubesco leuare faciem meā ad te: qm̄ᵖ iniq̄tates nostre multiplicate sunt sup caput nostrū: ⁊q̇ ꝛelicta nostra creuerūt vsq̄ ad celū aʳ diebus patrum nostroꝝ. Sed ⁊ nosipsi peccauimⁱ⁹ grauiter vsq̄ ad diem hanc: ⁊ˢ in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi ⁊ reges nostri ⁊ sacerdotes nostri in manū regū terraruᵗ ⁊ in gladiū ⁊ᵘ in captiuitatē ⁊ʳ i rapinā ⁊ʸ i cōfusionē vultⁱ⁹: sicutᶻ ⁊ die hac. Etᵃ nūc quasi ad parū ⁊ momentū facta est ꝛeprecatio nostra apud dñm ꝛeum nostrū: utᵇ dimitterent nobis reliquie: ⁊ᶜ daretur paxillus in loco sancto eius: ⁊ illuminaret oculos nostros ꝛeus noster: ⁊ᵈ daret nobis vitā modicā in seruitute nostra: q: serui sumⁱ⁹: ⁊ in ᵉ seruitute nr̄a nō ꝛereliquit nos ꝛeus noster: ⁊ inclinauit sup nos misericoꝝdiā cozā rege ꝑsarū ut daret nobis vitā ⁊ sublimaret domū ꝛei nostri: ⁊ᶠ extrueret solitudines eiⁱ⁹: ⁊ᵍ daret nobis spem i iuda

tanq̄ ipsoꝝ particeps. licz esset innocens. k Conuenerūt aūt ad me. s. ad consolandū ꝙtum ꝑterat fieri bono modo. l Et in sacrificio. Hic ꝓfiter ꝛescribit ipsius esdre ꝛeprecatio. in qua ꝑmo cōfitetur peccata precedentiū. ⁊ secundo ꝓsentium. ibi: Et nunc q̄d dicemus. Circa ꝑmū dicitur: Et in sacrificio ꝛespertino surrexi. ex quo patet q̄ ꝑ totam diē fuerat in gemitu ⁊ luctu. m Et scisso pallio ⁊ tunica. in signū humiliationis. n Curuaui genua mea ⁊c in signū ꝛeuotionis. o Deᵘ meᵘ ꝓfundoꝝ ⁊ erubesco leuare facie meam ad te. s. ꝛeprecandū. cuiⁿ⁹ causa subdit: p Qm̄ iniquitates nostre multiplicate sūt. ⁊ eodē mō dicit Luce. xviij. ꝛe publicano. qui ex confusione peccatoꝝ suoꝝ non audebat oculos ad celū leuare. q Et ꝛelicta nostra creuerūt vsq̄ ad celum. hyperbole est. ad ꝛesignandū multitudinem ⁊ magnitudinem peccatoꝝ patrum precedentiū. ideo subdit r A diebus patrū nostroꝝ. ꝙt batetur. iiij. Reg. q̄ ꝛpe manasse regis iude ⁊ sedechie ⁊ plurium alioꝝ multiplicata fuerunt peccata valde. s Et in iniquitatibus nostris traditi sumⁱ⁹. in manibus regis egypti ⁊ regis babylonis ⁊ assyrioꝝ. ut ꝑz in pluribus locis. iiij. Reg. t In gladiū. q: multi ꝛe ꝓphis fuerunt gladiati. v Et in captiuitatē. q: plures fuerūt in captiuitatem ducti. x Et in rapinā. q: bonis suis fuerūt spoliati. y Et in confusionē vultus. quia fuerūt multipliciter ꝛerisi ⁊ vituperati. z Sicut ⁊ die hac. licet eni essent reuersi ꝛe captiuitate: tñ sustinebant multa opprobria a gentibꝰ que erāt in circuitu. ut batet. j. Neemie. ij. ca. illi etiā qui remanserāt in babylone a gentilibus multa opprobria sustinebant. a Et nūc ⁊c. ꝛeprecatio nostra. hoc exponit dupliciter. Uno modo ut li parum referatur ad ipsos ꝛeprecantes. q. d. licz modicū ꝛeprecati fuerimⁱ⁹ dominū tanq̄ ꝑrū ꝛeuoti. tñ exaudiuit nos in aliquo. Allio modo ad rem. ꝓ qua fiebat ꝛeprecatio. s. ꝓphe liberatione que facta erat in tribus tribubus tñ. s. iude ⁊ beniamin ⁊ leui. vñ subdit: b Ut dimitterentᵉ nobis reliquie. ita q̄ ꝓphs nō est totaliter ꝛeletus licz ꝛemansisset. c Et daretᵉ paxillus in loco sancto eius. i. aliqua fixio ⁊ stabilitas in israˢ. d Et daret nobis vitā modicā. i. paucis cōcederet vita. q: plures fuerūt mortui ꝛe ꝓphis q̄ residui. e In seruitute nostra. licz eni sacerdotes ⁊ ministri essent liberi a tributo regis. ut batet ꝛ. vij. ca. tñ ꝓphs eois nō erat liber. f Et extrueret solitudines. i. templū ad solitudinē priⁱ⁹ redactū. g Et daret nobis spem. accipiendi ab eo plura beneficia ex preteritis iam collatis. Allio modo exponit q̄ ō. dictū est: Et nunc q̄asi ad parū ⁊c. ita q̄ li parum referat ad ꝛeū. ut sit sensus: licz ꝛeū ꝛeprecati fuerimus: tñ in modico exauditi sumus: nō ꝓpᵉ ꝛefectū ꝛine liberalitatis: sed ꝓpᵉ impedimentū nr̄e iniq̄tatis. Cetera q̄ sequunt exponāt sic ꝑus.

⁊ irl'm. Et[a] nũc quid dicemus dñe de⁹ noſter poſt hec: Quia[b] dereliquim⁹ mandata tua que precepiſti in manu ſeruoꝝ tuoꝝ ꝓphetarũ dicēs: Terra[c] ad quā vos ingredimini ut poſſideatis eam: t̃ra īmunda eſt iuxta īmũdiciā ꝑploꝝ ceterarũq; terrarũ: abominationib⁹ eoꝝ q̃ repleuerunt eā ab[d] ore vſq; ad os in coinquinatione ſua. Nunc[e] ergo filias veſtras ne detis filijs eoꝝ ⁊ filias eoꝝ ne accipiatis filijs veſtris: ⁊[f] nõ queratis pacem eorum ⁊ ꝓſperitatē eoꝝ vſq; in eternũ: ut ꝯfortemini ⁊ comedatis que bona ſunt terre. ⁊ heredes habeatis filios vr̃os vſq; in ſeculum. Et poſt omnia que venerunt ſup nos in opib⁹ noſtris peſſimis: ⁊ ī delicto noſtro magno: q2[g] tu deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra: ⁊ dediſti nobis ſalutem ſicut eſt hodie: ut nõ ꝯuerteremur ⁊ irrita faceremus mandata tua: neq; matrimonia iungeremus cum ꝑplis abominationũ iſtaꝝ. Nũquid[h] iratus es nobis vſq; ad ꝯſũmationē: ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutē? Dñe deus iſrl' iuſtus es tu: q̃m derelicti ſumus qui ſaluaremur ſicut die hac. Ecce[i] coram te ſum⁹ in delicto noſtro. Nõ[k] enim ſtari poteſt corā te ſup hoc. x

Hic[l] ergo orante eſdra ⁊ implorante deum ⁊ flente ⁊ iacēte ante tēplũ dei: collectus[m] eſt ad eũ de iſrl' cetus grandis nimis viroꝝ ⁊ mulierum ⁊ pueroꝝ. Et[n] fleuit ꝑpl's multo fletu. Et[o] rñdit ſechenias filius iehiel de filijs helam: ⁊[p] dixit eſdre: Nos[q] preuaricati ſumus in deum noſtrũ ⁊ duximus vxores alienigenas de ꝑplis terre. Et[r] nunc ſi eſt penitentia in iſrael ſup hoc: percutiamus[s] fedus cum dño deo noſtro ut[t] ꝓijciamus vniuerſas vxores ⁊ eos q̃ de his nati ſũt: iuxta voluntatem dñi: ⁊ eorum qui tenent preceptũ dñi dei noſtri: ſm legem fiat. Surge[v]: tuum[x] eſt decernere: noſq;[y] erim⁹ tecum. Confortare ⁊ fac: Surrexit ergo eſdras ⁊ adiurauit principes ſacerdotũ ⁊ leuitarũ ⁊ omnē iſrl' ut facerēt ſm verbũ hoc. Et iurauerunt. Et ſurrexit eſdras ante domũ dei. ⁊ abijt ad cubiculũ iohannan filij eliaſib: ⁊ ingreſſus eſt illuc. Panē[z] nõ comedit ⁊ aquā non bibit. Lugebat enim tranſgreſſionē eoꝝ qui venerāt de captiuitate. Et[a] miſſa ē vox ī iuda ⁊ in irl'm oīb⁹ filijs tranſmigrationis ut congregarent̃ in irl'm: ⁊[b] omnis q̃ non venerit in tribus dieb⁹ iuxta conſiliũ principũ ⁊ ſenioꝝ: auferetur[c] vniuerſa ſubſtantia eius. ⁊[d] ipſe abijciet̃ de cetu trāſmigratiōis. Conuenerũt igitur omnes viri iuda ⁊ beniamin in irl'm tribus dieb⁹: ipſe[e] eſt mēſis nonus viceſima die menſis: ⁊[f] ſedit omnis ꝑpl's ī platea domus dei: trementes[g] ꝓ peccato ⁊[h] pluuijs. Et[i] ſurrexit eſdras ſacerdos. ⁊ dixit ad eos: Vos[k] trangreſſi eſtis ⁊ duxiſtis vxores alienigenas: ut[l] adderetis ſup delictum iſrl'. Et[m] nũc date confeſſionē dño deo patrũ veſtroꝝ: ⁊ facite placitũ eius: ⁊[n] ſeparamini a ꝑplis terre: ⁊[o] ab vxorib⁹ alienigenis. Et[p] rñdit vniuerſa multitudo dixitq; vo-

a Et nunc q̃d dicemus. Hic ꝯñter eſdras ꝯfitet̃ peccata p̄ſentiũ dicēs. Et nũc q̃d dicem⁹ dñe. q. d. nõ habem⁹ frontē depcandi te. b Quia dereliquim⁹ mandata tua que precepiſti in manu ſeruoꝝ tuoꝝ ꝓphetarũ. ſ. moyſi ⁊ aaron. q2 moyſes accipiebat mādata a deo. ⁊ aaron ꝓponebat ea ꝑplo. ut habet̃ Exo. iiij. c Terra ⁊c. īmunda eſt. ꝓpter multiplicationē idolatrie: ⁊ alioꝝ vitioꝝ execrabiliũ ꝑpetratoꝝ p gentiles ibidem habitātes. d Ab ore vſq; ad os. i. abundāter nimis. ſic. iiij. Reg. xxj. dr̃ ꝙ manaſſes effudit ſanguinē innoxium multũ nimis. ⁊ impleuit irl'm ſanguine ꝓphetarũ vſq; ad os. e Nunc ergo filias vr̃as ne detis filijs eoꝝ ⁊c. Iſtud preceptũ habet̃ Deut. vij. f Et nõ queratis pacē eoꝝ. q2 ſm diuinam iuſticiam debebāt interfici. ⁊ ideo filij iſrl' non poterāt cum eis facere federa ꝑpetua. licȝ poſſent dare treugas ad temp⁹ in aliquo caſu, ut dictũ fuit ſup libꝝ Joſue. Et iſtud mandatũ tranſgreſſi fuerunt illi qui redierāt de captiuitate cõtrahendo cõnubia cũ gentilibus: cum quibus erat eis ꝓhibitũ ⁊ illicitũ p⁹ gratiam eis factam a deo q̃ reduxerat eos de captiuitate. ⁊ hoc eſt qd̃ dicit̃: Et poſt omnia ⁊c. ⁊ ſubditur: g Quia tu deus noſter liberaſti nos. ⁊ ex hac igratitudine multum aggrauabat̃ peccatũ eoꝝ. ideo ſubdit̃: h Nũquid irat⁹ es nobis vſq; ad ꝯſũmationē. i. totalem ꝑpli deletionem q. d. hoc demeruim⁹ niſi ex tua liberalitate ſaluemur. vñ ſubdit̃: i Ecce corā te ſumus in delicto noſtro. tibi ⁊ hoībus manifeſto. k Non enim ſtari poteſt coram te ſup hoc. ad tegendum palliandũ ſeu defendendum. l Cap. x.

Hic ergo orante eſdra. Hic ꝯñter deſcribit̃ p̄dicte trāſgreſſionis correctio. Circa quam p̄mo ponit̃ maioꝝ ꝯfeſſio, ſecundo ꝑpli citatio ibi: Et miſſa eſt vox. tertio correctionis inchoatio ibi: Et ſurrexit eſdras. quarto ꝯſũmatio ibi: Et conſũmati ſunt. Circa primũ dicit̃: Sic ergo orante eſdra. ſ. humiliter deuote ⁊ perſeueranter. m Collectus eſt ad eum de iſrael cetus grandis. eſdre compatiēs. n Et fleuit ꝑpl's. non ſolum ex cõpaſſione: ſed etiam ꝓ peccati ſui cognitione ⁊ contritione. o Et reſpondit ſechenias. qui erat de principalioribus ꝑpli. p Et dixit eſdre. nomine ſuo ⁊ alioꝝ principalium. q Nos preuaricati ſumus. accipiēdo vxores aliengenas: que mētes etiam ſapientũ emolliunt ⁊ eneruant. ⁊ tandem ad idolatriam inclinant. ſicut patet in ſalomone. r Et nũc ſi eſt penitentia in iſrael. i. quia penitentia eſt. s Percutiamus fedus cum dño. ſtabile ⁊ abſq; retractione. t Ut ꝓijciamus vniuerſas vxores ⁊c. ut dei preceptũ impleamus. ⁊ occaſionem mali a nobis preſcindamus. v Surge. ad hoc exequendũ. x Tuũ ē decernere. q̃ habes ſcientiam legis diuine. y Noſq; erim⁹ tecũ qd̃ decreueris exequẽdo. Cetera patent vſq; ibi: z Panē nõ comedit ⁊ aquam nõ bibit. i. nullũ cibũ ⁊ potũ accepit. q2 nomine panis ⁊ aque intelligitur omnis cib⁹ ⁊ pot⁹ in ſacra ſcriptura. ut frequenter dictũ eſt. a Et miſſa eſt vox. Hic conſequenter ponitur ꝑpuli citatio. cũ dicit̃: Et miſſa eſt vox. i. coīs citatio. b Et omnis qui nõ venerit ⁊c. in hoc ponitur cõtra cõtumaces pene determinatio. cum ſubdit̃: c Auferet̃ vniuerſa ſubſtantia eius. i. bona exteriora. d Et ipſe abijcietur de cetu. per excõmunicationem. e Ipſe eſt mēſis nonus. qui apud hebreos correſpondet partim nouembri ⁊ partim decembri noſtro. f Et ſedit populus in platea. hoc eſt in atrio quod erat ante tēplum. g Trementes ꝓ peccato. timentes ne ratione tranſgreſſionis p̄dicte veniret ſuper eos diuina vltio grauis. h Et pluuijs. quia tempus iſtud frigidum eſt ⁊ pluuioſum de cõmuni curſu. ⁊ tunc erat pl⁹ ſolito ꝓ peccati ſui demerito. i Et ſurrexit. Hic conſequenter ponitur tranſgreſſionis correctio ad monitionem eſdre dicentis: k Vos trāſgreſſi eſtis. hoc eſt liquidum ⁊ non poteſt negari. l Ut adderetis ſup delictum vel peccatũ iſrael. cõmiſſum ante captiuitatem babylonicā. m Et nunc date ꝯfeſſionem. recognoſcendo peccatũ verbo ⁊ facto. ideo ſubdit̃: n Et ſeparamini a ꝑplis terre. ita ꝙ non habeatis fedus ⁊ ꝯſortiũ cum idolatris. o Et ab vxorib⁹ alienigenis. q̃ a deo vero auertũt. ut predictũ eſt. p Et rñdit vniuerſa multitudo. eſdre ꝯſentiendo. tñ petunt dilationē ꝓpter importunitatem tꝑis:

362
316

ce magna. Juxta verbũ tuũ ad nos sic fiat. Verũtamẽ qꝛ ꝑpl̃s multus est: ⁊ tempus pluuie: ⁊ nõ sustinem⁹ stare foris. ⁊ opus non est diei vnius uel duoꝝ: vehementer quippe peccauim⁹ in sermone isto: constituant̃ ᵃ ꝑncipes in vniuersa multitudine: ⁊ omnes in ciuitatibus nostris qui duxerunt vxores alienigenas veniant in tp̃ibus statutis ⁊ cum his seniores ꝑ ciuitatem in ciuitatem ⁊ iudices eius: donec auertat̃ ira dei nostri a nobis sup̃ peccato hoc. Igitur ionathan filius asahel: ⁊ iaaçia filius thecue steterunt sup̃ hoc: ⁊ mesollam ⁊ sebechai leuites adiuuerunt eos. Feceruntq̃ sic filij trãsmigratiõis. Et abierũt esdras sacerdos ⁊ viri principes familiarum in domos patrum suoꝝ ⁊ omnes ꝑ noĩa sua: ⁊ ᵇ sederũt in die primo mensis decimi ut quererẽt rem. Et ꝯsũmati sunt omnes viri qui duxerũt vxores alienigenas vsq̃ ad diẽ primã mensis primi. Et ᶜ inuẽti sũt de filijs sacerdotũ q̃ duxerũt vxores alienigenas: de filijs ᵈ iosue iosedech ⁊ frẽs ei⁹ maasia ⁊ elieçer ⁊ iarib ⁊ godolia. Et ᵉ dederũt manus suas: ut ᶠ eijcerent vxores suas: ⁊ ᵍ ꝓ delicto suo arietẽ de ouib⁹ offerrent. Et de filijs emmer: annani ⁊ çebedia. Et de filijs serim: maasia ⁊ helia ⁊ semeia iehihel ⁊ oçias Et de filijs phessur: elioenai: maasia: ismael: nathanael: ioçabeth ⁊ helesa. Et de filijs leuitarũ: ioçabeth ⁊ semei ⁊ celaia. ipse est calithaphathaia iuda ⁊ elieçer. Et de cantorib⁹ eliasub. ⁊ de ianitoribus: sellum ⁊ thelem ⁊ vri. Et ex isrl̃ de filijs pharos: remeia ⁊ eçia ⁊ melhia ⁊ miamim ⁊ elieçer ⁊ melchia banea. Et de filijs elã mathania çacharias ⁊ iehihel ⁊ abdi ⁊ rimoth ⁊ helia. Et de filijs çethua: elioenai: eliasib: nathania: ⁊ hierimuth ⁊ çabeth ⁊ açiça. Et de filijs bebai: iohãnan anania çabbai athalai. Et de filijs beni: mosolla ⁊ melluch ⁊ adaia iasub ⁊ saal ⁊ ramoth. Et de filijs phetmoab: edna ⁊ chalaal banaias ⁊ maasias mathanias beselehel benui ⁊ manasse. Et de filijs erem: elieçer iesue melchias semeias symeon beniamin maloch samarias. Et de filijs asom: mathanai mathet açabeth elpheleth iermai manasses semei. De filijs bani: maaddi amram ⁊ huel baneas ⁊ badaias cheliau ban niamarimuth ⁊ eliasib mathanias mathanai ⁊ iasi ⁊ bani ⁊ benui: semei ⁊ salmias ⁊ nathan ⁊ adaias: mechne dabai sysai sarai eçrel ⁊ selemau ⁊ semeria: sellũ amaria ioseph. De filijs nebui: ahihel mathatias çabeth çabina ieddu ⁊ iohel ⁊ banai. Dẽs hi acceperant vxores alienigenas. ⁊ fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios.

Explicit liber Esdre prim⁹.

⁊ negocij magnitudinem. a Cõstituantur principes. i. homines sapientes iusti ⁊ diligẽtes qui vadãt de ciuitate in ciuitatem. diligenter inquirẽdo de trãsgressoribus. ⁊ corrigantur ꝑ alienigenarũ vxorũ eiectionem. b Et sederunt in die primo mensis decimi ⁊c̃. ex quo patet q̃ ĩ disquirẽdo istud negocium posuerũt mensem integrũ. c Et inuenti sũt hic ꝯñter ponitur descriptio illorum qui duxerũt vxores alienigenas. cũ dicit: d De filijs iosue iosedech ⁊c̃. Iste iosue erat sũmus sacerdos. ⁊ sic videt̃ verum qd̃ dictũ est s̃. videlz q̃ h̃ trãsgressio inceperit a maioribus ꝑpl̃i. ad hoc autem aptant aliqui illud Zach̃. iij. Ostendit mihi dñs iesũ sacerdotem magnũ stantem corã angelo. id est esdra q̃ erat angelus. i. nũcius missus a latere regis ad ꝑpl̃i directionem. ⁊ sathan a dextris. quia vera erat accusatio de peccato transgressionis. ⁊ accipitur hic ies⁹ ꝓ filijs ei⁹ ut patz ex hoc loco. quia pater quodãmodo manet in filijs. e Et dederunt man⁹ suas. i. iuramento solẽni firmauerunt ne posset retractari f Ut eijcerent vxores suas. s. alienigenas. g Et pro delicto suo arietem de ouibus offerrent quia sicut aries est dux gregis. ita sacerdotes sunt duces ꝑpl̃i cõmunis Cetera legãtur ut iacet littera. ⁊ licz non dicat̃ hic q̃ eiecerunt pueros cum vxoribus alienigenis. tenendum tamẽ est q̃ sic fuit factum. quia sic promiserat sechenias nomine suo ⁊ aliorũ ꝑncipalium. ut habetur s̃. eodem ca. Percutiam⁹ fedus cum dño deo nostro ut ꝓijciamus vniuersas vxores. s. alienigenas. ⁊ eos qui de his nati sunt.

Explicit postilla fratris Nicolai de lyra sup̃ primũ librum Esdre.

Postilla super librum Neemie incipit.

[V]Erba neemie. Postq̄ descripta est populi descriptio sub esdra: hic cōsequenter describitur reedificatio muri sub neemia q̄ fuit missus tanq̄ dux a latere regis ad reedificationē ciuitatis. Sciēdum tn̄ q̄ bis a rege venit in ir̄lm. pmo ad ciuitatis reedificationem. secundo ad malorum in eius absentia subortorum correctionē. ca. xiij. In aduentu autem primo ad ciuitatem venit. secundo veniens ipsā murauit. ca. iij. ⁊ tertio muratam clausit portis ⁊ vectibus. ca. vij. q̄rto ea clausa septimū mēsem festiuū celebrauit. ca. viij. q̄nto ciuitatem populauit. ca. xj. sexto populatam dedicauit. ca. xij. Circa primū ōnditur primo pficiscētis voluntas. secundo legationis auctoritas. ca. ij. Circa primū primo describitur rumor oppssionis iudeorū in ir̄lm. secundo languor orationis ibi: Cūq̄ audissem. Circa primū notat persona scribens. cum dicitur: a Verba neemie. ab isto enim loco scripsit que sequunt. ut dicit Ra. Sa. secundo notatur tempus cum dicitur: b Et factum est in mense casleu. hic est mensis nonus apud hebreos ſm vnam computationem ut videbit magis. j. sequenti ca. c Anno vicesimo. s. regni artaxerxis in cuius āno septio missus fuit esdras ut dictum est s̄. Esdre

Incipit liber Neemie.

Cap. I

[V]Erba[a] neemie filij helchie. Et[b] factū est in mēse casleu: āno[c] vicesimo ⁊[d] ego eram in susis castro. Et[e] venit ad me anani vn?[f] de fratribus meis: ipse ⁊ viri iuda ⁊[g] interrogaui eos de iudeis q̄ remanserant ⁊ supererāt de captiuitate ⁊ de hierusalē. Et[h] dixerunt mihi: Qui[i] remanserūt ⁊ derelicti sūt de captiuitate ibi in prouincia: in afflictione[k] magna sunt ⁊ in opprobrio] ⁊[l] murus ir̄lm dissipatus est: ⁊ porte eius combuste sunt igni. Cūq̄[m] audissem vba huiuscemodi: sedi ⁊ fleui ⁊[n] luxi diebus multis: ⁊ ieiunabā ⁊ orabā ante faciem dei celi: ⁊[o] dixi: Queso[p] dn̄e deus[q] celi[r]: fortis magne atq̄[s] terribilis: qui custodis pactum ⁊ misericordiā cū his qui te diligunt ⁊ custodiūt mādata tua: fiant[t] aures tue auscultātes ⁊ oculi tui aperti: ut audias orationem serui tui quā ego oro corā te hodie nocte ⁊ die p filijs israel seruis tuis: ⁊ confiteor p peccatis filiorum israel quibus peccauerunt tibi. Et[v] ego ⁊ domus patris mei peccauimus: vanitate[x] seducti sum?: ⁊[y] non custodiuimus mandatū tuum ⁊[z] cerimonias ⁊[a] iudicia que p̄cepisti moysi famulo tuo. Memento[b] verbi quod mandasti moysi seruo tuo dicens: Cum[c] transgressi fueritis: ego dispersam vos in pplos. ⁊[d] si reuertamini ad me ⁊ custodiatis precepta mea ⁊ faciatis ea etiā si abducti fueritis ad extrema celi: inde congregabo vos ⁊ reducā in locum quem elegi ut habitaret nomen meū ibi. Et ipsi serui tui ⁊ ppl's tuus quos[e] redemisti in fortitudine tua magna ⁊ in manu tua valida. Obsecro domine sit auris tua attendens ad orationē serui tui: ⁊ ad orationem seruorum tuorum: qui volunt timere nomen tuum: ⁊ dirige[f] seruum tuum hodie: ⁊[g] da ei misericordiam ante virum hūc. Ego[h] enim eram pincerna regis.

II

[F]Actū[i] ē aūt i mense nisan āno vicesimo artaxerxis regis: ⁊ vinum

vij. ad docendum populū. ⁊ anno vicesimo eiusdem missus fuit neemias tanq̄ dux a latere regis ad reedificandum ciuitatem. tamen ſm Josephum iste artaxerxes fuit filius darij hystaspis. ⁊ vocat eū xerxem diminutiue. ſm vo Ra. Sa. fuit filius assueri ⁊ regine hester. sicut dictum fuit Esdre. vj. ⁊ vij. ca. d Et ego eram in susis castro. licz susa esset tunc principalis ciuitas regni. tamen vocatur hic castrum. qz erat edificata fortiter hinc ⁊ inde ad modū castri. e Et venit anani. aliqui libri habēt; Et venit ad me anani. sed li ad me non est de textu. vn̄ dicit Josephus q̄ neemias vidit istos tanq̄ peregrinos intrantes ciuitatem. ⁊ audiuit eos loquētes hebraice. ⁊ tunc allocutus fuit eos. f Unus de fratribus meis. i. de cognatiōe mea. g Et interrogaui eos de iudeis. qz pmo q̄siuit de statu populi sui. ⁊ secundo de statu ciuitatis ir̄lm. h Et dixerunt mihi. respondēdo primo de statu populi eo ordine quo fuerant interrogati. i Qui remanserunt ⁊c. in prouincia. s. iudee. k In afflictione ⁊c.] quia gentiles in regno decem tribuū habitantes multas molestias eis inferebant ⁊ opprobria. ut plenius habetur j. iiij. ca. secundo respondent de ciuitate: l Et murus hierusalē dissipatus est. quia a tempore quo nabuçardan incendit ciuitatem ⁊ muros eius disrupit: non fuerat data licentia reedificandi eam: sed solum templum ⁊ pertinentia ad ipsum per cyrum ⁊ darium ut patet ex dictis s̄. Esdre. v. ⁊ vj. m Cūq̄ audissem. hic consequenter ponitur languor orationis. In oratione enim mens eleuat in deum. ⁊ per consequens quodāmodo abstrahitur a corpore. ⁊ sic corpus incipit languere. maxime quādo oratio fit cum fletu ⁊ ieiunio. ⁊ diuturne fit. sicut dicitur hic: n Et luxi diebus multis ⁊ ieiunabam ⁊c. s. tribus mensibus. ut patebit ca. sequenti. o Et dixi. formando orationē meā. p Queso dn̄e. omniū p gubernationem. q Deus. per creationem. r Celi. s. empyrei. ⁊ per cōsequēs omniū que includunt intra ipsum. s Atq̄ terribilis. peccatores puniendo. t Fiāt aures tue auscultantes ⁊c. loquit de deo more humano. quia cū homo exorat? prebet aurem ad audiendū ⁊ cōuertit oculos ad videndū. signū est q̄ velit exaudire. v Et ego ⁊ domus patris mei peccauim?. licz enī esset innocens: tamen coniungit se peccatoribus. inq̄tum erat membrū ppli peccatoris. x Vanitate seducti sum?. i. idolatria q̄ vanitas est: eo q̄ idolū nihil ē ſm ap̄lm. j. Cor. viij. y Et non custodiuim? mandatū. q̄tū ad moralia precepta. z Et cerimonias. q̄tum ad cerimonialia. a Et iudicia. q̄tū ad iudicialia. Ad ista tria genera preceptorum reducunt omnia precepta legis mosaice. ut pz ex decursu illi? legis. b Memēto verbi qd̄ mandasti moysi. i. dixisti. Deut. xxix. ⁊. xxx. c Cum transgressi fueritis ego disperdā vos. hoc fuerat adimpletū in captiuitate babylonica. ⁊ in captiuitate decē tribuū. d Et si reuertamini ad me ⁊c. inde cōgregabo vos. hoc nōdū erat adimpletū licz fuisset inchoatū p cyrū ⁊ artaxerxem. ut pz ex s̄. dictis Esdre. j. ⁊. viij. ⁊ ideo neemias orabat p cōpletione. e Quos rede. in forti. tua magna. pcutiendo egyptū multipliciter. ⁊ faciendo mirabilia in mari rubro ⁊ in deserto ⁊ in iordane fluuio. f Dirige seruū tuū hodie. i. me ipsum. qz volebat pponere petitionē regi de reedificatiōe ciuitatis. ut ppl's dispersus posset ibi securius cōgregari. g Et da ei misericordiā an̄ virū hūc. i. an̄ artaxerxem regem. h Ego enī erā pincerna regis. hoc addit ad ōndendū q̄ habebat de facili accessum ad ipsum. i

Cap. ij.

[F]Actū est aūt. hic cōsequenter describit legatio ipsi? neemie ubi primo describit auctoritas quā meruit. secūdo facultas quā obtinuit ibi: Et dixit regi. tertio sagacitas qua negociū suū secrete tenuit ibi: Et audierūt. q̄rto voluntas quā apperuit ibi: Et dixi eis. Circa primū premittitur temp?. cū dicit: Factū est aūt in mense nisan. hic est mensis prim? apud hebreos ſm festa. ⁊ incipit a ppinquiori lunatiōe eq̄noctio vernali. Neemias aūt cepat orare mēse nono. ut p̄dictū ē. ⁊ sic pz q̄ iste mēsis i q̄ porrexit vinū fuit q̄rt? ab illo ita q̄ trib? mēsib? fuit i oratiōe ⁊ afflictiōe āno. xx. artaxerxis

Uidetur ꝙ istud sit falsum. ⁊ ꝙ hoc fuerit anno.xxj.eius.qꝛ istud factum fuit quarto mense postq̄ audiuerat rumores de oppressione ppli sui : ⁊ erat primus mensis anni. cum igit̄ rumores p̄dictos audierit āno vicesimo artaxerxis mēse nono eiusdē. sequit̄ ꝙ qñ porrexit vinū regi incepat ān⁹ vicesimus pm⁹. Ad qd̄ dicēdū ꝙ sicut dictū fuit Geñ. vij. ⁊ Exo. xij. Cōmunis est opinio iudeoꝝ: ꝙ mundus creat⁹ fuit in mense q̄ vocatur apud eos tysari. ⁊ partim correspondet septembri nr̄o ⁊ pti octobri. ⁊ dicit̄ ille mēsis simpliciter primus apud hebreos ⁊ s̄m hunc modū cōputandi casleu est tertius mensis: ⁊ nisan septimus: ⁊ cadunt in eodem āno. ⁊ isto modo fit hic computatio. Verūtamen quia filij isrl̄ egressi sunt de egypto mense nisan. ideo extūc ille mēsis ex hoc euentu vocatus est prim⁹. s̄m ꝙ dicit̄ Exo. xij. ⁊ hoc modo cōputando casleu ⁊ nisan sequēs non fuit in eodem āno sed casleu est non⁹ mensis anni precedentis. ⁊ nisan sequēs est principiū anni sequētis. ⁊ h̄ modo pcedit obiectio inducta. ⁊ iō nō valet qꝛ hic accipit̄ principiū anni put incipit a tysari. licꝫ aliqñ accipiatur principiū anni put incipit a nisan. a Et leuaui vinum. i. cyphū in quo erat vinū. b Et dedi regi. qꝛ hoc spectabat ad officiū neemie. cū esset pincerna regis. ut dictū est ca. p̄cedēti c Et erā quasi languidus. ex fletu ieiunio ⁊ oratione p̄cedētib⁹. d Quare vult⁹ tuus tristis est. hoc dixit rex nō sibi cōpatiēdo. sed magis de eo suspicādo ne meditaret̄ eū intoxicare: uel aliquē de sibi assistētib⁹. ⁊ ppt̄ hoc esset in facie mutatus. ideo sequit̄: e Et timui valde. ppt̄ istā suspitionem regis. f Rex in eternū viue. q. d. de morte tua non cogito sed magis vitā desidero. g Quare nō mereat vultus me⁹ ⁊c̄. in hoc se excusat de apparēti languore. ⁊ ideo bñ subdit̄: h Et ait mihi rex: p qua re postulas. q. d. parat⁹ sū cōcedere. qꝛ volūtate dei anim⁹ regis mutat⁹ fuerat subito de indignatione ꝯtra neemiā ad eius beniuolentiā. s̄m ꝙ dr̄. pꝟ. xx. Cor regis in manu dñi. quocūq; voluerit inclinabit illud. i Et oraui deū. eo ꝙ sic ꝯuerterat regis animū. k Et dixi ad regē. ex ꝟbo eius formādo petitionē. l Si videt̄ re. bo. ⁊ si pla. ser. suis. i. sapiētib⁹ sibi assistētib⁹. de quoꝝ cōsilio cūcta faciebat. ut h̄r̄ Esdre. j. m Dixitq; mihi rex ⁊ regina ⁊c̄. ⁊ s̄m hoc videt̄ ꝙ illud qd̄ sequit̄: Usq; ad qd̄ tempus ⁊c̄. sit ꝟbū regis ⁊ regine sil̄. In hebreo aūt h̄r̄ sic: Dixitq; mihi rex ⁊ regina sedebat iuxta eū. ⁊ sic ē sensus ꝙ qñ rex loquebat̄ neemie regina sedebat iuxta eū. ⁊ illud qd̄ sequit̄: Usq; ad qd̄ tēp⁹ erit iter tuū ⁊ qñ reuerteris. ē ꝟbū soli⁹ regis. ⁊ huic ꝯsonat lrā sequēs cū dr̄: Et placuit añ vultū regis ⁊c̄. sequit̄: n Et dixi regi. Hic ꝯñter ponit̄ facultas quā obtinuit. cū dr̄: o Si regi videt̄ bonū ⁊c̄. trās flumē. s. eufraten ⁊ sic nō solū impetrauit licentiā eundi: s̄ etiā securū cōductū in via. p Et eplam ad asaph cu. salt⁹ regis. i. nemoꝝ reg. q Ut det mihi ligna gratis. ut tegē possim portas turris dom⁹. i. templi iuxta quā. s. domū tēpli intēdebat facere turrim ad maiorē tēpli securitatē. r Et muri ciuitatis. i. ad tegēdū portas q̄s intēdo facere in muro ciuitatis. s Et domū quā igress⁹ fuero. i. domū quā edificare intēdo p habitatiōe mea. t Et dedit mihi rex iuxta manū dei. i. directionē eius p suā grām. v Et audierūt. Hic ꝯñter describit̄ neemie sagacitas. q̄ ptātem sibi cōcessam secretā tenuit vsq; ad tēp⁹ debitū. nō potuit tñ celare qn venisset pro bono filioꝝ isrl̄ cū eēt de eoꝝ gēte. ⁊ h̄ est qd̄ subdit̄: Et audierūt sanaballath ⁊c̄. isti aūt erāt aduersarij iudeoꝝ. x Et veni in irl̄m ⁊ erā ibi tribus dieb⁹. āteq; oñderē ad qd̄ venissē. vñ subdit̄: Et nō indicaui cuiq; ⁊c̄ seqt̄: y Et iumētū nō erat mecum nisi aial cui sedebā. Alij aūt q̄ erant cū neemia ibāt peditādo ne forte iudei q̄ erāt i ciuitate opinarent̄ ꝙ vellēt latent̄ exire de nocte: ⁊ tradere ciuitatē hostibus. ⁊ se eis iūgere i eq̄s z Et egressus sū p portā vallis. i. q̄ ducit ad vallē iosaphat. a Nocte. qꝛ nolebat ꝙ alij pciperēt q̄d intēderet donec possibilitatē reedificādi murū ꝯsideraret. ideo subdit̄: b Et ꝯsiderabā murū. s. q̄lit̄ posset reedificari. ⁊ portas ei⁹ q̄liter possent de nouo institui. c Et nō erat locus iumento cui sedebā. ppt̄ ruinas ibi existētes. d Et reuersus veni ad portā vallis. p quam exierā. ut pꝫ ex p̄dictis. ⁊ sic pꝫ ꝙ circuiuit totā ciuitatē ad videndū diligent̄ q̄liter murus posset reedificari. e Magrātus aūt. i. gētiles q̄ erāt positi ex parte regis ad custodiā t̄re. f Usq; ad id loci nihil indicauerā. i. vsq; ad illud temp⁹. ita ꝙ accipiat̄ hic loc⁹ p tpe. tenuit eni secretū ꝙ intenderet reedificare ciuitatē donec vidēt quid esset sibi possibile. ita ꝙ nec iudeis nec gentilib⁹ q̄ eū cōduxerāt in via ppositū suū aperuerat. g Et dixi eis. Hic ꝯñter describit̄ voluntas quā eis aperuit. qꝛ postq̄ viderat reedificationem muri possibilē licꝫ difficilē. aperuit iudeis voluntatē quā habebat de restauratiōe muri. ⁊ grām quā sup hoc habebat a rege. inducēs eos ad opus. ⁊ dicēs: h Uos nostis afflictionem in qua sum⁹. quia samaritani ⁊ alij gentiles multas eis molestias inferebant. cuius causa subditur: i Quia hierusalem deserta ē ⁊c̄. ⁊ sic aduersarij poterāt eam inuadere de facili. tum qꝛ habitatores eius erāt pauci: tum quia porte erant destructe. ⁊ muri in pluribus locis dirupti.

erat ante eū. Et [a] leuaui vinū ⁊ [b] dedi regi: ⁊ [c] erā quasi languid⁹ ante faciem ei⁹: Dixitq; mihi rex: Quare [d] vult⁹ tu⁹ tristis est: cū te egrotū nō videā? Nō est hoc frustra: sed malum nescio quod in corde tuo ē. Et [e] timui valde ac nimis. ⁊ dixi regi: Rex [f] in eternū viue. Quare [g] nō mereat vult⁹ me⁹: qꝛ ciuitas dom⁹ sepulchroꝝ pr̄is mei deserta est: ⁊ porte eius combuste sūt igni? Et [h] ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et [i] oraui deū celi: ⁊ [k] dixi ad regē: Si [l] videt̄ regi bonū: ⁊ si placet seruis tuis añ faciē tuā ut mittas me in iudeā ad ciuitatem sepulchri patris mei: ⁊ edificabo eā. Dixitq; [m] mihi rex: ⁊ regina q̄ sedebat iux̄ eū. Usq; ad qd̄ tēp⁹ erit iter tuū. ⁊ qñ reuerteris? Et placuit añ vultū regis: ⁊ misit me. Et cōstitui ei temp⁹: ⁊ [n] dixi regi: Si [o] regi videt̄ bonū: epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen ut traducant me donec veniā in iudeam: ⁊ [p] epistolā ad asaph custodē salt⁹ regis. ut [q] det mihi ligna ut tegere possim portas turris dom⁹: ⁊ [r] muri ciuitatis: ⁊ [s] domū quā ingressus fuero. Et [t] dedit mihi rex iuxta manū dei mei bonā mecum. Et veni ad duces regionis trans flumen: dediq; eis epistolas regis. Miserat autē rex mecū principes militū ⁊ eq̄tes. Et [v] audierunt sanaballath oronites: ⁊ tobias seruus amanites: ⁊ contristati sunt afflictione magna: ꝙ venisset homo q̄ quereret pspiritatem filioꝝ isrl̄. Et [x] veni irl̄m: ⁊ eram ibi trib⁹ diebus. Et surrexi nocte ego ⁊ viri pauci mecum: ⁊ nō indicaui cuiq; quid domin⁹ dedisset in corde meo: ut facerem in irl̄m: ⁊ [y] iumentū non erat mecū nisi animal cui sedebam. Et egressus [z] sum per portam vallis nocte [a]: ⁊ ante fontem draconis: ⁊ ad portam stercoris: ⁊ [b] considerabam murum hierusalē dissipatum ⁊ portas eius consumptas igni. Et transiui ad portā fontis: ⁊ ad aqueductū regis: ⁊ [c] non erat locus iumento cui sedebam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte: ⁊ considerabam murum: ⁊ [d] reuersus veni ad portam vallis: ⁊ redij. Magistratus [e] autem nesciebāt quo abijssem: aut quid ego facerem. Sed ⁊ iudeis ⁊ sacerdotib⁹ ⁊ optimatib⁹ ⁊ magistratibus ⁊ reliq̄s qui faciebāt opus vsq; [f] ad id loci nihil indicauerā. Et [g] dixi eis: Uos [h] nostis afflictionem in qua sumus: quia [i] hierusalē deserta est ⁊ porte eius consumpte sunt igni. Uenite

a Et indicaui eis manū dei mei.i. directionē ei⁹ ⁊ grām. b Et confortate sunt man⁹ eorū.q; parati fuerūt ponere manū ad opus c Audierūt aūt sanaballath ⁊c.iste erat princeps samaritanor⁊ alij adiuuabāt eū. d Et subsannauerūt nos.i. derisерūt.⁊ dicit subsannatio a nasi rugato uel distorto.cū aliqs in derendo vtit talib⁹ signis. e Que est hec res quā facit⁊.q. d.nō est vobis licita.⁊ subdit cā. f Nūquid cōtra regē vos rebellat⁊. q.d. etiā apparet manifeste q sic edificādo.s.ꝫ eum fortalicia. g Et reddidi eis sermonē.rationabiliter rndendo.q; nō erat ita.cū hoc fieret de regis licentia. h Dixiq; ad eos.s.repellē do eor⁹ malicia. i De⁹ celi ipse nos iuuat.⁊ iō non debem⁹ nos timere. k Vobis aūt non est ps ⁊c.] q; samaritani nō poterāt oīdere ex aliqua scriptura que deseruit memorie q ipsi uel patres eor⁹ habuissēt ibi partē.nec p̄ns habebāt ius aliqd reclamādi.⁊ iō ad ipsos nihil ptinebat de reedificatiōe ciuitat⁊ uel ei⁹ ipedimento.

Cap.iij.

ET surrexit.Descripto aduētu neemie. hic p̄nē describit ciuitatis reedificatio.⁊ primo describit huiusmodi edificiū. secūdo triplex suqueniens impedimentū. iij. ca. Circa primū sciendū q sic dictū fuit.iij. Regū. iij.ca.⁊.iiij. Regū.xxij. ciuitas hierusalē fuerat clausa triplici muro.intra murū interiorem habitabāt rex⁊ sacerdotes intra secundū ꝓphete⁊ nobiles.intra tertium siue exteriorem ꝓphs cois⁊ artifices. primo ergo hic agitur de reedificatione muri exteriorꝭ, secundo muri medij.ibi: Et edificauit iuxta eum azer.tertio muri interioris.ibi: Deorsum autē. Prima autem diuiditur in sex partes ꝑm sex portas hierusalem quas principales edificauerunt. ⁊ alias portiones muri interpositas.⁊ patebūt ptes .psequēdo. Circa primū dr: Et surrexit eliasib sacerdos.iste fuit fili⁹ ioachi filij iosue filij iosedech.ut cōius tenet.aliq tñ dicūt q fuit frater dicti ioachim: ⁊ successit ei in sacerdotio. m Et edificauerūt portā gregis.sic noiatam eo q animalia que adducebant in templo ut immolarent transibāt p eam.vocata est etiam hec porta negociator⁊.q; negociatores iuxta eam ponebāt stationes mercationū suarum. n Ipsi sanctificauerūt eā.i. firmauerunt seu preparauerūt.verbū est hebraicū qd hic ponit equiuocū est ad sanctificare⁊ preparare. o Et statuerūt valuas eius.i. portas.⁊ dicit a volvo uis.q; volvunt⁊ revoluunt in clausione⁊ apitiōe. p Et vsq; ad turrim centū cubitor⁊.i.tātū edificauerūt in muro iuxta portā. q Et iuxta eū edificauerūt viri hiericho.s.i muro.⁊ sic de alijs intelligēdū ē. r Porta aūt piscium.hic agit de edificio alteri⁹ porte muri ꝓsequēdo q sic vocabat eo q pisces apportati de mari p illā inferebant.⁊

et edificemus muros ierm: ⁊ non sim⁹ vltra opprobriū. Et[a] indicaui eis manū dei mei: q erat bona mecū.⁊ verba regis que locut⁹ est mihi.⁊ aio: Surgam⁹: ⁊ edificem⁹. Et[b] ꝓfortate sunt manus eor⁹ in bono. Audierūt[c] aūt sanaballath oronites ⁊ tobias seruus amanites ⁊ gosem arabs: ⁊[d] subsannauerūt nos ⁊ despexerūt: dixerūtq;: Que[e] est hec res quā facit: Nūquid[f] cōtra regē vos rebellatis: Et[g] reddidi eis sermonē.dixiq;[h] ad eos: Deus[i] celi ipse nos iuuat ⁊ nos serui eius sum⁹. Surgamus: ⁊ edificem⁹. Vobis[k] aūt non est pars ⁊ iustitia ⁊ memoria in hierusalem.]

III

ET[l] surrexit eliasib sacerdos magn⁹ ⁊ fratres eius sacerdotes: ⁊[m] edificauerūt portam gregis. Ipsi[n] sanctificauerūt eam: ⁊[o] statuerūt valuas ei⁹: ⁊[p] vsq; ad turrim centū cubitor⁊: sanctificauerūt eam: vsq; ad turrim ananehel. Et[q] iuxta eū edificauerūt viri hiericho.⁊ iuxta eos edificauit çachur fili⁹ amri. Portā[r] aūt piscū edificauerūt filij asnaa ipsi[s] texerūt eam ⁊ statuerunt valuas ei⁹ ⁊ seras ⁊ vectes. Et iuxta eos edificauit marimuth filius vrie filij accus. Et iuxta eum edificauit mosollā fili⁹ barachie filij mesezebel. Et iuxta eum edificauit sadoch fili⁹ baana. Et[t] iuxta eum edificauerūt thecuenī. Optimates[v] autem eor⁹ non[x] supposuerunt colla sua i ope dñi dei sui. Et[y] portam veterē edificauerūt iolada filius phasea ⁊ mosollam filius

besodia: ipsi texerūt eam: ⁊ statuerunt valuas ei⁹ ⁊ seras ⁊ vectes. Et iuxta eos edificauerūt melchias gabaonites ⁊ iadon meronathites viri de gabaon: ⁊ maspha.p ducē qui erat in regione trans flumen. Et iuxta eum edificauit ezechiel filius araia aurifex. Et iuxta eum edificauit ananias filius pigmentarij: ⁊[a] dimiserūt hierusalē vsq; ad murum platee latioris. Et iuxta eum edificauit raphaia filius abur princeps vici hierusalem. Et iuxta eum edificauit ieiada filius aromath cōtra domū suam. Et iuxta eum edificauit atthus fili⁹ asebonie. Medium ptem vici edificauit melchias filius erem ⁊ asub filius phetmoab: ⁊ turrim furnorū. Et iuxta eos edificauit sellum fili⁹ aloes: princeps medie ptis vici hierusalem: ipse ⁊ filij ei⁹. Et[b] portā vallis edificauit annun ⁊ habitatores çanoe: ipsi edificauerunt eam: ⁊ statuerūt valuas eius ⁊ seras ⁊ vectes: ⁊[c] mille cubitos in muro vsq; ad portam sterquilinij. Et[d] portam sterquilinij edificauit melchias filius rechab princeps vici bethacharen. Ipse edificauit eā ⁊ statuit valuas eius ⁊ seras ⁊ vectes. Et[e] portam fontis edificauit sellum filius colocai: princeps pagi maspha. Ipse edificauit eam ⁊ texit: ⁊ statuit valuas eius ⁊ seras ⁊ vectes: ⁊[f] muros piscine syloe in hortum regis: ⁊ vsq; ad gradus qui descendunt de ciuitate dauid. Post eū edificauit neemias fili⁹ azboth princeps dimidie ptis

ta eo q immūditie ciuitat⁊ p illā emittebant in torrentē cedron tpe pluuiali. ciuitas enī irm sita est in vertice montis.⁊ ideo aque pluuiales descendētes⁊ secū trahētes immūditias ciuitat⁊ habebāt cursū ꝓsus illā portā. e Et portā fontis. Hec ē sexta ps.⁊ noiat sic porta ista a fonte ꝓpinq.⁊ hec porta .j. eo.ca. vocat porta aquarū. f Et muros piscine syloe in hortū regis i. cui⁹ aq fluūt ꝓsus hortū regis. uel aliter q edificauit muros vsq; ad hortū regis.⁊ vsq; ad grad⁹ qui descendūt de ciuitate dauid. Arx syon q̄ vocata fuit ciuitas dauid erat sita i mōte syon⁊ de ea p gradus descendebat ad inferiorē ptē ciuitat⁊.

r Porta aūt piscium.hic agit de edificio alteri⁹ porte muri ꝓsequētis q̄ sic vocabat eo q pisces apportati de mari p illā inferebant.⁊ nūc dicit porta dauid.eo q sita est in opposito mont⁊ syon: q̄ vocabat ciuitas dauid. s Ipsi texerūt eam. structura lignea: ut murus de subt⁹ meli⁹ seruaret. t Et iuxta eū edificauerūt thecueni. i. de thecua vnde fuit amos ꝓphta. v Optimates aūt eorū.i. principales⁊ maiores de thecua. x Nō supposuerunt colla sua i ope dñi⁊ sic cōmendātur vulgares magi⁹ q̄ superiores.⁊ sic fuit isti maiores illis q̄ ꝓfidētes alijs imponūt eis onera grauia⁊ ipportabilia.⁊ digito suo no lūt ea mouere y Et portā veterē. Hec ē tertia ps.⁊ noiat alibi ista porta iudiciaria.q; sedes in q̄bus erat sapiētia ibi sedebant ad iudicandū. z Pro duce q̄ erat in regiōe trās flumē.q; ille ex devotiōe voluit aliqd in d ope ponere. licz eēt gētilis.executi onē tñ dei⁹ opis cōmisit iudeis. a Et dimiserūt irm i.murū ei⁹ extēderūt. b Et portā vallis. Hec ē qrta ps.sic aūt vocabat eo q per eam erat egressus ꝓsus valē iosaphat. ut dictū ē ca. ꝓcedēti. c Et mille cubitos in muro.iuxta illā portā. d Et portā sterquilinij. Hec est q̄nta ps.⁊ vocabat sic ista porta

a Et vsq; ad domũ fortiũ.q̃ weak sic·q: ibi manserũt agonis̃te.uel forte q: fortes dauid ibi habitabãt qñ veniebant ad regem.ꝛ ꝑm hoc li vsq; ad domũ fortiũ. intelligiẽ excluſiue. q: fortes dauid cũ alijs nobilib⁹ manebãt intra secundũ murum. b Et edificauit iuxta eũ açer.bicagiẽ de reedificatione muri medij.cũ subdiẽ: c Mẽsuram secundã. i. portionẽ suã in secundo muro. d Cõtra aſcensum firmiſſimi anguli. in angulis enĩ murorũ ſoler fortior murus edificari ꝛ deſup turrĩ ad defenſionẽ vtriuſq; lateris. e Poſt eum in monte ꝛc. mensurã secundã. q: edificauit in secũda clauſura murũ q̃ erat in aſcenſu montis eo q⁹ ciuitas ptim erat in monte ꝛ ptim in valle ꝛ ptim in vcliui. f Vſq; ad portam domus ꝛc.] li vſq; tenet hic excluſiue q: domus ſũmi ſacerdotis erat intra murũ interiorem ſiue tertiũ quierat intermedius inẽ habitationem ſacerdotum ꝛ nobilium q̃ claudebat muro ſecundo de quo ß agitur. Cetera patẽt ex dictis vſq; ibi: g Nathinnei aũt habitabãt in ophel. Ophel ẽ nomẽ turris ,ꝓinque templo.tñ extra murũ interiorem claudentẽ habitationẽ ſacerdotum.ꝛ ibi habitabãt nathinnei qui miniſtrabãt ligna ꝛ aquas in atrio ſacerdotum ut eſſent ,ꝓinqui habitatiõi ſacerdotũ:ꝑut poterat fieri. h Vſq; ad murũ templi.hic accipitur murus templi large ,p muro qui claudebat habitationem ſacerdotum.quia habitatio media non poterat ,ꝓcedere vſq; ad murum templi accipiendo ,ꝓrie.imo atrium ſacerdotum ꝛ habitacula eorum erant intermedia. i Surſum autem. Hic conſequenter agitur de reedificatione muri interioris ſeu tertij intra quam habitabant ſacerdotes. in fine tamen ponitur aliquid de reedificatione muri medij. Circa primũ dicitur: Surſum autem.i. in ſuperiori parte ciuitatis in qua erat templum ꝛ habitatio ſacerdotũ. k Ad portam equorum.locus erat ad quem homines euntes ad templum poterant equitare.ſed extunc ,ꝓcedebant ꝓditando: ꝛ ab illo loco incipiebat habitatio ſacerdotũ.ideo ſequitur: l Edificauerunt ſacerdotes.ſcilz murum claudentem habitationẽ ipſorum. m Vnuſquiſq; contra domũ ſuam.ita q⁹ dom⁹ eorum ex vna parte iungebãtur muro.ꝛ ex parte oppoſita habebant aſpectum verſus templum. n Poſt eos edificauit ſeddo ꝛc.iſte nõ habitabat intra murũ interiorem ſed extra: verũtamen domus eius ex vna parte iungebaꝫ ſeu appropinquabat muro interiori.ꝛ ideo ibi edificauit partem ſuam. o Et intra cenaculum anguli in porta gregis edificauerunt artifices ꝛ negociatores.non in muro interiori.ſed in muro medio cui iungebatur domus eorum in parte exteriori· quia habitabant in tertia habitatione cum populo cõmuni.ut dictum eſt ſupra. Myſtice autem exponendo portas hieruſalem ſupradictas, ſciendum q⁹ hieruſalem in ſenſu allegorico ſigt ciuitatem celeſtem. ꝑm q⁹ dicitur Hal.iiij. Illa que ſurſum eſt hieruſalem libera eſt que eſt mater noſtra. ad illam aũt intrat ꝑ obſeruantiã mãdatorum.teſte ſaluatore Matẽ. xix. Si vis ad vitã ingredi ſerua mandata. Mandatorũ autẽ q̃dam ſunt negatiua a malo retrahẽtia.ut illud Non occides.alia affirmatiua ad bonũ inducẽtia.ut illud: Honora patrem ꝛc. Illa igitur que a malo retrahũt: ꝛ illa q̃ ad bonũ inducũt ſunt porte ciuitatis vrlm. ꝑm illud ꝑs. xxxvj. Declina a malo ꝛ fac bonũ: ꝛ inhabita ꝛc. Retractentia ꝓo a malo tria ſũt ſpãlẽ vitij feror· iudicij terror· ſupplicij horror. Primũ figurat ꝑ portã ſterquilinij.ſecundũ ꝑ portã iudiciariã. tertiũ ꝑ portam vallis· q: ſupplicij gehẽne ꝑm omnes doctores eſt in ꝓfundis ẽre. Inducentia ad bonũ ſũt tria ſiliter ꝑ oppoſitum ſ. decor· opis· dulcor· feteris· valor· muneris. q: opus virtuoſum operantem decorat: deo federat ꝛ eternam beatitudinem meretur ſeu cõparat. Primũ deſignatur ꝑ portam dauid: qui interpretat vultu deſiderabilis. ſecundũ ꝑ portã fontis ſeu aquarũ· q: aqua gratie federat deum cum homine. tertiũ ꝑ portã negociatorũ· quia ꝑ opus virtutis cõmutant̃ ꝓ terrenis celeſtia. ꝛ ꝓ talib⁹ eterna. ad que nos perducat q̃ ſine fine viuit ꝛ regnat. p Cap. iiij.

vici bethſur vſq; ꝓtra ſepulchꝝ dauid ꝛ vſq; ad piſcinã q̃ grandi ope cõſtructa eſt: ꝛ vſq; ad domũ fortiũ. Poſt eum edificauerunt leuite: reum filius bẽni Poſt eũ edificauit aſebias ꝓnceps dimidie partis vici ceile in vico ſuo. Poſt eũ edificauerũt fratres eorũ.bechiu filiꝰ enebad princeps dimidie partis ceile. Et b edificauit iuxta eũ açer filius ioſue princeps maſpha meſuram c ſecundã: cõtra d aſcenſũ firmiſſimi anguli. Poſt e eum in mõte edificauit baruch filiꝰ çachai menſurã ſecundã:ab angulo vſq; f ad portam domus eliaſib ſacerdotis magni.] Poſt eũ edificauit merimuth filius vrie filij accbus menſurã ſecundã a porta domus eliaſib: donec ertẽ domus eliaſib. Et poſt eũ edificauerũt ſacerdotes: viri de campeſtribus iordanis. Poſt eos edificauit beniamin ꝛ aſub cõtra domũ ſuam. Et poſt eos edificauit açarias filius maaſie filij ananie: ꝓ domũ ſuã. Poſt eũ edificauit bennui filiꝰ ennada menſurã ſecũdã a domo açarie vſq; ad flexurã ꝛ vſq; ad angulũ Poſt eũ edificauit phalel filiꝰ oçi ꝓtra flexurã ꝛ turrim q̃ eminet de domo regis excelſa. i. in atrio carceris. Poſt eũ phadaia filius feros. Nathinnei g autẽ habitabãt in ophel: vſq; cõtra portam aquarum ad orientẽ: ꝛ turrim que ꝓminebat. Poſt eos edificauerũt thecueni menſuram ſecundam ex regione a turre magna ꝛ eminẽti vſq; h ad murũ templi. Surſum i autem ad k portam equorũ edificauerũt l ſacerdotes: vnuſq̃ſq; m cõtra domũ ſuã. Poſt n eos edificauit ſeddo filius emmer: contra domum ſuam. Et poſt eum edificauit ſemeia filius ſechenie cuſtos porte orientalis. Poſt eum edificauerũt anania filius ſelemie: ꝛ anon filius ſelo ſextꝰ menſurã ſecũdã. Poſt eos edificauit meſollã filiꝰ barachie: ꝓ gaçophilaciũ ſuũ. Poſt eũ edificauit melchias filius aurificis vſq; ad domũ nathinneorum ꝛ ſcuta vendentiũ ꝓtra portam iudicialem ꝛ vſq; ad cenaculũ anguli. Et o intra cenaculũ anguli in porta gregis edificauerunt artifices ꝛ negociatores.

Factũ p eſt autem ut cum q audiſſet ſanaballath q⁹ edificaremus murũ: iratus r ẽ valde. Et motꝰ nimis ſubſannauit iudeos: ꝛ s dixit coram fribus ſuis ꝛ frequẽtia ſamaritanoꝝ. Quid t iudei faciũt imbecilles: Num u dimittent eos gentes: Num x ſacrificabũt ꝛ cõplebũt in vna die: Factum eſt autem. Hic ꝓnter ponitur triplex impedimentũ quod ſuperuenit iudeis edificantib⁹ murum. ſecundũ ponitur. v. ca. tertium. vj. ca. Primũ impedimentum fuit ab aduerſarijs eos verentibus ꝛ inuadentibus ꝛ eis inſidiantibus ꝛ ſubito eis irruentibus. ꝛ ideo neemias opponit orationem cõtra verentes. ſecundo defenſionem contra inuadentes· ibi: Factum eſt cum audiſſet. tertio munitionem contra inſidiantes· ibi: Et factum eſt. quarto circũſpectionem cõtra ſubito irruentes· ibi: Et dixi. Circa primũ dicit: q Cum audiſſet ſanaballath. qui erat ꝓmꝰ inter ſamaritanos. r Iratus eſt valde. de iudeorum ꝓſperitate. s Et dixit. iudeos deſpiciẽdo. t Quid iudei imbecilles faciũt: q. d. non poterunt perficere quod inceperunt. tum q: ſunt imbecilles ut dictũ eſt. tũ q: impedient eos gentiles. vñ ſubdit: v Nũ dimittent eos gẽtes: q. d. nullo mõ debẽt eos dimittere opari pacifice x Nũ ſacrificabũt ꝛ cõplebũt in vna die. trãſpoſitio eſt actũ. ꝛ eſt ſenſus: Num cõplebunt opꝰ ſuũ ꝛ ſacrificabũt de grãs agẽdo de operis cõſũmatione. q. d. nõ. q: hoc eſt eis ĩpoſſibile. vñ ſequitur:

Nūquid[a] edificare poterūt lapides de aceruis pulueris qui cōbusti sūt: Ez[b] tobias amanites primus eius ait[c]: Edificēt. Si[c] ascēderit vulpes: trāsiliet murū eoz lapideū. Et[f] dixit neemias: Audi[g] deus noster qz facti sumus despectui. Cōuerte opprobriū sup caput eorū: da eos in despectionem in terra captiuitatis. Ne[h] operias iniquitatē eorum: peccatū eorum coram facie tua nō deleatur: quia irriserunt edificātes. Itaqz edificauimus murū: cōiunxim[9] totū vsqz ad ptem dimidiam: et[i] vocatū est cor ipi ad operandū. Factū[k] est autem cū audisset sanaballath et tobias et arabes et amanite et qçotij qz obducta esset cicatrix muri irm et qz cepissent interrupta cōcludi: irati sunt nimis. Et[l] cōgregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra irm et molirentur insidias. Et[m] orauimus deum nostrum: et posuim[9] custodes super murum die ac nocte cōtra eos. Dixit[n] autem iudas: Debilitata[o] est fortitudo portātis: et[p] humus nimia est: et[q] nos non poterimus edificare murū. Et[r] dixerūt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medium eorum: et interficiamus eos: et cessare faciam[9] opus. Factum est autem veni entibus[s] iudeis qui habitabāt iuxta eos et[t] dicentibus nobis p decem vices ex omnib[9] locis quib[9] venerant ad nos: statui[v] in loco post murum p circuitum populū in ordinem cum gladijs suis et lanceis et arcubus. Et[x] prospexi atqz surrexi. et dixi ad optimates et ad magistratus et ad reliquā partē vulgi. Nolite timere a facie eorum. Domini[c] magni et terribilis mementote[y]: et[z] pugnate p fratrib[9] vestris: filijs vestris et filiabus vestris et vxoribus vestris et domibus vestris. Factum est autem cū audissent inimici nostri nunciatū esse nobis: dissipauit deus consilium eorū. Et[a] reuersi sumus omnes ad muros: vnusquisqz ad opus suum. Et[b] factum est a die illa: media pars iuuenum eoz faciebat opus et[c] media ps parata erat ad bellum: et lancee et scuta et arcus et lorice: et principes post eos in omni domo iuda edificantiū muros: et portantiū onera et imponentiū: vna manu sua faciebat op[9]: et altera tenebat gladiū. Edificantium enim vnusquisqz gladio erat accinctus renes. Et edificabāt et[d] clāgebāt buccina iuxta me. Et[e] dixi ad optimates et ad magistrat[9] et ad reliquā ptem vulgi. Opus grāde est et latū: et nos separati sum[9] in muro, qui alter ab altero. In loco q̄cūqz audieritis clangorem tube: illuc cōcurrite ad nos. Deus noster pugnabit p nobis: et nosipsi faciamus opus. Et media ps nrm teneat lāceas ab[f] ascēsu aurore donec[g] egrediāt astra. In tpe ḡz illo dixi populo: Vnusquisqz cum puero suo maneat in medio irm: et[h] sint nobis vices p noctem et diem ad operandū. Ego autē et fratres mei et pueri mei et custodes qui erant post me: non[i] deponebamus vestimēta nostra. Vnusquisqz[k] tm nudabatur ad baptismū.

a Nunqd edificare poterūt lapides &c. qñ enī nabuchodonosor incēdit ciuitatem. ut habet. iiij. Regi. vltj. tāta fuit ignis vehemētia qz magna ps lapidū ita fuit adusta qz resoluebant quasi in puluerem et nō erāt vltra vtiles ad edificandū. b Sed et tobias amanites prim[9] ei[9]. qz erāt pximcti p affinitatē. c Ait. veridēdo eos. d Edificent. i. nō curem[9] de edificio eoz. qz nihil eis valebit. ideo sequit: e Si ascēderit vulpes transiliet murum eorū. i. ita bassus erit. qz non erit eis ad aliquā defensionem. In hebreo habet Dissipabit murū eoz. i. ita debilis erit. qz nō poterit sustinere aliquem impetū. f Et dixit neemias. hoc nō est in hebreo nec est de textu. sed subintelligit. et ppē ō aliquis doctoz apposuit per modū glose q̄ postea inserta est textui p ignorātiā scriptoz. g Audi deus noster. inclinando ad nos tuam clementiā eripiendo nos de opprobrio et ptēptorel nros opprobrio supponendo. h Ne operias iniquitatem eorum. dissimulādo vindictam. i Et vocatū est cor ipi ad operandū. tum ppter opprobrium iniuste illatū. tū qz op[9] psperabat in manibus eorum. k Factum est autem cum audisset &c. hic ponitur defensio cōtra inuadere volentes. vñ subditur: l Et cōgregati sunt omnes pariter. ut fortius nos inuaderent et opus cessare facerent. m Et orauimus deū nostrum. primo et principaliter confidendo de eius protectione. quia tñ non debēt omittere de bis que poterāt fieri humana prouidentia. ideo subditur: Et posuimus custodes sup murū &c. n Dixit autem iudas. id est viri de tribu iuda fracti timore aduersariorum. et anxietate laborum. o Debilitata est fortitudo portantis. id est portantium onera ad opus. p Et humus nimia est. quod exponitur sic ab aliquibus qz oportebat multam terrā amouere et extra portare ut possent fieri fundamenta. q Et nos non poterimus edificare murū. s. donec ista terra sit amota. qō est vltra vires nostras. sed hec expositio non pti et vehemētia ignis adusti. tñ fundamēta que erāt in terra remāserūt salua. et iō aliter exponūt hebrei: Et hum[9] nimia est. i. harena et calx que sūt necessaria ad faciendū cementū requirunt in magna quātitate. ita qz nō possum[9] habere. et p ꝑs nō poterim[9] edificare. r Et dixerūt hostes nri nesciāt &c. et sic imminebat eis difficultas in edificando ab interiori et exteriori. s Venientib[9] iudeis q̄ habitabāt iuxta eos. i. samaritanos in villis cāpestrib[9]. t Et dicentib[9] nobis. malicias et insidias samaritanoz. v Statui in loco p[9] murū &c. ad resistendū insultib[9] eoz. ideo subdit: x Dñi magni et ribilis. in iudicijs. y Memētote. quō pugnauit ppri[9] nri in mari rubro. et alijs locis. z Et pugnate p fribus vris. moti caritate. et cō fidētes de diuina protectiōe. a Et reuersi sumus ad muros. edificādos destructo ꝑsilio samaritanoz. Ex qb ps qz timore eoz op[9] intermiserāt. ut meli[9] ab eis se defenderēt. b Et factū ē. hic ponit munitio ꝑ insidiātes. cū dr: Et factū est a die illa. s. q̄ cognuim[9] hostes nros insidiari. c Et media ps parata erat ad bellū. to tali ē intēta ad defensionē edificantiū. ipsi etiā edificātes erāt armati lz leui[9]. ut si hostes irruerēt: posset aliq̄ mō se defendere. d Et clan. buccina. tanqz parati ad pliū. ut si hostes apparēt timerēt eos inuadē audiētes clangorē buccine. e Et dixi. Hic ponit circūspectio ꝑ subito irruētes p ipi vnionē ad certū signū tube clāgent. qz ꝑtus vnita fortior ē seipsa dispsa. et paz lrā vsqz ibi: f Ab ascēsu aurore. q̄ cito posset videre ad opandū. g Donec egre. astra. i. apparēāt. qz ex tūc oportebat quiescere ab ope. h Et sint nobis vices p noctē et diē ad opandū. nō est p hoc intelligendū qz operarē de nocte. qz hoc nō posset bene fieri. ut patet ex dictis. sed aliqui p vices erant ordinati ad vigilandum de nocte. p custodia ciuitatis: qui irruentibus hostibus possent alios excitare. i Non deponebamus vestimenta nostra. ex quo patet in eis magna diligentia. k Unusquisqz tm nudabatur ad baptismū. id est ad purificationem ſm modum iudeorum qui tali purificatione vtebātur. sicut dicit de Judith. xij. ca. qz baptiçabat se in fonte aque. ſm alios aūt baptismus iste intelligitur ablutio sordium corporalium contractarum ex ope ac etiam sudore.

Neemie

ET factus est clamor ꝑpli. hic p a Cap. v. nimis secundū impedimentū ꝓueniens ex vsuris quib⁹ diuites in ꝑplo iudeoꝝ grauabāt inopes. ⁊ ideo ꝑmo describit afflictio ꝑpli in egestate. secūdo reprehensio diuitū ex impietate. ibi: Et irat⁹ sum nimis. tertio facta remissio ex cōmunicaritate. ibi: Et ego ⁊ fratres mei. quarto larga neemie expensio in hospitalitate. ibi: A die ātilla. Circa primū dr: Et fact⁹ est clamor ꝑpli notabiliē grauati a diuitib⁹. q; egestate cōpulsi acceperāt ab eis ad vsuram. ⁊ aliqs de literis suis eis vēdiderāt. ⁊ adhuc de residuis sibi facere volebāt saltē aliq. ideo subdit: b Et erāt qui dicerēt. s. aliqui de popularib⁹. Filij nri ⁊c. c Et erāt q̄ dicerēt. Hec est secūda q̄rela. d Agros nros ⁊c] s. venditiōi uel impignorationi. e Et alij dicebāt. Hec est tertia querela. f Mutuo sumam⁹ pecunias. i. ad vsurā. g Demusq; agros nros vendēdo uel impignorādo: sic egypti tpe famis vendiderūt ēras suas regi. ut br Gen. xlvij. h Et nūc sicut car. fra. nr̄oꝝ ⁊c. i. sicut diuites de ꝑplo nro liberi sūt. sic ⁊ nos debem⁹ eē. ⁊ filij nri sic filij sui. cū sum⁹ de eadē lege. i Inducitur ꝓpone. q; melius erat vēdere uel impignorare ēras ⁊ possessiones regi gentili q̄m filios ⁊ filias subijcere futuri. Alit k exponit ⁊ meli⁹. ut videt. qz çorobabel esdras ⁊ neemias ut plures posset secū adducē de babylone ꝓmiserāt libertatē ⁊ ꝑsperitatē. iō aliqui eoꝝ i afflictione positi ꝙrelādo dicebāt: Et nūc sic carnes fratꝝ nr̄oꝝ. i. iudeoꝝ q̄ remāserūt i babylone sūt i afflictiōe ⁊ labore. l Sic carnes nr̄e sūt. hic i ꝑsti afflictiōe ul maiori. k Et sic filij eoꝝ. sūt subiecti ꝑtuti. Ita ⁊ filij nri. ideo subdit: l Ecce nos subiuga. fili. nros ⁊c. ⁊ sic non sum⁹ melioris cōditiōis q̄m ipsi. sed in aliq⁹ ꝓioris. m Et irat⁹ sū nimis. hic ponit reprehensio diuitū, ꝓpter oppressionē pauperū ꝑdictā. cū dr: Et irat⁹ sū nimis. ꝙbū est neemie irati: nō ira q̄ est ꝓ vitiū sed ꝓ zelū. n Cū audissem clamorē eoꝝ ꝑm ꝙba hec. q̄ sonabāt displicere eis q̄ de babylone redissent. o Cogitauitq; cor meū. mecū ira q̄ nō iperuose & ex modestia ⁊ deliberatiōe. processit ad reprehensionē diuitū. p Usuras ne sin. a fra. vr̄is exigatis. q. d. hoc est manifestū. ⁊ tñ hoc est valde malū ⁊ lege ꝓhibitū Deut. xxiij. q Et cōgregaui aduersū eos cōcionē magnā. ut erubescerēt renuere correctionē meā rationabilē. r Nos ut sciꝝ redemimus frēs nr̄os ⁊c. licz eni illi q̄ erāt i babylone redijssent sine redēptore tñ çorobabel esdras ⁊ neemias aliqs iudeos redemerāt: q̄ fuerāt venditi gentilib⁹ extra prātem regis babylonis. s Et vos igit̄ vēdite frēs vr̄os hebreos q̄s emistis i seruos ꝛ legē. t Et siluerūt. nō habētes rñsionē rationabilē. v Ne exprobret nobis a gētib⁹. s. q̄ nō timet dñm: nec legē ei⁹ fuatis. x Et ego. hic ꝓpter ponit remissio facta paupib⁹ ex coi caritate. ⁊ incipit neemias a seipso. d. Et ego ⁊ frēs mei ⁊c. ⁊ seq̄: y Nō reperam⁹ in coē ustud. i. coiter ꝓsentiam⁹ ut ista nō repetant. z Reddite eis hodie agros. vēditos uel ipignoratos. a Aum potu⁹ ⁊ cē. pecu. vi. ⁊ olei quā exi. so. ab eis. ut solueret regi. p tributo ēre. b Date. p illis. q: sūt ita paupes. q̄ nō habēt vnde soluāt. soluebāt sacerdotes ⁊ ministri erāt imunes ab hr̄ tributo. ut br Esdre. vij. c Et vocaui sacerdotes ⁊c. q: erāt gubnatores ꝑpli a tpe redit⁹ captiuitat̄ babylonice. ut dictū fuit ō. in ꝓncipio Esdre. ut sic ꝙbū istud eēt firmū. d Insup excussi sinū meū. sic eni ꝙbe aliqñ vtebant sensibilib⁹ signis. ut ꝑpetie eoꝝ essent magis note. sic Isaias iuit nud⁹ ⁊ discalciat⁹. ut br Isaie. xx. ca. ⁊ Hieremias posuit cathenas ligneas in collo suo Hieremie. xxviij. in signū q̄ ꝑpls isrl sic ducerēt in captiuitatē. sic neemias excussit sinū suū ordādo q̄ sic euacuaret bonis suis ⁊ eijceret de coitate ꝑpli q̄cūq; nō ꝓsentiret ꝙto ⁊ facto in huiusmōi remissiōe. e Al die aūt illa. Hic ꝓsiter describit neemie expēsio in hospitalitate. q: ne ꝑpls grauaret. s. multa dimisit de eo ꝙd tenebat q̄ sibi tanq̄ duci debebant. ⁊ illos q̄ ex ꝑte regis veniebāt recipiebat ⁊ sustētabat de ꝓprio suo q̄ a coitate ꝑpli debēbat sustentari. ⁊ hoc est q̄ dr: f Per ānos. xij. quib⁹ fuit dux missus a rege artaxerxe. g Annonas. i. victum. h Que ducibus debebant. a ꝑplo iudeoꝝ ratiōe officij. i Non comedimus. imo talia q̄rauit ne ꝑpls nimis grauaret. sic fuerat tpe alioꝝ ducū. k Quin potius in ope muri edificaui. ecclia manu, ꝓpria. ls esset in statu ducis ut per hoc populus incitaretur ad operandum. ⁊ hec est forma boni pastoris. ut det alijs exemplum boni operis.

ET factus est V clamor populi ⁊ vxorū eius magn⁹ aduersus fratres suos iudeos. Et erant qui dicerent: Filij nostri ⁊ filie nostre multe sunt nimis. Accipiamus pro precio eorum frumentū: ⁊ comedam⁹ ⁊ viuam⁹. Et erāt qui dicerent: Agros nostros ⁊ vineas ⁊ domos nostras opponamus: ⁊ accipiam⁹ frumentū in fame. Et alij dicebant: Mutuo sumam⁹ pecunias in tributa regis: demusq; agros nostros ⁊ vineas. Et nunc sicut carnes fratrū nostrorum: sic carnes nostre sunt: ⁊ sicut filij eorum: ita ⁊ filij nostri Ecce nos subiugam⁹ filios nostros ⁊ filias nostras in seruitutem. ⁊ de filiab⁹ nostris sūt famule: nec habem⁹ vnde possint redimi: ⁊ agros nostros ⁊ vineas nostras alij possident. Et iratus sum nimis: cum audissem clamorem eorum ꝑm verba hec: cogitauitq; cor meū. Et increpaui optimates ⁊ magistratus ⁊ dixi eis: Usuras ne singuli a fratribus vestris exigatis: Et congregaui aduersū eos concionem magnam: ⁊ dixi eis: Nos ut scitis redemimus fratres nostros iudeos qui venditi fuerant gentibus ꝑm possibilitatem nostram. Et vos igitur vendite fratres vestros: ⁊ redimemus eos. Et siluerunt nec inuenerunt quid responderent. Dixiq; ad eos: Non est bona res quam facitis. Quare non in timore dei nostri ambulatis: ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris: Et ego ⁊ frēs mei ⁊ pueri mei cōmodauimus plurimis pecuniā ⁊ frumentū. Non repetamus in cōmune istud. Es alienum cōcedamus: quod debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos ⁊ vineas suas ⁊ oliueta sua ⁊ domos suas. Quin potius ⁊ centesimā pecunie frumenti vini ⁊ olei quā exigere soletis ab eis: date ꝓ illis. Et dixerūt Reddemus: ⁊ ab eis nihil requiremus. sicq; faciemus ut loqueris. Et vocaui sacerdotes: ⁊ adiuraui eos ut facerent iuxta qđ dixeram. Insuper excussi sinū meum ⁊ dixi: Sic excutiat de⁹ omnem virū qui non cōpleuerit verbum istud: de domo sua ⁊ de laboribus suis. Sic excutiat ⁊ vacuus fiat. Et dixit vniuersa multitudo amen. Et laudauerunt dēum. Fecit ergo ꝑplus sicut erat dictum. A die aūt illa qua precepit rex mihi ut essem dux in terra iuda ab anno vicesimo vsq; ad annū tricesimū secundum artaxerxis regis per annos duodecim: ego ⁊ fratres mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Duces autē primi qui fuerunt ante me grauauerunt populum: ⁊ acceperunt ab eis in pane ⁊ vino ⁊ pecunia quotidie siclos quadraginta. Sed ⁊ ministri eorum depressерant populum. Ego autem non feci ita ꝓpter timorem dei. Quin potius in opere muri edificaui: ⁊ agrū non emi: ⁊ omnes pueri mei congregati ad opus erant.

Judei[a] quoq; & magistratus centũ quinquaginta viri. i. aliq; de iudeis quib⁹ detrahebant expense a plo rõne eois status uel officij. & similiť gẽtiles qui erãt ad custodiã terre quib⁹ pls detrahebat de expensis ꝓuidere: quoꝝ numer⁹ ascendebat ad centũ q̃nquaginta viros. b Et qui veniebãt ad nos &c.] s. a samaritanis pbilisteis & alijs gentibus q̃ erãt in circuitu ir'lm ꝓ aliquibus negocijs. c In mensa mea erãt, ne pls grauaret de expensis eorũ. d Et inť dies. x. vina diuersa. tãtũ enĩ expẽdebať in domo eius de vino q̃ in decẽ dieb⁹ euacuabant aliqua dolia. & oportebat accipe alia. e Et alia multa tribuebã, que pls eois debebat soluere ad eius subleuationem. f Memento mei deus meus in bonũ. gratie & glorie. g Scõm omnia que feci pl'o huic, ꝓter amorẽ tuum & caritatem fraternam. b Cap. vj.

Factũ est autẽ. Hic ponit tertiũ impedimentum ꝓueniens circa ꝑsonã neemie. q̃ impedita impediret totus pls ꝑ ꝓis ab opere. & primo ponit impedimentũ sibi prouenies ex parte gentiliũ. secundo ex parte iudeorum. ibi: Et ingressus sum. prima in duas. q2 primo ponit impedimentum simulationis. secũdo cõminationis. ibi: Et misit ad me. primũ autem impedimentum qđ querebant gentiles erat q̃ simulabant se velle facere cõfederationẽ cum neemia. & sub hoc pretextu educere eum de ciuitate. & sic eum ꝑditorie occidere. ut sic alij iudei cessarent ab opere. & hoc est quod dicitur: i Miserunt sanaballath & tobias &c. veni. s. extra ciuitatẽ & percutiam⁹ fedus. s. amicitie. k In vitulis. quãdo enĩ fiebat fed⁹ amicitie: occidebať vnũ aial uel plura. i signũ q̃ illi q̃ pcutiebant fed⁹ ad inuicẽ eẽnt digni morte. si vellent cõtra fedus venire. In hebreo habeť: In cipim. & est nomen regionis extra ir'lm. ut dicit Ra. Sa. l In campo vno. In hebreo habeť: In campo ono. & est nomen loci de terminati in regione predicta. & credo q̃ littera nostra corrupta est p scriptores ex similitudine istarũ duarum dictionũ. m Misi ergo ad eos nuncios. de clinando ꝑiculum sagaciter: & excusando me veraciť. d. n Opus grande ego facio &c. q2 p absentiã ꝓncipalis & preceptorũ talia negligunť. o Et misit ad me. Hic ponit secundũ impedimẽtum qđ fuit cõminatiõis. q2 videntes q̃ nõ poterãt opus impedire p neemie occisionẽ. inceperũt ei cõminari de rebellione apparẽti ꝓtra regem. ut sic territ⁹ dimitteret opus. & hoc est qđ subdit: p In gentibus auditũ est. i. fama coi diuulgatũ. istud erat scriptũ in ira sibi missa. & ea que sequunť: q Et goçem dixit. iste erat de ꝓncipalib⁹ inter gentiles. & ꝓter hoc dictũ eius scriptũ erat in epla.

Judei[a] q̃z & magistratus centũ q̃nquaginta viri: & [b] qui veniebant ad nos de gentib⁹ qui in circuitu nostro sunt: [c] in mensa mea erãt. Parabať aũt mihi p dies singulos bos vnus: arietes sex electi: exceptis volatilibus: & [d] inter dies decẽ vina diuersa: & [e] alia multa tribuebã. Insup & ãnonas ducatus mei nõ quesiui. Valde enĩ erat attenuat⁹ pls. [f] Memẽto mei deus me⁹ in bonũ: ꝑm[g] omnia que feci populo huic. VI

Factum[b] est autẽ cum audisset sanaballath & tobias & gosem arabs & ceteri inimici nostri q̃ edificassem ego murũ: & non esset in ipso residua interruptio: vsq; ad tempus autem illud valuas nõ posuerã in portis: misertit[i] sanaballath & tobias & gosem arabs ad me dicentes: Veni & percutiam⁹ fedus pariter in vitulis[k] in campo[l] vno. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. Misi[m] ergo ad eos nuncios dicens: Opus[n] grande ego facio & non possum descendere: ne forte negligatur cum venero & descẽdero ad vos. Miserũt aũt ad me ꝑm verbũ hoc p quatuor vices. & rndi eis iuxta sermonẽ priorẽ. Et[o] misit ad me sanaballath iuxta verbũ prius quinta vice puerũ suũ: & epistolã habebat in manu sua scriptã hoc modo. In[p] gentib⁹ auditũ est: & [q] gosem dixit: q̃[r] tu & [s] iudei cogitetis[t] rebellare: & [u] ꝓterea edifices murũ: & [v] leuare te velis sup eos regem: ꝓter[w] quã causam & ꝓphetas posuerĩ qui predicẽt de te in hieruſalẽ dicentes: Rex in iudea est. Auditurus[x] est rex verba hec: Idcirco[a] nunc veni ut[b] ineam⁹ cõsilium pariter. Et misi ad eos dicens: Non est factum ꝑm verba hec que tu loqueris. De corde enim tuo tu componis hec: Omnes enim hi terrebant nos: cogitantes q̃ cessarent manus nostre ab opere & quiescerem⁹. Quã ob causam magis confortaui manus meas. Et[c] ingressus sũ domũ samaie filij dalaie filij methabeel secreto. Qui[d] ait: Tractemus[e] nobiscum in domo dei in medio templi & claudam⁹ portas edis quia venturi sunt ut interficiãt te: & nocte venturi sunt ad occidendum te. Et[f] dixi: Num[g] quisq̃ similis mei fugit: Et[h] quis ut ego ingredietur templũ & viuet: Nõ ingrediar. Et[i] intellexi q̃ deus nõ misisset eum: sed quasi vaticinans locut⁹ eẽt ad me. & tobias & sanaballath cõduxissent eũ. Accepat enĩ preciũ ut territus facerẽ & peccarẽ: & haberem malũ qđ exprobrarent mihi. Memento mei dñe ꝓ tobia & sanaballath iuxta opa eorũ talia: sed & noadie ꝓphete & ceterorũ ꝓphetarũ qui terrebãt me. Cõpletus[k] est aũt mur⁹ vicesimo q̃nto[l] die mẽsis amicũ suũ & fidelẽ[b] fecit, ꝙ inueuit de facto ꝓriũ. d Qui ait. ad me terrendũ. e Tractem⁹ nobiscũ &c. intẽdebat enĩ iste p sua mẽdacia includere neemiã intra templũ tanq̃ ex timore fugitiuũ. & sic ꝑ eo ab opere recedẽte & ꝓpris negocijs intẽdẽte. neemias suis dolib⁹ traderet. uel saltẽ de fuga ꝓfusus redderet. f Et dixi. repellẽdo ei⁹ ꝓsuasionẽ iniquã. g Nũ quisq̃ sicꝫ mei fugit. i. ita ꝓfidẽs de deo. sic & ego. q. d. nõ. h Et q̃s ut ego ingre. tẽ. & viuet. q. d. si q̃s tãtũ ꝓfidẽs de ꝓtectiõe dei ita ut ego fugẽt ad templũ timore bũano. de⁹ deberet sibi auferre vitã. i Et itellexi q̃ de⁹ nõ misisset eũ. ꝙ intellexit neemias ꝑ reuelationẽ dei nam. uel ꝑ cõiecturã bũanã. k Cõplet⁹ est aũt murus. licz supuenissent multa impedimenta. ut ꝓz ex predictis. l Vicesimoquinto die mensis elul. Hic est mensis sextus apud hebreos. & correspondet partim augusto: & partim septembri de cõmuni cursu.

r De tu. principaliter. s Et iudei. tibi adherentes ꝓnter. t Cogitetis rebellare. cõtra regem. v Et ꝓterea edifices murũ. ad vestrã defensionem. x Et leuare te velis sup eos regem ꝓpria auctoritate & presumptione. y Propter quã causam & ꝓphetas posueris &c. hoc erat manifeste falsũ. q2 aggeus & çacharias tũc prophetãtes. nõ ꝓphetabãt a neemia positi. ꝑ a deo ispirati & ordinati: nec ꝓphabãt de regno neemie. ꝑ de templi & ciuitatis edificatione. z Auditur⁹ est rex verba hec. q. d. ita sunt coia & diuulgata q̃ nõ poterũt eũ latere. a Idcirco nũc veni. extra ir'lm. b Ut ineam⁹ ꝓsiliũ pariter. q. d. volum⁹ tibi ꝓtra ꝑiculũ imminens fideliter consulere. quod tamẽ erat falsum: quia querebãt eum occidere. c Et ingressus sũ. Hic consequenter ponitur impedimentum prouenies ex ex pte iudeor. qđ erat ꝑiculosius. q2 nulla pestis grauior ad nocendũ q̃ familiaris inimic⁹ & primo circa hoc ponitur impedimẽtum a falsis ꝓphetis. secũdo ab alijs iudeis. ibi: Sed & in dieb⁹ illis. Circa primũ sciendũ q̃ aliqui iudei fauebant samaritanis ꝓ muneribus ab eis receptis. & sic querebãt tradere neemiã in manib⁹ eor. uel saltẽ terrere eũ fingẽdo se loq̃ spũ ꝓphetico. ut sic op⁹ ipediret. & ꝙ hẽ qđ dr: Et ingressus sũ domũ samaie. credens ipsũ eẽ amicũ suũ & fidelẽ[b] fecit, ꝙ inueuit de facto ꝓriũ. d Qui ait. ad me terrendũ. e Tractem⁹ nobiscũ &c. intẽdebat enĩ iste p sua mẽdacia includere neemiã intra templũ tanq̃ ex timore fugitiuũ. & sic ꝑ eo ab opere recedẽte & ꝓpris negocijs intẽdẽte. neemias suis dolib⁹ traderet. uel saltẽ de fuga ꝓfusus redderet. f Et dixi. repellẽdo ei⁹ ꝓsuasionẽ iniquã. g Nũ quisq̃ sicꝫ mei fugit. i. ita ꝓfidẽs de deo. sic & ego. q. d. nõ. h Et q̃s ut ego ingre. tẽ. & viuet. q. d. si q̃s tãtũ ꝓfidẽs de ꝓtectiõe dei ita ut ego fugẽt ad templũ timore bũano. de⁹ deberet sibi auferre vitã. i Et itellexi q̃ de⁹ nõ misisset eũ. ꝙ intellexit neemias ꝑ reuelationẽ dei nam. uel ꝑ cõiecturã bũanã. k Cõplet⁹ est aũt murus. licz supuenissent multa impedimenta. ut ꝓz ex predictis. l Vicesimoquinto die mensis elul. Hic est mensis sextus apud hebreos. & correspondet partim augusto: & partim septembri de cõmuni cursu.

a Quinquagintaduobus diebus. in b apparet magn⁹ feruor in operando. q̄ in tā paruo tempore ⁊ cum tot impedimētis factū fuit tātū op⁹. ideo postea subdit b Et scirent q̄ a dño factū est op⁹ hoc. q: non potuissent hoc fecisse in tam paruo tēpore nisi fuissent a deo adiuti specialiter. c Sed ⁊ in dieb⁹ illis. hic ponit secundū impedimētū a iudeis q̄ erāt pfederati samaritanis p matrimonia. ⁊ sic reuelabāt eis neemie consilia ⁊ hoc est q̄ dicitur: Sed ⁊ in diebus illis ⁊c. eple mittebant ad tobiam. in quibus reuelabāt facta ⁊ dicta neemie. cuius causa subdit: d Multi enim erāt in iudea habentes iuramentū eius. i. fedus cum eo initū iuramento. e Quia gener erat sechenie. iste enim sechenias erat de maioribus inter iudeos. ⁊ similiter me sollam de quo subdit: f Sed ⁊ laudabāt eū. s. tobiam. g Lorā me. ut inducerent me ad exeundum ad ipsum sub pretextu federis ineūdi. ⁊ sic interficerer ibi. h Et verba mea nunciabāt ei. latenter per nūcios ⁊ litteras.

Cap. vij.

Postq̄ autem. Superius descripta est muri ciuitatis pparatio. hic pfiter describit eius clausio. ⁊ primo describit ciuitatis clausura. secundo pncipū sūma ibi: Dicit aūt. Circa primū ꝯ primo describitur positio portarū. cum dicitur: Et posui valuas. secundo seratum ⁊ vectiū. cum dicit: Et posui custodes ⁊c. Tertio habitatores ibi: Et dixi eis ⁊c. Circa primū ꝯ primo describitur positio portarū. secundo earum clausura ibi: Et posui valuas. Circa primū ꝯ primo describitur positio portarum. secundo earum clausura ibi: Et posui valuas. Circa primū ꝯ primo describitur positio portarū

a Nonnulli aũt ꝛe ꝓncipibus. vbi exprimunt munera q̃ ꝛederunt ꝓncipes in tẽplo dñi. q̃. j. Esdre. ij. ponũt tñ in generali. hic aũt ponũt magis in speciali. ꝛ ꝑz lrã.

b Cap. viij. ET venerat mensis septimus. Postq̃ ꝛescripta est ciuitas muratio ꝛ murate clausio: hic ꝓnter ꝛescribit ꝑpli congregatio ad ꝛpecãdũ dñm ne ꝓpt̃ peccata populi ciuitas iterũ vastaret. Circa q̃ ꝓmo ꝛescribit festiua celebratio secũdo transgressiõis cõfessio. ix. ca. tertio correctionis firma ꝓmissio. ca. x. Circa ꝓmũ ꝛescribitur ꝓmo celebratio festi tubarũ. secũdo tabernaculorum. ibi: In die secundo. Circa primã celebrationem ꝓmo ꝛescribit legis lectio. secũdo eiusdem interꝓtatio. ibi: Dixit autẽ neemias. Circa primũ dicit: Et venerat mensis septim⁹. q̃ apud hebreos erat q̃si totus festiu⁹. q̃ prima die erat festum tubarũ. in memoriam literationis isaac ab immolatione. ꝛ. x. die festum expliationis in memoriã diuine placationis ꝛe fabricatione vituli aurei in deserto. ꝛ. xv. die festũ tabernaculorũ in memoriam q̃ filij israel post exitum ꝛe egypto habitauerunt in tabernaculis in deserto. ꝛ istud festũ celebrauerunt filij israel qui ꝛe captiuitate redierant: non tñ prima die mensis septimi. sed. xv. die. ut videbit. j. sequẽti ca. Scenopegie sub esdra ꝛ neemia. hoc non est in hebreo. nec est ꝛe textu. nec subintelligit. q̃ scenopegia idem est q̃ festũ tabernaculorũ: q̃ non fiebat tunc. s. prima die mensis septimi. sed post. s. xv. die. q̃ sic ꝓcepit Leuit. xxiij.

c Congregatusq̃ est omnis ꝑpls q̃si vir vnus i. totaliter ꝛ pfecte. uel vno animo ꝛ voluntate ad festũ celebrandum.

d Ad plateã que est ante portã aquarũ. ista porta notat porta fontis s. iij. ca. ꝛ in opposito illius porte non tñ immediate erat atriũ vbi hoies orabãt ꝛ audiebant verbũ diuinũ. ꝛ hoc atriũ vocat hic platea.

e Et dixerunt esdre scribe ut offerret librũ legis moysi. quã reparauerat. ut dictũ est s. Esdre. vij. ꝛ ideo eã melius tocere poterat.

f In die ꝓma mẽsis septimi. in q̃ est festũ tubarũ. ut ꝓcipit Leuit. xxiij.

g Et legit i eo aptε. i. intelligibiliter ꝛe clarãdo ea q̃ videbant obscura.

h De mane vsq̃ ad mediã die. in q̃ apparet ei⁹ sollicitudo ꝑpl̃m docẽdo ꝛ deuotio ꝑpli ita diu ꝛ attẽte audiendo. ideo subdit:

i Et aures ꝛc. erecte ad librũ. i. ad audiendũ ea q̃ legebant in libro. ꝛ aures mentis erãt attẽte ad intelligẽdũ.

k Stetit ꝛc. sup gradũ ligneũ. dr aũt ꝛe salomõe q̃ stetit sup basim eneã ad loquẽdũ ꝑplo. ut br̃ ij. Paral. vj. Sed illam basim ꝛ alia metalla portauerit secũ chaldei q̃n incenderit templũ ꝛ ciuitatẽ. ut br̃. iiij. Reg. vlt. Esdras aũt nõ erat ita diues sicut salomon ꝛ iõ ꝓ gradu eneo fecit gradũ ligneũ ad loquendũ.

l Et bñdixit esdras dño ꝛeo. oñdens q̃ in ꝓncipio ꝓdicationis ad impꝛandũ grãm ꝛei vtile fieri oratio nõ solũ a ꝓdicãte: ꝫ etiã a toto ꝑplo. iõ subdit: Et rñdit ois ꝑpls ꝛc.

m Popul⁹ aũt stabat i gradu suo. i. inferi⁹ q̃s esdras q̃ supeminebat populo. ut ꝓdictũ ẽ.

n Dixit aũt neemias. hic ꝓnter ꝛescribit lectiõis interꝓtatio. cũ dr̃ Dixit aũt neemias ipse ẽ attirsatha. sic eni alio noie dicet⁹ est. cui⁹ ratio dicta fuit s. Esdre ij. ca.

o Et esdras sacerdos ꝛ scriba ꝛc. Non est ꝓ hoc intelligendũ q̃ isti cẽs simul loquerent. q̃ esset magna confusio intellectus audientiũ q̃ instructio. nisi forsitan in diuersis locis ꝛ diuersis ꝓtib⁹ ꝑpli sic loq̃rent q̃ vn⁹ nõ impediret alium. q̃ tñ nõ videt ꝛerũ. q̃ in principio hui⁹ capituli dr̃

filij nasia: filij athupha: filij seruorum salomonis: filij sothai: filij sopherech: filij pheruda: filij iahala: filij ꝛcon: filij gedel filij saphata: filij achil: filij phocereth qui erat ortus ex asbaim filio ãmon. Omnes nathinnei: ꝛ filij seruorum salomonis: trecẽti nonagintaduo. Hi sũt aũt qui ascenderũt ꝛe thelmala thelarsa cherub adon ꝛ emer ꝛ nõ potuerũt indicare domũ patrũ suoꝝ ꝛ semen suũ: vtrũ ex isrl̃ essent. Filij dalaia: filij tobia: filij nechoda: sexcenti quadragintaduo. Et ꝛe sacerdotibus: filij iobia: filij accos: filij berçellai qui accepit ꝛe filiab⁹ berçellai galaaditidis vxorẽ. ꝛ vocat⁹ est noie eoꝝ. Hi quesierũt scripturã suã in censu ꝛ nõ inuenerũt: ꝛ eiecti sunt ꝛe sacerdotio. Dixitq̃ athersatha eis ut non manducarẽt ꝛe sanctis sanctoꝝ donec staret sacerdos doctus ꝛ eruditus. Ois multitudo quasi vir vnus: quadragintaduo milia sexcenti sexaginta: absq̃ seruis ꝛ ancillis eoꝝ q̃ erãt septẽ milia trecenti triginta septẽ: ꝛ inter eos cantores ꝛ cãtatrices ducente. Equi eoꝝ sexcenti triginta septem: muli eoꝝ ducenti quadragintaquinq̃ cameli eorũ quadringenti triginta q̃nq̃: asini sex milia septingẽti viginti

Hucusq̃ refert quid in cõmentario scriptum fuerit: exin neemie hist̃oria texit. Nonnulli n aũt ꝛe principib⁹ familiarũ ꝛe deruntin opus. Athersatha dedit in thesaurũ: auri dragmas mille: phialas quinquaginta: tunicas sacerdotales q̃ngẽtas triginta. Et ꝛe principib⁹ familiarũ ꝛederũt in thesaurũ opis: auri dragmas viginti milia: ꝛ argenti mnas duo milia ducentas. Et q̃ dedit reliqu⁹ ꝑpls auri dragmas viginti milia: ꝛ argenti mnas duo milia: ꝛ tunicas sacerdotales sexaginta septẽ

Habitauerũt aũt sacerdotes ꝛ leuite ꝛ ianitores ꝛ cantores ꝛ reliquũ vulgus ꝛ nathinnei ꝛ omnis israel in ciuitatib⁹ suis.

ET venerat VIII mensis septimus. Filij autem israel erãt in ciuitatibus suis. Cõgregatusq̃ o omnis populus quasi vir vnus ad p plateam que est ante portã aquarũ: ꝛ q dixerunt esdre scribe ut afferret librum legis moysi: quam preceperat dñs israeli. Attulit ergo esdras sacerdos legem coram multitudine virorum ꝛ mulierum: cunctisq̃ qui poterant intelligere: in die r prima mensis septimi. Et s legit in eo aperte in platea que erat ante portam aquarum ꝛe t mane vsq̃ ad mediã diem: in conspectu virorum ꝛ mulierum ꝛ sapientium. Et u aures omnis populi erant erecte ad librum. Stetit x autem esdras scriba super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum: ꝛ stetерunt iuxta eum matbathia ꝛ senia ꝛ ania ꝛ uria ꝛ elchia ꝛ maasia ad dexteram eius: ꝛ ad sinistrã phadaia misabel ꝛ melchia ꝛ asum ꝛ aseph dana zacharia ꝛ mosollam. Et aperuit esdras librum coram omni populo. Super vniuersum quippe populum eminebat. Et cum aperuisset eum: stetit omnis populus. Et y benedixit esdras domino ꝛeo voce magna. Et respondit omnis populus: amen amen: eleuans manus suas. Et incuruati sunt: ꝛ adorauerunt deum proni in terram. Porro iesue ꝛ baani ꝛ serabi iamin accub septbai odia maasia celita azarias iozabed anani phalaia leuite silentium faciebant in populo ad audiendã legem. Populus z autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis dei distincte ꝛ aperte ad intelligendum: ꝛ intellexerunt cum legeretur. Dixit aa autem neemias: ipse est athersatha ꝛ bb esdras sacerdos ꝛ scriba ꝛ leuite interpretantes vniuerso populo. ⌋ Dies sanctificat⁹ ẽ dño ꝛeo nr̃o Nolite lugere ꝛ nolite flere.

Cōgregatus est omnis ꝑplus quasi vir vnus ad plateā q̄ est ante portā aquarū. Ex quo videt q̄ totus erat cōgregat⁹ in loco vno. solus igit̄ esdras legem legebat; ⁊ obscura ꝛclarabat. sed alij in hoc ipsum inuabāt q̄ sibi assistentes faciebant silentiū in ꝑplo ipsum reprimētes a luctu ⁊ gemitu q̄ nō erat dies luct⁹ sed spiritualis letic̄ie. a Flebat enī omnis ꝑplus ⁊c. ⁊ q̄ percipiebat se legē trāsgressū fuisse ī multis. b Comedite pinguia ⁊ bibite mulsū. i. vinū melle dulcoratū. ex hoc ꝑz q̄ in diebus festiuis possūt fideles ⁊ debēt lautius viuere cū moderamine tū. c Et mittite ptes. i. exenia. d Eis qui nō preparauerūt sibi. i. pauperibus qui nō habuerunt vnde possent sibi sufficienter ꝓuidere. e Et nolite cōtristari. cui⁹ ratio subdit: f Gaudiū eteni dñi ⁊c. ⁊ i. gaudium spūale quo ꝛletis in dño gaudere in hac solēnitate est consolatio nostra nos fortificās ad bonū. Cetera patent ex dictis. g Et in die secundo. Hic ꝓsequent̄ agit̄ de celebratiōe festi tabernaculoꝝ. cui⁹ occasio premittit̄. cū dicit: h Et inuenerūt scriptū in lege. Leuit̄. xxiij. i Precepisse dominū ī manu moysi. i. ꝑ ipsum moysen. k Ut habitent filij israel in tabernaculis. facti de ramis arborum viridibus ⁊ floribus. hoc enim festum celebrabatur in memoriā beneficij diuini: quo fecit habitare filios israel quadraginta ānis in tabernaculis in deserto ⁊ absq̄ notabili defectu. ꝓm q̄ habet Deut⁹ ij. Nouit dñs iter tuum habitans tecum quadraginta annis. ⁊ nihil tibi defuit. ⁊ ad designandum q̄ deus de deserto eos educens introduxit in terram fertilem ⁊ delectabilem. l In die solēni mense septimo. die enim q̄ndecimo septimi mensis incipiebat festum istud ⁊ durabat septē diebus. s. vsq̄ ad vicesimū primū diem mensis inclusiue. m Et frondes ligni nemorosi. i. ramis ⁊ foliis copiosi. Consequenter ponit̄ executio huius solēnitatis cum dicitur: n Et egressus est omnis populus ⁊c. istud non refert̄ ad illud quod predicit̄: In die secundo. quia die secundo mensis septimi audierunt preceptū legis de festo tabernaculoꝝ. ⁊ appropinquante die quintodecimo mensis exierunt ad accipiendum ramos ⁊ fecerunt tabernacula ꝓm legis mandatū. ideo sequit̄: o Fecerūtq̄ sibi tabernacula vnusquisq̄ in domate suo. i. in tecto dom⁹ sue. dom⁹ enī in ꝛra illa habent tecta plana. ⁊ ideo fecerunt ibi tabernacula que debebant esse sub diuo. vñ ⁊ in terra ista quādo faciūt hoc festū intra domos suas q̄ nō habēt tecta plana remouēt cooptur̄ dom⁹ supra tabernaculū. ut sic sit sub diuo. p Et habitauerunt in tabernaculis. s. septem diebus ꝓm preceptum legis Leuit̄. xxiij. q Non enim fecerant ⁊c. talia filij israel. non est intelligendū q̄ ista solēnitas fuerit simpliciter maior q̄ aliqua que fuerit intermedio tempore predicto. quia temporibus quibus floruit regnum. s. tem pore dauid ⁊ salomonis fuerūt pluries facta tabernaculoꝝ festa solēnioza q̄ istud. sed ista cōparatio accipit̄ ꝓm quid ⁊ ꝓportionabiliter. quia ꝛpe intermedio predicto nō legitur ꝑplus sic fuisse generaliter cōgregatus in ir̄m quasi vir vnus. ut dicit̄ in principio huius capituli. nec q̄ ꝑplus fuerit sic attentus ad audiendū legem. Item ꝓm quandā ꝓportionē maius fuit illis q̄ de captiuitate redierant facere tale festū q̄ regibus potentibus ⁊ ꝑplo existenti i statu potentissimo. facē festa multo maioza simpliciter. sicut maius est puero portare q̄tuoz q̄ viro robusto decem uel viginti. r Et in die octauo collectā. ꝓ emēdis necessarijs in vsum templi. s Juxta ritum. qui dr̄ Leuit̄. xxiij. t Cap. ix.

Flebat⁰ enī omnis ꝑplus cū audiret verba legis. ⁊ Et dixit eis: Ite comedite⁰ pinguia ⁊ bibite mulsū: ⁊c mittite ptes eis⁰ qui nō preparauerūt sibi q̄ sanctus dies dñi est: ⁊c nolite ꝓtristari. Gaudiū⁽ᵗ⁾ eteni dñi est fortitudo nr̄a. ⁊ Leuite aūt silentiū faciebāt in oi ꝑplo dicentes: Tacete q̄ dies sanct⁹ est: ⁊ nolite dolere. Ābijt itaq̄ ois ꝑplus ut comederet ⁊ biberet ⁊ mitteret ptes ⁊ faceret letic̄iā magnā: q̄ intellexerāt verba que docuerat eos. Et⁸ in die secūdo cōgregati sūt ꝓncipes familiarū vniuersi ꝑplī sacerdotes ⁊ leuite ad esdrā scribam: ut interpretaret eis ꝓba legis. Et⁹ inuenerūt scriptū in lege precepisse⁽ᵗ⁾ dñm in manu moysi ut⁽ⁿ⁾ habitēt filij israel in tabernaculis in die⁽ˢ⁾ solēni mense septimo: ⁊ ut ꝓdicēt ⁊ diuulgēt vocem in vniuersis vrbib⁹ suis ⁊ in ir̄m dicētes: Egredimini in montē: ⁊ afferte frōdes oliue: ⁊ frondes ligni pulcherrimi frondes myrti ⁊ ramos palmarū ⁊⁽ᵐ⁾ frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula sicut scriptū est: Et⁽ⁿ⁾ egressus est ois ꝑplus ⁊ attulerūt. Fecerūtq̄⁰ sibi tabernacula vnusquisq̄ in domate suo ⁊ in atrijs suis: ⁊ in atrijs dom⁹ dei ⁊ i platea porte aquarum: ⁊ in platea porte ephraim.

Fecit ergo vniuersa ecclesia eoꝝ qui redierāt de captiuitate tabernacula: ⁊⁰ habitauerūt in tabernaculis. Non⁹ enī fecerāt a diebus iosue filij nun talia filij israel vsq̄ ad diem illū. Et fuit letic̄ia magna nimis. Legit autē in libro legis dei: ꝑ dies singulos a die primo vsq̄ ad die nouissimū: ⁊ fecerūt solēnitatem septem diebus. ⁊ᵖ in die octauo collectam iuxta⁹ ritum. IX

M die aūt vicesimo quarto mensis bui⁹ cōuenerūt filij israel in ieiunio ⁊ in saccis: ⁊ humⁿ⁹ sup eos. Et⁰ separatū est semē filioꝝ israel ab omni filio alienigena: ⁊ᵖ steterūt ⁊ᵍ ꝓfitebant peccata sua ⁊ iniquitates patrū suoꝝ. Et cōsurrexerūt ad stādū. ⁊ legerūt ī volumine legis dñi dei sui: quat⁾ in die ⁊ quater in nocte ꝓfitebant: ⁊ adorabāt dñm deū suū Surrexerūt⁰ aūt sup gradū leuitarū iosue ⁊ bani ⁊ cedmibel remni sabnia abani sarebias bani ⁊ thanani: ⁊ clamauerūt voce magna ad dñm deū suum. Et⁰ dixerūt leuite: iosue ⁊ cedmibel bonni asebia serebia arebia odaia sebna fataia. Surgite⁽ᵗ⁾: benedicite dño deo nostro ab eterno vsq̄ in eternū. Et⁰ benedicāt nomini glorie tue excelso in oi benedictiōe ⁊ laude.

Lap. ix.

M die autē vicesimoquarto. Hic cōsequent̄ describitur ꝑplī cōfessio. ⁊ primo cōfessio transgressionis. secundo confessio diuine laudis. ibi: Surrexerūt aūt. Circa ꝓmū ꝓmittit̄ temp⁹. cū dicit: In die aūt vicesimoquarto mensis bui⁹. sicut enim dictū est ca⁰ precedenti singulis diebus festi tabernaculoꝝ audierūt legem. ⁊ sic ꝓceperūt se eam transgressos fuisse iungendo matrimonia cū alienigenis. ⁊ ideo transacta die collecte que fuit. xxij. dies mensis septimi in crastino separauerūt semen filioꝝ israel ab alienigenis. ⁊. xxiiij. die ieiunauerūt induti saccis. ⁊ aspersi capita puluere in signū vere penitentie ⁊ humiliatiōis. put dicit̄; Cōuenerūt filij israel in ieiunio ⁊c. v Et separatū est semen filioꝝ israel ⁊c. hoc iam erat factum die precedenti. ideo dicit: Et separatū est. de preterito. x Et steterūt. separati ab alienigenis die vicesimo q̄rto. y Et ꝓfitebant peccata sua. facto ꝑbo ⁊ signo. z Quater in die ⁊ quat⁾ in nocte ꝓfitebant. in quo apparet veritas penitētie. q̄ subtrahebāt sibi quietem noctis ꝓ magna pte. a Surrexerūt aūt. Hic ꝓnter describitur ꝓfessio diuine laudis ad quā premittit̄ exhortatio leuitarū. cū dicit: Surrexerūt aūt ⁊c. ut meli⁹ ꝑplm excitarēt ad diuinā laudē vñ subdit: b Et dixerunt leuite. ꝑplm exhortando. c Surgite benedicite dño deo nostro. corde ⁊ ore. d Et benedicant. Hic ꝓnter ponit̄ laudis diue cōfessio. ⁊ secūdo diuine misericordie implorat̄io. ibi: Nunc itaq̄ dñe. Circa primū ponit̄ dicta confessio leuitis precinentib⁹. ⁊ alijs audientib⁹; ⁊ tacite deū laudantib⁹. in qua quidē ꝓfessione ꝓmo cognoscit̄ diuinū beneficiū. q̄ est gr̄ale respectu omniū. ⁊ secūdo multiplex bñficium spāle collatū ꝑplo isr̄l

Et[a] dixit esdras. Tuipse[b] dñe solus: tu [c]fecisti celū: [d]celū celoꝝ [e]omnē exercitū eorū: terrā[f] ⁊ vniuersa que in ea sūt: maria ⁊ omnia que in eis sunt. Et[g] tu viuificas omnia hec: ⁊[h] exercit⁹ celi te adorat. Tuipse[i] dñe deus qui elegisti abram: ⁊[k] eduxisti eū de igne chaldeoꝝ: ⁊[l] posuisti nomen eius abrahā: ⁊[m] inuenisti cor eius fidele corā te: ⁊[n]pcussisti cū eo fedus ut dares ei terram chananei ethei euei ⁊ āmorrei ⁊ pherezei ⁊ iebusei ⁊ gergesei: ut dares semini eius. Et[o] implesti verba tua quoniā iustus es. Et[p] vidisti afflictionem patrū nostroꝝ in egypto: clamoremq⁹ eoꝝ audisti sup mare rubrū: ⁊[r] dedisti signa atq⁹[s] portenta in pharaone ⁊ in vniuersis seruis eius: ⁊ in oi ꝓle terre illius. Cognouisti[t] enim q⁹ superbe egerāt ꝓtra eos: ⁊ fecisti tibi nomen sicut ⁊ in hac die Et mare diuisisti ante eos: ⁊ transierūt p medium marꝭ in sicco Persecutores aūt eoꝝ ꝓiecisti in ꝓfundū quasi lapidē in aq̄s validas: ⁊[v] in columna nubis ductor eoꝝ fuisti p diem: ⁊ in colūna ignis p noctem: ut appareret eis via p quā ingrediebant. Ad[x] montē quoq⁹ synai descendisti: ⁊[y] locutus es cū eis de celo: ⁊[z] dedisti eis iudicia recta: ⁊[a] legem veritatis: cerimonias[b]: ⁊[c] p̄cepta bona. Et sabbatū sanctificatū tuū ostendisti eis: ⁊ mandata ⁊ cerimonias ⁊ legē precepisti eis i manu moysi serui tui. Panem[d] quoq⁹ de celo dedisti eis i fame eorum: ⁊[e] aquā de petra eduxisti eis sitientibus. Et[f] dixisti eis ut ingrederent ⁊ possiderēt terrā: sup[g] quā levasti manū tuā ut traderes eis. Ipsi[h] ⁊o ⁊ patres nostri superbe[i] egerunt ⁊[k] indurauerūt ceruices suas: ⁊ non audierūt mādata tua: ⁊ noluerūt audire: ⁊[l] non sunt recordati mirabiliū tuoꝝ que feceras eis. Et indurauerunt ceruices suas: ⁊ dederunt caput ut cōuerterent ad seruitutē suā quasi p contentionem. Tu[m] aūt deus ꝓpitius clemens ⁊ misericors longanimis ⁊ multe miserationis: non dereliquisti eos. Et[n] quidē cū fecissent sibi vitulū conflatilem ⁊ dixissent: Iste est deus tuus q̄ eduxit te de egypto: fecerūt q⁹[o] blasphemias magnas: tu aūt in misericordijs tuis multe nō[p] dimisisti eos in deserto. Colūna[q] nubis non recessit ab eis p diē ut duceret eos in viā: ⁊ colūna

---

a Et dixit esdras. Tuipse dñe solus. s. es creator. premittitur tñ in aliquib⁹ libris: q Et dixit esdras. sed nō est in hebreo nec est de textu. q⁹ nō ē verbū solius esdre: sed etiā alioꝝ confitentiū deū creatorem omniū celestiū ⁊ terrestriū. ideo subdit: c Tu fecisti celū. s. sidereum. d Et celū celoꝝ. i. celū empyreū qđ est supmū. e Et omnē exercitum eoꝝ. i. stellas ⁊ luminaria. que dicunt exercit⁹ celi siderei. ⁊ angelos q̄ sunt exercit⁹ celi empyrei. f Et terrā. q̄ est infimū elementū. ⁊ p̄ b intelligit creatio corporū mediorū inter terrā ⁊ celū. Secūdū beneficiū est gubernatiōis. qđ notat cū dicit: g Et tu viuificas omnia hec. q⁹ omnes creature p diuinā gubernationē ad act⁹ suos mouent: qui mot⁹ etiā in creaturis inanimatis dicit quedā vita ut habet. viij. phycoꝝ. h Et exercitus celi te adorat. q⁹ angeli q̄ sunt exercitus celi empyrei adorant deū adoratione ꝓprie dicta. similiē exercitus celi siderei. i. stelle ⁊ luminaria cū adorant adoratione large dicta. inq̄tum i eoꝝ illuminationibus relucet dei bonitas ⁊ sapientia. ⁊ ex b mouent creature rationales ad adorandū eum adoratione ꝓprie dicta. Ex hoc aūt loco surrexit q̄dam error iudeoꝝ dicentiū deū esse corporeū ⁊ esse in loco determinato. s. in occidente. eo q⁹ stelle mouent ab oriente versus occidentē. q. adorando deū ibidē existentem. sed hec ratio friuola est. q⁹ eadem ratione diceret esse in oriente. quia stelle mouent ab occidēte in orientē in hemisperio nobis opposito. Est etiam dictus error manifeste cōtra dictū Hieremie. xxiij. Celū ⁊ terram ego impleo dicit dñs. dictū tamen hoc ita est absurdū q⁹ non indiget alia improbatiōe. ideo breuiter pertranseo. i Tuipse dñe. Hic ꝓsequenter ponit confessio multiplicis beneficij filijs israel specialiter collati. ⁊ exprimendo beneficiorum multitudinē ⁊ magnitudinem · interponit populi ingratitudinem. ut opposita iuxta se posita magis elucescant: ut magis apparebit ꝓsequendo. Primo ergo ponit beneficium electionis quo deus p̄ populū israel sibi tanq̄ peculiarem elegit in abraham. cum dicitur: Tuipse dñe deus qui elegisti abram. sic enim vocabatur quando dominꝰ ipsum elegit ⁊ vocauit. ut habetur Gen. xij. k Et eduxisti eum de igne chaldeoꝝ. quia fm hebreos ꝓiectus fuit in ignem de precepto nemroth ꝓpter fidem vnius veri dei. ⁊ inde diuinitus saluatus. prout dictum fuit plenius Gen. xj. l Et posuisti nomen eius abraham. i. patrem multitudinis fidelium. sicut habetur Gen. xvij. m Et inuenisti cor eius fidele. quia p amore tuo paratus fuit etiam filium suū dilectissimū immolare. ut habetur Gen. xxij. n Et percussisti cum eo fedus ut dares ei terrā &c. ut habetur Gen. xv. o Et implesti verba tua. Hic consequenter exprimitur beneficiū liberationis israel de egypto. cum dicitur: Et implesti verba tua. q⁹ tempore famis fecit p̄ filios israel descēdere in egyptum. ut habet Gen. xlvj. ut ibidē ad tempꝰ saluaretur p ipsum ioseph. p Et vidisti afflictionem patrū nostroꝝ in egypto. q⁹ mortuo ioseph p̄s isr̄l fuit ibi multipliciter afflictus. ut habet Exo. j. ⁊ capitulis sequentib⁹ vsq⁹ ad xij. q Clamoremq⁹ eoꝝ audisti sup mare rubrum. egyptios submergens ⁊ filios isr̄l saluans. ut habet Exo. xiiij. r Et dedisti signa. mare diuidēdo. s Atq⁹ portenta. pharaonem ⁊ eiꝰ exercitū submergendo. t Cognouisti enim q⁹ superbe egerant iniuste filios isr̄l opprimendo. v Et in colūna nubis ductor eoꝝ fuisti &c. ut habetur Exo. xiij. x Ad montem quoq⁹ synai. Hic cōsequenter describitur beneficium dationis legis. cum dicitur Ad montē quoq⁹ synai descendisti. in signo visibili. Exo. xix. y Et locutus es cum eis de celo. Exo. xx. z Et dedisti eis iudicia recta. q̄tum ad precepta iudicialia. a Et legem veritatis. q̄tu ad moralia. b Cerimonias. q̄tum ad cerimonialia. c Et precepta bona. q̄tum ad cetera mandata que ad predicta reducuntur. d Panē quoq⁹. Hic consequēter ponitur beneficium nutritionis in deserto: q⁹ dedit eis manna de celo. ut habet Exo. xvj. e Et aquā de petra eduxisti. ut habet Exo. xvij. ⁊ Nu. xx. f Et dixisti eis. ut ingrederentur ⁊ possiderent terram. ut habet Nu. xiij. g Super quam levasti manū tuam. iurando abrahe q⁹ semen suum possideret illam terram. Gen. xxij. vbi dicit: Per memetipsum iurauī dicit dñs &c. h Ipsi ⁊o. Hic interponitur p̄ populi isr̄l ingratitudo de beneficijs acceptis. cum dicitur: i Superbe egerunt. mandata dei transgrediendo. k Et indurauerunt ceruices suas. pobstinationem in peccato. l Et nō sunt recordati mirabiliū tuoꝝ que feceras eis. egyptum multipliciter patiendo. ⁊ filios israel mirabiliē liberando. ut patet in diuisione rubri maris ⁊ in pluribꝰ aliis. ⁊ tamen frequenter insurgebāt ad murmurandū ꝓtra moysen ⁊ deū. sicut p̄z Exo. xiij. ⁊. xvj. ⁊ in multis aliis locis. m Tu autem deus ꝓpitius ⁊ clemens. ex tua bonitate eos supportasti. cū tamen essent exterminatione digni specialiter ꝓpt hoc qđ subdit: n Et quidem cū fecissent sibi vitulum. ut habet Exo. xxxij. o Fecerunt q⁹ blasphemias magnas. vitulum deū nominādo: ⁊ ei tanq⁹ deo immolando. ⁊ sic blasphemauerūt verbo ⁊ facto. p Non dimisisti eos in deserto. absq⁹ tua benigna ꝓtectione ⁊ gubernatione. ideo subdit: q Colūna nubis nō recessit ab eis. ꝓpter dictas blasphemias.

ꝛ ꝛe iſta colũna nubis ꝛ ignis ꝛtrũ fuerit vna uel duplex. dictum fuit pleni⁹ Exo. xiij. a Et manna tuũ nõ ꝓhibuiſti ab ore eoꝝ. ingratos pane celeſti paſcẽdo. ut bñ Exo. xvj. b Et aquã ꝛediſti eis in ſiti. Exo. xv. aquas dulcorãdo. ꝛ. xvij. aquas ꝛ petra educendo. c Veſtimenta ꝛc̃. ꝛ pedes eoꝝ nõ ſunt attriti. i. leſi uel laſſati ex itinere. Sciendũ tñ ꝙ iſtud ꝛneficiũ nõ põt intelligi ꝛ oibus gñaliter. qz ſcribit Ru. xj. Interea ortũ eſt murmur ꝓpli quaſi volentiũ ꝓ labore. ſ. itineꝛ. ꝙꝛ qõ dicendũ ꝙ ſicut mãna erat cibus valde ſapidus tonis. ſm ꝙ dicit Sapie xvj. Panẽ paratũ ꝛediſti eis oẽ ꝛlectamentũ in ſe habentẽ ꝛc̃. ꝛ tñ erat inſipid⁹ malis ſm ꝙ dicebãt Nu. xj. Anima nr̃a arida eſt. nihil aliud reſpiciũt oculi noſtri niſi man. ita dicẽdũ eſt hic ꝙ veſtimenta bonoꝝ non ſunt ꝛetuſtate cõſumpta: nec pedes eoꝝ ex itinere laſſati: ſed tñ maloꝝ. d Et poſſederũt terrã. Hic ꝓnter recolit ꝛneficium introductionis in terrã bonã ꝛ fertilem. ꝛ ꝓmo ꝙ̃tum ad terrã q̃ erat vltra iordanem. in q̃ habitauerunt due tribus ꝛ dimidia cũ dñ: Et poſſederũt terrã ꝛc̃.] ut habꝛ Nu. xxj. ſecũdo ꝙ̃tũ ad terrã citra iordanẽ q̃. ꝓꝛie dicit terra ꝓmiſſionis. cũ dñ: e Et adduxiſti eos ad terrã ꝛ q̃ vixeras patribus eoꝝ. ſ. abꝛahe iſaac ꝛ iacob. f Et humiliaſti coram eis habitatores terre. imittẽdo eis tãtũ terroꝛem ꝙ nõ poterãt ſe ꝛefendere. ut bñ Joſue. ij. g Et reges eoꝝ ſ. triginta vnũ ꝙs ꝛtrellauit ioſue. ut bñ Joſue. xij. Cetera patent in hrã. h Et comederũt. Hic iterũ interponit ingratitudo ꝓpli iſrl ꝛ ꝛneficijs acceptis. Et comederũt ꝛ ſaturati ſũt ꝛc̃. ꝛ ſequit: i Prouocauerũt aũt te ad iracundiã. multipliciter te offendendo. k Et receſſerũt a te. ꝓ idolatriã. l Et ꝓphas tuos occiderũt. ſicut pz. iij. Reg. in plurib⁹ locis ſpecialiter. xxj. ca. vbi dñ ꝛ manaſſe ꝙ ſanguinẽ innoxium fudit multũ nimis. m Et ꝛediſti eos in manu hoſtiũ ſuoꝝ. ignis ꝓ noctem: ut oſtenderet eis iter ꝓ quod ingrederenť. Et ſpiritũ tuum bonũ ꝛediſti qui doceret eos: ꝛ manna tuum non ꝓhibuiſti ab ore eoꝝ: ꝛ aquam ꝛediſti eis in ſiti. Quadraginta annis pauiſti eos in ꝛſto: nihilq; eis ꝛfuit. Veſtimẽta eoꝝ nõ inueteraꝛuerũt: ꝛ pedes eorum nõ ſunt attriti. Et ꝛediſti eis regna ꝛ ꝓpꝛos: ꝛ partitus es eis ſortes. Et poſſederũt terrã seon ꝛ terrã regis eſebon: ꝛ terrã og regĩ baſan.] Et multiplicaſti filios eoꝝ ſicut ſtellas celi: ꝛ adduxiſti eos ad terrã ꝛ qua dixeras patrib⁹ eoꝝ ut ingrederenť ꝛ poſſideret Et venerũt filij: ꝛ poſſederunt terrã. Et humiliaſti coram eis habitatores tre chananeos: ꝛ ꝛediſti eos in manu eoꝝ: ꝛ reges eorũ ꝛ ꝓpꝛos terre: ut facerent eis ſicut placebat illis. Ceperunt itaq; vrbes munitas ꝛ humũ pinguẽ: ꝛ poſſederũt domos plenas cũcta bonis: ciſternas ab eis fabꝛicatas: vineas ꝛ oliueta ꝛ ligna pomifera multa. Et comederũt ꝛ ſaturati ſũt ꝛ impinguati ſunt ꝛ abũdauerũt ꝛlitijs in bonitate tua magna. Prouocauerũt autem te ad iracũdiã: ꝛ receſſerũt a te: ꝛ piecerunt legem tuam poſt terga ſua. Et ꝓphetas tuos occiderunt qui cõteſtabanť eos ut reuerterenť ad te: feceruntq; blaſphemias grandes. Et ꝛdiſti eos in manu hoſtium ſuorũ: ꝛ afflixerũt eos. Et in tpe tribulationis ſue clamauerunt ad te: ꝛ tu ꝛ celo audiſti: ꝛ ſm miſerationes tuas multas ꝛediſti eis ſaluatores: qui ſaluarẽt eos ꝛ manu hoſtiũ ſuoꝝ. Cũq; requieuiſſẽt reuerſi ſũt ut facerẽt malũ in ꝓſpectu tuo: ꝛ ꝛeliquiſti eos in manu inimicoꝝ ſuoꝝ: ꝛ poſſederũt eos. Conuerſiq; ſunt: ꝛ clamauerũt ad te. Tu aũt ꝛ celo exaudiſti ꝛ liberaſti eos: in miſericordijs tuis multis tpibus: ꝛ conteſtatus es eos ut reuerterenť ad legem tuam. Ipſi aũt ſuperbe egerunt ꝛ nõ audierunt mandata tua: ꝛ in iudicijs tuis ꝛccauerunt: que faciet hõ: ꝛ viuet in eis. Et ꝛderũt humerum recedentẽ: ꝛ cervicem ſuã indurauerũt: nec audierũt. Et ꝓtraxiſti ſup eos ãnos multos ꝛ cõteſtatus es eos in ſpiritu tuo ꝓ manũ ꝓphetarum tuoꝝ ꝛ non audierunt: ꝛ tradidiſti eos in manu ꝓpꝛorum terrarum. In miſericordijs autem tuis plurimis non feciſti eos in ꝓſumptionẽ: nec ꝛeliquiſti eos: qm̃ ꝛus miſerationũ ꝛ clemens es tu. Nũc itaq; dñe ꝛ noſter: magne fortis ꝛ terribilis: cuſtodiens pactũ ꝛ miſericordiã ne auertas a facie tua omnem laborem qui inuenit nos] reges noſtros: pꝛincipes noſtros ꝛ ſacerdotes noſtros ꝛ ꝓphetas noſtros ꝛ pꝛes noſtros ꝛ omnẽ ꝓplm tuum: a diebus regis aſſur vſq; in diem hanc. Et tu iuſtus es in oibus que venerũt ſup nos: quia veritatem feciſti nobis: nos autẽ impie egimus. Reges noſtri: ꝓncipes noſtri: ſacerdotes noſtri: ꝛ patres noſtri: non fecerunt legem tuam: ꝛ nõ attenderũt mãdata tua ꝛ teſtimonia tua que teſtificat⁹ es in eis. Et ipſi in regnis ſuis bonis ꝛ in bonitate tua multa quã ꝛederas ſtud referẽ ad temp⁹ iudicũ. qz poſt mortẽ ioſue ꝓpꝛo ad idolatriã ꝛclinãre frequenter fuit tradit⁹ in manib⁹ hoſtiũ. ut pz ex ꝛcurſu libri iudicũ. n Et in tpe tribulatiõis ſue clamauerũt ad te. afflictioñe eis intellectũ dante. o Et ſm miſerationes tuas. q̃uis eſſent indigni: p Dediſti eis ſaluatores. i. iudices q̃ liberabãt eos ꝛ manibus hoſtiũ. ut pz ex ꝛcurſu libri Judicũ. vñ dicit Judic. ij. Cũq; dñs iudices ſuſcitaret in diebus eoꝝ. flectebať miſericordia: ꝛ audiebat afflictoꝝ gemit⁹: ꝛ liberabat eos ꝛ cede vaſtãtiũ. q Cũq; requieuiſſent. ab afflictiõe hoſtiũ. r Reuerſi ſũt ut facerẽt malũ. mortuo iudice. s Et ꝛreliquiſti eos in manib⁹ inimicoꝝ ſuoꝝ. donec liberarenť ꝓ aliũ iudicẽ ſuccedentẽ. ſicut patz ex ꝛcurſu libri Judicũ. t Cõuerſiq; ſũt ꝛ clamauerũt ad te. tpe ſamuelis. v Et liberaſti eos. ꝛ manibus philiſtinoꝝ ſamuele ꝓ eis oꝛante. ut bñ. j. Reg. vij. ca. x Et cõteſtatus es eos ut reuerterenť ad legẽ tuã. ꝓ ſamuelẽ dauid ꝛ alios ꝓphas. y Ipſi aũt ſuperbe egerũt. qz regnũ iſrl a tpe hieroboã receſſit a cultu ꝛi colẽdo vitulos aureos. ut bñ. iij. Reg. xij. z Et ꝛderũt humerũ recedentẽ. qz ꝓ regnũ iſrl regnũ iuda ꝛclinauit ad idolatriã. a Et ꝓtraxiſti ſup eos annos multos. differẽdo pene inflictionẽ. b Et ꝓteſtatus es eos. ut non excuſarẽt ſe ꝓ ignorantiam. c Et nõ audierũt. obſtinati ꝓ ſuã maliciã. d Et tradidiſti eos in manu ꝓpꝛorum terrarũ. qz regnũ iſrl fuit traditũ in manib⁹ regũ aſſyrioꝝ ſ. thebelatphalaſar: ꝛ ſalmanaſar. ut habꝛť. iij. Reg. xvij. ꝛ. xviij. ꝛ regnũ iuda in manu regis babylonis. ut habꝛť. iij. Reg. vltẽ. e In miſericordijs aũt tuis pluꝛ. nõ fe. eos in ꝓſumptionẽ. qz multi ꝛ regno iuſte remãſerũt vini quoꝝ aliq; fuerũt ducti in babylonẽ. ꝛ aliq; remãſerũt in ꝛra iuda ſub godolia ut bñ. iij. Reg. vltẽ. ꝛ qz illi q̃ erãt i babylone captiui a cyro rege. habuerũt licẽtiã redeũdi. ut bñ ã. j. Eſdre. j. ꝛ a rege artaxerxe Eſdre. vij. f Nũc itaq;. Hic vltio ponit dine mie ꝓlocutio. maxie ꝙ̃tũ ad illos q̃ redierãt ꝛ captiuitate. cũ dñ: Nũc itaq; dñe. ꝓ gñalẽ omnũ gubnationẽ. g De⁹. ꝓ creationẽ. h Mr̃. ꝓ cultũ ſpalẽ. i Magne. ꝓ infinitatẽ. k Fortis. ꝓ oĩpotẽtiã l Et ꝛribil. ꝓ iuſticiã. m Cuſtodiens pactũ ꝓ veritatẽ. n Et miam. ꝓ pietatẽ. o Ne auertas. a fa. ꝛc̃] ut. ꝓ labore cõcedas nobis q̃rẽ ꝛ. ꝓ futura libertatẽ. p Ad dieb⁹

regis assur. q⁹ reges assyrioꝝ post captiuitatē ꝛcem tribuū ceperūt molestare regnū iuda tpe sennacherib. ut habet. iiij. Regū. xviij. ⁊ tandē captiuatū fuit regnū iuda p nabuchodonosoꝛ regē babylonis cui⁹ captiuitatis adhuc remanebat effect⁹ seruituris. vñ sequit postea: a Ecce nos ipsi hodie serui sum⁹. q⁹ licz sacerdotes essent a tributo liberi ⁊ ministri templi. ut hr̄ Esdre. vij. nō tñ alij. b Et fruges ei⁹ multiplicant regib⁹. q⁹ ꝛ eis reddebat certa sūma regi. c Et coꝛporib⁹ nostris dñant ⁊ iumentis nr̄is. q⁹ faciebat coꝛuebias regi ꝛ p̄sonis suis ⁊ aīalib⁹. d

Cap. x.

Super oib⁹ ergo bis. Hic incipit capitulū p̄m signationē hieronimi ⁊ hebꝛeoꝝ. vbi p̄ ꝛscribit firma coꝛrectiōis ꝓmissio circa qō modus ꝓmittendi p̄mittit. secūdo declarat qd ꝓmittit. ibi: Sacerdotes. Circa primū dicit: Sup oibus ḡ bis. s. peccatis predictis simpliciter vitādis. e Nos ipsi pcutim⁹ fedus. i. nos simplicit obligamus: ⁊ scribim⁹ hāc obligationē ad maioꝛē certitudinē. f Et signāt. s. hanc obligationē sigillis suis. g Principes nostri ⁊c. q⁹ erāt p̄ncipales capitanei in ꝓplo ⁊ in eis virtualit̄ ꝓsistebat reliqua multitudo. ꝓpt̄ qō illa obligatio se extēdebat ad oēs. signatoꝛes aūt erāt neemias athꝛsata. q⁹ fuit binomi⁹. ut s. dictū est ca. viij. ⁊ cū eo noīant aliqui ꝛ p̄ncipibus ⁊ leuitis ⁊ sacerdotibus qui erāt p̄ncipales in ꝓplo. ⁊ ideo signauerūt obligationem ꝓ se ⁊ ꝓ tota multitudine. b Sacerdotes. Hic ꝓfiter ondit q̄d sacerdotes ⁊ p̄ncipales populi noie suo ⁊ oīuz aliorū ꝓmiserūt dño. q⁹ primo ꝓmiserūt obseruationē legis gr̄aliter. ideo subdit: i Ut ambularēt in lege dei ⁊c. ⁊ sequit: k Et custodirēt vniuersa mādata. q̄tū ad moralia. l Et iudicia eius. q̄tum ad precepta iudicialia. m Et cerimonias. q̄tum ad cerimonialia. ⁊ sub istis tribus p̄tinent omnia legis p̄cepta. ut ostensū fuit Exo. ij. ca. secūdo ostendit quid ꝓmiserūt specialiter. s. ꝓseruationē a cōmixtione cum gentilibus a quibus se separauerūt. ut dictū est ꝫ. ⁊ hoc notat cum dicit: Et ut non daremus filias nostras ⁊c. secundo. ꝓmiserunt in speciali obseruantiam sabbati. qō notat cum dicit: Populi quoq; terre ⁊c. ⁊ subditur: n Non accipiemus ab eis in sabbato ⁊ in die sanctificato. hoc est in alijs diebus festiuis in quibus ꝛebant cessare ab oꝑibus seruilibus. ut in pascate ꝑntecoste ⁊ cōsimilibus. o Et dimittemus annū septimū. sine cultura ⁊ semination⁹: ⁊ etiam sine collectione. quia omni campoꝝ non poterant habere ibi aliquid q̄si ꝓprium. eis: ⁊ in tra latissima ⁊ pingui quā tradideras in ꝓspectu eoꝝ: nō seruierūt tibi: nec reuersi sūt a studijs suis pessimis. Ecce p nos ipsi hodie serui sum⁹: ⁊ terra quā ꝛdidisti patribus nostris ut comederēt panē eius ⁊ q̄ bona sunt eius: ⁊ nos ipsi serui sum⁹ in ea. Et q fruges eius multiplicant regibus quos posuisti sup nos ꝓpter peccata nostra: ⁊ r coꝛporibus nostris dñant ⁊ iumentis nostris ꝑm voluntatē suā: ⁊ in tribulatiōe magna sum⁹.

Super s oibus ergo his nos ipsi t pcutimus fedus ⁊ scribim⁹: ⁊ u signāt ꝓncipes x nostri: leuite nostri ⁊ sacerdotes nr̄i. Signatoꝛes aūt fuerūt: neemias athersata filius achelai: ⁊ sedechias saraias azarias hieremias phessur amarias melchias accus sebenia melluc maarem merimuth obdias daniel genton baruch mosollā abia miamin maꝛia belga semeia: hi sacerdotes. Deinde leuite: iosue filius azarie: bennui de filijs enadad: cedmihel ⁊ fratres eoꝝ: sechenia odeuia celita phalaia anan micha roob asebia azchur serebia sabania odia bani bani nu. Capita ꝓpli: feros phetmoab elam zetu bani bonni azgad bebai adonaia beggoai adin ather ezechia azur odeuia asum besai areph anathot nebai mechphia mosollā azir mesizabel sadoch ieddua felthia anan ania osee anania asub aloes phaleā solech reū asebna madsia ethabana anan melluch arem baana: ⁊ reliq̄ de ꝓplo. Sacerdotes y leuite ianitoꝛes ⁊ cantoꝛes nathinnei ⁊ oēs qui se separauerūt de ꝓplis terraꝝ ad legem dei: vxoꝛes eoꝝ filij eoꝝ ⁊ filie coꝝ oēs qui poterāt sapere spondētes ꝓ fratrib⁹ suis: optimates eoꝝ: ⁊ qui veniebāt ad pollicendū ⁊ iurandū ut ambularēt in lege dñi quā dederat in manu moysi serui sui ut facerēt ⁊ z custodirēt vniuersa mādata dñi dei nr̄i: ⁊ a iudicia eius ⁊ b cerimonias ei⁹: ⁊ ut nō darem⁹ filias nr̄as ꝓplo tre: ⁊ filias eoꝝ nō acciperem⁹ filijs nr̄is. Populi quoq; terre qui important venalia ⁊ oia ad vsum p die sabbati ut vendāt: nō c accipiemus ab eis in sabbato ⁊ in die sanctificato. Et d dimittem⁹ annū septimū: ⁊ e exactionē vniuerse manus. Et f statuem⁹ sup nos precepta ut demus tertiā ptem sicli per annū ad g opus domus dei nostri ad h panes propositionis ⁊ i ad sacrificium sempiternum ⁊ k in holocaustum sempiternum in sabbatis in l calendis in m solēnitatibus ⁊ n in sanctificat̄ ⁊ ꝓ peccato: ut exoꝛet ꝓ isr̄l ⁊ in omnē vsum domus dei nostri. Sortes o ergo misimus sup oblationē lignoꝝ inter p sacerdotes ⁊ leuitas ⁊ q ꝓplm ut inferrent in domū dei nostri p domos patrū nostroꝝ per tempoꝛa a tempoꝛibus anni vsq; ad annū: ut arderēt super altare dñi dei nostri: sicut r scriptū est in lege moysi. Et s ut afferrem⁹ ꝓmogenita terre nostre ⁊ primitiua. ꝓmogenita ꝓpie dicebant ꝑmo nata de animalib⁹ ⁊ boū que fuerūt de obligata a tpe quo pcussit ꝓmogenita egyptioꝝ. Primitiua aūt ꝓpie dicebant illa que de aīalibus ⁊ terre nascētib⁹ sacerdotib⁹ ꝛebāt. scilz. l. pars. tñ magis devoti ut habet Leuit. xxv. sed illud qō ex ꝛcidentib⁹ granis crescebat de dono dei erat cōmune omnibus pauperibus ⁊ lestijs. p Et exactionem vniuerse manus. ut habet Leuit. xxv. q: septimo anno debebant debita remittere pauperibus iudeis: qui non poterant soluere. ⁊ fratres hebreos. ut habet Deut. xv. tertio promiserūt specialiter cultus debiti cōtinuationem. quod notat cum dicitur: q Et statuemus super nos precepta ut demus. scilz singuli capitanei tertiam ptem sicli p annū. i. quolibet āno. r Ad opus dom⁹ dei nostri. ⁊ quid sit illud opus ostenditur. cū dicitur: s Ad panes ꝓpositionis. qui ponebant noui quolibet sabbato. t Et ad sacrificium sempiternū. i. iuge sacrificium quod fiebat omni die mane ⁊ vespere. v Et in holocaustum sempiternū in sabbatis. quia ratiōe solēnitatis diei fiebant sacrificia specialia. x In calendis. i. in nouilunijs. y In solēnitatib⁹. lege statut̄. s. pascate ꝑntecoste ⁊ similibus. z Et in sanctificatis. i. in dieb⁹ qui nō erāt statuti ex lege: sed ex aliquo diuino beneficio postea facto. sicut solēnitas sortium quā hester ⁊ mardoche⁹ statuerunt. ut habet Hester vlt̄. ⁊ quia ad cultum templi requirebatur ordo debit⁹ ministroꝝ. ideo subdit: a Sortes ergo misimus sup oblationem lignoꝝ. q⁹ nutriebatur ignis cōtinue in altari holocaustoꝝ. cuius nutritio ptinebat ad sacerdotū officiū. ut habet Leuit. vj. Apportatio lignoꝝ ad officiū natbinneoꝝ. ut habet Josue. ix. ⁊ solutio ptinebat ad ꝓplm. ideo dicit: b Inter sacerdotes ⁊ leuitas. subquib⁹ intelliguntur natbinnei. c Et ꝓplm. ita q̄ p sortes fuit ordinatū qualit̄ sacerdotes p ebdomadas ⁊ dies nutrirēt illū ignē p vices sibi succedētes ⁊ similiter de officio leuitarū ⁊ natbinneoꝝ. ⁊ eodem mō de solutiōe p ꝓplm. d Sicut scriptū est in lege moysi. Leuit. vj. e Et ut afferrem⁹ ꝓmogenita terre nostre ⁊ primitiua.

addentes dabāt .xl. minus uuoti ꝙo subtrahentes dabāt .lx. aliqñ tamen accipiunt primogenita ꝑ primitiuis seu pmitijs sicut hic: a Primogenita terre nostre ꝛc̄. ꝛ siliter primitiua ꝑ primogenitis cū subdit: b Et primitiua filiorum nostroꝝ. que redimebāt quinq; siclis. c Et pecoꝝ nostrorū. de quib⁹ pmogenita aīalū īmolaticioꝝ īmolabāt dño. Primogenita ꝙo aīalium nō īmolaticioꝝ redimebant. excepto pmogenito asini qđ mutabāt oue loco eius īmolanda. ꝛ pmogenito canis qđ interficiebāt: ꝑut dictū fuit dif fusius Exo. xiij. d Afferem⁹ sacerdotibus ad gaçophylaciū dei nr̄i. ad locū vbi talia reponebant ꝑ victu sacerdotū. e Et decimā partē terre nostre. i. fructuū terre nostre. f Leuitis. ad eorum sustētationē. tamen isti leuite de istis decimis a populo receptis dabāt ptem decimā sūmo sacerdoti. ideo subdit: Et leuite offerēt decimā ptem decime. g Et ibi erūt vasa dñi sanctificata. i. ad ministeriū templi necessaria. h Et sacerdotes ꝛc̄. i. ministri debiti. i Et nō dimittem⁹ domū dei nostri. sine debito cultu. k Cap. xj. Habitauerunt aūt. Postq̄ descripta est ciuitaq; muratio ꝛ murate clausio. hic ꝓsequit describit eius populatio: quia ciuitas magna erat respectu pl̄i ibi habitare volentis. ideo necessariū fuit ordinare qui habitarēt in ir̄l̄m. ꝛ qui in ciuitatibus alijs. Circa qđ ꝓmo describit hec ordinatio in generali. secūdo magis in speciali ibi: De filijs iuda. Circa primū sciendū q; gentiles qui habitabāt circa ir̄l̄m inuidia moti inferebant habitatoribus eius multas molestias. ut ꝑz ex precedentibus. ꝛ ideo pauci volebant ibi remanere. ꝓpter qđ oportuit de hoc p sortes ordinare. ꝛ hoc in tribub⁹ iuda beniamin ꝛ leui. de istis enī tribubus tenebant ibi aliqui habitare ad defensionem eius. ne ab hostibus muri iterum destruerent. q; ciuitas ir̄l̄m erat ptim in sorte iude: ꝛ ptim in sorte beniamin. ut dictū fuit Josue. xv. ꝛ xviij. ꝛ q; templū erat ibi cui debebat ministrare tribus leui. de istis ergo tribubus fuerūt aliqui sortes ꝛ magnanimi: qui sponte se obtulerūt ad habitandū in ir̄l̄m. ꝛ hoc est qđ dicit: Habitauerūt aūt principes ꝛc̄.] .i. ꝓncipales in fortitudine ꝛ magnanimitate. qđ aūt subdit: Optimates absq; sorte in medio pl̄i habitabāt. nō est in hebreo nec est de textu: sed p modū glose fuit appositū. ꝛ postea p imperitiā scriptoꝝ textui insertū. inter reliquos ꝙo de tribus tribubus predictis qui nō obtulerunt se sponte ad habitādū in ir̄l̄m ordinatū fuit p sortes q; decima ps regni iude in ir̄l̄m habitaret: nouē aūt ptes in reliqs ciuitatibus. ꝛ hoc est qđ dr̄: l Reliqua ꝙo plebs misit sortē. qđ aūt seqt̄: Decima ps pl̄i eligat ut habitet in ir̄l̄m q; vbs vacua erat. nō est in hebreo: sed appositum fuit p modū glose: ꝛ postea īsertū est textui sic ꝛ de alio ꝓdictū est. m Benedixit aūt pl̄s viris ꝛc̄.] impetrādo eis bona eo q; sponte se offerebant periculis ꝑ ciuitate sancta. n Habitauit aūt vnusquisq; i possessione sua in vbib⁹ ir̄l̄. q; illi qui erāt de regno ir̄l̄: qui captiuatis alijs p salmanasar euaserant ꝛ tñ postea cū regno iuda de captiuati fuerāt p nabuchodonosor: ꝛ cū eis redierāt de licētia cyri. ꝑut dictū fuit Esdre. j. nō sunt coacti p sortes habitare in ir̄l̄m: sed dimissi sunt ire ad possessiones suas ꝑ sua voluntate. tum q; erāt pauci. tū q; nō sic tenebant ad custodiā ciuitatis ir̄l̄m sicut illi de tribub⁹ predictis. ut ꝑz ex predictis. o Sacerdotes leuite ꝛc̄.] qui descenderūt de gētilib⁹. ut dictū fuit ꝫ. Esdre. ij. de omnib⁹ istis illi qui nō erāt necessarij ꝑ ministerio templi ꝛ custodia ciuitaq; fuerūt dimissi in vbibus alijs. p De filijs iuda. Hic describitur ordinatio ꝓdicta magis in speciali. ꝛ primo q̄tum ad habitātes i ir̄l̄m. secūdo q̄tū ad habitantes in alijs ciuitatibus. ibi: Et reliq̄ ex israel. Circa primū ponuntur nomina principalium: ꝛ sūma omniū. tamen ꝑ partes athaias ꝛc̄. ꝛ patet littera. secundo q̄tum ad illos de tribu iuda. cum dicitur: De filijs iuda amin. cum dicitur: Hi sunt autem filij beniamin ꝛc̄. ꝛ patet littera erat principalis in ciuitate. tertio q̄tum ad illos de tribu leui. cum ibi: r Et prepositus eorum. id est principalis super eos ꝛ ordinator. s Jabdihel filius potentium. in hebreo habetur: magnotis. simplicibus qui ministrabant sacerdotibus. Selenia ꝛc̄. sequitur: v Et ioçabeth super omnia opera que erant forinsecus in domo dei. q; de his q̄ erāt intra templū intromittebāt se sacerdotes

a A principibus leuitarū. fuit supple iste ioc⁹ hrtb ad predicta ꝛ-
stinatus. b Et mathania ꝛc̄. princeps ad laudandū. quia erat
preceptor. c Et reliqui ex israel. Hic ꝛscribit predicta ordina-
tio in speciali ꝙtum ad habitantes extra hierusalē. ꝛ ꝑ littera vsq;
ibi: d Qui habitabāt in ophel. non est nomen turris que ꝓpin-
qua erat templo: ut dic-
tum est s. ca. iij. sed est
nomē ville extra urbm. si-
cut enim ꝛ sacerdotib⁹
ꝛ leuitis aliqui habita-
bant in urbm ꝛ aliqui ex-
tra. sic ꝛ ꝛ nathinneis.
e Et episcopus leuita-
rum in urbm agi fili⁹ bani. in hebreo habet: Et
prepositus leuitarum ꝛc̄.
quia soli sacerdotes erāt
pōtifices seu episcopi ꝓ-
prie loquendo: habentes
tamen super se vnum tm̄
summū pontificem. ꝛ ideo
ꝙ iste agi dicitur hic epi-
scopus leuitarū. hoc est
extenso nomine inc̄ꝑtum
eis preerat tanc̄ prepositus. episcopus enim di-
citur ab epi qō est supra
ꝛ scopon intentio: quasi
alijs supra intendens. f
De filijs asaph cātores
ꝛc̄. preceptū quippe regi
s. dauid. g Sup eos
erat. quia ordinauerat
cantores ꝛ filijs asaph.
ut habet. j. Paral. xxv.
Juxta omne verbū ꝓphē
ꝛc̄. qz ꝓphs dispersuerat p
sortes qui habitarent in
urbm: ꝛ qui extra. Ra.
Sa. exponit hoc ꝛ rege
dario qui ordinauerat
ut dicit ꝙ necessaria ad-
ministrarent ꝑ singulos
dies cantoribus ꝛ sump-
tu suo. ꝛ ꝑ quem ꝛ-
ret hoc fieri subiūgit cū
dr: Et fatbaia fili⁹ me-
seçebel ꝛ filijs çara. i.
çare filij iuda. qz genuit
phares ꝛ çaram ꝛ thamar. Matth. j. In manu
regis. i. fm ordinationē
darij regis. b Juxta omne verbū ꝓpuli. i. fm omnē rem exhi-
bendā populo. ad hoc enim erat ordinatus iste meseçebel. ut quicqd
ꝛ sumptu regis erat administrandū populo ꝙ manum eius fieret.
ꝛ videtur melior ista exposition. i Et in domibus ꝙ omnes regi-
ones ꝛ filijs iuda ꝛc̄. Hic incipit ꝓsus fm hebreos vbi sic habetur:
Et in villis campestribus ꝛ filijs iuda ꝛc̄. Hic ꝓfiter ostendit que
loca inhabitauerūt filij iuda extra urbm. ꝛ patet littera vsq; ibi: k
Et manserunt in bersabee ꝛc̄. bersabee aūt est in termino sortis iude
versus austrū. vallis aūt hennon in termino eiusdem sortis versus
aquilonem. ꝛ ꝙ hoc intelligitur ꝙ habitauerūt in locis intermedijs
l Filij aūt beniamin. Hic agitur ꝛ locis extra urbm habitatis a
filijs beniamin. ꝛ patet littera vsq; ibi: m Et ono valle artificū.
sic nominata fuit eo ꝙ a principio manebant ibi artifices. n Et
ꝛ leuitis portiones iude ꝛ beniamin. i. ꝛ tribu leui aliqui manebāt
extra urbm in vtraq; sorte. s. in sorte iude ꝛ in sorte beniamin. qz nō
habebant sortem sibi propriam assignatam. o Cap. xij.

Hj sunt autem. Post ꝙ ꝛscripta est ciuitatis hierusalem po-
pulatio. hic cōsequenter ꝛ vltimo ꝛscribitur eiusdem ꝛdi-
catio. Circa quam primo ponuntur quedam preambula. se-
cundo ꝛdicatio ipsa. ibi: In ꝛdicatione autem. tertio quedam ad
ipsam sequentia. ibi: Recesserunt quoq;. Circa primū sciendum ꝙ
omnia opera que erant forinse-
cus in domo dei a principibus
leuitarum. Et b mathania fili⁹
micha filius zebedei fili⁹ asaph
princeps: ad laudandum ꝛ ad
cōfitendū in oratione: ꝛ bebe-
cias secundus ꝛ fratribus ei⁹:
ꝛ abda filius samuha fili⁹ galal
filius iditbun. Omnes leuite
in ciuitate sancta: ducēti octo-
gintaquatuor. Et ianitores ac-
cub telmon ꝛ fratres eoꝝ q̄ cu-
stodiebant ostia: centū septu-
agintaduo. Et c reliqui ex israel
sacerdotes ꝛ leuite in vniuersis
ciuitatibus iuda vnusquisq; in
possessiōe sua ꝛ nathinnei qui d
habitabāt in ophel: ꝛ fiaba ꝛ
gaspha ꝛ nathinneis. Et e epi-
scopus leuitarum in urbm: açi
filius baani filius asabie filius
mathanie fili⁹ micbe. De f filijs
asaph: cantores in ministerio
dom⁹ dei. Preceptū quippe re-
gis sup g eos erat: ꝛ ordo in cā-
toꝛib⁹ ꝙ dies singulos: ꝛ fatbaia
filius meseçebel ꝛ filijs çara fi-
lij iuda i manu regis: iuxta h oē
verbū ꝓphē: Et i in domib⁹ per
omnes regiones eorū de filijs
iuda habitauerūt in cariathar-
be ꝛ in filiabus eius: ꝛ in dibon
ꝛ in filiabus eius: ꝛ i capseel ꝛ
in viculis ei⁹: ꝛ in iesue ꝛ in mo-
lada ꝛ in bethphaleth ꝛ in aser-
sual ꝛ in bersabee ꝛ in filiabus
eius: ꝛ in sicelech ꝛ in mocho-
na ꝛ in filiabus eius: ꝛ in rem-
mon ꝛ in sara ꝛ in ierimuth ꝙ-
noa odollam ꝛ in villis earum:
lachis ꝛ in regionib⁹ eius açe-
cha ꝛ in filiab⁹ eius. Et k man-
serunt in bersabee vsq; ad vallē
hennon. l Filij aūt beniamin
ageba medmas ꝛ hai ꝛ bethel
ꝛ filiab⁹ ei⁹ anathot nob anana
asoꝛ rama gethai madid sebo-
im neballath ꝛ m ono valle arti-
ficum: ꝛ n ꝛ leuitis: portiones
iude ꝛ beniamin. xij

Hj o sūt aūt sacerdotes
ꝛ leuite qui ascenderūt
cum çorobabel filio sa-
lathiel: Josue p saraia hieremi-
as esdras amaria melluch ac-
cus sechenias reum merimuth
addo genthō abia miamin ma-
dia belga semeia ꝛ ioarib ꝛ ida-
ia sellum amoch eleeia adaia.
Hj q principes sacerdotum ꝛ r
fratres eorum in diebus iosue.
Porro leuite: iesua bennui ced-
mihelsarabia iuda mathanias
super hymnos ipsi ꝛ fratres eo-
rum: ꝛ bebecia atq; ethanni: ꝛ
fratres eorum vnusquisq; in of-
ficio suo. Josue s autem genuit t
ioachim: ꝛ u ioachi genuit eliasib
ꝛ v eliasib genuit ioiada: ꝛ w ioia-
da genuit ionathā: ꝛ x ionathā

ista ꝛdicatio erat principaliter agenda ꝙ sacerdotes ꝛ leui-
tas. ꝛ ideo ꝛscribitur hoc a principio reditus captiuitatis ba-
bylonice vsq; ad tempus huius ꝛdicationis. ꝛ etiam vltra. ꝛ
primo ponunt illi qui fuerūt tpe iosue qui cū çorobabel ascen-
derunt ꝛ babylone. cum dicitur: p Josue saraia hieremi-
as esdras ꝛc̄. iste
esdras fuit ille qui
scripsit librū esdre
qz primo venit hie-
rusalem cum çoro-
babel. sed postea
rediit ad regem:
ut plures iudeos
secum adduceret.
ꝛ a rege ampliores
gratias impetraret.
q Jsti principes
sacerdotum. i. pri-
cipales. ideo expli-
se sunt nominati.
r Et fratres eo-
rum. isti erant mi-
nus principales sa-
cerdotes. ideo sub
nomine cōmuni ex
primunt. Et eodē
modo dicendum
est ꝛ leuitis ꝛ eo-
rum fratribus qui
fuerūt tempore io-
sue. ꝛ quibus sub-
ditur: Porro leui-
te iesua ꝛc̄. subdit:
s Josue autem.
Hic cōsequenter ꝛ-
scribitur genealo-
gia sūmoꝝ pontifi-
cum a iosue vsq;
ad iaddū qui fuit
sūm⁹ sacerdos tpe
alexandri magni.
cum dicitur: Jo-
sue autem. iste ali-
bi nominat iesus
fili⁹ iosedech. Jo-
sedech enim sūm⁹
sacerdos ductus
fuit in captiuitatē
babylonicā. ut ha-
betur. j. Paral. ca.
vltj. ꝛ iesus eius fi-
lius post captiuita-
tem babylonicam fuit primus qui functus est sūmo sacerdo-
tio. t Genuit ioachim. iste autem vocatur eliachim Ju-
dith. xiij. ꝛ sub eo dicitur illa historia fuisse. v Et ioachim
genuit eliasib. ꝛ iste fuit sūmus sacerdos circa finem vite ipsi⁹
neemie. ut habetur. j. sequēti ca. x Et eliasib genuit io-
iada. Hic ꝛ caf iudas a Josepho iudaice antiquitatis. xj. li.
y Et ioiada genuit ionathan. hūc Joseph⁹ nominat ioban-
nē ibidem. z Et ionathan genuit iedda. quem Josephus
nominat iaddū. ut s. ꝛ de isto dicit Josephus ꝙ cum alexan-
der iratus contra hierusalē veniret ad ꝛstruendū ipsam eo
ꝙ iaddus responderat ei ꝓnuncios ꝙ viuente dario non po-
terat frangere iuramentū qō habebat cum ipso. dñs sibi in
somnis apparuit dicēs: ꝙ nō timeret s portas aperiret ꝛ obu-
iaret alexandro indutus ornamentis pontificalibus. ꝛ simi-
liter alij sacerdotes in vestibus albis. quē cū vidisset alexan-
der venientem sibi obuiam ascendit ꝛ equo faciēs sibi reue-
rentiā. ꝛ tunc principes alexandri mirati sunt credentes men-
tem eius ludificatam ꝓpter qō parmen⁹ alexandro familia-
ris quesiuit ab eo cur hoc fecisset. ꝛ respondit ꝙ cum essem ad-
huc in macedonia ꝛ cogitarē quomodo asiam mihi subiuga-
rem: apparuit mihi ꝛ⁹ in tali effigie ꝛ dixit: ꝙ secure rantū

370
964

negociū acciperē: ⁊ ꝙ ipso duce cōplerem. ꝓpter qō ꝛeum q̄ mihi apparuerat in bōie veneratus sum tenens firmiter qō sicut p̄cepit: ita ꝓmissum adimpleuit. a In diebus aūt ioachim. hic ꝑter agit ꝛe sacerdotib⁹ q̄ fuerūt tpe ioachim filij iosue. cū ōr: b Sacerdotes ⁊ ꝓncipes familiarū. ſ. sacerdotaliū saraia maaria ⁊c. in aliq̄bus libris ponunt ista noia in genitiuo casu: ⁊ sic construunt cū eo qō p̄ponit: ⁊ ꝓncipes familiaꝝ. q̄rū supple. ſ. saraie maarie ⁊ sic de alijs. c Leuite. hic agit de his q̄ fuerūt sub alijs sūmis sacerdotibus sequentibus predictum ioachim. ⁊ hoc ē qō dicit: Leuite in dieb⁹ eliasib ⁊ ioiada ⁊ ionan. iste supra nominatus est ionathan. d Et iedtoa. iste ō. noiat⁹ est iedda. qz noīa hebraica frequēter variant in principio uel in fine uel i vtroq3: sicut ⁊ latina. ut frequenter dictū est supra. e Scripti principes familiarum. p nomina sua in libris genealogiarū suarū. licz nō sint hic exp̄ssa. f In regno darij perse. i. dario regnante qui est de genere p̄sarum sub quo consūmatum fuit templū. ut habetur ō. Esdre. vj. g Filij leui. hic reuertit scriptura ad describendū leuitas qui fuerunt tempore ioachim. quia supra descripserat sacerdotes sui tpis. dicit ergo Filij leui. supple q̄ sequunt. h Principes familiarū scripti in libro verboꝝ dierū. ſ. j. Paral. xxv. non qz isti qui sequunt sint ibi scripti in ꝓprijs p̄sonis: sed in patribus suis. ⁊ qz ordines leuitarū ibi sunt descripti ad quos isti restituti sunt tpibus illius post reditū captiuitatis. i Et vsq3 ad dies ionathan filij elasib. qz isti uel saltē aliqui eoꝝ vixerūt vsq3 ad temp⁹ quo ionathā fuit sūmus sacerdos. ⁊ dicit filius eliasib. i. nepos qz fuit filius ioiade filij eliasib. ut p3 ex dictis ō. eo. ca. k Et principes leuitarū. i. principales inter eos sunt isti: l Asebia. serebia ⁊c. ut laudarent ⁊ p̄siterentur iuxta p̄ceptū dauid. ut habetur. j. Paral. xxv. m Et obseruarent eque p ordinem. i. sibi succedentes p vices ꝑm ordinationē dauid. Cetera patēt ex dictis. n In dedicatione autē. Preambulo descripto: hic cōsequenter describitur ciuitatis dedicatio. Circa quam primo ponitur preparatio ꝓcessionis. secundo dedicatio muri. ibi: Ascendere autem feci. tertio oblatio sacrificij. ibi: Stetерuntq3. Circa primū dicit: o Requisierunt leuitas de omnibus locis suis. ut solēnius fieret dedicatio. ⁊ patet littera vsq3 ibi: p Et mundati sunt sacerdotes ⁊ leuite. primo: q Et mundauerunt populum. secundo: sicut scriptum est Eccle. xxxiij. Ab imundo quis mundabit. quia debit⁹ ordo est ut mundans aliū prius munder seipsum. ista aūt mundatio sacerdotum fiebat p ieiunia ⁊ p cōtinentiā ab vxoribus: ⁊ p aspersionē aque lustrationis. Emundatio ꝛo ꝓcessionis p aspersionē aque lustrationis tm̄. leuitarū aūt medio mō. quia leuite facilioꝛi ritu mundant q̄s sacerdotes. ut habet. ij. Paral. xxix. ⁊ ꝓcessionis q̄s leuite. r Et portas ⁊ murū. ſ. mūdauerūt imunditias amouendo ⁊ aquam lustrationis aspergendo. s Ascendere aūt feci. hic ꝑter describit dedicatio muri. ⁊ p ꝓcessionis ciuitatis que muro claudebat Et ascendere feci. verba sunt neemie. t Et statui duos chozos laudātium magnos. Dicūt alij exp̄sitores q̄ isti duo chori sic diuidebant q̄ vnus ibat super murum circūeundo ciuitatē. alius super terram iuxta murum exterius. sed hoc nō videtur verum. quia infra de secundo chozo dicitur q̄ media pars ꝓcessionis erat supra murū. ⁊ p hoc intelligendū ē q̄ vterq3 chozus laudantium que erat de sacerdotibus ⁊ leuitis ibat supra murū. ⁊ vna pars populi erat cum eis super murum. ⁊ alia super terram. sic igit primo loquitur de primo chozo. cum dicitur: v Et ierunt ad dexteram super murum. ſ. illi de p̄mo chozo. x Et iuit post eum osaias. qui erat principalioꝛ. y Et media pars principū iuda. ⁊ alia medietas fuit cum secundo chozo. z Et de filijs sacerdotum in tubis. canentes: quia

genuit iedda. In a diebus aūt ioachim erāt sacerdotes b ⁊ ꝓncipes familiarum saraie maarie hieremie ananie esdre mosollā amarie iohannan milico ionathan sebenie ioseph aran edna maraioth elci adaie ꝯharie gēthon mosollā abie ꝯcheri miamin ⁊ moadie felti belge sāmua semeie ioathā ioarib mathanai iodaie aꝯci sellaie celaia modber elchie asebie idaie nathanabel. Leuite c in diebus eliasib ⁊ ioiada ⁊ ionan ⁊ d iedtoa scripti e principes familiarū ⁊ sacerdotes in f regno darij p̄se. Filij g leui principes h familiarū scripti i libro verboꝝ dierū: ⁊ vsq3 ad dies ionathan filij eliasib. Et k principes leuitarū: asebia l serebia ⁊ iesue filij cedmihel: ⁊ fratres eoꝝ p vices suas ut laudarent ⁊ p̄siterentur iuxta p̄ceptū dauid viri dei: m ⁊ obseruarēt eque p ordinem. Mathania ⁊ bebecia ⁊ obedia mosollā thelmon accub custodes portarū ⁊ vestibuloꝝ ante portas. Hi in diebus ioachim: filij iosue: filij iosedech. ⁊ in dieb⁹ neemie dux: ⁊ esdre sacerdotis scribe. n In dedicatione autem muri ih̄m: requisierunt o leuitas de oībus locis suis: ut adducerent eos in ih̄m: ⁊ facerēt dedicationē ⁊ leticiam in actiōe gratiarū: ⁊ cantico ⁊ in cymbalis: psalterijs ⁊ citharis. Cōgregati sūt aūt filij cantoꝝ ⁊ de campestribus circa ih̄m. ⁊ de villis netuphati: ⁊ de domo galgal: ⁊ de regionib⁹ geba ⁊ asmaueth. q̄m villas edificauerūt sibi cātores in circuitu ih̄m. Et p mūdati sūt sacerdotes ⁊ leuite: ⁊ q mūdauerūt ꝓplm ⁊ r portas ⁊ murū. Ascendere s aūt feci principes iuda sup murū: ⁊ t statui duos chozos laudātiū magnos. Et u ierunt ad dexterā sup murū ad portā sterq̄linij. Et x iuit p⁹ eos osaias: ⁊ y media ps principū iuda ⁊ azarias esdra ⁊ mosollam iuda ⁊ beniamin ⁊ semeia ⁊ hieremia. Et z de filijs sacerdotum in tubis: zacharias filius ionathan: filius semeie: filius mathanie: filius michaie: filius zechur: filius asaph: ⁊ fratres ei⁹ semeia: ⁊ azarel malalai galalai maai nathanabel ⁊ iuda ⁊ anani: t in a vasis cantici dauid viri dei: ⁊ esdra scriba ante eos i porta fontis. Et ꝓtra eos ascenderūt in gradib⁹ ciuitatis dauid in ascensu muri sup domū dauid: ⁊ b vsq3 ad portam aquarū ad orientē. Et c chozus secundus gratias referentiū ibat d ex aduerso: ⁊ ego post eum: ⁊ e media ps ꝓplī sup murū ⁊ f sup turrim furnoꝝ: ⁊ g vsq3 ad murū latissimū ⁊ h sup portam ephraim: ⁊ sup portam antiquā: ⁊ sup portā pisciū: ⁊ turri ananehel: ⁊ turri emath:

boc spectabat ad eorum officium. sequitur: a In vasis cantici dauid. id est in instrumentis musicis: ꝑm q̄ ordinauerat dauid j. Paral. xxv. Instrumēta enim cuiuslibet artis vocantur vasa in hebreo. b Et vsq3 ad portam aquarum ad orientem. i. ad portā orientalem templi. quia in illa parte erat ingressus ad templum ⁊ eius atrium quod intendebant intrare ad sacrificia imolanda. c Et chozus secundus gratias referentium. ipsi deo de reedificatione muri. d Ibat ex aduerso. i. per oppositam partem muri circueundo quousq3 venirent obuiam alijs in ingressu templi. e Et media pars populi super murū. quia medietas principum fuit ibi: qui p̄cerāt populo: ⁊ etiam vna pars populi erat cum eis. ⁊ alia pars gradiebat super terram modo ō. dicto. f Et super turrim furnorum. sic vocatam: quia ꝓpe erant furni. g Et vsq3 ad murū latissimū. quia ibi machine ab extra possent facilius ꝓcurare. ⁊ ideo ibi fuit factus murus spissioꝛ. h Et super portam ephraim. ista est vna de sex portis supra nominatis ca. iij. ⁊ vocat sic quia habebat aspectū ad sortem ephraim. ille enim sex porte uel saltem plures earū

plurib⁹ noīb⁹ noiank.ut ībidē dictū fuit. a Et vsq; ad p̄t.gre. supple venerūt.illa enī erat ꝓpe templū sic noiata-qz aialia imolāda in tēplo p̄ illā adducebāt. b Et stete.in porta custodie.q̄ erat iuxta atriū templi. c Steterūtq;.hic p̄ñter ponit imolatio sacrificij in qua erat p̄sūmatio dedicatiōis.in q̄ quidē imolatiōe aliq̄ de sacerdotib⁹ ⁊ leuitis cātabāt.qđ notat cū dicit: Steterūtq; duo chō.lau. in domo dei ⁊c. d Et sacerdotes eliachi ⁊c. iste est q̄ s. noiat⁹ est ioachim. ⁊ alij intendebāt imolatiōi.vñ subdit: e Et imolauerūt i die illa ⁊c. de enī letificauerat eos leticia magna.eo q̄ murus esset edificat⁹ ⁊ dedicat⁹ ad securitatem p̄pli ⁊ restitutionē cult⁹ diuini. f Recēsuerūt q̄s.hic ponunt sequentia ad dedicationē videlz ordinatio de victu sacerdotū ⁊ leuitarū q̄tū ad el⁹ collectionē ⁊ p̄seruationē.ut posset intēdere diuino cultui.⁊ de his q̄ essent deo offerēda.⁊ b est qđ dr̄: Recensuerūt q̄s in die illa.i.cōpleta dedicatiōe. g Viros.fideles. h Sup gaçophylacia.i. repositoria. i Ad libamina. q̄ erāt de liq̄dis deo offerenda.ut vino ⁊ oleo. k Et ad primitias. q̄ sacerdotib⁹ debebant. l Et ad decimas.q̄ leuit̄ soluebant. m Ut introferrēt.s.in domū dñi. n Sacerdotes ⁊ leuitas.ut ibi p̄sent manere ⁊ viuere. o Quia le.ē iuda i sacer.⁊ leuit̄.eo q̄ bñ ⁊ diligēt officia sua fecerant. p Et obseruationē expiationis.emūdādo seipsos ꝓpter portas ⁊ murū.ut patz ex s. dictis. Cetera patēt vsq; ibi: q Et scificabāt leuitas.s. populares leuitis decimas soluēdo. r Et leuite scificabāt filios aaron. de decimis sibi datis decimas eis soluēdo. q enī solvit decimas alteri in b desigt se ipfectū.⁊ alterū pfectū.retinēs sibi nouē pres.⁊ dādo decimā alteri q̄ sigt pfectionē eo q̄ denarius est numer⁹ pfect⁹ ꝓpē qđ ⁊ numeri sequētes sūt replicatiōes denarij dei⁹ ptiū.sic.xj. sūt.x.⁊ vnū.et.xij. sūt.x.⁊.ij.⁊ sic p̄ñter ut bī ij. physicoꝝ.⁊ ꝓpter b apls ad hebreos oñdit melchisedech fuisse maiorē ipso abrahā q̄ decimas dedit melchisedech Gen.xiiij.

IN die aūt illo. hec est secūda ps principalis s Lap.xij. bui⁹ libri in q̄ agit de secūdo aduētu neemie i irl̄m.qz cōpleto ducatu suo.xij.ānoꝝ in q̄bus intēdit muratiōi ciuitat⁹ ⁊ edificatiōi:⁊ restitutiōi diui cult⁹.⁊ alioꝝ q̄ erāt ad donū p̄pli sui: rediit ad regē artaxerxem.xxxij.āno regni ei⁹ a q̄ missus fuerat p̄mo in irl̄m āno.xx.regni sui.ut bī s.ca.ij.qz rex sibi p̄stituerat tēp⁹ rewūdi.ut ībidē bī:⁊ postea circa finē vite suerogauit regē ut rediret irl̄m ad corrigendū aliq̄ mala q̄ pullulauerāt i absentia sua ⁊ ut ibi cū suis patrib⁹ sepliret. Pullulauerāt aūt in sua absentia q̄tuoꝝ mala spāliter.p̄mū est admissio illiciti.secundū destructio cult⁹ diuini ⁊ vsq; ad portā gregis: ⁊ b ste/terūt in porta custodie. Srete/runtq; duo chori laudantiū in domo dei: ⁊ ego ⁊ dimidia ps magistratuū mecū. Et sacer/dotes eliachim: maasia miami michea elioenai çacharia ⁊ anania in tubis: ⁊ maasia ⁊ se/meia ⁊ eleaçar ⁊ ozi ⁊ iohannā ⁊ melchia ⁊ elam ⁊ açer. Et da/rece cinerūt cantores: ⁊ iezraia p̄positus. Et imolauerūt in die illa victimas magnas: ⁊ letati sunt. Deus enī letificauerat eos leticia magna. Sed ⁊ vxores eoꝝ ⁊ liberi gauisi sunt: ⁊ audi/ta est leticia illa irl̄m ꝓcul. Re/censuerūt quoq; in die illa vi/ros super gaçophylacia the/sauri: ad libamina: ⁊ ad pri/mitias: ⁊ ad decimas: ut in/troferrent p̄ eos principes ciui/tatis in decore gratiarū actio/nes sacerdotes ⁊ leuitas: qz letificatus est iuda in sacerdo/tibus ⁊ leuitis astantibus. Et custodierūt obseruationem dei sui: ⁊ obseruationē expiatio/nis: ⁊ cātores ⁊ ianitores iuxta preceptū dauid ⁊ salomonis fi/lij eius: qz in diebus dauid ⁊ asaph ab exordio erāt principes ꝓstituti cantoꝝ in carmine lau/dantiū ⁊ confitentiū deo. Et oīs isrl̄ in diebus çorobabel: ⁊ in diebus neemie dabāt ptes can/toriū ⁊ ianitoriū p̄ dies singu/los: ⁊ sanctificabant leuitas: ⁊ leuite sanctificabant filios aaron. XIII

IN die aūt illo lectum est in volumine moysi: audiente ꝓplo. Et in/uentū est scriptū in eo q̄ nō de/bēat introire āmonites ⁊ moa/bites in ecclesiā dei vsq; in eter/num eo q̄ nō occurrerint filijs isrl̄ cū pane ⁊ aqua: ⁊ conduxerūt aduersū eos balaam ad male/dicendū eis: ⁊ cōuertit deus nr̄ maledictionē in benedictionē. Factū est aūt cū audissent le/gem: separauerūt oēm alieni/genā ab isrl̄. Et sup hoc erat eliasib sacerdos qui fuerat pre/positus in gaçophylacio dom⁹ dei nr̄i: ⁊ p̄ximus tobie. Fecit ergo sibi gaçophylaciū gran/de: ubi erāt ante cū reponētes munera ⁊ th⁹ ⁊ vasa ⁊ decimā frumēti vini ⁊ olei: ptes leuita/rum ⁊ cantorū ⁊ ianitoꝝ ⁊ pri/mitias sacerdotales. Jn omni/bus aūt his non fui in irl̄m: qz in anno tricesimo secundo arta/xerxis regis babylonis veni ad regē. Et in fine dierum roga/ui regem: ⁊ veni in irl̄m. Et in/tellexi malum qđ fecerat elia/sib tobie: ut faceret ei thesaurū in vestibulis domus dei: ⁊ ma/lum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus tobie foras de gaçophylacio: precepiq; ⁊ emundauerunt gaçophylaciū. Et retuli ibi vasa domus dei sacrificium ⁊ thus. Et cogno/ui qz ptes leuitarū nō fuissent qđ p̄mis ibi: Et intellexi malū. tertiū violatio sabbati. ibi: Jn dieb⁹ illis vidi ⁊c. q̄rtū cōmixtio seminis extranei. ibi: Sed ⁊ in dieb⁹ illis. p̄mū malū fuit eo q̄ eliasib sūm⁹ sacerdos p̄mi/sit vasa tobie amanitis in q̄bus erat thesaur⁹ su⁹ reponi in ga/çophylacio dom⁹ dei qđ erat reputarū reb⁹ sacris. ⁊ b malū fecit eo q̄ erat affi/nitate cōiunct⁹ to/bie p̄ nepotē suū. ⁊ iō in p̄ncipio b⁹ ca/pituli fit mētio de cōmixtione talis mr̄imonij q̄ sit illi cita. cū dr̄: Jn die aūt illo lectū ē. b nō refert ad tēpus imediate sequēs. b ad p̄cedētia. qz ita ista separatio erat facta.ut bī s.ca.x. t Et inuentū est scriptum. s. Deut. xxiij. q̄ nō debeant introire āmonites ⁊ moabites i eccle/siā dei. qđ triplicit fuit ibi expositum. vno mō q̄ āmonites ⁊ moabites nō possēt igredi atriū vbi adorabāt hoies mūdi. Alio mō ut q̄dā eēnt p̄sūi ad iudaismū. non tñ possēt p̄mouere ad dignitates q̄ respi/ciūt regimē p̄pli. ut q̄ eēnt decani cētu/riones ⁊ b⁹mōi. 3° mō q̄ iudei cū istis p̄plis nō possent ꝓlixe mr̄imonia. ut ībidē diffusi⁹ fuit declaratū. ⁊ isto 3° mō b accipit. iō ībi dic: v Factū ē ⁊c. sepa. oēm alie. ab isrl̄. qđ fuit fac/tū añ. ut dictū ē. b hic repetit p̄ casū q̄ subdit. x Et sup b erat elia/sib sacerdos. s. cul/pabilis. iō subdit: y Et p̄rim⁹ tobie i. amic⁹ p mr̄imo/niū nepotis sui qui erat gener sanabal lath. ut bī. j. eo. ca. ⁊ sic p̄ ꝓñs erat amic⁹ tobie cui sanaballath erat magna familiaritate p̄iūct⁹. ut dictū est s. iij. ca. ad qđ secutū ē malū qđ subdit: z Fecit q̄ sibi gaçophylaciū gran/de. s. in domo dei. a Et ibi erāt añ eū reponētes ⁊c. i. illa q̄ erāt p̄secrata ad dīnū cultū q̄ fuerunt inde amota. ut ibi vasa tobie ponerēt. cui⁹ cā subdit: b Jn oib⁹ āt his nō fui i irl̄m. ꝓbū est neemie. qz si fuisset p̄sn̄s b nō p̄misisset. ꝓpē qđ sequit: c Et p̄cepi vasa ⁊c. de gaçophylacio. vbi reponebant de sa/crata. d Precepiq; ⁊ emū. gaçophylaciū. qđ erat p̄amina/tū ex repositione vasoꝝ dois gētilis ⁊ aduersarij iudeoꝝ. ut p̄z ex s. dictis. e Et retuli ibi vasa dom⁹ dei. q̄ inde fuerāt ablata: in q̄b⁹ reponebant de sacrata. f Et cogui. hic p̄ñt de/scribit correctio secūdi mali. videlz destructio cult⁹ diuini eo q̄ ministris tēpli nō dabant necessaria sed subtrahebant. ⁊ hoc est qđ dicit: Et cogui q̄n ptes leuitarū sibi debite. p mi/nisterio templi: g Non fuissent eis date. qz diasib sūmus

371
365

sacerdos ptim mot⁹ ex tobie gentilis monitiõe: ptim ꝓpē cupiditatē talia sibi retinebat. a Et fugisset vnusquisq⁹ q̄rens sibi victū extra irl̄m. b Et egi cām aduersū magistratus. i. sūmū sacerdotē ⁊ alios principales sibi assistentes. c Et dixi: quare vereliquim⁹ domū dei. associauit se illis in crimine: q̄ vis eēt innocēs ut melius inclinaret eos ad correctionē. d Et cōgregaui eos. s. leuitas ⁊ ministros q̄ recesserāt. e Et feci eos stare in stationib⁹ suis i. in officijs tēpli. f Et ois iuda apportabat decimā. ad sustētationē eorū. g Et cōstituimus sup horrea selemiā ꝛc. i. vocies fideles ad custodiendū talia: ⁊ ad ministrandū ministris templi. h Memẽto mei de⁹ me⁹ ꝓ. h. hoc dixit neemias. q: talia faciebat non ꝓpē fauorē hūanū: sed ꝓpē honorē diuinū. i In dieb⁹ illis. hic p̄ter ponit correctio tertij mali videlz violatiõis sabbati. in q̄ iudei faciebāt opa seruilia. q̄ notat cū dr̄: k Vidi in iuda calcantes torcu. in sabbato ꝛc. ⁊ qz cū gētilibus faciebāt p̄cti⁹ emptiõis ⁊ venditiõis. q̄ notat cū dicit: l Et tyrij. q̄ erāt gētiles. habitauerūt i ea inferētes pisces ꝛc. m Et obiurgaui optimates iuda. q̄ ꝓhīm regebāt: eo q̄ talia ꝑmittebāt n Nūquid non hec fecerūt patres nr̄i. q. d. sic: ⁊ ꝓpē hoc fuerūt i captiuitatē ducti: ⁊ ciuitas ista destructa est: ꝓpē hoc neemias apposuit remediū. ideo sequit o Factū est aūt cū quieuissent porte. in hebreo habet: Et factū est cum lumbrassent porte. l. qz dies aduesperascebat: ⁊ tūc incipit sabbatū. ⁊ in idē redit qz tūc porte debēt quiescere ab ingressu mercantiū. iō sequit: p Dixi. s. claudite ianuas. ita q̄ mercatores non possint intrare ciuitatē ad exercendū talē mercationē i die sabbati. tñ nō fuerūt oio correcti ꝓ. h. ideo sequit: q Et māserūt negotiatores ⁊ vendentes. ⁊ vendē. ꝛc.] ad quos exibāt iudei emētes ab eis. r Et date: ⁊ s fugisset vnusq̄sq; i regionē suā de leuitis ⁊ cātoribus ⁊ de his q̄ ministrabāt: ⁊ t egi cām aduersum mḡrat⁹. ⁊ u dixi: Quare dereliquim⁹ domū dei: Et x cōgregaui eos: ⁊ y feci stare in stationib⁹ suis. Et z ois iuda apportabat decimā frumēti vini ⁊ olei in horrea. Et a ꝓstituim⁹ sup horrea selemiā sacerdotē: ⁊ sadoch scribā: ⁊ fadaiā de leuitis: ⁊ iuxta eos anan filiū ca/dhur filiū mathanie: q̄m fideles cōprobati sūt: ⁊ ipsis credite super ꝓtes fratrū suoꝝ. b Memẽto mei de⁹ me⁹ ꝓ. h. hoc dixit neemias. q: talia faciebat non ꝓpē fauorē hūanū: sed ꝓpē honorē diuinū. i In dieb⁹ illis. hic p̄ter ponit correctio tertij mali videlz violatiõis sabbati. in q̄ iudei faciebāt opa seruilia. q̄ notat cū dr̄: k Vidi in iuda calcantes torcu. in sabbato ꝛc. ⁊ qz cū gētilibus faciebāt p̄cti⁹ emptiõis ⁊ venditiõis. q̄ notat cū dicit: l Et tyrij. q̄ erāt gētiles. habitauerūt i ea inferētes pisces ꝛc. m Et obiurgaui optimates iuda. q̄ ꝓhīm regebāt: eo q̄ talia ꝑmittebāt n Nūquid non hec fecerūt patres nr̄i. q. d. sic: ⁊ ꝓpē hoc fuerūt i captiuitatē ducti: ⁊ ciuitas ista destructa est: ꝓpē hoc neemias apposuit remediū. ideo sequit o Factū est aūt cū quieuissent porte. in hebreo habet: Et factū est cum lumbrassent porte. l. qz dies aduesperascebat: ⁊ tūc incipit sabbatū. ⁊ in idē redit qz tūc porte debēt quiescere ab ingressu mercantiū. iō sequit: p Dixi. s. claudite ianuas. ita q̄ mercatores non possint intrare ciuitatē ad exercendū talē mercationē i die sabbati. tñ nō fuerūt oio correcti ꝓ. h. ideo sequit: q Et māserūt negotiatores ⁊ vendē. ꝛc.] ad quos exibāt iudei emētes ab eis. r Et

uersa muri: Si u secūdo hoc fecerit. manū mittā i vos. Jtaq; ex tpe illo nō venerūt i sabbato. Dixiq; leuit; ut mūdarent: ⁊ venirēt ad custodiēdas portas ⁊ sc̄ificandā diē sabbati: Et ꝓ hoc ergo memẽto mei de⁹: ⁊ parce mihi ꝑm multitudinē miserationū tuarū. Sed x ⁊ in dieb⁹ illis vidi y iudeos ducentes vxores açotidas āmonitidas ⁊ moabitidas. Et z filij eoꝝ ex media ꝑte loquebant açotice: ⁊ a neſciebāt loq̄ iudaice: ⁊ loquebant iuxta linguā ꝓpli ⁊ ꝓpli. Et b obiurgaui eos ⁊ c maledixi: Et d cecidi ex eis viros: ⁊ e dcaluaui eos: ⁊ f adiurauī in deo ut nō darent filias suas filijs eoꝝ: ⁊ nō acciperent de filiabus eoꝝ filijs suis ⁊ sibimetipsis. dicēs: g Nūquid nō in h⁹ cemodi re peccauit salomon rex isrl̄: Et certe i in gentibus multis nō erat rex silis ei: ⁊ k dilect⁹ deo suo erat: ⁊ l posuit eū deus regē sup oēm isrl̄. Et m ipsū ergo duxerunt ad peccatū mulieres alienigene. n Nūquid ⁊ nos inodediētes faciemus oē malū grāde hr̄ ut ꝓuaricemur in deo nr̄o: ⁊ ducamus vxores pegrinas: De o filijs aūt ioiada filij eliasib sacerdotis magni: genera erat sanaballath oronitis quē p fugaui a me. Recordare q dñe de⁹ me⁹ aduersū eos q̄ polluūt sacerdotiū: iusq; sacerdotale ⁊ leuiticū. Jgit r mundaui eos ab oībus alienigenis ⁊ s cōstituī ordines sacerdotū ⁊ leuitarū vnūquēq; i ministerio suo ⁊ t in oblatiõe lignoꝝ in tpibus constitutis ⁊ in primitijs. Memento u mei deus meus in bonum amen.

Explicit liber Neemie.

s Si secūdo hoc fecerit manū mittā in vos. ad incarcerandū ⁊ flagellandū. Cetera patet: t Sz ⁊ in dieb⁹ illis. hic ponit correctio q̄rti mali qō erat cōmixtio seminis extranei. ꝑ preceptū legis. Deut. vij. ⁊ hoc est quod dicit: u Vidi iudeos du. vx. açotidas. iste erāt de filiab⁹ philistinoꝝ. x Et filij eoꝝ ex media ꝑte loq̄bant açotice. sic matres eos docebāt. y Et nesciebāt loq̄ iudaice nisi valde corrupte: qz matres pl⁹ loquunt cū pueris suis q̄ pres. z Et obiurgaui eos. s. patres eos acrit̄ redarguēdo. a Et maledixi. malū eis ipsecādo nisi talia corrigerēt. b Et cecidi. flagellādo aliq̄s ꝓpē eoꝝ obstinationē. c Et dcaluaui eos. q capillos trahēdo. uel qz fecit radi capita eorū ⁊ barbas qō tūc ꝑsis magna erat ꝓfusio. d Et adiu. in deo ut nō darēt ꝛc. i. feci eos iurare. cui⁹ cā subdit: e Nūquid nō in h⁹ cemōi re ꝑce. salomō. q̄ erat sapiētissim⁹ f Certe in gē. mul. nō erat rex silis ei. in sapia diuitijs ⁊ gloria. ut hr̄ iij. Reg. iij. g Et dilecto suo erat. qō ꝓ ex h⁹ qō sibi apparuit i gabaō. ut hr̄. iij. Reg. iij. h Et posuit eū de⁹ regē. qz nō debebat ei regnū rōne ꝓmogeniture. i ex dīna ordinatiõe. ut hr̄. j. Paral. xxviij. i Et ipsū q̄ duxerunt ad pce. mu. alienigene. ut hr̄. iij. Reg. xj. k Nūquid ⁊ nos inobe. fa. ꝛc.] q. d. manifestū est q̄ sic: si duxerim⁹ mulieres alienigenas. cū multū deficiam⁹ a sapia salomonis ⁊ ei⁹ pfectiõe. l De filijs aūt ioiada. q̄s aūt fuerit ille filius ioiade nō exꝑmit hic. m Quē fu. a me. ꝓpē malitiā suā. n Recorda re dñe de⁹ me⁹ aduersū eos. enormit̄ ⁊ grauiter puniēdo ad terroꝝ alioꝝ. o Jgit mū. eos ab oīb⁹ alienigenis. s. mulieribus separādo. p Et cōstitui or. sacer. ⁊ leuitarū. sicut disposuit dauid rex j. Paral. xxiij. ⁊. xxv. q Et in oblatiõe lignoꝝ. i. in cōpositiõe lignorum ad nutriendū ignē iugiter in altari bolocau stozum q̄ debebat fieri a sacerdotibus ꝓ vices sibi succedendo. r Memẽto mei deus. Post omnia opera bona predicta fideliter ⁊ deuote se suo creatori recōmendat. Cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum Amen.

Explicit postilla Nicolai de lyra sup libꝝ Neemie.

Secundus liber Esdre incipit. a Cap. j.

Et fecit iosias. Liber iste qui dicit esdre secundus videtur magis ab alio doctore nescio quo conscriptus: z ex pluribus collect⁹. Nam hic describunt plura q̄ in primo esdre valde sufficiēter sunt descripta. Nō est aūt verisimile q̄ ipse tot reperiuerit in alio libro sine necessitate. imo certā cū nulla aut parua vtilitate. Hec est argumentū cōtra hoc de libro Paral. i quo multa scribunt que habent in libris regū. Hec similiter de .ij. Machab. i quo reperiūt multa q̄ sunt in primo scripta. nam alius scripsit librū Paral. z alij⁹ libros Regum. z idem fuit de primo z 2° Machab. sicut satis patuit ibidem. z iō liber iste dicit a doctoribus apocryphus. ut pz in p⁹ pte sume sancti Tho. de aquino q̄one. x. arti. vj. circa primū argumētū. Ppē q̄ liber iste inē alios nō canonicos q̄ ponunt in biblia minoris videt auctoritat̄. z iō ad ipsū exponendū vltimo missi manū: tm de illis q̄ alibi scribunt z hic reperiunt intendo breuiter trāsire: z ad loca remittere vbi a me diffusius exponunt. Iste liber iste i tres ptes diuidit. nam auctor primo q̄dam alibi scripta reperit. secūdo q̄ ppria sunt huius libri subiūgit capitulo. tertio ad reperiēdū scripta alibi redit. ca. v. ibi: Instāte aūt. pma adhuc i tres. nam p reperit q̄dam captiuitatē babylonicā p̄cedentia. secūdo q̄dam ipsam cōcomitantia. ibi: Qui vsq; ad iracūdiā. tertio q̄dam subsequentia. ca. ij. pma adhuc in tres. q⁹ primo tempore iosie describit pascalis celebratio. secūdo iosie mors z tumulatio. ibi Et post omnem actum. tertio filioz eius successio. ibi: Et assumentes. prima adhuc in duas. q⁹ primo ponitur debita p̄paratio. secundo pasce celebratio. ibi: Et hec cū fierent. Sententia prime partis pz ex dictis. ij Paral. xxxv. exceptis que sequunt: b Hec de regalibus data sunt z c. Istud nō refert ad domū iosie. ut ira videt pretendere. sed intelligit de domo ducū regis. sm q̄ exprimit. ij. Paral. xxxv. Duces quoq; eius sponte q̄ vouerant obtulerunt tam pl'o q̄ sacerdotibus z leuitis. z nō exprimitur ibi quid vel quantū dederūt. hic aūt exprimitur cum dicitur: Hec. supple que sequunt. De regalibus data sunt. i. de bonis ducum regalij. sm p̄missionē dō factā. ppter q̄ dicit libro Paral. Qđ vouerāt obtulerūt. q⁹ votū est. p̄missio facta dō. c Oues numero duo milia ac vituli centū. q̄ nō erat in libro Paral. exp̄ssum. d Jechonias z c. iste. ij. Paral. xxxv. vocat Chonenias. z est idē nomē in hebreo sic in latino nicola⁹ z colaus: colin⁹ z colet⁹. Sciendū aūt q⁹ hic in sequētib⁹ que reperiunt de alijs libris noīa p̄sonarū variant. z plura vel pauciora hic z ibi ponūtur z numeri p̄sonaz vel animaliū maiores vel minores hic q̄ ibi z ecōuerso: q̄ oia z similia breuiter sic soluunt. primo de nominib⁹. nam multi erant binomij vel trinomij. ut patuit in pluribus locis veteris z noui testamenti. z sic idem hō frequēter scribit sub vno noīe in vno libro. z sub alio nomine in altero. Similiter de pluralitate p̄sonarum. q⁹ q̄n plures concurrūt ad vnum actū. aliqui tacentur in vno libro qui in alio exprimunt z ecōuerso. Similiter de numeris dicendū q⁹ minor numer⁹ includit in maiori. ppter quod quando minor numerus scribit in vno loco aliter q̄ in alio. nō est aliqua falsitas nisi minor scriberetur cum precisiōe maioris. z relatus ad idem simplicit̄. quod non est in p̄posito. z sic pz q⁹ dicte variationes nō arguūt aliquā in scriptura falsitatem. e Et hec cū fierent. hic p̄sequenter describitur pasce celebratio. z pz sententia ex dictis. ij. Paral. xxxv. exceptis que sequunt: f In emolis. i. in ollis eneis. g Et offerebāt hostias. s. pacificas ad quas non tenebant. h Super domini sacrificiū. quod erat consuetum fieri. i Et directa sūt opa iosie. Hoc nō ē in Paral. ß immediate subditur bellum pharaonis cōtra ipsum. k In corde pleno metuentia. i. dei metū indicantia. l De eis q̄ peccauerunt z c. Isti potissime fuerūt amon pater iosie z manasses auus eius. sicut pater. iij. Reg. et. ij. Paral. m Et post omnem actum. hic describit iosie mors z eius tumulatio. z pz sententia ex dictis. ij. Paral. xxxv. in fi. ca. hoc excepto. n Non attendens verbum ppbe ex ore dñi. ex hoc loco videtur q⁹ pharao misit ad iosiā vnū de ppbis dñi q̄ non dicitur in libro Paral. vel ipse pharao dicit hic ppbeta. nam malis aliquando conceditur actus ppbandi. sicut patet de

---

Incipit liber Esdre secundus. Cap. I

Et a fecit iosias pasca i hierosolymis domino: z immolauit phase q̄rta decima luna primi mensis: statuēs sacerdotes p vices diez stolis amictos in templo dñi. Et dixit leuitis sacris seruis isrl: ut sanctificarēt se dño in positione sancte arche dñi in domo quā edificauit salomon filius dauid rex. Nō erit vobis tollere sup humeros eā. Et nūc deseruite dño vestro: z curā agite gentis illi⁹ isrl ex pte sm pagos z tribus vestras: sm scripturā dauid regis isrl: z sm magnificentiā salomonis filij eius: oēs in templo. z sm particulā principat⁹ paternā vestrā eoz qui stant in cōspectu fratrū filioz isrl. Immolate pasca: z sacrificia parate fratrib⁹ vestris z facite sm preceptū dñi q̄ datum est moysi. Et donauit iosias in plebem q̄ inuēta est: ouiū agnorū: z hedoz: z caprarum triginta milia: vitulos tria milia. Hec b de regalibus data sūt sm p̄missionem ppl'o z sacerdotibus in pasca: oues c numero duo milia: ac vituli centū. Et iechonias⁹ z semeias z nathanael fratres: z asabias z oziel z cozaba in phase: oues q̄nq; milia: vitulos quingētos. Et c hec cum fierent eleganter: steterūt sacerdotes z leuite habentes azima p trib⁹. Et sm p̄tes principatus patrū in conspectu ppli offerebant dño: sm ea que in libro moysi scripta sunt. Et assauerunt phase igni. put oportebat: z hostias coxerunt in f emolis z in ollis cū beniuolentia. Et attulerūt omnibus qui erant ex plebe: z post hec parauerunt sibi z sacerdotib⁹. Sacerdotes enim offerebant adipes vsq; dum finita esset hora: z leuite parauerunt sibi z fratribus suis filijs aaron. Et sacrificatores filij asaph erant per ordinem: sm preceptum dauid. Et asaph z zacharias z ieddinus qui erat a rege: z ostiarij p singulas ianuas: ita ut non p̄uaricaret vnusquisq; suā. Fratres enim illorum parauerunt illis. Et psūmata sunt que p̄tinebāt ad sacrificiū dñi. In illa die egerūt phase: z g offerebant hostias super h dñi sacrificiū sm preceptum regis iosie. Et egerunt filij israel qui inuenti sunt in tempore illo phase: z diem festi azimorum p dies septem. Et non est celebratū phase tale in israel a tpibus samuel ppte: z omnes reges isrl non celebrauerūt tale pasca: quale egit iosias z sacerdotes z leuite z iudei z ois israel: qui inuenti sūt in cōmoratione hierosolymis. Octauodecimo anno regnante iosia celebratum est phase. Et i directa sunt opera iosie in conspectu dñi sui in k corde pleno metuentia: z que circa illū quidem cōscripta sunt in priscinis temporibus de l eis qui peccauerunt: qui cōtra irreligiosi fuerunt in dñm pre omni gente: z qui non quesierunt verba dñi super isrl. Et m post omnem actū hūc

balaam Nu.xxiij.
b Et assumẽtes. hic ꝓfiter describit filiorum iosie successio. ⁊ ꝓz sñia ex dictis.ij. Paral. xxxvj.⁊.iiij.Regũ. xxiij.⁊.xxiiij.⁊.xxv in quib⁹ tota materia diffuse tractat exceptis his q̃ sequunt: Et assumẽtes q̃ erãt ex gente iechoniã cõ.iste vocatur ioachaz.iiij. Regũ.xxiij.⁊.ij. Paral'.xxxvj.ad quod potest dici q̃ erat binomi⁹. c Cõstituerũt regẽ ꝓ iosia ꝑe suo cũ esset annoꝝ.xxxij. iiij.Regũ.⁊.ij.Paral'.dicit q̃ erat annoꝝ.xxiij.vñ videtur hic numer⁹ falsificatus ꝓ scriptores vnũ.x. uel denariũ addẽtes. uel oportet dicere q̃ ibi tacent tot annj qui hic exprimunt.⁊ sic vtrũq; esset verũ: q̃ minor numer⁹ includitur in maiori.sicut ꝓdictũ est. d Et alligauit magistrat⁹ ioachi.fratrẽ ꝓdicti ioachaz non in vinculis sed iuramẽto ut fideliter redderet tributum regi egypti qui ꝓstituit eũ regẽ iude ꝓ ioachaz fratre suo.ut ꝓz.iiij. Regũ.er.ij.Paral' ideo subdit de regno eius: Annoꝝ erat.xxv.ioachim cum regnare cepisset ⁊c. e Et çacharelẽ fratrẽ eius. ⁊ habet in aliqbus bibliis: Et çachariam fratrẽ suũ.i. ipsum ioachaz qui nominat hic çacharias. f Ꝛ ꝓtendẽs reduxit in egyptũ.catẽnis ligatum.sicut patet ij.Paral'.xxxvj.⁊ iiij.Regũ.xxiij.
g Post hũc aũt ⁊c.q; fugiebat exercitũ chaldeorum quantũ poterat.
b Et alligans eũ in areolo vinculo ⁊c.est autem area spacium in quo tenetur, ioſie: aſcendit pharao rex egypti veniẽs in charcamis abyere ſuper euphraten: ⁊ exyt in obuiam illius ioſias. Et miſit rex egypti ad ioſiã dicẽs: Quid mihi ⁊ tibi rex iude? Nõ ſum miſſus a dño ut pugnem cõtra te. Super euphraten eni bellũ meũ eſt. Feſtinãs deſcende. Et non eſt reuerſus ioſias ſup currum: ſed expugnare eum conabatur: non attendens verbũ ꝓphete ex ore dñi: ſed cõſtituit ad eum bellũ in campo mageddo. Et deſcenderunt principes ad regem ioſiam. Et dixit rex pueris ſuis: Amouete me a ꝓlio. Infirmatus ſum enim valde. Et ſtatim amouerunt eum pueri ipſius de acie. Et aſcẽdit ſuper currum ſecundariũ ſuum: ⁊ perueniens hieroſolymam vita functus eſt: ⁊ ſepult⁹ eſt in paterno ſepulchro. Et in tota iudea lugebant ioſiam. ⁊ qui preſidebant cum vxoribus lamentabant eum vſq; in hũc diem. Et datum eſt hoc fieri ſemp in omne genus iſrael. Hec autem preſcripta ſunt in libro hiſtoriarum regum iude: ⁊ ſingula geſta actus ioſie: ⁊ eius gloria: ⁊ intellect⁹ eius in lege dñi: q̃q; geſta ſunt ab eo ⁊ que nõ: ſcripta ſunt in libro regũ iſrl ⁊ iude Et[b] aſſumẽtes qui erãt ex gente iechoniam filium ioſie: conſtituerunt[c] regem ꝓ ioſia patre ſuo cum eſſet annorũ triginta trium: ⁊ regnauit ſup iſrl menſibus tribus. Et amouit eum rex egypti ne regnaret in hieroſolymis: ⁊ mulctauit gentẽ: argenti talenta centum: ⁊ auri talentum vnum. Et conſtituit rex egypti ioachim fratrem ipſius regem iude ⁊ irlm: ⁊[d] alligauit magiſtratus ioachim ⁊[e] çaracelem fratrẽ ſuum apprehendens[f] reduxit in egyptum. Annoꝝ erat ioachim vigintiquinq; cum regnare cepiſſet in terra iuda ⁊ irlm: ⁊ fecit malũ in ſpectu dñi. Poſt[g] hũc aũt aſcendit nabuchodonoſor rex babylonis: ⁊[d] alligans eũ in areolo vinculo ꝓduxit in babyloniam: ⁊ ſacra vaſa dñi accepit nabuchodonoſor ⁊ tulit ⁊ conſecrauit in templo ſuo in babylonia. Nam[h] de immunditia illius ⁊ irreligioſitate ſcriptum eſt in libro temporũ regum. Et[k] regnauit ioachin filius eius ꝓ eo. Cum aũt cõſtitut⁹ eſt: erat annoꝝ octo. Regnauit autem menſes tres ⁊ dies decẽ in irlm ⁊ fecit malum in conſpectu dñi. Et poſt annum mittens nabuchodonoſor tranſmigrauit eum in babyloniã ſimul cum ſacris vaſis domini: ⁊ conſtituit ſedechiam regem iuda ⁊ hieruſalem cum eſſet annorum viginti vnius. Regnauit autem annis vndecim. Et fecit malũ in conſpectu domini: ⁊ non eſt verit⁹ a verbis que dicta ſunt ab hieremia ꝓphete ex ore dñi: ⁊ adiurat⁹ a rege nabuchodonoſor periurans diſceſſit: ⁊ indurata ceruice ſua ⁊ corde ſuo: tranſgreſſus eſt legitima dñi dei iſrl. Et duces ꝓpli dñi multa inique geſſerunt: ⁊ impie egerunt ſuper omnes immundicias gentiũ: ⁊ polluerunt templum dñi qd̃ ſanctum erat in hieroſolymis. Et[l] miſit deus patrum ipſoꝝ ꝑ angelũ ſuum reuocare eos: ꝓpter qd̃ parceret illis ⁊ tabernaculo ſuo. Ipſi ño ſubſannabant in angelis ſuis: ⁊ q̃ die locutus eſt dñs erant illudẽtes ꝓphetis eius. Qui[m] vſq; ad iracundiã cõcitat⁹ eſt ſup gentem ſuã ꝓpter irreligioſitatẽ ſuã: ⁊[n] ꝑceperũt aſcẽdere reges chaldeorum. Hi occiderunt iuuenes eorum in gladio in circuitu ſancti templi eoꝝ: ⁊ non pepercerũt iuueni ⁊ ſeni ⁊ virgini ⁊ adoleſcenti: ſed omnes traditi ſunt in manus ipſorum: ⁊ omnia ſacra vaſa dñi: ⁊ regales apothecas reſumentes tulerunt in babyloniã ⁊ incenderũt domũ dñi: ⁊ demolierũt muros irlm ⁊ turres eius incenderũt igne Et[o] cõſũmauerũt oia honorifica eius ⁊ ad nihilũ redegerũt ⁊[p] reliquos a gladio duxerunt in babylonẽ. Et erant ſerui illi⁹ vſq; dum regnaret perſe: in repletiõe verbi domini in ore hieremie: quouſq; benigne ageret terra ſabbata ſua. Omni tempore deſertionis ſue ſabbatiçauit in applicatiõe annorũ ſeptuagintaſeptem.

runtur blada, ⁊ inde dicit areola diminutiuũ: ⁊ est parũ ſpaciũ i quo aliquis ligatus cum catẽnis poteſt ꝓcedere ⁊ non vltra. ⁊ illa catẽna dicit areolum vinculũ. ſic aũt fuit de iſto diſpoſitum ut ad hoc in babylonẽ duceret. ſed in via mutato cõſilio remiſſus fuit in irlm. ⁊ ibi interfectus. ⁊ cadauer eius ꝓiectum extra portas ciuitatis.ſicut ꝓdixerat hieremias.xxij. i Nam de immunditia illius ⁊ irreligioſitate. i. idolatria. ſicut ꝓ oppoſitum latria dicitur religio uel religioſitas. k Et regnauit ioachin. ſic debet iſte ſcribi ꝓ.n.in fine. l Et miſit deus patrum ipſorum ꝑ angelum ſuũ i.hieremiam qui dicitur hic angelus.i.dei nuncius: ⁊ ſiliter alij ꝓphete. ideo ſubdit. Subſannabant in angelis ſuis ⁊c. m Qui vſq; ad iracũdiam. Hic ꝓfiter auctor repetit cõcomitantia captiuitatem. ⁊ ꝓz ſñia ex dictis.iiij. Regũ.xxv. ⁊ ij. Paral'.xxxvj.exceptis que ſequunt: n Et ꝑceperũt aſcẽdere reges chaldeoꝝ ⁊c. hoc poteſt dupliciter exponi. vno modo referẽdo ad iudeos. ⁊ ſic eſt ſenſus. q̃ per ſua peccata meruerũt q̃ deus preciperet chaldeos aſcendere ad deſtructionẽ ciuitatis ⁊ ꝓpli: Preceperũt. i. ꝑcipi meruerunt. Alio modo ut referatur ad deũ de quo premittitur: Qui vſq; ad iracundiã. in ſingulari. ad deſignandũ vnitatem eſſentie. ⁊ ſubditur: Preceperunt in plurali: ad denotandũ in deo pluralitatem ꝓſonarũ. ſicut Gen.j. Faciamus hominem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtram ⁊c.
o Et ꝓfũmauerũt oia i. exẽminauerũt. p Et reliquos a gladio in babylonem. i. illos qui gladium euaſerant in babylonem duxerunt.

a Cap.iij. Egnante cyro. Hic ꝓñter actor reprit facta captiuitatē ꝓsequentia. ⁊ diuidit in duas ptes. qz ꝓmo ponit ꝓsperitas de captiuitate redeuntiū. secūdo aduersitas ipsoꝝ edificantiū. ibi: In artaxerxis. Sūa prime ptis pz ex dictis. j. Esdre. j. exceptis que sequunt: b Salmanasaro ꝑsidi iude. i. ꝯzobabel aliter sic noiato. qui fuit ꝓnceps redeuntiū de captiuitate. c Atbisce argentee triginta. i. cypbi argentei. d Et enumerata sunt salmanasaro. i. sibi tradita uel expedita. e In artaxerxis. Hic ꝓñter ponit aduersitas edificantiū. redeūtes enī de captiuitate ceperunt reedificare templū: sed fuerūt impediti p samaritanos. ⁊ pz finia ptis b ex dictis. j. Esdre. iiij. ca. exceptis que sequunt. In artaxerxis aūt regis ꝑsarū ⁊c. Iste fuit cambises filius cyri qui vocabat cambises noīe ꝓprio ⁊ artaxerxes noīe regio. sicut impatores romani cesares. ⁊ cū hoc noīe ꝓprio. ut iulius tyberius ⁊ huiusmodi. f Rathimus ab accidentib⁹. scribebat enī cbronicas in q̄bus cōtinebāt cōtingentia suo tpe. g Et sabellius scriba. iste scribebat acta curie. b Et inuenies i admonitionibus scripta de bis. i. in libris i quib⁹ scribunt memorialia ꝓ tpe futuro. i Nunc ergo precepi ꝓbi. bo. illos edi. ciuitatem. i. cōuocare ꝓpīm ad eius edificationē. k Et qui cum bis cōstituti erant iungentes. i. currus preparantes ad iter agendū. uel Jungentes. se ad inuicem. l Et vacabant ad edificationē templi. videt de littera corrupta p scriptores que de bet esse talis Vacabant ab edificatione templi. Vel sic fiet constructio: Vacabant ⁊c. i. illi qui prius erant intenti ad edificationē templi vacabant ab opere illo vsq; ad annū secundum darij.

Egnante[a] cyro II rege ꝑsarū in ꝓsūmatione verbi dñi i ore hieremie: suscitauit dñs spīm cyri regis ꝑsarū: ⁊ ꝑdicauit in toto regno suo simul p scripturā dicens: Hec dicit cyrus rex ꝑsarū Me ꝓstituit regē orbi terrarū dñs isrl dñs excelsus: ⁊ significauit mibi edificare domū sibi in irlm q̄ est in iudea. Si q̄s ē ex gnē vro: dñs ipsi⁹ ascēdat cū eo in irlm. Quotq̄t ergo circa loca habitāt adiuuēt eos q̄ sūt in loco ipso in auro ⁊ argēto in datiōib⁹ cū eqs ⁊ iumētis: cūq; aliis que ꝑm vota apponunt in edem dñi q̄ est in irlm. Et stantes ꝓncipes tribuū pagoꝝ ⁊ iude ex tribu beniamin: ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ꝙs excitauit dñs ascendere ⁊ edificare domū dñi que est in irlm: ⁊ q̄ erāt in circuitu eoꝝ adiuuerūt in oī auro ⁊ argento eius ⁊ iumētis ⁊ votis ꝯplurib⁹: multi quoꝝ sensus excitatus est. Et cyrus rex ꝓtulit vasa sacra dñi que trāstulit nabuchodonosoꝛ rex babylonis ex irlm: ⁊ consecrauit ea idolo suo. Et ꝓferens ea cyrus rex ꝑsarum tradidit mitridato qui erat super thesauros ipsius. Per hunc aūt tradita sunt salmanasaro[b] ꝓsidi iudee. Hoꝝ aūt hic numerus. Libatoria argentea: duo milia quadringenta: atbisce[c] argentee triginta: phiale auree triginta. item argentee duo milia quadringēte: ⁊ alia vasa mille. Oia aūt vasa aurea ⁊ argentea quinq; milia octingēta sexaginta. Et[d] enumerata sunt salmanasaro simul cum bis qui ex captiuitate babylonie venerāt in bierosolymā. Jn[e] artaxerxis autem regis ꝑsarum tpibus scripserūt ei de bis q̄ inhabitabāt in iudea ⁊ irlm: balsamus ⁊ mitridat⁹ ⁊ sabellius ⁊ rathimus balthemus samelius scriba: ⁊ reliqui inhabitantes in samaria ⁊ ceteris locis subiectā epistolā regi artaxerxi. Dñe pueri tui rathimus[f] ab accidentibus ⁊ sabellius[g] scriba ⁊ reliqui curie tue iudices in celesyriam ⁊ phenicem. Et nunc notū sit dño regi: quoniā iudei qui ascenderunt a vobis ad nos venientes in bierusalem ciuitatē refugam ⁊ pessimam: edificant furnos eius: ⁊ statuunt muros ⁊ templum suscitāt. Q; si ciuitas ista ⁊ muri consūmati fuerint: nō tm tributa non sustinebunt pendere: sed etiam regibus resistent. Et quia id agitur circa templū: recte haberi arbitrati sumus non despicere hocipsum: sed notum facere dño regi: ut si videbitur rex queratur in libris patrum tuoꝝ: ⁊ b inuenies in admonitionib⁹ scripta de bis: scies q̄m ciuitas ista fuit refuga: ⁊ reges ⁊ ciuitates cōcutiens: ⁊ iudei refuge ⁊ prelia cōmittentes in ea ab eterno: ob quam causam ciuitas ista deserta est. Nunc ergo notum facimus dñe rex quoniā si ciuitas hec edificata fuerit ⁊ huius muri erecti fuerint: descensus tibi non erit in celesyriam ⁊ phenicem. Tunc scripsit rex rathimo qui scribebat accidentia ⁊ balthimo ⁊ sabellio scribe: ⁊ ceteris constitutis ⁊ inhabitantibus in syria ⁊ phenice ea que subiecta sunt. Legi epistolam quam misistis mibi. Precepi ergo inquiri: ⁊ inuentum est quoniam ciuitas illa est ab euo regibus resistēs: ⁊ homines refuge: ⁊ prelia in ea efficientes: ⁊ reges fortissimi erant in bierusalē dominantes ⁊ tributa exigētes a celesyria ⁊ phenice. Nunc[i] ergo precepi prohibere homines illos edificare ciuitatem: ⁊ prohibere ne quid vltra hec fiat: sed nec procedant in plurimū: ex qua sunt malicie: ita ut regib⁹ molestia importetur. Tunc recitatis bis que a rege artaxerxe scripta fuerant rathimus ⁊ sabellius scriba: ⁊ k qui cum bis constituti erant iungentes festinanter venerunt in bierusalem cum equitatu ⁊ turba ⁊ agmine: ceperuntq; edificantes prohibere. Et[l] vacabant ab edificatione templi in bierusalē vsq; secundo anno regni darij regis persarum. III

Ex[m] darius fecit cenā magnā omnib⁹ ⁊ vernaculis suis: ⁊ n omnib⁹ magistratibus medie ⁊ ꝑsidis:

m Cap.iij. Ex darij ⁊c. Repetitis eis q̄ sunt alibi scripta: bic ꝓñter ponunt q̄ sunt huius libri ꝓpria que consistūt circa solutionem vnius questionis. cuius primo ponit occasio. secūdo ei⁹ ꝓpositio ⁊ triplex opinio. ibi: Tunc scribētes. ctio opinionū examinatio ibi: Et mittēs. q̄rto vnius approbatio ⁊ remuneratio ibi: Et omnes ꝓceꝛ. Circa primū dr: Rex darius. fm latinos ⁊ grecos iste fuit filius bystaspis. fm hebreos ꝙo ipse fuit filius assueri ⁊ hester regine. fm q̄ dicit plen⁹ in principio libri hester. ct. j. Esdre. iiij. ⁊ Dañ. ix. vbi secutus sum in hoc dictum hebreorum tanq; verius iudicio meo. n Omnibus vernaculis suis. i. seruientibus in domo sua. o Et oibus magistratibus medie ⁊ persidis, istis reddebatur ratio de tribus ⁊ obuentionibus regni.

a Et oĩbus purpuratis.i.nobilib⁹ gnẽ q̃bus licitũ erat purpura vestiri ꝓ sua nobilitate. b Et pretorib⁹.q̃ causas iudicabãt in palatio. c Et ꝓsulibus.q̃ erãt de stricto regis ꝓsilio. d Et prefectis.i.balliuis ⁊ ꝓpositis in regni ꝑtibus diuersis. e Ab india ⁊c. ⌋ ex hoc videf q̃ iste fuit filius assueri.ut dicunt iudei.nam assuer⁹ i ꝓncipio libri hester dr regnasse ab india vsq̃ ad ethiopiã sup.cxxvij.ꝓuincias.⁊ isto mõ dimisit regnũ filio suo.Cetera patẽt vsq̃ ibi: f Et dormiuit.s. modicũ. g Et expgefactus est.ita q̃ volebat vigilare.⁊ ex hĩ custodes corporis sui habuerũt occasionẽ ꝓponendi inẽ se q̃stionẽ ad faciendũ regi solaciũ.⁊ ex hĩ ꝑz prudẽtia regis q̃ magi volebat trãsire tẽpus in aliq̃ vtili q̃ in ludis inhonestis aut nulli⁹ vtilitatis. h Dicam⁹ vnusquisq̃ nr̃m sermonẽ.de cadẽ q̃stione ut ꝑz ex sequẽtib⁹. i Qui precellat. i.put melli⁹ sciuerit.nam dictũ cuiuslibet triũ nõ poterat esse excellens simplicit̃.sed vni⁹ trĩ.Cetera patẽt vsq̃ ibi: k Purpura cooperiri. i. vestiri. l Et in auro bibere.i.in cypho aureo. m Et sup aurũ dormire. i.sup lectũ panno aurifrigiato ornatũ. n Et currũ aureo freno.i.freno deaurato. o Et cydarim byssinã.i.mitrã uel cuculam de byssio q̃ ẽ ipsis lini cãdidissimi. p Et dorquẽ,talib⁹ eni vtebant trĩ excellẽtes viri ratiõe generis uel sapientie seu alterius excellentie. q Et secũdo loco i.in secũda mensa. r Sedebit a dario.⁊ hoc cõcessit rex ꝓ scriptũ.ut ꝑz circa mediũ.iiij.capli. s Tunc scribentes. Hic ꝓpter ponit̃ q̃stionis ꝓpositio.⁊ circa eã triplex opinio fuit aut q̃stio de fortitudine,q̃d inter alia sit fortius: ut ꝑz ex sequẽtib⁹.sic ergo dr: Tũc scribẽtes singuli verbũ suũ,in singulis cedulis. t Signauerũt.sigillis ꝓpriis ne fieret ibi aliq̃ mutatio.⁊ ut mãifeste apperet cui⁹ eẽt q̃libet cedula v Et posuerũt subt⁹ ceruical darij regi.qui post vigiliã rediit ad dormiendũ.Cetera patẽt vsq̃ ibi: x Ipsi dabit victoria. i.victorie premia in gre ꝑcedẽti expressa.Cetera patẽt. y Et mittens. Hic ꝓpter ponit̃ dictarũ opinionũ examinatio.⁊ ꝑmo examinatores vocant.⁊ ꝑz vsq̃ ibi: z Judicate nobis de his q̃ scripta sũt.i.ratiões dictor̃ vr̃or̃.nam scripserãt trĩmodo cõclusiones sicut scripte sũt.Secũdo rõnes cuiuslibet opinionis explicant ⁊ ꝓ ꝑme-cũ dr:Et cepit ꝑor.2° secũde i ꝓncipio capli.iiij.3° tertie ibi:Certi⁹ ⁊c.Circa ꝑmũ dr: a Viri q̃ prevalet vinũ. q. d. valde multũ.ideo subdit: b Dib⁹ hoib⁹ q̃ bibũt illud qõ ꝓbat̃ ꝓ id qõ subdit̃: c Seducit mẽtẽ.si eni potet vltra mensurã aufert rõnis vsũ q̃ est sagior vis hois.⁊ ꝓ ꝑz ꝓualet omnibus inferioribus alijs. d Itẽq̃ regi⁊ orphani facit mentẽ vanã. i. facit cogitare maiora sat̃ q̃ hõ possit.⁊ sic iactare se inanit̃⁊ vane. e Jtẽ fui ac ⁊c. ⌋ b addit̃ ut null⁹ stat⁹ hoiuꝫ excludat̃. f Cõũtit i securitatem⁊ iocunditatẽ.hoies eni bñ potati non timẽt aliquẽ aduersariũ.⁊ habẽt cor iocũdũ. q̃ dãt obliuiõi oẽm tristiciã cãm-iõ subdit̃: g Et nõ meminit i. obliuiscit facit. h Oẽm tristiciã⁊ debitũ. q̃ qs est obligat⁹. i Et oĩa ꝓcordia facit honesta q̃ facit de seipso opinari magna. k Et nõ meminit regẽ nec mgratiã. q̃ tũc nõ timet eor̃ potẽtiã. l Et oĩa ꝓ talẽta facit loq̃.sic aliq̃n bñ potat⁹ dicit: Ego nõ darẽ b.ꝓ mille libris q̃ nõ valet aliq̃n vnã.uel Ego magis vellẽ ꝑdere mille libras q̃ b uel illud.q̃ tñ nõ habẽt aliq̃n valorẽ ꝓ.solidor̃. m Et nõ me.cũ bi.amicicia,ꝑsti nã. n Nec fraternitatẽ.i,ꝓsanguinitatẽ uel affinitatẽ. o Szn̄ multũ ꝓ⁹.i.ex parua occasione: p Sumũt gladios.ʒ se inuicẽ. q Et cũ a vino emerserint. i.ebrietate soluta: r Nõ meminerũt q̃ gesserũt,ꝑter ligationẽ memorie.⁊ si recordẽt:b tñ ẽ ipfecte. s Q viri nũ pre.vinũ.q.d.imo ꝑcellit: t Quis sic cogitat facẽ.i.sic facit cogitare: ⁊ est hypallage sic istud: Perflauit fistula buccas. v Cap.iiij. Et inchoauit. Hic explicantur motiua secunde opinionis cum dicitur: ꝓ Q viri num precellũt homines.ceteris creaturis in terra⁊ mari existentibus.q.d.sic. vñ Beñ.j. dicitur de homine:Et presit piscibus maris⁊ volatilibus celi⁊ bestijs terre vniuersęq̃ creature. y Rex aũt super omnia precellit. quia dñatur hominibus⁊ per cõsequens alijs que sunt hominibus subiecta. z Et si miserit illos ad bellatores.i. ad principes belli. a Vadũt cũ eis ad picula mort̃. b Et demoliũt mõtes.i.castra in mõtib⁹ sita: muros suffodiẽdo⁊ rẽsciẽdo.Cetera patẽt vsq̃ ibi:

⁊ª omnib⁹ purpuratis: ⁊ᵇ pretoribus: ⁊ᶜ cõsulibus: ⁊ᵈ prefectis sub illo abᵉ india vsq̃ ethiopiã: centũ vigintiseptẽ,puincijs .⌋ Et cum manducassent⁊ bibissent⁊ satiati reuerterent: tunc dar⁹ rex ascendit in cubiculo suo: ⁊ᶠ dormiuit:⁊ᵍ expergefactus est: Tũc illi tres iuuenes corporis custodes q̃ custodiebãt corpus regis.dixerũt alter alteri: Dicamusʰ vnusq̃sq̃ nostrũ sermonem quiⁱ precellat ⁊ cuiuscũq̃ apparuerit sermo sapientior alterius: dabit illi rex darius dona magna: purpuraʲ cooperiri: ⁊ᵏ in auro bibere: ⁊ˡ sup aurum dormire: ⁊ᵐ currum aureo freno: ⁊ⁿ cydarim byssinam: ⁊ᵒ torquem circa collum: ⁊ᵖ secundo loco sedebitʳ a dario ꝓter sapientiam suam: ⁊ cognat⁹ darij vocabit̃. Tunc⁸ scribentes singuli suum verbum signauerunt[t]: ⁊ᵘ posuerũt subtus ceruical darij regis. ⁊ dixerunt. Cũq̃ surrexerit rex dabimus illi scripta nostra: ⁊ quodcũq̃ iudicauerit rex e tribus⁊ magistratus perfidis quoniam verbum eius sapientʸ est: ipsiˣ dabitur victoria sicut scriptũ est Vnus scripsit: Forte est vinũ. Alius scripsit: Fortior est rex. Tertius scripsit: Fortiores sunt mulieres: sup omnia autẽ vincit veritas. Et cũ surrexisset rex acceperũt scripta sua⁊ dederunt illi⁊ legit. Et[z] mittens vocauit oẽs magistratus ꝑsarũ: ⁊ medos: ⁊ purpuratos: ⁊ pretores ⁊ prefectos: ⁊ sederunt in concilio: ⁊ lecta sunt scripta coram ipsis Et dixit: Vocate adolescentes: ⁊ ipsi iudicabunt ẏba sua. Et vocati sunt⁊ introierũt Et dixit illis: Judicate nobis de his que scripta sunt. Et cepit prior qui dixerat de fortitudine vini.⁊ dixit: Viri[a] q̃ prevalet vinũ omnibus[b] hominibus q̃ bibunt illud. Seducit[c] mentẽ. Jtemq̃[d] regis⁊ orphani facit mentem vanã. Jtem[e] serui ac liberi pauperis ac diuitis⁊ oĉm mentem ⌋conuertit[f] in securitatem⁊ iocunditatem: ⁊[g] non meminit omnẽ[h] tristiciã⁊ debitum:⁊[i] omnia precordia facit honesta: ⁊[k] non meminit regẽ nec magistratũ: ⁊[l] oĩa ꝓ talenta loq̃ facit. Et[m] non meminerunt cum biberũt amiciciã nec[n] fraternitatem: sed[o] non multũ post: sumũt[p] gladios: ⁊[q] cum a vino merserint⁊ surrexerint: non[r] meminerunt que gesserũt Q[s] viri num precellit vinum: Quis[t] sic cogitat facere: Et tacuit hoc dicto. IIII

Et[o] inchoauit sequẽs dicere: qui dixit de fortitudine regis: Q[v] viri num ꝑcellũt homines q̃ terrã⁊ mare obtinẽt:⁊ oĩa que in eis sunt: Rex[x] aũt sup oĩa precellit: ⁊ dñatur eor̃:⁊ omne qd̃cũq̃ dixerit illis faciunt. Et[y] si miserit illos ad bellatores: vadunt[z] ⁊[a] demoliunt̃ mõtes⁊ muros ⁊ turres. Jugulant̃⁊ iugulant: ⁊ regis verbum non pretereũt. Nam si vicerint afferunt regi omnia quecũq̃ predati fuerint Similiter⁊ alij oẽs⁊ quotcũq̃ non militant nec pugnant: sed colunt terrã: rursum cũ fuerint metentes afferũt tributa regi.

a Et ipse vnus solus. qui dñat oibus tam bellatorib⁹ q̄ agricolis b Si dixerit. bellatorib⁹. c Occidite. ve victos. Cetera parēt vsq̄ ibi: d Dixerit edificate. fabris lapidū ⁊ lignor. e Dixerit plantare. agricolis. f Et ois plebs. q̄tū ad minores hoies. g Et virtutes q̄tū ad maiores. h Eū obaudiūt. eius exequēdo mādata. i Et supr hoc ipse recūbit ⁊ bibit. splendide. k Et dormit. pacifice ⁊ quiete. sicut. iij. Reg. xx. dr̄ q̄ benadab rex syrie bibebat i vmbraculo suo. exercitu suo ad preliū misso. l Di ãt custodiūt i circuitu eū. ne aliqs accedē possit ad sibi nocendum. m Et nō possūt ire singuli. ad loca sua sine regi licentia. n Sed in dicto obaudiētes sunt ei. i. obedientes qđ dixit exequēdo. o Viri quō nō precellit rex q̄ sic diffamat. i. cui⁹ fama in ptāte dignitare ⁊ psulibus sic diffundit: sicut ve xpo dr̄ Matth. ix. Diffamauerūt eū p totā illā trā. p Tertius. Hic ponit motiua tertie opinionis: q̄ habet duas ptes. ⁊ p̄mo confirmat p̄ma. 2° secūda. ibi: Et incboauit. Prima p̄o ps dupliciter confirmat. p̄ rationib⁹. 2° exemplis. ibi: Et nūc credite mihi. Circa p̄mū p̄ ponit nomē illi⁹ q̄ tenuit tertiā opinionē. cū dr̄: Terti⁹ q̄ dixerat de mulierib⁹ ⁊ veritate. hic est cozobabel. licz eni iude⁹ esset natiōe: tñ erat vn⁹ de custodientib⁹ corpus regis qui erat gentilis. ⁊ sic dicunt hebrei: hoc fecit hester but⁹ regis mat q̄ erat iudea natione. ut p̄z Hester. ij. ideo p̄mouit iudeos q̄tū potuit. ut p̄z de mardochro. ⁊ idem dicūt de cozobabel ⁊ neemia q̄ fuit regis pincerna. Latini p̄o dicūt q̄ fuit familiar. isti dario ante q̄ p̄mouerek ad regnū: q̄ nec erat de semine regio. ⁊ ideo p̄mot⁹ in regē fecit eū corporis sui custodē. q Cepit loq̄. p sue opinionis confirmatiōe. ⁊ p̄ remouet alioz sniam. d. r Viri: nō magn⁹ rex ⁊ multi hoies. i. nō p̄cellit rex ratiōe sui nec ratiōe ppli sibi subiecti. sic dixerat secūd⁹. s Nec vinū p̄cellit. sic dixerat p̄im⁹. t Quis est g̃. Hic p̄fer p̄sequit suū p̄positū. d. Quis est g̃ q̄ dñatur eoz. s. regis. ppli ⁊ vini. ⁊ rñdet: v Nōne muli. ge. re. ⁊ oēm ppl̄m r̄c. q. d. manifeste p̄z q̄ sic. ⁊ sic p̄cellūt. q̄ causa potioz est suo effectu. licz aūt mulier in gnatione. plis habeat rationē passiui milr̄ādo materiā. tñ in alio se habet in ratiōe actiui s. materiā p̄parādo ⁊ cōceptū fetū fouēdo ⁊ nutriēdo añ partū ⁊ post. ⁊ sic repellit dictū secūdi. x Et ipse educauerūt. mō dicto. y Eos q̄ plantauerūt vineas. ex q̄bus vinū fit. ⁊ sic repellit dictū p̄mi: q̄ qō p̄cellit maiori: p̄cellit ⁊ minori. sic est in ꝓposito. nā educando vinearū plantatores. mulieres sunt maiores: ⁊ eadē ratione plantatores vinearū ipso vino. z Et ipse faciūt stolas omniū hoiu⁹ r̄c. i. vestes ⁊ ornamenta in quib⁹ hoies gloriant. mulieres enī in terra illa faciūt talia artificia. a Et nō possunt hoies separari a mulierib⁹. s. cozde licz aliqñ separentur corpe. inclinatio nāq̄ nālis est in viro ad amorē mulieris. que nō p̄t totaliter abolerī. qđ declarat p effectū. d. b Si cōgregauerint aurū ⁊ argentū r̄c. que nata sūt animū hominis allicere. c Et viderint mulierē r̄c ¶. i. Et ipse vnus solus si dixerit occidite: et occidunt: dixerit remittite: remittūt: dixerit percutite: percutiunt: dixerit exterminate: exterminant: dixerit edificate: edificāt: dixerit excidite: excidūt: dixerit plantate: plantant: ⁊ omnis plebs ⁊ virtutes eum obaudiūt: ⁊ sup hoc ipse recumbit ⁊ bibit ⁊ dormit. Qui autem custodiunt in circuitu eum: ⁊ nō possūt ire singuli ⁊ facere opa sua: sed in dicto obaudientes sūt ei. Viri: quomodo nō precellit rex qui sic diffamatur: Et taceant. Tertius qui dixerat de mulieribus ⁊ veritate: hic est cozobabel: cepit loqui. Viri: non magnus rex: ⁊ multi homines: nec vinum precellit. Quis est ergo qui dñatur eorū: Nōne mulieres genuerūt regem: ⁊ oēm ppl̄m qui dñatur mari ⁊ terre: ⁊ ex illis nati sūt: ⁊ ipse educauerūt eos q̄ plātauerunt vineas ex q̄bus vinū fit. Et ipse faciunt stolas oiuz hominū: ⁊ ipse faciunt gloriā hominib⁹: ⁊ nō possunt hoies separari a mulieribus. Si cōgregauerint aurum ⁊ argentū ⁊ omnē rem speciosam: ⁊ viderint mulierem vnā bono habitu ⁊ bona specie: Joia hec relinquentes in eam intendūt: ⁊ apto oze ꝓspiciunt: ⁊ eam alliciunt magis q̄s aurum ⁊ argentum ⁊ omnē rem p̄ciosam. Homo patrē suū relinquit q̄ enutriuit illū ⁊ suam regionem: ⁊ ad mulierē se cōiungit. Et cum muliere remittit animā: ⁊ neq̄ patrē meminit neq̄ matrē neq̄ regionē. Et hinc oportet vos scire: qm̄ mulieres dominant vestri. Nōne voletis: Et accipit homo gladiū suum: ⁊ vadit in viam facere furta ⁊ homicidia: ⁊ mare nauigare ⁊ flumina: ⁊ leonem videt ⁊ in tenebris ingreditur: ⁊ cū furtum fecerit ⁊ fraudes ⁊ rapinas: amabili sue affert. Et iterum diligit homo vxorē suā magis q̄ patrem aut matrem. Et multi vementes facti sunt ꝓpter vxores suas: ⁊ serui facti sunt ꝓpter illas: ⁊ multi perierūt ⁊ iugulati sunt: ⁊ peccauerunt ꝓpter mulieres. Et nūc credite mihi q̄ magnus est rex in potestate sua: qm̄ oēs regiones verent tangere eum. Videbam tamen apemen filiam bechacis mirifici concubinā regis

b Magis q̄ aurū. ē noiatiui cas⁹. Alio mō sine tali figura: Et eā alliciunt. i. nituntur ad se trahere. ⁊ sic qō sequit: Magis q̄ aurū r̄c. est accusatiui cas⁹ ⁊ hoc pbat p̄ qō sequit: Et oēm rē p̄ciosam. i. hō patrē. Hic p̄fer declarat ꝓpositū p parētes q̄ sūt maxime diligēdi. ⁊ p terrā natiuam ad quā q̄libet naliter afficitur. ⁊ tñ istis vxor dilectio p̄ponit. ⁊ p̄z vsq̄ ibi: k Et ad mulierē se ꝓiūgit. s. seipsū p matrimoniū. l Et cū muliere remittit aiam. suam aliūde ipsā retrahēdo. ⁊ in vxorē totaliter ponēdo p dilectionē. ex q̄ concludit: m Et hinc oportet vos scire qm̄ mul. dñant vr̄i. ⁊ p p̄ns multo magis hoiuz alioz. loquebat eni regi ⁊ magnatib⁹ suis. n Nōne voletis: qđ p̄t exponi dupliciter. vno mō negatiue. q. d. nō. q̄ voluntarie eis seruitis. alio mō affirmatiue. q. d. eis estis subiecti malis gratibus vestris. o Et accipit. hic p̄fer declarat intentum ex magnis periculis quib⁹ homo se exponit. p amore vxoris cū dicit: Et accipit homo gladiū suū. i. arma sua. p Et vadit in viā. ad p̄hendandū transeūtes cui⁹ime periculū mortis a viatorib⁹ se defendentib⁹. ⁊ a publica iusticia. q Et mare nauigare. vbi est mortis periculum a fluctibus maris: ⁊ ab aduersarijs. r Et leonē videt. p quem intelligunt etiā alie bestie terribiles. s Et in tenebris ingredit. vbi lubrice cū ⁊ casum periculosum patit. t Et cum furtum fecerit r̄c. amabili sue. i. vxori sue omnib⁹ rebus predilecte. v Affert q. d. omnia pericula predicta subit ut satisfaciat vxori ⁊ ei⁹ gratiam habeat. x Et iterū diligit r̄c. repetitio est eius qđ s. dictū est ad maiorem expressionem. y Et multi vemētes facti sunt ꝓpter vxores suas. ex amore nimis excessiuo. vñ ⁊ salomon sapientissim⁹ sic fuit infatuat⁹. q hoc autem repellit illud qđ dixit primus de vino q̄ seducit mentem. q. ebrietas aufert vsum rationis tñ ad bona. amentia ꝓ̄o p longū tempus: ⁊ aliquando vsq̄ ad mortem. iij. Reg. xj. z Et serui facti sunt. ꝓpter illas. q. pugnates p defensione vxoz capti sūt in bello. ⁊ sic subditi seruituti. a Et multi perierūt. ⁊ iugulati sūt. vñ abrahām timuit interfici p sara Ben. xij. ⁊ similiter isaac Ben. xxvj. b Et peccauerūt ꝓpē mulieres. sicut p̄z de adā: dauid ⁊ salomōe: q̄ fuerūt maximi. c Et nūc. Hic p̄fer declarat ꝓpositū p exemplū. ⁊ p̄z lra vsq̄ ibi:

sedentem [a] iuxta regem ad dexteram: [b] auferentem diadema de capite eius: & imponentem sibi: [c] palmis cedebat regem de sinistra manu. Et [d] sup hec aperto ore intuebat eam: [e] si arriserit ei ridet: nam si indignata fuerit ei: blandit: donec reconcilie[t] in gratiam. [f] O viri cur nō sunt fortiores mulieres? [g] Magna est terra: & excelsum est celum: que ista agunt. Et [h] tūc rex & purpurati intuebant in alterutrum. Et [i] inchoauit loqui de veritate: [k] O viri. nōne fortes sūt mulieres? [l] Magna est terra & excelsum est celum: & [m] velox cursus solis cōuertit [n] in gyro celum in locum suum in vna die. [o] Nōne magnificus est qui [p] hec facit? Et [q] veritas magna & fortior pre omnibus. Omnis terra veritatem inuocat: celum [r] etiam ipsam benedicit: & [s] omnia opa mouent [t] & tremunt eam: & [v] non est cum ea quicq̄ iniquū. Vinū iniquū iniquus [x] rex: inique mulieres: iniqui omnes filij hominū: & [y] iniqua illorū omnia opa: & nō est in ipsis veritas. Et in [z] sua iniquitate pibunt: & [a] veritas manet & inualescit in eternū: & [b] viuit: & obtinet in secula seculoꝝ. Nec [c] est apud eā accipe psonas neq; differētias: sed [d] q̄ iusta sūt facit omnib⁹: iniustis ac malignis] & [e] oēs benignantur in [f] opibus ei⁹. Et non est in iudicio eius iniquū: sed [g] fortitudo & regnū & [i] potestas & [k] maiestas omniū euoꝝ. Bñdictus [l] deus veritatis. Et desijt loquēdo. Et [m] oēs pli clamauerūt & dixerūt: Magna est veritas & pualet.] Tunc [n] rex ait illi: Pete [o] si quid vis amplius q̄ scripta sunt] & dabo tibi pro q̄ inuenit⁹ es sapientior primis: & proximus mihi sedebis: & cognatus meus vocaberis. Tūc [p] ait regi: Memor [q] esto voti tui quod vouisti edificare ierm in [r] die qua regnum accepisti: & [s] oīa vasa que [t] accepta sunt ex ierm remittere [v]: que [x] separauit cyrus

[a] Sedentē iuxta regē ad dexterā. i. in nobiliori loco. q; de/xtera ps est melior & fortior. [b] Et auferentē diadema tē. & imponentē sibi. q; hoc insinuantē se rege digniorē. [c] Et palmis cedebat regē. tanq̄ sibi subditū & seruū. [d] Et sup hec apto ore intuebat eā. sicut bō stupidus: & sic eius amore capt⁹. ut nō auderet sibi in aliq̄ ꝓtradicere: ꝓpter q̄ adhuc subdit: [e] Et si arriserit ei ridet tē. ita q; ad mutationē vultus mulieris mutabit vult⁹ & anim⁹ regis sicut seru⁹ letat q̄ dñs su⁹ sibi oñdit vultū tonū. & tristat q̄ pretendit sibi durū. ꝓpē q̄ cōcluditur: [f] O viri cur nō sūt fortiores mulieres q. d. ꝓ q; sic. q; si verū est ꝑ de rege: multo fortius de alijs boib⁹ sibi subiectis coīt loquēdo. [g] Magna est terra & excelsū est celum que ista agunt. s. que sūt in bis inferioribꝰ. nā per motū celi educunt ad actū forme que sunt in potētia materie. que materia ꝓ maiori pte est terra. nam corpora mixta sūt a dominio de ētra. hoc aūt interserit hic çorobabel quasi quoddā ꝓncipiū ad ꝓbandū secundam ꝓtem sue opinionis. s. de veritate. nam ad hoc incipit ut videbit. [h] Et tunc rex & purpurati intuebant in alterutr. mirantes eius sapientiā & eloquentiā & etiā ꝓstantiam. ostendendo subiectionē regis & magnatoꝝ respectu suarū vxorum coram eis: ꝓbabile tū est q; ille rex de quo loquit hic çorobabel non erat ille darius sed alius q̄ precesserat eū. nam inter cyrū & dariū fuerūt alij reges. [i] Et inchoauit. hic ꝓnter çorobabel declarat secundā ꝓtem sue ñtie. & ꝓmo cōtinuat se ad precedētia. d. [k] O viri nōne fortes sūt mulieres. q. d. ꝓ dictis q; sic. sed adhuc veritas est fortior. ad cui⁹ ostēsionē dicit: [l] Magna est terra & excelsū est celū. sic ꝓz ad sensū. [m] Et velox cur. solis. cui⁹ ꝓbatio subdit cū dr: [n] Cōuertit in gyro tē. i vna die. s. naturali. i qua p motū ꝓmi mobilis reuoluit sol a puncto orientis ad eundē punctū. & sic est hic hypallage. q; sol nō reuoluit celū. sed ecōuerso: sicut Perflauit fistula buccas. [o] Nōne magnificus est. i. magne potentie: [p] Qui hec facit? q. d. manifeste ꝓz q; sic. hoc tū facit intelligentia mouēs ozbē cui⁹ virtutē in infinitū excedit virt⁹ ꝓme veritatē q̄ est ipse deus. ideo subdit: [q] Et veritas tē. ois terra veritatē inuocat. i. oēs boies habitātes in terra dubia & obscura querūt manifestari p infallibilē veritatē quā oēs boies ex quodā instinctu nāli ponūt in deo. licz diuersi diuersis attribuerint veritatē. [r] Celū etiā ipsā benedicit. i. angeli qui sunt ciues celestes ipsam laudant. [s] Et omnia opa. i. omnia creata. [t] Mouent & tremūt eā. i. sibi obediunt. [v] Et non est in ea quicq̄ iniquū. nam est ꝓma regula equitatis. [x] Iniquus rex tē. multi enī reges mulieres & boies fecerunt iniquitates: accipiendo iniquitatem ꝓ crimine enormi: & sic est hic hyperbole. sicut cū dicit: Oēs de ciuitate vadūt ad tale spectaculū. i. multi. si aūt accipiat iniquitas ꝓ peccato quocūq; sic gnāliter oēs dicunt iniq̄ excepto boie xp̄o & beata ỹgine: de q̄bus nō loquebat çorobabel. [y] Et iniqua illoꝝ oīa opa. inq̄tum sunt ab ipsis tm̄. nam quicq̄d est bonitatis in opibus humanis deo est attribuendū. quicq̄d aūt est ibi defectus ꝓcedit ex defectibilitate liberi arbitrij. Osee. xiij. Perditio tua ex te isr̄l: ex me tm̄modo auxiliū tuū. ideo subdit: [z] In sua iniq̄. pibūt. s. illi q̄ pibūt. [a] Et veri. ma. & inualescit. nō ē intelligēdū q; ꝓbitas ꝓmi se inualescat ꝓficiēdo. nā i seminui nō pōt nec augeri. sē tm̄ in effectib⁹ suis. [b] Et viuit. nam est vita ꝓ essentiam. [c] Nec est apud eā accipe psonas. nā iniusticia nō habet locū in ea. [d] Sed que iusta sunt facit omnibus tē.] ipsos iuste puniendo. & multo fortiꝰ iustis eos pmiādo. [e] Et oēs benignant. i. benigne tractant. [f] In opibus suis. q; iusti pmiant vltra meritū. & iniusti puniunt citra cōdignū. [g] Sed fortitudo. stabilitatis. [i] Et regnum. dñationis. [k] Et potestas. cui nō pōt resisti in effectibus suis. [l] Et maiestas omniū euoꝝ. i. quarūlibet durationū. & sic ꝓ maiestatē intelligi videt eternitas que in vno simplici numero cōtinet virtualiter omnē durationē. & concludit: [m] Benedict⁹ deus veritatis. i. deus q̄ est ipsa veritas. sicut dr deus maiestatis uel bonitatis. q; ipse ē ipsa maiestas & bonitas. [n] Et oēs pli. hic ꝓnter ponit tertie opinionis approbatio. cū dicit: Et oēs pli clamauerūt & dixerunt tē.] ꝓ hoc non reprobauerūt eius dictum de fortitudine mulierū. sed magis approbauerūt: quia dixerat veritatem mulierū fortitudini prevalere. [o] Tūc rex. hic ꝓnter ponit ipsi⁹ çorobabel remuneratio. Circa q̄ primo describit regis liberalitas. cum dicit: [p] Pete si quid vis amplius tē.] . s. preter premia superius exꝓssa. iij. ca. & ex hoc loco ꝓz q; non solū fuerunt ꝓmissa verbo sed etiam scripto. Cetera patēt ex dictis. [q] Tūc ait. hic secundo ponitur çorobabel fidelitas: qui non solum petijt id quod pertinebat ad diuini cultus augmentum. Circa q̄ sic ꝓceditur: q; primo ponitur çorobabel petitio. secūdo petitionis cōcessio. ibi: Tūc surgens. tertio cōcessionis executio. ibi: Et cum ꝓcessisset. Circa ꝓmū dicitur: Tunc ait regi. ipse çorobabel. [r] Memor esto voti tui quod vouisti edificare hierusalē tē. ex hoc videtur q; non solum vouerat reedificare templū: sed etiam cum hoc agere ad reedificationem ciuitatis circa templum. [s] In die qua regnum accepisti. post patrem ꝓm opinionem hebreorum. nam quando aliquis sic de nouo coronatur consuetum est q; gratias faciat maxime ad honorem dei: & huius voti conscius erat çorobabel qui erat de domo regia per reginam hester. ut ꝫ. dictū est. ꝓm alios ꝓo iste darius erat vnus de septem magis qui habebant ꝓuidere de regibus: & volentes ꝓuidere de seipsis magis q̄ de alijs. condixerunt ad inuicem q; ille cuius equus primo binniret cum in crastino cōuenirent ad electionis locum. regnaret: quod contigit de equo darij. & sic regnauit. [t] Et omnia vasa. ad dei cultum pertinentia. [v] Que accepta sunt ex hierusalem. a nabuchodonosor rege babylonis. [x] Remittere. ad locū suum. [y] Que separauit cyrus. ab alia ꝑda

a Qñ mactauit babyloniã.i.interfecit balthasar regem: ⁊ babitatores babylonis ꝓ magna ꝑte. b Et voluit remit. ea ibi.ꝓmo anno regni sui.⁊ aliqua tũc remisit.ut hatrẽ.j.Esdre.j.ca.⁊ residua ꝑ istũ dariũ fuerũt remissa.sicut ⁊ plurib⁹ vicib⁹ fuerũt ꝺe irl'm exportata.⁊ ꝑ ꝑres.ꝓmo ꝑte ioachim filij iosie. ut hr̃ Dañ.j.2° ꝑte ioachin filij ei⁹.iiij. Reg̃ xxiiij.3° ꝑte sedechie.iiij. Reg̃.xxv. c Et tuo.edi.tem.qõ incẽ.idumei.iiij. Reg̃. dicit ꝙ nabuçardã ⁊ chaldei hoc fecerũt.dicendũ ꝙ idumei erãt in illo exercitu. ⁊ qñ odiebãt iudeos sic̃ elau pater eoꝝ odiuerat iacob patrẽ iudeoꝝ.ideo incitauerũt nabuçardan ad hoc faciendũ.ꝑ qõ dicunt hic h̃ fecisse. d Et qõ ꝑto h̃ ẽ maiestas a te.i.signũ tue maiestatis. Vel aliter ⁊ iungat littera sic:Et qõ ꝑto a te hoc est maiestas.i.honor diuin⁹.ideo subdit:postulo ut facias votũ tc̃. e Tunc surgens. Hic ꝓnter ponit petitiõis cõcessio.cum dicit: Tunc surgẽs darius rex osculatus est illũ.in signum amicitie ⁊ cõcessiõis petitorũ.ideo subdit: f Et scripsit epistolas ad omnes dispensatores.regalium negociorꝝ. g Vt reducerent eũ tc̃.i. secure ꝑ oia loca intermedia vsq; in irl'm. h Et oibus prefectis tc̃ nam ꝑ loca ista reducẽda erant ligna cedrina in irl'm ptim per mare ⁊ ptim ꝑ terram. i Et scripsit omnibus iudeis tc̃.ꝑ libertate.a seruitute.ita ꝙ a dominis nõ impedirent in iudeã ire. ideo subdit: k Omnẽ potentẽ tc̃.nõ supuenire ad ianuas ipsorꝝ.ponẽdo aliqõ ipedimẽtũ. l Et oẽm regionẽ quã obtinuerãt.iudei venientes in iudeã a tpe cyri. m Esse imunẽ.a tributo. n Et idumei relinquãt castella que obtinent iudeoꝝ.nam iudeis in babylonẽ ductis·idumei occupauerunt castra iudee que erant ꝓpinqua idumee Cetera patẽt vsq; ibi: o Et sup sacrariũ al'sanctuariũ.i.altare holocaustorum. p Holocaustomata hostiliare.i.offerre.⁊ dicit ab hostia ⁊ imolo las.vbi alij habent ystilare. q Quotidie sic̃ habent ꝓceptum.s.in lege moysi.in qua ꝓcipit Exo.xxix.quotidie vnum agnũ mane ⁊ alterũ vesꝑre in holocaustũ offerri. r Talenta decem.s.ad hoc faciendũ. Cetera patent vsq; ibi: s Et oib⁹ sacerdotib⁹ qui ꝓcedũt.i.ꝑcedere debent alios in honore. t Scripsit autem ⁊ quãtitatem. dicte pecunie.ut ad litteram regis expedite soluereturꝫ v Et sacram stolam iussit dari.sacerdotibus. x In qua deseruirent.ad diuinũ cultũ.s.dicta pecunia ⁊ stola.sicut dicitur de cyplo qꝫ in mensa deseruit vino. y Et leuitis scripsit dare ꝓcepta,s.instandi operibus templi ⁊ ciuitatis vsq; ad cõsũmationem. z Et omnibus custodientibus ciuitatem.hierusalem ab hostibus irruentibus. a Scripsit dare eis sortes.i.loca determinata ad habitandũ. b Et stipendia.ad victum ⁊ vestitũ.Cetera patent ex dictis. c Et cum ꝓcessisset. Hic consequenter describitur concessionis executio.⁊ primo ꝙtum ad cozobabel,secundo ꝙtum ad eius comitiuam ca.v. Circa ꝓmũ

quando[a] mactauit babyloniã: ⁊[b] voluit remittere ea ibi. Et[c] tu voluisti edificare templũ qõ incenderũt idumei qñ exterminata est iudea a chaldeis. Et nũc hoc est qõ postulo dñe: ⁊[d] qõ ꝓto hoc est maiestas a te: postulo ut facias votũ qõ vouisti regi celi ex ore tuo. Tũc[e] surgens dari⁹ rex osculat⁹ est illũ: ⁊[f] scripsit epistolã ad oẽs dispẽsatores ⁊ prefectos ⁊ purpuratos: ut[g] ꝺeducerẽt eũ: ⁊ eos q̃ cũ illo erãt oẽs ascendẽtes edificare irl'm. Et[h] omnib⁹ ꝑfectis qui erãt in syria ⁊ phenice ⁊ libano scripsit epistolas ut transherẽt ligna cedrina a libano in irl'm: ut edificarẽt cũ eis ciuitatem. Et[i] scripsit omnib⁹ iudeis qui ascendebãt a regno in uerã ꝑ libertate: oẽm[k] potentẽ ⁊ magistratũ ⁊ prefectũ nõ supuenire ad ianuas ipsorꝝ: ⁊[l] oẽm regionẽ quã obtinuerãt esse[m] imunẽ eis: ⁊[n] idumei relinquãt castella que obtinent iudeoꝝ: ⁊ in structurã templi dare ꝑ singulos ãnos talẽta viginti vsq; dum edificaret: ⁊[o] sup sacrariũ holocausto mata[p] hostilare q̃tidie[q] sicut habent ꝓceptũ: alia talenta[r] decem offerre ꝑ singulos annos: ⁊[s] omnib⁹ qui ꝓcedunt a babylonia condere ciuitatem: ut esset libertas tam ipsis ꝙ filijs eorꝝ: ⁊ omnibus sacerdotibus q̃ ꝓcedũt. Scripsit[t] autẽ ⁊ quãtitatem: ⁊[v] sacrã stolã iussit dari in q̃[x] deseruirent: ⁊[y] leuitis scripsit dare ꝑcepta vsq; in diem qua ꝓsũmabitur dom⁹ ⁊ irl'm extruet: ⁊[z] omnibus custodientib⁹ ciuitatẽ scripsit[a] dare eis sortes ⁊[b] stipẽdia. Et dimisit oia vasa q̃ separauerat cyrus a babylonia: ⁊ omnia quecũqꝫ dixit cyr⁹ ⁊ ipse ꝓcepit fieri: ⁊ mitti irl'm. Et[c] cum ꝓcessisset ille[d] adolescens: eleuans[e] faciem in irl'm tene dixit[f] regem celi: ⁊ dixit: Abs[g] te est[h] victoria: ⁊[i] abs te est sapientia ⁊[k] claritas. Et[l] ego seruus tuus sum. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam: ⁊ tibi ꝓfitebor dñe ꝺe[m] patrũ nostroꝝ. Et[n] accepit epistolas: ⁊[o] ꝓfectus est in[p] babyloniã. Et[q] venit ⁊ nũciauit frib⁹ suis oib⁹ qui fuerũt in babylonia: ⁊[r] benedixerũt deũ patrũ suorꝝ: qm̃[s] dedit illis remissionẽ ⁊[t] refrigeriũ: ut[u] ascenderent ⁊ edificarent irl'm: ⁊ templũ vbi noiatum est nomen eius in ipso: ⁊ exultauerũt cũ musicis ⁊ letitia diebus septem.

vdicitur:Et cũ ꝓcessisset.cozobabel recedens a rege de terra persidis. v Ille adolescens.tamen ꝑm veritatem cozobabel filius salatbiel de quo videtur hic scriptura loqui·ꝑm minorem computationem habebat tunc quadraginta annos ⁊ amplius.nam a primo anno cyri fuit dux eorum qui de babylone redierunt in iudeam.ut patet.j. Esdre. ij.ca.scõm ꝙ minorem computationem.cyrus post monarchiam acceptam regnauit quatuor annis ⁊ post eum filius ei⁹ cambises octo. ⁊ post illũ assuer⁹ quatuordecim cui successit iste darius. ⁊ cozobabel ãno primo cyri videtur fuisse annorũ viginti uel circiter· quando cyrus dedit licentiam redeundi: qui simul iuncti sunt ãni quadraginta sex: propter quod ⁊ plura alia·iste liber sicut dixi a ꝓncipio videtur esse multum apocryphus. e Eleuans faciem in hierusalem. i. versus hierusalem. sic enim orabant iudei extra hierusalem positi.sicut patet de Daniele.vj.ca. f Benedixit regem celi. agendo gratias sibi. g Abs te.i.a te. h Est victoria. quã habui de alijs duobus socijs meis. i Et abs te est sapientia.quã dixi de mulieribus ⁊ veritate. k Et claritas.id est honor quo darius honorauit me. l Et ego seruus tuus sum.paratus ad tuum obsequium. m Et accepit epistolas.regis predictas.que erant de quatuor.ꝓmo de securo transitu per terras vsq; in hierusalem.secundo de lignis habendis de libano pro templi ⁊ ciuitatis edificio. videtur tamen ꝙ ista gratia cẽtum ad edificium ciuitatis fuit posita in effectu per neemiam Neemie.j.tertio de libertate cõcessa iudeis a seruitute ⁊ tributo. quarto de pecunijs a rege concessis pro edificatione templi ⁊ sacrificijs.ut patet ex predictis. n Et ꝓfectus est.de persida. o In babyloniam.id est in babylonie regionem in qua remanserant multi iudei quando cozobabel ⁊ eius socij primo venerunt in iudeam tempore cyri.ut dictum fuit.j.Esdre.j.ca. p Et venit ⁊ nunciauit fratribus suis.id est iudeis cõmorantibus in regione babylonis. q Et benedixerunt deum patrum suorum.pro gratijs cozobabel concessis. r Quoniam dedit illis remissionem.a seruitute. s Et refrigeriũ.a tributo. t Vt ascenderẽt ⁊ edificarẽt irl'm ⁊ templũ.de quo habebãt magnũ desideriũ.gratia enim primo facta a cyro·ꝑ cambisem eius filiũ fuerat revocata.sicut ꝑz satis ꝑ primũ Esdre ca.iiij ꝓpter qõ iudei qui remanserãt in regno babylonie ⁊ psidis.in iudeam venire non poterant sine nouo priuilegio.

Esdre II

Pa Lap. v. Post h aūt. Hic describit recessus zorobabel q̄tū ad eius comitiuā. ⁊ p̄ in gāli. cū dicit: Post hec aūt lecti sunt. i. collecti siue cōgregati. Legere enī in vna significatiōe idē est qđ colligē. vñ ꝑsus: Fur aut: ꝑgo flores: mare nauta libros Cleric⁹ eq̄uoce singula q̄sq; legit. b Ut ascenderēt principes pagoꝝ. i. puinciarū siue villarū. c Et dar⁹ rex misit vna cū eis equites mille, ut possent p̄cedere secure. d Et cū musicis ⁊c. ex gaudio libertat⁹ ⁊ p̄ alleuiatiōe laboris in itinere.

e Et hec sūt noīa hic p̄nter describitur comitiua zorobabel in sp̄iali. ⁊ p̄mo q̄tū ad p̄sonas hoiuꝫ. secūdo q̄tū ad numerū aialiū ibi: Cameli. p̄ma adhuc in duas. qꝫ p̄ ponitur hominū numeratio. 2° aliquoꝝ distinctio ibi: hi sunt filij. p̄ma adhuc in tres. qꝫ p̄ ponunt comitiue duces. 2° vulgares ibi: Sūt aūt hi. 3° sacerdotes ibi: Filij sacerdotū. Circa p̄mū sciendū q⁹ sic dicit Josephus ꝯ. libro antiq̄tatū zorobabel existens in iudea audita coronatiōe darij iuit ad eū ut impetraret ꝑfici templum, cui⁹ cōstructio fuerat impedita p̄r cābisem cyri filiū. ut habet. j. Esdre iiij. ⁊. j. repetit eo. ca. ⁊ fact⁹ fuit corporis sui custos p̄ modū ſ. victum. ⁊ 2° āno darij impetrauit intētum p̄ modū p̄dictū. duxit aūt secū filiū suū. de quo hic fit mentio: ⁊ icsum filium iosedech sacerdotem magnum qui negociū habebat cozdi sicut ⁊ zorobabel: ⁊ isti tres adduxerūt tunc ꝑsonā in hoc ca. numeratū p̄ter illos quos añ adduxerāt tpe cyri. ⁊ sic pz sniā p̄me ptis: h excepto

f Mense nisan p̄. i. q̄ prim⁹ est in mensib⁹ āni Exo. xij. h h̄ intelligēdū q̄tū ad solēnitates q̄ fiunt apud hebreos p̄ cultū āni. h q̄tū ad alia negocia prim⁹ mēsis āni dr̄ tysari apud eos q̄ corrūdet septēbri nr̄o. sic dicit plen⁹ Beñ. vij. ⁊ Exo. xij. g Sunt autem. Hic ꝑsequenter ponitur numeratio vulgariū. ⁊ pz sententia. qꝫ solū ponunt hic nomina hoiuꝫ ⁊ numerus eoꝝ: exceptis paucis que exponent:

b Quos transmigrauit nabuchodonosoꝛ. i. filios eorum quos trāsmigrauit. nam vltimo ducti i babylonē fuerūt captiuati cum sedechia rege. a q̄ tpe vsq; ad secūdū ānū darij q̄ rexit hāc licētiā redeūdi i iudeam fluxerūt. lxx. anni ſm minorem cōputationem. ⁊ adhuc plures ſm illam quam secutus sum iudicio meo tanq̄ verioꝛē. Hester. j. ⁊ Dañ. ix. ⁊ sic pauci aut nulli de transmigratis remāserūt viui. vñ ⁊ zorobabel dux istorum fuit natus in babylonia. ⁊ ꝓpt̄ hoc sic nominatus zorobabel. i. semen babylonis

i Et reuersus est ⁊c. iungatur sic littera: Et reuersus est in ir'm. ad faciendum vo oblationem. l Unusquisq; in ciuitatē suā. ſ. de hierusalē oblatione sua facta.

k Et reliquit partem iudee. ſ. illam in qua nō erat hereditas patrum suorum. Alij sic habent: Et requisiuit partem iudee. ⁊ tunc exponetur affirmatiue: videlꝫ illā in qua erat hereditas patrum suoꝝ. ⁊ cōtinuet littera: Unusquisq; ciuitatem suam. ut ſ. Qui venerunt. sequit:

m Et numerus eoꝝ. separatus:

n A gentilib⁹. babyloniā habitantib⁹.

o Ex prepositis eoꝝ. i. factus est p̄ prepositos iudeoꝝ. p Dis cōputatio q̄draginta milia ducenti quadraginta duo. hoc additur. qꝫ in hoc numero aliqui includunt quoꝝ noīa ⁊ numerus partialis non exprimunt cū p̄dictis. q Filij sacerdotū. Hic p̄nter ponit numeratio q̄tū ad sacerdotes ⁊ leuitas in diuersis officijs ministrātes. ⁊ pz lr'ā vsq; ibi:

Post hec autem electi sunt ut[b] ascenderent principes pagorū p̄ domos ⁊ tribus suas: ⁊ vxores illorum ⁊ filij ⁊ filie eorum ⁊ serui ⁊ ancille ipsoꝝ: ⁊ pecora illorū. Et[c] darius res misit vna cū eis equites mille: donec reducerent eos in ir'm cum pace: ⁊ cū musicis ⁊ cum tympanis ⁊ tibijs: ⁊ omnes fratres erant ludentes: ⁊ fecit eos ascendere simul cum eis. Et[e] hec sunt nomina viroꝝ qui ascenderūt per pagos suos in trib⁹ ⁊ in ptem principat⁹ ipsoꝝ. Sacerdotes: filij phinees: filij aaron: iesus filius iosedech: ioachim filius zorobabel filij salathiel de domo dauid: ex progenie phares: tribu aūt iuda: qui locutus est sub dario rege pſarum sermones mirificos in secundo anno regni ipsi⁹ mense[f] nisan primo. Sunt[g] aūt hi qui ascenderūt ex iudea de captiuitate trāsmigrationis: quos[b] transmigrauit nabuchodonosoꝛ rex babylonie in baylonem: ⁊[i] reuersus est in ir'm. Et[k] reliquit partem iudee vnusquisq;[l] i ciuitatem suam qui venerunt cum zorobabel ⁊ iesu: neemias: areores: elimeo: emmanioꝛ: mardocheo: beelsuro: mechpſaroch: oꝛ: olioꝛo: emonia: vnus de principibus eoꝝ: ⁊[m] numerus a[n] gentilibus eoꝝ ex[o] prepositis eorum. Filij phares: duo milia centum septuagintaduo. Filij ares: tria milia quinquaginta: septem. Filij semo: centū quadragintaduo. Jn filijs iesu ⁊ ioabes: mille trecentiduo. Filij semu: duo milia quadringenti septuaginta. Filij choraba: ducenti quinq;. Filij banica: centum seragintaocto. Filij bebeb quadringentitres. Filij archad quadringenti vigintiseptem. Filij chan: trigintaseptē. Filij zoꝛoar: duo milia seragintaseptē. Filij admu: quadringenti seraginta vn⁹. Filij aderectis: centum octo. Filij ciaso ⁊ celas centū septē. Filij açoꝛoc: quadringenti trigintanouem. Filij iedarbone: centū trigintaduo. Filij ananie: centum triginta. Filij asoni: nonaginta. Filij marsar: quadringenti viginti duo. Filij zabarus: nonaginta quinq;. Filij sepolemon: centū vigintitres. Filij nepopas: q̄nquaginta q̄nq;. Filij bebanatus: centū quinquagintaocto. Filij celebthamus: centū trigintaduo. Filij crearpatros: qui enocadies ⁊ modie: quadringenti vigintitres. Qui ex gramas ⁊ gabra: centum vigintivn⁹. Qui ex beſſelon ⁊ ceagge: seragintaq̄nq;. Qui ex baltaro: centum vigintiduo. Qui ex bebenobes: q̄nquaginta q̄nq;. Filij liptis: centū quinquagintaquinq;. Filij labonni: trecenti quinquagintaseptem. Filij sychē: trecenti septuaginta. Filij suadon ⁊ cliom⁹: trecenti septuagintaocto: Filij erie⁹: duo milia centū quadraginta q̄nq;. Filij anaas: trecēti septuaginta. Sacerdotes. Filij geddus: filij euther: filij eliasib: trecēti septuagintaduo. Filij emerus: ducēti quinquagintaduo. Filij fasurij: trecenti quinquaginta: septem. Filij caree: ducenti vigintiseptem. Leuite. Filij iesu in cadubel ⁊ bamis ⁊ cerebias ⁊ edias: septuagintaquatuoꝛ. Omnis numer⁹ a duodecimo anno: triginta milia quadringenti seragintaduo. Filij ⁊ filie ⁊ vxores: omnis[p] computatio: quadraginta milia ducēti quadragintaduo. Filij[q] sacerdotum qui psallebant in templo: filij asaph centum vigintiocto. Ostiarij ꝯo filij esmenni: filij açer: filij amon: filij accuba: topa: filij tobi: omnes centum trigintanouem. Sacerdotes seruientes in templo Filij sel: filij gaspha: filij tobloch: filij carie: filij su: filij belu: filij labana: filij armacha: filij accub: filij vtha: filij cetha: filij aggab: filij obai: filij anani: filij cāna: filij geddu: filij an: filij radin: filij tesanō: filij nechoba

a Oēs sacro seruiētes i.in sacro ministerio. b Hi fūt filij. Hic ponit q̄rūdā ab alijs distinctio. ⁊ p̄ vulgariū q̄ nesciēt oñdere radicē generis sui ꝓpē qō ignotū fuit ut ꝯ essent de gnē isrl vel nō: iūcti fūt tm̄ ꝑpl̄o isrl. sic ⁊ gentiles q̄ ꝑuertebant ad iudaismū. 2° sacerdotū q̄ nō potuerūt inuenire genealogiā suā nec p̄ ꝓbis oñdere q̄ essent de sacerdotali gnē. ⁊ sic ꝓhibiti sunt comedere panes ꝓpositiōis. q̄bus licitū erat vti tm̄ sacerdotib⁹: ⁊ p3 sn̄ia ex victis: exceptis q̄ sequunt: c Et hoc q̄sita est generis scripta impedatura. i. inuestigatio genealogie. ⁊ dicit a pda p̄de qō figit idem qō vestigiū. d Donec exurgat pontifex doctus. q̄ sciat sup̄ b veritatē dicere p̄ scripturā uel spm̄ ꝓphtie. e Dis aūt isrl erat. xij. milia exceptis seruis ⁊c. li xij. milia. nō est de textu sed est insertū p̄ imperitiam scriptoꝝ. q2 ꝓtradicit ei qō subditur: f Quadragintaduo milia ⁊. cccxl. Cameli. hic ponit numerus aialiū. ⁊ p3 bis exceptis: g Subiugalia. p̄ que intelligūt asini ⁊ boues hic nō expressi. ⁊ sunt iugo ⁊ oneribus deputandi. h Dū venirēt i templū dei i. in locū vbi fuerat templū. q2 nondū erat reedificatū. sed postea āno sexto darij fuit ꝓsūmatū. ut dr̄. j. Esdre. vj. ca. i Instāte aūt. vij. mēse. Postq̄ posita sūt bui⁹ libri ꝓpria. hic reuertit actor ad repetendū q̄ sūt alibi scripta. ⁊ p̄mo que ꝓtigerūt sub zorobabel duce. secūdo sub esdra sacerdote. ca. viij. p̄ma in tres. q2 p̄mo repetitur fundationis tēpli inchoatio. secūdo impedimenti ꝓcuratio. ibi: Et audierūt. tertio opis restitutio ca. vj. Circa p̄imū p̄imo ponit altarij holocausti erectio. ⁊ pat3 sn̄ia ex victis. j. Esdre. iij. exceptis q̄ sequūt: Instāte aūt septimo mēse ⁊c. hoc nō refertur ad istud qō dictū est in p̄te p̄cedēti qō fuit tpe darij. sed refert ad temp⁹ cyri: qñ iudei p̄mo redeuntes de babylone venerūt in irl̄m. ut patebit in hīs sequēti. k In atriū qō erat aū ianuā orientalem. i. que p̄i⁹ fuerat. q2 nōdū erat reedificata. l Et cōuenerūt sibi ex alijs natiōibus terre. q2 plures de iudeis q̄ euaserāt chaldeos in destructione irl̄m ⁊ fugerāt in egyptū ⁊ in alijs locis circa iuxtam. audito reditu illoꝝ q̄ venerāt de babylone. venerunt ad eos. m Et erexerūt sacrariū. i. altare holocausti. n Oēs gentes circa. i. iudei q̄ redierūt de multis gentib⁹. o Et egerūt sceno phegiā. i. festū tabernaculoꝝ qō celebrat septimo mēse. p Et templū. Hic repetit templi fundatio. ⁊ p3 hīs ex victis. j. Esdre iij. bis excepti. q Et dederūt carra. i. currus ad trahēdū ligna vsq̄ ad mare. r Et facerēt rates. ligna sūt ꝓiuncta ad inuicē fortiē que dicunt p mare sicut naues. s Scōm decretū ⁊c. ex hoc p3 qō dictum ē. s. q̄ ixc referunt ad temp⁹ cyri. t Et fundauerūt tēplū dei nouilunio. i. in p̄ncipio secūdi mēsis. nam hebrei faciūt menses ꝑm lunationes. v Et fratres eōrū leuite ꝓspirātes. i. vno spū ⁊ voluntate ad op⁹ dei aspirātes. x Et benedicentes ꝑm dauid regē. i. ꝑm psalmos ab eo cōpositos.

filij caseba: filij gaçe: filij ocni filij smone: filij attre: filij hasthē: filij asiana: filij manei: filij nasisim: filij accufu: filij agista filij açui: filij fauon: filij fasalon: filij meedda: filij sna: filij caree: filij barcus: filij saree: filij coesi: filij nasith: filij agisti: filij pedon: salomon filij eius: filij asophot: filij phaçida: filij celi filij vedon: filij gaddabel: filij sephegi: filij aggia: filij sachareth: filij sabathen: filij caro/neth: filij malsith: filij ame: filij sasus: filij add⁹: filij suba: filij cura: filij rabot: filij phasphat: filij malmon. Omnes a sacro seruiētes ⁊ pueri salomonis: quadringenti octoginta/duo. Hi b sunt filij qui ascenderunt a chermel ⁊ thersa: p̄incipis eoꝝ: carmellam ⁊ careth: ⁊ non poterāt edicere ciuitates suas ⁊ pgenies: quemadmodū sunt ex isrl: filij dalari: filij tubal: filij nechodaici ex sacerdotib⁹ qui fungebant sacerdotio ⁊ non sunt inuenti: filij obia: filij achisos: filij addin qui accepit vxorem ex filiabus phargeleu: ⁊ vocati sunt noie eius. Et c hoc quesita est generis scripta impedatura ⁊ nō est inuenta: ⁊ prohibiti sunt sacerdotio fungi. Et dixit illis neemias ⁊ asthara ne participent sancta: donec d exurgat pontifex doctus in ostēsionē ⁊ veritatem. Dis e aūt isrl erat: exceptis fuis ⁊ ancillis: quadragintaduo f milia trecenti quadraginta. Serui horum ⁊ ancille: septem milia trecēti triginta septem: cantores ⁊ cantatrices: ducenti sexaginta q̄nq̄. Cameli: quadringēti triginta quinq̄. Equi: septē milia triginta sex. Muli: ducenta milia q̄dragintaq̄nq̄. Subiugalia g: quinq̄ milia viginti quinq̄. Et de p̄positis ipsis per pagos dum h venirēt in templum dei qō erat i irl̄m: innouare ⁊ suscitare templū in loco suo ꝑm suam virtutem ⁊ dari in templum: thesaurum operū sacrum: auri mnas duodecim milia: ⁊ mnas argenti quinq̄ milia: ⁊ stolas sacerdotales centum. Et inhabitauerunt sacerdotes ⁊ leuite ⁊ q̄ exierant de plebe in irl̄m ⁊ in regione: ⁊ sacri cantores ⁊ ostiarij ⁊ ois isrl in regionib⁹ suis. Instāte i aūt septio mēse: cūq̄ eēnt filij isrl vnusquisq̄ in suis reb⁹: cōuenerūt vnanimes in k atriū qō erat ante ianuā orientalem. Et stantes iesus filius iosedech: ⁊ fratres ei⁹ sacerdotes: ⁊ zorobabel filius salathiel ⁊ hui⁹ fratres: parauerunt altare: ut offerrēt sup illud holocaustomata ꝑm q̄ in libro moysi hois dei scripta sunt. Et l conuenerūt sibi ex alijs nationibus terre: ⁊ m erexerunt sacrariū in loco suo omnes n gentes terre: ⁊ offerebant hostias ⁊ holocaustomata domino matutina. Et o egerunt scenophegiam ⁊ diem solēnem sicut p̄ceptum est in lege: ⁊ sacrificia quotidie sicut oportebat: ⁊ post hec oblationes institutas ⁊ hostias sabbatoꝝ ⁊ neomeniarū ⁊ dierū solēnium omniū sanctificatoꝝ. Et quotquot vouebant domino a neomenia septimi mensis ceperunt hostias offerre deo: ⁊ p templum domini nondum erat edificatum. Et dederunt pecuniam lapidarijs ⁊ fabris: ⁊ potum ⁊ pabula cum gaudio. Et q dederūt carra sidonijs ⁊ tyrijs: ut trāsueherent illis de libano trabes cedrinas: ⁊ r facerent rates in ioppe portum: ꝑm s decretum quod scriptum erat eis a cyro rege persarum. Et in secundo anno venientes in templum dei i hierusalē: mense secundo inchoauit zorobabel filius salathiel: ⁊ iesus filius iosedech: ⁊ fratres ipsoꝝ ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊ omnes qui venerant de captiuitate in hierusalem: ⁊ t fundauerūt templū dei: nouilunio secundi mensis secūdi anni cum venissent in iudeam ⁊ hierusalem. Et statuerunt leuitas a viginti annis super opera dñi. Et v stetit iesus ⁊ filius eius ⁊ fratres omnes leuite ꝓspirantes ⁊ exercitores legis: facientes opa in domo dñi Et x steterūt sacerdotes habentes stolas cum tubis: ⁊ leuite filij asaph habentes cymbala: collaudantes dominū: ⁊ benedicentes ꝑm dauid regem isrl.

a Et audierũt. Hic ꝓpter ponitur opis impedimentum: ⁊ ꝑ sententia ex dict̃. j. Esdre. illi excepti q̃ sequunt:

b A dieb⁹ albasareth. j. Esdre vocat assozaddan.

c Bestes aut̃ ere incubãtes. i. vigilãter insidiãtes ad opus ipediẽdũ.

d Et aggressuras exercentes. i. insult⁹ ꝓparãtes. ⁊ dr̃ ab aggredior

e Et. ptraxerũt structurã ꝑ biennũ vsq; ad darij regnũ. istud nõ potest sic itelligi q̃ a tpe huius impedimenti fuerit trĩs biennũ vsq; ad darij regnũ. nam ſm minorem cõputationem fuerũt ibi viginti duo anni. ⁊ ideo istud biennũ intelligitur de impedimento opis ꝑ insultus samaritanor. ita q̃ iudei parũ poterãt operari: ⁊ interim procurabãt samaritani ad mandatum regis opus totaliter impediri: qd̃ est factũ i fine illi⁹ biennij: ⁊ duravit vsq; ad secũdũ ãnũ darij. f Cap. vj.

IN secundo. Hic cõsequenter describit opis resumptio. ⁊ secũdo resumptiõis ꝯfirmatio. ibi: In ipso tpe. Prima pars patet ex dictis. j. Esdre. v. ca. hoc excepto: q̃ Zacharias filius addin. j. Esdre. v. ca. dr̃: Filius addo. ⁊ est idem nomen variatũ in fine. sic̃ frequenter fit in nominibus ꝓprijs in gallico ⁊ latino.

b In ipso tpe. Hic ꝓpter ponitur resumptionis confirmatio. Circa quam primo ponit edificantiũ interrogatio ⁊ responsio. secũdo responsiõis ad regem relatio. ibi: Exemplũ epistole. tertio regis responsio. ibi: Tũc darius rex. Sententia ꝑme ⁊ secunde ꝑtis ꝑ dictis j. Esdre. v. ca.

Et cantabãt canticũ dño: qm̃ dulcedo eius ⁊ honor in secula sup oẽm isrl̃. Et ois ꝓpls tuba cecinerũt: ⁊ ꝓclamauerũt voce magna: collaudãtes dñm in suscitatiõe dom⁹ dñi. Et venerũt ex sacerdotib⁹ ⁊ leuitis ⁊ ꝓncipibus ſm pagos seniorib⁹ q̃ viderãt pristinã domũ: ⁊ ad hui⁹ edificationẽ cũ clamore ⁊ planctu magno: ⁊ multi cũ tubis ⁊ gaudio magno: intantũ ut populꝰ nõ audiret tubas ꝓpter planctũ ꝓpli. Turba enĩ erat tubis canens magnifice: ita ut longe audiret. Et audierũt inimici tribus iude ⁊ beniamin: ⁊ venerũt scire q̃ esset vox tubarũ. Et cognouerũt qm̃ qui erãt ex captiuitate edificãt templũ dño deo isrl̃. Et accedẽtes ad çorobabel ⁊ iesum ⁊ prepositos pagoꝝ dixerũt eis: Edificabim⁹ vna vobiscũ. Similit̃ enĩ audiuimus dñm nostrũ: ⁊ ipsi pariter incedimus a dieb⁹ asbasareth regis assyrioꝝ: qui trãsmigrauit nos huc. Et dixit illis çorobabel ⁊ iesus ⁊ principes pagorũ israel. Nõ ẽ nobis ⁊ vobis edificare domũ dei nostri. Nos enĩ soli edificabim⁹ dño isrl̃: ſm ea que ꝑcepit nobis cyrus rex persarũ. Gentes aũt terre incubãtes bis qui sũt in iudea ⁊ leuãtes opus edificationis: ⁊ insidias ⁊ ꝓpls adducentes: ꝓhibebãt eos edificare: ⁊ aggressuras exercentes impedierũt: ne ꝓsũmaretur edificiũ oi tpe vite cyri regis: ⁊ ptraxerunt structuram per biennũ vsq; ad darij regnum.

VI

IN secundo aũt anno regni darij ꝓpherauit aggeus ⁊ çacharias filius addin ꝓphete apud iudeam ⁊ bierusalẽ: in noie dei isrl̃ super eos. Tunc stans çorobabel filius salatbiel: ⁊ iesus filius iosedech: inchoauerunt edificare domũ domini que est in bierusalẽ: cum adessent eis ꝓphete domini ⁊ adiuuarẽt eos. In ipso tempore venit ad illos ysannes subregul⁹ syrie ⁊ phenicis ⁊ satrabuçanes ⁊ sodales eius: ⁊ dixerunt eis: Quo precipiente vobis domũ hanc edificatis ⁊ tectum istud ⁊ alia oia perficitis? Et qui sunt structores qui hec edificant? Et haburerunt gratiam visitatione facta super eos qui erant ex captiuitate a dño seniores iudeorum: ⁊ sunt impediti edificare: donec significaretur dario de omnib⁹ istis: ⁊ responsum acciperetur. Exemplũ epistole quam miserũt dario: Ysennes subregulus syrie ⁊ phenicis ⁊ satrabuçanes ⁊ sodales eius: in syria ⁊ phenice pſides: regi dario salutẽ. Omnia nota sint dño regi q̃ cum aduenissemus in regionem iudee ⁊ introissem⁹ in bierusalem: inuenimus edificantes domũ dei magnam ⁊ templum ex lapidib⁹ politis ⁊ magnis ⁊ preciosis materijs in parietibus: ⁊ opera illa initanter fieri ⁊ suffragare ⁊ prosperare in manibus eorum: ⁊ in omni gloria ꝯdiligentissime perfici. Tunc interrogauim⁹ seniores dicentes: Quo pmittente vobis edificatis domũ istam: ⁊ opera hec fundatis: Ideo aũt interrogauim⁹: ut notum faceremus tibi homines ⁊ prepositos: ⁊ nominũ scripturam prepositoꝝ postulauimus illos. Et illi respõderũt nobis dicentes: Nos sumus serui dñi q̃ fecit celũ ⁊ terrã: ⁊ edificabat hec dom⁹ ante annos istos multos a rege isrl̃ magno ⁊ fortissimo: ⁊ consũmata est. Et quoniã patres nostri exacerbantes erant ⁊ peccauerunt in deũ israel: tradidit eos in manus nabuchodonosor regis babylonie: regis chaldeorum: ⁊ domũ istam demolientes incenderunt: ⁊ populum captiuũ duxerunt in babylonem. In primo anno regnãte cyro rege babylonie: scripsit cyrus rex domũ hanc edificare: ⁊ illa sacra vasa aurea ⁊ argentea q̃ extulerat nabuchodonosor de domo que est in bierusalem ⁊ ꝓsecrauerat ea in suo templo: rursus ꝓtulit ea cyrus rex de templo qd̃ erat in babylonia: ⁊ tradita sunt çorobabel ⁊ salmanasaro subregulo. Et preceptum est eis ut offerrẽt hec vasa: ⁊ reponerent in templo quod erat in bierusalẽ: ⁊ ipsũ templũ dei edificare i loco suo.

a Tūc darius rex. Hic ponit regis rūsio cōfirmans opis resūptionē ⁊ inducēs ad p̄sūmationē Circa quā primo ponit regis rūsio. secūdo diligens executio. ca. vij. Sententia p̄me p̄tis pz ex dictis. j. Esdre. vj. exceptis que sequunt: b Lapidibus politis trib⁹ i. trib⁹ ordinibus lapidū c Et meniano ligneo. i. ordine vno ligneo. sicut fuit in tēplo salomonis q̄ parietes erāt exterius ex lapidib⁹: ⁊ interius ex tabulis cedrinis. dr aūt menianū a menia pluralis nūeri: q̄. p. prie signt clausurā ciuitat̄. ꝫ tractū est ꝫ nomē ad signdū quācūq; clausurā. ⁊ eodē mō menianū. d Et meniano vno nouo. expositio ē ire p̄cedent̄ sic: Et p. i. Meniano vno nouo. i. facto ex lignis q̄ non fuerūt alias i ope. Q̄d aūt dr ꝫ ex lapidib⁹ politis. videt̄ p̄dicere ei qđ dr. j. Esdre vj. Ordines ex lapidib⁹ ipolitis tres. ad qđ p̄t dici q̄ lapides isti dicūtur ꝫ politi eo q̄ erāt volati. ibi ꝫo dicūt ipoliti eo q̄ nō erāt opti lamīnis aureis in q̄bus erāt figure cherubin ⁊ palmarū. sic erāt tabule q̄ opiebāt interiorē p̄tē parietū tēpli. e Que extulit nabuclꝫ. i. extra ir̄m tulit in babylonē. f Et p̄cepit. ipse cyrus ut pz ex ira p̄cedēti ⁊ sequēti. g Curā agere ysennē subregulū syrie ⁊c. vtr aūt isti sint ijdem vbies numero q̄ tpe cyri ⁊ darij fuerūt i isto officio. dubiū ē. q̄ aūt fuerint ijdē videt̄ ꝫ ꝫ q̄ hic tpe cyri ⁊ s. eo. ca. ⁊. j. in p̄ncipio sequent̄ ca. p tpe darij ponūt eadē ipsoꝝ noīa: nec videt̄ ipossibilitas ex lōgitudine tp̄is. nam a tpe cyri vsq; ad secundū annū darij ꝫm quā cōputationē fluxerūt tm̄ xxiij. āni p tātū ꝫo tēp⁹ bene cōtingit aliq̄n eosdē vbies gmanē in eodē officio. Qr aūt fuerit diuersi vbies. videt̄ ex mutatiōe regū. ad q̄rū mutationē solent officiales mutari. dari⁹ aūt fuit q̄rtus rex ꝑsarū a cyro ꝫm hebreos. ꝫm alios ꝫo multo plures reges fuerūt inē cyrū ⁊ darīū. nec ē ipossibile q̄ diūsi vbies eiusdē noīs sint i eisdē officijs regalib⁹ diuersis tp̄ib⁹ ⁊ sub diuersis regibus.

b Lap. vij. Tunc ysennes subregulus ⁊c. hic q̄nter ponitur regie cōcessiōis executio. ⁊ pz sn̄ia ex dictis. j. Esdre. vj. post mediū ca. exceptis q̄ sequunt̄. i Cooperātes cū se. in. p̄n. syrie. i. iuxe q̄ est in syria. ⁊ isti principes erāt zorobabel dux ꝑpli iudeoꝝ: ⁊ iesus filius iosedech princeps sacerdotum. Qr aūt iudea sit q̄dam regio syrie pz p hoc q̄ scriptio ꝑpli facta tpe nativitat̄ xp̄i in iudea facta fuit a p̄side syrie cyrino. ut hr̄ Luce. ij. k Et ex concilio cyri ⁊ darij ⁊ artaxersis ꝫm hebreos darī⁹ ⁊ artaxerxes fuerūt idem bō noiat⁹ darius noie. ꝑpio: ⁊ artaxerxes noie cōmuni regio. sic dr: Tyterius cesar ⁊ augustꝰ cesar. qz reges romani noie coī cesares appellant̄. ꝫm ꝫo latinos ⁊ grecos ⁊ etiā scriptoꝝ huiꝰ secūdi libri quē nō recipiūt hebrei fuerūt reges diuersi. l Et egerūt filij isr̄l ⁊c. ⌊ dicunt aūt hic filij isr̄l illi qui redierunt de transmigratis ante destructionē ciuitatis cum rege iechonia. dicuntur autem ex captiuitate illi qui redierunt de captiuatis cum sedechia rege destructa ciuitate m Qui remanserant ab omnib⁹ execrationibus. i. idolatrijs. n Gentium terre. a quibus erant separati per reditum in iudeam.

Tūc salmanasar⁹ subiecit fundamenta domus dñi que est in ir̄m. ⁊ exinde vsq; nūc edificat̄ ⁊ non accepit consūmationem. Nūc ergo si iudicat̄ a te o rex. p. quirat̄ in regalibus bibliothecis cyri regis que sūt in babylonia. ⁊ si inuentū fuerit consilio cyri regis ceptā esse structuram dom⁹ dñi que est i ir̄m. ⁊ iudicatur a dño rege nostro: scribat de his nobis. Tūc d darius rex precepit inquiri in bibliothecis ⁊ inuent⁹ est in egbathanis oppido qđ est in media regione locus vnus in quo scripta erant ista: Anno primo regnāte cyro rex cyr⁹ precepit domū dñi que est in ir̄m edificare: vbi incendebant igni assiduo. cuius altitudo sit cubitoꝝ trecem: ⁊ latitudo cubitoꝝ sexaginta: quadratum lapidibus e politis tribus: ⁊ f meniano ligneo eiusdē regionis: ⁊ g meniano vno nouo: ⁊ impendia dari de domo cyri regis: ⁊ sacra vasa domus dñi tam aurea q̄ argentea que h extulit nabuchodonosor in domū dñi que est in ir̄m vbi erāt posita: ut ponant̄ illic. Et i precepit curam k agere ysennē subregulum syrie ⁊ phenicis ⁊ sathrabuçanam ⁊ sodales eius ⁊ qui ordinati erāt in syria ⁊ phenice p̄sides ut abstinerēt se ab eodem loco. Et ego quoq; precepi in totū edificare: ⁊ p̄spexi ut adiuuent eos qui sunt ex captiuitate iudeorum donec consūmetur templum edis dñi. ⁊ a vexatione tributoꝝ celesyrie ⁊ phenicis: diligēter quātitatem dari his hominibus ad sacrificium dñi ꝫorobabel p̄fecto ad tauros ⁊ arietes ⁊ agnos: similiter autem ⁊ frumentum ⁊ sal ⁊ vinum ⁊ oleum instanter per singulos annos: prout sacerdotes qui sunt in ir̄m dictauerint consūmi quotidie sine vlla dilatione: ut offerantur libationes sūmo deo ꝑ rege ⁊ pueris eius. ⁊ orent p ipsorum vita. Et venūdetur: ut quicūq; transgressi fuerint aliquid ex his que scripta sunt: aut p̄tulerint: accipiatur lignū de suis ꝓpriis ⁊ suspendantur: ⁊ bona ipsorum regi ascribantur. Propterea ⁊ dñs

cuius nomen inuocatum est ibi exterminet omnē regem ⁊ gentem qui manū suam extenderit prohibere aut male tractare domū domini illam que est in hierusalem. Ego darius rex decreui q̄ diligentissime ꝫm hec fieri.

VII

Tunc l ysennes subregulus celesyrie ⁊ phenicis ⁊ sathrabuçanes ⁊ sodales obsecuti his que a dario rege erant decreta: insistebant sacrosanctis operibus diligentissime cooperantes i cū senioribus iudeorum principibus syrie: ⁊ prosperata sunt sacrosancta opera: ꝓphetantibus aggeo ⁊ çacharia prophetis. Et consūmauerunt omnia ꝑ preceptum domini dei israel: ⁊ m ex concilio cyri ⁊ darij ⁊ artaxerxis regis persarum. Et consūmata est domus nostra vsq; ad tertiā ⁊ vicesimā diem mensis adar: sexto anno darij regis Et fecerunt filij israel ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊ ceteri qui erant ex captiuitate qui apositi sūt: ꝫm ea que scripta sunt in libro moysi. Et obtulerūt in dedicationem templi domini: tauros centū: arietes ducētos: agnos quadringentos: ⁊ hedos pro peccatis vniuersi israel duodecim: ꝫm numerum tribuū isr̄l. Et steterunt sacerdotes ⁊ leuite amicti stolis per tribus super opera domini dei israel: ꝫm librum moysi: ⁊ ostiarij per singulas ianuas. Et n egerunt filij isr̄l cum his q̄ erant ex captiuitate ⌊illud phase quartadecima luna mensis primi: qñ sanctificati sūt sacerdotes ⁊ leuite. Oēs filij captiuitat̄ nō sūt sil sanctificati: q: leuite oēs sil sanctificati sunt. Et immolauerūt phase vniuersi filij captiuitatis ⁊ fratribus suis sacerdotibus ⁊ sibimetipsis. Et māducauerūt filij israel q̄ erāt ex captiuitate oēs qui o remanserāt ab omnibus execrationib⁹ gentiū p terre querentes dñm: ⁊ celebrauerūt die festū açimoꝝ septē diebus epulantes in conspectu dñi: qm̄ cōuertit concilium regis assyriorum in eos: confortare manus eorū ad opera dñi dei israel.

Cap. viij. a ET post hūc hic consequēter recōtuntur facta sub esdra sacerdote alibi scripta. ⁊ primo describitur eius de babylonia recessus secundo in hierusalem aduentus. ibi: Et cū fact⁹ fuisset. Circa primū ꝓmo describitur status esdre. secundo grā sibi facta a rege. ibi Rex artaxerxes. Sententia prime ptis patz ex dictis j. Esdre. vij. bis exceptis: Et p⁹ hunc s. darīū. b Regnante artaxerxe. ex hoc pz qđ dictū est. s. q̄ ſm auctorē hui⁹ libri vari⁹ ⁊ artaxerxes fuerūt reges diuersi. ſm opiniōz ꝯo hebreorū q̄ dicūt eē eundē. potest dici q̄ li post hunc non notat psonarū diuersitatē: sed eiusdem mutatiōis notabilē renouationē sicut de saule dicit j. Reg. x. Mutaberis in virū aliū. Darius aūt in grā facta pplo iudeorū tēpore esdre sacerdotis. fuit notabiliter renouatus ad bonū iudeorū. ⁊ sic scribit hic q̄si alius ⁊ isto modo loquēdi vtit frequenter liber Apoc. sicē ibidem dixi in plurib⁹ locis. c Et dedit ei rex gloriā. i. honorē coram multis. est eni gloria honor exhibitus alicui in presentia multoꝝ. d Rex artaxerxes. hic ponit grā regis esdre facta: ⁊ diuidit in duas partes. quia primo ponit huius gratie descriptio. secundo ipsius esdre grārū actio. ibi: Et dixit esdras. Sententia prime partis pz ex dictis j. Esdre. vij. hoc excepto: e Nullū tributum neq̄ vlla alia indictio. i. exactio vel graue preceptum.

ET post hunc a VIII regnante b artaxerxe persarū rege: accessit esdras filius azarie: filij helchie filij solome: filij sadoch: filij achitob: filij ameri: filij açabei: filij boccī: filij abisue: filij phinees: filij eleaçari: filij aaron ꝑmi sacerdotis. hic esdras ascendit de babylonia cū esset scriba ⁊ ingeniosus in lege moysi que data ē a dño israel: docere ⁊ facere. Et c dedit ei rex gloriā q̄ inuenisset gratiā in omni dignitate ⁊ desiderio: in cōspectu eius. Et ascenderunt simul cū ipso ex filijs israel ⁊ sacerdotib⁹ ⁊ leuitis ⁊ sacris cantoribus templi ⁊ ostiarijs ⁊ seruis templi in hierusalem. Anno septimo regnāte artaxerxe in q̄nto mense. hic annus septim⁹ est regni: exeuntes de babylonia nouilunio quinti mensis venerunt hierosolymā iuxta preceptum illius: scōm ꝓsperitatē itineris a dño ipsoꝝ datā eis. In his eni esdras magnā disciplinam obtinebat: ne pretermitteret quicq̄ eoꝝ que essent ex lege dñi ⁊ preceptis: ⁊ docēdo vniuersum israel omnē iustitiā ⁊ iudiciū. Accedentes aūt qui scribebāt scripta artaxerxis regis: tradiderūt scriptū qđ obuenerat ab artaxerxe rege ad esdrā sacerdotē ⁊ lectorē legis dñi: cuius exemplū subiectum est. Rex d artaxerxes esdre sacerdoti ⁊ lectori legis dñi salutem. Humanior ego iudicans in beneficijs: precepi eis q̄ desiderant ex gente iudeorum sua sponte: ⁊ ex sacerdotib⁹ ⁊ leuitis qui sunt in regno meo: comitari tecū in hierusalē. Si qui q̄ cupiunt ire tecū cōueniant: ⁊ ꝓficiscant sicut placuit mihi ⁊ septē amicis meis cōsiliarijs ut visitent ea que aguntur scōm iudeam ⁊ hierusalē: obseruantes sicut habes in lege dñi: ⁊ ferant munera dño israel que voui ego ⁊ amici hierusalē: ⁊ omne aurū ⁊ argētū qđ inuentū fuerit in regione babylonie: dño in hierusalē cum illo qđ est donatū ꝑ ipsa gente in templum dñi eoꝝ qđ est in hierusalē: ut colligat hoc aurū ⁊ argentum ad tauros ⁊ arietes ⁊ agnos ⁊ hedos: ⁊ q̄ his sunt cōgruentia: ut offerāt hostias dño sup altare dñi ipsoꝝ qđ est in hierusalē. Et omnia quecūq̄ volueris cū fratribus tuis facere auro ⁊ argento: ꝓfice ꝑ voluntate tua scōm preceptū dñi dei tui: ⁊ sacrosancta vasa q̄ data sūt tibi ad opa domus dñi dei tui que est in hierusalē: ⁊ cetera quecunq̄ tibi subuenerint ad opera templi dei tui: dabis de regali gaçophylacio cū volueris cū fratribus tuis facere auro ⁊ argento: ꝓfice ſm volūtatē dñi. Et ego quidē rex artaxerxes precepi custodibus thesauroꝝ syrie ⁊ phenicis: ut q̄cūq̄ scripserit esdras sacerdos ⁊ lector legis dñi: diligenter det ei vsq̄ ad argenti talēta centū similiter ⁊ auri: ⁊ vsq̄ ad frumēti modios centū: ⁊ vini amphoras centū: ⁊ alia quecunq̄ abundant sine taxatione. Oia ſm legē dei fiāt deo altissimo: ne forte exurgat ira in regno regis ⁊ filij filioꝝ ei⁹. Vobis aūt dicit ut omnibus sacerdotib⁹ ⁊ leuitis ⁊ sacris cantoribus ⁊ seruis templi ⁊ scribis templi hui⁹: nullū e tributū neq̄ vlla alia indictio irrogetur: nec habeat quisq̄ potestatem obijcere eis quicq̄. Tu aūt esdras ſm sapientiā dei constitue iudices ⁊ arbitros in tota syria ⁊ phenice: ⁊ omnes qui legē dei tui nō nouerūt doce: ut quotquot trāsgressi fuerint legē: diligenter plectant: siue morte: siue cruciatu: siue etiā pecunie mulctatione uel abductione. Et f dixit esdras scriba: Benedict⁹ dñs deus patrū nostroꝝ qui dedit hanc volūtatē in cor regis clarificare domū suā que ē in hierusalē: ⁊ me honorificauit in cōspectu regis ⁊ cōsiliarioꝝ ⁊ amicoꝝ ei⁹ ⁊ purpuratoꝝ ei⁹: ⁊ ego confortans animo fact⁹ sū ſm opitulationē dñi dei mei. Et congregaui ex israel viros ut simul ascenderent mecū. Et hi sunt prepositi scōm suas patrias ⁊ principat⁹ portionales eoꝝ qui mecū ascenderūt de babylonia: in regno artaxerxis. Ex filijs phares: gersomus.

f Et dixit esdras. Hic consequēter ponit ipsius esdre gratiarum actio. ⁊ cōsequenter populi cum esdra redeuntis in hierusalē enumeratio. ibi: Et hi sunt prepositi. nē. ⁊ pz sinia ex dictis j. Esdre. viij. ca. exceptis que sequuntur.

Ex filijs ſiemarith: amenus:
Filiorū dauid: accus filius ſce-
alie. Ex filijs phares: çacharias: et cum eo reuerſi ſunt viri centū quinquaginta. Ex filijs ductoris moabilionis çaraei: et cum ipſo viri ducēti q̄nquaginta. Ex filijs çacues: iechonias çechoeli: et cum ipſo viri ducenti q̄nquaginta. Ex filijs ſala: maaſias gotholie: et cum ipſo viri ſeptuaginta. Ex filijs ſaphatie: çarias micheli: et cū ipſo viri octogita. Ex filijs iob abdias iebeli: et cum ipſo viri ducēti duodecim. Ex filijs bani: ſalimoth filius ioſaphie: et cū ipſo viri centū ſexaginta. Ex filijs beer: çacharias bebei: et cum ipſo viri ducenti octo. Ex filijs eçead: iohānes açechan: et cū ipſo viri centū decē. Ex filijs adonichā ipſis poſtremis: et hec ſunt noia eorū: eliaphalā filij gebel et ſemeias: et cū ipſo viri ſeptuaginta. Et [a] congregaui eos ad fluuiū qui dicit thia: et [b] metati illic fuim⁹ triduo: et recognoui eos. Et ex filijs ſacerdotū et leuitarum nō inueni illic. Et miſi ad eleaçarum et eccelom et maſman et maloban et enaatha et ſamea et ioribum nathan enuagan çacharią et moſollamū ipſos ductores et peritos. Et dixi eis ut venirēt ad luddeū q̄ erat apud locū gaçophylacij. Et mandaui eis ut dicerent luddeo et fratribus eius et illis qui erant in gaçophylacio: ut mitterēt nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo dñi dei noſtri. Et adduxerunt nobis ſm manum validam dñi dei noſtri viros pitos: ex filijs mooli: filij leui: filij iſrael: ſebebian et filios et fratres qui erant decem et octo: aſbiam et amin: ex [c] filijs filiorū chananei et filij eorū viri viginti. Et ex his qui i templo ſeruiebant quos dedit dauid: et ipſi pncipes ad operationem leuitis templo ſeruientiū: ducēti viginti. Omnia noia ſignificata ſunt in ſcripturis. Et voui illic ieiunij iuuenibus in cōſpectu dñi: ut quererē ab eo bonū iter nobis et qui nobiſcū erant et filijs et pecoribus, ꝑter inſidias. Erubui enī petere a rege pedites et equites in comitatu tutele gratia cōtra aduerſarios noſtros. Dixīmus enī regi: quoniā virtus dñi erit cū eis qui inquirunt eum in omni affectu. Et iterū deꝓcati ſum⁹ dñm deū noſtrū ſm hec: quē et ꝓpitiū habuim⁹ et compotes facti ſum⁹ deo nr̄o. Et ſepaui ex plebis prepoſitis et ſacerdotib⁹ tēpli viros duodecim: et ſedebian et aſannan: et cum eis ex fratribus eorū viros decem. Et appendi eis aurū et argentum: et vaſa ſacerdotalia domus dei noſtri: que donauerat rex et cōſiliarij eius et pncipes et omnis iſrael. Et cū appendiſſem: tradidi argenti talenta centū q̄nquaginta: et vaſa argentea talentorū centum: et auri talenta centū: et vaſorū aureorū ſeptuaginta viginti: et vaſa erea de bono eramento ſplēdentia duodecim auri ſpeciē reddentia. Et dixi eis: Et [d] vos ſancti eſtis dño: et vaſa ſūt ſancta: et aurū et argentū votū eſt dño deo patrū noſtrorū. Vigilate et cuſtodite donec tradatis ex plebis prepoſitis et ſacerdotibus et leuitis et pncipib⁹ ciuitatū iſrael in irl̄m: in [e] paſtofozio dom⁹ dei nr̄i. Et bi qui ſuſceperunt ſacerdotes et leuite aurum et argentū et vaſa intulerūt i irl̄m in templū dñi. Et ꝓmouim⁹ a fluuio thia die duodecima mēſis primi: vſq; q̄ introiuimus in bieruſalē. Et [f] cum factus fuiſſet tert⁹ dies: quarta aūt die ponderatū aurū et argentum traditū eſt i domo dñi dei noſtri: marimoth filio iorī ſacerdoti: et [g] cum ipſo erat eleaçar filius phinees: et erant cum ipſis ioſadus filius ieſu et medias: et banni filius leuite: ad numerū et ad pondus vniuerſa. Et ſcriptum eſt pondus ipſorū eadē hora. Qui autem venerunt ex captiuitate: obtulerūt ſacrificiū dño iſrael: tauros duodecim ꝓ omni iſrael: arietes octogintaſex: agnos ſeptuagintaduos: hircos pro peccato duodecim: et ꝓ ſalute vaccas duodecim: omnia i ſacrificiū dñi. Et relegerūt precepta regis regalib⁹ diſpēſatorib⁹

a Et cōgregaui eos ad fluuiū qui dicitur thia. j. Eſdre viij dr̄ bana. erat enim binomi⁹. b Et metati illic fuim⁹. id eſt tentoria poſuimus.

c Ex filijs filiorū chananei. propriū nomen eſt cuiuſdā iudei: ita q̄ nō eſt adiectiuū et cōmune quo denominant illi qui erant de tribu cham filij noe.

d Et vos ſancti eſtis domino. id ē reputati ad fruendū dño. et hoc etiā modo res inaiate que applicāt diuino cultui dicunt ſancte. e In paſtofozio domus dei noſtri. Eſt aūt paſtofoziū thalamus reputat⁹ ad comedendū extra atriū ſacerdotū. et dicit quaſi fozis poſitū. in talibus enī thalamis comedebant cozā dño illi q̄ offerebāt hoſtias pacificas: quarū vna pars cedebat i vſū eorū: f Et cum factus fuiſſet. hic cōſequenter deſcribitur quid factū ē in bieruſalē in aduentu eſdre. et diuiditur i duas ptes. quia ꝓmo deſcribit oblationū regis et principū et aliorū traditio. ſecundo alienigenarū ſeparatio ibi: Et conſūmatis. Sentētia prime ptis patz ex dictis. j. Eſdre. viij ℔ excepto. g Et cum ipſo erat eleaçar filius phinees. iſte nō eſt phinees filius beli qui mortuus fuit longe ante. j. Reg. iij.

a Et ꝓsūmatis. hic cōsequenē scribit ꝓpl̄i israel ab alienigenis sepatio Circa quā sic ꝓcedit̄.quia primo ponit cōmixtionis denūciatio.secūdo esdre lamentatio. ibi: Et mox ut audiui.tertio dicta seq̄stratio.ibi: Et cū adorādo. Sententia ꝑme prtis pz ex dictis.j. Esdre ix.ca.his exceptis. b Accesserūt ad me ꝓpositi.s.filiorū israel. c Immūditias suas ꝛc.q̄ mulieres alienigene docebant filios suos idolatrare.7 ad hoc etiā inducebant maritos suos d Ab initio ipsi⁹ regni. hoc est dictū q̄ istud malū incepit a potentioribus populi.ſm q̄ dicit̄ j. Esdre.ix. Man⁹ principum 7 magistratuū fuit i trās gressiōe hac ꝑma. illa enī que sunt in hoc libro q̄ apocryphus est dubia declaranda sūt ꝑ illa que sūt in ꝑmo Esdre qui liber est de canone. e Et mox. hic cōsequēt ponit ipsius esdre lamentatio ꝑ ppl̄i peccato.7 patz sententia ex dictis.j. Esdre. ix. exceptis que sequunt̄ f Et sacrā tunicā. s. sacerdotalē q̄ dicit̄ sacra: q̄ fuit diuino cultui deputata. g Ingeniculans.id ē genua mea flectens. h Et nūc quantū est ꝛc. j. Esdre.ix.dī: Et nunc ad parum ꝛc.7 exponat̄ hoc sicut illud.

7 subregulis celesyrie 7 phenicis: 7 honorificauerūt gentē 7 templū dñi. Et[b] ꝓsūmatis his accesserūt[b] ad me prepositi dicentes: Nō segregauerūt genus israel 7 ꝓncipes 7 sacerdotes 7 leuite 7 alienigene gētes 7 nationes terre imunditias[c] suas a chananeis 7 etheis 7 phereꝛeis 7 iebuseis 7 moabitis 7 egyptijs 7 idumeis. Coniuncti enī sūt filiabus eorum 7 ipsi 7 filij eorū: 7 mixtū est semen sanctū alienigenis gentibus terre 7 participes erāt ꝓpositi 7 magistratus iniq̄tatis eius ab[d] initio ipsi⁹ regni. Et[e] mox ut audiui ista: cōscidi vestimenta 7 sacram tunicam: 7 lacerās capillos capitis 7 barbam: sedi tolēs 7 mestus. Et conuenerūt quotquot tūc mouebantur in verbo dñi dei israel ad me lugentē super iniquitatē istam: 7 sedebam tristis vsq̄ ad vespertinū sacrificiū. Et surgens a ieiunio cōscissa habens vestimenta 7[f] sacrā tunicā: ingeniculans[g]: 7 extendēs man⁹ ad dñm dicebā: Dñe confusus sum 7 reueritus sum ante faciē tuā. Peccata enī nostra multiplicata sūt sup capita nostra: 7 iniquitates nostre exaltate sūt vsq̄ ad celum: quoniā a temporibus patrū nostroꝝ sumus in magno peccato vsq̄ ad diē hunc. Et ꝓpter peccata nostra 7 patrū nostrorū sum⁹ traditi cum fratribus nostris 7 cum sacerdotibus nostris: regibus terre in gladiū 7 captiuitatem 7 ꝛepredationē cum cōfusione vsq̄ in hodiernū diē. Et[h] nunc quantū est ꝓtigit nobis miſericordia abs te dñe de⁹: 7 derelinque nobis radicē 7 nomē in locum sanctificationis tue: ꝛetegere luminare nostrū i domo dñi dei nostri: dare nobis cibum in oī tempore seruitutis nostre. Et cum seruiremus nō fuimus derelicti a dño deo nostro: sed constituit nos in grā: ponens nobis reges persarum dare cibum: 7 clarificare templū dñi dei nostri: 7 edificare deserta syon: dare nobis stabilitatem in iudea 7 hierusalem. Et nunc quid dicimus domine

habentes hec? Transgressi enī sumus ꝓcepta tua que dedisti in manus puerorū tuorū ꝓphetarum dicens: Quoniā terra in qua introistis possidere hereditatem eius terra polluta ē coninquinationibus alienigenarum terre: 7 imunditie illorum repleuerunt eam totā immunditia sua. Et nūc filias vestras nō cōiungetis filijs eorū 7 filias eorum nō accipietis filijs vestris: 7 non inq̄retis pacem habere cū illis omni tempore ut inualescentes manducetis optima terre: 7 hereditatem distribuatis filijs vestris vsq̄[i] in eū. Et que contingūt nobis oia fūt ꝓpter opera nr̄a maligna 7 magna peccata nr̄a Et dedisti nobis talem radicē: 7[k] rursum reuersi sumus transgredi legitima tua: vt cōmisceremur imūditie alienigenarum gentiū terre huius. Nōne irascer̄ nobis ꝑdere nos: quoadusq̄ nō relinquatur radix 7 nomen nostrum? Domine de⁹ israel verax es. Derelicta est enī radix vsq̄ in hodiernū diē. Ecce nunc sumus in cōspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enī adhuc stare ante te i his. Et[l] cum adorando confiteret esdras flens humi prostratus ante templū: cōgregati sūt añ eum ex hierusalē turba magna valde: viri 7 mulieres 7 iuuenes 7 iuuencule. Fletus enim erat magnus i ipsa multitudine. Et[m] cum clamasset iechonias iehelī ex filijs israel: dixit[n] esdre. Nos in dominū peccauimus q̄ collocauim⁹ nobis in matrimoniū mulieres alienigenas ex gentibus tre. Et[o] nūc est sup omnē israel. Jn his ergo sit iusurandū a dño: expellere omnes vxores nostras que ex alienigenis sunt cū filijs earū. Sicut tibi decretū est a maioribus scōm legē dñi exurgens explica: ad te enī spectat negocium: 7 nos tecū sumus. Alriliter fac. Et exurgens esdras: adiurauit[p] ꝓncipes sacerdotū 7 leuitas 7 omnē israel facere scōm hec: 7 iurauerūt. ix

Et exurgens[q] esdras ab ante atriū tēpli: abijt in

i Vsq̄ i eū. i. in seculum. ut habet̄.j. Esdre.ix

k Et rursū reuersi sumus. hoc nō hr̄.j. Esdre ix. vbi sic habet̄: Et dedisti nobis salutē sicut est hodie ut non reuertaremur ꝛc. scilicz ad pristina vitia. sed quia popul⁹ reuertēs fecit contrariū ideo hoc exprimit̄ hic cū dicit̄: Et rursū reuersi sumus transgredi ꝛc. 7 pz lrā ex dictis.j. Esdre ix. l Et cum adorādo. hic cōsequenē ponit israel ab alienigenis sequestratio. Circa quod ꝑmo describit̄ populi consensus. secūdo sepatiōis act⁹. ix ca. ibi: Et consederunt. Prima in duas. q̄ ꝑmo ponit̄ cōsensus principū. secūdo vulgariū: in principio. ix. ca. Sentētia ꝑme partis patz ex dictis j. Esdre. x. exceptis que sequunt̄. m Et cū clamasset iechonias. ad faciendū silentiū ut melius audiret̄. n Dixit esdre Hec est vra lrā. ut pz ex j. Esdre. ix. ꝓpt̄ q̄ dō aliq̄ libri male habent hic esdras. o Et nūc ē sup oēm israel. s. peccatū hoc 7 penitētia de ipō peccato. ut habet̄.j. Esdre. x. p Adiurauit principes sacerdotū 7 leuitas 7 oēm israel. istud: Et omnem israel. ponit̄ ꝓ anticipationem. nam hoc factū fuit postea. ut patebit. ca. sequenti. q Eap̄. ix.

Et exurgēs. hic cōsequenter ponitur consensus populariū: 7 pz sententia ex dictis.j. Esdre.x. exceptis que sequunt̄:

paſtoforiū ionathe filij naſabi: ⁊ hoſpitat⁹ illic nō guſtauit panē: nec aquā bibit: ſup iniq̄tatem multitudinis. Et[a] facta ē predicatio in oī iudea ⁊ in hieruſalem omnibus qui erant ex captiuitate in hieruſalem congregati: ut quicūq; nō occurrerit biduo uel triduo diei ſm iudicium aſſidentiū ſeniorum: tolleren⁹ facultates ſue: ⁊ ipſe alienus iudicare⁹ a multitudine captiuitatis. Et congregati ſunt omnes qui erant ex tribu iuda ⁊ beniamin i tribus dieb⁹ in hieruſalē. Hic menſis eſt nonus: dies menſis viceſim⁹. Et ſedit omnis multitudo in area templi tremētes ꝓpter hyemē preſentē. Et exurgens eſdras dixit illis: Vos inique feciſtis collocando vobis in matrimoniū vxores alienigenas: ut adderetis ad ꝓcc̄ata iſrl̄. Et nūc date cōfeſſionē ⁊ magnificentiam dño deo patrū noſtrorū: ⁊ perficite voluntatem ipſius: ⁊ diſcedite a gentibus terre: ⁊ ab vxorib⁹ alienigenis. Et clamauit omnis multitudo: ⁊ dixerūt voce magna: Sicut dixiſti: faciemus. Sed quoniam multitudo magna eſt: ⁊ temp⁹ hybernū: ⁊ nō poſſum⁹ inſubſiſtiati ſtare: ⁊ hoc opus nō eſt nobis vnius diei nec̄ biduī: multum enī in bis ꝓccauim⁹: ſtent ꝓpoſiti multitudinis: ⁊ omnes qui nobiſcū inhabitāt: ⁊ quotq̄t habent vxores apud ſe alienigenas: ⁊ aſſiſtāt accepto tempore ex omni loco preſbyteri ⁊ iudices: vſq̄quo[b] ſoluant iram domini negocij hui⁹. Jonathas autē filius eçeli: ⁊ oçias thecham ſuſceperūt ſm hec: ⁊ boſoram⁹ ⁊ leuis ⁊ ſabbatheus ſimul cooperati ſūt cū illis. Et ſteterunt ſcōm hec oia vniuerſi qui erāt ex captiuitate. Et elegit ſibi viros eſdras ſacerdos principes magnos de patribus eorū ſm nomina: ⁊ [c] conſederunt nouilunio menſis decimi examinare negocium iſtud. Et determinatum eſt de viris qui habebāt vxores alienigenas vſq̄ ad neomenia primi mēſis: ⁊ inuenti ſunt ex ſacerdotibus permixti qui habebant alienigenas vxores. Ex filijs ieſu filij ioſedech ⁊ fratribus eius: maſeas ⁊ elieçerus ⁊ ioribus ⁊ ioadeus: ⁊ [d] inierūt manus ut expellerent vxores ſuas: ⁊ [e] ad litandū in [f] exoratione arietem ꝓ ignorātia ſua. Et ex filijs ſemmeri: maſeas ⁊ eſſes ⁊ ieelech açarias. Et ex filijs foſere: liſomaſias biſmaenis ⁊ nathanae iuſſio reddus ⁊ talſas. Et ex leuitis: iozabdus ⁊ ſemeis ⁊ colnis ⁊ calitas ⁊ facteas ⁊ coluas ⁊ elionas. Et ex ſacris cantoribus: eliaſib çaccar⁹. Et ex oſtiarijs ſallum⁹ ⁊ tolbanes. Et ex iſrl̄: ex filijs foro oſi ⁊ remias ⁊ geddias ⁊ melchias ⁊ michelus ⁊ eleaçarus ⁊ iemmebias ⁊ bannas. Et ex filijs iolamā: chamas ⁊ çacharias ieçrel⁹ ⁊ iodduis ⁊ emmoth ⁊ helias. Et ex filijs çathoim eliadas ⁊ liaſumus: çochias ⁊ larimoth ⁊ çabdis ⁊ tebēdias. Et ex filijs çebēs: iohānes ⁊ amanias ⁊ çabdias ⁊ emens. Et ex filijs bāni olamus ⁊ malluchus ⁊ iedde⁹ ⁊ iaſub ⁊ aſab⁹ ⁊ ierimoth. Et ex filijs addin: naath⁹ ⁊ mooſias ⁊ cale⁹ ⁊ raanas maaſeas mathathias ⁊ beſeel ⁊ bonnus ⁊ manaſſes. Et ex filijs nuae: noneas ⁊ afeas ⁊ melchias ⁊ ſameas ⁊ ſymō beniamī ⁊ malchus ⁊ marras. Et ex filijs aſom: carianeus mathathias ⁊ bann⁹ ⁊ eliphalach ⁊ manaſſes ⁊ ſemei. Et ex filijs banni: hieremias ⁊ moodias ⁊ abramus ⁊ iobel ⁊ baneas ⁊ peluas ⁊ ionas ⁊ marimoth ⁊ eliaſib ⁊ mathane⁹ ⁊ eliaſis ⁊ oziſas ⁊ dielus ⁊ ſemedius ⁊ ſambris ioſephus. Et ex filijs nobei: idelus ⁊ mathathias ⁊ ſabadus ⁊ çebeda ſedmi ⁊ ieſſei baneas. Omnes iſti cōiunxerunt ſibi vxores alienigenas ⁊ dimiſerunt eas cum filijs. Et [g] inhabitauerūt ſacerdotes ⁊ leuite ⁊ qui erant ex iſrael in hieruſalem ⁊ in tota vna regione: nouilunio menſis ſeptimi. Et erāt filij iſrael in cōmorationibus ſuis. Et cōgregata eſt omis multitudo ſimul i areā que eſt ab [h] oriente porte ſacre. Et dixerunt eſdre pontifici ⁊ lectori ex dictis. j. Eſdre. x poſt mediū capituli vſq̄ in finem excepti que ſequunt⁹:

a Et facta eſt predicatio. i. publica nūciatio.

b Vſq̄quo ſoluāt iram. id eſt pacificent p debitā ſatiſfactionem.

c Et conſederunt. Hic conſequenter deſcribitur ſequeſtrationis actus. ⁊ diuidit⁹ in duas partes. quia ꝑmo deſcribit⁹ hec ſequeſtratio. ſecūdo populi ſegregati ⁊ purificati legalis inſtructio. ibi: Et inhabitauerunt. Sententia ꝑme ptis ꝑz

d Et inierūt manus ꝛc. i. iunxerūt eas ad inuicem ad confirmationē ꝓpoſiti.

e Et ad litādū. i. ſacrificādum.

f In exorationē. ꝛpe nāq̄ ſacrificij cantabāt leuite ꝓ ignorātia ſua. diu nāq̄ fuerunt in captiuitate inē gentiles: vbi non erant exercitati in lege. ⁊ ſic multi ſimplices ignorabant illicitū ee ſibi cum mulieribus alienigenis matrimoniū cōtrahere.

g Et inhabitauerūt. Hic ꝓſequent⁹ ponit⁹ populi iſrl̄ ab alienigenis mulieribus ſeparati inſtructio. ⁊ ꝑz ſententia ex dictis Neemie. viij. exceptis que ſequunt⁹:

h Ab oriēte porte ſacre. Neemie. viij. vocat⁹ porta aquarum. ⁊ porta fontis iij. ca. hic aūt dicit⁹ porta ſacra: quia ꝑ eā patebat ingreſſus ad atrium ſacerdotū ⁊ templū: que dicebant loca ſacra.

ut afferret legē moysi que tradita est a dño deo israel. Et attulit esdras pontifex legē omni multitudini eorum a viro vsq; ad mulierē ⁊ omnib⁹ sacerdotibus: audire legem nouilunio mensis septimi. Et legebat in area que est ante sacrā portam templi: a prima luce vsq; ad vesperam coram viris ⁊ mulierib⁹. Et tenderunt omnes sensū ad legē. Et stetit esdras sacerdos ⁊ lector legis sup ligneū tribunal quod fabricatum erat. Et steterunt ad eum mathathias ⁊ sam⁹ ananias azarias vrias ezechias ⁊ balsam⁹ ad dexterā: ⁊ ad sinistram: faldeus misael malachias abusthas sabus nabadias ⁊ zacharias. Et assumpsit esdras librū coram oi multitudine: presidebat enī in gloria in conspectu omniū. Et [a]cū absoluisset legē: omnes recti steterunt: ⁊ benedixit esdras dominū deū altissimū: deū sabaoth omnipotentē. Et respōdit omnis populus amē. Et eleuatis sursū manibus: pcidentes in terram adorauerūt dñm: iesus ⁊ banaeus ⁊ sarebias ⁊ iadinus ⁊ accubus ⁊ sabbathe⁹ ⁊ calithes ⁊ azarias ⁊ iozadus ⁊ ananias ⁊ phelias leuite: qui docebant legem dñi: ⁊ [b]in multitudine legebant legem dñi: ⁊ preferebant singuli eos qui intelligebant lectionem. Et dixit athsarathes esdre pontifici ⁊ lectori ⁊ leuitis qui docebāt multitudinē. dicens. Dies [c] hic sanctus est dño. Et omnes flebāt cum audissent legem. Et dixit esdras: Digressi ergo manducate pinguissima quecq; ⁊ bibite dulcissima quecq; ⁊ mittite munera his q̄ nō habēt. Sanctus enī est hic dies dñi: ⁊ nolite mesti esse. Dñs enī clarificabit vos. Et leuite denūciabāt in publico omnibus dicentes: Dies hic sanct⁹ est. Nolite mesti esse. Et abierūt omnes māducare ⁊ bibere ⁊ epulari: ⁊ dare munera his qui nō habebāt ut epulent. Magnifice enī sūt exaltati verbis quibus edocti sunt. Et cōgregati sūt vniuersi in hierusalē celebrare leticiā fm testamentū dñi dei israel.

Explicit liber Esdre secundus.

a Et cum absoluisset legem. i. aperuisset librū legis. ut p3 Neemie. viij.

b Et i multitudine legebant legē dñi. i. interpretabant vulgariçādo simplicibus. ut p3 Neemie. viij. c Dies hic sanctus ē dño. i. computatus ad diuinas laudes ⁊ obsequia: Cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum Amen.

Postilla venerabilis fratris Nicolai de lyra sup secūdū librū Esdre finit.

Incipit plogus in libꝝ Tobie. a Hromatio ⁊ heliodoro ⁊c. Iste plogus tres habet partes principales. s. inchoationē: ꝓgressionē: ⁊ conclusionem. Inchoatio continet ꝟuotā salutationē. ⁊ illa pars ꝑ se patz. Progressio cōtinet narrationem: que habet tres particulas. in quarū pma ponit admiratio hieronymi ꝟ instantia petitionis chromatij ⁊ heliodori. cū dicit: b Mirari nō ꝟsino ⁊c. ⁊ subditur ibidē ratio duplex admirationis. Pma ē quia liter iste scriptꝰ erat chaldaico sermone. cuiꝰ adhuc modicā habebat noticiam. vñ dicit: Ut librum chaldeo sermone scriptū ⁊c. Secūda admirationis ratio ē: quia liter iste apud hebreos nō est ꝟ canone. ⁊ ita si transferret incurrēt eoꝝ malivolentiā. vnde dicit Quē hebrei ꝟ catalogo ⁊c. In secūda pte narrationis dicit se trāstulisse libꝝ ad petitionē ipsoꝝ vnde dicit: Feci satis ꝟsiderio ꝟstro ⁊c. In tertia pte dicit ꝙ ex hoc incurrit indignationē hebreoꝝ. vñ dicit: Arguūt enī nos ⁊c. Conclusio ostendit finalē hieronymi intentionē: que est episcopoꝝ facere ꝟneplacitū. qō notat ibi: Sed melius esse iudicans. nec hoc facit negligenter sed cum diligentia. qō notat ibi: Et quia vicina est. vbi dicit ꝙ pitissimū quesiuit interpretē. vlterius dicit ꝙ oīonibus eoꝝ attribuendū est quicqd boni sequef ꝟ translatione sua. vnde dicit: Et oꝛationibꝰ ꝟstris ⁊c. His dictis littere insistamus.

Incipit plogꝰ beati Hieronymi presbyteri in libꝝ Tobie.

Hromatio [a] ⁊ heliodoro epīs: Hieronymus presbyter in dño salutē. Mirari [b] non ꝟsino exactiōis [c] ꝟstre instantiā. Exigitis enī ut librū chaldeo sermone cōscriptū: ad latinū stilū trabā: librū vticqꝫ tobie quē hebrei ꝟ [d] catalogo diuinarū [e] scripturarū secātes [f] his que agiographa [g] memoꝛāt manciparūt [h]. Feci satis ꝟsiderio ꝟstro: non [i] tamē meo studio. Arguūt enī [k] nos hebreoꝝ studia: ⁊ [l] imputāt nobis ꝓtra [m] suū canonē latinis auribꝰ ista transferre. Sed melius esse iudicans pharisеoꝝ [n] displicere iudicio: ⁊ episcopoꝝ iussiōibꝰ ꝟseruire: institi [o] ut potui. Et quia vicina [p] est chaldeoꝝ lingua sermōi hebraico: vtriusqꝫ [q] lingue pitissimū [r] loquacē reperiens [s]: vnius [t] diei laborē arripui: ⁊ quicqd ille mihi hebraicis ꝟbis expressit: hoc ego accito [u] notario [x] sermōib' latinis exposui. Oꝛationibus [y] ꝟstris mercedē [z] huius [a] opis cōpensabo: cū [b] gratū [c] vobis didicero: me qō iubere estis dignati [d] cōplesse.

Explicit plogus.

c Exactionis. i. petitionis. vide in opusculo ꝟ vocabulis biblie vbi exponit exactoꝝ. f Secantes. i. separantes ⁊ repellentes. d De catalogo. i. ꝟ numero. e Diuinarū scripturarū. vnde supꝝ dixit in ꝓlogo galeato: ꝙ sapientia que vulgo salomonis inscribitur: ⁊ iesu filij sirach liber: ⁊ iudith: ⁊ tobias ⁊ hester nō sunt in canone. Catalogus dicit a cata qō est breuis: ⁊ logos qō est sermo. qsi sermo multa breuiter comprehendens. ut: Omnes sancti oꝛate ꝓ nobis. ⁊ in ꝓposito. xxij. libri ꝟteris testamenti ꝟ catalogo dicuntur ut patebit. Catalogus ꝑm huguitionē dicit enumeratio. ordo series: uel breuis ꝟscriptio: uel iustoꝝ numerus. g Agiographa memoꝛant. i. dicunt: uel nomināt. Alia littera quid sit agiographū inuenies supꝝ in ꝓlogo sup Josue in ꝓncipio. Glosa quedā scribit sup istū locū: que talis est: Potius ⁊ ꝟrius dixisset: Inter apocrypha: uel large accipit agiographa: qsi scōꝝ scripta. ⁊ ita nō est ꝟ numero illoꝝ nouē que ꝓprie dicunt agiographa: qui sūt ꝟ catalogo hoc est ꝟ numero. xxij. librorū biblie. consistit enī catalogus in pentateucho. ⁊. viij. ꝓphetis. ⁊. ix. agiographis. b Manciparunt. i. ꝟderunt uel adiecerūt. mancipare dicit mancipiū facē in seruitutē redigere: manu captū adducere: tradere uel dare: uel ducere. ⁊ simpliciter ponit ꝙ dare uel ducere. inuenit etiā neutrum ꝙ seruire. i Non tamē meo studio. i. non meo labore. supple solum: quia alius mecum laborauit. s. chaldaicus interpres qui mihi exposuit hebraice: ⁊ ego feci scribi latine. uel: meo studio. sit dativi casus: ut sit sensus: non satisfeci meo studio. quia ex hoc suscitata ē contra me emulorū indignatio qui mihi ꝟtrahunt. k Enī. pro certe uel quia: Arguūt nos ⁊c. l Et imputant. i. improꝑrant. m Contra suū canonē. i. contra suā bibliā que recte canon dicit. nam canon grece regula dicit latine. vnde biblia dicit canon. i. regula: eo ꝙ recte ducit. nec aliqñ aliorsum trahit. uel dicit regula eo ꝙ regat: ⁊ ꝙ normā recte viuendi pꝛebeat: uel distortum pꝛauūqꝫ ad modū regule corrigat. Et quia fecimus hic mentionē ꝟ canone. nota ꝑm Jsidorū in. vj. etymol. ꝙ sunt canones euangeliorū: ⁊ sunt canones conciliorū. Canones. iiij. euangeliorū Ammoniꝰ alexandrie pꝛimꝰ excogitauit: quē postea Eusebius cesariensis secutus. eos plenius cōposuit: qui ideo facti sūt: ut ꝙ eos inuenire ⁊ scire possimus qui reliquoꝝ euangelistarū similia aut ꝓpꝛia dixerunt. Sunt autē numero ꝟcē. quoꝝ pꝛimus continet numeros in quibus quatuoꝛ: eadē dixerūt: Matheꝰ Marcus: Lucas: ⁊ Johānes. secūdus in quibus tres: matheus: marcus: lucas. tertius in quibus similiter tres. s. matheus: lucas ⁊ iohannes. quartus in quo iterū tres: matheus: marcus iohannes. quintus in quibus duo: lucas: matheꝰ. sextꝰ in quibꝰ duo: matheus: marcus. septimꝰ in quibꝰ duo matheus: iohānes octauus in quibus duo: lucas ⁊ marcus. nonus i quibꝰ duo lucas: ⁊ iohannes. ꝟcimꝰ in quibus singuli eoꝝ ꝓpꝛia quedā dixerunt. quoꝝ expositio hec ē. ꝑ singulos enī euāgelistas numerus quidā capitulis affixus adiacet: cui numero subdita est era quedā ex minio notata que indicat in quo canone positus sit numerus cui subiecta est era. ꝟbi gratia: si est pꝛima in pꝛimo canone. si secunda in secundo. si tertia in tertio. ⁊ sic ꝙ ordinem vsqꝫ ad ꝟcimū quenies. Si igit apto quolibet euangelio placuerit scire qui reliquoꝝ euangelistarum similia dixerūt: assumes adiacentem numerū capituli. ⁊ requires ipsū numerū in suo canone quē indicat: ubiqꝫ inuenies quot ⁊ qui dixerunt ⁊c. Canones generaliū conciliorū a temporibus constantini ceperunt. In pꝛecedentibus nanqꝫ annis pꝛsecutione feruente vocendarū plebium minime dabat facultas ⁊c. n Phariseoꝝ. vide in opusculo ꝟ vocabulis biblie vbi exponit phariseī. hic tamē phariseī coiter dici possūt iudei. a phares qō est diuisio: quia sūt a vera fide diuisi. o Institi. trāslationi faciende. insto. as. dr ꝓstrastare: insistere inuigilare: insudare. ⁊ in tribus vltimis significationib' ponitur hic. p Vicina. i. confinis ⁊ psimilis. sicut dr in ꝓncipio ꝓlogi galeati. s Reperiens quendā loquacē. i. loqui scientē chaldaice ⁊ hebraice: ⁊ nō solū loquacē uel loquentē sed r Peritissimū. i. doctissimū q Utriusqꝫ lingue. ⁊ ita ꝟne poterat interꝓtari. t Unius diei laborē. hoc dicit quia liber breuis est ⁊ breuis labor quasi vnius diei fuit in ei' translatione. v Accito. i. aduocato. x Notario q̄ scribebat latinis litteris sicut ego dictabā. y Oꝛationibꝰ ꝟstris recōpensabo. i. attribuā uel psoluam. recōpensare ꝓprie dicit reddere. psoluere. remunerare. iterū trutinare. equare. z Mercedē. i. premiū ⁊ pretiū. s. oēm utilitatē. a Huius opꝛis. ad cuius completionē me ꝟstris oꝛationibus adiuuistis. b Cum didicero. aliorū relatione. c Gratū ē ꝟbis me cōplesse. opus illud qō ꝟos d Dignati estis iubere q. d. cum intellexero ꝟos gaudere: eo ꝙ cōpleuerim qō iussistis. ideo oꝛationibus ꝟstris attribuā: si qua ex hoc utilitas consequat: quia oꝛando ꝙ me tam efficaciter me iuuistis.

Explicit qualiscūqꝫ expositio istius ꝓlogi.

Postilla sup libꝝ Tobie incipit.

Hec oportuit facere: ⁊ illa nō omittē. Matth. xxiij. Postq̄ auxiliante deo scripsi super libros sacre scripture canonicos incipiēdo a pncipio Beñ. ⁊ pcedendo vsq; ad finē Apoc. de eiusdem confisus auxilio super alios intendo scribere qui nō sūt de canone. scz liber Sapientie: Ecclesiasticus: Judith: Tobias: ⁊ libri Machabeorū. Sm q̄ Hiero⁹ dicit in ꝓlogo galeato qui pmittit libris Regum. ⁊ idem dicit de libro Baruth: in ei⁹ ꝓlogo. ⁊ de secūdo Esdre i. ꝓlogo sup Esdrā. ꝓpter q̄ assūpsi verbū ꝓpositū: hec oportuit tē. in quo duo possūt notari. Primū est necessitas opis pcedētis. ibi: Hec oportuit facere. Secundū est vtilitas opis subsequentis. ibi: Et illa nō omittere. Circa primū sciendū q̄ libri sacre scripture q̄ canonici nuncupant tāte sūt auctoritatis q̄ quicq̄d ibi cōtinet verū tenet firmit⁹ ⁊ indiscusse. ⁊ p̄ sequēs illud q̄ ex hoc cōcluditur manifeste. nam sicut in scripturis philosophicis veritas cognoscit p reductionē ad pma pncipia p se nota: sic in scripturis a catholicis doctoribus traditis. veritas cognoscit q̄tum ad ea que sunt fide tenenda p reductionem ad scripturas sacre scripture canonicas: que sūt habite reuelatione diuina. cui nullo modo falsū potest subesse; ꝓpter q̄ intellectus earū necessari⁹ est ecclesie. ⁊ ideo de expositiōe earū potest dici illud q̄ scribit Eccl. xxiij. Hec oīa liber vite i. omnes libri expositi in ope precedenti cōtinent in libro vite. i. in libro reuelate veritatis a deo qui est ipsa vita. sicut enim diuina predestinatio dicit liber vite dicit. tum quia a vita p essentiā procedit: ut dictū est. tum q̄ ad vitā beatā pducit. Circa secūdum cōsiderandū q̄ libri qui nō sūt de canone recepti sūt ab ecclesia: ut ad mozū informationē in ea leganť: tamē eorum auctoritas ad ꝓbandū ea que in contentionē veniunt minus idonea reputanť. ut dicit Hiero⁹ in ꝓlogo sup libꝝ Judith. ⁊ in ꝓlogo sup parabolas Salomonis. ꝓpter q̄ sūt minoris efficacie q̄ libri canonici. ⁊ ideo possumus dicere dño a quo est omne bonū illud q̄ scribit Judith. viij. Illa post illa cogitasti. licz enī in actu cogitandi diuino nō sit prius ⁊ posterius cum sit vnicus ⁊ simplicissimus: tñ in effectibus ab eo pcogitatis est ordo tpis ⁊ dignitatis. ⁊ sic veritas scripta in libris canonicis prior est tpe q̄tum ad plura. ⁊ dignitate q̄tū ad omnia. q̄ sit illa que scribitur in non canonicis: vtilis tñ est ad directionē in via mozū. ut dictū est q̄ quam pueník ad regnū celozū: q̄ nobis cōcedat tē. a Cap. j.

Tobias ex tribu ⁊ ciuitate neptalim tē. In exponēdo libros qui nō sūt de canone intendo tenere tpis ordinem quo scripti sunt: uel quo in eis cōtenta contigerunt: exceptis libris Sapientie ⁊ Ecclesiastici q̄ morales sunt ⁊ post historiales ponenť. vltimo ꝓ secund⁹ Esdre qui minoris auctoritatis merito reputat. Sic igit incipio a libro Tobie. cuius historia primo contigit. anno sexto eęcbie regis iude. q̄ captiuatus fuit tobias p salmanasar regem assyriozū ut patz infra eodem ca. qui regnū decem tribuum captiuauit anno. vj. eęcbie. ut habet. iiij. Reg. xvij. Liber igitur iste in duas partes diuidit. quia primo describit tobie conuersatio virtuosa. secūdo dei cōsolatio gratiosa. iiij. ca. Prima i duas. s. in partē principalē ⁊ incidentalem que incipit ibi: Eadem itaq; die. Prima adhuc in tres. quia primo describit eius virtuosa cōuersatio in terra captiuitatis. secundo in terra nativitatis. ibi: Cūq; esset iunior. tertio reuertit auctor ad describendū cōuersationē eius virtuosam in terra captiuitatis ibi: Igit cū p captiuitatē. Circa primū describit primo gen⁹

Incipit liber Tobie. Cap. i

Tobias [a] ex tribu ⁊ ciuitate neptalim que [b] è in superioꝝ galilee supra [c] naason: post viam que ducit ad occidentem in [d] sinistro habens ciuitatem sephet: cum [e] captus eēt in diebus salmanasar regis assyriorum: in [f] captiuitate tamē positus viam veritatis non deseruit: ita [g] ut oīa que habere poterat quotidie concaptiuis fratribus qui erāt ex eius genere impartiret. Cūq; [h] esset iunior oībus i tribu neptalim: nihil [i] tñ puerile gessit [k] i ope. Deniq; [l] cum [m] captiuus duceret ad vitulos aureos tē. sicut dicit. iij. Reg. xij. hieroboam institutus rex super decem tribus israel: timens ne populus rediret ad regnū iuda. ⁊ sic eum interficeret: si popul⁹ iret adorare deū in hierusalē. fecit duos

a locus ipsi⁹. cū dicit: Tobias ex tribu ⁊ ciuitate neptalim tē. est enī neptalim nomē equiuocū ad significandū vnā tribū de duodecim tribuꝝ israel: denoiatā a neptalim filio iacob. ⁊ ad significandum quandā galilee ciuitatē sic noiatā: de qua fuit tobias oriūd⁹ ꝓpter q̄ dicit: Ex tribu ⁊ ciuitate neptalim. ⁊ est similis modus loquēdi. sicut dicit dūs Greg⁹ de brō benedicto. Fuit vir venerabilis grā bñdictus ⁊ nomine. b Que est in superioꝝ galilee. hoc dicit: quia duplex est galilea. vna ē superior. altera inferior. ciuitas ꝓ o neptalim de q̄ tobias fuit oriund⁹. erat in galilea superiori. c Supra naason. nomē est ciuitatis: que respectu neptalim declinat ad mare mediterraneū. ut patz in descriptione terre sancte ⁊ sic cuntas neptalim est in loco superiori. Alibi ꝓ o naason est nomē ꝓpriū pncipis trib⁹ iude. Numeri. vij. d Post viā que ducit ad occidentē. in qua pte est mare mediterraneū respectu neptalim. ⁊ maris galilee quod est ad orientē respectu ciuitatis neptalim. erat aūt quedā via eois p quā res portabanť de vno mari ad aliud transiens iuxta neptalim. ⁊ sic dicit esse post illā viā respectu situs hierusalē. e In sinistro habēs ciuitatē sephet. Sm pīm de extrū mundi est oriens vnde incipit motꝰ celi. ⁊ occidens sinistrū. Sm ꝓ o cōmunē modū loquēdi quē magis sequit scriptura sacra: sinistrū mundi est illud q̄ est ad sinistram hois versa facie ad orientē. ⁊ sic pars aquilonaris est sinistra pars mūdi. ciuitas ꝓ o sephet est in aquilonari pte respectu neptalim. ut patz in descriptione terre sancte. ista ꝓ o de tribu iuda ⁊ ciuitate tobie dicunt hic ad confirmationē veritatis historie. f Cum capt⁹ esset in diebus salmanasar. ex hoc patz q̄ nō fuit captiuatus in prima captiuatiō e filiozū israel-quā fecit theglatphalasar rex assyriorum. de qua habet. iiij. Reg. xv. sed in secunda quā fecit salmanasar sexto anno eęcbie regis iuda. ut habet. iiij. Reg. xviij. ⁊ sic patz q̄ hec historia incepit a sexto anno eęcbie regis iuda. ut dictū est sup sed q̄ terminata fuerit. dicūt aliqui q̄ hoc fuit post destructionē ciuitatis hierusalē factā p nabuchodonosoꝝ. eo q̄ dicit Tobias. j. xij. ca. hierusalē ciuitas dei castigauit te dñs tē. sed hoc stare nō potest. quia in fine huius libri dicit q̄ cōpletis annis. cij. sepult⁹ fuit tobias. plures aūt anni fluxerūt a sexto anno eęcbie vsq; ad dictā destructionē. nam eęcbias regnauit. xxix. annis. tobias aūt fuit captiuatus anno eius sexto. ⁊ sic de annis eęcbie remanent. xxiij. p⁹ captiuitatē tobie. post eęcbiam regnauit manasses filius eius ānis lv. iij. Reg. xxj. ⁊ post eū iosias filius eius annis. xxxj. post quē regnauit ioachaz filius eius trib⁹ mensibus qui cōputanť in ānis patris: post eū regnauit frater eius eliachim. xj. annis. iij. Reg. xxiij post eum regnauit ioachin fili⁹ eius tribus mensibus qui cōputanť in annis patris: post quem regnauit sedechias. xj. annis ante destructionē ciuitatis. iij. Reg. xxiij. qui anni simul iuncti faciūt annos. cxxx. ⁊ ad hos adiungendi sūt anni quos habuit tobias anteq̄ captivaret. quia iam erat etatis tante q̄ habebat vxorem ⁊ filiū. ut habet infra eodē. ca. q̄ aūt allegat in cōtrariū: hierusalē ciuitas dei castigauit te dñs tē. nō valet. q̄. ꝓphetia fuit de futuro. ut vivebitur ibidē domino concedente. g In captiuitate tñ posit⁹ viā veritatis nō deseruit. ad idolatriam declinando: cum tamen inter idolatras habitaret: ⁊ sic fideliter se habuit erga deū: ⁊ etiā misericorditer erga proximū. ideo subdit: b Ita ut oīa que habere poterat quotidie tē. ⁊ subdit: i Cūq; esset iunior tē. Dic ꝓpter describit virtuosa eius conuersatio in terra nativitatis. ⁊ primo respectu ꝓprie psone. secundo respectu domus sue. ibi: Cum ꝓ o factus fuisset vir tē. Circa primū dicit: Cumq; eēt iunior omnib⁹ in tribu neptalim. s. psonis notabilibus. quia simpliciter loquendo multi erāt iuniores eo in tribu neptalim. k Nihil tamē puerile. i. dissolutionis ⁊ lasciuie. l Gessit in opere. nam in omnib⁹ mature se gerebat ⁊ honeste. m Deniq; cum irent omnes ad vitulos aureos tē. sicut dicit. iij. Reg. xij. hieroboam institutus rex super decem tribus israel: timens ne populus rediret ad regnū iuda. ⁊ sic eum interficeret: si popul⁹ iret adorare deū in hierusalē. fecit duos

vitulos aureos: ponens eos in duobus locis regni sui: ⁊ precepit populo: ut ibi adorarēt in solēnitatib⁹ dñi: tamē illi qui erant fideles ⁊ votioi hoc nō faciebāt: sed latenē ibant in hierusalē. ꝛ quib⁹ fuit iste tobias. ideo subdit: a Hic solus fugiebat. hoc dicit qz pauci declinabāt a dictis vitulis. ꝓr talē modū loquendi dicit: qꝫ rex est solus in tomo qñ habet paucos secū. b Et ꝓgebat ad hierusalē. ſm ꝓceptū dñi. c Et ibi adorabat dñm. ⁊ nō vitulos aureos. d Omnia primitiua sua. i. primitias fructuū ⁊ aīalium que cedebant in sustentationē sacerdotum. e Et decimas suas. q̄ due erāt: vna que fiebat singulis annis ꝓ sustentatione leuitarū: alia q̄ fiebat a tertio āno in tertiū ꝓo sustentatiōe pauperū. ꝛ vtraqꝫ habetur Deut⁹. xiiij. vtrāqꝫ soluebat tobias fideliter. ideo subdit: f Ita ut in tertio anno ꝛc. ⁊ qz non solū ista bona: ſ multa alia faciebat etiā a tpe iuuētutis sue. iō subdit: g Hec ⁊ his similia ꝛc. ⁊ ponit hic puerulus ꝓ iuuene: nā talia facē nō potuit anteqꝫ haberet vsū rōnis. h Cū ꝗo. Hic ꝓnter describit virtus tobie respectu tom⁹ sue. cum dicit: Cum ꝗo fact⁹ fuisset vir. i. potens generare. ⁊ sciens regere domū suā. quia mūmoniū nō contraxit motus libidine: sed intentione prolis ad dei cultum procreande. i Accepit annā vxorem suā de tribu sua. Hoc enī fuit preceptū Numeri vltō. maxime quando mulier succedebat in hereditate paterna: ne si contraheret cum viro alterius trib⁹: hereditas sua ad tribum aliā transiret. ⁊ sic sortes confunderent. k Genuitqꝫ ex ea filiū. valde sibi simile in corpore. ut habet infra. vij. ca. ⁊ etiam nocie. ideo subdit: Nomen suū imponens ei. ⁊ etiam mente. ideo subdit: l Quem ab infantia timere deū vocuit. propter qō in virtute firmior fuit. ſm illud .pᵛ. xxij. Adolescens iuxta viam suam etiā cū senuerit nō recedet ab ea. ⁊ sic representabat psonā patris per omnia. m Igit. Hic reuertit auctor ad describēdū virtutē tobie in terra captiuitatis. ⁊ primo q̄ntum ad exercitiū pietatis. secūdo patientie in aduersis. ibi: Post multū. Circa primū dicit: Igit dū ꝑ captiuitatē deueniſſet cū vxore sua ⁊ filio. ex quo patz qō dictū est supra ipsum fuisse tante etatis quādo fuit captiuatus qꝫ vxorē ⁊ filiū habebat. n Et cum omnes. i. multi valde de iudeis captiuatis. ⁊ est hyperbole. o Ederent de cibis gentiliū. iudeis in lege ꝓhibitis: sicut sunt carnes porcine ⁊ huiusmodi. p Iste custodiuit animā suā. ab eis abstinendo ſm legem. q Dedit illi deus gratiā ꝛc. propter iusticiā suam. sicut ioseph in cōspectu pharaonis Beñ. xli. ⁊ danieli socijsqꝫ ei⁹ in conspectu regis babylonis. Dañ. ij. r Et dedit illi potestatē ꝛc.] sicut nabuchardā fecit hieremie de ꝓcepto regis babylonis: Hieremie. xl. s Pergebat enī ꝑ omnes ꝛc. magis volens habitare in terra aliena ad confirmandū captiuos in bono: qꝫ redire ad ꝓpria: ⁊ maxime quia tūc regnū decem tribuū erat occupatū a gentilibus idolatris quos illic transtulerat salmanasar. ut habet. iiij. Regū. xvij. t Cū aūt pueniſſet in rages ciuitatem medorū. circuibat enī ciuitates in quib⁹ erāt iudei captiui ut eos cōsolaret. v Et ex his quibus honoratus fuerat ꝛc. rex enī nō solum honorauit eū dono libertatis sed etiā pecunie. x Gabelū egentē videret. pl⁹ ceteris cōtribulibus suis. y Sub chirographo dedit illi. i. sub cōditione restituēdi. si possibilitas afforet. z Pᵒ multum. Hic ꝓsequenē describit ꝗt⁹ tobie qntum ad exercitiū patientie. ⁊ primo ab extraneis. secundo a ꝓpinquis. ca. ij Circa ꝓmū ꝓmittitur occasio persecutionis tobie. cum dicit: a Mortuo salmanasar rege. qui habebat eū in honore. b Cū regnaret sennacherib. qui regnū iuda multipliciter inuasit. iiij. Regū. xvij. c Et filios israel exosos haberet i cōspectu suo. i. illos q̄ captiui erant in regno suo: quos tobias consolabatur non solū verbis: ſ etiā muneribus ⁊ alijs modis. ideo subdit: Tobias q̄tidie pergebat ꝛc. ⁊ subditur causa odij sennacherib contra filios israel. cū dō: d Deniqꝫ cū reuersus esset rex sennacherib fugiens a iudea plagā quam ꝛc. nam angel⁹ dñi vna nocte percussit in exercitu suo clxxxv. milia bellatorum. ⁊ sic compulsus fuit fugere cum paucis ad terrā suā. ut habet. iiij. Regū. xix. e Propter blasphemiā suam. contra deū multiplicē. ut ibidē habet. f Tobias sepeliebat corpa eorum. cum periculo non solum rerum. sed etiā psone sue: ex quo factū eius apparet magis cōmendabile. ⁊ sequit exercitiū sue patientie. cum dicit: g At vbi nunciatū est regi. factū tobie circa sepulturam mortuorū. Jussit eum occidi ꝛc. h Tobias ꝗo ꝛc. fugiens nud⁹. i. omnib⁹ bonis spoliatus. i Latuit. ⁊ subdit causa. cum dicit: Quia multi diligebāt eū ꝓpter quod ipsū celabant in tali casu. ⁊ quoniā de⁹ in tentatione facit ꝓuentū. ideo subdit regis occisio. de qua habet. iiij. Regū. xix. ⁊ tobie liberatio. cū dicit: Et reuersus ē tobias ꝛc.

Post hec ꝗo. Postqꝫ auctor descripsit k Cap. ij. tobie patientiā ab extraneis. hic consequenter idē facit a ꝓpinquis qui tobiam de bono opere increpabāt. ⁊ diuidit in duas ptes. nam primo fit hoc a sua cognatione. secundo a ꝓpria vxore. ibi: Anna ꝗo. Prima adhuc in duas scōm duplicē casū: qua cognati sui eū iniuste increpabant. secunda ponit ibi: Contigit autem. Prima adhuc in duas: quia primo ponit operatio tobie sancta. secundo cognatorum suorū increpatio iniusta. ibi: Arguebāt aūt. Circa ꝓmū dō:

Post hec ꝗo cum esset dies festꝰ dñi: ⁊ factū ta argenti: ⁊ cum i multa turba generis sui gabelū egentē videret qui erat ex tribu eius: sub chirographo dedit illi memoratū pondus argēti. Post multū ꝗo temporis mortuo salmanasar rege: cum regnaret sennacherib filius ei⁹ ꝓ eo: ⁊ filios israel exosos haberet in cōspectu suo: tobias quotidie pgebat ꝑ omnē cognationem suā ⁊ consolabat eos: diuidebatqꝫ vnicuiqꝫ ꝓut poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat: nudisqꝫ vestimēta prebebat: ⁊ mortuis atqꝫ occisis sepulturā sollicitus exhibebat. Deniqꝫ cum reuersus eēt rex sennacherib fugiēs a iudea plagam quā circa eū fecerat deus ꝓpter blasphemiā suā: ⁊ iratus multos occideret ex filijs israel: tobias sepeliebat corpa eorū. At vbi nunciatū est regi: iussit eum occidi: ⁊ tulit oēm substantiā eius. Tobias ꝗo cum filio suo ⁊ cū vxore fugiēs nudus latuit: quia multi diligebant eum. Post dies ꝗo q̄draginta q̄nqꝫ occiderunt regē filij ipsius. Et reuersus ē tobias in domū suam: omnisqꝫ facultas eius restituta est ei. II

Post hec ꝯo cum eēt dies festus ⁊c.ex hoc patz q̄ in dieb⁹ festiuis licitū est viuere lautius ⁊ magis delicate,ꝓpter reuerētiam festi: non tamē ꝓpter gulam.ꝑm q̄ dicit Ecclesie.viij. Ite ⁊ comedite pinguia: ⁊ bibite mulsū.⁊ mittite partes eis qui nō p̄parauerūt sibi: quia dies sanct⁹ dñi est. a Dixit filio suo.ut exerceret in pietatis officio. b Vade ⁊ adduc aliquos.eos curialiter inuitādo ut sic tollat ab eis verecundia p̄tēdi. c De tribu nostra. q2 magis tenemur ꝓpinquis dū tamē sint boni.ideo subdit: Timētes deū ⁊c.subditur: d Nunciauit ⁊c. in platea iacere.tāq̄ cadauer vile. e Statimq̄ exiliens ⁊c.ex quo patz fuor tobie circa pietatis opera. f Tollēsq̄ illud portauit ad domū suā occulte ⁊c.ut sic opus pietatis impendēt: ⁊ offensam regis euaderet. g Māducauit panē cum luctu.ex iniusta ꝓpinqui morte. h Et tremore.ne forte factū suū sciscitaret a rege. i Memorans illum sermonē quē dixit dñs p amos ꝓphetā. Dies festi vestri conuertent in luctū ⁊ lamentationem,dies eni festi⁹ aliquando rōnabiliter fit dies luctus ꝓpter casū supueniētē. ꝓpterea autem amos ꝓpe ocie regis iuda ut patz in ꝓncipio sue ꝓphetie.tobias ꝯo captiuat⁹ fuit sexto anno egecbie ut dictū est ca.p̄cedenti.qui fuit quartus rex ab ocia rege.⁊ sic tobias ꝓphetiā amos scire potuit ⁊ rememorari. k Arguebāt. Hic ꝓsequenter ponit amicoꝝ tobie increpatio iniusta.cū dicit: Arguebāt aūt eū omnes ꝓximi ei⁹.⁊ dicit: cēs quia ꝓximi eius tam cognatione q̄ vicinitate eū arguebāt. l Et vix effugisti mortis imperiū.i.mortē sup te impatā.ut dictū est sup. m Sed tobias plus timens deū.qui corp⁹ ⁊ aiam̄ pōt mittere in gebennā. n Dē regem.qui sup corp⁹ tm̄ habet potestatē. o Rapiebat corpora occisoꝝ.exercens pietatis opera. p Contigit autē. Hic ponit causa increpationis secunda.⁊ secundo increpatio ipsa.ibi: Nam sicut bō iob. Circa ꝓmū sciendū q̄ causa bui⁹ increpationis fuit cecitas supueniens tobie.quā eius cognati attribuebāt eius demeritis falso.sic ergo dicit: Contigit aūt ⁊c.⁊ patz irā vsq̄ ibi: q Fieretq̄ cecus.hoc nō videt fuisse ex naturali stercoris virtute: maxime cum nō ceciderit sup eius oculos aperctos ⁊ clausos: sed ex ordinatiōe dei qui actor est mali pene.ut sic tobias posteris esset exemplar patientie.ideo subdit: r Hanc aūt tentationē.que fuit ad tobie ꝓbationē ideo subdit esset prandiū bonū in domo tobie: dixit a filio suo: Vade b ⁊ adduc aliquos de c tribu nostra timētes deū: ut epulent nobiscū. Cūq̄ abisset reuersus nūciauit d ei vnū ex filijs israh iugulatū iacere in platea. Statiq̄ e exiliens de accubitu suo: relinquens prandiū ieiunus peruenit ad corp⁹: tollēsq̄ f illud portauit ad domū suā occulte: ut dū sol occubuisset caute sepeliret eum. Cumq̄ occultasset corp⁹ manducauit g panē cū luctu ⁊ h tremore: memorans i illum sermonē quē dixit dñs p amos ꝓphetā. Dies festi vestri conuertent in lamentationē ⁊ luctū. Cum ꝯo sol occubuisset: abiit ⁊ sepeliuit eū. Arguebāt k autē eum oēs ꝓximi eius: dicentes: Iam hui⁹rei causa interfici iussus es: ⁊ l vix effugisti mortis imperiū: ⁊ iterū sepelis mortuos? Sed m tobias plus timēs deū q̄ n regem: rapiebat o corpa occisorum ⁊ occultabat i domo sua: ⁊ mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit p aūt ut quadā die fatigat⁹ a sepultura veniēs domū iactasset se iuxta parietē ⁊ obdormisset: ⁊ ex nido birūdinū dormienti illi: calida stercora inciderent sup oculos ei⁹: fieret q̄ cecus. Hanc r aūt tentationē ideo p̄misit dñs eueniret illi: ut posteris daret exemplum patientie ei⁹ sicut ⁊ sancti iob. Nam cum ab infantia sua semp deū timuerit ⁊ mandata eius custodierit: non s est contristatus cōtra deū q̄ plaga ceciratis euenerit ei: sed imobilis in dei timore p̄mansit: agens gratias deo oib⁹ dieb⁹ vite sue. Nam t sicut beato iob insultabant reges: ita u isti parētes ⁊ cognati eius irridebant vitam ei⁹ dicentes x: Vbi est spes tua ꝓ qua elemosynas ⁊ sepulturas faciebas? Tobias ꝯo increpabat eos dicēs: y Nolite ita loqui ita loqui: quoniā z filij sanctoꝝ sumus ⁊ a vitā illā expectam⁹: quā deus daturus est his q̄ fidem suam nūq̄ mutant ab eo. Anna b ꝯo vxor ei⁹ ibat ad op⁹ textrinū quotidie: ⁊ de labore manuū suarū victū quē conseq̄ potuisset referebat. Vnde factum est: ut hedū caprarū accipiens: retulisset domi. Cui⁹ cū vocē balantis vir eius audisset dixit: Videte c ne forte furtiu⁹ sit. Reddite eum dominis suis: quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid aut cōtingere. Ad d hec vxor eius irata respōdit e: Manifeste f vana facta ē spes tua: ⁊ g elemosyne tue modo apparuerūt. Atq̄ his ⁊ alijs huiusmodi ꝯbis exprobrabat ei.

s Non est contristatus contra deum ⁊c.⁊ patz littera. t Nam sicut beato ⁊c. Hic consequenter describit increpatio iniusta.cū dicit: Nam sicut beato iob insultabāt reges.i.eius amici qui erant potentes: ꝓpter quod hic reges dicunt.⁊ forte reges fuerunt.ad litterā.nam antiquitus in qualibet ciuitate erat vnus rex. ut patz Josue.xij. u Ita isti parētes ⁊ cognati eius irridebant vitam eius.p quod innuit⁹ q̄ irridebant eū quasi singulis diebus. x Dicentes: vbi est spes tua ⁊c. ex quo videt⁹ q̄ isti remunerationem boni ⁊ mali credebant esse tm̄ in vita p̄senti.sicut ⁊ amici iob. ut ibidem fuit diffuse declaratū.⁊ quia hoc ē erroneum. ideo tobias increpabat eos dicēs: y Nolite ita loqui.in ꝯbis eni erroneis nulli vtet referri. z Quoniā filij sanctorum sumus.i. abrahā isaac ⁊ iacob:qui per fidem expectabant in futuro eternam remunerationem.scōm q̄ declarat ap̄lus Heb.xj. diffuse.ideo subditur: a Et vitam illam expectamus ⁊c.scilicz per fidem sicut ⁊ patres nostri. b Anna ꝯo vxor eius ibat. Hic consequenter increpatur tobias a ꝓpria vxore sua.qō tanto grauius est: quāto vxor est viro magis cōiuncta ⁊ etiā subiecta.⁊ primo circa hoc ponit increpationis occasio.cū dicit: Anna ꝯo vxor eius ibat ad textrinū opus quotidie. extra domū suā.nā ꝓpter cecitatē viri ei⁹: ⁊ elemosynas p̄cedentes non habebat facultatem vnde posset habere materiam ad hoc opus exercēdum in ꝓpria domo.cetera patent vsq̄ ibi: c Videte ne forte furtiu⁹ sit.videt q̄ male fecerit hoc querendo.quia cū anna diu fuerat: ⁊ eius fidelitatē multipliciter probauerat: ꝓpter quod non debuit habere suspitionem de ipsa.nec p consequens dicere talia verba. Ad hoc dicendum est q̄ bene locutus est.quia paup erat.ut dictum est.propter quod cibaria delicata non cōsueuerat habere in domo sua.manebat etiā inter fideles ꝓnos ad furta: ꝓpter que rationabiliter timuit.ne fur aliquis vendidisset vxori ꝓ precio minori.⁊ illa ducta paupertate ⁊ indiscretione mulieb̄ non inquisiuisset diligentia sufficiēti vnde vendit⁹ habuisset.ideo dixit vxori ut diligentius inquireret.⁊ hoc sonant eius verba.cū dicit: Videte ne forte furtiu⁹ sit.i. diligenti⁹ inquirite.vxor autem eius sic accepit.ac si dubitaret de sua fidelitate.ideo sequitur increpatio viri iniusta.cum dicit: d Ad hec vxor eius irata.irrationabiliter.ut patz per dicta: e Respondit.iniuriose: f Manifeste vana facta est spes tua.vite future: quia non solum perdidisti lumen corporis: sed etiam mentis ⁊ conscientie bone. g Et elemosyne tue modo apparuerunt.scilz ficte ⁊ vane tanq̄ ex hypocrisi facte: ⁊ quia pluribus modis alijs eum molestabat.ideo subditur: Atq̄ bis ⁊ alijs huiusmodi verbis exprobrabat ei.

TUnc tobias ingemuit. ꝓstq̄ ꝛescriptū .. a Cap.iij. est circa tobiam patientie exercitiū. hic cōsequenter ꝛescribitur eius remedium. s. in recursu ad ꝛeū p oratione ꝛeuotam. ideo dicit: TUnc tobias ingemuit. nō ex impatientia. sed ꝛoris malicia quā horrebat ut ꝓpriā. cū vir ⁊ ꝛor sint q̄si vna ꝑsona.

b Et cepit orare. feruenter ⁊ ꝛeuote. iō subditur: c Cū lachrymis. ⁊ mentis ⁊ corpis. ⁊ in oratione sua. ⁊ ut sit magis exaudibilis. ꝓmo diuinā iusticiā confitet. d. d Justus es dñe. nam regula est ꝛeritatis. e Et omnia iudicia tua. ꝓnas inferendo: f Justa: alias ꝛera sunt. ꝓpter peccati demerita. g Et oēs vie tue misericordie ⁊ ꝛeritas. id est in omnibus operib⁹ tuis relucet misericordia ⁊ iusticia. nam omne bonū a ꝛeo collatum ꝓcedit ex diuina bonitate ⁊ liberalitate que est principiū ⁊ fons misericordie. ⁊ sic apparet ibi misericordia. similiē iusticia: quia facit omnia scōm ordinem ꝛecentissimū. Malū aūt penale cui⁹ ꝛe⁹ est auctor inferē coiter ꝓ demerito ⁊ sic relucet ibi iusticia. ⁊ q: sp punit citra condignū. ideo relucet ibi misericordia. ⁊ quoniam oratio humiliātis se nubes ꝓnetrat. Ecc. xxxv. ideo ꝓsequenter cōfitet ꝓpria ⁊ parentū suorum pctā dicēs: Neq; reminiscaris ꝛelicta ꝛē. ⁊ cōsequēter ea magis explicat dicens: b Quoniam nō obediuim⁹ mandatis tuis. ea transgrediendo. i Ideo traditi sumus. iuste. k In direptionem. q̄tum ad bona temporalia. l Et captiuitatē. q̄tum ad corpora ꝓpria. m Et mortē. quia multi ꝛe filijs israel iugulabant. ut dictū est supꝛ. n Et in fabulā. quia gentiles inter quos erant captiui frequenē inter se cōfabulabant ꝛe filiorū israel miseria ⁊ captiuitate. o Et in improperiū. q: multa conuitia eis inferebant. consequenter reputit huius causam attribuendo ꝛeo iusticiam. d. p Et nūc dñe magna iudicia tua. quia null⁹ potest ea arguere. q Quia nō egimus scōm ꝓcepta tua. licz aūt ipse innocens esset. tamē cōnumerat se peccatoribus eo q̄ erat ꝛe eorū populo ⁊ natione. r Et nō ambulauimus sinceriter coram te. q. d. ⁊ si in aliquibus impleuimus mandata tua q̄tum ad substantiam operis: non tamen recta intentione. s Et nūc dñe scōm voluntatem tuā ꝛē. licz eni vellet cito mori ne experiret amplius cognatorum suorum ⁊ ꝛoris sue malicia. ⁊ populi israel afflictionē: tamē sapienter ⁊ discrete ꝓponit in omnib⁹ diuinā voluntatē. t Expedit eni mihi mori magis q̄ viuere. hoc nō dicit tedio accidie: sed tedio infirmitatis humane. qō si est pctm nō ē nisi ueniale. ⁊ b bene ꝓtingit i viris pfect. p⁹. xxiij. Septies i die cadit iust⁹: ⁊ resurget v Eadē itaq; die. Hec ē ps incidentalis. in qua p ponit incidentis narratio. 2° narrationis rō. ibi: In illo tpe. Prima i duas: nā incipiens fuit exercitiū patientie sare filie raguelis. cuius ꝓmo ponit iniustū improperiū. secūdo sanctū refugiū. ibi: Ad hanc vocē. Circa primū dicit: Eadē itaq; die. s. orationis tobie. p Et sara filia raguelis. qui erat ꝛe iudeis captiuatis. in alia tamen ciuitate q̄ tobias. y Et ipsa audiret improperiū ab vna ex ancillis ꝑis sui. qō improperiū tāto erat graui⁹ quāto fiebat a ꝑsona subiecta ⁊ vili. z Quoniā tradita fuerat septē viris. in cōiugium. a Et ꝛemoniū noie asmodeus occiderat eos. tum q: erāt infideles ⁊ idolatre. ut dicūt alij. uel si erant ꝛe filijs israel. nō tamē ꝛe cognatione sare. ⁊ ad eā accedebāt moti sola voluptate libidine. ut patet. ſ. vica. ꝓpē qō nō ꝛecebat eos puellā tāte scitatis polluere. ⁊ q: reseruabat ꝓgo filio tobie. b Amplius ex te non videamus filiū ⁊ē duo turpia sibi falso improprabat. s. opprobriū sterilitatis. qō tūc erat valde magnū. ⁊ occisione suoꝝ maritorum. ⁊ tertio occisionis sue desideriū ideo subditur: c Nūqd ⁊ occidere me vis ⁊ē. q. d. ꝑ q̄ sic. d Ad hāc vocē. hic ꝓnter ponit ꝛeuote sare remediū. s. per oronis studiū. cum dicit: Ad hāc vocē. absq; dura rūsione. e Perrexit ad supⁿ cubiculum. qō erat oroni cōgruū rōne solitudinis ⁊ eleuationis. f Et tribus ⁊ē. non manducauit. nihil oīo sumēdo ut dicunt alij. q: feruor oronis ⁊ eius ꝓlixitas inducit obliuionē pot⁹ ⁊ cibi. iō subditur: Sed in oratione ꝑsistēs. alie etiā exponit. q: modicū interrupit oronē. ⁊ i illa interruptiōe modicā sumpsit refectionē. ⁊ sic dicit b nō comedisse: ⁊ i oratione ꝑstetisse q: qō modicū ē q̄si nihil reputat. ut dr. ij. physicoꝝ. Vñ ⁊ de voie modicū comedente dr q̄ nihil comedit vulgari sermōe. g Factū ē ⁊ē. dū cōplet oronē. melior ē eni finis oronis q̄ principiū. Ecclīastes. vij. ꝓpē qō assurrexit ei⁹ anim⁹ ad laudā dū ꝛeū dicēs: b Bñdictū ē no. tu. ꝛe⁹ pa. nroꝝ. q es ver⁹ ꝛe⁹ nō sic aūt dij gentiliū. i Qui cū irat⁹ fueris. puniēdo. k Miam facies. cōsolādo. l Et i tpe tri. pec. dimittis. q: pene sūt qdā pctoꝝ medicine. m Ad te dñe fa. mea ꝓuerto. s. fit verto. p qō inuit q̄ intelligit b ꝓuersio ꝛe duplici facie. s. mētis ⁊ corpis. iudei eni in captiuitatē ducti orabāt versa facie corpis versus irlm. vbi spāliter habitabat ꝛe⁹. q: adhuc stabat tēplū vbi colebat. ut dictū ē s. j. ca. Dañ. etiā. vj. dr q̄ i cenaculo dom⁹ sue orabat aptis feneſtris ꝑ irlm. n Ad te oculos. mētis ⁊ corpis. o Erigo. cū obtinēdi fiducia. p Peto ꝛo. ut ꝛe vin. impro. bui⁹ absol. me. nam erat valde graue. q Aut certe ꝛesup terrā eripias me. hoc duplicit exponit. Uno modo q: loquit ex infirmitate humana. sicut dictū ē ꝛe tobia. Alio mō q: sic loquit timēs ne si ista sibi frequenē irrogarēt ꝑ impatiētiā frangeret. ⁊ meli⁹ esset sibi morte ꝓoccupari q̄ ab innocētia mutari. sicut Sap. iij. dr: Just⁹ si morte ꝓoccupat⁹ fuerit. in refrigerio erit. rapt⁹ ē eni ne malicia mutaret aiuz ei⁹. r Tu scis ꝛo. q: vū. cō. vi. inordinate. s Et mūdā

TUnc[a] tobias in- III
gemuit ⁊[b] cepit orare
cū[c] lachrymis dicens:
Justus[d] es domine: ⁊[e] omnia
iudicia tua iusta[f] sunt: ⁊[g] oēs
vie tue misericordia ⁊ ꝛeritas ⁊
iudicium. Et nūc domine me-
mor esto mei: ⁊ ne vindictam
sumas ꝛe peccatis meis: neq;
reminiscar⁊ ꝛelicta mea uel pa-
rentum meorum. Quoniam[h]
nō obediuimus preceptis tuis:
ideo[i] traditi sum⁹ in[k] direptio-
nem ⁊[l] captiuitatem ⁊[m] morte
⁊[n] in fabulam: ⁊[o] in improper-
rium omnibus nationibus in
quibus dispersisti nos. Et[p] nūc
domine magna iudicia tua: q:[q]
non egimus scōm ꝓcepta tua:
⁊[r] non ambulauimus sincerit
coram te. Et[s] nunc domine fm
voluntatem tuam fac mecum:
⁊ precipe i pace recipi spiritum
meum. Expedit[t] eni mihi mori
magis q̄ viuere. Eadē[v] itaq;
die cōtigit ut[x] sara filia rague-
lis in rages ciuitate medoꝝ:
⁊[y] ipsa audiret improperiū ab
vna ex ancillis patris sui: quo-
niam[z] tradita fuerat septē vi-
ris: ⁊[a] demoniū nomine asmo-
deus occiderat eos: mox ut in-
gressi fuissent ad eā. Ergo cū
ꝓ culpa sua increparet puellā
respondit ei dicens: Amplius[b]
ex te non videamus filium aut
filiam sup terram: interfectrix
virorum tuoꝝ. Nunqd[c] ⁊ oc-
cidere me vis sicut etiā occidi-
sti septem viros? Ad[d] hāc vo-
cem perrexit[e] in superius cubi-
culum domus sue: ⁊[f] tribus
diebus ⁊ tribus noctibus non
manducauit neq; bibit: sed in
oratione persistens cum lachry-
mis ꝛeprecabatur ꝛeum: ut ab
isto improperio liberaret eam.
Factum[g] est autem die tertia
dum compleret orationem: be-
nedicens dominū dixit: Bene-
dictum[h] est nomen tuū ꝛe⁹ pa-
trum nostrorum: qui[i] cum ira-
tus fueris: misericordiā[k] faci-
es: ⁊[l] in tpe tribulationis pec-
cata dimittis his qui inuocant
te. Ad[m] te domine faciē meam
conuerto: ad[n] te oculos meos
erigo[o]. Peto[p] domine ut ꝛe vin-
culo improperij huius absol-
uas me: aut[q] certe ꝛesup ter-
ram eripias me. Tu[r] scis do-
mine quia nūq̄ concupiui vi-
rum: ⁊ mundam seruauī ani-
mā meam ab oī concupiscētia.

..

382
37

Munꝯ[a] cum ludentibus mi/scui[b] me: neꝯ cum his qui in leuitate ambulant participem me prebui. Uirum autem cum timore tuo non[c] cum libidine mea consensi[d] suscipere[e]. Et[f] aut ego idigna fui illis: aut[g] illi forsitan mihi non fuerũt digni: quia[h] forsitan viro alij conser/uasti me. Non[i] est enim in ho/minis potestate consiliũ tuum. Hoc[k] autem p certo habet ois[l] qui colit te: quia[m] vita eius si in probatione fuerit coronabi/tur[n]: si autem in tribulatione fuerit liberabitur: et[o] si in corru/ptione fuerit: ad[p] misericordiã tuã venire licebit. Non[q] enim delectaris in pditionibus nr̃is: quia[r] post tempestatẽ tranquil/lum[s] facis: et[t] post lachrymati/onem et fletũ: gaudiũ[v] et exul/tationem infundis. Sit[x] no/men tuũ deus israel benedictũ in[y] secula. In[z] illo tempore ex/audite sũt preces ambox in cõ/spectu glorie sũmi dei: et missus est angelus dñi sanctus rapha/el ut curaret eos ambos quox vno tpe sunt orationes in pspe/ctu dñi recitate. IIII

a Munꝯ cum ludentibus. dissolute et inhoneste. b Miscui me. me ingerendo. Uirum autem cum timore tuo. i. amore. p. lis ad cultũ tuum educande. c Non cum libidine mea. i. libidine mota. d Consensi. parentibus meis hoc volentibus. e Suscipere. in coniugiũ. f Et aut ego indigna fui illis. p peccatis occultis meis. g Aut illi forsitan cẽ. hoc dicit q̃ ex idignitate alioꝝ nolebat temere iudicare. h Quia forsitan viro alij ꝓseruasti me. i mea virginitate. i Nõ ẽ eni in hois potestate ꝓsilium tuũ. q. d. ex causa huius rei cognita tibi soli nõ possumus certitudinaliter aliquid scire. k Hoc aũt p certo habet. fi/rei certitudine. l Omnis q̃ colit te. pure et deuote. m Quia vita eius si in ꝓbatiõe fuerit. in camino tribulationis: sicut aurũ in fornace vbi purgatur et meliorat. n Coronabitur. corona celestis glorie o Et si in corruptione fuerit. peccans ex ignorantia uel infirmitate. p Ad misericordiam tuam licebit venire. peccata enim huiusmodi magis sũt remissibilia q̃ illa que ꝓcedũt ex certa malicia. q Non enim delectaris in pditionibus nostris. sed in emendationibus nostris per flagella. ideo subditur: r Quia post tempestatẽ. tribulationũ. s Tranquillum facis. conferendo pacis bonum. t Et post lachrymationem et fletum. presentis miserie. v Gaudiũ et exultationem infundis. p bonum gratie et glorie. x Sit nomẽ tuũ deus israel benedictũ. i. in omnibus et ab omnib⁹ benedicatur. y In secula. i. vsq; in eternũ. nam eternitas que est tota simul. nõ potest a nobis cõprehendi. nisi p cõparationem ad tempus infinitum. z In illo tpe. Hic q̃nter ponitur dicte narrationis ratio. s. post factum tobie cuius oratio et fare habuerunt similitudinem ex parte cause. et ex modo deprecandi. ut patet p predicta. fuerunt etiam eodem tempore corã deo recitate et ab eo exaudite. ꝓpter qõ missus est idem nũcius s. raphael angelus ad exequendũ circa eos effectum bonitatis diuine. et hoc est qõ dicit: In illo tempore exaudite sunt preces eox cẽ. et patet littera. a Cap. iij.

Itur cum tobias cẽ. Descripta conuersatione tobie virtuosa. hic q̃nter describitur eius cõsolatio gratiosa. quã quidem fecit deus p angelum filij sui ductorem in terram medoꝝ: qui reuertens attulit diuitias ad re/leuandum parentum suoꝝ paupertatẽ. et medicinã ad curandum patris sui cecitatẽ. sic ergo ꝓcedit. q. primo ponit filij missio. secundo eiusdem reuersio. x. ca. ꝓma in duas. q. ꝑmo tobias mittit filiũ suum. secundo filius exequit patris imperiũ. ca. v. ꝓma adhuc in duas. q. ꝑmo pater filiũ instruit. secũdo legationẽ ei iniũgit. ibi: Indico etiam tibi. Circa filij instructionẽ primo excitat eius attentionem. v. b Audi fili mi verba oris mei. nõ tm̃ auricꝰ corpis sed etiã mentis. ideo sequit: c Et ea in corde tuo quasi fundamenta cõstrue. s. edificij spũalis: ut ex eo cõsurgat multiplicatio bone operationis. ꝙsequẽter subdit illã instructionem. q. pater nõ solũ vult filio nutrimentũ sed etiam documentũ. et primo instruit filium de reuerentia parentũ: ut ex sensibilibus et magis notis ꝓcedat ad intelligibilia et minus nota. v. d Cum acceperit deus animã meã. mortem enim suã putabat ꝓpinquam. ut dictũ est. e Corꝑ meum sepeli. fm enim fidẽ nostram corpora fidelium resurgent ad vitam imortalem. ꝓpter qõ sancti patres de sepulturis habuerũt rationabiliter curã bonam f Et honorem habebis matri tue. nõ solum cam reuerendo sed etiam necessaria ministrando in vita et in morte i qua indiget sepultura. iõ subditur: Cum autem ipsa compleuerit cẽ. subdit: g Omnibus. Hic consequenter instruit eum de obedientia ad deum dicens: Omnib⁹ autem diebus vite tue in mẽte habeto deum. ꝓ veram fidem et dilectionẽ. h Et caue ne quãdo peccato ꝓsentias. licz enim fm Aug. nõ sit in potestate nostra quibus visis tangamur. tamẽ est in potestate nostra ea respuere uel acceptare. i Et pretermittas precepta dei nostri. ea transgredien/do. k Ex substantia. Dicit tertio ipsum instruit de misericordia ad ꝓximũ dicens: Ex substantia tua face elemosynam. et non de alieno. l Et noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. q. d. si non potes exhibere manum. exhibeas tamen animũ et compassionis signum. nam de huiusmodi impossibilitate nullus se potest excusare. m Ita enim fiet ut nec a te auertatur facies domini. ꝓpter quod dicit saluator Luce. vj. Date et dabitur vobis. et quoniam elemosyna est diserete facienda. s. fm possibilitatem facientis. ideo subditur: n Quomodo potueris ita esto misericors cẽ. quia sic non est elemosyna facienda. ut recipientibus sit remissio per abundantiam uel sufficientiam. facientibus autem tribulatio per indigentiam. ut habetur ij. Cor. viij. nisi quando ꝓpter xpm vult esse pauper. ut cum quis religionem ingreditur. ut sic pauper xpm pauperem perfectius sequatur. o Etiam exiguum libenter impartiri studе. nam in hoc magis pensat affectus q̃ census. ꝓpter quod saluator plus reputauit duo minuta a paupere vidua oblata: q̃ divitum munera magna Marci. xij. et subdit ratio faciendi elemosynã. cũ dicit: p Premiũ enim bonũ tibi thesauriças. tibi. puidẽdo. q In die necessitatis. i. mortis. quã sic dicit Aug⁹. Sola mia comes ẽ defunctox. et in die iudicij gnalis. qr tũc iudex dicet: Uenite benedicti pris mei: percipite patrũ vobis regnũ. et subdit: Esuriui eni et dedistis mihi manducare cẽ Matth. xxv. iõ subdit: r Quã ele. ab oi pce. et a morte. s. gehenne.

a Literat. est enim inter alia misericordie opa valde satisfactoria Dañ. iiij. Peccata tua elemosynis redime. Cetera patēt. b Attende tibi. Hic quarto instruit filiū de innocentia de seipso. d. Attende tibi fili mi ab omni fornicatiōe. s. corpali & spūali que ē idolatria. & sub fornicatiōe corpali intelligit adulteriū: & omne carnis peccatū. ideo subdit: Et pter uxorē tuā nē. Cōsequenē instruit eum de humilitate vera. d. c Superbiā nunq̄ in tuo sensu. i. in tuo corde: d Aut in tuo ꝓlo. i. in exteriori signo uel ope: e Dñari ꝓmittas. nō dicit euenire q̄ impossibile est q̄n insurgāt elatiōes alique: sed tūc dñant q̄n quis imperū earū sequēs ꝑm eas operat. qđ potest ab deo caueri. f In ipsa enī initiū sūpsit ois pditio. nam ꝑmū peccatū angeli fuit superbia: ex quo secutū est peccatum hois p tētationē de monis. Sen. iij. g Quicūq̄. Hic q̄nto instruit filiū de iusticia ad opariū. d. Quicūq̄ tibi aliq̄d opatus fuerit statim ei mercedem restitue. q̄ tales ut coīter sunt pauperes de labore suo quotidianū victū acq̄rentes & ideo lex que ferēda est ꝑm id qđ accidit ut i pluribus. ꝓcepit Leuit. xix. q̄ merces taliū nō retineat vsq̄ in mane diei sequentis. b Quod ab alio odis fieri tibi &c. hoc enī est de iure naturali. i Panē tuū cum esurientib⁹ &c. beneficia enī collata talib⁹ qui nō ꝑñt retribuere sunt apud deū meritoria. k Panē tuū. Hic sexto instruit filiū de pietate ad defunctos. d. Panem tuū & vinū tuū sup sepulturā iusti cōstitue. ex hoc aliqui accipiētes occasionē errādi solebāt sup sepulchra parentū defunctoꝝ cibaria ponere quasi mortui cibis corpalibus indigerēt. qđ improbat Aug⁹ in sermone de cathedra sancti petri. Alij ꝙ magna festa ñra morte parentū faciebāt ad ostētationē. & inde de pauperabāt. hoc nō intelligit b tobias: sed q̄ i morte iustoꝝ pascendi sunt pauperes ꝓ aiabus eoꝝ. & ad excludendum infideles subdit: Et noli ex eo manducare &c. sequit: l Cōsiliū. Hic septimo filiū instruit de prudētia ꝓsiliū in dubijs requirēdo. d. Consiliū semper a sapiente. in illa re de qua consiliū querit: m Perquire. i. ꝓfecte require: & nō superficialiē tm̄. nam cuilibet expto in sua sciētia credendū ē. & q̄ ꝓsiliū hois nō est oio solidū. iō decet recurrere ad diuinū. d. n Oī tpe. s. ꝑspera & aduersitatis: o Bñdic deū. ipsū laudādo. p Et pete ab eo ut vias tuas dirigat. in agēdis. q Et oia ꝓsilia tua in ipso pmaneāt. q̄ nō debet hō q̄rere ꝓsiliū nisi de bonis agēdis & malis fugiēdis. & oē tale ꝓsiliū est ꝑm deū. r Indico etiā tibi. Postq̄ tobias filiū suū de mor⁹ instruxit. hic ꝓfiter. ꝓ debito repetēdo sibi legationē iniūgit. d. Indico etiā tibi fili mi. Erat enī necessitas indicādi. eo q̄ credebat mortem suā appropinquare. ut ꝑdictū est: ut sic debitū añ mortē ei⁹ redderet & q̄ filius illud debitū ignorabat. ideo subdit: s Dedisse me &c. infantul⁹ esses. i. nō haberes adhuc vsū debitū rōnis. t Habelo in rages ciuitate medoꝝ. sic dictū est ꝫ. iij. ca. v Et chirographū eius. i. īrām obligatoriā de restitutiōe. x Apud me habeo. q̄ quā debitū poterit reuocari. Cetera patēt vsq̄ ibi: y Noli timere fili mi. labore itineris & pauptatē. & subdit rationē. d. z Pauperē q̄dem vitā geri⁹. in pñti seculo. a Sz multa bona habebim⁹. in futuro. b Si timuerim⁹ deū. timore filiali. c Et recesserim⁹ ab oī peccato. mortali: nam ē de veniale nō possum⁹ oīo vitare. d Et fecerim⁹ bene. iste sunt due ptes iusticie. s. declinare a malo & facere bonū.

ab oī peccato & a morte liberat[a] & nō patiet aiam ire i tenebras. Fiducia magna erit coram sūmo deo elemosyna: oibus facientibus eā. Attende[b] tibi fili mi ab oī fornicatiōe: & pter uxorē tuā nūq̄ patiaris crimē scire. Superbiā[c] nunq̄ in tuo sensu aut[o] in tuo verbo dñari[e] ꝓmittas. In[f] ipsa enī initiū sūpsit ois pditio. Quicūq̄[g] tibi aliq̄d opatus fuerit: statim ei mercedem restitue: & merces mercēnarij tui apud te oīo non remaneat. Qđ[h] ab alio oderis fieri tibi: vide ne tu aliq̄n alteri facias. Panē[i] tuū cū esurientib⁹[k] & egētibus comede: & de vestimentis tuis nudos tege. Panē[l] tuū & vinū tuū sup sepulturā iusti cōstitue: & noli ex eo manducare & bibere cū peccatorib⁹[m]. Cōsiliū[n] semp a sapiente perquire[m]. Omni[m] tpe benedic[o] deo: & [p] pete ab eo ut vias tuas dirigat: & [q] oia cōsilia tua in ipso pmaneāt. In[r] dico etiā tibi fili mi de decē[s] talenta argēti dū infantulus esses gabelo [t] in rages ciuitate medoꝝ: & [v] chirographū eius apud[x] me habeo. Et ideo perquire quō ad eū pueniās & redeas ad me. Et[y] ne timeas fili mi. Paupertatē[z] quidem vitā geri⁹. in pñti seculo. [a] Sz multa bona habebim⁹. in futuro. [b] Si timuerim⁹ deū. timore filiali. [c] Et recesserim⁹ ab oī peccato. mortali: nam ē de veniale nō possum⁹ oīo vitare. [d] Et fecerim⁹ bene. iste sunt due ptes iusticie. s. declinare a malo & facere bonū.

e Cap. v. Tunc respondit tobias patri suo. & dixit: Omnia[f] quecūq̄ precepisti mihi: faciam pat. Quō[g] aūt pecuniam hanc inquiram ignoro. Ille me nescit: & ego eum ignoro. Quod signū dabo ei: Sed neq̄ viam p quā pergat illuc: aliq̄n cognoui. Tūc pater suus respōdit illi. & dixit: Chirographū[b] quidem illius apud me habeo: quod [i] dum illi ostenderis: statim restituet. Sed perge nunc & inquire tibi aliquem fidelē virū: qui eat tecū salua mercede sua: dum adhuc viuo ut recipias eam. Tūc[k] egressus tobias inuenit[l] iuuenem splendidū[m] stantem[n] precinctū: & quasi paratū ad ambulandū. Et ignorās q̄ angelus dei esset: salutauit eū: & dixit: Unde[o] te habem⁹ bone iuuenis: At[p] ille respondit: Ex filijs israel. Et tobias dixit ei: Scis[q] fili mi viam illam: & nosti ea[r] bene. Et ille respondit: Scio fili mi. labore itineris & paupertatē. & subdit rationē. d. z Pauperē q̄dem vitā geri⁹. in pñti seculo. a Sz multa bona habebim⁹. in futuro. b Si timuerim⁹ deū. timore filiali. c Et recesserim⁹ ab oī peccato. mortali: nam ē de veniale nō possum⁹ oīo vitare. d Et fecerim⁹ bene. iste sunt due ptes iusticie. s. declinare a malo & facere bonū.

cipias ab eo supra memoratum pondus argenti: & restituas ei chirographū suū. Noli[r] timere fili mi: pauperē[s] q̄dē vitā geri⁹: sed [a] multa bona habebim⁹ si[b] timuerim⁹ deū: & [c] recesserim⁹ ab oī pctō: & [d] fecerim⁹ bene. Vnc[e] respondit tobias patri suo. & dixit: Omnia[f] quecūq̄ precepisti mihi: faciam pat. Quō[g] aūt pecuniam hanc inquiram ignoro. Ille me nescit: & ego eum ignoro. Quod signū dabo ei: Sed neq̄ viam p quā pergat illuc: aliq̄n cognoui. Tūc pater suus respōdit illi. & dixit: Chirographū[b] quidem illius apud me habeo: quod [i] dum illi ostenderis: statim restituet. Sed perge nunc & inquire tibi aliquem fidelē virū: qui eat tecū salua mercede sua: dum adhuc viuo ut recipias eam. Tūc[k] egressus tobias inuenit[l] iuuenem splendidū[m] stantem[n] precinctū: & quasi paratū ad ambulandū. Et ignorās q̄ angelus dei esset: salutauit eū: & dixit: Unde[o] te habem⁹ bone iuuenis: At[p] ille respondit: Ex filijs israel. Et tobias dixit ei: Scis[q] fili mi viam illam: & nosti ea[r] bene. Et tobias dixit ei: Cap. v. Tunc respōdit tobias. Postq̄ pater instruxit filiū. hic ꝓsequenter exequitur filius patris imperiū. & diuiditur i tres partes. quia primo describitur itineris apparatus. secūdo ponit inuenis recessus. ibi: Tunc paratis omnibus. tertio vie ꝓgressus. in ꝓncipio capituli sexti. Circa primū primo ductor itineris inquiri precipitur. secūdo queritur inuenitur. ibi: Tūc egressus. tertio inuenit examinatur. ibi: Dixit itaq̄. Circa primū primo ponitur obedientis filij responsio dicentis f Omnia quecūq̄ ꝓcepisti mihi faciam pater. cum diligentia. consequenter petit edoceri de via dicēs: g Quomodo autem pecuniā hanc inquiram ignoro. nam debitorem & etiā viam ignorabat. ideo subditur: Ille me nescit &c. & subditur instructio patris de vtroq̄. s. de modo repetendi: & de via per ductorē conuenientem. & primo de signo dando debitori. cum dicit: b Chirographū quidem. quod est signū manifestū debiti. i Quod dum illi ostenderis statim restituet. de fidelitate enī gabeli confidebat. & si negare vellet per chirographum artari poterat. secundo instruit eum de modo eundi per viam. s. per ductorem fidelem. cum subditur: Sed perge nunc &c. & patz littera. k Tūc egressus. Hic cōsequenter ductor quesit⁹ inuenitur. cum dicitur: l Inuenit iuuenem. i. angelum in specie iuuenis apparentē. m Splendidū. i. in facie valde pulchrū. n Stantē precinctū &c. apparitiones enī angelice i corpibus assūptis fiunt ꝑm ꝓprietates legationū ad quas angeli mittunt: & q̄ iste mittebat a deo ad ducendū filium tobie per viam. ideo apparebat tanq̄ dispositus ad itinerandum. o Unde te habemus bone iuuenis. i. de qua gente es tu. quia nolebat habere ductorem gentilem: sed israelitam. p At ille respondit ex filijs israel. verum dixit q̄ nis nō esset hō. nam illa q̄ ab angelis inter hoīes fiunt sunt figuratiua. sicut comestio eoꝝ fruitionē glorie sigt. vñ. j. xij. ca. dicit angel⁹ iste. Cū essem vobiscū p voluntatē dei videbar q̄dē vobiscū manducare & bibere. sed ego cibo inuisibili & potu qui ab hominib⁹ videri non pōt vtor. & eodē modo locutio eius. qua dicit se esse ex filijs israel. sigt cōiunctionē caritatis. qua sancti angeli ꝓiuncti sūt fidelib⁹ deuotis. Cetera patēt vsq̄ ibi:

a Et oia itinera eius frequenter ambulauit. p hoc designat eius promptitudo ad exequendū mandata dei circa uoces ad dei gloriam: & electoꝝ salutē. Sm q dicit Heb. j. Oēs administratorij spūs sūt in ministeriū missi: ppter eos q capiūt hereditatem salutis. b Et mansit apud gabelū. nam angeli sancti libenter morant cū iustis. Cetera patēt vsq ibi: c Sup q admiratus pater. q ita cito inuenit fuisset ductor aptus. d Ingressus itaq. Hic pmittit ductor inuentus examinat: premittit tñ salutatio senioris tobie & eius risio. cū dr e Quale gaudiū mihi erit &c. h nō dixit ex impatientia sue cecitatis: s potēnens gaudium psentis vite: & sperans gaudiū futurum. f Forti aio esto. in patientia perseverando. g In primo est ut a deo cureris. ad hoc enī erat missus a deo: & iō certitudinaliter sciebat h esse futurū. Cetera patent vsq ibi: b Ego du. & redu. eū ad te. hoc enī futurū esse sciebat ex diuina reuelatione. i Indica mihi de qua domo &c.] in una enī tribu israel erāt plures domus. nec etiā tribus erāt captiuate. ideo tobias q̄rit de vtroq; s. tribu & domo. k Ben⁹ q̄ris mercenarij &c. q. d. nō ē tibi curandū de genere illius q̄ debet filiū tuū ducere p mercede. sed de ei⁹ aptitudine & fidelitate. q̄ cōditiones sūt in me. l Sz ne forte sollicitū te reddā. i. dubiū. m Ego sum azaria. magn. filius. dr dixit angelus. q̄ sicut dictū est. locutio eius erat figurativa: Azarias aūt interpretat adiutor dei. angeli ꝑo sunt adiutores dei in ꝑtū p eoꝝ ministerium electi dirigunt in salutē. & hoc mō dicit apls. j. Cor. iij. de se & alijs ꝑdicatorib⁹ dei: Adiutores sum⁹. ananias ꝑo interpretat grā dei cui⁹ filij sunt angeli. eo modo quo dicunt filij glorie: que est grā cōsummata. nō tñ sic intellexit tobias sed q esset bō filius cuiusdā viri notabilis de tribub⁹ israel qui sic vocaret: nec in hoc angelus eū decepit. q̄ tobias melius habuit intentū suū. s. filij sui ductorē bonū q̄s si esset bō de genere q̄tumcūq; magno. Cetera patēt in hrā. n Tūc paratis. Hic ꝑnter describit tobie iuniores recessus

Nosti viā q̄ ducit in regionem medorū? Cui rndit: Noui. & a oia itinera eius frequenter ambulaui: & b mansi apud gabelū fratrē nr̄m qui morat in rages ciuitate medoꝝ q̄ posita ē in mōte egbatanis. Cui tobias ait: Sustine me obsecro: donec hec ipsa nuncie patri meo. Tūc ingressus tobias indicauit vniuersa hec patri suo. Sup c que āmirat⁹ pater rogauit ut introiret ad eū. Ingressus d itaq; salutauit eū & dixit: Gaudium tibi sit semp. Et ait tobias: Quale e gaudiū mihi erit: q̄ in tenebris sedeo: & lumen celi nō video? Cui ait iuuenis: Forti f aio esto. in g primo est ut a deo cureris. Dixit itaq; illi tobias: Nūquid poterī pducere filiū meū ad gabelū in rages ciuitatē medoꝝ? Et cū redierī: restituā tibi mercedem tuā. Et dixit ei angelus: Ego h ducā: & reducā eū ad te. Cui tobias rndit: Rogo te: Indica i mihi de q̄ domo: aut de q̄ tribu es tu?] Cui raphael angelus dixit: Ben⁹ k q̄ris mercēnarij: an ipsū mercenariū q̄ cū filio tuo eat: Sed ne forte sollicitū te reddā: ego l sū azarias: ananie magni fili⁹. Et tobias rndit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris q̄ voluerim cognoscere gen⁹ tuū. Dixit aūt illi angel⁹: Ego sanū ducā & sanū tibi reducā filiū tuū. Respōdēs aūt tobias ait: Bñ ambuletis: & sit dñs in itinere vr̄o & angel⁹ eius comitet vobiscū. Tūc m paratis oibus q̄ erāt in via portanda: fecit n tobias vale pr̄i suo & mr̄i sue: & ambulauerūt ambo simul. Cūq; pfecti essent: cepit mr̄ eius flere & dicere. Baculū o senectutis nr̄e tulisti: & trāsmisisti a nob. Nūq̄ p fuisset ipsa pecunia p q̄ misisti eū. Sufficiebat nobis pauptas nr̄a: ut q diuitias cōputaremus hoc r: q̄ videbam⁹ filiū nr̄m. Dixitq; ei tobias: Noli flere. Salu⁹ s pueniet filius nr̄: & salu⁹ reuertet ad nos: & oculi tui videbūt illū. Credo enī q̄ angel⁹ dei bon⁹ comitet ei: & bñ disponet oia q̄ circa eū gerunt: ita ut cū gaudio reuertat ad nos. Ad hanc voce cessauit mr̄ eius flere & tacuit.

VI

Profect⁹ t est aūt tobias & u canis secutus est eū: & v mānsit pma mansiōe iuxta x fluuiū tigris. Et y exiuit ut z lauaret pedes suos: & a ecce piscis imanis exiuit b ad deuorandū eū. Quē expauescens tobias clamauit voce magna dicēs: Dñe: inuadit me. Et dixit ei angel⁹: Apprehēde c branchiā ei⁹: & trahe eū ad te. Qō cū fecisset attraxit eū in siccū: & palpitare cepit añ pedes ei⁹: Tūc d dixit ei angel⁹: Exentera bune piscē & cor eius & fel & iecur repone tibi. Sūt enī hec necessaria ad medicamēta vtilit. Qō cū fecisset assauit e carnes ei⁹ & secū sustulerūt i via: cetera b salierūt q̄ sufficerēt eis: q̄usq; peuenirēt in rages ciuitatē medorū. Tūc introgauit tobias angelū. & dixit ei: Obsecro te azaria frat: ut dicas mihi qō remediū habebūt ista q̄ de pisce huare iussisti. Et rndens angel⁹ dixit ei: Cordis f eius particulam cum dicit: o Fecit tobias vale patri suo & matri sue. non enim decens erat q̄ ab eis recederet absq; salutatiōe. & sequit matris fletus ex materna pietate. p Baculū senectutis nostre. i. sustentamentū. filij enī senibus parentib⁹ debent ministeriū reuerentie & prouisionis necessarie si indigeāt. q Munq̄ fuisset pecunia ista &c. hoc dicit materno affectu mota. r Et diuitias cōputaremus. i. reputaremus nos habere. s Hoc q̄ videbam⁹ filium nostrū. i. sensu pcipiebam⁹ ipsū ee nobiscū. Pater enī cum esset cec⁹ nō poterat eū videre: poterat tñ ipsum tangere & audire. & sic duplici sensu psentiā ei⁹ cognoscere q̄ hic dicit videre ẽptū est ex parte patris. visus enī ꝑpē sui nobilitatem aliq̄n accipit p alijs sensib⁹. sicut dicit Exo. xx. Popul⁹ aūt videbat voces. hic enī accipit videre p audire. t Saluus pueniet filius nr̄. ad terminū ad quem mittit Cetera patent. v

Cap. vj.

Profect⁹ est aūt tobias. Descripto recessu iuniorīs tobie: hic ꝑnter describit pcessus sue vie. & primo ponit illud q̄ circa eum factū est in via. secūdo in c mino vie. vij. ca. Circa primū describit duplex beneficiū tobie exhibitū. q̄: pmo a deuozatione piscis eripit. secūdo de ducēda vxore instruit. ibi: Et dixit ei. prima adhuc in duas. q̄: pmo ponit eripiēdi modus. secūdo ereptionis fructus. ibi: Tunc dixit. Circa primū dicit: Profectus est aūt tobias. ut patris imperiū adimpleret. y Et canis secutus est eū. sicut coiter accidere soler. istud tñ ponit hic ad maiorē expressionē veritatis historice. z Et mansit pma māsione. i. prima dieta & hospitatiōe: a Juxta fluuiū tigris. q̄ est vnus de q̄tuor fluminib⁹ paradisi. Gen. ij. b Et exiuit. de domo vbi hospitatus erat cū angelo c Et lauaret pedes suos. ad recreandū ꝓtra laborē itineris. c Et ecce piscis imanis. i. magn⁹ dina. puidētia missus. d Exiuit ad deuozandū eū. sic enī ei videbat. eo q̄ aperto ore veniebat cōtra eū. e Apprehende brachiā ei⁹. i. pmulam que est inter caput & corpus. q̄ fecit obediens suo ductori q̄uis horridū videret sibi. f Tunc dixit. Hic ꝑnter describit sequēs fruct⁹. qui duplex ē. scilz ꝑ uisio cibi: & etiā medicine. & ꝑz littera vsq ibi: g Assauit carnes ei⁹. nō totas sed illas q̄ poterāt comedi recētes. h Cetera salierūt. p residuo itineris. Cetera patēt vsq ibi: i Cordis ei⁹ particulā. si super carbones ponas: fum⁹ eius extricat. i. expellit.

a Dē gen⁹ dēmonioꝝ. Circa qđ sciendū q si dēmones habrent corpa sibi nāliter vnita. sic dixit Appulei⁹ q dēmões sūt aialia corpore aerea: tpe eterna: aio passiua. nō esset impossibile q res corpales in eis facerēt impssionē rōne corpoꝝ. sed qz pm fidē nr̄am ⁊ etiā plboꝝ doctrinā sūt substātie simplices intellectuales. iō nulla corpalis creatura pōt i eis facē aliquā impssionē ꝓpter qđ fum⁹ iste nō expulit dēmonē: ℔ figurauit ei⁹ expulsionē. qz sicut dictū est. facta angeli circa tobiā fuerūt in multis figuralia. ⁊ iō fumus ille ex igne ꝓcedēs sīgnit virtutē oratiōis tobie iuniozis ⁊ sare: cui⁹ merito āgel⁹ raphael expulit dēmonē a sara. vñ nō dr̄. j. viij. ca. q fum⁹ ille dēmonē expulerit. ℔ q angel⁹ raphael ipsū appzehēdit ⁊ religauit in supioribus egypti. Qz aūt aliqū dēmones ab obsessis corpoꝝ recedūt ad tpōrationē aliq̄ꝝ lapidū ⁊ herbarū ⁊ ꝓnūciationē carminū ⁊ huiusmōi. nō fit virtute taliū. ℔ dēmões ℔ fingūt volūtarie. ut teneāt hoies i errore. tū res sensibiles pñt aliquā dispositionē facere in corpe humano: ꝓpē quā ē minus dispositū ad patiendū a dēmone. sic dictū fuit pleni⁹. j. Reg̃. xvj. de recessu dēmōis a saule ipso dauid citharizāte

b Et fel valet ad vng. ocu. i qb⁹ fuerit albugo. nō eni est inconueniēs q vna res corpalis bēat effectū sup aliā corpalē sicut sensibilē videmus.

c Et dixit ei. hic pñt tobias instruit de ducēda vxore. vbi pmo ponit angeli monitio. cū dicit:

d Est hic raguel noie. i. noiatus in diuitijs ⁊ virtute.

e Tibi debetur ois substātia eius. per acceptionē filie sue quā solā habet hēredem. secūdo ponit tobie excusatio. ⁊ hec duplex. vna rōne periculi mortis sibi iminētis. alia rōne tristicie supueniētis parētib⁹ senib⁹ si ℔ ꝓtingeret. quā parentū tristiciā videbat magi formidare q̄ ꝓpriā mortē. d.

f Deponā sene. illoꝝ cū tristi. ad inferos. timebat eni ne si p⁹ patris cecitatē ꝓtingeret in seipso tpire parentū posteritatē. qđ oibus parētib⁹ est sūme tristabile: ei⁹ parētes tantam incurrerēt tristiciā q p ipatientiā frangerent. ⁊ sic nō solū corpalit̄ sed etiā spūalit̄ morerent.

g Tūc angel⁹. hic pñter ponit angeli rñsio p quā pmo assecuratur tobias de acceptiōe vxoris. cū dr̄:

h Audi me. diligēt ⁊ attēte.

i Et oñdā tibi q sūt qb⁹ ꝑualere pōt dēmoniū. ꝓpt suū dēmeritū.

k Dīnāq̄ q cōiu. ita suscipiūt ⁊c. Jqz nō ꝑbūt mrimoniū amore. plis educāde ad cultū dei: ℔ ut satisfaciāt sue libidini. 2° docet de mō accedēdi ad vxorē cū dr̄.

l Tu aūt cū accepis eā. p ꝑba de pñti in vxorē.

m Ingressus cubiculū ⁊c. qz cōcubit⁹ carnalis etiā cōiugalis ipedit feruorē ⁊ efficaciā oratiōis. vñ dicit apls. j. Cor̄. vij. de redditiōe debiti ꝓiugalis: Nolite fraudare inuicē: nisi forte ex cōsensu ad tēpus si sup carbones ponas: fumus eius extricat omne genus dēmonioꝝ siue a viro siue a mulière: ita ut vltra nō accedat ad eos. Et fel valet ad vngēdos oculos in qb⁹ fuerit albugo: ⁊ sanabunt. Et dixit ei tobias Vbi vis ut maneam? Respōdensq̄ angelus ait: Est hic raguel noie vir ꝓpinqu⁹ de tribu tua: ⁊ hic habet filiā noie sarā: sed neq̄ masculū neq̄ feminā vllā habet aliam ꝓter eā. Tibi debet omnis substantia eius: ⁊ oportet eam te accipe cōiugem. Pete ergo eam a patre eius: ⁊ dabit tibi eam vxorem. Tunc rndit tobias ⁊ dixit: Audio qz tradita est septem viris: ⁊ mortui sunt: sed ⁊ hoc audiui: quia dēmoniū occidit illos. Timeo ergo ne forte ⁊ mihi hec eueniant: ⁊ cum sim vnicus parentibus meis: deponam senectutem illoꝝ cum tristicia ad inferos. Tunc angelus raphael dixit ei: Audi me: ⁊ ostēdā tibi qui sunt qb⁹ ꝑualere potest dēmoniū. Hi nāq̄ q̄ coniugiū ita suscipiūt: ut dēū a se ⁊ a sua mente excludāt: ⁊ sue libidini ita vacent sicut equus ⁊ mul⁹ quib⁹ nō est intellectus: habet potestatē dēmoniū super eos. Tu aūt cum accepis eam: ingressus cubiculum pr̄ tres dies cōtinēs esto ab ea: ⁊ nihil aliud nisi oratiōnibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabit dēmoniū. Secunda ꝙo nocte in copulatione sanctoꝝ patriarcharum admitteris. Tertia aūt nocte benedictionē ꝓsequeris ut filij ex vobis ꝓcreent incolumes. Trāsacta aūt tertia nocte accipies virginem cū timore dñi amore filiorum magis q̄ libidinis ductus ut in semine abrahe benedictionem in filijs consequaris.

VII

Ingressi sunt aūt ad raguelem: ⁊ suscipit eos raguel cū gaudio. Intuensq̄ tobiam raguel: dixit anne vxori sue. Q̄ similis est iuuenis iste cōsobrino meo. Et cum hoc dixisset ait: Vnde estis iuuenes fratres nostri? Et illi dixerūt: Ex tribu nepthalim sumus ex captiuitate niniue. Dixitq̄ illis raguel: Nostis tobiā fratrem meū? Qui dixerūt: Nouim⁹. Cūq̄ multa bona loqueret de eo: dixit āgelus ad raguelem: Tobias de quo interrogas pater illius est. Et misit se raguel: ⁊ cū lachrymis osculatus est eū: ⁊ plorās sup collum eius dixit: Benedictio sit tibi fili mi: quia bonus ⁊ optimi viri filius es. Et anna vxor eius: ⁊ sara ipsorū filia lachrymate sunt: Postq̄ autem locuti sunt: precepit raguel occidi arietem: ⁊ parari cōuiuiū. Cūq̄ hortaret eos discumbere ad prandium: tobias dixit:

o Jecore piscis fugabit dēmoniū. p modū supi⁹ dictū. Sciendū tñ q ℔. dixit: Cordis ei⁹ pticulā ⁊c. ex q̄ etiā pz qđ dictū ē. s. q incēsio ista nō bēbat virtutē fugādi dēmonē q̄tū est de se.

p Secūda ꝙo nocte ⁊c. admitteris. i. cōcedet tibi copulatio cū vxore. sic ⁊ scis pātriarchis: nō tñ ꝓ tūc carnalē copulā exercebis ℔ poster. erat eni casus spālis ꝓpt quē iste fuit ꝓhibitus a tali copula q tres noctes s. ut p studiū oronis cū vxore mererē literari a dēmonis ptāte.

q Tertia aūt nocte bñ. ꝓseqūris. i. mereler̄ multiplicationē sine plis.

r Trāsacta aūt tertia nocte. i. q̄rta.

s Accipies virginē. matrimoniū ꝓsūmādo.

t Cū timore dñi. qđ exponit cū subdit:

v Amore filioꝝ. ad cultū dei ꝓcreādorū.

x Cap. vij.

Ingressi sūt aūt. hic cōsequenter scribit bñficiū tobie collatū in ēmino vie. ⁊ ꝓ q̄tū ad terminū vie. ꝓprie 2° angelice. ca. ix. nō eni tobias. pcessit vltra dōmū raguelis: ℔ angel⁹. pcessit vsq̄ ad gabelū. Circa pmū scribit ꝓ mrimonij ꝓtract⁹. 2° ad vxorē accessus. ca. viij. pma diuidit in q̄tuor ptes. q: ꝓ scribit mutua recognitio. 2° vxoris petitio. ibi: Cūq̄ hortaret. 3° filie cōcessio. ibi: Tūc dixit raguel. 4° ratificatio. ibi: Et apprehendēs.

Circa pmū dr̄: Ingressi sūt aūt ad raguelē. ꝓ pretēdo hospitio.

y Et suscepit eos raguel cū gaudio. nā antiq ad hospitalitatis grām erāt ꝓni. ut pz de abrahā ⁊ loth Ben. xviij. ⁊ xix.

z Qz similis ē iuuenis iste ꝓsobrino meo. i. tobie senioꝝ: cui fili⁹ erat valde filis corpe ⁊ mente ⁊ etiā noie. ut dictū est ℔. ca. j.

a Ex tribu neptalim sum⁹. de q̄ etiā erat raguel.

b Ex captiuitate niniue. qz iudei captiui erant ꝓ diuersas ciuitates dispersi. Cetera patent vsq̄ ibi:

c Et misit se raguel. ad amplexandū ⁊ osculandū tobiā ex amore: ⁊ lachrymandū ex pietate: eo q erat de eius cognatione.

d Quia boni ⁊ optimi viri fili⁹ es. q. d. de generares nisi bonus esses ⁊ benedictione dignus.

e Et anna vxor eius ⁊ sara filia ipsoꝝ lachrymate sunt. non dicit hic q̄ amplexate uel osculate fuerint ipsū. qz nō sic decet mulieres facē sic viros.

f Postq̄ aūt. hic ꝓnter describitur vxoris petitio. ⁊ pars irā vsq̄ ibi: ut vacet oratiōi. delectatio eni venerea absorbet vsū rōnis.

n Ipsa aūt nocte. i. ꝓma nocte q̄ intrabis cubiculū.

o Incēsio iecore piscis fugabit dēmoniū. p modū supi⁹ dictū. Sciendū tñ q ℔. dixit: Cordis ei⁹ pticulā ⁊c. ex q̄ etiā pz qđ dictū ē. s. q incēsio ista nō bēbat virtutē fugādi dēmonē q̄tū est de se.

p Secūda ꝙo nocte ⁊c. admitteris. i. cōcedet tibi copulatio cū vxore. sic ⁊ scis pātriarchis: nō tñ ꝓ tūc carnalē copulā exercebis ℔ poster. erat eni casus spālis ꝓpt quē iste fuit ꝓhibitus a tali copula q tres noctes s. ut p studiū oronis cū vxore mererē literari a dēmonis ptāte.

q Tertia aūt nocte bñ. ꝓseqūris. i. mereler̄ multiplicationē sine plis.

r Trāsacta aūt tertia nocte. i. q̄rta.

s Accipies virginē. matrimoniū ꝓsūmādo.

t Cū timore dñi. qđ exponit cū subdit:

v Amore filioꝝ. ad cultū dei ꝓcreādorū.

x Cap. vij.

Ingressi sūt aūt. hic cōsequenter scribit bñficiū tobie collatū in ēmino vie. ⁊ ꝓ q̄tū ad terminū vie. ꝓprie 2° angelice. ca. ix. nō eni tobias. pcessit vltra dōmū raguelis: ℔ angel⁹. pcessit vsq̄ ad gabelū. Circa pmū scribit ꝓ mrimonij ꝓtract⁹. 2° ad vxorē accessus. ca. viij. pma diuidit in q̄tuor ptes. q: ꝓ scribit mutua recognitio. 2° vxoris petitio. ibi: Cūq̄ hortaret. 3° filie cōcessio. ibi: Tūc dixit raguel. 4° ratificatio. ibi: Et apprehendēs.

Circa pmū dr̄: Ingressi sūt aūt ad raguelē. ꝓ pretēdo hospitio.

y Et suscepit eos raguel cū gaudio. nā antiq ad hospitalitatis grām erāt ꝓni. ut pz de abrahā ⁊ loth Ben. xviij. ⁊ xix.

z Qz similis ē iuuenis iste ꝓsobrino meo. i. tobie senioꝝ: cui fili⁹ erat valde filis corpe ⁊ mente ⁊ etiā noie. ut dictū est ℔. ca. j.

a Ex tribu neptalim sum⁹. de q̄ etiā erat raguel.

b Ex captiuitate niniue. qz iudei captiui erant ꝓ diuersas ciuitates dispersi. Cetera patent vsq̄ ibi:

c Et misit se raguel. ad amplexandū ⁊ osculandū tobiā ex amore: ⁊ lachrymandū ex pietate: eo q erat de eius cognatione.

d Quia boni ⁊ optimi viri fili⁹ es. q. d. de generares nisi bonus esses ⁊ benedictione dignus.

e Et anna vxor eius ⁊ sara filia ipsoꝝ lachrymate sunt. non dicit hic q̄ amplexate uel osculate fuerint ipsū. qz nō sic decet mulieres facē sic viros.

f Postq̄ aūt. hic ꝓnter describitur vxoris petitio. ⁊ pars irā vsq̄ ibi:

a Hic ego hodie non manducabo ⁊c. sic enim erat edoctus ab angelo licz non sit supza scriptum: ut ante cibum ⁊ potum fieret matrimoniū: ut sic melius ⁊ sanctius contraheretur. b Et cum nutaret. i. hesitaret de responsione danda: quia grave erat ei negare eo q̄ esset filius optimi viri. ut dictū est: ⁊ etiam concedere ꝓpter casus precedentes; c Dixit ei angelus. ipsum assecurādo de concessione. d Quoniam huic timenti deum debetur coniunx filia tua. ex ordinatione divina. e Propterea alius non potuit habere illam. nam ordinatio dei non potest frustrari. f Tunc dixit raguel. hic cōsequenter describitur filie concessio. ⁊ primo ponitur concessionis ratio. cum dicitur: g Non dubito. i. firmiter credo. h Quia deus preces ⁊c. admiserit. i. exaudierit: nam ꝑces semper exaudiunt qñ fiunt pie perseueranter ⁊ pro se. ⁊ similiter si fiant ꝓ alio. si non fit impedimentum in eo. sic autē erat in ꝓposito. nam oratio raguelis erat pia ⁊ perseuerās ꝓ filia sua q̄ sancta erat ⁊ deuota. i Et credo quoniā ideo vos fecit ad me venire. qui disponit oia suauiter. Sap. viij. k Et ⁊ ista ꝯiūgēt cognationi ⁊c] Nu. xxv. vbi ꝑcipit q̄ filie salphaad non possent ꝯtrahere mrimoniū nisi cū viri sue cognatiōis: eo q̄ succedebāt i hēditate ꝑis: ⁊ sic fuit de ista sara q̄ fuit hæres raguelis. ut s. dictū est ca. vj. q̄ nulla alia habebat prolem. ⁊ subditur cōcessio petitionis. cum dicitur: Et nunc noli dubium gerere ⁊c. sequit: l Et apprehendens. hic cōsequenter describitur concessiōis ratificatio. ⁊ primo per matrimonij contractum. cum dicit: Et apprehendens dexteram filie sue. de consensu eius. m Dextere tobie tradidit. similiter consentientis in eam tanq̄ in vxorem. quia mutuus consensus in matrimonio requiritur. cetera patent. secundo ponitur ratificatio per scriptum. cum dicitur: n Et accepta charta fecerunt conscriptionem coniugij. hic erat modus antiquitus q̄ in vna pte charte scribebatur vos. ⁊ in alia parte charte vnum ꝓpter nuptias. ⁊ inter duas scripturas fiebāt signa: per quōrum medium scindebatur illa charta. ⁊ dabatur vna pars viro. ⁊ altera muliēri. o Et post hec epulati sunt benedicentes deum. in principio comestionis ⁊ in fine. sicut facere solent persone deuote. p Et precepit ei ut ꝑpararet alterū cubiculū. s. a suo ⁊ a cubiculo septem virorū qui mortui fuerāt: post quoꝝ mortē sara iacebat in cubiculo parentū. in altero tū lecto. q Et lachrymata est. ex pietate ⁊ timore. ne sicut ceteris ꝓtingeret tobie. r Forti animo esto. confidens de dño. s Dñs celi det tibi gaudiū. de viro isto. t Pro tedio qō perpessa es. ex morte aliorum. v

Hic [a] ego hodie nō māducabo neq̄ bibā: nisi prius petitionē meā cōfirmes ⁊ pmittas mihi dare sarā filiā tuā. Quo audito verbo raguel expauit: sciens q̄d euenerit illis septē viris: q̄ ingressi sunt ad eam: ⁊ timere cepit: ne forte ⁊ huic similiter cōtingeret. Et [b] cū nutaret ⁊ nō daret petenti vllū responsū: dixit [c] ei angelus. Noli timere dare eā isti: qm̄ [d] huic timēti deū debet ꝯiunx filia tua. Propterea [e] ali[9] nō potuit habere illā. Tūc [f] dixit raguel: Nō [g] dubito q̄ deus preces ⁊ lachrymas meas in cōspectu suo admiserit. Et [h] credo qm̄ ideo fecit vos venire ad me: ut [i] ⁊ ista cōiungeret cognatiōi sue ꝑm legē moysi.] Et nūc noli dubiū gerere q̄ tibi eam tradam. Et [k] apprehendēs dexterā filie sue: dextere [m] tobie tradidit dicens: Deus abrahā ⁊ de[9] isaac ⁊ deus iacob vobiscū sit: ⁊ ipse cōiungat vos impleatq̄ bñdictionē suā in vobis. Et [n] accepta charta fecerūt ꝓscriptionē cōiugij. Et [o] post hec epulati sūt: benedicētes deū. Locauitq̄ raguel ad se annā vxorē suā: ⁊ [p] precepit ei ut ꝑpararet alterum cubiculū. Et introduxit illuc sarā filiā suā: ⁊ [q] lachrymata ē. Dixitq̄ ei: Forti [r] animo esto filia mea. Dñs [s] celi det tibi gaudiū ꝓ [t] tedio qō perpessa es. VIII

Postq̄ [v] vo cenauerūt: introduxerūt iuuenem ad eam. Recordatus itaq̄ tobias sermonū angeli: protulit [x] de cassidili suo partem [y] iecoris: posuit q̄ eā super carbones vivos. Tunc [z] raphael angelus apprehendit demonium: ⁊ [a] relegauit illud in deserto superioris egypti. Tunc hortatus est virginē tobias. dixitq̄ ei: Sara [b] exurge ⁊ deprecemur deum hodie ⁊ cras ⁊ secundum cras: quia [c] his tribus noctibus deo iungimur: tertia [d] autem trāsacta nocte: in nostro erimus coniugio. Filij [e] quippe sanctorum sumus: ⁊ [f] non possumus ita [g] coniungi sicut gentes que ignorāt deum. Surgentes aūt pariter instanter orabāt [h] ambo simul: ut sanitas daretur eis. Dixitq̄ [i] tobias: Dñe [k] deus patrū nostroꝝ: benedicāt [l] te celi: terre mareq̄ ⁊ fontes ⁊ flumina: ⁊ [m] omnes creature tue q̄ in eis sunt. Tu [n] fecisti adam de limo terre: dedisti q̄ [o] ei adiutoriū euam. Et nunc dñe tu scis: q̄ non luxurie causa accipio sororem meā cōiugē: sed sola posteritatis dilectione in q̄ bñdicat nomē tuū in secula seculoꝝ. Dixit itaq̄ sara: Miserere nobis dñe: miserere nobis: ⁊ cō senescamus ambo pariter sani. Et [p] factum est circa pullorum cantū accersiri iussit raguel seruos suos ⁊ abierunt cū eo pariter ut foderent sepulchrū. Dicebat enī ne simili modo euenerit ei: quo ⁊ ceteris aliis septem viris qui sunt ingressi ad eam.

Capᵘ. viij.

Postq̄ ꝓ. Descripto mrimonij cōtractu. hic ꝓpter describit accessus ad cōiugē vbi q̄tuor ponunt ꝓ ordinem. primū est dæmonis expulsio. cū dr: ꝓ Protulit de cassidili suo. i. pera ad modū retis facta q̄ pastores ⁊ aucupes solent uti ⁊ dicit a casse. i. rete. vñ peta: Decidit in casses ꝑda petita meos. y Parte iecoris. supra ꝓ vj. ca. dixit angel[9]: Cordis ei[9] particulā: si sup carbones ponas ⁊c. ex q̄ videt q̄ tobias posuit super carbones ptē cordis ⁊ ptē iecoris. ⁊ vna ꝑs exprimebatur videl. vj. ca. altera ꝓ hic exprimitur. incēsio enī illa figurativa fuit orationis. ut dictum est s. vj. ca. cum oratiōe ꝓ tobie cōcurrit oratio sare. ⁊ sic per duas particulas figurabant. z Tūc raphael angel[9] apprehendit dæmoniū. ne tobie posset inferre nocumentū. a Et relegauit illud in deserto superioris egypti. vbi nō est habitatio boiuz. q̄ q̄ꝝ ꝑz q̄ dæmones deuicti aliquando ꝓ sanctos angelos arcentur ab impugnatione boiuz. ⁊ subditur oratio coniugum que fuit dicte expulsiōis meritoria. cum dicit: b Sara exurge ⁊c. ut deuotius possimus deū exorare. c Quia bis tribus noctib[9] deo iūgimur. i. iungi debemus per deuotionem ⁊ orationē: anteq̄ ꝓcedamus ad actū cōiugalem. d Tertia aūt transacta nocte in nro erimus cōiugio. ipsū ꝓsūmando. e Filij q̄ppe sanctoꝝ sum[9]. i. colentiū deū. f Et nō possum[9]. i. debem[9]. g Ita ꝯiungi sic gētes. idolatre h Orabāt ambo simul ut sanitas daret eis. q̄ totalē expulsionē dæmōis. i Dixitq̄ tobias. orādo deuote. k Dñe de[9] patrū nroꝝ. q̄ ver[9] es deus ⁊ nō dij gentiliū. l Bñdicant te celi ⁊ ēre. ⁊ q̄ hoc intelligunt creature medie. m Et oēs creature q̄ in eis sūt. tā intellectuales cuiusmodi sūt angeli ⁊ hoies q̄b[9] ꝓprie cōpetit deū laudare: q̄ intellectu carētes. q̄ dicunt bñdicere deū eo q̄ intellectualib[9] creaturis sūt mā laudādi deū. n Tu fecisti adā de limo ēre. Heū. j. o Dedisti q̄ ei adiu. euā. ad ꝑfectionē: ad quā requirit vis activa in masculo: ⁊ passiua in femina. Cetera patēt. p Et factū ē. Hec ē ps 2ª in q̄ ponit tumuli ꝑparatio ad ponēdū tobiā secrete. si ei sic alijs ꝓtigisset. ⁊ ꝑz hrā vsq̄ ibi:

a At illa misit vnã ex ancillis suis.ad sciendũ statũ filie sue ⁊ tobie. b Repperit eos saluos ⁊ incolumes.p signa vite manifesta. c Secũ pariter vermientes.post labozẽ ozationis. d Et bene dixerũt.Hicc̃ sequenter ꝛscribit raguelis ⁊ anne gratiarũ actiocum dicit: e Benedicimus te dñe deus israel.licz eni ꝑm veritatem eẽt deus oĩuz: erat tamẽ ꝑ israel specialiẽ per legẽ ab eo receptã: ⁊ specialẽ cultũ. f Quia nõ cõtigit nobis quẽadmodũ putabam⁹.id ẽ timebam⁹. g Et exclusisti a nobis inimicũ psequẽtẽ nos.i viris filie nostre. h Miser⁹ es aũt duob⁹ vnicis.erat eni eis sara vnica.⁊ sic iẽ tobias vnic⁹ parentibus suis: ut patz ex ꝓdictis. i Fac eos dñe plenius bñdicere te.p augmentũ virtutis ⁊ gratie. k Et sacrificiũ laudis tue ⁊c. Alia ꝓ sacrificia nõ poterãt extra hierusalem offerre. l Ut cognoscat vniuersitas gentiũ.inter quas erãt filij israel captiuati. m Quia tu es deus solus.s.ꝛrus. cetera patent. n Uxori aũt sue. Hec ẽ quarta pars huius ca.in qua ponit nuptiarũ celebratiocũ dicit: Uxori aũt sue dixit ut instrueret conuiuiũ.p familiã suã.ipsa tamẽ disponẽte.⁊ ꝑz lrã vsq; ibi: o Et adiurauit raguel tobiã.i.ad iurandũ induxit. p Ut duas ebdomadas mozaretur apud eum.ut sic in aspectu filie ⁊ viri sui gauderet ⁊ ꝛe regimine suo eos doceret.ceꝛa patent. q Cap.ix.

Tunc vocauit tobias.Postq; ꝛscriptũ est illud quod actum est circa tobiam in termino vie sue. hic cõsequenter ꝛscribit quid actũ est ꝓ eo in termino vie angelice: nam vltra ꝓcessit ad recuperandũ ꝛbitũ a gabelo.⁊ diuidit i tres ptes.quia ꝑ circa h ponit humilis tobie ꝛfcatio.2° angeli condescensio.ibi: Tunc raphael.3° fraterna congratulatio.ibi: Cũq; ingressus eẽt.Circa ꝑmũ dicit: Tũc vocauit tobias angelũ ad se.ut iret ad recuperãdũ ꝛbitũ. r Si meipsũ tradã tibi seruũ ⁊c.humiliter loquit⁹ ⁊ gratanter: ut impetret ab eo nouũ bñficiũ. s Tũ obsecro te ut assumas tibi aialia siue seruitia.i.seruos ad eundũ tecũ apros. t Et vadas ad gabelũ in rages ciuitatẽ medozũ.h̃ hoc videt cõtradicere supradictis.iij.ca.vbi dicit ꝙ sara filia raguelis in rages ciuitate medoꝛ audiuit improperiũ ab vna ex ancillis ꝑis ⁊ sic videt ꝙ raguel ⁊ gabelus manerẽt in eadẽ ciuitate: ꝓter qd nõ oportebat angelũ assumere seruos ⁊ aialia ut iret ad gabelũ q̃si ad multũ distantẽ locum. Ad qd̃ potest dici ꝙ due erãt ciuitates distantes in regno medozum eodem noie noiate: sicut in regno francie sũt plures ville distantes que tamẽ eodẽ noie nominãt: ⁊ in vna manebat raguel.⁊ in alia gabelus.uel aliter potest dici ꝙ ꝑ nomẽ ciuitatis rages nõ solũ intelligit ipsa ciuitas: sed etiã totũ territoziũ illi subiacens ciuitati.qd̃ aliq̃ satis magnũ: sic ꝑz ꝛ territozio ianuẽsi.⁊ in ciuitate manebat raguel.in loco ꝑo territozij satis distante gabelus.⁊ subdit rõ petitionis. v Scis enim ipse q̃m numerat pat̃ me⁹ dies.in quib⁹ pfici põt iter nostrũ. x Et si tardauero vna die pl⁹ ꝑ tristabit aĩa eius.timẽs de morte mea uel infirmitate.Et subditur alia ratio sũpta ex ꝑte raguelis cũ subdit: y Et certe vides ⁊c.⁊ patz lrã. z Cũc raphael. hic ꝓsiter ꝛscribit angeli cõꝛfcensio.cũ dicit: Tũc raphael assumẽs q̃tuoꝛ ex seruis raguelis ⁊ duos camelos: in rages ciuitatẽ medozũ ꝓcessit: ⁊ inueniẽs gabelũ ꝛdit ei chirographũ suũ: ⁊ recepit omnẽ pecuniã. Indicauitq; ei ꝛ tobia filio tobie omnia q̃ gesta sunt: fecitq; eum secum venire ad nuptias. Cumq; ingressus esset domũ raguelis: inuenit tobiã discumbentẽ: ⁊ exiliens osculati sũt se inuicẽ. Et fleuit gabelus: benedixitq; deũ: ⁊ dixit: Benedicat te deus israel quia filius es optimi viri: ⁊ iusti: ⁊ timẽtis deum: ⁊ elemosynas facientis. Et dicat bñdictio sup vxoꝛẽ tuã ⁊ sup parentes ꝛstros: ⁊ videatis filios ꝛstros: ⁊ filios filiorum ꝛstrozũ vsq; in tertiã ⁊ quartã generationem: ⁊ sit semen ꝛstrum benedictum a deo israel qui regnat in secula seculoꝛum. Cumq; omnes dixissent amẽ accesserũt ad ꝓuiuiũ. Dz ⁊ cũ quidem hominẽ existimabat: dixitq; ei: Azaria frater: peto ut auscultes verba mea. Si meipsum tradam tibi seruum non ero condignus ꝓuidẽtie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi aialia siue seruitia: ⁊ vadas ad gabelum in rages ciuitatem medozum reddasq; ei chirographũ suũ: ⁊ recipias ab eo pecuniã: ⁊ roges eũ ꝛnire ad nuptias meas. Scis eniipse quoniã numerat pater me⁹ dies: ⁊ si tardauero vna die plus contristabit aĩa eius. Et certe vides quõ adiurauit me raguel: cui⁹ adiuramentũ spernere non possum. Tũc raphael assumẽs q̃tuoꝛ ex seruis raguelis ⁊ duos camelos: in rages ciuitatẽ medozũ ꝓcessit: ⁊ inueniẽs gabelũ ꝛdit ei chirographũ suũ: ⁊ recepit omnẽ pecuniã. Indicauitq; ei ꝛ tobia filio tobie omnia q̃ gesta sunt: fecitq; eum secum venire ad nuptias. Cumq; ingressus esset domũ raguelis: inuenit tobiã discumbentẽ: ⁊ exiliens osculati sũt se inuicẽ. Et fleuit gabelus: benedixitq; deũ: ⁊ dixit: Benedicat te deus israel quia filius es optimi viri: ⁊ iusti: ⁊ timẽtis deum: ⁊ elemosynas facientis. Et dicat bñdictio sup vxoꝛẽ tuã ⁊ sup parentes ꝛstros: ⁊ videatis filios ꝛstros: ⁊ filios filiorum ꝛstrozũ vsq; in tertiã ⁊ quartã generationem: ⁊ sit semen ꝛstrum benedictum a deo israel qui regnat in secula seculoꝛum. Cumq; omnes dixissent amẽ accesserũt ad ꝓuiuiũ. Dz ⁊ cũ q̃ptũ ad seipsũ. k Et iusti.erga ꝓximũ. ei offensam cauẽdo. m Et elemosy.fa.miseriã pauꝑ releuando. n Et dicat bñdi.sup vxo.tuã.,ꝓpt̃ fecũditatẽ ei⁹ in ꝑle ⁊ mozũ honestatẽ. o Et sup pa.ꝛ.,ꝓpt̃ honitatẽ ꝛstrã. dicit eni coit̃ ꝛ bonis filijs ⁊ filiab⁹: bñdicat ꝑ q̃ genuit: ⁊ mr̃ q̃ portauit. p Et videat⁊ ⁊c.ꝛsiderãt eni parẽtes videẽ multiplicationẽ sui seminis in longinquũ. q Et sit semen ꝛstrũ bñdictũ a deo israel.ipsũ multiplicãdo i spualib⁹ bonis ⁊ tpalib⁹. r Cũq; ees vix.amẽ.optãdo bui⁹ oꝛonis ꝑfectionẽ. s Accesserũt ad ꝓui.nuptiale. t Sed ⁊ cũ timoꝛe dñi.

Cũq; parasset fossam: reuersus raguel ad vxoꝛem suam dixit ei: Mitte vnã ex ancillis tuis ⁊ videat si moꝛtuus est: ut sepeliam eũ anteq; illucescat. Et vocauit illa misit vnam ex ancillis suis. Que ingressa cubiculũ repperit eos saluos ⁊ incolumes: secũ pariter vormiẽtes. Et reuersa nunciauit bonũ nunciũ. Et benedixerũt dñm: raguel videlicz ⁊ anna vxoꝛ eius. Et dixerũt: Benedicimus te dñe deus israel: quia nõ contigit nobis quẽadmodũ putabam⁹. Fecisti eni nobiscum misericoꝛdiam tuã: ⁊ exclusisti a nobis inimicũ psequentẽ nos. Miserꝛus es aũt duobus vnicis. Fac eos dñe plen⁹ bñdicere te ⁊ sacrificium laudis tue ⁊ sue sanitatis offerre: ut cognoscat vniuersitas gẽtiũ: quia tu es deus sol⁹ in vniuersa tra. Statimq; precepit seruis suis raguel ut replerent terra fossam quã fecerant: priusq; eluceꝛscꝛet. Uxori aũt sue dixit ut instrueret conuiuiũ: ⁊ prepararet oĩa que in talibus erãt iter agentibus necessaria. Duas quoq; pingues vaccas: ⁊ q̃tuoꝛ arietes occidi fecit: ⁊ parari epulas omnib⁹ vicinis suis: cunctisq; amicis. Et adiurauit raguel tobiam: ut duas ebdomadas moꝛaret apud eũ. De oĩb⁹ aut̃ que possidebat raguel dimidiã partẽ ꝛdit tobie: ⁊ fecit hanc scripturã: ut pars dimidia que superat: post obitũ eoꝛũ tobie dominio ꝛueniret. IX

Tunc vocauit tobias angelum ad se: quem

ꝓtũ ad seipsũ. k Et iusti.erga ꝓximũ. ei offensam cauẽdo. m Et elemosy.fa.miseriã pauꝑ releuando. n Et dicat bñdi.sup vxo.tuã.,ꝓpt̃ fecũditatẽ ei⁹ in ꝑle ⁊ moꝛtũ honestatẽ. o Et sup pa.ꝛ.,ꝓpt̃ honitatẽ ꝛstrã. dicit eni coit̃ ꝛ bonis filijs ⁊ filiab⁹: bñdicat ꝑ q̃ genuit: ⁊ mr̃ q̃ portauit. p Et videat⁊ ⁊c.ꝛsiderãt eni parẽtes videẽ multiplicationẽ sui seminis in longinquũ. q Et sit semen ꝛstrũ bñdictũ a deo israel.ipsũ multiplicãdo i spualib⁹ bonis ⁊ tpalib⁹. r Cũq; ees vix.amẽ.optãdo bui⁹ oꝛonis ꝑfectionẽ. s Accesserũt ad ꝓui.nuptiale. t Sed ⁊ cũ timoꝛe dñi.

ꝛnon cum dissolutionibus ꝛ ebrietatibus: que a multis ī talibus solent fieri indecenter. a Lāp.x.

QUm ẏo moras faceret tobias. Descripto superius itineris tobie, pgressu. hic consequenter agit de ipsi⁹ regressu. cuius primo describit ordinatio. secundo ordinati, psecutio. xj. ca. tertio diuini secreti reuelatio. xij. ca. Prima in duas. qz primo ponit regressus tobie motiua ratio. secundo eius dem debita dispositio. ibi: Cūq; verbis. Motiua ratio regressus tobie iunioꝛ erat tristicia parentum de mora eius: que ꝑmo declaratur. secūdo allegatur. ibi: Atẏo raguel. Circa primū primo ponitur querulatio patris. cum dicit: Cum ẏo moras faceret ibi. scilicz in domo raguelis. p nuptijs b Sollicit⁹ erat pater ei⁹. more causam ignorans. c Putas quare moratur filius me⁹ ꝛ cē homini enī sollicito ꝛ ignorāti causā rei de q̄ sollicitat occurrūt multe cogitationes de varijs causis possibilibus: que tamē ut in pluribus nō sūt vere. d Aut quare detentus est ibi. timebat ne forte aliquid mali fecisset vnde detent⁹ fuisset: uel infirmitatem incurrisset: uel ꝙ gabelus mortuus fuisset: ꝛ sic esset negociū impeditum. e Et ceperūt ambo simul flere eo ꝙ die statuto minime reuerteret filius eoꝝ ad eos. Flebat[f] igitur mater eius irremediabilibus lachrymis: atq; dicebat: Heu me fili mi ut quid te misimus pegrinari: lumen[g] oculorum nostrorū: baculū[h] senectutis nostre: solatium[i] vite nostre: spem[k] posteritatis nostre: Omnia[l] simul in te vno habentes: te[m] non debuimus dimittere a nobis. Cui [n]dicebat tobias: Tace ꝛ noli turbari: sanus est filius noster: satis[o] fidelis est vir ille cum quo misimus eum. Illa autē nullo modo ꝓsolari poterat: sed quotidie exiliens circūspiciebat: ꝛ circuibat vias oēs ꝙ quas spes remeandi videbat: ut procul videret eum: si fieri posset: venientem. Atẏo[p] raguel dicebat ad generū suū: Manebit timore domini nuptiarū conuiuium exercebant. x

QUm[a] ẏo moras faceret tobias causa nuptiarū: sollicitus[b] erat pater ei⁹ tobias dicēs: Putas[c] quare morat filius me⁹: aut[d] quare detentus est ibi? Putas ne gabelus mortuus est: ꝛ nemo reddet illi pecuniā? Cepit autem contristari nimis ipse ꝛ anna uxor eius cum eo: ꝛ[e] ceperunt ambo simul flere: eo ꝙ die statuto minime reuerteret[f] filius eoꝝ ad eos. Flebat[f] igitur mater eius irremediabilibus lachrymis: atq; dicebat: Heu me fili mi ut quid te misimus pegrinari: lumen[g] oculorum nostrorū: baculū[h] senectutis nostre: solatium[i] vite nostre: spem[k] posteritatis nostre: Omnia[l] simul in te vno habentes: te[m] non debuimus dimittere a nobis. Cui [n]dicebat tobias: Tace ꝛ noli turbari: sanus est filius noster: satis[o] fidelis est vir ille cum quo misimus eum. Illa autē nullo modo ꝓsolari poterat: sed quotidie exiliens circūspiciebat: ꝛ circuibat vias oēs ꝙ quas spes remeandi videbat: ut procul videret eum: si fieri posset: venientem. Atẏo[p] raguel dicebat ad generū suū: Manebit ego mittā nūciū salutis de te ad tobiam patrē tuū. Cui tobias ait: Ego[q] noui quia pater me⁹ ꝛ mater mea modo dies computant: ꝛ cruciat spiritus eoꝝ in ipsis. Cūq;[r] verbis multis rogaret raguel tobiam: ꝛ ille eum nulla ratione vellet audire: tradidit ei sarā ꝛ dimidiam partē omnis substātie sue in[s] pueris: ī puellis: in pecudib⁹: in camelis: ꝛ in vaccis: ꝛ pecunia multa: ꝛ saluū atq; gaudentē dimisit[t] eum a se dicens: Angelus[u] dñi sanct⁹ sit in itinere vestro: perducatq; vos incolumes: ꝛ inueniatis omnia recte circa parentes vestros: ꝛ videāt oculi mei filios vestros: pr⁹q; moriar. Et[x] apprehendentes parentes filiam suam: osculati sunt eam: ꝛ dimiserūt ire: monentes[y] eā honorare soceros: diligere[z] maritum: regere[a] familiam: gubernare domū: ꝛ[b] seipsam irreprehensibilē exhibere. xi

QUmq;[c] reuerterentur puenerūt ad charrā q̄ ē in medio itinere ꝓtra niniuen vndecimo[d] die. Dixitq; angelus: Tobia frater: scis[e] quēadmodū reliqsti patrē tuū Si[f] placet itaq; tibi precedamus: ꝛ lento gradu insequant iter nostrū familie simul cum pertate: nūllominus tamen consolabat eā. o Satis fidelis ē vir ille. hoc enī firmiter tenebat ꝓpter verba que ab angelo in specie viri apparente audierat. cetera patent. p Atẏo raguel. Dic consequenter ponit dicte rationis allegatio. ꝛ hoc ꝓpter verba raguelis ipsum amplius detinere volentis. ꝛ patz littera vsq; ibi: q Ego noui quia pat⁹ me⁹ ꝛ mater mea ꝛc. hoc enī sciebat ꝙ teneritudinem affectus parentum ad seipsum: quā experientia multiplici certitudinaliter cognouerat. r Cumq; verbis multis. Dicconsequenter describitur recessus debita dispositio: per hoc ꝙ raguel tradidit tobie filiā suam secum ducēdā: ꝛ partē bonorum suorum. ptunc tobie contingentem: ꝛ patz littera vsq; ibi: s In pueris: in puellis. i. in seruis ꝛ ancillis: qui sic in scriptura sacra frequenter nominant. t Dimisit eum a se. ut receperet litere. dicens: v Angelus domini sanct⁹ sit in itinere vestro. qui dirigit viam ꝛ actus iustorum. x Et apprehendentes parentes filiā suā ꝛc. ut verba que recedēs ab eis audiret. in corde ipsi⁹ artius impressa remanerent. y Monētes eā bonorare soceros. nam vir ꝛ uxor sunt q̄si vna ꝑsona. ꝛ ideo sicut vir tenet bonorare parentes proprios: ita ꝛ eius uxor. z Diligere maritū. tanq; vnā ꝑsonā secū a Regere familiam. nam in domo aliqua sunt agenda que magis decet fieri ꝙ mulieres q̄ per viros: ꝛ etiā quia viri circa exteriores occupationes sunt magis intenti ut circa mercaticēs agriculturam ꝛ huiusmodi. b Et seipsam irreprehēsibilem exhibere. ꝙ castitatem coniugalem: ꝛ per prudentem ꝛ honestam cōuersationem.

QUmq; reuerterentur. Descripta c Lāp.xj. dispositione ad regressum. hic consequēter describit ipse regressus. ꝛ primo q̄tū ad duos precedentes. secundo q̄tum ad alios subsequentes. ibi: Ingressa est etiā. Prima adhuc in tres: quia primo describit raphaelis ꝛ tobie reuersio. secundo ponit parētum obuiatio. ibi: Et exurgēs. tertio beneficij collatio. ibi: Tūc sumens. Circa primum sciendū ꝙ omnes de comitiua tobie iuniozis simul recesserunt de domo raguelis: sed non omnes venerunt simul ad tobiam seniozem: nam raphael ꝛ tobias in via dimiserunt alios: ut citius venirent ad tobiam seniozem ex rationabili causa: ut videbitur litteram exponendo: que licz sit in plurib⁹ plana: aliqua tamen exponent breuiter discurrendo. d Undecimo die. hoc nō potest intelligi a principio itineris: nam tobias fuit ꝙ duas ebdomadas in domo raguelis. ut dictū est supꝛ. viij. ca. ꝓpter quod intelligit a recessu de domo raguelis. e Scis quemadmodū reliquisti patrem tuū. s. pauperem ꝛ cecum: ꝛ ignominiosum. nō decet ꝙ in tali statu ab uxore tua ꝛ familia de domo diuite ꝛ honorabili venientibus sic inueniat. f Si placet itaq; tibi precedamus. s.

ad amouendū istos ꝛfectus,ex hoc patꝫ q̄ tonū est honestatem sui status ⁊ generis cōseruare: aliter angelus hoc nō dixisset.cetera patent vsq; ibi: a Sit vbi introieris domū ⁊c.] ex hoc loco habet exemplū q̄ homines ꝛ negociationib⁹ seu pegrinationibus reuertētes prius debent gratias agere ꝛ diuina,precione q̄ se ponant ad narrādū rumores ⁊ trufas.

b Mox aperient oculi eius.i.cito.s.post q̄si per dimidiā horā.ut habet.] c Tūc p̄currit canis. gaudēs q̄ reuertebatur ad locū vbi fuerat nutritus. d Et exurgēs cecus. Hic cōsequenē subditur parentū obuiatio cū dicit. e Cepit offendēs pedibus currere. nam p̄ gaudio festinabat occurrere filio suo. f Et data manu puero,dirigenti gressus eius. g Tūq; adorassent ꝛum. gratias agendo ꝛ cōseruatione filij in via. h Cōsederūt.ad querēdū ꝛ suo statu ⁊ ꝛ,pgressu eius ⁊ regressu: sicut enī redeūtes ꝛ negociatiōe aut pegrinatione prius debēt ꝛū adorare q̄ rumores referre.ut dictū ē.sic amici suos suscipiētes debēt prius ꝛo grās agere q̄ ꝛ talib⁹ inꝛogare. i Tūc sumens. Hic cōsequenē ꝛscribit beneficij collatio.s. tobie senioris illuminatio cū dicit: k Et cepit albugo ex oculis ei⁹ quasi mēbrana.i.pellicula l Qui egredi.ex quo patꝫ q̄ ei⁹ cecitas nō erat ex corruptione oculorū: ß ex operimēto macularum. nec est incōueniēs q̄ hec curatio fuerit ex virtute fellis cū illa macula fuerit res corpalis.ut dictū est.ß.vj.ca. Et sequitur gratiarū actio.primo cōmuniter cū dr: Et glorificabāt ꝛū ⁊c.secūdo specialiē cū subdit: m Dicebat q̄ tobias benedico te.i.laudo toto corde. n Quia tu castigasti me.sic filiū dilectū.p̄y. ij. Quē enī diligit dns corripit ⁊ q̄si pater in filio cōplacet sibi. o Ingressa est. Hic ꝙnter ꝛscribit aduent⁹ sequētium.s.vxoris familie ⁊ aliorū cū dicit: p P⁹ septem dies.ab ingressu tobie iunioris ad patrē suū.⁊ patꝫ lrā. q Ꝛeneruntq; achior ⁊ nabath.vbi ꝛscribit cōgratulatio amicorū.ceca patēt vsq; ibi: r Et q̄ septē dies epulātes.nō in comessationib⁹ ⁊ ebrietatib⁹: ß in dei timore ⁊ grārū actiōe ꝛ bonis exhibitis tobie.

Tunc vocauit. Postq̄ ꝛscripta est s Cap. xij. circa tobiā honorū collatio.hic ꝙsequenē ꝛscribit secretor dei reuelatio. ⁊ primo respectu preteritorū.secūdo respectu futurorū.ca.xiij. Prima i duas: q̄ primo ponit hui⁹ reuelatiōis occasio.secūdo ipsa reuelatio.ibi: Tūc dixit eis. Occasio vo hui⁹ reuelationis fuit retributio mercedis quā pater ⁊ filius angelo facere voluerūt.credētes ipsū hominē esse. Circa quā retributionē primo ponit patris ⁊ filij ad inuicē collatio cū dicit: Tūc vocauit ad se tobias filiū suū.ad conferendū ꝛ mercede sui ductoris. t Pater quā mercedem dabim⁹ ei.q.d nō habemus aliq̄d sufficiens ad retribuendū sibi.⁊ ad ß allegat octo bñficia p ductorē suū ei collata dicens: v Me duxit ⁊c. ⁊ patꝫ ex predictis lrā.secundo subdit hui⁹ rogatio cū dr: x Sed pro te p̄mi ut roges eum si forte dignabitur medietatē. medietas enim alia erat eis,p victu ⁊ vestitu suo ⁊ familie necessaria. y Tūc dixit. Hic ꝙñē ꝛscribit reuelatio ꝛitatis ignote. Circa quā angel⁹ p̄mittit quādā p̄fatiōz 2° subdit suā reuelationē ibi: Manifesto. Circa p̄mū dicit: Tūc dixit eis.s.angel⁹: z Occulte.q; traxerant eū ad ptē.ut dictū ē. a Benedicite ꝛū celi.licz enī sit ꝛus totius creature: dicit tn specialiē ꝛus celi: nam ibi relucet gloria sua modo speciali. b Et cora oibus viuentibus ꝙfitemī ei.tanq̄ ꝛ bñficijs eius grati. c Eteni sacrāmētū.i.secretū. d Regi.s.terreni. e Abscondere bonū est.nō enī posset bñ regere regnū suū: si reuelaret coiter secretum suū. f Opera aūt dei reuelare ⁊ confiteri honorificum est.q; cedit ad honorem dei ⁊ bonū illorum qui reuelant.ut ad laudandum ꝛum alios inuitent.propter quod vbi non apparet dei laudatio.sed magis derisio: hoc non est agendum: sicut in infidelibus obstinatis,propter quod dicit saluator Matb. vij. Nolite sanctū dare canib⁹ nec margaritas vestras ponatis ante porcos ⁊c.

cōiuge tua ⁊ cū aialib⁹. Tūq; hoc placuisset ut irēt: dixit raphael ad tobiam: Tolle tecū ex felle piscis: erit enī necessariū. Tulit itaq; tobias ex felle illo ⁊ abierūt. Anna autem sedebat secus viā quotidie in supcilio mōtis: vnde respicere poterat ꝛ longinquo. Et dū ex eodē loco specularet aduentū eius: vidit a longe: ⁊ ilico cognouit venientē filiū suum: currensq; nūciauit viro suo dicens: Ecce venit filius tu⁹. Dixitq; raphael ad tobiam: Et[a] vbi introieris domū tuā: stati adora dñm ꝛū tuū:] ⁊ grās agens ei: accede ad patrē tuū: ⁊ osculare eum. Statimq; lini sup oculos eius ex felle isto piscis: qđ portas tecum. Scias enī q̄m mox[b] aperient oculi ei⁹ ⁊ videbit pater tu⁹ lumē celi: ⁊ i aspectu tuo gaudebit. Tūc[c] p̄currit canis qui simul fuerat in via: ⁊ quasi nunc⁹ blandimento sue caude gaudebat. Et[d] exurgens cecus pat: cepit[e] offendēs pedib⁹ currere: ⁊[f] data manu puero: occurrit i obuiā filio suo. Et suscipiēs osculatus est eū cū vxore sua: ⁊ ceperunt flere pre gaudio. Tūq;[g] adorassent ꝛū: ⁊ gratias egissent: consederunt[h]. Tunc[i] sumens tobias ꝛ felle piscis: liniuit oculos patri suo. Et sustinuit q̄si dimidiā fere horā: ⁊[k] cepit albugo ex oculis ei⁹ q̄si membrana oui[l] egredi. Quā apprehendēs tobias traxit ab oculis eius: statimq; visū recepit. Et glorificabāt ꝛū ipse videlicz ⁊ vxor eius: ⁊ oēs qui sciebāt eū. Dicebat q̄[m] tobias Benedico te dñe deus israel: quia[n] tu castigasti me: ⁊ tu salvasti me. Et ecce ego video tobiam filiū meū. Ingressa[o] est etiā post[p] septē dies sara vxor filij ei⁹: ⁊ ois familia ⁊ pecora sana: ⁊ cameli ⁊ pecunia multa vxoris: sz ⁊ illa pecunia quā receperat a gabelo. Et narrauit parentibus suis omnia beneficia dei: que fecisset circa eū per hominē qui eū duxerat. Venerūtq;[q] achior ⁊ nabath cōsobrini tobie: gaudētes ad tobiam: ⁊ congratulantes ei ꝛ oīb⁹ bonis que circa illū ostenderat ꝛ⁹. Et[r] p̄ septē dies epulantes omnes cū gaudio magno gauisi sunt. XII

Tunc[s] vocauit ad se tobias filiū suū: dixitq; ei: Quid possum⁹ dare viro isti sancto qui venit tecum: Respondens tobias: dixit patri suo: Pater[t] quā mercedem dabimus ei: aut q̄d dignū poterit esse beneficijs ei⁹: Me[v] duxit ⁊ reduxit sanū: pecuniā a gabelo ipse recepit: vxorem ipse me habere fecit: ⁊ ꝛmoniū ab ea ipse compescuit: gaudiū parentibus eius fecit: meipsū a ꝛuoratiōe piscis eripuit: te quoq; videre fecit lumen celi: ⁊ bonis omnib⁹ per eum repletisum⁹. Quid illi ad hec poterim⁹ dignū dare: Sz[x] peto te pater mi: ut roges eum si forte dignabit medietatē de oīb⁹ que allata sūt sibi assumē. Et vocātes eū pater.s. ⁊ filius tulerūt in partē: ⁊ rogare ceperunt ut dignaret dimidiā ptē omniū que attulerāt: acceptā habere. Tūc[y] dixit eis occulte: Benedicite[a] deū celi: ⁊[b] cora oīb⁹ viuentib⁹ cōfitemini ei: qr fecit vobiscū misericordiā suā. Eteni[c] sacrm regis[d] abscōdere[e] bonū est: opera[f] aut̄ dei reuelare ⁊ confiteri honorificū est.

386
380

a Bona cū oratio cū ieiunio,nā p ieiuniū sanant pctes corporis·p orationē vo pctes mentis. b Et elemosyna magis tē.nam ipsa est satisfactoria ,p peccatis,ut dictū est supᵉ.ꝛ p ꝓsequēs introductoria ad regnū glie celestis,thesauri vo nō valent nisi ad,puisionē vite presentis: quā etiā frequenter abbreuiant: nā multi iugulant ,p thesauris suis,cetera patent ex dictis. c Manifesto ergo. Hic cōsequent angelus absconditā aperit veritatem. ꝛ primo ꝙtum ad beneficia que fecit tobie ꝛ sare.secūdo ꝙtum ad ea q̄ gessit in humana effigie.ibi: Dixitq; eis Circa primū pmo recitat tobie meritum dicens: d Quādo orabas cū lachrymis ꝛ sepeliebas tē.ꝛ ꝓz ex dictis supᵉ.j.cr.ij.ca. e Ego obtuli oronem tuā dño.nam angeli sūt administratorij,spiritus i misteriū missi ,pē eos q̄ capiūt hereditatē salutᵗ Heb.j. Sciendū tamen ꝙ angeli nō offerunt orationes iustorū corā dño ad aliq̄d sibi manifestandū: nam oia sunt nuda ꝛ aperta oculis eiᵘ eriā anteꝙ fiant: sed ad consulendū sup hoc diuinū cōsiliū: quid,pē hoc sit agēdū circa iustos. vnde ꝛ ,pē ʰ fuit missᵛ a vo ad illuminandū tobiā ut postea subdit. f Necesse fuit ut tētatio,pbaret te.i.fuit vtile tibi p meritū: ꝛ aliis p exemplū,ꝛ sic dicit in pncipio prophetie: Cū sit necessariū grisarorū.i.vtile. g Et nūc misit me dominus. ,pter tuū ꝛ sare meritū.ut dictū est supᵉ.iij. ca. h Ego enī sū raphael angelus .nominant enī angeli in scriptura ꝑm cōuentiā ad officia ,pter que mittunt. vñ Isa.vj.angelus missus ad purgandū labia ysaie vocat seraph: q̄uis non esset vo ordine serapbico.ꝛ sic angelus iste vocat raphael.i.medicus uel medicina dei: quia missus fuit ad sanandum tobiā. i Unus ex septē qui astamus ante dñm.non accipit bic astare,put distinguit angelos assistentes a ministrantibus: nam raphael nō est vo superioribus ordinib⁹: qui non mittunt ad bec inferiora, ,pter quod dicunt assistentes vo: sed vo inferioribᵍ qui mittunt ,pter q̄ ministrātes dicunt.raphael autē fuit missus ad curandū tobiā: ꝛ literandū saram: sed accipit bic astare ,p esse ꝑsentē vo p apertā visionem ꝛ fruitionē.ꝛ boc ꝙuenit angelis omnibus sanctis: qui semp vident patrē qui in celis est.q̄ aūt dicit bic: Unus ex septem.accipit numerus determinatus p indeterminato.s. pro vniuersitate angelorū,nam sicut dicit Greg⁹ omel.xxv. Quoniā oē tempᵘ septē diebᵘ cōprehendit: recte septenario numero vniuersitas designat: que i angelis est valde magna Dañ.vij. Milia miliū ministrabāt ei: ꝛ decies milies centena milia assistebant ei. k Cūq; boc audissent turbati sunt.i admirati sūt ꝛ stupefacti ex dina cōdescensiōe circa ipsos. l Et tremētes ceciderūt.nā stupo: ꝛ admiratio reddūt hoiez tremētē: ꝛ stare nō potētē. m Dixitq; eis angelᵘ, hic pñē reuelat veritatē occultā vo bis q̄ fecerat in humana effigie: pmo tū cōsolat eos dicēs: n Pax vobis nolite timere .q.d.nō veni ,pter malū vestrū sed bonū. o Eteni cū essem vobiscū.coicans ut hō: p Per voluntatē dei.erā enim ab eo missus ad hoc, ,pē q̄ sūt illi grē pncipaliē agētes.iō subdit: Ipsū bñdicite tē. q Videbar q̄dē vo.mā.ꝛ bi.in comestiōe eni ꝛ potatiōe ꝑ est cibi ꝛ potᵘ sumptio.2° cibi sumpti ꝛ potᵘ in ventrē traiectio ꝛ ista fiūt p motū localē: ,pē q̄ non fieri ab angelis in corpe assumpto.q; nā corporalis ofert angelis ꝙtum ad localē motū. 3° in comestione ꝛ potatione est cibi attracti cōuersio per virtutē nutritiuā.q̄ nō potest esse in angelis: q; nō habēt corpora sibi naturaliter vnita .nec per ꝓsequēs nutribilia.ideo subdit: r Sed ego cibo inuisibili tē.vto.i. reficior.ꝛ būc cibū inuisibilem ꝛ potū vocat dei clarā visionē ꝛ fruitionē adiunctā. s Tempᵒ ē tē.qui misit me.ꝑfecta mea legatione. non est p boc intelligēdū ꝙ angeli a vo missi a vo recedāt q; semp intra veū cernūt cū sit vbiq; pñs: t banc reuersionē vocat disparitionē.iō sequit: t Et cum bec dix.ab aspc.eo q; abla.est.q; ꝑfecerat suā legationē. v Tūc p strati p horas tres. ,pē tria beneficia.s.illuminationis tobie: ꝛ directionis filij sui: ꝛ liberationis sare a vemonio. x Et exurgētes.a grārū actione. y Narrauerūt oia mirabilia eiᵘ.ad manifestandū dei bonitatem.sicut eis dixerat angelus.

Bonaᵃ est oratio cum ieiunio ⁊ᵇ elemosyna: magis cꝫ thesauros auri recōdere: quoniā elemosyna a morte liberat.ꝛ ipsa cē que purgat peccata: ꝛ facit inuenire vitā eternā. Qui autē faciunt peccatū ꝛ iniquitatem: hostes sunt aie sue. Manifesto ᶜ ergo vobis veritatē: ꝛ nō abscondā a vobis occultū sermonē. Quando ᵈ orabas cum lachrymis ꝛ sepeliebas mortuos: ꝛ derelinquebas prandiū tuū ꝛ mortuos abscōdebas p diem i domo tua ꝛ nocte sepeliebas eos: ego ᵉ obtuli orationem tuā dño. Et quia acceptᵘ eras deo: necesse ᶠ fuit ut tentatio probaret te. Et ᵍ nunc misit me dñs ut curarem te: ꝛ sarā vxorē filij tui a demonio liberarem. Ego ʰ enī sum raphael angelᵘ: vnus ⁱ ex septē q̄ astamus ante dñm. Cūq; ʲ bec audissent turbati sunt: ⁊ᵏ tremētes ceciderunt sup terrā in faciē suā. Dixitq; ˡ eis angelᵘ: Pax ᵐ vobis. Nolite timere. Eteni ⁿ cum essem vobiscum: p ᵒ voluntatē dei erā: ipsū benedicite ꝛ cantate illi: videbar ᵖ q̄dē vobiscū manducare ꝛ bibere: sed ᵠ ego cibo inuisibili ꝛ potu q̄ ab hominibᵘ videri nō pōt: vtor. Tempus ʳ est q̄ ut reuertar ad eum qui me misit: vos aūt bñdicite deum: ꝛ narrate oīa mirabilia eius. Et ˢ cum bec dixisset ab aspectu eorū ablatᵘ est: ꝛ vltra eū videre nō potuerūt. Tunc ᵗ ꝓstrati p horas tres in faciē: benedixerūt deū. Et exurgentes ᵘ: narrauerūt ᵛ omnia mirabilia eius. XIII

Aperiens ʷ autē tobias senior os suū: bñdixit dñm: ꝛ dixit: Magnᵘ es dñe i eternū: ꝛ in oia secula regnū tuū: qm̄ ˣ tu flagellas ꝛ saluas: deducis ʸ ad inferos ꝛ ᶻ reducis: ꝛ ᵃ nō est qui effugiat manū tuā. Confitemini ᵇ dño filij israel: ⁊ᶜ in ꝓspectu gentiū laudate eū: quoniā ᵈ ideo dispersit vos inter gentes q̄ ignorant eū: ut vos enarretis mirabilia eiᵉ: ꝛ faciatis scire eos quia nō est aliᵘ deus omnipotens ꝑter eū. Ipse ᶠ castigauit nos ,pter iniq̄tates nr̄as: ⁊ᵍ ipse saluabit nos ,pē mīam suā Aspicite ʰ ꝙ que ⁱ fecit nobiscū: Aperiens aūt. hic pñter describit reuelatio dīni secreti ꝑtū ad futura p vonū, ,pbie datū tobie: ad q̄ disponit elevatio mētis p oronē: ,pē q̄ ꝑ ponit tobie oro.2° futuri reuelatio.ibi: Hierusalē ciuitas dei. Circa pmū dr: Aperiēs aūt tobias se.os suū.ad deū manifeste laudādū. ꝛ ꝑfitet eiᵘ ptātē ꝛ eᶜnitatē dicēs: Magnus es dñe tē. a Qm̄ tu fla.ꝛ sal.qm̄ pene a vo iust̄ inflicte sūt q̄dā medicine. b Deducis ad inferos.i.ad pnā p tuā iusticiā. c Et reducis.p tuā mīam. d Et nō ē q̄ effu.ma.tuā.nā exiens ve manu sue misericordie incidit in manū sue iusticie. Cōsequēt̄ inducit alios ad dei laudē dicēs: e Cōfitemini dño filij israel.qz corde credit ad iusticiā: ore aūt fit ꝓfessio ad salutē. Ro.x. f Et i cōspectu gen.lau.eū.ut nō timeatis neq; erubescatis laudē eiᵘ coram infidelibᵘ. ꝛ subdit rō: g Qm̄ iō dispsit vos tē.licz eni de filios israel ,pē pctā sua dispserit inē gentes. ut sic nō remaneret vedecᵘ culpe sine vecore iusticie: tū ex ꝺ elicuit aliud bonū, ſ.q; iudei i cultu dei firmi narrabāt mirabilia q̄ fecit deᵘ ,pl̄o israel i exitu de egypto in trāsitu maris rubri.ꝛ etiā i deserto.ꝛ ꝓsilibᵘ. qbᵘ auditis multi gentiles relicta idolatria cōuertebant ad vnū verū deū. b Ipse castigauit nos tē. ⌋ puniēdo. i Et ipse sal.nos ,pē.mi.suā.inē gētes nos custodiēdo.ꝑm q̄ dicit Trenorū.iiij.ca. Jn vmbra tua viuem⁹ in gentibus. k Aspicite ergo. diligenter considerando. l Que fecit nobiscum. per suam iusticiam ꝛ misericordiam.

a Et cum timore.cordis. b Et tremore.corpis: quia fortis motus aie redūdat ad corp⁹. c Cōfitemini illi.q⁹ sit misericors ⁊ iustus. d Regēq⁹ seculorū exaltate i opibus vestris.oia in ei⁹ gloriā faciendo.cetera patēt vsq⁹ ibi: e Ego aūt.sm hominē interiorē. f Et anima mea.sm sensualitatē.⁊ accipit hic aīa ꝓ ꝓte sensitiua.sic Beñ.j. Factus est homo in animā viuentē. g In eo letabimur.quia mot⁹ rationis interior qua est bō redundat in partē sensitiuā quā mouet sicut intelligētia sprā.iij.de aia b Hierusalē.Dat one ꝓmissa q̄ disponit ad ꝓphetiam. hic cōsequēter ponit donū ꝓphetie concessū tobie: p qō p̄, ꝓphetat de ir⁹lm hist⁹oica.2° de mystica. bi: Alia mea Circa primum dicitur: Hierusalē ciuitas dei.i. ad eius cultum electa.ij. Psal.vj. i Castigauit te dñs.loq⁹ de futuro p modū p̄teriti ꝓp̄ certitudinē ꝓphetie.nō enim fuit hierusalē destructa tobia viuēte.ut ostensū est s.j.ca. k In opib⁹ manuū tuarū.i.ꝓp̄ opa tua mala. l Cōfitere dño in bonis tuis.iuste viuendo. m Et benedic deum.deuote deprecando. n Ut reedificet in te tabernaculū suū i.templū qō fuit inchoatum tēpore cyri.ut pz.j. Esdre.iij. ⁊ cōsūmatū tpe darij.j.Esdre.vj. o Et reuocet ad te omnes captiuos.quod fuit tūc impletū: quia oēs captiuati de hierusalē habuerunt redeundi licentiā: ut patz.j. Esdre.j. p Luce splēdida fulgebis. hoc fuit ꝑncipaliter impletum qñ xp̄s qui ē lux mūdi.fuit ibidē oblat⁹. ꝓpter qō sanctus symeō tunc exclamauit Luc.ij.Lumen ad revelationē gentiū.⁊c. q Et omnes fines terre adorabunt te.q2 ex omnibus mundi partibus veniebant aliqui adorare in hierusalē in diebus solēnibus.ut habet Act.ij. r Et terrā tuā in sanctificationē habebunt.vnde terra illa vocat⁹ terra sancta. s Maledicti erunt qui contempserint te. sicut patz de antiocho q̄ posuit idolū i templo hierosolymitano.ut habet.j.Machab.j. t Benedictiq⁹ erūt q̄ edificauerint te.sicut pz de zorobabel ⁊ iesu filio iosedech ⁊ alijs edificatorib⁹ tēpli.⁊ nemia ⁊ socijs eius ciuitatē reedificantibus.cetera patent ex dictis. v Anima mea. Hic ꝓsequenter ꝓphetat de hierusalē mystica: q̄ est triumphās ecclesia.sicut Isaie.xiij., ꝓphetā loquens de rege babylonis transit ad loquendū de superbia ⁊ eiectione demonis.ut ibidem fuit ostensū.dicit igit̄: Anima mea benedic dñm.ꝓpter tātū beneficiū. x Quoniā liberauit hierusalē ciuitatē suā.a cunctis tribulationibus eius. hoc nō potest intelligi de hierusalem terrena que adhuc est in manibus infideliū.nec de hierusalem mystica: ꝑut accipit⁹ pro militante ecclesia: que erit in tribulationibus vsq⁹ ad mūdi terminū.⁊ ideo intelligit⁹ de hierulalē supna.vbi nulla tribulatio habet locū.ideo subdit⁹: y Beatus ero si fuerint reliq⁹ ⁊c. quia nō tm̄ de sidebat ꝓpriā btitudinē: sed etiā seminis sui. z Porte hierusalē ex saphyro ⁊ smaragdo.q hoc edificiū ex lapidib⁹ ꝑciosis intelligit⁹ merita ꝓtutū.quib⁹ electi habebūt ingressū ad distinctas mansiones celestis hierusalē sm distinctiones meritorū. a Et p vicos eius alleluia cantabit⁹.i.laudatio dei.sm illud ps.lxxxvij. Beati qui habitant in domo tua dñe: in secula seculorū laudabunt te. b Cap.xiij.

ᵃ cum timore ⁊ ᵇ tremore confitemini ᶜ illi: regemq⁹ ᵈ seculorum exaltate i opibus vestris. Ego aūt in terra captiuitatis mee confitebor illi: quoniam ostēdit maiestatē suā in gentē peccatricē. Couertimini itaq⁹ peccatores: ⁊ facite iusticiā coram dño: credentes q⁹ faciat vobiscū misericordiā suā. Ego[e] aūt ⁊[f] aia mea i eo[g] letabimur. Bñdicite dño omnes electi dei⁹ agite dies leticie: ⁊ cōfitemini illi. Hierusalē[h] ciuitas dei: castigauit[i] te dñs in[k] opib⁹ manuū tuarū. Cōfitere[l] dño in bonis tuis: ⁊[m] benedic deū seculorū: ut[n] reedificet in te tabernaculū suū: ut[o] reuocet ad te oēs captiuos: ⁊ gaudeas in oia secula seculorū. Luce[p] splēdida fulgebis: ⁊[q] oēs fines terre adorabūt te. Natiōes ex longinquo ad te veniēt: ⁊ munera deferētes adorabūt in te dñm: ⁊[r] terram tuā i sc̄ificationē habebūt. Nomē eni magnū inuocabūt in te. Maledicti[s] erunt q̄ contempserint te: ⁊ cōdēnati erūt omnes qui blasphemauerint te bñdictiq⁹[t] erūt q̄ edificauerint te. Tu aut̄ letaberis in filijs tuis: quoniā omnes bñdicent⁹ ⁊ congregabūt⁹ ad dñm. Beati oēs qui diligūt te: ⁊ qui gaudent super pace tua. Alia[v] mea bñdic dñm: qm̄[x] liberauit hierusalē ciuitatē suā a cunctis tribulationib⁹ eius dñs deus noster. Beatus[y] ero si fuerint reliquie semnis mei ad videndam claritatē hierusalē. Porte[z] hierusalē ex saphyro ⁊ smaragdo edificabūt⁹: ⁊ ex lapide p̄cioso omnis circuitus murorū eius. Ex lapide cādido ⁊ mūdo oēs platee ei⁹ sternent⁹: ⁊[a] p vicos eius alleluia cātabit⁹. Bñdict⁹ dñs qui exaltauit eā: ut sit regnū eius in secula seculorū super eam amen. XIIII

Et[b] cōsūmati sūt sermones tobie. Et p⁹[c] q̄s illuminat⁹ est tobias vixit annis quadragintaduobus: ⁊ vidit filios nepotū suorū. Completis itaq⁹ annis centum duobus: sepultus est honorifice i ninive. Quinq̄ginta nāq⁹ ⁊ sex annorū lumē oculorum amisit: sexagenarius vo recepit. Reliquū[d] vo vite sue i gaudio fuit: ⁊[e] cū bono ꝓfectu timoris dei prexit[f] in pace. In[g] hora aūt mortis sue vocauit ad se tobiā filiū suū: ⁊ septem iuuenes filios suos nepotes: dixitq⁹[h] eis. Prope erit[i] interit⁹ ninive. Nō[k] eni excidit verbū dñi: ⁊[l] fratres nostri q̄ dispersi

Et[m] ꝓsūmatū fuit. Hic ꝓsequēter ponitur ꝓphetia tobie tempore mortis sue. ⁊ diuiditur in tres ptes.quia ꝓmo circa vecui sū vite tobie seniozis ponitur breuis epilogatio.secundo.ꝓphetalis exhortatio.ibi: In hora aūt tertio filialis obtēperatio.ibi: Factū est aūt.prima pars patz vsq⁹ ibi: c Reliquū vo vite sue in gaudio fuit. scilicz spirituali in deū ordinato. d Et cū bono ꝓfectu timoris.s. filialis: qui habet caritatē annexā.quia sicut ꝓcedebat in etate: sic ꝓficiebat in caritate.ideo subdit: e Perrexit in pace.s.ad lymbū patrum sanctorū aduentū xp̄i exꝑctātium. f In hora autē.Hic consequenter describit⁹ ꝓphetalis exhortatio.cum dicit⁹: In hora autē mortis sue vocauit ⁊c.ut verba que de p̄senti vita recedēs dicēt in cordibus filij sui ac nepotum artius impꝛ̄ssa remanerēt. g Dixitq⁹ eis.ꝓphetice: h Prope erit interit⁹ ninive. Jonas eni ꝓpha pr⁹ denūciauerat ninive subuersionē.sꝛ quoniā ad verbū eius egerunt penitentiā.ideo subuersio illa fuit dilata.postea vo ninuite reuersi fuerunt ad vitia cōsueta: ꝓpter quod destructionē eius iterū dixit dñs per Naum ꝓphetam: que destructio facta ē p chaldeos.⁊ banc destructionis appropinquationē predixit hic tobias.postea vo de latis chaldeis p cyrū regē persarū filius eius cambises qui ⁊ nabuchodonosor dictus est viuente adhuc patre cepit regnare super regnū assyriorū in ciuitate ninive.ut habet Judith.j. ex quo pz q⁹ hec ciuitas fuerat interim reedificata. i Nō eni excidit verbū dei.s.quādo est ꝓphetia p̄destinationis: que semp̄ impleb⁹.quia denūciat futurū ꝑut est in dispositione diuina que est imutabilis.⁊ talis fuit ꝓphetia Naum ⁊ Tobie de subuersione ninive. Quādo vo est ꝓphetia cōminationis que denūciat aliq⁹ futurū ꝑut est in causis secūdis.s.in meritis ⁊ demeritis hominū nō semp̄ impleb⁹.eo q⁹ merita ⁊ demerita hominū mutant⁹: ⁊ talis fuit ꝓphetia Jone qua dixit Adhuc q̄draginta dies ⁊ ninive subuertet⁹. Nō eni exigebāt ninivitarū peccata: q̄bus penitentib⁹ illa subuersio tūc nō fuit subsecuta. k Et fratres nostri ⁊c. reuertent⁹.quia omnes qui captiuati fuerūt in babylone habuerūt redeundi licentiā

Prologus

ꝛ multi de regno israel qui adhuc erāt in regno medoꝝ ꝛ psarū redierūt. de illis ꝯo q̄ erāt vltra mōtes caspios· dicūt iudei q̄ nulli redierūt. a Dis aūt deserta terra eius replebitur. bobus ꝛ aialib⁹. b Et dom⁹ dei ꝛc. reedificabit. q̄ nabuchodonosor ꝛ alios de captiuitate babylonica redeuntes. c

Incipit reuertēt̄ ces timētes deū. alii enī q̄ noluerūt reuerti de babylone ibi fuerūt detenti: filiorū q̄s genuerāt ꝛ possessionū q̄s acq̄sierāt amore. sicut dictū fuit Esdre. j. d Et relinquēt gentes idola sua. q̄ plures de gentilibus relictis idolis suis venerūt in israhel cū redeuntib⁹ de babylone. ista tñ ꝓphetia p ꝓdicationē apl̄oꝝ multo ꝑfectius fuit impleta. ꝛ de hac videtur tobias ꝓncipaliter loq̄. iō subdit: e Et gaudebunt in ea ces reges ire. q̄ multi reges gaudent in ecclesia iugo xp̄i submittētes colla sua. ꝛ plenius implebitur in fine mundi q̄n post ꝑsecutionem antixp̄i ces generaliter cōuertent̄ ad xp̄m: q̄ est rex oīuꝫ fideliū non israelis desiderati. Cetera patēt ex dictis. f Factū est aūt. hic ꝓnter describit filialis obedientia. cū dr: g Post obitū matris sue tobias abscessit ex nīniue ꝛc. sicut preceperat ei pater. Cetera patent vsq̄ ibi: b Et curam eoꝝ gessit. nam erāt parentes sui rōne vxoris sue: q̄ cū eo erat vna caro. i Et ipse clausit oculos eoꝝ. mos enī tūc erat ꝛ adhuc est in plurib⁹ terris q̄ oculi morientiū claudunt̄ p amicos. ꝛpinq̄s: p q̄ signes q̄ obdormiāt in dño. Cetera patēt vsq̄ ibi: k Cū gaudio sepelierūt eū. ꝛpe finē eius optimū. Cetera patent vsq̄ ibi: l Ut accepti essent tam deo q̄ hoibus. sicut dr de beato sebastiano. Decebat enī ut quē de⁹ tanta ꝓfuderat grā ab oibus amaret. ꝛ hoc cedit ad honorē dei qui dat grām ꝛ gloriā. ps. lxxxiij. Cui est honor ꝛ gloria in secula seculoꝝ amen.

Explicit postilla Nicolai de lyra sup libꝝ Tobie.

Incipit ꝓlogus in librū Judith. m Apud hebreos ꝛc. Ad euidentiā istius ꝓlogi nota q̄ dicit magister in hist̄oriis q̄ hāc historiā trāstulit Hieronym⁹ ad petitionē paule ꝛ eustochij de chaldeo in latinum. hic inter apud chaldeos inē hist̄orias cōputat̄. ꝛ apud hebreos inē apocripha. q̄ dicit Hiero⁹ in ꝓlogo q̄ sic incohat: Viginti ꝛ duas lr̄as ꝛc. si q̄ in ꝓlogo sup Judith alicubi legit̄ inter agiographa· vitiū scriptoris est ꝛc. hucusq̄ sunt verba magistri. Iste ꝓlogus habet q̄tuor particulas. i quarū ꝑma dupliciter ondit̄ q̄ liber iste nō est autentic⁹. ꝑmo quia apud hebreos est apocripbus q̄ notat in ꝓncipio. secūdo q̄ apud chaldeos erat corruptus. chaldeo enī sermone erat scriptus sicut dr hic. j. cui⁹ corruptio inferi⁹ exprimit· cū dr: Multoꝝ codicū varietatē vitiosissimā ꝛc. In secūda pte dicit q̄ nicena synodus hūc autenticauit. ꝛ iō ad petitionē paule ꝛ eustochij trāstulit. vñ dicit: Sed q̄ hūc librū synod⁹ nicena ꝛc. In tertia pte trāsferēdi diligentiā subiūgit. vñ dicit: Et semotis occupationib⁹ ꝛc. vltimo iudith multipliciter cōmendat. ꝛ in ei⁹ cōmēdatiōe ꝓlogū terminat. ꝛ istaps incipit ibi: Accipite iudith viduā castitatis exēplū ꝛc. his visis ire ihm̄ fiebant. Quid sit apocriphū: ꝛ q̄d agiographū. inuenies ō. i ꝓncipio. plogi sup Josue. in ꝓlogo galeato scribit sic hic. plog⁹ scripturaꝝ q̄si galeatū ꝓncipiū oīb⁹ libris q̄s de hebreo ꝓtim⁹ in latinū q̄uenire pōt: ut scire valeamus q̄d q̄d ex hos ē inē apocripha tē ponendū. igit̄ sapia q̄ vulgo salomonis inscribit ꝛ iesu filij sirach liber ꝛ iudith ꝛ tobias ꝛ pastor nō sūt in canone. n Inē hist̄orias. i. inē hist̄oriales libros. o Synodus nicena. sic ait Jsi. in. vj. etymol. inter cetera cōcilia q̄tuor scim⁹ ee venerabiles synodos que tota ꝓncipaliter fidē complectunt. q̄s q̄tuor euāgelia: uel totidē paradisi flumina, hanc ꝓma nicena synod⁹. cccxviij. epoꝝ ꝓstātino augusto impatore impante pacta ē. in q̄ arriane pfidie pdēnat̄ blasphemia quā de inequalitate sancte trinitatis idē arrius asserebat. q̄ pfubstantiale de pri ei filiū eadē scā synod⁹ p symbolū diffinit. Secūda synodus. c. l. patrū sub theodosio seniore ꝓstātinopolim cōgregata ē: q̄ macedonii spūm scm̄ deū ee negantē cōdēnās ꝓsubstātialē pri ꝛ filio spūm scm̄ demōstrauit dans symboli formā quā tota grecoꝝ ꝛ latinoꝝ ecclesia ꝓfitet̄ ꝛ pdicat. Tertia synod⁹ ephesina. cc. epoꝝ sub iuniore theodosio augusto edita: q̄ nestorii duas ꝓsonas i xp̄o asserentē iusto anathemate cōdēnauit. ostēdēs manere in duab⁹ naturis vnā dñi nr̄i ihu xp̄i ꝓsonā. Quarta synod⁹ chalcedonēsis. dcxxx. sacerdotū sub marciano uel martiniano ꝓncipe habita ē: in q̄ eutichii ꝓstantinopolitanū abbatē ꝑbi dei ꝛ carnis vnā nām ꝓnūciantē. ꝛ ei⁹ de sensorē dioscoꝝ quōdā alexandrie epm̄. ꝛ ipsū rursus nestoriū cū reliq̄s hereticis vna patrū sniā pdēnauit· pdicās eadē synod⁹ xp̄m dām sic natū de virgine ut in eo subsistātia dine ꝛ humane ꝑ fieramur nāe. Synod⁹ aūt ex greco inēptat comitat⁹, uel ccc⁹. bucusq̄ ꝑba sūt Jsidori. a syn q̄ ē cō ꝛ odos q̄ ē mā dr synod⁹. i. uent⁹ ccc⁹ comitat⁹ cōgregatio ꝛ ꝓprie senū uel ꝓbyteroꝝ quā solent facē epi. Or aūt dr synod⁹ q̄si sine nodo fm illū ysiculū: De scā synodo redeūt burse sine nodo. poti⁹ ē etymologia q̄s de uriuatio. Nicena dr a nicena ciuitate. sic ꝓstātinopolitana a ꝓstātinopoli. ephesina ab epheso. chalcedonēsis a chalcedonia. p Acq̄eui postu. vre. paula ꝛ eustochiū. de his satis inuenies ō. in ꝓlogo sup Josue ꝓxime. q Exactiōi. i. instāti petitiōi. Nota b differentiā inē postulationē ꝛ exactionē. Postulatio enī ē cū q̄s petit simplicit̄. Exactio aūt est cū quis petit importune aut instanter r. Et sepositis. i. dimissis ꝛ a me separatis q̄si seorsū positis· a sepono seponis q̄d ē separare uel seorsū ponere. s Vnā lucubratiunculā. i. vnā modicā vigiliā vni⁹ noctis. Nota q̄ b lucubrā dr modicū lumē uel modic⁹

ignis : sicut fit ex crucibolo vel quocūq alio. ⁊ fit in vmbra. vñ dr̄ lucubrū· eo ꝙ luceat in vmbra. ⁊ hec lucubra idem. vñ lucubro bras dicit vigilare. ⁊ ꝓprie lucubrare est vigilare ad lucubrū. i. ad lucernam in nocte. Item lucubrare dicit paruū lucere. vñ hec lucubratio a quo hec lucubratiuncula diminutiuū. a Nō ex verbo verbum. ꝓpter vitiosos codices ꝓpt varias ⁊ corruptas editiões. b Intelligentia integra. i. icorrupta. c Ut inuictum oibus hoibus vinceret. i. holofernē p quē designat diabolus. holofernes eni etymologicat oibus ferens necē. ab olon qd est totū: ⁊ fero fers ⁊ necis necē a nece.

Explicit qlscūq expositio istius prologi.

magis sensum e sensu quā[a] ex verbo verbū transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea que intelligentia[b] integra in verbis chaldeis inuenire potui: latinis expressi. Accipite iudith viduā: castitatis exemplū: ⁊ triūphali laude perpetuis eam preconijs declarate. Hanc enim non solū feminis: sed ⁊ viris imitabilem dedit: qui castitatis eius remunerator: virtutem ei talem tribuit: ut[c] inuictum omnibꝰ hominibꝰ vinceret ⁊ insupabilem superaret.

Explicit prologus.

Incipit liber Judith. Cap. I

Arphaxat[d] itaq rex medoꝝ subiugauerat[e] multas gentes iperio suo: ⁊[f] ipse edificauit ciuitatem potentissimā quam[g] appellauit egbathanis. Ex[h] lapidibꝰ quadratis ⁊[i] sectis fecit muros eiꝰ: in[k] altitudine cubitorū septuaginta ⁊ in latitudine cubitorū triginta. turres[l] ꝟo eius posuit[m] in altitudine cubitorum centum. Per[n] quadrū ꝟo earum: latus vtrūq vicenoꝝ pedum spacio tendebat: posuitq[o] portas eius in[p] altitudine turrium. Et[q] gloriabat quasi potens in[r] potentia exercitꝰ sui: ⁊[s] in gloria quadrigarū suarū. Anno[t] igit duodecimo regni sui: nabuchodonosor rex assyrioꝝ q̄ regnabat in niniue ciuitate magna: pugnauit[v] cōtra arphaxat: ⁊ obtinuit eū in[x] campo magno qui appellatur ragau circa[y] euphraten ⁊ tigrin ⁊ iadason in[z] campo erioch regis elicorū. Tūc[a] exaltatū est regnū nabuchodonosor: ⁊[b] cor eius eleuatū est. Et[c] misit ad omnes qui habitabant in cilicia ⁊ damasco ⁊[d] libano: ⁊ ad gētes q̄ sunt in carmelo ⁊ cedar ⁊ inhabitantes galileā: in cāpo magno esdrelon: ⁊ ad oēs q̄ erāt in samaria ⁊ trās flumen iordanē vsq irl'm ⁊ oēm terram iesse: quousq[e] ꝑueniat ad montes ethiopie. Ad hos[f] oēs misit nuncios nabuchodonosor rex assyrioꝝ: qui[g] oēs vno animo

Postilla sup Judith incipit. Cap. j. d

Arphaxat itaq Post historias susanne belis ⁊ draconis que contigerūt captiuitatis tempore, ut ś. dictū est. sequit historia libri Judith q̄ contigit tempore cambisis filij cyri fm historiographos ⁊ doctores nostros: de quo ꝯstat ꝙ regnauit pꝰ patrē. ⁊ p ꝯñs post captiuitatis babylonice relaxationē. nam cyrus dedit licētiā hebreis redeundi. In hoc igitur libro describit liberatio isrl' a ꝑsecutione holofernis. ⁊ diuidit i tres partes. nam pmo describit huiꝰ ꝑsecutiōis occasio. secūdo ipsa ꝑsecutio. ca. v. tertio ipsi liberatio. ca. viij. prima adhuc in duas. qr primo ponit occasio ꝑsecutionis multarū gentiū generaliter. secūdo filioꝝ israel spāliter. iiij. ca. Circa primū ponit duplex occasio. secūda ibi: Tūc exaltatū est. Circa primū sciendū ꝙ regnū assyrioꝝ incepit ab antiquo belo: cuius filius ninus cōdidit niniuē ciuitatē magnā ex nomine suo appellans eam. ⁊ hoc imperiū durauit vsq ad sardinapalum inclusiue: quem interfecit arbatus prefectꝰ medoꝝ ⁊ regnauit ꝓ eo ⁊ transtulit regnū ad medos, ⁊ sic pmansit vsq ad astriagem. ex cuiꝰ filia ortus fuit cyrus rex ꝑsarum: qui iuuante dario auunculo suo vicit balthasar regem babylonis. Dañ. v. ⁊ mortuo dario tenuit monarchiā: cui successit cambises filius eiꝰ qui alio nomine dictus est nabuchodonosor secundus. qr sicut primꝰ templū destruxit: sic iste reedificationē eius impediuit. ut dictū est. j. Esdre. iiij. hic aūt cambises adhuc viuente patre regnauit sup assyrios in niniue. post mortem ꝟo patris voluit monarchiā tenere. sed ecōtra quidam medꝰ arphaxat noīe voluit apud medos regnare. ꝓpter quod inter ipsum ⁊ cambisem dissensio fuit orta que fuit sequentiū occasio prima. Circa quā primo ponit huius arphaxat eleuatio. secundo eius debellatio. ibi: Anno igitur. xij. Circa primum dicitur: Arphaxat itaq rex medoꝝ. volens regnare p violentiā. e Subiugauerat multas gentes. p bellatores sibi adherentes. f Et ipse edificauit ciuitatē potentissimā. ad munimentū sui ꝯtra cambisem. g Quā appellauit egbathanis. qd nomē interpretat solēne mādatum. eo ꝙ ad eiꝰ edificiū gentes sibi subiectas cōpulit p solēne mandatū. ⁊ qr fecit eam metropolim. ⁊ sic ex ea deriuabant mandata regis ad alia loca. h Ex lapidibus quadratis. ad ciuitatis fortitudinem. i Et sectis. ad eius pulchritudinem. k In altitudine cubitorum septuaginta ⁊c. in quo apparet fortitudo ciuitatis maxima. l Turres ꝟo eius. que erant disposite per murum: m Posuit in altitudine cubitoꝝ. c. ⁊ sic excedebant altitudinē muroꝝ triginta cubitis. n Per quadrū ꝟo earum latus vtrūq ⁊c. erant aūt iste turres quadrate ad angulos equales ⁊ vltra murū ciuitatis ꝓtendebantur extra p spaciū viginti pedū ⁊ tantū ex opposito intra murū. o Posuitq portas eius. i. ciuitatis. p In altitudine turriū. i. iux turriū altitudinē. ex vtraq enim parte cuiuslibet porte erant turres edificate altiores ceteris turribus ad facilius ꝓhibendū accessum ad portas. q Et gloriabat quasi potens. singulariter. r In potentia exercitus sui. i. bellatorum suorum. s Et in gloria quadrigarū suarum. i. curruū suorum. nam antiquitus in curribus pugnabant, ut habetur in libris Josue: Judicum: ⁊ etiā Reg. t Anno igitur. Hic cōsequent describitur huius arphaxat debellatio cum dicitur: Anno igitur. xij. regni sui nabuchodonosor ⁊c. Hic annus xij. nō refertur ad tempus regni arphaxat: sed ad tempꝰ regni cambisis qui dicitur hic nabuchodonosor rōne supradicta. sicut patebit. j. in principio ca. ij. Sed contra hoc videtur. quia cambises regnauit tm̄ octo annis. sicut dixi ś. in epistola Hieremie ⁊ in Daniele: ⁊ pluribus alijs locis. Dicendū ꝙ ibi numerant tm̄ anni quibus regnauit post mortem patris. hic autem incipit numeratio a tempore quo cepit regnare super assyrios in niniue viuente adhuc patre. v Pugnauit cōtra arphaxat ⁊ obtinuit eum. i. totaliter debellauit. x In campo magno. ⁊ sic erat locus aptus ad capiendū tantos exercitus. y Circa euphraten. i. iuxta. sicut Tobie vlt. dicit: Sz quacūq die sepelieritis matrem vestrā circa me. i. iuxta me. z In campo eriochregis elicoꝝ. erat aūt iste qdam regulus in cuiꝰ terra cōuenerūt duo reges magni ad pugnandū. a Tūc exaltatū. Hic ꝯñter ponitur generalis ꝑsecutionis occasio secūda. ⁊ 2° subdit ꝑsecutio ipsa. ca. ij. Circa pmū dr̄: Tūc exaltatū ē regnū nabuchodonosor. ex illa notabili victoria. b Et cor eius eleuatū est. in superbiā: ꝓpter qd voluit dilatare suam potentiā. ideo subdit: c Et misit ⁊c. in cilicia ⁊ damasco. que est metropolis syrie. Isaie. vij. Caput syrie damascus. d Et libano. qui est in cōfinio terre sancte ⁊c. e Quousq ꝑueniat ad montes ethiopie. qui sunt in occidentali parte: volebat enim dilatare suā monarchiā ab oriēte vsq in occidentē. f Ad hos oēs misit nūcios nabuchodonosor. ut se subijcerent illi voluntarie. g Qui omnes vno animo cōtradixerunt. nolentes ei subijci. sed cōtra hoc videtur ꝙ habet j. Esdre. iiij. scilz ꝙ habitantes in samaria erant nati de regno

assyrioꝝ ⁊ obedientes illi regi. hic aũt inter ciuitates rebellantes ponit samaria: ꝓpter hoc ⁊ multa alia que non videntur scripturis canonicis bene cõsonare. liter iste apud hebreos habetur tanq̃ omnino apocryphus. potest tamẽ ad hoc dici q̃ samaria aliquando accipitur stricte. p ciuitate illa que fuit metropolis in regno decem tribuũ: ⁊ locis ei ꝓpinquis: in quibus habitabant gentiles dicti. aliquando magis large pro toto regno decẽ tribuũ: eo q̃ illa ciuitas erat metropolis. ⁊ sic accipitur hic. qz in partibus a ciuitate remotis redierunt aliqui fugitiui de israel ibidẽ habitantes. s. in samaria extenso nomine dicta. a Et remiserunt eos vacuos. muneribus ⁊ tributis. b Tunc indignatus nabuchodonosoꝛ. quia pre superbia putabat oẽs gentes illas ei⁹ obedire mandatis sine contradictione. c Iurauit per thronum ⁊ regnũ suũ. ad maiorem assertionem. d Ut defenderet se de omnibus regionibus his. minus dicendo pl⁹ signt. Ut defenderet se. i. inuaderet omnes regiones illas. ⁊ est quedam figura q̃ liprote vocatur.

cõtradixerũt: ⁊ [a] remiserũt eos vacuos: ac sine honore abiecerunt. Tunc [b] indignatus nabuchodonosoꝛ rex ad omnẽ terram illã: iurauit [c] p thronũ ⁊ regnũ suũ q̃ [d] defenderet se de omnib⁹ regionibus his. ¶

Anno [e] tertiodecimo nabuchodonosoꝛ regj vicesima [f] ⁊ secunda die mẽsis primi: factũ [g] est verbũ in domo nabuchodonosoꝛ regis assyrioꝝ: ut [h] defenderet se. Vocauitq̃ [i] omnes maiores natu: oẽsq̃ duces bellatores suos: ⁊ [k] habuit cũ eis mysteriũ ꝓ filij [l] sui Dixitq̃ cogitationẽ suã in eo eẽ ut oẽm terrã suo subiugaret imperio. Qd̃ dictũ cũ placuisset oibus vocauit [m] nabuchodonosoꝛ rex holofernem principẽ militie sue. ⁊ dixit ei: Egredere [n] aduersus oẽ regnũ occidẽtis: ⁊ [o] ꝓtra eos precipue q̃ cõtempserũt imperiũ meũ. Nõ parcet oculꝰ tuus vlli regno: oẽmq̃ vrbẽ munitã subiugabis mihi. Tũc holofernes vocauit duces ⁊ magistrat⁹ virtutis assyrioꝝ ⁊ [p] dinumerauit viros in expeditione sicut precepit ei rex centũ [q] viginti milia peditũ pugnatoꝝ: ⁊ [r] eq̃tes sagittarios duodecim milia Oẽmq̃ [s] expeditionẽ suã fecit

Cap. ij.

Anno tertiodecimo Posiꝰ occasionib⁹ persecutionis gentium multarum. hic cõsequenter describitur persecutio ipsarum: ⁊ diuiditur in duas partes. quia primo ponit hec persecutio. secundo multorum humiliatio. ca. iij. prima adhuc in duas. quia primo ponitur dispositio exercitus. secundo ipsius progressus. ibi: Et profectus est. prima adhuc in duas. quia primo ponitur preceptum regis. secundo obedientia ducis. ibi: Tunc holofernes. Circa primũ notatur tempus. cum dicitur: Anno tertiodecimo nabuchodonosoꝛ. ex hoc patet verum qd̃ predictum est. s. q̃ annus. xij. erat regni nabuchodonosoꝛ. nam anno duodecimo habuit victoriam ex qua eleuat⁹ misit nuncios ad dilatandum suam potentiam quibus repulsis posuit se anno. xiij. ad hoc obtinendum p violentiam. f Vicesima ⁊ secunda die mensis primi. qui est martius apud hebreos. sicut plenius declarauit Beñ. vij. ⁊ Exo. xij. finis enim huius mensis in quo est principium veris est tempus aptũ ad disponendum de bellis maxime in terris calidis cuiusmodi sũt prenominate. g Factum est verbum. i. diuulgatum. h Ut defenderet se. exponatur ut s. i Vocauitq̃ ad se oẽs maiores natu ⁊c. ut melius fieret ꝓsecutio negocij inchoati de eorum consensu. k Et habuit cum eis mysterium. i. secretum. l Consilij sui. tractando cum eis de hoc qd̃ cogitauerat. Cetera patent vsq̃ ibi: m Vocauit nabuchodonosoꝛ rex holofernẽ ⁊c. ut rex ad custodiam regni remaneret: ⁊ holofernes ad eius dilatationem ꝓcederet. n Egredere aduersus omne regnũ occidentis. omnes enim terre supradicte erant ad plagam occidentalem respectu regni assyrioꝝ. o Et cõtra eos precipue ⁊c. licz enim omnes remisissent dare tributum. aliqui tamẽ fecerant specialẽ cõtemptũ ejiciendo nuncios nabuchodonosoꝛ sine honore. ut predictum est. s. cum vituperio. quia min⁹ dicendo plus signt. p Tunc holofernes. hic ꝓsiter ponitur obedientia ducis. cum dicitur: Tũc holofernes vocauit duces ⁊c. i. illos q̃ eẽnt necessarij ad regimẽ exercitus sub eo. q Et dinumerauit viros. pro tanto negocio necessarios. r Centũ vigẽti milia peditum pugnatorum. nam in peditibus consistit robur exercit⁹. ut dicit Vegetius libro de re militari. s Et equites sagittarios. xij. milia. equites enim tunc pugnabant sagittãdo: ⁊ maxime in aggressu belli. sicut modo faciũt tartari habitantes in ptib⁹ illis. t Oẽmq̃ expeditionem suam preire fecit. i. illos qui ꝓuidebãt necessaria exercitui. ideo subditur: v Cũ bis que exercitibus sufficerent copiose. nam in castris magis timenda est fames q̃ gladius. ut dicit Vegetius libro de re militari. x Frumẽtũ ex oi syria. i. ex locis syrie magis abundantib⁹. y In transitu suo parari cõstituit. i. deduci ad loca p q̃ debebat transire. z Aurum ꝙo ⁊ argentum ⁊c. ad soluendum bellatorum stipendia. a Et profectus est. Descripto exercitus apparatu. hic consequenter describitur eius progressus. cum dicitur: Et profectus est ipse ⁊ omnis exercitus cum quadrigis. portantibus tentoria. machinas ⁊ alia exercitui necessaria. b Qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. hyperbole est ad exprimendum magnam populi multitudinem. c Cũq̃ pertransisset fines assyriorum. vbi erat inuadendum. d Ascenditq̃ omnia castella eorum. ita q̃ fortitudo situs non poterat eos defendere contra eum. e Effregit autem ciuitatem opinatissimam. id est famosissimam nomine melothi. ad quam conueniebant mercatores de diuersis partibus orbis. ⁊ sic eius famam deportabant ad partes remotas. aliqui libri habent: Opimatissimã. id est optimam. ⁊ redit in eandem sententiam. ex hoc enim q̃ erat optima frequentabatur a mercatoribus diuersis. f Et filios israel qui erant contra faciem deserti. antiqui libri habent: Et filios ismael ⁊c. ⁊ est verior littera. quia agareni descendunt abismaele habitabant tunc in desertis. g Et transiuit euphraten. qui est vnus de quatuor fluminibus paradisi. Beñ. ij. h Vsq̃quo perueniatur ad mare. scilz mediterraneum. i Adduxitq̃ omnes filios madian. id est homines madianitas ad augmentum sui exercitus. k Et post hoc descendit in campos damasci in diebus messis. ut magis posset habitatoribus nocere. ideo subditur: Et succendit omnia sata: omnesq̃ arbores ⁊c.

a Et cecidit timor illius super omnes ⁊c.] ꝓpter crebras illius victorias ⁊ crudelitates magnas. b Cap. iij.

TUnc miserunt. Hic cōsequenter describitur multarum gentium humiliatio. ⁊ secundo subditur holofernis dura dominatio. ibi: Tunc descendit. Circa primū dicitur: Tūc misserūt legatos suos ⁊c.] ad euadendum maiora mala. ⁊ ideo sequitur:

Melius est enim. i. minus malum: quod cōparatum ad maius habet rationem boni ⁊ eligibilis. d Ut viuentes seruiamus nabuchodonosor regi magno ⁊c. ipsi seruitutis nostre dāna patiamur. i. maiora dāna sustineam⁹ q̄ṁ sit seruitus. quia seruitus est mors ciuilis que est mors ꝑm quid tm̄. ꝓpter quod est minus malum q̄ṁ mors corporalis que est mors simpliciter. e Omnis ciuitas nostra ⁊c. id est omnia exteriora bona: ⁊ etiam ꝓpria corpora ponimus in obedientia tua. f Tunc descendit. hic cōsequenter describitur holofernis dura dominatio. ⁊ patz littera exceptis aliquib⁹ que trāscurrent. g Assumpsit sibi auxiliarios viros fortes. ad reintegrandum numerū eorum qui de suo exercitu mortui erant. ⁊ etiam ad fortificandum suum exercitum. h Exirēt i obuiā. in signū reuerentie. i Excipientes eum cum coronis. in plurali: in signū multiplicis victorie. k Et lampadibus. i. luminaribus. l Ducentes choros. in signum leticie q̄uis esset magis ficta q̄ṁ vera. m Nec ista tamen facientes. ad impetrandum eius benivolentiam. n Ferocitatem pectoris ei⁹ mitigare potuerunt. ad plenum. o Nam ⁊ ciuitates eorum destruxit. muros interrumpendo postq̄ fuerat receptus pacifice. p Et lucos eorum excidit. in quibus vacabant idolatrie. ⁊ subdit ratio cum dicitur: q Preceperat enim illi nabuchodonosor rex ⁊c. Volebat enim sibi diuinū honorem arripere nimia elevatus superbia: propter quod vt iudicio iusto perdidit regnum pro se ⁊ posteritate sua. Ille enim qui sibi successit ꝑm latinos fuit vari⁹ filius hystaspis alienus a genere regio. ꝑm hebreos ꝑo fuit assuer⁹ qui similiter ꝑm eos nō fuit de stirpe regia: quod dictum in superioribus sum secutus. r Pertransiens autem syriam sobal. erat enim syria in pluribus dominijs diuisa. s Et sedit ibi. i. mansit. sicut Deut⁹. j. Sedistis in cades tempore multo. i. mansistis. t Per triginta dies in quibus diebus ⁊c. plures enim turme sui exercit⁹ dispersi fuerant ad capiendum ⁊ spoliandum parua loca ⁊ fortalicia: in quibus non erat necesse totum exercitum conuenire.

TUncaudientes. Postq̄ descripta v Cap. iiij. est occasio persecutionis gentium plurium generaliter. hic ꝑsitur ponit occasio ꝓsequēdi filios israel specialiter. q̄ fuit. q: filij israel sicut ceteri eū non solū nō receperunt. sed magis ad resistendum se preparauerunt. Et dividitur in duas partes. quia primo ponit huius resistentie causa. secundo sūmi sacerdotis circa resistētiā diligentia. ibi: Sacerdos etiā. Circa primū dicit: Tūc

sata: omnesq̄ arbores ⁊ vineas fecit incidi: ⁊ a cecidit timor illius sup omnes inhabitantes terram.] III

TUnc b miserūt legatos suos vniuersarū vrbiū ac ꝓuintiarum reges] ac principes syrie. s. ⁊ mesopotamie: ⁊ syrie sobal ⁊ libye atq̄ cilicie qui venientes ad holofernem dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius c est enī ut d vincētes seruiam⁹ nabuchodonosor regi magno: ⁊ subditi simus tibi q̄ṁ morientes cum interitu nostro: ipsi seruitutis nre dāna patiamur. Dis e ciuitas nostra: omniscq̄ possessio: oēs mōtes ⁊ colles ⁊ campi ⁊ armēta boum: gregesq̄ ouiū ⁊ caprarū: equorūq̄ ⁊ camelorū ⁊ vniuerse facultates nostre atq̄ familie in ꝓspectu tuo sūt. Sint omnia sub lege tua. Nos etiam ⁊ filij nostri tui sum⁹. Veni nobis pacificus dñs ⁊ vtere seruitio nostro sicut placuerit tibi. Tūc f descendit de mōtibus cum equitibus in virtute magna: ⁊ obtinuit oēm ciuitatem: ⁊ omnē inhabitantē terram. De vniuersis autem vrbibus assumpsit g sibi auxiliarios viros fortes ⁊ electos ad bellū Tantusq̄ metus ꝓuintijs illis incubuit: ut vniuersarū vrbiū habitatores principes ⁊ honorati simul cū ꝓlis exirent h ī obuiam venienti: excipientes i eū cum coronis ⁊ k lampadib⁹: ducentes l choros in tympanis ⁊ tybijs. Nec m ista tamē facientes ferocitatem n eius pectoris mitigare potuerūt. Nam o ⁊ ciuitates eorū destruxit: ⁊ p lucos eorum excidit. Preceperat q enim illi nabuchodonosor rex: ut omnes deos terre exterminaret: videlz vt ipse solus diceret de r ab his nationib⁹ que potuissent holofernis potētia subiugari. Pertransiens s aūt syriā sobal ⁊ oēm ꝑtamiā venit ad idumeos in terra gabaa: accepitq̄ ciuitates eorū: ⁊ t sedit ibi per u triginta dies in quibus diebus adunari ꝑcepit vniuersū exercitū virtutis sue.

TUnc v audi/ IIII entes hec filij israel qui x habitabāt terrā iuda: timuerunt y valde a facie eius. Tremor etiam ⁊ horror inuasit sensus eor: ne z hoc faceret israel ꝑm ⁊ templo dñi: qđ fecerat ceteris ciuitatib⁹ ⁊ templis earū. Et a audientes filij israel hec. s. ferocitates holofernis. b Qui habitabant terram iuda. illi enī qui redierant de captiuitate babylonica habitabāt in hierusalē ⁊ circa. c Timuerūt valde a facie eius. ꝓpter magnitudinem ⁊ fortitudinem sui exercitus: d Ne hoc faceret hierusalem ⁊ templo domini. plus enim timebant de destructione diuini cultus: q̄ de ꝓprijs corporibus. Videntur tamen ea que dicuntur hic esse falsa. quia cambises qui dicitur hic nabuchodonosor: ut predictum est. mādauit opus templi inchoatum dimitti. ut habetur. j. Esdre. iiij. ita q̄ templū nō fuit reedificatū nisi vsq̄ ad appodiationem hominis super terram vsq̄ ad secundum annū darij in quo fuit opus resumptum. ut habetur. j. Esdre. v. ⁊ Aggei. j. ca. qđ fuit postea ꝑ quadraginta annos ⁊ amplius. Similiter ciuitas hierusalem non fuit reedificata vsq̄ ad aduentum neemie quod fuit etiam postea. ⁊ ideo non videtur hoc verū quod dicitur de templo ⁊ ciuitate hierusalem. Similiter. j. Esdre. iiij. dicitur: q̄ filij israel ad mandatum regis dimiserūt edificia templi: ꝓpter quod non videtur ꝓbabile q̄ auderēt eius exercitui resistere: ꝓpter quod hebrei non recipiunt hunc librum: nec habetur apud eos. Potest tamen ad hoc dici: q̄ licz templum non esset reedificatum nec etiam ciuitas hierusalem: tamen iudei de captiuitate babylonica reuertentes erexerunt ibi altare holocausti ad īmolandū domino mane ⁊ vespere: fundauerunt etiam templum ⁊ erexerunt murū super terrā vsq̄ ad appodiationē dom̄is. ut habetur. j. Esdre. iij. ⁊ hoc vocatur hic templum domini. eo q̄ fiebāt ibi oblationes de celi. similiter licz muri ciuitatis hierusalem non essent reedificati: nec etiam edificia interius. cōmuniter tamen erant ibi facta aliqua habitacula ꝓ sacerdotibus ⁊ ministris ⁊ alijs volentibus ibi habitare ex deuotione. ⁊ hoc vocatur hierusalem. ⁊ licz populus reuersus de babylone cessasset edificare templū ad cambisis regis mandatum. tamen magis voluit se mortis exponere periculo q̄ q̄ destrueretur diuinus cultus ab eis resumptus. Et simile legitur in libris machabeor: de matbatbia ⁊ filijs eius. qui licz vellent seruire antiocho regi. tamen sibi restiterunt. eo q̄ volebat destruere cultum dei. ⁊ similiter Josephus libro de iudaico bello refert q̄ populus habitans in iudea magis elegit mori q̄ṁ q̄ in templo poneret statua imperatoris Caij. a Et miserūt in omnem samariam. Hic non accipitur samaria ꝓ ciuitate metropoli ⁊ locis sibi ꝓpinquis. in quib⁹ habitabant gentiles de regno assyrioꝝ: sed ꝓ partib⁹ remotis i regno de cē tribuū

in quibus habitabant aliqui iudei. sicut dictum fuit ꝯ. j. ca. a Et preoccupauerunt omnes vertices montiū. ut facilius impedirent transitum aduersariorū. b Et muris circūdederunt vicos suos. id est loca imunita. c Et congregauerunt frumenta ⁊c.] ut de ipsis viuere possent in obsidione. non enim habebāt exercitum qui cōtra adūsarios exire posset in campum. d Sacerdos etiam. hic ꝓsequenter describitur circa resistētiam hanc sūmi sacerdotis diligentia. ⁊ primo scripto. secundo verbo ibi: Tūc eliachim. Circa primū dicitur: Sacerdos etiam eliachim. ⁊c. aliq̄ dicunt q̄ iste fuit sūmus sacerdos: ⁊ successit iesu filio iosedech. ꝯ hoc non potest stare cum precedentibus. scilz q̄ hec historia ꝓtigerit tpe cābisis. ut cōmuniter tenetur a doctoribꝰ. quia iesus filius iosedech cū primis rediit de babylone. ut habetur j. Esdre. ij. ⁊ fuit sūmꝰ sacerdos toto tempore cambisis ⁊ vsq̄ ad tempus darij: sub quo ꝓsūmatū ē secundū tēplū. ut patet Zach. vij. ⁊ iō oportet dicē q̄ iste eliachim fuit idem cū dicto iesu. ⁊ fuit binomius: sicut ⁊ multi alij. uel q̄ iste eliachim fuit alius sacerdos sub sūmo sacerdote constitutus ad hec agenda. uel q̄ historia iudith nō cōtigit tpe cambisis: sed per magnū tempꝰ postea. ⁊ huic cōsonat q̄ ipse dicit sūmus sacerdos. j. eo. ca. primū autem videtur melius ⁊ magis consonū precedentibus. e Scripsit ad vniuersos ⁊c. ut obtinerent ascensus montiū ꝑ quos via esse poterat ad irlm. quia sicut dictum est ꝯ. plus timebant de destructione cultꝰ diuini q̄ de ꝓpriis corporibꝰ. f Et clamauit omnis ꝓlus ad dominū. fecit enim primo q̄ potuit sm viam humanā ne tentaret deum: ⁊ residuū q̄ facere nō poterat. hoc precibus cōmendabat. g Et humiliauerūt animas suas ⁊c. ⁊ nō tm corpora. nam sicut dicitur Eccle. xxxv. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. h Infantes ꝓstrauerunt cōtra faciem templi dñi. ut respiceret ad eorū innocentiam. i Et altare dñi operuerunt cilicio. sicut aliqñ estium ecclesie obstruitur spinis in signū afflictionis. k Et vxores eorum in diuisionem ꝓ raptoꝝ violentiam. l Et sancta eorum. i. loca diuini cultus. m In pollutionē. exercēdo ibi ꝑ gentiles idolatriā. sicut factū fuit postea tēpore antiochi illustris. n Tunc eliachim. hic cōsequenter ponitur hꝰ eliachim diligētia circa hoc ⁊ facto. cū dicitur: o Circumiuit omnē isrl. ut ex presentia sua ⁊ verbo ꝓprio magis excitaret ꝓpl'm ꝯ solo scripto. p Scitote qm̄ exaudiet dñs preces vestras ⁊c. nam oratio que ē pia. ꝓ se ⁊ pseueras semp exaudit. q Memores estote moysi ⁊c. hec historia hr Exo. xvij. vbi dr: Cūq̄ leuaret moyses manꝰ vincebat isrl. sin aūt paulatū remisisset superabat amalech. ⁊ subdit ibidem: Et factū est ut non lassarent manꝰ eius vsq̄ ad occasum solis. fugauitq̄ iosue amalech ⁊ ꝓpl'm eius in ore gladij Cetera patent vsq̄ ibi: r Offerebāt dño holocausta precincti cilicijs. ⁊ hoc exterꝰ in signū afflictionis ⁊ humiliationis. Sacrificiū autē ecclesie q̄ est eucharistia non est licitū offerre nisi in vestibus vestimētis. ꝓpter reuerētiā sacramēti. sacrificiū ꝯo veteris legis quod erat tm̄ figurale non erat tante reuerentie. cetera patent.

misserunt in oēm samariā ꝑ circuitū vsq̄ hierichō: ⁊ s preoccupauerunt oēs vertices montiū. Et t muris circūdederūt vicos suos: ⁊ u cōgregauerūt frumēta in prepationē pugne.] Sacerdos v etiā eliachim scripsit w ad vniuersos q̄ erāt ꝓtra esdrelon q̄ est ꝓtra faciem campi magni iuxta dotaim: ⁊ vniuersis ꝑ q̄s via transit x esse poterat: ut obtinerent ascensus montiū ꝑ q̄s via esse poterat ad irlm: ⁊ illic custodirent vbi angustū iter eē poterat inter montes. Et fecerunt filij isrl ꝑm q̄ constituerat eis sacerdos dñi eliachim. Et y clamauit omnis ꝓplus ad dñm instātia magna: ⁊ z humiliauerūt aīas suas in ieiunijs ⁊ orationibus ipsi ⁊ mulieres eoꝝ. Et induerunt se sacerdotes cilicijs: infantes a ꝓstrauerūt cōtra faciem templi dñi: ⁊ b alta re dñi operuerunt cilicio. Et clamauerunt ad dñm deū isrl vnanimiter: ne darent in predā infantes eoꝝ: ⁊ c vxores eoꝝ in divisionē: ⁊ ciuitates eoꝝ in exterminiū: ⁊ d sancta eoꝝ in e pollutionē. Tūc f eliachim sacerdos dñi magn̄ circuiit g oēm isrl: allocutusq̄ est eos dicēs: Scitote h qm̄ exaudiet dñs preces vestras: si manentes pmāseritis in ieiunijs ⁊ orationibus in conspectu dñi. Memores i estote moysi serui dñi: qui amalech confidentē in virtute sua ⁊ in potentia sua ⁊ in exercitu suo ⁊ in clypeis suis ⁊ in currib⁹ suis ⁊ in equitibus suis: non ferro pugnando: sed precibus sanctis orando vicit. Sic erunt vniuersi hostes israel: si pseueraueritis in hoc ope quod cepistis. Ad hanc igitur exhortationem eius ꝛeprecantes dominū pmanebant in cōspectu dñi: ita ut etiam hi qui offerebāt k dño holocausta: precincti cilicijs offerrent sacrificia dño: ⁊ erat cinis sup capita eoꝝ. Et ex toto corde suo oēs orabant deū: ut visitaret ꝓpl'm suū isrl. V

Nunciatūq̄ l est holoferni principi militie assyrioꝝ q̄ filij israel prepararent se ad resistendum: ac montium itinera conclusissent: ⁊ furore nimio exarsit m in iracūdia magna. Vocauitq̄ n omnes principes moab: ⁊ ducens ammon ⁊ dixit eis: Dicite o mihi q̄s sit ꝓpls iste: qui montana obsidet: aut q̄ p ⁊ quales ⁊ quāte sint ciuitates eoꝝ: que q etiam sit virtus eorū: aut r que sit multitudo eoꝝ: uel s q̄s rex militie illorum: ⁊ t quare pre omnib⁹ qui u habitāt in oriente isti ꝓtempserūt nos: ⁊ nō exierūt in obuiā nobis: ut susciperēt nos cū pace? Tunc x achior dux omniū

Nunciatūq̄ est. Postq̄m̄ descripta est ꝓsecutionis filioꝝ israel specialis occasio. hic ꝑinter describitur ipsa ꝓsecutio. Circa quam primo ponitur holofernis inquisitio. secundo achioris responsio. ibi: Tunc achior. tertio assyrioꝝ indignatio. ibi: Et factū est. Circa primū dicitur: Nūciatūq̄ est holoferni. ꝑ explotatores suos ad hoc missos t Exarsit in iracundia. nā ex superbia credebat q̄ nullꝰ auderet moueri ad resistendū sibi. v Vocauitq̄ oēs ꝑncipes moab ⁊ duces ammon. isti enim habitabāt ꝓpe iudeā. ꝓpter q̄ de statu iudeoꝝ melius dicere poterant veritatē. x Dicite mihi quis sit ꝓpls iste. q̄tum ad eius originem. y Et quales ⁊ quante sint ciuitates eoꝝ. ut audeant confidere de defensione earum. z Que etiam sit virtus eorum. in corporibus: ⁊ audacia in mentibus. a Aut que sit multitudo eoꝝ. i. quanta ⁊ qualiter armata. b Uel quis rex militie eorum. i. q̄s prouidus ⁊ bellicosus. c Et quare pre omnibus ⁊c. i. si non confidunt in predictis. que potest tunc esse causa sue rebellionis? d Qui habitant in oriente. Hoc videtur esse contra illud q̄ dicitur s. ij. ca. Egredere aduersus omne regnū occidentis. Dicendū q̄ licz omnes terre supra nominate: inter quas ē hierusalem ⁊ iudea: sint in pte occidentali respectu regni assyriorum. tamen respectu totius terre habitabilis iudea ⁊ alie terre quas subiugauerat holofernes magis erant orienti ꝓpinque q̄ occidenti. nec obstat q̄ hierusalem dicitur esse in medio terre habitabilis. nam hoc dicitur eo q̄ est in quarto climate quod est medium. climata ꝯo non distinguunt̄ sm distantiam ab oriente in occidentem. sed sm distantiā a meridie in aquilonem. e Tunc achior. hic cōsequenter ponitur ipsius achioris responsio. qui primo dat suam responsionem. secundo infert intentā conclusionē. ibi: Nunc ergo. prima in tres. nam in respōsione achioris primo describitur hebreorum genus. secundo eorum progressus. ibi:

Cũcp operuisset. tertio ipsorum virtus ibi: Ubicũcp ingressi sunt. sicut pretiuerat holofernes. Circa primũ dicitur: Tunc achior dux omniũ filiorum ămon respondens ait ꝛc. Erat enĩ principalis inter ămonitas qui descenderant de loth nepote abrahe: ꝓpter quod sciebat historiam hebreorum ex eodem genere descendentiũ. ⁊ ideo obtulit se ad respondendũ.

a Populus iste ex progenie chaldeorũ ẽ. ut hĩ Gen. xj. Tulit itaq; thare abraham filium suũ ⁊ loth filium aran filij sui ⁊ sarai nurum suam: ⁊ eduxit eos de vr chaldeorum ꝛc. b Hic primũ in mesopotamia habitauit. post exitum de chaldea. ut habet Gen. xj. c Quĩ noluerũt sequi deos patrum suorũ. idola colendo. d Et habitarent in charram. sic enim nominatur hec ciuitas. Act. vij. Gen. xj. nominatur aram. Ciuitatũ enim nomina ꝓ diuersitatem temporum ⁊ linguarum varie pronunciant. e Cũcp operuisset. hic ꝓsequenter describitur ꝓgressus. ⁊ primo ẽptum ad descensum in egyptũ cum dicitur: Cũcp operuisset omnem terrã fames descenderũt in egyptum. ut habetur Gen. xlvij. f Illicq; p quadringentos annos. q̃ incipiendi sunt a natiuitate isaac ⁊ terminandi in exitu de egypto. ut declaratum fuit Gen. xv. g Sic multiplicati sũt ꝛc. ut habetur Exo. j. h Cũcp grauasset eos rex egypti ꝛc. de isto grauamine ⁊ egypti pcussione plagis multis. habet in principio Exo. vsq; ad xij. ca. i Cũcp eiecissent eos. hic secundo describitur hebreorum progressus ẽptum ad mirabilem exitum de egypto cum dicitur: Cũcp eiecissent eos egyptij. timore mortis compulsi. Exo. xij. k Et iterũ eos vellent capere ⁊ ad suũ seruitiũ reuocare. Exo. xiij. l Fugientibus his deus celi mare aperuit ꝛc.] hoc totum habet Exo. xiiij. m Egressis etiam mare rubrum deserta syna montis occurrerunt. ß contrariũ videtur Exo. xv. vbi dr: Tulit aũt moyses israel de mari rubro: ⁊ egressi sũt in desertũ sur. dicendũ q̃ hic breuiter repetit historia exitus filiorum israel de egypto: ꝓpter quod nõ exprimunt hic oia loca: sed solũ notabilia. inter que est mons synai: ad quem ꝓpositum tendebat. n In quib⁹ nunq̃ homo habitare potuit. ꝓpter locorũ sterilitatem. ⁊ loquit hic de habitatione filiorum ămon respondens ait: Si digneris audire domine dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat: ⁊ non egrediet verbũ falsum ex ore meo. Populus[a] iste ex progenie chaldeorũ est. Hic[b] primum in mesopotamia habitauit: quoniã[c] noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra chaldeorũ. Deserentes itaq; cerimonias patrũ suorũ que in multitudine deorum erant: vnũ deum celi colebant: qui ⁊ precepit eis ut exirẽt inde: ⁊ habitarẽt in charrã. Cũcp[e] operuisset oẽm terrã fames: descenderunt in egyptum illicq;[f] p quadringẽtos annos sic[g] multiplicati sũt ut dinumerari eorum non posset exercit⁹. Cũcp[h] grauasset eos rex egypti atq; in edificationibus vrbium suarũ in luto ⁊ latere subiugasset eos: clamauerunt ad dñm suũ: ⁊ percussit totam terrã egypti plagis variis. Cũcp[i] eiecissent eos egyptij a se: ⁊ cessasset plaga ab eis: ⁊[k] iterũ eos vellent capere ⁊ ad suũ seruitiũ reuocare: fugientibus[l] bis deus celi mare aperuit: ita ut bincinde aque quasi murus solidarent: ⁊ isti pede sicco fundum maris pambulãdo transirẽt. In quo loco dum innumerabilis exercit⁹ egyptiorũ eos psequeretur: ita aquis coopertus est: ut nõ remaneret vel vnus qui factũ posteris nunciaret.] Egressis[m] etiam mare rubrũ deserta syna montis occurrerunt: in[n] quib⁹ nunq̃ homo habitare potuit: vel filius hois requieuit. Illic[o] fontes amari obdulcati sũt eis ad bibendũ. ⁊ ꝓ annos quadraginta annonã de celo consecuti sunt. Ubicũcp[q] ingressi sunt siin ciuitate vel villa. pastores enĩ aliqui poterant sibi gregẽ pascere. sicut legit de moyse Exo. iij. o Illic fontes amari obdulcorati sunt eis. Exo. xv. p Et p annos. xl. annonam de celo ꝓsecuti sunt. Exo. xvj. q Ubicũcp. hic ponit describitur hebreor virtus que non erat ex viribus sed ex protectione dĩna. ꝓpter qd dr: Ubicũcp ingressi sunt sine arcu ꝛc. licz enĩ pugnauerũt cũ amalech in armis: ⁊ cũ alijs septem gentib⁹ eis expulerunt de ẽra promissionis: tñ nõ habuerũt victoriã p armatã sed virtute dĩna. vñ ⁊ amalech pcibus moysi fuit detellatus. ut dictũ est ca. pce. ⁊ in pugna iosue ꝓ tra reges chanaan lapides grãdinis interfecerũt aduersarios. ⁊ sol stetit imobilis spacio vni⁹ diei. Josue. x. r Quotienscũcp aũt preter ipsũ deũ ꝛc. ista patent ex decursu libri Judicũ. ⁊ iiij. Reg. s Deniq; chananeũ regẽ ꝛc. ut p3 Josue. xij. t Mã ⁊ an nos annos ꝛc. s. tpe trãsmigrationis ioachi ⁊ captiuitat facte sub sedechia exterminate sunt plus p reges assyrior ⁊ egypti. ut patz. iiij. Regũ. ⁊ plurimi eor captiui adducti sunt. primo per tiglatphalasar. iiij. Reg. xv. secũdo per salmanasar. iiij Regi. xvij. ⁊ b ẽptum ad regnum israel. Extum ꝙ ad regnũ iuda per regem babylonis. primo tpe ioachi filij iosie. secundo tpe ioachin filij eius. iiij. Reg. xxiiij. tertio tpe sedechie. iiij. Reg. xxv. v Super aũt reuersi ad dñm ꝛc. s. tpe cyri qui dedit ꝓlo licentiam redeũdi. x Et ascenderũt montana. i. iudeã que est montuosa. y Nunc ergo. Narrata iudeor historia. hic ꝓsequenter achior cõcludit intentum. z. Nunc ergo domine mi ꝛc. ad hoc enim predicta narrauerat. ut holofernes sciret nõ se posse filios israel capere nisi p offensum dei sui. ⁊ p3 littera. 3 Et factum est. Posteaq; posita ẽ achior responsio. hic ꝓnter ponit assyriox indignatio.

ne arcu ⁊ sagitta ⁊ absq; scuto ⁊ gladio: deus eorum pugnauit pro eis ⁊ vicit. Et non fuit qui insultaret pl'o istis: nisi qñ recessit a cultu dñi dei sui. Quotienscũq;[p] autem preter ipsum deum suũ alterum coluerunt: dati sunt in predam ⁊ in gladiũ ⁊ in opprobriũ. Quotienscũcp autem penituerunt se recessisse a cultura dei sui: dedit eis deus celi virtutem resistẽdi. Deniq;[s] chananeũ regem ⁊ iebuseum ⁊ pherezeum ⁊ etheum ⁊ eueum ⁊ ămoreum: ⁊ omnes potentes in esebon, pstrauerunt: ⁊ terras eorum ⁊ ciuitates eorũ ipsi possederunt: ⁊ vsq; dum non peccarent in conspectu dei sui crãt cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam[t] ⁊ antehos ãnos cum recessissent a via quam dederat illis d⁹ ut ambularent in ea exterminati sũt prelijs a multis nationib⁹: ⁊ plurimi eorum captiui adducti sunt in terram non suam. Super[v] autem reuersi ad dñm deum suũ ex dispersiõe qua dispsi fuerãt adunati sunt: ⁊ ascenderunt montana hec omnia. ⁊ iterum possidẽt irlm vbi sunt sancta sanctorum. Nunc[x] ergo mi dñe perquire si ẽ aliqua iniquitas eorum in conspectu dei eor: ascendamus ad illos: qm̃ tradens tradet illos deus eorum tibi: ⁊ subiugati erunt sub iugo potentie tue. Si ꝙ non est offensio pl'i hui⁹ corã deo suo nõ poterimus resistere illis: qm̃ deus eorum defendet illos: ⁊ erimus in opprobriũ vniuerse tre. Et[y] factũ est cum cessasset loq̃ archior verba hec: irati sũt oẽs magnates holofernis: ⁊ cogitabãt interficere eum dicentes ad alterutrum: Quis est iste q̃

39°
384

ꝯ primo ꝯtum ad duces exercitus. secundo ꝯtum ad principem eius. sequenti ca. Circa primū dicitur: Et factū est cum cessasset loqui ꝛc. irati sunt omnes magnates holofernis. ex fine sue narrationis in qua concluserat eos non posse ꝓpria virtute iudeos vellare. ꝛ patet sñia vsq; ibi: a Ut ergo agnoscat achior quoniam fallit nos. i. falsis verbis recipere nos intendit. b Ut sciat omis gens quoniam nabuchodonosor rex terre est. nō dicunt deus celi sed terre. videnk enim illius erroris fuisse qui dicebant diuinam ꝓuidentiā ad celestia se nō extendere. ꝓm ꝙ dicitur Job. xxij. Circa cardines celi perambulat nec nostra considerat. hoc autem nomen deus impositū fuit a prouidentia rerum ꝛ gubernatione. ꝛ ideo dei terre dicebant. cuius regnum ad plura terrena se extendit intentio ꝓ regis nabuchodonosor: ꝛ sui exercit⁹ erat omnem terrā suo subiugare domino. ut dictum est ꝑ. ca. ij. ꝓpter quod a suis denominabatur deus terre.

filios israel posse dicat resistere regi nabuchodonosor ꝛ exercitibus ei⁹: homines inermes ꝛ sine virtute: ꝛ sine pitia arꝫ pugne? [a] Ut ergo agnoscat achior: quoniam fallit nos: ascendemus in montana: ꝛ cum capti fuerint potentes eorum tūc cum eisdem gladio transuerberabitur: ut [b] sciat omnis gens quoniam nabuchodonosor rex terre est: ꝛ preter ipsum alⁱ non est.

VI

[c] Actum est autē cum cessassent loquī: indignatus holofernes vehemēter dixit ad achior: Quoniam ꝓphetasti nobis dicens: ꝙ gens israel defendatur a deo suo: ut ostendam tibi quoniā non est deus nisi nabuchodonosor: cum percusserimus eos omnes sicut hominem vnum: tunc ꝛ ipse cum illis assyriorum gladio interibis: ꝛ omnis israꝫ tecum perditione disperiet: ꝛ probabis quoniam nabuchodonosor dominus sit vniuerse terre. Tunc [d] gladius militie mee trāsiet per latera tua: ꝛ cōfixus cades inter vulneratos israel: ꝛ non respirabis vltra donec exterminēris cum illis. Porro [e] autem si prophetiā tuā verā existimas nō cōcidat vultus tuus ꝛ pallor qui faciem tuam obtinet abscedat a te. si verba mea hec putas implere non posse. Et autem noueris quia simul cum illis hec experieris: ecce ex hac hora illorū populo sociaberis: ut dum dignas mei gladij penas exceperint: ipse simul vltioni subiaceas. Tunc [f] holofernes precepit seruis suis ut comprehenderent achior: ꝛ ducerent eum in bethuliā ꝛ traderent eum in manus filiorū israel. Et accipientes eum serui holofernis ꝓfecti sunt per campestria. sed cum appropinquassent ad montana: exierūt [g] contra eos fundibularij. Illi [h] autē diuertentes a latere montis ligauerūt achior ad arborem manib⁹ ꝛ pedibus: ꝛ sic vinctum reliquerunt eum: ꝛ reuersi sunt ad dominū suum. Porro [i] filij israel descendentes de bethulia venerunt ad eum. Quem soluentes duxerunt ad bethuliam: atq; in [k] medū populi illum statuentes percontati sunt: quid rerum esset ꝙ illū vinctū assyrij reliquissent. In [l] diebus illis erant illic ꝓncipes: ozias filⁱ micha de tribu symeon: ꝛ charmi qui ꝛ gothoniel. In medio itaq; seniorū ꝛ i conspectu omniū achior dixit oīa ꝙ locutus fuerat ab holoferne interrogatus ꝛ qualiter populus holofernis voluisset ꝓpter hoc verbum interficere eum: ꝛ quēadmodum ipse holofernes iratus iusserit eum israelitis hac de causa tradi: ut dum vinceret filios israel: tunc ꝛ ipsum achior diuersis iubeat interire supplicijs: ꝓpt⁹ [m] hoc ꝙ dixisset de⁹ celi defensor eorum est. Cūq; [n] achior vniuersa hec exposuisset: omnis [o] populus cecidit in faciem adorātes dominū: ꝛ cōmuni lamentatione ꝛ fletu vnanimes preces suas [p] domino effuderunt dicentes: Domine deus celi ꝛ terre intuere superbiam eorum: ꝛ respice [q] ad nostram humilitatem: ꝛ [r] faciem sanctorum tuorum attende. ꝛ ostende quoniā non derelinquis presumentes de te: ꝛ presumentes de se ꝛ de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaq; fletu: ꝛ p totā diem oratione [s] populoꝝ completa: consolati sunt achior dicētes: Deus [t] patrum nostrorū cui⁹ tu virtutē ꝑdicasti: ipse [u] tibⁱ hanc dabit vicissitudinem

Cap. vj.

Actū est autē. hic cōsequenter describitur indignatio holofernis. ꝛ primo verbis iniuriosis. secundo factis. ibi: Tūc holofernes. Circa ꝑmū patet littera vsq; ibi d Tūcq; gladi⁹ militie mee. Ex quo videtur ꝙ intēdebat eum interficere pluribus plagis ꝛ cruciatibus. ut exprimitur j. eodem ca. tunc ꝛ ipsum achior diuersis iubeat interire supplicijs. ideo non dicit militis. ꝟ militie. quia intendebat eum militum ludibrio exponere. e Porro autem si ꝓpter fidem tuam veram existimas ꝛc. non fuit mirum si achior tunc timuit. tum quia inter eos erat sicut agnus inter lupos. tum licz quia firmiter teneret deum hebreos posse defendere. tamen nesciebat si eum offendissent uel non: ꝓpter qđ hoc inquirere ꝓposuerat. Cetera patent. f Tunc holofernes. hic ꝓsiter ostenditur eius indignatio factis. ꝛ primo achior hebreis tradendo. secundo eos crudeliter inuadendo. sicut dixerat indignatus. secūda incipit ca. vij. ꝑma diuidit i tres. qꝝ ꝑmo describit achior traditio. secūdo traditi disq̄sitio ibi: Porro filij israꝫ. tertio disquisiti consolatio ibi: Cūq; vniuersa. ꝑma ꝑs ꝓz vsq; ibi: g Exierūt cōtra eos fundibularij. ꝛ dicunt a funda ꝛ bale grece qđ est proiectio latine. qꝝ cum funda. proiciunt lapides quorū ictus graues sūt maxime quādo descendunt a superiori parte. b Illi aūt diuertentes ꝛc. volentes se expedire de achior cū tali tamen securitate ꝙ non posset manus hebreorū effugere. i Porro. hic cōsequenter describitur traditi disquisitio. cum subditur:

k In mediū populi illū statuentes percontati sunt ꝛc. mirabant enim de tali ligatione ipsius tanq; de re insolita. l In diebus illis erāt illic principes ozias ꝛc. hoc interponit. qꝝ coram eis principaliter adductus fuit achior. ꝛ ibi dicit achior responsio. cū dicit: Dixit achior oia ꝛc. ꝛ parꝫ vsq; ibi: m Propter hoc qđ dixisset deus celi defensor eorū ē. non eni credebant dei celi ꝓuidentiam ad hec inferiora se extendere. ut prędictum est. nec ꝑ consequens eius defensionem. n Cūq; achior vniuersa. hic cōsequenter describitur interrogati uel disquisiti cōsolatio. ꝛ ꝑmo per orationē deuotā. cum dicitur: o Dis ꝓls cecidit in faciē. humiliter ꝛ deuote deprecantes: ut de⁹ liberaret eos cum ipso achior de manibus holofernis. p Respice ad nostram humilitatem. qui non confidimus de nostris meritis uel virtute: ſ de tua bonitate. q Et faciem sanctorum tuoꝝ attende. s. abrahā: ysaac iacob: ꝛ aliorum sanctorum patrum. ut eorū meritis liberemur. r Oratiōe populoꝝ cōpleta ꝓsolati sunt achior. in fine orationis diuinitus confortati. nam melior est finis orationis ꝙ principium. Ecclesiastes. vij. s Deus patrum nostroꝝ cuius tu virtutem predicasti. assyrijs nūciando. t Ipse. remunerator. v Tibi hanc dabit vicissitudinem ꝛc. hoc est finis orationis ꝙ principium. Ecclesiastes. vij.

dixerunt ꝓfidentes ꝛe dño auxilio. a Cū ẏo. hic secūdo cōsolantur achioꝛ ei cum ipsis habitationem libꝛam offeꝛendo dicētes: Cum ẏo dominus ꝛeus noster ꝛederit hanc libꝛtatem seruis suis. i. nos libꝛauerit ꝛe manibus holofernis. b Sit ⁊ tecum ꝛeus in medio nostri ut sicut placuerit tibi ⁊c. i. accipias ritum ⁊ legem nostram. uel non accipias. non enim gentiles tenebantur ad legem mosaicam: sed sufficiebat eis ad salutem credere vnū ꝛeum remuneratoꝛē bonoꝛum. fm consilium voluntatis sue. fm ꝙ dicitur heb. xj. Accedentē ad ꝛeum oꝑtet credere quia est. ⁊ inquirentib⁹ se remuneratoꝛ sit. ⁊ in hoc articuli fidei implicite continentur. talis autem erat achioꝛ q̄uis esset gentilis. ut satis ꝑz ex dictis. c Tunc oçias. hic tertio consolant achioꝛ cenam ei honorabilem faciēdo. cum dicitur: Tunc oçias. q̄ princeps erat populi. ut ꝑdictū est. d Suscepit eum in domū suā. que erat honorabilioꝛ ceteris. e Et vocatis omnibus ꝓlbyteris. ut cena esset magis honorabilis. f Refecerunt. s. achioꝛ ⁊ seipsos ad nature sustentationem. g Postea ẏo conuocatus omnis populus. a sacerdotibus. b Intra ecclesiam oꝛauerunt. licꝫ enim esset vnicum templum in hierusalē in quo licitum erat offerri sacrificium. tamē in singulis ciuitatibus erant synagoge: in quibus conueniebat populus ad oꝛandum ⁊ audiendum ꝛei verbum. i Cap. vij.

Holofernes aūt. hic consequenter ꝛescribitur holofernis indignatio populum israel crudeliē ꝓsequendo: vbi primo ponit superba oppugnatio vbis. secundo dura coartatio sitꝭ. ibi: Porro holofernes. tertio pauida obiurgatio plebis. ibi Tunc ad oçiam. quarto indiscreta conuentio ducis. ibi: Et cum fatigati. Circa primū dicit: holofernes autē altera die. id est in crastino traditionis achioꝛ ut citius impleret crudelitatem quam ꝑdixerat. k Precepit exercitibus suis. ut ostenderet magnitudinem sue potestatis. Cetera patent ꝙsq̄ ibi: l Et ꝛenerunt ꝓ crepidinem montis. id est concauitatem ipsius precipitem. m Filij autem israel ut viderunt multitudinem. tantam ⁊ sic armatam. n Prostrauerunt se super terram. humiliter ⁊ ꝛuote petentes diuinū auxiliū o Et assumentes arma sua bellica ⁊c. ne omittentes quod facere potuerant humana via ꝛem tentare viderent. p Porro holofernes. hic consequenter ponitur dura coartatio sitis. cū dicitur: Porro holofernes ⁊c. aqueductum illoꝛū. i. existentium in bethulia. q A parte australi extra ciuitatem dirigeret. s. cursum suum. Erat enim fons ille extra ciuitatem ex quo ꝑ aqueductum fluebat aqua intra ciuitatem. r Et incidi precepit aqueductū. ut aqua ꝛeclinaret alibi. s Ex q̄ bus furtim videbantur haurire. ꝓpter timorem assyrioꝛum existentiū in obsidione. t Sed filij āmon ⁊ moab. isti enī odiebāt iudeos. ut patet ex libꝛis Judicum ⁊ Regum: ideo ꝛederunt cōtra eos consilium. v Filij israel nō in lancea nec in sagitta confidunt. q. d. nō habent arma nec exercitum preliandi. ꝓpter quod non ꝛenient cōtra nos in campum. ⁊ ideo si ponantur custodes fontium morient siti: uel ad se ꝛedꝛendum erunt cōpulsi. x Et placuerunt hec verba coram holoferne. quia videbantur sibi vtilia esse. Cetera patēt ꝙsq̄ ibi: y Ita ut nō esset intra ciuitatē vnde satiarentur uel vna die. si quilibet biberet ꝓ sua uolūtate. verūtamē poterant aque sufficere ꝑ quinq̄ dies positis in arta necessitate. ꝓpter quod talis terminus fuit positus. ut habꝛetur. j. eodem ca. z Tunc ad oçiam. hic consequenter ponit querulosa murmuratio plebis dicentis ad oçiam principem ciuitatis. a Judicet dominus inter nos ⁊ ꝛe ⁊c. multitudo enī afflicta siti volebat ꝙ ciuitas ꝛedderetur. quod oçias ⁊ sacerdotes impꝛediebant: ꝓpter quod multitudo oçiam principem ad diuinū iudicium aduocabat: imputans superbie ꝛefensionem ciuitatis. ideo subditur: b Et ꝓpter hoc. i. ꝓpter talem ꝛebellionem. c Vendidit nos ꝛeus in manibus coꝛū. i. totaliter tradidit subtrahendo nobis suū auxilium. ideo cōcluditur ciuitatis traditio. cum dicitur: Et nunc congregate

ut eoꝛum magis tu interitū videas. Cum ⁿ vero dominus ꝛeus noster ꝛederit hanc libꝛtatem seruis suis: sit ᵇ ⁊ tecum ꝛeus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi: ita cum tuis omnibus conuerseꝛis nobiscū. Tūc ᶜ oçias finito consilio suscepit ᵉū in domū suam: ⁊ fecit cenam magnam. Et ᶜ vocatis omnib⁹ ꝓsbyteris simul expleto ieiunio ꝛefecerunt ᶠ. Postea ᵍ ẏo cōuocat⁹ omnis ꝓ̄ls per totā noctem intra ʰ ecclesiam oꝛauerūt: petentes auxilium a ꝛeo israel.

Holofernes ⁱ VII autem altera die precepit ᵏ exercitibus suis ut ascenderent contra bethuliam. Erant autem pedites bellatoꝝ centum viginti milia: ⁊ equites viginti duo milia: preter ꝑparationes viroꝝ illoꝝ quos occupauerat captiuitas: ⁊ adducti fuerant ꝛe prouintys ⁊ vbibus vniuerse iuuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnam contra filios israel: ⁊ ˡ venerūt ꝓ crepidinem montꝭ vsq̄ ad apicem qui respicit supꝛa bethaim a loco qui dicitur belma vsq̄ ad chelmon qui est cōtra esdrelon. Filij ᵐ autem israˢ ut viderunt multitudinem illoꝛum: ꝓstrauerūt ⁿ se super terram mittentes cinerē super capita sua: vnanimes oꝛantes ut ꝛeus israel misericordiam suam ostenderet super populum suū. Et ᵒ assumētes arma sua bellica sederunt ꝓ loca que angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa: ⁊ erant custodiētes ea tota die ⁊ nocte. Porro ᵖ holofernes dum circuit per gyrū: reperit ꝙ fons qui influebat aqueductum illoꝛum a ᵠ parte australi extra ciuitatem dirigeret: ⁊ ʳ incidi precepit aqueductum illoꝛum. Erāt tamen non longe a muris fontes ex ˢ quib⁹ furtim videbanꝭ haurire aquā ad refocillandum potius q̄ ad potandum. Sed ᵗ filij āmon ⁊ moab accesserunt ad holofernē dicentes: Filij ᵘ israˢ non in lancea nec in sagitta confidūt: sed montes ꝛefendūt illos: ⁊ munūt illos colles in ꝑcipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugne possis supare eos: pone custodes fontium ut non hauriant ex eis: ⁊ sine gladio interficies eos: uel certe fatigati tradent ciuitatem suā quam putant in montibus positā superari non posse. Et ˣ placuerunt verba hec coram holoferne: ⁊ coram satellitibus eius. ⁊ cōstituit per gyrum centenarios per singulos fōtes. Cūq̄ ista custodia ꝓ dies viginti fuisset expleta: ꝛefecerunt cisterne ⁊ collectiones aquarum omnibus inhabitantibus bethuliam: ita ʸ ut nō eēt intra ciuitatē vnde satiarentur: uel vna die: quoniā ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ᶻ ad oçiā ꝙgregati omnes viri femineq̄ iuuenes ⁊ paruuli: oēs simul vna voce dixerūt. Judicet ᵃ ꝛe⁹ inter nos ⁊ te: quoniam fecisti in nos mala nolens loqui pacifice cum assyrijs: ⁊ ᵇ ꝓpter hoc ꝛendidit ᶜ nos ꝛeus in manib⁹ eoꝛum. Et ideo non est qui adiuuet: cum ꝓsternamur ante oculos eoꝛum in siti ⁊ in perditiōe magna. Et nūc cōgregate vniuersos qui in ciuitate sunt ut sponte tradam⁹ nos omnes

vniuersos ⁊c. ⁊ subdit huius traditionis ratio cum dicit: a Melius est enim ⁊c. i. minus malū quo cōparatū ad maius habet rationem boni. b Cōtestamur hodie celum ⁊ terram ⁊c. i. contra te ⁊ sacerdotes adducimus in testimoniū q̄ inique agitis nisi tradatis ciuitatem cum sit minus malū. c Qui vlciscit nos. i. punit ꝑm peccata nr̄a Cetera patēt vsq; ibi: d Tu q̄ pius es ⁊c. vindica iniquitates nr̄as. i. flagella nos q̄ tibi placuerit. dum tamen non tradamur in manib⁹ infidelium. ⁊ simili modo dauid ꝑelegit a deo flagellari q̄ ab hominibus. ij Reg. vlt. illud vltimo dictū videt ꝓcessisse a sacerdotib⁹ ⁊ ab aliq̄b⁹ iustis magis timentibus de destructiōe diuini cult⁹ q̄ de ꝓpriis corporibus e Et cū fatigari. Hic vltimo ponit indiscreta cōsentio ducis qui ꝑmisit ciuitatem reddere nisi infra q̄nq; dies veniret eis auxiliū. ⁊ patz littera ex dictis. Sciendum tñ q̄ licz iste oȝias bene fecerit differendo traditionē ciuitatis. ⁊ inducendo ad expectationē diuine misericordie. tñ ꝓfigēdo ēminū q̄nq; dierū male fecit: ꝓpter q̄d de ꝑhendit ca. se. ut videbitur. f

populo holofernis. Melius[a] est enim ut captiui benedicam⁹ dominū viuētes: q̄ moriamur ⁊ simus opprobrium omni carni: cum videamus vxores nostras ⁊ infantes nostros mori anteoculos nostros. Contestamur[b] hodie celum ⁊ terram ⁊ deum patrum nostrorum qui[c] vlciscit nos ꝑm peccata nostra: ut iam tradatis ciuitatē in manū militie holofernis ut sit finis noster breuis in ore gladij: qui longior efficit in ariditate sitis. Et cum hec dixissent: factus est fletus ⁊ vlulatus magnus in ecclesia omnib⁹: ⁊ per multas horas vna voce clamauerunt ad deum dicentes: Peccauim⁹ cū ꝑribus nr̄is: inuste egimus: iniquitatem fecimus. Tu[d] q̄ pius es miserere nostri: ⁊ in tuo flagello vindica iniquitates nr̄as: ⁊ noli tradere confitentes te populo qui ignorat te: ut nō dicant int̄ gentes: vbi est deus eor̄. Et[e] cum fatigati his clamorib⁹ ⁊ bis fletib⁹ lassati siluissent. exurgēs oȝias infusus lachrymis dixit: Equo animo estote frēs: ⁊ hos q̄nq; dies expectemus a dño misericordiā. Forsitan enim indignationem suam abscidet: ⁊ dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinq; diebus non venerit adiutorium: faciemus hec verba q̄ locuti estis. VIII

Et[f] factum est cū audisset hec verba iudith vidua q̄[g] erat filia merari: filij idox: filij ioseph: filij oȝie: filij elai: filij iānox: filij gedeon: filij rafoim: filij achitob: filij melchie: filij enam: filij nathanie: filij salathiel: filij symeon: filij ruben: ⁊ vir eius fuit manasses: qui mortuus est in die⁹ messis hordeacee: instabat enim super alligātes manipulos in campo: ⁊ venit estus sup caput ei⁹: ⁊ mortuus est in bethulia ciuitate sua ⁊ sepultus est illic cum patrib⁹ suis. Erat[h] autem iudith relicta eius vidua iam annis tribus ⁊ mensibus sex. Et[i] in superioribus domus sue fecit sibi secretū cubiculū in quo cum puellis suis clausa morabatur: ⁊[k] habens sup lumbos suos cilicium: ieiunabat omnib⁹ diebus vite sue: ꝓter sabbata ⁊ neomenias: ⁊ festa dom⁹ israel. Erat[l] aūt eleganti aspectu nimis: cui vir suus reliquerat diuitias multas ⁊ familiā copiosam: ac possessiones armentis boum ⁊ gregibus ouiū plenas. Et erat hec in omnibus famosissima: qm̄ timebat dñm valde: nec erat qui loqueretur de illa verbū malū. Hec[m] itaq; cum audisset: qm̄ oȝias ꝑmisisset q̄ trāsacto q̄nto die traderet ciuitatem: misit ad ꝓsbyteros chabri ⁊ charmi Et venerunt ad illā ⁊ dixit illis Q̄d[n] est hoc verbū in quo consensit oȝias: ut tradat ciuitatem assyrijs: si intra quinq; dies nō venerit vobis adiutorium: Et[o] q̄ estis vos qui tentatis dñm? Non est iste sermo qui misericordiam ꝓuocet: sed potiꝰ q̄ irā excitet: ⁊ furorē accēdat. Posuistis vos tempus misericordie

Et habens sup lūbos suos cilicium ieiunabat ⁊c. ad repressionē cōcupiscētie carnalis. parcitas. n. victus ⁊ asperitas vestitus sunt custodes castitatis. l Erat aūt elegāti aspectu nimis cui vir su⁹ reliq̄rat diuitias multas. ex hoc ꝓz virtus sue castitatis. q̄ nec pulchritudo corpis: nec copia diuitiarū q̄ sunt fomenta libidinis ꝓtraxerūt eam ad secūdas nuptias. cetera patēt. m Hec itaq;. hic q̄rit ꝓnit eius locutio gratiosa ⁊ ꝓmo ponit hui⁹ locutionis actus. secūdo ipsi⁹ effect⁹. ibi Et dixit illi. Circa primū verbo suo redarguit dicta cōsentio. que ꝓmo r. vtit. cū dicit: Hec itaq; cum audisset qm̄ oȝias. ꝑmisisset ⁊c. secūdo ꝓ sacerdotibus mittit. cum dicit: Misit ad ꝓbyteros ⁊c. q̄ aūt nō iuit ad eos nō fuit ex defectu humilitatis: sed ex zelo castitatis ⁊ honestatis vidualis q̄ refugiebat ꝓ vicos discurrere: ⁊ in palā coram hominibus apparere. n Q̄d est hoc verbū in quo ꝓsensit oȝias ⁊c. Ex hoc videt q̄ non erat ibi. q̄ loquitur de eo quasi de absente. verūtamen supuenit anteq̄ inde recederent sacerdotes. ut patz j. eo. ca. potest etiam dici q̄ a principio fuit ibi. verūtamen iudith direxit sermonem ad sacerdotes quasi magis culpabiles. nam ex illo consensu sequebatur destructio diuini cult⁹. ut statim dicit: ꝓ quo sacerdotes debebant clare pl⁹ q̄ principes. o Et q̄ estis vos qui tētatis hominū ⁊c. Ad intellectū huius sciendū q̄ ex captione illius ciuitatis patebat via ad irl̄m. ⁊ ꝓ ꝑns destructio diuini cultus: ꝓpe q̄d debebant ciuitatē illam q̄diu possent defendere etiā in maxima afflictiōe nisi sup hoc haberēt mandatū dñi ꝑ verbū ꝓphete. sicut Hieremias ꝓsulebat sedechie redditionē ciuitatis regi babylonis. sic aūt nō erat in ꝓposito: ꝓter q̄d precauerūt prefigentes redditiōis terminū. Si aūt dicat q̄ ꝓphani aliq̄s sine peccato sic prefigunt terminū redditiōis alicui⁹ castri sarracenis. Dicendū q̄ non est simile. nam ex hoc nō sequit generalis cessatio sacrificij ecclesie: q̄d offerri pōt vbiq;. sacrificiū ꝑ vteris legis offerri nō poterat extra irl̄m nisi ex speciali dispensatiōe diuina. sicut legitur helias in monte carmeli sacrificasse. iij. Reg. xviij. ꝓpe q̄d in ꝓphetiōe ꝓdicta

Cap. viij. Factum ē. Postq̄ descripta est filiorum israel ꝓsecutio. hic cōsequenter describit eorum liberatio q̄ facta est ꝑ manum iudith que interfecit holofernē. ⁊ iō sic ꝓcedit. q̄ ꝑmo ponit ipsius iudith multiplex virtus. secundo holofernis casus. ca. x. ibi: Cūq; itrasset. tertio fuga sui exercitus. ca. xiij. prima diuidit in tres. q̄ ꝑmo iudith inducit ꝓpm ad spem diuine miserationis. secūdo se munit armis orationis. ca. ix. tertio se exponit piculo mortis. ca. x. ꝑma in duas. q̄ primo describit eius cōuersatio virtuosa. secūdo eius locutio gratiosa. ibi: Hec itaq; cum audisset. Circa primū premittit eius linea parentalis cum dicit: g Que erat filia merarij filij idox ⁊c. q̄d facit ad cōmendationē iudith. nam isti fuerunt nobiles genere: ⁊ moribus nobiliores. a quib⁹ iudith non degenerauit sed in melius ꝓfecit. secundo subdit status eius cōiugalis cū dicit: Et vir eius fuit manasses. tertio

erat q̃dam tentatio diuina inq̃tum volebãt p hoc experiri effectum auxilij diuini. ideo subdit: Nõ est iste sermo qui misericordiã puocet ꝛc. a Sed q; patiens est. hic secundo verbũ iudith inducit ad penitentiã salutarem allegando primo dei patientiã. cum dicit: Sed q; patiens dñs est ꝛc. b Nõ enĩ q̃si bõ sic ꝛ. cõminabit. qõ enim homo cõminatur statim implere conatur inq̃tum potest. deus autẽ aliq̃n cõminat qõ inferre non intendit. sic Jone. iij. dicit: Adhuc xl. dies ꝛ niniue subuertetur. qõ tamen deus nõ intendebat facere. q; p̃uidebat penitentiã ninuitarũ ex qua parceret eis. ꝛ hoc est q; tales cõminationes. pferunt non fm ordinem dine prescientie que imutabilis est. sed fm exigentiã meritorum que est mutabilis. ꝛ sic fuit in niniuitis. c Et ideo humiliemus illi aias nostras. ꝛ non tm̃ corpora. d Ut fm voluntatem suam sic faciat nobiscũ. cõfidebat enim iudith q; ex humiliatione populi negociũ verteret in oppositum. sicut dictum est de literatione niniuitarũ. ꝛ hui⁹ confidẽtie cã ibidit-cũ dr: e Q̃m non secuti sumus peccata patrum nostrorum qui vereliquerunt deum. per multiplicem idolatriam. ut patz iiij. Reg̃. ꝛ. ij. Parali. a reditu pro captiuitatis babylonice non legit⁹ populus israel idolatrasse: nisi aliqui pauci tempore antiochi epiphanis. ꝛ ad hoc inducti timore mortis. f Et nũc fratres. hic cõsequenter iudith inducit populum ad confidentiam. ꝛ hoc p sacerdotes qui erãt populi doctores. ideo dicit: g Ex vobis pendet anima illorum. q̃tum ad firmitatẽ in bono. h Cor da eorum erigite. ad cõfidendum de diuina virtute. i Ut memores sint quia tentati sunt patres nostri ut. pbarent. i. ut eorũ patientia declararetur. ad meritũ ipsor ꝛ exemplum aliorum. ꝛ inducit ad hoc exemplũ abrahã qui tentatus fuit in filij immolatione: ꝛ isaac qui ad eandem immolationẽ se obtulit voluntarie. ut declaratũ fuit Heñ. xxij. ꝛ iacob qui fugiens p̃secutionem esau iuit in mesopotamiã syrie. k Illi aũt qui tentatiões nõ susceperũt ꝛ. exterminati sunt ab exterminatore. Nu. xj. vbi dicit q; ignis deuorauit extremã partẽ castror. ꝓpter murmur populi ꝑ dñm. l Et a serpentib⁹ perierunt. Nu. xxj. Et nos g̃ non vlciscamur nos. retorquendo penas quas sustinem⁹ in deũ murmurando contra ipsum. hoc etiam dicit. q; forsitan in p̃lio erant aliqui tam mali q; ex impatientia cõtra deũ volebant traditionem ciuitatis detrudere. ut sic p̃sequens destrueret diuinus cultus in ur̃in q̃si dñi: ꝛ in arbitriũ vestrum diem p̃stituistis ei. Sed m q; patiens dñs est: in hoc ipso penitea⁹: ꝛ indulgentiã eius fusis lachrymis postulem⁹. Non n enĩ quasi bõ sic deus cõminabit: neq; sicut filius hois ad iracundiã inflammabit. Et o ideo humliem⁹ illi animas nostras: ꝛ in spũ cõstituti humiliato seruientes illi: dicam⁹ flentes dño: ut p fm voluntatem suã sic faciat nobiscũ cito misericordiã suam: ut sicut cõturbatũ est cor nr̃m in superbia eor: ita etiã de nostra humilitate gloriemur: q̃m q non sum⁹ secuti peccata patrũ nostror q̃ dereliquerũt deũ suũ: ꝛ adorauerũt deos alienos. p quo scelere dati sunt in gladiũ ꝛ in rapinam ꝛ in p̃fusionẽ inimicis suis Nos aũt alterũ deum nescim⁹ preter ipsum. Expectem⁹ humiles p̃solationem eius: ꝛ exq̃ret sanguinem nostrũ de afflictionibus inimicorũ nostror: ꝛ humiliabit omnes gẽtes quecũq; insurgunt contra nos: ꝛ faciet illas sine honore dñs deus noster. Et r nunc fratres q̃m vos qui estis presbyteri in p̃lo dei: ꝛ ex s vobis pendet anima illor ad eloquiũ vestrum corda t eorum erigite: ut u memores sint q; tentati sunt patres nostri: ut probarent⁹ si vere colerẽt deũ suũ. Memores esse debent quõ pater noster abrahã tentat⁹ est ꝛ p multas tribulationes pbatus: dei amicus effect⁹ est. Sic isaac: sic iacob: sic moyses: ꝛ omnes q̃ placuerũt deo p multas tribulationes transierũt fideles. Illi x autem qui tentati / ones non susceperunt cũ timore dñi: ꝛ impatientiam suã ꝛ improperiũ murmuratiõis sue cõtra dñm. ptulerunt: exterminati sunt ab exterminatore: ꝛ y a serpentibus perierunt. Et nos ergo non vlciscamur nos p his que patimur: sed z reputantes peccatis nostris hec ipsa supplicia minora esse: flagella dñi q̃si serui qui corripimur ad emẽdationem ꝛ non ad pditionẽ nostram: euenisse credamus. Et a dixerunt illi oçias ꝛ presbyteri. Omnia que locuta es vera sũt ꝛ non est in sermonib⁹ tuis vlla reprehensio. Nunc ergo ora p nobis q̃m mulier sancta es: ꝛ timẽs deũ. Et dixit illis iudith: Sicut b quod potui loq̃ dei esse cognoscitis: ita c qõ facere disposui. pbate si ex deo est: ꝛ orate ut firmũ faciat deus p̃silium meũ. Stabit⁹ vos ad portã nocte ista ꝛ ego exeã cũ ancilla mea: ꝛ orate ut sicut dixistis in die⁹ quinq; respiciat dñs p̃lm suũ isr̃l. Vos autem nolo ut scrutemini actũ meũ: ꝛ d vsq; dũ renũcie vobis nihil aliud fiat nisi oro p me ad dñm deũ nr̃m. Et dixit ad eã oçias p̃nceps iude: Vade e in pace: ꝛ dñs sit tecũ in vltionẽ inimicor nr̃or. Et f reuertentes abierunt.

IX

Q Vibus g abscedentib⁹ iudith ingressa h est oratoriũ suũ: ꝛ i induens se cilicio posuit k cinerẽ super caput suũ. ꝛ prosternens se domino clamabat ad dominũ dicens: Dñe l deus patris mei symeon in vltionẽ cõtra deũ de penis quas p̃mittebat p̃lo iudaico inferri. m Sed reputãtes peccatis nostris hec ipsa supplicia minora esse flagella dñi. q. d. reputare debem⁹ q; peccata nr̃a maiorẽ exigunt penã. ꝛ p dñs q; sunt nobis inflicta ad temp⁹ ut p hoc castigati euadamus penã eternã. ideo subdit: Quasi serui dñi q̃ corripimur ad emendationem ꝛ. sequit: n Et dixerunt. hic p̃nit locutionis iudith gratiose effect⁹. nam ei cõsenserũt p̃nceps ꝛ p̃sbyteri tanq̃ manifeste veritati. iõ dicit: Et dixerũt illi oçias ꝛ. nunc ergo ora p nobis. ex verbis enĩ eius sanct⁹ p̃ceperũt gratiã dei in ea esse: ꝛ ei⁹ orationẽ acceptabilẽ deo fore. iõ rñdit iudith: o Sicut q̃ potui loqui dei esse cognoscitis. i. p̃cedere ex eius bonitate. p Ita qõ facere disposui probate si ex deo est. nõ accipit hic. pbatio. p acceptiõe experimẽti alicui⁹ statim cognoscendi. q: postea sequitur: Nolo ut scrutemini actum meũ. sed accipit hic pbatio. p expectatione effect⁹ futuri q. d. si sequat effectus ad literationem p̃lij q hoc videbitis q̃ illud qõ cogitaui facere ex deo est. ideo subdit q Et vsq; dum renuncie vobis. effectũ. r Nihil aliud fiat nisi oratio p me. ut deus velit me dirigere. s Vade i pace. q. d. quod cogitasti facias. nolum⁹ pl⁹ inquirere. t Et reuertentes abierũt. ad domos proprias. v Cap. ix.

Q Vib⁹ abscedentib⁹ hic p̃cipit iudith munit se armis oratiõis. ꝛ q̃m oratio est p̃cipium deuotiõis a deo. ideo ad p̃tendũ primo se disponit cũ dicit: x Ingressa est oratorium suum. q̃ erat in superioribus domus sue. ut dictũ est ca. precedenti. y Et induens se cilicio. licz enim semp haberet ciliciũ ad carnem interius. ut dictũ est ca. precedenti. tm̃ etiam tunc induit se cilicio exterius. z Posuit cinerẽ sup caput suũ. ꝛ vtrũq; fecit ad humiliationẽ sui sciens q; ex o humiliãtis se nubes penetrat. Eccle. xxxv. a Dñe deus hic secũdo suã petitionẽ ꝓponit. in q̃ primo petit suplex vestes humiliari. secũdo p̃stantiã sibi dari. ibi: Da m̃ in aio p̃stantiã. Circa primũ ad obtinẽdũ q̃ petit. tria ꝓponit ex dei iusticia fa-

cta. Primū ē occisio siebimitaꝝ ꝓpē dine filie iacob violationem. Beñ. xxxiij. ⁊ hoc est qō dicit: Dñe deus patris mei symeon. patriarche. Sed cōtra hoc videt ꝙ in ꝓncipio ca. prece. genealogia iudith reducit ad ruben. ꝓpter qō dicit aliqui ꝙ ex ꝑte patris fuit de tribu ruben. ut ibi dr. ex ꝑte vero matris de tribu symeon. ut dicit hic. sed melius videt dicendum ꝙ simplicit fuerit de tribu symeō ex ꝑte patris ⁊ matris. qz mulieres nō dabant cōiungi viris alterius tribus. Nu. xxxvj. nec ille ruben ad quē reducit genealogia iudith ca. ꝑce. videt fuisse ruben patriarcha. nā ibi dicitur: filij symeon: Beñ. vero. xlvj. et j. Paral. v. vbi numerant filij ruben: non ponitur ibi aliquis q̄ vocetur symeon. Item quia plures generatiōes videntur fuisse inē ruben ⁊ iudith: ꝙ ponantur ca. prece. nā a natiuitate ysaac vsq; ad exitū de egypto fluxerūt anni q̄dringēti ut dictū fuit Beñ. xv. Item ab exitu de egypto vsq; ad fundationē tēpli ꝑ salomonē fluxerūt anni q̄dringēti octoginta. iij. Reg. vj. ⁊ inde vsq; ad eius destructionē ꝑ nabuchodonosor. fluxerūt anni q̄dringēti decē ſm hebreos. ⁊ posset ꝓbari ꝑ epa regū qui regnauerūt a tpe salomonis vsq; ad. xj. annū sedechie. i q̄ fuit tēplū destructū. b ꝓpter plicitatē omitto: ⁊ inde vsq; ad. iij. annū cyri. in q̄ fundatū fuit secundū tēplū fuerūt. lxx. anni: ſm minorē cōputationē. ⁊ inde octo vsq; ad cambisem: sub q̄ ꝓtigit hystoria iudith. ut dictū est supra in ꝓncipio buius libri. Anni vero ꝓdicti simul iuncti sūt mille. cclxvij. a q̄b⁹ oportet subtrahere annos. c. ⁊. viij. qui fluxerūt a natiuitate ysaac vsq; ad natiuitatē ruben, nā ano. lx. ysaac nati sūt iacob ⁊ esau Beñ. xxv. Esau vero anno. xl. etatis sue uxores duas accepit. Beñ. xxvj. ⁊ ꝙ ꝑs iacob tūc q̄dragenarius fuit q̄ cito post de uolūtate parentū iuit ad laban auunculū suū. Beñ. xxvij. vbi cōpletis. vij. annis sue seruitutis accepit lyam uxorē: buius primogenit⁹ fuit ruben. ⁊ sic iacob videt fuisse. xl viij. annoꝝ uel circit in natiuitate ruben. igit a natiuitate ysaac vsq; ad natiuitatē ruben fluxerūt anni. c viij. uel circit: q̄bus subtract de numero annoꝝ supraposito remanēt anni mille. cclx. q̄ faciunt triginta generationes ⁊ amplius. nā toies illi⁹ tpis ia generabāt exūtes. xl. annoꝝ. ⁊ minoris tpis. hoc etiā ꝑs ꝓ genealogiā saluatoris: Matth. j. vbi ab abraha q̄ genuit ysaac vsq; ad trāsmigrationē babylonis ponunt generationes. xx viij. ⁊ tū omittunt ibi tres generatiōes regū iuda. ut ꝓbat Hyero⁹ in omel. ⁊ etiā sub noie hooc ponunt ibi tres generatiōes ꝓ vna. ut ibidē ostensū fuit. ⁊ iteꝝ a trāsmigratione babylonis vsq; ad tēpus cambisis sub q̄ ꝓtigit hystoria iudith fluxerūt anni lx viij. ut ꝑs ex ꝓdictis: q̄bus faciūt duas generationes. ⁊ sic ꝑs ꝙ ille ruben ad quē resoluit genealogia iudith nō fuit rubē patriarcha filius iacob. ꝓpter qō dicendū ꝙ fuit alius eiusdē nois tribus symeon: ad quē resoluit genealogia iudith: eo ꝙ fuit in illa tribu vir notabilis. a Qui tradisti. ⁊c. J. i. i defensionē sui ab alienigenis. ⁊ accipit b defensio ꝓ occisione sichimitaꝝ ꝓ violēta oppressione dine filie iacob: in q̄ q̄dē occisiōe symeon fuit ꝓncipalis. Beñ. xxxiij. Potest etiā ibi accipi defensio ꝓ

qui occidisti illi gladiū in defensionē alienigenarū] qui violatores extiterunt in coinquinatione sua: ⁊ denudauerunt femur virginis in confusionem: ⁊ occidisti mulieres illorū in predam: ⁊ filias illorum in captiuitatem: ⁊ omnem predam in diuisionem seruis tuis qui c̄ zelauerunt zelum tuum: subueni queso te domine deus me⁹ mihi viduc. Tu d enim fecisti priora ⁊ e illa post illa cogitasti: ⁊ hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enī vie tue parate sūt: ⁊ tua iudicia in tua prouidētia posuisti. Respice f castra assyriorum nunc: sicut g tunc castra egyptiorum videre dignatus es: quādo post seruos tuos armati currebant: confidētes in quadrigis ⁊ in equitatu suo ⁊ in multitudine bellatoꝝ. Sed

prie. qz gentiles de alijs ciuitatib⁹ ꝓpinqs nō fuerūt ausi psequi i. iacob ⁊ filios ei⁹ recedentes territi a deo. ⁊ ex facto symeon ⁊ fratrū suoꝝ. Beñ. xxxv. b Qui zelauerūt zelū tuū. h videt falsū. nā iacob reprehendit illud factū tāqz malū: Beñ. xxxiij. ⁊ sibi Beñ. xlix. dicēs. Symeon ⁊ leui fratres vasa iniquitatis bellātia. ⁊c. ut exposit fuit ibidē. Dicendū ꝙ in facto illo duo fuerunt. s. zelus vlciscēdi iuꝑ: ⁊ illud fuit licitū ⁊ iustum. qz nō habebāt iudicē qui vellet factū punire: cui⁹ auctor erat ꝓnceps ciuitatis ⁊ ꝓpter ei⁹ fautor. ⁊ sic loquit hic iudith. Aliud qō fuit ibi fuit mod⁹ vlciscendi q̄ fuit malus ⁊ pditor⁹. inq̄tū filij iacob fregerūt pactū habitum cū sichimitis. ⁊ sic reprehendit illud iacob. c Tu enī fecisti priora. in creatione mūdi. d Et illa post illa cogitasti. non sic intelligēdo ꝙ sit prius ⁊ posterius in cogitatione dei: q̄ mēsurat nūc eternitatis: h in rebus factis quaꝝ alie sūt posteriores alijs. e Respice castra. Hic allegat secundū exemplum dīna factū qō est submersio egyptioꝝ. cū dr: Respice. oculo tuo iusticie. f Castra assyrioꝝ nūc. ipsa puniēdo. g Sicut tūc castra egyptioꝝ videre dignat⁹ es ⁊c. Exo. xiij. Respiciens dñs sup castra egyptioꝝ ꝑ columnā ignis ⁊ nubis interfecit exercitū eoꝝ ⁊c. h Et tenebre fatigabant eos. Exo. xiij. Erat nubes tenebrosa ex ꝑte egyptioꝝ: ⁊ illuminās noctē ex ꝑte hebreoꝝ ipediēs egyptios ne possent accedere ad hebreos. i Tenuit pedes eoꝝ abyssus i. maris fund⁹ in eoꝝ submersione. k Et in contis. i. fustibus ad pugnandū dispositis. l Et nescisti q: ⁊c. ꝓteris bella ab initio. i. ab antiqs tpibus. sic ꝑs de amalech ꝑ filios isrl pugnāte: Exo. xvij. ⁊ de og rege basan: ⁊ seon rege āmoreoꝝ: Nu. xxj. ⁊ de regib⁹ ꝑ iosue pugnātib⁹: Josue. x. ⁊ in plurib⁹ alijs locis. m Erige brachiū. Hic ponit tertiū a iudith allegatū. s. destructio diuini cult⁹: cui⁹ observatio erat ꝓuemēs deo. iō dicit: Erige brachiū tuū. i. potentiam tuā. n Sicut ab initio. i. ab exitu filioꝝ isrl de egypto. ut predictum est. o Et allide virtutē eoꝝ. i. psterne. p Qui ꝓmittunt se violare sancta tua. sic enī ꝓmiserāt nabuchodonosor regi. ut ipse solus nominaret deus in terra. ut dictū est ā. ca. iij. q Fac deo. ut gla. ꝓpio eius supbia amputet. i. caput holofernis. de cui⁹ potestate totus exercitus gloriabat. ⁊ videt h ꝓlixe loqui. qz sic factum fuit postea. ut videbit. xiij. ca. r Capiat laqueo oculoꝝ suoꝝ in me. i. sic capiat in aspectu mee pulchritudinis: q̄ fiam sibi familiaris q̄ possim eum iugulare. s Et pcuties eū ex labijs caritatis mee. i. ex verbis meis dulcibus ⁊ amorē ꝓtendētibus. Ad intellectū buius ⁊ etiā sequentiū sciendū ꝙ dicūt aliq̄ ꝙ in iudith duo fuerūt. s. affectio magna ad literandū ꝓpter de manu holofernis. ⁊ istud fuit licitū ⁊ sanctū. ⁊ aliud quod ex hac affectione secutū est. s. executio huius affectionis in qua ꝓtiuit ⁊ fecit ⁊ dixit aliq̄ illicita. ⁊ plura mendacia dixit in sequentibus holoferni ⁊ suis satellitibus ꝓpter primū tamē cōmendat in scriptura. ⁊ oratio ei⁹ fuit exaudita. ⁊ pulchritudo eius diuinit⁹ augmētata. sicut Exo. j. obstetrices cōmendant de bona affectione quam habuerunt ad seruandum pueros hebreorum: non autem de mendacio qō ꝓpter ad hoc dixerunt se excusando. Alij vero dicunt ꝙ non peccauit in oratione predicta nec in sui compositione. nec etiam in verbis que videntur mendacia in sequentibus. dicunt enim ꝙ iudith aliud intendebat: aliud preuidebat. intendebat enim se sic fieri gratam holoferni. ut cum eo

posset esse familiariter ad eius interitū perpetrandū: quod erat licitum ⁊ bonū cum esset rei aduersarius. ut patet ex precedentib⁹. sed prouidebat amorē illicitū holofernis circa se. nō tñ debebat ꝓpter b bonū predictū dimittere. sicut nec deus dimittit peccatorē punire. lz puideat ipsū ex hoc deteriorari. sicut patet de pharaone quē prouidebat ex flagellis indurari. Sed hoc non videf̄ bñ dictū. nam eadē est intētio finis ⁊ eorum que sūt ad finē quādo apprehenduntur ut ad finē ordinata sicut mobile eodē motu mouef̄ in mediū ⁊ terminū. Judith aūt itēdebat mortē holofernis tanq̄m finē intentū: ad quē tendebat ptingere p quatā familiaritatē cum ipso: ⁊ hanc familiaritatē adipisci p ardorē concupiscentie holofernis in ipsā. vñ dicebat. Capiat[a] laqueo oculor̄ suor̄ in me. ꝓpter qđ sup hoc cadebat intētio judith cū esset de medijs ad finē intentū ordinatis. ⁊ iō concupiscentia holofernis fuit peccatum ut ipsi dicunt. ⁊ per ꝓs petiū mortale. ⁊ cū sit tale de genere oportet cōsequenter cōcedere q̄ petitio judith ꝙtum ad hoc ⁊ eius ornat⁹ fuerit mortale peccatū. lz mīn⁹ grue q̄ peccatū holofernis ꝓpter affectionē adiūctā de populi liberatiōe. Sed quia hoc nullo modo ꝓsonat ei qđ infra dicit cap. q eius cōpositio nō ex libidine ꝟ ex virtute pendebat. ⁊ iō dñs hāc in illa pulchritudinē ampliauit Ideo p alia via pōt dici q nō fuit intētio judith holofernē allicere ad aliqđ peccatū: sed intendebat sic apparere gratiosa coram ipso q̄ vellet eā vxorē habere: qđ nō erat illicitū holoferni: q̄uis judith nullo mō vellet sibi in coniugiū copulari. sed p hoc intendebat cum ipso talē familiaritatē habere q̄ posset ipsū interficere. nec talis interfectio insidiosa peccatū erat. nā in bello iusto licitū est insidijs vti. sicut ꝑz Josue. viij. vbi de ꝓcepto dñi iosue posuit insidias post urbē hay. bellū aūt filior̄ israel contra holofernē erat iustissimū. qz intendebat totaliter destruere cultum diuinū. ut patet ex supradictis. de verbis autē judith utrū deceat excusari a mēdacio. dicetur. j. in loco suo.

a Da mihi. Hic ꝓpter judith petit ꝓstantiā sibi dari. nā inuadere tantū tyrannū ⁊ per mulierē videbat valde magnū. iō dicit: Da mihi ⁊c. ut ꝓtemnā illū ⁊c. i. ut nō timeā nec dubitē occidere illū. b Erit enī hoc memoriale nōis tui ⁊c. cū hoc nō poterit iputari virtuti humane. sed dine. c Nō enī in multitudine est virtus tua dñe ⁊c. qz solo nutu potes subuertere oia. d Nec superbi placuerūt tibi ab initio. nā angelos superbientes deiecit de celo. e Deus celor̄. creator aquar̄. p hoc intelligunt oēs alie creature. f Exaudi me miserā. afflictionē enī ⁊ miseriā sui ppli reputabat suā. g Et de tua misericordia ꝓsumentē. i. confidentē vltra modū muliebrem. h Memēto dñe testamēti tui. i. si. p nobis non parcis. saltē parcas p tuo cultu qui viget in nobis. i Et oēs gētes agnoscant qz tu es deus. p factū sic mirabile: qđ nō pōt fieri nisi tua virtute.

Da[a] mihi in animo constantiā ut contemnam illum: ⁊ virtutem ut cuertam illum. Erit[b] enī hoc memoriale nominis tui: cū manus femine deiecerit eum. Non[c] enim in multitudine est virt⁹ tua domine: neq̄ in equor̄ viribus voluntas tua. Nec[d] superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium ⁊ mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus[e] celorum: creator aquarum: ⁊ dominus totius creature exaudi[f] me miseram deprecantem: ⁊ de tua misericordia presumentem. Memento[h] domine testamenti tui: ⁊ da verbum in ore meo: ⁊ in corde meo consilium corrobora ut domus tua in sanctificatiōe p̄maneat: ⁊ omnes gentes agnoscāt: q̄ tu es deus: ⁊ non est alius preter te. x

Factum[k] est autem cū cessasset clamare ad dominum: surrexit[l] de loco in quo iacuerat prostrata ad dominū Vocauitq̄[m] abram suam: ⁊ descendens in domū suā: abstulit[o] a se cilicium: ⁊ exuit se vestimentis viduitatis suc. Et[p] lauit corpus suum: ⁊ vnxit se myrro optimo: ⁊ discriminauit crinem capitis sui: ⁊ imposuit mitram super caput suum: ⁊ induit se vestimentis iocunditatis sue. Induitq̄[r] sandalia pedibus suis: assumpsitq̄[s] dextrariola ⁊ lilia ⁊ inaures ⁊ annulos: ⁊ omnibus ornamētis suis ornauit se. Cui[b] etiam dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine sed ex virtute pendebat. Et ideo dñs hāc in illa pulchritudinem ampliauit: ut incomparabili decore omnium oculis appareret. Imposuit[o] itaq̄ abre sue ascopam vini: ⁊ vas olei ⁊ polentam ⁊ lapates ⁊ panes ⁊ caseum: ⁊ perfecta est. Cumq̄[b] venissent ad portas ciuitatis: inuenerunt expectantem eam ⁊ presbyteros ciuitatis. Qui cū vidissent eam: stupentes mirati sunt nimis pulchritudinē ei⁹. Nihil[t] tamē interrogantes eā dimiserūt transire dicētes: Deus patrū nostror̄ det tibi gratiam ⁊ omne consiliū tui cordis sua virtute corroboret: ⁊ glorietur super te hierusalem: ⁊ sit nomē tuū in numero sanctor̄ ⁊ iustorum. Et dixerunt hi q̄ illic erāt omnes vna voce: fiat: fiat. Judith vero orans dominū trāsiuit per portas ipsa ⁊ abra eius. Factū[u] est autē cū descenderet montē circa[t] ortū diei: occurrerunt[m] ei exploratores assyriorū ⁊ tenuerunt eā dicentes: Ad te venis aut quo vadis? Que respondit: Filia sum hebreor̄.

k Factū est aūt. Postq̄ iudith se munierat armis orationis. hic ꝓpter offert se periculo mortis. ⁊ p̄ se ꝓparat ornamēto. 2°. sibi. puidet de alimento. ibi; Imposuit itaq̄. 3° se tradit hostiū cuneo. ibi; Factum est autē. Circa primū dr̄; Factū est autē cū cessasset clamare ad dñm. oratiōe sua perfecta. l Surrexit. de rei aduentorio confisa. m Vocauitq̄ abram suā. i. ancillā libertā. ⁊ dr̄ ab hac prepositione ab. ⁊ arare. nā antiquitus iurta arā libertas seruis donabat. n Et descendēs in domū suā. de loco orationis sue q̄ erat in superiori⁹ dom⁹ sue ut dictū est ꝯ. viij. ca. o Abstulit a se cilicium ⁊c. i. vestimenta lugubria. p Et lauit corp⁹ suū. ut meli⁹ reciperet vnguentū. iō subdit: q Et vnxit se myrro. i. vnguento ex myrrha. ꝓ magna pte cōpositio. r Et imposuit mitrā. i. cucufā ad sui capitis ornamentū. s Et induit se vestimentis iocunditatis sue. i. q̄bus vtebat ad iocūditatē viro suo viuēte. t Induitq̄ sanda. pe. suis. i. calciamenta estiualia coriū vsup nō patentia. v Assūpsitq̄ dextrariola. i. ornamēta dextre ptis. x Et lilia. ornamēta sūt a capite dependētia ad modum lilij facta. y Et inaures. i. ornamēta auriū q̄b⁹ vtūf̄ mulieres orientales maxime. z Et ānulos q̄ sūt ornamēta digitor̄. a Et oīb⁹ ornamētis suis ornauit se. b dr̄ ad oñendū q̄ nihil omisit de ptingentib⁹ ad decētē ornatū. b Cui etiā dō. cō. splē. augendo eā pulchritudinē. c Nam ois ⁊c. ꝓ modū ꝑce. ca. dictū. d Imposuit itaq̄. hic ꝓpter sibi. puidet de alimēto. d. Imposuit itaq̄ ⁊c. i. vtre. ⁊ nomē grecū. ascopa enī grece vter ē latine. e Et vas olei. p ꝓdimēto potagij. f Et polentā. i. cibū de farina factū. g Et lapates. i. fic⁹ siccas fm hugu. de talib⁹ enī cibis sibi. puidit. qz nolebat vti cibis gētiliū lege mosaica ꝓhibitis. h Cūq̄ venissent ⁊c. sic dixerat eis judith supra in fine ca. viij. i Nihil tñ interrogātes eā. dixerat enī eis q̄ nō scrutarent suū ꝓsiliū. cetera patent. k Factū ē aūt. hic ꝓpter se tradit manib⁹ hostiū cū dr̄; Factū ē aūt cū descenderet montē. s. betulie. l Circa ortū diei. ut videret fugere ꝓpo ciuitatē ignorāte. nā illa hora vigiles vadūt ad nemiendū: ⁊ sic fugientes habet tēp⁹ magis opportunū. m Occurrerunt ei exploratores assyriorum. qui erāt in circuitu ciuitatis: ne aliquis exiens posset effugere manus eor̄.

a Ideo ego fugi a facie eorũ, quoniã futurum agnoui ꝛc. Hec autẽ verba iudith ⁊ sequentia nituntur aliqui verificare duplici via. Una est per ꝓditionalẽ subintellectã: ut sit sensus ꝙ hebrei sint in tali dispositione positi ꝙ tradant holoferni ⁊ ei⁹ exercitui: nisi cito veniat eis auxiliũ a deo. Alia est ut ei⁹ verba mystice seu ꝓphetice intelligantur de spoliatione ⁊ destructiõe iudeoꝝ que futura erat tẽpore tituꝙ exercitũ romanorũ. sed prima via nõ videtur conueniens. nã sequẽti ca. iudith affirmat diuinũ auxiliũ ab hebreis sublatum: ⁊ ꝙ per diuinam puidentiam missa erat ad hõ nũciandũ. Sicut nec secũda. nam iudith nõ videt loqui prophetice de tempore tam longinquo: ẽ magis historice loqui de casu hebreoꝝ imminẽti de ꝓpinquo. Itẽ qꝛ preter sensũ mysticũ ⁊ figuratiuũ oportet habere aliquẽ sensũ ꝛalem verũ. qꝛ qõ nihil ẽ non potest aliqđ figurare. nec holofernes turpiter reiect⁹ ab hebreis põt ꝓuenienter dici figuratiui victorioseꝝ iudeos debellantis ⁊ captiuantis. nã figura ⁊ figuratum in ꝙtũ huiusmõi conꝛueniunt. ꝓpẽ qõ saluo meliori iudicio videtur mihi ꝙ hec verba iudith ⁊ sequẽtia salte in pluribus sunt mẽdacia ꝓficta ad liberationẽ ꝓpli dei colentis. ⁊ ad reiectionẽ superbi cultũ diuinũ destruere intendẽtis. ⁊ tale mendacium est officiosũ. ⁊ ꝓ ꝓns nõ est mortale petrũ. sed veniale tm: a q nõ oportet excusare iudith. qꝛ nec apli lõge ꝓfectiores. ⁊ maxime post receptionẽ spũs sancti. nõ dicunt ĩmunes a petõ veniali. j. Joh. j. ca. Si dixerimus q petm nõ habem⁹ nosipsos seducimus ⁊ veritas in nobis nõ ẽ. ⁊ Bal⁹. ij. dicit Paul⁹ de petro: ꝙ erat vere reꝓhensibilis. s. ĩ mõ obseruãdi legalia. b Et ostendã illi q̃ aditu ꝛc. ꝟ verificari nõ põt ad ĩrãm. nec verificatio videt ꝓuenire in sensu mystico ut ꝓdictũ ẽ. c Et eris gratissima ĩ corde eius. sciebant enim ꝙ erat luxuriosus. d Cũ ꝙ intrasset. Postꝙ descripta ẽ supius hebreo ꝓsecutio. ẽ ꝓ ne ponit ꝓsequẽtis reiectio. ⁊ ꝓ ꝙtũ ad eius mentẽ. 2° ꝙtũ ad ei⁹ vitã corꝓalẽ ĩ medio ca. xij. Et factũ ẽ quarto die. prima in duas. nã holofernes ꝓ capit in iudith aspectu. 2° recipit in ei⁹ affatu. xj. ca. Circa ꝓmũ dr: Cũ ꝙ intrasset. s. iudith. e Ante faciẽ ei⁹. s. holofernis. f Statim captus est in oculis suis. i. accensus ĩmoderata ꝓcupiscentia ei⁹. verũtn si ꝓcupierit eã, ꝓ ꝓcubitu fornicario tm: uel cõiugali ꝑm intentionẽ iudith. ut dictũ ẽ. s. ca. ix. nõ bñ clare. nãlr sequẽs aliqñ ꝓ uno sensu. aliqñ ꝓ altero vr sonare: ꝑut in sequẽtib⁹ apparebit. ideo tm fuerit ex ꝑte holofernis intẽtio iudith in orãdo ⁊ se ornãdo fuit bona. ut dictũ ẽ s. excusando eã a petõ mortali. ĩ mẽdaciys vero sequẽtib⁹ nõ oportet eã excusare a petõ veniali. sic si aliqs qrit placere mulieri ꝓpter bonũ: si illa exardescat in ei⁹ ꝓcupiscẽtiã nõ ꝓpter b ei⁹ bona in tẽrio veteriorat. ꝓ qb⁹ tm nõ cõmendat in scriptura. s. ꝓ affectiõe bona ad ꝓpli sui literationẽ: ⁊ aduersarij diuini cult⁹ reiectionẽ multũ in scriptura cõmẽdat. sic dictũ ẽ supra de obstetricib⁹ hebreoꝝ. ca. ix. g Ut nõ ꝓ bis. habẽdis ad libitũ. b Meri. ꝓ eos pug. rebe. nã pulchritudo mulieris magis allicit ꝙ aur⁹ ⁊ argentũ. i Idẽs itaqꝫ iudith bo. se. in conopeo. i. in cathedra supra quã appensũ erat conopeũ ad magnificentiã sedis ⁊ decorẽ. est aũt conopeũ cortina inferi⁹ rotũda ⁊ tendẽs supius in acutũ. ió dr conopeum a cono in q̃ supi⁹ terminat̃ ꝑm alios ꝙ dr a conopo egypti oppido in q̃ ꝓ fuit inuentũ. k Adorauit eũ. adoratione dulie, ꝓpẽ reuerẽtiã magnitudinis ⁊ ptãtis sue q̃ a deo erat. q̃uis holofernes abuteret. si cẽ boies mali coiter abutunt̃ gratis a dño sibi dat̃. l Cap. xj. Tunc holofernes. Hic ꝓnter holofernes decipit iudith affatu: quã ꝓ ꝓlat̃ dicẽs: m Equo animo esto. ⁊ subdit rõ. n Quia ego nũq̃ nocui viꝛ ꝛc. ipse dicebat falsũ. qꝛ sic dr supra. iij. ca. ꝙtũ cunq; boies sibi subiecti erant: tamen ferocitatẽ pectoris ei⁹ mitigare non poterant quin eis inferret multa mala. secundo iudith interrogat̃ cũ dr: Nunc autẽ dic mihi ꝛc. ⁊ patet. o Sume verba ancille tue. Hic consequẽter iudith rñdet ad holofernem sedentem in conopeo quod erat ex purpura ⁊ auro ⁊ smaragdo ⁊ lapidibus pretiosis intextum: ⁊ cum in faciẽ eius intendisset adorauit k eum prosternens se super terram: ⁊ eleuauerunt eam serui holofernis iubente dño suo.

Ideo o ego fugi a facie eorum quoniã futurũ agnoui ꝙ dentur vobis in depredationẽ ꝓ eo ꝙ contemnẽtes vos noluerunt tradere seipsos: ut inuenirent misericordiã in conspectu vro. Hac de causa cogitaui mecum dicens: Eadam ad faciẽ principis holofernis ut iudicem illi secreta illorum: ⁊ p ostendã illi quo aditu possit obtinere eos: ita ut nõ cadat vir vnus de exercitu eius. Et cum audissent viri illi verba eius: considerabant faciem eius: ⁊ erat ĩ oculis eorum stupor: quoniã pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad eã: Cõseruasti animã tuam eo ꝙ tale reperisti consiliũ ut descẽderes ad dominum nostrũ. Hoc aũt scias: quoniam cum steteris in conspectu eius bene tibi faciet: ⁊ q eris gratissima in corde ei⁹. Duxeruntꝫ illam ad tabernaculum holofernis nunciantes eam. Cumꝫ r intrasset ante c faciem eius: statim s captus est in suis oculis holofernes. Dixeruntꝫ ad eum satellites eius. Quis contemnat populum hebreorum qui tam decoras mulieres habent: ut t non pro bis merito b pugnare cõtra eos debeamus? Videns itaꝫ iudith

Tunc holofernes dixit ei: Equo m animo esto ⁊ noli pauere in corde tuo: quoniam n ego nũq̃ nocui viꝛ qui voluit seruire nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contẽpsisset me: nõ alleuassem lanceã meã sup eũ. Nũc autẽ dic mihi qua ex causa recessisti ab illis: ⁊ placuit tibi ut venires ad nos? Et dixit illi iudith: Sume o verba ancille tue: quoniam p si secutus fueris verba ancille tue: perfectã q rem faciet dom⁹ tecum. Viuit enim nabuchodonosor rex terre: ⁊ viuit virtus eius que est in te ad correptionẽ oiũ animarũ errantiũ: qm nõ solum boues seruient illi per te: sed ⁊ bestie agri obtẽperãt illi. Nunciat⁹ eni animi tui industria vniuersis gentibus: ⁊ r indicatũ est omni seculo quoniã v tu solus bonus ⁊ potens es in omni regno eius: ⁊ s disciplina tua oibus t ꝓuintys predicat.

interrogata. vbi ꝓmo ponit⁹ eius rñsio. secundo responsionis approbatio. ibi: Placuerunt autẽ. Circa ꝓmũ iudith ut fallat fallacem ⁊ illudat illusorem. ꝓmo magnificat eius potentiam. secũdo approbat ei⁹ sententiã. ibi: Nec hoc latet. tertio allegat diuinam puidentiam. ibi: Quod ego ancilla. Circa ꝓmum dicit: Sume verba ancille tue. non solum aure corꝓis: sed ⁊ mẽtis. p Cũ si secutus fueris verba ancille tue. eis assentiendo ⁊ ꝑm ea faciẽdo. q Perfectã rẽ faciet dñs tecũ. i. te faciet ꝓtingere ad intẽtũ. r Viuit eni nabucho. rex ꝛc. i. sicut verũ est ꝙ nabuchodonosor viuit: ⁊ tu similiter: ita vera sũt que sequunt. nec est b iuramentũ ut dicũt aliq qꝛ nõ excusaret̃ iuditha iuramẽto falso: qõ est petm mortale: sed ẽ simplex assertio falsi ad fallendũ fallacẽ. ut dictũ est. s Nunciat eni animi tui industria. i. prudentia bellica: que bene est in malis hominibus. ⁊ in hoc dicit verum. nã holofernes erat famosus ĩ armis. t Et indicatũ est omni seculo. i. multis valde. ⁊ est hic hyperbole. v Quoniã tu sol⁹ bon⁹ ⁊ potẽs es in regno eius. i. valde excellẽs in regis militibus. ⁊ hec bonitas est aliqñ in malis hominibus. nam sicut dicitur. v. metaphysice Bonum ad mala transferimus. sicut dicitur bonus latro: qui vias accommodas adinuenit ad faciendũ latrocinia. x Et disciplina tua. qua subiecisti multas gẽtes nabucodonosor regi. y Oibus. puintijs ꝓdicat. i. multi. puintijs.

Nec[a] hoc latet quod locutus est achior: nec illud ignoratur quod ei iusseris euenire. Constat enī ꝺ̄m nostrum sic peccatis offensū: ut[b] mandauerit per ꝓphas suos ad ꝑplm q̄ tradat eum ꝓ peccatis suis. Et quoniā sciunt se offendisse ꝺ̄o suo filij israel: tremor tuus sup ipsos est. Insup[c] etiam fames iuasit eos: ⁊ ab ariditate aque iam inter mortuos computant. Deniq́[d] hoc ordinā̄t: ut interficiant pecora sua ⁊ bibant sanguinem eorum: ⁊[e] sancta dñi sui que precepit ꝺ̄s non contingi: in frumento vino ⁊ oleo hec cogitauerūt impendere: ⁊ volunt cōsumere que nec manibus ꝺ̄eberent cōtingere. Ergo quoniā hec faciunt certū est q̄ in perditionem dabunt. Qꝺ[f] ego ancilla tua cognoscens fugi ab illis: ⁊[g] misit me dom̄in̄ hec ipsa nunciare tibi. Ego enī ancilla tua ꝺ̄m colo etiam nūc apud te: ⁊ exiet ancilla tua ⁊ orabo ꝺ̄m: ⁊ dicet mihi: quando eis reddat peccatū suū: ⁊ veniens nunciabo tibi: ita ut ego adducā te per mediā hierusalē Et habebis omnē populū israel sicut oues quibus nō est pastor ⁊ non latrabit vel vnus canis cōtra te: quoniā hec mihi dicta sunt per prouidentiam dei. Et quoniā iratus est illis ꝺ̄us: hec ipsa missa sū nūciare tibi. Placuerunt[h] aūt omnia verba hec coram holoferne ⁊ coram pueris eius: ⁊ mirabā̄t ad sapiam eius: ⁊[i] dicebant alter ad alterum: Non[k] est talis mulier sup terrā in aspectu: in pulchritudine: ⁊ in sensu verboꝝ. Et dixit ad illam holofernes: Bene fecit ꝺ̄us qui misit te ante populum ut ꝺ̄s illum tu in manib⁹ nostris. Et quoniā bona est ꝓmissio tua: si[l] fecerit mihi hoc ꝺ̄us tuus: erit ⁊ ꝺ̄us me⁹: ⁊[m] tu in ꝺomo nabuchodonosor magna eris ⁊ nomē tuū noiabit in vniuersa terra. XII

Vnc[n] iussit eam introire vbi repositi erant thesauri eius: ⁊ iussit illic manere eam: ⁊[o] constituit quid daret illi de conuiuio suo. Cui respondit iudith ⁊ dixit: Nūc[p] nō potero māducare ex his que mihi p̄cipis tribui ne[q] veniat sup me offensio. Ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui holofernes ait: Si[r] defecerint tibi ista que tecū detulisti: quid faciemus tibi? Et dixit iudith: Viuit[s] aia tua ꝺomine meus: quoniā nō experiet omnia hec ancilla tua: ꝺonec faciat ꝺeus in manu mea ꝺ̄s que cogitaui. Et induxerūt illā serui eius in tabernaculum quo preceperat: ⁊[t] petijt dum itꝝ iret ut[v] daretur ei copia nocte ⁊ ante lucem egrediēdi foras ad orationem ⁊ deprecandi dominum. Et precepit cubicularijs suis ut sicut placeret illi exiret ⁊ introiret ad orandum ꝺeum suum per triduum. Et exibat noctibus in vallem bethulie: ⁊[x] baptiçabat se in fontē aque Et ut ascēdebat: orabat ꝺomin̄um ꝺeum israel ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et[y] introiens munda manebat in tabernaculo: vsq́[z] dum acciperet escam suam in vesperū. Et[a] factum est

a Nec ꝺoc latet. Hic consequenter approbat holofernis sententiā de achior: q̄tum ad hoc q̄ dixerat occidi cum filijs israel ꝓpter offensam dei cōtra eos. ⁊ patzlrā vsq́ ibi: b Ut mandauerit per prophetas suos ⁊c. hoc apparet esse falsū ad lrām. nam sic iudith cōtra mandatū dei scienter fecisset impediēdo traditionē ciuitatis holoferni. supꝝ. viij. ca. c Insup etiam fames ⁊c. hec erant vera saltem in parte magna. ꝺ Deniq́ hoc ordinant ⁊c. nota q̄ non sequitur hic ut vixerit q̄ꝺ dicit: q̄ꝝ p sanguinem ⁊ sanctoꝝ pollutionē intellexit ciuitatis traditionē quā cōceperāt ꝓpter ꝺie cōpleuisse. ⁊ sic q̄tū in eis erat sanguinē bibissent occisorum: ⁊ sancta polluissent. quia iam ipsi fuissent crapulati: q̄ dicit inspiciar. cū omnis actio eius ex virtute pendebat. que nō dicit falsū vel facit: ſ virtualiter oculos falsorū verbis: ⁊ per sententiam veritatis intrinsecam claudit ⁊ cruit ne veritatem considerent. Et sic videtur hic metaphorice uel rhetorice loq̄: qꝺ patet. quō enī posset homo sanguinē bibere. q̄ꝝ si crudū sumeret morere⁹ ⁊ adhuc nō videtur posse extinguere sitim: si ꝺecoqueret non valeret potationi: sed aduersarij ideo ut dixi in mysterio verborum fuerunt decepti: eo q̄ non considerabant huius rei impossibilitatem ⁊c. ⁊ superiora qui vellet cōsiderare forte inueniret: q̄ nullū vitium q̄tumcūq́ minimum fecisset: uel in aliq̄ defectuosa posset iudicari: ſ videt etiā eē falsū: q̄ꝝ bibē sanguinē erat ei⁹ maxime ꝓhibitū. e Et sancta dñi sui. nō vocant hic sancta vasa ꝓsecrata ad sacrificandum dño: seu oblationes ⁊ sacrificia. ut dicūt aliq̄. nā talia nō erāt nec fiebant extra urīm. sed sancta dicunt ſ primitie ⁊ decime q̄ ꝺebant sacerdotibus ⁊ leuitis. i necessitate tñ poterant comedi ab alijs sicut dauid ⁊ viri eius comederunt panes ꝓpositionis: ⁊ de voluntate summi sacerdotis. ut habetur. j. Regū. xxj. ⁊ ideo iudith videtur hic simpliciter falsū dixisse. cum subditur: Et volunt ꝓsumere q̄ꝺ nec manibus ꝺeberent cōtingere. ⁊ si sancta intelligantur hic vasa sacra. similiter falsum dicit: quia non erant in bethulia. f Quod ego. hic consequenter ad suum propositum allegat diuinam prouidentiam dicens: g Et misit me dominus ⁊c. q̄ enim venit ad liberationem populi fuit a domino: sed q̄ ad hoc dixit mendacia non fuit ab eo: sed a muliebri malitia. Nō enim indiget ꝺeus mendacijs ꝺominū ad perficiendū opera sua. b Placuerunt autem. Hic consequenter ponitur responsionis iudith approbatio. ⁊ ꝓmo verbo. secūdo facto ca. xij. Circa primum dicitur. Placuerunt autem omnia verba hec coram ⁊c. quia pretendebant holoferni ⁊ ei⁹ exercitui ꝓsperа. i Et dicebāt alter ad alterū. mirātes eius pulchritudinē ⁊ sapientiā k Nō est talis mulier sup terrā ⁊c. ex hoc videbant̄ inmutere: q̄ esset aptissima cōiungi suo ꝓncipi vinculo matrimonij. ⁊ hoc idē vident̄ sonare verba holofernis q̄ sequūtur: l Si fecerit mihi ſ ꝺeus tuus: erit ⁊ ꝺe⁹ me⁹. per ſ enī q̄ ꝓsentiebat colere ꝺ̄m iudith: videt q̄ eam cogitabat accipe in ꝓiugē. vñ ⁊ subdit m Et tu in ꝺomo nabu. magna eris. sic holofernes erat maior post regem. n Cap. xij. Hic iussit Hic ꝓiter approbat rīōsio iudith q̄ factū nā holofernes iussit eā introire ad locū vbi erāt sui thesauri tanq̄ carissimam sibi: ⁊ cōfidens de ea tanq̄ de cōiuge ꝓpria. iō subditur: o Et cōstituit q̄ꝺ daretur illi de conuiuio suo. sollicit⁹ de ea sicut de corpe proprio. p Nūc non potero manducare. q. ꝺ. excusatā me habeas quo tpe. q Ne veniat sup me offēsio. erāt enī ibi aliq̄ cibaria lege ꝓhibita. r Si defecerit tibi ista ⁊c. Ex hac enī sollicitudine circa victū iudith apper amor incensus ad eā. s Viuit aia tua ꝺñe i. sic verū ē q̄ tu vivis: ita verū ē q̄ ego nō ꝓsumā hec cibaria añq̄ fecerit de⁹ q̄ cogitaui. ⁊ i hoc verē dixit: nā prius interfect⁹ fuit holofernes q̄ eā: q̄ꝺ facē cogitabat. holofernes aūt intellexit de traditiōe ciuitatis i manu sua referēs dictū iudith ad ei⁹ verba supiora. t Et pe. dū ītro. i. dū ire incipet adhuc pñs coram holoferne. v Et dabat ei copia ⁊c. ut deuoti⁹ ꝺeū exoraret extra infidelium castra. x Et baptiçabat se in fontē aque. i. se lauabat ante orationē sm modū iudeoꝝ. y Et introiens. mun. ma. a ꝓfectio gentiliū. z Vsq́ dū acciperet escā suā in vesperū. Et quo pz q̄ ieiunabat ut ei⁹ oratio esset magis exaudibilis a ꝺo. a Et factū est.

Postq̃ descriptus est holofernis casus ẽptum ad mentem: hic consequenter describitur casus eius ẽptum ad vitam corporalem. Circa qđ ꝑmo ponit͛ ꝑma dispositio. secundo holofernis iugulatio ca. xiij. Dispositio vero ad mortẽ holofernis fuit ardor libidinis: ⁊ ex eo sequens sopor ebrietatis. ⁊ hoc notatur cũ dicitur: Et factum est quarto die. ab egressu iudith de ciuitate betbulie. a Holofernes fecit cenã seruis suis. quasi ꝑ nuptijs iudith: cui intendebat sequẽti nocte copulari. ĩo subditur: b Vade ⁊ suade hebreã illã ut sponte cõsentiat habitare mecũ. Fedũ est enim apud assyrios si femina irrideat virũ agendo: ut immunis ab eo transeat. Cũe introiuit vagao ad iudith ⁊ dixit: Non vereat bona puella introire ad dñm meũ: ut honorificetur ante faciẽ eius: ⁊ mãducet cum eo: ⁊ bibat vinũ in iocũditate. Cui iudith respondit. Quis ego sum ut cõtradicam dño meo: Omne qđ erit ante oculos eius bonũ ⁊ optimũ facã. Quicqđ aũt illi placuerit: hoc mihi erit optimũ omnibus diebus vite mee. Et surrexit ⁊ ornauit se vestimentis suis: ⁊ ingressa stetit añ faciem eius. Cor aũt holofernis concussũ est: erat enim ardens in concupiscẽtia eius. Et dixit ad eam holofernes: Bibe nunc ⁊ accumbe in iocunditate: qm̃ inuenisti gratiã coram me. Et dixit iudith: Bibam dñe: qm̃ magnificata ẽ anima mea hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit ⁊ manducauit ⁊ bibit coram ipso: ea que parauerat illi ancilla ei. Et iocũdus factus est holofernes ad eam: bibitq̃ vinũ multum nimis quantum nunq̃ biberat in vita sua. xiij

Tc aũt sero factũ est: festinauerunt p serui illius ad hospitia sua: ⁊ q̃clusit vagao ostia cubiculi ⁊ abijt. Erãt aũt omnes fatigati a vino. Erat q̃ iudith sola in cubiculo. Porro holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus Dixitq̃ r iudith puelle sue: ut staret foris ante cubiculũ ⁊ obseruaret. Stetitq̃ iudith ante lectũ orans cũ lachrymis ⁊ labioꝝ motu in silentio dicens: Cõfirma s me dñe de israel: ⁊ respice ĩ hac hora ad opa manuũ mearũ: ut t sicut ꝓmisisti hierusalem ciuitatẽ tuã erigas. sicut enim ꝓphetas ꝓpter peccata destruendam. ita etiã promisit per eos post penitentiam populi reedificandã. ut patet in Isaia Hieremia: Zacharia: ⁊ pluribus alijs prophetis. v Et pugionem eius. i. ensem: ⁊ dicitur a pungendo. x Et percussit bis in ceruicem eius. i. in collum ad amputandum ceruicem. y Et euoluit corpus eius truncũ. id est de lecto voluit ad terram. ut baletur infra xiij. ut cum quis itraret statim eum videret decapitatum. z Et exierunt due ꝑm consuetudinem suam. quasi ad orationem. ⁊ propter hoc vigiles assyriorum non fecerunt circa eas aliquam perscrutationem ꝑm mãdatũ holofernis: qui dederat eis banc libertatem ut baletur ca. ꝓcedenti. a Et transierunt castra. assyriorum libere ꝑpter dictam causam. b Et gyrantes vallem. ut venirẽt ad portam betbulie a castris assyriorum remotiorem. c Et dixit iudith. Hic consequenter ponitur mortis holofernis manifestatio. ⁊ primo populo fideli. secundo achior gentili. ibi: Porro achior vocat͛ vnit. Prima in duas. nam primo ponitur dicta manifestatio. secundo iudith benedictio. ibi: Uniuersi aũt adorantes. prima adhuc in duas. nam primo fit manifestatio murorum custodibus. secundo alijs ciuibus. ibi: Illa autem ascendens. Circa primum dicit: Et dixit iudith a longe cuterat audiri ab eis. d Aperite portas quoniam nobiscum est deus qui fecit virtutem magnam in israel. per hoc autẽ insinuant mortem holofernis. e Uocauerunt presbyteros ciuitatis. ut honorificentius iudith reciperetur. f Quoniam sperauerunt eam iam non esse venturã. spes proprie non est nisi de bono. hic aũt accipitur de malo. ⁊ ideo accipitur valde improprie. scilicet pro timore valde probabili de morte eius violẽta atq̃ ipsius retẽtione.

Postq̃ descriptus est holofernis casus ẽptum ad mentem: hic consequenter describitur casus eius ẽptum ad vitam corporalem. Circa qđ ꝑmo ponit͛ ꝑma dispositio. secundo holofernis iugulatio ca. xiij. Dispositio vero ad mortẽ holofernis fuit ardor libidinis: ⁊ ex eo sequens sopor ebrietatis. ⁊ hoc notatur cũ dicitur: Et factum est quarto die. ab egressu iudith de ciuitate betbulie. a Holofernes fecit cenã seruis suis. quasi ꝑ nuptijs iudith: cui intendebat sequẽti nocte copulari. ĩo subditur: b Vade ⁊ suade hebreã illã ut sponte cõsentiat habitare mecũ. Fedũ est enim apud assyrios si femina irrideat virũ agendo: ut immunis ab eo transeat. Cũe introiuit vagao ad iudith ⁊ dixit: Non vereat bona puella introire ad dñm meũ: ut honorificetur ante faciẽ eius: ⁊ mãducet cum eo: ⁊ bibat vinũ in iocũditate. Cui iudith respondit. Quis ego sum ut cõtradicam dño meo: Omne qđ erit ante oculos eius bonũ ⁊ optimũ facã. Quicqđ aũt illi placuerit: hoc mihi erit optimũ omnibus diebus vite mee. Et surrexit ⁊ ornauit se vestimentis suis: ⁊ ingressa stetit añ faciem eius. Cor aũt holofernis concussũ est: erat enim ardens in concupiscẽtia eius. Et dixit ad eam holofernes: Bibe nunc ⁊ accumbe in iocunditate: qm̃ inuenisti gratiã coram me. Et dixit iudith: Bibam dñe: qm̃ magnificata ẽ anima mea hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit ⁊ manducauit ⁊ bibit coram ipso: ea que parauerat illi ancilla ei. Et iocũdus factus est holofernes ad eam: bibitq̃ vinũ multum nimis quantum nunq̃ biberat in vita sua. xiij

Tc aũt sero factũ est: festinauerunt p serui illius ad hospitia sua: ⁊ q̃clusit vagao ostia cubiculi ⁊ abijt. Erãt aũt omnes fatigati a vino. Erat q̃ iudith sola in cubiculo. Porro holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus Dixitq̃ r iudith puelle sue: ut staret foris ante cubiculũ ⁊ obseruaret. Stetitq̃ iudith ante lectũ orans cũ lachrymis ⁊ labioꝝ motu in silentio dicens: Cõfirma s me dñe de israel: ⁊ respice ĩ hac hora ad opa manuũ mearũ: ut t sicut ꝓmisisti hierusalem ciuitatẽ tuã erigas. sicut enim ꝓphetas ꝓpter peccata destruendam. ita etiã promisit per eos post penitentiam populi reedificandã. ut patet in Isaia Hieremia: Zacharia: ⁊ pluribus alijs prophetis. v Et pugionem eius. i. ensem: ⁊ dicitur a pungendo. x Et percussit bis in ceruicem eius. i. in collum ad amputandum ceruicem. y Et euoluit corpus eius truncũ. id est de lecto voluit ad terram. ut baletur infra xiij. ut cum quis itraret statim eum videret decapitatum. z Et exierunt due ꝑm consuetudinem suam. quasi ad orationem. ⁊ propter hoc vigiles assyriorum non fecerunt circa eas aliquam perscrutationem ꝑm mãdatũ holofernis: qui dederat eis banc libertatem ut baletur ca. ꝓcedenti. a Et transierunt castra. assyriorum libere ꝑpter dictam causam. b Et gyrantes vallem. ut venirẽt ad portam betbulie a castris assyriorum remotiorem. c Et dixit iudith. Hic consequenter ponitur mortis holofernis manifestatio. ⁊ primo populo fideli. secundo achior gentili. ibi: Porro achior vocat͛ vnit. Prima in duas. nam primo ponitur dicta manifestatio. secundo iudith benedictio. ibi: Uniuersi aũt adorantes. prima adhuc in duas. nam primo fit manifestatio murorum custodibus. secundo alijs ciuibus. ibi: Illa autem ascendens. Circa primum dicit: Et dixit iudith a longe cuterat audiri ab eis. d Aperite portas quoniam nobiscum est deus qui fecit virtutem magnam in israel. per hoc autẽ insinuant mortem holofernis. e Uocauerunt presbyteros ciuitatis. ut honorificentius iudith reciperetur. f Quoniam sperauerunt eam iam non esse venturã. spes proprie non est nisi de bono. hic aũt accipitur de malo. ⁊ ideo accipitur valde improprie. scilicet pro timore valde probabili de morte eius violẽta atq̃ ipsius retẽtione.

k Bibe nunc ⁊ accumbe in iocunditate quoniam inuenisti gratiam coram me. ex hoc videtur q̃ reputabat eam tanq̃ sponsam sibi gratissimã l Bibam domine quoniam magnificata est anima mea. ex hoc q̃ videbatur appropinquare hora liberationis populi sui. m Et iocundus factus est holofernes ad eam. credens eius frui amplexibus. n Bibitq̃ vinum multum nimis. ex ardore nãq̃ libidinis iam amiserat discretionem cauendi sibi ab excessu vini. o Cap̃. xiij.

Qt autem sero factum est. Premissa dispositione ad interfectionem holofernis. hic consequenter describitur ei͛ iugulatio. ⁊ secundo iugulationis manifestatio ibi: Et dixit. Circa primum dicitur: p Festinauerũt

a Longygrauerũt circa eã. nã ex oi pte nitebant sibi appropinqre. b Illa aũt. Hic consequenr manifestat mos holofernis ciuibus cum dicitur. Illa autem ascendens in eminentiorẽ locum. ut posset ab omnibus videri. c Jussit fieri silentium. ut melius posset anviri: z incepit a diuinis laudib⁹ loqui dicens: d Laudate dñm deum nostrum qui non deseruit sperantes in se. id est nos positos in tanta necessitate. e Et in me. i. per me instrumẽtaliter. f Adimpleuit misericordiam suam quã promisit z̃c. promisit enim per prophetas sicut ꝓz in pluribus locis. populum israel ab hostibus liberare si tamẽ colerent eum vere. g Et proferens de pera caput holofernis. ad declarationẽ veritatis. z ne aliqua suspitio oriret ꝙ holofernes seu aliquis alius tetigisset eã inhoneste. iõ subdit: h Viuit autem ipse dominus de⁹ noster. i. sicut verum est ꝙ ipse est vita p essentiam: ita verum est quod sequit: i Qm̃ custodiuit me angel⁹ ei⁹ z̃c. z patet lrã. Et finaliter pro tantis beneficijs inuitat omnes ad confessionem diuine laudis. k Confitemini illi oẽs z̃c. l Vniuersi autem. Hic consequenr ponit ipsius iudith benedictio seu commendatio. z ꝓmo a plebe. cum dicit: Vniuersi aũt adorantes dominũ. Fm ipsius iudith verbum. m Dixerunt ad eam: benedixit te dominus. i. benedicendam te reddidit ab omnib⁹. n Quia p te ad nihilũ redegit inimicos nostros. mortuo nãq; principe reputabant exercitum eius iam periisse. secundo benedicitur seu commendatur a principe. cum dicitur: o Porro ocias z̃c. z patet. p Benedictus dominus ꝙ creauit celum z terram. z p hoc intelliguñ alia corpora media: z creature in eis existentes. q Qui te direxit. sua bonitate. r In vulnera capitis. quod est supra constantiam mulieris. s Ut non recedat laus tua de ore hominum. quod vicinius adimpletum: nã ad eius laudẽ per vniuersalem ecclesiã recolit hoc factũ. t Nõ peperciſti aie tue. i. vite tue eam periculis exponendo. v Porro achior vocatus venit. Hic consequenter vltimo manifestatur mos holofernis achior gentili. cum dicitur: Porro achior vocatus venit. non enim consilium hebreorum audebat ingredi. nisi specialiter vocaretur. quia non erat adhuc incorporatus illi populo. x Deus israel cui tu testimonium reddisti z̃c. ut habetur s. ca. v. cetera patẽt ex dictis. y Videns autẽ achior caput holofernis angustiat⁹ pre pauore. i. pre nimia admiratione de tãto facto per manũ femine. z Cecidit in faciẽ suã sup terrã. Passiones enĩ vehemẽtes z subite faciũt magnã trãsmutationẽ i corpe. z sic frequẽter faciunt cadere.

cam iam non esse venturam. Et accendentes luminaria cõgyrauerunt [a] circa eam vniuersi Illa [b] autem ascendens i eminentiorẽ locũ: iussit [c] fieri silentiũ. Cumq; omnes tacuissent: dixit iudith: Laudate [d] dñm deũ nostrũ qui nõ deseruit sperantes in se: z [e] in me ancillam suã adimpleuit [f] misericordiam suã quã promisit domui israel: z interfecit in manu mea hostẽ populi sui in hac nocte. Et [g] proferens de pera caput holofernis: ostendit illis dicens: Ecce caput holofernis principis militie assyriorum. Et ecce conopeũ illi⁹ in quo recũbebat in ebrietate sua: vbi z per manũ femine percussit illũ dñs deus noster Viuit [h] autẽ ipse dñs: qm̃ [i] custodiuit me angelus ei⁹: z hinc cuntẽ: z ibi cõmorantẽ: z inde huc reuertentẽ: z nõ permisit me dñs ancillã suã coinquinari sed sine pollutiõe peccati reuocauit me vobis: gaudentem in victoria sua in euasione mea in liberatione vestra. Cõfitemini [k] illi omnes qm̃ bonus: qm̃ in seculũ misericordia ei⁹. Vniuersi [l] autẽ adorantes dñm: dixerunt [m] ad eam: Benedixit te dñs in virtute sua: quia [n] per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Porro [o] ocias ꝓnceps populi israel dixit ad eã: Benedicta es tu filia a domino deo excelso: pre omnib⁹ mulieribus sup terrã. Benedictus [p] dñs deus ꝙ creauit celũ z terrã: qui [q] te direxit in [r] vulnera capitis ꝓncipis inimicoꝝ nostroꝝ: quia hodie nomen tuũ ita magnificauit: ut [s] nõ recedat laus tua de ore hominũ qui memores fuerint virtutis dñi in eternũ: ꝙ quibus nõ [t] pepercisti anime tue ꝓpter angustias z tribulationẽ generis tui: sed subueniſti ruine ante conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus: fiat fiat. Porro [v] achior vocatus venit. Et dixit ei iudith: Deus [x] israel cui tu testimoniũ reddisti ꝙ vltiscat se de inimicis suis: ipse caput oĩũ incredulorũ incidit in hac nocte in manu mea. Et ut ꝓbes quia ita è: ecce caput holofernis qui in ꝓtemptu superbie sue deũ israel ꝓtempsit: z tibi interitũ minabat dicens: cũ captus fuerit populus israel gladio ꝓfozari ꝑcipiã latera tua. Videns [y] autẽ achior caput holofernis: angustiatus pre pauore cecidit [z] in faciem suã super terrã: z [a] exanimata est anima eius. Postea [b] vero ꝙ resumpto spiritu recreatus è: ꝓcidit [c] ad pedes eius: z adorauit eã z dixit: Benedicta [d] tu a deo tuo in oi tabernaculo iacob: quoniã in omni gente que audierit nomẽ tuũ: magnificabit sup te deus israel.

XIIII

Dixit [e] autẽ iudith ad omnẽ populũ: Audite me fratres: Suspẽdite [f] caput hoc super muros nostros: z [g] erit cum exierit sol: accipiat [h] vnusquisq; arma sua: z [i] exite cum impetu: non [k] ut descendatis deorsũ sed qsi impetũ facientes. Tunc [l] exploratores necesse erit ut fugiant ad principẽ suũ] exercitãdũ ad pugnam. Cumq; [m] duces eorum concurrerint [n] ad tabernaculũ holofernis: z inuenerint eum truncum in suo sanguine voluntatũ: decidet sup eos timor.] Cũq; cognouerit fugere eos ire post illos securi: qm̃ dñs

a Et exanimata est aia eius. i. passa fuit exinanitionem. b Postea vero ꝙ resumpto spiritu recreatus est. transeunte dicta passiõe. c Procidit ad pedes eius. ei reuerẽtiam exhibendo. d Benedicta tu a deo tuo i oi tabernaculo iacob. i. ab oĩbus hitãtib⁹ in tabernaculo hebreorũ: z a iacob descendẽtiũ.

e Cap. xiiij. Dixit aũt iudith. Postqꝫ descriptus è holofernis occubitus. hic ꝓsequenter describit fuga sui exercitus. z diuiditur in tres ptes. nã ꝓmo ponit fugiẽdi ratio. secũdo fugiẽtiũ deuastatio. ca. xv. tertio dñia laudatio. xvj. ca. Circa ꝑmũ iudith primo ꝓpm instruit. secũdo ꝓpls ei obedit. ibi: Mox aũt. tertio exercitus ad holofernẽ recurrit. ibi: Nõ videntes. Circa primũ ꝓmo ponit instructio dicta. secũdo interponit ipsi⁹ achior conuersio deuota. ibi: Tũc achior. Circa primũ dicit iudith. f Suspendite caput hoc sup muros. in signũ exultationis z victorie iam habite partim in re z partim i spe. g Et erit cum exierit sol. i. ꝓmo ortu suo h Accipiat vnusquisq; ar. sua. cõfidentes de victoria plena dei adiutorio babẽda. i Et exite cum impetu. qsi iam certi de ꝓsecutione victorie. k Nõ ut descẽ. s. paulati z timide. l Tũc explo. z̃c.] sine cui⁹ volũtate exercit⁹ nõ debet bellũ cõmittẽ. nã sic dr̃i, de iudaico bello. Nõ solũ bellare licetiã vincẽ sine duce apud romanos erat vitupabile. m Cũq; duc. eoꝝ. q̃ ꝑsũt distinctis acieb⁹. n Cõcurrerit z̃c.] ex casu ꝓncipis inopinato: z etiã ĩmissus a deo. vnde videt hic saltẽ ꝙtũ ad aliquid ꝓphetice loqui.

a Tunc actio. hic ꝓnter interponit actio cōuersio ꝛeuota cum dicit: b Videns virtutē quā fecerat ꝛeus israel. i. effectū diuine virtutis per manum mulieris. c Relicto gentilitatis ritu credidit deo. legē eius suscipiendo. d Et circūcidit. i. circūcidi fecit. e Mox aūt. Cōuersiōe actio ꝛ inꝺ ꝓsita. hic ponitur obediēcia populi ad iudith ꝛba cum dicitur. f Suspenderunt sup muros caput holofernis. in signū victorie ⁊ cōmunis exultatiōis. g Et egressi sūt cū grandi strepitu ⁊ vlulatu. ad aduersarios ꝛterrēdū. h Nō videntes. hic ꝓnē ponit ad holofernē recursus. ⁊ secūdo ꝛclarat eius interitus ibi. Tunc ingressus. Circa primū patet lrā vsq; ibi: i Null⁹ enī audebat cubiculum virtutis assyriorū cē. i. principis militie in quo virtualiter consistit robur exercitus sicut virtus corporis naturalis in corde. propter qō dicit Vegetius in libro de re militari: ꝙ sicut cor est i medio corporis sic princeps ꝛet in medio exercitus collocari. k Sed cum venissent eius duces. presidentes aciebus. l Ac tribuni. qui in vna acie presūt mille bellatoribus. m Dixerunt cubicularijs. qui familiari⁹ pōt ingredi cubicula magnatum. n Qui egressi mures. mod⁹ cē enī sup. lox ꝛe alijs ꝓcēptibꝰ loq. o Tūc ingressus. hic ꝓnter ꝛclarat holofernis iterit⁹. ⁊ pz lrā vsq; ibi: p Exclamauit voce magna cū fletu. ꝙ dñi sui interitu. q Et exiluit foras. ad ꝓcm expectantē holofernis mādatum. r Et dixit: vna mulier hebrea fecit cōfusionē. interficiēdo militie principem. vnde ⁊ abimelech vulneratus a muliere fecit se interfici ꝑ armigerū suū ne cōteret eos sub pedib⁹ ꝛestris. Tunc^ actio videns^b virtutē quam fecit deus israel: relicto^c gentilitatis ritu credidit deo: ⁊^d circuncidit carnem ꝓputij sui: ⁊ appositus est ad populū israel: ⁊ omnis successio generis eius vsq; in hodiernum diem. Mox^e autem ut ortus est dies suspenderūt^f super muros caput holofernis: accepitq; ^g vnusquisq; vir arma sua: ⁊ egressi sunt cum grandi strepitu ⁊ vlulatu. Quod^h videntes exploratores: ad tabernaculū holofernis cucurrerunt. Porro hi qui in tabernaculo erant: veniētes ⁊ ante ingressum cubiculi perstrepentes excitādi grā inquietudinem arte molieban̄tur: ut non ab excitantibus: sed a sonantibus holofernes euigilaret. Nullus^i enim audebat cubiculum virtutis assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed^k cum venissent eius duces: ac^l tribuni ⁊ vniuersi maiores exercitus assyriorū: dixerūt^m cubicularijs. Intrate ⁊ excitate illum: quoniā^n egressi mures de cauernis suis ausi sunt prouocare nos ad prelium. Tunc^o ingressus vagao cubiculum eius stetit ante cortinam: ⁊ plausum fecit manib⁹ suis: suspicabatur enim illum cum iudith dormire. Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet: accessit proximans ad cortinam: ⁊ eleuans eam: videnscq; cadauer absq; capite holofernis i suo sanguine tabefactum iacere super terram: exclamauit^p voce magna cum fletu: ⁊ scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernaculū iudith nō inuenit eam. Et^q exiluit foras ad populum: ⁊^r dixit: Ana mulier hebrea fecit cōfusionem in domo regis nabuchodonosor: Ecce enim holofernes iacet in terra: ⁊ caput eius non est in illo. Quod^s cū audissent principes virtutis assyriorum: scciderunt^s omnes vestimēta sua: ⁊ intolerabilis timor ⁊ tremor cecidit super eos: ⁊^t turbati sunt animi eorū valde. Et factus est clamor incōparabilis in medio castrorum eorum.

XV

Qumq; omnis exercitus decollatum holofernem audisset: fugit mens ⁊ consilium ab eis: ⁊ solo tremore ⁊ metu agitati fuge presidia sumunt: ita^t ut nullus loqueretur cum proximo suo: sed ^t inclinato capite relictis^t omnibus euadere festinabant hebreos: quos armatos super se venire audierant: fugientes per^ vias camporum ⁊ semitas collium. Videntes^b itaq; filij israel fugientes: secuti sūt illos descenderuntq; clangentes^c tubis: ⁊^d vlulantes post ipsos. Et quoniā assyrij non aduenati: in fugam ibant precipites: filij autem israel vno agmine persequentes: debilitabāt oēs quos inuenire potuissent. Mi, sitq; ^e ociās nuncios per omnes ciuitates ⁊ regiōes israel. Dis itaq; regio: omnisq; vrbs electam iuuentutē armatam mi, sit post eos: ⁊^f persecuti sūt eos in ore gladij quousq; peruenirent ad extremitatem finium suorum. Reliqui^g autē qui erāt in bethulia ingressi sunt castra assyriorum: ⁊ predam quam fugientes assyrij reliquerāt abstulerunt: ⁊ onustati sunt valde. Mi vero qui victores reuersi sunt ad bethuliam: omnia^h que erant illorum abstulerunt^i secum: ita ut non esset numer⁹ in pecoribus in iumētis ⁊ vniuersis mobilibus eorum: ut a minimo vsq; ad magnum oēs diuites fierent de predationibus eorum. Joachim^k autem sūmus pontifex de hierusalem venit in bethuliā cū vniuersis ꝓsbyteris suis ut^l vidēt iudith. Que cū exisset ad illū: bñdixerūt^m illā oēs vna voce dicētes: tu exaltatio ierusalem tu laudatio tu honorificentia populi nr̄i. tu fecisti viriliter ⁊ confortatum est cor tuum eo quod castitatem dilexeris. ⁊ post virum tuum alium non cognoueris. ideo ⁊ manus dñi confortata est in te. propterea in eternum benedicta eris. Et dixit^n omnis populus: fiat fiat. Tribus^o autem diebus diripuerunt castra. Holofernis argentum ⁊ aurum ⁊ hyacinthum ⁊ vestimenta purpurea ⁊ bissina ⁊ smaragdum ⁊ lapides pretiosos. Et^p factum est post dies septem: conuenit^q omnis multitudo ad templum dei: ⁊ celebrauerunt dies festos. Et^r iudith laudauit deum in omnibus: ⁊ confessa est ei. Et^s dixit: Laudate deum laudate deum: laudate deum qui non dereliquit sperantes in se. Et^t per me seruam suam implere misericordiam suam: ⁊ circumdare nomen meum in die tribulationis: ⁊ non est qui euertat domum meam: nisi ad parietes tantum. Et^u dixit omnis populus: fiat fiat. Et^v dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^w dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^x dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^y dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^z dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{aa} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{bb} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{cc} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{dd} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ee} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ff} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{gg} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{hh} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ii} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{jj} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{kk} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ll} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{mm} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{nn} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{oo} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{pp} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{qq} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{rr} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ss} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{tt} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{uu} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{vv} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{ww} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{xx} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{yy} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius. Et^{zz} dixit: Cantemus hymnum domino: ⁊ exaltemus nomen eius.

diceretur in eius opprobrium ꝙ mulier interfecisset eum. Judic. ix. s Sciderunt oēs ꝛestimēta sua. in signū doloris. t Et turbati sūt animi eorū valde. ꝓpter qō nō ꝓuiderūt sibi ꝛe aliqua ꝛefensiōe nā turbati minus ꝓuident. ut ꝺ in elencis. v Cap. xv. Umq; ois. Postq; ꝛescripta cē fugiēdi rō. hic ꝓnē ponit fugientiū ꝛeuastatio. ⁊ 2°. iudith bñdictio. ibi: Joachim aūt. prima i duas q: ꝑ ponit fugientiū psecutio i psonis. 2°. in reb⁹ possessis. ibi: Reliq; autē. Circa primū pz lrā vsq; ibi: r Ita ut nul. loq. cū pri. suo. ꝛe aliq ꝛefensione seu psidio. y Sed inclinato capite cū magna ꝓfusiōe. z Relictis oibus. q̄ poterāt impedire fugā eor. ut fugerent expediti⁹. a Per vias cāporū ⁊ semitas colliū. fugientes eni ꝛe plio ꝙ diuersas vias fugiūt b Videntes itaq; filij israel fugientes secuti sunt illos. sicut preceperat iudith. c Clangentes tubis. tanq; victores. d Et vlulantes post ipsos. ad insecutionē mutuo se exhortātes. e Misitq; ociās nūcios ꝙ oēs ciuitates ⁊ regiōes israel. ꝙ ois q̄s poterāt trāsire fugiētes. f Et psecuti ⁊ cē. ad extremitatē finiū suorū. transire eni vltra nō erat eis tutū. g Reliq; aūt. hic ꝓnē ponit psecutio assyriorū i reb⁹ possessis. ⁊ pz lrā vsq; ibi: b Dia que erāt illor. i. assyriorū. i Abstulerūt. nā illi q̄ remāserūt i bethulia nō abstulerāt oia: ꝫ pauca respective. nā vix per. xxx. dies fuerūt oia collecta ut hr̄ j. eodē ca. k Joachim aūt. Hic ꝓnē ponitur iudith bñdictio. ⁊ ꝑ spūalis. 2° temporalis. ibi: Per dies aūt. Circa ꝑmū dr̄: Joachim autē sūm⁹ pōtifex. iste. s. iij. ca. vocat eliachim: ⁊ forte est idem nomen. nam sicut nomina latina variant aliquando in fine: ut guillerinus ⁊ guillerus sunt vnū nomē variatum in fine. aliqñ vero in principio. sicut nicola⁹ colinus ⁊ coletus variatum in principio. ⁊ idem videtur ꝛe eliachim ⁊ ioachim. quid autem mihi videatur ꝛe hoc pontifice dixi supra ca. iij. l Ut videret iudith. propter famam sue virtutis. m Benedixerūt illā. impcātes sibi bona spūalia. ꝙ virtutē sue fame. iō ibidē:

a Tu gl̃ia ir̃m̃.nã diuinũ cultũ q̃ erat ir̃m̃ re q̃ sume gl̃iabãt iudei ꝓseruauerat interficiẽdo holofernẽ q̃ ipsũ destruere intẽdebat ut ꝑz ex supdictis.iij.ca.7.iiij. b Tu leticia ĩsrael.effectiue. c Tu honorificentia populi nostri similiter: nã interficiendo holofernem ꝛederat populo ĩsrael honoris 7 leticie materiam. d Ideo 7 manus domini confortauit te.s.ꝓpter virtutẽ castitatis 7 munditie. e Et ideo eris bñdicta in eternũ.bñdictiõe glorie. f Et dixit omnis populus fiat fiat.ad cõfirmationẽ dicte benedictionis. g Per dies autẽ. Hic consequenter ponit benedictio iudith tẽporalis.que in scriptura frequenter accipit ꝑ multiplicatiõe bonorum temporaliũ. vnde Beñ. xxv. dixit iacob ad labã Modicũ habuisti ante me venirem ad te: 7 nũc dives effectus es: benedixitq; tibi dom̃s ad introitũ meũ.7 hoc modo populus iudith benedixit nam omnes diuitias holofernis sibi ꝛedit.7 patz lrã. b Cap̃.xvj.

Tu[a] gloria hierusalẽ: tu[b] leticia ĩsrael: tu [c]honorificẽtia populi nostri: quia fecisti viriliter 7 confortatum est cor tuũ eo q̃ castitatẽ amaueris: 7 p[d] virum tuũ alterum nescieris: ideo[e] 7 manus dñi confortauit te: 7[e] iõ eris benedicta i eternũ. Et[f] dixit omnis populus: fiat fiat Per[g] dies autem triginta vix collecta sunt spolia assyriorũ a populo ĩsrael. Porro autẽ vniuersa que holofernis ꝓpriaria fuisse ꝓbata sunt: ꝛederunt iudith in auro 7 argẽto 7 vestib[9] 7 gẽmis 7 omni supellectili: 7 tradita sũt omnia illi a populo. Et oẽs populi gaudebãt cum mulieribus 7 virginib[9] 7 iuuenibus in organis 7 citharis.

Tunc cantauit. Aduersarij ꝛiectione 7 fidelis populi literatione ꝛescripta.hic consequenter ponitur ratione predictorũ laudatio diuina. Et diuiditur in tres partes.q2 ꝑmo ponit ipsius iudith ꝛecantatio.secundo ꝑpli 7 ipsius oblatio.ibi: Et factũ est ꝑst hec.tertio iudith felix cõsũmatio.ibi: Et iudith magna. Canticum vero iudith in duas partes diuidit. nam primo ponit excitatio mentis.secũdo ratio laudis.ibi: Venit assur. Circa ꝑmũ dicit iudith excitãs se 7 alios ad diuinã laudẽ. i Incipite dño in tympanis 7c, varia nãq; instrumẽta musicalia 7 etiã armonie mẽtem excitant ad diuersa.alique enĩ armonie excitant ad audaciam quibus vtunt homines in bellis.7 alique ad lasciuiã.quibus vtunt in chorcis.7 alique ad ꝛeuotionẽ.quib[9] vtunt in officijs ecclĩasticis 7 b modo dicit iudith: Incipite dño i tympanis.ẽ aũt instrumẽtũ musicũ tympanũ q̃ mulieres vtebant.7 b modo maria sozor moysi sumpsit tympanũ ad excitãdũ se 7 alias mulieres ad ꝛeũ laudãdũ. dicẽdo: Cantem[9] dño gloriose 7c. Exodi.xv. k Modulamini illi psalmũ nouũ. ꝓpter nouã materiã laudãdi ꝛeũ. l Exultate. corde. m Et invocate nomẽ eius.ore. n Dominus conterẽs bella.contra suum populũ excitata.ut patet in pharaone: Exo.xiij. 7 in amalech: Exo.xvij.7 in regibus chananeorũ libro Josue quasi per totum. o Qui posuit castra sua.i.angelor custodiã.vnde Beñ.xxxij. dixit iacob ꝛe angelis sibi obuiantibus: Castra ꝛei sunt hec. p Venit assur. Hic consequenter ponitur ratio laudis: 7 primo ex aduersariorum deiectione.cũ dicitur: Venit assur.i.princeps militie 7 exercitus assyriorum. q In multitudine fortitudinis sue.totaliter confidẽs. r Cuius multitudo obturauit torrentes.i.siccauit ex potu animaliũ 7 hominũ. s Dixit se incẽsurum fines meos.i.terram iudee. t Et iuuenes meos.i. populi mei. v Occisurum gladio.ꝛe hoc enim 7 alijs malis holofernes se iactauit.sed non adimpleuit.ideo subditur: x Dominus autem omnipotens.cui nullus potest resistere. y Mouit eum.occidendo eum per manũ femine:quod fuit valde confusibile. ut dictum est supra. ca.xiij. z Nõ enim cecidit potẽs eorum .i. holoferne. a Iuuenibus. qui solẽt facere probitates. b Nec filij titan.i.gigantis. 7 ponit hic singulare ꝓ plurali id est gigantũ. sicut Exo.viij. Venit musca grauissima.id est multitudo muscarum. c Et iudith filia merari 7cẽ. dissoluit eum. per ardorem ꝓcupiscẽtie in eam. per modum superi[9] dictum. ix.ca.7.x. d Exuit enim se 7cẽ.sicut dictum est supra in principio ca.x. e Et induit se vestimento leticie .i. quo vtebat marito suo viuente. f In exultatione filiorum ĩsrael.quasi diceret nõ fecit hoc ad dissolutionem. sed ad populi sui literationem. g Unxit faciem suam vnguento. id est lachryma arborũ aromatice: q̃ facit ad ꝛecorem vultus: 7 suauẽ odorem. h Colligauit cincinnos suos.i.capillorum suorũ floccellos ad ꝛecipiendũ illum. non q̃ intenderet inducere eũ ad mortale peccatum. sed ut desideraret eam habere vxorem.7 per hoc iudith haberet ad eũ familiarem accessum: per quem eum occidere posset. ut dictum est supra ca.ix.7.x. i Sandalia eius rapuerunt oculos eius.quia per aspectum intrauit concupiscentia ad animum. cetera patent ex supradictis. k Nouerunt perse constantiam eius.quia nullus erat in eis qui auderet se sibi opponere ad certamen singulare. l Tunc vlulauerunt castra assyriorum. Hic secundo resumitur ratio diuine laudis ex filiorũ ĩsrael exultatione.cum dicitur: Tunc vlulauerunt castra assyriorũ. ut habetur supra in fine ca.xiij. m Quando apparuerunt humiles mei. venientes super assyrios armati. n Perierunt in prelio a facie domini ꝛei mei.q.d.hec victoria soli ꝛeo est attribuenda. o Hymnum cantemus. Hic tertio sumitur ratio diuine laudis ex eius virtute 7 magnificentia.cum dicitur: p Adonai domine. duo sunt nomina idem significãtia: primũ hebraicũ.secundum latinũ.7 fit hec duplicatio ad maiorẽ expressionẽ dignationis diuine. q Et ꝑclar[9] in ꝛtute tua.q: lucẽ habitat inaccessibilẽ.j. Timoth.vj.

[a] Tu[a] gloria hierusalẽ: tu[b] leticia ĩsrael: tu [c]honorificẽtia populi nostri: quia fecisti viriliter: 7 confortatum est cor tuũ eo q̃ castitatẽ amaueris: 7 p[d] virum tuũ alterum nescieris: ideo[e] 7 manus dñi confortauit te: 7[e] iõ eris benedicta i eternũ. Et[f] dixit omnis populus: fiat fiat Per[g] dies autem triginta vix collecta sunt spolia assyriorũ a populo ĩsrael. Porro autẽ vniuersa que holofernis ꝓpriaria fuisse ꝓbata sunt: ꝛederunt iudith in auro 7 argẽto 7 vestib[9] 7 gẽmis 7 omni supellectili: 7 tradita sũt omnia illi a populo. Et oẽs populi gaudebãt cum mulieribus 7 virginib[9] 7 iuuenibus in organis 7 citharis.

Tunc[b] cantauit XVI cãticũ hoc dño iudith dicẽs: Incipite[i] dño in tympanis: cantate dño i cymbalis: modulamini[k] illi psalmũ nouũ: exultate[l] 7[m] invocate nomẽ ei[n]. Dñs[n] cõterens bella: dñs nomen est illi. Qui[o] posuit castra sua in medio populi sui: ut eriperet nos ꝛe manu omniũ inimicorũ nostrorũ. Venit[p] assur ex montibus ab aquilone in[q] multitudine fortitudinis sue: cui[r] multitudo obturauit torrentes: 7 equi eorum cooperuerũt valles Dixit[s] se incẽsurũ fines meos 7[t] iuuenes meos occisurum[v] gladio: infantes meos dare in predam: 7 virgines in captiuitatẽ. Dñs[x] aũt omnipotẽs nocuit[y] eũ: 7 tradidit eũ in man[9] femine: 7 confudit eũ. Non[z] enĩ cecidit potens eorũ a[a] iuuenib[9] nec[b] filij titan ꝓsserũt eũ nec excelsi gigantes imposuerunt se illi: sed[c] iudith filia merari in specie faciei sue dissoluit eum. Exuit[d] enĩ se vestimento viduitatis: 7[e] induit se vestimento leticie in[f] exultatiõe filiorũ ĩsrael. Unxit[g] faciẽ suam vnguẽto: colligauit[h] cincinos suos mitra ad ꝛecipiendũ illũ. Sandalia[i] ei[9] rapuerunt oculos eius: pulchritudo ei[9] captiuam fecit animã eius: amputauit pugione ceruicẽ eius. Horruerũt[k] perse constantiã eius: 7 medi audaciã eius. Tũc[l] vlulauerũt castra assyriorũ quãdo[m] apparuerũt humiles mei: arescentes in siti. Filij puellarũ cõpunxerũt eos: 7 sicut pueros fugientes occiderũt eos: perierunt[n] in prelio a facie dñi dei mei. Hymnũ[o] cantemus dño: hymnũ nouũ cantemus ꝛeo nostro. Adonai[p] dñe magnus es tu: 7[q] ꝑclar[9] in ꝛtute: 7 quẽ supare nemo põt. Tibi seruiat oĩs creatura tua: q: dixisti 7 facta sũt: misisti spm̃ tuũ 7 creata sũt: 7 nõ è q̃ resistat voci tue.

a Montes a fundamentis mouebũt.iminente aduentu tuo ad iudiciũ. b Petre sicut cera liquescent.p ignẽ cõflagrationis precedentem aduentũ iudicis. c Qui aũt timent te magni erũt ꝛc.quia tecum erũt in gloria. d Ue genti insurgenti sup genus meũ.iniuste. e Dñs eni omipotens vindicabit in eis.inferendo penã eternã ideo subdit: f Et vranꝫ ꝛ sentiãt vsqꝫ in sempiternũ. sicut ꝓphauit Isaias in fine libri sui. g Et factum est. Hic cõsequẽter describit ipsi9 iudith ꝛ populi oblatio.ꝛ primo populi.cũ dr b Dis ꝓpitus post victoriã venit i bierusalẽ adorare dominũ.reddẽdo sibi gratias de tãto beneficio. i Et mox ut purificati sunt.aq̃ lustrationis sm formã q̃ habet Numeri.xix. k Obtulerũt omnes holocaustomata.i. sacrificia totaliter incensa ad honorẽ diuinũ. secũdo ponit oblatio iudith cum dicit: l Porro iudith vniuersa ꝛc.obtulit in anathema oblitionis.s.sacerdotib9: ut de cetero nullus vteret eis: sed seruarent in loco cultus diuini ad memoriam beneficij diuini.

Montes[a] a fundamẽtis mouebunt cum aquis: petre[b] sicut cera liquescent ante faciẽ tuã. Qui[c] aũt timẽt te: magni erũt apud te per omnia. Ue[d] genti insurgẽti sup genus meũ. Dominus[e] eni omnipotẽs vindicabit in eis: in die iudicij visitabit illos. Dabit eni ignem ꝛ vermes in carnes eorum: ut[f] vranꝫ ꝛ sentiant vsqꝫ in sempiternũ. Et[g] factũ est p9 hec ois[h] populus post victoriã venit in bierusalẽ adorare dominũ: ꝛ[i] mox ut purificati sũt: obtulerũt[k] omnes holocausta ꝛ vota ꝛ repromissiões suas. Porro[l] iudith vniuersa vasa bellica holofernis que dedit illi populus ꝛ conopeum qđ ipsa sustulerat obtulit i anathema oblitiõis. Erat[m] aũt popul9 iocund9 sm faciem sanctorũ: ꝛ p tres mẽses gaudiũ huius victorie celebratum est cum iudith. Post dies autẽ illos vnusq̃sqꝫ rediit i sua: ꝛ[n] iudith magna facta ẽ in bethulia: ꝛ[o] preclarior erat vniuerse[p] terre ifirt. Erat[q] etiã virtuti castitas[r] adiuncta: ita ut nõ cognosceret virũ omnib9 diebus vite sue: ex quo defunctus ẽ manasses vir ei9. Erat[s] aũt diebus festis ꝓcedẽs cum magna gloria. Mansit aũt in domo viri sui annos centum quinqꝫ: ꝛ dimisit abram suam liberã: ꝛ defuncta ẽ ac sepulta cum viro suo i bethulia: luxitqꝫ illam omnis populus diebus septẽ. In[t] omni aũt spacio vite eius non fuit q̃ perturbaret israel: ꝛ post mortem ei9 annis multis. Dies[u] aũt victorie hui9 festiuitatis: ab hebreis in numero sanctorũ dierũ accipit: ꝛ colitur a iudeis ex illo tempore vsqꝫ in presentem diem.

Explicit liber Judith.

Postilla fratris Nicolai de lyra sup librum Judith explicit.

a Montes a fundamentis mouebũt.iminente aduentu tuo ad iudiciũ. b Petre sicut cera liquescent.p ignẽ cõflagrationis precedentem aduentũ iudicis. c Qui aũt timent te magni erũt ꝛc.quia tecum erũt in gloria. d Ue genti insurgenti sup genus meũ.iniuste. e Dñs eni omipotens vindicabit in eis.inferendo penã eternã ideo subdit: f Et vranꝫ ꝛ sentiãt vsqꝫ in sempiternũ. sicut ꝓphauit Isaias in fine libri sui. g Et factum est. Hic cõsequẽter describit ipsi9 iudith ꝛ populi oblatio.ꝛ primo populi.cũ dr b Dis ꝓpitus post victoriã venit i bierusalẽ adorare dominũ.reddẽdo sibi gratias de tãto beneficio. i Et mox ut purificati sunt.aq̃ lustrationis sm formã q̃ habet Numeri.xix. k Obtulerũt omnes holocaustomata.i. sacrificia totaliter incensa ad honorẽ diuinũ. secũdo ponit oblatio iudith cum dicit: l Porro iudith vniuersa ꝛc.obtulit in anathema oblitionis.s.sacerdotib9: ut de cetero nullus vteret eis: sed seruarent in loco cultus diuini ad memoriam beneficij diuini. m Erat aũt vniuersus populus iocundus scõm faciem sanctorũ. hoc addit ad ostendendũ q̃ hec iocunditas nõ erat dissolutionis: ẽ magis deuotionis.cetera patent. n Et iudith. Hec est vltima pars huius libri.in qua ponit ipsius iudith felix cõsummatio.cũ dicit Et iudith magna facta est.alias magnificata.in bonis spiritualib9 ꝛ temporalibus. o Et preclarior erat.in vita ꝛ fama. p Vniuerse terre.s.mulieribus. q Erat etiã virtuti.i.constantie qua decerat holofernẽ: r Castitas adiuncta.s.vidualis.ꝛ subdit: Ita ut nõ cognosceret virũ ꝛc. s Erat aũt dieb9 festis ꝓcedẽs cum magna gloria.i. in decenti apparatu ꝛ honorũ comitiua.cetera patẽt vsqꝫ ibi: t In oi aut ẽ spacio vite eius non fuit qui perturbaret israel.hoc additur ad ostendendũ q̃ bonũ pacis in populo redũdauit plongũ tempus ex meritis ipsi9. v Dies autem victorie ꝛc. colit. ad laudẽ dei.cui9 virtute facta fuit hec victoria: Cui est honor ꝛ gloria in secula seculoꝝ: Amen.

Prologus

Incipit prologus in libꝝ Hester. a Librum hester ꝛc. Sicut scribit in hist̃oriis libꝝ hester transtulit Hieronymus ad petitionem paule ⁊ eustochij de hebreo in latinū. ⁊ quia in greco corruptus erat p varias editiones releuauit eum de archiuis hebreorum. ⁊ diligenter trãstulit de verbo ad verbū. ꝑmittit aũt ꝓlogū q̃tuor particulas continentẽ. qz. s. liter iste a diuersis diuersimode corruptus erat qui multa supaddiderant hebraice veritati. vnde dicit: Librū hester variis trãslatoribus uel trãslationibus constat esse vitiatū. In secũda parte excitat paule ⁊ eustochij attentionẽ ut diligenter cõsiderent q̃ fideliter trãstulit librū istū. vñ dicit: Vos aũt o paula ⁊ eustochiũ ꝛc. ne aũt iactando se dicere crederet q̃ hũc librū fideliter trãstulisset. tertio loco humiliter se excusat dicens: Nec affectam laudes hominũ ꝛc. vltimo dicit q̃ secut hebraicam veritatẽ confusũ in translationẽ. lxx. ordinẽ resignauit p quarũdam litterarũ appositionem. vnde dicẽ: Rursũ i libro hester. His visis lrẽ insistamus: b De archiuis. i. de armarijs: archiũ ab arca dicit armariũ siue librariũ. uel ab arche grece principiũ uel initiũ latine. vnde archeos dicit antiquus ⁊ archeotis. i. antiq̃tas. hinc archeon dicit armariũ in quo res antique seruant. c Hebreox. nõ grecox que erant corrupta. d Reuelans. qõ bene necesse erat: qz penit a veritate ceciderat. Uel releuans. i. post. lxx. leuans. e Expressi i. valde expresse. uel expressius. q̃. lxx. transtulerant. f Editio vulgata. i. translatio. lxx. que per oẽs ecclesias iam erat diuulgata. In ꝓpria significatione vulgata editio appellat illa translatio cui auctor ignorat. ⁊ ꝓpter hoc sine noie interpretis quinta editio nuncupat. vide in opusculo de vocabulis biblie vbi exponit inter pres. Cõstrue sic: Que vulgata editio trahit. i. prolixiore facit q̃ exigit hebraica veritas. ⁊ loquit metaplorice ad similitudinẽ rei que trahit ut longior fiat. b Hinc inde. i. in principio ⁊ fine. qz. s. lxx. posuerunt editiones suas in principio ⁊ fine. uel melius. Hinc inde. i. ex oi parte. i Finibus. i. terminis hebraice veritatis. g Lacinios i. laceratis uel discõtinuatis p additiones a. lxx. factas. Nota q̃ lacinia dicit vestis lacerata: uel ora vestimenti uel nod clamydis. vnde versus. Dicit a lacero lacerata lacinia vestis. Itẽ grecismus: Lucupis est laque clamydisq̃ lacinia nod. ⁊ inde dicit lacinio lacinias. i. lacerare. ⁊ lacinios. sa. sum. i. laceratus uel pannosus. ita dicit Papias. ꝛm Jsidorũ finis dicit a fune: eo q̃ fines agrorum funiculis mensurant. ⁊ scõm hoc possumus exponere: Finib i. verborũ. ꝓtractationib. Lacinios. i. pannosis. s. ad modũ assumentorũ panni hebraice veritati appositis. sicut qui assueret aliquos panniculos integro panno. uel legat. finib. scõm cõmunior lrãm nam sinus gremiũ uel collectio vestis dicit. ⁊ sic quenientiori modo venit ad determinationẽ eius qõ est lacinios. ut sic finib lacinios ex trãsũptione p confusa discõtinuataq̃ verborũ ⁊ sententiarũ congerie ponat. ⁊ redit in idem cũ expositione priori. vbi finib legit. Cetera que sup̃ sunt exposita nõ mutant. k Addens ea. hebraice veritati. l Que ex tempore dici poterant. i. videri dicta fuisse. m Sicut solitũ est scholarib disciplinis. i. sicut cõsueuerũt scholares facere in causis suis: vbi multa fingũt de suo. n Sumpto themate. modo loquendi. ysus: Dico genus stema: sed materiã voco thema: Stigmaq̃ torturã sigt scema figuram: Et simul ornatũ dicas p scema notatũ. o O paula ⁊ eustochiũ. de his inuenies sup̃ in plogo sup Josue versus finẽ. p Quoniam ⁊ bibliotheccas hebreorũ studuistis intrare. i. quoniã hebraicũ idioma didicistis. ut possitis studere in libris hebraicis. q Et interpretum certamina cõprobastis. i. nouistis que editio vicinior sit hebraice veritati de omnib interpretationib, que appellãt interpretum certamina eo q̃ a seinuicem discrepãt ⁊ in pluribus locis sibi contrariant. r Hebraicũ librum. i. iuxta hebraicã veritatẽ a nobis trãslatam. s Fideli testimonio. i. fideli assertione hebraice veritat. t Simpliciter. i. sine additione ⁊ subtractione. v Nec affectam laudes hominũ ꝛc. vnde. ij. Reg. xiiij. dicebat mulier thecuites ad regẽ david: Sicut angel dñi sic est dominꝰ me rex: ut nec benedictione nec maledictione moueat. x Et scõm aplm ad Gal. j. Si enim hominibus placerẽ xpi seruus nõ ẽm. y Rursũ in libro hester. in translatione. lxx. nos fecimus. z Alphabetum ex mínio. i. ex colore rubro: b Diuersis in locis. vbi eni incipit primũ capitulũ in translatione lxx. posuimus. a. ⁊ vbi secundũ incipit. posuim. b. ⁊ sic de alijs a Usq̃ ad thta litterã. que est octaua littera greci alphabeti: sed nona in numeris: quia post epsilon ponit epissimon: que est nota tm numeri: sic eni scribitur grecũ alphabetum: alpha vitha gãma delta epsilon epissimon çitha ita thta. Figure litterax sũt be:

Volens ergo Hieronym ostendere qualit. lxx. hebraice veritatis ordinem cõfuderunt apposuit litteras has p quas ostendit ordinem capitulorũ scõm. lxx. Nam sicut Jsidorus in. j. etymol. dicit: Omnes littere apud grecos verba componunt ⁊ numeros faciunt. nam alpha littera apud eos vocat in numeris vnũ. vbi autem scribunt vita ⁊ tetha vocatur duo ꝛc. Apposuit aũt vitha uel tetha grece figure: q̃ apud eos duo in numeris facit. correspondẽs apud latinos littere. b. ibi: In diebus assueri ꝛc. ca. j. a. Item gamma grece figure apud eos nota ternarij. cui apud latinos correspondet. g. lrã. apposuit ibi: Summa epistolarum hec fuit. iij. ca. g. Item epissimon grece figure cum sit apud eos nota tm numeri. utpote senarij non habens correspondentiã littere alicui apud nos. apposuit ibi: Quid vis hester regina ꝛc. v. ca. b. Item itha grece figure in numeris notat octo. cui apud latinos correspondet. e. longa. apposuit ibi: Sũmaq̃ epistole hec fuit. viij. ca. f. Item thta uel thta grece figure in numeris nouem facit. cui apud latinos correspondent. th. apposuit ibi: Dixitq̃ mardocheus ꝛc. x. ca. c. Item alpha grece figure nota vnitatis apud eos: cui apud latinos correspondet. a. apposuit ibi: Anno secundo regnante artaxerxe ꝛc. xj. ca. b. Item delta grece figure: nota quaternarij apud eos. cui apud nos correspondet. d. apposuit ibi: Epistole aũt hoc exemplar fuit ꝛc. xij. ca. g. Item epsilon grece figure: nota quinarij apud suos. cui apud latinos correspondet. e. breuis. apposuit ibi: Mardocheus rexecrat dñm ꝛc. ca. xiij. e. Item çitha grece figure nota septenarij apud suos. cui apud nos correspondet. z. apposuit ibi: Exẽplar eple ꝛc. xv. ca. g. ꝓpter quod dicit Hieronymus: Fecimus alphabetũ ꝛc. c Volentes. s. ꝓr hoc insinuare. i. intimare.

quasi in sinū mittere. a Studioso lectori ordinē.lxx interpretū.i.qualiter ordinauerūt librū istū. b Nos ꝓ iuxta morē.i.consuetudinē nostrā quo semp cōsueuimus seq hebraicam veritatē. c Maluim⁹.i.magis voluim⁹. c Prosequi ordinē hebraicū etiā in.lxx.editione·ꝙ ꝑsequi ordinationem eorū prepposteram ⁊ confusā.

Explicit qualiscunq; expositio huius prologi.

Postilla fratris Nicolai de lyra super librum Hester incipit. Cap.j.

IN diebus assueri ⁊c. Postq; descriptus est progressus ꝑsone de captiuitate babylonica reducti sub esdra ⁊ neemia. hic ꝓnē describit incidens casus.videlz iudaici populi in periculo positi liberatio ꝙ regina hester. Et circa hoc ꝑmo ponitur ipsius hester ꝓmotio.secūdo populi sui liberatio.iij.ca. Circa primū sciendū ꝙ sicut in naturalibus corruptio vni⁹ est generatio alterius.ita suo mō ad ad electionem vasthi regine secuta est sublimatio hester.⁊ iō primo ponitur ipsius vasthi reiectio.secundo hester ꝓmotio. ca.ij. Occasio vero reiectionis vasthi fuit regale cōuiuiū: ad quod ipsa renuit intrare.ideo ꝑmo describit huius cōuiuij magnificentia.secūdo vasthi regine inobedientia.ibi: Iracq; die septimo. Circa primū ꝑmo ponit triplex preuiū.secundo ipsū cōuiuiū.ibi: Cumq; implerentur. Primū preuiū est quis fuit auctor huius cōuiuij.qō notat cum dicit: In diebus assueri. De hoc autē assuero variē loquuntur expositores. dicunt enī expositores nostri cōmuniter ꝙ iste assuerus fuit octauus rex persarum post cyrum.omissis tamen duobus magis qui post cambisem dicuntur regnasse septē mensibus tm̄.sed istud non videtur verum: quia cyrus post monarchiam adeptam regnauit.xij. annis ꝑm minorem computationem.Cambises filius eius octo.darius hystaspis.xxxvj.xerxes filius darij xx.artaxerxes.xl.xerxes secundus duobus mensibus.sogdianus mensibus septem.darius nothus.xix.cui successit iste assuerus·ut dicūt.si autem isti anni predicti simul coniungantur faciunt annos.cxxxv.quibus si adiungant.lxx.anni captiuitatis babylonice habentur.cc.et.v.anni.igitur cum mardocheus captiuatus fuerit cum iechonia rege iuda.ut habetur.j.ca.xj.oportet consequenter dicere ꝑm istam viam ꝙ mardocheus primo anno regni assueri fuerit.ccv. annorum ad minus.⁊ cum hoc oportet addere annos quos habebat quando fuit in captiuitatem ductus: qui fuerunt ad minus xxcem uel circiter.⁊.xj.anni quib⁹ regnauit sedechias: ⁊ annos quibus regnauit assuerus ante exaltationem mardocheī qui fuerunt.xij.non est autem verisimile ꝙ tantū vixerit.quia iam ante per multos annos diximus dauid. Si autem in potentatibus octoginta anni ⁊ amplius eorum labor ⁊ dolor.⁊ dato ꝙ tantū vixisset: non tamen esset tunc tante fortitudinis ꝙ posset facere illa que infra scribunt de ipso: videlz ꝙ ita magnifice equitaret per ciuitatem: ⁊ domum hester regeret.ac etiam negocia regni·cum esset secundus a rege.ut habetur infra.x. ca.ꝑm Josephū vero libro.xj.antiquitatis iudaice iste assuer⁹ fuit quartus rex persarum a cyro.dimissis tamē duobus magis ut predictum est.⁊ vocat eum artaxerxem. ⁊ ꝑm hoc mardocheus in principio regni assueri fuit.c. ⁊.lvj. annorum·ut patet per predicta.quia supponitur ꝙ ad minus habuit xxcem annos anteq; captiuaretur.⁊.lxx.tempore captiuitatis.⁊.xij. tēpore cyri.⁊.vij.de tempore cambisis.⁊.xxxvj.de tēpore darij hystaspis.⁊.xx.de tempore xerxis filij darij: qui simul iuncti faciunt annos.clvj.⁊ sic adhuc non est verisimile ꝙ tantum vixerit:⁊ dato ꝙ vixerit·non est verisimile ꝙ fuerit tunc tante fortitudinis ꝙ facere potuerit ea que predicta sunt de eo: maxime cum non fuerint facta in principio regni assueri.sed per magnū tempus postea.quia tertio anno regni sui abiecit vasthi.ut habetur.j.eodē ca.⁊.vij.anno regni sui accepit hester·ut patebit j.ij.ca.⁊ adhuc postea facta fuerunt ea que dicta sunt de mardocheo.⁊ iō saluo meliori iudicio videtur ꝙ Ra. Sa. verisimilius dicat.s.ꝙ iste assuerus immediate successit cyro in regnum: ꝙuis nō esset de semine regio .ut dictum est ꝑ: Esdre.iij. ⁊ ꝑm hoc mardocheus in ꝓncipio regni hui⁹ assueri fuit nonagintaduorū annorum.ut patet ꝑ predicta. sed iste Ra. Sa. Dan̄.xj.inter cyrum ⁊ assuerum ponit cambisem filium cyri regnasse.⁊ cogitur ad hoc ꝙ ibidē dr: Adhuc tres reges stabūt in persida: ⁊ quart⁹ ditabitur opibus nimijs.⁊ iste ꝑm ipsū ⁊ alios hebreos fuit darius filius assueri ⁊ hester.cum igitur ꝑm ipsū ⁊ oēs alios expositores cyrus sit prim⁹: oportet ꝙ inter cyrū ⁊ assuerū ponatur vnus alius: aliter non essent quatuor: sed tres tm̄. ⁊ sic cum cābises regnauerit octo annis·mardocheus in ꝓncipio regni assueri fuit.c.annorū uel forte minus.quia in principio uel in fine alicuius regis dimidius annus ⁊ aliquando minus pro vno anno cōputatur ⁊ hoc vltimo dictū verisimilius mihi videtur.⁊ ꝑm hoc ille qui edificationē templi impedivit non fuit cyrus: ꝑ cambises filius ei⁹: in etate vero centū annorum homines bene complexionati ⁊ sobrij possunt adhuc multa agere ⁊ pati. Secundū ꝓambulū est de loco vbi factum fuit istud regale conuiuiū: quod notatur cum dicitur: f Quando sedit in solio regni sui.i.quādo fuit confirmatus in regno g Susa ciuitas regni eius exordiū fuit.quia fecit eam metropolim totius imperij sui. Tertium ꝓambulū est de tempore huius cōuiuij·quod notat cum dicitur: h Tertio igit̄ anno imperij sui fecerat grande conuiuiū ⁊c. Ut teneret eos in amore ⁊ i subiectione cum viderēt eius magnificentiā ⁊ potentiā.ideo subdit: Ut ostenderet diuitias glorie regni sui ⁊c. i Centum videlz ⁊ octoginta diebus.aliqui dicunt hic ꝙ tantū durauit ꝓmū conuiuiū: quod fuit in quadā mirabili domo habente colūnas argenteas; ⁊ testudinem ad similitudinem celi: gēmis lucentibus ornatam. ut dicit in scholastica historia.secundū aūt conuiuiū fuit in vestibulo horti: qō durauit septē diebus.sed nō est verisimile ꝙ homines notabiles vacarent tanto tempore: ⁊ maxime multū remoti a terris quas tenebant custodire.⁊ ideo videt ꝓbabilius ꝙ centū ⁊ octoginta dies referant̄ ad tempus ꝓparationis.quia apparatus tanti conuiuij durantis septē diebus:⁊ pro tanta multitudine hominū·nō potuit esse paruo tpe.⁊ ꝑm hoc non fuit nisi vnū festū ipsius regis: quod fuit in vestibulo horti. k Cumq; implerent̄. Positis ꝓambulis ad conuiuiū.hic ꝓnē ponit eius executio·cum dicit: Cū ꝙ implerent̄ dies conuiuij.i. venissent dies in quibus debebat esse conuiuiū .ꝑm vero opinionē illā que dicit duo fuisse cōuiuia sic exponit: Cumq; implerent̄ dies cōuiuij.i.transissent centū octoginta dies primi cōuiuij: quod fecerat principibus ⁊ nobilibus. l Inuitauit omnē populū ⁊c.ad secundū conuiuiū:qō fuit septē dierū tm̄.ꝑ ꝓma expositio videtur melior.s.ꝙ fuerit tm̄ vnū conuiuiū: in quo fuerunt principes ⁊ nobiles: ⁊ etiā cives de ciuitate susis: lz essent distincte situati ꝑm decentiā statuū suoꝝ. vnde infra dicitur ꝙ die septimo cōuiuij rex mandauit ꝓ vasthi regina·ut ostenderet cunctis populis ⁊ principibus illius pulchritudinē. Consequent̄ ostendit̄ huius cōuiuij magnificentia ex multis·cum dicit: m A maximo vsq; ad minimū. in quo patet magnificētia hui⁹ cōuiuij ꝙtum ad inuitatoꝝ multitudinē. n Et iussit. hic ꝓnē ostendit̄ celebritas cōuiuij ex apparatu ⁊ nobilitate loci·cum dicit: Et iussit septē diebus ⁊c. in vestibulo horti ⁊ nemoris .i.loci nemorosi.quia erāt ibi multe

arbores viridis ⁊ ramose foliis ⁊ floribꝫ ꝛecorate. a Qđ regio cultu. i. put ꝛecet magnificentiã reglã. b Et manu. i. opꝛe. c Constrũ erat. s. arboꝛibus fructiferis ⁊ aromaticis. dicit in scholastica hiſtoꝛia qꝫ ibi erat vitis cuiꝰ ſtipites erãt argẽtei. palmites ꝫo aurei: ⁊ botri ex gẽmis auro iſertis: accepta aũt videt iſta hiſtoꝛia ꝛe hiſtoꝛia alexandri magni: vbi ſunt multa parũ babẽtia ꝛe apparentia ꝛitatis. d Et pendebant ex oi pte tẽtoꝛia: ut ibi comederẽt imitati ꝑm modum illius regni. e Aerei coloꝛis. i. albi. f Et carbaſini. i. aurei. g Ac hyacinthini. qui ẽ coloꝛ ſimilis coloꝛi celeſti. h Suſtentata. i. extẽſa. i Funibꝰ byſſinis. i. ꝛe byſſo factis: qꝫ eſt ſpẽs lini candidiſſimi. k Qui eburneis circulis. i hebꝛeo bꝛ: Rotis argẽteis. non eni videt qꝫ ꝛe eboꝛe poſſent rote uel circuli fieri. q̃ eſſent tãte magnitudinis: qꝫ tẽtoꝛia illa poſſent ꝛeſup extẽdi: cũ ebur ſit ꝛe dente elephantis. accipiunt tñ hic rote ⁊ circuli ꝓ circuli medietate. qꝛ illa ſup que extendebant tẽtoꝛia habẽbãt figuram ſemicirculi. l Et colũnis marmoꝛeis fulciebãt. ſ. illi ſemicirculi ex vtraq; pte. m Lectuli q̃z. i. ſedilia. ꝓ quibꝰ ad modum lectuloꝛ facta. n Aurei ⁊ argẽtei. qꝛ erãt coopta pannis aurifrigiatis: ⁊ huiuſmodi. o Sup pauimentũ. nõ ẽ intelligendũ qꝫ iſtud pauimentũ eſſet in hoꝛto ubi erãt aꝛbores plãtate. ſed in lateribꝰ hoꝛti vbi erant veſtibula facta: q̃ gallice dicuntur galeries. p Smaragdino ⁊c.] due ſũt ſpẽs marmoꝛis diuerſoꝛ coloꝛũ ad ꝛecoꝛẽ pauimenti ſic palatiũ regis pariſius ꝛe alto ⁊ nigro marmoꝛe paratũ eſt. q Bibẽbãt. hic ꝓñẽ oñdit magnificẽtia ꝓuiuij ex mõ ſeruiẽdi valde ſũptuoſo ⁊ abũdãti cum dꝛ: Bibẽbãt aũt qꝫ iuitati erãt aureis poculis. i. cyphis ad poculũ ordinati. ita qꝫ ponit ꝓtẽtũ. ꝓ ꝓtinẽte. r Et aliis ⁊c.] qꝛ ꝑm varietatẽ ferculoꝛ vaſa mutabãt. s Vinũ q̃z. ſine q̃ nõ ꝓt ẽ ꝓuiuũ ſolẽne. t Abundãs ⁊ ꝑcipuũ ponebat. in q̃ oñdit tonitus ⁊ abũdantia vini. v Nec erat q̃ nolẽtes cogeret ad bibendũ. qꝛ nolebat ꝛex qꝫ in aula ſua aliqs ꝛeꝛet mõ incõpoſito ⁊ irrõnabili aliq̃rũ barbaroꝛ: q̃ ꝓuiãtes nimis ipoꝛtune iducebãt boies ad bibẽdũ. vñ talis modus ꝛenit in noꝛmandã: q̃ eſt ps gallie a barbaris habitãtibꝰ ꝛpe polũ articũ q̃ terrã illã accipiẽtes eã populaueruꝛ. x Vaſthi quoq;. hic 4°. ꝛeſcribit magnificẽtia cõuiuij ex mõ ordinãdi. quia ſũt ꝛebiliozis cõplexionis q̃ viri. ſũt etiã minoris ꝓtus ⁊ cibi. ⁊ iõ ordinatiꝰ comedebãt ꝑ ſe q̃ cũ viris. 2°. qꝛ ꝓſuetudo erat apud perſas qꝫ ꝓiuges maxime nobiliũ nõ dabãt ſe aſpectibꝰ alioꝛ viroꝛ. ⁊ iõ talis ſegregatio mulieꝛũ a viris in prãdio faciebat ad nature ordinationẽ: ⁊ ad moꝛ honeſtatẽ. y Itaq; die ſeptimo. hic ꝓñẽ ꝛeſcribit regine inoꝛdinẽtia. ⁊ 2°. ꝓ cã ſnĩa ſubi: Vnde irat⁹ rex. Circa primũ dicit: Die ſeptimo. dicũt h aliq̃ hebꝛei qꝫ erat dies ſabbati: qui vocat ſeptimus: ⁊ qꝫ iuſto dei iudicio ꝓmiſſa eſt vaſthi illo die regẽ offendere: ut ſic puniret ꝛe hoc qꝫ diebꝰ ſabbatoꝛ faciebat mulieres hebꝛeas ꝫ legẽ labozare. ſed h ꝛe nulla ſcriptura autẽtica auctoꝛitatẽ habet: nec Joſephus dicit. ⁊ iõ melius exponit: Die ſeptimo. ſ. ꝓuiuij. ꝫ Cũ rex eſſet bila. ⁊ poſt nimiã potionẽ incaluiſſet mero. trãſlatio iſta videt in hoc notare regẽ ꝛe ebꝛietate: qđ nõ eſt bñ ꝛeriſimile. qꝛ ꝗtum ad oẽs alios ordinauerat ꝛe pot⁹ ſobꝛietate. ut patet ex dictis. ſ. qꝫ null⁹ cogeret ad bibendũ: ⁊ ꝓpter hoc in hebꝛeo ſic habetur: In die ſeptimo cũ eẽt melius coꝛ regis ex vino. i. iocũdius. a Precepit maumã ⁊c. ita qꝫ ibi nõ notat ꝛex ꝛe exceſſiuo potu. qꝛ vinũ etiam ſobꝛie potatũ bene letificat coꝛ. b Septẽ eunuchis. i. miniſtris mẽſe ſue aſſiſtẽtibus. q̃ dicũtur. eunuchi nõ per abſciſiõẽ ꝫ genitaliũ ſed ꝓpter ꝓtinentiã caſtitatẽ ⁊ honeſtatẽ moꝛũ. c Vt introduceret reginam vaſthi. ut ſic magnificẽtiã ſuam oñderet. nõ ſolũ in ꝓꝛia ꝓſona: h etiã in ſibi ꝑ matrimoniũ ꝓiuncta. d Quę renuit ⁊c.] ⁊ ſic iſta trãſlatio notat reginã ꝛe cõtẽptu: q̃ eſt grauis culpa. dicit autem Joſephꝰ li°. xj. antiq̃tatis iudaice: qꝫ nõ fecit hoc ex contemptu: ſed ꝓpter honeſtã cõſuetudinẽ perſarũ: qua ꝓiuges maxime nobiliũ nõ ſe dabãt aſpectibꝰ alioꝛ viroꝛ. ⁊ hrã hebꝛaica nõ notat eam ꝛe aliq̃ ꝓtemptu. vbi ſic habet ⁊ nõ plus: Et renuit regina vaſthi venire ꝑm ꝛerbũ regis i manu eunuchoꝛ. i. ꝑ eunuchos. e Vñ irat⁹ rex. hic ꝓñẽ ponit ſnĩa ꝫ reginã. ꝛe q̃ ꝑ q̃rit: 2°. rñdet. ibi: Rñditq;. Circa ꝑmũ dꝛ. Vñ irat⁹ rex ⁊ nimio fu. ſuc. nõ tñ ꝓpter factũ ẽtũ ꝓpter ꝓncipes ⁊ ꝓlos aſſiſtẽtes: qꝛ ẽ q̃ regina ex ꝛerecundia ⁊ honeſtate mulieꝛi fuiſſet mota: tñ ꝓncipes ⁊ ꝓli aſſiſtẽtes poſſent ſtati cogitare qꝫ ex ꝓtẽptu feciſſet: qꝛ ꝛerbũ regis in h caſu ꝛebat ꝓſuetudini ꝓualere f Interrogauit ſapiẽtes. ut nõ ꝓcipitanẽ aliq̃d ageret ꝛe capite ſuo. g Qui ex moꝛe regio ſemp ei aderãt: ut nũq̃ eſſet ſine tono ⁊ magno ꝓſilio. cetera patẽt vſq; ibi: h Qui videbãt faciẽ regis. qꝛ coĩter ei aderãt. ut dictũ eſt. i Et ꝑmi poſt eũ reſidere ſoliti erãt i ꝓſilijs ⁊ in mẽſis ⁊ i aliis locis honoꝛificis. k Reſponditq; mamucha. hic ponit rñſio. vbi ꝑmo tangit regine culpa. l Nõ ſolũ re. leſit regi. vaſthi. ex facto ſuo. ſ. ſuſpicionẽ ꝓtẽpt⁹ regi ꝓncipib⁹ ⁊ ꝓlis ingerẽdo. m Sed ⁊ omnes

conuiuiũ ꝓpꝛarari i veſtibulo hoꝛti ⁊ memoꝛis: qđ [a] regio cultu ⁊ [b] manu cõſitum [c] erat. Et [d] pendebant ex omni pte tẽtoꝛia aerei [e] coloꝛis ⁊ [f] carbaſini ac [g] hyacinthini: ſuſtentata [h] funibus [i] byſſinis atq; purpureis: qui [k] eburneis circulis inſerti erant: ⁊ [l] columnis marmoꝛeis fulciebantur. Lectuli [m] quoq; aurei [n] ⁊ argẽtei: ſup [o] pauimentũ ſmaragdino [p] ⁊ pario ſtratum lapide] diſpoſiti erãt: qđ mira varietate pictura ꝛecoꝛabat. Bibẽbãt [q] aũt qui inuitati erant aureis poculis: ⁊ [r] aliis atq; aliis vaſis cibi iferebant.] Vinũ [s] quoq; ut magnificẽtia regia diguũ erat abundans [t] ⁊ ꝓcipuũ ponebatur. Nec [v] erat qui nolentes cogeret ad bibendum: ſed ſicut rex ſtatuerat ꝓponens menſis ſingulos ꝛe ꝓncipibus ſuis: ut ſumeret vnuſquiſq; qđ vellet. Vaſthi [x] q̃q; regina fecit conuiuiũ feminaꝝ in palatio vbi rex aſſuerus manere conſueuerat. Itaq; [y] die ſeptimo cum [z] rex eſſet bilarioꝛ ⁊ poſt nimiã potionẽ incaluiſſet mero: ꝓcepit [a] maumã ⁊ bazatha ⁊ arbona ⁊ bagatha ⁊ abgatha ⁊ zaratb ⁊ charchas: ſeptem [b] eunuchis qui in cõſpectu eiꝰ miniſtrabãt: ut [c] introducerent reginã vaſthi coram rege: poſito ſup caput eiꝰ diademate: ut oñderet cũctis ꝓpls ⁊ ꝓncipibus eius pulchritudinem. Erat enim pulchra valde. Que [d] renuit: ⁊ ad regis imperium qđ per eunuchos mandauerat: venire cõtẽpſit.] Vnde [e] irat⁹ rex: ⁊ nimio furoꝛe ſuccenſus: interrogauit [f] ſapiẽtes qui [g] ex moꝛe regio ſemp ei aderãt: ⁊ illoꝛ faciebat cuncta conſilioꝛ ſcientiũ leges ac iura maioꝛum. erãt autẽ primi ⁊ ꝓximi charſena ⁊ ſethar ⁊ admatha ⁊ tharſis ⁊ mares ⁊ marſana ⁊ mamucha: ſeptẽ duces perſarum atq; medoꝛ: qui [h] videbant faciem regis: ⁊ [i] primi poſt eũ reſidere ſoliti erãt: cui ſnĩe vaſthi regina ſubiaceret: que aſſueri regis imperiũ qđ per eunuchos mandauerat facere noluiſſet. Reſponditq; [k] mamucha audiente rege atq; ꝓncipib⁹. Nõ [l] ſolum regẽ leſit regina vaſthi: ſed [m] ⁊ omnes ꝓncipes ⁊ ꝓlos qui ſunt in cunctis ꝓuinciis regis aſſueri. Egrediet eni ſermo regine ad oẽs mulieres ut contemnant viros ſuos: ⁊ dicant: Rex aſſuer⁹ iuſſit ut regina vaſthi intraret ad eum: ⁊ illa noluit: atq; hoc exemplo omnes ꝓncipũ ꝓuinciaꝝ perſarum atq; medoꝛũ paruipendent imperia maritoꝛ. Vnde regis iuſta eſt idignatio. Si tibi placet egrediatur edictũ a facie tua: ⁊ ſcribatur iuxta legẽ perſarum atq; medoꝛ quã ꝓterire illicitũ eſt:

principes ⁊ populos regi subiectos. q⁹ occasione hui⁹ facti quo vbiq; diuulgabit: multo magis contenet alie mulieres viros suos. secundo exprimit sinia p modu eiⁱ pfilij cu dr: Si tibi placet ⁊c. a Ut neq; vltra regina vasthi ingrediat ad regē. sed sit simpliciter repudiata. cetera patet in lra. b Cap. iij.

His itaq; gestis. postq; descripta e regine vasthi reiectio. hic pfiter ponitur ipsi⁹ hester exaltatio: ⁊ b in ordine sibi gradatim succedentib⁹. q⁹ p alijs virginib⁹ regijs sociat. 2. mod⁹ muliebris ei accelerat. ibi Que placuit ei. 3° regi responsat. ibi: Ducta e itaq; . 4° in amore regis firmat. ibi: Cumq; ⁊ secundo quereret. Circa primu ponit pfultatio generalis. 2°. circa hester executio spālis. ibi: Erat vir iudeus. Circa primu sciendu: q; sic dicit Josephus libro .xj. antiq; tatis iudaice sedata passione ire ⁊ turbationis i assuero de facto pdicto vasthi regine. cepit recolere ei⁹ pulchritudine ⁊ amorem que habuerant ad inuicē ⁊ dolere de b q; abiecerat eam: maxime q; ea reuocare no poterat. ppt edictu irreuocabile qd sup hoc ederat ⁊ p totu regnu suu publicauerat. ppt qd amici sui videntes eu ptinue anxiari suaserunt ei. ut virgines pulcherrimas faceret ad se adduci: ⁊ illa q ine eas magis sibi placeret vxor assumeret. ⁊ sic amor sequentis dolore mitigaret pcedētis. ⁊ hoc est qd dicitur:

c Postq; regis assueri indignatio deferbuerat. i. passio ire ⁊ turbationis trāsierat. q; aliter iudicat homo in passione posit⁹ ⁊ extra passione. d Recordatus e vasthi. sic est in hebreo ⁊ in libris correctis. q; quietata passione assuerus recordat⁹ fuit pulchritudinis ipsius vasthi: ⁊ amoris q fuerat inter ipsos. e Que fecisset uel q passa esset. conferendo pena qua ei inflixerat: ⁊ factu qd ipsa fecerat: ⁊ videbatur sibi q culpa pena excessisset romanos suprascriptis. q; fecerat honestate ⁊ verecundia muliebri: ppter qd anteibat ea reuocare no audens: ne principes regni ptra se. puocaret ex fractione edicti irreuocabilis: ⁊ ne a toto pplo ppter vna mulierē reputaret mutabilis tanq; effeminatus ⁊ mollis: ⁊ per pns regno priuaret. maxime cu no esset de semine regio. pm dictu

ut c nequaq; vltra regina vasthi ingrediat ad regē: sz regnu illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne qd latissimu est. puinciaru tuaru diuulget imperiu: ⁊ cuncte vxores tam maiorum q; minorum deferant maritis suis honore. Placuit psiliu eius regi ⁊ principibus: fecitq; iuxta consilium mamuchan ⁊ misit epistolas ad vniuersas puincias regni sui: ut quecq; gens audire ⁊ legere poterat diuersis linguis ⁊ litteris: esse viros principes ac maiores in domibus suis: ⁊ hoc p cuctos pplos diuulgari. II

His itaq; gestis: postq; d regis assueri indignatio deferbuerat: recordat⁹ e est vasthi que f fecisset uel que passa esset: dixeruntq; g pueri regis ac ministri ei⁹. Querantur h regi puelle virgines ac speciose: ⁊ mittant qui psiderent p vniuersas prouincias puellas speciosas ⁊ virgines: ⁊ adducant eas ad ciuitatem susan: ⁊ tradant in domu feminaru sub manu egei eunuchi qui est p positus ⁊ custos mulieru regiaꝝ. ⁊ i accipiāt mundu muliebre ⁊ cetera ad vsus necessaria. Et k quecuq; inter oēs oculis⁹ regis placuerit: ipsa l regnet pro vasthi. Placuit m sermo regi: ⁊ n ita ut suggesserant iussit fieri. Erat o vir iudeus in susis ciuitate: vocabulo mardoche⁹ filius iair: filij semei: filij cis: de stirpe gemini: qui q trāslatus fuerat de irlm: eo tpe quo iechonia rege iuda nabuchodonosor rex babylonis transtulerat q fuit nutritius filie fratris sui edisse que altero nomine vocabatur hester: ⁊ vtru; parente amiserat: pulchra nimis ⁊ decora facie. Mortuisq; patre ei⁹ ac matre: mardocheus sibi ea adoptauit in filia. Cuq; peruenisset regis imperiu: ⁊ iuxta madatu illi⁹ multe pulchre virgines adducerent susan: ⁊ egeo traderet eunucho: hester r q; inter ceteras puellas ei tradita est: ut seruaret i numero feminaru Que s placuit ei: ⁊ t inuenit gram in pspectu illi⁹: Et pcepit eunucho: ut acceleraret mundum muliebre: ⁊ u traderet ei partes suas: ⁊ septe puellas speciosissimas de domo regis: ⁊ ta ipsa q; pdisse quas ei⁹ ornaret atq; excoleret. Que x noluit indicare ei ppm ⁊ patria sua. Mardocheus eni preceperat ei ut de hac re oio reticeret: qui y deambulabat quotidie ante vestibulu dom⁹ in qua electe virgines seruabant: cura agens salutis hester: ⁊ scire volens qd ei accideret. Cu aut venisset tempus singularu per ordine puellaru: ut intraret ad regem: expletis oibus q ad cultu muliebre pertinebat: mensis z duodecimus vertebat: ita dutaxat ut sex a mensibus oleo vngerent myrtino: ⁊ b alijs sex quibusdam c pigmētis ⁊ aromatib⁹ vterent. Ingredietesq; ad regem qcq; postulassent ad ornatu ptinēs accipiebant: ⁊ ut eis placuerat

Ra. Sa. ca. prece. f Dicerūtq; pueri regis. i. familiares ⁊ intrinseci volētes occurrere eius desolationi. g Querant regi pulle virgines ⁊c. ⁊ patet lra usq; ibi: b Et accipiant mundu. i. aliud qd pertinet ad cultu ⁊ ornatu. ⁊ dicit a mundo das: q; aliqua mundāt carnes mulieru: sicut balnea pigmēta ⁊ psimilia: ⁊ alia etia decorant exteri⁹ per sui mundicia ⁊ decore: sic vestes ⁊ ornamēta de auro ⁊ argēto ⁊ lapidibus pciosis facta. i Et quecuq; inter oēs. i. sup oēs. k Oculis regis placuerit. oculis. s. exterioꝝ⁹ ppt pulchritudinem. ⁊ oculis mentis ppter delectatione in ea inuenta ⁊ psimilibus. l Ipsa regnet pro vasthi. ut sic dolor precedens detur oblioni. m Placuit sermo regi. q; videbat sibi hoc esse ad sua consolationem. n Et ita ut suggesserat iussit fieri. mandādo statim executioi. o Erat vir iudeus. Hic pfiter ponit spālis executio circa hester. cum dicit: Erat vir iudeus in susis ciuitate. dicit Joseph⁹ q; tuc manebat in babylonia: & adducta hester ad susan: illuc se trāstulit amore hester: qua diligebat ut filia. ⁊ sic scriptura loquit hic pro tpe quo se trāstulerat apud susan. p De stirpe gemini. ⁊ sic patet q; fuit de stirpe saul pmi regis isrl. q Qui trāslatus fuerat. de q; trāslatione hr. iij. Reg. xxiij. cetera patet usq; ibi: r hester quoq; inter ceteras puellas ei tradita est. s. egeo eunucho. s Que placuit ei. Hic pfiter describitur pmotio hester ptum ad acceleratione ornatus muliebris. cum dicit: t Et inuenit gratia in cospectu illius. ⁊ hoc factu est ex diuina ordinatione: ut cito promoueret ad regia dignitate. ⁊ sic liberaret populu isrl a periculo sibi imminente de ppinquo. v Et traderet ei ptes suas. i. illa que ad victum de stitu ⁊ ornatu ptinebat.

x Que noluit ei indicare ppulu ⁊ patria sua de precepto mardochei. quia iudei tunc erant captiui ⁊ serui. ⁊ si hoc sciret forsitan posset tanq; ignobilis repudiari: quis pm veritatem esset de genere rere de domo ipsius hester. y Qui deambulabat quotidie. sollicitus inquirere de domo ipsius hester. z Mensis duodecim⁹ vertebat. s. anni primis a Sex mensibus vngebant oleo myrtino. i. lachryma fluente de tali arbore que habebat virtutem mundificandi carne. b Et alijs sex. s. mensibus c Quibusda pigmētis ⁊ aromatibus vterent. que faciūt carne mulieris suaue ⁊ redolente ad reprimendum fetores qui in mulieribus solet esse. omnia ista fiebant de cōsilio medicoꝝ regis. ut sic maiorem delectatione inueniret in eis uel

saltē in aliqua earū. ⁊ sic maior ꝛelectatio supueniens dolorē abiceret precedentē. a Et que intra. ⁊c. ⁊ Ut sic ꝛe pluribꝰ vna tāꝯ ꝛelectabilioꝛ ⁊ amabilioꝛ eligeret: ⁊ tanꝯ regina coꝛonaretur. b Qui ꝓcubinis regis p̄sidebat. ꝛe victu ⁊ ꝛestitu cōueniēti eis pꝛouidendo. tñ ꝛisimile est: q̄ iste que admisse fuerāt ad cubiculū regis erāt eius vxores: dicebanꝫ tñ ꝓcubine: que. s. nō erāt p̄cipales vxores sicut ⁊ ꝛe abrahā legit: q̄ sara dicit ꝓpria ⁊ p̄cipalis eiꝰ vxoꝛ. alie autē dicunt cōcubine. ut habetur Heñ. xxv. omnes tñ erāt eius vxores. c Instabat dies q̄ hester ⁊c. ꝛebat intrare ad regis cubiculū ꝑm modū ⁊ ordinē supius positū. d Que nō quesiuit muliebrē cultū: sicut alie ponēs se totaliē q̄tum ad hoc in eunuchi dispositione. e Oꝫ oculis gratiosa ⁊ amabilis videbat. ꝛe corē eni corꝓis ꝛe coꝛ gratie ⁊ virtuꝫ mirabiliē augmētabat. f Ducta est itaq;. Hic p̄miter agit ꝛe ꝛesponsatione ⁊ coꝛonatione hester. ⁊ patet littera vsq; ibi: g Et ꝛedit requiē vniuersis prouincijs. q̄ duplicie exponit: vno mō q̄ mādauit vniuersis ꝓuincijs ut durātibus nuptijs hester cessarent ab operibꝰ seruilibꝰ. alio modo q̄ ꝛediteis requiē a solutiōe tributi ꝓ illo anno: uel saltē ꝓ ꝓte anni. ⁊ hoc est magis probabile. q: cessatio ab operibus tanto tpe nō esset tpl̄o gratiosa. sed magis dānabilis ⁊ onerosa. h Ac dona largitus est. p̄cipibꝰ suis. sicut solet fieri in talibus festis. i Cūq; ⁊ secundo. hic cōsequenē agitur ꝛe confirmatione amoꝛis ipsi⁹ regis ad hester reginā: q̄ fuit ex hꝫ q̄ seruauit sibi vitā suā ꝛenūciando insidias que sibi parabanē. ⁊ hoc a ꝛeo factū ē: ne grā quā hester apud regē inuenerat minueret eo q̄ patriā suā ⁊ ꝓpm̄ noluerat indicare. ⁊ hoc est quod dr: Cūq; ⁊ secundo quererent virgines. videlz post coꝛonationē hester: simulādo q̄ rex aliā sibi p̄ponere ꝛellet: eo q̄ patriā ⁊ gen⁹ ꝓdere nō ꝛellet: ⁊ sic moueret ad indicandū. iō subdit: k Recedū ꝓdiderat ⁊c. iuxta mādatū eius. s. mardochei cui⁹ mandatū ꝓ nulla re volebat p̄terire. l Eo igit tpe. q̄ virgines sic adducebanē. ⁊ quo mardoche⁹ sollicitus ꝓ hester ad portā regis morabat. m Irati sunt bagathan ⁊ thares. occulte tamē machinātes in eius mortē. causa tamē hui⁹ machinationis nō exprimit hic: nec in aliqua glosa hebraica uel latina quā viderim. sed frequenē inuenitum est: q̄ serui regū machinanē in mortē eoꝝ. n Qui ianitores erāt: ⁊ in p̄mo palatij limine residebāt. ꝓ tota ista hrā nō est pl⁹ in hebreo: Custodes supellectilis. ⁊ rō hui⁹ diuersitatis est. q: victio tñ nostra sequit primā significationē. hebrei aūt sequunt aliā cui magis concordat littera sequens. cum dicitur: o Voluerunt; in regem insurgere ⁊ occidere eum. Ianitores enim palatij non sūt tante potestatis: q̄ per arma regem possint occidere cum habeat custodes coꝛpis sui. nec sic intrant familiariter ad interiora q̄ possint sibi ꝛenenum ꝓparare. sed illi qui sunt custodes supellectilis auree ⁊ argentee in qua seruitur regi. possunt faciliter hoc facere. cuiusmodi erant isti. ut dicunt hebrei. p Qō mardochei nō latuit. dicit autem Josephus q̄ hoc sciuit ꝑ quendam hebreum qui erat famulus valde familiaꝛ vnius illoꝝ eunuchoꝝ. Ra. Sa. ꝛero dicit q̄ hoc sciuit. q: coram mardochęo in idiomate thaꝛsensi ꝛe regis intoxicatione loquebant: ꝛe ꝛentes q̄ mardochęus illud idioma penitus ignoraret. q Quesitū est ⁊ inuentū. q̄ ita erat ꝑm veritatem. r Mandatuq; ē hiſ. ⁊ an. tra. coꝛā rege. quia ꝓeter historias communes vbi scribebantur facta notabilia: quilibet rex ꝓ tempoꝛe suo faciebat scribi vnū librum in quo facta sui temporis ponebātur. ⁊ hoc ad memoriam futuroꝝ. quia ex factis ꝓteritis diriguntur hoies in agēdis ꝛe futuro. Cap. iij.

cōpositē ꝛe triclinio feminarū ad regis cubiculū trāsibāt. Et s que intrauerat ꝛespere egrediebaē mane: Jatq; inde in secūdas edes deducebanē q̄ sub manu saſagaci eunuchi erāt: q̄ t concubinis regis p̄sidebat: nec habebat potestatē ad regem vltra redeundi nisi voluisset rex: ⁊ eā venire iussisset ex noie. Euoluto aūt tpe per ordinē instabat u dies q̄ hester filia abiahil fratris mardochei: quā sibi adoptauerat in filiā ꝛeberet itrare ad regē. Que v nō quesiuit muliebrem cultū: sed q̄cunq; voluit egeus eunuchus custos virginum: hec ei ad ornatum ꝛedit. Erat eni formosa valde: ⁊ incredibili pulchritudine: oiuꝫ w oculis gratiosa ⁊ amabilis videbaē. Ducta x est itaq; ad cubiculū regis assueri mense decimo q̄ vocaē thebeth: septimo anno regni eius: ⁊ adamauit eā rex plꝰ q̄s oēs mulieres: habuitq; gratiam ⁊ misericordiā coꝛā eo sup omnes mulieres: ⁊ posuit diadema regni in capite eius: fecitq; eā regnare in loco vasthi. Et iussit conuiuiū ꝑparari permagnificū cunctis p̄ncipib⁹ ⁊ seruis suis: ꝓ ꝓiunctione ⁊ nuptijs hester. Et y ꝛedit requiē vniuersis ꝓuincijs: ac z dona largitus est iuxta magnificentiā principalē. Cumq; a ⁊ secūdo quererentur virgines ⁊ cōgregarenē mardoche⁹ manebat ad ianuā regis: necdū b ꝓ diderat hester patriā ⁊ populū suū iuxta mādatū ei⁹. Quicq̄d enim ille p̄cipiebat obseruabat hester: ⁊ ita cuncta faciebat ut eo tempoꝛe solita erat quo eam paruulā nutriebat. Eo igit tpe quo mardochęus ad regis ianuā morabaē: irati c sūt bagathan ⁊ thares duo eunuchi regis: qui d ianitoꝛes erant: ⁊ in primo palatij limine residebāt: voluerūtq; e insurgere in regē ⁊ occidere eum. Quod f mardochei non latuit. Statiq; nūciauit regine hester: illa regi ex noie mardochei q̄ ad se rem ꝛetulerat. Quesitū g ē ⁊ inuentū: ⁊ appensus est vterq; coꝛ in patibulo. Et iussit rex ut in libꝛo memoriali scriberet: ut ꝓ vita sua aliq̄d repensaret ei. Mandatuq; h est historijs: ⁊ annalibus traditū coꝛā rege. m

Post i hec rex assuerus exaltauit aman filium amadathi: qui k erat ꝛe stirpe agag: ⁊ posuit solium eius super omnes principes q̄s habebat. Cunctiq; serui regis qui in foribus palatij versabāt flectebant genua: ⁊ adorabant aman. Sic enim preceperat

Post h. Descripta ipsi⁹ hester ꝓmotione. hic consequenter agitur de populi sui literatiōe ⁊ primo ponit contra populū iniqua machinatio. 2° mira populi literatio. iij. ca. Circa primū primo ponitur machinationis occasio. secundo ipsa machinatio - ibi: Quod cum audisset. tertio machinatiōis executio. ibi: Dixitq; aman regi. Occasio autem machinationis cōtra iudeos fuit: eo q̄ mardocheus nolebat adorare aman. sicut ⁊ ceteri. ⁊ hoc est quod dicitur: Post hec rex assuerus exaltauit aman super omnes principes regni sui faciens eum a se secundū. t Qui erat de stirpe agag. iste fuit rex amalech. ut habet. j. Reg. xv. quē samuel occidit. ut ibidē dicit: ⁊ ideo iste aman habebat exosos iudeos. quia saul rex isrl vastauit regnum agag interficiens amalechitas viros ⁊ mulieres ⁊ puulos. ut habet. j. Reg. xv. sed cōtra hoc videt quod dicit. j. xv. Aman filius amadathi animo ⁊ gente macedo. Ad q̄ dicit aliq̄ q̄ idē est ꝓ amalechitarū ⁊ macedonū. sed hoc nō videt ꝛe. quia macedonia est quedā regio in grecia ꝑm oēs historiographos. terra vero amalechitaq; est inter egyptū ⁊ terrā ꝓmissiōis: ⁊ ꝓpe terram edom. ꝓmo eni occurrerūt filijs isrl ad pugnandū cōtra eos in ꝛerto. ut habet Exo. xvij. ⁊ iste terre sunt valde distātes ⁊ ideo alit dicit ⁊ melius: q̄ aman dicit animo ⁊ gēte macedo ꝑ similitudinē. q: macedones iā rebellabāt imperio persarū. ⁊ alexāder macedo ab eis abstulit monarchiā eā trāsferēs

ad grecos.ut batrek.j.Machab.j. a Solus aũt mardoche⁹ nõ flectebat genu neq; adorabat eũ. q; ex supbia sua volebat sibi arripe honorẽ diuinũ faciẽs se adorari tanq̃ deũ. ut dicit hic glosa hebraica.7 hoc erat sibi illicitũ. b Qõ cũ audisset. Hic ꝓfiter ponit ipsa machinatio: 7 nõ solũ ꝑ mardochæũ: sed occasiõe eius ꝑ totũ ꝓpl'm iudaicũ: maxime q; eũ iam habebat odiosũ, ꝓpẽ interfectionẽ agag. de cui⁹ stirpe erat. ut ꝓdictũ est: 7 destructionẽ amalecbitaq; p iudeos tpe saulis regi. 7 patet hrã ex dicti vsq; ibi: c Mense primo cui⁹ vocabulũ ẽ nisan. apud hebreos 7 correspondet parti martio: 7 partim aprili. q; incipit a ꝓpinquiori lunatione equinoctio vernali: siue ante equinoctiũ siue post: sic̃ pleni⁹ dictum fuit Exo.xij. d Anno duodecimo regni assueri. ex q̃ patet qõ dictũ est supra i principio hui⁹ libri. s. q; mardochæ⁹ in principio regni assueri nõ fuit elevatus. nec fecit ea q̃ sequunt: sed p magnũ temp⁹ post. s.p xij. annos ad min⁹. e Missa est sors in vrnam. iste enim aman sortileg⁹ erat 7 iõ per modũ superstitiosũ posuit sortes ad videndum q̃ mense machinatio sua de interfectiõe iudeoꝝ deberet habere effectum. b Et exiuit mensis duodecimus q̃ vocatur adar. i. cecidit sors sup. xij. mẽsem q̃ apud hebreos adar vocat. 7 correspondet parti martio 7 parti februario. Postea misit sortẽ quo die illi⁹ mẽsis deberet hoc fieri. 7 cecidit sors sup. xij. die. 7 bis dictis ꝑ hrã hoc excepto. Missa est sors in vrnam. i. in vas ad hoc deputatũ ꝑm illius sortilegij modũ. ꝙs fuerit ille modus magis in ꝑticulari nõ habet ex textu nec ex glosa. nec est necessariũ ad veritatem historie. f Que. s. sors. g Hebraice dr̃ phur. nõ est p hoc intelligendũ q; phur sit nomẽ hebraicũ: ꝙ ẽ persicũ. vnde in hebreo br̃ phur. i. gozal. ita q; gozal est nomẽ hebraicũ: 7 sigt sortem. 7 ponit. p expositione nois ꝑsici. Qz ergo dr̃ hic: q̃ hebraice dr̃ phur: intelligendũ est in libro hebraico sic scribit: ꝙuis sit persicũ: sed tñ statim ibidẽ per b nomẽ gozal: qõ ẽ hebraicũ exponit. i Dixitq; aman regi. Hic ꝓpõ describit machinatiõis executio. q; post sortilegiũ statim aman incepit. ꝑcurare erga regẽ occisionem iudeoꝝ. d. k Est ꝓpl's p oẽs ꝓuincias regni tui dispersus. q; hz aliq; cũ ꝯozobabel 7 esdra rediissent in irlm. tñ multi remanserãt dispersi per regnũ amore vrozũ quas acceperant: 7 filioꝝ quos i terra illa genuerãt: 7 possessionũ quas acquisierant. ut dictũ fuit Esdre.j. l Mouis vtẽs legib⁹. q; colebant vnũ deũ. cũ tñ ante legẽ data 7 etiã ante abrahã gentes coĩe colerent pluralitatẽ deoꝝ: qõ adhuc fiebat coĩe in regno assueri. m Insup 7 regis scita. i. edicta. n Cõtemnẽs. q. d. sic põt esse ozigo rebellionis 7 contẽptionis in regno tuo. o Et optime nosti. hoc dixit adulando regi. ut magis inclinaret ad credẽdum sibi. p Qz nõ expediat regno tuo. cui⁹ bonũ in pace oio consistit. q Ut insolescat. i. in malicia crescat. r Per licẽtiã. i. p regis dissimulationem. s Si tibi placet decerne ut pereat. 7 decẽ milia talentoꝝ appendã archarijs gaçe tue. Tulit ergo rex annulum q̃ vtebat de manu sua: 7 dedit eũ aman filio amadathi de ꝓgenie agag hosti iudeoꝝ: dixitq; ad eum: Argentũ qõ tu polliceris tuum sit: de ꝓplo age qõ tibi placet. Vocatiq; sũt scribe regis mẽse primo nisan: tertiadecima die eiusdem mensis: 7 scriptũ est ut iusserat aman ad oẽs satrapas regis: 7 iudices ꝓuinciarũ diuersarũq; gentiũ: ut quecq; gens legere poterat 7 audire ꝑ varietate linguarũ ex noie regis assueri: 7 hrẽ signate ipsius annulo misse sũt p cursores regis ad vniuersas prouincias ut occiderent atq; delerẽt oẽs iudeos a puero vsq; ad senẽ parvulos 7 mulieres vno die: hoc est tertiodecimo mẽsis duodecimi qui vocat adar: 7 bona eorum diriperẽt. Sũma autem ep̃laꝝ hec fuit: ut oẽs ꝓuincie scirẽt 7 pararẽt se ad predictam die. Festinabant cursores qui missi erãt regis imperiũ explere. Statimq; in susis ꝓpẽdit edictũ: rege 7 aman celebrãte conuiuiũ: 7 cunctis iudeis q̃ in vrbe erant flentibus.

Si⁹ tibi placet decerne ut pereat: 7 decẽ milia talentoꝝ appendã archarijs gaçe tue. Tulit ergo rex annulum q̃ vtebat de manu sua: 7 dedit eũ aman filio amadathi de ꝓgenie agag hosti iudeoꝝ: dixitq; ad eum: Argentũ qõ tu polliceris tuum sit: de ꝓplo age qõ tibi placet. Vocatiq; sũt scribe regis mẽse primo nisan: tertiadecima die eiusdem mensis: 7 scriptũ est ut iusserat aman ad oẽs satrapas regis: 7 iudices ꝓuinciarũ diuersarũq; gentiũ: ut quecq; gens legere poterat 7 audire ꝑ varietate linguarũ ex noie regis assueri: 7 hrẽ signate ipsius annulo misse sũt p cursores regis ad vniuersas prouincias ut occiderent atq; delerẽt oẽs iudeos a puero vsq; ad senẽ parvulos 7 mulieres vno die: hoc est tertiodecimo mẽsis duodecimi qui vocat adar: 7 bona eorum diriperẽt. Sũma autem ep̃laꝝ hec fuit: ut oẽs ꝓuincie scirẽt 7 pararẽt se ad predictam die. Festinabant cursores qui missi erãt regis imperiũ explere. Statimq; in susis ꝓpẽdit edictũ: rege 7 aman celebrãte conuiuiũ: 7 cunctis iudeis q̃ in vrbe erant flentibus.

b Cunctis iudeis qui i vrbe erãt flentib⁹. ꝙm q; dicit Joh̃.xvj. Plorabitis 7 flebitis vos: mundus aut̃ gaudebit. Ad maiorẽ intellectũ huius ca. 7 aliq̃ sequẽtiũ queritur hic. vtrũ adoratio que est per genuũ flexionẽ sit soli deo exhibenda. Et arguit ꝓmo q; sic. p hoc q; mardochæus noluit hoc mõ adorare aman. cui⁹ cã in ꝓsona eius br̃. j. xiij. ca. vbi dicit. Libenẽ eni ꝓ salute israel etiã vestigia ꝓdũ eius deosculari paratus essem: sed timui ne honorẽ dei mei trãsferrẽ ad boiem: 7 quẽq; adorarẽ excepto deo meo. nec in b mardochæ⁹ reprobat: sed magis a scriptura sacra 7 doctoꝝ cõmendat. Itẽ Apoc.xxij. dicit beat⁹ Joh̃. Cũq; audissem 7 vidissem: cecidi ut adorarẽ ante pedes angeli: q̃ mihi hec ostẽdebat 7 dixit mihi: Vide ne feceris. 7 sequit: Deũ adora. ex quo videt q; adoratio p genuflexionẽ sit soli deo exhibẽda. In ꝓtrarium vr̃ p illud qõ br̃. j. Reg. xxv. vbi dr̃ q; abigail adorauit dauid: de qua ibidẽ dicit: Et ꝓcidit coram dauid sup faciem suã 7 adorauit sup terrã: 7 cecidit ad pedes eius. qõ nõ potuit fieri sine genuũ flexione. q̃ nõ exhibet homini excellẽti illicite. q; alias dauid tenet coiter a doctoꝝ⁹ in spũ ꝓphetico tunc cũ dauid locuta fuisse. Ad questionẽ istã dicendũ: q; adoratio manifeste ordinatur ad reuerentiã illi⁹ q̃ adorat. reuerẽtia aũt deferẽda est alicui ꝓpt excellẽtiã sue virtutis. 7 iõ vbi est singularis excellẽtia. ibi debet singularis adoratio. talis aũt est excellẽtia diuina: q̃ est infinita: 7 ideo debite 7 exhibẽde. Verũtñ q; excellẽtia diuina coĩcat excellẽtib⁹ creaturis: nõ tñ vniuoce: sed ꝑticipative 7 diminutiue. inde est q; aliq̃

adoratio ꝛc ferꝫ creaturis excellẽtibus: sicut angelis sanctis ⁊ pso-
nis in dignitatib⁹ ꝓstitutis: que vocaꝫ adoratio dulie. De ꝑma vero
adoratione est hic questio. Circa qō sciẽdū ꝙ lz adoratio ꝓncipa-
liter ꝓsistat in actu interiori mẽtis ꝛeum reuerẽtia habet tñ ex ꝓnti
aliquẽ actū seu aliqō obsequiū exterius: qō est signū actus interio-
ris: sicut actꝰ fidei ꝑmo
⁊ ꝓncipaliꝫ ꝓsistit i actu
interiori mẽtis ꝑme veri-
tati ꝓpter se assentientis.
secūdario tñ consistit in
actu exteriori ꝓfessionis
q̄ etiã in casu est necessa-
rius ad salutẽ · ꝑm ꝙ dr
Ro.x. Corde enī creditꝫ
ad iusticiã: ore aūt fit cō-
fessio ad salutẽ. Etiam in
hoc doctores hebrei ⁊ lati-
ni cōueniūt: ꝙ sit aliqua
reuerẽtia seu seruitus ex-
terior vna uel plures soli
ꝛo exhibẽda seu exhibẽ-
de: sed ꝓcedendo vlteriꝰ
in ꝑticulari q̄ sit illa uel
ille varie dr. Dixerūt enī
hebrei ꝙ genuum flexio
vnⁱ uel duoꝝ est huiusmodi: hoc accipientes ex
dicto mardochei. in pal-
legato ca. ⁊ in hoc in pte
secuti sūt eos aliq̄ xp̃iani
dicẽtes ꝙ lz cozã psonis
excellentibus licite possit
vnū genu flecti. tñ cozã
solo ꝛo duo genua sunt
flectẽda. sed hoc dictū videꝫ nimis durū. q̄ nō solū gentiles: ꝫ etiã
xp̃iani reuerẽdo psonas excellẽtes vtunt genuflexione nō solū vniꝰ
sed ambozꝝ. ⁊ iō hoc esset ꝓdẽnare xp̃ianos saltẽ in magna pte. Item
hoc videꝫ esse ꝛ scripturã sacrã · ut tactū est in arguẽdo ꝛe abigail ⁊
dauid. Itẽ. iij. Reg. j. exꝓssius dr ꝛe abdia: q̄ fuit sanctꝰ ⁊ ꝓpha. ꝛe
quo dr: Qui cū venisset curauit genua ꝛ hebiã: ⁊ ꝑcatus ẽ eũ. q̄ō
nō fecisset: nec hebias ꝑmisisset. si flexio vniꝰ genu uel ambozꝝ esset ꝑ-
dicto mō illicita. ⁊ iō dicendū ꝙ nō est illicita rõne ꝑdicta uel rõni-
bus ꝑdictis: ⁊ maxime q̄ ecclesia sciens vbiq̄ talẽ adorãdi modũ·
nō ꝑdicat ꝓtrariũ: sed semp tacet q̄si ꝓcedẽs ꝫ esse licitũ. Ad cuius
plenioꝛẽ intellectũ ꝓsiderandũ: ꝙ aliq̄ ꝛe diuinis honozib⁹ tracta
sūt ad creaturas excellẽtes: ꝓtim timoꝛe: ⁊ ꝓtim adulatiõe: ⁊ par-
tim nimia bũlitate. nō tñ sūt eis exhibita tã q̄ ꝛeo. sed sicut creatu-
ris eius excellentiã ꝑticipãtibus rõne sanctitatꝭ: seu dignitatis: seu
alteri⁹ excellẽtie ꝛe q̄bus est genuũ flexio. ⁊ lz huiusmodi ꝑ fuerint
ex malo motiuo: uel saltẽ mĩ⁹ bono introducta: tñ exã ꝓsuetudo
inualuit: exhibẽnt licite creaturis excellẽtibus: dũ tñ nō sit intẽtio
exhibentis talia uobis illis sicut ꝛeo exhibere: nec recipiẽtis hoc mō
recipe. ⁊ sic p intẽtionẽ exhibẽtis ⁊ recipiẽtis tollit ꝓpietas actus
interioris latrie. p ꝓsuetudinẽ vero introductã actus exterior obser-
uaꝫ: remanet tñ aliq̄ seruitꝰ soli ꝛeo exhibẽda: q̄ est actus exterioꝛ
latrie: ⁊ signũ actus interioris. s. oblatio sacrificij: q̄ in nulla lege
exhibet alicui: nisi ei qui ꝑ ꝛeo dr. ⁊ hoc videꝫ sñia Augi. ꝛe ciui. dei.
x. li°. iiij. ca. vbi dicit sic: Multa veniq̄ ꝛe cultu diuino vsurpata sūt:
que honozib⁹ ꝛeferunt humanis siue bũilitate nimia: siue adulatio-
ne pestifera: ita tñ ut q̄bus ea ꝛeferunt hoies haberent: qui dicunt
colẽdi ⁊ venerãdi. si aūt eis multũ addit adorãdo ꝛc. ⁊ sequit: quis
vero sacrificandũ censuit nisi ei quẽ ꝛeũ aut sciuit aut putauit aut
finxit. q. d. nullus. Ad argumẽta dicendũ. Ad ꝑmũ dicũt aliqui:
ꝙ mardocheus nō renuit flectere genua cozã aman: eo ꝙ illicitum
esset absolute: sed ꝓpter abusũ ipsius aman: qui ex hoc in ſuppbiã ele-
uabaꝫ. sed hoc nō videꝫ valere. q̄ hoies mali ꝑdiu tolerant a ꝛeo in
statu excellenti sūt honorãdi. vnde ⁊ dauid sanctꝰ saulẽ pessimũ ipsũ
psequentẽ adorauit. ut dr. j. Reg. xxiiij. Sillꝫ iudith q̄ inter mulie-
res sanctas cõputaꝫ adorauit holofernem pessimũ genuũ flexione:
ꝑm ꝙ habet Judith. x. Adorauit eũ ꝓsternẽs se sup terrã: ⁊ leuauerunt
eam serui holofernis iubente dño suo. ꝓpter quod apls petrus
j. Petri. ij. dicit: Serui subditi estote i oi timoꝛe dñis nō tñ bonis ⁊
modestis: sed etiã discolis: hoc est enī grã. aman vero erat in ptãte
cõstitutus. s. a rege secũdus. ut supza dictũ est. ꝓpter qō rõne
status ⁊ officij erat adorãdus. ꝓpter qō aliter dicendũ est ꝙ
aliquid ꝛe se licitũ rõne alicuⁱ⁹ circũstantie fit illicitũ · sic da-
re elemosynã mulieri pauperule licitũ est ⁊ meritoriũ · si tñ fiat
intentione ꝓtrahendi eã ad luxuriã illicitũ est. sic in ꝓposito
lz adoratio ꝑ genu-
flectionẽ licite im-
pendaꝫ excellẽtibus
creaturis: tñ red-
ditur illicita ꝑ ma-
lã intentionẽ exhi-
bentis: si hanc exhi-
beat quasi ꝛeo. uel
ex parte recipiẽtis:
si exigat isto modo.
sicut legit ꝛe nabu-
chodonosoꝛ rege as-
syrioꝝ: Judith. iij.
ꝙ ꝑcepit holoferni
ut omnes deos ter-
re exterminaret: ut
ipse solus deus vi-
ceref. ⁊ hoc modo
querebat adorari
aman: ut dicũt he-
brei. ⁊ habitũ ẽ ca.
ꝑce. q̄ per tales ex-
cellẽtias machina-
baf obtinere regnũ
ut dr. j. xvj. Ad se-
cundũ dicendũ ꝙ
argumentũ ẽ magis
ad oppositum. q̄ ꝛe
apostolis tenet ec-
clesia ꝙ post cõfirmationẽ spũs sancti in die pentecostes non
peccauerũt mortaliꝫ: ꝓpter qō iobãnes tũc nō peccauit. ⁊ ma-
xime q̄ eleuatus erat in ꝓtemplatione ad videndũ secreta ce-
lestia. peccasset aūt mortaliter si bonoꝛe soli ꝛeo exhibendũ an-
gelo exhibuisset. nec potest dici ꝙ ꝛeũ solũ in angelo sibi appa-
rente loquentẽ adorauerit. q̄ hoc angelus nō ꝓhibuisset. pro-
hibitio ergo angeli nō fuit ad ostendendũ illã adorationẽ esse
illicitã. sed ad ostendendũ excellentiã quã natura humana cõ-
secuta est ꝑ filiũ ꝛei eã sibi in vnitate suppositi assumentẽ · ꝑm
ꝙ exponit hrat⁹ Greg⁹ omel. ꝗnta euãgelioꝝ. a Cap. iiij.

Quẽ cũ audisset. Postq̄ ꝛescripta est ꝛ ꝓpin iudaicum
aman machinatio. hic ꝓnter ꝛescribit eiusdẽ ꝓpli libe-
ratio: que facta est per petitionẽ regine hester. circa qō
sic ꝓcedit. quia ꝑmo ponit petitionis dispositio ꝓuia. ⁊ 2°. pe-
titio ipsa. ca. v. Circa ꝑmũ ꝑmo ponit mardochei lamẽtatio.
2°. regine monitio · ibi: Egressusq̄ athach. ꝛ. 3°. eois oratio · ibi:
Rursũq̄. Circa ꝑmũ dr: Que cũ audisset mardocheꝰ. s. con-
demnationẽ iudeoꝝ ꝑdictã ꝑ edicti publicationẽ · ut ꝑdictum
est. b Scidit ꝛestimẽta sua. in signum doloris. c Et
indutus est sacco. in signũ humiliationis. d Voce magna
clamabat. ꝓpter innocentũ ꝓdẽnationẽ. e Usq̄ ad foꝛes
palatij gradiẽs. q̄ nō poterat aulã ingredi in habitu tam vili
qō erat statutũ ad magnificentiã regalẽ. f Ad quecru-
dele regis dogma puenerat. i. sñia uel edictũ. g Planctus
ingens erat. ad oñendũ animi amaritudinẽ. h Jeiuniũ.
ad carnis afflictionẽ. i Ululatus ⁊ fletus ꝛc. ad impetrã-
dum dei ꝓpitiationẽ. k Ingresse sunt aūt puelle hester ⁊
eunuchi. s. ad ipsam hester: q̄ habitabat in cõclaui. nec ita exi-
bat ad rumoꝛes audiẽdos: sicut domicelle eius ⁊ ministri. l
Quod audiẽs ꝓsternata est. ex insolite rei auditu. m Et
vestẽ misit ꝛc. ut mardocheus honestius incederet: ⁊ aulã re-
giã ingredi posset. n Quã accipe noluit. q̄ adhuc nō ve-
nerat tempꝰ ꝓsolatiõis. ꝓpter qō hester misit ministrũ sibi fa-
miliarem ad mardochеum. ut sciret cãm sue ꝛesolationis. o
Egressusq̄. Hic ꝓnter ponit regine monitio ꝑma. ⁊ postea se-
cunda. ibi: Nō cũ audisset. Circa ꝑmũ ponitur monitio re-
gine. ut oꝛaret ꝓ ꝓpło suo in periculo posito. ⁊ ꝓz hrã usq̄ ibi:
ꝑ Exemplar quoq̄ edicti. i. copiã: quia exemplar ꝓprie est
ꝑmũ originale. 2°. hic ponit hester excusatio · cũ dicit: Que

respondit ei ꝛc̄. ꝛ sequit: a De siue vir ꝛc̄. absq; vlla cunctatione. i. mora. b Interficiatur. Istud edictū de filio aman fuerat positum: ne machinatio eius de morte iudeoꝝ reuocaretur p aliquē informantē regē ad contrariū. c Que triginta iam diebus nō sum vocata ad eū. habebat enī rex plures alias vxores. ut dictum est .ij. ca. ꝛ forte i illo tpe alijs vtebat. tum ad reddendū eis debitū. tū qz alēnis vti delectabile est. ut dī ij. Machab .xv. sola tū hester erat regina. sic filia pharaonis inter vxores salomonis. d Qō cum audisset. Hic ponit secunda monitio. cū dicit: e Ne putes q̄ animā tuā tū liberes. a ſnia cōtra iudeos data: q̄ b̄ q̄ tu es regina. f Si enī nunc siluerij. de vita tua tū cogitans. g Per aliā occasionem liberabunt iudei. qz deus habet multos modos seruos suos liberandi. h Et tu ꝛ domus patris tui peribitis. diuina iusticia: eo q̄ pl̄m tuū neglexerij. i Et quis nouit ꝛc̄. ut i tali tpe parareris. i. in afflictione pl̄i tui. ut q̄ te liberaret. q. d. a p̄ncipio tue p̄motionis nullus hoc cognouit. sed malo q̄ effectū patet. quia a deo facta est tua p̄motio ad regnū ut liberes pl̄m tuū k Rursumq; hester. Hic p̄nē ponit oratio cōmunis. qz hester oriēs mardochēo voluit se periculo exponere p̄o pl̄o suo. tū petiuit ut p̄ ipsa ꝛ negocio fieret coīs iudeoꝝ oratio. ut sic securius procederet in facto suo. l Non comedetis neq; bibetis trib⁹ diēb⁹ ꝛ tribus noctibus. nō est intelligendū q̄ tāto tpe abstinuerint ab oī cibo ꝛ potu. qz talis abstinētia esset indiscreta. m Et tūc ingrediar ad regē. cōfisa de dictis orationibus ꝛ ieiunijs. n Cōtra legē faciēs invocata. i. nō vocata. o Tradēsq; me morti. i. exponēs me piculo mortis. qz nō erat certa de euentu futuro: cuius cōfideret de dīno auxilio. p Die aūt. Prepōsita debita dispositiōe. h̄ p̄nē Cap. v. agit de petitionis, p̄positione q̄ duplex est. Prima petitio est ad regis animū inclinandū. Secunda ad pl̄m iudaicū liberandū. ca. vij. Prima in tres. qz p̄ ponit hester postulatio. 2° subdit aman machinatio. ibi: Egressus ē itaq;. 3°. machinationis frustratio. se. ca. Circa p̄mū dī: Die aūt ētio. i. post predictas oīones ꝛ ieiunia. q Induta ē hester re. de. de posita veste lugubri. q̄ fuerat vsa tpe orationis ꝛ ieiunij. r Et stetit in atrio. cōfidens de dei subsidio. s Cōtra basilicā. i. aulā regiā. ꝛ dī a basileos: q̄ ē rex in greco. t Placuit oculis ei⁹. tū qz esset oīuz oculis amabilis ꝛ gratiosa. ut dī .ij. ca. magē tū i oculis regis cui erat matrimonialiter p̄iuncta. tū qz gratiositas eius augmentata fuit tūc ex spāli grā dei. sicut dī de iudith .x. ca. v Et extēdit ꝑ eā virgā aureā. in signū benignitatis ꝛ amicitie. x Que accedens. liberata a periculo. y Osculata est summitatē virge eius. i. sceptri regij in signū reuerētie. z Que ē petitio tua. q. d. parat⁹ sū eā iplere. q̄ oīdit sequens lrā: Et si dimidiā partē. ꝛc̄. a Obsecro ut venias ad me. Ꝛō inuitauit eū ad conuiuiū. ut magē inclinaret ad se regis aīuz. sciebat enī q̄ delitie mulierē emolliūt virilē aīuz. b Et aman tecū. dicit Ra. Sa. q̄ iō solū aman cū rege inuitauit ad b̄ q̄ alij p̄ncipes magē mouerēt inuidia ꝛ odio ꝑ ipsū. videtes q̄ sic bēbat erga regē grām singularē: ita crederēt eū regine familiarē. ꝛ sic postea ꝑ eo nō starēt: b magē de ei⁹ dilectione gauderēt. ꝛ lz in b̄ forsitan nō bñ fecerit: tū cōmendat de facti intentione. qz faciebat hoc ad reiectionē supbi: ꝛ liberationē innocētis pl̄i. sicut ꝛ iudith de mendacijs q̄ dixit holoferni nō cōmendat: sed de intentione liberatiōis pl̄i sui. p̄sone enī tone magnatū ꝛ alioꝝ qui p̄desse possūt ex magno zelo ad pl̄m suū aliq̄ moueāt ad aliquid illicitū. ut p̄z in exēplis p̄dictis. ꝛ p̄z lrā vsq; ibi: c Veniat rex ꝛ aman ad conuiuiū q̄ paraui eis ꝛ cras aperiā regi ꝛc̄. inuitauit enī eos ad conuiuiū simul rōnibus iā dictis. s. ut rex magis ad petitionē ei⁹ inclinaret: ꝛ aman magis odiosus p̄ncipib⁹ eius redderet. factū ē etiā b̄ diuina dispositiōe ut interim mardochēus eleuari: ꝛ aman cadere inciperet. ut p̄z ca. se. d Egressus. Hic ponit p̄nē machinatio aman q̄ orta fuit ex elatione aman ex regine inuitatione. ꝛ b̄ notat cū dī: Egressus ē itaq; illa die aman de domo regine let⁹ ꝛ alacer. de ostēsa sibi regine amicitia ꝛ familiaritate. e Cumq; vidisset mardochēū. sequit indignatus ē valde. qz p̄m p̄dm. ij. rhetorice. quipensio est cū ire. reputauit aūt se quipensū vltra modū: eo q̄ vidit mardochēū nō solū ipsū nō adorasse: sed nec etiam sibi assurrexisse. f Et dissimulata ira. qz nō poterat eū punire sine regis licentia. g Conuocauit ad se amicos. ad tractādū de punitiōe mardochei quā sume desiderabat.

mardocheo. Omnes serui regis: ꝛ cuncte que sub ditione eius sūt nouūt. quincie: q̄ a siue vir siue mulier nō vocat⁹ interius atriū regis itrauerit: absq; vlla cunctatione statim interficiatur b: nisi forte rex aureā virgam ad eum retenderit. ꝑ signo clemētie: atq; ita possit viuere. Ego igitur quō ad regē intrare potero: que c triginta iā diebus non sum vocata ad eum: Quod d cum audisset mardocheus: rursum mādauit hester dicens: Ne c putes q̄ animā tuā tū liberes: quia in domo regis es pre cūctis iudeis. Si f enī nunc siluueris: per g aliā occasionē liberabunt iudei: ꝛ h tu ꝛ domus patris tui peribitis. Et i quis nouit vtrū idcirco ad regnum veneris: ut in tali tempore parareris? Rursūq; k hester hec mardocheo verba mandauit. Vade ꝛ cōgrega omnes iudeos quos in suis reppereris ꝛ orate p̄o me. Nō l comedetis ꝛ nō bibetis tribus diebus ꝛ tribus noctibus: ꝛ ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. ꝛ m tūc ingrediar ad regē ꝑ n contra legem faciens invocata: tradensq; o me morti ꝛ periculo. Fuit itaq; mardocheus ꝛ fecit oīa que hester precepat. V

Die p aūt tertio induta q est hester regalib⁹ vestimentis: ꝛ r stetit i atrio domus regie q̄ erat interius cōtra s basilicā regis. At ille sedebat sup̄ soliū suū i cōsistorio palatij cōtra ostiū dom⁹. Cumq; vidisset hester reginā stantē placuit t oculis eius: ꝛ u extendit ꝑ tra eā virgā auream quā tenebat manu. Que x accedens osculata y est summitatē virge eius. Dixitq; ad eam rex: Quid vis hester regina? Que z est petitio tua? Etiā si dimidiā partē regni petieris: dabit tibi. At illa respondit: Si regi placet obsecro a ut venias ad me hodie: b aman tecū ad conuiuiū q̄ paraui. Statimq; rex: vocate inquit cito aman ut hester obediat voluntati. Venerunt itaq; rex ꝛ aman ad cōuiuiū q̄ eis regina parauerat. Dixitq; ei rex post̄q; vinū biberat abūdanter. Quid petis ut det tibi: ꝛ ꝑo qua re postulas? Etiam si dimidiā partē regni mei petieris impetrabis. Cui respondit hester: Petitio mea ꝛ p̄ces sūt iste: Si inueni in conspectu regis gratiam: ꝛ si regi placet ut det mihi q̄ postulo ꝛ mea implcat petitionem: veniat c rex ꝛ aman ad conuiuiū q̄ paraui eis: ꝛ cras aperiā regi voluntatem meā. Egressus d est itaq; illo die aman letus ꝛ alacer. Cūq; e vidisset mardocheū sedentē ante fores palatij: ꝛ nō solum nō assurrexisse sibi: sed nec motū quidem de loco sessionis fuc: indignatus est valde: ꝛ f dissimulata ira reuersus in domū suā: ꝓuocauit g ad se amicos suos: ꝛ caros vxorē suam: ꝛ exposuit illis magnitudinem

qđ patet ex hoc q̄ diuitias suas: ꝓlē numerosā: honores sibi ꝑpensos a rege ⁊ regina ꝓ nihilo cōputabat: q̄diu mardocheus viuebat. ⁊ patet hrā vsq; ibi: a Iube parari excelsam trabē. ut magis appareat vindicta de ipso habita. b Et dic mane regi. q. d. statim concedet tibi. c Et sic ibis cū rege letus ad conuiuiū. qz passiones irelz incipiāt a tristicia: terminantur tñ in delectatione habita vindicta. ut ꝑz ꝑ pbm. ij. rhetorice. ⁊. iiij. ethicoꝝ. d Placuitq; ei ꝓsiliū. quia erat iuxta suū desideriū.

c Cap. vj. Nocte illam. Hic ꝓñē describit frustratio dicte machinationis. ⁊ ꝓ ponit⁹ hui⁹ frustratiōis occasio. 2°. facti executio. ibi: Statimq; rex. Circa ꝑmū dr: Nocte illā duxit rex insomnem. qđ a deo factū ē. ut mors mardochei disposita in crastino impediret. f Iussitq; sibi afferri historias &c. qz sic dicit Josephus. vigiliā illā nolebat trāsire in ocio: ꝙ expendere in aliq̄ vtili. ꝓ regno suo. ⁊ iō fecit coꝝā se legi facta ꝑterita regni sui. qz memoria ꝑteritoꝝ dirigit in agēdis respectu futuroꝝ. g Ventū est ad illū locū. qđ ordinatione dīna factū ē. ut mardocheus iust⁹ remuneraret. aman aūt supbus cōfunderet. cetera patent vsq; ibi: h Nihil oio mercedis accepit. quia lz rex fecisset eū cōmorari in palatio suo a tpe illo q̄ nūciauit sibi paratas insidias. ꝙ tñ erat q̄si mercedē expectādo. i Statimq; rex. Hic ꝓñē ponit facti executio. Circa qđ ꝑ ponit⁹ ꝓsultatio. 2°. mardocheī exaltatio. ibi: Dixitq; ei rex. Circa primū dr: Statimq; rex q̄s est inquit in atrio. ꝓpus enim q̄sierat a ministris suis: q̄ hora eēt tpis. ut dicē Josephus. ⁊ rīdentibus seruis suis q̄ iā dies illucescebat: q̄siuit q̄s de suis ꝓsiliarijs venerat: ut de ꝑmio mardocheī ꝓferret. qz eum ꝑmiare desiderabat. k Rīderūtq; pueri. i. regis ministri. l Aman stat in atrio. quia valde mane venerat. ut appēsionē mardocheī impetraret. ꝙ coīē dr: q̄ surrectio matutina nō ē bona fortuna: qđ ꝓtigit in ꝓposito. m Cogitās aman in corde suo &c. qz mod⁹ supbi ē estimare q̄ null⁹ nisi ipse velit honorari. n Hō quē rex honorare cupit velit indui vestimētis regijs. i. qb⁹ nulli licet vti nisi regi. o Et ponī sup equū q̄ de sella regis est. i. quē null⁹ equitauit nisi rex. p Et accipe regiū diadema &c. ex qb⁹ satis ꝑz q̄ aspirabat ad regnū. q Dixitq; ei rex. Hic ꝓñē ponit⁹ ipsi⁹ mardocheī exaltatio. ⁊ ꝑ ꝓñs aman cōfutatio. cū dr. r Festina. absq; aliq̄ retardatiōe. s Et sūpta stola ⁊ equo. i. veste regia ⁊ equo regio. de diademate aūt regio tacuit. qz non videbat sibi ꝓueniēt dictū: q̄ ali⁹ a rege portaret diadema regiū: qđ aūt. j. viij. ca. dr q̄ mardocheus portabat cozonā aureā: illa tñ nō erat silis cozone regie. t Fac ut locutus es mardo. iudeo. quia tu es ꝓm⁹ inē ꝓncipes regni mei. ⁊ sic ꝑz exaltatio mardocheī. ⁊ ꝑ ꝓñs cōfutatio aman. iō sequit. v Et aman festinauit ire in domū suam lu. ⁊ operto capite. sic solent hoies cōfusi icedē. x Si de semine iudeoꝝ ē mar. &c. dic ꝫ glosa hebraica: q̄ sapientes illi q̄ erāt de ꝓsilio amā viderāt libros legis moysi. qz aliq̄ iudei captiui iā trāstulerāt eos i linguā ꝓsicā. ⁊ ibi viderant q̄ hebrei cōpanē stellis celi: ⁊ terre pulueri. ut dr Gen. xiij. ⁊. xv. ⁊ iō dixerūt q̄ incipiunt cadē deducunt ad nihilū q̄si puluis. ⁊ q̄ incipiūt ꝑualere ascēdūt sic celi stelle. ⁊ iō subdit: y Nō poteris ei resistere &c. ⁊ ꝑz hrā. z Cap. vij. Introuit. Hic ꝓñter ponit secūda petitio hester regine ad ꝓpli sui liberatiōez. Circa quā ꝑ ponit aduersarij ꝓdēnatio. 2°. ꝓpli liberatio. in ꝓncipio viij. ca. ꝑma i duas qz ꝑ ponit ipsi⁹ hester iusta petitio. 2° ipsi⁹ aman iusta cōdēnatio. ibi: Rex aūt. Circa primū dr. a Dixitq; ei rex. s. regine hester. b Postq̄ vino incaluerat. i. alacrior factus fuerat. c Que est petitio tua hester. ex voluntate adimplendi voluit ei⁹ petitionē ꝓuenire. d Dona mihi animā meā. i. vitā meā.

diuitiarū suaꝝ filioꝝq; turbā: ⁊ quātā eū gloria super omnes principes ⁊ seruos suos rex eleuasset. Et post hec ait: Regina quoq; hester nullū alium vocauit ad ꝓuiuiū cū rege ꝓter me: apud quā etiam cras cum rege ꝓansurus sum. Et cū hec oīa habeam nihil me habere puto q̄diu videro mardocheū iudeū sedentē ante fores regias. Respōderūtq; ei cares vxor eius ⁊ ceteri amici: Iube[a] parari excelsam trabem habentē altitudinis q̄nquaginta cubitos: ⁊[b] dic mane regi ut appendat sup eam mardoche⁹: ⁊[c] sic ibis cū rege letus ad cōuiuiū. Placuitq;[d] ei ꝓsiliū: ⁊ iussit excelsam ꝓparari crucem. VI

Nocte[e] illā duxit rex insomnē: iussitq;[f] sibi afferri historias ⁊ ānales ꝓioꝝ tempoꝝ. Que cū illo ꝑsente legerent: ventū[g] est ad illum locū vbi scriptū erat quō nunciasset mardocheus insidias bagathan ⁊ thares cunuchoꝝ: regē assuerū iugulare cupientiū. Qđ cum audisset rex ait: Quid ꝓ hac fide honoris ac premij mardocheus consecutus est? Dixerunt ei serui illius ac ministri: Nihil[h] oio mercedis accepit. Statimq;[i] rex: quis est inquit in atrio? Aman quippe interi⁹ atriū domus regie ītrauerat: ut suggereret regi: ⁊ iuberet mardocheū affigi patibulo qđ ei fuerat ꝑparatū. Respōderūtq;[k] pueri: Aman[l] stat ī atrio. Dixitq; rex: ingrediat. Cumq; esset ingressus ait illi: Quid debet fieri viro quē rex honorare desiderat? Cogitans[m] aūt in corde suo aman: ⁊ reputās q̄ nullū aliū rex nisi se vellet honorare: respondit: Homo[n] quē rex honorare cupit debet indui vestibus regijs: ⁊[o] imponi sup equū qui de sella regis est: ⁊[p] accipe regiū diadema sup caput suū: ⁊ ꝑmus de regijs principibus ac tyrannis teneat equū eius: ⁊ per plateam ciuitatis incedens clamet ⁊ dicat: Sic honorabit⁹ quemcunq; rex voluerit honorare. Dixitq;[q] ei rex: Festina[r] ⁊[s] sumpta stola ⁊ equo: fac[t] ut locutus es mardocheo iudeo qui sedet ante fores palatij. Cauе ne quicq̄ de his q̄ locut⁹ es pretermittas. Tulit itaq; aman stolā ⁊ equū: indutūq; mardocheū in platea ciuitatis: ⁊ imꝓsitū equo ꝓcedebat atq; clamabat. Hoc honore condign⁹ est quēcūq; rex voluerit honorare. Reuersusq; ē mardoche⁹ ad ianuā palatij: ⁊[u] aman festinauit ire in domū suā lugens ⁊ operto capite: narrauitq; cares vxori suе ⁊ amicis oīa que euenissent sibi. Cui rīderūt sapientes quos habebat in ꝓsilio ⁊ vxor eius. Si[x] de semine iudeoꝝ est mardocheus ante quē cadere cepisti: nō[y] poteris ei resistere: sed cades in ꝓspectu ei⁹. Adhuc illis loquēt⁹[z] venerūt eunuchi regis: ⁊ cito eū ad cōuiuiū quod regina parauerat: pergere compulerunt. VII

Introuit[3] itaq; rex ⁊ aman ut biberent cum regina. Dixitq;[a] ei rex etiā secūda die postq̄[b] vino incaluerat. Que[c] est petitio tua hester ut detur tibi: ⁊ quid vis fieri? etiā si dimidiā partē regni mei petieris ꝑtrabis. Ad quē illa rīdit. Si inueni grām in oculis tuis o rex: ⁊ si placet: dona[d] mihi animā meā ꝓ qua rogo: ⁊ ꝓplm meū ꝓ quo obsecro. Traditi enī sumus ego ⁊ ꝓpl's me⁹ ut cōteramur iugulemur ⁊ peream⁹. Atq; vtinā in seruos ⁊ famulas venderemur

qz in̄fecto pp̄lo iudaico fm amā machinationē. ut br̄ s. iij. ca. reputabat statim se morituram. cū eēt ꝛ eodē pp̄lo. a Et gemēs tacerē. si ꝛ bonore regio vterē transferri ad statū ancillarē. ꝛ i hoc indicauit pp̄lm suū ꝛ quo supra tacuerat vsq; ad tēp⁹ opportunū. b Hūc aūt hostis ꝛc. ¶ qz nobis interfecti

esset tolerabile malum: ꝛ [a] gemens tacerē: nunc [b] aūt hostis nr̄ est cui⁹ crudelitas redūdat i regē. ¶ Rñdēsq; [c] rex assuer⁹ ait: Quis ē iste: ꝛ cui⁹ potēcie: ut ꝟ audeat facere? Dixitq; hester: Hostis ꝛ inimic⁹ nr̄ pessim⁹ iste est amā. Qđ [d] ille audiēs ilico obstupuit: ¶ vultū [e] regis ac regine ferre nō sustinēs. Rex [f] aūt irat⁹ surrexit: ꝛ de loco cōuiuij intrauit i hortū arborib⁹ ꝓsitū. Amā q̄z surrexit ut rogaret hester reginā p aia sua: intellexit enī a rege sibi patū malū. Qui cū reuersus eēt de horto nemorib⁹ ꝓsito: ꝛ itrasset ꝓuiuij locū: reppit [g] amā sup lectū cōmisse in q̄ iacebat hester. ꝛ ait: Etiā [h] reginā vult opp̄rimē me p̄sente in domo mea. Necdū ꝓbū de ore regis exierat: ꝛ [i] statim operuerūt faciē eius. Dixitq; arbona vn⁹ de eunuchis q̄ stabāt i ministerio reg̃. En [k] lignū qđ parauerat mardocheo q̄ locut⁹ est p rege: stat i domo amā habēs altitudinis quinq̄ginta cubitos. Cui dixit rex: Appēdite [l] eū in eo. Suspēsus ē itaq; amā in patibulo qđ p̄auerat mardocheo: ꝛ [m] regis ira quieuit.

VIII

Die [n] illo dedit [o] rex assuer⁹ hester regine domū amā aduersarij iudeoꝝ: ꝛ [p] mardoche⁹ igressus ē ante faciē reg̃. Cōfessa est enī ei hester q̄ eēt patruus su⁹. Tulitq; [q] rex annulū quē ab aman recipi iusserat: ꝛ [r] tradidit mardocheo. Hester autem cōstituit mardocheū sup domū suam. Nec⁹ his ꝓtēta, pcidit ad pedes reg̃: fleuitq; ꝛ locuta ad eū orauit ut malitiā aman agagite: ꝛ machinationes ei⁹ pessimas q̄s excogitauerat ꝓtra iudeos: iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrū aureū pretēdit manu q̄ signū clementie mōstrabat. Illaq; ꝓsurgēs stetit ante eū ꝛ ait: Si placet regi: ꝛ si inueni grām i oculis ei⁹: ꝛ deprecatio mea nō ei videt esse ꝟia: obsecro ut nouis epistolis: veteres amā lrē insidiatoꝝ ꝛ hostis iudeoꝝ: q̄bus cos i cūctis reg̃ p̄uincijs pire p̄cepat conigant. Quō enī potero sustinē necē ꝛ iterfectionē pp̄li mei: Rñditq; [s] rex assuer⁹ hester regine ꝛ mardocheo iudeo. Domū aman cōcessi hester regine: ꝛ ipsū iussi affigi cruci: qz ausus est manū mittē i iudeos. Scribite [t] ergo iudeis sicut vobis placet ex regis noie: signātes [u] lrās annulo meo. Hec enī ꝓsuetudo erat ut pp̄lis q̄ ex regis noie mitterent: ꝛ illius annulo signate erāt: nemo auderet ꝓtradicere. Accitisq; [v] scribis ꝛ [w] librarijs regis: erat [x] aūt tempus tertij mensis q̄ appellat siban: vicesima ꝛ tertia illi⁹ die: scripte sunt epp̄le ut mardoche⁹ voluerat ad iudeos ꝛ ad p̄ncipes: ꝓcuratores q̄ centū vigintiseptē ꝓuincijs ab india vsq; ethiopiā p̄sidebāt: ꝓuicie atq; ꝓuincie: populo ꝛ populo: iuxta [y] linguas ꝛ lrās suas: ꝛ iudeis: put legere poterant ꝛ audire. Ipseq; epistole que ex regis noie mittebant: annulo illius obsignate sūt ꝛ misse p veredarios: qui per oēs ꝓuincias discurrentes: veteres litteras nouis nūcijs p̄cenirēt. Quibus imperauit rex: ut p̄cenirēt iudeos per singulas ciuitates: ꝛ in vnū p̄ciperent congregari: ut starent pro animab⁹ suis: ꝛ oēs inimicos suos cū cōiugib⁹ ac liberis: ꝛ vniuersis domibus interficerēt atq; delerent.

[a] Erat aūt temp⁹ tertij mensis. ꝛ sic duo menses fluxerāt a tpe q̄ lrē ꝟ iudeos i p̄trate p amā misse fuerāt. qz p̄ mēse posuit amā sortē q̄ mēse ꝛ q̄ die iudei delebāt interfici. ꝛ statim ille lrē fuerūt impetrate ꝛ misse. ut br̄. ē. iij. ca. [b] Juxta linguas ꝛ lrās. imperiū eni assueri ita erat diffusum: q̄ in diuersis ꝓuincijs non solum erant

Potest tñ dici q̄ ex nimia stupefactione ꝛ timore non poterat se sustētare. ꝛ sic cozuit. b Etiā reginā vult opp̄rimē. i. strangulare. i Et statim operuerūt faciē ei⁹. tāq; ꝓdēnati ad mortē. qz tūc erat talis mod⁹. ꝛ adhuc ē in aliq̄b⁹ regnis q̄ p aliq̄b⁹ criminib⁹ ꝓdēnatis ad mortē velant oculi quodam

tt 5

[k] En lignū qđ parauerat mardocheo. iste eni eunuch⁹ fuerat de illis q̄ iuerāt ad vocandū ipsū aman ad regine conuiuiū. ut br̄. i. fine ca. p̄cedenti. ꝛ tūc vidit illud lignū in atrio aman fabrefactū. [l] Appēdite eū in eo. ꝛ sic sup eū reūsa ē sua machinatio. fm q̄ scribit ꝓv. xxvj. Qui fodit foueā incidet in eā. [m] Et regis ira

quieuit. qz facta vindicta ira q̄escit. cū sit appetit⁹ vindicte. [n] Cap. viij

Die illo. Postq̄ descripta ē ipsi⁹ aman condēnatio, hic p̄mittit describitur innocentis pp̄li liberatio. Circa quā sic ꝓcedit. qz p̄ ponit correctio p̄cogitate malicie. 2° vindicatio effrenate audacie. ca. ix. 3° remuneratio perpetrate iusticie. ca. x. Circa p̄mū p̄mittit mardochei exaltatio. 2° malicie hostilis correctio. ibi: Hec bis ꝓtēta. 3° ex ꝟ surgens nouā exultatio. ibi: Mardochei⁹ aūt. Circa primū dr̄: o Dedit rex assuer⁹ regi. ro. aman. i. omnes ipsi⁹ facultates. p Et mardo. igress⁹ ē ante faciē reg̃. tāq; sibi familiaris ꝛ amabilis. cū qz vitā eius seruauerat. ut ꝓz ex p̄cedentib⁹. cū qz regine patruus erat. q Tulitq; rex annulū quē ab aman recipi iusserat. eum a dignitate p̄stina degradando. qz tūc magni vices in dignitatib⁹ ꝓbituti talibus annulis vtebant. r Et tradidit mardocheo. ipsū loco ei⁹ ꝓmouendo. s Hec bis ꝓtenta. Hic p̄mittit describit correctio malicie excogitate per amā ꝓtra iudeos. Circa quā ꝓ ponit būilis regine petitio. cū dr̄: Procidit ad pedes regis. ꝛ placū dr̄: Fleuitq; ꝛ rōnabilis. cū subdit: Orauit ut malitiā aman agagite ꝛc. ꝛ ꝓz lrā. t Respōditq; rex. Hic p̄mittit ꝓmissi regis cōcessio. cū subdit: v Scribite ergo iudeis sicut vobis placet. p eoꝝ salute. x Signātes lrās annulo meo. ut null⁹ audeat p̄dicere. y Accitisq; scribis. Hic p̄mittit describit dicte cōcessionis accelerata executio. qz periculū erat in mora. ꝛ hoc ē qđ dr̄: Accitisq; scribis. q̄ habebāt dictādi officiū. z Et librarijs. i. scriptoribus.

idiomata diuersa, sed etiã in aliqbus locis varijs litteris vtebant.
a Et ꝓstituta ẽ p oẽs ꝓuincias vna vltionis dies ⁊c.] ⁊ sic patet
q; eadẽ dies que p sortẽ ipsi⁹ amã erat reputata ad interfectionem
iudeoꝝ. p diuinã, prudentiã ordinata est ad ꝓrariũ. s. ad interfecti-
onẽ suoꝝ inimicoꝝ. b Sũmaq; epla fuit. i. snia in breui ⁊ i grosso.
q; ꝓcessus ⁊ verba lrẽ regalis hic nõ ponunt. ß inferius. xvj. ca. fm opinionẽ aliquoꝝ. c Egressiq; sũt veredarij. i. nũcij sic dicti a velo vbis: q; portãt nunciũ uel mãdatũ. d Et edictũ regi. de correctione malicie amã. e Pependit in susis. vbi tũc erat sedes regi. ut pz p ꝓdicta. j. ca. f Mardoche⁹ aũt. Hic ꝓnter describit ex ꝓdictis orta leticia. q; scribit. ꝓ. xvij. In multiplicatiõe iustorũ letabit vulg⁹. cũ aũt impij sũpserint ꝓncipatũ gemet ipse. ⁊ iõ sicut exaltatio amã ipij fuit bonis cã tristicie. ita exaltatio mardochei p quã fuit multiplicat⁹ in bonis tpalibus ⁊ bonoꝝ. fuit cã letitie. ⁊ hoc est qõ dicitur: Mardoche⁹ aũt de pa. ⁊ de ꝓsp. regi egrediens. ad statũ ciuitatis disponendũ. g Fulgebat vestib⁹ regijs ⁊c. in signũ ptatis sibi date ⁊ dignitatis. h Omnisq; ciuitas exultauit. p pssione ipij ⁊ exaltatiõe iusti i Judeis aũt noua lux oriri visa ẽ. q; pus erant in tenebris tristicie. k Gaudiũ: bonoꝝ. de regine ꝓmotione que erat de eodẽ genere. l Et tripudiũ. i. gestus exterior letus, ꝓcedẽs ex interiori leticia: itantũ ut plures alteri⁹ gentis ⁊ secte coꝝ religioi ⁊ cerimonijs iũgerent. credẽtes q; habe-rent deũ celi, ꝓuisorẽ: q; tã subito ⁊ mirabili mõ hostẽ eoꝝ deiecerat. ⁊ eos ibleuauerat. m Cap. ix

Bis⁹ duodecimi mensis. Hic ꝓnt describit vindicatio effrenate audacie. q; multi p diuersas ptes orbis videtes uel audientes lras quas amã miserat ex noie regis ꝓdixerãt ad inuicẽ q; iudeos interficerẽt: ⁊ bona eoꝝ diriperẽt. ß p lras reuocatorias p mardocheũ impetratas mãdatũ est p totũ imperiũ q; iudei de suis aduersarijs vindictã acciperẽt: ⁊ q; iudices duces ⁊ ꝓfecti, ꝓuinciarũ in hoc eis assisterent. sic ergo, ꝓcedit. q; ꝓ ponit huiusmodi vindicatio. 2°. erga deũ grãz actio. ibi: Dies autem tertiusdecimus. Circa ꝓmũ ꝓ ponit vindicatio generalis. 2°. spãlis. ibi: Quid vltra postulas. Circa ꝓmũ ꝓ ponit vindicatio generalis

Et [a] ꝓstituta ẽ p oẽs ꝓuincias vna vltionis dies: id est tertia-decima die mensis duodecimi adar.] Sũmaq; [b] epla hec fuit ut in oibus terris ac pplis qui regis assueri subiacebãt imperio: notũ fieret paratos esse iudeos ad capiendã vindictã de hostib⁹ suis. Egressiq; [c] sũt veredarij celeres nũcios pferẽtes ⁊ [d] edictũ regis pepẽdit [e] in susis. Mardocheus [f] aũt de palatio ⁊ de ꝓspectu regis egrediens: fulgebat [g] vestibus regijs hiacynthinis videlz ⁊ acerinis: coronã aureã portãs in capite: ⁊ amict⁹ serico pallio atq; purpureo. Omnisq; [h] ciuitas exultauit atq; letata est. Judeis [i] aũt noua lux oriri visa est: gaudiũ [k] bonoꝝ ⁊ [l] tripudiũ. Apud oẽs pplos vrbes atq; ꝓuincias: quocũq; regis ꝓcepta veniebãt: mira exultatio: epule atq; conuiuia ⁊ festus dies: intãtũ ut plures alteri⁹ gentis ⁊ secte: eorũ religioni ⁊ cerimonijs iungerent. Grãdis enĩ cunctos iudaici nois terror iuaserat. IX

Bis⁹ [m] duodecimi mensis quẽ adar vocari añ iã diximus: tertiadecima die qñ cunctis iudeis interfectio parabat: ⁊ hostes coꝝ inhiabãt sanguini: versa vice supiores iudei esse ceperũt: ⁊ se de aduersarijs vindicare. Congregatiq; sũt per singulas ciuitates ⁊ oppida ⁊ loca: ut extenderent manũ ꝓtra inimicos ⁊ pscutores suos. Nullusq; ausus ẽ resistere: eo q; oẽs populos magnitudinis coꝝ formido penetrarat. Nam ⁊ ꝓuinciarum iudices duces ⁊ ꝓcuratores: omnisq; dignitas que singulis locis ⁊ operibus ꝑerat: extollebãt iudeos timore mar-

per totũ imperium assueri. ⁊ patet lrã ex ꝓdictis vsq; ibi: n Fama quoq; nois ei⁹ crescebat quotidie. s. propter regiminis bonitatẽ ⁊ iperij ꝓsperitatẽ: a tempore quo fuerat mardoche⁹ positus loco aman. o Extra vecem filios aman. i. preter ipsos. p Quoꝝ ista sũt noia pharsandathan ⁊c. isti ispecialiter nominant. q; erãt ꝓncipales aduersarij iudeorum. vnde dicit h glosa hebraica q; isti filij aman hic noiati fuerũt cũ illis samaritanis q; scripserũt accusationẽ ꝛ filios trãsmigratiõis. ad impediendũ tẽpli edificationẽ: ipsis ꝓnẽtes eis falso. q; sub ꝓtextu tẽpli edificabãt ciuitatem. ut dictũ fuit Esdre. iiij ⁊ h factũ fuit tpe cyri fm hebreos. ⁊ iterũ renouatũ tpe assueri. q; dicta inhibitio itez fuit renouata tpe assueri quem dicũt hebrei fuisse filium cyri. ⁊ istud impedimẽtũ fuit factũ de ꝓsilio filioꝝ aman: patre eoꝝ hoc ꝓcurãte. ⁊ accipitur ista glosa de quodã libro hebraico q; intitulat cedar colã. i. ordo seculi. q Prevas de substantijs eoꝝ agẽ noluerũt. ad ostendũ q; non erãt moti cupiditate auaricie: h celo iustitie: ⁊ ne regem offenderẽt. q; bona taliũ sic ex dispositione regis in fiscorũ fisco regio applicari debebant. r Quid vltra. Hic ponitur vindicatio spãlis. i. vbi susis tñ. quia ibi fuerat facta machinatio amã ꝛ iudeos. ⁊ iõ facta est ibi maior vindicatio. s. duob⁹ diebꝰ. ⁊ h ẽ q; dr: Quid vl. pos. q. de. pat⁹ sũ facẽ. ⁊ iõ regina magis fuit ausa vltra ptere. d. Det po. iij. ⁊c. s Et vecẽ ⁊c.] q; fuerãt occisi in die ꝓterita ut sic iustitia vniformis fieret i pcessibus. ⁊ pz lrã vsq; ibi: t Sed ⁊ p oẽs ⁊c. istud refert ad vindicationẽ diei ꝓcedẽtis. q; i ciuitate susa tñ habuerũt iudei licentiã interficiendi aduersarios duob⁹ diebꝰ. s. die. xiij. ⁊ xiiij. duodecimi mẽsis. i alijs aũt ciuitatibus ⁊ villis vno die tñ. s. tertiadecima die eiusdẽ mẽsis. v Dies aũt. Hic ꝓnẽ ponit erga deũ grãrum

vocbei: que principẽ esse palacij ⁊ plurimũ posse cognouerant. Fama [n] q; nois ei⁹ crescebat quotidie: ⁊ p cũctoꝝ ora volitabat. Jtaq; pcusserũt iudei iimicos suos plaga magna: ⁊ occiderũt eos: reddẽtes eis qõ sibi parauerãt facẽ: intantũ ut etiã in susis q; ingẽtos viros interficerẽt: extra [o] vecẽ filios aman agagite hostis iudeoꝝ. Quoꝝ [p] ista sũt noia: pharsandathan ⁊ delphon ⁊ espatha ⁊ phoratha ⁊ adalia ⁊ aridatha ⁊ ephermescha arisai ⁊ aridai ⁊ vaisatha. Quos cũ occidissẽt: ꝑdas [q] de substãtijs eoꝝ agẽ noluerũt. Statimq; numer⁹ eoꝝ q; occisi erãt i susis adregẽ relatus est. Qui dixit regine: Jn vrbe susis interfecerũt iudei q; ingẽtos viros: ⁊ alios vecẽ filios aman. Quãtã putas eos exercere cedẽ i vniuersis, puincijs? Quid [r] vltra postulas: ⁊ q; vis ut fieri iubeã? Cui illa rndit: Si regi placet: det ptas iudeis: ut hodie in susis: sic ⁊ cras faciãt: ⁊ [s] vecẽ filij aman in patibulis suspẽdant.] Precepit rex ut ita fieret. Statimq; in susis pepẽdit edictũ: ⁊ vecẽ filij aman suspẽsi sũt. Cõgregatis iudeis q; tertiadecima die mẽsis adar: interfecti sũt in susis trecẽti viri: nec eoꝝ ab illis direpta suba ẽt: sed [t] ⁊ p oẽs ꝓuincias q; ditioni regis subiacebant ꝓ aiab⁹ suis steterũt iudei: interfectis hostibus ac pscutorib⁹ suis: intãtũ ut septuagintaq; milia occisoꝝ iplerent: ⁊ null⁹ de substãtijs eoꝝ q; cq; ꝓtingeret. Dies [v] aũt tertiusdecim⁹ mẽsis adar: vn⁹ apud oẽs interfectiõis fuit ⁊ q; rtadecima die cedere desierũt. Que ꝓstituerũt ee solẽne: ut i eo oi tpe inceps vacarẽt

actio: in hoc q̄ dies q̄rtadecima in qua iudei q̄ erāt extra ciuitatē susis q̄euerūt ab interfectiōe aduersariox̄. 7 dies q̄ntadecima eiusdē mensis in qua iudei qui erāt in susis quieuerūt ab huiusmodi occisiōe. ꝓstituere sunt solēnes apud iudeos vniuersos ut essent memores bñficij vinibis dieb⁹ eis dati. 7 p̄ ponit hax dierū solēniçatio. 7 2° b⁹ solēniçatiōis ꝓfirmatio. ibi: Scripsit itaq̄ mardochē⁹. sñia p̄me ptis ps ex dictis. a Scripsit itaq̄. hic p̄ponit ponit dicte solēniçatiōis ꝓfirmatio. 7 b duplicit. p̄ p mardochei lras a iudeis receptas. 2° p lras hester 7 mardochei simul scriptas. ibi: Scripserūtq̄ hester. Circa primū dr: Scripsit itaq̄ mardochē⁹ oia hec in b libro ꝓscripta quēlibrum scripsit mardochē⁹. b Misit ad iudeos ⁊c. ⌋ut cēs clari⁹ cognoscerēt diuinū bñficiū eis collatū. uel poti⁹ oina bñficia. put ꝓtinet in serie huius libri. ut q̄rtādecimā 7 xv. die. p festis susciperēt: tanq̄ ex dict̄ bñficijs grati. Cēta patent ex dictis vsq̄ ibi: c Aman enim filī amadathi. hic in breuib⁹ ponit sñia 7 ꝓcessus totī⁹ b⁹ libri. s. ex ipsi⁹ amā machinatiōe. 7 ex ei⁹ frustratiōe p reginā hester. a q̄ ātē iste ꝓcessus in breui sit hic posit⁹. dicendū q̄ a mardochēo q̄ hūc libꝝ scripsit 7 p modū cuiusdā recapitulatiōis p̄dictorū hic i seruit. uł ab esdra q̄ hūc libꝝ cū alijs reparauit. Dubiū est aūt apud aliq̄s videt tñ ꝓbabil⁹ q̄ a mardocheo. vñ subdit ꝓclusio: d Atq̄ ex illo tpe dies isti appellati sunt plurim. i. sortiū non ab aliq̄ facto iudeox̄ quo mēse 7 quo die ⁊cēret esse: sed ipsius aman q̄ misit sortē ex interfectiōe iudeox̄ 7 sic fuerūt ibi due sortes. ꝑma ex mense. 7 secunda ex die. ut habet̄ ē. iij. ca. 7 ꝓpter hoc appellati sunt dies sortiū in plurali. 7 ex facto dine ꝓuidentie que sortē illā ordinatā ad malū in-

epulis gaudio atq̄ cōuiuijs. Ut hi q̄ in vrbe susis cedem exercuerant tertiodecimo 7 quartodecimo die eiusdē mēsis in cede versati sūt: q̄ntodecimo autem die p̄cutere ⁊cessarūt. Et idcirco eundē diem ꝓstituerūt solēnem epularū atq̄ leticie. Ut vo iuvei q̄ in oppidis nō muratis ac villis morabant: q̄rtūdecimū die mensis adar p̄uinioꝝ 7 gaudij ⁊cercuerūt: ita ut exultēt in eo 7 mittāt sibi mutuo partes epulaꝝ 7 ciboꝝ. Scripsit⁹ itaq̄ mardochē⁹ oia hec: 7 lris comprehensa misit⁹ ad iudeos q̄ in oib⁹ regis p̄uincijs morabant ⌋ tam in vicino positis q̄ p̄cul: ut quartādecimā 7 quintādecimā die mensis adar p festis susciperent 7 reuertēte semp anno solēni celebrarēt honore. q̄ ipsis diebus se vlti sunt iudei ex inimicis suis. 7 luct⁹ atq̄ tristicia in hilaritatē gaudiūq̄ cōuersi sunt: essentq̄ dies isti epularū atq̄ leticie: 7 mitterent sibi inuicē cibox̄ ptes: 7 paupib⁹ munuscula largirēt. Susceperūtq̄ iudei in solēnem ritū cūcta q̄ eo tpe facere cepāt. 7 que mardochē⁹ lris faciēda mandauerat. Aman[c] enī filī amadathi stirpis agag hostis 7 aduersarius iudeox̄ cogitauit cōtra eos malum: ut occideret illos atq̄ deleret: 7 misit phur q̄ nostra lingua vertīt in sortē. 7 postea ingressa ē hester ad regē obsecrās ut conat⁹ ei⁹ litteris regis irriti fierēt: 7 malū q̄ ꝓtra iudeos cogitauerat: reuerteret in caput eius. Denicq̄ 7 ipsum 7 filios eius affixerūt cruci: atq̄ e ex illo tpe dies isti appellati sunt phurim. i. sortium: eo q̄ phur. i. sors in vnā missa fuerit. Et cūcta que gesta sūt epistole. i. libri hui⁹ volumine ꝓtinent̄ queq̄ f

troꝝ q̄uertit in bonū ipsoꝝ. e Queq̄ sustinuerūt. in p̄secutione aman. f Et q̄ cēpit imutata sūt. p̄ p̄curationē hester 7 mardochei. g Susceperūt iudei sup se 7 semē suū. q: parētes possūt obligare filios etiā futuros ad ea q̄ spectāt ad cōe bonū. b Et sup cūctos q̄ reli. eoꝝ w. copulari. i. ad iudaismū ꝓuerti. Cetera patēt ex dict̄. i Scripseruntq̄ hester regina. Hic p̄ponit ponit ꝓfirmatio dicte solēniçatiōis. secūda ad mādatū hester 7 mardochei sil̄. Sciēdū tñ q̄ istud mādatū differt a p̄. q: ut dicūt hic hebrei hester 7 mardochē⁹ ꝑtiuerūt: q̄ liter iste a sapientib⁹ iudeoꝝ recipēt̄ i nūero librox̄ sacroꝝ p̄miserūt tñ hanc ꝑtitionī obs̄uationē dicte solēniçatiōis eā iterādo ad maiorē assertionē. 7 b ē q̄ dr: k Ut oī studio dies ista solēnis sanciret̄ in posterū. i. ꝓfirmaret̄. l Ut habitārēt pacē. i. pacifice habitarēt int̄ gētiles: nec insolescerēt ꝓfectes ex p̄cepta hester 7 mardochei. m Et suscipērēt ꝓximatē. s. b⁹ libri int̄ sacros codices. n Obseruātes dies sortiū Hic repetitur solēnitas istox̄ dier̄ ad maiorē assertionē. o Jeiunia atq̄ cla. ⁊c. ⌋ i. q̄ tūc habitārēt memoriā quō ex afflictiōib⁹ paratī sibi ab aman fuerāt bis diebus liberati. 7 vlteri⁹ repetit ex receptiōe b⁹ libri. cū dr: p Et oia q̄ b⁹ libri ⁊c. construat sic lrā. Et oia q̄ in hist̄oria b⁹ libri ꝓtinēt̄. supple int̄ libros sacros recipēt. q Qui vocat̄ hester. i. q̄ liter ab ipsa hester intitulat̄. licz mardochē⁹ ipsū scripserit. r Cap̄. x.

Ex[r] vo assuerus oēm[s] terram 7 cunctas maris insulas fecit tributarias: ⌋cuius[t] fortitudo 7 [u]imperiū 7 [x]dignitas atq̄ [y]sublimitas qua[z] exaltauit mardocheū: scripta [a]sunt in libris medoꝝ atq̄ psarum: 7 [b]quō mardocheus iudaici generis secundus a rege assuero fuerit: 7 magn⁹ apud iudeos: 7 acceptabilis plebi fratrū suoꝝ: queres bona populo suo: 7 loquēs ea q̄ ad pacem seminis sui p̄tinerēt. Que habent̄ in hebreo plena fide expsi: 7 b aūt q̄ sequūt̄ scripta reperi i editiōe vulgata q̄ grecoꝝ

Rex vo assuer⁹. hic vltimo ponit remuneratio. pope iusticie quā fecerat assuerus aman 7 ei⁹ filios suspendendo 7 mardocheū exaltādo. q: ꝓpē hoc mus ei⁹ dilatant impiū. qō notat̄ cū dr: s Oēm terrā ⁊c. ⌋ locutio ē hyperbolica. q: multe terre 7 insule nō fuerūt sibi obiecte sicut dr: tota ciuitas vadit ad tale spectaculū: ⅓ magna ps uel maior nō vadat. t Cui⁹ fortitudo. ꝑ hostes. v Et impiū. q̄tū ad ciues. x Et dignitas. s. ipialis 7 regia y Atq̄ sublimitas. q: multos reges habuit sub ditiōe sua. z Qua exaltauit mardocheū. q: p p̄dictā ⅋blimitatē potuit h facē. a Scripta sunt in libris medoꝝ. in quib⁹ acta assueri diligentius cōscripta sunt: q̄ in hoc libro. b Et quomodo mardochē⁹ ⁊c. ut

sic memoria tenitaꝫ eiꝰ non solum apud iudeos: sed etiam apud gentiles futuris temporibus remaneret. Cetera autem que sequunt nō intendo exponere. tū qꝛ satis apparet eorum sententia ex predictis. tum qꝛ nō sūt in hebreo nec ꝛe scriptura canonica: sed magis videnꝫ a Josepho ⁊ alijs scriptoribus conficta. ⁊ postea editioni vulgate inserta. ℔m q̄ dic̄ Jeroꝰ in ꝓlogo huius libri. d. Addens ea que ex tempore dici poterant ⁊ audiri. sicut solitū est scholaribus disciplinis sumpto themate. i. materia aliqua uel casu breui excogitare: quibus verbis uti potuit qui iniuriam passus est: querimoniā mouendo: uel ille qui iniuriā fecit. s. se defendendo. ⁊ hoc modo videt fecisse Josephus. qꝛ vidit in hoc libro summam in breui litterarū missarū ab aman ꝓtra iudeos: ⁊ sūmam reuocationis p hester ipetrate. ut habet̄ ē. ca. iij. ⁊. viij. ⁊ ideo excogitauit sicut homo litteratus ⁊ eloquens qualiter aman potuit decenter describere machinationem suam colorando apparēti bonitate. ⁊ quomodo mardocheus reuocatorias litteras potuit decenter dictare honore regis seruato. ita q̄ non notaretur de irrationabili mutabilitate. qō patet ex hoc q̄ forma litterarum aman ·que habetur. j. xiij. ca. ⁊ forma litterarum reuocatoriarum ·que habetur. j. xvj. ca. accepte sunt de verbo ad verbū de Josepho li. antiquitatum. xj. in quo describit historiam hester. ⁊ idem ꝓbabiliter videt de alijs hic sequentibus q̄ fuerunt predicto modo excogitata ⁊ scripta: ⁊ postea editioni vulgate inserta. Ad dei laudem: cui est honor ⁊ gloria in secula seculorum Amen.

Explicit postilla fratris Nicolai de lyra super librū hester.

lingua ⁊ lris ꝓtinent: ⁊ interim pꝰ finē libri h̄ capitulū ferebat: qō iuxta ꝓsuetudinē nr̄am obe/lo. i. veru prenotauimꝰ. Dixitq̄ mardocheꝰ: Ā deo facta sūt ista Recordatꝰ sū somnij qō videra hec eadē significatis: nec eoꝝ quicq̄ irritū fuit. ℙaruꝰ fons qui creuit in fluuiū ⁊ in lucem solēq̄ ꝓrsus ē: ⁊ in aq̄s plurimas redūdauit: hester ē: quā rex accepit vxorē: ⁊ voluit esse reginā. Duo aūt dracones: ego sum ⁊ aman. Gētes q̄ ꝓuenerāt hi sunt q̄ conati sūt delere nomē iudeoꝝ. Gens aūt mea isrl̄ est q̄ clamauit ad dn̄m: ⁊ saluū fecit ꝑplm suū: liberauitq̄ nos ab oīb⁹ malis: ⁊ fecit signa magna atq̄ portenta inter gētes: ⁊ duas sortes esse precepit: vnā ꝑplī dei: ⁊ alterā cunctarū gentiū. Venitq̄ vtraq̄ sors in statutū ex illo iam tpe coram deo vniuersis gentib⁹: ⁊ recordatꝰ est dn̄s ꝑplī sui: ac miserꝰ hereditatis sue. Et obseruabūt dies isti in mēse adar: q̄rtadecima ⁊ q̄ntadecima die eiusdē mēsis: cū oi studio ⁊ gaudio i vnū cetū ꝑplī ꝓgregati: in cūctas deinceps generationes ꝑplī isrl̄.

Anno q̄rto regnātib⁹ ptolemeo ⁊ cleopatra: attulerūt dositheus q̄ se sacerdotē ⁊ leuitici generis ferebat: ⁊ ptolemeꝰ filiꝰ eiꝰ hāc epistolā phurim: quā dixerūt interptatū esse lysima cū ptolemei filiū in irl̄m. Hoc q̄ ꝓncipiū erat in editione vulgata: qō nec i hebreo nec apud vllū fertur interpretū. XI

Anno secūdo regnante artaxerxe maximo: ꝑma die mēsis nisan: vidit somniū mardocheꝰ filiꝰ iaberi: filij semei: filij cis de tribu beniamin: hō iudeꝰ q̄ habitabat in vrbe susis: vir magnus ⁊ inter ꝓmos aule regie. Erat autem de eo numero captiuoꝝ q̄s transtulerat nabuchodonosor rex babylonis de irl̄m cū iechonia rege iuda: ⁊ hoc eiꝰ somniū fuit. Apparuerunt voces ⁊ tumultus: tonitrua ⁊ terremotꝰ ⁊ conturbatio sup terrā: ⁊ ecce duo dracones magni paratiq̄ ꝓ se in prelium: ad quoꝝ clamorē cūcte ꝓcitate sūt nationes: ut pugnarēt ꝓ gentē iustoꝝ. Fuitq̄ dies illa tenebraꝝ ⁊ discriminis ⁊ tribulatiōis ⁊ angustie: ⁊ ingēs formido sup terrā. Cōturbataq̄ est gens iustoꝝ timētiū mala sua: ⁊ ꝑparata ad mortē. Clamauerūtq̄ ad deū: ⁊ illis vociferantib⁹: fons paruꝰ creuit in fluuiū maximū: ⁊ in aq̄s plurimas redūdauit. Lux ⁊ sol ortꝰ est: ⁊ humiles exaltati sūt ⁊ devoraverūt inclytos. Qō cū vidisset mardocheus ⁊ surrexisset de stratu: cogitabat q̄d deꝰ facere vellet: ⁊ fixū habebat in aīo: scire cupiēs q̄d significaret somniū. XII

Morabat aūt eo tpe in aula regis cū bagatha ⁊ thara eunuchis regis: q̄ ianitores erāt palatij. Cūq̄ intellexisset cogitatiōes eoꝝ ⁊ curas diligentiꝰ quidisset: didicit q̄ conarent̄ in regē artaxerxem manꝰ mittere: ⁊ nūciauit sup eo regi. Qui de vtroq̄ habita qōne: cōfessos iussit duci ad mortē. Rex aūt qō gestū erat scripsit in cōmentarijs. Sed ⁊ mardocheꝰ rei memoriam lris tradidit. ℙrecepitq̄ ei rex ut in aula palatij moraret: datis ei ꝑ delatione munerib⁹. Aman ꝺo filiꝰ amadathi bugeꝰ erat gloriosissimꝰ coram rege: ⁊ voluit nocē mardocheo ⁊ ꝑplo eiꝰ ꝑ duob⁹ eunuchis regis q̄ fuerāt interfecti. Hucusq̄ ꝓhemiū. Que sequunt in eo loco posita erant vbi scriptū est i volumine: ⁊ diripuerunt bona uel substantias eoꝝ. Que in sola vulgata editione repperimus. Epistole aūt hoc exemplar fuit. XIII

Rex maximus artaxerxes ab india vsq̄ ethiopiam centū vigintiseptem ꝓuinciarū: principibus ⁊ ducibus qui eius imperio subiecti sunt salutem. Cum plurimis gentib⁹ imperē ⁊ vniuersum orbem mee ditiōi subiugassem: volui nequaq̄ abuti potētie magnitudine: sed clementia ⁊ lenitate gubernare subiectos: ut absq̄ vllo terrore vitam silentio trāsigentes: optata cunctis mortalib⁹ pace fruerentur. Querente autem me a ꝓsiliarijs meis quomodo posset

hoc implerit vnus qui sapientia & fide ceteros ꝓcelle-
bat: & erat post regem secund⁹ aman noie indicauit
mihi in toto orbe terrarū gḡm esse diſpsum q̄ nouis
vtere legib⁹: & ꝓtra omniū gentiū ꝓsuetudinē faciēs
regū iussa ꝓtēneret & vniuersaꝝ cōcordiā nationū sua
dissensione violaret. Qz cū didicissem⁹: videres vnā
gentē rebellē aduersus dē boiuz gen⁹ quersis vti legi-
bus: nostrisq; iussionib⁹ ꝓtraire: & turbare subiecta-
rū nobis ꝓuinciarū pacē atq; ꝓcordiā: iussim⁹ ut q̄s-
cunq; aman q̄ oībus ꝓuinciis ꝑpos⁹ est: & secund⁹ a
rege. & quē patris loco colim⁹ mōstrauerit: cū ꝓiugi-
bus ac liberis ꝑeant ab inimicis suis: nullusq; eoz
misereat. q̄rtadecima die duodecimi mēsis adar anni
pñt: ut nepharij boies vno die ad iferos ꝓcedētes:
reddāt impio nr̄o pacē quā turbauerāt. Hucusq;
exēplar epistole. Que sequūt post eū locū scripta
repperi. vbi legit. p genesq; mardoche⁹ fecit oīa que ei
mādauerat hester: nectn̄ habent in hebraico. & apud
nullū penit⁹ ferunt interpretū. Mardoche⁹ aut̄
dēpcatus ē dñm: memor omniū operū eius & dixit:
Dñe dñe rex oipotens: in ditiōe eni tua cūcta sunt po-
sita: & nō est q̄ possit tue resistere volūtati: si ꝑcreue-
ris saluare israḣ. Tu fecisti celū & terrā: & quicquid celi
ambitu ꝓtinet: dñs oīuz es: nec est qui resistat ma-
iestati tue. Cūcta nosti & scis: q̄ non ꝑ superbia & ꝓtu-
melia & aliqua glorie cupiditate fecerim hoc ut non
adorarē aman superbissimū. libenē eni ꝑ salute israḣ etiā
vestigia pedū eius ꝑosculari parat⁹ essem: sed timui
ne honorem dei mei transferrē ad hoiem: & ne quēq̄
adorarē: excepto deo meo. Et nūc dñe rex de⁹ abrahā
miserē ꝓpli tui: q̄ volūt nos inimici nr̄i ꝑdere: & here-
ditatē tuā delere. Ne despicias ptē tuā quā redemi-
sti de egypto. Exaudi deprecationē meā: & ꝓpit⁹ esto
sorti & funiculo tuo. & uerte luctū nr̄m in gaudiū: ut
viuētes laudem⁹ nomē tuū dñe: & ne claudas ora te
canentiū. Oīs q̄q; israḣ pari mēte & obsecratiōe clama-
uit ad dñm: eo q̄ eis certa mors impenderet. XIII

Hester q̄q; regina ꝓfugit ad dñm: pauens pe-
riculū qđ imminebat. Cūq; deposuisset vestes
regias: fletibus & luctui apta indumēta sus-
cepit. & ꝑ vnguētis varijs cinere & stercore impleuit
caput: & corpus suū humiliauit ieiunijs. omniaq; lo-
ca in quibus antea letari cōsueuerat: criniū lacerati-
one cōpleuit. Et deprecabatur dñm deum israḣ dicēs:
Dñe mi qui rex noster es solus adiuua me solitariam
& cuius preter te nullus est auxiliator alius. Periculū
meū in manibus meis est. Audiui a patre meo q̄ tu
dñe tulisses israḣ de cunctis gentib⁹: & patres nostros
ex omnibus retro maioribus suis: ut possideres he-
reditatem sempiternā: fecisticq; eis sicut locutus es.
Peccauim⁹ in cōspectu tuo: & idcirco tradidisti nos
in manus inimicoz nostroz. Coluimus eni deos eoz
Justus es dñe. Et nūc nō eis sufficit q̄ durissima nos
oppriműt seruitute: sed robur manuū suarū idolorū
potentie putantes volūt tua mutare ꝓmissa: & de-
lere hereditatem tuā: & claudere ora laudantium te:
atq; extinguere gloriam templi & altaris tui: ut ape-
riant ora gentiū & laudēt idoloz fortitudinem: & pre-
dicent carnalē regem in sempiternū. Ne tradas dñe
sceptrum tuū his qui non sunt: ne rideant ad ruinā
nostram: sed cōuerte consiliū eorum super eos: & eum qui
in nos cepit scuire diſperde. Memento domine & ostende
te nobis in tempore tribulationis nostre: & da mihi fidu-
ciam dñe rex deorum & vniuerse potestatis: tribue sermo-
nem compositū in ore meo in cōspectu leonis. & transfer cor
illi⁹ in odiū hostis nostri: ut & ipse pereat: & ceteri q̄ ei cō-
sentiūt. Nos aūt libera in manu tua: & adiuua me nullum
aliud auxiliū habentē nisi te dñe: qui habes omniū scientiā
& nosti q̄ oderim gloriā iniquoz: & detester cubile incir-
cūcisoz & omnis alienigene. Tu scis necessitatē meam q̄
abominer signū superbie & glorie mee qđ ē sup caput meum
in dieb⁹ ostentationis mee: & detesterillud q̄si pannū mē-
struate: & non portem in diebus silentij mei: & q̄ non co-
mederim in mensa aman: nec mihi placuerit cōuiuiū re-
gis: & non biberim vinū libaminū: & nunq̄ letata sit an-
cilla tua ex quo huc translata sum vsq; in presentem diem
nisi in te domine deus abrahā. Deus fortis sup omnes:
exaudi vocem eoz qui nullam aliam spem habent: & libera
nos de manu iniquoz: & erue me a timore meo.

Hec quoq; addita repperi in additione vulgata. XV

Et mādauit ei: haud dubiū q̄n hester mardoche⁹:
ut ingrederet ad regem & rogaret ꝑ ꝓpko suo & pro
patria sua. Memorare inquit dierū humilitatis
tue: quō nutrita sis in manu mea: q̄ aman secund⁹ a rege
locut⁹ est ꝓtra nos in morte: & tu inuoca dñm: & loquere
regi ꝑ nobis: & libera nos de morte: Die aūt tertio deposuit
vestimenta ornat⁹ sui: & circūdata est gloria sua. Cūq; re-
gio fulgeret habitu & inuocasset omniū rectorē & salu atorē
deum: assumpsit duas famulas: & sup vnam q̄dem inni-
tebat quasi pre delitijs & nimia teneritudine corpus suum
ferre non sustinens: altera aūt famularū sequebat dñam
defluentia in humū indumenta sustentās. Ipsa aūt roseo
colore vultū p fusa: & gratis ac nitentibus oculis tristē ce-
lebat animū: & nimio timore ꝓtractū. Ingressa igit̄ cūcta
p ordinē ostia: stetit ꝓtra regē: vbi ille residebat sup soliū
regni sui: indutus vestib⁹ regijs: auroq; fulgēs & preciō-
sis lapidibus: eratq; terribilis aspectu. Cūq; eleuasset fa-
ciem & ardentib⁹ oculis furorē pectoris indicasset: regina
corruit & in pallorem colore mutato: lassum sup ancillam
reclinauit caput. Conuertitq; de⁹ spiritū regis in mansue-
tudinem: & festin⁹ ac metuēs exiliuit de solio & sustentās
eam vlnis suis donec rediret ad se: his verbis blandieba-
tur. Quid habes hester? Ego sum frater tuus noli me-
tuere. Non morieris. Nō enim ꝓ te sed ꝓ omnib⁹ hec lex
cōstituta est. Accede igitur & tange sceptrum. Cūq; illa re-
ticeret: tulit auream virgā & posuit sup collū eius: & oscu-
latus est eam & ait: Cur mihi non loqueris? Que rndit:
vidi te dñe quasi angelū dei: & ꝓturbatū est cor meū pre
timore glorie tue. Valde eni mirabilis es dñe: & facies tua
plena est grāz. Cūq; loqueret: rursus corruit: & pene ex-
animata est. Rex aūt turbabat & oēs ministri eius cōsola-
bant eū. Exēplar epistole regis artaxerxis quā ꝓ iudeis
ad totas regni sui ꝓuincias misit: qđ & ipsum in hebraico
volumine non habetur. XVI

Rex magnus artaxerxes ab india vsq; ethiopiā
centū vigintiseptē ꝓuinciarū ducib⁹ ac ꝓncipib⁹
qui nostre iussioni obediūt: salutem dicit: Multi boni-
tate principū & honore q̄ in eos collat⁹ est: abusi sunt in
superbiā: & nō solū subiectos regib⁹ nituntur opprimē: sz data
sibi gloriā nō ferētes: in ipsos q̄ dederūt molium insidias.

Nec contenti sunt gratias nõ agere beneficijs : ⁊ huma-
nitatis in se iura violare : sed dei q̃z cuncta cernentis : ar-
bitrant̃ se posse fugere sententiã. Et i tãtũ vesanie ꝓrupe-
runt: ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant. ⁊
ita cũcta agunt ut omniũ laude digni sint : mendacioꝝ cu-
niculis conentur subuertere : dum aures principũ simpli-
ces ex sua natura alios estimãtes : callida fraude decipi-
unt. Que res ⁊ ex veterib⁹ ꝓbatur historijs: ⁊ ex his que
gerunt̃ quotidie : quõ malis quorũdam suggestionib⁹ re-
gum studia deprauentur. Aũ ꝓuidendũ est paci omniũ
ꝓuinciarũ. Nec putare debetis si diuersa iubeamus ex ani-
mi nostri venire leuitate. sed ꝓ qualitate ⁊ necessitate tem-
porum. ut reipublice poscit vtilitas ferre sententiã. Et ut
manifestius qd̃ dicimus : intelligatis. Aman filius ama-
dathi : ⁊ animo ⁊ gente macedo : alienusq̃ a persarũ san-
guine : ⁊ pietatem nostram sua crudelitate cõmaculans :
ꝑegrinus a nobis susceptus est: ⁊ tantam in se expert⁹ hu-
manitatem ut pater noster vocaret̃ : ⁊ adoraretur ab oĩb⁹
post regem secundus : q̃ in tãtũ arrogantie tumorem sub-
latus est : ut regno priuare nos niteretur ⁊ spiritu. Nam
mardocheum cuius fide ⁊ beneficijs viuim⁹ ⁊ consortẽ re-
gni nostri hester : cum omni gente sua nouis quibusdam
atq̃ inauditis machinis expetiuit in mortẽ : hoc cogitãs
ut illis interfectis insidiaretur nostre solitudini ⁊ regnum
ꝑsarum transferret in macedonas. Nos autem a pessimo
mortalium iudeos neci destinatos : in nulla penitus culpa
reperimus. sed econtrario iustis vtentes legibus : ⁊ filios
altissimi ⁊ maximi semperq̃ viuentis dei cuius beneficio
⁊ patribus nostris ⁊ nobis regnũ est traditũ : ⁊ vsq̃ ho-
die custodit̃. Unde eas litteras quas sub noie nostro ille
direxerat sciat̃ eẽ irritas. Pro quo scelere aũ portas hui⁹
vrbis id est susis. ⁊ ipse qui machinat⁹ est. ⁊ omnis cogna-
tio eius pendet in patibulis : non nobis sed deo reddente
ei quod meruit. Hoc autem edictum qd̃ nũc mittimus : in
cunctis vrbib⁹ ꝓponatur : ut liceat iudeis vti legibus suis
Quib⁹ debetis esse adminiculo ut eos qui se ad necem eoꝝ
parauerãt: possint interficere. tertiadecima die mẽsis duo-
decimi qui vocatur adar. Hanc enim diem deus omni-
potens meroris ⁊ luctus eis vertit in gaudium. Aũ ⁊ vos
int̃ ceteros festos dies hanc habitote diẽ : ⁊ celebrate eã
cum omni leticia : ut ⁊ in posterum cognoscatur : omnes
qui fideliter persis obediunt dignam ꝓ fide recipere mer-
cedem. qui autem insidiantur regno eorum : perire ꝓ scele-
re. Omnis autem prouincia ⁊ ciuitas que noluerit solẽni-
tatis huius esse particeps : gladio ⁊ igne pereat. ⁊ sic dele-
atur ut non solum hominibus : sed etiam inuia bestijs sit
in sempiternũ : ꝓ exemplo contemptus ⁊ inobedientie.

Explicit liber Hester.

Incipit prim⁹ plogus in librū Job. a Aut fiscellā iunco texerem ⁊c. Sicut Isidorus ait in libro etymol. librum iob quidam moysen scripsisse arbitrantur, alij vnū ex p̄phetis, nonnulli ꝓ eundem iob post plagam sue passionis scriptorem fuisse existimant: arbitrātes ut qui certamina spūalis pugne sustinuit: ipse narraret quas victorias expetiuit ⁊c. Et nō q̄ Hieronymus bis trāstalit librum istum. primo ex greco in latinū corrigendo translationem. lxx interpretum. secūdo ex hebreo i latinū nullum sequendo interpretum. p̄me translationi p̄posuit hunc prologum. vnde dixi eū primitus exponendum. habet autē quatuor particulas. In prima dicit Hiero⁹ q̄ emuli eum reprehendebant quia spiritualibus intendebat ⁊ errorū correctioni. qui tamen nūq̄ eum reprehenderēt: si vacaret tēporalib⁹ ⁊ carnalitatis corruptioni. vnde dicit: Si autē fiscellam ⁊c. In secunda reprehendit eos qui non curāt ex codicum vitio

Incipit primus prologus in Job ꝑm hebraicum.

Ja aut fiscellam iunco texerē: aut palmarum folia complicarem: ut in sudore vultus mei comederem panem: ⁊ ventris opus sollicita mente pertractarem: nullus morderet: nemo reprehenderet. Nunc autem q̄ iuxta sententiā saluatoris volo operari cibum qui nō perit: ⁊ antiquam diuinorum voluminū viā sentib⁹ virgultisq̄ purgare: error mihi gemin⁹ iungitur corrector vitiorum falsarius voc⁹: ⁊ errores non auferre sed serere. Tanta est enī vetustatis cōsuetudo: ut etiam confessa plerisq̄ vitia placeāt dū magis pulchros habere volunt codices q̄ emendatos. Quapropter o fratres dilectissimi vnicum nobilitatis ⁊ humilitatis exemplar: pro flabello calathis sportellisq̄ munusculis monachorū: spiritalia hec ⁊ mansura dona suscipite: ac beatum iob qui adhuc apud latinos iacebat in stercore: ⁊ vermibus scatebat erroꝝ: integrum imaculatumq̄ gaudete. Quomodo enim post pbationem atq̄ victoriam duplicia sunt ei vniuersa reddita ita ego in lingua nostra ut audacter loquar feci eum habere que amiserat. Igitur ⁊ vos ⁊ vnumquēq̄ lectorem solita prefatione cōmoneo: ⁊ in principijs librorū eadem semper annectens rogo: ut vbicūq̄ sensum precedentes virgulas videritis: sciatis ea que subiecta sūt in hebraicis voluminibus non haberi. Donec vbi stelle imago prefulserit: ex hebreo in sermone nostro addita sunt. Nec non ⁊ illa que haberi videbantur ⁊ ita corrupta erant: ut sensum legentibus tollerent: orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex odio meo ecclesijs xp̄i venturū ratus: q̄ ex alioꝝ negocio. Et errores nō auferre sed serere. i. seminare. ecce secundus error. Qe autem dicunt quidā: l Geminus. i. naturalis. a genio qui est vetus natura. in nulla biblia inueni: potius est adinuentio q̄ littera. o Tanta est enim vetustatis consuetudo. i. tantam vim habet cōsuetudo vetusta. j. Thessal. iij. d. Rogam⁹ vos fratres ut abundetis magis ⁊ oꝝtram vetis ut quieti sitis ⁊c. glo. Difficile ē dimittere cōsuetudinem. vñ Hiere. mie. xiij. f. Si mutare potest etiops pellem suam aut pardus varietates suas. ⁊ vos poteritis bene facere cū didiceritis malum. p̄s. xxij. a. Adolescens iuxta viam suam etiā cum senuerit non recedet ab ea. p Vitia placeāt. q̄uis cōfiteantur illa esse peccata ⁊ mala: tamen placent. q O fratres dilectissimi. Loquitur ad hēliodorum ⁊ paulinū quib⁹ scribebat. uel generaliter ad omnes familiares ⁊ amicos. r Pro flabello. flabellum dicitur instrumentum quo expelluntur muscę. q̄ alio nomine emuscatorium dicitur. ⁊ dicitur a flo flas. quia flatum facit cum mouetur in aere. s Calathis. dicitur calathus corbus uel paneriū. ⁊ dicitur a calon quod est lignum quia fit ex lignis. sportula dicit paruus corbus diminutiuū a sporta. q̄ est vas vimineum uel iunceū. ⁊ dicitur a sporto frutice. vnde in quibusdā locis texitur. uel dicitur sporta ab asportando. quia ibi necessaria exportant. Quia ꝺo monachi antiquitus flabella ⁊ calathos ⁊ sportulas faciebant. ⁊ amicis suis ea ꝑ munere erogabant. ⁊ ipse Hiero⁹ erat monachus. ideo exemplificat ex his. q. d. ꝑ huiusmodi munusculis mitto vobis dona spūalia in ꝓxtū ꝑmansura. t Beatum iob. i. libꝝ beati iob. v Qui adhuc apud latinos iacebat i stercore. alludit ei q̄ dicit Job ij. e. Qui testa sanie radebat sedens in sterquilinio. r Et vermibus scatebat. i. ebulliebat vermibus erroꝝ. scatere ꝓprie est aquarū q̄ ebullunt ⁊ erūpunt ex cataractis suis. vñ hec scatebra dicitur huiusmodi ebullitio uel eruptio uel ortus aquarū. z Gaudete. i. cum gaudio suscipite. y Integrū. i. sine defectu ⁊ errore. a Duplicia ei ⁊c. Illud sumit ex vltimo iob. b Feci eū. i. librum suū. c Habere que amiserat. i. que subtracta erant in alijs trāslationibus. d Igit ⁊ vos. o hēliodore ⁊ paulīne. e Ut vbicūq̄. in ista prima editione mea. f Videritis virgulas. i. obelos g Imago stelle. i. astericus. quid sit astericus: quid obelus: ⁊ q̄ officiū habeant inuenies ī. ante medium illius ꝓlogi. s. Desiderij mei. k Ratus. i. existimās. Quid. i. aliquid. b Magis vtile venturū. i. ꝓuenturū. i Ecclesijs xp̄i ex odio meo. i. ex translatione mea: q̄ me reddit plurib⁹ odiosū: uel ꝓpter quā incurro odiū multorū. l Qē ex alioꝝ negocio. i. opatione illoꝝ. i. q̄ si alia agerem. ⁊ ꝑm hoc sigt hic actū rei alicui⁹ cuius cōtrariū est ocium. vñ dicit negociū quasi negans ociū. uel q̄ ex negocio. i. q̄ ex translationibus. Alioꝝ. interpretū. qz. s. in ista trāslatione corrigunt errores: ⁊ supplent defectus alioꝝ interpretū. nec hoc dicit Hiero⁹ se iactando: sed veritatē potius exprimendo. sic loquit apls. j. Cor. xv. b. dicens: Abūdantius alijs omnibus laborauī ⁊c.

Explicit expositio istius prologi.

Incipit secundꝰ plogus in librum Job.

Ogor per singulos ⁊c̄. Iste plogus preponitur illi translatiōi qua beatus Hieroꝰ librum iob de hebreo transtulit in latinū. vñ dicit ipse in .ij. libro contra Rufinū: Transibo ad librum iob quē post .lxx. interpretū editionē quam Origenes obelis astericisq; distinxit ante annos plurimos latino sermoni datum. cum rursum iuxta ipsum hebraicum verterem. sic locutꝰ sum: Logor p singulos ⁊c̄. Habet autem iste plogus septē particulas principales. In prima inuehitur cōtra emulos recipientes aliorum translationes. s. post .lxx. interpretes: suam autem quasi superfluam ⁊ in .lxx. interpretum reprehensionem editam refutantes. vñ dicit: Logor per singulos ⁊c̄. In secunda arguit a minori. q̄ ex quo receperunt aliorum translationes que erāt incomplete. multo magis debēt istam que completa est recipere ⁊ que immediate emanat a fontali veritate. vñ dicit: Discant igitur ⁊c̄. In completionem autem illarū translationū ⁊ maxime apud latinos quibus scribit:

Incipit prologus in iob scōm trāslationē septuaginta.

Ogor per singulos scripture diuine libros aduersariorum respondere maledictis: qui interpretationem meā reprehēsionem septuaginta interpretum criminant: quasi nō ⁊ apud grecos aquila symmachus ⁊ theodotion uel uerbum e uerbo: uel sensum e sensu: uel ex utroq; cōmixtum ⁊ medie temperatum genus translationis expresserint: ⁊ omnia veteris instrumenti uolumina origenes obelis astericisq; distinxerit: quos uel additos: uel de theodotione sūptos translationi antique inseruit: probās defuisse q̄ additū est. Discant igitur obtrectatores mei recipe in toto q̄ in ptibus susceperunt: aut interptationē meā cū astericis suis radere. Necq; eni fieri potest: ut quos plura intermisisse susceperint: non eosdem etiā in q̄busdam errasse fateant: p̄cipue in iob: cui si ea q̄ sub astericis addita sunt subtraxeris: pars maxima detruncabit: ⁊ b̄ dūtaxat apud grecos. Latinos ante eam trāslationē quā sub astericis ⁊ obelis nuper edidim⁹: septingenti ferme aut octingēti versus desunt: ut decurtatus ⁊ lacerat⁹ corrosusq; liber feditatem sui publice legentib⁹ prebeat. Hec autem translatio nullum de ueteribus sequitur interpretē: sed ex ipso hebraico arabicoq; sermone ⁊ interdū syro: nūc ꝟba nūc sensus: nunc simul utrūq; resonabit. Obliquꝰ eni etiam apud hebreos totꝰ liber fertur quia multo melior ⁊ completior est ista q̄ illa. Dicit ergo: Discant istam que completior est recipe. Aut. vel ut. Radere. i. destruere. Interpretationē meā cum astericis suis. q̄b⁹ manifestant ea que deficiunt in translatione .lxx. Qr si nolunt eā destruere. p3 q̄ sentiunt .lxx. diminutos fuisse. vñ dicit: Nō enim fieri potest ut non fateantur. imo necesse est q̄ fateant. Eosdem. i. lxx. In quibusdā errasse ⁊ p̄cipue in Job. ut quos ꝓsperint. alia littera: Intermisisse plura. de hebraica veritate. Si igitur recipiunt correctionem illam in qua omissa a .lxx. annotantur. multo magis debent translationem istam recipere: in qua iuxta hebraicam veritatem plenius describuntur. Cui s. libro iob. si subtraxeris ea que sub astericis addita sunt ab origene ⁊ aliis. Et hoc. i. huiusmodi detruncatio. Dūtaxat. id ē tantūmodo. Apud grecos. est. non apud hebreos. nam apud latinos qui de greco transtulerunt eadē detruncatio habebat ante illā translationem quā fecit Hieronymꝰ cum astericis ⁊ obelis. ⁊ hoc est quod dicit: Ceterum. pro sed. Apud latinos dcc. aut. dccc. versus ferme. i. fere desunt: Ante eam translationem quam subastericis ⁊ obelis nuper edidimus. i. composuimus trāsferentes de greco in latinū. Decurtatus. i. abbreuiatus ꝓpter textꝰ diminutionem. Laceratus. ꝓpter sententiarum discontinuationē. Corrosus. ꝓpter intelligentie incompletionem. Feditatem. i. turpitudinem. uel: Muditatem. alia littera. i. apertum defectum. Hec autem translatio mea. s. secunda translatio. Nullum de ueteribus sequit⁹ interpretē. sicut prima translatio de greco in latinū: in qua secutꝰ sum translationē .lxx. cū astericis tū ⁊ obelis. i. supplendo diminuta ⁊ rescindendo superflua. Sz ex ipso hebraico arabicoq; simone ⁊ interdū syro. Iste tres lingue affines sūt. Nūc ꝟba ⁊c̄. q. d. hec noua translatio nō semp exprimit ꝟbū ex ꝟbo: uel sensū ex sensu. sed q̄nq; sic: q̄nq; aliter: ⁊ q̄nq; utrūq;. Quare aūt b̄ fecerit subiūgit. d. qr totus liber. iste. Fertur. i. dicit. Obliquꝰ. i. oblique ⁊ obscure loquens. quia aliud pretendit: ⁊ aliud intendit. ⁊ ideo accipienda sunt ꝟba. nō in sensu quē faciūt. b̄ in sensu q̄ fiūt. ut ē illud Job. ij. Bñdic deo ⁊ morere. i. maledic

ostendit. d. Ceterum apud latinos ⁊c̄. Qualiter autem ista translatio emanauerit imediate a fontali veritate. patet cum subditur: Hec autem translatio ⁊c̄. Quia ꝟo iste liber apud hebreos est dubius ⁊ obscurus. sicut ipse testat. d. Obliquꝰ eni etiā apud hebreos totus liber fertur ⁊ lubricus. ideo in tertia parte notat transferēdi diligentiam ⁊ sollicitudinem. cum dicit: Memini enim me ⁊c̄. In quarta parte dicit q̄ apud hebreos liber iste varium habet stilum apud quos ⁊ metra esse. ꝓbat: ne forte alicui videatur incredulum ⁊ hec pars incipit ibi: A principio itaq; voluminis ⁊c̄. In quinta eliminans emulorum suspitionem. translationis sue ostendit necessitatem. ⁊ se ad transferendum babilem. ibi: Audiant quapropter canes mei ⁊c̄. In sexta multiplicit̄ inuit translationē suam aliorū esse translationibus preferendam. tum. s. ratione fidei. quia ipse catholicus est. ipsi hereticī. tum quia ista completa est: ⁊ alie diminute: ista vera: ⁊ alie sunt corrupte. omnia ista manifesta sunt litteram inuenti. ⁊ incipit ista ps. ibi: Qr si apud grecos ⁊c̄. In septima ostendit q̄ veracitas codicum p̄ponenda est pulchritudini: quam de duabus translationibus suis ut eligat lectoris deserēs voluntati. ⁊ ista pars incipit ibi: Habeant qui volunt veteres libros ⁊c̄. His visis littere insistamus. Maledictis. i. vituperijs ⁊ detractionib⁹. Aduersariorum. i. emulorum qui mihi aduersant. Criminantur. i. crimi/nose mihi imponunt q̄ interpretationem istam fecerim in reprehensionem. lxx. ⁊ tamen aliorum translationes recipiunt. vñ sequitur: Quasi non apud grecos aquila symmachus ⁊ theodotion ⁊c̄. Et tangit Hieroꝰ triplex genꝰ trāslatiōis. primū est q̄n verbū ex ꝟbo de lingua vna transfert in aliam. secundum est quādo sensus ex sensu. tertium ex utroq; componitur uel temperatur. littera plana est. Nota q̄ post ascensionem domini annis. cxxiij. aquila primꝰ interpres ex hebreo in grecum floruit. deinde post annos. lij. theodotion. deinde post annos. xxx. symmachus. de his plenius inuenies in opusculo de vocabulis biblie: vbi exponitur interpres. q. d. Hieronymꝰ. isti transtulerunt de hebreo in grecum: sicut ego in latinū. ⁊ tamen non reprehenduntur ab eis: propterea reprehendunt me. eo q̄ translationem .lxx. de greco in latinū transtuli ⁊ correxi cum astericis ⁊ obelis quasi non simile fecerit origenes. quod falsum est. vñ dicit: Et quasi nō origenes distinxerit omnia volumina veteris instrumenti. i. veteris testamenti. per quod instruimur. Distinxerit. inq̄s: Astericis ⁊ obelis quos uel additos. auctoritate sua de hebraica veritate: Uel de theodotiōe sumptos. i. de trāslatione theodotionis. qui similiter cum illis figuris transtulerat de hebreo i grecū. Inseruit trāslationi antiq̄. quā de hebreo trāstulit in grecū. addendo que .lxx. omiserunt: ⁊ supflua iugulādo. Sup̄ i illo plogo: Desiderij mei ⁊c̄. ante me diū inuenies plenius de ista materia. ⁊ quid significent astherici ⁊ obeli. Discant igit̄ ⁊c̄. ex quo receperunt translationes aliorū que minus sunt complete. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto. i. complete in translatione mea veteris testamentū Quod susceperūt in partib⁹. i. incōplete in aliox trāslationibus. ⁊ si volunt istam recipere non vtantur illa translatione quā cū astericis ⁊ obelis correxi. lxx. scilz quia multo melior ⁊ completior est ista q̄ illa. Dicit ergo: Discant istam que completior est recipe. Aut. velut. Radere. i. destruere. Interpretationē meā cum astericis suis. q̄b⁹ manifestant ea que deficiunt in translatione. lxx. Qr si nolunt eā destruere. p3 q̄ sentiunt. lxx. diminutos fuisse. vñ dicit: Nō enim fieri potest ut non fateantur. imo necesse est q̄ fateant. Eosdem. i. lxx. In quibusdā errasse ⁊ p̄cipue in Job. ut quos ꝓsperint. alia littera: Intermisisse plura. de hebraica veritate. Si igitur recipiunt correctionem illam in qua omissa a. lxx. annotantur. multo magis debent translationem istam recipere: in qua iuxta hebraicam veritatem plenius describuntur. Cui s. libro iob. si subtraxeris ea que sub astericis addita sunt ab origene ⁊ aliis. Et hoc. i. huiusmodi detruncatio. Dūtaxat. id ē tantūmodo. Apud grecos. est. non apud hebreos. nam apud latinos qui de greco transtulerunt eadē detruncatio habebat ante illā translationem quā fecit Hieronymꝰ cum astericis ⁊ obelis. ⁊ hoc est quod dicit; Ceterum. pro sed. Apud latinos dcc. aut. dccc. versus ferme. i. fere desunt: Ante eam translationem quam subastericis ⁊ obelis nuper edidimus. i. compsuimus trāsferentes de greco in latinū. Decurtatus. i. abbreuiatus ꝓpter textꝰ diminutionem. Laceratus. ꝓpter sententiarum discontinuationē. Corrosus. ꝓpter intelligentie incompletionem. Feditatem. i. turpitudinem. uel: Muditatem. alia litttera. i. apertum defectum. Hec autem translatio mea. s. secunda translatio. Nullum de ueteribꝰ sequit⁹ interpretē. sicut prima translatio de greco in latinū: in qua secutꝰ sum translationē .lxx. cū astericis tū ⁊ obelis. i. supplendo diminuta ⁊ rescindendo supflua. Sz ex ipso hebraico arabicoq; simone ⁊ interdū syro. Iste tres lingue affines sūt. Nūc ꝟba ⁊c̄. q. d. hec noua translatio nō semp exꝑmit ꝟbū ex ꝟbo: uel sensū ex sensu. sed q̄nq; sic: q̄nq; aliter: ⁊ q̄nq; utrūq;. Quare aūt b̄ fecerit subiūgit. d. qr totus liber. iste. Fertur. i. dicit. Obliquꝰ. i. oblique ⁊ obscure loquens. quia aliud pretendit: ⁊ aliud intendit. ⁊ ideo accipienda sunt ꝟba. nō in sensu quē faciūt. b̄ in sensu q̄ fiūt. ut ē illud Job. ij. Bñdic deo ⁊ morere. i. maledic

Et lubricus .i. in quo quis ve facili posset labi p errorem. male intelligendo. Lubricum enī est in quo quis ve facili labitur. sicut est glacies uel terra argillosa. lubricū dicit qō elabitur dum tenetur. sicut anguilla: que quanto fortius premit tāto citius labit. ⁊ dicitur sic liber iste lubricus quia qui ve verbo ad verbū transferret ⁊ oia ꝓba interpretaret ꝑm q̄ vident sonare. totū querteret: ⁊ totū amitteret. ⁊ huic expositioni cōcordat exemplum ve anguilla infra positū. Rhetores. i. oratores. a rhesis qō est locutio. qz rhetoribus necessaria est facundia ⁊ copia locutionis. Schematismenos i. vestect⁹ modi loquēdi. schema enī dicit imago uel figura ⁊ modus loquendi. sicut dicit Huguitio: Mene vestectus modi cōmunis loquendi. Itē schema dicit ornatus uel figura. vñ ꝑm Donatū ⁊ Grecismū huius due sunt species. s. schema lexeos: ⁊ schema dianeos. i. figure dictionis ⁊ sūe. sicut enim homo varijs vestimentis vestit. ita oratio latinitatis tam soluta q̄ ligata schematibus adornatur. ⁊ sic dicit: Schematismenos. i. vestectus ornatus ⁊ figure: qui fit ex carentia vbire intelligentie. significatio enī dictionis est quasi ornatus ⁊ figura eius. vñ qñ vestit a ꝓpria significatiōe ē ibi vestect⁹ ornat⁹. ⁊ figure. i. forme dictionis q̄ est significatio. Duōq aliud loquit. i. in locutione pretendit. Aliud agit. i. alium sensum facit. ⁊ ideo dr lubricus. quia quāto quis verbo ad verbū librum istum exp̄ssius transferret: tanto obscutiorem faceret: ⁊ quasi totū perverteret. qz non posset intelligi: cum aliud sonent verba: aliud intelligentia vera. Murenulam. i. lampredam. piscis est silis anguille. ⁊ dicit murena a murina grece qō est murena latine. banc femínini tīñ sexus esse tradunt: ⁊ concipe a serpente. obid a piscatorib⁹ tanq̄ a serpente sibilo euocat ⁊ capitur. ictu autem fustis difficile interimitur. ferulam autem ꝓtin⁹ animam habere in cauda certum est. nam capite pcussa vix interimit. cauda autem pcussa examinatur. ita dicit Jsidorus in. xij. etymol. adaptatio exempli patet. Ut si velis tenere ⁊c. q. d. si aliq̄a certa sententia uel ordine librum istum velis cōstringere totum pdes. Preceptorem. i. doctorem. Primus. i. maximus in scientia. Redemisse. i. cōdurisse. redimere autem non dicit emere. qz sacram doctrinam nō licet emere. Matth. x. b. Gratis accepistis gratis date. Item Act̄. viij. ca. Pecunia tua tecū sit in pditionē: qñ donū dei existimasti pecunia possideri. sed labores suos ⁊ expensas suas licet redimere ab iustis retentoribus qui veritatem dei in iniusticia vetinent. sicut dicit ad Ro. j. ca. ⁊ p̄. xxij. e. Veritatē eme. i. redime. ⁊ noli vendere sapientiā ⁊ doctrinā ⁊ intelligentiā. Sap. vj. g. Nō absondā a vobis sacra dei ⁊c. An aliquid pfecerim. hoc dicit. qz ita bene intelligebat librū iob. sicut ille magister. ⁊ in hoc confundit eoz superbiā qui nolūt interrogare ea ve q̄bus dubitant. cōtra quos dicitur Eccle. lj. f. Appropinquate ad me indocti ⁊ cōgregate vos in domū discipline: qd adhuc retardatis? Interpretari. i. transferre ve hebreo in latinū. interpretatio enim fit in diversis linguis. ut cinos grece canis latine. etymologia autem fit in eadem lingua. ut cum dicit lapis quasi ledens pedem. Usq ad verba iob. in quibus introducitur iobloquens ve seipso. iij. ca. a. Pereat dies in qua natus sum ⁊c. Prosa. i. psaica. Oratio est. i. psaice scriptus est liber. prosa est. pducta oratio ⁊ a lege metri soluta. proson enim antiqui productum dicebant ⁊ rectum. vñ que non est flexa numero sed recta. psa oratio dicitur in rectum. pducenda. Alij prosam aiunt dictam ab eo q̄ spacios⁹ prozuat ⁊ excurrat nullo sibi termino prefinito. ita dicit Jsidorus etymol. j. Idcirco ipse me reprehēdo ⁊c. Job. xlij. Versus. a vertendo dicunt. vñ Jsidorus etymol. j. Versus dicti sunt ab eo q̄ pedibus in ordine suo dispositis certo fine moverantur p articulos q̄ cesa ⁊ membra nominātur. qui ne longi⁹ puoluerentur q̄ iudiciū posset sustinere. modum statuit ratio vnde reuerterent. ⁊ ab eo dicitur versus q̄ vertitur. Hexametri. i. sex pedum. ab hexa qō est sex: ⁊ metrū qō est accidens pdis. i. discretio. puenies in pede ex certo numero temporum. Aliter dicitur metrum vox cōstans ex certo numero pedum. ꝑm q̄ octo metroz genera distinguūtur. ve quib⁹ nihil ad presens. Dactylo. illo pede qui constat ex vna longa syllaba ⁊ duabus brevibus. ⁊ dr a dactylon qō est digit⁹. qz ad modū digiti a longiore nodo inchoati in duas desinit breves. Spondeo. illo pede qui ꝓstat ex duabus syllabis. pductis. vñ sic dicit: qz tractim sonat. nam spond⁹ tract⁹ quidā dicit. i. sonus qui fundebat circa aures sacrificantiū. vñ ⁊ bi q̄ tubis canebāt in sacris gētilīū spōdeales noiabāt. Jn. j. etymol. inuenies satis ve pedibus istis ⁊ alijs. Idioma. i. ꝓprietatē loquendi ab idios qō est ꝓpriū: ⁊ tēmū tēmi qō est ꝑmo uel modulatio. idioma. i. ꝓprietas loquendi in qualibet lingua. Alios pedes non earūdem syllabarū: sed eozūdem tempoz. ut si quis poneret pceleumaticū q̄ ꝓstat ex quatuor brevibus. p dactylo. vñ Virgil⁹ enei. x. g Arietat i portas: ⁊ duras obice postes. Aries dicit quedā machina bellica. ⁊ inde arieto tas. i. cū ariete ipingere uel ipugnare. Item rōne equipollentie tempoz sponde⁹ ponit. p dactylo. vñ Ouidius in principio metamor. Nec brachia longo Margine terrarū porrexerat amphitrite. i. mare. ab ampbi qō est circū ⁊ tero teris. qz circū circa terit terrā. sic igit ꝑs q̄ rōne equipollentie tempoz. licz non sit earūdem syllabarū vnus pes ponit. p alio. Pedes aūt dicunt eo q̄ p eos metra ambulāt. sicut nos pedibus ambulam⁹. Syllaba grece latine cōceptio uel cōplexio dr a cōceptione lrāz. vñ vere illa est syllaba q̄ ex plurib⁹ nascit litteris. nam vna vocalis. p syllaba abusiue nō. ꝓprie dicit. iō aūt syllabe longe breuesq̄ dicunt: q̄ p varias vocū moras aut dupla aut simpla spacia tpis batere vident. ita dicit Jsidorus in. j. etymol. ⁊ satis cōcordat cū Prisciano vbi agit ve syllaba Rhythmus dr. psa ꝓsonantias verbo⁹ ptinens in fine clausularū. ⁊ dr a rhythmos grece qō est numerus latine. ve q̄ Jsidor⁹ etymol. j. Rhythmus est q̄ nō est certo fine moderat⁹: sed tm rōnabiliter ordinatis pedib⁹ currit: q̄ nihil aliud q̄ numerus dicit: Tinnulus. i. tinniens uel dulcit sonās. ⁊ dr a tinnio tinnis qō est leuiter ⁊ pure ⁊ liqde sonare. ⁊ ꝓprie dr ve metallo ex cui⁹ sono dicit. metallū enī pcussum reddit hūc sonū tin. ⁊ inde dr tinnio. Prisciān⁹ in maiori volumine vbi agit ve psonis verbi dicit q̄ tinnit: pluit: tonat: fulminat ⁊ psimilia que ad hoies nō ptinēt. ꝓprie inueniunt in tertia pso. pedum solutis. id est librarijs. nec artatis lege metri quod certis pedum mensuris atq̄ spacijs terminat. nec vltra dimensionem temporum constitutam pcedit. Rhythmus aūt habet nō determinatū numerum pedum. sed p voluntate cōditoris ptenditur. Metrici. qui nouerunt artem metrozum. Simplex. qui nō habet metroz peritiā. A suprādicto itaq̄ versu. s. Idcirco me reprehēdo ⁊c. Job vltī.

ait: Pereat dies in qua natus sum: ⁊ nox in qua dictum est: conceptus est homo. vsq̄ ad eū locum vbi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo: ⁊ ago penitentiam in fauilla ⁊ cinere. hexametri versus sunt: dactylo spondeoq̄ currētes: ⁊ propter lingue idioma crebro recipientes: ⁊ alios pedes: non earundem syllabarum: sed eozundem temporum. Interdū quoq̄ rhythmus ipse dulcis ⁊ tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis q̄ simplex lector intelligunt. A suprādicto aūt versu vsq̄ ad finem libri: paruū coma quod

Paruū coma.i. oratio ꝛcisa vel parua distinctio.coma interpretatur articulus.ꝛ dicitur in rhetorica punctata prolatio alicuius orationis per minores ꝛcisiones.ut Ore: genis: oculis peridem mentiris adesse: Eloquio: forma: nobilitate cares. In prologo super Isaiam plenius inuenies ꝛ comate colo ꝛ periodo: Prosa.i. prosaica.ꝝ.in eodem ꝓlogo exponitur quid sit prosa. Nostri.i.latini. Flacci. i. horatij. Bzaccus pindarus ꝛ alceus greci poete fuerunt. vide in epistola ad Paulinū. Sappho nomē fuit puelle que metrice scripsit.vñ ꝛ sappbicum dicitur metrum abea inuentum. Psalterium.ꝛ quo dicit arator: Psalterium lyrici composuere pedes.ꝝ. in epistola ad Paulinū inuenies satis ꝛ psalterio ꝛ lamentationibus Hieremie. Ferme.i. fere. Comprehendi.i. contineri. Philonē.qui scripsit librum sapientie. ꝛ quo dicit Hiero⁹ in li⁹ illustrium virox: Philo iudeus natione alexandrinus ꝛ genere sacerdotum fuit.ꝛ postea enumerat. xxx. libros quos philo cōposuit.ꝛ subdit: Sunt ꝛ alia eius monumenta ingenij que in nostras manus non puenerunt ꝛc. Josephum. ꝛ quo dicit Hiero⁹ in libro illustriū virorum: Josephus matbatbie filiꝰ ex bierosolymis sacerdos a vespasiano captus cum tito filio eius relictus est bic romā veniens.vij.libros iudaice captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit: qui ꝛ bibliotbece publice traditi sūt.ꝛ ob ingenij gloriā statuā q; meruit rome. Scripsit autem ꝛ alios.xxiij.antiquitatū libros ab exordio mundi vsq; ad.xij.annū domiciani cesaris ꝛc. Hic in.xviij.antiquitatū libro scripsit ꝛ domino ihesu xpo in hunc modum: Eodem tpe fuit ihs vir sapiens si tamē virum eum nominari pbas est. erat enī mirabilium effector operum: ꝛ doctor eox qui libenter que vera sunt suscipiunt. plurimos quoq; tam ꝛ iudeis q; ꝛ gentibus sui habuit sectatores. ꝛ credebatur esse xps. cūq; inuidia nostrox principū crucifixum pilatus affixisset. nibilominus qui eum ꝓius dilexerant perseuerarunt in fide. apparuit enim eis tertia die viuēs ꝛc. Origenem. ꝛ hoc satis inuenies ꝝ.in ꝓlogo sup Josue. Cesarienſem eusebium. qui scripsit ecclesiasticam bistoriā. ꝛ quo scribit sic in libro illustriū virorum: Eusebius cesaree palestine episcop⁹ in scripturis diuinis studiosissimus edidit infinita volumina ꝛc. dicit autem cesariēsis ad differentiam alterius eusebij qui fuit natione sardus ꝛ vercellensis epūs. Canes mei.i. detractores qui equaliter ꝓtra bonos ꝛ malos latrant. ꝛ omnes indifferenter lacerant q̄s non amant. ad Philip. iij. Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Apoc. vltō. Foris canes ꝛ venefici ꝛ impudici ꝛ homicide ꝛ idolis seruientes ꝛc. Interpretationem antiquam. lxx. que fuit omniū prima. Ex parte. temperamentū est cōtra superbos: qui si forte alicui⁹ lingue tenuem ꝛ incompletam noticiā habent quasi totam nouerint se dilatant. Rhetores. media correcta a rhesis quod est locutio quia facundia necessaria est rhetoribus. Isidor⁹ in.j.etymol. Rhetorica ꝓpter nitorem ꝛ copiam eloquentie sue maxime in ciuilibus q̄nibus necessaria existimatur. Detriti ꝓpter vehementiam studij. studium enim est vehemens applicatio animi cum magna voluntate ad aliquid pficiendū. Aquila. qui post ascensionē dñi annis cxiiij. primus interpres ex hebreo in grecum floruit: deinde post annos.lij. theodotion. deinde post annos.xxx. symmach⁹. Heretici.ſ.ebionite: qui pauperes interpretantur quia pauperes erāt i intelligentia. ꝛ quib⁹ dicit Isido.in.viij.etymol. Hi seminudei sūt: ꝛ ita tenēt euāgeliū: ut legē carnalē seruēt.ꝛ ꝓpter hoc dicuntur hic Judaiçantes in eos in carnali obseruatione legaliū imitantes.ꝝ.ui.prologo super Esdrā satis ꝛ ebionitis. Subdola interp̄tatione celarunt. quia voluse omiserunt in interpretationibus suis que sibi contraria videbantur. Subdolus la.lū. dicitur latenter volosus: asturus: versipellis: vanus. Mysteria.id est sacramenta uel secreta: a mystis uel mysticen grece quod est mysterium latine. Hexaplis. vide expositionē supra positam in prologo super Josue ante medium. Vexillum crucis. christmate in baptismo impressum. Repetere. id est recitare ꝛ in translatione ista recolligē omissa ab alijs translatoribus. Deprauata. a scriptoribus. Puro. sine additione: Fideli. sine subtractione uel imutatione. Fastidiosis. id est fastidio plenis: uel tedio affectis. qui scilz multa viderunt ꝛ quasi satiati meliora fastidiunt. sicut iudei fastidiebant manna. Nu.xj. Nibil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. tamen manna erat omne delectamentum in se habens ꝛ omnis saporis suauitatem. sicut legitur. Sap̄.xvj. Item ꝓv. vij. Anima saturata calcabit fauum. In membranis. id est in pellibus. hec membrana dicitur pgamenū. q; ꝛ mēbris animaliū detrabitur. vñ Persius: Jam liber ꝛ bicolor positis membrana capillis. Inq; manus charta nodosaq; venit harundo. Purpureis. id est colore purpureo picturatis. purpura autem habet sanguineum colorem. Initialibus. id est capitalibus id est grossis litteris. sicut solent fieri in initijs librorum. ꝛ ideo ꝓpter grossitiem littere potius habent onera q̄s codices. Vel vncialibus. id est vnciam auri uel alterius pretiosi coloris appendentibus. uel ad scribendum tanto constantibus. Onera. ꝓpter sumptuositatem uel propter ponderositatem. Codices. Nota q; dicit Isidorus in.vj.etymol. Codex multorum librorum est liber vnius voluminis. ꝛ dicitur codex per translationem a corticibus arborū seu vitium quasi caudex q; i se multitudinem librorum quasi ramorum contineat. Pauperes scedulas. id est scripta modici precij tam in littera q̄s in membrana necdum in libros redacta. Nota q; fm Isidorum in.vj.etymol. sceda est prima charta in qua notarius scribit ex ore magistri. ꝛ dicitur a scindendo. ꝛ scribitur sine aspiratione. scōm alios scribitur scheda cum aspiratione. ꝛ tunc dicit ex greco schysm uel schisse q̄ est scindere

remanet: ꝓa oratiōe conteritur. Q̄ si cui videtur incredulū metra. ſ. esse apud hebreos. ꝛ in more nostri flacci gracciq; pindari ꝛ alcei ꝛ sappho: uel psalterium: uel lamentationes hieremie uel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi: legat philonem: iosephum: origenem: cesariensem eusebiū: ꝛ eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei: idcirco me in hoc volumine laborasse: non ut interpretationem antiquam reprehenderem. sed ut ea que in illa aut obscura sunt aut omissa aut certe scriptorū vitio depravata: manifestiora nostra interpretatiōe fierēt. ꝛ qui hebreum sermonē ex parte didicimus: ꝛ in latino pene ab ipsis cunabulis inter grāmaticos ꝛ rhetores ꝛ philosophos detriti sumus. Q̄ si apud grecos post septuaginta editionē: iā christi euāgelio coruscante iudeus aquila ꝛ symmach⁹ ac theodotion iudaiçantes, heretici sunt recepti: qui multa mysteria salvatoris subdola interpretatione celarunt: ꝛ tamen in hexaplis habentur apud ecclesias: ꝛ explanantur ab ecclesiasticis viris: quanto magis ego xp̄ian⁹ ꝛ de parentibus xp̄ianis natus ꝛ vexillum crucis in mea fronte portās cui⁹ studiū fuit omissa repetere: depravata corrigere: ꝛ sacramenta ecclesie puro ꝛ fideli aperire sermone: uel a fastidiosis uel a malignis lectoribus nō vero reprobari. Habeant qui volunt veteres libros uel in membranis purpureis auro argēteoq; descriptos: uel vncialibus: ut vulgo aiunt: litteris onera magis exarata q̄s codices: dūmodo mibi meiscq; p̄mittant pauperes habere cedulas: ꝛ non tam pulchros codices: q̄s emēdatos. Utraq; autem editio ꝛ septuaginta iuxta grecos ꝛ mea iuxta hebreos in latinum meo labore translata est. Eligat vnusquisq; qd̄ vult ꝛ studiosum me magis q̄s malivolum probet.

uel scissio. ⁊ inde hec scedula diminutiuū .i. chartula uel scriptū qđ nondū in librū redactū est. Septuaginta iuxta grecos. i. editio. lxx. ab hebreo in grecū translata quā postea de greco transtuli in latinū cū asterisco ⁊ obelis. ⁊ mea iuxta hebreos. i. ista q̄ uere mea est. qz nullū in ea sequor interpretē. sed immediate de hebreo trāstuli in latinū. Quod uult. s. aut illā quā ꝑm septuaginta de greco trāstuli i latinū cū asterisco ⁊ obelis. aut illā que sine illis figurꝫ immediate sumit ab hebreis. Et ꝓpter ꝓfectum Se esse: Magis studiosū. utrāq; editionem recipiendo: Nē maliuolum. utranq; uel alterā repellendo. Aliqui libri habēt: Me. ⁊ est sensus: Ꝓbet. i. experiat. in utraq; studendo. uel: Ꝓbet. i. ꝓfirmet aduersarios ꝓfutādo. Ꝓbet in quā: Me magis eē studiosū. i. magꝭ amore ueritatis in trāslationū studio laborasse: Nē maliuolum. ut s. ex inuidia uellem. lxx. interpretes ꝓdēnare.

Explicit qualiscūq; expositio istius ꝓlogi.

Incipit argumentum in librum Job.

In terra q̄dem habitasse iob uſitidi in finibus idumee ⁊ arabie. ⁊ erat ei ante nomē iobab. Et accepit uxorē arabissam: ⁊ genuit filiū quem uocauit ennon. Erat aūt ipse filius q̄dem çareth de esau filijs filiꝫ: de matre ꝯo bosra: ita ut sit q̄ntus ab abrahā. Et hi sunt reges q̄ regnauerūt in edom: in q̄ ⁊ ipse regnauit: sed primꝰ in ea regnauit balach filiꝰ beor. ⁊ nomē eiusdē ciuitatꝭ nachaba. Post hunc aūt balach. Post eū iobab: qui uocat iob. Post iob aūt cusram: qui erat dux ex themanoꝝ regione. Et post illū regnauit adar filius bedath qui excidit madian in cāpo moab. ⁊ nomen ciuitatis eius chethaeuith.

Explicit argumentū.

Postilla Nicol. ai de lyra sup Job incipit. Patientiā habe in me ⁊ oīa reddā tibi. Matth. xviij. Quis uerbū ꝓpositū sit uerbū Iui ad dñm. tū pōt accipi ecōuerso: ut sit uerbū dei ad sanctū iob seruū suū. qz ꝓpē cōnexionē fidelitū ad deū tanꝙ mēbroꝝ ad caput suū. qđ dr de uno pōt intelligi de altero ⁊ ecōuerso. sicut Act. ix. dns dixit: Saule saule q̄d me ꝑsequeris. ira q̄ ꝑsecutionem fideliū dirit suam. ⁊ econuerso paulus apls ad Gal. ij. dixit: Ego confixus sum cruci. passionem sui capitis suam dicens per cōpassionem ⁊ imitationem. Sic igitur uerbum preassumptum conuenienter potest accipi: ut sit uerbum dei ad sanctū iob seruū suū. qz ꝓpē cōnexionē fidelitū ad deū tanꝙ mēbroꝝ ad caput suū. qđ dr de uno pōt intelligi de altero ⁊ ecōuerso. sicut Act. ix. dns dixit: Saule saule q̄d me ꝑsequeris. ira q̄ ꝑsecutionem fideliū dirit suam. ⁊ econuerso paulus apls ad Gal. ij. dixit: Ego confixus sum cruci. passionem sui capitis suam dicens per cōpassionem ⁊ imitationem. Sic igitur uerbum preassumptum conuenienter potest accipi: ut sit uerbum dei ad sanctū iob sibi per fidem incorporatum. in quo q̄dem uerbo duo notantur in quibus processus huius libri ⁊ materia continentur. primū est sancti iob stabilitas in aduersis. cum dicit: Patientiam habe. secundū est dei literalitas in premijs reddendis. cum dicitur: Et omnia reddam tibi. uñ dicitur. j. ylē. ca. Dñs autem benedixit nouissimis iob magis q̄ principio eius. ⁊ de utroq; istorum potest accipi illud Eccle. j. ca. Usq; in tempus sustinebit patiens: ⁊ postea redditio iocunditatis. tempus autem sustinendi patienter est usq; ad terminū diuini beneplaciti. qō fecit iob. ut patebit ex decursu libri. ⁊ secuta est redditio iocūditatis. quia deus sibi duplicauit in presenti bona terrena. ⁊ in futuro sibi reseruauit celestia. de primo autē. s. de patientia iob in aduersis agitur in hoc libro a ꝓncipio usq; ad ultimū ca. exclusiue. de secundo. s. de diuina remuneratiōe agitur ylē. ca. sicut magis uidebitur inferius in libri diuisiōe dño concedente. Verūtamen anteq̄ descendam ad litteram exponendā: duo sunt premittenda. primū est utrum illud qō in hoc libro est tractatū fuit parabola uel res gesta. Ad qō dixerunt aliqui iudei q̄ est parabola. ⁊ q̄ moyses scripsit librum istum. ut habetur in libro qui apud hebreos dicitur babathra. ⁊ ad declarandū cōditionē uirtutis patientie ⁊ eius retributionem finxit deus nomine iob multipliciter flagellatum. ⁊ amicos eius qui ad consolandum eum uenerant mutatos ad oppositū. s. ad ostendendū eum iniquū ⁊ ꝓ peccatis preteritis a deo merito flagellatū. ipsum quoq; iob respondentē. tandē obiectionē eorum subinduxit. sicut auctor libelli qui incipit: Ethiopū terras ⁊c. ad declarandū antiquitatē sacre scripture ⁊ eius ueritatem respectu fictionū poetarum. finxit unā uirginem nomine alathiam qō nomen in greco ueritatem sigt in latino. ⁊ quendam pastorem cuiꝰ nomen pseudis. i. falsus uel falsitas in greco ad inuicem disputantes de sacre scripture historijs ⁊ poetarū fabulis. Sed hoc dictū non uidet sacre scripture ꝓsonū. primo qz in principio huiꝰ libri exprimit eius patria: mores: possessiones: ⁊ ples tanꝙ de re gesta exprimēs ꝓditiōes. ⁊ siliter loquit. j. de amicis iob. Item Ezech. xiiij. dr ex ꝑsona dei: Si fuerint tres uiri isti in medio eius noe: daniel: ⁊ iob: isti iusticia sua liberabūt alias suas. certū est aūt noe ⁊ daniel fuisse homines ueros in rerū nā. Ex quo ꝓcludit idem fuisse de iob a deo eis cōnumerato. Item Jac. v. Ecce beatificam⁹ eos q̄ sustinuerūt: sufferentiā iob audistis: ⁊ finē dñi uidistis ⁊c. ex quo credendū est iob fuisse uerū hominē in rerū natura. sic ⁊ xp̄s uerꝰ hō passus ē in natura humana. Secūdū aūt premittendū est de intentiōe huiꝰ auctoris. qz ex hoc dependet intellectus huiꝰ libri. Ad qō plenꝰ intelligendum sciendū q̄ aliq̄ antiq̄ ꝑbi dei ꝓuidentiā negauerūt. sic democ⁹ ⁊ epicuri dicēces mundū esse factū a casu. aliꝰ ꝯo licz dixerint incorruptibilia ⁊ supiora regi diuina ꝓuidentia. ab hoc tñ excluserunt inferiora corruptibilia. ex quoꝝ ꝑsona dicit. j. xxij. Mutes latibulū eius ⁊ circa cardines celi ꝓambulat. nec nostra ꝓsiderat. alij ꝯo corruptibilia que cursu nature paguñt. dixerunt regi diuina ꝓuidentia. tñ ab hoc exceperūt actus humanos ex libero arbitrio ꝓcedentes. de q̄bus dicit Tullius fuisse. ⁊ hi inter alia mouebant ad hoc. qz non uidebant q̄liter infallibilitas diuine ꝓuidentie staret cum libero arbitrij ꝛtibilitate. Item qz uidebāt ut frequenē malos bonos ꝓsperari ⁊ bonos tribulari. qō nō uidebat cōueniens ꝓuidētie dei. in quoꝝ ꝑsona dicit Boetius. j. de ꝓsolatiōe loquēs ad dñm: Quis certo fine guberuans: boiuꝫ solos respuis actus. Sed hoc dictū est fidei ⁊ moribus ꝓrariū qz tollit ꝑnas ⁊ ꝓmia a deo ꝓ meritis ⁊ meritis reddenda. ⁊ ꝓ ꝑnis timorem dei pariter ⁊ amorē. ꝓpter qō dicit hic sanctus Tho. de aquino qui hūc libꝝ exposuit eleganter. q̄ studiū sanctoꝝ doctoꝝ qui scientiā habuerūt ꝓ infusionē uel acquisitionē fuit hūc errorē a cordibus hoiuꝫ remouere: inter q̄s de primis fuit sanctus iob. ⁊ in ꝺ bene dicit. sed ulteriꝰ dicit q̄ intentio sancti iob in hoc libro: fuit supposito q̄ res nāles reguñt diuina ꝓuidentia: declarare ulteriꝰ etiā actus humanos diuina ꝓuidentia regi. sed saluo meliori iudicio nō uidetur hec fuisse eius intentio. qz totus liber iste ꝓcedit ꝓ modū cuiusdam disputatiōis inter iob et ynā ꝑte ⁊ amicos eiꝰ ex altera. intentio ꝯo disputantis ex utra aliquos nō est declarare uel ꝓbare illud in quo cū eo conueniūt. ꝺ eo supposito tanꝙ uero ⁊ cōcesso. ꝓcedere ulteriꝰ ad ꝓbandū uel improbandū illud in quo dissentiūt. Manifestū est autem ex processu huiꝰ libri q̄ amici iob in hoc cōueniebant cum eo q̄ actus humani reguñt diuina ꝓuidentia. qz nitebant probare eum a deo iuste punitū ꝓ peccatis suis preteritis. ex quo sequit necessario q̄ supponebāt ꝓ certo diuinā ꝓuidētiā ordinare de actibꝰ būanis. Hoc etiam ꝑz manifeste ꝑ illud qō dr. j. xxij. ca. qō induxit eliphaz themanites ex utra tenentes oppositū. sicut allegatū est ꝺ. Circa cardines celi pambulat nec nostra considerat. uñ subdit postea: Quorum sententia longe sit a me. ⁊ idem posset ostendi ex uerbis aliorū amicorum iob. sed ꝓpter prolixitatem omitto. maxime qz predictꝰ doctor hoc cōcedit in ꝓcessu suo. ⁊ ideo ꝓpter uitē dicendū q̄ intentio ipsius iob in ꝺ li. non fuit declarare actus humanos regi diuina ꝓuidentia. ꝺ hoc supposito tanꝙ ab aduersarijs cōcesso. ꝓcedere ad declarandū illud in quo dissentiebant ab eo. quid aūt sit illud. nō solum patz ex ꝓcessu libri: sed etiā ex ꝓcessiōe doctoris predicti. uidelz q̄ licz amici iob tenerēt actus humanos regi diuina ꝓuidentia. tñ tenebant q̄ aduersitates huiꝰ mundi nō inferunt alicui nisi ꝓpter mala ꝓterita. ⁊ ꝓsperitates nō eueniūt alicui nisi ꝓpter ꝓcedentia merita quod est erroneum. ꝓpē quod sanctus iob intendit in hoc libro declarare contrarium. s. q̄ aliquādo in presenti malis eueniūt bona ⁊ iustis aduersa. ꝑm ordinem diuine ꝓuidentie ad quam ptinet punire mala ⁊ premiare bona. ⁊ non solū in uita presenti sed etiā in futura. ⁊ q̄ hec sit intētio sancti iob in hoc libro. magis patebit prosequendo dño concedente.

Jncipit liber Job. Cap. i

Vir erat in terra bus noie iob. Et erat vir ille simplex & rect⁹ ac timens deū: & recedens a malo. Natiq; sūt ei septē filij & tres filie. Et fuit possessio ei⁹ septē milia ouiū: & tria milia camelorū: qngenta ḡ iuga boū: & qngēte asine: ac familia multa nimis. Eratq; vir ille magn⁹ int oēs orientales. Et ibāt filij ei⁹: & faciebāt conuiuia p domos vnusquisq; i die suo. Et mittentes vocabāt tres sorores suas: ut comederēt & biberēt cū eis. Cūq; in ordē trāsissent dies conuiuij: mittebat ad eos iob: & sanctificabat illos: & surgens; diluculo offerebat holocausta p singulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerit filij mei: & benedixerint deo in cordib⁹ suis. Sic faciebat iob cūctis diebus.

Ir erat in terra bus noie iob. Et erat vir ille simplex & rect⁹ ac timens deū: & recedens a malo. Natiq; sūt ei septē filij & tres filie. Et fuit possessio ei⁹ septē milia ouiū: & tria milia camelorū: qngenta ḡ iuga boū: & qngēte asine: ac familia multa nimis. Eratq; vir ille magn⁹ int oēs orientales. Et ibāt filij ei⁹: & faciebāt conuiuia p domos vnusquisq; i die suo. Et mittentes vocabāt tres sorores suas: ut comederēt & biberēt cū eis. Cūq; in ordē trāsissent dies conuiuij: mittebat ad eos iob: & sanctificabat illos: & surgens; diluculo offerebat holocausta p singulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerit filij mei: & benedixerint deo in cordib⁹ suis. Sic faciebat iob cūctis diebus.

Jncipit liber Job. Cap. i. Vir erat in terra bus noie iob. Et erat vir ille simplex & rectus ac timens deū & recedens a malo. Natiq; sūt ei septē filij & tres filie. Et fuit possessio ei⁹ septē milia ouiū: & tria milia camelorū: qngenta ḡ iuga boū: & qngēte asine: ac familia multa nimis. Eratq; vir ille magn⁹ int oēs orientales. Et ibāt filij ei⁹: & faciebāt conuiuia p domos vnusquisq; i die suo. Et mittentes vocabāt tres sorores suas: ut comederēt & biberēt cū eis. Cūq; in ordē trāsissent dies conuiuij: mittebat ad eos iob: & sanctificabat illos: & surgens; diluculo offerebat holocausta p singulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerit filij mei: & benedixerint deo in cordib⁹ suis. Sic faciebat iob cūctis diebus.

Jr erat in ēra bus & ē. Sic dictū ē intētio Cap. j. sci iob in ḃ li⁹ est declarare q ex dīna puidētia aliqñ malis bona ꝓcedunt. & iustis adūsa inferūt. qđ ꝓtissime declarat p suā flagellationē absq; culpa ꝓcedente deo p meliori hoc faciēte. Et iō liber iste diuidit i tres ptes. q: p describit ipsi⁹ iob multiplex flagellatio. 2° ex ḃ ozit disputatio. ca. iij. 3° lbdit dei determinatio. xxxviij. ca. p̄ma i duas. q: p circa ḃ iob describit ꝓsperitatis stat⁹. 2° aduersitat; pondus. ibi: Quadam aūt die. p̄ma in tres. q: p describit ipsi⁹ iob ꝓsperitas ex psone sue cōditiōe. 2° ex bonor exterior multiplicatiōe. ibi: Natiq; sūt 3° ex filior mutua dilectiōe. ibi: Et ibant. p̄ma adhuc in duas. q: p describit ipsi⁹ iob patria & gen⁹. 2° ipsi⁹ multiplex virt⁹. ibi: Et erat. Circa p̄mū dr: a Vir erat i ēra bus. Beñ. xxij. br q melcha ꝓpit ipsi nachor bus ꝓgenitū & buz secūdū. vbi dicit Ra. Sa. q ab isto bus denoiata est ēra ista de q̄ fuit iob. & ex hoc ꝓiter dicūt alij hebrei q iob descendit de nachor frē abrahā. & ḃ idē dicit Hiero⁹ in li⁹ de hēb. qōnib⁹ sup Beñ. de q̄ libro certū ē q sit Hiero. ut ipsemet dic i li⁹ illustriū viror. licz de hebraicis qōnib⁹ sup alios libros dubiū sit a q̄ sint facte. sic alias dixi. Huic etiā dicto ꝓcordat qđ br. j. xxij. q hebraicū buzites venit cū amicis iob ad ipsū ꝓsolandū. q̄ dict⁹ est buzites. eo q descendit de buz secūdo filio nachor. ut dicit Hiero⁹ li⁹ de hebraicis qōnib⁹. & sic cū heliu & iob fuerūt de eadē cognatiōe. sequit q iob descendit de nachor. b Hoie iob. dicit aūt Aug⁹ & Ambro⁹ sup epl̄am ad Romanos. q iste vocat iobab Beñ. xxxvj. & p ꝓñs fm eos descēdit de abrahā p esau. fuerūt aūt moti ad ḃ dicendū ex similitudine noiū. s. iob & iobab. & huic dicto ꝓcordat qđ in aliq̄bus bibliis i fine libri iob. & in aliq̄bus post p̄mū ꝓlogū Hiero. sup libr istū addit: Fert aūt iob in terra babitasse austitide in finib⁹ idumee & arabie. & erat ei ante nomē iobab. erat aūt ipse fili⁹ q̄dem care de esau filijs fili⁹ & ē. Sed i ḃ videt meli⁹ credendū hieronymo & hebreis dicentib⁹ eū descendisse de nachor. ut dictū est. q: fuerūt magis periti in talib⁹ bistorijs & genealogijs. Hec motiuū aliorum valet. q: frequēt ꝓtingit q duo boies valde de dispari patria & genere nō solū simili noie noiant: sed etiam eodem penit⁹ noie. Supponit etiā falsum. s. q predicta noia sint valde similia. cū tñ fm veritatē sint multū dissimilia. s. in fine. ut ꝓz & in ꝓncipio. q: ḃ nomen iob in hebreo incipit p aleph: iobab ꝓ p ioth. Similit additio q̄ allegata est non valet. q: sicut dicit Hiero⁹ li⁹ de hebraicis qōnib⁹. nō est in hebreo. & iō nō est ei addendū fm ipsū: vato q inueniat aliqñ in fine libri iob. & ex hoc ꝓz q si ponat in fine ꝓlogi Hiero. nō est hoc de intentiōe sua: sed hec additio & silles abaliq̄bus min⁹ exptis in bistorijs & genealogijs hebreor apposite sunt: ꝓpt q̄ de ipsis non est curandū. Ex dictis ꝓz in ꝓte quo tpe fuit iob. q: fm Hiero. libro de hebraicis qōnib⁹ Heliu buzites de quo dictū est q fuit cōtemporane⁹ ipsi iob. licz iunior ipso. fuit balaā de quo dr Nu. xxij. & xxiij q fuit circa finē vite moysi. & sic iob & moyses fuerūt ꝓtemporanei. c Et erat. Hic ꝓiter describit ipsius iob multiplex virt⁹. cum dicitur: d Simplex. i. sine plica dolositatis & falsitatis. accipitur enim hic simplicitas non ꝓut opponit intellectus ꝓspicacitati. sed ꝓut opponit dolositati. fm verbū apli Ro. xvj. Volo vos esse sapientes in bono: & simplices in malo. e Et rectus. i. p lineam iusticie ꝓcedens in suis actib⁹. rectū enim dicit cuius mediū non exit ab extremis. extrema ꝓo actuū humanor sunt prima principia opabilium. s. hoc facias alij q̄ tibi vis fieri: & non facias alij q̄ tibi nō vis fieri. & vltimus finis. s. beatitudo que est finis virtutis. dicitur ergo iob rectus. quia in opibus suis ꝓcessit a principijs opabilium absq; declinitate: recte tendens in finem vltimū qui est beatitudo & retributio nostra & premiū. & p hoc ostendit q iob bene se babuit erga ꝓximū. f Ac timens deū. s. timore filialis reuerentie. & sic bene se babuit erga deum. g Et recedens a malo. non formidine pene. sicut aliqñ faciunt mali. sed virtutis amore q̄ est ꝓpriū bonor. & sic p̄z q bene se babuit erga seipsum. b Natiq; Hic ꝓiter describit ꝓsperitas iob q̄tum ad bona exteriora inter que maiora sunt filij & filie in quib⁹ manēt parentes quodāmodo. fm illud Eccle. xxx. Mortu⁹ est pater ei⁹ & quasi non est mortuus. reliq̄t enī similem post se. s. filiū. ponit aūt maior numerus filior q̄ filiarū. cū dicit: i Septē filij & tres filie. q̄ facit ad cumulum ꝓsperitat; sue. eorum q: filij coīt magis diligunt. cum quia possūt magis i bonis paternis succedere. tum quia possunt in regēdis parentū bonis meli⁹ adiuuare. Cōsequenter ponunt alia bona exteriora. s. diuitie q̄bus sustentatur vita parentū & filiorum. diuitie autem antiquorū fuerunt ꝓcipaliter animalia: inter que ꝓmo ponunt illa que deseruiunt homini ad victū & vestitū. cum dicit k Et fuit possessio eius septem milia ouiū. de quarū lana homines vestiuntur & carnibus nutriunt. secundo ponunt animalia homini deseruientia ad laborem releuandū. cum dicit: l Et tria milia camelor. qui maxime deseruiūt homini in oneribus portandis de loco ad locum. tertio ponuntur ea que deseruiūt homini in agricultura. cum dicit: m Quingenta quoq; iuga boū. q̄rto ea que deseruiūt boi ad vecturā. cū dicit: n Et quingente asine. ex q̄bus generant muli seruientes boibus in equitatiōe. o Ac familia multa nimis. q̄ erat necessaria ꝓ tot & tātis administrādis. p Eratq; vir ille magn⁹. i. valde famosus ꝓpter bonitatē suā & virtutē. in quo etiā apparet ꝓsperitas eius. cū nomē bonū sit diligibili⁹ q̄ aurū & argentū. q Et ibant. Hic ꝓiter describitur ꝓsperitas iob ex filior mutua dilectiōe. abūdantia enī diuitiarū solet esse cā discordiarū. ꝓpt qđ dr Beñ. xiij. q loth & abrahā nō poterāt simul habitare pacifice. ꝓpt magnitudinē diuitiarū & familie. & ideo magna ꝓsperitas fuit ipsi iob q filij ei⁹ q̄uis essent plures & valde diuites. adhuc erāt ad inuicē valde ꝓcordes. & ḃ est qđ dr: Et ibant filij ei⁹. se amicabiliter associādo. r Et faciebāt conuiuia p domos. nō ad gulā seu carnalitatē ſ ad amicitiā nutriendā. s Unusquisq; in die suo. i. vna die ebdomade sicut erāt septem filij. & sic in ebdomada secūda reincipiebat circulus. t Et mittentes vocabāt tres sorores suas. ne viderent eas ꝓtenere tangi sexu fragiles: sed magis eas diligere & honorare. v Cūq; in ordē trāsissent dies conuiuij. i. cū fine ebdomade. ut dictū est: r Mittebat ad eos iob. ex q̄ p̄z q nō erat cū eis in talib⁹ conuiuijs: sed stans in loco suo fm maturitatē sue etatis: ꝓmittebat filijs suis talia. q: iuuenib⁹ bene sunt aliqua ꝓmittenda rōne sue etatis q̄ rñ nō decet immaturitatem senectutis. y Et sanctificabat illos. q: in talib⁹ conuiuijs solent boies relaxari ad aliquā ineptā letitiā seu eloquij inordinationē. z Cōsurgēsq; diluculo. p̄ma die ebdomade sequētis anteq̄ incipent fm circulū conuiuior. a Offerebat holo. p singulos. i. sacrificia ad honorē diuinū totalit incensa. b Dicebat enī. i. cogitabat. c Ne forte pec. filij mei. ex quo p̄z q si certitudinaliter sciuisset eos talib⁹ abuti conuiuijs. nō eis ꝓmisisset. d Et bñdixerint deo. i. maledixerint tantus est horror blasphemie diuini nois q in sacra scriptura frequenter exponit p verbum oppositū. s. benedictionis. e In cordibus suis. q̄uis enim esset certus q non ꝓpissent in verba ad inhonorationem dei ꝓtinentia. tamen timebat ne circa hoc babuissent aliquam cordis cōmotionem. f Sic faciebat iob cunctis dieb⁹. s. circulo p̄dictor conuiuior p ebdomadam cōpleto. in q̄ apparet deuotiōis sue ꝓtinuatio. qđ ē valde laudabile. quia multi feruenter incipiunt & cito tepescunt.

Quadam[a] autem die cum[b] venissent filij dei: ut[c] assisterēt coram dño: affuit[d] inter eos etiā satban. Cui[e] dixit dñs: Unde[f] venis? Qui[g] rñdēs ait: Circuiui[h] terrā: ⁊ p ambulaui eā. Dixitq; dñs ad eū: Nunq̄d[i] cōsideraſti seruū meū iob q[k] nō sit ei similis i terra: homo[l] simplex ⁊ rectus ac timēs deū ⁊ recedēs a malo: Cui[m] rñdēs satban ait Nunq̄d[n] frustra iob timet deū? Nōne[o] tu vallasti eū ac domū eius: vniuersamq; substantiā ei[p] p circuitū? Operib[q] manuū eius benedixisti: ⁊ possessio ei[r] creuit i terra. Sed[s] extēde paululū manū tuā: ⁊[t] tange cūcta q̄ possidet: nisi[u] in facie bñdixerit tibi. Dixit[x] ergo dñs ad satbā Ecce vniuersa q̄ habet in manu tua sunt: tm̄[y] in eum ne extendas manū tuā. Egressusq;[z] est satban a facie dñi. Cū[aa] aūt quadā die filij ⁊ filie ei[bb] comederent ⁊ biberēt vinū in[cc] domo fratris sui p̄mogeniti: nuncius[dd] venit ad iob qui diceret: Boues[ee] arabāt: ⁊[ff] asine pascebāt iux̄ eos: ⁊ irruerūt sabei: tuleruntq; oia ⁊[gg] pueros p̄cussierunt gladio: ⁊[hh] euasi ego solus ut nunciarē tibi Cūq;[ii] adhuc ille loqueretur: venit alter: ⁊ dixit: Ignis[kk] dei

a Quadā autem die. hic consequenter post statum prosperitatis ipsius iob describit tempus aduersitatis que duplex fuit: vna ex bonorū amissione. alia ex propria corporis percussione: que ponit ca. ij. vtraq; vero fuit per demonē procurata. ⁊ ideo circa primā primo ponit huius aduersitatis procuratio secundo eiusdē executio. ibi: Egressusq; est. p̄ma i duas. quia primo ponitur procurationis occasio. secūdo ipsa procuratio. ibi: Cui respondit satban. Occasio autē ista fuit: quia diabol⁹ sanctitati iob inuidens: audiēs a domino eius cōmendationem: inuidia motus. q̄rere voluit eius subuersionem: verūtamē q̄ in hac parte magna sententia subbreuibus verbis ponitur ideo aliqua de sanctis angelis ⁊ malis ad intellectum huius partis p̄mittuntur. Sciēdum igit̄ q̄ omnes angeli creati sunt boni: sed aliqui in sua conditione p̄sistentes ad laudem sui conditoris cōuersi facti sunt glorioſi ⁊ vocant̄ filij dei. alij vero a sua conditione cadentes p superbiā deprauati. vocati sunt demones siue satban. Ulterius sciendū q̄ assistere angelo⁹ corā dño dicit̄ vno modo p̄prie. ⁊ sic angeli superiores q̄ non mittunt̄ ad exteriora ministeria dicunt̄ deo assistere. alij vo q̄ mittunt dicūt̄ de ministrare: p̄m q̄ dicit̄ Dan. vij. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies milies centena milia assistebant ei. Alio modo large: ⁊ sic omnes angeli sancti etiā ministrātes dicunt̄ de assistere: inq̄tū vidēt deū clare. Tertio mō largissime: ⁊ sic etiā demones dicunt̄ deo assistere inq̄tū ipsi ⁊ actus eo⁹ patent diuino cōspectui: sicut ⁊ sanctoꝝ angelo⁹. Ulterius considerandū q̄ sicut sancti angeli in ministeriū missi salutē hominū promouēt ⁊ procurant: ita ⁊ demones salutē eorū impediunt ⁊ perturbant. His igit̄ premissis descendamus ad lrām. Quadā autem die. non est intelligendū q̄ aliq̄ successio tēporis sit in deo uel actibus ei⁹ intrinsecis qui mensurant̄ eternitate: sed tm̄ in subiectis creaturis. b Cū[ll] essent filij dei. i. sancti angeli ministri ad p̄sentandū corā deo merita hominū: p̄m q̄ dixit raphael angelus Tobie. xij. Quando orabas cū lachrymis ⁊ sepeliebas mortuos ⁊ derelinquebas prandiū ⁊ mortuos per diē abscōdebas in domo tua ⁊ nocte sepeliebas ego obtuli orationem tuā dño. c Ut assisterent corā dño. assistētia p̄prie dicta q̄tū ad angelos superiores: ⁊ assistentia large dicta q̄tū ad inferiores: ⁊ assistentia largissime dicta q̄tū ad omnes angelos sanctos: ⁊ etiā demones. ⁊ in hoc sensu vltimo subdit: d Affuit inter eos etiā satban. quia actus demonis malum humani generis procurantis patent diuino cōspectui ⁊ adducunt̄ eius examini. e Cui dixit dñs. hoc dicere non est p vocem sensibilem: sicut aliquando fiebat p̄phetis: ut patet. j. Reg. de samule. cum demon sit nature pure spūalis: ē p manifestationē alicuius intelligibilis. f Unde venis? nō petit ex ignorantia: sed ut ex ei⁹ responsione cōuenientius p̄cedat ad cōmendandū sancti iob merita. g Qui respōdens ait. per hoc non est intelligendū q̄ aliquid deo ignotū manifestauerit: sed q̄ eius malignitas deo nota. aliis sic manifestetur b Circuiui terrā. i. homines terrenos: quia hominū discutit curas ⁊ consuetudines: ut inueniat vias ⁊ modos nocendi. propter quod dicit beatus Petrus: Aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiens circuit querens quē deuoret. i Numquid considerasti seruū meū iob. q. d. satis inuestigasti sed non inueniſti in eo occasionem mali. ideo subdit: k Quia nō sit ei similis. per hoc non est intelligendum q̄ iob esset sanctior moyse uel abraham ⁊ forte aliquibus alijs eiusdem temporis: sed p̄m q̄ in quolibet sancto est aliqua p̄rogatiua specialis: propē quod de quolibet dicit: Non est inuentus similis illi ⁊c. l Homo simplex ⁊ rectus ⁊c. ista sunt supra exposita. m Cui respondēs satban. data occasione de sancti iob cōmendatione quā demon inuidus non poterat sustinere: nititur eam diminuere dicēs: n Numq̄d frustra iob timet deū quasi dicat. non: q. seruit tibi ituitu tēporalium: q̄ tu abundanē ministrasti ei. ⁊ ideo habet causā seruiendi tibi. propē quō subdit: o Nonne tu vallasti eū ⁊c. i. se ⁊ sua ita vallasti tua. protectione q̄ non possum eū tentare. ō consequenē procedit ad eius flagellationē impetrandā dicēs: p Sed extende paululum manū tuā. quia demon nihil potest nocere hominibus. nisi p̄m diuinā p̄missionem. q Et tange cuncta que possidet. i. omnia bona eius exteriora superius enumerata dando mihi licentiā exterminandi ea. r Misi in faciem bñdixerit tibi. i. maledixerit tibi manifeste: supple accidat mihi male. Credebat enī satban subtractis omnibus bonis exterioribus ipsi iob: ipsum impellere ad impatientiā. p̄rumpendo vlterius in blasphemiā: aliter enim nō petiuisset eū tentationibus aggredi: q. cum sit superbissimus: horrescita viris sanctis sibi resistentib⁹ superari. s Dixit ergo dñs ad satban. cōcedēdo ei suā petitionē. t Tantū in eum ne extendas manū tuā. ipsū in p̄pria persona flagellando v Egressusq; est. hic consequenē ponit impetrate flagellationis executio. ⁊ primo iob multiplicit̄ flagellat. 2°. eius victoria p patientiā declarat. ibi: Tunc surrexit iob. Circa primū dicit: Egressusq; est satban. ad exercendū licentiā sibi datā. x A facie dñi. q. alia intentione iob flagellauit: ⁊ alia deus hoc p̄misit: q. deus p̄misit iob flagellari. ut p hoc virtus siue patientie monstrarē. satban aūt hoc executus est. ut p impatientiā iob ad dei blasphemiā impelleret. y Cum aūt quadā die. hic aduertendū q̄ aduersa iob ordine cōtrario nūciant̄ ordini quo eius p̄spera superius enumerabāt: quia ibi p̄cedit a maioribus bonis p̄cedendo ad minora: hic aūt econuerso ad maiorē iob afflictionē: minus enī tristabile non sentit̄ immediate post maius: ⁊ iō si iob in p̄incipio mortē siue prolis audiuisset: alia minora aduersa de bonor⁹ amissione non sensisset: sed post minus tristabile bene sentit̄ supueniens maius. ⁊ iō ex procuratione demonis factū est q̄ p̄mo nunciarent̄ iob minora aduersa. ad maiora p̄cedendo: ut sic in qualibet nunciatione in ipso efficerē noua afflictio. ⁊ hoc est quō dicit: Cum aūt ⁊c. biberent vinum. quod est mentiū letificatiuū. z In domo fratris sui primogeniti. vbi ratione primogenture fiebat solēnius ⁊ iocūdius cōuiuiū. a Nuncius venit ad iob. ut rumores tristicie aggrauarent̄ ratione leticie q̄ exercebat a filijs iob ipsa die. b Boues arabāt. recolitur labor boum ad quem sequitur multiplicatio fructuum: ut ex eorū amissione appareat maius damnum. c Et asine pascebant̄ iuxta eos. q. d. ex tuo infortunio contigit q̄ asine erant iuxta boues: ⁊ ut simul cum eis a predonibus raperentur. d Et pueros percusserūt gladio. quod grauius fuit viro iusto q̄ animalium amissio. e Et euasi ego solus ut nunciarem tibi. q. d. alia de causa non euasi ut videt̄: nisi quia deus voluit q̄ hoc malum tibi nunciarem ad tuam afflictionem. ⁊ sic exponat̄ in sequentibus. f Cumq; adhuc ille loquerē venit alter ⁊c. ex procuratione demonis factū est. ut inter istos nuncios non esset interuallum temporis: in quo iob posset ad eos recurrere: ⁊ contra aduersa futura per patientiam se armare. g Ignis dei. i. a deo missus. q. d. ex diuina iusticia factum est q̄

tu es sic in ouibus tuis ⁊ pueris punitus: iste tamen ignis vescerat operatione demonis: ut infra magis videbit. a Dz ⁊ adhuc illo loquente, exponat sicut supra. b Chaldei fecerunt tres turmas. q. d. tantū habent exercitū q̄ nullo modo posses recuperare damnū tuū de camelis perditis ⁊ pueris occisis. c Adhuc loq̄batur ille. Hic vltimo ponit prolis amissio q̄ grauior erat precedentib⁹ cū dicit: d Filijs tuis ⁊ filiabus. in hoc ostendebat q̄ tota ples sua erat ibi congregata. e Vescentibus ⁊ bibentib⁹ vinum. i. occupatis i potationib⁹ ⁊ ineptis leticijs ꝑm intentionē istius nūciantis: lz aliter esset in re. f Repente ventus vehemens irruit. q. d. ex diuina vindicta videt eē factum. quia ventus tāte vehemētie nō consueuit surgere virtute nature. g Que corruens oppressit liberos tuos ⁊ mortui sunt. q. d. nō remanet tibi amplius spes de futura posteritate. quod est occasio desolationis magne: quia homines qui nō possunt semp viuere naturaliter: desiderāt in suis posteris remanere: ut habet ij. de anima. cum autem flagellatio iob a demone fuerit executiue facta: patet q̄ potest ignē de celo aereo inferius mittere ⁊ ventos turbinis cōmouere. tum q̄ materia corporalis substantijs spiritualibus obedit ꝓtū ad motum localem. ⁊ ideo demones ꝑ vie virtuti dimissi possunt facere ea q̄ causari possunt ex motu locali. ignis autem aliquādo generatur ex forti collisione corporum: ⁊ similiter ventus vehemens ex forti motione multarū exalationum: quas demon congregare potest ⁊ mouere. tum etiā quia potest propria actiua ꝑ ppijs passiuis applicare ⁊ sic ignem ⁊ multa alia causare: ad que tamen alias sua virtus naturalis non se extendit. b Tunc surrexit iob. Hic consequenter patientia ipsius iob declaratur. Circa quod sciendum q̄ stoici dixerunt bona exteriora non esse aliqua bona ipsius hominis: cum non sint in ipso. ⁊ ideo consequenter dixerunt q̄ ꝓ amissione taliū in sapiente non poterat tristicia inesse. paripatetici vero dixerūt q̄ sūt bona hominis. non tamen principalia: sed quasi instrumentalia ad principale bonum hominis quod est bonum mentis ordinata: ⁊ ꝑpter hoc sapientem de amissione talium moderate tristari concedebant: ita tamen q̄ per hoc ratio a sua rectitudine non declinaret. ⁊ hec sententia verior est ⁊ catholice doctrine magis consona ꝑm q̄ dicit Aug⁹ de ci. dei libro. ix. ca. iiij. Hanc igitur sententiam iob secutus: tristiciā de amissione dictoꝝ demōstrauit: sic tñ moderate ut esset subiecta rationi. ⁊ hoc est quod dicit: Tunc surrexit iob ⁊ scidit vestimenta sua. in signū tristicie: ⁊ notabiliter dicit: Tunc. s. post mortem filioꝝ auditā: ut de eis magis q̄ de rerum amissione videret voluisse. de amicis enim mortuis non dolere duri ⁊ insensibilis cordis videt esse. sed virtuosi maxime spem resurrectiōis habentes hunc dolorem non habent ꝛmoderatum: sicut gentiles spem huiusmodi nō habentes: propter q̄ dicit apostolus. j. ad Thessal. iiij. Nolumus vos ignorare de dormientibus. i. de amicis morientib⁹ ut nō contristemini. scilicet ꝛmoderate: sicut ⁊ ceteri qui spem non habent. scilicet gentiles. statum vite ꝑsentis tantūmodo attendentes. sanctus autem iob fidem ⁊ spem resurrectionis habuit: ut patet ex verbis suis infra: Scio q̄ redemptor meus viuit ⁊ in nouissimo die de terra surrecturus sum ꝛc. ⁊ ideo de morte prolis sue tristiciam habuit moderatam cum ratione. ⁊ hoc ostendit ꝑ signa exteriora. cum dicitur: Tunc surrexit iob. surgere enim est signum animi erecti. sicut econtrario prosterni uel cadere signum est animi a suo statu deiecti. i Et scidit vestimēta sua. amouēs ornamentum extrinsecum ꝓ morte filiorum suorum: ⁊ etiā intrinsecum.

cecidit e celo: ⁊ tactas oues puerosq̄ consumpsit: ⁊ effugi ego solus ut nunciarem tibi. Sed[k] adhuc illo loquēte: venit alius ⁊ dixit: Chaldei[b] fecerunt tres turmas ⁊ inuaserūt camelos ⁊ tulerūt eos: necnon ⁊ pueros percusserunt gladio: ⁊ ego fugi solus ut nunciarē tibi. Adhuc[c] loq̄batur ille: ⁊ ecce alius intrauit ⁊ dixit: Filijs[d] tuis ⁊ filiab⁹ vescētibus ⁊ bibētib⁹ vinū in domo fratris sui primogeniti: repente[e] ventus vehemens irruit a regiōe deserti: ⁊ cōcussit quatuor angulos domus: que[e] corruens oppressit liberos tuos: ⁊ mortui sunt: ⁊ effugi ego solus ut nunciarē tibi. Tunc[f] surrexit iob: ⁊ scidit vestimenta sua

ideo subditur: k Et tonso capite. capilli enim ad vecorē sunt dati. l Corruens in terram adorauit. scilicet deum ex q̄ patet q̄ ista ꝓstratio post erectionē precedentē non fuit ex tristicia animū deijciēte: ꝛ magis ex deuotione. m Et dixit. iob ostendens duplici rōne q̄ ex multiplicatiōe bonoꝝ tēporaliū nō dz homo nimis eleuari neq̄ ex eoꝝ amissione ꝛmoderate turbari. ⁊ accipitur prima ratio ex hominis conditione. cum dicitur: n Nudus egressus sum. id est carens omnibus bonis tēporalibus. o Nudus reuertar illuc. non est intelligendum per ꝛ q̄ homo vertat iterato matris vterū ꝛtroire: sed est sensus: q̄ sicut homo egrediens de vtero matris ingreditur mūdum istum nudus omnibus: sic inde egreditur. ex quo patet q̄ bona tēporalia non sūt homini connaturalia: sed magis extrinsecus aduenientia: ⁊ ideo de eorum adeptione non est ꝛmoderate gaudendum: nec de amissione tristandum. secunda ratio accipitur ex diuina liberalitate: per quam homo consequitur bona tēporalia. quod notatur cum dicitur: p Dominus dedit. qui potest ea concedere ad tempus longum uel breue: ⁊ per consequens absq̄ iniuria quando sibi placet auferre. ideo subditur: Dominus abstulit. ⁊ subditur: q Sit nomen domini benedictum. regratiando domino de concessione bonorum ad tempus preteritum: ⁊ quia tenebat iob q̄ ista subtractio ordinabatur a deo ad suum meritum. ⁊ sic concludit ꝛmunitas iob cū dr: r In oib⁹ his. id est flagellationibus predictis: s Non peccauit iob labijs suis. ⁊ per consequens magis cauit sibi a peccato in factis: quia facilius est continere a peccato in opere q̄ in ore. t Neq̄ stultum quid contra deum locutus est. blasphemando aut etiā murmurando. v Cap. ij.

tonso capite[l] corruens in terrā: adorauit[m] ⁊ dixit: Nudus[n] egressus sum de vtero matris mee: ⁊ nudus[o] reuertar illuc. Dominus[p] dedit: dominus abstulit: sicut domino placuit ita factū est: sit[q] nomen dñi benedictum. In[r] omnibus his nō[s] peccauit iob labijs suis: neq̄ [t] stultum quid contra deum locutus est. II

Factum[v] est autem cum quadam die venissent filij dei: ⁊ starent coram domino: venisset quoq̄ sathan inter eos: ⁊ staret in conspectu eius: ut diceret dñs ad sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuiui terrā ⁊ pambulaui eam. Et dixit dñs ad sathan:

Factum est autem: Descripta flagellatione iob in exterioribus bonis. hic consequenter ponitur flagellatio in afflictione sui corporis. ⁊ primo ponitur ista flagellatio. secundo flagellati prouocatio. ibi: Dixit autem. tertio prouocati visitatio. ibi: Igitur audientes. Prima in duas: quia primo ponit flagellationis impetratio. ⁊ secundo eiusdem executio. ibi: Egressus igitur. Circa primum sciendum q̄ sicut bona exteriora sunt propter corpus hominis: ita corpus propter animam. ⁊ ideo sicut corpus est magis diligendum q̄ bona exteriora: ita plus anima q̄ corpus: propter quod si aliquis ordinet bona anime principaliter ad bonum corporis. est amor ⁊ ordo peruersus utpote si quis seruiret deo in operibus bonis ad hoc principaliter q̄ tueretur vita uel sanitas sui corporis. per precedentia vero satis erat declaratum q̄ iob non seruiebat deo intuitu bonorum temporalium: quia valde patienter sustinuerat subtractionē eoꝝ. ⁊ ideo sathan vlterius allegauit q̄ iob seruiebat domino in bonis operibus propter conseruationem sui corporis principalit: quasi conicius. ne propter peccata sua occultata esset a deo in corpore flagellandus. ⁊ ideo demon petiuit a deo hanc flagellationē: ut eum impelleret ad impatientiā ⁊ blasfemiam: subtracta corporis sanitate. ⁊ hoc est quod dr: Factū est aūt. ⁊ patet ꝛnia ex dictis in prece. ca. vsq̄ ibi:

a Et adhuc retinēs innocētiā.s.post p̄dictā flagellationē. in hoc aūt nō fuit a deo supza cōmendatus ipse iob. qz adhuc nō fuerat flagellatus. b Tu aūt cōmouisti me aduersus eū.non est q̄ hoc intelligendū q̄ deus ab aliquo alio moueat ad aliquid volendū de nouo; quia voluntas eius est imutabilis ⁊ eterna: sed sicut voluntate eterna ꝓduxit aliqua in tpe: ita ab eterno voluit modū ꝓducēdi: ⁊ sic sicut ipse ab eterno disposuit flagellare iob ad eius meritū: ⁊ ut q̄ hoc daret alijs patientie exēplū: sic etiā ab eterno disposuit hoc fieri per ipsū satban executionē. ⁊ post eius petitionē ⁊ ꝓptum ad hoc dicit. Tu aūt cōmouisti me.absq; hoc q̄ sit aliqua mutatio in diuina voluntate: c Vt affligerem eū frustra .ij. phylī. dicit q̄ frustra fit aliq̄d quando nō sequitur finis intentus: sicut potio medicine.q̄ non sequit sanitas. ⁊ hoc mō iob fuit afflict⁹ frustra ꝓptū ad intētionē demonis q̄ per flagellationem intendebat eū impellere ad impatientiā. ⁊ hoc modo loquit hic scriptura nō tamē fuit frustra ꝓptū ad intentionē diuinā: que erat declaratio patientie sancti iob que secuta est q̄ hanc afflictionē d Cui respōdens satban.vōlēs impetrare corporis iob flagellationē. e Pellē.p pelle.i. vitā corporalē alterius ꝓ vita sua corporali tuenda contēnet: ⁊ multo fortius bona possessa.q.d.equanimiē portauit iob mortē prolis sue ⁊ amissionē bonoz: qz adhuc remanet sibi vita ⁊ sanitas corporalis ꝓpter que seruit tibi. f Alioq̄n mitte manū tuā.dando mihi sup eū maiorē potestatē. g Et tange os eius ⁊ carnē.i. ꝓmitte a me tangi affligēdo nō tm̄ exterius sed etiā interius qō p tactū ossis sigē: b Et tunc videbis.i. videre facies alios.sicut Beñ.xxij. Nūc cognoui.i.cognoscere feci de abraham. i Nūquid considerasti seruum meum iob q̄ nō sit ei similis in terra: vir simplex ⁊ rectus ac timens deum ⁊ recedens a malo ⁊ adhuc retinens innocentiā: Tu autē cōmouisti me aduersus eū: ut affligerē eū frustra. Cui respōdēs satban ait: Pellem pro pelle: ⁊ cuncta que habet homo dabit pro anima sua Alioquin mitte manum tuam: ⁊ tange os eius ⁊ carnem: ⁊ tūc videbis q̄ in facie benedicat tibi. Dixit ergo dñs ad satban: Ecce in manu tua ē: veritamē animā illius serua. Egressus igitur satban a facie dñi: percussit iob vlcere pessimo a planta pedis vsq; ad verticē eius. Qui tenta sanies radebat: sedēs in sterquilinio. Dixit aūt illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua: Benedic deo ⁊ morere. Qui ait ad illā: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu domini: mala quare nō sustineamus: In omnib⁹ his nō peccauit iob labijs suis. Igit audientes tres amici iob omne malū quod accidisset ei: venerūt singuli de loco suo: eliphaz themanites: ⁊ baldath suites: ⁊ sophar naamathites. Conditerant enim ut pariter venientes visitarēt eum ⁊ cōsolarent. Cumq̄ eleuassent procul oculos suos: non cognouerūt eū. Et exclamantes plorauerūt: scissisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suū in celū Et sederunt cum eo in terra septem diebus ⁊ septem noctibus: ⁊ nemo loquebat ei verbum. Videbant enim dolorē esse vehementem.

Nunquid considerasti seruum meum iob q̄ nō sit ei similis in terra: vir simplex ⁊ rectus ac timens deum ⁊ recedens a malo ⁊ adhuc retinens innocentiā: Tu autē cōmouisti me aduersus eū: ut affligerē eū frustra. Cui respōdēs satban ait: Pellem pro pelle: ⁊ cuncta que habet homo dabit pro anima sua Alioquin mitte manum tuam: ⁊ tange os eius ⁊ carnem: ⁊ tūc videbis q̄ in facie benedicat tibi. Dixit ergo dñs ad satban: Ecce in manu tua ē: veritamē animā illius serua. Egressus igitur satban a facie dñi: percussit iob vlcere pessimo a planta pedis vsq; ad verticē eius. Qui tenta sanies radebat: sedēs in sterquilinio. Dixit aūt illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua: Benedic deo ⁊ morere. Qui ait ad illā: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu domini: mala quare nō sustineamus: In omnib⁹ his nō peccauit iob labijs suis. Igit audientes tres amici iob omne malū quod accidisset ei: venerūt singuli de loco suo: eliphaz themanites: ⁊ baldath suites: ⁊ sophar naamathites. Conditerant enim ut pariter venientes visitarēt eum ⁊ cōsolarent. Cumq̄ eleuassent procul oculos suos: non cognouerūt eū. Et exclamantes plorauerūt: scissisq; vestibus sparserunt pulverem super caput suū in celū Et sederunt cum eo in terra septem diebus ⁊ septem noctibus: ⁊ nemo loquebat ei verbum. Videbant enim dolorē esse vehementem.

scribit afflicti ,vocatio.miserat enim satban ipsi iob vxorē suā ut q̄ eā vidisceret eū in impatientiā ⁊ blasphemiā: sicut eiecit de paradiso primū hominē p̄ suā vxorē. ⁊ hoc est q̄ dicit: Dixit aūt illi vxor sua ad hoc a diabolo instigata: s Adhuc tu permanes in simplicitate tua.i.stoliditate tua. ita q̄ hic accipit simplicitas ,pro opposito intellectus ꝓspicacitati.reputabat eni eū stolidū.eo q̄ videbat eū in maxima aduersitate positū: ⁊ adhuc benedicentē dñm: cū econuerso videret multos malos bonos ⁊ blasphemos in magna ,prosperitate tpali positos.ideo subdit: t Benedic deo. i.maledic: ut melius tibi sit temporaliē. v Et morere.q.d. ad nihilum vltra valet vita tua. ⁊ sic ꝓptū erat in se inducebat eū ad blasphemiā ⁊ desperationē. x Quasi vna de stultis mulieribus ⁊c. vir sanctus q̄uis afflictiones ,prias patienē sustinuerit: tamē iniuriā dei absq; rebensione sustinere non potuit: qz iniurie ,prie sunt tolerāde diuine aūt vindicande. y Si bona suscepimus. hic accipit si ,p quia.quia multa bona a deo receperat: ut dictum est.j. ca. z Mala quare non sustineamus.q.d.nulla est rō quin debeam⁹ patienē sustinere. iō eius ꝓfecta patiētia cōcludit cū dicit: a In oīb⁹ his nō peccauit iob ⁊c. exponat sicut supra. b Igit audiētes. Hic cōsequenē describit ipsius flagellati visitatio.cū dicit: Igit audientes tres amici iob. p publicā famā: que cito volat de talibus infortunijs magnorum. licz aūt iob plures haberet amicos; tamē isti tres erāt ꝓncipaliores c Cōditerāt enim.tanq̄ amici fideles: d Vt pariter venientes visitarēt eū.in pauptate ⁊ afflictione positū: quando amici ficti solent se elongare. e Et consolarent.ista fuit ꝓma eoz intentio: sed ,pcurante satban mutatū fuit ꝓmeditamentū: quia conuersi sunt postea ad eū increpandū ⁊ contemnendū: ut inferi⁹ patebit. f Cūq̄ eleuassent ,procul oculos suos.i.in tali distātia positi.qua aliqs pōt cogīsci. g Nō cognouerūt eū.ꝓe nimia mutatione ⁊ deformatione status sui ⁊ persone. h Et exclamātes. ꝓe dolore. i Plorauerūt.ex cōpassione. k Scissisq; vestib⁹.in signū mestitie. l Sparserūt puluerē sup caput.in signū humiliationis. m In celū.ad impetrandū remediū diuine miserationis n Et sederunt cū eo in terra.ostendētes se quasi dereictos i amici sui deiectione. o Septē diebus ⁊ septē noctibus.non q̄ essent ibi cōtinue; quia oportebat eos aliq̄n refici ⁊ quiescere; sed qz tanto tpe sederūt ibi boni.s.cōuenientibus: ⁊ istud est vnū de remedijs cōtra dolorē hominis afflicti: quādo videt sibi remansisse amicos fideles q̄ inter maiora bona hominis cōparant: ⁊ quādo videt eos sibi vere cōpati: ut habet.ij.rhetorice.qz sicut trabs pōderosa facilius portat ab homine quādo habet aliquos secū cōportantes: sic tristabile ⁊ dolorosū facilius sustinet ab homine qui videt aliqs sibi cōpatientes quasi partē dolozis sui secum portātes. p Et nemo loquebat ei verbū.cuius cā subdit: Videbāt eni dolorē esse vehementē.credebāt eni iob ita tristicia ⁊ impatientia ,pter magnitudinē miserie oppressum q̄ nō esset dispositus ad recipiendū verba eoz: iz aliter esset in re: ut patet ex p̄dictis. ⁊ ideo ꝓ suā estimationē expectabāt dozā qua passio tristicie ⁊ impatientie ipsius iob transisset saltē in gte ita q̄ vellet eoz verba recipere. Ex hoc habemus documentū q̄ homines in passione positi non sunt pro tūc corripiendi: qz nō sūt correctionis receptiui: b expectandū ē quousq; passio trāseat: ut sic correctionē melius accipiant ⁊ ei acquiescāt.

Post hec aperuit ꝛc. Postq̃ rescripta est san/ cti iob flagellatio. hic consequent ex hoc oritur disputatio.

Circa quã primo ponit propositio ipsius iob querulosa. secundo amicoꝝ eius obiectio calũniosa. iiij. ca. Circa intellectũ huj⁹ capituli varie dixerunt doctores. Sanctus Greg⁹. iiij. moral'. dic q̃ verba ipsius iob in hoc capitulo quibus maledicit p̃ncipio vite sue ꝛ ei⁹ continuationi nõ possunt ad lrãm intelligi. primo quia verba ei⁹ videntur omnino esse verba homi/nis nõ solũ impatientis: sed etiã desperãtis. oportet autem dicere q̃ iob non cecidit a virtute patientie. tum q: post vltimã flagellationem vroze sua prouocante eum ad impatientiam eam cozripuit ut vbuit. ꝛ de patientia admonuit: ut patet ca. p̃cedenti. tum quia inferius vlti. ca. dñs loquens ad eliphaz themanitẽ. dixit: Iratus est furoz meus in te ꝛ in duos amicos tuos: quoniã non estis locuti coram me rectum sicut seruus meus iob. Secundo: quia si verba sancti iob accipiant ad lrãm. continent impossibilia ꝛ irrõnabilia: dicendo. Pereat dies in qua natus sum. q̃ dies illa preterierat nec redire poterat. ꝛ ideo ei maledicere. videtur omnino irrõnabile. ꝛ q̃ subdit infra: Dies ille vertat in tenebras. erat omnino impossibile. ꝛ ideo q̃ iob sanctus ꝛ sapiens hoc intelligeret ad lrãm: non videt conueniens esse dictum: ꝓpter que ꝛ cõsimilia dicit q̃ beatus iob loquebat enigmatice seu parabolice. propter quod mystice exponitur totum istud capitulũ. Thomas autẽ de aquino his nõ obstantibus exponit ad lrãm. Ad cuius intellectũ sciendum q̃ aliquid est aliquando tristabile ꝛ odiosum ꝑm se acceptum: quod tamen est acceptabile ad finem relatum: sicut potio amara ut sic est horrida: relata tamen ad consecutionẽ sanitatis est valde accepta. vnde dicit poeta: Ut corpus redimas ferrum patieris ꝛ ignes. sensitiue vero partis non est aliquid ad finem referre ꝙ solius rõnis. ꝛ ideo si aliquis de potione amara loqueretur ꝑm dispositionẽ sensitiue partis. diceret eam esse amarã: si autem ꝑm dispositionem rõnis eam ad sanitatẽ referret. diceret eam esse bonã. Iz autẽ esse ꝛ viuere ꝑm se sit delectabile: si tamen sit subiectũ multis miserijs ꝛ tristicijs efficit tristabile ꝛ odiosũ: intantũ q̃ aliqui propter hoc se interimunt q̃uis erronee. Beatus igit iob volens simpliciter enunciare dispositionẽ sensitiue partis miserias in quibus erat abhorrescentis: maledixit principio vite sue ꝛ eius cõtinuationi: q̃uis ꝑm rõnem per virtutem patientie illas miserias acceptaret propter consecutionem premij vite future: sicut ꝛ saluator noster Matth. xxvj. dixit: Tristis est anima mea vsq̃ ad mortem. ꝛ ibidem: Transeat a me calix iste. exprimens dispositionẽ sensitiue partis passionẽ imminentẽ horrescentis: ad declarandũ in se veritatẽ humane nature passibilis: qui tamen passionẽ illam per rationẽ acceptabat. ꝛ per hoc patet ad dicta Gregorij: videlz q̃ verba iob non erant impatientis hominis ꝛ blasphemi: sicut nec verba christi erant verba hominis per tristiciam a culmine virtutis in aliquo inclinati. similiter non erant irrationabilia: ut patebit infra. Licz autem hoc sit subtiliter ꝛ gratiose dictum: tamen occurrit vnum dubium: quia amici iob cum essent sapientes ꝛ viri litterati nunq̃ contradixissent iob hoc modo loquenti: cũ scirent passiones tristabiles esse simpliciter sensitiue partis. ꝛ ideo ꝑm hoc dictum tota eorum disputatio contra iob procedit in equiuoco: cum nitant ostendere iob ex impatientia maledicum ꝛ blasphemum: tanq̃ loquentem ex erronea rõne: que tamen disputatio protrahitur vsq̃ ad. xxxij. ca. exclusiue; vbi incipit Heliu disputare: de cuius disputatione dicetur tunc qualiter differt a precedenti. Ex autẽ tres viri sapientes ita diu disputarent pro nichilo: quia in equiuoco non vertur. ꝛ similiter q̃ iob sapiẽs ꝛ sanctus ita diu tenuisset eos in verbis ad propositum non spectantibus: quin aperuisset eis intentionem suam: ut sic tacerent: uel ad propositum arguerent. absurdum rationi videtur. Propter quod saluo meliori iudicio videtur mihi q̃ aliter potest dici. Ad cuius intellectum sciendum q̃ disputãs cedens ex concessis ab eis ad aliquid contra eos concludendũ. amici autem iob Iz conuenirent cum eo in hoc q̃ actus humani reguntur diuina prouidentia ut dictum est: tamẽ dissentiebant in hoc q̃ punitionem peccatorum ꝛ remunerationem bonorum in futura vita negabant: ad hoc autem sequitur q̃ homini existenti in multis ꝛ magnis miserijs de q̃b⁹ nõ apparet liberatio via humana possibilis: vita sua talibus miserijs subiecta sit ei odibilis ꝛ onerosa: si de tolleratione talium nulla premiatio in futurum est expectanda. ꝛ per consequens illa per que venit ad istas miserias sunt ei odiosa scilicet conceptio: natiuitas: ꝛ educatio. ĩ tali ꝙo statu erat iobut patet ex p̃dictis. ꝛ iõ ex sentẽtia erronea amicorum suoꝝ quam nouerat. concludit vitam suam sibi odibilem ꝛ onerosam. ꝛ per consequens suam conceptionem: natiuitatem: ꝛ educationem. ducendo eos ad inconueniens: eo q̃ istud habebant pro inconuenienti: quia tenebant omnia bona remuneranda tm̃ in vita presenti. ꝛ ideo dicebant vlterius quasi iob respondendo: q̃ si homo vere peniteat ꝛ ad deum conuertatur a miserijs sibi inflictis propter culpam suam quantacunq̃ sit. a deo literatur: ꝛ ad floridum statum in victoria maioris prosperitatis reducitur: quod dictum iob destruit per hoc q̃ aliqui iniusti frequent in hac vita fruunt prosperitate vsq̃ ad horam mortis sue: ꝛ similiter aliqui iusti affliguntur miserijs vsq̃ ad horam mortis sue. ꝛ sic concludit iob q̃ eorum tolerantia remuneranda est in alia vita. ꝛ ista patebunt ex decursu huius libri. Et sic patet q̃ disputatio iob cũ amicis suis non procedit in equiuoco: quia directe intendit destruere: quod illi intendunt astruere. Similiter patet q̃ ꝑm hunc modum dicendi iob non potest de impatientia seu blasphemia notari: quia dicta in hoc capitulo ꝛ consimilia in sequentibus non profert ex sua sententia: sed magis tanq̃ ex errore amicorum suorum deducta. sicut nec paulus apostolus potest notari de infidelitate. j. ad Cor. xv. ex eo q̃ ex errore negantium resurrectionem sic deducit: Si resurrectio mortuorum non est. nec christus resurrexit: si aũt christus non resurrexit. inanis est predicatio ꝛ fides nostra. His igitur premissis presens capitulum in duas partes diuiditur: quia primo iob vite sue detestatur inchoationem. secundo eiusdem continuationem. ibi: Quare misero. Prima in duas. quia primo maledicit tempus inchoationis vite sue. secundo ipsius inchoationi. ibi: Quare non in vulua. Prima adhuc in duas. quia primo maledicit dicto tempori in generali. secundo in speciali. ibi: Dies ille. Circa primum dicitur: Post hec. id est post septem dies in quibus amici sui cum eo resederant lugentes. b Aperuit iob os suum. ad dicendum que sequuntur. ex quo patet q̃ non locutus fuit ex impetu passionis: quia statim a principio in verba sequentia prorupisset: sed magis ex deliberatione rationis. c Et maledixit diei suo. per modum qui sequitur: d Pereat dies in qua natus sum. non est per hoc intelligendum q̃ optaret diem preteritum redire ꝛ sic postea perire: quod est impossibile ꝛ irrationabile: ut arguit beatus Gregorius. sed loquitur de preterito per modum futuri. ad modum volentis de aliquo preterito: ut sit sensus: Pereat dies. id est vtinam dies natiuitatis mee nunq̃ fuisset si possibile esset. ut sic non fuissem natus. Et eodem modo exponendũ est quod subditur: Et nox in qua dictũ ē cõceptus est hõ. e Dies ille vertat in tenebras. Hic maledicit dicto tempori in speciali. ꝛ primo diei. secundo nocti. ibi: Noctẽ illã. Circa primum dicitur: Dies ille vertatur in tenebras. quod potest fieri pluribus causis concurrentibus. vna est ex eclipsi solis: sicut fuit in passione christi. ꝛ hec tangitur ibi: Dies ille vertatur in tenebras. propter quod subditur: f Non requirat eum deus desuper. id est non instituat eum celebrem: sicut instituit de die sabbati propter beneficium creationis. Et non sit in recordatione. hoc non est in hebreo nec in libris correctis: sed immediate subditur: g Nec illustretur lumine. ꝛ refertur ad eclipsim solis predictã in cuius hora licz dies obscuretur: tamen satis cito ad lucem pristinam reuertitur. ꝛ hoc excludit dicens: Nec illustretur lumine. ꝛ est sensus: vtinam dicta eclipsis durasset per totam diẽ mee natiuitatis. h Obscurẽt eũ tenebre.

---

a Cap. iij

b III

c maledixit

d Pereat dies i qua nat⁹ sum: ꝛ nox in q̃ dictũ ē: cõceptus ē homo. Dies e ille vertat i tenebras Nõ f requirat eũ de⁹ desup: nec g illustretur lumine. Obscurent h

Hic tangitur alia causa obscurationis diei .s. quando nubes obscure simul cōcurrūt cū eclipsi. ⁊ hoc tangit cum dicitur: Obscurent eū tenebre. i. vtinā cū elipsi solis cōcurrissent nubes obscure. a Et vmbra mortis. i. q̄ tanta fuisset obscuritas dicta q̄ boies pre horrore timuissent sibi de morte. b Occupet eū caligo. i. vtinā cū obscuritate nubiū in celo aereo fuisset nebula circa terrā: que proprie caligo dicit ad maiorē dicte diei horrorem. c Et involuatur amaritudine. i. vtinā die illa fuissent homines generalit̄ sine gaudio ⁊ amaritudine occupati. omnia aūt p̄dicta dixit iob de die sue nativitatis: p̄ hoc designans. ut horror exterior temporis signum fuisset mali quod sibi accidit: eo q̄ per nativitatē venit ad vitam subiectā tātis ac talib⁹ miserijs. ⁊ eodem modo intelligendum est de his que sequunt̄ q̄ntum ad noctē sue conceptionis. d Noctem illā. Hic consequenē maledicit nocti sue cōceptionis in speciali. est aūt nox horribilis de se: sed multo horribilior est quando supuenit ventus procellosus ⁊ aer caliginosus, quod notat cū dicit: Noctem illam tenebrosus turbo possideat. i. vtinā sic fuisset horribilis: ut fuisset signū correspōdēs meis miserijs. e Non computet in diebus anni. i. non sit in recordatione aliqua laudabili. f Sit nox illa solitaria. i. vtinā sic fuisset horribilis: ut homines non possent cōgregari in aliquibus festis seu cōuiuijs. g Nec laude digna. ita q̄ nihil laudabile factū fuisset in ea. h Maledicant ei qui maledicūt diei qui parati sūt suscitare leviathan. Hoc Tho. exponit dupliciter, vno modo q̄ per leviathan intelligitur piscis magnus qui alio nomine vocatur cetus: quem ꝓpter sui magnitudinē piscatores non audent invadere de die: ut dicit: sed de nocte tim̄. ⁊ ideo quando intendunt eius captioni si supueniat dies. maledicunt ei. ⁊ sic suscitare leviathan est eum invadere. Alio modo ut per leviathan intelligat dialobus: quē suscitare habent mali homines ei obedientes. ⁊ isti odiunt lucē diei: ꝑm q̄ dicit Job. iij. Omnis qui male agit odit lucē. Sed prima expositio non videt vera: quia audiui ab illis qui nouerunt captionē illius piscis dicentib⁹ q̄ nūq̄ invadit de nocte: sed magis in clara die: ita q̄ piscatores a longe possint cōtra eū tela dirigere ꝓicere: quia si approp̄inquarēt essent in periculo submersionis ex motu illius piscis marenotabiliter perturbantis. Secūda vero expositio videt mystica. ⁊ iō pono aliā lrālem quā ponunt hebrei dicētes. q̄ hec est vera lrā. Maledicant illi qui maledicūt diei expectantes oriri de societate sua. tales aūt sunt homines tantis miserijs oppressi q̄ de vita sua sunt attediati. ⁊ sic q̄ mortem expectāt a societate sua separari. i. ab vroribus suis vel a communi societate hominū. i Obtenebrent stelle caligine ei⁹. i. vtinā fuisset tam obscura q̄ non apparuisset aliqua stella. k Expectet lucē. i. vtinam fuisset talis q̄ boies pre horrore illi⁹ de sideraſſent lucē diei: nec tamen videret ab eis: nec etiā signū auroze surgentis que precedit lucem solis. rōnem aūt de predicte maledictionis subdit dicēs: l Quia non conclusit ostia ventris qui potauit me. ita q̄ non potuissem exire de vtero. m Nec abstu. mala ab ocu. meis. i. quia non liberauit me a presentibus miserijs quas patior: quod fecisset. si ostia ventris matris mee clausisset: ita q̄ natus nō fuissem. exceptus genibus? cur lactatus vberibus? Nunc enī dormiens silerem: ⁊ somno meo requescerem cū regibus ⁊ consulibus terre: qui edificāt sibi solitudines: aut cum principibus qui possident aurum: ⁊ replent domos suas argento. Aut sicut abortiuū absconditum nō subsisterem: uel qui concepti non viderunt lucē. Ibi impij cessauerūt a tumultu ⁊ ibi requieuerunt fessi roboze: ⁊ quondam vincti pariter sine molestia. Non audierūt vocem exactoris. Paruus ⁊ magnus ibi sūt: ⁊ seruus liber a domino suo. Quare misero data est lux: ⁊

Sciendum aūt̄ q̄ ea que predicta sunt de maledictione diei nativitatis iob ⁊ noctis sue cōceptionis: dicta sūt referenda ad illum diē uel illam noctē numero: in quibus fuit cōceptus ⁊ natus. ⁊ sic loquit̄ iob de preterito p̄ modū futuri: ut supra dictū est. Possent etiā alit̄ exponi referendo ad idētitatē diei ⁊ noctis nō numeralē sed ꝑm anni revolutionē: sicut dies nativitatis xp̄i dicit̄ q̄libet anno reverti ⁊ ꝑm hoc verba iob sūt accipienda de futuro: sicut exprimunt̄ p̄ modū futuri. ⁊ tūc est sensus q̄ vtinā illa nox ⁊ illa dies in revolutione anni in quibus iob fuit conceptus ⁊ natus. esset de cetero sic horribiles q̄ essent signū rememorativū miserie iob p̄cedentis. ⁊ exponat̄ sic prius: nisi q̄ modus loquēdi mutet̄ de ꝑterito ad futurū. n Quare nō in vulua. Hic ꝓsequēter iob detestat̄ vite sue inchoationē que est q̄ nativitatē. impedit̄ aūt nativitas dupliciter. vno mō q̄ fetus moritur post animationē. alio mō ante. ⁊ primo ꝓsequitur primū modū. secūdo secundum ibi: Aut sicut abortiuū. Circa primū dicit: Quare non in vulua mortuus sum. s. ante nativitatē ⁊ post animationē: quia nullus moritur nisi habens vitā. o Egressus ex vtero non statim perij. i. vtinam saltem post nativitatem perijssem: ita q̄ nec fuissem receptus super genua nutricis: nec lacte eius alitus. ⁊ subdit causam dicens: p Nunc enim dormiens silerē. dormitionē enī vocat mortē ꝓpter spem resurrectiōis. ⁊ hoc modo frequenter loquit̄ scriptura. silentiū aūt vocat quietē a planctu miseriarū huius vite. q Et somno meo requiescerem. liberatus a miserijs quas nunc patior. r Cum regibus ⁊ consulibus terre. s. defunctis factus eis equalis: q̄ post mortē nō remanent dignitates iste. s Qui edificant sibi solitudines. ꝑm ꝓprietatē hebraici sermonis. non accipit̄ hic solitudo ꝓout importat vonum solitariam: sicut exponit Tho. dicens q̄ p̄ hoc intelligunt̄ edificia solitaria ad delicias regum facta. sed magis solitudo hic accipitur ꝓout sig̃t edificia destructa: ut civitates ⁊ castra: que reges ⁊ magnates aliquādo reedificāt maiora ⁊ fortiora q̄m ante: ut in futurū ipsi habeant̄ in memoria. ⁊ sic ordinant̄ ad bonū honorabile. t Aut cū principibus qui possident aurū. i. cū illis qui in p̄senti vita magis studuerunt ad bonū utile. v Aut sicut abortiuū. Hic prosequitur secundū modū quo impeditur nativitas. s. ante animationem: quando sic perit fetus. ⁊ tunc dicit̄ abortiuū. vnde subdit: x Non subsisterem. defuncti enim tm̄ subsistunt in anima. rōnali remanente. ⁊ ideo abortiuū in nullo subsistit. y Vel q̄ concepti non viderūt lucē. i. mortui post animationē: tamē ante nativitatē. ⁊ sic non viderunt lucem huius vite. ⁊ in hoc iob reuertit̄ ad modū p̄cedentē. z Ibi impij cessauerunt a tumultu. i. a calūnijs. quibus homines molestabant in vita presenti. a Et ibi requieuerunt fessi roboze. i. homines bellicosi qui bellādo frequenter fatigant̄. ibi quiescunt a talibus. b Et quondā vincti. s. a bellatoribus dictis. c Pariter sine molestia. supple sunt ibi cum illis qui eos vinxerant. d Non audierūt vocem exactoris. talia enim ibi non habent locum. e Paruus ⁊ magnus ibi sunt. s. equales: quia paruitas ⁊ magnitudo distinguunt̄ ꝑm prosperitates ⁊ aduersitates huius vite: quibus per mortem sublatis remanent homines equales. ⁊ ideo subditur: f Et seruus liber a domino suo. quia per mortē solvitur talis subiectio. g Quare misero. Hic consequenter iob lamentatur vite sue continuationē. ⁊ primo facit hoc generaliter respectu omniū miserorum. secundo specialiter applicat ad seipsum. ibi: Anteqū comedam. Circa p̄mū dicit: Quare misero. i. homini aduersitatibus afflicto. h Data est lux. ita q̄ per nativitatem venit ad huius mundi lucē. i Et

vita.id est vite continuatio.quasi diceret.pro nihilo. a Qui expectant mortem. cum desiderio ut sint liberati a miseriis in quibus sunt. b Et non venit.scm eorum desiderium: scz finaliter veniat cum sint mortales. c Quasi effodientes thesaurum.id est sicut effodientes thesaurum expectant cum desiderio eius inuentionem: ita isti mortem. iō subditur: d Gaudentq; vehementer cum inuenerint sepulchrum. id est cum veniunt ad talem statum q̄ sunt certi de sepultura sua propinqua. Aliter etiam exponitur dicendo q̄ antiquitus in sepulchris magnorum reponebantur aliqua preciosa ⁊ abscondebantur in terra: ⁊ sic homines volentes illa rapere effodiebant terram. ⁊ sic gaudebant quando sepulchrum inueniebāt. propter ea que erant ibi reposita. prima tamen expositio magis concordat littere. e Viro cuius abscondita est via. supple q̄re data est lux ⁊ vita. ⁊ talis est qui in p̄senti vita oppressus est miseria: qz nescit quo ibit de loco

vita his q̄ in amaritudine anime sunt: Qui[a] expectant mortē ⁊[b] non venit: quasi[c] effodientes thesaurū: gaudēt̄q;[d] vehementer cū inuenerint sepulchrū. Viro[e] cuius abscondita est via: ⁊[f] circūdedit eum deus tenebris. Ante q̄;[g] comedā suspiro: ⁊[h] q̄si inūdātis aque sic[i] rugitus meus: quia[k] timor quem timebā euenit mihi: ⁊[l] quod verebar accidit: Nonne[m] dissimulaui: Nō ne[n] silui: Nonne[o] quieui: Et[p] venit super me indignatio. iiii

Respondens[q] autē eliphaz themanites dixit Si[r] ceperim[s] loqui tibi: forsitan molestē accipies.

presentis miserie: eo q̄ nescit homo vtrum odio uel amore dignus sit: ut dicitur Eccliastes.ix.ideo subdit. f Et circūdedit eū deus tenebris. scilicet ignorantie respectu futurorum. g Ante q̄ comedam. hic iob predicta applicat ad seipsum dicens: Ante q̄ comedā suspiro. p̄ angustijs quas sustineo: ⁊ nō suspiro leuiē ꝑ grauiē pre angustia nimia. ideo subdit: h Et quasi inundantis aque. que facit magnum tumultum. i Sic rugitus meus. qui est signum magni doloris. cuius causa subditur: k Quia timor quem timebam euenit mihi. homo enim sapiens in prosperitate existens timet de futura aduersitate fortune. ⁊ sic timuit iob tempore prosperitatis sue. ⁊ in hoc notat magnitudinem sui damni. l Et quod verebar accidit. verecundia est timor ingloriationis. ⁊ in hoc ostendit iob magnitudinem deiectionis a statu sui honoris. ⁊ quia posset aliquis dicere ipsi iob q̄ merito hoc patiebatur propter peccata sua preterita: sicut sentiebant eius amici. ideo hoc remouet dicens: m Nonne dissimulaui. scilicz iniurias mihi factas ab alijs non vindicando. n Nonne silui. opprobria pro opprobrijs non respondendo. o Nonne quieui. alios non molestando. quasi diceret. sic. p Et venit super me indignatio. id est miseria a deo inflicta: quod est signum sue indignationis: cum tamen essem innocens: ut patet ex supradictis. q Cap. iiij.

Respondens autem. Postq̄ descripta est ipsius iob propositio querulosa. hic consequenter ponitur amicorum eius obiectio calumniosa. ⁊ primo ponuntur obiectiones trium amicorum eius principalium. ⁊ secundo ipsius beliu qui cum eis venerat ad iob consolandum. ca. xxxij. Prima in duas. quia primo ponuntur dicte obiectiones. ⁊ secundo eorum replicationes. ca. xv. Prima in tres. ꝑm tres amicos iob. quia primo ponuntur obiectiones primi. secundo secundi. ca. viij. tertio tertij. ca. xj. Prima adhuc in duas. quia primo ponitur ipsius eliphaz obiectio. secundo iob responsio. ca. vj. Prima in duas. quia primo eliphaz ponit suam obiectionem. secundo inducit iob ad eius attentionem. ca. v. Prima adhuc in duas. quia primo obiectio ponitur. secundo dei reuelatio ad hoc inducitur. ibi: Porro. Circa primum sciendum q̄ eliphaz recte accepit verba iob q̄tum ad illud in quo discordabat abeo scilicet q̄ aliqui absq; culpa affliguntur in presenti vita. ⁊ hoc accepit ex verbis iob in fine capituli precedentis. ut patet ex dictis ibidem: sed exmodo loquendi credidit eum esse impatientē: ⁊ ideo arguit p̄mo eū de impatientia. secundo de erronea sententia. ibi: Recordare obsecro. Circa primum dicitur: Respondens autem eliphaz. licz obijceret: tamen dicitur hic respondens: quia post ipsum iob loquitur: ⁊ quia obijciendo respondet

Sed[g] conceptū sermonem tenere quis poterit: Ecce[h] docuisti multos: ⁊[i] manus lassas roborasti. Vacillantes[k] confirmauerūt sermones tui: ⁊[l] genua tremencia confortasti. Nunc[m] aūt venit super te plaga ⁊[n] defecisti: tetigit[o] te ⁊[p] cōturbat[q] es. Vbi[r] timor tuus: fortitudo[s] tua: ⁊ patientia[t] tua: ⁊[u] perfectio viarū tuarum: Recordare[v] obsecro te quis[w] vnq̄ innocēs periit: aut[x] quando recti deleti sunt: Quin[y] potiꝰ vidi eos[z] q̄ operant iniq̄tatē: ⁊[a] semināt dolores: ⁊[b] metunt eos: flante[c] deo perisse: ⁊[d] spiritu ire eius esse consumptos Rugitus[e] leonis ⁊[f] vox leene:

quodāmodo dictis eius. r Si ceperimus loqui tibi. modus est hominis impatientis non expectare finem verbi quod sibi dicitur. ⁊ in hoc notat iob de impatientia. s Sed cōceptum sermonem tenere quis poterit. licz enim iniurias proprias dissimulare sit virtuosū: iniurias tñ dinas tolerare vitiosū est. videbantur autem ipsi eliphaz verba iob predicta sonare in dei iniuriam: propter quod dicit se non posse tacere ꝑm rectam cōscientiam. t Ecce docuisti multos. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsū. propter quod ut ostendat impatientiam iob. ut credebat. eē turpiorem: primo inducit precedentem eius doctrinam. Circa quam sciendum q̄ aliqui sūt impatientes ex sola ignorantia boni patientie. ⁊ q̄tū ad tales dicit: Ecce docuisti multos Sunt etiam aliqui impatientes non ex ignorantia boni patientie sed ex animi debilitate. ⁊ q̄tum ad istos dicit. v Et manus lassas roborasti. id est opera patientie relaxata ex debilitate animi. Sunt etiam aliqui impatiētes ex diuturnitate aduersitatis qui incipiunt dubitare an talia eueniant eis ex iudicio diuine prouidentie. ⁊ q̄tum ad tales dicit: x Vacillantes confirmauerunt sermones tui. Sunt etiam aliqui qui aduersa parua ⁊ mediocria sustinent: sed superuenientibus grauibus incipiunt frangi. ⁊ q̄tum ad tales dicit: y Et genua tremencia confortasti. homini enim portanti graue pondus genua incipiunt tremere. ⁊ per hoc designatur magne aduersitatis pondus: sub quo aliqui incipiunt deficere. Premissa igit doctrina iob de patientia: inuehit ꝫ ipsū de defectu patientie dicens: z Nunc autem venit super te plaga. i. amissio bonorum exteriorum. a Et defecisti. per impatientiam. b Tetigit te. flagellando in proprio corpore. c Et cōturbatus es. prorumpendo in blasphemiā. dixerat enī iob in fine precedētis capituli se percussū a deo q̄uis esset innocens. ⁊ hoc eliphaz reputabat blasphemiam ut magis patebit infra. ⁊ ideo concludit. d Vbi timor tuus. respectu dei. e Fortitudo tua. respectu mali sufferendi: tamen cū difficultate. f Patientia tua. ablq; tali difficultate: ut sic talis differentia sit inter fortitudinem ⁊ patientiam: sicut philosophus ponit. vij. ethicoꝝ. inter continentiam ⁊ temperantiam. g Et perfectio viarum tuarum. quam prius simulabas. quasi diceret. ex effectu patet q̄ ista fuerunt in te ficta ⁊ non vera. h Recordare. hic consequenter eliphaz arguit iob de erronea sententia: quia dicit innocentem a deo puniri dicens: Recordare obsecro te. reducendo ad memoriam facta preterita. i Quis vnq̄ innocens periit. quasi dicat. non posses ostendere: nec per consequens credendum est tibi de te. k Aut quando recti deleti sunt. per amissionē substantie ⁊ prolis sue: sicut tu deletus es. l Quin potius vidi. p experientiā cui credēdū est. m Eos q̄ operant iniquitatē. manifeste inimicando. n Et seminant dolores. occulte insidiando. o Et metunt eos. ad finem reducēdo. p Flante deo perisse. in propria persona. q Et spiritu ire eius esse consumptos. in bonis suis ⁊ prole sua. ⁊ in hoc notat iob hoc modo consūptū propter peccata sua preterita. ideo sequitur: r Rugitus leonis. i. ipsius iob quem leoni comparat propter crudelitatem ⁊ rapacitatem quam ei imponit. s Et vox leene. i. vocis sue que ipsum iob ad predicta mala

per sua verba incitauerat, ut iste dicit: a Et dentes catulor leonū .i. rapacitas filioꝝ iob ipsū imitantiū. b Contriti sunt. supple diuino iudicio. 7 qz posset ei dici qꝫ vxor iob pcussa nō fuerat. iō hoc remouet dicēs: c Tigris periit. quā pꝛꝰleene cōparauerat. hic tigridē vocat ꝓpter velocitatē eiꝰ ad malū: sicut tigris ē animal velocissimū. dicit igit: Tigris periit eo qꝫ nō haberet predam q. d. lz vxor iob nō fuerit mortua sic filij 7 filie: nec sic iob pcussa vlcere: tñ in hoc pcussa est qꝫ nō potest bona aliorum rapere p se nec per maritum nec etiā p filios. iō subdit: Et catuli leōis dissipati sūt. d Pozzo. hic cōsequenē elipbaz ad suū ꝓpositū inducit diuinā reuelationē. vtrū aūt fuerit vera reuelatio uel conficta ab eo: Thomas sub dubio relinquit, videt tamē qꝫ fuerit conficta: qz in fine libri dñs dixit ad eū Irat⁹ ē furoz meꝰ cōtra te 7 cōtra duos amicos tuos qz nō estis locuti coram me rectū. Itē qz hoc inducit ad falsū intellectū. s. qꝫ nullus a deo punit in ꝑsenti absqꝫ culpa ꝑcedenti: falsū aūt nō potest a deo reuelari. In hac igitur reuelatione primo tangit reuelationis modus. 2ᵒ reuelationis sensus. ibi: Munqd homo. Circa primū dr: Pozzo ad me dictū est verbū absconditum. qz que reuelant alicui sunt aliis abscōdita. 7 iō subdit: e Et quasi furtiue. i. occulte. f Suscepit auris mea venas susurrij eius. qz talia reuelant secrete: nec capiunt pfecte. 7 subdit tēpus. g In horroze visionis nocturne. tēpus enim nocturnū ꝓpter eius quietudinē magis est aptū ad pcipiendū ea que reuelant ꝑ diurnū qō inquietat tumultibus actionū humanarū. h Quādo solet sopoz. i. grauis somnus. i Occupare homines. qꝫ h̄ inuit qꝫ nō erat tūc sopoze grauat⁹ sicut cereri. k Pauoz tenuit me. tum ex tēpore nocturno: tum ex insolita visione. l Et cū spiritus. i. angelus. m Me ꝑsente trāsiret. i. ad me accederet. n Inhorruerūt pili carnis mee. qz ꝑsentiā angelice virtutis fragilitas humana vem 7 nō remansit in me fortitudo. o Stetit quidā. q. d. ista visio nō fuit in raptu uel trāsitoria: sed magis stabilis 7 fixa: ad notandū maiorē eius certitudinem. p Cuius non agnoscebā vultū. ad notandū qꝫ excederet humanum modū: cuiusmodi est angelus. q Imago coꝝ oculis meis. q. d. angelus fuit in specie visibili apparēs mihi vigilāti: que visio excellentioz est ꝙ in somnis. r Et vocē ꝙm audiui. ad notandū qꝫ fuerit angelus bonus a deo missus. p talē modū loquendi dr. iij. Reg. xix. Post ignē sibilus aure tenuis ibi dñs. s Munqd hō. Descripto reuelationis mō: hic ꝓnit er ipsa ponit reuelatio. in q̄ elipbaz ostēdit sibi reuelatū nullū innocentē a deo punitū. 7 primo ad h̄ inducit rō ex cōparatione hois ad deū: q̄ talis ē. Nullus hō pōt esse iustior aut purior a peccato ipso deo: q̄ est regula iusticie 7 in supmo puritat⁹ 7 mūdicie: ꝙ si deus puniret aliquē innocentē: inueniret aliqs hō iustior aut purior ipso: qz inuenit aliq̄ aliq̄ hoies ita iusti qꝫ nullo mō punirent innocentē. q̄ vē. hec rō tangit cū dr: Munqd hō rei cōparatione iustificabit. i. iustior ipso inuenietur. q. d. nō. Ista vero rō nō valet: qz deus punitionē innocētis ordinat ad magnitudinē pmij cōsequendā: sicut tormēta martyrū ad gloriē triūphū. 7 iō iuste facit. homo aūt punitionē innocētis nō sic pōt ordinare. 7 iō nō est simile. Secūda vero rō accipit ex cōparatione hois ad angelū q̄ est substantia pure spūalis. 7 iō dr se nullū habēs inclinatiuū ad peccandū. homo vero cōpositus ex spiritu 7 corpore corruptibili ex fomite habet inclinationē ad peccatū: ꝓm illud Sap. ix. Corpus quod corrūpit aggrauat animam vē. 7 Ecclī. viij. Sensus 7 cogitatio hois ꝓna sūt ad malū ab adolescētia sua. igit cum natura angelica non immunis sit a peccato qz aliq̄ eoꝝ ceciderūt: p ꝓsequēs nullus hō videt iudicari immunis a peccato. 7 sic nullus innocens punit a deo. Ista rō tangit cū dr: t Ecce q̄ seruiunt ei. i. angeli q̄ creati sūt in ministeriū dei: ꝓm illud Dan. vij. Milia milium ministrabant ei 7 vē. v Nō sunt stabiles. qz aliq̄ ceciderūt a statu sue cōditionis. x Quāto magis hi q̄ habitant domos luteas. i. hoies quorū spiritus corpora terrena inhabitāt. y Qui terrenū habēt fundamētū. hoc addit ne aliquis crederet qꝫ ex aīa 7 corpore non fieret vnū p se: sicut nec ex homo 7 boue eā inhabitante: qz sicut fundamentū est pas domus: sic terrenū corpus ē pas hominis: nisi qꝫ hō est quoddā cōpositū substantiale: dom⁹ aūt artificiale. z Cōsument velut a tinea. i. velicient 7 p fomitē incident in peccata: qz sicut tinea nascit ex veste 7 eā corrodit: sic fomes nascens ex boue ipsū ad corruptionē peccati inducit. a De mane vsqꝫ ad vesperā succident. i. quasi cōtinue in peccata labunt. b Et qz nullus itelligit. i. pauci valde intelligūt ꝓpria peccata. ꝓm illud ps. xviij. Delicta q̄s intelligit vē. c In eternū peribūt. i. absqꝫ reuelatione a culpa 7 miseria in pñti vita. d Qui aūt reliq̄ fuerint. i. filij hominū peccatoꝝ moriētiū post eos remanētes 7 scelera eoꝝ imitātes. e Auferent ex eis. li Ex eis nō est in hebreo nec ē vertu. 7 iō lrā est plana cū dr: Auferent. s. de ꝑsenti vita post patres suos. iō subdit. f Morient 7 nō in sapiētia. qz ois peccator a claritate sapiētie cadit i tenebras ignorantie. Ratio aūt inducta de angelis nō valet: qz peccatū angeli ē irremediabile: peccatū aūt hois originale 7 actuale remediabile est 7 iō hō peccatoꝝ pōt recuperare innocētiā. 7 sic absqꝫ culpa a deo flagellari ad sue beatitudinis future augmētationē sicut pdictū est.

Voca ḡ. Hic ꝓnit eliphaz excitat iob ad finē g Lap. v. sue attentionē. 7 primo ponit eius excitatio. 2ᵒ ipsi⁹ iob increpatio. ibi: Vere stultū. 7 tertio eius monitio. ibi: Beatus homo. Circa primū dicit: Voca ergo. q. d. si non intelligis verba mea: voca dñm ut aperiat tibi intellectum. b Et ad aliquē sanctorum conuertere. i. si non confidis de tuis meritis de quibus non videt qꝫ debeas cōfidere ꝓpter maliciā tuā: de ꝓcare vnū de sanctis angelis: ut intercedat pro te. i Vere stultū. Hic ꝓnit eliphaz increpat ipsū iob. 7 primo cōuertit se ad eum increpandū. 2ᵒ ad suum ꝓpositum ꝓbandum. ibi: Nibil in terra. Circa primū dr: Vere stultum. sic habet littera correcta. k Interficit iracundia. ille enī est vere stultus q̄ a virtute patientie cadit, ꝓpter aduersitat⁊ bono alieno: inꝑtū estimat, ꝓpter boni diminutiuū. 7 sic omnis insanctū iob credebat eliphaz. 7 in hoc increpat ipsū. iō subdit. m Ego vidi stultū firma radice. i. ipsum iob in ꝓsperis existentē: 7 in talibus confirmatū ꝓm suam opinionē. n Et maledixi pulchritudini eius. i. eius ꝓsperitatem dixi malam. i. alijs nocuam. vnde precedenti capitulo vocauit iob alioꝝ oppressoꝝ dicens: Rugitus leonis vē. ut ibi fuit expositum. o Longe fient filij eius

a salute. per oppressionem ab alienis. a Et conterentur in porta. per condemnationē in iudicio a conciuibus suis. iudices enī antiquī sedebāt in portis: ut in ꝓmptu haberēt ab iniuriatis. ꝙ hoc notat eliphaz ꝙ talia mala euenient similibꝫ ipsi iob. b Cuius messem. i. diuitias cōgregatas. c Famelicus comedet. i. raptor qui desiderat bona aliorū rapere. d Et ipsū rapiet armatus. quoniā non solū patiet in bonis exterioribus: sed etiā in persona propria e Nihil in terra. Hic cōsequēter nititur ꝓbare suū ꝓpositū. s. ꝙ deus non punit aliquē in vita p̄senti nisi propter peccata sua preterita. dicens: Nihil in terra sine causa fit. quia ꝛ aliqui effectus sint fortuiti ⁊ casuales respectu secundarū causarū: tamen respectu prime cause que deus est nihil est fortuitum: ⁊ nihil casuale. f Et de humo nō egredietur dolor. i. aduersitas nō cōtingit alicui sine cā quod esset si quis puniret absq; peccato preterito. ⁊ inducit ad hoc simile dicens: g homo nascit ad laborē ⁊ auis ad volatū. eo enī ipso ꝙ natura dedit auī plumas ⁊ alas per hoc ostendit ꝙ nascit ut per volatū querat sibi victū: quia res naturales sūt ꝓpter suas operationes: ⁊ eodē modo eo ꝙ homo nascitur nudus tegumento ⁊ armis: quia natura nō dat sibi vestes nec arma ad se vestiendum ⁊ se defendendum: sicut dat aui plumas ad coopримentum: rostrum ⁊ vngues ad se defendendum: ostenditur ꝙ homo nascitur. ut per laborem manuum suarum faciat sibi vestes ⁊ fabricet arma. Ex hoc igitur concludit eliphaz ꝙ nihil fit sine causa determinata: qz omnia q̄tumcūq; minima cadunt sub prouidentia diuina. ideo subdit: b Quam obrem deprecabor dominum. ut dirigat me in agendis. i Qui facit magna. in creaturis superioribꝫ. k Et inscrutabilia. etiā in inferioribus: ut patet de folio arboris: cuiꝰ omnes rationes in particulari nullus homo posset ad plenum scrutari: utpote quare sic est figuratum uel vnde habeat virtutem ad talem infirmitatem sanandam. l Qui dat pluuiam super faciem terre. conuertendo vapores in aquam. m Qui ponit humiles. i. homines sua peccata humiliter cognoscentes ⁊ emendantes. n In sublime. i. in maiori prosperitate q̄s ante. o Qui dissipat cogitationes malignorum. i. cogitantiū male facere innocentibus: p Ne possint implere manus eorum. in effectu. q Quod ceperant. tractare in mentis cogitatu. r Qui apprehendit sapientes. i. astutos seu cautelosos. s In astutia eorum. conuertēdo super eos malum quod alijs insidiose parabant inferre: sicut in libro Hester de aman dicit ꝙ suspensus fuit in ligno quod paraverat mardocheo. t Per diem incurrent tenebras. i. in die prosperitatis subito incurrent tenebras aduersitatis. v Et quasi in nocte sic palpabūt in meridie. id est dum credent esse firmati in potissimo statu. subito erunt in pessimo. x Porro saluum faciet egenum. per egestatem a veritatis suis emendatum. y A gladio oris eorum. id est ab increpationibus ⁊ mendacijs: detractionibus ⁊ condēnationibus in iudicijs. z Et erit egeno spes. id est certa expectatio future prosperitatis in presenti vita: dum ante fuerit emendatus. a Iniquitas autem contrabet os suum. ita ꝙ non poterit loqui scilicet impius sic in peccato perseuerans. Sciendū aūt ꝙ ratio eliphaz sup inducta non valet: quia licz deus affligat innocentem: hoc tamen non est sine causa: quia hoc fit ad exercitiū sue patientie in vita p̄senti: ⁊ augmentum glorie in vita futura: quod iste eliphaz non intelligebat. b Beatus homo. Hic consequenter eliphaz post ipsius iob increpationem conuertit se ad eius monitionem. dicens: Beatus homo qui corripitur a domino. i. qui eius correctionem patienter recipit se emendando: quia per hoc cōuertitur ad maiorē prosperitatem q̄s ante in vita p̄senti ꝛm opinionē eliphaz: qđ tamen non est semper verum. ⁊ ideo cōcludit: c Increpationem ergo domini. qua te iuste flagellauit: d Ne reprobes. per impatientiā in blasphemiam prorumpendo. e Quia ipse vulnerat. peccatores puniendo. f Et medetur. emendatos consolando magis q̄s ante g In sex tribulationibus liberabit te ⁊ in septima. ꝛm Greg. Omel. xxv quia septem diebꝰ omne tempus cōprehenditur: recte septenario numero vniuersitas figurat. ⁊ iō eliphaz septē tribulationes enumerat: a quibꝰ asserit iob fore securū: si fuerit emēdatus: per hoc insinuās ꝙ in vita presenti poterit maiorem prosperitatē recuperare: ⁊ absq; timore aduersitatis viuere. prima ponitur ibi: b In fame eruet te de morte. i. alijs fame morientibus pre defectu bonorum. tu habebis ad sufficientiā. secūda ibi: i Et in bello de manu gladij. i. alijs gladio aduersariorum interfectis. dñs te saluabit. tertia ibi: k A flagello lingue absconderis. i. a detractionibus malignantiū eris quasi absconsus. quia non audebunt uel non erunt memores ad murmurandū ⁊ detrahendum de te. quarta ibi: l Et non timebis calamitatē. i. luctum cōmunē ex pestilentia seu corruptione aeris superuenientē: qz deus saluabit te. quinta ⁊ sexta ibi ponunt: m In vastitate ⁊ fame ridebis. accipit hic vastitas pro destructione terre ab hostibus: ⁊ similiter fames ex hoc sequens: tum quia bona terre ab hostibus sunt ablata: tum quia ligna fructifera sunt abscisa. ⁊ ideo ista tribulatio famis differt a precedente quia causabat ex sterilitate terre. ista vero ex hostili vastatione. n Ridebis. i. iste tribulationes alijs superuenientes non diminuent statū tue prosperitatis. o Et bestias terre. que in terra deuastata solent multiplicari ⁊ crescere: p Non formidabis. quia non nocebunt tibi in persona tua: nec familie tue: nec gregibus tuis. q Sed cum lapidibus. Descripta liberatione a tribulationibus. promittit ei abundantiā bonorꝫ alias insolitam. dicens: Sed cum lapidibus regionum pactū tuū. i. terre lapidose que non solēt alijs fructificare: tibi afferēt fructum multum: quasi ex pacto tibi seruientes. r Et bestie terre erūt pacifice tibi. que tamē erūt valde molestē alijs in personis ⁊ in gregibus suis. s Et scies ꝙ pacē habebit tabernaculū tuū. i. tota familia manēs in domo tua quod cedit ad magnā ꝓsperitatē patrisfamilias. t Et visitans speciem tuā. i. cōsiderās ꝓsperitatē tuam. v Non peccabis. quia non eleuaberis in superbiam: sed magis deum laudabis. x Et scies quoniam multiplex erit semen tuū. i. videbis filios tuos ⁊ nepotes in magno numero fortes ⁊

fient filij eius a salute: ⁊ᵒ conterentur in porta: ⁊ non erit q̄ eruat. Cuiusᵇ messem famelicus ᶜ comedet. ⁊ᵖ ipsum rapiet armatus: ⁊ bibent sitientes diuitias eius. Nihilᶜ in terra sine causa fit: ⁊ᵍ de humo non egredietur dolor. Homoᵉ nascitur ad laborē: ⁊ auis ad volatū. Quā obrembᵇ ego deprecabor dñm: ⁊ ad deum ponam eloquiū meū. Quiᵗ facit magna ⁊ ᵘ inscrutabilia: ⁊ mirabilia absq; numero. Quiˣ dat pluuiam super faciem terre: ⁊ irrigat aquis vniuersa. Quiᵐ ponit humiles in sublimeⁿ: ⁊ merentes erigit sospitate: Quiᵒ dissipat cogitationes malignorū: neᵖ possint implere manus eorū quodᵠ ceperant. Quiʳ apprehēdit sapientes in ˢ astutia eorū: ⁊ consiliū prauorum dissipat. Perᵗ diem incurrēt tenebras: ⁊ᵛ quasi in nocte sic palpabūt in meridie. Porroˣ saluum faciet egenum a gladio oris eorū: ⁊ de manu violenti pauperem. Etʸ erit egeno spes: iniquitasᶻ autē contrahet os suum. Beatusᵃ homo q̄ corripit a dño. Increpationē ergo neᵇ reprobes: quiaᶜ ipse vulnerat ⁊ᵈ medetur: percutit: ⁊ manᵉ eius sanabunt. Inᶠ sex tribulationibus liberabit te: ⁊ in septima non tanget te malū. Inᵍ fame eruet te de morte: ⁊ʰ in bello de manu gladij. Aⁱ flagello linguę absconderis: ⁊ʲ nō timebis calamitatē cū venerit. Inᵏ vastitate ⁊ fame ridebisˡ: ⁊ᵐ bestias terre nonⁿ formidabis. Sedᵒ cū lapidibus regionū pactū tuū: ⁊ᵖ bestie terre pacifice erūt tibi. Etᵠ scies ꝙ pacē habeat tabernaculū tuū: ⁊ʳ visitans speciem tuam non ˢ peccabis. Et scies ᵗ quoniam multiplex erit semen

711
705

diuites ad succedendū tibi prospere: quod cedit ad magnam consolationē hominis: quia mozies remanet quodāmodo in filijs ⁊ nepotibus suis. a Ingredieris in abundātia sepulchrū. i. ista prosperitas durabit tibi vsq; ad finē vite tue. b Sicut inferē aceruus tritici in tpe suo. s. maturitatis tpe. per hoc insinuat q; vita sua vocat, plongari q̄tū pōt via nature: ita q; mozs cius sit naturalis ⁊ nō anticipata. c Ecce hoc ut inuestigauimus. p scripturas ⁊ experientias. d Ita e. p̄m veritatē. e Ad̄ auditū mente pertracta. vocpsita impatientie tue tristicia: q̄ impedit veritatis p̄sideratiōnē. cōturbati enim minus p̄uident p̄m philosophū. ij. de coe. f Cap. vj.

Respondēs ⁊ iob dixit. Vtinā appenderent peccata mea quib⁹ iram meruī: ⁊ calamitas quā patior in statera: quasi harena maris hec grauior apparerent. Unde ⁊ verba mea dolore sūt plena: quia sagitte dñi in me sunt quarū indignatio ebibit spiritum meū: ⁊ terrozes dñi militant contra me. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: aut mugiet bos cum ante p̄sepe plenū steterit: Aut

tuū: ⁊ progenies tua quasi herba terre. Ingredieris in abundātia sepulchrū: sicut infertur aceruus tritici in tempore suo. Ecce hoc ut inuestigauimus: ita est: quod auditum mente pertracta. VI

Respondens autē iob dixit. Vtinā appenderent peccata mea quib⁹ iram meruī: ⁊ calamitas quā patior in statera: quasi harena maris hec grauior apparerent. Unde ⁊ verba mea dolore sūt plena: quia sagitte dñi in me sunt quarū indignatio ebibit spiritum meū: ⁊ terrozes dñi militant contra me. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: aut mugiet bos cum ante p̄sepe plenū steterit: Aut

potuerit comedi insulsum: quod non est sale conditū: Aut pōt aliquis gustare: quod gustatū affert mortē: Anime enim esurienti etiā amara dulcia esse vident. Que prius nolebat tangere anima mea: nūc pre angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat petitio mea: ⁊ quod expecto tribuat mihi deus: ⁊ qui cepit ipse me cōterat: Soluat manū suam: ⁊ succidat me: ⁊ hec mihi sit consolatio ut affligens me dolore nō parcat: nec contradicam sermonib⁹ sancti. Que est enī fortitudo mea ut sustineam: aut quis finis me⁹ ut patienter agam: Nec fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea enea est. Ecce non est auxilium mihi in me:

a Vtinā appēderent peccata mea quib⁹ iram meruī ⁊ calamitas quā patior in statera: quasi harena maris hec grauior apparerent. b Unde ⁊ verba mea. supra posita. xij. ca. c Ecce hoc ut inuestigauimus. p scripturas ⁊ experientias. d Ita e. p̄m veritatē. e Ad̄ auditū mente pertracta. vocpsita impatientie tue tristicia: q̄ impedit veritatis p̄sideratiōnē. cōturbati enim minus p̄uident p̄m philosophū. ij. de coe. f Cap. vj. Respondēs ⁊ iob in sua responsione p̄mo vestruit p̄mū q̄ videbat grauius. ⁊ secūdo secūdū. ibi: Unde ⁊ verba mea. Circa p̄mū sciēdū est q; eliphaç imponebat iob falsam ⁊ erroneā sniam: eo q; dixerat se innocentē a deo flagellatū. ⁊ ex cōsideratione fragilitatis humane conatus fuerat ostendere omnē hominē peccatorē. ⁊ sic iuste puniri a deo. per hoc vlterius cōcludens sniū ꝓpositū. s. q; nullus punit in vita p̄senti nisi p peccato p̄terito: ⁊ nō p expectatiōe premij in futuro. ⁊ quia dictū eliphaç q̄tū ad aliquid erat verū. s. q; nullus hō ē oio immunis a peccato saltē a veniali: p̄m illud p̄v. xxiiij. Septies in die cadit iustus ⁊ resurget. iō iob respōdendo cōcedit se esse in aliquo peccatorē. sed dicit peccata sua ee leuia respectu pene a deo sibi inflicte. ⁊ hoc satis erat euidens ex tenitate vite sue. ⁊ hoc est quod dicit: g Utinā appēderent peccata mea. ⁊ patet ex dictis trā. p hoc aūt infrungit ipsius eliphaç argumentū: q; si deus puniret hominē in p̄nti patientie: sequeret q; pena inflicta p̄m quādā equalitatē corresponderet delicto: ita q; maiozes culpe grauius punirent ⁊ minozes minus. cū de⁹ sit iustus. videm⁹ aūt sceleratissimos homines i vita p̄senti puniri modicū: ⁊ aliquādo iustos multū affligi: qualis erat iob. ex quo cōcludit q; punitio vltima nō est in vita presenti: nec afflictio iustorū ꝓ peccato p̄terito solū: sed magis ꝓ p̄mio recipiendo in futurū p̄m patiētie meritū. b Unde ⁊ verba mea. tē. Hic ꝓsiter iob excludit obiectionē eliphaç de vitio impatiētie: ostendēs se rōnabilē cōquestū q̄n supra dixerat: Pereat dies. ⁊ p̄ ostēdit iob ꝓpositū ex magnitudine mali sibi inflicti. 2°. ex subtractiōe subsidij. ibi: Ecce nō est auxiliū. Prima in tres. q: p̄mo ostendit iob suam q̄rimoniā fuisse rōnabilē. ⁊ secūdo remouet quandā obiectionē irrōnabilē. ibi: Nunqd rugiet. 3°. reuertit ad suā materiā ibi: Quis det tē. Circa p̄mū cōcludit iob se rōnabiliē explorasse natiuitatē suā ⁊ vitā. ex dictis eliphaç: q: dixerat ex afflictione in p̄nti vita nullā remunerationē esse expectandā in alia. ⁊ iō cū sua pena excederet culpā p̄teritā: nec appareret literatio possibilis humana via. ideo merito replozauerat vi-

tam suam: quasi desperās literari a pena q; mortē. ⁊ hoc est quod dicit: Unde ⁊ verba mea. supra posita. xij. ca. l Dolore sū. plena rōnabiliē ⁊ non sine cā. k Quia sagitte dñi. i. eius afflictiones l In me sunt. vsq; ad intima penetrantes: m Quarum indignatio. i. violentia ⁊ magnitudo. n Ebibit spiritū meum. i. incidit: alias incepit anbelitū meū. o Et terrozes dñi. s. ex continuatione huius mali in futuro. p Militāt ꝫ me. q: bis nō possū resistere. q Nunqd rugiet tē. Hic remouet obiectionē irrōnabilē. q: posset dicē eliphaç. aliqua passus sū nō tamē ꝓpri in talē q̄rimoniā: quod remouet iob per hoc q; si aliquid passus ē: nō tñ fuit tanti pōderis q; eū vincceret a statu terrene ꝓsperitatis ⁊ sic non habuit materiā q̄rulandi. ⁊ hoc est q̄ dr̄ per quādā metaphoram Nūquid rugiet onager. ostendendo suū volozem: r Cū habuerit herbā. i. pastū ad sufficientiā. q. d. non. ⁊ p hoc intelligit q; hō rōnalis multo mag⁹ debet cōqueri stās in statu ꝓsperitatis. s Aut poterit comedi insulsum. i. cibus insipidus. t Aut potest aliqs gustare. s. cibum egrotatiuū qui pōt inducere mortē. q. d. homines abundantes in delicijs talia nullo modo comederēt: verūtamē boies angustiati p magnitudine famis talia nō abhozrerēt comedere. p̄m q; dr̄ p̄v. xxvij. Anima aūt esuriēs etiā amarū pro dulci sumet. ⁊ hoc est quod dicit iob de seipso. v Que prius. i. tēpore ꝓsperitatis mee x Nolebat tangere aia mea. i. gustus me⁹ pre bozzore. y Nūc pre angustia. famis ⁊ inopie. z Cibi mei sunt. i. mihi accepti. a Quis det tē. Hic iob reuertit ad p̄cedentē materiam. s. q; vita sua subiecta tot miserijs vocat sibi esse detestabilis p̄m errozem eliphaç dicentis ex talib⁹ miserijs nullam remunerationē expectari in futuro: ipsū ad incōueniēs ducendo: qō habebat eliphaç ꝓ inconuenienti. Quis det ut veniat petitio mea. i. in effectu impleat. b Et qō expecto. cū magno desiderio. Tribuat mihi deus. ⁊ quid sit illud ostēdit dicēs: c Qui cepit. me flagellare. s. de⁹. d Ipse me cōterat. q; mortē. e Soluat manū suā. dicit aūt man⁹ dñi ligata. q̄n nō inducit effectū aliquē: soluta vero q̄n inducit. f Et succidat me. a p̄senti vita. g Et hec mihi sit ꝓsolatio ut affligēs me dolore nō parcat. s. a morte. h Nec cōtradicā sermonib⁹ sancti. i. voluntati ⁊ p̄ceptis ipsi⁹ dei: qui est sanctus sanctoꝝ. viri enī sancti quādo nō sunt in bono cōfirmati cuiusmodi erat iob. debent timere ne oppressi tribulationis pondere ruāt in desperationē ⁊ blasphemiā quib⁹ mozs est deligenda ⁊ ꝓptāda. iō subdit: i Que ē enī fortitudo mea tē. q. d. nō est in tantū ꝓfirmata in bono. q̄n debeā timere de casu. k Aut q̄s finis me⁹ ut patienter agā. ꝫ exīsse dicit contra errozem eliphaç qui negabat aduersitates huius vite ordinari ad finē vite beate in futuro. ⁊ quia cōsideratio huius finis facit patienter tolerare aduersa huius vite: ut patet in martyribus ⁊ iō hoc remoto p̄m errozem eliphaç non remanet rō patienter sustinēdi. sed magis mortē optandi: ut miserijs finis imponat. l Nec fortitudo lapidū fortitudo mea. Fortitudo enī lapidū est sine sensu. ⁊ ideo nō volent si cōterant uel scindāt. ⁊ similiter est de ere. fortitudo aute humana ⁊ caro sunt in natura sensitiua: que de necessitate percipit lesionē ⁊ dolet: nisi p miraculo impediat ꝓ potentiā diuinā. m Ecce nō est auxiliū. Hic consequenter iob ostendit suā querimoniā fuisse rōnabilem. ꝓpter defectū remedij cōtra malum sibi a deo inflictū. ⁊ primo iob ostendit ꝓpositum. secundo respondet cuidam obiectioni. ibi: Considerate. tertio remouet qōdā dubiū. ibi: Verūtamē. Circa primum sciendum q; contra malum

flatum homo habet remediū. vno modo per se. s. quando habet diuitias uel filios potentes seu robur corporis per que pōt malū illatum repellere: sed omnia ista erant ipsi iob subtracta: ut dictū est ē. j. ca. 7. ij. 7 ideo dicit: Ecce non est auxilium mihi in me. secundo habet remediū p amicos bonos si sibi remanserint: quia multa per amicos possumus: que p nosipsos non possumus: talia autem erant subtracta ipsi iob per procurationem ipsius satban: ut dictum est supra. ij. ca. 7 hoc ē qō dicit: a Necessarij quoq; mei. i. amici carissimi. b Recesserūt a me. re mea aduersitate non curātes. quia tamen istud est culpabile in amicis. iō subdit: c Qui tollit ab amico suo misericordiā. subtrahendo sibi auxilium tempore necessitatis. d Timorem domini reliquit. s. filialem: quia rem offendit. e Fratres mei. i. consanguinei mei. f Preterierunt me. nō curantes re mea relevatione: 7 quia hoc est culpabile. ideo subditur: g Qui timent pruinam irruet super eos nix. i. qui propter timorē minoris periculi dimittit subuenire amico suo in necessitate posito scilicz ne per tale adiutorium eius facultates diminuantur. incurret maius periculum scilicet penam a deo sibi infligendam. h Tempore quo fuerint dissipati. per mortem. i Peribunt. quia iudicium sine misericordia fiet ei qui non miseretur. Jacobi. ij. k Et ut incaluerint soluent de loco suo. loquit de eis fm metaphoram pruine que statim dissoluitur cum tangitur a sole. sic ad tactum diuini iudicij soluent a prosperitate presentis vite. l Inuolute sunt semite gressuum eorum. fraudulentijs 7 astutijs. m Ambulabunt in vacuum. quia non venient ad terminum debitū qui est beatitudo futura: sicut medicina dicitur in vacuum propinata: que non inducit sanitatem. n Considerate semitas tc. hic consequenter respondet cuidam obiectioni que posset sibi fieri. eo q dixerat amicos suos ab eo declinasse: quia tres amici sui supradicti venerant ad eum consolandum: ut habet supra. ij. ca. tamen per ipsum satban fuerunt inducti ad ipsum iob increpandum. 7 sic aduentus eorum non fuit ei consolabilis. 7 hoc ē quod dicit: Considerate semitas theman. i. aduentum eliphaz themanitis. o Itinera saba. i. aduentum aliorum. p Et expectate paulisper. i. considerate q aduentus eorum non fuit mihi consolabilis: nec in aliquod auxilium. ideo subditur: q Confusi sunt quia speraui. i. quia eram in statu miserie. in quo deberem auxilium ab eis sperare. confusi sunt: quia non habebant voluntatem adiuuādi per ipsum satban a bono proposito imutati. r Venerūt quoq; vsq; ad me. 7 pudore cooperti sunt q homo in tanta miseria constitutus reputaret eorum amicus. 7 ideo conuertendo sermonem ad eos dicit: s Et modo videntes plagam meam timetis. ne aliqd pro sublevatione mea reptam a vobis. t Munquid dixi afferte mihi tc. q. d. iste timor in vobis ē frustra. v Docete me. si habeti contrarium: quia pro consolationibus dixerunt sibi verba pungitiua 7 detractoria. ideo sequitur: y Quare detraxistis sermonibus veritatis. quibus iob diceret. flagella presentis vite in sanctis hominibus ordinari ad consolationē vite future. z Ad increpandum tm̄ eloquia concinnatis. i. curiose componitis: ut videant magis bona. a Et in ventum verba profertis. i. ad ostentationem vestram. b Super pupillum irruitis. vocat autem iob se pupillum tanq; omnibus bonis temporalibus denudatum. c Et subuertere nitimini amicum vestrū. conantes eum ostendere erroneum 7 blasphemum: ut patet ex predictis. d Verūtamen quod cepistis explete. Hic consequenter iob removet dubium: quia ex eius verbis immediate propositis posset aliquis credere q reformidaret cum eliphaz 7 eius socijs disputare de supraposita questione. iō hoc remouet dicēs Verūtamen quod cepistis explete. arguēdo cōtra me. 7 quia arguens debet etiam audire: ideo subdit: Prebete aurem tc. 7 debitū modū disputandi tangit. dicēs: e Respondete obsecro absq; contentione. quia litigiosi in disputationibus magis volunt obtinere iniuriosis clamoribus q̄s veris rationibus: 7 ideo subditur: f Loquentes id quod iustum est iudicate. id est proponatis tm̄ vera 7 recipiatis. g Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem. id est aliqd contra iusticiam q̄ debetur proximo. h Nec in faucibus meis stulticia personabit. id est aliquid contra sapientiā qua recte de deo sentitur: intendebat enim defendere 7 probare veritatem circa humana 7 diuina. i Cap. vij.

Militia. Postq̄ iob destruxit ipsius eliphaz obiectionem: hic consequēter astruit principalem intentionem: videlicet q felicitas hominis non est in presenti vita sicut eliphaz sentiebat. propter quod ipsi iob promittebat felicitatem in presenti vita post flagella si se emendaret: ut patuit in fine capituli precedentis. Primo igitur iob ostendit q talis expectatio felicitatis est friuola. secundo que sit expectatio vera. ibi: Parce mihi. Prima in duas: quia primo ostendit propositum rationibus ostēsiuis. secundo ducentibus ad impossibile. ibi: Qua propter 7 ego. prima i duas. qz primo ostendit ꝓpositū ratione generali q̄ptū ad omnē hoiem. secūdo ratione speciali q̄ptum ad seipsum. ibi: Indutus est. Circa primū primo proponit intentum dicens: Militia est vita hominis super terram 7 sicut dies mercenarij dies eius. Militia enī ordinatur ad finem alium scilicet pacem per laborem militie consequendum: vnde fm philosophum. iij. ethicorum: Bellamus ut pacem habeamus. similiter intentio mercenarij est merces recipienda pro qua seruit. per hoc igitur proponit iob 7 bene q in vita presenti non est vltimus finis seu felicitas hominis: sed magis in quiete habenda 7 mercede recipienda post hanc vitam: 7 statim probat assumptum. cum dicit: k Sicut cerus desiderat vmbram. 7 est ratio talis. Consecuto fine vltimo hominis appetitus eius quiescit: aliter non esset finis vltim9. sed q̄libet homo experitur in seipso q quocunq; bono in vita presenti obtento. appetitus eius non quiescit. sed ad aliud obtinendum tendit. ergo vltimus finis seu felicitas hominis nō habetur in vita presenti. huius rationis ponit minorem. dicens: Sicut cerus desiderat vmbram: ut ibi quiescat post laborem: l Et sicut mercēnarius prestolatur finem operis sui. ut recipiat mercedem. m Sic 7 ego. non solum loquitur pro se sed pro toto genere humano. n Habui menses vacuos. id est carentes consecutione finis vltimi: qō

406

patet per tendentiam siue sitim humani ꝛsideriꝫ in aliud. a Et noctes laboriosas enumerauí mihi. quia laboriosum est expectare bonū ꝛsideratum. ſm illud ꝓu. xiij. Spes que differtur affligit animam. ⁊ ad hoc plenꝰ exprimendū subdit: b Si dormiero dicam. post euigilationē. c Quando cōsurgam ⁊ rursum exspectabo ꝛsperā ⁊c. experitur enī homo q̄ semp ꝛsiderat aduentum futuri temporis. quod nō est nisi ꝓter aliq̄ bonū non habitum consequendū. d Induta est. hic ostendit ꝓpositum ratione speciali sūpta ex parte sui. expectatio enī felicitatis in presenti vita friuola ē duplici de causa potissime. vna est q̄ percussus est insanabili languore ſm viā humanā ꝓpter q̄ non est sibi delectabilis. plongatio vite. ⁊ ꝫ allegat iob dicens: Induta est caro mea putredine. i. circūdata vnde q̄ sicut homo circūdatur ꝛstimento. e Et sordibus puleris. quia sedebat in sterquilinio. f Cutis mea aruit ⁊ contracta est. ex defectu enī virtutis naturalis caro interiꝰ consumitur ⁊ sic cutis exterius siccatur ⁊ rugatur. Secunda ꝯo causa est quando etas hominis pro maiori parte transijt ⁊ modicū remanet ⁊ sic parum appꝛciatur quod potest haberi in vita presenti. quia quod modicū est quasi nihil reputatur. ut habetur. ij. physicoꝝ. ⁊ hoc tangitur cum dicit: g Dies mei velocius transierūt q̄ a texente tela succiditur. cōparat enī vita humana tele: quia sicut texitur addendo fila filis: sic humana vita ꝛducitur addendo dies diebus. ⁊ sicut ꝓfecta tela succiditur a texente. sic humana vita a deo de vita pñti. ideo subditur: h Et consumpti sunt absq̄ vlla spe. s. felicitatis in hac vita exꝑctande. i Memento quia ventꝰ est vita mea. hic ꝓpter rñdet cuidam rationi erronee que posset sibi fieri: quia dixerunt aliqui philosophi q̄ post transitū magni anni qui cōpletur in triginta milibꝰ annoꝝ. effectus inferiores reuertentur idem numero. utpote q̄ plato leget athenis ⁊ in eisdem scholis ⁊ eisdem scholaribꝰ sicut ab ante quādo vixerat. ⁊ sic posset aliquis dicere ipsi iob. cui⁹ nō expectes felicitatem temporalē pro isto tpe: tamē ꝛtes exꝑctare ī dicta dicens: Memento quia ventus est vita mea. ventus enī transiens ꝛficit: ⁊ nō reuertitur idem numero. k Et non reuertetur oculus meus ut videat bona. s. vite presentis in carnali vita. l Nec aspiciet me visus hominis. in tali statu sicut nūc: quia sicut non reuertar idem numero in tali reuolutione annoꝝ: sic nec alij homines. m Oculi tui in me. quia etiam mortui patent diuino conspectui. n Et non subsistam. in tali vita mortali sicut imaginant predicti. o Sicut cōsumitur nubes ⁊ pertransit. quia nō reuertitur eadē numero. p Sic qui ꝛscendit ad inferos. i. ad sepulchrum infra terram in qua dicitur esse infernꝰ. q Non ascendet. ad statum vite mortalis. r Nec reuertet vltra in domū suā. ad viuendū tali vita sic modo. s Nec cognoscet eū amplius locus eius. i. presentis vite status. per talē enī modum loquēdi dicitur: talis tenet magnū locum in ciuitate. hec aūt sententia sancti iob nō solū concordat fidei que talē reditum damnat post reuolutionē tot annoꝝ. sed etiam sententie philosophi. ij. de generatione. qui dicit expresse q̄ ea que sunt incorruptibilia redeūt eadem numero per motum: ut sol luna ⁊ stelle: sed generabilia ⁊ corruptibilia nō redeūt eadem numero. sed specie. hoc etiā dictū nō cōtrariat articulo resurrectionis future. tū quia illa resurrectio nō fiet p motum uel mutationē sed p diuinā virtutem: que potest agere sine motu ⁊ transmutatione. tum quia homines nō resurgent ad vitam mortalē ⁊ animalē sicut nūc ut ꝑdictꝰ error dicit. t Quapter ⁊c. hic ꝓpter iob astruit suū ꝓpositū ducendo ad mēoueniēs suū aduersariū. videlz q̄ homo in miseria posit⁹ ꝛtet considerare finē vite sue ut imponat finis sue miserie ex quo felicitas talis nō erat pro termino exꝑctanda ut visū ē. ⁊ felicitas futura in alia vita ab aduersario negabatur. ⁊ hoc est quod dr: Quapter non parcam ori meo. quin conqueram de vita pñti sicut a principio dixi. Pereat dies ī qua natus sum ⁊c. v Loquar in tribulatione spiritus mei. modus est enī afflictorum de sua afflictione loqui per modū querele inquirēdo causā afflictiōis sue. vñ subdit: x Nūquid mare sū ego aut cetus q̄ circūdedisti me carcere. i. insanabili languore. vñ sic afflicti dicūt eē ī carcere ſm cōem modū loquendi. Querit ergo iob vtrū causa sui⁹ fuerit ne noceret alijs si esset potens ⁊ sanꝰ. sicut mare intra ripas suas artatur a deo ne effluat ⁊ submergat habitantes in arida. ⁊ cetus qui est piscis maximus intra oceanū ꝛtinetur ne veniat ad maria mediterranea in quibꝰ homi⁹ cōmuniꝰ nauigant. ne sit homiꝰ nimis nociuꝰ. q. d. iob. hec nō est causa: q̄ existens in ꝓsperitate nō fueram alijs nociuꝰ & magis beneficus. ut magis patebit infra. ⁊ patuit ex dictis supra. j. ca. Sciendū ē etiā q̄ ad releuationē doloris duo faciūt scilz corporalis somnꝰ ⁊ meditatio speculatiua in vigilia. ⁊ vtrūq̄ dicit sibi esse subtractū. cū dicit: y Si dixero cōso. me lectul⁹ me⁹. q̄ somnū in q̄ quies sensuū. z Et releuabor. a magnitudine afflictiōis mee. a Loquēs mecū. i. meditās secū ⁊ honesta. b Terrebis me p somnia. i. ꝓmittes terreri. q̄ sathanas deo ꝓmissus mouendo fantasiam ipsi⁹ iob imittebat sibi somnia terribilia ⁊ afflictiua. c Et p visiones cōcuties. q̄ etiam in vigilia demon formabat ante eū spes horribiles. iō cōcludit q̄ talis vita tantis afflictionib⁹ exposita ē odiosa. si ſm dictū eliphaz nō exꝑctat ex b ꝓmiatio in vita futura. ⁊ sic ducit eliphaz ad incōueniēs q̄ ponebat felicitatē dei in pñti vita. ⁊ sic ſm eū nō pōt eē odibilis. dixit igit: d Quādoquidē. i. ꝓpter miserias q̄s sentio a q̄b⁹ī pñti vita nō apparet releuatio. e Elegit suspēdiū. i. mortē ꝓtūcūq̄ ville. cui⁹ cā subdit: f Desperaui. s. a felicitate tali quā ꝓmittit mihi eliphaz post flagella. tū q̄ mediocrē vite mee remanet. tū q̄ talis felicitas nō apparet ꝓbabiliter mihi ventura. g Nequaq̄ vltra iā viuā. i. pꝰ reuolutionē annoꝝ nō reuertar ad vitam animalē quā ponebāt alīq̄ philosophi. ut dictū est. h Parce mihi. post⁹ oūdit iob q̄ exꝑctatio sibi ꝓmissa ab eliphaz erat friuola. hic ꝓpter ostēdit q̄ sit ⁊ vnde exꝑctatio vera. s. q̄ a deo tollat de pñti miseria ut fruat quiete in alia vita. Primo igit ꝓtit iob dictā q̄tationē. secūdo ipedimēti retardationē. ibi: Peccaui. Prima in duas. q̄ꝑ. ꝓponit ꝓpositū. secūdo. ꝓbat suppositū. ibi: Quid est homo. Circa ꝓmū dicit: Parce mihi. s. subtrahendo me de pñti miseria. i Nihil enī sūt dies mei. i. pauci dies remanēt mihi pro senectute. ⁊ iō quasi pro nihilo ꝛtent cōputari. ſm q̄ dr. ij. physicoꝝ. Quod modicū est quasi nihil cōputatur. quasi dicat iob: Tempus est ut corpus meū tradat sepulture ⁊ anima mea sit in quiete cum sanctis patrib⁹ in sinu abrahe. k Quid ē homo. Hic probat suppositum. s. q̄ homo ad beatitudinē supnaturalem ordinetur: que in pñti vita non habet. ⁊ hoc probat ex dignitate dei sup alias creaturas corporales. ⁊ ex speciali prouidētia dei circa hominē. que sufficienter ostendūt ipsū ordinari ad alium finē. ⁊ hoc est quod dicitur:

ⁿ noctes laboriosas enumerauí mihi. Siᵒ dormiero dicam quandoᶜ consurgam: ⁊ rursum expectabo ꝛsperā: ⁊ replebor doloribus vsq̄ ad tenebras. Indutaᵈ est caro mea putredine ⁊ᵉ sordibus puleris: cutisᶠ mea aruit ⁊ cōtracta est. Diesᵍ mei velocius transierunt q̄ꝑ a texente tela succiditur: ⁊ʰ consumptiⁱ sūt absq̄ vlla spe. Memento quia ventꝰ est vita mea: ⁊ʲ non reuertetur oculus meus ut videat bona: necᵏ aspiciet me visus hominis. Oculiˡ tui in me: ⁊ᵐ non subsistam. Sicutⁿ consumitur nubes ⁊ pertransit: sicᵒ qui ꝛscēdit ad inferos nōᵖ ascendet: necᵠ reuertetur vltra in domum suam: necq̄ʳ cognoscet eum amplius locus eius. Quapropterˢ ⁊ ego non parcā ori meo: loquarᵗ in tribulatione spiritus mei: confabulaborᵘ cū amaritudine anime mee. Nūquidˣ mare ego sum aut cetus: quia circundedisti me carcere? Siʸ dixero consolabitur me lectulus meus: ⁊ᶻ releuaborᵃ loquensᵇ mecum in stratu meo: terrebisᶜ me p somnia: ⁊ᵈ p visiones horroreᵉ concutiesᶠ. Quādoᵍ electusʰ suspēdiū alia mea: ⁊ mortē ossa mea. Desperauⁱ. Neq̄q̄ʲ vltra iā viuā. Parceᵏ mihi: nihilˡ enī sūt dies mei: Quidᵐ ē homō

Quid est homo, ąſi dicat, nō ē sicut animalia bruta sed aliq̄d maī ideo subditur: a Quia magnificas cū, dando ei rationē ⁊ intellectum quibus pēst creaturis inferioribus ⁊ est capax sui cōditoris p cognitionē ⁊ amorem. b Aut quid apponis erga eū cor tuum, per specialē curam ⁊ diligentiā, ⁊ sm talē modum loquendi dicit apostolus .j. Cor. ix. Nūquid est cura deo de bobus? c Visitas eum diluculo, dando ei a principio natiuitatis angelū custodem. d Et subito probas illum, flagellis ⁊ tribulationib⁹ ne in superbiā eleuet: ⁊ p patientia ąſi aurū i fornace probetur, ⁊ ista ostendūt hominē ordinari ad finem habendum in alia vita, ideo subdit: e Usq̄quo nō parcis mihi auferendo me de miseria presenti. f Nec dimittis me ut glutiam saliuam meā, saliua enī degl utiē q̄ſi aliq̄d dulce i ore sentitur, per hoc ergo q̄ petit saliuam suam deglutire petit quietem ⁊ dulcedinem vite future loquens metaphorice sicut cōmuniter fit in hoc libro. licz enī sci p⁹ morte nō starī admitterent ad gloriā ante xp̄i passionē tamē recipiebant ad magnā requiem ⁊ consolationē in lymbo sanctorū patrū ⁊ erant certi de futura visione ⁊ fruitione dei. g Peccaui. Hic p̄sequenter iob petit remotionē impedimenti. illud aūt quod maxime impedit a predictis est peccatum, a quo nullus q̄ tūcūq̄ sanctus in presenti vita debet se reputare ꝺ̄o īmunem, ꝓpter peccati occultationē, vñ dicit apostolus .j. Cor. iiij Nihil enī mihi conscius sum sed non in hoc iustificat⁹ sum, ꝓpter quod sanctus iob dicit: Peccaui quid faciam tibi o custos hominū, quasi diceret, nō possum aliquid tibi facere ex me: per quod literer a peccato nisi ex tua gratia. b Quare posuisti me cōtrariū tibi, dimittendo me in peccato. i Et factus sum mihimetipsi grauis, quia peccatum est quoddam pondus aggrauans animā. k Cur non tollis peccatum meū, qui solus hoc potes, ⁊ dicitur peccatū cōmittitur in deū, iniquitas aūt quod cōmittitur in proximū, per hoc aūt dicta non insinuatur aliud nisi desiderium ipsius iob: ut per deū a peccato liberet si aliquod habuerit, ut sic a vita futura non retardetur, vñ subditur: l Ecce nūc in puluere dormiam. s. per sepulturā, quasi dicat, iminet temp⁹ mortis mee, ⁊ ideo nisi me cito liberaueris a peccato, de cetero liberari nō potero, q: talis liberatio post mortem nō habet locū. m Et si mane me quesieris nō subsistam. i. non habeo certum tempus viuendi vsq̄ ad crastinū diem, ⁊ ideo festina me a peccato liberare. n Cap. viij.

quia[a] magnificas eum: aut[b] quid apponis erga eum cor tuum: Visitas[c] eum diluculo: ⁊[d] subito probas illū. Usq̄quo[e] non parcis mihi: nec[f] dimittis me: ut glutiam saliuam meam: Peccaui[g]: Quid faciam tibi o custos hominū: Quare[h] posuisti me contrariū tibi: ⁊[i] factus sum mihimetipsi grauis: Cur[k] non tollis peccatum meum: ⁊ quare non aufers iniquitatem meam: Ecce[l] nunc in puluere dormiam: ⁊[m] si mane me quesieris non subsistam. VIII

Respondens[n] aūt baldath suites dixit Usq̄quo[o] loqueris talia: ⁊ spiritus[p] multiplex sermonis oris tui: Nūquid[q] deus supplantat iudicium: aut omnipotens subuertit quod iustum est: Etiam[r] si filij tui peccauerunt ei: ⁊ dimisit eos in manu iniquitatis sue: tu[s] tamē si diluculo consurrexeris ad deum ⁊[t] omnipotentem fueris deprecatus: si[u] mundus ⁊ rectus incesseris: statim[v] euigilabit ad te: ⁊[w] pacatū reddet habitaculū iusticie tue: in tātū[x] ut si pora tua fuerint parua ⁊ nouissima tua multiplicētur nimis. Interroga[y] enim generationem pristinam: ⁊[z] diligenter inuestiga patrum memoriam: hesterni[a] quippe sumus ⁊ ignorabimus quoniā sicut vmbra dies nostri sunt sup terrā: ipsi[b] docebunt te. Loquentur tibi: ⁊[c] de corde suo proferent eloquia. Nunquid[d] virere pōt scirpus absq̄[e] humore: aut[f] crescere apparentiam potissime ex hoc q̄ filij iob erāt mortui q̄ etiā sm eliphaz nō poterant sibi restitui: eo q̄ negabat aliam vitam post istam. cōtra hoc dicit baldath: q Etiā si filij tui peccauerit ei, ⁊ accipit hic si pro quia, q: reputabat eos dño peccasse, ⁊ ꝓpter h̄ periisse. r Tu tamen si diluculo consurrexeris. ad deū per cōuersionē temp̄stiuam. s Et omnipotentem fueris deprecatus. p cōuersionē vrā ⁊ non fictam. t Si mūdus ⁊ rect⁹ incesseris, diligenē cauendo a peccati recidiuo, istis trib⁹ cōcurrentibus que requirunt ad debitam cōuersionē ad deū. v Statim euigilabit ad te, liberando te de afflictione. Dicit enī deus per quādā similitudinē dormire alicui cū ipsum nō adiuuat, euigilare vo quando incipit eū adiuuare. x Et pacatum reddet habitaculū iusticie tue, ita q̄ sicut dom⁹ tua fuit turbata afflictionibus ꝓpter peccata tua, ita ꝓpter conuersionem tuam ad deum per iusticiam replebitur pace ⁊ consolatione. y Intātū ut si pora tua fuerint parua ⁊ nouissima tua multiplicentur nimis. hoc addidit baldath ad respondendū dicto iob qui supra dixerat parū remanere de tēpore vite sue, quasi dicat quod de ficiet tibi in longitudine temporis, supplebitur copia bonorum que tibi reddentur respectu priorum. z Interroga enī tē. Hic cōsequēter baldath probat suum proposītum, ⁊ primo experimento precedentium, secundo similitudine rerum naturaliū ibi: Nūquid virere potest. Circa primū dicit: Interroga enī generationē pristinā, q̄tum ad act⁹ patrum antiquorum. a Et diligenter inuestiga patrum memoriam, q̄tum ad actus precedentium magis de ꝓquo de quibus haberi potest memoria: ut sic ex pluribus habeatur maior certitudo, quia ex plurib⁹ memorijs fit vnū experimentum, ut habetur .j. metaphysice. b Hesterni quippe sum⁹ ⁊ ignorabimus, quasi dicat, ex vita nostra que breuis est pauca vidimus ⁊ experti sum⁹, ⁊ ideo parum aut nihil scire possum⁹ nisi recurrēdo ad patrū preteritorū actus. c Ipsi docebūt te, p scripturas quas dimiserunt. d Et de corde suo proferent eloquia, quia nihil scripserunt nisi quod eis certū erat ⁊ supplendū est quod intendebat baldath, s. q̄ ꝓ̄ actus patrum preteritorum non inuenirentur aliqui flagellari nisi pro peccatis preteritis eorū, ⁊ si sic aliqui fuissent per flagella emēdati fuerant etiam tunc reducti ad statum temporalis felicitatis, quod tamē non est verum in omnibus: quia multi iusti mortui sunt in miserijs ꝓpter maius meritum respectu future beatitudinis. e Nūquid virere potest scirpus. Hic baldath nititur declarare suum ꝓpositum per exemplū in rebus naturalib⁹, ⁊ primo ponit exēplū, secūdo applicat ad ꝓpositū ibi: Sic vie omniū. Circa p̄mū dicit: Nūq̄d virere pōt scirp⁹, i. iunc⁹. f Absq̄ humore, in ra latēte. g Aut crescē carectū sine aq̄, i. sine humore exteri⁹ apparēte, q. d., nō.

Respondens aūt baldath. Hic ponitur contra ipsum iob baldath obiectio, vbi primo ponitur obiectionis deductio, secundo infertur intenta conclusio ibi: Deus non proijciet. Prima in duas, quia primo baldath ꝓponit suū ꝓpositum, secundo probat per exemplū ibi: Interroga ꝛc. Circa p̄mū primo arguit eum de modo disputandi dicens: o Usq̄quo loqueris talia, reputabat enī ipsum loqui ex impetu passiōis ⁊ sic multiplicare verba friuola sine ordine rationis. Cōsequenter arguit eum de dictis dicens: p Nūquid deus supplantat iudiciū ꝛc. Circa quod sciendum q̄ sanctus iob rīdens ipsi eliphaz supra. vj. ca. dixerat: Utinam appenderent peccata mea quibus iram merui ꝛc, ostendens q̄ maior esset pena sua q̄ peccatum, ideo baldath dicit contra ipsum: Nunquid deus supplantat iudicium ꝛc, quasi dicat, hoc est impossibile cū sit regula prima iusticie, ⁊ tamē hoc sequitur ex dicto tuo: quia per te punit peccatum vltra condignū, hec aūt ratio concluderet si vera esset opinio ipsius baldath in qua cōueniebat cū eliphaz scilz q̄ pene temporales infligerent a deo tm̄modo pro peccato cōmisso. sed hoc non est verum sicut frequenter suprius est ostensum. secundo sanctus iob respondens eliphaz promittēti sibi post flagella felicitatem temporalē dixerat: Desperaui, reputans illā ꝓmissionē friuolā: quod dictū videbatur habere

Est aũt carectũ locus in quo crescit herba que vocatur carix longa ⁊ lata: nec potest crescere nisi in aqua. ideo dr a careo cares quia caret virtute subsistendi in vigore nisi habeat aquã saltem in prde. vñ hic accipitur locus pro locato. cum dicitur carectum. ⁊ psequẽter probat suppositũ. s. q talis herba non possit crescere sine aqua. cũ subditur:

carectum sine aqua: Cum[a] adhuc sit in flore: nec[b] carpat manu: aũ[c] omnes herbas arescit: sic[d] vie omniũ qui obliuiscunt deũ: ⁊[e] spes hypocrite peribit. Non[g] ei placebit vecordia sua: ⁊[h] sicut tela aranearum fiducia[i] eius. Innitetur[k] super domum suam: ⁊[l] nõ stabit: fulciet[m] eã: ⁊[n] non consurget. Humectus[o] videtur ante sp[o] veniat sol: ⁊[p] in ortu suo germen eius egredietur. Super[r] aceruũ petrarum radices[s] eius densabunt: ⁊[t] inter lapides cõmorabitur. Si[v] absorbuerit eum de loco suo: negabit[x] eum: ⁊[y] dicet. Non noui

a Cũ adhuc sit i flore dẽ. herba enim dupliciter desiccat vno modo per defectũ naturalis virtutis ex trãsitu dẽ poris. alio modo p euulsionẽ a terra. ⁊ utrũq; remouet a carice dicẽs: Cũ adhuc sit in flore. i. in virtute sua naturali. b Nec carpatur manu. i. euellatur. nihilominus si deficiat sibi aqua: c Ante omnes herbas arescit. i. citius q̃ quecũq; herba. ⁊ sic p̃batum est ꝓpositũ d Sic vie. hic ꝓnter applicat exẽplũ ad ꝓpositum. Circa quod sciendũ q̃ baldath virozẽ iunci ⁊ caricis assimilat prosperitati tpali. humorem aũt terre ⁊ aque adhesioni diuine. ita q̃ sicut humor terreus aut aqueus est causa virozis iunci ⁊ caricis. ita adhesio ad deũ p iusticiam est in hominib⁹ causa prosperitatis tpalis: quam putabat remunerationem bonorum operũ ⁊ felicitatem humanã. ⁊ per hãc homines a deo recedentes p iniusticiam cadere a felicitate tpali in calamitatem. ⁊ hoc est quod dicit: Sic vie omniũ qui obliuiscũt deũ. isti sunt manifeste mali quasi obliti mandatorum dei. e Et spes hypocrite. qui est malus occulte. f peribit. quia cadet a tpali felicitate pro qua agebat bona de genere. g Non ei placebit decordia sua. dicit hic Hzeg⁹. Nulla maior decordia est q̃ diuinis ꝑceptis fortiter insistere pro humana retributione. ⁊ talis decordia displicet hypocrite qñ cadit a tpali bono seu humana laude. b Et sicut tela aranearũ ꝛc. que modico flatu dissipatur. i Fiducia ei⁹. quia de facili frustratur. k Innitetur super domũ suam. confidens de diuitijs ⁊ familijs suis. l Et nõ stabit. q: deus vno flatu eorum dissipabit. m Fulciet eam. querendo quedã munimenta cõtra futura pericula. n Et non consurget. id est prosperabitur. Cõsequenter resumit parabolã de scirpo p quẽ designatur hypocrita. ut dictum est. ⁊ ponit duo ex quib⁹ datur spes de duratione scirpi. primũ est viroz ipsius qui aliqñ stat post defectum humoris q̃ ad modicũ tempus. ⁊ hoc est qđ dicit: o Humectus videtur. s. scirpus. quod subintelligit hic: q̃ non sit de textu. p Anteq̃ ueniat sol. ⁊ hoc ꝓpter virozem quem retinet. sed orto caloze solis statim viroz marcescit. q Et in ortu suo germẽ eius egredietur. i. in ortu solis gdit virtutem germinis. ⁊ sic est de hypocrita qui videbatur bon⁹ sed adueniente estu tribulationis apparet malicia eius. r Super aceruũ. hic ponit secundũ per quod sperat de duratione scirpi. videlz quando multi alij scirpi sũt sibi adiuncti: ⁊ quando crescit in loco lapidoso tamẽ aqueo: ita q̃ ꝓpter lapides nõ potest de facili euelli. ⁊ hoc est quod dicit: Super aceruũ petrarum. i. in magno numero valde. s Radices eius densabuntur. ad faciendũ multitudinẽ scirporum. t Et inter lapides cõmorabitur. quando inter lapides crescit modo predicto. v Si absorbuerit eum de loco suo. aliquis eũ euellẽs. x Negabit eũ. s. locus suus. y Et dicet non noui te. per hoc intelligitur similitudinarie q̃ locus vnde scirpus euellitur nihil opatur ad hoc q̃ iterũ inseratur uel plãtet. cui⁹ causa subdit: 3 Hec est enim leticia vie eius. i. naturalis processus ⁊ appetitus. a Ut rursum de terra alij. s. scirpi. b Germinentur. ⁊ non ille qui euulsus est. quia ꝑm processum nature corrupta non reuertunt eadem numero. sed specie tm̃. ut habetur. ij. de generatione. ⁊ sic est de hypocrita: quia ꝛ per multitudinẽ amicorũ fuerit virens ⁊ germinans radices ad permanendũ ⁊ cõmoretur inter lapides. i. in societate fortiũ: ut pote in ciuitate forti uel regno: si tamẽ euulsus fuerit per mortẽ: societas sua dat eũ oblitioni: nec querit eius reditum sed gaudet de alijs qui ei succedunt. c Deus non proiciet. Hic ponitur intenta conclusio ab ipso baldath. s. q ꝓsperitas tempoalis semper adest bonis ⁊ aduersitas malis. ⁊ hoc est qđ dicit: Deus non ꝓiciet. elõgando a se tẽporali prosperitate. d Simplicem. scilz corde vero ⁊ non ficto ei seruiente. e Nec porriget manũ malignis. ad dandum eis felicitatem prosperitatis tempoalis. f Donec impleatur risu os tuũ. quasi dicat ipsi iob: si simpliciter ac recte deo seruieris hoc in te experieris: qz dabit tibi prosperitatem talẽ q̃ non poteris continere a risu ⁊ a iubilo p̃ nimio cordis gaudio. g Qui oderunt te induent confusione. i. circũdabuntur sicut estimento. b Et tabernaculũ impiorum non subsistet. orientales aũt populi antiquit⁹ in tabernaculis habitabãt ⁊ ideo per tabernaculũ hic intelliguntur filijfamilie: ⁊ etiam diuitie: que omnia in tabernaculis reponebantur. qđ aũt dicit baldath: De⁹ nõ ꝓiciet simplicẽ. sp habet veritatem in spiritualib⁹ bonis q̃ nõ auferũt a iustis. sed i tpalib⁹ bonis nõ ẽ sp verũ: qz multi simplicib⁹ ⁊ iustis subtrahit bona tpalia reseruando eis spualia ⁊ eterna.

Ad hec respondẽs iob. Posita obiectione ipsi⁹ baldath. hic ꝓnter ponit ipsius iob rnsio. ⁊ quia baldath in opponendo dixerat: Nũquid deus supplantat iudicium ꝛc. impudens ipsi iob q̃ cõtradiceret diuine iusticie. ideo ipse iob respõdendo ostendit ꝓmo se nolle diuinã iusticiam impugnare. secundo declarat de quibus intendit cum aduersarijs disputare. ibi: Unum est. Circa primũ primo proponit intentum. secũdo probat assumptũ ibi: Qui transtulit. Circa primũ iob tanq̃ rationabiliter disputãs concedit qđ verum est in dictis aduersariorum. dicẽs: k Vere scio q̃ ita sit. s. q̃ deus non supplantat iudicium. nec subuertit quod iustum est. sicut dixerat baldath. l Et q̃ nõ iustificetur homo compositus deo. i. cõparatus deo. quod dixerat eliphaz supra. iiij. ca. sed iob illud prius omiserat. ideo hic resumpsit. Deo aũt ponit hic cõpositus pro cõparato. hoc est quia in cõparatione vnũ ponit iuxta aliud. ⁊ sic est ibi quedam cõpositio. i. simul positio. cõcesso igitur ꝺ qđ erat verũ iob ꝓponit intentũ dicẽs: m Si voluerit cõtendere cũ eo. i. si aliquis voluerit cõtendere de diuina iusticia velut insanus reputari. cui⁹ causa subdit: n Nõ poterit rnndere ei vnũ ꝑ mille. i. nihil poterit rationabiliter dicere. ⁊ ponit hic numer⁹ determinat⁹ pro indeterminato. ⁊ rationẽ hui⁹ assignat dicẽs: o Sapiens corde est ⁊ fortis robore. iusticia enim dei exigit in eo sapientiã dirigentẽ ⁊ potentiã exequẽtẽ. ⁊ qlibet ẽ infinita. cũ sit idem q̃ diuina ẽntia. finiri aũt ad infinitũ nulla ẽ ꝓportio. ⁊ iõ null⁹ cõtra diuinã iusticiã pot cõtendere. iõ subdit: p Quis restitit ei. disputando p sapiẽtiã uel repugnãdo p fortitudinẽ. q Et pacẽ habuit. q. d. nullus. qz ꝛ cũ aliq̃ minoris potentie uel equalis aliq̃s possit p resistentiã disputando uel pugnãdo pacẽ acq̃rere. tñ cũ eo qui est sapiẽtie ⁊ potentie infinite nõ pot pacẽ acq̃rere nisi se ei subijciẽdo. r Qui trãstulit. Hic ꝓnter declarat assumptũ. s. q̃ diuina sapientia ⁊ potentia excedũt omnẽ aliã in infinitũ. ⁊ p̃ ostendit ꝓpositũ. secũdo cõcludit intentũ ibi: Quãt⁹. Propositũ aũt declarat p effect⁹ mirabiles. ⁊ p̃ in reb⁹ naturalib⁹. secũdo in humanis actibus. ibi: Si venerit ad me.

Circa primū primo ꝛeclarat ꝓpositū in rebus naturalibus inferioribus, secundo in superioꝛib⁹. ibi: Qui ꝑcipit soli. Circa primū sciendū q̄ in inferioꝛibus creaturis terra videt firmioꝛ & stabilioꝛ: q̄ est centrū mundi: & in his que sunt sup terrā mōtes vident magis stabiles. & tñ ꝛeus in terremotu ipsā terrā mouet: & montes aliq̄ subuertit ꝑ suā potentiā. & hoc est quod dicitur: Qui trāstulit montes & nescierūt hi quos subuertit. i. homines habitātes iuxta illos mōtes. i quo ꝛeclarat magnitudo diuine potētie que ita subito facit tantū effectū: ut hoīes nō possint ꝓuidere nec sibi cauere. a In furoꝛe suo. b addidit iob q̄ ꝛeus aliq̄ talia facit in ꝓdictā peccatoꝝ ꝑm ordinē sapientie sue. b

Qui cōmo. ter. ꝛe loco suo. non ꝑm se totā cū sit centrum mundi: sed ꝑm aliquas eius partes. c

Et colūne eius ꝙcutiuntur. dicunt autē colūne terre partes eius interiores sustentantes exteriores: que concutiunt in terremotu: q̄ causat ex vapoꝛe incluso in visceribus terre: q̄ ꝑ motū suum concutit terre interioza. & sic exteriora mouent. d

Qui ꝑcipit soli. Hic consequenter ostendit magnitudinē diuine sapientie & potentie in coꝛpoꝛibus superioꝛib⁹. dicens: Qui ꝑcipit soli & non oꝛit. i. pōt ꝑcipere ut non oꝛiat. sicut enim tempoꝛe ioſue fecit eū stare in medio celi: ut nō ꝓcederet ad occasū spacio vnius diei: ut habet Josue. x. ca. ita posset ꝑcipe q̄ staret ante oꝛtū ita q̄ nō procederet ad oꝛtū per aliquod tēꝑis spatiū ꝑm ordinē voluntatis sue & sapientie. Potest etiā hoc exponi ꝑm cursū nature: inq̄ntum tegit solem nubibus ante oꝛtū: ita q̄ non videt oꝛiri ꝑm nostrū aspectū. e

Et stellas claudit q̄si sub signaculo q̄ fit dupliciter: Uno modo ꝑ ꝑsentiā maioꝛis lucis: sicut ꝛe die nō apparent stelle: quasi sub signaculo clause. & hoc ꝓpꝛe ꝑsentiā solis in hemisꝑio nostro. Alio modo ꝛe nocte quando regunt nubiū caligine. f

Qui extendit celos solus. i. vanis eis tantam q̄ntitatē ꝑm ordinē sue sapientie mensuratā: cuius nō pōt homo inuestigare rōnem. ℣. quare celū sit tante q̄ntitatis & non maioꝛis nec minoꝛis. g

Et gradit sup fluctus maris. subijciendo eos ordini sue sapientie: q̄z videant maxime mutabiles: q̄z mouent ꝙtinue. b

Qui facit arcturū. quedam cōstellatio est que vocat vrsa maioꝛ. & vocat arcturus quia cōtinue volitur circa polū articū seu septentrionalem: i

Et oꝛionas. quedam cōstellatio est clara & nota que partim dicit esse in signo tauri. & partim in signo geminoꝛum: & eius oꝛtus sigt tempestates: ꝓpter q̄ dicit ꝑbs. ij. li. metauroꝝ Quia oꝛion ē indiscretus & difficilis. k

Et byadas. quedā ꝓstellatio est in fronte tauri: & i oꝛtu suo sigt pluuias. l

Et interiora austri. i. polū antarticū seu australem: & stellas q̄ mouent circa ipsū: q̄z quātū polus articus eleuat sup terrā in hemisꝑio nostro & regione nostra: tantū ꝓpe q̄ ē nobis semp manifestus: tantū polus antarticus sub oꝛiçonte nostro ꝛe ꝓmit. & iō est nobis semp occultus: & ꝓs celi, ꝓpe ipsum exīstens. m

Qui facit magna & inscrutabilia. nobis: ut patet ex ꝓdictis. n

Et mirabilia quoꝝ nō est numerus. q̄z numerare nō possumus oīa: tamē sunt cōꝑhensa a ꝛeo & mensurata: eo q̄ facit oīa in pondere numero & mensura: ut hī Sap. xj. o

Si venerit ad me. Hic consequenter ostendit magnitudinem sapientie & potentie ꝛei in humanis. & ꝓmo in exhibitione beneficiorum sue gratie. dicēs: Si venerit ad me. ꝑ suam gratiā. p

Non videbo eū. banc aduentū ꝓcipiēdo. q

Si abierit. retrahendo suā gratiam. r

Non intelligā. huiusmodi subtractionē: quia nescit homo vtrum amoꝛe vel odio dignus sit Ecclīastes. ix. secūdo in examinatione subtili factoꝝ nostroꝝ. dicēs: s

Si repente interroget. me reducendo ad cōsideratione cōscientie, ꝓprie: q̄ facit aliq̄n ꝑ flagella: aliquādo ꝑ beneficia. t

Quis rīdebit ei. ſ. sufficiēnē q. d. nullus. in hoc enim respondet sufficiēnē homo ꝛeo. quādo secure pōt dicere se esse purū a ꝓccato: quod nullus potest dicere. ꝑm illud ꝓ. xx. Quis potest dicere. mundū est coꝛ meum: purus sum a peccato? v

Uel quis dicere ei potest. scilicet ꝓ Cur ita facis. quasi ipsum castigando: alias coꝛrigendo vel coꝛripiendo: certe nullus: cum in nullo ꝛeficere possit. tertio ostenditur ꝓfunditas diuine sapientie in peccatoꝝ punitione: quia quocūq̄ se vertit homo: nulla astucia nulla potentia potest ꝛei vindictam ꝛeclinare: ꝑm illud ꝑs. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiam? & hoc est quod dicitur: y

Deus cuius ire nemo resistere potest. vindictam eius euadendo. z

Sub quo curuātur qui portant oꝛbem. id est angeli q̄ administrāt omnē creaturam coꝛpoꝛalem & tamen dicūt incuruari ad ꝛei ꝛeuerentiam: ꝑm illud ꝑs. Adoꝛate eum omnes angeli eius. Licz autem effectus predicti sint finiti: tamen ꝛeclarant infinitatem sapientie & potentie diuine: quia reducuntur in ꝛeum tanq̄ in causam effectiuam simpliciter primam. & per consequens actum purum & illimitatum: quia actus non limitatur nisi per aliquā potentiam: vnde & forme magis materiales sunt magis restricte: cuiusmodi sunt forme elementares. a

Quantus ergo ego sum. Hic consequenter ex predictis iob concludit suum ꝓpositum: scilicet q̄ non intendit contra ꝛeum contendere: quia hoc esset frustratoꝛium & insanum. & primo hoc concludit ex sui paruitate. secundo ex dei maiestate. ibi: Si foꝛtitudo. Circa primum dicit: Quantus ergo ego sum q. d. nullius momenti. b

Ut respondeam ei. qui est sapientie & potentie infinite. c

Et loquar verbis meis cum eo. eius iudicia discutiendo: contingit autem aliquando q̄ aliquis paruus homo scilicet dignitate & potestate. confidēs ꝛe sua iustitia constanter loquitur coram iudice terreno: sed hoc non potest fieri coram iudice ꝛeo. & hoc est quod dicitur d

Qui etiā si habuero ꝛē. nō respondebo. petendo iustitiā. e

Sed meum iudicem ꝛeprecabor. petendo misericoꝛdiam & bene dicit. Si habuero quippiam iustum. sub conditione ꝓpter incertitudinem proꝑie iustitie: quia Nescit homo vtrū amoꝛe vel odio dignus sit: Ecclīastes. ix. f

Et cum inuocantem me exaudierit. scilicet ad profectum. g

Non credo q̄ audierit voꝛē meā. quia videlz non exaudiuit me ad votum. contingit enim q̄ aliquis exaudiatur aliquādo ad profectum suum: non tamen ad votum: sicut febricitans cum petit potum a medico qui negat: exaudit enim ille eum ad profectum suum scilicet ad sanitatem procurandam: non tamen ad votum suum. & eodē modo hominem petentem liberari a flagellis presentis vite deus aliquando non exaudit ad votum: exaudit tamen ad profectum. ordinās huiusmodi flagella ad meritum vite eterne. & quia homo flagellatus hoc non videt. ideo exauditus non credit se exauditum. ideo sequitur: b

In turbine enim conteret me. i. in obscuritate q̄ nescio cām sue dispositiōis aduertere. i

Et multiplicabit vulnera mea etiam sine cā. ſ. nota mihi: q̄uis sit nota sibi. vnde subdit: k

Nō cōcedit reꝙescere spiritū meū. si enī bō sciret afflictionem suā ordinari ad bonū suū simpliciē: ꝛz affligeret carne. quiesceret tamen mente: sicut sciens ꝑcisionem membri sui putridi valere ad conseruationē coꝛporis. ꝛz affligeret carne. ꝙescet tamē mente illā ꝑcisionē acceptrando. homo aūt a deo flagellatus in presenti non potest certitudinaliē scire q̄ hoc sibi cedat ad meritū vite beate: nisi sibi fuerit a deo reuelatū. & iō dicit: Nō ꝓcedit reꝙescere spīm meū.

a Et implet me amaritudinib⁹. carnis ⁊ mentis. Pōt etiā dici q̄ ꝫ cōcludit q̄si quoddā incōueniēs cōtra amicos iob: ꝙ p̄sentē afflictionē negabāt ordinari ad cōsolationē in alia vita futura. b Si fortitudo. Hic consequenr ostendit iob se nolle cōtendere cū deo rōne sue maiestatis. q̄ enim iudex terrenus est parue fortitudinis ita q̄ nō pōt coercere peccantē: secure contendit ꝫ iudicē. ꝯ hoc nō pōt dici de deo: cui⁹ fortitudo est infinita. iō dicit Si fortitudo queritur in iudice. c Robustissimus ē. ad coercendū quēcūq̄. secūdo audet aliq̄s cōtendere ꝫ iudicē. q̄ nō pōt manifeste ostēdere suā iusticiā p testimoniū alio⁹ uel p̄r se ipsum. Primū est impossibile respectu dei: q̄ sol⁹ cognoscit occulta cordiū hominū. ⁊ iō null⁹ de iniquitate primi pōt ferre testimoniū ꝫ iniam dei. ⁊ hoc est q̄d dicitur:

⁊ᵃ implet me amaritudinibus. Si ᵇfortitudo queritur: robustissimus ᶜest. Si ᵇequitas iudicij: nemo ᶜaudet p me testimonium dicere. Si ᵈiustificare me voluero: os ᵉmeum cōdemnabit me. Si ᵇinnocentē ostēdero: prauum me comprobabit. Etiā ᵈsi simplex fuero: hocipsū ᶠignorabit anima mea: ⁊ ᵍtedebit me vite mee. Unū ʰē quod locutus sum: ⁊ innocentem ⁊ impium ipse consumit. Si ᵒflagellat: occidat semel: ⁊ᵖ nō de penis innocētū rideat. Terra ᵍdata est in manus impij: vultū ʳiudicū eius operit. Qᵛ ˢsi non ille est: quis ergo ē. Dies ᵗmei velociores ᵘfuerunt cursore: fugerunt ˣ⁊ non viderunt bonū. Pertransierūt quasi naues poma portantes: sicut aquila volans ad escam. Cum ʸdixero neq̄q̄ ita loquar: cōmuto ᶻfaciem meam: ⁊ doloze torqueor. Verebar ᵃomnia opera mea: sciens ᵇq̄ non parceres delinquenti. Si ᶜautem ⁊ sic impius sum: quare ᵈfrustra laboraui: Si ᵉlotus fuero q̄si aq̄s niuis: ⁊ᵖ fulserint velut mundissime manus mee: tamē ᶠsordibus intinges me: ⁊ ᵍabominabūt me vestimēta mea. Neq̄ ʰenī viro q̄ sicut mei ē rōndebo: nec ⁱⁿ q̄ mecū ī iudicio ex eq̄ possit audiri. Nō ⁿ est qui vtrūq̄ valeat arguere: ⁊ᵒ ponere manū suā ī ambob⁹.

b Si equitas iudicij. supple queritur in iudice ad ostendendū alicui⁹ innocētiā. c Nemo audet p me testimoniū dicere. cordā deo cū ignoret secreta cōscientie mee soli deo nota. similit secūdū est impossibile. iō subdit: d Si iustificare me voluero. p testimoniū meū cōtra dei iudiciū: e Os meum cōdemnabit me. s. de blasphemia cōtra ipsū. f Si innocētem ostendero prauū me cōprobabit. peccatū meū non solum alijs sed etiā mihi occultū reuelando. ſm illud ps. Delicta q̄s intelligit. g Etiā si simplex fuero. i. sine plica dolositatis ⁊ falsitatis. h Hocipsū ignorabit aīa mea. ꝫpter varietatē motionū ⁊ afflictionū: alias affectionū aie: q̄ sicut dictū ē: nescit homo vtrū odio uel amore dignus sit. i Et tedebit me vite mee. ex ꝫ enī q̄ homo nō pōt esse securus de statu suo in vita presenti: cōsurgit quodāmodo tediū viuendi. k Unū est ⁊c. Postq̄ iob ostendit se nolle cū deo cōtendere: hic ꝫnter ostendit de quo intendit cū suis aduersarijs disputare. ⁊ ꝑmo. pbat ꝫpositū per rationē. secūdo p exemplū. ibi: Dies mei. illud aūt q̄d intendit oñdere est q̄ flagella bn⁹ vite non solū infligunt dei a deo ꝫpter pctm: q̄d fuit principale ꝫpositū. ⁊ ꝫ est q̄d dicit: Unū est q̄d locutus sum. ⁊ volo sustinere l Innocentē ⁊ impiū ipse consumit. i. morte affliget: ut ꝑ vita. ⁊ hec indifferenr inferē iustis ⁊ innocentib⁹: videt se. qui q̄ innocens a deo punit in p̄senti. sed q̄ statim pōt ad ꝫ dici q̄ nullus est innocēs a peccato originali: ꝫpter q̄d est debitor mortis: iō p ꝫ innocēs nō punit. ꝫpter ꝫ arguit vltra: m Si flagellat occidat semel. q. d. ex ꝫ datē q̄ deus deberet innocentē tm semel affligere. s. in morte: ⁊ nō in vita. cuius cōtrariū videm⁹ in multis innocentibus a deo afflictis in presenti vita quasi delectet in eoz penis ꝫpter se. ⁊ ꝫ est q̄d dicit p Et nō de penis innocentū rideat. homo enim solet ridere de his q̄ placēt ꝫpter se. sed q. ꝫ est impossibile q̄ deus delectet p se in penis innocentū. iō oportet dare aliā cām istarū penaꝝ iō subdit: q Terra data ē in manus impij. q. d. iob si tu dicas rūdēdo q̄ ipse satban ē cā: q. ꝫ ptātem in terra. ⁊ sic inducit potētes bn⁹ mūdi ad affligendū innocentes inique. vñ subdit: r Vultū iudicū eius operit. i. intellectū iudicū terre operit muneribus. fauore ⁊ alijs huiusmodi. ne videāt equitatē innocentes cōdēnando ⁊ affligendo. Hāc rēsp̄sionē destruit iob: q. satban nihil pōt nisi p̄missus a deo. ⁊ iō istas penas innocentū oportet reducere in aliā cām. s. in deū p̄mittentē ⁊ in p̄missionis cām. ⁊ ꝫ ē q̄d dr: s Qz si nō ille est. s. satban cā p̄ma dictaꝝ penaꝝ. t Quis ē ē. q. d. ipse deus p̄mittēs. s. talē afflictionē ad bonū innocētū in alia vita: q̄d aduersarij iob negabāt. v Dies mei. Hic declarat ꝫpositū p exemplū sui: ostendēs se cē punitū a deo nō p̄ peccato p̄cedēte. ⁊ 2°. inq̄rit cām punitiōis sue. x. ca. Circa p̄mū ostēdit p̄ se innocentē punitū. 2°. remouet dicti sui falsū intellectū. ibi: Si lot⁹ fuero. Circa p̄mū p̄mittit afflictionē suā dicēs: Dies mei. s. p̄speritatis mee. y Velo. fue. cursore. qui absq̄ statiōe rēdit ad terminū ⁊ ꝫ ꝫ oñdit iob q̄ p̄speritas sua equalis nō habuerit aliquā fictionē. ꝯ trāsijt statim ad miseriā. iō subdit: y Fugerunt ⁊ nō vi. bonū. s. stabile. ꝯ ꝫ ē valde miserabile q̄n bō ī miseria posit⁹ recolit tēpus suum ꝫsperū sic cito trāsijsse. ⁊ ad idē exp̄mēdū ponit aliud exemplū de naui velociter trāseunte ad portū. ⁊ de aq̄la famelica volāte ad cibū dicēs z Pertransierūt q̄si naues. p. portantes. q̄rū naute festināt nō solū ꝫpē uesperū portus: ꝯ etiam ne poma ꝫpē mozā in mari putrefiāt. a Cū dix. neq̄. ita loquar. cōqrendo de mea afflictione ⁊ miseria. b Cōmuto fa. meā ⁊ de. torqueor. i. augeꝫ dolor me⁹ interior. ⁊ p̄sequēs ī facie cōmutor. dolor enī celatus in corde intendit. q̄si intus violenr retent⁹ ⁊ inclusus: ꝯ q̄n aperit exterius p̄fletū. s. seu q̄rulationē minuit q̄si p quādā euaporationē. Posita afflictione sua declarat innocentiā suā dicēs: c Verebar oīa opa mea. ne esset ubi aliq̄d iniustū. modus enī bois diligenē suā innocentiā custodientis est semp timere ne aliq̄d iniustū faciat. d Sciēs q̄ nō parceres delinquēti. q. ad reū non ptinet dimittere decus culpe sine decore iusticie. e Si aūt sic impius sū. ut meruerim rātū flagellū. f Quare frustra laborauī. ad custodiendū innocentiā tā diligenē. q. d. ꝫ nō ē verisimile. ⁊ sic cōcludit q̄ sua flagellatio nō fuerit ꝫ peccato p̄cedente: sed ꝫ alia cā. s. ad exercitiū sue patientie. ꝫ merito vite future: q̄d intendit iob ꝫ aduersarios cōcludere: ut dictū fuit a principio. g Si lot⁹ fuero. Hic cōsequenr iob remouet falsū intellectū sui dicti. ꝫ hoc enim q̄ dixit se innocentē a deo punitū. posset ab aliq̄ intelligi q̄ diceret se iustū ī cōparatione ad deū: cui⁹ ꝫriū asseruit in ꝑncipio bn⁹ capituli: ⁊ iō ostendit q̄ null⁹ ēptum cūq̄ iustus cōparatus deo pōt dici ꝫprie pur⁹ a pctō: pallidū enī cōparatū ad albū dr nigrū. ⁊ ipfectū ad pfectū dr defectuū. ⁊ ꝫ mō ois creatura ēptūcūq̄ lucida dicit tenebrosa cōparata ad deū. ⁊ eodē mō humana innocētia cōparata ad puritatē diuinā dicit immunditia: ſm illud Isa. lxiij. Uniuerse iusticie nostre quasi pannus menstruate. ⁊ ꝫ est q̄d dicit: Si lotus fuero. a pctō cōmisso p penitentiā. b Et fulserint velut mundissime manus mee. seruando innocentiam ī Tamen sordibus intinges me. id est videbor sordidus iuxta te. k Et abominabuntur me vestimenta mea. id est opera. quia immunditia operum procedit ab immunditia operantis. q̄ autem per vestimenta designentur opera exteriora. patet Matth. vij. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium ⁊c. Consequenter subdit causam quare homo comparatus deo videatur sordidus ⁊ iniustus dicens: l Neq̄ enim viro qui similis mei est respondebo. scilicet in tali comparatione. vir enim iuxta virum potest apparere iustus: sed non iuxta deum: cuius iusticia excedit in infinitum. ⁊ sic intelligitur quod subditur: m Nec qui mecum in iudicio ex equo possit audiri. quia deus a nullo pōt iudicari. iō subdit: n Non est qui vtrūq̄ valeat arguere. quia deus a nullo pōt argui. o Et ponere manū suā in ambobus. i. coercere sua potestate me ⁊ deū: q. deus a nullo pōt coerceri. p̄ista oīa insinuat iob infinitatem quo ad iusticiam diuine excellentie: ratione cuius

homo ꝯtumeliꝯ iustus non potest dici purus: nec per consequens potest cū diuinis iudicijs contendere. vnde subdit: a Auferat a me virgam suā ⁊ pauor eius non me terreat. loquar ⁊c. quasi dicat. ista duo. s. terror diuine vindicte ⁊ pauor ne inferat irreuerentia diuine excellentie vrent homini silentium imponere; ne audeat cū eius iudicijs cōtendere. Totus enim liber iste rhetoricus est: cuius modus est eandē sniam modis pluribus explicare. ⁊ maxime quando homo loquit in persona tolētis qui cōceptus solet exprimere pluribus modis. aliquādo inrogatiue: aliquando optatiue: ⁊ aliquādo assertiue: ⁊ alijs modis pluribus: ut patet in pcessu huius libri.

b Lab. x.

Tedet animā meā vite me. Postq̄ iob declarauit se innocentē punitū fuisse: hic cōsequenter inquirit causam punitionis sue: quā maxime solent afflicti querere. Et primo ponit tuam inquisitionem. secundo infert contra aduersarios vnā pclusionē ibi: Quare cū vulua. Prima in duas. quia p̄mo inquirit causam sue punitionis ex suppositicē sue innocentie. secundo absq̄ tali suppositione. secunda ibi: Si pcecaui. Prima in duas ſm duplicē causam quā remouet a deo. secunda ibi: Nunquid oculi. Prima causa punitionis innocentis ē malicia in puniente: qñ calūniat innocentē p̄ suā maliciā uel oppримit p violentiā. ⁊ hoc nullo modo pōt esse in deo. sic igit̄ istā sniam reducit iob primo lamentando afflictionē suā dicens: Tedet animā meā vite mee. quia licz viuere ſm se sit delectabile: subiectum tñ multis angustijs efficit̄ tediosū. sicut erat in iob. c Dimittā aduersū me eloquiū meum. tunc enim videt homo loqui contra se qñ loquitur cū abbreuiatione vite sue. d Dicam deo noli me condemnare. ex hoc patet q̄ iob non loquebat ex desperatione: sed magis ex suppositione aduersarioꝝ suoꝝ futuram vitam negantium: ad quod sequitur breuiatio vite iob optanda: ut sic terminaret sua pena: ut frequenter dictum est supra. e Indica mihi cur me ita iudices. ostendendo mihi causam quare sic grauiter me punis innocentem. f Nunqd bonū tibi videt si calūnieris me. p astuciam. g Et oppримas me. p violentiā. h Opus manuū tuarū. i. cum sim creatura tua. i Et cōsiliū impioꝝ adiuues. quoꝝ studium vertitur ad depressionē innocentiū. ista proposuit iob interrogatiue q. d. ista nullo modo possunt in deo esse. ⁊ sic excludit a deo prima causa punitionis sue: que est malicia punientis. k Nunquid oculi. hic remouet secunda causa que est ignorantia veritatis: sicut iudex aliquando punit innocentem etiam ſm ordinem iusticie: utpote quando suspectus est de crimine licz falso. ⁊ sic per tormenta seu questiones punit innocentē: ut per hec extorqueat veritatē. ista autē causa puniendi innocentē non potest esse in deo: cui nihil pōt esse occultum. Sic igitur procedit iob primo quasi inquirendo vtrum propter talem ignorantiā puniatur a deo. ⁊ secundo ostendit q̄ non. ibi: Manus tue. Circa primum dicit loquens deo: Nunquid oculi carnei tibi sunt. ita q̄ accipias cognitionem intelligibilem a sensibus: inter quos in hoc principalior est visus: quia plures differentias rerum nobis demonstrat: ut habetur. j. metaph̄. l Nunquid sicut dies hominis dies tui ⁊c. ita q̄ per processum temporis augeatur in te cognitio veritatis sicut accipit cognitio in hominibus. ⁊ propter talem modum cognoscendi: aliqua veritas te lateat. m Ut queras iniquitatē meā ⁊ peccatū meum scruteris. per tormenta mihi inflicta: sicut iudices humani inquirunt de ignotis. n Et scias quia nihil impium fecerim. per talem diſquisitionē: sicut iudices terreni per hoc cognoscūt questionati innocentiam. o Cum sit nemo qui de manu tua possit eruere. illū quem tu volueris predicto modo questionare. p Manus tue. Hic consequenter ostendit iob talia non habere locum in deo: cum cognoscat hominem perfectissime intus ⁊ extra. ⁊ hoc est q̄d dicit: Manus tue. i. potentia operatiua tua. q Fecerunt me ꝯtū ad animam que fit a deo per creationem r Et plasmauerunt me totum in circuitu. ꝯtum ad corpus quo anima circundatur sicut vestimēto quodā modo. s Et sic repente precipitas me? p flagella. q̄si dicat. mirabile est q̄ cum tanta diligentia feceris me: ⁊ statim p flagella velis me destruere. hoc interponit cōtra errorem amicorum iob: qui post mortem negabant animam remanere quasi sequēs ad dictum eorum. quod prima facie inconueniens videtur. t Memento queso q̄ sicut lutum feceris me. hoc dicitur ad alludendum ei: quod dicitur in genesi hominem formatum de limo terre Gen. j. ⁊ redigēdo in pulverem Gen. iij. v Nonne sicut lac mulsisti me. Incipit describere formationem hominis a principio seminis: quod est de superfluo alimenti dealbato ad modum lactis. x Et sicut caseū me coagulasti. in formatione enim pueri semē viri in quo est vis actiua se habet ad materiam ministratā a matre in formatione corporis pueri: sicut coagulū ad lac in formatione casei. y Pelle ⁊ carnibus vestisti me. quia membra vitalia ut cor. hepar ⁊ cetera operiunt carnibus ⁊ pelle q̄busdā vestimentis. z Ossibus ⁊ neruis cōpegisti me. ad robur corporis. Descripta ergo corporis organicatione: procedit ad animationē dicens: a Vitam ⁊ misericordiā tribuisti mihi. deus enim infundendo animam dat vitam: ⁊ etiam virtutes in quodam seminario: inter quas in ipso iob relucebat miseratio: ſm q̄ ipse dicit infra. xxxj. Ab infantia mea creuit mecum miseratio. b Et visitatio tua custodiuit spiritum meum. per vite continuationem exhibendo tua beneficia. tunc enim dicitur deus hominem visitare quando dat ei beneficia spūalia ⁊ corporalia. oīa aūt ista expressit iob ad ostendendū q̄ deus cognoscit pfecte oīa q̄ sūt in vie ꝯtūcūq̄ intima. iō subdit: c Licz hec celes in corde tuo. dū aūt deus celare in corde suo ea q̄ ptinēt ad hominē. qñ nō ostendit erga eū bñficia exteriora: dimittēdo eū in afflictiē magna. d Scio tñ q̄ vniuersoꝝ memineris. ⁊ sic nō ex ignorātia ex pte tua. pcedit q̄ me affligis. e Si pccaui ⁊c. Hic pñter inqrit iob cām afflictionis sue absq̄ suppositicē sue innocētie dicēs: Si pccaui. i. dato q̄ peccauerim i iuuētute mea: f Et ad horā pe. mihi. s. statum nō puniēdo: q? iob a iuuētute nō fuit afflict? a deo. g Cur ab iniq̄tate mea ⁊c. q. d. si pperexisti mihi in iuuentute ⁊ fortitudine mea: videt q̄ magis deberes h facere in mea senectute: in q̄ nō possū sic sustinere relaxando saltē mihi culpā ex tua pietate. h Et si impius fuero tpe p̄terito: i Ve mihi ē. i. sum ⁊ fui in tanta tribulatione q̄ deberet tibi p pena sufficere. k Et si iustus. supple fui ⁊ sum. l Nō le. caput. ad de fendēdū iusticiā meā m Saturatus. i. totaliter repletus. Afflictione ⁊ miseria.

Auferat a me virgam suam: ⁊ pauor eius nō me terreat. Loquar: ⁊ non timebo eū. Neq̄ enim possum metuens respondere. x

Tedet animā meā vite mee: dimittā aduersū me eloquiū meū. Loquar in amaritudine aie mee: dicā deo: noli me condēnare. Indica mihi: cur me ita iudices: Nunqd bonū tibi videt si calūnieris me: ⁊ oppримas me opus manuū tuarū: ⁊ consiliū impiorum adiuues: Nunquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo ⁊ tu videbis: Nūquid sicut dies hominis dies tui ⁊ anni tui sicut humana sūt tempora: ut queras iniquitatē meā: ⁊ peccatū meū scruteris:

Et scias q̄ nihil impiū fecerim cū sit nemo q̄ de manu tua possit eruere. Manus tue fecerūt me: ⁊ plasmauerūt me totum in circuitu: ⁊ sic repente precipitas me: Memento queso q̄ sicut lutū feceris me: ⁊ in pulverē reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me: ⁊ sicut caseum me coagulasti: Pelle ⁊ carnibus vestisti me: ossib⁹ ⁊ neruis cōpegisti me. Vitā ⁊ misericordiam tribuisti mihi: ⁊ visitatio tua custodiuit spm meū. Licz hec celes in corde tuo: scio tñ q̄ vniuersoꝝ memineris. Si peccaui: ⁊ ad horā pepercisti mihi: cur ab iniq̄tate mea mūdū me eē nō pateris. Et si impius fuero ve mihi est: ⁊ si iust? nō leuabo caput saturat? afflictiē ⁊ miseria

Et si leuauero caput. tanq̃ tibi renitens ꝓpter superbiam. a Quasi leenam capies me. irretiendo me maioribus supplicijs. ideo subdit: b Reuersusq̃ mirabiliꝫ me crucias. qz ꝓius me cruciasti ꝑ subtractionẽ omniũ bonorum: ⁊ nunc ꝑ ꝓsecutionẽ amicorũ meorum: quod est grauissimũ sustinere. s. ꝑsecutionẽ ab illis qui ꝛeterẽt ferre auxiliũ. c Instauras testes tuos contra me. i. amicos meos qui videtur esse testes tui inq̃tũ per iusticiam tuã ⁊ impatientiam meam nituntꝫ me condẽnare d Et multiplicas iram tuam. id ẽ effectum ire tue: qz nec ira nec alie passiones cadunt i ꝛeo e Et pene militãt in me. i. tenent me ita subiectũ q̃ nullo modo possum resistere. Cõsiderandũ aũt qlz satbanamicos iob excitauerit contra eum: hoc tamen hic ꝛeo attribuitꝫ. quia hoc fecit a ꝛeo ꝓmissus Sciendũ etiam q̃ iob ad hoc causas punitionis innocentiũ tam diffuse quesiuit ut per illas quas remouit tanq̃ incongruas: intelligat ꝛera causa que est exercitiũ patientie ipsorum afflictorũ ut ꝑ hoc ꝛeueniant ad premiũ vite future eis a dño preparatũ. f Quare ꝛe vulua. Hic vltimo iob ex dictis aduersariorum sequi contradictionem concludit: ut enim patet ex precedentibus ipsi ponebant felicitatẽ hominis in ꝓsperitate temporali. ex quo sequitꝫ q̃ vita miserijs subiecta a quibus non apparet releuabilis. q̃lis erat vita iob: sit sibi odibilis ⁊ ꝛorrẽda. Item quia ponebant post mortem nihil remanere ꝛe homine vitam aliam omnino negantes: sequitꝫ q̃ mors sit priuatio omnium bonorum simpliciter. ⁊ ꝑ consequens sũme ꝛorrenda. ⁊ sic vita ei opposita appetenda etiã in statu misero: in quo non priuatꝫ omne bonum. ⁊ sic sequunt contradictoria ad dicta ipsorum. Huius autem contradictionis iob primo reducit primam partem dicẽs: Quare ꝛe vulua eduxisti me. i. feciſti me nasci. subdit causam dicens: g Qui vtinam consumptus essem. i. mortuus ante nativitatẽ. b Ne oculus me videret. in vita tam misera existẽtẽ. i Fuissem q̃si non essem. i. ita parum participassem ꝛe esse q̃ quasi nihil eẽt cõputandũ. Consequenter ponit aliam partẽ contradictionis dicens: k Nunq̃d nõ paucitas dierũ meoꝝ finiet breui? q. d. sic: pre nimia afflictione ⁊ senectute. l Dimitte ergo me ut plan. pau. dolo. meũ. in vita presenti: quia adhuc mors videt ꝛorribilior. iõ sequitꝫ. m Anteq̃ vadã. per mortem. n Et non reuertar. ꝑ resurrectionem ꝑm aduersariorum errorẽ: q̃ negabãt aliã vitã. o Ad terrã tenebrosam. i. sepeliar in terra que ꝛe natura sua est opaca. p Et opertam mortis caligine. quia viuentes q̃tumcunq̃ misere fruunt luce que est sup terrã: sed ꝑ mortẽ ⁊ sepulturã ea priuantur. q Terrã miserie ⁊ tenebrarũ. qz per mortẽ ⁊ sepulturã tollitur omnis delectatio sensibilis ⁊ cognitio itellectualis ꝑm dicta amicoꝝ iob. r Vbi vmbra mortis. quia ꝑm eos nihil põt ibi imaginari nisi ꝛorridũ. s Et nullus ordo. q̃diu enĩ homines sunt in vita presenti. sunt in aliquo ordine instituti: quia sunt diuersi status hominum: ⁊ in quolibet statu sunt gradus varij: sed post mortem non remanet aliqua talis distinctio maxime ꝑm amicos iob: ut patet ex predictis. t Sed sempiternus ꝛorror inhabitans. quasi diceret. nihil potest ibi imaginari nisi ꝛorridum. ⁊ ad semper: qz amici iob reputabant resurrectionẽ impossibilem: nec aliquid ipsius hominis remanere post mortem: quare talis ꝛoror esset omnino ĩmutabilis ⁊ ꝑpetuus. v Cap̃. xj.

Et propter superbiã quasi leenã capies me: reuersusq̃ mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me: ⁊ multiplicas iram tuã aduersum me: ⁊ pene militant in me. Quare de vulua eduxisti me? Quis vtinã consũptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem ꝛe vtero translatus ad tumulum. Nunq̃d nõ paucitas dierũ meorũ finiet breui? Dimitte ergo me ut plangam paululũ dolorem meũ anteq̃ vadã ⁊ non reuertar ad terrã tenebrosam: ⁊ opertã mortis caligine: terram miserie ⁊ tenebrarum: vbi vmbra mortis ⁊ nullus ordo: sed sempiternus ꝛoror inhabitãs. xi

Respondens autem sophar naamathites dixit: Nunquid q̃ multa loquitur non audiet: aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines: ⁊ cum ceteros irriseris a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus: ⁊ mundus sum in cõspectu tuo. Atq̃ vtinam deus loqueretur tecum: ⁊ aperiret labia sua tibi: ut ostenderet tibi secreta sapientie: ⁊ q̃ multiplex esset lex eius: ⁊ intelligeres q̃ multo minora exigaris ab eo q̃ meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei comprehendes:

Respondens autem sophar naamathites dixit: Nunquid q̃ multa loquitur non audiet: aut vir verbosus iustificabit? Tibi soli tacebunt homines: ⁊ cum ceteros irriseris a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus: ⁊ mundus sum in cõspectu tuo. Atq̃ vtinam deus loqueretur tecum: ⁊ aperiret labia sua tibi: ut ostenderet tibi secreta sapientie: ⁊ q̃ multiplex esset lex eius: ⁊ intelligeres q̃ multo minora exigaris ab eo q̃ meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei comprehendes: ⁊ perpetuus. v Cap̃. xj.

Respondens autem sophar naamathites. Hic ponit obiectio ipsius sophar contra ipsum iob. ⁊ secundo ponitur ipsi iob respõsio. sequẽti capitulo Circa primũ sophar primo arguit iob ꝛe stulti loquio. ⁊ secundo nititur eum ostendere iuste punitum ⁊ citra condignũ q̃ peccato suo. ibi: Atq̃ vtinam. tertio admonet eum ꝛe remedio. ibi: Si iniquitatem. Circa primum dicitur: q Nũquid qui multa loquitꝫ. reputabat enĩ iob ex impetu passionis superflua ⁊ irrationabilia loqui. r Non audiet. q. d. tu es ita loquax q̃ semp vis loq̃ ⁊ nihil audire. ⁊ cãm hui loquacitatis subiungit: s Aut vir verbosus iustificabitur? q. d. q̃ loquacitatem vis falso pretendere iusticiã tuam sicut in disputationibus litigiosi ⁊ loquaces volunt obtinere clamoribꝫ a Tibi soli tacebunt homines. quasi diceret. non est rõnabile: cũ non sis tante auctoritatis nec sapientie. b Et cũ ceteros irriseris. quia supra dixerat: Quare ꝛe traxistis sermonibus ꝛeritatis ꝛẽ. c A nullo confutaberis. quasi diceret. immo ego ostendam stulticiam tuam. d Dixisti enim purus est sermo meus. hoc accepit ex hoc quod supra vj°. capitulo dixerat iob: Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem ꝛẽ. e Atq̃ vtinã. Hic arguit iob ꝓpter peccata sua punitum. ⁊ ꝑ consequens coram ꝛeo imundum. Ad cuius intellectum sciendum q̃ peccatum est transgressio legis diuine: ⁊ celestium inobedientia mandatorũ ut dicit Augustinus. Lex autẽ diuina differt a lege humana: quia lex humana est tm̃ vniuersalis. applicatio autem in factis particularibus cõmittitur iudicibus in his que sunt inter hominem ⁊ proximum: ⁊ alijs hominibus in his que sunt ad seipsum. ⁊ hoc est: qz legislator non potuit considerare omnes particulares casus ⁊ circũstantias: ꝛeus autem certitudinaliter considerat omnia opera humana: etiam q̃tum ad minima. ⁊ ideo lex eius ꝓout est in mente ipsius se extendit ad omnia etiam particularia. ⁊ inde est q̃ in legibus humanis aliquis aliquando peccat in causa particulari: ⁊ tamen non facit contra legem humanam. vniuersalia enim non se extendunt ad illud particulare: sed peccans qualitercunq̃ facit contra legem diuinam: ꝓout accipitur modo predicto. verũtamen quia homo non habet cognitionem huius legis in omnibus particularibus. frequenter contingit q̃ facit contra legem diuinam: ⁊ non aduertit. ⁊ ex hoc concludit sophar q̃ nullus potest se secure iustificare: ꝑm q̃ dicit apostolus. j. Corinthiorũ iiij. Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. In hac autem ꝛeductione sic procedit sophar: quia primo ostendit profunditatem diuine sapientie: ⁊ multiplicitatem sue legis ad omnia se extendentis: ꝓpter quod est ab homine incomprehensibilis. Secundo ostendit q̃ ꝛeus facta hominum vsq̃ ad minima considerat: ⁊ sic iuste condemnat: q̃uis homini condemnato non videatur. secundũ ꝓsequitꝫ ibi: Ipse enim. Circa primũ dicit sophar. Atinã ꝛeus loqueretꝫ tecũ ⁊ aperiret labia sua tibi. secreta sua reuelando. f Et q̃ multiplex esset lex eius. ad omnia q̃tumcunq̃ minima se extendendo. g Et intelligeres. per istam reuelationem. h Ꝛe multo minora exigaris ab eo. id est minus puniaris ꝛebito. i Forsitan vestigia dei comprehendes. hoc dicit negatiue. vestigia autem dei sunt creature ex quarũ conditionibꝫ inuestigantꝫ conditiones creatoris: ⁊ iste creature nõ possunt ad plenum cõprehendi ab homine. ꝑm illud Ecclesiastes. j.

Cuncte tres difficiles: nec pōt eas homo explicare sermone. sicut patet ꝛe modico folio arboris ꝛe quo non possunt ad plenū inuestigari omnes ꝓprietates: ut quare sit tante ꝯpritatis: uel talis figure; aut virtutis. ꝛ dato ꝙ possent totaliter cōprehendi ab homine tamen per hoc non cognosceret creator pfecte: quia nullus effectus ꝛei. nec etiam omnes simul adequant virtutem ꝛei infinitam. ꝛ ideo subdit: a Et vsq; ad perfectū omnipotentē reperies? Excelsior celo est Et quid facies? Profundior inferno: ꝛ vnde cognosces? Longior terra mensura ei⁹: ꝛ latior mari. Si⁽ᶜ⁾ subuerterit oia uel⁽ᵏ⁾ in vnum coartauerit: quis⁽ᵉ⁾ cōtradicet ei: uel⁽ᶠ⁾ q̄s dicere ei potest cur ita facis? Ipse⁽ᵍ⁾ enim nouit hominū vanitatem: ꝛ⁽ʰ⁾ videns iniq̄tatē nōne cōsiderat? Vir⁽ⁱ⁾ vanus in⁽ʲ⁾ superbiam erigit: ꝛ tanq̄ pullū onagri se liberum natū putat. Tu⁽ˡ⁾ autē firmasti cor tuū: ꝛ⁽ᵐ⁾ expandisti ad eum manus tuas. Si⁽ⁿ⁾ iniquitatem que est in manu tua abstuleris a te: ꝛ⁽ᵒ⁾ nō manserit in tabernaculo tuo iniusticia⁽ᵖ⁾: tūc leuare poteris faciē tuā absq; macula ꝛ⁽ᵠ⁾ vsq; ad perfectū omnipotentem reperies? Excelsior celo est Et quid facies? Profundior inferno: ꝛ vnde cognosces? Longior terra mensura ei⁹: ꝛ latior mari. Si⁽ᶜ⁾ subuerterit oia uel⁽ᵏ⁾ in vnum coartauerit: quis⁽ᵉ⁾ cōtradicet ei: uel⁽ᶠ⁾ q̄s dicere ei potest cur ita facis? Ipse⁽ᵍ⁾ enim nouit hominū vanitatem: ꝛ⁽ʰ⁾ videns iniq̄tatē nōne cōsiderat? Vir⁽ⁱ⁾ vanus in⁽ʲ⁾ superbiam erigit: ꝛ tanq̄ pullū onagri se liberum natū putat. Tu⁽ˡ⁾ autē firmasti cor tuū: ꝛ⁽ᵐ⁾ expandisti ad eum manus tuas. Si⁽ⁿ⁾ iniquitatem que est in manu tua abstuleris a te: ꝛ⁽ᵒ⁾ nō manserit in tabernaculo tuo iniusticia⁽ᵖ⁾: tūc leuare poteris faciē tuā absq; macula ꝛ⁽ʳ⁾ eris stabilis: ꝛ⁽ˢ⁾ non timebis. Miserie⁽ᵗ⁾ quoq; obliuisceris⁽ᵘ⁾: ꝛ quasi aquarū que ꝓterierūt nō recordaberis: ꝛ⁽ˣ⁾ quasi meridianus fulgor cōsurget tibi ad ꝛesperam. Et⁽ʸ⁾ cum te consumptū putaueris orieris⁽ᶻ⁾ ut lucifer: ꝛ⁽ᵃ⁾ habebis fiduciā proposita⁽ᵇ⁾ tibi spe: ꝛ⁽ᶜ⁾ ꝛefossus⁽ᵈ⁾ securꝰ⁽ᵉ⁾ dormies Requiesces⁽ᶠ⁾: ꝛ non erit qui te exterreat. Et⁽ᵍ⁾ ꝛēplebunt faciē tuā plurimi. Oculi⁽ʰ⁾ aūt impioꝝ ꝛeficient: ꝛ⁽ⁱ⁾ effugiū pibit ab eis: ꝛ⁽ʲ⁾ spes illoꝝ abominatio aīe.

Respōdēs⁽ᵐ⁾ aūt Iob xii dixit: Ergo⁽ⁿ⁾ vos estis soli hoīes: ꝛ vobiscū⁽ᵒ⁾ morietꝰ sapiētia? Et⁽ᵖ⁾ mihi ē cor sicꝫ ꝛ vobis: nec⁽ᵠ⁾ inferior vr̄i sū. Quis⁽ʳ⁾ enī hꝫ q̄ nostis ignorat?

mo statu vite tue. ideo sequit: a Et cū te cōsumptum putaueris. per afflictionē ꝛ senectutē. b Orieris ut lucifer. per prosperitatis abundantiam. q. d. quod tibi ꝛe ꝓsperitate subtrahet ex breuitate temporis: supplebit ex intensione ꝛ superabundantia prosperitatis. c Et habebis ꝛc. Hic respōdet dicto Iob quo supra dixerat nullum bonum sibi remanere post mortē ꝑm amicorū suorū errorem. ostendēs ꝙ imo. s. memoria bona remaneat inē homines ꝛ veneratio. ꝛ hoc est quod dicit: Et habebis fiduciam. ꝛe futuro bono post mortē. d Proposita tibi spe. ex certa expectatione illi⁹ boni. ꝛ quid sit illud bonū subdit: e Et ꝛefossus. i. sepult⁹ ꝛ tumulatus. f Securus dormies quia nullus murmurabit aut ꝛetrahet ꝛe tua vita ꝓterita. g Requesces ꝛ non erit q̄ te exterreat. qz nullꝰ audebit sepulturā tuā frāgere seu vituperare ut imaginē te repꝛesentātē. sicut fiebat antiq̄tus valentib⁹ personis: ut post mortē venerarent in imaginib⁹ suis ꝛ ꝓpter talē gloriā post mortē habendā multi gentiles exposuerūt se. ꝓ republica morti ꝛ periculis. iō subdit: b Et ꝛeprecabunt faciē tuā plurimi. te in sepultura uel imagine tua venerando. Consequenē ostendit cōtrariū euenire malis hominib⁹ in sua malicia pmanētib⁹ dicēs: i Oculi aūt impiorū ꝛeficient. qz nō obtinebūt bonū quod assequi intēdebāt. k Et effugiū peribit ab eis. qz nō poterunt liberari ꝛe malo eis superueniente. l Et spes illoꝝ abominatio anime. qz post mortē non habebūt bonorē quē sperabant: sed omnes abominabunt eā vitā eoꝝ ꝓteritā. sepulturā ꝛ memoriā. Qz aūt aliquando vocaui disputantes cōtra Iob eius amicos: aliquādo aduersarios. nulla est repugnantia: qz sicut dictum fuit ꝫ. ij. ca. Venerūt ad ipsū ut amici ad eū cōsolādū: ꝫ ꝙ ꝓcurationē satban uersi sūt ut inimici ad increpādū. m Cap. xij

Respōdēs aūt. Hic ꝓsequit ꝓpter post obiectionē sophar ponit ipsi⁹ Iob rñsio. Circa quā sciendū ꝙ sophar ꝛ socij ei⁹ ad duo tendebāt: ut ꝓz ex ꝓdictis. Primū est. dicere aliqua magnifica ꝛe ꝛei ꝓtētia ꝛ sapiētia ꝛ huiusmodi: ut ꝙ hꝫ viderent ipso Iob sapientiores ꝛ sentētie eoꝝ ꝓtra Iob veriores. Secundū est. ex dictis de deo aliqua falsa ꝓcludere contra Iob: ꝓpter qō sanctus Iob in sua rñsione ꝓmo remouet primū. 2°. secūdū. ca. sequēti. Circa primū ꝓmo oñdit Iob ꝙ ea q̄ dixerāt de deo nō erāt sibi ignota. 2°. ꝙ etiā aliis hoīb⁹ erāt vel ꝓterāt eē coīter nota: ꝛ ꝙ hꝫ excludit ab eis excellētia respectu alioꝝ ꝛ cōfutat eoꝝ iactātia. secūda ibi: Numrū inēroga. Circa primū dicit Iob ex dictis eoꝝ iactatoris ꝓcludēdo n Ergo vos estis soli hoīes. qz homo differt ab aīalib⁹ bruti ꝙ intellectū. ꝛ iō ex hꝫ ꝙ ꝓtēdit⁹ vos tm̄ habere intellectū ꝛe diuinis: videt ꝙ alios hoīes q̄si bruta aīa aliqa reputet. ꝛ ꝙ ꝑm o Vobiscū morietꝰ sapiētia. si tm̄ est in vobis. sed hꝫ est falsū vñ subdit: p Et mihi ē cor sicut ꝛ vobis. i. intellect⁹ qui ꝙ cor i sacra scriptura ꝛesignat. ꝑm illud ps. xxxvj. Lex dei ei⁹ in corde ipsi⁹. q Nec inferior vr̄i sū. i noticia uel scia diuinorū de q̄ vos iactatis. ꝛ ne hꝫ dictū imputet iactantia ipsi⁹ Iob subdit: r Quis enī hec q̄ nostis ignorat? q. d. nō ē ꝑsuptuosum ꝙ dico me scire illa q̄ possūt ab alijs coīter sciri. ꝛ iō ꝙ mihi ipotuit hoc ignorātiā. ē magna ꝛerisio. ꝓt qō sequit:

Qui[a] veridet ab amico suo sicut ego: inuocabit[b] deū: & exaudiet eū. Deridet[c] enim iusti simplicitas: lampas[d] contēpta apud cogitationes diuitū: parata[e] ad tempus statutū. Abundāt[f] tabernacula p̄donū: & audacter[g] puocant deū: cum[h] ipse tederit oia in manus eorū. Mimirū[i] interroga[k] iumēta & docebūt te: & volatilia celi & indicabūt tibi. Loquere terre & respōdebit tibi: & narrabunt pisces maris. Quis[l] ignorat q̄ oia hec manus dñi fecerit: In cuius manu anima omnis viuentis: & spiritus vniuerse carnis hominis. Nōne[n] auris verba diiudicat: & fauces comedentis saporē? In[o] antiquis est sapientia: & in multo tpe prudentia. Apud[q] ipsū est sapientia & fortitudo: & ipse habet consiliū & intelligentiā. Si[r] destruxerit: nemo[s] est q̄ edificet: si[t] incluserit hominē: nullus[v] est qui aperiat. Si[x] continuerit aquas: omnia[y] siccabunt: si[z] emiserit eas: subuertent[a] terrā. Apud ipsum est fortitudo & sapiētia. Ipse[b] nouit & decipientē & eū qui decipit. Adducit[c] consiliarios in stultū finem: & iudices in stupozē. Baltheū[d] regū dissoluit[e]: & p̄cingit[f] funes renes eorum. Ducit[g] sacerdotes inglorios: & optimates[h] supplātat.

a Qui veridet ab amico suo. a quo vereret honorari. ꝓpter quod grauioz est verisio. b Inuocabit deū & exaudiet eū. quia ꝓprium eius est subuenire vbi subtrahit humanū subsidiū. & quia talis verisio ut frequenter se extendit ad alios sanctos. ideo sequit: c Deridet enim iusti simplicitas. i. vita eorum sine plica dolositatis veridet ab hominibus mūdanis: q̄ cōstituūt finem suū in temporalibus bonis: q̄ ut frequenter acq̄runt fraudibus & mendacijs. iō reputāt iustos talia fugientes fatuos & ignorantes. iō dicitur. d Lampas contēpta apud cogitationes diuitū i. illoz qui finē cōstituūt i huiusmodi diuitijs. apud tales enī contēnit vita iustoz: lz sit lampas contētiua lucis sapientie: & ardoris caritatis. ideo subdit: e Parata ad temp⁹ statutum. i. ad tra-

per intelligentiam: vnde & habitus principioz̄ vocat intellectus. Secundū est noticia conclusionū que ex principijs deducunt. & hoc designat per consilium largo modo acceptū: prout importat quandam inuestigationem & discursū a principijs ad conclusiones in speculabilibus & agibilibus: q̄uis proprie loquēdo consilium tm̄ sit in agibilibus. Tertium est certum iudicium de conclusionibus inuentis. & hoc vocat ꝟ sapiētia. Quartum autē sequit ad ista. s. potentia exequens. & hec vocat hic fortitudo: q̄quid autem perfectionis est in creaturis: excellentius est in deo. & iō ista quatuor dicuntur hic in deo esse q̄tū ad id quod habēt perfectiōis. remota omni imperfectione: licz enī deus cognoscat principia & conclusiones quod est perfectionis: nō tamen acquirit noticiam conclusionū per noticiā principioz̄: quia talis acquisitio per discursum imperfectionem includit. Sciendū etiam q̄ lz ista quatuor realiter distinguant in nobis: in deo tm̄ distinguuntur sola rōne

tudinem futuram per vite meritum. & quia homines mali non solū verident iustos: sed etiā ꝓpumpunt vsq̄ ad contēptum dei. ideo subdit: f Abundant tabernacula predonū. quia bona alioz per phas & nephas indifferenter rapiunt sibi. g Et audacter ꝓuocant deū. i. sine timore. h Cum ipse tederit omnia in manibus eoz. quia potestas qua male faciunt inest eis a deo: lz ea abutant tanq̄ deo ingrati. i Mirum. hic consequenter ostendit iob ea de quoz noticia amici sui se iactabāt: etiā alijs hominibus esse nota. & primo hoc ꝓponit. secundo declarat modū per quem homines deueniūt in cognitionem diuinoz. ibi: Nonne auris. Circa primum dicit: k Interroga iumenta. interrogare creaturas ē earum naturas cōsiderare. & responsio earū est in hoc q̄ ex tali cōsideratione homo assurgit ad cognitionē dei: q̄ est ꝓma cā omniū. ideo subdit: l Quis ignorat q̄ omnia hec manus domini fecerit. q. d. nullus aut pauci: quia omnes confitent deū esse primā cām omniū: in cuius manu est aīa ois viuētis s. irrōnabilis. cuiusmodi sunt animalia pisces & aues. m Et spiritus vniuerse carnis hominis. i. aīa rōnalis. n Nonne auris &c. hic consequenter ostendit modū deueniēdi in cognitionē dei. secundo ostendit q̄ p talē modū cognoscunt ꝓprietates diuine. ibi: Apud ipsū. Circa primū sciendū q̄ omnis cognitio humana q̄ modo naturali acquirit: ve qua hic agit a sensibus oꝛit: sensus aūt auditus maxime valet ad noticiā q̄ acquirit ꝓ doctrinam. & q̄tū ad hoc dicit: Nōne auris verba diiudicat. experientia vero maxime valet ad cognitionem q̄ est per inuentionem: ut habet. j. metaphysice: talis aūt experientia designat cū dicit: o Et fauces comedētis saporē. lz enim sensus visus plus faciat ad accipiendū experientiā q̄ gustus: tamen quia gustus est quidam tactus & homo in certitudine tactus excedit oia animalia: non aūt in alijs sensibus. ideo ꝓ gustū certitudo experientie designat: que etiā in alijs sensibus inuenit. & ex duobus modis acquirēdi scientiam predictis subdit: p In antiq̄s est sapientia. quia per longitudinē tpis potuerunt plura audire & experiri circa speculabilia: & etiā circa agibilia. ideo subdit: Et in multo tpe prudentia. q Apud ipsum &c. hic ꝓsiter ostendit qualiē modis predictis habet noticia de diuinis. & primo ꝓponit ꝓpositū. & secundo declarat. ibi: Si destruxerit. Circa ꝓmū ꝓponit quatuor de deo. circa quod sciendū est q̄ in cognitione nostra primū est noticia principioz̄: que sunt naturaliter nota tam in speculabilibus q̄ in agibilibus. & hoc designat hic

quia perfectiones que sunt in creaturis diuisim & distincte. in deo sunt vnite. r Si destruxerit. hic consequenter ostendit q̄ quatuor predicta apparent in deo ex effectibus suis hominibus notis. & primo hoc ostendit de tribus. s. de fortitudine sapientia & consilio. secundo de intelligentia. ibi: Qui imutat. Primū aūt ostendit dupliciter. primo in quodā generali. secundo applicando ad status hominū in speciali. ibi: Baltheū regum. Circa primū dicit: Si destruxerit. regna vel ciuitates vel huiusmodi. s Nemo est q̄ edificet. s. ei⁹ voluntatē. t Si incluserit hominē. materiali carcere vel infirmitate. v Nullus est q̄ aperiat. ipsum literādo. & sic ꝑ q̄ in eo est fortitudo maxima: quia nullus pōt ei resistere: hoc etiā cōcludit ex effectibus magis generalibus dicēs: x Si continuerit aquas. ita q̄ nō descendat de celo pluuia: sicut fecit ad preces helie. iij. Reg. xvij. y Oia siccabunt. in superficie terre. z Si emiserit eas. in nimia abundantia: sicut fecit tpe noe. a Subuertent terram. i. habitantes in terra: quia tūc solum remanserūt octo persone. & quia ista ostendunt infinitatē diuine potentie. concludit: Apud ipsū est fortitudo. Cōsequenter idē ostēdit de sapientia dicens: Et sapientia. quod declarat dicens: b Ipse nouit & decipientē & eū qui decipit. pfecte enim sapientis est deprehendere astutias decipiētiū & simplicitates ab eis receptoz̄. Cōsequenter idē ostendit de consilio dicens: c Adducit cōsiliarios in stultū finem quando subtrahendo gratias suas obnubilat eoz̄ intellectus qui cōsueuerūt dare certa consilia & cōgrua ad finem intentum: & tunc dant incōgrua. & sic pueniunt ad finem oppositū: sicut dicit Isa. xix. Sapientes consiliarij pharaonis dederūt cōsiliū insipiens d Et iudices in stupozem. hic accipiuntur iudices qui solent bene iudicare de agibilibus. & ideo quando contrariū iudicij sui accidit stupent & admirant. e Baltheum regum. Hic ostendit predicta applicando in speciali ad status hominum: qui vident potiozes dicens: Baltheum regum. i. virtutem eoz̄ militarem. s. exercitū f Dissoluit. quando cōtra spem humanā debellant. g Et p̄cingit fune renes eoz. qñ sic devicti ligati in captiuitatē ducunt: h Ducit sacerdotes inglorios. quādo simul ducunt in captiuitatem cū regibus: sicut sacerdos sūmus fuit ductus in captiuitatē cū sedechia rege. & bene dicit inglorios: quia sacerdotes solent in populo p̄ ceteris honorari. & sic per oppositum ostendit calamitatem eorum. & sic patet q̄ in deo est fortitudo. & idem ostendit de consilio dicens: i Et optimates supplantat. dicuntur autem optimates optimi consiliarij: quos supplantat inuoluendo eos in astucijs suis: & sic dant inutile consilium vel nociuum loco boni. Consequenter hoc idem ostendit de sapientia dicens:

a Cõmutans labiũ vraciũ.i.cozũ qui solent vra loqui: sicut philosophi quibus aliquãdo ꝓpter eoꝝ elationẽ subtrahit lumẽ cognitionis vre.ꝛ sic falsa loquunt: ſm ꝙ dicitur ad Ro. j. Dicẽtes se esse sapientes stulti facti sunt ꝛc. b Et vectrinã senũ auferẽs. eos insatuando predicto modo: non ꝙ aliquando falsũ a deo imittat intellectibus eoꝝ: sed quia ex vemeritis eozum subtrahit illustrationem suã.ꝛ sic cadunt a vritate per ꝓpriũ vefectũ. c Effundit vspectionẽ sup principes. quando aufert eos a statu bonozis ꝛ subijcit eos illis qui pri⁹ fuerãt eis subiecti. d Et eos qui oppressi fuerãt. ꝑ violentiã principũ. e Relevat.a subiectiõe eoꝝ f Qui revelat ꝓfunda ve tenebris.auferendo incarceratos ve imis carceribꝰ ꝛ tenebrosis. g Et ꝓducit i lucẽ vmbrã mortis .i. habitantes ãſi in vmbra mortꝭ sic sũt incarcerati q̃ timẽt quotidie interfici: cũ ꝛ isti ꝓducunt in lucẽ qñ ex insperato liberantur: sicut fuit ve ioachim rege inve quẽ evilmerodach extraxit ve carcere: ponẽs eũ inter primos regni sui h Qui imultiplicat gẽtes.sicut fuit ante diluuiũ: ut habef Ben.vj. i Et perdit eas.sicut fuit in diluuio. k Et subuersas in integrũ restituit.sicut fuit post diluuiũ ꝓnoe ꝛ posteritatẽ ei⁹: Omnia ista induxit iob.quia velarãt magnitudinẽ dine potẽtie ꝛ ꝓfunditatẽ sue sapientie ꝛ certitudinẽ sui cõsilij: qz nunq̃ vficit a fine intento. l Qui imutat. hic ostẽdit ꝙ in vo est intelligentia.quod maxime patet ꝑ hoc ꝙ ad voluntatẽ suã imutat intellectũ ꝛ voluntatẽ hominũ: etiam maximoꝝ ſm ꝙ dr ꝓv. xxj.Cor regis in manu dñi quocũq̃ voluerit inclinabit illud. ꝛ sic patet ꝙ in cordibus hominũ intime operat.ꝛ hoc est qd̃ dicit: Qui imutat coz ꝓncipũ populi terre.ꝛ per consequẽs subditoꝝ qui solẽt sequi voluntatẽ ꝓncipũ. m Et vecipit eos. non sic intelligendo ꝙ vceptio directe sit a deo: sed quia suo iusto iudicio subtrahit lumen suũ directiuũ.ꝛ sic homo cadet in vceptionẽ ꝑ ꝓpriũ vefectũ n Ut frustra incedãt p invium.quia nõ pueniũt ad finẽ intentum Errat aũt homo dupliciter. Uno mõ per ignozantiã. ꝛ q̃tũ ad hoc dicit: Palpabũt quasi in tenebris. Alio mõ ꝑ passionẽ.ꝛ q̃tum ad hoc dicit: o Et errare faciet eos quasi ebrios. passionati eni sunt sicut ebrij qui aliter iudicãt ve agendis in ebrietate ꝓsiti: ꝛ extra: sicut etiã passionati aliter iudicãt qñ sunt extra passionẽ q̃ passione vtenti: sicut irat⁹ inq̃tũ talis iudicat statim vindicãdũ.sedata aũt ira iudicat tempus ꝛ locũ expectandũ. p Cap. xiij.

Ece oia. Post q̃ iob arguit amicoꝝ suoꝝ iactantiã: hic excludit eozum falsam sententiã.ꝛ primo eam ꝓponit. secundo puniendã predicit.ibi: Audite ergo.tertio eam ostendit ibi: Tacete paulisper. Circa primum cõtinuat dicta sua precedentibus ad hoc arguens amicoꝝ presumptionẽ.dicẽs: Ecce oia.que ꝑdicta sunt ve fortitudine divina:sapientia ei⁹: cõsilio:ꝛ intelligentia. q Uidit oculus meus.per effectus predictos. r Et audiuit auris mea.a doctoribus.ideo subdit. s Scõm scientiam vestram ego noui.ꝛ ideo in hoc non potestis vos preferre mihi ꝛ me vespicere. t Sed tamen ad omnipotentem loquar.per veuotam ozationem: quia tempore ozationis homo cum deo loquitur. v Et disputare cũ deo cupio.non temerarie eius facta arguendo: sed humiliter vritatem inquirendo.q.d.ipse in disputando contra me non vtetur verbis pungitiuis ꝛ mendacibus sicut ꝛ vos. vnde subdit: x Prius vos ostendens fabricatores mendacij ꝛc.ut autẽ patebit infra: anteq̃ inciperet disputare cum deo: ostendit eos fabricatores mendacij; sed disputando cum deo ostendit eos cultores peruersoꝝ dogmatum simul tempore: sed prius dce ꝛ intentione: intendebat enim declarare eozum falsam sententiam per illam disputationem: ꝛ sic factum est finaliter: ut habetur infra vltimo ca. quãdo dominus determinando questionem dixit ipsi eliphaz: Iratus est furor meus in te ꝛ in duos amicos tuos quoniam non estis locuti coram me rectum sicut seruus meus iob.ideo subdit: y Utq̃ vtinam taceretis: ab iniurijs ꝛ falsis sententijs. z Et putaremini eẽ sapientes.ſm illud ꝓv. xvij. Stultus si tacuerit sapiens reputabitur. a Audite ergo. Proposita eozum falsitate i doctrina: b ostendit eam a deo puniendam dicens Audite ergo correctiones meas, cessando a predictis.ad euitandum penam diuine vltionis: ꝛ q̃ in predictis peccauerit.ostẽdit dicens. b Munq̃d ve⁹ indiget vestro mendacio ꝛc. illa enim que dixerant ostendebant se dixisse ad vefendendã diuinã iusticiã.quod nõ est necesse cũ aliter posset defendi. c Munq̃d faciẽ ei⁹ accipitis.quasi iudicantes ꝓ eius parte eius iusticiã per falsa defendendo. d Aut placebit ei.q.d.istud nõ placet ei ꝑ displicet.solet aũt alicui homini placere defensio cause sue propẽ ignozantiã: qz credit eã esse iustã. sed ꝑ est in deo impossibile qz nihil põt eũ latere. e Aut decipiet ut homo vestris fraudulentijs.homo eni aliq̃s deceptus fraudulẽtijs aduocatoꝝ vult defensionẽ cause sue. qõ tñ a principio nolebat: ꝑ hoc nõ põt esse in deo q̃ nõ põt decipi ab aliquo.iõ subdit: f Ipse vos arguet.tãq̃ malos. g Queniã in absc̃dito faciẽ ei⁹ accipitis.ille eni in absc̃dito faciẽ alicui⁹ accipit in iudicio: qui ꝓ eo loquit cõtra cõscientiã. sic faciebant isti: qz sanctã vitã iob nouerant ꝛ eius innocentiã. ꝛ tamẽ eũ cõdẽnabant quasi ad approbandũ diuinã iusticiã. h Statim ut se cõmouerit.loquit de deo ad modũ hominis: q̃ qñ cõmouef ira punit: tñ talis motio ire nõ est in deo: ꝑ sibi attribuit similitudinarie. ꝓpter effectũ punitionis.iõ subdit: i Turbabit vos.ꝑ penã inflictã. k Et terroꝝ eius irruet sup vos.timẽtes adhuc ampliozẽ vobis penã inferendã. l Memoria vestra cõparabit cineri, q̃ cito ꝓ ventũ dispergit ꝛ nõ apparet. hoc dicit iob cõtra dictũ sophar: qui supra dixerat bonũ hominis remanere post mortẽ: inq̃tũ manet in bona memoria hominũ.q.d.istud qõ reputaꝭ bonũ: nõ erit vobis post mortẽ. m Et redigent in lutũ ceruices vestre.quas inique erexistis cõtra me. n Tacete paulisp. Hic ꝓsequitur ostẽdit iob amicoꝝ suoꝝ falsitatẽ.ꝛ ꝓ ostẽdit eos fabricatores mẽdacij. 2°. cultores peruerse doctrine. ibi: Audite sermonẽ. Circa ꝑmũ sciendũ q̃ ipsi falso arguebãt iob ve impatiẽtia vltra modũ ꝛ ve desperatione: eo q̃ a principio dixerat: Pereat dies i qua natus sum.ꝛ vtrũq̃ iob ostẽdit falsũ.ꝑmo inducẽs eos ad audientiã dicẽs: Tacete paulisp ut loquar.lz eni aduersario sit graue diu audire: tñ modicũ nõ dz sibi eẽ graue. o Nõcũq̃ mihi mens suggesserit.q.d.nõ ve tinebo tẽp⁹ in cõponendo verba ornata falsitatẽ colorantia: ꝑ statim ꝓferã qõ habeo i corde ſm veritatẽ. Cõsequent ostẽdit eos falsũ dixisse imponentes ei impatientiã caninã.dicẽs: p Quare lacero carnes meas dentibus meis.q.d.que est cã q̃ ex impatientia

videō: lacerare carnes meas: sicut vos mihi imponitis. a Et aiam meā porro in manib⁹ meis. i. vitā meā nō curo amittere p̄ desperationē. sic illud Gre. omel. xxxvij. Despdari desiderāt q̄ rixatorū in via publice portāt. q. d. ista q̄ mihi ponitis falsa sūt. ideo subdit: b Etiam si occiderit me. qō est vltimū terribile. c In ipso sperabo. de sūmo bono p ipsū in futura vita consequēdo. sed qz spes sine meritis nō est spes sed p̄sūptio. ideo subdit. d Veritū vias meas. i. opa mea. e In conspectu eius arguā. veracit̄ corrigendo: si est ibi aliquid culpabile. f Et ipse erit saluator me⁹. q̄ē saluator fideliū et nō fictor. ideo subdit g Nō enī veniet in p̄spectu ei⁹. recipiens ab eo salutē: b Dis hypocrita. qui falso p̄tendit exterius sanctitatē i Audite. Cōsequent̄ oñdit eos cultores puerior⁹ dogmatū: qz negabāt vitā futurā. et b̄ p̄ iter dicebāt opa virtutū in p̄ti vita. p̄speritate tpali p̄miari. et pctā afflictionib⁹ puniri. et sic vlteri⁹ dicebant ipsū iob a deo p peccatis flagellatū. Falsitatē aūt corp oñdit iob p modū cuiusdā disputatiōis cū deo. eo modo q̄ dixerat ē. Disputare cū deo cupio. et ideo p̄mo modus hui⁹ disputatiōis tangit. et secūdo disputationem aggredit. ibi: Quātas habeo. Circa p̄mū inducit amicos suos ad attētionē. d. Audite p̄monē meū tang̃ verū. k Et enigmata. i. obscura et difficilia intellectu. l Percipite au. vīs. ista enī duo inducūt ad attētionē dicendor. s. veritas eor ad reprobandū falsitatē. et obscuritas siue difficultas ad exercitandū intellectū. m Si fuero iudi. scio q̄ iu. iueniar. i. si de doctrina quā sustineo tang̃ verā de⁹ iudiciū: scio q̄ approbabit̄ tā ḡ vera. et sic dabit̄ p me sniam. qō oñdit in fine libri. vbi dicit dñs ad disputātes ꝫ iob: Nō eritis locuti rectū coram me sicut seru⁹ meus iob. n Quis est qui iudicet mecū. volens sustinere p̄tem oppositā. o Vemat. s. ad diuinū iudiciū. p Quare tacens p̄sumor. q̄n enī homo afflictus tacendo celat afflictionē suā interi⁹: magis affligit q̄ si dixit loquēs ad dñm: q Duo tm̄ ne. a facie tua nō abscondar. i. accipiā p̄stantiam loquendi. et q̄ sunt illa ostendit: r Manū tuā longe fac a me. cessando a p̄ti afflictione. s Et formido tua non me terreat. de futura pena infligenda: ista enī duo solēt homem impedire a cōstanti locutione. s. dolor de p̄ti malo: et timor. de futuro. t Voca me et ego rūdebo tibi. q. d. duob⁹ predictis amotis parat⁹ sum disputare tendendo p̄tem opponētis uel respondētis. qualit̄ aūt ista disputatio sit licita dictū fuit in p̄incipio hui⁹ ca. v Quantas habeo ne. Hic p̄ iter aggredit iob disputationē. et p̄mo oñdit p̄positū in se singulariter. secūdo in alijs hoibus coiter. se. ca. prima in duas. qz p̄mo oñdit se flagellatū a deo nō p̄pter culpam. secundo innuit vera causam. ibi: Posuisti. Circa p̄mū facit talem rationē. si flagellatio in vita p̄ti esset tm̄ p culpa p̄terita: sequeret q̄ deberet cotidie peccato et nō excedere: aliter videret iniusticiae esse in deo: iob aūt erat cōscius sue innocentie. et p dñs sciebat afflictionē suā culpā p̄teritā excedere. ideo ad excludendū falsam cām siue punitionis dicebat deo p modū humilis inq̄sitionis. Quātas habeo iniq̄tates. i. Peccata p̄tra. p̄mū. que fiūt ꝫ equitatē iusticie. p Et peccata. in me cōmissa: sicut sūt petā gule et luxurie et huiusmodi. y Scelera mea. p̄tra deū cōmissa. ut blasphemia et huiusmodi. z Atq̄ delicta. i. petā p̄tra p̄cepta affirmatiua p omissionē. et iō dicunt delicta q̄si derelicta. et ad ista quatuor reducunt oia alia petā. a Unde mihi. i. si oñderes manifeste appareret oibus q̄ nō sum a te flagellatus tm̄ p̄pter culpā ē p̄pē aliā cām. s. sapie tue dispositionē. qz nō p̄esserāt in iob talia et tam grauia petā. ideo subdit: b Cur faciem tuā abscōdis. me nō exaudiēdo. c Et arbitraris me inimicū tuū. i. ab alijs arbitrari facis q̄ ignorāt p̄sidentie tue p̄silium. qz modus humanus est grauare aduersarium suū. et qz posset dici flagellat te ut in te oñdat potentiam suā. hoc remouet. d. d Contra foliū qō vento rapit. i. p̄trame q̄ sum nullius momēti et virtutis. e Ondis potentiā tuā. q. d. hoc nō deceret magnificentiā tuā. sicut nō decet hoīem robustissimū expiri vires suas ꝫ puerū. f Scribis enī p̄tra me amaritudines. p tuas flagellationes. et p hoc qō dicit: Scribis. oñdit talia fieri nō a casu ſ ex ordine dīne sapie. g Et p̄sumere me vis pec. adole. mee. q. d. ꝫ adolescentiā meā nō trāsierim absq̄ peccatis: tū rōne iuuentutis illa magis sūt p̄ tua misericordiā cōdonanda. q̄ tam grauiter puniēda: et sic innuit iob q̄ cā sue flagellatiōis a deo nō fuit tm̄ culpa p̄terita. h Posuisti. Hic innuit que sit vera causa. et hāc inq̄rit ex spāli cura dei circa se. d. Posuisti i nervo pedē meū. nerv⁹ iste intelligit lex dīne iusticie qua mens iob tenebat ligata ne diuerteret a deo p̄ petā. i Obseruasti oēs semitas meas. i. oēs act⁹ meos vsq̄ ad minimū cōsiderādo. k Et vestigia pedū meor. p̄siderasti. i. oēs circūstantias actuū ponderasti. q. d. ſ nō eēt nisi in me esset aliq̄d notabile et stabile. qz ad sapientē nō p̄tinet habere tantā curā et diligentiam de re vili et instabili cuiusmōi sunt a p̄te corp̄is. ideo subdit: l Qui quasi putredo p̄sumendus sum. p mortem. m Et q̄si vestimentū. qō comedit a tinea. qz vermes nascunt de carne mortua eam corrodēres. sicut tinea de veste quā corrodit. et ex hoc sequit̄ q̄ in hoie p̄ter corpus ē aliquid notabile et stabile. s. intellectualis aia: rōne cuius deus habet spāle curam de hoibus. puniēdo eis in futuro premia. p meritis: et supplicia. p peccatis. et hoc est vera causa flagellationis sancti iob ut per patientie meritum acquireret sibi glorie augmentū.

Homo natus. Hic p̄ iter sanctus iob n Cap. xiiij. qō in se declarauerat spāliter: declarat in alijs hoib⁹ gnāliter. et p̄mo declarat. p positū. secūdo euacuat dictū oppositū ibi: Mons cadens. Circa p̄mū oñdit q̄ in hoie aliq̄d sit post mortem remanēs. s. rōnalis aia. secūdo q̄ post mortē est premiatio reddenda. ibi: Breues. tertio oñdit q̄ ex hoc resurrectio hois est expectanda. ibi: Lignū habet spem. quarto p quē modū sit fienda. ibi: Quō si recedāt. Primū aūt declarat in hoie generalit̄ eo mō quo declarauerat de iob spāliter. s. p vilitatē et p instabilitatē hois ex parte corp̄is. tū sub alijs verbis. iste enim liber retoricus est. ut dictum est ſ. cui⁹ modus est ad eandem sniam plures adducere similitudines. et idē replicare p alia verba ad maiorem exaggerationē seu declarationē. dicit igit̄: Homo natus de muliere. tang̃ de re fragili. o Breui viues tpe. qz aliqua aīalia et aues naturali cursu diutius viuūt. p Replet̄ multis miserijs. s. calore: frigore: fame: siti: infirmitatibus et huiusmodi. p̄pter peccatū primi parentis. q Qui quasi flos egredit̄. in iuuentute. r Et cōterit̄. in senectute uel infirmitate supueniente. s Et fugit velut vmbra. qz cito transit et continue eius vita. t Et nunq̄ in eodem statu manet. non est p hoc intelligēdū q̄ sit in cōtinua mutatiōe. sicut ponebat Heraclitus. ut habet. iij. methaphy. sed quia homo non est diu in eadem

dispositione nec fm corp⁹. qz mō est san⁹. mō infirm⁹: ⁊ sic de alijs dispositionib⁹: nec et iā fm aiam. qz mō gaudet mō tristat. a Et dignū ducis. i. reputas dignū. b Sup huiuscemōi. i. sup rē tam fragilē ⁊ instabilē. c Aperire oculos tuos. ad eius directionem p̄ p̄hibitiones ⁊ p̄cepta, ut a malis retrahat: ⁊ in bonis dirigatur. d Et adducere eū tecū in iudiciū. i. punire eum p malis: ⁊ premiare p bonis. q. d. p tuā p̄uidentiā nō sic facis alijs creaturis carētib⁹ rōne. ex quo cōcludit in hoie esse aliquid spūale ⁊ imortale rōne cui⁹ deus habet tantam diligentiā de hoie: ⁊ qz illud a principio cōceptionis inficitur originali peccato. ideo subdit: e Quis pōt facere mūdū de imūdo cōceptū semine. qz nō originale peccatū trahit p hoc q̄ abadā fm rationē seminalē descendit. f Nōne tu qui solus es. q. d. nō solum babuisti diligentiā de humana natura i sua cōditiōe dando ei aiam imortalē: sē etiā in emūdatiōe eius ab originali peccato. ad cui⁹ emūdationē de⁹ semp dedit remediū a principio casus primi hois. g Breues dies. hic cōsequenter ostendit q̄ rōne anime imortalis remanet vita post mortē ⁊ premiatio meritoꝝ. ⁊ p̄mo repetit de brevitate huius vite. ⁊ patet lrā vsq; ibi: h Costituisti terminos eius q̄ preteriri non poterūt. Ista cōstitutio dupliciter potest intelligi. vno mō, put est in diua ordinatione. ⁊ sic termini vite hominis preteriri non p̄nt anticipando vel differendo. quia eius p̄uidentia est infallibilis. alio modo ut est in effectu exteriori, in q̄ntum ex naturalibus causis est aliquis periodus certus vite hominis. ⁊ in aliquibus maior ⁊ minor fm varietatē cōplexionis. ⁊ fm hoc termini vite humane possunt anticipari p malum regimen. gladium: uel aliam occasionē. i Recede paululū ab eo. vitalem motum uel spiritū nō influendo al' cōferendo. sicut enim sol p suam presentiam est causa luminis in aere radios influendo. sic deus est causa vite vitalem spiritū conferendo. ⁊ ideo sicut recessus solis est causa noctis. sic talis recessus dei suo mō est causa mortis. ⁊ ideo dicit: Recede paululū ab eo ut quiescat. q. d. ex quo vita humana est tam brevis ⁊ instabilis ⁊ subiecta miserijs. melius est sibi ut quiescat p mortem non ad semper. quia mors per se non est appetibilis: sed ratiōe premij sequentis. ideo sequitur: k Donec optata veniat. i. merces p se appetenda. ideo subdit: l Et sicut mercenarij dies ei⁹. Dies enī mercenarij nō sūt appetibiles rōne labor is. sē rōne mercedis p⁹ labore recipiende. ⁊ iō dies optata mercenarij est dies expectata p premio habendo. ⁊ eodem mō tempus vite presentis non est tempus optatum a viris sanctis. sed tempus vite future qō est tempus recipiēde mercedis. Et qz p̄fecta retributio nō est in aīa sine corpe. ad qō informandū habet naturalem inclinationē. ideo p̄nter agit de futura resurrectione. m Lignū habet spem. hic p̄nter ostendit resurrectionē hominis futurā. ⁊ facit talem rationē. homo cū sit nobilissima creatura in inferioribus non est de terioris cōditionis ligno: qō habet trīs vitā vegetabilem. esset aūt de teriozis cōditionis si negaret omnino resurrectio. quia si lignū fuerit precisū iterū p̄ducit ramos. si aūt p defectum nature fuerit putrefactū ex ratione seminali in eadē materia existente. rursum germinat lignū. de corpe aūt hominis precisi a vita presenti per mortem violentā uel p mortē naturalē putrefacto nihil tale pullulat. sed in terrā seu puluerē reuertit. ⁊ ideo ne homo sit priozis cōditionis ligno, cōcludit q̄ in homine sit aliquid imortale. s. anima. ratione cui⁹ expectat resurrectio. ⁊ hoc est qō dicit: Lignum habet spem. ⁊ patet lrā ex dictis vsq; ibi: n Et faciet comā. i. ramos ⁊ folia. o Homo vero cū mortuus fuerit. morte violenta seu naturali. p Et nudatus. bonis talibus q̄ non portat secum. q Atq; p̄sumpt⁹. p corpis dissolutionē. r Ubi queso est: q. d. nihil apparet germinans uel reuertēs. q. d. ex hoc cōcludit anima hois esse imortalis: in qua resurrectio expectat. Sciendū aūt q̄ iste rationes ⁊ p̄similes quas ponit iob de imortalitate anime ⁊ resurrectione: q̄uis non sint demonstratiue. sunt tamen p̄suasiones p̄babiles: qō sufficit in p̄posito. iste enim liber rhetorice p̄cedit: ut frequenter dictū est. sicut autem ad geometram pertinet demonstrare: ita ad rhetorem p̄suadere. ut habetur. j. ethicoꝝ. s Quomodo. Hic p̄sequēter ostendit modū resurrectionis future. ⁊ p̄mo excluditur modus falsus. secundo ponit verus. ibi: Quis mihi. Circa p̄mū sciendum q̄ aliqui posuerūt reditum hois ad vitam per naturā. videl; q̄

in eodē statu p̄manet. Et[a] dignū ducis sup[b] huiuscemōi aperire[c] oculos tuos: ⁊[d] adducere eū tecū in iudiciū: Quis[e] pōt facere mundū de imundo cōceptū semine: Nōne[f] tu q̄ solus es: Breues[g] dies hois sunt: numerus mensiū eius apud te est. Cōstituisti[h] terminos ei⁹ q̄ p̄teriri nō poterūt: Recede[i] paululū ab eo ut q̄escat donec[k] optata veniat. ⁊[l] sicut mercēnarij dies eius. Lignū[m] habet spem. Si p̄cisum fuerit: rursum virescit: ⁊ rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix eius: ⁊ in puluere emortu⁹ fuerit truncus illi⁹: ad odorē aque germinabit ⁊[n] faciet comā q̄si cū primū plantatū est. Homo[o] vero cū mortu⁹ fuerit: ⁊[p] nudat⁹ atq; q̄sumptus: vbi[r] q̄so est: Quō[s] si recedāt aque de mari: ⁊ fluuius vacuefactus arescat: sic[t] hō cum dormierit non[v] resurget. Donec[x] atterat celū nō euigilabit: nec p̄surget de somno suo Quis[y] mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me: ⁊[z] absondas me donec[a] pertranseat furor tuus: ⁊[b] constituas mihi tempꝰ in q̄ recorderis mei: Putas ne[c] mortu⁹ hō rursū viuet: Cunctis[d] diebus quibus nunc milito: expecto[e] donec[f] veniat immutatio mea. Vocabis[g] me: ⁊[h] ego respondebo tibi. Operi[i] manuū tuarū porriges[k] dextera. Tu[l] quidem gressus meos dinumeraſti: sed[m] pce pctis

[a] Et. [b] sup. [c] aperire. [d] ⁊. [e] quis. [f] nonne. [g] breues. [h] constituisti. [i] recede. [k] donec. [l] sicut. [m] lignū. [n] ⁊. [o] homo. [p] ⁊. [r] ubi. [s] quō. [t] sic. [v] non. [x] donec. [y] quis. [z] ⁊. [a] donec. [b] ⁊. [c] putas ne. [d] cunctis. [e] expecto. [f] donec. [g] vocabis. [h] ⁊. [i] operi. [k] porriges. [l] tu. [m] sed.

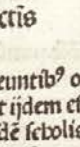

post magnū circuitū annoꝝ redeuntib⁹ omnib⁹ corpibus celestibus ad eundē situm: redeant ijdem effect⁹ numero. ut q̄ idem plato legeret atheuis in eisdē scholis ⁊ eisdē scholaribus ⁊ eandem lectionē. sed hoc nō solū est p̄tra fidē: sed etiā p̄ phi doctrinā. ij. de gnātione. vbi dicit q̄ ea que corrumpunt non redeūt cadē numero p motū ⁊ mutationē. hūc igit modum resurgēdi excludit iob. d. Quō si recedāt aq̄ de mari &c. vel; q̄ p evaporationes cōuertunt in aerē ⁊ non redeūt eedem numero p naturam. ut dictum est: t Sic homo cū dormierit. p mortem. v Non resurget. p modum naturalem. x Donec atteratur celum. ⁊ est sensus: q̄ sicut celū qō est incorruptibile p naturā impossibile est atteri p corruptionem naturalē. sic nec homo resurgere pōt a morte p naturā. y Quis mihi. hic p̄nter ostendit verum modū resurrectionis: que fit virtute dei reuniētis aiam corpori. ⁊ qz ista resurrectio est appetenda. ideo p modū deprecantis dicit: Quis mihi hoc tribuat ut i inferno pregas me. i. in lymbo sanctoꝝ patrū sub tua p̄tectione: eo q̄ ibi existētes securi erāt de sua futura felicitate. z Et absondas me. a malis huius vite: a Donec pertranseat furor tuus. i. flagella p̄nitis vite que ex ira tua vident̄ p̄cedere, tamen ira non est in deo nisi similitudinarie. ut dictū est sē. b Et p̄stituas mihi tempus in quo recorderis mei. qō est tempꝰ resurrectionis in q̄ videbit deus mortuoꝝ recordari: quoꝝ corpa quasi oblitus dimiserat tam diu in terra. ⁊ q̄ sit hec intentio sua ostēdit. d. c Putas ne mortuus hō rursum viuet. q. d. tenendū firmiter q̄ sic. ideo subdit: d Cunctis diebꝰ q̄b⁹ nūc milito. i. in vita p̄senti sto. quā dixit eē militiā sē. ca. vij. e Expecto. cū desiderio f Donec veniat immutatio mea. i. resurrectio ad cōditionem bonoꝝ. dicit enī apls. j. Cor. xv. Omnes q̄dem resurgem⁹ sē nō oēs immutabimur. qz boni ⁊ mali resurgēt: sed boni trīs immutabunt̄ resurgendo ad meliorem statū. g Vocabis me. qz ad vocem dei resurgent mortui. fm q̄ dicit Job. v. Qui in monumentis sunt audient vocē filij dei &c. h Et ego respondebo tibi. q. d. p hoc fiet resurrectio. quia creatura obediet creatori. i Operi manuū tuarū. i. mihi q̄ sum opus tuū. k Porriges dextera. qz sanct⁹ iob sperabat se cū electis ad dexterā patrem esse collocandū. l Tu quidem gressus meos dinumeraſti. i. opa mea bona ⁊ mala. m Sed parce peccatis meis. qz ad beatitudinē nullus transit nisi totaliter purgat⁹

a recessis. ⁊ eandem sniam reptit p aliam similitudinem. a Signasti quasi in sacculo delicta mea. illa enim sic solent esse signata ab hominib⁹ que sunt certitudinaliē enumerata. b Sed curasti iniquitatē meā. i. curabis ut transeā ad felicitatem. c Mons cadens. Postq̄ sanctus Iob de vera felicitate bois declarauit suum ꝓpositū, hic ꝓnter excludit oppositum. sicut pz er ō. dictis. amici iob dicebant felicitatem hominis aliquo modo remanē post mortem. vno modo incōtum remanet ipsius bona memoria. qō excludit iob p tria que videnē esse multū stabilia: quorum tñ perit memoria: Mons cadens. p terremotum uel p alium modū. d Defluit. a memoria hominū. e Et saxum transfertur de loco suo. i. de lapidicina. nec remanet ibi eius memoria. f Lapides excauant aq̄. q̄uis sint durissimi. g Et alluuione ꝛa cōsumit. q̄uis sit stabilis. ita ꝙ non remanet memoria de boc qō ꝓsumptū est b Et bōies ergo similiē pdes. s. a memoria hominū p⁹ mortem ipsoꝝ cum sint minus stabiles. i Rouorasti eū paululum. fortitudine ⁊ diuitijs in vita ꝓsenti que est valde breuis: k Ut in ꝓpetuum transiret. a vita presenti ad mortem absq; reditu. maxime ꝑm opinionē amicoꝝ iob ꝓtra quos arguebat. qz negabāt aliquid de boie remanere. l Immutabis faciem eius. in morte p quā facies bois marcescit. m Et emittes eum. a vita presenti ⁊ memoria hominū. q. d. ista memoria est ita parui momēti ꝙ nullo modo facit ad beatitudinem hominis. alio modo dicebant amici iob ad felicitatem bois post mortem eius ꝓtinere ꝙ filij eius sint in potentia ⁊ honore in quibus manet pater mortuꝰ quodāmodo. ⁊ hoc excludit iob. d. n Sive nobiles fuerint filij eius. p potestatem ⁊ dignitatē secularem: o Sive ignobiles. p istoꝝ carentiam: p Non intelliget. hoc sequit ex dictis amicoꝝ iob q̄ negabant aiam intellectiuā remanere post mortē. ⁊ sic ex dictis eoꝝ cōcludit ꝫ eos ꝓsperitatē filioꝝ nihil ꝓtinere ad felicitatem parentū. q Stedit etiam vlterius ꝙ felicitas bois nō sit ante mortem. d. q Attn caro eius dū viuet dolebit. qz vita humana multis miseriis est subiecta. ut dictum est ā. in principio buⁱ⁹ ca. ⁊ quia vita humana non tñ est subiecta dolori sensibili. sed etiam tristicie anime interiori. ideo subdit: r Et anima illius super semetipso lugebit. ista autem posuit iob. quia de ratione felicitatis est quietare appetitū. ⁊ in vita presenti non quietatur. ut quilibet experitur. nec etiam in memoria post mortem remanenda: nec in ꝓsperitate filioꝝ futura. restat igitur ꝙ in alio sit felicitas bois ponenda. s. in dei visione ⁊ fruitione que omnino erit ꝓfecta in resurrectiōe q̄li corpori coicabit̄ glozia anime: sicut fuerat ei instrumentum merendi in vita presenti. ⁊ sic concludit ipsius iob intentio ꝙ sancti i ꝑnti flagellant a deo. p ꝑmio futuro. s Cap. xv.

Espondēs aūt. Postq̄ describuntur obiectiones amicoꝝ iob ꝓtra ipsum ⁊ eius responsiones. hic ꝓnter ponunt replicationes ꝓtra ipsum ⁊ eodem ordine quo fuerunt obiectiones posite. ⁊ primo ponunt replicationes eliphaz secundo ipsius baldath. xviij. ca. tertio ipsius sophar. xx. ca. Circa primū sciendū ꝙ iob in responsione sua dixerat aliq̄ difficilia ⁊ ꝓfunda de immortalitate aīe ⁊ futura resurrectione. ut dictū est ca. precedenti. que eliphaz non intellexit. uel ꝫ ea obijcere nesciuit. ⁊ ideo illa omittēs. cū tñ de bis esset principale ꝓpositū ad modū litigiosi cepit verba iob arguere. ⁊ ꝓmo ꝓba que ꝓtulerat aīi disputationē cū deo. secundo ea que ꝓtulerat disputando cū ipso.

meis. Signasti[a] quasi in sacculo delicta mea: sed[b] curasti iniquitatem meam. Mons[c] cadens defluit[d]: ⁊[e] saxum transfert de loco suo. Lapides[f] excauāt aque: ⁊[g] alluuione paulatim terra consumitur: ⁊[h] homines ergo similiter pdes. Rouorasti[i] eum paululū: ut[k] in ꝓpetuū transiret. Immutabis[l] faciem eius: ⁊[m] emittes eum. Sive[n] nobiles fuerint filij ei[o] sive[o] ignobiles: nō[p] intelliget. Attamen[q] caro ei[o] dum viuet dolebit: ⁊[r] anima illius super semetipso lugebit. XV

Respondēs[s] aūt eliphaz themanites dixit: Nūquid[t] sapiēs rndebit[v] quasi in ventū loquēs: ⁊ implebit ardore[x] stomachū suū: Arguis[t] verbis eū qui nō est eqlis tibi: ⁊ loqueris qō tibi nō expedit. Quantū[u] inde est euacuasti timorē: ⁊[v] tulisti preces coꝝ deo. Docuit[c] enī iniquitas tua os tuū: ⁊ imitaris linguā blasphemantiū. Cōdēnabit[b] te os tuū: ⁊ nō ego: ⁊[c] labia tua respondebūt tibi. Nunqd[f] ꝓm⁹ hō tu natus es: ⁊[g] añ oēs colles formatus? Nūquid[b] ꝓsiliū dei audisti: ⁊[i] inferior te erit eius sapientia? Quid[k] nosti quod[l] ignorem⁹? quid[m] intelligis qd[n] nesciamus? Et[o] senes ⁊ antiq̄ sunt in nobis: multo vetustiores q̄s pres tui. Nūquid[p] grande est ut ꝙsoletur te deus? Sed[q] verba tua prava hoc[r] prohibēt. Quid[s] te eleuat cor tuū: ⁊[t] q̄si magna cogitās attonitos bes oculos. ostendēs superbiā tuā in signo exteriori. mens enim bois magna cogitans abstrabit̄ ab exterioribꝰ. ⁊ sic oculi corporales remanēt quasi attoniti. ex boc igitur eliphaz notat ipsū iob ꝙ talia signa faceret exterius ex superbia. q̄si insinuans ꝙ cogitaret

Ibi: Ostendā tibi. prima in duas. qz primo verba iob arguit. secūdo ad hoc rōnes inducit. ibi: Nūquid primus. Circa primū ꝓmo arguit iob de verbis ex iactantia ꝓlatis. qz dixerat: Nec inferior vestri ego sum. q̄si insinuās ꝙ esset maior. ut iste ei imponit. d. t Nūquid sapiēs. q̄lem tu te facis: v Respondebit q̄si in ventū loquēs i. vane ⁊ iactanter. q. d. non. secūdo arguit eū de ꝓbis ꝓlatis ex iracūdia. quia obiurgans dixerat. pri⁹ vos ostendēs fabricatores mendacij. ut eliphaz imponit sibi. ⁊ hoc est qō dicit. x Et implebit ardore stomachū suū. q. d. nō. ⁊ dicit: y Ardore. qz ira est accensio sanguinis circa cor. tertio arguit eū de verbis blasphematorijs. eo ꝙ dixerat: Disputare cū deo cupio. disputare enī cū aliquo videt̄ sententie ipsi⁹ ꝓtradicere. ideo dicit: z Arguis verbis eū qui nō est equalis tibi. q. d. sapiētia sua intantū supereminet ꝙ nō est licitū alicui ꝓtradicere ei. qz opa ei⁹ q̄ nobis videnē irrationabilia sunt in se rationabilissima. ideo subdit: a Quantū in te est euacuasti timorē. q̄ temerare ausus es ꝓuocare eū ad disputationē. b Et tulisti preces coꝝ deo. i. abstulisti ꝙ malicia tua ne preces tue sint accepte coꝝ deo. c Docuit enī iniquitas tua os tuū. ex abundātia enī cordis os loquit̄. ⁊ ideo ex iniquitate cordis ꝓcedit iniquitas oris. d Condēnabit te os tuū. ostendēdo malicia quā habes in corde absconditā. e Et labia tua rndebūt tibi. i. verba de labijs tuis ꝓlata oñdunt tibi illud qō queris. s. cām tue flagellatiōis. q̄ est iniqtas tua. f Nūquid ꝓm⁹. hic ꝓnter adducit eliphaz rōnes ad ꝓdicta. ⁊ ꝓmo ꝙ blasphemauerat querēs disputare cū deo. d. Nūquid ꝓmus hō tu natus es. i. creatus. quia pri⁹ hō fuit ꝙ creationē. ⁊ extūc habuit a deo omnē scientiā q̄ pōt haberi ꝙ nām: quā nō habuit iob. g Et añ oēs colles formatus. q. d. es tu ne sapientior ꝓmo bie uel ꝓmo angelo q̄ creatus fuit cū mūdo sensibili. h Nūquid ꝓsiliū dei audisti. i. intima sue sapie. i Et inferior te erit eius sapia. qz ꝓuocasti eū ad disputandū. q̄si potens redarguere eū ⁊ ꝓfutare. q. d. ex istis apparet magna presūptio tua de sapia tua que tñ modica est aut nulla. ideo subdit: k Quid nosti. p alioꝝ doctrinā: l Nō ignorem⁹. q̄ tñ bōies fragiles ⁊ parue scientie sum⁹. m Quid intelligis. ꝙ te inueniēdo: n Quod nesciam⁹. q. d. nihil: imo ecōuerso plura ignoras q̄ nos scim⁹. vñ subdit: o Et senes ⁊ antiqui sūt in nobis ꝛc. q. d. ab illis potuim⁹ plura ⁊ maiora audire. ⁊ ex illis alia inuenire q̄ tu poteris scire a doctoribus tuis p eoꝝ doctrinā uel p tuā inuentionem. p Nūquid grande est. hic adducit rationē ad increpandū verba iob quibus dixerat: Si fuero iudicatus scio ꝙ iustus inueniar. p bō soletur te deus. relaxando a miseria ⁊ afflictione. q. d. non. sed est r Hoc ꝓbitent. que te manifeste ostendūt iniustū. s Quid te eleuat cor tuū. supbia interiori. t Et quasi magna cogitans attonitos habes oculos. ostendens supbiā tuā in signo exteriori. mens enim bois magna cogitans abstrabit̄ ab exterioribꝰ. ⁊ sic oculi corporales remanēt quasi attoniti. ex boc igitur eliphaz notat ipsū iob ꝙ talia signa faceret exterius ex superbia. q̄si insinuans ꝙ cogitaret

pfunda ⁊ alijs incognita. a Quid tumet ꝓtra ꝛeũ spũs tu⁹ ⁊c. ⁊ in hoc notat eũ ꝛe supbia in ꝛrbo ⁊ ꝓtra ꝛeũ q̃ est maxima. vlterius ostendit ꝛrba iob falsa qui se iustificabat. d. b Quid est hõ ut imaculatus sit. q̃ vita humana non põt transire sine culpa. aũ cuius ꝓbationem subdit: c Ecce inter sanctos. i. angelos bonos. d Nemo imutabilis. a bono in malũ: ⁊ hoc ꝑ naturã. licz ãgeli sancti ꝓfirmati sint in bono p grãm. ⁊ qõ dr: Nemo. nõ sigt idem qõ nullus homo. q̃ angeli nõ sunt homines. sed accipit hic nemo ꝓ nullus generaliter. sicut Marb. xj. Nemo nouit filiũ nisi pater. e Et celi nõ sunt mũdi in conspectu eius. q̃ corpora celestia habẽt aliq̃d potentionalitatis admixtum. s. ad situm ⁊ illuminationem recipiendũ q̃ luna ⁊ stelle recipiũt lumen a sole. ⁊ ex hoc cõcludit imunditiã iob ⁊ iniquitatẽ dicens: f Ꝛto magis abominabilis. ꝓ peccata cõmissiõis g Et inutilis. ꝓ peccata omissionis: b hõ. i. ipse iob. quẽ ex abominatione non noiat ꝓ pio noie. i Qui bibit q̃si aquã iniq̃tatẽ. i. cõmittit pctã absq̃ freno timoris ⁊ mẽsura. Ille enĩ q̃ bibit vinũ. q̃ timet iebriari bibit tẽperate. ẽ bibẽs aquã hoc nõ timet. ꝓ hoc non curat ꝛe tali tẽperamẽto. ⁊ sic insinuat q̃ iob tempamentũ timoꝝ ꝛei postposuerat. ⁊ sic oĩ iniq̃tati sine freno se exponebat. Ex supdictis satis ꝑz q̃ ꝓba ⁊ argumẽta elipbaz nõ ibãt ad intentionẽ iob. q̃ nõ q̃ierat disputare cũ ꝛeo p cõtentionẽ q̃si eq̃lis ei vel supioꝛ: ẽ p humilẽ veritatis inq̃sitionẽ a sũmo doctoꝛe tãq̃ inferioꝛ. sic Hiere. xij. dr: Just⁹ q̃dẽ tu es dñe: si disputẽ tecũ: ꝛerũtñ iusta loquar ad te. k Ostendã tibi. hic ꝓnter elipbaz arguit ꝓba iob: q̃ dixerat disputãdo. dixerat enĩ q̃si cõquerẽdo se viuere in angustia. p malo pñti ⁊ timoꝛe ꝓ futuro. d. Manũ tuã lõge fac a me: ⁊ formido tua nõ me ẽreat. ⁊ iõ elipbaz ꝑ nitit oñdẽ sibi cãm timẽdi ⁊ anxiandi etiã anteq̃ esset ꝛeiectus a ꝓsperitate tpali. 2⁹ p⁹ suã ꝛeiectionẽ. ibi: Habitauit. Circa primũ excitat ipsius attentionẽ. d. l Audi me qõ vidi. ꝓ ꝓpriã expientiã. m Narrato tibi. ⁊ nõ solũ vidi sed a sapiẽtib⁹ audiui. ⁊ hoc est qõ subdit: n Sapiẽtes cõfi. ⁊ nõ absconpa. suos. i. doctrinã eoꝝ. sed eã manifestãt tpe ⁊ loco. o Quib⁹ solis data est terra. i. bona ẽrena q̃bus vtunt ad vtilitatẽ suã. mali aũt abutunt ad suã dãnationẽ. p Et nõ trãsi. ali. p eos. ꝛeiciẽs eos a sua ꝓsperitate. sicut dr ꝛe rege terrã aliquã ꝛeuastãte q̃ trãsit p eam ad libitũ ꝛeuastãdo eã. elipbaz enĩ ponebat felicitatẽ in ꝓsperitate tpali. ⁊ ideo ꝓnter dicebat bonos ⁊ virtuosos abea nõ ꝛeici. q Cũctis diebus. Postq̃ excitauit iob ad attentionẽ. hic ꝓnter ponit suã intentionẽ. s. q̃ iob adhuc in ptãte tpali exist⁹ habuit cãm anxietatis ⁊ timoꝛis ꝓ ẽ mala q̃ fecerat alijs: ꝓ ẽ qõ semp timebat sibi insidiari gladio ⁊ veneno ⁊ alijs modis. sicut est ꝛe tyrãnis. vñ iij. ꝛe cõsolatione. ꝑsa. v⁹ dicit ꝛe dionysio tyranno: Exptus sortis sue piculoꝝ tyrann⁹ regni met⁹ pendẽtis sup ꝛrticẽ gladij terroꝛe simulauit. q̃ exponẽs cõmentatoꝛ dicit: q̃ cũ dionysi⁹ tyrann⁹ existens in ptãte sua q̃reret a q̃dam amico suo q̃d sibi videret ꝛe ipso respondit ipsũ esse felicẽ: tunc dionysius fecit eũ sedere in regali solio ꝛestibus regijs ornatũ ⁊ apponi optima cibaria añ eũ. ꝛerũtñ sup caput eius fecerat appendi gladiũ acutissimũ cũ filo tenui: q̃ cum vidisset dict⁹ amicus ꝓ anxietate nõ poterat comedere: sed timebat ⁊ pallebat ꝑ timoꝛe gladij ne q̃libet momento caderet sup ipsũ:

oculos: Quid[a] tumet contra ꝛeũ spũs tuus: ut proferas de ore tuo huiuscemodi ꝛmones: Quid[b] est homo ut imaculat⁹ sit: ⁊ ut iustus appareat natus de muliere: Ecce[c] inter sanctos eius nemo[d] imutabilis: ⁊[e] celi non sunt mundi in ꝓspectu ei⁹: q̃nto[f] magis abominabilis ⁊[g] inutilis homo[h] qui[i] bibit quasi aquã iniquitatẽ. Ostendã[k] tibi audi[l] me: q̃ vidi narrabo[m] tibi Sapiẽtes[n] ꝓfitenť: ⁊ non abscondunt patres suos. Quib⁹[o] solis data est terra: ⁊[p] nõ trãsibit alien⁹ p eos. Cũctis[q] diebus suis impius supbit[r]: ⁊ numer⁹ annoꝝ incertus est tyrãnidis eius. Sonitus[s] terroꝛis semp in auribus illi⁹: ⁊[t] cũ pax sit ille semp[u] insidias suspicat. Non[v] credit q̃ reuerti possit de tenebꝛis ad lucem: circũspectans[w] undiq̃ q̃ gladiũ. Cũ[x] se mouerit ad querendũ panẽ: nouit[y] q̃[z] paratus sit in manu eius tenebꝛarũ dies. Terrebit[a] eum tribulatio: ⁊[b] angustia vallabit eũ sicut regem q̃ preparatur ad preliũ. Letendit[c] eni aduersus ꝛeũ manũ suã: ⁊ cõtra oĩpotentem roborat⁹ est. Cucurrit[d] aduersus eũ erecto collo: ⁊[e] pingui ceruice armatus est. Operuit[f] faciem eius crassitudo: ⁊[g] de lateribus eius aruina ꝛependet. Habitabit[h] in ciuitatibus desolatis: ⁊ in domibus deserꝛtis que in cumulos sunt redacte. Non[i] ditabit nec psequetur substantia eius: nec[k] mittet in terrã radicẽ suã. Non[l] recedet de tenebꝛis. Ramos[m] ei⁹ arefaciet[n] flãma: ⁊ auferet spũ oꝛis eius. Nõ[o] credat frustra errore deceptus: q̃ aliq̃ ꝓcio redimendus sit. Anteq̃[p] dies ei⁹ impleãt pibit: ⁊[q] man⁹ ei⁹ arescẽt. Letꝛetur[r] quasi vinea in ꝓmo flore botrus eius: ⁊[s] quasi oliua

Supbia eoꝝ q̃ te oderunt ascendit semp. Et numer⁹ annoꝝ incert⁹ ẽ tyrãnidis eius. quia semp timet ptãtẽ suã amittẽ. iõ subdit: s Sonitus ter. semp in au. illi⁹. si eni audiet aliquẽ fremitũ videt sibi q̃ sit ipet⁹ adũsarioꝝ irruẽs sup eũ t Et cũ pax sit. i. cũ nihil tale ẽribile appeat v Sp ĩsi. suspi. videlicz machinatiões occultas fieri ꝑ ipsũ. p Hõ cre. q̃ reuerpos. ꝛe tenebꝛ. i. ꝛe tali anxietate mẽtis q̃ obnubilat aĩuz. y Circũspe. vndiq̃ gla. q̃ ꝓpter mala q̃ fecit suscitauit ꝑ se odiũ ex oĩ pte: ⁊ nõ solũ ab extra: ẽ etiã ab ĩtra. iõ subdit: z Cũ se mo. ad q̃rẽpanẽ. i. cũ voluerit accipe coꝛpis refectionẽ. a Mouit. i. timet ꝓpter mala q̃ fecit ꝛeiciẽs eos a sua ꝓsperitate. sicut dr ꝛe rege terrã aliquã ꝛeuastãte q̃ trãsit p eam ad libitũ ꝛeuastãdo eã. elipbaz enĩ ponebat felicitatẽ in ꝓsperitate tpali. ⁊ ideo ꝓnter dicebat bonos ⁊ virtuosos abea nõ ꝛeiciliter. b Ꝛe parat⁹ sit in ma. ei⁹ tene. dies. i. mozẽ ꝑ intoricationẽ. ⁊ sic anxiat⁹ nõ solũ ab extra. sed ab intra. timẽs intoricari a ꝓpria familia ex odio uel ꝓpmio. iõ sequit: c Terrebit eũ tribulatio. supuẽtura. d Et ang. valla. eũ. q. d. sic rex pat⁹ ad ꝑliũ vallat militib⁹. sic iste ãgustijs ⁊ troꝛib⁹. ⁊ q̃ istud. ꝓcedit ex iusto dei iudicio. subdit ꝓ cã e Tetẽdit enĩ aduersus ꝛeũ manũ suã. abutens ptãte sibi a ꝛeo cõcessa. f Cucurrit aduer. eũ erecto collo. ꝓ superbiã. g Et pingui ceruice armat⁹ est. q̃ talis supbia ꝓcedit ex pinguedine diuitiarũ ⁊ tpalis ptãtis. ⁊ q̃ supbia excecat. iõ subdit: h Operuit faciem ei⁹. i. noticiã intellectus. i Crassitudo. i. supbia ꝓcedens ex tpali abundãtia k Et de laterib⁹ eius aruina ꝛependet. ex hoc sigt q̃ ministri eius ⁊ collaterales ex eodem motu malicie eius obtemperabãt eam imitãtes. talem aũt fuisse iob sigbat iste elipbaz dum adhuc esset in ptãte cõstitutus. l Habitabit in ciuitatibus. Hic ꝓnter ꝛescribit anxietatem iuste inflictã iob. q̃ fuit a ptãte ꝛeiectus dicẽs: Habitabit in ciuitatibus ꝛesolatis. prima enim est pena ꝛeiecti q̃ sit fugitiuus de loco proprio. ⁊ habitet in locis ruinosis ⁊ occultis. secunda est priuatio sue substantie. ⁊ q̃tum ad hoc dicitur: Non ditabitur ⁊c. m Nec mittet in terrã radicem suam. i. nõ habebit stabilẽ ⁊ securã mansionem. n Nõ recedet de tenebꝛis. i. non reuelabit a suis miseriijs ꝓpter malum sue obstinationis. alia pena est q̃ priuatur prole sua. q̃ ipsi iob contigerat. ⁊ q̃tum ad hoc dicitur: o Ramos eius. i. filios ⁊ filias. p Arefaciet flãma. i. interficiet diuina iusticia. per hoc insinuans q̃ pueri iob iuste ꝓ peccatis suis fuerant occisi. q Non credat ⁊c. redimendus sit. i. liberandus a miseria aliquo auxilio: q̃ est indignus. r Anteq̃ dies eius impleant pibit. q̃ mors eius accelerabitur añ cursũ nãe. s Et man⁹ eius arescẽt. i. opa eius opa ꝛeficiẽt. t Letabit q̃si vinea in p̃ flo. bo. eius. i. ꝛe eo nõ expectabit aliq̃s bon⁹ fruct⁹. iõ subdit: v Et q̃si oliua ꝓficiens

florem suū. ⁊ sic amittit fructū suū futurū. a Congregatio eni hypocrite. i. ipsius iob quē dicebat hypocritā prætendendo falso exterius sanctitatē. b Sterilis. q: oīa bona que cōgregauerat iob fuerūt ei subtracta. c Et ignis deuorabit. eoꝝ q̄ mu. li. accipiūt. in hoc notat iob q̄ dū esset in potestate fuerat acceptor munerū ad puertendū iudiciū ⁊ ex hoc fuisse punitum pena ignis oues suas ⁊ pueros ꝓsumentis. ut habet̄ s. j. ca. Ignis dei cecidit e celo: ⁊ tactas oues puerosq̄ ꝓsumpsit. ⁊ ideo dicit̄ hic: Et ignis deuorabit tabernacula eoꝝ. q: custodes ouiū solent i tabernaculis habitare. d Cōcepit dolorē. i. p̄cogitauit malū alijs facere. e Et peperit iniq̄tatē. deducens ad effectū cogitationē suam iniquā: dū esset in ptāte tpali. f Et vterus eius p̄parat dolos. i. post deiectionē suā non mutauit mentem. q: si posset haberet adhuc nocendi voluntatem. g

pficiens florem suum. Congregatio[a] enim hypocrite sterilis[b]: ⁊[c] ignis deuorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit[d] dolorem: ⁊[e] peperit iniquitatem: ⁊[f] vterus eius p̄parat dolos. XVI

REspondens[g] autē iob dixit: Audiui[h] frequēter talia. Consolatores[i] onerosi vos omnes estis. Nūquid[k] habebūt finem verba ventosa: Aut[l] aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram[m] ⁊ ego similia vestri loq̄. Alterq̄ [n] vtinam esset anima vestra p̄ anima mea. Consolarer[o] ⁊ ego vos sermonibus: ⁊[p] mouerem caput meum super vos. Roborarem[q] vos ore meo: ⁊[r] mouerem labia mea quasi parcens vobis. Sed[s] quid agam: Si[t] locutus fuero: non[v] quiescit dolor meus: ⁊[x] si tacuero nō recedet a me. Nūc[y] autem oppressit me dolor meus: ⁊[z] in nihilum redacti sunt omnes artus mei: Ruge[a] mee testimonium dicunt cōtra me: ⁊[b] suscitatur falsiloquus aduersus faciem meam: cōtradicens[c] mihi Collegit[d] furorem suum in me: ⁊[e] cōminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis[f] meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerūt[g] super me ora sua: ⁊ exprobrantes percusserunt[h] maxillam meā: satiati[i] sunt penis[k] meis. Cōclusit[l] me deus apud iniquū: ⁊[m] manibus impioꝝ me tradidit. Ego[n] ille quondā opulent⁹ repente[o] cōtrit⁹ sum: tenuit[p] cervicem meā. Cōfregit me: ⁊[q] posuit me sibi ꝙsi in signū. Circūdedit[r] me lanceis suis: cōuulnerauit lumbos meos. Non[s] pepercit: ⁊[t] effudit in terra viscera

Cap. xvj.

REspondens aūt iob. hic ponit ipsius iob rūsio. Circa qō sciendū q̄ sicut ꝓ ex p̄dictis eliphaq̄ nō replicauerat aliq̄d cōtra iob de principali ꝓposito. s. de imortalitate aīe ⁊ futura resurrectiōe. sed ex p̄uijs iob conat⁹ fuerat cōdēnare ipsum. p̄mo ostendēs eū p̄sumptuosū ⁊ blasphemū. ⁊ secūdo ꝓpē iniq̄tates suas esse afflictū. igit̄ iob in sua rūsione p̄mo euacuat ipsius eliphaq̄ increpationē. ⁊ secūdo declarat p̄ncipale ꝓpositū. s. futurā remunerationē. ca. xvij. prima in duas. q: p̄mo excludit increpationē eliphaq̄ in q̄tū nitebat ostendere iob p̄sumptuosū ⁊ blasphemū. secūdo q̄tū ad hoc q̄ dicebat eū p. peccatis afflictū. ibi: Nūc aūt. Circa primū dicit: b Audiui frequenter talia. s. p̄ba pūgitiua ⁊ increpatiua ab eliphaq̄ ⁊ socijs eius. iō subdit: i Consolatores onerosi oēs vos estis. q: licz venissent ad ꝓsolandū iob: tū puersi erāt ad ipsum increpandū ⁊ molestandū. k Nūquid habebūt finem verba ventosa. i. iactatoria ⁊ soliditate veritatis carentia. l Aut aliq̄d tibi molestum est si loquaris? ꝓuocādo me ad iram q̄tū in te est. q. d. non. ⁊ tū deberet tibi esse molestū increpationibus affligere amicū tuū. m Poterā ⁊ ego similia vestri loq̄. i. vos pungere si esletis in loco mei. sed hoc non facerē. vñ subdit: n Alterq̄ vtinā esset aia vra. pro aia mea. i. in afflictione ⁊ tristicia in q̄ sum. ⁊ ego essem liberat⁹. hoc nō dixit iob appetitu vindicte. sed zelo iusticie. ⁊ ut ipsi in afflictione positi experirent veritatē amicicie sue. iō subdit: o Cōsolarer ⁊ ego vos sermonib⁹ vris ⁊ dulcib⁹ ⁊ non pungitiuis. p Et mouerē caput meū sup vos. i. signū intrinsece cōpassionis q Roborarē vos ore meo. inducendo vos ad patientiā. r Et mouerē labia mea q̄si parcēs vobis. s. ad mitigationē doloris vestri nō ad augmētationē. s Sed q̄d agam. ad doloris mei releuationē. q. d. non habeo. ideo subdit: t Si locut⁹ fuero. quasi ad aliqualem mei ꝓsolationem. v Non quiescit dolor meus. quia est intrinsecus radicatus. x Et si tacuero non recedet a me. quia q̄s dolor celatur quasi clausus interius magis intenditur: q̄ si p verba apriatur exterius. y Nunc autem ⁊c. hic p̄ter excludit verba eliphaq̄ prout ostendebant ipsum p̄ peccatis afflictū. ⁊ primo ostendit sue afflictionis grauitatē. ⁊ secundo sue innocentie puritatem. ibi: Nec passus sū. ⁊ tertio ꝓsolatiōis sibi p̄misse vanitatē. ibi: Vertosi amici mei. prima in tres. quia primo exprimit suā afflictionē. secūdo remouet quandā dubitationē. ibi: Cōclusit me. tertio respondet ad quandā obiectionē. ibi: Saccū. Circa primū sciendū q̄ sanctus iob fuerat afflictus a diabolo imediate q̄tum ad ablationē substātie sue ⁊ filioꝝ: ⁊ corporis sui p̄cussionem. ⁊ etiam mediate in q̄tum amicos excitauerat ad eius increpationē. ⁊ iō loquendo de affligente ipsum aliquando loquitur in singulari notando ipsum demonem. aliq̄n in plurali notando cum ipso amicos suos p eum excitatos. dicit igitur: Nunc autem oppressit me dolor meus. s. q̄tum ad corpus. quia anima non fuit oppressa tanq̄ a stabilitate virtutis deiecta. z Et in nihilum redacti sunt omnes artus mei. q: p̄cussus erat vlcere pessimo a planta pedis vsq̄ ad verticē. a Ruge mee testimonium dicunt cōtra me. humor enim interior desiccatus erat. ⁊ sic vltra cutis exterior rugas cōtraxerat ⁊ sic erant testimonium p̄cussionis eius. b Et suscitat̄ falsiloqu⁹. i. diabol⁹ qui est mendax: ⁊ pater eius. s. mendacij. ut habet̄ Joh. viij. c Cōtradicens mihi. p amicos meos quos cōtra me excitauit. d Collegit furorem suū in me. i. apposuit totū conatū ad mihi nocendū. e Et cōminans mihi infremuit. loquit̄ de demone ad modū crudelis bestie: que frendens dentibus cōminat̄ ei quem vult deuorare. ⁊ ad idem p̄tinet q̄ subdit: f Hostis meus terribilib⁹ oculis ⁊c. q: fera volens aliquem deuorare terribiliter aspicit eū. g Aperuerunt sup me ora sua ⁊ exprobrantes. s. demon ⁊ amici mei p eū excitati. demon corā deo me infamādo. ut habet̄ s. j. ca. ⁊ amici mei falso me condēnando. h Percusserūt maxillā meā. i. cōtempserūt me manifeste sicut p̄tenit ille qui percutit in facie. i Satiati sūt. i. letati. k Penis meis. q: demon letat̄ de afflictione innocentū. Amici eni iob letabant̄ in q̄tum reputabāt eū iuste p̄cussum. p̄m q̄ dicit in p̄s. Letabit̄ iustus cū viderit vindictā. ipsi aūt reputabāt se iustos. ⁊ iō ostendebāt se applaudere diuine iusticie. l Cōclusit me ⁊c. hic ꝓter remouet quandā dubitationē. ex hoc eni q̄ dixit se afflictū a demōe. posset aliq̄s credere q̄ illa afflictio nō p̄cessisset ex ordine diuine sapie. ideo hoc remouet. d. Cōclusit me deus apud iniquū. i. diabolū: cui ex ordine sue sapie cōcessit ptātem affligēdi me. m Et manib⁹ impioꝝ me tradidit. in q̄tum ab eis p̄sequi me p̄misit. ⁊ qualit̄ hoc sit ostendit. d. n Ego ille quondā opulentus. i. diues ⁊ famosus. o Repente cōtritus sum. q̄ nō soleret̄ accidere: sed a magno statu hō decidit paulatim. iob aūt mittente q̄ fuit satis grauius q̄ si paulatim cecidisset: ⁊ signū dimeā. loquit̄ ad modū hois debilis: cuius caput teneā fortissimo eū ad cuius p̄cussionē multe sagitte mittunt̄. ⁊ p hoc innuit iob multiplices p̄cussiones suas. ⁊ idem designat p multitudinē lanceaꝝ. d. r Circūdedit me lanceis suis cōuulnerauit lumbos meos. p hō designat interfectionē filioꝝ q̄ de lūbis eius egressi fuerāt. s Nō pepercit. mihi: etiam p̄cutiendo me in ꝓprio corpe. iō subdit: t Et effudit in terrā viscera mea. p hoc designās q̄ dolor ei⁹ sensibilis

non tñ erat in superficie corporis: sed etiam penetrabat vsq; ad intima. a Concidit me vulnere super vulnus. qz postq̃ vulneratus fuerat de filioꝝ morte: fuit vulneratus in ꝓprio corpe. b Irruit in me quasi gigas. i. in tanta fortitudine q̃ quasi nihil virtutis remansit in me. c Saccū. Hic ñdet ad quandā obiectionē quā eliphaz sibi ꝫ. fecerat ca. ꝓcedēti. d. Nūquid grāde est ut ꝓsolet deus: sed ꝑba tua praua hoc ꝓhibent: quid te eleuat cor tuum: in quo sigurit eliphaz ipsum iob remanē in afflictiōe ꝓpē superbiā suā. eo q̃ nō fuerat humiliatus dīna ꝓcussione. qō ostendit iob falsum. d. Saccū cōsui sup cutem meā. qō faciebant boues tūc tpis in signū humiliatiōis. et silr capita sua cinere aspgebāt. d Facies mea intumuit a fletu. qz flet9 est signū cōtritiōis et humiliatiōis. et bene dicit: Facies mea intumuit a fletu. qz ꝓ magnū fletū multa humiditas resolui9 a cerebro descendēs versus oculos et faciem et sic inflat. e Et palpebre mee caligauerūt. i. oculi intra palpebras ꝓtenti. qz ex magno et ꝓtinuo fletu visus obscurat. f Nec passus sum. Postq̃ iob oñdit suā ꝓcussionē multiplicē: hic ꝓfiter oñdit suā innocentiā. d. Nec passus sū absq; iniq̃tate man9 mee. i. opis mei. qō ꝓ manū designat q̃ ē organū organoꝝ. ut bñ. iij. de aia. b aūt dixit iob nō ad sui iactantiā sed ad veritatis declarationē et amicoꝝ suoꝝ ꝓfutationē qui non poterāt ostēdere ex opibus iob ꝓteritis q̃ demeruisset ꝓcuti tot et tantis plagis. et qz possent dicere: licz nō possim9 ostendere opa tua mala cōmissa. tñ illud qō omisisti deū colere tanq̃ ingrat9 de ei9 bñficijs hoc demeruit. iō iob dicit excludens hāc obiectionē: g Cū dare mūdas ad deū ꝑces. ipsū debite venerādo. h Terra ne operias sanguinē meū. terrā aūt appellat amicos suos q̃ felicitatē suā ponebāt in rena ꝓsperitate. illo modo loquēdi quo dicit Aug9. Si aurū diligis aurū es. ipsi aūt nitebant opire sanguinē iob. i. ei9 afflictionē dicentes q̃ erat punit9 ꝓ culpa. et sic nō habebat iustū titulū cōquerēdi de hoc cozam deo ad declarationē sue innocentie. et qz posset dici iob: tu de teipso testimoniū ꝓhibes: testimoniū tuum non est verū. ideo inuocat diuinū testimoniū. d. i Ecce eni in celo est testis meus. q̃ est testis cordiū. ideo subdit: k Et cōscius meus. qz scit secreta ꝓscientie. licz aūt nullus ꝓ se posset scire se carere mortali ꝑcato: tñ hoc aliq̃s viris sanctis cōcedit ex dīna reuelatione. et sic videt fuisse de iob. ꝫ q̃ō sic ꝓfidēs inducebat eū testē non ad sui iactantiā sed ad glozā dei et veritatis declarationē. l Verbosi. Hic ꝓfiter iob ostendit ꝓsolationis sibi ꝓmisse vanitatem ut enim ꝓz ex ꝫ. dictis amici iob. ꝓmittebāt ei reditū ad felicitatem terrene ꝓsperitatis si se emendaret: quā ꝓmissionē iob ꝓ nihilo babebat. d. Verbosi amici mei. in hoc supple q̃ ꝓmittūt mihi. m Ad deū stillat oculus me9. ab eo expectādo remunerationē in futuro n Atq; vtinā sic iudicaret vir cū deo. sic aūt iudicat hō cū boie cōpari suo: q̃ causa vtriusq; ꝓponit manifeste. ꝓ hoc ergo dicit iob se desiderare q̃ causa quare sic deus ordinauerat eū affligi esset manifesta sicut afflictio sua: ut ꝓ hoc ordo dīne sapie appareret flagellando iustos in pñti ad augmentū felicitatis eoꝝ in futurū. acꝓ hoc amici iob qui hoc negabāt ab errore suo resilirent qui felicitatē bois in hac vita ponebāt. qō etiā vlterius remouet. d. o Ecce enim dies anni transeūt. s. vite humane q̃ est valde brevis. q. d. in re tam instabili et parui momenti non pōt esse vera felicitas bois. p Et semitā ꝓ quā non reuertar ambulo. qz homo a puericia ꝓ iuuentutē et alias etates transit ad senium: sed inde non reuertitur ad etates preteritas. q

Cap. xvij.

Spiritus meus. Postq̃ sanctus iob verba eliphaz increpatoria excluserat. hic ꝓfiter principale ꝓpositū declarat. s. de futura iustoꝝ remuneratione. et ꝓmo ostendit ꝓpositū. secundo concludit intentū. ibi: Igitur. Circa primū ponitur ꝓmo expectatio future remunerationis. secundo ponit circa amicos iob defectus huius cognitionis. ibi: Oculi eorum. primū autem ostenditur ꝓ brevitatem vite humane et calamitatem. cui subdit. ex qō sequitur felicitatē bois in futuro expectandam. sicut et frequenē ꝫ. dictū est. Iste enim liber retrozicus est. et iō eadem sentētia sub diuersis verbis et similitudinib9 frequenter replicat. Item procedit per modum disputationis. in eadem autem disputatione frequenter multiplicantur argumēta per varia verba licz argumentoꝝ non sit vis diuersa. sic ī ꝓposito iob ꝑ brevitatē et miseriam vite humane frequenter probat expectationem felicitatis future. et hoc est qō dicit: Spūs meus attenuabit9 et cē. vita enim humana continuat9 per vitales spiritus egredientes a corde: qui in senectute debilitantur. et tandem deficiūt. et sic vita terminatur. ideo subdit: r Et solum mihi superest sepulchrum. q. d. intantū senui et debilitatus sum q̃ non habeo expectare ꝓsperitatem presentis vite. sed tñ sepulturā. iō subdit: s Non peccaui. licz enim presentē vitā non transisset absq; aliquibus peccatis. tñ non erant tanti ponderis q̃ ꝓpter ipsa infligeretur sibi pena tam grauis. de qua subditur: t Et in amaritudinibus morat9 oculus meus. et magis facit mentionem de oculo q̃ de alia parte. qz illa afflictio interioz mentis magis apparet in oculo q̃ in partibus alijs. v Libera me. a presenti afflictione. Ly in aliquib9 libris ponitur: Dñe. non est de textu sed subintelligitur. quia verbum iob ad deum dirigitur. Et ne credat9 q̃ erat literari per restitutionem ad ꝓsperitatem terrenam. ideo subditur: x Et pone me iuxta te. i. in lymbo sanctorum patrum: vbi defuncti erant de sua beatitudine futura securi. y Et cuiusuis manus pugnet contra me. q. d. ibi non deo timere de insultu cuiuscūq; hominis uel demonis. z Oculi eorum. Hic ostendit ignorantiam amicoꝝ suoꝝ circa vitam futurā quam negabant. et primo ostendit eorum ignorantiam. secūdo suam displicentiam. ibi: Caligauit. Circa primū ostendit ignorantiam eorum dicens: Oculi eorum longe fecisti a disciplina. s. veritatis predicte. elongat autem deus homines a cognitione veritatis indirecte in q̃tum ex eorum demerito retrahit influxum illustrationis sue. a Propterea non exaltabuntur. in remuneratione future vite. quia ignorans ignorabitur. ut habetur j. Cor. xiij. b Predam pollicetur socijs. s. ipse eliphaz qui felicitatem hominis ponebat in ꝓsperitate terrena. et sic eam ꝓmittebat ꝓ premio illis qui erant sue opinionis que ꝑ predam designatur. c Et oculi filioꝝ eius. qui sunt imbuti adeo suo errore. d Deficient. a vere beatitudinis consecutione. e Posuit me quasi in ꝓuerbiū vulgi. ex dictis enim eliphaz qui dicebat iob punitum ꝓ suis peccatis sequebat9 q̃ iob inter vulgares in prouerbiū poneretur. ut quando aliquis malus a prosperitate deiceretur. cōmuniter diceretur: accidit isti sicut et iob. et ad idem pertinet quod sequitur: Et exemplum sum coram eis. f Caligauit. Postq̃ iob ostendit amicoꝝ ignorantiam. hic cōsequenter circa hoc ostendit suam displicentiam. quia plus debet displicere defectus amici in sapientia q̃ in pecunia. et ideo dicit: Caligauit ad

mea. Concidit[a] me vulnere super vulnus: irruit[b] in me quasi gigas. Saccū[c] consui sup cutē meā: et opui cinere carnē meā. Facies[d] mea intumuit a fletu: et[e] palpebre mee caligauerunt. Nec[f] passus sum absq; iniq̃tate man9 mee: cū[g] habere mundas ad deum preces. Terra[h] ne operias sanguinem meū: neq; inueniat in te locū latendi clamor meus. Ecce[i] enim in celo testis meus: et[k] conscius meus in excelsis. Verbosi[l] amici mei: ad[m] deum stillat oculus meus. Atq;[n] vtinam sic iudicaret vir cū deo: quomodo iudicat filius hominis cum collega suo. Ecce[o] enim breues anni transeunt: et[p] semitam per quam nō reuertar ambulo.

XVII

Spiritus[q] me9 attenuabit: dies mei breuiabuntur: et[r] solū mihi superest sepulchrū. Non[s] peccaui: et[t] in amaritudinibus morat9 oculus meus. Libera[v] me et[x] pone me iuxta te: et[y] cuiusuis manus pugnet contra me. Oculi[z] eorum longe fecisti a disciplina: propterea[a] non exaltabunt9. Predam[b] pollicetur socijs: et[c] oculi filiorum eius deficient[d]. Posuit[e] me quasi in ꝓuerbium vulgi: et exemplū sum coram eis. Caligauit[f] ad indignationē oculus me9:

920
414

indignationē oculus meus. tristicia enī ⁊ ira que est p̄ çelum p̄uis nō excedit animū: tñ ipsum turbat. ſm Grego. a Et mēbra mea q̄si i nibilū redacta sunt. q̄z ira ⁊ tristicia q̄ sunt in mente redundāt in corpe. b Stupebūt iusti sup hoc. videlz q̄ hoies tam litterati sicut erāt amici iob. tanto erroze essent ꝛepti. c Et innocēs p̄tra hypocritā suscitabitur. q̄z ira q̄ est p̄ çelū veritaꝫ excitat innocentes ad insurgendū p̄tra fictionem falsitatis. d Et tenebit iust⁹ viam suā. q̄z p̄ē erroꝛē magnoꝛ illi q̄ sunt firmi ⁊ stabiles in virtute non dimittūt viam iustiçie: ꝫ magis excitanf ad opa pfectionis maioris. iō sequif: Et mūdis manib⁹ addet fortitudinē. e Igif. Hic ex p̄dictis iob cōcludit intentū. intendebat aūt iob duo. Unū erat q̄ amici sui ab erroze reuocarentur. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: Igitur omnes vos p̄uertimini ⁊ venite. retrocedēdo ab erroze ⁊ veniendo ad veritatē. f Et non inuenīā in vobis vllū sapientē. q̄tū ad illud q̄ ꝛe felicitate humana teneris. s. q̄ sit in terrena. p̄speritate q̄ est a vera sapientia veniare. cui⁹ est oia opa in finē optimū ⁊ vltimū ordinare. Secūdū q̄ intēdebat iob declarare: erat q̄ felicitas hois nō erat in hac vita. ꝫ in futura expectanda. ⁊ q̄tū ad hoc dicit: g Dies mei transierūt. q. d. in hac vita non est mihi felicitas expectanda. h Cogitationes mee dissipate sunt. i. impedite a cōtemplatiōis diuine dulcedine ꝓpter acerbitatē afflictionis mee. i Torquentes cor meū. i. retorquentes ipsum a p̄templatiōe p̄me veritaꝫ ad p̄siderandū magnitudinē mee calamitaꝫ. k Noctem verterūt in diem. auferentes mihi somnū ⁊ inducētes vigiliam: sicut solet fieri ꝛe die. ideo subdit: l Et rursum post tenebras spero lucem. i. cū ꝛefiderio expecto. ⁊ q̄ amici iob dicebant ipsum reuerti ad terrenā. p̄speritatē. ⁊ spāliter si sustineret patienē. iō ꝫ excludit. d. m Si sustinuero. predicta patienter: n Infernus nom⁹ mea est. i. sepultura intra terram. quia non expecto vltra felicitatē terrenā. Et ꝓpter illud quod hic dicit ꝛe inferno. sciendū q̄ in hoc loco ⁊ in alijs locis hui⁹ libri cōmuniter ꝓ inferno ponitur scol in hebreo quasi apud hebreos frequenē accipit ꝓ fossa uel sepulchro. ⁊ iō subditur: o Et in tenebris straui lectulū meū. ille enim qui sepelitur quasi in stratu sub terra ponit que est tenebrosa. p Putredini dixi. q̄z post mortē resoluit hō i putredinē: ⁊ inde vermes oriunt. ⁊ sic habent quandā affinitatem ⁊ ꝓpinquitatē ad hoiem mortuū. sicut pueri habent ꝓpinquitatē cum parentibus ⁊ ecōuerso: ⁊ etiā inter se. q Ubi est ergo nūc p̄stolatio mea. i. expectatio felicitatis quā mihi p̄mittūt amici in hac vita. q. d. nulla est. ⁊ p ꝫs est i futuro expectāda a deo vñ subdit: r Et patientiā meā quis p̄siderat. s. ad remunerandū. q. d. nullus. ſm opinionē amicoꝝ meoꝝ felicitatem futurā negantiū. ⁊ ex hoc sequif q̄ deus nō habet ꝓuidentiā ꝛe humanis actibus. q̄ō est incōueniēs etiam ſm amicos iob. ⁊ ideo ducendo eos ad hoc incōueniens cōcludit felicitatem hois in futuro expectandā a deo. ⁊ q̄z amici iob dicebant felicitatem aliquo mō inesse hominī post mortem inq̄tū remanet in memoria hominū. ut p̄z ex supraducti. ideo iob excludit ꝫ. d. s In ꝑfundissimū infernū descendēt ola mea. i. quicq̄d admodū ponetur in terra ꝛ sepulturam. ſm errozem amicoꝝ iob negantium aie immortalitatem. t Putas ne saltem ibi erit requies mihi. i. aliquid ꝓtinens ad felicitatem meā. q. d. hoc dicere est valde ridiculosum. cum corpus mortuū nullū habeat sensum. nec ꝓcipiat aliq̄d ꝛe bis que fiunt uel dicunf extra ꝓtinentia ad laudem hois mortui uel vituperiū. ⁊ ideo phs. ethicoꝝ reprobat opinionem dicentiū hoiem ꝛe dici felicē post mortem eo modo quo dicebant amici iob. v

Cap. xviij.

Respondens aūt. Hic ꝓsequit ꝓmi p̄ cōtra iob ipsius baldath replicatio. ⁊ secundo ipsius iob responsio. ca. xix. ꝓma in duas. q̄z ꝓmo baldath ꝛe stulti loquio iob reprehendit. ⁊ secundo ad principale ꝓpositū arguit. ibi: Nūquid ꝓpter te. Circa primū dicit: ꝓ Usq̄ ad quē finē ꝛba iactabis? q. d. ꝛtines tempus in ꝛbis superfluis ⁊ supbis. y Intellige ꝓus. q. d. non intelligis q̄ dicis. z Quare reputati sum⁹ ut iumēta ⁊c. dixerat enim iob: Non inueniam in vobis vllū sapientem. homo autem carens sapientia reputatur quasi bestia. a Et sordiuimus coram te. tanq̄ ignorantes ⁊ viles p̄sone. b Quid perdis animam tuam in furoze tuo? q. d. talia dixisti ex impetu furoris tui qui animam a sapientia ⁊ virtute ꝛeiicit. ⁊ sic eam ꝛestruit ⁊ perdit. c Nūquid. Hic consequenter arguit ad ꝓpositum videlz q̄ aduersitates p̄sentis vite non sunt nisi pene peccatoꝝ. ⁊ hanc opinionem primo astruit per sapientiū sententiam. ⁊ secundo p̄ experientiam. ibi: Nonne lux impij. Circa primū sciendum q̄ terra inter elementa est maxime stabilis cum sit centrū mūdi ⁊ rupes valde solida. ꝑ hoc ergo ꝛesigit firmitatem ⁊ soliditatem sue opinionis tanq̄ a sapientib⁹ approbatam. ⁊ hoc est quod dicit: Nūquid ꝓpter te derelinquetur terra ⁊c. id est firmitas ⁊ soliditas nostre sententie ꝓpter ꝛba tua irrationabilia. q. d. non. d Nonne lux. Hic astruit ꝓpositum per experientiam. ⁊ primo ꝓpositū ꝛclarat. ⁊ secūdo epilogat. ibi: Hec sūt ergo. Prima in tres. q̄z primo astruit ꝓpositum per aduersitates que contingunt in vita p̄senti. ⁊ secundo per illas que contingunt in morte. ibi: Auellat. tertio per eas que contingunt post mortem. ibi: Memoria illius. prima adhuc in duas. quia primo ꝛclarat ꝓpositum per aduersitates contingentes extrinsecus. secundo per contingentes intrinsecus ibi: Attenuetur. Circa primum dicitur: Nonne lux impij extinguetur. i. ꝓsperitas eius temporalis. e Nec splendebit flamma ignis eius. i. eius ꝛesiderium non veniet ad effectum. quod est maxima pena hominis superbi. f Lux obtenebrescet in tabernaculo illius. i. temporalis ꝓsperitas illorum qui sunt de domo ⁊ familia eius decidet ad maiorem penā ipsi⁹. g Et lucerna que sup eum est extinguet. i. deus qui a superiori ꝛederat sibi ꝓsperitatem retrahet manū suam. ⁊ sic extinguet hec lucerna non in se: sed in effectu q̄tum ad ipsum impiū. ista inducit baldath. q. d. ꝓ experientiā videmus ꝓtingere talia mala impijs. ⁊ etiam illa que sequunf. vñ subditur: h Artabunt gressus virtutis ei⁹. i. diffusio sue potentie: quia non poterit ea que cogitauerat ꝑficere. i Et precipitabit eum ꝓsilium suū. q̄z ꝓsilium q̄ cogitabat sibi fore ad cōmodum erit sibi nocuū. ⁊ causam predictoꝝ subdit. d. k Immisit in rete pedes suos. i. voluntarie se implicauit peccato. l Et in maculis eius ambulat. cadendo ꝛe peccato in peccatum. m Tenebitur planta illius laqueo. i. consuetudine peccandi que est laqueus

tinẽs in peccato. Sm q dicit Anselmus libro de similitudinibus.
a Et exardescet cõtra eũ sitis. i. ardor ⁊ desideriũ peccãdi contra sinderesim remurmurantẽ ei prevalens ꝓpter ꝓsuetudinem. b Abscondita est in terra ꝓdica eius ⁊c. q2 peccator ꝓsiderat tm̃ bonũ extra apparens. ⁊ non videt malum intra latens. c Undiq; terrebũt eũ formidines, quia homo malus ꝓpter inimicos quos acquisiuit semp est timid⁹. d Et involuent pedes ei⁹. quia capiet ab aduersarijs sibi insidiantib⁹. e Attenuet ⁊c. Hic cõsequenter ostendit ꝓpositum p aduersitates intrinsecus cõtingentes. ⁊ q2 iustus letatur in vindicta peccator ꝓpter diuine iusticie çelũ. ideo baldath qui se iustum reputabat mala q̃ sequunt exprimit per modũ desiderantis ⁊ deprecantis. ut supueniant impijs. d. Attenuet fame robur eius. i. impij. p defectum enim nutrimenti corpus attenuatur: ⁊ robur debilitatur. f Et inedia inuadat costas illi⁹. ipsũ usq; ad intima debilitãdo. g Deuoret pulchritudinem cutis eius. i. iuuentutem eius in q̃ etate magis relucet pulchritudo. Et cõsumat brachia illius. i. fortitudinem eius que p brachia designat. b Primogenita mortis. i. anticipata ꝓueniens mortem naturalẽ. i Auellat. Hic astruit ꝓpositum p aduersitates in morte ꝓtingentes. quarum prima est eiectio de loco ꝓprio tanq̃ quid horribile ⁊ fetidum. ⁊ hoc tangit cũ dicit: Auellat de tabernaculo suo. q2 antiqui in tabernaculis habitabant. k Fiducia eius. eo q amplius ibi nõ reuertet. l Et calcet super eum quasi rex interitus. i. p mortem deducat in cinerem. sicut terra que calcat in pulueres redigit. m Habitent in tabernaculo illius socij eius qui nõ est. i. socij defuncti q̃ iam non est cũ viuentibus. cuius tabernaculũ est sepulchrũ vbi non habet societatẽ nisi vermiũ. n Aspergat in tabernaculo eius sulphur. i. fetor qui p sulphur ⁊ fetorẽ eius designat. in sepulchro aũt non est nisi fetor ⁊ horror. Thomas aũt aliter exponit. d. Habitẽt in tabernaculo illius socij eius qui non est. i. amici defuncti qui iam non est cum eis. ⁊ ipsi succedunt ei in domo sua ⁊ bonis. Aspergat in tabernaculo eius sulphur. i. in domo in qua succedũt ei amici. q̃ antiquit⁹ in signũ tristicie de amici morte aspergebãt aliqua fetida i domo defuncti. sicut ⁊ modo aliqui accipiũt vestes nigras. sed hec expositio non videtur cõueniens. q2 q̃ amici defuncti habitent in domo eius: ⁊ q̃ ex morte ei⁹ fiãt signa tristicie nõ ptinet ad aduersitates defuncti: sed magis ad ꝓsperitates. eo modo quo possunt dici: q2 cedunt ad eius honorem. hic aũt ponunt aduersitates que ptingũt in morte ut dictũ est. ⁊ ideo prima expositio melior videt. o Deorsum radices eius siccent. i. illa que plantauerat ãnihilent sine fructu. p Sursum aũt atteret messis eius. s. tempestate desuper veniente. q. d. omnia opa eius dissipent tanq̃ in detestationẽ vite eius preterite. q Memoria. Hic astruit ꝓpositũ p aduersitates post mortẽ ꝓtingentes. amici enim iob ad ꝓsperitatem eis post mortem dicebant ptinere ipsius bonã memoriã. ⁊ ei⁹ ꝓtrariũ ad aduersitatẽ. ideo dr: Memoria illius pereat de terra ⁊c. ⁊ ps littera usq; ibi: r Et de orbe transferet eũ. ita q̃ nullo modo remanebit in memoria hoiuz: nec etiã remanebit aliqualiẽ in sua posteritate. ideo subdit: Nõ erit semen eius ⁊c. s In die eius stupebũt nouissimi. i. minores de ꝓplo admirabuntur de tpe sue ꝓsperitatis ita subito decrecte ad nihilum. t Et primos. i. maiores in ꝓplo. v Inuadet horror. ne simile eis cõtingat. x Hec sunt ergo ⁊c. Postq̃ baldath conatus fuerat ostendere q̃ aduersitates huius vite sunt prenecedentium laqueo: ⁊ exardescet ꝓtra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius: ⁊ decipula illius sup semitã. Undiq; terrebũt eum formidines: ⁊ involuẽt pedes ei⁹. Attenuet fame robur eius: ⁊ inedia inuadat costas illius. Deuoret pulchritudinem cutis eius: ⁊ cõsumat brachia illi⁹ primogenita mors. Auellat de tabernaculo suo fiducia eius: ⁊ calcet sup eũ quasi rex interitus. Habitẽt in tabernaculo illius socij eius qui nõ est: aspergat in tabernaculo ei⁹ sulphur. Deorsum radices ei⁹ siccent: sursum aũt atteratur messis eius. Memoria illius pereat de terra: ⁊ non celebret nomen eius in plateis. Expellet eũ de luce in tenebras: ⁊ de orbe transferet eũ. Nõ erit semen eius neq; progenies in populo suo: nec vlle reliquie in regionib⁹ eius: In die eius stupebũt nouissimi: ⁊ primos inuadet horror. Hec sunt ergo tabernacula iniqui: ⁊ iste locus eius qui ignorat deũ.

CAP. XIX.

Respondens autem iob dixit: Usq; quo affligitis animã meam: ⁊ atteritis me sermonibus? En decies confundit̃is me: ⁊ non erubescitis opprimentes me. Nempe ⁊ si ignorauí: mecũ erit ignorãtia mea. At vos contra me erigimini: ⁊ arguitis me opprobrijs meis. Saltem nũc intelligite: quia deus non equo iudicio afflixerit me: ⁊ flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens: ⁊ nemo audiet. Vociferabor: ⁊ non est q̃ iudicet.

Cap. xix. Respondẽs autẽ iob. Hic ꝓfert ponit ipsius iob respõsio. ⁊ p excludit verba baldath ⁊ aliorũ amicorũ suorũ. ⁊ 2° accedit ad principale ꝓpositũ. ibi: Saltẽ nũc. Circa primũ dicit: a Usq; quo affligit̃ animã meã. iniuriosis verbis obiurgando. b Et atteritis me sermonibus. i. tediosis me affligitis verbis ⁊ non rõnib⁹. c En decies cõfunditis me. iob enĩ quinquies locut⁹ fuerat incipiẽdo ab illo loco. Pereat dies in qua natus sum ⁊c. ⁊ amici sui quinquies cõtra eũ locuti fuerant obijciendo ⁊ replicãdo. ut ps ex supradictis. ⁊ ideo dicit: En decies confunditis me. i. nitimini me cõfundere. quia nitebant iob cõfundere tam ex verbis suis ꝓprijs q̃ ex verbis de ore iob. patis. ut frequenter patuit in predictis. ⁊ quia baldath notauerat iob de ignorantia. s. in principio precedentis ca. d. Intellige prius. ideo quasi ad hoc respondens iob dicit: d Nempe ⁊ si ignorauí mecũ erit ignorantia mea. i. nihil vobis nocebit. ⁊ ideo deberet̃ tacere de ipsa e At vos cõtra me erigimini. verbis presumptuosis. f Et arguitis me opprobrijs: i. verbis iniuriosis. g Saltem nũc. Hic ꝓsequenter iob accedit ad principale ꝓpositũ. ⁊ primo ostendit se non ꝓpter peccatũ afflictũ q̃ baldath conat⁹ fuerat ostendere. secundo remouet quoddã dubiũ. ibi: Quis mihi tribuat. Circa primũ primo ꝓponit intentũ. d. Saltem nũc intelligite. q. d. pri⁹ noluistis intelligere. b Quia de⁹ nõ equo iudicio afflixerit me. h nõ dixit iob ex ꝓpria intentione sed tanq̃ cõcludens ex dictis aduersarioꝝ: qui dicebant omnes aduersitates huius vite inferri a deo in pnã peccatoꝝ preteritoꝝ tm̃. ex quo sequit̃ iudicium dei non esse equũ circa iob: cui⁹ afflictio excedebat culpã. i Ecce clamabo. Hic ꝓfert ꝓcedit ad declarandũ ꝓcessum afflictionis sue respectu culpe. ⁊ primo ostendit magnitudinẽ sue afflictionis. ⁊ secundo minoritatem sue transgressiõis. ibi: Miseremini mei. primũ ostendit dupliciter. primo p afflictiones ab extrinseco. secũdo ab intrinseco. ibi: Pelli meæ. prima in duas. q2 primo ostendit ꝓpositũ p defectũ remedij. secũdo p excessum afflictiui. ibi: Spoliauit me. Circa primũ sciendũ q̃ afflict⁹ potest habere remedium duplicit̃. uno modo p aliũ. alio modo p seipsum. p aliũ ꝓ habet remediũ q̃n aliq̃s ei cõpatiẽs eripit ipsũ. alio modo p recursum ad iudicem q̃ liberat ipsũ. Utrũq; aũt erat exclusum a iob. ⁊ iõ dicit: Ecce clamabo vim patiens ⁊ nemo exaudiet. p cõpassionẽ auxiliãdo. k Vociferabor. faciẽs ad iudicem querimoniã: l Et non est qui iudicet. q2 de⁹ nõ

habet iudicē superiorē qui de pēnis ab eo inflictis ipsi iob posset iudicare. Per seipsum aūt habet homo remediū duplicē. uno modo p suā potentiā se liberando. alio modo p suā patientiam euadendo. ⁊ utrūq; excludit cū dicit: a Semitā meam circūsepsit ⁊ transire nō possum. i. processui meo tot impedimēta posuit q̄ nō possum amouere. b Et in calle meo tenebras posuit. ita q̄ nō possum videre quid mihi expediat. tristicia enim obnubilat intellectum. c Spoliauit. Hic ostendit ꝓpositū p magnitudinē afflictiui. ⁊ ꝑmo facit qđ dictū est. secūdo probat quoddā suppositum. ibi: Iratus. Circa ꝑmū sciendum q̄ inter bona extrinseca maxima sūt honor ⁊ dignitas. ⁊ ideo iactura ilorū est maxime afflictiua. ⁊ q̄tum ad primū dicit: Spoliauit me gloria mea. i. honore excellenti q̄ fiebat mihi. ſm enī commētatorē. j. ethicox honor est reuerētia que fit alicui in testimoniū sue virtutis si fiat in secreto uel corā paucis. sed si fiat in palā ⁊ coram multis tunc dicit gloria. Est enī gloria longe patēs p̄cipuū. ⁊ sic p̄z q̄ gloria ē honoris excellētia. q̄ tū ꝑo ad secundū dicit: d Et abstulit coronā de capite meo. a statu dignitatis me deiiciendo. post bonū aūt honorabile est bonū utile quo sustentat vita. ⁊ ideo eius subtractio est afflictiua. qđ notat iob. d. e Destruxit me undiq;. omnia bona interioza subtrahendo. ut patuit ū. j. ca. f Et perco. ꝓpter defectū honorū exteriox. ideo subdit: g Et quasi euulse arboꝛi abstulit spem meam. q̄diu enim arbox adhꝛret terre p radices. si abscindat remanet spes pullulationis. sed si euellatur non remanet talis spes: sed oportet q̄ desiccetur. ⁊ p hoc designat iob q̄ non habebat spem reuertendi ad ꝓsperitatem tpalem. tum quia in hoc non habebat spem suam. sed in futura remuneratione. tum qz non apparebat possibilitas p viā humanam. h Iratus ⁊c. Hic ꝓpter probat q̄ de recuperatione uel ab homine. primo excludit primū. ⁊ secundo secundū. ibi: Fratres meos. Ad ꝓbationem autem primi dicit: Iratus est cōtra me. mihi afflictiones infligendo. ⁊ hoc sequit ex dicto amicorū qui dicebant talia inferri. ꝓpter peccatū. ab irato aūt contra se nullus sperat auxilium. ⁊ maxime qñ ira videt indurata. qđ videbat in ꝓposito ex cōtinuatione afflictionū. ideo subdit: Et sic me habuit quasi hostem suū. i Simul venerunt latrones eius. i. demones uel predatores qui bona iob abstulerant. ⁊ dicunt isti ⁊ illi latrones de. qz ex ꝑmissione eius ipsi iob mala intulerunt. k Et obsederūt in gyro tabernaculum meū. q̄. demones adhuc querebāt nocere ipsi iob si possent. l Fratres meos ⁊c. Hic ꝓpter ostendit se desperare de adiutorio humano. qz si hoc esset. maxime sperare posset de ꝑsonis que tenent eum auxiliari. qđ remouet. d. Fratres meos. i. ꝑsanguineos meos. m Longe fecit a me. non curantes de mea afflictiōe. n Et noti mei. ex quadā familiaritate ⁊ societate speciali. o Recesserūt a me. nolentes mihi auxiliari. p Dereliquerūt me. ꝓpinqui mei. i. vicinitate cōiuncti. q Et qui me nouerāt. ex coicatiōe in vita. r Obliti sunt mei. qz nullum remediū apponunt circa me. s Inquilini ⁊c. Hic ꝓpter remouet auxiliū ꝑsonarū domesticarū. d. Inquilini dom⁹ mee ⁊c. i. ꝑsone que tenebant mihi seruire. t Sicut alienū habuerūt me. miseriam meā non attendentes. ⁊ ad maiorem cōtemptū subdit: v Seruū meum vocaui. ad meū auxiliū. x Et non respondit. ex ꝓtemptu. cum tamē sine vocatiōe ⁊ dēpcatiōe deberet se ingerere. y Halitum meū exhorruit vxor mea. que mihi deberet maxime ee intima. eo q̄ vir ⁊ vxor sūt duo in carne una: ⁊ tñ horret appropinquare mihi. ꝓpter fetorē de meis vlceribꝰ exalantem. z Et orabam filios vteri mei. q̄ ex obligatione naturali deberēt ministrare mihi ⁊ vocāt hic filij iob nepotes ipsius qui saltē q̄tū ad plures eorum non fuerunt in illo cōuiuio vbi filij iob fuerunt oppressi. a Stulti quoq; ⁊c. Hic ad maiorem aggrauationē oñdit se non solū ab amicis derelictū. ſ etiā ab omnib⁹ despectū. etiam ab insipientibus. qđ notat ibi: Stulti q̄ ⁊c. ⁊ sapientibus. cū dicit: Cōsiliarij mei. ⁊ etiam abbis q̄ ante eū dilexerāt. ibi: Et quē maxime diligebam. sequit: b Pelli mee. Hic ꝓsequenter ostendit grauitatem sue afflictionis ab intrinseco. qz caro eius q̄ est media inter cutem ⁊ ossa ex vlceribus ⁊ doloribus ꝓsumpta erat. ⁊ sic pellis ossibus adhesserat. c Et derelicta sūt tātūmodo labia circa dentes meos. p hoc inuit q̄ officijs alioꝛ mēbroꝛ cessantib⁹ officiū locutiōis tantūmō sibi remanserat. d Miseremini. Hic ꝓpter oñdit iob trāsgressionis ⁊ culpe sue minoritatem. qñ enī aliquis punit vltra cōdignū: iustū est ei misereri. ⁊ maxime ab amicis. ⁊ ꝓpter hoc dicit: Miseremini mei. qđ verbū duplicat ad maiorem assertionē sue innocentie. qz talibus afflictis magis est cōpatiendū. e Saltem vos amici mei. qz cognouistis vitā meam preteritā. ⁊ p ꝑs̄ vertis aduertere me non tanta flagella demeruisse. f Quia man⁹ dñi tetigit me. ſ. totū intra ⁊ extra affligens me. g Quare ꝑsequimini me sicut deus. q. d. non est causa. qz ipse potest mihi retribuere in futuro premiū patientie mee. vos aūt non sic: h Et carnib⁹ meis saturamini. detrahēdo mihi: asserētes me. p peccatis iuste punitū. detractores enī viuis carnib⁹ saturant. i Quis mihi tribuat. Hic ꝓpter iob remouet qđā dubiū. dixerat enī supra de deo: q̄si eulse arboꝛi abstulit spem meā. ⁊ ꝓpē hoc possent amici eī⁹ credere q̄ de deo totaliē desperaret. iō hoc remouet p insinuās q̄ velit aliq̄d valde notabile dicere. d. Quis mihi tri. ut scri. ser. mei. illa enī sunt scribēda q̄ tanq̄ notabilia sunt in futurū retinēda. ⁊ tanto diligentiꝰ debent scribi. quāto tenatiꝰ debēt in memoria haberi. ideo subdit: k Quis mihi det ut exarent in libro. i. diligenē scribant in ꝓgameno. ⁊ si hoc nō sufficit: l Stilo ferreo ⁊ plumbi lamina. i. cū stilo ferreo scribant i plumbo. ⁊ si lamina plumbi nō sufficit ꝓpē mollitiē: m Vel certe sculpant in silice. oia ista dicit iob ad pus futura. cuiusmodi est resurrectio mortuoꝛ in fine mundi. n Scio enī. Hic oñdit q̄d sit illud qđ desiderabat sic scribi ⁊ retineri: videlz q̄ nō desperabat de deo. ſ magis sperabat obtinere ab eo felicitatem non transitoriam ⁊ tpalem: sed magis eternā ⁊ integram in corpe ⁊ anima p futuram resurrectionē. ⁊ hoc est qđ dicit: Scio i. certa fide teneo. o Qz redemptoꝛ meus viuit. redemptoꝛē suū dicit dei filium incarnandū qui ab eterno in veritate vixit. ſm q̄ dr ad Heb. vltꝰ. Ihs xps heri ⁊ hodie ipse ⁊ in secula. p Et in nouissimo die de terra surrecturus sum. non p naturam sed p redemptoris mei virtutem. ⁊ ideo dicit: In nouissimo die. cōtra illos q̄ dixerūt

Semitā meā circūsepsit ⁊ trāsire non possum: ⁊ in calle meo tenebras posuit. Spoliauit me gloria mea: ⁊ abstulit coronā de capite meo. Destruxit me undiq; ⁊ pereo: ⁊ q̄si euulse arboꝛi abstulit spem meā. Irat⁹ est cōtra me furoꝛ eius: ⁊ sic me habuit q̄si hostem suū. Simul venerunt latrones eius: ⁊ fecerunt sibi viam p me: ⁊ obsederūt in gyro tabernaculū meū. Fratres meos longe fecit a me: ⁊ noti mei quasi alieni recesserūt a me. Dereliquerunt me ꝓpinqui mei: ⁊ qui me nouerant obliti sunt mei. Inquilini domus mee ⁊ ancille mee sicut alienū habuerūt me: ⁊ q̄si pegrin⁹ fui in oculis eoꝛ. Seruū meū vocaui ⁊ nō rndit: oꝛe ꝓpio deprecabar illū. Halitum meum exhorruit vxor mea: ⁊ orabā filios vteri mei. Stulti quoq; despiciebāt me: ⁊ cū ab eis recessissem detrahebāt mihi. Abominati sūt me quōdā ꝑsiliarij mei: ⁊ quē maxime diligebam auersatus est me. Pelli mee ꝑsumptis carnibus adhesit os meū: ⁊ derelicta sūt tantūmodo labia circa dentes meos. Miseremini mei: miseremini mei saltē vos amici mei: q̄ man⁹ dñi tetigit me. Quare ꝑsequimini me sic de⁹: ⁊ carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur in libro stilo ferreo ⁊ plumbi lamina: uel certe sculpantur in silice? Scio enim q̄ redemptoꝛ meus viuit: ⁊ in nouissimo die de terra surrecturus sum.

post reuolutionem multoꝝ annoꝝ eosdem hoies numero futuros esse: ⁊ ante etiam fuisse ponentes mundū eternū. ⁊ ꝑm hoc non fuisset primus dies: nec futurus esset vltimus. a Et rursum circūdabor pelle mea. contra illos qui ponūt resurrectionem futuram non in corpore ex elementis composito: sed magis in corpore de natura celesti. b Et in carne mea videbo deū. hoc dicit contra errorem illoꝝ qui dicunt resurrectionē futuram in carne corporali cibis indigēte. qz talis caro aggrauat aiam ⁊ nō potest viuere sic diuinā essentiā. in resurrectione autē ex gloria aie ad corpus redundāte fiet caro incorruptibilis i nullo aggrauans aiam: nec impediens a diuina visione. c Quem visurus sū ego ipse. hoc dixit ad excludendū errorem porphirij dicentis. q̄ sola anima eēt beatificabilis: ⁊ corpus esse omnino fugiendum. ⁊ sic non idem ipse homo qui compositꝰ est ex anima ⁊ corpore. d Et non alius. hoc dicit contra dictum Arist. ij. de generatione. qui dicit ea que corrumpunt redire nō eadem numero: sed tm̄ specie. declarata igitur veritate resurrectionis future dicit: e Reposita est hec spes mea. q. d. non de deo despero: sed maxime spero. f In sinu meo. i. in corde meo. ⁊ loquitur de ista spe tanq̄ de re carissima que in sinu absconditur ne perdatur. g Quare ergo. hic ex predictis repellit verba amicorum suorum qui dicebant eum desperatum. d. Quare ergo nunc dicitis persequamur eum: tanq̄ de deo non sperantem nec ipsum timentem. h Et radicem verbi inueniamus contra eum. ad improbandum dicta eius de dei prudentia. prudente in futurum iustis ⁊ peccatoribꝰ premia ⁊ supplicia. q̄ erit in futuro iudicio. ideo subditur: i Fugite ergo a facie gladij. i. a sententia extremi iudicij. k Qm̄ vltor iniquitatū. que non puniunt hic in presenti. l Gladius est. s. sententia extremi iudicij. ideo subdit: m Et scitote esse iudicium. non solū in hac vita: sed etiā post hanc vitam in resurrectione bonorum ⁊ malorꝝ. qz tunc erit omniū generale iudicium. ⁊ omnia que nūc vident inordinata de prosperitate temporali malorꝝ ⁊ afflictione innocentiū videbunt tunc ordinatissime facta.

Et[a] rursū circūdabor pelle mea ⁊[b] in carne mea videbo deum. Quem[c] visurus sum ego ipse: ⁊ oculi mei conspecturi sunt: ⁊[d] non alius. Reposita[e] est hec spes mea in[f] sinu meo. Quare[g] ergo nunc dicitis persequamur eum: ⁊[h] radicem verbi inueniamus contra eum: Fugite[i] ergo a facie gladij q̄m[k] vltor iniquitatū gladius[l] est: ⁊[m] scitote esse iudicium. xx

Respondēs[n] autē sophar naamathites dixit. Id circo[o] cogitationes[p] mee varie succedunt sibi: ⁊[q] mens in diuersa rapit. Doctrinā[r] qua me arguis audiā: ⁊[s] spūs intelligentie mee respondebit mihi. Hoc[t] scio a[u] principio ex quo est positꝰ hō sup terrā: q̄[x] laus impiorū breuis[y] sit: ⁊[z] gaudiū hypocrite ad[a] instar puncti. Si[b] ascenderit usq̄ ad celum superbia eius: ⁊ caput eius nubes tetigerit: quasi[c] sterquilinij in fine perdetur: ⁊[d] qui eū viderant dicent[e]: vbi[f] est. Velut[g] somniū auolans nō inueniet: transiet sicut visio nocturna. Oculus[h] qui eum viderat non[i] videbit: nec[k] vltra intuebit eū locus[l] suus. Filij[m] eius atterent egestate: ⁊[n] manus illius reddent[o] ei dolorem suū. Ossa[p] ei⁹ implebunt[q] vitijs adolescentie eius: ⁊[r] cū eo in puluere dormiet. Cū[s] enī dulce fuerit in ore eius malū: abscondit[t] illud sub lingua sua. Parcet[u] illi ⁊[v] non derelinquet illud: ⁊[x] celabit in gutture suo.

Respondēs autem sophar. n Lap. xx.

Hic ponitur ipsius sophar replicatio. ⁊ primo aperit intentum suū. secundo ꝓsequit ꝓpositum. ibi: Hoc scio. Circa primū sciendum q̄ auditis verbis iob sophar assensit ei in parte. s. de iudicio futuro ⁊ ītortalitate anime. ⁊ hoc est quod dicitur: o Idcirco. i. ꝓpter ea que dixisti. p Cogitationes mee varie succedunt sibi. credens illud esse verum quod prius non credidit. quia tamen non assentiebat ei in toto. ideo subditur: q Et mens mea in diuersa rapitur. partim tibi assentiendo ⁊ partim dissentiendo. r Doctrinā qua me arguis audiam. i. assentiā his que dixisti de ītortalitate anime ⁊ dei futuro iudicio. s Et spiritus intelligentie mee respondebit mihi. i. adhuc rationes habeo ad sustinendū illud in quo dissentio. illud autem erat de aduersitatibus ⁊ prosperitatibus huius vite. s. q̄ sint pene ⁊ premia bonorum ⁊ malorum preteritorum. ⁊ hoc intendit ꝓsequi: ꝓpter quod facta sibi de hoc satisfactione p responsionē iob sequentē nō replicauit vltra contra ipsū. t Hoc scio ꝛc. Hic prosequitur intentum. Circa q̄ sciendum q̄ sophar de aduersitatibus ⁊ prosperitatibus huius vite disputando cum iob. in aliquo concordabat ei de ītortalitate. s. anime ⁊ iudicio futuro. ⁊ p ꝑns ei assentiebat q̄ eēnt punitiones ⁊ ꝑmiationes i futuro. ⁊ per consequens sole aduersitates ⁊ prosperitates huius vite non sunt punitiones ⁊ premiationes vitioꝝ ⁊ virtutū. sed cū istis sunt alie in futuro exspectande. dissentiebat tamen a iob in hoc q̄ omnem aduersitatem huius vite ponebat punitionem alicuius peccati precedentis. licz nō totalem. ⁊ similiter de prosperitate respectu virtutis. Ergo sophar primo prosequit̄ q̄tum ad hoc illud in quo dissentiebat a iob. secundo illud in quo cōsentiebat. ibi. Fugiet arma. cōtra illud in quo dissentiebat a iob maxime videtur esse q̄ impijs ⁊ peccatoribus frequenter contingūt prosperitates bone vite q̄ nō eēt si sp eēnt premiationes actuū virtutis: qui non sunt i impijs. ideo hoc nititur sophar excludere dicens: q̄ sunt ita breues q̄ quasi p nihilo debent computari. ⁊ maxime quia faciunt ad augmentum doloris subito sequentis. ⁊ primo describit huiusmodi impij tribulationem. ⁊ secundo assignat causam. ibi: Cū enim dulce. prima in duas. quia primo ostendit dictam tribulationem in personis impiorum. secūdo in ꝑsonis aliorum sibi adherentiū. ibi: Filij eius. Circa primū dicit. Hoc scio. s. q̄ sequitur: v A principio ex quo est positus homo super terram. hoc est a principio mundi expertum est ⁊ in scriptis redactū. x Qz laus impiorum. i. celebritas fame ipsorum. y Breuis sit. quia statim succedit diffamatio eoꝝ. z Et gaudium hypocrite. qui gaudet de apparenti sanctitate. a Ad instar puncti. i. nullius durationis seu momenti. b Si ascenderit usq̄ in celum. i. ad altissimum statum. c Quasi sterquilinij in fine perdetur. q. subito tanq̄ quid vile ⁊ fetidum conculcabitur. d Et qui eum viderant. in alto statu. e Dicent. pre admiratione: f Ubi est. q. d. ad nihilum redactus est. ideo subditur: g Velut somniū auolans ⁊c. quod velociter transit sine vestigio ⁊ memoria. h Oculus qui eum viderat. in vita presenti. i Non videbit eum. quia auferetur morte contemptibili. k Neq̄ vltra intuebit eum locus eius. quia de morte non reuertitur aliquis ad statum presentis vite. l Filij eius. hic ꝑticulariter ostendit tribulationē impij in ꝑsonis cōiunctis. d. Filij eius atterent egestate. post mortem patris in penam sue iniquitatis. m Et manus illius. i. opa eius iniqua. n Reddent ei dolorem suū. non solū in se: sed etiam in filijs suis. o Ossa eius. i. sui satellites ei robur prestantes. prout exponit hic Ra. Sa. p Implebuntur vitijs adolescentie sue. i. erūt vitiosi sicut ipse. ꝑm illud Eccle. x. Scōm iudicē populi sic ⁊ ministri ei⁹. q Et cum eo in puluere dormient. i. cum eo subito morientur similes ei in pena sicut ⁊ in culpa. r Cum enim. hic consequenter reddit causam dicte tribulationis que est delectatio in peccato. ⁊ primo ponit istam causam. secundo describit correspondentiam pene ad culpam. ibi: Juxta multitudinē. Circa primū dicit: Cum enim dulce fuerit in ore eius malum. i. delectabile q̄ contingit illis qui peccāt ex habitu ⁊ exerta malicia. ꝑm illud. ꝑu. ij. Qui letant cum malefecerint. ⁊ exultāt in rebus pessimis ⁊c. talibus debetur maior pena q̄ illis q̄ peccant ex passione uel ignorantia. s Absconditillud sub lingua sua. loquitur de peccatore delectante se in peccato. ad modum hominis habentis aliquid dulce in ore: quod non statim transglutit. sed diu tenet sub lingua: ut diutius delectetur. ideo subditur: t Parcet illi. quia non statim transglutit. v Et nō derelinquet illud. cito descendere in ventrē. x Et celabit in gutture suo. ut diutius delectet. sicut dicit ꝑbus. ij.

etbicor: q quidã pultiuorax residerabat habere longũ collũ ad modũ gruis: ut diutius in gustu sapidi pulmẽti delectaretur. per hoc insinuat sophar q peccans ex certa malicia ãrit omnes vias remanẽdi ⁊ delectandi in peccato suo. a Panis eius. i. peccatũ quo delectabat ⁊ reficiebat. b Vertet in fel aspidũ. ꝓpter amaritudinẽ pene sequẽtis sicut cibus venenosus inducit amaritudinẽ mortẽ

Panis [a] eius in vtero illi[9] vertetur [b] in fel aspidum intrinsecus. Diuitias [c] quas deuorauit euomet [d]: ⁊ [e] de ventre illius extrahet eas de[9]. Caput [f] aspidum sugget. ⁊ [g] occidet eũ lingua vipere. Non [h] videat riuulos fluminis torrentis: mellis [i] ⁊ butyri. Luet [k] que fecit oĩa: nec [l] tamen cõsumet. Juxta [m] multitudinem adinuentionum suarũ sic [n] ⁊ sustinebit: qm̃ [o] cõfringẽs nudauit [p] pauperis domum: rapuit: ⁊ [q] non edificauit eam: nec [r] est satiatus venter eius. Et [s] cum habuerit q̃ concupierat possidere [t] non poterit. Non [v] remãsit de cibo ei[9] ⁊ [x] ꝓpterea nihil permanebit de bonis eius. Cum [y] satiat[9] fuerit artabitur [z]: et sentiet: ⁊ ois dolor irruet sup eum. Vltinam [a] impleatur venter eius ut emittat in eũ irã furoris sui: ⁊ [b] pluat super illũ bellum suũ. Fugiet [c] arma ferrea: ⁊ [d] irruet in arcũ ereum: eductus [e] ⁊ egrediens de vagina sua: ⁊ [f] fulgurans in amaritudine sua. Vadent [g] ⁊ venient sup eũ horribiles: omnes [h] tenebre absc̃dite sũt in occultis eius. Deuorabit [i] eũ ignis qui [k] non succẽditur: affligetur [l] relictus in tabernaculo suo. Reuelabunt [m] celi iniquitatem eius: ⁊ [n] terra cõsurget aduersus eum. Apertum [o] erit germen domus illi[9]: detrahetur in die furoris dei. Hec [p] est ps hois impĩ a deo: ⁊ [q] hereditas verboꝝ ei[9] a dño. XXI

Respondẽs [r] autem iob dixit: Audite [s] queso sermones meos: ⁊ [t] agite pniam. Sustinete me ut ego loq̃r: ⁊ post mea si videbit verba ridete. Numq̃d [v] ꝓtra hoĩem disputatio mea est: ut [x] merito nõ debeã ꝓtristari? Attendite [y] me ⁊ [z] obstupescite: ⁊ supponite digitũ ori vro. Et [a] ego q̃ recordar[9] fuero ptimesco: ⁊ [b] concutit carnẽ meã tremor. Quare [c] ergo impĩ viuũt:

punit eum. ideo subdit: a Vtinã impleat[9] venter eius. i. vtinam veniat ad terminũ in quo deus irreparabiliter puniat eum. ideo subditur: b Et pluat super illum bellum suum. emittẽs sup eum penã in abundantia sicut de celo cadit pluuia. c Fugiet arma. Hic ꝓnter ponit sophar illud in q̃ deueniebat cũ iob de punitione ipĩ post mortẽ. d. Fugiet arma ferrea i. penalitates psentis vite que feriunt visibiliter ⁊ de prope. d Et irruet in arcum ereum. i. in penas gehenne que feriunt inuisibiliter ⁊ a longe. qz impius in pñti eas nõ cõsiderat futuras per diuinam sententiã. e Eductus ⁊ egrediẽs ⁊c. loqr̃ de diuina sñia ad modũ arcus: qui ꝑdiu est i forulo absconditus nõ percutit: sed solũ q̃n educit. sic diuina sententia q̃ est modo quasi abscondita: in futuro iudicio manifestabitur per effect[9]. ideo subditur: f Et fulgurans in amaritudine sua. i. in amaritudine pene per eam inflicte. g Vadẽt ⁊ venient sup eum horribiles. i. demones quorũ ptãti tradet. h Dẽs tenebre. absconsi. sũt in occultis eius. quia tenebre interiores ⁊ exteriores que erũt in inferno: mõ nõ considerant ab impio. i Deuorabit eum ignis q̃ non succendit. i. ignis gehenne. ut dicit hic glosa hebraica. k Qui non succenditur. humano studio: sed dino. ꝑm illud Isa. xxx. Flatus dñi sicut torrẽs sulphuris succendẽs eã. l Affligetur relic. in tabern. suo. i. in loco inferni sibi reputato a q̃ nulla ẽ redemptio. iõ dicit hic: Afflige[t] relic. absq; spe liberationis. m Reuelabũt celi iniq̃. ei[9]. qz in iudicio futuro virtute dei oia pcta reuelabũt. n Et terra. ꝑsur. aduer. eũ. ꝑm q̃ dr Sap̃. v. Pugnabit ꝓ eo orbis terrar ꝫ insensatos. o Aper. erit ger. domui illi[9]. i. dãnatio filiorũ suoꝝ pctiõ ei[9] imitantiũ ad ꝓprie dãnationis augmentũ: qõ reformidãs dives epulo i inferno positus[9] residerabat ne fratres sui illuc venirẽt post ipsũ. ut dr Luce. xvi. Ultimo ꝯcludit sophar. d. p hec ẽ ps hois ipĩ. i. ei[9] dãnatio. q Et hereditas verboꝝ ei[9]. quã acquisiuit sibi ꝓius opibus ⁊ sermonibus. r Cap̃. xxi.

Respondẽs aũt iob. Hic ꝓnter ponit ipsi[9] iob rñsio. Circa quã ꝓtit p alioꝝ attentionẽ. ⁊ 2°. ꝓsequit suã intẽtionẽ ibi: Quare q̃. Circa ꝑmũ dicit: s Audite q̃so. videbat enim iam sophar in pte quersũ. iõ petebat audientiã ut ꝓficeret ei[9] quersio ad veritatẽ: ⁊ etiã alioꝝ. iõ subdit: t Et agite pniam: sustinete me ut ⁊ ego loq̃r. q. d. si verba sũt rõnabilia recipite. ⁊ si irrõnabilia veridete: qõ nõ fecerãt amici iob. vñ subdit: v Nũqd ꝫ hoĩem disputatio mea ẽ: q. d. nõ. ꝓptiũ enim hois ẽ vti rõne. ⁊ p ꝙñs i disputãtio rõnabilie loq̃: ⁊ rõni assentire: qõ nõ fecerãt amici iob. qz ꝓba ei[9] iõ subdit: x Ut meri. nõ debeã ꝓtristari? q. d. imo merito ꝓtristor de mõ vro disputãdi. y Attẽdite me. rõnabiliẽ ⁊ pacifice. z Et obstupescite. ꝺ dicit qz in fine dictur[9] erat de futuro iudicio: qõ vbi ẽ oĩb[9] cã stupor̃ ⁊ timor̃ etiã iustis. vñ subdit: a Et ego q̃n re. fu. pti. nei me lateat aliq̃d tũc puniẽdũ. b Et cõ. car. me. tre. qz passiones ⁊ mot[9] mẽtis redũdãt i corp[9] exterius. c Quare q̃ ⁊c. Postq̃ iob ꝓtulit attentionẽ. hic ꝓnter ꝓsequit suã intentionẽ. ⁊ 2°. ex dictis infert triplicẽ ꝯclonẽ ibi: Certe noui. Circa ꝑmũ declarat intentũ. ꝑ q. ꝑspiritates malor. 2°. simul q aduersa ⁊ pspera eor ibi:

Quotiens lucerna. ꝑma in duas. qz ꝑmo ꝛeclarat intentionē suā. secūdo remouet duplicē obiectionē. ibi: Qui dixerūt. Circa ꝑmū sciendū q ſopbar ꝫ iob arguēdo dixerat q ꝓſperitates ipioꝝ in pñti sūt ita breues q sūt nulli⁹ momēti. qō excludit p experientiā. d. Quare ergo ipij viuunt. ſ. diu ꝑm curſū sue cōpletionis. a Subleuati sunt. ad statū bonoꝛis. b Cōfortatiq; diuitijs ita q ꝑ diuitias suas nō timēt ab bonoꝛe ꝛeijci ⁊ q; nō ſolū ꝓſperanť in ꝓꝛia ꝑſona: ſed etiam in ſibi coniūctis. ſubdit; c Semē eoꝝ ꝑmanet. ſ. multo tpe. d Cozā eis. i. ipſis viuētibus: viuentib⁹ ⁊ gaudētib⁹. e Dom⁹ eoꝝ ſecure ſūt. ab extra. f Et pacate. ab intra: q; nō ē ibi diſcordia. g Et non est virga ꝛei. i. afflictio eis imiſſa ꝛeſup a deo. ꝓnter ꝓſeq́ť ꝓſperitatē eoꝝ magis i ſpāli. d. h Bos eoꝝ ꝛcepit. diuitie enim antiquoꝝ. p maiozi parte erāt in aialib⁹. inter que boues multū reputabanť ꝓpter carnes ⁊ ꝛelles ⁊ agriculturā: q̄rū ꝛeſcribit hic multiplicationem dicēs. Bos eoꝝ cōcepit i. vacca: q; bos est coīs generis. ⁊ p hoc excludit ſterilitatē. i Et non abortiuit añ partū sicut aliq̄ ꝓtingit. k Vacca ꝑperit. facilē ablq; periculo fetus ⁊ matris. l Et nō est ꝑuata fetu suo. qui p nutritionē ꝛeducit ad ꝛebitū robur ⁊ augmētum. ⁊ sic tollit dicte multiplicationis quodlibet impedimētū: ⁊ qō dictū est ꝛe bobus intelligendum est ꝛe alijs aialibus. ⁊ q; ad ꝓſperitatē tpalem nō ſufficiūt diuitie niſi aſſit vita iocūda in ſe ⁊ i amicis. iō ſubdit: m Egrediunť. ſ. ad spaciandū: q̄ſi greges paruuli eoꝝ. iō ſubdit: n Et infan. eoꝝ exul. lusibus. ⁊ sicut pueri ducūt vitā iocundā. sic ⁊ patres ⁊ adulti. iō subdit: o Tenēt tympanū ⁊c. ⁊ nō ſolū breui tpe ſed longo. ⁊ ideo ſequit: p Ducūt in bonis dies suos. i. totū ꝛecurſū vite sue. ideo ſequit: q Et i pūcto ad inferna ꝛeſcēdūt. i. ad ſepulturā. ita q; inter ꝓſperitatē ⁊ ſepulturā eoꝝ matura nō interuenit eis aliqua aduerſitas. iſta aūt p experientiā videnť aliq̄ ꝓtingere ipijs. ⁊ p hoc excludit dictū ſopbar. ſ. q; ꝓſperitas maloꝝ i pñti ē breuis. ⁊ cito tollit p aduerſitatē ſupueniente etiā in pñti vita. p hoc etiā ꝛeclarat ꝓpositū iob. ſ. q; ꝓſperitas bui⁹ vite nō est ꝑmiū virtutis. nec aduerſitas ſemp est pena peti p̄cedētis. r Qui dixerūt. Hic remouet duplicē obiectionē. quia poſſet aduerſari⁹ dicere q; ꝓſperitas taliū ꝓpter ꝑ durauit vſq; ad mortē. q; in ꝓſperitate sua cōuerſi sūt ad ꝛeū. hoc excludit. d. Qui dixerūt deo recede a nobis. ꝛeꝑtensiones eius p viros ſanctos uel p inſpirationes iteriozes a ſe ꝛeꝑllēdo. ⁊ etiā ꝛeū ꝛebis ⁊ factis contēnendo. ideo ſequit: s Quis ē oipotēs ⁊c. ⁊ q̄d no. ꝑdest ſi oza. illū. hoc videť ꝓprie dictū ꝛe impijs negātib⁹ ꝛeū posse ꝛebere. p̄uidentiā ꝛe factis bumanis. q; sic oꝛationes ad ꝛeū directe nō ualerent. t Verūtamē. Hic remouet secundā obiectionē: q; diceret aliq̄s. ex q̄ ꝓſperitas ita ꝓtingit malis sic ⁊ bonis. ꝑm te nō videť aliq̄ rō quare bomo ꝛeat ꝛeclinare a malo. hoc remouet. d. Verūtamē q; nō sūt in manu eoꝝ bona sua. bona eni tpalia que babēt impij. dicunť non esse in manu sua. i. in ꝑtāte. quia poſſunt ab eis auferri violenť. ꝑ bona ſpūalia que sūt in virtuoſis nō poſſunt ab eis auferri per violentiā. ⁊ ideo ꝓprie sunt i potestate sua. ⁊ ideo dic iob: Quia bona eoꝝ nō sūt i manu sua. q; bona q̄ q̄runt impij sunt tm̄ tpalia: q̄ ſūt auferibilia. v Cōſiliū impioꝝ. alias ſnia longe sit a me. p quā volunt a deo ꝛeclinare. ⁊ per ꝑ excludit obiectio p̄dicta. quia bona ſpiritualia nō eq̄liter babenť ab impijs ⁊ iuſtis ꝑ ſolū a iuſtis. ⁊ q; sunt ꝛere ⁊ ꝑfecte bona. ideo ꝛeclinandū est a peccato ne pdanť. x Quotiens. Hic conſequenter iob ꝛeclarat propoſitum per aduerſitates ⁊ ꝓſperitates ſimul impioꝝ. ⁊ facit talem rationem. Mali in ꝑ ſublcuati sūt: cōfortatiq; diuitijs: Semen eoꝝ ꝑmanet coram eis: ꝓpinquoꝝ turba ⁊ nepotū i ꝓſpectu eoꝝ. Domus eoꝝ ſecure sūt ⁊ pacate: ⁊ non est virga ꝛei super illos. Bos eoꝝ concepit ⁊ nō abortiuit: vacca ꝑperit ⁊ nō est ꝑuata fetu suo. Egrediunť q̄ſi greges paruuli eoꝝ: ⁊ infantes eoꝝ exultant lusibus. Tenent tympanū ⁊ citbarā: ⁊ gaudēt ad ſonitū organi. Ducunt in bonis dies suos: ⁊ in puncto ad inferna ꝛeſcendūt. Qui dixerunt deo: recede a nobis: ⁊ ſcientiā viarū tuarū nolumus. Quis est omnipotēs ut ſeruiamus ei: ⁊ quid nobis prodest ſi oꝛauerim⁹ illū: Verūtamen quia nō sūt in manu eoꝝ bona sua: ꝓſilium impioꝝ lōge sit a me. Quotiēs lucerna impioꝝ extinguetur: ⁊ ſupueniet eis inundatio: ⁊ dolores diuidet furoris sui: Erunt ſicut palee ante faciem venti: ⁊ sicut pauilla quā turbo diſpergit. Deus ſeruabit filijs illius dolorē patris: ⁊ cū reddiderit tūc ſciet: ꝛebūt oculi eius interfectionē suā: ⁊ de furoꝛe oipotentis bibet. Quid eni ad eū ꝑtinet de domo sua poſt ſe: ⁊ ſi numerus mēſiū eiꝰ dimidieť: Nunq̄d deū docebit q̄ſpiā sciam q̄ excelſos iudicat: Iſte moꝛit robuſtus ⁊ sanꝰ diues ⁊ felix: viſcera eius plena sūt adipe: ⁊ medullis oſſa illi⁹ irrigant.

mundo aliquando proſperantur in tota vita sua: ⁊ aliquando tribulanť. igitur talis diuerſitas circa iſtos impios per ꝓſperitatem. ⁊ illos per aduerſitatem oſtendit manifeſte q; proſperitates buius mundi non sint premia virtutum: ⁊ aduerſitates pene peccatoꝝ. Hec potest dici q; hec diuerſitas cōtingat ex ignozantia ipſius ꝛei. cum oīa cognoſcat perfectiſſime. ex quo ſequit q; omnia talia que videntur inozdinata. reducentur ad ozdinē ꝛebitū: ꝑm diſpositionē sue ſapientie: quod ꝛeclarabit in futuro iudicio. quia talis reductio non apparet in pñti. buius ꝛeductionis ꝑmo oſtendit flagellationem aliquoꝝ impioꝝ in presenti vita. q; ſatis diffuſe oſtenderat ꝓſperitatem aliquoꝝ impioꝝ per predicta. ſecūdo oſtēdit ꝛei scientiā attingere ad oīa. ibi Nunquid ꝛe⁹. tertio per modum cuiusdam replicationis breuis reſumit quozundā impioꝝ proſperitatem ⁊ aliozum aduerſitatem. ibi: Iſte moꝛitur. Circa primum dicit: Quotiens lucerna impioꝝ extinguetur. q. d. multotiens contingit q; eoꝝ proſperitas ꝛeſtruitur. y Et ſupueniet eis inundatio. i. fortis ⁊ inꝑtuoſa tribulatio. ad modum aque inundantis. z Et dolores diuidet. i. diſtribuet impijs ⁊ eoꝝ filijs. ꝛe quib⁹ baꝛetur poſtea. a Erūt sicut palee. i. tribulationi nullo modo poterunt reſistere. b Deus ſeruabit filijs illius dolorē patris. i. puniēdo eius filios faciet dolere patrē. ⁊ sic dabit ei dolorē nō ſolū modo i ſe: ſed in ꝑſonis ꝓiunctis. c Et cū reddiderit. banc penam p culpa. d Tunc sciet. q; filij sui puniunť p peccato suo. q; pena tpalis bene ⁊ iuſte infligitur filijs p peccato patris. e Videbūt oculi eius interfectionē suā. sicut filij ſedechie regis fuerunt interfecti in oculis eiꝰ. ut bꝫ. iiij. Reg. xv. ad aggrauandū suū dolorē. f Quid eni ad eū ꝑtinet ꝛe domo sua. i. ꝛe filijs suis poſt ſe. i. poſt mortē suā. q. d. ſi filij eiꝰ fuiſſent afflicti poſt mortē eiꝰ. ex hoc nō aggrauaꝛet dolor eius: q; nō ſentiret. g Et ſi numerus menſiū eius dimidieť. i. ſi vita eius breuietur poſt mortē eius. nō ſentit: ſed tm̄ ſenſit cū eſſet viuens ⁊ moꝛeꝛet. hoc ſequitur maxime ex dictis amicoꝝ iob qui dicebant nibil ꝛe bomine remanere poſt mortē. b Nūquid deum docebit quiſpiam scientiam. Hic oſtendit q; diuerſitas predicta circa impios non prouenit ex dei ignozantia. ita q; cognoſcat impietatem aliquoꝝ: ⁊ sic eam aduerſitatib⁹ in presenti puniat. aliozum autem ignozet: ⁊ sic eos in proſperitatibus dimittat. quia omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eiꝰ. ⁊ hoc est q̄d dicit: Nunquid deū docebit quiſpiam scientiā: quasi dicat. non. cum eius scientia sit infinita. ⁊ per cōſequēs ſe extendit ad omnia. i Qui excelſos iudicat. ita q; nullꝰ ꝑtūcūq; potens pōt ſubterfugere iudicium eius. k Iſte moꝛitur. Hic breuiter reſumit diuerſitatem ꝓſperitatis ⁊ aduerſitatis circa impios. d. Iſte. q̄uis sit impi⁹: Moꝛitur robuſtus ⁊ sanus diues ⁊ felix. i. permanens in ꝑtāte ⁊ sanitate ⁊ diuitijs ⁊ iocunditate vſq; ad terminum vite sue. l Viſcera eius plena sunt adipe. adeps generatur ex abundātia nutrimenti. ⁊ per hoc ꝛeſignatur metbaꝓzice q; iſte nō ſolum babuit diuitias ad ſufficientiā: ſed etiā ad ſupabundantiam. m Et medullis oſſa illi⁹ irrigant. q; oſſa intelligit fortitudo ⁊ p̄ ꝛeſignat q; iſte fuit roboraꝰ ⁊ ſuffultꝰ auxilio multoꝝ.

a Alius vero.in impietate similis pdicto: b Moritur in amaritudine aie sue.quia nō potuit ad hoc qđ desiderabat ptingere: uel in dolorib⁹ ex infirmitate pueniētib⁹. c Absq3 vllis opibus.ita ꝙ aduersitatē sustinet ab intrinseco ⁊ extrinseco. d Et tñ simul in puluere dormiēt.ita ꝙ qītū ad corpus inter eos nulla erit differentia. ⁊ ex hoc concluditur ꝙ ista diuersitas p diuinam sapientiā in futuro ad ordinem reducetur. e Certe noui. Hic ex predictis iob ꝯcludit triplicē conclusionem. prima ē de sua innocentia quā amici impugnabāt per hoc ꝙ erat a deo afflictus tanq3 impius. quia iob manifeste declarauerat ꝙ pꝓsperitates hui⁹ vite non sunt premia virtutum: nec aduersitates pene peccatorum. ⁊ iō concludit: Certe noui cogitationes vestras.quibus iudicastis in cordibus vestris me propter impietatē afflictum. f Et sententias ꝯtra me iniquas. hoc idē exterius per modum sententie proferendo. ideo subditur. g Dicitis eni vbi est dom⁹ principis.i.iob qui in principatu sedebat. h Et vbi tabernacula impiorum.i.filiorum iob.q.d. ista sunt propter peccatum iob annihilata. i Interrogate. hec est secunda conclusio que est de futuro iudicio.quia sicut declaratum est aliqui impij vsq3 ad mortem naturalē durant in prosperitate temporali.⁊ ideo cum dedecus culpe non remaneat sine decore iusticie.sequitur ꝙ in futuro puniantur.⁊ hoc est quod dicit: Interrogate quēlibet de viatoribus.i.de illis qui non ponunt finem suum in bonis temporalib⁹.sed per viam hui⁹ vite trāseunt ad terminum felicitatis future. k Et hec eadem. que dixi de futuro iudicio. l Illum intelligere cognoscetis.⁊ talibus est credendum.qui prauis affectionibus ⁊ actibus nō habent intellectum obscuratum. vnde subdit: m Quia in diē perditionis.i.in tēpus futuri iudicij ⁊ supplicij. n Seruatur malus.i.reseruatur ſm ordinē diuine iusticie: q2 modo abutit tpali pꝓsperitate. o Quis arguet corā eo vias ei⁹. q.d.ita fuit obstinatus in malo dū viueret ꝙ nullus audebat eum arguere desperans de eius correctione. p Et que fecit quis reddet illi: q.d. deus solus.s.qui pōt punire eū post mortē de malis que fecit ī vita psenti.iō subdit: q Ipse ad sepulchra ducetur.i.qīuis corpus mortuū sepeliat: tñ aīa que ī mortalis est vigilabit: ⁊ illa puniet.⁊ post resurrectionem in aīa ⁊ corpe simul.⁊ q2 in inferno nō solū punit hō p peccatis ꝓprijs: sed etiā alioꝝ quib⁹ in malis ꝯsiliū uel auxiliū pstitit. iō sequit: r Dulcis fuit glareis cocyti. ſm dicta poetarū cocytus fingit infernalis fluui⁹: in q̄ cruciant aīe impioꝝ. iō interptat luct⁹. glaree aūt ſm aliquos sūt lapilli q̄ trahunt a flumine. ſm alios sūt imunditie que trahunt in fluminis supficie. ⁊ ſm vtrāq3 significationē glaree cocyti dicūt hoīes impij: q̄ ad penā inferni vident puisi. ⁊ tpe iob currebat istud pꝓuerbio: Hoīes impij vocabant glaree cocyti. sic modo tales hoīes dicunt stipule inferni. ē igit sensus: Dulcis fuit glareis cocyti.i. impius dū viueret fuit amicabilis ⁊ fauorabilis hominibus impijs. s Et post se omnē hominē trahit.i. post mortē eius de omni statu hominū aliqui descendunt ad infernū. t Et ante se innumerabiles.i.ante mortē eius multi valde iam descenderant. hoc aūt dicit ad augmentū pene eius.q2 sicut felicitas cuiuslibet beati auget ex societate alioꝝ beatoꝝ.sic ⁊ pena cuiuslibet dānati ex societate alioꝝ: ⁊ maxime quando fuit fautor ipsoꝝ.

Alius[a] vo morit[b] in amaritudine aīe sue absq3[c] vllis opib⁹: ⁊[d] tamē simul in puluere dormient: ⁊ vermes operiēt eos. Certe[e] noui cogitationes vestras: ⁊[f] sententias contra me iniquas. Dicitis[g] eni: Ubi est domus principis: ⁊[h] vbi tabernacula impioꝝ: Interrogate[i] quēlibet de viatoribus: ⁊[k] hec eadem illū[l] intelligere cognoscetis. Quia[m] in diē pditionis seruat[n] malus: ⁊ ad diē furoris ducet. Quis[o] arguet corā eo vias eius: ⁊[p] que fecit quis reddet illi: Ipse[q] ad sepulchra ducet: ⁊ in congerie mortuoꝝ vigilabit. Dulcis[r] fuit glareis cocyti: ⁊[s] post se oēm hominē trahet: ⁊[t] āte se inumerabiles. Quō[v] igit cōsolamini me frustra: cum[x] responsio vestra repugnare ostensa sit veritati:

[R]Espondēs[y] aūt XXII eliphaz themanites dixit: Nunquid[z] deo potest comparari homo: etiā[a] cum perfecte fuerit scientie: Quid[b] pdest deo si iustus fueris: aut quid ei cōfers si imaculata fuerit vita tua: Nunqd[c] timens arguet te: ⁊[d] veniet tecū ī iudiciū: ⁊[e] nō ꝓpt maliciā tuā plurimā ⁊ infinitas iiq̄tates tuas: Abstulisti[f] eni pignus fratrū tuoꝝ sine causa: ⁊[g] nudos spoliasti vestibus. Aquā[h] lasso nō dedisti: ⁊[i] esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachij tui possidebas terrā: ⁊ potentissimus obtinebas eam. Uiduas[k] dimisisti vacuas: ⁊[l] lacertos pupillorum cōminuisti. Propterea[m] circūdatus es laqueis: ⁊[n] cōturbat te formido sbita. Et[o] putabas te[p] tenebras nō visurū: ⁊[q] impetu aq̄rū inundātiū nō[r] opp̄ssū iri. An[s] cogitas ꝙ de⁹ excelsior celo sit: ⁊ sup stellarū verticē sublimet:

v Quō igit. Hec est tertia ꝯclusio per quā euacuat amicorum iob pmissio: q̄ pmittebāt ei temporalē felicitatem si se emēdaret. dicit igit: Quō igit ꝯsolamini me frustra. de felicitate tpali mihi affutura. x Cū respōsio vestra repugnare ostēsa sit veritati.quia iob sufficient ostenderat ꝙ talis felicitas nō est pmiū virtutis. ut isti supponebāt. y Cap xxij.

[R]Espondens aūt. Hic ponunt due replicatiōes amicoꝝ iob. ⁊ pͦ ponit replicatio eliphaz. 2° ipsius baldath. ca. xxv. sophar aūt ꝯtēt⁹ fuit respōsione iob vltimo posita. ⁊ iō cōtra ipsū nō replicauit vltra. Circa primū pͦ ponitur ipsi⁹ eliphaz replicatio. 2° ipsi⁹ iob respōsio. ca. xxiij. pma in duas. q2 pͦ arguit iob de stultiloquio. 2° de multiplici vitio. ibi: Abstulisti. Circa pmū sciendū ꝙ iob supi⁹ respondēs eliphaz. xvj. ca. dixerat: Utinā sic iudicaret vir cū deo quō iudicat fili⁹ hoīs cū collega suo. Itē ibidē dixerat: Hec passus sū absq3 iniq̄tate man⁹ mee. ⁊ de his verbis arguit eū.d. z Nūqd deo pōt cōpari hō. ut adducat ad iudiciū cū ipso de pari. sicut tu petisti. a Etiā cū pfecte fuerit scie. q2 qītūcūq3 fuerit pfecta scia hūana. distat tamen in infinitum a diuina. ⁊ iō fatuū ē. īmo insanū, puocare eū ad iudiciū. b Quid pꝓdest deo si iust⁹ fueris. q2 nihil accrescit ei de bonis hūanis. c Nūqd timēs arguet te. accusās apud aliquē iudicē. d Et veniet tecū ī iudiciū ut petisti. q.d. nō. e Et nō ꝓpt maliciā tuā plurimā ⁊c. q.d. qđ factū ē tibi demeruisti: ⁊ iō nō es ita inocēs sic dixisti. f Abstulisti. Hic ꝯnt arguit iob de multiplici vitio. ⁊ pͦ ponit suā reprehēsionē. 2° ꝯsultoriā monitionē. ibi: Acq̄esce igit. Prima in duas q2 pͦ arguit iob de multiplici vitio ꝯ pximū. 2° ꝯ deū. ibi: An cogitas. pmo igit arguit iob de rapacitate dicēs: Abstulisti eni pignus fratrū tuoꝝ. q̄b⁹ debebas magis cōpati. g Et nudos spoliasti vestibus.i. parū idutos: q̄ dicunt quodāmodo nudi. q2 qđ modicū est quasi nihil reputat. ij. physicoꝝ. q.d. spoliasti illos modicis vestibus quas habebāt. 2° arguit eū de defectu pietatis etiā in casu necessitatis.d. h Aquā lasso nō dedisti. ad ei⁹ refocillationē. i Et esurienti subtraxisti panē. q2 nō dare in tali casu est subtrahere. ꝓpt qđ dicit Aug⁹. Pasce fame morientē: si nō pauisti occidisti. 3° arguit eū de tyrānide.d. In fortitudine brachij tui ⁊c. k Viduas dimisisti vacuas. repellēdo cām earū. l Et lacertos pupilloꝝ cōminuisti. auferēdo eis virtutē se defendēdi. ⁊ sic eoꝝ iudiciū puertisti. m Propt̄ea circūdat⁹ es laqueis.i. ꝓpt mala pdicta illaq̄at⁹ es angustijs: de q̄b⁹ nō potes exire. n Et ꝯturbat te formido subita. de malis futuris. o Et putabas. qñ eras ī ptāte. p Te tenebras nō visuꝝ.i. aduersitates q̄ tenebris designāt. q Et ipetu aq̄ꝝ inundātiū.i. magnaꝝ tribulationū. r Nō op. iri.i. nō fore opprimēdū. s An cogi. Hic ꝯnt arguit iob de pctō ꝯ deū.s. de ifidelitate. ⁊ pͦ arguit eū de ifidelitate. 2° de ei⁹ effectu. ibi: Nūqd semitā. Circa pmū sciēdū ꝙ aliq̄ dixerūt deū hr̄e noticiā determinatā de substātijs icorruptibilib⁹ ⁊ supiorib⁹: nō aūt de iferiorib⁹ q̄ subiacēt corruptioni.

℞ quibus ꝑm eos nō habet cognitionē nisi in vniuersali: dicentes ꝙ intellectus eius vilesceret si talia ℞terminate ⁊ in particulari cognosceret. ad hoc aūt sequit̄ ꝙ eius ꝓuidentia nō se extēdat ℞terminate ad ista particularia ⁊ corruptibilia. hoc aūt dictū nō solum est cōtra sacrā scripturā: que dicit ℞ū oīa scire in particulari ⁊ ℞terminate: sed etiā contra dictum phi. j. de aīa. q̄ habet ꝙ incōuenīēti q̄ ℞ aliq̄d ignorat q̄ nos cognoscim⁹ nos āt cognoscimus ꝑticularia corruptibilia. Nec valet si dicat: ℞ys cognoscit illa i vniuersali. q̄ talis cognitio que ē trīū i vniuersali est cōfusa ⁊ imperfecta. ut hr. j. phicoꝝ. in ℞o aūt nihil imperfectionis ponendū est. similiter nō valet q̄ dicūt intellectum diuinū vilescere ex talium cognitione. q̄ non cognoscit recipiendo aliquid ab eis sed ꝙ essentiā suā: que ꝑfecte oīa repsentat. ⁊ ideo eliphaz ℔ dictū merito reputabat erroneū in quē errorem dicebat iob incidisse. d. An cogitas ꝙ ℞us excelsior celo sit? hoc est q̄ excelsior celo ē. tu credis ꝙ ℞ celestib⁹ habeat trīū ℞terminatā cognitionē ideo subdit: a Et dicis. in corde tuo: b Quid enī nouit ℞, s. ℞ istis inferiorib⁹. q. d. nihil uel modicū. iō seq̄t: c Et quasi ꝑ caliginē iudicat. q̄ cognitio que est trīū in vniuersali est confusa. d Nubes latibulū eius. i. infra nubes nō se extendit eius cognitio ad inferiora. vnde subdit: Nec nostra cōsiderat. e Nunquid. hic cōsequenter arguit eū ℞ effectu dicti erroris. quia remota rei ꝓuidētia ab ogibus humanis sequit̄ ꝙ homo sine freno timoris rei se exponat voluptatibus ⁊ peccatis. ⁊ hoc est quod dicit: Nunq̄d semitā seculorū. i. vitā hominū secularit̄ ⁊ dissolute viuentiū. f Custodire cupis. exponendo te vitijs. q. d. videt ꝙ sic. g Quā calcauerūt. i. frequēter ambulauerūt: h Viri iniqui. vitijs expositi ⁊ assueti. i Qui sublati sunt. ℞ ꝑsenti vita iusto rei iudicio: k Ante temp⁹ suū. i. ante temp⁹ mortis naturalis. l Et fluuius. i. impet⁹ tribulationū supuenientiū: m Subuertit fundamentū eorū. i. ptātē ⁊ diuitias in quibus cōfidebant. n Qui dicebant ℞o recede a nobis. in q̄ tum dicebāt ei⁹ ꝓuidētiā ad actus humanos ℞terminate se nō extendere. o Et q̄si nihil possit facere oīpotens. circa actus humanos puniendos. p Estimabant eū. q̄ non plus se extendit ei⁹ potentia q̄ scientia. q Cū ille implesset vomos eoꝝ bonis. s. tpalibus que a ℞o cōceduntᵉ hoibus. r Quorū sniа ꝓcul sit a me. q̄ teneo diuinā ꝓuidentiā ad oīa se extendere. s Videbūt iusti. ℞structionē ꝑ dictorū errantiū. t Et letabunt. nō ꝛelo vindicte: sed applaudentes diuine iusticie. v Et innocens subsannabit eos. errorē eorū respiciendo. x Nōne succisa est erectio eorū. i. excrescentia in ꝓsperitate tpali. y Et reliquias eorū ℞uorabit ignis. si enī ℞ arbore succisa remaneat truncus in terra adhuc pullulat. sed quādo truncus qui remānerat euellitur ⁊ comburit̄ spes ⁊ possibilitas talis pullulationis tollit̄. ⁊ ꝑ hoc intelligit ꝙ sic totaliter ꝓsperitas ab incredulis tolletur. z Acq̄esce igit̄. Post ꝙ eliphaz arguit iob ℞ vitijs. hic admonet eū ℞ virtutibus ad recuperandū ꝓsperitatem tpalē quā amiserat. d. Acq̄esce igit̄ ei. i. ipsi ℞o cui repugnare nō potes. a Et habeto pacem. sustinēdo patienter ei⁹ castigationē. b Et ꝑ hec habebis fructus optimos. i. tpalē ꝓsperitatē valde magnā. c Suscipe ex ore illius legē. cōfitendo ore ⁊ tenendo corde eius ꝓuidētiā ad oīa se extendere. d Si reuersus fueris ad omnipotentē edificaberis. ⁊ longe facies iniquitatē a tabernaculo tuo. Dabit ꝙ terra silicē. ⁊ ꝙ silice torrentes aureos. Erit q̄ oīpotēs contra hostes tuos. ⁊ argentū coaceruabit tibi. Tunc sup omnipotentē delitijs afflues: ⁊ eleuabis ad ℞ū faciē tuam. Rogabis eū ⁊ exaudiet te: ⁊ vota tua reddes. Decernes rem: ⁊ veniet tibi: ⁊ in vijs tuis splendebit lumē. Qui enī humiliatus fuerit: erit in gloria: ⁊ qui inclinauerit oculos suos: ipse saluabit̄. Saluabitur innocens: saluabit̄ aut̄ mūditia manuū suarū. xxiij

Et dicis: Quid enī nouit ℞us: Et q̄si ꝑ caliginē iudicat. Nubes latibulū eius: nec nostra cōsiderat: ⁊ circa cardines celi ꝑambulat. Nunq̄d semitam seculorū custodire cupis quā calcauerūt viri iniqui sublati sūt ante temp⁹ suū: ⁊ fluuius subuertit fundamentū eorū: Qui dicebāt ℞o: recede a nobis: ⁊ q̄si nihil possit facere omnipotēs: estimabāt eū: cum ille implesset vomos eorū bonis. Quorū sniа ꝓcul sit a me. Videbūt iusti ⁊ letabunt: ⁊ innocēs subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorū: ⁊ reliquias eorū ℞uorauit ignis: Acq̄esce igit̄ ei: ⁊ habeto pacē: ⁊ ꝑ hec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem: ⁊ pone sermones eius in corde tuo. Si reuersus fueris ad omnipotentē

Respondens autē iob ait: Nūc q̄z in amaritudine ē sermo me⁹: ⁊ manus plage mee aggrauata ē sup gemitu meū. Quis mihi tribuat ut cognoscā: ⁊ inuenā illū: ⁊ veniā vsq̄ ad soliū ei⁹: caueris. sicut ℞structus es ꝑ aversionē ab eo. e Et longe facies iniquitatē a tabernaculo tuo. i. si elōgaueris iniquitatē non solū a te. sed etiā ab illis qui sūt in cura tua: f Dabit ꝙ terra silicē. i. multo meliora q̄ ante habuisti. sicut silex prevalet terre simplici: ⁊ aurum adhuc ampli⁹ silici. g Erit q̄ omnipotens cōtra hostes tuos. ita q̄ nō poterūt ampli⁹ tibi nocere. h Et argentū coaceruabitur tibi. i. diuitie generaliter q̄ note argenti ꝛesignant: ⁊ non solū. ꝓmittit ei eliphaz ꝓsperitatē in bonis corporalibus: sed etiam in spiritualib⁹ que se tenent ex parte aīe ⁊ talia non ꝓmiserat ante. dicit igit̄ i Tūc sup omnipotentē ℞ijs afflues. experiēdo interius diuinas cōsolationes. k Et eleuabis ad ℞um faciem tuam. eum quiete ⁊ delectabiliter cōtemplādo. intelligit tamen de consolationibus ⁊ cōtemplationibus que possunt haberi in vita ꝑsenti. q̄ futuram negabat. l Rogabis eum. confidenter. m Et exaudiet te. ℞ lociter. n Et vota tua reddes. modus ē enī hominis exaudiri ℞o reddere vota que ei ꝓmiserat. o Decernes rem. scōm dispositionē ⁊ voluntatē tuā. p Et veniet tibi. absq̄ defectu. cuius causa subditur: q Et in vijs tuis splendebit lumen. i. ℞us illustrabit te ad disponendū de futuro quod est tibi vtile: ⁊ q̄d vult tibi dare. r Qui enī humiliat⁹ fuerit. ℞o se fideliter subijciendo: s Erit in gloria. i. in ꝓsperitate tpali q̄tum ad corpus ⁊ animā modo predicto. t Et qui inclinauerit oculos suos. ad considerandū humiliter ꝓprios defectus: v Ipse saluabitur. a tribulationibus super impios obstinatos venientibus. ideo subditur: x Saluabitur innocēs. s. corde. y Saluabitur aūt mūditia manuū suarū. q. d. ad ꝑfectam salutem requiritur munditia cordis ⁊ oris: ꝙ man⁹ enī opa ꝛesignant. z Cap. xxiij.

Respondens aūt iob. Hic ponit ipsius iob responsio. notauerat autē eum eliphaz ℞ duobus. s. q̄ erat flagellatus ꝓpter peccata sua. ⁊ q̄ male sentiebat ℞ diuina ꝓuidētia. ideo primo excludit primū. ⁊ secūdo secūdū. ca. sequenti. Circa primū iob primo se iniuriatū cōquerit̄. secūdo ꝓpositū exequit̄ ibi: Quis mihi tribuat. Circa primū dicit: a Hunc quoq̄ in amaritudine est sermo me⁹. cui⁹ rationē subdit: b Et manus plage mee. i. ptās seu grauitas flagellationis quā sustinui. c Aggranata est. ꝙ iniuriā mihi irrogatam: eo q̄ imp̄ nit̄ mihi ꝓpter culpā meā fuisse illatam. d Sup gemitū. q. d. pro⁹ habui causam gemēdi silentē: sed modo habeo causam cōquerendi patenter. e Quis mihi. Hic ꝓsequit̄ intentū suū ℞clarans se ꝓpter peccata nō fuisse flagellatū. ⁊ hoc dupliciter. primo ꝑ diuinū iudicium cui nihil est occultū. secūdo ꝑ euidentiā operū suoꝝ ibi: Vestigia eius. Prima in duas. quia ꝑmo ostēdit ꝓpositū. secūdo ℞clarat qualdā dictū suū ibi: Si ad orientē. Circa ꝑmū invocādo diuinū iudicium dicit: Quis mihi tribuat ut cognoscam. ℞um iudicem meum ad sciendū causam afflictionis mee. f Et veniā vsq̄ ad soliū ei⁹. s. ut possim audire ab eo q̄ quero.

a Ponã coꝝ eo iudiciũ.nõ dicit contra eũ sicut ꝓtra partẽ aduersam: sed coꝝ eo sicut coꝝ iudice·cui obtemperare volo ꝙ sic excludit verbũ eliphaz imponẽtis sibi ꝙ vellet cũ deo cõtendere ꝛc pari. b Os meũ repleꝛ increpationib⁹. In hebreo habet: argumentationib⁹.sicut discipul⁹ coꝝ magistro aliquãdo multiplicat argumenta nõ ad contentionẽ: ꝫ ad veritatis inq̃sitionẽ quam desiderat audire a magistro.ꝙ hoc ostendit littera sequẽs·cum dicit: c Ut sciã verba ꝛc.hoc etiã ostendit ꝓ hoc qõ subdit: d Nolo multa fortitudine cõtendat mecũ, i.in tanta sublimitate mecũ loquat: ꝙ nõ possũ capere sed magis cõtemperet se capacitati intellect⁹ mei. e Proponat eq̃tatẽ contra me.i.declaret ꝓ effectũ reuelationis uel manifestationis sue gratiatẽ pene mee ꝙ culpe. f Et ꝓueniet ad victoriã iudiciũ meũ.i.iudicet ꝓ me: ita ꝙ appareat victoria mea sustinẽdo veritatẽ ꝫ amicos meos impugnãtes ipsam.ꝙ sic postea factũ fuit.ut habet in fine huius libri·vbi dñs dicit Non estis locuti coꝝ me rectũ·sicut seruus meus iob. g Si ad orientẽ ꝛc. Hic declarat quoddã dictũ suũ.Dixerat enĩ ꝛc ad deo: Quis mihi tribuat ut cognoscã ꝙ inueniã illũ,ꝓ hoc insinuãs manifeste ꝙ hõ virtute naturali nõ potest ad pfectã dei cognitionẽ ꝓtingere.iõ hoc declarat dicens: Si ad orientem ꝛc. Ad cui⁹ intellectũ sciendũ ꝙ homo ad cognitionẽ dei ascendit ex creaturis visibilib⁹.ꝛm ꝙ dicit Sap. xiij. A magnitudine speciei creature poterit cognoscibiliter creator horũ videri.inter creaturas aũt visibles firmamentũ tenet ꝑmũ locũ·cuius motus incipit ab oriente tendẽs versus occidentẽ. ꝙ ꝗtum ad hoc dicit: Si ad orientẽ iero.motũ firmamẽti considerando. b Nõ apparet.s.ipse deus ꝓ hoc pfecte cognit⁹ qz licz firmamẽtũ sit creatura valde nobilis.tamẽ in infinitũ deficit a pfectione creatoris.secũdũ ꝙ locũ tenet ꝑ qz⁹ motus planetarũ·qui incipit ab occidente tendẽs versus orientẽ ꝗtum ad hoc dicit: i Si ad occidentẽ.me conuertero: planetas ꝙ eorũ motus cõsiderando. k Nõ intelligã eũ.s. pfecte: eadem rõne qua de firmamẽto dictũ est. l Si ad sinistrã.i.ad aquilonẽ cõsiderãdo stabilitatẽ poli artici ꝙ stellarum que mouent ꝑ ipsũ. m Quid agã.q.d.nõ habeo sufficiens mediũ ad cognoscẽdũ pfecte deũ. n Si me vertam ad dexterã.i.ad meridiẽ·vnde est fortitudo luminis: o Non videbo illũ.qz illud lumẽ est tñ coꝝpale ꝙ infinitũ deficiens a diuino lumine:ꝙ qz eadẽ est distantia dei ad creaturas.ꝙ creaturarũ ad ipsũ.sicut est eadem via a tribus ad athenas ꝙ econuerso,posset aliquis credere ꝙ sicut nõ cognoscim⁹ deũ nisi valde impfecte ꝑ distantiã ipsi⁹ a nobis: sic econuerso nõ cognosceret nos pfecte rõne bui⁹ distantie.ideo hoc excludit.d. p Ipse ꝓ scit viã meã.i.opa mea vsq; ad minima. q Et ꝓbabit me quasi aurũ.ignis autẽ ꝓbãs aurum non dat ei veritatẽ auri: sed eã ꝓexistentẽ declarat.ita dicit iob ꝙ ignis tribulationis nõ dedit sibi innocentiã: sed illam declaranit p eius patientiã.ꝙ sic de⁹ eũ ꝓbauit·non ad cognoscendũ eius innocentiã sibi incognitã: sed ut alijs manifestaret,sicut ꝙ tentauit abrahã Gen. xxij. ut eius obediẽtia alijs notificaret. r Vestigia eius.Hic ꝑiter ostendit,ꝓpositũ testimonio suoꝝ operũ que fuerãt hoibus nota. d. Vestigia ei⁹ secutus est pes meus ꝛc.i.dictamẽ recte rõnis secut⁹ sũ in omnib⁹ opibus meis·qõ est quasi qõdã vestigiũ impressũ a deo mentib⁹ humanis. s A mandatis labioꝝ ei⁹ nõ recessi.i.ab illis q̃ ꝑ diuinã reuelationẽ habui vltra naturalem cognitionẽ. q̃uis enĩ gentiles nõ habuerũt legẽ a deo reuelatã·que data fuit iudeis in monte synai·tamẽ illis gentilib⁹ qui viuẽdo sm dictamẽ recte rõnis conuertebãt se ad deum ꝛc precãdũ·reuelabant ea que erãt ad salutẽ necessaria·a deo imediate uel mediantibus aliquib⁹ in scitate excellẽtib⁹.cuiusmodi fuit iob: q̃ habuit reuelationẽ valde clarã ꝛc resurrectione futura. ut patuit ꝫ xix.ꝙ ꝗtum ad dicta reuelata dicit: A mandatis labioꝝ ei⁹. vẽrũtamẽ quia ipse de⁹ in se nec ꝑ cognitionẽ naturalẽ: nec ꝑ reuelationem cõprehendit.iõ seq̃t t Ipse enĩ solus est.s. infinite scie. v Et nemo auertẽ potest cogitationẽ eius.i.ei⁹ consilia cõprehendere.est etiã infinite ptãtis.ideo subdit ꝓ Et alia ei⁹,i.voluntas. y Nõcuq̃ voluit hoc fecit.nullo potente sibi resistere. z Cuq̃ expleuerit in me voluntatẽ suã.me flagellãdo tã q̃ creaturã suã: a Et alia multa similia.s.flagella: b Presto sũt ei.qz mihi ꝙ alijs potest infligere ꝛc facili: c Et idcirco a facie ei⁹ turbat⁹ sũ.turbatione tristicie ꝛc plenti malo. d Et cõsideras eũ.q̃ pot multa similia iterũ facere: e Timore sollicitor.ꝛc futuro malo.Sciendũ tamẽ ꝙ ista tristicia ꝙ iste timor in ipso iob nõ erãt absolutes rõnẽ neq; deficientes a virtute·sed sequẽtes naturã sensitiuã naturali necessitate. f Deus molliuit coꝝ meũ.liquefaciẽs a firmitate tẽporali. g Et oipotens cõturbauit me.modo iam ꝓdicto.ꝙ ꝙ hoc nõ sustinuerit ꝓ pcõ suo ostendit.d. b Nõ enĩ perij.i.afflictiões passus sum: i Propter imminentes tenebras.i.ꝑter pctã patẽtia. k Nec faciem meã operuit caligo.i.ꝑter pctã latentia que faciẽ aĩe obnubilãt interius·licz nõ appareant exteri⁹. l Cap. xxiiij. A Oipotente. Postq̃ ostendit iob se non fuisse punitũ ꝑ pctã sua,hic cõsequenẽ ostendit se nõ male sensisse ꝛc diuina ꝓuidentia.ꝙ ꝓmo declarat ꝓpositũ.secũdo cõcludit intentũ·ibi: Nõ sic nõ ita est. Prima in duas.qz ꝓmo ostendit ꝓpositum in generali. d. Ab oipotente nõ sũt abscõdita tpa.q. d. intuitus sue scientie ferẽ sup oia tpa·ita ꝙ pfecte cognoscit ꝓterita presentia ꝙ futura. m Qui aũt nouerũt eũ.ꝓ inuestigationẽ rõnis uel etiã vlterius ꝑ reuelationem: n Ignorant dies illius.i.modum sue eternitatis nõ comprehendũt.ꝙ sic ostendit se iob bene sentire ꝛc diuina prouidentia in generali. o Alij terminos transtulerunt. Hic consequenter ostendit idem in speciali.ꝙ hoc ꝑ diuersos peccatores sine freno timoris dei peccantes.ac si eoꝝ facta non ꝓspiceret.cui⁹ tamẽ cõtrariũ ostendit ꝑ hoc ꝙ eos manifeste punit ꝙ punit.primo igit describit eoꝝ multiplicẽ culpã.secũdo pnã a deo inflictã·ibi: Maledicta sit pars eius. Prima in duas.qz ꝓmo exprimit pctã ex cõcupiscentia oculorũ orientia.ꝙ secũdo ex carnis cõcupiscentia·ibi: Oculus adulteri. Circa primũ dicit: Alij terminos transtulerũt.ꝛc falcantes ꝛc alioꝝ hereditate: ꝑ Diruerunt greges.ꝗtum ad bona mobilia. q Et pauerunt eos.ac si essent sui proprij. r Asinum pupillorum abegerunt.minando ad domũ suam. s Et abstulerunt ꝓ pignore vduem vidue.id ẽ titulo pignoris sub coloꝛe iusticie·licz falso. t Subuerterunt pauperum viam.id est subuerterunt iusticiam eoꝝ ꝓ munere.

Ponã coꝝ eo iudiciũ: ꝙ os meũ replebo increparionibus: ut sciam verba que mihi respondeat: ꝙ intelligam quid loquat mihi: Nolo multa fortitudine cõtendat mecũ: nec magnitudinis sue mole me premat. Proponat equitatẽ contra me ꝙ ꝓueniet ad victoriã iudiciũ meũ. Si ad orientẽ iero non apparet: si ad occidentẽ: non intelligam eum: si ad sinistrã quid agam: Non apprehendam eum. Si me vertam ad dexterã: nõ videbo illũ. Ipse ꝓ scit viam meam: ꝙ ꝓbabit me quasi aurũ qđ ꝑ ignẽ transit. Vestigia eius secutus est pes meus: viã eius custodiui: ꝙ non declinaui ex ea. A mandatis labioꝝ eius non recessi: ꝙ in sinu meo abscõdi verba oris eius. Ipse enĩ solus est: ꝙ nemo auertere potest cogitationẽ eius: ꝙ anima ei⁹ quodcunq; voluit hoc fecit. Cumq; expleuerit in me voluntatẽ suam: ꝙ alia multa similia ꝓsto sũt ei. Et idcirco a facie eius turbatus sum: ꝙ considerans eum timore sollicitor. Deus molliuit coꝝ meũ: ꝙ omnipotens cõturbauit me. Non enĩ perij ꝓpter imminẽtes tenebras: nec facie meã opuit caligo. XXIIII A Boipotente nõ sũt abscondita tempora: qui aũt nouerũt eũ: ignorãt dies illi⁹. Alij terminos transtulerũt: diripuerũt greges ꝙ pauerunt eos. Asinum pupillorũ abegerunt: ꝙ abstulerũt ꝓ pignore bouem vidue. Subuerterũt pauperũ viam:

a Et oppresserũt pariter mansuetos terre. ve quibus credebant q̃ nõ vesenderent se: ⁊ tamẽ psonis p̃dictis esset cõpatiendũ, ꝓpẽ conditionẽ eorũ. Consequenẽ addit ve manifestis latronibus ⁊ raptoribus dices: b Alij quasi onagri in veserto, supple mozãt ad latrocicinia ⁊ predas exercendũ. ⁊ patz per litterã sequentẽ que plana est vsq̃ ibi: c Quos imbres montium rigant. homines enim spoliati fugiunt ad loca cauernosa montiũ: ⁊ anteq̃ illuc possint igredi rigãt imbribus qui generãt in montibus. d Et non habentes vlamen. vestis nec domos cõtra imbrẽ. e Amplexant lapides. ponẽdo se intra cauernas acceptando loca illa pro aliquali remedio. f Vim fecerũt vpredantes pupillos. q̃b9 veterẽt parcere eo q̃ carent nutritoribus. g Et esurientibus tulerũt spicas. i. paupibus nõ habentib9 messem: sed tm̃ aliquas spicas post messores collectas, illas etiã abstulerũt. qõ ẽ vile ⁊ crudele. h Inter aceruos eorũ meridiati sunt. i, in meridie occultati. i Qui calcatis torcularibus sitiunt. i. qui vindemia p̃fecta. ita modicũ habẽt de vino q̃ nõ sufficit ad eoz necessitatẽ. p omnia ista intendit exprimere q̃ tales raptores p̃ nimia cupiditate non parcunt paupibus. k De ciuitate fecerũt viros gemere. quia ꝓpẽ illos quos spoliauerunt uel occiderunt in agro illi de ciuitate gemunt eis cõpatientes. l Et deus inultũ abire nõ patif. fm̃ dispositionem sue sapientie reducẽs ad ordinẽ iusticie. m Ipsi fuerunt rebelles lumini. scienter agentes contra dictamẽ recte rationis. q̃ procedit ex lumine naturali intellectus. n Nescierunt vias eius. p ignorantiã affectatã. o Nec reuersi sũt p semitas illius. quia nõ pnituerũt de malis suis. q̃ exemplificat. d. p Mane primo cõsurgit homicida. ad insidiandũ his qui surgũt ante clarã lucẽ. q Interficit egenũ ⁊ pauperẽ. qui necessitate cõpulsus ponit se in via anteq̃ alij surgãt. r Per noctẽ ꝙo erit quasi fur. intrans domũ occulte ad interficiendũ ⁊ rapiendũ. s Oculus adulteri. Hic consequenter exprimit pctã ex cõcupiscentia carnis ꝓcedentia. d. Oculus adulteri obseruat caliginẽ. i. expectat noctẽ ad cõmittẽdũ adulteriũ. t Dicens. i. cogitans. v Non me videbit oculus. ⁊ sic ꝓficiã adulteriũ securus. x Et operiet vultũ suũ. ad maiorem sui securitatem ne cognoscat ab aliquo obuiante seu p fenestrã spectante. y Perfodiunt in tenebris domos. s. adulter ⁊ adultera occultũ introitũ adinueniendo. z Sicut in die condixerãt sibi. p nũciũ significando seu p litteras ad inuicem missas. a Si subito apparuerit auroza. anteq̃ compleuerint lũbidinem suã. b Arbitrant vmbram mortis. quia frustrantur in toto uel in parte desiderata delectatione sua. c Et sic in tenebris quasi in luce ambulant. i. sicut bene agentes ambulant in luce, sic isti in tenebris. ꝓpter quod dicit saluator Job. iij. Qui male agit odit lucem. ⁊ nõ venit ad lucem: ut non arguantur opera eius. qui autẽ facit veritatẽ venit ad lucem ⁊c. d Leuis est sup faciẽ aque. supficies enĩ aque impulsũ cuiuslibet venti sequit. ⁊ similiter adulter impetũ sue passionis. e Maledicta. Hic cõsequenẽ describit pena a deo inflicta uel infligenda. cum dicitur: Maledicta sit pars eius in terra. id est hereditas que per partẽ frequenẽ designat in veteri testamento: que maledicta dicit. quando non profert aliquod vtile sed tm̃ spinas ⁊ tribulos. scõm q̃ dicit Beñ. iij. Maledicta terra ĩ opere tuo: cum operatus fueris eam nõ dabit fructus suos. sed spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. f Nec ambulet p viam vineari. i. vinee eius sint ita steriles ⁊ destructe q̃ non velit eas visitare. g Ad nimiũ calorẽ ⁊c. aliqui exponũt de pena gehenne dicẽtes q̃ ibi est quedã cõmutatio de maximo frigore ad maximũ incendiũ ad maiorẽ afflictionẽ. ⁊ sequens ira concordat cum dicit: b Et vsq̃ ad inferos peccatũ illi9. fm̃ hebreos per hoc intelliguntur duo tẽpora ãni qui distinguitur in sex tpa. ut habet Beñ. viij. in fine. Cũctis diebus semẽtis ⁊ messis frigus ⁊ estus estas ⁊ hyems non requiescẽt. ⁊ quodlibet istorũ sex tempoz cõtinet spaciũ duoz mensiũ. ut ibidem fuit pleni9 declaratũ. ⁊ dictũ fuit ibi q̃ tempus frigoris ẽ a medio nouembris vsq̃ ad mediũ ianuarij. tẽpus autem estus a medio iulij vsq̃ ad mediũ septembris. Dicunt ergo hebrei q̃ iob loquendo de peccatoribꝰ p̃dictis s. raptoribus ⁊ adulteris. loquitur de illis qui fuerũt tpe diluuij q̃ vigebat rapina ⁊ luxuria. scõm q̃ dicit Beñ. vj. Corrupta est autem terra coram domino ⁊ repleta est iniquitate. q̃tum ad primũ ⁊ sequitur: Omnis quippe caro corruperat viam suam. q̃tũ ad secundũ. Dicunt igit q̃ propter mala illius temporis deus anteq̃ induceret diluuiũ: fecit vnũ annũ in quo durauit tẽpus frigoris in vna medietate: ⁊ est9 in alia. sed q: h̃ de scripturis non habet auctoritatem. ideo eadem facilitate cõtemnitur qua probat. tamẽ scõm istam viã posset hec littera continuari ad precedentem in qua fit mentio de sterilitate terre ⁊ vineari. ⁊ ideo subditur: Ad nimiũ calorem transiet ⁊c. ut sit sensus: sit ei9 terra ita sterilis bonis: ac si nõ habuisset nisi tempus estus: in quo terre nascentia desiccant, ⁊ tempus frigoris in quo mortificantur. ⁊ quia pena presentis vite non est sufficiens pro peccatoribus obstinatis. ideo sequitur: Et vsq̃ ad inferos peccatum illius. id est faciat peccatorẽ descendere ad penam gehẽne. i Obliuiscatur eius misericordia. quia non est a damnatis vlterius expectanda. k Non sit in recordatione. id est in bonorum memoria. l Sed conteratur quasi lignũ infructuosum quod exciditur ⁊ in ignem mittitur. cuius causa subditur: m Pauit enim sterilem. id est bona sua consumpsit in operibus vanis ⁊ infructuosis. n Et vidue nõ bene fecit. id ẽ in bonis operibus ⁊ fructuosis nihil expendit. sic exponũt doctores nostri. hebrei autẽ hoc reducũt ad temp9 diluuij. sic ⁊ p̃dicta dicẽtes q̃ boues tũc accipiebãt duas vxores: vnã ad delectationẽ cõcubit9 carnalis tm̃. ⁊ illi dabãt sterilitatis potũ: ne p̃ conceptũ ⁊ ptũ pueroꝝ debilitaret ⁊ deturparet. ⁊ illã bñ vestiebãt ⁊ pascebant ut ad cõcubitũ eẽt delectabilior: alia autẽ vxorẽ accipiebãt ad generationẽ plis: ⁊ ad illã nõ accedebãt nisi cã impgnationis. dimittẽtes eã male pastã ⁊ vestitã. o Detraxit fortes. a suo statu p̃ violẽtiã. p Et cũ steterit. in magno statu. q Nõ credet vite sue. q: tales, ꝓpẽ mala q̃ fecerũt semp timẽt inficigladio uel veneno. sic dictũ fuit ẽ. xv. ca. de dionysio tyrãno.

a Et oppresserũt pariter mansuetos terre. ve quibus credebant q̃ nõ vesenderent se: ⁊ tamẽ psonis p̃dictis esset cõpatiendũ, ꝓpẽ conditionẽ eorũ. Consequenẽ addit ve manifestis latronibus ⁊ raptoribus dices: b Alij quasi onagri in veserto, supple mozãt ad latrocicinia ⁊ predas exercendũ. ⁊ patz per litterã sequentẽ que plana est vsq̃ ibi: c Quos imbres montium rigant. homines enim spoliati fugiunt ad loca cauernosa montiũ: ⁊ anteq̃ illuc possint igredi rigãt imbribus qui generãt in montibus. d Et non habentes vlamen. vestis nec domos cõtra imbrẽ. e Amplexant lapides. ponẽdo se intra cauernas acceptando loca illa pro aliquali remedio. f Vim fecerũt vpredantes pupillos. q̃b9 veterẽt parcere eo q̃ carent nutritoribus. g Et esurientibus tulerũt spicas. i. paupibus nõ habentib9 messem: sed tm̃ aliquas spicas post messores collectas, illas etiã abstulerũt. qõ ẽ vile ⁊ crudele. h Inter aceruos eorũ meridiati sunt. i, in meridie occultati. i Qui calcatis torcularibus sitiunt. i. qui vindemia p̃fecta. ita modicũ habẽt de vino q̃ nõ sufficit ad eoz necessitatẽ. p omnia ista intendit exprimere q̃ tales raptores p̃ nimia cupiditate non parcunt paupibus. k De ciuitate fecerũt viros gemere. quia ꝓpẽ illos quos spoliauerunt uel occiderunt in agro illi de ciuitate gemunt eis cõpatientes. l Et deus inultũ abire nõ patif. fm̃ dispositionem sue sapientie reducẽs ad ordinẽ iusticie. m Ipsi fuerunt rebelles lumini. scienter agentes contra dictamẽ recte rationis. q̃ procedit ex lumine naturali intellectus. n Nescierunt vias eius. p ignorantiã affectatã. o Nec reuersi sũt p semitas illius. quia nõ pnituerũt de malis suis. q̃ exemplificat. d. p Mane primo cõsurgit homicida. ad insidiandũ his qui surgũt ante clarã lucẽ. q Interficit egenũ ⁊ pauperẽ. qui necessitate cõpulsus ponit se in via anteq̃ alij surgãt. r Per noctẽ ꝙo erit quasi fur. intrans domũ occulte ad interficiendũ ⁊ rapiendũ. s Oculus adulteri. Hic consequenter exprimit pctã ex cõcupiscentia carnis ꝓcedentia. d. Oculus adulteri obseruat caliginẽ. i. expectat noctẽ ad cõmittẽdũ adulteriũ. t Dicens. i. cogitans. v Non me videbit oculus. ⁊ sic ꝓficiã adulteriũ securus. x Et operiet vultũ suũ. ad maiorem sui securitatem ne cognoscat ab aliquo obuiante seu p fenestrã spectante. y Perfodiunt in tenebris domos. s. adulter ⁊ adultera occultũ introitũ adinueniendo. z Sicut in die condixerãt sibi. p nũciũ significando seu p litteras ad inuicem missas. a Si subito apparuerit auroza. anteq̃ compleuerint lũbidinem suã. b Arbitrant vmbram mortis. quia frustrantur in toto uel in parte desiderata delectatione sua. c Et sic in tenebris quasi in luce ambulant. i. sicut bene agentes ambulant in luce, sic isti in tenebris. ꝓpter quod dicit saluator Job. iij. Qui male agit odit lucem. ⁊ nõ venit ad lucem: ut non arguantur opera eius. qui autẽ facit veritatẽ venit ad lucem ⁊c. d Leuis est sup faciẽ aque. supficies enĩ aque impulsũ cuiuslibet venti sequit. ⁊ similiter adulter impetũ sue passionis. e Maledicta. Hic cõsequenẽ describit pena a deo inflicta uel infligenda. cum dicitur: Maledicta sit pars eius in terra. id est hereditas que per partẽ frequenẽ designat in veteri testamento: que maledicta dicit. quando non profert aliquod vtile sed tm̃ spinas ⁊ tribulos. scõm q̃ dicit Beñ. iij. Maledicta terra ĩ opere tuo: cum operatus fueris eam nõ dabit fructus suos. sed spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. f Nec ambulet p viam vineari. i. vinee eius sint ita steriles ⁊ destructe q̃ non velit eas visitare. g Ad nimiũ calorẽ ⁊c. aliqui exponũt de pena gehenne dicẽtes q̃ ibi est quedã cõmutatio de maximo frigore ad maximũ incendiũ ad maiorẽ afflictionẽ. ⁊ sequens ira concordat cum dicit: b Et vsq̃ ad inferos peccatũ illi9. fm̃ hebreos per hoc intelliguntur duo tẽpora ãni qui distinguitur in sex tpa. ut habet Beñ. viij. in fine. Cũctis diebus semẽtis ⁊ messis frigus ⁊ estus estas ⁊ hyems non requiescẽt. ⁊ quodlibet istorũ sex tempoz cõtinet spaciũ duoz mensiũ. ut ibidem fuit pleni9 declaratũ. ⁊ dictũ fuit ibi q̃ tempus frigoris ẽ a medio nouembris vsq̃ ad mediũ ianuarij. tẽpus autem estus a medio iulij vsq̃ ad mediũ septembris. Dicunt ergo hebrei q̃ iob loquendo de peccatoribꝰ p̃dictis s. raptoribus ⁊ adulteris. loquitur de illis qui fuerũt tpe diluuij q̃ vigebat rapina ⁊ luxuria. scõm q̃ dicit Beñ. vj. Corrupta est autem terra coram domino ⁊ repleta est iniquitate. q̃tum ad primũ ⁊ sequitur: Omnis quippe caro corruperat viam suam. q̃tũ ad secundũ. Dicunt igit q̃ propter mala illius temporis deus anteq̃ induceret diluuiũ: fecit vnũ annũ in quo durauit tẽpus frigoris in vna medietate: ⁊ est9 in alia. sed q: h̃ de scripturis non habet auctoritatem. ideo eadem facilitate cõtemnitur qua probat. tamẽ scõm istam viã posset hec littera continuari ad precedentem in qua fit mentio de sterilitate terre ⁊ vineari. ⁊ ideo subditur: Ad nimiũ calorem transiet ⁊c. ut sit sensus: sit ei9 terra ita sterilis bonis: ac si nõ habuisset nisi tempus estus: in quo terre nascentia desiccant, ⁊ tempus frigoris in quo mortificantur. ⁊ quia pena presentis vite non est sufficiens pro peccatoribus obstinatis. ideo sequitur: Et vsq̃ ad inferos peccatum illius. id est faciat peccatorẽ descendere ad penam gehẽne. i Obliuiscatur eius misericordia. quia non est a damnatis vlterius expectanda. k Non sit in recordatione. id est in bonorum memoria. l Sed conteratur quasi lignũ infructuosum quod exciditur ⁊ in ignem mittitur. cuius causa subditur: m Pauit enim sterilem. id est bona sua consumpsit in operibus vanis ⁊ infructuosis. n Et vidue nõ bene fecit. id ẽ in bonis operibus ⁊ fructuosis nihil expendit. sic exponũt doctores nostri. hebrei autẽ hoc reducũt ad temp9 diluuij. sic ⁊ p̃dicta dicẽtes q̃ boues tũc accipiebãt duas vxores: vnã ad delectationẽ cõcubit9 carnalis tm̃. ⁊ illi dabãt sterilitatis potũ: ne p̃ conceptũ ⁊ ptũ pueroꝝ debilitaret ⁊ deturparet. ⁊ illã bñ vestiebãt ⁊ pascebant ut ad cõcubitũ eẽt delectabilior: alia autẽ vxorẽ accipiebãt ad generationẽ plis: ⁊ ad illã nõ accedebãt nisi cã impgnationis. dimittẽtes eã male pastã ⁊ vestitã. o Detraxit fortes. a suo statu p̃ violẽtiã. p Et cũ steterit. in magno statu. q Nõ credet vite sue. q: tales, ꝓpẽ mala q̃ fecerũt semp timẽt inficigladio uel veneno. sic dictũ fuit ẽ. xv. ca. de dionysio tyrãno.

a Dedit ei deus locum penitentie. penam debitā differendo. b Et ille abutit eo in superbiā. augendo contemptū p multiplicationē peccatoꝝ: quasi deus nō videat ipsū. qđ est falsū. ideo sequit: c Oculi autē eius. s. dei: d Sunt in vijs illius. considerādo omnia peccata eius. e Eleuati sunt ad modicum. i. ad aliquā potestatē terrenā caducā. ideo subdit: f Et nō subsistent. quia reijciēt ad inferni penam. g Et buliabunt sicut oia ⁊ auferēt. i. sicut oia terrenascentia que nō colliguntur donec tempus messis aduenerit. ⁊ sic peccatores permittuntur a deo stare donec venerit tempus punitionis p mꝝ ordinem sue iusticie. p̄m qđ dr Deu. xv. Nondum sunt implete iniq̄tates amorreorum. ⁊ ideo sequit: b Et sicut sūmitates spicarū cōterentur. videlz impleto tpe maturitatis sue. i Mō si non ita est. Hic iob ex predictis concludit intentū. s. se. p̄ter petā punitū nō fuisse nec de dei. puidentia male sensisse. d. Mō si nō est ita. sicut dixi. scilicz q̄ afflictio mea nō correspondet peccatis: sed excedit ⁊ q̄ diuina. puidentia se extendens ad omnia differt aliquādo punitionem peccatorū in presenti. reseruās eos pene gehenne scōm ordinē sapientie: k Quis me potest arguere esse mentitū. q. d. arguat secure. l Et ponere ante deum verba mea. tanq̄ irreuerenter seu blasphematorie. plata. q. d. nullus vestrum hoc poterit. m Cap. xxv.

Dedit[a] ei deus locū penitentie: ⁊ [b]ille abutitur eo in superbia. Oculi [c]aūt ei[d] sūt [e]in vijs illi[f]. Eleuati[g] sunt ad modicū: ⁊ [h] nō subsistent: ⁊ [i] humiliabunt sicut omnia ⁊ auferēt: ⁊ [k] sicut sūmitates spicarū cōterentur. Qđ[l] si nō est ita: quis [m] me potest arguere esse mentitum: ⁊ [n] ponere ante deum verba mea?

RESpondens[m] xxv

aūt baldath suites dixit: [o]Potestas [p] ⁊ [q]terror apud [r]eum est: qui[s] facit concordiā in sublimibus suis. Numq̄d[t] est numerus militū eius? Et [u] sup quē non surget lumen illius? Numq̄d[x] iustificari potest homo cōparat[y] deo: aut[z] apparere mūd[aa] natus[bb] de muliere? Ecce[cc] luna etiam nō splendet: ⁊ [dd] stelle nō sūt mūde in cōspectu eius: quanto[ee] magis homo putredo ⁊ filius hominis vermis? XXVI

RESpondens[ff] aūt iob dixit: Cuius[gg] adiutores: nunquid imbecillis? Et sustentas brachiū eius qui non est fortis. Cui[hh] dedisti cōsiliū? Fortitā illi qui nō habet sapiētiā: ⁊ [ii] prudētiā tuā ostendisti plurimā? Quē[jj] docē voluisti: Nōne[kk] eū qui fecit spiritamentū? Ecce[ll] gigātes gemūt sub aq̄s: ⁊ [mm] qui habitāt cū eis Nudus[nn] est infernus cōra illo: ⁊ nullū est opimentū p̄dition[i].

n Potestas. s. absq̄ mēsura: o Et terror. quia coram deo vel tremere omnis creatura. p Apud eum est. s. deū. q Qui facit concordiā in sublimib⁹ suis. i. in corporib⁹ celestib⁹ Quā concordiā exponūt hebrei dicētes q̄ corpa celestia sunt de igne ⁊ aqua. ita q̄ corpus celi est de aqua. stelle de igne. ⁊ tamē nō corrumpūt se inuicē ex diuina ptāte ea cōcordante. Istud aūt dictū improbat a pbo libro de celo ⁊ mūdo. pbāte multipliciter q̄ corpora celestia nō sūt de natura elemētari. sed quia hanc improbationē pauci inde intelligunt. ideo alia potest adduci de Gen. j. vbi dicit: Fecit deus firmamentū in medio aquarū. ⁊ diuisit aquas que erāt sup firmamentū ⁊c. non aūt diuideret inter aquas ⁊ aquas si eēt de natura aque. ⁊ ideo hanc cōcordiā aliter exponūt doctores catholici. q̄ in regione elementari vbi ē mutua corruptio ⁊ generatio. ē pugna cōtinua: sed in corporibus celestib⁹ cū nō sit talis corruptio. sequēs est ut sit ibi cōcordia. Cōsequēter ostēdit eminentiā dei in angelica natura dicēs: r Numq̄d est numer⁹ militū eius. dicunt aūt celestes spiritus dei milites: quia obsequunt divino nutui: sicut milites duci uel impatori. s Et sup quē nō surgit lumen illius. quia illuminatiōes diuine p̄mo ptingunt ad angelos supiores. ⁊ inde ad medios ⁊ inferiores: ⁊ inde cōsequenter ad homines. t Numquid iustificari. Hic p̄ponit humanā fragilitatē ex ea arguens impuritatē. d. Numq̄d iustificari potest hō cōparatus deo. q. d. nō. p̄pter qđ dicit Isa. lxiij. Omnes iusticie nostre tanq̄ pan⁹ mēstruate: v Aut apparere mund⁹. coram deo. x Natus de muliere. q. d. nō: quia homo eo q̄ est p̄pagatus ex tali origine ex seminū cōmixtiōe cōtrahit inclinationem ad malū: ⁊ difficultatē ad bonū. p̄m illud Gen. viij. Sensus ⁊ cogitatio cordis humani prona sunt ad malū ab adolescentia sua: ⁊ hoc ostendit p locū a maiori. d. y Ecce luna etiā nō splendet. quia nō habet lumen a se sed a sole. z Et stelle nō sūt mūde in cōspectu eius. q. d omnis creatura ad deum compata est q̄si tenebra ⁊ impuritatē habens. a Quāto magis homo putredo ⁊c. id est immundus ⁊ vilis si deo compet. Ex dictis patz q̄ iste baldath nō cōcludebat cōtra iob: quia nō se asserebat iustū p oēm modū: nec in comparatione ad deū: sed solū q̄ nō habebat tanta peccata quāta erat pena sibi a deo inflicta: quare scōm ordinē diuine sapientie sese remunerandū in futuro sperabat. p̄ meritū sue patientie. b Cap. xxvj.

RESpondens aūt iob. Hic cōsequenter ponit ipsius iob respōsio. ⁊ q̄ sicut dictū est. dicta baldath ptra iob nihil efficaciter concludebāt. ideo in sua respōsiōe primo ei⁹ dicta euacuat. secūdo principale p̄positū declarat. ca. sequēti. sicut patuit ex predictis: baldath conat⁹ fuerat de eminētia ptātis ⁊ sapie diuine quedam magnifica dicere. ⁊ ex hoc iob iniustū cōcludere. ideo eius dicta euacuat tanq̄ impertinentia ad p̄positū: sed ad eius iactantiā tm̄. Circa qđ p̄ intentū p̄onit. ⁊ secūdo ostēdit p̄positū ibi: Ecce gigantes. Circa primū sciendū q̄ baldath dicendo de deo magnifica. ut contra iob cōcluderet. videbatur in hoc ipsi deo fauere. eius potestatē ⁊ sapientiā defendendo. ⁊ ideo iob contra ipsū inuehendo dicit: c Cuius adiutor es nūquid imbecillis? q. d. nō. cū sit infinite virtutis tuo auxilio nō indigentis. d Cui dedisti consiliū. p eius sapientia allegando ac si esset insufficiens eius scia. cū tamen sit infinita. e Et prudentiā tuā ostēdisti plurimā. q. d. dicta tua nō valēt ad p̄positi ostensionē: p̄ tm̄ ad tuā ostētationē. f Quē docere voluisti. p eo allegando. ac si nesciret allegare. g Nonne eum qui fecit spiritamētū. i. animā humanā que intelligit p intellectiuā partē: ⁊ corpus administrat p alias vires vitā aīalē dādo que stat q̄diu durat respiratio. h Ecce gigantes. Hic consequenter ostendit. p̄positum. s. q̄ verba baldath erant ad vanā gloriam per hoc q̄ maiora satis infra dicit de dei potētia ⁊ sapia. ⁊ tm̄ ostendit illa nullius esse momenti. p̄ter qđ baldath non debebat de cognitione minorū gloriari. primo igitur illa maiora exprimit. ⁊ secundo p̄positum concludit. ibi: Ecce hec ex parte. Circa primū primo exprimit aliqua magna dei facta sub terra. d. Ecce gigantes gemunt sub aquis. Gen. vj. dicit: q̄ gigantes erant in terra diebus illis. s. ante diluuiū: qui i diluuio fuerūt submersi: ⁊ cū eis omnes alij. excepto noe ⁊ qui cū eo erant in archa. ⁊ hoc factū fuit ex ptāte diuina p̄m ordinē sue sapientie ⁊ iusticie ad puniendū illius tēporis peccata. ut habet Gen. vj. ⁊ hoc est qđ dicit: Ecce gigantes gemūt sub aquis. i. gigātes qui tūc fuerūt in aquis submersi. modo gemūt in penis inferni: qui etiā infernus est sub aquis. quia est in partib⁹ terre infimis. i Et qui habitant cum eis. i. alij damnati qui cum eis fuerūt submersi. k Nudus est infernus cōra illo. quia q̄uis sit in terre p̄fundo. patz tamē conspectui diuino: ⁊ oia que fūt ibi. Ulteri⁹ p̄cedit ad exprimēdū aliqua magna q̄ fiūt a deo sup frā. d.

a Qui extendit aquilonē sup vacuū. celū aūt sup terrā videtur extensū ad modum tentorij in hemisperio nostro. qō hemisperiū per aquilonē intelligit: eo q polus aqlonaris stat semp eleuat⁹ sup hemisperiū nostrū: inter celū aūt ⁊ terrā nō videmus nisi aerem. qui a vulgaribus vocat vacuū: sicut dicit olla vacua q̄ quis sit aere plena. dicit ergo: Qui extendit aquilonē. i. celum in hemisperio nostro ad modū tentorij. b Sup vacuū. i. sup aerem inter nos ⁊ celū mediū existētem. c Et appendit terrā sup nihil. terra enī videt fulciment̄ aque: ⁊ aqua aeris: ⁊ sub terra nihil est cū sit infima ps mūdi. dicit ergo appensa sup nihilū. quia nō habet inferius elementum: tamen sic stat in medio mūdi tanq̄ centrū p naturā suā a deo sibi datā. d Qui ligat aquas in nubibus suis. dicit aut̄ aque q̄si ligate in nubib⁹ anteq̄ descendāt p pluuiā: e Ut nō erūpāt pariter desup. sic enim de⁹ ordinauit nubes paulati resolui: ut tota pluuia non simul cadat: sed successiue ⁊ guttatim. put expedit hoib⁹ ⁊ terrenascentibus. f Qui tenet vultū solij sui: ⁊ expandit sup illud nebulā. ex residuis enī vaporibus qui nō resoluunt in pluuiā. generat aliq̄s nebula impediens nos a cōspectu celi. qō dicit solitū dei. ꝑm illud Isa. lxvj. Celū mihi sedes est. g Terminū circūdedit aquis. quia cōgregauit eas in locū vnū qui maxime est ocean⁹: ut appareat aliqua ps terre arida p habitatione hominū ⁊ aialiū. q̄uis aqua de natura elementi circūdaret totā terrā cum sit nimis ponderosa: h Usq dum finiāt lux ⁊ tenebre. i. successio diei ⁊ noctis p motū celi. q. d. q̄diu stabit iste status mundi p reuolutionē celi. ⁊ mare stabit intra terminos a deo sibi prefixos. Alteri⁹ ꝓcedit ad ea que facta sūt sup celū sidereū. d. i Colūne celi. i. angeli. quia p eos administrat motū celi k Contremiscūt ⁊ pauent ad nutū eius. iste aut̄ tremor ⁊ pauor non sign̄t in angelis esse aliquā penā: sed tm̄ reuerentiā ad deum. l In fortitudine illius repente maria congregata sunt. hoc dicit de distinctione elementorū a deo facta: per hoc q aque a principio nō habuerūt plenā densitatē: sed erant vaporalit̄ extense p aerē: m die tertia accepta a deo densitate debita recepte sūt i locū vnū ⁊ cōgregate. ⁊ sic apparuit distinctio ēre ⁊ aque ⁊ aeris: p hoc q aliq̄ pars terre apparuit discooperta: ⁊ aque p densitatē ab aere sepate ut dictū fuit Gen. j. ⁊ ex ista distinctione elementorū sensibili procedit ad declarandū distinctionē angelorū. d. m Et prudentia eius percussit superbū. i. angelos superbos quos deiecit de celo empyreo ⁊ bonos angelos ad se cōuersos glorie decore pfecit. ideo subditur: n Spiritus eius ornauit celos. i. angelos qui sūt ciues celestes: sicut ciuitas ornari dicit. q̄n ciues ornant. o Et obstetricante manu eius. i. potentia dei. p Eductus est de societate bonorum angelorū. q Coluber tortuosus. i. diabolus qui dicit coluber. q. d in specie serpentis adam tentauit. Et tortuosus: propter malitie sue calliditatē. ⁊ de hac separatione loquit̄ p modū obstetricationis. q. d obstetrix fetū mortuū studet educere de vtero matris tanq̄ q̄d putridū ⁊ corruptiuū: ⁊ sic mali angeli de societate bonorum p manū dei. omnia ista p̄dicta expressit iob ad ostendēdū q illa que dixerat baldath de ptāte ⁊ sapientia dei nō latebāt ipsum cū multo maiora sciret. ⁊ hoc ad reprimendū ipsi⁹ baldath ostentationē: r Ecce. Hic cōcludit intentū. Ecce hec ex parte dicta sūt viarū eius. i. effectū diuine potestatis ⁊ sapientie: qui sunt quedā vie ad cognoscēdum deū: nec sūt dicta a me nisi imꝑfecte: nec eius potentiā ⁊ sapientiam adequāt. q. d in cognitionē eius imꝑfecte ducūt. ideo subditur: s Et cū vix parua stillā sermonis eius audierimus. i. per ista modicū de pfectiōe ptātis ⁊ sapiētie dīne cognouerim⁹. t Quis poterit tonitruū magnitudinis illius intueri. i. ad cognitionē pfectā eorū deuenire. q. d. nullus: quia minor est comparatio vocis minime que silenter instillat auribus. ad sonū maximi tonitrui: q̄ p̄dictorū effectuū. ad magnitudinē sapie ⁊ ptātis dīne. ⁊ p hoc ꝓcludit q̄ baldath non debebat gl̄iari de sua scientia. cū adhuc attingeret ad multo maiora. v

Qui[a] extendit aquilonē super[b] vacuū: ⁊[c] appendit terrā sup nihili. Qui[d] ligat aquas i nubibus suis: ut[e] nō erumpant pariter desup. Qui[f] tenet vultum solij sui: ⁊ expandit super illud nebulā suam. Terminū[g] circūdedit aquis: vsq[h] dum finiant̄ lux ⁊ tenebre. Colūne[i] celi cōtremiscūt[k]: ⁊ pauent ad nutū eius. In[l] fortitudine illi⁹ repente maria congregata sūt: ⁊[m] prudentia eius percussit superbū. Spiritus[n] eius ornauit celos: ⁊[o] obstetricāte manu ei⁹ eductus[p] ē coluber[q] tortuosus. Ecce[r] hec ex pte dicta sūt viarū eius. Et[s] cū vix paruā stillam sermonis eius audierim⁹: quis[t] poterit tonitruū magnitudinis illius intueri? XXVII

Ddidit[u] quoq; iob assumens parabolā suā ⁊ dixit: Viuit[x] deus qui[y] abstulit iudicium meū: ⁊[z] omnipotēs qui ad amaritudinem adduxit aiam meā: quia[a] donec supest halitus in me: ⁊[b] spiritus dei in narib⁹ meis: nō[c] loquentur labia mea iniquitatē: nec lingua mea meditabit mendaciū. Absit[d] a me: ut iustos vos esse iudicē. Donec[e] deficiam: nō[f] recedā ab innocentia mea. Justificationē meam quā cepi tenēm̄ nō deserā. Nec[g] enī reprehendit me cor meū: in[h] oī vita mea. Sic[i] impi⁹ inimic⁹ me⁹: ⁊ aduersari⁹ me⁹ q̄si iniqu⁹ Que[k] est enī spes hypocrite:

tudinis illius intueri? v Cap. xxvij Ddidit q̄ iob. Repulso dicto baldath: hic ꝑsē accedit ad principale ꝓpositū declarandū. s. q ex dei prudentia mali aliq̄n in vita p̄senti prosperant: ⁊ boni tribulant. ⁊ primo ostendit hoc in generali. secūdo in seipso in speciali. xxix ca. ⁊ in hoc satisfacit amicis suis: q de ipso erat mota questio. ⁊ i speciali satisfacit ipsi baldath: q̄ ex magnitudine dīne sapie volebat ipsū iuste concludere: eo q a deo pcussus erat flagellis presentis vite. Primū aūt. pbat dupliciter. primo rōne accepta ex paruitate boni q̄ mali in hoc mūdo recipiūt. secūdo ex magnitudine boni q̄ iusti in hoc etiā mūdo a deo recipiunt. ca. sequēti. Dri⁹ enī ad ꝓbandū ꝓpositū accepit rōnes ex imortalitate aie ⁊ iudicio futuro que experiunt̄ post hanc vitā. ut patuit in p̄cedentibus. Circa primū aūt iob ostendit sue fidei firmitatem. secundo declarat eam. ibi: Que est enī spes hypocrite. Circa primū dicit: l Viuit deus. premittit iuramentū ad maiorem assertionē dicendorū. y Qui abstulit iudiciū meū. hoc dicit iob cōcludens ex dictis amicorū: qui dicebāt pnas huius vite inferri tm̄ ꝓpter ꝓmordinē diuine iusticie. ⁊ ad hoc sequebat̄ iudiciū iob sublatū: qui sentiebat se innocētem respectu tantorū malorū que sustinebat. z Et omnipotens qui ad amaritudinē adduxit aiam meā. ista amaritudo non erat deficiens a virtute cōstantie: sed sequēs flagella in pte sensitiua de necessitate nature: ⁊ redūdabat in partē intellectiuā nature corpis cōdescendētē. a Quia donec supest halit⁹ in me. i. vita p̄sens. b Et spūs dei in narib⁹ meis. i. virtus respirandi a deo mihi data que p̄cipue est in narib⁹. q. ꝑm plm libro de historijs aialiū respiratio q̄ est p nares ꝓueniētior est nature q̄ illa q̄ ēp os. c Nō loquent̄ labia mea iniqtatē. dicēdo q̄ soli mali tribulāt i hac vita: sic vos tenetis. iō subdit: d Absit a me ut iustos vos esse iudicē. hunc errorē tenendo. cui⁹ cā subdit: e Donec deficiā. i. q̄diu viuā. f Non recedā ab innocentia mea. a qua recederem. si vobis in predicto errore assentirem. g Nec enī reprehendit me cor meū. q tales errores uel cōsimiles tenuerim: h In omni vita mea. ⁊ ideo cōcludit oppositū de errātibus. i Sicut impius inimicus meus. amicos suos vocat inimicos inq̄ntum aduersabant̄ ei in veritate doctrine fidei ⁊ morum. k Que est enī de. Hic accedit ad declarandū veritatē sue sententie. s. q ex dei prouidentia mali aliquando hic ꝓsperantur ratione accepta ex quitate boni q̄ hic recipiūt. ⁊ iō nō ꝓtrariat̄ dīne sapie talia eis cōcedere ⁊ iustis meliora reseruare. Et circa h̄ sic ꝓcedit. q. ꝓ ex ꝑmit bui⁹ boni brevitatē. 2° in futuro sequētē calamitatē. ibi: Dives cum dormierit. Circa ꝑmū dicit: Que enī spes hypocrite. magis ponit exēplū de hypocrita q̄ de apto pcōre: q. ꝑm Hiero. Simulata scitas duplex iniqtas.

si [a]auare rapiat: [b]nō liberet deus animā ei⁹: Nunq̄d [c]de⁹ audiet clamorē eius cū venerit sup eū angustia: Aut [d]poterit in omnipotēte delectari: [e]inuocare deū omni tpe: Docebo [f]vos per manū dei que oīpotens habeat: nec abscondam. Ecce [g]vos omnes nostis: [h]q̄d sine causa vana loq̄mini: Hec [i]est pars hois impij apud deum: [k]hereditas violentoꝝ quā ab oīpotente suscipiēt. Si [l]multiplicati fuerint filij ei⁹: in [m]gladio erūt: [n]nepotes eius non saturabunt pane. Qui [o]reliqui fuerint ex eo sepelient⁹ in interitu: [p]vidue illius non plorabunt. Si [q]cōportauerit quasi [r]terra argentū: [s]sicut lutum preparauerit vestimenta: preparabit quidē: sed [t]iustus [u]vestietur illis: [v]argentū innocēs diuidet. Edificauit [w]sicut tinea domū suā: [x]sicut custos fecit vmbraculū. Diues [y]cū dormierit: nihil [z]secum auferet: apiet [a]oculos suos: [b]nihil inueniet. Apprehendet eū quasi aqua inopia: nocte [c]opprimet eū tempestas. Tollet [d]eū ventus vrens [e]et auferet: [f]et velut turbo rapiet eū de loco suo. Et [g]mittet sup eū: [h]nō parcet: [i]de [k]manu ei⁹ fugiens fugiet. Stringet [l]sup eū manꝰ suas: [m]et sibilabit sup illū intuens [n]locū ei⁹. XXVIII

Habet [a]argentū venarū suarū principia: [b]et auro loc⁹ est in quo cōflatur. Ferrū [c]de terra tollit: [d]et lapis solutus caloꝛe in es vertitur. Tēpus [e]posuit tenebris: [f]et vniuersoꝝ finē ipse ꝓsiderat.

[a] Si auare rapiat. bona huius vite coacernando: [b] Et nō liberet deus animā eius. de peccato suo. q. d. talis nullum bonū potest sperare in futuro: nec in presenti nisi bonū transitoriū et caducū. qđ est modicū. [c] Nunq̄d deus audiet clamorē eius cū venerit sup illū angustia. s. mortis. q. d. non. istud dicit contra illos qui pctā continuant: cogitantes in fine ad deū p penitentiā clamare: sed ista spes priuant. quia tūc non penitēt. sm q̄ dicit Augustinus. Hac animaduersione punitur peccator ut moriens obliuiscatur sui: qui dum viueret oblitus est dei: uel si penitet hoc est timore pene et non displicentia culpe. [d] Aut poterit in omnipotente delectari. in bitudine futura. [e] Et inuocare deū oī tpe. quia ibi est laus cōtinua. q. d. non. et hoc specialiē dicit ꝓtra petōres de beatitudine futura seipsos assecurātes: dicendo. de⁹ non fecit nos ad damnandum. sed ad saluandū. quia hoc non est verum. nisi ex suppositione meritoꝝ. [f] Docebo vos per manum dei. de illis que a deo accepi. [g] Ecce vos omnes nostis. i. veretis idem cognoscere. et p̄sequens de erroꝛe vestro defendendo tacere. ideo subdit: [h] Et q̄d sine causa vā. quid aūt sit illud q̄ ille vult dicere subdit: [i] Hec est pars hois impij apud deū. i. illud quod recipiet a deo patre p parte et hereditate. s. bonū presentis vite q̄ est breue. vñ in psona taliū dicit Sap̄. ij. Fruamur bonis que sunt vā. et subdit ibidem: Et hec sit pars nostra et sors nostra. et quia istud bonū est breue: nō transit ad filios. ideo subditur: [k] Si multiplicati fuerint filij eius. qui tamen reputant inter maiora bona: [l] In gladio erunt. i. occident. [m] Et nepotes eius nō saturabunt pane. i. morient fame. minus enim dicit et plus sigt. [n] Qui reliqui fuerint ex eo. i. alij amici nō ita ꝓpinqui. [o] Sepelient in interitu. i. sepultura asini cuius cadauer dimittit in campo consumi. ideo subdit: [p] Et vidue illius nō plorabunt. in sepultura funeris. sicut solet fieri. [q] Si comportauerit. in domo sua congregando. [r] Quasi terrā argentū. i. in magna quātitate valde. [s] Et sicut lutum preparauerit vestimenta. i. in magno numero: et ad magna tempora: [t] Justus vestiet illis. quia talia aliq̄n concedunt iustis. [v] Edificauit sicut tinea domū suā. Tinea enī rodendo vestem facit ibi domūculā suā: sed cū vestis excutit tinea de domo sua eijcit. sic talis eijcit de domib⁹ suis quas edificauit cum magno labore et expensis. [x] Et sicut custos fecit vmbraculū. ad habitandū tempus modicū. s. tpe maturationis fructuū. [y] Diues cum dormierit. Hic cōsequenter describit calamitatē impij post breuitatē huius vite cōsequentē. d. Diues cū dormierit. p mortē. [z] Nihil secū auferet. de bonis presentis vite ad potandū secū. [a] Aperiet oculos suos. in pena qui prius erant clausi in culpa: [b] Et nihil inueniet. de bonis presentis vite. nec etiā future. ideo subdit: [c] Apprehendet eum quasi aqua inopia. i. defectus cuiusliber boni. et sentiet afflictionē summi mali. ideo subdit: [d] Nocte opprimet eum tempestas. i. violentia pene infernalis: que dicit in nocte eo q̄ est in tenebris. [e] Tollet eum ventus vrens. i. diabolus. qui semp ardet cupiditate nocendi. [f] Et mittet sup eū. s. flagella. [g] De manu eius fugiens fugiet. i. fugere desiderabit si posset. sed q⁹ hoc est impossibile. subdit: [h] Stringet sup eum manus suas. loquit de diabolo ad modū accipitris: q̄ tenens auiculā captam. et sentiens q̄ velit euadere: magis stringit eam unguibus suis. [i] Et sibilabit sup eū. ipsū deridendo quem in vita deceperat blandiendo. [k] Intuens locū eius. i. inferni locū sue punitionis deputatū. uel aliter Locū eius. quē tenuit in seculo: a quo est totaliter diect⁹. [l] Cap. xxviij. Habet argentum venarum suarū. Postq̄ ostendit iob non esse indecens diuine prudentie imo decens q̄ impij aliquando temporaliter ꝓsperent: et hoc ratione accepta ex paruitate boni quod a deo consequunt. hic consequenter hoc idē ostendit ex magnitudine boni q̄ iusti accipiunt a deo: etiam in vita presenti. q̄ est bonū spirituale. quod tātū excedit tēporale. sicut si centenarius numerus paruo numero compareꝛ. scōm q̄ dicit Hiero⁹ exponens illud Matth. xix. Centuplū accipiet et. et ideo licet iusti bonis temporalibus priuati iudicent miseri ab illis qui solum temporalia bona considerant: tamen scōm veritatem sunt in maiori prosperitate constituti: propter bona spiritualia in quibus abundant: et hoc diffuse ostendit Boetius lib. 2o. iij. de consolatione. propter q̄ non est indecens diuine prouidētie q̄ aliq̄n permittat impios temporaliter abundare: quibus non vult bona spiritualia que maiora sunt concedere: sicut et pater sapiens bonis filijs concedit meliora. malis autem dimittens aliqua minora: eo q̄ sunt eius filij: sic in proposito: quia impij q̄uis non sint dei filij per adoptionis gratiam: sunt tamen eius filij inq̄ntum sunt ad eius imaginem facti per naturam intellectualem. Circa processum autem huius capituli considerandum q̄ licet tam bona temporalia q̄m spiritualia sint dei bona: aliter tamen et aliter: quia temporalia dat mediate. dando scilicet homini robur corporis: et industriam mentis et consimilia per que potest illa acquirere. sed bona spiritualia cuiusmodi sunt gratia et virtutes infuse: per seipsam dat immediate. et hoc propter bonorum istorum magnitudinem. primo igitur ostendit primū. et secundo secundū ibi: Sapientia ꝓo vbi inuenit. Inter illa bona corporalia que reputant preciosa sūt metalla auri et argēti: et lapides preciosi. primo igitur ostendit propositum in metallis. et secundo in lapidibus preciosis. ibi: Terra de qua. Circa primū dicit: Habet argentum venarum suarū principia. id est mineras: ex quibus tam̄ ex quibusdam principijs materialibus efficitur argentū: et iste minere sunt in aliquibus determinatis locis terre: que per laborem et humanū studium reperiuntur: licet cū difficultate: [m] Et auro locus est in quo cōflat. i. generat: cui⁹ generatio vocat cōflatio: eo q̄ materia auri magis est digesta virtute calidi q̄m aliorū metallorum: ꝓpter q̄ est ductilius et puri⁹. [n] Ferrū de terra tollit. i. materia minere de qua fit ferrū. [o] Et lapis solutus caloꝛe in es vertit. i. minera eris que vocat⁹ lapis: eo q̄ ꝓpe sui duritiā habet ordinauit successionē dici et noctis. [q] Et vniuersoꝝ finē ipse ꝓsiderat. hoc interponit ad ostendū q̄ q̄uis minere ꝑdicte sint in era occulte. et cū difficultate et labore magno inueniāt ab hoib⁹: tñ ipsi deo nihil ē occultū. et q⁹ minere metalloꝝ ꝑdicte frequenter in montibus q̄si inaccessibilibus reperiunt. ideo de ipsis montibus subdit:

a Lapidē quoq; caliginis. in sūmitate eni taliū mōtiū sūt coiter lapides a sole ꝛnigrati: ⁊ inferi⁹ valles ꝓfundissime: vbi sol parū aut nihil lucet: qui est ꝓncipiū vite. ⁊ q̄tum ad hoc dicit: Lapidem quoq; caligins. q̄tum ad sūmitatē montis. b Et vmbram mortis. q̄tum ad ꝓfunditatē vallis. c Diuidit torrens a ꝑpulo pegrinante eos quos oblit⁹ est ⁊c. Ex talib⁹ etiā montib⁹ ꝛscendūt aliqñ torrentes iuxta quos est via inter montes. ⁊ ex altera pte torrētiū habitāt aliqñ aliqui pauci hoies inter quoꝝ habitationē ⁊ viam ꝑdictā diuidunt torrentes. ꝓbitantes accessū ad habitatores montiū. ⁊ hoc qđ dicit: Torrens diuidit a ꝑpulo pegrinante. i. pambulante p viā ꝑdictā. Eos quos oblitus est pes hois egentis. i. habitatores ꝑdictos montiū ad quos non est accessus etiā pauperū: q̄ solent circuire loca etiā difficilia ad mendicādū. d Terra ⁊c. Hic ꝓpē ostēdit, ꝓpositū in lapidib⁹ pciosis. d. Terra ꝛ q̄ oriebat panis. i. bladum ꝛ quo panis efficit: e In loco suo igni subuersa est. quia aliqñ ꝓtingit q̄ sub terra habitabili ⁊ arabili sūt ꝛne sulphuree: ex quibus accendit aliquādo ignis p modū vaporis intra ēā inclusi ⁊ fit ē remot⁹ subuertens terrā illā reddendo eam inhabitabilē: tū sunt ibi aliqñ lapides ꝑciosi rōne caloris ⁊ sulphuris. vnde i. iij. metaurox sm trāslationē antiquā dicit q̄ alchimiste qui nituntur metalla ⁊ lapides sophisticare maxime vtunt sulphure. ideo subdit: f Locus saphyri lapides ei⁹. q. inter lapillos illi⁹ ēre generat saphyr⁹. g Et glebe illius aurū. i. minera auri. b Semitam ignorauit auis. i. p illā terrā sic subuersam. ibi aues nō volitant: q. nō ē apta ad nidificandū: nec ad querēdū pastū earū. i Non calcauerūt eam filij institorū. ad vendendū mercimonia sua. k Nec ptrāsiuit p eam leena. p oia ista vat intelligere q̄ talis terra non est apta habitationi hominū aialiū seu auiū: tamē est ꝛo nota vsq; ad minima. ideo subdit: l Ad silicē extendit manū suā. i. ptātē suam. q̄ ꝓbat p effectū. d. m Subuertit a radicibus montes. quorum radices sūt silices. n In petris riuos excidit. q. p terremotū aliqñ apparet riuus trāsiens inter lapides qui p⁹ erat opertus. o Et omne pciosū. q̄ticūq; occultū. p Vidit oculus ei⁹. q. nihil latet ipsū. ideo subdit: q Profunda q̄ fluuioꝝ scrutat⁹ est. q. ea que sunt ibi occulta sibi sūt nota. r Et absc̄dita ꝓduxit in lucē. i. ad hoiuꝝ manifestationē. s Sapia ꝙo. Postq̄ ostendit q̄ illa que reputant pciosa in coꝝpalib⁹ licz sint occulta: tū labore ⁊ studio hominū ꝓt inueniri q̄ quis cū difficultate. hic ostendit q̄ hoc est impossibile ꝛ bono spirituali: cuiusmodi sūt gratia ⁊ virtutes infuse: que hic intelliguntur noie sapientie: Est eni sapia sapida scia. ⁊ ideo includit cognitionē ꝛi ⁊ amorē. ⁊ p cōsequens gratiā ⁊ omnē virtutē infusam: q. sicut virtutes morales acq̄site sūt cōnexe ipsi ꝓdētie sine qua nō possūt esse: nec ecōuerso. ut habet. vj. etic oꝝ sic virtutes infuse cōnexe sūt cū gratia ⁊ caritate. primo igit ostendit q̄ huiusmodi sapientia includēs ꝑdicta nō habet virtute humana. secūdo ostendit a quo habet ⁊ quib⁹ dat. ibi: Deus intelligit viā eius. ꝓmū aūt ostendit ex sublimitate ipsius sapie. cū dicit: Sapia ꝙo vbi inuenit. q. d. nō est in loco ꝛterminato. ut sic ab hoibus inueniat sicut predicta. t Nescit homo preciū eius. q. non ptest comparari aliquo bono coꝝpreo seu tpali: v Nec inuenit i ēra suauiter viuentiū. q. hoies ꝛlectationib⁹ carnalib⁹ intenti ad diuinas illuminationes ⁊ consolationes non sunt apti. x Abyssus dicit. i. facto ostendit. ⁊ dicit hic abyssus ꝓfundum occani: vbi habitāt pisces sapientie nō capaces: y Et mare loquit. i. nauigantes p mare: qui q̄is p hoc possint bona tpalia acq̄rere. non tamē predictam sapientiā. z Nō dabit aurū obriçū. i. valde purū. ⁊ dr ab ob ⁊ radio. as. eo q̄ habet colorē optimū. a Nō conferet tinctis indie coloribus. i. lapidibus pciosis ⁊ optimi coloris. qui maxime i india reperiunt. b Non adequabit ei aurū. in pciositate. c Vel vitrū. in ꝓspicuitate: quia clara ē ⁊ nūq̄ marcescit vt habet Sap. vj. d Trahitur aūt sapientia ꝛ occultis. sapientia enim ꝑdicto videlz modo dicta ita occulte conceditur q̄ latet etiā eos quib⁹ dat. sm q̄ dicit Ecclesiastes. ix. Nescit hō vtrum amore an odio dignus sit. e Non adequabitur ei topaçius ꝛ ethiopia. lapis enim huius ꝑspicui melior inuenitur in ethiopia q̄ alibi: f Nec tincture mūdissime cōponent. i simul ponent in pcio: ⁊ vocat hic tinctura mundissima panni sericei pciosissime tincti. ⁊ omnia ista dicta sunt ad ostendendū q̄ omnia coꝝpalia quātūcūq; ꝓciosa non possunt sapie comparari. ideo subdit: g Unde ergo sapientia venit. q. d non potest haberi p industriā hominū. ideo subdit: h Abscondita est ab oculis omniū viuentiū. nec etiā p angelos ꝓt conferri. ideo subdit: i Volucres quoq; celi latet. i. angelos qui quibus ⁊ qualiter sit danda nesciunt: nisi habuerint ex reuelatione diuina. k Perditio ⁊ mors dixerūt. i. diabolus ⁊ infernus. l Auribus nostris audiuim⁹ famā ei⁹. Demones eni ⁊ hoies dānati ꝛ ista sapientia bñ loqui audierunt: sed nō cōsecuti sunt. ⁊ ideo bñ dicit: Famā eius audiuimus. sed nō presentiā eius ꝓcepim⁹. m Deus intelligit. Hic cōsequēter ostendit a quo ⁊ quibus ista sapientia datur cum dicit: Deus intelligit viam eius. i. qualiter ꝛueat dari: n Et ipse nouit locum illius. i. quibus ꝛueat conferri: sm dispositionē siue predestinationis quod ꝓbat cum dicit: o Ipse eni fines mūdi intuet. i. omnia tpa ⁊ loca: ⁊ omnia que fient in eis ⁊ sunt facta. p Qui fecit ventis pond⁹. dando eis inclinationē sui motus. Inclinationes eni rerū sunt pondera earū. Ūñ dicit Aug⁹. Amor meus pondus meū eo feror quocunq; feror. q Et aquas appendit in mensura. continens eas infra limites occani. ne effundant se sup aridam. r Quādo ponebat pluuijs legem. ut certis tpibus descenderent. ⁊ certis modis. i. guttarum: ⁊ nō totum simul ꝓut expedit terrenascentibus. s Et viam ꝓcellis sonantibus. i. vndis maris sonitū ex sua cōcussione generantib⁹. t Tūc vidit illam. in seipso in quo omnia continet. ⁊ licz ista intuitio sit ab eterno: tamen dicit speciali modo vidisse quādo ex sapientia sua eterna mundus ꝓcessit in effectu in rēpze. ꝛ cui⁹ ꝓductione loquit. ut patz ex dictis. ⁊ q. non solū sapientiam

Lapidem [a] quoq; caliginis ⁊ [b] vmbrā mortis diuidit [c] torrens a ꝑpulo pegrināte: eos quos oblitus est pes egentis hois: ⁊ inuos. Terra [d] ꝛ qua oriebat panis: in [e] loco suo igni subuersa est. Locus [f] saphyri lapides eius: ⁊ [g] glebe illius aurū. Semitam [h] ignorauit auis: nec intuitus est eā oculus vulturis. Non [i] calcauerūt eam filij institorū: nec [k] ptransiuit p eam leena. Ad [l] silicē extendit manū suam: subuertit [m] a radicibus montes. In [n] petris riuos excidit: ⁊ [o] omne preciosum vidit [p] oculus eius. Profūda [q] quoq; fluuioꝝ scrutatus est: ⁊ [r] abscondita, ꝓduxit i lucē. Sapia [s] ꝙo vbi inuenit: ⁊ quis est loc⁹ intelligētie: Nescit [t] hō preciū eius: nec [v] inuenit in terra suauiter viuentiū. Abyssus [x] dicit: non est in me: ⁊ [y] mare loquit nō est mecū. Non [z] dabit aurū obriçum, p ea: nec appendetur argentū in cōmutatione eius. Non [a] cōferet tinctis indie coloribus: nec lapidi sardonico ꝑciosissimo: uel saphyro. Nō [b] adequabit ei aurū vel [c] vitrū: nec cōmutabūt, p ea vasa auri excelsa ⁊ eminentia: nō cōmemorabunt cōparatione eius. Trahit [d] aūt sapiētia ꝛ occultis. Non [e] adequabit ei topaçi⁹ ꝛ ethiopia: nec tincture mundissime cōponent. Unde [f] ergo sapientia venit: ⁊ quis est loc⁹ intelligentie: Abscondita [g] est ab oculis omniū viuentiū: volucres [i] quoq; celi latet. Perditio [k] ⁊ mors dixerūt: auribus [l] nostris audiuimus famā eius. Deus [m] intelligit viam eius: ⁊ [n] ipse nouit locū illi⁹. Ipse [o] eni fines mundi intuet: ⁊ oia q̄ sub celo sūt respicit. Qui [p] fecit ventis pondus: ⁊ [q] aquas appēdit in mensura. Quādo [r] ponebat pluuijs legem: ⁊ [s] viam procellis sonantibus: tunc [t] vidit illā

in seipso vidit: sed etiã eã coĩcauit angelis ⁊ hominib⁹ q̃ sunt capaces ipsius. ideo subdit: a Et enarrauit. angelis eam coĩcando oĩbus. ꝑm illos qui dicunt eos fuisse creatos in grã uel bonis tñ ꝑm alios. q2 hic est sermo de sapientia: .put batet anneã grãm. ut patet ꝑ ꝓdicta. b Et ꝓparauit. dando eam hoĩb⁹. q̃ datio dicit quedã preparatio inquãtũ pri⁹ saltem ordine nature creauit aiam humanã capacem grẽ tanq̃ ꝓparãs locũ sapientie. c Et inuestigauit. i. inuestigari fecit. qđ est qñ ex ꝑma grã diuinitus data ꝓcedit ꝑ meritum ad gratie augmentum. sicut in speculabilibus inuestigatio ẽ ꝓcessus a ꝑncipijs ad ꝓclusiões. d Et dixit hoi. i. ipsi ade ⁊ alijs sanctis quib⁹ inspirauit quod subditur. Ecce timor dñi ipse est sapiẽtia. e Et recedere a malo intelligentia. sicut intellectus qui est habitus ꝑncipioꝝ est principium scientie que est habitus cõclusionum. sic intelligentia suo modo est principium sapientie de qua hic est sermo. intelligẽtia autem ista est recedere a malo: q2 hic recessus est principium accedẽdi ad deum per hoc q̃ anima ipsi deo totaliter subditur. ut instinctum ⁊ voluntatẽ dei totaliẽ sequat ⁊ ista subiectio includit gratiã ⁊ virtutes infusas. ꝑm q̃ dicitur Ro. viij. Qui spiritu dei aguntur hi filij dei sunt. ⁊ talis subiectio ad deum ꝓprie dicitur timor: qui est spũs sancti donum: cui annectunt gratie ⁊ virtutes infuse. ⁊ sic patet q̃ timor dei bene dicitur sapientia de qua hic est sermo: Et recedere a malo intelligentia. ⁊ sic etiam patet magnitudo boni qđ conferẽ iustis etiam in presenti. ꝓpter quod vere dicuntur felices lz bonis temporalibus careant. ⁊ ĩpij vere sunt miseri lz bonis temporalibus abundent. f Cap. xxix.

Addidit quoq; iob. Postq̃ sanct⁹ iob oĩa dixit in generali q̃ iusti aliq̃n flagellant̃ in pñti. hic ꝑ̃ter hoc idẽ ostẽdit in spãli applicãdo ad seipsũ. ⁊ ꝑmo circa b̃ enumerat felicitatẽ in qua fuit. secũdo calamitatẽ i quã incidit. ca. se. tertio innocentiam quã semp tenuit. ca. xxx. Circa ꝑmũ ꝑmo declarat modũ sue ꝓsperitatis. secũdo circa hoc ꝓfidentiã sue securitatis. ibi: Dicebãq̃. ꝑma in duas. q2 ꝑmo declarat suã ꝓsperitatẽ in bonis spũalibus. secũdo in tpalibus. ibi: Qñ lauabã. Circa ꝑmũ dicit: Addidit quoq; iob ⁊c. ⁊ in b̃ designat̃ alius modus declarandi suũ ꝓpositũ. s. per suiipsius exẽplũ. d. g Quis mihi tribuat. incipiẽdo declarare. ꝓsperitatẽ suã incipit a spũalibus bonis. ⁊ iõ hoc exꝑmit ꝑ modũ optantis. q2 spũalia bona q̃bus nullus male vtit̃ sũt simpliciẽ optanda. b Ut sim iuxta mẽses ꝑstinos. i. in ꝑstina. ꝓsperitate. i Scõm dies q̃bus deus custodiebat me. in anima ⁊ corꝑe. k Qñ splen. lu. eius sup ca. meũ. i. diuina illustratio ꝓcedens a supiori de sua grã spãli vltra naturalẽ illustrationẽ me illustrabat. l Et ad lumẽ eius ambulabã in tenebris. i. in dubijs recte ꝓcedebã ꝑ eius spãlem directionẽ. m Sicut fui in diebus adolescentie mee. q2 extũc fuit sancte vite ⁊ deuote. vnde subdit: n Qñ se. deus erat in tabernaculo meo. i. qñ i secreto loco tabernaculi mei ꝑparato ad actũ orandi deus mihi aderat. q2 in actu orationis homo loquitur cũ deo: ⁊ deus cum voĩe ipsũ illustrãdo ⁊ ꝓsolando. o Qñ erat oĩp. mecũ. ꝑ spãlem grãm ⁊ ꝓtectionem. p Et in circuitu meo pueri mei. quos nutriebã in amore dei. Ex dictis videt̃ alicui q̃ iob ceciderit a sapia q̃ iclusit gratiã dei. q2 dicit: Quis mihi tribuat ut sim iuxta mẽses ꝑstinos ⁊c. cuius tñ contrariũ dictum est frequenter. s. q̃ aduersitas nõ deiecit eum a virtute. Dicẽdũ q̃ lz aduersitas non deiecerit eũ abbabitu sapiẽtie. nec ab actu. cũ aduersitates sustinuerit patienter: qđ est ꝓprium sapiẽtis. s. fortunas aduersas equanimiter ferre. ut hĩ. j. ethicoꝝ. tñ aduersitas supruueniens sublimitatẽ actus sapie q̃ in ꝓtẽplatione sũmi veri: ⁊ amore sũmi boni cõsistit. i aliq̃ ĩpedit. incẽptũ attẽtiõz aie retrahit ne i sũmũ deum ⁊ bonũ tota intẽtione feratur ꝑ voloze sensitiue ptis: cui nãliter cõpatit̃ retracta in aliq̃. nisi b̃ dina virtute ĩpediat̃. sicut fuit i ꝛpo in q̃ voloz passionis nõ ĩpediebat superiorẽ aie ptẽ a sublimitate ꝓtẽplatiõis. ⁊ b̃ ipedimentũ ex pte sensitiue ptis. pueniẽs videbatur sanctus iob amoueri. d. Quis mihi tribuat ⁊c. q Qñ lauabã. hic ꝑ̃ter declarat. ꝓsperitatẽ suã i tpalib⁹ bonis. ⁊ ꝑ q̃tum ad diuitias. 2°. q̃tum ad honores. ibi: Qñ. pcedebã. Circa ꝑmũ sciendũ q̃ diuitie antiquoꝝ ꝓncipaliter erãt in pecudib⁹. ⁊ inde dicta est pecunia. illud aũt qđ ẽ ꝓcipuũ inter illa que de pecudib⁹ extrahunt̃ est butyr: qđ est pinguedo lactis. ⁊ iõ q̃ abundantiã ipsi⁹ intelligit̃ abundãtia in alijs bonis q̃ de aialib⁹. pueniũt cũ dr: Qñ lauabã pedes meos butyro. i. tantã abundantiã habebã butyri: q̃ poterãt ibi pedes lauari. sic qñ habeẽ magna copia vini. ad illã exprimẽdã dicit̃: q̃ abundat vsq; ad lotionẽ pedũ. q̃uis ibi non lauent̃. r Et petra. i. terra petrosa ad fructificandũ inepta. s Fundebat mihi riuos olei. i. ꝓferebat oleũ in abũdantia. ⁊ ꝑ b̃ intelligit̃ abũdantia i alijs terrenas cẽtib⁹ inter que oleũ est de ꝓcipuis. t Qñ. pcedebã. Hic ꝑ̃ter declarat in honorib⁹ suã ꝓsperitatẽ. 2°. subdit hui⁹ honoris cãm. ibi: Auris audiẽs. Circa ꝑmũ dicit: Qñ ꝓcedebã ad portã ciuitatis. vbi erat locus iudicij. v Et i platea. i. in manifesto ⁊ patẽti loco. x Parabãt cathedrã mihi. tanq̃ oib⁹ supiori. y Videbãt me iuuenes. i. insolentes. z Et absc̃debant̃. timore iustitie mee. a Et senes assurgẽtes stabãt. ad faciendũ mihi reuerentiã. b Principes cessabãt loq̃. i. ꝓncipales in iudicio post me tacebãt me supuenĩẽte. c Et digitũ supponebant ori suo. q2 null⁹ ꝓsumebat verbũ meũ interrũpere. d Vocẽ suã cohibebãt duces. s. militũ q̃ inter alios sũt audaciores. ⁊ tñ non audebãt suie mee ꝓtradicere. e Et lingua eoꝝ gutturi suo adherebat i. silebant acsi facti fuissent muti nesciẽtes aliq̃d ꝓtradicẽ. diuitias aũt ⁊ honores ꝑdictos dicit iob ꝓtinere ad suã felicitatẽ tpalem. q2 talia. sic impedimẽta sũt reprobis: ita ꝓbis sũt adiumẽta virtutis. ut dicit beat⁹ Ambro⁹ sup lucã. q̃lis erat ipse iob q̃ ad opa virtutũ talib⁹ vsus fuerat. ut patebit ex sequẽtib⁹. f Auris audiẽs. Hic ꝑ̃ter ponit ꝑdicti honoris sui cãm. bonor enĩ reverend⁹ ẽ alicui i testimoniũ sue virtut̃. ⁊ iõ ꝑ̃ter oĩdit quõ iob potẽtia ⁊ honorib⁹ virtuose vtebat. cũ subdit: Auris audiẽs. sniam meã. g Beatificabat me. ꝓpter eius eq̃tatẽ. b Et ocu. vi. te. red. mihi. de veritate mea ⁊ iustitia. i Eo q̃ li. pau. vo. i. querimoniã cozã me faciẽtẽ de iniusta oppressione. k Et pu. cui nõ erat adiu. ꝓpter qđ erã eius defensor. l Benedictio pituri. i. illi⁹ q̃ timebat statim ꝑire. m Sup me veniebat. eo q̃ saluabã eũ. n Et coz vidue ꝓsolatus sũ. i. efficaciter ⁊ nõ vane. o Justicia indut⁹ sũ. i. ex oĩ pte studebã iusticiam facere. p Oculus fui ceco. ignorãtẽ dirigẽdo. q Et pes claudo. impotentẽ adiuuãdo. r Pater erã pauꝝ. ꝑ affectũ ⁊ effectũ

⁊a enarrauit: ⁊b ꝓparauit: ⁊c inuestigauit: ⁊d dixit homini. Ecce timor domini ipsa est sapientia: ⁊e recedere a malo intelligentia. xxix

Addidit[f] quoq; iob assumens parabolã suã ⁊ dixit: Quis[g] mihi tribuat ut[h] sim iuxta menses pristinos: ꝑm[i] dies quib⁹ deus custodiebat me: Quãdo[k] splẽdebat lucerna eius super caput meum: ⁊[l] ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut[m] fui in diebus adolescentie mee. quando[n] secreto deus erat i tabernaculo meo. Quando[o] erat omnipotens mecum: ⁊[p] in circuitu meo pueri mei. Quãdo[q] lauabam pedes meos butyro: ⁊[r] petra fundebat[s] mihi riuos olei. Quando[t] procedebã ad portam ciuitatis: ⁊[v] in platea parabant[x] cathedrã mihi. Videbant[y] me iuuenes: ⁊[z] absc̃debantur: ⁊[a] senes assurgẽtes stabant. Principes[b] cessabant loqui: ⁊[c] digitũ superponebãt ori suo. Vocẽ[d] suã cohibebant duces: ⁊[e] lingua eoꝝ gutturi suo adherebat. Auris[f] audiẽs beatificabat[g] me: ⁊[h] oculꝰ videns testimoniũ reddebat mihi: eo[i] q̃ liberassem pauperem vociferantem: ⁊[k] pupillum cui non erat adiutor. Benedictio[l] perituri sup[m] me veniebat: ⁊[n] cor vidue consolatus sum. Justicia[o] indutus sum: ⁊ vestiui me sicut vestimẽto ⁊ diademate iudicio meo. Oculus[p] fui ceco: ⁊[q] pes claudo. Pater[r] erã

ꝛ ne crederet ꝙ faueret eis nimis in ꝓiudiciũ iuſticie. ſubdit: a Et cauſam quam neſciebam diligentiſſime inueſtigabã. i. cãm pauperis: ne forte motu pietatis indiſcrete condeſcenderẽ ei in ꝓiudicium iuſticie. b Conterebã molas iniqui. i. eius potẽtias ꝛ violentias. c Et de dentibus illius auferebã predam. quia ablata reſtituere cogebam. ꝛ de iniurijs facere emendam ꝺ Dicebamq; ꝛc̃. Hic conſequenter deſcribitur confidentia ſiue ſecuritaꝫ quia honores ꝛ diuitie q̃ habent annexum timorẽ ꝑdendi. quaſi continue ſint magis cauſa triſticie ꝙ delectationis. ꝛ iõ hec ſecuritas opinata a beato iob ꝓmo deſcribit. ſecundo quoddã ſuperꝰ dictũ plenius exꝓmitur. ibi: Qui me audiebant. Circa ꝓmũ dicit: Dicebãq; in corde meo tenẽdo: e Jn nidulo meo moriar. i. in ꝓſperitate mea ſpũali ꝛ tpali. f Et ſic palma. que multo viuit tpe: g Multiplicabo dies. ducendo curſũ vite mee in dicta proſperitate. b Radix mea aperta eſt ſecus aquas. Arbor enim habens radices in humido multiplicat ſurſũ fructum. ita iob ex humore gratie in quo coꝛ eiꝰ erat fixum: faciebat fructum multiplicẽ bonoꝝ operũ. i Et ros morabit᷑ in meſſione mea ꝛc̃. Contingit aũt ꝙ fructus multiplicatꝰ in arbore ꝓpter eſtũ nimiũ deſiccat᷑ ꝛ perit: ſ talis eſtus tẽperat᷑ ꝑ deſcẽſũ roris. ꝛ ſiliẽ fructꝰ boni opis aliqñ deſiccat᷑ ꝛ ꝑdit᷑ ꝓpter aduentum elationis. ſed ſ nõ fuit in iob. qz deus faciebat cũ tẽtatione ꝓuentũ roze ſue benedictionis ꝛ grẽ. k Gloria mea ſemp innouabit᷑. hoc dicebat ꝓpter multa bona opa q̃ multiplicare intẽdebat. l Et arcus meus i manu mea inſtaurabit᷑. i. fortitudo mea ꝛ defenſio mea ꝑ inſultꝰ tẽtationũ. m Qui me audiebãt. Hic reuertit᷑ ad exprimẽdũ aliq̃ ꝑdicta clariꝰ q̃ ptinẽt ad ſuã iuſticiã ꝛ ſapientiã. ꝺ. Qui me audiebãt. loquentẽ in iudicijs. n Expectabãt ſniam meã. tãq; veritatis lineã. o Et intẽti tacebãt ad ꝯſiliũ meũ. nihil vltra queꝛẽtes. p Verbis meis addẽ nihil audebãt. reputãtes ꝙ nihil rõnabile poſſet addi. q Et ſup illos ſtil. elo. meũ. reputãtes magnũ ꝙ de verbis meis aliq̃d itelligebãt. r Expectabãt me ſic pluuiã. i. reſiderabãt audire verbũ meũ: ſic terra ſitiẽs pluuiã. s Si qñ ridebã ad eos. oñendo vultꝰ leticiã. t Nõ credebãt. ꝙ̃ maturitatẽ meã ꝑcedentẽ. v Et lux vultꝰ mei. i. leticia faciei mee. x Nõ cadebat in terra. tãq; ꝓfuſa. ꝓpter leticie ineptitudinẽ. ꝙ ſ dat intelligẽ ꝙ leticia nõ erat diſſolutꝰ. nec meſticia ꝓfuſus: ſ tenebat virtutis mediũ. y Si voluiſſem ire ad eos. ꝓſolandũ. z Sedebã ꝓmꝰ. i. ꝓncipalis inter eos. iõ ſubdit: a Cũq; ſederẽ quaſi ꝓſolator. tãq; eis ex veritate cõpaſſionis ꝓdeſcendẽs. ꝛ ſic ꝑz ꝙ ſanctus iob ꝓſperitate tpali vſus fuerat virtuoſe. ꝛ per ꝓñs peruenit ad eius felicitatẽ: que eſt in operibꝰ virtutũ. c Cap. xxx.

Nunc aũt. Poſtq; iob deſcripſerat magnitudinẽ ꝓſperitatis in qua fuerat. hic ꝓnter deſcribit magnitudinẽ aduerſitaꝫ in qua inciderat. ꝛ ꝑ deſcribit eã ex multiplicatione mali. 2º ex ſubtractione remedij. ibi: Clamo ad te. Primũ aũt oñdit ꝙ oppoſitũ ad bona q̃ in ꝓſperitate ſua habuerat: ꝛ ut ꝓtinuet ſe ad vltimo dicta ca. ꝓcce. iõ ꝑ oñdit ſe turpiẽ vilipenſũ ꝑ ꝓcedentes honores ꝛ excellẽtias. 2º. oibꝰ bonis ſpoliatũ ꝑ abundãtes diuitias. ibi: Pbaretrã. 3º. grauiter afflictũ ꝑ ſpũales delitias. ibi: Nunc aũt. Circa ꝓmũ ſciendũ ꝙ ꝓm phm. ij. rhetorice. quipenſio iniuſta ẽ cã ire. tãto aũt eſt iniuſtior. quãto ꝑſona vilipendẽs eſt vilior. ꝛ ꝑ ꝓñs ad ſuſtinẽdũ grauior. ꝓpẽ quod ſanctꝰ iob oñdit ſe vilipenſũ etiã a vilibꝰ ꝑſonis. ꝑ ꝓpter defectũ etatis. ꝺ. Nunc aũt verident me iuniores tpe. 2º ꝓpter defectũ generis. ꝺ. ꝺ Quorũ nõ digna. pa. pp. cũ canibꝰ gregis mei. i. ad cuſtodiã canũ. 3º. ꝓpter defectum virtutis. dicẽs: e Quoꝝ virtus manuũ mihi erat pro nihilo. 4º. ꝓpẽ defectum moris. ꝺ. f Et vita ipſa putabant᷑ indigni. tãq; ꝑſtiferi ꝛ maligni. 5º. ꝓpter defectũ victus ꝛ veſtitus. ꝺ. Qui rodebãt in ſolitudine ſqualentes calamitate ꝛc̃. g De cõuallibꝰ iſta rapiẽtes. q. ꝺ. de cibis tã vilibꝰ adhuc ad ſufficiẽtiã nõ habebãt. 6º. ꝓpẽ defectũ habitatiõis. ꝺ. h In deſertis habitabãt ꝛc̃. ꝓpter defectũ domoꝝ. i Et eẽ ſub ſentibꝰ. i. ſub fruteciꝫ puis ꝛ vilibꝰ: ꝓtecti ab eis ꝑ intẽperiẽ aeris. k Delitias cõputabãt. qz meliꝰ refugiũ nõ habebãt. ꝛ vtilitatem originis repetit. ꝺ. l Filij ſtultoꝝ ꝛc̃. ⌋ i. nulliꝰ apparẽtie aut reputationis. m Nũc aũt in ꝛc̃. ⌋ qz cantabãt cantilenas de aduerſitatibꝰ iob factas. n Et factꝰ ꝛc̃. ⌋ qz loquẽdo de miſerijs q̃buſcũq; ponit me in exẽplũ. o Abominãt᷑ mũ ꝓtemptũ. ad ꝺ enim induxerat eos diabolꝰ. ut ꝓpẽ ꝓcuſſiones ipſiꝰ iob reputarẽt eũ boiem a deo maledictũ. ꝛ ꝓpẽ ꝺ ab boibꝰ ꝓtenendũ. q Pbaretrã ꝛc̃. Hic ꝓñs oñdit ſe oibus bonis tpalibus denudatũ cõtra ꝓcedẽtes diuitias. ꝺ. Pbaretrã dei ſuã aperuit. tunc enim dicit᷑ deus pbaretrã ſuã contra iob aperuiſſe: quãdo dedit diabolo licentiã ꝓcutiendi eum in bonis exterioꝛibus: ꝛ in ꝑle: quaſi quibuſdã ſagittis de pharetra diſpoſitionis diuine extractis. r Frenum poſuit in os meũ. qz ex dictis ꝓcuſſionibus nõ eſt effrenate locutus. ut bñ ſupra. ij. ca. In oibus his nõ peccauit iob labijs ſuis. uel poteſt referri ad augmentũ ſue calamitatis: eo ꝙ ſanctus iob nõ habebat libertatẽ reſpondẽdi maledicis ſuis. Prima autem ꝓcuſſio diaboli in bonis iob fuit ꝑ latrones tollentes boues ꝛ aſinas. ut habetur ſupra. j. ca. qui ſabei habitabant verſus meridiem reſpectu ipſius iob: qui habitabat verſus orientem. ut habetur ſupra. j. ca. Eratq; vir ille magnꝰ inter omnes orientales. ꝛ hoc eſt quod dicitur: s Ad dexterã. i. verſus meridiẽ: que eſt dextera pars noſtre habitationis. ut dictũ eſt ꝺ ꝓxij. t Orientis calamitates mee. quia inde ſurrexit ꝓncipiũ ꝑcuſſionis ſue. ut dictũ eſt. v Pedes meos ſubuerterunt. i. ꝓceſſũ ꝓſperitatis mee. Secũda vero ꝓcuſſio fuit ab

pauperum: ꝛ a cauſam quã neſciebam diligentiſſime inueſtigabam. Conterebam b molas iniqui: ꝛ c de dentib᷑ illius auferebã predam. Dicebamq; d: Jn e nidulo meo moriar: ꝛ f ſicut palma multiplicabo g dies. Radix h mea aperta eſt ſecus aquas: ꝛ i ros morabitur i meſſione mea. Gloria k mea ſemper innouabit᷑: ꝛ l arcus meus in manu mea inſtaurabit᷑. Qui m me audiebãt expectabãt n ſententiã: ꝛ o intenti tacebant ad conſiliũ meum. Verbis p meis addere nihil audebant: ꝛ q ſup illos ſtillabat eloquiũ meum. Expectabant r me ſicut pluuiã ꝛ os ſuũ aperiebant q̃ſi ad imbrem ſerotinum. Si quãdo s ridebam ad eos nõ t credebant: ꝛ v lux vultus mei non x cadebat in terra. Si y voluiſſem ire ad eos: ſedebã z primus. Cũq; a ſederem quaſi rex circũſtante exercitu: eram b tamen merentium conſolator. xxx

Nunc c autem deridẽt me iuniores tempore: quorum d non dignabar patres ponere cum canib᷑ gregis mei. Quoꝝ e virtus manuum mihi erat pro nihilo: ꝛ f vita ipſa putabantur indigni. Egeſtate ꝛ fame ſteriles: qui rodebant i ſolitudine ſqualentes calamitate ꝛ miſeria: ꝛ mã debant herbas ꝛ arborum cortices: ꝛ radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui g de conuallibus iſta rapientes: cum ſingula reperiſſent: ad ea cũ clamore currebant. Jn h deſertis habitabant torrentiũ: ꝛ in cauernis terre: uel ſuper glareã. Qui inter huiuſcemodi letabantur: ꝛ i eſſe ſub ſentib᷑ delitias k cõputabant. Filij l ſtultorũ ꝛ ignobilium: ꝛ in terra penitus nõ parentes. ⌋ Nũc m autem in eorum canticum verſus ſũ: ⌋ ꝛ n factus ſum eis in prouerbium. ⌋ Abominantur o me ꝛ longe fugiunt a me: ꝛ p faciem meam conſpuere nõ verentur. ⌋ Pbaretram q enim ſuã aperuit: ꝛ afflixit me: ꝛ frenũ r poſuit in os meũ. Ad s dexterã orientis t calamitates mee illico ſurrexerunt. Pedes v meos

igne de celo descendēte oues suas ⁊ pueros cōsumente. ⁊ hoc notatur cum dicitur: a Oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. quia ignis de celo descendens procuratione demonum flammis operuit oues ⁊ pueros ad modum fluctuum. Tertia percussio fuit in raptu camelorū a chaldeis. ⁊ ēptum ad hoc dr: b Dissipauerunt itinera mea. quia camelip vias portāt onera. c Insidiati sunt mihi. quia chaldei fecerunt tres turmas: vnam ad rapiendum camelos: alias duas ad insidiandum ⁊ preseruandum ne aliquis posset impedire predam eorū. Quarta ꝙo percussio fuit ī pueris iob in domo pmogeniti oppressis quod notatur cum dicitur. d Quasi rupto muro ⁊c. quia sarbanp ventum vehemēte cōcussit quatuor angulos domus: ⁊ oppressit filios ⁊ filias ipsius iob. ideo subditur: e Redact⁹ sum in nihilum. quia nō apparebat vltra spes relinquendi post se filium. f Abstulit quasi ventus desideriū meū. naturale enim desiderium hominum est relinquere post se plem: in qua quodāmodo maneant. ut habetur .ij. de anim a. ⁊. ij. Reg̃. vij. g Et velut nubes pertransijt salus mea. i. status psperitatis mee tam in bonis exterioribus qꝫ in prole. h Nunc autem. Hic cōsequenter iob ostendit se grauiter afflictum in corpore contra veritas contemplationis diuine: quas perfectius habuerat in quiete prosperitatis sue. ⁊ hoc est quod dicitur: Nunc autē in memetipso marcescit anima mea. dolore ptis sensitiue a cōtemplationis dulcedine impedita. sicut dictum est ca. precē. i Nocte os meum perfodatur doloribus. Dolores enim corporis de nocte aggrauant. ⁊ ideo dicit qꝫ in eo aggrauabant: sic qꝫ pertingebant vsqꝫ ad ossa. k Et qui me comedunt. s. vermes de vlceribus meis orientes. l Non dormiunt. continue me rodentes. m In multitudine eoꝝ cōsumit vestimentū meū. i. in tanta multitudine sunt qꝫ nō solū consumūt carnē: sed etiā vestem meā. n Et quasi capitio tunice succinxerunt me. capitiū dicit superio: pars vestis per quā caput intrat. ideo sic nominatur a capite. Est igit sensus qꝫ vermes per illam partem exibant in tanta multitudine: qꝫ capitium erat eis coopertum in circuitu ad modū cincture. o Cōparatus sum luto. i. ita vilis reputatus apud homines sicut lutum. p Et assimilatus sum fauille. que quasi nihil reputatur. q Clamo ad te. Hic consequenter ostendit magnitudinem sue aduersitatis ex defectu remedij quo aggrauatur quando remedium non speratur. pmo ergo tollitur remediū ex pte diuina. secundo ex parte humana. ibi: Flebam. Circa primū dicit: Clamo ad te. orando: r Et non exaudis. me literando. s Sto. in oratione perseuerando: t Et nō respicis me. remedium adhibendo. v Mutatus es mibi in crudelem. Iz enim deus sit immutabilis: tamen mutabilia operatur. ex quibus varie nominatur. ⁊ sic dicit pius quādo subuerterūt: oppresserunt [a] qsi fluctibus semitis suis. Dissipauerunt [b] itinera mea: insidiati [c] sunt mihi ⁊ preualuerunt: ⁊ nō fuit qui ferret auxiliū. Quasi [d] rupto muro ⁊ aperta ianua irruerunt sup me: ⁊ ad meas miserias deuoluti sūt: Redactus [e] sum in nihilum. Abstulit [f] qsi ventus desiderium meū: ⁊ [g] velut nubes pertransijt salꝰ mea. Nunc [h] autem in memetipso marcescit anima mea: ⁊ possident me dies afflictionis. Nocte [i] os meū perfoꝛat doloribus: ⁊ [k] qui me comedunt non [l] dormiūt. Jn [m] multitudine eoꝝ consūmit vestimentum meum: ⁊ [n] quasi capitio tunice succinxerunt me. Comparatus [o] sum luto: ⁊ [p] assimilatus sū fauille ⁊ cineri. Clamo [q] ad te ⁊ [r] nō exaudis me: sto [s] ⁊ [t] non respicis me. Mutatus [v] es mihi in crudelem: ⁊ in duritia manus tue aduersaris mihi. Eleuasti [x] me: ⁊ quasi super ventum ponens elisisti [y] me valide. Scio [z] quia morti trades me: vbi [a] cōstituta est domus omni viuenti. Verūtamē [b] non ad cōsumptionem eoꝝ emittis manū tuam: ⁊ [c] si corruerint ipse [d] saluabis. Flebam [e] quondā super [f] eo qui afflictus erat: ⁊ [g] compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam [h] bona ⁊ [i] venerūt mihi mala: prestolabar lucem ⁊ eruperūt tenebre. Jnteriora [k] mea efferbuerunt absqꝫ vlla requie: puenerunt me dies afflictionis. Merens [l] incedebam: sine [m] furore consurgens in turba clamabā. Frater [n] fui draconum: ⁊ [o] socius struthionū Cutis [p] mea denigrata est sup me: ⁊ [q] ossa mea aruerunt pre caumate. Uersa [r] est in luctum cithara mea: ⁊ organū meum in vocem flentium. xxxi Epigi [s] fedus cū oculis meis: ut ne [t] cogitarē quidē de virgine. Quam [v] enim partem haberet nens elisisti [x] me valide. Scio [y] quia morti trades me: vbi [z] cōstituta est domus omni viuenti. Verūtamē [a] non ad cōsumptionem eoꝝ emittis manū tuam: ⁊ [b] si corruerint ipse [c] saluabis. Flebam [d] quondā super [e] eo qui afflictus erat: ⁊ [f] compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam [g] bona ⁊ [h] venerūt mihi mala: prestolabar lucem ⁊ eruperūt tenebre. Jnteriora [i] mea efferbuerunt absqꝫ vlla requie: puenerunt me dies afflictionis. Merens [k] incedebam: sine [l] furore consurgens in turba clamabā. Frater [m] fui draconum: ⁊ [n] socius struthionū Cutis [o] mea denigrata est sup me: ⁊ [p] ossa mea aruerunt pre caumate. Uersa [q] est in luctum cithara mea: ⁊ organū meum in vocem flentium. xxxi Epigi [r] fedus cū oculis meis: ut ne [s] cogitarē quidē de virgine. Quam [t] enim partem haberet

z Scio quia morti trades me. finaliē post flagella. ⁊ vnde sciat subdit. a Ubi constituta est dom⁹ omni viuenti. sepulchrum enī est vltima domus cuiusliber hominis. b Verūtamē non ad consumptionem eoꝝ emittis manum tuam. q. d. si alios a me affligis in presenti vita. habent tamen aliqō remedium. ideo subditur c Et si corruerint. i aduersitates. d Ipse saluabis. si ad te conuersi clamauerint. ego autem clamo ad te quasi continue: ⁊ tamen non exaudis me literando me ab afflictionibus presentis vite. sperabat tamen ipse iob a deo consequi salutē in futuro meliorē. ut patuit ex supdictis. xix. ca. quia credebat resurrectionem futuram. sed loquitur hic cōtra amicos suos qui non credebant ipsam e Flebam ⁊c. Hic consequenter remouetur remediū ex parte hominū. Circa quod pmo ostendit iob qꝫ vbies debent sibi compati. d. Flebam quondam. quando in psperitate erā. f Super eo qui afflict⁹ erat. ei cōpatiendo. non ficte sed veraciter ⁊ ex corde. ideo subditur: g Et compatiebatur anima mea pauperi. q. d. ex hoc deberent homines mihi compati. sed contrarium accidit mihi. h Expectabam bona. i. consolationes aliquas. i Et venerunt mihi mala. i. punitiones ⁊ derisiones. k Interiora mea efferbuerunt. a calore vlcerū interius penetrante. l Merens incedebam. i. tristis ꝓpter dolorē me affligentem. quia tamen ista tristicia nō absorbebat rationē dei iciens eā a virtute. ideo subditur: m Sine furore consurgēs in turba clamabam. exponendo cum moderamine miseriam meam. per quod deberent homines moueri ad compassionem. cuius tamen cōtrarium accidit. ideo subdit: n Frater fui draconum. quia illi qui deberent me diligere sicut fratres. mō mordebant me suis punctionibus ⁊ detractionibus. sicut dracones. o Et socius struthionum. quia illi qui erant mihi familiares ⁊ socij: obliti sunt mei. sic struthio obliuiscitur fetus sui. p Cutis mea denigrata est super me. ex humoris exteriozis corruptione. q Et ossa mea aruerūt pre caumate. i. calor vlcerum meorum intantū est excessiuus: qꝫ in parte desiccauit medullas ossium meorum. r Uersa est in luctū cithara mea ⁊c. i. prosperitas que erat mihi causa letitie versa est in aduersitatem: que est mihi causa tristicie. moderate tamē ratione.

Epigi fedus. Postqꝫ iob ostēderat ꝓ psperitatem in qua fuerat: ⁊ aduersitatē in quā inciderat. hic tertio ostendit innocentiā quā semp tenuerat. ⁊ diuiditur ꝓsens ca. in .x. ꝑtes. Pm. x. vitia a qbus oñdit se immunē. ꝑtes patebunt. psequēdo. In ꝑma igit ꝑte ostendit se immunem a pctō luxurie. ⁊ pmo a pctō fornicationis. d. Pepigi fedus cū oculis meis. i. firmiter statui. sicut firmat pactum: qꝫ vitarē omnē aspectū impudicum. t Ne cogitarem quidem de virgine. i. ne per aspectū inciterē in delectationē uel ꝓsensū alicuꝰ puelle etiā pulcherrime. cuꝰ cām subdit. d. v Quā enim partē haberet in me ⁊c. q. d. nullam

pars autem ⁊ hereditas dei dicitur homo in quo deus habitat per gratiam. ipse autem non habitat in fedatis per luxuriam: imo elongat se ab eis, ideo subditur: a Nunquid non perditio. s. inferni. b Est iniq̃. reputata a deo. c Et alienatio. s. dei. d Operantibus iniquitatem. per luxuriam, q. d. sic: quia videt oia quãtũcunq; occulta, ideo subditur: e Nonne ipse considerat vias meas, ⁊ ideo ex testimonio dño allegat suam mũdiciã. d. f Si ambulaui in vanitate. prebẽs me aspectibus iuuenculaꝝ. g Et festinauit i dolo pes me⁹. querens locũ ad eas decipiẽdum. h Appendat me in statera iusta: ⁊ sciat deus. i. faciat alios scire. i Simplicitatem meam. i. puritatem meam quam ipse nouit. k Si declinauit gressus meus de via. s. mundicie. l Et si secutus ẽ oculus meus cor meum. cogitationes enim surrepticie non possunt ab homine euitari, quia sicut dicit Aug⁹. Non est in potestate nostra quibus visis tangamur, tamẽ in potestate nostra est ea respuere uel acceptare, prosequi uel fugere. est igitur sensus: Si cor meũ. i. cogitationes lubrice carnis surrepticias: Secutus ẽ oculus meus, impudice conspiciendo. m Et manib⁹ meis adhesit macula. immunde tangendo. n Seram ⁊ alij comedat: ⁊ pgenies mea eradicetur. i. puniar a deo nõ solum in bonis mobilibus: sed etiam in prole mea. q. d. si talia commisissem, merito priuat⁹ fuissem bonis meis ⁊ filijs. o Si deceptũ ⁊c. Hic ostendit se immunẽ a petõ adulterij. d. Si deceptũ est cor meũ super mulierẽ, alteri coniunctã in matrimonio: uel affidatã: sicut sonat dictio hebraica. p Et si ad ostiũ amici mei insidiatus sum, querens abuti vxore illius. q Socrtũ alterius sit vxor mea, in penã huius. r Et super illã incuruentur alij. i. turpiter ⁊ cõmuniter se exponat. s Hoc enim nephas est. s. adulteriũ. quia est cõtra preceptũ diuinũ. t Et iniq̃tas maxima, in peccatis cõtra primũ. quia per hoc fit ei iniuria in re maxime sibi dilecta. v Ignis est usq; ad consumptionẽ deuorans. s. corporis ⁊ anime. quia talis nõ solũ in animã sed in corpus peccat. x Et omnia eradicans genimina. quia aufert certitudinẽ debite prolis: ⁊ supponũt heredes illegitimi. y Si ptempsi. Hec ẽ secũda pars principalis hui⁹ ca. in qua ostẽdit se immunẽ a petõ iniusticie. d. Si contempsi subire iudiciũ cum seruo meo ⁊ ancilla, multo minus contempsi subire iudicium cum persona equali uel discepture. cuius causam reddit. d. a Quid enim faciam ⁊c. q. d. si nollem iudicari cum seruo meo, quomodo possem respondere in iudicio diuino. q. d. nullo modo. ideo subdit: b Nunq̃d non in vtero fecit me qui ⁊ illũ operatus est: ⁊ c formauit me i vulua vnus. Si d negaui quod volebant pauperibus. dũ tamẽ eorũ uoluntas esset rõnabilis. e Et oculos vidue expectare feci. nimis protrahendo consolationẽ debitã. f Si comedi buccellam meam solus. p buccellam intelliguntur alia cibaria que ioculatores alij cõcabat: ⁊ maxime pauperibus. vnde subdit: g Quia ab infantia mea. diuersi enim homines ex cõplexione naturali habẽt varias inclinationes ad actus virtutũ. qz aliq̃ sunt pni ad liberalitatẽ: aliq̃ ad castitatem: ⁊ sic de alijs. ⁊ talis inclinatio crescit p exercitiũ. Sanctus uero iob ex cõplexione ad misericordiam pnus erat. ⁊ h inclinatio per cõtinuũ exercitiũ creuerat. h Si despexi ⁊c. Hec ẽ q̃rta pars in qua ostẽdit se immunẽ a peccato superbie: que solet oriri aliq̃n ex alioꝝ impotẽtia uel defectu: ⁊ hoc excludit a se. d. Si despexi pretereuntem eo q⁹ habuit indumentũ reputans eum ex h vilem ⁊ honoꝝ suorum dissipatorẽ. i ecõtra exhibui me ei misericordẽ. ideo subdit: i Si nõ benedixerunt mihi latera eius. q. discooperta erant: ⁊ ego operui. ⁊ sic fui occasio. ut bñdiceret mihi. k Et de vellerib⁹ ouiũ mearum. i. de pãnis factis de vellerib⁹ earum. l Calefactus est. i. munitus contra frigus. m Si leuaui sup pupillũ manũ meã. i. potestatẽ meã iniuste. n Etiã cum viderẽ me in porta superiorẽ. i. in loco iudicij vbi poterã facere voluntatẽ meã. o Humerus meus a iunctura sua cadat ⁊c. i. sic enormiter puniar a deo: ⁊ cãm immunitatis a p̃dictis vitijs subdit: p Semp enim q̃si tumẽtes sup me fluct⁹ ⁊c. i. sic illi q̃ sũt in mari nauigãtes: videntes fluctus intumescẽtes quolibet momẽto timẽt submergi. ita semp sup me timui iudicium dei venire: si aliq̃d agerẽ ꝯ eũ. pauper ⁊ impotẽtes despiciẽdo. 2°. oriẽ supbia ex p̃prio fastu ex potestate ⁊ diuitijs surgente. ⁊ h excludit a se dicẽs: q Si putaui aurũ robur meũ. ex h excludens a me timorẽ diuinũ. r Et obrizo dixi fiducia mea. ponendo in ipso finẽ meum. s Si letat⁹ sum. inepte ⁊ supbe. t Diuitijs meis ⁊c. q. d. veniat sup me vindicta diuina. v Si vidi solẽ. Hec est q̃nta ps in q̃ ostendit se immunẽ a peccato idolatrie dicens: Si vidi solẽ. i. diligenter attendi ut cultũ latrie sibi attribuerẽ: sicut coĩ faciebãt gentiles illi⁹ tpis adorãtes corpora celestia tãꝑ deos. x Et osculat⁹ sũ manũ meam. in signũ reuerẽtie eis exhibite. y Que ẽ iniq̃tas maxima. s. impedere creature q̃d attribuendum ẽ soli creatori. z Et negatio ꝯ deũ altissimũ. qz cult⁹ dei falsi ẽ negatio dei veri in facto. a Si gauisus sum. Hec ẽ sexta ps in qua ostendit se immunẽ a peccato rancoris ⁊ inuidie dicẽs: Si gauisus sũ.

in me deus desuper: ⁊ hereditatem omnipotens de excelsis? Nunquid [a] non perditio est [b] iniquo: ⁊ [c] alienatio operantibus [d] iniusticiam? Nonne [e] ipse considerat vias meas: ⁊ cunctos gressus meos dinumerat? Si [f] ambulaui in vanitate: ⁊ [g] festinauit in dolo pes meus: appendat [h] me in statera iusta: ⁊ sciat deus simplicitatem [i] meã. Si [k] declinauit gressus me⁹ de via: ⁊ [l] si secut⁹ est oculus me⁹ cor meũ: ⁊ [m] manib⁹ meis adhesit macula: seram [n] ⁊ alius comedat: ⁊ pgenies mea eradicet̃. Si [o] deceptum est cor meũ sup mulierẽ: ⁊ [p] si ad ostium amici mei insidiatus sum: socrtum [q] alterius sit vxor mea: ⁊ [r] super illam incuruent̃ alij. Hoc [s] enim nephas est ⁊ [t] iniquitas maxima: ignis [v] vsq; ad perditionẽ deuorans: ⁊ [x] omnia eradicãs genimina. Si [y] contẽpsi subire iudiciũ cum seruo meo ⁊ ancilla mea cum [z] disceptarent adversum me. Quid [a] enim faciã cum surrexerit ad iudicandum deus: ⁊ cum quesierit quid respondebo illi? Nunquid [b] non in vtero fecit me qui ⁊ illũ operatus est: ⁊ [c] formauit me i vulua vnus. Si [d] negaui quod volebant pauperibus: ⁊ [e] oculos vidue expectare feci. Si [f] comedi buccellam meam solus: ⁊ nõ comedit pupillus ex ea. Quia [g] ab infantia mea creuit mecum miseratio: ⁊ de vtero matris mee egressa est mecũ. Si [h] despexi pretereuntẽ eo q⁹ non habuerit indumentum: ⁊ absq; operimento pauperem. Si [i] nõ benedixerunt mihi latera eius: ⁊ [k] de velleribus ouium mearũ calefactus [l] est. Si [m] leuaui super pupillum manũ meã: etiã [n] cum viderem me in porta superiorem. Humerus [o] me⁹ a iunctura sua cadat: ⁊ brachiũ meũ cum suis ossibus confringatur. Semper [p] enim quasi tumẽtes super me fluctus timui deum: ⁊ pondus eius ferre non potui. Si [q] putaui aurum robur meũ ⁊ [r] obrizo dixi fiducia mea. Si [s] letatus sum super multis diuitijs [t] meis: ⁊ q; plurima reperit manus mea. Si [v] vidi solem cum fulgeret: ⁊ lunam incedentem clare: ⁊ letatũ est in abscondito cor meum: ⁊ [x] osculatus sum manũ meã ore meo: que [y] est iniquitas maxima: ⁊ [z] negatio contra deum altissimũ. Si [a] gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat: ⁊ exultaui

re malo alieno. etiã re malo inimici mei. supple. re⁹ puniat me. ⁊ i hoc p oppositũ ostendit caritas pfecta in ipso iob: que se extendebat etiã ad inimicos ꝑ monitionẽ saluatoris Matth. v. ca. Diligite inimicos vestros ⁊c. a Si non dixerunt. Hec est septima pars in qua ondit se immunẽ a vitio inhumanitatis. ⁊ ꝑmo circa domesticos. d. Si nõ dixerũt viri tabernaculi mei. i. domestici mei. b Quis det de carne eius ut saturemur. i. quis det ut sit corporaliꝫ presens nobiscum semp ut de ei⁹ societate reficiamur. 2°. ꝙtum ad extraneos. d. c Foris nõ mãsit peregrinus. ꝛ humane collegi eum i hospitio. d Ostiũ meũ viatori patuit ut libere posset ibi accipe refectionem suã. e Si abscõdi. Hec est octaua pars in qua ostẽdit se immunem a vitio hypocrisis. d. Si abscõdi quasi hõ. i. sicut solent multi homines facẽ. f Peccatũ meum. illud indebite negãdo uel falso excusando. g Et celaui in sinu meo. i. in corde meo. h Iniquitatẽ meã. ꝙ falsam exteri⁹ sanctitatis ostensionem. i Si expaui. Hec est nona pars i qua ostendit se mundũ a vitio pusillanimitatis. ⁊ 2°. circa suã innocentiã optat testimoniũ dine veritatis. ibi: Quis mihi. Circa ꝑmũ dicit: Si expaui ad multitudinẽ nimiã. timore multoꝝ a iustitia deuiãdo. k Et despec. ꝓpinquũ ter. me. ita ꝙ a veritate deuiaui timẽs ne offenderẽ ꝓpinquos meos contrariũ volẽtes. l Et nõ magis tacui. q. d. nõ feci pdicta. sed magis tacui audiẽs increpationes ꝓpinquoꝝ meoꝝ: eo ꝙ nolebam eis acquiescere. m Nec egressus sum ostiũ. ad agendũ aliquid iniquũ ꝓter eos. n Quis mihi. Hic sup̃ pdicta qrit testimoniũ dine veritatꝫ. d. Quis mihi tribuat auditorẽ. i. querimonie mee. ut mecũ intellat apud vũ pro me. ideo subdit: o Et desideriũ meum audiat omnipotẽs ⁊ librũ scribat. sniam pro me. pferendo. ⁊ p talẽ modũ loquit eo ꝙ sententia iudicis solet ferri in scripto. hanc aũt sententiã tulit deus in fine libri. d. amicis iob. Non estis locuti coram me rectũ sicut seruus meus iob. p Et in humero meo portẽ illũ. tanꝙm victorie mee vexillũ. q Per singulos gradus meos. i. per oẽs processus meos. r Pronunciabo illũ. ad dei gloriã. ideo subditur: s Et quasi pncipi offerã eum. quia de omnibus bonis humanis gloria deo ẽ attribuenda. t Si aduersũ me. Hec est decima ꝑs in qua ostendit se immunẽ a peccato cupiditatis: qõ apparet vitiũ qñ homo de terra vult extrahere fructus excessiuos. qõ fit dupliciter. Uno mõ qñ nimis continue colit ⁊ nõ permittit quiescere. ⁊ b excludit a se. d. Si aduersum me terra mea clamat. i. ex opere ondit quasi se afflictã de nimia cultura. Alio mõ qñ subtrahitur merces debita agricolis. ⁊ ꝙtum ad hoc dicit. Si fructus eius comedi absq; pecunia. ⁊ subditur ꝓueniens pna. Pro frumento oriatur mihi tribulus ⁊c v Lap. xxxij.

[illegible] Miserunt aũtẽ. Terminata disputatiõe trium amicoꝝ iob ꝓ ꝓsũ. h ꝓnẽ ponit disputatio qrti. s. heliu. Circa quã p ponitur quedã ꝓfatio. 2° ibdit ista disputatio. ca. se. ꝑma i duas. q. p ponit h⁹ disputatiõis occasio. ⁊ 2°. disputantis excusatio. ibi: Junior sum. Occasio aũt hui⁹ disputationis fuit eo ꝙ tres amici iob supra positi auditis verbis iob qb⁹ innocẽtiã sua multipliciter declarauerat. reputauerũt eũ eẽ iustũ. ⁊ iõ merito tacuerũt. q. cũ eo disputare deberãt eo ꝙ añ ꝓfũ tenebãt. s. ipsũ a deo fuisse ꝓpẽ suã iniustitiã flagellatũ. heliu aũt adhuc idem tenebat: ⁊ iustitiã quã iob pro se declarauerat. simulatã ⁊ nõ verã credebat. Itẽ ipse iob disputãdo ꝙdã ꝛba dixerat: ꝙ videbantur ipsi heliu blasphematoria: ꝓpter que erat arguendus etiam si alias fuisset iustus. ꝓpter quod iratus fuit contra iob se iustificantẽ: ⁊ ptra tres viros predictos: eo ꝙ nõ poterant pout ipse estimabat defendere veritatem: ⁊ hoc est quod dicitur. Desierunt autem tres viri isti respondere iob. ⁊ patet littera. hoc excepto. ꝛ Sz tãtũmodo cõdemnassent iob i. conati fuisset ipsũ ostẽdere iniustum magis sermonibus ꝙ rationibus. y Junior sum tempore. Hic consequenter ponit ipsius disputantis excusatio. ⁊ primo excusat suam tarditatem. secundo ostendit loquendi necessitatem. ibi: Sed ut video. Causam aũt quare tãdiu tacuerat aliis loquentibus ostendit rationabilẽ. d. Junior sum tempore. ideo verebam antiquioribus locum dare. ideo subdit: 3 Sperabam enim ꝙ etas ꝓlixior loqueretur. s. rõnabiliter ⁊ efficaciter. eo ꝙ ꝓ longitudinẽ temporis multa videntur per experientiã que dirigunt ad loquendũ rõnabiliter. Frangunt etiã passiones que impediunt ad loquendũ rõnabiliter. a Sed ut video ⁊c. Hic consequenter ostendit sue locutionis necessitatẽ. qm̃ enim aliquis estimat veritatẽ perire. ꝓpter defectum defensionis. ⁊ credit se sufficienter ad eius defensionẽ: tũc imminet sibi necessitas loquendi. ne pereat veritas. ꝓpter eius taciturnitatem. sic autem estimabat heliu. ut patet ex predictis. ⁊ ideo ꝑmotis. secundo suam sufficientiam. ibi: Plenus sum sermonib⁹. Circa qui est in iuuenibus: sicut in senibus. b Et inspiratio omnipotẽtis dat intelligentiam. de his que sunt supra rationem: ita iuuenib⁹ sicut ⁊ antiquis. vnde dicit Dauid: Super senes intellexi. ideo subditur: c Non sunt longeui sapiẽtes. in speculabilib⁹. d Nec senes intelligunt iudicium. i. quid sit in agibilibus recte agendum. ⁊ istum duplicem defectum notat in tribus viris predictis. iõ subditur: e Ideo dicam. ne veritas pereat. ꝓpter eoꝝ defectũ. mouebatur etiã ex presumptione sue scie. qua ꝑsumptuosi viꝝ aut nũcꝫ possunt occultare. ideo subdit: Ostendã vobis etiã ego meam sciam

cetera patent ex dictis vsq; ibi: a Ne forte dicatis inuenimus sapiam.i. dixim⁹ cōtra iob quicq̄d pōt ꝓtra eū dici.⁊ q̄d sit illud subdit: b Deus ꝓiecit eum nō homo.in hoc breuiē tangit virtus oiuz rationū quas adduxerāt ꝓtra iob.s.q; deus flagellauerat eum q̄ non pōt recipi nec recipere: sicut homo frequēt recipit⁊ recipit. est etiā ipse deus regula iusticie: ⁊ ex hoc ꝓcludebāt ipsū iob iniustū esse⁊ fuisse. c Nihil locutus est mihi.q.d. illa que dicā nō dicā eo q; ꝓuocauerit me ad irā.q: contra me nō est locut⁹. d Et ego nō ſm ser.ve. rñdebo.illi.iste.n.breuiū i aliquo conueniebat cū iob s.in hoc q; ponebat aliquā maloꝝ punitionē⁊ premiationē bonoꝝ post mortem. discordabat tñ ab eo sicut⁊ alij.q: dicebat aduersitates presentis vite.ꝓ peccato infligi: ꝛ nō sint semp tota pena ꝓ eo debita.⁊ sic vlterius reputabat iob iniustum: ⁊ ꝓ peccatis punitū. In eo igit in quo cōueniebat cum iob discordabat ab alijs.⁊ sic nō ꝓcessit ſm sermones eorum. In illis etiā in q̄b⁹ conueniebat cū eis alias rōnes efficaciores adduxit: ⁊ pluribus alijs motiuis vsus est.ut patebit in ꝓsequēdo. e Plenus sum eni. hic cōsequenē ostendit suā sufficientiā ad veritatis defensionē ꝓut estimabat. d. Plenus sū sermonib⁹. i. rōnibus efficacib⁹ ꝓtra iob. f Et coartat me spūs vteri mei.i. mentis mee in qua ꝓcipiunt ea que sūt ꝓponenda: sicut fetus in vtero. ⁊ dicit: Coartat me.q.d.cel⁹ defendende veritatē me coartat ad loquendū. g En venter me⁹.i.mens mea.ut dictū est. h Quasi mustū absq; spiraculo.quod ꝓpter multitudinē calozis causat rarefactionē: ⁊ ex consequenti voluꝝ fractionem nisi habeat respiraculū: ꝓpter hoc innuit q; sibi imineret periculū conscientie nisi loqueretur. ideo subditur: i Loquar⁊ respirabo paululū. ⁊ sic consolabor⁊ euadā conscictie periculū. k Non accipiā personā viri.id est ipsius iob: verendo ei in ꝓiudiciū veritatis.q: sanctū est ꝓuocare veritatē.ut habetur.j.etbicoꝝ. l Et verum homini nō coequabo.videbat eni sibi q; si referret ipsi iob in hoc casu.qui locutus fuerat cōtra diuinā reuerentiā.ut sibi videbat: q; equaret eum ipsi deo: non audens ei ꝓtradicere.sicut nec deo.⁊ causam hui⁹ subdit.d. m Nescio enim q̄diu subsistam.in presenti vita.q: nihil incertius est hora mortis. n Et si post modicū tollat me factor meus.adducens suā examinationē⁊ iudiciū.⁊ tūc cōdemnaret me ꝓ ista taciturnitate: si omitterē veritatem defendere q̄diu habeo spaciū vite.Ex hoc patet q; iste breuiū credebat punitionē peccatoꝝ post vitā istā: aliter nō timuisset diuinū iudiciū post mortē.⁊ eadē rōne ponebat ꝑmiationē bonoꝝ post mortē. o Cap. xxxiij.

AUdi igit. Premissa igit ꝓfatione.hic ꝓsequitur ponitur disputatio.⁊ ꝓmo breuiū reprehendit verba iob cōtra que disputare intendit.secūdo disputare incipit.ca. se. Prima i duas.quia ꝓmo facit suam reprehensionē.secūdo quibusdā dictis iob dat responsionem.ibi: Respondebo tibi. Prima adhuc in duas.quia primo excitat ipsius iob attentionē.⁊ secundo facit suam reprehensionem.ibi Dixisti ergo. Circa ꝓmū ꝓmo excitat ipsius iob attentionē.d. Audi igit⁊c.subdit etiā sue excitationis rōnem.d. p Simplici corde meo sermo.mei.s.ad defensionē veritatis:⁊ nō ad calumniandū.

dicere considerabam. Sed ut video non est qui possit arguere iob: ⁊ respondere ex vobis sermonibus ei⁹. Ne[a] forte dicatis inuenim⁹ sapiam: deus[b] ꝓiecit eum non homo. Nihil[c] locutus est mihi: ⁊[d] ego nō ſm sermones vestros respondebo illi. Extimuerūt nec responderunt vltra: abstuleruntq; a se eloquiū. Qm̄ igitur expectaui: ⁊ non sunt locuti: steterūt: nec responderūt vltra: respondebo ⁊ ego partē meā: ⁊ ostendam scientiā meā. Plenus[e] sum eni sermonib⁹: ⁊[f] coartat me spūs vteri mei. En[g] venter meus q̄si[h] mustū absq; spiraculo: q̄si lagunculas nouas dirūpit. Loquar[i]: ⁊ respirabo paululum: aperiam labia mea ⁊ respondebo. Non[k] accipiam personam viri: ⁊[l] verum homini nō equabo. Nescio[m] enim q̄diu subsistam: ⁊[n] si post modicum tollat me factor meus. XXXIII

AUdi[o] igitur iob eloquia mea: ⁊ omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum: loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici[p] corde meo sermones mei: ⁊[q] sententiam labia mea purā loquent. Spūs[r] dei fecit me: ⁊[s] spiraculū oīpotentis viuificauit me. Si[t] potes respondē mihi: ⁊ aduersus faciem meā ꝓsiste. Ecce[v] ⁊ me sicut⁊ te fecit deus: ⁊[x] de eodem luto ego quoq; formatus sum. Verūtamē[y] miraculū meum non[z] te terreat: ⁊[a] eloquentia mea nō sit tibi grauis. Dixisti[b] ergo in auribus meis: ⁊ vocem verboꝝ tuoꝝ audiui. Mundus[c] sum ego⁊[d] absq; delicto: immaculatus[e]: ⁊[f] nō est iniquitas in me. Quia[g] querelas in me reperit: ideo arbitratus ē me inimicum sibi. Posuit[h] in nervo pedes meos: custodiuit oēs semitas meas. Hoc[i] est ergo in q̄ nō es iustificat⁹. Rñdebo[k] tibi: q̄[l] maior sit de⁹ hoīe. Aduersus[m] eū ꝓtendis: q; [n] nō ad oia verba rñderit tibi. Semel[o] loquit. Hic ꝓsequitur declarat q; de⁹ sufficienē ei rñderit. Circa q̄ ponit ꝓ triplicē modū dine rñsionis.⁊ 2⁹ infert ꝓpositū p modū ꝓclusionis.ibi: Ecce ꝛ oia. ꝓmus aūt modus est p hoc q; deus dedit homini nāle lumē intellectus: q̄ est quasi quedā ipressio luminis dini: p q̄ pōt videre q̄d sit bonū⁊ malū: q̄d agendū: q̄d fugiendū. ⁊ ꝓpter hoc dr̄ ps. iij. Multi dicūt q̄s ostendit nobis bona. ⁊ subdit ꝓba q; modū rñsionis: Signatū est sup nos lumē vultus tui

q Et linguam labia mea purā loquent.i. verā absq; admixtione falsitat⁹.⁊ talia vtēt attente audiri.⁊ q: posset sibi dici: tu es inuenis nō est sic attendendū tibi.ideo hoc remouet.d. r Spiritus dei fecit me.⁊ ideo quia sum factura sua potest mihi dare scientiā⁊ eloquentiā.ideo subditur: s Et spiraculū omnipotent⁹ viuificauit me. mouens me ad opa vite.que sūt intelligē⁊ loq. t Si potes respōdere mihi.q.d.nō vtes contemnere inuentutē meā. ꝓpē quod subditur: v Ecce⁊ me sicut⁊ te fecit deus.aiam rationalem dando. x Et de eodē luto ego quoq; format⁹ sum.q.d.nec ex pte aīme nec ex parte corporis habes aliquā ꝓrogatiuam ante me in naturalibus.nec etiam in supnaturali cognitione: sed magis econuerso. ideo subdit: y Verūtamē miraculū meum.i. scientia mihi diuinit⁹ data. z Nō te terreat.ut nō auteas rñdere. a Et eloquētia mea non sit tibi grauis. tibi incutiēs stupefactionem. b Dixisti. Hic ꝓfiter facit suā reprehensionē. d. Dixisti ergo i auribus meis.ita q; tu nō potes negare te dixisse. c Mundus sū.a vitijs carnis. d Et absq; delicto.i. peccato omissionis. e Immaculatus.s.a grauibus culpis que sūt contra deū.ut idolatria⁊ huiusmodi. f Et non est iniq̄tas in me.i. peccatū ꝓtra ꝓximū. hoc acceperat ex verbis iob q̄bus innocentiā suā multipliciē⁊ diffuse ostenderat. ꝛ. xxxj.ca. g Quia q̄relas in me reperit: ideo arbitrat⁹ est me inimicū sibi. hoc aūt accepit breuiū ex hoc q̄ iob dixerat ꝛ. xiij.ca. interrogatiue. Cur faciē tuā abscondis: ⁊ arbitraris me inimicū tuū: h Posuit in nervo pedes meos. hoc dixerat iob supra xiij.ca. i Hoc est ergo in quo nō es iustificatus. hoc est dictum.ex illis verbis tuis ꝓcludā te iniustū: si nō esset aliud ꝓ te dicendū. k Respōdebo tibi. Hic anteq; incipiat ꝓbare iob iniustū.ꝓ rñdet ad quedā dicta sua que videbant⁹ ipedire disputationis processū. q: dixerat supra iob. Disputare cū deo cupio.q.d.nō cū hoie.ideo primo oñdit breuiū q; ista petitio sit irrōnabilis. q: de⁹ sufficienē rñderat. ꝓmo igit ꝓponit itentū d. Rñdebo tibi. disputare cū deo cupiēti. l Quia maior sit deus hoie.⁊ ideo ꝓsumptuosū est ipsū ad disputationē prouocare. m Aduersus eū ꝓtendis.i. vis ꝓtendere te pari. n Q̄ nō ad oia verba rñderit tibi.sic homo homini q̄si suo cōpari.hoc aūt nō facet maiestatē dei.tñ ꝓ alios modos sufficienē rñdit tibi. o Semel loquit. Hic ꝓsequitur declarat q; de⁹ sufficienē ei rñderit. Circa q̄ ponit ꝓ triplicē modū dine rñsionis.⁊ 2⁹ infert ꝓpositū p modū ꝓclusionis.ibi: Ecce ꝛ oia. ꝓmus aūt modus est p hoc q; deus dedit homini nāle lumē intellectus: q̄ est quasi quedā ipressio luminis dini: p q̄ pōt videre q̄d sit bonū⁊ malū: q̄d agendū: q̄d fugiendū. ⁊ ꝓpter hoc dr̄ ps. iij. Multi dicūt q̄s ostendit nobis bona. ⁊ subdit ꝓba q; modū rñsionis: Signatū est sup nos lumē vultus tui

130
424

dñe.q.d.ad eoz qõnem respondisti:p b̃ q̃ lumẽ itellectꝰi quo pñt videre bonũ ⁊ malũ eis ꝛdisti.⁊ fm b̃ posset ipsi iob dici: Quod queris intus habes.⁊ hoc est qõ dicit: Semel loquit̃ ds dãdo homini nãle lumẽ intellectus quod est in quolibet homine. a Et secũdo idipsũ nõ repetit.q: aĩa intellectiua est imortalis.⁊ sic nõ indiget repetitione: nec ꝑ ꝓs lumen eius naturale. b Per somniũ ⁊c. Hic ponit secũdus modꝰ diuine locutionis cum hoie seu responsionis.s.p reuelationẽ diuinã: que ut frequentius fit in somnis: eo q̃ quietatis sensibus a tumultibus exterioribus: anima est magis apta ad percipiẽdũ diuinas reuelationes.⁊ hoc ẽ qõ dicit: Per somniũ ⁊c.sequit: c Et vermiũt i lectulo.quiete: tunc enĩ sunt somnia minus distorta. d Tũc aperit aures viroꝝ. i.potentias eoꝝ cognitiuas ad ꝓcipiẽdũ diuinã instructionẽ.vnde ⁊ frequenẽ intellectus p auditũ sigꝫtur: sic frequenẽ dicimus alicui: audis tu.i. intelligis. e Et erudiens eos instruit disciplina.accipit hic disciplina non pro cognitione speculabiliũ sed agibiliũ.vnde subditur: f Ut auertat voiem ab his que fecit.qõ aliq̃n fit p reuelationẽ ipsi factã.q̃q aũt p reuelationẽ factũ alteri qui mittit̃ a deo ad eius instructionẽ.sicut petrꝰ missus fuit ad docendũ cornelĩ centurionẽ.Act̃,x.ca. g Et liberet eũ a supbia.i.a petõ.qz in omni petõ mortali includit̃ dei ꝓtemptus. b Eruens animã eius a corruptione.s.culpe. i Et vitã illius.a corruptione pene.ideo subdit̃: k Ut non trãseat in gladiũ.⁊ fm hunc modũ loquẽdi poterat dici iob: q deus rñderat sibi terrendo eũ per somnia.ut peniteret de malicia sua. qz ipsemet iob dixerat supra.vij. Terrebis me ꝑ somnia ⁊c. l Increpat quoq;. Hic ponit tertius modus diuine locutionis seu responsionis.s.p infirmitatẽ carnis a deo imissã.qz ꝛatio dat intellectũ.⁊ facit reuerti ad deũ . vnde dr̃ ps.xv. Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ: postea accelerauerũt.⁊ tũc angel9 bois custos ꝑsentans coꝝ deo eius penitentiã ipetrat sibi gratiã.⁊ hoc est qõ dr̃: Increpat quoq;.s. deus ipsũ peccatorem. m Per dolorẽ in lectulo.i.p infirmitatẽ dolorosam : que facit eũ iacere in lectulo. n Et oia ossa ei9 marcescere facit. robur corpis debilitãdo. o Abominabilis ei fit i vita sua panis.i.ois cibus: etiã ille q̃ ante erat sibi delectabilis : ⁊ hoc ꝓpter casũ appetitus. p Tabescet caro eius.qz hoc sequit̃ ad abominationẽ nutrimẽti. q Et ossa que tecta fuerant, carne. r Nudabunt̃.i.apparebunt ꝓsũpta carne. s Appropinquabit corruptioni aĩa eius.i.vita que p aĩam ꝛsignat eo q̃ vinificat corꝑ. t Et vita illius mortiferis.i.causis mortẽ inducẽtib9.⁊ fm hoc poterat dici ipsi iob: q ds rsp̃onderat ei : carnẽ eius multiplicit̃ affligẽdo. v Si fuerit p eo.i.pro eo sic afflicto.penitẽte tñ: x Angel9 loquẽs.i.penitentiã ei9 deo ꝓponẽs. y Un9 de milib9.fm illud Dañ.vij. Milia miliũ ministrabãt ei ⁊c. z Miserebit̃ ei9 ⁊ dicet.libera eũ.ut sit executor dine mĩe: cui9 erat allegator. a Reuertat̃ ad dies adolescẽtie.i.ad pristinã sanitatẽ ⁊ ꝓsperitatẽ.

loquit̃ deus: ⁊ [a] secũdo idipsũ nõ repetit. Per [b] somniũ in visione nocturna : q̃n irruit sopor super hoies: ⁊ [c] dormiunt in lectulo. Tunc [d] aperit aures viroꝝ : ⁊ [e] erudiens eos instruit disciplina: ut [f] auertat hominẽ ab his que fecit: ⁊ [g] liberet eum de superbia : eruens [h] animam eius a corruptione: ⁊ [i] vitam illius ut [k] non transeat in gladium. Increpat [l] quoq; per [m] dolorem in lectulo: ⁊ [n] omnia ossa eius marcescere facit. Abominabilis [o] ei fit in vita sua panis.⁊ aĩe illius cib9 ante desiderabilis. Tabescet [p] caro ei9 ⁊ [q] ossa que tecta fuerãt nudabuntur [r]. Appropinq̃bit [s] corruptioni anima eius : ⁊ [t] vita illius mortiferis. Si [v] fuerit p eo angelus [x] loquẽs vnus [y] de milibus: ut annũciet hominis equitatẽ: miserebitur [z] eius : ⁊ dicet: Libera eum: ut non descendat in corruptionẽ. Inueni in quo ci9 pitier. Consumpta ẽ caro ei9 a supplicijs: reuertatur [a] ad dies adolescentie sue. Deprecabitur [b] deũ : ⁊ [c] placabilis ei erit: ⁊ [d] videbit faciẽ eius in iubilo : ⁊ reddet homini iusticiã suã. Respiciet [e] hoies : ⁊ dicet: Peccaui ⁊ vere deliq̃ : ⁊ ut erã dignus non recepi. Liberauit aĩam suã ne pgeret in interitũ sed viuẽs lucem videret. Ecce [f] hec omnia operatur [g] deus tribus vicibus per singulos: ut reuocet aĩas eoꝝ a corruptione: et illuminet luce viuentium. Attende [h] iob ⁊ audi me : et tace dum ego loquor. Si autẽ habes quid loquaris : respõde mihi. Loquere : Volo [i] enĩ te apparere iustum. Q̃ [k] si non habes audi me : tace ⁊ docebo te sapientiam.

b Depcabit̃ deũ.p remissione sui pcti. c Et placabilis ei erit. dando ei effectũ desideratũ. d Et videbit faciẽ ei9 in iubilo.i.in mirabili gaudio:q̃ qdẽ visio incipit hic p fidẽ.ꝫ ꝓsumabit̃ in futuro p apertã visionẽ. e Respiciet hoies ⁊ dicet peccaui.i.nõ vrebit̃ ꝓfiteri peccatũ suũ.etiã in ꝓspectu hoiuꝫ.⁊ isto mõ poterat dici iob q̃ erat sibi rñsũ a deo : q̃ sibi dederat angelum custodẽ paratũ ei ipterrare grãm: si emẽdar9 fuisset post corpis sui flagellatitionẽ. f Ecce hec oia hic applicat deliu ꝓdicta ad ꝓpositum.⁊ 2°. monet iob ad intelligendũ ibi : Attende iob. Circa ꝓmũ dicit̃: Ecce ꝫ oia.i.reuocatiões a peccat̃.ꝑdictis modis.⁊ responsiones de agendis. g Quat̃ de9 tribus vicib9 p singulos. s.pctõres. in hoc loco dicit Ra.Sa.q̃ tribus vicibus tñ recipit de9 peccatorẽ ad penitentiã : sed si quarto recidiuet nõ recipit̃ amplius.sed reseruat̃ ad gehennã. ⁊ ad ꝫ induc it verbũ Amos,ꝓphe.ij. ca. Sup trib9 sceleribus isrl'.⁊ sup quatuor nõ cõuertã.q.d. dñs : si quarto recidiuet ad misericordiã eũ nõ recipiã. sed illud dictũ est erroneum qz ẽ ꝫ dicta oiuꝫ sanctorũ: ⁊ cõtra scripturã noui ac veteris testamenti. Dicit enĩ saluator: Luce vij. Estote misericordes sic ⁊ pat̃ vester ⁊c.⁊ petro querẽti q̃tiẽs pctũ sit dimittendũ fratri Matꝫ.xviij. dicit: Nõ dico tibi vsq; septies: sed vsq; septuagies septies.i.totiẽs q̃tiẽs . ut exponit Aug9. g̃ ⁊ pater celestis dimittit pctũ pctõri totiẽs q̃tiẽs vere penitet. Itẽ ẽ ꝫ scripturã vte.testi.qz j.Regꝫ.legit̃ dauid peccasse i morte sacerdotũ nobr̃.vñ peccatũ suũ recogñscẽs ⁊ penitẽs dixit.j.Regꝫ.xij.Ego sũ reꝰ oiuꝫ aiaꝝ prĩs tui. sic ibidẽ exposui. Itẽ in adulterio cũ versatre:⁊ homicidio vrie.te q̃ etiã penituit ⁊ veniã obtinuit, ꝓpter qõ dixit ei nathan.ij.Reg.xij. Dñs q̃z trãstulit pctũ tuũ.ꝫ. ín fractiõe iuramẽti qõ fecerat ionathe te federe ꝓseruãdo ad ipsũ ⁊ semẽ suũ. ⁊ tũ hẽditat̃ medietatẽ mipbibosetb filij ionathe vedit sibi pessimo detractori: etiam postq̃ scivit innocẽtiã mipbibosetb ⁊ malitiã sibi.ut br̃.ij.Regꝫ.xix.⁊ te ꝫ sibi penituit ⁊ veniã habuit: lz nõ sit expsse scriptũ.qz postea sancte vixit.4°. peccauit i numeratiõe ppli. ⁊ veniã obtinuit.ut br̃.ij. Reg. vltẽ.Et q̃ ꝑz manifeste falsũ dictũ Ra.Sa.s.q̃ post tertiũ recidiuũ venia nõ vꝛ. Ad ꝫ etiã facit dictũ dñi p Ezech.xxviij.d.Morte morieꝛ ⁊c.subdit̃ postea: Oiuꝫ pctõꝝ ei9 nõ recordabor. Et q̃ ꝑz q̃ q̃tũcũq; recidiuãdo q̃s peccauerit: vere tũ penitẽs veniã obtinebit. Itẽ ẽ ꝫ rõnem qz si post tertiũ recidiuũ nõ br̃ venia: ꝫ ẽ ,ꝓt aggrauationẽ pcti ex recidiuo.si aũt aliq̃s ponat̃ peccare tãto tpe absq; interruptiõe pcti p pniam nõ est dubiũ q̃n ei9 pctũ grauẽ ẽ cp̃s si fuisset interruptũ frequenẽ p pniam: ⁊ tũ de isto sic ꝓtinuãte pctũ si finaliẽ penitеat.oportet fm Ra.Sa.ꝓcedẽ q̃ veniã obtinet: eo q̃ nõ solũ semel: sed etiã ter recipit̃ ad pniam fm eũ. g̃ multo fortꝰ ille q̃ frequenẽ pctũ interrupit p pniam : ⁊ recidiuauit p culpã q̃tũcunq; recidiuauerit. dũ tñ finaliẽ vere penituerit: veniã obtinebit. Dictũ etiã Amos allegat ũ nõ valet.qz nõ inducit vꝛ ipsi9 intellectũ: ꝓpẽ q̃ aliẽ exponi text9 sup posit9. Hec oia operat̃ deus trib9 vicibus .i. mouẽs pctõrem ad pniam totiẽs q̃tiẽs iudicat expedire. vtr̃ tamẽ deliu numero ternario bñamis iudicijs alludẽdo : i q̃bus sniam ꝓcedit trina monitio. b Attende iob. Hic ꝓnter deliu itez excitat iob ad attẽtionẽ q̃si magna dictur9.⁊ ꝑz lrã vsq; ibi : i Volo enĩ te apparere iustũ.q.d. velle q̃ tu posses vere ꝫ oñdere. k Q̃ si nõ habes.i.qz nõ habes: reputabat enĩ eũ certitudinaliẽ iniustũ. ut

patet ex supradictis. & ex sequẽtibus apparebit. Si aũt ꝓsideret̃ p̃dicta beliu responsio ad dicta iob. nõ videt̃ valere. Job enĩ nõ querebat disputare cũ deo presũptuose & de pari sicut beliu imponit sibi: ꝑut fuit supꝰ declaratũ. xiij. Itẽ petebat iob declarationẽ veritatis sue innocentie ꝑ diuinã sniam: nõ tantũ ꝑ se quantũ ꝑ alios: ut recederent ab errore q̃ credẽbãt nullũ flagellari in p̃nti nisi ꝑ peccatis suis. sic & dñs fecit i fine libri. d. Nõ estis locuti coram me rectũ sicut seruus meus iob. & ideo petitio iob nõ fuit frustra aut superflua: ut asserit beliu: sicut nec domini finalis sententia.

Cap. xxxiij.

PRonunciãs q̃. Premissa beliu repetitione & rñsione ei⁹ ad dicta iob. hic incipit arguere ꝓ ipsum. dixerat aũt iob duo ꝓtra que arguere intendebat. Unũ erat ꝙ videbatur sibi ꝙ iob deo imponeret iniusticiã. 2° ꝙ sibi falso attribueret iusticiã. & iõ ꝓmo arguit cõtra primũ. 2° cõtra secundũ. ca. sc. 3° cõtra vtrũq; simul quasi disputationẽ a principio resumẽdo. ca. xxxvj. ꝓma in tres. quia ꝓmo audiẽtiã petit. 2°. ad ꝓpositum arguit. ibi: Absit a deo ipietas. 3°. ipsi iob locũ loquẽdi tribuit. ibi: Quia ego locutus sũ ad deũ. Circa primũ sciendũ ꝙ beliu reputabat ipsũ iob passionibus ire & tristicie mente turbatũ. & ꝑ ꝓns ad capiendum verba eius minus aptũ. ꝓpter quod petit audientiã sapientũ. d. b Audite sapientes &c. & cãm subdit. d. c Auris enĩ verba ꝓbat. &c. q. d. sicut sensus exteriores de ꝓpriis sensibilib⁹ recte iudicant. sic & sapientes de intelligibilib⁹. iõ subdit: d Judiciũ eligam⁹ nobis. de dictis iob: & de illis que dicturus sum. e Et inter nos videam⁹ quid sit melius. i. verius dictũ. s. suũ an meũ. ꝓnter repetit in breui dicta iob cõtra que intendit disputare. f Quia dixit iob iust⁹ sum. hoc accepit ex eo q̃d supra dixerat Job. xxvij. ca. Justificationem meã quã cepi tenere nõ deserã. & in hoc satis bñ repetiuit dictũ iob. g Et deus subuertit iudiciũ meũ. hoc accepit iob ex eo q̃d ibidẽ iob ꝑmiserat. Dixit deus q̃ abstulit iudiciũ meũ. & in b male repetiuit. q. hoc nõ dixerat iob ex ꝓpria snia. sed quasi ꝙcludẽs ex dictis aduersarioꝝ. sicut ibidẽ dictũ fuit. Dato etiã ꝙ iob ex ꝓpria snia hoc dixisset. adhuc male repetiuisset. aliud enĩ est iudiciũ subuertere & aliud auferre. Subuertere enĩ iudiciũ semp est malũ. nec põt bñ fieri. ꝓpter q̃d nõ põt deo cõpetere. auferre vero iudiciũ nõ ẽ aliud nisi nõ vti iudicio: q̃d põt bene fieri in casu in q̃ iudex vtit̃ mia & nõ rigore. & hoc maxime põt fieri a iudice q̃ habet plenitudinẽ ptãtis: & q̃ nulli astringit: cuiusmodi est ipse deus. & ex hoc patet ꝙ quicq̃d beliu in hoc ca. ꝙcludit ꝓ iob ipsũ dei ꝙ dixisset deũ iniustũ: uel iniusticie subuersorẽ. nõ ꝙcludit ꝓ eũ. b Jn iudicãdo enĩ me mẽdaciũ est. i. falsitas iudicij. i Violẽta sagitta mea. i. aduersitas q̃ sum pcussus ẽ mihi inflicta ꝑ violentiã dei: & nõ ꝑ iusticiã. Jsta ꝓposuit iob falso. ut ꝑz ex ꝑmissis. ꝓnt̃ increpat iob de ꝓdicti. d. k Quis est vir ut est iob. i. ita pessimus sicut ipse. l Qui bibit subsannationẽ. i. diuini iudicij derisionẽ. m Quasi aquã. i. sine freno & mẽsura diuinũ iudiciũ videret. vnde postea subdit: n Dixit enĩ non placebit &c. cucurrerit cum eo. b aũt ꝓposuit ipse iob. eo ꝙ dixerat ũ. xiij. Vestigia ei⁹ secut⁹ ẽ pes me⁹. & postea. xxx. ca. Mutat⁹ es mihi in crudelem &c. & iõ ex hoc credidit iste beliu ꝙ iob sentiret se deo

PRonuncians xxxiiii
ans o itaq; beliu etiam
hec locutus est. Audite b sapientes verba mea: & cruditi auscultate me. Auris c enĩ verba ꝓbat: & guttur escas gustu diiudicat. Judicium⁹ eligamus nobis: & c inter nos videamus quid sit meli⁹. Quia d dixit iob iustus sũ: & e deus subuertit iudiciũ meum. Jn f iudicando enĩ me mendacium est: violẽta g sagitta mea absq; vllo pecto. Quis h est vir ut ẽ iob: qui i bibit subsannationẽ q̃si m aquam: qui graditur cum operantib⁹ iniquitatẽ: & ambulat cum viris impijs. Dixit n enim Nõ placebit vir deo: etiã si cucurrerit cũ eo. Jdeo o viri cordati audite me. Absit p a deo impietas: & ab oipotente iniq̃tas. Opus euĩ hois reddet ei: & iuxta vias singuloꝝ restituet eis. Vere enĩ deus non ꝓdemnabit frustra: nec omnipotens subuertet iudiciũ. Quem q cõstituit aliũ sup terrã: aut quem posuit super orbẽ quẽ fabricat⁹ est: Si r direxerit ad eum cor suũ: spiritum s illius & flatũ ad se trahet. Deficiet omnis caro simul: & homo in cinerẽ reuertetur. Si t habes ergo intellectum audi v quod dicitur: & ausculta vocem eloquij mei. Nũquid x qui nõ amat iudiciũ sanari y potest: Et quo tu cum q̃ iustus est in tantũ cõdemnas: Qui z dicit regi: apostata a: qui b vocat duces impios c. Qui nõ accepit psonas principũ: nec cognouit tyrannũ cũ disceptaret cõtra pauperẽ. Opus enim manuũ ei⁹ sũt vniuersi. Subito d morient: & e in media nocte turbabunt populi: & f pertransibunt: & g auferent violentum absq; h manu. Oculi i enĩ eius sup vias hoiuꝝ: & oẽs gressus eoꝝ cõsiderat. Non sunt tenebre: & non est vmbra mortis: ut abscondant ibi qui operant iniquitatẽ. Neq; k enim vltra

diſplicere: q̃uis eũ secutus fuisset: quo est falsũ. q: iob p̃dicta verba retulerat ad exteriorẽ sui flagellationẽ. nõ aũt ad interiorẽ reprobationẽ. & qz beliu ex turbatione mẽtis ipsũ iob reputabat verba sua nõ capere. ut predictũ ẽ. iõ redit ad petendũ attentionẽ alioꝝ. d. o Jdeo viri cordati. i. intelligẽtes. ꝙ cor eni frequenter intellect⁹ in sacra scriptura designat. ꝑ Absit a deo impietas. Hic ꝓnter beliu ꝓ iob arguit ꝑm estimationẽ suam: oñdẽs ꝙ in deo nõ sit iniusticia: quod iob nũq̃ negauerat & ꝑ ,ꝓmit intentũ dicens. Absit a deo impietas. & ꝑz irã vsq; ibi: q Quẽ cõstituit &c. vbi ad ꝓbandũ ꝓpositum accedit. Circa qõ sciẽdũ ꝙ homo declinat a iusticia q̃druplicit̃. aliquando ꝓpter ignorantiã. aliq̃n ꝓpter timorẽ aliq̃n ꝓpter ignoratiã: aliq̃n ꝓpter fauorẽ. ista aũt quatuor a deo excludit & sic deũ esse iustũ ꝙcludere intendit. ꝓmo igit̃ excludit p̃mũ. d. Quẽ cõstituit aliũ sup terrã. q. d. tanta est eius potẽtia ꝙ directe & imediate se extẽdit ad oia a sũmitate celi vsq; ad imum terre. qz sic oia fecit de nihilo. ita pot oia annihilare. ideo subdit: r Si direxerit ad eũ cor suũ. i. voluntatẽ suã ad quẽcũq; destruendũ. s Spiritũ illius & flatũ ad se trahet. & sic totaliter deficiet. siue fuerit angel⁹ siue homo. & sic ꝑz q̃ nõ declinat a iusticia ꝓpter defectũ ptãtis. ꝓpter qõ dicit: t Si habes q̃ intellectũ. dine ptãtis. v Audi qõ dicit. i. intelligeq; ex ista pte nõ pot a iusticia deficere. x Nunq̃d qui nõ amat iudiciũ. s. diuinũ. y Sanari pot. q. d. ꝓpter hoc nõ potes sanari a plagis tuis. qz tu nõ amas iudicia dei. sed magis ea reprobas. & iõ subdit: Et quo &c. z Qui dicit &c. Hic excludit a deo secundũ: videlz declinare a iusticia ꝓpter timorẽ. qz nullũ timet: sed absq; timore oẽs increpat q̃tũcũq; magnos: & q̃s vult annihilat. & hoc est qõ dicit: Qui dicit regi. qui tñ pcellẽs est in hoibus: a Apostata. q̃s nõ ꝓseruat iusticiã & bonũ cõe: qõ ẽ a suo statu apostatare. b Qui vocat duces. s. militie: q̃ inẽ alios sunt audaciores. c Impios. q̃s crudelit̃ vtunt̃ data sibi ptãte. d Nec cog. tyran. cognitione approbationis: nec magi reprobatiõis. iõ subdit: e Subito morient. q̃s de⁹ voluerit. qõ fit duplicit̃. Uno mõ pcussione diua imediate. & b tangit̃ cũ dr: Subito morient. Alio mõ seditione ꝑpli ꝓ tyrannũ uel ꝓncipem mota. & b tangit̃ cũ dr: f Et in media nocte turbabũt ꝑpli. cõmoti ad rebellionẽ: q̃ solet fieri in clanculo & de nocte. g Et ꝓtransibũt. in furore multitudinis cõmote. h Et auferẽt violentũ. i. tyrannũ: q̃ violẽtia regebat & nõ iusticia i Absq; manu. i. absq; ptãte aduersarioꝝ tyrãni qui sunt ab extra. k Oculi enĩ &c. Hic excludit tertiũ. s. declinare a iusticia ꝑ ignorantiã. quia sicut dicit ꝓv. xv. In omni loco oculi dñi: contemplant bonos & malos. & ideo nõ potest delicere ꝓ ignorantiã. & hoc est qõ dr: Oculi enĩ eius &c. & ꝑz irã vsq; ibi: l Neq; enĩ vltra in hoc ꝓ. est. ut veniat ad deũ

in iudiciū .s. postq̄ fuerit a deo diffinitiua sentētia cōdēnatus a Conteret ⁊c. Dic excludit a deo quartū .s. declinare a iusticia ꝓpter fauorem. solet autē aliquis maxime fauere multitudini. vnde ⁊ dominus ꝓpter deū iustos voluit parcere q̄nq; ciuitatibus in fauorē multitudinis. ut habetur Heū .xviij. ⁊ tamen non parcit i ꝓiudicium iusticie. ꝓpter q̄ dicit: Conteret multos innumerabiles: ⁊ stare faciet alios ꝓ eis. sicut habitatores terre chanaan contriuit: ⁊ filios israel ꝓ illis habitare eam fecit. b Mouit enim opera eorum. pessima. c Idcirco iducet nocte. i. mortem repentinā. d Quasi impios. i. a pietate scienter recedentes. e Percussit eos in loco videntiū: qui quasi de industria recesserūt ab eo: ⁊ oēs vias eius intelligere noluerunt ut f punire facerent ad eū clamorem egeni ⁊ audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem: quis est qui cōdemnet: Exquo abscondit vultum: quis est qui contemplet eum: Et super gentes: ⁊ super omnes homines. Qui regnare facit hominem hypocritam: ꝓpter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum: te quoq; nō phibebo. Si errauī: tu doce me. Si iniquitatem locut' sum: vltra non addam. Nūquid a te deus expetit eā: quia displicuit tibi: Tu enim cepisti loqui ⁊ non ego. Dic si q̄d nosti melius: loquere. Viri intelligentes loquantur mihi: ⁊ vir sapiēs audiat me. Job autem stulte locutus est: ⁊ verba illius non sonant disciplinam. Pater mi: probetur iob vsq; ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis: qui addidit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim cōstringatur: ⁊ tunc ad iudicium ꝓuocet sermonibus suis deū. XXXV

Itur beliu hec rursum locutus est: Nūquid equa videt tibi tua cogitatio: ut diceres iustior deo sum: Dixisti enim: Non tibi placet quod rectū est: uel quid tibi ꝑderit si ego peccauero: Itaq; ego respondebo sermonibus tuis: ⁊ amicis tuis tecum. Suspice celum ⁊ intuere: ⁊ contemplare etherea q̄ altior te sit. Si peccaueris: q̄d ei nocebis: Et si multiplicate fuerint iniquitates tue: quid facies contra eū: Porro si iuste egeris: q̄d donabis ei: aut in hominis potestate est: ut veniat ad deū in iudiciū. Conteret multos innumerabiles: ⁊ stare faciet alios ꝓ eis. Novit enim opera eorum: ⁊ idcirco inducet nocte: ⁊ cōterent. Quasi impios percussit eos in loco videntiū: qui quasi de industria recesserūt ab eo: ⁊ oēs vias eius intelligere noluerunt ut punire facerent ad eū clamorem egeni ⁊ audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem: quis est qui cōdemnet: Exquo abscondit vultum: quis est qui contemplet eum: Et super gentes: ⁊ super omnes homines. Qui regnare facit hominem hypocritam: ꝓpter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum: te quoq; nō phibebo. Si errauī: tu doce me. Si iniquitatem locut' sum: vltra non addam. Nūquid a te deus expetit eā: quia displicuit tibi: Tu enim cepisti loqui ⁊ non ego. Dic si q̄d nosti melius: loquere. Viri intelligentes loquantur mihi: ⁊ vir sapiēs audiat me. Job autem stulte locutus est: ⁊ verba illius non sonant disciplinam. Pater mi: probetur iob vsq; ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis: qui addidit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim cōstringatur: ⁊ tunc ad iudicium ꝓuocet sermonibus suis deū. XXXV

Itur beliu hec rursum locutus est: Nūquid equa videt tibi tua cogitatio: ut diceres iustior deo sum: Dixisti enim: Non tibi placet quod rectū est: uel quid tibi ꝑderit si ego peccauero: Itaq; ego respondebo sermonibus tuis: ⁊ amicis tuis tecum. Suspice celum ⁊ intuere: ⁊ contemplare etherea q̄ altior te sit. Si peccaueris: q̄d ei nocebis: Et si multiplicate fuerint iniquitates tue: quid facies contra eū: Porro si iuste egeris: q̄d donabis ei: aut non ꝓfuturus est homini iustitia tua: nec filio hominis quod rectum est. Clamabunt ad te: et non exaudiet propter superbiam malorum. Vanitatem ergo non audiet deus: et omnipotens non iudicabit eam. Quomodo ergo tu dicis non considerabit: Iudicium coram illo est: et expectabis eum. Nunc autem quia non reddit furorem suum: nec ultor delictorum est. Aperuit ergo iob os suum frustra: et sine scientia verba multiplicat. Exaudi me: et ego loquar: et interrogabo te: et tu responde mihi. Auditu auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te. Propterea ipse me reprehendo: et ago penitentiam in fauilla et cinere. Igitur postquam hec verba locutus est dominus ad iob: dixit ad eloquentem: Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: et indica mihi. Numquid irritum facies iudicium meum: et condemnabis me ut tu iustificeris: Numquid brachium tibi est sicut deo: et si tonitrum simile ei intonabis voce: Circumda magnificentiam et altitudinem: et decorem et pulchritudinem induere. Dispande impetus furoris tui: et vide omnem superbum et humilia eum. Respice omnem superbum et confunde eum: et contere impios in loco suo. Abscondes eos in pulvere simul: et facies eorum demerges in foueam. Et ego confitebor tibi quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth quem feci tecum: fenum quasi bos comedet. Ecce fortitudo eius in lumbis eius: et virtus illius in compagibus ventris eius. Fodit cedrum quasi vermis: coste filiorum eius interpositi sunt. Ossa eius fistule aree: cardines eius quasi lamine ferree. Hic principium viarum dei: qui fecit eum applicabit gladium eius. Montes herbas afferunt ei: omnes bestie regionis ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami: et in locis humentibus. Protegunt umbre umbram suam: circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium et non mirabitur: et habet fiduciam quasi influat Jordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum: et perforabit sudibus nares eius. Numquid extrahere leviathan hamo: et fortes funes linguam eius. Numquid ponet circulum in naribus eius: aut armilla perforabit maxillam eius. Numquid multiplicabit ad te deprecationem: aut loquetur tibi mollia. Numquid feriet pactum cum eo: et accipies eum famulum sempiternum. Numquid illudes ei quasi passeri: aut ligabis eum ancillis tuis. Numquid concidunt eum amici: et dividunt inter se. Numquid capite piscabor: et perforabit fuscinula piscatoria. Numquid impones manum tuam super eum: memento belli: ne addas ultra. Ecce spes eius frustrabit eum: et videbitur a cunctis. Nemo tam audax ut suscitet eum: quis ergo est qui stare coram me possit. Quis prior dedit mihi: et reddam ei. Omnia que sub celo sunt mea sunt. Non celabo eum verba eius: et fortia et compositum verbum. Quis revelabit faciem indumenti eius: et in medium oris eius quis introibit. Portas vultus eius quis aperiet: per gyrum dentium eius formido. Corpus eius quasi scuta fusilia: compactum squamis se prematibus. Una uni coherens: et ne spiritus quidem incedat per eas. Membrum unum alteri adherebit: et copulabuntur sibi nec separabuntur. Sternutamenta eius splendor ignis: et oculi eius ut palpebre diluculi. De ore eius lampades procedunt: quasi taede accense ignis. De naribus eius procedit fumus: sicut ollae ferventis et calentis. Halitus eius prunas ardere facit: et flamma de ore eius egredietur. In cervice eius morabitur fortitudo: et faciem eius premit egestas. Membra carnis eius cohesa sibi: solida in semetipsa et non mobilia. Cor eius indurabitur quasi lapis: et stringetur quasi incus fabri. Cum sublatus fuerit timebunt angeli: et pavore terrebuntur. Si apprehenderit eum gladius non resistet: neque hasta neque thorax. Reputabit quasi paleas ferrum: quasi lignum putridum es aramen. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versi sunt ei lapides fundarum. Quasi stipulam estimabit malleum: et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis: sternet sibi aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam mare: et quasi cum unguentario fervente sulcabit. Semitam post se reddet quasi lucidissimam: existimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas que comparetur ei: qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt: ipse est rex super universos filios superbie. Dixit autem iob ad dominum: Scio quia omnia potes: et nulla cogitatio te latet. Quis est iste qui celat consilium: et indocte multa loquitur. Ideo insipienter eloquebar: et que ultra modum excedebant scientiam meam. Audi et ego loquar: interrogabo te: et tu indica

nihil ei accrescit ex operibus nostris. a Homini &c. nocebit impietas tua. i. poterit nocere. si per malitiã eum calumniaueris: aut p violentiã oppresseris. b Et filiũ hois adiuuabit iusticia tua. si cum eo iuste aut misericorditer egeris. quod declarat ꝑ̃ter dicens c Propter multitudinẽ calũniatorũ clamabũt. s. oppressi querẽtes auxiliũ non solũ a deo: ſ̃ etiã ab hominib⁹ a q̃bus adiuuant̃ aliquando in talibus. d Et non dixit &c. Hic improbat primũ dictũ iob ſm intellectum suum. s. q̃ deo non placet id quod rectũ est: quod improbat per ꝟ̃ q̃ deus est actor omniũ. & speciali modo hominũ: qui ad imaginẽ dei facti sunt. opera autem dei dona sũt. vnde dicit̃ Beñ. j. Vidit deus cuncta que fecerat: & erãt valde bona. cuiliber autem actori placent opera sua. & ideo dicere q̃ deo non placet hominis iusticia: est dicere q̃ deus nõ sit actor ipsius. & hoc est quod dic̃ beliu. concludens contra iob: Et nõ dixit. s. iob. e Vbi est de⁹ qui fecit me. quia per dictũ suũ quasi negat deum actorẽ suũ f Qui dedit carmina in nocte. i. reuelationes ad instructionẽ hominum: que dicuntur carmina: eo q̃ tales reuelationes scripte sunt frequenẽ per modũ carminũ: & dicuntur dari in nocte: q̃ frequentius tunc dantur q̃ de die: quãdo anima nõ est impedita exterioribus tumultibus. g Qui docet nos sup iumenta terre. dando nobis intellectũ: quo carent bruta animalia. b Et sup volucres celi erudit nos. hoc dicit ad remouendũ errorẽ illorũ qui dixerũt homines doceri per garritũ & volatũ auiũ de aliquibus futuris. i Ibi clamabunt. s. homines mali ꝓpter malitiã suã flagellati. k Et nõ exaudiet. s. de⁹ ꝓpter superbiã malo⁹. quia nõ penitent vere de malis suis. hoc autẽ nõ esset si deo placeret iniquitas & displiceret iusticia. q̃ imponebat beliu iob hoc sentire. vnde adhuc subdit: l Nõ ergo frustra audiet deus. q. d. frustra audiret clamantẽ nisi videret eũ vere penitẽtem. & quia talia nõ possunt eum latere. ideo subdit: Et omnipotẽs causas singulo⁹ intuebit̃. m Etiã cũ dixeris. i. in corde tuo teneris. n Nõ cõsiderabit. s. facta hominũ: eo q̃ vident̃ aliq̃n mali regnare. ideo subdit: o Judicare coram illo &c. i. ꝑpara te ad eius iudicium futurum expectandũ: & tũc videbis omnia puniri ſm rectum iudicium. cuius cãm subdit. d. p Nunc enim. i. in ꝑsenti vita. q Non infert furorẽ suũ. i. totam penam debitam ꝓ peccatis. quia pene presentis vite sunt quedã medicine ad correctionẽ. & ideo frequenter obstinatis apud quos non valet correctio parcit a pena vite presentis saltem in parte: reseruans eis maiorẽ penam in futuro. & in hoc conueniebat iste beliu cum ipso iob: quia tamẽ in pluribus aliis discordabat. ideo inuehitur contra ipsum. dicens: r Ergo iob frustra aperit os suum. reputabat enim eum irrationabiliter multiplicasse verba. s Cap. xxxvj.

Addens quoq; beliu. Postq̃ beliu disputauerat contra iob: de hoc q̃ dixerat deum iniustum: & seipsum iustum singulariẽ de vtroq;. hic iterũ coit̃ de vtroq; disputat ꝓtra ipsũ quasi resumens disputationem a principio. Et primo proponit intentum. secundo prosequitur. ibi: Deus potentes. Circa primum dicitur. Addens quoq; beliu. videns enim q̃ iob tacebat: resumpsit disputationem addens que sequunt̃. & primo excitat eius attentionem. dicens: t Sustine me paululum & indicabo tibi. & subdit

XXXVI

Adhuc enim habeo quod ꝓ deo loquar. i. adhuc habeo alias rationes ad declarationem diuine iusticie. r Repetam scientiã meam a principio. s. de duobus de quibus contra te disputaui iterum disputando. ideo subdit: y Et operatorem meum. i. ipsum deum. z Probabo iustum. te puniendo. & per consequens te iniustum. a Deus potentes nõ abiicit &c. Hic prosequit intentum. & primo probat iob esse iniustum. & secũdo deũ iustũ. ibi: Ecce de⁹ excelsus. Prima in quatuor. quia ꝓmo ponit suam rõnem. secundo ex hoc elicit quandam aliam conclusionem. ibi: Si audierint. tertio remouet quandam obiectionem. ibi: Simulatores. quarto ponit quãdam monitionem. ibi: Igitur. Circa primum sciendum: q̃ similitudo per se est causa dilectionis. ſm illud Eccle. xiij. Omne animal diligit simile sibi &c. per accidens tamen est aliquando causa odij in q̃tum estimatur impeditiua ꝓprij boni. vñ & figuli rixant̃ ad inuicem in q̃ tũ vnus impedit lucrum alterius. ſm q̃ dicit philosoph⁹. ij. rhetorice. hoc autem non habet locum in deo cui opera nostra bona uel mala non possunt ei valere aut nocere. sicut dictum est capitulo precedenti. Facit ergo beliu talem rationem. Deus cum sit potens: potentes diligit. & sic eos a potentia nõ reijcit nisi ꝓpter eorum culpam. & ex hoc concludit̃ iob esse iniustus. quia a potentia sua per deum reiectus est. & hoc est quod dicit Deus potentes non abiicit. a statu sue prestatis. b Sed non saluat. i. damnat. c Impios. ꝓpter suam nequitiam. d Et iudicium pauperibus tribuit. faciendo vindictam de oppressione eorum per potentiam. e Non aufert a iusto oculos suos. sed eum respicit oculis sue misericordie. f Et reges in solio collocat in perpetuum. si bene vtantur sua potestate. g Et si fuerint in catenis. reiecti a suis aduersarijs ꝓpter peccata que incurrerunt. b Indicabit eis opera eorum. quia vexatio dat intellectum. i Reuelabit quoq; aurem eorum. per speciales instinctus reuocando ad bonum. k Si audierint &c. Hic elicit quandã conclusionem ex dictis. quia ex quo diligit potẽtes. ut dictum est. nec reijcit eos nisi ꝓpter peccata: ex hoc concludit beliu q̃ remotis peccatis per penitentiam reducet eos ad pristinam gloriam. & hoc est q̃d dicitur: Si audierint. corde. l Et obseruauerint. opere. m Complebunt dies suos in bono &c. sicut legit̃ factum de manasse rege iuda. ij. Paral. n Si autem non audierint. obstinati in malo. o Transibunt per gladiũ. i. educentur de carcere ut interficiantur. p Et consũment̃ in stultitia. i. ꝓpter stultitiam suam. q Simulatores. Hic consequenter remouet quandam obiectionem que posset sibi fieri. quia dixerat q̃ deus potentes non abiiciat a sua potestate. nisi ꝓpter culpam. posset obiici q̃ aliquando potentes & iusti reijciuntur: sic dicebat iob de seipso. hoc remouet dicens. Ex talis iusticia non fuit vera: sed tñ simulata: & per ꝓns ire dei ꝓuocatiua. quia

137
436

simulata sanctitas duplex est iniquitas· ꝑm Hiero. ⁊ hoc est qđ dicitur: Simulatores.s.sanctitatis. a Et callidi.per hoc malitiose credentes obtinere diuinationē sue potestatis. b Prouocant iram dei.eos deiscientem. c Nec clamabūt. ad deum recognoscētes culpam suam. d Cum vincti fuerint.id ē dejecti ab aduersarijs ⁊ incarcerati. e Morietur in tempestate anima eorū.quia nō tm̄ punient hic i corpore: ſ etiā in anima post mortē. quam punitionem ponebat hēliu.ut pz ex supradictis. f Et vita eorum inē effeminatos.i.inter illos qui nō possunt se defendere a malis irruentibus. g Igitur. Hic ꝓsequitur hēliu monet ipsum iob.quia dixerat ꝙ dejecti a potestate per culpam·si pniteant reducunt ad pristinam gloriam. ideo monet iob ꝙ si pniteat·qđ erat in sua prāte: ꝙ iuste viuat de cetero. ut sic permaneat in gloria sibi restituta ⁊ hoc est quod dicitur: Igitur saluabit te. si pniteas.

⁊ [a] callidi prouocant [b] iram dei: nec [c] clamabunt cum [d] vincti fuerint. Morietur [e] in tempestate aia eorum: ⁊ [f] vita eorum inter effeminatos. Eripiet de angustia sua pauperem: ⁊ reuelabit in tribulatione aurē eius. Igitur [g] saluabit te [h] ore angusto latissime [i]: ⁊ nō [k] habente fundamentū subter se. Requies [l] autē mense tue erit plena pinguedine. Causa [m] tua q̄si impij iudicata est: causam [n] iudiciumq; recipies. Non [o] te ergo superet ira ut aliquem opprimas: nec [p] multitudo donorū inclinet te. Depone [q] magnitudinem tuam absq; [r] tribulatione: ⁊ [s] omnes robustos fortitudine. Ne [t] protrahas noctē: ut [v] ascendant populi pro eis. Caue [x] ne declines ad iniquitatem. Hanc [y] enim cepisti sequi post miseriam. Ecce [z] deus excelsus in fortitudine sua: ⁊ [aa] nullus ei similis in legislatoribus. Quis [bb] poterit scrutari vias [cc] eius: aut [dd] quis audet ei dicere: operatus es iniquitatē? Memento [ee] qđ ignores opus eius: de [ff] quo cecinerunt viri. Oēs [gg] homines vident eum: vnusq̄sq; [hh] intuetur procul. Ecce [ii] deus magnus vincens [kk] scientiā nostrā. Numerus [ll] annorum eius inestimabilis. Qui [mm] aufert stillas pluuie: ⁊ [nn] effundit imbres ad instar gurgitum: qui de nubibus fluūt: que prętexūt cuncta desup. Si [oo] voluerit extendere nubes quasi tentoriū suū: ⁊ [pp] fulgurare lumine suo desuper: cardines [qq] q̄q; maris operiet. Per [rr] hꝫ eni iudicat ꝓlos:

a Et callidi.per hoc malitiose credentes obtinere diuinationē sue potestatis. b Prouocant iram dei.eos deiscientem. c Nec clamabūt. ad deum recognoscētes culpam suam. d Cum vincti fuerint.id ē dejecti ab aduersarijs ⁊ incarcerati. e Morietur in tempestate anima eorū.quia nō tm̄ punient hic i corpore: ſ etiā in anima post mortē. quam punitionem ponebat hēliu.ut pz ex supradictis. f Et vita eorum inē effeminatos.i.inter illos qui nō possunt se defendere a malis irruentibus. g Igitur. Hic ꝓsequitur hēliu monet ipsum iob.quia dixerat ꝙ dejecti a potestate per culpam·si pniteant reducunt ad pristinam gloriam. ideo monet iob ꝙ si pniteat·qđ erat in sua prāte: ꝙ iuste viuat de cetero. ut sic permaneat in gloria sibi restituta ⁊ hoc est quod dicitur: Igitur saluabit te. si pniteas.

b De ore angusto latissime.i.de tribulatione que est quoddā foramen angustum per quod homo intrat quandam latitudinem diuersarum miseriarum.quia abyssus abyssum inuocat. uel aliter: i Latissime.i.de artitudine tribulationis eruet te ad latitudinem prosperitatis. ⁊ quod sequitur: k Nō habente fundamentum.refertur ad angustiam tribulationis: que nisi per penitentiam euadatur·ducit ad penam gehenne: q̄ est sine fundamento.i.sine fine.uel: Non habente fundamentum.s.in quo possit quiescere.quia semper sic potest procedere de malo in malum vsq; ad mortem.⁊ tunc incidit in penam q̄ non habet consūmationem. l Requies autem mense tue erit plena pinguedine.i.poteris comedere secure ⁊ abundanter. m Causa tua quasi impij iudicata est.i.causa quare percussus es diuino iudicio est impietas quam cōmisisti: nō autem potentia in qua fuisti.⁊ ideo subditur: n Causam iudiciumq; recipies.i.potestatem ⁊ auctoritatem iudicandi sicut prius habebis·dum tamen fueris emendatus.⁊ quia ſ emendatio erat in sua potestate.ideo dicet eum qualiter debeat uti restituta sibi potestate·dicens: o Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas.peruertens iudicium ex passione. p Nec multitudo donorum inclinet te.ad peruertendū iudiciū ex cupiditate. q Depone magnitudinem tuam.i.superbiā. r Absq; tribulatione.i.ne incidas iterum in tribulationem. s Et omnes robustos fortitudine.depone.s.per sententiam·ab oppressione pauperum. t Ne protrahas noctem.i.tempus ad dandum hanc sententiam. v Ut ascendant populi pro eis.q.d.in tali protractiōe possent robusti multitudinem sibi aggregare: per quam non posses iusticiam exercere. x Caue ne declines ad iniquitatem.quācunq;·in proximū uel in deum. y Hanc enim cepisti sequi post miseriam. estimabat enim hēliu ipsum iob se falso iustificare:⁊ ex flagellationibus suis iniusticiam deo attribuere. z Ecce deus. Hic consequenter improbat ipsum iob in hoc ꝙ videbat deum dicere iniustum. ⁊ primo ponit suam probationem. secundo inducit iob ad attentionem·ibi: Auscultа hec iob. Prima in duas.quia primo probat propositum. secundo declarat quoddam suppositum·ibi: Memento. Circa primum facit talem rōnem Ille qui propter suam excellentiam nullis legibus est subiectus: nec possunt ad plenum cognosci opera eius: nō potest ab aliquo dici iniustus.quia iniusticia ꝓcedit ex transgressione alicuius legis: ⁊ cognoscit ex conditione sui operis. deus est huiusmodi. ergo ⁊c. huius rationis ponit minorem ꝑtum ad duplicem sui partem. ⁊ primo ꝑtum ad primam·dicens: Ecce deus excelsus super omnia. hunc eni cogitāt omnes deum esse qui omnibus precellit. a Et nullus ei similis in legislatoribus. quia omnes sunt subiecti alicui legi saltem diuine. ipse autem nulli. secundo declarat minorem ꝑtum ad secundam partem. d. b Quis poterit scrutari.i.perfecte inuestigare. c Vias eius.i. opera que sunt quasi quedam vie ad deum cognoscendum.q.d. nullus. ⁊ ideo concludit intentum dicens: d Aut quis audet ei dicere: operatus es iniquitatem? ei imponendo iniusticiam.q.d. nullus. e Memento ⁊c. Hic declarat quoddam suppositū.s. ꝙ nullꝰ potest scrutari opera dei. aliud autē erat satis notum.s. ꝙ deus nullis legibus est subiectus. ſ ꝙ eius opera sunt inscrutibilia·non est sic clarum: eo ꝙ inuestigamus opera dei per intellectum. ⁊ ideo hic declarat ꝙ non possunt ꝑfecte a nobis cognosci. ⁊ primo hoc declarat in generali.secūdo magis in speciali·ibi: Qui aufert. Circa primum dicit: Memento ꝙ ignores opus eius.i.opera. ⁊ ponit̄ singulare ꝓ plurali.sicut Exo. viij. ca. Venit musca grauissima.i.multitudo muscarum. f De quo cecinerunt viri.i. sapientes: qui dicuntur viri a virtute. ⁊ dixit: Cecinerūt.quia modus fuit antiquorum sapientum scribere diuina metrice: uel ꝑ modum laudis. vnde ⁊ liber iste metrice scriptus est ab illo loco: Pereat dies in qua natus sum ⁊c. g Omnes homines vidēt eum.id est habent aliquam de eo noticiam saltem quia est. vnde ⁊ deum esse circa aliquos doctores est per se notum. sed quia noticia quam de deo habemus est valde imperfecta. ideo subditur: h Unusquisq; intuetur ꝓcul.quia eius cognitio multū distat a perfectione diuina.ista tamen imperfectio non provenit ex defectu entitatis seu cognoscibilitatis diuine: sed ex nostri intellectus infirmitate: qui se habet ad diuina·sicut oculus noctue ad lucē solis.ut habetur.ij.metaphysice.ideo subditur: i Ecce deus magnus.in entitate ⁊ cognoscibilitate. k Vincens scientiam nostram.⁊ non solum intensiue.sed etiam extensiue.ideo subditur: l Numerus annorum eius inestimabilis.quia duratio eꝰ mensuratꝰ eternitate·que a nobis est incomprehensibilis. m Qui aufert. Hic ostendit propositum in particulari.⁊ primo in operibus dei sensibilibus.secundo in spiritualibus·ibi: In manibus. Circa primum dicit: Qui aufert stillas pluuie.faciendo siccitatem. n Et effundit imbres ad instar gurgitum.i.abundanter ꝑm suam voluntatem. ⁊ vtrūq; fecit ad preces helie.ut habetur.iij.Reg̃.xvij.⁊.xviij.⁊ qz pluuie descendunt de nubibus in pluuiam resolutis.ideo subditur de nubibus: o Si voluerit extendere nubes quasi tentorium. aliq̄ enim sic extenduntur super hemisperium nostrum ꝙ videntur tangere terram in circuitu.⁊ in medio eleuari super cenib capitum nostrorum.⁊ sic videnť disponi ad modum tentorij. p Et fulgurare lumine suo desuper.quia in nubibus causantur cozuscationes ⁊ fulgura. q Cardines quoq; maris operiet.quia mare videtur inclusum intra dictam extensionem nubium. r Per hec enim iudicat populos.puniendo ꝓ peccatis aliquando·sicut tempore

diluuij facta est pluuia grandis q̃dragint⁹ diebus ⁊ quadraginta noctibus. ut habetur Gen. vij. a Et dat escas multis mortalibus. q⁹ aliq̃ dantur in gratiã ut terra humectetur ⁊ proferat fructus ad nutritionem hominum ⁊ animaliũ. ⁊ q̃uis ista que dicta sunt sint sensibilia: tamen rõnes eorum ⁊ causas non possumus cognoscere ad perfectum. ⁊ hoc idẽ dicit pbus in pncipio metaurorũ dicens de huiusmodi impssionibus in quibus hoc quidẽ dubitam⁹. hoc aũt attingimus aliquo modo imperfecte. b In manibus cẽ. hic declarat p positum in spiritualibus. ⁊ secundo reuertitur ad sensibilia. ca. sc. ibi: Post eum rugiet sonit⁹. ⁊ iste processus est rõnabilis. quia sicut ex sensibilibus manuducimur ad spiritualia. licz vtrobiq; imperfecte cognoscamus: ita cognitis utcunq; spiritualibus que sũt maxime intelligibilia: nõ minus intelligimus sensibilia postea. imo magis. in hoc enim differt intellectus a sensu. quia sensus post excellentia sensibilia nõ põt cognoscẽ; minora immediate. utpote p⁹ aspectũ solis oculꝰ nõ potest immediate discernere minima visibilia. Circa primum dicitur: In manibus abscondit lucem. i. per eius virtutem ⁊ dispositionem lux gratie ⁊ glorie aliquibus absconditur. utpote reprobis. ⁊ aliquibus conceditur. utpote electis. ⁊ q̃ de luce spirituali intelligatur. patet per hoc q̃ subditur: c Annunciat de ea amico suo. i. electis. q⁹ caritas diuidit inter filios regni ⁊ perditionis. d Qꝛ possessio eius sit. non autem ipsius reprobi. lux autẽ corporalis visibilis est. ⁊ cõmunis est tam bonis q̃ malis. vnde dicit saluator Matth. v. Solem suum oriri facit super bonos ⁊ malos. e Et ad eam possit ascendere. s. ad lucem glorie: ad quam cũ dei adiutorio per opera meritoria potest homo peruenire. f Cap. xxxvij.

Super hoc expauit cor meum. Iste pauor est admirationis. s. quomodo homo terrenus efficitur ciuis celestis. uel potest exponi q̃ sit pauor timoris. videlicz q̃ beliu timeret priuari hac luce suis demeritis. quia nescit homo vtrum amore uel odio dignus sit. vnde subditur: g Audiet auditionem in terrore vocis eius. quia lux predicta non est preparata omnibus. sed solum dilectis. ut dictum est: Annunciat de ea amico suo. ⁊ ideo debet quilibet timere. ne forte non sit de numero dilectorum propter defectum bonorum operum. qui non latet deum. vnde subditur: h Subter omnes celos ipse considerat. quia non solum superiora determinate cognoscit. ut dicebant aliqui erronei. ut habetur supra. xxij. ca. Circa cardines celi perambulat. nec nostra considerat. immo etiam inferiora q̃tumcũq; minima determinate cognoscit. i Post eum rugiet sonitus. hic reuertitur ad effect⁹ dei sensibiles. ⁊ primo tangit aliquos effectus generatos in nubibus ⁊ secundo ipsas nubes. ibi: Frumentum desiderat nubes. Circa primum incipit a tonitruo qui causatur in nubibus tempore calido dicens: Post eum rugiet sonitus. s. tonitrui. ⁊ dicit post eum. quia effectus posterior est sua causa. k Tonabit voce magnitudinis sue. dicitur autem vox tonitrui vox magnitudinis dei. quia est quidam effectus ipsius. Causa enim prima prius influit in causatum q̃ alie cause secunde. ut habetur prima propositione de causis. l Et non inuestigabitur. s. ab homine in particulari ⁊ perfecte. licz enim philosophi aliqua dixerint de natura tonitrui ⁊ aliarum impressionum que generantur in nubibus. hoc tamen fuit in generali tm̃. ⁊ valde imperfecte. ut habetur per philosophum in pncipio libri metaurorum. ideo subditur: m Qui facit magna ⁊ inscrutabilia. Consequenter tangit de niue que generatur in nubibus tempore frigido. dicens: n Qui precipit niui ut descendat in terram. quia pm dei ordinationem fit descensus niuium ⁊ pluuiarũ. ⁊ quia predicta varietas temporum pm calorem ⁊ frigus ⁊ diuersarum impressionum deseruit vtilitati hominum. ideo subditur: o Qui in manu omnium hominum signat. i. potentie hominum operatiue que per manum designatur que est organũ organorum. assignat varietates temporum. p Vt nouerint singuli opera sua. i. ut attendant operib⁹ suis tempora apta. aliquib⁹ enim operibus magis est aptũ tempus pluuiosum aliquibus vero siccum: aliquibus calidum: aliquibus frigidum. ⁊ sic de aliis. ⁊ hoc etiam varietas procedit vsq; ad animalia ut vario modo se habeant. ideo subdit: q Ingredietur bestia latibulũ suũ. propter intemperiem aeris. r Et in antro suo morabitur. tempore conuenienti ad quiescendum pm nature sue modum. Consequenter tangit de origine ventorum principalium. qui sunt auster ⁊ boreas. dicens: s Ab interioribus egredietur tempestas. per interiora intelligit⁹ polus antarticus. qui semp est nobis occultus. a parte autẽ illa flant venti australes. qui inter ventos sunt magis impetuosi. nõ est tamen per hoc intelligendum q̃ auster incipiat flare a polo antartico. sed magis incipit a tropico estiuali. ut habetur. ij. metaurorum. dicitur autem auster egredi a polo antartico. quia tropicus estiualis vnde flare incipit est a parte illa respectu nostre habitationis. t Et ab arcturo frigus. arcturus est quedam constellatio que alio nomine dicitur vrsa: ⁊ voluitur circa polum articum. vnde flant venti boreales qui sunt magis frigidi. ⁊ ideo ex illa parte dicitur frigus venire. v Flante deo decrescit gelu. quia flantib⁹ ventis borealibus gelu augmentatur. x Et rursũ latissime funduntur aque. quia cũ ab opposito. s. ab austro incipiunt venti flare fiunt pluuie. y Frumentum desiderat nubes. Hic consequenter tangit de nubibus in q̃bus fiunt impressiones predicte. dicens: Frumentum desiderat nubes. ⁊ hoc duplici ratione. Una est quia quando est nimis calor aduritur frumentum in campo crescens. ⁊ per nubes tũc temperatur calor ut non arescat. sed magis crescat. Alia ē. q⁹ per nubes funduntur aque ad terre humectationẽ: ⁊ frumẽti nutritionem. ⁊ sic frumentũ dicitur desiderare nubes. q⁹ quelibet res naturaliter desiderat suã perfectionẽ. ⁊ hoc modo dicitur. j. phys. quod materia appetit formã. sicut turpe bonum. z Que lustrant cuncta per circuitũ. quia nubes non semper stant in eodem loco. sed mouentur circa hemisperium nostrum. a Quocunq; eas voluntas gubernantis. s. dei. b Duxerit. quia pm eius dispositionem mouentur. c Siue in vna tribu: siue in terra sua. cẽ. q⁹ aliquando contingit q̃ in eadem regione vapores eleuantur: ⁊ in nubes condensantur: ⁊ in pluuias conuertuntur. Aliquando autem contingit q̃ mouentur ad aliam regionem anteq; conuertantur in pluuiam. d In quocunq; loco misericordie sue eas iusserit inueniri. reputatur enim effectus diuine misericordie quãdo in locis calidis ⁊ siccis fiunt pluuie.

⁊ [a]dat escas multis mortalib⁹. Jn [b] manibus abscondit lucẽ: ⁊ precipit ei ut rursus adueniat. Annũciat [c] de ea amico suo q⁹ [d] possessio eius sit: ⁊ [e] ad eã possit ascendere. xxxvii

Super [f] hoc expauit cor meum: ⁊ emotum est de loco suo. Audiet [g] auditionem in terrore vocis ei⁹ ⁊ sonum de ore illius procedentẽ. Subter [h] omnes celos ipse considerat: ⁊ lumen illius super terminos terre. Post [i] eum rugiet sonitus: tonabit [k] voce magnitudinis sue: ⁊ [l] non inuestigabitur cũ audita fuerit vox eius. Tonabit deus i voce sua mirabiliter qui [m] facit magna ⁊ inscrutabilia. Qui [n] precipit niui ut descendat in terrã: ⁊ hyemis pluuiis: ⁊ imbri fortitudinis sue. Qui [o] in manu omniũ hominũ signat: ut [p] nouerint singuli opera sua. Jngredietur [q] bestia latibulum suum: ⁊ [r] in antro suo morabitur. Ab [s] interioribus egredietur tempestas: ⁊ [t] ab arcturo frigus: flante [v] deo cõcrescit gelu: ⁊ [x] rursũ latissime fũdunt aque. Frumẽtũ [y] desiderat nubes: ⁊ nubes spargũt lumẽ suũ. que [z] lustrãt cũcta p circuitũ q̃cunq; [a] eas voluntas gubernantis duxerit [b] ad omne quod p̃ceperit illis super faciem orbis terrarum: siue [c] in vna tribu: siue in terra sua: siue in quocũq; [d] loco misericordie sue eas iusserit inueniri.

433
427

Auscultra[a] hec iob: sta[b] & consi/dera mirabilia [c]dei. Numquid[d] scis quando [e]precepit deus pluuijs: ut [f]ostenderet lucem nubium eius: Numquid [g]nosti semitas nubium magnas: & [h]perfectas scientias? Nonne[i] ue/stimenta tua calida sunt cum p/flata fuerit terra austro? Tu[k] forsitan cum eo fabricatus es celos: qui[l] solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende[m] nobis quid dicam[n] illi. Nos q̃pe inuolui/mur tenebris. Quis[n] narrabit ei que loquor? Etiam [o]si locu/tus fuerit: homo[p] deuorabi/tur: at nunc nõ vident lucem. Subito[q] aer cogetur in nubes & [r]vent[s] transiens fugabit eas. Ab[s] aquilone aurum venit: & [t]a deo formidolosa laudatio. Digne[v] eum inuenire non pos/sumus. Magnus [x]fortitudine & [y]iudicio & iusticia: & [z]enarra/ri non potest. Ideo [aa] timebunt eum viri: & [bb] non audebũt con/templari oẽs [cc] qui sibi videntur esse sapientes. XXXVIII

[dd]Respondẽs autem do/minus iob de [ee]turbine dixit: Quis [ff]est iste in/uoluẽs [gg]sniasm [hh]monib[ii] impijs?

a Auscultra hec iob. Hic cõsequenter inducit iob ad p̃dictorum attentionem: quasi velem pre tristicia absorptũ ab intellectu rationabilium. & tamen circa idem primo nititur ostendere ipsius iob ignorantiã. secundo reuertitur ad declarandum ex quibusdam effectibus dei sapientiã. ibi: Subito aer. Circa primũ dicit: Auscultra hec iob. diligenter. b Sta & ꝑsidera. nõ trãsitorie. sed cum magna deliberatione. c Mirabilia dei alias miracula. i. opa eius que non possunt ad plenum ꝑscrutari. ut sic temerarie non reꝑhendas iudicia dei. Et ꝓpter resumit aliqua de p̃dictis. ut aliq̃d addat. d Nũquid scis? q. d. non. imo totaliter ignoras. e Quando precepit deus pluuijs. i. dispsuerit de tẽpore pluuioso. f Ut ostẽderet luce nubium esse. qõ maxime fit in apparitiõe iridis q̃ apparet tpe pluuioso. & tamen ꝑbi ꝓtumcũq; sapientes pauca valde & generaliter & imꝑfecte cognouerunt de natura iridis. g Nũquid nosti semitas nubiũ magnas. quia mouent ꝑ aerem magnũ & spacioſum. h Et ꝑfectas scientias. dicit aũt scientias in plurali. quia impressiones aeris de quibus dictum est & adhuc dicet in nubib[9] generant. & ideo noticia earũ de pendet ex noticia nubiũ. i Nõne vestimẽta tua calida sũt &c. Auster enim flat a regione calida. ut predictũ est. & ideo calefacit aerem & hominũ vestimenta & corpora. ꝺicit ista posuit de/liu ad designandũ q̃ erãt ignota ipsi iob. & ideo verisimile subdit: k Tu forsitan cũ eo fabricat[9] es celos. qui facti sunt a deo ꝑ creationem: in qua nulla ꝑsona deo cooperatur. l Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. dicunt aũt solidi. eo q̃ non sũt diuisibiles. sicut aer & aqua q̃ facilẽ diuidunt & reuniũt. Soliditas enim ꝓprie & alie qualitates elementares non sunt in celis qui sunt alterius nature. m Ostende nobis quid dicam[9] &c. q. d. tu solus es sapiens: & nos cẽs sum[9] inuoluti tenebris ignorantie. qõ dicit veritate ꝓtum ad ipsum iob. tñ ꝑm veritatem dei sapientes & si habrãt de diuinis opib[9] aliquã noticiam: tñ plura ignorant q̃ sciunt. ideo subditur: n Quis narrabit ei que loquor. q. d. nullus. q; illa que ꝑ maiorem parte ignorant non enarrant nisi valde defective. vñ subdit: o Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. s. eius verbũ a magnitudine materie. sicut modicus fluuius a mari. Aliter punctatur ab aliquibus sic: Etiam si locutus fuerit. s. deus. p Homo deuorabit. i. non poterit sustinere. vñ Exo. xx. filij isrl ex locutione dñi pauore concussi dixerũt moysi: Loquere tu nobis & audiem[9]: & nõ loquat nobis dñs: ne forte moriamur. q Subito aer. Ostensa ipsius iob ignorantia reuertitur ad tangendum quosdã effectus dei mirabiles ad cõcludendum defectum humane sapientie respectu diuine excellentie. d. Subito aer cogetur. i. cõdensabitur. in nubes. hoc enim videmus accidere q̃ aliquando aere existente valde puro. q̃ subito condensatur in nubes. r Et ventus transiens fugabit eas. q; si ventus aquilonaris qui dissipat pluuias. ut habet ꝑ. xxv. incipiat fortiter flare: dissipabit illas nubes. uel trãsferet ad aliam regionem. & tales mutationes subite sunt nobis mirabiles. s Ab aquilone aurum venit. q; sunt ibi alique minere auri. vñ liber de ꝓprietatibus rerum dicitur: q̃ in montibus saxonie qui sunt versus aquilonem omnia metalla fere fodiunt ꝓter stannũ & hoc est etiam mirabile. quia regiones aquilonares sunt valde frigide. Aurũ aũt generat in viscerib[9] terre a calore solis ibidem terrã penetrante & materiã digerente: que magis est digesta in auro q̃ in alijs metallis. omnia ꝛ̃ ista mirabilia & maiora ꝓcedunt ex diuina sapientia. ideo subditur: t Et a deo formidolosa laudatio. ex diuina eni excellentia ꝓcedit q̃ dei ꝓtumcũq; sapiẽtes laudãt eũ cum formidine. eo q̃ nõ possunt sufficienẽ laudare. ꝑm illud Eccle. xliij. Benedicentes magnificate deũ q̃ ꝓtum potestis. maior est eni oi laude. Illa aũt opa solent dei cũ formidine facẽ. q̃ nesciunt sufficienẽ agere. ideo subdit: v Digne eũ inuenire nõ possum[9]. & ꝺ ꝓpter suã excellentiã ad quã se habet intellectus noster sicut ocul[9] noctue ad lucem solis. ideo subditur: x Magnus fortitudine. in rerũ ꝓductione. y Et iudicio & iusticia. in earũ gubernatione. q̃ omnia disponit in pondere & mẽsura. ut dr Sap. xj. z Et enarrari nõ potest. sufficienter a nobis. sicut nec intelligi. ꝓpter qõ dicit Grego[9] Balbutiendo. ꝓout possumus excelsa dei resonam[9]. & ꝓpositiõe sexta de causis dr: Causa prima supior est i narratiõe. & iõ deficiũt lingue a narratiõe ei[9] nisi ꝓpẽ narrationẽ eẽ ipsi[9]. Et ex dicti ꝓcludit intentũ. d. aa Ideo timebũt eũ viri. ꝓtũcũq; fortes sint & audaces. bb Et nõ audebũt ꝓtemplari. quasi ꝑfectam eius noticiam assecuti uel assecuturi. cc Oẽs qui sibi vident esse sapientes. i. illi qui plura sciunt de effectib[9] dñis. q; quãto sunt sapiẽtiores: tanto magis ꝑcipiũt defectũ sue noticie. maxime circa dña. vñ & sapiẽs Socrates dicebat: Hoc tm̃ scio q̃ nescio. ꝑm q̃ refert Iero[9] in epistola ad Paulinũ de oibus sacre scripture libris. Ex p̃dictis aũt ꝑz q̃ deliu in aliquibus cũ ipso iob concordabat. in alijs autem intellectum ipsius iob non bene capiebat. & frequenter opꝛobria contra iob imiscebat: ꝓpter que iob noluit sibi respondere. sed magis tacere: volens se a contentionibus scõm dictum apostoli segregare. dd Cap. xxxviij.

Respondens autem dñs. Finita disputatione iob & amicorũ eius. hic ponitur ipsius domini determinatio. in qua primo arguit deliu de presumptione. secundo reprehendit ipsum iob de indiscreta locutione. ibi: Accinge sicut vir. tertio tres amicos iob de falsi assertione. ca. xlij. ibi: Postq̃ autem. & sic determinat questionem ꝓ ipso iob ꝓtum ad conclusionem intentam. licz ipsum increpet de modo loquendi indiscreto. Circa primũ dicitur: Respondens autem dominus iob. id est ꝓ ipso iob qui tacebat. ut dictum est. ee De turbine. quia ꝑm aliquos virtute diuina uel ministerio angelico formata fuit vox quasi ꝓcedens de nubis densitate sicut in monte Synai. ut habetur Exo. xx. ꝑm alios ꝓ̃ non fuit ibi talis formatio vocis. sed dominus loquebatur ipsi iob ꝑ inspirationem: que quidem locutio ꝑ turbinem designatur. eo q̃ habet obscuritatem annexam. ff Quis est iste. deliu enim acceperat quasi vices determinantis questionem de diuina prouidentia. ad cuius determinationem solus deus est sufficiens. & ideo arguit eius presumptionem dicens: Quis est iste. q. d. non est tantus nec talis q̃ debeat se de hoc intromittere. ꝓpter suam insufficientiã. ideo subditur: gg Inuoluens sententias sermonibus imꝑitis. licz enim ꝓferat. & multa verba cõtumeliosa contra iob imiscuerat. hh Accinge. Hic consequenter arguit iob de indiscreta locutione speciali/pio. quod dixerat non presumptuose: sed sicut humilis discipulus disputat cum magistro querens amplius doceri ab eo. sicut ibidem fuit expositum. tamen ex modo loquendi poterat aliter iudicari ab assistentibus. sicut & iudicatum fuit. ut patet ex supradictis: q̃. s. dixerat hoc presumptuose: & volens cum deo de pari disputare.

ſecundo quia cõmemorando ſuam iuſticiam · ex modo loquendi videbatur aſſiſtentibus q̃ diceret aliqua in diuine iuſticie verogationem. ⁊ ideo vtrũq; dictum licz fuerit verum · ſicut patet ex ſupradictis : tamen habuit ſpeciem mali : ⁊ fuit generatiuũ ſcandali. ideo dominus primo reprehendit primũ. ⁊ ſecundo ſecundum. ca. xl. ꝑma in tres. quia primo excitat ipſius iob attentio. ⁊ ſecundo ſubditur eius reprehenſio · ibi: Ubi eras. ⁊ tertio eiusdem cõfutatio. ca. xxxix. verſus finem · ibi: ¶Et adiecit dominus. Circa primũ dicitur : a Accinge ſicut vir lumbos tuos. homo enim ꝑparando ſe ad opus corporale ſolet lumbos ſuos accingere. ⁊ ideo per hoc ꝛſignatur metaphorice prepparatio ipſius ad attendendum verba domini diligenter. b Interrogabo te ⁊ reſpõde : alias oſtende mihi. ſupra enim. xiij. ca. iob querens cum deo diſputare obtulerat ei optionem partis opponentis vel reſpondentis. ⁊ ideo dominus hic ſe determinat ad partem opponentis. c Ubi eras. Hic conſequenter ponitur arguitio iob ꝛ hoc q̃ indiſcrete dixerat ſe cum deo velle diſputare · quod fit per hoc q̃ hic declaratur incomprehenſibilitas diuine ſapientie. ⁊ ideo fatuum eſt cum eo contendere · non ſolum in facto : ſed etiam in ſigno. ſicut verba iob prolata videbantur ꝛſignare. imenſitas ergo diuine ſapientie ⁊ potentie oſtenditur primo in partibus mundi principalibus. ſecundo in animalibus · ibi: Quis poſuit in viſceribus hominis ⁊c. Principales autẽ mundi partes ſunt corpora celeſtia ⁊ elementa. ⁊ ideo primo oſtenditur propoſitum in elementis que ſunt nobis magis ſenſibilia. ſecundo in celis · ibi : Nunquid coniungere ⁊c. ut ſic ſit proceſſus ordinatus a magis notis ad minus nota. prima adhuc in duas. quia primo oſtenditur propoſitum in corporibus elementorum. ſecundo in diſpoſitionibus eorum · ibi : Nunquid tenuiſti. prima in tres. quia primo oſtenditur propoſitum in elemẽto terre. ſecundo in elemento aque · ibi : Quis concluſit. tertio in aere · ibi: Nũquid poſt ortum ⁊c. De elemento autem ignis mentionem non facit. quia non videtur habere ſperam propriam diſtinctam a ſphera aeris. ſemper enim videtur in aliqua materia in corporibus mixtis ⁊ in aere ſurſum videtur in exalationibus ſiccis que igniuntur per motum aeris. ſicut patet in ſtella comata ⁊ aſub aſcendente ⁊ deſcendente ⁊ ſimilibus. Circa primũ de productione terre loquitur ad modum edificij · cuius artifex primo diſpoſuit modũ fundamenti. quod notatur cum dicitur: Ubi eras quando ponebam fundamenta terre. quaſi diceret. nondum eras natus. ⁊ ideo nõ potes hoc ſcire. Secundo artifex diſponit de quantitate edificij fundamento ſuperponendi : quod fit per extenſionem linee. ⁊ q̃tum ad hoc dicitur: d Quis poſuit menſuras ei⁹ ſi noſti : uel quis tetendit ⁊c. quaſi diceret. non noſti. quantitas enim terre non eſt determinata ex natura ſua : ſed poſſet eſſe maior ⁊ minor. ⁊ ideo eius menſura dependet ex ſola dei voluntate. Tertio cogitat artifex q̃ edificium bene poſſet ſtabiliri. ⁊ q̃tum ad hoc dicitur : e Super quo baſes illius ſolidate ſunt. baſis autem terre eſt centrum mundi. Quarto artifex ponit lapidem angularẽ in fundamento : cui alij lapides poſſint ex diuerſis partibus coniungi. ⁊ q̃tum ad hoc addit: f Quis demiſit lapidem angularem. lapis iſte intelligitur pars terre ꝓpinquior centro cui alie partes per circuitum annectunt. g Cum me laudarent ſimul aſtra matutina ⁊c. id eſt angeli qui in ſcriptura filij dei dicuntur. ut habetur in principio huius libri. ⁊ etiam aſtra matutina. quia a principio ſimul creati fuerunt cum celo empyreo ante diſtinctionem elementorum. ⁊ hoc inducitur hic ad oſtendendum q̃ productio terre non fuit neceſſaria ad manifeſtationem diuine ſapientie ⁊ glorie · cum iam ante ab angelis laudaretur. b Quis concluſit. Hic conſequenter oſtenditur imenſitas diuine ſapientie in elemento aque · q̃ ſcõm conditionem nature ſue a principio terram circũdedit ſed ex diuina diſpenſatione factum eſt ut aque cõgregarentur in locum vnũ : ut ſic appareret arida ad habitationem hominũ ⁊ animaliũ. ut habetur Geñ. j. ⁊ hoc eſt q̃ dicit: Quis concluſit oſtijs. i. certis terminis. i Mare. in quo. ſ. congregantur aq̃. k Quando erũpebat quaſi de vulua procedens. i. ex occulto diuine diſpoſitionis. Deſcribit autem productionem aque per modum pueri naſcentis · eo q̃ aqua eſt maxime formabilis in res viuas. vñ ⁊ ſemina hominũ ⁊ animaliũ ceterorum ſunt humida. l Cum ponerem nubem veſtimentũ eius. nubes enim generantur ex exalationibus humidis que maxime eleuant a mari. ⁊ ſic nubes ⁊ caligo fiunt ſuper mare. m Circũdedi illud terminis meis. id eſt terminis a me diſpoſitis. n Et poſui vectem ⁊ oſtia. id eſt clauſuram per ripas altas ⁊ ſolidas. ideo ſubditur: o Et hic confringes tumentes fluctus tuos. quia fluct⁹ maris cõfringunt ad ripas in littore exiſtentes. p Nunquid poſt. Hic conſequenter oſtenditur imenſitas diuine ſapientie ⁊ poteſtatis in aere · cum dicitur: Nunquid poſt ortum tuum precepiſti diluculo. ut appareret ſic ordinate in aere ſm diſpoſitionem tuam. q Et oſtendiſti auroze locum ſuum. ut ſic appareat in diuerſis locis ſcõm varium ortum ſolis in eſtate ⁊ hyeme ⁊ temporibus mediis. dicitur autem diluculum principium diei quando primo incipit lux ſolis apparere. auroza ꝓo quando lux ſolis procedens irradiat vapores exiſtentes in aere in oriẽtali parte. omnia iſta premiſſa ſunt ad oſtendendum inſufficientiam ipſius iob ad comprehenſionem diuinorum operum. ⁊ per conſequens q̃ non ſit idoneus ad diſputandũ cum deo. r Nunquid tenuiſti. Hic conſequenter oſtenditur imenſitas diuine ſapientie ⁊ poteſtatis in quibuſdam effectibus diuinis in elementis. ⁊ primo in terra dicens: Nunquid tenuiſti concutiens extrema terre. id eſt faciens terremotum tua virtute in quo concutiuntur exteriores partes terre. s Et excuſſiſti impios ex ea. quia aliquando terremotus fit a deo ad punitionem impiorum. t Reſtituetur ut lutum ſignaculũ. lutũ enim diuiſum cito reunit. ſic ſi aliquando per terremotum fit aliqua ſciſſura · ceſſante terremotu recludit: v Et ſtabit ſicut veſtimentũ. q̃ ſtat in integritate ſua poſtq̃ eſt excuſſum. ſic ⁊ terra poſt talem percuſſionẽ per terremotũ. x Auferet ab impijs lux ſua. q⁹ aliqñ pereunt in terremotu. ut predictũ eſt. y Et brachium excelſum confringetur. i. poteſtas ſuperbor⁹ qui aliqñ in terremotu opprimunt. z Nunq̃d ingreſſus ⁊c. Hic oñdit ꝓpoſitũ in effectib⁹ q̃ fiũt in aquis · cũ dicit: Nunq̃d ingreſſus es ꝓfundum maris. ad videndũ ea q̃ ibi latitãt. a Et in nouiſſimis abyſſi deambulaſti. i. in remotiſſimis partibus oceani vbi nullus vnq̃ nauigauit. b Nunquid apte ſunt tibi porte mortis. i. inferni : q̃ a ſanctis deſcribunt eſſe ſub aq̃s in inferioribus terre. c Et oſtia tenebroſa vidiſti. idem notat⁹ q̃ tenebroſa

Accinge⁽a⁾ ſicut vir lũbos tuos : interrogabo⁽b⁾ te : ⁊ rñde mihi. Ubi⁽c⁾ eras quando ponebam fundamenta terre? Indica mihi ſi habes intelligentiam. Quis⁽d⁾ poſuit menſuras eius ſi noſti : uel quis tetendit ſuper eam lineã? Super⁽e⁾ quo baſes illius ſolidate ſunt? Aut quis⁽f⁾ demiſit lapidem angularem eius : cum⁽g⁾ me laudarent ſimul aſtra matutina : ⁊ iubilarent omnes filij dei? Quis⁽h⁾ concluſit oſtijs mare⁽i⁾ quando⁽k⁾ erũpebat quaſi de vulua procedens : cum⁽l⁾ ponerem nubem veſtimentũ eius ⁊ caligine illud quaſi pannis infantie obuoluerẽ? Circũdedi⁽m⁾ illud terminis meis : ⁊⁽n⁾ poſui vectem ⁊ oſtia : ⁊ dixi : Uſq; huc venies : ⁊ non procedes amplius : ⁊⁽o⁾ hic confringes tumentes fluctus tuos. Nunq̃d⁽p⁾ poſt ortum tuum precepiſti diluculo : ⁊⁽q⁾ oſtendiſti auroze locum ſuum. Nunquid⁽r⁾ tenuiſti concutiens extrema terre : ⁊⁽s⁾ excuſſiſti impios ex ea? Reſtituetur⁽t⁾ ut lutum ſignaculum : ⁊⁽v⁾ ſtabit ſicut veſtimentum. Auferetur⁽x⁾ ab impijs lux ſua : ⁊⁽y⁾ brachium excelſum confringet? Nũquid⁽z⁾ ingreſſus es ꝓfundũ maris : ⁊⁽a⁾ in nouiſſimis abyſſi deambulaſti? Nunquid⁽b⁾ apte ſunt tibi porte mortis : ⁊⁽c⁾ oſtia

779
425

ostia· quod per portas mortis: a Nunquid considerasti latitudinem terre. que scõm astrologos accipitur ab austro in aquilonẽ: vbi null⁹ vnq̃ hominũ potuit transire ab vno termino in alium· quia ẽna torrida intermedia est impertransibilis propter excessum caloris. b Indica mihi. Hic ostenditur ꝓpositũ in effectib⁹ q̃ fiunt in aere: inẽ quos primũ locum tenet diffusio lucis ve die ⁊ tenebrarum ve nocte. ⁊ ꝯtum ad hoc dicitur: Indica mihi si nosti omnia. quasi diceret· tu videris hoc sentire in eo q̃ voluisti cum teo disputare. c In qua via lux habitet. id est naturam ⁊ pcessũ ipsi⁹. d Ut ducas vnũquodq̃ ad terminos suos. omnia enim inferiora per effectum lucis solis ⁊ stellarum generanf. ⁊ per subtractionem ei⁹ qõ fit in tenebris corrumpuntur. ⁊ sic ad suos terminos veducuntur. e Sciebas tunc q̃ nasciturus esses. quasi diceret. non. quia cognoscere presupponit esse. f Et numerum dierum tuorum noueras. qui non potest sciri veterminate ab aliquo homine· nisi ex diuina revelatione: cum nihil incertius sit mortis tempore. Consequenter procedit ad effectus qui sunt in medio interstitio aeris· dicens: g Nunquid ingressus es thesauros niuis. thesauri niuis dicuntur exalationes humide: ex quarum congregatione generantur niues ⁊ etiam grandines: quando congelantur frigore. h Que preparaui in tempus hostis. id est ad punitionem hostium in vtilis. hoc modo fuit vtellatus sisara cum exercitu suo. ut habetur Judicũ. iiij. ca. ⁊ philistei ozante samuele. ut habetur. j. Reg. vij. ca. ⁊ quia post tempestatem sequitur serenitas. ideo subditur: i Per quam viam spargitur lux. ꝯtum ad sui claritatem in aere. k Diuiditur estus super terram. quia ad diffusionem lucis sequitur intensio caloris. Consequenter ꝓcedit ad effectus ventorũ quibus impelluntur nubes ⁊ pluuie dicens: l Quis vedit vehementissimo imbri cursum suum. hoc habet ex impetu venti eum propellentis: sed impetus venti vlterius reducitur in dispositionem diuinam: que non est ad plenum inuestigabilis a nobis. m Et viam sonantis tonitrui. ⁊ dicit viam· quia sonitus tonitrui non est sicut rei permanentis in vno loco: sed transeuntis ve loco ad locum. cuius causa finalis subditur· cum dicitur: n Ut plueret. quia pluuia cõmuniter sequitur tonitruum. o Super terram absq̃ homine. i. que non colitur ab aliquo homine. ut sic animalia siluestria haberent herbam ad comedendum. ideo subditur: p Et produceret herbas virentes. ⁊ quia fecerat mentionem ve vtilitate pluuie. ideo subditur ve causa effectiua ipsius· dicens: q Quis est pluuie pater: uel quis genuit stillas rozis. ros autem ⁊ pluuia differunt tm̃ scõm paucitatem ⁊ multitudinem materie. ⁊ per consequens eadem est causa effectiua differens scõm maius ⁊ minus. r De cuius vtero egressa est glacies. i. que est causa materialis ipsius. ⁊ loquitur ad similitudinem animalium: in quorum generatione vterus femine preparat materiam. s Et gelu ve celo quis genuit. id est que est causa ipsius effectiua· quia influxus corporum celestium est causa effectiua omniũ istorum. ut habetur. j. metaurorum: vbi dicitur q̃ tota elementaris regio contigua est lationi astrorum ut omnis virtus eius guberneturinde. omnia autem predicta hic posita sunt ad ostendendũ q̃ non sunt inuestigabilia ad plenũ naturali ratione. licz enim plri ve causa istorũ aliqua dixerũt in generali. tamen hoc fuit obscure ⁊ imꝑfecte. ut frequenter dictum est ꝑ. ideo subditur: t

tenebrosa vidisti? Nunquid[a] consideraisti latitudinem terre? Indica[b] mihi si nosti omnia in[c] qua via lux habitet? ⁊ tenebrarũ quis loc⁹ sit: ut ducas vnũquodq̃ ad t̃minos suos: ⁊ intelligas semitas domus eius. Sciebas[c] tunc q̃ nasciturus esses: ⁊ [f] numerum dierum tuorum noueras? Nũquid[g] ingressus es thesauros niuis aut thesauros grandinis aspexisti: que[h] preparaui in tempus hostis: in die pugne ⁊ belli? Per[i] quam viam spargitur lux: dividitur[k] est[l] super terrã? Quis[l] vedit vehementissimo imbri cursum: ⁊[m] viam sonãtis tonitrui ut[n] plueret sup[o] terram absq̃ homine in vehto vbi null⁹ mortalium cõmoratur: ut impleret inuiam ⁊ desolatã: ⁊[p] produceret herbas virẽtes? Quis[q] est pluuie pater: uel quis genuit stillas rozis? De[r] cui⁹ vtero egressa est glacies? ⁊[s] gelu ve celo q̃s genuit? In[t] similitudinem lapidis aque durantur: ⁊[v] superficies abyssi cõstringitur[x]. Nũquid[y] cõiungere valebis micantes stellas pliades: aut[z] gyrũ arcturi poteris dissipare? Nunquid[a] produces luciferum in[b] tempore suo: ⁊[c] vesperum sup[d] fines terre consurgere facies? Nũquid[e] nosti ordinem celi: ⁊ pones rationẽ ei⁹ in terra? Nũq̃d[f] eleuabis in nebula vocẽ tuã ⁊[g] impet⁹ aquarũ opiet te? Nũquid[h] mittes fulgura ⁊ ibunt:

In similitudinẽ lapidis aque durant. nec vnq̃ fuit dictũ ꝑfecte a quocũq̃ hoc in speciali ⁊ veclaratum. quõ res tam mollis ⁊ fluida posset in tantũ solidari. ⁊ si aliq̃s esset q̃ nõ vidisset. nullo modo crederet dicenti: sic ⁊ ve motu ferri sursũ ad magnetẽ contra naturã suã. ⁊ ideo qz causa taliũ ve t̃minata ignoratur· dicitur q̃ habent hoc a tota specie. i. a ꝓprietate ꝙsequente speciẽ sed que sit illa ꝓpnetas veterminate nullus dicit. v Et superficies abyssi. i. oceani. x Constringitur. quia in partibus aquilonaribus que sunt valde frigide superficies eius ꝓpe ripas aliquando congelatur. y Nũquid cõiungere. Hic consequenter ostenditur imensitas diuine sapientie ⁊ potentie in corporib⁹ celestib⁹. in quib⁹ vnũ est mirabile q̃ stelle fixe habẽt situ ita veterminatũ ⁊ motũ q̃ nunq̃ appropinquãt sibi ad inuicem magis vno tpe q̃ in alio. ⁊ ꝯtũ ad hoc dr: Nũq̃d cõiũgere valebis micantes stellas pliades. Circa qõ sciẽdũ q̃ pliades septẽ sũt stelle ad inuicem valde ꝓpinque. ⁊ a vulgaribꝰ bobus vocanẽ gallina cũ pullis suis. ⁊ q̃uis sint multũ ꝓpinque in situ: nũq̃ tñ cõiungunf. ⁊ adhuc min⁹ possunt coniungi alie stelle que magis distant ab inuicem. z Aut gyrum arcturi poteris dissipare. arctur⁹ est quedam constellatio que voluitur circa polum articum. ⁊ vocatur maior vrsa· cuius circuitus non potest impediri nisi a solo deo. Aliud autem mirabile in celo: est in motibus planetarũ. ⁊ maxime in motu veneris. quia aliq̃ oritur ante solem quasi veserta a sole: velociorem motum versus orientem habente. ⁊ hm hoc vocatur vesperus sive stella matutina sive lucifer. aliquando autem oritur post solis occasum quasi veferens ipsum velocius mota versus orientem. ⁊ sic dicitur vesperus. ⁊ ꝯtum ad hoc dicitur: a Nunquid produces luciferum. i. facies oriri stellam veneris. b In tempore suo. i. ante ortum solis tempore veterminato. c Et vesperũ. i. eandẽ stellam. d Super fines terre consurgere facies. post solis occasum. q. d. non. ratio enim huius varietatis in ortu eius. ⁊ similiter aliarum varietatum circa planetas· ab homine non comprehendit. licz enim ad saluandum talia apparentia astrologi posuerunt in circuitione motuũ planetarum eccentricos ⁊ epicyclos. tamen non habetur ex hoc certitudinaliter q̃ ista ab eis posita sint cause taliũ varietatum. quia forsitan per alium modum predicta apparentia equetene uel melꝰ possent saluari. Aliud mirabile est qõ ex motu corporum celestium sequitur varietas effectuũ in elementis. quorum rationes in celo preexistentes non possunt ab hominibus plene comprehendi. nec ad effectus veterminatos plene applicari. ⁊ ideo dicitur: e Nunquid nosti ordinem celi ⁊ cẽ. ⁊ quia in opinione vulgi tonitrua ⁊ fulgura que fiunt in aere ex corpis celestis influxu: sunt magis mirabilia· quia terribiliora. ideo subdit: f Nunquid eleuabis in nebula vocẽ tuã. i. causabis vocẽ tonitrui q̃ in nube gnãtur. g Et impet⁹ aquarũ operiet te. qz ad tonitruũ solet sequi magnitudo pluuiarum: que oꝑtit celum ne videatur a nobis. h Nunquid mittes fulgura. id est dispones ve eis ad voluntatem tuam: quasi ecnt in obediẽtia tua. oĩa ꝑdicta posita sunt ad ostendendũ q̃ iob indiscrete locutus fuerat. d. Disputare cum deo cupio. eo q̃ diuina sapientia ab homine non possit perscrutari. ut ꝓz in effectib⁹ ꝑdictis.

a Quis posuit ⁊c. Postq̄ ostensa est īmensitas diuine sapientie ⁊ potentie in partibus mundi principalibus. hic consequenter ostenditur idem in animalibus. ⁊ primo q̄tum ad ea que ptinent ad cognitionem. secundo in pertinentibus ad nutritionem. ibi: Nūquid capies. tertio q̄tum ad generationem. in principio. xxxix. capituli. quarto q̄tū ad aliquorum animalium ⁊ auiū mirabilem conditionem ibi: Quis dimisit onagrū. Inter animalia autem homo tenet principatum. ⁊ ideo ab ei⁹ cognitione incipit dicens: Quis posuit in visceribus hominis. i. in mente eius que latet interius sicut ⁊ viscera: b Sapientiam. q. d. solus ⁊c⁹ qui ⁊c dit sibi lumen naturale intellectus. p qđ potest acquirere scientiā eorum que possunt sciri ⁊ inuestigari per rationem. ⁊ aliquando illustrat per specialem reuelationem q̄tum ad ea q̄ excedunt naturalem cognitionem. ⁊ iuuantur enim alique prudētie ad animalia bruta ⁊ aues ad aliq̄ opa ⁊terminata sicut aranee ad faciēdū telā. ⁊ auib⁹ ad faciēdū nidos ⁊ sic ⁊ alijs. hoc tñ spāliter ostendit in gallo qui est auis nota ⁊ domestica. cū dr: c Quis ⁊dit gallo intelligentiam. qui sic horis in nocte ⁊terminatis cantat. ac si intelligeret horarum noctis distinctionem. vocatur autem talis estimatio naturalis in gallo intelligentia. eo q̄ procedit ab intellectu diuino. ⁊ hoc etiam modo opus nature dicitur opus intelligentie. vñ subditur: d Quis enarrabit. scilz gallo: e Celorum rationem. i. motuū celestium ordinem. ut sic ⁊terminatis horis cantet in nocte. q. d. nullus. non enim habet intellectum ad talia addiscendum. tamen in eo apparent opera ex intellectu diuino qui est actor nature. precedentia. sicut ⁊ horologia que cognitione carent. tamen ⁊terminatis horis sonant ad hoc dispōsita per intellectum hominis. Considerandum etiam est q̄ vigiles ⁊ nocte solent ⁊terminatis horis cum aliquo instrumento sonare. ⁊ intermedijs temporibus silere. ut per hoc faciant horas noctis ab alijs cognosci: quod non potest dici ⁊ gallo. ideo subditur: f Et concentum celi quis dormire faciet. medijs temporibus inter p̄cipia horarum ut per hoc faciat cognoscere gallum horas noctis ad cantandū. q. d. nullus. q⁹ nūq̄ cessat celi concentus. Considerandum autē q̄ pithagorici dixerunt ex ꝓportione motuum celestium sonum armonicum causari. Sed hoc improbat pbus. ij. celi ⁊ mundi probans q̄ ex illis motibus non causatur aliquis sonus. ⁊ ideo p concentum celi non intelligitur hic aliud q̄ conuenientia motuū celestium. ⁊ q⁹ ista conuenięcia est a principio mundi. ideo subdit: g Quando fundabatur puluis in terra. i. a principio producebatur a ⁊o. ⁊ dicitur hic puluis. quia in aliquibus partibus est discontinuata ad modum puluueris. s. in locis sabulosis. ⁊ in aliquibus partibus est compacta ex humiditate eā contīuante. ⁊ q̄tum ad hoc subditur: Et glebe compingebantur. b Nūquid. Hic consequenter ostenditur īmensitas diuine sapientie ⁊ potentie in pertinentibus ad nutritionē. ⁊ primo ponitur exemplum leene nutrientis catulos. qui cum sint voraces: mirabile est q̄ sibi ⁊ catulis possit capere predam ad nutritionem eorum sufficientem. ⁊ q̄tum ad hoc dicitur: Nūquid capies leene predam. sibi ⁊ catulis sufficientem. secundo ponit exemplum ⁊ pullis corui: quibus corvus non querit cibum septem diebus. s. donec videat eos nigrescere: ⁊ suos esse cognouerit ex nigredine. ⁊ interim nutriuntur diuina ꝓuisione ꝑm q̄ dicitur ꝑs. cxlvj. Qui dat iumentis escam ipsorum: ⁊ pullis coruorum inuocantibus eum. ⁊ q̄tum ad hoc dicitur: i Quis preparat corui⁹. i. pro ipso corvo. k Escam suam. i. nutritionem quam aues naturali instinctu ministrant pullis suis. l Quādo pulli eius. s. corui ⁊serti ab ipso ut alieni. m Clamāt ad ⁊ū. ⁊reuertētia dicent tibi: assum⁹?: Quis n posuit in visceribꝰ hominis sapientiā? o: uel quis p ⁊dit gallo intelligentiā? q: Quis r enarrabit celorum s rationem: ⁊ t concentum celi quis dormire faciet?: Quando u fundabatur puluis in terra: ⁊ glebe cōpingebantur?: Nūquid x capies leene predam: ⁊ animam catulorum eius implebis: quādo cubant in antris: ⁊ in specubus insidiant?: Quis y preparat corui⁹ escam z suam: quādo a pulli eius clamāt bb ad ⁊um vagientes eo q̄ non habent cibos?

Nūquid cc xxxix

nosti tempus partus ibicū in dd petris: uel ee pturiētes ceruas obseruasti?: Dinumerasti ff menses conceptus earum: ⁊ sciuisti tempus partus earū?: Incuruant gg ad fetū ⁊ pariūt: ⁊ hh rugitus emittūt. Separantur ii filij earū: ⁊ kk pgunt ad pastū: egrediunt ll ⁊ nō reuertent ad eas. Quis mm dimisit onagrū liberū: ⁊ nn vincula eius quis soluit?: Cui oo ⁊di in solitudine domū: ⁊ pp tabernacula eius in qq terra salsuginis. Contēnit rr multitudinem ciuitatis: clamorem ss exactoris non audit. Circūspicit tt montes pascue sue: ⁊ virentia quęq̄ perquirit. Nunquid uu volet ⁊rinoceros seruire tibi:

non est per hoc intelligendum q̄ iste clamor procedat ex cognitione rei que sit in pullis. sed quia quelibet res naturalis eo ipso q̄ naturali ⁊siderio appetit aliq̄d bonū. quodāmodo clamat ad ⁊ū a q̄ recipit omne bonū. n Cap. xxxix. Nunquid nosti tempus partus ibicū. Hic consequenter ostenditur īmēsitas diuine sapientie in pertinentibus ad generatiōnē faciendo mentionem ibicum ⁊ ceruarum in quibus est aliquid hominibus ignotum eo q̄ ibices habitant in rupib⁹: vbi nō est hominū accessus ⁊ ibi pariunt. similiť cerue habitāt i magnis nemorib⁹ iuxta densitatem arbustorū ⁊ ibi pariūt. ⁊ hoc est qđ dicit: Nūquid nosti tempus part⁹ ibicum. que sunt capre siluestres. o In petris. i. in rupibus petrosis ⁊ cauernosis vbi lupi nō possunt accedere. p Vel parturientes ceruas obseruasti. loquitur ⁊ eis ad modum mulierū que in partu indigēt obseruatione obstetricum: sed diuina prouidentia in animalibus maxime siluestribus supplet istud officium. vñ subditur: q Dinumerasti menses ⁊c. q. d. non. obstetrices enim inquirūt ⁊ tpe cōceptus mulierum numerādo menses ut melius ꝓuisticent ⁊ tpe partus earum. r Incuruant ad fetū ⁊ pariunt. q⁹ ⁊o. puidente facilius pariunt animalia q̄ mulieres. non tñ sine aliqua difficultate. ideo subditur: s Et rugitus emittunt. in signū afflictionis. t Separantur filij eaꝝ. satis cito a consortio matris. v Et pgunt ad pastum. ad querendum sibi victum. ideo subdit: x Egrediunt ⁊ non reuertunt ad eas. quasi absoluti ⁊ emancipati a cura parentum. non sic autem est in hominibus: sed multo tempore oportet pueros esse cum parentibus pro victu ⁊ vestitu habendo ⁊ doctrina: que non possunt habere a seipsis. y Quis dimisit. Hic consequenter ostenditur diuina ꝓuidentia ⁊ potentia in conditionibus aliquorum animalium in speciali. Et primo in onagro: qui est asinus siluestris: in quo est istud mirabile q̄ nō est ⁊ne domesticabile animal. cū tamen asin⁹ domestic⁹ non videatur posse diu viuere absq̄ cura hominis. cum tamen videatur eiusdem speciei. ⁊ hoc est quod dicitur: Quis dimisit onagrum liberum. a seruitute hominū. z Et vincula eius quis soluit. q. d. asinus domestic⁹ capistro ligatur. ⁊ onager talibus non tenetur. aa Cui ⁊di in solitudine domū. quia magis eligit habitare in ⁊serto q̄ in optima ciuitate. bb Et tabernacula eius. id est habitatio eius. cc In terra salsuginis. id est in terra solis ardoribus exusta: propter quam adustionem videtur conuerti in salis amaritudinem. sal enim ex adustione terre causatur. ut habetur in libro metaurorum. dd Contēnit multitudinem ciuitatis. magis appetens in ⁊serto habitare. ee Clamorem exactoris non audit. id est illius qui vellet ab eo exigere laborem in portandis oneribus. quod omnino respuit. ff Circūspicit montes pascue. i. magis eligit ⁊ herbis camporum viuere q̄ ⁊ annona sibi ab hominibus ministrata. gg Nunquid ⁊c. Hic consequenter ponit exemplū ⁊ rhinoceronte quod est animal habens vnū cornu in fronte. ⁊ alio nomine vocat vnicornis. ⁊ est aial valde forte nec potest domesticari ⁊ ad laborē q̄ hom⁹ applicari. imo si aliquando capiatur ex indignatione cito moritur: ita q̄ non potest hominib⁹ ⁊seruire. ⁊ hoc est qđ dicit: Nūquid volet rhinoceros seruire tibi. sicut aialia domestica.

aut[a] morabitur ad presepe tuũ: Nũquid[b] alligabis rhinocerota ad[c] arandum loro tuo: aut[b] cõfringet glebas vallium post[c] te: Nũquid[d] fiduciam habebis in magna fortitudine eius: et[e] derelinques ei labores tuos: Nũquid[b] credes illi quoniam sementem reddat tibi: et[f] aream tuam congreget: Penna[g] struthionis similis est pennis herodij et[h] accipitris: que[i] derelinqt ova sua in terra: tu[k] fotu in puluere calefacies ea: Obliuiscitur[l] q pes conculcet[m] ea: aut bestia agri cõterat. Duratur[n] ad filios suos quasi non sint sui: frustra[o] laborauit nullo[p] timore cogente. Priuauit[q] enim eam deus sapientia: nec[r] tribuit illi intelligentiam. Cum[s] tempus fuerit in[t] altum alas erigit: deridet[u] equũ et[v] ascensorem eius. Nũquid[b] prebebis equo fortitudinem: aut[c] circũdabis collo eius hinnitum? Nũquid[b] suscitabis eum quasi locustas: Gloria[c] narium eius terror: terram[f] vngula fodit. Exultat audacter: in occursũ pergit armatis. Contẽnit paue: nec[s] cedit gladio. Super[b] ipsum sonabit pharetra: vibrabit[f] hasta et clypeus. Feruens[k] et[l] fremẽs horret[m] terram: nec[n] reputat tube sonare clangorem. Vbi[o] audierit buccinam dicet[p] vah: procul[o] odorat bellum exhortationem[r] ducum: et[o] vlulatum exercitus. Nunquid[p] sapientia tua plumescit accipiter: expandens alas suas ad austrum: Nũquid[b] ad preceptũ tuũ eleuabit aquila:

a Aut morabitur ad presepe tuũ. ad habendũ ibi pabulum bonum. q. d. non. qz magis eligit viuere in solitudine. b Nũquid alligabis rhinocerota. i. aial qđ in nominatiuo dicit rhinoceros uel rhinoceron: put dicit rhinoceron facit rhinocerontem in accusatiuo. rhinoceros facit rhinocerota. c Ad arandũ loro tuo. i. cathena tua sicut ligantur boues in aratro. d Aut ꝓfringet glebas vallium. cum vomere aratri. e Post te. id est sequens te sicut ductorem suũ. Alio modo exponit hoc vltimũ de quodã instrumẽto ligneo oblongo et rotũdo qđ trahit sup terrã aratam ad cõminuendum glebas nimis grossas. ut sic terra meli9 fructificet. f Nũquid fiduciam habebis i magna fortitudine eius. ut ꝑ eam custodias possessiões tuas. ideo subdit: g Et derelinques ei labores tuos. i. fructus a te elaboratos ad custodiendum. sicut aliquã do dimittunt canes cum aliquo famulo ad custodiã talium. b Nũquid credes ei qñ sementem reddat tibi. ex frugibus sic conseruatis. i Et aream tuam congreget. sicut cum boue uel asino fruges congregant in area. et omnia ista sunt negatiue dicta. k Penna struthionis. Hic ꝓsiter ponit exemplũ de strutione que ẽ auis i plurib9 mirabilis. in corpore eni inꝑtũ ad grauitatem assimilat aialib9. quia per alas suas nõ erigitur in altum: sed solum iuuatur ad fortius currendum super duos pedes suos. et hoc est quod dicitur: Penna struthionis similis ẽ pennis herodij qui alio nomine dicitur gelfodius l Et accipitris. gallice ostour: et vtraq auis optime et celeriter volat. et iõ mirabile est q penne strutionis que sũt eis similes non seruiunt ei ad volatum. Aliud autem mirabile in strutione est q ova sua abscondit in sabulo ut ibi ꝑ virtutem solis calefiant et pullificent. cum tamen alie aues naturaliter sint sollicite fouere ova sua: et pullos nutrire. et hoc ẽ qđ dicit est: m Que derelinquit in terra. s. sabulosa. Ova sua. ut dictũ virtute solis hoc fit ex diuina prouidentia. o Obliuiscit q pes. s. hominis transeuntis. p Conculcet ea. quia videtur se habere ad modum obliuiscentis. eo q non reuertitur ad fouendũ ova sua. q Duraf ad filios suos. qz sicut videt negligens in fouendo ova. ita in nutriendo pullos natos. Alij ꝯo dicunt: q quando fracta testa oui uel ouorum apparent pulli. tunc eos recognoscit et nutrit. sed pro tanto dicitur dura ad filios. quia non fouet ova ut inde enascantur. sed prima expositio magis concordat littere sequenti. cum dicitur: r Frustra laborauit. concipiendo. eo q nõ curat de natiuitate pullorꝫ et nutritiõe: sed dimittit. s Nullo timore cogente. Alie enim aues diligenter custodiũt ova et pullos. et si aliquando dimittant: hoc est ex timore alicuius superuenientis: qui vult matrẽ cum ouis uel pullis capere. sed strutio dimittit absq tali timore. t Priuauit enim eam deus sapientia i. naturali industria ad fotum ouorꝫ et pullorũ: que ẽ in oibus alijs auib9. v Nec tribuit illi intelligentiã. i. talẽ industriã q̃ vocat intelligentia. eo q ꝓcedit ab intellectu diuino. sicut precedenti ca. dictum est de gallo. x Cum tempus fuerit fugiendi insequentes. y In altũ alas erigit. ad currendum velocius. z Deridet equũ. quia velocius currit. a Et ascensorem eius. quia non potest eã attingere. Aliter istud exponitur. quia libro de ꝓprietatib9 animaliũ dicit q strutio naturaliter odit equũ et qñ videt eum venientem erigit alas contra ipsum. et eum terrens facit fugere. b Nũquid prebebis. Hic ponitur exemplum de equo qui inter alia animalia est mirabilis in multis. Primo in fortitudine. cum dicitur: Nũquid prebebis equo fortitudinem. qui onerat9 armis ferreis cum hoc faciliter portat militem armatũ Secundo est mirabilis in libidine. quia iuba colli excitat eum ad libidinem. et si fuerit consa minuitur libido. et ꝑtum ad hoc dicit. c Aut circũdabis collo ei9 hinnitum. qui excitatur in equis ex apperitu coitus ꝓpter quod dicitur Hieremie. v. Equi amatores in feminas: et emissarij facti sunt: vnusquisq ad vxorẽ ꝓximi sui hinniebat. Tertio equus est mirabilis in agilitate. qz ꝑuis habeat magnum corp9 et ponderosum. tamen facit magnos salt9. et hoc est quod dicitur: d Nũquid suscitabis eum quasi locustas. que volant ꝑ saltum. Quarto est mirabilis in audacia. et ꝑtum ad hoc subdit: e Gloria narium eius terror. odorando eni p nares sentit imminens bellũ. et in hoc delectat cum tũ bellum sit alijs terribile. f Terrã vngula fodit. p hoc ostendẽdo q̃ desiderat ad bellũ currere. iõ subdit: Exultat audacter et cẽ. g Nec cedit gladio. imo ꝓtra gladios euaginatos currit. h Sup ipsum sonabit pharetra. militis plena sagittis. i Vibrabit hasta et clype9. omnia ista ex motione equi faciunt sonitũ terribilem. tũ equus talibus non terretur: sed magis ad audaciã ꝓuocatur. ideo subditur: k Feruens. ex impetu. l Et fremens. i. binniens. m Horret terram. i. videtur eam horrere pedibus fodiendo. n Nec reputat tube sonare clangorem. qui est signũ congressus belli: nec ab equo reputat9 terribilis: sed magis delectabilis. ideo subditur: o Vbi audierit buccinã. ad bellum exhortantẽ. p Dicet vah. i. faciet signũ exultationis. vah eni est interiectio exultantis. vñ Isaie. xliij. Vah calefactus sum: vidi focum. q Procul odoratur bellum. i. odoratu ꝓcipit. r Exhortationem ducum. qui acies suas dirigũt et exhortantur ad bellandum. s Et vlulatum exercitus. quia vnus exercitus in principio congressus contra alium clamat fortiter ad aduersarios terrendum. Omnia ista ꝓcipit equus naturali industria sibi a deo data a quo factus est in adiutoriũ hominis. non solum ad subuectionem: sed etiam ad iusticie et reipublice defensionem. t Nũquid et cẽ. Hic ponitur exemplũ de accipitre qui habet mirabilem industriam in sui renouatione: qui flante austro qui est ventus calidus extendit alas suas contra calorem solis: ut sic aperiantur pori et veteres penne et plume decidant: et noue supernascantur: cum quibus agilius volet. et hoc est quod dicitur: Nũquid ꝑ sapientiã tuam plumescit accipiter? q. d. non. sed ꝑ diuinã sapientiam ipsũ predicto modo dirigentem. v Nũquid ad preceptum tuum cẽ. Hic vltimo ponitur exemplum de aquila que mirabilis est in multis. primo in volatu. qz alti9 volat ceteris auibus. et ideo dicit: Nũquid ad preceptum tuum. id est scõm dispositionem tuam. quasi dicat: non. sed scõm dispositionem diuinam: hoc enim facit aquila ex industria naturali a deo sibi data. Cursus autem naturalis rerum est quedã motio creature ad preceptũ diuinũ. Sm illud ps. cxlvij. Ignis grando nix glacies spiritꝰ procellarum: q̃ faciunt verbũ eius.

a Et in arduis ponet nidum suū. vbi non est accessus hominū nec bestiarum. ꝛ hoc ne pulli sui rapiant ab hominib⁹ uel a bestijs uolarent. secūdo aḋla mirabilis ē in visu. q̄ acute ꝛ uelonge valde videt ideo subditur: b Inde contemplatur escam. i. predam ad sui ꝛ pullorum nutritionem. ꝛ quia cōmuniter accipit predam viuam: ideo subditur: c Pulli eius lambunt sanguinem. s. de preda ab ea occisa currentē. ꝛ quia aliquando maxime tempore famis nutritur mortuis uel etiam mortuicinijs. ideo subditur: d Et vbicūq; cadauer fuerit statim adest. in quo notatur velocitas sui volatus. e Et adiecit. Hic cōsequenter ponitur ipsius iob confutatio in q̄tum ostenditur ipsum nescire nec posse respondere. ꝛ hoc est q̄d dicitur Et adiecit dom⁹. Auditis enim predictis mirabilibus iob obstupens tacuit. ꝛ ideo dom⁹ super predicta adiecit q̄d sequitur cum dicit: f Nūquid qui contendit cum deo. i. q̄ vult cū eo contendere disputando: sic tu videberis velle dicendo: Disputare cū deo cupio. g Tam facile cōquieuit. tacens ꝛ nesciens rñdere. h Vtiq; qui arguit deū. i. facit argumentationes contra deum. i Debet ꝛ respondere ei. hoc autem dr. q̄ iob sup̄ dixerat deo: Aut tu loquere ꝛ ego respondebo tibi. ꝛ subditur humilis responsio iob confitendo delictum suū. k Qui leuiter locutus sum. i. indiscrete ꝛ stulte. quia licz verum dixisset: excessit tamen in modo loquendi. ut ꝛ. dictum est: l Respondere quid possum. q. d. nihil: nisi confitendo stulticiam meam. ideo subditur: m Manū meam ponam super os meum. ut non aperiatur amplius ad sic loquendum. n Vnū locutus sum quod vtinam non dixissem. illud fuit quod dixit: Disputare cum deo cupio. o Et alterum. illud fuit q̄ cōmemorando iusticiam suam videbatur derogare diuine iusticie. p Quibus vltra non addam. diligenter de cetero ab his ꝛ consimilibus precauendo.

Respondens autem. Post⁊ dominus in- q Cap. xl. crepauerat iob de hoc q̄ dixerat: Disputare cū deo cupio. hic p̄sequenter increpat eum de altero. s. q̄ derogare diuine iusticie videbat suam iusticiā nimis cōmemorando. Et p̄mo ponitur ipsius iob increpatio. secūdo ipsi⁹ humilis responsio. xlij. ca. prima in duas. q̄ primo dñs ꝓponit ꝓpositū. secūdo ꝓsequit intentum. ibi: Si habes brachiū. Circa primū p̄mo excitat iob ad attentionem. ꝛ p̄z littera ex dictis ꝑ. in principio. xxxviij. capituli. ꝛ p̄ter ꝓponit intentum. d. r Nūquid irritum facies iudiciū meum ꝛ condēnabis me ut iustificeris. i. dices tu cōmemorare iusticiam tuam p talem modum q̄ iudiciū meū p hoc videat hominib⁹ irritū ꝛ falsū. ꝛ p q̄s videar ꝺdēnabilis. q. d. non. ꝛ tamen tu hoc fecisti q̄ p ꝓba tua q̄b⁹ iusticiā tuā exp̄ssisti. amici tui sic intellexerūt q̄ tu argueres iudicium meū tanq̄ iniustū. s Si habes brachiū. Hic p̄ter ꝓpositū ꝓbat q̄ iob sit increpabilis ex verbo p̄dicto. hoc aūt ꝓbat p excellentiam diuine sapientie ꝛ potentie q̄ tātū excellit potentiam ꝛ sapientiā humanā q̄ nullus homo debet se iustificare per talem modum quo aliquis possit opinari q̄ talis iustificatio cedat aliquo modo in derogationem diuine iusticie. Excellentia autem diuine virtutis maxime relucet in mundi creatione ꝛ gubernatione ꝛ q̄tū ad hoc dicitur: Si habes brachiū. i. virtutem que p brachiū designatur. t Sicut deus. qui sua virtute mundū de nihilo p̄duxit ꝛ conseruat. ita q̄ subtracta manutenentia ipsius omnia redigerentur in nihilum. v Et voce simili tonas. i. si vox tua sit tante virtutis sicut vox dei per quam omnia facta sunt de nihilo. sicut dicitur p̄s. cxlvij. Quia ipse dixit ꝛ facta sunt. x Circūda tibi decorem. i. fac tibi mundum totum sp̄ericum q̄ sit tibi ad decorem. sicut vniuersitas creaturarū ipsi deo. quia p pulchritudinem ordinis in creaturis apparet decor diuine sapientie ꝛ virtutis. y Et in sublime erigere. quasi presidens omni creature: quod est ꝓprium dei. secūdo apparet excellentia diuina in premiatione beatorū. ꝛ q̄tum ad ꝟ subditur: z Esto gloriosus. i. clare a sanctis angelis cognitus: ꝛ reuerenē laudat⁹. gloria enim est clara noticia cum laude a Et speciosis induere vestibus. i. societate sanctorū angelorum adornatis. sicut enim vestes pretiose faciunt ad ornatum hominis. sic societas angelorum ad ornatum dei: in q̄tum decor sue sapientie ꝛ glorie maxime relucet in eis b Disperge. Hic consequenter ostēdit excellentiā diuine virtutis que tertio modo apparet i punitiōe malorum. ꝛ hoc ostenditur primo in malis hominibus. secūdo in demonibus. ibi: Ecce behemoth. Circa primū dicit: Dispergе superbos. i. peccatores. si habes brachiū sicut deus. c Et respiciens cūm arrogantē humilia. i. solo nutu uel respectu tuo ijce a sua potentia. dicit aūt arrogans. qui maiora p̄sumit ꝛ attentat q̄ facultas sua ꝛ potentia se extendat. d Respice cunctos superbos. non oculo clementie parcentis: sed oculo iusticie punientis. ideo subditur: e Et confunde eos. reddens eis confusionem ꝓpter eorum superbiam ꝛ gloriationem f Et contere impios in loco suo. i. vbi ꝛ quando magis securi non verebantur suam impietatem operari. g Absconde eos in puluere simul. corpora eorum per mortem redigendo in puluerem. h Et facies eorum. i. animas que per facies designantur. eo q̄ in facie relucent omnes sensus. ꝛ in anima sunt omnes noticie intellectiue. i Demerge in foueam. i. in p̄fundum inferni. k Et ego confitebor. si possis facere predicta. l Dr. saluare te potest dextera tua. i. q̄ non indigeas alicuius auxilio. q̄d est ꝓprium ipsius dei. m Ecce behemoth. Hic p̄ter ostenditur excellentia diuine virtutis in punitione demonis. Et primo sub similitudine animalis terrestris. secūdo sub similitudine piscis. ibi: In extractione. Circa primū sciendū q̄ iudei dicunt hic q̄ behemoth est nomē cuiusdā aīalis incredibilis magnitudinis: in tātū q̄ in vna die depascit herbas mille montiū ꝛ increstino renascitur herba in tanta magnitudine sicut erat in p̄cedenti die. Et ad hoc inducit Ra. Sa. sup̄ istum locum auctoritatē p̄s. xlix. in quo vbi habemus: Jumenta in montib⁹ ꝛ boues. Hebrei dicunt: Behemoth in montib⁹ mille. ꝛ translatio Hieronymi sumpta immediate de hebreo habet: Pecudes in montib⁹ miliū. dicūt enī hebrei q̄ behemoth est nomen equiuocū: ꝛ vno mō sigt idem q̄ aīalia: ꝛ sic est nomen cois generis ꝛ plurale. Alio modo sigt predictū animal ymense magnitudinis: ꝛ sic est nomē speciei ꝛ singulare. Dicūt etiam hebrei q̄ in resurrectiōe deus interficiet illud: ꝛ iusti carnibus eius vescent. ꝛ sic patz q̄ iudei inciderunt in errorem sarracenorum dicences q̄ resurrectio fiet ad vitam animalem cibis indigentem. quod improbaui Deū. j. ca. per scripturam noui ac veteris testamenti. Habet etiam dictum eorum de magnitudine illius animalis multa q̄ statim videntur incōuenientia de pastu illius.

ꝛ a in arduis ponet nidum suū: In petris manet: in preruptis silicibus cōmoratur: atq; inaccessis rupibus. Inde b contemplatur escam: ꝛ de longe oculi eius prospiciunt. Pulli c ei⁹ lambunt sanguinem: ꝛ d vbicūq; cadauer fuerit: statim adest. Et e adiecit dom⁹: ꝛ locut⁹ est ad iob: Nūquid f qui contendit cum deo: tam facile conquieuit? Vtiq; b qui arguit deū debet i ꝛ respondere ei. Respondens autem iob domino dixit: Qui k leuiter locut⁹ sum: respondere l quid possū? Manū m meam ponam sup̄ os meū. Vnū n locutus sum: q̄d vtinā nō dixissem: ꝛ o alterum quibus p vltra non addam. XL

736
490

Propter qđ expositores catholici exponunt hoc de demone sub similitudine elephantis et ceti quiesit idem qđ leviathan. vñ positis ꝓprietatibus elephantis dicitur hic: Ipse est principiū viarum dei. quia tota natura angelica a principio fuit creata in celo empyreo. Similiter positis ꝓprietatibus leviathan dr:

Ipse est rex sup ōes filios superbie. Ex q̄bus dictis satis pz q̄ deus sub similitudine illoꝝ aialium loquit de demone: qui licz anteq̄ caderet p̄ peccatum esset superior homine: de pz uatus tñ p̄ peccatū factus est inferior. et cecidit quodāmodo in bestialem monstruositatem. vñ et in aialibus monstruosis solet apparere. inē aialia autē terrestria elephas est valde monstruosus. et cetus inter marina. et ideo p̄ ipsa hic intelligit diabolus. Ratio aūt q̄re hic elephas vocat behemoth qđ nomen in hebreo sigt aialia in plurali. est q̄ ꝓpter magnitudinē habet excellentiā sup oia aialia: ita q̄ corpa pluriū animaliū simul iuncta non adequāt eius quantitatem. Igitur exponat hrā de demone sub nomine elephātis designato. qz in parabola sensus litteralis est: nō ille qui immediate p̄ voces sigtur: sed p̄ res sigtas. sicut Judicū. ix. dicit. Jerunt ligna ad rhānū. sensus litteralis est de viris sicbē sigt̄ p̄ ligna. et abimelech q̄ p̄ rhānū sigtur. sic in ꝓposito sensus litteralis est de demone qui parabolice p̄ elephantem designat cum dicit: Ecce behemoth quem feci tecum. si referat ad elephantem sic exponitur q̄ elephas factus fuit sexta die cū aliis animalibus gressibilibus. et eodem die fact⁹ fuit homo. et sic iob hic accipit. ipso adam in quo etiam factus fuit iob quodāmodo. s. tanq̄ in principio totius nature humane. si aut̄ referatur ad demonem qui p̄ behemoth intelligitur. sic exponitur: a Quem feci tecum. i. sicut et te feci. et hoc dicit ad excludendum errorem coꝝ qui maliciam demonis ꝓsiderantes negauerunt ipsum esse creaturā dei. uel aliter: Que feci tecum. i. habentem tecum similitudinem in natura intellectuali in qua etiam elephas p̄ quē demon intelligitur habet quandā cōuenientiā cum deo. Dicitur enī. viij. de animalib⁹ q̄ omniū animaliū siluestriū maxime domesticabile ē elephas in multis enim eruditur et intelligit et docetur adorare regem qđ non est sic intelligendū q̄ habeat intellectū: sed ꝓpter bonitatem estimative habet intellectui aliquid simile. b Fenus et leo: sed herbis granis et terrenascentibus sicut et bos. et et pascitur in hominibus implicatis terrenis cupiditatibus. Consequenter agitur de virtute elephantis generatiua. cum dicit: c Fortitudo illius in lumbis eius. semen enī in animalibus masculinis defluit a renibus ad membra genitalia. d Et virtus illi⁹ in umbilico ventris eius. in coitu enī supponit umbilicum dorso femelle. et ideo habet ibi fortitudinem neruoꝝ. ne ledatur ex concussione corpoꝝ tam magnorum e Stringit caudā suam sicut cedrū. qz in animalib⁹ predicto modo coeuntibus masculus stringit caudā suam inter tibias posteriores. f Nerui testiculoꝝ eius perplexi sunt. qz testiculi animaliū generantiū habent quasdam reuolutiones neruoꝝ. ut habet. iij. de aialibus. p̄ ista intelligit q̄ demon in peccato luxurie maxime delectat. non qz delectationē in coitu ꝓpr̄ se habeat. licz aliq̄n demones sint incubi et succubi. sed qz illos quos in peccato luxurie plus q̄ in alijs peccatis irretit ita fortiter tenet q̄ non possunt manū eius faciliter euadere. et sic qđ dicitur: Fortitudo illius in lumbis eius. refertur ad luxuriam virorum que magis viget in renibus. Et virtus ei⁹ in umbilico ventris ei⁹. ad luxuriam mulierū. Stringit caudam suam quasi cedrū. quia quos in hoc peccatū deiecit assuefactione ligatos tenet. Nerui testiculoꝝ eius perplexi sunt. qz illos q̄ hoc vitium relinquere volunt diuersis occasionibus impedit et retinet. Consequenter agit de fortitudine elephantis. d. g Ossa eius velut fistule eris &c. p̄ hoc intelligitur fortitudo ossium eius et tibiarum ad sustinendū corporis pondus. ideo dicūtur inflexibiles ad modū eris et ferri. et per hoc in demone intelligitur obstinatio in peccato. quia literarum eius arbitrium non est flexibile ad bonū

quem a feci tecum: fenū b quasi bos comedet. Fortitudo c ei⁹ in lumbis eius: et d virtus illius in umbilico ventris ei⁹. Stringit e caudam suam quasi cedrum: nerui f testiculorum eius perplexi sunt. Ossa g eius velut fistule eris: cartilago illius quasi lamine ferree. Ipse h est principium viarum dei. Qui i fecit eum: applicabit k gladium eius: huic l montes herbas ferunt. Omnes m bestie agri ludent ibi: sub n umbra dormit in secreto calami in locis humentibus. Protegunt o umbre umbram eius: circūdabunt p eum salices torrentis. Ecce absorbebit q fluuium: et non mirabitur: et habet fiduciam q̄ influat iordanis in os eius. In r oculis ei⁹ quasi hamo capiet eum: et s in sudibus perforabit t nares ei⁹. An u extrahere poteris

b Ipse est principium viarum dei. hoc interponitur ad intelligendū q̄ ea que dicunt hic de demone intelliguntur sub metaphora elephantis. est enim demon principium viarum dei. quia inter creaturas angelica est ꝑma. et inter angelos ille qui fuit primus simpliciter peccauit p̄ superbiam et fuit alijs cadentibus occasio peccandi. i Qui fecit eum. s. deus. k Applicabit gladiū eius. s. ptātem nocendi que inest ei a deo. cuius voluntatem nocēdi habet a seipso. non tñ potest eam exequi nisi deo pmittente. sicut patz in principio hui⁹ libri. Consequēter describit cōuersatio elephantis. cū dicit: l Huic montes herbas ferunt. qz sicut dictū est ō. nescitur terre nascentib⁹. et p̄ hoc q̄ fit hic mentio de montib⁹ intelligitur q̄ ptās demonis maxime est in superbis hoibus. m Oēs bestie agri ludent illi. sicut dictū est ō. elephas nō viuit de preda aliozū aialiū sicut leo. et iō alie bestie nō formidāt habitare cū eo. et p̄ hoc designat q̄ hoies bestialiter viuentes sint ipsi demoni familiares. n Sub umbra dormit in secreto calami. est enim elephas animal calidū. et in regionibus calidis nascitur. et ideo ꝑtra calorem corpis et ꝑtis liventer requiescit iuxta fluuios. vbi in locis paludosis crescunt calami. ut habetur. v. de aialibus. o Protegunt umbre umbrā ei⁹. quia querit loca iuxta calamos vbi sunt arbores magne quarū umbre cadunt super umbras calamoꝝ. ideo subditur: p Circūdabunt eum salices torrentis. que sunt altiores calamis. et faciūt umbram densiorem. q Absorbebit fluuiū &c. elephas enim ꝓpter magnitudinem corporis et caliditatem complexionis ꝓsueuit multum bibere. vñ. vij. de animalib⁹ dicit q̄ quidam elephas bibit metretas macedonicas. xiij. in mane. et iterum alias. viij. in sero. et iō hic est hyperbolica locutio cum dicitur: Absorbebit fluuiū. sicut de homine multum potante dicitur q̄ si secana uel alius fluuius transiret per os eius non esset satiatus. per ista designatur q̄ diabolus quiescit et habitat in hominibus ocio deditis: tanq̄ in locis umbrosis que sunt apta quiescentibus et ociosis. et q̄ confidit de facili sibi incorporare quasi potando omnes homines instabiles: qui p̄ fluuiū designantur. verūtamen quia non superat omnes: sed a sanctis hominibus superatur et maxime a xp̄o. ideo subditur: r In oculis eius quasi hamo capiet eum. in quo exprimitur vnus mod⁹ capiendi elephantem per hoc q̄ deserbus cauatur terra: et supra illam cauationem ponitur pabulum: quod videns illuc accedit et terra frangitur et pondere: et sic cadit in foueam: et capitur sicut pisces hamo capiuntur. quia venator superueniens eum pungit lancea. ideo subditur: s Et in sudibus. id est in acutis gladijs. t Perforabit nares eius. que sunt partes magis sensibiles. per hoc autem designatur q̄ xp̄us superauit diabolum ostendens ei infirmitatem humane nature: quam credens sicut escam deuorare fuit captus. p̄ sudes autem eius nares perforantes. possunt intelligi apostoli et alij sancti: quibus xp̄us dedit super demones potestatem. v An extrahere poteris. Dic consequenter agitur de demone sub similitudine ceti: qui est maximū animal marinum. Dicit enim Plinius q̄ tantum spacium occupat quantum quatuor iugera terre. mediam autem partem iugeri par bouum in die arare consueuit. ut habetur. i. Reg. xiiij. Et ad designandū magnitudinem ceti vocatur hic leviathan: quod in hebreo sonat additamentum eorum. quia notabiliter excedit quantitatem omniū aliorum animaliū terrestrium et marinoꝝ. agit sub similitudine aialis

tam monstruosi. primo oñdit ipse demon ab hoie insuperabilis. 7 secũdo omnib⁹ creaturis terribilis. ca. sequẽti. ꝑma adhuc i duas. q: primo ostenditur insuperabilis ab homine. secũdo superabilis a deo. ibi Memento belli. Circa primũ dicitur: An extrahere poteris. s. demari: a Leuiathan hamo. q. d. nõ. quia non potest sic capi sicut pisces alij. 7 dato q sic capi retur. tamen nõ posset sic extrahi ꝓpter pondus sui corpis. b Et funem ligabis linguam eius? q. d. non. ham⁹ enĩ in q̃ capitur piscis appendit in fune: 7 sic lingua piscis capti ligatur cũ illo fune. c Nũquid multiplicabit ad te preces. ut ei parcas 7 nõ capias eũ quasi dicat. non. q: non habet te timere. d Nũquid feriet tecũ pactũ. ut seruiat tibi sicut domino suo? e Nũq̃d illudes ei quasi aui. capiendo eum in decipula sicut capitur auicula. f Aut ligabis eũ ancillis tuis. sicut ligat auicula capta. ut pueri q̃ custodiuntur ab ancillis ludant in ea. Per ista ꝑdicta intelligitur q tanta est potestas demonis q nulla virtute hominis

leuiathan[a] hamo: 7 [b] fune ligabis linguam eius? Nũquid ponnes circulum in naribus eius: aut armilla perforabis maxillam eius? Nũquid [c] multiplicabit ad te preces: aut loquetur tibi mollia? Nũquid [d] feriet tecum pactum: 7 accipies eum seruũ sempiternũ? Nũquid [e] illudes ei quasi aui: aut [f] ligabis eũ ancillis tuis? Concident [g] eũ amici: diuident illũ negociatores? Nũquid [h] implebis sagenas pelle eius: 7 [i] gurgustium piscium capite illius? Pones [k] sup eum manũ tuam. Memento [l] belli: nec [m] vltra addas loqui. Ecce [n] spes eius frustrabit eũ: 7 videntibus [o] cunctis ꝓcipitabit. XLI

carminibus verbis lapidibus caracterib⁹ 7 similibus potest astringi seu artari ad aliquid agendum. licꝫ aliquando hoc fingat ut homines talibus intentos in erroribus retineat. g Concident eum amici: diuident illum negociatores? interrogatiue legatur. q. d. nõ alia enĩ aialia terrestria 7 aquatica aliquando capiunt virtute humana. 7 sic carnes eorum cõmunicant alijs ꝓ literalem distributionem inter amicos. uel per venditionem inter negociatores. h Nũquid implebis sagenas pelle eius. i. capies eum cum sagena. q: pellis piscis capti in sagena inuoluitur intra ipsam. q. d. non. quia nõ pot sic capi. i Et gurgustiũ pisciũ capite illi⁹. est aũt gurgustium instrumentũ de vimine factum sic nominatũ a gurgite fluuij in quo ponit ad capiendũ pisces. q: aliquando intrãt illuc 7 non pñt exire. Caput autem ceti est tante magnitudinis q non posset ingredi talia instrumẽta. k Pones sup eum manũ tuam. i. virtutem tuam ad faciendũ de eo voluntatem tuam. q. d. nõ. cum sit omnino virtute humana insuperabilis: nisi cum impingit ad terram vñ nõ potest se mouere. ut dicetur pte sequenti. uel quando ex improuiso vulnerat ex insidiantib⁹ sibi. ut dictum fuit. l Memento belli. hic ꝓnter ostenditur q q̃uis demon sit insuperabilis ab hoie. superabilis tñ est a deo. ideo subdit: Memento belli. qõ demon habuit cõtra te. ut patet in principio huius libri ꝓdendo substantiam tuã 7 plem 7 peutiendo carnem tuam. 7 in nullo potuisti resistere. m Nec vltra addas loqui. aliquid qõ sonat in derogationem iustitie 7 sapientie mee cum possum ipsum demonem solo nutu deicere. ideo subditur: n Ecce spes eius frustrabitur. in quo tangitur reiectio demonis sub similitudine ceti. cetus enim sperans deuorare pisces insequitur eos fugientes ad littora maris vbi aqua non est ita profunda q cet⁹ possit ibi natare. 7 sic impingit ad terram de qua non potest se retrahere. qõ videntes homines occurrunt vndiq; 7 interficiunt ipsũ. q: non pot se mouere. p hoc designat q demon sperãs sibi incorpare scos a sua spe frustrabit. q: ab eis virtute dei superabit. 7 videntib⁹ cunctis precipitabit. quia in extremo iudicio cum dãnatis in infernũ deijcet. o Videntibus omnibus. qui tunc erunt in iudicio congregati. p Cap. xli.

NOn quasi crudelis. Post q̃ ostendit demonem ab homine insuperabilem. hic ꝓsequẽs ostendit eũ cunctis terribilem. Circa quod primo remouet dubium. 7 secundo ꝓsequitur ꝓpositum. ibi: Quis reuelabit. Circa primũ sciendum q ex condicionibus ipsius demonis predictis ac etiam dicendis sub similitudine ceti posset aliquis credere deum esse crudelem erga creaturas dando demoni tantam potestatẽ. 7 hoc remouet. d. Nõ quasi crudelis suscitabo eum. cui⁹ rationem subdit: q Quis enĩ potest resistere vultui meo. i. voluntati 7 precepto meo. q. d. nullus. 7 ideo q̃uis potestas demonis sit magna. tñ nõ potest ea uti nisi q̃tum placet mihi. 7 sic possum eam restringere 7 ꝑmittere. put expedit saluti elector. secũda etiã causa subdit. cum dicit: r Et quis ante dedit mihi ut 7c. quasi diceret. non sũ obligat⁹ alicui nec possũ obligari. 7 iõ nulli facio iniuriam seu crudelitatem ꝓcedendo demoni potestatẽ. tertia autẽ causa subditur. cũ dicit: s Non parcã ei verbis potentibus. i. ꝓpter verba eius cõminatoria. nec etiã ꝓpter verba ei⁹ humilia. ideo subditur: t Et ad deprecandũ cõpositis. sed puniã eũ de malo vsu sue potestatis ꝑm tenorẽ iusticie 7 equitat⁹ que punitio cedet ad honorem meum: 7 gloriam electorum. v Quis reuelabit faciem 7c. Hic ꝓnter exequit ꝓpositũ oñdens sub specie ceti demonẽ esse terribilem. ꝑ ex ei⁹ dispositione. secũdo ex eius opatione. ibi: Sternutatio ei⁹. Circa primũ dicit: Quis reuelabit faciem indumenti eius. cetus enĩ in fronte dicit habere multas plicas magnas ad modũ falcis dispositas. ad q̃rum relevationẽ uel reuelationẽ nullus auderet appropinq̃re ex terrore. 7 ꝑ hoc designat q astutias demonis 7 ei⁹ fraudulentias nullus homo posset explicare. x Et in medium oris eius quis intrabit. os enim ceti est ita terribile q quelibet creatura vltra modum horreret intrare. 7 ꝑ hoc designat q adhuc deberet esse magis horridũ incorporari demoni ꝑ peccati mortalis ꝓsensum. y Portas vultus eius quis aperiet? porte vltus ceti dicunt eius due mandibule superior 7 inferior que ad modum portarum aperiũtur 7 claudunt. ꝑ quas intelligitur in demone violentia 7 astutia quibus quasi quibusdam portis peccatores absorbet. z Per gyrum dentiũ ei⁹ formido. ꝑ dentes ceti terribiles intelliguntur mali homines qui sua potestate alios ad malum inducunt. ut sic demoni per eos quasi quibusdam dentibus incorporentur. a Corpus illius quasi scuta fusilia. i. de ere fusoque sunt fortissima. b Compactum squamis sese prementibus. 7 cõplectentibus. squame enĩ ceti magne sunt ad modũ scuti. ꝑ hoc autem designatur multitudo malorum hoiũ qui sunt quasi q̃dam squame diaboli. 7 cõnexio eor ad male agendũ. ideo subdit: Una vni ꝓximus. c Et ne spiraculũ. i. aer incedit ꝑ eas. squame enĩ ceti sunt ita ꝓiuncte q vix aer potest inter eas ingredi. 7 ꝑ hoc intelligit q mali hoies ita aliq̃n sunt ad male agendũ cõuenerati 7 obstinati q nõ recipiũt instinctũ spũs sancti ad bonũ. ꝑm q dicit s. xxiij. Ipsi fuerũt rebelles 7c. d Sternutatio eius. hic ꝓnter ostendit demon terribilis sub similitudine ceti ex eius opatione. 7 primo describitur eius terribilis opatio. 7 secũdo eius mirabilis impugnatio. ibi: Mittet ꝓ tra eũ. Circa primũ sciendũ q sicut in describendo dispositionẽ ipsi⁹ ceti incipit a capite. ita similiter incipit describendo eius operationes. ꝓncipaliorꝫ aũt pars capitis est cerebrũ. ex cuius commotione causatur sternutatio. ideo dicit: Sternutatio eius splendor ignis. quando enim homo fortiter sternutat. ex commotione cerebri cõmouentur oculi. 7 sic ab eis videntur quasi q̃dam scintille egredi. 7 hoc tanto magis fit in sternutatiõe

ceti·quāto caput eius & cerebrū sunt maiora. Audiui autem a quodā ergo i mari & homine veridico q in ripa maris iuxta portugaliam fuerit inuent⁹ cetus ve cuius lingua particulatim vecisa fuerūt onerati.xxiij.muli.ex quo satis apparet magnitudo capitis & cerebri & etiā oculo⁹.ideo subditur: a Et oculi eius ut palpebre diluculi.oculi enim propter lenitatē habent quādam claritatem.& ideo oculi ceti propter magnitudinem videtur a longe per modum cuiusdam claritatis diffuse similis auroze seu diluculo. per sternutationē autem ceti intelligitur tentatio diaboli ex qua procedit ignis ire & cōcupiscentie.& per claritatem oculorum prosperitas temporaliū quam diabolus peccatoribus repromittit.

eius splēdor ignis: & [a] oculi eius ut palpebre diluculi. De [b] ore eius lampades ꝓcedunt sicut tede ignis accēse: de [c] naribus eius ꝓcedit fum⁹ sic[d] olle succense atq; feruentes. Halit⁹ [e] eius prunas ardere facit: & [f] flāma de ore eius egredit. In [g] collo eius morabit fortitudo: & [h] facie eius ꝓceder egestas. Membra [i] carniū eius coherētia sibi. Mittet [k] ꝓtra eū fulmina: & [l] ad locū aliū nō ferent. Cor [m] eius indurabit tanq; lapis: & stringet quasi malleatoris incus. Cū [n] sublat⁹ fuerit timebūt angeli: & [o] territi purgabūt. Cū [p] apprehēderit eū gladius: subsistere nō poterit neq; hasta neq; thorax. Reputabit [q] enī quasi paleas ferrū: & quasi lignū putridum es. Non [r] fugabit eum vir sagittarum: in [s] stipulam versi sunt ei lapides funde. Quasi [t] stipulam estimabit malleum: & ridebit vibrantem hastam. Sub [u] ipso erunt radij solis: & sternet [v] sibi aurū quasi lutū. Feruescere [x] faciet quasi ollam ꝓfundū maris: & [y] ponet quasi cū vnguēta bullīūt.

Consequenter describitur effectus oris·cum dicitur: b De ore eius lampades ꝓcedūt sicut tede ignis accense.est autem teda genus ligni luminaribus apti.& dicitur a tedet per antiphrasim.cetus enim habet maximum calorem interius: qui necessarius est ad mouendum tantam molem corporis.est etiam animal respirans sicut delphin.& ideo de ore ei⁹ egreditur aer multum calefactus ꝓpter qō igni comparat.& q2 nō solum respirat per os sed etiam per nares.ideo subditur: c De naribus eius procedit fumus.i.aer calefactus & adustus. d Sicut olle succense atq; feruētes.sicut enim aqua in olla calefit p hoc q ignis apponitur olle: ita aer respiratus in pulmone p calorem cordis ꝓexistentē. e Halitus eius prunas ardere facit.i.ita magnus est & calidus q possit accendere prunas.& loquit⁹ de ceto ad modū sufflationis magni: quo succenditur ignis in magna fornace. f Et flāma de ore ei⁹ egreditur.i.aer tam adustus & calidus q merito flāme cōparatur. Per ista autem predicta intelligit q per tentationes diaboli: feruores ire inuidie ac superbie succenduntur. Consequenter describit fortitudinem colli qō imediate coniungitur capiti.v. g In collo ei⁹ morabit fortitudo. In libro.ij. de animalibus dicitur q nullus piscis habet collum nisi generans:cuiusmodi est cet⁹·in cui⁹ collo requirit magna fortitudo ad portandum pondus tanti capitis.sicut predictum est.& ad cōtungendum ipsum reliquo corpori. Et p collum ceti designantur mali homines p quos diabolus suam maliciam ad alios diriuat. h Et faciem eius precedet egestas.in ceto enim ꝓpter magnitudinem corporis requirit multum de nutrimento.& ideo quādo vertit faciem ad querendum cibū euacuat illam partem maris sibi ꝓpinquam piscibus eos deuorādo.& p hoc designatur q egestas & carentia virtutum ex suggestione demonis causatur. Consequenter describit fortitudinem aliarum partium corporis ceti dicens: i Membra carniū eius coherentia sibi.ꝓpter spissitudinem membrorum & carniū.& p hoc designatur q homines iniqui qui sunt membra diaboli ad malefaciendum ad inuicem sunt colligati k Mittet contra eum. Hic consequenter describitur impugnatio demonis sub metaphora ceti.& primo a deo qui eum reiecit.secundo a creatura quam despicit·ibi:Cum apprehenderit.Circa primum dicitur: Mittet contra eum fulmina. s.deus a quo fulmina tanq; sagitte mittuntur.fulmina autem frequenter cadunt in mari & naues obruunt.& eodem modo cetum frequentius petiūt q alios pisces ꝓpter magnitudinem sui corporis. l Et ad locum alium nō ferentur.p qō designatur certitudo diuine ꝓuidentie.sicut de sapiente sagittatore dicitur: q eius sagitta non fertur ad alium locum nisi intentionis sue.p hoc fulmina intelligitur sententia diuina damnationis demonis que non fertur alibi·quia cedit ad dei gloriam & sanctor⁹.& tantūmodo nocet demoni & malis hoibus qui sunt membra eius.& q hoc de demone specialiter intelligatur·p hoc patet qō subditur: m Cor eius indurabitur q̄si lapis & c̄. in quo designat obstinatio demonis qui non flectitur ad bonū ex aliqua percussione diuine vltionis. n Cum sublatus fuerit timebūt angeli.iste timor nō est aliud q̄ admiratio angelorum sanctorum de diuina virtute & iusticia in reiectione & punitione demonis que partim facta est a principio sui casus.& consūmabitur in futuro iudicio quando cum peccatoribus damnatis detrudetur in infernō.nec potest talis admiratio angelorum intelligi de percussione seu interfectiōe ceti a deo.q2 ois res corporalis parua & modice reputationis est & quasi nulla respectu angeli.ꝓpter qō in eo nō cadit admiratio de reiectiōe rei corpalis.& maxime intellectu carentis cuiusmodi est cetus. o Et territi purgabunt.fm q dicit Dionysi⁹.licz i angelis nō sit purgatio ab immunditia: tñ est ibi purgatio a nescientia inq̄tū p illuminatiōes diuinas seu effectus eius mirabiles immediate ab eo ꝓcedētes angeli sancti aliqua cognoscūt q̄ pri⁹ nesciebāt.& hoc modo angeli in reiectione demonis de celo empyreo fuerūt purgati a quadā nescientia videntes dīnam virtutē & iusticiā in effectu quā prius nō viderant.idem eodē mō erit in detrusiōe demonis in inferno cū dānatis in extremo iudicio. Fuerūt etiā sancti angeli in casu demonū purgati ab eor⁹ societate.& in extremo iudicio p totalē separationē plenius purgabunt. p Cū apprehēderit. Hic ꝓiter describit impugnatio diaboli sub noīe ceti.& b ab hoie quē despicit.& est qō dr: Cū apprehenderit eū gladi⁹ c̄. in quo p ostendit q nō timet inuasionem de ꝓximo.q2 q̄tumcūq; homo sit armat⁹ ad inuadendū ut gladio & hasta.& ad sustinendū thorace & similib⁹.tñ nullo modo poterit stare cora eo si aduertat.ideo subdit: q Reputabit enī ut paleas ferrū.q2 ferrū gladij uel lignū lanceę nō poterunt ei nocere. sic nec palee ꝓiecte ꝓtra hoiem nocēt sibi.& sic cetus nō timet inuasionem de ꝓpinquo.ita nec etiā de longinquo.ideo subdit: r Non fugabit eū vir sagittarū.timore sagittarū ꝓtra eū ꝓiectarū. Sciendū tñ q licz talia nō timeat.tñ ex ꝓiectione spiculoꝝ de longinquo que non aduertit.nec p ꝓns timet: vulneraf & tandē moritur. & sic mortuus ad litt⁹ maris ꝓicitur.sicut dictū est ō.ca.ij. s In stipulā versi sunt ei lapides funde.habet enī tantā pinguedinem exteri⁹ & cutis duritiē q lapides sic ꝓiecti nō nocerēt ei. t Quasi stipulā estimabit malleū.nō enī pōt alios tantū appropinq̄re sibi q cū malleo uel cū hasta possit eū pcutere: nisi qñ impingēs ad ērā nō pōt se mouere.ut dictū est ca.ꝓce.p predicta intelligit q diabol⁹ qui p cetū intelligit nō timet inuasionē hois de ꝓpinquo uel de longinquo.q2 nulla res corpalis pōt ei nocē nisi inq̄tū ē instrumētū diue iusticie.sicut ē ignis infernalis q̄ est corporeus: & tñ ipsum affligit. sicut aūt cetus virtute humana non potest supari.ut predictū est: sic nec etiā aliquibus specialis allici ut se subiiciat ei.ideo subditur: v Sub ipso erunt radij solis.i.res q̄tumcūq; pulchre nihil reputabuntur ab eo.nec etiam q̄tumcūq; preciose.ideo subditur: x Sternet sibi aurum quasi lutum.i.nihil reputabit.per hoc designat q diabolus nullis rebus sensibilibus q̄tumcūq; preciosis uel pulchris allicitur ut subiiciat se homini.licz aliquādo hoc fingat ut sibi hominem alliciat in culpa: & tandem pena perpetua. y Feruescere faciet quasi ollam.quia per magnitudinem corporis cetus facit magnam cōmotionem maris ex qua cōmotione generatur magna spuma in superficie.ideo subditur: z Et ponet quasi cū vnguenta bulliunt.que bulliendo spumā sapius faciūt ex aere iciuso. p hoc aūt intelligitur q diabol⁹ cōcitat turbationes in hoc mūdo.

Post[a] eũ lucebit semita: estimabit[b] abyssũ q̃si[c] senescentem.
Nõ[d] est sup trã ptãs q̃ cõparet ei: q̃[e] fact[g] est ut nullũ timeret
Omne[f] sublime videt: ipse[g] ẽ rex sup vniũsos filios supbie.

Respondẽs[b] aũt xlii
Iob dño dixit: Scio[i] q̃
oĩa potes: t[k] nulla te la-
tet cogitatio. Quis[l] est iste qui[m]
celat ꝓsiliũ absq; [n]scientia: Jõ[o]
insipiẽt locut[g] sum: t[p] q̃ vltra
modũ excedũt scientiã meam.
Audi[q] t ego loq̃r: t interrogabo[r] te
t[s] rñde mihi. Auditu[t] aur̃ au-
diui te: nũc[v] aũt ocul[g] me[g] vi-
det te. Jdcirco[x] ipse me reprẽ-
do: t[y] ago penitẽtiã in fauilla t
cinere. Post q̃[z] aũt locutus est
dñs ꝟba hec ad iob: dixit[a] ad
eliphaz themaniten. Jratus[b] ẽ
furor me[g] in te t in duos ami-
cos tuos: q̃m[c] nõ estis locuti
coram me rectũ sicut[b] seru[g] meus
iob. Sumite[c] ergo vobis septẽ
tauros t septem arietes: t[f] ite
ad seruũ meũ iob: t offerte ho-
locaustũ ꝓ vobis. Job aũt ser-
uus meus orabit ꝓ vobis. Fa-
ciem[e] eius suscipiam: ut[b] non
vobis imputet stulticia[i] Nec
enim locuti estis coram me re-
ctũ sicut seruus meus iob. Ab-
ierũt[k] ergo eliphaz themanites
t baldath suites t sophar na-
amathites: t fecerũt sicut locu-
tus fuerat dominus ad eos: t[l]
suscepit dom[g] faciẽ iob. Do-
minus[m] quoq; cõuersus est ad
penitentiam iob: cum oraret ille
ꝓ amicis suis. Et[n] addidit dñs
omnia quecũq; fuerant iob du-
plicia. Venerunt[o] autem ad eũ
omnes fratres sui: t vniuerse
sorores sue: t[p] cuncti qui noue-
rant eum prius: t[q] comederũt
cum eo panem in domo eius.
Et[r] mouerunt super eũ caput:

a Post eum lucebit semita. sicut enĩ naues transeũtes dimittunt vestigiũ sui transit[g] ꝓ aliq̃ temp[g]. sic etiã cetus ꝓpt magnitudinẽ sui corꝑis dimittit post se magnũ t longũ vestigiũ transit[g] sui. ꝓ q̃ dñs ostendit q̃ turbationes a diabolo cõcitate in hũc mũdo nõ cito sedant: sed habẽt aliq̃ magnũ tpis tractũ. b Estimabit abyssum. i. mare oceanũ. c Quasi senescentẽ. i. impotentẽ ad ipsũ absorbẽdũ. q̃ enim antiq̃t t senescit ꝓpt interitũ est. ut habet Heb. viij. t ꝓ dñs est debilis virtutis. ꝓ hoc intelligit demon q̃ ꝓpt dãnationẽ suã nõ dimittit niti cõtra deũ q̃si sua pena esset terminãda. d Non est sup terrã ptãs q̃ cõparet ei. aialia aũt marina maiora sũt saris q̃ terrestria. ut dicit Plin[g]. cui[g] cũm assignat humiditatẽ abũdantiã: q̃ mẽbra corꝑis extendit. vñ t i regiõib[g] humidis sũt boues maiores q̃ i siccis t ideo si in mari nulla ẽ creatura q̃ eq̃paret ceto i fortitudine. multo minus inuenit in terra. ꝓ hoc designat q̃ ptãs demonis maior est q̃ ptãs cuiuslibet corꝑalis creature. ideo subdit: e Qui factus est ut nullũ timeret. habet enim demon ex cõditiõe nature sue que in eo remãsit integra q̃ sit supior omni corꝑali creatura. t sic nõ timeat eam. vñ subdit: f Oẽ sublime videt. q̃ ꝓ supbia semp nititur aggredi maiora. ꝓpter q̃ subdit: g Ipse est rex sup oẽs filios supbie. i. excedit oẽs alios in supbia. t ꝓ hoc ꝑz q̃ ea q̃ dicta sũt de ceto intelliguntur principaliter de demone qui est principiũ supbie.

Respondens aũt iob. Post q̃ descripta b Cap. xlij.
est ipsius iob increpatio eo q̃ nimis extulerat suã iusticiam: hic ꝓsequenter ponitur eius humilis responsio cõfitendo ꝓ priam culpam. dicens dño: i Scio quia omnia potes. quecũq; sunt possibilia fieri. k Et nulla te latet cogitatio. erat enim iste iob ꝓscius q̃ cõmemorando suam iusticiam passus fuerat aliquem leuem morum elationis qui in talibus solet oriri de facili etiam in hoibus perfectis. t talis motus q̃tũcũq; sit omnibus alijs occult[g] tñ deo est notꝰ. iõ subdit: l Quis est iste. i. quicũq; q̃tũcũq; astutus: m Qui celat cõsilium. i. vult cordis sui celare secretũ ipsi deo. n Absq; scientia. q. d. talis est nescius diuine virtutis ꝓpter quod iob recognoscit culpam suam. d. o Jdeo insipienter locutus sum. incaute iusticiã meam cõmemorando. p Et que vltra modum excedunt scientiam meam. rationes diuinorum iudiciorum nimis inuestigando. de istis enim duobus fuerat increpat[g] a domino. ut patet per predicta. q Audi t ego loquar. cõfitendo insipientiam meam. r Interrogabo te. humiliter sicut discipulus. s Et respondebis mihi. me instruendo. t Auditu auris audiui te. q. d. ante flagella habui de te cognitionem aliquam. sed tamen imꝑfectam. v Nunc autem oculus meus videt te. quia nunc habeo de te cognitionem pfectiorem. sicut visa plenius cognoscuntur q̃ solum audita. fuerat enim iob plen[g] instruct[g] de diuina virtute ꝓ flagellationem quia vexatio dat intellectum. t per reuelationem t allocutionem diuinam sibi facta. ut patet ex predictis. t quia ad cognitionem pleniorem sequit pfectior penitentia de cõmissis. ideo subdit iob: x Jdcirco ipse me reprehendo. culpã meã perfectius confitendo. t quia confessioni oris vult adesse satisfactio operis. ideo subditur: y Et ago penitentiam in fauilla t cinere. i. in austeritate t humilitate. z Post q̃ autem dc. Posita increpatione dei iob a domino de presumptione. t ipsius iob de incauta locutione. hic cõsequenter ponitur increpatio aliorũ trium amicorum iob de falsitatis assertione. t primo ponitur dicta increpatio. secundo increpatorum emendatio. ibi: Abierunt ergo. tertio ipsius iob plena relaxatio. ibi: Et addidit. Circa primũ dicit: a Dixit ad eliphaz themaniten. iste erat principalis inter istos tres. t ideo dominus ad ipsum dirigit sermonem. d. b Iratus est furor meus in te t in duos amicos tuos. non dicit in deũ uel in iob. quia peccare ex ꝓsumptione t incauta locutione sicut peccauerant deũ t iob nõ est ita graue sicut peccare in falsitatis assertione. q̃ cõtigerat istis tribus. ut patz per supradicta. t grauitas huius facti notat[g] per hoc quod dicitur: Furor domini irascitur contra eos. quod non solet dici i scriptura nisi ꝓ grauibus culpis. c Quoniam non estis locuti coram me rectum. i. dogma verum. d Sicut seruus meus iob. qui vera locutus est. tamen incaute q̃tum ad aliqua. t quia graues culpe antiquit[g] sacrificijs expiabantur. ideo subditur: e Sumite ergo vobis septem tauros. ad designandũ pfectionem penitentie ꝓ septenarij numerum quo pfectio designat. f Et ite ad seruũ meũ iob. ut iustus offerat sacrificiũ ꝓ iniustis. g Faciem eius suscipiã. q̃ leuiter tñ peccauerat: t cum hoc pfecte de hoc penituerat. h Ut non vobis imputetur. ad penam eternam. i Stulticia. falsam doctrinam asserendo. ideo subditur: Nec enim locuti estis coram me rectum. k Abierunt ergo. Hic ꝓnter ponitur increpatoꝝ emendatio. quia obedierunt ꝓmpte diuino mandato. t patet littera vsq; ibi: l Et suscepit dñs faciem iob. i. gratum habuit sacrificium per eũ oblatum. t eius orationẽ non solũ ꝓ ipso: sed etiam ꝓ amicis suis. iõ subdit: m Dñs ꝗ cõuersus dc. t ꝑz lrã. n Et addidit. Hic ꝓnter ponit ipsius iob relaxatio non solũ ad ꝓsperitatem pristinam: sed etiam ad maiorem. q̃ ostendit primo in generali. cũ dicit: Et addidit dom[g] dc. q̃ patebit. j. secundo ostendit hoc in spãli. t q̃ int̃ bona exteriora bis amici sunt ꝑcipua. ideo subditur: o Venerũt autem ad eũ oẽs fratres sui t vniuerse sorores sue. i. viri t mulieres de sua cognatione: q̃ noibus fratrũ t sororꝝ exprimunt in scriptura. vñ t abrahã vocauit loth nepotẽ suũ fratrẽ: Genesis. xiij. p Et cuncti qui nouerant eũ. i. illi qui habuerãt familiaritatem cũ eo ex alijs causis aũ flagella. q̃ postea ab eo se elongauerãt reputãtes eũ a deo flagellatũ ꝓpter ei[g] peccata licz occulta. q Et comederũt cũ eo panẽ. q̃ fecerũt cũ eo solẽne prandiũ. ꝓpt eius releuationem. noie enĩ panis t aque ois cib[g] t pot[g] intelligit in scriptura. vñ iij. Reg. vj. dixit Helyseus regi israel de syris in samariam ductis. Appone eis panẽ t aquã. t subdit ibidem: Apposita ẽ eis magna cibꝝ ꝑparatio. ex quo ꝑz q̃ panem t aquã ꝓpter a intelligebat solẽne prandium. non enim est verisimile q̃ rex fecerit nisi ꝑm intellectum propterea. r Et mouerunt super eum caput. recognoscẽtes se receptos fuisse: reputantes flagella ꝓpter iniquitatem suam ei contigisse. ideo subditur:

a Et cōsolati sunt eum sup omni malo. ꝓtestantes ꝙ hoc fecerat dñs ad ipsius iob ꝓbationē ⁊ maiorem remunerationē. b Et dederunt ei ⁊c̄. magis ad congaudendū q̄ ad releuandum. q2 dona huiusmodi ad hoc parū fecissent. q2 subdit: c Unusquisq; ouem vnā. In hebreo habet: Obulū vnū. ut dicunt hebrei moderni: Releuatio aūt fortune iob facta ē a dño. ideo subdit d Dñs aūt benedixit nouissimis iob. multiplicando bona eius tꝑalia ⁊ spūalia. e Et facta sunt ei. xiiij. milia ouiū ⁊c̄. añ flagella habuit tm̄ septem milia ouiū ⁊ tria milia camelorum: ⁊ quingenta iuga boū: ⁊ q̄ngentas asinas. ut habet s̄. j. ca. que oīa hic exprimunt duplicata. f Et fuerūt ei. vij. filij ⁊ tres filie. ⁊ sic videt ꝙ ꝓles eius non fuit duplicata. q2 tot habuerat ante. ut habet j. ca. Ad hoc dicunt aliqui ꝙ hoc factum est ad meliorem ipsi⁹ fortunā. q2 si ꝓles eius fuisset duplicata: bona eius tꝑalia fuissent nimis diuisa. ⁊ sic q̄libet reportaret minorē portionē. sed hoc videt parum valere. q2 in felicitate ꝓlis magis attenditur bonitas morū q̄ abundantia tꝑaliū bonorū. ⁊ ideo aliter dicitur ꝙ pueri iob fuerūt mortui in statu salutis. ut satis pꝫ ex dictis s̄. j. ca. tales aūt non dicunt ꝓprie mortui sed magis viui. s̄m ꝙ dicit saluator Math. xij. allegans verbū dñi qd̄ habet Exo. iij. Ego sum deus abrahā: ⁊ de⁹ isaac: ⁊ deus iacob. ideo subdit saluator: Non est deus mortuoꝝ sed viuentium. ⁊ ideo q2 pueri iob reseruabant in lymbo sanctoꝝ patrū cum ipso victuri in eternū. sic intelligit ꝓles eius duplicata sicut ⁊ alia. g Et vocauit nomē vni⁹ diem. ꝓpter speciositatis eius claritatem. h Et nomen secunde cassiam. que est species aromatica. ⁊ hoc ꝓpter mulieris suauitatem. i Et nomen tertie cornu stibij. est autem stibium vnguentum quo mulieres depingunt faciē: ut appareant pulchriores. s̄m illud. iiij. Reg. ix. Depinxit iezabel oculos suos stibio ⁊c̄. hoc autē stibiū in cornu seruat. sic ergo vocauit iob filiam suam ꝑ hoc designans ꝙ habebat maiorem pulchritudinem q̄ possit haberi in alijs mulieribus per talem picturam. ideo de filiarum iob pulchritudine subditur: k Non sunt autē inuente. ⁊ per hoc designatur ꝙ non solum excedebāt alias mulieres in pulchritudine corpis: sed etiam in pulchritudine morum. l Deditq; eis pater suus hereditatem inter fratres earum. ⁊ per hoc designatur conuenientia virtutis ⁊ amoris i vtrisq;. ⁊ quia iob fuit flagellatus in proprio corpore. ideo post flagella ad prosperitatis eius augmentum additur longitudo dierum. cum dicitur: m Vixit autem iob post flagella. s. que predicta sunt. n Centum quadraginta annis. ⁊ ꝙ in toto hoc tempe vixerit in prosperitate ostenditur per hoc quod subditur: Et vidit filios suos ⁊c̄. ⁊ sequitur: o Et mortuus est senex. quod pertinet ad vite diuturnitatem. p Et plenus dierum. quod pertinet ad vite ꝓsperitatem. vñ supra. vij. ad designandū suam aduersitatem dixit Sic ⁊ ego habui menses vacuos. ꝓpter quod per oppositum plenitudo dierum designat in eo abundantiam bonorum fortune. quib⁹ vsus est ad virtutem. ⁊ bonorum gratie quibus perductus est ad futuram gloriam: que perdurat in secula seculorum.

⁊ [a] consolati sunt eum sup omni malo quod intulerat dñs super eum: ⁊ [b] dederūt ei vnusquisq; [c] ouem vnam ⁊ inaurem aureā vnā. Dñs [d] aūt benedixit nouissimis iob magis q̄ ꝑncipio ei⁹. Et [e] facta sunt ei quatuordecim milia ouiū: ⁊ sex milia cameloꝝ ⁊ mille iuga boū: ⁊ mille asine: ⁊ [f] fuerunt ei septem filij ⁊ tres filie. Et [g] vocauit nomen vnius diem: ⁊ [h] nomen secunde cassiā: ⁊ [i] nomen tertie cornu stibij. Non [k] sunt autem inuente mulieres speciose sicut filie iob in vniuersa terra. Deditq; [l] eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Vixit [m] autem iob post flagella hec: centum [n] quadraginta annis: ⁊ vidit filios suos ⁊ filios filiorū suoꝝ vsq; ad quartam generationem: ⁊ [o] mortu⁹ est senex ⁊ [p] plen⁹ dierū.

Explicit liber Job.

Explicit postilla Nicolai de lyra super librum Job.

438

432

nó sono pu[illegible] ch. 430. fogli. [illegible] ri fatto il falo nella suma.

Registrū

Quinterni. d. e. f. i. k. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. uu. xx. — 36

Quaterni. a. b. c. g. l. mm. — 6

Seyterni. h. yy. — 2

44

fogli in tutto 432. fra li quali manca uno a carte. 69. et è stato bianco.

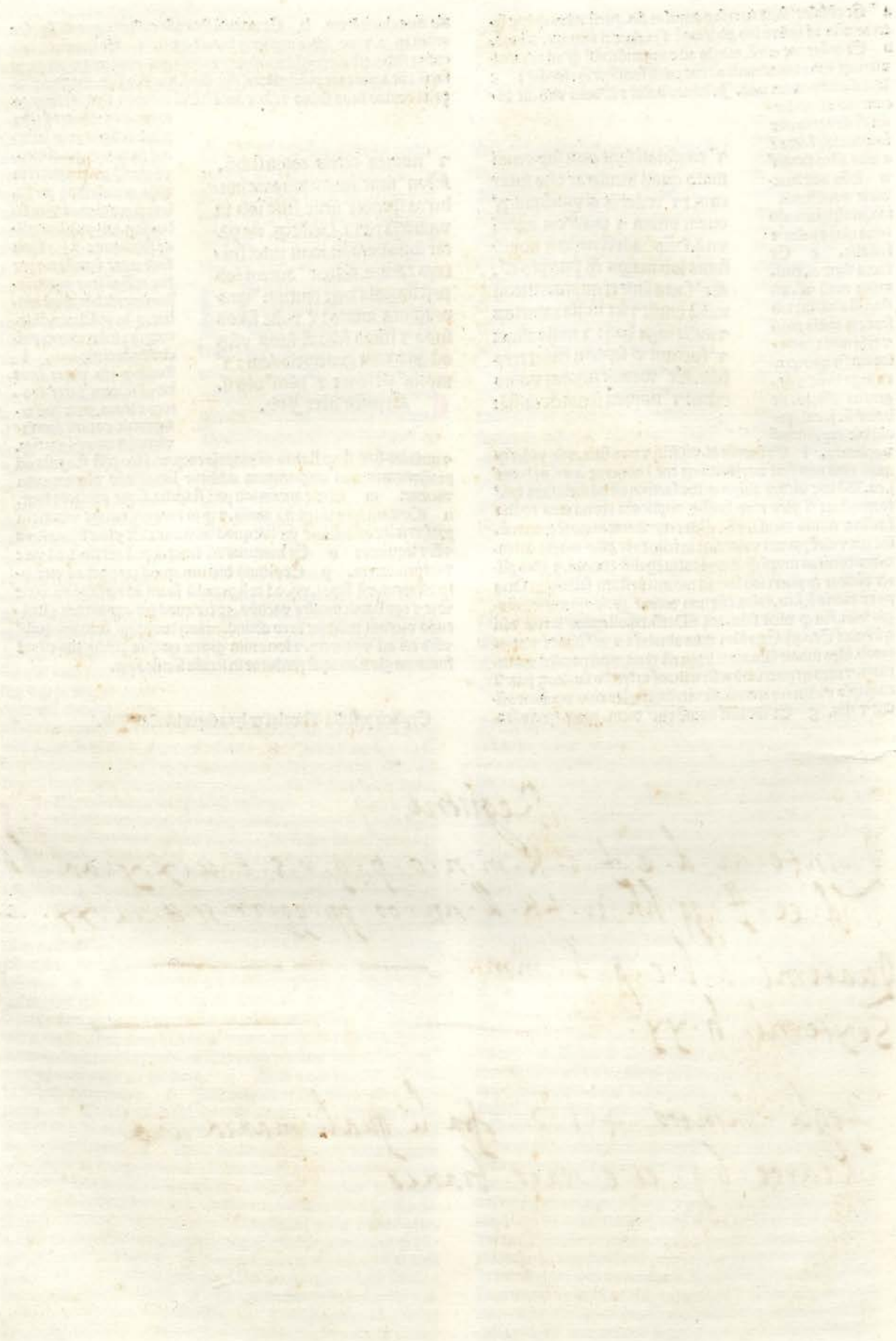

Prologus in additiones

Additiones ad postillam magistri Nicolai de lyra super biblia: edite a reuerendo patre dño Paulo de sancta Maria: magistro in theologia: epo Burgen. Archicancellario serenissimi principis dñi Johannis regis castelle & legionis incipiunt: quas venerabili viro Alfonso legum doctori: decano cōpostellano filio suo ex legitimo matrimonio genito: direxit: pmittēs ei plogū sub forma sequēti. Finiuit aūt eas anno dñi. M.ccc.c.xxix.

Quibus etiam inserte sunt replice magistri Matthie doring eiusdem ordinis minorū fratris & theologi optimi prout clarius videbitur in processu.

Quid tibi vis ut viuēs donē dilectissime fili: aut successionis titulo post vitā relinquam: nisi qd ad sacrarū scripturarū noticiā cōferat: & gressus tuos in catholice veritatis soliditate feruore cōfirmet. Hec est enī quā corde gesto: ac ore profiteor: & de qua puto scriptū fuisse. Pater filijs notā faciet veritatē suā: quā cū ab ineunte etate nō recepissem: sed sub iudaice cecitatis perfidia natus: sacras lras nō a sacris doctorib⁹ didicissem: ab erroneis magistris erroneos sēsus trahebā: lras rectam nō rectis cauillationib⁹ ut ceteri illius pfidie duces teme rarie inuoluere satagens. Cū vero placuit illi cuius misericordia mensurā non habet: me a tenebris ad lucē: a caliginosa turbine ad serenū aerē euocare: ceciderūt qdāmō squame de oculis mentis mee: & cepi scripturā sacrā aliquāto studiosius relegere: & iam nō perfide sed humiliter veritatē inquirere: & ingenij mei viribus nō cōfidens toto corde a dño postulare: ut qō salubrius aīe mee esset: cordi meo infigere dignaret: nocte dieq; eius auxiliū pstolabar. Sicq; factū ē: ut catholice fidei residerium in mēte mea de die in diē fortius incandesceret: q ad ipsam fidem quā corde gerebā: publice, pfiterer: & ea fere etate qua tu nūc es: baptismi sacramentū in but⁹ ecclesie sacro fonte susce pi: pauli nomē assumēs: te tūc infantie innocētia gaudēte: qui post me in etate illa tenera sacro lauacro ab originali culpa mundatus es: anteq; actuali inquinari valuisses: nomē Alfonsi susci piens: priusq; lras noiare nouisses. Procedēte vo tpe sacrarū lrarum studio insistēs: vtriusq; testamēti lectioni operā dedi: & iterdū a magistris viuētib⁹ audiēdo. Sepe etiā sanctor doctor aliorūq; insigniū virorū: qui ab hac vita trāsierūt: opa relegēdo: diuina donāte clemētia: qui pri⁹ fuerā magister error⁹ fact⁹ fum discipulus veritat⁹: q̄uisq; ad hāc quā vides senectutē accessi: & ut verū tibi fatear: inē pressuras seculi: & curie nostre curas: quib⁹ qñq; ventilat⁹ sū: hec fuit pcipue delectatio mea: hoc singulare solatiū meū: eternū & inmutabile mūs: eiusq; mirabilia opa in sancte & imaculate legis sue lectione contēplari: nec tū bi quos prosperos vulg⁹ appellat successus deseruerūt. Nā me licz prozelus imeritū nō ad paruū ecclie gaudiū: diuina gra sublevauit. Primo enī ad carthaginēsem: deinde ad hanc Burgen. sedē pmotus: amplissimis ecclie dei fauorib⁹ sū nutrit⁹: ecclesiasticis etiā secularia adiecta sūt: cū tū in domo gloriose memorie iustissimi regis Curricī: q̄ eius illustris plante inclyti regis nri Sigismundi officio suscepto: satis familiarie sum versatus. Fratrē vo tuū pmogenitū: ac te q̄ clementer q̄ pie oipotētis clemētia tractauit: ego nō referā: vosipsi cognoscite. Unū est qd silentio cōmittere nō possū: nobis ex leuitico sanguine descendentib⁹ aliquantulū demonstratū fuisse: q̄ ante tot secula scriptū est: tribui Leui nō fuisse data possessionē: qa dñs est possessio eius: deus enī est possessio nra. Christus hereditas nra: qui purgaturus filios leui ut sacrificia dño i iusticia offerrēt: noce plexica antiquit⁹ pdicatus: bis iā dieb⁹ manib⁹ pris se sacrificiū verū tractari pmittit: vtinā sic acceptās: sicut & tolerans. Nec volo ista me putes supuacue iactāterue inseruisse: vitāq; meā frustra annūciasse tibi: cū nō supuacuū: q̄nimo necessariū reor oipotentis bñficia cognoscere: & arrogātie attribuenda nō est: infirmitatis pprie apta & inficta cōfessio: pīertim cum tibi loquar a memoria h excidere nullo vnq; tpe vellē. Nec enī me satis gratū puto: tantor bñficiorū receptor agere: si cū vita mea illorū recognitio q̄escat. Tibi aūt nō ab re: inter ceteros h̄ litenter enarro: ut q bñficio etatis nō vidisti: saltē a patre audiens: memorie tradas: iuniorib⁹q; qui forsan nō audierūt: cū tor occurrerit sermo: frequenē enarres: ut & illi enarrēt filijs suis ne obliuiscant operū dñi: & legē ei⁹ exquirāt. Cui⁹ clariori exquisitioni fili charissime: cum nō mediocrem conferāt studium & disciplina: ad que te licz iurium doctrinis a pueritia occupatū: interdum anxiare conspicio: & inter studia iuris & disceptationū forensium occupationes vtriusq; testi spicas q̄si furtim rumiare tētantē aliq; munusculo excitare sepe, proposui: desiderijq; tuū paterno fauore iuuare. Et qñ innumerabilia pene opa: & rū varietate diuina scriptura circūdata refulget: postilla Nicolai de lyra tā sui recētia q̄ digna celebritate clarescit: qui vtriusq; testm̄ studiose discernēs: lras sēsum qui inē ceteros pcipuus est: copiosa luculentia tradidit: hanc tibi donare, proposui. Et cū infirmitat⁹ humane piculo detent⁹: dicrū meorū finē ignorē: merito tū ex etate accelerare suspicor. Memor sum illā tibi ex bibliotheca mea electā: iam bis pelegisse. Cū vo sūmi pris clementia vitā meū misericordie prolongauit: visū est mihi: ut qō legare cōcepta inē vivos: nō nude donarē: sed paterna additamēta paterno munusculo cumularē: & in gaçophylacio eius qui vite dies addidit: etiā si mediocrē aliq̄d supadderē. Nec enī quia multa donare nō possumus: manū ex toto retrahere licz. Unusq̄sq; enī tāti debitor ē: quātū ingenij sui vires exoluere valēt: nec q̄sq̄ apud deū, p soluēdo debito compos nō est: cū vltra facultatē nō petit: nec opulētior debito est: cū nihil habeat qō nō recepit: sed misericordia ei⁹: his q̄ possum⁹ ptentat. iusticia enī oīa queq; valem⁹ transcendit. Cū ḡ postillā banc discurrissem: & si solēnissima & mirāda copiositate scriptā cōspicio: quia tū nullū opus humanū adeo pfectū est: q̄n ei supaddi aliq̄d possit. Et de sola scriptura diuina scriptū est: ne addas q̄q; verbis illi⁹: expedire putaui aliquib⁹ in locis aliqua additare: i illis pmaxime: vbi sanctor doctrinas aliquaten⁹ ptermissas: cōspexi. Nec fuit, positi mei curio se inquirere qd supplerē: & libenē sine supplemētis trāsiui: nisi vbi ipsa me supplemēta vocarūt. Quare nec volumē, posui scribere: nec libri noie gloriari: & postillā ipsā cū paucis admodū additionib⁹ in margine transcriptis: tibi donare: ut & ipsi nouicij studētes facere solent: qui cū libr⁹ aliquē affectuose perlegūt: aliquib⁹ glosulis sepe manu, p pria cōscriptis margines occupāt: ut firmi⁹ memorie qō legerit tradant. Modū tū ut, posui totā postillā discurrere valui: tū etat⁹ ponere & passionū illi adherentiū gravitate: tum tarditate ingenij: tū etiā occupationū multitudine & humanorū casuū varietatib⁹ obsistentibus: q̄ bis in partib⁹ nonnūq; abundāt. Sed licz aliq̄ ex pte nōdum pfecerim: qō transcursū est: cōfestim dono: reliquū si de⁹ cōpleri pmiserit donaturus. Nec enī impfecti occasione qō scriptū erat retinere volui: imo in quasdā arras cōmercij nri illico tradere. Hoc est ergo fili mi testm̄ meū: bi sūt codicilli mei: hoc ex illis plegatū agnosce: ut in lege dñi sit volūtas tua, & in lege eius mediteris die ac nocte. Meditationē vo tuā: hec & filia relegēdo: puriorē, pfecto: & suauiorem afficies gratanē. Igit⁹ donū hoc tui parent⁹ accepta paterna affectione: & leta manu donatū. Sed omittamus hec: & oipotent⁹ dei cui⁹ opus aggredimur: & a q̄ & cū q̄ oīs sapiētia fuit semp, & est ante eū: auxilio humillimis pcib⁹ invocato: quicq̄d huic postille addidimus: stilo plano & omniū verborū flore deposito exprimētes: manū aratro iam imponamus.

¶ Supra prologū primū postille in principio habite qui incipit. Hec omnia liter vite. Similiē supra scōm prologū eiusdē postille q̄ incipit Vidi in dextra sedentis super thronum &c.

Sequit additio sup vtrūq; prologū.

Quoniā intentio postillatoris pcipue versat circa sensum lralem: ideo ante oia querendū videt. vtrum sensus lralis ceteris sensib⁹ sacre scripture sit dignior: & videt q̄ nō. Nam fm aplm. ij. Cor. iij. Lra occidit: spūs āt viuificat. sed sensus lralis, prie fundat in lra. sensus vo spūalis fundat, prie supra significationē spūalē: qua res significate per lram vlteri⁹ alias res significāt. ḡ sensus lralis sacre scripture nō viuificat sed occidit: & p cōsequēs nō est dignior ceteris sensib⁹. Preterea dignior ē doctrina que habet p sensus spirituales. q̄ illa q̄ habet p sensū lralem. ḡ spirituales sensus sūt digniores. Tenet pōtia. quia q̄cunq; scripta sūt: ad nostrā doctrinā scripta sūt. ad Ro. xv. Assumptū. pbat. Nam per sensū allegoricū habem⁹ q̄ sūt credenda: qō ptinet ad fidē. Per sensū anagogicū q̄ sūt sperāda. qō ptinet ad spem. Per sensū vo tropologicū q̄ sūt agēda. qō ptinet ad charitatē. In quib⁹. s. trib⁹ virtutib⁹ pprie de⁹ colit⁹ fm Aug. Per sensū vo lralē habet historia tm̄. Or aūt p dictos q̄tuor sensus intelligant q̄tuor dicta: patet per versū allegatum in plogo postille. & est cōis sntia expositorū. i q̄ versu dr. Lra gesta docet qd credas allegoria. Tropologia qd agas: qd speres anagogia. Preterea fm ph̄m p poste. Propter qō vnūqq̄q; & illud magis. sed sensus lralis ē, pter sensū spūalē: igit⁹ sensus spūalis ē dignior. pōtia tenet, & añs p secūda pte, pbat. nā sensus lralis se hz ad spūales sicut

fundamentū ad edificiū. ꝓut ponit postillator in secūdo ꝓlogo. Cō
stat aūt ꝙ fundamētū ē ꝓpter edificiū ⁊ nō ecōtra. Preterea sensus
lr̄alis accipit̄ ſm p̄mā significationē lr̄e qua voces significāt res. ꝓut
cōit̄ tenet̄: ⁊ postillator ponit in p̄ ꝓlogo: ſ ſm p̄mā significationē q̄
voces significant res multa falsa repiunt̄ in sacra scriptura: speciali-
ter attribuendo deo qđ minime deo competit. sicut motus localis: ut
Gen̄. xi. ca. Descēdit de⁹ ut videret ciuitatē ⁊ turri ⁊c̄. ⁊ sic de multis
alijs que tñ i sensu spūali nō repiunt̄: ergo sensus lr̄alis non ē dignior
Preterea illa q̄ sunt interiora tā in tp̄alib⁹ q̄ in spūalib⁹ exteriorib⁹
sūt digniora. In corp̄alib⁹. n. illa in quib⁹ p̄ncipalit̄ ꝯsistit vita aīa-
lis sūt in interiorib⁹ ei⁹ partib⁹ sicut cor. Idē etiā patet in spūalib⁹. s.
ꝙ illa q̄ sūt interiora fortiora sūt ⁊ in dignitate potiora: sicut patet ī
tabernaculo federis: in q̄ archa testi ponebat̄ in loco interiori: q̄ dicit̄
sancta scōꝝ. Cetera v̄o ī locis maḡ exteriorib⁹ ſm gradū sanctitat̄
eorū: ut patet exo. xl. sil'r. iij. regū. viij. Idē patet in sacramētis eccl'ie
in quib⁹ inuisibilis grā q̄ interi⁹ dat̄: dignior est q̄ visibilis forma q̄
apparet exteri⁹. Cū aūt sensus lr̄alis dicit̄ script⁹ esse in libro foris:
sensus v̄o mysticus int⁹: ut p3 apoca. v. in auctē allegata p postillato-
rem vbi dicit̄: Uidi in dextra sedentis sup thronū librū scriptū int⁹
⁊ foris. Cōsequēs est ꝙ sensus lr̄alis sit minoris dignitat̄ respectu sen-
sus spūalis. Preterea noticia humana cōiter ꝓcedit a minus pfectis
ad magis pfecta: ꝓut p3 nō solū in humanis sciētijs q̄ ꝓcedūt a sensi
bilibus ⁊ particularib⁹ ⁊ terminant̄ in sūmis rerū causis: ſ etiā i his
q̄ ad noticiā diuinorū ptinēt. vñ Roma. j. Inuisibilia dei a creatura
mūdi p ea que facta sūt intellecta cōspiciunt̄. Sed i studio sacre scri-
pture incipiendū est ab intellectu sensus lr̄alis: ut postillator dicit in
sūma: g̃ sensus lr̄alis nō est dignior. Preterea ille sensus scripture de
bet dici dignior q̄ alteri⁹ defectū supplet: sed sensus spūalis q̄ñq3 sup-
plet defectū lr̄alis sensus. Dicit eni Greg⁹. i moral. Cū ordo historie
deficit: sese nobis intellect⁹ mysticus quasi aptis iā forib⁹ oñdit: ac si
patenter clamet: q̄a rōnem lr̄e defecisse cognoscitis: restat ut ad spiri-
tualē sensum sine dubitatione redeatis: g̃ lr̄alis sensus nō est dignior
q̄ spūalis. Sed ꝯ: Sensus ille ad quē tm̄ ptinet honor sacre scripture
ꝓprie debit⁹: est ceteris sensib⁹ virtuosior seu dignior. cū honor sit p̄ci-
puū signū virtut̄: ut in. j. ethic. Sed sensus lr̄alis sacre scripture ē hu-
iusmodi: g̃ sensus lr̄alis int̄ ceteros ē dignior. minor p3: nā ſm Aug.
in ep'la ad Hiero. Solū eni scripturaꝝ libris q̄ canonici appellant̄ hūc
honorē didici deferre: ut nullū auctorē eorū scribēdo aliq̄d errasse fir-
missime credam. Cōstat aūt ꝙ hūc honorē nō habet sacra scriptura
ſm sēsū spūalē. q̄a si sic ex tali sensu spūali posset sumi efficax argumē-
tum: qđ esset ꝯ Aug. in ep'la ad Uincentiū donatistā dicentē ꝙ ex so
lo sensu lr̄ali efficax argumentū sumit̄. In hac q̄stione sex vident̄ cō-
sideranda. Primū: q̄s dicendus sit sensus sacre scripture lr̄alis: ⁊ q̄s
spūalis. Secundū: an q̄libet passus seu text⁹ exponat̄ q̄druplici sensu
supratacto. Tertiū: an cuiuslibet passus seu textus sacre scripture sit
tm̄ vn⁹ sensus lr̄alis vel q̄ñq3 pl'es. Quartū posito ꝙ aliq̄n vn⁹ text⁹
seu vna auc̄tas sacre scripture habeat pl'es sensus lr̄ales: q̄s eoꝝ ē al-
teri p̄ferendus. Quintū: an ex q̄libet sensu lr̄ali possit sumi efficax ar
gumentū. Sexto: rñdendū est ad questionē ⁊c̄. Circa p̄mū. s. q̄s dicē
dus sit sensus sacre scripture lr̄alis: ⁊ q̄s spūalis. Dicendū ꝙ sensus
lr̄alis q̄ñq3 dicit̄ ille: ſm quē aliq̄ historia narrat̄ ad lr̄am. ⁊ h̄ vident̄
sonare v̄ba Greg. i. iij. moral. qui de sensu lr̄ali loquēs dicit: Dū nar-
rat gestū ꝓdit mysteriū. Siliter in v̄su p̄allegato dicit̄: Lr̄a gesta
docet. Sed ſm h̄ sola historialia sacre scripture dicerent̄ hr̄e sensum
historialē vel lr̄alem: nō aūt doctrinalia seu ꝓphetica ⁊ huiusmodi. cū
in talib⁹ nō videt̄ narrari aliq̄ historia: sed h̄ est ꝯ cōem sniam exposi-
torū qui cōiter auctoritatib⁹ sacre scripture sensum lr̄alē attribuūt.
Unde alit̄ ⁊ magis ꝓprie dicit̄ sensus lr̄alis. s. ille q̄ habet̄ p significa
tionē lr̄e q̄ voces significāt res. Ille aūt dicit̄ sensus spūalis: q̄ habet̄
p significatiōes rerū significataꝝ p voces: ꝓut p3 in p̄ma pte. q. ij. ar-
ti. vlt̄. Et est snia cōis quā sequit̄ postillator in ꝓlogo. S3 attendē-
dum est ꝙ p p̄dicta nō habet̄ diffinitio seu descriptio adeq̄ta sensus
lr̄alis: de q̄ h̄ agit̄. Sunt eni quedā in sacra scriptura tradita: q̄ si ac-
cipiant̄ ſm significationē q̄ voces cōiter significāt res: essent false: ut
patet in locutionib⁹ parabolicis ⁊ huiusmodi: ut infra patebit. Unde
addendū est p̄dictis: ꝙ sensus sacre scripture ad h̄ ꝙ lr̄alis dicat̄. re-
quirit̄ ꝙ sit intent⁹ ab auctore sacre scripture q̄ est de⁹. Cui⁹ ratio ē
nā sensus lr̄alis cuiuscūq3 scripure est ille quē auctor intēdit. cū voces
sint earū que sūt in aīa passionū note: ut in. j. perihermenias. Sed cō-
stat ꝙ auctor sacre scripture est de⁹: ⁊ sic patet ꝙ sensus lr̄alis de quo
agit̄: est ille qui a deo intendit̄: ⁊ p voces in lr̄a contentas signat̄. Ex
quib⁹ sequit̄ ꝙ sensus lr̄alis sacre scripture nō debet dici ille sensus q̄
in aliq̄ repugnat ecclesie auctoritati seu determinationi: quantūcūq3
sensus talis sit cōformis significationi lr̄e: talis eni sensus nō
solū nō intendit̄ ab auctore. sed potius est hereticus. vñ Hiero.
Quicūq3 scripturā alit̄ intelligit q̄ sensus spūs sancti efflagi
tat: a q̄ scripta est: hic hereticus appellari pōt: qđ intelligit̄ de
illo. qui ad h̄ expositionē sacre scripture retorquet: qđ ꝯriat̄ ei
qđ p spm̄ scm̄ reuelatū est: ut secūda parte. q. xi. Sequit̄ etiā ꝙ
nec habendus est ꝓ sensu lr̄ali: ille qui rationi recte repugnat:
talis eni sensus nō intendit̄ ab auctore. s. deo qui est p̄ma veri-
tas: a q̄ oīs veritas deriuat̄: ⁊ ideo Augustin⁹ sup Gen̄. ad lit-
teram: cū scriptura diuina multiplicit̄ exponi possit: nulli expo-
sitioni ita p̄cise aliquis inhereat: ꝙ si certa rōne cōstiterit h̄ esse
falsum: ꝙ aliq̄s sensum scripture hūc asserere p̄sumat. Ex hoc
eni scriptura ab infidelib⁹ derideret̄: ⁊ eis p̄cluderet̄ via credē-
di: hec ille. Idē etiā est dicendū de sensu spūali sacre scripture:
qui p significationē rerū p voces in lr̄a cōtentas significatarū
habet̄. s. ꝙ talis sensus nō debet repugnare auctoritati ecclesie
nec recte rōni: q̄a si sic: talis sensus spūalis nō eēt attribuend⁹
sacre scripture a deo qui est veritas sūma reuelate. Circa se-
cundū. s. an quilibet passus seu text⁹ sacre scripture exponat̄ q̄-
druplici sensu sup̄ tacto. Dicendū ꝙ nō. Dicit eni Aug⁹. ij. sup
Gen̄. In quibusdā solus sensus lr̄alis querendus est: qđ p3 ma-
nifeste. Sūt eni multa in libris canonicis tam ve. testa. q̄ noui
que nō hñt nisi sensū lr̄alē: qđ patet in multis: ⁊ specialit̄ ī duo-
bus p̄ceptis charitat̄: in quib⁹ tota lex pendet ⁊ ꝓphete: ut ha-
betur math. xxij. Lic3 eni i his p̄ceptis. s. diliges dñm deū tuū
ex toto corde tuo: ⁊ diliges ꝓximū tuū sicut teipsū: multa cō-
tineant̄ exponēda seu exponibilia tā ad obiectū charitat̄: q̄ ad
eius actū interiorē seu exteriorē: q̄ etiā ad ei⁹ ordinē ⁊ alia hu-
iusmodi ptinētia: oīa tñ illa ptinent ad sensū lr̄alem tm̄: nō eni
in hoc loco res significate p hāc vocē deus: seu p hanc vocē ꝓxi-
mus: ⁊ hāc vocē diliges: iterū res alias significāt a quib⁹ reb⁹
sic signatis sensus spūalis vltim⁹ accipiat̄: vñ totū qđ in expo-
sitione horū p̄ceptorū tradit̄: ad sensū lr̄alē eorū tm̄mō ptinet
⁊ sic cōiter de alijs p̄ceptis moralib⁹ vete. testa. ex multis alijs
passib⁹ q̄s cā breuitat̄ omitto. In euāgelijs etiā multa tradūt̄
quib⁹ nō oportet assignare sensū mysticū ſ tm̄ lr̄alē: sicut i his
que tradunt̄ ut p̄cepta: ut cū Ioh. xiiij. ca. dicit̄: Credite i deū
⁊ in me credite: ⁊ silib⁹. Similit̄ in his que dant̄ ut ꝯsilia: sicut
cū dicit̄ Math. xix. Si vis pfectus esse: vade ⁊ vende oīa que
habes ⁊ da paupib⁹. in quib⁹ ⁊ silib⁹ nō est querēdus sensus spi-
ritualis: qui ex reb⁹ signatis p voces accipiat̄: sed tm̄ sensus lr̄a-
lis qui ex significatiōe vocū accipit̄ ut est manifestū. Siliter cū
Luce. viij. ca. Christus interp̄tat̄ parabolā suā dicēs: Semen
est v̄bū dei ⁊c̄. manifestū ē ꝙ illa v̄ba interp̄tatiua nō oportet
ꝙ habeāt alios sensus spūales: cū ipsamet interp̄tatio sit exposi
tiua parabole p̄cedent̄. Sil'r ep'le Pauli q̄ vna de p̄cipuis par-
tibus no. testa. censeri debēt: p totū fere sensū lr̄alē tm̄mō hñt.
Loquit̄ eni ibi tanq̄ doctor vl'is eccl'ie: exponens ⁊ cōcordans
vtrūq3 testm̄: lic3 eni in ipsis ep'lis ꝓfunda ⁊ difficilia ad fidē
ptinētia: ⁊ ad vtriusq3 testi declarationē tradant̄: nō tñ allego
rice vel anagogice tradunt̄: ſ tm̄ lr̄aliter: ipse eni historialit̄ lo-
quendo seu lr̄aliter oñdit de quibusdā scripturis quō sint intelli-
gende i sensu spūali: ut cū Galath. iiij. ca. dicit de duob⁹ filijs
abrae que sūt p allegoriā dicta. Nō g̃ verba apl'i sūt allegori-
çanda seu moraliçanda ⁊ huiusmōi: ſ poti⁹ enucleanda: ut ex
ipsis veri sensus lr̄ales extrahant̄: ex quib⁹ discursiue ꝓcedēdo
multa magna ⁊ ꝓfunda inferunt̄ argumētatiue: sicut in alijs
sciētijs humanis ex certis ⁊ veris p̄ncipijs multa discursiue in-
ferunt̄: ꝓu patet in p̄ma pte. q. i. arti. viij. que quidē oīa ad lr̄a-
lem sensū ptinent: a q̄ recte deducunt̄: ⁊ sic patet ꝙ nō quilibet
passus sacre scripture q̄druplici sensu sit exponendus. Sed pro
ut scūs Tho. notabilit̄ tradit. x. q̄libeto. q. xiiij. Sacra scriptu
ra q̄ñq3 exponēda est istis q̄tuor sensib⁹: q̄ñq3 trib⁹: q̄ñq3 duob⁹
q̄ñq3 vno tm̄: vñ ea que ſm lr̄alem sensū ad facta ve. testa. spe-
ctant: possunt q̄tuor sensib⁹ exponi: similit̄ ea q̄ ad lr̄am de xp̄o
capite dicunt̄: possūt exponi lr̄aliter de xp̄i gestis: ⁊ allegorice re
ferendo ea ad corp⁹ ei⁹ mysticū: ⁊ moralit̄ ea referēdo ad act⁹
nr̄os qui ſm ipsū debent regulari: ⁊ anagogice inquantū ī ipso
xp̄o est nobis iter glorie demonstratū: illa aūt que ſm sensū lit-
teralem dicunt̄ de ecclesia pñt exponi moralit̄ ⁊ anagogice. ea
vero q̄ ſm lr̄am moralit̄ dicunt̄: nō cōsueuerūt exponi nisi ana-
gogice. Illa vero que ſm sensum lr̄alem ptinēt ad statū glorie:
nullo alio sensu cōsueta sūt exponi. eo ꝙ ipsa nō est figura alioꝝ

sed ab omnib⁹ alijs figurata: que quidē oīa ⁊ alia ad hoc ptinētia plenī⁹ in pdicta qstione declarant. Circa tertiū. s. an cuiuslibet passus seu text⁹ sacre scripture sit tm̄ vn⁹ sensus lr̄alis: ⁊ videt q̄ nō. Nā ſm Aug. in libro de vti. cre. ad sensū lr̄alem ptinēt tria. q̄rū pmū est: cū lr̄a simplr̄ exponit. ⁊ hūc dicūt sensum historicū. Scōm ē: q̄ cā hui⁹ qd in lr̄a cōtinet assignat seu exponit: quē sensū vocat etymologicū. Tertiū ē: cū veritas illi⁹ lr̄e ostendit veritati alteri⁹ scripture nō repugnare: quē vocat anagogicū: verbi grā. cū legit Geñ. ij. ca. Edificauit dñs deus costā quā tulerat de Adā in mulierē ⁊c. Sensus historic⁹ illi⁹ dicti est: cū simplr̄ exponit qd in littera ptinet. Sensus vo etymologicus est: qñ reddit cā q̄re de latere viri formata sit mulier ⁊ nō de alia pte corpor̄. silr̄ q̄re dormiēti ⁊ nō vigilāti subtracta sit costa: put tractat i secūdo: distinctiōe. xviij. Sensus vo anagogicus ē: cū ostendit q̄ veritas hui⁹ dicti nō repugnat veritati alteri⁹ scripture: vbi dicit Geñ. j. ca. de creatiōe hōis: masculū ⁊ feminā creauit eos. Ex q̄ littera apparet q̄ simł in eodē tpe fuerūt masculus ⁊ femina humane spēi creati: ⁊ nō successiue. sic ut femina esset post creationē masculi de latere ei⁹ subtracta. Sed bñ attendenti ex hac ꝯsideratione aug. nō habet q̄ ad sensu lr̄ali ꝯtinent tria genera expositionū: sic q̄ q̄libet illarū sit sensus lr̄alis ꝓprie: sed pma expositio est tm̄ sensus lr̄alis. scōa est redditiua cause ipsi⁹ lr̄alis sensus. tertia vo est solutiua ꝯrietatis illi⁹: vnde secūda ⁊ tertia expositio licȝ ptineāt ad sensū litteralē: eo q̄ p eas magis pficit seu elucidat: nō tñ sūt sensus lr̄ales ꝓprie dicēdi. De quib⁹ trib⁹ generib⁹ expositionū ad sensum litteralē ptinentiū pōt intelligi illud. ij. Esdre. viij. vbi dr̄. Et legerūt i libro legis dei apte ⁊ distincte: ⁊ apposuerūt ad intelligendū. In h̄ eni q̄ dr̄ legerūt in libro apte: pōt intelligi ipa expositio lr̄e q̄ est q̄si ianua oīuȝ expositionū sequentiū: sine cui⁹ aptione nō pōt q̄s recte intrare ad alias expositiōes. Cū aūt dr̄ Et distincte: intelligit sensus anagogic⁹ ab Aug. noīatus: q̄a p ꝓprias ⁊ veras distinctiōes soluunt ꝯrietates q̄ qñq̄ apparent. In h̄ aūt q̄ sequit. Et apposuerūt ad intelligendū. pōt intelligi noticia cause legis seu historie: vel alicui⁹ dicti sacre scripture: cū eni intelligere sit intus legere: ille q̄ p cognitionē effectus deuenit ad noticiā cause. ꝓprie dicit intelligere: q̄ q̄dē sensus vocat ab Aug. etymologicus. Sed vlteri⁹ attendendū: q̄ sub q̄libet gnē pdictarū triū expositionū ad lr̄alē sensū ut dictū est ptinentiū: pñt esse multe spēs: pōt eni nō solū vna cā. s. pl'es cause vni⁹ dicti assignari: similit ⁊ nō solū vno mō soluere ꝯrietates s. plurib⁹: ut est manifestū. Itē quantū ad simplicē expositionē scripture q̄ ex pmaria vocis significatione ꝯsurgit: manifestū est q̄ plures sensus lr̄ales tradunt nō solū ab expositorib⁹ seu scriptorib⁹ cōiter: s. etiā a doctorib⁹ sanctis: ut pȝ Geñ. j. in q̄ loco: ut magr̄ dicit in secūdo. di. xiij. Quidā sanctor̄ patrū q̄ vba dei atq̄ archana scrutati sūt. q̄si diūsa vident scripsisse: ⁊ sic patet q̄ nō cuiuslibet text⁹ sacre scripture sit tm̄ vn⁹ sensus lr̄alis. Si aūt dicat ꝯ h̄: q̄ licȝ diuersi diūsos sensus attribuāt alicui lr̄e sacre: nō tñ ex h̄ sequit q̄ sint plures sensus litterales talis lr̄e: s. tm̄ ille ē lr̄alis quē intendit auctor. Ad h̄ dicēdū: q̄ ſm sanctū Tho. pma pte questione pma: q̄a auctor sacre scripture de⁹ est: q̄ sil' oīa suo simplici intellectu cōphendit: non est incōueniēs: ut Aug⁹ dicit in. iiij. cōfes. si etiā ſm lr̄alē sensū sacre scripture pl'es sint sensus: qd intelligendū est dū tales sensus sint lr̄e ꝯformes: ⁊ q̄ determiationi eccl'ie seu recte rōni nō repugnēt: ut dictū est: silr̄ ⁊ q̄ sint inuicē cōpossibiles. Cū aūt cōtingat duos sensus litterales secū incōpossibiles alicui sacre auctoritati attribui: necesse ē dicere q̄ tm̄ alt̄ eorū est lr̄alis. sic cū Dañ. x. de pncipe regni persarū tradit a btō Greg. in moral. q̄ esset angel⁹ bon⁹ qui regno persarū psidebat. Alij vo dicūt oppositū: ⁊ sic cōtingit in multis alijs. Itē attēdendū est: q̄ sensus lr̄alis sacre scripture tāte capacitat̄ ē seu vtut̄: q̄ in eo ꝯtinēt vtualit oīa ad fidē seu bonos mores ⁊ vtutes ptinētia. Unde mgr̄ q̄ patrū sñias breui volumīe cōpilauit: in cui⁹ voluminis expositione doctores postremi seu scriptores oīa q̄dāmō theologica introduxerūt: in hui⁹ sensus lr̄alis testimonijs totū suū op⁹ fūdauit: dicit eni in suo ꝓlogo sic: Volumē deo pstāte cōpegimus ex testimonijs vitat̄ in eternū fundat̄. Cōstat autē q̄ testimonia veritat̄ in eternū fūdate. sūt testimōia sacre scripture scōm litteralē sensū sūpta: ex quo sensu solo testimoniū potest accipi seu argumentū scōm Aug. vbi supra. Sed circa hec cōsiderandū. q̄ nō oīa q̄ ſm sensū litteralē ex sacra scriptura habent sunt imediata: sic q̄ ex primaria lr̄arū significatione intelligant sed requirit qñq̄ additio alicui⁹ veri: ex quo vero adiūcto sensui litterali aliud verū deducat: sicut cū xp̄us Luce. xx. ca. ex testimonio lr̄e dicētis: Deus abrahā: deus isaac: deus iacob. cōcludit cōtra Saduceos aliā vitā. eē negātes hominū post presentē: sic arguēs. Est de⁹ mortuor̄ uel viuor̄. q. d. cū ex sensu lr̄ali hēm⁹ de deo q̄ sit de⁹ abraam ⁊c. Et ratio dictat: q̄ deus dicit esse de⁹ respectu alicui⁹ existentis in rerū natura: ḡ sequit q̄ abraā ⁊ isaac essent in rerū natura: qd negabāt Saducei. Cōstat aūt q̄ hec cōclusio nō deducit ex sensu illius lr̄e: deus abraā: de⁹ isaac ⁊c. nisi addat alia ꝓpositio vera supradicta: ⁊ sic patet intentū. Et pōt etiā cōtingere: q̄ talis conclusio ex vna deductione vel plurib⁹ successiuis ex sacra lr̄a cōcludat: sicut cōtingit in sciētijs seu artib⁹ humanis literalib⁹: q̄ alique cōclusiones statim a pmis pncipijs nāliter notis deducunt. Alie vo ex multis medijs inuicē ordinatis: ut est manifestū. Sensus ḡ lr̄alis verus q̄ ex pmaria significatione lr̄e ꝯsurgit: dicēdus ē prim⁹ sensus lr̄alis. Alij vo subsequentes sūt sensus secūdarij: quorū certitudo a certitudine pmi sensus dependet: qui sensib⁹ secūdarijs est certior. sicut pma pncipia naturalit nota ceteris ab eis deductis certiora sunt: que quidē cōsideratio attendēda est in multis passib⁹ sacre scripture. Circa quartū. s. cum plures sensus de vna auctoritate sacre scripture lr̄ales tradunt quis illorū alijs sit preferēdus: dicendū q̄ in hoc nō videt q̄ possit dari vnica regula generalis: sed sūt quedā certa hic cōsiderāda ꝓsuppositis his q̄ supra in articulo primo de sensu lr̄ali dicunt. Primū est. q̄ ille sensus videt pferendus cui⁹ sentētia magis innitit rationi. Unde in decret̄ di. xx. ca. decretales: q̄ eni quisq̄ magis rationi innitit: eo maioris auctoritat̄ ei⁹ vba esse vident. Itē sensus ille videt alijs pferendus esse: qui magis cōsonat littere. vnde ſm Aug. in. iij. de doctrina christiana. Dubia sūt determināda ſm sententiā q̄ de scripturarū planiorib⁹ locis accipit. Constat aūt q̄ planiora loca sant illa que plani⁹ lr̄e cōsonāt. Itē pferendus est ceteris parib⁹ sensus lr̄alis qui a sanctis doctorib⁹ tradit. ceteris sensib⁹ ab alijs expositoribus traditis: vnde in decretis ca. allegato in sacrarū lr̄arū expositionibus sancti. doctores sūmis pontificib⁹ pponunt: ⁊ a fortiori alijs scriptorib⁹. Itē vbi duo sensus lr̄e habent: quor̄ neut̄ repugnat eccl'ie auctoritati nec recte rationi: vnus tñ tradit a catholicis: ⁊ alius ab infidelibus: tunc pferendus est sensus catholicorū: tū q̄a magis psumendū est: q̄ illi qui in gremio eccl'ie sūt: cui christus ꝓmisit spiritū veritatis: verū intellectū sacre scripture habeāt q̄ infideles qui veritati fidei cōiter aduersant: tū ne ad hoc detur infidelib⁹ occasio credendi: q̄ ipsi melius sacrā scripturā exponant q̄ catholici. Unde leo papa in quadā epistola ad epm̄ Alexandrinū dicit: q̄ inimici crucis christi factis ⁊ verbis nr̄is insidiant: ideo nullā eis vel tenuē occasionem demus: qua ratione videt: q̄ cū aliqua lr̄a sacre scripture eodem modo exponit a catholicis ⁊ ab infidelib⁹: tūc auctoritas talis expositionis attribuēda est catholicis ⁊ nō infidelib⁹ ratiōe pdicta: pserti si talis expositio pri⁹ emanauit a catholicis. cui⁹ cōtrariū repitur aliquo modo in postilla: sicut patet infra. Geñ. j. vbi q̄ritur: quare in secūda die nō dicit: ⁊ vidit deus q̄ esset bonū sicut i alijs dieb⁹: quia tamē vbi pluralitas sensuū lr̄aliū occurrit raro cōtingit q̄ vnus predictorū sensuū ceteris pcellat scōm oīa dicta: sed potius vnus illorū sensuū pcellit vno modo: ⁊ alius alio. Iccirco in talib⁹ videt habere locū illud ad Roma. xiiij. Unusquisq̄ in suo sensu abūdet: salua semper sanctorū reuerētia ⁊ auctoritate. Circa quintū. s. an ex q̄libet sensu lr̄ali sacre scripture possit sumi efficax argumentū: Dicendū q̄ licȝ a solo sensu lr̄ali sacre scripture possit sumi efficax argumentū: ut patet per Aug. vbi supra: nō tamē ex quolibet sensu litterali sacre scripture sumit efficax argumentū: nā cū sint multi textus in sacra scriptura: qui diuersimode etiā a sanctis doctorib⁹ exponūtur: ut supra articulo tertio: sequitur q̄ ex nullo talium sensuū posset sumi efficax argumentū: quis sic argueretur quasi a disiūctiua ad alterā partem Unde tamē si huiusmōi sensus diuersi in aliquo concordant: potest sumi inde efficax argumentū: saltem in hoc in quo concordant: sicut Dañ. ix. in computatione. lxx. hebdomadarum: vbi licȝ expositores tam hebrei q̄ latini diuersimode se habeant: non solum in termino in quo hebdomade habent initiū: sed etiam in progressu compntatiōis. quia tamē scōm omnes terminus vltimus earū iam longe transiuit in preteritū: ideo ex ipsa auctoritate argumentū efficax sumit ad cōcludendum christū iam venisse. ut ibidem patebit. Ex quibus sequit q̄ cū sensus lr̄alis sacre scripture i quibusdā locis. nō sit idē apud oēs: ideo pōt cōtingere q̄ ex aliq̄ sensu lr̄ali. posset sumi argumētū validū cōtra quosdā. puta cōtra tenētes eundē sensū lr̄alem: ex quo tñ sensu nō pōt sumi argumentū validū ꝯ alios. s. tenētes aliā expositionē seu

sensum lralem: q̃ quidē diuersitas sepi⁹ cōtingit inē nos ⁊ infideles. Sunt enī aliqui text⁹ sacre scripture. q̃rū sensus qui est lralis ⁊ vr⁹ apud catholicos: nō sufficit ut ex eo sumat efficax argumentū cōtra infideles seu hereticos: sed ex hoc nō tollit. q̃n talis sensus catholicoꝝ sit verus ⁊ lralis apud catholicos censendus. verbi gra: cū psalmista dicit: Verbo dñi celi firmati sūt ⁊c. Sensus verus ⁊ lralis apud catholicos est: q̃ ꝑ verbo dñi. i. filio ꝑis celi sūt firmati: q̃ quidē expositio apud catholicos est q̃si necessaria: etiā ꝓpter hoc q̃ dicit. Johā. j° Et verbū erat apud deū: ⁊ oia p ipsum. i. p verbū facta sūt. Sed ex hoc sensu nō sumit argumentū efficax cōtra infideles. nō recipientes euāgeliū: illi enim nō cōcedūt aliquā esse distinctionē realē i diuinis. sic ut sit aliqua diuina ꝓpria eternalit̄ ꝓcedēs ab alia p modū ꝑbi mētalis. vnde cū dicit: Verbo dñi celi firmati sūt. Ipsi dicūt q̃ hoc loq̃tur psalmista more humano: sicut cū de mandato alicui⁹ dñi aliqua fiūt: dicit q̃ sūt verbo ei⁹ facta. Sumit tñ ex hac auctoritate argumentū validū apud fideles circa distinctionē ꝓpriarū in diuinis. ꝓut in ꝓmo sniarū. di. ij. Et q̃ sequit̄ q̃ catholicus exponēs hāc auctoritatem psalmiste. dicit eā catholice exponē: nō curans an ex ea posset sumi efficax argumentū ꝯ infideles trinitatē negātes. an nō: quia nō oportet q̃ ex q̃libet sensu lrali argumentū sumat apud eos: ut iā dcm̄ est: q̃ tñ postillatoꝝ i hoc loco ⁊ aliꝭ nōnullis locis videt observare: ut in suis locis patebit. Videt enī estimare q̃ nō sit sensus lralis: nisi ille a quo sumit argumētū validū etiā cōtra aduersarios: q̃ tñ nō est sic intelligendū ut dictū est. Circa sextū. s. rñdendo ad ꝓpale quesitū videt dicendū: q̃ sensus lralis posset compari ad alios sensus dupliciter. Uno mō vlter uel respectu toti⁹ sacre scripture in cōi. Alio mō particulariter. s. ꝑm quedā particularia loca sacre scripture. si primo mō cōpet ⁊ accipiat sacra scriptura. ꝓut est ꝓncipaliter speculatiua: tūc sensus lralis ꝑm vnā cōsiderationē est eiusdē dignitatis cū aliis sensibus: ꝑm ꝯo aliā cōsiderationē est ceteris dignior. Ad q̃ sciendū q̃ scientia speculativa dicit alia dignior ex duob⁹. Uno mō ex dignitate materie: nā ut dicit pbus in. xi. de aialib⁹. Minimū q̃ pōt haberi de cognitione rerū altissimarū: reputatur dignissima est q̃ certissima cognitio quebatur de minimis reb⁹. ⁊ ꝑm istā cōsiderationē sensus lralis: ⁊ sensus spūalis sacre scripture cōiter accepti. eiusdem sunt dignitatis: de eodē. n. tractat ꝑm vtrūq̃ sensū. s. de deo ⁊ creaturis ꝓout in deū referant: ꝓma ꝓte questione. j. Alio ꝯo mō vna sciētia dicit dignior alia ex certitudine. ꝑm quā illa scia dicit dignior que certior est. ⁊ ꝑm hanc cōsiderationē manifestū est. q̃ sensus lralis sit dignior. cū sit ceteris certior. Tota enī certitudo aliorū sensuū sacre scripture. a certitudine sensus lralis dependet. vnde Aug⁹ de doc. christiana: Nihil est q̃ occulte in aliq̃ loco sacre scripture traditū: q̃ nō alibi manifeste exponat. Cui⁹ ratio est: nā spūalis expositio semp debet fulcimentū ab aliq̃ lrali expositione sacre scripture: ꝓout in quolibeto ⁊ q̃stione sup̄ allegata plene traditū est. si aūt compet sensus lralis ad alios sensus ꝑm q̃dā particularia loca sacre scripture: sic manifestū est q̃ in plurib⁹ locis sensus spūalis est dignior. ex eo q̃ de altiori materia tractat: sicut cū legit de abrahā. Beñ. xxj. q̃ duos filios habuit ⁊c. Q̃ exponit ab apl̄o. Galath. iiij. ca. allegorice de duobus testis: vbi patet q̃ sensus allegoricus ille dignior est q̃ sensus historialis illi⁹ lre. ⁊ idē patet de multis aliis. Si aut̄ accipiat sacra doctrina. ꝓut cōprehendit sub se sciam practicā: tūc etiā sensus lralis ⁊ spūalis duplici mō cōpari pōt. s. vniuersalit̄ ⁊ particulariter ut dictū ē. Si ꝓmo mō: tūc sensus lralis ⁊ spūalis eiusdē sūt dignitat̄. Illa enī sciētia practica seu ars dignior est. q̃ ad vlteriorē finē ordinat: ut ciuilis militari: ut in. j. ethi. Constat aūt q̃ finis vltim⁹ toti⁹ sacre doctrine inquantū est practica. siue ꝑm sensū lralem. siue ꝑm sensū spūalem. est vnus ⁊ idē. s. beatitudo eterna. Si aūt cōpenē secūdo mō. s. ꝑm particularia loca: tūc manifestū est q̃ in quibusdā locis sensus spiritualis est dignior. tanq̃ ꝓpinquior vltimo fini: ut patet in multis ꝓceptis cerimonialib⁹: sicut cū dicit de ut⁹. xxv. Nō ligabis os bouis terentis in area fruges tuas. q̃ exponit ab Apl̄o. j. cor. ix. spiritaliter ostendens q̃ sensus ꝓcepti illi⁹ lralis malice vtilitatis est: de q̃ dicit. Numq̃ de bobus cura ē deo. an ꝓpter nos vtiq̃ dicit? ⁊ sic de multis aliis. Sunt etiā alie cōsiderationes quib⁹ sensus litteralis ꝑeminet sensibus spiritualib⁹: quarū vna est ex parte extēsionis. Sensus enī litteralis extendit se ad quamlibet particulam sacre scripture: quilibet enim passus sacre scripture habet aliquē sensum litteralem. Sensus ꝯo spirituales non se extendunt ad totam sacrā scripturā: ꝓout patet ex dictis in secundo articulo. Alia ꝯo consideratio est ex parte vniuersalitat̄. Sensus enī litteralis cōior est seu vliores. q̃a etiā rudes qui ad intelligibilia capienda non sunt idonei: ꝓper sensum litteralē capiunt spūalia: saltē sub similitudinib⁹ corporalib⁹: ꝓut in prima parte q. j. ar. ix. Cōstat aūt ꝓut in. j. ethi. dicit: q̃ bonū quāto vniuersalius tanto diuinius. Ex hac igit̄ triplici cōsideratione: qua sensus litteralis ceteris sensib⁹ simplicit̄ cōparatus est dignior: pōt q̃dāmō accipi triplex ratio ad cōmendationē bui⁹ postille. s. magri Nicolai. Prima est ex parte sensus litteralis q̃ ceteris mō ꝓdicto ē dignior. Hec enī postilla inē alias q̃ in cōem vsum vult magis intendit lralem sensum ceteris sensib⁹ ꝓtermissis seu valde modicum tactis: ut ipse dicit in ꝓlogo. Secūda ratio ex parte sue extensionis. Fuerunt enī aliq̃ postille solēnes de ceteris singularibus uel particularib⁹ libris diuine scripture: que senō extenderūt ad omēs libros: hec ꝯo se extendit ad vtrūq̃ testm̄ nihil inde ꝓtermittens. Tertia ꝯo ratio ex parte sue vniuersalitatis seu cōitatis. Hec enī postilla saltē in his partib⁹ hispanie. ⁊ ut credo Gallie cōior est ceteris citra glosā ordinariā. Ad istā enim recurrūt nō solū tixologi: sed etiā iuriste: ⁊ alij intellectm̄ sacre scripture planū habere desiderātes: sed licz ex ꝓdictis tribus hec postilla simplicit̄ sit cōmendanda: sūt tñ alia tria quib⁹ videt saltē in aliquib⁹ locis minus sufficere. Primū q̃a expositiones sanctoꝝ in plurib⁹ locis irrōnabilit̄ videt ꝓponere ꝓprie expositioni: ⁊ q̃nq̃ etiā expositionib⁹ hereticoꝝ: q̃ est inconueniens. ut dictū fuit in quarto articulo supradicto: inē quos sanctos doctores pluries videt impugnare irrōnabilit̄ sanctū Tho. q̃nq̃ exp̄sse q̃nq̃ tacite: cui⁹ sancti doctoꝝ eloquia firmit̄ credo esse igne charitat̄ examinata: ⁊ naturalis rōnis dictamine multiplicit̄ purgata: a q̃ etiā scō doctore ipse postillatoꝝ multa frequent̄ accipit: licz eum nō alleget nisi solū reprehendendo. Scōm. q̃a in lra hebraica ad quā pluries recurrit nō videt fuisse sufficient erudit⁹: q̃si illā in puericia didicisset: sed de illa vi vel habuisse noticiā quasi ab alijs in etate adulta mendicatiuo suffragio acquisitā: q̃ multū refert in pluribus sacre scripture passib⁹. ut in suis locis patebit. Tertiū. q̃a ut ipse dicit in scdo ꝓlogo inē doctores hebraicos maxime inducit Ra. Sa. qui inē eos rōnabilius ad declarationē sensus litteralis ut asserit fuit locutus. cui⁹ oppositū est manifestū apud hebreos: q̃ licz ipm Ra. Sa. reputent solennē doctorē in thalmudicis. nō tñ in his que ptinent ad fidei ⁊ sacre scripture expositionē: ꝑ potius inē eos reputant maiores seu solēniores in huiusmodi expōnibus: quidā alij ut Rabi Moyses Egyptius Gerundinēsis: ⁊ Rabi atenbaçra: ⁊ alij. ꝓut tā. videbit: ut igit̄ ꝓdicta ⁊ quedā alia eluceſcāt: q̃ valde vtile putat: cōsiderās vniūsalitatē bui⁹ postille ad quā etiā infideles q̃nq̃ recurrūt ⁊ multoties nō ut discāt. ꝑ pot⁹ ut reprehendāt. Hā ut dicit magr in ꝓlogo. dissentientibus voluntatū motib⁹: dissentiēs q̃ fit aliorū sensus: cogitat̄ ex celo diuine veritat̄ illā trāscurrere: ⁊ vbi iuxta modū infirmitatis nre aliq̃d visum fuerit additione egere: in marginibus supaddere: postillāq̃ ipsā cū additionib⁹ tibi ut in prefatione dicebā donare: nō tñ me putes ut cor. rigentē seu temerarie asserentē: q̃ absit: ꝑ simplicit̄ tibi alijsq̃ q̃ ꝑ legerit ꝓponētem: diffinitionē tñ eorū q̃ pe dicunt: ⁊ ad ꝓbationē seu reprobationē humilit̄ ac euidenter relinq̃ determinationi sacrosancte matris eccl̄ie ⁊ cuiuscūq̃ meli⁹ sentienti. Cū aūt aliquā ad ditionē huiusmodi legere voluerī oportet ut pri⁹ videas sniam postille in eo passu ad plenū: nā quelibet additio sniam postillatoris in codē loco supponit ꝓintelligendā: nec ignoro q̃ nō oibus. s. q̃ forsan legerint hoc placebit opusculū: ꝑ formido ut iuxta Bernardū loquar me ob hāc rem multoꝝ forte indignationi obnoxiū: ⁊ q̃ aliq̃n superfluus. aliq̃n iudicator ꝓsumptor. Sed cū nō ut nouꝰ expositor ausus fuerim mittere manū: nec quicq̃ p⁹ prēs q̃ sit ꝯ prēs: q̃nimo ꝓ prīb⁹ ut arbitror scripsi. ꝑ potius malicū ꝑ q̃ videbis plano mō tradidi: ꝓfundor⁹ mysteria patrioꝝ relinquēdo: cessat ut ostimo ꝓlixiōs reat⁹. Superfluitatis etiā vitiū incurrē me nō credo: cū nō tā intēdissem sacrā exponē lram: q̃ iā multi maiorū nrorū fecerūt: q̃ de cadē loquēdo sumē occasionē. tū ut senescentē etatē mee deuotionē excitarem. tū ut te ad studia nra mouēdo in aliq̃ adiuuarē. tū etiā quia tecū loqui delectabar: banc materiā latius vtiliusq̃ inter colloquendū honestā vtilēq̃ putaui. Si quid. tñ superfluitatis presūptioni sue: certi ego nō sentio: tu forsan reprehendis: solēt enī nōnunq̃ aliq̃ vicia ꝑtim spiritualia a suis possessoribus ignorari: que infinita clemētia saluator dignetur ignoscere: tu ꝯo tolera patienter: celū potius q̃ effectū cōsiderās. Hūc autē ad questionē ꝓpositā veniamus rñdendo ad argumēta. Ad primū dicendū: q̃ apl̄us cū dicit: Littera occidit: spirit⁹ autē

vificat: nō intēdit distinguere inter sensū lr̄alem ⁊ spūalē vt quib⁹ hic agit: sed inter legē vterē q̄ fuerat data in lr̄is scriptā ſ. in tabulis decalogi ⁊ in libris mosayce legis: ⁊ inē legē nouā que data fuit in spū sancto in cordib⁹, put fuit ꝓphetatū Iere. xxxj. ca. Eū lex vet⁹ dicit lex lr̄e: ⁊ lex noua lex spūs: ⁊ q̄a testamentū vetus cognitionē peccati dabat: ex qua augebat cōcupiscentia occasionaliē ex malicia humana: que semp nitit in vitium: nō aūt dabat gratiā qua hō adiuuaret ad implēda diuina p̄cepta: iccirco dicit: Littera occidit. ſ. lex lr̄e que occasionaliē occidit mō p̄dicto: sed lex noua q̄ lex spūs dr̄ vivificat: inquātum est lex gratie qua hō adiuuat ad implenda diuina p̄cepta.

Ad secundū dicendū q̄ p sensū litteralē nō solū batr̄ historia tm̄. ſ. rerū gestarū: ꝫ etiā que sūt agēda: ut patet ex p̄ceptis charitatis: in quib⁹ ſm doctrinā xp̄i tota lex pndet. Similiē p sensū litteralē batr̄ q̄ sūt credēda: ut de vnitate dei: Deut. vj. ca. Audi israhel dr̄ tuus vnus est. Et de trinitate plonarū: ut Matth. xxviij. Baptizātes eos i nōe patr̄ ⁊ filij ⁊ spūs sancti ⁊ sic de alijs ad fidē ⁊ spm ptinētib⁹: vñ ſm Tho. ꝑma pte. q. j. ar. vlti. in rñsione ad ꝑmū ar. Nihil sub spūali sensu cōtinet fidei necessariū: qđ scriptura p litteralē sensū alicui manifeste nō tradat. Et est ista Aug̃. de doctrina xp̄iana. dxc ille. Unde ex hoc ꝙ in quibusdā locis sacre scripture sensus litteralis solū gesta docet. nō sequit simpliciē ꝙ p sensū lr̄alem nō batr̄ ea q̄ sūt de necessitate salutis credenda. agēda. ⁊ speranda. Ad tertiū dicendū ꝙ fundamentū in spūalib⁹ sepe dicit esse nobiliꝰ seu digniꝰ ꝙ edificiū. Xp̄s enī qui ceteris suppositis ecclie incōparabiliter dignior existit fundamentū dicit: vñ. j. Cor. iij. Fundamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter id qđ positū est: qđ ē xp̄s Jesus: qđ dicit ſm similitudinē: nā sicut fundamētū in corporalibus sustinet edificiū ⁊ est p̄ior eo: ⁊ ipso deficiēte edificiū tēdit in ruinā: sic in edificio spūali xp̄s sustinet totū corpꝰ ecclie: ⁊ est p̄ior eo dignitate ⁊ causalitate sine q̄ edificiū ecclesiasticū euacuaret. Sil̄iter suo mō dicendū est de sensu litterali. ſ. ꝙ est fundamentū. ſ. respectu aliorū sensuū ſm quandā sil̄itudinē nā sicut in edificio corporali fundamēto sublato edificiū tendit in ruinā: sic tot⁹ sensus spūalis sacre scripture rueret sensu litterali totaliē sublato: cū sensus spūalis de his q̄ ad salutē pertinent fundari batr̄at in sensu lr̄ali: ut dictū est. Ad quartū dicendū ꝙ in sacra scriptura multa tradunt gatolice seu metaphorice. ſ. sub sil̄itudine rerū corporaliū. Et hō ꝓpter duo: primo ꝓpter necessitatē: secūdo ꝓpter vtilitatē: q̄a enī debilitas cognitionis nr̄e q̄ a sensu batr̄ initiū: diuina intelligere non pōt: nisi varietate sacrorū velaminū circūuelata ſm dio. in. j. de ce. hierar. Iccirco necesse est ꝙ sub talib⁹ sil̄itudinib⁹ diuina nob tradant̄: in q̄ etiā est quedā vtilitas ut. ſ. rudes q̄ ad capiēda intelligibilia nō sūt idonei faltē sub sil̄itudinib⁹ corporalib⁹ spūalia ꝓponāt: vñ Saluator Matth. xiij. c. postq̄ ꝓposuit sil̄itudinem. dicēs: Exijt qui seminat ⁊c. postea discipulis ait: Vobis datū est nosse mysteriū regni: ceteris aūt in parabolis ⁊c. Eū ſm Tho. in ꝑma pte. q. j. ar. vlti. in rñsione ad tertiū ar. In talibus parabolicis locutionib⁹ seu metaphoris: sensus parabolicus sub lr̄ali cōtinet. Cui⁹ ratio ē: nā p voces significat aliqđ ꝓprie q̄ est figuratū: nō ḡ cū scriptura noīat dei brachiū ēlr̄alis sensus: q̄si in deo sit mēbrū huiusmōi corporale: ꝭ illud qđ p mēbrū significat. ſ. virt⁹ operativa. Et idē dicendū est cū dicit deū descendere ⁊ huiusmōi: scias ꝙ nō ē sensus lr̄alis: ꝙ dr̄ moueat: sed ꝙ ad modū descendentiū operet̄, quidentiā suā reb⁹ inferioribus applicādo: ⁊ sic patet ꝙ sensui lr̄ali sacre scripture ex talib⁹ locutionib⁹ nunq̄ pōt subesse falsū. Ad quintū sciendū: q̄ si liter sacre scripture de q̄ Ezech. ij. ⁊ Apoc. v. dicat script⁹ foris rōne sensus lr̄alis q̄ dicit pter hoc: eo ꝙ p voces immediate significat: ⁊ dicat script⁹ int⁹, ꝓpter sensū mysticū seu spūalem qui est latentior. nō tn ex hoc sequit ꝙ sensus lr̄alis sit minoris dignitatis vliter: sed solū particulariē. sunt illis locis seu passib⁹ sacre scripture in quib⁹ cōcurrūt duo sensus: unus. ſ. spūalis: qui de altiori materia tractat seu vtiliori: ⁊ alius lr̄alis q̄ tractat de rebus gestis: q̄ sūt minoris dignitat̄: ut dictū fuit supr̄. Sed ex hac ꝓsideratione batr̄ ꝙ sensus lr̄alis simpliciē loquēdo sit dignior. eo ꝙ ei⁹ noticia se extendit nō solū ad sapiētes qui mystica intelligūt: sed etiā ad rudes: iuxta illud ad Ro. j. Sapientibus ⁊ insipientib⁹ debitor sum. Ex quo manifeste sensus sacre scripture dicit intus ⁊ foris scriptus: etiā ſm sensū lr̄alem tm̄.

Nam ut deductū fuit in tertio articulo huiꝰ questionis de his q̄ pertinent ad sensū lr̄alem quedā sūt intimiora q̄ alia. Ad tertū dicendum: ꝙ sicut studiū humanarū scientiarū incipit a ꝓncipijs nāliter notis: sic studiū sacre scripture recte ordinatū incipit a articulis fidei diuinitus in sacra scriptura revelatis q̄ fundant̄ in sensu lr̄ali sacre scripture. Ex quib⁹ articulis vna cū alijs in sacra scriptura traditis seu p vrā ⁊ rectā rationē inuētis, ꝓcedit ad aliqua alia ꝓbanda: sicut Apoſ. j. Cor. xv. ex resurrectiōe xp̄i arguit resurrectionē cōmunē: ⁊ p istū, ꝓcessum deuenit ad oia q̄ in sacra tr̄xologia vtraciter traduntur: que oia reducunt ad sensū lr̄alem ipsi⁹ sacre scripture ut dictum est. Ex q̄ patet ꝙ studiū sacre scripture incipit ab intellectu sensus lr̄alis ipsi⁹ primarie supto: ⁊ terminat̄ in his q̄ in eadē sacra scriptura traduntur vel reducunt ex eis mō p̄dicto. Cetera aūt q̄ ad sensū spūalem ptinēt fundari batr̄ in p̄dictis ut dictū est. Ex quib⁹ patet excellētia sensus lr̄alis inquantū in ea includunt̄ circa cognitionē diuinā q̄ est p fidē: tam illa q̄ se hr̄it in alijs sciētijs ut intellect⁹. ſ. ꝑma ꝓncipia: q̄b⁹ illa que se batr̄nt ut sciētia. ſ. que reducunt̄ a ꝓncipijs: q̄b⁹ etiā illa que sūt de sūmis causis rerū que ptinēt ad sapientiā: ut in iij. etic. Illud aūt qđ dicit Apoſ. Roma. j. Invisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea que facta sūt intellecta cōspiciunt̄, ꝓpie intelligit de his que cognoscunt̄ de deo p creaturas: ut philosophi cognouerunt: vnde ibidē dicit: Qđ notū est dei manifestū est illis ⁊c. Ad septimū dicendū q̄ ex illa auctoritate Greg. nō ē intelligendū ꝙ sensus litteralis sacre scripture. ſ. qui ab auctore intendit̄ deficiat in aliquo loco: sic ut dr̄ falsū includat: dr̄ quid penitus inutile: primū enī esset infirmare totā auctoritatē sacre scripture: ut Aug̃. dicit. scōm ꝓpria Aposto. sic dicentē: Quecūq̄ scripta sūt ad nostrā doctrinā scripta sunt: sed q̄a sensus lr̄alis acceptus a significatione qua voces significant res q̄nq̄ deficit: in tali casu dicit Greg. ꝙ redeundū est ad significationē qua res ꝑ voces significate aliud vlteri⁹ significāt: qđ ꝑtinet ad mysticā expositionē. Et in talib⁹ sensus lr̄alis ꝓncipaliē intellectus ab auctore: nō est ille qui ꝑ significationē vocū ꝑmarie intelligit: sed potius ille qui vlterius p significationē rerū ꝑ voces significatarū batr̄. Contingit aūt hoc in sacra scriptura multiplicit̄. Primo in locutionib⁹ parabolicis: ut dictū fuit in rñsione ad quartū argumentū. Iterū cum scriptura loquens de vno ad lr̄am transit ad aliud cui⁹ est figura: ut patet in prima regula ⁊ vltima beati Isi. que ponunt̄ in secūdo, ꝓlogo hui⁹ positille. Itē cū aliqua historia scōm significationē vocū tantū intellecta nō inducit aliquā instructionē in fide seu in moribus vtilitatē: neq̄ etiā inducit ad aliquā honestatem in cōuersatione humana: sed potius videt aliquā speciē mali inducere seu approbare: ⁊ ideo in tali historia requirēdus est necessario sensus scōm mysticā significationē: ac cōmodus ⁊ vtilis ad aliqđ p̄dictorū iuxta illud Isa. xl viij. Ego dom⁹ docēs te vtilia. Et hoc insinuant verba Greg. in p̄dicta auctoritate cū dicit. Cū ordo historie deficit: Historia enī sacra ordinat̄ ad nostrā doctrinā: cum aūt in hoc ſm significationē vocū deficiat: constat ꝙ ordo historie deficit: ⁊ sic sine dubitatione redeundū est ad spiritualē sensū modo p̄dicto: qui in talibus batr̄endus est, ꝓ litterali: cuius exemplū batr̄. iij. Regū. j. ca. in historia de Abisac adducta ad dauid in senectute sua: prout Iero. ibidē notabiliē exponit: vide ibi in additiē secūda: qui quidē defect⁹ in sensu accepto ſm significationē vocū tm̄ sepe cōtingit in sacra scriptura modo p̄dicto. Unde in talib⁹ locis recurrendū est ad auctoritatem beati Greg. supradictā: que valde attendenda est.

Copia cuiusdam lr̄e que cōtra determinationē p̄dicte questionis a quodā magistro in sacra pagine de ordine minorū auctori additionum fuit missa.

Alme p̄sul: qui ⁊ alter Symeon annosus: famosus studio diuine legis: tuā emeritā senectutē obtulisti quasi sacrificiū de ꝑtinū: in quo forsan responsū accepisti a spiritu sancto: nō te videre mortē: nisi p̄ius additionib⁹ declarationes lr̄ales vtriusq̄ testamēti elucidares: quasi in te esset vena vite ⁊ in lumine tuo lumē illius videret: iccirco tibi laus ⁊ honor in ecclesia sanctorū: ut ceteris sacrā scripturā elucidantib⁹ est cōcessus. Et quoniā alme p̄sul: a pre ⁊ pastor: speculū ⁊ agalma luciferine p̄nalis introductio tui operis additiones nominati: ad man⁹ mei pauperis fratris minoris suspirantis fama ꝑmo: secūdo scriptora peruenit: in quo cernens mentis tue rectitudinē cōplantatā ramusculo bone nature legis: quā interserit paulus ad thesauriçandū patribus filijs: nec minus terminū questionis qua querit tua ingeniosa solertia dignitatē litteralis intelligētie abundare alijs sacre scripture sensibus: pro cui⁹ parte cōtra octo rōnibus debilleis fundamentū veritatis agitasti nō modicū firmitatē eiusdē solidando: in eo honoris

virtuti vbiti victionē assignando sub numero senario: in quibus oi-
bus etsi magna exuberat vtilitas: attamē nō ingeniosa subtilitas mē
tem reficit eleuatā: nō satiat tue questionis vterminatio affirmati-
ua: cum sua vterminatio oppositū cōcludat: qm̄ sicut adoratio ima-
ginis nō ꝓpē imaginē: sed imaginatū fit: sic reuerētia ⁊ honor littere
ꝓpter spiritū: ⁊ ꝓpter qō vnūqōq; ⁊ illud pot⁹. Honor enī ⁊ reuerē
tia transit in prototypū nō vna aurea manna plena: virga ⁊ tabule
propter arcā federis: sed arca ꝓpter talia reuerēda erat. Quid inte-
rioza nisi spiritualis intelligētia. Quid arca nisi lra. ꝓspectat. Quid
ad hoc distinct⁹ eccebielitica visio manifestat: cū pulchr⁹ ista vepin
git sub metaphora rote in medio rote: rota in medio rote: littera gre
in littera legis: quib⁹ nō cōcedit vitā sed spiritualē intelligentiā: cum
subiūgit: Et spūs vite erat in rotis: hec enī est vera vita: quā ꝯbū vi
te cecitati iudaice ꝑdicauit: cū dixit: Scrutamini scripturas ⁊c. nō
satiat etiam primū vecisionis: nec secundū nec tertiū nec quartū nec
quintū: ponit sextū vbi agit de compatione sensus lralis ad mysticū
sensum: inter quos cōparatio nō est possibilis ꝓpter gradus diuersa-
rum specierū: extra qō nō cōtingit cōparatio ꝓpter intensionē gra-
dualē specifice nature. Quare ex his vependent fallit motiuū tripli-
cis cōsiderationis: qua sensus lralis alijs sensib⁹ simplicit cōparatus
est dignior. s. ex parte extēsionis: fallit istud cū cuncta sacra eloquia
plena sint dominicis sacramētis: hāc longiorē extensionē spūs supra
lram cognouit Paulus cū dixit: Omnia in figura illis cōtingebant:
nō solū scripta: sed etiā quocūq; modo alio tradita: ⁊ ꝓpter hoc etiā
fallit secundū. s. ex parte vniūsalitat⁹: qm̄ quāto aliq̄d vniūsali⁹ tāto
cōicabilius: sensus aūt lralis ꝓpter suā limitationē p doctores famo-
sos: ⁊ signanter p doctorē irrefragabilē est incōicabilis: nō enī diuidit
sed bene mysticus multiplicat. Et pnā multiplicationē doctor⁹ qm̄
inquit: aut refert moyses: aut fidē. primo mō tropologicus. secundo
duplicit; qm̄ vel fidē vitatis: vl humanitat⁹: Si vitat⁹ anagogicus
Si humanitatis allegoricus. Tertiū aūt etiā fallit: quoniā dignitas istorū sensuū attendit penes maiorē vtilitatē: que cōsequit maio
rem certitudinē: inquantū est ex se: nō enī certitudo spūalis intelligē
tie est speculationis: sicut lralis intelligētie: sed est certitudo experiē
tie ⁊ scōm affectū: ⁊ p modū gustus: per spirationē ⁊ testimoniū spi-
rit⁹ sancti: ex quib⁹ nō cōsurgit ratio cōmēdationis postille doctoris
Nicolai: sed cōfidendo de tui benigna cōditione: cui me tuote cō-
mendo: estimo rationē sue cōmēdationis cōsurgere ex oppositi adie-
ctionis: quib⁹ Nicolaū tā imerite repelendere niteris. Cōmendat
enī quis ex ꝓprio ope: quare sentētias doctorū postposuit quasi imp-
tinentes: ut auctoriçaret opus suū ecclesie doctorib⁹ a qua nō deuiauit. Nec probas: ꝙ dicis verba sancti T bo. esse igne charitat⁹ exami
nata: cū in plurib⁹ suis determinationib⁹ sint impugnata p plures in
genioſos theologos viros admirabiles: qui si in corpore scripserit ne-
scio: de⁹ scit. Cōmendat secundo: ⁊ si nō a ꝓpietate sermonis hebrai
ci: quē nō in lacte suxit: ß a veritate sentētie: circa quā nō errauit im
miscendo illā habitui theologico qui illū lactauit. Cōmendat tertio
in eo: ꝙ inter cēs doctores hebraicos. Ra. Sa. elegit: qm̄ inē cēs illū
meliorē theologū iuenit. Ista sic indigesta tue digeste prudētie alme
presul scribo calamo breuissimo: cōmendās tue ingeniose sciētie defe-
ctus calami ignari. attamē deo teste tibi nūc plusq̄ viuenti in seculo
afficior: cū inter mortales sis nūc virtuosior: ⁊ tui reuerētia eēt mihi
opus tuū assidua diligentia si occurrisset mihi sua presentia: viue cū
gratia: ut viuas semp in gloria.

Copia responsionis ad predictā epistolā.

Venerande religionis vir frat⁹ ⁊ amice carissime lras tuas
me recepisse recognosco: in quarū exordio me alterū Sy-
meonē vocas: cui in nullo me credo assimilari: nisi in sene
cta: vtinā vberi. Sed illarū ꝓcessu aliqualiē cōspector: te p
tius vocare possem alterū samaritanū: oleū enī laudis cū vino repre-
hensionis artificiose satis attulisti. De vtraq; aūt materia plusq̄ ca-
sus requireret credo te attulisse. Nō enī talē ac tantū me sentio: q̄lē
me scripsisti: nec dcā mea de quib⁹ agit: inquātū ingenij mei modul⁹
intelligē valet replesice tua ꝑdigna repio. Si tñ sūt libenter correctio
nem recipiā. Nō enī vanū nomē acquirere. ß veritatē inquirere ꝓpo-
siti mei est. Sed p hoc lati⁹ discurrēdo: quantū ad pmū tuū beniuo-
lum erga personā meā affectū a quo huiusmodi oleū emanasse cōcer-
no: gratū habeo: ⁊ gratiarū retributione estimo esse cōdignū. De se-
cundo vero amplector libenter effectū. Ferrū enī ferro acuit: ⁊ cōtra-
riorum solutionib⁹ veritas magis eluceſcit. Decreui aūt per singula
argumēta tua discurrere: ⁊ omni reverendo flore reposito verbis pla-
nis quib⁹ in sciētiarū inuestigationib⁹ vti solem⁹: singulis ꝓut mihi
videbit respondere: obiectiua verba tua reprehendo in locis suis; ut oi
cōfusione semota: singulorū veritas apertius innoteſcat. Dicis
enī pmo de questione mea in gnāli sic: In quib⁹ oibus etsi ma-
gna exuberat vtilitas: nō ingeniosa subtilitas mentē reficit ele
uatā. Circa qō nō modicū de tua discretiōe admiror. verba. in
que in sacre scripture expositionib⁹ magnā exuberāt vtilitatē:
quod si nō reficiāt mentē eleuatā: Quidā enī ꝓpter ꝙ scripsit
Ego dñs vocens te vtilia. Unde nō dixit subtilia seu ingenio-
sa: talia enī que ut dicis mentē eleuatā reficiūt: si cōtra vtilia
distinguant: potius ptinere vident ad alta sape q̄ ad sobrieta-
tem. Consequenter dicis ꝙ nō satiat te questionis vetermiatio
affirmativa ⁊c. Ex quo videt ꝙ nō vidisti: vel forte nō attente
cōsiderasti determinationē meā specialit in sexto articulo re-
sponsali: vbi manifeste babet ꝙ decisio seu determiatio mea nō
fuit affirmativa simplicit sed distinctiva. Sunt enī tibi tres di-
stinctiones: scōm quarū vnā sensus lralis pēminet: scōm aliā
ꝯ est equalis dignitatis: ⁊ scōm aliā etiā minoris dignitatis
q̄ sensus spūalis. Cōsequenter dicis ꝙ reuerētia ⁊ honor lre est
ꝓpter spiritū: quia ꝓpter qō vnūqdq; ⁊ illud magis. j. posteri.
Ex quo conaris cōcludere: ꝙ sensus lralis honorat ꝓpter spūa
lem: ad qō deducis exemplū de arca federis cui honor debat
ꝓpter cōtenta in ea: ⁊ nō econtra. Frater mi carissime mihi vi-
detur te hic inuoluisse sentētias. Si enī p hoc ꝙ dicis littera:
intelligis characteres in tabulis expressos: ⁊ per spiritū intel-
ligis sensū p eos signatū vtiq; cōcedit tibi: sed nihil facis cōtra
me argumentādo. Nā sensus lralis est qui pmo p lrām intelli-
gitur: ⁊ ideo secūdo ei debet honor: ⁊ potius q̄ lre materiali. Si
aūt p hoc ꝙ dicis lra. intelligis sensū lrālem: ⁊ p spiritū sensū
mysticum seu spūalem: sic distinguendū est. Nā in quibuscā
locis sacre scripture: ut in bistorialib⁹ vete. testa. seu cerimonia
libus ⁊ huiusmōi: dignior ē sensus mystic⁹ q̄ lrālis: ut in sexto
articulo rūsali questionis ꝑdicte fuit ostensū: ⁊ in talib⁹ pōt ba
bere locū exemplū ꝑdictū de arca federis. In alijs vo locis vbi
sensus lrālis solus scōm Aug. inquirit: exemplū ꝑdictū nullū
videt habere locū: ut patet in materia ꝓpria de qua loqueris: in
tabulis enī testamēti que in arca federis cōcludebant: nihil ali
ud cōtinebat nisi ꝓcepta decalogi: que quidē ꝓcepta nō exponū
tur ꝓncipaliter seu cōiter: nisi scōm sensū lrālem: ad quē oēs exp-
positiones eorū quantūcūq; multiplices reducunt. Consequens
reducis visionē eccebielis de rota in medio rote ad tuū ꝓpo-
situm ostendendū: q̄ manifeste videt nō valere. Si enī hāc vi-
sionē allegas scm lrālem sensū interroga magrm Nico. qui lit-
teralē sensū maxime sequit: ⁊ dicet tibi ꝙ p quaternū numerū
aialium ⁊ rotarū in visione eccebie: intelligit quaternarij re-
gnoꝝ succedentiū. s. Caldeorū: Persarū: grecorū: ⁊ romanor⁹
⁊ sic auctoritas tua scm lrālem sensū nihil facit contra me. Si
autē cā allegas scm sensū spūalem: vide Gregi. qui hāc visionē
i homel. suis sup Eccleb. elegāter exposuit: q̄ rotā i medio rote
nouū testū in medio veter⁹ exposuit. Cōstat aūt ꝙ in vtroq;
testō: ⁊ per ꝑns in vtraq; rota inuenit sensus lrālis ⁊ spūalis
Sed dicis: licz in vtroq; testō inuenit sensus lrālis ⁊ spūalis
vita tñ nō cōcedit nisi spūali intelligētie: cū subdit: Et spūs vi
te erat in rotis. Audi rogo si ꝓ spūalem intelligentiā solū in-
telligeres spūalē sensū seu mysticū excluso sensu lrali manife-
ste deuiares a veritate sacre scripture. Constat enī ꝙ oia q̄ de
necessitate salutis tradunt credēda seu agēda in sacra scriptu-
ra: sub sensu lrali repiunt. Mysteriū enī sūme trinitat⁹ ⁊ vnita-
tis: q̄ int credenda sūmū tenet locū: in auctoritatib⁹ sacre scri
pture scm sensū lrālem intellectis fundat. Unde Aug⁹ tractās
de ordine seruādo cū de trinitate agit in quarto libro de trini-
tate sic dicit: primo cōtra auctes sacrarū scripturarū: vtrū si-
tres ita se babeat de mōstrādū: deinde aduersus garrulos ⁊c.
Cōstat aūt ꝙ auctes sacrarū scripturarū: que nos obligāt ad
credendū in mysteriū sancte trinitatis sūt ille: q̄ scm sensū lrālē
hoc dicūt: timmō enī a talib⁹ sumit efficax argumētū scm eūdē
Aug. de doctri. ꝓpiana. Nā oia testimonia q̄ a magro in. j. di. ij
ad hoc mysteriū fundandū deducunt: intelligunt scm sensū lit-
teralē: ut ibidē patet. De mysterio aūt incarnatiōis verbi: in cu
ius agnitione vita eterna cōsistit. Unde hec est vita eterna ut
cognoscāt te deum: ⁊ quē misisti filiū tuū ⁊c. manifestū est ꝙ
oia circa hoc de necessitate salutis credēda: in sensu lrali ꝓnci-
paliter tradunt: ut cū de incarnatione dicit. Verbū caro factū
est: q̄ scm sensū lrālem incarnationē vrā significat. Et cū de
morte dicit: Clamās voce magna expirauit. ⁊ sic de alijs circa

bumanitatē xpi credēdis·que oia in sensu lrali inueniunt· Jdē
de creatiōe mūdi ⁊ alijs articulis fidei:qui nobis ꝓponunt cre
endi:qui oēs sub sensu lrali inueniunt:⁊ ideo babet vim inter
locutoriā:ut dictū est.De bis ꝯo que agenda sūt de necessitate
salutis solū accipio illa duo manifesta:in quib⁹ tota lex pendet
⁊ ꝓphete:fm testimoniū Saluatoris.s.Diliges dñm de tuū ex
toto corde ⁊c. Et diliges ꝓximū tuū sicut teipsū:ista eni mā
data nō babēt nisi sensū lralem. Nō eni hoc loco res significate
p voce deus:seu p hāc voce ꝓximus:⁊ p hāc voce diliges:vlte
rius alias res significāt:a quib⁹ reb⁹ significat sensus ali⁹ acci
piat:ut est manifestū. Et attēde ꝙ nō solū ꝑdicta q̄ de necessi
tate salutis sūt agēda:sed etiā illa que ad statū ꝓfectiōis ꝑ
tinēt:⁊ que ut cōsilia dant.babent p sensū lralem:ut cū dicit:
Si vis ꝑfectus esse:vade ⁊ vende oia que habes ⁊ da pauperib⁹
Jn quib⁹ ꝯbis fm sensū lralem intellecti:intelligunt oia illa q̄
ad statū ꝓfectionis ꝑtinēt:ut est manifestū. Jtē doctrina sacra
mentoꝝ ecclie quib⁹ gra iustificās dat seu auget: Quero ꝓ
quē sensū dat nobis in scripturis:per lralem seu mysticū: nō ē
dubitabile ꝙ p lralem. Cū eni dicit: Qui crediderit ⁊ bapti
çatus fuerit ⁊c.fm sensū lralem institutio sacramēti baptismi
intelligit. Silr cū dicit:Caro mea vere est cib⁹:⁊ qui mā
ducat meā carnē ⁊c.fm sensū lralē dictoꝝ huiusmōi bēt vir
tus seu efficacia sacramēti eucharistie. Similr p sensū lralem
huiusmodi dicti: Cōfitemini alterutrū ꝓccata vra sacramē
tum pnitētie intelligim⁹. Quis q̄ sane mētis audeat dicere:q̄
in sensu lrali nō est spūs vite:cum in eo oia credēda ⁊ agēda ad
vitā spūalem ptinētia tradant? Sed forte diceres: q̄ oia ꝑdi
cta etiā babent in sensu mystico:nā p sensum allegoricū babent
ea que sūt credēda:⁊ p tropologicū que sūt agēda ⁊c. Ad q̄
dicendū q̄ nibil sub sensu spūali cōtinet fidei vel moꝛib⁹ neces
sariū:q̄ scriptura alicui per lralem sensū nō manifeste tradat:
Unde Aug⁹.ad Vincentiū donatistā. Quis aūt nō impudē
tissime nitat aliq̄d in allegoria ꝓsitū ,p se adducere:nisi babeat
etiā manifesta testimonia quoꝝ lumie illustrent obscura? Sz
vlterius de sensu mystico videris dicere sic: Hec eni est vra vi
ta:quā verbū vite cecitati iudaice ꝑdicauit:cui dixit:Scruta
mini scripturas·in quib⁹ putatis vos vitā eternā babere: p hec
tua verba sentio te estimare:q̄ p scrutiniū scripturarū a xpo ꝑ
ceptum iudeis:intelligit eis mādare ut de sacris lris educerēt
seu extraherēt sensū spūalē seu mysticū: q̄ salua pace dixeri im
nullā cōtinet veritatē. Audeo eni tibi dicere frater:Scrutare
oia sacra euāgelia dei:⁊ nō repies xpm allegasse aucte aliquā
sacre scripture vel discipulis eruditis:aut iudeis cōtradicē
bus:seu etiā diabolo tēptanti nisi sub sensu lrali intellectā. Uñ
⁊ magister Nicola⁹ bene recte cōsideras in tota postilla sua de
testa.vbi occurrit alicui⁹ textus allegatus in nouo a xpo vel a di
scipulis semp exponit eū fm sensū lralem:intm q̄ etiā illud ꝑ.
Lapide quē reꝛobauerūt edificātes:hic factus ē in caput an
guli·exponit intelligēdū esse fm sensū lralē de xpo:eo q̄ xps in
deis illū textū de seipso allegauit. Similr oēs aūctes de testa.
quas Apls allegat ad hebr.j.ad ꝓbandā diuinitatē xpi ⁊ alia
eius mysteria conat eos reducere ad sensum lralem quātūcūq̄
prima facie babeāt aliā apparentiā:q̄ est necessariū:ad hoc q̄
sint efficaces ad cōcludendū intentū:⁊ sic in locis alijs quibus
cūq̄ totius postille. Ex quo cōcludit cōtra te:ipsos eni sensus
mādabat xps scrutari:de quib⁹ ipse quotidie dicebat·ꝑdicabat
seu disputabat:qui sūt tm̄ō lrales:ut dictū est:⁊ ideo illud
verbū xpi:Scrutamini scripturas:q̄ ,p te allegas:fm m̄grm
ꝑdictū·exponit de mysterijs xpi que in sacris scripturis intelle
ctis reperiunt. Dixit eni sup ꝑdicto verbo.s.scrutamini scriptu
ras: Job.v.sic scriptura de test. designat tēpus aduētus eius:
Gen.xxxix. Nō auferet sceptrū de iuda ⁊c.⁊ Dan.ix. vbi de ter
minat aduent⁹ sancti scōrum sub numero certo hebdomadarū.
Determinat etiā locū natiuitat⁹. Mich.v. Et tu bethleem.De
terminat etiā modū nascēdi: Jsa.vij. Ecce virgo concipiet. Et
modū cōuersandi zach.ix. Ecce rex tuus venit tibi. Et modum
moriendi. Jsa.liij. Sicut ouis ad occisionē ducet ⁊c. Et breuiter
oia xpi mysteria in vte.testa.inueniunt exꝑssa:⁊ in xpo
cōpleta·hec ille. Constat aūt q̄ oēs aūctes ꝑdicte allegate per
postillatoꝝ fm sensū lralem ꝑdicta mysteria significāt. Et sic
patet q̄ cū dicit:Scrutamini scripturas:referendū est ad sen
sum lralem q̄ est intentū:sed forte dices q̄ sensus lralis nō in
diget scrutinio:cū ex significatis per voce accipiat:⁊ sic statim
offert se intellectui cū modico scrutinio seu rationis indagine: vñ de
hoc superfluū videret cecitati iudaice xpm ꝑdicasse:Scrutamini scri
pturas:cū ipsi de hoc sensu satis edocti fuissent. Nō sic frat mi: non
sic:Sensus eni lralis sacre scripture licz ex significatis p voce accipiat:ut dicis:multi tamē in eius intētione vel acquisitiōe errauerūt
ram in de.q̄ in nouo testamēto. Cui⁹ ratio est:nā sicut de vijs dñi q̄
sūt eius ꝓcepta seu cōsilia legit per ,phetā. Recte sūt vie dñi:⁊ iusti
ambulabūt in eis:ꝓuaricatoꝛes aūt corruerūt in eis:sic in sensu lrali
ꝓtingit.s.q̄ licz sit rectus.i.planus:⁊ iusti.i. babētes lumē fidei:am
bulabūt in eis.s.intētis ⁊ significatj p sensū lralem fide adbibendo:ꝓ
uaricatoꝛes tñ.s.carētes huiusmōi lumie.s.fidei corruerūt in eis. Jn
de.testa.iudei xpo ꝓtēpanei circa huiusmōi sensū lralem multiplicit
errabāt:sicut ⁊ moderni ꝓtoꝝ suoꝝ erroꝛe sequētes ut in multis loc
euāgelij patet. Unde in ꝓceptis decalogi que sūt ꝓcipalia inter legis
ꝓcepta intm errabāt:q̄ p ꝓcepta de obseruatiōe sabbati intelligebāt
,phiberi ad lram:ne q̄s in sabbato ,primū suū curaret:q̄ est inbuma
num:de quo ꝓfutabat eos xps ondens q̄ licz in sabbato bñfacere dice
ns. Quis ex vobis q̄ habet vnā ouē:⁊ si ceciderit in sabbato ⁊c. Si
militer in homicidio nō intelligebāt ,phiberi nisi occisionē coꝛporis bu
mani: quib⁹ aperuit dñs sensū asserēs cēm iniquū motū ad nocendū
fratri in homicidij genere vere cōputari. Hoc idē declarat Aug⁹ cō
Faustū de oibus illis de quib⁹ dicit in euāgelio: Audistis·q̄a dictū
est antiquis. Errabāt etiā circa ,principiū de honoratiōe parentū ir
ritū facientes dei mādatū ,pter traditionē suā ut testificat Matb.
xv.⁊ Mar.vij. Qua rōne ostēdit de eis dictū fuisse ꝑ Jsa. Popul⁹
hic labijs me honorat ⁊c. Sup quo ⁊ alijs erroꝛib⁹ quib⁹ adhereba
in sensu lrali sacre scripture deficientes:de eis ibidē ꝓcludit:Ceci sunt
duces cecoꝝ. Unde cecitas iudaica quā xps reꝛobat circa falsum
intellectū sensus lralis ꝓsistit: patet etiā hoc ꝑdictas aūctes de te
testa.quas postillatoꝛ allegauit sup illud verbū. Scrutamini scriptu
ras.que quidē aūctes fm verū sensū lralem mysteria xpi significāt:
ut supra dictū est:que quidē sensū lralem iudei multifarie ꝙuertētes
veritatē fidei p eas exꝑssā nō verent negare. Unde recte eis dicit:
Scrutamini scripturas.i. diligēter attendite verū sensū lralem in eis
ꝓtentū. Jtē attendendū q̄ quia inter ꝑdictos erroꝛes periculosioꝛ erat
erroꝛ circa cognitionē xpi circa quā ꝓtinacissime se babebāt. Testat
eni Lucas:q̄ cū eis semel in synagoga illud Jsa.Spūs dñi sup me:
,pter q̄ vnxit me euāgelizare pauperib⁹ ⁊c.exponeret de seipso fuisse
dcm finalit:eiecerūt illū extra ciuitatē ut ꝓcipitarēt eū: merito igit
talib⁹ xps dicebat:Scrutamini scripturas:quia si talium scripturarū
sensū lrālem verū babuissent:testimoniū verū inuenissent de xpo:Et
ideo subiūgit:Jlle sūt qui testimoniū ꝓbibet de me: testimoniū aūt a
sacra scriptura nō batet certū nisi ex sensu lrali:ut Aug⁹ in multis
locis testat. Jdē patet in nouo testa. Nā si Arrius verū lrarū sensum
babuisset bui⁹ dicti:Ego ⁊ pat vnū sum⁹:bāc aūt vnitatē intelligē
do in diuina natura. Silr illi⁹ dicti: Pater maioꝛ me est:verū in
tellectū babuisset intelligēdo maioꝛitatē respectu nature assūpte: nō
corruisset in hereſim suā dānatā:sed q̄a ꝑdicta aliter intellexit ad lrām
q̄ catholici spū sco illuminati intellexerūt:lapsus est i laqueū. Et sic
patet:q̄ circa verū intellectū lrālem euāgelij ꝑdictus erroꝛ ꝓsistit:⁊
sic intelligendū est de alijs:ex quo patet intentū. Ulteri⁹ dicit q̄
nō satiat te ꝓmū decisionis mee:nec secundū nec tertiū nec quartū:
nec quintū. Circa q̄ si ostēdisses rōnem tue insatietatis forte sa
tisfieret tibi:sed q̄a ptermisisti assignare rōnem·nullā tibi do rnsionē
nisi q̄ cauendū est ab insatiabilitate cordis que in sacris scripturis re
ꝓbat. Circa sextū:q̄a ibi declarasti mentē tuā:merito rndendū
est tibi. Dicis ꝓmo q̄ inter sensū lrālem ⁊ mysticū nō est possibilis cō
paratio:q̄ valde irrōnabiliter dictū reputo: Cū q̄a tu ipse ꝑdictos
sensus cōpas ad inuicē:asseris eni q̄ sensus mysticus est dignioꝛ:⁊ p
ꝑs sūt cōpabiles p te: Cū q̄a nullus rōnabiliter negare posset crea
toꝛē esse dignioꝛē creatura. Distātia aūt inter creatoꝛē ⁊ creaturam
excedit quācūq̄ distantiā inter res creatas:ut ē manifestū: Cū etiā
quia isti duo sensus de quib⁹ agim⁹ sūt spūs sub gnē exꝑsitiōis sacre
scripture contēte:ut patet per oēs doctoꝛes de hoc loquētes ut Bedā
Aug⁹.⁊ alios. Nibil eni ,phibet:q̄ sicut dicimus spēm humanā ee di
gnioꝛē brutali seu irrōnabili:sic q̄ vnus sensus sacrā scripturā exꝑ
nēdi sit altero dignioꝛ. Cōsequēter quia dixerā in ꝓclusione q̄ sen
sus lrālis esset dignioꝛ ex parte extrēsionis:eo q̄ quelibet ,positio sa
cre scripture habet sensū lrālem verū. Sensus ꝯo mystici nō se exten
dunt ad totā sacrā scripturā·cōtra quos dicis sic. Fallit istud cum
cuncta sacra eloquia plena sint dñicis sacramētis:⁊ videris involue
re sentētias p acceptionē bui⁹ dicti sacramentū.si eni accipes sacra
mentū ,prie ut significet sacramēta noue legi ⁊ etiā veteri·sic falsū

assumeres: multa enim sūt eloquia diuina in quibus nulla fit mētio de sacramētis: in quocunq; sensu talia eloquia sumanť. Si aūt per sacramentū intelligis sacrū secretū ut per hoc intelligať sensus mysticus: sic etiā assumeres falsum. Ostensū est enim in secūdo articulo questionis de qua agit̄ q; sunt multa in sacra scriptura in quibus solus sensus lr̄alis est querēdus: & est sentētia Aug̃. sup. Gen̄. ad lr̄am si aūt per sacramētū intelligis quācūq; sacrā doctrinā: sic v̄rū dicis sed nihil facit ꝓtra me: quia in illis passibus in quib⁹ solus sensus lr̄alis querēdus est: sūt multa sacra documēta de fide seu moꝛib⁹ prout deductū fuit supra: & sic patet q; extēsio sensus lr̄alis stat in suo vigore: sed ad ꝓbationē tui assumpti. s. q; sensus mystici extendanť ad totam sacrā scripturā sic allegas. Hāc extensionē spūs supra lr̄am cognouit Paulus dū dixit: Omnia in figuris ꝓtingebāt illis: nō solū scripta sed etiā quocūq; alio modo tradita. Nec auctoꝛitas Pauli si bene attēdas nihil facit ꝓtra me: loquit̄ enī ibi de gestis ꝑpuli tm̄ sub antiquo testamēto de gētis quoꝝ vita erat ꝓphetica. Unde narrat̄ in eodem capitulo: quibusdā eoꝝ gestis: tam in trāsitu maris q; sub nube & huiusmōi: ꝓcludit: Hec aut̄ omnia ꝓtingebāt illis in figura. Nō enī dixit solū omnia ꝓtingebāt: sed cū hac additione: Hec aut̄ omnia: ut ostēderet se de illis & similib⁹ tm̄ nō loqui. Similit̄ nō dicitur q; oia dicebanť illis in figura: sed ꝓtingebāt: in quo manifeste ostēdit q; loquit̄ de gestis ꝓtingētibus: nō aut̄ reuelatis seu p̄ceptis eisdem. Nūquid q̄ dicit̄ in veteri lege: Audi israhel de⁹ tuus vn⁹ est: ꝓtingebat eis in figura uel q̄ dicit: Diliges dñm de tū tuū ex toto coꝛde tuo & huiusmōi: & sic de similib⁹. Absit: ibi enī solus litteralis sensus est querēdus scōm sententiā Aug̃. Et ex hac ꝑsideratione clarius patet p̄eminentia sensus litteralis scōm extensionē: extendit enim se ad auctoꝛitates notabiliores & excellētiores sacre scripture: de quibus dictū est supra: in quibus auctoꝛitatib⁹ mysticus sensus nō habet locum. Consequēter dicis q; sensus litteralis nō est vnūsaliꝰ: quia quāto aliquid est vnūsali⁹ tanto cōmunicabili⁹: sed sensus litteralis ꝓpter suā limitationē & signāter per doctoꝛē irrefragabilem est incōmunicabilis: eo q; nō diuidit: sed bene mysticus multiplicatur. Attende frater rogo: si cōparas sensus sacre scripture ad invicem scōm eoꝝ imitationē ad materias de quibus agunt: manifestum est: q; quāliter sensus mysticus limitat̄ ad certam materiam. Tropologicus enim sensus solū agit de agēdis scōm moꝛes. Allegoricus ꝯo de credendis. Anagogicus de sperādis. Sensus aut̄ litteralis de singulis p̄dictis: & etiā de iam gestis manifeste tractat. Nec credo q; doctoꝛ irrefragabilis bn⁹ oppositū asserat: & sic cōparatio tua potius facit ꝓ me. Jtē si attendisti vniuersaliter quā attribuo sensui litterali satis manifesta est: cōsistit aut̄ in hoc q; nō solū litterati seu sapiētes: sed etiam rudes: qui ad intelligibilia capienda non sunt idonei: tamē per sensum litteralem capiunt spūalia: saltem sub similitudinib⁹ coꝛporalib⁹: iuxta illud Apli: Sapiētib⁹ & insipiētib⁹ debitoꝛ sum: vnde ex parte hui⁹ vnīus salutaris sensus litteralis manifestam habet p̄eminentiā. Jn hoc aut̄ q̄ obijcis de incōmunicabilitate: si sic opinaris a veritate de⁹ias manifeste. Cōmunicat̄ enī sensus litteralis cuilibet ꝓfitenti sacre scripture ut dictū est: & iterū in multis locis vnus passus habet multiplicē expositionē litteralem: ꝓut fuit ostensū in tertio articulo questionis. Est etiā sensus litteralis abyssus multa ꝓpter magnas difficultates in eo cōtentas: circa ea que ad fidem & moꝛes ꝑtinēt. Nec mirandū: nam scientiarū humanarū libris in quibus solus sensus litteralis est inquirendus: q; plurima cōmenta sunt: & plures expositiones seu scripta. Similit̄ & multiplices questiones ad mentē auctoꝛū intelligendā seu elucidandam: ut patet in phīsica: metaphīsica: & etiā. Similiter in facultatib⁹ vtriusq; iuris & huiusmodi: in quibus nec in textu nec in glo. est sensus nisi litteralis. Si igit̄ in illis in quibus solū illa tractanť: que in lumine naturali rationis cognosci possūt: tot multiplicitates cōmētoꝝ: varietatesq; questionū & expositionū & huiusmōi circa sensū litteralem inueniunť: quāto magis in scriptura diuina vbi agitur de his que supernaturali lumine tm̄ nō cognoscunť inueniri possūt multiplices sensus litterales seu expositiōes questiōes & huiusmōi. Nec credo te latere: q; sensus litteralis diuidit̄ in tres species scōm Aug̃. in libro de vti. cre. s. in historicā: etymologicā: & anagogicam: ut in tertio articulo expositi. Similiter & septem claues seu regule quas Jsi. tradit in libro de sum. bo. que in prologo a postillatoꝛe ponunť nō sunt nisi quedā species sensus litteralis ut patet intelligēti. Ex quib⁹ manifeste patet: q; sensus litteralis est cōmunicabilis & multiplicabilis. Dicis enī ꝓsequēter q; dignitas istoꝝ sensuū arrēdit̄ pnes maiorem vtilitatē que cōsequit̄ maiorē certitudinē: q̄ tibi ꝓcedo. Aut in questione p̄dicta largius est de⁹ductū: sed q; subiungis. q; certitudo spiritualis intelligētie nō est speculationis sicut lr̄alis intelligentia: sed est certitudo experiētie & scōm affectū & p modū gust⁹: per inspirationē & testimoniū spūs sancti: hic manifeste inuoluis sentētias. Attribuis enī sensui spūali seu mystico q̄ in homie spirituali habet locū: nō enī de ratione sensus spūalis seu mystici ē: ut de⁹ gratiā eū intelligēti seu inueniēti: nec etiā est necessariū: q; habēs v̄rū sensum mysticū seu spirituale sacre scripture sit in gratia gratificāte. Sufficit enī ad sensū spūalem seu mysticū recte inueniendū seu habendū: habere seu pticipare donū ꝓphetie seu donū interꝓetationis sermonū que licz sint gratie: tm̄ sūt gratis date tm̄: & sic certitudo illa quā dicis p̄r modū gustus ptinet ad donū sapiētie scōm q; spūalis homo iudicat oia etiam ꝓfunda dei. Ex hoc dicto tuo etiā sequeret q; nullus haberet certitudinē alicuius sensus mystici seu spūalis sacre scripture nisi existēs in gr̄a. Et cū nemo sciat de lege cōi: vtrū sit dignus amoꝛe vel odio: sequit̄ q; nullus sciret se habere talem certitudinē p̄dicti sensus mystici de lege cōmuni q̄ esset valde incōsonū rationi. Consequenť dicis q; nō ꝓbo verba sci Tho. esse igne charitatis exaltat̄: si bene attendisti ꝯba mea: sic dixi: Credo verba sancti Tho. esse igne charitat̄ examiata: vñ de credulitate mea nō requirit̄ aliud testimoniū: nisi q; in dict̄ & in scriptis meis semp̄ sequoꝝ istū sanctū doctoꝛē: vtinā digne & sufficienť: nec ignoꝛo q; dicta sua in plūb⁹ fuit impugnata per plures ingeniosos tꝛhologos viros admirabiles: ut dicis nec ex hoc impedit̄ mea credulitas seu ꝓsecutio. Tū quia sepe ꝓtingit doctrinas veras impugnari: tam in tꝛhologicis quoꝝ ꝓncipiū positū est in signō cui ꝯdicit̄: q; in pypatꝛtic. Tū qa illa ī quibus ꝯdicit̄ non referūt ut firmit̄ credo ad expositionē alicuius passus sacre scripture an sic vl̄ aliter teneat̄: & ideo talia apud me qui de solo vero intellectu sacre scripture & diuine curo magis sūt curiosa q; fructuosa: vnde & Aplus de⁹ libū⁹ dicit: q; questionē magis pstant q; edificationē dē. Ultimo cōmendas mgr̄m Nicolaū: eo q; sentētias sanctoꝝ doctoꝝ ꝓprie sentētie postposuit: ut auctoꝛizaret op⁹ suū: & si simplicit̄ illū cōmendares recte vtiq; faceres. Cōmendandus enī est qui tāto studio & labore sacrā scripturā exposuit sūplano & suaui stilo: sed miroꝛ te ex hoc illū cōmēdasse q; sentētias suas dict̄ scōrū ꝑposuit ut eis ad auctoꝛizandū opus suū: cū huic cōmēdationi nō solū sacra scriptura repugnet. Legit enī: Nō qui seipsū cōmendat ille ꝓbatus est. ij. Cor. x. & alibi: Laudet te os alienū nō tuū: ꝓb. xxvij. Bē etiā phica doctria suadet. Dit. n. phs: Laudam⁹ seipsos vituperantes. Secūdo p oppositū seipm̄ laudare seu alijs ꝑponere: nō est cōmēdabile: ꝑsertim cū postillatoꝛ de q̄ loq̄mur ut ordinis minoꝝ dign⁹ ꝓfessoꝛ humilitatē nō ꝓsūptionē seq̄ estimādus ē: magna enī de se sentire bī qui mollib⁹ de⁹stiunť in domib⁹ regū esse cōsueuerūt. Nec enī adduci possūt: ut credā q; postponere sniam sci Hiero. vel alicuius sancti doctoꝛis dicto. Ra. Sa. ꝑsertim vbi ratio non suadet cōmendatione reputes dignum. Laudā ḡ eū in quo laudandus est: in recta videlicet intentione: quā credo eū habuisse: & ꝓter labore magnū quē sustinuisse dubiū nō est: ut sacrā scripturā exponeret: & p maiorē parte recte: nō aūt ex eo q; a sanctoꝝ doctoꝝ interdum expositionibus indebite de⁹iauit. Secundo ꝯo cōmendas postillatoꝛem ex hoc: q; ꝑ habitum tꝛhologicum veritatem sententie habuit: licz in lacte non suxisset ꝓprietatē hebraici sermonis: quod salua pace videt̄ minus rationabiliter dictū: notū est enim q; habitus tꝛhologicus nō se extēdit ad donū linguarū habendum: & ideo cum tꝛhologus dicit: sic est in hebraica veritate: & ibi non sic inuenit: nō est ex hoc cōmendandus. Cōmendas eū tertio ex hoc: q; inē doctoꝛes hebraicos nō inuenit meliorē tꝛhologū q; Rabi Sa. Circa q̄ notū est q; si in rei veritate ille fuit min⁹ peritꝰ q; alij. nō debet cōmēdari ex eo q; sequit̄ eum: ꝑsertim in vetus & in cōsonis auctoꝛitatib⁹ sanctoꝝ. Cōmēda ergo illū in his ut ex his quib⁹ cōmēdandus ē: & libenter amplectar cōmēdationes tuas. Cōcludendo ergo charissime frater nō credas me reprehendere voluisse postillatoꝛē ut dicis: absit a me: sed potius postillā suā esse simplicit̄ cōmendandā expresse asserui in questione p̄dicta: licz in aliquib⁹ locis sentiā eā minꝰ sufficere: q̄ nō reputat̄ vicio simplicit̄. Nemo nāq; mortaliū perfecte oia examinare pōt: sepe enim dormitauit homer⁹. Sanctum aut̄ est in omnib⁹ sciētijs: ꝑsertim in scriptura diuina semp̄ honoꝛare veritatē: vtinā frater dilectissime esses in meo cōsoꝛtio saltem aliq̄ tulo tempoꝛe: ut simul discurrere valerem⁹

additiunculas has ⁊ sic experimento cognoscēs quę in illis locis i quib⁹ ab eius dictis ꝛeuiare video: ꝛelo ꝛeritatis nō reprehendē di studio, ꝓcessi: ⁊ etiā in his nō iudicio, ꝓprio ꝛeuiam: ꝟ sequē do maiorum sententiā: Vale frāc in dño ⁊ meliora carissimata semp emulare ⁊c.

Incipit prologus in replicas ꝛefensiuas postille fratris Nicolai de lyra ab impugnationib⁹ dñi Burgen. editas a ꝛenerabili ⁊ religioso patre fratre Matthia doring sacri ordinis minorum: puincie Saxonie ministro: ad plurimoꝝ rogatum: ꝑfatam postillam ut ꝛeritate lucente ꝛ amplexantium.

Odestiā ātiquā tenere ꝛoles iustos atq; scōs ꝛecebat: ⁊ ordinata regularīe iniurijs nō grauare molestijs. Nā sicut minus bñ gesta correctiōis limam: sic optime facta laudē ⁊ gloriā requirūt: ꝟ quia oīmoda pfectio solis diuinis rebus cōpetit: in cūctis humanis opib⁹ reperiri poterit quod reprehensiōe dignū est: cū modestia tñ ut ait ꝛat⁹ Aug⁹. in prinei. retract. que modestia nō modo i agibilib⁹: ꝟ ⁊ scibilib⁹ locum habet. Nā sm ꝛerum intellectū sacre scripture circa diuinū scibile errare nō ꝓtingit: ideo ipsa sola hūc honorē sibi ꝛendicat: ut recte intellecta sine reprehensiōe ꝓsistat: ut ꝛult beatus Dionisius de diui. no. ca. ij. Nihilq; ei ꝓtrarium nisi sit oīno falsū in ea quoq; nihil repitur absurdū: sm Aug⁹. xj. super Gen. ca. j. Diuersitas igit ⁊ ꝓtrarietas i eius expositiōe nō ꝟ ortū ex illa doctrina irrefragabili: ꝟ ex eo q eius expositores i tellectū plenū nō sunt assecuti: ut ꝛult btūs Hilari⁹. ij. de trini. Que tñ expositoꝝ diuersitas nō oio inutilis ē: q̄nimo p ea pigricia studentiū excutit: ut ꝛeritas inq̄ratur: sicq; ecclie, pficiunt i surgentes hereses: ut inq̄t btūs Aug⁹. j. sup Gen. ꝛ manichęos. Omnes igit scī ⁊ catholici sacre scripture tractatores antiq; nedum ꝓsentiēdo: ꝛꝝ etiam salua fide dissentiēdo a successorib⁹ grās meruerunt imortales. nam pl⁹ ⁊ per eoꝝ ꝛenerandos scōs q; latores excitati, p pribus nati filij: doctores in eorū cōpatione moderni nō pauꝝ laudi digni surrexerunt: q̄ in sacre scripture expositione studentes ut ꝛitam hērent eternā talib⁹ ꝓmissam: ipsam elucidauerūt: sensū ipsius lrālem tanq; magis aucteticū inq̄rentes. inē quos magister Nico. de lyra i lingua hebraica simul ⁊ latina pit⁹: ꝟsor salioꝝ ⁊ pclarioꝝ repit: cui⁹ spīs tanq; pueri iuniozis de minoꝝ fratrum ordine ꝛeus illustrando misericordit suscitauit. Ipse q; sic suscitatus qđ sine fictiōe didicit: sine inuidia coicauit: ⁊ tanq; sapientib⁹ ⁊ insipientib⁹ magnis ⁊ puulis debitor effectus satisfacere cupiens opus egregium ꝓposuit: ⁊ in ecclie sē gaudiū paup. pfessione cū ꝛidua paupcula studere ꝛolentib⁹, pfuturū obtulit: ⁊ hoc ipsum op⁹ suū postillā nūcupari ꝛecreuit. Ꝟ inq̄ op⁹ postille ⁊ si tante sufficiētie fuerit q; ipsū non solū puuli: ꝟ ⁊ magnine solū fideles ꝟ ⁊ ifideles i dubijs circa sacre scripture lrālē itelligentiā req̄rūt: ipse tñ magister Nicola⁹: ut ꝛere humilis impfectū se recognoscens: ⁊ ut pius culpā agnoscēs ubi fortassis culpa nō est: in pbemio sui opis: se ⁊ p eū scripta ꝛe emulationi sancte matris ecclie submittēs lcōrē ꝛeniuolū ⁊ correctorē efflagitat charitatiuū: sciēs q; nemo ex oī pte beat⁹. Ubi aūt charitatiuū correctorē expostulat: insidiosū corruptorē inuenisse pbatur. Nā quidā iudeus ut dicitur in Hyspania ad fidē ꝓuersus Paul⁹ in baptismo noīatus: randē ad eccliaz Burgensem ꝓmotus: oī modestia post posita: pfatā postillam ecclie sancte neciam: ⁊ cunctis studiosis ꝛenerandā postilr inualit: imoderatiōe per hereticū Hylariū. x. de trini. reprehēsiue descripta ubi dr Cōtra ꝛeritatē aut nō intellectā: aut offendētē: uel stulte: uel ꝛiciose uoluntatis erroꝝ obnitit. Immoderata est. n. ois suscepta uoluntatū ptinacia: ubi nō rōni uoluntas subijcit: ꝟ his que ꝛolumus rōnē inq̄rimus: ⁊ placidis doctrinā coaptam⁹. Jaq; nois potius q; rei erit doctrina que fingitur. Hos inq; imodestie modos: ut ita dicā: dictus Paulus Burgen. manifeste tenuit: qa in multis oſidit se postillam odisse ⁊ nō intellexisse uel intelligere noluisse sicq; eā tanq; irrōnabilē: falsam: erroneam: in multis ꝛprobauit: ut opus tā insigne tāq; laudabile apud minus sapiētes puipreniū reddat: ⁊ ut imoderantiā pfatis modis assumptā colorare ꝛideat: iuasiōes q; scripsit: additiōes: q; uis ꝛere sint corruptiōes: noīauit: postillāq; ut patz in effectū ficte cōmēdauit. nā in pbemio sui corruptorij de hac postilla scribēs filio suo Alfonso sic ait: Qm inē inumerabilia pene opa q; ꝛeritate diuina scripta circūdata refulget: postilla Ni. de lyra: tā sui recētia q; sui dligna celebritate clarescit: q; ꝛtrūq; testiū discurrēs studiose sensū lrālē: q; inē ceteros pcipu⁹ ē copiosa luculētia tradidit: hāc tibi donare, ꝓposui: ⁊ qđ legare ꝓcepam inē ꝛiuos. nō nuncꝛ donarē: ꝟ pena additamēta pr̄no munusculo cumulare ꝛisū ē hec burgen. Nā si opi sic cōmēdato nō ꝛetralentia addidisset: ⁊ ꝛbi emēdādū foret cū modestia emēdasset: nō esset loc⁹ redargutori: sed q; sub titulo additionū calūnias corruptorias miscuit q̄tū pr eū stetit minus cauē op⁹ ꝛile reddē studui: ⁊ ad modū scorpiōis facie blādiēs cauda pupugit: ⁊ corrupit: q̄ten⁹ ope sic ꝛilificato: scī⁹ sacre scripture lrālis ⁊ pcipu⁹ alibi ita plane plene: ⁊ ꝓdiose nō repibilis nō min⁹ negligēē q; piculose trāsiret i abusū. Ego frāc Mathias ordis fratrū minoꝝ inē sacre ttxologie, pfessores minim⁹: puicie Saxonie minister indign⁹: ad multoꝝ pfatā postillā carpendētiū rogatū certamē ꝟ Burgen. p magistro Nicolao suscepi: nō ut postille que seipsam sufficienē defendit ꝓferā adminiculū: ꝟ ut oñdā magistrum Nicolaū: ⁊ eius op⁹ sine modestia stimulo iuidie: ꝛane gliē: uel ꝛtriusq; Burgēse ꝛilē impugnatū: ⁊ sic op⁹ Burgen. ꝛe ē postille corruptoriū ita ut opus illud cū deo fauente cōsūmatū fuerit correctorium corruptorij ꝛenit merito nūcupādū. in q̄ corruptorio q̄quid dictis magistri Nico. nō obuiat: etiā reprehensiōe dignū ut additamēta relinquā intactū: nec ꝛim faciā: ꝛbi Burgen. aliquē passū aliē q; postillatoꝝ exponit. Sciem⁹ etiā apud scōs doctores eiusdē passus ee ꝛarias expositiōes: nisi fortasse a ꝛeritate uel a coi sīia doctoꝝ notabilit ꝛeniaret. In ꝟ aūt ope ⁊ q̄cūq; alio p me facto uel in posterū fiēdo me totū dignis ⁊ legitimis correctorib⁹ submitto: ⁊ si i hoc ope repiaē qđ dixerī Burgen. ꝛel rare: nō recipiaē: ut blasphemia: ꝟ ad lrām q; ꝛel rat: qa cū lyra nō ꝓcordat. In ꝟ igit correctorio būa ordinē coiter seruabo. Primo. n. pūctū corruptorij fideliē referā: ꝛbinc qd ⁊ q̄tū ꝟ postillā magistri Nicolai facit oñdā. Hoc ꝓsupposito circa sensū lrālē: qꝟ ⁊ postillatoꝝ ⁊ Burgēsis pncipaliē q̄rūt q; adeq̄ta rō sensus lrālis sit: ⁊ q; sensus lrālis sit ille: q; ē ꝛer⁹ rōnalis p spīs sciē intent⁹ ⁊ q; woces aut res sine absurditate significat⁹. Jsta rō adeq̄ta scī⁹ lrālis hēre a. b. Aug. sup Gen. ad lrās ⁊ a. b. Greg. in moza. put etiā Burgen. eosdē ad id allegat i disputatiōe qōnes pambule. Replica ꝟ quedā dicta Burgen. in qōne pambula. Ad cui⁹ q̄stionis articulo q̄rto Burgen. notat postillatorē i duob⁹. Primo q; ꝓponderat expositionē ifidelū. Secundo q; dissimulauerit reuerētias ⁊ auctoritates scōꝝ doctoꝝ Quid ꝛeritatis sit i primo dicet i loco ꝑr Burgen. allegato: ꝛidelz Gen. j. Circa scām notandū q; scōꝝ auctoritas ⁊ reuerentia: ubi ⁊ scī locuti sūt: semp ꝛeraz a fidelib⁹ ꝛenerari: ut patz. xv. di. ꝛereti p totū. Ubi aūt ut hoies: ⁊ ex opione locuti sunt: nec scī in huiusmodi sibi ꝛolunt honorē referri: ut patz. xiij. sup Gen. ad lrām. ca. xxij. Sciendū. n. sci q; ex opione sapiēs Ꝺicit sine ꝛicio sapiēti: imo expedire ꝛidet in mā opabili dubia moueri. nā sicut btūs Aug⁹. j. sup Gen. ꝟ Manicheos. ecclie, pficiūt insurgētes hereses ad excutiēdū pigriciā ita expedit i ecclias Ꝺrias eē opiniōes cadē rōe: ⁊ q; Ꝺrie sci doctores opinent in plurib⁹ sacre scripture passibus: nō nisi dicta scōꝝ ignorans ignorat. nec puto inconueniēs dicta infideliū assumi i expositionē sacraꝝ scripturaꝝ ⁊ confirmationē dubioꝝ occurrētiū. nā btūs Aug⁹. facit sic. iij. confes. i principio ⁊ multis alijs locis ubi assumit ⁊ laudat dicta Ciceronis ⁊ Platonis ⁊ alioꝝ. Dia. n. q; fidē nō sūt liez assumē i adiutoriū. Deus. n. ꝛeritatem sonat ex. j. etb. Et fortassis ꝓfitas fidei posita ab infidelibus ea q; sūt fidei confirmat: ut dic. xj. de ciui. dei. ca. xxj. ⁊ ij. de doct. xpiana btūs Aug⁹. ad ꝓpositū dic: Si q; forte fidei nre ac cōmoda ꝛiderit: nō solū formidāda nō sint: ꝟ ab eis tāq; iuste possessoribus i usū nrm ꝛendicāda. Et posito exemplo de iudeis spoliātib⁹ egyptios ibdit: sic fecerat Cyprian⁹ doctor saauissim⁹ ⁊ martir btissim⁹ Lactāti⁹: Victorian⁹: Optan⁹: ⁊ Hilari⁹. Frustra g. Burgen. postillatorē in eo redarguit: cū ⁊ ipsemet Aristo. dicta aliq̄ties adducit. In sexto articulo eī⁹ qōnis p⁹ ꝛerā: q̄uis apud Burgen. fictā stilla irrōabilr p⁹ poni decā scōꝝ: ⁊ spāliē sci Tho. cui⁹ decā dic igne charitatē examinata: ⁊ nalis rōnis dictamie multiplr purgata. Adꝺ cē ꝓsueuit Jn pleriq; n. locis ut patebit i, pcessu ⁊ btūs Aug⁹. Hiero. Greg. Jsi. ⁊ scūs Tho. quē ceteris grādi ꝓdit p⁹ ponit sine rōne: qđ in postillatore nō repit: qui nullius sci dictū reprobat: nisi ex maiori ratione ⁊ auctoritate ꝛeclinādum ostēdat. Et specialit huic Burgen. ꝛidetur crimē lese maiestatis ipugnare dicta sancti Tho. q; ꝓferre ꝛidetur dictis Aug. Greg. Hiero. ⁊ alioꝝ: quasi illa nō sicut ista sint igne charitatis examinata: ⁊ q̄si illa sicut ista non egeant retractatione. Beat⁹. n. aug⁹. i exordio sue retractationis dicit q; in

multiloq̃o petiꝫ nō verit: qm̃nō habet ꝑmas ꝓtes sapiẽtie. s. recte vocendo: hꝫat saltem scōas. s. modestie i revocando errata. Cōclu-dit: qui ista sciturꝰ sūt nō imitentꝰ me errantē: sed in meliꝰ, pficien-tē. Modestū fuisset Burgēn. scīm Tho. tracto Aug̃. non ꝑferre q̃si omnia dicta sancti Tho. sint ꝑma vera: qm̃ multa dicta bti Aug̃. sūt hodie opinabilia: qui etiā libros suos sup. Gen̄. ad lrām reputat magis esse inq̃situos q̃ diffinitiuos ⁊ quedā dicta eius etiam nō retractata a moderna scḣola cōmuniṫ nō recipiunꝰ: ut ve ratiōe intel ligẽdi opa sex dieꝝ ē. Nō igit egre ferat Burgēn. si dicta bti Tho. nō vsq̃q̃ recipiantꝰ. Secūdo aūt Burg̃. notat postillatorē q̃si nō fuerit ꝑfectus in ideomate hebraica: eo q̃ a puericia nō didicit sed illa ratio nō valet: quia stat senē addiscere ideoma qꝺcunq̃ ꝑfecte. Nec Burgēn. vebuit ex eo notare postillatorē: ꝫ ei grās agere: quia ad exaltationē cath. fidei: ⁊ sacre scripture dilectione tm̃ ipen-dit studium ut intellectū lingue hebraice etiā adultus asseqũ mererek Nō si reꝓhensibile est: venit hꝫat Hiero. similiṫ culpandꝰ: quod ab-sit. Tertio Burgēn. culpat postillatorē: quia secutꝰ ē Rabi salo. po-tius q̃ alios hebreos eo potiores. Respōdeo q̃ postillator nō sequiṫ nec illū nec alios: nisi q̃tū ratio ⁊ fides admittūt: timo bi q̃s Burg̃. ꝑfert rabi sa. nō reꝓhensibile fidei plus fauisse ⁊ ratiōi nec scripturā cla-rius exposuisse q̃ Ra sa. ut patebit in locis suis.

Genesis. j. postilla. In ꝓncipio creauit vē celum ⁊ terrā. Omissis diuisionibꝰ curiosis accipio illā q̃ magis ꝓfueta ē dici. Additio.

Circa expositionē lrālem buiꝰ ꝑmi ca. Gen̄. q̃ valde difficilis est: ⁊ varie a doctoribus tradiṫ: tā grecis q̃ latinis ⁊ etiam hebreis: quedā videl̄ ꝓsupponenda ad ꝫ ut ex multiplicitate sēsuū aliquod planū saltē simpliciē capientibꝰ extrahat. Primū ꝓ-supponiṫ q̃ in hac expositiōe dictū Aug̃. maxime ē attendendū: qui supra Genesim ad lrām ve hac materia tractans sic dicit: In huiusmodi qōnibꝰ duo sūt obseruanda. Primū q̃ veritas scripture incō-cusse teneatur. secundū q̃ cum scriptura diuina multipliciṫ exponi possit q̃ nulli expositiōi aliquis ita ꝑcise inhereat: q̃ si certa ratione cōstiterit hoc esse falsum q̃ aliquis ꝑm sensū scripture hoc asserere ꝑ-sumat. ex hoc enim scriptura ab infidelibꝰ verideretur: ⁊ eis preclude-retur via credendi. hoc ille. Exquo sequiṫ q̃ veritas q̃ est i scriptura plane tradiṫ: incōcusse tenēda est: nō obstante q̃ plūi aliter sentiant tenēdo circa hoc varias seu ꝓtrarias opi. licz enī ea que ꝓrationem vemonstratiuā hūtur esse falsa nō sint attribuenda alicui auctoritati sacre scripture: eo q̃ talia certa rōne cōstat ee falsa: tñ illa que nō vemonstratiue sed opinatiue ⁊ ꝓbabiliṫ habentur nō cōstant tanta certitudine: ut veritas plana scripture ꝓpter talē vebilem certitudi-nē formidolosam ⁊ opiatiuā omittat: nec ob hoc eiꝰ plana expositio variet seu dissoluatur: ⁊ hoc sonat plane auctoritas Aug̃. predicta Et inde ē q̃ licz plūi pagani cōmuniṫ opinent mūdū fuisse ab eterno nō tñ catholici variant ex hac expositiōe buiꝰ dicti: In ꝓncipio crea uit ꝺeus celū ⁊ terrā. sic ut ex ipso nō intelligant mundū a ꝺeo per creationē incepisse. nō enī ve perpetuitate mūdi a ꝓte ante vemōstra-tiuam rationē plūi habent: ut in ꝑma ꝓte sci Tho. q. xlvj. arti. ij. sed solū opinatiuas ⁊ ꝓbabiles. Ex quo ꝑsupposito inferꝫ q̃ postillator minus cōueniēter se habet circa processum introductorū expositio-nis lrālis buiꝰ ca. Dicit enī q̃ ex varietate opinionū ve natura mate-rie a plūis positarū ve pendet itellectꝰ opationis sex dierū: qō vide tur inconueniēe dictū. Cōstat enī q̃ plūi in hoc nō vemōstratiue ꝓce-dūt: aliꝰ nō cōtingeret eos diuersimode uel ꝓtraria opinari: sicut nec in geometricis ⁊ huiusmodi: ꝫ solū ꝓcedunt opinatiue: vñ nō vebet sensus scripture ꝓpter hoc variari. ⁊ iō sancti doctores modicū cu-rauerūt ve huiusmodi opionibꝰ variis in hac materia: sicut nec etiā refert ad articulū creatiōis credende vtrū celi sint imateriales uel cabāt materiā eiusdē rōnis cū bis inferioribꝰ uel alteri rōnis. Se-cūdo ꝓesupponiṫ q̃ nō est incōueniēs multiplicare expōnes i hoc lo-co: dū tm̃ a veritate scripture plano mō intellecta nō vevenieṫ: ⁊ cum hoc isō asserendo ꝫ quasi ꝓponendo dicanꝰ: hoc patz ꝑ auctori-batem Aug̃. supius inductā magister etiā in. ij. dist. xij. ve hac ma teria tractās dicit sic: Quidā sanctoꝝ patrū q̃ verba dei atq̃ archana excellenter scrutati sunt sup hoc q̃si diuersa scripsisse videnꝰ: hoc ille. Ubi notanda sunt verba magistri q̃ nō dixit diuersa asseruisse vidē-tur. hoc enī esset periculosū: sed scripsisse tm̃. s. sine assertione: taliter enī expōnes multiplicare nō est periculosum etiā sanctis ⁊ ꝑfectis viris quoꝝ doctrina locū auctoritatis habet: ⁊ multo fortiꝰ potest cōuenire simplicibꝰ scriptoribꝰ: quoꝝ dicta nullā habent auctorita-tem nisi q̃tum veritas lre sacre uel rō efficax eis tribuit. nihil igiṫ temararie asserendo: nec aliquā veritatem a sanctis patribꝰ traditā excludendo: nec in aliq̃ diminuendo ad expositionē hūālē eoꝝ que in hoc capitulo cōtinenṫ spēaliter vsq̃ ad opus q̃rte diei inclu siue ꝓcedam: ⁊ ꝓncipaliter ꝑm primū sensum hālē: ve q̃ꝑius in additione sup. ꝓlogum dictū ē. Et q̃nq̃ ve secundario sensu etiā hāli quedā tangenṫ: ⁊ hoc omissa recitatiōe variarū seu di uersarū expositionū: siliter ⁊ curiositate distinctionū ꝑm ordi nem lre plane prosequendo: In ꝓmo igiṫ ve ꝓmo quoddā sum-mariū totiꝰ diuine opationis seu creationis in toto spacio sex dierum cōtentū Moyses videṫ ꝓponere cū dicit. In ꝓncipio creauit ꝺeus celū ⁊ terrā. In his enī verbis ꝑm. Ꝺoꝛ. ꝓmitti tur sūmarie ⁊ cōpendiose totū opus diuinū circa creationē: di stinctionē: ⁊ ornatū mundi: in omnibꝰ sex diebus ꝓmis succes si ue factū. sicut si quis dicat talis artifex edificauit hāc domū: ⁊ postea subdatur primo fecit fundamēta: secundo erexit paric tes: ⁊ tertio superapposuit tectum ⁊ huiusmodi ꝑm quam expos-itionē cū dicitur ꝺeus creauit celū ⁊ terram: intelliguṫ oia cele-stia ⁊ terrena ee a ꝺeo creata: que in ꝓcessu sex dierū fuerunt creata seu ꝓducta: ⁊ hoc videṫ sentire Basil. in Exa. qui super hoc verbū Creauit celū ⁊ terrā. sic dicit: Ex duobꝰ aūt que extrema sunt: totius existentiam enygmatice significat: ⁊ sic nō oportet ꝙ celum i hoc loco intelligi empyreū tm̃: uel sidereū seu firmamentū ⁊ huiusmodi: ꝫ simul omnia celestia in hoc intelli genda sunt similiter ꝑ terram in ꝫ loco nō solū intelligenda ē arida seu elementū terre sed tota ista generabilia ⁊ corruptibi-lium tam elementoꝝ q̃ mixtorū in ꝑdictis sex dieb⁹ a ꝺeo pro-ductoꝝ. Veritas buiꝰ expositionis patz ex modo loquendi sa-cre scripture cōmuniori ⁊ frequentiori. siliter ex doctrina sanc-toꝝ apl̄oꝝ. Primū patz: nam infra Gen̄. ij. sup illud verbum: In die q̃ fecit dn̄s celū ⁊ terrā. glo. bis igiṫ paucis verbis in-sinuata ē ois creatura. Legiṫ etiā Exo. xxj. circa obꝛuationē sabbati sex dieb⁹ fecit ꝺeus celū ⁊ terrā ⁊ i die septimo requit i q̃ loco māifestū est q̃ celū accipiṫ ꝓ q̃uq̃ celesti creatura ⁊ ēra siliṫ ꝓ q̃cunq̃ terrestri mō supdicto. Si enī ꝫ accipiṫ celū ꝓ aliq̃ celoꝝ tm̃: ⁊ terra ꝓ aliq̃ ēra tm̃: ee ēra ⁊ celestia vi-vē tur excludi ab opib⁹ sex dierū: qō est manifeste falsum. siliṫ ⁊ ꝛuf. iiij. ca. Scias hodie q̃ dn̄s ipse ē ve⁹ i celo sursū: ⁊ in ēra deorsū ⁊ nō ē ali⁹. Intelligēdū ē vniū saliṫ. s. q̃ in celestib⁹ ⁊ in terrenis nullus alius ve⁹ est similiter Hiere. xxiij. ca. vbi ꝓpha ite tēdēs asserere ꝺm̃ ee vbiq̃ dicit: Munq̃d nō celū ⁊ terrā ego ipleo dicit dn̄s: quod habet itelligi ve toti⁹ mūdi integritate. Eodem mō ps. dicit Initio tu dne terrā fundasti: ⁊ opa manuū tuarū sunt celi. Idem patz ve aliis innumerabilib⁹ locis sa-cre scripture. licz enī in nonnullis locis sacre scripture q̃nq̃ cum ꝑdictis. s. cū celo ⁊ terra mare uel aqua exꝑmanṫ: hoc tm̃ est in paucis ꝓter modū ⁊ stilū coēm supradictū. Secūdo hoc idem patz ex doctrina seu mō loquēdi apl̄oꝝ q̃bus sensus sacre script-ure ꝓfectius fuit aptꝰ. iuxta illud Luce. xxiiij. ca. Aperuit eis sensū ut intelligerēt scripturas. Si enī circa articulū creatiōis mūdi nil amplⁱ expresserūt fuisse a ꝺeo creatū nisi celū ⁊ ēram dicētes in symbolo: Credo in vnū ꝺeū creatorē celi ⁊ terre. vbi manifeste tanq̃ doctissimi in scripturarū intelligētia nos docēt q̃ in hoc q̃ ꝓfiremur ꝺeū creasse celū ⁊ terrā cūcta celestia ⁊ terrena a ꝺeo fuisse creata testamur. nullus enī sani itellectus diceret q̃ apostoli articulū creatiōis mūdi imperfecte tradidis sent. In symbolo aūt patrū. xresib⁹ insurgētib⁹ spēaliter Ma-nicheoꝝ: q̃ dicebāt vnū ꝺeū ee bonoꝝ: ⁊ aliū malorū ⁊ aliis siliṫ fuit additū ib articulo ve creatiōe mūdi q̃si exponēdo: visibiliū oīuꝫ ⁊ inuisibiliū ad venotādū q̃ i ꝫ q̃ dr̄ i ꝓmo symbolo: Crea torē celi ⁊ terre. intelligūṫ celestia ⁊ terrestria: nō solū visibilia ꝫ etiā inuisibilia. ꝑm igiṫ hāc expositionē ꝓsonā veritati tāq̃ fū-datā in planioꝝ ⁊ coꝛioꝝ mō loquēdi apl̄oꝝ ⁊ ꝓpharū nō restat loc⁹ inq̃rēdi ve quo celo scriptura hic loq̃ṫ: cū nō solū ve celis q̃busliꝫ ꝫ etiā ve q̃buscūq̃ reb⁹ celestib⁹ creatis: sicut ve angelis itelligi vebeat siliter nō est inquirēdum ve aere elemētari uel igne: in q̃ pticula sacre scripture in ꝫ loco spēaliṫ intelligāṫ cū nō solū ve ēra elementari ꝫ ve tota natura generabilium ⁊ corruptibiliū i ꝑmis sex dieb⁹ creatoꝝ seu ꝓductoꝝ itelligiṫ cū dr̄: Creauit ve⁹ ēra. Circa sensū ꝯo secūdariū seu ulteriorē ad sensū hālē ptinēteb⁹ plūi: In ꝓncipio crea. ve⁹ celū ⁊ ēra. mul-ta tradūṫ a sanctis doctoribꝰ ⁊ aliis q̃dā mō inenarrabilia: inṫ q̃ videṫ expō sci Tho. in. j. par. q. xlvj. arti. iij. i cor. q. cōplēdio sa ⁊ recta lre ⁊ rōni ꝯsonās: dicit enī sic q̃ ꝫ dictū In ꝓncipio crea. ꝺeus ve. ꝛripliciter exponitur ad excludendū tres errores. quidā enī posuerūt mundū semp fuisse ⁊ tēp⁹ nō hre initium

ꝛ ad hoc excludendū exponit in principio. s. tempis. Quidam ꝺo posuerunt duo esse creaturarū principia: vnū bonoꝝ ꝛ aliud malorum. Et ad hoc excludendū exponitur: in ꝑncipio. i. in filio sicut enī ꝑncipium effectiuū appropriat̄ ꝓpter potentiā patri: ita ꝑncipium exemplare appropriatur filio ꝓpter sapiētiā: ut sicut dicitur: Oīa in sapiētia fecisti. ita intelligat̄ ūum omnia fecisse: in ꝑncipio. i. in filio. ꝑm illud. Apl̄i ad Colo. j. i principio .i. in filio cōdita sunt vniuersa. Alij ꝺo dixerunt corporalia esse creata a ūo mediantib⁹ creaturis spūalib⁹. ꝛ ad hoc excludēdū in principio creauit ūus celū ꝛ terrā. i. añ omnia: hoc ille. Que quidem tres exp̄ones intelligende sūt non diuiſuctiue sed copulatiue. sic. s. q scriptura in hoc loco intēdit quēlibet ilſtoꝝ trium erroꝝ excludere ꝛ non vnū eoꝝ tm̄. si enī diuiſuctiue intelligerē tur iſte expositiones tūc non excluderet̄ pluſq vn⁹ erroꝝ: ꝛ forte nullus: q̄a ex vna ꝓpositione tres causas veritatis būte ex q̄libet earum nō posset concludi veritas vn⁹ cause earū ꝛ mina te: sed videndū est quō q̄libet illarū trium expositionum ex lr̄a sane intellecta consurgat ut sic quelibet illarū dicenda sit lr̄alis Ad quod sciēdū q cum hoc dictio ꝑncipium coiter intelligat̄ relatiue respectu ꝑncipiati: iccirco in sacra scriptura coiter vbi ꝑncipiū seu initiū legit̄ in eodē cōtextu adiungit̄ aliud significans illud respectu cui⁹ dicitur tale principiū seu initiū: sicut dicit̄ infra Beñ. j. fuit ꝑncipiū regni ei⁹ Babylonia: vbi i hoc q adiungit̄ regni ei⁹. exprimit̄ respectu cui⁹ dicit̄ ꝑncipiū: ꝛ sic coiter in alijs locis: cui⁹ ratio est: nam si sic exprimeret̄ remaneret quasi ignotū quid significaret̄ p illud ꝑncipiū: nisi subintelligeretur ex precedentib⁹ seu subsequentib⁹ imediate adiunctis ꝛ q̄a in hoc loco nō exprimitur ꝛ terminate in lr̄a ad quid referatur hoc qō dicit̄. In principio. sed quasi absolute nominatur oꝑtet q referatur ad illud qō sibi adiūgit̄. Unde ꝑmo occurrit referēdū ad b̄ qō ꝺr̄ statim. Creauit. i. in ꝑncipio creatiōis seu i ꝑncipio illi⁹ qō creauit. ꝛ sic intelligūt multi doctores hebreoꝝ: sic Rabi Alxbaçara: ꝛ Rabi Saſ. ꝛ alij. Et iste mod⁹ loquēdi ꝓcedat cū ꝛtia expositiōe p̄dicta ꝑm quā itelligit̄ i ꝑncipio. i. ante oīa: ut predictum ē. secundo referri posset ad hoc qō subditur: Deus. sic q itelligatur hoc principiū esse aliquid cum quo seu p quē ūus fecit oīa: qō cōuenit filio: sicut cū dicitur: Oīa in sapientia fecisti. ꝛ sic intelligit. Ra. Moy. gerūdeñ. q p hoc quod dicit̄ In principio. significat̄ aliquod ꝓtinēs ad naturam diuinā. licz hoc quasi balbuciendo exprimat. ꝛ b̄ cōcordat cum secūda expositiōe predicta. Tertio posset referri b̄ qō dicit̄. In ꝑncipio. ad hoc qō dicit̄: celū ꝛ terrā: q̄ sūt res successioni subiecte. ꝛ sic intelligit̄ ꝑma expositio. s. an ꝑncipio tp̄is hoc ē in ꝑmo nūc: qō precedit oēm successionē tēp⁹: ꝛ oīuz rerū celestiū ꝛ terrestriū successionē. Quarto posset referri b̄ q ꝺr̄ i ꝑncipio ad totū. pcessū ꝑmeue creatiōis seu. productiōis rerū q̄ i b̄ ca. Beñ. j. cōtinetur: ut sic intelligat̄. In principio creauit ūs. i. in primis sex dieb⁹ ūe quib⁹ agitur i toto processu hui⁹ ca. Creauit ūus celū ꝛ terrā. ꝛ sic intelligit Chry. ut predictū est ꝛ q̄a absolute ꝛ sine aliqua expressa ūterminatione dicit̄ hic in principio. iccirco referendū est ad lr̄am ad oīa signata p q̄tuoꝝ modos p̄dictos: inq̄tum q̄libet eoꝝ ex adiacentia seu cōtinuatione lr̄e intelligitur ut dictū est. Jt̄ attendēdū q ꝑm vlteriorē sensū lr̄alē ex hoc qō dicit̄. In ꝑncip. crea. ūs celū ꝛ terrā hebraica veritate pluralitas i diuinis. put magister allegat in ꝑma par. dist. ij. qō patz ex hoc: nā vbi nos dicimus ūs. hebraica veritas habet hebreo. quod ē pluraleb⁹ nominis singularis hxl. ꝛ sic exponit in hoc loco expresse Rabi Abēbaçara: licz ex hoc nō ūram cōclusionē eliciat: sed extorq̄ vult aūt intelligi q hoc nō significat pluralitatē in diuinis. sed pluralitatē virtutū seu potentiarū ab eo procedentiū: in cui⁹ signū allegat ipse ꝛ sui seq̄ces q i scriptura q̄ſq etiā iudices dicūtur heloym: ꝓpter eoꝝ ꝓtuosam potentiam i iudicando: ut Exo. xxij. ca. vbi dicit̄. Dijs non ūtraxis ꝛ principi populi tui non maledices. b̄ hoc cauillatio ē valde irrationabilis: qō patz ex duobus. Primo enī hebrei nobiscū cōueniunt i articulo creationis mūdi: pcsertim in hoc q solus ūs mūdū creauit: ꝛ eū immediate produxit intantū q ipsi tradūt angelos fuisse creatos in feria secunda: nesi in prima fuissent creati crederet̄ de angelis q fuissent coopatores ūi in mundi creatione: si igit̄ b̄ quod ꝺr̄ hxloym intelligatur de virtutib⁹ procedētib⁹ a ūo aut tales virtutes sunt aliquid creatum: aut q̄d increatū. si p̄mo modo sequitur q aliud quod nō est ūs creauit mundum

uel saltū cooperatū est i creatione mūdi. si secundo modo sequitur q in diuinis est aliud increatum a ūo. preedens quod est intrētū. nā cū ūs etiā abillis cōcedatur eē sūme simpleꝛ quicq̄d est i ūo ūs ē. Secūdo hec cauillatio videtur irrationabilis ex eo q Moyses p̄cipue intendebat informare populū de vnitate ūi ꝛ exclusiue pluralitatis ūoꝝ ut cum dicitur ūut. vj. ca. Audi isr̄l. ūs tuus vnus est. ꝛ ūut. xxij. ca. Videte nūc q ego sū ꝛ nō est alius de⁹ mecū. ꝛ sic de multis alijs. Cum igitur Moyses dixisset: Creauit hxloym manifeste vidisset occasionem credendi populo pluralitatē quā intendebat excludere: ꝑm eos etiam potius debuisset dicere hxl: quod nullā pluralitatem significat ꝛ ex quo nullū inconueniens sequeret̄. Jtem quod allegat ꝓ parte sua q q̄ſq iudices vocant hxloym: b̄ manifeste facit cōtra eos. nam vbi hxloym accipit̄ p̄o iudicib⁹ seu dijs opiatiuis uel falsis semp construitur cum verbo uel adiectiuo pluralis numeri. vñ Exo. xxij. vbi dicitur. Ad deos vtriuſq causa pueniat: ponit̄ ibi hxloym: ꝛ statim sequit̄ ibi ꝺbū plurale sic. s. ꝛ si illi iudicauerint. ꝛ in p̄s. Omnes dij gentiū demonia. vbi dicitur hxloym: ꝛ tñ ibi non dicitur demon: sed demonia. Silit̄ in p̄s. vbi dicitur: Ego dixi hxloym estis. i. dij nō dicit: Ego dixi hxloym es. ꝛ sic de multis alijs. sed in hoc loco ꝛ in alijs vbi hxloym ponit̄ p̄o dео semp adiungitur verbum singularis numeri. nō enim dicitur hic: Jn principio creauerunt dij. sed creauit: quod quidem verbū includit verbum substantiuum. s. fuit creans: ad denotandam vnitatem essentie Ex quibus patet manifesteq moyses intendit instruere populū specialiter ꝙtum ad doctos. q i deo qui celum ꝛ terram creauit est pluralitas personarum inq̄tum dixit hxloym: similiē ꝛ vnitas ꝑm cētiam inq̄tum dixit creauit. ꝛ hoc notanter insinuat moyses in ꝑma propositione totius sacre scriprure: in qua continetur articul⁹ creationis ut innueret hoc mysterium in primo exodio fidei esse attendendum. Quautem hec pluralitas attribuenda sit personis seu suppositis habetur etiā ꝑm sensum litteralē ulteriorem in hoc loco vbi innuitur aliqua instructio de diuinis personis. nam cum dicitur in principio: intelligitur in filio cui attribuitur causalitas creationis per modum cause exemplaris ut dictum est. ꝛ per consequens cum dicitur ūus. intelligitur pater cui attribuitur causalitas creatiōis per modum efficientis. Cum autem dicitur. Spūs dñi ferebatur. intelligitur persona spiritus sancti: put plenius declarabitur infra. Non tñ est intelligendum q creare sit ꝓprium alicui⁹ persone diuine ꝛ nō cōmuni toti trinitati. hoc enī esset erroneū. cum omnia opa trinitatis ad extra sint indiuisa: sz q̄a de⁹ est causa rerum per suum itellectum ꝛ voluntatē sicut artifex rerū artificiatarū. artifex autē per verbum in itellectu conceptum ꝛ per amorem sue voluntatis ad aliud relatum opatur: vñ silit̄ ūus pater opatus est oēm creaturam per verbum suū quod est filius: ꝛ per suū amorem qui est spūs sanctus: ꝛ ꝑm hoc. pcessiones personarū sunt rōnes. productionis creaturarum inq̄tum icludūt eēntialia attributa que sūt scientia ꝛ voluntas: ut patz in ꝑma par. q. xlv. arti. vi. Sequitur lr̄a: Terra autē erat inanis ꝛc. vbi Moyses postq̄ sūmarie tradidit totum op⁹ diuinū circa creationem mūdi in primis sex diebus successiue productum: hic explicat illud per pticularia. Circa qō primo oñdit statū seu cōditionē quarūdam rerū creatarū in ꝑma sui creatione seu productione. secundo procedit ad alia que creata seu producta sūt in predictis sex diebus successiue. secunda ibi: Dixit ūus fiat lux. Circa primum sciendum. q cum moyses rudi populo loquebatur ut omnes doctores tenent qui non solum spiritualia ueraciter non capiebāt sed etiam de corporalibus illa cōmuniter tm̄ apprehendebāt. que visui corporali subiacent: ut in prima par. q. lxvij. arti. iiij. Jccirco licz in generali visibilia ꝛ invisibilia celestiū ꝛ terrestrium creaturarum sub quodam summario ut dictum est comprehendat attribuens ea diuine creationi: ita ut nihil in rerum natura excluderetur a creatione ūi: loquens tamen postea inparticulari ut imbecillitati rudium seu simplicium audientium condescenderet: pretermissis inuisibilibus tam celestium q̄ terrestrium: de visibilibus tm̄ mentionem facit: vnde de celestibus pretermisit celum empyreum ꝛ angelicam naturam. ꝛ de terrestrib⁹ pretermisit duo elementa. s. aerem ꝛ ignē eo q non ab omnibus percipiuntur. multi enim etiam philosophoꝝ elementum ignis non cognouerunt vsq̄ ad tempus Aristotelis. Similiē ꝛ aerem nihil dicebant: adeo ut loca plena aere vacua existimarent ut. iiij. physicoꝝ. vnde in prima rerum productione de tribus visibilibus principaliter facit mentionem scilicz de infimo fundamento vniuersi sensibilis: ꝛ de summo tecto eius: ꝛ de quodam medio inter vtrunq̄: que sunt principales partes integrales cuiuscunq̄ edificij: quorum duo se habent ad totum vniuersum visibile. sicut centrum

ꝛ circumferentia ad corpus sphericum q̄ cōplent totam eius rōnem plasmaticā: in q̄ quidem .s. corpe sphrico centrum se habet ut funda mētū, ꝛ circūferentia sicut summū tectū ꝛ alia iter vtrūq; cōtenta se habēt ut mediū inē vtrūq;, .s. inter centrū ꝛ circūferētiā. Primū oñdit cū dicit: Terra aūt. terra enī ꝑm phōs ꝛ astronomos se habet ad vniuersū corpale ut cētrū. secūdū aūt ꝛ ētiū ostēdit cum dicit: Sup faciē abyssi. Abyssus enī ꝑm grāmaticos multitudinē aquarū ipenetrabilē significat ꝙ quidē ipenetrabilitas iō pōt intelligi nō solum ex magna ei⁹ ꝓfunditate sed etiā ex hoc ꝙ ex eius cōfusiōe nō potest abyssus penetrari: per qō intelligit aq̄ elementaris q̄ ante eius cōgregationē in vna pmixtione cōfusa erat cū alijs duob⁹ elementis, .s. aere ꝛ igne: ꝓut magister ponit ī. ij. li. di. xiij. quod totū vocatur abyssus ꝑm estimationē simpliciū seu rudium quib⁹ loqbat: qui aerē ꝛ ignē elementarē ꝓpter eox̄ invisibilitatē ut dictū est nō ꝓcipiunt. q̄ quidē abyssus totā terrā vndiq; cooperiebat: ꝛ vsq; in altū ꝓrigebatur quousq; nūc summitas corpee nature ptigit: sicut q̄busdā videtur ꝓut magister ponit. di. supradicta. itelligat tamē hec sūmitas nature corporee circa celū crystallinū quod ꝙ supficiē abyssi intelligēdum ē, ꝛ hoc ē primū corp⁹ mobile: qō se habet ad oīa corpa naturalia. sicut supficies ad corpus sphericū q̄ totam ei⁹ soliditatem cōtinet Unde notandū est ꝙ nō dicit scriptura tenebre erant in terra nec in abysso neq; supra abyssum: ꝫ supra faciem abyssi. Cui⁹ ratio ē: nā illa multitudo aquaꝝ ipenetrabilis ꝛ profundissima in ꝓma sui ꝓductione erat turbida ꝛ q̄si opaca ex ei⁹ ꝛfusa ꝓmixtione seu ꝓpositiōe. intātū ꝙ nō erat capax lucis sic nec ĕra: ꝛ sic nō erāt ī terra nec ī abysso tenebre ꝓpter loquēdo: sic nec ī ligno dr̄ esse cecitas licz nō videat: superficies tamē abyssi qō est ꝑmū mobile ut dictū ē ex sua pura ꝛ ipmixtibili natura ē diaphanū: ꝛ fuit semp capax lucis: ꝫ ꝙa nondū lux facta erat ideo ꝓpter loquēdo tenebre erāt ꝓtunc supra faciē abyssi. i. in ꝑmo celo mobili. Cōueniēt igitur ī ꝑmordiali rerū visibiliū. ꝓductione fit expressa mentio ꝛ terra: qō est centrū ꝛ quasi fūdamentū vniūsi sensibilis: ꝛ ꝛ circūferentia qō est summū tectū. .s. primū mobile eo modo q̄ dicit Isa. xl viij. Man⁹ enī mea fundauit terrā: ꝛ ꝛtera mea mensa ē: alias tetendit celos. ꝛ loquitur ad modū fozmantis circulum cū circino: qui ꝑmo ponit vnū ꝑdem in cētro qō est fundamentū: ꝛ aliū tendit circūducendo circūferentiā. Sequitur ī lra: Spūs dñi ferebatur sup aquas. q̄ q̄dem verba ꝓpie ꝛ notabiliē exponūtur a Hiero. ꝛ hebraicis questionib⁹ vbi sic dicit: pro eo ꝙ nr̄is in codicib⁹ scriptū est spūs dñi ferebatur. i hebreo br̄. Meraḥpheth qō nos appellare possum⁹ icubare: in similitudinē volucris ouā calore aiantis. ex quo intelligim⁹ non ꝛ spū mundi dici. ut nōnulli arbitrātur: ꝫ ꝛ spū sancto qui ꝛ ipse viuificato: oīum a principio dicitur: ꝛ quo in ps. Emitte spūm tuū ꝛ creabūtur: hec ille. Que quidē viuificatio pōt recte itelligi ꝑm motū primi mobilis. nā motus ꝑm phm. viij. physicoꝝ ē vita rerū naturaliū: ꝛ cū inē oēs motus rerū naturaliū. motus primi mobilis sit prim⁹ ꝛ precipuus: ꝛ a q̄ oēs mot⁹ corporales regulātur ꝛ mensurantur tanq̄ a ꝑma oīum motuū mensura ꝛ a ꝛo tanq̄ a ꝑmo mouente ꝓncipaliē causatus: iccirco in ꝑmordio creationis rerū naturaliū ꝛ hoc primo motu tanq̄ ꝛ vita rerū naturaliū fit mentio. attribuēdo ipsū motū ꝛo in psona spūs sancti: cui appropriatū est viuificare. Et ex hoc tollitur quedā incōueniētia que quodāmodo animū pulsat. .s. ꝙ inē primo creata fit mētio ꝛ tempe cū dicit: Dies vnus: dies secund⁹: ꝛ huiusmodi. Sz ꝛ motu nulla videt fieri mētio: cum tñ motus sit ꝑ se ipso tempe naturaliē. vñ ꝑm ꝑdictā expositionē ꝑdicta tollit incōueniētia: ꝙa ꝛ motu fit mentio anteq̄ ꝛ tempe ut patz ex predictis. Sed ꝓtra ꝑdicta q̄dā dubia breuiē possūt moueri iq̄sitiue. ex quoꝝ solutiōe veritas magis elucidab. Primū posset rōnabiliter q̄ri. ꝓut Aug̃. querit sup Beñ. ad lrām: cur nō scriptum ē. Dixit deus: fiat terra ꝛ facta ē. Fiat aq̄ seu abyssus ꝛ factū ē sicut dixit ꝛ luce ꝛ firmamento ꝛ huiusmodi: Secundo potest queri si abyssus hic accipiē ut dictū ē ꝙ aquarū multitudine ipenetrabili terrā vndiq; circūdante: cur nō ꝓpter hoc declarauit deus dicēs: multitudo aquaꝝ erat sup terrā.: cū aqua ab omnib⁹ q̄ tūcunq; rudibus sit ꝓceptibilis: ꝛ ꝛ aqua in hoc capitulo frequenē fiat mentio: nō aūt ꝛ abysso in hoc loco: Tertium: si faciē abyssi accipitur in hoc loco ꝓ ꝑmo mobili ut dictū ē: cur statim ipsum noīat aquas cū dicit. Ferebat̄ super aquas. ꝑm istā expositionē: Quartum: cū spūs dñi seu spūs dei pluries in sacra scriptura accipiatur ꝓ aere seu vento: ut in ps. Flauit spūs eius ꝛ fluent aque. ꝛ in alijs: vnde ergo cogimur ut in hoc loco accipiatur ꝓ spiritu scō ut dictum est? Quintū: si spūs dei in hoc loco accipitur ꝙ spū sancto ut dictum ē: cum spūs sanct⁹ sit deus. incōueniēt dicitur ꝙ ferebatur super aquas: cum ꝛo non cōpetat localiter ferri nec situm habere. Ad primū igit̄ dicendū ꝙ ex verbis Aug̃. vbi sup̄ apparet ꝙ in hoc ꝙ dicitur. Terra erat inanis ꝛ vacua ꝛ tenebre super faciem abyssi. intelligit̄ materia omnis informis: dicit enī in. xij. confes. Quid enī in omnib⁹ mundi ptibus reperiri potest ꝓpinquius informitati omnimode q̄ terra ꝛ abyssus? ꝛ infra subdit Illud aut̄ totum ꝓpie nihil erat qm̄ adhuc omnino informe erat: hec Aug̃. Ex quo patet ꝙ ꝑm ipsum ideo pretermissum est dicere: fiat terra seu abyssus. Similiter ꝛ factū est ita: ꝛ vidit deus ꝙ esset bonum sicut dicitur in alijs ꝓpter informitatem omnimodā materie que in ꝑdictis verbis signatur. ꝛ ē ratio: quia cum dicitur. Dei perfecta sunt opera: ut dr̄t⁹ xxxij. ca. ideo inconuenienter de natura omnino informi diceretur: Dixit deus fiat hoc. Similiter ꝛ vidit deus ꝙ esset bonū. Ambrosius autem ꝛ alij sancti doctores non concordant cum Augustino in hoc scilz ꝙ cum dicitur. Terra autem erat inanis ꝛ vacua. intelligat materia informis sed ipsū elementum terre. ꝑm quos. .s. sanctos doctores aliter ab Augustino opinātes dicendum est. ꝙ alie tres informitates attribuūtur creature corporali in primordio producto. ꝓpter quas nō decebat ut de creatura sic informi diceretur. Fiat ꝛc. vel vidit deus ꝙ esset bonū ꝛ huiusmodi. decerat enim corpori diaphano. .s. ꝑmo mobili pulchritudo lucis. vnde dicit̄ ꝙ tenebre erant super faciem abyssi. decerat etiam terre duplex pulchritudo: vna quam habet ex hoc ꝙ est aquis coopta: ꝛ ꝙtum ad hoc dicitur ꝙ ĕra erat inanes scilz invisibilis. alia ꝑo quam habuit cum non eēt ornata herbis ꝛ plantis: ꝛ ideo dicitur ꝙ terra erat vacua. vnde in hoc loco moyses intendit exprimere informitates creature corporalis tam celestis ꝙ terrestris in primordio producte: ꝛ ideo non oportebat in hoc loco dicere: Dixit deus fiat terra ꝛ huiusmodi: sicut in alijs creaturis: que in prima sui productione tales informitates mīme habuerunt. si autem contra hoc dicatur ꝙ lux in prima die facta etiam videtur imperfecta seu informis respectu lucis luminarium: quod patet ex excellentia ꝓpietatum luminarium que in opere quarte diei exprimuntur: que nō pertinent ad lucem in prima die factam ut infra patebit: ꝛ tñ de ipsa luce dicitur fiat lux ꝛc. ꝛ vidit deus lucem ꝙ esset bona. ꝛ sic similiter potuisset dici de terra non obstantibus informitatibus predictis. Ad hoc dicendum ꝙ lux in prima die facta licz nō esset ita perfecta sicut lux solis: habebat tamē perfectionem sibi pertinentem ꝙtum ad illud ꝓ quo facta fuit scz diuisionem noctis ꝛ diei ut patz in littera. sed terra fuit facta a deo ad hoc ut habitaret̄ ab animātibus: iuxta illud Isa. Non in vacuum creauit eam. .s. terram. sed ut habitaretur ꝛc. Et quia hec perfectio ad quam ordinata est terra sibi decerat in primordio sue creationis: iccirco non erat conueniens ut de ea dicerentur verba predicta que de alijs creaturis: que in prima sue productione perfectiones ad quas producte sunt attigerūt Idem de abysso dicendum que propter eius cōmixtionem confusam supradictam. nondum habebat perfectionem sufficientē ad producendum generabilia. superficies autem abyssi in hoc loco non intelligitur per se nisi respectu ipsius abyssi cuius dicitur esse superficies: ꝛ ideo non oportebat ut de ipsa superficie fieret mentio seorsum in huiusmodi creatione. vtrum autem ex auctoritatib⁹ sanctorum ꝛ specialiter Basilij: Ambro. Chryso. intelligatur ꝙ oīmoda infirmitas materie tēpore precessit formationem eius omitto causa breuitatis: vide tñ in pri. par. q. lxvj. arti. j. veritatem huius quesiti a sancto doctore determinatam. Ad secundū faciliter rñdetur ex dictis. abyssus enī hoc loco non nominat aquā solam: sed aquam cum alioꝝ elementorum permixtione cōfusam ut dictum est: pretermisit tñ expressam mentionē de alijs elementis cum aqua pmixtis ꝓpter rudi tatem eorum quib⁹ loquebatur qui ꝓ maiori parte ea que nō subiacent visui non cognoscebant: ut iam dictū est. Ad tertium dicendū ꝙ primum mobile i hoc loco noīatur diuersimode ꝓpter diuersitatem eorum q̄ sibi cōpetunt de quibus in ꝓposito agitur. cōpetit enī primo mobili omnia corpa naturalia ꝛ mobilia cōtinere: sicut superficies corpus cōtinet cui⁹ est superficies: ꝛ ex hoc nominatur facies abyssi. i. superficies abyssi: de q̄ continentia hic est agendū tanq̄ de loco vniuersali oīum corporum naturalium. cōpetit etiam ei diaphaneitatis ꝑm sue nature puritatem. similiter ꝛ prima mobilitas corporalis: de qua diaphaneitate in hoc loco est agendum tanq̄ de prima capacitate lucis: que quidem lux in corporibus primum locū tenet

scom Aug. ve li. arbi. Similiter 7 ve prima mobilitate eius hic est agendu tanq; ve pma vita vl ve pmo effectu vite corpoz nali: q; duo nulli earu creaturaz ve qb; scriptura mentione facit inf p creata sic coprehendit sicut aqs. Aqua eni inf visibilia corpa maxime e obediens motori 7 est pspicua. Et hec est ratio quare primu mobile in b loco bis diuersis nominib; appellat. Nec expositio ve pmo mobili 7 ve pmo motu videf ronabilis: cosidera do q; in prima rerum pductione fieri vebat mentio ve sumo bono vniuersali corpoz naturaliu: similit 7 ve primo motu 7 ve pmo mobili: 7 etia ve tpe que fuit mesure omniu rerum naturaliu.

Ad quartu: dicere q; spus dni in b loco intelligat p aere elementari est valde irronabiliter dictu, pter tria. Primu: qa si in hoc loco spus dni accipit p aere elementari, put Rabi Moyses 7 quida alij volut dicere: q; scriptura in b loco nominat ator elemeta: terra. s. cu dicit: Terra aut: Aqua po: cu dicit: Sup aquas: Aere: cu dicit: Spus dni: Igne po cu dicit: Et tenebre erat. 7 hoc qa ignis ut dicut in loco pzio no lucet: fm hac positione nulla esset ratio, pter qua aer qui dicit spus magis appropriaret vo: sic ut nominaret spus dni q; elementu aque seu terre vl ignis. quoru nullu in b loco tali mo nominat: ut dicat aqua dni: terra dni. Secundu: qa ut ex serie lre patet: spus dni ve q; hic agit: ferebat sup aquas ante eaz diuisione que facta fuit secuda die p firmamentu diuides aquas ab aqs: 7 sic ferebat indistincte sup aquas. no solu inferiores. sed etia supiores: nulla eni distinctio aquaz legit in pma die. Ex quo sequit q; huiusmodi spus adhuc facta diuisione ferret sup aquas supiores: cu in scriptura nulla fiat mentio ve b q; huiusmodi spiritus dni cogregaret seu attraxeret ad b ut post aquaru diuisione ferret sup aquas inferiores tm: qd tu esset valde incouenies 7 contra mente Ra. Moyses. 7 aliou sequentiu: q; spm in hoc loco dictu accipiut p aere elementari tm. cui nullo modo coperit esse sup aqs: que supiores sut celo sidereo. Tertiu: qa ut ex pdictis pz. moyses in toto pcessu sex dieq; nuq; noiauit aere etia in loco vbi fuisset cogruu aere noiari: sicut cu dicit: Producat aque volatile sup terra. vbi p gruu fuisset dicere: producant aq; 7 aer: silr 7 dicere ut volet i aere: 7 no solu sub firmamento: cu volucres p maiori pte picipat nam aerea. plus q; aquea: vn i aere viuut 7 nidificat. p maiori sui pte. vn eaz voletus pncipalit ad ornatu aer; ptinet: ut dicit magr i sen. di. xv 7 tu in b loco nulla mentione facit ve aere, pter ei; inuisibilitate 7 pter itrillitate ut sup dcm e. no eni dicit ve aub; ut volet in aere seu spu. s sup terra sub firmamento celi: ptermittes totaliter noiatione aer; vn eade rone cu dicit: Spus dni: no est intelligendu ve aere. ve q; nuq; fecit mentione in pcessu sex dieru: ut dictu e. Si aut p b dicat q; sit spus dni: no pt b intelligi ve aere, pter ei; inuisibilitate: eo q; illi inuisibilia no pcipiebat: sed grec a fortiori q; no vebat intelligi ve spu sancto: q; inco: pzalit est magis inuisibilis oculis corpoz alib; qs aer cu sit penit; incorporeus 7 imalis. Ad b dicendu: q; quatucuq; pls ille rudis fuisset 7 incapax spualiu. nibilomin; necesse erat ut eis, ponerent pmo 7 supponerent qdda penit; inuisibilia. sicut vu esse: qa sine hoc inuanu instruerent ve fide: fm qua accedente ad vu pzet credere. qa est: ut ad hb. xi. ca. Similiter licz aia humana sit inuisibilis ve sui natura: tn, ponendu erat eis ve ea. inquatu fm illa pncipalit lo est capax remuneratois diuine: qo e pncipiu i bis. q; credibilia traduntf. vn Aplus cu dixisset: Accedente ad vu oportet credere. qa e: stati subiunxit: Et inquirentib; se remunerato e. 7 io ve aia humana circa formatione bois expssa scriptura fecit mentione dicens: Spirauit i facie ei; spiraculu vite. Gen. ij. ca. De inuisibilib; g nulla mentio fit i pcessu sex dieru. nisi tm ve eo 7 ve aia humana: qru cognitio saltem enygmatica necessaria e cuicuq; fideli: vn spus dni no incouenienter in b loco accipit, p ipso ve. licz inuisibilis sit. De alijs po inuisibilibus qru cognitio no e explicite necessaria oib; fidelib; sicut e natura angelica. vl aer elementar; 7 huiusmoi ptermittit. metio expssa i b loco ta dicta. Si aut obijciat ve p mobili qo e inuisibile: 7 tn fm pdicta expone ve eo sit metio cu dicit sup facie abyssi ut dictu e. Dicendu q; pmu mobile sat; est visibile p suu effectu: q; est mot; diurn; solis. 7 aliox corpoz celestiu. Notandu etia q; antiq; expositores hebreoz notabilissime 7 cosendo se exposuerut pdictu job: spus dni: in illo libro q; dicit hebraice rabbaa. i. gen; magnu: vbi sic batur interrogatorie. qd est qd dicit spus dni ferebat sup aquas? Ad qd rudet: nil aliud e nisi spus messie ve quo legit: Requiescet sup eu spus dni. s. Isa. xi. Ex q; dicto manifeste dat intelligi q; spiritus dni hic intelligit spus scus qui est spus messie: inquantu fm catholica veritate procedit a patre 7 filio; qui quide filius est verus 7 bndict; messias. Ad quintu dicendu: q; pter hoc q; in hoc loco dicit: Ferebat. no vebet intelligi aliqd passionis inspiritu dni. nec hec dictio meraliter: qo in hebraico in b loco ponit est verbu passiu. fm mere actiu: significas q; spus dni fouebat 7 viuificabat aquas. ad similitudine galline cubat: 7 vitale virtute bis q; fouent tribuent: q; quide viuificatio in b loco intelligit p pmu motu. qui est pcipue viuificatiu; corpoz naturaliu. ut dictu est: vn silr verbu oino batur. Deut. xxxij. ca. vbi dicit: Sicut aquila. puocas ad volandu pullos suos 7c. que est, pria similitudo ad, posit u: na sicut aquis mouet pullos suos ad volandu 7 sic eos fouet 7 viuificat. sic ve; pmu mobile mouet ad viuificadas creaturas corporales: licz eni sit aliq; intelligetia imediate mouens pmu mobile. ve q; hic agit: tn pma ca 7 principalis hui; mot; ve; est: in q; oes creature viuut. mouent. 7 sunt: ut act. xvij. ca. Allegorice etia sequedo procedantia antiqru hebreoru pdicta: qui spm dni q; hic sup aquas ferebat. exponut esse spm Messie: ve q; dicit: Requiescet sup eu spus dni. ut dictu e: notabiliter dici pot q; sicut spus dni viuificabat aquas. s. corpora nalia. u dictu e: sic ide spus dat vitu spirituale p aqua baptismi: ve q; Joha. ij. Nisi qs renat; fuerit ex aq; 7 spiritu sancto 7c. Sequit in lra. Dixit ve;: Fiat lux. qualiter intelligat qd dicit. ve; dixit. Ambro. in exa. declarat dicens. Mo p organa vocis: nec q; aere istu quida verboru strepitus verberaret: b ut volutatis sue eterna cogitatione, ponderet in operatiois effectu. Cotinuat aut, pductio lucis ad pdicta sic: na cu pmissa fuerat circa creatione corporale multiplex informitas: vna. s. cu dr: Terra aut erat inanis 7 vacua. Alia cu dicit: Tenebre erat sup faciem abyssi. Coueniet q; fuit ut informitas tenebraru. p remoueret p lucis pductione. Tu quia lux est qlitas pmi corpoz. Tu qua interceteras qlitates corporeas lux e spiritualioz vn Aug. i li. ve. arbi. dicit q; lux i corpoz; pmu tenet locu. Tu, pter cotate lucis: in q; inferioza cu supioz; cocant. Sed q; sit ista lux varie tradit a vocto ribus. quida eni dicut illa luce fuisse quada nube lucida q; post modu facto sole in materia pacente redijt: vl adhuc remanet soli coiuncta inpceptibiliter. vl ex illa nube formatu est corp; solis. q; quide tres positiones no solu sut improbabiles p rone ut in pma parte. q. lx vij. arti. iij. i rnsione ad secundu argu. b etia ex serie lre no videent stare. Tu quia lux significat qlitate tm: nubes aut lucida no e lux. licz sit corp; luminosu vl luminare 7 huiusmoi: sicut album non est altedo vn in tali lucide nubis, ductione. vebuisset exprimi sub a cu sua qlitate. vicedo: Fiat nubes lucida: vl qd luminosu 7 huiusmoi: Fieri eni sicut 7 esse pncipaliter ptinet ad subiectu seu subam. Accidentiu eni, put in metaphysica tradit: no est esse b inesse: nec etia videf lre cosonum nec roni: q; illa lux fuerit lux solis: b adhuc informis, put postulato: dicit. Tu quia si sic vebuisset dicere. pducat seu, pcedat lux. vl, pducat sol seu celu luce: sicut dicit in b capitulo: in his q; ab alijs, pcedunt. Tu qa fm hoc diuisio lucis a tenebris pma die facta fuit per circulare motu solis: ut etia postillato: dicit. sicut in quarta die: 7 tn scriptura in b loco attribuit hac diuisione vo dicens: Et diuisit deus luce a tenebris. In quarta aut die attribuit hac diuisione luminarib; dicens: ut diuidat luce a tenebris. Tu quia maxime incouenies videf dicere q; accidens seu mot; alicui; rei singulari sit i rerum natura anteq; suu subiectu in esse, ducat. Ex quib; patet q; lux in prima die facta differt a luce solis ve q; fit metio in quarta die: no solu ad particulares effectus. b etia, quantu ad entia: vn positio Basy. in b loco videf lre cozdare 7 roni no dissentire. dicit eni i exameron sic: post solis creatione dies e cu a sole illuminat; est aer: in eo q; sup terra est demisperio reluces: 7 nox umbra terre occultato sole: tuc aut. s. in pmis tribus dieb; no fm motu solare: b refuso principali lumine illo 7 rursus contracto fm determinata a deo mesura dies generabat 7 nox reducebat: hec Basyli;. Unde fm eu hec lux no fuit corp; seu substatia corporea: b quedam qlitas formaliter illuminatiua no, pcedens ab aliq; corpore luminoso sed solu a voluntate diuina p creatione. put ipsa lra plano mo significat. cu dicit: Fiat lux. q; quide lux no habat p se motum: 7 ideo no poterat de se diuidere luce a tenebris: b b faciebat per emissione 7 ptractione luminis virtute diuina determinata: 7 ideo dicit b. diuisit de; luce a tenebris. Sed in quarta die vbi de luminaribus agit expresse dicit: ut diuidant luce a tenebris. quia luminaria per motu, priu sibi conaturale banc faciut diuisione fm qua positionem Basy. que valde videf consonare lre. no est inquirendu quid fcm fuit de illa luce pma post creatione solis: na adueniente, puisione naturali ronabiliter cessat, puisio miraculosa: sicut 7 legitur Josue. x.

Defecit manna postq̃ comederũt de frugib⁹ terre. Obijcit aũt cõtra positionẽ Basy. ꝓmo q ex hoc ꝙ ꝓ tũc cũ nec alia nec homines eẽnt: ideo ista vicissitudo lucis ⁊ tenebre nõ habebat aliquã necessitatẽ seu vtilitatẽ. Secũdo ex hoc ꝙ h̃ cõtractio ⁊ emissio nõ eẽnt naturales: ꝫ miraculose: qđ ut dicũt nõ habet locũ vbi agit de institutiõe nature Sz rñdet ad ꝓmũ ꝙ hec obiectio ẽ cois etiã ꝓtra ponẽtes ꝙ hec lux fuisset lux solis. ꝫ dicendum ꝙ h̃ vicissitudo seruiebat distinctionib⁹ sex dierũ ad hoc. s. ꝙ in sex diebꝫ ꝓficeret opus creatiõis ꝓut in ꝓposito diuino ab eẽno fuerat dispositũ: ⁊ etiã ut ꝑ hos sex dies ꝑfigurarent etates mũdi: ⁊ traderẽt alia mysteria �means dictores. Ad secundũ dicẽdũ ꝙ in hoc capitulo nõnulla miraculose facta traduntur sicut ꝓductio terrarũ ⁊ plãtarꝫ anteq̃ luminaria ⁊ stelle eẽnt: quod est manifeste miraculosũ: qa excedit facultatẽ naturalẽ creaturarũ ⁊ etiã est ꝓnit⁹ insolitũ: que duo ꝓficiũt rõnẽ miraculi. Idẽ dicẽdũ est de cõgregatione aquarꝫ facta in secũda die: ⁊ ideo nimirũ si ꝓductio hui⁹ ꝑme lucis ⁊ ei⁹ ꝑtractio ⁊ emissio sit miraculosa. Cetera aũt exponanť ꝓut in postilla vsq̃ ibi: Factũ est vespre ⁊ mane dies vnus. s. naturalis. Circa quod attendẽdũ ꝙ hebrei ꝑ vespere intelligunt noctẽ: que incipit a vespera ⁊ terminať i mane sequẽti. ⁊ ꝑ mane intelligunt diem artificialem: que incipit ab ipso mane ⁊ ẽminatur in vespe sequẽti: ⁊ sic dicũt ꝙ dies naturalis incipit a ꝓncipio ꝓme noctis ⁊ terminatur in ꝓncipio noctis sequẽtis: qđ intendũt ꝓbare ꝑ hoc ꝙ in primordio rerũ tenebre que a deo nox vocanť: ut patz in hra ꝓcesserũt lucẽ in ordine tpis: nã postq̃ dixit: Fiant tenebre erãt: cõsequenť dixit. Fiat lux. Ex q̃ videtur ꝙ nox naturalit vere ꝓcedere diem in cõputatione diex. hoc etiã confirmãt ex eo qđ legit in Exo. A vespera vsq̃ ad vesperã celebrabiť sabbata vra: sed licz hoc hãt locũ ex hac auctoritate in festiuitatib⁹ antiq̃ testamẽti eo ꝙ festiuitates eoꝝ habuerũt initiũ a festo paschali in q̃ agnus ad vesperã ĩmolabať: tñ i ordine cõputatiõis diex nãliũ tenẽdũ ẽ cũ doctorib⁹ nr̃is. s. ut cõputentur dies a mane vsq̃ ad mane: ꝓut magister ponit i. ij. dist. xiij. reddens ad hoc rõnẽ mysticã. s. eo ꝙ dõ a luce ꝑ ꝓcecatũ corruit in tenebras ignorãtie ⁊ ꝓcecatoꝝ. Sed pot hic sumi alia ratio naturalis ex hoc ꝙ res venoiank a termino ad quẽ nõ a termino a q̃: ut i ꝓmo physi. ⁊ ideo dies artificialis verť venoiari a vespera in quã terminatur: ⁊ nox venoiari a mane in q̃ terminať. ⁊ sic ꝑ hoc ꝙ dicit. Factũ est vespe itelligẽdꝫ ẽ dies artificialis: cuꝰ termin⁹ ad quẽ est vespere sive nox. Et cõsequẽť cũ dr̃. Et mane. ĩtelligẽda est nox: cuiꝰ termin⁹ ad quẽ est mane: ⁊ sic prima ps diei nãlis ẽ dies artificialis ⁊ scda nox sequẽs. nec valet qđ dr̃ ꝙ i ꝓmordio tenebre ꝓcesserť lucẽ nã ille tenebre nõ erãt dicende, ꝓprie nox: nã sic dies ꝓprie loquẽdo ẽ latio lucis seu solis sup terrã: sic ⁊ nox occultatio talis lucis seu solis sub terra: qđ nõ cõpetit tenebris q̃ fuerũt in ꝓmordio anteq̃ aliq̃ lux cozporalis ꝓduceret. Circa op⁹ scde diei duo sũt ꝓncipalit cõsiderãda. Primũ ꝙ celũ sit illud qđ dr̃ firmamẽtũ. secũdũ q̃lit hoc itelligatur qđ dicit: Vt diuidat aquas ab aq̃s. Circa ꝓmũ omissa varietate opionũ ⁊ sequẽdo positionẽ Lyr. q̃ magis videtur planiori sensui lr̃e cõcordare: ut iã dictũ ẽ videť dicẽdũ ꝙ hoc firmamẽtũ de q̃ hic agit ẽ celũ sidereũ quod diuidit in octauã sperã que ẽ stellarũ fixarũ ⁊ in septẽ planetarꝫ orbes: de quib⁹ etiam stellis ⁊ planetis legitur plane infra in ope quarte diei: Posuit eas deus. s. luminaria ⁊ stellas in firmamento celi. nec obstat quod dicit in prima die: In pncipio creauit deus celũ: quia ibi summarie icluditur totum opus sex dierum: ut dictũ est. Et quia in ꝓma die mentionẽ fecerat de primo mobili ⁊ eius motu ut ibi fuit expositum: nũc autem in secũda die de firmamento in q̃ sidera fuerunt posita mentionẽ facit: ostendẽs ꝙ h̃ firmamentũ fuit ꝓductũ de nihilo in sua ꝓpria specie ꝑ creationem: quod cõsonat huic quod dicit: Fiat firmamẽtum. nõ exprimẽdo aliquid de quo tale firmamentũ fieret. Si enim de abysso vel aliq̃ pte eius firmamentũ fuisset formatum ut q̃dã dicũt dixisset ytiq̃: Fiat abyssus. vel fiat de abysso firmamentũ: sicut dixit de herbis ⁊ plantis que de terra fuerunt ꝓducta: exprimẽdo. Germinet terra herbã ⁊c. cõsequẽť dicit: Protulit terra herbã. Similit in quita die dicit Producãt aq̃ reptile. ⁊ in sexta: Producat terra aiam viuentẽ. Ex q̃ sequit ꝙ illa ybi nõ exprimit materia sed solũ dicitur Fiat. nõ verť intelligi fieri ex materia ꝓiacente: sed in sua ꝓpria specie totaliter ex nihilo ꝑ creationẽ ꝓduci. ⁊ sic intelligendũ est cum dicit: Fiat lux fiat firmamentũ. fiant luminaria. Si aũt cõtra hoc dicatur ꝙ si sic scriptura debuisset vti in illis verbo creationis ut intelligerent talia de nihilo fieri seu produci. Dicendum ꝙ hoc non requiritur ꝑm opi. Chryso. supradictã quã hic sequimur: nam in hoc ꝙ dixit. Creauit deus celũ ⁊ terrã. intelligunt oia celestia terrestria in processu sex dierũ a deo imediate creari: ꝓterq̃ illa de quib⁹ in hra assignat ipso ꝓ materia: ut iã dictũ est. Si aũt queratur de hoc qđ sequitur: Et fecit deus firmamentũ: quõ habeat intelligi: cum enĩ dicit de deo in ꝑs. Ipse dixit ⁊ facta sũt: cum dixisset: Fiat firmamentũ. statim debuisset dicere: ⁊ factũ ẽ ita. sicut ĩ luce ꝓma. Dicendũ ꝙ quia fieri q̃dq̃ ꝓprie habet acquisitionẽ alicuiꝰ dispositionis accidẽtalis in re facta: ꝓut in postilla deducit: ideo ut denotaret scriptura firmamentũ i sua prima ꝓductione fuisse a deo ꝑm omnes suas q̃litates accidẽtales ꝑfectũ: ideo subdit: Fecit deus firmamentũ. Idem est dicendũ de luminaribus cũ dicit: Fecitq̃ deus duo luminaria magna. de luce aũt non sic: nã licz lux in ꝓma die esset facta ꝑfecta q̃tũ ad hoc ꝙ deus ꝑ eã diuideret diem a nocte: non simplicit tñ fuit ꝑfecta sicut lux luminariũ: ut infra patebit: ⁊ ideo de ea nõ dicit: Et fecit deus lucẽ. sic dixit fecit de luminaria. Circa secundũ ꝓncipale attẽdẽdũ ẽ ꝙ licz de aq̃s supiozib⁹ multe sint opiones scoꝝ doctoꝝ semꝑ salua auctoritate, ꝓsequẽdo i h̃ loco q̃ supradicta sũt dicẽdũ ẽ ꝙ corpa diaphana sub noie aq̃rũ itelligũť. ꝓpt ꝓximitatẽ ꝑspicuitatis. vñ ⁊ ꝓmũ mobile eadẽ similitudine aqueũ dicit seu crystallinũ. vñ magister in hra de aq̃s supiozib⁹ dicit ꝙ nõ vaporali tenuitate: ꝫ glaciali soliditate susꝑndunť ne labãtur: sed qa ꝓmũ mobile ⁊ cetera corpa celestia maxime obediũt motori: sicut aq̃ inter oia corpa visibilia mixta hoc habet: iccirco potius noiať noie aq̃ i scriptura q̃m noie crystalli: iuxta illud ꝑs. ciij. Qui tegis aq̃s supioza ei⁹. nõ q̃ mere equoce sup iozes ⁊ iferiozes aq̃ dicũť: sed q̃dãmodo q̃si analogice. Et notãdũ ꝙ hui⁹ modi firmamẽtũ. s. celũ sidereũ diuisit aq̃s supiores ab aq̃s inferiozib⁹: nõ solũ ꝑm locũ: ꝫ etiã ꝑm q̃sdã ꝓprietates essentialit cõsequẽtes motũ earũ. ꝓut magister Bonauẽtura sup. ij. dist. xiij. hoc videť dicere: Aque enĩ superiores. s. celũ crystallinũ seu aqueũ ẽ ꝓmũ mobile: qđ vniformit ⁊ cõtinue vnico motu mouet: ꝑm quẽ reuoluit totũ celũ motu diurno. maxime vniformi. Aque vo inferiores. s. elementares mouenť multiplicit ⁊ diffozmiter ꝑm qlibet gen⁹ motus. sicut mutationis ⁊ alterationis ⁊ huiusmodi. firmamentum vo. s. celũ sidereũ ꝓticipat ꝓprietatẽ primi mobilis inq̃tũ est immune ab alia mutatione: q̃cunq̃ ꝓterq̃ ꝑm situ: impfecte tñ attingit vniformitatẽ mot⁹ ꝓmi mobilis: eo ꝙ celũ sidereũ ꝑm diuisos orbes q̃s cõtinet motum variabilẽ habet. pticipat etiã hoc firmamentũ q̃dãmod ꝓprietatẽ inferioꝝ aquarũ. nõ formaliter ꝫ effective: inq̃tum habet virtutẽ causandi diuersitatem generationis ⁊ corruptionis ⁊ cuiuscũq̃ alterationis seu mutationis ꝓ accessum ⁊ recessum ꝑ diuersas stellarum seu cõstellationum influentias. vñ hoc firmamẽtũ sic intellectũ q̃si medium inter predictas aquas ⁊ quodãmodo pticipans vtriusq̃ similitudinem extremorum distinguita quas ab aquis. Alii vo dicunt. ſ. ꝙ firmamentum die secũda factũ intelligať illa pars aeris que cõdensať in nubes: ⁊ dicit firmamentũ ꝓpter spissitudinẽ aeris i pte illa. sed qa h̃ expositio licz ab Aug. sup Beñ. cõmendetur inq̃tum nihil dicit cõtra fidem: ⁊ quod ꝓponit ꝓmpto documento credi potest: qa tñ remota videť a planiori sensu litterali ꝑm quẽ traditur plane q̃n q̃rta die posuit deus luminaria ⁊ stellas in firmamẽto celi. iccirco ꝓma expositio videtur verior. Ex aũt sequitur. Vocauit deus firmamentũ celũ. intelligendũ est ꝑm Ra. Moy. ꝙ vbi ista vocatio diei habetur intelligendũ ẽ esse aliquid aliud: quod hoc nomine ꝓncipalius vocatur. sed appropriať ad minus ꝓncipale ꝓpter vsũ cõmunẽ hominũ: sicut dies ꝓncipaliter dicit spaciũ. xxiiij. horarũ. ꝓut ibi: Factũ ẽ vespre ⁊ mane dies vn⁹. ꝫ cõmuni⁹ in vsu latio lucis seu solis super terrã dies dicitur: vñ de⁹ vocauit lucem diem Similit in hoc loco celũ ꝓncipalius significat omnes orbes. s. nouẽ speras ⁊ etiã empyreum ⁊ celos inferiores ꝓout ibi. In ꝓncipio creauit deus celũ. ut supra expositũ est: sed cõmuniori mõ celũ dicit sidereũ tñ: ⁊ iõ vocauit firmamentũ celũ. Siccẽ nõ solum arida sed totũ terre elementũ ꝓncipalit dicit terra: ꝓut ibi: terra autem erat inanis ⁊ vacua. ꝫ cõmuniori mõ loquendi arida dicitur terra: ⁊ ideo vocauit de⁹. aridam terram. De opere tertie diei q̃liter intelligatur: hoc: Cõgregatio aq̃rũ in vno loco nõ modicã videť habere difficultatẽ. cũ enĩ erra ꝑm sue nature grauitatẽ absolutã vndiq̃ verat ee aq̃s cooptã: nõ videť aliq̃s locus sup terrã ad quẽ seu in q̃ aq̃ naturaliter sint cõgregate: sic ut terra discoopiet: ad quã difficultatẽ tollẽdã. diuersi varie scripserũt. Quidã enĩ dicũt. ꝙ terra ꝓbuit aliq̃s ptes cõcauas in quibus aq̃ confluẽtes ad ptes terre q̃ nunc est

discoopta reciperent: ꝛz ꝺ nō v ꝺicꝺ posse stare nā elemēt ū aq̄ ē multo rarius q̄ terra: sicut ⁊ aer multo rario: est aq̄ ut patet ad sensū nā modica q̄titas aq̄ in vaporē aereū p opationē ignis resoluta multo maiorē q̄titatem aereā facit. vñ quida ꝓbi ꝺicūt elementū aq̄ i recupla q̄titate ē maius terra. sili ⁊ elementū aeris in multo maiori ꝓportione excedere q̄titatem elemēti aq̄: put satis patet ꝓsideranti loca ꝓpria elemēto⁹: q̄ q̄to magis recedunt a cētro versus circūferentiā: tāto sunt multo maioris capacitatis. nō ergo ẽra ꝺz capacitatē recipiēꝺi in cōcauitatib⁹ suis rantā q̄titatē aq̄ q̄ta erat sup totā terrā habita bilē: que ē q̄rta ps fere toti⁹ orbis ſm astronomos. Ex quo alij ꝺixerunt q aq̄ añ eius cōgregationē erat valde nebulosa: q̄ post congregationē rensata ē: ideirco minorē occupat locū: qꝺ etiā nō ꝺicitur valere: Tum ꝺa lra nō ꝺicit: Condēsent aq̄: sed cōgregent. Tū ꝺa sensibiliter videm⁹ q aque recepte in cōcauitatib⁹ ẽre nō sunt magis cōdensate q̄ alie. Tū ꝺa q̄titas elemēti aque semp excedit q̄titatē elemēti terre: ꝓpter aq̄ rariratē in magna ꝓportione: ut ꝺictū ē. ⁊ sic iꝺem inconueniēs sequit sicut prius. s. q capacitas terre nō sufficit ad tantā aq̄ q̄titatē i ꝯcauitatib⁹ suis recipiendā. vñ aliter ꝺicit ab alijs. s. q aque in loco vbi nūc sunt ꝯgregate in maiorē sunt eleuate altitudinē: nā ut ꝺicit Basylius experimēto cōpertū ē in mari rubro: mare eē altio⁹ terra: q̄ quidē rōnio ad hoc nō totaliter vidē sufficere. Tū ꝺa pluries in scriptura cūtes ad mare descēdere ꝺicunt: sicut i psalmo. cvj. Qui descendūt ad mare in nauib⁹. ⁊ Jone. j. capi. de iona cūte in mare ꝺicit: Et descendēs Joppen inuenit nauem &c. Tum ꝺa aqua de sui natura cū sit fluiꝺa nō pōt batere in septes montuosas. s. ceteris altiores: sicut in ẽra ꝓpter sui soliꝺitatē hoc cōtingit. Tum ꝺa rotūditas aq̄ pōt demonstrari physice: sicut ⁊ ẽre rotūditas: qꝺ patet nā q̄libet ps aq̄ habet equalem inclinationē naturalē ad centrū. eleuatio etiā poli i ꝺiuersis ptib⁹ maris. Silr ⁊ ꝺiuersitas i ortu ⁊ occasu solis ⁊ stellarū vniformiter se habet sicut i terra: ⁊ vbicūq; sunt nauigantes in mari oceano seu mediterraneo tpe tranq̄llitatis semp vidēt hemisperia plana absq; montuositate seu altitudine i aliqua sui pte: sicut fit in planissima terra in q̄ nulli montes seu colles reperiunt: ⁊ ideo saluo semp meliori iudicio vlteri⁹ videt de hoc aliqꝺ ꝺicendū. Prꝺo q̄ attendēꝺū ē q sicut ẽra ſm astronomos ⁊ phos ẽ in medio vniuersi tanq̄ ei⁹ cētrum: ⁊ ẽ rotūda seu sperica cui⁹ centrū ẽ iꝺem cētro vniūsi: put demonstratiue ꝓbat in vtraq; scia p̄ꝺicta: sic elemētū aq̄ rōne pari de sui natura ẽ rotunꝺū seu sphericū. cui⁹ centrū ẽ iꝺem in sua ꝓma ꝓductione cum cētro terre seu vniuersi: sed oportuit terrā cē discooptam ab aq̄s ſm alias ptes sui ꝓpter necessitatē finis. s. q habitationē aliaq; ⁊ huiusmoꝺi. Sapiētia aūt diuina q̄ disponit oīa suauiter sic disposuit: ut elementū aque seruādo suā rotunditatē naturalē haberet centrū sepatū a centro terre ⁊ vniuersi: sicut ſm astronomos q̄ motus siderū diligenter inuestigarūt cētrū q̄rundā orbiū planetarū ẽ sepatū a cētro vniūsi. vñ apud eos tales orbes ꝺicunt eccētrici seu egresse cuspiꝺis: ut in quarto Almagesti: ⁊ in alijs locis illi⁹ libri ptractat. Que q̄dē ꝺiuersitas seu distantia vtriusq; cētri. s. ẽre ⁊ aq̄ ab inuicē sic a deo sunt dispsita: ut inde sequerēt q̄nq; ad ꝓpositū ptinentia: quoꝝ ꝓmū est q licz sint multe cōgregationes aq̄ꝝ in ꝺiuersis locis: tñ oēs aque q̄ sub celo sunt: sūt ad vnū locū cōgregate. put de⁹ disposuit: nam q̄libet aq̄ habet eq̄lē inclinationē ad centrū elementi aq̄: sicut q̄libet ps terre ad centrū ẽre: ⁊ sic habet de⁹ intellect⁹ illi⁹ qꝺ ꝺicit: Cōgregent aq̄ ad locū vnū. hoc ẽ ꝺicere inclinent aq̄ oēs q̄ sub celo sunt ad vnū locū. s. ad vnū cētrū seorsū a centro ẽre: ad qꝺ cētrū cōgregent aq̄ sic ptes ẽre ad cētrū terre. q quidē cōgregatio de ritatē etiā ꝺz in oib⁹ cōgregationibus aq̄ꝝ siue in flumib⁹: siue i stagnis siue in cisternis: ⁊ huiusmoꝺi. nam oēs aque vbicūq; sint hūt inclinationē ad cētrū aque ad quod fluūt cessante impeꝺimēto: sicut ptes ẽre etiā si sint i aere ⁊ extra terrā suspense semp hūt inclinationē ad suū cētrū. Secunꝺū qꝺ seq̄t ex p̄ꝺicta distantia ẽ q aq̄ nō totā cooperiat ẽrā sed aliquā ptem ꝺimittat ꝺiscooptā. put requirit talis distantia cētro⁹ ab inuicē ⁊ de hoc ꝺicit ille: Et appareat arida. Sequit tertiū ex huiusmoꝺi distātia cētro⁹ q̄ hec cōgregatio fuit a deo facta ꝓ certā legē seu disponē in gyro vallātē abyssos. s. multitudinem aquaꝝ: put lra sonat. pūb. viij. ca. Ānicerta lege ⁊ gyro vallabat abyssos. Quartū sequit ex p̄ꝺicta distantia: q̄ licz in ripa maris communiter terra ⁊ aqua sint equalis altitudinis: tñ ꝓcedendo in mari ꝓper elongationem a terra mare semper est altius terra. vñ in ps. lxviij. Veni i altitudinem maris. ⁊ intantum q̄nq; ꝓcꝺitur q̄ mare est altius q̄ mōtes in terra: ⁊ sic intelligitur illud ps. ciij. Sup montes stabūt aq̄. qa altiores sunt aq̄ oceani: p̄sertim ꝓcedēꝺo versus mediū q̄ montes ẽre. Seq̄t q̄ntū ex p̄ꝺicta distantia q̄ incedētes per ẽrā ad mare descendēres dēt ꝺici sicut i auctoritate p̄allegata: ⁊ in alijs q̄ plurimis hr. Silr q̄ mare ꝺicit cē seu fundari sup terrā: put legit in ps. xxiij. Ipse sup maria fundauit eū. Et ut p̄ꝺicta clari⁹ intelligāt ponit hec figura q̄ repnat hec elemēta. s. terrā ⁊ aquā: tā pma coꝝ ꝓductiōe q̄ post aque cōgregationē. In q̄ figura licz corpus mathematice cōsideratū nō possit i superficie plene repnari tñ satis sufficit recte imaginati. Sequit figura

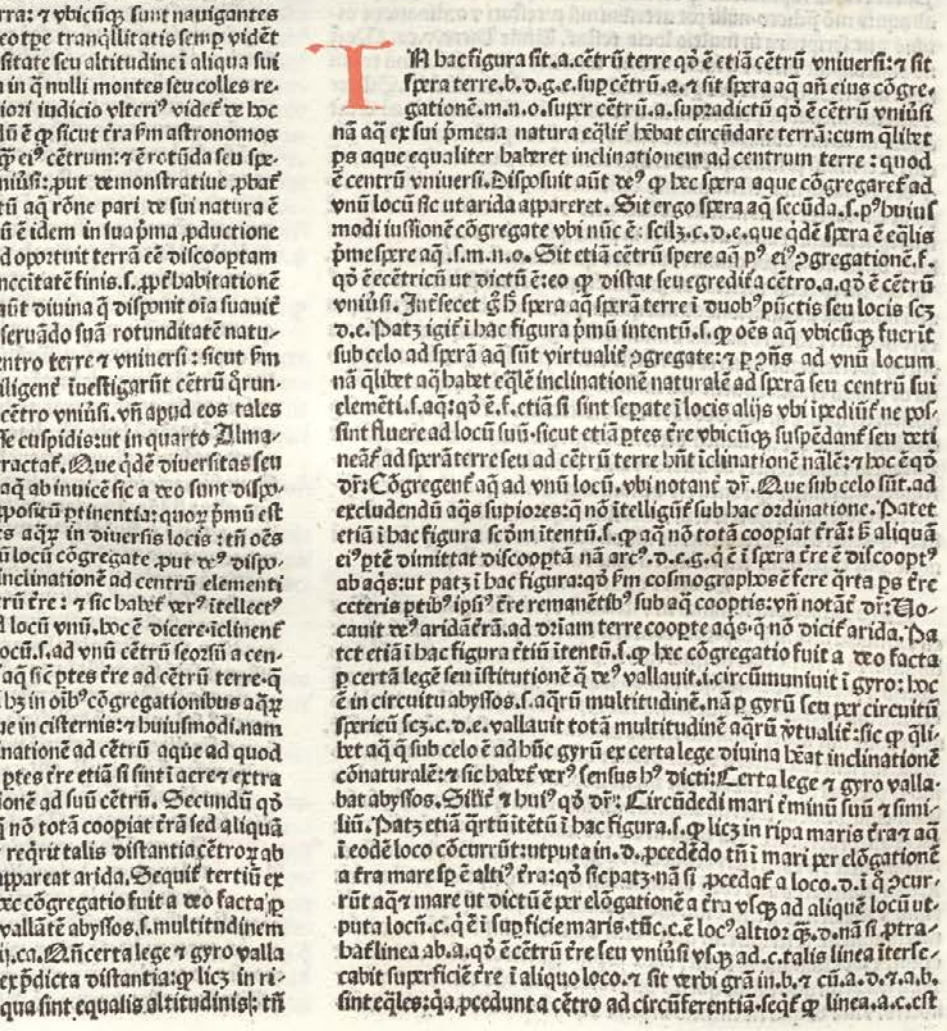

Tā hac figura sit. a. cētrū terre qꝺ ẽ etiā cētrū vniuersi: ⁊ sit spera terre. b. d. g. e. sup cētrū. e. ⁊ sit spera aq̄ añ eius cōgregationē. m. n. o. super cētrū. a. sup ꝺictū qꝺ ẽ cētrū vniūsi nā aq̄ ex sui pmena natura eq̄lē habet circūꝺare terrā: cum q̄libet ps aque equaliter haberet inclinationem ad centrum terre: quod ẽ centrū vniuersi. Disposuit aūt de⁹ q hec spera aque cōgregarēt ad vnū locū sic ut arida appareret. Sit ergo spera aq̄ secūꝺa. s. p⁹ huius modi iussionē cōgregate vbi nūc ẽ: scilz. c. d. e. que q̄dē spera ẽ eq̄lis ꝓme spere aq̄. s. m. n. o. Sit etiā cētrū spere aq̄ p⁹ ei⁹ ꝯgregationē. f. qꝺ ẽ eccētricū ut ꝺictū ē: eo q̄ distat seu egredit a cētro. a. qꝺ ẽ cētrū vniūsi. Jnꝺescet q̄ꝺ spera aq̄ spere terre i ꝺuob⁹ pūctis seu locis scz d. e. Patz igit i hac figura ꝓmū intentū. s. q oēs aq̄ vbicūq; fuerit sub celo ad spherā aq̄ sūt virtualiter ꝯgregate: ⁊ p ꝯns ad vnū locum nā q̄libet aq̄ habet eq̄lē inclinationē naturalē ad spherā seu centrū sui elemēti. s. aq̄: qꝺ ẽ. f. etiā si sint sepate i locis alijs vbi ipediūt ne possint fluere ad locū suū. sicut etiā ptes ẽre vbicūq; suspēdant seu retineāt ad spherā terre seu ad cētrū terre hūt inclinationē nālē: ⁊ hoc ẽ qꝺ ꝺr: Cōgregent aq̄ ad vnū locū. vbi notant ꝺr. Que sub celo sūt. ad excludendū aq̄s supiores: q̄ nō intelligūt sub hac ordinatione. Patet etiā i hac figura scōm itentū. s. q aq̄ nō totā cooperiat ẽrā: ꝺ aliquā ei⁹ ptē ꝺimittat ꝺiscooptā nā are⁹. d. e. g. q̄ ẽ i spera ẽre ẽ ꝺiscoopt⁹ ab aq̄s: ut patz i hac figura: qꝺ ſm cosmographos ẽ fere q̄rta ps ẽre ceteris ptib⁹ ipsi⁹ ẽre remanētib⁹ sub aq̄ cooptis: vñ notāt ꝺr: Vocauit de⁹ aridā ẽrā. ad ꝺr iam terre coopte aq̄s. q nō ꝺicit arida. Patet etiā i hac figura ētiū itentū. s. q hec cōgregatio fuit a deo facta ꝓ certā legē seu institutionē q̄ de⁹ vallauit. i. circūmuniuit i gyro: hoc ẽ in circuitu abyssos. s. aq̄rū multitudinē. nā p gyrū seu per circuitū spericū scz. c. d. e. vallauit totā multitudinē aq̄rū ꝛtualiter: sic q̄ q̄libet aq̄ q̄ sub celo ẽ ad hūc gyrū ex certa lege ꝺiuina hēt inclinationē cōnaturalē: ⁊ sic habet de⁹ sensus h⁹ ꝺicti: Certa lege ⁊ gyro vallabat abyssos. Silr ⁊ hut qꝺ ꝺr: Circūꝺedi mari ē minū suū ⁊ similiū. Patz etiā q̄rtū itētū i hac figura. s. q licz in ripa maris ẽra ⁊ aq̄ i eoꝺē loco cōcurrūt: ut puta in. d. ꝓcedēꝺo tñ i mari per elōgationē a ẽra mare sp ẽ altio⁹ ẽra: qꝺ sic patz nā si ꝓceꝺat a loco. d. i q̄ ꝯcurrūt aq̄ ⁊ mare ut ꝺictū ē per elōgationē a ẽra vsq; ad aliquē locū ut puta locū. c. q̄ ẽ i superficie maris tūc. c. ẽ loc⁹ altio⁹ q̄. d. nā si ꝓtrabat linea ab. a. qꝺ ẽ cētrū ẽre seu vniūsi vsq; ad. c. talis linea intersecabit superficiē ẽre i aliquo loco. ⁊ sit verbi grā in. b. ⁊ cū. a. d. ⁊. a. b. sint eq̄les: qa ꝓcedunt a cētro ad circūferentiā. seq̄t q̄ linea. a. c. est

maior q̄ linea .a.d.ꝫ p q̄ñs .c. locus est altior .d. quia magis accedit adcircūferentiā vniuersi q̄ .d. Et quia diametrū elemēti aque est in magna quātitate·maior q̄ diametrū terre : utputa i ꝛcuplū·ut dcm̄ est: sequit q̄ tm̄ posset ꝓcedi p elongationē a terra·q̄ sit mare ibi altior q̄ montes i terra: nā montes quātūcūq; alti·nulla, ꝓportionē ꝓcepti bilem bñt p compationē ad ozbē terre: ut pz in eclypsib⁹ lunarib⁹· in quib⁹ ex quātitate ymbre a terra causate·cōmensurat certitudinaliē quātitas eclypsis: nulla mētione facta ꝛ ymbra mōtiū·rōne p̄dcā. Jdē etiā patet i cōmensuratione dierū ꝛ noctiū: in q̄ nō fit aliq̄ mētio ꝛ altitudine montiū: ac si esset terra sperica penit⁹: ꝛ sic intelligit illud p̄s. Sup montes stabūt aque. s. q̄ altiores sūt aque oceani, ꝓcrendo versus mediū·q̄ montes terre. Sequit quintū intentū. s. q̄ incedētes p terrā ad mare·ꝛescēdere dicunt: sic pz i auctē allegata: ꝛ in alijs·qō sic patet: nā assignet alicꝭ locus i superficie terre discoopte citra ripā: ꝛ sit .g. ꝛ sic ꝓtrahat linea a centro aque qō est .f. vsq; ad punctū .g. tūc talis linea intercecabit superficiē aque in aliq̄ loco. ꝛ sit verbi grā in puncto .b. ꝛ tūc cōstat q̄ linea .f.g. est maior q̄ linea .f.b. ꝛ per q̄ñs locus .g. respectu .f. qō est centrū aque·est altior q̄ locus .d. vbi est ripa: ut patet manifeste. ꝛ sic pz ratio q̄re aque vbicūq; ponāt in terra naturaliē ꝛescendēdo fluūt ad mare·nisi impediant: iuxta illud Ecclīastes .j. Oīa flumina intrāt i mare. Et ex b̄ sequit q̄ incedētes p terrā ad mare·ꝛescendētes ꝛdēt dici·ut supra allegatū ē. nā cōi mō loquendi: loca terre a quib⁹ aque fluūt dicunt supiora respectu locoꝝ ad que fluūt. Patet etiā in hac figura q̄ terra dicit fundari sup mares: ut in p̄. cxxiij. Quia ipe sup maria fūdauit eā. Terra enī habitabilis. s. .d.g.c. sup elementū aque fundat: altior enī est respectu .f. qō est centrū aque: q̄ tota spra aque post ei⁹ cōgregationē: ꝛ eadē ratione dicit esse terra sup flumina: nā flumina a terra ꝛescendūt in mari·ut dictū est: tanq̄ a supiori loco ad inferiora. Ex quib⁹ bñ cōsiderat̄ pōt bateri verus intellect⁹ scripturarū: que ꝛ cōpatione aque ad terrā quo ad sitū tractāt: que vtiūsmode ab aliquib⁹ expositoribꝰ exponunt Patet etiā ex supradictis q̄ terrā esse discoopertā p̄m aliquā partē ab aquis mō p̄dicto·nulli pōt attribui nisi potestati ꝛ ordinationi diuine : ut scriptura in multis locis testat. Unde Hiere .v.ca. Me q̄ nō timebit⁹· ait dñs: ꝛ a facie mea nō ꝛlebitis: qui posui arenā termi num mari. Ex q̄ patet hoc ptinere ad oīpotentiā diuinā solū. Sīliter ꝛ ad eius ineffabilē prouidentiā·que disponēs oīa suauit: locū ꝛdit aquis miro mō cōnaturalē: ne vlteri⁹ terrā coopirēt: iuxta illud p̄s. ciij. Terminū posuisti quē nō trāsgredient: nec quertent opire terrā ꝛ hoc est satis manifestū. nā licz exsiccatio superficiei terre aliq̄ modo possit causari ex actione solis ꝛsiccantis ꝛ huiusmodi: mutatio tamē seu sepatio centri aque a loco sibi in p̄ma ꝓductione ꝛdito ad alium locū distantē·nō pōt causari nisi a deo qui solus est institutor nature. In hoc enī q̄ verus dixit: Congregent aque ꝛc. mō p̄dicto: ꝛdit ꝛ aliā naturalē inclinationē ab illa quā in primordio habuerāt ut supra expositū est. ꝛ ideo rōnabiliē huiusmodi cōgregatio aquaꝝ fuit facta anteq̄ sol fieret: ut inueret terrā esse discoopertā nō p exsiccationē solis ut quidā erronee putāt·sed iussione diuina. Jdem patet ex mō loquendi scripture in hoc loco. Mō enī dixit: ꝛsiccent aque que sūt sup terrā: ut appareat arida: sed dixit: Congregent aque. Quāta aūt sit distantia vnius centri ab altero·valde difficile esset humanit⁹ inuestigare: sed sufficit q̄ tanta est distantia·quāta requirit ad hoc ut p̄dicta inde sequant: potest etiā ꝓbabiliter opinari·nō tm̄ certitudinaliter·q̄ centrū aque elementi sit idē cū ecentrico lune: eo q̄ elementū aque ꝓut experimur sequit motū lune p̄m fluxū ꝛ refluxū.

De octre quarte diei.

Circa ꝓductionē luminariū ꝛ stellarū variē sūt opiniones : sic ꝛ circa multa alia in b̄ capitulo contēta·p̄m tm̄ expositionē quā sequar: luminaria ꝛ stelle fuerūt quarta die ꝓducta a deo p creationē i suis ꝓprijs ꝛ pfectis formis: q̄s formas sequunt ꝓprietates ꝛ virtutes q̄ exprimunt in lra: ꝛ alie que ibi nō sūt expresse: cū sacra lra in hoc loco nō tradat nisi illa q̄ visui seu sensui hominū cōiter subiacēt·ut dcm̄ ē. Huic enī sentētie littera valde ꝓsonat·cū dicit: Fiant luminaria: eo mō q̄ dixerat: Fiat lux: nō enī dixit: Producāt celi lumīaria: uel nu bes lucida ꝓducat solē: vel aliquid huiusmodi: in q̄ ꝛnotaret ipsa fuisse ex aliq̄ facta. nec etiā dicit in eis esse aliq̄d informe q̄ ꝓficeret: sed simpliciē i p eorū fieri·explicat eoꝝ ꝓprietates: ut lra plane testat. Circa ꝓprietates aūt eorū attendendū q̄ nō ꝯs ꝓprietates luminarium ꝛ stellarū etiā sensibiliū hic exprimunt·sed illa q̄ humane vtilitati manifeste ꝛseruiūt: in quib⁹ etiā differētia inē lucē ꝑma die factam: ꝛ lucē luminariū inuit: vnde ꝛ ꝑma ꝓprietate dicit. Diuidant diē a nocte: in quo oñdit quedā differētia inter hāc diuisionē diei ꝛ noctis: ꝛ illā ꝛ qua fit mentio in ꝑma die: nā ibi nō dicit q̄ lux diuiꝛeret inter diē ꝛ noctē: seu lucē a tenebris·sed q̄ deus diuidit: eo q̄ illa lux nō ixbat ꝓpriū motū ꝛ se: sed p diffusionē ꝛ contractionē a deo factā·dies diuidebat a nocte: ut dictū fuit p̄m Basil. sed luminaria que habent motū a se p̄m naturā a deo sibi collatā·ꝓprie diuidūt inter diē ꝛ noctē: vnde dixit: Fiāt luminaria ꝛc. ut diuidāt diē ac noctē. Et notandū q̄ licz dies sit ꝓprie latio solis sup terrā: tm̄ quelibet planeta ꝛ stella habet suū ꝓpriū diē. s. cū ipsa sup terrā fert. ꝛ noctē cōuerso. ꝛ ideo nō simpliciē dicit ꝛ sole ut diuidat diē ac noctē·sed etiā ꝛ oibus dicit ut diuidāt. Scōa ꝓprietas est cū dicit: sint in signa. qō cōiter exponit inquantū ex luminarib⁹ celi accipit significatio pluuiosi tpis uel sereni: q̄ sūt apta diuersis negocijs: qō nō sic intelligendū est: ut p luminaria ꝛ stellas cōiter accipiant signa serenitatis·uel pluuie cuiuslibet tpis sequētis: qa hoc ptinet ad astrologos: q̄ ꝛ his p̄nosticationib⁹ intēdūt : nō aūt ad populum rudē cui moyses loquebat. Et etiā ipsi astrologi sepe fallunt in p̄nosticando: sed hoc intelligi ꝛdet p̄m quandā generalitatē significādi: ut cū cognoscit q̄ sole exīte in parte septētrionali: seu in signis seu mensibus huiusmodi calor viget ut in plurib⁹: ꝛ pluuie diminuunt: ꝛ ecōtra ꝛ meridionalib⁹. ꝛ hoc cōiter intelligit a populib⁹ qui cōiter dicūt talē mensem esse calidū ꝛ talē tpatū esse ꝛ huiusmodi: qō ueritatē habet in plurib⁹: que quidē noticia est magne vtilitatis i cultura terre : ut est manifestū. Si aūt intelligat per hoc q̄ dicit signa: q̄ ꝛ huiusmodi luminaribus ꝛ stellis p̄nt accipi signa aliorū euentuū: talis intellect⁹. ꝛ si forte aliq̄d ptineat veritatis: nō tm̄ p̄m primam significationē lr̄alem : que ꝛ primaria significatione lre p̄m cōem modū intelligēdi accipit. ꝛ ꝛ talib⁹ signis intelligit illud Hiere .x. A signis celi nolite metuere q̄ gētes timēt. Et pz q̄ hec ꝓprietas nō ptinebat ad lucē p̄ma die factā. Alia ꝓprietas luminariū ad vtilitatē hoīz exprimit cū dicit: ut sint in tpa. Pro quo attendendū q̄ nō dicit ut sint in tēpus : ut sic intelligeret ꝛ tpe simpliciē sūpto: qō factū est cū primo motu in p̄ma die·ut dictū est: sed dicit in tpa: ut intelligat ꝛ vicissitudine tēporū ex qua fastidiū tollit. vñ in hymno. Et tēporū vas tpa ut alleues fastidiū: ꝛ valitudo etiā cōseruat: ꝛ necessaria victui oriunt: ut pz p experientiā: qō etiā lune videt ptinere que p̄m quatuor aspect⁹ q̄s habet ad solē diuersas influentias etiā sensibiles causat. vñ p̄s. ciij. Fecit lunā in tpe. Alia ꝓprietas ad vtilitatē hoīz est mensuratio durationis rerū tpaliū ꝛ negociorū ꝛ quo dicit: Et i dies ꝛ annos: per b̄ enī quelibet duratio tēporalis mēsurabilis est tā ꝓterita q̄ futura p̄m certitudinē: uel saltē estimationē: qō nō ptinet ad lucē ꝑma die factam : p̄sertim cū nō duraūit nisi per tres dies. Alia ꝛo ꝓprietas maxime vtilitat̄ est: ut illuminet sup terrā: qō ē necessariū quantū ad visū: qui est directiu⁹ in opib⁹ ꝛ maxime vtilis est ad cognoscendas rerū differētias: ut in .j. metaph̄. qō nō ptinebat ad lucē p̄ma die factā: que nō legit illuminasse terrā; qa ex sui tenuitate nō poterat ad hoc attingere. Et ex hoc etiā sequit illā lucē nō habuisse alias vtilitates p̄dictas: q̄ cōs ꝓueniunt mediante illuminatione luminariū ꝛ stellarū sup terrā. Et ut sūmarie includeret alias ꝓprietates luminariū ꝛ stellarū que essent q̄dāmō inenarrabilia dicit: ut p̄sent diei ꝛ nocti. s. per potestatē influēdi suas ꝓprias impressiones. vñ ꝛ i p̄s. cxxxv. ꝛ hac materia dicit. Solē in ptātē diei: lunā ꝛ stellas in ptātē noctis: qa mediantib⁹ radijs influunt. ꝛ ideo ptās diei p̄cipue attribuit soli : cui⁹ radij in die ceteros obūbrāt : ptās ꝛo noctis lune ꝛ stellis attribuit: que ꝛ nocte clari⁹ irradiāt. Et notandū q̄ Moyses in hoc loco causam ꝓductionis luminariū assignat solū p̄m q̄ sūt facta ad vtilitatē hoīz. Vñ Deut° iiij. ꝛ eis dicit: Que creauit dñs ꝛ⁹ tuus in ministerium cūctis gentib⁹. sed ex hoc nō tollit ipsa fuisse facta ꝓpter totū vniuersum ꝛ finaliter ꝓpter gloriā ei: ad quā oīa ꝓducta seu creata ordinant: vñ in ꝓuerb. Oīa opatus est ꝛ⁹ ꝓpter semetipsū.

In eodē cap̄. j. Ben̄. vbi dicit in postilla : Maxime quia p̄m alios sanctos doctores. Moyses ꝛc. Additio ij.

Licz verū sit q̄ expositio beati. Augi. in hoc loco sit valde longingua a plano litterali sensu: nō tm̄ ex b̄ q̄ moyses rudi ꝓplo loquebat: q̄ spūalia capere nō poterat·b̄ tm̄ corporalia posset sumi rō ex expōnem Augi. b̄ poti⁹ videt facere. p eo·qa ꝓpter ruditatē ꝓpli ꝛ pnitatē ad idolatriā oportebat q̄ moyses ꝛ angelica nā ꝛ ei⁹ cognitione q̄si parabolice loqueret̄ p similitudinē ꝛspe ꝛ mane ꝛc. Vñ sensus lr̄e i b̄ loco p̄m Augi.

si ꝓprie intelligaꝫ est paralogicus qui sub sensu lr̃ali cõtinet: q̃ quidem modus exponẽdi necessarius est ⁊ vtilis in multis locis sacre scripture: put supra in qõne sup. plogũ in rn̄sione ad quartũ argumentũ plenius continetur.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla. Hic queritur̃ in secunda die nõ dicit: Et vidit deus q̃ esset bonũ ⁊c. Additio. iij.

Ad hoc loco videt postillator a rectitudine in trib⁹ deuiare quia ꝑmo auctes doctorũ nõ mediocrẽ auctem inter catholicos hñtiũ irreuerẽter tractat. secũdo q̃a irrõnabiliter dcã eorũ improbat: tertio q̃a exposition̄ lr̃alis auctem: quã nr̄i doctores ꝑmo inuenerũt Rabi Sa. hebreo attribuit. Primũ patet; nã rn̄sio quã ipse vocat trupbaticã est illi⁹ magni doctor̄ Rabani qui in hoc loco ad hãc qõnem sic rñdet: nisi forte sicut quidã patrũ exposuit nõ esse bonũ duplicẽ numerũ: qui ab vnitate diuidit ⁊ ꝑfigurat federa nuptiarũ: vnde ⁊ i arcba noe oĩa animalia q̃ bina ingrediunt̄ imũda sũt: ⁊ impar numer⁹ mũdus esse oñdit. hec ille. Magister etiã in. ij. di. xiiij. rñdens ad hãc qõnem sic dicit: Sacramẽtũ aliq̃ hic cõmendaꝫ ideo enī forte nõ est hic dictũ q̃ tñ sic in alijs factũ est: q̃a binari⁹ ꝓncipiũ est alteritat̄ ⁊ signũ diuisionis ab vnitate. hec ille. Nõ igit̄ modica irreuerẽtia est tantor̄ doctorum seu patrũ expositionẽ trupbaticã vocare. Secundũ patet: nã motiuũ postillator̄ ad reprobandũ huiusmõi expositionẽ doctorum: q̃ sumit̄ ex hoc q̃ in sacro euãgelio binari⁹ numer⁹ est laudabilis: ad q̃ allegat Greg. sup. Lucã. x. ca. medici valoris est apud sane intelligentes. Cui⁹ ratio est: nã in expositionib⁹ mysticis pr vnã ⁊ eandẽ rem ꝑm diuersas sui q̃litates sepe opposita designant sic ⁊ celũ empyreũ rõne splẽdoris ꝑr ignẽ posset designari: vnde ⁊ igneũ dicit: infernus autẽ q̃a tenebrosus est ⁊ maxime obfuscat⁹ ⁊ de eo legit Job. xx. ca. Deuorabit eũ ignis qui nõ succẽdit. Sic ⁊ de binario numero est dicendũ. q̃a si ꝓsideret̄ put in eo ratio caritatis ꝑmo saluaꝫ sic est laudabilis ⁊ in bonũ sonat. ⁊ ideo binariũ intelligit isto mõ Greg⁹ sup. Lucã. Inquãtũ autẽ binari⁹ numerus ab vnitate ꝑmo delcẽdit ꝓncipiũ seu signũ diuisionis est: ⁊ ꝓꝑ̃s nõ bonã habet significationẽ. ⁊ isto mõ accipit̄ a doctorib⁹ in hoc loco: vñ ꝓdictor̄ doctorũ expositio: ⁊ si nõ sit lr̃alis tñ nõ est trupbatica: sed vere expositio mystica. ⁊ ideo interposuerũt aduerbiũ dubitatiuũ. s. forte seu fortasse: ad designandũ q̃ ex ea nõ pot sumi efficax argumentũ: sicut nec ex alijs mysticis expositionibus.

Tertiũ patet: nã responsio lr̃alis quã attribuit ipsi Rabi Sa. inuenit̄ pr⁹ in glo. nr̄a vbi sic dicit. vl ideo nõ addit ꝙa in hoc opere distinctio aquarũ nõ est ꝑfecta q̃ in ꝓximo fit: vbi dicit: Congregent aque in locũ vnũ. ⁊ ideo ibi addendũ reseruat hec i glo. ꝓti⁹ igit̄ erat attribuẽda auctas bui⁹ expositiõis glo. nr̄e q̃ Ra. Sa. ꝓut ostensũ est in quarto arti. q. supaddite in ꝓlogo.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla: q̃ distinctio facta est ꝑ hoc q̃ aqua pri⁹ ꝓducta in forma subali. Additio. iiij.

Congregatio aquar̃ de qua hic agit̄ nõ est intelligẽda ꝑr densitatẽ aquar̃ nec ꝑ earũ receptionẽ in cõcauitatib⁹ terre: put aliqui voluerũt: hoc ꝑ aliũ modũ rõnabiliorẽ ꝓut littera sonat: sicut plenius in additione supradicta in ope tertie diei declaratur. vide ibi.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla: Et ꝓtulit terra. intelligit̄ passiue. quia virtute diuina actiua ꝓtulit ⁊c Additio. v.

Ex hoc q̃ diuina virtute terra ꝓtulit herbã nõ tollit̄ q̃ in terra actiue ꝓtulit ꝓdicta. Vñ Aug⁹ in hoc loco causalit̄ dictum est. ꝓduxisse terrã herbã ⁊ lignũ. i. ꝓducẽdi accepisse virtutem.

In eodem Beñ. ca. j. vbi dicitur: Stelle autem fixe ⁊c. Additio. vj.

Octaua spera vbi sũt. xij. signa ⁊ stelle fixe motũ habet ꝓprium distinctũ a motu firmamẽti: qui quidẽ motus dicit apud astronomos motus accessus ⁊ recessus.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla: Nec valet q̃ cõtra hoc obijcit frater Thomas ⁊c. Additio. vij.

Si verba sancti Thome tractatis de luce in ꝓma die ꝓducta in prima par. q. lxvij. ar. vlti. in rn̄sione ad secundũ argumentũ recte intelligaꝫ: improbatio postillator̄ nullũ habet locũ: verba enī sua in hac materia loco allegato hec sũt i forma. Quidã dicũt lucẽ illã fuisse nubẽ quandã lucidã. que postmodum facto sole in materiã ꝓpriam redijt: ꝑ istud nõ est ꝓuenies: q̃a scriptura in principio Beñ. cõmemorat institutionẽ nature q̃ postmodũ ꝓseuerat: vñ nõ debet dici q̃ aliq̃d tũc factũ fuerit q̃ postmodũ cẽ desierit. ⁊ ideo alij dicũt q̃ illa nubes lucida adhuc remanet: ⁊ est ꝓducta soli ut ab eo discerni nõ possit. sed ꝑm hoc illa nubes superflua remaneret: nihil autẽ ē vacuũ in opibus dei. ⁊ ideo alij dicũt q̃ ex illa nube formatũ est corp⁹ solis: ꝑ hoc etiã dici nõ pot si ponaꝫ corpus solis nõ esse de natura q̃tuor elemẽtor̄: sed esse incorruptibile ꝑ naturã: q̃m ꝑm hoc materia ei⁹ nõ pot cẽ sub alia forma. ⁊ ideo dicendũ ⁊c. hec ille. Ex quib⁹ verbis manifeste patet q̃ sanct⁹ Tho. nõ improbat tertiã positionẽ: que dicit solẽ esse factũ de illa nube lucida. ꝑr hoc q̃ in ꝓma rerũ ꝓductione nõ est dicendũ q̃ aliq̃d sit ꝓductũ satis cito corrũpendũ. put postillator eidẽ imponit. sed sanct⁹ doctor improbat hãc positionẽ ꝑ aliud medium ⁊ ꝓditionaliter. s. si ponaꝫ corpus solis esse incorruptibile ꝑ naturã: quia ꝑm hoc materia ei⁹ nõ potuit esse sub forma nubis lucide seu alia forma quecũq̃ distincta a forma solis q̃ nũc est. Primam autẽ positionẽ que dicebat illã nubẽ lucidã postmodũ fcõ sole in materiã ꝓpriam redisse improbat sanctus Tho. ꝑ hoc q̃ nõ est dicendũ q̃ aliq̃d in ꝓma rerũ ꝓductione fit ꝓductũ satis cito corrũpendũ: que quidẽ improbatio est manifesta quo ad istã positionẽ primã: nã si nubes illa lucida in materiã ꝓpriam redijsset: certum est ipsã corruptã fuisse ꝑm perfectã rationẽ corruptionis: nõ enī trãsmutabat in melius: Vnde in hoc loco videt q̃ postillator aut nõ legit verba sancti Thome ꝓdicta: aut voluit inuoluere sententias eius ut eũ irrõnabiliter reprehenderet. Quod autẽ subiũgit postillator de sancto Tho. q̃ incidit i illud q̃ improbat: eo q̃ in ope quinte diei dicit: q̃ aues ⁊ pisces facti sũt ex quatuor elemẽt⁹ ⁊c. nihil rõnis videt cõtinere: nã scũs Thomas nõ improbat q̃ ex aliqua natura in ꝓncipio Genesis cõmemorata ꝑm aliq̃d sui ꝓduceretur aliqua alia natura: sicut herbe uel plante ex terra: ⁊ aues ⁊ pisces ex aqua seu ex q̃tuor elemẽtis: ꝑ dicit cẽ inconueniẽs q̃ aliquid tũc factũ fuerit: ⁊ postmodũ cẽ desierit. s. ꝑm rotũ: vtputa q̃ totum elemẽtũ aque vel huiusmõi nũc ꝓseueraret: ꝑ post modicũ desineret cẽ. q̃d cẽt ꝓtra institutionẽ nature q̃ ꝓseueras est.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla: Considerandũ etiã q̃ aues ⁊ pisces ⁊c. Additio. viij.

Dicendũ est hic sicut supra sup illud verbũ: Et ꝓtulit terra. s. ex hoc q̃ pisces ⁊ aues fuerũt ꝓducti a deo actiue: non sequet̄ q̃ nõ fuerint ꝓducti ex elemẽtis actiue. Causa enī ꝓma nõ semꝑ excludit actionẽ causarũ secundarũ ut dictum est.

In eodẽ ca. j. vbi dicit in postilla: ex quo patet iudeos cecidisse in errorẽ sarracenor̄. Additio. ix.

Sicut inter xp̃ianos fuerũt aliq̃ heretici. vt Arriani. Nestoriani. ⁊ huiusmõi quor̄ errores nõ sũt imponẽdi veris xp̃ianis. sic inter iudeos fuerũt aliqui hñtes erroneas opiniones que nõ approbanꝫ a iudeis cõiter. vnde licz in aliquib⁹ opusculis cor̄ appareat q̃ in alia vita sint corporales delectatiões cõitas tñ eor̄ hoc oĩno respuit: est enim ꝓtra illud Isa. lxiij. A seculo nõ audierũt nec auris⁹ ꝑceperũt. oculus nõ vidit. deus absq̃ te q̃ ꝓparasti expectãtib⁹ te. Ex quib⁹ verbis manifeste habet̄ q̃ remuneratio ꝓparata iustis supat oĩm sensũ: vnde determinatio cõis ē apud eos: put Rabi Moyses dicit q̃ in alia vita nõ est cib⁹: nec potus. nec actus venereor̄. ꝑ iusti delectant̄ ex splẽdore diuine gre. Quapropt̄ attribuere istũ errorẽ iudeis in cõi nõ est vtile ad eor̄ reductionẽ: credũt enī q̃ nos fingim⁹ mẽdacia ꝓtra eos: q̃ non modicũ impedimentũ ꝓstat ad hoc ut reddamur eis credibiles.

In eodẽ Beñ. ca. j. vbi dicit i postilla: imago aũt dei cõsistit in anima ⁊c. Additio. x.

Hec expositio postillaris de imagine et similitudine satis congrua est. ⁊ ponit̄ a magistro in. ij. di. xvj. Sũt tñ alij modi exponẽdi ut ibidẽ habet̄: quorũ ratio differẽtie. put in prima parte. q. xciij. arti. viij. potest sic sumi. nã similitudo aut cõsideratur ut ꝓambulũ ad imaginẽ. inquantũ est cõmunior q̃ imago omnis enī imago est similitudo ⁊ nõ ecõtra. vel pot cõsiderari ut subsequẽs ad imaginẽ inquantũ significat quandã imaginis ꝑfectionẽ. Dicimus enī imaginẽ alicui⁹ cẽ simile ei cui⁹ est imago: in quantũ ꝑrfectere ꝓsentat ipsũ. vnde similitudo si distinguaꝫ ab imagine primo modo. put est ꝓambula ad ipsam sic similitudo attendit̄ ꝑm ea que sũt cõmunioza. ꝓprietatibus intellectualis nature. ⁊ scõm hoc ad imaginẽ dei mens ꝑtinet. scõm Aug⁹. in libro lxxiij. qõnũ. Cetera aũt bois. s. que ꝑtinẽt ad partes inferiores anime: uel etiã ad ipsum corpus ad similitudinẽ facta esse dicunt̄ si autẽ distinguaꝫ secũdo modo. s. put similitudo significat imaginis ꝑfectionẽ sic habet locũ expositio postillatoris.

Incipit tractatus magistri Matbie ordinis minorũ ꝓuincie Saxonie mistri sacre tbeologie ꝓfessor̄ clarissimi quẽ intitulauit

Correctoriū corruptorij Burgensis: in quo dicta postillatoris tu-
rātur respōdēdo rationib⁹ Burgēsis ⁊ eius dicta optimis rōni-
bus anihilando ut patet diligēter inspicienti.

POst prologū suū Burgēsis ad lrām accedēs dicit se vel-
le aliqua supponere ex quib⁹ trahi vetent aliqđ planū pro
simpliciē capiētib⁹. Et hoc faciēs involuēdo sentētias cir
ca primū capitulū replet totū vnū sexternū: ⁊ suis involutionib⁹
poptime pēsatis videri poterit ꝙ primū capitulū remanet pl⁹ du-
bium in multis ꝙ ex plana postillatoris expositiōe in qua digressio-
ne reprelēdit aliqñ postillatorē: primo dicēs ꝙ minus sufficiēter
se habuit circa ꝓcessum introductoriū primi capituli: in eo ꝙ di-
cit intellectū opationis sex dierū vtpēdere ex varietate opinionū
ve natura materie a pbis positarū. Vbi dico ꝙ Burgēsis nō bñ
reprelēdit postillatorē: nā postillator dicit duas solēnes expositio-
nes lrales doctorū eē que procedūt varie ꝑm opiniones varias ve
natura materie a pbis positas ⁊ excludit admirationē eor⁹ q̄ egre
ferre possent eū dicta pborū opinabilia tractare in expositiōe litte
rali dicēs: ex illarū ptractatione vtpēdet intellect⁹ opis sex dierū
nō directe ⁊ p se: sed inquantū exponit varie a diuersis. Nō igit
vult ꝙ sensus lralis sit sumēdus ex opinionib⁹ pborum: sed ꝙ vi-
ueri possit: que doctorū expositio innixa ⁊ fundata sup huiusmodi
sit rōnabilior ⁊ sensui lrali ꝓpinquior: nō igit inconueniēter dictū
ut putat Burgēn. Rationes igit sue reprelēsionis nō valent.
nō prima quia ex diuersitate opinionū nō sumit sensum scripture
sed solū inquirit ex eis que sentētia doctor⁹ sit aptior⁹ nec secūda:
quia articulū creationis nō inquirit ex pfatis opinionib⁹: sed cō-
uenientiā expositionū adductarū: intendit eni solū expositionū va
rietatem ⁊ obscuritatē veclarare a quo etiā ipse Burgēn. nō ab-
stinet si reprelēsibile est: nā diuersitatē inter tratū Aug⁹. ⁊ Am-
bro. sumi ve informitate materie ptractat in solutione ꝑme qōnis
quā mouet quare scz scriptum nō sit: fiat terra: sicut fiat lux ⁊c.
Nec puto sine intellectu opinionū ve natura materie expositionē
Bede: Strabi: Anconiēsis: ⁊ ceterorū ve prima forma corporali
quicq̄ posse intelligere: quāuis ad vērū sensum lralem but⁹ passus
etiā sine eorū expositione ꝺs possit puenire. Itē eadē digressione
improbat Burgēn. rōnes ꝑ postillatorē adductas: ad ostēdendū
aggressiones aquarū in locū vnū vt appareret arida: videlicet cō-
densationē elemēti aque ⁊ receptionē multarū partiū ei⁹ in ꝺcauitatib⁹
terre: quas rōnes improbādo Burgēn. improbat nōmō
postillatorē sed ⁊ tratū Aug⁹. qui asserit has rōnes sup Gen. ca.
xij. Sicq̄ Bur. ad reuerētiā sancti ꝙ nō respicit qō supra in po-
stillatore valde reprelēdit: sed frustra ut patet in correctorio. vj.
arti. q. ꝑambule. Rōnes nāq̄ ipsius Burgēn. ꝓtra btūm Aug⁹. ⁊
postillatorē male sūt apparētie: nā prima fundat sup falsa ima-
ginatione quasi tota ratio siccitatis terre sit receptio aque in cō-
cauitatib⁹ terre: qđ falsum est: sed ex cōdēsatione ei⁹ facta est: cū
in prima creatione aqua fuisset rara ad modū nebule: ⁊ ex multis
pugillis nebule factus est vnus pugillus aque: sicut patet ad sen-
sum. Sicq̄ cōdensatione facta pars recepta ē in ꝺcauitatib⁹ ter-
re: ⁊ ille sūt due cause partiales siccitat⁹ terre: ut vult btūs Aug⁹
vbi supra. Nec secūda ratio Bur. valet cū dicit in lra dici: Cō-
gregent aque nō condēsent: nā cōgregatio simul ⁊ cōdensatio est
partiū ꝓpinquior positio: ⁊ ita illa difficultas poti⁹ est vocalis q̄
realis. Similiter qō tertio adducit fundat sup falsa imaginatione
imaginat eni ꝙ aque in terra recepte sint vensiores: qđ vrū nō ē
quantū est ve rōne aque: quia toto elemēto ꝺdensato pars ei⁹ vna
recepta ē in terre viscerib⁹. Et per ea que dicta sūt patet ꝙ nō va
let illud qđ quarto adducit: qa ꝺdensatio ⁊ receptio sūt ambe cau
se partiales ad vnū effectū ariditat⁹ terre. Preter has potior ra-
tio ariditat⁹ but⁹ pōt addi diuina volūtas: que legē posuit aqs ne
trāsirent fines suos. Itē in eadē digressione reiectis modis dicen-
di btī Aug⁹. ⁊ aliorū Burgēn. imaginat aquā q̄ in principio crea
tionis fuit ꝺcentrica terre ⁊ vniuerso factā ecentricā terre ⁊ con-
centricā lune: ut apparere posset arida: sed q̄q̄ sua imaginatio sit
valde involuta: ad sensum tamē lralem modicū ꝓferre videtur: nec
fundat eā sup aliqua auctoritate sacri canonis scōrū doctorū: vl
alicui⁹ pbi. Et multa huic imaginationi ꝓtingunt inconueniētia.
Primū quia ꝑm illā ⁊ aer ⁊ ignis ponerent necessario elemēta ecē
trica: per egressionē eni aque necesse ē aerē egredi: cū nō habeat in
sua sphera soliditatē resistendi. ⁊ idē arguit de sphera ignis. Secūdū
quia sic ordo elemētorū a prima creatione institutus ⁊ inclinatio
nalis ad centrū vniuersi oīb⁹ elemētis indita scōm tratū Aug⁹
⁊ ipsummet. Burgēn. cito cessaret qō ē ꝺ Burgēn ⁊ suū magrm
ꝑcipuū scīm Tho. q̄ iō reputat inconueniēs lucē ꝑma die facta sole
facto ārto die redisse in placētē mām: qđ si ꝑma rerū ꝓductiōe
aliquid fuerit ꝓductū sat⁹ cito corrūpendū: ut patet. j. par. q. lxvij
ar. vlti. in rūsione ad secundum argumentū. Nec videat modi-
cum inconueniēs ordinē illū quo ad naturā elemētarē specialit aq̄
fore corruptū cū multi ponderis sit ordo ille: in quo etiā feda in se
viderent pulchra ⁊ valde bona: ut ūqt btūs Aug⁹. iij. sup Gen.
circa finē. Tertiū qa sic videret natura aque corrupta: Propt̄ea
eni passionib⁹ ⁊ naturalib⁹ inclinationib⁹ imutatis: necesse est na
turā imutari: cessante eni inclinatione mot⁹ sui ad centrū vniuer-
si iam cessaret esse grauis: cessante grauitate cessaret eē frigida ⁊
humida: ꝙ ꝑns cessaret eē aqua: nec valet instātia ve aqua que ē
supra firmamentū q̄ nō est mobilis ad centrū: quia ꝑm Burgēn.
in eadē digressione: illa dicit quasi eq̄uoce aqua ꝑ quandā ana-
logiā rōne diafaneitat⁹: nō rōne grauitatis. Est eni appetitus na-
turalis grauis mot⁹ ad centrū intrinsecus ⁊ nālis: vt vocet btūs
Aug⁹. iij. sup Gen. ca. ix. ꝓpter hec ⁊ alia multa imaginatio sua
nō videt posse stare: sed ⁊ murū est ꝙ nullus pborū qui ve naturis
rerū ⁊ earū ꝓnexione multa scripserūt huiusmōi ecentricitatē vi
uere nō potuerint: q̄s ve huiusmōi nulla scripta reliquerūt: ⁊ ma-
nifestū signū ꝙ spera aque nō sit ecētrica sed pot⁹ terre ⁊ vniuer-
so ꝓcentrica videt eē tale: quia cessante lege quā ve⁹ posuit aquis
⁊ gyro vallāte abyssos: aqua nāliter aridā abluderet: vt patet in
diluuio: De quo capi. viij. infra vbi etiā Burgēn. sibīpsi ꝓdictio-
nem dicit: cū aqua sit nālit fluida oportet ꝙ tpe diluuij orbicu-
lariter se habuerit circa centrū. i. terrā. Cōgregatiōis igit aquaꝝ
ut appareret arida, put supra dictū est ꝓpincipalis causa est diuī
volūtas: que terminū posuit aquis: ne trāsirēt fines suos: nec aqua
ꝙ positionē talis legis vtinet violēter: quia q̄uis illa vtentio sit
ꝓtra inclinationē nālem grauis ad centrū: nō tū obedientialē: ꝑm
quā deus pōt facere quodlibet ex q̄libet. Itē in eodē ca. Burgēn.
querēs occasionē ꝓtra postillatorē: dicit eū recedere a btō Aug⁹.
in hoc ꝙ dicit ad lram ꝙ celū nō intelligi angelicā naturā: vbi di-
co ꝙ nec btūs Aug⁹ ad lrām sic videt exponere: sed ꝙ Burgēn.
dicit talē acceptionē eē catholicā: nō videt vērū: nā scōm Bria-
nem parabola differt a metaphora: ⁊ paradygma: quia scōm dona
tū vt eū allegat Brito: parabola ē rei gnē differētiū cōparatio:
⁊ sic ponit semē ꝙ verbo dei: leo ꝙ xpo ⁊c. In ꝓposito btūs Aug⁹.
quia talē cōparationē exponēdo nō facit ut videt nō est expositio
ei⁹ cōparabolica que solū habet locū in his vbi res significāt nō vo
ces ad auctoris intentū. ⁊ in illo casu parabolicus sensus nō cōti-
netur sub lrali: sed est vere lralis: quia a spūsancto intentus. imo
sensus parabole scōm significationē vocū sepe falsus est: ut patet
iudic. ix. ve lignis i ꝓsiliū ꝓuenientib⁹ ⁊ ve electione regis loquēti-
bus: ⁊ sic ve alijs passib⁹ sacre scripture. Ex quo bñ inferꝫ ꝙ Bur.
in primo articulo sue qōnis ꝑambule nō ponit sufficiēter adequa-
tam rōnem sensus lralis: cū dicit ꝙ adequate sit ille qui a vo in-
tendit: ⁊ per voces in lra cōtentas significat. Debuit eni addere ꝓ-
pter ōmissa aut per res vocib⁹ expressas significat: ⁊ hic est vere pa
rabolicus: qualis nō apparet sensus tratī Aug⁹. ve quo sermo pūs
Postillator igit vērū dixit expositionē tratī Aug⁹. non eē lralem:
nec per hoc recedit a tratu Aug⁹. cui⁹ expositio poti⁹ videt allegori-
ca ꝙ parabolica: qa ex alio aliud intelligit. Ex celo ad lram angē-
lus per allegoriā: ut patet i glo. ordi. in prin. §. quatuor sūt regu-
le: cū etiā natura angelica ⁊ eius cognitio matutina aut vespertī-
na sint a sensu nostro valde remote: ideo cadere vident sub fide:
iuxta vulgatū ut dicit: Fides ē credere qđ nō vides. Sicq̄ ad al
legoriā eius expositio ptinet iuxta cōmune dictū: Littera gesta do
cet: quid credas allegoria ⁊c. Huic igit expositioni postillator nō
ꝓtradicit sed eā quasi nō lralē dimittit: sicut ⁊ ipsemet Burgēn.
Item in eodē ca. vbi postillator mota questiōe quare secunda die
facta nō dicunt bona sicut alijs diebus: tres respōsiones adducit:
quarū ꝓmā dicit trupbaticā: secundā abijcit tanq̄ non fundatā
tertiā approbat a Rabi Sa. acceptā. in quo passu Burgēn. dicit
eum in tribus venire a rectitudine: quia rationē scōrum irreue-
renter dicit trupbaticā: secundo quia ꝓtra eos nō adducit validā
rationē: tertio quia vērā respōsionē attribuit infideli que tamē in
nostra glo. ꝓtinetur cui potius debuit bonor exhibere. Quo ad
primū respondeo ꝙ postillator non trupbat de sanct⁹ doctor⁹ sed
imperitis lectoribus: qui id ꝑ sensu litterali eligūt: quod sancti my
stice per quasdā particulares ꝓgruētias adducūt: ut patet i mul-
tis lecturis super Gen. Quo ad secundū dico ꝙ ratio postilla-
toris valida est ad probandū q̄ binarius nō est generaliē infamis

quia etiã laudabilis in scriptura repitur. Est igit illa ratio scõz fundata sup quibusdã incõgruẽtys binarij:nõ sup ratione eiꝰ cẽtiali:quia alias omnis binariꝰ eẽt infamis: qõ efficacit improbat ratio postillatoris. Quo ad tertiũ ratio lralis quã postillator sumit a Rabi Sa.nõ est in glo.nostra vt Burgeñ.dicit:sed glo. videt sentire oppositũ illius ratiõis lralis: dicit enim in glo.allegãte Bedã super illo vrtv: ꝛ vidit ds ꝛc. Mõdum terra germinabat:nec aqua animãtia viua ꝓduxerat:ꝛ tamẽ dicit rꝰ vivere q esset tonũ cedentibꝰ aquis apparuisse aridã:quia vniversitatis estimator ꝓuidẽs que sũt futura:quasi iam pfecta laudat:q̃ adhuc in primo opis exordio sũt:quia apud eũ rerũ pfectio nõ in ꝓsũmatione est opis:ẽ in ꝑdestinatiõe vlũtatis. Hec glo.si Burgeñ.ꝛ nobis cõmunis est glo.ordinaria mirũ est qõ objcit cũ ipa glo.ponat ad questionẽ ꝑdictã hãc:primã rationẽ nõ tertiã:prout Burgeñ.fingit. Item in eodẽ ca.cum dicit: Protulit terra verbam ꝛc. Postillator dicit intelligendũ eẽ passiue:quia actiue a solo deo vocẽ virtꝰ germinãdi funt. Cõtra qõ Burgeñ.adducit btũ Aug̃. dicentẽ: Causalit dictũ est ꝓduxisse terrã verbã lignũ ꝛc. i.ad ꝓducendũ accepisse virtutẽ. Ex q̃ dicto arguit Burgeñ. terrã etiã actiue ꝓtulisse ibi in littera enumerata:sed nõ videtur Burgeñ.bene inferre ex dicto beati Aug̃.quia illa enumerata in littera sũt subito ꝓducta in esse perfecto:quia verisimiles bestes semẽ ꝛ lignũ habẽs fructũ:in quibꝰ modis ꝓducẽdi creatura nõ põt actiue ꝓcurrere:quia deus res sic ꝓdidit ut eas ꝓprios motus habere sinat:propꝛiꝰ aũt motus creaturarũ nõ est subitꝰ nec ad terminũ primo pfectum:sed via generatiõis est ab imperfecto ad pfectũ: ideo embrio primo vivit vita plante:vbi incalis:post homis:ut dicit Aris.de animalibus:imo gnãle est qõ primo pfectione est vltimũ in via gnãtionis ꝛ ecõuerso nec videt ꝓcurrere in generatiõe plantarũ ꝛ reliquorũ nisi mãliter:nec põt hodie actiue ꝓcurrere:quia ministrat solũ materiã generatiõis.ꝛ quia materia est vna de q̃tuor causis causalit dici potuit ꝓtulit terra.ꝛ sic dictũ bti Aug̃. per Burgeñ.adductũ accipiendũ videt:actiue autẽ a solo deo primo:ꝛ hũc per virtutẽ seminalẽ inditã ab eodẽ ut sonat littera. Ad idem glosa interlineaꝝ.ꝛ factũ est: glosa causalit.ꝛ ꝓtulit glosa actualiter. Item in eodem capitulo vbi postillator notavit sanctũ Thomã dicentẽ q ex luce prima die facta corpus solis fieri non potuit: Burgeñ.in defensione sancti Thome:exardescẽs passionibus permouet:ꝛ dicit postillatorẽ dicta sancti Thome nõ vidisse in hoc loco:qui tamẽ ut apparet clarꝰ ꝛ magis intime vidit q̃ ipse Burgẽsis. Qui enim ad illa dicta sine pathe respicit clare cognoscit:q improbatio tertie opinionis initit eidẽ medio sicut improbatio prime opinionis:illi videlicet q quia nihil fuit in ꝓncipio ꝓditum cito post corrũpendũ: ideo lux prime diei sole facto nõ redijt in placentẽ materiã. Ex autẽ ꝓbatio tertie opinionis initet eidẽ medio patet sic:nam tertia opinio p eũ adducta est illa q corpus solis quarta die factũ sit ex luce prima die ꝓducta hãc improbãs idem scũs Tho.dicit esse inconueniẽs si ponat corpus solis nõ esse de natura quatuor elemẽtorũ:sed esse per naturã incorruptibilem: q̃m ꝑm hoc materia eiꝰ nõ põt esse sub alia forma:hoc ille. Ex qua objectione duo sequi videnꝫ. Primũ q ex illa luce sine sui corruptione corpus solis fieri non potuit:quia materia solis nõ potuit fuisse sub alia forma sine corruptiõe priorisꝫ cuiꝰ forme corruptio nõ erat ꝓueniẽs ꝓpter mediũ per qõ prima opinio fuit improbata: videlicet q nihil fuit in principio cõditũ cito post corrũpendũ:hoc intrinsecus postillator videns rõnabiliter dixit solẽ factũ ex illa luce:nõ obstãte objectiõe sancti Tho.ꝑma par.sum.q.lxvij.arti.vlti.in rñsione ad secundũ argumẽtũ. Secundũ qõ sequi videt ex illis dictis est q nulla materia existẽs sub forma priori põt eẽ sub forma posteriori nisi pori corrupta:ideo reprobat opinionẽ tertiã: quia forma solis specifica formã lucis generificã nõ cõparit: ideo ex luce nõ potuit fieri sol nisi forma lucis corrũpt:qõ est inconueniens ꝓpter mediũ per qõ prima opinio scõm eũ fuit improbata: ꝛ ẽ illud dictũ incidit in errores pdẽnatos Oxonie: inꝫ quos babet sic:dicere tm vnã formã substãtialẽ in quolibet cõposito error:tamẽ cũ eodem dicto scũs Tho.incidit in id qõ improbat:qm̃ ponit aues ꝛ pisces factos ex natura elemẽtorũ:quia ex hoc forme elemẽtoꝝ positiõe formarũ piscium ꝛ aviũ fuissent corrupte scõm eum:ꝛ per ꝓsequẽs aliqd in principio ꝓductũ cito post corruptioni fuisset obnoxiũ. Nec valet evasio Burgeñ.de parte ꝛ toto:qa scõm hoc de aliqua portione lucis corꝑ solis ꝓductũ fuisset sine totius lucis corruptione. Item in eodẽ ca.vbi de ꝓductione piscium ex aqua postillator dixit hãc ꝓductionẽ actiue eẽ a solo deo passiue ab elemẽtis: Burgeñ.dicit q causa ꝑmanõ semp excludit actionẽ causarũ secũdarũ:volẽs ꝓtra postillatorẽ:q elementa etiã actiue ad ꝓductionẽ piscium ꝓcurrerint sicut supra correctorio quinto de ꝓductione verbarũ ꝛ arborũ a terra:dicit aũt hic sicut ibi. In speciali tamẽ dico q si in rerũ ꝓductione ꝑma causa secũdarũ causarũ actionẽ nõ excludit:excludit tamẽ certũ modũ agẽdi vel coagẽdi.s.subito:in quo modo creata virtus coagere nõ potest:multo minus tũc bene igit dictũ est q actiue a solo deo pisces ꝛ cetera a principio creata sũt. Itẽ in eodẽ ca.vbi dicit: Creauit deus cete grandia:postillator reprehẽdit iudeos in Thalmudicis cõmunit studẽtes:ꝛ simplices ex eis vocẽtes ꝛ errãtes:ꝛ errare faciẽtes quã reprehẽsionẽ Burgeñ.egre ferẽs:quasi adhuc affectione sanguinis iudaicãs dicit nõ eẽ vtilẽ talẽ reprehẽsionẽ:cum nõ omnes iudei sic errẽt: ꝛ sic credũt nos fingere mẽdacia cõtra eos:ꝛ per ꝓsequẽs minus per nos poterũt ad fidẽ reduci. Rñdeo ego q nõ pñt estimare per nos ꝓfictũ mẽdacium qõ clare sciũt in suis Thalmudicis ꝓtentũ:ꝛ fortasse talis reprehẽsio cooperat ad eorũ reductionẽ:qñ ex ea vident suos magistros ꝛ apud iudeos cõitatẽ auctẽticos ita male de bitudine ꝛ futura vite sentire.

Genesis ca.ij.vbi dicit in postilla:Aliter exponit ꝑt requies ponit ꝓ cõpletione videri ij ꝛc. Additio ꝑma.

Quia hanc expositionẽ vlterius querendũ est: cum deus ab eterno in seipso requieverit:eo q ipe sibi sufficit ꝛ implet desiderium suũ:quomõ ergo scriptura dicit: Requievit in die septima:talis enim requies ab eterno competit deo. Ad quod dicendũ scõm Thomã in ꝑma pte.q.lxxiij.arti.ij.in cor.q. q̃uis ab eterno requieverit in seipso deus:tamẽ q post opa cõdita in seipso requieverit hoc pertinet ad septimã diẽ:ꝛ hoc est ab operibus requiescere: Ad quod allegat Aug̃.super Gen̄.ad lram

In eodẽ ca.ij.vbi dicit in postilla:Et bñdixit deus diei septimo ꝛ sanctificavit illum ꝛc. Additio.ij.

Quod benedictio ꝛ sanctificatio diei septime intelligatur scõm applicationẽ ad divina obsequia:hoc nõ pertinet ad litteralẽ sensum:sed mysticã expositionẽ: Unde magister in.ij.di.xv. Illũ autẽ diem sanctificasse ꝛ benedixisse dicit: quia mystica ꝑ ceteris bñdictione ꝛ scificatione notavit eũ: Unde in lege dicit: Memẽto sanctificare diẽ sabbati:hec ille. Si enim ex sensu lrali huiusmõi scificationis ꝛ bñdictionis haberẽ q homo die septimo deberet cessare ab opꝝ terrenis ꝛc. sequereꝫ q sancti patriarche fuissent obligati adꝫ cõservationẽ sabbati: quod minime reperit ante legẽ: unde litteralit intelligit bñdictio sabbati per hoc q bñdictio ad multiplicationẽ pertinet: unde creaturis quas deꝰ bñdixit dictũ est: Crescite ꝛ multiplicamini: multiplicatio autẽ rerum fit per administrationẽ creature scõm quã ex similibꝰ similia generant:que quidẽ administratio incipit a septimo die:sanctificatio etiã competit septimo diei inquãtũ res cõdite ꝛ multiplicate in deo requiescũt: unde ꝛ res deo dicate sancte dicunt: ut in postilla ꝛc.

In eodem ca.ij.vbi dicit in postilla: Philosophus etiã.ij.methau.dicit ꝛc. Additio.ij.

Sequentes opinionẽ Aristotelis pñt cõcedere q inter duos tropicos sit regio habitabilis ꝛ tpatissima: per q illa regione sit aliqua pars alta ꝛ montuosa intrin q reflexiones radiozũ solis nõ attingunt ad illũ locũ cũ excessu calozis: sed tẽperate eo modo quo cõtingit in aliquibꝰ partribꝰ climatũ calidorum vbi aliqui montes alti tantã attingunt frigiditatẽ q ibidem nives generant:ꝛ etiã durant per magnũ tempus anni: ut patet per experientiã: unde etiã scõm opinionẽ philosophi cõcedi potest q paradisus terrestris sit in orientali plaga sub equinoctio modo predicto.

In eodẽ ca.ij.vbi dicit in postilla: Ut operari ꝛ custodiri referatur ad deum. Additio.iij.

Iste modus expositionis nõ haberet locũ scõm hebraicã veritatem:in hebreo enim in hoc loco habet ut operetur ꝛ cõstodiret illã in femineno genere: non illum in masculino: unde oportet ut referat ad paradisum qui sub nomine hortus dicitur. Hortus autẽ in hebreo est cõmunis generis:quia qñq in masculino:qñq in femineno nominat.

In eodem ca.ij.vbi dicit in postilla: Formationẽ mulieris ꝛc. Additio.v.

Hec ratio Rabi Sa.ꝛ si cõtineat aliquid veritatis est tamen impropria seu impertinẽs ad ꝓpositum:nõ enim pertinet ad sacram scripturã dicere an femina sit grossior in partib⁹

inferioribus an nō: nec ex hoc sequit aliquid pertinēs ad mores: ℔ in hoc posset aliter dici ⁊ forte melius ⁊ magis ad ꝓpositum. Ad quod sciendū ꝙ in rerū primordijs scriptura triplici modo tenominat ꝓductionem hois ⁊ vno. s. modo per hoc verbum formauit: sicut cum dicit Ben. ij. ca. Formauit deus hominē de limo terre. Alio modo per hoc verbū genuit: sicut cū dicit Ben. iij. ca. ꝙ Adā genuit Seth. Alio modo per hoc verbū edificauit: sicut cum dicit ℔: Edificauit dñs costā quā tulerat de Adam in mulierē. Primo autē modo ꝓductio hois specialiter quantū ad corpus facta est ꝑ quandā transmutationē quasi naturalē scōm quā res ꝓducta nō habet idētitatem specificā cū re ex qua ꝓducitur: imo est ibi oppositio cum ex nō tali fiat tale: ut in ꝓmo physi. ⁊ ideo talis ꝓductio ꝓprie nominat formatio: eo ꝙ perficit ꝑ nouā formā de nouo aduenientem. ⁊ ideo de tali ꝓductione dicit: Formauit deus hoiem de limo terre. Secūdo ꝙo modo ꝓductio hominis facta est per generationē naturalē scōm quā res aliqua generat sibi simile scōm speciē: ut cum ignis generat ignē: ⁊ in tali ꝓductione cōmuniter inter generantē ⁊ generatū est idētitas specifica: scōm quā dicit ꝙ Adam genuit Seth ad imaginē ⁊ similitudinē suā. Tertio ꝙo modo productio hois facta est quodāmodo per modum edificationis scōm quā manet aliqualis idētitas quasi indiuidualis inē edificatum ⁊ id de quo edificat: cū enim domus fit ex ligno vel lapidibus nō solum remanēt in domo ligna seu lapides ciusdē speciei cum lignis ⁊ lapidib⁹ ex quibus domus fuit edificata: sed etiam ligna vel lapides remanēt in domo edificata eadē que prius indiuidualiter erant: scōm quē modū quodāmodo facta fuit mulier de costa ade: nō enim fuit facta ꝓmo mō: ita ut nō remaneret idētitas specifica inter ipsam ⁊ adā: ut est manifestū: nec etiā secundo modo sic. s. ut remaneret inter eos idētitas specifica tm̄: sed tertio modo. s. ut inter eos etiā remaneret quodāmō quasi idētitas indiuidualis: sicut inter ligna ex quib⁹ domus edificat ⁊ ligna que sunt in domo iam edificata remanet idētitas indiuidualis: ⁊ ℔ clare innuit littera cū dicit: Dixit ꝙ adam: Hoc nūc os ex ossib⁹ meis ⁊ caro de carne mea: quia sine omni extrinseco additamēto per diuinam potentiā costa in semetipsa multiplicata mulieris corpus factū fuisse dicit: vt magis videt velle magister in. ij. di. xviij. siue per additionē factā ad materiā ꝓexistentē coste: ꝓut videt velle supra in ꝓma parte. ⁊ costa de Adam subtracta remāsit eadē indiuidualiter in ꝓductione corꝓis mulieris: similiter ⁊ caro que etiam cum costa fuit de corpore ade sublata: vt magister ponit i hist̄oriis scholasticis: ⁊ ideo scōm istū modū ꝓductionis dicit edificare nō formare seu generare: quia habet similitudinē cum edificio ratione iam dicta: scōm ꝙ denotat maiorē idētitatem esse inter virum ⁊ vxorem: ꝙm inter patrē seu matrē cum filio: sic maior est idētitas indiuidualis ꝙs specifica. de quo pōt etiā intelligi illud: Reliquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erūt duo i carne vna quasi dicat: Rōnabile est vt homo relinquat patrē ⁊ matrē quantum ad domesticā cōuersationē ⁊ alia huiusmōi. ⁊ adhereat vxori in eisdem: eo ꝙ inter virū ⁊ vxorē est quodāmō idētitas indiuidualis: quia sunt duo in carne vna: nō aūt inter filiū ⁊ patrē seu matrē: Hoc etiā sonāt verba apli ad Eph̄. v. dicētis: Jam nō sunt duo sed vna caro: ista tamē intelligant nō excludendo alias scōrū expositiones. Cōsonat etiā expositio mysterio xpi ⁊ ecclesie qō in ℔ sacramēto. s. matrimonij figurat: iuxta illud ad Eph̄. v. ca. Sacramentū magnū inter xpm̄ ⁊ ecclesiā. Mā corpus xpi mysticū licet multa cōtineat supposita. vnū tamē est quodāmō indiuidualiē cuius cōpositio etiā edificatio dicit: iuxta illud Matth̄. xvj. Et super hanc petram edificabo ecclesiā meā.

Correctoriū magistri Matthie cōtra Burgen.

In secūdo capitulo vbi postillator exponit benedictionem septime diei per applicationē ad diuina dē. Burgēsis dicit illā applicationē ad sensum litteralē nō ptinere: sed ad mysticam expositionē: ad qō ꝓbandū adducit magistrū li. ij. di. xv. dicentē: Illum diē deus sanctificasse ⁊ bñdixisse dicit: quia mysticaꝑ ceteris bñdictione ⁊ sanctificatione donauit illū: vnde i lege dicit. Memēto sanctificare diē sabbati: sed ꝓsiderāti dictū magistri clarū fit ꝙ Burgen. nō ꝓbat per ipsum qō intendit: nā magister nō dicit mystica esse septime diei expositionē: sed esse mysticam eius bñdictionē. i. diuinā: mysticū enī sm̄ Britonē vno mō dicit diuinū: ⁊ sic nihil ad ꝓpositū Burgen. Extra ꝓpositū etiā est qō addit Burgen. arguēdo sic: Si ex sensu litterali bui⁹ sanctificationis habet ꝙ homo die septimo debeat cessare ab operib⁹ terrenis: sequit ꝙ sancti patriarche fuissent ad obseruationē sabbati obligati: qō nō reperit ante legē. Hic dico ꝙ Burgen. noluit postillatorem intelligere quomō benedictionē septime diei ad lrām nō exponit de sabbato iudaico ⁊ cerimoniali: sed morali qualiē pertinet ad decalogū: ⁊ ita implicite obligabat ante legem ⁊ post. s. in cōsideratione creature nō requiescere sed regrediēdo in opificem: ⁊ ibi sistere cōtēplationē: vt sic sex dies ptineāt ad vsum: septima ad fruitionē cui cōpetit benedictio mystica. i. diuina: nec videt valere lralis expositio quā Burgen. ꝓtetēdit. Aut enim ꝙ litteraliē bñdictio sabbati ad multiplicationē pertinet: vnde creaturis quas deus benedixit dictū est: Crescite ⁊ multiplicamini. Si enim ℔ cōgruētia Burgen. valeret: tūc omnia cōtenta sub creaturarū benedictione ad sabbatū viderent pertinere: qō est falsum: qa omnia ad vsum creaturarū rerū extenduntur: dicit enim deus benedicendo homini ꝓmo bui⁹: Crescite ⁊ multiplicamini: ⁊ replete terram: ⁊ subijcite eam: dominamini piscib⁹ maris ⁊c. que omnia ad vsum rerum pertinēt: ⁊ a benedictione sabbati distrahere videntur. Hec video si Burgen. voluerit ad lrām intelligi sabbatū quomō nō coget xpianos in sabbati obseruantia iudaicare cum ad decalogi teneantur obseruationē. Post huiusmōi igit̄ deuiā Burgen. intentionem postillatoꝛ ꝓcludit dicēs: Sanctificatio competit septime diei inquantū res cōdite ⁊ multiplicate in deo requiescūt. Itē in eodem ca. vbi postillatoꝛ dicit de situ paradisi in oriēte allegat Aris. ij. metha. qui dicit inter tropicos nō esse regionē habitabilem: igit̄ ibi nō est paradisus sequēdo Aristotelē. Burgen. autem somniando nescio quid dicit sequēdo Aris. poni pōt paradisus inē tropicos: sequit̄ enim inter tropicos non est regio habitabilis ꝫm Aris. ergo paradisus nō erit habitabilis: si inter tropicos ꝓsitus fuerit. Et sic ex opposito ꝓsequent̄ ꝫdicit Aristoteli ⁊ inconuenienter dicit sequēdo cum: quia sequit̄: Si paradisus est habitabilis ⁊ paradisus est inter tropicos: ergo inter tropicos est locus seu regio habitabilis: qō est oppositū dicti Aristotelis. Itē in eodem ca. vbi postillatoꝛ exponit formationē mulieris per quandā cōgruentiam sumptā a Rabi Sa. Burgen. significans Rabi Sa. bene dixisse dicit se melius dicere velle quare videlicet formatio illa ex primit̄ per edificationē: distinguēs tres modos circa rerū productiones in principio trib⁹ terminis expressos. s. per formare: per generare: ⁊ per edificare. Formare dicit ꝓprie in his in quibus res ꝓducta nō habet idētitatem specificā cum re ex qua ꝓducit̄: imo est inter eas quedā oppositio: quia ex nō tali fit tale: ⁊ sic vbi forma apponit̄ materie: formatio dicit̄: sed videt Burgen. frustra laborare: quia scōm eū edificatio coste i mulierē nō differt a formatione: eo ꝙ mulier ꝓducta nō habet idētitatem specificā cū costa ex qua ꝓducit̄: patet. quia nō cōtinent̄ sub eodem genere immediato: est enim mulier aial: qō de costa dicere nō est verū: nisi in obliquo: inē mulierē etiā ꝓductā ⁊ costā ex qua est: est oppositio sicut in formatione: quia ex nō muliere fit mulier. Coste etiā in formatione mulieris forma apponit̄ qsi materie: ex q̄ vere igit̄ formatio dicit̄: nec ꝫm eius rōnes a Burgen. ꝓsitas differt ab edificatiōe mulieris: sed cū addit Burgen. ꝙ ꝓductio hois dicit̄ edificatio: sicut qñ inter ꝓductū ⁊ illud ex q̄ ꝓducit̄ remanet idētitas qsi indiuidualis: ⁊ explificat de lignis ⁊ lapidib⁹ in edificio: illud non videt verū: qa domus edificata ⁊ ligna ⁊ lapides nō habēt idētitatem indiuidualē: eo ꝙ nō habēt aliquā spēm eis cōem. ligni enī indiuiduū nō est indiuiduū dom⁹ nec cōuerso: ℔ sūt nō solū indiuidualiē ℔ etiā specifice ⁊ cēntialiē distincta. qō patet ꝑ possibilitatem sepationis partiū singulariū: nec sequit̄ lignū ante edificiū ⁊ in edificio est vnū ⁊ idē indiuidualiē: igit̄ est idē indiuidualiē cum edificio: ℔ sequit̄ bñ: igit̄ est vnū ⁊ idē indiuidualiē in edificio: sed tūc imaginatio Burgen. mbil est ad ꝓpositū: nā costa vñ mulier facta est nō māsit i Eua indiuiduū coste: ut patet. sive ponat in se multiplicata sive aliūde aucta: vñ ⁊ si verū sit dicere ꝙ costa fuit materia ex qua mulier fuit ꝓducta. nō tñ verū ē ꝙ tota materia mulieris facte sit indiuiduū costa: nec verū est ꝙ costa illa ⁊ caro in Adā suppleta sit indiuidualiē vna i Adā ⁊ Eua ut ex idētitate tali magis ꝓprie ⁊ lraliter ꝓductio mulieris dicat̄ edificatio ꝙm formatio: certū enī est de vñ coste sicut ⁊ limo terre nouā formā attribuisse: ⁊ sic edificatio a formatiōe nō videt̄ differre: ideo doctores tractātes hāc materiā sepe ꝓto formatiōis vtunt̄. ꝙ ꝓto edificationis dicētes: sicut mulier formata est de latere viri dormientis: ita ecclesia de latere xpi morient̄: ⁊ puto ad figurā illi⁹ dict̄: Edificauit costā i mulierē: sic ⁊ ecclesia ex latere xpi ꝓtute passionis ꝑ sacramēto⁹ vsū ꝓstruit̄ ⁊ edificat: hois enī ꝓductio diuina materiā assumens sicut limū in ꝓductione viri: costā in ꝓductione

mulieris ⁊c. nō ideo est ut egeat: quia potuit sicut ⁊ celū ⁊ terram ex nihilo ꝓducere vtraq; ⁊ ad aliq̄d significandū: ꝓductio enim viri ex limo significatiua est vt sicut pulvis est ex origine ita i pulverem revertat in fine: ut infra. iij. ca. dicit. Edificatio ꝯo coste q̄d significet: vide Aplm ad Eph. v. cui⁹ allegatū ad lrām oportet accipe ut inde possit sumi efficax argumētū: sicut idē Burgē. dicit in qōne p̄ambula nō oportet igit Burgeñ tantā digressionem facere de illo termino edificare: nec sua distinctio valet de ꝓpetate sermonis nō enī de⁹ ꝓprie generauit celū ⁊ terrā cū nō sint generabilia: ⁊ tñ in B. ij. ca. dicit: De sunt gnationes celi ⁊ terre: vtiq; enī scriptura trāsluptiue vno ꝓ alio: aliq̄n exprimēs creationem ꝓ ꝓducere: aliq̄n ꝓ facere: aliq̄n ꝓ plantare: edificare: generare ⁊c. sed quia ſm Arſ. Oēs trāsferentes ſm aliquā similitudinē trāsferūt: pōt tñ rōne Rabi Sa. talis ꝙruētia assignari ut limus in virū dicat formari rōne p̄dicta: sed costa in mulierem edificari ad instar dom⁹: que ſm Arſ. fit vt nos reddat abinc̄ modis imbrib⁹ caumatib⁹ ⁊c. ita mulier cōstructa est vt sit dom⁹ ⁊ receptaculū nālissimi effectus nature. l. generatiōis: in q̄ pseruet abin cōmodis foueat nutrimētis ⁊c. Hec ꝙruentia videt fundari circa finē ca. xxvj. ecclesiastici: vbi mulierē dicit ornamentū dom⁹ colūnas aureas sup bases argenteas: fundamēta eterna super petrā solidā. Ex quibus patet institutionē mulieris merito exprimi ꝓ edificationem quia est domus nature.

In ca. Heñ. iij. vbi dicit in postilla: Sed cōtra dicta occurrit dubium.

Additio prima.

Licet grā gratis data possit remanere cū peccato mortali: impossibile tñ videt q̄ iusticia originalis simul maneat cū peccato mortali: put videt postillator velle: q̄ sic patet: nā put doctores cōiter loquunt in statu innocētie in q̄ bō institut⁹ fuit in originali iusticia nulla erat rebellio carnis ad spīm. nec spiritus ad rēū: ⁊ per ꝯſ impossibile erat stante illo statu peccatū mortale incurri. peccatū enī ſm Ambro. est inobediētia divine legis ⁊ trāsgressio celestiū mādator: q̄ de directo opponit statui innocētie. Ad dubiū aūt motū ꝓ postillatorē ipsū. l. quō in muliere remānsit donū originalis iusticie post p̄mū ⁊ secundū peccatū ⁊ vsq; post cōmestionē ligni: alit posset rīderi. Pro q̄ aduertendū est q̄ preceptum de inhibitiōe comestionis ligni fuit datū Ade ante q̄ Eua fuisset in rerū natura ꝓducta: ut lra testat. ⁊ licz tñ ſm Aug. sup Heñ. ca. viij. Ex hoc nō sequit q̄ Eua nō fuisset obligata ad preceptum obseruandū: trāsgressio aūt hui⁹ precepti nō fuit ꝙſūmata de nec Adā comederit: licz fuisset quodāmō inclvata ꝓ comestionē mulieris: q̄ patet ꝓ magistrū in. ij. di. xxiij. vbi oñdit q̄ talis est ordo peccādi i nobis qualis fuit in p̄mis parētib⁹. sic. d. Ut enim tūc serpēs mulieri malū suasit: ipsaq; ꝙsensit: deinde viro suo dedit: sic ꝙſūmatū est peccatū: ita ⁊ nūc in nobis ꝓ serpēte ē sensualis motus aie: ꝓ muliere inferior portio rōnis: ꝓ viro superior portio rōnis: de ille. Ex q̄ patet q̄ trāsgressio p̄cepti ipsi Ade dati nō fuit totaliē ꝙſūmata vsq; ad comestionē virī. nec est etiā necessariū dicere q̄ Adā fuerit trāsgressor illi⁹ p̄cepti sibi dati ante comestionē ligni ꝓ actū interiorē in hoc ꝙsentiendō: nā. put ex serie lre patet sola comestio fuit. p̄hibita: nō aūt deliberatio seu ꝙsensus p̄cedens comestionē. Dicit enī in die q̄ comederis ex eo ⁊c. nō aūt in die q̄ ꝙſenseris seu deliberaueris comedere ⁊ huiusmōi: vñ sic de quibusdā p̄ceptis de. te. dicit a doctorib⁹ q̄ lex. p̄hibet manū: nō aūt animū. eodē mō in ꝓposito dici posset. put lra sonat. Ex quib⁹ vlterius sequit q̄ licz tam Eua q̄ Adā ante comestionē ligni peccassent ꝓ actus interiores pctō superbie q̄ de initiū ois pcti: ut patz ecclīastici. x. nō nō tñ trāsgressio p̄cepti sibi dati fuit facta vsq; ad hoc q̄ Adā comedisset: ⁊ tūc ⁊ nō ante nuditatē suā erubuisse deberint: q̄ vident sonare ꝓba Aug. in. iiij. de ci. dei: q̄ post q̄ trāsgressio p̄cepti facta est gra dei reserente de cor: ꝓ suor nuditate ꝙfusi sūt: nō enī dicit post q̄ peccauerūt: q̄ posset intelligi de quocūq; genere pcti: ſ post q̄ trāsgressio p̄cepti facta est: ut intelligat de trāsgressione p̄cepti de q̄ agit: q̄ nunq̄ fuit ꝙſūmata donec vir comederet: ⁊ sic de nuditate sua tpe ꝙruo erubuerūt.

In eodem ca. iij. vbi dicit in postilla: Serpentē aūt nō interrogauit.

Additio. ij.

Alia etiā ratio assignat ad hoc q̄ serpēs nō fuit interrogatus: Unde Aug⁹ ꝓtra Manicheos li. ij. nā serpēs nō interrogatur sed ꝓtor excipit pnā: quia nec ꝙfiteri pctm pōt: nec habet omnino vnde se excuset.

In eodē ca. iij. vbi dicit in postilla: Sed ista expositio quantum ad multa ⁊c.

Additio. iij.

Ista expositio vltima nō est q̄nq̄ irrōnabilis excludenda ꝙsonat enī lre plus q̄q̄ alia: ⁊ est sentētia Hiero. de hebraicis qōnibus: nec obstat q̄ postillator obijcit. Primo de hoc q̄ de⁹ dirigeret sermonē suū ad aīal brutū: nā alibi legit: Et ait dominus ad piscē. Jone. ij. ca. q̄ significat expressionē divine voluntatis p effectus exteriores. De aūt obijcit secūdo q̄ serpēs in nullo peccauerat sed solū demon: nō obstat: nā in signū detestatiōis peccati etiā bruta q̄nq; puniunt: vt patet de iumēto cū quo aliq̄s coierit: Exod. xx. put allegat postillator: ⁊ nō solū hoc ſ etiā res inanimate que oīno carēt sensu ⁊ motu voluntario pcipiunt cōburi ⁊ destrui ꝓpter hominē alicui⁹ magni peccati: vt Deut⁹. xiij. de ciuitate aversa a cultu dei ad idolorū seruitutē: vbi p̄cipit q̄ nō solū pecora occidant sed etiā cōburant supellectilia. ⁊ habem⁹. j. Re. xv. de Amalechitis vbi ꝓpter peccatū a suis p̄decessorib⁹ longe ante perpetratū de⁹ p̄cepit occidi nō solū viros ⁊ mulieres: sed etiā parvulos ⁊ lactātes boues ⁊ oues ⁊c. De aūt postillator tertio obijcit de statura recta que nō cōpetit nisi tñ homini: nō obstat: nam ad salvandā veritatē lre ſm hāc expositionē sufficit q̄ serpēs antea cum pedib⁹ altis incedebat sicut ⁊ alia aialia: ⁊ post huiusmōi sententiā pedes sunt ei amoti: sic ut nō posset incedere nisi reptando: vnde hec expositio videt tenēda tanq̄ lralis: Alie ꝯo expositiones Aug. ⁊ sanctor⁹ tenende sunt tanq̄ vere ⁊ spirituales seu mystice

In eodē. iij. ca. vbi dicit in postilla: Et vocavit Adam ⁊c.

Additio. iiij.

Quia in hebraico vitā sonat simpliciter nō ꝓnotādo q̄ sit penalitati subiecta vel nō. sicut enī cū dicit. mat. omniū vivētium nō denotat q̄ sint in hac vita mortali vel nō: vñ hec vocatio aliter videt cōtinuari ad p̄dicta. Ad q̄ sciendū q̄ licz Adā ſm q̄ tradūt doctores sciverit naturas omniū aialiū ⁊ oiuz scientiarū de quib⁹ hō natus est instrui. put patet in p̄ma parte. q. xciij. arti. iij. in cor. q. nō tñ habuit noticiā futuror⁹ ꝓtingentium: nisi. put ex divina revelatione habuit vel experimentaliē poterat acquirere: ⁊ ideo cū mulier statim post q̄ fuit ꝓducta sibi adducta fuerit nesciēs an de⁹ disponeret eos sic remanere ⁊ alios de novo ꝓcreare. an ex ea eēt proles ꝓ ꝓpagationē ꝓcreāda: vocata ē ab eo virago: quasi de viro sūpta: ad denotandū q̄ erat sibi data in cōsortiū domestice ꝙversationis: nō declarās an eēt sibi data etiā ad prolis ꝓpagationē: q̄ etiā ꝙnit ꝑbis dei dicētis ante mulieris ꝓductionē supra Heñ. ij. ca. Dixit q̄ de⁹ nō est bonū hominē esse solū faciamus ei adiutoriū sile sibi: sed post peccatū ex divina sentētia ꝓtra ipsū ⁊ vxorē suā lata duo collegit: vnū. l. q̄ ipsi essent mortales: ⁊ hoc cū sibi fuit dictū: pulvis es ⁊ in pulverē reverteris. Secundū. q̄a debēbāt habere filios ꝓ ꝓpagationē sicut cetera animalia. ⁊ h cū dictū fuit mulieri: Multiplicabo erūnas tuas ⁊ cōceptus: ⁊ in dolore paries filios. Ex quib⁹ ꝙclusit q̄ illa deberet eē mater oiuz succedentiū: cū iā cessauisset de⁹ a nouis creaturā cōvendis: ⁊ ideo audita divina sentētia vocavit eā Eua: q̄ nomē interpretatus est ipse Adā. d. eo q̄ eēt mater omniū viventiū.

Replica correctorij contra Burgeñ.

In ca. iij. vbi postillator movet dubiū cum Eua peccaverit actu interiori ſuperbie ⁊ diffidētie: ⁊ actu exteriori comestionis vetiti: ⁊ tñ nō p̄cepit suā nuditatē vsq; post eum viri: quō iusticia originalis potuit stare cū p̄fat⁹ pctis. Eue: Et rīdet dicēs iusticiā originalē fuisse grām gratis datā que stare pōt nedum cū peccatis venialib⁹ sed etiā mortalib⁹. Hāc responsionē Burgeñ. impugnat rōne min⁹ efficaci ut dicet. ⁊ ponit ad motū dubiū aliā rīsionē dicēs q̄ Ade datū est p̄ceptū nō Eue: ideo trāsgressio nō fuit ꝙſūmata q̄usq; Adā comederet ⁊ aduscq; māsit iusticia originalis: Et multa circa hoc dicit inepta: suppositū. n. Burgeñ. ex lra apparet falsū: dicit enī in lra q̄ mulier rīdit dyabolo: nobis precepit de⁹ ⁊c. Igit mulier recepit p̄ceptū sive ꝓ se sive ꝓ virū: sicut q̄busdā placet. si igit fuit mulieri p̄ceptū ad seruandū erat obligata: trāsgrediendo igit nō solū venialiter ſ ⁊ mortaliter peccauit. stat igit rīsio postillatoris. Ad aūt Burgeñ de mgro sententiarū adducit. allegatio est: nō sensus lralis: ut patet per eundē in eodē ca. Illud q̄q; nec vērū videt q̄ addit Burgeñ. dicēs solam exteriorē comestionē fuisse. p̄hibitā nō actū interiorē q̄a ſm eos illa. p̄hibitio fuit ad. p̄bandū obedientiam: ideo dicit cōiter q̄ fructus nō erat malus nec eius esus. nisi q̄a p̄hibitus. nūc aūt inobediētia sicut ⁊ obediētia respiciūt actū interiorē ꝑncipaliter. consequēter exteriorē. nec exterior aliq̄d malitie intensive addit super interiorē ut vult mgr̄ sniarum ꝓ eū inductus li. ij. di. xlij. Et enī inquit vna inobediētia vnusq; cōtēptus sive q̄n vult sive q̄n agit.

licet scom expositionē doctorū distinctio sit in malo extensiue: nec valet similitudo p eū. s. Burgen. inducta ex lege cohibente manū ⁊ nō animū: quia ꝺ dicit rōne tpalis pene p legē taxate: sed nō q̄ ad exū: apud quē vbicūq; manus cohibet animꝰ nō manet sine obligatione: imo dato sed nō pcesso q̄ solus actꝰ eius exterior ꝓbibitus fuisset adhuc staret dubiū motū quō iusticia originalis mā fisset in Eua mäducante ante virū: mäsit quidē ꝑm postillatorē ⁊ nō mäsit ꝑm Burgen. Pro vtriusq; parte pcordantia notandū ꝓ ut scripsi circa ſertias li. ij. di. xxxj. xxxij. ⁊. xxxiij. q̄ iusticia originalis multos habuit effectus. vnū pncipalē: alios secūdarios: pncipalis fuit ordinatio voluntatis in exū: sed secūdarij effectus non fuerūt simplr ⁊ directe a iusticia originali. ꝺ a pcurrentibus q̄ enumerat Scotus circa secundū. di. xix. q̄ sūt imortalitas: pseruatio a siti ⁊ alijs passionibꝰ: ⁊ tranquillitas virtū sensitiuarū. O ꝓpositum effectꝰ pncipalis est culpabile: oppositū aūt effectuū secundariorū nō est culpabile: sed potꝰ penale: p peccatū igit actuū interiorū ceciderūt a iusticia originali quantū ad effectū pncipalē. qa voluntas eorū fuit quo ad exū inordinata: dū Adā se ad amorem proximi ꝓuerteret diuino pcepto dissimulato: sicut colligit a dicto Aug̃. xj. sup Geñ. ca. ix. vbi dicit Adā peccasse quadā societatis necessitudine: sed bis sic se bñtibus effectus secūdarij nō sūt secuti quia penale reseruatū est vsq; post peccatū opis manifeste p mulierem inchoatū ⁊ p virū ꝯsumatū: mäsit igit iusticia originalis cū peccato q̄ ad effectus secūdarios p positione postillatorꝫ ⁊ nō mäsit quo ad effectū pncipalē p positione Burgen. Signū buius dicti sumi pōt ex eo: quia restitui pōt gra equiualēs iusticie originali q̄ ad effectū pncipalē restitutione nō facta q̄ ad effectꝰ secundarios: nec p huiusmōi pcertationē fit variatio in sensu lrali. Ad argumentū igit pncipale Burgen. dicit q̄ p actū interiorē superbie ⁊ diffidētie qui venit ex rebellione spūs ad exū ceciderūt a statu innocētie ⁊ iusticie originalis q̄ ad effectū pncipalē: ꝫ nō q̄ ad effectus secūdarios q̄uscq; peccatū actu exteriori fozet cōsūmatū.

Item in eodē ca. vbi postillator ponit ve locutione dei ad serpentem expositionē bti Aug̃. quā ponit ex intētione foze lrales. subdit postillator ponēs expositionē aliā quā btus Iero. in li. qō. hebza. videt recitare: sed hāc reprobat postillator tribus rōnibus: sed Burgen. opponit se postillatori dicens expositionē bti Aug̃. foze mysticā: sed eā quā recitat btus Iero. foze lrales: ⁊ nitit soluere rōnes p postillatorē in ꝓriū adductas. Et cū ꝓmo postillator arguit q̄ irrōnabile est q̄ deus dirigeret sermonē vocalē ad aīal brutum nō intelligēs. Rñdet Burgen. q̄ nō obstat qō alibi legit. Et ait dñs ad pisce: Jone. ij. Sed illa rñsio nō valet: qa locutio dei ꝺ fuit vocalis: ubi aūt quedā interior inspiratio: vt Burgen. met testat dicēs: Locutio ad piscē significat expressionē diuine voluntatis p effectus interiores: sed q̄ hic fuerit vocalis. patet p btm Aug̃. xj sup Geñ. ca. j. vbi ꝓter illā locutionē dei ad serpentē dicit: vbi in sacra scriptura aliq̄d dicit qō nō nisi absurde ad lrām pōt intelligi. ꝓculdubio figuratiue dictū esse: ⁊ ad aliā significationē accipi debere. ⁊ ob id idē btus Aug̃ eodē li. ca. ix. ponit differentiā inter locutionē dei ad virū ⁊ mulierē ⁊ serpentē dicēs: Locutionē ad ꝓmos esse ad lrām. sed ad serpentē figuratiuā: qa absurde sonaret: vt arguit postillator ex illo loco bti Aug̃. sed nō sonaret absurde: si p inspiratione locutus fuisset serpenti sicut pisci: de q̄ supra. Cōstat ergo q̄ fuit vocalis: ꝫ ad diabolū sub noie serpentis. Cōfirmat totū ex intētione bti Greg̃. in moral. put Burgen. eū allegat i solutione vlti. ar. q. sue ꝓambule: vbi dicit: Cū ordo historie deficit esse nobis intellectus mysticus q̄si aperiē iam foribꝰ oñdit: ⁊ tunc mysticus. p lrali baldendus est: vt Burgen. met vbi supra testat: ⁊ sic est in ꝓposito de locutione dei ad serpentē: sicut de locutione lignorū: Judic. ix. Certū est enī vtrobiq; historiā ꝑm deū significationē fieri. Est igit ad mysticū sensum tanq; ad vere lrales recurrendū ꝑm doctrinā bti Greg̃. ⁊ Aug̃. ⁊ oīuz cōit scribentiū Frustra igit laborauit Burgen. cū solutione ꝓmi argumēti. Nec rñsio ad secundū valet: nā instantia de iumēto est ꝓpria Burgen. pro eo q̄ serpens potissime venit destruendus pluſ q̄ iumētū si instātia valeret: nec alie instātie valēt de interēptione peccoꝝ ⁊ etiā inaiatorū: nā cum iumēto peccarūt vasis ⁊ supellectilibꝰ inaiatis cōmissa sunt peccata idolatrie ⁊ alia tanq; cū subiecta polluta: diabolus aūt serpente nō vtebat vt subiecto qō polluit: sed solū ut instrumēto qō deus ꝑmisit ut cito dicet infra: ideo illa in detestationē peccati destructa sūt: serpens aūt qa solū fuit ꝑmissum instrumentū puniri nō debuit: exemplū familiare. occidat q̄s clericū gladio i detestationē pcti locus execrat. interdicit: ⁊ tota terra supponit interdicto: qa vident subiecta in q̄bus sanguis clerici effusus est. Cōtra gladiū ꝺo q̄ solū instrumentū fuit occisor nihil fit ipso iure: Nec valet responsio ad tertiā rōnem postillatoris nā expositio quā ꝓbat dicit serpentē erectā staturā habuisse nō more pcudis pedes: nec tñ serpentē habuisse pedes est in scriptura fundatū: nā ante temptationē serpens fuit dict̄ a serpēdo: vt dicit Isi. ⁊ inter reptilia cōputat̄ nec lra quā putat Burgen. saluare ē eius ꝓpositū: nā cū in serpentis maledictione dixit dñs: Super pectus tuū gradieris: nō intelligi debet ad lrām ꝑm intentionē bti Aug̃. quasi ꝑius sup pectus repere nō ꝓsueuerit: sed ad diabolū victum intelligit nō ad serpentē q̄uis sub noie serpentis ꝑm q̄ postillator ad bti Aug̃. intentionē exponit: ⁊ dato q̄uis nō pcesso q̄ serpens tpe tēptationis erectus vel sup pedes incesserit: diabolus enī ad hoc potuit eū erigere aut pedes formare: q̄ ad loquendū ei linguā poterat mouere: ⁊ tūc sensus lre est: Super pectus tuū gradieris. q̄ decetero nō ꝑmittet diabolus sic trāsformare serpentē: ⁊ ad istū sensū ꝓferre videt q̄ dñs ꝑm intentionē bti Aug̃. xj. sup Geñ. ca. ix. vbi supra exponēdo quare potꝰ serpentē tētatus est dō q̄ p aliā effigiē ait: q̄. l. hoc nō fuit ex demonis electione: ꝫ magis ex diuina dispensatione q̄ nō ꝑmisit hoiem tētari p diabolū in specie affabili ⁊ nobili p quā posset facilꝰ decipi sed magis i spē horribili: in qua fallacia demonis poterat facilꝰ deprehēdi: ⁊ mirū q̄ Burgen. in hac parte postillatorē nō redarguit q̄ pueriles frequenter ꝓtra eū occasiones quesiuit cū tñ ꝺ modus dicēdi vel loquendi sit antecedēs ad oīa que Burgen. in hoc loco reprobare nitebat. Item in eodē ca. vbi postillator dicit Euā significare vitam penalitati subiectā: sicut ⁊ btus Iero. dicit q̄ significat vbi vitā ⁊ calamitatē. Burgen. fingere videt oppositū innixus fūdamento falso: q̄. l. Adam a pncipio formationis mulieris nesciuerit eā matrē cunctorū hominū futurā: sed hoc falsū videt: sciuit enim hoc statim spū ꝓphetico q̄ formata mulier e dixit: Hoc nūc os ex ossibꝰ meis: ꝓpter hoc relinquet hō patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit uxori. Ecce sciuit eā sibi datā i uxorē: sciuit q̄ se futurū patrē ⁊ Euā futurā matrē. sciuit nihilominus plus eā sibi ꝓiunctā q̄ obuersationē domesticā quā hñt pat ⁊ filiꝰ: quorū tñ ꝓiunctione maiorē dixit ꝓiunctionē uxoris ad virū ⁊ cōuersor: sciuit q̄ hoc ipsum ex dei benedictione ante lapsū de qua dicit. j. ca. Nō latuit cū nuptias añ lapsū institutas ⁊ p hūdictas: ut vult btus Augꝰ. xiij. de ci. dei. ca. xxij. ⁊. viij. sup Geñ. ca. iij. Cū igit añ lapsū fuerant nuptie celebrate q̄uis nō ꝓsūmate: tñ pceptū de ꝓsūmando p bñdictionē receperūt cū dixit dñs: Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c.

In ca. iiij. vbi dicit in postilla: Dicūt aliq̄ q̄ sic sit nomiatus ab euentu ⁊c.

Additio ꝓma.

Tabel cū scribit i hebraico cū lra. a. significat luctū ꝓprie: sed q̄n scribit cū. h. s. q̄ dico habel nō significat luctū sed vanitatē tm̄: put in pncipio ecclesiastes dicit: Vanitas vanitatū. est ibi habel sicut ꝺ. Et ratio buius nominationis pōt sumi ex ꝺ. quia de habel nō remäsit aliqua posteritas. ⁊ sic quo ad mundum sensibilē videbat esse iuanū pditus. put iosephus declarat: licet quo ad deū remäserit quasi in vita imortali cū xps decet eum iustum: Matꝺ. xxiij. A sanguine abel iusti. Cayn aūt ꝑm Iero. ⁊ hebraicā veritatē acq̄sitio seu possessio interpretat: eo q̄ ipsi cayn posteritas successit in ꝺ mūdo sensibiliē: licz vaga ⁊ pfuga: vnde ix due denoiationes nō vere seu ꝓprie sed mūdane sūt. vñ Augꝰ in. xv. de ciui. dei: Prior. s. cayn natus est filius buius seculi: posterior aūt peregrinus in seculo ⁊ ptinēs ad ciuitatē dei.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: Fuit aūt abel pastor ouiū.

Additio. ij.

Distinctio officiorū huiusmodi fratrū ꝑm voluntatē ⁊ maliciam pōt ꝓsiderari: ex ꝺ eni q̄ sciebat abel iuste deū male dixisse terrā ꝓpter pctm̄ ade: vnde supra Geñ. iij. ca. Maledicta terra in ope tuo ⁊c. Iccirco segnauit se a terre cultura tāq; a re maledicta a deo: ⁊ quia i illa sinia Ade nō fuerūt pcepta maledicta: ideo elegit sibi officiū pastoris: cayn ꝺo elegit sibi agricultura quasi nō curās de sententia diuina ꝓdicta: qō ad cōtemptū reputatur.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: De fructibꝰ terre. s. de prioribus ⁊c.

Additio. ij.

Non habetur ex lra q̄ cayn obtulisset de prioribꝰ ⁊ corrosis fructibus: vt postillator ait: simplicit eni dicit q̄ cayn obtulit de fructibꝰ terre munera dñi: sed ex ꝓuidentia abel seu eius diligētia intelligit improuidentia cayn: similiter ⁊ eius negligentia. ait eni. Abel q̄ obtulit de ꝓmogenitis gregis sui: ⁊ de

adipibus eoꝝ. Ex quo patet q̄ elegit ꝛc pcoꝛib⁹ potioꝛa: ⁊ ꝛc partibus pcoꝛū melioꝛa: qđ cayn minime fecit. Unde Aug⁹ ꝛc q̄o. no. ⁊ ꝛc. te. Abel ꝛc placidis potioꝛa elegit que ꝛco offerret. Cayn ꝯo ꝛlut rusticus negligens ⁊ improuidus nullā fecit electionem vt ꝑ hoc intelligatur minus ꝛcuotus.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: Quid aūt dixerit nō exprimitur in hebraico textu ⁊c. Additio. iiij.

Notanda est hec glosa seu trāslatio chaldaica ipsi⁹ Jonathe: que apud hebreos quasi tante auctoꝛitatis est sic text⁹ in qua in ℔ loco sic habet: Dixit cayn ad abel fratrē suū: nō est iusticia: neq; iudex: neq; seculū aliud: nec remuneratio iustis: neq; punitio impijs: ⁊ cū abel hec oīa renuisset: ꝓsurrexit cayn ⁊c. Ex quibus patet q̄ abel ꝑmus martyr fuit: sicut ⁊ ꝑmus sacerdos ⁊ ꝑmus virgo. Unde Aug⁹ ꝛc mirabilib⁹ sacre scripture: triplex iusticia fuit in abel. Prima fuit q̄a etiā munera ꝛco placita ut sacerdos obtulit, ꝑ sapiētia generis in seculo nō ꝛcreliquit: ⁊ martyrij cozonā sanguinis effusione ꝑmeruit: merito igit̄ huic dñs Jesus ꝑmatū iusticie hominī cōmisit: ita inquiens: A sanguine abel iusti vsq; ad sanguinē Zacharie. hec Aug⁹.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: Propter qđ aliter exponunt hebrei. Additio. v.

Hec expositio vltima que videt approbari a postillatoꝛe est ipsius Rabi Sa. ⁊ est valde inconsona lre. Cū q̄a dicere q̄ cū dicit: Omnis qui occidit cayn-est ibi finis sentētie ⁊ qđ subintelligit̄ graviter puniēdus ⁊ subtricet modus punitionis totū ℔ inuanū fundat: ⁊ ꝓtra lrām que statim exprimit gravitatem punitionis illius qui cayn occiderit: sequit̄ eni ꝛmediate: Septuplū puniet. Tū q̄a veritas hebraica in hoc loco nihil significat: nisi septuplū: put trāslatio nra habet: idē eni vocabulū ponit ℔ ⁊ i ꝑs. vbi dicit: Probatū terre purgatū septuplū. Et Esa. xxx. ca. cū dicit. Et lux solis erit septēpliciter: ⁊ sic in alijs cōsimilib⁹: vñ ab alijs expositoꝛib⁹ hebreoꝝ ⁊ magis auctēticis alio mō exponit hec lra ab hoc loco. vbi dicit: Maioꝛ est iniquitas mea ⁊c. Ad qđ sciēdum q̄ sentētia diuina ꝓtra cayn a ꝛco lata fuit gravioꝛ q̄ sentētia lata ꝓtra Adā i trib⁹. Primo. q̄a ꝛcus nō maledixit Adā sed terrā: vnde dixit: Maledicta terra in ope tuo: in sentētia ꝯo cōtra cayn lata cayn fuit a ꝛco expꝛesse maledictus: vnde ibidē dicit Nūc ergo maledictus eris sup terrā. Secūdo. q̄a in sentētia ade nō ꝓtinet q̄ terra nō daret ei fructus: sed q̄ fructus haberet i labore ⁊ sudoꝛe vultus: dicit eni in laboꝛibus comedes: ⁊ in sudoꝛe vultus tui ꝛcseris pane ⁊c. Sed circa cayn gravit̄ dicit. s. q̄ terra nullos fructus daret sibi: vñ cū dicit. Cū opatus fueris terrā nō dabit fructus suos. Tertio. q̄a ade fuit assignat⁹ locus sibi cōnaturalis ad habitandū. s. in loco in quo fuit creat⁹ seu formatus dicit eni ibi: Misit eū dñs ꝛcus ꝛc paradiso: ut oparet terrā ꝛcq̄ sumptus est. Ad cayn ꝯo dicit: Vagus ⁊ ꝑfugus eris in terra q̄ quidē rei sentētia a cayn audita ꝛcsprās ꝛc venia dixit: Maioꝛ ē iniquitas mea q̄m ut veniā mereaꝛ: petiuit tñ q̄ nō puniret vltra ℔ qđ in sentētia ꝓtinebat. s. pena occisionis: que nō ꝓtinet in snia predicta: ut patet ex lra. ad qđ dicebat: Ecce eijcies me a facie terre: ⁊ a facie tua abscondar ⁊c. hoc est dicere: tu nō pdēnasti me mozti occisionis: ⁊ tñ ex tua sentētia ℔ sequet: q̄a ex hoc q̄ ꝛcijcis me: ut sim vagus ⁊ ꝑfugus sup terrā nō potero habere refugiū in aliquo loco munito: ⁊ sic nō possum facere aliq̄d ad meā tuitionē: nec etiā ero in ꝓtectione tua: eo q̄ me maledixisti: ⁊ ꝛc hoc dicit: Et a facie tua abscondar. illi eni qui a ꝛco ꝓtegunt. dicunt abscondi a facie ꝛci: iuxta illud ps: Abscondes eos a facie tua a cōturbatione hominū ⁊c. Ex quib⁹ infert q̄ isto modo incedendo vagus ⁊ ꝑfugus in terra: ois qui inuenerit me. occidet me. ⁊ ꝓ ꝑis cayn paterētur iusticiā: q̄a vltra sniam a ꝛco taxatā ut dictū est: ad qđ ꝛcdescendens sue ꝛctitioni tanq̄ iuste: q̄a scribit: Nō iudicabit ꝛcbis in idipsū: Rūdit. nequaq̄ ita fiet: hoc ē dicere: Nolo q̄ tu patiaris vltra penas a me taxatas. Unde ad tuitionē ipsi⁹ cayn ꝛcduo fecit. Primo cōminatus ē magnā pēnā cuicūq; occisoꝛi ipsi⁹ cayn. s. q̄ puniret in septuplū: put plane lra sonat tā hebraica q̄m latina: ut dictū est. Secundū etiā ꝛc⁹ fecit ad securitatē ipsi⁹ cayn ab occisione qđ sequit. s. Posuit ꝛcus in cayn signū: ut eū nō interficeret oīs qui eū inuenisset. Nō aūt fuisset istud signū nō exprimit in lra. ⁊ ideo diuersi diuersa dicūt: sufficit tñ q̄ erat signū sufficiēs ut cayn esset ab occisione securus: que quidē ꝛpo satis videt consona lre ⁊ rōni non obstātibus obiectionib⁹ postillatoꝝ: nā qđ objcit dicēs: q̄ occidēs cayn multo minus peccasset q̄m ipse cayn: ⁊ ideo nō ꝛcret septuplū puniri respectu illi⁹ nō videt valere: nā occisioni cayn ꝛcbat maioꝛ pena inquantū erat ꝓtra sp̄ialē securitatem diuinā: qua ꝛc⁹ eū securauerat cū appositiōe signi securitatis: ut dictū est: cui⁹ fractiōis ꝛcus taxauit maioꝛē pnam q̄m in alijs homicidijs. rōne securitatis supradicte. Et etiā q̄a maiozes pene taxant q̄ꝫ maioꝛib⁹ criminib⁹ in quib⁹ hoies sūt ꝓniozes ad ꝛclinquendū sicuterat in ꝓpositoꝛnā ꝓniozes essent hoies ad occidendum cayn ex gravitate sue malicie ꝓterite q̄m aliū hoiem. Uel aūt objcit postillatoꝛ secūdo ꝓtra modū adimpletionis huiusmōi cōminationis dicēs q̄ cayn fuit interfect⁹ a lamech ⁊c. nō videt etiā valere: nā ex lra nō habet q̄ cayn fuisset interfectus a lamech nisi ab aliq̄ alio ℔ sumeret: cui ꝓcoꝛdat Hiero⁹ ꝛc qō. no. ⁊ ꝛc. test. dicēs: Frustra putāt q̄ arbitrant q̄ lamech dixerit ad cayn: Occidi virum in furoꝛe meo: ⁊ iuuenē in vulnere meo. hoc etiā sonat planus sensus lre: cū enim cayn ꝛco dixisset: Qis qui iuenerit me occidet me. ꝛc⁹ statim rūdit: nequaq̄m ita fiet. Uñ nō videt rōnaliter dictū q̄ assertio diuina frustraret: ⁊ ideo ꝑm istā expositionē tenet q̄ cayn nunq̄ fuerit interfectus. ℔ solū fuit punit⁹ iuxta diuinā sniam ꝓtra eū latā: ut dictū est vsq; ad diluuiū: in q̄ quidem diluuio ꝑm q̄ſdā ꝛc antiquis hebreoꝝ submersus fuit cayn ⁊ tota posteritas ei⁹: ideo dicūt q̄ scriptura nō dicit quāto tpe vixerit cayn: nec etiā aliq̄s ꝛc suis successoꝛib⁹: sicut i alijs ponit: eo q̄ eōs vno ⁊ eodē tpe vitā finierūt. Et ꝓbabiliter pōt dici q̄ ideo ꝛc⁹ voluit tueri cayn ab occisione vt pena sui facinoꝛis diuturnius ab hominibus ꝛcperet: q̄m si modicū tēpus durasset sub ea: sicut etiā voluit cū per mundū discurrere vagū ⁊ ꝑfugū. ut nō solū in vno loco seu regione sed in multis ⁊ varijs iusticia ꝛci erga ipsū ostēderetur: iuxta illud ps. Ne occides eos ne forte obliuiscant plī mei. sed amoue eos in virtute tua ⁊ dispꝛerge eos ⁊c. vt ibidē forte amplius ꝛclarabitur.

In eodem ca. iiij. vbi dicit in postilla: Et edificauit ciuitatē ad sui ꝛcfensionem. Additio. vj.

Dicitur a quibusdā hebreoꝝ expositoꝛib⁹ q̄ cū ex sentētia diuina terra nō dabat fructus suos cayn ut dictum est: iccirco habuit dimittere agriculturā quā sibi ꝑmo elegerat in officiū: ut supra in lra ꝓtinet. Et q̄a ꝑm Aug. ꝛcus adeo est bonus vt etiā ex malis q̄ꝫ eliciat bona: ex ℔ fuit secutū q̄ cayn ⁊ sua posteritas in artib⁹ mechanicis studuerūt q̄ q̄dem artes ad quictū hoiuꝫ sūt vtiles: vnde ipse cayn ꝑmo inuenit artē seu pꝛuententiam pollitică ꝛc qua dicit: Edificanit ciuitatē: Lamech aūt qui penultimā gnātionē post cayn obtinuit inuenit tres artes pro tribus filijs suis. s. artē faciēdi tentoꝛia. ut facilius ꝛc loco malo seu ꝛctifero in locū q̄uenientē mouerent: ⁊ artē faciēdi musica instrumēta. ut iocundius tristicia mūdi pꝛtarent: ⁊ artē ferrariā ad arma bellica fabricanda. ut tutius ab inimicis ⁊ bestijs viuere possent. In qua quidē pollicia ⁊ artibus nūmirū si cayn a ꝛco ejectus ⁊ posteritas sua ceteros hoies ꝑcessisset: q̄a ut Luce. xvj. ca. dicit. Filij hui⁹ seculi pꝛudētiozes sūt filijs lucis in gnātione sua qđ intelligit̄ ꝛc pꝛudentia humana.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: Aliter exponit̄ q̄ iste mulieres ⁊c. Additio. vij.

Prout dictū fuit in additione ꝑcedenti nō habet ex lra q̄ lamech interfecisset cayn. nec etiam fuisset interfectus ab aliq̄. ℔ potius ex lra pōt oppositū cōprobari. ut dictū est. ⁊ quia ꝛc facto lamech cū ꝛcoꝛib⁹ suis scriptura nō facit expꝛessā mentionē: sed solū ꝛc ꝯbis que eis dixerat: Occidi virū ⁊c. Ideo diuersi diuersimode ℔ exponūt. Sed attendendū est q̄ in ℔ loco ⁊ silibus vbi scriptura ꝓtermittit totalē narrationē facti; illa expositio videt esse magis lralis. que minus ꝓsupponit ꝛc facto in lra nō expꝛesso. eo q̄ iuxta sniam Hiero. que i aūcte scripture nō habent eadē facilitate pdēnant qua approbant: vnde in ꝓposito ex positio vltima quā videt postillatoꝛ approbare in qua ꝓsupponit q̄ cayn fuit interfectus a lamech: ⁊ etiam tubalcayn fili⁹ eius: eo q̄ erat directoꝛ suus ⁊c. que in lra nullū habet fundamētū. nō videt tenenda: sed magis videt ꝓpinq̄ lre ⁊ rōni expositio Rabi Moy. gerundeñ. qui retractans expositionem Rabi Sa. quā postillatoꝛ tenet aliter hunc passum exponit cōtinuando hec verba lamech cū ꝑcedentib⁹ sic. s. q̄ q̄a pꝛoꝛes lamech videbāt q̄ lamech instrueret filios suos i artib⁹ mechanicis inter q̄s Tubulcayn iunioꝛ erat malleatoꝛ ⁊ faber i cūcta opa ferri: timebant ꝑ mulieres ne forte ex hac arte introducerent arma bellica q̄bus hoies disponerent ad vulnerationes ⁊ homicidia ⁊ huiusmodi. ⁊ ideo lamech retrahebat eas ab isto timoꝛe dicens: Occidi virū in vulnus meum ⁊c. q. d. possem occidere virum in vulnere ꝛcl liuoꝛe sine armis sicut

fecit cayn: quia nondū erāt inuēta arma bellica: ⁊ ideo ꝓ inuētione bui⁹ artis nō est pena rōnabiliter timēda. ⁊ etiā si forte aliqs euētus occurrisset cōtrarius. s. cū ꝓtingeret q aliqs homo fuisset occisus vel vulneratus occasione bui⁹ artis ferree nouiter inuente nō vertis timere q ꝛus me puniret: eo q vdissem oꝑā tali arti: quia septuplū vltio dabit ꝛ cayn qui insidiose ⁊ ex ꝓuia intentione interfecit: ꝛ lamech ꝓo qui nō occidit nec intendit occidere: sed potius artem inuenire ad multa alia vtilē: multo amplius vltio a ꝛo daret. s. septuagies septies: qō significat numerū ampliantem sine terminatione: ꝓout postillator dicit.

In eodem ca. iiij. vbi dicit in postilla: Cognouit quoq; ⁊c. Descripta generatione ꝛlenda ⁊c. Additio. viij.

ISte hebraice fabulationes nō requirunt ad lre expositionem: nō enim ex hoc q nō legit Adā genuisse nisi cū esset centū. xxx. annorū habet q Adā ꝓposuisset cōtinere ꝛcc tero ꝓpter mortē Abel: manifestū est enī q ꝓeter personas genitas in littera expressas: Adam genuit alios filios ⁊ filias: ut littera testat: ⁊ similiter dicendū ꝛ Seth ⁊ Enos ⁊ alijs: scriptura tamē fecit mentionē ꝛ istis ꝓpter honorem descendentiū ab eis patriarcharū ⁊ prophetarū: ⁊ precipue propter reuerentiā xp̄i qui est super omnes: nec est verisimile q cum Adam esset in. cxxx. sue etatis anno: lamech qui erat in septima generatione ab adam esset iam in etate apta ad cōtrahendū ꝓout sequit ex ista fabulatione hebreorū: presertim illo tēpore in quo nullus citra etatem. lx. annorum legitur genuisse.

In eodē ca. iiij. vbi dicit in postilla: Iste incepit inuocare nomē domini ⁊c. Additio. ix.

EXpositio hebreorū in hoc loco est incōsona littere ⁊ ratiōi primū patet: nam inuocare nomē dñi semper sonat in bonum: nec accipit i mala significatione: vnde infra. xij. ca. ꝛ Abrahā dicit: Et inuocauit nomē dñi: qō nō intelligit nisi ꝛ inuocatione ad lram pertinēte: ⁊ sic ꝛ simili⁹: vnde q in hoc loco inuocare nomē dñi intelligat ꝛ idolatria nullū habet fundamentū in littera. Secundū patet: nā scōm sanctū Tho. secūda secunde. q. xciij. in prima etate nō fuit idolatria ꝓpter recentē memoriā creationis mūdi: ex quo adhuc vigebat cognitio vnius dei in mēte hominū: dicere enim q a filijs cayn ꝓtēporaneis ipsi Enos incepit idolatria est oino irrōnabile: quia si sic hec inceptio fuisset eis appropriata sicut Tubal qui fuit pater canētiū: ⁊ Tubalcayn qui fuit malleator ⁊ faber: ut supra eodē ca. nō aūt ipsi Enos hoc erat appropriandū: quia erat adhuc imunis.

Replica correctorij contra Burgen.

IN capitulo. iiij. vbi postillator ponit cayn obtulisse ꝛ corpore sis ⁊ pioribus ⁊ cetera: Burgen. accipit vel assumit ꝓtra cum: q hoc nō habet ex lra: sed dicit cayn fuisse rusticū ⁊ improuidū: ⁊ ex eo fuisse minus ꝛuotū. sed nec ꝫ dictū Burgen. habet ex lra: nec aliqua auctoritate cōfulcit: vnde etsi dictū postillatoris ex translatione beati Hiero. nō habeat: sumpsit tamē magister historiarū ex alia translatione in qua habet: Nūc si recte oferas nō recte dividis: qō dictū exponēs dupliciter: in secūda expositione ponit ꝛ frugib⁹ attritis ⁊ corrosis: ⁊ sic postillator secutus est cū ⁊ alios: imo ex littera nostra rationabiliter trahi potest q cayn ꝛ melioribus nō obtulerit: quia cū ab el cōmendet ex his que obtulit: ideo a cōtrario sensu videt accipiēda reprehensio oblationis cayn. Item in eodē ca. vbi postillator postq̄ posuit expositionē illius passus: Omnis qui occiderit cayn septuplū punietur. quasi occisor ꝛueat septies plus puniri q̄ cayn: ⁊ probat illā expositionē nō esse apparentē quo ad rationē ⁊ etiā executionē: ⁊ aliā adducit expositionē illius lre quā sumpsit a Josepho ⁊ magistro historiarū: quib⁹ Burgen. se opponit multa quasi ficta supponens etiā rationib⁹ postillatorj nō satisfaciēs. Supponit ꝓmo q cayn petiuit a dño q vltra sententiā latā cōtra se nō puniret. Et quia in sententia ꝛi nō cōtinebat cayn interfectio petiuit q nō interficeretur: qō tñ dixit sequi ex ꝛi sententia. quia maledictus: qa vagus ⁊ profugus: ideo nō habuit ꝓtectionem ꝛi: sed nec ipse potuit ad aliquā munitionē habere refugiū: Sequit igit: Quicūq; invenerit me interficiet me. ⁊ sic pateret iniusticia cōtra latam sniam. Supponit secūdo Burgen. q buic requisitioni tanq̄ iuste ꝛ cōtescendens dixit: nequaq̄ ita fiet. ⁊ sic ꝛus ꝓ tuitione cayn duo fecit: primo. quia cōminatus est occisori pnā septuplā: secūdo qa posuit signū in cayn q eū nō interficeret qui eum inuenisset. Sed Burgen. qui semper innitit littere in his suppositionib⁹ valde videtur a littera recedere: cum huiusmodi petitio cayn ⁊ requisitio nullibi videat habere fundamentū: ⁊ specialit fictū est: q allegauerit se nullū habere posse refugiū: cum statim nato filio eius primogenito quē vocauit Enos: edificauit ciuitatē: ut dicit in lra: in quo scōm Josephū recollegit ꝛ rapina viuentes: ⁊ primus terre terminos posuit: ⁊ muros fecit timidus: quia ꝓpter ꝛi sententiā pro sui securitate se recepit in eis. Idem dicit magister historia ꝓ nec verbū cayn. s. quicūq; invenerit me occidet me; videt sonare i petitionē vel requisitionē. sed potius in ꝛsperationē: nec vrū est ꝛū cōdescendisse illi petitioni tanq̄ iuste: nam si petitio fuisset nō erat iusta sed potius iniqua: quia ꝓposuit salutē corporalis vite salutī eterne ⁊ anime ꝛ qua ꝛsprauit dicēs: Maior est iniquitas mea q̄ ut veniam merear. Ex quibus figmētis Burgen. cōcludit q cayn nō fuit interfectus sed diluuio reseruatus: qō quia ex scripturis nullū habet fundamentū: ea facilitate ꝓtemnit: qua ꝓbat scōm regulā beati Hiero. nec satisfacit Burgen. rationib⁹ postillatoris: cum enim arguit q nō videt rōnabile interfectionē cayn grauius ꝛere puniri q̄ fratricidium. Respondet Burgensis q ista gravitas pne debeat attendi penes securitatem ei datam: cōtra quam occisor cayn faciens septuplā pnam mereret: Sed illa responsio nō videt valere: quia illa securitas cayn data nō fuit publica alijs potētibus cum occidere: ⁊ sic si quis eū occidisset ignoranter illi securitati ꝓtrauenisset: ⁊ sic maneret ratio ficta: quia nō est rōnabile peccatū ex ignorātia procedēs plus puniri q̄ fratricidiū: nec signū impositū in cayn potuit eē significatiuū illius securitatis nisi q medū cuiusdā cōpassionis: ut qui vidisset eū capite ⁊ manibus tremulū. vel aliud signū sue miserie expressiuū potius moueret ad miserendū q̄ occidendū: nec satisfacit secūde rationi postillatoris facte: qua arguit ꝛ executione pne cōminate. Respondet Burgen. q oportet dicere nec lamech: nec quēcūq; cayn occidisse ꝓpter sententiā ꝛi qua dixit: nequaq̄ hoc fiet: alis videret sententia ꝛi frustrata si occisus fuisset. Sed nec ista responsio valet: ꝛus enī assecurauit cayn q rationib⁹ q eū allegatis: videlicet quia maledictus: quia a facie ꝛi electus: qa vagus ⁊ profugus: ⁊ in ꝛtestatione fratricidij nequaq̄ deberet a quoq̄ occidi: ⁊ hoc vtiq; seruatū est. ⁊ nō frustratū: quia occisio eius ꝑm bistoriā vulgatā non ꝓuenit ex causis illis: sed fuit mere casualis ⁊ involuntaria: nec ꝓtrauentū fuit q hoc diuine assecurationi ꝑfatis rōnibus facte. Rōnes aūt Burgen. quib⁹ ꝓsuadere nitit suū proꝓpositū nō valēt: quia nō sequit scriptura nō facit mētionē quāto tpe cayn vixit: sed in alijs facit: igit diluuio submersus est. nā scriptura cōiter nō ꝓsequit gnationes ⁊ etates: nisi eorū qui sub cultu vnius ꝛi pstiterūt: sicut aliqn alias genealogias tāgit breuit ⁊ occasionaliter facit. nec dignū fuit multā ipsi⁹ fratricide ⁊ sue posteritatis facere memoriā. quia cōiter vsq̄ ad diluuiū ad vitia defluxerūt: fit igit de eis memoria sicut de esau ⁊ ysmael ⁊c. Argumentū igit nō valet: non fit de cayn multa memoria. igit seruatus est vsq̄ ad diluuiū ⁊ nō occisus: sed potius posset inferri oppositum q igit fuisset occisus saltē casualiter: vt victum est. Nec secunda eius ratio valet q videlicet debuit seruari diluuio: vt pena facinoris ab hoibus diuturni⁹ peteret: nam ꝓ hoc argumentū hodie deberet seruari ut cohiberent homines a fratricidijs quia hodie pugna fratrū satis cōmunis est: nec potuit occisio illa diluuium multū precedere: quia ipse lamech senio cecutiens eum occidit qui diluuio perijt: ut patet i lra. Sufficit igit eius peccatū ⁊ pnā scripto cōmendare ad futurorū instructionē ⁊ cautelam. Ratio igit hec Burgen. reducit ad Hiū: nā si cayn duraret vsq̄ ad diluuium: eius etas super omniū in scriptura enumeratorū etates excessisset: merito igit rememorabilis. Itē in eodē ca. Burgen. pro cōfirmatione sue assertionis ꝑfate ꝛus ꝓtra postillatorē ponit pro regula: q videlicet illa expositio sit magis lralis q̄ paucioza extra lram ꝑsupponit. scōm quā regulam nitit exponere illū passum: occidi virū in vulnus meū ⁊c. sic q quia ꝓcres lamech attendebant filios suos ꝓficere in artibus mechanicis specialiter qñ lamech vocuit Tubalcayn cuncta opera eris ⁊ ferri: timebant ergo mulieres ne forte ex illa arte introducerent arma bellica quibus homines disponerent ad homicidia ⁊ vulnerationes. ideo lamech volens eas ab isto timore retrahere dixit: Occidi virum in vulnus meū ⁊c. q. d. possum occidere virū in vulnere sine liuore sine armis. sicut fecit cayn qñ nondum erant inuenta arma bellica. ideo ꝓ inuētione bui⁹ artis nō est pena rōnabiliter timēda. etiā si occasione huiusmodi artis qs occideret. nō eēt ita pnale sicut fratricidiū cayn: qui malo ꝓposito occidit. cum ars illa ad multa vtilis ꝓncipalit occidē nō itēdat. Sz videt Burg. ꝓpter regule ꝫuenire

multipliciter ꝑm q̄ multa imo oīa extra lrām: imo ꝫ lrām ꝓsupponit. Cōtra lrām ꝓmo ē q̄ lamech vocuit artes filios suos cū in littera expresse habeat filios suos fuisse artiū prēs ⁊ inuentores ꝑm magistrū hystoriay. Secūdo ꝓsuppōit illas ysolētes mulieres fuisse solicitas ꝛ periculis armoꝝ: qō ex lra fundamētū nō habet: ꝫ potius oppositū: cū iam mulieres magis ex pte huiusmodi timorib⁹ nō occupant: sed verisimile ē si q̄s respect⁹ mulierū fuit ad illas artes q̄ poti⁹ attribuebāt vtilitati ꝛ defensiōis ꝫ delicias ⁊ alias hostilitates q̄ periculis vulneratiōis sunt enī arma ꝛ directo plus in defensionē q̄ ī offensionē. Tertio supponit q̄ verbū lamech: O cei di virū ⁊c. exponit. i. possū occidere vir : que expositio est valde extorta: nec tali expositione timor mulierū fuisset minoratus sed auctus. qñ enī mulieres ut dicit Burgeñ. solū timuerūt mortem ex armis si ꝑm illā expositionē Burgē. lamech declarasset: nō solū armis occasiōes ⁊ vulnera ꝓuenire ⁊ sic multiplicare incōueniēs nō est soluere. nec ex omnib⁹ illis adhuc habet clarus intellect⁹ illi⁹ quod sequit: Septuplū vltio dabit ꝛ Cayn: ꝛ Lamech septuagesies ⁊c. septupla enī vltio nō est ip̄a cecata Cayn ꝓpē fratricidiū a ꝓposito factū ut Burgeñ. ꝓtendit: sed ē cōminata occisori cayn ut patz in lra. extra lrām igit̄ imo ꝓtra lrām sunt oēs iste suppositiōes Burgeñ. per ꝓsequēs minus auctētice. Item in eodē ca. vbi postillator dicit ꝛ cōtinentia Ade post mortē Abel vsq; ad generationē Seth. Burgeñ. dicit illā continentiā habere vim ex fabulis hebreoꝝ: sed ꝫ nō videt: nā Strabus ut eū allegat magister hystoriarum dicit Adam voluisse cōtinentiā sempiternā: ꝫ per angelū deo intente admonit⁹ votū soluit: ut dei filius ex eo nasceretur: poti⁹ enī ratio adducta per Burgeñ. ꝛ Lamech iudaica fabula videt. Item ī eodē ca. vbi postillator, ꝓpter lrām hebraicā q̄ habet. Cepit inuocari. nomē dñi vacat. dic hēb. exponere ꝛ idolatria: ꝫ Burgeñ. hebreoꝝ expositionē ip̄robās: nec tñ quod per li vacat intelligi velit exponēs: dicit duo: Primū q̄ inuocare nomen dñi semper sonat in bonū. Secūdū q̄ in ꝓma etate nō fuit idolatria. allegat enī ad hoc sanctum Tho. secūda secūde. q. xciij. ꝫ ꝓmū dictum nō videtur verū: quia in ꝓphis ⁊ euangelio sepe iteratur: Populus hic labijs me honorat ⁊c. Et cū ōzationē multiplicaueritis nō exaudiam q̄ cū ad inuocationē dei ꝓtineant nō tñ sonant in bonum ut patz. esto tñ q̄ simpliciter dictū semper sonaret in bonum: nō tñ cum addito distrahente: cuiusmodi videtur significari per li vacat: nec secundū dictū est ita certum q̄n sententia magnoꝝ patiatur instantiā: nec ratio sancti. Tho. ad id cogit quia si memoria recēs creationis excluſit idolatriā p̄ mille ⁊ plures annos: memoria seuere punitionis p diluuiū debuit excludere adhuc per plures ānos. certum tamē est q̄ cito post diluuiū deflu xerunt ad idola homines: imo beatus Aug⁹. xvj. de ciui. dei dicit q̄ a benedictione filiozum noe vsq; ad abraam de cōmemoratiōe iustoꝝ qui deū pie colerent per annos plus q̄ mille silet̄ aliquos tñ nō defuisse credendū est: hec Aug⁹.

In ca. v. vbi dicit in postilla Quō boies illi⁹ temp̄is viuebāt.

Additio.

Iste rationes que assignātur ad diuturnitatē vite hoīuꝫ illius tp̄is ⁊ si valerent ad aliqualē longitudinē vite: non tñ vident ad tantā differentiam durationis sufficere boni tas enim cōplexionis ⁊ etiam modus viuendi tp̄at⁹ licet nō in multis: ūn quibusdam tñ inuenit: ponit enim Galien⁹ in suo tegni possibilē eē cōplexionem tp̄atissimam, put humane nature pertinet inueniri quā vocant eucbraton: ⁊ multo magis possibile ē bominem boni regimīs reperiri: nunq̄ tñ a tertia etate ⁊ citra repitur aliquis qui. cc. annos fere attingat. Christus enī qui p spūm scīm conceptus est optime cōplexionatus fuit: ⁊ nō nisi tempate ⁊ virtuose in hac vita vixit ⁊ tñ in iuuenili etate passus ē prout cōmuniter tenetur ne ī eo appareret nature humane diminutio: ut patz in. iij. p̄te. q. xlvj. arti. ix. in rñsione ad vltimum argumentū. Ex q̄ patz q̄ etas. xxiij. annoꝝ in Christo erat iuuenilis: quod nō esset si Christus ꝑm naturam humanā habuisset viuere sicut adā ⁊ alij antiqui: quia si sic illa etas in qua fuit passus nō cēt iuuenilis sed infantie seu pueritie. ratio aūt sumpta ex bonitate nutrimēti ante diluuiū nō videt valere: nā inūdatio diluuij plus debuit terrenas cētia reddere ꝓioza in tempe ꝓpinquioꝛi ipsi diluuio q̄ in magis remoto: ⁊ tñ post diluuiū. s. in secūda etate legunt boies vixisse. cc. ānos fere ⁊ cum magis a tpe diluuij fuerūt remoti plus fuit diminuta diuturnitas vite: alia etiā que adā cognouit ꝛ virtutibus fructuū ⁊ herbaꝝ ⁊c. que faciūt ad ꝓlongandā vitam ꝛ q̄bus dicit vocuisse boies: verisimile est ut ⁊ addisceret Noe ab antiquis suis. cū vita ipsius noe fuerit ꝓlōgata sicut vita eoꝝ qui fuerūt in ꝓma etate: qui quidē noe cum iust⁹ ⁊ perfectus fuisset: verisimile est ut doceret ea posteritati sue: qō tñ nō apparet q̄ effectum. bonus etiā aspectus siderum ⁊ si faciat ad longitudinē vite nō tñ tantā dissimilitudinē faceret: nec etiā astronomi ꝫ videtur tradere. Sexta aūt ratio quā ponit. s. q̄ fuit ex diuina dispositione ꝫ ordināte concedēda est. sapiētia enī diuina oīa disposuit suauiter: Sap̄. viij. ca. sed rōnes quas assignat ad huiusmodi dispositionē diuinā sūt min⁹ sufficientes: nā nibilomin⁹ multiplicare⁊ gen⁹ humanū p vitam breuē sicut modo q̄ per longā vitam sicut tūc ⁊ forte citius sicut mō. nam tūc incipiebāt generare post centū ānos ⁊ mō ate. xx. ⁊ sic ī ꝓmo cētenario vni⁹ primi generātis post sent generari multi filij ⁊ nepotes ⁊ ꝓnepotes: q̄rū quilibet vel maioꝛ ps infra illum cētenariū generasset ⁊ sic magis multiplicare⁊ gen⁹ humanum: quod manifeste potest haberi ī multiplicatione filioꝝ isr̄l ī Egypto: ꝛ quibus i Deut⁰. x. ca Jn. lxx. aiabus ꝛscēderūt patres vestri i egyptū ⁊ nūc posuit te deus sicut stellas celi in multitudine, manifestū ē enī q̄ populus israhelitic⁹ nō fecit moram i egypto tāto tempe ꝓto Adam ⁊ Seth filij⁹ eius abstinuerūt a generatiōe nā adam abstinuit per cētū. xxx. ānos. ⁊ Seth cētum. v. ānis q̄ faciūt. cxxx. v. ānos: ⁊ popul⁹ israhelitic⁹ in egypto fuit. cc. x. ānis. put ifra patebit. Alia etiā rō quā assignat ad diuinā dispositionē. s. ut boies illius tp̄is possent habere experientias ꝛ cursu celo ⁊ effectib⁹ siderū ⁊c. nō videt valere. curs⁹ enī celi ⁊ siderium qui magna ⁊ difficili inuestigatione indiguit fuit per fecte declaratus tempore grecoꝝ qñ Ptolemeus perfecit librum Almagesti: in quo omnes cursus celi ⁊ sideꝝ um plene traduntur ⁊ tñ inuestigatio sua incepit a tempore cuiusdam prede cessoris qui eum precessit per. ccc. annos fere ⁊ nō plus: ut in eodem libro habetur vnde illud tempus sufficit ad illam inuestigationem. Similit ad cognoscendos effectus siderum ꝛ quibus ipse Ptholemeus large ait in libro quadripartito ⁊ in centiloquio suo: cuius sentētias sequuntur astronomi qui ei successerunt: vnde propter hec ⁊ similia non fuit necessaria diuturnitas vite in antiquis ⁊ ideo potius tenendum est cum Augustino: qui in libro de ciui. dei. de hac materia tractans sic ait: Annoꝝ ista numerositas cuiusq̄ hominis qui temporibus illis fuit nullis nunc talibus documentis venire potest in experimentum. nec tamen ideo fides huius sacre hystorie deroganda est: cuius tanto imprudentius narrata nō credimus q̄to impleri citius prenunciata conspicimus: hec ille ⁊ nimirum si Augustinus qui tantus ecclesie doctor fidelissimus fuit hoc asserit eē omnino supernaturale: quod patz ex hoc quod in predicta auctoritate cōtinetur. s. q̄ ista numerositas nullis documētis in experimentum venire posset cum ipse Rabi Moy. hebreus in suo libro de directione perplexoꝝ istam diuturnitatem vite attribuit miraculo diuino. dicit etiam ⁊ forte non inconuenienter q̄ diuturnitas fuit solum in illis que in sacra scriptura nominant s. Adam: Seth: Et enoch ⁊c. non autem in alijs contemporaneis qui ut dicit nō tam diuturne viuebāt: sed sicut post diluuium cuius ratio est ꝑm eum: nam ut dicit: ideo deus disposuit illos tam diuturne viuere ut fides de creatione mūdi quam pagani ꝓ maiori parte negabāt in cordibus fidelium magis radicaretur quod sic factum est nam Lamech pater ipsi⁹ Noe concurrit in vita cū ipso adam. Abraam etiā qui principalis fuit in fidei predicatione erat. lxxij. ānoꝝ qñ mortuus est noe: ⁊ sic testimonium creationis mūdi venit satis de ꝓpinquo ad tempus abrae: quia de adā ad lamech: de lamech ad noe ⁊ deinde ad abraā.

In eo. ca. vbi dicit ī postilla: Et dicūt hebrei q̄ hoc nō dicitur ꝓpter repacionē seculi ⁊c. Additio. ij.

Hec expositio hebreoꝝ nō videtur habere fūdamētū in lra si enī noe fuisset ꝑm⁹ inuētoꝛ artis arandi ꝫ expēdisset scriptura sicut supra q̄rto ca. de inuētione musice artis ⁊ ferrarie ⁊ huiusmodi. Or aūt allegat postillator de ꝫ q̄ noe vocatur vir agricola. ī. ix. ca. magis facit ꝓtra hāc expositionē: nā ibi legit Cepit aūt noe vir agricola exercere terrā. Ex quo intelligit q̄ tūc ī plātatiōe vine cepit esse agricola: ⁊ nō ante veritas etiā hebraica nō dicit: isteq̄etabit nos: ꝫ iste ꝓsolabit nos. q̄ ꝓsonat ꝑme expōni

Replic acorrectoꝛij cōtra Burgeñ. cauillātem.

In ca. v. vbi postillator multas adduxit psuasiones ad ꝫ q̄ boies ꝑme etat⁊ tādiu viuē potuerūt vltra vitā aliaꝝ etatū: ⁊ in fine ꝓclusit: Adduxi multas rōnes ut si vna non sufficit p se plures simul sūpte vel oēs videāt ꝓpositū persuadere: inī q̄s etiā sexta, est beati Aug⁹. xv. de ciuitate dei. ca. ix. ⁊ cum postillator

nō vult eas eē vēmōstratiuas ꝫ psuasiuas: Burgēn. tū occasiōes cōmuniter querēs longā facit dīsgressionē ptractans quasdā rōnes quasi singulas q̄s tū postillator nec reputat singulas singulariter ꝫ oēs simul psuasiuas. Item i eodē capitulo vbi postillator pfert expositionē hebreoꝝ sup illo verbo: Hoc consolabitur nos ab operibus ⁊ laboꝝ manuū nrārū in terra cui maledixit dē dicens q hoc inuenit artē arandi cū aialibus cū aīa boies cōsueuerāt manib⁹ terrā operi ⁊ hoc fuit boib⁹ magna ꝑsolatio: ⁊ igit. ix. ca. Hoc vocat⁹ ē vir agricola. Sed Burgēn. se opponit dicens q hoc fuisse inuentoꝝ agriculture nō habet fundamētū ex lra quia supra dicit expresse de inuentore musice ⁊ ceterarū artiū: qō hic de hoc nō dicit. Ad quod videtur dicendū q scriptura inē electoꝝ opa nō facit curā recēsendi de inuentoꝝ artiū: sicut inter opa reprobatoꝝ supra fit mentio. a principaliozib⁹ enī ꝑsueuit fieri denoiatio. Sicut igitur principalis occupatio reprobatoꝝ ē circa mūdanā vita electoꝝ principalis circa diuina. argumētum igit Burgēn. non est a simili: ⁊ q Burgēn. dicit allegatū postillatoris videlz q hoc dictus est vir agricola facere cōtra mētionē postillatoris q̄a dicit in lra allegata: Cepit aūt hoc vir agricola exercere terrā qō Burgēn. dicit itelligi debere q post diluuiū i plātatiōe vinee cepit eē vir agricola ⁊ nō aī sed hic intellect⁹ Burgēn. nō habet fūdamentū ex lra: quia nō dicit. Cepit hoc vir agricola eē: sed agricola expīs cepit terrā exercere p⁹ diluuiū: aī diluuiū enī artē inuenit q quā p⁹ diluuiū cepit exercere terrā i vineaꝝ cōditione: plantatione: ⁊ ceteris.

In ca. vj. vbi dicit in postilla: Hoc exponit multiplicit. vno mō p ꝫ q intelligūt vēmones icubi ⁊c. Additio.

Hec expositio quā refutat postillator ē ꝑsonās lre: ⁊ etiam cōformis sentētie Aug̃. nec rō ꝑtra eā q postillator facta videt valere. ꝓmū patz: nā vbi nra litera habet: Gigātes aūt erant super terrā. hebraica veritas habet Nephilim: qō nihil significat nisi cadētes. put etiā in glo. nra interlineali habet: per qō ꝓprie significant vēmones q de celo ceciderūt. de qb⁹ Isa. xiiij. ca. Quō cecidisti de celo lucifer ⁊c. ⁊ Xp̄us Luce. x. ca. Videbā satbanā sicut fulgur cadentē de celo ⁊c. Isti enī cadētes dicunt eē sup terrā i dieb⁹ illis. s. aī diluuiū: quia ptūc cognoscētes magnā dispositiōnē seu pnitatē boiuz ad malū frequētabāt magis quer sationē suā cum eis intātū q i corporib⁹ assumptis mulieribus cōmiscebant. Secūdum patz: nā ꝑm Aug̃. xv. de ciui. dei. ca. xiij. huiusmodi vēmones tales cōcubit⁹ exercētes vulg⁹ vocat incubos: nā dic: Et qm̄ creberrima fama ē: multiq̄s se exptos vel ab eis q̄ expti erant de quoꝝ fide dubitandū nō ē audisse cōfirmāt: Ex quo q̄dē talē cōmixtionē concubitūq; negare. put ipse Aug⁹. ibi dē dicit: imprudētia videt eē eo q a multis exptis cōfirmat: boies iterdū nascūt nō ꝑr semē ab ipsis vēmonib⁹ de illū: sed ꝑ semē alicui⁹ bois ad ꝫ acceptū: utpote q idem vēmō qui ē succub⁹ ad virū fit icubus ad mulierē: ⁊ sic ille q̄ nascit nō est fili⁹ vēmonis ꝫ fili⁹ bois. s. illius cui⁹ ē semen acceptū: put etiā patz i ꝓma par. q. liij. arti. vl. in rūsione ad vlti. ar. Tertiū patz: nā diluuiū nō erat i pena vēmonū hoc exercētiū: sed i pena boiuz. ad ꝫ se dispnētiū: ⁊ potius i pena boiuz q̄ ex tali ꝓcubitu nascebāt q̄ erāt potētissimi ⁊ prāsimi sicut infra declarat i postilla: q̄ nō solū ꝑ se exercebāt mala: ꝫ etiā alios ꝑ suā potētiā ⁊ malicia ad ꝫ iducebāt: eo mō q̄ legit. s. x. ca. de nērotib. ⁊ hāc expositionē tenēt antiq hebreoꝝ. s. q cadētes in hoc loco itelligūt vēmones q̄ de celo ceciderūt. Si aūt queratur quō tales. s. sic nati ꝑ vēmonū administrationē erāt tā ꝓpere nature: ita q alij boies quasi locuste videbāt i cōpatiōe eoꝝ: ut habet Au. xij. cū tales nō erāt filij vēmonū ꝫ pot⁹ filij hominū: ut dictū ē: ⁊ ꝑ ꝑns deberēt eē i coi hominū statura. Dicendū q ꝫ fiebat deo pmittēte vi tute vēmonū: q̄ ꝑm Aug̃. xij. de trini. pñt ad bibere semina corporalia ad aliq̄s effect⁹ mirabiles. pducēdos. vñ cum nō ois virtus nature create ē nobis nota: possibile ē q vēmones illi cū semīe virili ⁊ femineo adhibeāt q̄dā alia seminales rōnes brītia: ꝑ q̄ cōmixtio cōplexionalis talū pdicto mō generatoꝝ esset apta ad ꝫ ut tales ceteros boies multū excederēt i statura ⁊ i alijs virib⁹ corporalib⁹ ut possent eos cōpellere ad libitū suū. Et hoc modo magi ꝑ vēmones miracula dicūt facere: licet nō simpliciter ꝫ quo ad nos. put in ꝓma par. q. cx. arti. vlti. i rūsione ad secundū argu. q̄ q̄dē res sic ꝑ administrationē vēmonū. pducte q̄nq; sūt de re res: qn̄ ꝑm apparētiā tm̄: ut i ꝓma par. q. cxiij. arti. vlti. Et circa hoc videt notādū q sicut aī diluuiū q̄dā fuerūt excedētes ceteros boies i duratione vite: ⁊ hoc dispositione diuina ut diuinoꝝ cognitio ꝓpiq̄us ⁊ certius deueniret ad posteros: ut dictū fuit supra i additione i ca. sup̄. primo. sic q̄dāmō ecōtrā ꝑ administrationē vēmoniacā ꝑmissione diuina fuerūt illo tpe q̄dā alij ceteros excedētes in corpulētia ⁊ corporalib⁹ viribus ut alios inducerent ad corporalia ⁊ distraherēt a diuinoꝝ cognitiōe. vñ ꝓm⁹ excessus laudabilis a deo causatus ⁊ itent⁹ fuit i lōgitudine vite: q̄ q̄dē vita ꝓprie ptinet ad aiam q̄ corpus viuificat. Secund⁹ ꝓo excessus exercabilis fuit in ꝓtitate mole corporali potētias aie suꝑiores aggraūāte ⁊c.

In eo. ca. vj. vbi dicit i postilla: Aliter exponit. Ra. Sa. Alij expositores hebreoꝝ. hūc passū aliē ex- Additio. ij. ponūt ⁊ forte melius: Dicūt enī q cū hic dicit: Spūs meus intelligit aīa humana que ē a deo ipso boie ispiratur. supra Ben. ij. ca. Inspirauit i faciem hois spiraculū vite. ⁊ vbi nos habem⁹: Nō ꝓmanebit spūs meus in hoie. veritas littere hebraice habet q̄dā verbum q̄ vno modo vertua⁹ a vagina: ⁊ ē sensus dicit deus: Nō vaginabit spūs me⁹ in hoie. i. nō intrabit aīa a me inspirata i hoie. i. in corpe hūano in q̄ aīa cōsideratur seu imaginat intrare seu cōtinerī sicut gladi⁹ i vagina. In eternū. i. de cetero. Et ꝑ hāc sentētiā videt q deus iudicabat de cetero hoies nō eē ꝓpere andos. s. post. cxx. ānos. Ꝫ etiā videtur sonare ꝓba q̄ infra i hoc ca. circa ꝫ dicūt. s. Deleb⁹ iāt hoiez quē creaui ⁊c. Et pnitet me fecisse eos. Ex quo videt q sentētia lata erat ꝓtra totū gen⁹ humanū de cetero nō ꝓcreandū seu ꝑ successionē cōtinuandū. fuit tñ ꝓtra hāc sentētiā postea dispēsatū cū noe: ⁊ ideo subdit imediate. Noe ꝓo inuenit grām coram dño. s. q fuit a ꝑdicta sentētia exceptus cū sua posteritate: ut stati sequit. Cui⁹ sentētie diuine rō subdit cum dicit: Quia caro ē. Ꝓpter quo notādū q cū aia mouet corp⁹ ad opa spiritualia bona tūc est i hoie sicut spiraculū vite: put fuit i ꝓma hois ꝓditione: ꝫ cum nō pōt corp⁹ mouere isto mō. sed pot⁹ ab eo aggrauat. seu detinetur. tūc videtur eē in hoie sicut gladi⁹ in vagina. qui nō mouet eā sed potius occultatur ⁊ detinetur in ea: ⁊ hoc ē quod dicitur: Quia caro ē: nō dixit q̄a carnalis est. ꝫ Quia caro ē. quasi diceret: totaliter videtur eē sepatus ab aīa in suo esse: sicut gladius a vagina. ac si eēt caro formata sine spū spūali viuificante. vel pōt dici: Quia caro ē. i. nō inclinatur ad opa spūs mei sed ad opa carnis. ⁊ sic iuxta videt q spūs me⁹ imaginef i corpe hūano. Erūtq; dies illius ⁊c. exponat sicut in alia expositiōe ⁊c.

In eodē. vj. ca. vbi dicit in postilla: Gigātes aūt erāt. i. hoies ꝑ cere ⁊c. Additio. iij.

Gigātes aūt i hoc loco. put dictū fuit supra i alia additiōe cadentes dicūt in hebreo: qō ꝓprie significat vēmones: ut ibidem dictū fuit: ꝫ ex inde veriuatū ē hoc nomē ad hoies ꝑcere stature ⁊ robustissimos corpe q̄ generabāt ꝑ illā cōmixtionē seu cocubitū icuboꝝ ⁊ succuboꝝ ul ex eis vēcēdebāt: lz tales sic geniti eēnt veri hoies nō cadētes de celo: sed de ēra nati ⁊ de talibus dicit Au. xij. Vidim⁹ filios enos de genere giganteo. s. q nō erant gigātes ꝓmo nati: sed ex gigāteo genere mō predicto: nec ex hoc q tales fuerint post diluuiū sequtur tales non fuisse genitos a vēmonib⁹: ut postillator videt velle: quia eodē mō potuerūt generari post diluuiū sicut ⁊ ātea qō veritas hebraica etiā testat que in ꝫ loco sic dicit: Gigantes. s. cadētes erant sup terrā in dieb⁹ illis ⁊ etiā postea cum egressi fūt filij dei ad filias hoiuz: illeq; genuerunt ⁊c. vñ in hoc q dicit: Gigātes erāt super terrā in dieb⁹ ⁊c. intelligitur plane aī diluuiū. Or aūt imediate sequit: Et etiā postea itelligi debet post diluuiū. s. q etiā nati fuerūt post gigātes sicut pri⁹ s. ex cōcubitu vēmonū: licet nō ex eoꝝ semīne ꝫ humano: put fuit supra dictū: ⁊ inde ꝑ successionē humanā licet forte nō ita frequēter p⁹ diluuiū sicut aī: ul q̄a hoies nō fūt ad ꝫ ita dispositi vel qz nō ꝓcurrebāt ita frequēt alsꝛct⁹ fideꝝ ad ꝫ ptinētiū q̄ i ꝫ loco multū pōt opari. In eo. ca. vj. vbi dicit i postilla: Penitētia aūt ⁊ dolor ⁊ cetere passiones ⁊c. Additio. iiij.

Penitentia ⁊ cetere passiones inq̄ntum tales effectū ipsarū nō dicūt eē in deo nec ꝑm rem: nec ꝑm similitudinē: malū enī licet cognoscat a deo: nō tū habet ideā in deo: nec ꝑm q ē exemplar: nec ꝑm q ē rō: put patz i ꝓma par. q. xv. ar. iij. in rūsione ad ꝓmū argu. Ālī veri⁹ ⁊ tuti⁹ dicit q huiusmodi passiones dicunt de deo ꝑm similitudinē effectuū. s. q a deo producunt effect⁹ similes effectib⁹ a pnitente ꝓductis. magna enī differentia ē inter huiusmodi locutiones. nā ꝓma ponit similitudinē inē effū ⁊ pnitētē inq̄ntum ē pnitens: qō ē incōueniēs. secundo ꝓo modo ponit similitudinē nisi inē effectus a deo ꝓductos ⁊ effectus ꝓductos a pnitente.

In eodē. ca. vj. vbi dicit in postilla: Non loquitur hic de

federe qꝫ ꝓpegit cū noe. Additio.v.

QIcere ꝙ mali ꝺoies illius tꝑis volebāt interficere noe si vi ꝺerēt ipsū intrare in arcā videt ficticiū: cū nullū habeat in scriptura fundamētū: nec etiā ꝺ requitur ad planū seu sum lre habendū. indigebat enī noe maxima cōseruatiōe diuina ne periclitaret cū suis ī tot fluctib⁹ ⁊ maxime inūdationib⁹ siliter in riparū ꝓcussionib⁹: in qb⁹ sepe piclitant etiā expti i arte natigatoria: vñ requirebat fedus diuinū: seu ei⁹ securatio ad ꝺ ut ab huiusmodi piculis eēt tutus ad humani generis repationē. vñ glo. interlinearis in ꝺ loco vbi dicit: Ponāqꝫ fedus meū. dicit ꝺe te ⁊ familia tua cōseruāda ad repationē būani generis: ad qō lra sequēs satis cōcordat cū dicit: Ingredieris arcā tu ⁊ filij tui. ꝺ est ingredi pōtes secur⁹ a piculis occurrentibus.

Replica correctorij cōtra Burgeñ. fictorem.

TM capitulo sexto vbi postillator refutat eoꝝ expositionē qui p filios ꝺei dicū itelligi ꝺemones īcubos ⁊c. Burgeñ. opponēs se dicit illā expositionē eē ꝓformē lre et dictis ꝺati Augᵘ. Primū ꝺclarat: quia vbi lra nostra habet gigātes. littera hebraica habet Nephilim. qō nihil significat nisi cadentes: qō ꝓprie cōuenit ꝺemonib⁹. Ad secundū ꝓbādū adducit ꝺatū Augᵘ. xv. ca. xxiij. ꝺe ciui. ꝺei dicentē: ꝙ ipsudētie ē negare qō a multis exptis ꝓfirmat sic ꝺe incubis. Sed his nō obstantib⁹ nō videt ꝺe icubis littera pēs exponēda: nec glo. nra ordinaria sic exponit. Argumentū aūt Burgeñ. ꝺe dictione hebraica. ſ. nephilim: quā dicit significare cadentes: nō multū cogit: qa nō solū ꝺemones ſꝫ ⁊ quicūqꝫ peccatores dicū in scriptura cadentes: iuxta illud pſ. ibi ceciderūt q̄ operā iniquitatē ⁊ i Apoca. Prauoꝝ casꝰ sub noie babylonis geminat cū dicit: Cecidit cecidit babylon ⁊c. Cū enī iustoꝝ cōuersatio sit in celis ⁊ qdā alcēsus: qd igit peccatores sunt nisi ꝺe celis: id ē celesti cōuersatiōe cadētes. Secundū dictū Burgeñ. ꝙ expositio ꝺe incubis sit cōformis dicti ꝺati. Augi. nō videt verū nā. b. Augᵘ. iij. ꝺe ci. ꝺei. ca. iij. mouet qōnē ꝺe hac materia: ꝺ eā ibi nō ꝺterminat. Quito decimo aūt li. ca. xxij. dicit ꝙ nō audet diffinire ꝺe icubis: sed ipsudētie ē negare qō tā multoꝝ sentētijs approbat. vbi nō negat dtūs Augᵘ. icubos eē uel fuisse: ſꝫ hoc nihil ē ad ꝓpositū huiꝰ lre ꝓm suā intentionē: nā in eo. ca. allegato ptractās hāc lrām dicit qñ scriptura ponit q filij ꝺei īgressi sūt ad filias hominū: p filios ꝺei intelligūt ꝺ genere seth. ⁊ p filias hoiuz ille ꝺ genere cayn vñ patz ꝓmo ꝙ postillator secutᵘ ē ꝺatū Augi. ꝓz secūdo ꝙ Burgeñ. trucati vidit textū dti Augi. patet tertio ꝙ sicut dic ita sepe Burgeñ. ℨ postillatorē fingit occasiones. patz q̄rto ꝙ Burgeñ. ꝓfert expositionē iudeoꝝ ifideliū sanctis doctoꝛib⁹ ⁊ glo. ordi. qō tñ apud Burgeñ. ē valde reꝓbensibile ut patz in qōne sua ꝓambula. Itē in eo. ca. vbi postillator exponit hūc passū: Nō ꝑmanebit spūs me⁹ i hoie ⁊c. De spū ꝺei nō ꝺ alia hois ad modū dti Hiero. glo. ordi. ⁊ mgri hist. ꝺay Burg. quasi ismael: cui⁹ manus ℨ oēs ꝓpōderat figmenta hebraeoꝝ oibus adducēs modū loquēdi rusticalē ꝙ aīa sit in corꝑe q̄si gladi⁹ i vagina: cū tñ oiuz vna voꝛ sit ꝙ sit tota in toto: ⁊ tota i q̄libet ei⁹ pte q̄liter gladi⁹ nō ē in vagina: nec gladi⁹ cū vagina ꝓstituit totum ēntiale sed vnū p accidēs: sicut cōtinēs cū ptēto q̄lē nō aīa cum corꝑe. nec ex hoc mō loquēdi sequit ꝓueniēs expositio lre cū dicit Nō ꝑmanebit spūs me⁹ i hoie. vbi ipse loco ꝑmanebit: dicit i hebraeo poni iuꝛa ginabit: qa ꝺ vaginatio aīe quā ꝺscribit nō ē i hoie sed i corꝑe: cū lra dicat Nō ꝑmanebit spūs me⁹ i hoie: qa caro est .i. carnalis. Illud etiā qō ad ꝺclarādū suū ꝓpositū ponit nō videtur valere: videlz ꝙ aīa mouēs ad opa bona ē in corꝑe ut spiritalū vite: sed cū nō pōt corꝑ inclinare ad bñ opandū seqꝫtur ex cō sequēti tūc peccatū nō cōmitti. laudabile enī ⁊ virtuꝑale nō nisi ex volūtate oritur sive eliciēte sive iperāte. ⁊ ꝑm doctrinā dti Augᵘ. j. retracta. ca. xij. Usqꝫ adeo pctm̄ volūtariū ē ut nullo mō sit pctm̄ si nō fuerit volūtariū. ⁊ ñ si aīa foret i corꝑe cōtenta actiōe carēs i actu peccādi sicut gladi⁹ i vagina vtiqꝫ aīe pctm̄ iputari nō posset. Hic etiā Burgeñ. ℨ duas suas regulas supꝫ positas vnit: ꝓmo supponēdo exꝫ lrām multa q̄ i nulla sunt auctoꝛitate fundata: secundo ꝓponendo sententiam exto: tam hebraeoꝝ expositioni communi scōrū: ⁊ puto ꝙ nō nisi in odiū postillatoris Itē in eo. ca. vbi postillator dicit ex intentiōe Augᵘ. gigātes genitos ex filijs ꝺei. i. ꝺ genere seth: ingressus ad filias hominū ꝺ genere cayn: Burgeñ. instat dicēs ꝙ ex ꝺemonib⁹: ex eo ꝙ gigātes i hebreo dicūt nephilim. i. cadentes: qō supra ipobatū ē ⁊ solutū: ⁊ spāliter videndū ē ꝙ nō plus dicit in lra ꝺ gigātib⁹ nisi ꝙ fuerit illis ꝺieb⁹ sup terrā: ⁊ sic credendo Burgeñ. cōtētionē nihil plus significaretur iuxta suā interꝑtationē nisi ꝙ ꝺemones illis ꝺieb⁹ fuissent supꝫ ērā. Nō dicit aūt i lra ꝙ gigātes. i. ꝺemones ꝑm eū genuerint gigātes: qa p ꝺ significaret ꝙ ꝺemones genuissent ꝺemones: ſꝫ dicit ilra filios ꝺei genuisse ⁊ ad filias hominū ingressos quos ⁊ qs irrōnabiliter Burgeñ. ꝺemones uel gigātes appellat. Per ea q̄bus ⁊ supra victa sūt nō negatur positio incuboꝝ ⁊ succubozum nec negat ꝙ illis vijs poterāt generari gigātes: sed solū negat haberi ex ista lra: ꝓut negat dtūs Augᵘ. Et Burgeñ. digrediēs ⁊ volēs oñdere ꝺ re nūc nō nascātur gigātes sicut tūc dicit: qa nō cōcurrunt ita frequenter aspectᵘ sideꝝ ad huiusmodi ptinētiū q̄ in ꝺ multū possunt opari: quod dictū nihil facit ad sensū lrālē: sed videt fauere errori mathematicoꝝ ⁊ fatoꝝ quo ꝺ ꝺ̄ vōies disponi varie ex ꝓstellationū varietate: quē reꝓbat ꝺatᵘ Augᵘ. dtūs Greg⁹. ⁊ alij sci doctores. Item i eo. ca. vbi postillator dicit passiōes humanas ꝑm similitudinē cadere i ꝺeū nullo mō ꝑm rē: silitudine tñ attēta nō penes ꝺeū ⁊ pnitentē sed penes effectus vtriusqꝫ. ⁊ ꝺ exemplū postillatoris cū dicit ꝙ ꝺeus se habuit sicut volēs dissipare qō fecerat: circa quē modum dicēdi Burgeñ. latorat sed redit in idem.

Item in eo. ca. vbi postillator dicit fedus ꝺei cū noe ꝓtinere ad ꝺ tensionē ei⁹ a malis hoiꝝ ⁊c. nō excludit q̄n ꝓtinebat ad queuis alia picula quoꝝ aliq̄ Burgeñ. tāgit: sed ꝙ Burgeñ. dicit ꝓfatū modū dicendi postillatoris eē ficticiū: ⁊ ad sensū lrālē nō ꝓtinere frustra ⁊ calūnioſe loq̄tur. nā ad hñdū lre veritatē ꝑm Augᵘ. i ꝑn ci. iij. li. ꝺ doctri. cbristiana: nō ē abijciendū quicqꝫ i expositione sacre scripture nisi qō fidē ipedit. dictū aūt postillatoris fundat sup manifesta verisimilitudine nō ipediente sed ꝓmouēte fidē est enī verisile si atel iustus cū vnico iniq̄ cayn nō potuit esse securus ꝙ noe iustus ex ista lra min⁹ inē tot reprobos secur⁹ fuisset nisi iuꝛ fedus ꝺei fuisset ꝓtectus a ꝺeo.

In ca. viij. vbi dicit in postilla: Ex ꝺ victo ⁊ aliꝭ ꝓdictoꝝ potest colligi ⁊c. Additio.

TMquirere quot cubitis arca intrasset aquā tpe diluuij si ꝺeꝰ magis curiosū q̄ vtile: cū nō solū habere noticiā certam ꝺ hoc nullā ꝓstat cognitionē vtilē i credēdis nec in agēdis: sed nec etiā requirit ad planā lre expositionē. q̄tūcūqꝫ enī arca aquā intrasset siue plus siue min⁹ non variat ex ꝺ aliq̄d in expositiōe lre: ut paz intuēti: ⁊ ideo glosa nra mētionē ꝺ ꝺ nō facit nec ut credo aliqs scoꝝ: nec etiā doctoꝝ hebraeoꝝ: nisi solū Ra. Sa. q̄ i huiusmodi vāis q̄stis p modū qōnis facit lōgā alēcationē ꝺ to etiā ꝙ ꝺ inq̄sitio requireret uel eēt aliq̄liter vtilis: rōnes tñ a postillatore ad ꝺ. ꝓbandū inducte nullā videtur habē efficatiā: nā ꝓsupponit ad hoc ꝓbandū quedā manifeste nō vera. Dicit enī primo ꝙ si arca intrasset aquā. xv. cubitis ꝙ nō fluctuasset: eo ꝙ fundus arce capit a mōtiū tetigisset: qō nō est vꝛ: nam potuisset arca fluctuare in locis nō montuosis que sūt maioꝝ ps ⁊ ꝑcipua vnūse terre. nō enī necesse erat ꝙ semp arca transisset supꝫ capita mōtiū: ut manifestū est. Vult etiā ꝺducere ꝙ ꝺcremētū cuiuslibet cubiti duranit p q̄tuoꝝ dies ⁊ dimidiū ⁊ sextā partem vni⁹ diei: ⁊ ꝺ dividendo. lxx. dies quod fuit tēp⁹ ꝺcremēti ꝑ quindeci ptes qui ē numerus cubitoꝝ quib⁹ aq̄ excedebat montes: ut largi⁹ ꝺ videtur ꝺduci i postilla: que quidē ꝺductio manifeste est invalida: quod sic patz nā cum aqua ꝺ sui natura sit fluida: oportet ꝙ oꝛbicularie se habeat circa centrū. Ex quo sequit ꝙ multo maioꝛ q̄titas aque ꝓtinebatur in sūmo cubito ꝑmo exsiccato qui est remotioꝛ a centro q̄ in cubito imediate sequēti qui ē ꝓpinquioꝛ centro ⁊ p cōsequens minoꝛis capacitatis: ⁊ sic ꝺ sequentibus intātū ꝙ cubit⁹ vltimus q̄ terrā imediate circūdabat cōtinebat minoꝛē q̄titatē aq̄ respectu cuiuscūqꝫ cubiti supioꝛis ut satis patz cuilibet adūtenti. Presupponit etiā in dictis suis licet nō exprimat: ꝙ sup montes armenie in quib⁹ requievit arca creverūt aque. xv. cubitū ⁊ ꝺ est ignotum seu incertū: nā si montes armenie nō sunt ꝺ altissimis montiū: tūc aqua creuit supꝫ eos plusqꝫ. xv. cubitis. excessus enim cubitoꝝ. xv. intelligendus est respectu summoꝝ montium: ut patz per litterā dicentē: Quinticqꝫ sunt montes excelsi sub vniverso celo. xv. cubitis: Presupponit etiā ꝙ aque qualibet die ꝺcrescebāt eq̄lit: qō ꝺicē esse ꝓbabile: qō quidē ꝑsuppositū nō facit ad ꝓpositū suū ꝑ cludēdū: nā ꝺato ꝙ tāta q̄titas aq̄ ꝺcresceret i vna ꝺie sic i alia: ex hoc tñ nō sequit ꝙ tāta q̄titas cubiti seu altitudinis aque ꝺcresceat i vna ꝺie sicut in alia: ratione iam ꝺicta: nam vnū cubitum in altitudine positum est multo maioꝛis capacitatis q̄ aliud cubitum non in tanta positum altitudine ut ꝺcrū est. si autē q̄s ꝺicat cū ꝓdicta qō ut ꝺixi sit potⁱ⁹ curiosa q̄ vtilis cur circa eam tantam fecerim altercationē? Dicendum ꝙ hoc introduxi ad

ostēdēdū ineptitudinē ipsi⁹ Ra. Ba. in expositiōe sacre scripture: licz eum frequēt allegat postillator.

Replica correctorij cōtra Burgēn. vanū.

IN M. ca. viij. vbi postillator attēdit varias scōrū opiniōes ve arce q̄titate q̄busdā sentiētib⁹ q ei⁹ q̄titas attēdēda eēt p̄m cubitos geometricos alijs p̄m cubitos vsuales: sic q̄ trat⁹ Aug⁹. Origc. cōmēdās. xv. ve ciui. dei. ca. xxvij. stat cū p̄ma mēsura cōcludēs q̄ q̄ talē magnitudinē nimiā reputāt cogitent centum ānos q̄b⁹ fabricata ē arca. vñ & glo. ordi. allegās eūdē tratū Aug. dicit q̄ si q noe & tres filios eius in centū annis arca tante magnitudinis fabricari nō potuit nō mirū alios artifices assumptos &c. vide in glosa. xviij. Iccirco videbat idem postillator rōnabiliē disputanda ve arce ingressui aquā: sciēs q̄ oportet naues magnas plus ingredi q̄ minores: cōcludēs q nō potuit secure ingredi xv. cubitis sed min⁹: q̄a alⁱs periculū fuisset naufragij ad cacumina montiū: q̄a tm̄ xv. cubitis fuerit coopta: quā disputationē Burgēn. valde egre ferēs postillatorē p curiositate repr̄endit plus existens curiosus ne dixerī van⁹: q̄a vana assumit ad reprobationē postillatoris. Primo nāq; dic̄ postillatorē assumere quedā māifeste nō vera: in b̄ q̄ dixit arcā latā sup montiū cacumina nō fluctuasse si. xv. cubitis ingressa fuisset aq̄: b̄ dicit eē falsum ex medio quod i vico straminū nō valuisset: videlz q̄ arca posset i locis nō montuosis fluitare. nō erat inq̄t necesse q̄ arca semp transiret sup capita montiū. Ecce q̄tū Burgēn. cōcludit. Processit enī illis adhuc stat dictū postillatoris. Oz si aliq̄n ipetu aquarū & ventorū arca fuisset lata sup cacumia montiū vtiq; naufragiū tactu arce ad mōtes affuisset i illo casu. s. si. xv. cubiţ aquā intrasset. Oz. aūt aliq̄n etiā nō semp arca ferrēt sup cacumia oportet Burgēn. concedere nisi velit fingere miraculū & sic nihil valet ipsi⁹ argumētū Oz autem secundo Burgēn. dicit cōtra vcrementi equalitatem nō valet: imo sue p̄rie assertioni p̄tradicit. dixit enī supra ve operte die⁹q elementū aque sit ecētricū &c. nūc aūt dicit q̄ ve sui natura fluidū oportet q̄ orbicularit̄ se habeat circa centrū. Eadē enī rōne q̄a fluidū nō oportet q̄ nūc sit ecentricū: vbi satis fuisset dicē q̄ sicut arida i p̄ncipio apparēs. p voluz generatiōe tpe diluuij coopta fuit: ita ex alia parte nūc coopta tpe diluuij fuisset venuda ta: & redeundo diuina iussione ad locū suū diluuiū cessasset: & sic p babilia essent q̄ dixit postillator: & Burgēn. iprobauit. Snia ista trahi pōt a btō Aug. xvj. ve ciui. dei ca. ix. vbi dic̄ q̄ nulla discretionis rō assignari valeat q̄re ēra apud nos vel erat discoopiri: & nō īfra nos & sic p̄iecturari posset ātipedes. q. d. q̄ q̄a sola dei volūtas pōt assignari. i. p cā q̄ aq̄ relicta sue nate: q̄z fluida: q̄re tpe diluuij apte infra nos venudata & fluxisset ad ptes nrās & refluxisset in ta arbitrium diuine voluntatis: & cessasset diluuium vel dicatur si placet sicut dictū ē supra ca. j. correct. iij.

In ca. ix. vbi dicit in postilla: Et ratio b⁹ exceptiōis subdit &c.

Ad hoc q̄ ve⁹ p̄hibuit homicidiū nō Additio p̄ma. habet rō ad hoc q̄ nō comedat caro aialis cū sanguine: q̄liter cū q̄ exponat. homo enī nō cōcedit in esū bōis nec alicui⁹ aialis: sicut aialia sūt cōcessa ad esum bōis. vñ in b̄ loco vbi nra lra dicit: Sanguinē enī aiaz ūr̄arū requirā. lra hebraica habz Verūtn̄ sanguinē aiarū v. ārū req̄rā exponit sic licz enī vobis cōcesserim occisionē aialiū nō tn̄ hominū: Et exponāt cetera sicut in postilla. In eodē ca. ix. vbi dicit in postilla: Supposito igit̄ q̄ apparuerit ante diluuiū &c. Additio. ij.

Quod aūt iris apparuerit ante diluuiū satis patz ex verita te lrem̄ vbi trāslatio nra habet: Arcū meū ponā i nubib⁹ &c ex quo videt q̄ añ diluuiū fuerat positū licz tunc nō in signū. expositio aūt quā hic refutat postillator videt satis sustinenda. Pro q̄ sciendū q̄ inter signa q̄ sūt ad placitū sicut noia & res p ea significatas sepe aliq̄ inuenit cōgruentia: vñ ex hoc q̄ adā ipsuit noia cunctis aialib⁹: ut dicit Beñ. ij. arguunt doctores q̄ adam sciuit oīuz aialiū naturas: q̄ non sequeret ex hoc nisi noia naturis rerū cōgruerēt: & ideo in p̄posito licz apparitio iridis ad placitū. s. ex ordinatione diuina sit signū q̄ vcetero nō inducatur generale diluuiū: ut lra sonat: nō tollitur ex b̄ q̄ iné signū & rē signatā sit aliq̄ cōgruentia naturalis: q̄ q̄dē cōgruētia est nā ad generationē iridis requirit̄ q̄ in aere nō sit multa siccitas: nec multa humiditas: sed q̄ iste due q̄litates sint certo modo p̄portionate: ut tactum ē i supdictis opinionib⁹. & inde ē q̄ Ptoleme⁹ i quadripto dicit q̄ cū iris apparet statim post tps pluuiosū. est signū serenitatis future. vñ ex illa expositione quā reprobat postillator: sequit̄ q̄ causa actiua diluuij nō fuisset virtus diuina: nec etiā q̄ cā materialis ipsi⁹ licz ptialis eēnt aque oceani: b dicit q̄ apparitio iridis ē signū q̄ humiditas nō ē in tāta abūdantia q̄ sequē magna pluuia: & ideo ē signū naturale cōueniēs ad significandū diluuiū nō futurū ve p̄inquo: nō tn̄ p b itelligit̄ q̄ sit signū oīno necessariū: sicut nec digestio vrine: ve q̄ postillator exēplificat est signum oīno necessariū future sanitatis. vñ p̄dicta expositio nō videtur repugnare textui: nec rōni: nec etiā ē oīno icōpossibilis cum expositione postillatoris q̄ ē Ra. Moy. gerundeñ. stat enī simul q̄ iris sit quedā res naturalis & q̄ fuit añ diluuiū & q̄ postea ex bñplacito diuino fuit datū in signū: & q̄ hoc signū sit cōgruēs rei p ipsum signate: ut dictum In co. ix. ca. vbi dicit in postilla: Et inhabitet in tabnaculis Sem. Additio. iij.

On videt p̄termittenda i hac p̄ma expositiōe p̄m quā intelligit̄ q̄ ve⁹ inhabitet i tabernaculis Sem: illa sūma & ineffabilis habitatio diuina q̄ verbum dei habitauit i nobis Joh. j. q̄ quidē habitatio fuit p̄mo & p̄rie i tabernaculo virginis gl̄iose descendētes ve sem in eni⁹ officio legit ecclesia illud Eccl. xxiij. ca. Et q̄ creauit me requieuit i tabernaculo meo. vñ i bis bñdictionib⁹ status vtriusq; legis diuine p̄xpresiuat. in p̄ma eni bñdictione dixit. Bñdict⁹ dñs ve⁹ sem. q̄ intelligit̄ ve cultu vni⁹ dei remāsuro in filijs sem. vt in postilla dr̄i: q̄ pertinet ad statū veteris legis. In scōa vo bñdictiōe vbi dicit: Et inhabitet. s. ve⁹ i tabernaculis sem: itelligit̄ stat⁹ noue legis i q̄ ve⁹ habitauit i tabnaculis sem p carnis assūptionē mō p̄dicto: & q̄b⁹ etiā habitat sacramentaliter i sacrificio altaris: & etiā p aplioris gr̄e infusionē exponēdo aūt li: Et inhabitet in tabnaculis sem: secundo modo. scilz q̄ referatur ad iapbet non verte intelligi sic q̄ iapbet habitante in tabernaculis sem: esset sem excl⁹us ab illa habitatione: sed q̄ iapbet simul habitasset cum sem in tabernaculis suis: q̄dam tn̄ p̄mitate remanēte ipsi sem: inf illud ad Ro. j. ca. Judeo p̄mū & greco. vñ & tabernacula dei ve quib⁹ b agit̄ ipsi sem p̄ncipaliter titulāt

Replica correctorij cōtra Bur. iudaiçātem.

IN M. ca. ix. vbi postillator multiplr exponit illū passū: Carnē cū sanguine nō comedet⁹ Burgēn. mitit̄ diuino p̄ceptor curiosi⁹ i q̄rere rōnē: q̄ tn̄ sepe ad dīnā resolutiōē volūtatē: cui⁹ rō q̄rēda nō ē: & videt b assumē p̄sonā serp̄tis q̄ dixit: Cur p̄cepit vobis ve⁹ &c. supr. iij. ca. Iz ut verū fatear etsi illi⁹ p̄cepti possent & phyce & morales rōnes assignari: certū tn̄ ē q̄ p̄hibitio voluntatis nō assignat. p ei⁹ rōne ut putat Burgēn. cū dr̄: Sāguinē aiaz vr̄az requirā &c. Iz p b dictū rūdet tacite q̄ōni. Oz enī gnāliter dictū ē: Oē q̄ mouet & viuit sit vobis i cibū: q̄ri posset cū bō moueat & viuit an etiā bō boi cib⁹ fieri velit aut possit? Rūdet huic tacite q̄ōni q̄ q̄a ex lra sanguis būan⁹ ipune nō vebz effundi igit̄ excipit bō ab illa p̄cessiōe gnāli: q̄ dr̄: Oē q̄ mouet & viuit sit vobis i cibum: & formal rō sic: Carnē cū sanguie nō comedetis igit̄ caro būana nō erit vobis i cibū seu cib⁹: tenet q̄ntia p medium ilra positū: q̄a bois sanguis nō velit effundi: & sequitur q̄ cum non posset fine sanguine manducari: ideoq; additur pena effundentis sanguinem humanum cum dicitur: Sanguinē animarū vr̄arū requirā. In eo. ca. cū postillator reprobasset opinionē ve iride dicentē q̄ est signū naturale non ad placitū institutū diluuij nō futuri: Burgēn. ut habeat cōtra postillatorē dicit: volens q̄ habeat q̄dā congruentiā naturalē: ut dicit in postilla: iō est signū naturale. Sed p̄cessio añcedente cōsequētia nō valet. manifestū eni ē q̄ illā cōgruētiā naturalē habuit añ diluuiū sic p⁹: q̄a eodē mō generabat sicut post. Ex huiusmodi igit̄ cōgruētia naturali nō pōt argui q̄ sit signū naturale in cōpatione diluuij: imo sic arguēdo sequit̄ q̄ bō nō eēt signū ad placitū institutū: sed pot⁹ naturale: q̄a habet cōgruentiā talē naturalē ad significatum: dicitur enī homo quia ab humo. si enim Burgēn. fideliter referret opinionem postillatoris non diceret q̄ opinio reprobata staret cū postilla. non enī stant simul q̄ q̄uis sit ibi aliq̄ cōgruētia q̄ iris sit signū naturale & nō ut li bō ad placitū: & q̄ sit signū ad placitū rememoratiuū pacti diuini: illa etiā opponūt ut patz. Item i eodē ca. vbi postillator exponit illū passū quō iapbet habitaret i tabernaculis sem: q̄n cecitate isr̄l se indignā faciēte itrauit plenitudo gentiū &c. Burgēn. p sua gēte dimicās iudaiçando dicit q̄ b intelligendū ē q̄ sem p hoc non sit exclusus ve tabernaculis b q̄ iapbet ibi habitāte remansit ipsi sem quedā p̄mitas: inf illud ad Ro. j. Judeo primū & greco. sed b allegatū modicū facit. p primatu iudeorū nisi p primatu tpis: quia virtus dei: etsi sit in salutē omni credēti primū tn̄ ipse illuxit iudeo & greco: secundū aūt primatū dignitatis ve q̄ Burgēn. loquit̄ videt dici ad Ro. x. nō ē distinctio iudei & greci: nā idē dñs

oiuz in salutem apud quē idē liber ⁊ seru⁹: quō enī iudeis assigna
bit primatū in eccl'ia: que taternaculū sem dicit etiā a Burgeñ.
quib⁹ paulus ⁊ barnabas dixerūt: Vobis quidē oportebat primū
loqui verbū dei: ⁊ qm repellitis illud ⁊ indignos vos iudicat⁹ eē ne
vite: ecce cōuertimur ad gētes sic enī precepit nobis dñs ita habet
act⁹ xiij. Quō inq⁹ pmitiā assignat eis in eccl'ia qui noie reliq̄rū
que salue fiūt intelligunt Isa. x. ⁊ ita ꝙ ap'lm auctoritas illa expo-
nit ad Ro. ix. nisi forte Burgeñ per iudeos velit itelligere Xp̄m
⁊ ap'los q̄s primatū habere i eccl'ia dei fateor cū eo: non tñ ut iu-
deos sed ut Christū ⁊ christianos. passus enī hic intelligit̄ de re-
pulsa iudeoꝝ ⁊ gentiū electione.

In ca. x. vbi dicit in postilla: Istū primo nominat i speciali ⁊c.
Additio.

Licet hebrei descēdant ab heber filio sem: nō tñ ab eo dicūt
hebrei: put largius i additione sup Matth. ca. xxj. habet:
vide ibi ⁊c. Replica correctorij contra. Burgensem.

In capitulo decimo vbi postillator dicit ꝙ ab heber dicūt
hebrei: Burgeñ. se opponit dicens: Ergo oēs descēdentes
ab heber dicerent hebrei quod falsum ē. ideo nō ad heber
sed ad abraam dicunt hebrei: sed tūc argumentū Burgeñ. ē ꝯ se
quia ismaelite descendētes ab abraā: ⁊ i cultu vn⁹ dei remanētes
dicti sunt hebrei. alij non. Ita rñdeo ꝙ ⁊ taliter valere potest de
filijs heber sicut abrae. Nec ista rō sua cum rñsione valet: quia cō
stat decem tribus hebreos fuisse ⁊ eē: ⁊ tñ cultum vnius dei defui
se: ⁊ ad idola defluxisse: ut patz in libris Prophetarū: Regum: ⁊
Paral'. Verius est igitur dictū postillatoris sequentis dictū bti
Aug̃. quod Burgeñ. ex debili motiuo sepe relinquit contra suā de
etrinā ꝓpriā in questiōe preābula: vbi dicit scīp̄ reuerentiā semp
eē saluādā. Dicit nāq⁹ btūs Aug⁹. xvj. de ciuitate dei. ca. xj. ꝙ he-
brei dicti sunt ab heber: licz posset eē ꝙ ab abraā dicātur q̄si abraei
Et quia beatus Aug⁹ fuit illius opinionis i libro de cōsensu euā-
gelistaꝝ retractat tñ in secūdo libro retrac. ca. xv. vbi ex intentione
ponit ꝓpositum: sīliter ⁊ iosephus dicit ab heber dictos hebreos in
primo libro ātiquitatum.

In ca xj. vbi dr i postilla: Hoc duplicit exponit: Uno modo sic:
Ante patrē suū ⁊c. Additio. j.

Quāuis ea q̄ dicunt ab hebreis de morte arā fabulosa vi-
dēātur: cū nō habeāt fundamētū in lra: tñ ꝙ abraā fuisset
diuina ꝓuidētia literatus ab igne uel ab aliq̄ magno periculo i
chaldea seu i hur chaldeoꝝ aliq̄ videt habere fundamētū in lra:
dicit enī. j. xv. ca. Ego sum dñs q̄ eduxi te de hur chaldeorū: que
quidē verba sonāt aliq̄ literationē diuinit⁹ factā: eo mō q̄ dicitur
Exo. xx. ca. Ego sū dñs q̄ eduxi te de ēra egypti nec obstat qō hic
legit: Tulit ꝙ thare filiū suum abrā ⁊ loth filiū arā: ⁊ eduxit eos
de hur chaldeorū. qa vbi nos hēmus: ⁊ eduxit eos. veritas hebrai
ca habet. Et egressi sunt cū eo de hur chaldeoꝝ. pcordat cū b glo. q̄
habetur. j. xij. ca. super illud ꝓbū. ixxv. ānoꝝ erat abrā cū egredere
tur de barā sic dicens: Hero est igit hebreoꝝ traditio ꝙ egressus
sit thare cū filijs suis de igne chaldeoꝝ ⁊ ꝙ abrā vallat⁹ babylonio
incendio: qa illoꝝ idolum. s. ignē siue incēdiū illud adorare nole-
bat literatus sit auxilio dei: hec i glo. ⁊ ē Hiero. Narrat etiā Ra.
Moy. li. de directiōe pplexoꝝ pte tertia ꝙ in qdā libro de agri-
cultura egyptiaca. s. idoloꝝ cōtinet ꝙ quidā vir. noie abrā discep
tabat publice cū idoloꝝ cultoribꝰ: asserēs ꝙ nō erat ignis colēdus
ut d⁹: ⁊ ꝙ rex timens ne ip'lm auerteret ab illa cultura icarcera
uit eum ⁊ spoliatū de ēra sua eiecit q̄ quidē hystorialia etsi ab infi
delibus tradāt: qa tñ i fauorē fidei sonāt nō sūt repellēda: habetur
enī ex hoc ꝙ abrā fuit tā ardens i cōfessione fidei ꝙ etiā publice ⁊
cozā tyrāno rege idolatras cōfutabat ⁊ cū hoc ꝙ de ipsū de manu
tyranni literauit.

In eodē ca. xj. vbi dicit i postilla: Notādū etiā ꝙ abrā.
Allege veteri nūq̄ fuit. phibitū ꝙ hō Additio. ij.
accipet i vxorē filiā fris sui: seu filiā sororis sue: put patz
Leuit. xviij. vbi oēs i mrimonio phibiti exprimunt inē q̄s pdicit⁹
grad⁹ nō cōnūerat. Nulla te admiratio teneat lector dignissime
si excellentissim⁹ doctor magister Mathias corrector Burgeñ.
istis duabus additionib⁹ nō rñdet nec replicat ad illas: sicut nec
ad multas alias inferi⁹ adductas: qm̄ pdictus doctor nō intendit
replicare nisi ad illas q̄ sūt cōtra postillatorē que videtur facere
difficultatē ptra dicta postillatoris: alias aūt aut tāq̄ additiōes
aut tāq̄ idignas rñsione dimittit: ut pōt colligi ex dictis eiusdem
inferius i correctorio corruptorij ca. xj. Exo. In ca. xij. vbi dicit
in postilla: Egredere de ēra tua. i. de chaldea. Additio. j.

On videt rationabilit dictū ut cū dñs dixit abrae Egre-
dere de terra tua itelligat de chaldea: sicut nec dicēdū est
ꝙ abraā fuerit i chaldea nat⁹. cōstat enī ꝙ babylonia cū
tota terra sennaar que ē Chaldea pertinebat ad Cham filiū Noe
⁊ posteritatē eius vbi Nemroth regnauit: ut supra. ca. x. Abraā
aūt descēdebat de. Sem: cui⁹ fuit posteritas habitatio erat i alijs
regionib⁹: ut in eo. ca. habet. nec huic obstat qō dicit sup. xj. ca. de
arā fratre abrae ꝙ mortu⁹ ē i terra natiuitat⁹ sue i vr chaldeorū:
nā. put in b loco dicit Ra. Moy. gerūdeñ. ⁊ bñ ut videtur cū ibi-
dem dicitur In ēra natiuitat⁹ sue. referēdū ē ad arā solū q̄ natus
fuit i chaldea: nō aūt ad abraā: nā. j. xviij. ca. Abraā mittēs filiū
suū i mesopotamiā dicebat ei: Ad terrā cognationē ꝙ meā. pfici
cari in q̄ loco vbi nos habem⁹: Ad ēra cognationē ꝙ meā. hebraica
veritas habet: Ad terrā natiuitat⁹ mee eadē enī dictio ponitur ibi
⁊ sup. xj. ca. vbi dicitur: In ēra natiuitat⁹ sue. ⁊ sic patz ꝙ loc⁹ nati
uitat⁹ abrae erat in mesopotamia. Legit etiā. Josue. xxiiij. ꝙ iosue
alloquens filios isr'l dicebat: Trans fluuiū habitauerūt pres vri
ab initio thare p̄ abraā ⁊ nachor. cōstat aūt ꝙ trās fluuiū ē me-
sopotamia: ut in eo. ca. declarat: cū aūt dicit ab initio sat⁹ patz ꝙ
inde erāt oriūdi: ⁊ notāt ibi dicit: Thare p̄ abraā ⁊ p̄ nachor pre
emittēs arā: eo ꝙ arā ut dictū ē: fuit nat⁹ i chaldea nō i mesopo-
tamia. Ex quib⁹ lr̄ ꝙ cū dicit Abrae egredere de ēra tua. intelli-
git de qdā loco q̄ dicit barā: q̄ erat i mesopotamia a q̄ terra nūq̄
legit abraā fuisse egress⁹ nisi nūc de ꝑcepto dñi: ⁊ sic questio postil
la tozis ⁊ eī solutiones nō vident b habere locū. si aūt q̄rat quō
arā frat abrae dicit nat⁹ i chaldea: thare aūt abraā ⁊ nachor in me
sopotamia. Ad b dicendū ꝙ lra nos cogit ad vtrūq̄ cōcedendū
ut tactū ē: cui⁹ ratio pōt eē p̄m Ra. Moy. pdictū ꝙ thare habuit
ire de ēra sua i chaldeā p⁹ natiuitatē abrae ⁊ nachor: ⁊ añq̄ nasce
retur arā. ⁊ ibi i chaldea fuit nat⁹ arā. Rō aūt quare thare iuit i
chaldeā nō exprimit in lra pōt tñ ꝓbabilit dici ꝙ cū nemroth fuis-
set vir oppressor dīuz ut supra dictū ē. ⁊ volebat attrahē gētes ad
culturā ignis ꝙ iō vocasset thare ⁊ familiā suā q̄ erāt notabiles de
genere sem: ut ex diuturna habitatiōe eoꝝ i chaldea coīcarēt cum
alijs in huiusmodi cultura: ⁊ sic ap̄liaret iste cultus execrabilis: q̄
fuerunt ibidē diu cōmorati intātū ꝙ ibi nat⁹ fuit arā ⁊ mortu⁹ ⁊
thare ⁊ nachor ignē coluerūt: ⁊ qa cōmixti sūt inē gentes didice-
runt opa eoꝝ: abraā aūt a deo illuminat⁹ ⁊ ꝓtect⁹ diuinit⁹ fuit
eductus inde: ut lra dic in auctoritate alt. j. xv. ca. s. Ego sū dñs
qui te eduxi de hur chaldeoꝝ. Si forte q̄rat quare scriptura p̄mit-
tit ista ꝓticularit narrāda: dicendū ꝑm Ra. Moy. pdictū ꝙ scri-
ptura videt abbreuiate ⁊ obscure loq̄ i his q̄ ad idolatriā ptinent
in ꝑmo statu. s. añ legē reseruās ea ad tēpus legis in q̄ principalit
fuit idolatrie ꝓhibita plene declarāda. vñ sup. x. ca. dicit de ipso
nēroth: q̄ceptor aīaꝝ fuit cogens hoīes ignē adorare: ut in glo-
nibil tñ traditū in scriptura de eo nisi ꝙ fuit robustus venator: cozā
dño: q̄ sunt ꝓba breuissima ⁊ diuersimode interꝓtabilia: ⁊ eadem
rōne pdicta hic omittūt. Et attendēdū ꝙ in b ca. ⁊ alijs arā ē di
ctio eq̄uoca ꝑm linguā latinā: qa vno mō significat arā prēm loth
⁊ alio mō significat quendā in mesopotamia: ut cū dicit. j. eo. ca.
Cū egrederet de barā. sed i hebraica lingua nō ē in hoc loco eq̄uo-
catio: qa arā. put significat hoiem scribit cū hetb q̄ ē q̄nta lra al-
phabeti hebraici: put aūt significat locū scribit cū alia lra inexp̄ssi-
bili in lingua nra q̄ ē vra lra in alphabeto hebraico.

In eodē. ca. xij. vbi dr i postilla: Hebrei exponūt sic.
Licet qō ibac expositiōe cōtinet sit vez. s. Additio. ij.
ꝙ bñdictio xp̄i sit sup oēm nationē ēre nō tñ i hoc loco b
fuit abrae ꝓmissum. put patebit. j. ca. xxij.

In eodē ca. xij. vbi dr in postilla. Si querit hic quō abraā homo
tante perfectionis. Additio. iij.

Hec rñsio postillatoris vra ē ⁊ cōsona dict⁹ scōz ⁊ glose coi.
pōt tñ pter hoc vlteri⁹ dici ꝙ abraā cū esset ꝓpha: ut. j. xx. ca
aliqd ꝑ vrotis pudicitiā: b potiꝰ laus dei ⁊ ei⁹ cognitio apud ipsos
infideles reluceret: cogu̇erī enī pharao ⁊ sui ꝙ dñs eos flagellabat
maximis plagis ꝓpter sarai vxorem abrahe ut patz i littera. ⁊ sic
diuinam prouidentiam ⁊ eius iusticiam aliqualiter fatebantur
ꝓmptius ⁊ humilius quā philistijm: q̄ videntes idola sua corru-
entia ⁊ ipsos multiplicitur a deo plagatos ꝓpter detentionē arce
dñi ad b nitebat. ꝑuire dicētes: neq̄q̄ man⁹ sua tetigit nos b ca
su ꝓtigit. j. Re. vj. ca. Et ꝙ ap̄li⁹ pharao ip'lm israeliti cū tyrānice
verinēs vidēs se ⁊ suos multipl'r flagellatos a deo cū alijs signis
⁊ ꝓdigijs: adh nō cessabat diuino mādato resistē: ut ꝑz in Exo.

in multis locis aliter aũt fuit in ꝓposito cũ statim pharao ꝛe ob tẽptauerit dimittẽdo illicita: ex quo etiã fama gloriosa ipsũ abrae ꝓ quo ꝛus tanta opabat apud ipsos infideles claruit iuxta ꝓmissionem sibi supra a ꝛo factã cũ dixit: Magnificabo nomẽ tuum Ex quibus satis patz q̃rẽdã hebreoꝝ error specialiẽ Ra. Moy. gerundeñ. q̃ i b̃ loco asserit ꝙ abraã multiplicat peccauit nõ solũ in mendatio ⁊ huiusmodi ꝫ etiã inq̃stũ terrã ꝓmissionis exiuit sine mandato dñi: ad quã terrã ꝛe eius mãdato sp̃ali uenerat: ꝓp̃ quã quidẽ peccata abrae asserit ꝙ filij isr̃l fuerunt in captiuitate egyptiaca ꝙ multos ãnos: que q̃dẽ assertio vana ẽ: nam licz ꝛe multis factis legat ꝙ aliq̃ peccasset: ut ꝛe moyse in aq̃ ꝺictionis: ⁊ dauid in facto vrie: ⁊ huiusmodi: tñ scriptura palã eos reprehendit eis certas ꝑnas iungẽdo: ut ꝛe moyse Nu. xx. ca. ⁊ ꝛe dauid. ij. Reg̃. xij. ca. ne eoꝝ gesta in talibus ad exẽplũ trahãt. ꝫ in ꝓposito est ꝑ oppositum: nã huiusmodi factũ abrae nõ reprehendit in scriptura: ꝫ potius ad laudẽ ꝛi ⁊ sui facti bonoꝝ referẽt. ꝛe b̃ eni facto abrae ⁊ q̃busdã legitur i ꝑs. ad lrãm ꝓperterãsierũt ꝛe gente i gẽtẽ ⁊c. Nõ reliquit hoiez nocere eis: ⁊ corripuit ꝑ eis reges. Nolite tangere christos meos. Ex q̃ patz ꝙ ista ad laudẽ ꝛi ⁊ etiã sanctoꝝ suorũ referũtur. Replica correctorij ꝺ Burgeñ. fabulosũ.

In ca. xij. postillatoꝝ exponẽs illũ passũ: Egredere ꝛe ẽra tua. ꝺicit ꝙ intelligẽdũ ẽ ꝛe chaldea. q̃ egre ferẽs Burgeñ. inutili ut apparet digressiõe se fatigat. ꝺicẽs abraã natũ in mesopotania nõ chaldea. ⁊ quia sua digressio ẽ intricata ad clarius videndũ ineptias eius reduco ad certa pũcta. Primũ abraam nõ ẽ natus i chaldea. Secũdũ chaldea nõ est terra ꝛe q̃ in ꝓposito iuꝛẽ egredi. Tertiũ ꝙ abraã fuit natus añ arã quẽ genuit thare i chaldea: Quartũ ꝙ abraã fuit nat̃ i haram loco mesopotamie sic dicto. Alia que addit Burgeñ. fabulosa videtur: ꝫ primũ eius dictum est ꝓtra textũ Hiero. put allegat in glo. ordi. ꝑt etiã ꝑhari auctoritate bti Aug̃. etiã all̃ in glo. eadẽ. vbi ꝺicit ꝙ arã fuit ꝑmogenit̃ thare: ⁊ is fuit natus i chaldea ꝑm ipsũ Burgeñ. ⁊ oẽs. Thare autẽ semp mãsit i chaldea vsq; ad mortẽ arã ꝑm oẽs: ⁊ inẽ natiuitatẽ arã ⁊ mortem eiusdẽ natus ẽ abraã ꝑm textũ Hiero. ⁊ Aug̃. supra all̃. q̃s sequit magister hystoriaꝝ ꝺicẽs abraã primo noiari. cuius sit vltimo genit̃; ꝓpter ꝑnosticũ dignitat̃; similit̃ ⁊ glo. ordi. ⁊ ioseph̃ ꝙ cordant: q̃bus omnib̃ plus credere oportet q̃ Burgeñ. sine rõne dicta scoꝝ postponẽti. Est igit̃ terra natiuitat̃ abrae ipsa chaldea: nec obstat ꝙ Burgeñ. ꝺicit posteritatẽ sem in chaldea. nõ habuisse habitationẽ: q̃ q̃uis ꝛrũ sit ꝙ maiori ꝑte solus tñ thare cũ familia sua ꝺicit in lra ibi habitasse: ut etiã idem Burgeñ. ꝑ in eadẽ digressione: nec obligat q̃ Burgeñ. ꝺicit ꝛe hebraicis lris: nam credẽdũ ẽ magis nr̃e trãslatiõi ꝑ scos doctores ꝙ corditer exposite: nec puto oẽs vsq; ad Burgeñ. hebraicũ ignorasse. nec valet q̃ adducit ꝛe Josue. xxiij. ca. trans fluuiũ asserẽs illam terrã cẽ mesopotamiã. cũ chaldea etiã sita sit iuxta eundẽ fluuiam eupbratẽ: ⁊ ita bñ ꝺicit trãsfluuialis sic̃ mesopotamia. vnde ꝺicit Jsido. li. xiiij. ꝙ babylonica asie ẽ ꝓuincia i chaldea: cuius caput ẽ vrbs babylonia: a qua regio est nũcupata tã nobilis. ut chaldea: Assyria: ⁊ Mesopotamia in eius nomẽ aliq̃n trãsierunt: quã ꝓterfluunt Tigris ⁊ Eupbrates. Inepte igit̃ Burgeñ. exponit trãs fluuiũ cẽ mesopotamiã: cũ ꝑm Jsodo. vbi supra ⁊ magistrũ ꝓpriatũ li. xv. sit sita inẽ ꝓdicta duo flumina. vñ patz ꝑmũ dictum Burgeñ. forte falsũ: nã ⁊ ipse Burgeñ. fortasse ꝛe pñti errore pmitẽtia ductus b̃ dictũ retractat. veri eni cõtradicit. j. circa ca. xxviij. Deut̃. circa mediũ ꝺicẽs: Abraã primus pat̃ fidei non ignorauit chaldeã: ꝫ in ea fuit natus ⁊ inde educt̃: ⁊ nisi accipiat ꝓ retractatiõe sustineat a suis amatoribus ꝓ cõtradictiõe: patz ergo primũ dictũ cẽ falsũ: silr̃ ⁊ secundũ: qa cũ chaldea sit ẽra natiuitat̃ abrae ut patz ex dictis: iuꝛẽ hic exire chaldeã. hec ẽ intentio bti Aug̃. xvj. ꝛe ci. rei; ⁊ allegat in glo. ordi. ⁊ Joseph̃. j. li. antiquitatũ ꝺicit ꝛe b̃ egressu: Abrabã cũ lxx v. ãnoꝝ esset dimisit chaldeã ut dño iubenti migraret i chananeã. ⁊ ita bũc egressũ scũs Stephañ exponit actuũ. vij. ꝺicẽs: Exiuit ꝛe ẽra chaldeoꝝ ⁊ habitauit i charã ⁊c. Hec tertiũ dictũ Burgeñ. pot cẽ ꝛus qa saray fuit filia aram q̃ fuit nonagenaria cũ abrabã cẽt cẽtenari̓ ut. j. xvij. ca. Si igit̃ aram fuit iunior ꝙ abraã. viij. uel. ix. annoꝝ genuisset sarai qꝺ falsũ ẽ ⁊ fictũ. Jdeo ꝙ ⁊ quartũ ei̓ dictũ nullũ ẽ: nã ẽra trãsfluuialis ꝺicit i textu cõfiniũ mesopotamie: ut patz Josue. xxiiij. nec pot cõueniẽter intelligi ipsa mesopotamia: nã ibi patres nõ seruierũt dijs aliẽis q̃s noiat textus ibidẽ: ꝫ i chaldea ad requisitionẽ ⁊ fortasse cõpulsionẽ nr̃orũ. put ꝺicit idẽ Burgeñ. in ista digressione. chaldea aũt cõfinis ẽ mesopotamie: quia circa ⁊ intra eadem flumia: ꝑt supra dictũ ẽ sita. nec ꝓtractatione dignũ ẽ: in quo Burgeñ. circa ca. xiij. ⁊ xiiij. notat postillatoꝛẽ: nã puerilẽ occasiones scribendi accepit.

In ca. xiij. vbi ꝺr̃ in postilla: Chanane⁹ ⁊ phereseus. Additio. Rationabiliꝰ presumit ꝙ timebat abraã ne habitatores terre qui erãt sine timoꝛe dñi. s. chanane⁹ ⁊ phereseus videntes tantã cẽ abũdantiã abrae ⁊ nepotis eius ꝙ nõ poterat capere eos terra. expoliarẽt eos uel saltẽ ꝛe terra eicerẽt: sicut eicerũt philistijm isac ꝓpter similẽ causam: ut. j. xxvj. ca. ⁊ ideo inẽposuit scriptura in narratione buius recessus. Chanane⁹ ⁊ phereseus habitabãt in terra. q. d. tales erãt habitatores ter re ꝙ nõ tolerarent tantã abundantiã i extraneis.

In ca. xiij. vbi ꝺr̃ in postilla. Qꝛ factũ ẽ istud ꝓp̃ Abraam. Additio. j.

Hec expositiõ hebreoꝝ est friuola. quia ex hoc ꝙ rex sodomoꝝ miraculose exiuisset ꝛe puteo: nõ attribuerũt gentes exitum Abrae ꝛe incẽdio chaldeoꝝ. testimonio veritatis diuine fidei: in ꝛe testationẽ idolatrie: ꝑ qua Abraã exposuit se periculo incẽdij: cum etiã rex sodomoꝝ q̃ pessimus ⁊ idolatra erat sic exiuerat armatus ꝛe puteo ⁊ illesus: ꝫ potiꝰ ista attribuebãt magicis artib̃ uel huiusmodi. Et sic istud miraculũ factũ regi sodomoꝛũ nõ redũdaret in gl̃iam ꝛi q̃ eẽt valde incõueniẽs ⁊c.

In eodem. xiiij. ca. vbi ꝺicit in postilla. Ex b̃ patz ꝙ hebrei non sunt ꝺicti ab Abraam. Additio. ij.

Hde ꝺicat Abraã hebreus plenius habet in additione sup Matth. xxj. ca. Vide ibi.

Correctoriũ corruptorij bis additionib̃ nõ rñdet: q̃n ꝺicit illas nõ cẽ dignas ptractatiõe: cũ sint nullius vtilitatis: sicut patz sup̃ respõdendo additiõb̃ tertiꝺecimi capituli.

In eodẽ ca. xiiij. vbi ꝺicitur i postilla: Numerauit expeditos vernaculos. Additio. iij.

In b̃ loco vbi lra nra ꝺicit: Et numerauit expeditos. lra hebraica habet: Muniuit exptos. ⁊ est sensus ꝙ muniuit suos armis bellicis. s. illos suos q̃ erãt expti. ex quo patz prudentia abrae in re militari: quia nõ inermes accepit q̃ ad fugã sũt. ꝓni ut ꝺicit Vegeti⁹: ꝫ munitos seu armatos. Silr̃ nõ accepit tyrones: sed iã exptos. Potest cẽ ꝙ ex vicio scriptoꝝ hec varietas ꝓuingat: sic ꝙ vbi ꝺicitur: Muniuit: posuerũt. Numerauit. ⁊ vbi habetur exptos: posuerũt expeditos ꝓp̃ similitudinẽ hui⁹ dictionum ad inuicẽ: ⁊ etiã ꝓpter b̃ ꝙ statim addunt̃ termi numerales. s. ccc xviij. Sed b̃ nõ obstat: nã ex b̃ non sequit: nisi ꝙ tantus fuerat munitoꝝ ⁊ exptoꝝ numerus.

In eodẽ ca. xiiij. vbi ꝺicitur in postilla: Et ideo audita victoria abrae diuina ꝑtute ⁊c. Additio. iiij.

Hec sacrificiũ qꝺ obtulit melchisedech nõ est intelligẽdũ cẽ idem realiter cum nr̃o sacrificio: sed cẽ figuratiuũ illius vnde glo. interlinearis sup illud verbũ: Proferens panem ⁊ vinum ꝺicit: Hec sacra nostrorum sacrorum figura fuerant.

In ca. xv. vbi ꝺicit in postilla: Circa ꝑmum ꝛescribitur occasio petitionis. Additio. j.

Timere ꝙ abraã timuit ne in victoria quã habuerat accepisset totã mercedẽ iusticie sue a dño videt̃ irrationabiliter ꝺictũ. Tũ q̃a ꝑmũ ꝓmissũ abrae factũ fuerat: faciam ꝙ te in gentẽ magnã. supra. xij. ca. ꝫ b̃ non erat isto tpe q̃ abraam timuit: ptũc. n. nulla plena hebat: ⁊ sic nondũ hebat totã mercedẽ a ꝛo sibi ꝓmissam. Tum quia etiam veri phi licz felicitatem cẽnã nõ cognouerũt: nõ tñ ponũt totã mercedẽ bonoꝝ opeꝝ in victoria uel huiusmodi: ut patz. j. etb. Et multo min⁹ presumẽdũ ẽ ꝛe abraam: ꝙ totã mercedẽ a ꝛo sibi ꝓmissam estimaret q̃ sumi i q̃dã tpali victoria. Sz iste passus aliter posset exponi: ⁊ ut credo melius. s. ꝙ abraã ex ꝓdicta victoria timuisset ꝓp̃ duo. Primũ ne forte illi reges ab eo victi irruerẽt sup eũ sicut pluries cõtingit inter bellatores: eo modo q̃ timuit Jacob a sichimitis ⁊ conuicinis eoꝝ: ifra xxxiij. ca. Secũdũ timebat ne forte excessisset in psecutione illoꝝ regũ ⁊ ꝛe vastatiõe eoꝛũ. Nõ. n. legit ꝙ b̃ fecisset ex iussu diuino ⁊ ideo timuit ne forte in illo actu peccasset: iuxta illud Job. ix. ca. Verebar opa mea. ꝑtim cũ in lra nõ appareat: ꝙ abraã fuisset certificatus ꝙ illi q̃tuoꝛ reges iniuste se habuissent ꝺ q̃nq; adũsatios suos. vñ ꝛus assecurauit ipsũ ꝛe vtroq; timoꝛe: ꝛe ꝑmo. s. cũ ꝺicit: Ego ꝓtector tuus ⁊c. ne ẽreas a facie eoꝝ: q̃a ego ꝓtegã .te: de secũdo ꝑo assecurauit cũ dũ ꝺicit: Ego merces tua magna nimis: q. d. nõ solũ nõ reliq̃sti aliq̃d in ꝓdicta psecutiõe ⁊ victoria ꝓdictoꝝ regum; sed etiam per eã vlterius meruisti mercedem

magnam: inq̃t tum ex celo charitatis fraterne ⁊ ad honorẽ diuinũ hoc fuit factum.

In eodem ca. xv. vbi dicit in postilla: Quare aũt abraã in hoc loco intellexerit sibi ⁊ semini suo. Additio. ij.

Hec ẏba christi a iobãe narrata. s. Abrahã exultauit ut videret diem meũ ⁊c. non sũt referenda ad visionẽ abrae de q̃ in hoc loco agit: q̃a hic non fit mentio de passione christi nec de eius resurrectione: nec in re: nec in figura: ut satis patz aduertenti. sed hec ẏba euangelij potius sũt referenda ad tps immolationis isaac: de quo iã. xxij. ca. amplius videbit: sed q̃ abrahã intellexisset in hoc loco sibi ⁊ semini suo esse ꝓmissa: nõ solum hona terrena: sed etiã celestia: ex tribus pot cõprobari i hac visiõe cõtentis Primo ex hoc q̃ ꝓmissio de multiplicatiõe plis facta abrahe alic̃ facta fuit sap. xiij. ca. ⁊ aliter hic. ibi. n. assimilat multitudinẽ plis multitudini arene in hoc: q̃a arena ẽ q̃si innumerabilis. dicit enim Siq̃s pot numerare puluerẽ terre ⁊c. in b aũt loco excludit silitudinem simplicit̃ inẽ semen suũ ⁊ stellas celi. dicit. n. Sic erit semẽ tuũ. s. celeste lucidũ ⁊ incorruptibile: iuxta illud Dañ. xij. ca. Qui aũt ad iusticiã erudiunt plurimos: q̃si stelle in ꝑpetuas eternitates. Secundo etiã hoc designat q̃ illud q̃ ꝓdicit imediate: Eduxitq̃ eũ foras. nõ videtur ꝓprie intelligendũ: ꝑ motũ corpalem. nam hoc videt superfluũ esse: q̃a abrahã nõ posset suspicere celũ existẽs infra domũ uel tentorium: ⁊ sic sufficeret dixisse ei: suspice celũ. Et ait: suspice celum ⁊ numera stellas cum. n. dicit: Eduxitq̃ eum foras. ipse. n. obediendo mãdato exiuisset ad locũ: vbi posset suspicere Sed hec eductio aliq̃ intelligẽda ẽ. s. q̃ ad b q̃ abrahã haberet cognitionẽ saltẽ enigmaticã ꝑ fidẽ re felicitat eterna: oportebat eũ supra se seu extra se educi. iuxta illud. Eccl. iij. Plurima. n. sup sensũ hois oñsa sunt tibi. Et sic exponũt istud verbũ antiq̃ hebreorum: licz non ad eundẽ finem: dicũt. n. Quid est q̃ eduxit eum foras: hoc est dicere: eduxit eum de crudelitate seu opinione sua. Et notandũ q̃ non dixit: Exi foras: sed eduxit eum foras: ad venerãdum q̃ fides dei donũ est: ut Sap. iij. ca. Tertio cõprobat q̃ abraam in hoc loco credidit bona ſpualia sibi ⁊ semini suo ꝓmitti ex b quod sequitur Abrahã credidit deo: ⁊ reputatũ est ei ad iusticiã Ad quod sciendũ q̃ licz abraham a principio exiret de sua domo ⁊ de cognatione sua segauerit se ab infidelibus tanq̃ fidelis. fides tñ abrae i hoc loco fuit approbata a deo tanq̃ fides iustificans: ⁊ de hoc dicit ⁊ reputatũ est ei ad iusticiã. Cui⁹ ratio ẽ ꝑm Aplm ad Ro. iiij. eo q̃ ꝓtra ſpem in ſpe credidit: scilicz ꝓtra ſpẽ nature: cum ipse eet senex ⁊ uxor sua sterilis: sed pot⁹ in b q̃ credidit se ⁊ semen suũ cõsecuturos esse vitã ꝓmatã scz celestẽ: q̃ est maxime ꝓtra ſpem nature: iuxta illud. j. Cor. ij. Oculꝰ nõ vidit q̃ preparauit deꝰ diligentib⁹ se. illa enim que fuerunt antea dicta seu ꝓmissa abrahe nõ excedebãt totã facultatẽ nate: sicut cũ dicit: Faciã te in gentẽ magnam ⁊c. Et ideo in b loco ꝑcipue fides sua reputata fuit ad iusticiã ꝓpter ꝑdicta.

In eodem capitulo. xv. vbi dicitur in postilla: Sopor irruit super abrahã. Additio. ij.

In hebreo in hoc loco ꝓprie dicit: Sopor irruit super abraam: sicut in trãslatiõe nra eadẽ tñ dictio ponit hic: ⁊ sup. ij. ca. cum dicitur: Immisit dñs deus soporem in adam.

Replica correctorij contra Burgeñ.

In ca. xv. vbi postillator introducit abrahã timuisse: ne forte ꝓmissio sibi facta ca. xij. supra ꝓ uarietã solemnẽ victoriã eet ipleta: Burgeñ. dicit hoc fore irrõabiliter dictũ ex motiuis modicũ valentib⁹: ut patebit. postillator. n. cõformat se dictis scõꝝ ⁊ glose ordi. qui hũc passum myistice introducẽtes dicunt: triumphata multitudine viciorꝝ ꝓfortat spes cuiusq̃ fidelis a dño ne titulet: b mercedem expectet. Ad cui⁹ instar hic facit postillator addẽs ex lra banc victoriã nõ esse mercedẽ: b aliã multo maiorẽ expectandã. nec valet obiectio ꝓma Burgeñ. q̃a etsi ꝓ istã victoriã nõ crenit i ꝓplem: crenit tñ in gẽtẽ: iuxta verba ꝓmissiõis supra facte ca. xij. vbi dicebat: Faciã te ccelcere in gentẽ magnã Ex illa enim victoria creuitin gentẽ magnã: q̃a nõ solũ corã oibus illis regib⁹ ꝙubꝰ dimicauit reputat⁹ ẽ: b ⁊ magna gẽs ei adhesit ut putaret abrahã ꝓmissionẽ illã ipletã esse: qz nõ dicebat de pleb de gẽte. Rõnabiliter igit dcm̃ ẽ abrahã timuisse Nec scda obiectio Burgñ valet: nã etsi abraã ꝓcedat fuisse pbs ⁊ theolog⁹ nõdũ tñ ꝓfect⁹ qz videt de ꝓmissis ca. xij. ⁊ hic: tẽpaliter sopuisse: ut ps ex textu. nã de ꝓmissione hic facta dixit: Dñe deus q̃d dabis mihi: ⁊ cetera que sequunt: nõ grãdipẽdẽs ꝓmissũ nõ habito hrede tpaliter succedẽte. si enim eã ꝓmissionẽ de eterna mercede itellexisset plene frustra hredẽ carnalẽ ptisset: cũ in ea nemo alteri succedit ut heres ei⁹ cũ oẽs sint ibi coheredes xpi: nec sine culpa vernaculo inuidisset: cum in ecna mercede liter ⁊ ser⁹ appendũt eq̃ lance.

Non valẽt igit obiectiões Burgeñ. stat enim timor ꝓ postillatore inductus cum duob⁹ timoribus positis per Burgeñ. Item in eodem capitulo vbi postillator facit vtilem digressionẽ ad intelligendũ multos passus de. te. inf cetera oñdit Abraã ꝓ deũ in b loco instructũ: ut de eo intelligẽt sibi ⁊ semini suo ꝓmissa non solũ de tpalib⁹ b ꝓncipaliter de eternis bonis fore itelligẽda: q̃ nõ nisi ꝓ xpm potuerũt sortiri effectũ: ⁊ sic dicit xpi ei spualiter b insinuatum ⁊ iplicite: de quo exponit illud Joh. viij. Abraã pater vr exultauit ⁊c. Burgeñ. obijcit hic q̃ de xpo hic nulla fiat mẽtio: nec in re: nec in figura. Ad q̃ dici pot: q̃ in eo q̃ burgeñ: b tribꝰ rõnibus oñdit abraam intellexisse ꝓmissionis sibi factas ꝓncipaliter de eis ad q̃s tñ puenire nõ posse sciuit nisi ꝓ xpm. Decirco oportet eũ dicere q̃ hic iplicite fiat mentio de die ⁊ de xpe xpi ut de causa sine q̃ non. nam illi⁹ mercedis eterne sibi ꝓmisse effect⁹ fuit ipossibilis sine merito xpi q̃ surgit ex die natiuitatis ⁊ passionis ⁊c. Et ad id videt ptinere tres rationes burgeñ. in hac digressiõe posite: ut patet intuẽti. Et ad plene satisfaciẽdũ obiectiõi burgeñ. videt q̃n b ca. fiat mentio de xpo ꝑ figurã vacce trienis: capre: arietis: ⁊ colũbaz: put declarat late postillator auctoritate bti Aug. in li. de. q. ⁊ gre. In eodẽ ca. facit burgeñ. difficultatẽ in hoc termio sopor cum tñ multi texꝰ loco ei⁹ habeãt panor. Et huic alludit q̃ dicit Et horror invasit abraã. ⁊ ita vult Aug⁹. videt exponere ut patz in glo. ordi. vbi aũt habet sopor nõ vetere accipi ꝓ somno: b extasi: sicut supra. ij. ca. ibi. n. adamp sopore extaticũ illustrat⁹ ꝓphauit hic abraam vetus futura ꝓuidit.

In ca. xvj. vbi dicitur i postilla: Nec istud est absonũ rationi. Hec illa historia vester nõ ducit sufficies Additio. j. silitudo ad b q̃ filia regis egypti voluntarie fuit et ancilla sarai: cum quia ibi gentiles nõ fiebant serui iudeoꝝ q̃uis iungebant eis i suis ceremonijs: qõ longe minus ẽ: q̃ q̃ filia regi fieret ancilla sarai voluntarie hebree: Tũ q̃a scriptura ibi facit de hoc expressã mentionẽ ad laudẽ dei: b aũt nihil exprimit: nec etiam innuit b: vñ reputandũ est ficticiũ pot⁹ q̃ vez.

In eodẽ ca. xvj. vbi dicit in postilla: Ecce ait concepisti. In hebreo habet: Ecce cõcipies. Additio. ij.

Pene ꝓcordat in hoc translatio nra cũ hebraica veritate. nõ eni hic ponit dictio de terminate significãs futurã exceptionẽ: sicut Judic. xiij. ca. vbi scõm hebraicũ veritatẽ ponitur verbũ futuri tpis ꝓceptiõis significatiuũ: b i hoc loco ponit dictio oino similis dictioni q̃ ponit infra. Beñ. xxxviij. vbi ponitur: De viro cuius hec sunt ꝓcepi. vñ ꝓprie etiã ꝓcordit ad hebraicam veritatẽ translatio nra posuit: Ecce ꝓcepisti. Et sic nõ oportet fingere aborsũ: nec reuificationẽ de quibus nulla fit mentio in lra nec rõnabile videt: q̃ hec fieret miraculũ sicut in alijs q̃ fuerũt ꝓnominati añ natiuitatẽ: Tũ q̃a nõ fuerũt sibi similes i vita: imo valde dissimiles: Tũ q̃a miracula fuerũt publice facta ad laudẽ dei ⁊ bonorem natoꝝ: b aũt dato q̃ eet miraculũ eet occultũ: ⁊ sic nõ induceret vtilitatem. Replica correctorij contra. Burgensem.

Tit. ca. xvj. vbi postillator nõ reputat absurdam historiam hebreoꝝ dicentiũ: Agar ancillã sarai fuisse filiã regis egypti ex deuotiõe oblatã ⁊ cet̃a q̃ narrãt postilla. Burgeñ. aut obijcit eã tanq̃ fictã ⁊ falsam: ꝓmo ex eo q̃a etsi in libro hester dicat gentiles ꝓuictos ex deuotione iudeoꝝ cerimonijs: nõ tñ ut essent serui iudeoꝝ. Sz q̃d mirꝝ b ⁊ ibi: q̃ iuict⁹ ex deuotione ꝑstaret obsequia ⁊ puta: vñ coi noie diceret ser⁹ uel ancilla: nõ ex obligatiõe: nec ex b vilis oriꝝ ꝓditio: nec verisile ẽ sarai abrae ꝑsonã vilis ꝓditiõis voluisse ꝓiungi: ut inde fructũ adoptaret. nec secũda obiectio Burgeñ. valet. q̃a ꝓcedit ex auctoritate negatiue: q̃ bussit ⁊ miclesistis est multũ familiare. nec poterit eẽ formale nãm sequit in biblia nõ br: igitur nõ est vez: nã multe sũt catholice veritates in canone nõ repte. Item i eodẽ ca. vbi postillator sequẽs narrationẽ hebreoꝝ saltẽ non reprobans: dicit de aborsu agar ⁊ viuificatione fetus in fuga ⁊c. dicit q̃ hebrei exponũt ꝓcipies ꝓ ꝓcepisti. vbi Burgeñ. dicit in hebraica veritate non contineri seu haberi concipies: sed concepisti: de hoc non iudico nec est magni ponderis: quia postillator exponit in vno sensu sm ytrumq̃ tempus. Sed cum burgeñ. dicit illum aborsum fictum ꝑ hebreos ⁊ irrationabile esse q̃ dicunt factum miraculum in reuificatione

fetus: rationib⁹ tñ hebreoꝝ ꝙs tãgit postillator: nõ satisfacit Burgẽñ. nam nõ poterit dicere ꝙ pena agar ꝑ sarai iuste inflictã: ꝛ ꝑ agar supbe declinatã ve⁹ respexerit: ꝛ ꝓsolationẽ vederit cũ ei verit reꝓhensionẽ nõ ꝓsolationẽ dicẽs: Unde humiliari sub manu dñe tue. Oportet igit cũ hebreis sentire: ꝙ alia grandis tribulatio occurrerit ipsi agar circa afflictionẽ iustã sarai, ꝓpter quã visitãdã miserit dñs angelũ, pmittentẽ multiplicationẽ seminis significãtem aceptionẽ, plis: ꝛ publicationẽ nois nõdũ nati: nois inꝙ̃ gratiosi: quia if mal. vel interꝓtatur exauditio vel: q̃ omnia non possunt dici rationabiliter facta, ꝓpter supbiam agar: qñ dñam suam spernit nec, ꝓpter fugã: qua disciplinam ꝓtẽnendo declinavit. Videt igit ꝙ, ꝓpter angustias aborsus: ut dicũt hebrei dño humiliata orauerit ꝛ meruerit ꝓsolationẽ a vo q̃ respicit humilitatẽ: ut dicit glo. iclinearis: i cui⁹ signũ dic angel⁹: Ecce ꝛcepisti. s. ꝙ vinificationẽ fetus: ve q̃ dicũt hebrei: frustra eni dixisset ei ãgel⁹ ꝛcepisti. vel signu donãlẽ cõceptionẽ ab abrahã: qa hãtea nouit: ꝛ illi⁹ occasiõe dñam ꝓtẽpsit. Cõsẽtiat igit Burg⁹ hẽb. magistro historiar: postillatori ꝛ alijs: nec moueat in ꝓtrariũ vbilis obiectio: quã facit ve facto miraculo: nõ enim ẽ incõueniens ꝛcedere miracula fieri ꝑ malos: multo minus incõueniens est fieri ꝑ malis. Cedũt. n. talia ad dei laudẽ ꝛ dominũ vtilitatẽ. Erigit enim ꝑ ea spes dominũ: cũ tãta vident ꝛ audiũt malis ꝓstita bñficia: nõ vesperãt maiora sibi si voluerint posse ꝓstari. Et mirꝝ ꝙ burgeñ. putat, ꝓpẽ quã rem hãc apparitionẽ fuisse factã: quã grãdiꝛdit btus Hilarius de trini. libro q̃rto circa mediũ dicẽs: ꝙ is qui apparuit agar magni cõsilij angelus fuit noie ꝛ natura ve⁹ hee ille.

In ca. xvij. vbi dicit i postilla Ambula cozã me. i. ac si me semꝑ pñtialiter videres. Additio. j.

Tale qui cozã alio ambulat: non sꝙ eũ videt: sꝫ pot⁹ ille qui sequit⁹ voiem coiter videt eum: saltẽ ei⁹ posteriora. vñ cũ dicit: Ambula cozã me: nõ ꝓprie exponit dicẽdo: ac si me pñtialiter semꝑ videres ut in postilla: ꝛ ideo aliter videt hic dicẽdũ ꝓ quo attẽdendũ est: ꝙ ve iustis seu pfectis q̃ fuerũt ante aduẽ tum xpi sepe dicitur i scriptura: ꝙ ambulãt cozã deo ut in b̃ loco. ꝛ in. iij. Regl. xx. vbi Eẽchias dixit: Memento obsecro quõ ambulauerim cozã te. similiter ve eodẽ Isa. xxxviij. ꝛ sic in q̀busdã alijs De iustis añt q̃ fuerunt post aduentũ xpi nõ dr: ꝙ ãbulauerũt corã deo sed potius ꝙ sequũtur deũ. vñ Job. xij. ca. Qui mihi ministrat ꝛc. ꝛ. Job. viij. ca. Qui sequit me ꝛc. ꝛ sic de q̃plurimis alijs. Cuius ratio est: nã ꝑm doctores: exemplar pfectiõis humane est ipse xp̃s. in cui⁹ imitatione tota cõsistit humana pfectio: ꝛ ideo ꝙ primi iusti exẽplar pfectionis. s. xp̃m in hac vita existentẽ habebant ꝑ se: ideo pfectio eoꝝ consistebat in ꝙ ambulauerũt cozam deo. i. ambulauerũt ꝑ viã ꝑ quã xp̃s erat ambulatur⁹. postremo deo ꝙ exemplar pfectiõis. s. xp̃m habebãt añ se seu cozam se pficiebanẽ in b̃ ꝙ xp̃m sequerẽtur. vnde. Matth. xix. Si vis pfectus esse ꝛc. Añ in ꝓposito notandũ ẽ: ꝙ ve⁹ datur⁹ abrae mãdatũ circũcisionis: in q̃ precepto abrahã fuit ꝓcuius ceteris fidelib⁹: cõueniẽt dicit ei: Ambula cozã me ꝛc. nã in ipletione b⁹ ꝓcepti abrahã fuit imitator pfectiõis xpi: spãliter i duob⁹. Primo in placẽdo deo ꝙ obediẽtiã: cui ꝑ quaricationẽ adam displicuerat: ut in. iij. di. j. Scõo i b̃: ꝙ obediẽtia ipsi⁹ abrahe fuit q̃dã mõ exemplañ ad ei⁹ posteritatẽ. vñ sic ve xp̃o dr: De sic ꝙ obediẽtiã vni⁹ ꝛc. sic suo mõ abrahe obediẽtiã secuti sũt fideles. Et b̃ põt eẽ ratio: q̃re iusti q̃ ãte aduẽtũ xpi seu ei⁹ passionẽ vecesserũt: dicũt eẽ i sinu abrahe ut p̃z. Lu. xvj. ca. Quãuis multi iusti vecesserit añ̃ꝑ abrahã fieret ut adã abel: ꝛ multi alij: ꝛ ideo i b̃ loco i, ꝓprie dr abrahe: Ambula cozã me ꝛc. b̃ē dicẽ. bula ꝙ viã obediẽtie: ꝙ ꝑ ego sũ ãbulatur⁹ ꝛ esto pfectus: sic ꝙ eã tradas posteris tuis imitandã: eo modo q̃ ego tradam viã meã imitandam cũctis. ve b̃ eni cõmendat abrahã a deo infra. xviij. ca. vbi sic dicit. Scio. n. ꝙ ꝑceptur⁹ sit filijs suis ꝛ domui sue post se: ut custodiãt viã dñi ꝛc. que q̃dẽ expositio etiã ꝛcordat rationi naturale. Natura eni ꝑm Boe. imitiũ sumit a pfectis: ꝛ ideo quia ve⁹ disposuerat ꝙ abrahã esset pr̃ multar gẽtiũ ꝛ accepisset signaculum fidei iustificant: quẽ postea q̃plurimi alij sequerent: ideo cidẽ dicit in hoc loco: Esto pfectus, q. d. accipiat a te q̃dãmodo imitiũ pfectiõis modo p̃dicto. Et notandũ ꝙ ve q̀busdam iustis qui fuerũt añ abrahã legitur ꝙ ambulauerunt cum deo. vnde ve enoch supra Ben. v. ca. ꝛ ve Noe Ben. vj. quod cõcordat p̃dictis. Nam ve istis nõ potest dici, ꝓprie ꝙ ambulassent cozam deo: sicut ve abraam: cum nõ eis conueniant ita expresse p̃dicte rationes. Nec ve eis posset dici ꝙ fuissent secuti deum: cum fuerint ante aduentum xpi: sed hec eis ꝓuenit ambulare cum deo scilz in via iusticie ꝛ innocẽtie: que sanctis ꝓuenit cõmuniẽ.

In eodem ca. xvij. vbi dicit in postilla: Alioquin pr̃ pueri vel ei⁹ tutor ꝛc. Additio. ij.

Omittens circũcisionẽ nõ erat morte corpali puniẽd⁹ etiã ꝑm hebreos. nõ eni dicit hic morte moriar: sicut i alijs criminib⁹ in q̃b⁹ lex vetus mandabat puniri morte corporali: sed dicit hic: velebitur anima ipsi⁹ ꝛc. idẽ non cõputabit inẽ scõs ꝑm glo. Cuius ratio est quia talis anima remanebat obligata originali ꝓcato. in cuius remediũ circũcisio fuit data ut i. iij. di. j.

Replica correctorij ꝓtra Burgẽ. velrũ.

In capitulo. xvij. vbi postillator exponẽs illũ passum: Ambula cozam me. dicens ac si me pñtialiter semꝑ videres: Burgẽñs dicit illam expositionẽ nõ esse ꝓpriam: quia ut inquit: qui ambulat cozã aliquo nõ semꝑ eũ videt: sed solum q̃ sequitur aliquẽ semꝑ videt posteriora eius: sed b̃ videt quoddam senectutis velyramentũ: loquẽdo ve dei aspectu sicut ve hominib⁹ sese aspicientibus. Nam qui deũ videt: vel quasi videt presentialiter: videret eum ante: post: sursũ: deorsum ꝛc. sine eni erroꝛe non potest dici assignãdo deo sicvnam differentiã positionis quasi nõ aliam: qa sic diceret deum diffinitine in loco: quod est erroneum: quia deus vbiq; tot⁹ est ꝑm essentiã pñtiã ꝛ potentiã; ꝓprijssime igitur dixit postillator: Ambula cozam me: ac si presentialiter semꝑ videres qa me presente malefacere timebis: ꝛ filialiter timendo ꝓficies: ideo sequit: ꝛ esto ꝓfect⁹. sic ꝛ beatus Greg⁹. xxxiij. moral. sup illo passu Job: In oculis eius quasi bamo capiet eũ dicit: In oculis ꝙpe habere dicimur: quod cozã nobis positum videmus. Nõ igit magni ponderis ẽ distinctio q̃ burgeñ. ponit: inẽ ambulare cozã deo cum deo: ꝛ post deũ: deus. n. cunctis iustis ab initio nõ solũ cozam sed ꝑ̃ius ꝛ obuius oñdit viã ꝓfectionis ꝛ iusticie; bis quidẽ clarius; bis ꝑo obscurius: ut non solum sancti noui testamẽti possint dici imitatores dei: sꝫ etiã veteres, nũq̃d iosue cũ populo veteri imitator fuit q̃n dixit: Absit a nobis hoc sc̃et⁹ ut recedam⁹ a dño ꝛ relinquam⁹ vestigia eius: Josue. xxij. Nunq̃d ꝛ eẽchias de quo dicit. xiij. Reg. xviij. Adhesit dño: ꝛ nõ recessit a vestigijs ei⁹. Nũquid Job q̃n dixit: Vestigia eius secut⁹ ẽ pes me⁹: Job. xxiij. Nũquid Josias quando pcussit fedus cozã dño: ut ambularet p⁹ dñm ut dicit. iiij. Reg. xxiij. ꝛ. ij. Paral. xxxiij. ꝛ sepe sancti ve. testa. dicũt posteriora dei vidisse: ꝛ iccirco nõ solum cozã: sed post dñm ambulasse: ꝛ verum ẽ ꝑm rem omnẽ iustũ diuini exemplaris imitatorẽ vocari: nõ obstãte vocali diuersitate quã Burgẽñ. fabricat: q̃ tñ ad sensum lrãlẽ nihil facit: niſi habẽdo respectũ ad xpi bũanitatem. Nam si p hypothesim: xp̃s nõ fuisset incarnat⁹: nihilomin⁹ nõ vecessent iusti: q̃ i via dei ãbulassent. nec videt valere ꝙ Burgẽñ. dicit: Primos iustos exẽplar pfectionis. s. xp̃m solũ habuisse p⁹ se: nõ añ se. coincidit. n. cũ. Eluidio: q̃ dixit xp̃m añ Mariã nõ fuisse. Aplo tñ dicente ad hẽb vlti. Jhesus xp̃s heri ꝛ hodie ipse ꝛ in secula. Sapia. n. dei patris q̃ xp̃s ẽ: ab initio viã pfectiõis: etsi nõ humano quersatione: tñ doctrie ꝛ legis velatiõe multipliciẽ exẽplificauit. vñ ꝛ Burgẽñ. sibi ipsi in hac digressione ꝓtradicẽdo dicit abrahã fuisse imitatorẽ pfectionis xpi in duobus, nec mirꝝ: qa omnes patres vete. testa. spiritualiter legem intelligendo: dicendi sunt viri euangelici: ꝑm donauen. ꝛ alios inter quos potissim⁹ abraam fuit: que madmodũ Burgẽñ. ipse fatetur. In eodem ca. vbi magister Nico. dicit: Negligentẽ circũcisionem siue patrẽ siue eutorẽ morte plectendum ꝛc. Burgẽñ. credidit ꝙ ve morte corporali dictũ esset ꝛ ita vadit sua inuectio. Sed videtur postilla tor non ve morte corporis: sed anime dixisse ꝑm glo. ordi: ꝛ specialiter ve morte cõminata primis parentibus: quia omnes nati pre unt q̃ ve regeneratione nõ sanãt: ut dicit Isi. ꝛ est glo. ordinaria.

In ca. xviij. vbi dicitur in postilla: Expositores autẽ catholici dicunt ꝙ a principio capituli. Additio. j.

Discussio seu examinatio barum duar expositionum circa apparitionẽ abrae factã i b̃ loco nõ ẽ sic superficialiter trãseũda sicẽ i postilla. Coiter. n. tenet ecclesia i b̃ loco abrae fuisse factam revelationẽ ve trinitate diuina ꝛ psonar: ꝛ vnitate diuine essentie: vnde ecclesia coiter cantat: ꝙ abrahã tres vidit ꝛ vnũ adorauit: sed diligenter aduertẽti satis ꝓbatur veritas ex ista catholice expositiõis ex multis. Primo quia si b̃ esset due apparitiões ꝑma eẽt oino superflua. Cũ. n. dr: Apparuit ei dñs ꝛc. nõ exprimit ꝙ aliq̃d dixisset dñs abrae: nec ecõtra: qa statim subdit: Cũ elenasset oculos. Exquo patet ꝙ ꝓcessus seu forma illi⁹ visionis ꝓsistebat in apparitione illorum trium virorum: ꝛ sic exponit Ra. moy. in suo libro ve reductione perplexorum. s. ꝙ apparitio dñi in hoc:

loco facta abrae exhmik per hoc qō sequit: Cūq eleuasset ꝛc. Item quia āgelo lōquēte cū abraā ꝛ annūciatiōe sare: ꝛ ipsa ridēte ꝛ locutus est abrae ꝓtinuādo locutionē angelicā sine aliq̄ interruptiōe q̄si esset idē angel⁹. s. q̄ loq̄batur ꝛ deus. vñ dicit: Dixit autē dñs ꝛc. qō nō est itelligendū ꝛ identitate essentiali: sed ꝛ identitate repñtatiua. s. q̄ ille angel⁹ tūc loquebat⁹ ꝑsona diuina quā in illa apparitiōe repsentabat. Itē dictū angeli. s. reuertēs veniam ad te ꝛc. nō legit impletum nisi ibō qō dicit infra. xxj. ca. Dñs aūt ꝛc. in quo apparet qō ille āgelus q̄ dicit se reuersuꝝ: ꝛ dñs visitās accipiunt in ꝟ loco ꝓ eodē mō ꝓdicto. Item ꝟ patz ꝛ adoratiōe abrae: q̄ postq̄ vidit tres: vnū adorauit. qō itelligendū est ꝛ adoratiōe latrie. dicit. n. Et adorauit i terra: qō vnū ab ipso adoratū adonai vocauit: ut pz i lra hebraica. Itē hoc patz ex obsequio abrae ꝓdictis viris seu āgelis ipenso: Tū in locutiōe cū se vocat seruū: ut cū dixit. Ne trāseas seruū ꝛc. Tū i hoc q̄ ea q̄ ad quinū parauerat per seipsū cū magna diligētia seu festinatiōe faciebat: ut cū dr Festinauit abraā i tabernaculū ꝛc. Ipse ꝙo ad armētum cucurrit ꝛc. qui festinauit ꝛc. Tulit q̄ butyrū ꝛc. ꝛ posuit coram eis. vñ Origc. Cōsidera ꝓtin⁹ senē abraā ipigrū ꝛ alacrē i officijs. Itē ꝙa ipsis recūbentib⁹ dicit: Ipse ꝙo stabat iuxta eos: q̄si nō audēs ꝑsedere cū eis: nec etiā illiplū ad ꝟ iuitabant q̄ oia attēta dignitate abrae ꝛ eius senectute irrōnabiliē fierēt nisi hec apparitio cēt sibi repsentatiua diuinoꝝ. ꝛ abraā ꝟ spū ꝓphetico coguisset. vñ Ambro. in li. ꝛ abraā. Vide ꝓmo fidei mysteriū: ꝛ⁹ illi apparuit ꝛ tres aspexit: cui deus refulsit trinitate: nō sine filio prēm suscipit nec sine spū scō filiū ꝓfitetur. hec ille. Ex quib⁹ ꝛ aliis ad ꝟ correspōdentib⁹ in lra ꝓtentis si attēte ꝑsideret manifeste patz: q̄ hec fuit vna apparitio incedēs a ꝟ quod dicit: Apparuit aūt ei dñs: i ꝓncipio ꝟ⁹ capituli. xviij. vsq̄ ad ꝓncipiū sequentis capituli. s. xix vbi dr: Abijt dñs postq̄ cessauerat loqui abraā: ꝛ tō cum āgeli recessissent abeūdo sodomā: inꝓnit Abraā ꝓo adhuc stabat coram dño: ꝓtinuando ꝓdicta dicēdis sub eadē apparitiōe in qua abrae postq̄ a deo audiuit. Ambula coꝝ me ꝛ esto pfect⁹ ꝛc. put supra fuit dictū i additiōe i ca. imediate p̄cēdēti: ꝛ recepit pactū dñi in carne sua in fedus eternū ꝛc. s. ad ei⁹ nitatē ducēs: ut in glo. statim fuit sibi facta apparitio trium diuinaꝝ ꝑsonarū cū vnitate diuīe essentie repñtatiua: ut ille q̄ pater multaꝝ gentiū cōstituebatur a deo i ꝙa fide: vltimū ēminū i quē fides tēdit saltē enygmatice seu repñtatiue vidēt: ꝛ ꝙsequēt oñdēt cē intercessor. ꝓ. ꝛ linquētib⁹ etiā alienigenis ranq̄ paē multaꝝ gentiū: ut patz in facto sodomorū que ē secūda ꝙs p⁹ ꝓncipalē bui⁹ apparitionis. vñ recte ꝑsiderāti hec expositio ē ꝙa apud catholicos ꝛ lre magis ꝑsona: licet forte apud ifideles distinctionē ꝑsonaꝝ i diuinis nō recipiētes posset irrationabiliē declinari: ꝛ q̄ catholicus exponēs curare nō ꝛtet: ꝓut ꝛclaratū fuit i qōne supr ꝓlogū arti. v. Et notandū q̄ licet in exordio creatiōis mūdi: ꝛ ꝛinceps sepe pluralitas ꝑsonarū diuinaꝝ cū essentie vnitate inuaf: nō tñ numer⁹ ꝛminat⁹ diuinaꝝ ꝑsonaꝝ explicite oñditur vsq̄ ad tēpus abrae i hac apparitiōe: ex quo dignitas abrae demonstraf: ꝑserti in his q̄ ad fidem ptinēt.

In eo. ca. xviij. vbi dicit i postilla: Et adorauit adoratiōe dulie.

Additio. ij.

Hec adoratio videf cē latrie: quia vbi dicit: Dñe si inueni grām ꝛc. ibi ponit adonai: ut dictū ē. adorabat enī abraā ꝛū repzesentatū ꝓ istos tres viros. vñ. Aug⁹. xvi. ꝛ ciui. dei. Abraā in tribus viris ꝛū cognoscebat: cui ꝑ singularē nume rū loquebaf: etiā cū eos ꝟies cē arbitraref. hec ille. Nec valet q̄ hebrei dicūt q̄ vnus apparebat quasi dñs inē alios quē abraā allo q̄baf. nā abraā ibi se exhsse vocat seruū illoꝝ: nō tñ vni⁹. dicit enī Iccirco ꝛclinastis ad seruū vr̄m. De nobis aūt loq̄ trium angeloꝝ nō videf temere aliq̄d asserēdū: ꝟ visibiliē videf cē dicēdum: q̄ ille qui venerat ad ꝛnūciandū sare ꝓceptū: a q̄ xpus hm carnē nascitur⁹ erat: cēt gabriel. ipse enī ꝛnūtiauit danieli tps aduent⁹ xpi. Daniel. ix. filr ꝛ Iacb. cōceptū ꝑcursoris ipsi⁹ xpi: Lu. j. ꝛ finaliē brate ꝙgini xpi cōceptionē: Lu. j.

In eodē ca. xviij. vbi dicitur in postilla: Secūdum aūt aliā expositionem.

Additio. iij.

Secundū ꝙo expositionē. s. catholicā supradictā iste q̄ vocatur hic dñs ē verus ꝛ⁹ sub rōne veritatis ab abraam appretensus: nō habito respectu ad distinctionē ꝑsonaꝝ: sicut in q̄plurimis locis sacre scripture repiť.

In eodem ca. xviij. vbi dicitur in postilla: Ultra ꝙo ꝛcem nō ꝛsēdit.

Additio. iiij.

Hieremie. v. ca. legit: Circuite vias ir̄m ꝛ queritе in plateis eius: an inueniatis viꝝ facientē iudiciū ꝛ q̄rentē fidē ꝛ ꝓpicius ero ei. s. ir̄m: ex q̄ videf q̄ ꝓ iusticia vnius tm̄: nō esset irrōnabile q̄ literaref vn⁹ ꝑs: vñ non videf extraneū q̄ abraā ausus fuisset ꝓtere: qō dicere. in ꝑsona dñi ꝓcedebat. Ad quod dicēdum q̄ in hoc loco ꝛ⁹ loquiť more humano: ut doceret abraā: q̄ ꝓut deus in hoc loco testatur: ꝓcepturus erat filijs suis ac comuni sue post se custodire viā dñi: ꝛ facere iudicium: ꝛ iusticiam addisceret: qm̄ ꝓcedendū erat per viam iusticie in punīdis magnis flagitijs: q̄ publicā euidētiam habēt: ꝛ quib⁹ intelligitur clamor. vñ hm Ambro. Peccatū cum clamore: culpa cū literate est: ꝛ ideo iste collatiōes inē deum ꝛ abraam referēde sunt ad informationē ipsius abrae mō humano: ut cū dicit: Descendā ꝛ videbo ꝓcipitationē iudicij. ꝓsceret ꝑsertim q̄ ad maioria crimina: q̄ ꝙto acrius sunt punienda: tāto videnť tardius credenda: ut in glo. Abraā aūt nō ꝓtinuit in hoc loco misericordiam simpliciter: ꝟ admixtam cum iusticia: vnde dicit: Absit a te ut occidas iustum cū impio ꝛc. ꝛ ideo postq̄ accessit ad numerum ꝛcem cessauit vltra ꝓtere: estimās q̄ modicum quasi nihil reputatur: ut dicit ꝑbs. ij. pby. Dicre. ꝙo i ꝑsona ꝛi more diuino loquitur: cuius misericordia est infinita: ut sic etiam ꝓter vnū tm̄ ꝓcēdum dicit esse q̄si ceteris.

Replica correctorij ꝓtra Burgēn. fictorem.

Tra. ca. xviij. exponit postillator apparitionē factam abrae hm intentionē hebreoꝝ ꝛ etiam doctorum catholicorū ad lrām multū sufficienter ꝛ intelligibiliter: sed quia mysticam expositionē hic nō tangit: sed in opre suo morali Burgēn. dicit cum superficialiter facere: ꝛ facit longam digressionē: que tñ ad sensum lrālem nō videtur pertinere nam illū passum: Tres vidit ꝛ vnum adorauit. etiam exponit ꝛ trinitate ꝑsonarum ꝛ vnitate essentie per allegoriam. similiť hrat⁹ Aug⁹. ij. ꝛ trini. ca. v. ꝛ glo. ordi. vñ etsi in hac apparitione deus repzesentabatur ad lrām: ꝛ in eius ꝑsona fiebat locutio ministerio angelico in corporibus assumptis: abraā tñ ꝓmo putabat eos esse hoīes: quib⁹ humanitatis impendebat obsequia: sed ex colloquio aliquid sup hoīes excellentie habere eos ꝓcepit: utputa scire occultum: scire risum: ꝛ cetera que ex littera trahi possūt: vñ nō dubitauit deum adeē. Hec ē sentētia hrati Aug̃. xvj. ꝛ ciui. dei. ca. xviij. ꝛ magistri histo. Patz etiam in spāli ex gestis abrae ipsū ꝓmo nō intellexisse deum nel āgelos fuisse i hac apparitiōe; quēadmodū sentit Burgēn. ꝟ postillatorem. nam stultū fuisset ꝛo uel angelis ꝓdum corporalem exhibere loturam: nec minus stultū intelligentijs ifatigabilibus reputare locum q̄etis post latorem: multū q̄ irrōnabile imortalibus ꝓponere cibum: qui. n. cito egēt imortales ee nō possunt: qō vidit Aristoteles i lumine naturali: ꝛ abraā nō dubitauit nec dubitare ꝛbuit ex lumie fidei. Ex quibus manifestum est q̄ ꝓmū putabat eos homines cē: ꝛ ꝓtūc eis cultū dulie tm̄modo exhibuisse: sed per colloquia mozes ꝛ eozum cōclusiōes: ꝛ ꝛterminationes ꝓtinuo didicit abraam āgelos eos cē: ipsumq̄ deum representare: ideo aliq̄n loquebatur eis pluraliť dicens: Iccirco ꝛclinastis ad seruū vestrum: aliq̄n singulariter dicēs: Mūquid ꝑdes iustum cū ipio? sicq̄ exhibuit eis cultum hyꝑdulie. ꝟ si latrie recepit signatū. ꝓ signo: repzesentatū deū. ꝓ repzesentātib⁹ angelis quibus bñ pensatq̄ soluūtur faciliter ea que ꝓ Burgēn. sūt adducta in ꝓtrariū In eodem ca. vbi postillator exponēs adorationē abrae. dicit eā fuisse latriam: allegās ad hoc q̄ in hebreo haberur adonai: vbi nos habemus dñe: hoc videtur Burgēn: fingere q̄ in hebreo. s. habeaf adonai. nā Exo. vj. dicit: Ego sū dñs q̄ apparui abraā: isaac: ꝛ iacob ꝛ nomē meum adonai nō indicaui eis. quō igitur abraam vocasset dñm adonai: cum nomē illud nō fuit ei notum nec indicatum? ꝛ puto cum sepe sic fingere: qñ loquitur ꝛ hebraica ꝛitate: hoc tñ non vrget: quia hm tratum Hiero. adonai nō est ꝓpriū nomē: qa interpretatur dñs uel dñator que possunt ꝓuenire alijs q̄ ci cui latria est adhibenda. Nec valet instantia ad illud quod dicūt hebrei vnum ex illis tribus apparuisse quasi alijs prestantiorem: qa dicit Burgēn. q̄ abraam dixit se seruū omniū trium. stat enī apparere regem cum quatuor uel ꝙnq̄ ꝓncipibus. inē quos rex apparet solēnior. ꝛ tñ quis dicat se seruū omnium. sed in ꝓncipali videtur Burgēn. implicare: allegat enim hratū Aug̃. q̄ abraam arbitrabatur eos ꝟies esse: sicut ꝛ verum est: ut patz ex dictis in ꝓcedenti. §. Et ibidē Burgēn. dicit abraam deo latriam exhibuisse i ꝓpsito: qui singulariter ꝛ eis loquebaf. Unde arguit contra Burgēn. quia abraā in eodē littere contextu loquebaf ꝛ eis pluraliter

igitur nō exhibuit eis latriam a cōtrario sensu: igitur si exhibuit latriam: nō exhibuit latriam: que ē implicatio: nec fortasse valet fugere ad mysterium trinitatis psonarū: quia hoc i veteri lege fuit valde velatum: q̄uis multipliciter fuit sub velaminib⁹ expressum nec abraā adhuc i hoc loco i eo mysterio forte plene fuit īstructus Quibus sic stātibus, p Burgeñ. respondetur: q̄ cum Abraā eos quos estimabat eē boies ex certis signis cognouit angelos eē: & ipsos vere repūtare locutus ē eis singulariter babēdo respectum ad āgelos repsentātes & ita estimatione pma exhibuit illis obsequiam ut vult postillator: sed postbac melius īstructus, pter representatum: latriam exhibuit: ut vult Burgeñ. Et hunc intellectum videtur aperire idem Burgeñ. in additiōe sequēti: vbi dicit q̄ Abraā apprehēdit i hoc loco vere vrū sub ratiōe veritatis. nō habito respectum ad distinctionē psonarū. Sed q̄d veritatis habeat h̄ dictum Burgeñ. quo ad aliq̄d alium requirit tractatū. In eodē ca. vbi postillator dicit abraā vltra vecem nō recēdisse &c. Burgeñ. initat per illud Hiere. v. ca. Circuite vias ierl̄m. &c. vbi fm q̄ Burgeñ. exponit: pro vnius iustitia tm̄. cōceditur venia toti cōmunitati: nō ergo fuisset extraneum abraā petere, p pauciorib⁹ q̄ vecem. hic dico q̄ illū passum. Hiere. alie postillator exponit & melius dicēs: q̄ virum nō accipiatur hic, p vnico tm̄ sed accipiē singulare, p plurali: sicut Exo. viij. Venit musca grauissima. i. multudo muscarum probat aūt suam expositionem ex eo. quia ibi erat Hieremias. baruth: & abdemelech ethops: q̄ iusti cōmemorant de duobus pmis dubium nō est de tertio dicē Hiere. xxxix. Anima tua erit tibi in salutem: quia i me habuisti fiduciā: ait dñs. Et hūc locū dimittit burgeñ. intactū nec valere videt distinctio burgē. de modis loquendi hic & ibi: diuino. s. & humano: quia vtrobiq̄ sūt questiōes nō decisiones. de⁹. n. pcit aliq̄n multis, pter paucos aliq̄n autem nō pcit, pter multos nā. iij. Regū. xviij. balē quō nō pcit samarie: sed totam affluxit fame, pter idolatriā: cum tm̄ saluari fuerāt septem milia viroz, qui nō curuauerāt genua sua añ Baal: ut patz. xix. ca. ibidem. Sic & aliq̄do punit multos, p vnum sicut, pter petm̄ dauid ut patz. ij. Reg. vlti. quorū oiuz causas querere nō est presentis, positi.

In ca. xix. vbi dicitur i postilla: Et quo patz q̄ ad simplicē &c.

Additio. j.

Notandū q̄ angeli iuitati ab abraam ad pmā inuitationē acquieuerūt ut patz supra. xviij. ca. vbi ad pmā petitionē abrae angeli dixerunt: fac ut locutus es: inuitati tamen a loth non acquieuerunt: nisi ad magnā instantiam & quasi compulsū: vñ dicit ibi: Cōpulit eos &c. Exquo dicūt q̄dā hebreoz expositores & videtur rōnabile; q̄ ex h̄ datur doctrina boibus: ut cum inuitant a viris magne auctoritatis. nō velēt se retrahere: sed acquiescere statim, pter eorum reuerētiā sicut angeli fecerūt ebrae. cum aūt inuitant ab hominib⁹ mediocris seu modice auctoritatis: nō velēt statim acceptare inuitationē seu quinū: sed aliqualiē se retrahere ne leues videant: sicut angeli fecerūt cum loth.

In eodē ca. xix. vbi dicitur i postilla: Et locutio &c. Additio. ij.

Iste passus nō videtur exponēdus hyperbolice: nō enim dicitur hic solum. q̄ tota ciuitas seu viri ciuitatis vallauerūt domos loth: h̄ sup h̄ addit a puero vsq̄ ad senē. & adhuc vltra dicit: Omis ppl's simul. vnde datur itelligi q̄ oēs fuerāt ibi, pter loquēdo. nec velet, p nō verisimili reputari: q̄ ppl's valde numerosus sit circa vnum domū uel castrum: quia dato q̄ nō oēs sint, pe: h̄ aliq̄, pe sint & aliqui remote: oēs tm̄ sunt circa castrū qui longe uel, pe circundāt: & intēdūt eum vallare: q̄ quidē rside ratio in hoc loco nō est sine mysterio. dixerat. n. dñs abrae supra xviij ca. Descendā & videro vtrum clamor &c. vbi deus loquēs more humano: ut dictum ē: ostēdit q̄ volebat se habere in h̄ facto sodomoz ad modum volētis aliquid experiri uel tentare. supra quod fuit cōcessum a deo: q̄ si iuenti fuissent decē iusti q̄ nō delerent: ut ibidem. Nec aūt in, pcutione facti scriptura nos docet q̄ nō solū nō erant ibi decem iusti: sed nec vnus pter loth: & ideo exprimitur in lra: q̄ a puero vsq̄ ad senem: oīs ppl's fuit in illo facinore. q. d. deus fideliē se habuit cum abraā: quia nō exercuit vltionē suā in sodomitis donec per angelos suos repertum fuit: q̄ oēs simul a puero vsq̄ ad senē nullis iustis pueniebāt in crimine. vñ Ambro. in li. de abraam: Audi scripturam testificātem: circūdederūt domū ab infante vsq̄ ad senem tot⁹ ppl's: penitus nulla etas erat cui pte īmunis &c.

In eodem ca. xix. vbi dicit in postilla: Sed hoc dictum nō videtur, p sonum verbo saluatoris: Matb. xix. decētis: De siquis dimiserit vxorem: & aliā duxerit mechatur &c.

Additio. ij.

In additiōe super Matb. xix. de hac materia tractat satis plene: & etiā. j. i Deut. xxiij. dño p̄cedēte tractabit ibi. n. prius est loc⁹ de hoc inquirend⁹: & ideo ad psens relinq̄

Replica correctoris pter burgensem.

In ca. xix. vbi postillator dicit eē hyperbole cum dicit. Omis ppl's circuibat domū loth &c. Burgeñ. se opponit dicens prie deberi itelligi: q̄a oēs pe erāt ibi sic ptcipes in crimine: & solus loth iustus ibi reptus ē. sed hui⁹ Burgeñ. expositio simplicit est falsa: pueris enī p̄cepti non capacib⁹ fm beatū Aug. xxj. de ciui. dei. ca. xvj. illud facin⁹ imputari nō potest. Si. n. pprie intelligi debet sicut vult Burgeñ. mulieres sūt de ppl'o: & sic oportuit omnes vtriusq̄ sexus adeē: imo & vagientes in cunabilis: quia sequit in lra: eos qui foris erāt percusserūt cecitatea minimo vsq̄ ad maximū. Est igit hyperbole: & quod dī a puero vsq̄ ad senē oportet accipi exclusiue nō inclusiue, pter dicta: nec valet argumentum burgeñ. quia sol⁹ loth fuit iust⁹: igitur oēs alij fuissent ibi in obsidiōe & sic filie loth & vxores ei⁹ cum aliis fuissēt ptcipes in crimine & societate in obsidiōe: quod falsū ē & contra lram. stat enī ibi neminē pter loth iustū fuisse: & tm̄ in illo crimine nō participasse. & illud beati Ambro. p Burgeñ. allegatum: q̄ ibi nulla etas erat cui pte īmunis intelligi debet de etate p̄cepti capace fm h̄ tm̄ aug. ut vbi supra. vel dicatur q̄ loquit de peccato originali quo etiam oēs pueri vnius diei obnoxij fuerunt.

In ca. xx. vbi dicitur i postilla: Hunc redde vxorē viro suo quia prophēta est. Additio. j.

Hec oppositio postillatoris cōfirmat illud quod dictū fuerat supra ca. xij. in additione ētia. nam si per spūm, pphetie abraā cognoscebat sarā eē mūdā ab Abimelech: licet fuisset i domo sua: eodem spū potuisset cognoscere sarā nō esse cōtaminatā i domo Pharaonis: quod sufficit ad euacuādā questionē ibi motam: ut ibidē dictum fuit.

In eodem ca. xx. vbi dicitur i postilla. Aliter aūt exponitur fm hebreos. Additio. ij.

Multis alijs modis exponit ille passus ab alijs doctorib⁹ hebreorū: eo q̄ verba lre sūt curtata seu truncata: quōs causa brevitatis omitto: quia non videtur hic eē magna vis. Sed notādum q̄ in hoc loco nō est dictio q̄ sonet memētō: sicut in trāslatiōe nostra dicit: nec est ibi dictio sonās illud quod ē argumentū seu, pbatio: sed potius ē ibi quedā dictio que significat redargutionē seu reprehēsionē verbalē uel nō aliter: quod cōcordat cum prima expositiōe. Et est sensus: q̄ quocūq̄ pretexeris. scilicet iter extraneos eris redarguta seu reprehēsa. pter talem modū loquēdi. s. vocādo virum tuū frēm. Alia aūt expositio. s. secūda q̄ ponitur hic fm hebreos nō videt rōnabilis: q̄ licet p dona predicta q̄ abimelech dedit abrae: oñdat ipsū abimelech fuisse a deo cōpulsum: nō tm̄ ex hoc oñditur q̄ deus redderetur mūda viro, h̄ potuissent dicere obloquētes: q̄ tāta dona fuissent data abrae ad satisfaciendū de iniuria adulterij. Potest etiā aliter exponi. s. q̄ cū dicit in h̄ loco: hoc tibi erit i velamen oculoz &c. li h̄ referatur ad abraam de q̄ dixerat imediate: de fratri tuo. ut sit sensus: h̄. s. frat tuus abraā erit tibi i velamētū: nō quibuscūq̄ boib⁹: h̄ oibus q̄ tecū sūt quia cū ipse sit, pba: & talis reputet apud suos. s. eos q̄ tecū sunt illi nō possūt dicē q̄ ego fedaui te: videtes q̄ ipse, pba te acceptat tanq̄ mundā: h̄ q̄cūq̄ pretexeris. s. inter extraneos eris reprehēsa seu redarguta: eo q̄ nō oēs habebāt abrabā tanq̄ pbam. exquo hoztari intēdebat saram: ne vltra h̄ modo loquēdi vteretur sicut etiā increpauerat abrabā de h̄ supra eodē capō.

In ca. xxj. vbi dicit in postilla: Ideo alie exponunt hebraei: vbi. n. habem⁹ ludentē &c. Additio.

Hec dictio messalxt q̄si equoca est i hebreo significat. n. ut plurimū ridēre: sicut in h̄ ca. Dixitq̄ Sara: risum fecit mihi dñs. vbi hec dictio ponit. Aliq̄ vo significat irridētem seu veridētē ut i ps. ij. Qui habitat i celis irridebit eos ibi etiā hec dictio ponit. Aliq̄ vo gaudentem: sicut i ps. cxv. cū dicitur: Tūc repletum ē gaudio os nostrū &c. vbi ponit hec dictio. Aliq̄ significat ludentē: sicut Exo. xxxij. Surrexerūt ludere. & in alijs q̄ plurimis. Aliq̄ tm̄ in hebreo hec dictio significat idolatrātem nec occidentē: nec coeuntē seu lasciuientē: nec auētates ad h̄ inducte p postillatorē hoc, pbant: sicut dño cōcedēte in suis locis patebit. Vñ trāslatoz nr̄, pprie se habuit transferēdo hāc dictionē q̄nq̄ per

ludum: qñq; per risū seu gaudiū: qñq; per irrisionē: nunq; tñ per alia p̃dicta significata. Iste aũt passus meli⁹ exponit ab aliquibus expositor⁹ hebreorum magis auctẽticis q̃ Ra. Sa. Dicũt. n. q; ismael vidēs q; tā magnū festū celebrasset abraā i die ablactationis fratr̃ sui ysaac iuniorꝭ; illudebat seu irridebat: vanus itelligere q; ex hoc nō sequeret. quin ipse Ismael eēt hæres exquo erat maior natu ⁊ legitim⁹ q̃a ex vxore ⁊ etiam a deo bñdict⁹. Vñ supra ca. xvij. de Ismaele dixit de⁹: Ecce bñdicam ei. ⁊ b̃ est q̃d dicit: Cũq; vidisset Sara filium Agar ludentẽ. i. illudẽtẽ seu veridentẽ. Et quod sequit i hra nr̃a: cũ Isaac. nõ ẽ de textu: put dicit postillator ex hoc aũt Sara timuit ne forte Ismael i p̃cessu tẽporis ingereret se hæreditati: ⁊ hoc ẽ q̃d sequit: Eijce ancillã ⁊ filiũ eius Nõ enim erit hæres fili⁹ ancille cũ filio libere siue filio meo. q. d. nõ erit hæres sicut ipse se iactat veridẽdo. Similiẽ ⁊ de⁹ p̃firmãs in b̃ Sare intentionẽ dixit abrae: Oia que dixerit tibi sara: audi vocẽ eius. Et reddẽs rõnem sequit: q̃a i ysaac vocabit tibi semẽ. q. d. licet ismael sit filius tuus: nõ tñ hæres put putat: ⁊ hæc expositio videt satis congruẽs littere ⁊ rationi.

Replica correctorij p̃tra Burgensem.

IN ca. xxj. vbi postillator exponit ludum ismaelis p̃ idolatria: Burgeñ. dicit dictionẽ hebraicã b̃ positã nõ significare idolatriam b̃ irrisionẽ. Rñdeat hic beato Iero. glose ordinarie magistro historiar⁹ ⁊ auctoritatib⁹ auctẽticis hebreor⁹ q̃s postillator b̃ sequit: q̃b⁹ oib⁹ rõnabile videt maiorẽ adhibere fidẽ q̃ soli Burgẽsi: q̃ etiã rõnibus postillatorꝭ i, p̃posito nõ satisfacit. Expositio q̃ quã ponit Burgeñ. nõ videt rõnabilis: q̃ videlz p̃ sola irrisione: sic finaliter etiã per diuinã iniam ⁊ mater ⁊ filius eijcerẽt: b̃, p̃t idolatriã uel ludũ ad idolatriã disponerẽ: ut dicit brũs Greg. Et ponit in glo. ordi. super illo verbo Exo. xxij. Sedit p̃ls mãducare ⁊ bibere ⁊ surrexerũt ludere. ⁊ iõ eiectũt. Nõ. n. legit ismaelem nec aliquẽ de eius posteritate i cultu dei veri p̃seueralse. Justũ igit̃ fuit domũ abrae ea rõne ab huiusmodi purgari.

In ca. xxij. vbi dicit in postilla: Et vade in terrã visionis. i. i mon tem.

Additio. j.

DIbi hic dicit: in terrã visionis. in hebreo habet̃ i terrã moria. voluit. n. translatio interpretari hoc nomẽ moria: p̃ b̃ nomẽ visionis: quod nõ de p̃ quinq; b̃ valde longe b̃ sonat. in. ij. ꝑo Parak. iij. ca vbi de hoc mõte agitur nõ fuit interpretatus hãc dictionẽ b̃ dimisit eã in p̃pria forma dicens: Et cepit salomõ edificare domũ dñi i hr̃m i mõte moria ⁊c. ⁊ melius se habet ibi q̃ hic. nam hæc dictio moria: habet alias interpretatiões hr̃e p̃pinq̃ores ⁊ magis p̃sonas p̃posito: quas q̃dẽ interpretationes hebrei antiqui tradũt. nã q̃dã eor⁹ dicunt: q; moria interpretat doctrina seu doctrix ⁊c. p̃pinq̃ssima interpretatio seu expositio. Nã more i hebraico idem significat quod doctor: ⁊ sic moria ẽ ab illo noie more abstractum uel ẽ nomẽ femini generi eiusdẽ significationis ⁊ sic mõs morie idẽ est quod mons doctrine seu doctoris. Secũdo mõ interpretat ab eis ⁊ p̃tie ab hoc q̃d dicit moris: q̃d significat myrrhã. Vñ dicũt q; idem ẽ dicere: mons moria: q̃d mons myrrhe: de q̃ Cant. iiij. Vadã ad montẽ mirrhe. Tertio trãslatiõe chaldaica dicit: ad terrã latrie eo q; more p̃tie significat timorẽ: vñ i illo loco reddebat̃ deo cultus latrie: q̃ p̃cipue fundat̃ i timore dei sancto q̃ manet i seculũ seculi. Et notandũ q; q̃libet illar⁹ triũ interpretationũ q̃uenie bat illi monti coiter seu large rõne tẽpli ibi edificandi. Primo q̃a ab illo loco doctrina legalis egrediebat̃ ad totũ p̃ḷm: iuxta dictũ Deut⁹. v. ca. Secũdo q̃a ibi offerebat̃ deo thymiama: ⁊ incẽsũ in q̃ myrrha imponebat̃ iuxta secũdã interpretationẽ. Tertio q̃a ibi colebatur de⁹ cũ hostijs ⁊ sacrificijs legalib⁹: put in p̃cessu leui. pluries p̃tinet: q̃ quidẽ tria pamplius ⁊ p̃fectius cõueniũt illi monti p passionẽ x̃pi ⁊ alia q̃ ibidẽ postea occurrerũt. Primo quia exinde exiit doctrina generalis ⁊ salutifera toti vniũsoꝭ iuxta illud Isa. ij. In nouissimis diebus patus ẽ mons dñi in sũmo montiũ ⁊c. ⁊ subdit Quia de syõ exibit lex ⁊ verbũ dñi de hr̃m ⁊c. Secũdo quia ibi fuit passio celebrata: q̃ p mirrhã designat. Mirrha enĩ oblata x̃po per magos: Matth. ij. dñicã ãnũciauit sepulturã. Tertio q̃a cultus latrie qui i vera charitate p̃ficitur. solũ fuit p̃fectissime cõpletus cum x̃ps in sua passione p ineffabilẽ charitatẽ seipsũ obtulit deo p̃ri in odorem suauitatis q̃ quidẽ expositiões nõ sũt reputãde mystice: b̃ hr̃ales. fundãt. n. in significatione p̃tie bui⁹ dictionis moria: put ab hebreis traduct̃ ut dictũ est. Itẽ nota q; i hebreo nõ scribitur moria: in b̃ loco cũ vocali o: sed scribit̃ talit̃ q; p̃t potest legi Maria: vñ nõ incõuenit̃ dicere q; ille mons sciss̃imus ituraretur a tra tissima ꝑgine: que ibidem. i. in templo filiũ suũ obtulit deo: ⁊ inde iuxta illũ locũ, p̃phe oculis aspexit filiũ suũ immolari: stans iuxta arã crucis: ut Joh. xix. Et notandũ q; inchoatio nr̃e trãslationis nõ videt ꝑgrua rõni: tum quia mõs morie i q̃ fuit edificatũ tẽplũ nõ erat sic dispositꝰ: ut inde posset videri tra in circuitu, put postillator dicit: nam talis visio ipedita erat q; montes q̃ erãt in circuitu ei⁹: vñ ps. Montes in circuitu ei⁹. tũ quia cũ dr̃ Vade i terrã visionis seu i terrã morie. nõ est itelligẽdũ in mõte iuxta ir̃m: put postillator dicit quia deus in p̃mis nõ oñdit abrae montẽ i quo erat immolatur⁹ isaac: b̃ terrã in qua erat mõs ille quẽ de⁹ ipse sibi erat demõstraturꝰ: vñ dicit: Vade in terrã morie ⁊c. i montẽ quẽ monstrauero tibi

In eodem ca. xxij vbi dicit in postilla: Nõ est intelligẽdũ q; iuitum eũ ligauerit ⁊c. Additio. ij.

SI aũt isaac fuisset. xxv. annorũ tpe immolationis: ut dicit Josephꝰ: ⁊ sic fuisset fortior p̃re: ⁊ tamẽ volũtarie accessit ⁊ ligari se p̃sensit ut immolaret ad implẽdũ voluntatẽ dei ⁊ patris sui: videtur maxime admirãdũ: quõ in hr̃a nõ attribuit ipsi isaac meritũ immolatiõis sicut ipsi abrae: nõ enim minꝰ merebatur q̃ pater b̃ forte amplꝰ. amicabilia enĩ que sũt ad se p̃ponunt amica bilibus que sũt ad alter: ut i Ethicis dicit. Nõ enĩ minꝰ rõnabiliter diceretur ipsi isaac: q̃a fecisti rem hãc ⁊ te obtulisti sponte, p̃ter me ⁊c. q̃ ipsi abrae. vñ dicũt quidã hebreor⁹ q; isaac erat. xv. ãnor⁹ ⁊ q; quasi inuitus accessit ad immolationẽ: nec etiã ex b̃ q; portauit ligna holocausti: sequit q; esset tante etatis: mã potest eẽ: q; illa ligna nõ erant onus vni⁹ asini: quia nõ erãt tãta q; sufficerẽt ad totum holocaustũ: b̃ erãt quedã pauca ligna sicca ⁊ forte odorifera: q̃b⁹ erãt addenda ligna alia de bis q̃ erãt in mõte ut citi⁹ incẽderentr̃ ⁊ suauius redolerẽt: nec ex hoc isaac erat culpãdꝰ: nã adhuc erat in puerili etate: put patz in hr̃a cũ dicit in hoc loco: Ne extendas manum tuã super puerꝰ ⁊c. nõ. n. habet̃ i sacra scriptura: q; bõ. xxx. ãnor⁹ ⁊ vltra puer dicat̃ ⁊ ideo dicũt q; ipsi isaac nõ legit̃ i scriptura attribui merces: b̃ solũ abrae: quia adhuc isaac nõ habebat p̃fectẽ vsum liberi arbitrij: ex defectu etatis: nec etiã habebat vires ad resistendũ patri.

In eodẽ ca. xxij. vbi dicit in postilla: Nũc cognoui. i. alios cognoscere feci ⁊c. Additio. iij.

QUm ex hoc q; dicit hic i p̃sona dei: Nũc cognoui intelligatur alios cognoscere feci: sicut coiter tenet̃r. Sed hãc expositionẽ quidã hebreor⁹ refutãt dicentes: q; nullus erat ibi tempore immolationis cũ abraãnisi solus isaac, p̃ter quẽ solum nõ dicerẽt alios cognoscere feci. Sz hæc ratio nõ videt valere: nã obediẽtia abrae per hũc actũ cognita fuit angelis: q̃ forte p̃ius nõ cognoscebãt abraã eam habuisse itãto gradu: silr̃ ⁊ ceteris fidelib⁹ q̃ gesta abrae credũt auctoritate sacre scripture. Sz adhuc hæc expositio nõ videt, p̃tia: nã iste actꝰ immolatiõis attribuit abrae tã q̃ actori: vñ ei dicit infra: Quia fecisti rem hãc ⁊ non pepcisti filio tuo ⁊c. ⁊ sic i isto actu abraã fecit alios cognoscere: q; esset timẽs deũ: ⁊ p̃sequẽs scriptura p̃tie⁹ dixisset ⁊ rationabilibus: Nũc fecisti alios cognoscere q; timuisses deũ vnde videt hoc verbũ. s. Nũc cognoui: p̃tius posse exponi metaphorice: sicut alia que de deo dicunt̃ p̃m similitudinẽ: quia cũ dicitur: Irat⁹ est de⁹. ⁊ huius modi: intelligit q̃ ad modũ irati se habuit in affectu: similiter etiam in p̃tia materia cũ dr̃. Tentauit de⁹ abraã. intelligendũ ẽ q; de⁹ se habuit erga abraã p modũ tentãtis: q̃ vult accipe experimentũ de aliquo ignoto: nõ tñ q; deo qui oĩa nouit hoc esset ignotũ. ⁊ similiter cũ dr̃: Nũc cogui. metaphorice posset exponi: ut p hoc itelligat q; de⁹ se habuit i hoc actu: sicut ille q̃ nouit cognoscit aliq̃d: quod patz in hoc q; deus pr̃ illud factũ p̃misit abrae maiora q̃ p̃us sibi p̃miserat: ⁊ etiã iuramento ea confirmauit: ut pr̃ pauca declarat

In eodẽ ca. xxij. vbi dicit in postilla: Appellauit q; nomẽ loci illius: deus videbit ⁊c. Additio. iiij.

IN hebreo in hoc loco dicit dñs iree. ⁊ ẽ verbum significãs videre diuinum in futuro duplicit̃: vnomodo p futurũ indicatiui: alio ꝯo mõ p modũ optatiui: ita q; potest, p̃tie intelligi: dñs videat: ⁊ dñs videbit: cui⁹ sensus ẽ: quia appellatio abrae in hoc loco fuit quedã oratio, p̃phetica: sicut pluries p̃tingit in ps. ⁊ in alijs dictis, p̃phetarũ. vñ in b̃ sensu q; dicit: dñs videat orabat abraã deũ: ut videret oculis iustissime misericordie sue rectitudinẽ mentis ei⁹: ⁊ p̃mptitudinẽ sue obediẽtie in immolatione filij. In hoc aũt sensu q̃ significat: dñs videbit: p̃habat q; hoc erat deus visur⁹ ⁊ redditurꝰ mercedẽ plenã ipsi abrae: sicut stati fuit p̃cessum sibi: cum sequit: per memetipsũ iurauidi⁹ aũt quod sequitur: vñ vsq; hodie dicitur In monte dñs videbit ⁊c. videtur

esse sensus: q posteritas abrae: scilicet veri fideles spectãtes remunerationẽ sui facti dicebãt coiter ꝗsi in puerbiũ illud verbũ qõ abrahã ꝓbice dixerat. s. dñs videbit. Et addebãt sup b quod dr i monte: q credebãt ꝓtiã illã cẽ ad effectũ, pducendã in illo mõte vbi abraam b factũ tam meritorũ exercuit, quã quidẽ oronem ꝓbicã ipsius abrae simul ⁊ puerbiũ inde subsecutũ lxbrei credũt fuisse ipletam i edificatiõe templi: ⁊ apparitiõe glorie dñi in nube illud templũ acceptantis: ut in. iij. Reg̃. viij. ca. Sz pt⁹ credendũ ẽ fuisse ipleta cum xps in eodẽ loco imolatus fuit i forma visibili. vñ vbi trãslatio nra dicit: In mõte dñs videbit. lxbraica veritas habet: dñs videbit. ⁊ sic habet in glo. nra: per qõ ꝓprie itelligit q⁹ filius dei ibi visibiliẽ fuit imolatus: qõ imolatio isaac pcipue figurabat. Circa qõ attendẽdũ ẽ vlter⁹: q licz meritũ abrae i hoc loco fuerit pncipaliẽ expletũ p imolationẽ filij: quam p eo pmptissime facere intẽdebat: qõ fuit singulare i ipso abrahã: nõ aũt in imolatiõe arietis: i qua multi pcenerũt sacrificãtes eo aialia bruta: tñ abrahã nõ, ptulit oronẽ ꝓbicam supradictã: nisi post imolationẽ arietis: nec etiam fuit sibi factũ iuramentũ diuinũ, pmissionis vsq; tunc. s. p⁹ arietis imolationẽ: qõ nõ vtrt itelligi vacare a mysterio. nã imolatio isaac ꝛficiebat a figuratiõe imolationis xpi in duob⁹ pmo. s. qa isaac nõ fuit actualiter imolat⁹: ꝫ solũ intentionaliter: xps ꝙo actualiter. scdo quia imolatio Isaac nõ fuit oblata in redemptionẽ alicui⁹: imolatio ꝙo xpi fuit i redemptionẽ humana: ⁊ iõ lxx duo fuerunt repũtata p imolationẽ arietis ad pficiendum imolationẽ isaac q̃tum ad figurationẽ imolationis christi. Aries. n. fuit occisus ⁊ eius sanguis effusus similiter ⁊ fuit in redẽptionẽ ipsius isaac. vñ dicit: Quẽ assumens obtulit i holocaustum p filio: ⁊ ideo postq̃ abrahã expleuit p̃figurare imolationẽ xpi pr vtranq; imolationẽ p̃dictam tunc ⁊ nõ añ. ptulit suam ꝓprie ꝛticã oratione ut dictum est. Consequenter autem vocatus scõo ab angelo i psona dñi fuit sibi facta pmissio cũ iuramẽto: ⁊ nõ antea put in lra patz: vñ Jli. ⁊ habetur i glosa p̃acto sacrificio dicitur abrae: In semi tuo ꝛc. qõ factum ẽ cũ aries dicit: Foderũt man⁹ meas ⁊ pedes meos. p̃acto enim sacrificio dictũ est: Conuertẽtur ad dñm vniũsi fines ẽre imolato ergo ariete vocauit abrahã nomẽ loci illius dñs videt: lxx ille. Ja etiam hoc ilinuat: in pma enim vocatiõe angeli dictũ fuit abrae: Nũc cognoui q timeas dñm: ⁊ nõ pcepisti filio tuo vnigenito ꝛc. vñ solum cõmendat⁹ ꝛe oblatiõe filij ꝓpter ꝛe: ⁊ tũc nõ fuit sibi facta aliqua pmissio: ꝫ sola approbatio diuina erga ipsũ abrahã: In scõa ꝙo vocatione dicit ei: quia fecisti hãc rem. s. oblationẽ scdam: hoc ẽ arietis: ⁊ non pcepisti filio tuo. s. q oblationẽ pmã filij. ⁊ tunc fuit sibi dictũ: Benedicã tibi ꝛc. ex quo patz q licet meritũ abrae pncipali⁹ ⁊ clarius cõsistit in oblatiõe filij: tñ qa pfectius figurat passio xpi: i vtraq; oblatiõe simul: ⁊ etiam, prestatio fidei abrae ꝛe xpo clarius relucebat: iccirco tũc ⁊ nõ antea fuit sibi facta, pmissio q̃ consonat p̃dictis: Origenes etiã in hoc loco dicit: patiẽ ergo xps. s. i carne: cuius hic aries forma est: verbũ ꝙo incorruptũ pmansit: qõ est fm spm cui⁹ imago est isaac.

In eode ca. xxij. vbi dicit i postilla: Hic ꝓsequẽẽ repetitur pmissio facta ꝓus abrae ꝛc. Additio. v.

In hac pmissiõe facta abrae non solũ reputunt ea q̃ alias fuerunt sibi, pmissa: seu magis explicãt: ⁊ etiã diuino iuramẽto ꝓfirmãt: ꝫ etiam ꝛe nouo maiora sibi, pmittunt. vñ Ambro. in li. ꝛe abrahã: lxx bñdictio pstitit superiorib⁹. In illa enim ꝓpagatione seminis futurã, pmittit in hac aũt ait: Et bñdicent in semine tuo ꝛc. Ad cui⁹ ꝛe claratione sciendũ: q licet ea q̃ i pmo loco ꝓtinent i hac, pmissione vltimo facta abrae. sũt quasi q̃dã repetitiones p̃cedẽtiũ, pmissionũ: qõ aũt vltimo ꝓtinet: Et bñdicent ꝛc: qõ, ꝓprie itelligitur ꝛe xpo: q ꝛescendit ꝛe semie abrae fm carnem: sine q̃ nullus ꝓsequit salutẽ: pmissio noua ẽ: q̃ nõ ꝓtinet in pcedentib⁹: qõ sic patz: nã nũq̃ abrae fuit facta, pmissio q̃ huic q̃dammõ assimulare⁹: nisi supra. xij. ca. vbi dicit: Atq; i te bñdicẽtur oẽs cognatiões terre ꝛc. que q̃dẽ bñdictio i illa, pmissione cõtenta nõ pot itelligi ꝛe bñdictiõe spuali: q̃ ptinet ad grãm cui⁹ xps ẽ actor ⁊ causa efficiẽs: nõ. n. dicit ibi: bñdicẽtur i semie tuo: ꝫ bñdicent i te: Cõstat aũt q abrahã nõ fuit actor huiusmodi gre. In hac aũt vltima, pmissiõe nõ dr: Et bñdicent i te: ꝫ bñdicent in semine tuo. s. i xpo. vñ ⁊ Apls ad Gala. iij. istã vltimã auctẽ allegat ad, pbandũ q i xpo bñdicent oẽs gẽtes: nõ aũt allegauit pmã auctẽ: eo q ẽ ad suũ, ꝓpositũ ꝓprinẽs: ut patz in auctẽ Ambro. supra allegata: qõ etiã ipsa lra testat apud eos q̃ in lingua lxbraica sũt piti: nam licet trãslatio nra hic ⁊ ibi dicat idistincte: Et bñdicent. nõ tñ modica differẽtia ẽ inẽ verbũ lxbraicũ ibi positũ ⁊ ꝓbũ qõ hic ponit. verbũ. n. qõ hic ponit nõ aliud significat nisi q ipecantes bñdictionẽ alicui dicãt: Talem te faciat ⁊⁹ sicut fecit talẽ. eo mõ q̃ infra. xlviij. dicit: In te bñdicet israel. at q dicet: Faciat tibi ⁊⁹ sicut fecit ephraim ꝛc. vbi manifeste patz: q illa bñdictio nõ fundat⁹ i ipso ephraim tanq̃ i actori pncipali seu causa efficiẽti ipsius bñdictionis: Et simile verbũ oino ponit supra. xij. ca. vbi dicit Atq; bñdicẽt⁹ i te vniuerse cognatiões ẽre ꝛc. ꝫ in b loco i lxbraico ponit q̃dã verbũ significãs. q ille in quo alij bñdicũt sit causa pncipaliter effectiua illi⁹ bñdictiõis: qõ nulli pure creature pot cõuenire: vñ i ps. Deus iudiciũ ꝛc. loquẽs ꝛe xpo ad lrãm vbi dicit: Et bñdicent i ipso oẽs trib⁹ terre ꝛc. ponit verbũ bñdictiõis oino simile huic qõ hic ponit: nõ aũt ponit sicut i ca. xij. supra dicto. silr Jsa. lxv. tractãs ꝛe xpo ad lrãm dicit: In q̃ q bñdict⁹ ẽ sup terrã bñdicetur i dño amẽ. vbi verbũ oino simile ponit: sicut b cũ dicit: Et bñdicent i semie tuo ꝛc. nõ aũt sicut bñdicent: qõ ponit supra i ca. xij. Cõcordat etiã p̃dictis: q ⁊⁹ i alijs, pmissionib⁹ abrae factis nunq̃ inꝛpsuit iuramẽtũ aliqõ: ꝫ solum in b loco tñ dicit: Per memetipsũ iurauj dicit dñs ꝛc. qõ nõ solũ ⁊notat ut simplex iuramentũ: ut si dixisset: Jurauj dicit dñs simpliciter: ꝫ ad maiorem solẽnitatẽ addidit: q memetipsũ: sicut ille qui iurat tãgendo sacra: ut crucẽ uel euangelia ⁊ pt⁹ corpus xpi solẽni⁹ iurat q̃s ille q̃ simpliciter iuramẽtũ pstat sine tactu taliũ: i quo ostendit q inter alia, pmissa hoc eẽt maximũ: qõ etiã psuevit facere scriptura i qui busdã alijs locis: sed pstare diuinũ iuramentũ solẽne sup bis q̃ ad mysteria xpi ventur⁹ ptinebãt: sicut cũ agit ꝛe sacerdotio xpi eẽno psalmista. ps. cix. dicit. Jurauit dñs ⁊ nõ pnitebit eũ: tu es sacerdos in eẽnũ: ut intelligat solemnis firmitas dei⁹ iuramẽti non solum dixit: Jurauit dñs. ꝫ addidit ⁊ nõ pnitebit eũ. hoc idẽ patz i ps. Memẽto dñe dauid ꝛc. vbi cũ ꝛe regno xpi agit ex semine dauid venturi ps. dicit. Jurauit dñs dauid veritatẽ ꝛc. iuxta illud euãgely: Dabit illi dñs deus ꝛc. vbi nõ inꝛposuit iuramẽtũ simpliciter: ꝫ ad solennioꝛe firmitatẽ addidit: Et nõ frustrabit eũ. qõ satis psonat p̃dictis. ut patz itelligẽti. vñ lxx auctas dñi itellecta multum facit ad cõcludendũ lxbreos in b q in xpo ab abrahã ꝛescensuro oẽs gentes batrbãt recipe bñdictionẽ.

Replica correctorij ꝓtra Burgẽlem.

In ca. xxij. vbi exponit illud: Vade i ẽrã visionis. i. i montem ꝛc. Burgẽ. facit magnã vim ꝛe noie morija: i q̃ respondit treatũ Piero. ꝫ quia eius digressio in fauorem fidei trãseat: potissimũ quia nõ ẽ ꝫ postillatorẽ: ꝫ q addit se legisse i lxbraico maria, p moria: quia ex auctẽ sacre canonis aut scõz nõ habet euidentia: ea facilitate ꝓtenitur q̃. pbat. maxie quia coiter oĩz interpretationes imo ⁊ ipsius burgẽ. sonãt i ꝓtrariũ. In eodem ca. vbi postillator ad intentionẽ iosephi ⁊ alioz dicit isaac nõ fuit ligatũ fuisse i oblatiõe ꝫ spontaneũ: quia cũ posset nõ restitit patri existens. xxxv. ãnoz Burgẽ. obijcit dicẽs: q tunc meritũ potius debuit ascribi isaac q̃ abrae. dicit ꝙ isaac tñ fuisse. xv. ãnoz. ⁊ inuitum a patre ligatũ. iccirco vocatus ẽ puer. qõ in scriptura ꝛe viris xxv. ãnoz dici nõ cõsueuit. Sed ad obiectionẽ. Burgẽ. rñdet pmo. qa abrahã accepit mãdatũ a deo ⁊ obediuit nõ isaac. iõ fit memoria ꝛe merito illi⁹ nõ istius. scõo pot dici. q abrahã obediuit deo isaac aũt dei. s. patri. tertio pot dici quia isaac obediẽtia cũ agonia fuit, pcedẽs ex voluntario mixto nõ sine terroꝛe ⁊ timoꝛe: obediẽtia aũt abrae ex fide absoluta: ut dicit ad Hebre. xj. quarto qa agens pstantius est passo: i hac aũt obediẽtia abraam se habuit respectu oblatiõis ut agẽs: isaac ut patiẽs ideo ꝛe abrahã dicit: quia fecisti rem hãc ꝛc. Sed si respicẽ voluerim⁹ lrãm bñdictio ⁊ meritũ huic obediẽtie coꝛrespondens respicit isaac sicut ⁊ abrahã. Dicit. n. quia fecisti rem hãc ⁊ nõ pcepisti filio tuo vnigenito, ꝓpter me bñdicam tibi ⁊ multiplicabo semen tuũ sicut stellas celi ꝛc. ꝫ scõm refertur ad isaac: fm illud supra. xxj. In isaac vocabit tibi semẽ ⁊ sequitur hic bñdictio isaac: possidebit semen tuũ portas inimicoꝛ suoꝛ: ⁊ bñdicent in semie tuo oes gentes: vñ q̃ uis abrahã ea oia sibi meruerit nõ tñ, p se solũ: qa i sua psona nõ vidit effectũ: ꝫ p suo semine Quicqd aũt sit ꝛe his nõ valet qõ Burgẽ. addit p confirmatiõe sui, positi q isaac noiat⁹ ẽ puer: q̃si i scriptura viros fortes pueros vocari nõ sit psuetũ: cũ tñ ꝛe pueris Dauid fortissimis multa dicank. ij. Reg̃. j. ⁊. ij. ca. Et ꝛe Josue duce belli dictum est puer: Exo. xxiij. Rex assuerus q̃ fecit cõuiuium pueris fortissimis psaꝛ Hester. j. Et xps dixit discipulis p⁹ resurrectionẽ pueri nũq̃ pulmentariũ habetis: Joh. xxj. ⁊ act. iiij. apli dixerũt pncipes queniss aduersus puerũ dei. Et Burgẽ. meli⁹ recollectus idem dicit

circa.xj.ca.iij.li.Regū. In eodē ca. vbi exponit nūc cognoui.i. cognoscere feci. Burgēn. dicit q magis ,ppie exponit ꝛe ꝛeo sicut alie metaphore: q ꝛe⁹ in ꝟ se habens q̄si nouit aliquid cognoscens dixit. Nūc cognoui. sed videt Burgēn. implicare dicēdo metaphoras eē ,ppias: cū metaphora ois sonat ipropietatem. Quicq̄d tñ sit nō debuit ,ppter debile motiuū suā expositionē traho Augꝰ. xvj. de ciui. dei. ca. xxvij. glo. ordinarie. ⁊ cōmuni scole pferre.

In ca. xxiij. vbi dicitur in postilla: Ex quo patz q nō intēdebat emere illud q̄ē illicitū ⁊c. Additio.

IN hac emptiōe nō potest abrae aliq̄ pctm̄ imponi: tum quia nō ꝓecaret dodie qui emeret agrū: ut i eo faceret cimiterium: put dicit magister i hist̄oria: tū quia ut dicit Ambro. in li. de Abraā. hec aūt abraā fecit: quia nōdū erant bui⁹ dei templa: i quibus fideliū in dño reliquie adorarent.

Replica correctorij ꝓtra Burgēn.

IN ca. xxiij. vbi postillator dicit abraā cauisse: q̄ō illicitū ē i ꝓtractu facto cū Ephron ꝓ eo: q̄a emit fundū nō sꝑulcā sine sepulchrū. Burgēn. obijcit q Abrae nō pōt iponi pctm̄: q̄a dodie posset sine pctō q̄s emere agrū i q̄ faceret ecclīam ul' cimiteriū. ꝟ manifestū ē bāc obiectionē nō valere: q̄a emit agrū i quo sepultura erat nō ut i eo sepulchrū facēt. rōne. n. sepulture ipsius Ade ⁊ eue i illo agro locus ipse religiosus int̄ sacra cōputabat: iō nō emit sepulchrū: ꝟ ius in agro i quo sepulchrū erat: ideo dixit: Date mihi ius sepulchri: nō dixit: vendite: q̄a hoc illicitū fuisset. ⁊ sequitur: Int̄cedite ꝓ me apud ephron ut det mihi sꝑulcam duplicē i qua sepultus fuit adam. ut inuitur Josue. xxiij. nō dixit: ut vendat: quia illicitū fuisset. Nō. n. abraā i tendebat emere sepulchrū ade. ꝟ fundū: ⁊ ius i fundo in quo dicta sepultura fuit.

In ca. xxiiij. vbi dicit i postilla: Sed ad terram ⁊ cognationem meam ⁊c. Additio. j.

HIc translatio nostra habet: Sed ad terrā ⁊ cognationem meā ,pficiscaris: ꝛra hebraica dicit: Sed ad terrā natiuitatis mee, terra eni natiuitatis Abrae vbi erat dom⁹ patris eius fuit mesopotamia: nō aūt bur chaldeoꝝ. ut ostensū fuit supra in ꝓma additiōe ca. xij.

In eodem ca. xxiiij. vbi dicitur in postilla: Dixit q ad eā: cuj⁹ es filia: ⁊c. Additio. ij.

NOn videt necessariū i hoc loco mutare ordinē narratiōis satis eni rōnabile est q elicęr daret iocalia anteq̄ certitudinaliē sciret. q puella eēt de cognatiōe abrae: ut suam ostēderet curialitatē: sicut etiā ipsa puella curialē ⁊ humilē se ostēdit erga ipm. Oꝛ aūt postea i narratiōe elieçer ꝓposuit int̄rogationē dationi: pōt intelligi ꝓ anticipationē: sed forte hoc dixit ut non estimaret leuis.

In eodem ca. xxiiij. vbi dicitur i postilla: Ubi erat fons ⁊c. Additio. iij.

HEbraica veritas habet: Qui festinās egressus ē ad hominem foris ad fontē. vñ qui scripserunt fons tñ: non recte se habuerūt in hoc loco.

In eodē ca. xxiiij vbi dicitur in postilla: Interrogauit q eā ⁊c. Additio. iiij.

NOn habet ex hac narratiōe int̄ētū postil. ꝓtest eni itelligi ,put dictum fuit supra suo loco eodē ca.

In eodē ca. xxiiij. vbi dr i postilla: Sed si querat ⁊c. Additio. v.

NOn oportet fingere penitudinē hab uelis: nec eius mortē in ꝟ loco ,put Ra. Sa. dicit: ꝛe quibus nulla fit mētio in scriptura: ꝟ ꝓbabili⁹ videt dicendū q Barbuel antiq̄or ⁊ magis sensat⁹: nolebat differre missionem reuerce credēs q ista erant a deo ordinata: put dixerāt prius: Al dño egressus ē sermo Sed laban q̄ erat iunior ⁊ mater reuerce ex q̄dā carnali fragilitate volebant differre negociū ,put sequit: Maneat puella nobiscū.

In eodem ca. xxiiij. vbi dicit in postilla: Vel forsitan egressus fuerat ad videndū dispositionē celi ⁊c. Additio. vj.

VIdere q abraā fuit edoctus i astronomia: ⁊ q ꝑm⁹ eā excuit i egipto: nullū fūdamētū habet in sacra scriptura: nec etiā rōni videt ꝓsonū: Primū patz: nō eni i hist̄oria ,ppria ipsius abrae q̄ habet in hoc libro Ben. Nec etiā in ꝑs. seu ,pphetis; vbi q̄ q̄ fit mentio de abraā hoc iueniꝫ: ut est manifestū discurrēti. Secūdū patz: tū quia etiā apli qui fuerūt a deo maxime illuminati: int̄ eis dicitur: Job. xvj. Docebit vos oēm veritatē. nō exponitur cōiter q fuerūt illuminati de veritatib⁹ mathematicis seu astronomicis: sed de his que sūt ad salutē necessaria: multo min⁹ hoc dicendū ē de Abraā: quē scriptura cōmendat de fide: ⁊ timore dei: ⁊ de opibus virtuosis: nūq̄ tñ de aliqua scientia uel arte: q̄ humanit⁹ potest inueniri: tum q̄a sciētia egyptioꝝ scriptura repro bat tanq̄ diuinatio sup̄stitiosa: vñ Isa. xix. ca. dicit egyptijs q̄si increpando: vbi nūc sunt sapiētes tui ? annūcient tibi ⁊ idicēt ⁊c. tum q̄a ex hoc daretur occasio infidelib⁹ seu hereticis q̄ ea q̄ deus operatur miraculose ꝓ sanctis suis seu ꝑ eos: attribuunt malicioseꝫ influentijs celestib⁹ seu demonijs mō quo ꝛpo dicebat. Matb. xij. ca. In beelzebub ꝓncipe demoniorꝝ eicit demonia. ⁊ multo fortius de abraā tales puersi dicerent: q ea q̄ deus ꝓ eo fecit circa pharaonem ⁊ abimelech ⁊ huiusmodi eēnt ꝓpetrata ꝑ virtutes seu influentias astroꝝ: cuj⁹ oppositū etiā fatebant pagani: vñ supra ca. xxj. Abimelech ⁊ ꝓncipes exercit⁹ sui dicebāt abrae: de⁹ est tecū in oībus q̄ operaris ⁊c. vñ nec etiā videt dicendū de isaac: q erat edoct⁹ in astronomia a patre rōnibus iam dictis. Sed pti⁹ cū de eo dr: q egressus fuerat ad meditandū i agro: intelligendū ē de meditatione ꝓtemplatiōis ⁊ huiusmodi: put ptinet sanctis viris: q̄ in lege dñi meditant die ac nocte: ꝑsertim aūt isaac q̄ fuit deo oblat⁹ in sua puericia hoc ptinebat. In alijs ꝫo libris dr: Et egressus fuerat ad exercēdū i agro. qō ꝑ ꝛām hebraicā in ꝟ loco posita: etiā sic potest itelligi: ⁊ ē sensus: q egressus fuisset ad exercēdū se corꝑaliē in agro tpe vesp̄tino: cū iam iclinata ē dies: ⁊ est⁹ feruor mitigat.

Replica correctorij ꝓtra Burgēn. bussitam.

IN ca. xxiiij. vbi postillat or illud q̄ dicitur: Go ad ꝛram ⁊ cognationē meā ,pficiscaris. exponit de hara Burgēn. exponit de Mesopotamia: cuj⁹ correctoriū reqre supra. ca xij. in ꝓncipio. Itē ca. eodē vbi exponit illud dictū elieçer: cuius es filia: ꝓ anticipationē Burgēn. redarguit vsq̄ ad sui ipsi⁹ involutionē. Nec ꝛās. n. anticipationē ex rōnabili causa posita cōcedit eandē sub eodē ꝓtextu ex causa minus rōnabili: ut patz ex ei⁹ ꝓcessu q̄ vide. Item i eodē ca. vbi elieçer refert ordinē facti. s. q̄ ꝓius int̄rogauit cui⁹ esset filia? ⁊ cognito suspendit inaures ⁊ dedit iocalia. postillator dicit: q̄ sūt ꝓ anticipationē dicta: vbi ꝓmo dr dedisse iocalia ⁊ post interrogasse: ꝟ Burgēn. dicit ꝓ hoc nō habere ,ppositum: ꝟ rōnem nō assignat. Itē ca. eodē q̄s dicitur: Maneat puella. Ra. Sa. exponēt illud: Burgēn. reꝓbat: eo q̄a ut dicit: nō habet fundamētū i scriptura. Eadē rōne ⁊ expositio burgēn. in scriptura nō videtur fundari. Itē ca. eodē circa illum passum: Quō isaac fuit egressus ad meditandū in agro'. Postillator dicit q forte etiā ad videndū dispositionē celi: q̄a dixerat a patre sciam astroꝝ: ,put dicit Josephus Abraam etiā docuisse egyptios. Ixc Burgēn. valde egreferēs: dicit nullū fundamētū habere in sacra scriptura: nec etiā rōni ꝓsonū ex multis q̄ infert. Go Burgēn. q̄ ad ꝓmū se facit familiarē argumento bussita ⁊ refutato in magno cōcilio cōstantie: videlicet nō dr expresse i sacra scriptura: igit̄ credi nō oportet: vel falsū est: locus. n. ab auctoritate negatiue nō tenet: Sed quo ad secūdū vident iptinētia q̄ infert Burgēn. nam nō videt verū: q astronomia distrahat a virtute: fide: ⁊ timore dei. Sed dicit in singulare ꝓmēdatione q abraā fuit astronom⁹ nec est detestandū i abraā q egyptios artē tonā docuerit: quē ꝑ abusum verterūt in sup̄stitionē: ⁊ astronomiā in astrologiā Sepe eni tonaꝫ sciarū fit abus⁹: q̄nimo hereticī euāgelio ⁊ sacra scriptura abutunt. ⁊ si sancti huiusmodi sciētias tonas ⁊ demōstratiuas sciuerūt: ex eo nō datur occasio infidelib⁹ male sentiēdi de sanctis sed si inde occasiones sumpserint finēdi sūt ut ceci ⁊ duces ceco⁹ vñ ioseph⁹ dicēs abraā docuisse i egypto astronomiā: nō intendebat hoc viciū imponere ꝑiarcē: q̄ plus fuisset i doctrina uel opere mathematicoꝝ ⁊ astrologoꝝ sup̄stitiōe ꝑm ipm: ꝟ q̄ docuit ea q̄ artis sūt. ⁊ q̄d mirū si filiū suum docuisset idipsū: ut in factura rei delectari potuisset.

In ca. xxv. vbi dicitur in postilla: Unde i biblijs hebraicis correctis ⁊c. Additio. j.

PEr hoc aūt q hoc nomē ꝓcubina ꝫ in ꝟ loco scribatur diminute: nō designat q nō fuit nisi vna ꝓcubina: vocabulū enim q̄ hic in hebraico ponit semꝑ significat ꝓcubinas in plurali: sive scribatur diminute sive integre. ut patz scienti linguā

In eodē ca. xxv. vbi dicit in postilla. Cōgregatusq̄ est ad populum suum. Additio. ij.

NOn modicū attendēdū ē videtur. q de nōnullis sanctis antiqui testamēti cū de hac vita migrauerunt. scriptura dicit ipsos ꝓgregari ad populū suū: ut hic de abraā. ⁊ ifra xxv. ca. de isaac. ⁊ genes. penulti. de iacob similiē de moyse aaro in suis locis nunq̄ tñ de aliq̄ eoꝝ dicit q obdormiuit in dño. sicut

ꝛe q̄busdam no.testa.ut Act̄. vij.ca. ꝛe stephano dicit. Et cū hoc dixisset:obdormiuit in dño:ꝛ sic ꝛe quibusdā alijs q̄ catholice ꝛeritati valde ꝓsonat:ꝑm quā antiq̄ iusti añ passionē xp̄i ꝛecedentes in hoc discernebāt ab iniustis:q̄a iusti ꝓgregabāt ad pr̄m suum.s. ad lymbū sc̄oꝝ:nō tñ dormiebāt in dño: cui⁹ facie nōdū fruebant ꝛe iniustis ꝑo dicit: Deperibit aia eius ⁊c.ut supra dictū est: ꝛ iam in multis locis:q̄a tali ꝓgregatiōe carebāt. ꝛe iustis ꝑo post passionē xp̄i ꝛecedentibus ꝓpꝛie dr̄:Dormierūt i dño ⁊c. q̄ p⁹ hāc vitam in dño ꝑtransētā fruitionē requiescūt.

In eodem ca.xxv.vbi dicit in postilla: In hebreo aūt nō dicitur mortuus est sed trāslit ⁊c. Additio.ij.

In hebreo i hoc loco nō dicitur trāsiit:ꝑ ꝛficiēs mortu⁹ ē ꝛ ex hac secūda ꝓticula datur itelligi q̄ in gr̄a ꝛcessit:ꝓ ut dictū fuit in additione imediate p̄cedenti.

In eodē ca.xxv.vbi dicitur in postilla: Perrexitq̄ ut cōsuleret dñm ⁊c. Additio.iij.

Quidam expositores hebreoꝝ dicūt ꝛ est magis ꝓsonū hr̄e q̄ nō iuit ad aliquē ꝓpham:ꝑ ad aliquē locū ꝛuotū ꝛ secretū:in quo q̄eti⁹ oraret ꝛū: cui cōsonat glo.nr̄a ꝛ etiā verbū q̄d hic ponit in hebreo vbi dicit: Ut ꝓsuleret dñm ⁊c. idē enī ꝓbū ponit ꝑ ⁊ in ꝑs.vbi dr̄: Exq̄siui dñm ⁊c.q̄d nō significat cōsultationē tm̄:ꝑ etiā orationē:vñ sequit: Qui rndens ait: due gētes ⁊c.ipse enī ꝛus q̄ꝛ exquisiuerat p orationē rndit ei p̄r angelum uel occultā inspirationē:nec mirū cū agar egyptia ꝛ ācilla sare ꝓphēticas reuelatiōes habuit p angelos:ut supra ca.xvj.ꝛ xxj.

In eodē ca.xxv.vbi dicitur i postilla: Duo gentes in vtero tuo sunt ⁊c. Additio.v.

Romanū ip̄rium iudei asserūt cē vnū ꝛ idem cū regno xp̄i seu ecclie:q̄d tñ mānifeste ē falsū ꝛ ab eis miraculose ficti ut ex hoc credatur:q̄ q̄rta b̄stia i reuelatiōe vanelis cōtenta accipiatur ꝓ regno xp̄i:ꝛ sic expectetur ꝛstructio eius fienda p̄r messiā suū:quē inanit̄ expectāt. Falsitas aūt hui⁹ fictiōis patz in additiōe sup̄r dañ.ca.supradicto.Scōm tñ catholicā ꝛritatem tpe legis añ aduentū xp̄i p̄r esau intelligit gēs quā ꝓpagauit esau:ꝑut glo.in hoc loco testat:sicut ꝑ iacob itelligit gēs ab ipso iacob ꝑm carnem ꝛscendens: ꝑ post xp̄i passionē pr̄s ecclie ꝑ iacob itelligit:ꝛ plebs iudeoꝝ ꝑ esau:vñ maior tpe.s.plebs synagoge seruit minori.s.pr̄o xp̄ianoꝝ:ꝑut in alia glo:i hoc loco habetur Dr aūt plebs christianoꝝ nūcupetur noīe iacob uel isr̄l:satis ē consonū rōni:cū ipse iacob seu isr̄l succedat in fide:que eadem ē antiq̄ rū ꝛ modernoꝝ.Sed q̄ sit ratio quare plebs iudeoꝝ intelligat p̄r esau cū ab ipso nō ꝛscendāt ꝑm carnē:nec ei succedāt i fide: in libro Abdie ꝓphe q̄ ꝛ idumeis p̄ncipalit̄ tractat dño concedente ostendetur.

In eodē ca.xxv.vbi dicit i postilla: Ad intellectū hr̄e sequētis. Additio.vj.

Tbia hic mota a postillatore aliter possūt solui ꝛ forte magis ad ꝓpositū. Ad q̄d sciendū q̄ cū historie ꝛ.test.figuratiue fuerint:ota.n.i figura ꝓtingebāt illis:ut.j.Cor.x. fiebat tm̄ hoc duob⁹ modis.Primo.s.q̄ cū illud q̄d ꝑm historiā cōtingebat tradebatur i scriptura iuxta hr̄ām ad aliquā doctrinā ex plarē inde sumendā:licet vlterius aliq̄d aliud p̄figurarēt i melius sicut patz ꝛ immolatiōe ysaac supra.xxij.ca.que q̄dē immolatio ꝑm hr̄ām fuit virtuosa ꝛ valde exēplaris:cū p eā ad hr̄ām insinuatur excellētia obediētie ꝛ timoris ꝛi i ipso abzaā q̄ cedit i exēplū salutifer aliorū:licet passio xp̄i ꝑr eā figurata cēt longe melior:ꝛ in talibus historijs ꝓeter rōnem figuralē requirēda est ratio hr̄alis. Secūdo ꝓ mō illa que ꝑm historiā ꝓtingebāt traduntꝝ scriptura solū ad figurandū futura: sicut cū Isa.xx.ca. legitur ꝛ Isaia q̄ incedebat tribus ānis nudus ꝛ discalciat⁹ ut p̄figuraret ruinā egyptiorū ꝛ ethiopū futurā Similit̄ Osee.j.legitur:q̄ ꝓpha accepit vxorē fornicariā:ꝛ fecit filios fornicationū :ut p̄figuraret q̄ terra fornicatura cēt a dño. Et i talibus historijs tota rō historie accipitur a re figurata:nec oportet querere aliā rōnem hr̄alem Finis.n.totalis taliū historiaꝝ est nō id q̄d sunt:ꝑ id q̄d figurāt Ratio aūt eoꝝ q̄ fūt ad finem ꝑm pbm assumēda ē ab ipso fine:nō enī q̄rendū est an deneste se habuerit Isa.nudis pedib⁹ longis tribus ieceēdo:aut si licite se habuerit Oseas filios fornicationū faciendo:q̄a illa iussū diuino fuerūt facta solum ad figurādū.vnde i ꝓposito si gesta iacob cū esau i suis p̄mordijs attēdant: manifestum est q̄d fuerunt istinctu diuino facta solū ad figurādū:q̄.n. colliderabāt i vtero matris paruuli nō fuit ꝑm naturā itentū nec i scriptura narratū ad ꝑ:ut ide aliqua doctrina exemplaris sumeretur:sed solū diuino istinctu factum fuit. ꝛ i scriptura traditum ad figurandū q̄ due gentes seu duo xp̄i diuiderēt. ut patet ꝑ diuinam ꝛclarationē ibi factā.Similit̄ q̄ minor frater egrediēs ex vtero plantā fratris maioris teneret in manu:solū fuit factū ꝛ in scriptura narratū.ut figuraret q̄ iacob supplāt atur⁹ erat fratris p̄matū. vñ gesta istoꝝ fratꝝ ad inuicē sic cum cēnt i vtero ꝛ cum ex vtero egrederent fuerūt facta ꝛ i scripturis tradita ut figurativa tm̄:nō aūt ut exēplaria ut iā dictū ē. Similit̄ tenēdū ē ꝛ q̄busdā q̄ ꝓtigerūt i eoꝝ cōuersatiōe ad inuicē tam i emptiōe p̄mogenitu re:q̄ i receptiōe bñdictiōis.s.q̄ ad figurandū tm̄ dño disponente ꝓtigerūt ꝛ scripta fuerāt:ꝛ ideo nō est i istis q̄renda alia ratio hr̄alis utputa quomō iacob ꝑtebat sibi vendi p̄mogenituram:cū reputaretur q̄d sacrū ꝛ huiusmōi que i postilla querūt: nā iste historie bñt rōnes figurales solum non aūt hr̄ales:ut dictū est ꝛ p̄dictis historijs ysaie ꝛ ose.vñ ex hoc ipso q̄ facta iacob ꝑm se cōsiderata i hoc loco vident esse dolosa ꝛ iniusta: sumit rō q̄ fuerūt facta non ꝓpter se:ꝑ ad figurandū.ꝛ ꝑ est q̄d dicit glo.i hoc ca.sup illud ꝛr bum:Erat iacob vir simplex ⁊c.Erat iacob sine dolo habitās i domo ut magna sit questio: quomō ꝑ dolū accepit bñdictionē q̄ erat sine dolo:sed ad figurandū aliq̄d magnū ꝑ scriptura p̄misit.hoc in glo.Que aūt iste historie figurassent:tradūt doctores spāliē Isi. in li.ety.vbi dicitur': q̄ esau p̄mogenita sua ꝓpter escā fratri suo minori vendidit:ac postmodū paterna bñdictiōe sibi p̄missa p̄uat⁹ est:signat eundē pr̄m israhelitic⁹:q̄a ꝛ o ut liber Exodue narrat p̄mogenitus fili⁹ nūcupatus ē:quia etiā ꝓpter p̄sentis seculi lucra nō solum p̄matus sui honorē amisit:ꝛ rum etiā ꝛ regni celestis p̄mium ꝑparatū adipisci nō meruerit: dño quodāmō exprobrante cū dicit:Auferet a vobis regnū dei ꝛ dabitur genti facienti voluntatem ei⁹ ⁊c.hoc Isi. Si aūt ꝓtra hoc dicatur:q̄ hec expositio Isi. ꝛ alie similes q̄ in hoc loco tradunt a doctorib⁹ sūt allegorice non autem hr̄ales:ꝛ ideo nō faciunt ad ꝓpositum:nā i hac postilla p̄ncipaliter agit ꝛ de sensu hr̄ali.Dicendū q̄ ꝛ rū est q̄ sensus hr̄alis p̄r sentis historie est:cū hr̄a simplicit̄ exponit:q̄ ꝓpꝛie dr̄ sensus historicus.expositio aūt Isi.supra dicta est redditiua cause ipsius sensus hr̄alis.ꝛ sic ꝓtinet manifeste ad sensū hr̄alem:q̄ ꝑr eā elucidat ꝑm Aug.i li.ꝛ vti.cre.ꝑut largius fuit ostēsum supra i additiōe super ꝓlogū ar.iij.ꝛ quia ea que ꝑ tradūtur i historia solum fuerunt facta ad figurandū ut dictū est:iccirco nō est ibi alia ratio p̄ter figuralē querēda.vñ ꝑm sanctū Aug.in pri.scōe.q.cij.ar.ij. i resp̄sione ad.ij.ar.v.q̄ si cerimonialia p̄cepta ꝛ.le.cēnt data ad figurādū futura:nō haberēt aliā causā seu rōnē ꝑter figuralē. Sz forte diceret q̄s p̄dicta esse ꝓtra sentētiā apli q̄ ꝓpanū esau vocat ex hoc q̄ ꝓpter vnā escā vendidit p̄mogenita ad Hebr.xij. Ex q̄ patz q̄ esau vituperādus fuit ꝓpt illā vendition̄ē: q̄ nō videt rōnabile ꝑm hāc expositionē:nā sic iacob excusat a dolo ꝛ huiusmodi:ex hoc q̄ ista faciebat istinctu diuino ad figurādū:eo mō videt excusand⁹ esau ꝛ vendition̄e stulta seu ꝓpana quā fecit:eo q̄ vēditio sua etiā erat figurativa. Ad hoc dicēdū q̄ vēditio esau etiā si fuerit figurativa:ꝑcessit tm̄ ex prava intētione.s.ex ꝓtemptu rni spūalis diuini.s.p̄mogenitur̄e:q̄ dnū habuit a ꝛo i sua natiuitate.ꝛ hoc insinuat cū sequit:Abijt quipp̄ndēs.i.ꝓtennēs q̄ p̄mogenita vendidisset. ex quo actus ei⁹ redditꝛ vicios⁹ ꝛ vituperādus Emptione aūt p̄mogenite ab ipso iacob:p̄sumendū est nō cē factā ex prava intētione-sed potius istinctu diuino:ꝛ.n.ipsū ꝑelegerat adhuc i vtero existentē.ut patz ex hoc q̄d supra dr̄: Maior ꝑuiet minori.similit̄ ex ꝑ q̄d dicit Malach.j. Jacob dilexi.Esau ꝑo odio habui:vñ i emēdo p̄mogenitur̄ā etiā excusabat:eo q̄ ꝛa tionē suā redimebat.

In eodē ca.xxv.vbi dicit i postilla.Si aūt ꝓtra ꝑ ⁊c. Additio.vij.

Si illa esca nō fuit i p̄cij quātitatē.ꝑ solum causa motiua ad tractandū ꝛ vendition̄e.ꝛ fuit inter illos alia quātitas ꝓuentiēs i p̄cium:ut postillator videtur dicere.tunc nō est dicēdus ꝓphanus esau ꝓpter illā escā quā accepit cū sepe ꝓtingit etiā inter viros prudētes.q̄ ex aliq̄ modica causa introductiua icipiūt tractare magnos tractatus: vñ verba apli itelligēda sūt ꝓut sonāt. ꝛ dictis sanctoꝝ i hoc loco cōsonant.

Replica correctorij contra Burgen̄.

Tal ca.xxv.Burgen̄.multa tāgit q̄dā ꝓsona:q̄dā dissona nō tm̄ ꝑ oia ponderosa nec ptractatiōe digna vsq̄ ad locū illū vbi postillator disputat ꝛ emptiōe ꝛ ꝓtractib⁹ inē iacob ꝛ esau:vbi Burgen̄.reprehendit postillatorē volēs meli⁹ soluere dubia mota dicēs finaliter:q̄ i ꝓposito nō est querēda ratio hr̄alis:

quia rationes oluz dubioz ħ motoz tñ figurales sunt: 7 ponit exẽplum ve Isaia 7 Osee: vide ꝗa digressio ẽ longa: ħ pensatis bis ꝙ burgeñ. ponit in rñsione ad septimũ argumẽtũ sui, plogi: apparebit eũ frustra laborasse ĩ ꝓposito: ibi. n. exponens dictũ beati Greg. in moral. videlicet Cũ ordo histozie ꝛficit: sese nobis itellect⁹ mystic⁹ quasi aptis iã foribus oñdit. Dicit burgeñ. ꝙ histozią ꝛficere ꝑm significationẽ vocũ ꝓtingit multiplicit ĩ parabolicis locutionib⁹: sic cum dicit ve dei digito: brachio. 7 ceteris ꝙ in vo nõ sũt: put termini coiter significãt: Item qñ significatio vocum nõ iducit ĩ fide 7 moribus aliquã vtilitatẽ neqz honestatẽ puer sat̃ois humane: sz speciẽ mali: sic iñqt: Deficiẽte histozia recurrẽdũ ẽ ad sensũ spũalẽ qui tunc ꝓ litterali: accipi vebet. Ad idem est beatus Aug. xj. super Beñ. in principio dicẽs: Si in verbis dei uel cuiuscũqz psone ĩ officiũ ꝓphẽticũ assũpte dicit aliqd qđ non nisi absurde ad lrãm ꝓtest ĩtelligi: ꝓculdubio figuratiue eẽ dictũ ob aliã significationẽ accipi vebet: ħ Aug. dans ĩtelligere ꝙ vbi nõ ẽ irrõnabile: nec absurdũ: ꝑmũ oiuz inuitẽdũ est lre añ recursũ ad allegoriã: ut dicit idem beatus Aug⁹. supza sup Beñ. in ꝓncipio. Huc autẽ i scõ iacob ve quo sermo: nihil ẽ absurdũ nec irrõnabile: imo si alicui ꝓsset videri qđ illiciti cõmissũ ĩ sancto: postillatoz ꝙ dubioz motozũ solutionẽ ad ĩtentionẽ scõz voctoz elucidat 7 absoluit. Nõ igit̃ ħ passus est solũ figuralis: ut vult Burgeñ. sed etiã doctrinalis: vocemur enĩ vonũ dei dispositiõe collatũ nobis uel ꝑmissũ: negligere nõ veberi: sed omni conatu ad ipsũ rẽdere. 7 habito bñ vti: sicut iacob ꝑmogenituriã: ad quã ꝙ deũ ꝓdestinatus 7 elect⁹ añꝙ natus ẽ ut patz Malach. j. 7 ad Ro. ix. Similit̃ 7 ve bñdictione pris eadem rõne sibi debita dicendũ ẽ. 7 mirũ ꝙ Burgeñ. dicit ea figuralia tm̃: cũ etiam i eadẽ sua digressione dicat supplãtationẽ q̃ iacob esau supplãtauit eẽ figuratã: i eo ꝙ in vtero egrediẽs plãtam esau manu tenebat: nõ igit̃ hec facta iacob sũt tm̃ ut dicit figuralia sed etiã figuratã: ut ipse subdit sibipsi ꝓdicẽs: qõ etiã ex suis exẽplis patere potest adducit enĩ factũ abrae i immolatiõe isaac: dicẽs illud lrãliter eẽ intelligendũ ve cõmẽdatiõe ei⁹ obediẽtie: 7 doctrinaliter ve imitatiõe eiusdẽ. Adducit deinde factũ Jsaie: quõ nudis incesserit: qõ dicit tm̃ eẽ figurale: cũ tñ sit factũ obediẽtie: ut dicit beat⁹ Hiero⁹. 7 ponitur i glo. ordi. mira iñqt obediẽtia ꝙbe solo cilicio iduebatur vir nobilissim⁹: cui⁹ filiã ut tradũt hebrei: Manasses rex accepit vxoꝛẽ: nõ tñ erubuit nudus icedere: nil honesti⁹ iudicãs ꝙ ꝓceptis diuinis obtemperare. ex quib⁹ patz ꝙ vbi facta ꝓcedũt ex diuinis ꝓceptis 7 istinctib⁹ nõ eẽ solũ figuralia: sed etiã cõmẽdabilia 7 doctrinalia. 7 sic ex medio Burgeñ. oñdit factũ abrae nõ solum figurale: sed etiã doctrinale: ita ex auctre bti Hiero. idẽ mediũ ponentẽ in facto Jsaie: rõ deducitur ꝓtra Burgeñ. Siliter potest dici ve scõdo exẽplo ꝙ burgeñ. adducto ve osee faciẽte filios fornicationũ: ꝙ quia ꝓceptũ dei fuit obediẽtie debite vonũ excusat siquid absurde sonare videt: sic 7 i facto abrae. Quid enĩ absurdi⁹ 7 magis horrendũ ꝙm occidere ꝓpriũ filiũ? sed sicut ei⁹ obediẽtia factũ reddit laudabile 7 doctrinale: ita 7 alioz ꝙ Burgeñ. adductoꝛũ. patz igit̃ quõ se ve clarãdo sentẽtias involuit. Revera sicut Burgeñ. dicit facta iacob ve quib⁹ ẽ sermo ꝑm se ꝓsiderata videri dolosa 7 iniusta. ita debuit dicere ve facto abrae ꝑm se ꝓsiderata: videlicet occisiõe filij. sed vbi accessit dei mãdatũ horrendũ ꝑm se 7 naturaliẽ factũ est nedũ licitũ sed cõmẽdabile: ita i factis Jacob vbi accessit diuin⁹ instinct⁹ factus 7 iacob 7 rebecce matri sue ꝑm vocẽ scõz sentẽtiã: imo 7 isaac sensit istinctũ eundẽ: ut dicit dñus Aug⁹. xvj. ve ciui. dei. ca. xxxvij. cũ iñqt: Jsaac vnũ ꝓpalio bñdixit sed nõ se fore receptũ cõquest⁹ ẽ: sed cõfestim reuelato sibi magno mysterio ĩ corde veritat indignationẽ 7 bñdictionẽ ꝓfirmat: hec Aug. Quibus istinct⁹ 7 reuelationib⁹ diuinis id qđ ꝑm se videtur dolosum: efficitur laudabile: nec Burgeñ. ꝓbat suũ ꝓpositum per glo. Illa. n. mouendo questionem soluit per figurationem sed non addit tm̃: quasi excludere velit sensum verum lrãlem: ꝓout burgeñ. facit. sed qđ adducit Jsido. est vꝛ ꝙ ẽ allegoria: sed nõ excludẽs lrãlem sensum ꝑmũ. Qz qũt addit expositionẽ Jsi. eẽ causa redditiuã: nõ videtur vꝛ: mã si recte ꝓnsent verba Jsido. nõ exponit ut reddat causam: ħ ꝙ allegoriã oñdit pñtẽ lrãm allegorie sue fore figuram: 7 sic eius expositio ẽ potius declaratiua effectus ꝙ redditiua cause: per ꝓsequẽs nõ ptinet ad sensũ lrãlẽ: ħ allegoricũ Nec potest Burgeñ. ꝓbare itentũ per sanctũ Lvo. ꝙ se allegatũ quia ꝓcedit per hypothesim q̃ nõ ꝓcedit: ex hypothesi enĩ falsa non est inconueniẽs multa seq̃ inconueniẽtia: ut si celũ caderet vel asinus haberet pinnas: ita supponit sanct⁹ Lvo ut patz vnde p⁹ totã digressionẽ Burgeñ. veritate cõpletẽ arguit ꝓtra se 7 bñ: sed nõ soluit sufficiẽt̃ argumẽtũ suũ: qa sicut i bis ꝙ iacob 7 Esau gestis: Esau ad lrãm ꝓpter ꝓpheticũ est reprehensibilis: ut arguit burgeñ. ita iacob ꝓpter obediẽtiã ad diuinos instinct⁹ laudabilis ẽ. put etiã Burgeñ. rõne 7 veritate cõpulsus fatetur: qñ i fine digressiõis etiam verbis vtitur postillatoris q̃ prius ꝓbauit: 7 beat⁹ Aug⁹. iij. ve doctri. christiana dicit ad ꝓpositũ ꝓcepti dei q̃ vonũ iubẽs. 7 malũ vetãt nulla figurativa locutio ẽ ħ vbi ꝑcipitur qđ malũ videt figura necessaria ẽ: cum igit̃ occisio filij abrae mãdata mala videatur: imo sit ꝑm se ꝓsiderata: igitur figurativa locutio ẽ: ĩtellige ħ sicut alibi: ꝙ sit figurativa per allegoriã: lrãli tñ sensu ve ꝓceptoꝛ materia 7 obediẽtia sp salvo: ut cõmendabili 7 imitabili inẽcedente diuino ꝓcepto 7 excusante: 7 nõ alias: ut vult beat⁹ Aug⁹. vbi supza. Item i eodẽ ca. vbi postillatoꝛ dicit esau iuxta dictũ apli ꝓbanũ ꝓpter vnã escã: ut li ꝓpter nõ notat ꝑciũ uel ꝑcij quãtitatem: ħ solum causam motiuã. Cui⁹ cõtrariũ dicit Burgeñ. asserens ꝙ ex causa motiua nõ debuit dici ꝓbanus: excludẽs ꝙ dictũ Apli ĩtelligi vebeat, put sonat ex dictis scõz. Rñdeo ꝙ ꝙ mgr̃ in glo. super illo verbo apli sanctoꝛ dicta recolligẽs dicit: Qz esau ꝓbanus dicit̃ a ꝓcul 7 pbano: qa ꝓpter escã vilẽ se fecit ꝓcul a dei cultu: q̃ ꝓncipaliẽ ad sacerdotiũ ptinet: qđ vsqz ad tpa Aarõ fuit ãnexũ ꝓmogenite: quã ipse Esau quiẽdebat. vendẽs ꝓmogenita sua: nõ ꝓ vna esca tanꝙ ꝓcio: ħ ꝓpter vnã escã q̃ causa motiua fuit ad ꝓtractũ faciendũ. 7 sic videt postillatoꝛ iuxta ꝑba Apli 7 dicta scõz multũ ꝓprie loquit: qa ꝙ li ꝓpter non exprimitur ꝓprie ꝑciũ rei venalis: ħ ꝙ li. ꝓpter cõtrahentes enĩ ꝓprie dicitur: ꝓ quãto dabis? 7 rñdet ꝓ tãto ꝑcio. Sz cũ dicit ꝓpter qđ vis emere uel vendere: rñdet ꝓprie ꝓpter vtilitatẽ uel necessitatẽ q̃ ẽ ꝓprie causa motiua. 7 nõ ꝑcij uel eius q̃titatis exꝑssiua.

In ca. xxvj. vbi dicit in postilla. Bñdicentur in semine tuo oẽs gentes terre. Additio. j.

In hoc loco vbi dicit. Bñdicent̃ i semine tuo. ponit in hebraico ꝓbũ bñdictiõis oĩno simile illi qđ ponit supꝛ ca. xxij qđ qđẽ verbũ ꝑm hebraicã veritatẽ ĩtellectũ significat: ꝙ ille in q̃ alij bñdicent̃ sit causa ꝓncipaliẽ effectiua illi⁹ bñdictionis qđ nulli pure creature cõuenit. put ibi fuit expositũ: 7 iõ nullo mõ pot intelligi ve xpo. Et ꝙ hec ꝑmissio sit oĩno ꝓformis. ꝑmissiõi facte Abrae in immolatiõe isaac supza. xxij. ca. 7 in ea fũdet̃ insinuat in trib⁹. Primo cũ ꝑmittit intentionẽ ꝑmi iuramẽti. i. facti tpe immolationis. 7 hoc cũ dicit. Cõplens iuramẽtũ qđ spoponderat abrae patri tuo 7c. Secũdo ꝙa cũ reddit rõnẽ hui⁹ magni ꝑmissi subdit: eo ꝙ obedierit abraã voci mee: qđ oĩno ꝓcedat rõni reddite tpe ꝓdicti iuramẽti. ibi. n. dictũ fuit abrae: eo ꝙ obedisti voci mee. Tertio ꝙa hic nõ dicitur: Et bñdicent̃ i te 7 in semie tuo: sicut supza dixerat ca. xij. ħ dixit: Bñdicent̃ i semie tuo: sicut i ca. xxij. 7 i aliis auctoribus eidẽ cozrespõdẽtib⁹, put dictũ fuit i additiõe supza eodẽ. xxij. ca. vñ hic nõ habet locũ expositio hebreoꝛ: ut largi⁹ fuit expositum i additiõe predicta.

In eodẽ ca. xxvj. vbi dicitur in postilla: Vidit eũ iocantẽ cum rebecca. Additio. ij.

In hoc loco i hebraico ponit̃ ħ dictio messahereth oĩno similis illi q̃ posita fuit supza ca. xxj cũ ve ismael agerek: q̃ quidẽ dictio licz habeat plura significata: significat. n. risũ: gaudiũ. 7 ludũ: similit̃ 7 derisionẽ: nũqz tñ significat cocunrẽ: ut i additiõe supza ꝓdicto ca. fuit dictũ: vnde trãslatio nra se bñ habet q̃ dicit: Vidit eũ iocantem. 7 vebet exponi, put in postilla i secunda expositione.

In ca. xxvij. vbi dicit i postilla: Sensit.
Additio. j.

Hec historia nõ videt̃ intelligẽda sic: ꝙ isaac approꝛpiquãte ẽmino vite sue ve sua posteritate ordinaret: sic testatoꝛes solẽt facẽ suas vltimas volũtates oñdẽdo. Hec etiã legit̃ ꝙ filius receptur⁹ bñdictionẽ a pre ꝓpius ei faceret obsequiũ i mẽsa 7 huiusmodi, put postillatoꝛ ait nullã auctrẽ ad ħ allegãdo: nec etiã sufficientẽ rõnẽ: ħ ista sũt ꝓphetice itelligẽda: eo mõ q̃ iacob appropinquãte tpe mortis sue filijs suis ait: Cõgregamini ut annũciẽ vobis q̃ ventura sũt vo. ifra: xlix. ca similit̃ 7 deut. xxxiij. ve moyse legit̃ 7 hec bñdictio q̃ bñdixit moyses bõ tri filijs isr̃l añ mortem suam 7c. vñ isaac estimãs esau cẽ ꝓmogenitũ suũ: 7 sic eidẽ ptinere bñdictionẽ abrae 7 semini suo repromissam icitauit ipsũ esau ad bñdictionẽ recipiẽdã. 7 ut ipse isaac magis dispositus esset ad dãdã bñdictionẽ voluit ab ipso esau recipe cibaria sibi placita. anim⁹. in. ꝓbarũ qñqz reddit̃ aptioꝛ ad spm̃, ꝓpheticũ exercẽdũ ex sensibilibus sibi bene ꝓportionatis: ut in. iiij. Reg. iij. ca. ve helisco legitur.

Nihilomin⁹ in ꝟ loco nō solū verba ysaac ꝟ etiā eius facta: similiē retrecce ⁊ filioꝝ sūt p̄ncipaliē figuratiua: ⁊ futuroꝝ p̄nostica. vnde Aug. i li. qōnū noui ⁊ v. te. dicit. Nūn tant⁹ p̄triarcha ysaac añq̄ moriat querit a filio venationē ⁊ escā qualē amat ꝓ magno būficio. ⁊ p̄mittit bñdictionē: nullo mō arbitremur vacare a significatiōe ꝓphetica: maxime qm̄ festinat vxor eius ut illā bñdictionem minor accipiat: quē ipsa diligebat ꝛc. i eadē narratiōe multū mouerūt ad maiora intelligēda vel reqrēda. Hec Aug. vnde i hac hystoria sicut in p̄cedēti de venditiōe p̄mogeniture: rō lre p̄ncipaliter ē figuralis: que aūt ista p̄figurāt in glo. ordi. plene tractat.

In eodem ca. xxvij. vbi dicitur in postilla: In me sit ista maledictio ꝛc. Additio. ij.

Hec verba retrecce alie exponunt iuxta lrām: ut sit sensus: si maledictio ꝓtingat i me erit: eo q̄ iduco te ad ꝟ: ⁊ ꝟ dicebat ꝓfidēs de eo ut postillator dicit.

In eodē ca. xxvij. vbi dicit in postilla: Quātū ad p̄mū. s. formā bñdictionis. Additio. iij.

Quidā exponūt hāc bñdictionē sic: ut tria p̄missa itelligant mere tpalia. s. abundātia victualium ꝓ hoc q̄ dicit: Det tibi de⁹ de rore celi. Excellētia potētie: ꝓ hoc q̄ dicit: Seruiant tibi ppli ꝛc. Preeminētia p̄mogeniture: ꝓ ꝟ q̄ dicit: Esto dñs fratrū tuoꝝ. Scōm ꝯo itelligat de bonis spūalib⁹: ⁊ ꝟ cū dicitur Qui maledixerit tibi sit ille maledict⁹. cui⁹ rō ē. nā cū maledicere aliquē cōit̄ ipoꝛtat optare ei malū optare aūt malū sp̄ ꝓtiū: nisi p̄ius⁹ sit petō: ⁊ optet ei aliq̄ malū pene: ut ex ꝟ sequat sibi aliq̄ bonū: put i scōa scōe. q. lxxvj. Ex q̄ sequit q̄ boni ⁊ iusti nūq̄ sūt maledicēdi. vñ Mu. xxij. Quomō maledicā ꝛc. ⁊ sic tāto grauī⁹ pecat: q̄to psona cui maledicit magis ē amāda seu reuerēda: vñ Leuit. xx. ca. Qui maledixerit p̄ri suo morte moriat ꝛc. ⁊ Exo. xxij. ca. Principi ppli tui nō maledices: Ex ꝟ igit̄ q̄ isaac ꝛc. maledicebat maledicētib⁹ iacob: itelligit q̄ posteritas iacob p̄sertī spūalis cui hec bñdictio p̄ncipaliē dirigebat: futura erat iusta ⁊ virtuosa sic ut ei maledicentes eēnt digni maledictiōe: ⁊ sic i ista ꝓticula includit: q̄ posteritas iacob debebat eē bñdicta in spūalib⁹ q̄ i virtutib⁹ p̄ncipaliē ꝓsistūt. Infra aūt ca. xxviij. vbi itez bñdixit ysaac ipsū iacob: vlteri⁹ exp̄ssit quedā ad bñdictionē gratie ꝓtinentia. ⁊ ꝟ cū dicit: Et det tibi bñdictiōes abrae ⁊ semini tuo p⁹ te ꝛc Et p̄dicto mō intelligēda sunt verba: que supra. xij. ca. fuerunt dicta a deo ipsi abrae. s. Maledicam ꝛc. In eodē ca. xxvij. vbi dicit i postilla: hebrei dicūt: Prouidēt ꝛc Additio. iiij

Octio hebraica i hoc loco posita nō ē equiuoca Nihil. n. significat nisi dolum vel fraudē. vñ translatio bñ se habet: cū dicit: Fraudulent. ꝟ qa dolus vel fraus licet ꝓprie accipiāt in malo: abusiue tñ q̄nq̄ accipiūt i bono iuxta illud. ij. Cor. xij. Cū ēem astut⁹ dolo vos cepi: nō hec dictio fraudulēt accipit ꝟ ꝟ mō. s. abusiue vel ysaac forte volēs se excusare ab esau: vocauit iacob fraudulentū q̄si in ꝓpria significatiōe.

Replica correctorij p̄tra Burgensem.

In ca. xxvij. vbi postillator: dispositionē: bñdictionē ⁊ ordinationē voluntatis vltime ipsi⁹ isaac exponit ad lrām: Burgen. instat sicut supra ca. xxv. volens q̄ totū sit tm̄ figurale: ꝟ ꝟ satis ꝯprobatū est ibidē. Cū. n. in lra hac nihil narret de virtute sermonis falsū: nec absurdū: mirādū est q̄ Burgen. ꝫ beatū Aug̃. ⁊ alios sanctos doctores ꝟ mtif sensū lrālē obijcere: sufficeret dicere: q̄ sensus allegozic⁹ huī⁹ passus sit potio: ⁊ magis a spū scō auctore scripture itent⁹: ex hoc tñ lrālis sensus nō ē abijciēdus nisi eēt in eo de virtute sermōis absurditas q̄ nō eē oñsū ē supra

In eodē ca. dūsitas surgit inē postillatorē ⁊ burgen. de lra hebraica: vbi nra trāslatio habet fraudulent: postillator. dicit dictionē hebraicā forte eq̄uocā ad fraudē ⁊ cautelā: ⁊ ita vult ꝟ sumi ꝓ cautela: qa isaac istructus ut etiā nollet eā retractare: ꝟ pti⁹ cōfirmaret eandē: ut dicit beatus Aug⁹. de hac materia diuinit⁹: q̄ ipsi iacob de⁹ dixerat bñdictiones de eo supra allegat⁹: ⁊ glo. Nō potuit recte imponere ipsi Jacob fraudē i ꝓpria significatiōe: sed cautelā: ne videret ꝑdicē deo inspirāti. Burgen. aūt dicit dictionē hebraicā ꝟ nō eē eq̄uocā ꝟ solū significare fraudē: ꝓcedat tñ i p̄clusiōe ⁊ re cū postilla. q̄ fraus ꝟ non debet accipi ꝓprie ꝟ abusiue ꝓ cautela. de hebraicis lris nō iudico ꝟ ꝟ scio q̄ postillator dicē se i huiusmōi passib⁹ vsū fuisse ꝓ filio pitissimoꝝ i hebraica lingua: ut patz i fine tractat⁹ sui de vria nre trāslatiōis ⁊ hebraice veritatis: an vtram⁹ credē soli Burgen. i huiusmōi ꝟ remitto ad sapientes sufficit eni i ꝓposito q̄ vtrozūq̄ eadē ē cōclusio in re.

In ca. xxviij. vbi dicit i postilla: Per angelos descēdentes. Ecūdū hāc ꝯsiderationē post illatoris ꝑus debuissent notari angeli descēdētes q̄ ascēdētes: cui⁹ oppositū est i lra. vñ alie exponit a Greg. i p̄mo pastorali vbi sic dicit: Jacob ascēdētes ⁊ descēdētes āgelos vidit: qa. s. p̄dicatores recti non solū surrū caput ecclie: videlicet Xp̄m cōtēplādo aspetūt: ꝟ deorsū q̄s ad mūdū illi⁹ miserādo descēdūt: ꝟ ille. qō videt ꝓtinē ad allegoriā. Sūt aūt alie expositiōes scōꝝ i ꝟ loco. ut i glo. q̄ cā brevitat⁹ sūt omittēde: ⁊ etiā qa magis ꝓtinēt ad sensū mysticū. Fm sanctū Tho. scōa scōe. q. lxxxj. p ꝟ q̄ iacob vidit āgelos i scala ascēdētes i telligūt angeli bti cōtinue ascēdentes fm dei cōtēplationē: q̄ etiā sunt descēdentes eo q̄ q̄diu mūd⁹ durat administratiōi iferioris creature itendūt nūq̄ tū descēdētes interna cōtēplatione.

Replica correctorij p̄tra Burgen.

In ca. xxviij. postillato: habet pulchrā ꝯsiderationē de āgeloꝝ ascēsu ⁊ descēsu: sic q̄ dicit descēsū p̄cedere ascēsū: ꝟ Burgē. dicit p̄riū. ⁊ mouet p ordinē lre q̄ ꝑus narrat ascensū nō attendēs sepe p anticipationē lrām ordinari: sicut Joh. xij. dr̄: Maria vnxit pedes dñi. ⁊ extersit capillis ⁊ lauit lachrymis: qō p oppositū factum est. igitur p anticipationē dicit: nec Burgen. aliquā aliā ponit lrālē expositionē: scōꝝ aūt doctoꝝ ⁊ glo. ordi. expositionē dicit ad mysticū sensū ptinē: finaliē adducit sanctū Tho. ex ponētē ascensū de cōtēplatione i deo: descēsū de administratiōe ad iferioza. ſz nec illa lrālis eē potest q̄ si eēt necesse ē de descēsu p̄cedere sicut actio cōtēplationē fm scōs doctores exēplificātes: iacob ꝑus lye q̄ raclel nupsisse nec oportuit iacob de his instrui: ſz solū de mysterio incarnatiōis significate p̄ imixtionē scale q̄ eidē de⁹ imittebat exigebat ꝟ reuelatio p̄mū oīuꝫ fidē: ad q̄s q̄rēdā oportuit āgelos descēdē nūciādo mysteria: ⁊ exigēdo fidē a scis prib⁹: ita de descēdit missus Gabriel āgel⁹ ad Mariā ꝑginē salutādo nūciādo exigēdo: qa rūe exacta fide ⁊ habita regressus ascēdit. hāc ꝯsiderationē confirmat beat⁹ Aug⁹. i sermōe de nati. ꝑginis: i q̄ p⁹ de descēsu āgeli ⁊ ꝑginis datā fidē atq̄ ꝯsensū dicit nec mora retulit nūci⁹. ⁊ virginalē thalamū ingredit Christus.

In ca. xxix. vbi dicitur i postilla: Quā cū vidisset Iacob ꝛc.

Expositores hebreoꝝ dicūt q̄ sol⁹ iacob amouit lapidē i q̄ ostendebat diuinā ꝓtutē fuisse i ipso iacob: eo q̄ veniēs fessus ab itinere poterat remouere lapidē tante magnitudinis q̄ alias nō poterat amoueri nisi ab oib⁹ pastoribus aggregatis: ut supra i eodē ca. qō ꝯsonat lre: tū qa dicit de iacob in singulari: Amouit lapidē ꝛc. tū qa reddēs rōnē q̄re ꝟ fecit iacob p̄dixit immediate. Quam cū vidisset ⁊ sciret cōsobrinā suam ouesq̄ labā aurēculi sui ꝛc. q. d. ꝓpter ista suppositū se tāto latiꝛi qō dicūt figurasse q̄ aliqs descēdēs ex iacob debebat amouere lapidē. s. duritiā cordis. ⁊ adaq̄re oēs greges. i. gentes. s. ex aqua ⁊ spū sancto: qō satis ꝯsonat veritati.

Additio. j.

In eodē ca. xxix. vbi dicit i postilla: Aliam ꝯo cām huī⁹ fletus assignāt hebrei ꝛc. Additio. ij.

Quod aūt iacob recessisset a p̄re cū dona comitiua ⁊ cū copia auri ⁊ argēti: put ꝟ dicit Ra. Sa. nō solū caret omo i lra fūdamēto: sed potius ex lra oppositū videt̄ inui. cū eni rebecca loq̄ret ipsi iacob de recessu supra. xxvij. dixit: Audi voce meā ⁊ cōsurgēs fuge ad laban ꝛc. Ex q̄ patz q̄ iacob fugitiu⁹ ibat ⁊ ꝓ cōsequēs nō cum apparatu: vñ expositores hebreoꝝ magis autētici q̄ Ra. Sa. ꝟ tenēt addētes q̄ ex hac causa noluit itrare i luca seu de ciuitate aba aliq̄ cogīscere⁹ sed ex loco sub dumo vocauit supponens capitī suo lapides: ut supra ca. xxviij. Similiē vbi dr̄ i p̄ncipio huī⁹ ca. Profectus q̄ iacob venit i trā orientalē ꝛc. hebraica lra hz: Leuauit iacob pedes suos ⁊ iuit i trā orientalē ꝛc. Ex q̄ patz q̄ pedester ibat: nō i camelo sicut seru⁹ abrae: nec mirū si isaac sic misisset filiū suū: qa hoc fiebat ut via sua occultaret⁹ a fre: nec ē verisile q̄ scriptura subticuisset istā ꝓsecutionem quam habuisset iacob i eūdo in Mesopotamiā: sed eā exp̄ssisset sicut exp̄ssit alias ꝓsecutiōes quas habuit i redeūdo tā a labā q̄ a sychimitis q̄ etiā ab esau: ut ꝑz. j. de aūt. j. dr̄. xxij. ca. In baculo meo trāsiui iordanē ꝛc. cōcordat satis cū ꝑdictis.

In ca. xxx. vbi dr̄ i postilla Additiōe vi additā sūt ꝛc. Additio. j.

In hebr. nō bn̄ ꝟ dictio q̄ sonat additionē ſz magis ꝓtoueniā vel ꝓtētionē. ⁊ ē lra ꝓtētōis dicēdo. Cōtēdi cū sorore mea ⁊ invalui. c⁹ sensus ē: ꝓtēdi cū sorore mea sup bateōdo filios ⁊ invalui: qa iā bateo. vñ cū dr̄ i glo. inclineari q̄ neptali dr̄ acōūsione: videt eē error scriptorꝝ: ⁊ debuisset dicē a cōtroūsione seu cōtroversia fm hebraicā veritatē. In eo. ca. xxx. vbi dr̄ in postilla Et ideo fm hoc exponēda est sequens scriptura ꝛc.

Genesis

Additio.ij.

Licet pactū inter iacob ⁊ laban gnāliter ꝓsideratū videat eē illud qđ postillator exposuit.⁊ sic cōiter tenet: lra tñ in ꝑticulari ꝓsiderata nō totaliē ꝓsonat: ꝑ i multꝫ discrepat vñ Hiero⁹.in ꝑ passu multū apud.lxx.ꝓfusus est sensus:⁊ vsqꝫ hodie nullū potui inuenire nr̄oꝝ.q̄ būc locū plane exponeret: hec Hiero⁹,qđ etiā inē hebreos expositores cōtingit. Replica.

IN ca.xxx.Burgē.notās trāslationē nr̄am vbi habet: Cōparauit me dñs cū sorore mea.dicit hebraicū hēre: Cōtendicū sorore mea:improbās ex eo glo.inēlineare q̄ dz q̄ neptalim dicit a cōpatione uel ꝙuestione.dicit Burgē.q̄ sit error scriptor⁹:qa debuisset scribere a ꝙtroūsione seu a ꝙtroversia. Sed intuēti capitulū istud manifestū ē noīa patriarcharū oiuꝫ cōiē ex ꝑbis matrū ipōni. Nec habet lra:nec est verisile q̄ venerāda rachel ꝓtēderit cū sorore sua babēda,ple:cū sciret nō eē culpā sorori q̄ ipsa eēt sterilis. Credo igit Bur.fingere ⁊ frustra btm Hiero.⁊ glo.interlinearē ipugnare:q̄ neptali ex ꝑto rachelis dicūt impositū cū dixit:Cōpauit me dñs sorori mee. Hec igit glo.ꝑ ponit vicio scriptor⁹:qa est positū aucte btī Hiero. in ca.eodē de pacto inē iacob ⁊ laban. Burgē.dicit apud Hiero.⁊ cēs hebreos ⁊ latinoꝝ expositores vsqꝫ hodie fuisse magnā obscuritatē:⁊ tñ ꝑ nihil facit q̄ exponē. In q̄ videt duplicit peccare: ꝑ.qa cū cōsuenit ex facili occasione ꝺ postillatorē longas facere digressiones: hic ꝙ exponē obscuritatis apud cēs:ut dicit.nullū imꝑdit laborē:secūdo.qa cū uel noluit uel nō potuit būc passū exponē nō vedit grates postillatori clarius exponēti.

In ca.xxx.vbi dr in postilla:Cōsiderandū q̄ vbi trāslatio nr̄a hz:Idolatria.in hebreo dr theraphin ⁊c. Additio ꝑma.

Theraphin in hebreo imagines significat semꝫ uel simulachra:.put Hiero⁹ dicit sup Ose.ij.ca.Sz attendendū q̄ nō semꝫ significat simulachra facta ad q̄rendū rēsa vemonū uel ad idolatrādū.qa.j.Reg.xix.vbi dicit q̄ accepit Michol statuā.sad ponendū i lecto loco dauid:in hebreo habet: Accepit michol theraphin.qđ nō est dicendū q̄ i domo dauid ⁊ ꝓrsi⁹ eēnt simulachra uel statua aliq̄ idolatrica seu facta ad q̄rendas rēsiones vemonū:ꝑ erāt ibi solū ad aliqs licitas repētationes. Judicū xvij.⁊.xviij.repetit sepe ꝑ dictio theraphin: vbi significat aliqđ idolatrice fcm:ut ibidē patet. Silr vbi dicit Osee.iij. Et sine ephot ⁊ theraphin:theraphin ibi est eiusdē significationis:⁊ sic in multis alijs. In eodē ca.xxxi. vbi dicit in postilla: Et timor isaac.i.deus quē timuit ⁊c. Additio.ij.

Querendū videt q̄re nō fecit mētionē de abraā ⁊ isaac eorum mō dicendū:de⁹ pris mei abraā:⁊ de⁹ pris mei isaac uel timor pris mei abrahā:⁊.timor pris mei isaac:qa non min⁹ pot dici de abrahā q̄ timuerit deū ꝙ de isaac. Ad ꝑ dicit a quibusdā hebreis q̄ de⁹ nō nomiat de⁹ alicui⁹ singularī psone: nisi postq̄ eē ꝙ fluxibilitatē b⁹ vite:eo q̄ hoies dū i hac vita fuit pñt mutari de statu gre in q̄ fuit filij dei ad lapsū i q̄ potī filij ire pm aplm dicunt:⁊ qa q̄n ꝑ ꝙba dixit iacob:Abrahā diu iā añ recesserat: ꝑ isaac adhuc viuebat:qa duravit vsqꝫ ad decenniū post ꝓditionē ioseph:ut habet i postilla:iccirco de abrahā qui iā erat i securo dixit:deus abrahā.ꝑ de isaac q̄ adhuc erat i vita dixit: Timor isaac,i.quē timet isaac: qđ pōt dici de q̄libet iusto timēte deū pm pñtē statū. Quidā ꝙo dicūt q̄ timor isaac ꝑ dict⁹ intelligit de timore quē passus est tpe imolationis:ad qđ inducūt illud qđ infra sequitur eodē ca. Jurauit iacob p timorē pris sui isaac ⁊c. Solet enim homines iurare p aliq̄ terribilia sicut p vitā mortis ⁊ huiusmodi.

In ca.xxxij.vbi dicit in postilla. Tetigit neruū. Additio.

Quidā hebreoꝝ dicūt q̄ hoc q̄ angelus tetigit neruū iacob:ex q̄ tactu ipse iacob claudicauit nō fuit ad puniendū iacob de sua diffidētia;qa in ꝑ actu nō videt q̄ iacob aliqđ demeruisset.ꝑ pot⁹ ccōtra:vñ in hoc loco iacob fuit bñdictus ab angelo ut statim sequit:Et bñdixit ei. Sed dicūt q̄ ratio huius tactus ⁊ claudicationis est figuralis tm:in ꝑ enī figurabat q̄ licz iacob haberet ꝓmogenitura ā ⁊ dominiū sup Esau ex ordinatione diuina:ut sup.xxvij.ca.tñ i posterū aliqñ aliq̄ descendētes de iacob qui dicunt egredi de femore ei⁹ eēnt lesi ab ipso Esau: vñ in ꝑdcō ca.dicit: Cēpusq̄ veniet cū executies soluesq̄ iugū ei⁹ de ceruicib⁹ tuis ⁊c.qđ impletū ē qñ idumei rebellauerūt ꝺ iudā.iij.Re.viij. ⁊ sic videbat dominiū iacob sup Esau.ledi in femore iacob.i.in posteritate q̄ de femore ei⁹ egrederet.⁊ ideo sequit q̄ obbāc causam nō comederūt filij isr̄l neruū qui emarcuit in femore iacob.Si.n. hec claudicatio ipsius iacob fuisset ꝓpter punitionē ei⁹ in pnā dif fidentie:put alij dicūt nō habuissent filij isr̄l abstinere a comestione nerui:cū illa pena solū respiceret ꝑsonā iacob que quidem pena iam transiverat in preteritum.

Replica correctorij ꝓtra Burgeñ.

IN ca.xxxij.vbi postillator tactū neruī iacob ⁊ claudicationē exponit de pena ꝑ diffidētia: etiā Burgē.instat q̄ nō sit factū in pnā:qa iacob in ꝓposito nō demeruit ꝑ angelus ei bñdixit. Infert igit q̄ factū sicut etiā sup dixit de alijs sit tm̄ figurale mysticū bñs significationē:ꝑ videt q̄ sicut Burgē. inconuenienter se habet:ut sup dcm est i alijs passib⁹:ita ⁊ ꝑ.Primo qa ꝺ dicit btō Aug̃.sup allegato abijciēs sensū lrālē nullā absurditatē ꝓtinētē:⁊ recurrit ꝙ lrali ad mysticū:qđ fieri nō debet nisi historia deficiat pm btm Greg̃. Secūdo q̄ cum bñdictio iacob: Esto dñs fratrū tuorū ⁊c.principalē effectū habeat i regno xp̄i: qđ dicit dom⁹ iacob:Luce.j. Iste Burgē.arguit eū ad tpa regum qñ edom seruivit regib⁹ iuda solū ꝙ tpe septem regū: ut ex libris ipsorū regū colligit ⁊ terminabat in rebelliōe.Edom:de qua.iiij. Re.viij.Et ꝓpter illā rebellionē dicit iacob claudicasse in figurā q̄ Esau a se excuteret onus illi⁹ bñdictionis iacob de q̄ dicit supra. xxvij.ca. Ad parū positionē bñdictionis respiciēs ꝓncipale parū pēdit in q̄ iacob nō claudicauit:nō igit Burgē.debuit ꝑ sic applicare mysticādo sine aucte cū nō sit i fauorē fidei:ꝑ pot⁹ ut apls ad Ro.xj.vbi dicit cecitatē ꝓtigisse ī isr̄l:q̄ figurata ē p claudicationē iacob:tūc eni claudicauit ⁊ continuo claudicat:donec plenitudo gentiū intrarit ⁊ reliq̄e isr̄l salue fiēt. Tertio qa nō Burgē.q̄re filij isr̄l neruū nō comedūt ꝓpter illā rebellionē figuratā p claudicationē nō ē sufficiēs:qa a ꝓtrario sensu tpe obediētie ⁊ tributi edom debuerūt neruū comedere:tñ nō fecerūt. Quarto qa ratio quā facit ꝺ postillatorē ⁊ ei⁹ expōnem nō valet.arguit eni sic:Si claudicatio iacob fuit ꝓpter punitionē ⁊ i pnā diffidētie cū illa sit ꝑsonalis nō haberēt filij isr̄l a comestione neruī abstinere,ꝓpter ea q̄ solā ꝑsonā iacob respiciūt. Reducit ꝑ nō sic ꝺ facientē: Lactus neruī q̄ emarcuit ⁊ claudicatio ad ꝑsonā iacob lrāliter ꝓtinebāt; iccirco filij israhel nō habēt a nerui comestione abstinere cui⁹ oppositū vbique faciūt. Restat igit q̄ illa abstinētia nō ē tm̄ figurāl: sed cerimonialis i illi⁹ dimicationis tactus ⁊ claudicationis memoriā sicut multa alia festa iudeorū. Oc aūt Burgē.dicit iacob nō peccasse in ꝓposito hoc est ꝺ glo.interlinearē q̄ redarguit ipsū iacob dicēs:Si ꝺ deū fortis fuisti;qa perseverasti pulsans:multo magis ꝺ hoies ꝑualebis.i. Esau quē times ꝓmissorū tibi factorū oblitus:sicut iacob plenā habuisset ꝓfidentiā:⁊ memor fuisset ꝓmissorū dei sibi factorū:.put ponit sup ca.xxviij.vticq̄ Esau nō timuisset nec quēcūq̄ hoiem. Qđ aūt dicit q̄ meruit bñdictionē q̄ angelus eū bñdixit:nō habet de bñdictione in lra nisi q̄ iacob bñdictionē postulauit:⁊ ꝑ bñdictione nomē ei⁹ mutauit:ut dicit glo. interlinearī. Qđ aūt subdit:Et bñdixit ei i eodē loco:glo.priorē bñdictionē ꝓfirmauit:post redargutionē tm̄ ⁊ pnā unflictā per tactū neruī q̄ emarcuit:hec aūt nois mutatio fuit ab eventu; qa deū uel angelū recedere volentē vicit ꝑcib⁹ ⁊c. que luctatio ꝑ dicit ꝓ ut postillator exponit:⁊ glo. vocat illā luctationē ꝑseverantē pulsationē:q̄ victor effect⁹ ē. In ca.xxxiij.vbi dr i postilla. Et qđ sup dcm ē rñderūt i volo:dicūt caute uel prudenē. Additio.

Objectio hebraica q̄ ꝑ ponit.i.myrina nullo modo significat prudētiā ul̄ cautelā:ꝑ solū fraudē ul̄ dolū: ut patz ꝓpriate idiomat; sciēti.⁊ iō alia exꝓ ē magis lre ꝑsona.pōt tñ sustineri opio dicētiū q̄ filij iacob i ꝑ casu nullā dolositatē fecerūt: nā dol⁹ aliqñ ipropꝺe accipit.ꝓ bona cautela:sic cū Apls.ij.Cor.xij. ca.ait.Cū ēem astut⁹ dolo vos cepi:ut.ꝑ.in additiōe.xxvij.ca. Et iō qa sychimite nullā ꝑtierūt vemā de tanta iniuria illata iacob ⁊ filijs suis ; iō nec ipsi pacē ꝓcesserūt:ꝑ solū ꝓmiserūt q̄ possent cū eis federari si circūciderent:nō aūt ꝓmiserūt ꝓfederationē:ꝑ Sychimite retulerūt dicta filioꝝ iacob addēdo q̄ iā erāt pacificati cū eis dicētes viri isti pacificati sūt nobiscū ⁊c. ⁊ iō filij iacob ex ꝑ q̄ abscōderūt ꝓpositū suū inimicis suis nō vident peccasse: qa licitū est vti insidijs ꝺ inimicos.ut vult scūs Tho.in secūda scē pīsertim estimādo factū ex dicto iacob:nā nō redarguit symeon ⁊ leui de dolositate nec iustitia:ꝑ solū ex hoc q̄ posuerāt iacob cum familia sua i periculo:cū essent pauci respectu habitatorū terre:vñ dicit infra. Turbastis me ⁊ odiosū me fecistis chananeis nos pauci sum⁹:illi ꝙgregati pcutiēt me ⁊ delebor ego ⁊ tota dom⁹ mea. Et q̄ patet q̄ si familia iacob eēt i tanto numero ut verisimilit posset adūsarijs resistere q̄ iacob approbasset facta filiorū: qđ nō fecisset si dolū ꝓprie loquēdo fecissent siue iniusticiā.

In.ca.xxxv. vbi dicitur in postilla: Sed querit quō ista Debo ra erat cum iacob ꝛc. Additio prima.

Hic querūt hebrei: ⁊ ut videt rōnabiliter cur tanta fit b̄ mētio de morte debore nutricis rebecce: ⁊ de modo sepulture ei⁹: int̄ñ q̄ vocatū ē nomē loci sepulture illi⁹ querc⁹ flet⁹: Ex q̄ patet q̄ fact⁹ fuit fletus magn⁹ ⁊ notabilis ꝓ ea: cū tñ iam eēt valde senex ⁊ antiq̄or rebecce. ⁊ tñ de morte rebecce q̄ valde di gnior erat nutrice sua nulla fit mētio b̄ nec alibi. Ad q̄ dicūt q̄ rebecca mortua fuit añq̄ veniret iacob ad p̄rem de mesopotamia· q̄ patet ex b̄ q̄ dicit infra eo.ca. Venit iacob ad isaac p̄rem suū in mābre ꝛc. nō facies mentionē de mō̄re: q̄ absq̄ dubio fecisset si ꝓtūc vixisset: ꝓsertim cū rebecca multū diligebat iacob: ⁊ ipsa ꝓ curauerat sibi b̄ndictionē: ⁊ etiā hec p̄cipalis fuit i missione ipi⁹ in mesopotamiā ⁊ in ꝛsendo mūimoniū cū filiab⁹ labā: ut patet. ē xxvij. nō ḡ verisile est q̄ nō fieret mētio de accessu iacob ad tantā ⁊ ad talē matrē: ē q̄ ipsa nō viuebat: ideo nō fit de hac mentio. Consequenter etiā dicūt q̄ sepultura rebecce fuit facta latenter de nocte· eo q̄ isaac nō p̄sumpsit ire ad sepulturā suā cū iā aīs diu senue rat: ⁊ caligauerāt oculi ei⁹ ut supra Beñ. xxvij. ca. nec etiā iacob po terat interesse sepulture: q̄a adhuc erat i mesopotamia. Esau aūt nō honorasset eū debito mō ꝓpter b̄ndictionē quā p̄diderat ipsi⁹ cā. Vñ ex hoc dicūt q̄ isaac senex ordinauit ut sepeliret de nocte larēter: ne palā de ficeret sibi honor debitus. Et eadē rōne scriptura nō facit mentionē explicitā de sepultura rebecce· eo q̄ fuerat sic latenter facta: sed adhuc implicite sacra scriptura fecit mētionē cū de sepultura debore nutricis ei⁹ tantā fecit mentionē ut dictū ē: vñ vocatū est nomē loci illi⁹ q̄rcus flet⁹: q̄a ibidē iacob p̄cipaliter fleuit matrē suā· p cui⁹ honore nutricē ei⁹ honorifice sepeliuit: in q̄ satis ostendebat q̄ cū valde maiori honore sepeliuisset matrē si in ei⁹ morte interfuisset. Eadē rōne dicūt q̄ nō fit mētio de morte lye: nec q̄ri: nec quō fuisset sepulta. l. ꝓpter honorē rebecce mris iacob: ne videret q̄ maior honor impendebatur lye vxori iacob q̄ rebecce matri eius. In eodē ca. xxxv. vbi dicit in postilla: Abijt Ruben ⁊ dormiuit. Additio. ij.

Quomitas facti ipsius Ruben poti⁹ videt debuisse ipsi ia cob mām iusticie q̄ patientie: ꝓpter b̄ eni ꝑuasit ipsū Ru ben primogenitura: ut infra. xlix. ca. In eodē. ca. xxxv. vbi dicit in postilla: Erāt aūt filij iacob ꝛc. Additio. iij.

Non videt aliq̄ rō sufficiēs q̄re utcūq̄ Ruben peccauerat nominarent filij iacob ⁊ ipse ruben: vñ quidā dicūt q̄ pec catū ruben debit occasionē ipsi iacob q̄ de cetero cessaret ab illo actu gnātionis eo q̄ viderat p̄mogenitū suū incidisse i tan tam enormitatē pcti. ⁊ ideo cū dixisset q̄ illū. s. iacob minime la tuit. s. pctm̄ p̄dictū: statim subdit: Erāt filij iacob. xij. q. d. ꝓt ista causa clausus est numer⁹ filioꝝ iacob in. xij. tm̄· q̄a ampli⁹ cessauer at a generatione causa predicta.

Replica correctorij ꝟ Burgen̄.

Dicit q̄ regnū Romanorū descēdit a duce mabdibrle q̄ ab Esau descēdit est manifeste falsū ⁊ a iudeis fictū: falsi tas enim hui⁹ patet ex hoc: nā Romani q̄ certū dicunt in hebreo ꝑm translationē chaldaicā descēdunt a Jauan: qui q̄dē iauan descēdit a iaphet filio Noe: ut habet Beñ. x. ca. Mabdibrl ꝙ descēdit ab Esau· ut in hoc ca. qui quidē esau descēdit ab abra bam: ⁊ p ꝙñs a Sem filio Noe. ⁊ sic patet maxima distantia int̄ generationē Mabdibrl ⁊ gnātionē Romanorū. Q̄ aūt b̄ falsū sit ⁊ a iudeis fictū patet ex hoc: nā ipsi cōiter fingūt q̄ regnū Ro manorum q̄ est quarta bestia in reuelatione Danielis cōtenta est vnū ⁊ idē cū regno ecclesie q̄ est falsū ut habet in additione sup Danielē. vij. in rōne ad quartū argumentū. Similit̄ fingunt q̄ regnū ecclesie ⁊ x̄pianorū descēdat ab Esau: vñ in thalmudica do ctrina nephanda ecclesiā x̄pi ⁊ Romanū imperiū q̄ vnū ⁊ idē di cunt cōiter idumeā vocāt: ⁊ istū modū nomiandi tenēt hebrei vbi cūq̄ sūt: ⁊ sic mala q̄ de idumea dicunt ⁊ p̄nosticant in libro Abdie ꝓphete ⁊ in alijs intelligunt esse dicta de ecclesia: q̄ est falsū ⁊ nullius fundamēti: ut in predicta ꝓphetia abdie dño cōcedente declarabitur. Replica.

In capitulo. xxxvj. vbi postillator solū narrat opinionē he breorū de origine ⁊ ortu Romanorū. Burgen̄. audacter iudeos inuadit faciēs videri suā demonstrationē de re mul tum dubia: puta de origine Romanorū que q̄ dubia sit: Jsidorus xv. etymo. ostēdit dicēs de auctorib⁹ vbiū plerūq̄ dissensio reperitur: adeo ut nec vbis quidē romane origo possit diligēter agno sci: nā Salustius a Troianis: Virgilius ab Eneādro: Alij cōdita a romulo cōtendūt: ⁊ quo ad tēpus: alij scribūt quarto millenario quadringentesimo. lxxxix. alij quarto millenario q̄dringentesimo q̄dragesimoseptimo: si q̄ tante civitat̄ certa ratio nō apparet: non mirū si in aliarū opinione dubitet. vñ nec bistoricos nec cōmenta tores varia dicētes imprite condēnare debem⁹: quia antiquitas ipsa creauit errorē. hec Jsido. sed quia Burgē. in hebreorū errori bus edoctus p hanc additionē ꝓ fide certare videt cōtra eorū per fidiam transeat: cū nō sit singulariter cōtra postillatorē.

In ca. xxxvij. vbi dicit in postilla: Cū hebraica lingua nō habe at crimine pessimo. Additio prima.

In hebraica lingua in hoc loco nō est dictio significans ci men pessimū nec rigā: sed solū est ibi dictio significans de tractionē: eadem enim dictio ponit hic ⁊ infra Nume. xiij. vbi dicit: Detraxerūt terre q̄ esset mala: que quidē detractio in b̄ loco nō est intelligenda sic q̄ ioseph imponeret aliq̄ falsū fratri bus: nec etiā q̄ in hoc malo q̄ de fratrib⁹ patri denūciabat inten deret denigrare famā eorū: sed solū hoc faciebat ꝓpter bonū fra trum: ut. s. a patre corrigerent: q̄ nō ē ꝓccatū: nec etiā detractio ꝓprie dicit: sed large: ut in secūda secunde. q. lxxiij. vnde ex hac cā principaliter iacob diligebat ioseph eo q̄ videbat eum ꝯlatorē bonī erga frēs: ⁊ ideo sequit statim: Et isr̄l diligebat ioseph ꝛc. Ad in telligentiā aūt huius q̄ sequit: Qm̄ in senectute genuisset eū. Sciendū q̄ in lra hebraica i hoc loco nō dicit: In senectute genu isset: sed dicit eo q̄ filius senectutis esset sibi: q̄ exponēs trāslatio chaldaica sic dicit: Jsrahel aūt diligebat ioseph eo q̄ esset fili⁹ sa piens sibi: vnde trāslator intēdit senectutē in hoc significare sensū senilē: iuxta illud Sapi. iij. ca. Senectus etas venerabilis est ꝛc. q̄ videt rōnabiliter dictū: nā nō videt esse causa sufficiēs ad hoc q̄ israhel dilexisset ioseph plus ceteris eo q̄ genuisset eū in senectute nam Beniamin fuit genitus in maiori senectute. Jsachar aūt ⁊ Zabulon nō excedebāt in etate ipsum ioseph nisi ꝙ annū vel medi cum vltra ut pōt haberi ex lra: ⁊ ideo causa hui⁹ dilectionis poti⁹ videt attribuēda sapiētie seu moribus senilib⁹: que iam quodāmō videbant vigere in ipso ioseph: ex hoc q̄ licz eēt iunior ceteris: iam tamē intendebat circa correctionē fratrū maiorū· vnde dicit: Eo q̄ filius senectutis esset. i. sapiēs: ut dictū est. Q̄ aūt subdit· sibi intelligendū est ex hoc q̄ ista alijs nō publicabat: nisi solū patri ad quē correctio pertinebat: ⁊ ideo solū patri principaliter constabat de sapientia ipsius ioseph.

In eodem ca. xxxvij. vbi dicit in postilla: Nudauerūt eū tūni ca talari ꝛc. Additio. ij.

In hebreo habet: Expoliauerūt eū sua tunica serica q̄ idē est: ac si dicat tunica sua. s. tunica serica· vnde ex hoc non habet q̄ haberet duplicē tunicā nec q̄ sibi abstraberēt tm̄ vnā tunicā. s. illā sericā quā iā fecerat ei pat̄ in signū maiorⁱ dile ctionis· ⁊ ideo de illa solū fit mētio: quia erat magis p̄ciosa ⁊ ma gis nota: vnde ⁊ infra eo.ca. dixit pat̄: Tunica filij mei est.

In ca. xxxvj. vbi dicitur in postilla· Dux mabdibrl. Additio.

Replica correctorij cõtra Burgensem.

IN ca.xxxvij.vbi dicit: Accusauitq; fratres crimine pessimo:qõ Burgeñ.volẽs exponere dicit q; in hebreo nõ habet crimine pessimo:sed loco eius habet dictio significãs detractionem:& exponit de Joseph qui ꝓprie nõ detraxit fratrib⁹:& videtur Burgẽ.ꝑ senecta velyrare cũ illud qõ dicit poni loco illius vbi nos habemus:Crimine pessimo:se teneat ex parte fratrũ accusatorũ ꝙ Joseph:nõ ex parte ioseph accusantis. Si igit ponit dictio significãs detractionẽ ut dicit Burgẽ.tũc sensus est:Accusauit ioseph detractiõe qua sibi inuicẽ detraxerũt:& cũ detractio inter fratres ꝓcedat ex alio fraterno qõ & pessimũ genus vitij est generaliter igit loquẽdo nõ debuit Burgẽ.trãslationẽ nr̃am notare:nec postillatorẽ qui exponit de rixa que fuit occasio detractionis:vnde sentẽtia lr̃e ꝑm expositionẽ Burgeñ.est q; ioseph accusauit eos de tractione q̃ est nõ intelligibilis:& habet mal̃ velyramẽti. Qõ aũt subdit de dilectione q̃ Jacob ioseph dilexit:quasi causa hui⁹ dilectionis esset:qa in senectute eũ genuisset & hoc videtur imponere postillatori qui tamẽ ita nõ exponit:sed dicit senectutem iacob esse occasionẽ illi⁹ dilectionis nõ causã:qa senes cõmunit fragiles & defectuosos gignũt. Joseph aũt in senectute genitus nõ apparuit fragilis:sed potiꝰ alijs corpore moꝛib⁹ & sensu ita q; videbat aliq̃d diuinitatis in eo relucere. hãcq; ob causã dixit postillatoꝛ q; iacob eũ ꝑceteris dilexit:& videt postillatoꝛ hũc modũ loquẽdi ex glosa ordinaria sup̃posse:que hunc passum de duobus patre & filio in mũdi senectute generato allegorice exponit:a q̃ mõ exponẽdi & causã dilectionis assignãdi Burgẽ.nõ longe recedit: ut patet intuenti suã digressionẽ In eodẽ ca.vbi dicit q; expoliauerũt ioseph tunica serica.dat intelligi ꝑm postillatoꝛẽ q; habuit plures tunicas:vbi obijcit Burgeñ.nescio quid clare eni pot videri Joseph plures tunicas habuisse:vnã quã intinctã in sanguine hedi miserũt ad patrẽ:aliã cũ qua vendiderũt eũ:nõ est enim verisimile nudum eũ venditum fuisse;sicq; patet Burgeñ.sepe facere vim de lana caprina.

In ca.xxxviij.vbi dicit in postilla: Dixit iudas producite eã ut cõburatur. Additio.

EX hoc aũt q; dicit:Esto vidua:nõ sequit q; thamar non fuisset filia melchisedech iã diu añ defuncti:nã etiã postq; hõ moꝛit̃ presertim si est magnus sicut melchisedech adhũc domus eiꝰ seu familia nomiat noie suo:sicut domus dauid pluries nominat post mortẽ ipsiꝰ dauid:& reuera nõ est verisimile q; si thamar fuisset filia tanti viri sicut melchisedech q; de hoc nõ fieret mẽtio:& tñ fuit facta mentio de nomie patris vxoris iude.s.Suba: supra in hoc ca.sed quicquid sit de hoc nõ videt q; thamar cõmisit adulteriũ ꝓprie dictũ ad hoc q; morte debuisset puniri-mulieres eni que erãt ligate fratrib⁹ seu cognat cõiugis sui defuncti si alteri copularent licẽ illicite fecissent-nõ tñ morte punicbant ꝑm legẽ alioquin Noemi nõ cõsuleret Ruth nurui sue ut remaneret i terra moab & ibidẽ cũ alio cõtraxeret: ut habet Ruth.iij.ca. Erat enim ligata ipsi Booꝛ.uel alteri de cognatione:nec etiã fuisset excusata thamar ab occisione si adultera fuisset ꝓpter hoc q; nõ fuerat data Sele:nõ eni excusat mulier de adulterio ꝓpter hoc q; vir suus nõ vult ei reddere debitũ: dato etiã q; esset adultera adhuc nõ mereret cõburi:sed alia morte leuiori puniri-sole eni filie sacerdotũ fornicantes seu adulterãtes igne debebãt cõburi:ut patet Le. xxj. vnde quidã hebreoꝛ dicũt:& videt rõnabiliter q; iudas erat in loco q̃si ꝓnceps:& ex oꝛe suo fiebãt iudicia:& q; in hoc nõ sequebat aliq̃s leges iã factas:cũ adhuc nõ essent saltẽ diuine sed iudicabat ut princeps ꝑm iudiciũ arbitrij sui:qõ patet ex hoc nam ipse quasi ꝓprio auctoritate dicit: Producite eã ut cõburat & ꝓpter libra uit eam suo ꝓprio arbitrio iudiciali dicẽs: Justioꝛ me est &c. que quidẽ excusatio nulla esset ꝑm legẽ diuinã postea datã.

Replica correctorij cõtra Burgeñ.

IN ca.xxxviij.vbi postillatoꝛ improbat opinionẽ hebreoꝛũ dicẽtiũ thamar fuisse filiã melchisedech. Burgẽ.procedat cũ eo in cõclusione:& rõnes nõ obligãt ad id sentiendũ:sed sunt quedã psuasiones:cũ aũt postillatoꝛ dicit thamar adulteriũ cõmisisse.p ꝙs morte plectendã.sed nõ cõburendã. Burgẽ.nitit eã excusare de adulterio.qa fuit iũcta alteri q̃si ꝓpinq̃oꝛi ꝓꝛi mariti.q̃ q̃uis fuit illicitũ:nõ tñ fuit adulteriũ. Totũ q̃ Burgẽ. hic dicit.staret:si cõiũctio & cõmixtio fuisset i spẽ mr̃imoniali q̃ nõ fuit sed in spẽ scoꝛti:ideo fuit nota adulterij ꝓprie dicti:sed fuit excusata de tanto nõ de toto &c.

In ca.xlij.vbi dicit in postilla.Omnes filij vnius viri sumus.

Additio.

QUidã hebreoꝛũ expositoꝛes dicũt q; filij iacob circuibant per ciuitatẽ diligenter ut forte inuenirẽt fratrẽ suũ ioseph & postea fuerãt ꝓgregati in domo ipsiꝰ ioseph ꝓ emptione panis:& ex hoc imponebat eis ioseph crimẽ explorationis: qa explaꝛatoꝛes solẽt circuire p singula loca ut oia videãt & ꝓnter ꝓgregãt in vnũ:ut sibi inuicẽ ꝓferãt de inuẽtis: qõ ꝓcedat huic qõ dicit infra in postilla.s.q; reddebãt rationẽ de hoc q; circuierunt ciuitatem nõ causa explaꝛationis:sed ut fratrẽ quererẽt.

In ca.xlij.vbi dicit in postilla:An ignoꝛatis &c. Additio.

IN hebraica lr̃a nõ dicit:An ignoꝛatis &c.sed ponunt q̃dã verba q̃rũ sñia est:An ignoꝛatis q; hõ fidis mei posset ꝑ auguria talia scire:qõ videt magis cõsonũ rõni:ipsi eni non debebant vñ debuissent scire q; ioseph esset maxim⁹ auguratoꝛ.& bñ poterãt ꝑsumere q; ioseph cũ esset tã potẽs posset hr̃e augures quos cũq; voluisset:ꝑsertim cũ in egypto essent multi ꝓfectoꝛes & talib⁹ vtentes artib⁹ ꝑ quas ex multis locis sacre scripture pot hoc hr̃i:vnde posset scire taliũ veritatẽ:ꝑm Aug̃.ꝙo.ꝑ quẽ scũs Tho.in secunda secũde.q.xcv. Joseph ꝙo hoc dicebat nõ seriose & refrenans se ad illud qõ vulg⁹ de eo opinabat:qa.s.credebãt ipsũ ioseph esse eruditissimũ in oibus:vñ supꝛa.xlj. Pharao dicebat:numq̃d sapientioꝛẽ & similẽ tui inuenire potero? Replica correctoꝛij ꝓ Burgeñ.

IN ca.xlij.vbi Burgeñ.mouet difficultatẽ de arte augurandi ipsius ioseph nõ multũ recedit a postillatoꝛe: nec refert multũ in sensu lr̃ali an ꝑ se vel ꝑ alios se diceret augurandi hr̃e peritiã cũ sint verba curialia: sicut multa alia in illa hystoria cõtenta:vel q; illud dictũ:An ignoꝛatis ꝑm dñm Aug̃.referatur ad famã de ioseph presumptã &c.

In ca.xlvij.vbi dicit in postilla:Omnẽ pecuniã cõgreganit &c. Additio.

QUia in emptione & venditione equalitas iusticie obseruãda est:ut in secũda secũde.q.lxxvij.ar.j.in coꝛ.q. Decreto nõ videt dicendũ:q; tñ valet res quantũ posset vẽdi: pot eni q̃libꝫ res vendi in multo maioꝛi ꝓcio q; valeat ꝑm verũ suũ valoꝛem & ꝑ ꝓpter magnã indigentiã emẽtis quã habet de illa re: & in tali casu nõ ẽ estimãdus valoꝛ rei ꝑm quantitatẽ q̃ ipsa res pot vendi:qa sic si q̃s rem suã supuẽdit in notabili quãtitate:vltra iustũ preciũ ꝓpter magnã necessitatẽ ementis.tũc venditoꝛ videt q̃si vẽdere qõ nõ est suũ:qa id qõ accreuit sup̃ iustũ ꝓciũ nõ est ex cõditione rei vendite.sed ex cõditione emẽtis:ut in ꝓdicta questiõe Ad excusationẽ aũt ioseph qui vendit blada ꝓ maioꝛi precio q; emerat:sufficit diuersitas tpis:q̃ sicut & diuersitas loci magnam faciũt differentiã in vero valoꝛe rerũ:ut in ꝓdicta qõne.

Replica correctorij cõtra Burgeñ.

IN ca.xlvij.vbi postillatoꝛ dicit de cõtractibus ioseph quõ fuerũt iusti:istat Burgẽ.auctẽ sci Tho.secũda secũde.q. lxxvij.ar.j.in coꝛ.q.& rñsione etiã ad vltimũ ar.asserẽs: q; in cõmutationib⁹ eq̃litas iusticie seruãda sit. Sz ego cũ postillatoꝛe verꝰ puto:q; i cõmutatiua iusticia eq̃litas ꝑm nam̃ huari nõ possit:dicq̃d dicat scũs Tho.q; Burgẽ.allegat⁹:qa totũ aurũ mũdi ꝑm nam̃ nõ valet vnũ equũ:cũ tñ ordine ad bũanos vsus modi cũ aurũ valet magnũ equũ. Equalitas igit i cõmutatiua iusticia q̃ est in ꝓctib⁹ nõ seruat: & ꝓ rõnem iusticie mẽsurat ut dicit scũs Dionysiꝰ de diui.no.ca.viij. Rõ aũt iusticie mẽsurantis hãc eq̃litatem & terminãtis inequalitatẽ describit a beato Aug̃.in libro lxxxiij. questionũ.q.xliij. dicente: Justicia ẽ habitꝰ animi cõi vtilitati seruata:suã cuiq; tribuẽs dignitatẽ. Mũc aũt tẽpoꝛe fertilitatis modicũ aurũ valet multũ bladum:ideo ꝑm mensurã iusticie tẽpoꝛe sterilitatis modicũ bladũ valet multũ aurũ:ideo videt dicendũ:q; tantũ valet res ꝑm illã equalitatis mensurã quantũ vẽdi pot-seruata vtilitate nõ priuata.maxime cessantib⁹ dolo:metu: & violenta cõpulsione:sic & in his factis Joseph: put postillatoꝛ dicit: Fateoꝛ quidẽ q; respiciens ad solã necessitatẽ ementis: & sic carius vendens:quia nõ respicit ad omne cõferẽs:sed priuatũ iusticie cultoꝛ nõ est: sed hoc nõ est in factis ioseph: nec apparet ex dictis postillatoris.

In ca.xlviij.vbi dicitur in postilla:Erat q; vernũ tempus. Additio.

IN hebreo aũt nõ habet hic aliqua dictio significans vernũ nec tẽpus:sed est ibi dictio significãs mensurã paruã terre & est sensus q; moꝛtua esset rachel in itinere in loco a quoꝛe stabat modicũ spaciũ itineris ꝛis q; ad bethleem:sed tamẽ seppliuit eam in via ratione qua declarat̃ in postilla.

In eodem ca. xlviij. vbi dicit in postilla: Dicunt enī hebrei ꝛc.

Additio. ij.

HEc expositio hebreorū est falsa: nō enim hoc qđ legit Hiere. xxxj. Vox in excelsis audita est referendū est ad tēpus captiuitatis filioꝝ israel tpe nabuchodonosor. sed potius ille clamor seu vlulatus raclel referendus est ad occisionē innocētum factā p Herodē: ut euangelista declarat. Matb. ij. prout in ca. allegato Hieremie dño cōcedente plene ostendet.

Replica correctorij cōtra Burgensem.

IN ca. xlviij. Burgēn. dicit: in hebreo nō habet dictio significans vtrū nec tempus ꝛc. ita postillator in tractatu suo de differentia trāslationis nostre et hebraice veritat; ibi exponit ut hic Burgēn. in ꝓposito autē se nostre translationi coaptat: ut satisfaciat vie vtriq;.

In ca. xlix. vbi dicit in postilla: Dicit enim in nouissimis diebus

Additio. j.

SUper illud verbū: In nouissimis diebus. Rabi moy. gerū dñi. in sua glo. dicit: Nouissimi dies sunt dies Messie: qm iacob significabat illa tēpora in verbis suis: cū dixit: Donec veniat silo et ipsi cōgregabunt ꝑpli ꝛc. Scōm enī cōmunē opinionē nouissimi dies: dies Messie sunt. hec ille. Et sūt verba notanda: licet frequenter a iudeis maliciose negent.

In eodem ca. xlix. vbi dicit in postilla: Quia tu es principiū voluntatis mei ꝛc.

Additio. ij.

IN hebreo i hoc loco ponit: Tu es principiū omi. et est dictio que qm̄q; significat voluntē: qm̄q; ꝓ fortitudinē seu robur et vtroq; modo pōt exponi ad cōmendationē ipsius Ruben anteqū peccasset: cū enim dicit principiū voluntatis mei. i. sollicitudinis mee circa filios meos: et sic exponit magister in histo. Si autē dicat principiū fortitudinis mee. potest intelligi: quia in eo ꝓmo apparuit virilitas ipsius iacob in actu generādi et redit in idē qđ primus. Vel ꝓm Rabi moy. in hoc cōmendat castitas iacob: quia ut tradunt hebrei tunc nō emisit de se semen ante cōceptionē Ruben et sic fuit principiū fortitudinis sue quo ad hoc: et est sentētia plani. Dicit enim ꝓmo oia que faciebāt ad cōmendationē Ruben. i. tu es fortitudo mea. vsq; ibi: Maior imperio. Et postea subdit illa que faciunt ad eius decrementū: et hoc cum dicit: Effusus es sicut aqua ꝛc.

In eodem ca. xlix. vbi dicit in postilla: Non auferet sceptrū de Juda.

Additio. iij.

HEc auctoritas patriarche. s. Nō auferet sceptrū de iuda donec veniat silo. est valde efficax ad vincendū iudeos de Xp̄o ꝓmissus iam venit a tēpore quo ablatū est sceptrū de iuda ꝛc. Et ideo cōtra hoc multiplicāt cauillant. quorū cauillationibus ibi bene videt respōderi i postilla. excepto vno. s. cū dicit q; Machabei qui sacerdotes fuerūt et gubernauerūt populū. erāt de tribu iuda. qđ ipsi negāt: nec plane cōtra eos hoc ꝓbat. vnde inter alios q̄s de hac materia vidi loquētes seu scribentes sup Ray. Mar. in pugione sua secūda parte. ca. iij. et. v. de hoc elegāt tractat: primo exponēs hec verba: Nō auferet sceptrū nec dux de femore de collegio seu cōsistorio iudeorū qui dicebant cantedrin: ad quos omnes difficultates seu dubia legis et fidei perueniebant et omnia sūma iudicia et cōtrouersie qui quidē residebāt principaliter sub regibus et ducib; iude in hierusalē: postea in babylonica captiuitate dum essent reges uel duces de iuda: cōsequenter aūt in reditu captiuitatis apud hierusalē durabat etiā potestas illorū prout potestas alicui; capituli vacante. s. de durat: quorū auctoritas et potestas durauit etiā tēpore Machabeorū: et vsq; ad certum tēpus ante destructionē templi secūdi. qđ quidē tēpus cōcurrit cum tēpore passionis xp̄i. et tūc cessauit omnino eorū potestas: que omnia sufficiēter ꝓbat predictus auctor: et deducit p auctoritates sumptas a doctoribus auctēticis hebreorū antiquis quibus nullo modo possūt iudei rationabiliter dissentire: quas quidē ad euitandū prolixitatē omitto: remittendo eas ꝑdicto libro vbi plane tractantur.

In eodem ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Ligans ad vineā ꝛc.

Additio. iij.

EXpositio catholicorū in hoc loco nō debet censeri mystica sed potius literalis: Jacob enim ꝓphetando de filijs in hoc loco. sepe loquit metaphorice. scōm quā locutionē accipienda est sentētia litteralis: ex hoc q; res significate per voces. vlterius aliud significāt: prout ostensum fuit in ꝓlogo huius libri. De autem hic circa iudā metaphorice loquit: satis videt ex hoc qđ dicerat: Catulus leonis ꝛc. qđ exponit de dauid ut in postilla: qui nō fuit catulus leonis nisi metaphorice. Et similiter in hoc loco cū dicit: Ligans ad vineā ꝛc. Locutio metaphorica debet censeri: p̄sertim cū similitudines quas in hoc loco ponit sint omnino cōformes similitudinib; in alijs locis sacre scripture cōtentis vbi de simili materia tractat. Pro quo attendendū q; vinea in sacra scriptura accipit ad literam ꝓ cōgregatione eorū qui sunt sub fide. vnde Isa. v. Vinea dñi ꝛc. Similit xp̄s se vocat vitē. Joh. xv. Ego sū vitis vera ꝛc. similit discipulos vocat palmites. ut ibidē. Per asinam vero significat xp̄s populū iudeorū. et per pullū populū gentilium: ut Matb. xxj. ca. et Jacob. ix. ca. ꝓphetice hoc idē signatur. Per hoc aūt q; dicit: Lauabit in vino stolā suā ꝛc. etiam metaphorice significat ad literam passio xp̄i: de qua Isa. lxiij. Cum a xp̄o querit: Quare ergo rubrū est indumentū tuū et vestimēta tua? ꝛc que omnia ad literam intelliguntur de xp̄o et eius passione: vnde tenēda est expositio nostrorū doctorū in hoc loco tanq̄ litteralis et cōtinuat cum precedentib; cōuenienter: cum enī dixerat: Donec veniat qui mittendus est. s. xp̄s: cui erit congregatio seu expectatio gentium. cōsequenter declarat cōiunctionē harū gentium dicēs: Ligans ad vineā ꝛc. similiter et passionē per quā spectabat redēptio omniū gentiū: et hoc cum dicit: Lauabit in vino ꝛc. et exponantur ad literam: prout in glo. ordinaria ꝛc.

In eodem ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Sed hec expositio ꝛc.

Additio. v.

HEc expositio nō videt tanq̄ extranea repellenda nō obstantib; obiectionib; postillatoris cōtra eā: prima enī obiectio nō videt valere: nā ille qui nimis vacat ad speculationē sepe negligit curā tēporalium negociorū: unde q; indicio cōis hominū rudis seu fatuus reputat: sicut phūs. vij. etbi. dicit de anaxagora et similibus phūs: q; videbant ignorātes ꝓ ferētia sibiipsis. Secundā ꝓ obiectionē manifestū est nō valere: et patet eni in sacra scriptura expressum q; de filijs Jsachar erāt homines excellētes in sciētia sup alios: unde. j. Paral. xij. ca. de filijs q̄s isachar viri eruditi qui nouerāt singula tēpora ad ꝑcipiendū quid facere deberet israel ꝛc. Super qđ verbū glo. doctores legis in tribu isachar fuisse traduntur qui singula tēpora cerimoniarū obseruāda nouebāt. et qđ facere deberet israel ꝑscribebāt. Nec in glo. qđ etiā ipsemet postillator in hoc loco testat: vbi de filijs isachar sic dicit: Erāt enī isti studiosi et lege: et sciebāt optime cōsulere qđ et quō esset agendū: et cetere trib; eorū ꝑsilijs acquiescebāt. hec postillator. De aūt de tribu leui etiā essent cōiter iudices et doctores populi: verū ē: et patet. Deut. penul. vbi de leui dicit: Perfectio tua et doctrina tua a viro scō tuo ꝛc. Sed cū hoc stat q; isachar etiā habebat excellentiā in scia: ut dictū est respectu aliorū ꝓter leui. Cōtinuat etiā hāc ꝓm bāc expositionē sic: nā cū isachar esset auidus ad speculationē scie: et haberet terrā fructiferā. erat accubans inter terminos: abitrēs. s. labores corporales: unde videt requiē. s. speculationē q; esset bona: et terrā q; esset optima. s. fructifera cū medio labore. put in postilla. ex amore studij excusabat se ut plurimū ne iret in exercitiū: qa diligebat quietē et dulcorē sapiētie: et ideo ꝑeligebat soluere tributū regib; potius q̄s dimittere requiē speculationis. et hoc est qđ sequit: et suppositum est humerū suū ad portandū. s. qa videbat magis esse tributarius q̄s bellicosus seu militaris ratione predicta.

In eodē ca. xlix. vbi dicit in postilla: Dan iudicabit ꝑplm suū ꝛc

Additio. vj.

OJctio hebraica in hoc loco posita significat vno mō iudicare: et alio mō vindicare. et vtroq; posset intelligi de sansone. prout in postilla. In eodē ca. vbi dicit in postilla: Salutare tuū expectabo dñe.

Additio. vij.

LIcet Sanson fuisset fortissim; in corporali robore: non tñ ab aliq; posset dubitari an eēt messias: fuit eni Sanson modice prudētie et discretionis: nec fuit etiā ꝓphēta. nec de eo legunt tales ꝓtutes quib; de Xp̄o posset suspicari: vñ q; patriarcha dixit in hoc loco. Salutare tuū ꝛc. Melit; videt referendū ad tēp; antixp̄i: put Greg. iij. Moral. dicit: qui qđ antixp̄s: put cōiter fert. de cēsurus est de tribu dan. qui circa tabernaculū ad aqlonē castrametatus ē: et qa ipse Greg. ibidē ait: Judea error; sui laqueis capta ꝓ xp̄o antixp̄m ꝑspectat. Unde Jacob in electorū voce in eodē loco repetit quer sus est ad deū dicēs. Salutare tuū expectabo ꝛc. i. nō sicut infideles antixp̄m. qui. s. venturus ē de tribu dan sed eū qui in redemptionē nram venturus est fideliter spectabo verum xp̄m. de xp̄o enim vero supra dixerat. Donec veniat qui mittēdus est. et hanc sniam expresse tenet translatio chaldaica.

In eodem ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Sedit in fortitudine &c.

Additio. viij.

Non videt rationi psonū: q in hoc loco inter tot bona que Jacob de ipso Joseph, xpi extraxit interponat tanq̄ bonum relcensus bierobōā ex ipso Joseph: cū ipse bierobōā fuerit pessim⁹ idolatra: qui nō solū peccauit: sed etiā peccare fecit israhel xpter qd̄ diuina sentētia fuit abscisus a regno cū posteritate sua: excepto vno filio tm̄: ut in. iij. Regū. xiij. & xv. ca. & etiā regnum eius licz pro tēpore a deo fuerit permissū: nō tamē gratū: de eo enī legit Osee. viij. ca. Ipsi regnauerūt sed nō ex me. & similit. xiij. de eodem: Dabo eis regem i furore meo: nō ergo de ipso recte dicere. Per manū potentis iacob: vnde aliter circa hoc videt dicendū. Ad qd̄ sciendū est: q Joseph duas habuit ꝓncipales ꝓsecutiones. vnā. s. a fratrib⁹ de qua intelligit illud: Exasperauerūt eū & iurgati sunt &c. put dicit in postilla: Aliam vo ab vxore dñi sui. s. pharaonis: ut supra. xxxix. a qua quidē ꝓsecutione fuit a deo ꝓtectus intm̄: q nō fuit inclinatus ad peccandū: licz vehemēt incitatus ad hoc fuisset: ut ibidē patet: & de hoc exponūt quidā hebreozū: qd̄ sequit. s. Sedit in fortī arcus eius. s. appetitus eius carnalis: qui sepe in hominib⁹ modice virtutis tēdit ad extra ad suū cōcupiscibile: tanq̄ arcus ꝓiciēs sagittā ad signū: qd̄ nō sic fecit ioseph: sed sedit in fortī. i. in fortitudine virtutis cōtinētie. & quia q̄nq̄ aliq̄ qui ex ductu rōnis refrenāt suū carnalē appetitū: cū hoc tamē molestanē a prauis cōcupiscentijs: put cōtingit ꝓtinentibus: Joseph autē nō sic: sed tanq̄ vere tēperat⁹ vires, ꝓprias carnales subiectas habebat rationi: sic ut nullū motū ad hoc sentiret molestie sensualitatis: ideo dicit: Et dissoluta &c. sic q̄ li eius referat ad hoc qd̄ dicit: Arcum suū &c. Arcus enī habet duo brachia que cū corda fortiter sunt ligata: ad hoc ut possit sagittare: quorū quidē brachiorum arcus si vincula dissoluant: tūc arcus penitus est indisposit⁹ ad sagittandū: & isto modo vires sensuales Joseph cū quib⁹ arcus appetitus carnalis solet sagittare: erāt dissolute a vinculis carnalibus: iccirco in hoc cōmendabat nō solū ut cōtinens: sed tanq̄ tēperatus: & quia vitare peccatū presertim̄ b̄ modo in statu nature corrupte nō possumus nisi gratia dei auxiliante ꝑm Aug⁹. in libro de ꝓfectione iusticie: ideo subdit: Per manū potentis iacob: quia per virtutē gratie dei illud potm̄ sic vitauit. Potest etiā hoc qd̄ dicit Et dissoluta sunt vincula eius: aliter exponi. s. ut intelligat de dissolutione vinculorū ioseph in carcere de mādato regis: & prouidētia diuina: vnde de eo legit in ps. cv. Humiliauerūt in cōpedibus pedes eius: & sequit infra de eodem. Misit rex & soluit eū: qd̄ aūt sequit: Inde pastor egressus est lapis israhel: videt alit exponendū Ad cuius intellectū attendendū est: q quia posteritas ioseph per ephraim descendēs recesserat a diuino cultu: a tēpore ipsi⁹ ꝑssimi bierobōā ut dictū est: intm̄ q nō reputabant iam de filijs israhel ꝑm fidē. sed quasi gentiles & alienigene: vnde de eis legit Osee. v. In dñm ꝓditiose egerūt: quia filios alienos genuerūt &c. Iccirco iacob videns in spū: q filij ioseph nunq̄ essent deo reconciliandi nisi per xp̄m qui ex tribu hebreos q̄ gentiles vocauit ad gratiā: ideo dicit: Inde egressus est pastor &c. q. d. ab ipso potēte iacob. s. a deo qui preseruauit ioseph a peccato: ut dictū est: egrediendus est pastor. s. xp̄s qui tanq̄ pastor bonus dixit: Alias oues habeo que nō sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere. Similit & lapis israhel: supple inde egrediendus est: qui quidē lapis israhel est ille. s. quē reprobauerūt edificātes qui fecit vtraq̄ vnū. Unde ad cōsolationem posteritatis ioseph hoc introductū est: ne per hoc q apostatauerunt a lege diuina: intelligerent excluſi a finali salute ꝓpter fienda: vnde & b̄ notabiliter nominat xp̄m per nomē pastoris & lapidis: quorū vtrūq̄ nomē implicat reductionē gentiliū seu apostatantiū ad vnū deū & vnā fidē. nec obstat huic expositioni qd̄ dicit Egressus est quasi de ꝓterito: quia hoc est ꝓpter certitudinē ꝓphetie: & etiā ꝑm expositionē postillatoris de futuro habet intelligi: ut patet in postilla. Quidā aūt exponūt b̄ qd̄ dicit: Inde egressus est pastor lapis israh &c. de Josue filio Nun: qui fuit de tribu ephraim: & per q̄s de ioseph: & licz rationabili⁹ posset de illo exponi qui fuit iustus rector israhel post moysen: propri⁹ tamē adaptant hec verba xp̄o: presertim cū dicit: lapis israhel: nā etiā Ra. moy. gerundeū. in hoc loco dicit expresse: q lapis hic dictus intelligit ille de quo in ps. cxvij. Lapidē quē reprobauerūt &c. Jn q̄ loquit quasi ꝓphetando nesciens: sicut legit de Caypha.

Jn eodem ca. xlix. vbi dicit in postilla: Benedictiones patris tui &c.

Additio. ix.

Hec due expositiones vident insufficiētes: vtraq̄ enī cap presupponit falsum vel inconueniēs: nam ꝑma expositio presupponit: q dñs ꝓmiserat ipsi iacob dominiū totius mūdi: cum ei apparuerat iuxta luçā: de quo supra. xxviij. ca. sed b̄ videt falsū: nam in secūda apparitione in qua deus apparuit ipsi iacob in eodē loco. s. Luça: vbi iterū benedixit eū: & mutauit nomē eius in israhel: ibi legit: Terrā quā dedi abrahā & isaac: dabo tibi & semini tuo post te &c. Ex quo patet manifeste q nō ampliauit sibi terminos plus q̄ patrib⁹ suis. Cōsequenē etiā iacob supra. xlviij. ca. repetēs predictā ꝓmissionē factā in luça sibi ioseph: sic dicit: Deus omnipotens apparuit mihi in luça que ē in terra chanaan: benedixitq̄ mihi: & ait: Ego te augebo & multiplicabo: & faciā te in turbas populor⁹ daboq̄ tibi terrā banc: & semini tuo post te in possessionē sempiternam: Ex quo patet manifeste: q ꝓmissio facta iacob in luça non se extendebat nisi ad terrā chanaan. De aūt in ca. xxviij. supradcō dicit. Dilataberis ad orientē & occidentē &c. Intelligit de orientali & occidentali plaga ipsius terre sibi, ꝓmisse. s. chanaan: que etiā patet diuidi in quatuor plagas: sicut tota terra habitabilis. Secūda vo expositio ꝑsupponit q Jacob habuerit clariorē reuelationē de mysterio xp̄i & futura beatitudine q̄ ipse abrahā: qd̄ est valde inconueniens. Tū quia abrahā dicit esse pat̄ fidei: in cui⁹ sinu ꝓcul dubio erat Lazarus. xvj. Justi ab angelis portabant. Lazarus. Tū ꝗa de eo legit supra. xviij. ca. dixit q̄ dns: Nū celare potero abrahā que gesturus sum: &c. Et eadē ratione & fortiori inconueniēs videt: q deus celaret abrahā de his que pertinēt ad salutē: maxime illa que revelatur⁹ erat ipsi iacob: Tū ꝗa futura beatitudo revelata fuit ipsi abrahe cum lux sancta semini suo fuerit ꝓmissa: ut expositū fuit ca. xv. q. quidē beatitudo apertione ianue celestis & cetera q̄ ad b̄ requirunt ꝑsupponit. Per illud aūt qd̄ dicit, ꝓpheta. Sup senes intellexi: nō est intelligendū q semp posteriores sancti habebāt clariores revelationes q̄ primi: alioquin sequit q sancti modernorū tēporū eēnt magis illuminati de his que pertinēt ad fidē q̄ apli: qui sunt antiquiores & seniores: qd̄ est falsum. Ultima etiā ratio ad hoc inducta per postillatorē nō sufficit: nam licet natura ut in plurib⁹ peccet de minus perfecto ad magis perfectū: Natura tū ꝑm Boetium semp sumit initiū a perfectis: & ideo abrahe fuit dictū supra. xvij. ca. Ambula coram me & esto perfect⁹ &c. put fuit declaratū. Assumit etiā hec expositio b̄dictionē & revelationē ꝓ eodē: que tamē sūt diuersa: nō enī eēs b̄dictiones sūt revelationes: nec econuerso: ut est manifestū: vnde hec lra videt aliter exponēda & plani⁹.

Ad qd̄ sciendū: q cū iacob b̄dicere. s. a pre suo: supra. xxvij. ca. eidē dixit sic: Det deus tibi de rore celi & de pinguedine terre &c. in quo fuit b̄dictus ad lram de bona influētia celesti: & de bona dispositione terrestri: ex quib⁹ immediate multiplicant terrena scētia nō tamē legit q iacob fuisset b̄dictus expresse a patre suo de multiplicatione ꝓpagationis boūz & aāliū: qd̄ intelligit in b̄dictionibus vulue: nec etiā de bona gubernatione seu nutritione talium: qd̄ intelligit in b̄dictionib⁹ vterū: ista aūt b̄dictio que pertinet ad ꝓpagationē aāliū consuevit in scriptura ab aliis distingui: vnde. Deut⁹. vij. dicit: Benedicet⁹ eris inter cēs populos & nō erit apud te sterilis vtriusq̄ sexus tā in boibus q̄ in gregib⁹ tuis &c. Jacob ergo in hoc loco amplius b̄dixit ipm ioseph q̄ ipse Jacob fuit b̄dictus a pre suo quantū ad ꝑdicta: & hoc est qd̄ dicit: Benedictiones patris tui. s. quibus te b̄dico: Cōfortate sūt b̄dictionibus patrū meorū &c. s. b̄dictionib⁹ quib⁹ pres mei me b̄dixerunt ut dictū est. Et sequit in lra ꝑm hebraicā veritatē: Usq̄ ad desiderium colliū eternorum: seu colliū seculi &c. In quo intelligitur christus desideratus a cunctis gentibus: ut Aggei. ij. ca. de quo Luce. x. Multi reges & prophete voluerunt videre que vos videtis & non viderunt &c. Et continuant hec verba cum precedentibus & sequentibus sic: Benedictiones patris tui que cōfortate sunt benedictionibus patrum meorum &c. Et sensus est: q benedictiones temporales quibus iacob ipsum Joseph benedixerat: que fortiores seu ampliores sunt q̄ benedictiones patrū meorum scilicz ipsius iacob ut dictum est: vna cum sūma benedictiōe spirituali desiderata a collibus eternis scz a sanctis & iustis: oīa ista fiant in capite Joseph &c.

Jn eodem ca. xlix. vbi dicitur in postilla: Tamen magister in hystoria scholastica &c.

Additio vltima.

Hec expositio magr̄i hystoriarū est in glo. interlineari: vbi sup hoc verbum ad populum suum: supraposuit frequentiam angelorum similiter & expositio Strabi que in glo. ponit in margine. & nō ponit ibi quantū ad hoc aliqua opinio opposita: vnde nō videt q̄ sit hec expositio repellēda: presertim cum Aug⁹.

sup̄r Beñ. illam ponit: licz nō totaliter assertiue: dicit enim sic: Uidendū quomō dicāt scripture: que assidue dicunt de mortuis Et appositus est ad patres suos: vel appositus ē ad populū suū ⁊c. Ecce enim de Jacob dicit: Jam quidē mortuo: sed nondū sepulto ⁊ ad quē populū apponat: nō in promptu habet: ex illo enī populus prior nascit: qui dictus est populus israhel: qui ꝯ eum p̄cesserūt tam pauci iusti nominant: ut eos populū nominare certemus: nā si dictū esset: Appositus est ad patres suos: nulla questio fieret: an forte est nō solū dominū sanctorū: sed etiā angelorū populus ciuitatis illius: de qua dicit ad Hebr. xij. Accessistis ad montem ⁊ ad ciuitatē dei hierusalē: ⁊ ad milia angelorū exultantiū: huic populo apponunt: qui post hāc vitā placentes deo fuēr: tūc enim dicunt apponi qñ iam nō remanet solicitudo tētationū ⁊ periculum peccatorū qō inuēs scriptura ait: Ante mortē ne laudes hominē quēq̄. hec Aug⁹. ex qua auctoritate soluit obiectio facta p̄ postillatorē: nam ad hoc qō dicit: ꝙ nullus pōt dici appositus ad angelos: nisi qñ trāsferet ad gloriā. Rñdet scōm Aug. ꝙ qui post hanc vitam placētes deo fuēr: dicunt angelis apponi: inquantū iam in eis cessat solicitudo tētationū ⁊ periculū peccatorū: sed sūt impeccabiles sicut angeli: licz adhuc statū glorie nō attingāt. Hec etiā videt inconueniēs dicere: ꝙ cū sancti in hac vita existētes sepe habeant angelorū ꝓsortia: ꝙ tales cū sint in lymbo ad eorū consolationem ab angelo frequenter visitent: ⁊ hoc videt sonare glosa interlinearis prędicta cū dicit: Frequentiā angelorū: non enī dicit ad societatē angelorū: qō sonat ꝓtinuū ꝓsortiū: sed dicit frequētiam angelorū: qō magis sonat frequentiā visitatiōis. Qd aūt postillator arguit ꝓtra motiuū hui⁹ expositiōis dicēs: ꝙ ante mortē iacob fuerūt recepti in lymbo adam ⁊ alii. Dicendum ꝙ de nullo sancto qui ante abrahā decessit legit: ꝙ fuisset appositus ad ꝓp̄m suū. Cuius ratio pōt esse: quia illi licz decessissent in gratia: tamē forte habebāt aliqua venialia: ꝓ quibus oportebat eos cē in purgatorio ad tēpus: ⁊ sic ꝓpter tales nō dicerēt iacob ē appositus ad populū suū: cū non eēnt adhuc in lymbo. Et notandū ꝙ scriptura loquēs de morte quorundā iustorū qui ante passionē xp̄i de cesserūt: frequēter dicit: Appositus est ad patres suos: seu ad populum suū: ut in supradictis patet ⁊ in alijs: vel obdormiuit cum patribus suis: ut de dauid. iij. Reg. ij. ⁊ de alijs qō idem sonat: sed post passionē xp̄i aliter dicit. s. obdormiuit in domino: ut Act. vij. ca. de stephano: ⁊ i alijs sacris hist̄orijs ⁊ legēdis scōrum qō multum ꝓsonat catholice veritati: nam primi quantūcūq̄ sancti non obdormiebant in dñō: cū nondū in deo requiescerēt per beatā fruitionē: sed cum patrib⁹ hec spectantib⁹ apponebant: sed postremi sancti qui ianua celesti iam aperta statim post mortē deo p̄sūgebantur: dicunt obdormire in domino: de quibus Apoc. xiij. ca. Beati mortui qui in domino moriunt. ad quā mortē: que potius vita dicenda est nos perducat dñs noster iesus xp̄s qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum.

Replica correctorij cōtra Burgensem.

In ca. xlix. vbi postillator clare exposuisset testamētū iacob respectu ruben. Burgeñ. nescio quid ꝓfusum murmurans dicit qō nihil valet ad ꝓpositum. Nam supra ca. iij. in additione p̄ma ponit regulā ꝙ ille sensus est ītē ꝓpinquior: qui extra litteram paucioza supponit: quā regulā hic nō obseruat cum suo Berundeñ: qui supponunt hic primo: ꝙ volor ⁊ fortitudo de Ruben dicant cōmēdatorie: qō tamē nō probat per aliquē textū. nec expositiōes scōrum: secūdo ꝙ fortitudinis cōmendatio fundet sup̄ turpitudinē: videlicet actū generādi: qui etsi infra limites matrimonij fit licitus: habet tamē turpitudinē annexā: per ꝙsequens spūs sanct⁹ hunc sensum nō efflagitat: igitur scōm btūm Hiero. erroneus est. Tertio supponūt: ꝙ actus generatiōis sit actus fortitudinis vel robor̄is: qō est cōtra omnē ꝓpriā naturalē ⁊ moralem: nam q̄uis sit actus nālissimus viuētium p̄ꝛo ꝙseruatiōe speciei: ex secūdo de aia: nihil tamē ibi apparet fortitudinis: quia nō est p̄ꝛo cōseruatione speciei: sed potius de cōstitutione individui. Etiā minuta ⁊ vilia qualia actū generatiōis diligēter exercent imo ⁊ hoies egrotātes: non est igit̄ actus fortitudinis naturalis. multo minus moralis. Item in eodē ca. vbi postillator exponit illum passum. Nō auferet sceptrū de iuda ⁊c. Burgē. voluit aliqu d addere: qō nisi distraxret a veritate lr̄e ⁊ fidei merito dissimularem: fingit enim cū suo pugione quoddā cōsistoriū babēs similē ym sicut habet capitulū: sede vacāte: per qō cōsistoriū putat Burgē. cōcludere iudeis male būc passum exponētibus p̄ꝛo tēpore Machabeorū. quādo de tribu iuda nec erat sceptrum nec principatus. sed quia illud cōsistorium fictū māsit apud iudeos vsq̄ ad destructionē ciuitatis ⁊ templi secūdi per Titum factā. anno octogesimotertio post nativitatē xp̄i. Domin⁹ eni ihs. xxxiij. annis virit. ⁊ quinquagesimo āno post passionē desolatio facta est. qui simul iūcti. lxxxij. ānos faciūt. ⁊ sic scōm Burgeñ. ⁊ suos sensus illius passus. Nō auferet sceptrum de iuda ⁊c. Est ꝙ xp̄s nō venit ante ablationē illius cōsistorij. qō dicit habere auctoritatē regalem: sicut capi. pontificalē sede vacāte. Modicū igit̄ ꝓbare potest additio sua cōtra iudeos: nec multū certare p̄ꝛo fide videtur. quia eis admittit error̄ plus q̄. lxx. ānos. Tū etiam qa nō ꝓbat illud cōsistorium fuisse de tribu iuda semp̄r. imo scōm opinionē cōmunē scribe ⁊ ceteri pharisei qui hoc cōsistorium cōstituebāt. fuerunt de tribu Symeon ⁊ Leui. ut dicit hic glosa interlinearis: ut habet Deut. xvij. Supplationē quoq̄ ⁊ ꝓbationē suorū dictorum Burgē. remittit ad forum Julij: quia ad libros iudeorū: qui cōmuniter apud nos nō habent. Item in eodem capi. vbi postillator adducit expositionē glose mystic̄ā: ⁊ ad litter̄ā aliter ostendit exponendū illū passum: Ligās ad vineā ⁊c. Burgeñ. se opponit: volens illam mystic̄ā expositionē forte litteralē qō tamē nō videt. Nam scōm btūm Aug⁹. ⁊ Greg. supra sepe allegatos: ille est sensus litteralis primus. qui per voces vel terminos cōmuniter significātes accipit̄ sine absurditate: vbi aut̄ in eo modo exponēdi historia deficeret. ⁊ sine absurditate sic exponi nō posset: tūc primū ad mysticum sensum recurrendū est: in expositiōe aūt postillator nihil est absurdum. sed totū littere ⁊ rationi cōsonū. igit̄ sensus ꝙ eum positus est ꝓmo litteralis: sensus aūt glo. ordinarie ⁊ aliorū catholicorū nō solum hic sed sepe mysticus est. ⁊ ut talis recipiendus. nō valet igit̄ argumentū Burgē. quo dicit. quia leo hic accipitur metaphorice: igit̄ ⁊ alia. s. vitis ⁊ vinea metaphorice sunt accipiēda. quia sepe in sacro eloquio fit mixtio trāslationū ⁊ p̄ꝛo prietatū: sicut supra de Ruben totū est litterale: tamē in fine miscetur aque effuse. ita ⁊ infra de Jsachar per metaphoram dicitur asinus fortis. cetera aūt sūt litteralia: ita hic de Juda fit mixtio metaphorice ⁊ ꝓprietatis. Et ꝙ Burgē. dicit expositionē glo. haberi ex similitudinib⁹ alibi positis: per hoc nō plus ꝓbat. nisi ꝙ allegoria catholicorū doctorū sit bñ fundata: nam sensus mysticus nō est multū auctēticus nisi ex aliquo passu sacre scripture possit persuaderi. ut vult btūs Aug⁹ de doc. xp̄iana. ut supra. Item in eodē ca. vbi postillator expositionē eorū dicit extrancā qui dicta de Jsachar exposuēt de studio sapiētie. Burgeñ. capta occasione debili dicit cōtrariū. p̄tendens soluere rationes postillatoris: qō tamē sufficiēter nō facit ut videt. nam rūsionem ad ꝓmā rationē Burgeñ. fūdat sup̄r iudicio dominū indiscreto: quo sapiētes stulti: ⁊ stulti sapiētes cōsueuerūt iudicari. de quo iudicio dicit ꝓmo Cor. j. ij. iij. ⁊. iiij. per totū. Nō igit̄ bñ infert Burgē. boies mundani sapiētes ⁊ studiosos iudicāt rudes ⁊ asinos. igit̄ sunt tales. In hac aūt lr̄a vbi dicit: Jsachar asinus fortis: nō dicit de iudicio dominū. sed de ꝓphetia ipsi iacob iudicio diuino reuelata. ꝓm quā extraneū videt dicere. ut arguit postillator: ꝓm respectū vel similitudinē studiosū fore asinū. Sed ꝙ Burgeñ. allegat Arist. vj. ethi. modicū facit p̄ꝛo eo. quia Arist. cōsueuit antiquis vetrahere. nō enī ꝓpcit magro suo platoni. multo minus alijs. ut patet in multis locis librorū bti Aug. Nec tñ Arist. dixit Anaxagorā ⁊ alios ꝓhos fore asinos si aliqñ dixit eos ignaros vel minus bene sentire. hoc tñ imp̄perabat antiquis nō qa studiosis. sed qa ignorantibus. ⁊ sic illud allegatū est cōtra ꝓpositū Burgē. Pro solutione secūde rationis qua facit postillator: Burgē. assumit ꝙ reperitur in scriptura boies de tribu Jsachar fuisse alijs in sciēcia excellentiores. in loco tñ p̄ eū allegato nō dicit ꝙ erāt eruditi in sciētia. sed in tēporū obseruatione ꝓ cerimonijs ⁊ ita forte esse erāt famuli sacerdotū ⁊ leuitarū ad renunciandū ꝓpl̄o butirum̄ tēporum ⁊ cerimoniarū obseruātias ad modū p̄conū qō est vilis conditionis officiū. sicut ⁊ campanistarū. dicit tñ qōlibet officiū suos habere suo modo magros: vilitas q̄ illiue tribus innuit in littera allegata ꝙ Burgē. in qua cetere trib⁹ veniētes i adiutoriū David numerant̄ ꝙ milia valeriū. hec trib⁹ Jsachar numerat̄ ꝙ ducētos p̄dicto mō valētes. Nā reliqs eis de illa tribu dicit p̄disse q̄s qui ꝓsilia sequebant. q. d. sicut asinus stolidus directiōe eges. istis ducētis deptis q̄ erāt ut p̄dicit eo mō studiosi. vñ. ⁊ glo. per Burgē. adducta nō loquitur assertiue sed ꝓm aliorū opinionem. Jccirco dicit glosa: tradunt doctores in illa tribu fuisse: sed eorū studia modificat: sicut supra dictū est solum ad tempora cerimoniarum obseruanda: ⁊ populo intimanda verbo vel scripto. Et

ad eundē effectū postillatoris illū locū allegatū exponit: manent igit rationes eius incōcusse. Burgeū. etiā hic cōtradicit ꝓprie regule quā posuit in ꝓsecutione sui ꝓlogi: videlicet ꝙ expositiones scōrum vtrāt magis reputari ꝙ infideliū. Hūc aūt expositio quā fouet est iudeorū: ⁊ illa quā improbat est tratī Hiero. ut patet in glo. ordi. Item capitulo eodē vbi postillator ad intentionē magistri histo. illū passum: Inde pastor egressus est ⁊c. exponit de regno hieroboā qui fuit de tribu ioseph: Burgeū. dicit illā expositionem rationi incōsonā: allegās motiua: quia hieroboā fuit pessimus idolatra: regnum quoq; suū ertī ad tēpus a deo permissum nunq; tamē fuit gratum. Cetera que ibi ponit Burgeū. per longā digressionē ꝓcludens ꝙ ergo ꝓmissa iacob de eo nō potest exponi cōuenienter. Sed reuera motiua Burgeū. sūt cōtra rotundum textum. iij. Reg. xj. xij. ⁊. xiiij. vbi dicit: propterea ex parte dei regnum decē tribuū ei ꝓmisisse: ⁊ signo ostēdisse: dicit enim ore dei ad hierobоā: Tu assumā ⁊ regnabis super omnia que desierat aīa tua: eris q; rex super israhel: si seruaueris precepta mea sicut dauid ero tecum: ⁊ edificabo tibi domū fidelē: quomō edificauī domum dauid: ⁊ regnum iuda pugnare volēs ꝑtra regnū israhel prohibitum est a domino dicēte. iij. Reg. xij. Nō ascēdetis neq; bellabitis ꝑtra fratres vestros: a me enim factū est verbum hoc: que omnia nō sonāt in regnum promissum sed ordinatū: nec ꝓsonat hierobоā fuisse idolatrā: ⁊ si post susceptū regnum factus sit pessimus: ante enim susceptū regnum ca. xj. Reg. iij. dicit. Erat aūt Hieroboam vir fortis ⁊ potēs: videns q; Salomon adolescentē bone indolis ⁊ industrium ꝓstituit eū ꝑfectum super omnia tributa vniuerse domus ioseph. Et cū egrederet hierusalē occurrit ei prophēta Abyas voluntatē dei prenunciās: ut patet in littera: que nō sonāt eum fuisse idolatrā: sed bonum quāuis post auersionē male egerit. Burgeū. dicit illud. Ose. viij. ca. Dabo ei regem in furore meo. de Hieroboam scriptum: sed neutrū de eo scriptum est: ut patet intuenti litterā: ⁊ glosam scōrum vtrobiq; ⁊ quia iacob vidit tribum ioseph in persona Hierobоā per dominū sic exaltandū in regnū isrl: ut dicit. iij. Reg. xj. prophētauit dicēs: Inde pastor egressus ē: preteritum pro futuro expressit: ⁊ sicut preuidit circa hierobоā: ⁊ tribum ioseph veneficentiā: ita preuidit ipsius Hierobоā post susceptum regnum scandalū ⁊ maliciā: ideo post ꝙ de eo dixit: Per manus potētis iacob egressus est pastor: cōtinuo subiūxit: Lapis offensionis ⁊ petra scandali: ipse enim fecit israhel peccare multipliciter. ut dicit. iij. Reg. xiiij. Stat igit expositio postillatoris ut literalis: glo. autem ⁊ expositione sanctorū mystica remanente.

Item in eodē ca. postillator illū passum: Bñdictiones pris tui cōfortate sūt. dupliciter exponit: primā tñ expositionē nō multum ponderās: in secūda resedit. que vult ꝙ cōfortatio bñdictionū iacob super bñdictionibus patrū suorū est quedā excrescentia noticie de deo ex mysterijs fidei posteriorū ad priores: quia in processu tēporis per deum aucta est claritas reuelationis: que more benedictionis: vel cū benedictionib⁹ facta est. Sed Burgeū. dicit illud valde incōueniēter dici: motus. ad id rationib⁹ modici valoris. Cum enim primo dicit Abrahā ee patrē fidei: et hoc tamen nō sequit cū habuisse claritatē de credendis reuelationē intēsiue ⁊ extēsiue ꝙ posteriores. s. iacob ⁊ ceteros ꝓphētas: quāꝙ in materia obscuritie que ad fidem pertinet: fuerit heroicus pre alijs quasi pater: alij tamē in alijs nō minus ad fidē ptinētibus eo fuerūt longe clariores: prout declarat btūs Greg. in ꝑfatiōe moraliū post mediū In materia igit obscuritie cēs vere obscuritates sunt filij Abrahe: ut notat ad Galath. iij. in textu ⁊ in glo. ita in materia patientie: vere patientes sūt filij Job: ⁊ sic de alijs. Nec ex eo q; allegat Burgeū. ꝙ in sinū abrahe iusti deportabant: sequit igit habuit credendorū clariores reuelationes ꝙ posteri. Sinus enī lymbus patrum dicebat ꝓpter requiē sm cōiter loquētes de hac materia: sed ꝙ dictus est lynus abrahe ex euentu narrationis xp̄i est. Luce. xvj. Et nusq; repit in scripta alias. Inde ecclesia assumpsit ut locū quietis animarū sinū abrahe nō ꝓpter abrahe sinū. de quo xp̄s narrauit: quia illa erat lymbus: quā requiē iam ecclesie minime petit: sed ꝓpter requiē eternā quā metaphorice trāsumit. Ex metaphora igit Burgeū. nihil cōcludit: nec valet q; tertio sumit id videlicet. Mū celare potero abrahe que gesturus sum? hoc enim solū est in materia destructionis sodome: ex quo nō sequit q; Burgeū. intendit: nec quod quarto assumit valet. ꝙ abrahe facta fuit reuelatio de luce eterna ⁊ beatitudine: ⁊ de his que pertinēt ad eam. quia non sequitur igitur posterioribus intensiue vel extensiue facta nō est de illis maior reuelatio ⁊ perfectior. In proposito enim omnē reuelationem factā abrahe cōstat fuisse ꝓ sensibilia ⁊ corporalia: Jacob aūt spirituali visione vidit dīm innixū scale ⁊c. Comparanti reuelationes factas abrahe ⁊ iacob in hoc loco scriptas: manifestū est iacob extēsiue ⁊ intēsiue surgressū in bñdictiomb⁹. Sed Burgē. pertractās rationē postillatoris factā exaucte dauid dicētis: Super omnes docētes me intellexi: dicit id nō vere intelligi: sic ꝙ posteriores abundarēt in his q; sunt necessaria ad salutē sup priores ⁊ antiquiores: qa als sequeret ꝙ moderni sancti abundarēt super cognitione apl̄orū: qō falsū ee dicit Burgeū. ipse tū exponēs illū locū psal. dicit: Sup senes intellexi: intelligendū est de persona si velit: qui ꝑ tēporū successionē plura explicite cognouerūt de his q; ad fidē ptinēt ꝙ antiqui: licz oia implicite cōtinebant fidē antiquorū: vñ patet ꝙ Burgeū. sibi ipsi ꝛdicit: nec Burgē. debuit dicere fore falsum. qō btūs Aug⁹. dicit ee verum loquēs de cōsilijs generalib⁹ li. j. de vnico baptismo: dicit enim priora posterioribus emēdari: ⁊ experimēto rerū aperiri qō clausū fuerat: ⁊ cognosci qō latebat. Multa enī post apl̄os que fidei sūt: explicata sūt ꝑ gnālia cōsilia specialiter quatuor: que btūs Greg. venerāda dicit: ut quatuor euāgelia: aut dicit. xv. di. iij. ca. sicut sancti. ⁊ in ca. canones. Cū Burgē. igit sic sentiēs: nec io habet dicere illuminationes hierarchicas: imo ⁊ hierarchicas esse simpliter exhaustas: qō catholicū dicere nō decet Burgē. etiā pertractās rationē vltimā postillatoris inuoluit se in ꝛdictoriis: dicit enī ꝙ natura ut in pluribus. precedit ex imperfectō. Et idē dicit sm Boetiū: ꝙ natura semp sumit initiū a ꝑfectis: q; est manifesta ꝛdictio: nisi tolleret cū distractione ut in pncipio phicoꝝ. s. de processu q; ad nos ⁊ q; ad naturā: ⁊ sic Burgē. coincidit cū postillatore i ratione p eū facta: quā tñ Burgē. dicit nō sufficere. Sz qa Burgē. putat crimē lese maiestatis si qs ꝙ postillator ꝛdicit sic? Deo. nō debuit ꝛdicere tratō Greg. ex debili rōne: dicit enī btūs Greg. sup Ezechielē pte scōa Homel. iij. Per incremēta temporū creuit sciētia spūalium patrū: plus nāq; moyses: sed plus apl̄i ꝙ ꝓpterea diuina scia eruditi sūt Unde scriptū est: pertransibūt plurimi: ⁊ erit multiplex scia. Dicit enī deus ad Moysen: Ego sū deus abrahā ysaac ⁊ iacob: ⁊ nomen meū adonay nō indicaui eis: Ecce plus moysi ꝙ abrahe innotuit. Itē dauid dicit: Sup senes intellexi. p qō testat diuinā sciam: se plus ꝙ moyses accepisse: ⁊ plus apl̄i: ⁊ cetera que vide ibi. Ecce manifesta sancti Greg. sniā: cui⁹ ausus est ꝛdicere Burg. nec mirum: qa velyrādo ꝓprie sniē ꝛdixit: ut supra patuit. Pro snia tratī Greg. ⁊ postilla. est btūs Aug⁹. ꝑ retractationū ca. xij. vbi ostēdit fidē antiquorū ⁊ modernorū esse vnā: ⁊ nō differre nisi p minus ⁊ plus explicitū. Explicatio igit ad diuinā reuelationē ptinet que bñdictio superogata de q; hic sermo merito dici pōt. Item ca. eodē vbi postillator arguit ꝛ scholasticā historiā in eo ꝙ dicit appositū iacob ad ꝓphm. i. ad angelos: qa ut dicit nullus ali⁹ ꝓphus pōt assignari: ꝑ eo ꝙ in lymbo patrū nō erāt tot: q; ꝓphus dici possent: postillator arguit: ꝙ iacob ad angelos nō est positus tāq; ad ꝓphm suū: quia angeli erāt in bītudine: Jacob aūt mansit in lymbo vsq; ad xp̄i resurrectionē vl saltē mortē: Etiā dicit motiuū ei⁹ nō valere: quia ante iacob in lymbo fuerūt plus ꝙ decē qui sm leges ꝓphus dici pñt. Burgeū. aūt nitit saluare motiuū magri historiarū: volēs ꝙ si multi decesserūt in gra venerūt tū purgandi: ⁊ sic in depositione iacobnō fuissent adhuc in lymbo tot: q; ꝓphm facere possent: sed ista via crudelis ⁊ impia videt. quasi in bis mille ducētis ⁊ ampli⁹ annis nullus fuerit ductus ad lymbū patr nisi abrahā ⁊ ysaac: qō est valde impiū: cū ex scriptura posset fieri cōputatio scōrum ⁊ seārū illi⁹ tpis: ut merito ꝓphs dici posset: ⁊ si q; venerūt purgādi. crudele est dicere ꝙ mille vel certe centū annis quis remāserit in purgatorio ante translationē ad lymbū. nec sufficit id qō Burgeū. de btō Aug. opinatiue loquēte adducit pro cōclusione: ꝙ ꝓphus hic dicant angeli. Hā angelorū habitatio nō fuit in lymbo: cuius aliq; ipsū frequentabāt ꝑ patrū cōsolatione ut dicit glo. interlinearis: ⁊ sic angeli visitātes pot⁹ apponunt ad patres: q; pres ad eos: qa ad eos angelos nemo apponit nisi trāsitus ad gloriā. Illi aūt visitauerūt istos ob eorū cōsolationē: ⁊ sic ꝓprie loquēdo angeli quo ad lymbū fuerūt aduene. nō incole: trāslatī igit ad lymbū ad eos nō pñt dici trāsferri quasi ad ꝓphm incolentē s aduenā: ⁊ si sufficeret impeccabilitas: ut vult Burgeū. cū demones sint extra statū peccādi: ita dicerent trāsferri ad populū translati ad cōsortiū demonū. Melior igit ⁊ clarior est expositio postillatoris qua dicunt trāslati ad ꝓphm trāsferri ad lymbū patrū expectantiū trāslationē ad eternā bītudinē ad quā nos ꝓducat ihs xp̄s oīs populi literatoꝝ ⁊ redemptor.

Exodi in ca.j. vbi dicit in postilla: Causa alia afflictionis populi fuit inuidia egyptiorū. Additio.

TAnta multiplicatio filiorū isrl nō videt attribuēda naturalib⁹ causis tm̄: utputa q̄a ordinate viuebāt ⁊ huiusmodi: put in postilla: p̄ principali⁹ attribuēda est volūtati diuine hoc miraculose agēti: ut ꝓmissionē adimpleret p̄ri⁹ factā: vnde Geñ.xxij.ca. dicit abrahe: Multiplicato semē tuū similiter ⁊ alijs p̄ribus. ⁊ hoc patet ex modo loquēdi scripture cū dicit in b ca. Filij isrl creuerūt quasi germinātes. Ex quo videt q̄ multiplicatio eorū erat tāta q̄ assimilabat germinationi terrenascentium: que ex paucis granis multū fructū affert: ⁊ isto modo dicit Eçech.xvj. Multiplicatā q̄si germen agri tedi te. Idē patet ex hoc q̄ sequit infra in eodē ca. Quāto opprimebāt eos tanto magis multiplicabant ⁊ crescebāt q̄ nō est p̄m cursum cōem nālem: ut manifestū est: vnde Deut. x. ca. legit. Ipse est deus tuus qui fecit tibi hec magnalia ⁊ terribilia: que viderūt oculi tui. ⁊ sequit. In lxx. animalib⁹ descēderūt p̄res tui in egyptū: ⁊ ecce nūc multiplicauit te dñs deus tuus sicut astra celi.

QReplica correctorij ꝓtra Burgeñ. calūniatorē.

Circa primū Exodi postillator volēs assignare causas odij egyptiorū ad filios isrl dicit ynā fuisse: quia filij isrl ordinate viuētes erāt fortiores corpe: ⁊ abūdātiores i prole ꝛc. Inde traxit Burgeñ. imponēs postillatori q̄ p hoc voluit multiplicationis isrl causā assignare solū nālem: q̄ tamē falsū est: q̄ Burgē. patere potuit si plene postillatorē vidisset: sed more tērantiū eius dicta trūcatim videre voluit. ⁊ sic sepe occasionē p̄dicēdi sumpsit postillator enī infra eodē ca. reprobās malicia egyptiorū impedire volentiū multiplicationē filiorū isrl dicit: Mō est ꝓfiliū ꝑ dñm: vnde patet eū sentire q̄ op⁹ dñi fuit tāta multiplicatio. Et infra eodē ca. dicit. Videbāt rex egypti q̄ ꝓpter granitatē operū nō impediebant. sed magis multiplicabant: vo b faciēte: q̄ nihil manifestius dici pōt q̄ q̄ illa multiplicatio fuit p deū nām adiuuantem.

In ca.ij. vbi dicit in postilla: Filiā leui. Additio.

SEcundū hebraice lre veritatē oportet dicere q̄ iochabeth mater moysi fuit filia leui: tū q̄a infra.vj.ca. vbi trāslatio nra habet: Amram accepit vxorē iochabeth patruelē suā hebraica lingua habet: Accepit amrā iochabeth auiā suā in vxorē vnde glo. quā reprobat postillator veritissima est. nō obstātib⁹ obiectionib⁹ postillatorij. nā q̄ p objicit ex eo q̄. Jochabeth fuit mortua ante afflictionē populi: nulla habet necessitatē exīra: in vera. n. cōputatione aiarū que ingresse sunt cum iacob in egyptū: quā approbat postillator super Geñ. lxvj. Mō cōputat iochabeth licz quidam hebrei hoc voluerint dicere sine fundamēto. ut supra patet in postilla in dicto ca. Oz aūt objicit secūdo. q̄ dato q̄ adhuc viueret oporteret dicere q̄ ipsa iochabeth esset in natiuitate moysi. cxxx. annorū. put large reducit in postilla. nō est verū nisi ꝓsupposito q̄ Jochabeth cōputaret inter psonas que ingresse sūt egyptū cū Jacob: q̄ quidē p̄supposituū in lra nullū habet fundamentū. ut dictū est: vnde ad hāc obiectionē postillatoris tollendā. pōt. dici q̄ leui genuit Jochabeth p magnū tēpus post suū ingressū in egyptū utputa per. lx. annos fere quibus subtractis a numero. ccc. annorū quibus fuerūt in egypto. put reducit in postilla. remanēt. cl. a quibus si retrahant. lxxx. anni quos habebat moyses in exitu de egypto. prout infra. vij. ca. remanēt. lxx. anni. in qua etate erat iochabeth cū genuisset moysen: q̄ nō esset ad miraculū cōputandū cū leui pater ipsi⁹ iochabeth vixit. cxxxvij. āns. ⁊ totidē fere chaath frater ipsius iochabeth. similiē ⁊ Amrā vir ei⁹. ut patet infra. vj. ca. Cū igit tūc tēporis homies illius ꝛgregationis. s. ipsius leui attingebāt cōiter etatē. cxxxvij. annorū. nimirū si femina illius cognationis ꝓcepisset cū esset septuagenaria: ⁊ multo minus mirādum de cōceptione aaron ⁊ marie qui fuerāt ꝓcepti anteq̄ moyses: ⁊ p̄ p̄ns in minori etate. Sara aūt erat nonagenaria ⁊ desierant ei fieri muliebria. ut supra Geñ. xviij. ca. ⁊ ideo nō est accipienda in argumentū ꝑ dicta. Dicendū est igit q̄ vxor Amrā fuit iochabet sororchaath: put dicit in glo. p̄dicta. Et idē dicit in trāslatione chaldaica: cui lra hebraica ut dictū est oīno ꝓsonat: licet nō idē dicat trāslatio nra. Nec pōt ꝑ dicta objici p hoc q̄ leui nō esset in etate generādi in anno. lx. post ingressū egypti: nam leui in ingressa egypti erat. xlv. ānorū fere. q̄ sic patet: nam iacob stetit in domo laban per spaciū. xx. annorū. ut supra Geñ. xxxj. ca. a quibus si subtrahant. vij. anni quibus seruiuit Jacob ante q̄ acceperit lyam: ⁊ tribus annis fere quibus nati sūt ruben symeon ⁊ leui successiue: ut supra Geñ. xxix. remanēt. x. anni fere a natiuitate leui vsq̄ ad finē. xx. annorū p̄dictorū: a quibus si subtrahant. vj. āni quibus seruiuit iacob in domo laban p gregib⁹ nato iam ioseph: ut in p̄dicto ca. restat q̄ a natiuitate leui vsq̄ ad natiuitatē Joseph fluxerūt quinq̄ anni fere. Joseph aūt cū iacob ⁊ filij eius ingrederent egyptū erat. xxxix. annorū: nā cū primo stetisset coram pharaone erat. xxx. ānorū. ⁊ postea fluxerūt. vij. anni fertilitatis: ⁊ duo sterilitat: ut supra Geñ. xlv. Sequit q̄ leui in illo ingressu erat. xlv. annor fere. ut dictū est: quibus si addant. lx. anni vsq̄ ad natiuitatē iochabeth: sequit q̄ leui erat. cv. annor cū ea genuit q̄ nō est cōtra cursum nature. Leui. n. vixit. cxxxvij. ānis. ut infra. vj. ca. ⁊ sic tpe gnātionis iochabet adhuc remanebat q̄rta ps fere etatis sue trāsceūda. Constat aūt q̄ in modernis tēporib⁹ licet duratio cōiter mēsurent in. lxx. annis iuxta postillā: adhuc homines tm̄ generāt cū sint. lx. ānor ⁊ vltra: q̄uis nō remaneat nisi octaua seu septima pars etatis fere. Ad illud aūt q̄ objicit dicēs q̄ matrimoniū cū auia illicitū erat p̄m legē: ⁊ q̄ multa que pertinent ad matrimoniū fuerāt obseruata ante legē q̄ intēdit ꝓbare per hoc q̄ iudas cōiūxit onā filiū suū yrai fratris sui de fūcti: ut Geñ. xxxviij. Ad hoc dicendū q̄ ante legē si aliq̄ obseruabant de his que pertinēt ad matrimoniū: hoc erat casualiter. nō aūt ex obligatione. Obligatio enim legis nō se extēdit ad p̄terita: vñ manifestum est q̄ iacob habuit duas sorores in vxores: q̄ tñ. p̄hibitum est in lege: Leui. xviij. Thamar etiā p̄m legē incestū cōmisit sciēter cum socero suo iuda: ⁊ tamē iudas eū iustificauit dicens: Justior me est: supra Geñ. xxxviij. ca. Ex quibus patet q̄ matrimonia que erāt illicita tpe legis nō erāt illicita ante legē. Si autē cōtra hoc dicat q̄ iacob illas habuit ex iussu seu instinctu diuino: similiter ⁊ thamar ꝓpter fructū qui ex p̄dictis matrimonijs secutus est: simile pōt de Amram dici: notabilis enim fructus fuit secut⁹ ex illo matrimonio. s. moyses legislator ⁊ redēptor populi. ⁊ Aaron sanctus a quo linea sacerdotalis in illa lege incepit.

In eodē ca.ij. vbi dicit i postilla: Percussū egyptiū. i. interfectū. Additio.ij.

NOn est necessariū dicere q̄ moyses interficiēdo egyptiū ꝓcesserit ut iudex: sed potius ut pars. Ex debito. n. charitatis quilibet tenet repellere iniuriam a ꝓximo si pōt. hec Ambro. Item qui nō repellit iniuriā a socio si pōt tam ipse est in vicio q̄ ille qui facit: ut in secūda secūde. q. lx. arti. vlti. in rūsione ad secundū ar. ⁊ quia hoc nō poterat facere moyses ꝑ aliquā ꝓcussionem nisi egyptius moueret: iminebat enī sibi periculū si egyptius de b q̄ moyses peuteret eū reclamaret ad regē: iccirco oportuit ut moyses egyptiū occideret ad literationē ꝓmi: vnde non oportet in hoc allegare adulteriū egyptij de quo nulla fit mentio in sacra scriptura.

In eodem ca.ij. vbi dicitur in postilla: Jurauit ergo Moyses. Additio.iij.

QErbū q̄ hic ponit in hebreo frequētat in sacra scriptura: ⁊ q̄nq̄ in trāslatiōe nostra interp̄tat incipere: ut in libro Geñ. Abrahā alloquēs deo dicebat: Ecce nūc incepi loq̄ Et Deut. j. incepit moyses explanare legē. In alijs ꝙo locis interpretat q̄nq̄ iurare: ut in b loco. ⁊ iiij. Regū. v. vbi dicit de Bieçi: Et iurauit: sed p̄m hebraicā veritatē verbū istud vniuocū est. ⁊ nihil aliud significat vbicūq̄ ponit nisi actū volēdi: itaq̄ est cū dicitur: Incepit q̄ moyses explanare: similiē. iiij. Regū. v. Naamā dicebat gieçi q̄ vellet recipere duo talēta nulla mētione facta de iuramēto: vnde in hoc loco nil aliud dicit nisi q̄ moyses voluit habitare cū viro ꝛc. s. cū Jetro nullo interposito iuramēto.

Replica correctorij cōtra Burgeñ. mendacem.

TAm ca.ij. vbi postillator improbat opinionē hebreorū dicentiū matrē moysi fuisse iochabeth filiā leui rōnib⁹ in hebreorum opinionib⁹ fūdatis. ad quas Burgeñ. nō recte rūdet Burgeñ. tamen volēs magnificare simbriā certamē assumit pro suis hebreis: sustinēs ꝓclusionē quā postillator rōnabiliter improbauit. Dicit nāq̄ Burgeñ. q̄ vbi trāslatio nostra habet infra. vj. ca. Accepit Amrā vxorē iochabeth patruelē suā. in hebreo habet ut dicit: aulā suā: sed p hoc nō cōcludit ꝓpositū suū: quia auia fm canonistas ⁊ legistas dicit mater mris: quā auiā nō duxit vxorē. tū quia vetula. tū quia in linea ascēdente ꝓpinqua: ⁊ si lex matrimonij nōdum esset posita ut dicit Burgē. nature tamē honestas vocuit quedā in matrimonio vitāda: vbi necessitas nō erat: imo videt legi nature repugnare prolē nubere parēti vel ecōuerso: ⁊ sic q̄ allegat Burgeñ. cōtra primū argumentū postillatoris de etate: q̄ videlicet p sexaginta annos post ingressum iacob in egyptū

leui genuit iochabeth:ex lra haberi nō pōt:nec ꝓbat p aliquā auctoritatem:ea igit facilitate cōtemnit qua ꝓbat p̄m Hiero.simlit & alia que Burgē.adducit ad suū ꝓpositū ꝓsuadendū nō sūt fūdata:etiā dato sed nō cōcesso:q iochabeth fuisset auia amrā·adhuc nō babet qđ Burgē.intēdit:q fuerit filia leui. Pro q̄ notandū q quidā libri bñt amita:vbi Burgē.dicit haberi auia:q̄ dato:q̄a amita etsi p̄m legistas sit soror p̄ris est tñ cōe nomē significās nō solū ꝓpinquā ex cognatione:ꝫ etiā ex adoptione:quib⁹ sic stantibus nō habet q ista Iochabeth fuerit filia leui soror Chaath:nec ex lra trahi pōt:sufficit enī q iochabeth mater moysi fuerit filia leui.i.de tribu leui:.put dicit in postilla. Itē ca.eodē vbi postillator nititr excusare moysen occidentē egyptiū a ꝑcto q̄ auctē in stinctus diuini fecisset:.put scūs Stephan⁹ exponere videt:Act̄.vij.vbi Burgē.instat.d.q vt reat excusari quasi fecerit ex debito charitatis & societatis,put tenebat:allegās ad hoc btūm Ambro. scūm Tho.secūda secūde.q.lx.Sed huic ſnie opponit ex eo:q̄a idē sanctus Tho.dicit:hoc debitū charitatis intelligi vt ꝛere cū moderamine inculpate tutele:ꝫ occidere ꝑ ꝑcussione.put in ꝓposito nō fuit moderamē inculpabile·igit ꝛc. Qđ excusare nititr Burg. dicēs:q moyses ideo potuit excedere moderamē:q̄a repercutiēdo citra occisionē ipse ꝑcussus accusasset moysen:& incurrisset ꝑriculū.Simile ꝓsuasum esset furib⁹ ut occiderēt vim passos:ne per eos accusari valerēt:qđ bonestū pie aures. Itē in eodē ca.vbi postillator dixit Moysen fecisse cautionē iuratoriā ꝓter nr̄am trālationē que dicit:Iurauit Moyses.Burgē.redarguit nr̄am trālationē dicēs:q in hebraica lra nō ponit aliqđ ptinēs ad iurandū sed q̄cq̄d sit de lra hebraica de quo nō iudico·nisi q puto soli Burgēñ.ꝫ btūm Hiero.& cēs alios nō esse credendū:ꝑcl⁹rtim vbi ratio videt militare in ꝓriū:rōnabiliter enī estimandū nō est voiem potentē sicut ietro describit:ad solā & nudā expressionē volūtat⁹ sine alia adhibita cautione homini aducne:cuiusmōi fuit moyses tradere filiā in mr̄imonio:& eū facere diuitiarū suarū participē:ꝫ nulla legit hic apposita cautio nisi iuratoria:p̄sumendū est igit ꝓ btō Hiero.in translatione nr̄a & alijs:q verbū ꝫ positū significet iuramentū allegatione Burgē.nō obstāte.

In ca.iij.vbi dicit in postilla : Moyses autē. Additio.

IN hoc ca.s.Exo.iij.ꝓtinet exoditū redēptionis ꝑpli dei ab egyptiaca captiuitate:sicut in euāgelio·missus est angel⁹ Gabriel:Luce.j.Exoditū humani generis ꝓtinet:vnde sicut & in illo nomē ꝓprīū xpi redēptoris exprimit : ita & hic nomen ꝓprīū dei principalit literaliter ostēdit. Et quia postillator in ꝫ ca. nimis breuit se expedisse videt cū tñ magna in ea ptineant ratiōe ꝓdicta:ideo certa quedā in hoc ca.ꝓtenta: vlteri⁹ aliq attēdenda seu declarāda vident specialit:quoꝝ ꝑmū est q nō videt necessarium dicere in ꝫ loco·q̄a idē angelus qui ꝙ loquebat i ꝑsona dei ideo dr̄ nosci:nā ꝑm seriē lre : .put etiā ꝓba plane sonāt: pōt dici q ille qui apparet in forma ignis erat angelus apparēs ad excitandum mentē moysi:ut cernēs miraculū accederet ad audiendū vocem & verba diuina.Sed cū sequit:Cernēs aūt dñs ꝛc.hec verba & etiā ꝓba sequētia imediate ꝑñt intelligi ab ipso deo dicta ꝓout sonāt.Secūdo posset q̄s admirari quō moyses illā angelicā visionem videdo & ꝓba dei audiēdo nō legit adorasse? Mos enī scōrū erat i huiusmōi visionib⁹ seu apparitionib⁹ adorare:vñ Beñ.xviij ca.legit de abrahā q tres vidit & vnū adorauit : & de iosue legit: Josue.v.ca.q cū sibi dixisset angelus:Ego sum ꝓnceps exercitus dñi ꝛc.q cecidit ꝓnus in terrā adorās:qđ intelligit de adoratione dulie respectu angeli; sed ꝫ nō videt fieri mētio de alīq adoratione

Ad qđ videt dicendū:qđ hoc & quedā alia in ꝫ ca.ꝓtēta faciūt ad cōmēdationē humilitat⁹ ipsius moysi:de q̄ legit infra Hu.xij. Vir aūt Moyses erat humilis valde. Cui⁹ ratio est : q̄a nō estimabat se dignū ad adorandū: ꝫ pot⁹ ad modū publicani cui⁹ humilitas a dño cōmēdat.Luce,xviij.ca.Qui ex magna humilitate nolebat oculos ad celū leuare seipsū vilificādo:sic & moyses in ꝫ loco:legit enī,Abscondit Moyses faciē suā·nō audebat.n.aspicere ꝫ deū:qđ maiorē oñdit humilitatē:q̄ adoratio corporalis:vbi dominus tñ moyses corporalit adorauit:in ꝫ enī qđ dicit:Abscondit faciē suā:etiā adoratio corporalis intelligit.nā sup ꝫ verbo abscondit:glo.dicit inclinādo tñ vultū humilitatis dr̄i sus terrā: ut facies sua esset abscondita:ne aspiceret ꝫ deū : & sic patet q cū interiori humilitate adorauit.Tertio cū dicit in lra : Quis ego sum? ostēdit humilitas ipsius moysi in verbo:que ꝓius ostēsa fuerat in actu interiori mētali:& etiā exterius in corporali:ut dictū ē per hec enī verba babet q ad neutrū eoꝝ que sibi a dño imūgebāt estimabat se dignū.s.nec ad hoc ut iret ad pharaonē etiā ꝓmodica re:cū pharao esset magnus rex: & de hoc dicit.Quis ego sum? ut vadā ad pharaonē. Pro secūdo nec etiā estimabat se dignū ad educendū ꝑpm israhel de egypto:licz nō eēnt in potestate pharaonis:cū ducatus tanti ꝑpli requirebat virū magne prudētie & virtutis.Et nota q nō dixit:nō sum ego dignus ad hoc ut vadam : sed quis sum ego ? qđ denotat maiorē humilitatē:sentiebat enī se nō inhabilē solū ad ꝓdicta sed etiā ꝓrēptibilē:qđ sonāt verba: q̄s ego sum:q.d.vilis sum.Cōsequenter quarto dicit in lra : qui dixit ei:Ego ero tecū.Circa hec verba sunt multe & varie expōnes : q̄re due cōiores ponunt in postilla:& tamē neutra eoꝝ videt sufficere. Illa enī q dicit :q ꝫ qđ dicit.Et babebis signū·refert ad visionē factā moysi in rubo : q quidē visio ut dicūt fuit vana moysi,p signo q dr̄ mittebat eū:ē expositio q̄rūdā hebreoꝝ ls nō olim vereat ꝓtinere veritatē:tū q̄a moyses nō petiuit tale signū:ut patet in lra:ꝫ solū ostēdit deo fragilitatē suā:Quis sum ego:ut deus ē tū quia ex ꝫ videret q moyses esset modice fidei:quietiā videt signū miraculosū manifeste: & audiēs diuina ꝙba·dubitasset vtrū illa ꝙba essent sibi diuinit⁹ dicta:q si ita eēt reputaret sibi ad culpam:sicut de zacharia legit:Luce.j. Eo q nō credidisti ꝙbis meis·qđ tñ nō legit in hoc loco nec aliqđ sile. Secūda ꝙo expō q̄ dicē q cū dicit:Hoc habebis signū·refert ad imolationē futurā: q̄ fcā fuit a ꝑplo dei sup montē synai q quidē imolatio debebat eē signū certificās moysen de duob⁹·quoꝝ vnū erat ꝓteritū.s.q dr̄ fuerat cū moyse in eductione ꝑpli de egypto.Aliud erat futurū.s.futura inductio ꝑpli in terrā ꝓmissā:q̄ quidē expō videt incōueniēs q̄ ad vtrāq partē:de ꝑ patet:nā qñ imolatio facta fuit in monte oīno superfluū erat signū ad certificandū q dr̄ mirabilit liberasset ꝑplm de seruitute egypti:cū ꝫ eēt cūctis manifestissimū q experientiam de secūdo ꝙo patet:nā ut ꝓstat ex lra·nō fuerat moysi cōmissa introductio ꝑpli de egypto ad terrā ꝓmissam : & eductio ꝑpli de egypto:dicit enī:Mittā te ad pharaonē·non facies mentionē de introductione ad aliā terrā:vñ saluo meliori iudicio:aliter iste passus videt exponēdus. Ad qđ sciendū q moyses in ꝫ loco nō fuit locutus de aliq ꝙba incredulitatē sonātia:ut ex hoc requiret aliqđ signū certificās ipsū moysen:& solū exposuit de humilitatem suā ad tantū officiū qđ sibi cōmittebat dicēs:Quis ego sū ut vadam:in q̄ intelligebat tacite : q rōnabilius debuisset mitti alius aptus ad hoc:vnde dñs rndet ad ꝓmū.Ego ero tecū.q.d.etsi tu nō es sufficiēs ex te:meo auxilio eris sufficiēs. Ad secundū dicit : Et hoc habebis signū q miserim te cū eduxeris ꝑplm de egypto.

Pro q̄ sciendū:q sicut dr̄ in noua lege ꝑ paupes & ipotētes voluit inducere fidē suā ꝓtē:ut ex hoc magis luceret ꝙtus & potētia diuina:iuxta illud.j.Cor.j.ca.Infirma mūdi elegit dr̄:ut fortia quecq̄ cōfūdat:pari rōne voluit in antiq̄ lege ꝑ moysen:qui modice reputationis erat:in tantū q in etate.lxxv.annoꝝ gregē pascebat ut patet in lra:fieret liberatio ꝑpli & ei⁹ eductio de egypto ut sic tota virtus & potētia bui⁹ liberatiōis soli deo attribueret:& ꝑpls inducerēt ad imolandū deo i recognitionē sui bñficij:& nulli alteri & hoc sonat lra cū dicit:Hoc habebis signū·q miserim te cū eduxeris ꝑplm de egypto·ut id qđ dicit·hoc habebis signū·referat ad inhabilitatē ipsius moysi ad tantū officiū,& est sensus,ꝓter hoc ego elegi te nō potentē nec fortē·q̄a hoc erit signū q miserim te.s. qđ nō ꝙtute ꝓpria hoc fecisses·ꝫ mea ꝙtute & potentia·qua rōne tu & ipse ꝑpls imolabitis deo sup montē istū.& sic inhabilitas seu debilitas moysi quā deo ostēdebat ad excusationē suā·erat intēta a deo:ut esset signū manifestū dr̄ hoc·q illa eductio fuisset a solo deo:& qđ sibi soli erat imolandū in recognitionē sui bñficij.Quinto sequit i lra:Ecce ego vadā·si dixerint mihi qđ est nomē ei⁹?·q̄d dicā: In q̄ passu ad lram fiūt quedā obiectiōes. Primo.n.obijcit sic·aut nomē dei erat notū moysi añ reuelationē huiusmōi: aut nō erat ei notū antea·si sic:superflue q̄rebat ꝫ iterū scire·si aūt nō: q̄rebat ꝫ in ꝑsona filioꝝ israh.& nō pot⁹ in sua ꝑsona dicēs. Notū fac mihi nomē tuū:si aūt dicat q ꝫ nomē erat ei notū añ ꝫmōi reuelationē·nō tñ erat notū filijs israh.& iō q̄rebat a deo ut posset eis indicare nomē dei ut ipsi crederēt moysi i dicēdis. Cōtra hoc obijcit Ra.moy.i ꝓma ꝑte de directiōe ca.lxxij.vbi de hac mā ꝓlixe tractat dicēs:q aut filij israh ꝫ nomē sciebāt añq̄ a moyse audirēt illud aut nō·si sic supflue eis istud nomē notificaret: cū iam ipsi scirēt sicut & ipse.si aūt ipsi nō sciebāt antea:seq̄ret q ex ꝫ sibi notificaret a moyse:nō magis crederēt et:cū ipsi nescirēt vtrū hoc eēt nomē dei uel nō. Itē ꝫ hāc interrogationē moysi obijcit a quibusdā. Nā filij israh i egypto exītes anteq̄ eis mitteret Moyses.

aut erāt fideles. ſ. bñtes fidē vni⁹ vēri vel: aut nō hēbāt fidē ꝛ vro vro. Nō eſt dicendū filios iſrl nō hñe fidē ꝛ vro vro: qa tūc nō eēnt pplꝰ dei. nec ꝛ eis dixiſſet ꝛ⁹: Audi afflictionē ppli mei i egypto. Null⁹ enī reputat dei pplꝰ ſeu ꝛ pplo dei ſi ſit ex vrā fidē. Si aūt erāt fideles. ſ. vrā fidē bñtes ꝛ vro vro: nō req̄rebat alia nominatio dei: ſufficiebat enī q̄ moyſes dixiſſet eis. Ille enī quē vos creditis eē ꝛū: ille miſit me ad vos: pſertim cū eis inſup veclaraſſet: De⁹ abrahā ꝛc. ſic fuerat dictū moyſi in ꝓma allocutiōe: cōs. n. erāt ꝛ ritu circūciſionis q̄ fuerat data abrahe in ſignaculū fidei. Beñ. xvij. q̄ō ꝓz infra. iiij. ca. vbi ꝓpter incircūciſionē filij moyſi volebat ꝛ⁹ interficere eū. Ad q̄rū declarationē videt vlterꝰ aliq̄d dicendū. Circa q̄ō attendendū ē: q̄ ex bis q̄ dixerat dñs moyſi ſup ſua miſſiōe videnť oriri duo: q̄ ab ipſo moyſe merito erāt inquirēda: q̄rū ꝓmū ē: q̄ licz dñs exp̄ſſe dixiſſet moyſi q̄ ꝛ ſcēderat ut līberaret pplm iſrl ꝛ manibꝰ egyptiorū: ad q̄ō volebat mittere moyſen ad pharaonē ut educeret pplm ꝛc. nō tñ eidē veclarauit: vtꝝ ꝑ volebat facē p aliq̄s vias occultas: utputa iclināndo cor pharaonis ꝛ ſuoꝝ ad dimittēdū pplm: ſeu p aliq̄s plagas occultas: q̄ etiā ꝑm curſū nāle fieri pñt: ſicut fecit i facto Sarai vxoꝛ abrahe: Beñ. xx. ca. ſilr ꝛ abimelech eodē ca. q̄ etiā ipſā Sarā dimiſit. ꝓpter revelationē diuinā quā habuit i ſomnis: ſilr ꝛ laban dimiſit iacob cū gregibꝰ ſuis. ꝓpē revelationē diuinā eidē i ſomnis factā: q̄ō indubie potuiſſet etiā i ꝑ caſu fieri p volūtatē diuinā: cui nemo pōt reſiſtē. Aut forte ꝛ⁹ voluit pplm educere cū ſignis ꝛ pdigijs ſup nāe curſū cōem publice facť: put i effectu fuit oñſū: doc. n. pertinebat ad moyſen ſcire: qa forte ſi ꝛ⁹ p mō voluiſſet educere pplm moyſes reputaſſet ſe aptū ad ꝑ: qa ꝑ fieret ſine ꝓtētiōe ꝛ pdictiē ꝓut in pdictis geſtis ꝓz. Secꝰ aūt ſi ſecūdo mō: qa tūc req̄rebanť magne inſtātie ꝛ ꝓtrouerſie: ſicut ꝓtigit i caſu ad q̄ō nō reputabat ſe moyſes dignū: ut iā dixerat. Silr ꝑ inq̄ſitio ptinebat ad eū ex ꝓte filioꝝ iſrl: eo q̄ forte faciliꝰ ꝛ ſuauiꝰ ꝛnirēt ad credēdū diuinis ꝓnoſticis ꝛ mādatis ꝑ internā inſpirationē ſeu monitionē diuinā q̄s ꝑ miracula vel ſuaſionē moyſi: vñ ꝓpter ꝑ petebat moyſes nomē dñi ſub q̄ ꝛlebat filijs iſrl iſta nūciare: nā noia diuina cōnē iponunť ꝛo ꝑm opationes q̄ ab eo ꝓcedūt: ſicut cū dicit: Dñs vir pugnator oipotēs nomē ei⁹. j. xv. ca. ꝛ Iſa. lv. Et erit dñs noiaꝰ in ſignū eternū: ꝛ ſic ex ꝑ q̄ ſibi revelaret nomē diuinū: ſub q̄ iſta līteratio ꝛlebat fieri moyſes haberet certificationē ꝛ ꝑ q̄lito. In q̄ quidē interrogatiōe videt moyſes nō tenē modū q̄dāmō brē virginis interrogant: quō fiet iſtud: nō enī dubitabat ꝛ efficacia diuine volūtat: ꝑ q̄rebat modū. Secūdū q̄ ex dictis dñi oriebať inq̄rendū ipſi moyſi ē ꝑ. nā dñs dixerat ei: q̄ ipſe ꝛ pplꝰ imolarēt ꝛo ſup montē pdictū: vñ volebat moyſes ſcire nomē diuinū: ſub q̄ tal imolatio ꝛlebat fieri. ꝑ. n. nomē ꝛ⁹ vre intellectū licz nō ſit cōicabile alicui creature ꝑm rē: ē tñ cōicabile ꝑm ptīcipationē: ut dicit q̄ ptīcipāt aliq̄ō diuinū p ſilitudinē: iuxta illud pſal. lxxxij. Ego dixi dij eſtis ꝛc. Silr ē cōicabile ꝑm opinionē: vñ ſup illud ad Galath. iiij. Dies q̄ nā nō ſūt dij ſeruicebaťis. glo. nō ſūt dij nā: ꝑ ꝑm opinionē vocaꝝ. Et qa ſacrificare ſeu imolare ē actꝰ ſoli ꝛo ꝓ debitꝰ: vñ. j. xxij. ca. Qui imolat dijs occidet: niſi ſoli dño. iccirco moyſes q̄rebat aliq̄d ꝓpriū nomē diuinū: q̄ō cēt oibꝰ modis incōicabile: ut ſic ꝓpꝛ ille q̄ ꝓnus erat ad idolatriā ꝑm quā leuiter vocabāt creaturā noīe vre: ut. j. xxij. ca. ꝛ vitulo dicebāt: hi ſūt dij tui iſrl. ut ibac imolatiē ſeu ſacrificio nō ꝛeuiaret a via recta. Qua q̄dē exp̄one ſic poſita ceſſāt obiectiōes pdcē: nā ad ꝓmā obiectionē dicēdū: q̄ ꝑ nomē diuinū q̄ō moyſes q̄rebat: nec erat notū moyſi nec etiā alijs filijs iſrl: ꝓut. j. dicet: q̄rebat aūt ꝑ moyſes in ꝓſona filioꝝ iſrl: ꝛ nō i ſua ꝓſōa ex q̄dā būilitate ꝛ reuerētia: videt enī q̄dāmō temerariū ſeu ꝓſūptuoſū: ꝑſertī viro tā būili dicē ꝛo. Q̄ō ē nomē tuū: nō enī erat moyſes ignar⁹: q̄ iacob ꝓtēti nomen angeli fuit rñſū q̄ſi icrepative: Cur ꝓt nomē meū. ſ. Beñ. xxxij. ca. ꝛ iō moyſes ꝓtebat i ꝓſona ꝑpli cui mittebat: ꝛ q̄ ꝓſumebat: q̄ ſaltē aliq̄ eoꝝ ꝑ ꝓterēt. Ad ſecūdū dicēdū q̄ moyſes nō petebat cognitionē bꝰ noīs: ut p ꝑ filij iſrl crederēt ei: ꝑ ꝑ q̄rebat ꝓpter rōnes ſupdcās. Ad tertiū dicēdū q̄ licz filij iſrl ꝛ a fortiori moyſes bret fidē ꝛ vro vro q̄ eſt ⁹ abrahā ꝛc. nō tñ ꝑ noticia ſeu cognitio ſufficiebat ad certificādū moyſen ꝛ alijs ſupdictť. Cōſequenť ſexto dī in lra ꝑm trāſlationē nram: Dixit dñs ad moyſen: Ego ſū q̄ ſū. Alit: Sic dices filijs iſrl: q̄ ē miſit me ad vos ꝛc. quā q̄dē trāſlationē nram doctores nri cōiť tenēt q̄ ꝑ nomē q̄ ē: maxie ē nomē ꝓpriū vi. put ſcūs Tho. i ꝓma pte. q. xiij. ar. xj. in cor. q. vbi ad ꝑ aſſignat q̄ſdā rōnes: q̄rū vna ē Hiero. ad marcellā ꝛ vcē vi noibus: ꝛ Aug⁹ i. v. ꝛ tri. q̄ q̄dē rō talis ē: qa i ꝑ noie ſignať imutabilitas ꝓpria diuini ēe: q̄ nō nouit ꝓteritū nec futurū: cetera enī q̄ mutabilia ſūt: q̄ſi nō ſūt. q̄. n. dī fuit: iā nō ē. ꝛ q̄ dī erit: nōdū ē. ꝛ iō ꝛ deo maxie ꝓpriе dī q̄ ē i ꝓſenti. Que q̄dē exp̄ō licz ꝑm trāſlationē nram ſupdictā ꝛ exactē ſcōz locū hꝫ: nō tñ videť brē locū ꝑm hebraice līe ꝓpriatē: vbi ſic habeť: Dixit dñs ad Moyſen: Ero q̄ ero. Alit: Sic dices filijs iſrl q̄ erit miſit me ad vos ꝛc. Ponit. n. in q̄libet loco vbi dī. ero. ꝑ dictio ebꝛeꝝ ꝓprie ē ꝓbū ſubſtātiuū futuri ꝛpis ꝓme ꝓſone indicatiui modi: q̄ q̄dē dictio frequentiſſime ponit i ſacra ſcriptura: ꝛ nulla aliā ſignificationē nec eq̄uocationē hz: vñ ꝑm hāc lram nō ē dicēdū: q̄ dñs in ꝑ loco oñdit nomē ꝓpriū ſuū: nā ꝑ ꝑ q̄ō dī q̄ erit. nō ſignificať eēntias: q̄ nulla ē ſucceſſio: nec etiā imutabilitas: cū tñ in ꝑ q̄ō dī q̄ erit: ſignificať a nō eē i eſſe vel ſaltē ab eē pñti vel ꝓterito i futurꝫ: nec etiā neēitas eēndi ꝑ oñdit: cū illa q̄ erūt nōdū ſint: ut ꝓz ꝑ auctes ſcōz allegatas: vñ valde mirādū videt ꝛ poſtillatore q̄ i hoc loco ꝓpriatē hebraicā allegat mō ꝓdcō: ꝛ tñ ex ꝑ q̄ō dicit: ero q̄ ero. intēdit ꝓcluere eēntiatē ꝛ imutabilitatē dei ꝛ huiuſmōi. q̄ ē manifeſte ꝺ rō nē. ꝛ etiā ꝺ mēte ſcōz. q̄ iſta nō ꝓcluſerūt: niſi ex ꝓbo ſubſtātiuo ꝓſentis tpis. nō aūt futuri: ut dcm ē: vñ iſte paſſus ꝑm hebraice līe ꝛ ritatē aliē videt exponēdus. Ad q̄ō ſciendū q̄ in ꝓbis ꝓdictis. ſ. cū dñs dixit ad moyſen: ero q̄ ero ꝛc. nō oñdit dñs moyſi aliq̄ō nomē diuinū ꝛ nouo: ꝑ poti⁹ oñdit ei q̄ō nō erat inērogatio ſua neceſſaria ꝛ ꝑ. cui⁹ rō ē: nā ſufficiebat filijs iſrl. ꝛ etiā ipſi moyſi q̄ ꝛ⁹ patrū ſuoꝝ. ſ. abrahā iſaac ꝛ iacob. quē ipſi ꝑ fidē cogſcebat eē vnū ꝛū: volebat eē cū eis ad educēdū eos ꝛ ſuiture; ſiue ꝑ fieret ꝑ miracula ꝓtētia ſiue nō. i. aliē. ꝛ ꝑ ē q̄ō dicit: ero q̄ ero. ꝛ ē ſēſus Ero cū eis. q̄ ero tecū: ſtatī. n. ſup dixerat moyſi. Ego ero tecū ꝛc. ac ſi. d. Ego dixi tibi q̄ ero tecū i hac līeratiē: ſilr dico q̄ ero cū eis. Et qz vtrūq̄ erat ſup eodē fcō: iccirco tñ ſemel ꝓcludit. Qui erit miſit me ad vos. q. d. nō ꝛeť vos curare quō: ꝑ ſufficiat vobꝫ q̄ ero vobiſcū. ſ. cū moyſe ꝛ cū ꝓplo ad iplendū ꝓdcā: in q̄ ꝛ⁹ ſatisfaciebat moyſi etiā ꝛ ſecūdo motiuo ſue inērogatiōis. ſ. q̄ ad imolandū ꝛo ſufficiebat ꝓplo imolare vero ꝛo quē ꝓfes coluerūt: q̄ etiā ꝛ⁹ redimēt eos a ſuiture egyptiaca: etiā ſi aliq̄ō nomē diuinū eis nō inotueſcēt. qa ꝑ q̄ō ē eē ꝛū abrahā iſaac ꝛ iacob: q̄ educeret pplm iſrl ꝛ egypto: nō ē cōicabile alicui creature. Et nota q̄ antiq̄ hebraeoꝝ nō exponebāt ꝑ q̄ō dī: Ero q̄ ero ꝛ aliq̄ noie diuino ꝑ dicūt q̄ de⁹ i rñſione offerebat ſe pplo ſeu ꝓmittebat eis q̄ eſſet cū eis i hac tribulatiōe egyptiaca: ꝛ i alia q̄n ꝓtigiſſet. Et notandū q̄ ꝑ dictio ebꝛea q̄ ꝑ loco ponit: q̄ ſignificat ero: ut dcm ē: mū q̄ i tota ſacra ſcriptura ponit. ꝓ noie diuino: vñ ſi nomē diuinū eēt: rōnabile eēt ut alicubi ꝛ⁹ ꝑ noie noiaret. Seq̄t in lra ſeptio: Dixitq̄ iterū de⁹ ad moyſen: ꝑ dices filijs iſrl. Dñs de⁹ patrū vroꝝ miſit me ad vos. Hoc nomē in eſt eternū: ꝛ ꝑ mēoriale meū i gnātiē ꝛ gnātione ꝛc. ꝑ in lra. Sup q̄ꝰ ꝓbis licz nō melice attētionis ſint nihil videt ꝓſcripſiſſe poſtillatoꝛ: niſi q̄ vbi dī. Dixitq̄ iterū ꝛ⁹ ad moyſen. li iterū exponit ut referať ad inērogatiōes: ac ſi dicat: ſi q̄raſ ſecūdo de noie mirtētis te. rñdebis: De⁹ patrū vroꝝ: ⁹ abrahā ꝛc. q̄ q̄dē exp̄ō manifeſte ꝛuiat a ꝓpriate līe ꝛ biſtorie. Primū ꝓz. qa cū dicit. Dixitq̄ iterū de⁹ ad moyſen: manifeſte dī. q̄ li iterū determiat id q̄ dī: dixitq̄ de⁹. ꝛ ē ſenſus: q̄ de⁹ nō ſolū ſemel ꝛ dīt moyſi rñſionē dicēs: q̄ ē. ſeu q̄ erit: miſit me ad vos: ꝑ etiā dedit iterū aliā rñſionē. ſ. dñs de⁹ patrū vroꝝ ꝛc. q̄ō ſonat plane illud q̄ dicit: Dixitq̄ iterū. Secūdū ꝓz. qa ut biſtoria teſtať moyſes nec filij iſrl ſecūdo q̄ſierūt de noie mirtētis. ꝛ ſic moyſes nō ꝛ buiſſet ſibi nomē a deo reuelatū. ꝓpoſſe ꝓplo: cū de⁹ ꝓditionaliē iuſſiſſet moyſi: ſi q̄rāt ſecūdo. ſ. de noie mirtētis; rñdebis ꝑm exp̄onē poſtillatoꝛ: vñ aliē videt dicēdū. ſ. cū de⁹ i ꝓma rñſione. ſ. cū dixit Ero q̄ ero. nō reuelaſſet moyſi aliquid nomē diuinū de nouo. ꝑ poti⁹ ei oñderat q̄ nō erat ſibi necium ꝑ ptē ut dcm ē: mō q̄ſi ex ꝛabūdāti voluit ſibi notificare nomē diuinū: in q̄ moyſes certificaret de pdictis de q̄ꝰ certificari volebat: ꝛ de ꝑ dicit. Dixitq̄ iterū de⁹ ad moyſen. q. d. licz ꝓma rñſio ſufficeret. gratioſe tñ volo tibi dare iteratā rñſionē: p quā nomē nouū. ꝓpriū mihi notifices filijs iſrl: vñ dicit: Dixitq̄ iterū dñs ad moyſen. Circa q̄ō nomē moyſi i ꝑ loco nouiť reuelatū plura occurrūt conſideranda ad ſenſū līalem ptinētia ſpāliť. xij. Primū. ſ. quō nomē diuinū ꝑ reuelatū moyſi ſcribiť i hebraica lra. ꝛ q̄liť abhebreis ꝓnūciať. ꝛ quō ꝺ alijs linguis trāſſerať. Secūdū. ſ. an pdcm nomē. ſ. tetragrāmaton ſignificet vrū deū. Tertiū. ſ. an pdcm nomē ſit ꝓpriū ut appellatiuū. Quartū an pdcm nomē ſit maxie ꝓpriū nomē dei. Quintū. ſ. an ꝑ nomē ſignificet nāliē vel ad placitū ſeu ex inſtone. Sextū an ſit aliq̄ rō q̄rēda de huiuſmōi inſtitutiē. Septimū an deo ꝑm

significationē hui⁹ noīs p̄ncipalit̄ ptineat miracula facē. Octauū an deo ẜm significationē hui⁹ noīs ꝓprie pertineat imolari seu sacrificari. Nonū an sub p̄dicto noīe ꝓprie ptineat ppl'm sub lege a deo data cultui diuino applicari. Decimū an h̄ nomē hēat spālem efficaciā int̄ alia noīa diuina. Undecimū .s. de solēnitate h⁹ noīs apud hebreos. Duodecimū .s. quō sūt intelligēda h̄ ꝟba .s. h̄ ē mihi nomē in eternū. ⁊ h̄ nomē mēoriale meū in gnātione ⁊ gnātionē.

Circa p̄mū dicēdū q̄ vbi i trāslatiōe nr̄a dr̄ in h̄ loco. Dn̄s de⁹ patrū vr̄oꝝ ⁊c. in hebraica lr̄a ē vnū nomē ex q̄tuor lr̄is cōpositū: qd̄ cōiter dicūt tetragrāmaton a tetra qd̄ ē q̄tuor. ⁊ grāma qd̄ est lr̄a .i. nomē q̄tuor lr̄arū: q̄ q̄dē lr̄e i hebraico sūt iste: p̄ma .s. i. scd̄a .h. tertia .v. q̄rta .h. ⁊ sic h̄ nomē scribit̄ apd̄ eos sic: sc3 ihvh. Istud aūt nomē sic scriptū cū p̄dict̄ q̄tuor lr̄is nūq̄ ꝓnūciat̄ ab hebreis cōiter ꝓut in lr̄a iacet: s3 in loco illi⁹ vbicūq̄ i sacra scriptura pōit̄ ꝓferūt legētes adonai: qd̄ ē aliud nomē diuinū cōpositū ex q̄tuor lr̄is q̄rū p̄ma ē .a. secūda .d. t̄tia .n. q̄rta .i. ⁊ sic h̄ nomē scribit̄ apud eos sic .s. adni: q̄ q̄dē q̄tuor lr̄e sic i hebreo syllabicant̄ q̄ ꝓpria noīs ex eis cōpositi ꝓnūciatio ē adonai: qd̄ q̄dē nomē adonai signat plane dn̄m cū additiōe mei vel nr̄i vel nr̄m. Primū aūt nomē .s. tetragrāmaton nō ē trāsferibile i aliud nomē: seu etiā plane exponibile sicut adonai ⁊ alia noīa diuia. ⁊ iō trāslatores tā chaldei q̄ latini ⁊ etiā arabici posuerūt loco illi⁹ dn̄m: q̄ ē trāslatio secūdi noīs p̄dicti .s. adonai. nō tn̄ ē trāslatio p̄mi noīs tetragrāmaton sup̄dicti. Circa secundū .s. an p̄dcm̄ nomē diuinū .s. tetragrāmaton significet verū deū: dicendū q̄ sic: h̄ .n. testat̄ de⁹ dicēs moysi in h̄ loco de h̄ noīe: Hoc nomē mihi ē in eternū. ⁊ Isa. xlij. ca. Ego dn̄s h̄ est nomē meū. in q̄ loco vbi dr̄ dn̄s: ponit̄ i hebreo nomē p̄dcm̄: ⁊ sic i plr̄ib⁹ alijs locis. Circa tertiū .s. an nomē p̄dcm̄ sit ꝓpriū vel appellatiuū: dicendū q̄ ē ꝓpriū: qd̄ p3 ex h̄: nā huic noī cōpetūt oēs ꝓprietates ꝓprioꝝ nominū: q̄rū vna q̄ p̄ncipalis ē ⁊ cōis in oīb⁹ linguis ē: nō hr̄e plr̄alē numerū. cui⁹ rō ē: nā nomē ꝓpriū significat subam nō cū q̄litate cōi s3 ꝓpria: ut grāmatici dicūt. vn̄ ex p̄dicti noīs nā nō inuenit̄ plr̄ale i lingua hebraica sic̄ repit̄ in alijs diuinis noīb⁹: ut de h̄ noīe De⁹: uel dn̄s. ⁊ h⁹ mōi. ⁊ adhuc ap̄li⁹ q̄ ẜm formā isti⁹ noīs i hebraico scriptā: nō posset ex eo fingi aliqd̄ plr̄ale: sic̄ ꝟbi gr̄a de hoc noīe symon possum⁹ fingē plr̄ale ut dicēdo simones ꝓ mult̄: q̄rū q̄libet appellet̄ simon. talē eni fictionē pluralitat̄ nullo mō patit̄ p̄dcm̄ nomē ẜm formā in q̄ forma ponit̄ in lingua hebraica: ut p3 i ea erudit̄. Sūt aūt alie ꝓprietates nominū ꝓprioꝝ i lingua hebraica: q̄ nō facilit̄ in lingua nr̄a exponerēt̄: q̄ q̄dē ꝓprietates oēs adaptāt̄ p̄dcō noī .s. tetragrāmaton. ꝓut Ra. abenhaçra: q̄ maxim⁹ fuit grāmatic⁹ int̄ hebreos i h̄ loco plene exponit: vn̄ manifestū ē h̄ nomē eē ꝓpriū. Circa q̄rtū .s. an p̄dictū nomē sit maxie ꝓpriū nomē dei: dicendū q̄ sic: nā int̄ oīa noīa q̄ in sacra scriptura de deo dicunt̄ cōiter tenet̄ q̄ h̄ nomē: q̄ ē. ē maxime ꝓpriū nomē dei: ꝓut scūs Tho. p̄ma pte. q. ⁊ arti. allegat̄ deducit. q̄ q̄dē opio lic3 ut deductū fuit fundet̄ i trāslatiōe nr̄a q̄ h3 Qui est misit me ad vos. q̄ q̄dē trāslatio nr̄a delyrat manifeste a ꝟitate hebraica: ut .s. ondū ē: tn̄ supposito ꝓpt̄ reuerētiā scōꝝ q̄ h̄ nomē q̄ ē: sit nomē ꝓpriū dei: adhuc vlteri⁹ videt̄ māifeste dicēdū. q̄ h̄ nomē tetragrāmaton. ē mag̃ ꝓpriū q̄ h̄ nomē. q̄ ē. lic3 nō sit i aliq̄ alio noīe seu ꝑ aliud nomē trāsferibile seu ꝓprie exponibile ut dcm̄ ē: ex lr̄is tn̄ ex q̄b⁹ cōponit̄ pōt intelligi tā eē q̄ eētia nihil aliud ꝯnotādo nec limitādo: qd̄ maxie cōpetit eētie seu eē diuino. Forma etiā in q̄ ponit̄ ẜm grāmaticā hebraicā ꝯsiderata nec est ꝓprie ꝯcreta nec abstracta. nec aliqd̄ tp̄s i sui significatiōe icludit: cū sit ꝓprie ꝓpriū nomē: vn̄ oēs rōnes ex q̄b⁹ scī doctores dicūt. q̄ h̄ nomē q̄ ē: ē ꝓpriū nomē dei: ꝓut i. q. ⁊ arti. allegat̄ hēt̄: ꝑ ampli⁹ cōpetūt huic noī tetragrāmaton: qd̄ sic p3. nā vna rō sumit̄ ex h̄. q̄ q̄ ē. nō significat formā aliquā. s3 ip̄m eē: ⁊ dr̄ maxie eē ꝓpriū nomē dei: cui⁹ soli⁹ eē ē sua eētia: q̄ q̄dē rō mag̃ cōpetit noī tetragrāmaton: qd̄ significat tā esse q̄ essentiā nihil aliud ꝯnotādo seu limitādo: ut dcm̄ est. q̄ huic noi q̄ est. qd̄ solū significat ip̄m eē nō exp̄mēs aliquā eētiā q̄ sit eadē cū sui eē. Manifestū est enī q̄ de q̄libet ente etiā si nō sit idē cū sua eētia est verū dicē: qd̄ est vn̄ dicēdo. q̄ est. vel qd̄ est. de aliq̄ ente nō intellligit̄ q̄ sua eētia sit suum eē. Alia ꝟo rō q̄ assignat̄ ad h̄ q̄ h̄ nomē. q̄ est. est maxime ꝓpriū dei. est talis .s. q̄ quāto aliq̄ noīa sūt min⁹ det̄miata ⁊ mag̃ cōia ⁊ absoluta. tāto mag̃ dicunt̄ de deo. ex q̄ ꝯcludit̄ q̄ h̄ nomē. q̄ ē. qd̄ se h3 indetermiate ad oēs modos eēndi noīat ip̄m pelagus sube infinitū dcm̄ a Damasceno. q̄ q̄dē rō ꝯcludit q̄ h̄ nomē tetragrāmaton ē magis ꝓpriū: min⁹ .n. determiate ⁊ cōi⁹ ⁊ absoluti⁹ est nomē significās eētiā seu rē subsistentē absolute ⁊ abstracte a q̄cūq̄ ꝯcretiōe seu limitatiōe qd̄ magis ptinet ad nomē tetragrāmaton. qd̄ ut dcm̄ ē significat eē seu essentiā. nō ꝯcretiue nec abstractiue. nec cū tp̄e q̄ h̄ nomē. q̄ ē. qd̄ nō solū significat cū tp̄e. q̄a est ꝟbū p̄ntis tp̄is. s3 etiā ꝯcretiue: nā h̄ ꝟbū est. in sui significatiōe includit: est ens: sic̄ alia ꝟba i sui significatiōe includūt ꝑticipia sua. Cōstat aūt q̄ ens significat ꝯcretiue. ⁊ ꝑ ꝯn̄s intelligit̄ cū cōpōne. qd̄ nō cōpetit deo. Alia aūt rō sumit̄ ex significatione sic: nā h̄ nomē q̄ ē. significat eē in p̄nti. qd̄ maxie cōpetit deo cui⁹ eē nō nouit p̄teritū nec futurū. q̄ q̄dē rō manifeste ꝯcludit: q̄ nō solū nomē tetragrāmaton. sed etiā h̄ nomē de⁹: mag̃ ꝓprie dr̄ de deo q̄ h̄ nomē q̄ ē: nā sicut eternitati nō cōpetit p̄teritū nec futurū. ita nec nūc tp̄is. qd̄ ē int̄ p̄teritū ⁊ futurū. Cōstat aūt q̄ ꝑ hoc ꝟbū ē. cōiter intelligūt loquētes nūc tp̄is seu tp̄s ꝓpinquū tēpori p̄nti p̄teritū distinguēs a futuro. q̄rū neutrū cōpetit deo. ut est manifestū: nomē aūt tetragrāmaton nō significat cū tp̄e. sed solū eē seu eētiā abstracte a q̄cūq̄ tp̄is significatiōe. Si ꝯsideret̄ etiā h̄ nomē p̄dcm̄ quantū ad illud a q̄ iponit̄: manifestū ē q̄ ē magis ꝓpriū nomē dei q̄ h̄ nomē q̄ ē. nā h̄ nomē ipositū ē ei ab ip̄o eē nō ꝓut eē in creaturꝭ seu ꝑ creaturas cog̃scit̄. s3 ꝓut ē in mēte diuina: ꝓut declarabit̄ i articulo sequēti. Silr̄ ē mag̃ ꝓpriū quātū ad modū significādi: nō .n. h3 modū significādi ꝓut creaturꝭ cōpetit: talis .n. mod⁹ significādi i noīb⁹ semꝑ ē ꝯcretiu⁹ seu abstractiuus qd̄ nō cōpetit huic noi: ut iā dcm̄ ē. Significat .n. h̄ nomē: q̄ ē: cōplexe. ut p3: nomē aūt tetragrāmaton incōplexe oīno. Si aūt ꝯsideret̄ h̄ nomē quātū ad h̄ qd̄ iponit̄ ad significādū: māifestū ē q̄ nomē tetragrāmaton: ē mag̃ ꝓpriū q̄ nomē de⁹: vel nomē: q̄ ē. impositū eni est ad significādū ip̄am dei subam alteri icōicabilē: ⁊ ut sic liceat loq̄ singularē: ut in p̄ma par. q. allegata. arti. xj. i r̄nsione ad p̄mū argumētū. Ex q̄ p3 q̄ h̄ nomē ē oīb⁹ modis icōicabile alicui creature: q̄a significat q̄si ut singulare seu idiuiduū. Nullū āt nomē significās idiuidualit̄ ē cōicabile mult̄: nisi metaphorice tm̄ lic3 aūt i aliq̄b⁹ locis scripture dicat̄ h̄ nomē aliq̄b⁹ creaturꝭ cōicari: ut .j. xvij. ca. de altari edificato a moyse dr̄. Uocauit nomen ei⁹: Dn̄s exaltatio mea: vbi ponit̄ h̄ nomē: h̄ tn̄ ē alit̄ intelligendū: ut i suis locis exponet̄. Circa q̄ntū .s. an h̄ nomē significet ad placitū seu ex institutiōe seu nālit̄: dicendū q̄ h̄ nomē sic̄ ⁊ cet̄a noīa vocalia ex instōne significat. nō aūt nālit̄. Differūt tn̄. q̄a cet̄a nomia cōiter ⁊ ut i plr̄ib⁹ ex instōne hūana significāt: h̄ nomē vero ex instōne diuina tm̄. Si .n. ex instōne hūana significaret: notū esset h̄ nomē salt̄ē illis q̄ nouerāt linguā hebraicā: cui⁹ oppositū p3 ex h̄ q̄ moysi q̄rēti de noīe dei tāq̄ ip̄m nomē ig̃rāti de⁹ dixit: Sic filijs isrl̄. Et seq̄t̄: Hoc ē nomē meū. Ex q̄ p3 q̄ nec moyses nec filij isrl̄ hoc nomē nouerāt an̄ h⁹ mōi reuelationē: h̄ etiā p3 .j. vj. ca. vbi dr̄. Nomē meū adonai nō indicaui eis. ut ibidē ōndet̄. Dico aūt q̄ cetera noīa ut cōiter ⁊ i plr̄ib⁹ ex instōne hūana significāt: ꝓpt̄ h̄ q̄ pauca noīa legūt̄ a deo istituta ad significādū: sicut .s. Gen̄. j. Uocauit de⁹ lucē diē: ⁊ ibidē. Uocauit de⁹ firmamētū celū. ⁊ h⁹ modi. ⁊ sic de aliq̄b⁹ singularib⁹ paucis i p̄mordio rerū ꝯtētis: q̄ q̄ de vocatiōes seu instōnes ꝯformes sūt ꝯceptiōib⁹ hūanis q̄ de reb⁹ hn̄t: ut p3 ꝯsiderāti. De h̄ ꝟo noīe diuino alit̄ ē sentiēdū .s. q̄ excedit oēm ꝯceptū hūanū. Ad cui⁹ euidētiā attēdendū ē. q̄ sic̄ apud nos voces significātes res: sūt signa eaꝝ q̄ sūt i aīa passionū: ut in .j. Perih. q̄ q̄dē passiōes aīe res significāt nālit̄: cū sint eedē apud oēs: voces tn̄ q̄ sūt eaꝝ signa nō nālit̄ h̄ ad placitū significāt: vnde sūt diūsa apud diūsos: sic suo mō ꝯsiderare possum⁹ apud deū duplex nomē ꝓpriū: vnū .s. mētale significās nālit̄ deū ⁊ h̄ mō fili⁹ dr̄ nomē p̄ris: vn̄ sup illud Isa. xxx. Ecce nomē dn̄i venit de longinq̄. glo. nomē dn̄i .i. fili⁹ q̄ ē nomē p̄ris. Cui⁹ rō est: nā ẜm scm̄ Tho. i script̄. s. p̄mū: di. xxij. ar. j. De⁹ q̄ seip̄m cōplēdit: ipse solus seip̄m noīat ꝑfecte: ut ita dicā. ꝟbū coequale sibi gnāndo. hec ille. Aliud ꝟo nomē ꝓpriū diuinū significās ad placitū .s. ex instōne diuina dei subam incōicabilit̄ ⁊ adeq̄te est nomē p̄dcm̄ de q̄ agit̄: q̄ aūt hoc nomē significet dei subam incōicabilit̄. p3 ex p̄dict̄. q̄ āt adeq̄te p3 ex hoc: nā ẜm scm̄ Tho. vbi .s. cū voces sint signa intellectuū: ẜm ph̄m: idē iudiciū ē de cognitiōe rei. ⁊ noiatiōe ei⁹: vn̄ sic̄ deū imꝑfecte cog̃scim⁹. ⁊ ita iꝑfecte noiam⁹. ⁊ q̄si balbutiēdo: ut dic̄ Greg. Ex q̄ seq̄t̄ q̄ cū de⁹ ꝑfecte se cog̃scit. ipse sol⁹ ꝑfecte se noiet mētaliter. ut dcm̄ ē. sic ⁊ ipse sol⁹ ꝑfecte seip̄m noiat ꝑ voces ab eo institutas. q̄ sūt signa sui intellect⁹ ad placitū istituta: vn̄ de hoc noīe tetragrāmaton sic a deo istituto veri⁹ dr̄. q̄ noiat pelag⁹ sube infinitū a Damasceno dcm̄: nā cetera noīa diuina determināt seu significāt q̄dām mō modū eēndi diuinū. ꝓut cognitio nr̄a: q̄ finita est. ⁊ a cognitiōe creaturaꝝ accepta attingit: hoc tn̄ nomen nullū modū eēndi diuinū determinat: nisi ꝓut est i mēte diuina h̄ nomē instituēte. ⁊ ad h̄ tēdit illud Ra. mo. de directiōe ꝑplexoꝝ

qđ allegaf a postilla. j. vj. ca. Cōstat aūt q illud eē absolute ꝓside ratum ē infinitū simplr. ⁊ sic ꝓlag⁹ sube infinite dicēdū. Nec mirandū si aliq̄ dictio vel nomē finitū ꝓprie significet subam infinitā: qa inter voces ad placitū significātes ⁊ res q eas significatas nō est ꝓportio assignāda ꝑm nām. ꝫ solū ad placitū: ꝫ enī dictio mūdus. q̄ est qđā breuis dictio: significat totū vniūsū. ⁊ hoc nomē licz sit finitū ꝑm vocē: significat tn infinitū ꝑm rem. Circa sextū. s. an aliq̄ rō sit q̄rēda ꝛc b⁹ mōi institōne. Dicēdū q cū hoc nomē sit ad placitū diuinū institutū. ut dcm̄ ē: nō est ad ꝫ q̄rēda rō q̄si nālis vel necia: cū etiā multa noia ab voib⁹ ad significādū istituta: ut puta ꝑmittua q̄ a nullo alio noie ꝛtriuanf. nō habeāt rōnē sue institōnis nisi ꝑm bñplacitū institutētiū. ⁊ a fortiori ꝛc bñplacito diuino qđ ē maxie literū. nō est cā q̄rēda: nihilomin⁹ tn qdā rōnes ꝑnt assignari ꝓtinētes ad ꝓgruētia bui⁹ significatiōis: sic cōtingit in sacris: q̄ licz ex volūtate diuina habeāt efficaciā. nō ex nā rerū: tn sūt aliq̄ rōnes q̄b⁹ ꝓsideraf aliq̄ ꝓgruētia inē sacra ⁊ res q̄s significāt seu efficiūt ut pura cū q ablutionē exterioꝛ ē q̄ fit i baptismo: ꝓgrue significaf ablutio interioꝛ. s. quā significat seu efficit: q̄ quidē rōnes i hoc noīe a diuersis diuerse assignāf. ⁊ spāliter inter expositoꝛes hebꝛeoꝝ est i hoc magna diūsitas. Quidā. n. eoꝝ assignāt rōnes ex nā lrārū i hoc noie ꝓtētarū: q̄ quidē lre eōs sunt vocales: lre aūt vocales sūt magis abstracte a mā q̄ cetere. ⁊ ideo aptiores ad significādū diuinā subam q̄ magis abstracta ē a quacūq; ꝑditione māli. Alij ꝙ b⁹ mōi rōnē assignāt ex ꝓte numeroꝝ q bas lras significatoꝝ. vnicuiq; enī lre assignaf cert⁹ numer⁹ ꝑm hebꝛeos: numeri aūt appropati istis lris bñt ꝓfectiones singulares inter alios. Sz hoc nō videf ꝙueniēter dcm̄: qa lre nō significāt numeros nisi ex institutiōe humana: qđ hic nō hz locū. Quidā ꝙ eoꝝ dicūt q rō institōnis bui⁹ noīs est ineffabilis ⁊ penit⁹ incōprehēsibilis ab voib⁹. ⁊ hoc videf satis rōnabiliē dcm̄: qa ꝑut dictū est. hoc nomē significat diuinā subam ꝑut est i diuia mēte: qđ est icō ꝓhēsibile ab intellectu creato: nihilomin⁹ tn rōnes assignate. s. i articulo q̄rto videnf ꝓgruere ꝑut fragilitati nr̄i intellect⁹ videf cōuenire. Circa septimū. s. an vox ꝑm significationē bui⁹ noīs ꝑprie ꝓtineat miracula facē: dicēdū q licz ad vtū ꝑut ē oīpotēs ꝓtineat miracula facere: ex ꝫ enī dr oipotēs: qa pōt possibilia absolute. ⁊ sic ei⁹ potētia extēdit se ad oīa qđ hz vel pōt hre rōnem entis cui nihil oppōif nisi qđ iplicat i se eē ⁊ nō eē sil⁹: qa tn rō diuine oipotētie fūdat i esse diuinū. ꝑm qđ ē infinitū nō limitatū ad aliquē modū entis: ꝫ ꝑhabēs i se totū eē pfectionē: ꝑut. s. dicit i ꝑma pte q. xxv. arti. iij. i coꝛ. q. Cōstat aūt ex supdictis q nomē tetragrāmaton significat subam diuinā ꝑut est ꝓlag⁹ sube infinite: sequit q ad vtū ꝓtinet oipotētia. ⁊ ꝓ ꝑns facere mirabilia ꝑut ꝓsideraf signari ꝑ dictū nomē. Circa octauū. s. an vox ꝑm significationē bui⁹ noīs ꝑprie ꝓtineat immolari seu sacrificari: dicēdū q sic: nā sacrificia seu immolatiōes cōiter fiūt vō ꝓpiatiōe seu mūdatiōe a peccatis: iuxta illud. j. Re. iij. Mō expiet iniq̄tas dom⁹ eī victimis ⁊ muneribꝰ cū oīpotētia diuia pcēdo maxie ⁊ miserādo māifestet: ꝫ ꝫ enī oñdit vtū hre sūmā potētiā q libere pcta dimittit: ei⁹ enī q supiorī legi astringit: nō ē libere pcta ꝓdonare: ꝑut i. q. ⁊ ar. supra dictis: vñ eadē rōne dicēdū est q sacrificari ⁊ immolari soli vō ꝓtinet: ꝑut ꝓsideraf ꝑdicti noīs significatio. ⁊ inde est q i leuitico vbi ꝛc oib⁹ spēb⁹ sacrificioꝝ singulariter agit: nūq̄ aliud nomē imponit nisi solū nomē ꝑdictū. sil⁹ ⁊ i. iij. Re. xviij. vbi agit ꝛc Helia ꝑ idolatras dr: Si dñs ē ⁊ seqmī eū. vbi ex ꝓte Helie semp ꝑdictū nomē noiaf. ⁊ sic ꝛc sil⁹. Circa nonū. s. an sub ꝑdicto noīe ꝑprie ꝓtineat ꝓlm sub lege a vō data cultui diuino applicari: dicendū q sic: cui⁹ talis rō assignaf a qbusdā expositoꝛib⁹ hebꝛeoꝝ: nā diuine ꝓmissiones i lege ꝓtēte eōs sūt miraculose. s. sub facultatem nāe facte. s. q pluuie tempanee ꝛc sēdāt ꝓlo exīte iusto. ⁊ ꝛc tineant ꝓlo peccāte: ut pz Deut. xj. ⁊ i loc q̄ plmis ꝛc. te. Cōstat eni q b⁹ mōi tona tpalia. ⁊ mala ꝑm curſū cōem nāe sil⁹ se habēt ad bonos ⁊ malos: ꝑm illud Eccle. ix. Uniūsa eque eueniūt iusto ⁊ impio: immolāti victimas ⁊ sacrificia ꝓtēnēti: vñ q talia sequant bonitatē vel malicię ꝓlr: hoc nō ē ex cursu cōi nāe: ꝫ supnāli ptāte diuina. Et q̄ seq̄t q lex diuina vebuit ꝓprie vari sub illo noīe: ꝑm qđ ad vtū ꝓtinet mirabilia facere. ⁊ inde ē q i ꝓncipio ꝛcalogi ꝫ nomē fuit expssū cū additione eductiōis ꝛc egypto. in q̄ miracula diuina fuerūt potissime mānifestata. ⁊ ꝫ cum dicit. j. Exo. xx. Ego dñs de⁹ tuus q̄ eduxi te de terra egypti ⁊c. vbi. n. dicit dñs: ꝓiē ꝑdictū nomē. sil⁹ q totū decalogū in q̄ ꝓncipalia legis tradūt: ꝫ noīe expimunt: nō aūt in creatiōe mūdi: in opib⁹. n. lex dicit nūq̄ hoc nomē repif: ꝫ solū de⁹. licz enī creatio a solo deo fuerit. tn in creatiōe ꝑm Aug. ordo nāe ꝓncipaliter q̄rit. Circa decimū. s. an hoc nomē hēat spāle efficaciā inter alia diuina noia. dicēdū q licz diuina inuocatio efficax sit cū suis debitis circūstātiis q̄ i ozone efficaci requirunf: iuxta illud psal. cxliij. Prope ē dñs oib⁹ inuocātibus eū i ꝓitate: de isto tn noīe legif in spāli: Hu. vj. ca. Ponēt nomē meū sup filios isr̄l: ego aūt bñdicā eis. Et q̄ ꝑz q ad ꝫ q bn dictio sacerdotalis i ꝛ. le. cōtenta efficaciā haberet req̄rebat impositio ꝑdicti noīs sup ꝓlm qđ ibidē ter expmif: vñ ꝑm hebꝛeos ⁊ est satis ꝓsonū lre: ad efficaciā bñdictiōis spūalis ibidē ꝓtēte expssio ꝑdicti noīs req̄rebaf. dr enī ibi: Dic aaron ⁊ filijs suis. Sic bñdicetis filijs isr̄l. dicite eis: Bñdicat te dñs. Circa vndecimū. s. de solēnitate bui⁹ noīs apud hebꝛeos: dicendū q hoc nomē. s. tetragrāmaton nulli erat licitū ꝓnūciare nisi solū sacerdotib⁹ cum bñdicebāt solēniter ꝓlm in rēplo: ut. j. Hu. vj. ꝫ loco illi⁹ vbicūq; ponif. pferebāt legētes hoc nomē adonai: ut dcm̄ ē. s. in. j. arti. qđ est nomē significās maiestatē seu sūmū dñium ⁊ ptātē. Que qđē mutatio videf fieri ꝓpter duo: ꝓmū ut ꝑdcm̄ nomē a deo institutū i maiori reuerētia haberef. secūdū qa ꝓpitas ꝑdicti noīs. s. tetragrāmaton: nō ē cognoscibilis: nisi ꝑ sūmā ptātem diuinā. ⁊ effectibus suis relucentē: qđ significaf ꝑ ꝫ nomē adonai: ut dcm̄ ē. ⁊ iō valde rōnabiliter se habuit btus Hiero⁹ in sua trāslatiōe circa ꝫ. nā vbicūq; inuenit ꝑdictū nomē loco illi⁹ posuit ꝫ nomē dñs: qđ est trāslatio bui⁹ noīs adonai: nō aūt tetragrāmaton. addif autē in hoc loco huic noi de⁹ abzabā: eo q revelatio facta moysi ad ūpletionē ꝓmissoꝝ ꝑdicē ꝑfb⁹ factoꝝ fuerat ordinata. Circa duodecimū. s. quō intelligēda sūt ꝫ ꝓba. s. ꝫ nomē mihi est in eternū. ⁊ hoc mēoriale meū in gnātione ⁊ gnātionē. Dicendū q licz ꝫ ꝓba ꝓtermittanf in postilla: q̄si sint vm⁹ ⁊ eiusdē replicatiua: ylterius tn videf dicendū q referātur ad ꝑdicta duo noīa: q̄rū vnū est qđ scribif. s. tetragrāmaton supꝰ dictū: qđ ē ꝓꝓrium nomē tri. ut dictū ē: ⁊ ꝛc hoc noīe. s. tetragrāmaton dicit: ꝫ nomē ē mihi i eternum: qa añq̄ eēnt creature: ꝫ nomē ꝓtinebat ꝛc ꝑm suā essentiā ablq̄ aliq̄ relatiōe ad creaturas. ꝑut expositū ē. Secūdū ꝙ nomē est nō qđ scribif: ꝫ legif. s. adonai: ꝛc q̄ intelligēdū ē qđ dr. Et ꝫ est mēoriale meū i gnātiōe ⁊ gnātionē. Ad inuendū q̄ ꝑmū nomē nō erat cōiter mēoriale cū labijs: ꝫ nomē secūdū. s. adonai: nomīa enī q̄ ꝓferunf dicūf mēoralia: iuꝛ illud psal. xv. Nec memor ero nominū eoꝝ ꝙ labia mea. ⁊ qa hoc nomē. s. scom iplicat habitudinē. s. ad effectū: iō nō dr cē nomē rei i eternū: ꝫ in gnātiōe ⁊ gnātionē. qđ ꝛcnotat successionē creaturaꝝ q̄rū respectu dr adonai: ut dictū ē. Pñt etiā ꝑdicta ꝓba aliē exponi. Ad qđ sciendū q ꝑ dcm̄ nomē tetragrāmaton ē ꝓforme huic noi Jesus: in q̄ etiā sūt q̄tuoꝛ lre: q̄rū ꝓma ⁊ tertia sūt eedē cū ꝓma ⁊ tertia alteri⁹ noīs. s. i. ⁊. v. secūda ꝙ ⁊ q̄rta sūt etiā ꝓsimiles i scribēdo: qa vtrobiq; scribunf cū. b. ꝫ i legēdo est differētia: qa in ꝓmo noīe cū aspiratione legunf: in secūdo ꝙ noīe loco aspirationis ytriusq; legif. s. qđ pōt esse duplici cā: vna ē q latini nō ita ꝓferūt aspirationes nec lras gutturales sicut hebꝛei. Alia cā ē: qa cū ꝓmū nomē ex lris significātib⁹ cē seu cēntia cōponif. ut dcm̄ ē: q̄ qđē lre i latino nō significāt cēntia: iccirco loco ytriusq; posite fuerūt due lre. s. s. q̄ quidē lra. s. dicit in ꝓferēdo cē. ⁊ ut sic redit i eandē sniam. vñ ꝛc hoc noīe dato ipi ꝛpo ꝓprie pōt intelligi illud ad Philip. ij. Dedit illi nomē qđ est sup oē nomē: nā istud solū nomē diuinū inf cetera noīa diuina ē incōicabile oib⁹ inclis ut dcm̄ est. ⁊ iō ꝓprie dr sup oē nomē. Fuit aūt hoc nomē datū ꝛpo inquātū est ꝛcrus ꝛc⁹. fuit etiā huic noi Jesus addita in hebꝛeo ꝫ lra ayn: q̄ est maxie guttural is. ⁊ iō nō ꝓferf a latinis qđ qđē nomē ꝓꝓriū diuinū cū interꝓtatione bui⁹ lre supaddite significat saluationē: ut sic nō solū ꝛc⁹ ꝫ etiā Saluator noīef: vñ ⁊ Luce. j. Angelus dixit ad ioseph. ⁊ vocabis nomē ei⁹ Jesū: ipse enī saluū faciet ꝓlm suū ⁊c. Et quia illud nomē diuinū. s. ꝓximū absōditū erat: eo q nō legebaf a ꝓpheta ut dcm̄ est: ꝓpter ꝓli imꝑfectionē nomē ꝛo secūdū. s. Jesus: qđ est ꝓximi noīs mēoriale ꝓpalandū erat oib⁹ tpe xpi: sicut ⁊ ipe ꝛc⁹ qui i se invisibilis est: ꝑ incarnationē erat visibiliē cogniscēdus. iō ille euāgelic⁹ ꝓpha Isa. loquēs ꝛc aduētu xpi. lij. ca. dicit: Propterea cognoscet ꝓpls me⁹ nomē meū i die illa: qa ego q̄ loquebar in die illa ecce ego adsū: cui⁹ sensus ē. s. ꝓpter ꝫ ꝓpls me⁹ cognoscet nomē dimnū antea sibi absconditū. ⁊ hoc i die illa. s. tpe xpi: cui⁹ rōnē reddit dicēs: qa ipse ꝛc⁹ q̄ loqbaf ꝓx⁹ in ꝓphetis ꝛc q̄ dicit. qa ego q̄ loquebar. principaliē: pñtialiter: ac visibiliter assisteret: de q̄ dicit: ecce adsū. ⁊ qa noticia ytriusq; noīs ꝑdicti erat maxie desiderabil⁹ iustis aduētū xpi spectātib⁹: iō in ꝓsona taliū. Isa. xxvj. dicit: Dñe sustinuim⁹ te nomē tuū ⁊ mēoriale tuū in desiderio aīe. q. d. desideramus noticiā non solū noīs tui. s. ꝓximi nobis aliq̄liter ignoti sed etiā memorialis tui. s. memoriale ꝓximi noīs: qđ ē nomē Jesus

vt dictū est: qō q̄dē ꝛ̄sideriū ꝓ̄s adimplēs· dicit Job. xviij. Pater manifestaui nomē tuū. ⁊ q̄a ad p̄dicti nois ꝛ̄ā noticiā p̄ferti q̄ ad mysteria in eo inclusa ꝓ̄ls rudis nō erat capax: iccirco cū dixisset. Hoc nomē mihi é i eternū· stati subdit. Vade ꝓgrega seniores isr̄l. ⁊ dices ad eos. Dñs ꝛ̄ patrū vr̄oꝝ apparuit mihi ⁊c. hoc est dicere: licz toti ꝓ̄lo b̄ nomē sit intimādū: tñ i spāli b̄ babes annūciare senioꝛib⁹ q̄ ꝛ̄ hoc meli⁹ p̄ñt erudirī: vñ ⁊ ꝛ̄ istis senioꝛib⁹ dicit i eodē ꝓtextu paucis interpositis. Et audiēt vocē tuā· qō itelligendū ēnō solū ꝓ obrdiētiā· ꝫ etiā intelligēdo iuxt illud Luce. viij Qui hz aures audiēdi audiat. Cōsequēter dicit: Dē⁹ apparuit mihi ut i hoc oñderet altitudo gd⁹ ꝓtie ipi⁹ moysi· altior enī gdus ꝓtie ē: si ille q̄ loq̄t videat in spē ꝛ̄i repñtatiua: ꝑm illud Isa. vj. Vidi dñm sedentē ⁊c. q̄ si videat i spē angeli ꝛ̄l hois: ut in secūda secūde. q. clxxiiij. arti. iij. in cor. q. Cetera aūt exponant sicut in postilla. Replica correctorij ꝫ Burgēn. ꝛ̄ lyrantē.

LIca. iij. Burgēn. postillatorē redarguit ꝛ̄ breui lr̄e expositiōe. p̄mittēs multa addere: ⁊ iplet totū vnū q̄nternū ꝫ q̄ vtilia ⁊ vera ⁊ ad exp̄onē lr̄e necia patebit. j. Primo enī ꝫ postillatorē dicētē angelū fuisse locutū i p̄sona ꝛ̄i: iō aliq̄n angelus: aliq̄n dñs est nominatus: inuebit ꝓ̄ter rōnem dicēs ꝛ̄ū in ꝓpria p̄sona fuisse locutū nō ꝓ angelū: ꝫ aūt est ꝫ btūm Greg. ⁊ glo. interlineare ſūptā a btō Greg. dicētē. Angelus q̄ moysi ꝛ̄scribit apparuisse: mō dñs: mō angelus memorat: angel⁹ q̄a exterius loquēdo ſcruit: dñs q̄a interi⁹ p̄sidēs loquēdi efficaciā tribuit: cū enī loquēs ab interiori regit ⁊ p obsequiū angelus. ⁊ p inspirationē dñs nūcupat: ꝫ ⁊ datio legis fiebat ꝓ angelos i manu mediatoꝛis: ut dicit Ap̄ls ad Galath. iij. vbi lr̄a videt clari⁹ loq̄ p̄. in ꝓposito: ⁊ sūia bti Aug. in viij⁹ locis ē q̄ nūq̄ locut⁹ sit sensibiliter creaturi· nisi i subiecta creatura: vñ pz q̄ vtile sit Burgē. ista mouisse. Itē ꝑm q̄ mouet Burgēn. in b̄ ca. ē q̄ mirat q̄re moyses videns angelū ⁊ audiēs dñm nō legit adorasse: Et rñdet sue admiratiōi q̄ moyses adeo būilis fuit q̄ estimauit se ad adorādū indignū. ⁊ ponit exēplū ꝛ̄ publicano: ꝫ videt ꝛ̄l yramētū dicere tāta būilitatē alicui⁹ cē: ut se reputet idignū actiua adoratiōe: nō enī videt būilitas ꝫ fatuitas· q̄ ds nō sit dign⁹ bñfacē· falltē optimo gnē ꝓtius· q̄ ē pictas ⁊ throsebia: cuiusmōi ē ꝛ̄i adoratio: bumilitas enī ꝓmouet oſonē nō distrabit nec ip̄dit· q̄a oſo būilitantis se ꝓnetrat celos. Est enī ꝛ̄i adoratio oīb⁹ cōis ⁊ necia: iuxta illud. Dñm ꝛ̄ū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies: cui būilitas ip̄dimentū p̄stare nō p̄t: pbi. n. ꝓtutū posuerūt ꝓnexionē. ⁊ b̄ Burg. sepat būilitatē a pietate. q̄ ad oia valet: ut dr̄. j. ad Tbi. iij. Nec valet exēplū ꝛ̄ publicano: quē ⁊ euāgeliū Lu. xviij. ⁊ btūs Aug⁹ nō obstāte būilitate oñdit adorasse ⁊ dixisse: De⁹ ꝓpiti⁹ esto ⁊c. eius enī būilitas solū ad ꝫ tēdebat q̄ reputabat se indignū leuare oculos i celū: cum hoc tñ stat adoratio pcutiēdo pectus suū: ita ⁊ moyses i ꝓposito ⁊ si ex būilitate absconderit faciē suā· nō minus adorauit ⁊ coꝛporaliter ⁊ mētaliē· ut idē Burgē dixit p⁹ p̄dicti ꝛ̄ lyramētū meli⁹ recollect⁹. Itē tertiū q̄ mouet Burgēn. in b̄ ca. est ꝛ̄ signo dato moysi: q̄ cū postillator dupliciter exposuisset Burgēn. vtrāq; exp̄onem reꝛobat ⁊ ꝓpriā ponit: p̄ igit rñdēdū est suis obiectiōib⁹: secūdo sua exp̄o ꝓtractāda. Imꝛobat aūt p̄mā exp̄onem ex duob⁹: ꝑ· q̄a moyses nō petebat signū: secūdo· q̄a moyses fuisset malice fidei si signū ꝓtiuisset. Pro solutiōe vtri⁹q; notādū· q̄ ꝛ̄ signū ꝛ̄dit sepe nō ꝓtēdit· imo aliq̄n ꝓtere nolēti sicut pz ꝛ̄ Achaz: Isa. vij. Et i toꝛa natiuitatis xp̄i pastoꝛib⁹ signū nō ꝓtēdit⁹: dixit angelus: Et b̄ erit vob⁹ signū. Lu. ij. Moysi igit nō ꝓtēti nec dubitāti· ꝫ insufficiētiā suā recogscēti dat signū pro sui ꝓfectatiōe. Imꝛobat etiā secūdā exp̄onem ex duob⁹. Primo q̄ imolatio sup montē illū nō potuit cē signū eductiōis ꝓpli q̄ ꝛ̄ ille imolatiōis fuit ꝓterita: q̄m frustra ponerēt tale signū. Secōdo q̄a nō potuit moysi cē signū future introductiōis i terrā ꝓmissam q̄a ipse eā nō intrauit. Rñdeo ad ꝑmū q̄ argumētū fundat supra falsa imaginatione. l. q̄ signū semp ꝛ̄erat ꝓcedere signat ū: qō falsum est: ut pz sup illo Isa. vij. j. Pete tibi signū ⁊c. Etiā pōt dici ꝑ ut catholici expositoꝛes q̄ imolatio sup mōtē fuit duplex effect⁹ duplex signū. Fuit. n. signū rememoratiuū exit⁹ ꝛ̄ egypto. ⁊ prognosticū ingressus ad terrā. p̄missiōis· ut sit sensus. Hoc batebis signum ⁊c. q̄ sicut p imolationē erūt rememorādo ḡti ꝛ̄ exitu: ita p fidē erūt certi ꝓnostice ꝛ̄ ingressu. Huic sensui iuuat qō dr̄. j. xvij ca. Erit q̄si signū i manu tua. ⁊ q̄si q̄d appēsū añ oculos tuos: eo q̄ eduxit te dñs i manu forti ⁊c. vbi manifeste pz signū rememoratiuū etsi nō sit ꝓnosticū. Sed qō secūdo obijcit Burgēn. q̄ nō fuit moysi signū: q̄a nō introduxit ꝫ p̄m. Rñsio q̄ illa imolatio fuit moysi signū rememoratiuū solū: sed ꝫ vtroq; mō: etiā fuit moysi signū ꝓnosticū nō ad introducēdū: ꝫ ad disponēdū ⁊ regēdū ꝫ p̄li ingressū: ut pz in Deut. Quo ad articulū principalē scōm videri pōt quātū valeat exp̄o Burgē. q̄a ponit duo: primū q̄ moyses erat malice reputatiōis eo q̄ pascebat gregē: ꝑm q̄ ꝫ fuit signū· ꝛ̄ q̄ sermo: q̄ p eū q̄ malic⁹ fuit ꝛ̄ voluit magna facē. ⁊ nō ꝓ pctēs: ut alteri nō ꝓponeret: nisi soli ꝛ̄o· nō boi. Sed primū dictū videt falsū· q̄a moyses fuit tā elegās in exordio natiuitatis· ut p filiam pharaonis adoptaret· ut pz i principio Exo. Fuit etiā tā fortis ⁊ aiosus i ꝓgressu ut egyptiū occideret: ⁊ tā excellēs uritero vn⁹ ꝛ̄ potioꝛib⁹ facerdotib⁹ madian ei fugitiuo filiā suā cōiugio traheret: nec ꝓbatio Burgēn. valet· q̄a fuit pastoꝛ gregis: ideo fuit malice reputatiōis: pascē enī gregē in ꝛ̄teri lege nō fuit vile officiū: ꝫ officiū patriarcharū: iuxta illud Gēn. xlvj. ⁊ xlvij. Pastoꝛes ouiū sum⁹ nos ⁊ pres nr̄i. Nec scōm dcm valet· q̄a cū opa sūt sup humanā facultatē· cuiusmōi fuit eductio filioꝝ isr̄l· nemo sic ꝛ̄cipit q̄n ꝛ̄o ꝛ̄o ꝛ̄l falso asscribant: nō igit opoꝛtuit fidelib⁹ ob id dare signū· ut moyses ꝛ̄l ꝫp̄s crederet ꝛ̄ū illoꝝ mirabiliū auctorem· q̄ facit mirabilia sol⁹. Itē q̄rto mouet Burgēn. ꝫ postilla. exponētē nr̄am trāslationē q̄ dicit: Sū q̄ sū. ⁊ hebraicā lr̄am q̄ sonat: Ero q̄ ero· dicēs vtrāq; lr̄am idē ipoꝛtare. l. ꝛ̄i neēe cē eternū ⁊ imutabile. ⁊ dicit Burgēn. illā exponē cē ꝫ rōnem ⁊ intētionē scōrū. Sed in vtroq; fallit Burgēn. p̄sando ꝑba postillatoꝛis· vult enī dicere q̄ ꝫ b̄ mod⁹ cēndi ipi⁹ ꝛ̄i ē necius· eterni⁹ ⁊ imutabilis q̄a sine distinctiē ⁊ ꝛ̄ia ex pte ꝛ̄i: ꝛ̄ ꝛ̄o ꝛ̄e dr̄ ꝑbū ꝓteriti tpis sicut futuri ꝛ̄l p̄ntis: q̄a cēs dr̄ie tpis eternitati imutabili ⁊ indiuisibili coexistūt: iō btūs Hiero⁹ in sua trāslatiē posuit p̄ns ꝛ̄e ⁊ hebraica ꝑitas futuri ꝛ̄e. ⁊ diuinissim⁹ Jobes exprimē volēs eternā ⁊ necia ꝑbi diuini gnātionē vtiq; ꝑio ꝓterito· dicēs: In principio erat ꝑbū. Et in Apoc. vtiq; oīb⁹ differētijs tēpoꝝ dicens q̄ est: q̄ erat: ⁊ q̄ ꝛ̄tur⁹ est: secus ē in creaturis ⁊ mutabilib⁹ in q̄b⁹ nihil est nisi p̄ns. ⁊ ꝛ̄ bis ꝓcedit rō Burgēn sūpta ex auctē hebraici Hiero. ⁊ Aug. dicētiū: q̄ erūt nōdū sūt· q̄ mot⁹ loquēdi i ꝛ̄o locū nō hz: imo ꝑm ꝛ̄ā ⁊ ꝓriā rōnem· nec p̄ns tps ꝛ̄ ꝛ̄o dr̄: ut p b̄ possit ꝛ̄i eternitas psuaderi: mā sic futurū nōdū ē: ita p̄ns aliq̄n nō fuit. ⁊ cito nō erit: q̄ ad diuia nō ptinēt. Rō igit postillatoꝛis bona ē: q̄ modū cēndi ꝛ̄i dixit eternū ⁊ imutabilē: q̄a indifferēter cē tps ꝛ̄ ꝛ̄o dr̄: est: fuit: ⁊ erit: nō rōne ꝓpria: hz rōne q̄ coexistūt eternitati ꝛ̄i⁹ eternitas imutabilis fluxui tpis ⁊ oīb⁹ ei⁹ differētijs coexistit. Dit enī btūs Aug⁹ ꝓ Burgēn. allegat⁹. Esse verissime cōcrit ꝛ̄o: q̄a imutabilis ē: ⁊ illa q̄ sūt mutabilia perfecte nō seruāt cē. Si igit futuꝝ i ꝛ̄o distinguerēt a p̄nti ꝛ̄e mutabil⁹ eēt ex opposito enī p̄dicati inferꝛ oppositū subiecti: q̄a ꝛ̄ ē imutabil⁹: iō in ꝛ̄o nō differt p̄ns a futuro. Et b̄ fuit intētio postillatoꝛis cōiungentis p̄ns nr̄e trāslatiōis futuro hebraice ꝑitat⁹· eiusdē sniē btūs Aug⁹ est. xj. ꝛ̄ ciui. ꝛ̄i. ca. xxj. dicēs: Deus ꝓterita futura ⁊ p̄ntia cōprehēdit· q̄uis ꝓterita iā nō sint: futura nōdū sūt. Si igit i ꝛ̄i scia ille differētie tēpoꝝ nō distinguūt: igit nec i ei⁹ eēntia ⁊ modis cēndi cū ꝛ̄i scia sit ei⁹ eēntia ⁊ ecōuerso. Et nota q̄ in b̄ loco Burgēn. recedit a scō Tho. cui⁹ dcā oia in suo ꝓlogo visus ē ꝛ̄ificare. Itē in q̄nto mouet Burgēn. ꝫ postilla. iponēs ei cū dr̄: Dixit q̄ iterū dñs: postillatoꝛ exponit li iterū ꝛ̄ q̄rētib⁹: ꝫ cōsiderādo ea p̄misit postillatoꝛ manifestū erit q̄ ei Burgēn. falsū iponit: p̄dixerat enī q̄ moyses b̄ duo fecit· q̄siuit enī ꝛ̄ noie mittētis exp̄sse: secūdo ꝛ̄ p̄ditiōe mittētis tacite: ⁊ q̄ dns ad secūdū ꝑ rñderit ꝑm hebraicā trāslationē dicēs. Ero q̄ ero ꝑm nr̄am trāslationē: sū q̄ sū: ꝓ q̄ ad q̄nem exp̄sse ꝛ̄ noie q̄rentē nō ē rñsū: q̄a p illā rñsionē nullū nomē ꝛ̄i significat: ut etiā ipe Burgē. fatet ꝫ scm Tho. significat tñ p̄ditio ⁊ modus essendi q̄ ē eternitas ⁊ imutabilitas. put in p̄cedēti pūcto expōsita ē. Sed ad exp̄sā q̄nē q̄rentē ꝛ̄ noie rñdet secūdo· cū dr̄. Dixit q̄ iterū dns· ut li iterū referat ad secūdā rñsionē q̄ respicit q̄nē exp̄sā pr⁹ factā nō repetit ā ut fingit Burgēn. ꝫ postilla. Itē sexto mouet Burgēn. ꝫ postilla. q̄si diminute se babuerit circa nomē diuinū: q̄ nō ē malice attētionis: mouet igit ꝛ̄ illo noie. xij. q̄nes ꝛ̄ q̄b⁹ magnū fac tractatū ad exp̄onem lr̄e malicū facientē: ut pz in ea⁹ ptractatiōe: postillatoꝛ aūt plane exp̄oni lr̄e intendēs b⁹ mōi q̄nes ⁊ inq̄sitores ea⁹ ad libꝝ bti Dion⁹. ꝛ̄ di. no. ⁊ alios remittit: est enī sui ꝓpositi nō tractat⁹ scribē: sed breuiter litteree imorari.

PRima igit q̄ Burgēn. est: Supposito q̄ nomen ꝛ̄ q̄ b sermo sit tetragrāmaton q̄rit q̄ b nomen scribat ⁊ pro nūciet: Et rñdendo dicit q̄ scribit q̄tuoꝛ lris. ⁊ iō dicit tetragrāmaton a tetra q̄ est q̄tuoꝛ. ⁊ grāma lrā. Trāseat b: q̄a satis vulgatū: sed ex b nō babet lrālis sensus: q̄a nō exponit illud nomen significative: sed tñ māliter ut scriptū: ⁊ ita b nomē ꝛ̄us

scribit q̄tuor lr̄is: ⁊ sic p̄t dici eadē rōne tetragrāmaton. Et infra in eadē digressione dicit ꝺ nomē tetragrāmaton nō esse transferibile nec exponibile. Sed manifestū est ꝺ falsū esse si vniformiē accipit sicut ꝺ.i.māliter: ꝺa Burgeñ. ipsemet exponit dicēs: Tetragrāmaton ꝺr̄ a tetra qđ est q̄tuor. ⁊ grāma lr̄a. i. nomē scriptū q̄tuor lr̄is: ⁊ cū æs lr̄e hebraice sint significatiue ut ꝺr̄ cōiter: ipsū nomē ꝑm æs ꝓtes suas p̄t exponi: nisi dicat q ꝙuis cōpōētia pl̄s sint exponinō tñ cōpositū. ⁊ sic oportet eū ꝓcedere cōpositū dicere tertiā entitatē distinctā a suis ꝑtib⁹: qđ ꝙuis verū sit: est tñ ꝺ suū magistrū. s. sanctum Thomā.

SEcūda qō est vtrū tetragrāmaton significet verū vel̄: ⁊ rñdet q sic: ꝺ mirū dictū videt ꝑm ipm Burgeñ. illud nomen scribit q̄tuor lr̄is·q̄ apud latinos sūt. i. ꝺ. ꝺ. ꝺ. q̄ nullū sonū humana lingua formabilē faciūt: igit ab hoie ꝓferri nō p̄t: ⁊ si sic ꝺ nō p̄t hr̄e in aio vocis cōceptū: ꝺa vox nō est formabilis q̄d igit p̄t apud Burgē. significare: nisi māliter ut dixit in ꝑma qōne. Nec ꝓbat ꝓpositū suū p ꝺ q allegat ex lr̄a: ꝺ nomē est mihi ineternū: ꝺa ꝺ ꝺr̄ patrū nr̄oꝝ abrahā: isaac: ⁊ iacob: vbi loquit̄ de ꝺ toto cōplexo qđ videt satis exponibile ⁊ trāsferibile.

TErtia qō est: an illud nomē sit ꝓpriū vel appellatiuū: ⁊ rñdet q sit ꝓpriū. ⁊ ꝑma rō sui dicti ⁊ ꝑncipalis: ut dicit oibus linguis cōis est: ꝺa nō �need plālē numerū: imo ut dicit: nō p̄t fingi plālis numerus buⁱ noīs: sicut fingimus de noīe simon simones. Sed ꝺcꝺ sit de ꝓclone: rōnes mouēdi cōcludunt. Prima enī rō reducit ꝫ facientē sic: nō ꝺñs pluraliē ē nomē ꝓpriū nō appellatiuū: ꝺ sol deus ⁊ cetera est huiusmōi qđ nō ꝺ pluraliē numerū: igit ⁊c. ꝑñs est falsū: igit aliq̄ ꝑmissarū: nō minor: ꝫ maior que est Burgē. Et si ꝺs ꝺixerit p illud qđ addit: q nō p̄t fingi plurale sicut de ceteris cōib⁹ ⁊ ꝓpijs·ꝺ videt frustra dictū: ꝺa possumus fingere tetragrāmatones sicut simones. Nec ille sūt potissime rōnes ār̄e aliq̄d est ꝓpriū ꝺs Burgeñ. adducit. Est enī potissima rō ꝓprietatis ⁊ singularitatꝭ ꝑm grāmaticos: vniuoce pl̄a significare nō posse: eq̄uoce aūt p̄t eq̄uocatione a casu vel cōsilio: nūc aūt de⁹ ita ē nomē ꝓpriū q vniuoce nō significat pl̄a: nec p̄t vniuoce pl̄a significare q ꝙuis eq̄uoce: sicut vnū significare p essentiā plura p participationē: vel ut magis ꝓprie dicā: vnū subaliter plura nūcupatiue: cū ꝺ tñ stat q de⁹ nō sit nomē significās ita ꝓprie ꝺn sit trib⁹ ꝑsonis cōe. Sed de tetragrāmaton voce significante nō debet esse altercatio: cū res significata sit nota: nūc aūt nulla res diuina significata siue sit suba siue ꝑm subam: est ꝓpria: ꝺn sit cōicabilis trib⁹ citra relatiōes originis: nec aliq̄ vox significās sic erit ꝓpria: ꝺn sit trib⁹ cōis: nisi ꝺs velit dicere: q tetragrāmaton significet ꝓprietatē originis incōmunicabilē·tūc qua ratione significat vnā ꝓprietatem·eadē ratiōe quālibet aliā: ⁊ sic significabit plura: ⁊ p ꝑñs nō ita ꝓpriū ut fingit Burgē. Ea q̄ de rege diuinarū cōicabilitate ⁊ idētitate: vbi nō obuiat relatiōis oppositio dicta sūt: patent ex dictis ꝺr̄ Diony. de di. no. ⁊ ei⁹ cōmētatoris de cellen⁹: ⁊ Aug⁹ de trini. Et si ꝺs cultor ineptiaꝝ Burgē. refugere voluerit ad vltimatā abstractionē: ⁊ dicere q tetragrāmaton significat diuinā eēntiā sine oiuꝫ cōpatione ⁊ respectu ad ꝑsonas ⁊c. Et tūc ꝑm scolā pbozū ⁊ theologoꝝ: res q̄cūq; nec est ꝓpria nec cōis. Hic enī est mod⁹ loquēdi Aluicēne. v. sue metaphy. eq̄nitas ⁊ eq̄nitas: nec est singularꝭ nec vlis: ꝺ est equinitas tñ: etiā hāc fugā tollit idē Burgē. j. dicēs: q significat eēntiam diuinam ꝓut est ꝑm modū loquēdi Damasceni plagius subē infinitū: sic enī nō significat cū tali abstractiōe sed cum vnitiua cōtinētia omniū perfectionū simpliciter.

QUarta qō est an tetragrāmaton sit maxime ꝓpriū nomē dei: ⁊ dicit q sic: ūn cui⁹ cōclonis deductiōe ꝺa intricat⁹ est: reduco factū ei⁹ ad septē dicta: ꝺrū primū est. q scūs Tho. ꝑma pte. q. xiij. arti. xi. q exponit: qui ē: hoze ꝓpriū nomē dei veniat ab hebraica ꝓpitate. Secūdū dictū q trāslatio nr̄a cui scūs Tho. inmitit silit̄ veniat ab hebraica veritate. Tertiū dictū q significatio noīs tetragrāmaton de⁹ pendet ex significatiōe lr̄arū ex quib⁹ cōponit. Quartū dictū nomē tetragrāmaton magis indeterminate ⁊ cōius significat diuinā eēntiā: q̄ qui est. Quintū dictū: qui est: est. ꝓpriū dei: ꝺ significās cū tpe ⁊ ꝓcretiue. Sextū dictū: quia ꝓcretiue significat·q dicit cōpositionē: ideo nō cōuenit alicui dicto de deo. Septimū dictū: ꝑñs tps ꝙuenit deo nō ꝑteritum nec futurū: ꝺa nec eternitati: hec septē dicta clare patent in determinatiōe buⁱ sue quarte qōnis. In ārū ꝑmo improbat suū quē ꝑ cūctis magnificat mg̃r̄m. In ꝓlogo enī sui cozzuptozij nitit̄ dicta eius canonīcare: asserēs ea igne charitatꝭ examiata: ⁊ nālis rōnis dictamīe multiplicit̄ purgata: sepe. n. ꝑfert ipm btō Hiero. Aug⁹. ⁊ alijs: ⁊ tñ eū hic audet improbare: imo dicit eū velyrare. Sed ut videt in secūdo dicto nitit̄ illā rñsionē moderare: q̄si scūs Tho. deuias sit a nr̄a trāslatione seductus: quā etiā dicit ab hebraica veritate velyrare qđ nō videt: ꝺa trāslatio nr̄a ponit ꝑsens: vbi hebraica lr̄a ponit futurū: illa ponit: Sū qui sū: ista: ero q ero: ⁊ hoc nō est velyrare: ꝺ potius ꝓcedit diuini esse eternitatē ostendere: ⁊ ūmutabilitatē cū ꝓtendāt indifferēter dicere de deo eo mō quo declaratū est in quarto correctorio buⁱ tertij ca. Fundat hic modus dicēdi sacra scriptura que de deo dicit: Alpha. j. qui est: q erat: ⁊ qui ventur⁹ est ⁊c. ⁊ ita ꝓstillator exponit: nullū enī nomē exprimit per sū qui sū: nec per ero qui ero: sed solū modus eēndi: đ si ꝺ⁹ Tho. ut Burgē. ibi tellexisset ex trāslatione nr̄a nō recepisset occasionē deuiādi: ꝓut Burgē. ei imponit. ⁊ ꝺ ꝓ supꝝ in quito buⁱ capituli correctorio. Per tertiū aūt dictū videtur Burgeñ. ꝺdicere rñsioni buⁱ quarte qōnis: ꝺa dicit nomē tetragrāmaton significatiuū significatiōe lr̄arū ex quib⁹ cōponit: ⁊ ita videt accipi māliter: nullū aūt nomē māliter acceptū p̄t esse maxie ꝓpriū nomē dei: sed nomē tetragrāmaton est huiusmōi: ut dicit Burg. Sed ⁊ quartū dictū repugnat rñsioni tertie qōnis vbi dicit: q ꝺ nomē tetragrāmaton sit ꝓpriū ⁊ nullo mō appellatiuū: hic aūt dicit q indeterminati⁹ ⁊ cōius significat: hec aūt est ꝺdictio nominis appellatiui nō ꝓpij. In ꝺnto aūt dicto ꝓtractās opinionē sui magistri dicit: qui est: esse nomē ꝓpriū: ꝺ nō sicut tetragrāmaton: ꝺa ꝑmū significat cū tēpoze ⁊ cōcretiue: ⁊ declarat hoc mō loquēdi ꝓficiam: cui⁹ regule sacra scriptura subijci nō debet: ut dicit btūs Hiero. Etiā etsi ꝓba ꝓprie significāt tps ⁊ cū tpe applicata trāslatozijs: applicata aūt diuinis nō significāt tps mensurās: sed eternitati coexistēs: ꝓut declaratū est supꝝ in quarto buⁱ capituli correctorio. Sextū aūt dictū brocardicū est: ꝺa ꝓcretiue dictū significat cū cōpositione: ideo nihil taliū cōpetit deo. Ens enim rūm inquantū est cōcretiue significat·ꝺa idētice includit rōnem sui formalē: ⁊ formaliē dicit de deo·tñ nullā dicit cōpositionē: sicut nec vnitiua ꝓtinētia omniū pfectionū simpliciē cōcretiue ⁊ abstractiue: per huiusmōi deliramētū buⁱ senis cessaret disputatio scoti ⁊ aliozū de subiecto theologie: ⁊ rōne formali subiectiua·q̄ se habent sicut cōcretū ⁊ abstractū: ⁊ ita dicit cōiter rūm esse subiectū theologie sub formali rōne deitatis. ⁊ ita nomē tetragrāmaton nō ꝑtineret ad theologiā·ꝺa nec ꝓtinet ad subiectū nec rōnem formalem subiecti: ꝓ eo q Burgē. supꝝ dicit ipsū nec cōcretū nec abstractū. Etsi dicat ꝺs tantoz Burgē. q nō ꝓtinet ad theologiā nr̄am sed dei ⁊ btōrū. Quid igit Burgeñ. latozat circa id qđ ad nos nō ꝓtinet: imo apud nos intelligibile·ineffabile. ⁊ insyllabicabile est: ⁊ p ꝑñs ad sensū lr̄alem imptinēs. Septimū dictū ei⁹: q. s. deo cōuenit ꝑñs tps: nō ꝑteritū nec futurū sicut verū est de ꝑterito ⁊ futuro q deo nō cōueniāt·ita de ꝑñti·tps enī ꝑñs quātū est rōne tē poris aliq̄n nō fuit: ita cito nō erit·tale etiā deo nō cōuenit: ⁊ si cōuenit deo ꝺ est ideo·ꝺa ꝑñs est eternitati coexistēs: sic sīl modo cōuenit deo ꝑteritū ⁊ futurū: ꝓut supꝝ ārto correctorio dictū est.

QUinta qō ē vtr tetragrāmatō significet ad placitū ⁊ nō māliter: rñdet dicēs ꝓ q significat ad placitū ex institutione diuina nō humana: secūdo dicit q ex illa institutiē significat subam dei incōmunicabilē ⁊ adeq̄te: ꝑ dicto stāte ꝑm videt fallū: qđ sic ꝓ ꝑmo: nā si illud nomē significat eēntiā diuinam adeq̄te tūc significat eā sicut ē. ꝺ nō est·nec cē p̄t incōicabil nec incōicabiliē: igit illud nomē nō significat eū sic·nisi false significaret ⁊ aliē q̄ est: sic q nō adeq̄te. Nec valet dicere q intelligit de incōicabilitate ad ex·ꝺa multanoia sic significāt diuinā essentiam·sicut indepēdēs·infinit⁹·cā ꝑma ⁊c. que ꝑdicata nō sūt ad ex cōicabilia. Secūdo ꝓbat idē sic: id nomē significat eēntiā diuinā ꝓut est in mēte diuina ut dicit Burgeñ. sed in mēte diuina citra relationes originis nihil est incōicabile nec incōicabiliē: igit ⁊c.

Itē tertio: illud nomē significat eēntiā dei adeq̄te: ut dicit Burg. igit oibus modis ꝺb⁹ intelligibilis est·ꝓ ꝑñtia ex rōne adeq̄tionis inter significās ⁊ significabile ⁊ inē intelligēs ⁊ itelligibile: ꝺa voces sūt note earū que sūt in aīa passionū. j. Periher. Exꝑñti arguitur sic: significat eā oibus modis quib⁹ significabilis ⁊ itelligibilis est·sed est itelligibilis cōicabilis ⁊ cōicabiliē: igit significat eā cōicabiliē. Dicit aūt Burgeñ. q incōicabiliē: si sic igit incōicabiliē ⁊ cōicabiliē·que est ꝺdictio ꝓsurgēs ex adequatione. ⁊ sic ꝑma pars illi⁹ ꝺdicit secūde eiusdē dicti: ⁊ nelcio quō stāt simul: tetragrāmaton significat eēntiā diuinā ꝓut solū est in mēte diuina ut dicē Burgē. ⁊ q idē Burgē. ipsū sic vel sic dicit significare·cū latuerit eū quō fuerit ⁊ sit i mēte diuina: cū excedat: ut dicit omnē humanū ꝓceptū: nisi forte Burgē. ꝑsumat se e celo lapsū. ⁊ magni

cōsilij angelū. Addit etiā in hoc loco: q̄ sicut ꝛc⁹ seipm pfecte solū nominat mētalit: sic ⁊ ipse solus seipsū nomiat per voces pfecte ab eo institutas: q̄ sūt signa sui intellect⁹ ad placitū instituta: cetera aūt noia diuina significāt solum modū eēndi diuinū. pūt cognitio nr̄a que finita est. ⁊ a cognitiōe creaturarū accepta attingit vñ sequit q̄ nulla creatura pōt hoc nomē exprimere: nec esse capax illi⁹ nois pfecte: cū tñ ipm nomē sit creatura a deo instituta: nois aut̄ creature creatura capax est. etiā si sūma sit: ideo dicim⁹ aiam xpi sūme gre fuisse capacē. Nec videt valere differētia quā ponit inter illud nomē ⁊ cetera noia diuina: qa eternitatē: infinitatē: indepēdentiam ꝛc. nō possumus attingere p cognitionē nr̄am acceptā a creaturis: nisi argutiue. ⁊ sic possum⁹ significationē tetragrāmaton sīlr accipe: arguēdo aliq̄d esse q̄le significat illud nomē. sicut ⁊ Burgēn. in hac digressione facit. Sequit etiam fidei xpiane nō bñ. puisum: cū nō habeat sibi tale nomē reuelatū q̄ ita pfecte significet ꝛc̄ū sicut tetragrāmaton. In sexta q̄one querit. vtrū hui⁹ institutionis sit aliq̄ ratio querēda? Rñdet q̄ nō: in eadem tamē digressione ut chartas more suo repleat: ab inquisitione inutili nescivit abstinere.

In septima q̄one dicit Burgēn. q̄ facto: miraculoꝝ cōuenit ꝛc̄o sub rōne significatiōis tetragrāmaton: sed hoc videt manifeste falsū: nā facere miracula ē opatio ꝛc̄i ad extra: que cōis est tribus pſonis: ad quas significatio tetragrāmaton se nō extendit: ut pz ex correctorio quinte q̄onis. Et q̄ addit q̄ ꝛc̄us facit miracula sub rōne oīpotētie fūdate in significatiōe nois tetragrāmaton: videt frustra dictū. qa eadē rōne ⁊ fortiori sub significato ei⁹ gnāret ⁊ spiraret. qa ratio ⁊ pncipiū generādi ⁊ spirādi fundat i essentia diuina significata p nomē tetragrāmaton: nec aliq̄d cogitari potest q̄n sub noie tetragrāmaton. ⁊ ei⁹ significatiōe fiet. ⁊ illa curiositate Burgē. fauere videt erroribꝰ superstitiosis: cōiurationibus exorcistarū ⁊ diuinoꝝ: qui cū crucib⁹ ac characteribꝰ sepe reperīt adonai: aglan: ⁊ tetragrāmaton q̄. pculdubio latini ⁊ xpiani a gētilibus iudeis didicerūt. Unde sic dicēdo Burgē. videt multū iudaizare: nā sci multi nō. testa. ꝛc̄i virtute miracula plura fecerūt nomē tetragrāmaton: eius scripturā vocē ⁊ significationē penitus ignorātes. Petrus in noie Jesu xpi naçareni claudū ambulare fecit. ⁊ reliqua. Et in v. test. cū nomē illud nōdū fuisset impositū ⁊ publicatū facta sūt miracula. ⁊ absurdissimū videt creaturā institutā a ꝛc̄o cuiuscūq; esse ꝺ nomē assignare. p ratione sub qua. ꝓprie fiāt miracula. Audiui quotidā iudeos cōuersos cōfitētes: q̄ apud iudeos est ille error: q̄ Jesus virtute nois tetragrāmaton: qđ ipe sciebat fecit sua miracula: ⁊ q̄ hodie q̄libet scies illud nomē facēt miracula q̄ apud xpianū male sonāt.

Octaue q̄onis rñsio etiā errorē videt: dicit nāq; q̄ ꝛc̄o sub significatiōe illi⁹ nois. ꝓprie ptinet immolari ⁊ sacrificari: qa aut ināt semp vbi in sacra scriptura fit mētio ꝛc̄ sacrificijs ⁊ oblationib⁹ fit interpretatio hui⁹ nois: ex q̄ seq̄t q̄ nos xpiani etiā vērissimū sacrificiū agni imaculati Jesu xpi offerētes nō ꝓ prie significam⁹: qa nusq; in xpianoꝝ sacrificijs mētio fit ꝛc̄ ꝺ hoie

None etiā q̄onis rñsio videt inepta: cū dicit ꝑm fidelem diuino cultui sub significatiōe illi⁹ nois applicari ⁊ ascribi. Applicatio enī ꝑli xpiani ⁊ ascriptio ad cultū diuinū fit in baptismo gnāliē: in cōfirmatiōe ⁊ sacrāmētoꝝ ordinū collatione spāliter: in quibus oibus illi⁹ nois tetragrāmaton nulla fit mētio. Si igit̄ solū sub illo noie ascribit q̄s diuino cultui: sequit xpiānū ꝑm nō legitime ascriptū: qđ ē destruere fidē nr̄am: imo nec iudaicus ꝑlus sic fuit ascriptus: ante enī institutionē ⁊ publicationē hui⁹ nomis multi sūt ꝛc̄i cultui applicati: sicut Abel: Noe: Abrahā. ⁊ ceteri quib⁹ hoc nomē nō fuit indicatū: ut dr̄. j. vj. ꝺ.

In decima q̄one dicit ꝛc̄ efficacia ꝺ nois: vtrū illa esset ex institutione vel ex ꝛc̄uotiōe vtētis. Nō primū: qa eius significatio iuxta institutionē est sine q̄cūq; respectu ex̄ vel intra sine ꝓcretione ⁊ absolutione ut Burgēn. dixit: nō ptinet q̄ eius significatio ad talē efficaciā ex institōne. q̄ etiā nō legit in scriptura. Restat igit̄ q̄ ex vsu ⁊ ꝛc̄uotione vel aūcte sicut i nr̄a lege oīones ⁊ manus impōnes: scōrū inuocatiōes ꝛc̄. que efficacia plr respicit illo modo opus operatū ex ꝛc̄uotione q̄ ex institutiōe nominis cuiuscūq; vel orationis.

In undecima q̄one dicit solēnitatē hui⁹ nois fuisse tantā: q̄ nō licuit nisi solos sacerdotes. pnūciare i bñdictionib⁹. Sed ꝺ videt iplicare: qa ut supꝺ dictū est in q̄one pma: ꝺ nomē scribit q̄tuor lr̄is q̄ nō pōt facere sonū lingua humana explicabilē: sequit q̄ q̄ nec sacerdotes poterāt. pferre. Dicit igit̄. Bur. q̄ sacerdotes loco eius semp ꝓtulerūt nomē adonai: qđ etiā vulgus. pferre potuit: illa igit̄ explicatio ad solemnitatē nois tetragrāmaton ptinere nō videt: ceterū ꝓba cōsecratoria diuinissime eucharistie sūt maioꝝ solēnitatis ⁊ efficacie q̄ li tetragrāmaton. nō obstāte tñ ea solēnitate: cuiliter xpiano p̄cedit legere epl̄am Pauli: vbi illa ꝓba sūt exp̄ssa. Preterea ledit fidē nr̄am: q̄ in iudaismo fuerit nomē tante solēnitatis. qđ apud xpianos nulli⁹ est reputationis: p̄sertim cū sit tale ꝑm Burgēn. sub cui⁹ rōne ꝛc̄ rite colit: ⁊ fidelis ꝑlis diuino cultui applicat: ꝛc̄ mū mirandū ꝛc̄ brō Hiero. q̄ ꝛc̄ hoc noie nullā in sua trāslatiōe fecit mētionē: fuisset eni auctoritatis maioꝝ in ecclesia q̄ Burgēn. ad scribendū talia si q̄d veritatis aut vtilitatis babuissent. ⁊ aplus hui⁹ nois p Burgēn. p̄dicata magnalia dissimilās dixit. j. Cor. ij. Nihil iudicaui me scire inter vos nisi Jesū xpm ⁊ hūc crucifixū. Ex quib⁹ oīb⁹ recollectis pz quantū ista Burgē. digressio ad lr̄alem sensum ptineat. ⁊ merito ꝓbat iste Burgē. superfluus: vbi postillator sufficiēs est: nō diminutus ut Burgēn. ausus est dicere.

In duodecima igit̄ q̄one Burgēn. volēs ex oīb⁹ dictis cōcludere expositionē illi⁹ passus: ꝺ nomē mihi est in eternū: fingit sine aucte scripture: q̄ illud dicat ꝺ ꝛc̄ duob⁹ noībus vel. s. tetragrāmaton ⁊ adonai: ꝑmū dicit nomē dñi eternū: qa anteq̄ essent creature: ꝺ nomē ꝓprie dabat ꝛc̄o ꝑm cēntiā. Sed p̄lando dicta sua ꝓpria nō videt ꝺ dictū vērū: qa supra dixit circa q̄onem suā quintā: q̄ nō est nomē vocale i signū diuine intellectionis ad placitū institutū: cōstat aūt nullā vocē esse eternā: nullūq; institutū esse eternū: nec aliq̄ꝺ ꝓductū p̄ter vērū ⁊ ipm scm: nec illud nomē vocale ꝓus fuit institutū q̄ publicatū: ꝺ publicatio ei⁹ est ꝛc̄alis: igit̄ ⁊ institutio. Est igit̄ institutio ⁊ publicatio ⁊ scriptura q̄tuor lr̄is ꝛc̄ale: nō pōt igit̄ sic dici esse nomē eternū. nisi ꝑm ideā i mēte diuina: sic aūt nō dicit institutū ꝺ in cēntia diuina re lucēs: vel ab ea pullulās que sūt alteri⁹ speculatiōis. De secūdo āt noie videlicet adonai dicit: dici mēoziale ei⁹: qa exp̄mit vbi tetragrāmaton scribit nō bz rōnem ut sit ex impfectiōe ꝑli q̄ illud loco illius. pferk. qđ. pferri nō pōt. Est igit̄ vnū ⁊ idē nomē qđ apud nos dicit ꝛc̄: qđ est eternū: ⁊ memoriale nō rōne vocis nec scripti ꝺ significati ꝺ dicit. Deus abrahā ꝛc̄. ad maiorē declarationē tacendū filijs isrl. Cetera que Burgē. addit ꝛc̄ cōpatione nois Jesu ⁊ tetragrāmaton transeat. qa q̄uis involutiones sniarum sint: nō sūt tñ cōtra fidē ⁊ postillatorē.

In ca. iiij. vbi dicit in postilla. Dixit dñs ad eū ꝛc̄. Additio. j

Non videt rōnabile q̄ moyses dubitasset q̄ ꝛc̄ⁱ posset supplere ꝛc̄ fectū sui: verba enī dñi ad moysen in hoc ca. videtur meli⁹ exponi p formā ad p̄dicta in p̄cedēti ca. Dixerat enī dñs ad moysen i sniā: q̄ iō elegerat eū ip̄tentē ⁊ insufficientē ut cēt signū q̄ literatio ꝑli fiebat ꝓtute diuina tñ: ut fuit expositū i additiōe sup illud ꝓbū: ꝺ hebis signū ꝛc̄. Huic aūt pari rōne rñdit ad ꝛc̄ fectū eloquētie: quē moyses allegabat ad excusandū se ab officio sibi iūcto. q. d. Tu scis q̄ ego sū q̄ feci os tuis: vnde si vellē te facē eloquentē ⁊ disertū i locutiōe possem. ꝺ ꝺ nō expedit: ne literatio ꝑli attribuat hūane psuasioni. In eodē ca. iiij. vbi dr̄ i postilla. Obsecro ināt dñe mitte quē missur⁹ es. Additio. ij.

Quidā hebreoꝝ spāliter Ra. Sa. alij exponūt hūc passū. s. Mitte quē missur⁹ es: dicūt eni q̄ moyses nō erat introductur⁹ ꝑli in terrā ꝓmissionis: put i ꝓma ei⁹ revelatiōe fcā dcm fuit: sīlr ⁊ credebat q̄ alij⁹ erat a ꝛc̄o mittēdus i redēptionē finalē: ⁊ iō petebat q̄ alē illoꝝ mittēdoꝝ mitteret q̄rū vtrūq; dignioꝝ se estimabat: ⁊ qa i ꝺ videbat p̄ ordinationē diuinā pretericcirco sequit: Irat⁹ dñs i moysen. ⁊ ꝑm hāc exponē videt q̄ moyses peccaverit: vñ nec dñs petitionē suā inꝺ exaudiunt: fuit tñ ei⁹ petitū dignū venia: qa magis. pcedebat ex magna būlitate q̄ ex incredulitate seu inobedientia. In eodē ca. iiij. vbi dicit i postilla: Alij exponit ut li ei⁹ referat ad moysen ꝛc̄. Additio. iij.

Non videt bñ exponi illud ꝓbū: Et dimisit eū ꝛc̄ sepbora: put in postilla: nā legit. j. Reg. xviij. ca. ꝛc̄ Ietro q̄ tulit sepborā vxorē moysi q̄ remiserat. Ex q̄p̄z q̄ vxor moysi nō dimisit eū: ꝺ. s. moyses remisit vxorē. Rō aūt hui⁹ remissiōis habet in glo. ibidē. s. ut expeditior cēt in ope dñi. vñ p ꝺ qđ dr̄ hic. Dimisit eū. intelligit q̄ moyses dimisit filiū suū nouit̄ circūcisum ut expeditior cēt in officio sibi cōmisso: ut dictū est. ⁊ ne piclitaret̄ in via. ⁊ p dñs dimisit matrē: eo q̄ ei cura nutritionis pncipaliter incūbebat. Replica correctorij cōtra Burgēnsem.

In ca. iiij. vbi postillator exponit illud. Dimisit eū ꝛc̄ sepbora vxore moysi indignata: ꝺ locus breuitate obscurus ē: ut dicit btūs Aug⁹ p mgrm histo. allegat⁹: iō multiplicit̄ a multis exponit. Sz cū postillator elegit exponē glo. interlineari. Burgēn.

eū reprelxēdit ex ṽbili argumēto:qō fundat i eo qō. j. xviij. ca. dr Moyses Sepphorā remisisse:arguēs ex b̄ q̄ Sepphora dic Moysen nō dimiserit b̄ potr eī. Sed b̄ argumētū medicū videt excludere: qa pōt vtrūq; stare:7 q̄ Sephora dimisit Moysen.7 q̄ Moyses remiserit Sephorā. Moyses sentiēs ira vxor7 volūtatē dimittē die eū nō reliquit eā solā vagari cū filijs suis revertēdo i terrā ma diā:b̄ assignauit familiā reducētē.7 sic remisit eā ne patēt ei⁹ iurgia:7 ut cēt i negocio cōmisso expeditior.7 tāgit glo. loci allegati

In ca. v. vbi dicit in postilla: Hec dicit dñs i sua monitione auctoritatē dñi premittunt. Additio.

QErba pharaonis dicētis: Quis est dñs: Ab expositorib⁹ hebreorū nō intelligunt p̄ceptibilit sed solū interrogatiue dicta.7 ē rō:nā ipsi ꝓposuerūt pharaoni nomē dñi Tetragrāmaton: vbi eni dr: Hec dicit dñs. ponit illud nomē: pharaoni ꝙ pdictū nomē erat p̄nit⁹ ignotū:cū etiā ipsi moysi fuerat notum reuelatū: vt dcīm ē: vñ dicit: Nescio dñm nec isrl dimittā: q. d. loq̄mini mihi ex pte cuiusdā ign̄ti: vñ.7 nō facia q̄ petitis: ipsi ꝙ rñderūt ꝓponētes nō p̄mū nomē sibi ignotū b̄ aliud nomē qō sibi inotescebat.7 b̄ cū dr. Dei hebreoꝝ vocauit nos: gen⁹ eni hebreorū notū erat apud egyptios; dicebat. n. filia pharaonis ee pueris hebreoꝝ. De infantib⁹ hebreoꝝ est b. s. ij. ca.7 sic sciebat etiā eos bre ritū circūcisiōis.7 p dñs bre ee sepatū a dijs egyptioꝝ quo colebāt alia tāq; eos.7 ideo cū pharao rōnabiliter quesiuisset. Quis est dñs: ignorās petit hoc nomē ipsi ꝙgrue satisfaciebāt ei dicētes. Dei hebreorū vocauit nos: q̄si diceret licz nō cogāmur eū sub p̄mo noie salte cogāmur sub secūdo. s. dei hebreoꝝ: sed voctores nr̄i cōiter exponūt pdicta ꝙba pharaonis p̄ceptibiliter dici.7 bene dienter qō magis ꝓsonat hr̄:nā post secundā ꝓpōnem in q̄ nomē sibi qdām notū ꝓposuerūt magis.7 magis induratus est aggrauans populo onera: ut infra cōtinet. In ca. vj. vbi dr in postilla. Apparui abrahā isaac.7 iacob ⁊c. Additio prima.

EXpositio postillatoꝝ ee b̄ qō dr. Nomē meū adonai nō indicaui eis: nō videt ꝓsona rōnis:nā ad suā rōnem p̄firmādam assignat duas rōnes minus sufficiētes: q̄rū p̄ma ē q̄ nomē tetragrāmaton fuit p̄ib⁹ oīm quātū ad vocē tm̄: nō aūt quātū ad significatū. Moysi ꝙ nō fuit solū oīm quātū ad vocē b̄ etiā quātū ad significatū. qō videt icōueniēt dcīm: nā indicare nomē p̄m vocē tm̄.7 nō p̄m significatū malice seu nulli⁹ vtilitat ē cū noia ad significādū ordināt.7 sic p̄m eos pres iutilit cognisset b̄ nomē. Rō aūt 2ª quā assignat ad b̄ dicēs q̄ b̄ nomē tetragrāmaton fuit oīm moysi.7 nō p̄ib⁹ ex b̄ q̄ fuit ei p̄cessū videt diuinā ēntiā nude.7 clare. nō aūt p̄ib⁹ videt facē ad ꝓpositū: tū qa aliud ē cognōscē nomē p̄mū tri.7 aliud videt diuinā ēntiā: pōt. n. qdlibet illoꝝ sine alio bri. ut p̄z tū qa moyses qñ fuit sibi dcīm: Apparui abrahā ⁊c. nōdū fuerat sibi p̄cessa visio diuine ēntie: nā. j. xxxij. ca. b̄ ptebat a deo dicēs: Ostēde mihi gloriā tuā: vñ circa b̄ videt aliē dicēdū. Ad cui⁹ declarationē sūt qdā p̄mittēda: p̄mū. s. q̄ p̄m Exo. iij. pte. q. xlij. arti. j. i cor. q. diuinit⁹ p̄cedit deus miracula facē p̄ncipalr ad p̄firmādā p̄itatē quā aliqs vocet: ut dū aliqs facit opa q̄ sol⁹ de⁹ posset facē credat ei q̄ ea q̄ facit ul vocet sint a deo: vñ. s. iiij. ca. Si nō crediderit inq̄t tibi neq; audierit p̄m nōē signi p̄or credēt p̄dicto signi sequēti.7 Job. xi. Si m̄ nō vultis credere opib⁹ credite. Scōm: qa iz añ tps moysi de⁹ fecerit alia supnālia. s. nō p̄m cursū cēm nāe: ut de p̄ūsiōe vxoris lot i statuā saliet:7 i subuersione sodomoꝝ 7 b⁹ mōi: nūq; fuit tūc p̄cessū alicui antiquō q̄ posset miracula facē i noie diuino. ut crederet ei in dicēdis sic moyses cui b̄ fuit p̄cessū a deo. ut i b̄ ca.7 i q̄plūribus sequētib⁹: vñ licz sci pīarche cognōssent oipotētia diuinā. eo q̄ multa a deo fcā fuerūt nāe videret visibilit: ul saltē p fidē cognōsceret ee q̄ dic. Apparui abrahā isaac.7 iacob i deo oipotēte. i. nota fuit sibi oipotētia mea: nō tūc de⁹ eis notificauit b̄ nomē adonai. s. p̄cedēdo eis ptātē mirabilia facē i b̄ noie sic moysi. Rō aūt b⁹ dñe tal ē: nā p moysen ex diuina ordiatiōe lex dei erat dāda. vñ Job. j. Lex p moysen data ē. Ad cui⁹ p̄firmationē oñdit miracula faciēda ut crederet legislatoꝝ. vñ. j. Exo. xiij. Viso miraculo facto i mari rubro legit Vidit isrl manū magnā.7 seq̄t. Et credidit ūt dño: b̄ p̄stat q̄ deo p̄m significationē b⁹ noīs. s. tetragrāmaton p̄ncipalr ptinet miracula facē: ut p̄z ex dict i additiōe. b. ca. iij. i ar. vij. Silr ib codē nomie ptinet ppm sub lege a deo data applicari cultui diuino. ut p̄z in eadē addi. arti. ix.7 iō moysi fuit p̄cessū facē miracula mō pdcō nō aūt p̄ib⁹.7 sic intelligēdū ēqō dr. Nomē meū adonai nō indicaui eis. s. p̄cedēdo eis miracula facē qō ad vocē ptinet p̄m significationē b⁹ noīs sicut.7 tibi p̄cessi. nec etiā icōueniēter diceret q̄ nomē tetragrāmaton etiā p̄m vocē nō fuit p̄ib⁹ reuelatū. Oz aūt obiicit a postillatore ee b̄ qō babet Beñ. xv. vbi dr. Ego sū dñs q̄ eduxi te ee bur chaldeoꝝ: vbi i hebreo loco b⁹ noīs dñs: pōit tetragrāmaton. nō valet. nā illa sūt ꝙba moysi scribenti ea q̄ transierūt inter deū.7 abrahā quē deū moyses cognōscebat sub noie tetragrāmaton.7 iō sic eū noiabat: nō āt abrahā sub noie dei q̄ eū eduxerat de bur chaldeoꝝ. Cōtinuant aūt hec verba: licz Apparui abrahā ⁊c.7 nomē meū adonai nō indicaui eis: cū p̄cedentib⁹.7 sequētibus p̄m bāc exponē sic: Cōgrebat. n. moyses deo de b̄ q̄ pharao p̄t⁹ sebat circa p̄m p⁹ ei⁹ missionē ēp̄ antea.7 b̄ cū dr i fine p̄cedēti. ca. Ex eo. n. q̄ ingressus sū ad pharaonē ut loq̄rer i noie tuo afflixit populū ⁊c. ad qō de⁹ rñdit: Nūc videb q̄ factur⁹ sū pharaoni: p manū eni fortē dimittet eos. q. d. Obduratio pharaonis.7 ei⁹ rebellio de q̄ tu molestar erit occasio q̄ ego nō simplr p viā q̄si nālē b̄ potī⁹ p potētiā meā potētē miraculosēq; opantē eos educā: intrīm q̄ ipsemet ei⁹ciet eos de ra sua q̄prop̄ idicaui tibi nomē meū sub q̄ ptinet ad me miracula facē qō nō feci p̄ib⁹: q̄ q̄dē eductio miraculose erat a deo intēta: ut sic p̄m ifirmaret de potētia.7 puidētia diuina: ut cēnt apti ad b̄ ur assumer cēt i p̄m dei.7 b̄ ē qō dic pauc interpositi i eodē ptextu: iō dic filijs isrl: Ego dñs q̄ educā vos de ergastulo egyptioꝝ i brachio extēto.7 iudicijs magnis.7 assumā vos in̄ i p̄m.7 ero vr̄ deus: scietisq; q̄ ego sū dñs de⁹ vr̄ r. Ex qb⁹ p̄z q̄ de⁹ p̄m Aug. ē adeo bon⁹ q̄ etiā ex malis eliciat bona: ex pteritis. n.7 obstinatiōe pharaonis b̄ bonū elicuit. s. ut ex b̄ elicēt q̄ de⁹ magna miracula facies oñderet i hbatiōe p̄pli.7 ex b̄ p̄pls cognōscēt deū.7 assūeret i ei⁹ p̄m.7 p hūc modū de⁹ satisfec qō nib⁹ ipi⁹ moysi. Oz āt obduratio pharaōis ēt rō ut mag̃ signa diuina fierēt ꝓ egyptios ita ut ex b̄ seq̄ret q̄ p̄pls isrl exlitic⁹ āpli⁹ cognoscēt deū p̄z i multis locis p̄alib⁹. j. x. ca. vbi dr. Ingredē ad pharaonē ego. n. indurani cor ei⁹.7 cor suoꝝ illi⁹ ut faciā signa mea: b̄ narres i aurib⁹ filij tui.7 nepotū tuoꝝ q̄ties ꝓtriueri egyptios.7 signa feceri i eis.7 sciat q̄a ego dñs: ex qb⁹ ꝙbis exp̄sse br̄ intētū. Qualit aūt dicat de⁹ induratte cor pharaonis pōt dupl intelligi: ul p subtractionē gre i pna pctoꝝ p̄cedētiū: ul p̄m glo. qa obstinatio fiebat mal⁹ anim⁹ ꝓ deo de⁹ patiēter eū sustinebat. In eo. ca. iiij. vbi dr i postilla. Et recordat⁹ sū pactimei ⁊c. Additio. ij

SIcut oblivio.7 recordatio nō cadūt i deo: sic cadē rōe nō videt dicēdū q̄ ista sikitudo referat ad effect⁹ a deo p̄cedētes tm̄. s. q̄ de⁹ pduxit ex ga filios isrl effect⁹ sikes effectib⁹ recordāt.7 b̄ q̄si cepit eos adiuuare p⁹ q̄ lōgo tpe eos nō adiuuerat.7 de b̄ vide. s. Beñ. vj. i addi. iiij. In eo. ca. iiij. vbi dr in postilla. Et icircūcisus sū labijs ⁊c. Additio. iij.

TIcircūcisus labijs magis ꝓprie videt dicēdo q̄ b⁹ labijs aliqō ipedimētū corporale. ut puta aliquā carnis superfluitatē de b⁹ mōi: qa ꝓlatio ꝙboꝝ q̄ labijs pferūt ipedit: vñ sic. s. ca. iiij. q̄ rebat moyses de ipedimēto locutiōis ex pte oris.7 ligue: nisi et addit ex pte labioꝝ: ut sic osideret q̄ organa corporea q̄b⁹ ꝙba p. ferūt erāt i eo iepta ad loquēdū. ex b̄ nō erat vir eloquēs ut supdixit. De voc aūt gēlitate seu tenuitate nulla fit mētio in hr̄a: nec oportet fingē p̄sertī cū i vltia senectute sua legat q̄ loq̄bat oib⁹ filijs isrl sil. ut p̄z Deut. j.7. xxxi. q̄ nō posset ee cū tenuitate vocis.

Replica correctoꝝ cōtra Burgē. rabulam.

IN ca. vj. postillator exponēs illū passū: Et nomē meū magnū. i. tetragrāmaton nō idicaui eis: dic inq̄ certa q̄ illud nomē tetragrāmaton idicauit abrae ꝓbās p illud Beñ. xv. Ego dñs q̄ eduxi te ee bur chaldeoꝝ.7 p alios tex. b̄ ut oñdat postilla. ꝓitatē p̄ñt passus dic q̄ q̄uis idicauit p̄ib⁹ añ moysen b̄ nomē: nō tñ p̄m ei⁹ significatū. ꝓprium sic moysi. Illud bñ dcīm egrefer Bur. dic in rōnabile vlēs q̄ abrae nomē tetragrāmaton nō sit revelatū dices illud Beñ. allegatū cē ꝙbū moysi scriptū: nō vi loquēt⁹ b̄ si Bur. fuisset mēoꝝ doctoꝝ suoꝝ additicē p̄ns. Beñ. vl. ca. nō ip⁹ oberet b⁹ p̄clonē postillatoꝝ: nit ebat. n. ibi oñdē q̄ abrae fcē sūt plēs revelatiōes q̄ p̄ib⁹ posteriorib⁹ allegās ad b̄ illud Beñ. xviij. Nū celare poro abrae q̄ gestur⁹ sū: babuit. n. ibi p icōueniēti q̄ iacob i illustratiōib⁹ sup abrāā abūdasset. Quid mirū igit si de⁹ nomē tetragrāmaton abrae revelasset p̄m suā p̄clonē ibi intētā.7 b̄ p icōueniēti reputatā. Sz.7 nota q̄ Burgē. postillatorē male reportauit q̄si voluisset talē rōnē dr̄ie inē revelationē abrae.7 moysi q̄ abrae revelatū esset solū nomē nō significatū noīs. qa hoc postillatoꝝ nō dicit ut p̄z intuēti scripta sua: nec postillatoꝝ dicit qō ꝓ secūda rōne eidē imponit: nec videt inutile quēadmodū Burgē. arguit p̄mū aliquē instruī i noie.7 post i noīs q̄ditate: imo est vrus ordo vocēdi nec absonū q̄ vnus voceat cognoscere lxbas.7 lapides preciosos.7 alter cum tali cognitione voceat cognoscere vires earundē: nec bñ solvit Burgē. motiuū postillato-

ris dicens tetragrāmaton a moyse ibi scriptū: non a me dictum: nam si moyses vere refert ꝓbū ⁊ factū dīs ibatꝛ̄ ꝓpositū: si autem abrae nomē tetragrāmaton nō exꝓessit false refert moyses ⁊ sci bit: qđ nō est dicēdū. vñ Burgen. aliꝫ exponendo iuoluit se supra correctis. iij. ca. bꝰ quō subnoie illo fiūt mirabilia ⁊c. que q̄ vera sint ⁊ vtilia patꝫ ibidē. In eo. ca. cū postillatoꝛ defectū eloquē tie moysi exponeret vocis gracilitatē: Burgen. extra lrām fingit fuisse aliquā carnis superfluitatē i labijs moysi excrescentē qđ videt fictū: nec valet argumentū etꝰ ꝓra postillatoꝛē factū ex eo qđ dr Deut°. j. ⁊. xxxj. Quō moyses locutꝰ est cozā oi multitudine: vñ di cit postillatoꝛem gracilitatē vocis finxisse: nā reuera vocentibꝰ sepe dat deꝰ grām ⁊ vonū lingue qđ natura negauit: iuꝛ illud: Aperi os tuū ⁊ ipleto illud. ps. lxxx. ⁊ iterū: Dns dabit verbū euāgelizan tibꝰ. ⁊ sup. dr: Loquentē ⁊ mutū ꝙs fecit: nōne ego? Potuit igit moyses loq̄ vniuerso ꝓpło itelligibiliꝫ gracilitate vocis nō obstāte nec illa gracilitas ficta ē. put dicit Burgen. quia ponit glosa in terlineari sup verba ipēditionis lingue. sup. iij. ca. ponit etiam hoc disputatiue ꝓ tratū Aug. in glo. margi.

In ca. vij. vbi dr in postilla: Dices ad aarō. Additio. j. Actio quā assignat postillatoꝛ ad bꝫ q̄ bꝫ signo. s. virge ver se in colubꝝ aarō. piecit virgā ⁊ nō moyses nō videt sufficiens: tū q̄a licet de moyse ꝓbabiliꝫ suspicaret q̄ eēt artibꝰ magi cis ibut° q̄ ve aarō: nihilomiꝰ poterāt suspicari q̄ moyses istru xisset ipsū aarō de ipsa eiectiōe p artē magicā q̄ sic diceret nouit se: tū q̄a i alijs plagis legit q̄ moyses extēdit virgā ⁊ nō aarō: ut ꝓz i septima plaga. s. de grādine. j. xx. ca. qđ nō debuisset facē moy ses sed aarō si p̄dicta rō postillatoꝛis valeret. Sz circa hoc videt q̄dā p̄dictoꝝ series attēdēda. Ꝓzo q̄ sciēdū q̄ tanta būilitas erat moysi q̄ nō poterat sentire q̄ ipse eēt idoneꝰ nūciꝰ ad istā litteratio nē. vñ de hoc nūq̄ ꝓbuit assensū assignās defectū sue eloquētie do nec deꝰ assignauit sibi aarō frēm suū i socū: sic ut aarō loq̄retur ꝓpło nō aūt moyses: ut patꝫ sup. iij. ca. cōsequēter tū dens mādauit ipsi moysi q̄ loqueret filijs isrl certificādo eos de redēptione sua: qđ nō fecit sine iterpositiōe ipsi° aarō: cuiꝰ moysi dicit nō cre diderūt ex angustia spūs: ut sup. vj. ca. Cōsequenē aūt i eodē deꝰ mādauit moysi q̄ loqueret pharaoni de hac materia q̄ rndit mo re solito se excusando. Ecce filij isrl nō audierūt me. ⁊ quō audiet me pharao ⁊c. arguēs a fortiori. ⁊ tūc ve cōmisit illā litterationē moysi ⁊ aarō simul ut patebit ibidē. Circa qđ introduxit genealo giā vtriusq̄. q. d. q̄ aarō eēt eccl̄is ipsi moysi in hoc officio explēdo ⁊ bꝫ ut moyses non excusaret se: s magis aiaret ad acceptādū: vñ genealogia expleta statī subdit: Ite ē aarō ⁊ moyses qbꝰ ve ꝓcepit ut educerēt filios isrl ve terra egypti ⁊c. ⁊ qa ꝓnter in fine isti° septimi dns ad moysen singulariť loquēs ait: Loquē ad pharaonē regē egypti oia q̄ loq̄r tibi. non faciendo mētionē ve aarō: stari moyses allegat ve fectū suū sicut sup. vñ dicit moyses cozā dño. En icircūcisus labijs sū: quō audiet me pharao? q. d. quō mittis me sine socio p̄dicto cū sim inhabilis ad qđ ve? q̄ humilia respicit ⁊ humilib⁹ dat grām ꝓtinue declarauit q̄ illa būilitas moysi mere batꝛ̄ ecaltari. vñ seq̄ť in pn. vij. ca. Ecce ꝓstitui te veū pharaonis ⁊ aaron frae tuꝰ erit ꝓpheta tuꝰ. q. d. nō ꝓter mitto aarō eo q̄ nolle eū mittē tecū: sz volo q̄ i altiori gradu sis. vñ sicut ꝓphē ānūciāt ꝓba dei boibꝰ q̄ veū nō pñt nel nō merēť audire: ut in glo. sicut cōstituī te veū pharaonis. s. q̄ pharao coiter nō audiat ꝓba tua sed ipsi° aaron inexpertis seu ꝓphē tui: vñ seq̄ť: Tu loq̄re oia q̄ mādo tibi: ille. s. aarō loq̄ť ad pharaonē ⁊ eadē rōne. j. eo. ca. dicit Cū di xerit vobis pharao oñdite nob̄ signa. dices ad aarō: Tolle virgā tuā ⁊c. bꝫ ē dicē: tu mādabis aarō nō solū ꝓba q̄ victurꝰ sū sz signa q̄ etiā sūt fiēda fiēt ꝓ eū sicut p ꝓphām fiūt miracula a deo ordi nata. Et nota q̄ ex p̄dicto. pcessu inē veū ⁊ moysen bñť duo: ꝓmū magꝝ būilitas ipsi° moysi q̄ marie ptinet ad illū q̄ dr ee rector ppli iuxta illud. Matb. xx. Quicūq̄ voluerit inter vos maior fieri sit vester minister. Secūdū ꝓo ē. puidētia diuia q̄ cōie exaltat būiles.

In eo. ca. vij. vbi dr i postilla: Ad maiorē itellectū p̄dictoꝝ q̄rīť vtrū ꝓtute vemonū. Additio. ij.

Nullus illoꝝmodoꝝ q̄s postillatoꝛ assignat cōsonat lre: nā si magi pharaonis serpentes aliūde ꝓtute demonū appoꝛ tauerunt: vel ibidē generatos nō ex ꝙis: sed ex alijs reb⁹ suppoſue rūt tūc virge eoꝝ nō fuerūt verse i dracones qđ tū lra ꝓtestat di cēs. Ꝓiecerūtq̄ singuli virgas suas q̄ verse sūt i dracones. silit si illi serpentes erāt tm̄ ꝑ apparētiā ⁊ nō ꝑ rē nō ē vez q̄ ꝙe fue rūt verse i serpentes. vñ melꝰ videt dicēdū q̄ demones deo pmit tere subito talia seminalia rerū adbibuert p q̄ ꝙe sine multis trāſ mutationibꝰ ⁊ sine tpis moza pceptibili ꝓterēť i dracones ⁊ bꝫ vir tute naturali taliū seminaliū rerū a qbꝰ talis ꝓ fio sicut ab agēte ꝓpo creat: a demone tū applicatiue ⁊ misterialiť tm̄. ⁊ sic est verū qđ lra sonat. s. q̄ piecte ꝙe singl'oꝝ. s. magoꝝ ꝙe sūt i dracones. Si aūt dicat q̄ nō repit i creaturꝝ aliq̄ ꝓtꝰ nālis q̄ ꝙa ꝓtat i ser pētē sine multis trāſmutatiōibꝰ inē medijs q̄ requrūt magnā mozā tpis. Ad bꝫ dicēdū ꝑm sanctū tho. i. j. pte. q. cx. arti. vi. i rñsiōe ad. ij. ar. q̄ nō ois ꝓtꝰ nake create ē nob̄ nota: ⁊ iō cū aliq̄d fit pē ordi nē nāe create nobis note sicut i hoc loco mō p̄dicto miraculū posset dici nō simplicit cū nō sit ꝫ ordinē totiꝰ nāe create nob̄ note: sz q̄ ad nos q̄ bꝰ modi ꝓtutes i elemētis mūdi latētes ignoramꝰ. ⁊ bꝫ vi dek̄ tētire Aug. q̄ i bꝫ loco i glo. sic dic̄ q̄ demōes dū p icātatiōes eoꝝ malefici aliq̄d efficē conāť discurrūt p mūdū ⁊ subito eoꝝ se mina ve qbꝰ bꝫ agit asserūt: sicq̄ ex illis ꝑmittente deo nouas rerū ſxes. pducūt. bꝫ ille. Si aūt ꝫ p̄dicta dicať q̄ ex bꝫ tolleret efficatia miraculoꝝ ad vēritatē fidei ꝓfirmādā: qđ ēꝫ Marci vl. Dño co operante ⁊ ꝑmonē ꝓfirmāte sequētibꝰ signis: nā illa q̄ ꝑ demones fi unt ꝓter nām nobis notā sic sūt miracula q̄ ad nos sicut illa q̄ fiūt ꝓtute diuina. Ad bꝫ dicēdū ꝑm Aug. i li. lxxxiij. qđ. q. cū talia fa ciūt magi q̄lia sci: diūlo tū fine ⁊ diūlo iure fiūt. isti enī faciūt q̄ rētes gloriā suā: illi ꝙ q̄rētes gl̄iam dei. Silr isti faciūt ꝑ q̄dam ꝓpata cōmercia: illi aūt publica administratiōe ⁊ iussu dei cui cun cta creatura subiecta ē. ⁊ ve hac mā vide i ꝓma. p. q. cxiij.

In eo ca. vij. vbi dr i postilla: Dic ad aarō. Additio. iij. Ec rō quā assigt postillatoꝛ ad bꝫ q̄ bꝫ pcussio fuit fcā per manū aarō ⁊ nō p manū moysi fuit ipzobata sup. i addi. j. bꝰ ca. vbi fuit alia rō q̄ vera: videt assigta: vide ibi. Alia ꝙo rō q̄ assigt a iudeis. s. eo q̄ moyses fuit saluatꝰ ve flūie nulla ē nā ēt̄ia plaga fuit etiā facta p aarō ⁊ nō p manū moysi licet illa pla ga nō ptinebat ad fluuiū ut patꝫ ve se. Replica correctorij

Ꝫ Burgen. volentē apparētia eē vera.

In ca. vij. vbi postillatoꝛ reddit rōnē q̄re ꝓma sig̃ facta sūt p aarō ⁊ non p moysen: qa videlicet moyses potuit bateri suspectꝰ ve magica arte nō aarō Burgen. opponit ꝑ q̄ aaron sili mō potuit bñ suspectꝰ q̄si eā a moyse didicerit: sed ꝙa moyses vl tima sig̃ fecit nō aarō qđ nō debuerit si suspectꝰ bꝫ ek̄: ⁊ sic rō postil latoꝛis valēt. Rndeo bꝫ ad ꝓmū q̄ moyses ⁊ aarō nō fuerūt dia silꝫ ꝓsati: ꝓstitit enī egyptijs aarō sp i egypto educatū: moysē aūt foris vocē āt artē magicā vel addiscē req̄rit tps: iō. ꝓbabiliť aarō nō potuit eē suspectꝰ q̄ a moyse didicisset cū q̄ nō fuit diu ꝓsatꝰ ut ꝓz i lra. Ad secundū dico q̄ post sex plagas poterant egyptij. ꝓ babiliť intelligere artē magicā nō inuenisse: qa in ēt̄ia plaga etiā digitū dei recognouerūt malefici pharaonis: ut dr. j. viij. ca. Ex tūc ꝫ potuit moyses sine suspicioe vti eadē ꝙga ⁊ aarō indrēter. rō aūt Burgen. quā adducit nō ē ad laudē moysi: sed potiꝰ ad vitu piū dicit nāq̄ q̄ moyses ex pusillanimitate ꝑ p se nō fecerit signa sed p mediū aarō: qa dicit cū assueſcēt stare cozā pharaone: q̄si ꝓ timuisset qđ nō sonat i ꝓtutē moysi bñtis dīm. p auctore sub cui° nutu nemo ꝓtuose timet voiem quēcūq̄. In eodē ca. vbi postil latoꝛ disputat de cōuersione virgarū i serpentes videt iclinari ad bꝫ q̄ cōuersio virge magoꝝ fuit solū apparēs nō exīs: Burgen. ꝫdi cit sed rationibꝰ postillatoꝛis nō satisfacit. ⁊ ratio quā ipse Bur. adducit nō valet. arguit enī sic: si virge magoꝝ solū ꝑm apparen tiā verse sunt in serpentes: igitur nō ē verū qđ dicit in lra: Cōuerse sūt virge i dracones. Rndeo q̄ vez ēqđ dr i lra: ideo stat bñ simul vez ē virgas ffas i serpentes: sz nō vere s apparēter: būc modū di cēdi videt iuuare text° dicēs: Fecerūt aūt malefici p icātatiōes egyptiacas ⁊ arcana qđā simiľ: sed nō dicit simile: ut inuak mo dus siłitudinis i apparētia: sed nō siłitudo i exīstētia: nō enī semp littera ē falsa q̄ narrat apparētiā nō exīntiā Luce. xiiij. dicit quō dns Jhesus nō pegrinꝰ exīs pegrinꝰ apparuit exīs in specie ꝓphe apparuit in aliena: nec tū suffuit falsū, ꝓter mysteriū sicut nec in fi ctione qñ fingebat se lōgius ire: cū Bur. etiā sentiendo magnam ptē scripture falsificaremꝰ que ē de apparitiōibꝰ āgelicis ⁊ diuinis ve. enī ignis corporalis non exīs ⁊ colūba: apparuit in igne ⁊ colū ba ⁊ sic de alijs. Quid igitur mirū si dei permissione hec mutatio virgarū in serpentes apparuit? q̄ tū ꝑm rē mutatio nō fuit ꝓpe rōes postillatoꝛis ⁊ alioꝝ doctorū a Burgen. nō solutas.

In ca. viij. vbi dicit in postilla: Fecerūt sil̄r malefici ⁊c. Hebrei dicentes q̄ demones nō bñt ptātē. Additio. j. sup aliq̄ō corpus qđ ē minꝰ grano hordei seu lenticule: hoc itelligūt de corpe aialis sicut sūt cynifes de quibꝰ hic agi tur quoꝝ rō est: quia cū in corpe aialis requirūtur multa organa corporaliter distincta ad diuersa ⁊ varia opa sensus ⁊ motꝰ exercē da: ut patꝫ per Galie. de lineamentis siue anatomia membrorum

iccirco fm hāc ꝓsiderationē maior ꝓtētia reqrit̄ activa ad formā
dū vnū aial in ēptitate modica seu mima q̄ i aliq̄ ēptitate ad ꝫ
comprtenti: sicut maior ptās requirit̄ scriptoris i scribendo lrām
tā tenuē ut cōtineat totū psalteriū i vno folio q̄ ad scribendū eū
i multis folijs ad hoc sufficiētib⁹. vñ rō postillatoris dicētis ꝓtra
eos q̄ ꝓtētia activa q̄ pōt i mai⁹ pōt ⁊ i min⁹ nō sufficēt nisi co-
adduk̄ q̄ mōes nō ꝓducūt aliquā formā nisi applicādo activa
passiuis. Ex q̄ seq̄t̄ q̄ cū moueā ꝓssint magis activa ad ꝓducendū
magna aialia q̄ etiā ꝓssint mouē pua seu mima ad ꝓducēdū mi-
ma: ⁊ sic rō eoꝝ nō vrbice fūdamētū: Alteri⁹ circa hoc q̄ magi di
xerūt: Digit⁹ ꝛi ē hic. cōsiderādū ē q̄ ꝫ ꝫ cōfessi sūt ꝓtutē diuinā
put doctores catholici exponūt: nō tñ sic itelligēdo q̄ ipsi crederēt
ut adonai quē ꝓfitebat moyses eēt ꝛ⁹: nō eni dixerūt: Digit⁹ dñi
ē. s. sub noīe tetragmatō: ꝫ digit⁹ ꝛi: licz eni oēs crederēt esse ali-
quā cām ꝑmā seu supioꝛē sup oēs ⁊ q̄ illa eēt ꝛ⁹: nō tñ ex ꝫ seq̄t̄
q̄ ipsi credidissent q̄ ille adonai c⁹ nūciū se dicebat eē moyses esset
illa supioꝛ cā: Itē notādū q̄ illud qđ dic̄ postillator q̄ dicti magi
nō cessauerūt postea resistere moysi ē min⁹ vrū: nā vt ꝑz ex ꝛecursu
lrē nūq̄ ⁊ aliq̄ septē plagaꝝ sequētiū fit mētio ꝛ magis nisi tñ in
septima plaga. s. ꝛ vlceribꝫ ⁊ vesiq̄: vbi dr̄: Nec poterāt malefici sta
re coꝝ moyse ꝓ vulnera q̄ i eis erāt. vbi nō dr̄ q̄ fuerūt maleficī
ci conati facere sīlia: sic dr̄ i trib⁹ ꝑmis plagis: ꝫ q̄ ꝛecundia vel
horroꝛe nō cōparuerūt. vñ dicēdū q̄ in ēt̄ia plaga fuerūt magi oino
victi a ꝛo: q̄ qđē plaga fuit facta ꝑ manū aarō q̄ erat mior i gra-
du eo q̄ reputabat̄ tāq̄ ꝓpxta ipsi⁹ moysi: put dictū fuit. s. Aa-
ron frat̄ tu⁹ erit ꝓpxta tu⁹. ⁊ i ꝫ magis oñdebat̄ diuina potētia i
ēptū ꝑ miorē sui vicebat maleficos. Itē notādū q̄ si cōsideꝛētur
effect⁹ hui⁹ plagaꝝ in cōuincēdo egyptios pōt in eis taliordo attendi
sci q̄ plage inflicte ꝑ aarō. s. tres ꝑme attigerēt ad cōuincendū ma
gos q̄ i tertia plaga dixerī: Digit⁹ ꝛi ē hic. nō tñ attigūt ad molli
ficationē cordis pharaōis i toto nec i ꝑte: dr̄ eni ibi. Induratūq̄ ē
coꝛ pharaōis ⁊ nō audiuit eos. s. maleficos ꝓfitentes diuinā ꝑtu
tem esse ut dictū ē. Sex ꝫo plage ibsequētes facte ꝑ moysen attī-
gerūt ad ꝫ vt vincerēt oēs suos pharaōis q̄ i octaua plaga dixe-
rūt ei: Usq̄q̄ patiem̄ ꝫ scādalū: dimitte eos vt sacrificēt ꝛo suo
q̄ cōsilio nō acq̄enit pharao nisi i ꝫ tñ q̄ dimittēt viros rema-
nētib⁹ familia ⁊ ꝓcoꝛib⁹. In nona ꝫo plaga ꝑ moysē inflicta cōde-
scēdit pharao ad ꝫ vt irēt cū familia: nō tñ cū armēt̄ ⁊ ouib⁹. De-
cima ꝫoplaga a ꝛo inflicta. s. ꝑmogenitoꝝ attigit ad vltimū ef-
fectū. s. vt totalit̄ eos dimittēt ⁊ etiā cōpellēt exire: vt. j. Exo. xij.
ca. Ad huc vna plaga tāgā pharaonē ⁊ egyptū ⁊ p⁹ hoc dimittet
eos ⁊ exire cōpellet. in qb⁹ ordo diuie ꝓuidētie relucet q̄ ꝑ miores
facit minoza: ⁊ ꝑ maiores maioza: ⁊ ꝑ se ipm qđ vltimū ⁊ pfectū
est: in cui⁹ respectu ꝑcedētia licz disponāt tñ qđāmō q̄si nihil repu
tāt: nūq̄ illud. j. Loꝝ. iij. Hec q̄ plārat nec q̄ rigat ē aliq̄d: ꝫ q̄ i cre
mētū dat. Fm quā cōsiderationē plaga ꝛcia ꝑmogenitoꝝ egypti-
oꝝ fuit a ꝛeo imediate ifficta: put hebrei tenēt: qđ plane ꝛonat lrā
j. xij. ca. vbi dr̄: Trāsito p ērā egypti nocte illa pcutiāq̄ oē ꝑmo-
genitū i ēra egypti ⁊c. licz tñ fm doctores nros hec plaga p̄agelū
fuerit fctā qđ etiā i eo. ca. hr̄ vbi dr̄: Et nō sinet pcussoꝛē igredi ꝛe
mos vr̄as. Ex q̄ ꝑz q̄ pcussoꝛ imediat⁹ nō erat ipse ꝛ⁹ ꝫ āgel⁹ ꝛe o
hdit⁹: qđ pōt etiā itelligi ꝛe malo āgelo q⁹ fm glo. mali angeli ta-
les ꝓstes facere solēt ꝑmissione ꝛi. vñ ꝛe hac mā i ꝑs. dr̄: Misit
i eis irā idignatiōis sue ⁊c. imissiones ꝑ āgelos malos nihilōin⁹
tñ approbat̄ hec plaga ꝛcia imediatius ꝛo q̄ alie: q⁹ in ea media
coꝛ erat inuisibilis: nō aūt i alijs vbi moyses ⁊ aarō erāt mistri qua
rōne hec plaga approbat̄ ꝛo tāq̄ imediato actoꝛi: ⁊ etiam q⁹ erat
cōpletiua itenti. s. ꝛ literatiōe ꝓli. In eodē ca. viij. vbi dr̄ i po-
stilla. Ad ꝫ aūt ē argumētū: q⁹ saraceni ⁊c. Additio. ij.

Quod saraceni ablutionibus vtant ex ritu antiq̄ egyptioꝝ
nō vr̄ rōnabiliē dcm̄: tū q⁹a tpe ꝛe q̄ hic agit̄ vsq̄ ad ma-
hometū qui sectā saracenoꝝ icepit fluxerūt ꝑ⁹ q̄ mille ⁊
septigēti anni i q̄b⁹ i egypto mlta ⁊ varia dñia ikuenerūt: sic i alijs
ptib⁹ mūdi: vt puta. Chaldeoꝝ: Medoꝝ: Grecoꝝ: Romanoꝝ: ⁊
h⁹ modi: i q̄b⁹ ꝛisile ē q̄ nō fuabat̄ hui⁹ mōi rit⁹: sic nec i alijs natio
nib⁹: tū q⁹ saraceni nō solū habitātes i ēra egypti: ꝫ etiā habitan-
tes citra mare meridianū vsq̄ i ptes ozientales mūdi ablutionibus
hui⁹ mōi vtūt̄: fundamētū aūt eoꝝ in hui⁹ mōi ablutionib⁹ licz falsū
⁊ erroneū aliud tñ ē. Pro q̄ sciēdū q̄ ipsi ꝑcipiūt̄ a suo pseudo pro
phēta. s. mahometo custodire legem. s. mosaycā ⁊ euāgelicā: ut in
suo alcoꝛano exꝑsse ꝓtinet: ipsi ꝫo simulādo obꝛuationē mosaice
legi i q̄ ꝑcipit vt q̄libet masculꝰ circūcidat̄ qđ qđē ꝑceptū ē initium
toti⁹ obꝛuatic legal⁹ cui cūcidūt se erronee tñ: q⁹ nō i octaua die sic
Beñ. xvij. ⁊ Leui. xij. ca. ꝑcipit: ꝫ p⁹ lapsū cui⁹ cūq̄ tpis idrīter
Simulādo etiā obseruationē euangelij in q̄ hmōi sacramētū ē ba-
ptism⁹ ipsi se baptiçāt seu ablutū: erronee tñ i multis: spēalit̄ in ꝫ
q̄ ille falsus baptism⁹ iterat̄ apud eos ⁊ frequētat̄ multotiēs ad
libitū: in q̄ itera tiōe sequūt̄ multos alios errores suos ⁊ spēaliter
duos. vn⁹ ē q̄a nō credūt mortē Chr̄isti: nos aūt credētes q̄ vna
Chr̄isti mors vnū baptisma cōsecrauit: ut i glo. ad hebreos. vj. ba-
ptismū nō iteram⁹: ipsi ꝫo banc mortē negātes baptismū frequē-
tant: Secūd⁹ error eoꝝ circa hoc ē: q⁹ nō credūt originale pctū
ē sed pctā actualia tm̄. ⁊ q⁹ ista. s. actualia ꝓcecata multotiēs ite-
rant ideo ipsi sua baptisma seu ablutiones frequentāt: nos vero
credentes q̄ ꝑ vn⁹ ꝛelictū oēs hoies dānationē incurrerūt: ut ꝑz
ad Ro. v. cōtra q⁹ ꝛelictū. s. originale ꝓncipaliē fuit baptism⁹ or-
dinat⁹ tm̄ vnū baptisma ꝓfitemur: ⁊ licet ista ad expositionē lr̄ē
nō requirāt̄ inē ponūt̄ tñ hic ad instructionē fidelium: q̄ cū sa-
racenis ꝛ similib⁹ disputāt seu cōuiuāt. vñ si eis ꝫponeꝛet q̄ butus
modi ablutiones. hērent ex ritu pharaonis ⁊ alioꝝ egyptioꝝ tante
antiq̄tatis vr̄teꝛ eis in vrisū.

Replica correctorij cōtra Burgēn.

In ca. viij. postillato: reprehēdit iudeos asserētes q̄ ꝛmo
nes nō bñt potestatē sup aliq̄d coꝛp⁹ min⁹ grano milij ar-
guens q̄cq̄d potest in mai⁹ potest i min⁹ ⁊c. Burgēn. dicit illā rōnē
nō sufficere nisi suppono q̄ ꝛmones nō ꝓducāt aliquā formā. ꝫ
solū applicēt activa passiuis. Sed videt Burgēn. hic ꝓccare in lo
gica: phia. ⁊ tlogia. In logica nāq̄ argumēta ꝑ locū a maiori
ꝓstructiue valet p̄sertī in matia motiua ut trāslatiua: ꝛ q̄ logici
explicāt q̄ potēs portare mille libras pōt etiā portare ꝛcē. ⁊ ita
potēs applicare ad magnū effectū corpa pōt etiā ad minorē effectū
Item fm phos dato addito Burgēn. ratio nō valeret: pōt enim
q⁹ ꝓducere formā maiorē q̄ nō minorē. potest eni homo generare
hoiem magnū sed nō potest generare muscā puā. ⁊ iō stāte addito
Burgēn. videlicet q̄ ꝛmones nō ꝓducerēt formas sicut nō fa-
ciunt tūc nō valet rō. quā cū suo medio putat valere. nō eni sequit̄
ꝛmones nō ꝓducētes formas faciūt effectus maiores igit̄ mino
res: patz instātia ꝛ hoie in argumēto logico. ꝫ. q̄nimo supposito ⁊
cōcesso q⁹ ꝛmones nō ꝓducāt formas nouas: ꝫ solū applicēt acti
ua passiuis: adhuc argumētū ē formale: ꝛmones pñt i maius igit̄
in min⁹ ēptū ad ꝓpositū: q⁹ fm sanctū tho. nō pñt nisi ꝑmittant:
ꝑmittere igitur ꝛ⁹ poterit q⁹ faciēt maius nō potēdo min⁹ ⁊ ecō
uerso. vñ patz q⁹ theologice cōcedendū ē: si ꝛ⁹ ꝑmiserit q⁹ ꝛmo-
nes siue. ꝓducāt siue nō adhuc pñt i min⁹ ⁊ nō in maius ⁊ ecōuer-
so. Argumentū aūt postillatoris tenet ꝑ locū a maiori ꝓstructiue
q̄ ad motum exteriorē ⁊ potētiā motiuā ꝛ cōi lege videlicet si ꝛ-
mones pñt mouere ⁊ applicare activa passiuis ad generationē uel
ꝓductionē maioris seq̄tur ⁊ minoris: nec reqrit̄ ad valoꝛē ꝓsequē
tie an ꝓducant formas uel nō ut patz ex dictis. Itē in eo. ca.
hoc dicit postillator q⁹ magi p⁹ tertiā plaga nō cessauerūt resistere
moysi: Burgēn. dicit esse min⁹ vrū: ꝫ ad hoc nō adducit rōnē nisi
ab auctoꝛitate negatiue q̄ nō valet: ꝫ postillatoris est bona ratio
fundata i littera. i. sequenti enīca. dicit ꝛ magis q⁹ i septīa plaga
vulnerū ⁊ vesicarū turgentium nō poterant stare coꝝ moyse: ex q̄
littera ꝑz q⁹ vsq̄ ad illud temp⁹ steterūt coꝝ moyse nō ad iuuādū
sed resistēdū q̄a als iuste fuissent puniti illa septima plaga: q̄nis
eni post tertiā plagā ꝓter ꝓfusionē q̄a nō poterāt facere similiter
ꝛ cetero nō attētauerunt resistere moysi ꝑ facere aliq̄d silit̄er: tñ
astiterūt pharaoni ꝛ auis ꝓsilijs ꝓter q̄ puniti sūt. si eni i tertia
plaga cōfessi fuissent ꝛi isr̄l diuinitatē ut dicit Burgēn. ꝛ stitis-
sent vtiq⁹ a malo ⁊ regi bonū ꝑsuasissent. ⁊ sic septima plaga puni-
ti nō fuissent: exēplū hui⁹ habem̄ i eo. ca. ix. j. ꝛ plaga grādinis quā
euaserūt hi serui pharaōis q̄ timuerūt ꝓbū dñi. ⁊ fecerūt cōfugē
seruos suos ⁊ iumēta in domos: qui aūt ꝛbum dñi neglexerūt
plaga grandis iterierūt: ita ꝛ. ꝓnior ad miserandū ēp ad pdendū
maleficis in septima plaga ꝓpcisset: si in tertia cōfessi diuinitatē
ꝛi isr̄l ab iniq̄s resistētijs abstinuissent. Falsū igit̄ est q⁹ Burgēn.
dicit in ꝑmis trib⁹ plagis magos cōuictos ad cōfitendū ꝛitatē.
nā ꝑmo in septima sunt cōuicti q̄n ꝑ vulneribus coꝝ moyse stare
nō potuerūt. Item idē Burgēn. ꝓ confirmatione dictarū suarū
ineptiaꝝ ponit cōpatiōes plagaꝝ factaꝝ ꝑ aarō ⁊ moysen ⁊ deū
imediate dicēs: i eis relucere ordinē diuine ꝓuidētie cui ꝑ minores
facit maiora: ⁊ ꝑ maiores maioza. ⁊ maxima ꝑ feipsū q̄ dicit i ꝛ-
cima plaga ꝓsistere. Sz hic ordo Burgēn. multiplicit̄ ꝛficit: ꝓ
mo q̄a dicit ꝛ cimā plagā factam a ꝛo sine aliquo medio: cuius
oppositū patz ex lra dicēte eā factā a pcussoꝛe. dr̄ enim. j. xij. ca. ꝛ
dño: Et nō sinet pcussoꝛē igredi domos vr̄as ⁊ ledē vñ ꝑz q⁹ illa ꝛ
cia plaga sit fctā a ꝛo mediāte pcussoꝛe: sic alie mediāte moyse ⁊

aarō: ⁊ hec ē sīnia scōꝝ doctoꝝ ⁊ cōīē catholicoꝝ sicut pᵗ īdē Bur. dicit: Scō autē dīc qz distinguit p̄mas plagas factas ab aarō tāq̄ miores ⁊ sex sequētes factās a moyse tāq̄ maiores ⁊ decimā tāq̄ maximā factā imediate a deo. ſm b victa ḡrta nō distingueret a decia: qz nō legit i ea aarō uł moyse aliq̄d fecisse: b dī i b. viij. ca. dñs fecit. Et venit musca grauissima nec vī catholice dictū ꝺeū imediate talia signa nō fecisse effectiue q̄ moyse ⁊ aarō ⁊ āgelos tāq̄ istrumēta fec nā istrumēta creata ad tales effectꝰ supnāles se nō extēdūt effectiue: qz nō oriūt ex potētia nāli sed ordīētioli q̄ qōlibet pōt fieri ex q̄libz q̄ solū dīm respicit p̄ imediate efficiente sentētia eni ē tract Aug. ix. sup Ben. ⁊. iij. de trini. ca. vij. nā ⁊ si sācti sic moyses ⁊ alij dicāt signa facē b catholice itelligēdū est q̄ deꝰ p eos q̄ seipm. Tertio dicit qz si miora p miores tē. seq̄t q̄ demões tāq̄ maiores dēt moysi ⁊ aarō p̄ferri: nā a decia plaga quā reputat Bur. maximā fecit deꝰ misterio demonū vt etiam Bur. ponit auctozitate scōꝝ doctoꝝ: ⁊ tales etiā plage i scriptura dicūt īmissiones p āgelos malos: cū igit illa maxia sit p eos facta nō per moysen nec aaron sequitur eos esse potiores moyse ⁊ aaron non solum natura quod verum est: sed ⁊ potestate ⁊ auctozitate qō falsū ē. Et si vrū ē pstes ⁊ mala pene infligi misterio malozū angeloꝝ p̄babile ē dicere q̄ oēs plagas egyptiacas deꝰ fecerit ministerio eoꝝ q̄ꝰ ad nutū ⁊ exteriozē designationē moysi ⁊ aarō elevatio ⁊ p̄tio virge facta cē dicāt. nō eni virga nec eiꝰ elevatio se extēderēt ad cruptionē ranaꝝ muscaꝝ ⁊ ceteroꝝ tā subito nisi misterio āgeloꝝ dictoꝝ p deū reputato ad designationē ⁊ p̄nūciationē moysi ⁊ aarō cōcurrēte: frustra igit Bur. hic se fatigauit.

In b aūt i q̄ Bur. postillatoꝝ notat vltio. s. an ablutionē pharaōis imitēt ad hoc saraceni uł an hēant cā a mahometo nō ē magni pōderis nec ad lrām exponēdā uł ad p̄ferēdū cū saracēis multū importat In ca. ix. vbi dī i postilla: Et misit pharao ad videndū.

Set alia rō cōsona lre quā q̄dā hebreoꝝ Additio. j. assignāt ad b q̄ de ista plaga misit ad vidēdū spālit ⁊ nō in p̄cedēti: qz. s. mirabili erat q̄ ex aialib egyptioꝝ ⁊ hebreoꝝ q̄ i eisdē cāpis pascebāt mozerēt illa q̄ erāt egyptioꝝ: nō aūt q̄ erāt hebreoꝝ q̄ꝰ ex ira gessen eēt imunis ab aliq̄ plaga nō autem alia ira egypti: b etiā sonat lra q̄ i p̄cedēti plaga dicit: Faciāq̄ mirabile i die illa ira gessen i q̄ popul me ē vt nō sint ibi musce: i hac ꝺo plaga. s. pslz dī: Mortuaq̄ sūt aiantia egyptioꝝ ⁊ de aialib filioꝝ isrl nihil oino p̄rijt. s. ybicūq̄ ēnt etiā i ira egyptiozū q̄ ē mirabile: ⁊ p p̄ns dignī iq̄sitiōe: i p̄mis ꝺo duab plagis qz magi fecerī similia nō curauit pharao iq̄rē distictionē plagarū i ētia ꝺo nō legit tal distictio. In eodē ca. ix. vbi dī i postilla: Ie circo posui te vt ostēdā i te fortitudinē meā. Additio. ij.

Dicet cōcedēdū sit q̄ deꝰ nō idigeat malicia hoiuz ad declarationē sue fortitudinis eos flagellādo: qz p mīras alias vias pōt suā fortitudinē oīdere. put postillatoꝝ dicit. nō tamē ex b seq̄t cū dī. Ut ostēdā i te fortitudinē meā li. ut nō teneat ibi causalit. put ipe vult iferre. Pro q̄ cōsideradū ē q̄ ex diuina ꝓuidētia nō solū disponit q̄ effectus fiāt: b etiā ex q̄b causis ⁊ quo ordie. pueniāt: iter q̄s q̄dē causas sūt etiā q̄ nūdā effectuū cause actꝰ hūani: vī i talibꝰ oportet hoies agere aliq̄: vt p suos actus ipleant q̄dā effectꝰ ſm ordinē a deo dispositū. put in scda scde. q. lxxiij. ⁊ iō i talibꝰ tales actꝰ medij rōnē hūt causalitat respectu effectꝰ a deo dispositi. vī i p̄senti materia q̄a deꝰ ex ꝓposito sue volūtat dispoluerat q̄ p malicia pharaōis a deo tolerarā ⁊ p̄missā sua potentia iustīcia ⁊ longanimitas hoiꝝ declararet: iccirco huiusmōi malicia sic a deo p̄rmissa habet rōnē causalitatis respectu huiusmōi declaratiōis a deo itente: nō tn hec causalitas ē p̄ncipalis ⁊ absoluta b ē secūdaria ⁊ ex suppositiōe diuīni ꝓpositi ut dictū est. vī patz q̄ li ut cū dicit: Ut ondā in te. tenet causalit. put sonat ⁊ nō idiget aliq̄ resolutiōe vī ⁊ doctores sancti bāc dictionē ut i hoc loco i sua ꝓpria significatiōe relinquūt: ut patz i glosa bñ ituenti. sicut eni cū dī de deo in ps. q̄ ꝓducit herbam seruituti hoiuz ut educat panē de ira: nō excludit q̄n deꝰ p multas alias vias posset educē panē de ira sine b q̄ herbā p̄ius ꝓduxisset b q̄ deꝰ voluit in stituere istū modū determinatū. pducēdi. ⁊ sic eductio panis de ira habet causalitatē respectu. pductiōis herbe. vī li ut: tenet causalit ibi sic ⁊ i hoc loco.

Replica correctozij ꝺ Burgeñ. semi hereticū.

In ca. xj. Burgeñ notat postillatoꝝ dicentē li ut: nō teneri causalit b cōsecutiue cū dicit. Iccirco posui te ut oīdā i te fortitudinē meā. obijciens ⁊ allegās mira putās ea cē cōtra postillatoꝝ q̄ tn nō est: sed potiꝰ p eo ut patz diligēt ituēti. nihil eni potest cē deo causa motiua ad extra ⁊ in rōne finis nec forme nisi p̄secutiue. ⁊ hoc ē q̄ dēdit postillatoꝝ: seq̄tur eni consequētia legali: ꝺ pharao fuit malicia iduratus ꝺ dīm: g deꝰ voluit in eo oīdere fortitudinē suā. ⁊ sic malicia nō fuit causa nīsi occasio p̄secutiōis ex lege p deū ordinata ut deꝰ cū flagellaret ⁊ i eo suā potentiā oīderet. ⁊ ad b valet exēplū de pductiōe panis de terra q̄a ita ordinē nature istituit q̄ pus ira germinaret ⁊ gramē pduceret i granū ut fieret panis p̄ter ex ordine istituto. Sed ⁊ illud q̄ Burgeñ. ex dictis sci Tho. scda scde. q. lxxiij. applicat ꝓposito videt minꝰ catholice dictū: videlicz q̄ ex ordiatiōe diuīa oportet hoies agere ut effectꝰ a deo instituti ipleant: nā ex eo sequit in mā pñti q̄ pharaoni petīti obstinatiōis iputari nō debet q̄a ſm b oportuit eū cē cām diuīe glificationis si causalit teneri debeat ut vult Burgeñ. in his aūt q̄ oportet fieri sicut i natura lib ⁊ necessarijs nō laudamur nec vituperamur testimb phōs ⁊ theologis: seq̄tur etiā illā obstinationē fuisse nō solū ex diuina p̄missiōe sz etiā istitutione ⁊ ordinatiōe q̄ nō sonat theologice: cū doctores sancti ⁊ mgr snīaꝝ huiusmōi obstinatiōis sicut nec alioꝝ maloꝝ culpe nō velint eē cām positiuā sz defectiuā. doctrina eni Scoti ē q̄ in reprobatione deꝰ nullū actū positiuū habet circa reprobatū sz solū negatiuū: nō ordināꝺo ad gloriam ⁊ grām vī si dictū sancti tho. veritatem hēre posset i positiuis ordinatis p deū i ꝓposito aūt. put Burgeñ. applicat nō videt cōsonare. In ca. x. vbi dicit i postilla: Ubicūq̄ aūt habitabāt filij israel lux erat ⁊c. Additio.

Non videt necessariū dicē q̄ ista plaga. s. tenebraꝝ fcā fuerit mediātib celi lumiaribus: sufficit eni q̄ fuerit solū in aere ⁊ vbi egyptij habitabāt trīs: vī aer ille fuit ingrossatꝰ ⁊ densatꝰ p̄tute diuīa mediātū q̄ p̄dixi diafaneitatē sic ut nō esset capax lucis: q̄ patz mānifeste ex b q̄ dicit: Tribus diebꝰ nemo vidit frem suū. nā si aer fuisset capax lumis potuissent se vidē inicē cū lucernis seu lāpadibꝰ ignetis q̄bꝰ hoies coiter illumināt etiā i nocte p̄tucūq̄ obscurissima. hoc etiā videt sonare verba q̄ dicūt de his tenebris. s. ut palpari queant. ex qua q̄de grossitie tā palpabili ꝓtingebat q̄ dī: Nemo mouit se. q̄a tāta erat grossities q̄ impediebat motū: i sola eni obscuritate p̄tucūq̄ careat luce hoies mouent p̄serti in locis sibi notis vī etiā i nocte obscurissima nōnulli p̄ficiscūt. ⁊ ideo oportet q̄ bꝰ q̄ dicit: Nemo mouit se cā fuerit grossicies palpabilis aeris tenebrosi: vī i hac plaga celi luminaribꝰ suo more influentibꝰ aer egyptioꝝ nō recipiebat lumē rōne p̄dicta aer ꝺo hebreoꝝ illuminābat ut solebat. Est eni hec expositio magis cōsona rōni: quia ſm pbm Frustra fit p̄ plura q̄ pōt fieri p pauciora: ⁊ eadē rōne q̄ pōt fieri p miora nō requirit q̄ fiat p maiora. ⁊ ideo nō oportet dicere q̄ deꝰ i hac plaga influētiā celestiū luminariū mutauerit sicut nec lra hoc dicit: sz solū fuit mutatio in nā aerea elemētari mō p̄dicto.

Replica correctozij ꝺ Burgeñ. ruralē.

In ca. x. Bur. notat postillatoꝝ dicētē plagā nonā q̄ erat tenebraꝝ fuisse mediātibꝰ lumiaribꝰ celi i q̄bꝰ deꝰ suspēdit getū secūdū. s. illuminare nulla mutatiōe facta i eoꝝ nā q̄ ad actū p̄mū q̄ ē lucē: sic etiā dic supꝰ Daniēlē de igne triū pueroꝝ i q̄ fuit suspēsus secūdꝰ actꝰ q̄ ē calefacē cōburē: p actu. s. calere manēte Quē modū dicēdi rōnabilē ⁊ itelligibilē Burgeñ. hic nitit cozrūpē dicēs q̄ illa plaga. s. tenebraꝝ sit facta p cōdēsationē aeris tāta: ut q̄dē diafancitatē. ⁊ hoc p̄bare nitit ex eo q̄ dī i lra q̄ tribus diebꝰ nemo vidit frem suū: asserēs si aer fuisset diafanꝰ ⁊ capax luc potuissent accēdē lucernas ⁊ sic se mutuo vidē. Itē secūdo ex eo q̄ tenebre i lra dicūt palpabiles: qō ꝓtigebat ex bꝰ mōi i grossatione q̄ tāta fuit ut etiā motū ipediret: q̄a dī i lra: q̄ nēo mouebat se de loco. ⁊ confirmat factū suū duplici rōne: prima q̄a frustra fiūt p plura q̄ pōt fieri p paucioza. secda rō q̄a frustra fit p maiora qō p miora fieri potuit cuiusmodi ē aer respectu lucis: sz hec videt grossa ⁊ ruralis imaginatio mihtās ꝺ rōnem ⁊ nām rerū: nā destruit nām: rōnē: ⁊ nomē plage. ipsa eni plaga dī i lra tenebra: tenebra aūt ē p̄uatio lucis i subiecto apto nato: q̄ p̄uatio imaginatiōe Bur. locū nō bz: q̄a nihil aptū ē illuiari nisi diafanū q̄lis nō erat aer egyptioꝝ p̄tūc ſm Bur. ⁊ sic ſm eū nō pōt dici plaga tenebraꝝ sz cōdēsationū: qō ē ꝺ lrām. Secūdo destruit nām ⁊ rōnē aeris: nā aer de sua nā ē cozpˢ inēminatū ēmis ꝓprijs. ⁊ iō diafanū. ꝺdēsatiōe igit Bur. posita q̄ aer nō sit diafanꝰ seq̄t aerē nō eē cozpˢ inēmiatū. ⁊ sic seq̄t aerē nō eē aerē. Tertio destruit motum nālē q̄a posita tali densitate aeris ut impediret motū aialē etiā impediret motū nālē ⁊ iō i tali aere graue positū nō moueret deorsū: nec leue sursum: nec apud egyptios tribus diebꝰ fuisset in tali aere inspiratio ⁊ respiratio: ⁊ sic nouo miraculo sine spiraculo tribꝰ diebꝰ vixissent. ⁊ multa alia icōueniētia ꝓtingūt sic grosse imagināti

nec rōnes eum mouentes ad sic dicendum cogunt. Nā pma ꝙa
supponit cōtra lrām ꝙ potuissent accendere lucernas:nā in lra dr
ꝙ nemo se mouebat de loco tēpore illo tenebraz:ideo nemo pote-
rat accēdere lucernā.Et breuiꝫ potest dici ꝙ eodē miraculo q̄ de
suspendit actū secūdū luiariū celi q̄ ad egyptios itaetiā lumiariū
q̄rūcūq;.ꝛ sic nec ignis nec cādela illumiatiōis officiū būissent: ꝫ
remāsissent i suis naturis ꝛ actib⁹ pmis:nec oporteret ibi assigna-
ri secūdū miraculū.nec scōa ei⁹ rō mouet cū dicit tenebras fuisse
palpabiles:ꝫ eni dr hypatolice ꝑm glo.inlineārē:ꝙa tenebre pal-
pari nō pñt:ꝫ significat magnitudinē tenebrarū.ꝑm enim virtutē
sermonis si talis aer trānsatus ꝙ litterā pretēderet potius diceret
tenebrosū palpabile q̄ tenebra.ꝑm aūt illā positionē aer tenebro-
sus poni nō pōt:ꝙa cūnō cēt diafan⁹ nō fuisset capax lucis igit nec
ꝓpationis oppositē.sicut lapis nō pōt dici cec⁹:ꝙa nō est capax vi
sus ꝛc.Cōfirmatiōes āt b⁹ positiōis sūt ꝫ ponētē:qñ eni pmo dr:
Frustra fieri ꝓplura ꝛc. manifestum ē ex dictis ꝙ oportet apud
Bur.plura assignare miracula apud postillatorē aūt vnicā suspē-
sionē act⁹ secūdi cuiuscūq; lucis initit igit pauciorib⁹.Nō scōo
addit:Frustra fieri p mai⁹ ꝛc.ꝫ eū ē ꝙa ꝙ aerē ꝛ ei⁹ dispositionē te
nebre fierinō pñt luce pñte ꝑm oēm sui actū:tēsitas eni aeris sic
facit nubilū nō tenebrā ut patz tpib⁹ nebulosis. In exodio nanq;
mūdi añ lucis creationē dr:Tenebre aūt erāt sup faciē abyssi,p⁹
creationē aūt lucis nunq̄ legimus tenebras nisi luce ꝛ ficiēte ꝑm
actū ꝑm.s.illuiare,ꝙ actū āt pmū nūq̄ ꝛ fecit lux q̄n i scīpa lucēt

In ca.xj. vbi dr in postilla:Nō audiet vos ut multa signa fiāt.
Stud ut:cū dr:Ut multa signa fiāt.pōt Additio.
accipi causalit eo mō q̄ accipit sup.ca.ix. vbi dr:Ideirco
posui te ut ostēdā i te fortitudinē meā.ut ibidē fuit ꝛclara-
tū i additiōe vltima. Replica correctorij ꝫ Burgen.

In ca.xj. Bur.notat postillatorē ꝛ li ut:tēto cōsecutiue
nō causalit:ꝫ sup.ca.ix. huic obiectiōi rnsū ē.ꝛ ab ꝫ loco
vsq; ad ca.xiiij. multa ponit Bur.q̄,ꝙ additiōib⁹ dimitto
ꝛ si aliq̄n videāt postil.notare facilē tm euacuari pñt.

In ca.xij.vbi dr in postilla:Mēsis iste,s.marti⁹ q̄ apud hebre-
os vocat nisan.ꝛc. Additio.j.

Mensis q̄ apud hēb vocat nisan:ꝓprie loquēdo nō ē marti⁹
nr̄ nec aprilis:nā cū ipsi cōputāt mēses ꝙ lunatiōes raro
cōtingit ꝙ pma dies lune cōcurrat cū pma die martij;ꝫ frequenē
ꝛ ut i plurib⁹ ꝛnit i alijs dieb⁹ sequētib⁹ pmā diē martij:ex q̄ se-
quit ꝙ mēsis nisan cōcurrit frequēē ꝛ ut plurimū cū aprili ꝑm aliq̄a
ptē sui.ꝛ ꝛc hoc multū inq̄rere magis videt curiosū q̄ vtile:cū ad ex-
positionē lre ꝫ nō sit necessariū scire.ꝫ q̄ magis videt ꝫ ꝓsiderā-
dū seu iquirēdū ē ꝫ q̄ dr:Mēsis iste erit vobis pncipiū mēsiū vi
ꝛc eni ꝛtradicere huic q̄ dicit.j.Exo.xxiij.vbi ꝛc trib⁹ solemni-
tatib⁹ agni agit:ibi eni dr ꝙ solēnitas ētia.s.tabernaculoꝝ q̄ coīter
ē i mense septēbri ē i exitu āni.dicit.n.sic Solēnitatē q̄.supple cu-
stodies i exitu āni qñ congregaueris oēs fruges tuas ꝛ agro vñ ꝙa
cū ann⁹ ē circularis ipsi⁹ exit⁹ bz attigere suū pncipiū sequitur ꝙ
pncipiū āni ē in mēse septēbri qñ congregāt fruges ꝛ agro:nō aūt i
mēse martio q̄ ē mēsis nouarū frugū:ꝫ idē patz.j.Exo.xxxiij.vbi
ꝛ solēnitate tabernaculoꝝ dicit:Qñ redeūte anni tpe cūcta con-
dūt.ex q̄ps ꝙ tpe q̄ cūcta cōdūt q̄ ē fere i mense septēbri:tūc est
reditus āni.s.ad suū pncipiū: Ad cui⁹ declarationē q̄rēdam sūt
tria attēdēda.ꝑmū.s.ꝙ licet inē hebreos sit disceptatio ꝛ mense q̄
creat⁹ ē mūd⁹ an.s.ē ille i quo coīter ē eqnoctiū vernale q̄ ē mar-
tius apud nos uel ille i q̄ ē eqnoctiū autūnale q̄ apud nos ē septē-
ber nūq̄ tñ legit i scripturis sacris ꝙ hebrei aliq̄n cōputauerint a
creatiōe mūdi:ut ps discurrēdo p totā bibliā:ꝫ prī⁹ inuenit ꝙ cō-
putatio eoꝝ añ legē erat sūpta ab etate boiꝝ ꝛ ꝙ gestis pncipa-
liē agit,ꝓstat eni ꝙ diluuiū fuit vnū ꝛ maxis euētib⁹ mūdi narra
tiōe dignis.ꝛ tñ cū i scripta fit mētio ꝛ initio ipsi⁹ diluuij Beñ.
vij.ca.nō cōputat eū a creatione mūdi:q̄a nō dicit: In tali anno
p⁹ creationē mūdi ꝓtigit diluuiū ꝛc.ꝫ dicit In āno vite ipsi⁹ noe
ꝛ mēse secūdo.cōputādo a vita ipsi⁹ noe:nō aūt a mūdi creatiōe
Silr i alijs gestis q̄buscūq; vbi ꝛ tēpoꝝ cōmutatione agit nūq̄
fit mētio ꝛ creatiōe mūdi.Cui⁹ rō videt cē:nā licet mūdū fuisse
creatū a deo hēam⁹ certitudinaliter ꝙ fidē i sacra scriptura cōtentā
ꝑ cui⁹ fidei ꝓtestatiōe septē dies ebdomade nō hēāt noia ꝓpria
sicut apud gētes ꝫ ꝛnoiabant ꝛ numerabāt a sabbato i q̄ bñficiū
creatiōis recolit:ꝛ ꝫ dicēdo pma sabbati:secūda sabbati:nō tñ ex
tali fidei certitudine hēm⁹ mūdū fuisse creatū i tali mēse uel itali
ꝛ iō ꝛ hoc ueniūt oīuerse opiones sine fidei ꝑiudicio.vñ i hoc qđ
dr:Mēsis iste ē vobis pncipiū.nō ē arguēdū ꝙ ātea ppls isr l'ha-
buisset aliū mēsem ꝑ cū nullū talē hērent ꝫ ex ꝫ datur intelligi
ꝙ modo dabāt eis ordo cōputādi menses ānoꝝ.s.ut sumerēt iitiū
ab illo mēse ꝑ vernali ,ꝓt bñficiū redēptiōis.ꝛ ne eqvoce ꝓcedat
i nob⁹ mensiū:attendendū est qđ apud hebreos antiquos menses
nominabantur ꝑm ordinem numeralem tm̄ silr primus mensis.
secundus mensis ꝛc. sine aliq̄ noie ,ꝓprio.ꝛ hoc durauit inter eos
vsq; ad captiuitatē babylonicā:vbi ꝙ cōsuetudinē cū Chaldeis re-
cepērūt noia chaldaica mēsiū:ꝑm quā cōputationē ꝑm⁹ mēsis.s.
nouaꝝ frugū i q̄ pascha celebrāt:q̄ etiā cōcurrit ꝑm ptes cū mar-
tio ꝛ aprili:ut dictū ē vocat nisan chaldaice.silr mēsis septim⁹ in
q̄ festū tabernaculoꝝ celebrāt q̄ etiā ꝓcurrit cū mēse septembris ꝛ
octobris ꝑm ptes vocat Tyseri: chaldaice.ꝛ ꝫ est manifestē vrū
q̄a in tota sacra scriptura nō inueniūt ista noia noua mēsiū añ pre-
dictā captiuitatē:ꝫ p⁹.s.libris Esdre:Hester:ꝛ Macb.vñ dctores
ātiq; hebreoꝝ dicūt ꝙ noia mēsiū ascēderūt cū eis ꝛ babylonia
ad quā variationē noiatiōis mēsiū assignāt causam satis rōnabi-
lē.Dicūt eni ꝙ sicut ob memoriā redēptiōis egyptiace recepērunt
mēses pncipiū ꝛ noiationē a mēse i q̄ fuerūt redēpti: ut dictū ē ꝛ
ita i q̄libt noiatiōe cuiuscūq; mēsis iplicabat memoria ipsi⁹ redē
ptionis dicēdo ꝑm⁹.secūd⁹ ꝛc.pari rōne p⁹ redēptionē a babyloni
ca captiuitate ut etiā facerēt mētionē ꝛ secūda redēptiōe acceper-
ūt noia chaldaica supaddita noib⁹ numeralibus pdictis:ut patz
Hester.ij. vbi dr:In mēse decio ipse ē mēsis Thebeth.ꝛ hester.iij.
dr:In mēse duodecio ipse ē mēses Adar.Thebeth āt ꝛ Adar sūt
noia chaldaica.vñ p ista cōputationē sic cōposita iplicabat memo
ria vtriusq; redēptionis.s.egyptiace i ꝫ ficbat cōputatio a pmo
mense i q̄ fuerat redēptio pma ꝛ pncipalis eis facta.Silr iplica-
bat memoria redēptionis babylonice inq̄tū supaddebāt noib⁹ mē
siū numeralib⁹ pdictis noia chaldaica q̄ ꝛ nouo recepant ꝙ quer
sationē cū chaldeis.q.d.Sup flumia babylonis sedim⁹.ꝛ ide vñs
nos literauit.Et notandū ꝙ alia noia q̄rūdā mēsiū q̄ qñq; legūt
i scripturis:ut cū dr.iij.Re.viij.ꝛ mēse septio qđ ē mēsis Ethā-
nim.ꝛ sic ꝛ alijs paucis q̄ inueniūt nō fuerūt noia coia apud totū
ppl'm.vñ nec remāserūt iter eos tales noiatiōes sicut pdicte chal-
daice ꝛ numerales noiatiōes ut dictū ē.Tertia ꝓ ad ,positum
sciēdū ē ꝙ duo pncipia ānoꝝ diuersa apud hebreos cē ex sacra scri
ptura cōprobāt q̄rū vnū ē pncipiū mēsis pmi q̄ erat mēsis prim⁹
ut ꝫ ca.cōtinet a q̄ pncipio solēnitates cōputabāt:q̄a i mēse ctio
.s.a pmo fiebat festū hebdomadaꝝ.ꝛ i mēse septio festū tubarū.
Silr ab isto pncipio cōputabāt magna facta q̄ cōtigebāt ut edi-
catio tēpli p salomonē:ꝛ q̄.iij. Re.vj.ca.dr:Fcm igit ē.cccclxxx.
anno egressionis filioꝝ isr'l ꝛ ēra egypti ꝛc. Edificauit salomon
domū dñi.Secūdū ꝓ pncipiū ē in mēse septio qñ redeūte āni tpe
cūcta ꝓdūt,put dr.j.Exo.xxxiiij.ab isto eni pncipio cōputabātur
āni q̄ ptinebāt ad sabbatum ēre:ꝛ q̄b⁹ Leui.xxv. Sex ānis seres
agrū tuū ꝛc.septio aūt āno sabbatū erit ēre reqetiōis dñi.a q̄.s.
pncipio etiā cōputabat ān⁹ iubile⁹ q̄ p⁹ septē hebdomadas ānoꝝ
celebrabat.vñ ibidē dr:Numerabis q̄ tibi octo ebdomadas ānoꝝ
ꝛc.ꝛ seqt:Sanctificabis q̄ ānū q̄gesimū,ꝛ vocab remissionē
cūctis habitatoribus ēre:ꝛ ipse.n.ē iubile⁹.Ex aūt hoc cōputatio iu
bilei hēat pncipiū nō i mēse pmo ꝫ i mēse septio,ibidē ondit cū dr
Clāges buccina i mēse septio ꝛ decia die mēsis i die ꝓpitiationis
ꝛc.Rō aūt q̄re hec cōputatio sabbatoꝝ ēre nō sumebat pncipiū a
pmo mēse assignat a doctoribus hebreoꝝ talis:Nā i septio āno cuius
libet hebdomade nō licebat serē agros neq; colligere nisi ea q̄ spōte
nascebāt.ꝛ ipsa erāt coia oib⁹ hoib⁹ preoribus ꝛ iumētis ꝛ huiusmōi
ut i ca.pdicto Leui.dr vñ si talis cōputatio icipet amēse pmo illa
q̄ i eodē mēse nascerētur semiata i pcedēti āno nō colligerēt a suo
dño tanq̄ ,ꝓpria ꝫ cēnt coia:similit in autūno ꝛ hyeme sequētib⁹
eiusdē āni nō licebat seminare aliq̄d cū cēt i āno sabbati.ꝛ sic duo
fruct⁹ cēnt ꝛpditi in q̄libt hebdomada ānoꝝ qđ valde difficulter
posset supportari:ꝫ cū initiū bui⁹ mōi cōputationis sumebat i mē
se septimo fruct⁹ huius āni tm̄ erat sub sabbato:qđ erat magis to-
lerabile. In eo.ca.xij. vbi dr i postilla:Ex ista lra ꝛ ea q̄ seqt.
j. Juxta quē ritū tolletis ꝛ hedū.ꝛ seruabitis eū vsq; ad ꝛcimā-
quartā diem ꝛc. Additio.ij.

Hec immolatio paschalis ꝑm hebreos doctores ꝓcipuos ꝛ agno
rebat fieri nō āt ꝛ hedo:qđ ꝓgruit tā cā hrāli.b⁹ sacri-
ficij ꝙ etiā figurali ꝑmū p:nā ꝑm Ra.Mo.gerūdē.ꝛ alios ꝓci
piebat agn⁹ occidi i ꝑ mēse:ꝙa signū arietis ē tūc i potissimo suo sta
tu:ꝛ tūc sol ē cōis in eodē signo:ꝛ ꝙa egyptij arietē venerabātur
in hoc ꝛ⁹ volebat ostendere ꝙ nonsolum egyptios sed etiā deos

eoꝝ iudicabat. vñ. j. eo. ca. Et i cūctis viis egypti faciā iudicia: q̄ q̄dē rō nō bēret locū in hebdo: hebd⁹ eni bz signū .ꝑfū nō i ariete: ꝑ i capcorno: qō ē vecimū signū i q̄ sol ē coiter i vecio mēse cōputan do a ꝑmo. Secūdū pz. l. ꝑm rōnē figurale: nā Christ⁹ i sua passiōe p agnū significat nō p hebdū tā apud .ꝓphetas: ut Isa. liij. Tanq̄ agn⁹ coza tōdente ꝛc. ꝙ apud plus q̄ .ꝓphām. l. iobānē baptistā q̄ Xp̄m ostendens ꝛ suā passionē prenosticās dixit: Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit pcta mūdi. Job. j. ca. Christ⁹ etiā ve extremo iudicio loquens vbi iusti seperabuntur ab iustis: per agnos iustos: per hedos iniustos significauit: Math. xxv. ca. Valde igitur inconsonum esset ratione figurali huius sacrificij q̄ hedus imolaret. De aūt i trāslatiōe nra habeatur: Juxta quē ritum tolletis hedū. non cōsonat hebraice veritati. veritas eni hebraica bz: De arietib⁹ ꝛ capris accipietis eū. .put postillator dicit. ꝛ ē sens⁹ q̄ agn⁹ ille imolād⁹ accipiend⁹ erat ve aliquo grege i q̄ cēt arietes ꝛ capre .put coiter solēt associari qō cōgruebat rei figurate: ille eni ver⁹ agn⁹ q̄ mūdi pcā abstulit a iustis q̄ p agnos: ꝛ a peccatorib⁹ q̄ p hedos venotāt velcēdit: .put doctores tradūt Math. j. ꝛ Lu. iij. vbi ve genealogia xp̄i agit. vñ ꝛ glo. sup illud: Juxta quē ritū ꝛc. qa ve iustis ꝛ pcōrib⁹ Xp̄s carnē assūpsit: ut nemo ve vnia velperet: nec obstat q̄ aliq̄n p hedū Xp̄s intelligi possit: vt. j. Reg. xvj. ve illo hirco cui⁹ sors exijt dño. Silr ibidē ve alio hirco q̄ portabat oēs iniq̄tates ꝑpli i erā solitariā: qa ve his ꝛ silib⁹ intellexit Christ ꝑm similitudinē carnis pcti. vñ ꝛ illis nō additisse macula sic ꝑ i agno paschali bic eni figurat Xp̄s sub rōne māsuetudinis ꝛ inocentie.

In eo. ca. xij. vbi dr i postil. Hēbitis aūt. Vic ꝓnter vescribitur q̄liē pbase sit celebrādū. Additio. iij.

Hec mod⁹ declarādi bn⁹ q̄ dr: Cultu sempiterno. quem ponit postillator: Aug⁹. ponit sub divisiōne. put ponit in glo. vbi sic: Aut ḡ sic appellant eēnū q̄ nō spōte audeat ꝓtermittere: aut nō signa rer⁹ ꝑ res q̄ significāt. hec i glo. Videdū ē ḡ ꝑm ꝑmū modū intelligēdi q̄ planior ē quō pōt saluari q̄ ꝑ ceptū ve pascha celebratiōe nō obliget sempiternalit⁹. put ifra sonat. Ad q̄ sciendū q̄ i hebraica ifra vbi nos hēm⁹: sempiterno. ponit hec dictio balā q̄ idē significat. ꝓpe q̄ apud nos ꝑ dictio seculū. vñ sensus .ꝓp⁹ b⁹ life i hebraico ē: Celebrabitis hāc diē solēnē i gnationib⁹ vris i seculū. Seculū aūt apud hebreos sicut ꝛ apud nos latinos ponit .p q̄libet spacio tpis ve terminātis alicui⁹ vite durationē ut. j. dr: Et erit ei ser⁹ vsq̄ i seculū: vbi li seculū nō significat ꝓpetuitatē seu eēnitatē durationis simplicit. ꝑ significat totū spaciū vite illi⁹ serui q̄ p totā vitā suā vebat ee i seruitute. vñ ꝛ i scripturis sacris duratio pntis vite vocat seculū. ꝛ duratio future aliud seculū p se: ꝛ sic intelligit illud ps. Bndict⁹ dñs a seculo ꝛ vsq̄ i seculū. Similit ꝛ i symbolo dicim⁹: Vitā venturi seculi. Qua rōne antiq hebreoꝝ totū tps durationis mosaice legis vnū seculū vocār. ꝛ tēp⁹ messie aliud seculū .ꝓpt distinctionē coꝝ q̄ ad vitā spūalē ptinēt i vtroq̄ seculo vñ cū i preceptis b⁹ mōi ꝓserti cerimonialib⁹ observādis addit. In seculū: intelligi vebet .p toto spacio durationis legis mosaice q̄ ē vsq̄ ad aliud seculū. l. seculū Christi: ꝛ iste ē mod⁹ rndendi .ꝓp⁹ hebreis cū ve euacuatiōe cerimonialiū in q̄b⁹ sepe dr q̄ seruāda fūt i seculū nō arguūt. l. q̄ intelligit .p spacio durationis legis mosaice: q̄ ē q̄dā seculū distinctū a seculo cōprehēdēte spaciū durationis legis mosaice: q̄ q̄dē mod⁹ loquēdi ve duplici scīo coiter tenet etiā a talmudicis i varijs locis. In eodē ca. xij. vbi dr i postilla: Jte tollētes aial. Jn hebr. br: Emite accipite.

In hebreo in ꝑ loco nō dicit: Accipite aial Additio. iiij. ꝑ ē ibi q̄dā dictio que q̄nq̄ significat ouē i singulari: q̄nq̄ oues i plurali: ꝛ q̄nq̄ significat gregē. vñ Beñ. xxvij. ca. vbi dr Jade ad gregē. ponit eadē dictio sicut hebr. ꝛ ē sens⁹ q̄ moyses monebat .ꝓpm bre gregē seu greges i q̄ solēt ee arietes ꝛ capre ut ide acciperēt agnū paschalē q̄ accipiēd⁹ erat ve grege i q̄ essent arietes ꝛ capre: ut dictū fuit. ꝛ. i eo. ca. additione. ij.

In eo. ca. xij. vbi dr in postilla: Hec ē religio pbase ꝛc.

Dictio q̄ ponit i hebreo i hoc loco vbi trāsla- Additio. v. tio nra bz: Hec religio. nō significat .ꝓpe religionē nec cultū. ꝑ cerimoniū uel legitimū ut satis notū ē scientib⁹ .ꝓpetatē bn⁹ lingue: q̄ magis posset approbari ritui paschalis festivitatis q̄ ꝑcipue fuit figurativ⁹ ꝛ cessauit veniēte re figurata: sicut ꝛ alia cerimonialia ꝛ legalia.

In ca. xiij. vbi dr i postila: Circa ꝓmū ꝓsiderandū q̄ scificatio .ꝓpe accepta ꝛc. Additio. j.

Sanctificatio neq̄ .ꝓpe neq̄ large videt accipi .p redēptione alic⁹ scificati seu vo obligati: put videt velle postil. imo redēptio excludit scitatē a re scificata q̄ ꝑcio redimit⁹ p q̄ res vo als scificata reddit .ꝓphana: ut pz eo. ca. ve redēptiōe ꝓmogenitoꝝ hois. ꝛ ve mactatiōe ꝓmogeniti asini i ouē ꝛ foste i ꝑ loco vitium scriptoris inuenit i postilla: qa vbi dr Alio mō accipit scificatio magis large .p redēptione ei⁹ q̄ ē dño obligatū vebuisset dicē: q̄ alio mō accipit scificatio magis large .p applicatiōe seu obligatione alicui⁹ ad diuina tali mō q̄ posset redimi precio sicut bic.

In eo. ca. xiij. vbi dr i postilla: Postq̄ dictū ē ve agno paschali q̄ ptinet ad ꝓmū sensū q̄ b. istoric⁹ ē ꝛc. Additio. ij. Jrca sensū spūalē⁹ pceptū. l. ve agno paschali multa notabilia tradūt a doctorib⁹ prec illa q̄ bic i postilla traduntur ꝑ illa .p magna pte tradūt i glo. col: nō bic prec mittūt. Quū tū vi vet notādū q̄ inē ceta ve. le. sacrificia ꝑ sacrificiū videt pcipuū. Ad q̄ sciendū q̄ .put coiter doctores tradūt triplex ē rō sacrificior ve. le. q̄rū vna ē ad vtestatiōnē idolatrie. secūda ē ut ille ꝓpls ꝓm illi⁹ stat⁹ cōgruētia i vei cultū ordinaretur. tēia ē ut mysteriū Xp̄i figuraret: sicut ꝛ ceta eoꝝ gesta: ꝓm illud. j. Cor. x. Hec i figura ptigebāt illis ꝓm aūt q̄libet pdictoꝝ triū sacrificiū agni paschalis videt ee pcipuū. ꝓmū pz: nā in ꝑ sacrificio p celebrato maxime fiebat vtestatio idolatrie cū israelitici adhuc i captiuitate egyptioꝝ exītes arietē quem egyptij colebāt publice imolabāt q̄ erat maxie abominabile egyptijs. vñ. ꝑ. viij. ca. Abominationes eni egyptioꝝ imolabim⁹ vo nro. Secūdū pz: nā ꝓm scīm Exo. j. scde q. cij. ar. v. rndendo ad. q. sic p circūcisionē istituebat .ꝓpls ad colēdū vēū sine q̄ null⁹ admittebat ad aliq̄ legalia: sic p cīū agni paschalis ꝓmo ꝓpls būit vsū eoꝝ q̄ ad diuinū cultū ptinebāt ad quē q̄dē elū null⁹ icircūcisus admittebat: ut supꝛ. xij. ca. Tertiū pz: nā ꝓm scīm Exo. iij. pte. q. lxxiij. ar. vlti. i coꝛ. q. in sacro eucharistie in q̄ Xp̄s cōtinet ꝛ meoria passiōis ei⁹ pcipue recolit⁹ tria considerare possum⁹. l. illud q̄ ē sacrm trīm. l. panis ꝛ vinū. ꝛ ꝑ potissima figura fuit melchisedech oblatio q̄ obtulit panē ꝛ vinū. Secūdū illud q̄ ē res ꝛ sacrm: cui⁹ figure fuerūt oia sacrificia ve. le. ꝛ pcipue festū expiatiōis q̄ erat solēnissimū. Tertiū ē effect⁹ b⁹ sacri: cuius pcipua figura fuit māna inq̄tū hebat i se oīa sapozis suauitatē: ut bn. Sap. xvj. Sicut ꝛ gra b⁹ sacrm. q̄tū ad oia reficit mētē: agnus aūt paschalis q̄tū ad ꝑ tria figurabat ꝑ sacrm. q̄tū eni ad primū: qa mūducabat⁹ cū panib⁹ azimis. vñ Exo. xij. Edēt carnes ꝛ azimos panes q̄tū ꝓ ad secūdū qa imolabat⁹ ab oi multitudie filiorū isrl. xiiij. luna q̄ fuit figura passiōis Xp̄i. xiiij. luna ꝓmi mensis celebrare q̄ .ꝓpe inocentiā dr agn⁹. q̄tū eni ad effectū qa p sanguinē agni paschalis. ꝓtecti sūt filij isrl a vastāte āgelo ꝛ educti ve egyptiaca seruitute. ꝛ sic ponit figura bn⁹ sacri pcipua agnus paschal⁹ qa ꝓm oia eā repsentat. hec ille. Et notādū q̄ luna. xiiij. ꝑ figurat tā tēp⁹ passionis Xp̄i q̄ tēp⁹ institutiōis b⁹ sacri licet in effectu fuerint ab inuicē q̄si p vnā diē nālē distātia ut plenius dño cōcedēte tractabit⁹ sup Math. in q̄dā addi. vbi agit⁹ ve cena dñi ꝛc. Jtē notādū q̄ ꝑ ceptū sacrificij agni paschalis ē ꝓmū ꝑceptū mosaice legis. l. i ordine ꝑceptoꝝ ꝓpo israelitico a deo per moysen iūctoꝝ. Silr ꝛ ꝓmū sacrificiū a toto ꝓpo israelitico celebratū. vñ q̄a ꝓm pbm. in. x. Meta. ꝓmū i q̄libet genere ē mēsura oīuz q̄ sub illo genē cadūt. iō illud sacrificiū videt ee q̄si q̄dā mēsura alioꝝ spāliē sub rōne figurativa: nā sic ad albū p accessū ꝛ recessū ceī colores mēsurāt: ut dic⁹ vbi sup: sic ceta sacrificia p accessū ꝛ recessū ad istud q̄tū ad ꝓfigurationē mysterij Xp̄i mē surāt: ut pz ex dictis. Jtē notādū q̄ sicut istud sacrificiū fuit ꝓmū a ꝓpo i illo statu celebratū ꝛ deo acceptū: sic etiā fuit vltimū sacrificiū i illo statu celebratū ꝛ deo acceptū. ꝛ ꝑ. l. q̄ Xp̄s i cena in q̄ q̄dē cena figurā ꝛ figuratū simul Xp̄s celebrabat dās ēminū figuris ꝛ icipies vera mysteria: qō erat q̄d vesideratissimū ad humanā salutē: ꝛ iō Luce. xxij. ca. dixit: Desiderio vesideraui hoc pascha mādncare vobiscū. Et notādū q̄ qa ꝓmū ꝛ vltimū i q̄libet re bz excellētiā singularē: ꝓncipiū .n. ē q̄si dimidiū tot⁹: ut pz i ꝓmo etbicoꝝ: vltimū aūt bz rōnē finis. ꝛ ꝓfīs optimi: iō ꝓm hāc consideratiōnē ꝑ sacrificiū ine ceta excellētiā obtinet singulare.

In ca. xiiij. vbi dr i postil. Et viderūt egyptios mortuos. Ponio iosephi i ꝑ loco nō videt tenēdam⁹ ꝓm Additio eā oportet dicē q̄ vesertū etban ē duplex vnū citra mare sertum etban: in q̄ fuerūt stati postq̄ recesserūt ve socoth ꝛ ve sertū etban in q̄ fuerunt post transitū maris: ut pz ifra. bn. intuenti Qō aūt postil. approbādo pdictā opionē dicit nō ee veritē q̄ ve⁹ veducēr eos ad erā adūsarioꝝ: pcedēdū ē: ꝑ ex ꝑ nō pcludit sūū intētū: nā mare rubrū erat i ptib⁹ .ꝓpinq̄s ere egypti: ut pz ex ꝑ q̄ in trib⁹ diēb⁹ accesserūt ad eā filij isrl lz fessi ꝛ onerosi. ꝛ extendebat⁹ vsq̄ ad erā .ꝓmissiōis ēminādo eā ꝓm plagā orientalē: ut bn. j. xxij.

ca.i textu⁊ in postilla .⁊ sic filij isr'l trāseūtes p litt⁹ mar fm eius lōgitudinē sp elōgabāt ab egypto⁊ appropiq̄bāt ēre ꝓmissiōis.⁊ sic vꝛ ē q⁹ p⁹ trāsitū mar filij isr'l nō appropiq̄uerūt egypto: ꝟ magi elōgauerūt se. Vñ vsertū etban itelligēdū ē eē idē ut dictū ē:⁊ to tū existēs citra ⁊ ꝓpe mare rubꝛū:⁊ ē magnū vsertū:cui⁹ vna ps ē ꝓpe egyptū:i q̄ pte igressi sūt mare.⁊ alia ps ē remotior ab egypto:i q̄ pte ꝓtinet vsertū sur tāq̄ q̄dā gticula i q̄dā toto.⁊ iō dr i sequēti ca.q⁹ egressi vꝛ mari rubꝛo igressi sūt vsertū sur.⁊ Ru. xxxiij.q⁹ cū trāsissent p mediū maris rubꝛi iuerūt i vsertū Etban

Replica cozrectozij contra Burgeñ.

In ca.xliij.postil.disputat mām vꝛ egressu⁊ egressu marj rubꝛi:q̄busdā dicētib⁹:q⁹ ex eadē pte q̄ igressi sūt egrediebant: alijs dicētib⁹ q⁹ ingrediētes ex vna pte a pte oppolita egressi sūt. Primā opinionē acceptat Burgē.secdam postil.cū iosepho:⁊ postil.soluit rōnes factas ꝓ opione ꝓria:ꝟ burgē.nō soluit rōnes iosephi⁊ postil. Opinio burgē.tēdit ad duo saꝛ dubia:vnū q⁹ mare rubꝛū nō diuidat int egiptū ⁊ tꝛā ꝓmissionis:ꝟ sint site i vno ⁊ eodē littoꝛe.⁊ puto iosephū ibi nato⁊ noto ꝫtrarīū sentiēti vꝛ ꝟ meli⁹ cōstare q⁹ Burgeñ.q nūq̄ fuit ibi. Secundū dubiū q⁹ filij isr'l nūq̄ mare rubꝛū ptransierūt i latū q̄uis in eo p aliq̄ spatiū longitudis ābulassent:q̄cq̄ tñ sit mozalitas glose ozdinarie huic sensui cū Burgeñ.nō videt̄ q̄uenire. Glosa nāq̄ ozdinaria mare rubꝛū baptismū dicit:Egyptios sequēs vsq̄ ad mare petrū dicit: Fugiētes igit ad mare rubꝛū relictos a tergo videt mozt̄uos: q̄a p baptismū ꝓterita pctā vꝛlenꝫ pēūt egypti vsq̄ ad mare: ⁊ pctā vsq̄ ad baptismū ꝛc.q̄ i glo.ꝓtinēt.si igit igressi mare regressi sūt ad eandē pte littoꝛis:ad īrām accedētes ad baptismū reūsi sūt ad pctā p mozt̄alitatē.⁊ sic filij isr'l⁹ trāsitū maris figurarēt ad vomitū redeūtes:qō tñ nō videt cōueniēs:q̄a bi⁊ illi dicūt trāsito mari cātasse hymnū vꝛo glose.vꝛc i glo.in effectu.

In ca.xv.vbi dr i postil.Fortitudo mea ⁊c. Additio.j.

Sicut fortitudo mea itelligit effectiue:sic ⁊ laus mea effectiue itelligi pōt.vñ sup illud ꝟbū Fortitudo mea ⁊ laus mea dñs.glo.inclinaris q̄a p eā fozeris sū ⁊ laudabilis.

In eodem.ca.xv.vbi dr in postil. Ascenderūt pli⁊ irati sūt ⁊c.

Passio ire nō ꝓsurgit ex timoꝛe ꝟ ex alijs pas- Additio.ij. sionib⁹.s.ex tristicia illata cū vsiderio⁊ spe vlciscendi fm pbm.ij.rhetozice.vñ nō vr dicēdū q⁹ amalechite irati sint ꝓpt timoꝛē ne inuaderēt terrā eoꝛ:put i postilla: ꝟ poti⁹ ira eoꝛ ex tristitia ꝓcedēte ex ꝓspitate filioꝛ isr'l itelligēda ē vna cū desiderio⁊ spe vidicādi se q̄ ex odio ātiq̄ q̄ vebat Esau erga Jacob.p cessit:de q̄.ꝫ. Beñ.xxvij.ca. Amalech eni de ꝓsapia esau fuit:ut ꝫ. Beñ.xxxvj.ca. de Philisteis āt⁊ alij nō dicit q⁹ fuer ūt irati:ſz dic. Dolores obtinuerūt habitatores philistijm:timētes ne inuaderēt terrā eoꝛ. In eo.ca xv.vbi dr i postil. Ibi cōstitit. Additio.iij.

Hactiq̄ vebreoꝛ coiter tenēt q⁹ ꝓceptū de obseruatiōe sabbati⁊ q̄dā iudicialia fuerūt data ꝑlo israelitico i ꝟ loco nō aūt ꝓceptū vꝛ vacca rufla:ut dicit Ra.Sa.q̄ rōnabili⁹ dr:nā vꝛ precepto sabbati satis pz cū.j.xvj.ca.añ dationē legis vebraf:Videte q̄a dñs vedit vobis sabbatū . De iudicialib⁹ aūt satis videt necessariū ut eis dare t aliq̄ iudicialia ꝓcepta:nō eni tāt⁹ ꝑlis potuisset durare vsq̄ ad dationē legis nisi babuisset alias ꝓstones q̄b⁹ regerēt i iudicialib⁹ ꝓceptū āt vꝛ vacca rufla erat oino superfluū ⁊ inutile ,ptūc donec tale tabernaculū fieret⁊ alia sacra.ad q̄z igressum seu tactū req̄rebat purgatio p aquam lustrationis ,put i ca. Ru.allegato p postillatoꝛē ⁊c. Replica cozrectozij p Bur.

In ca.xv.cū postillatoꝛ exponēt illud:Ascēderūt pli⁊ irati sūt timētes ne inuaderent tꝛā eoꝛ.Burgeñ.notat cū q⁹ vlit dicē irā ill ā ex timoꝛe originari q̄ nō ē vꝛ:ſz postillatoꝛ vult iram cum timoꝛe cōcurrē:ut videlicet timētes futurū eis malū sub spe trā euadēdi⁊ ꝓcedēdi illud ascēderūt irati ad pugnādū p filios isr'l. In ca.xvj. vbi dr i postilla. Dicit aūt alibi panis angeloꝛ. Additio.

Inter vebreos magne auctozitatis ātiq̄s fuit disceptatio sup māna i q̄dā libro Talmudico q̄ dr Joma,q̄dā eni eoꝛ q̄ dicit Ra.Aquila,als Rab.baqba.exposuit illud ꝟbū.s.panis angeloꝛ:sic sonat dicēs q⁹ bō israelita māducauit panē quē āgeli comedūt.ali⁹ ꝟo q̄ dicebat Rab.ismael:ꝓbauit eū dicēs q⁹ angeli nō comedūt cibū coꝛpalē. Moderni ꝟo ut Ra.Moy.gerūtes,⁊ alij sustinēt opionē Rab.baqba.dicētes q⁹ āgeli reficiūt in lumie diuino⁊ q⁹ māna erat vꝛ isto lumie q̄ q̄dē lumē fuit in coꝛporatū ex volūtate diuia⁊ factū māna.⁊ sic āgeli⁊ israelite ex ea vꝛ reficiebāt.s.āgeli ex lumie diuino:⁊ israelite ex illo lumie i coꝛporato.⁊ sic itelligūt isti q̄ dr.Panē angeloꝛ māducauit hō ut

dr i glo. ꝑdicti Ra.Moy.i ꝟ loco.Et ſz ꝟ nō vꝛe dicak figuratū vꝛ illo māna ē tñ valde applicabile ad nrm vꝛ māna.s.sacrm eucharistie i q̄ ē vꝛ lumē diuinū ex volūtate diuia icoꝛporatū:ex q̄.s. lumie diuio āgeli i celo reficiūt⁊ fideles i vserto b⁹ vite ex eodē lumie icoꝛporato pascūt:q̄ō si sic itelligerisset cessaret murmuratiōes eoꝛ ꝑdictū sacꝛ sacrm dicētes q⁹ penit⁹ ē ipossibile⁊ iplicās cōtradictionē.vñ vꝛ filiꝰ itelligit illud ps. Voluit itelligē ut bñ agēt multa eni⁊ silia vꝛ ꝟ māna ab eis dicūt:q̄ cū brevitatis omitto.

In ca.xviij. vbi dr i postilla:Tulit ceptozā vxoꝛē moysi. Valit sit itelligēdū q̄ dr b:Tulit ceptozā vxoꝛē moysi ꝓ remiserat dictū fuit.s.iiij.ca.in addi.iij. Additio.

In ca.xix.vbi dr i postilla:E regiōe mōtis ⁊c.ad ptē oriētalē.

Non ē necariū dicere q⁹ oēs filij isr'l castrame tati eēnt ad ptē oriētalē mōtis synai tñ sic dicit Ra.Sa. quē postillatoꝛ i ꝟ seq̄t:nā rō quā ad ꝟ assignat non valet: iudei eni adozabāt ꝓl⁹ occidētē cū eēnt i tabernaculo ul'i tēplo i q̄b⁹ arca testamēti⁊ ꝓpitiatoriū vbi rñsa diuia dabāt erāt i pte occidētali tabernaculi uel tēpli:ita q⁹ si eēnt ex tēplo i pte occidētali respectu ipsi⁹ tēpli adozabāt ad oriētē.si eni sic exītes adozassent versus occidē ē terga ꝓterēt ad tēplū: q̄ō cēt eis magnū icōueniēs: vñ vodie vebrei exītes i ptib⁹ europe q̄ ē i occidētali plaga respectu i'lm nō ozāt ad occidētē ſz ad oriētē.ut ꝫ illud.iij. Re.viij. vbi ꝓpie agit⁊ de hac mā legit:Et adozauerit te ꝫ viā ē re sue:quā vidisti prib⁹ eoꝛ⁊ ciuitatē quā elegisti:⁊ tēplū q̄ edificaui noi tuo exaudies ⁊c.Ex q̄ patz q⁹ cū sūt ex tēplo ꝟsus tēplū vtēt ozare:vñ i ꝟ loco melius videt dicēdū fm alios expositores.s.castrametati sūt filij isr'l e regiōe mōtis synai circūq̄q̄:ut sic vnusq̄sq̄ adozaret suo mō dñm vescēdēt sup mōtē synai.s.aliq̄ ꝓlus oriētē.⁊ aliqui ꝓlus occidētē fm ritū suū fm q⁹ ꝓlonat huic q̄ dr.j. Ru.ij.Singuli p turmas ⁊c.castrametabāt filij isr'l⁹ gyrū tabnaculi federis.

In eo.ca.xix.vbi dr i postil.Eritq̄ in i excolū cūctis ꝑlis ⁊c.

Dictio q̄ ꝟ ponit i vebraico vbi nos vim⁹ Additio.ij. excolū uel amicabilitas:significat.ꝑpe rē q̄ sic diligit ab vīte q⁹ nulli alēi cā daret:q̄ō vī cōtrit ꝑlo q̄ vre vo cō tigit⁊ p susceptionē sue legis q⁹ susceptionē vꝛ se ipz ad talē ꝑlm sic spōs⁹ ad spōsam:q̄ nullo mō daret eā alteri.vñ sup ill ō Osee.ij. Sponsabo te mi i iustitia⁊ iudicio.glo.Desponsauit eni vꝛ ꝑlm isr'l i mōte synai dās ei ꝓspōsalib⁹ legi iustitiā⁊ iudiciū vñ ꝑdicta dictio,ꝑpe approbat i ꝟ loco fm būc itellectū ⁊c. In eo.ca.xix vbi dr i postil. Jā nūc veniā ad te i caligine nubis ⁊c. Additio.iij.

Licet vꝛ sit q⁹ i pñti nō vim⁹ clarā cognitionē vꝛ diuis ſz enigmaticā:tñ si ꝟ tñ voluisset lra ꝟ inuere sufficisset dicē Jā nūc veniā ad te i nubꝛe.nec erat addēdū i caligine nubis videtes eni i nubꝛe nō clare ſz p speculū videt vñ circa ꝟ videt vltra⁹ dicēdū.s.m q̄d⁹ būane cognitiōis enigmata clari⁹ uel minus clare apponūt.⁊ iō vꝛ moyse q̄ clariozē noticiam vebat vꝛ diuis q⁹ ꝑlis cōit dr.Descēdit dñs i nubꝛe ⁊c.ut.j. Ru.xij.⁊ i alijs locis:ꝟ ꝑlo q̄ nō attrigebat ad tā clarā noticiāſic moyses:req̄rebat q⁹ vꝛ veniret nō i nubꝛe clara ꝟ i caliginosa nubꝛe.⁊ ꝟ ē q̄ dicēbat:Jā nūc veniā ad te ⁊c.q.d.Si veniret tu sol⁹ audires me nō oportēt me venire caligine nubis:⁊ ꝟ est rō q̄re in datione legis vbi tot⁹ ꝑlis populus conuenit fit mētio vꝛ caligine tā.j.xx.ca.q⁹ etiā Deut°.v.

Replica cozrectozij ꝓtra Burgeñ.iudaizantē.

In ca.xix. Bur.egretulit q⁹ postillatoꝛ dixit iudeos adozasse ad plagā occidētalē:⁊ q⁹ iō oportuit figē tabernacula⁊ castra e regiōe mōtis synai ad plagā oriētalē ut ꝟsus diuinā apparitionē ozarent q̄ mons respectu vsertī in q̄ fuerunt iudei ,ptunc fuit ad occidentē.ait eni Bur.q⁹ adozatio ad occidētē erat iudeis necessaria qñ erant i tabernaculo uel templo ꝟ existētes extra vebāt adozare versus irā⁊ templū:iuxta illud.iij. Reg.viij.Adozabunt contra viam ciuitatis⁊ templi ⁊c.sed in hoc videt Burgeñ.iudaizare q̄si id q̄ allegat vodie sit obseruandū.cum tñ p Xp̄m sit ablatū:ut patz Joh.iiij.vbi dixit samaritane:venit hora⁊ nunc est qñ veri adozatores neq⁹ i monte hoc neq⁹ hierosolymis:sed ozabunt patrē in spū⁊ veritate.vñ illud cerimoniale abolitū est sicut⁊ sacramētale circūcisionis.ait eni apostol⁹ ad Gal.v. Si adhuc circūcidamini Christus vobis non proderit illum aūt errozem suū q⁹ iudei vtēnt adozare non ad occidentem ꝟ vnaq̄sq̄ fm situ suū ꝓfirmare volēs Burgeñ:dic q⁹ filij isr'l castrametati sūt e regiōe mōtis synai circūq̄q̄ ut vnusq̄sq̄ adozaret ꝟsus mōtē vbi dñs apparuit vn⁹ ad oriētē ali⁹ ad occidētē fm situ vniuscuiusq̄:allegās ad ꝟ illud .Ru.ij.Singuli p turmas castrametabāt filij isr'l⁹ gyrū tabnaculi federis:ꝟ ꝟ sua cōfirmatio vtēt ē ꝫ rōnē⁊ mōtis synai dispositionē:nā mons synai magn⁹⁊

Exodus

long⁹ ẽ: cui⁹ ps ẽ mõs ozeb: ut dicit Joseph⁹. ij. ⁊ iij. antiq̃tatũ: imo ꝑm q̃sdã lrãlit̃ exponẽtes illud ad Bal. iiij. Syna mõs ẽ i arabia q̃ ꝓiuct⁹ ẽ ei q̃ nũc ẽ ir'm ⁊c. mõs ille se ꝓtinuo extẽdit ꝑm lõgitudinẽ vsq; ad ẽrã sanctã: vñ patz q̃ i circuitu illi⁹ mõtis non poterãt castra locare: ꝟ e regiõe mõtis i ꝓtozrẽtali ꝫ mõtẽ i plaga occidẽtis sitũ maxie q̃a ꝑpl's accedẽ ad mõtẽ. ꝓbatur. j. ca. xix. Lõcordãtia p Burgeñ. ⁊ Alu. ij. adducta nulla ẽ: non enĩ ibi dr: Castrametati sũt ꝙ gyrũ mõtis ꝟ ꝙ gyz tabernaculi q̃ erat fixum i plano ad radicẽ montis In ca. xx. vbi dr i postil. Circa ꝑmũ sciẽdũ q; doctores nr̃i ⁊c. Additio.

In ca expositionẽ ꝛecalogi postillator nimis breuiẽ videtur se expedire: doctores tñ nr̃i ꝓcẽ mysticas expositiões: ꝛ q̃bus plurima i glo. coĩ balẽt: plima notabilia ⁊ magne attẽtionis ad sensũ lrãlẽ ptinẽtia i hac mã tradũt: ut pz i ꝑma scõe. q. c. in q̃ multi articuli ꝛ hac mã balẽt. silit̃ scõa scõe. q. cxxij. ꝙ totũ. vñ q ꝛ ꝟ ca. vult plen⁹ istrui videat ibidẽ. Ad pñs tñ circa ea que ꝛ hac ma i postilla dicũt: occurrũt q̃dã q̃b⁹ videt aliq̃d rõnabiliter ad tẽdũ. Quoz ꝑmũ ẽ: ꝙ postillator recitat opinionẽ doctoz nr̃oz: q; nõ ꝟbis vos alienos ẽ ꝑmũ ꝓceptũ ꝛecalogi. Silr recitat opinionẽ ꝟboz dicẽtiũ ꝙ ꝑmũ ꝓceptũ ẽ: Ego sum dñs ⁊c⁹ tu⁹ ⁊c. Scõm ꝙo ꝓceptũ apud eos ẽ: Nõ ꝟbis vos alienos. Quas opiniões ponit indistincte ac si vtraq; illaz posset rõnabiliter teneri: q̃ nõ videt ꝙuenirẽ dcm. s. ut i numeratiõe ꝛecalogi i q̃ ꝓcepte legi ꝑncipalia cũ tãta solẽnitate a ꝛo tradũt̃ docto. nr̃i a rõne remanserunt. Ad cui⁹ ꝛeclarationẽ attẽdẽda sũt duo: ꝑmũ ẽ ꝙ plan⁹ sẽsus lr̃e ꝓcoz: dat manifeste opioni doctoz nr̃oz: secũdũ ꝙ motiua ꝟboꝝ ꝫ illi asserẽtiũ nõ valẽt. Primũ pz; nã i ꝟbũ q̃ dicit. Ego sũ dñs ⁊c⁹ ⁊c. nullũ ꝙbũ ꝓceptiuũ seu ipatiuũ ponit: ꝟ solũ sũt q̃dã dicta ꝛenũciatiua: q̃b⁹ ⁊c⁹ ꝛenũciat ꝙpko: ꝙ ipse q̃ loquit ẽ ⁊c⁹ q̃ eos eduxit ⁊ captiuitate: nihil i ꝟ eis ꝓcipiẽdo: ut patz manifeste ituenti In ceꝛis ꝙo ꝛ ꝛecalogi ꝓceptis manifeste ponũt ꝙba mãdatiua: ut patz i negatiuis cũ dr: Non ꝟbis vos alienos. Nõ adorabis ea: neq; coles. Nõ occides. Nõ mechabaꝛis ⁊c. In affirmatiuis ꝙo cũ dicit: Memẽto ut diẽ sabbati scifices. Hõza prẽm tuũ ⁊c. In ꝟoc aũt q dr. Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ nihil ꝟoz ponit vñ illa ꝙba nõ sũt ꝓceptiua necigatiua: ꝟ solũ ꝛenũciatiua. vñ nõ ꝛ ẽt inẽ ꝓcepta numerari. Scõm patz: nã motiua seu rõnes eoz q̃b⁹ nitũt mutare sentẽtiã ꝓdictoz ꝙboz q̃ ẽ plane ꝛenũciatiua i sniam ꝓceptiuã sũt duo. Unũ ẽ: ꝙ ad oia ꝓcepta diuina obseruãda oꝑtet ꝑsupponẽ: ut dicũt ⁊ rõnabiliter ut videt: ꝙ credak absq; dubietate ꝙ ille q̃ loq̃bak seu ꝓcipiebat erat ⁊c⁹ su⁹ q̃ eos eduxerat ⁊c. q̃ q̃dẽ credulitas seu fides erat potissima rõ obligãdi eos ad obꝛuãda ei⁹ ꝓcepta, vñ cũ dr. Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ ⁊c. ꝓcipit ꝑm eos affirmatiue: ut dicũt ꝙ voc firmit̃ credak. s. ꝙ ille q̃ loquebat seu ꝓcipiebat erat ⁊c⁹ q̃ eduxerat ⁊c. quã q̃dẽ rõne ponit alẽgra i sua glo. ⁊ videt̃ ꝟbe fũdamẽtũ: nyĩ illud apli ad hebr. xj. ca. Accedẽtẽ ad ꝛeum oꝑtet credẽ q̃a ẽ ⁊c. Alij aũt dicũt ꝙ ibi ꝙ dr: Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹. ꝓcipit affirmatiue: ꝙ ille ⁊c⁹ q̃ loq̃bak. s. q̃ eos eduxerat ⁊c ꝑ ui tute egypti ꝟeꝛ ab eis i ꝛũ: ita ut mãdata ei⁹ teneret obꝛuare: q̃ q̃dẽ ꝓceptũ dicũt ꝛbẽ necessario ꝓcedẽ oia alia ꝓcepta. Ad q̃ ponũt tale exẽplũ ponak ꝙ aliq̃s rex ꝛ nouo ꝛeniat ad aliquã ꝓuiciã: idecẽs ẽt ꝙ i ea facẽt leges ⁊ pstitutiones añq̃ i regẽ ꝛecipꝛet. vñ dicũt ꝙ cũ dr: Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ ⁊c. ꝓcipit ꝙ recipiak ab eis iugũ regi celeꝛt. s. oꝛdia diuinoꝝ mãdatoꝝ: q̃ ẽ ꝓceptũ ꝑmũ ad oia mãdata diuia. Et ꝟ ẽ rõ alia q̃ talmudista ꝛ: put late Ra. moy. gerundeñ. recolligit ex dictis eoz in sua glo. sup exodũ ib⁹ ca. q̃ tñ rõnes licet q̃tũ ad aliq̃d obtineãt ꝟitatẽ: nõ tñ intẽtũ ꝫpositi concludũt Ilã filij isrl añq̃ ad recipiẽdũ legẽ ꝛeuenirẽt crediderũt i ꝛũ: ut lra i multe loq̃ testat dr eni s. ca. iiij. Credidit ꝑpls ⁊c. silr sup. xiiij. ꝓ trãsitionẽ maris ꝛ ipsis legit: Crediderũt dño ⁊ moysi ꝟuo ei⁹. ex q̃b⁹ pz q̃ fidẽ ꝟbãt añq̃ ad recipiẽdũ legẽ accessissent. Nec ꝛ ꝟ q̃ ẽ credẽ ꝛeũ seu deo: reqꝛebak ut eis daret aliud ꝓceptũ expssũ: preferti ꝟ cũ ꝑsupponak ad precepta ꝛecalogi tãq̃ ꝙ se notũ ei q̃ bz fidẽ: ⁊ io nõ idiget alia ꝓmulgatiõe nisi ifusiõe fidei: ut i ꝑma scõe. q. c. ar. iiij. in rñsione ad ꝑmũ ar. ⁊ ꝛ ꝟ itelligit illud apli ad Hebr. xj. Accedẽtẽ ad ꝛũ oꝑtet credẽ ⁊ sic cessat ꝑma rõ. silr dicẽdũ ẽ ad scõam: nã iugũ otẽdie diuie manifeste acceptũt filij isrl sup. xix. ca. cũ moysi ꝓponẽti ex pte ꝛi: Si audieritis vocẽmea ⁊c. segt: Rñditq; ꝑpls sil'. cucta q̃ locut⁹ est dñs faciem⁹. nõ ꝙ reqꝛebat alia receptio gnãlis ad oꝛdiẽtiã ꝓceptoꝝ. vñ mãifestũ ẽ qi ꝟ ꝙ dr Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹: nihil eis ꝓcipit nisi solũ ꝙ itimak eis q̃s cẽt ille q̃ loq̃bak. s. ꝙ erat dñs ⁊c⁹ su⁹: q̃ eos eduxerat ⁊c. put ꝑta planesonãt: q̃ q̃dẽ ꝛenũciatio seu notificatio fuit valde nẽcia seu oꝑtuna tãq̃ ꝑmũ ꝓeãbulũ ad ꝓcepta ꝙe q̃tuoz q̃ i lra ꝑnt fũdari. Primũ ẽt moysi ꝛeco firmi⁹ ⁊ certi⁹ credẽt: vñ supꝛ. xix. Jã nũc ꝛenio ad te i caligine nubis: ut audiat me ꝑpls loquẽte ad te: ⁊ credat tibi i ꝑpt̃uũ. Scõm ut magi timerẽt ꝓtraire diuis ꝓceptis q̃a ꝛo ipso dicẽte. Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ erãt sibi illũcta. vñ. j. co. ca. ꝛ hac mã dr: Ut ẽroz illi⁹ eẽt in voꝫ ⁊c. Tertiũ ut eis oñdẽt ꝙ ꝟ noie diuio. s. tetragrãmatõ q̃ ꝟ pnũc: cũ dr: Ego sũ dñs ⁊c⁹. ꝑpe ꝛo ptinet ꝑpm sub lege a ꝛo data cultui diuio applicari. vñ i toto ꝛecalogo vbi dr: dñs. ponit nomẽ ꝓdictũ ⁊ nõ aliõ: put fuit. ꝟ. i additiõe sup. iij. ca. i ar. ix. satis expositũ. Quartũ utipsi firmit̃ credẽt eẽ possibile ꝙ ⁊c⁹ loq̃ret ꝟoi i hac vita: q̃ anteaq̃ erat sic eis notũ: vñ. J. Deut⁹. v. i ꝑsona ꝑpli tpe vatiõis legi dr: Ecce oñdit nob dñs ꝛ nr̃ maiestatẽ ⁊ magnitudinẽ suã ⁊c. Sz ꝫ ꝟ videt q̃ apls ad Galath. iij. dic: ꝙ lex fuit data ꝑ ãgelos. idẽ pz Act. vij. Ad q̃ dicẽdũ ꝙ ꝛ ẽ: nã put ad Heb. j. i nouo testõ locut⁹ ẽ nobis ⁊ i filio: i ꝛci aũt fact⁹ ẽ ꝑmo ꝑ ãgelos. ꝟ q̃a ille ãgel⁹ q̃ loq̃bak ꝑpko i vatiõe legi nõ solũ exteri⁹ loquẽdo fuiebat: ꝟ etiã iteri⁹ ꝑsidẽs loquẽdo efficatiã mistrabat ide ẽ ꝑm Greg. ꝙ mõ ãgel⁹ mõ dns memozak. Et q̃a eria ꝑm opiõnẽ ꝑpli ꝑm quã sepe loq̃t scriptura putabak moyses ozc ad os loqui cũ ꝛeo: cũ tñ ꝑ ãgelũ loq̃ret: q̃ satis ifinuak ꝙ modũ loquẽdi scripture i preceptis ꝛecalogi. nã i preãbulo ⁊ i ꝑ ꝓcepto: ille q̃ loq̃bak memozak ut ⁊c⁹ i ꝑpa pson. dic eni: Ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ ⁊c. silit̃ Nõ ꝟbis vos alienos coꝛã me. Et ego sũ dñs ⁊c⁹ tu⁹ fortis ⁊ celotes ⁊ vlt⁹ mõi. In scõo ꝙo precepto nõ dic: Nõ assumes nomẽ meũ i vanũ. q̃si loquẽs ut ⁊c⁹ i ꝑma pson: ꝟ dixit: Nõ assumes nomẽ dñi ꝛi tui i vanũ: q̃si ille q̃ loq̃ret nõ cẽt ⁊c⁹: ⁊ sic i ceteris ꝛecalogi ꝓceptis i q̃b⁹ ifinuatoꝛ nõ erat ⁊c⁹: ꝟ loq̃bak ut ⁊c⁹: ut dictũ ẽ. Et ꝑm q̃sdã ꝟboꝝ expositores ãtiq̃ ille ãgel⁹ erat tãte eminẽtie citra eẽntiã diuinã ꝙ posset notari ãgel⁹ facieꝛ: ꝛ q̃ Isa. xliij. Angel⁹ faciei ei⁹ saluauit eos. ⁊ io ꝛ moyse cũ isto ãgelo loquẽte dr Loq̃bak dns ad moysen facie ad faciẽ sicut loquit̃ amicus ad amicũ. Predictis igit modis itelligendum est quod dicitur: Ego sum dominus deus tuus. ⁊c. esse primũ preambulũ ad precepta. Omissis aũt multis que circa hec precepta queruntur ⁊ soluunt secundũ doctores nr̃os: vnũ videt stari aimũ pulsare. s. cur inẽ ꝓcepta ꝛecalogi nõ ponũt ꝓcepta charitatis: q̃ sũt ꝑma ⁊ maxia mãdata: ⁊ i q̃b⁹ tota lex pẽdet ⁊, ꝑpbe ut Matth. xxij. ca. dr. Ad ꝟ dicẽdũ ꝑm scm Aug. in ꝑma scõe. q. c. ar. iij. i rñsiõe ad ꝑmã ar. q̃ illa duo ꝓcepta sũt ꝑma ⁊ coĩa legi nãe: q̃ sũt p se nota rõni bũane ꝙ naturã uel ꝙ fidẽ. ⁊ iõ oia ꝓcepta ꝛecalogi ad illa duo referũt: sic ꝓclusiones ad ꝑncipia coĩa. ꝟ ille. Jãe etiã ꝛ eode i scõa scõe. q. xliij. ar. j. i rñsiõe ad ẽtũ ar. sic dicit: q̃ oia ꝓcepta ꝛecalogi ordinãt ad dilectionẽ ꝛei ⁊ ꝑximi. ⁊ iõ precepta charitatis nõ sũt cõnumerãda inẽ ꝓcepta ꝛecalogi: ꝟ i oib⁹ includũt. ꝟ ille q̃ nõ videt ex toto satisfacẽ q̃ nitnã ꝙ casdẽ rõnes ꝓceptã charitatis nõ ꝛbuisset poni inẽ ceꝛa ꝓcepta legi diuie. nõ. n. minus illa que sunt per se nota debent poni inter ꝓcepta ꝛecalogi q̃ inter alia precepta legis: quod patz ex hoc: nam inter precepta de calogi ponuntur precepta que statim ꝑ se rõ nalis cuiuslibet ꝟois diuidicat eẽ faciẽda uel nõ facienda: sicut Honora prẽm ⁊c. Nõ occides. ⁊ ꝟ mõi. ut i ꝑma scõe. q. c. ar. j. i cor. q. Sz precepta charitatis ponũt inẽ alia precepta legi. ut pz Deut. vj. ⁊ leui. xix. q̃ potu⁹ ꝛbuisset poni inẽ ꝓcepta ꝛecalogi q̃ sũt magis ꝙ se nota. Silit̃ cũ nõ solũ precepta ꝛecalogi: ꝟ etiã oia ꝓcepta legi diuie ordinãt ad dilectionẽ ꝛei ⁊ ꝑximi: iux illud apli. j. Timo. j. ca. Finis precepti ẽ charitas. cadẽ rõne ꝛeberẽt ꝑmitti ꝟ duo ꝓcepta ne ponerẽt inẽ ꝓcepta legi: sic nec i ꝛecalogo: cũ oia ꝓcepta diuie legi referãt ad illa duo: sic ꝓclones ad ꝑncipia: c⁹ oppositũ ẽ manifestũ ex ꝟ: q̃ inẽ ceꝛa ꝓcepta diuie legis expsse ponũt ꝟ duo ꝓcepta: ut dictũ ẽ. Ad q̃ videt saluo ꝫ meliori iudicio aliq̃d vlteri⁹ addẽdũ. Ad c⁹ declarationẽ ꝫsideradũ ẽ: ꝙ sic i sciẽtijs speculatis ex notioꝛib⁹ ⁊ ꝓfusis, pcedit ad minus nota ⁊ magis ꝛe mixta: ut i ꝑmo physi. ita etiã oꝑtet eũ q̃ velit iducẽ ꝛoiez ad ꝑfutẽ obꝛuãtiã ꝓceptoꝛ: ex illis eũ monẽ incipiat q̃ sũt notioꝛa ⁊ facilioꝛa vñ i ꝛecalogo faciꝛ. primũ. facili⁹. n. hõ pot abstinẽ ab idolatria q̃ ab alijs spẽb⁹ superstitiosis q̃ ꝛ itelligit, ꝑhiberi ꝟ ꝙ dr: Nõ ꝟbis vos alienos q̃ patz ex ꝟ nã idolatria penit⁹ ei vnũso p⁹ aduertũ ꝛũ ⁊ pdicationẽ apli o rũ salrẽ i publico eradicata: iux illud Isa. ij. ca. Et idola penit⁹ ꝑte rẽt. superstitio ãt diuiationũ ⁊ ꝟ⁹ mõi ad ꝟ remanẽt i multe loc itra populum ꝛũ: ꝑtim apud eos q̃ nõ cognoscunt huiusmodi eẽ superstitiosa seu peccata. Ex quo patz ꝙ facili⁹ ẽ ab idolatria abstinere. q̃ ab alijs superstitionibus sub ea iclusis. vnde ꝛ idolatria

fuit datum ꝑceptū tanꝫ ꝛ faciliori ⁊ notiori. Similiꝫ hō faciliꝰ cogſcit homicidiū eē petitū ⁊ faciliꝰ ꝑt abſtinere ab occidēdo ꝓximū q̄ ab alijs iurijs ſeu leſionib⁹ i ſua ꝑſona inferēdis: multo eni plures ſūt iuriatores ſeu leſores ꝓximoꝝ q̄ occiſores. Idē dicendū ꝛ adulterio ⁊ furto reſpectu eoꝝ q̄ ſub eis icludunt. vñ patz q̄ ꝛ faciliorib⁹ ⁊ notiorib⁹ dant ꝑcepta ꝛecalogi: nō aūt ꝛ difficilib⁹. ꝑceptū aūt ꝛ dilectiōe dei ꝓut in lege tradit eſt difficilimū. ſ. ut ꝛ diligat ex toto corde ex tota aīa ⁊ ex tota ſubſtātia: qđ ipz tat interiorē motū animi cū magna ꝓmptitudine: qđ eſt difficillimū: ſeu ipoſſibile nōhabenti charitatē. vñ pbs. v. etbi. ☙ pari ea q̄ iuſtus opat facile ē: ſed eo mō q̄ iuſtus opat difficile ē nō habenti iuſticiā. vñ Aug⁹. exponens illud ꝓme iob. v. Mādata ei⁹ grauia nō ſunt dicit non ſūt grauia amanti ſed non amanti ſunt grauia Dilectio etiā ꝓximi ꝓut i lege tradit. ſ. ut diligat ꝓximū ſicut homo diligit ſeipſū nō modice difficultatis ē: ꝑſertim nō hñti charitatē Importat. n. q̄ hō ponat vitā corꝑalē ꝓ ſalute ſpūali ꝓximi: iuxta illud ꝓme Job. ca. iij. Delrm⁹ ꝓ fratrib⁹ aiam ponē. ſimiliꝫ ⁊ diligere plus vitā corꝑalē ꝓximi: q̄ oīa bona ꝓꝛia tpalia. qđ nō modice difficultatis eſt: ut ſatis patz quaſi ꝑ expientiā: q̄ pauci eni ſūt ⁊ rariſſimi q̄ etiā oīa bona ſua exteriora ad redimēdū vnū captiuū ꝛ morte corꝑali ⁊ forte etiā a ſpirituali largirēt. Et inde ē q̄ qui iplet mādatū ꝛ dilectiōe ꝓximi totā legē iplet: iux illud ad Ro. xiij. Qui diligit ꝓximū legē iplenit. ⁊ infra: Plenitudo eni legis ē dilectio. ⁊ glo. ibidē: Ubi. n. charitas ē: qđ eſt qđ poſſit deeſſe: vbi aūt nō ē: quid ē qđ poſſit ꝓdeſſe: Cōſtat aūt q̄ maior difficultas eſt i actu ꝛrutis i quo tota lex ipletur: q̄ i alio q̄cunq; in q̄ nō implenſ niſi alīq̄ ſingularia ꝑcepta legis. Dilectio etiā ꝛi que in lege ꝑcipit tātē ꝑfectiōis ē: q̄ nō pōt ꝑfecte ipleri i hac vita ſm Aug⁹. in li. ꝛ ꝑfectiōe iuſticie. Ex quib⁹ patz q̄ quia lex dabat ꝓpto rudi ⁊ impfecto: iō i ꝓmis ꝑceptis nō opꝛtebat ut explicaret ꝑceptum charitatis: ſed h̄ fuit rōnabiliꝫ reſeruatū ad tp̄s vltimū totius ꝛctrine moyſaice. ſ. i quadrageſimo āno p⁹ exitū ꝛ egypto i q̄ tēpe legitur: Cepit moyſes explanare legē. Deut⁹. Eodē. n. tpe quo ꝛcipijt ꝑcepta ꝛecalogi i. v. ca. cōſequēt i ca. ſequēti. ſ. i. vj. ꝓpoſuit eis tanꝫ iā aliq̄liē ꝓuectis ꝑceptū ꝛ dilectiōe dei ꝑ extenſū ꝓmittēs eis aliud maximū ꝑceptum ꝛ credēdis circa diuinitatē dicens: Audi iſrl ⁊c. cū ꝑambulis ad iſta ꝓtinētib⁹ ꝛ quibus ibidē amplius ē dicēdū. Notandū tñ q̄ licet i hoc loco. ſ. i datiōe legis nō eſſet h̄ ꝑceptū plene explicādū ꝓꝑter rōnes iā dictas: nihilominus tñ i ꝓmo ꝑcepto ꝛecalogi nō ꝑtermiſit facere mentionē ꝛ dilectiōe dei: ⁊ h̄ nō in forma ꝑcepti: ſed q̄ſi impnēdo modū ꝑceptī Dicit. n. i fine ꝓmi ꝑcepti ꝑmittēs ꝓmia obſeruantib⁹: Et faciens miam in milia bis q̄ diligūt me. i quo oſtēdit manifeſte q̄ ꝓmia q̄ a deo dant ꝓpt⁹ eī⁹ ꝑcepta obſeruāda: dātur ꝓncipaliē ꝓꝑter dilectionē dei. ⁊ ſic ſatis oñditur: q̄ i dilectiōe dei ꝓncipaliē conſiſtit meritū alioꝝ ꝑceptoꝝ. ſimili mō dicēdū ē ꝛ ꝑcepto dilectiōis ꝓximi. ſ. q̄ fuit reſeruata eī⁹ explicatio ad aliū locū: vbi ꝛ difficiliorib⁹ actib⁹ virtutū circa ꝓximos exercendos agerē. ſ. Leuit. xix. ut ibidē eſt dicēdū. Itē circa h̄ ulteri⁹ attēdēdū eſt: q̄ licet ꝓmū ꝑceptū ꝛecalogi ſit ꝓncipaliē negatiuū cū dicit: Nō habebis deos alienos: tñ icludit q̄dāmodo affirmat. uū. i hoc enī q̄ ſequit: Coꝝ me. ſcōm glo. inclineārē intelligit ꝓter me. Idē oīno habet i trā ſlatione chaldaica. vñ i hoc qđ dicit: Nō habebis deos alienos ꝓter me. manifeſte icludit: me habras i ꝛū. ⁊ nullū aliū Ex quo ut credo iſurgit apud ſimplices cois enumeratio ꝑceptoꝝ ꝛecalogi: i q̄ ꝓmū ponit. Deū cole. affirmatiue. Notādū ē q̄ cū dicit: Nis q̄ diligūt me. ſtatim ſubiūgit: Et cuſtodiūt ꝑcepta mea ꝓformat ad euangeliū Job. xiiij. ca. Qui diligit me ſermonē meū ſeruabit ⁊c.

In eodē ca. xx. vbi dicit i poſtil. Ita q̄ fieri ſculpturā ⁊c.

Quod ſm ixō. facere imaginē ſeu ſimilitudinē Additio. ij. cuiuſcūq; create ſpecialiē aiate: ut cuiuſcūq; celeſtis corꝑis q̄ colit er opinātē eē aiata etiā nō intentione colēdi eas nec adorādi ē. pbitū: pz ꝑ h̄ q̄ dr: Nō facies tibi ſculptile: nec oēm ſimilitudinē ⁊c. qđ ſatis videt ꝓſonare lre. ſz ex hoc credunt nos eē trāſgreſſores bui⁹ ꝑcepti: inquātū ꝓmittimus fieri imagines ⁊ ſimilitudines hoiuz ⁊ angeloꝝ. Sic etiā ſimiliꝫ nos credūt eē trāſgreſſores illius ꝑcepti: Nō adorabis ea neq; coles. in hoc q̄ imagines xpi ⁊ ſcōꝝ adoram⁹: ſed hñ aduertēti ꝓmū ē manifeſte falſū. nō. n. pbitent imagines creaturaꝝ fieri: niſi adbibeat eis cultus ꝛo ꝛbitus: qđ ex hoc patz nā h̄ ꝑceptum: Nō habebis deos alienos. apud oēs ē vnum ꝑceptū tm̄: licet i eo diuerſi act⁹ pbitēant: eo q̄ oēs illi actus pbitent ad eundē finē. ſ. ad remotionē idolatrie. Si igit ſculptile facere eēt pbitū etiā ſine intētione colēdi ſeu adorādi talis pbitio nō ꝓtineret ad iſtud ꝑceptū niſi forte cerimonialiē. ſ. ad remouēdū occaſionē idolatrandi: ⁊ ſic talis pbitio eēt cerimonialis: ⁊ nō obligaret tpe gre. Scōa etiā credulitas eēt falſa ⁊ erronea: nā imagines ſcōꝝ nō adorātur a fidelibus adoratiōe latrie ſed dulie: imago aūt xpi adorat adoratione latrie rōne rei ſignificate: q̄ eſt ipſe xps ꝛ tus ꝛ deus Eadē. n. adoratione adorat imago repſitans iquātū talis: ⁊ res ꝑ eā repſitata. Et circa hoc ē attendendum ulteri⁹: q̄ i ꝛteri lege licet imagines creaturaꝝ fieri pbiterent: tñ intra ſanctū ſcōꝝ duo cherubin qui erāt imagines iuuenū ſupra ꝓpiatoriū ponebātur: ut patz infra xxv. ca. Ex q̄ patz qđ imagines fieri nō erat ꝑ ſe malū: ſed ꝓpter ꝓnitatē ꝑſi iducti ad idolatriā cuius ſignū manifeſtū ē q̄ intra ſcā ſcōꝝ: vbi ſoli ſūmi ſacerdotes miniſtrabāt ꝛ quib⁹ nō erat talis ꝓnitas ꝑſumēda nō ſolum ꝓmittebātur: ſ etiā ꝓcipiebāt fieri tales imagines. ſ. cherubin: q̄ angelos repſitabāt: ut taliū intuitu i ꝓtēplatiōe celeſtium mēs ſūmi ſacerdotis eleuaret. Cū aūt ꝛenit plenitudo tpis. ſ. tpe gre: q̄ñ ꝓpter coiter idola reſpuit. nec ad ea habet ꝓnitatē: nō imerito fuit imagines ſcōꝝ quib⁹ repſitat eorum opa meritoria: ⁊ etiā miracula ꝑ eos diuinit⁹ facta: ut i eis ſimplices ſicut i libro biſtorias eoꝝ legāt: ex quib⁹ diſcāt bonoꝝ operū imitationē: q̄ ꝑ libros hoc facere nequeūt: q̄bus imaginib⁹. ſ. ſcōꝝ bonoꝝ ꝛetur ex rōne ꝓſone repſitate: cui h̄ ꝛetur tanꝫ ꝓmū virtutis: ut habet. j. etbi. ⁊ a fortiori vinculo imagines xpi ⁊ ꝗgine nati⁹ i cruce pndētis ⁊ ꝛ ſepulcro reſurgētis. ⁊ aſcēdentis i celū. ⁊ buiuſmōi: tā i eccleſijs q̄ in altarib⁹ merito ꝛ pingūt ſeu ſculpunt ut fideliū mentib⁹ geſtoꝝ xpi i q̄bus nr̄a ſalus ꝓſiſtit memoria tenacius ifigura: q̄bus. ſ. imaginib⁹ adoratio latrie ꝛtur ratione rei ſignificate: ut dictū eſt.

In eodem ca. xx. vbi dicitur in poſtilla: Cauſa autē huius ꝓbitionis ⁊c. Additio. iij.

Quod cā hui⁹ ꝓbitionis. ſ. cū dicit: Nō aſſumes nomen dñi dei tui in vanum. ꝓpter reuerētiā dei: put etiā poſtillato: dicit manifeſtū eſt. h̄ hoc qđ ſequit: Nec eni iſonte habebit. iporiat cōminationē pene bui⁹ ꝑcepti trāſgreſſoribus. coactio eni legis eſt ꝑ metū pene: ut in. x. Etbi. vnde iconueniēt videt dici: q̄ hoc cā ſit hui⁹ ꝓbitiōis: h̄ potius pene tranſgreſſoribus ꝛ bita ſeu cōminata ⁊c.

In eodē ca. xx. vbi dicit in poſtilla: Dicit igitur: Memento Dicunt hebrei ⁊c. Additio. iiij.

Quod quia ꝑceptū ꝛ ſabbati obſeruatiōe fuerat datū eis. h. xvj. ca. i ꝓmo ꝛſcēſu māne: iccirco ꝓpoſit nūc huic ꝑcepto: Memēto. q. d. hoc ꝓceptū non dat tibi ꝛ nouo: q̄a iā habuiſti: h̄ habeto memoriā ꝛ eo: vñ non debuit poſtillator recurrere ad expoſitiones hebreoꝝ i talib⁹: ꝑſertim cū habeāt in hoc falſum fundamētū: credūt eni q̄ ꝑcipua ſcificatio ſabbati conſiſtat i coꝝpalib⁹ ꝛlectatiōib⁹. ⁊ iō introducūt i ſabbati obſeruatiōe iſta que nihil valēt. Similiꝫ etiā tradūt: q̄ tenet quilibet i die ſabbati ter māducare. ſ. vnū prandiū. ⁊ duas cenas: aſſerētes q̄ oēs h̄ obſeruātes ſūt ſecuri a iudicio gehēne: ut in libro ꝛ ſabbato expreſſe habet. q̄ eſt valde ridiculoſū: artior eni via ē que ducit ad vitam ſeu paradiſū ſm catholicā ꝛritatē q̄ comedere ter i die feſto ⁊c.

In eodē ca. xx. vbi dicit i poſtilla. Et ſm doctores nros nomine parentum ⁊c. Additio. v.

Hec auctoritas auguſtini ſm quā ille qui nō pauit eſurientem dicit eū occidere: ꝛrius ⁊ plan⁹ coꝛreſpondet q̄nto ꝑcepto vbi dicit: Non occides ꝑ quod. pbitet occiſio cuiuſcunq; ꝓximi. ⁊ ꝓſequēs ille q̄ poſſet aliquē fame morientē paſcere ⁊ nō paſcit: occidit. ⁊ ſic ē manifeſte trāſgreſſor iſti⁹ q̄nti ꝑcepti:

In eodē ca. xx. vbi dr i poſtilla. Dicit Ra. Sa. q̄ ꝑ hoc ꝑceptum pbitetur ⁊c. Additio. vj.

Quod licet ex plano ſenſu lre ꝑ hoc ꝑceptum: Nō occides. tm̄ homicidiū videt. pbiberi: tñ ex conſequēti intelligit cetera nocumēta i ꝓſona hois facta eē. pbibita pari rōne. nam rō q̄ hō peccat i occiſiōe ꝓximi ē: q̄a facit ꝓ charitatē uel etiā ꝓ iuſticiā: ꝓ q̄s etiā facit q̄ alias leſiōes ifert: licet nō ita gue peccet. ⁊ licz pena mortis nō infligat. ꝓpt alias leſiōes ſic. ꝓpt homicidiū: tñ i aliis ꝑceptis iudicialib⁹ talia. pbitent: vbi pene eoꝝ taxant.

In eo. ca. xx. vbi dr i poſtil. Sz variat multū in h̄ ſiue ſit vnū ꝑceptū ſiue duo intellect⁹ hebreoꝝ. Additio. vij.

Quod multi hebreoꝝ expoſitores dicūt q̄ i hoc ꝑcepto pbi het ꝓcupia uxoris aliene ⁊ huiuſmodi: etiā ſi nō ꝓſipat i act⁹ exteriores: ut patz p ra. Abbacira i ſua glo. i h̄ loco. Oz aūt dr a quibuſdā doctoribus nris q̄ lex ꝛt⁹. pbibebat manū ⁊

nō animū:nō est sic intelligēdū:ut plegem vterē nunq̄ sint ꝓhibiti aliqui act⁹ interiores:q̄ in aio ꝓsistūt:ꝫ eni esset manifeste cōtra textū.legitur enī infra. Leui.xix. Ne oderis frēm tuū i corde tuo.i quo manifeste ꝓhibet odiū cordis:qō ē i aio. siliter Deut°.xx. Ne dicas i corde tuo cū vteleuerit eos dñs deus tu⁹ in ꝓspectu tuo ꝓpter iusticiā meā.in q̄ manifeste ꝓhibet superbia seu ꝓsumptio etiā in corde tm̄ exñs. vñ dicta doctoꝝ nrōꝝ in h:seu glo.in postilla allegate aliē sūt intelligēda.s.q̄ in le.vt.cū aliqs act⁹ exterior exꝑsse ꝓhibet:nō intelligit ꝙ hoc ꝓhiberi etiā vi illi⁹ ꝓcepti act⁹ interior huic exteriori cōtrādens. vñ ex vi hui⁹ ꝓcepti: Nō occides.nō iudicat reus ille q̄ vult etiā ex ꝓposito veliberato occidē voiem:licet forte sit reus trālgrediēdo aliud ꝓceptū.s. Non oderis frēm tuū. Lex ꝫo noua ꝓhibēdo pctā nō solū ꝓhibet manū:sed etiā animū.vnde saluator Matth.v.audistis q̄a dictū est antiqs: nō Mechaberis ego aūt dico vobis:q̄ ois q̄ viderit mulierē ad ꝓcupiscēdū eā:iam mechatus est eā in corde suo.

Replica correctorij contra Burgensem.

In ca.xx. Burgeñ.notat postillatorē q̄si diminutū dicēs eū exꝓsitionē vecalogi breuiē trālsisse:cū tñ ꝓpositū postillatoris nō fuerit sūmas neq; tractat⁹ scribē:ſz plane lrālē sensū inq̄rē:qō ꝫ facit:ut patz cuilibet intuēti:reliq̄ ꝙ Burgeñ.in hoc ca.mota modicū imo nihil faciūt ꝫ postil. Multa aūt burgeñ. q̄ modum digressionis posita bñ ꝓtractione indigerent sed non est pñtis ꝓpositi ꝓtra Burgeñ.facē: nisi vbi videt postillatori irrōnabiliē obuiare. Notat tñ i hoc ca.incidēt aliē postilla.v.cōminationē pene forte cām obseruātie ꝓceptoꝝ ꝫc. volēs Burgeñ.q̄ reuerētia dei sit causa ꝟ ex hoc nō sequit⁹:q̄ cōminatio nō ē causa:stat enī eiusdē rei plures ee cās i eodē genē cause:q̄uis nō totales. vñ q̄e amor ꝫ dei reuerētia nō mouet ad ꝓceptoꝝ obseruātiā:saltem mouet timor ꝫ metus pne.ē igit sicut ꝓmissio:ita ē ꝫ cōminatio cā motiua obꝫuātie mādatoꝝ.ꝫ maxime i veteri lege q̄ fuit lex timoris:ut patz in epla ad Gala.p totū. Leteꝝ postil.nō exponit li memēto ut sabbatū ꝫc.approbādo errores iudeoꝝ:ꝟ magis reprobando:ut patz p ea q̄ ve exꝑsitiōe lxbreoꝝ traxit cetera reijciēdo: ita ꝫ Burgeñ.lex numero facit.ꝫ sic in q̄ postil.in hac pte iudicat seipsū ꝺdemnat: Quō accipi vetest:legē cohibē manū:nō animū quod hic a Burgeñ.tractatur:vide supra Beñ.iij.correctorio p.

In ca.xxj. vbi dicit in postilla. Qui maledixerit patri suo.

Dicit ꝓcussio simpliciē ꝓsiderata sit grauior q̄ ꝫ Additio. bñdictio:tū �sm lxbreos maledicēti prēm vetet maior pena ꝓpter duo. Primū q̄a facilī⁹ cōmittit.ꝫ iō durī⁹ ꝓcedit: sicut ꝓtingit in aliquib⁹ legalib⁹ punitiōib⁹ q̄ illa q̄ frequēti⁹ veniunt in vsū acrius puniūt.vñ dicūt legiste:q̄ grassantibus multis opus ē exemplo. Scōm ē q̄ i maledictiōe assumit nomē dei. Maledicē enī cōmuniē intelligit:ille q̄ malū imꝑcat alicui a deo:iuxta illud.iiij. Regū.ij.ca.vt ꝟ licco Maledixit eis i noie dñi:qō etiā gentiles obseruabāt.s.maledicē in noie deoꝝ suoꝝ:ut patz.j. Re. xvij.ca.vt Golia maledicēte Dauid in noie dei sui.ꝫ iō aggrauat ꝓccatū ei⁹ incētū nō solū offēdit patrē uel matrē:ꝟ etiā tū cui⁹ nomē in ꝟ pctō assumit.vñ �sm ipsos acriori morte punit maledicēs patrē q̄ ꝓcutiēs,put Ra. Moy.gerun. ista large tractat i sua exꝑsitiōe;illud aūt qō ꝓsupponit postilla.q̄ maledicēs non itelligit nisi assuefaciēs maledictionē non video vbi tēat fundamētū

Replica correctorij contra Burgeñ.

In ca.xxj. vbi postillator exꝑsit illud q̄ maledixerit pri ꝫc. dicens intelligi debere de assuefactiōe cum eni ꝓcussio sit grauior q̄ maledictio:voies tū q̄a sūt ꝓniores ad maledicēdū q̄ ꝓcutiēdū parēteo iō ꝓna tā grauis ꝺponit. Sz burgeñ.volens notare postil.dicē q̄ hui⁹ dicti nō videt fundamētū.ꝫ tū ipsemet ponit allegās ad id leges ciuiles dicēs:q̄ illa q̄ frequēter vsuī in vsū arti⁹ puniūt ꝫc. Oportet eni restringi ea ad q̄ voies magis sūt iclinati:ut ꝓbat postil.infra.xxij.ca.de restitutiōe quinq; bouū ꝓ vno.ꝫ q̄tuoꝝ ouiū ꝓ vna:ꝫ de nō nocēdo vidue ꝫ pupillo. Inde Burgeñ.videre ꝓtuit vñ postil.fundamētū sic dicēdi sūpsit. Sz ratio aggrauatiōis quā ponit h Burgeñ.modice apparētie ē;nō eni maledictiōes sp fiūt in noie dñi exēplā q̄ Burgeñ.ponit illa sūt de aduersarijs nō inē plem ꝫ parētē.nā i glo.inē lineari sup verbo:maledixerit:dicit blasphemādo ꝺdicendo verbo uel facto ꝫc.q̄ oia ut frequēter nō fiunt cum invocatione noīs dñi;ꝟ potius spūs maligni. In ca.xxij. vbi dicit i postilla: Et iō dicit Ra. Sa. Lex illa. Additio.

Longe videt a sensu trāli dicē ꝙ in h ꝙ dicit: Si aūt oriatur sole h fecerit,intelligit metaphorā:q̄a i iudicialib⁹ que tractāt de actib⁹ hūanis inē ꝓtes iudicādis:nō ē op⁹ metaphoriq̄ locutiōib⁹:cū possint plano mō dici.vñ meli⁹ videt dicēdū cū doc. nris q̄b⁹ etiā ꝓcedāt q̄dā lxbreoꝝ. Obiectio aūt postil. ꝙ eos nō videt valē nā licet aliq̄n ꝓtingat ꝙ aliq̄ insidiose inēficiāt voiem i domo ꝓpria:hoc tñ est de raro ꝓtingēbil⁹ de quibus lex nō curat nisi de his q̄ frequenē ꝓtingūt.

Replica correctorij ꝓtra Burgeñ.

In ca.xxij. vbi postillator sequēs Ra.sa. dicit metaphorice dictū:q̄ si orto sole fecerit:ut patet i postilla: Burgeñ.instat dicēs:ꝙ i iudicialib⁹ actibus vetet fieri plana locutio nō metaphorica:cui⁹ oppositū etiā fit.ꝫ fieri pōt quasi i termīs b⁹ littere dicit eni.ꝫ scribit luce clariꝰ id ꝓbarilris: iſtrumēris ꝫc. ſ Burgeñ.satis facit arguēdo postilla. Nā non ē rarū fures in die irruere i domos voiuꝝ rapere:occidē.ꝫ voies de domib⁹ effugare: q̄s siquis occideret re⁹ nō cēt:ēent.n.tales aliq̄d plus q̄ fures. Hec ē sentētia beati Aug. posita in glo.ordi.vñ etsi �sm beatū Aug.sint aliq̄d plus q̄ fures:sūt tñ vere fures:q̄a vsurpatores rei aliene iuito dño.in casu igit postillatoris ꝫ Ra.sa.ꝛa plani⁹ exponit.

In ca.xxiij. vbi dicit in postil. Et ꝑmo erga ptes q̄ vetet in iudicio aliq̄d ꝓponere. Additio.j.

Conueniēs videt dicē ꝙ sit ꝓhibitū a lege diuina:q̄ iudex audiat vnā ptē i absentia alteriꝰ:licet talis ꝑs multa mēdacia immisceat ad iustificationē sue cause. Nā rectꝰ iudex ꝓ hoc nō inclinabit ad assentiēdū sibi donec audiat aliā partē ꝫ hoc coiter fit in multis iudicijs.s.q̄ vna pars in absentia alterius ꝓponit multa mēdacia:ꝟ pꝰ q̄ audit pars aduersa negocio discusso de veniet ad rectitudinē iusticie.vñ videtur aliē dicēdū. Ad qō sciendū ꝙ vbi dicitur in trāslatione nra: Nō suscipies.bñ i lxbreo vnū verbū q̄si eq̄uocū ad multa.s.ad suscipiēdū:leuādū:ferendū. ꝫ multa alia:Et vbi i trāslatiōe nra dicit. Vocē mēdacij.in lxbreo bñ:Auditū vanitatis.vñ in hoc qō dr: Nō feras auditū vanitatis.intelligit ꝓhibet ne q̄s ferat seu leuet ifamiā falsā ꝫ ꝓximum qō est ꝓprie audit⁹ vanitatis.ꝫ sic refertur.ad quācūq; ꝑsonā etsi legatur: Nō suscipies pōt referri ad iudicē,ꝓhibendo cū ne ꝑ famā vanā moueat ad ꝺdemnādū aliquem.

In eo.ca.xxiij. vbi dr in postilla, Insontē ꝫ iustū nō occides ꝫc. Additio.ij.

Auctoritas aug.allegata ꝑ postillatorē nō ꝓtrariat vetermināti sci Tho.nā ferre sentētiā mortis ꝙ eū q̄ quincie in iudicio ꝑ testes diligēē examinatos nō ē pctm:licet sciatur a iudice innocēt cōdemnari:vñ ꝓpter ꝟ nō est dimittenda dignitas tpalis nec aliq̄d bⁿ modi. Q. aūt sniam ferre ꝙ talē nō sit pctm: declaratur sufficienē a scō. Tho. i pte allegata.q.lxvij.ar.vj.i cor.q. vbi dicitur sic: Ad ea iudicare ptinet ad iudicē �sm q̄ fungitur publica ptāte:iō ifozmari vetet i iuditio: non �sm illud qō ipse nouit tanq̄ ꝑuata ꝑsona:ꝟ �sm illud qō sibi innotescit in coi.s.ꝑ leges publicas diuinas uel hūanas ꝙ ꝑ nullas ,pbationes admittē vetet. in ꝑticulari ꝓ ꝑ instra ꝫ testes ꝫ alia legitima documēta q̄ vetet sequi iudicando magis q̄ illud quod ipse nouit tanq̄ priuata ꝑrsona:licet ex hoc adiuuari possit:ut districtius discutiat probationes inductas:ut posset earum defectus inuestigare:q̄ ꝫ eas non possit de iure repellere vetet eas in iudicando sequi. Solius.n. dei est q̄ �sm ꝓpriā potestatē iudicat informari in iudicijs �sm veritatem quā ipse cognoscit:nō �sm h qō ab alijs accipit:ꝫ ideo de ꝓ q̄ est vri⁹ de⁹ ꝫ homo: ꝓprie legit. Isa.xj.q̄ nō scōm visionē oculoꝝ iudicabit:nec �sm auditū auriū arguet:qō nō ptinet alijs iudicib⁹ Si aūt dicat q̄ iudex i ꝑdicto casu facit ꝙ ꝓsciētiā:inq̄rū facit ꝙ ꝓsciētiā veritatis quā habet:ꝫ sic peccat iuxta illud ad Ro.xiij. ca. Qō nō ē ex fide:pctm ē.,put cōmuniē exponit: dicēdū �sm ipsum vbi.s.q̄ hō in his q̄ ad ꝓpriā ꝑsonā ptinēt debet informare ꝓsciētiā suā ex ꝓpria scia:sed in his q̄ ptinēt ad publicā protestatē debet informare ꝓsciam suā �sm ea que in publico iudicio sciri pñt vnde Aug.sup ꝑs. Bonꝰ iudex nihil arbitrio suo facit:ꝟ �sm leges ꝫ iura pnuntiat. Replica correctorij ꝙ Burgeñ.

In ca.xxiij. postillator exponit illud: Nō suscipies vocem mēdacij:de iudice q̄ nō debeat audire vnā ptem sine alia Burgeñ.dicit incōueniēē dictū.q̄ diuina lege sit ꝓhibitū audire vnā ptē absentia alteriꝰ. Et ponit casus i q̄b⁹ licite iudex pōt illi diuine legi ꝙuenire. Sz videt suis casib⁹ burgeñ.nō cōcludē ꝓpositū.q̄nimo ex illa lege q̄ videt bñe oztū anā:ꝫ recte rōnis dictamine reperti ē:q̄ ad istātiā vni⁹ ptis in oi iudicio bñ recto vetet fieri citatio ptis adūse:nisi cēt iudiciū aliq̄ō ꝑāte publica cōstitutū nō ad iqrendū:ꝟ solū i notorijs ꝓcedēdū:ut dicit de

iudicio Westualie: qđ vulgo dr̃ secretū iudiciū: nō rōne cause q̄ ē notoria: ß ꝓcessus q̄ secret⁹ est sine strepitu iuq̄sitionis. Jn tali.n. iudicio lex ista locū nō habet: ß in oi alio iudex iuxta hanc legē ad instātiā ptis tenet̄ recernē citationē q̄ legitime insinuata poterit sine trāsgressiōe b⁹ legis vna ꝑs audiri alteri⁹ ptis ꝓtumacia non obstāte: poterit etiā iudex vnā ptē audire altera nō citata: ß nō in vitalit̄: qa alias cēt auditio vanitatis: put exponit Burgen. iuꝑ lxbraicā lrām: ut dicit. ꝛ in his casibus ꝑadūt instātie bur geñ.

Jn eodē ca. vbi postillator circa illū textū: Jnsontē nō occides tenet ꝫ sc̄m Tho. dicēs: qꝫ iudex sciēs aliquē innocētē nō ꝓcedat ferēdo iniam ꝑm allegata ꝛ ꝑbata ꝫ eundē. Sz Burgen. coiter pro scō Tho. certame assumēs hic nō pl⁹ dicit q̄ scūs Tho. i locis allegatis p ipm ꝛ postil. Sz ad auctem bti Aug. ꝑ postillatorē allegatā min⁹ ꝓcedit dic: nā ꝑm declarationē postillatoꝛ manifeste cōcludit ꝫ positionē sc̄i. tho. ꝛ coiter iuristaꝝ: q̄uis.n. i coiter accidentib⁹ iudicādū sit ꝑm allegata ꝛ ꝑbata: nullo tn̄ iure cautū est: imo diuino iure ꝓhibitū iudicare ꝫ agnitā veritatē: nec videt meo valet illa distinctio: qꝫ iudex duplicē ꝑsonā dicit. s. ꝑuatā. ꝛ publicā. nā si ꝑuata peccat publica nō eximit nisi sit manifestaler q̄ eam excuset: nō ē aūt lex puto būana nec diuina q̄ dicat iudicādū ꝫ veritatē agnitā: nō videt igit̄ alia lex excusans sic iudicātē. tuti⁹ est igit̄ cōsiliū postil. ꝛ multoꝝ doctoꝝ dimittē ꝑsone publice respectū q̄ dānare ꝑsonā ꝑuatā: put sonat auctoras bti aug. quā burgen. trā sit ꝓniuētib⁹ oculis ad eā nihil rōnabilit̄ dicēdo: ß ad aliū locū diferendo. Jn ca. xxiij. vbi dr̃ i postilla. Fuit etiā ista aspio.

QUm nō solū de sensu lrāli sed etiā de figura- Additio. tiuo agat postillator i hoc loco nō videt̄ ē ꝑtermittēdū illud qđ i glo. dr̃ super illud ꝓbū: Hic̄ sanguis federis dicēs: qa mortem xp̄i q̄ i hoc significatur cōfirmatur testim. lxc i glo. Qui qđē sensus figuralis bn̄ cōtinuat cū sequētib⁹: cū dr̃: Videtur tm̄ ilrl. nā tm̄ ꝑpl⁹ ille q̄ i sanguīe testi cbristi ꝓfirmat̄ tm ilrl. videt nūc ꝑ fidē ꝛ sacrm ꝛ futuro ꝑ essentiā.

Jn ca. xxv. vbi dr̃ i postilla: Erāt aūt duo ad designādū angelox multitudinē. Additio.

Licet in ß qđ dicit de cherubin mutuo se respicientes intelligat angeloꝝ ꝓcordia: in ß tn̄ qđ dr̃: Uersis vultib⁹. designat q̄ āgeli semp balet ituitū ad dr̃: q̄ repūtabat̄ ꝑsidēs i ꝓpiatorio qđ erat q̄si sedes dei: ut in postilla: ꝛ sic de⁹ repūtabat̄ cē in medio cherubi ad quē āgeli sēp vultū vertūt. vñ Matb. xviij. ca. Angeli coꝝ semper vident faciem patris ꝛc.

Jn ca. xxviij. vbi dr̃ i postil. Ad euidētiā ꝑmi ꝛc Additio. j.

Josephus nō ē tenēdus i ß loco: etiā si sit de genē sacerdotali: ꝫ dicit enī manifeste lre: nā vestes pōtificales fūt tātū mō. put ponūt i ꝑma sc̄de. q. cij. ar. 5. i ꝓsione ad. ix. ar. q̄ū qđē octo: ꝑma vestis linea: sc̄da tunica byacinthina cū tintinabulis: tcia superhumerale cū duob⁹ lapidib⁹ onychinis q̄rta rōnale q̄dratū: in q̄ erāt. xij. lapides cū nomib⁹ filioꝝ isr̃l: in q̄ etiā mandabat̄ ponī doctrina ꝛ veritas: qnta erat balteus seu cingulus: sexta thyara seu mitra: septima lamīa aurea i fronte in q̄ erat nomē dn̄i ꝛ vestis septē tm̄ fit mētio infra Leui. viij. ca. qñ moyses ꝑ induit ipsū aaron i pontificalib⁹: octauo aūt est femorale ad opiendū turpitudinē carnis: de q̄ veste octaua nō fit videt̄ mētio: qa nō debebat indui ꝑ moysen ex bone state: ß ꝑ ipsūmet sacerdotē: fit tn̄ de ea veste expssa mētio coiter Leui. xvj. ca.

Jn eo. ca. xxviij. vbi dr̃ in postilla. Dicit etiā Josephus q̄ iste splendoꝝ cessauit ꝛc. Additio. ij.

In toto tpe templi scdi nō fuit illa vestis pōtificalis q̄ dicit rōnale iudicij: sicut nec arca testi. ꝛ q̄dā alia q̄ ibi de fecerūt: put oēs historie hebraice testant: qđ etiā facit ꝑ fide nra de q̄ tractādū ē dño ꝓcedēte in ꝓphia Aggei. ij. sup illud verbū: Magna erit gl̄ia domⁱ istⁱ nouissime plus q̄ ꝑme. vñ nō ē dicēdū: qꝫ solū per. cc. annos añ tps Titi cessauerūt cum i toto tpe templi secundi de fuerūt. Replica correctorij ꝫ Burgen.

In ca. xxviij. vbi postil. dicit mām de stiū sacraꝝ ꝛ numeꝝ de hebreo accipi ꝛ distingui ꝑm dicta Josephi: qui scripsit ex explētia: qꝝ de genē sacerdotali. ꝛ qa vidit ꝛc. Burgē. dicit Josephū nō esse tenendū: qa ꝑm lre veritatē ut dicit fūt tm̄ octo vestes. ꝛ allegat ad ß sc̄m tho. Sz mirū videt qꝫ Burgen. ꝑferat dicta sc̄i tho. in hac mā q̄ i facto ꝓsistit: qđ nec scūs tho. nec burgē. vnq̄ vidit sicut Josephⁱ nec ē ꝫ lrām: qa lra bn̄ inspecta numerat pl⁹ q̄ octo vestiū noia: nec ē mirū q̄ Leui. viij. nō fit mētio de femorali: qa nec fit mētio de cona linea q̄ cingebat tunica linea inferioꝝ: q̄ cois erat pōtifici ꝛ alijs sacerdotib⁹: nec fit ibi mētio de cyclari linea: q̄ erat mytra pōtifici ꝛ alijs sacerdotib⁹ de qb⁹ manifesta fit mētio Leui. xvj. qb⁹ adiūctis ad alias octo enumeratas ꝑ Burgen. fiūt. x. put vult Josephⁱ: quē ß burgen. ipsobare nitit̄ nec pōt dicē burgē. cū tho. q̄ mitra linea quā dicit lra cyclari sit eadē cū thyara q: thyara q̄ solū pōtificis mitra ē byacinthina fuit. nec ē verisile eādē fuisse mitrā sacerdotū ꝛ pōtificis: ß q̄ sacerdos hēbat mytrā byssinā tm̄ ad modū diceti: pōtifex aūt sup b⁹ modi habuit thyarā byacinthinā: nec pōt dicē eūdē fuisse cingulū lineū ꝛ baltheū: qa cingulo lineo cingebat tunica byssina qđ fuit cōe pōtifici ꝛ sacerdotib⁹: baltheo aūt cingebat̄ ꝛ stringebat̄ tunica byacinthina cū superhumerali q̄ ei āt pōtifici spālia: nec est verisile tunicā lineā ꝛ byacinthinā vnico cingulo stringi añq̄ byacinthina pōtifex indueret vñ patz q̄ Josephus in his reb⁹ expto credi oportet.

Jn eodē ca. vbi postillator allegat Josephū dicētē q̄ fulgor qui ꝓcedere ꝫsueuerat a rōnali cessauit: tpe tēpli secūdi: Burgen. dicit toto illo tpe rōnale nō fuisse. ß hoc non videt: qa tpe alexandri magni visus ē fūmus sacerdos in eo ut patz in ipsi⁹ historia. nam ille fuit ꝓcipalis pontifex in fūmo sacerdote.

Jn ca. xxix. vbi dr̃ in postilla. Tolle vitulū de armento ꝛc.

MEmoria nō ē futuroꝝ ß ꝑteritoꝝ. vñ cū petñ Additio aarō qñ hoc fuit dictū moysi nōdū erāt ꝓpatratū nec expiatū: inconueniēt̄ videt dici: qꝫ hic vitulus erat in memoriā expiatiōis pcti aarō: ꝑ tm̄ ꝑm eos q̄ aarō excusant a pcto ut infra videbit. vñ in istis si figuraliē rōnē q̄rimus melⁱ videt dicendū: qꝫ ꝑfigurabat mysteria xp̄i q̄ fuit finis totius legis. ꝛ de q̄ oēs ꝓphe ꝓphauerūt: put etiā lxbrei fatent̄. Uñ glo. in hoc loco: Qui cunq̄ pōtifex vel sacerdos taurū de hext offerre. i. passionē xp̄i firmiter credere ꝛ imitari. Et duos arietes ut credat eundū xp̄m ex coꝝ ꝛe ꝛ alia ꝓstare. Et panes azimos. i. mūdiciā vite ꝛc. Jte i alia glo. ꝑr duos arietes imaculatos xp̄s imolandus pro vtroq; ꝓplo designatur. Replica correctorij ꝗtra Burgen.

IN ca. xxix. vbi postillator illū passū: Tolle vitulū de armēto exp̄ fuisset de memoria expiatiōis pcti Aarō Bur. obiecit qa memoria ē ꝑteritoꝝ nō futuroꝝ ß pctm̄ Aaron qñ pñs passus dicebat nō fuerat ꝑteritū: igit̄ nō potuit cōuenienter̄ dici i memoriā expiatiōis ipsi⁹ Sz Burgen. videt de ficē: qa reꝓbat sensum lrālē postillatoris. ꝛ aliū nō assignat: q̄ tn̄ ꝑ fundā d⁹ē nisi lra absurde sonaret: ut Judi. ix. ierūt ligna ꝛc. qñ ꝑm tratū Greg. ꝛ alios sup allegatos recurrēdū ē ꝑ ad sensū aliū: nūc aūt in ß passu ꝑ postillatorem ad lram exposito nihil apparet absurditatis: nisi q̄ Burgen. arguit de petō Aarō nōdū ꝑteritō. Dic vñdeo Burgē. ex lra ꝓbare nō pōt pctm̄ aarō nōdū ꝑteritū: poterat eni. ꝓtunc esse ꝓpatratum: nā breui tpe fieri nō potuit qñ aaron bur occiso metu mortis ꝛplo male ꝑtēti cessit inaures ꝛ ꝑciosa ꝑtijt. ꝛ ꝛplis tradidit furnū ꝛ folles ꝛc. i arte fusoria necessaria ordinauit ꝛ ceꝛa ad formationē vituli ꝓtinētia: ꝛ altaris ꝓstructionē fecit: vide de ß postil. xxxij. ca. pctm̄ igit̄ aarō diu añ adoratione vituli ꝓpatratū fuit: de q̄ tn̄ de⁹ moysi nō dixit ß ei⁹ expiatione ꝓnostice ordinauit dicēs: Tolle vitulū de ꝛc. i memoriā pcti aarō sic expiādi.

Jn ca. xxx. vbi dr̃ in postilla: Dicit aūt aug. q̄ altare incēli ibi nō vocatur thuribulū aureū ꝛc. Additio.

Licet hec sit q̄ altare incensi erat i ꝑte illa tabernaculi: q̄ dr̃ scm̄ vel scā: nō aūt i illa ꝑte ꝗtoriꝝ q̄ dicebat scm̄ scoꝝ: ut lra testat: tm̄ ipsū altare incēli scm̄ scoꝝ reputabat̄: ut exp̄sse habet infra eodē ca. vbi dr̃ de hoc altari. s. incēli. ꝛ ꝑcedit Aarō supra cornu altaris semel p anū. ꝛ pcludit ibidē de eodē altari: Scm̄ sanctoꝝ erit dño ex q̄ patz q̄ licz altare incēli cēt extra scā scoꝝ ꝑm locū: reputabat tn̄ scm̄ scoꝝ ꝑm dignitatis gradū. cui⁹ rō pōt̄ē: qa in ß altari incēli bis in die incensū cremabat: ut dr̃ i ß ca. qđ fiebat p simplices sacerdotes: Iz intra scm̄ scoꝝ nō cēt licitū intrare nisi semel i āno: ꝛ iō oportebat q̄ ß altare cēt extra scā scoꝝ ꝑm locū. ß qa ipsi⁹ altaris excellētia erat tāta: q̄ i ipso fiebāt semel p annū in sanguine distillatiōes plūmū sacerdotē: ut infra Leui. xvj. iccirco reputabat̄ inē scā scoꝝ ꝑm dignitatē. ꝛ sic vident̄ intelligēda cē ꝛba aug. s. q̄ loq̄tur de altari incēli ꝑm sue dignitatis gradū non aūt ꝑm dignitatē loci i q̄ erat nō eni ꝓsumēdū ē de scō aug. q̄ lre ꝓtradiceret. Replica correctorij ꝫ Burgen.

IN ca. xxx. vbi postillator declinat dictum beati Aug. de altari incensi. ꝛ hoc auctē bti Hiero. ꝛ alioꝝ: imo ꝛ rotūde lre: Burgen. nitit̄ saluare dictū beati aug. ß potⁱ inuoluit: nam Burgen. allegādo textū sequentē pūtis capituli dicit ipsū altare incēli fore scm̄ scoꝝ ꝑm dignitatis gradū: cui tn̄ btūs Aug⁹. solū velit ipsū altare fore intra scm̄ scoꝝ ad modū aurei thuribuli. text⁹

aũt allegat⁹ p Burgeñ.nõ loq̃f̃ de altari:ß de exercitio sũmi sacerdotis i ipso altari:videlz de positiõe manuũ.⁊ positiõe sanguinis ß eni exercitiũ vocat lr̃a scm̃ scõz:quia si q̃tidiana positio thymiamatis ꝓr coẽs sacerdotes dr̃ scã hec positio sanguinis semel in ãno facta i ß altari dicẽda ẽ scã scõz.⁊ sic eq̃uocatio ẽ de scõscõz q̃ ad locũ⁊ q̃ ad actũ in loco. In ca.xxxij.vbi dr̃ i postilla. Videns aũt ꝓphs.

Additio.j.

DOn fit mentio in lr̃a de hoc qõ dicit Ra. Sa.s.q egyptij q̃ ascẽderũt cũ iudeis de Egypto icitauerũt filios isr̃l ad idolatriã:ß pphe ß coiter attribuit:cũ tñ scripta cõsueuit exp̃mere similes icitatiões cũ ꝓtingũt.vñ Hu.xj.vbi agit̃ de pctõ pp̃li i loco q̃ vocat⁹ ẽ:Sepulchra cõcupiscẽtie:qõ q̃dẽ peccatũ fuit icitatũ p egyptios inẽ eos mixtos dr̃ i lr̃a: Vnlg⁹ q̃ꝑe ꝓmiscuũ qõ ascẽderat cũ eis flagrauit de siderio carniũ⁊c.qõ etiã i ꝓposito exp̃ssisset.⁊ iõ dictũ Ra.Sa.in ß loco nullũ habet fundamẽtũ.

In eo.ca.xxxij.vbi dicit̃ in postilla:Quare nõ fit hic mẽtio de Hur ⁊c. Additio.ij.

QUod q̃ hic nõ fit mentio de Hur:nõ seq̃t̃ q̃ fuit iterfectus a pp̃lo eo q̃ ipsũ arguerat de scelere:possibile eni ẽ q̃ prẽuẽt⁹ fuisset morte naturali uel alit̃ ꝑditus:sic q̃ nõ inconueniret i illo actu nõ eni ẽ verisile q̃ scripta ꝓtermisisset exp̃mere actũ tã virtuosũ⁊ narratiõe dignũ⁊ exẽplare:Aaron etiã ß retulisset moysi in suã excusationẽ:sil̃r⁊ moyses redarguisset pp̃lm de homicidio tã nephãdo:nullũ tñ istoz legit̃:vñ dicta Ra.Sa.i hoc loco sũt ficticia:nec sequũt̃ cũ i hoc alij expositores hebreoz.

In eodẽ ca.xxxij.vbi dr̃ i postilla:Mõ cũ audisset aaron. Jez insania pp̃li circa cultũ istius idoli⁊ ei⁹ vne.Addi.iij. rationẽ maxima fuerit:nõ tñ verisimile ẽ q̃ q̃tũcũq̃ apparet⁹ i eis corrũpere⁊ iudiciũ rõnis tñ i se extinctũ fuisset q̃ iudicasset rẽ penit⁹ inaiatã fuisse veũ:nisi in ea apparerent aliq̃ signa mõstruosa uel q̃si miraculosa.vñ q̃dã dicũt⁊ verisilr̃ q̃ ille vitulus videbat exercere q̃dã opa silia opib⁹ vite:sicut ẽ cõmestio⁊ bulinodi:qõ potuit eẽ opatiõe demonũ q̃ i vitulo fabricato ß facie bãt ut eos attraxerẽt ad idolatriã:sicut solẽt facere dando i ñsa in idolis ut boues recipiãt:put coiter traditr̃ in legẽdis scõz.⁊ sic ille vitulus aure⁹ nõ erat ver⁹ vitulus:ß inq̃tũ videbat comedere fenũ:dicit̃ in ps.cv. fuisse in similitudinẽ vituli comedẽtis fenũ.ad ß etiã facit illud qõ aarõ dixit moysi:Egressus est vitul⁹ iste ⁊c. ut infra patebit. In eo.ca.xxxij.vbi dr̃ in postilla:ꝑm Ra.Sa. ⁊ alios doctores hebreos. Additio.iiij.

SEcũdũ doctores hebreoz tñ q̃tuoz:p̃cepta erãt in prima tabula:p̃mũ.s.Ego sũ dñs.secũdũ:Nõ erũt tibi dij alieni ⁊c.tertiũ:Nõ assumes nomen dei tui i vanũ.q̃rtũ: Memẽto ut diẽ sabbati sanctifices.Cetera ꝓo ser i secũda tabula:quozũ p̃mũ est: Honora patrẽ ⁊c. In eo.ca.xxxij.vbi dicit̃ i postilla:Nec aũt fractio tabularũ. Additio.v.

FRactio tabularũ nõ videt̃ eẽ ꝓria significatio euacuationis legaliũ i aduentu Xp̃i:p̃incipalia eni q̃ i tabulis ꝓtinebãt erãt moralia⁊ valde ꝓpinq̃ iuri nãli:q̃ nõ sũt euacuata i aduẽtu Xp̃i.ß melius videt̃ dicẽdũ q̃ fractio tabularũ sit significat trãslationẽ legis:de qua ad Heb.vij. Trãslato sacerdotio necesse ẽ ut trãslatio fiat legis.vñ ꝑme tabule significabãt legẽ veterẽ i ipsectã quã irritauerũt trãsgressores:secũde ꝓo tabule q̃ facte sũt p⁹ reconciliationẽ significãt legẽ nouã p quã pp̃s ei⁹ ẽ deo reconciliatus.

In eodẽ ca.xxxij.vbi dicit̃ in postilla:Ideo videtur q̃ dixerit mendacium. Additio.vj.

LIcet q̃dã exp̃ositores teneãt q̃ aarõ nõ peccauit in facto vituli:introducẽtes q̃sdã rõnes frivolas ad q̃ꝛ euacuationem sufficit auctoritas scripture.j.Deut.ix.vbi de hac mã tractãs dicit:Aduersũ me aarõ ⁊c.ex q̃ patz manifeste aarõ i hoc casu graviter peccasse:nõ tñ videt̃ dicẽdũ ꝑut q̃dã volũt q̃ peccasset pctõ idolatrie:qõ q̃dẽ pctm̃ ẽ maximũ simp̃lr inter pcta:ut dr̃ in glo.Levi.xv.Aaron eni nõ legit̃ adorasse nec coluisse vitulũ nec alios ad ß induxisse:ß solũ fecisse⁊ fabricasse vitulũ.⁊ q̃a in ß minus recte occasionẽ dedit alijs idolatrãdi:iccirco ꝓprie cõmisit pctm̃ scãdali actiue:inq̃tũ ex tali facto iordinato alijs ꝓbuit occasionẽ ruine.Circa qõ attendẽdũ q̃ talis ruina pp̃li nõ fuit ab eo intenta:qõ patz sic:nã pp̃s ab aarõ nõ ꝓtiuit ut faceret sibi deos q̃s colerẽt seu adorarẽt ß dixerũt:Surge fac nobis deos qui nos ꝓcedant ⁊c.s.ad ducatũ itineris:ut nobis uel angel⁹ solebat eos ꝓcedere i via q̃b⁹ nõ debebat divin⁹ cult⁹:ex ꝓnitate tñ pp̃li ad malũ facto vitulo⁊ apparẽtib⁹ in eo opatiõe diaboli aliq̃b⁹ sil̃itudinib⁹ opeꝛ vite:ut supꝛ dictũ est: statiꝫ adorauerũt⁊ dixerũt:Di sũt dij tui isr̃l.⁊ sic idolatria pp̃li fuit oĩno ꝓter mentẽ aarõ secuta: sicut nec i ꝓma petitiõe pp̃li ß includebat:ut dictũ est.Et hui⁹ sentẽtie cõsonat plan⁹ sens⁹ lr̃e:nã cũ moyses dixisset ad aarõ:Quid tibi fecit hic pp̃s ut induceres sup̃ eũ pctm̃ magnũ?i q̃b⁹ verbis videbatur moyses attribuere ipsi aarõ q̃ induxisset pp̃lm ad idolatriã qõ ẽ simp̃lr pctm̃ magnũ:ut dictũ ẽ.Ad hoc rñdit aarõ excusans se ab ß qõ pp̃lm ad idolatriã induxisset dicẽs: Tu eni nosti pp̃lm istũ q̃ ꝓn⁹ sit ad malũ ⁊c.q̃b⁹ verbis bñ ꝓsideratis aarõ nõ excusauit se p timorẽ dicens:Timui pp̃lm sicut saul.j.Re.xv.ß ex ꝓnitate pp̃li ad malũ.q.d.hoc pctm̃ tã magnũ ex ꝓnitate eoꝛ ad malũ ꝓcessit nõ ex inductione nec intentione mea:qõ aarõ ꝓbauit ex hoc qõ seq̃t̃.Dixerũt mihi fac nobis deos q̃ nos ꝓcedãt⁊c.nõ ꝓtierãt a me deos ad colẽdũ uel adorãdũ:absit eni a me q̃ ß faceret̃.⁊ seq̃tur:Egressus q̃ est vitul⁹ iste.s.in talis̃itudine vite q̃ pp̃lm inclinauit ad idolatriã:ut dictũ fuit supꝛ.eo.ca.in additiõe.iij.nec curauit aarõ exp̃mere q̃ ipse formasset ope fusorio vitulũ:q̃a ß nõ fuit motiuũ ꝓncipale erroris pp̃li:ß sũtudo vitalis q̃ i eo erat.⁊ sic cõ ꝑdiose narrauit ea q̃ ipse fecerat ut i glo.Ex q̃b⁹ patz q̃ aarõ excusauit se a pctõ idolatrie q̃ ẽ maximũ:nõ tñ a pctõ scãdali actiui q̃ q̃dẽ scandalũ fuit p accidẽs nõ p se:eo q̃ fuit prec̃ intentionẽ ut dictũ est:nec etiã mẽdaciũ locut⁹ ẽ moysi:eẽt eni absurdũ q̃ p mẽdacia excusaret̃ se a moyse qui a deo nouerat veritatem facti.vñ Aug̃.i hoc loco ꝓut i glosa cõꝑdiose locut⁹ ẽ aarõ:nõ dicẽs q̃ ip se formauit ut exiret an excusatiõis cã timẽdo mẽtitus ẽ:tãq̃ in ignẽ pit̃ aurũ ꝓiecerit atq̃ ipso nõ idẽ agẽte forma vituli ideo exiuit:qõ nõ ẽ credendũ:q̃a nec latere moysen pss̃et verũ cũ q̃ de⁹ loquebat⁊ frem de mẽdacio nõ redarguit.hoc ille.Patz q̃ꝛ sentẽtia Aug̃.q nõ ẽ dicẽdũ q̃ mẽdacit̃ fuit locut⁹ aarõ:tũ q̃a loq̃batur cũ illo q̃ sciebat veritatẽ a deo.s.moyse:tũ q̃a nõ fuit redargut⁹ a mẽdacio ⁊c.Si aũt q̃rat q̃d intẽdebat aarõ i fabricatiõe vituli cũ ipse sciebat q̃ vitul⁹ ille nõ posset deducere pp̃lm:nec etiã intendebat ut adorar̃et uel colerẽt ut deũ?.Ad ß põt dici q̃ forte intẽdebat illudere pp̃lm q̃ ipsũ aarõ icitabat ad faciẽdũ illud qõ manifeste excedebat ꝓtẽtiã suã.s.facere deos q̃ eos ꝓcederẽt qõ vitẽt̃ ridiculũ.⁊ isto mõ legit̃ de Helia q̃ illudẽdo ꝓphas baal:ut pz .iij.Regi.xviij.dicebat eis:Clamate voce maiori:de⁹ eni vester in diuersorio ẽ forsitan loq̃t̃:aũt certe dormit ut excitet̃.Sciebat eni hylias q̃ ista q̃ dicebãt de Baal nõ erãt vera.⁊ tñ ut estimationẽ pp̃xtaꝛ baal oñderet eẽ fatuã⁊ inanẽ sic illudebat eos. Similit̃ i ꝓposito cũ aarõ sciuisset ipsũ nõ posse facere q̃d ꝓtebãt finxit se tñ hoc attẽtare seu facere formãdo vitulũ q̃ sciebãt inutilẽ ad ß qõ ꝓtebãt ipsi ut estimationẽ eoꝛ vanã eẽ oñderet:q̃ q̃dẽ fabricato:q̃a ꝑ opationẽ diaboli i eo apparuerũt aliq̃ opa silia opib⁹ vite ut dictũ ẽ:pp̃s ex sui ꝓnitate ad malũ adorauit:vñ licet intentio aarõ i hoc nõ fuerit puersa factũ tñ ei⁹ fuit minus rectũ tãq̃ bñs spẽm mali a q̃ ẽ abstinẽdũ:iuxta doctrinã Ap̃li.j.Thessa.v.Ab oi spe mali abstinete vos⁊c.p̃serti cũ ipse nouisset ꝓnitatẽ pp̃li ad malũ⁊ sic aarõ peccauit pctõ scãdali:q̃a ꝑ suũ factũ min⁹ rectũ prebuit pp̃lo occasionẽ ruine.nec ẽ sile de verbis helie ad ꝓphas baal: dicta eni Helie ꝑdicta nõ ꝑbuerũt occasionẽ ruine ꝓphis baal: q̃a iã ipsi erãt ꝓssimi idolatre:ß hoc factũ aarõ licet nõ ꝑbuerit cãm ꝑfectã idolatrãdi:ꝑbuit tñ occasionẽ:i q̃ manifestũ ẽ q̃ graviter peccauit nõ pctõ idolatrie uel mẽdacij ß pctõ scãdali actiui ut dictũ ẽ:qõ q̃dẽ pctm̃ aaron nõ celauit a moyse ß ꝓfessus ẽ cũ rñdit: Me indignet̃ dñs me⁹.q.d.licet merear indignationẽ ex facto inordinato tñ.factũ sic cõtigit. Tu eni nosti.ꝑonaꝛ ut supꝛ.vñ⁊ moyses nõ replicauit redarguẽdo eũ de mẽdacio nec de pctõ magno idolatrie:ß ostendit deũ ꝑ ipso seorsũ a pp̃lo⁊ nõ cũ tanta istantia oronis ut patz Deut.ca.allegato:eo q̃ lõge min⁹ peccauerat q̃m pp̃s.si eni a pctõ a moyse sibi ꝓposito se p mẽdacia excusaret puersius se ḃret q̃m pp̃s q̃ vindictã divinã a moyse illatã patiẽt̃ sustinuit:de q̃ non legit̃ pp̃lm restitisse nec murmurasse.ex q̃ q̃dẽ expositiõe⁊ ꝑsona tollit̃ q̃dã obiectio maliciosa:q̃ q̃dẽ nõ bñ sentiẽtes i hoc loco iducũt dicẽtes:quõ aaron idolatrare fecit totũ pp̃lm nec pctm̃ suum cõfessus ẽ ß potius p mẽdacia se excusauit stari fuit assumptus ad sũmũ sacerdotiũ nulla mẽtione facta de ꝓnitẽtia inẽ posita:q̃ q̃dẽ obiectio manifeste assumit falsũ:ut patz ex dictis. Nec tñ pctm̃ aarõ debet multũ aggrauari ex magnitudine nocumẽti qõ i pp̃lo fuit subsecutũ:q̃a euent⁹ sequẽs nõ addit ad maliciã seu bonitatẽ actus nisi sit ꝓuisus⁊ intent⁹ ab agẽte:ut in pri.se.q.xx.arti.v. in cor.q.qõ nõ fuit i ꝓposito:ut dictũ est.Cõcordat etiã huic sentẽtie qõ immediate seq̃tur:Videres q̃ moyses pp̃lm q̃ nudat⁹ esset ⁊c.spoliauerat.n.eũ aarõ ⁊c.Circa qõ cõsiderãdũ q̃ si pp̃s ex inductiõe

aaron peccasset ut ꝓtrariū opinātes dicūt ꝓplꝰ fuisset excusabilis saltem a tāto: cū i absentia moysi ipsi aarō trebāt obedire tanq̄ rectori, ꝛ sic ꝓncipalitas bꝰ peccati erat attribuēda ipsi aarō tanq̄ ꝓncipali actori ꝛ iductori: ꝓplꝰ ꝯ ꝯ sequēti: sz ꝺa sic nō ꝓtigit i facto ut dictū ē. iō huiusmōi pctm̄ ꝓncipalit fuit i ꝓplꝰ cui etiā ꝓncipalit pena debebat: q̄ rōne moyses tanq̄ iudex rect ꝯmo req̄siuit vtrū aarō induxisset ꝓplm̄ ad peccādū dicēs: Quid fecit tibi ꝓplꝰ ut iduceres sup eū pctm̄ magnū? postq̄ ꝯ certificat bꝰ est de opposito p rñsionē aarō modo supza expsito stati misit manū ad exercendā vindictā in trālgressoꝛibꝰ. vñ seq̄t: Stans i porta castroꝝ. vñ ꝯba ꝓdicta: cū dr: Videns ergo moyses ꝓplm̄ q̄ esset nudat ꝛc. intelligēda sūt de manifestatiōe sceleris. put in secunda expsitiōe postillatoris. ꝛ est sensus q̄ vidit moyses p inq̄sitionē supradictā q̄ huiusmodi scel manifeste seu apte erat in ꝓplo: vñ q̄ dicit: Nudauerat enī eū aaron. intelligit q̄ aaron aperuit moysi facti veritatē ut dictū ē. Si aūt dicat q̄ moyses nō debuisset credere aaron i hoc facto q̄a loq̄bat ꝓ se. Dicēdū q̄ moyses rōnabiliꝛ ꝓfidebat aaron in hoc q̄ si forte illud pctm̄ magnū ex fragilitate uel alīs cōmisisset nō illud celaret sed potiꝰ cōfiteret ꝛ peteret venīā ꝑtim moysi quē sciebat cārꝫ ꝓbam dñi: ut dictū ē licet enim q̄nq̄ ꝓtingit ut sci viri icurrāt magna pctā: tñ cū a deo uel eis nūcio req̄rūt statim ꝓfitent: ut legit de Dauid. ij. Re. xij.

In eo ca. xxxij. vbi dicit in postilla: Ex hoc dicit Ra. Sa. q̄ nullus de filijs leui. Additio. vij.

HEc opio Ra. Sa. est cois apud oēs expositoꝛes hebꝛeoꝝ antiq̄s nō sic intelligēdo q̄ nullꝰ de leuitis fuit culpabilis in facto vituli: ꝺa forte multi eoꝝ nō restiterūt colētibus seu adorantibꝰ in q̄ erāt culpabiles. nō tñ idolatrauerūt consensu mētis: nec facto exꝑioꝛi. put clare ꝛ determinate Ra. Moy. egyptꝰ tradit in suo Deut. dicēs de idolatria ca. j. q̄ licet ꝓplꝰ israeliticꝰ pluries idolatrasset seu ad idolatriā declinasset: leuite tñ nūq̄ idolatrauerūt. vñ nō valet q̄d obijcit de aaron: nā licet i fabricatione vituli nō fuerit sine culpa: nō tñ dicendū ē q̄ idolatrauerit: ut in ꝓcedēti additiōe oñsū est. Silr videt tenēdū circa pctm̄ occisiōis Xꝑi. s. q̄ leuite. put a sacerdotibꝰ distinguūt nō fuerūt ꝑticipes in illo crimine pessimo i q̄ ceteri statꝰ hebꝛeoꝝ fuerūt rei: ut plenꝰ de deuce ē tractādū i q̄dā additiōe sup Jo. xj ca. Ad ꝟ autē q̄d obijcit de ꝟ q̄d dicit: Occidat vnusq̄sq̄ frēm suū. satis rñdet in postilla.

In eodē. ca. vbi dicitur in postilla: Sed tunc occurrit duplex difficultas. Additio. viij.

SEcūdū sanctū Tho. i ꝑma ꝑte. q. xxiij. i rñsione ad primū argu. liber vite posset dici tripliciter sicut ꝛ liber militie. primo enī mō potest dici liber vite scriptio eoꝝ qui sūt electi ad vitā eternā sicut liber militie pōt dici i quo scribūt electi ad militiam. sc̄o mō potest dici liber vite in quo scribūtur ea q̄ ducūt ad vitā eternā sicut liber militie potest dici i q̄ tradūtur ea militaria: ꝛ isto mō nouū ꝛ vet testamētū dicit liber vite: put in glo. sup illud Eccle. xxiij. Hec oia liber vite sūt. Tertio mō pōt dici liber vite: illa vis diuina q̄ fiet ut cuilibet i memoria reducāt facta sua: sicut ꝛ liber militie dici pōt i quo recitāt facta militū. ꝛ isto mō intelligit illud Dan. vij. ca. Libri apti sūt. Quarto etiā mō dr liber iustoꝝ: ut i. ij. Re. j. ca. In q̄ libro facta exemplaria iustoꝝ uel scōꝝ intelligūt scribi ad memoriā futurā vñ in ꝓposito licet a libro vite ꝑmo mō uel tertio mō irellecto moyses nō ꝓtriuisset veleri: ꝓtriuit tñ veleri a libro vite secūdo ꝛ quarto mō irellecto. ꝓtebat enī moyses q̄ lex nō venominaret noīe suo: nec etiā q̄ gesta sua i eductiōe ꝓplī de egypto ꝛ i alijs filijs i memoriā reducerēt: exq̄ ꝓplꝰ ꝓpe q̄ labozauerat erat ꝓtuo ꝺenat. Ex aūt dr i ꝑs. lxviij. Deleāt de libro viuentiū ꝛc. itelligit de libro vite ꝑmo nō intellecto: eo q̄ i libro sic itellecto dicūtur scribi aliq̄ ꝑm q̄d: put i postilla. ꝑm istā expositionē moyses nō ꝓtriuit aliq̄d impossibile nec ꝛ charitatē: ut patz ꝓsideranti. ꝛ quia talis veletio a libro secūdo ꝛ q̄rto mō accepto videt bñ rōnē pene iō rñdit dñs: Qui peccauerit mihi deleb eū de libro meo. q. d. tu qui nō peccasti nō debes deleri.

In eo. ca. xxxij. vbi dr i postilla: Ex hoc aūt q̄ dicit Ra. Sa. q̄ in omni ifoꝛtunio. Additio vltima.

RAtionabiliter obijcit postillatoꝛ: ꝙ asserentes q̄ per diem vltiōis nō itelligit hic captiuitas Babilonica uel Romanoꝝ. put i postilla. Pōt etiā vlteri ꝓfirmari ꝑma rō postillatoris que sumit ab auctoꝛitate veteris testamēti sic: nā ratio q̄re deꝰ reddit iniq̄tatē patrū filijs ac neꝓtib i tertiā ꝛ q̄rtā generationē coiter sumit ex hoc q̄ filij ꝛ neꝓtes pluries iueniūt imitatoꝛes paterni sceleris: q̄d nō habet locū i pctō vituli: q̄d peccatū oēs cōmittētes dimiserūt ꝛ ꝓ eo sustinuerūt diuinā vltionē patiēter: ut patz expresse in hoc ca. silr i sequēti ca. br q̄ ꝓplꝰ luxit ꝛ i signū tristicie ꝛ ꝓtritiōis deposuerūt ornamēta sua. Postremi etiā eoꝝ vsq̄ in pñtem diē hoc peccatū. s. vituli detestātur: ut ē manifestum. vñ dicēs q̄ deꝰ exercet i eis vindictā ꝓpter hoc pctm̄ etiam hodiernis ꝓpb videt dicere ꝓtra diuinā mīam: que nūq̄ pnitentibus ꝛ alijs dimittētib pctā dimittere denegat. Itē circa ꝟ attē dendū est q̄ hec expositio Rab. Sa. i hoc loco non est solū falsa sed etiā maliciose fabricata: nituntur enī celare q̄ destructio ciuitatis irlm̄ p Tytū ꝛ Vespesianū facta q̄ fuit acerbissima. silr ꝛ captiuitas eoꝝ hodierna que excedit ceteras i duratiōe ꝛ ignominia ꝛ bꝰ modi fuerūt sicut ꝛ sūt i vltionē occisiōis Xꝑi eis iducta. ꝛ iō volūt ista attribuere pctō vituli q̄ nullū habet fundamentū: put deo duce videbit vbi ꝓprie de hac mā erit tractādū

Replica correctoꝛij ꝓtra Burgen. fingētem.

IN ca. xxxij. cū postillatoꝛ exponeret illū passū: Qō cū vidisset aarō edificauit coram eo altare: p būc modū q̄ aarō videns ꝓplī maximā ꝓnitatē ad vituli adorationē nitebat ꝑdere per dilatiōes sperās reditū moysi sic edificauit altare: edificato altari fecit ꝓclamationē solēnitatis i crastinum ꝛc. Hic Burgen. dicit q̄ verisilr visus ē ꝓplo vitul ille exercere q̄dā opa similia opib vite: sicut ē comedere ꝛ ceꝛa bꝰ modi: q̄ fieri potuit illusiōe dēmonū. ꝛ ceꝛa q̄ ibi ponit. hec aūt Burgen. cū fingētib fingit ut excuset ilsamā populi iudaici cū aliq̄n iudeus fuerit quasi iudiciū rōnis i eis nō fuerit sic absoꝛptū ut crederēt rē ponit inaiatā cē dēū. Silr ar. pōt fieri si vitulū viuū crederēt cē deū. ꝛ multo foꝛtiꝰ si ꝓsatilē comedētē fenū crederēt cē dēū. nō enī oportet bꝰ dubitare de oppressiōe iudicij rōnis p malicia ꝓplī abundātē ꝛ foꝛtissimā cōplacentiā ad idolatrādū. q̄d enī dubitabit iudiciū rōnis absoꝛptū vbi tradūtur obliuiōi ea etiā q̄ in vacuis mētibꝰ texerunt? de q̄bus dr: Oblīti sūt deū qui saluauit eos q̄ fecit magnalia i egypto mirabilia i terra chanaā terribilia in mari rubro: vbi videat glosa magistralis de extrema illa ꝓplī obcecatiōe: vñ ad eoꝝ insaniā pallandā nō oportet fingere vitulū illū comedisse: nā trat Aug. ꝓmo mirabiliū sacre scripture ca. xv. vult q̄ filij irlm̄ in deserto cum adorare idolū vellent nō aliā statuā q̄ vitulum fecerūt: ꝺa vitul i egypto iuxta sepulchꝝ ioseph sculpt adorabat ab egyptijs a q̄bꝰ iudei didicerūt; vide ibi tratū Aug. Idem dicit glo. iterlinearis. Exo. sup verbo: Fecit eis vitulū ꝛc. ꝛ tñ in egypto illū vitulū comedere nō viderūt: nec ꝑdicta figmēta sūt ad ꝓpositū lre pñtis cū dr Qō cū vidisset aarō edificauit coram eo altare ꝛc. nā hic nō dicit ꝓplꝰ in vitulo aliq̄d vidisse: ꝛ solus aarō que cōstat circa vitulum deceptū nō fuisse: q̄si ꝓ operationē diabolicā inclinat fuisset ad vitulū colēdū: ꝺa ꝛ ipse Burgen. nullū malū ipsum ipsi aaron misi factū scādali actiui. ꝛ cū sufficeret ad illā infamiā ꝓpli malicia ꝛ ꝓnitas ad idolatrādū nō est theologice dictū q̄ diuina ꝓmissio accesserit: ꝑmittēdo dēmones ut ꝓ huiusmodi excercitiū viteī vitulo ꝓplm̄ sic peculiariter deductū seducerēt ꝛ aliqua ꝑs excusatiōis illi ꝓplo remaneret: quasi seduct cēt deo ꝓtermittēte: ꝓterea similitudo de paganis recipientibꝰ rñsa i idolis ꝛ istis pessimis iudeis quā Burgen. adducit nō valet: nec ꝓbat vitulū cōflatilem apparē comedisse: ꝑ ꝟ q̄d adducit de psalmo: In filitudine vituli comedētis fenū quia nō vult littera psalmi q̄ cōflatile comestionē exercuerit: vel aliquod aliud opus simile opri vite: ꝟ q̄ verus vitul comederit fenum: cui illud idolū fuit simile i figura ꝛ forma artificiali: nō in actu comedēdi: ideo dicit eos mutasse gloriam dei nō i vitulum: sed in similitudinē. i. idolū ꝛ imaginē veri vituli comedēris fenū. nec ideo dixit aarō: Egressus ē hic vitul quasi gressus ille vituli aliq̄d opis vite ostēderit: ꝺa egressus ille fuit ope fusorio prout ꝓbat tratus Aug. ꝛ glosa sup. alle.

In eo. ca. vbi postillatoꝛ dicit fractionē tabularū significare legis veteris euacuationē tpe euangelij: Burgen. dicit significare trālationē. vtrūq̄ potest stare ꝑm diuersam applicationē allegorice neutꝝ tamē ad lrālem sensum videt ꝓtinere. In eo. ca. ponit Burgen. digressionē modicum faciēt ad lre veritatē. ꝺa multa extra lrām presupponit cōtra quādā sui ipsius regulam pretēsam positam in qōne sua ꝑambula: supponit enim q̄ vitulus sit visus a ꝓplo exercere opa vite: ut comedere ꝛ huiusmodi: q̄d ex lra nō habetur: ut supra ostensū est in correctorio ꝑmo huius ca. Item supponit q̄ ꝓplꝰ nō ꝓtriuit deos ut coleret sed ut haberet eos ductores: quod etiā ex lra nō sequit: imo ex lra iuncta glosa habet oppositum: ꝺa dicitur i glosa interlineali super verbo: Fecit eis vitulū: bouem i egypto adorauerūt. ꝛ fortassis aliud idolū nō suscepissent

vñ patz q̄ ꝓ̄ls p̄tijt vos quos coleret: ymo ut vectores eos nemo exp̄teret nisi eis cultum exhibere ꝓposuisset. a quo enī quis p̄tit ī ea necessitate cōductus beneficium restat ut ei debitum exhibeat cultum ad deū verum: cum nō habuisset recursum ad vos postulatos habebāt animū inclinatum ut videt: nec p̄tierūt eos ut colūnam uel angelū: quia huiusmōi ī scripturis vos vocari non est ꝙsuetum: Supponit Burgeñ. tertio q̄ aaron coram moyse se non excusauit p̄e timore quasi ꝓp̄m, pnum ad occidendum timuisset: q̄a, pnitatem ꝓp̄i ad malum ad sola idolatriam restringit: ſ huius suppositionis oppositum patz ex lr̄a iuncta glosa interlineari super verbo: Tollite inaures ⁊c. ubi enī dr̄ non ē ausus resistere q̄a sciebat ꝓp̄m, pnum ad occidendū. Item Burgeñ. nitit aaron excusare a mēdacio: quasi moysi q̄ cum deo locutus fuit mētire nō posset ⁊ q̄a moyses eū de mēdacio nō redarguit: ſz ille rōnes nō sūt sufficientes. de⁹ enī loquēdo, plurtis nō loq̄tur semp de oib⁹ imo q̄dam celat, put dixit Helise⁹. iiij. Re. iiij. ca. Dñs celauit a me ⁊ nō iudicauit m̄. In ꝓposito enī pz ex lr̄a q̄ de⁹ moysi p̄cepit aarō nō specificauit: q̄a eū redarguit q̄si ꝓp̄m ad idolatriā induxisset de quo se excusauit ut dicit Burgeñ. ī eadem digressione: patz igitur p̄mā rōnem nō valere. nec secūda valet: quia non sequit moyses non redarguit aaron de mēdacio: igitur mētitus non fuit: fortasse mendacium eius non attēdit sed deo supplicādo cōnisit. Cetera que ī hac digressione ponit trāseāt ut addita cum ꝙra postillatore militare nō videantur. Item in eo. ca. vbi postillator exponit quō moyses se p̄tijt deleri de libro vite ⁊c. Burgeñ. addit quasdam involutiones dicēs librum vite accipi quatuor modis: Primo modo pro inscriptiōe ad vitam eternā. ⁊ illo modo dicit moysen non petisse se deleri: sed hoc dictum ē ꝓtra beatum Aug̃. ⁊ glo. dicētes Securus q̄dē hoc dixit ut a ꝙsequētib⁹ rōcinatio ꝙcludatur. i. ut quia deus nō deleret moysen de libro suo ꝓp̄lo illud p̄ccatū remitteret ⁊c. vnde patz librū vite hic accipi ꝓ inscriptione ad vitam eternam: de alijs enī acceptionib⁹ libri q̄s ponit Burgeñ. nō esset talis ꝙsequentia ad ꝓpositum. quid enī magnū si moyses nō scriberetur ī bibliaq̄ dicit Burgeñ. libr̄ vite secūdo modo dictū? Ad ꝓpositum ꝙsequētie quā beatus Aug⁹. itendit ⁊ glo. est q̄ vi diuina ad memoriā reducātur facta cuiuslibet quam dicit librū vite tertio modo dictū: q̄a hec diuina vis ē liber aptus ⁊ erit tam bonis uel malis: ut dr̄ ī glo. Daniel. vij. similiter de libro q̄rto modo dicto: quia ille nō dr̄ simpliciter liber vite sanctor̄: ī quo scripta sūt facta exemplaria iustor̄: nō enī magnum est in illo libro nō scribi: q̄a multorum sanctor̄ gesta nō sunt: imo ⁊ multa gesta sanctissanctorum scripta nō sunt: ut dr̄ Job. vlti. Cum illa igit̄ distinctiōe Burgeñ. modicum facit ad veritatē lr̄e: nec rñdit rōnibus postillatoris que faciūt cōtra qōnē p̄ncipalē: sed nec cōclusio Burgeñ. potest cē vera qua dicit q̄ moyses solū p̄tiuit deleri de libro vite; secūdo ⁊ quarto modi dicto: quia ad p̄titionem moysi dñs rñdit Qui peccauerit mihi deleto eum de libro meo. certū tñ ē multos sanctos qui dño fuerūt grati ī libro secūdo ⁊ quarto modo dicto nō scribi: quia nec ī libro scripture nec ī libro vite sanctor̄.

In ca. xxxiij. vbi dicit in postilla: Non enī ascendam tecum ⁊c.

Additio. j.

Non videtur cōuenirē dictum ut intelligat illud q̄ dicit hic: Non enī ascendā tecum. i. q̄ nō adesset eis q̄ miraculorum opationē sicut antea fuerat: nam impossibile erat eis ejcere illas gentes nisi q̄ potētiam diuinā miraculose opantē. vñ. j. Deut. vij. Si dixeris in corde tuo ⁊c. Ex quo patz q̄ ꝓm curſū cōiem nō erat possibile eis nisi per miracula facta virtute diuina velere aduersarios suos: sicut nec ab egyptijs euadere aliter poterāt. vñ aliter vi detur itelligendū hoc quod dicit hic: Nō ascēdam tecū. Pro quo sciendū q̄ supr. xix. ca. volēs deus inducere ꝓp̄m ad obseruantiam preceptor̄ que eis dator̄ erat ꝓmisit eis: Si custodieritis pactū meū eritis mihi ī peculium apud omnes gētes ⁊ vltra eritis mihi ī regnū sacerdotale. ⁊ gens sancta ⁊c. ī quor̄ executiōes supr. xxv. ca. dixit: Faciēt mihi sanctuariū ⁊ habitabo iter eos. in q̄ cohabitatione mandauit fieri arcam ⁊ ꝓpiatoriū cum cherubin inē que locuturus erat de⁹ cum moyse illa de quib⁹ mādaturus erat ꝓp̄lo ut in eo. ca. declaratur: ī q̄bus sic ordinatis manifeste ostēdebatur residētia dei inē ꝓp̄m isr̄l tanq̄ inē ꝓp̄m peculiarē ⁊ gentē sanctā cū tñ nō fecerit taliter omni natiōi: de qua residētia intelligit illud Deut⁹. iiij. ca. Que est gēs magna que habeat deos approp̄quantes sibi: ⁊ multa similia. Nūc aūt rōne p̄ccati cōmissi: quia irritū fecerūt pactum dñi merito de bebāt amittere huiusmōi excellētiā seu p̄eminētiam que eis fuerat cōcessa singularit̄ inē gētes. ⁊ b̄ est quod dr̄: Non ascendā tecum seu ī medio tui. put in hebreo. i. nō ponam tabernaculū meū ī quo habitatio mea repūtāt ⁊ rūsa mea diuinit⁹ danť ⁊ sacrificia mihi oblata acceptant ⁊ huiusmōi ī medio tui. ⁊ ī̄ sequitur: Quia ꝓp̄ls dure ceruicis est. ⁊ ī̄ indignus ad p̄dictam cohabitationē diuinā modo p̄dicto: p̄sertim cū ex hoc posset eis iminere maximū periculū: eo q̄ grauit⁹ p̄ccarēt si deus haberēt p̄sentē mō p̄dicto. ⁊ hoc ē q̄ dicit: Ne forte dispdā te ī via. Consonat ꝓp̄ie huic expositiōi q̄ sequitur. j. Moyses q̄ tollēs ⁊c. Non enī legitur moysen habuisse aliud mādatum a deo ut b̄ fecisset nisi ex b̄ q̄ audiuit a deo: Nō ascēdā tecū. i. cū filijs isr̄l vñ ꝓp̄ls adorabat de longe deum descendētem ī colūna nubis ad moysen extra castra. Sīr deus loquebat cū moyse facie ad faciē extra castra nō ī castris: ut pz ī lr̄a q̄: oia denotāt q̄ residentia diuine p̄nt̄ie medio ꝓp̄li que fuerat cōcessa eis añ p̄cip⁹ p̄cip⁹ subtrahebat ab eis. ⁊ b̄ ē q̄ dr̄: Nō ascendā tecum: seu in medio tui modo p̄us exposito. vñ ex his intelligebat ꝓhibitio fabricatiōis tabernaculi ⁊ omniū ad hoc pertinētiū quod ad magnū ꝓp̄li cedebat detrimentū: rum q̄a ex b̄ iudicabātur indigni gr̄a tri ⁊ p̄sentia diuie cōsolatiōis: put in glo. interlineari. tū q̄a ex tali cohabitatiōe deus opabat tanq̄ ambulās ī medio castror̄ ad defensionē eor̄ ⁊ inuasionem inimicorum: ⁊ sic eorum castra fuerūt sanctificata. vñ ⁊ Deut⁹. xxiij. Dñs enī deus tu⁹ ambulat ī medio castror̄ tuor̄ ut eruat te ⁊ tradat tibi inimicos tuos ⁊c. put sequit ī lr̄a.

In eo. ca. xxxiij. vbi dr̄ ī postilla: Semel ascēdā in meo tui ⁊c.

Additio. ij.

Hoc q̄ dr̄: Semel ascendā ī medio tui ⁊ deleto te pōt itelligi nō solum cōminatorie ſ ꝓphetice. s. referēdo ista ꝓba ad ea que postea ī aduētu Christi ī carnē ī medio eor̄ contigerūt. semel enī ascendit de⁹. s. filij⁹ vel incarnatus ī medio eor̄: ⁊ ꝓpter b̄ q̄ erat ꝓp̄ls dure ceruicis deleuit eos: ita q̄ decetero eor̄ status nō remansit sub p̄ma forma. ⁊ ex b̄ deus inuebat ꝓp̄lo q̄ ꝓpter duritiē ceruicis eor̄ nō ex prediebat eis habere tantā familiaritatē cum deo ut ī medio eor̄ ambularet: ne ex b̄ peccata eor̄ aggrauarent: iuxta illud Job. xv. Si ego nō venissem ⁊ locutus eis fuissem p̄ctīs nō haberēt ⁊c.

In eodē ca. xxxiij. vbi dr̄ in postilla. Ideo dicit Ra. Sa. q̄ per ornatū hic dictū nō itel. ⁊c.

Additio. iij.

Per hoc q̄ dr̄: Jam nūc depone ornatū tuū. ſm quosdā hebreor̄ expositores nō itelligit q̄ deus de nouo p̄ciperet eis ut deponerēt ornatum: q̄a iam b̄ fecerāt: ſ itelligit q̄ modum culpe q̄ p̄probatiōis. q. d. ex quo estis ꝓp̄ls dure ceruicis ⁊ incurristis tantū p̄catū pueniēs ē ut deponatis ornamēta vestra in signū p̄nitentie ⁊ pnie: nec oportet q̄ b̄ referat ad coronas aureas quas recepāt in datiōe legis: ut dicit Ra. Sa. b̄ ē enī manifeste ficticiū: cum nulla mētio de b̄ fiat in scriptura: ſ plane est intelligendū sicut nra trāslatio dicit. s. q̄ nullus ex more idutus ē cultu suo, vñ sequit: Et sciam q̄d faciā tibi. s. cū videro te humiliatum. ⁊ hoc quod dr̄: Sciam itelligēdū ē. put ī postilla.

In eo. ca. xxxiij. vbi dr̄ ī postilla: Dixit aūt moyses. Hic ꝙsequēt ponit rūsio ⁊c.

Additio. iiij.

Circa plurima de his que cōtinēt in b̄ ca. ab b̄ loco: Dixit aūt moyses vsq̄ in finē. Sīr ⁊ ī sequēti ca. multe varietates inē expositores inueniunt tam hebreos q̄ latinos q̄rū repetitio ēet magis fastidiosa q̄ vtilis. vñ melⁱ videt ut illis. varietatibus pretermissis q̄dā expositionē que saluo meliori iudicio videt magis cōsona lr̄e ⁊ rōni, ꝓponā: que licet in aliq̄b⁹ cōcordat cū postil. in multis tñ ab ea deuiat: ⁊ sic discretus lector eligat sibi melior̄. In p̄mis aūt querēdū videt cur moyses p̄tijt a deo habere maiora seu p̄fectiora post p̄cip⁹ vituli q̄ antea: nō enī legitur antea p̄tiuisse quem angelū volebat de⁹ mittere cū ꝓp̄lo sup. xxiij. ca. qñ ei dixit de⁹: Ecce ego mitto angelū meū ⁊c. Sīr nec legit quesiuisse q̄ deus oñderet sibi vias suas nec gloriā suam: ⁊ huiusmodi añ p̄catū ſ tm̄ post: ut ī b̄ loco quod videt dignū admiratione: nā, put. sup. xxxij. ca. dictū fuit in postilla: Ex puersitate sub ditor̄ sequit electio honoris sui ꝓlati magis q̄ sui, pfect⁹: Ad q̄d dicēdū q̄ licet moyses credend⁹ sit fuisse ī magna pfectiōe postq̄ vocatus ē a deo ⁊ specialiter tpe datiōe legis q̄n fuit sequester inter deum ⁊ ꝓp̄lm: ut habetur Deut⁹. v. nihilominꝰ tñ tenēdū est eum postea pfecisse tā ī vita cōtēplatiua q̄ activa de contēplatiua' patz saltem p ieiuniū ī quo pseuerauit per. xl. dies: ut supra. Exo. xxiij. ca. residēs ī montio diuio semp. Legit enī: Fuit ibi cum dño. xl. diebus ⁊. xl. noctibus: panē nō comedit ⁊c. p ieiuniū aūt mēs literius eleuat ad sublimia cōtemplāda. vñ ſm Aug. ieiuniū mētem

cleuat. ⁊ ideo ꝛ daniele legit ꝙ post ieiuniū triū hebdomadaꝝ reuelationē accepit a ꝛo. Ex quo seqūtur ꝙ i tanto ieiunio ⁊ cū tāta sepatiōe a mūdanis ⁊ corpalib⁹ ⁊ cū cōtinua adtrētia ad ꝛum mēs ipsius moysi maxie cleuaret i diuina cōtēplatiōe: i vita actiua etiā legit maxime ꝓfecisse post lapsū ꝑli i pctm̄. ꝓmo i vltione quā exercuit cōtra idolatras ex zelo iusticie p̄cipiēs suis. s. leuitis Occidat vnusq̄sq; frēm ⁊ amicū suū ⁊c. i quo maxime ꝛ monstrauit nō solū se bre iusticiā q̄ maxime ptinet ad vitam actiuā: sz etiam esurie iusticie: ꝛ q̄ saluator Matb. v. ca. Beati q̄ esuriūt ⁊ sitiūt iustitiā ⁊c. vñ i scōa scōe. q. cxxxix. arti. ij. in cor. gōnis. ꝙ aliq̄s non solū ꝓtuosa opa faciat que comuniter dicuntur opera iusticie sz ꝙ faciat ea insaciabili quodāmodo ꝛsiderio quasi pōt significari p̄ famē ⁊ sitim iusticie. vñ ⁊ facta vltione dixit leuitis oñdēs se visceraliē approbare p̄dictā vltionē diuini bonoris: Cōsecrastis hodie manus vrās dño ⁊c. Oñdit etiā se charitatē ꝓximoꝝ inēnalem bre cū stati facta vltiōe reuersus ad dñm ait: Aut dimitte eis hāc noxā aut ꝛ le me ꝛ libro quē scripsisti. Ex q̄b⁹ manifeste patz ꝙ licet ꝑli⁹ post pctm̄ cōmissū meruerit amittē ornatum suū q̄ ptinet ad ꝛ trimētū dignitatis seu pfectiōis cor q̄litercūq; exponatur moyses tm̄ meruit maiora ⁊ potiora q̄ ꝑ⁹ rōnibus supra dictis: ⁊ iō post p̄dicta ⁊ nō añ ꝛ collegit statim supra: Loq̄bat dñs ad moysen facie ad faciē. s. manifesta visione. put in glo. Sicut solet loq̄ hō ad amicū suū. q̄ nō legit ꝛ aliq̄ ꝓiarcha seu ꝓphēta ꝙ eni legit ꝛ iacob Beñ. xxij. ca. Vidi dñm facie ad faciē. itelligit ad lrām ꝛ angelo loquēte cū iacob: vñ ibidē vbi dicit ꝛus: baurk in hebreo helyon: q̄ē nomē coicabile angelis ⁊ iudicibus: hic aūt vbi dr̄ dñs: ponit nomē tetragrāmaton in coicabile: q̄ etiā legit. j. Deut. v. Facie ad faciē locutus ē vobis dñs ⁊c: B intelligit ꝑm Aug̃. ꝓpter rerū euidētiā. ⁊ q̄dāmodo diuine maiestatis p̄tiā ꝛ q̄ dubitare non possit: nō tm̄ ibi dr̄: Sicut loq̄ solet hō ad amicū suū. sicut hic sz ꝓxiū. dicit enim: Tumuistis ignem ⁊ nō ascendistis in mōtem: moysi ꝙo sic familialiē ꝛ loq̄bat ꝙ q̄cumq; terroꝛe ipediente sublato cōceptus suos ꝛo exꝑmeret ⁊ ei⁹ reuelatiōes manifeste bret ut in ꝓposito satis apparet: quam tm̄ pfectionē nō legit ꝑus būisse. Presupponēdū ē etiam ad expositionē lre ꝙ moysi nō fuit cōmissum añ ieiunīū ⁊ alia predicta q̄ post ieiuniū sūt secuta ut duceret ꝑlm: B ꝙ duceret ipse moyses ⁊ pop⁹ ꝙ angelū vñ supꝛa. xxiij. Ecce ego mittā angelū ⁊c. cui q̄dā angelo moyses ⁊ ꝑls tenebat obedire: dr̄ eni ibi: Observa cū ⁊ audi vocē ei⁹ ⁊c. Hūc aūt pstq̄ moyses fuit ad maiorē pfectionē subleuatus ut dictū ē cōmissus fuit sibi quasi singulr ducat⁹ ppli. vñ supꝛa. xxiij. Tu aūt vade ⁊ duc ꝑlm istū. cū B etiā fuit dictum sibi ꝙ bret angelū p̄cedentē se. vñ dicit: Angel⁹ meus p̄cedet te: q̄dem angel⁹ videbatur mitti ut p̄cursoꝛ spāliter ad expellēdos adūsarios vñ supꝛa. eo. ca. Mittā p̄cursoꝛē tuū āgelū ut ejiciat ⁊c. q̄a tm̄ nō exprimebat an iste angel⁹ ꝛ q̄ mō loquit̄ p̄cursoꝛ cēt tm̄ an p̄cursoꝛ ⁊ precepto: sicut ꝛ ꝓmo āgelo dictū fuit i. xxij. ca. s. victo: idcirco rōnabiliꝛ ꝓtebat moyses buⁿ dubij ꝛclarationē dicēs: Dixit aūt moyses ⁊c. q. d. exquo p̄cipis mihi ꝛ nouo educere ꝑlm istū ꝛllem ut indicares mihi quē missurus sis mecū. s. an angelū p̄cepto: ē ⁊ p̄cursoꝛē cui ego ꝛeā obedire i regimīe ꝑli an āgelū p̄cussoꝛē tm̄ ad expellēdas gētes missū nō tm̄ ad regimē ꝑli ⁊ sequit̄: Preserti cū dixeris noui te ex noie ⁊ inueniſti grām coram me ⁊c. in q̄b⁹ verbis rōnē sue dubitationis fortificat. q. d. exq̄ me tu approbasti: q̄ intelligit̄ p B q̄ dr̄: Noui te ex noie. ⁊ silr testaris ꝙ inueni grām coram te: nō imerito estimare possū ꝙ nō mittas angelū mecū ut mihi p̄cipiat i regimīe ꝑli B q̄ a te solo ⁊ imediate. pcedā i b⁹ modi regimīe. vñ i p̄missis itelligit moyses iplicite ꝛtinuisse ꝙ regimē ꝑli cēt sibi a ꝛo cōmissū sine alicui⁹ āgeli p̄sidentia. Si aūt q̄rat q̄n dixit dñs ad moysen: Noui te ex noie: Dicendum ꝙ licet B nō legat fuisse dictū antea moysi tm̄ sufficit auctoritas scripe ad B ut credat sibi fuisse dictū sicut i multē aliis locis sacre scripture B ꝓtingit. Vel dicēdū ꝙ licet p̄dicta ꝓba sub eadē forma nō fuissēt dicta moysi: equalēr tm̄ seu iterꝓtatiue itelligit sibi fuisse dcā ⁊ B cū. s. xxij. ca. legit ꝛ dixisse moysi: Dimitte me ut irascatur furoꝛ meus. satis dat itelligi moysen meruisse grām apud dñm. vñ Eze. sup bis verbis q̄si ꝑsona ꝛi loquēs moysi sic ait: Pesa ꝓtum apud me valeas: ⁊ cognosce ꝙ obtinere poteris q̄cq̄d ꝙ ꝑlo exoras. hoc ille. i B aūt q̄ sequit: Faciāq; te i gentē magnā. s. i generationē sanctoꝛ: put i glosa satis oñdit moysen fuisse notū singulari mō apud ꝛum: cū generatio scōrum q̄ ab ab aam ꝛsecēsura erat ab ipso moyse si voluisset ꝛo disponēte ꝛ scendisset vlterius aūt sequit̄ in lra: Si ergo inueni grām i cōspectu tuo ⁊c. ꝙ. ut veritas hebraica habet. Circa q̄ attendēdū ē quō ista verba ꝓtinuant̄ i snia p̄cedētib⁹. Ad q̄ sciēdū ꝙ ad B ꝙ b⁹ modi officiū .s. regimē ꝑli cōuenient moyses exq̄rebat oportebat ut moyses cēt a ꝛo cōꝑtent̄ informat⁹ ꝛ dijs q̄bus ꝛ⁹ regit rōnalē creaturā: ⁊ B ꝓpter duo: ꝓmū ut regimē ipsi⁹ moysi ꝓfirmaret̄ q̄tū possibile cēt diuino regimini q̄ē optimū. secūdū ut cū aliq̄ occurreret in populo sup q̄b⁹ oporteret ut moyses ꝛum oraret fuisset ipsi instructus ꝛ bis q̄ erant ꝛo bñplacita ut oꝛo sua cēt efficax: iuxta illud quod eccl̄ia orat i q̄dā collecta. d. Ut pt̄ctib⁹ ꝛsiderata cōcedas: fac nos que tibi sunt placita pstulare. Iccirco dr̄: Si ergo inueni grām i cōspectu tuo. s. ut hoc regimē mihi cōmittas mō predicto: oñde mihi vias tuas ut sciā te. cui⁹ sensus ē: nam vniuerse vie dñi q̄b⁹ mūdū regit mīa ⁊ veritas. s. ⁊ iusticia sunt ꝑm Psal. q̄ q̄dē vie licet nobis ad plenū inuestigabiles nō sint. iuxta illud ad Ro. xj. ca. Inuestigabiles vie eius. tm̄ ꝑticipatiue ab vob⁹ ꝑsertim pfectis cognoscūt. vñ q̄ eas diuio munere cognoscit ꝛū dr̄ nosse: iuxta illud Dicere. ix. ca Jn B glietur q̄ gliat scire ⁊ noscere me ⁊c. ⁊ B est q̄ dr̄ Oñde mihi vias tuas ⁊c. s. ut possim te imitari i huiusmōi regimīe. ⁊ i hoc inuit moyses ꝓmā rōnē sue ꝓtitiōis supra dictā: nec talis imitatio ꝛet ipossibilis estimari nā Salua. dic̄ Lu. vj. ca. Estote misericordes ⁊ seqūt i lra: Et inuenīā grām ante oculos tuos .s. ꝓtratiōe eoꝝ ꝙ q̄bus oraꝛo. ⁊ i hoc inuit secūdā rōnē sue ꝓtitionis. ⁊ q̄a ista ꝓtebat moyses ꝓpter bonū ꝑli q̄ maxie idigebat bono regimīe. ⁊ ꝙ oꝛo moysi ꝑ eis cū occurreret necessitas ꝛret efficaciā ipertrādi: iō sequit̄: Respice ꝑl'm tuū gentē hāc. q. d. non ꝓto q̄ mea sūt B que tua sūt: nā gens ista ꝑls tuus ē. Ad q̄ rñdit ꝛus: Faciēs mea p̄cedet te ⁊ reqem dabo tibi. cui⁹ sensus ē ꝙ ipsemet ꝛus volebat ꝛducere ipsū moysen abl. ꝓ aliq̄ medio sicut ꝓtebat ut sic daret sibi requiē. s. sufficiēter eoꝝque ꝛsiderabat: vñ i hoc solū vidēt ꝛus rñdere ad ꝓmā petitionē iplicitā ipsi⁹ moysi i qua volebat ꝙ null⁹ angel⁹ int̄poneret i regimīe ꝑli: nō aūt ꝓ hoc fuit rñsum ad secūdam. s. illam in qua dixit: Oñde mihi vias tuas ⁊c. q̄dem rñsio fuit hic ꝑtermissa co ꝙ moyses nō solū ꝛsiderabat reqem suā. ꝓpriam habēdo diuinā gubernationē imediatā q̄ ad se B etiā q̄ ad ꝑl'm: sic ꝙ ꝛus ābularet cū eis ꝙ cohabitationē i tabernaculo i medio ꝑli: put fuit añ pctm̄ ꝓ ꝛū ordinatū. s. Ero. xxx. ca. vñ seqūtur: Ait moyses: Si nō tu ipse p̄cedas ⁊c. q̄liter aūt ipse ꝓtebat ꝙ ꝛ⁹ eos p̄cederet statim ꝛclarat dicēs: In quo eni sciri poterim⁹ ego ⁊ ꝑls tu⁹ inuenisse nos grām i cōspectu tuo nisi ambulaueris nobiscū ⁊c. Jn q̄ ꝓtebat vltra p̄dicta i signū diuine placatiōis ꝙ tabernaculū federis i q̄ ꝛus facie ad faciē loq̄batur moysi q̄ tūc erat ꝓpter pctm̄ ꝑli elongatū extra castra: ut supra eo. ca. reducerēt intra castra i quo sciret ꝙ nō solum moyses B etiam ꝑls inuenisset grām i conspectu dñi: ut sic glificaret ab oib⁹ ꝑlis: put lra imediate sequēs ꝛclarat: ad q̄ seqūt rñsio dñi. s. Dixit aūt dñs ad moysen ⁊c. Ex q̄bus verbis videt ꝛū cōcessisse moysi duo vnū eni iplicite: q̄ etiā iplicite ꝓtierat. s. ꝙ regimē ꝓpuli cēt ꝙ ꝛum ⁊ nō ꝑ angelū. secūdū aūt ꝙ ꝛus ābularet cum ꝑl'o ꝙ cohabitationē i tabernaculo p̄dictā: quoꝝ ꝓmū patz i executione: tū q̄a nō legit i toto ꝓcessu mosaice vite ꝙ fiat mētio ꝛ angelo loquēte cū moyse vel ei apparēte post B sicut antea: tū quia ꝛ Josue imediato successoꝛe ipsi⁹ moysi legit̄ Josue. v. ca. ꝙ apparuit ei angel⁹ i ꝓsona viri cū gladio evaginato. d. Ego sum ꝓnceps exercit⁹ dñi nūc veni. q. d. ꝓut exponitur ab antiq̄s: Ego fui ipedit⁹ tpe moysi magri tui sicut nūc venio. cui Josue iclinat⁹ i ērā dixit: Quid dñs me⁹ loquit̄ seruo suo? Ex quo ꝑz ꝙ subiectio ꝑsentis ꝑli israelitici ad angelū icepita Josue nō aūt a tpe moysi: facit etiā ad hoc q̄ legit̄ Deut. xxij. ca. vbi agit̄ ꝛ ꝛductiōe ꝑli ꝓ ꝛsertū dicit: Dñs solus dux ē eoꝝ ⁊ nō fuit cū eo ꝛ⁹ alien⁹ ⁊c. vñ i hoc q̄ dicit: Dñs sol⁹ intelligūt excludi angeli a ducatu illi⁹ ꝑli. i hoc aūt quod seqūtur: Et nō fuit cum eo ꝛus alien⁹. itelligūtur excludi demones. Executio autem secundi ꝓcessi. s. ꝛ cohabitatione diuina i medio ꝑli patz manifeste cum p⁹ p̄dicta stati fuit mādata executiōi fabricatio tabernaculi sicut ꝓus añ pctm̄ fuerat ordinatū ⁊ ideo dñs durante hac collocutiōe cum moyse mandauit p̄scidi duas tabulas ut sup eis scriberētur ꝙba in ꝓmis tabulis scripta: i q̄ manifeste ꝛmōstrauit ꝙ volebat tabernaculū fieri: in q̄ arca testamēti cū p̄dictis tabulis erat ꝓncipalis ⁊ ꝑ ꝙs reconciliatio ꝑli ad ꝛum fuit i hoc concessa. Cōsequēter aūt: q̄a p̄dicta tam gratiosa ꝛus ꝓcesserat ꝑlo ex meritis ipsi⁹ moysi dicit ei red ꝛns cām bui⁹ ꝓcessionis: Inuenisti eni grām coram me ⁊c. q. d. ista nō cōcedo intuitu ꝑlis nec etiam ꝑ merita patrū B q̄a inueniſti ⁊c. Jdeo moyses accepit q̄dāmō audaciā ulteri⁹ ꝓtendi sūmū bonū

quod ab hoie supnaturaliē potest attingi. s. clarā visionē diuie glie que idem ē cū eēntia diuia vñ ait: Ostende mihi gliam tuā. Circa quā pticulē dā hebrei specialiē Ra. Moy. egyptius i suo libro de directiōe pte. ij. magnā mouet difficultatē dicēs: Magnū inconueniēs esse q moyses petiuisset a deo illud qō est ipossibile in hac vita. S. enī dr: Nō videbit me hō & viuet. Ō hoc dubiū nō videt eē difficilis solutiōis: tū qa volūtas fm phm ē ipossibiliū. petitiones aūt sūt eop que hō vult. tum qa licet sit hoc ipossibile fm nām non tñ ē ipossibile apud deū q est. ō. nām. vñ & hec visio fuit p̄cessiua moysi fm Aug̃. de videndo deū. licet nō i hoc loco: ut patz plēnā dicentē: Nō poteris videre faciē meā. sequit: ait. s. deus: Ego ostēdā nomē bonū tibi. vbi i hebreo hēt̄ur. put i postilla: Ego trāsire faciā oē bonū meū añ te. ad cui⁹ itellectum attēdendū est q moyses de duab⁹ suis petitionib⁹ petebat rīderi a deo vna. s. i qua petiuerat scire vias dñi: cum supza dixit. Ostēde mihi vias tuas ut sciam te ⁊c. Alia ꝑo i qua petiuit videre gliam dei. s. diuinā eēntiā cum dixit: Ostēde mi gloriā tuā. ut dictū ē. Ad q̄s duas petitiones deus sibi rīdit ab isto loco vsq ad finē ca. que q̄dē rīsio diuidit in tres ptes fm tria distincta q̄ deus moysi succesiue rīdit: primū. s. cum dicit: Nā ego trāsire faciā omne bonū ⁊c. secūdū cum dicit: Rursumq ait: Nō poteris ⁊c. tertiū cū dicit: Et iterū: Ecce iuxt̄ locus est apud me ⁊c. Circa pmū sciēdū q bonū diuinū potest dupl̄ intelligi: vno mō. p ipsa bonitate diuia q̄ eēntialiē ē ipse deus q est sūmū bonum increatū. alio mō. p bono vniuersi qō ad pmū bonū ordinatur: sicut bonū exercit⁹ ordinat ad bonum ducis fm phm i. xij. meta. vñ p hoc quod dr. Trāsire faciā ⁊c. intelligendū ē vtrūq; bonū p̄dictū. nō enī dixit: Transire faciā bonū meū coram te. ō omne bonū. qō vtrūq; cōprehēdit. Bonū aūt vniūsi creatū maxime videtur cōsistere i bonitate diuie. puidētie q̄ mūdus gubernat. put ordinat i ipsū deū ut dictū ē. i qua q̄dē gubernatiōe creature rōnales singulariori mō reguntur a deo q̄ alie. vñ apls pma Cor. ix. Nūq̄d de bob⁹ cura ē deo: qō nō ē sic intelligēdū ut boues totaliē subtrahāt̄ a cura diuie gubernatiōis q̄ ꝓprie cōpetit rōnali creature: q nō solum gubernāt̄ a deo p hoc qō mouēt ab ipso deo i eis iterius opante: ō etiā p hoc q a deo iducūtur ad bonū & retrahunt a malo p̄cepta & prohibitiones p̄mia & pnas. put i pma pte. q. cūj. arti. v. i rīsione ad. ij. arg. Et iste sūt vie dñi quas moyses petebat sibi a deo ostēdi cū dixit. Ostēde mihi vias tuas ⁊c. s. ut cognoscēt quō deus p mīam & veritatē seu iusticiā q̄ sūt vie dñi: & q̄dām videt opposita creaturā rōnalē regebat: ad quē aūt finem moyses ista petebat dictū ē. ō. i hoc igit q dixit deus: Ego trāsire faciā oē bonū meū añ te: cōcessit moysi q vtrūq; bonū p̄dictū facēt trāsire añ moysen. s. i specie gliosa ipsū deū repūtāte & etiā diuinā gubnationē p̄dictā. Seq̄t ilra: Et vocabo i noie dñi coram te quod verbū exponit i postilla de vocatiōe electop i noticia diuia exūtiū qō nō videt q̄uenīter dictū tū qa nō q̄uenit lre: tum qa nō legit q moyses hoc petiuisset nec etiā fuisset sibi ostensū: tum qa b̄eāt⁹ ꝑ quēcūq; ecclesie q̄ i collecta dicit: De⁹ cui solus cognit⁹ ē numer⁹ electorū vñ dictū verbū videt eē exponēdū ꝓtinuādo ipsū ad p̄cedētia sic: dixerat enī deus moysi stati. ō. Ego trāsire faciā oē bonū meū añ te ⁊c. qō intelligit p spēm repūtātē: ut dictū ē. & qa itelligētia op⁹ ē in visione: ut habet Danie. x. iccirco subdit: Et vocabo ⁊c. vbi i hebreo ponit verbū qō idēpter significat vocare: clamare: seu legē: & est sensus q ea q̄ illā spēm gliosam transeūtem repūtabāt declarāret ipsi moysi: p hoc q deus coram ipso moyse vocaret seu legēt nomē suum. s. diuinū ipsū sic exprimendo ut moyses itelligētiā habēt p̄dictop: qō totū fuit ipletū. put in se. ca. ꝓtinet vbi dr: Quo trāseūte coram eo ⁊c. put ibidē exponēt. & qa vie dñi q̄ oīse fuerūt moysi. p maiori & notabiliori pte vident sonare mīam & pietatē seu remissionē peccatop & b⁹ modi. & cū dr: Misericors & miserator ⁊c. ne forte ex ō moyses putaret q ista respectu reliquētis itelligerētur: iccirco subdit: Miserebor cui voluero. ō. est dicere. put in glo. gratuita & spontanea ē oibus dei mīa: cum enī miserēt gra ē: cū deo idurari pmittit iustum iudiciū ē q̄uis occultum. hec i glo. Seq̄tur secūda ps rīsionis cum dr: Rursūq; ait: Nō poteris videre faciem meā ⁊c. cui⁹ sensus ꝓtinuat ad p̄dicta sic: Quia deus stati dixerat supza moysi: Ego trāsire faciā ⁊c. qō intelligit etiā de bono increato ut dictū est: ne ex hoc forte moyses putaret sibi p̄cessū esse videre ipsam dei faciē seu eēntiā. put petierat: iccirco exp̄ssit q i hoc nō p̄cedebat sibi talis visio: qa nō ptinet exūtib⁹ i hac vita. vñ Greg. in homelia: Quādiu enī hic mortaliē viuit videri p q̄sdam imagines deus potest: ō p ipsam nature sue spēm nō pōt videri. Sequit tertia ps rīsionis vbi dr: Ecce iuxt̄ locus ē apud me ⁊c. i quo deus declarat moysi illud qō de suis petitionib⁹ assecutus est. & p assignādo sibi locū cū dicit: Ecce iuxt̄ locus ē apud me ⁊c. exponatur. put i postilla. secūdo oīendendo sibi modum q̄ dicta eēnt sibi oīēdenda. & ō cū dicit: Cūq; trāsibit gl̄ia mea. vsq; ibi: Faciē autē meā videre nō poteris ⁊c. Ad cui⁹ itellectū sciendū q fm sanctū Tho. i pma pte. q. i. arti. ix. i cor. q. Et ē eoīs opio scōy doctoy: i sacra scriptura tradūt nobis spūalia sub metaphoris corpaliū. vñ in hoc loco metaphorice sūt itelligēda duo: vnū ē cum dicit: Protegam te dextera mea ⁊c. qō itelligit ad similitudinē hoīs q nō pōt videre alium transeūtē coram se, ꝓpter hoc q. ꝓtegit p manū eius ne ipse videat & post trāsitū alio auferente manū suā videt posteriora illi⁹ trāseūtis: nō aūt faciem ei⁹ q iam trāsiuerat ab ipsi⁹ oculis. Aliud metaphoricū ē q per faciē dei in hoc loco sicut i multis alijs itelligit metaphorice diuina eēntia: p posteriora ꝑo itelligūtur in hoc loco effect⁹ diuine prouidētie in creaturis. q. effect⁹ ē posteriora sua causa: vñ in hac tertia pte deus cōcessit moysi q transeūte gl̄ia sua añ eū. s. p spēm gloriosam ipsū bonū increatum & bonū creatū ab ipso ꝓcedens repūtātem. put i pma pte rīsionis dixerat: Ego trāsire faciā ⁊c. q tūc videret posteriora ei⁹. s. effect⁹ diuie gubernationis q̄ sunt ꝓprie vie dñi: q̄s moyses pmo scivit petiuit: & cū ō tñ faciē dñi nō videret rōne tacta i scōa pticula rīsionis. Circa hoc notandū q nō solū fuit cōcessū moysi scire vias dñi q̄ sunt ei⁹ posteriora & etiā q̄liter ista emanāt a sua cā que ē facies dei seu diuia eēntia. licet ipsa eēntia diuia a moyse nō videret qō itelligit i hac metaphora: nam tā facies q̄ posteriora corā moyse trāsierūt mō p̄dicto: & noticiā posteriop habuit pfectā. put dicit: Et videbis posteriora mea. Ille enī q posteriora alicui⁹ videt sit illa eē posteriora illi⁹ licet faciē eius nō videat. Qualiē aūt ista itelligātur declarata fuisse moysi i se. ca. vbi iste. p̄missiones fuerūt iplete ap̄lus sūt declaranda i illo loco. s. vbi dr: Quo trāseūte ⁊c.

Replica correctorij ꝑ Burgeñ. delirātem.

IN ca. xxxiij. vbi postillator exponit illud: Non ascendā tecū. quod videlicet itelligat de miraculop operatiōe: Burgē. dicit illud incōueniēter dictū: qa p⁹ i electionē gentiū miracūlose deus opabat. vñ dicit q debeat exponi de cohabitatione dei i medio ppli i tabernaculo & ꝓpitiatorio: sed tūc argumentum Burgeñ. valet ꝑ se sicut ꝓtra postillatorē: qa post q oēm modum cohabitabat: rīsa dabat: & sacrificia acceptabat ⁊c. quē admodū Burgeñ. enumerat. Rīndeo igit ad argumētū. p. corda vtriusq; q hoc dictū: Nō ascēdā tecū ꝓditionē subintelligit. s. nisi pnituerīs: put etiā Burgeñ. dicit sed qa ppls pnituit de pctō vituli & bodie iudei hoc pctm̄ detestant: iccirco ascēdit cū eis. & p miracūlop operationē quo ad expositionē postillatoris: & p cohabitationē q̄ ad expositionē Burgeñ. Item i eo. ca. Burgeñ. facit longā digressionē i quo tāgit aliq̄ que apud multos ꝓbabilia nō sūt: transeo tñ ea nisi vbi notat postill. In pmis ut postillator seruet ordinē ecclesiastice hierarchie ad angelicam hierarchiam exponit hoc ca. q ducatus ppli fuerit cōmissus moysi sub directiōe angelica potissime pncipis synagoge: Burgeñ. aūt vult q moyses petierit a dño ppli ducatū imediate sine alicui⁹ angeli p̄sidentia: & q deus p̄cesserit ei imediatū regimē ppli absoluēdo michaelē a principatu vsq; ad tpa iosue: q̄ facta sūt ꝓpter moysi pfectionē quā habuit p⁹ peccatum vituli. put late declarare nititur Burgeñ. i ipsa digressiōe sz salua pace grandi prudētiū veliramēta Burgeñ. istud dictū nullū habet fundamētū ex antentica scriptura: nā q michael pnceps synagoge fuerit absolutus a suo pncipatu & ipeditus vsq; ad tēpora iosue: aut hoc fuit ex culpa pncipis: aut subiectop: aut ꝑfectione moysi: pma duo dici nō pōt qa pnceps ille i btitudine cōfirmatus precare nō posset. & culpa subiecti ppli fuit pūita & q pniam remissa ut dicit Burgeñ. in addi. vlti. circa illud ca. Si igit de⁹ tertiū q tante pfectionis fuerit moyses q nullus fueri tei custos & coopator ut videt sentire Burgeñ. hoc videt fantasticū & modicū fauere fidei cbristiane: nā nemo sane mētis dicē audebat Cbristū nō pcelle moysen in hac gl̄ia: & tñ de Xpo hoie scriptū ē: Angelis suis deus mādauit de te ut custodiāt ⁊c. vsus ē enī Xps ministerio āgelop i multis nō q̄ indigeret sed ꝓpter hierarchicā institutionē: q̄ declarat scūs. Diony. ca. ix. āgelice hierarchie dicēs: Sq̄dē diuini luminis distributio a deo indita eōibus hierarchijs angelicis & būanis ordinatissime supueniēs ad coīcādū oīb⁹ psonis hierarchicā Burgeñ. igit p hanc fantasiā excludit solū moysen ab ecclesiastica hierarchia: nec quis fidelis audebit dicere ecclesiā sanctā min⁹ gr̄a pditā q̄ synagogā cum suo moyse: tñ ecclesiā torā & singulas eius ptes fm act⁹ hierarchicos angelico misterio dirigi: purgari:

illuminari. ⁊ ꝓficiꝛ credim⁹ ut sancta sancti Dionysij tradit auctas
vbi. ō. ponit etiā a sanctis sanct⁹ michael fore ꝓnceps ecclesie trāsla
tus a ꝓncipatu synagoge: iōqꝫ sub noie ei⁹ oēs angelos eccliā vene-
ratur. nec puto fauere fidei nr̄e dicere moysen ductorē synagoge
priorē q̄m petrū pastorē ecclesie. Quot aūt ⁊ q̄b⁹ modis ꝓtrus i
regimie ecclie sit direct⁹ adiut⁹ ⁊ custodit⁹ ab angelis nō nisi act⁹
apl̄oꝝ ignorās ignorat: Errorꝫ igit videt q̄ dic imaginat Burgeñ.
nec motiua ei⁹ ad id valēt: extorta ē eni expositio illius iosue. v. q̄
dicit angelū tpe moysi ipditū fuisse: q̄a transit⁹ colūne ignis ⁊ nu
bis fuit misterio angelico. si enī datio legis fuit facta p angelos in
manu mediatoris: ut dr̄ ad Gal. iij. multo rōnabili⁹ motio colū-
ne ⁊ cetera oia q̄ noīe dñi facta fuīt p misteriū angeloꝝ facta itel-
ligūtur: dño tñ immutabiliē pñte ⁊ ꝓsidente. hec ē sñia beati Greg.
ut patꝫ supra. correctorio primo. iij. ca. nec allegatū Burgeñ. ex
Deut⁹. ꝑbat q̄ ideūdit: cū enī dr̄: Dñs sol⁹ dux eius fuit victio ex
clusiua nō excludit ēentialiē ordinata ordine hierarchico: i quo or
dine āgeli iclud̄ūt: ut pz p btū Dionysiū vbi. ō. ⁊ iō nō seq̄t tñ bō
currit: igit aial nō currit: ꝓt ordinē ēentialē iter boies ⁊ aial. Ta
lis aūt ordo ē inē hierarchiā supceleste ⁊ terrenā ex institutiōe non
ex rey formali rōne: q̄a ꝑm act⁹ hierarchicos se vbito ordine ꝓsup-
ponūt. vñ dr̄. xij. metaꝓh Entia nolūt male disponi ꝑm quā optimā
dispositionē influx⁹ a ꝓmo p media ꝓcedūt i inferiora: qō aūt ex-
cludit cū dr̄: Dñs solus dux ei⁹ fuit. cōtinuo subinferē ⁊ nō erat
cū eo dē alien⁹: sol⁹ enī dē⁹ ductor ꝓpl̄i exñs āgelicā p̄fectutē sibi or-
dine ēntiali ibordinatā neq̄ excludit sz pot⁹ icludit ꝑm doct: inā
bti. Diony. vbi. ō. Et siq̄s obiecerit dicēs: Dē⁹ ad oia sufficit spāliē
i genere cause efficiētis: ut patz p Proculū de causis: igit misteria
angeloꝝ i b ducatu nō erant necessaria. Rñdeo hec obiectio valet
de misterio boiuz sicut ⁊ angeloꝝ: igit nec moysi ducat⁹ fuit neces
sari⁹: iuxta allegatū Burgeñ. Deut⁹. dñs solus dux ei⁹ fuit. q̄ rōne
enī dictio exclusiua excludit misteriū angeli eadē rōne ⁊ bois. Ad
assumptū igitur auctoris de causis dico q̄ dē⁹ sol⁹ sufficit ad oia
sine medio sufficiētia tarchica sz nō hierarchica. ⁊ tñ valet dicē
dus imediate sufficit ad oia ptētia absoluta sz nō ordinata. ordi-
nē enī hierarchicū dē⁹ a ꝓncipio ꝓditionis natura istituit ut vult
trat⁹ Diony. vbi supꝛ. ⁊ sic eas cōdidit ut eos ordine sacro suos mo
tus brē sinat ꝑm. b. Aug̃. Gubernat enī de⁹ ecclesiasticā hierar-
chiā p mediū hierarhic celestis. ⁊ iferiora p media ⁊ media p sup
iora dē⁹ regi istituit sua volūtate. cui⁹ cā q̄renda non est: et si q̄q⁹
b⁹ mōi ordinē ptētia sua absoluta sufficit ⁊ imediate aliq̄ facit b⁹
ē magna cā quā tpe moysi Burgeñ. fingēdo rōnabiliē nō assigt
nisi moysi pfectionē: cui⁹ tñ pfectio tāta cē nō potuit q̄ta ꝓncipis
gl̄iosissimi michaelis: cui⁹ ꝓncipatū dicit tpe moysi ipditū p̄ ꝓnis
eius meritū q̄a ministerio ecclesiastice hierarchie āgeli merēt vsq̄
in finē mūdi aliq̄ ꝑmiū accidērale: ut br̄. ij. Mach. Itē i eadem
digressione Burgeñ. notat postillatorē exponēt ē hoc verbū dñi ad
moysen: Vocato nomē dñi coram te. de vocatiōe electoꝝ i noticia
diuia exñtiū quā expositionē dicit Burgeñ. icōueniēt ē ex trib⁹
q̄a ut dicit nō ꝓsonat lr̄e: ⁊ q̄a nō legit moysen id ꝓtiuisse: etiā q̄a
nō fuisset ei oñsum cōtra auctem ecclie dicētis i collecta: De⁹ cui
soli cognit⁹ ē numer⁹ electoꝝ cē. sed certe iste obiectiōes Burgē.
nūbil vidētur valere: nō ꝑma: q̄a expositio postillatoris ad itentio-
nē etiā alioꝝ lr̄e bñ ꝓsonat: qō sic patz nā cū moyses ꝓtisset signū
miseratiōis diuie dicēs: In q̄ poterim⁹ scire grām apud te iuenis-
se cē. ⁊ cū iā fiducialiē subiūgeret: Ōñde in gl̄iam tuā. q̄ non solū
cōfistit i visione verbi. sz etiā reducentiū i verbo iō itelligit moyses
ꝓtisse cognitionē vocatiōis electorum i noticia diuia exñtiū. Ad
quā ꝓtitionē sic itellectā rñdit dē⁹ q̄ ad visionē dei: Ōñdā tibi ē
bonū q̄ aūt ad relucētiā i verbo subdit: Et vocabo vel legā ꝑm verbaī
cam veritatē coram te. s. exaratū i noīe dñi: ut supple videre ⁊ co-
gnoscere possis signū miseratiōis qō ꝓtis nō ē ex ꝓcedētib⁹ meri-
tis sed a sola mea volūtate. Jō sequit: Cui volo miserebor cē. Hec
igit expositio postillatoris optime ꝓsonat lr̄e ꝓtra ꝑmā obiectionē
Burgeñ. ⁊ ipse Burgeñ. videt cū ista expositiōe quā iprobat po-
stea coincidere cū dicit q̄ sensus illoꝝ verboꝝ. ⁊ legā coram te i noie
dñi: ē q̄ moysi ꝓmitteret dē⁹ dare itelligētiā eoꝝ quei gl̄iosa spē
cie trāseūte repñtabāt: illa aūt relucētia sūt i essētia diuia q̄ ipsā
repsentāt: vñ patz moysen hec ptisse ꝓ secūdā obiectionē Burgē.
Tertia etiā obiectio Burgeñ. nihil valet: q̄a q̄ possibilis ē ptitio
ut ostēdat visio dei: tā possibilis ē ptitio visionis relucētiū in eo
⁊ q̄ possibilis ē collatio ꝑmi. tam possibilis ē ⁊ secūdi. Apud Bur.
aūt ⁊ alios possibilis ē collatio ꝑmi: igit ⁊ secūdi: sed ⁊ illud quod
adducit de collecta ecclesie nō valet: q̄a etsi oñdant alicui relucē-
tia i deo nō oportet q̄ ostēdant oia: nec numer⁹ oiuz: iō stat aliquē
videre electionē diuinā ēe ex grā ⁊ videre aliquā certā gentē: pu-
ta israeliticā ex huiusmōi electiōe iuenisse grām qui tñ nō videt
numer⁹ electoꝝ oiuz q̄ soli⁹ dei ē iuxta collectā allegatā. ⁊ videt
illa tertia obiectio tēdere ad vnū errorē pariſi⁹ vānatū: videlicet
q̄ ois verbū videt ⁊ relucētia i ꝑbo videt oia q̄ verbū error est.

In ca. xxxiij. vbi dr̄ i postil. Prescinde tibi cē. Additio.

Onsequēt ait dñs moysi: Prescide tibi duas tabulas cē.
i q̄ de⁹ se ostēdebat iā placatū ꝓpter holocaustū. ⁊ ꝓp⁹ dñs
tabernaculū erat sicut ꝓus fuerat dispositū edificādū. ⁊ sic de⁹ ābu
laret inē eos. put moyses ptiuerat. Et exponat lra. put i postilla
vsq̄ ibi: Nec videat q̄spiā p totū montē cē. Ubi attēdēdū est q̄
ista. ꝓhibitio nō fuit solū fctā ob reuerētiā diuinitat⁹ i mōtē vsq̄
venē: i signo visibili. put dicit postilla. q̄a sepe de⁹ apparuit in signo
visibili tam i mōte synai q̄m i alijs locis pñte ꝓpter. nō sit silis. ꝓhi
bitio nisi solū i datiōe legis supꝛ. xix. ca. vbi ꝓpter fuit. ꝓhibit⁹ ne ascē-
deret i mōtē nec ipsū tangeret: sed. ꝓhibitio hui⁹ de hoc facta ē maior
restrictiōis q̄m ibi q̄a ibi solū videt. ꝓhiberi neq̄s ascēderet in monte
nec tāgeret eū. Hic aūt ꝓhibet ne q̄spiā videat p totū montē: qō
ē maius. Silr ibi ꝓcipiebat aarō ascēdē cū moyse: ut dr̄ i lra: hic aūt
dr̄: Null⁹ ascēdet tecū. Ex q̄b⁹ patz q̄m ista de sēsio dei i signo visi-
bili hui⁹ tpe fcā erat maior solēnitat⁹ q̄m illa q̄ fuit i datiōe legis. Cui⁹
rō ē: q̄a ibi ꝓponebant ꝓcepta oia toti ꝓpl̄o: hic aūt oñdebant moysi
archana dei q̄ alijs nō licebat ut sic oñderēt. ⁊ ide ē q⁹ p⁹ hāc reue-
lationē i facie moysi apparuerūt radij miri splēdoris: ut patz. j. in
fi. huius ca. q̄s tñ nō legit hūisse i datiōe legis nec i alijs appitionib⁹
seu collocutiōib⁹ cū deo añ hoc factis seq̄t i lra: Cū descendisset. s.
de⁹ mō ꝑdicto: stetit moyses cū eo. s. deo: fuerat eni sibi ꝓceptū
exꝑsse: Stabis seq̄ mecū. ⁊ seq̄t i lra: Invocās nomē dñi. s. moyses
q̄ invocabat dñm. q. d. Assū dñe q̄a vocasti me. Et sequit i lra ꝑm
trāslationē nr̄ām. Quo trāseūte cozā eo ait dñator: dñe de⁹ cē. q̄
q̄dā verba exponūt coit. put i postil. sic. s. Cum trāsisset dñs ante
moysen i multa gloriosa: ut dictū ē: moyses ait. s. ad orādo: Dñator
dñe de⁹ cē. ⁊ sic cū dr̄: dñator dñe cē. exꝑmit forma oīonis ipsi⁹
moysi: sed bñ intuēti hebraicā veritatē ⁊ alia ꝓcedētia ⁊ sequētia
q̄ ad itellectū b⁹ passus ptinēt: manifeste patz q⁹ ꝑdcā ꝑba nō fuīt
moysi orātis sed ꝓti⁹ ꝑba dei vocētis moysen vias suas: put ab eo
i ꝓcedēti ca. ptierat. vñ hec tria noīa diuia q̄ ꝓ ponūt fuīt ideclina
bilia in hebr⁹. ⁊ non sunt itelligēda i sensu vocatiui casus. q. moyses
vocasset de⁹ ꝑ illa tria noīa ipsū orādo: sz itelligēda sūt in sensu
accusatiui casus: sic ut itelligat de⁹ clamasse seu legisse coram moyse
oia diuia noīa q̄ b cōtinēt tā substātiua q̄m adiectiua i q̄b⁹ vie dñi
supꝛ dicte declarāt. vñ hebraica veritas sic habet i b loco: ⁊ trāsiuit
dñs coram eo. ⁊ vocauit seu clamauit vel legit: Dñs de⁹. ꝑbū. n. q̄
b ponit q̄libet istoꝝ triū significat idistincte. s. vocare legē vel cla-
mare: sic. supꝛ cū dr̄ i ꝓce. ca. Et vocabo i noie dñi coram te. q̄libet il
loꝝ triū itelligit: vnū enī ⁊ idē ꝑbū ponit b i ibi. vñ i b cū dr̄: Et
trāsiuit dñs. ipleē illud qō. ꝓmiserat: Ego transfire faciā cē. i illa
enī spē gl̄iosa trāseūte añ moysen repñtabat de⁹ q̄ ē sūmū bonū in
creatū qō b designat p faciē: ⁊ etiā bonū creatū a deo i creaturis
p diuinā. puidētiā. ꝓcedēs: vtrūq⁹ enī bonū ꝑdictū icludebat i b
qō dixit: Ego trāsire faciā cē. ut dictū ē. i b aūt qō seq̄t: Et voca
uit seu clamauit vel legit dñs de⁹ cē. ipleē illud qō de⁹ ꝑdixerat i
ꝓce. ca. Et vocato seu clamato vel legā nomē dñi cē. eadē eni ꝑba
ponūt vtrobiq⁹ nisi q⁹ i ꝑ loco illud ꝑbū qō dr̄: Vocato vel legā ē
futuri tpis: q̄a b. ꝓmittebat eē fiēdū: i b aūt loco ponit idē ꝑbū ꝑ-
teriti tpis: q̄a b adiplebat. ꝓmissionē ꝑdictā i q̄ q̄dē clamatiōe seu
electiōe diuini noīs de⁹ oñdit moysi vias suas: put ab ipso ꝓtierat.
Circa qō licz tenēdū sit q⁹ ista. put sūt archana dei moysi tā q⁹ fi-
delissimo i tota domo dñi fuerīt altiori mō declarata q̄m nr̄a fragili
tas capere possit. q̄a tñ ꝑm Apl̄m Ro. xv. Quecūq⁹ scripta sunt ad
nr̄az doctrinā scripta sē: ideō dr̄ circa singula i hac clamatiōe seu
lectiōe noīs diuini ꝓtēta. put modul⁹ nr̄e fragilitat⁹ attingē valet
ut idē sensus lr̄alis salvē plan⁹ aliq̄liē elucidēt. vñ notādū q⁹ i hac
clamatiōe seu lectione ꝑ ponit nomē. ꝓpriū diuinū. ⁊ cū dr̄: Dñs.
i cui⁹ loco ē in hebreo nomē tetragrāmaton qō. ꝓprie significat ifi
nitatē diuini esse quā Damascen⁹: ꝓlagū substātie infinite noīat: in
q̄ infinitate fūdant ceta attributa diuina: put supꝛ i addi. sup Exo.
iij. ca. ar. v. tractātur secūdo ꝑo loco repriē idē nomē ad denotan
dum oīpotētiā diuinā que fundat i ē diuinū ꝑm qō ē infinitū: ꝓ-
put i ꝑdicta addi ar. xij. dr̄. Per hoc aūt qō sequit Deus. itelligitur
q⁹ ille dñs predict⁹ sua bonitate pfecta habet. puidētiā vniuersalē

de rebus: vñ. Diony. xij. ca. de diuinis noib⁹. Deus ẽ qui videt oĩa ꝓuidentia ⁊ bonitate pfecta: que quidẽ ꝓuidẽtia ꝑcipue cõsistit in miserationib⁹ diuinis erga creaturas: vñ in psal. Miserationes eius sup oĩa opa ei⁹. O mnipotẽtia ꝯo diuina ꝓut ecclia i collecta cantat parcẽdo maxie ⁊ miserãdo manifestat. ⁊ iõ illa q̃ sequũt q̃ ptinẽt ad vias dñi oñendas maxie ⁊ ꝑcipue tẽdũt ad misericordiã in quib⁹ tñ semꝑ saluat rõ iusticie seu veritat: qõ sic ꝓ-ꝓ voc eni qõ dr: Misericors intelligit de⁹: ꝓut regit vniũsũ ꝑm suã misericordiã absolute sũptã que creationẽ rerũ includit in qua rõ diuine misericordie relucet inquãtũ res de nõ esse i esse ꝓducit q̃ soli deo cõpetit. ⁊ ẽ ꝑm⁹ modus diuine misericordie erga creaturas in ordine nãe: in q̃ quidẽ miseratiẽ saluatiã rõ veritat⁹ seu iusticie: inquãtũ sic de⁹ res in esse ꝓducit: secundũ qõ cõuenit diuine sapiẽtie ⁊ bonitati: ꝓut in ꝑma ꝑte. q. xxj. arti. iiij. in cor. q. Seq̃t in lra nra ⁊ clemẽs: vbi i veritate hebraica habek: Gratuit⁹ seu gratificus: nomẽ eni adiectuũ qõ in b̃ loco ponit̃ a nullo alio veriuat nisi a noie gra gratificãte: ꝑ qõ intelligit qõ sup naturã quã de⁹ creat: q̃ncq̃ infũdit seu dat gram supadditã nãe. ⁊ b̃ siue intelligat de gra ꝑ quã ꝓticipatio diuine similitudinis est i creatura q̃ dicit gra gratũ facies: siue de alijs gratijs q̃ grat⁹ dans ea deo ipsis creaturis: ꝑ vtrq̃ eni de⁹ mouet seu gubernat creaturã rõnalem ꝑm ꝓpositũ siue volũtatis: in quo etiã saluat rõ misericordie ⁊ veritat⁹ mõ ꝓdicto. Ꝑter hoc añt qõ sequit. Patiẽs: ⁊ i alijs locis: longanimus: videt quidã effectus intelligẽdus diuine miserationis circa creaturas rõnales delinquẽtes a via salutis quax defectus q̃ncq̃ dissimulat ut ꝓnitẽtie locus det. Vñ Sap. xj. ca. Dissimilãs petã hoiuz ꝓter ꝓniam: cui⁹ exẽplũ habek. ⁊. Beñ. vj. vbi in ꝑma etate diluuio ꝏdenata de⁹ cõcessit dilationẽ pene p. cxx. ãnos vt spaciũ possint bñe ꝓnitẽtie: in q̃ sicut miseratio diuina relucet ꝑnas differẽdo: sic eius iusticia manifestat ꝑnas i ꝓnitẽtib⁹ inferẽdo. ꝑ b̃ autẽ qõ sequit. Et multe misericordie: intelligit q̃ deus multipharie multisq̃ modis creaturis rõnabilib⁹ suã impẽdit misericordiã. Deus eni q̃ncq̃ releuat miserias hoiuz nõ intuitu meritoꝝ uel demeritorũ: sed solũ intuitu tribulatiõis seu oppressiõis ẽs patiũt in q̃ videt q̃dãmõ bñe se erga hoies sicut ille q̃ miserijs alioꝝ cõpatitur: vt cũ dicit in psal. Vidit cũ tribularent⁹ ꝛc. ⁊ sic i multis alijs in quib⁹ nulla exꝑssit ratio ex de⁹ talib⁹ miserek nisi sola tribulatio ⁊ afflictio miserorũ. Q̃ncq̃ etiã releuat miserias seu defectus hoiuz nõ intuitu meritoꝝ seu demeritorũ: nec etiã afflictionis seu tribulationis: ꝙ tñ ex sola gratuita diuina volũtate: cui⁹ exẽplũ habek in ꝓau. Actũ. ix. ca. de q̃ nulla rõ miseratiõis diuine ex parte meritoꝝ erga eũ assignari põt: cũ nulla merita i eo ꝑcesserũt. imo demerita: sicut ipse testat⁹ ꝑ Timo. ꝑ. ca. Blasphemus fui ⁊ persecutor ꝛc. nec etiã ex b̃ affligebat⁹ seu tribulabat: ꝙ poti⁹ alios affligebat ⁊ oppꝛimebat: vt Actũ. ca. ꝓallegato: ideo de seipso dicebat ꝑ ad Cor. xv. ca. Ḡra dei sum id qõ sũ. Ex b̃. n. qõ alibi dicit: Quia ignoras feci i incredulitate mea: ideo misericordiã ꝓsecut⁹ sum. nõ habek q̃ de⁹ ex suis meritis misertus eẽt sui: ꝙ qa sua demerita nõ essent sic grauia vt si ex certa malicia precasset. Q̃ncq̃ aũt releuat miserias ⁊ defect⁹ hoiuz inquãtũ sũt aliquib⁹ iustis viris cõiũcti ne forte eradicenẽ cũ malis: ut patet. ⁊. Beñ. xviij. de sodomitis vbi deus cõcessit abrahe q̃ si forte inuenirent ibi decẽ iusti q̃ parceret seu toleraret petã aliorũ. Q̃ncq̃ ꝯo miserek de⁹ fidelibus peccatoꝝ⁹ ne de⁹ infidelib⁹ occasio blasphemãdi seu detrahẽdi de diuina oipotẽtia. sicut. ꝯ. Mu. xiiij. Moyses dꝛcãs. ꝓpꝛio quẽ volebat de⁹ delere ꝓpter petã eorũ dicebat: Et dicẽt. ſ. gẽtes: qa nõ potuit. ſ. dñs introducere i terrã ꝑ qua iurauerat: iccirco occidit eos in solitudine: vñ dꝛcationi moysi de⁹ rñdit: Dimisi ꝑm ꝯbũ tuũ: iccireo ꝙ. in plurib⁹ locis ad ipetrandã diuinã misericordiã nullã aliã rõnem allegat: Ne forte dicãt gẽtes vbi est de⁹ eorũ. ⁊ b⁹ modi. Aliq̃n ꝯo de⁹ ꝓpiciat̃ multitudini delinquẽti ꝓpter vnũ iustũ q̃ ex ꝛelo iusticie ⁊ bonoꝝ diuini feruẽter insurgit in vindictã maloꝝ: sicut. ꝯ. Mu. xxv. de phinees legit: Auertit ira mea a filijs isrl ꝛc. Aliq̃n vro ⁊ frequẽter de⁹ miserek hoib⁹ aspiciẽs eoꝝ fragilitatẽ ⁊ ꝓnitatẽ ad inclinationẽ vomitis pcti sibi ꝓnãlis: vñ ps cũ dixisset: Quõ miserek pat̃ filioꝝ ꝛc. subiũgit. reddẽs rõnem: Ipse cognoscit figmẽtũ nrm. ⁊ qa isti mali miserẽdi sũt multi ⁊ q̃si nobis innumerabiles: ideo sũmarie cõcludit. d. Et multe misericordie: vñ Dauid. ij. Re. xxiiij. ca. dicebat: Incidã in manu dñi multe eni sũt miserationes ei⁹. q. d. miseratiões ei⁹ sũt ꝓles q̃ nos possum⁹ cogitare: huic aũt qõ dicit: Et multe misericordie: subiũgit. ⁊ vrax: qa in oibus ꝓdictis q̃ ptinẽt ad diuinã misericordiã saluat ratio diuine veritat⁹ ⁊ iusticie inquãtũ sic miserek ꝑm q̃ cõuenit diuine sapientie ⁊ bonitati: ꝓout in ꝑma ꝑte. q. xxj. ar. iiij. in cor. q. seq̃t. Qui custodit misericordiã in milia: hoc est qa diuina misericordia tãte latitudinis est vt se extẽdat ad desecẽtes vsq̃ ad longissimã successionẽ: qa cũ dicit̃ mille accipit̃ numer⁹ determinatus ꝓ indeterminato. ⁊ b̃ patet. ſ. Leuiti. xxvj. vbi dicit. Memor ero pacti mei iacob. ⁊ pacti mei isaac ꝛc. ⁊ loquit̃ ibi de tẽporib⁹ nouissimis q̃ sũt valde distãtia a tẽporib⁹ patrũ: intelligit tñ talis mia erga illos q̃ nõ ponũt obicẽ sz ꝓfitent petã sua: ut ibidẽ habek. Si eni dicak q̃ iste mod⁹ miserẽdi põt includi sub illa clausula gnãli q̃ habek i mediate añ. ſ. Et multe mie. ⁊ iõ nõ oportebat vt ꝑ se singulariẽ ponere⁊: Ad b̃ dicẽdũ q̃ iste mod⁹ ẽ gnãlis sic q̃ cõpbendit totũ statũ de. te. cui plies de⁹ miser⁹ ẽ ꝓpter merita patrũ: ut ꝓz in aucte Leui. ꝑalle. ⁊ adhuc amplius cõplẽdit statũ note. in q̃ de⁹ miser⁹ est generi hũano mittẽdo filiũ suũ Saluatorẽ nrm ex recordatione mie quã pmis⁹. ꝓmiserat: vñ ꝙo gloriosa in cantiõ de hac mã dicit. Recordat⁹ mie sue sicut locut⁹ est ad patres ꝛc. sequit. Qui aufers iniq̃tatẽ scelera atq̃ petã: in q̃ oñdit q̃ mia diuina se extẽdit ad ẽs modos peccãdi siue sit petũ ꝑ infirmitatẽ qõ ꝓprie põt dici iniq̃tas: qa cõmittit ex eo q̃ appetit⁹ inferiora: supat supiorẽ: qõ ẽ manifeste ꝛ eq̃tatẽ ꝛditiõis nãlis hũane siue sit petũ ex ꝓpria malicia qõ itelligit ꝙ b̃ qõ dr. Et scelera: dictio eni b̃ posita i hebraico sepe significat petũ ꝓditiõis: extẽdit se etiã ad petũ ꝑ ignorãtiã cũ dr. Atq̃ petã: vñ. ſ. Leui. iiij. Alia que peccauit ꝑ ignorantiã: licz eni dicta tria vocabula q̃ncq̃ sumãt large vnũ ꝓ reliq̃ ꝓprie tñ decã hñt pdicãs significatiões iux hebraicã veritatẽ. Seq̃t in lra ꝑm trãslationẽ verã. Mullũq̃ innoxiũ derelinquẽs: eadẽ eni ꝛba ponunt b. ⁊ Mu. xiiij. vbi de hac mã tractat. ⁊ est sensus q̃ licz i pdicta maxie appareat diuina mia. nõ tñ totaliter diuina iusticia dimittit: q̃ncq̃ eni nõ totã pnã relaxat ꝙ pnã eterna in tpalẽ cõmutat: ut. ij. Re. ⁊ sic ille cui dimittit culpã nõ relinq̃t totaliter innoxi⁹: q̃ncq̃ ꝯo etiã culpã ⁊ pnã relaxat: ꝙ facit ex dilectionẽ qua tñ ipse misericordiã ifudit: ut ꝓz de Magdalena: Lu. vij. ca. Dimittunt ei petã multa. pnas etiã q̃ncq̃ relaxat non totaliter eas remittẽdo ꝙ reddẽdo iniq̃tatẽ patrũ filijs ac neporib⁹ vt sic pene q̃rũdã alleuient̃ ex pnas alioꝝ abeis descẽdẽtiũ in q̃b⁹ añcessores puniunt̃ vsq̃ ad tot gnãtiões i q̃b⁹ alij hoies videt succedẽtes suos. ⁊ iõ subdit. Qui reddit iniq̃tatẽ patrũ filijs ⁊ neporib⁹ ꝛc. In tot. n. gnãtiões ꝓtingit ꝓgenitores noticiã hñe descẽdẽtiũ. Seq̃t: Festinusq̃ moyses curuat⁹ est ⁊ adozãs ait. Circa qõ notãdũ q̃ cũ dñs moysi vias suas reuelaret mõ pdcõ nõ curuat⁹ nec ꝓn⁹ ꝙ stãs legit fuisse: sic dcm fuit ꝑus. Stetit moyses cora eo: mos. n. erat ine eos audire doctrinã seu legẽ diuinã stãtes vñ. ſ. xx. ca. i datice legi dr. Stetitq̃ ꝓpter: sibi ⁊ Esdre. viij. ca. hr: q̃ cũ aperuisset Esdras libr: cũ dñi ad legẽdũ ꝓpter stetit ois ꝓpter: ꝙ lectione seu ꝓclamatiõe diuina finita: ꝑ qua moyses vias dñi sibi mõ pdicto reuelatas didicit seu ꝓcepit: merito festinus ex feruẽti deuotiõe curuat⁹ ẽ in terrã reputãs se puluerẽ sicut abrahã. Beñ. xviij. ca. respectu tante misericordie sibi reuelate in qua curuatiõe nõ immemor charitatis ꝓprimoꝝ quoꝝ curã habat qui b⁹ mõi miserationib⁹ maxime indigebãt adozãs ait: Si inueni grãm in ꝓspectu tuo ꝛc. ⁊ est sensus q̃ licz ꝓpter duritiã ꝓpli dixisses. ⁊. Exo. xxiij. ca. Nõ ascendã i medio tui. qa ꝓpter dure ceruicis est ne forte ꝛc. tanta tñ est excellẽtia tue misericordie q̃ te solo indigemus ductore vt auferas iniq̃tates nras atq̃ petã: ad que sumus maxime ꝓni: nõ eni angelus posset ꝙ facere: ut supꝛ Exo. xxxiij. ca. Moseq̃ possideas. i. tanq̃ ꝓpriã hereditatẽ immobiliter nos habeas. vñ licz in pcedẽti ea. iã fuisset sibi cõcessum q̃ deus gradere⁊ cum eis cum sibi fuit rñsum. Et istud verbũ qõ locutus es faciã: iterũ tamẽ hoc ipsum petit sub alia ratiõe. ſ. quia dure ceruicis est ⁊ auferas ꝛc. Et notandũ q̃ moyses nõ fecit mẽtionẽ nisi de duobus modis peccãdi. ſ. de iniq̃tate ⁊ peccato: nõ aũt de scelere: licz de⁹ de tribus fecerit mẽtionẽ. d. Auferã iniquitatẽ ⁊ scelera atq̃ peccata: qõ cõcordat pdictis: nã cum scelus ꝓprie sumptũ sit petũ cõmissum ex certa malicia ut dictũ est: qõ pertinet ad sũmũ modum peccãdi. moyses de eo nõ fecit mentionẽ: tũ qa videre⊼ magna audacia. tũ ne populũ videre⊼ tante dure ceruicis estimare ut eum ad peccatũ sceleris ꝓnum iudicasset. Huic autẽ sentẽtie ꝑm quam tenetur q̃ illa verba diuinas miserationes exprimẽtia scz cum dicitur. Dñs deus miseric⁹s ⁊ clemens ꝛc. Non sũt verba moysi ozantis: sed dei notificãtis vias suas moysi: consonat qõ legitur infra. Nume. xiij. vbi moyses ozans deũ ꝓ populo dicebat. Magnificet ergo fortitudo dñi sicut locutus es. d. Dñs patiens ⁊ multe misericordie: auferens iniquitatem ꝓut ibidem

ꝛclarabit: ꝓsonat etiã ꝑdcẽ ſnie illud ꝑs. vbi dr̃. Notas fec̃ moy-
ſi dñs vias suas: in q̃ dar intelligi q̃ sicut filijs isrl̃ ꝛ⁹ notificauit
volũtates suas. i. volũtates ꝓcepti ⁊ ꝓhibitiõis. ⁊ b̃ in lege data
ꝑ moysen: ꝓcepta enĩ ⁊ ꝓhibitiones b⁹ mõi volũtates ei dicunt:
vt in ꝓmo ſniarũ di. xlv. ca. vij. ſic vias suas notificauit moysi: q̃
aũt ſũt ille vie statim subiũgit. d. Miserator ⁊ misericors dñs: lõ
ganimis ⁊ multũ misericors: que ſũt verba satis ꝓformia ꝑdictis.
Cõcordat aũt ꝑdicte ſnie q̃ patriarcꝛ seu sci qui fuerũt añ moy-
sen nõ dicũt, pclamasse misericordias dñi etiã in casu in q̃ multũ
videbant req̃ri: ut. s. Beñ. xviij. Cũ abrabã intercessisset, ꝑ sodo-
mitis nõ legit iplorasse misericordias diuinas ꝑ ei⁹ iusticiã dicẽs
Absit a te ut rẽ bãc facias. ⁊ occidas iustũ cũ ipio: q̃ iudicas cẽm
terrã ꝛc̃. In quo manifeste ꝓclamabat iusticiã diuinã: nõ aũt ei
misericordiã cui⁹ rõ videt eẽ: qa b⁹ mõi vie dñi oñdentes ipsi⁹ mi-
seratiõs ꝓi⁹ fuerũt notificati ipsi moysi q̃ alicui alteri. ⁊ iõ ꝑs.
d. Notas fecit vias suas moysi: ut dcm̃ ẽ. s. nõ aũt ꝓnb⁹: sic nec
etiã nomẽ dñi magnũ nõ ꝓnb⁹ ſz moysi fuit notificatũ: ut. s. Exo.
vj. Nomẽ meũ adonai nõ indicaui eis: post moysen ꝯo multi scõꝝ
ei⁹ doctrinã sequẽtes legunt iplorasse diuinas miseratiões: ut ꝓz
ꝛe Dauid: ꝛe Ezechia ⁊ daniele: ⁊ multis alijs. Querere aũt rõnẽ
isti⁹ differẽtie forte eẽt scrutari maiestatẽ: cũ ꝛ⁹ distribuat dona
⁊ reuelatiões suas, put vult: sed salua semp secretorũ reuerẽtia ꝓ
modulo fragilitatis nr̃e posset rõ assignari. Ꝺzo q̃ sciẽdũ q̃ miseri-
cordia videt iportare aliq̃d qđ ꝛeo nõ cõportit: ꝑsertim apud illos
q̃ min⁹ bñ ſũt exercitati ꝛebus q̃ ꝛe ꝛeo dicunt: misericordia enĩ vi-
ꝛet iportare relaxationẽ iusticie: nõ enĩ dicit aliq̃s misereri ei⁹ cui
dat qđ sibi videt: relaxatio aũt iusticie nullo mõ videt ꝛeo ptinẽ
ꝛe q̃ legit. Justus dñs i oib⁹ vijs suis: silr rectus ⁊ absq; vlla iniq̃
tate. ⁊ iõ i ꝓmordijs patrũ ista nõ fuerũt publicata ne ex b̃ timor
mei seruilis diminueret ꝓ ꝓfidentiã relaxationis iusticie ⁊ b⁹ mõi
sed tpe legis qñ tã magn⁹ ꝓp̃s fuit adunat⁹ in cultu vni⁹ mei opor
tebat ista publicari. tũ vt regĩnẽ isti⁹ ꝓp̃li q̃dãmõ ꝑticiparet ꝑfec-
tionẽ diuini regimis i q̃ misericordia nõ ꝯ iusticiã exercet: ſz ali-
q̃d. s. iusticiã opat: ut i. j. pte. q. xxi. ar. iij. i rñ. ad. ij. ar. tũ q̃a duri
cia isti⁹ ꝓp̃li ⁊ ei⁹ magna, pnitas ad ꝑccãdũ maxie idigebat multi
tudinẽ miserationũ diuinarũ: ⁊ q̃ moyses ꝛe b̃ eẽt istruct⁹ a ꝛeo ut
frequenẽ ꝓ eis posset mĩas dñi iplozare: silr ⁊ alij sci q̃ moysi i regi
mine ꝓp̃li succesſerũt: put ꝯz ꝓphes i gestis eoꝝ. Seq̃ri lra: Rñdit
dñs: Ego inito pactũ vidẽtib⁹ cũctis signa faciã ꝛc̃. Circa qđ at-
tẽdẽdũ q̃ dñs nõ rñdit ad ꝓtionẽ factã ꝑ moysen dicẽtẽ. Obse-
cro ut q̃diarñ nobiscũ: qa iã b̃ sibi fuerat ꝓcessũ: ut dcm̃ ẽ i ꝑce. ca.
ſz ad b̃ qđ dixerat moyses i ꝓtitie seu oꝛone sua: Et auferas ini-
q̃tates nr̃as. nos q̃ possideas. ⁊ ẽ rẽ q̃ ꝛ⁹ ꝓcessit moysi q̃ nõ solũ
se bret erga ꝓp̃m misericordẽ ⁊ piũ ꝛc̃, put vie dñi explicite requi
rũt: ſz etiã cũ b̃ videtib⁹ cũctis signa facẽt q̃ nũq̃ ſũt visa sup terrã
ꝑ q̃ qđẽ signa terribilia ꝓp̃s debẽt retrahi a pctõ. ⁊ sic dupl̃r ꝛeus
se obtulit ad iuuãdũ ꝓp̃m: vno mõ auferẽdo iniq̃tates ꝛc̃, ꝑ loco
⁊ tpe q̃s vie dñi. s. dicte req̃rũt: alio mõ ad faciẽdũ terribilia i cõ
ſpectu ꝓp̃li vt ab erroꝛe retraꝛrẽt: q̃ aũt sint illa signa ꝛeclarat in
postill. ꝑter ynũ ꝛe q̃, ꝓzie agiki b̃ loco. s. q̃ ex facie moysi cũ ꝛesẽ
disset ꝛe mõte, pcedebãt radij miri splẽdoꝛi i altũ ad modũ cornuũ
qõ nõ legit ꝛe aliq̃ alio pꝛiarcꝛa seu ꝓphꝛa. ⁊ ꝛe b̃ videt intelligẽ-
dũ qđ seq̃ri lra. s. Et cernat ꝓp̃s i cui⁹ medio es opꝛ dñi terribile
qđ factur⁹ ſũ tecũ. s. i pſona tua: ꝑ b̃ aũt signũ singularissimũ qđ
ap̃s vocat gliã vult⁹ moysi. i. Corꝛ. iij. significabat ꝑm glo. ibidẽ
q̃ moyses clare videbat id ad qđ illi nõ posset accedẽ: nã Ecc. viij.
ca. Sapia vis lucet i vultu ei⁹: vñ ꝓbabile videt q̃ b̃ singulare ha
buit moyses ꝑ visionẽ diuine eẽntie ꝑm quã exlumie aie i faciẽ vbi
marie noticia viget bũana radij illi splẽdidi redũdabãt: si aũt te-
neaf q̃ ptũc nõ vidit ꝛeũ: dicẽdũ tñ videt q̃ fuit ibidẽ ex ꝓsortio
diuio intrũ disposit⁹ ad b̃ q̃ ꝑdcm̃ signũ miriſſimũ i eo apparuit:
qđ ad vtilitatẽ ꝓp̃li spũalem cedebat. s. ad retractionẽ eoꝝ a pctõ:
hẽbãt. n. cũ i maiozi reuerẽtia ⁊ obꝛdiẽtia: vñ sequit: Videtes aũt
Aaron ⁊ filij isrl̃ cozmutã moysi faciẽ timuerũt ꝛpe accedere.

Replica correctorij ℈ Burgẽñ.

Tẽ Burgẽ. ꝓtinuãs suã digressionẽ circa ca. xxxiij. igre
dit ꝓflictũ ad modũ isnack: nõ mõ ꝯ postill. ſz ℈ ꝯ ces coꝛ
rũpẽs nr̃am trãslationẽ ⁊ dicẽs eẽ diuinã clamationẽ ut
relationẽ i noiatiuo casu cũ dr̃. Ꝺsiatoꝛ dñe ꝛe⁹ misericors ⁊ cle-
mẽs ꝛc̃. cũ tñ ⁊ lra nr̃a ⁊ ẽs catholici expositores dicãt illã eẽ oro
nem moysi i vocatiuo: q̃ ꝓ ꝑdicata diuina sequit. Qui custodis
mĩam i milia: q̃ aufers iniq̃tatẽ: nullus apud te ꝑ se inocẽs ẽ ⁊ ce
tera q̃ sequũt: q̃ oia sonãt i vocatiuo casu ꝛc̃. pſona: nõ i noiatio
casu ⁊ ℈. pſona. Et mirãdũ bñ est ꝛe b̃ sene q̃ b̃ nitit ꝛeclinare no-
mẽ dñi tetragrãmatõ ⁊ dicẽ ipsũ b̃ eẽ noiatiui cas⁹ cũ. s. circa. c.
iij. dixit ipsũ ineffabile nõ bũane sed diuine ipõnis: nec ꝓcretũ nec ab
stractũ: nec absolutũ nec relatiuũ q̃ ibidẽ sat̃ late tractãt ⁊ re-
tractãt: iõ b̃ nõ rexto dimittẽs hic ꝑ Bur. dcã tã ficta ⁊ alie-
na: ꝑsertim q: ꝓdicata diuina subalia sicut ꝛe⁹ ꝛc̃. dicit significa-
re vias dñi q̃s ꝛe⁹ moysi ostendit: nã cũ vie dñi sint respect⁹ ad ex ⁊
nõ nisi quãdã sue ꝓtus imitationẽ significãt ꝓdicata pfectionalia
maxie subalia: sicut Burgẽ. dicit tetragrãmaton vias dñi signi-
ficare nõ põt: ꝛeo. n. nõ ſũt assignãde vie ꝑ q̃s ipse incedat ꝑm ꝛei
tatẽ q̃ vbiq; ẽ nisi ꝑ extrinsecũ respectũ: ut ille dicãt vie ꝛei i q̃b⁹
nos opoꝛteat ãbulare ⁊ placere deo vt dei imitatores i dilectione
ãbulãtes ut si vlim⁹ ad deũ puenire oportet igredi ꝑ viã mãdato
rũ dei. ⁊ ix ſũt vie q̃s dñs ostendit moysi renouãs tabulã ꝓceptorũ:
nec alias vias moyses hic petijt nisi illas ꝑus datas reformari q̃-
tenus ꝓp̃s q̃ ꝑ pctũ vituli ab illis vijs ꝛeclinauerat ad calcẽ redu
cere: vñ dicit: Ostẽde m̃i viã tuã. ⁊ rñdit dñs. Facies mea ꝓce-
dat te: ꝑm btũ Bregẽ. Per faciẽ vnusq̃sq; cogñscit: ꝑ faciẽ igit̃ dei
ipsi⁹ cognitio denotat. q. d. dñs rñdẽdo moysi: Tu petis tibi ostẽdi
viã: cogñsce me. ⁊ cogñscẽdo dilige: b̃ est. n. via i q̃ vnũsq; lex pẽdet
⁊ ꝓpxte. s. i cognitiõe ⁊ dilectiõe dei q̃ faciẽ ipsi⁹ ꝛeignat. Cõ
firmaticas q̃s Burgẽ. adducit ꝓ itẽtione sua mdicũ valẽt: nõ ꝓ
ma ꝛe. xiij. ca. Mu. quia ſram male ⁊ extorte exponit: vide ibi po-
stil. ⁊ male adducit: qa ibi scribit: Mõ sicut dixisti sed sicut iurasti
In tora aũt sacra scriptura nõ repit deũ iurasse illa q̃ ibi sequũt. s.
dñs ꝛe⁹ ꝛc̃. nec opoꝛtuit cũ doctrinã viarũ suarũ iuramẽto firma
re si doctrina ẽ ut Burgẽ. vult. Juramẽta. n. ꝛei solũ i cõicationi
b⁹ ⁊ ꝓmissionib⁹ interponi ꝓsueuerũt-nec ꝛ⁹ ꝓfirmatio ẽ ad ꝓposi
tum: Vie. n. dñi notificate moysi ⁊ volũtates ei⁹ ſũt ꝓcepta data
moysi ꝑ ꝓp̃li directiõe: nec mgr ſniax quẽ b̃ allegat: ita expoit ꝛos
ꝓ⁹ psal. Quasi vie dñi sint dñatoꝛ dñs patiẽs ⁊ misericors: sed
pot⁹ distiguit ꝓ⁹ sequẽtẽ a ꝓ⁹ ꝓcedẽte-nec illud huic ſnie Bur
gẽñ. ꝓcordat qđ ꝛe ꝓnb⁹ aũ moysen allegat: q̃si ꝓimũ reuelata sit
moysi ꝛe mĩa ⁊ nulli añ cũ nota: nã a ꝓncipio cayn cũ sciret ꝛei mi
sericordiã ꝛe ea ꝛespauit. d. Maioꝛ ẽ iniq̃tas mea q̃ ut veniã me-
rear. Beñ. iij. Nũqđ Noe iuenit gram cozã ꝛeo. ibidẽ. vij. Nũ-
qđ effect⁹ mie ꝛei fuit post exercitiũ seueriſſime iusticie ꝑ diluuiũ
statuere fed⁹ cũ ꝛie ⁊ dare signũ federꝭ; ut ꝯz ibidẽ. ix. ca. ⁊ alijs
effect⁹ mie añ tpa moysi erãt notissimi: qa de⁹ multa ꝛona ꝓtulit
ꝛoib⁹ ꝓter merita: imo vltra ⁊ punimit citra: sicq; ꝓmissa fcã abra
hã. s. a. ia. sup m a ꝓncipal̃r fuerũt fũdata: nũqđ ⁊ mie ⁊ miserationis op⁹ excellẽtissimũ fuit eductio filioꝝ isrl̃ de egypto ⁊ ptinẽ
tia ad eã. ⁊ q̃ ꝓ in Beñ. añ moysen nõ ita cõis mẽtio fiat de mĩa
dei sicut i Exo. ⁊. j. b̃ nõ ẽ iõ. qa mĩa ei⁹ fuerit ifcta: b̃ iõ qa cult⁹
vni⁹ dei fuit valde restrict⁹: sic q; nõ fuit nisi i vna familia: puta
in ꝛomo abrae p⁹ isaac: deinde iacob: ꝛe aũt moysi qa erat i gẽte
magna euidẽtio: fcã ẽ dei mĩa ꝛei⁹ effect⁹ ⁊ exercitiũ: qa pctũ p⁹
datã legẽ pl⁹ abũdauit: ut. d. ap̃s: iõ mĩa fuit magꝭ necia. nec añ
pctũ vituli nomẽ mie moysi fuit adeo cõe sic p⁹. ⁊ ad illũ itellectũ
tendit rõ Burgẽ. quã reddit finalie p⁹ suã, extensã digressionem.

In ca. xxxviij. vbi dr̃i postilla. Fecit labiũ eneũ cũ basi ꝛc̃.

Additio.

Ultima expõ que ponit in postilla videt ꝛerioꝛ: qa magis
cõsonat lre: text⁹. n. ꝛrus i ꝛxto nõ dic̃. De ſpeculis mu-
lierũ: ut sic illa ſpecula intelligant eẽ mã labij seu basis sed
dicit sic. Fecit labiũ eneũ cũ basi sua cũ ſpeculis mulierũ: vel i ſpecu
lis mulieꝝ ꝛc̃. ⁊ ẽ sensus q̃ fecit labiũ eneũ cũ basi sua: ut. s. fuerat
sibi ꝓceptũ. ⁊ etiã cũ ſpeculis mulierũ circũq̃q; positis ad ornatũ: vel
fecit labiũ eneũ i speculis mulierũ. s. cõtentũ. ⁊ sic nõ oportet q̃ li
fecit hic accipiat nisi ꝑm cõem sui significationẽ. ꝛc̃.

Sequit additio prima Pauli Burgẽ. in primũ capl̃m.

Licet ꝛerũ sit q̃ sacrificia ꝛe. le. ꝓncipal̃r figurabant
sacrificiũ xp̃i pfectissimũ. ⁊ iõ fuerũt multa ut i po-
stil. dr̃: secũdario tñ tãta sacrificioꝝ multitudo. ⁊ ꝯb
tot modis significãdi põt intelligi fuisse figuratiua
multitudis sacrificioꝝ martyrũ q̃ amoꝛe xp̃i ⁊ i sue
fidei testioniũ multipl̃r sanguinẽ suũ fuderũt: ita tñ q̃ sacrificia
illa: q̃ ꝑ totã multitudinẽ offerebãt: ut agn⁹ paschal. ⁊ iuge sacri-
ficiũ: ul⁹ mõi: ad ip̃m sacrificiũ xp̃i solũ referãt: cui⁹ meritũ ad
totum genus humanũ redimendũ fuit sufficiẽs: sacrificia ꝯo par
ticularia que ꝛro quibusdam singularibus ꝑsonis offerebantur:
nõ se extendentes ad totius populi expiationẽ: referantur ad fi-
gurãda sacrificia martyrũ. quoꝝ meritа nõ attingũt sufficiẽtiam

vniuersalis expiationis: Unde in rõne figurali multitudinis sacrificiorũ ve.le.sicut xps caput pncipalit figurat: sic etiã mẽbra: sicut status pfectorũ figurat i tolocaustis. ⁊ status ꝓficientiũ in hostijs pacificis ut i pma secũde.q.cij.ar.iij.in rñsione ad.viij.ar.

In eodem.j.ca.vbi dicit in postilla: Ponet manus sup caput hostie. Additio.ij.

PEr hãc manuũ positionẽ poti⁹ videt notari ꝙ hõ offerẽs illud aial eẽt dign⁹ occisione ꝓ suis pctis.⁊ ꝙ loco illius illud aial oblatũ uel imolatũ occideret: ut in pma secũde q.cij.ar.iij.in rñsione ad.v.ar.vñ.ꝫ. Beñ.xxij. ca. dr ve Abrahã ꝙ obtulit arietẽ loco filij·quẽ ve⁹ ꝓceperat imolari ⁊c.

In eodẽ ca.j.vbi dr in postilla: Circa h caplm queritꝫ quare fiebat vco sacrificiũ ve trib⁹ spẽb⁹ aialiũ. Additio.iij.

OMnia q̃ in h ca.⁊ i sequẽtib⁹ a postillatore ponũt ve bis q̃ ptinẽt ad pticulares rõnes sacrificiorꝫ ve.le.cũ multis alijs ad rõnem h⁹ mõi sacrificiorꝫ tã lrãlem ꝙ mystica pncipantibus tradunt ad plenũ: in pma secũde.q.cij. vñ q̃ ve his plene vult instrui videat ibi. Replica correctorij ꝫ Burgẽ. ad salvandum postillatorẽ in capitulo pmo.

IN primo ca.leui.cũ postillatore exponeret impõnẽ manũ offerẽtis sup caput hostie ꝓ spõtanea sui iurisdictionẽ: Burgẽ. allegãdo scm Tho. dicit illã ipositionẽ poti⁹ ve bẽ intelligi: ꝙ hõ offerẽs se ꝓtestet ꝓ pctis suis dignũ morte.⁊ ꝙ ꝓ occisionẽ aialis ꝓ ipsũ oblati vita eius redimeret: h ista expositio est falsa ⁊ ꝫ glo. ordinariã dicentẽ: ꝙ manꝰ ipositio significat ꝙ sponte fiebat oblatio. Nec.n. oblatio ve q̃ h dr erat ex mera voluntate nõ ꝓ pctõ: ideo nõ ẽ necesse ut sic offerẽs ꝓtestet morte dignũ: quia voluntas sic iudicari nõ vult: h trãsgressio sic iudicat: qñ fit oblatio ꝓ pctis·ve qua. j.ca.iij. dicet: nec exẽplũ qõ Burgẽ. adducit ve isaac ẽ ad ꝓpositũ·q̃a isaac ⁊ si fuit imolãdus ꝓpter obedientiã nõ tñ ꝓpter pctm·nec ꝙ fuerit dignus morte.

Additio ca.secũdi.

FRequentissime i sacra scriptura accipit aia pro ꝓsona humana: in qua aia est pars principalior: siue sit paup siue dives: siue offerat aial·siue oues·siue filia: ut patebit. j.ca.v Anima si peccauerit ⁊ audierit vocẽ iurãti ⁊c. Alia q̃ tetigerit ⁊c. Anima q̃ iurauerit ⁊c.⁊ sic ve multis alijs: vñ expositio Ra.Sa. in h loco nõ videt habere fundamẽtũ. In ca.vij.vbi dr i postil. Sz si aliqs imũdus inde comederet sciẽter vetat puniri morte.

Additio prima.

PUrissimũ esset dicere ut ꝙ talẽ comestionẽ hõ puniret capitalit: h aliẽ ẽ dicẽdũ: nã in h loco dr ve tali trãsgressore Peribit uel interibit ve ꝓpꝛis suis.⁊ silr i multis alijs dicit silr qõ intelligit ꝑm glo. nr̃am ut nõ dicat omis h lup⁹ rapax. vñ in ꝙplib⁹ locis vbi filius smia ponit ꝑm hebreos diuine vltioni intelligit tale pctm relinq̃: nõ ꝙ ꝙ homem ad pnã capitalẽ iudicet: ⁊ ẽ bũanio: smia·nã ve illo i cui⁹ domo inueniret seu apparẽt q̃tũcũq; medicũ fermẽti i tpe paschali.⁊ i ꝙplurimis casib⁹ leuissimis talia ꝓbat in ve.le. legit i q̃bus durissimũ eẽt crimẽ capitale introducere.

In eodẽ ca.vij. vbi dicitur in postilla: Tenebit manib⁹ adipem hostie ⁊c. Additio.ij.

SAcerdos i h⁹ mõi oblatiõib⁹ faciebat q̃tuor motus tm̃.s. eleuare ꝓ sus celũ.⁊ retrahẽ ꝓ sus terrã ⁊ mouẽ antrorsũ ⁊ retrahẽ retrorsũ.⁊ sic i h⁹ mõi motib⁹ ꝓpie fiebat signũ crucis: ut ꝓ sideratur ⁊c. Replica correctorij ꝫ Burgẽ.

IN vij ca. Leuitici cũ postillatore exponẽt illũ passũ. Qui fuerit mũd⁹ vescet ea. Jnẽ cena cũ dixit. h si aliqs i mũdus inde comedẽt sciẽter puniri morte vebat. Burg. cũ notat inq̃ens. Durissimũ eẽt dicẽ ut ꝙ talẽ comestionẽ hõ puniret capitalit. Et dicit ꝑm nr̃am glo. vbi ve trãsgressorib⁹ ꝑm hebreos pre nabis ꝓbis ꝓfigat. Pibit ul interibit ve ꝓpꝛis suis: h itelligi: ut tale pctm diuine vltioni relinquat: vñ inq̃t. Hẽ bũamio: smia. Quid ẽ tũc qõ dr Hu.xv.ca.ve hoie q̃ i die sabbati ligna collegit: quẽ cũ moyses ⁊ Aaron i carcere iclusissent. nescietes q̃d sup eo facẽ vebet: mũq̃d iuꝛ ꝓbũ qõ locut⁹ fuit dñs ad moysen: vt ibi legit: aia ꝓ q̃ ꝙ supbiã aliq̃d cõmiserit siue ciues siue pegrinus sit ille: qñ adũsus dñm relictis fuit: Peribit ve ꝓpꝛio suo ⁊c. Dñs h ipsũ ꝓbũ moysi ⁊ Aaron nesciẽtib⁹ q̃d cũ eo trãsgressore agẽ vebet clarius exposuit: ut ibidẽ subdit: Dixitq; dñs ad moysen: Morte moriat hõ iste: Obruet eũ lapidib⁹ omis turba extra castra ⁊c. Jn q̃.n.magis ille peccauit ligna colligẽdo: q̃ sciẽs ex ꝓpterptu uel ꝙ supbiã ꝓtumiatus ⁊ imũdus ve hostia pacifica vescẽs. Nec postillator ve eo qui ignoranter facit hoc dixit: cũ agre inquit: sz si aliqs imũdus inde comederet sciẽter q̃si ex ꝓpterptu uel supbia dicẽt. Jn ca.x. vbi dr in postilla: Capita vra nolite nudare: in hebreo hr. Additio.j.

HEbraica lra i h loco ponit ẽ ꝙ formis nre trãslationis: ꝓbũ eni qõ h ponit nihil aliud significat q̃ nudare: ⁊ est sensus ꝙ nõ euellerẽt capillos a capite ut fieret caluiciũ: ꝙ qõ caput nudabat: qõ ꝓsueuerũt facẽ gẽtiles sup mortuos suos: vñ.j. Deut.xiij. Nõ facietis caluiciũ sup mortuo ⁊c. Jn eodẽ ca.vbi dr in postil. Filios ei⁹ q̃ remanserũt: dicit Ra.Sa. ⁊c. Additio.ij.

PEccatũ Aaron i fabricatiõe vituli nõ fuit tãte q̃itatis: ut ipse cũ posteritate sua vebet dispdi: nõ.n. idolatrauit: nec ꝓsensũ idolatrie ꝓbuit·ut lati⁹ onsũ fuit. ⁊. Exo.xxxij ca. in additiõe·vñ nõ merebat velleri cũ posteritate sua: ꝑsertim cũ filij eius fuissent ve tribu leui.⁊ sic fuerũt immunes a pctõ vituli: ut sup Exo.xxxij.ca. in additione: vñ oro moysi solũ ꝓ Aaron intelligitur. put sonat lra Deut.ix.ca.cũ dr Pro illo ꝙ vepcat⁹ sũ: nõ dicit ꝓ posteritate·nec ꝓ filijs: qõ aũt h dr ad Eleaçar ⁊ ithamar filios ei⁹ qui remanserũt·nõ indiget vlteriori veclaratiõe·nisi ꝓut ꝓba sonãt. q̃a. l. ꝓtũc i eadẽ ꝑma die illi tm̃ duo remanserũt ve filijs Aaron. Replica correctorij ꝫ Burgẽ.

SEptimo ca.nõ sũt multa pderãda q̃ Burgẽ. movet vsq; ad.x.ca. vbi Burgẽ. nitit alleviare pctm Aaron i fabricatione vituli ꝫ rotundã lrãm. j. Deut.ix. vbi ve h pctõ dr. Irat⁹ dñs velxmẽter voluit Aaron ꝓterẽ: nisi moyses etiã pro eo vepcatus fuisset: nõ putet igit pctm Aaron leue ꝓpter qõ dñs dr velxmẽter iratus: nisi dicat vẽ ipiũ ꝙ medico pctõ velxmẽter iratũ: vñ puto in ꝓposito duos filios Aaron parti ꝓ pctõ vituli punitos: ut tm̃ duo ei⁹ filij dicant remãsisse: Pctm̃.n. h ꝙ duos filios punitos fcm ꝙ assũptionẽ ignis ꝓbani: nõ videt ita grave fuisse sicut fabricatio vituli. Jn ca.xij. vbi dicitur in postilla: Mulier si suscepto semine ꝓperit. Additio prima

IN h qõ dr: Mulier si suscepto semie ꝓperit·nõ solũ intelligit excepisse illã q̃ nõ suscepto semie ꝓpit: sz etiã intelligit asseruisse: ꝙ aliq̃ mulier absq; susceptiõe seminis erat paritura: aliter eni oditio supaddita. l. cũ dr. Si suscepto semine ꝓperit: eẽt oino supflua: vñ. j. eo. ca. cũ ve partu femie agit. nõ ponit tal' additio: sed simplr dicit: Sin aũt femina ꝓperit: q̃a nulla mulier femina ꝓpit nisi suscepto semine ⁊c. Jn eodẽ ca.xij. vbi dicit in postilla. Et rogabit ꝓ ea sacerdos ⁊ mũdabit. Additio.ij.

HEc mũdatio nõ videt intelligẽda ve culpa q̃ frequẽter ꝫbitur i actu mrimoniali ex libidine iordinata. put i postilla. q̃a si sic: nõ min⁹ indigeret tali mũdatione vir ꝙ mulier. Silr mulieres q̃ nõ ꝓcipiũt. ⁊ tñ i tali actu viris suis ꝓiungunt: silr tali emũdatiõe indigerẽt: vñ meli⁹ videt dicendũ: ꝙ h mũdatio fit ꝓpter imũdiciã fluxꝰ sanguis mẽstrualis q̃ cõiter fit i pru: ex q̃ fluxu ꝫbit q̃dã irregularitas imũdicie: sic. j. ca. xv. dr. Mulier q̃ patit multis diebꝰ fluxũ sanguis ⁊c. imũda erit. ⁊ h sonat lra cũ dicit, Orabit ꝓ ea sacerdos: ⁊ sic mũdabit a. pfluuio sanguis

Replica correctorij cõtra Burgẽ.

IN ca.xij. vbi postillator exponit illũ passũ. Orabit ꝓ ea sacerdos ⁊ mũdabit: ve mũdatione a culpa ꝫcta ex libidine inordinata i actu ꝓceptiõis: ꝫ quã expõnẽ Burgẽ. arguit ex eo: q̃a tũc viri indigerẽt h⁹ mõi mũdatiõe sic mulieres q̃ i eo ve actu ⁊ libidine ꝓticipãt: hac rõne mot⁹ exponit illã mũdationẽ ve pfluuio mẽstrui ꝓtingẽte i ꝓte: h videt ꝙ rõ Burgẽ. nõ cogat cũ ista lex ꝓ pariẽtib⁹ spãliter posita sit: tõ ad viros ⁊ ad alias mulieres nõ extẽdit: nec ẽ ꝑsibile fluxũ mẽstrui i pariẽte masculũ p. xl dies: ⁊ i pariẽte feminã. lxxx. dies durasse: ꝓ cui⁹ cessatiõe sacerdos ozaret eũ mulier i tẽplũ igrederet: nec videt verũ illã irregularitatẽ rõne fluxꝰ illi⁹ ꝙ tm̃ ꝑs durasse: cũ lex mẽstruate certũ tps talis irregularitatis ⁊ imũdicie p⁹ cessationẽ assignat Leui.xv. tps septẽ dier: silr i h ca. Stat igit expõ ꝙ sacerdos legal' ozare vebuit ut mulier tẽplũ igrediẽs mũdaret a culpa quã pariẽdo ⁊ pfluẽdo ꝫrit: nõ ut parẽ aut pfluẽ culpa eẽt·q̃a nãle uel ꝓnale: sz q̃a lex pctm arguebat i ea q̃ pturijt ⁊ fluxũ passa fuit. Cõfirmatio hui⁹ expõnis bri põt ex canone vnico ve purgatiõe p⁹ ptũ·vbi xpiane quã pariẽdo sustinuit: cũ culpa ꝫti videat. Obseruatia igit h⁹ legis fuit ꝓpter culpã: ⁊ si nõ mortalẽ tñ venialẽ: ve q̃. pcedit expõ postill.

Jn ca.xij. vbi dr in postilla: Ejus i hebreo sic br. Additio.

IN hebreo in hoc loco nõ fit mentio ve fenestra sed sic dicitur: eo ꝙ sit cauata in caluicio suo uel in recaluicio.⁊ est sensus: quia sicut homo cuius capilli fluunt a parte anteriori dicitur caluus: sic si fluunt a parte posteriori dicitur

recaluaſter. ſ. retro caluus. vñ ⁊ ſimili modo i lepra veſtis accipit calvatio ⁊ recaluatio ꝓut lepra cõtingit in facie veſtis uel in dorſo eius. Et videt hꝛc diſtinctio magis ꝓpria quãtũ ad hꝛc ꝛc.

In ca. xiij. vbi dr in poſtilla: Sciendũ aũt ꝙ ꝓprie loquẽdo.

Additio.

LIcet aĩal ſuſceptiuũ ſit ſanitatis uel infirmitatis: tñ cib⁹ dicitur ſanus uel medicina ſana: inquãtũ ſanitatẽ ꝓſeruat uel efficit: ⁊ talis modus dicẽdi nõ eſt metaphoꝛicus ſeu ſimilitudinarius: qa ſanitas que ſignificat ꝙ cibũ ſanũ uel medicinam ſanã eſt vera ſanitas aialis que a ꝓdictis cauſat. ⁊ ideo cũ dr Domus lepre. nõ ſimilitudinarie dicit �means effectiue: qa cauſat lepꝛã i bis qui in ea habitãt ſi ſint ad hoc diſpoſiti ꝛc.

Replica correctorij ꝓtra Burgẽ.

IN ca. xiiij. vbi poſtillator dicit: domũ imꝓꝛoꝑe dici lepꝛoſam: qa ꝓprie ſolũ viuũ qd eſt ſuſceptiuũ ſanitatis ⁊ infirmitatis: Burgẽ. ꝙ eq̃uocationẽ putat ꝛ bñ dictũ impedire dicẽs cibũ uel medicinã dici ſanã. Ad qõ rñdeo ꝙ poſtilla tor loquit de ſanitate formaliter interẽte. ⁊ ſic nihil ꝓprie eſt ſuſceptiuũ ſanitatis ⁊ ei⁹ ẽrij niſi viuũ aial: cib⁹ aũt ⁊ medicina ⁊ ſi ſint cauſatiua ſanitat: nõ tñ ſuſceptiua vicunq: dicunt igit ſane equiuoce ꝓout cẽs ⁊ phi ⁊ theologi teſtant: dicẽs igit cibũ ſanũ dicit eadẽ rõne ſole calidũ: ꝛ patet ꝙ ſecundũ nõ eſt ꝓprium cũ coꝛpora celeſtia nõ ſint capacia talium impreſſionũ: igit primũ etiã erit ſcõm ſimilitudinẽ: ⁊ videt ad ꝓpoſitũ de lepra domus accipienda mala qualitas in loco dom⁹ exteriꝛãs lepre cauſatiua. ⁊ ſic loc⁹ potius eſt dicẽdus lepꝛoſus q̃ dom⁹. ⁊ ſic acciꝑret ꝓtinẽs ꝙ ꝓtẽtoꝛ que eſt vera metaphoꝛa ſm logicos ⁊ grãmaticos.

In ca. xvj. vbi dicit in poſtilla: Vitulũ offeret ꝓ peccato.

Additio.

QUm iſte vitulus nõ ſolũ ab Aaron ſed a ſucceſſoꝛib⁹ ſuis ſemel in anno. ſ. in die expiatiõis eẽt offerẽdus: ut patet in fine capituli hui⁹: nõ videt rõnabiliter dictũ: ꝙ offerebat ꝓ pctõ Aaron ad nihilũ eni videbat ꝓficere ſũmis ſacerdotib⁹ ipſi Aaron ſuccedẽtib⁹ facẽ memoriã pdeceſſoꝛis ſui ꝛ ꝛ in quo pecauit: merita eni patrũ pñtant a filijs in ſuis oꝛonib⁹: ſicut i multis locis habet: nõ aũt vemerita: vñ melius videt dicẽdũ ꝙ vitulus iſte offerebat ꝓ pctõ ꝓprio. ſiue ſacerdotis offerẽtis quicũq; eſſet ille: qa nullus erat ſine pctõ: vñ ſequit in lra: Lũq; obtulerit vitulum ozabit ꝓ ſe ⁊ ꝓmo ſua. ⁊ ꝛ eſt etiã qõ dicit Aplus ad Hebꝛeos. ix. ca. In ſecũdo aũt introibat ſemel in ãno ſolus pontifex: non ſine ſanguine quẽ offerret ꝓ ſua ⁊ ꝓpli ignoꝛãtia: ꝙ aũt aries imolaret in memoriã arietis Iſaac eſt ꝓſonũ rõni. ſ. ut ⁊ habꝛet in memoriã merita patrũ. ſ. Abꝛabã imolãtis ꝛc. ⁊ Iſaac q̃ ad imolandũ ſe obtulit. Replica correctorij ꝑ Burgẽ.

IN ca. xvj. poſtillator dicit oblationẽ vituli ſemel ꝙ ſũmũ ſacerdotẽ factã in ãno int cetera in rememoratiõnẽ pecati Aaron. Sed Burgẽ. dicit ꝛ irrõnabile: qa nihil ꝓficebat ſũmis ſacerdotib⁹ huiuſmõi memoria: etiã qa in oꝛonibus ⁊ bent rememoꝛari merita patrũ nõ vemerita. Rñdeo ꝙ rõnabile ẽ vt in oꝛonibus ⁊ oblationib⁹ fieret rememoratio nõ mõ virtutis: ſ etiã pcti pdeceſſoꝛũ. Ibi eni fit rememoratio collate gr̃e. hic remiſſionis ⁊ vemie ⁊ ablatiõis culꝑ: qõ mirũ ſi vitulus nõ. ꝙ pctõ Aaron: ſ in memoratiõnẽ pcti Aaron offerat: ſicut aries in memoriã oꝛdiẽtie Iſaac ꝛc. Nec eſt verũ ꝙ ſolũ merita patrũ non vemerita reducãt ad memoriã oꝛãtiũ ⁊ offerẽtiũ: qa ſcriptura ſacra plena eſt huiuſmõi modis oꝛãdi: Peccauim⁹ cũ ꝓꝛib⁹ nr̃is ꝛc. Vide Danielẽ: Helc. Tobiã: Judith ꝛc. Nec eẽt irrõnabile ꝙ quilibet ſacerdos offerẽs vitulũ reduceret ad memoriã: ꝙ illius vituli oblatio eſſet meritoria ablutionis culꝑ ꝓprie: ſicut quondã fuit culꝑ paterne que erat in vituli fabricatione. ⁊ ſicut vitulus aliq̃ fuit ꝓpꝛo cã idolatre ita eius imolatio fit memoria placationis diuine dũ ꝛ vo macrare ſtuduerit qõ aliq̃ ſtultus ꝓplus adoꝛauit ꝛc. que nõ irrõnabiliter ad memoriã reduci pñt.

In ca. xviij. vbi dicit in poſtilla: Que faciẽs homo viuet i eis.

Additio. j.

QUm ꝛ dr: Que faciẽs hõ viuet i eis. nõ videt intelligẽdũ de vita nãe: nã licz verũ ſit ꝙ i ſtatu de. le. pſperitas ⁊ aduerſitas filioꝛ iſrl cõit ſeq̃bat ex oꝛdiẽtia uel inoꝛdiẽtia eoꝛ reſpectu mãdatoꝛ dei: ꝛ tñ erat in vno reſpectu totius ꝓpli: nõ aũt reſpectu cuiuslibet ꝑſone ſingulaꝛ. Multi. n. iuſti etiã in illo tpe affligebãt ⁊ ꝑſecutiones patiebãt: ut ꝓꝛ de Joſia rege. ⁊ Hieremia ⁊ alijs. Vñ qa ꝛ loqt ſingulariter dicẽs: Que faciẽs hõ viuet i ea: intelligẽdũ ẽ de vita gr̃e uel gl̃ie: put i poſtilla ſequit: Nõ aũt de vita nãe: iuxta illud Ecc. ix. ca Vniuſa eq̃ eueniũt iuſto ⁊ impio

In eodẽ ca. xviij. vbi dr in poſtilla: O is aĩa. i. ois hõ: Peribit de medio ꝓpli ſui. ꝙ iudiciũ humanũ. Additio. ij.

ONeſt intelligẽdũ ꝙ vbicũq; dr i lege: Peribit de medio ꝓpli ſui. ꝙ talis trãſgreſſoꝛ iudiciũ humanũ interficiat ſi fuerit ꝓuictus: ecẽt. n. valde durũ dicẽ ꝙ ꝑ comeſtionẽ medice adipis uel ſanguis. aut ꝑ inuẽtionẽ medici fermẽti i alicui⁹ domo i paſcbate ꝓdẽnaret hõ ſnia capitali. vñ ſm Hebꝛeos numeranꝛ i lege moſaica. xxxvi. caſus i q̃b⁹ dicit: Peribit uel interibit de ꝓpꝛio ſuo: quoꝛũ aliq̃ ſũt i q̃bus iudicio humano ꝓuicti erãt rei mꝛte coꝛpali. alij ꝛo nõ ſic. ſ ſemꝑ relinquebanꝛ iudicio diuino. Qui aũt ſũt iſti caſus uel illi. ecẽt longũ enarrare ⁊ ſupfluũ: cũ iã iſta que ꝓ maioꝛi pte iudicialia ſunt. ceſſent.

In ca. xix. vbi dicit in poſtilla: Locutus ẽ dñs. Additio. j.

IN ꝛ ca. nõ ſolũ replicant ꝓcepta decalogi ꝙ totũ fere: ut patet lrãm intuẽti: ſ etiã multa ſuppaddunt q̃ ad pfectiorem modũ obſeruãdi ꝓdicta ꝓcepta ptinẽt: vñ ⁊ iſtud capitulũ apud antiq̃ſſimos Hebꝛeoꝛ ſpãliter a ſui ꝓncipio vſq; ad illũ locũ vbi dicit. Diliges. ꝓmũ tuũ ſicut teipſũ: incluſiue notabiliter reputat. ⁊ qa i eius expoſitiõe poſtilla. valde bene ſe expedit: ideo circa eius declarationẽ vlteri⁹ inſiſtendũ videt. Circa qõ ꝓmo inquirendũ videt que fuit ratio iterationis ꝓceptoꝛ decalogi a moyſe i hoc loco: licz eni. put quidã dicũt hꝛc iteratio fuerit ad maioꝛẽ firmitatẽ. ⁊ ut magis mẽtib⁹ eoꝛũ memoria ꝓceptoꝛũ infigeret: tñ ꝛ nõ videt lr̃e ꝙſonũ cũ moyſes nõ. ꝓcedit ꝛ ut repetitoꝛ legũ: ſic i Deut. ſ ſolũ ut ꝑ ſeu nouit de mãdato dei ea. ꝓponẽs nõ. n. dr: ſ ꝓcepit vob i ſynai: ſz ſimplr loqt ꝓcipiẽdo: ac ſi bacten⁹ nõ fuiſſent a deo eis ꝓcepta ſalt ſub forma q̃ ꝛ tradunt. Ad qõ videt dicẽdũ ꝙ put dcm fuit. Exo. ij. ca. i ꝓma additic: ſic in ſcietijs ſpeculatiuis ex notioꝛib⁹ ⁊ ꝓfuſis ꝓcedit ad minꝰ nota ⁊ magis determinata: ut ꝑz i ꝑ phi. ita etiã oꝑtet eũ q̃ vult inducẽ hoiem ad virtutẽ ꝙ obſeruãtiã ꝓceptoꝛ de actib⁹ ꝓtutũ: ut ex illis eũ inſtruere icipiat q̃ ſũt notioꝛa ⁊ facilioꝛa. ⁊ iõ i decalogo ꝑ tradito a deo facilioꝛa ⁊ cõioꝛa ꝓcepta ponũt ꝛ in his q̃ ordinãt ad deũ q̃ i bis q̃ ad ꝓximũ: ut ibidẽ fuit latꝰ expoſitũ: vñ i datiõe legis cũ ꝓpꝛis nõ eẽt ſolũ rudis. ſz q̃ſi nouiter icipiẽs i diſciplina ꝓtutũ: iccirco nõ fuit eis tũc exꝑſſus modꝰ obſeruãdi illa ꝓcepta: put põt cadẽ ſub lege diuina: ꝛ ut ꝓcepta illa ex iteriori motu tã ꝙ volẽtes ⁊ eligẽtes ipleret: ꝛ ſolũ fuerũt eis ꝓpoſita ſalt ꝑ maioꝛi pte q̃tũ ad actꝰ exteriores. put pñt cadẽ ſub lege etiã bũana q̃ de exteriorib⁹ tñ iudicat: in ꝛ aũt loco cũ iã ꝓpꝛis licz rudis eẽt: tñ magis erudit⁹ i lꝛ⁹ moꝛi diſciplina tã ꝙ exꝑꝛ⁹ i multis ⁊ varijs iudicijs diuinis: q̃ inꝛ ipſos ꝓtigerãt ꝓcepta decalogi eis iterãt exꝑmẽdo ſeu inuẽdo modũ ea obſeruãdi: put ſub lege diuina cadẽ de. le. ſ. ut ex motu interiori ad opa ꝓtutũ exteriora ꝓcederet. qõ ſic ꝑz: nã circa parẽtũ obſequiũ in datiõe legis dr. Honoꝛa ꝑrem tuũ ⁊ mr̃em: qõ qd. n. ꝓceptũ ipleri ꝑõt ꝙ ſoloꝰ actꝰ exteriores. Honoꝛ. n. q̃ ẽ exhibitio reuerẽtie i ſignũ ꝓtut: ut habet in ꝑ Etbi. i ſolo actu exteriori põt ipleri: in q̃ ſigna reuerẽtie vem̃ ſtranꝛ: in hac aũt iteratiõe dr. Unuſq̃ſq; matrẽ ⁊ ꝑrem ſuũ timeat. Cõſtat aũt ꝙ timoꝛ eẽntialiter i interioꝛib⁹ ꝓſiſtit: qõ ẽ difficili⁹ ipleꝛ ꝙ ꝓmũ. ⁊ etiã dat modũ q̃ ipleri de. le. ꝓceptũ illud. ſ. Honoꝛa ꝑrem tuũ ⁊ mr̃em. ſ. ꝙ talis honoratio exterioꝛ ꝓcedere de. le. ex timoꝛe interiori. ſ. filiali ſeu reuerẽtiali.

Idẽ ꝑz i ſecũdo ꝓcepto ꝛ tradito: cũ dr. Sabbata mea cuſtodite: in ꝓma. n. traditiõe decalogi habet. Memẽto ut die ſabbati ſcifices: vbi ſabbatũ ponit i ſingulari: ꝛ ãt dr ſabbata i ꝑali: qõ nõ vocat a myſterio: vñ glo. Nota ꝙ nõ ait ſabbatũ ſz ſabbata: qa itelligit reqes q̃ nõ ab vno ſz ab oib⁹ carnalib⁹ qeta ẽ ⁊ abſoluta. ⁊ iõ in ꝛ loco ꝑaliter ſabbatoꝛ nomẽ i diuina ſcriptura poſitũ ẽ ut ſcias quia ſabbatũ plena ⁊ pfecta qes eſt. hꝛc i glo. Et attẽdendũ ꝙ licz forte qõ dicit ibac glo. ꝙ ſabbatũ plena ⁊ pfecta ẽ qes: intelligat de reqe eterna: tñ ſatis dat intelligi: qa qes ſabbati. put cadit ſub ꝓcepto legis vniuſalis: debet cẽ ab oib⁹ impeditiuis q̃tis eiuſdẽ: qõ nõ intelligit: cũ dicit: ſabbatũ in ſingulari: vñ patet ꝙ hꝛc iteratio difficilioꝛ eſt ⁊ pfectioꝛẽ modũ ꝓcipit i obſeruatiõe ſabbati ꝙ ꝓma. poſitio. ſ. i datiõe legis. Idẽ patet i. ꝓhibitiõe idolatrie: de q̃ hic dr. Nolite cõuerti ad idola ꝛc. hic. n. actꝰ interioꝛ in huiuſmõi. ꝓhibitiõe videt ꝓtineri. Cõuerſio. n. bũana. ꝓprie intelligit i corde. vñ Joſue. k. ij. ca. Cõuertimi ad me i toto corde vro: q̃ quidẽ ꝓhibitio ſe extẽdit etiã ad illos q̃ cultꝰ ſeu ſuꝑſtitiões idolorum mẽtaliter approbãt: licz exteri⁹ nihil vtile oſtẽdant. qõ fit in datione legis circa hoc expreſſũ. ⁊ qa forte ex ſe aliqs putaret ꝙ tota ꝓhibitio idolatrie cõſiſteret in mente: ſic ꝙ qui mẽtaliter

idola nō coleret: licite posſit eis ꝑ actus exteriores exhibere cultū: ꝑut forte quidā estimauerūt: ideo subdit: Nec vos cōstatiles facietis vobis: ut intelligat ꝙ licz ꝗs in mēte ad idola nō cōuertat: fabricat tñ ea ꝑ actū exteriorē: nihilominꝰ est trāsgressor buꝰ ꝑcepti. silr circa ꝓhibitionē ꝓximi infra pauc̄ inter posit̄ dicit: Nō ꝓximabis in noie meo: nec pollues nomē dei tui. Circa qō sciendū ꝙ in ꝑma ꝓticula supaddit̄ ꝙ nō solū in noie dñi tetragrāmaton ꝓhibet̄ ꝓximū: ut ī ꝑma traditicē decalogi vbi dicit. Nō assumes nomē dei tui iuanū: vbi ꝑdictū nomē magnū exprimit: ꝫ etiā i ꝗcūq; noie diuino ꝓhibet ꝓximū. Jn secūda ꝯo ꝓticula cum dicit Nec pollues nomē dei tui: supaddit alia. s. ne ꝗs ꝗsi obligatus iuramēto aliqō malū cōmittat: sicut legit de iuramēto Herodis ad filiā Herodiadē: talis enī iurās custodiēdo iuramētū videt nomē dñi polluere: ut in glo. similr circa ꝓhibitionē homicidij dic. Nō stabis cōtra sanguinē ꝓximi tui: in ꝙ auxiliū ꝙ ꝓsiliū uel fauorem homicidij videt ꝓhibere: nec solū ista ꝙ in actib⁹ exteriorib⁹ consistūt: sed etiā rancor cordis ꝓhibet: cū dicit. Nō oderis fratrē tuū in corde tuo ꝛc. ꝙ ꝗa ista negatiua sūt nec cōprehendūt intētionem legislatoꝛ circa ordinationē bois ad ꝓximū: ideo finaliꝛ cōcludit dicēs: Diliges amicū tuū. i. ꝓximū ꝑm trāslationē. lxx. sic teipsū. Jn ꝫ enī mādato totiꝰ legis cōfirmatio ꝙ abbreuiatio cōsistit: vñ Ro. xiij. ca. Qui diligit ꝓximū suū legē impleuit: silr circa ꝓhibitionē furti addit: ne decipiat vnusq̄sq; ꝓximū suū. Nō facias calumniā nec vi opprimes. ꝙ multa alia ꝗ sequunt ad ꝓhibitionē cuiuscūq; iniurie seu dāni que in bonis ꝓximi ꝑt inferri: uel etiā in eius fama: ut cū dicit. Nō maledices surdo nec coram cecō ponēs offendiculū: nec etiā ꝑstando fauorē iniustū in iudicio: cū dicit. Nec iuste iudicabis: nō cōsideres ꝑsonā pauꝑris: ꝑstat aūt ꝙ oīa ꝑcepta ꝑdcā negatiua quib⁹ ꝓhibent iniurie uel nocumēta quecūq; ꝓximo inferēda possūt impleri sine hoc ꝙ homo diligat ꝓximū: ꝑt eni kō nō habere odiū fratris sui i corde suo: nec querere vltionē ab eo ꝙ oīa huiusmōi: ꝙ tamē cūb nō diligē eum. Cū eni amoꝛ ꝙ odiū sint passiones ꝓtrarie possibile est ut ꝗs neutrā habeat circa ꝓximū: sicut possibile est ꝙ aliqō coꝛpⁿ nec sit albū nec nigrū: vnde sequit ꝙ licz ꝗs impleret oīa ꝑcepta negatiua ꝑdicta circa fratrē: nō tñ ex hoc sequit ꝙ impleret ꝑceptū in dilectione ꝓximi circa eū: ille tamē qui diligit ꝓximū suū sicut teipm oīa ꝑdicta ꝑcepta negatiua circa ꝓximū implet: cuiꝰ ratio ē: mā in ꝫ ꝑcepto de dilectione ꝓximi licz nō importet eqlitas dilectionis eo ꝙ amicabilia ad alterꝫ venerūt ex amicabilib⁹ ad se ut patet. ix. Ethic. importat tñ ꝓhoc ꝑceptum dilectionis ꝙ homo velit bonū aīe ꝙ bonoris seu fame ꝙ omnū aliorū quecūq; licite homo posset ꝓ se velle: ꝗuis ꝓius sibi ꝙ potius ista bona vellet. ꝙ hoc importat per ꝫ qō dicit. Diliges ꝓximū tuū sicut te ipsū: mā postꝫ enumerauit omniū malorū gnā que ꝓhibēt inferri ꝓximo subdit: Diliges ꝓximū tuū sicut teipm: ut intelligat ꝙ sicut homo diligēdo seipm nō solū oīa mala ꝑdicta inquātū in se est a seipso amoueat: ꝫ etiā eorū cōtraria. s. bona procuret: pari modo ꝓximū diligat. seruato tamē ordine charitatis qui intelligit in hoc qō dicit. Sicut teipm Exemplar. n. ꝓius ꝙ potius est exēplato. Ex quibus sequit ꝙ implere buiusmōi mādata de dilectione ꝓximi ꝑfectius ē ꝙimplere cetera mādata circa eū ꝓter ꝑceptum dilectionis: mā ꝑ impletionem istius ꝑcepti affirmatiui virtualiꝛ implent oīa alia negatiua circa ꝓximū ꝫ nō ecōtra: ut dictū est. Sequit etiā ex dictis ꝙ ꝑceptum de dilectione ꝓximi: ꝑut in lege diuina tradit̄ nō est de ꝑceptis iuris naturalis ꝑmo ꝑ se notis. Manifestū est. n. ꝙ talia ꝑcepta ꝑma iuris nālis sūt eadē apud oēs: ꝫ cōstat ꝙ ꝑcipui ꝓbi ꝗ de nāli dictamine rōnis maxime scrutati sūt ut Peripatetici hoc nō inuenerūt: mā tractātes de amicitia ꝗ apud eos virtus ē. ul nō est sine virtute: ut in. viij. Ethi. ipsā posuerūt solā esse inter viros virtuosos quoꝝ alter alterū veraciter agnoscerent eē talē. qō ē de rarissime cōtingētibus: qō nō eēt si de ꝑmo dictamine rōnis nālis hoc ꝑceptum eēt: sed ꝓtra ꝫ videt sentire scūs doctoꝛ in ꝑma secūde. q. c. arti. iij. ī rīsione ad ꝑmū argumētū. vbi dicit ꝙ ꝑcepta de dilectione dei ꝙ ꝓximi sūt ꝑma ꝙ cōmunia legis nature. que sūt ꝑ senota rōni humane. uel ꝑ naturā uel ꝑ fidē. ꝙ idē in eadē. q. arti. ꝓj in coꝛpe qōnis: vi. ꝙ ꝗdam sunt ꝑcepta rectissima. ꝙ adeo manifesta ꝙ editione nō indigēt. sicut mādata de dilectione dei ꝙ ꝓximi. ꝙ ꝫ videt tenere in multis alijs locis. qō valde mirandū ē ꝓpter ꝑdicta. nisi forte sanctꝰ doctoꝛ loquat̄ in statu nature integre nō aūt in statu nature lapse: qō tñ nō intelligit̄ bñ ex verbis suis: ꝑsertim cū banc rōnem assignet quare ista duo ꝑcepta nō fuerint posita inter ꝑcepta decalogi ꝙ quidē ꝑcepta alia admirationē inducunt. Nam si hec duo ꝑcepta ideo nō ponunt inter ꝑcepta decalogi: qa ex sui manifestatione editione nō indigēt: multo minꝰ debuissent poni inē ꝑcepta supaddita decalogo. quoꝝ rō nō est cuilibet manifesta: ꝫ solū sapiētibus ꝑm ipsū in eadē. q. sequit ex dictis ꝙ hoc ꝑceptū de dilectione ꝓximi est difficilius ceteris ꝑceptis ꝙ ordinat ad ꝓximū: qō sic patet. nā qui diligit ꝓximū sicut seipsū ꝓmpte ꝙ delectabiliꝛ exercet erga ipsū opa amicitie. sicut erga se talia opa exercet. Ille aūt qui nō diligit ꝓximū sicut seipsū: licz alia ꝑcepta negativa supra dicta impleāt abstinēdo se ab odio ꝓximi ꝙ alio nocumēto sibi inferēdo: nō tamē est necesse ut hoc faciat ꝓmpte ꝙ delectabiliꝛ. possūt. n. ista impleri timore pene. uel quadam simulatione sine ꝓmptitudine nec delectatione qō nō ꝓtingit in eo qui ꝓximū diligit sicut seipsū: nā cū amoꝛ sit causa delectationis sub ꝑcepto de dilectione ꝓximi cadit: ut implēs hoꝰ mōi cū delectatione ꝙ hilaritate opa amicitie exerceat erga ꝓximū: ut in ꝑma secūde. q. c. arti. ix. in rīsione ad tertiū argumētū. ꝙ sic ꝑ vi huiusmōi ꝑcepti dat modus adimplēdi alijs ꝑceptis ad ꝓximū ordinātibꝰ: licz ex vi aliorū ꝑceptorū ꝗ nō dant de dilectione: sed de abstinēdo a nocumēto uel odio ꝓximi. talis modus nō cadat sb ꝑcepto. Cōcordat aūt huic expositioni qō in ꝑma traditione decalogi ꝓponit ut ꝑambulū. Ego sū dñs deꝰ tuus qui eduxi te de terra egypti: in quo ostēdit ꝙ deꝰ volebat eos inducere ad obseruantiā ꝑceptorū ex recognitione redēptionis accepti. Jn hac aūt secūda iteratione decalogi ꝑmittit ut ꝑambulū: Sancti estote quia ego scūs sum dñs deus deꝛ: in quo ostēdit ꝙ hic intēdit eos inducere ad ꝑceptorū obseruantiā ex imitatione diuine sanctitatis Cōstat aūt ꝙ altioꝛ modus deueniēdi ad virtutē seu ad opa virtuosa est: cū quis imitari intēdit diuinā bonitatē seu sanctitatē quātū humana fragilitas ꝑmittit: ꝙ cum quis ex recognitione bñficij ꝑcepti ad hoc inducit. sicut maioꝛ est ꝑfectio seu bonitas diuina ꝗ se cōsiderata que infinita est. ꝙ si cōsideret ex certo bñficio alicui impēso: qō semp est finitū vnde hoc dictū: Sancti estote ꝛc. Nō videt intelligēdum ut ꝓclusio ꝑdictorū ꝓout postillatoꝛ dicit: ꝫ magis ut ꝑambulum sequētiū: nō enī solū in hoc ꝑambulo exhoꝛtatur ad separationē ab omnib⁹ imūdicijs seu turpitudinib⁹ coꝛporalib⁹ ꝗ in ꝑcedēti capitulo tractant. ꝫ etiā ab imūdicijs spūalib⁹ ꝙ intrinsecis: de quib⁹ in hoc capitulo tractat ut dictū est: ꝙ ideo dicit: Mūi ego scūs sum dñs deus deꝛ ꝛc. Sanctitas eni diuina nō solū est a cōtagijs coꝛporalib⁹ a quib⁹ etiā spūs maligni sūt imunes: sed etiā a spūalibus quibuscūq;. Si aūt querat quare inē ꝑdicta ꝑcepta in hoc capitulo ꝓtēta omittit ꝑceptum. Nō mechabeoꝝ. Dicendū ꝙ in ꝑcedenti capitulo fuerūt multa supaddita illi ꝑcepto: similiꝛ ꝙ infra in hoc capitulo ꝗdam alia eidē supadditur: iccirco hic nō iterat cū alijs. Precepta aūt de nō ꝓcupiscēdorem ꝓximi tui satis includunt in hoc ꝑcepto de dilectione proximi in quo cōstituit finē buiusmōi iterationis: Finis enim ꝑcepti charitas est: ꝓma Thimo. j. vnde ea que sequunt: cum dicit: Leges meas custodite: Jumēta tua nō facias ꝛc. Precipue pertinet ad cerimonialia: ut ex ipsis patet. ꝙ exponant ꝓout in postilla. Si autem querit de ordine doꝝ ꝑceptoꝝ quare deuiat ab ordine ꝓme traditionis: quia ibi incipit a preceptis ordinātibus ad deum: hic aūt de his que pertinēt ad ꝓximū. Dicendū ꝙ ꝓma traditio sequit ordine dignitatis: quia illa que ordināt in deū sūt potiora: Jn hac aūt secūda traditione: quia dilectionē proximi ꝓncipaliter exprimere intēdebat. reseruata explicatione primi precepti charitatis: quod maius ꝙ summū preceptū legis est: ad vltimā explanationē legis scilicz in Deutero. vj. Quādo iam auditoꝛes erāt magis prouecti scriptura sequit ordinem nostre cognitionis sensitiue scōm quā ꝓximus est nobis magis notus ꝙ deus: iuxta illud ꝓme Job. iiij. Qui nō diligit ꝓximū suū quē videt: deū quem nō videt quomō potest diligere: ꝙ ideo ꝓposuit primū preceptum de obsequio parentum in quo matrē anteposuit patri: eo ꝙ etiam scōm nām cognitionem mater ꝑmo innotescit filio ꝙ ꝑ ter adiungit etiam huic precepto de custodia sabbatoꝝ: quod ꝑtinet ad precepta ordinatiua in deū: quia ē preceptū affirmatiuū. ꝙ sic iteratio incipit ab affirmatiuis. Cetera autem ordinant̄ diuersimode in qua ordinis diuersitate datur quodāmodo intelligi pluralitas preceptoꝝ: scōm quam cuilibet eoꝝ obseruantia necessaria est ad salutem: quia ut Jacobi. ij. capi. Qui in vno veliquerit factus est omniū reus: introducit̄ aūt in hac iteratione. Si immolaueris hostiam pacificā domino: ut sit placabilis ad ostendēdū ꝙ actus interioꝛ mētis de quo i hac iteratione potiꝰ intēdebat ꝙ in

prima traditione est apud eū principalit acceptus: Vñ in hebreo habet: Si immolaueris hostiā pacificā dño sit placabilis. ⁊ est sensus ut sit acceptabile obsequiū eo: sic ut nihil ꝓmittat et agendis circa ipsā. ⁊ explificat et hostia pacifica q̄ minimū locū tenet in sacrificijs immuēdo q̄ si et cerimonijs aliq̄d omittat totū est prophanū. Itē in hoc ca. xix. vbi dicit: In hebreo habet: videt cē advendum. Additio secunda.

Quod in hebreo vbi i ꝺ loco dicit ꝑm Rabi Sa. Et parata virorest vnū vocabulū obscurū qđ ꝑm Ra. Moy. gerunteū. significat concubinā. ⁊ sic scriptura loquit et ancilla chananea q̄ est ancilla alicui⁹ literi hebrei cū q̄ nō ꝺuit mrimoniū ꝺ est ei cōiūcta in ꝓcubinatu. ⁊ sic tales nō incurrūt pnā mortis: cū nō sit ibi adulteriū: vñ dicit: Vapulabit ipsa. i. ꝓterabit: qa nō fuit libera. ⁊ sic nō habet vñ offerat ꝓ peto suo. Vir ꝺo ꝓ et licto suo offert ⁊c. put in postilla. In eodē ca. vbi dicit in postilla: Auferetis ꝓputia eoꝝ: videt cē addendū. Additio tertia.

Quod in hebreo habet in ꝺ loco: Preputiabitis ꝓputia eoꝝ ⁊ est sensus q̄ illi fructꝰ fūt īmūdi ꝓter rōnes in postilla allegatas. ⁊ iō reputādi sunt sicut ꝓputia q̄ apud hebreos refutāda fūt tāq̄ superflua ⁊ inutilia: vñ sequit. Poma q̄ germināt imūda erūt vobis: Ex q̄ ꝓꝫ q̄ nō auferebant ꝑmi flores seu gēme ne erūperēt in fructꝰ: put dicit in postilla: ꝺ mittebant crescere: ⁊ tamē esus eoꝝ erat illicitus ⁊c.

Replica correctorij cōtra Burgen̄.

In ca. xix. cū postillator breuit ⁊ clare se expediuisset et replicatione ꝑceptorū: Burgē. facit longā digressionē: in qua ꝓ reprobat scm Tho. cui⁹ dicta rn in ꝓlogo sui operis firmit credit esse igne charitatis examinata ⁊ nāls rōnis victrami ne multiplicit purgata: hic tn abijcit ⁊ sepe postillatorē redarguit q̄ aliq̄n ex manifesta rōne ea declinauit. Notat ꝓsequēter i eadē digressione postillatorē asserēs q̄ exponat illud dictū: Sci estote qm ego scūs sum: ut ꝓclusionē ꝑdictorū cū sit ꝑambulū sequētiū. Sed apparet Burgen̄. nō diligēter hic vidisse postillatorē nō enī ponit illud: Sancti estote ꝓ pckone: sed potiꝰ ꝓ pckonis principio cā ⁊ rōne: ut ꝓ bene intuēti dicta postillatoꝝ. In ca. xx. vbi dicitur in postilla; Qe si negligēs pplus terre. Additio. j.

Ex hac lra nō habet q̄ negligētes corrigere crimina eandē pnā incurrāt: ꝺ solū si sūr ꝓsentiētes. vt. dicit enī in littera. Succidā q̄ ipsū ⁊ eos qui ꝓsenserint: nō enī dixit; Et eos qui neglexerint: ꝺ qui ꝓsenserint: ex q̄ patet q̄ negligētes licz sint digni pena: nō tn eandē pnā incurrūt sicut trālgressores: nisi cū hoc sint cōsentiētes. In eodē ca. vbi dicit in postilla: Qui maledixerit patri suo uel matri morte moriat ⁊c. Additio. ij.

Quod aūt ex vna maledictiōe ꝑis q̄s incurrat pnā capitalem: dictū fuit supꝛ in additione supꝛ Exo. xxj.

Replica correctorij cōtra Burgen̄.

In ca. xxj. de maledictione parentū ⁊ ei⁹ pena vide. ꝭ. Exo. xxj.

In ca. xxj. vbi dicit in postilla: Virginē ducet vxorē. ⁊ sequit: De ꝓpulo suo ⁊c. Additio.

Ad hoc q̄ dicit. de pplo suo: nō intelligit de genere sacerdotali uel leuitico tm̄: sed sufficit q̄ sit de pplo israelitico. Nūq̄. n. ut credo legit fuisse. ꝓhibitum summo sacerdoti ut ꝺuceret cū aliq̄ de alia tribu q̄cūq̄: sic etiā nec fuisset dispēsatū seu ꝓcessū ut acciperet vxorē de stirpe regia: qa indifferēter poterāt mri monijs ꝺuere cū muliere de q̄cūq̄ tribu: dū tn̄ eēt virgo. ⁊ nō eēt vidua uel sozdida seu repudiata. Qđ aūt subdit in lra nra. Nō cōmisceat stirpē generis sui vulgo gētis sue: in hebreo habet. Nō polluat. ꝭ. qui intelligeret polluere si cōmisceret alicui ꝑdictarū sibi ꝓ habitarū. Replica correctorij cōtra Burgen̄.

Ad ca. xxj. Burgen̄. ponit quandā extortā sniam illi⁹ dicti Ducer vxorē de pplo suo: opponēs se cōi sntie oīuz doctorū nrorū dicentiū trib⁹ leui ⁊ iuda cōiūctas. ⁊ neutrā illarū tribuū vxorib⁹ pletorū cōiugi ⁊ ecōuerso. ⁊ puto soli Burgē. ꝺ nō fore credendū ꝓtra sniam cōem omniū.

In ca. xxij. vbi dr̄ in postilla: Et sil'r die octauo ⁊c. Additio.

Ex ꝺ q̄ ista dies octaua dicebat festū cete ul collecte: nō habet q̄ eadē die colligeret ꝑcunia ꝓ sacrificijs ⁊ bm̄oi: tū q̄a sil'r dies septima festi pasce dicebat festū collecte ut habet. j. Deut. xvi. ⁊ tn̄ in illa die nullus dicit q̄ colligebant ꝑcunie: tū q̄a manifestū est apud doctores hebreos cōiter: q̄ illa collectio ꝓ necessitatib⁹ cōibus sacrificioꝝ huiusmōi fiebat p totam terrā ꝑmissionis in ꝑma die mēsis. xij. que ꝑcedit p mēsem principium anni sequētis: ut habet p scripturas eoꝝ auctēticas: et quo ⁊ similib⁹ que nō ptinēt ad errores suos illis credendū est. Unde festum cetus dicit ex ꝺ q̄ erat dies celebris in q̄ pplus debebat adunari seu colligi ad vacandū diuinis. ⁊ p ꝺns cessare ab opib⁹ seruilibus. Unde semp subiūgit immediate huic dictioni: cetus seu collecte: i hac materia cessatio ab opib⁹: vñ ꝺ dicit. Est. n. cet⁹ atq̄ collecte: cē op⁹ seruile nō facietis i eo. Et sil'r Deut. xvi. de septima die pasche: sed circa ꝺ ē attēdendū: qđ ꝺ festū qđ fiebat p septimū diē tabernaculorū nullā habet rōnē lrale q̄ pertineat ad memoriā ꝓteritoꝝ. Nā festū tabernaculorū cui ꝺ festū cōtinuabat qđ celebrabat p septē dies cōtinuos: erat memoriale eoꝝ q̄ fuerūt facta in deserto. Unde in lra dr̄. Habitabit i umbraculis septē dieb⁹: ⁊ ita vt discāt posteri vri q̄ in tabernaculis habitare fecerim filios isrl. De die aūt octaua licz eēt celeberrima nō fit mētio in cui⁹ ꝓteriti memoriā sit: vñ tota rō bui⁹ festi est figurativa de futuro. Hec est dicendū q̄ p istud festū figurabat adunatio pplī ⁊ par ꝑfita in terra ꝑmissionis. qa si sic debuisset cessare post ingressū terre ꝑmissionis: sicut figura cessat aduenīte figurato: vñ dicendū videt q̄ ꝺ festū figurabat ꝓgregationē fideliū in ecclia xpi i pñti: uel in regno celoꝝ futuro. Cui⁹ signū est: q̄ in tota lege mosayca septenariū celebrat. sicut patet de sabbato inter dies hebdomade: ⁊ de septē dieb⁹ pasce ⁊c: ⁊ septē dieb⁹ tabernaculorū. ⁊ de celebratione pntecostes post enumerationē septē hebdomadarū. ⁊ de mē se septio in q̄ plurima ⁊ ꝑcipua festa celebrabāt: ut in ꝺ ca. Sil'r dies septima i veteri lege nō fuit celebris: nisi tm̄ in ꝺ loco in q̄ manifeste denotat q̄ expletꝰ oib⁹ festis veter legi q̄ oia in ꝺ ca. recitant. immediate succederēt festa xpi: que i. viij. dic. s. resurrectiōis incipiunt seu exordiū recipiūt: put ista largi⁹ in glo. tractant: q̄ nō sunt intelligēda ad sensus mysticos ptinere: ꝺ ad lralem rōne ꝑdicta.

Replica correctorij ꝓtra Burgē.

Ad ca. xxiij. vbi postillator ad lram exponit quare dies octaua post festū tabernaculorū dicebat cet⁹ uel collecta: Burgē. ꝺicit asserēs illi⁹ dicti octaue nullū eē sensū lrale nisi figurativū de futuro ⁊c. In qua digressione se iuoluit i multꝫ ꝓmo. q̄a arguit p locū ab auctē negative dicēs nō habet i lra: igit nō est vrū. Patet aūt ꝺ eē argumētū cōfirmās errorē Husitarū secūdo q̄a dicit septimā pasche dici cet⁹ ⁊ collecte: ut patet Deut. xvi. tū ut dicit tūc nō colligebant pecunie: sed postillator exponit illū locū multiplicit. vno mō ut ꝺtūc. n. Burgē. ubi nō ꝺicit. tertio inconuenienter sine allegatiōe sacri canonis ꝓponit auctem hebreoꝝ catholicis doctorib⁹ cū postillatore cetū ⁊ collectā ad lram exponētib⁹: ut patet in scholastica Historia circa librū numeroꝝ ca. de cenopegia: quarto q̄a sine rōne ⁊ auctē dicit diei collecte nullā eē expōnem lralem ex aliq̄ fcō ꝓterito: qđ falsū videt: q̄a scholastica historia ⁊ postillatoꝝ ⁊ alij doctores catholici assignant rōnem lralem nullā absurditatē habentem: q̄ rō etsi in lra nō expmat: ut dicit Burgē. ex lra tn̄ trahi pōt nō absurde: certe. n. est apud eos: q̄ collecte fiebāt p cōi vsu sacrificioꝝ: sed q̄ tpe fiebāt ex lra nō habet: nisi ꝺ ⁊ Deut. xvi. Sūt etiā alie festiuitates quib⁹ in lra nō ꝺat rō lralis: q̄ tn̄ ex lram sine absurditate p doctores sepe assignat: sicut expositio p multoꝝ psalmoꝝ ad lram que a scis etiā doctorib⁹ varie ponit: ut. n. lra de oibus redderet rōnem facile eēt lram exponere cui⁹ tn̄ expositiōis multiplicit difficultas oñdit a btō Hiero. in p logo biblie. Nec assignatio Burgē. ex lra habet colorē. Dicit enim festū cetus uel collecte: dici ex eo: q̄a pplus debebat adunari seu colligi ad vacādū diuinis ⁊ p ꝺns vacare ab opibus seruilib⁹: sed lra videt ꝺicere huic assignationi. Deut. xvi. vbi dr̄ q̄a collecta dñi dei tui est: ⁊ nō dr̄ q̄a collecta pplī est: sed dñi dei tui ē. Collecta aūt dñi dei nō videt posse intelligi de collecta pplī: sed de collecta fcā a pplo ad honorē dñi dei: ut ex effectu dicat collecta dñi dei: ⁊ ut illa collecta cōtinēri⁹ fieret ꝓ bibet in eo die op⁹ seruile: ut cōtinuius pplus cōueniat ad cultū dei: ut etiā dicit Burgē. vbi collecta fieret: ne p opus seruile alicui cōueniēt excusationi loc⁹ eēt. Post lram igit expositionē figuralē quā Burgē. sumit ex glosa ordinaria laudo: q̄a fidei fauet. In ca. xv. vbi dr̄ in postilla. Sciendū q̄ annus septim⁹ erit remissionis. Additio.

Quod aūt in āno septio nō remittāt debita: nisi tm̄ nō potētib⁹ soluē: nō credo q̄ habeat fundamētū i lra: nec hebrei qui i istis locis lram exquisite sequunt. ꝺ dicūt: sed q̄ remissio debitoꝝ de q̄ hic agit intelligit gnāliter rā de potētib⁹ q̄s ipotētib⁹. Qualit aūt ꝺ sit intelligendū ꝓprio loco videdū ē. s. Deute. xv. ca. Replica correctorij contra Burgē. Illud qđ notat ca. xxv. ꝑtractabit Deut. xv. infra. In ca. xxvj. vbi dicitur in postilla: Ponā tabernaculū meū in medio vri. Additio.

Licet planus sensus lre sit qđ dicit ambulabo inter vos: possit intelligi. s. vos ptegēdo et psolādo, put in postilla: tñ vlteriori sensu intelligit et magis ppie: cū dr in carne assumpta esset ambulaturus gressib⁹ corporalib⁹ inter illos, et sic illa ꝓmissio fuit ipleta in aduētu xpi: qñ xps in ppria psona diuina ambulauit inter filios isrl. et erat eis deus. s. ppło cū quib⁹ cōuersabat qui eū ꝓfitebant dicētes: Tu es xps filius dei viui: vñ sup illud verbū: Ambulabo inē vos: glo. Hō factus vnde b est deus nr̄ et nō reputabit alius ab eo: post hec in terra visus est et cū hoibus cōuersatus est. hec in glo. Quenō est estimāda mystica expositio ꝙ lralis illā ex ꝙ qđ dicit: Ponā tabernaculū meū in medio vr̄i. iam intelligebat ambulatio diuina cū eis: vando diuina rōsa et ptegēdo et cōsolando, put sup̄ fuit tactū Exo. in additiōe. xxiij. Que quidē ambulatio ibi dr̄: Cū eis cū moyses hec ptēdo diceret: Obsecro dñe ut gradiaris nobiscū: hic aūt nō dicit sic: ꝙ ambulabo inter vos. et ero dr̄ ⁹ster: qñ manifeste inuenit ꝙ ambularet inē eos qñ vnus ex eis. s. verus deus: vnde subiūgit: Et ero dr̄ ⁹ster. Et notandū ꝙ Ra. Moy. gerundeñ. i sua expositiōe multa de ꝙ tradit: inē que sic dicit: ꝙ in futuro tpe. s. Messie pueri israelitici sūt demōstraturi deū digito: Juxta illud Ysaie. xxv. ca. Ecce de⁹ nr̄ iste: exspectauimus eū. Itē et antiq̄ nr̄i dixerūt futurū est ꝙ de⁹ exercebit cū iustis in ꝙ seculo: in futuro tpe. s. tpe Messie. Que quidē promissiones nūq̄ fuerūt implete: ꝙ implebunt in tpe ꝓfectiōis. ꝙ ille que quidē ꝓba manifeste ꝓsonāt catholice veritati sm quā dr̄ Messias qui est dr̄ de⁹ demonstrat⁹ fuit digito a pueris hebreorum et ramis in die palmarū: ut habet Matth. xxj. ca. Qui quidē xps sepe exercitat⁹ est et cōuersatus cū iustis. sapiis tanq̄ dr̄ hō Que quidē promissiones, put iste auctor cōfitet nunq̄ fuerūt implete tpe dr̄. te. sed spectabāt impleri tpe Messie: vtinā iste auctor intellexisset seipsū et dñi egisset. In ca. xxvj. vbi dicit in postilla: Et si nō audieritis me. Hic ꝓsequēter inducit pplus per cōminationes ⁊c. Additio.

Iste maledictiōes cōminatorie q̄ in ꝙ ca. ptinent, put cōter exponunt sūt ppter hec: qa oia penalia ꝙ cōtenta ptigerūt illi ppło in diuīs et variis tēporib⁹. Sz circa ꝙ est aduertendū ꝙ. j. Deutero. xxviij. ponunt alie maledictiōes seu cōminationes q̄ in multis assimilant istis et inē vtrasq̄ sm Ra. Moy gerundeñ. q̄ inē eos expositores hebreor⁹ de hac mā magis pprie scripsit: est q̄dā dīa nō medicū attendenda. s. ꝙ cōminationes ppter hec in ꝙ ca. ptēte ptinēt ad captiuitatē babylonicā in q̄ fuerūt plenarie iplete. Cōminatiōes ꝓo ptēte. Deut. xxviij. ptinēt ad captiuitatē Romanā in q̄ fuerūt plenarie cōplete. et in q̄ etiā hodie scōm ipsū durāt: ex q̄ quidē ꝓsideratiōe si dñs attēdat, put in p̄dicto ca. Deut. vño dissyllēte declarabit cōfundi posset error iudeor ip⁹ quide spectantiū p̄ntis captiuitat⁹ redēptionē p Messiā inaniter ab eis spectatū. Dr̄ aūt cōminationes ppter hec i ꝙ ca. ptēte ptinēt ppie ad captiuitatē babylonicā ꝓ ex multis q̄ ab ipso Ra. Mo. narrant in sua expositiōe in ꝙ loco. Quor̄ duo q̄ vident sufficere ad ꝓpositū cōcludendū ad pñs oñdā ceteri omissis: ut tractent in illo capło sup̄dcō Deut. xxviij. vbi deo duce plenī⁹ tractabunt. Primū quidē ex q̄ ꝓ ⁹ ꝙ b⁹ mōi cōminationes ppter hec i ꝙ ca. ptente ptinēt ad captiuitatē babylonicā ē: nā in ꝙ loco assignat tanq̄ cā pcipua destructiōis eor̄ pctīs idolatrie in q̄ fuerūt frequēter puarieati iudei tpe tēpli p̄mi: put ꝓ. iiij. Re. xxj. et in ꝙplurimis alijs locis: vñ ꝙ dr̄. Destruā excelsa vr̄a: et simulacra cōfringā: cadetis inter ruinas idolor̄ vr̄or̄: qđ quidē pctīm nō inuenit tpe tēpli secūdi: ꝙ pti⁹ sacerdotes et alij viri rustici: q̄ tūc tpis ppło ꝓsidebāt restituerūt idolatrie vsq̄ ad martyriū: ut ꝓ ꝙ Macth. Secundū ꝓo ex q̄ ꝓ, ꝓpositū sup̄dictū: sumit ex pte durationis hui⁹ captiuitat⁹. s. babylonice: q̄ ex iudicio diuino fuit cōmēsurata tēpori q̄ nō seruauerūt sabbata terre: vñ dr̄ ꝙ: Tūc placebūt terre sabbata sua cūctis diebus solitudinis sue qñ fuerit i terra hostili sabbatizabit et requiescet: eo ꝙ nō requieuit in sabbatis vr̄is qñ habitabat i ea: Ex q̄ ꝓ ⁹ ꝙ tot annis terra eor̄ requieuit in sabbat⁹ q̄t ānis fuerūt i captiuitate babylonica. s. lxx. ānis: vñ. ij. Paral. vlti. ca. de duratiōe captiuitatis babylonice dr̄. et cōplet sermo ejus de hiere. xxix. ca. qđ nō pōt dici de captiuitate eor̄ hodierna q̄ hodie trāscēdit mille et q̄dringētos ānos et aliq̄t vltra. Ex quib⁹ ꝓ ⁹ ꝙ maledictiōes cōminatorie cū alijs ad ꝙ ptinētib⁹ in ꝙ ca. ptēte intellegunt eē totaliter iplete i destructiōe irlm p Chaldeos licet ptialiē q̄dā earū fuerūt iplete etiā in alia captiuitate cū dr̄ ꝙ: Et comedat⁹ carnes filior̄ et filiar̄ vr̄ar̄: qđ fuit impletū in obsidione irlm per Chaldeos Jux illud Treñ. iiij. ca. vbi de his q̄ ptigerūt in obsidione irlm tpe Chaldeor̄ dicit: Man⁹ mulier̄ miser̄ coxerūt filios suos: facti sūt cib⁹ earū. Jdē etiā fuit impletū in obsidione irlm p Titū sm Josephū. ut habet in postilla: et sic de q̄busdā alijs hic cōtentis q̄ in vtraq̄ obsidione seu captiuitate ꝓtigerūt. Oia tñ in hoc capitulo ꝓtēta integralit̄ cōtigerūt in ꝓma captiuitate babylonica tñ nō aūt in secūda ut dictū est.

Replica correctorij cōtra Burgēñ.

Sed qđ notat Burgēñ. ca. xxvj. ut ꝓmotiuū xpiane fidei trāseat: dūmō cū sensu principali qui est de xpo sensus lre primar⁹ qui est de gubernatione ppli per desertū nō abijciat: et sic terminant replice in leuitico.

Itē numeri. ij. ca. vbi dicit in postilla: Aliā etiā causam quare Leuite nō fuerint cū alijs numerati inducit Rabi

Osa. Additio prima.

Ausa quā iducit Ra. sa. non vr̄ valē: nisi a. lata. j. xiij. ca. ꝙ murmurātes de explorato⁹ fuit p̄cise ꝙ illos q̄ fuerūt numerati a. xx. ānis et vltr̄. In q̄ māifeste excludebāt Leuite q̄ a. xxx. āno fuer̄t et vltr̄ numerati ut i. iiij. ca. et iō standū ē rōni postil. In eo. ca. ij. vbi dr̄ in postil. Singuli p ēmas sig̃ et vexilla. Addi. ij.

Tiendū sm antiq̄s expositores hebreor̄ signa vexillor̄. s. q̄tuor tribuū q̄ ꝓsidebāt q̄tuor partib⁹ sūt hec: In vexillo Ruben erat figura hois. Fuit eni vocat⁹ a pre suo ꝓgenit⁹ vn Deū. xlix. Ruben ꝓmogenit⁹ me⁹. In vexillo inde erat figura leonis cui assimilauit eū pat⁹ suus dicēs: Catulus leonis Juda. In vexillo. Ephraī erat figura tauri cui assimilauit eū moyses. Deut. penulti. Quasi ꝓmogeniti tauri pulchritudo eius. In vexillo aut̄ Dan erat figura aq̄le: eo ꝙ assimilauerat eū pat⁹ suus Jacob colubro qđ nō est aīal pulchrū ut ponerēt in vexillo. Moyses aūt assimilauit eū catulo leonis: vbi sup̄ qđ signū ptinebat ad iudā: ut dictū est. et iō dicūt ꝙ fuit sibi data aq̄la in signū cōformit⁹ ad q̄rtū aīal de q̄ Ezech. ꝓ. vt in istis vexillis figurarent̄ ista q̄tuor aīalia Ezech. in q̄rū medio residebat de⁹. s. in tabernaculo. In ca. iij. vbi dr̄ in postilla: Aaron et Moysi: cū filij moysi ⁊c. Additio.

Decrō Ra. Sa. nō videt valē: eo ꝙ Moyses nō solū vocuit Aaron et filios ei⁹ legē: ꝙ etiā totū ꝓpm: vñ eadē rōne pr̄ totū ꝓpr̄i vl saltē vocor̄ legē debet reputari: nec ē dicēdū ꝙ filij moysi nō recordant b: q̄a ls nō recordent noīalit̄ sicut filij Aaron qui fuerūt sacerdotes vncti: recordant tñ gnāliter in sūma cognationis amramitarū de qua erat et moyses.

In ca. v. vbi dicit in postilla: Jdeo subdit: Et faciet liberos: q̄a si fuerat ante sterilis fiebat fecunda. Additio.

Non me recolo legisse in volumīb⁹ hebreor̄ ꝙ mulier innoxia ab b⁹ mōi celotipia virtute illi⁹ aque cōcipet absq̄ viri semine: nec ad ꝙ cōcedendū lra nos cogit: q̄ nihil aliud dicit: nisi faciet liberos. qđ satis ꝓprie pōt intelligi de muliere q̄ ex viri semine cōcipit filios. Pari etiā rōne diceret ꝙ si aliqua ꝓgo ꝓlugata accusaret mō p̄dicto a viro et eēt innoxia: ꝙ illa ꝓgo cōcipet absq̄ viri semine qđ singularissimū fuit in ꝓgine glorio sa: vñ ridiculū videt dicē ꝙ de⁹ tñ miraculū faceret i fcō celotipie, ptā medica re: q̄ solū ꝙ ꝓliberatione tot⁹ gener⁹ hūani facturus erat. In ca. vij. vbi dr̄ in postilla: Primo die obtulit.

Additio prima.

Quod aūt trib⁹ Juda p̄ sit secuta moysen p mare rubrū ē incertū: cū nō habeat fundamētū in lra. et iō nō est attribuēda ipsi ꝓmitas hac rōne: ꝙ videt sufficē ad ꝙ, ꝓpheta Jacob qui. s. Deū. xlix. ꝓnosticās fcā filiozū de iuda explse dixit. Te laudabūt frēs tui man⁹ tue i ceruices inimicor̄ tuor̄ adorabūt te filij pr̄is tui ⁊c. et ibidem. j. Nō auferet ceptrū de iuda: ex quib⁹ ꝓbis satis ꝓz ꝙ ꝓeminētia regalis ac p̄sidētia ptinebat ad iudā inē alios frēs ex ꝓordinatiōe diuina. In eodē ca. vij. vbi dicit i postilla: Eodē mō exponēde sūt oblationes. Additio. ij.

Quidā hebreor̄ dicūt ꝙ licz isti ꝓncipes. xij. fuerūt cōsortes in reb⁹ oblat⁹ nō tñ in rōnib⁹ oblator̄: qa qlibet princeps eor̄ inrēdit alias rōnes a rōnib⁹ inrētis p alios principes: vñ ex ꝙ dicūt: ꝙ rep̄tunt i lra oblatiōes cuiuslibz eor̄ p se: licz sufficeret p⁹ oblatiōe ꝓmi ꝓncipis dicē ꝙ qlibz alior̄ filia obtulit i die suo: qđ dicēt hebreī. ꝙ iō rep̄tūt p singlos ꝓncipes et p singulas oblatiōes ad venotādū qđ dem ē: Rōnes aūt qs assignāt cui libet ꝓncipi enarrare forte eēt magis tediosū ꝙ vtile: iō ptermitto. Pōt aūt rō b⁹ rep̄titiōis assumi ex parilitate tribuū: q̄ oēs erāt q̄dā mō eqles in ꝙ erāt principalia membra ppli dei. et iō de cuiuslibet illarū tribuū oblatione mētio fiebat singularis.

In ca. viij. vbi dicit in postilla: In australi parte. s. taberna-culi.

Additio.

IN trãslatione nr̃a ponunt in hoc loco quedã verba que nõ habent in lr̃a hebraica cũ dicit: In australi parte cõtra bo-ream e regione respiciãt ad mẽsam: vnde in hebreo i hoc lo-co sic habet. Loquere ad aaron ⁊ dices ad eũ: Cũ q̃z accẽderis lu cernas cõtra eã partẽ quã candelabrũ respicit: luceãt septẽ lucer-ne: vnde oia alia que hic addunt in nr̃a trãslatiõe vident fuisse ap posita ab aliquo lectore in margine p modũ glose. ⁊ postea ab aliq̃ scriptore imperito fuerũt textui interposita: sinia tñ videt cẽ eadẽ.

In ca. ix. vbi dicit in postilla: Ex hoc aũt q̃ dicit: In via, pcul.

Additio.

IStud: te gẽte vr̃a nõ est in hebreo: ⁊ ideo lex ista loquit te eo qui est in itinere extra viã filiorũ isrl̃: vbi nõ poterat celebrari phase: ideo li te gẽte vr̃a q̃ additũ est in trãsla-tione nr̃a nõ est referendũ ad viã, pcul: sed ad dominẽ qui est i itine-re: ut sit sensus: dõ te gẽte vr̃a. i. te gẽte vr̃a faciat ⁊c.

In ca. x. vbi dicit in postilla: Et dicũt aliqui q̃ fuit fili⁹ ietro.

Additio.

OPimo dicẽtiũ q̃ obiab te quo hic agit fuit filius ietro: nõ aũt ipemet ietro videt vt̃r: q̃a magis ꝓsonat planior sensui lr̃e: nã te ietro dicit sup Exo. xviij. aũ dationẽ legi q̃ regressus est in terrã suã: sed videt q̃ obiab filius ipsius ietro re-mãsit cum Moyse ⁊ cũ sorore sua te quo, p tũc nõ fuit mentio in scriptura q̃ regrederet cũ patre: q̃a remãserat i oreb q̃ erat locus prope madiã. sed cũ Moyses ⁊ pplus disponeret se ad recessũ ver-sus terrã israhel, put dicit: Moyses voluit vt secũ iret cognatus suus. s. obiab filius ietro: vñ ⁊ dixit ei: proficiscamur ad locũ. Nec valet q̃ ptra b̃ dicit q̃ i hebreo habet: Socero suo: tũ q̃a cum dr̃ Socero suo refert ad Raguel nõ ad obiab: vt intelligat sicut di-xit Moyses obiab filio Raguelis. qui q̃dẽ Raguel erat socer suus tum q̃a i hebreo nõ est i hoc loco distinctio casuũ. tum q̃a dictio hr̃ braica i hoc loco posita põt sumi etiã p cognato.

In ca. xj. vbi dicit in postilla: Deuorauit extremã castrorũ ptẽ.

Additio prima.

PEr hoc q̃ dicit hic: Extremã. nõ intelligit an ista te uo-ratio sit te vulgo uel te maioribꝰ. q̃a solũ ostẽdit q̃ b̃ te uo-ratio nõ fuit p oia castra. sed ad quãdã partẽ: q̃ tñ fue-rit illa pars nõ determinat in lr̃a. nec culpãdi sũt seniores tãq̃ ne-gligẽtes te repssiõe murmuratiõis ppli: q̃a si sic Moyses ⁊ aaron etiã fuissent culpãdi qui magis tenebant ad regimẽ ppli. sed tã isti q̃ illi ex duritia ppli sũt excusabiles: vñ nec lr̃a facit mẽtionẽ im-ponẽdo huiusmõi culpã pplo murmurãti: vñ ⁊ opinio Rabi Sa. nõ tenet ab aliis expositorib⁹ hebreor̃. Ineodẽ ca. xj. vbi dicit in postilla: fm aliq̃s dicit q̃ illi qui fuerũt mortui ab igne nõ fue-rũt te maioribus.

Additio secũda.

ALiter videt magis, pprie distinguẽdũ in hac materia: vt. s. seniores pstituti tribuni: ⁊ b⁹mõi te philio ietro intẽde-bãt tm̃ de iudicialibus inter ptes: ut exposse habet. ã. Exo. xviij. vbi te illis dr̃. Et iudicabãt pplm̃ omni tpe: b̃ pretebat moyses adiutorũ habere i regimine ppli tori⁹ vniũsali. put prinebat ad ma teriã te qua hic agit: vñ dicit: Vũquid ꝛcepi cẽm bãc multitudi-nem vt dicas mihi: portа eos i sinu tuo: sicut portare solet mulier infantulũ. Ex q̃ patet q̃ b̃ adiutorũ a moyse b̃ petitũ erat ad regi-men seu curã vniũsalẽ ppli: q̃d est altioris rõnis q̃z iudicare tm̃: q̃ rõne receperũt spũm, gratie: q̃a ille pplus i pmissionis a, gratis cõ-muniter regebat ⁊c. In eodẽ ca. xj. vbi dicit i postilla. Rabi Sa. dicit ⁊c. Cõgrega mihi. lxx. viros ⁊c.

Additio. iij.

ISta electio te. lxx. senib⁹ que moysi fuit cõmissa: nõ videt pncipaliter ꝓsistere i latore egyptiaco ⁊ huiusmõi: b̃ potius in grauitate morũ ⁊ honestate vite. vñ glo. i b̃ loco dicit sic In his verbis senectus coelis notat: si enim corpori senectus queret a tãtis scire poterat a quãtis videri: cũ ꝓo dicit: Quos tu nosti q̃ senes ppli sũt: pz q̃ senectus mẽtis nõ corpori eligat. hoc in glo.

In eodem ca. xi. vbi dicit in postilla: Et auferã te spũ tuo. i. te anima tua.

Additio. iiij.

AD quorundã in b̃ capitulo pterorũ ab illo loco vbi dicit: Quis dabit nobis ad vescendũ carnes ⁊c. vsq̃ ibi: Et vt eis dñs spm̃ suũ vlteriore declarationẽ occurrũt alia in-quirẽda. P. imũ: cur Moyses q̃ cõiter in aliis excessib⁹ ppli mise-riorditer se habet in tantũ q̃ i pctõ vituli petebat deleri a libro vi nisi eis parceret. ut supra Exo. xxxij. ⁊ etiã, p murmuratorib⁹ ora-uit, ⁊ cessauit ignis: vñ sup Nu. xj. ca. in b̃ tñ loco nõ se cõuertit ad orandũ te ũ, p ppo: sed solũ ad subtrahendũ se a regimine ppli di cens: Nõ possum solus sustinere onus ppli ⁊c. Secũdo quer̃dũ ẽ te b̃ q̃d dicit: Cur imposuisti põdus ppli bui⁹ sup me ⁊c. videt. n. q̃ h⁹mõi põdus fuit impositũ moysi b̃ petẽti seu volẽti. ut habet. ã. Exo. xxxiij. i additice. Tertio querendũ videt te b̃ q̃d dicit. Vñ mihi carnes ⁊c. vt tem multitudini: flent enim cotã me ⁊c. dicẽtes Da nobis carnes vt mãducemus. cũ ipi nõ videant hoc petinere a Moyse: dixerũt enim: Quis dabit nobis ad vescẽdũ carnes. in quo vident potius a te tacite hoc petinisse. a quo cetera dabant sibi: ⁊ sic inconueniẽter videbat dici a moyse. Vnde mihi carnes: q̃a b̃ ab ipso nõ petebãt sibi dari: sed a te ⁊ hoc habet in ptate sua. Quar to querendũ videt cur dicit: Nõ possum solus sustinere ⁊c. q̃a ad satisfaciendũ huic petitiõi nõ videt facẽ q̃ eẽt solus aut cũ societate cũ hoc nõ posset impleri nisi petẽtia diuina que similiter posset cũ Moyse solo sicut etiã cũ socijs. Ad quorũ solutionẽ pmittẽ-da sũt duo. Primũ. q̃a in hoc loco pplus precauit pctõ occupiscẽtie inordinate hẽbãt eni cibũ primũ suauissimũ ⁊ salubrẽ. s. mãna ⁊ si ne labore. ⁊ tñ cũ hoc occupiscebãt inepta cibaria. s. carnes ⁊ allia: q̃ ad occupiscentiã valde inordinatã pertinet: vnde vocat⁹ est loc⁹ ille ĩ. eodẽ capitulo: Sepulcrũ occupiscẽtie: fm q̃ vicium occupiscẽtie fm plm̃ i. iij. et bi. est puerile vicium: nõ solũ q̃a cõtingit sepe pueris sed fm similitudinẽ quãdã. ⁊ hoc pter tria fm scim̃ Tho. in scõa secũde. q. clxij. ar. ij. i corpe qõnis. Primũ q̃a sicut puer nõ attẽdit ad ordinẽ rõnis: sic occupiscẽtia rõnem nõ audit. ut i. vij. et bi. Secundũ q̃a sicut puer si sue voluntati dimittat. crescit i ppria volũ-tate: vt Ecc. xxx. ca. Filius dimissus a coercice euadet superceps. sic ⁊ occupiscẽtia fm Aug̃. in. vij. cfessionũ: si ei satisfiat maior robur accipit. Tertiũ similiter quãtũ ad remediũ. vndei. iij. Et bi. dicit: Quẽadmodũ puerũ oportet fm pceptũ pedagogi viuere. sic cõ-piscibile pssonare rõni. Dicendũ igit ad primũ quesitũ q̃ moyses noluit, p hac vice pro pplo orare: vt dñs, puideret te bis que petebãt habere q̃d occupiscebãt miraculose a te. ⁊ hoc erat grauius: nã appetere q̃ te dimitteret ordinẽ nãe ad satisfaciendũ sup-flue occupiscẽtie magis vicio sum est: cũ magis deuiet ab ordine nãe. Alio mõ põt intelligi hec petitio p humanã industriã: sicut solẽt duces procurare vt apportent cibaria suis exercitib⁹: ⁊ b̃ leuius: cũ nõ sit preter ordinẽ nature: vñ Moyses volẽs interpari hoc du-biũ ad meliorẽ partẽ dixit: Flent cotã me: dicẽtes: Da nobis car nes ut comedamus. q. d. nõ petũt b̃ sibi fieri miraculose q̃d eẽt ma xime inordinatũ: b̃ petũt a me vt eis procurẽ, ppria industria: q̃d tñ nõ possum: vnde dicit. Vnde mihi carnes ⁊c. Ad quartũ dicẽ-dum q̃ q̃a vicium b̃ erat puerile: ideo pplus ille quãtũ ad b̃ indige-bat regimine pedagogi vt dictũ est: nõ põt aũt maxima multitudo puerorũ sub vno regi pedagogo: q̃a requirũt magis particulariter instrui nec ad iuicem congregant si sũt i magna multitudine: vnde di cit. Audiuit ergo moyses plm̃ flentẽ p familias ⁊ singulos i ostio tẽtorij sui: ex quo pz q̃ erat diuisi ab inuicem ⁊ nõ congregati: b̃ ppls ex viris adultis congregatus etiã si sit magnus põt sub vno duce regi seu ordinari. ⁊ ideo sequit. Nõ possũ solus sustinere ⁊c. q. d. si multitudo esset quasi adultorũ in vno loco sociatorũ: forte pos-sem eis satisfacere. Consequẽter circa hoc q̃d sequit in lr̃a. Cõgre ga mihi. lxx. viros quos tu nosti q̃ senes ppli sũt: querendũ videt cur fuit hic electio moysi cõmissa. nã senectus in hoc loco ad lr̃am intelligit nõ numero annorũ cõputata. nã put ait Greg⁹. Si te corpori senecture querẽt nõ oporteret dici: q̃s tu nosti q̃ senes ppli sũt. senectus. n. corporalis nõ solũ a moyse b̃ a cunctis videtib⁹ di-noscit. hec ille. Cũ aũt senectus mẽtalis te qua hic agit a solo te vere ꝓspiciat. qui cor intuet: vt pmo Regũ. xvi. taliũ electio non erat moysi cõmittẽda: b̃ potius illi seniores fuissent a te nominãdi: sicut beseleel ⁊ ooliab electi fuerũt a te nominatim ad opus tabernã culi supra Exo. xxxi. ca. Similiter in successore moysi iosue fuit elec-tus nominatim a te: ut. j. Deut. xxxj. ca. Itẽ si forte, pter aliquã causã hec electio fuisset cõmittenda: querendũ videt: cur nõ fuit

ꝑlo cõmissa: sicut .j. Deut°. j. dicit. Date ex vob viros sapientes ⁊c. ꝓr hoc eni ꝙ ꝑls elegit suos maiores magis paꝛ ꝑli ꝓseruabat: videnꝫ eni cõs quasi aliquã partẽ hꝛe in ꝑncipatu: vñ ⁊ cõs talem ordinationẽ amãt ⁊ custodiũt: ut in .ij. politic. Ad qõ dicendũ ꝙ ꝑm plm in secũdo politic. inẽ spẽs regimis alicui⁹ cõitatis ꝑcipua estilla in q̃ vnus ꝑm ꝑtutẽ ꝑncipaf: ꝛc⁹ voluit ꝙ moyses tori ꝑlo tanꝫ ꝓfectioꝛ: ceteꝛi ꝑesset ut ꝑls ꝛei sub optima spẽ regimis regereꝫ: qa tñ ꝓpter imꝑfectionẽ ꝑli moyses solus non sufficiebat: vñ dicit. s. Nõ possũ solus sustinẽ: diꝑposuit ꝛeus ut sui coadiutoꝛes eẽnt ab ipso moyse electi: ut sub eo essent tanꝫ inferioꝛes. ⁊ sic ꝑli regimen ꝑncipaliter esset monarchicũ: qõ est optimũ: ideo dicit: Cõgrega mihi .lxx. viros q̃s tu nosti: qa tñ regimẽ aristocrarchicũ in q̃ regimine multi ꝑncipanf ꝑm ꝑtutẽ est tenuũ regimẽ citra secundũ: ideo ꝛeus voluit ꝙ illi electi eẽnt senes ꝑli. s. virtuosi ut dictũ est. ⁊ sicut hꝛc ordinatio .lxx. virozũ ꝑdicto mõ electozũ est mixta ex regno monarchico: inquãtũ vnus ꝑncipalit̃ ꝑsidebat. ⁊ ex aristocrachia inquãtũ multi sũt q̃ ꝑm ꝑtutẽ sub illo vno ꝓsidebãt. Participabat aũt ꝫ regimẽ ꝛe monarchia inquãtũ ex toto ꝑlo isti fuerũt electi ⁊ in eq̃li numero ꝛe q̃libet tribu: vt habef in postilla eo. ca. Cõsideradũ tñ ꝙ hꝛc electio .lxx. virozũ nõ fuit cõmissa ꝑlo: tũ ꝓpter rõnem iã dictã. s. ut regimẽ eẽt ꝑncipalit̃ monarchicũ: tũ qa isti eligebanf ad statũ ꝙhꝛeticũ: cõs enim illi sic electi ꝙhꝛtauerũt: ut ꝓz in ꝫ ca. Cõstat aũt ꝙ ꝑlus nesciret discernere qui viri eẽnt magis diꝑpositi ad vonũ ꝙhꝛtie obtinendũ: qa hoc respicit ꝓfectiones intellectuales: qõ aũt legif Deut°. j. Date ex vobis viros sapientes: intelligif ꝛe electiõe tribunozũ ⁊ centurionum ⁊ buiusmõi q̃ fuerũt electi ad iudicia ꝑticularia inf ꝑtes exercenda: ut ibidẽ manifeste ꝓz. ⁊ tales eligebanf ex hoc na ꝙersatione ⁊ fama celebri: q̃ etiã a ꝑlo ꝑñ cognosci: q̃ quidẽ electio ꝫ mõi centurionũ nõ erat ꝓpter rõnem monarchici regiminis: qa ipsi iudicabant tñ ꝛe minoriꝫ: maioza aũt moysi referebant: vt. s. Exo. .xviij. ca. qõ nõ legif ꝛe. lxx. virisꝫ electis. Cõsequẽter circa ꝫ qõ dicif in hꝛa: Auferã ꝛe ꝙ tuo tradãq; eis. Eliendũ ẽ an ꝫ qõ dr ꝛe spiritu tuo: intelligaf ꝛe cura tua. s. ut in onere regiminis qõ totalit̃ erat sup moysen in alijs partiꝫ: leui⁹ remaneret in ipso moyse buiusmõi onus: an cũ dicif ꝛe ꝙ tuo: intelligaf ꝛe ꝙ gr̃e ipsi moysi grat̃ date: qui quidẽ duo modi exponẽdi ponunf i postilla: ꝫ ꝓim⁹ nõ ꝛsonat hꝛe: secũdus aũt modus ꝛerioꝛ videf mihi ꝛe spiritu gr̃e que data erat moysi fuit datũ. lxx. virisꝫ: qõ intelligendũ est. ꝓ ut i postilla: nõ ꝙ ꝓ ꝫ fuisset aliq̃d ablatũ ab ipso moyse ⁊ alijs traditũ: ꝫ ꝙ fuerũt illumiati absq; diminutiõe gr̃e moysi: sicut a lumine vni⁹ candele plures illuminanf sine sui diminutiõe. put in postilla: q̃ quidẽ similitudo videf tenere etiã quãtũ ad cãm effectiuã: licz hoc videaf negari a postillatoꝛe: glo. n. in ꝫ loco sic dicit. Moyses ⁊ spũs qui erat in eo quasi clarissimi luminis lucerna fuit: ex q̃ lxx. ꝛeus accẽdit: ad qs ꝑncipalis lumis splẽdoꝛ aduenit: ⁊ oꝛigo ipsius nihil dãni ex diminutiõe accepit. hꝛc i glo. ex q̃ manifeste ꝓz ꝙ spũs seu lumẽ gr̃e in senioriꝫ illis fuit ꝛeriuatũ a lumie gr̃e qõ erat i moyse sine sui diminutiõe. Circa qõ duo sunt attẽdenda. Unũ est ꝙ spũs seu gr̃a ꝛe q̃ hic agit. ⁊ in glo. ꝑdcã ꝑ lumẽ oñdit: nõ est lumẽ nãe q̃ a solo ꝛeo creãte daf nec lumẽ gr̃e gratũ faciẽt q̃ a solo ꝛeo iustificãte ꝓferf: nec lumẽ glorie ꝙ qõ rõnalis creatura a solo ꝛeo beatificaf: ꝫ ꝛet itelligi spũs ꝙhꝛtie q̃ ẽ q̃dã lumẽ in q̃ manifestanf ꝑtates q̃ ꝑ ꝙhꝛtiã reuelanf a ꝛeo ipsi ꝙhꝛte: vñ ad Ephe. v. Oẽ qõ manifestaf lumẽ ẽ. Or aũt spũs iste ꝛe q̃ ꝫ agit sit ꝙhꝛticus satis ꝓz ex hꝛa cũ dr. Lucꝫ receuisset i eis spũs ꝙhꝛtauerũt: spũs. n. ꝙhꝛticus i ꝑmis ꝑib⁹ ꝛe. ⁊c. reqrebaf in rectoriꝫ ꝑncipaliꝫ ꝑli ut ꝓz discurrẽdo fere ꝓ rectores ꝑncipales a moyse vsq; ad dauid: ꝓz etiã ꝛe saule ꝑ Re. x. ca. ꝙ cũ eẽt vnct⁹ in regno ꝙhꝛtauit: vñ ⁊ isti q̃ assumebanf ad regimẽ ꝑlo i coadiutoꝛes ipsi moysi ꝙueniebat ut hꝛent spũ ꝙhꝛticũ. Secũdũ est ꝙ illumiatio ꝙhꝛtica q̃ a ꝛeo ꝑncipalit̃ ẽ: qñq; tãgit mẽtes ꝙhꝛtarũ mediãtiꝫ angelis: ut ꝓz ꝛe ipso moyse in ꝑmoꝛdio sue assumptionis ad ꝙhꝛticũ statũ Exo. iij. ⁊ ꝛe abrahã Beñ. xviij. ca. ⁊ ꝛe multis alijs: ⁊ qõ magis ẽ: ꝙ etiã inf angelos eandẽ bꝛitudinẽ ꝓsidẽtes supioꝛes illuminãt inferioꝛes ꝑm Diony. in. viij. ca. ce. hierarch. ⁊ eodẽ mõ põt intelligi circa .lxx. viros. s. ꝙ lumẽ ꝙhꝛticũ in mẽte moysi a deo infusũ ꝓfortabat lumẽ nãle ipsoꝛũ senioꝛũ ⁊ manifestabat eis ꝛeritatẽ de bis q̃ ꝑtinebũt ad statũ regimis ꝑli ita ꝙ ꝑncipalitas buiꝰ illumiationis est in solo ꝛeo: secũdaria ꝓo illuminatio actiua in ipso moyse sicut ⁊ luna recipit lumẽ ab ipso deo mediãte sole. Et hoc videf sonare hꝛa que in ꝫ loco dicit: Descendit ꝙ dñs ꝙ nubem ⁊ locut⁹ est ad eũ. s. ad moysen: nõ aũt senioribus: sequif: Auferẽs de spũ qui erat in moyse ⁊ dans .lxx. viris. Et notandũ ꝙ vbi nos habemus. Auferẽs de spũ qui erat in moyse. ponit in hebreo q̃ddã ꝛerbũ equiuocũ ad multa: nunꝫ tñ ꝛepꝛif idẽ significare qõ auferre. ⁊ trãslatio chaldaica in hoc loco posuit qõdã ꝛerbũ significãs idẽ qõ diffundere seu ꝓtẽdere. ⁊ est sensus ꝙ deus diffudit seu ꝓtẽdit de spũ qui erat in ipso moyse. ⁊ dedit .lxx. viris mõ ꝑdicto. Et forte in trãslatione nra ꝑ fuit positum: afferã de spũ tuo: similit̃ afferẽs de spũ qui erat in moyse: qõ satis cõsonat cũ translatione chaldaica: ⁊ postea ꝙ viciũ alicui⁹ scriptoris fuit interpositũ. u. ita ꝙ vbi dicebaf afferam: positũ fuit auferã qõ nõ bñ hꝛe cõsonat nec ꝓpoſ:o ⁊c. Et notandũ etiã ꝙ ꝫ excellẽtia rõnabiliter videf fuisse cõcessa ipsi moysi inter ꝙhꝛtas ceteros ꝛe. ⁊e. tũ quia fuit eximi⁹ ꝙhꝛtarũ: put in secũda secũde. q. clxxiij. ar. iij. in corpe qõnis. tũ qa solus inf illos dei eẽntiã in hac vita existẽs vidit. put Aug⁹. i libro ꝑ de videdo deũ: ꝛe moyse ⁊ paulo testaf. ⁊ iõ ꝓgrue angeloꝛũ deũ videriũ ꝓgatiuã habuit in illuminatiõe ꝙhꝛtica. s. ꝙ sicut ꝛe⁹ mediãtib⁹ angelis illuminat mentes ꝙhꝛtarũ sic mediãte ipso moyse ꝙ lumẽ ꝙhꝛticũ sibi a deo excellẽtissime collatũ: lumẽ ꝙhꝛticũ traderef illis. lxx. viris: tũ quia ꝫ ꝓtinebat ad maioꝛẽ ꝓfectionẽ regimis ꝑli. Si. n. illi. lxx. viri recepissent a deo imediate spũm ꝙhꝛticũ sicut moyses imediate recipiebat eẽnt q̃dãmõ cõs pares in buiusmõi regimine nõ obstãte ꝙ moyses in maiori copia recepisset ꝫ mõi spũm ꝙ illi. Mã ꝑm plm magis ⁊ minus nõ variãt spẽm. Ex q̃ possent sequi duo inconueniẽtia. Primũ est ꝙ daref occasio ut ꝑlus reputaret eos equales in regimie. ⁊ sic ꝑls nõ regeref monarchice qõ ẽ optimũ regimẽ ut dcm est. Secundũ qa posset ꝓtingẽ aliqõ silẽ illius qõ legif. iij. Re. xiij. de ꝙhꝛta illo qui aliũ ꝙhꝛtã induxit ad trãsgressionẽ mãdati dei dicẽs. Et ego sũ ꝙhꝛta sikis tui. ⁊ angel⁹ locutus ẽ mihi in noie dñi ⁊c. ex q̃ possent ꝓtingẽ multe tribulationes in regimie ut satis ꝓz. In ꝫ loco valde cõmẽdanda ẽ hũilitas moysi: qui ꝑt⁹ voluisset ut sui coadiutoꝛes ei pificarenf in spũ ꝙhꝛtie q̃ ꝙ eẽnt sub ipso cõstituti: qõ ꝓz ex ꝫ: nã Josue dicẽte ꝛe duob⁹ ꝙhꝛtãtib⁹ in castris. Dñe mi moyses ꝙbibe eos: ille rñdit: qd inquit emularis ꝓ me: q̃s tribuat ut oĩs ꝑls ꝙhꝛtet. ⁊ ꝛet eis dñs spũm suũ. q. d. vana ẽ tua emulatio: qa ego ꝑt⁹ ꝛellẽ ꝙ nõ solum isti. lxx. ꝫ oĩs ꝑls ꝙhꝛtaret. ⁊ etiã vltra ꝫ ꝛellẽ ꝙ nõ ꝙhꝛtaret: er ꝫ ꝙ ꝛe⁹ accepit ꝛe spũ meo ut daret eis: sicut mõ fit: ut cẽ sean̄f esse me minoꝛes: ꝫ etiã ut habeꝛẽt spũm ꝙhꝛticũ a ꝛeo immediate sibi datũ. ⁊ hoc ẽ qõ dicit. Et ꝛet eis deus spiritũ suũ. q. d. nõ meũ ꝛel de me qõ nõ ad medicã humilitatẽ reputandũ ẽ: nam apli licz iam sepe doctrinã xpi audiuissent: in qua maxie cõmẽdauit humilitatẽ: ut Matth. xi. Discite a me qa mitis sum ⁊ humilis corde: in fine tñ iminẽte passionis tpe ꝛe maioritate contẽdisse legunt: vñ Lu. xxij. Facta ẽ ꝓtẽtio inter discipulos qs eoꝝ videreꝫ maioꝛ esse. Moyses tñ ut hic testaf scriptura nõ solũ illis. lxx. sed etiam oĩbus ꝛe ꝑlo parificari volebat ut dictũ est. Tenendũ ẽ tñ ꝙ apli post cõfirmationẽ ad maioꝛẽ gradũ humilitat̃ attigerũt: sequẽdo doctrinã xpi dicẽtis: q̃ maioꝛ ẽ ꝑm fiat sicut minoꝛ ⁊c. Sicut ꝓz Luce in capitulo allegato.

Replica correctoꝛij cõtra Burgẽñ.

TAm libro numeroꝝ vsq; ad ca. xj. nõ ponit Burgẽ. q̃ mꝛa egeãt ꝓtractiõe. In ca. itaq; xj. vbi postillatoꝛ dicit gratiam moysi in lxx. viros partitã sine sue gr̃e diminutiõe: sic multe cãdele ab vna accẽdũf: ⁊ dicit illud quo ad moysen nõ intelligi ꝛere effectiue ꝫ meritorie ꝛeri⁹ hierarchice. Contra ꝫ Burgẽñ. audacter se opponit asserens in hoc ꝙ in spiritus distributione ad .lxx. viros moyses se habuit effectiue: addẽs ꝙ ille spirit⁹ distribut⁹ ꝛetat accipi ꝓ spiritu ꝙhꝛtie resoluens se ſualiter ad actus hierarchicos: volens ꝙ sicut supioꝛ purgat ⁊ illuminat effectiue inferioꝛẽ: ita ⁊ moyses reuelando ꝛeritates confoꝛtabat lumen naturale in illis. lxx. viris. Sed sic dicẽdo Burgẽsi nõnulla cõtingũt inconueniẽtia. Primũ qa sic Burg. recedit a plana littere expositione: nã in hꝛa dicif ẽ ꝛeũ dixisse nõ moysen: Auferã ꝛe spiritu tuo tradãq; eis. vbi ꝛe cãlitate spãliter effectiua ad moysen ꝓtinente nulla fit mẽtio: ꝫ ꝑt⁹ oppositũ: quia spirit⁹ moysi ex littera videf habere rationẽ cause mãlis ex qua ꝛel a q̃ respectu diuine distributionis: causa aũt materialis ⁊ efficiens nõ coincidunt ex. ij. phicoꝝ. Secundũ inconueniẽs qõ accidit. Burgensi ẽ: ꝙ illa ratione qua moyses hic ponif causa effectiua respectu actus vel habitus supnaturalis: eadem ratione ⁊ baculus ꝛelisei ⁊ virga moysi ⁊ cetera instrumẽta quibus facta dicunf miracula dicerenf habuisse rationẽ cause effectiue: quod est contra cõmunẽ scholã: nisi

quis instrumēta reducere vellet ad gen⁹ cause efficiētis : ve q̄ sup̄ Exo. viij. Tertiū inconueniēs q̄ nullus supior posset exercere actū hierarchicū inferiorē: nisi cōferret ei grām uel habitū supnālē: qđ est falsū: quia actus hierarchici ex dispositiōe diuina oriunt. ⁊ hec dispositio ꝓferet nāe: vt exerceat illos actus nāli ordine vocere pōt Et ve b̄ dictū est ampli⁹ sup̄ Exo. xxxiij. ꝓtra Burgē. digressionē Multa enī alia inconueniētia sic dicēti ꝓtingūt: ve q̄b⁹ trāseo. Et si ille spūs partit⁹ vetat dici lumē ,ꝓprie ,put vult Burgē. nō ē ꝑ postill. ⁊ q̄ ad hoc sequit q̄ moyses i but⁹ lumis distributiē nullam cālitatē effectiuā habere potuit: nec ex lra bene intellecta habet sic enī illud nomē moysi potuit habere rōnem cause mālis respectu multiplicatiōis ei⁹ p vetū nō p moysen facte: sicut costa Alde respectu mulieris ve qua mā. ā. Beñ. ij. correctorio ylri. Esto bñ q̄ Moyses in illo actu ve q̄ sermo potuerit eē minister nō cā sicut sacerdos euāgelicus in sacramēto⁹ admistratiōe ⁊ ceteris actib⁹ hierarchicis: q̄ ad distributionē habituū supnāliū rōnes Burgē. que eū ad sic imaginandū mouerūt vebiles sūt: q̄a nihil ꝓcludūt nisi qđ sup̄ dictū est: videlicet q̄ moyses circa. lxx. viros habuit officiū purgādi ⁊ ceteros act⁹ hierarchicos exercēdi: ex q̄ nō habet q̄ ipe illis cō tulerit effectiue lumē ,ꝓpheticū qđ supnāle est: ꝑ solū effectiue fecit qđ nāliter ex ordine hierarchico fieri oportebat. Stat enī q̄ quis alteri reuelet ,ꝓphetiā: qui tñ nō ꝓstituet eū esse ,ꝓphetā: ita ⁊ moyses potuit eos hierarchice illumīare nō tñ dare eius spīm ,ꝓphetie. Nec ad hierarchicū quēcūq̄ creatū ꝑ poterit ptinere: q̄a lumē ,ꝓphetici sic a solo vco tearchice creat ita ab eo solo multiplicat: dif fundit ⁊ tradit: q̄uis a creatura hierarchica p illumīatiōnē miste rialit̄ veriuet nō effectiue: nec ex ꝑ sequit vt infert Burgē. hierarchicā inferiorē ⁊ supiorē esse pares: si a tearcha cēs imediate lumē recipiāt vt onđit btūs Diony. vbi. ā. Nec oportet inē supiores ⁊ inferiores hierarchici ordinis semp esse distinctionē specificā: ꝑ suffi cit ꝑm diuinā dispositionē esse eos subordinationē ꝑm dignitatē hierarchici ordinis. Nec sequit q̄ ꝓphetas reputassent moysen: ⁊. lxx. viros eccles: si nō a moyse effectiue spīm ⁊ lumē habuisset ⁊ sic hierarchia cessaret ⁊ nō eet regimē monarchicū qđ est optimū. Opinio. n. ꝓphi ad ꝑ nihil facit. Brocardicū q̄ est qđ Burg. adducit ve falso ,ꝓpheta qui seduxit vrū: ut p3. iij. Re. xij. Hic. n. agit ve vris electis ⁊ illuminatis hierarchice: vbi falsi sūt impinētes: imo talis receptio pot⁹ locū habuit: si a moyse ille spūs effectiue darek: q̄a cōstat moysen fuisse peccabilē ⁊ errare potuisse: p ꝓphās recipi ⁊ recipe: multo forti⁹ ꝑ et iā locū habuit in. lxx. ab eo illuminatis: si effectiue: si aūt ponit a vco effectiue: ⁊ a moyse ministerialit̄: tūc cessat b⁹ mōi argumentū: nec ꝑ in moyse in ꝺ humilitatis cōmendandū est: qđ ut vult Burgē. optauit oi ꝓpho a vco imediate dari ve spū vei nō suo: q̄si. lxx. solū acceperit ve spū suo: ⁊ per eū effectiue: nō enī actus būilitatis est puertere velle ordinē hierarchicū a vco ab origine rerū institutū: qđ fieret: si poneret q̄ moyses effectiue spīm ,ꝓphetie distribuisset: ,put late. ā. onđit ē auctoritate bti Diony. In ca. xij. vbi dī in postilla: Ra. Sa. di. q̄ cā obiurgatiōis moysi fuit ꝑ Sepphora vxore sua. Additio. j.

RAtio Ra. Sa. in hoc loco ī pte videt ꝓtinere veritatē. s. in ꝑ q̄ moyses sepauit se a Sepphora vxore sua quātū ad two rum ,pter frequentiā diuine allocutiōis: qđ est vrū p: o ut in postilla largi⁹ veclarat: ꝑ in ꝑ q̄ interꝑtat illud qđ dī. Et hio pissam: negatiue uel p ꝺriū: Aliē exponit ab alijs: ⁊ meli⁹ videt. s. q̄ Sepphora erat nigra q̄si ethiopissa: ,put lra plane sonat. Madia nite enī ve q̄rū natiōe Sepphora erat ꝑ magna pte cōmorabant in vētoriis: sicut habitātes Cedar. vñ Abacuch in cantico: Vidi tē toria ethiopie: turbabunt pelles terre Madian. ⁊ sic madianite ꝑ pter calorē solis venigrabant: vñ ⁊ Aug⁹ ,put ponit in glo. Madianite ,put in paralipo. ethiopes nūcupant. ⁊ ꝺ eos pugnauit Josaphat. Maria aūt assignabat cām sepationis ipsi⁹ Moysi a sua vxore nō allocutionē diuinā ꝑ turpitudinē seu nigredinē ipsi⁹ Sephore. q. d. Si moyses pulchrā habuisset vxorē nō sepasset se a two rō illius: ꝑ ꝑ fecit: q̄a est ethiopissa. s. nigra. Ad qđ ꝓbandū dicebat: Mōne ⁊ nobis silr locut⁹ ē ve⁹: q. d. pter ,pheticā nō ē necia sepatio ꝓtua ab actu mrimoniali: q̄a silr sumus ,phete ⁊ nos sic ⁊ ille: tñ nō semp sepamur ab illo actu. Jn q̄ mag videbant vetra here ipsi moysi q̄ si Sephora eet pulchra: ⁊ cū ꝑ ab ea separet: nam ꝑm bāc sniam in duob⁹ errabāt. Primo. q̄a parificabāt se ipsi moysi. qđ erat manifeste falsū. Secūdo. q̄a iudicabāt sepationē ei⁹ ab vxore in vteriorē partē: vñ sequit. Erat enī moyses vir mitissim⁹ sup̄ cēs vies qui morabant i terra: eo q̄ patiene tolerabat b⁹ mōi iniurias. Et notandū q̄ ex ꝑ posset lumi rō ꝓtinuationis capituli but⁹ ad imediate ꝓcedēs: q̄ quidē capitula vetet cōtinuari ex ꝑ q̄ dicit: Locutaq̄ ē Maria: ꝓiūgit. n. vtraq̄ capitula cū dicit: Locutaq̄ ⁊c. Ratio aūt ꝓtinuationis sequit: quia in ꝓcedēti ca. fuit oñsa notabilis humilitas ipsi⁹ moysi: in ꝑ q̄ placebat sibi ut totus ,pls ei parificaret in dono ,ꝓphetie: ,put ibidē fuit veclaratū: in hoc aūt nō solū ve parificatiē nō curabat: ꝑ etiā vetractionē fratrū que magis intolerabilis ē: ivꝺ illud psal. Si inimicus me⁹ maledixisset mihi sustinuissem: vtiq̄ būiliter sustinebat: vñ in ꝑ loco q̄si ꝓcludēdo ve būilitate moysi dī. Erat. n. moyses vir mitissim⁹ ⁊c.

In eodē ca. xij. vbi dicit in postilla: At nō talis seruus me⁹ moyses ⁊c. Additio. ij.

TM verbis Marie ⁊ Aaron vetralatiū ve moyse nō habet q̄ eāpararent sibi ve vonitate mozū: dixerūt. n. nō solū p Moysen locutus ē dñs: nōne ⁊ nobis silr locut⁹ ē: in q̄b⁹ ꝓbis nihil videt dici ,ꝓphe ve vonitate mozū: ꝑ tñ ve dono ,ꝓphetie ⁊ iō ꝑ qđ interponit hic: In oi domo mea fidelissimus ē: exponēdū videt ve excellētia ,ꝓphetie moysi respectu alioꝝ: ve q̄ ꝑ ,ꝓphe loq̄t.

Pro q̄ sciēdū q̄ nō solū i dono ,ꝓphetie moyses excedebat alios in ꝑ q̄ ore ad os loquebat ei dñs: ⁊ palā. ⁊ nō p enigmata ⁊ figuram vtū intuebat: ,put in lra habet. ⁊ exponit in postilla: ꝑ etiā i ꝑ q̄ ipse moyses hēbat reuelatiōes ,ꝓphetias q̄ncūq̄ volebat: ut p3 Nu. ix. ca. vbi dī. State ⁊ audiā qđ ꝓcipiat dñs: vñ q̄ncūq̄ intrabat tabernaculū federis: statim audiebat vocē dñi loquētis ad eum. vñ Nu. vij. ca. Cūq̄ ingrederet moyses tabernaculū federis ut cōsuleret oraculū: audiuit vocē: aliis ꝺo ,ꝓphete nō sic. ꝑ requirebat q̄ se disponeret: ,put Ra. moy. veclarat satis bñ in suo Deut⁹. Et ista differētia videt in nūb: vñ ve alijs ,ꝓphetis dicit: Jn visione apparebo ei uel p somnū. q̄ nō semp ꝓtingūt qñ bō ea appetit: ve moyse ꝺo dicit: Jn oi domo mea fidelissim⁹ fuit: ille. n. qui in aliq̄ domo reputat fidelissimus pōt ingredi in illa domo q̄ncūq̄ voluerit sine imprediměto ⁊c. Replica correctorij ꝺ Burgē.

IM ca. xij. vbi dicit ve fidelitate moysi: Burgē. nō vult exponi vebē ve vonitate mozis: ꝑ ve excellētia ,ꝓphetie adiūgens q̄ moyses hēbat reuelatiōes ,ꝓphetias q̄ncūq̄ volebat ⁊c. ꝑ certū ē talia ad lram sensū mālicū ꝓtinē: nec videt catholicū moysen vltra dñm nr̄m Jesum xp̄m extollē: qui voluntatē suā humanā diuine volūtati subiectā esse vebē clare onđit dicēs. Pat nō sicut ego volo: sed fiat volūtas tua: ꝑm istā aūt inutilē cōmēdationē moysi diuia volūtas videt alligata: si q̄ncūq̄ voluit ,ꝓphetare potuit. Et ,pbatio Burgē. ad ꝑ inducta falsificat suā intētionē: q̄a adducit illud: State ut cōsulā qđ ꝓcipiat dñs: Jlle. n. textus onđit luce clari⁹ illustratiōes factas moysi pot⁹ vexēdere a diuia volūtate ꝓcipiēte q̄ a moysi volūtate obaudiēte: ut p3 recte intuēti lrām: ⁊ sepe sup̄ correcta ē excessiua Burgē. extollētia: qua moysen pter. imo ꝺ intētionē lrē cōmēdauit: ut in correctorio imediate ꝓcedēte. ⁊ in secūdo correctorio capituli. xxxiij. Exo.

In ca. xiiij. vbi dicit in postilla: Et ideo cōcludit: magnificet ḡ fortitudo vomini. Additio.

SUpra i additiē sup̄ Exo. xxxiij. sup̄ illud ꝺbū. Quo trāsēute cozā eo ait: dñator dñs ve⁹ ⁊c. Fuit onñsū q̄ illa ꝺba dñatoꝝ ⁊c. nō fuerūt moysi orāti: ꝑ ipsi⁹ vei vocēt moysen vias suas q̄bus ve⁹ rōnalē creaturā regit. ,put ibi fuit pleni⁹ veclaratū: q̄ quidē vie maxie ꝓte mīam sonāt: q̄ quidē mīa maxie diuinā oipotētiā manifestat. ,put in collecta dī. De⁹ qui oipotētiā tuā parcēdo maxie ⁊ miserādo manifestas: iccirco moyses eloctus a vco ve vijs vñi sup̄dict⁹ cū mō diuinas miseratiōes implorabat ꝑ ꝓphe ,ꝓprie dicebat: magnificet ḡ fortitudo dñi. Fortitudo. n. dñi sua oipotētia ē ⁊ magnificat maxie. i. māifestat miserādo. Qđ aūt seq̄t in lrā ꝑm trāslationē nr̄am: Sic iurasti dicēs: in hebreo br̄. Sicut locut⁹ est dicēs: ꝑpe refert ad lrām imediate sequētē q̄ fuerūt ꝺba dñi vocētis moysen vias suas: ut dcm ē. Et notādū q̄ in ꝑ loco ve patrū merit⁹ moyses nō fecit mētionē i spāli: sic in pcō vituli dixit. ā. xxxij. ca. Memēto Abrahā ⁊ Jsaac seruoꝝ tuoꝝ. Nec i gnāli: nō. n. dixit. Qui custodis mīam i milia. Cum⁹ rō ē qz in ꝑ loco diuinis tūi mīfatiōib⁹ initebat: nō aūt merit⁹ patrū silr ptermisit i ꝑ loco: Miserator ⁊ misericors: q̄a ut i pdcā additiōe fuit expositū hoꝝ duoꝝ nominū adiectiuoꝝ: ꝑmū itelligit ve creatiē ꝑm quā nā creata ,ducit ve nō ee ad ee: qđ ptinet ad mīam: secūdū ve bis q̄ addunt sup̄ nām: ut ibi fuit expositū. ve qđ ad pīs moyses nō fecit mētionē: ꝑ ꝑ iplorabat patīam diuinā. d. Patiēs eo q̄ ira vei videbat erga eos sic accēsa: q̄ cēs silr minabat ,sume: vñ dixit: Ne occidert tātā multitudinē q̄si vnū vviem: vñ moyses in hoc loco nō videt ptiuisse relaxatione oīmoḍā istius velicti sed

longanimitatē diuinā: ⁊ etiā q̄ pctā eorū nō sit fuissent punita. ℔ succedisse: vñ dicit. Qui visitas pctā patrū in filios: vñ in Deut. Moyses repetit ofones q̄s fecit .p pplo dicēs ca.ix. Et orauī dñm ⁊ dixi tē. ⁊ etiā ꝛe ofone. p aaron facit mētionē: nō tñ ꝛe hac ozone aliq̄d dicit: q̄a nō pretebat remissionē oīm cā nisi q̄ ꝛ̄ se hret lōganimiē erga eos: q̄ō pz i execuciē. q̄a cēs illi qui fuerūt in loc pcō explorator culpabiles fuerūt ꝓdēnati nō solū ad mortē tpalem i deserto. sed etiā ad mortē eternā. Ad q̄ō aliqui allegāt illud psal. Quadraginta ānis tē. quib⁹ iurauī i ira mea si introibūt in requiē meā. Replica correctorij ℔m Burgen.

IN ca.xiiij. Burgē. singulaꝛ est. allegās circa ofonē moysi q̄si ꝓba dñi sint: qnē admodū. ℔ Exo xxxiij. lōga digressiōe ꝓsinxit: sed ea q̄ intēdit ℔ ⁊ ibi nō eē fūdata: vide in correctorio vltio Exo. In ca.xv. vbi dr̄ in postil. Et tñ obseruatio sabbati fuit statuta a ꝓncipio creatiōis mūdi tē. Additio.j.

OBseruatio sabbati nō legit fuisse statuta a ꝓncipio creatiōis mūdi: ℑm ℔ q̄ō dr̄ Beñ.ij. Būdixit ꝛ̄ diei septime ⁊ scificauit illū. Alit intelligit ad lr̄am. put in additione sup Beñ.ij. ē oīsum. Nec ē q̄rēda occasio. q̄re reptunt aliq̄ legalia. q̄a ℔ sepe ptingit in lege mosayca. In eodē ca.xv. vbi dr̄ in postil. Dixitq̄ dñs ℔ agit ꝛe distinctiē filioꝝ isrl. Additio.ij.

HOc p̄ceptū ꝛe faciēdo fimbrias in angulis palliorꝝ: put hebrei exponūt ⁊ rōnabiliē. vt videt nō ordinat ad distinctionē filioꝝ isrl ab alijs nationib⁹: q̄a ia ꝛe ℔ hēbāt signū notissimū. s. circūcisionē q̄ data fuit i signū: ut. ℔. Beñ.xvij. ca. sz ℔ p̄ceptū ordinabat ad ℔ ut cū vidisset illas fimbrias byacithinas recordarēt mādatoꝝ ꝛei: sicut cū aliq̄s hō rogat amicū suū ut aliq̄d faciat .p amore suo: p cui⁹ memoria ligat sibi digitū cū filo: ut cū ℔ viderit tradat memorie illud q̄ō ē sibi iniūctū. ⁊ ℔ sonat plane lr̄a cū dr̄. Quas cū viderint recordent oīuꝝ mādatoꝝ ꝛei. ⁊ iō nō fit ℔ mētio in reddēdo rōnē bui⁹ p̄cepti de ℔ q̄ sit signū: sicut i circūcisione tē. Replica correctorij ℑ Burgē.

IN ca.xv. vbi postill⁹. vult q̄ obseruātia sabbati sit ex institutione mūdi. Burgē. se opponit p illud q̄ō. ℔. Beñ.ij. se dicit addidisse correctorū vide i eodē ca. allegato. s. Beñ.ij. In eodē ca. cū postill⁹. dicēt fimbrias eē inē iudeos ⁊ gētes signū distinctiuū: Burgē. dicit ipsū signū fore rememoratiuū: sed ſ Burgē. loquit nō exclusiue stat sil⁹ vtraq̄ exp̄o. Si aūt loquit exclusiue: rō sua nō cogit: q̄a q̄uis circūcisio eēt signū distinctiuū iudeorū ab alijs nationib⁹: ℔ tñ signū nō erat patēs oculis sicut signū fimbriarū. ⁊ iō cū ℔ stat: q̄ fimbrie sint signū rememoratiuū mandatorū oīuꝝ ꝛei spāliter circūcisionis: q̄ nō erat mādata simpl⁹. sed ut sacramētal⁹. ut sit sensus lr̄e: Quas cū viderit recordent oīuꝝ mādatorū ꝛei. i. recordent p ℔ signū extrinsecū: q̄ sūt ꝛo reconciliati per occultā ꝛois circūcisionē. ⁊ ꝛo desponsati p legis susceptionē.

In ca.xix. vbi dicit in postilla. Circa primū dicit sic: Jsta est religio victime. Additio prima.

IN hebreo in ℔ loco nō dicit: Jsta est religio victime: sed dicit sic. Jstud est cerimoniū legis: precipe filijs isrl tē. Et dicūt expositores hebreorū q̄ hoc p̄ceptū vocat sic: q̄a nō habet rōnem lr̄alem sic clarā: sed potiꝰ secretā. Multa. n. sūt in ℔ p̄cepto deuiātia ab alijs sacrificialib⁹: ut pz intuēti. Vñ in ℔ loco ꝓba scripsit. Nos aūt q̄. p pctis nr̄is sumus cōtaminati i hac captiuitate: ig̃ram⁹ mūdiciā scīrat: donec veniat sup nos spūs de alto. ⁊ effundat de⁹ aq̄s mūdas sup nos ⁊ mūdemur a mē: sic fiat in dieb⁹ nr̄is. Bille. Utinā iste Rabi sapet ⁊ seipsū intelligeret.

In eodē ca.xix. vbi dicit in postilla: Ad designandū q̄ cineres delebāt seruari per totū annū. Additio.ij.

QIneres vacce nō solū seruabant p totū annū: sed p plures ānos. Tradūt. n. hebrei q̄ ser vacce fuerūt tm̄ immolate per totā durationē vtriusq̄ tēpli. Quarū ꝓma fuit fcā in deserto tpe moysi: de q̄ hic habet: cui⁹ cineres duranerūt p tēplū primū. Secūda fuit fcā tpe Esdre sacerdotis in ꝓncipio tēpli secūdi: alias aūt duas. Symeon iustus īmolauit in diūsis tēporib⁹ q̄ fuit sūmus sacerdos. ⁊ durauit p. lxx. ānos in officio: alie aūt due per Jobem sūmū sacerdotē p̄em Matathie a q̄ ascēderūt Machabei tē. In ca.xx. vbi dicit i postilla: Audite rebelles ⁊ increduli Additio.

OPinio hebreorū quā ℔ recitat postill⁹. ē soli⁹ Ra. Sa. Alij .n. expositores Hebreoꝝ varie se hñt. Ceteris tñ dimissis Ra.mo. egypti⁹ dicit q̄ pctīs moysi in hoc fuit q̄ dixit: Audite rebelles ⁊ increduli. in q̄b⁹ ꝓbis manifestauit se irā magnā habere ℑ pplm: in q̄ dicit q̄ moyses errauit duplr. Primo q: i tanto bōie sicut moyse a q̄ cēs detrāhāt addisce mādū viuēdi: viciū ire erat valde vitupabile p̄sertim i publico. Secūdo q: ex ℔ habat occasionē vt pplis credēt deū fuisse iratū i ℔ loco ℑ eos: q̄ō tñ ut dicē nō fuit sic. tū ipsi p̄tiuissent illud q̄ō erat sibi necium. s. aquā in q̄ nō p̄cedāt: sicut nec i p̄tēdo panē. ℔. Exo.xvi. Et iō in ℔ loco ut dicit nō fit mētio q̄ de⁹ iraſcēt. Jn ℔ aūt q̄ moyses nō fuit locutus p̄tre sicut de⁹ dixerat eis: Loquimini ad p̄trā sed bis pcussit eā: dicit q̄ nō p̄ceauit moyses. Nā in ℔ q̄ō dictū fuit sibi: Tolle virgā ⁊ cōgrega pplm: intelligit q̄ tolleret virgā ad pcutiendū. q: in alijs locis q̄n accipiebat ꝓga a moyse in faciēdis ꝓdigijs seu signis hoc erat p exēsionē virge cū manu uel pcussionē ⁊ b⁹ mōi.

Circa q̄ō attēdēdū q̄ ℔ smia Ra.mo. videt̄ veritatē obtinē in ℔: q̄ euacuat motiuū Ra. Sa. dicētis q̄ in pcussione p ꝓgā fuit pcatū moysi. Bz motiuū ꝓncipale Ra.mo. nō videt valē. Moyses n. licz pfectus fuisset: legit tñ q̄nq̄ fuisse iratꝰ sic. ℔: Leuiti. x. fuit iratus ℑ Eleazar ⁊ Jthamar: etiā sine cā rōnabili ut ibidē hatur. ⁊ ℑ. xxxi. ca. legit. Jratusq̄ moyses ꝓncipib⁹ exercit⁹ q̄ō fuit satis in publico. nō tñ ex hoc fuit punitus nec reꝑhēsus. ꝓba. n. dñi dicētis. Quia nō credidistis mihi. manifeste oñdūt q̄ pctīs illud ad incredulitatē ptinet. nō aūt ad irā: vñ videt tenēdū cū expositorib⁹ nr̄is. ℔. q̄ pctīs moysi ptinuit ad dubietatē seu incredulitatē: put in postilla declarat. Si aūt ℑ dicat: q̄re ℔ dubitauit ne ipedirēt effectus diuini miraculi. ꝓpter malicia ꝓli magis q̄ in alijs loc: Dicēdū q̄ in ℔ loco marie videt̄ pplm pccasse. tū q: eligebāt magis fuisse punitos p acerbissimā mortē corpalē ⁊ perire a facie dei. sicut legit de chore ⁊ socijs ei⁹. ℔. Au. xvi. ca. q̄ esse i hac vita sub diuio regimine: q̄ō pz ex ℔ q̄ dixerūt: Utinā pissem⁹ inē frēs nr̄os tē. q. d eligibili⁹ fuisset nob⁹ pire inē frēs. q̄ nō solū mortui sunt: sed pierūt corā dño. i. a facie dñi. q̄ in hac vita eē. tū q: ꝓcēpserūt bificiū liberatiōis de egypto q̄ō ptinet ad maximā ingratitudinē: cū dixerūt. Quare nos fecisti ascēdē de egypto: tū q: nō fundabāt ꝓncipaliē q̄rimoniā suā in defectū aque: sed potiꝰ in defectū aliarū rerū q̄ nō erāt sic necie vite: vñ dicūt q̄uerēdo de illo deserto: Nec ficū gignit: nec vineas nec malogranata. vñ videtes moyses ⁊ aaron tantā insaniā dimissa turba ingressi sūt tabernaculū federis: ⁊ corruerūt .pni ad adorādū. peis: q: nō credebāt ℔ eē rōnabile: ℔. n. q̄ō sequit trāslatiē nr̄a. Dñe ꝛ̄ audi clamorē pplī bui⁹. ⁊ aperi eis thesaurū tuū aq̄ vine vt satiati cesset murmuratio eor: non est in hebreo sed stati cū dr̄. Corruerūt .pni in terrā. sequit. Et apparuit gloria dñi sup eos. Vñ i ℔ loco mīa diuīa excedit vota ipi⁹ moysi q̄ nō credebat eos eē dignos exaudiri. Ex q̄ quidē tā seditiosa ⁊ peruersa pplī murmuratiē moyses timuit seu dubitauit ne ipedirēt diuinū bificiū. ⁊ ex ℔ q̄dāmō turbat⁹ .p. pupit ad illa ꝓba q̄ dubitationē sonāt: Nū ꝛe p̄tra hac vobis aquā poterim⁹ ejicere? Cui⁹ finis veritas pz p psalmistā dicentē: Et irritauerūt eū. s. pplꝰ Et pepat⁹ ē moyses .p. eos. q: exacerbauerūt spm ei⁹. s. ipsi⁹ moysi Et distinxit i labijs suis. s. ex illa exacerbatiē pepat⁹. p. upit talia ꝓba in labijs suis q̄ erāt distinguēda q̄a dubia. vñ totū illud pctm̄ fuit p ⁊ ꝓncipaliter in pplo. ⁊ moyses errauit ex q̄dā infirmitate distinguēs in labijs suis mō pdcō: q̄ō .p. ie ꝓsonat finis doctoꝝ nr̄oꝝ. ⁊ vulat a snijs Ra. Sa. ⁊ Ra. Mo. Consideranda etiā q̄ pena q̄ fuit ipposita ipsi moysi ⁊ aaron valde leuis fuit. s. q: nō trāsirēt iordanē. Ipsi. n. iā erāt in fine diez suoꝝ. ut. ℑ. Deut. xxxi. ca. Moyses dicebat. Nō possū vltra ingredi ⁊ egredi: q̄ quidē pena magis redūdabat in dānū pplī: q̄ talib⁹ pastoribꝰ carebat. vñ. ℑ. Deut. iij. ca. Cū moyses ꝛepcaret ꝛeū ut revocaret illā sniam: legit. Jratusq̄ est dñs mihi .p. ter vos. ⁊ nō exaudiuit me. Ex q̄ pz q̄ principale pctm̄ fuit in pplo. In ca.xxj. vbi dr̄ in postilla. Fecit ergo moyses serpentē eneū tē. Additio.

LIcet multis modis ꝛ̄ potuisset sanare pcussos ab ignitis serpētib⁹ q̄ p aspectū serpētis enei: tñ ℔ modus i ℔ loco videt valde pueniēs ex duob⁹. Primo ex cognitione ad pcatū. Peccauerāt. n. in ℔ q̄ ex cibo optimo ⁊ suauissimo ꝛe q̄ nālit debuissent cū gaudio refici: nauseabat tñ eoꝝ aia de illo. q̄ō est ℑ cōem cursū nāe. vñ dicūt. Nauseat aia nr̄a sup cibo isto leuissimo Et iō de⁹ p oppositū pcussos a serpētib⁹ ignitis: q̄ cōiter debuissēt ledi ab intuitu eoꝝ. put tradūt medici de bis q̄ a cane rabiē patiēte mordent ℔ ℑ cursū nāe de⁹ disposuit ut p aspectū serpētis curarent. Secūdo ex cognitione ad figuratū. Cōstat. n. q̄ quidā audiētes doctrinā xpi: q̄ erat cibus aie suauissim⁹: nauseabat aia eoꝝ vñ dicebāt Job. vi. Durus ē hic sermo: q̄rū multi fuerūt a serpētibus ignitis pcussi. s. a tētationib⁹ diabolicis: sed fecit de⁹ exaltari

serpent̃. ſ. xp̃m in ſilitudine carnis peti in cruce pendẽtis: quẽ fide liter intuẽtes: etiã ſi ex morſib⁹ diaboli fuiſſent leſi ſanarent: ꝓut in euãgelio Joh. legit. ⁊ iſte ſenſus licz ptineat ad figurã: reducit eñ ad ſenſũ iſralem inquantũ reddit rõnem lre ꝓut. ſ. in qõne ante principiũ Beñ. de ſenſu lrali poſita fuit oñſum. In ca. xxiij. vbi dr̃ in poſtil. Occurrit ei de⁹ ipedies p̃dcm rñſũ. Additio.

QUerendũ occurrit cur de⁹ ipediebat maledictionẽ Balaã quã p demonẽ volebat facẽ: cũ talis maledictio nõ poſſet nocere ꝓpo niſi de⁹ pmiſiſſet. ⁊ ſic erat oĩno vana: vñ ex hoc magis notificaret diuina potẽtia: qñ etiã maledicente diabolo cũ ſuo ꝓpheta ex hoc nihil poſſent facẽ ꝑ ꝓpm de⁹: ex q magis fierẽt cõfuſi a vana expectatice ſua: iuxta illud pſal. Maledicẽt illi: tu autẽ bñdices: qui inſurgãt in me ꝓfundant ⁊c. Ad qd̃ videt dicendũ q deus nõ pmiſit q balaã malediceret ꝓpo ꝓpter duo. Primũ ẽ qa ſi balaã maledixiſſet eis: balac ⁊ moabite ꝓfiderẽt de tali maledictione ⁊ pugnarẽt cũ ꝓpo: dicebat. n. balac in pcedẽti capo ipſi balaã. Veni igit ⁊ maledic ꝓpo huic: qz fortior me ẽ: ſi q mõ poſſũ pcutẽ ⁊ eijcẽ eũ de terra mea: noui. n. q ſit maledict⁹ in quẽ maledicta cõgeſſeris: ſ b̃ erat ꝑ dei diſpõnem: q ꝓtunc nolebat q filij iſrl pugnarẽt cũ moabitis: vñ. ſ. Deut. ij. Laue ne pugnes ꝑ eos: nec mouearis ad pliũ ⁊c. Secũdũ ẽ qz magis diuina potẽtia manifeſtabat in b̃ q demones ⁊ eorũ ꝓpheta nõ poſſent. prũpere verbum ſine pmiſſione diuina: q ſi. pferrẽt maledictionẽ nõ bñret effectum: vñ de xpo legit Luce. iiij. ca. q nõ ſinebat demonia loqui: ⁊ adhuc magis videt manifeſtari diuina potentia: qñ demones ſeu eorũ ꝓpheta inuiti id qd̃ de⁹ vult manifeſtãt: ſicut Matb. viij. ca. de xpo dicebãt. Veniſti añ tps torquere nos. ⁊ ſic i ꝓpoſito intendebat de⁹ q balaã qui erat valde famoſus i b⁹ mõi diuinationib⁹ demonũ: ꝓiterek nullã eſſe virtutẽ diuinationũ ⁊ auguriorũ: niſi quãtũ de⁹ pmittit: b. n. videt magis redũdare in laudẽ diuinã p̃ſertim apud eos qui b⁹ mõi demonib⁹ cõfidebãt. In ca. xxiij. vbi dicit in poſtilla: Oẽ pulchra tabernacula tua ⁊c. Additio.

QUarca ꝓpheias balaã tã pcedẽtes q̃ ſequẽtes tria occurrunt attẽdenda. Primũ eſt q licz de ſtatu ꝓpli iſrahelitici a pncipio vſq ad finẽ tractẽt: ut pz: nũq tñ aliqd tãgit de infortuniis ſeu aduerſitatib⁹: licz multa talia eis de⁹ euenerũt: tã tẽpore iudicũ q etiã tẽporib⁹ regũ. ⁊ marie in captiuitate babylonica ⁊ in alijs: ſed ſolũ tangit ꝓſperitatẽ eor̃. Cui⁹ rõ pot eẽ: q de⁹ nolebat ut talia reuelarent balaã: nec p ipſũ manifeſtarent gẽtib⁹. ne ex hoc poſſent audaciã aſſumẽ reſiſtẽdi ſeu invadẽdi eos. ⁊ ideo in pncipio de⁹ vlter dixit ipſi balaã: Nõ maledicas ꝓpm. qz bñdict⁹ eſt: in q ꝓbibuit ſibi ne aliqd mali de eis diceret. Secundũ qz balaam ꝓphetauit de bis q ptinẽt ad ꝓſperitatẽ illi⁹ ꝓpli: nõ ſolũ tpalem. ſ. b̃ etiã ſpũalẽ: q quidẽ bona ſpũalia intelligẽda ſũt de inſtis. ſ. de iſrl ſeu iacob ꝑm ſpm: nõ añt de prũſia: vt patebit inferi⁹ i locis ſuis. Tertiũ eſt q qtuor ꝓpheie iſti⁹ balaã vident reſpicẽ qtuor ſtatus ꝓpli iſrahelitici: q rũ primꝰ oñ legẽ eſt. ſ. ab Abrahã vſq ad vationẽ legis: ſecũdus eſt a vatiõe legis vſq ad tps q poſſederũt terrã. pmiſſionis: añq tñ regẽ babuiſſent aut tẽplũ: tertiꝰ ꝓ a tẽpore p̃dicto vſq ad tps q babuerũt regẽ ⁊ tẽplũ inclusiue: quartꝰ ꝓ ⁊ finalis ſtatus ꝓpli. ſub xpo. ⁊ in oib⁹ iſtis ſemp tangit. ꝓſperitas eor̃: omiſſis aduſitatib⁹ rõne p̃dicta. In pma igit ꝓpheia cõmẽdat primũ ſtatũ illi⁹ ꝓpli de qtuor. Primo de b q erat a de bñdict⁹: vñ nõ poterat maledici qd̃ cognoſcẽt cũ b qd̃ fuit de ſm abrahe in pma ſui vocatice. Beñ. xij. ca. Bñdicã tibi ⁊c. Et bñdicã bñdicẽtib⁹ tibi ⁊c. de q dicit hic balaã. Quõ maledicã cui nõ maledixit de⁹. Secũdo cõmẽdat eũ de b q erat ſeparatus in gẽtib⁹ i fide de q hic dr̃. Popul⁹ ſolus habitabit. ⁊ inẽ gẽtes nõ reputabit. ⁊ qz iſta diſtinctio incepit ab abrahã ⁊ fuit ꝓtinuata a ꝓphetis patriarchas: ideo huic diſtinctioni p̃dicit: De ſummis ſilicib⁹ videbo eũ. ⁊ de collib⁹ cõſiderabo illũ. ſ. de viris iuſtis ⁊ pfectis q mõtib⁹ in ſcriptura aſſimulant. ita qd̃ ille ꝓpheta ſũpſit initiũ. Tertio cõmẽdat eũ de magna numeroſitate. qa cũ ꝑmi pres eẽnt panci. tñ in magnã multitudinem creuerũt: de quo dicit. Quis dinumerare poſſit puluerẽ Jacob ⁊c. cognoſcent ad illud qd̃ dixit de⁹ abrae Beñ. xiij. ca. Multiplicabo ſemẽ tuũ ſic puluerẽ terre. Quarto cõmendat eũ de bono fine. de q dicit: Moriat aia mea morte iuſtorũ. ⁊ fiant nouiſſima mea horũ ſilia cognoſcet ad b qd̃ dr̃ Beñ. xv. ca. Tu añt ingredieris ad pres tuos in pace: in q videt aſſecurare eũ de pmis alteri⁹ vite: vñ in ſinu abrahe iuſti añ aduentũ xpi legunt collocari: ut Luc. xvj ca. Hec mirũ ſi balaã cũ eẽt peſſimus appetẽt finẽ iuſtorũ: nã ſcom Greg. in paſtorali. Sic plerũq mali inutilit cõpungunt ad iuſticiam: ſic plerũq boni inopie tẽtant ad culpã. In ſecũda ꝓpheia p cõtinuat dicta dicẽdis dicẽs: Nõ de⁹ aſſi hõ ut mẽtiat ⁊c. q. d. iſte ꝓpheta ut dixi nõ ẽ maledictus a deo. b ẽ: qa de⁹ mẽtiri nõ pot iõ ad bñdicendũ addact⁹ ſũ ⁊c. Conſequent videt tangẽ ſecũdũ ſtatũ ꝓpli ſupdictũ quẽ cõmẽdat in qnq. Primo a ſeparatice idolatrie q i p pcepto fuit ꝓhibita de q dic: Nõ eſt idolũ i iacob: nec vr̃ ſimulachrũ in iſrl. Secõ cõmẽdat illũ ſtatũ de cultu vni⁹ dei: qõ multiplicit tradit in lege de q dicit. Dñs de⁹ ei⁹ cũ eo eſt. Tertio cõmẽdat eũ de b q etiã ſine rege tpali victoriã obtinebãt de regibus ſibi adũſantib⁹: ut pz pcipue in biſtorijs ioſue ⁊ etiã iudi. de q dr̃. Clangor victorie regis in illo eſt. q. d. licz nõ haberẽt regẽ tpalẽ obtinẽt tñ victoriã ac ſi regẽ habuiſſent. ⁊ qa illa victoria ꝓcedebat ab illo cui⁹ fortitudo maxia eſt: iõ ſubdit. Dñs de⁹ eduxit eum de egypto cui⁹ fortitudo ſimilis eſt rhinoceontis. ſ. cui⁹ cognita in qb⁹ deſignat ptãs ſeu fortitudo: ſũt pẽminẽtia ceteri. Quarto cõmẽdat eos in b q nõ regebant in cognitice agẽdorũ ſeu futurorũ per vana ⁊ ſuperſtitioſa: b q reuelatices diuinas de q dicit. Nõ ẽ augurium in iacob: nec diuinatio in iſrl. ⁊ tẽporib⁹ ſuis dicet iacob ⁊ iſrahel qd opatus ſit dñs. ſ. q ꝓphetas denũciãtes ea q de⁹ vult opari. Quinto cõmẽdat eos de b q in ꝓmptu erat eis data victoria de adũſantib⁹ de q dicit. Ecce ꝓpls ut leena ꝓſurget ⁊c. Et nõ accubabit leo donec deuozet p̃dã ⁊ occiſoꝝ ſanguinẽ bibat: qd̃ pot intelligi de illo ꝓpho ſub moyſe: qui qdẽ moyſes nõ accubauit. i. mortem nõ vidit donec deuicit reges fortes ſeon ⁊ og ⁊ madianitas: qrũ ſanguinẽ effudit: vel intelligit de toto ꝓpho q nõ accubabit. i. nõ bebit quietã poſſeſſionẽ terre ſibi ꝓmiſſe: donec occidẽt eos reges chanaan: ut pz i biſtorijs ſacris de b tractãtib⁹. In tertia ꝓphetia videt tãgere tertiũ ſtatũ ꝓpli ſupdictũ quẽ cõmẽdat i qnq. Primũ in b q bebãt bitationẽ diuinã inter eos. ⁊ b qñq in tẽtoriis ſicut a tpe moyſi vſq ad dauid inclusiue: qñ archa federi q in tẽtorio a moyſe fabricata exñs i diuſis locis figebat: qñq ꝓ in tabernaculis. ſ. in tẽplis ſicut in tẽplo Salomonis. ⁊ poſtea in tẽplo per Eſdrã ⁊ Neemiã edificato: de q dicit. Oẽ pulchra ⁊c. Vbi notandũ q in hebreo i b loco pri⁹ ponunt tẽtoria q tabernacula: ſicut ⁊ in ordine tpis ꝓra fuerũt: vñ aſſimilat b⁹ mõi tentoria vallib⁹ nemoroſis ⁊ hortis irriguis: in qb⁹ hoies qſi i trãſitu delectant: eo q talia tẽtoria nõ hebãt locũ fixũ: b monebant de loco in locũ trãſeũdo: ut dictũ ẽ. De tabernaculis ꝓo. ſ. de tẽplis q ignobilia erãt ⁊ cedrina: dicit q tabernacula q fixit dñs qſi cedri ꝓpe aq̃s. Secũdo cõmẽdat illũ ſtatũ de doctrina ſacra: de q dr̃. Fluit aq̃ de ſitula ei⁹: exponit. put in poſtilla: de ſtudio legi ⁊ ꝓphetaꝝ qd̃ viguit in irlm: vel de ſapia Salomonis ad quã audiẽdã de vniuſa terra veniebãt: ut in. iij. Re. iiij. ca. Tertio cõmẽdat illũ de regno tpali: qz primꝰ rex q fuit i iſrl de⁹ vicit regẽ agag q erat pncipalis aduſari⁹ illi⁹ ꝓpli de q dicit ꝑm de rã lrãm hebraicã: Superexaltabit ſup agag regem eius. ⁊ ſequit. Et eleuabit regnũ eius. exponit. put in poſtilla. Quarto cõmẽdat illũ ſtatũ de victoria quã habuit de circũſtantib⁹ aduſarijs. ut pz tpe dauid: quã victoriã attribuit fortitudini illius q eduxerat eos de terra egypti dicẽs. De⁹ eduxit illũ de egypto ⁊c. Deuorabũt gẽtes hoſtes illi⁹ ⁊c. Quito ꝓcludit hãc ꝓphetiã cognoſcẽt ad pmũ dcm̃ ſue ꝓphetie vbi dixerat: Quõ maledicã cui nõ maledixit dñs. q. d. illa bñdictio dei q hũc ꝓpm in pribus bñdixit firma ẽ ⁊ irretractabil. In qrta ꝓo ꝓphetia agit de quarto ſtatu illi⁹ ꝓpli. ſ. ſub xpo: vñ i hac ꝓphetia ⁊ nõ i alijs facit mentionẽ de extremo tpe: qz vltim⁹ ſtat⁹ ꝓpli iſrahelitici ꝑm eos i hac vita ẽ tps Meſſie: vltra qd̃ nõ eſt niſi aliud ſeculũ. Et qz in b ſtatu myſteria abſcondita a ſeculis erãt ipleda: iccirco i hac tñ ꝓphetia de ſe dixit. Qui nouit doctrinã altiſſimi. q. d. iſta q dicturꝰ ſũ nullus ſcit: niſi q nouit doctrinã altiſſimi. i. ſecreta altiſſimi: que quidẽ ſtatũ cõmẽdat in qtuor. Primo ex b q rex eius futur⁹ erat celeſtis: de q dicit. Orietur ſtella de Jacob: vñ Ra. mo. gerũdeñ. ſic dicit in b loco: qz Meſſias congregaturus ẽ diſperſiones iſrl ab extremis terre vſq ad extremũ: iccirco aſſimilat eũ ſtelle q trãſit p firmamẽtũ a ſũmo celo. De q etiã dixit daniel. Ecce in nubib⁹ celi ſic filius hominis venebat. b ille. Nõ ſatis pcordat ꝓphetati nre: licz ipſe q loquit: b nõ ꝓfecte ſentiret. In ſignũ añt bui⁹. ſ. q rex Meſſias eẽt rex celeſtis ſtella noua apparuit magis: cũ natus eẽt xpo. Matb. ij. Secũdo cõmẽdat ſtatũ iſtũ ex pte p̃dicti p̃ſidẽtis. ſ. xpi: q idolatriã penit⁹ deuaſtaturus erat. ⁊ ſic pnceps bui⁹ mũdi eijciẽdus erat foris. ut dr̃ Job. xij. ca. ⁊ de b dicit: Cõſurget ꝓga de iſrahel. ſ. virga directionis virga regni tui. Dilexiſti iuſticiã ⁊ odiſti iniqtatẽ. ⁊ qz idolatria añ tps legis euãgelice totũ mũdũ cõpreẽdebat: iccirco dicit. Vaſtabit eos filios Berbra Beth. n. gen⁹ humanũ ſequent deſcẽdit. put deducit in gloſa. Vaſtauit igit xpo omnes a Beth

descendẽtes: ꝙa deoꝝ suoꝝ cultū amouit ⁊ tẽpla vastauit ⁊ aras destruxit. Moauit tñ inc̃ oēs gẽtes moab ⁊ idumeā seu seir: que ẽ terra ipsi⁹ edom ꝓpter diuersas rōnes: Moab.n.qz cū moabitis loquebat̃ qñ dicẽt eis. Et si ꝓnūc nō supabūt te: tñ in futurū eis subijcieris: idumeā ꝺo noauit: qz fuit ꝓmus adūlari⁹ ipsius Jacob ab utero: cui⁹ ꝓgenituram ⁊ bñdictionẽ iacob accepit: ut patet Ben̄. xvij. Et ió in scriptur̄ sicut ilr̄l̄ sepe accipit̃ ꝓ ꝑlo ꝙ sub fide ⁊ cultu dei residet: etiā si ab ilr̄l̄ nō discẽdat ꝑm carnẽ: sic edom ⁊ seir sepe accipit̃ ꝓ gẽte q̄ adūlat̃ ꝑlo dei: etiā si ab edom ⁊ seir ꝑm carnẽ nō discẽdat: put in ꝓphetia abdie deo duce largi⁹ ẽ tractā-dum: qō i rō ipletū est: subiecit.n.oēs tales in ꝑ aduẽtu. ⁊ ꝺ spūaliter cū post resurrectionẽ dixit: Data est mihi oīs ptās i celo ⁊ in terra. ꝑm quā ptātem ꝺenauit oēs infideles dicēs: Qui nō crediderit ꝺenabit. Mar. xvi. ca. Et ilto etiā mō pōt intelligi id qō dr̄. Habitabit ꝙs cēs filios Seth. Tertio cōmẽdat illū statū respectu ꝑsōr̄ q̄ fidē xp̄i cū tāta cōstātia ⁊ virili fortitudine suscepert̄: ꝙ etiā vsq; ad effusionē sanguis fidē xp̄i ꝓ oꝛbē diuulgauerūt: ꝛe q̄ dicit: Israel ꝺo fortiē agit. Quarto cōmẽdat illū statū circa secundū aduentū qñ nō solū idumei. s. aduersarij fideliū erūt subiecti fidelib⁹ mō ꝓdicto: ꝺ etiā ex toto ꝙsūmenḋ eūtes i ignẽ eternū: ⁊ ꝛe ꝺ dicit. De iacob erit qui dñet̃. ⁊ ꝓdat reliq̃as ciuitat̃. s. mūdi uel diaboli: Añ abdias ꝓphēta ꝛe ꝺ tractās silr̄ dicit: Nō erūt reliq̃e domus esau. ⁊ sic finiḋ q̄rta ꝓphetia q̄ respicit ilr̄l̄ ꝑm q̄tuoꝛ status ꝓdictos: tāgēs ꝓsperitates coꝛ. ⁊ nihil exꝑmēs ꝛe aduersi-tatib⁹ intermedijs rōne iā dicta. In sequẽtib⁹ ꝺo tāgit statū gẽti litaris spāliter respectu israhel̄: ⁊ ẽ q̄nta ꝓphetia: Añ glo. interlinearis ubi dr̄. Cūq; vidisset amalech interpnit sic. Quita visio balaā in q̄ visione seu ꝓphetia agit ꝛe trib⁹ generib⁹ gentiū. s. ꝛe ꝑ aduersario israhel̄ qui fuit gens romana: ⁊ de gente intermedia q̄ erat q̄si adiacẽs seu associata ipsi ꝓlo israheli. s. ꝓlus cyne⁹ descẽ-dens de ietro: de ꝑ. s. amalech dicit. Principiū gẽtiū amalech ⁊c. exꝓuat̃. put in postilla: de cyneo ꝺo dicit: Robustū q̄dē ẽ habitaculum tuū. q. d. nō poteris euadere assyrios supple q̄ inuasuri sūt israhel: ut. iiij. Re. xvij. Etiā si sis i robustissimo loco. q̄a assur capiet te ⁊ hoc q̄n captiuabit israhel̄. q. d. ista societas nō assecurabit te ab illa captiuitate: in q̄ innuit̃ q̄si ꝑ indirectū adūsitas israhel̄ in captiuitate assyrioꝝ: quā tñ ꝑ directū nō exꝑssit rōne ꝓus tacta. De gẽte ꝺo romana q̄ fuit ultima ⁊ ꝓncipalis affligẽs ipsum ꝓphm ab israhele ꝑm carnẽ descendẽtẽ dicit: Veniẽt i trierib⁹ de italia: ubi in hebreo bn̄. De Roma supabūt assyrios. vastabūtq; hebreos. q. d. Ista gẽs romana erit sic potẽtissia q̄ supabit seu vastabit tā assiriãgẽtes. s. assyrios q̄ afflictos. s. hebreos: ⁊ tñ ad extremū ipsi etiā pribūt: q̄a regnū eoꝝ euacuatū fuit ꝑ regnū xp̄i. put ꝓphetatū fuit a daniele: Daniel. ij. ca. De lapide exciso sine manib⁹ ⁊ statuā percutiẽte: vñ glo. sup hūc locū: Juxta incarnationẽ dñi veniẽt romani assyrios hebreos ⁊ cēs oriẽtales supaturi. ⁊ tandē regnū ꝓdituri ꝑm statuā Daniel. ꝫ in glo. Et notādū q̄ licet in oib⁹ predict̃ ꝓphetijs balaā noīa ⁊ istū ꝓphm sub noīe israhel̄ uel Jacob q̄ sūt noīa q̄ accipiunt frequẽter ꝓ ꝓlo fideliū: ꝑm nominū interꝓtationẽ: in hūc tñ loco noīat eos sub noīe hebr̄: quasi iā nomẽ iacob uel israhel̄ perderāt: qz ẽps q̄ gens romana illū ꝓphm vastauit fuit post passionem xp̄i qñ iā ꝓdiderāt nomẽ israhel̄ ꝛ iacob ꝑm spm̄.

In ca. xxvj. ubi dr̄ in postilla: Et factū est grāde miraculū. qua le aūt fuit. nō habet̃ ex textu. Additio.

VBi trāslatio nr̄a habet̃: Factū ẽ grāde miraculū: ut cloze peunte filij ei⁹ nō pierūt: i hebreo habet̃. Facti sūt i signū. s. miraculū. Et qō addit̃: vt cloze peunte ⁊c. etiā nō ẽ ꝛe textu. ⁊ sic refert̃ ꝺ qō dr̄. Facti sūt in signū ad imediate ꝓcedẽtia. s. ꝙ illi q̄ fuerūt deuoꝛati ab oze terre. silr̄ ⁊ cōbusti ab igne a deo egrediẽte: facti sūt i miraculū: qō ẽ manifestū: vñ illa glo. hebraica quā allegat postill̄. nō habet fundamētū i lr̄a. silr̄ nec hoc qō dr̄ ꝙ ps̄. De nr̄ refugiū ⁊c. Fuit fact⁹ ꝓpter hoc miraculū nō hz certum fundamētū: exponit̃. n. aliꝫ. put ibidē. Silr̄ qō dicit ꝙ dauid nō fecit oēs psalmos ẽ ꝫ opinionē Augī. quā credo cẽ vera: put in psalterio deo dāte plurib⁹ locis tractabit̃.

Replica correctorij ꝓtra Burgen̄.

IN ca. xxvi. Burgẽ. ponit tria satis dubia ⁊ fortassis falsa q̄ nō ꝓbat. Primo dicit id qō dr̄ de cloze peunte nō ẽ de textu: ubi sine aucte ⁊ rōne redarguit nr̄am trāslationẽ. Secūdo dicit glo. hebraicā quā allegat postill̄. nō br̄e fundamētū sed nec hoc ꝓbat aucte uel rōne: q̄uis ꝑmittat ei⁹ ꝓbationẽ dare velle circa expōnem psalmi. De nr̄ refugiū. quē tñ psalmū nō tāgit unico verbo. Tertio dicit dauid cōposuisse oēs psalmos: ⁊ sic improbat btm̄ Hiero. ꝙ tñ hoc bẽat veritatẽ de aucte⁹ ps̄alm oꝛū dicẽt. J. i correctorio ꝑmo circa psalmū ꝑmū. In ca. xxviij. ubi dr̄ in postil. Ritū aūt hui⁹ sacrificij ⁊ rōnẽ ⁊c. Additio.

RAtio hui⁹ iugi sacrificij quā postill̄. assignat sup. Exo. xxix. est una tm̄. s. ꝙ hoc iuge sacrificiū figurabat ecclitatẽ agni imaculati iesu xp̄i: q̄ quidẽ rō licz sit vera nō tñ est lr̄alis. ꝑ figuratiua: vñ rō lr̄alis videt̃ cẽ illa quā assignat scūs Tho. prima secūde. q. cij. arti. 4. in rñsione ad ꝛecimū arg. ubi dr̄ ꝙ ꝑ istud cōtinuū festū iugis sacrificij repūtabat̃ ꝓpter uitas diuine bte iudinis. ⁊ hoc intelligendū ẽ ꝓtinere ad sensū lr̄alem. Hebrei. n. q̄ lr̄ām marie sequunt̃ ꝓpter uitatẽ diuine bte iudinis ꝓcedūt. sicut ⁊ nos. vñ testat. Exo. xv. ca. Dñs regnabit i eccl̄m ⁊ ultra: qō ꝑcipue eternitatẽ diuinā demōstrat: ꝑm quā rōnem lr̄alẽ bui⁹ iugis sacrificij ꝓpie ꝙiūgit̃ eiꝛ rō solēnitat̃ sabbati q̄ celebrabat̃ memoꝛia creationis rerū q̄ ꝑsupponit ꝑdictā eternitatẽ. Silr̄ ⁊ subiungit̃ festū neomenie: ꝙ qō celebrabat̃ mēoꝛia diuine gubernatiōis: q̄ ꝑsupponit creationẽ. Si aūt rō figurat̃ de ꝺ sacrificio q̄rat̃ sic ꝙ iuge sacrificiū agni figurat̃ ꝓpter uitas xp̄i: put ipse scūs doctoꝛ ubi. ꝺ. ꝛeclarat. ꝑm quā rōnem ꝙ sabbatū figurat̃ spūalis reqes nob⁹ data ꝙ xp̄m. ut dr̄ hebreo. iiij. ⁊ ꝙneomeniā figurat̃ illuminatio ꝑmittue ecclesie ꝙ xp̄m. q̄ tria ad inuicẽ sub rōne figurali cozñdẽt. Attribue re aūt rōnem iugis sacrificij ꝓpter uitati xp̄i q̄ est agn⁹ dei. ⁊ ꝙ ꝑs sabbati rōnem creationi mūdi. ⁊ rōnem neomenie gubernatiōi: nō videt̃ ꝓuenienḋ dcm̄. Pōt etiā aliꝫ rō doꝛ triū sacrificioꝝ. s. sacrificij q̄tidiani ⁊ neomenie ⁊ sabbati assignari sic ut ꝙ ista tria sacrificia insinuaret̃ diuia excellētia: silr̄ euitet̃ idolatrie cultus: qō ꝑtinet ad rōnem lr̄alem: ut Tho. i ꝑma secūde. q. cij. arti. ij. i corpe. q. vñ ꝙ iuge sacrificiū qō ꝛespe ⁊ mane ꝓtinue fiebat: ꝓtestabat̃ ꝙ deꝰ cui offerebat̃ est ꝑma ⁊ ꝓncipal̄ cā diurni mot⁹ solis: q̄ quidem motus maxie mane ⁊ ꝛespe manifestat̃. Per sacrificiū neomenie ꝺo ꝓtestabat̃ ꝙ deus ẽ cā ꝑma ⁊ ꝓncipalis mot⁹ ꝓpij siderū: q̄ est ab occidẽte i oriẽtẽ: q̄ quidem mot⁹ manifestat̃ i nouilunio ꝙ ꝗs quidẽ duos mot⁹ h̄ inferioꝛa i gnātione ⁊ corruptione regūt: vñ Aug⁹. iij. de trini. Corꝑa crassioꝛa ⁊ inferioꝛa ꝑ subtilioꝛa ⁊ ꝓtioꝛa q̄dā regunt̃ oꝛdine. Añ p istas ꝓtestationes i b⁹mōi sacrificijs intellecꝛas insinuabat̃ diuia excellētia. ⁊ excludebanḋ errozes idolatrarū: qui solẽ ⁊ lunā tanq̄ deos colebāt: iux̄ illud Deut°. iiij. ca. Ne forte eleuat̃ oculis i celū ⁊c. ꝑr sabbatū etiā qō requiẽ signat ꝓtestabat̃ diuia imobilitas: q̄ cū sit imobilis ẽ cā ꝓdcōrū motuū: ⁊ dat cūcta moueri. Coꝛrūdet aūt huic ſnie ordo ꝓdcōrū ad iuicẽ. Primo. n. sabbatū ponit̃ imobilitas. n. diuia ꝑma ⁊ ꝓcipua cā ẽ oīuꝫ motuū. Secūdo ponit̃ iuge sacrificiū: qz motus diurn⁹ ẽ ꝑmus oīuꝫ motuū. Tertio loco ponit̃ neomenia: qz motus ꝓprius planetarū ⁊ siderū ẽ efficax i gnātione ⁊ corruptiōe oīuꝫ inferioꝝ: put i ꝑ ꝛe gnātiōe ꝑz q̄ oīa ꝓtinēt ad sensū lr̄alem ut dictū est.

Replica correctorij cōtra Burgen̄.

IN ca. xxviij. Burgen̄. vult magnificare fimbriā dicens postillatoꝛē assignare rōnem iugis sacrificij Exo. xxix. Et addit ꝙ nō sit lr̄alis. ⁊ ꝓinde dicit cū scō Tho. rōnem lr̄alem cui postill̄. nō ꝺdicit: ꝺ potiꝰ ꝙsonat i multꝫ loc̄. ꝺ ut videt̃ Burgen̄. nō bn̄ vidit postillatoꝛē i loco allegato: nā ibi nō reddit nec curat reddere: sicut nec esset ad ꝓpositū lr̄ē rōnem lr̄alem iugis sacrificij assignare: sed distinguit ꝛe oleo pilo tuso ⁊ trito i mol: nā qz ꝓmū purū ẽ ꝛe⁹ voluit poni i iugi sacrificio: qō fuit ꝑcipuū ⁊ suauissimi odoꝛis: vñ manifestū ẽ ꝙ nō curauit postill̄. reddẽ rōnẽ illi⁹ sacrificij. sed solū rōnem olei ꝑtinẽtis ad illud sacrificiū: qō dicebat̃ suauissimi odoꝛis. nō rōne lr̄ali sed figurali: qz figurabat eternitatẽ agni Jesu xp̄i. Frustra agit̃ Burgẽ. latoꝛat notādo postillatoꝛē i eo qō ꝛe suo scripto sumere nō potuit. qz sic nō scripsit.

In ca. xxix. ubi dr̄ i postilla. Decima q̄. Hic cōsequẽter agit̃ ꝛe festo expiationis. Additio ꝑma.

IN hac die. s. mēsis septimi credit̃ fuisse ānūciata zacharie sūmo sacerdoti ꝓceptio ꝑcursoꝝ xp̄i. de q̄ Luce. j. agit̃: ut ibidem i additiōe faciẽte dño videbit̃. Añ celeberrima dies erat: in q̄ etiā affligẽ ꝛebāt aīas ad. pclamādū mīam diuinā: ut de remissione pctoꝝ vera ⁊ vl̄i ꝛe⁹ dignaret̃ bũano generi ꝓuidere. In eodē ca. xxix. ubi dr̄ i postilla. Die octauo: hic agit̃ de festo cetus. Additio. ij.

STud festū cet⁹ seu collecta. nō fiebat i memoꝛia alicuius būficij seu miraculi ꝓteriti: ut ꝑz ꝑ oēs doctoꝛes tā catholicos q̄ hebreos. Silr̄ nec fiebat ad colligendū pecuniā. ꝙ sacrificijs. put i postilla: sed erat figuratiuū futuroꝝ. s. cōgregationis fidelium in pñti ecclesia: seu in regno celoꝝ: put large fuit

ꝛeductū .ē. in additicē. ē. Leui. xxiij. ⁊ iō subiūgāt ceteꝛi festis ꝛe. te. tanꝑ vltimū ⁊ finis eoꝝ. Replica cozzectozij.

In ca. xxix. Burgē. q̄ sepe ꝓmittit lr̄e insistē ⁊ certe a lr̄a multū videt recedēpones festū expiatiōis ptinere ad annūciationē ꝛceptionis Jobis baptiste. ⁊ festū collecte nō bz̄ sensū lr̄alē ꝛe re ꝑterita: ꝫ solū figuratiuā ꝛe re futura. cui⁹ cozrectozij vide Leui. xxiij. In ca. xxxiij. vbi dz̄ in postilla. Plaga aūt occidentalis. Additio.

Quidā hebreoꝝ dicūt q̄ mare magnū ꝛe q̄ ꝫ fit mētio qō est ēmin⁹ occidētal' terre. ꝓmissiōis: nō ē mare mediterraneū ꝫ mare oceanū: q̄a mare oceanū ꝓprie dicit mare magnū. Sz si sic eēt oporꝛet dicē q̄ limites terre ꝓmissiōis se extēderent vsq; ad mare hispanie: qō ē incōueniēter dictū: Remāsisset enī maxia ps terre ꝓmissionis q̄ nūq̄ fuisset acq̄sita: nec aliq̄ mētio ꝛe ipsa facta. In ca. xxxv. vbi dz̄ in postilla. Et suburbana q̄ circuitū spacia sūt extra muros ciuitatis. Additio.

Sicut expō ꝓma q̄ dicit q̄ idē ē spaciū mille passuū: ⁊ duo rū miliū cubitoꝝ nō videt ꝛeritatē obtinē. ꝓpter rōnes q̄ assignant i postil. sic nec expō Ra. la. videt valē: nā ꝫ qō dic: q̄ mille cubiti. ꝓ quinq̄oges murī erāt sic ordinati: q̄ nō poterāt ibi dom⁹ edificari: nec poterāt arari uel seri ⁊c. ⁊ i alijs mille cubitꝫ lōgin q̄oz⁹ poterāt vince plātari ⁊ b⁹ mōi: nullū bz̄ i lr̄a fūdamētū silr nec ꝫ qō dic: q̄ spaciū mille cubitoꝝ lōgin q̄oꝝ nō ꝓprie ꝫ large suburbana vocant: bz̄ aliq̄ō fūdamētū i textu. ⁊ iō nulli⁹ auctis videt cē. vū ad planū sensū lr̄e bñdū alit dicēdū videt. Pro q̄ sciēdū q̄ scriptura i ꝫ loco ꝛeminat modū mēsurādi suburbia ciuitatū: q̄ vāde erāt leuit̄ sub hac forma: videlz q̄ p⁹ ferat vn⁹ circul⁹: cui⁹ circuli ciuitas sit i medio. s. i. cētro: ⁊ semidiamet̄ circuli sit lōgitudis mille cubitoꝝ: ⁊ ꝫ exꝑsse ꝓtinet in ꝫ qō dz̄. Suburbana q̄ ciuitatū forinsec⁹ p circuitū mille cubitoꝝ spacio tēdāt: in ꝫ. n. qō dic: p circuitū mille cubitoꝝ: ꝑz mānifeste q̄ circularit̄ spaciū mille cubitoꝝ a murī ciuitatū forinsec⁹ tēdi ꝛebrat: qō ē ꝓpositū. Deinde mādat formare vnū q̄dratū eq̄laterū: cui⁹ q̄drati q̄libz lat⁹ sit lōgitudis duoꝝ miliū cubitoꝝ: ita rn̄ q̄ vnū lat⁹ sit ꝫ oriētē. ⁊ aliud ꝫ meridiē: aliud ꝓ occidentē: ⁊ aliud septētrionē. Et ꝫ exꝑsse dr̄ i ꝫ qō seq̄t. Cōtra oriētē duo milia erūt cubiti. ⁊ ꝫ meridiē silr duo milia: ad mare ꝫ qō respicit occidentē eadē mēsura erit. ⁊ septētrional' plaga eodē ēmio finiet. Ex q̄ ꝑz q̄ ꝫ burbia hui⁹ ciuitatū ꝓtinebāt i vno q̄drato eq̄latero lōgitudinis duoꝝ miliū cubitoꝝ: ⁊ latitudis ciusdē mēsure. Nō q̄dē q̄dratū i q̄uor diuidebāt q̄drata: q̄ꝝ qōlibet lat⁹ erat lōgitudis mille cubitoꝝ. Et ut ista intelligant ponit̄ sequēs figura: i q̄ ciuitas sit. a. ⁊ circul⁹ p circuitū ciuitatꝫ ꝛelat⁹ sit. c. f. b. c. cui⁹ circuli. a. ē cētrū. ⁊ sit lōgitudo semidiametri b⁹ circuli mille cubitoꝝ. ⁊ assignet̄ pūct⁹ oriētal' b⁹ ciuitatꝫ i ꝫ circulo. ⁊ sit. c. ⁊ pūct⁹ meridional'. ⁊ sit. f. ⁊ punct⁹ occidētal'. ⁊ sit. b. ⁊ pūct⁹ septētrional'. ⁊ sit. e ⁊ ꝓtrahat vna linea ab oriēte i occidētē. ⁊ sit. c. a. b. ⁊ alia linea a septētrione i meridie ⁊ sit. e. a. f. Deinde ꝓtrahat alia linea a pūcto. c. q̄ ē oriētal' punct⁹ q̄ q̄dē linea tāgat lineā. a. c. ad āgulos rectos. ⁊ sit linea tal'. b. c. d. cui⁹ lōgitudo sit duo milia cubitoꝝ. s. mille ex vtraq; pte a pūcto c. q̄ ē pūct⁹ oriētē. Silr ꝓtrahat̄ ꝛ. eq̄lis linea a pūcto. f. q̄ ē pūct⁹ meridional'. ⁊ sit. d. f. l. q̄ q̄dē linea tāgat lineā. a f. ad angulos rectos. Silr etiā ꝓtrahat̄ tertia eq̄lis linea a pūcto. b. q̄ ē pūct⁹ occidētis ⁊ sit linea. l. b. g. q̄ tāgat lineā. a. b. ad angulos rectos: ꝓtrahat̄ etiā q̄rta linea eq̄lis a pūcto. e. q̄ ē pūct⁹ septētrionis. ⁊ sit g. c. b. que quidē linea tangat lineā. a. e. ad angulos rectos.

Que quidē figura manifeste adaptat̄ sensui plano lr̄e in hoc loco: ut ꝑz. Nā cū dicit q̄ suburbana a muris ciuitatū forinsecus p circuitū mille cubitoꝝ spacio tendent: legit̄ ꝛe circulo. c. f. b. e. qui p mille cubitos forinsecus a ciuitate p circuitū tendit. Cū aūt subdit. Cōtra oriētē duo milia erūt ⁊c. Loquit̄ ꝛe q̄drato. b. d. l. g. cui⁹ latera ꝓsus q̄tuoꝝ mūdi plagas se extēdētia bñt q̄libet duo milia cubitoꝝ in longitudine. q̄ aūt sequit̄: Eritq; vrbs i medio patet manifeste i figura cū ciuitas. a. sit in medio tā circuli q̄ q̄drati ⁊c. Replica cozzectozij ꝫ Burgē.

Et silr ca. xxxv. Burgē. imaginat̄ ꝛe suburbijs ⁊ eoꝝ mensuris quedā matheꝛmatica ad expositionē lr̄e parū valētia cui tū placet vtaq; eis: q̄a nō sūt ꝫ postil'. In ca. xxxvj. vbi dz̄ i postil. Et eodē mō ꝓcipit ꝛe alijs mulieribꝫ. Additio.

In hoc capitulo multū ꝛeuiat trāslatio nr̄a a ꝛeritate hebraica. Nā ꝑm hebraicā ꝛeritatē nō. pbitet feminis quinnubāt quibuscūq; voluerint ꝛe gnē israhelitico: nisi tm̄ feminis que hereditatē bñt. s. illis que nō bñt frēs. ⁊ istis tm̄ ꝓcipit q̄ alicui ꝛe cognatione p̄is sui nubāt ⁊ b⁹ est qō dicit. Qꝫ filia q̄ habet hereditatē vni ꝛe cognatione p̄is sui erit vxoꝛ. Silr nō. pbibetur q̄n viri ducāt vxoꝛes ꝛe alia tribu. ⁊ b⁹ qō dicit in trāslatione nr̄a. Qēs enī viri ducēt vxoꝛes ꝛe tribu ⁊ cognatione sua: nō ē in hebreo: ꝫ ibi dicit sic: Nō reuertat hereditas filioꝝ israhel ꝛe tribu i tribū: sed vnusq̄sq; in hereditate trib⁹ patrū suoꝝ adhereat Silr qō dicit in trāslatiōe nr̄a. Ne sibi misceant trib⁹: sed ita maneāt. nō est sic i hebreo: sed dicit sic. Nō reuertat hereditas vnius tribus ad aliā tribū. Et rō bn⁹ legi testat̄ ꝓ ꝛeritate hebraica: que quidē rō finalis ē: vt diuisio hereditatū fiēda inē tribus ꝓpter uo maneret: ita q̄ nihil ꝛe terra q̄ in sorte tribui iude caderet: posset aliq̄n reuerti ad tribū beniamin. ⁊ sic ꝛe alijs. Et q̄a ꝑm legē ꝛeterē femine nō succedebāt i hereditate p̄na: nisi ille tm̄ que frib⁹ masculis carebāt: ut. ē. xxvij. ca. ideo ꝛe istis dabāt tm̄ lex ne cōmisceret̄ alicui ꝛe alia tribu q: ꝓ talē cōmixtionē hereditas vn⁹ trib⁹ trāsiret in aliā: qō erat ꝫ ordinationē diuinā. sed alie femine que frēs hebant: ⁊ ꝑ ꝑis nō succedebāt in hēditate p̄na nō. pbibēbāt p istā legē: q̄n ꝫ hereꝛet cū alijs q̄rūcūq; tribuū: q: ex hoc nō sequebat̄ confusio sortiū: vt satis ꝑz. Hec legit etiā aliquā dispensationē fuisse sup ꝫ factā q̄ trib⁹ sacerdotal' ⁊ regia possent ad inuicē cōmisceri ꝓ mrīmoniū: nō enī requirebat̄ in ꝫ dispēsatio: q̄a ꝛe non pbibuit cōmixtionē tribuū: nisi tm̄ vbi ex tali mrīmonio posset sequi cōmixtio hereditatū ut ꝑz ex ꝫm ꝛeritatē hebraicā: ut dictū est.

Replica cozzectozij cōtra Burgē.

Hec ponderandū videt: qō Burgē. circa cap. xxxvj. addit q̄a est ꝫ nr̄am trāslationē ⁊ btm̄ Hiero. ⁊ alios scōs doctores: no ē tm̄ directe ꝫ postillatoꝛē. q̄a videt idē sentire cum Burgē. in tractatu ꝛe differētia nr̄e trāslationis ⁊ hebraice ꝛeritatis: cuius ꝫ disputet mām illā ad ptes opinionū: imo ex trāslatione nr̄a idē pōt bn̄ si respiciat̄ bn̄ qō mota ꝑ filios ioseph. ⁊ responsio data ꝓ moysen: qō enī mota fuit solū ꝓ filiab⁹ succedētib⁹ in hēditate. ꝓ alijs nō: ut ꝑz ꝓ postillatoꝛē. j. iudic. x. ⁊ xvij.

In ca. iij. vbi dz̄ i postilla: Transito igit̄ ⁊ videbo terrā hanc optimā ⁊c. Additio.

Jvisio ꝛe. ꝓmissiōis q̄ moyses ꝓtebat a deo itelligat̄ ꝛe visiōe corꝑali tm̄ nō medice admirationis dignū vr̄ cur moyses q̄ tāte pfectiōis erat ut deo diceret: Qui i oi tō mea fidelissim⁹ ē: ⁊ palā ⁊ nō ꝑ enigmata ⁊ figuras dīm videt. ꝫ. Hu. xij. cū tāta affectiōe ⁊ tā ardēti istātia ꝓtēt videā deo ꝛā illā trāsiordanē. ⁊ mōtē illū egregiū nō trāsiret iordanē: ꝑserti cū ad ꝫ ipetrādū ducat memoriā maximoꝝ operū q̄ ꝛe sibi ostēderat: ad ꝫ cū dicit: Tu cepisti oñdere seruo tuo ⁊c. Hec enī ali⁹ ꝛe in celo ⁊ i terra q̄ posset facere opa tua: in q̄ videt magie magnificare b⁹ mōi petitionē quasi coequādo eā bis potissimis: q̄ tā ꝛe sibi oñderat: cū tm̄ inter illa sit medica uel nulla cōpatio. Nā ꝑma magnalia q̄ moysi fuerūt ostēsa ꝛe quib⁹ ꝫ fit mētio ꝓtinebāt ad oīpotētiā diuinā: ⁊ ad magnā ꝓuidi dei vtilitatē: sicut redēptio egyptiaca. ⁊ datio legi ⁊ deductio ꝑ deserta ⁊ b⁹ mōi. Qꝫ aūt moyses trāsiret iordanē: ⁊ videret illā terrā corꝑaliter nihil horū silr vel eq̄le includit. Ad q̄ quidā expositoꝛes hebreoꝝ dicūt q̄ ꝫ faciebat moyses ut ꝓphēta ille magis dirigeret terrā illā cui⁹ visio tā ꝛesiderabil' erat a viro tāte pfectionis: sed ꝫ nō videt inconueniēs dicī: q̄a si sic moyses ꝫ ꝓtebat ꝑ medū fictionis ut ꝓphēta ꝫ oñderet nō q̄ in corde sic haberet q̄ non ptinet ad virū dei: vñ videt aliq̄ dicēdū q̄ moyses ꝛesiderabat illā terrā videre ex ꝛeuotione quā hebat ad illa que fuerūt ibi facta. s.

imolatio ysaac: que fuit celebrata in monte morie vbi deus apparuit & iuramẽto solẽnissimo firmauit: q̃ in semine abrahe. i. xpo bñdicerẽtur oẽs gentes: put fuit large ostẽsum. s. Gen. xxij. in additione. iiij. & ideo fecit bñ mẽtionẽ de monte dicẽs: Et montẽ istũ egregiũ & libanũ. & generaliter residerabat terrã totã videre: ut patet in lra: quia per totã terrã pmissionis. s. iudeã: galileã: & transiordanẽ xps ingressurus erat p̃dicando & docẽdo & mirabilia faciẽdo: vt in bistorijs euãgelistarũ satis patet: Unde moyses & si videre potebat corporalẽ visionẽ terre: hoc tamẽ erat ꝓpter visionẽ spiritualẽ supradictã. Nimirũ si rõne buius deuotionis Moyses potuisset videre terrã illã: quia etiã bodie fideles xpi videmus in lõginquas regiones peregrinari: ut loca sancta visitẽt: sed deus ut suã iusticiã ostẽderet etiã circa sanctos noluit sibi cõcedere illã visionem de ꝓpinquo: sed tm̃ a longe dicẽs: Ascẽde ad cacumẽ phasge & oculos circũfer ad occidentẽ &c. In viris enĩ perfectis modica exercitatio corporũ in rebus ad deuotionẽ excitantib⁹ tm̃ operat: sicut taliũ magna exercitatio in minus deuotis nã ꝑm pbm: Actuozũ actus ẽ ꝑm dispositionẽ passi. Est etiã bona alia ratio que babet in glo. vbi sic dicit: Magna dispensatiõe factũ est: vt moyses qui est typus legis nõ introduceret ꝑplm in terrã pmissionis: quia lex neminẽ ad perfectũ adduxit. Sed iosue typus xpi qui Saluator in terpretat: tanq̃ dux & ꝓnceps ꝑplm in terrã pmissionis introduxit. hec in glo. Que quidẽ expositio licz allegorica sit: multũ tamẽ cozrñdet lrali: ut pater cõsideranti.

In capitulo. iiij. vbi dicit in postilla: Ne forte eleuatis oculis in celum &c. Additio prima.

Non videt sufficies ratio i ꝓposito quã postillator bic assignat dicens: q̃ si creature bumane nõ vterent impẽdi latria multo minus corporib⁹ celestib⁹ que ꝓpter boiem sũt fcã. Primo q: nõ erat notũ bis q̃bus loquebat: q̃ motꝰ celi cẽt ordinatus ad cõpletionẽ numeri electoz. & q̃ ipso cõpleto cessaret: nõ. n. b̃ baberet aucte diuina lege mosaica ꝓtẽta: quã ille ꝑplus recipe tenebat: sed potiꝰ ex aucte no. testa. qõ erat eis ignotũ: vñ rõ pdcã nõ ꝓcludebat eis q̃ mediũ buiꝰ p̃tie ignorabãt. 2. q: posito q̃ motus celi ordinet ad cõpletionẽ nũeri electoz: ex b̃ nõ tollit q̃n buiꝰ modi motus lẽat efficaciã ibis inferiozib⁹ magis q̃s alie creature: q̃ rũ siltudines b̃ ꝓbibet: ut iumẽtozũ auiũ & reptiliũ & b̃ modi. Et ideo ex hoc q̃ aliꝰ creaturis inferiozib⁹ ꝓbibet cultus latrie impẽdi: nõ sequit q̃ talis cultus nõ vteret ipendi corporib⁹ celestib⁹: q̃ sunt altioꝛ & maioꝛ efficacie. tertio q: ꝑm scm Tho. in ꝑma ꝑte. q. lxx. arti. iij. i rñsione ad secundũ argu. Nibil ꝓbibet dici q̃ dignioꝛ creatura facta sit ꝓpter inferioꝛẽ: nõ ꝑm q̃ in se cõsideratꝰ: sed seõm q̃ ordinatꝰ ad integritatẽ vniuersi. & ideo dato q̃ corpa celestia ꝓpter boiem sint facta: ex b̃ nõ tollit q̃n sint dignioza: ut p cõsequẽs eis aliq̃s cultus impẽdirẽ a suis inferiozib⁹: ꝑsertim ab bominibus q̃ tẽporalia ꝓncipaliter sequunt: in q̃b⁹ celestia corpora eminentes babẽt effectus: vnde aliq̃ videt dicendũ b̃. Ad q̃ sciendũ ẽ q̃ vbi trãslatio nra babet: que creauit dñs deus i ministeriũ cunctis gẽtibus: hebraica lra babet. Que distribuit dñs deꝰ tuus cunctis gẽtib⁹: Cui⁹ sensus seõm quosdã Hebreozũ expositores est: q̃ sicut deus deputauit ad custodias singularũ gentiũ singulos angelos: ut patet Danielis. x. ca. de ꝓncipe regni persarũ: & de ꝓncipe regni Grecozũ: sic & singulis gẽtibus deputauit singula astra: quibus tales gentes exbibẽt cultũ: q̃ sane intelligendũ est: put in glo. tradit. & est Aug⁹. vbi sic dicit: Nõ ita dictũ est: ut tanq̃ deꝰ ꝓceperit ea. s. astra a ceteris gẽtib⁹ coli: & ꝑplo suo nõ coli: sed q̃ ꝑsciuerat gẽtes culturã eis exbibituras. & tamẽ ꝑsciẽs creauit: populũ etiã suũ futurũ esse ꝑsciuit qui ista nõ coleret. hec in glo. Ad ꝓuidẽter ĩmediate subiungit: vos aũt tulit dñs & eduxit de fornace ferrea egypti: ut baberet ꝑplm bereditariũ. q. d. vos non ĩmerito estis subtrabẽdi a cultura corpoꝛũ celestiũ quã cetere gẽtes eis exbibent: q̃ a solo deo educti fuistis de fornace &c. vt imobiliter adbereretis soli deo tanq̃ ꝑplus bereditarius.

In eodẽ ca. iiij. vbi dicit in postilla. Sicut tu audisti & vidisti. Additio secũda.

Ad bebreo babet: Sicut tu audisti & vidisti. & est sensus: q̃ a seculis nõ est auditũ q̃ aliꝰ ꝑplus totus simul audiret vocem dei loquẽtis: dũ esset i hac vita sicut. j. v. ca. dicit. Quid ẽ ois caro ut audiat vocẽ dei viuẽtis: q̃ de medio ignis loquitur. sicut nos audiuimus. & possit viuere. Licet enĩ aliq̃ demones uel falsos deos colẽtes audiãt vocẽ deozũ suozũ uel fingãt se audire: mundꝰ tamẽ a toto ꝓbo ꝑsertim cũ sit magnus: sibi dicit fieri & ideo dicit. Interroga de diebus antiq̃s: si facta est aliq̃ buiusce modi res. s. q̃ ꝑplus in bac vita audiret vocem dei.

Replica correctoꝛij cõtra Burgen.

In ca. iiij. Deuteronomij vbi postillator dicit q̃ corporib⁹ celestibus cultus latrie ꝓbibet exbiberi: ea rõne. q: ꝓbibet ipendi bumane creature: quã rõnem cõfirmat: co q: corpora celestia tanq̃ minoꝛ pfectionis in obsequiũ boiuꝫ sunt creata &c. Huic rõni se opponit Burgen. asserẽs eã nõ sufficere: ꝑmo q: per auctem noui testamẽti cõfirmata. secũdo q: dicit corpora celestia esse altioꝛ & maioꝛ efficacie: ideo negat ꝓsequentiã postill⁹. Et illud secundũ dem̃ cõfirmat per scm Tho. ꝑma ꝑte. q. lxx. arti. iij. in rñsione ad secundũ argumẽtũ: putauit Burgẽ. q̃ rõ nõ cõcluderet iudeis: sed si virtus rõnis postillatoꝛ insp̃icit: nõ solũ iudeo verũ & pagano & cuilibet lumine recte rõnis vtenti cõcludit. Quis vtens recte rõnis dictamine respicient⁹ ad ordinẽ essentialẽ eminẽtie: audebit negare ꝓfectiam illã: latria nõ valet impẽdi bomi: igit nulli corpori celesti: cum talis ꝓfectia teneat per locũ a maioꝛi destructiue: qui locus fundat i regula cõmuni. Si illud q̃ magis videt inesse nõ iesti: nec illud q̃ minus: cum igit latria ipendit alicui rõne pfectionis essentialis: si igit nõ impẽdit bomi: q̃ est essentialiter pfectioꝛ & digniꝛ nõmodo corpore celesti: ẽ & toto celo minus impẽdet corpori celesti cuicũq̃. Nec aũt bomo pfectioꝛ sit cẽntialiter celo nõ indiget ꝓbatione: q: eius oppositũ sapit multos errozes pariti⁹ damnatos. & quilibet vtẽs recta rõne iudicabit sibam rõnalem essentialiter pfectioꝛẽ substãtia nõ rõnali: bomo autẽ est rationalis substãtia: ecclã nõ apud auctẽticos pbos: qui celi aiam dicunt celo cõiungi scõm opari nõ scõm esse: vñ celũ nõ dicit rõnale sed a rõnali moueri: vt q̃ alꝰ erit sermo: nec valet q̃ Burgẽ. adducit: q: videlicet iudei nõ recipiũt nouũ testm̃: igit in expositione veteris testamẽti insufficiẽter assumit: nec valet in lege mosaica nõ baberi: igit incõuenienter assumit i expõne sacre scripture. Bur. enĩ & iudei videre p̃nt ex lege mosaica: q̃ sol & luna sũt in ministeriũ boium creata. ut p̃z Gen. j. & eadẽ lege videt p̃nt resurrectionẽ mortuozũ finalẽ retributionẽ & remunerationẽ iustozũ. & ꝓncipiũ electozũ & cõplemẽtũ: q̃b⁹ sit cõportaꝛ videre p̃nt recta rõne viri gente id q̃ postillator de nouo testõ assũpsit. & q: ex Gen. ꝓncipio b̃nt corpora celestia creata: recta rõne b̃e videt eos scõm se fore trãsitoria: et quibus oibus ꝓcludit cultũ latrie eis exbiberi nõ vtere: imo min⁹ q̃ bũane creature rõne pfectionis cẽntial. Audeo & dicere q̃ min⁹ q̃ iumenta eadẽ rõne. Nã cẽ formaliter viuũ etiã si musca est essentialiter pfectioꝛ celo: nec influẽtia corpoꝛũ celestiũ arguit eoꝛũ pfectionẽ specificã vltra formaliter viuẽtia. Stat. n. i causis eq̃ocis marie partialib⁹ effectũ esse specifice pfectioꝛẽ sua cã: uel ecõuerso. Nec valet reductio sci Tho. quã Burgen. adducit: valet: per scholã. n. pariẽsem reprobat: & ad erroꝛẽ reducit: q̃ celũ sit digniꝰ boie. Nã & si sit digniꝰ i gnẽ corporũ mõ tñ i gnẽ viuẽtiũ: sup totam. n. latitudinẽ pfectionis subẽ corporee subãalata & maxime rõnalis addit cẽntialem pfectionẽ nec influit⁹ uel efficiẽtia manifesta corporũ celestiũ i inferiora arguit pfectionẽ uel dignitatem cẽntialem. Nã ignis manifestã babet efficientiã ad boiem cõburẽdum: tñ nõ est digniꝛ boie: nec valet expõ Burgẽ. quã addit. q: initiat fabule paganoꝝ & iudeoꝝ dicentiũ: Singulis gẽtib⁹ singula astra sicut singulos angelos ꝓsidere: quod fictũ est.

In capitulo. v. vbi dicit in postilla: Et primo replicant decalogi ꝓcepta que, ꝓprie dicunt lex. Additio. j.

Hec ꝓcepta decalogi que in hoc loco ponunt ꝓprie dicunt lex. ꝓceptũ tamẽ de dilectione dei quod ponit bic. & plene exprimit i capitulo sequẽti. l. sexto: in quo tota lex pendet & propterea: ut babet Matb. xxij. Nõ minus proprie lex de ꝓcepto dicit: cum sit primũ & ꝓncipale totius legis: tanq̃ illud in quod cetera ꝓcepta ordinant: quia ut Apostol⁹ dicit ꝑmo Thimo ꝑ. Finis ꝓcepti est charitas: Unde hec distinctio ꝑma postillatoris videt inconuenienter dicta: specialiter quantũ ad secundũ membrũ: quod cõprehendit sextũ capitulũ. Circa q̃ melius & verius diceretur q̃ in eo ponunt ꝑma precepta fidei. & maximũ & principalissimũ legis mandatũ cum quibusdã aliis ad legem ꝓtinẽtib⁹: ꝓ ut in eodẽ capitulo patebit. In eodem capitulo v. vbi dicitur in postilla. Et ponũtur cõsequẽter aliqua ꝓcepta decalogi eodem ordine & fere sub eisdem verbis sicut ponuntur.

Exodi. xx. ca. Additio secunda.

Decretes bebreozũ q̃ nimis lram sequũtur asserũt aliquã

varietatē esse inter p̄cepta decalogi que ponūt̄ .Exo.xx. & p̄cepta decalogi que hic ponunt̄ ſpāliter i p̄cepto de obſeruatiē ſabbati de q̄ in p̄ma traditiōe dicit. Memēto ut die ſabbati ſanctifices. & in ſecūda traditiē. ſ. in hoc ca. vbi dicit. Obſerua die ſabbati: inter q̄ verba diſſimilia aſſerūt esse magnā differētiā: dicūt enī q cū dr. Memēto in p̄ma est p̄ceptū affirmatiuū: in q̄ p̄cipit q hō sit memor ad ſanctificandū illū die: itaq; ſi q̄s nihil opis ſeruilis faceret in die ſabbati. & tñ haberet i memoria illa dies est ſanctificāda & vt ſabbatū: esset trāſgreſſor illi⁹ mādati affirmatiui p omiſſionē ſimilit̄ ſi q̄s haberet in memoria die ſabbati. & ſanctificaret eū faciendo eū die ſolennē. & tñ cū hoc quicq̄ opis ſeruilis faceret: non esset trāſgreſſor p̄mi p̄cepti affirmatiui in q̄ dicit. Memēto. ſ. cēt trāſgreſſor ſecūdi. ſ. Obſerua. Conſequēter ad p̄dicta dicūt: q̄a vt moyses qui fidelissim⁹ in tota domo dei est: nō videt falſe repetisse huiuſmōi p̄cepta: ideo dicūt q hec duo verba. ſ. memēto & obſerua fuerūt a deo plata ſimul & ſemel ſub, pr̄ijs lr̄is & ſyllabis vtriuſq; verbi: q̄ est ineffabile: q̄a per potentiā diuinā hoc dicūt esse factū. & quia moyses nō poterat hoc facere ꝓpo nec ſcripto: ideo in p̄ma traditiōe ſcripſit. Memēto. in ſecūdo ꝓo: Obſerua. In quo loco altercatio hereticōrū dicit friuolā: & quia vbi dicit. Memēto. ſtatim, pbibet opa ſeruilia dicēs. Nō facietis op⁹ &c. & ſic etiā tradit ibi rōnem negatiui p̄cepti: & in hoc loco vbi dicit. Obſerua die ſabbati. ſtatim ſequit: Ut ſanctifices eū &c. q̄ pertinet ad hō ut homo vacet diuinis in ſabbato q̄ est affirmatiuū: tum q: moyses & ſi nō potuerit ſimul & ſemel duo ꝓba diſſimilia, pferre: potuiſſet tñ tradere iſta p̄cepta dicēdo: Memēto & obſerua die ſabbati. & ſic magis cōformaret diuine locutioni q̄ dicēdo vnū & omittēdo aliud. Et notandū q hec diſtinctio ab alijs aſſignata inē memēto & obſerua: facit valde cōtra eos in expoſitione illi⁹ ꝓbi: Malach. vlti. vbi dr. Memēto legis moyſi: put deo duce ibidē declarabit.

In ca. v. vbi dicit in poſtilla. Cui⁹ cā ſubdit. Quis det eos talem habere mentē: Additio. iij.

Hoc q̄ dicit. Quis det eos talē habere mentē nō ſolū intelligit q cēt hūplacitū deo ut eū timerēt &c. ſed etiā includit q hoc pendet etiā a ptāte humana per literū arbitriū: iuxta illud Ecc. xv. ca. Deꝰ creauit hoiem & reliquit eū i manibus p̄ſilij ſui: inuanū enī aliq̄s diceret oprādo: Quis det ut hoc fiat. ſi illud optatū eſſet oīno in ptāte optātis. In ca. v. vbi dicit in poſtilla. Nō declinabitis ad dexterā neq; ad ſiniſtrā.

Additio quarta.

Hoc. n. q̄ dicit. Nō declinabitis ad dextrā neq; ad ſiniſtrā: pbibet declinatio ab obſeruātia p̄ceptorū: nō ſolum cā pſperitatis uel aduerſitatis: ſed etiā ne ex aliq̄ alia cā deuiet ab intētione legiſlatoris ad vnā partē nec ad aliā: ſicut cū dicit ē. in Deut⁰. iiij. ca. Nō adijcietis ſup verbū q̄ ego p̄cipio: nec minuat. & iſte ſenſus videt cōprehendere primū: & magis pertinere ad ſenſum lr̄alem: nā q p dexterā intelligat pſperitas. & per ſiniſtrā aduerſitas: videt ptinere ad myſticā expoſitionē &c.

Replica correctorij cōtra Burgē.

Hanc ca. diſtinguit poſtill. p̄cepta decalogi a p̄cepti dilectionis dei & primi p hō quia decalogus pr̄ie dicit lex: dilectio aūt finis & p̄ncipiū est decalogi: in qua decalog⁹ ordinat̄: put inuit in. vi. ca. hui⁹: hāc diſtinctionē egreferēs Burgē. dicit p̄ceptū dilectionis dici dexterē legē pr̄iſſime: cū ſit primū & maximū p̄ceptū in lege: ad q̄ oia p̄cepta ordinant̄ iux illud Aplī. Finis p̄cepti est charitas: hō aūt argumētū Burgē. tētatiuū est: latro rans in iniquitate: nam poſtillator per ſuā diſtinctionē nō negat: quin p̄ceptum dilectionis ſit maximū p̄ceptū in lege cōtentū: quia Saluator ſic rñdit querēti de magno mādato in lege: verūtamē nō ſequit q̄ō Burgē. intēdit: quia ꝓſequētia nō valet: hō est mandatū magnū in lege: igit est, pr̄ie lex: quia multa cōtinent̄ in lege: que cōtra legē, pr̄ie acceptā per Aplm diſtinguunt: ad Gal. iij. vbi aplus volens oſtēdere, pr̄iā legis acceptionē dicit per legē nō esse iuſticiā ſed per fidē: dicit etiā legē, pter tranſgreſſionē poſitā. & multa ſimilia: put i ſuis eplis videri pōt: que, pr̄ie dilectioni nō cōueniūt: quia vtiq; dilectio iuſticia est: ut diſtinguit̄ extra legē: q̄a qui diligit proximū implet legē. Item dilectio nō est, pter tranſgreſſionē: imo fuit recte rationi cōplantata in angelo & homie ante tranſgreſſionē: ſic igit accipiēdo legē. put Aplus diſtinguit a, pmiſſione & fide formata que est dilectio: pr̄ie lex nō est. hui⁹ in lege p̄ncipalit̄ vt finis intēdat̄. ſicut & pmiſſio que in lege patribus facta est: lex dici nō meret ſimili rōne. Fruſtra igit Burgē. poſtillatorē notauit: q circa capitulū. vi. in quo hoc maximū p̄ceptū cōtinet̄ breuit̄ ſe expediuit: ponēs tamē ad intellectū neceſſaria: quia nō erat ſui, propoſiti ſcribere tractatus quēadmodū Burgē. & alij: ſed ſolū ordinare poſtillā lr̄alis ſenſus ſufficienter declaratiuam.

In ca. vi. vbi dicit in poſtilla: Audi iſrahel. Additio.

Hoc ca. ponunt̄ duo legis p̄cepta: q̄rū vnū est primū & principaliſſimū circa credēda. ſ. Audi iſrahel dñs deus noſter vnus. Articulus enī de vnitate dei primū locū in ſymbolo tenet. ſecundū ꝓo p̄ceptū q̄ hic ponit̄ primū est & maximū circa agēda. ſ. Diliges dñm deū tuū: vñ Saluator Matth. xxij. ca. hoc est primū & maximū mandatū. Et q: in hoc p̄cepto exponē poſtillator vult breuit̄ videt ſe expedimiſſe: ideo circa eo⁹ declarationē videt eē inſiſtendū. Circa declarationē primi inquirendū prima facie occurrit: q̄ fuerit neceſſitas ponēdi hic iſtud p̄ceptū de vnitate dei: vnitas enī diuine manifeſte traditur in decalogo: q̄a a deo imediate fuit ꝓlo traditus: Exo. xx. ca. & in p̄cedenti ca. v. a moyſe repetitus: in vtriuſq; enī decalogi pambulo dicit. Ego sum dñs deus tuus qui te eduxi &c. In quo & p totū decalogū tā noia q̄ verba que de deo dicunt̄ ſunt ſingularis numeri: in q̄ manifeſte oſtēdit̄ vnitas dei. Si aūt dicat q hoc p̄ceptū de vnitate dei ponit̄ ad excludēdū pluralitatē deorū: circa q̄ multi errauerūt: vt manicheī & alij: hoc non videt ſufficere. nā pluralitas deorū manifeſte excludit̄ in p̄mo precepto decalogi: vbi dicit̄: Nō habebis deos alienos coram me. i. preter me: ut. ē. expoſitū &. & adhuc expreſſius. ē. iiij. ca. talis pluralitas excludit̄: dr enī ibi. Scito ergo hodie & cogita in corde tuo: q: dñs ipſe est deꝰ in celo ſurſum & i terra deorū. & nō ſit alius: vñ videtur: q licz vnitas diuina cū excluſione pluralitatis deor⁹ intelligatur ex p̄dictis & aliis i ſacra ſcriptura ꝓtentis expmitur tñ hoc modū p̄cepti: q deꝰ est vnus ut vnitas q̄ hō deo attribuitur p quā dā excellētiā intelligat: ſic. ſ. & vnitas hoc modi ſoli deo conueniat: ſi enī vnitas q̄ hic ſoli deo attribuit etiā creatur poſſet conuenire: ſicut de vno conuertibili cū ente cōiter intelligitur. ſic ſuperflue poneretur in p̄cepto. Sicut enī quilibet homo ē vnus homo. & quilibet equus est vnus equus: ſic quilibet deꝰ est vnus deꝰ: vñ hō mō nō indigebat ut inſtitueretur tanq̄ p̄ceptū & pmulgaretur: hō in hoc q hō ponitur ut p̄ceptū pertinēs ad fidē: & cū hoc pmittitur: Audi iſrahel. Fides enī est ex auditu: ad Ro. x. manifeſte datur intelligi: q vnitas q̄ hō ſingulariter deo attribuitur: intelligi debet ſic: q deꝰ credatur maxime vnus: q̄ nulli rei create cōpetit. Cui⁹ ratio est: nā p̄m ſciñ Tho. i prima pte. q. xi. arti. iiij. i corpe q̄ōnis. Cū vnū ſit ens indiuiſū ad hō q ſit maxie vnū oportet q ſit maxie ens & maxie indiuiſum. Cōſtat aūt q deꝰ ē maxie ens: inquātū ē ipſū esse ſubſiſtēs oibus modis interminatū. & pma cā totius entis creati: Siſr q̄ſtat q deꝰ est ens maxie indiuiſū inquātū nō diuiditur nec actu nec potentia: nec alio mō diuiſibilis: hō oib⁹ modis ē ſūme ſimplex: vñ oportet dicere: q deꝰ ē maxie vnus: ſic q nulli creature talis vnitas cōpetit: & ideo licz in decalogo & alijs locis ſcriptura de deo loquatur tāq̄ de vno excludendo pluralitatē deorū: nihilominus tamē fuit datum hoc p̄ceptū exprimens diuinā vnitatē: vt talis vnitas intelligatur ſingulariter deo conueniens modo p̄dicto: Unde Bernard⁹ in. v. de cōſideratione: poſtquā poſuit multiplicē modum vnitatis que in creaturis diuerſimode inuenit: de vnitate dei ſic dicit. Verum hec omnia quid ad illū ſummū vnū: atq; vt ita dicam vnice vnum: vbi vnitatem cōſubſtantialitas facit: huic vni quodlibet illorum ſi aſſimiles erit quodāmodo vnū: ſi compares nullo modo erit. Sed poteſt dici cōtra p̄dicta: q talis vnitas que hic attribuitur deo: licz ſit vera nō tamē pertinet ad fidē: ſaltē apud omnes: nam deū esse vnū modo p̄dicto pōt esse ſcitū p demonſtrationē. Unde phus. xij. Metaph. hoc demonſtrative phat. Multi etiā alij phi hoc demonſtrative induxerūt. put in ſecūda ſecūde. q. j. Sanctus Tho. tradit arti. v. in rñſione ad quartū argumētū. Ad q̄ dicendum p̄m eūdē ibidē: q multa p fidē tenemus de deo: que naturali rōne phi inuestigare nō poterant: puta circa puidentiā eius & omnipotentiā: & q ipſe ſolus ſit colēdus: que omnia pertinent ſub articulo vnitatis dei. hec ille. Ratio autē quare p̄dicta videātur cōtineri ſub articulo vnitatis dei talis videt esse: nam per fidē illū credimus esse vnū deū: qui est omnipotēs & omnibus puidēs. & qui ſolus ē colendus. Omnia enī que in ſymbolo traduntur copulatiue intelligūtur esse credēda. Alterius circa hoc videtur attendendū: q ex iſta trina iteratione diuini nominis cū dicitur. Dñs deus noſter dñs vnus est. conueniēter p̄m veritatē catholice fidei: p̄m quā vnus deꝰ in trinitate veneratur: intelligēda est trinitas pſonarū in diuinis cum vnitate eſſentie: ſi enī in p̄dictis verbis moyſes ſolū vnitatem

rei sine quacunq; pluralitate credendam tradere voluisset: fuf-
fecisset dicere: Audi israhel deus noster unus est: uel domin⁹ unus
est ⁊ sic dicendo perfecte unitatem exp̃lisset: remota q̃cunq; pluralita
te: sed in hac trina iteratione manifeste ondit̃ supposita fide vra: q;
ee diuinu est unu. verbu enī ecclesiale quod hic ponit. sest: te singula
ris numeri: tria po noia diuina q; p modu suppositi significat plu-
ralitem triu psonaꝝ. prie oñdit. ⁊ sic talis unitas omne aliā uni-
tatem maxime trāscendit: uñ Bernar. vbi sup̃. Inter oia q; unu re
cte dicit arcte tenet unitas trinitatis: q; tres psone una substātia
sunt. ⁊ ibidem infra. Nec abducimur ab hac unitatis pfessione asser-
tione triu: ceu in hac trinitate nō recipiamus multiplicitatem: sicut
nec solitudine in unitate. Quāobrem cū dico unu: nō me trinitas
turbat. Numerus enī q essentiā nō multiplicat: nō variat: nō par
titur: rursu cū dico tria. nō me arguit ritus unitatis: q; illa que
cūq; tria seu illos tres nec in confusione cogit: nec in singularitate redi
git. hec ille: Que qdē poba bui⁹ sancti doctores bñ videnť adaptari
verbo ꝓposito. scum dr: Audi israh. hoc enī mysticu. put ipse dicit
ibidem nō rone pspicuu est: ß fide suasum: uñ Audi israh. i. ex auditu
crede. hoc. n. sacramentu magnu est: nam quō pluralitas in unitate
⁊ unitas in pluralitate sit scrutari temeritas ē: credē vero pietas
nosse po vita eterna. Circa hoc etiā notandu est: q; hebrei q; ista pce-
pta. scz Audi israh ⁊c. ⁊ diliges dñm deum tuu ⁊c. cū magna solēni-
tate bis i die recitant: dictis bis verbis. scz Audi israh uñs deus no⁹ noster
deus vn⁹ ē: anteq̃ incipiāt dicere: Diliges dñm deu tuu. inep̃nunt
sub silentio verba hebraica: que dicūt: Nomen bñdictu nomē maiesta-
tis regni eius i secula seculoꝝ. qō tñ i aliis invocationib⁹ dicini no-
minis nō dicūt: ex quo satis videť innui: q; in ß loco spāliter exp̃-
mitur: q; nomē diuie maiestatis ē trinu ⁊ unum. Est. n. ordinatio
bui⁹ bñdictionis eis tradita ab antiq̃. scz a tpe ꝓphetaꝝ q; fuerūt ab
initio tēpli secūdi: put ex codicib⁹ eoꝝ cōprobari posset. ⁊ ß de pmo
pcepto pdicto circa credenda. sequit in lra: Diliges dñm deu tuu.
Circa cōtinuationē bui⁹ pcepti ad imediate pcedēs. scz de unitate
dei credēda ꝓsiderandū ē: q; cū q; charitatē homo vnit deo: Amor
eni fm dionysiu. iiij. de diui. no. est vis unitiua: q; unionē enī cha-
ritatis homo sic vnit deo: ut quodāmō efficiat⁹ spūs cū eo: iux
illud. j. Corin. vj. ca. Qui adhret deo: unus spūs est cū eo. Jccirco
postq̃ de unitate dei ineffabili i pcedenti pcepto tractauit: statim
subiūxit pceptu charitatis q; qua supnaturaliť unit fime unitati
Circa quod qdē pceptu sane itelligēdu multa ⁊ magna a doctori
bus traduntť q; hic omittunť cā brevitatis: nisi solu quedā q; ad in-
tellectu bui⁹ pcepti videnť poti⁹ requiri: quoꝝ pmu occurrit inqre
re rationē quō istud pceptu dicatur pmu ⁊ maximu legis pceptu
iuxta sniam saluatoris Matb xxij. Ad quod dicendu q; rō huius
ꝓprie ⁊ sufficienť habetur ab apl̃o pma ad Thimo. j. vbi dicit q; fi
nis pcepti ē charitas de corde puro. ⁊ pscientia bona. ⁊ fide nō ficta.
In hoc. n. q; dicit: Finis pcepti ē charitas. manifeste dr: q; pceptu
charitatis est pmu inť legis precepta. Finis. n. agibilib⁹ habet ra-
tionē pncipij: ceu finis fm phm ē pmu i intētione. in ß aut qō subiū
git: De corde puro. ⁊ pscientia bona. ⁊ fide nō ficta. oñdit q; pce-
pta legis que oia de actib⁹ virtutu dantur: requrunť ⁊ ordināť ad
diligendu deu: que qdē pcepta sūt i triplici dria: qa aut sūt talia
q; ordinant ad purificandu cor a turbationib⁹ passionu: sicut virtu-
tes q; sunt circa passiones de qb⁹ dicit: De corde puro. cor enī ipuru
a rei dilectione abstrahiť. qpē passione declinātē ad crena: uel ordi-
natur ad habendu bona pscientia circa opationes de qb⁹ dicit: Et cō-
scientia bona. pscientia enī mala facit horrere diuinā iusticia. qpē ti-
morem pne: uel ordināť ad habendā rectā fidē sicut illa q; ptinent
ad diuinu cultu: de quib⁹ dicit: Et fide non ficta. Fides aut ficta
. scz nō recta trahit affectu i id quod de deo fingit separās se a rei ve
ritate. ⁊ sic patz q; dilectio rei ē p se intēta a legislatore tāq̃ finis
Cetera vera precepta q̃runť ꝓpter hāc tanq̃ ea que sūt ad finē. ⁊
qa in qlibet genere id quod ē p se potius ē eo qō est p aliud: iō maxi
mu preceptu ē de charitate: que oia plene traduť scda scde. q. xliij.
Secūdo ꝓsiderādu occurrit: q; ex hoc q; buiusmodi preceptu ē ma-
ximu ad qō oia sunt referēda ut dictu est: iō totalitas qdam fuit
designāda circa preceptu de dilectione dei: uñ dicit Diliges dñm
deum tuu ex toto corde tuo ⁊c. si aut contra hoc arguať ex eo q; dr:
Ex toto corde. quod ipotat modu diuine dilectiōis: modo autē
virtuosi actus non cadit sub precepto: ut in pma scde. q. c. arti. ix.
i rnsione ad questionē. Ad hoc dicendu: q; licet modus quē habet
actus virtutis ex aliqua supiori virtute nō cadat sub precepto ife-
rioris virtutis: nō enī cadit sub precepto de honoratione parentum
q; hec honoratio fiat ex charitate: modus tñ q; ptinet ad rōnem p-
prie virtutis cadit sub precepto ipsius virtutis: sicut q; aliqs opet
scies cadit subrōne precepti tam legis diuine q; humane. Ignoran-
tia enī simplicit ꝓsiderata tollit rōnē premij uel pne i actib⁹ huma
nis: ⁊ hoc modo sub precepto de diligendo deum cadit: quod dr:
Ex toto corde. Si aut contra ß dicať: q; qcūq; facit aliqd qō nō ptinet
ad dilectionē dei: nō diligit deū nō ex toto corde ⁊ sic agit cōtra de
ceptū. ⁊ p ꝓsequēs peccat mortaliter: ex quo sequereť q; pctm ve-
niale eet mortale. Ad hoc dicendū q; deū diligere ex toto corde cō-
tingit dupliciter. Uno mō i actu: sic ut cor dis semp actualiter i deū
ferat. ⁊ istaē perfectio charitatis patrie: q; cuicūq; pctō p̃tū cū q;
minimo veniali non est cōpatibilis. Alio mō diligere deū ex toto
corde: est cū habitualiť totum cor dis i deū fertur. ⁊ hoc dupliciter:
Uno mō qñ homo ex tali dilectione dei se abstrahit in q̃tum pos
sibile ē a rebus tpalibus etiam licitis: que p occupationē erga eas
habitam ipediūt actualē motū cordis ⁊ rōnis i deū. ⁊ hec ē perfectio
charitatis ad quā ordinanť consilia. Alio modo qñ homo ex dile-
ctione habituali quā habet ad deū. etsi nō abstrahat se a rebus tpa
libus licitis: que actū charitatis ipedire solēt nihil tñ cōtra dei di
lectionē cor eius ⁊ rō recipit. ⁊ hec est perfectio charitatis vie: que ē
ex necessitate salutis. Et istis duobus modis ultimis nō contrariat
veniale peccatū diuie dilectiōi: cum nō tollat habitū charitatis:
ß solum ipedit charitatis usū. Ulterius cōsiderandū occurrit quō
totalitas que assignat i hoc loco circa dilectionē dei intelligēda sit
i corde ⁊ alia ⁊ fortitudine. put ß dr: similiť ⁊ i mēte. put Matb.
xxij. ⁊ i virtute. put Luce. x. Ad cuius declarationē sciēdum q; ista
noia que i materia buius pcepti ponunť. scz cor: aia: mens ⁊ huiusmo-
di: varias significationes habent i scripturis sacris. Cor enī nō so-
lum significat cor: carneū ß etiā significat qñq; itellectū humanū
siue rationē Eccli. viij. Tēpus ⁊ rnsionē cor sapientis itellig. t. qñq;
po significat affectū itellectiuū humanū: ut i psalterio: Desideriū
cordis eius tribuisti ei. Mens etiā qñq; significat humanas co-
gitationes: uñ pmo psalmo. xxviij. Universas mentiū cogitationes
itelligit: qñq; vero memoriā significat dis: unde in ps. lxxvj. An-
nos eternos in mētem habui. similiť aia qñq; significat aiam sensiti
uā: Gen. j. Producat terra aiam viuētē. qñq; po significat aiam
rōnalem: Eccli. xviij. ca. Anima q; peccauerit ipsa morieť. Habēt
etiam pdicta noia preter pdictas significationes quasdā alias: que
cā brevitatis omittunť. Ex q; qdē significationū varietate doctores
nostri diuersimode pdicta noia i hoc loco exposuerunt. Nam
Augꝰ. pmo de doctrina christiana: per cor intelligit cogitationes:
q; aiam po vitā: per mentē aūt intellectū: Alij po q; cor aiam ve-
getatiuā: q; animā vero sensitiuā: q; mentē po intellectiuā. Alij po
aliter. Ista tamē diuersitas expositionū nō videtur deviare a mē
te legislatoris: Intentio autem legislatoris ut dictum est in hoc
precepto fuit: ut deus diligatur sicut finis ultimus: ad quem act⁹
humani interiores sunt saltem habitualiter referendi. unde quō-
cūq; predicta nomina a dictis sanctis doctoribus accipianť: oia
que in homine sunt: in deum referibilia videntur continere: ut patz
recte consideranti: unde nulla expositio eorum est excludenda vi-
detur tamē planior: sensus circa hoc esse talis scilicet ut per hoc qō
precipitur deum diligi ex toto corde: intelligatur q; tota intentio
feratur in deum. sicut enim cor corporale omnium temporalium
motuum est pncipium: ita intētio voluntatis respectu finis ultimi
est pncipium omnium motuum spiritualium. Includitur etiam
in hoc precepto: q; intellectus noster subdatur deo: iuxta illud. ij.
Corin. x. ca. In captivitatem redigentes omne intellectum in ob-
sequium xpi. Et sic deus ex tota mente diligitur. Includitur etiā
in hoc precepto: q; appetitus noster inferior reguletur fm deum:
quod est ex tota anima diligere deum Includitur etiam: q; exteri-
or actus noster obediat deo: quod est ex tota fortitudine uel virtu
te uel viribus deum diligere Ulterius quia fm Augꝰ. in libro de
perfectione iusticie: in plenitudine charitatis patrie: pceptum istud
impletur. scz Diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo ⁊c. nam
cum adhuc est aliquid carnalis concupiscentie nō omnino ex tota
anima diligitur deus videndum est ergo quō deus nobis precipit
quod implere in via non possumus. Maledict⁹ est enī fm Hiero.
qui dicit deum aliquid impossibile precepisse. Ad quod dicendū fm
sanctū Tho. in scda scde ubi supra q; implere preceptum cōtingit
dupliciter. Uno modo perfecte. ⁊ hoc est qñ pruenitur ad finē quē
intendit precipiens. Alio modo imperfecte qñ etsi nō pertingit ad fi
nem quē pretendit precipiens: non tñ recedit ab ordine ad finem quē
pretendit precipiens: sicut si dux exercit⁹ pcipiat militibus ut pu-
gnent ad victoriam hostis: ille perfecte implet preceptum: q; pugnādo

bostem vincit: qꝺ̄ dux p̄cipaliter intẽdit. Ille etiam iplet sed imperfecte cuius pugna etsi ad victoriã nõ ptingit: pugnat tñ sic: q cõtra disciplinam militarẽ nõ agit. Intẽdit aũt ꝛ̃ꝰ p hoc p̄ceptũ ut homo totaliꝫ ꝛ̃o vniatur: qꝺ̄ fiet in patria: qñ ꝛ̃us erit oia in oĩbus: ut dicit. j. Cozin. xv. Et ideo plene atq; pfecte i patria iplebitur hoc p̄ceptũ: in via ꝯo implef sed ip̄fecte mõ iam victo. Sed ꝓtra p̄dicta solet dici q frustra darek hoc p̄ceptũ: si ip̄ossibile esset adimpleri: p̄cepta enĩ dantꝫ ad dirigendos ꝺs in viam salutꝭ: vñ in p̄. xviij. ꝓceptũ dñi lucidum illuminãs oculos. Ad qꝺ̄ ñdetur: q ideo p̄cipiꝫ hoi ista pfectio q̃uis eã i hac vita nemo habeat ꝛ̃ cõmuni lege: q2 nõ recte currit: si quo currẽdũ sit nesciat: neq; q̃ currẽdũ ẽ sciref: si nullis ostẽderek p̄cepꝭ. Sz etiã hoc nõ videk ex toto sufficere: nã si sic: ꝺ nõ ꝛ̃eret vari p modũ p̄cepti: cũ nõ trek nisi solũ ad ostẽdendũ terminũ ad quẽ currit: ad qꝺ̄ sufficisset dicere: sicut Apls: Deꝰ erit oia in omnꝫ. i q̃bus ꝟbis Apls nõ ꝓcedit ut p̄cipiens: sed ut p̄nũcians. vñ salua semp sanctoꝝ reuerẽtia videk dicendũ: q hoc p̄ceptum ꝛ̃ dilectiõe ꝛ̃i nõ fuit impossibile ut impleref pfecte etiã in hac vita vniuersaliꝫ loquẽdo Impleuit etiã pfecte x̄ps istud p̄ceptũ: qñ fuit i hac vita: i q̃ fuit ꝛ̃us viator simul ꝛ̃us cõprehensor: ꝛ̃ iõ a p̄mo istanti sue ꝯceptionis ꝺ p̄ceptum i quo plenit tudo legis p̃m Apl̃m Ro. xiij. ca. ꝓsistit impleuit: cuiꝰ respectu p̄cipaliꝫ i lege p̃missum ẽ hoc p̄ceptũ tanq̃ possibile saltem p ipsũ x̄p̃m totaliꝫ adimpleri: per alios ꝯo impfecte ꝛ q̃si ꝑticipatiue: vñ tãto vnus pfecti⁹ alio implet: q̃to magis accedit per quãdã similitudinẽ ad pfectionẽ impletionis x̄pi: ꝛ̃ quo in Matꝫ. v. ca. Non veni soluere legem: ꝺ ad implere. ꝓtie enĩ ꝛ̃ ꝛ̃e loquendo totã legem ipleuit x̄ps: iplendo pfecte huiusmodi p̄ceptum: ut dictũ est. Nec mirandũ: si ꝓpter vnum singulare indiuiduũ p̄ceptum generale darek: q̃a dicitur Leuiti. xij. ca. Mulier si suscepto semine pꝛperit masculũ: que q̃dem ꝯditio: que intelligiꝫ cũ dicit: Si suscepto semine solum fuit apposita ꝓpter vnam singularem psonam. s. b̃eatã virginẽ: Nulla enĩ alia sine susceptione semis concepit ꝛ pꝛit: ꝛ similiter dicendũ ẽ in ꝓposito. Ulterius si queraꝫ circa p̄dicta p̄cepta cum p̄ceptũ ꝛ̃ dilectiõe ꝛ̃i sit simpliciter p̃mũ ut dictum fuit. ꝛ p̄ceptum ꝛ credendo vnitaꝛ̃ ꝛ̃i: ẽ p̃mũ ꝛ maxĩmũ respectu credendoꝝ: cur ista fuerũt ꝓposita ꝓꝰ i ꝛ̃ decalogi traditiõe: in quo p̄cipua legis p̄cepta traduntꝫ. Ad quod dicendũ: q hec questio fuit mota supra i additione supra Exo. xx. ca. spãliter circa p̄cepta charitatis. Ad quod fuit responsũ diuersimode p̃ varias expositiões. Opinio aũt que mihi saluo meliori iudicio in hoc rõnabiliter videtur: hec est: q p̄cepta ꝛ̃ decalogi data fuerũt ꝛ̃ notionꝫ quo ad itellectũ. ꝛ facilionibus quo ad affectũ ꝛ quia p̄ceptum ꝛ̃ dilectiõe ꝛ̃i, put i lege traditur. s. ut ꝛ̃us diligatur ex toto corde. ꝛ ex tota aĩa ꝛc̃. quod ip̄sum tam etiã iteriorẽ motum animi cum magna ꝓmptitudine: est difficilimũ seu ip̄ossibile nõ habenti charitatẽ: iccirco expꝛessio huiꝰ p̄cepti fuit rõnabiliter reseruata ad tempꝰ vltimũ totius doctrine mosaice. s. in xl. anno: i quo tempe postq̃ repꝛtijt p̄cepta ꝛ̃ decalogi i capitulo videlicet ime diate p̄cedẽti: p̃ter in ꝺ capitulo ꝓposuit eis tãq̃ aliqualiꝫ iã pfectis: hoc p̄ceptum ꝛ̃ dilectiõe ꝛ̃i p̃ extensũ: put plenꝰ videk ꝛ cõtinetur i p̄dicta additiõe: vide ibi. Item dicendũ ẽ ꝛ̃ p̄cepto imediate p̄cedenti. s. Audi isrl̃ ꝛc̃. in q̃ diuina vnitas traditꝰ cũ multiplicatiõe trinitatis psonarũ: ut dictum ẽ: qꝺ̄ q̃dem mysteriũ inẽ cetera que nobis p̃ fidẽ traduntꝫ altius ẽ ꝛ ineffabiliꝰ. Uñ nõ ꝛ̃cebat ut i p̃mis rudimẽtis ꝓꝰ rudi ꝓponeref: ꝺ fuit reseruatum vsq; ad vltimũ tempꝰ mosaice doctrine rõne p̄dicta. Sed ad hoc restat querendũ q̃re ista duo p̄cepta cum sint p̄cipua ꝛ dignissima nõ fuerũt tradita ꝓꝰ a ꝛ̃o imediate: saltem i hoc tempe. s. in xl. ãno: quãdo iam ꝓꝰ erat magis pfectus: ut dr̃ in p̄dicta additione. Ad quod dicẽdũ: q licet ꝓꝰ iam isto tẽpe esset quodãmodo aptior ad capienda diuina: nõ tñ sufficiebat ad ꝛ̃cem dñi audiẽdam: vñ dicitur supra i capꝰ p̄cedenti. Si enim audierimꝰ vltra ꝛ̃cem dñi ꝛ̃i nostri moriemur. Et ideo moyses pꝰ repetitionẽ ꝛ̃ decalogi i p̄cedenti capitulo abipso factam anteq̃ ista p̄cepta maxime exprimerent: introduxit narrãdo terroꝛ̃ magnũ quẽ ꝓꝰ habuerat i audiendo ꝛ̃cẽ ꝛ̃i, ꝛ quõ abipso moyse istanter ꝓtierunt dicẽtes: Tu magis accede. ꝛ audi: cũcta q̃e dixerit dñs ꝛ̃us nr̃ tibi loqueris ad nos: ꝛ audientes faciemꝰ ea. q. d. ista p̄cepta q̃ ista tim ꝓponenda sunt vobis ab ipso ꝛ̃o imediate ꝛ̃ buisse tis audire tanq̃ p̃ncipalissima legis diuie p̄cepta: ꝺ ad istantiã ꝛ̃ stram ut dictum ẽ ego fui inẽ medius inẽ ꝛ̃um ꝛ vos: ꝓut ista melius apparent intueri ea que legunt hic i lra inẽ repetitionẽ ꝛ̃ decalogi ꝛ tot̃ p̄ceptoꝝ ꝓpositionẽ. Cõsequẽter ut hec p̄cepta tam p̃ncipalia efficatius memorie cõmendarẽk: audiũ̃ rit: Erunt q̃ ꝟba hec q̃ p̄cipio tibi hodie. s. ꝛ̃ charitate ꝛ fide i corde tuo. Et narrabis ea filijs tuis ꝛ meditaberis ꝛc̃. exponik ꝓut i postilla.

In ca. xj. vbi dicit i postilla Circa p̃mũ sciẽdũ q̃ fertilitas ẽre ꝓmissionis ꝛ̃ pendet ex ꝛ̃ escensu pluuij ꝛc̃. Additio.

Hec expositio ꝟboꝝ quã hic videk postillatoꝛ approbare est solius ra. sa. Alij aũt q magis sũt auctẽtici tenẽt p̃mã expositionẽ q̃ plan⁹ cõsonat littere p̄cedenti ꝛ sequẽti. Ad qꝺ̄ sciendum q terra egypti multum cõmendak i scriptura ex amenitate: vnde Beñ. xiij. ca. terra egypti comparak paradiso dñi. q aũt fertilitas terre egypti plurimũ excedat fertilitatẽ terre ꝓmissionis satis patz ex gestis priarchaꝝ. Abraã enĩ ꝓpter sterilitatẽ terre ꝓmissionis ꝛ̃ descẽdit i egyptum: ut Beñ. xij. Et ꝛ̃ iacob ꝛ filijs eius. Beñ. xlvj. Et ratio ẽ: q̃a in terra que est irrigua spãliter ex magno fluuio: put est ẽra egypti: nõ ita cõtingũt sterilitates: sicut i ẽris que licet sint magis fructifere: nõ tñ possunt irrigari: nisi solũ ex sola pluuia celesti: que ꝛficiente aliqua pre anni ad hoc opportuna: statim sequiꝭ fames: cuiusmõi erat ẽra ꝓmissionis: q̃ nõ erat irrigua: vnde dicit i littera: Mõtuosa ẽ ꝛ̃ celo expectans pluuias. ꝛ ideo ex hoc inducit eos moyses ad timorem ꝛ̃i: quia terra illa ad quã ingressuri erãt frequenẽ indigebat beneficio diuino i pluuijs opportunis: ꝛ̃ quo dicit: Semp oculi illꝰ i ea sũt a p̃ncipio ãni vsq; ad finẽ eius. ꝛ sic fertilitas ẽre illius ꝛ̃ pendet ex obedientia mãdatoꝛum ꝛ̃i: vñ sequit: Si ergo obedieritis ꝛc̃. dabit pluuiam terre ꝟstre temporaneã ꝛ serotinã: ut colligatis frumentũ ꝛ vinum ꝛc̃. ꝛ infra p oppositũ: Iratusq; dñs claudat celũ ꝛ pluuie nõ descendant. ꝛ sic ex ꝓdictis iducit eos ad timorẽ dñi: tanq̃ frequentius indigẽtes beneficio diuino. s. pluuia ad necessaria vite habenda: q̃ si cõmorarẽk i egypto vbi talis frequẽtia nõ erat sic necessaria. Ad qꝺ̄ dicit ꝛ̃ terra ꝓmissionis: q est lacte ꝛ melle manãs nõ ꝓtradicit ꝓdictis: nam ꝺ intelligitur p̃ suppositis pluuia optima: put qualitas patrie requirebat. Replica.

In ca. xj. vbi postillatoꝛ exponens illud: Terra quã ingrederis nõ est sicut ẽra egypti adducit q̃rũdam iudeoꝝ expositionẽ dicentiũ q terra ꝓmissionis nõ ẽ sicut terra egypti. Sed illã expositionẽ abijcit rõnabiliꝫ ex lra: que dicit terrã ꝓmissam nõ solũ hic: sed ꝛ in multis alijs locis optimã lacte ꝛ melle manãtem: Burgeñ. aũt dicit illã abiectã expositionem cẽ maxime auctẽticam. ꝛ nitiꝫ soluere argumentum postillatoris dicẽtis: q terre ꝓmisse cõmẽdatio ꝛ̃ bet intelligi p̃ suppositis pluuia opportuna put q̃litas terre requirebat addẽs q fertilitas illꝰ ẽre ꝛ̃ pendet ex obedientia mãdatoꝝ ꝛ̃i: hoc enĩ etiã ꝛ̃um ẽt: quo ad singularẽ respectũ diuinũ erga illum ꝓpm̃ isrl̃itẽ: nõ est tñ ꝛ̃um ꝛ cõmuniꝰ accedẽtibꝰ: imo sic sp̄ fuit optima etiã ꝛ̃ pe incredulos. Uñ etsi filij isrl̃, ꝓpꝛ io obedientiã aliqñ passi sũt p̄uriã i ẽra illa: ꝺ nõ arguit sterilitatẽ ẽre: q̃a sic eoꝝ io obedientia punire potuit in egypto. ꝛ via toti inobedientia punita ẽ in celo. nec valent motiua q̃ Bur. p sua opione allegat. Pro cõmẽdatiõe enĩ egypti vltra ẽrã ꝓmissiõis allegat false Beñ. xiij. q egyptꝰ cõparak paradiso dñi: nã solũ illa portio q̃ ꝛ̃ egypto ꝛnit in segoꝛ cõmẽdat assimilãdo nõ paradiso: ut allegat burgeñ. ꝺ regioni circa iordanẽ: vide dñ falsã bur. allegationẽ nec gesta priarchaꝝ q̃ bur. ad idẽ allegat: pbãt q̃ itẽdit, abraã enĩ nõ ꝓpꝛ sterilitatẽ ẽre ꝓmisse pegrinabak i egyptũ: q̃a ut Act. vij. Deꝰ nõ ꝛ̃dit ei hẽditatẽ i illa ẽra: nec passũ pedis: ꝺ repromisit nã pegrinabak etiã p illas ꝛ aliας ẽras nũc ad oriẽtẽ ꝛc̃. Et nouissime ad meridiẽ: q̃ ẽra fuit, ꝓpinq̃ egypto ꝛ cũ cẽt ibi fames nõ, ꝓpꝛ sterilitatẽ ꝺ, ꝓpꝛ aliud accidẽs. ꝛ forte ut coiterexponi k, ꝓpꝛ, pbatio nẽ fidei abrae: vide i postilla quã sustinet burgeñ. Luc fuit in egytũ ꝺ enĩ sepꝛ ꝓtigit: q i ẽris tonis satis ꝓsiter se hñtibꝰ: fames ex pte ẽ i vna ẽra ꝛ nõ i alia ꝛ ecõuerso nec ꝛ̃ e iacob erat fertilitas i egypto q̃a ut dr̃ Beñ. xliij. septẽ ãni sterilitatis nõmẽ erãt i alijs ẽris ꝺ etiã i egypto: i q̃ nõ rõne fertilitatis terre ꝺ idustria ioseph seruauit frũmẽta ad vendẽdũ: p q̃ꝰ fuit iacob ꝛ familia eiꝰ. Rõ aũt quã ad idẽ assignat bur. potiꝰ ẽ ad oppositũ: q̃a magꝭ fluia ꝓter fluctias: ẽra sepꝛ cũcta ẽrena scẽtia exrescẽte inũdãtia absoꝛbit: ꝛ sterilitatẽ causant: ut patz circa renũ: altrã ꝛc̃. ꝛ forta sis ita fuit ꝛ̃ e ioseph i egypto quã plꝰ bur. magnificat q̃ suã natiuã patriã: sine tñ rõne ꝛ auctẽ. In ca. xv. vbi dicitur in postil. Ad hoc igitur amouendum septimꝰ ãnꝰ remissiõis i lege istitutus est ꝛc̃.

Additio.

Licet cõmuniẽ teneaꝫ apud ꝟboꝝ: q in anno. vij. totaliꝫ remittebantꝫ ꝛ̃bita: sic q etiã post trãsitũ illꝰ ãni septimi nõ possũt repꝛtẽ ea. Tñ ꝺ nõ videk rõni psonũ: q̃a sicut si

aliqs accomodaret primo suo pximiā: uel aliqō huiusmōi i anno vij. uel etiā ꝓpe finem āni: istati itrāte āno septimo erat remittēda qō videf contra equitatē iusticie: secundum quam homo tenetur reddere mutuum: vnde. ps. xxxvj. Mutuabitur peccator & nō soluet. nec valet dicere q3 hec remissio itelligif q ad ipotētes soluere tātū: put postillator videf dicere: tum q2 scriptura idistincte loqf dicēs: Cui vtef aliqd ab amico uel primo uel fratre suo repetere nō poterit. qa ān⁹ remissionis est dñi: nō distinguēs vt potēte uel ipotente tū qa ab ipotēte nō solū āno septimo: sed etiā alijs tēporibus nō erat vtbitū reptendū: vt enī infra Si vn⁹ vt frib⁹ tuis tc. ad pauptatē veuenerit nō iducabis cor tuum nec ꝓtrahes manū: sed apies eā paupi & dabis mutuū q eū idigere ꝓspexeris. vñ circa hoc aliē videf dicēdū. Ad qō sciēdū q3 i hebreo vbi nos habem⁹ Septio anno facies remissionē. ē qdā dictio q sonat subtractionē & est sensus q3 i toto āno septimo nō poterāt vbita repeti cui⁹ rō ē qa septim⁹ ānus erat sabbatū tre i quo nō licebat semiare agros: nec vindemiare nec colligere fruct⁹ terre sed oia q3 sponte nascebāt erāt cōmunia q̄busliber toib⁹: ut hr supra leui. xxv. vñ i tali tpe vtbat cessare exactio vbitor cessante collectiōe fructuū & reddituū sed sabbato terre. s. āno septimo trānsacto cū iā poterāt fras colere & fructus suos vnusq̄sq colligere: licitū erat vbita repetē. & etiā vbitor si esset potens tenebaf reddere: cui restitutio vbiti ptineat ad verā iusticiā. Ad hāc sniam facit qō seqf i lra: vt hac materia: Caue ne forte subrepat tibi impia cogitatio. & dicas i corde tuo: appropinquat septim⁹ ānus remissiōis. & auertas oculos a paupe fratre tuo nolēs ei qō postulat mutuū cōmodare Si enī i septimo āno fieret talis remissio: ut ꝑdicti itelligūt: q̄re diceref ipse cogitare ille a quo p mētē uel aliqō breue tps añ septimū annū mutuum postularet: si a mutuatiōe retraheref eū h iam nō cēt mutuatio: sz mera donatio q nō i tanta ꝑtitate solet dari: sicut mutuū. Facit etiā. p ꝑdicta snia qō. J. i eo. ca. dr: Cū tibi vēditus fuerit frat⁹ tu⁹ hebre⁹ aut hebrea ser annis seruiet tibi i. vij. āno dimittes eū liberū nō enī dimittebaf i āno sabbatino ēre: sed postq̄ seruierī p ser annos integros & iō reddēs rōnē quare dñs seruī nō vbet grauiē ferre hāc dimissionē dicit: Mercēs iuxta mercedē mercenarij p ser ānos seruiuit tibi. Ex q̄ patz q3 si post breue tps seruitutis ꝑciperef liber dimitti: cēt qd durū & graue: nō ergo min⁹ durū ē totaliē vbitū dimitte: cq̄ seruū emptū literare. qa tñ ista lex remissionis vbitorū sic itellecta: sicut hebrei itellexerūt ē itolerabilis: p quā penitus claudebaf via ad mutuādū: iccirco tbalmudici antiq̄ qōdam fecerūt statutū p qō lex ꝑdicta totaliē euacuabaf. & sic iplef dictū xpi Marh. xv. ca. Irritū fecistis mandatū dei ꝓpter traditiones vras.

In ca. xv. cū postillator remissionē vbitor Replica. veri⁹ dilationē i āno. vij. exponeret vt ipotētib⁹ soluē: sicut & supra exposuit Leui. xxv. Burgē. ibi & h dicit huiusmodi expositionē nō hre fūdamētū. p eo: qa ut dicit scriptura idistincte loqf vt potētib⁹ & ipotētib⁹. h dico saluo meliori iudicio: q3 fūdamētū expositiōis post. stat i recta rōne. rcā enī rō h exigit: ut potēs soluē soluat sine dilatiōe: nō enī sine fraude ad ānū remissiōis differret si soluere posset: q3 si nō posset: tūc potēs non esset. & sic seqref q3 potēs vt q casus: nō cēt potēs q ē ꝑdictio. vñ etsi lra loqf idistincte: oportet tñ ex rōne recta vt ipotētib⁹ spāliter itelligi: alias si potēs cēt ad soluēdū & differret: daref occasio nō mutuādi: imo & potēs i āno remissionis teneb af soluē: quis mutuās nō potuit rē suā aggrauāt exigē. Ille igif ānus erat. p ipotētib⁹: a quib⁹ nō potuit illo āno q̄cq̄ repti: nec p eos oportuit. ꝓpter ipotētia aliqd solui: potētes aūt & illo āno & illibet alio solutionē sine fraude differre nō potuerūt. Hec valet qō Burgeñ. dicit q3 ab ipotente nec illo nec q̄cūq; alio anno repeti vbitū posset: qa sic daref via paupib⁹ nō mutuādi sed solū paupes reciperēt p modū donationis: & seqref septimū ānū nō solū dilatiōis ee: sed totalis remissiōis: cui⁹ oppositum Bur. nitif oñdere hic ꝫ iudeos nec textus quē Burgeñ. allegat ē ad sui ꝓpositū: qa textus ille dicitor tpe mutuādū necessitatē patiēti: nō ꝓhibet reptionē nisi i āno. vij. q dicebaf remissiōis. p illo āno: q̄ cōpleto reptitio fieri potuit: ut batef a scholastica historia ponēte dr̄iam inē annū iubileū & remissiōis: i illo nāq; remittebāf vbita i isto differebāf. In ca. xvj. vbi dr i postil. Et i die. vij. qa collecta ē dñi dei tui. Additio

Quomō itelligaf festū uel cetus uel collecte dictū fuit in addi. supr. leui. ca. xiij. vide ibi. Replica

T qcqd Burgeñ. tangit. xvj. ca. de festo collecte vide correctorium. supra leuitici. xxiij. In ca. xvij. vbi dicitur postilla: Circa quod sciendum. q3 illud quod dicitur hic: Eū cōstitues. s. i regē: nō ē ꝓceptū nec simplex ꝓcessio. Additio

Receptū istud de ꝓstitutiōe regis nō ē pmissiue itelligendū ꝓut i postilla: sed ē simplex ꝓcessio cū ꝓditiōibus in lra scriptis. Nec seqf q3 si sit ꝓcessio simplex: tūc nō ꝓcessset ꝓpls isrl petendo regē: Hā ptierūt regē alie q3 fuit sibi ꝓcessū: nā ex hoc etiā q3 ille ꝓpls erat ꝓculiaris dei seqf q3 nō vetaret habē regē supr se: put ista āpli⁹ dño ꝓcedēte tractabunt i additiōe supra pmo regū. viij. ca. vbi postillator mouet qōnē vtrū filij isrl ꝓcauerūt ꝓtendo supra se regem. Replica.

In ca. xvj. vbi postillator lram de cōstitutione regis dicit nec sonare ꝓceptū: nec simplicē cōcessionē sed pmissionem Burgeñ. dicit ee ꝓceptū & simplicē ꝓcessionē cū ꝓditionibus i lra positi. Et videf Burgeñ. duplicē itrare ꝫdictionē: cū. n. scōm eū sit ꝓcessio: nō erit ꝓceptū: ipse tñ dicit ee ꝓceptū cum tñ nullū verbū ꝓceptorū nec ꝓcepto eqpollēs in lra ponaf. Et cū dicē ee ꝓcessionē simplicē videf ꝫdicere ei qō dicit ꝓcessionē sub ꝓditionib⁹: ꝓditionata. n. ꝓcessio simplex dici nō pōt. vñ intuēdo lram & postillatoris iutētionē occurrit q3 passus iste de regis constitutiōe sit ꝓnostic⁹. & huic ꝓnostico addit ꝓceptū negatiuū de nō ꝓstituēdo extraneo & cete negatiue i lra posite de nō multiplicādo vxoribus & eqs tc. Illa. n. sola sonāt ꝓcepta: sed nō ad intētionē Bur. Et qa Burgeñ. hāc mām remittit ad ꝑmi regi. viij. videtur ibi larum correctoriū. In ca. xviij. vbi dr in postil. Ista tñ auctoritas

Principaliē intelligif de dño nr̄o ihū xpo Additio. j. Dc qō dr hic: ꝓpham suscitabo eis singulariē de xpo itelligendū ē & nō de alio. ꝓpha si series lre bñ ispiciaf. Ad qō sciendū: q3 i h loco aliē est intelligendū illud qō dr ꝑ: Prophām de gēte tua & de frib⁹ tuis sicut me suscitabit tibi dñs de tu⁹ ipsū audies. Et aliē intelligēdū ē qō loco scōo dr: Prophām suscitabo eis de medio frat⁹ suor sicut tui. & ponā verba mea i ore ei⁹ tc. Oz enī dr ꝑ Prophām de gēte tua intelligif de iosue & alijs sequētib⁹ ꝓphis. put i glosa inclineari br: Oz aūt dr scōo Prophētā suscitabo eis tc. itelligif de xpo tātū. put etiā i glo. inclineari br: Ratio aūt hui⁹ diūsitatis patz ex ptinuatiōe vtriusq; verbi ꝑdicti ad ea q̄ statim añ dicunf: nā scōm Hylariū. itelligētia dictor ex causis ē sumēda dicendi. In ꝑmo enī loco itēdebat moyses iducere ꝓplm ad h: q3 futura ꝓtingētia & alia b⁹ mōi quorū noticiā hre ꝓuenire ꝓpls pōat: nō q̄reret scire ab ariolis seu phitōib⁹ & h⁹ mōi: sic alie gēres q̄rebāt Promittebat. n. eis q3 talia q̄s oportuisset potuissent scire p reuelationē diuinā. s. p ꝓphām de ꝓpria gēte: cui de⁹ ea reuelaret. & sic sine pcō scirēt illa: & h est qō dr i ꝑ loco: Perfect⁹ eris & absq; macula cū dño deo tuo. h ē dicē hāc ꝓfectionē. s. sciēdi absōdita absq; macula. i. sine pcō: hēbis cū dño deo tuo. Et statim declarat de qb⁹ h loqf dicēs: Gētes iste q̄rū possidebit⁹ trā: augures & diuinos audiūt: tu aūt a dño deo tuo aliter institut⁹ es. s. ad hñdū noticiā de talib⁹ absōditis: & h qa ꝓpham de gēte tua & frib⁹ tuis suscitabit tibi dñs de tu⁹. s. p quē poteris scire ꝑdicta cū oporteat & ꝓiter addit aliud qōdāmō silē dicēs: Et ptisti a dño deo tuo i oreb tc. in quo loco inducit aliū casum a primo in quo requiritur ꝓpheta in populo scilicet ad habendum noticiam de lege diuina. & de preceptis eius ad hoc: ut vita ꝓbi ordinaretur scōm legem diuinā. & de h dicit: ut ptisti a dño deo tuo i oreb. i. nō solū ꝓuidebit tibi de⁹ tc. ꝓpha reuelāte tibi ꝓtingētia. & h⁹ mōi absōdita: q̄ alie gētes p diuinos & argures conāf scire: sz etiā qō āpli⁹ ē ꝓuidebit tibi de. ꝓpha. q̄ absq; error ꝓturbāte docebit te diuinā legē qō ad nullū ꝓpham de. te. ꝓtinuit nisi ad solū moysen q̄ fuit legislator de. te. & h ē qō dr: Et ptisti a dño deo tuo i oreb tc. Ibi. n. qa populo nō poterat sustinē auditū tribilis vocis dñi: nec videre ignē maximū ibidē ocurrētē: nō ad noticiā legi habēdā ptierūt mediatorē p quē legē diuinā trāqlli⁹ & familiari⁹ perciperēt: put. s. Exo. xx. ca. qō fuit sibi ꝓcessū: vñ dicit h i lra: Et ait dñs ñr̄: Bñ oia sūt locuti: ꝓpham suscitabo eis tc. qō nō itelligif de ipso moyse: qa suscitat⁹ erat: nec etiā de alio ꝓpha de. te. cū null⁹ eor fuit suscitat⁹ ad vādā legē: vñ oportet q3 itelligaf de xpo quē suscitauit dñs de medio frat⁹ suor. s. de semie dauid: put in glo. de q̄ dicit: Sicut tui tc. s. de⁹ voluit de q̄ ylteri⁹ dicit: Qui aūt ꝓba ei⁹ q̄ loqf in nomine meo audire noluerit: ego vltor existā. iuxta illud mar. vltimo: Qui aūt nō crediderit ꝓdēnabif tc. Añ ad istā auctē mosaicā referēda sūt ista Job. v. ca. Si crederet⁹ moysi credētis forsitā & mihi de me. n. ille scripsit. s. nt mihi credētis: nō tñ legif i toto ptractu ecclie q3 moyses ꝓcipet ut crederet xpo: nisi i h loco tñ.

In eodem ca. xviij. vbi dicif in postilla: Et ideo imolatio i excelsis erat dispensabilis. Additio. ij.

Quidam expositores hebreoꝝ dicũt q̃ vro ꝓphe credendũ est: qñq̃ ut fiat aliq̃d qd̃ est ꝓhibitũ: qa malum: dũ tñ nõ asserit hoc cẽ licitũ simplicit: ꝛ ꝓtũc ex eã emergẽte. ⁊ hoc modo dicũt q̃ helias i monte carmeli imolauit asserẽs ex pte rei q̃ tũc illa imolatio erat fiẽda: sed nõ alias. Si aũt ꝓhibita asseret: q̃ aliq̃d i lege ꝓhibitum eẽt licitũ simplr: etiã si eẽt de his que fiũt mala q̃a ꝓhibita: tũc eẽt occidend⁹: ꝑt supr. i ca. xiij. Facit p hac opinionẽ q̃ oseas accepit mulierẽ adulterã iussu dñi. ⁊ sec. iij. ⁊ tñ manifestũ ẽ q̃ adultera ẽ de his q̃ fiũt ꝓhibita q̃a mala.

In ca. xviij. vbi postillator ꝓtractãs illud Replica. Propterea suscitato ⁊c. dicit ꝑncipalit dici de dño nostro ihu xpo. Burgẽs. dicit dẽ dici tñ de xpo non de alijs. allegat ad id glo. ꝛ burgẽs. ad dictũ suũ falsũ false allegat glo. nã glosa interlinearis exponit de xpo sine exclusione. glosa autem marginalis expõit de alijs: ꝑncipalit tñ de xpo. Nec rõnes Bur. valẽt. Nã ꝓma q̃ rõne ꝓbi futuri tpis. ſ. suscitato: de moyse iam suscitato dicit: intelligi nõ posse. Ita dico q̃ verbum futuri tpis. ſ. suscitabit: de iosue iã suscitato nõ possit intelligi: de q̃ tñ Burgẽs. exponit. Respõdeo igit q̃ talia ꝓba significãt q̃ vltra ꝓphẽticas illustratiões iam factas alias supaddat. Sic igit de moyse ⁊ alijs successorib⁹ intelligũt recte ad lrãm q̃uis ꝑncipalitur de xpo. Nec scda rõ Burgẽs. valet cũ dicit q̃ nullus ꝓphẽta alioꝝ a xpo suscitatus fuit ad dandã legem: q̃a lra nõ dicit suscitato legislatorem ꝓphẽam q̃ audiri debuit: non dr̃ ut legislator: sed ut verborum dei annũciator. In ca. xx. vbi dicitur in postilla: Q̃m lignum ⁊ non homo. Additio.

In hebreo nõ est aliqua negatiua expssa: ꝫ dicit Lignũ ẽ homo qd̃ varie exponit ab expositorib⁹ hebreoꝝ: sed trãslatio nra ꝓposuit illa verba interrogative ut intelligerent sic: Nũq̃d lignũ ẽ ho. ſ. ut fugiat a te. q. d. lignũ nõ ẽ bõ. ⁊ ista trãslatiõis nre ꝓsonat verbis: q̃ hic ponũt i hebraico: si intelligãt admirative: ut dicendo: Nunq̃d lignũ ẽ bõ qd̃ satis lre hebraice ꝓsonare potest. In ca. xxj. vbi dicitur in postilla: In hebreo br̃: Vilificatio dei est suspẽsio. Additio.

In hebreo br̃. Maledictio dei ẽ suspensus: ad qd̃ assignat ab hebreis duplex rõ. Una ẽ ipsi⁹ Ra. sa. quã postillator ꝫ assignat. alia ẽ q̃a null⁹ suspendebat i ligno apud eos nisi blasphemus ⁊ idolatra, ⁊ iõ si diu remaneret suspẽsus daret occasio hominib⁹: ut loquerẽt de blasphemia illa uel idolatria. Que q̃dẽ peccata erãt abominabilia q̃ nolebat deus q̃ noiarent: iuxta illud apli ad eph. v. ca. Fornicatio aũt ⁊ omis immũdicia nec noiet̃ i nobis ⁊c.

In ca. xviij. vbi dr̃ in postilla: Circa ꝑmũ sciẽdũ q̃ i de. le. ⁊c. Sentẽtia saluatoris de cã legitima repudij ẽ Additio. j. verissima. put lra testat. nã vbi nos hmus ꝓpe aliquã feditatẽ: in heb. br̃ q̃e aliquã turpitudinẽ qõ qd̃ dictũ ſ eadẽ forma ponit. ã. leui. xviij. vbi de adulterinis ⁊ incestuosis coitibus agit. Ex q̃ ꝑz de nullo mõ licebat repudiare uxorẽ: nisi q̃e buiusmõi turpitudinẽ q̃ fornicationẽ icludit: Talmudici ꝛo q̃ pharisaicã doctrinã sectãtes sepe irritabãt mãdata dei, ꝓpter traditiões suas: ut Matth. xv. In tñ deuiauerũt a veritate i hoc loco: q̃ secũdum cõem falsam eoꝝ doctrinã, ꝑ solo libitu voluntatis uir posset repudiare uxorẽ: ⁊ sic inoleuit usus uel abusus pnitiosus vsq̃ ad hodiernũ diem inter eos: qõ ꝓstat manifeste cẽ ꝫ diuinã legẽ. Nec obstat qõ dr̃ malach. iij. ca. Si odio habueris eã dimitte eã. Nã hoc est intelligẽdũ de odio causato scom formã mosayce legis in presenti capto ꝓtentã. Ipse enim malachias i fine sue ꝓphetie cõcludit: Memento legem moysi. In eo. ca. xxiij. vbi dicit in postilla Ad maiorẽ intellectũ eoꝝ q̃ dicta sũt. Additio. ij.

Circa qõnẽb motã ꝑ postillatorẽ. ſ. an repudiatio uxoris eẽt illicita i de. le. sũt due opiones ꝑncipales: q̃ꝝ illã tenet q̃ coius tenet. ſ. q̃ repudiũ nũq̃ fuit licitũ: sed ꝑmissũ ad euitãdũ mai⁹ malũ. ſ. uxoricidiũ: q̃ qd̃ ꝑmissio nõ facit licitũ sic tradere ad usurã nũq̃ fuit licitũ etiã alieno cum sit ẽ nãm: scom ꝓbm in. v. ethicoꝝ. Licet fuerit ꝑmissũ ad euitãdũ mai⁹ malũ. ſ. ne fenerarẽt fribus. ꝫ ẽ alia opio qnã q̃dẽ tenẽt. ſ. q̃ repudiatio uxoris fuit licita i de. le. ex ꝑmissione diuina. Que q̃dẽ opio scda: licet nõ sit coiter tenẽda: videtur tñ saluo sp meliori iudicio magis ꝓsona lre ⁊ rõni: qõ ꝑz ꝑ sic. Nã lex dei⁹ q̃uis grãm nõ cõferret: tñ ad hoc data erat: ut pctm ondẽret: ꝑm aplm ad Ro. vij. ca. Peccatũ nõ cognoui nisi ꝑ legẽ. Si igit repudiare uxorẽ sp fuisset peccatũ: hoc saltẽ ꝑ legẽ aut ꝓphas ondi debuisset. vñ Isa. lviij. Annũtia pplo meo pctã eoꝝ. Si enim aliq̃ q̃ necessaria sũt ad salutẽ nũq̃ eis nũciata fuissent: excusabiles fuissent iuxta illud saluatoris Joh. xv. ca. Si ego nõ venissem. ⁊ eis locut⁹ nõ fuissem: pctm nõ haberent. ꝫ ꝓstat q̃ repudiationẽ uxoꝝ fuisse pctm nunq̃ eis fuit ꝑlegem nec ꝓphas idicatũ ⁊c. Si aũt ꝫ hoc dicatur q̃ repudiationẽ uxoris cẽ illicitã hr̃ de iure naturali: eo q̃ inseparabilitas mrimonij ẽ de iure nãe. put postillator irẽdit ꝓbare sup Matth. xix. Et iõ nõ fuit opus ut denũciaret ꝑlegẽ ⁊ ꝓphas: Juxta illud apli. j. ad corinth. xj. ca. Nõne natura docet vos. hoc nõ videt valẽ. nã ea que sũt de lege nãe plenarie tradũt i lege ⁊ euãgelio. ⁊ sic expnit illud qõ dr̃ i decretis. d. j. q̃ ius nãle est. quod i lege ⁊ euãgelio cõtinet. put scus Tho. i ꝑma scde. q. xciij. arti. iij. i rñsione ad ꝑmũ argumentũ exponit: ꝫ repudiationẽ uxoris cẽ illicitã: nõ tradit in lege: sed ꝑt⁹ oppositũ ut i ptica. Sisr nec i euãgelio: ꝫ ꝑt⁹ oppositũ Nã Matth. xix. dr̃: Quicũq̃ dimiserit uxorẽ suã nisi ob fornicationẽ. ⁊ aliã duxerit mechat. Ex q̃ plane intelligit a ꝛrio sensu q̃ q̃ dimiserit uxorẽ suã ex cã fornicatiõis ⁊ aliã duxerit nõ mechat. ex quib⁹ patz q̃ inseparabilitas mrimonij nõ ẽ de iure nãe i lege ⁊ in euãgelio ꝓtẽto de q̃ tñ sup. Matth. xix. ca. ꝛco duce ãpli⁹ videbit: vbi postillator de ꝫ large tractat. Itẽ illud q̃ de⁹ i lege sua nõ solũ expsse mãdat fieri: sed etiã dat modũ ⁊ formã quõ fieri debeat: nõ est intelligendũ ꝓcessũ fuisse ꝑ modũ pmissionis alicui⁹ illiciti. vñ in argumẽto a sili qõ deducit postillator de usura pmissa alieno: de nõ dedit modũ ⁊ formã: quõ hebre⁹ daret pecuniã alieno ad usuram: sed solũ dixit: nõ trades fratri tuo ad usurã sed alieno: Sed ꝫ nõ solũ deus mãdat seu pmittit fieri repudiũ: ꝫ etiã dat certã formã repudiãdi dicẽs: Scribet libellũ repudij. Ex q̃ hr̃ q̃ repudiũ debet dari i scriptis a viro i manu uxoris. ⁊ seq̃tur. Dimittat ea de domo sua. Ex q̃ hr̃ q̃ de ceto nõ debet cohabitare cũ ea: talis ergo ꝓcessio simplicit ẽ tenẽda ẽ licita: de⁹ enim licet aliq̃ mala pmittat nõ tñ dat modũ ⁊ formã quõ talia fiãt. Itẽ si repudiũ eẽt illicitũ i veteri lege: tũc facto repudio i lege ꝓtẽto: adhuc remanerẽt vinculũ mrimonij inter repudiatẽ ⁊ repudiatã: incõuenient q̃ de⁹ pmitteret: q̃ repudiata posset alteri nubẽ: cũ ꝑm⁹ eẽt sp ver⁹ matr⁹: etiã p⁹ repudium q̃ tñ in lra manifeste videt pmitti: ut ꝑz ꝑ̃s ca. ituẽti. Itẽ posito q̃ de victamie iuris nãlis eẽt inseparabilitas mrimonij: put postillator ꝑsupponit: licet min⁹ vere: ut patebit i additiõe. ã. Matth. xix. hoc nõ obstãte repudium eẽt licitũ i veteri lege: eo q̃ fiebat de mãdato expsso dei. de⁹ enim. n. pot mrimonia cõiũgere ⁊ dissoluẽre. put sibi placet: sic ipsemet postillator dicit i hac eadẽ materia: solutione singulariter ad secũdũ argumentũ excusando abraã de ꝫ q̃ emisit agar: eo q̃ illa emissio fuit facta de mãdato dei. put i postil. Cõstat aũt q̃ idem de⁹ ẽ qui mãdauit abraã dimittere agar vxorem suã. ⁊ q̃ mãdauit ꝑ moysen dari libellũ repudij i casu ꝑlegem determinato. Consimiliter hec opio auctoritate Chrysostimi plane intellecta. dicit. n. q̃ apctõ abstulit culpã legislator q̃n ꝑmisit repudiũ. Auctoritas enim quã postillator iducit i ꝛriũ de dicto saluatoris Matth. xix. vbi dicit: q̃ libell⁹ repudij concessus ẽ a moyse ꝓpter duriciam cordis eorum: nõ cõcludit suum ꝓpositũ: Pro q̃ sciẽdũ q̃ lex vetus scõm aplm ad hebre. vij. neminẽ ad pfectũ adduxit: cuius causa non fuit ex parte dei legem dantis: cum dei pfecta sint opera: ut infra. xxxij. ꝫ ex ipsa perfectione ꝓpria cui lex dabatur: ⁊ sic intelligitur: Propter duriciã cordis vestri. ſ. ꝓpter ineptitudinẽ vestrã ad capiẽda pfecta seu sublimia mãdata: qua ꝓpter mlta ptinẽtia ad pfectionẽ nõ ꝑcipiebãt in ve. le. q̃ tñ precipiũt in noua. vñ saluator Matth. v. ca. Audistis q̃ dictũ ẽ antiquis: Nõ occides ⁊c. Ego aũt dico vob: q̃ omis q̃ irascit fratri suo reꝰ erit iudicio. Constat aũt q̃ q̃ irascit fri nõ ẽ trãsgressor alicui⁹ ꝑcepti de. le. ꝫ noue tñ. Similr̃ intelligẽdũ ẽ de repudiatione uxoris q̃ i lege veteri erat licitũ: nõ aũt i lege noua i q̃ matrimoniũ ẽ inseparabile. vñ illud dictũ Matth. xix. Qui dimissã duxerit mechat. ꝓprie intelligẽdũ ẽ scom legẽ nouã christi. Et iõ discipuli audiẽtes bui⁹mõi indissolubilitatẽ mrimonij: q̃si de q̃dã nouo alias inaudito dixerũt. Si ita est cã vris cũ uxore nõ expedit nubere. Circa qõ attẽdẽdũ: q̃ est quedã rõ speciali⁹ in mrimonio q̃ rõe in veteri lege separatio erat licita: nõ ãt i noua lege: quã rõem sanct⁹ Tho. i ꝑma scde. q. cij. arti. v. in rñsione ad ẽciũ argumẽtũ ponit: vbi sic dicit: Mrimoniũ fuit quidẽ i veteri lege, put erat i officiũ nãe: nõ aũt, put ẽ sacramentũ cõiũctiõis christi ⁊ ecclie: q̃ nõdũ erat facta: vñ in veteri lege dabat libell⁹ repudij: qõ ẽ ꝓtra sacramẽti rõem. hoc ille. Ex dictis faciliter excludunt̃ solutiones postillatoris ꝓ ꝓxima opinione hic posite. Nã ꝓma i qua dicitur: q̃ vnitas uxoris in de. le. fuit ꝑtermissa ꝓpter maius bonũ. ſ. mltiplicationẽ, plis: non videt valere: Nam secũdum apostolũ. Romañ. iij. ca. Nõ sũt facienda mala ut eueniant bona. Constat autẽ scom ipm postillatorẽ q̃ pluralitas

yrozū est ve se mala: tanꝫ ꝯ legem naturalē facta. In b aūt ꝙ vl
terius intēdit i eadē solutiōe dicere. s. ꝙ repudiū ve se ē malū. vñ si
ꝓcedatur ꝓter maī malū vitandū nō facit illud licitū: ꝑsuppo-
nit falsū: nā repudiū i veteri le. vterminatū fuit licitū ⁊ bonū sal
tem durante tpe veteris legis: ut dictū est. Ad hoc qō dicit i ꝛtia
solutione ꝙ aliqđ est illicitū qō tū lege ꝓmittit oſtēdit vno modo
ꝙ ꝓbam a spū sancto loquentē dicendū ꝙ hoc verū ē: ⁊ isto modo
nō oſtēditur ꝙ aliquē ꝓbam a spū sancto loquentē ꝙ repudiū fuis-
set illicitū: sed potius oppositū: ut patet. Malach. iij. ca. vbi dicit
Si odio habueris eam dimitte eā. nihil excipiēdo: sed idistincte lo-
quēdo: qō equalet vniuersali locutioni: put ipse postillator ibidē
allegat: Ee alio ꝓ modo quem ibidē ponit ad oſtendū ꝙ repu-
dium sit illicitū: eo ꝙ null⁹ eoꝝ q̄ cōmendāt i scriptura legit repu
diū fecisse ⁊c. parū est curādū tum qa nō est necessariū ꝙ ve oib⁹
licitū legat ꝙ sancti talia fecerūt. Eius enī cerui licitus ē secūdū
legē ut leui. ij. nō legitur ꝙ aliqs sanct⁹ ceruinas carnes comedis-
set: tū qa habuisse plures vxores multi sancti legūtur in ve. te. qō
tñ aliquā scpabilitatē mrimonij i cludit: cū vir bñs plures vxores
carnē suā i plures dividat: ꝛ illud: Erunt duo i carne vna Ratio
aūt postillatoris i tertia solutiōe ꝓsupponit ꝙ i repudio vxoris p-
mittit minus malū ad vitandū mai⁹: qō ꝓsuppositū: ut dictū ē nō
est vez. nā i repudio tpe legis nō ꝓmittit aliqō malū ut dictū ē: ꝫ
potius ꝓcedit aliqō bonū: nō tñ ita pfectū: ut i lege noua: i q̄ perfe
ctiori modo mrimoniū datur. s. nō solū i officiū nature: sed etiā i
sacrm ut dictū est. Et notandū ꝙ ꝑm sanctū Tho. i. iiij. dist. istius
qōnis vtraqꝫ ps potest teneri. ꝙ vtraqꝫ enī ꝑte arguit ⁊ soluit: li-
cet attēdenti mentē suā ibidē ꝓmā opinionē sustineat tāꝫ magis
cōmunē: secūdā ꝓ tāꝫ ꝓbabiliorē. In eodē ca. videlicet. xxiij.
vbi dī i postilla: Jō q̄ vult tenere opinionē aliā q̄ mitior videt ⁊c.
On solū alia opinio ē mitior ꝫ etiā iustior Additio. iij.
⁊ tutior: dicit enī ꝺ. Exo. xxiij. ca. Justū ⁊ innocentē non
interficias. qō ē speciali⁹ ꝓceptū quod dirigit iudicib⁹ nec
habet aliquā exceptionē i lra: nec i auctib⁹ scōꝝ doctoꝝ.

Replica.

TM ca. xxiij. vbi postillator disputat de libello repudij ⁊
diuortio sicut ⁊ Scotus circa quartum sententiarum. ⁊
coiter doctores: solus Burgeñ. cū sancto Thoma se. pca
citer determinat ad ꝙē minus ꝓbabilē: volēs ꝙ i veteri lege repu-
dium erat nō mō licitū: ꝫ etiā a deo ꝓceptū expresse: ut ēmis eius
vtar. ⁊ hoc in odiū puto postil. nitif multis vijs ꝫ ꝓfirmare ⁊ ꝙē-
dit rōnib⁹ postil. i ꝛtrariū factis rñdere. Et q̄uis hic de his lōgā
faciat digressionē tñ Matꝫ. xix. resumit ⁊ qđā alia addit: ibi Di-
de vtriusqꝫ digressiōis satis latū cozrectoriū.

In ca. xxvj. vbi dī i postilla. Uētilabit ꝙ quia sacerdos suppone
bat manus suas ⁊c. Additio.

MAhac ventilatiōe sacerdotis ꝓprie faciebat signū crucis
put fuit dictum supra leui. vij. i addi. qđā

In ca. xxviij. vbi dī i postil. Quē si audire noluerit. Additio
Maledictiones hoc ca. cōtente nō solū sūt cōminatorie: sed
etiā ꝓphetice: qa oēs ꝓtigerūt illi ꝓ'o i sequētib⁹ tpib⁹: ꝫ
notandū ē: ꝙ sicut dictū fuit supra leui. xvj. i additiōe scōa:
vbi alie maledictiones ponunt: q̄ cōtrētis i hoc ca. multū assimulant
ibidem satis fuit expositū Maledictiones ꝓ in hoc capꝫ ꝓtēte pti-
net ad babyloniā captiuitatē: put
net ad hodiernā captiuitatē iudeoꝝ: quā ipse romanā vocāt: eo ꝙ
fuit p romanos ꝯcepta: p q̄s etiam ꝓsūmata fuit vastitas tēpli se-
cūdi. ⁊ ciuitatis ir'lm. ⁊ status eoꝝ destruct⁹: put p Daniel. ix. ca.
fuit ꝓnūciatū. Qe aūt huiusmōi maledictiones ꝓprie i b capꝫ
ꝓtente ptineāt ꝓncipalit ad hodiernā captiuitatē iudeoꝝ: patz ex
multis: ꝫpāliter ex octo q̄ sequūt. Primo qa i hoc capitulo nō assi-
gnat tanꝫ cā ꝓcipua destructiōis eoꝝ pctī idolatrie: sicut i alijs
maledictiōibus i ꝑdicto capꝫ leuitici ꝓtentis. Cui⁹ rō est qa i tē
plo secūdo nō icurrerūt pctā idolatrie: ꝫ solū assignatur hic ut cā
destructiōis hoc qō dī. s. Qr si audire nolueris vocē dñi dei tui: ut
cūstodias ⁊ facias oia mādata eī⁹ ⁊c. qō qđem pctm i hoc loco ex
pressū: qō oia mādata legis cōprehēdit: ꝓprie icurrerūt iudei i vl
timo tpe templi secūdi: ⁊ spāliter tpe xpi q̄ eos redarguēs dicebat:
Nōne moyses dedit vobis legē. ⁊ nemo ex vobis facit legē: ut dī:
Job. vij. ca. q̄ qđem icrepatio manifeste ꝓcedat cū cā bui⁹ destru
ctiōis ad dicta. Secūdo b patz ex ꝓgressu vtriusqꝫ destructionis
seu captiuitatis ꝓma enī destructio eoꝝ fuit paulati seu partibiliē
quia ꝓmo ꝙ assyrios: ut iij. Reg. xv. ca. vbi dī: ꝙ tpe phacee regī
isrl Teglatphalasar rex assur cepit galaad ⁊ galileā ⁊ totā terrā
neptalim. ⁊ q̄sdā ciuitates regis isrl ⁊ trāstulit eas i assyrios. Po-
stea ꝓ tpe oēe filij bela regis isrl. Salmanasar rex assyrioꝝ acce-
pit samariā. ⁊ trāstulit binc isrl i assyrios in̄ fluuiū goçā: ut i. iij.
Reg. xvij. Postea ꝓ tpe eçechie regis iude senmacherib rex assy-
rioꝝ accepit omnes ciuitates munitas regni iude: ut patz. iij. Re.
xviij. Postea ꝓ tpe ioachi regis iude nabuchodonosoꝛ rex babylo-
nie transtulit ioachin ⁊ matrē eius ⁊ oēs ꝓncipes iude i babyloniā
ut. iij. Reg. xxiij. quā qđē destructionē seu trāsmigrationē sic p-
tibiliter factā vidēt sonare ꝓba i predicto capꝫ leuitici ꝓtēta vbi
dī: Si aūt nō obedieritis mihi: addā correctiones. ⁊ infra: Si aūt ābu-
lauerit is ex aduerso mihi: nec audieritis me addā plagas vrās ⁊c.
que ꝓba ⁊ similia vlteri⁹ repetunt i q̄ resignat: ꝙ i variis modis ⁊
tpib⁹ illa destructio erat fieda: iuxta illud Dañ. ix. ca. q̄ de captiui
tate babylonica dicebat: Distillabit dñs maledictionē q̄ scripta ē
i lege moysi: put ibidē exponit. In maledictiōib⁹ ꝓ in hoc capꝫ
ꝓtētis nihil huic simile ponit: in quo notat: ꝙ destructio de qua
hic loqtur: nō ptibiliter ⁊ p diversos reges: ꝫ q̄si i vno semel ⁊ ꝓti
nuatim p eandē gentē erit ꝓsūmanda Tertio patz ex hoc ꝙ i male-
dictiōib⁹ ꝓtētis i leuitico dī: Vos aūt dispgā i gētes. quod ipletū
fuit: cū fuerūt dispsi i chaldea. pſia ⁊ media. ⁊ huiusmōi ꝓuinc
regionib⁹ tpe captiuitatis babylonice: ꝫ in hoc capꝫ dī: Dispdet
te dñs in oēs ꝓpos a sūmitate terre vsq ad ēminos ei⁹: qō ipletū
fuit tm̄ in hac captiuitate: i qua p oia mūdi climata sūt dispersi
Quarto patz ꝓpositū ex pte durationis vtriusqꝫ captiuitatis. s.
babylonice ⁊ hodierne. Prima enī durauit p. lxx. ānos Vere. xxix.
ca. Nō qđē tēp⁹ fuit equale tpi: q̄ nō seruauerūt sabbata sua ⁊e
cunctis diebus solitudinis sue ⁊c. put ibidē fuit expositū in addi-
tiōe secūda. Duratio aūt captiuitatis hodierne excedit nō solū tps
sabbatoꝝ: ꝫ etiam totū tps durationis vtriusqꝫ tēpli: vñ i hoc ca.
quod respicit hodiernā captiuitatē nō designat: nec innuit aliqō tē-
pus determinatū bui⁹ durationis: Quinto patz ex hoc ꝙ maledic-
tiones ꝓtēte i leuitico capꝫ supradicto terminātur i cōsolationē cū
ibi dī: Recordabor federis mei iacob ⁊c. ⁊ ēe q̄ memor ero. s. ad
hoc ut ite habitarēt i ea. ⁊ i fine ad oñendū ꝙ etiā post illā capti
uitatē erit sub diuino cultu sicut antea. subdit ibidē finaliē: Et re
cordabor federis mei ꝓtiniq̄ eduxi eos de terra egyptiū cōspe-
ctu gētiū: ut eēm deus eoꝝ ego dñs de⁹: i quo manifeste oñditur
ꝙ illa captiuitas erat ēminada i ꝓsolationē: sic ꝙ deus dēret eos
i ꝓpm sicut antea. Maledictiones ꝓ ꝓtente i hoc capꝫ nō ēmina
tur i aliquam ꝓsolationē: ꝫ potius videnē terminari i quadā pessi-
ma maledictiōe: q̄ cōtingit eis vltimo tpe tēpli secūdi. s. ꝙ fuerūt
deducti i egyptū ⁊ alexandriā i classib⁹. ⁊ hoc p titum ⁊ vespasianū
⁊ ibi fuerūt itanta vilitate venūdati. qa nō erat q̄ emeret: ut dī in
historia iosephi: de quo dicit hic: Ibi venderis i seruos ⁊ ācillas: ⁊
nō erit q̄ emat. ⁊ post illā finalē maledictionē statim subdit: hec
sunt ꝓba federis q̄ ꝑcipit dñs ⁊c. Et quo patz ꝙ huiusmōi capti-
uitas de qua i hoc capꝫ loquit nō erat terminānda i aliquā ꝓsola-
tionē: nam de destructiōe ciuitatis ⁊ tēpli secūdi de quo Dañ. ix.
ca. dī: Et finis eī⁹ vastitas. ad designādū ꝙ nō erat i destructione
tēpli secūdi spectāda aliq̄ ꝓsolatio restitutiōis. Sexto patz ꝓposi
tum ex hoc qō dī i hoc ca. Deducet te dñs ⁊ regē quē ꝓstituas sup
te in gentē quā ignoras tu ⁊ prēs tui: qō impletū fuit cū herodes
rex eoꝝ tpe templi secūdi fuit ductus romā vbi erat gēs quā igno
rabant iudei ⁊ patres eoꝝ: nusq̄ enī legit ꝙ priarche seu ꝓphete uel
ꝓphs israelitic⁹ i regionē romanā deuenissent: que qđē auctoritas
nō potest sane intelligi: de sedechia q̄ fuit duct⁹ i babyloniā ꝑ chal-
deos: tum qa de sedechia nō ꝓprie dicebat: Regē quē cōstitues sup
te. Sedechias aūt cōstitutus erat a deo inq̄tū descendebat de ge
nere dauid: q̄ fuerat a deo cōstitut⁹: ut patz. j. Reg. xvj. tum qa
de gente chaldaica nō dicere debuerat Quā ignoras tu ⁊ prēs tui ⁊c.
Abraam enī q̄ ꝓmus pater fidei fuit: nō ignorauit chaldeā sed in
ea fuit natus ⁊ inde fuit eductus supra: Genē. xj. ca. De hebrode non
ꝓprie dicit: Regē quē cōstitues super te. qa nō fuit a deo cōstitu-
tus imo ꝓtra legem diuinā que ꝓhibet alienigenā cōstitui in regē
ut supra. deut. xvij. ca. similit de gēte romana ꝓprie dicit: Quātu
ignoras ⁊ patres tui: ratione ꝓdicta. Septimo qa ꝓpositum ex b
quod dicit i hoc capitulo: Adducet dñs super te gentē de longinq̄
cuius linguā intelligere nō possis. Constat autē ꝙ hoc sane intelligi
nō potest de lingua chaldaica: intelligi vero potest de lingua roma
na: cuius gentis lingua. s. latina maxime distat a lingua hebraica
ut patz habenti noticiam aliqualem ꝺ dictarum linguarū. Octa-
uo patz ꝓpositi i recōciliatione quā de⁹ eis ꝓmittit seu ꝓnūciat
. s. xxx. ca. qō incipit: Cū enī venerit super te oēs sermōes isti ⁊c. Pro

quo sciendū q̄ postq̄ ꝓp̄. ⁊ vit moyses i p̄ñti ca. xxviij. maledictiones ꝓlixticas: que tpe tēpli secūdi iudeis cōtigerūt: quas insinuauit eē inēminabiles p aliquā absolutionē generalē toti pl'o ꝑ ut victum fuit statim. s. Cōsequēē subiūxit i. xxix. ca. q̄dā exhortatoria ptinētia ad statū illius ꝓpli: ut eos redderet attētos ad maledictiones ⁊ bñdictiōes sibi ꝓponēdas i mōte gariçim ⁊ i mōte ebal: ut victū ē p̄cedēti ca. ibi Vocauitq̄ moyses omnē israhēl ⁊ dixit ad eos ⁊c. vsq̄ ad finem capituli. Cōsequēē i p̄dicto. xxx. ca. ꝓnunciat eis qualiē ab ista captiuitate erāt veo recōciliandi dicēs: Cū ergo sup te venēt oēs sermones isti ⁊c. s. cōpleta destructiōe ciuitatis ⁊ tēpli secūdi. ⁊ dispsione ꝓpli de quib⁹ agit: ut victū ē: tunc recōciliandi erāt ꝑmo ⁊ ꝓncipaliē p pniam de quo dicit: Et duct⁹ pnitudine cordis i vniersis gētib⁹ ⁊ reūsus fueris ad deū ⁊ obedieris ei⁹ imperijs ⁊c. reducet te dñs deus tu⁹ de captiuitate tua ac miserebit tibi, quod manifeste ipletur i q̄liter iudeo: q̄ duct⁹ pnitudine cordis: de infidelitate ⁊ obstinatiōe ꝑstina reuersus fuerit ad xp̄m ⁊ obedierit ei⁹ imperijs: talis eni statim reducitur a deo de captiuitate. ⁊ de⁹ ei miserek p grām. ⁊ q̄a i tali recōciliatiōe seu redemptione nihil facit distātia localis: sicut i captiuitate babylonica ió dicit: Si ad cardines celi fueris dissipatus: inde tūc retrahet te dñs deus tuus. ⁊ assumet at⁹ introducet i terrā quā possiderūt patres tui. s. terrā viuētiū. ⁊ ut insinuet q̄liē p̄dicta pnitudo cordis salutifera eis deueniret subdit: Circūcidet dñs de⁹ tu⁹ cor tuū. s. auferēdo a te duritiā cordis p quā doctrine saluatoris nō credidisti. ⁊ cor seminis tui a te descendētis ꝑm spiritum: ut diligas dñm deū tuum i toto corde tuo ⁊c. q̄a hoc ē finis p̄cepti ut possis viuē vita gre seu eterna. ꝓmissiōes. n. ꝓsolatorie i hoc loco ponite itelligēde sūt spūaliē: nō aūt ut lra ꝑmo sonat: cui⁹ rō est nā si lraliter intelligerētur. sequeret⁹ q̄ cūq⁹ hebre⁹ eēt pnitudine ductus ad deum. ⁊ ei obediret: q̄ statī a deo fuisset assūptus ⁊ reduct⁹ i terrā ꝓmissionis: sicut antea possidendā: quod ē falsū etiam ꝑm eos: nulla eni modo cōcederēt q̄ a tempe destructiōis templi secūdi vsq̄ hodie nō fuerit aliq̄s iter eos vere pnitēs. ⁊ tn cōstat q̄ null⁹ eor fuit sic reductus modo p̄dicto ad litterā itellecto. Relinq̄t igitur q̄ huiusmodi vltime ꝓsolatiōes itelligēde sūt spūaliter modo p̄dicto ex q̄bus oibus bene attentis satis patz: q̄ iudei spectātes presentis captiuitatis redēptionē per messiam quē credūt oēs illos simul fore congregaturū: false ⁊ ianiter hoc estimāt: ꝑsens eni captiuitas eorum nullo modo ē terminānda: nisi p̄ q̄uersionem seu pnitudinem vniuscuiusq̄ singulor: ut iam dictum ē: q̄ manifeste cō cordat catholice veritati. In ca. xxix. vbi dicitur in postilla: Cūq⁹ audierit ꝓba iuramēti huius. .Additio

Hoc quod dicit: Et augmentek satiata sitiēte uel sitienti. aliē videk exponendū. ⁊ magis ꝓsone ad p̄dicta. Ad quod sciēdū q̄ vbi i hoc ca. dr: Juramētū. i. hebreo habet: Ala. q̄ est idē q̄ maledictio iuratoria seu execratoria. ⁊ referk ad illas maledictiōes: que debēt publicari i monte ebal: ut. s. ca. xxvij. vñ quod dr hic: Ut trāseas i federe dñi dei tui. referk ad illas bñdictiōes ⁊ maledictiōes: q̄ fuerūt dicte p moysen ca. xxviij. de q̄bus dr i ꝓncipio hui⁹ capituli: Hec sūt verba federis q̄ ꝑcipit dñs moysi. q̄ aūt sequit: Et in iureiurādo q̄ hodie dñs de⁹ tuus ⁊c. referendū ē ad illud iuramētū execratoriū sup̄adictū. Nō eni legitur i hac materia q̄ ꝓphs ꝓfirmasset iuramēto obseruare legē: ni si solūmodo p̄dicto. s. iuramēto execratorio. Item attēdendū ē: q̄ p̄dicta maledictio seu iuramētum execratoriū fiendū i monte hebel respicit petrā occultā: nō aūt manifesta: vñ i ꝑma maledictiōe que ē de ꝑmo ⁊ ꝓncipali mādato ꝓhibēte idolatriā de qua ꝓncipaliter in hoc capitulo agit: sic dicit: Maledict⁹ homo q̄ facit sculptile ⁊c. ponet⁹ illud i absc̄dito. vbi manifeste hec maledictio respicit idolatriam i absc̄dito cōmissam. ⁊ q̄a talis. s. cōmittēs idolatriam i occulto itelligitur nō timere p̄dictā maledictionē: nec ꝑ ꝓsequēs iudiciū dei q̄ de occultis iudicat: iccirco hic dicit: Ne forte inē vos sit vir aut mulier: cuius cor auersū est hodie. ꝓ q̄ denotat hoc eē occultum i corde: i quo, ꝓpositum idolatrādi tenet: de quo dicit: Et vadat ⁊ seruiat dijs alienis. videlicet aliarū gentium. ⁊ de tali ꝓphe subdit: Ne sit inter vos radix germinās fel ⁊ amaritudinem. humana eni opera bñ radicem i corde: sicut. n. ex radice arboris ꝓcedunt flores folia ⁊ fructus: sic ex corde procedunt bona uel mala opera humana: vnde Matb. xv. ca. De corde exeunt cogitationes male ⁊c. Et quia habens talem radicem postponit diuinum timorem: ut dictum est. ⁊ non curat de huiusmodi maledictiōe: ꝑ cū eā audierit sibiipi bñdicit: ideo seq̄t: Cūq⁹ audierit verba iuramēti hui⁹ benedicat sibi in corde suo dicēs: Pax erit mihi: ⁊ ambulabo in prauitate cordis mei. i. ꝓpter q̄ non dimittā adimplere quod i corde ꝓpono: ⁊ sequit. pūt in hebreo: Et augmētetur satiata sitiente. cui⁹ sensus est: nā volūtas hui⁹ q̄ in absc̄dito habet ꝓpositū idolatrādi: licet ē satiata inq̄tū q̄ consistit in sua potentia faciēdi eo q̄ est dñs suor actuū: est tn sitiēs inquantum afficiē ad implēdū suū ꝓpositū etiam publice: ⁊ ió post⁹ dicit: In prauitate cordis mei ābulato. statī subiūxit: Ut augmēter satiata scilicz volūtas mea q̄ in se ē deliberata ad q̄ faciēdū. Sitiente. i. ut cōsequar effectū desideratū. s. vt nō tantū in absc̄dito: sed in publico ista impleāt: vñ sequit. Dñs nō ignoscat ei. q̄ talia absc̄dita que cadūt sub maledictiōe iuratoria p̄dicta a deo puniēt: ⁊ ió cōcludit. Abscondita dño deo nro ⁊c. hoc ē dicere peccata talis viri inquātū fuerūt absc̄dita nō sūt ꝑtrāda nobis: quia diuino iudicio reseuant. Manifesta aūt nob ⁊ filijs nostris imputent: nisi fuerint punita: q̄a talia būano iudicio sunt punienda.

In ca. xxij. vbi dr in postilla: Et hoc cā tāgit cū dicit: A moyse nō possū vltra ingredi ⁊c. Additio

Hoc q̄ dr A moyse nō possū vlt̄ ingredi nec egredi. ꝓprie est intelligēdū ꝓpt̄ cor ꝓpr̄ip̄tētiā: rōne senectutis: q̄ ꝑ ex q̄ in mediate ꝓmisit. Centū vigīti ānor sū hodie. q. d. etas mea iā q̄ nō patit: q̄ ego sim ductor vester. Similiē ex hoc q̄ sequit: Nō possū vltra ingredi ⁊ egredi. q̄ denotat ip̄tētiā eūdi ad vnā ptē vl aliā. Idē patet ex q̄ seq̄t: Præsertim cum dñs dixerit mihi-nō trāsibis ⁊c. si eni solū hoc ꝓhibitio dñi esset rō sue impotētie nō diceretur p̄sertim q̄ denotat aliam rationem a p̄dicta: nec obstat q̄ allegat postillator de hoc q̄ dr. j. vltimo ca. Nō caligauit oculus ei⁹ ⁊c. quia q̄ attribuēdū ē alie cāe: ꝓt ibidē dicek: Si forte q̄ dicak: q̄ exq̄ moyses erat ꝓhibit⁹ a dño ne trāsiret iordanē: nō debuisset ip̄tētia sua, ꝑcā assignare: ne ex q̄ videret: q̄ si nō eēt sic ip̄tēs trāsisset. Ad q̄ dicēdū q̄ sua ip̄tētia eis ꝓposuit ad eor cōsolationē: ne crederent q̄ deus amouebat ab eis ducatū moysi in pnā eor. q. d. nō debetis contristari de absentia mea: quia iā sū impotēs ad ducēdū vos ꝑsertim ⁊c. In ca. xxij. vbi dr i postil. Hic ꝑnr describit exhortatio plebis ⁊c. Additio. j.

Hoc carmē mosaicū nō est exhortatoriū seu cōminatoriū: q̄ mere ꝓlixticū: in ipso eni nō ponūk aliq̄ ꝓba cōminatoria vl̄ additiōalia: ut dicēdo: Si ꝑ fecerit vl̄ nō fecerit: ꝓtiget vob hoc uel illud: ut ꝛ. ca. xviij. vbi ꝓcedit non solū ꝓlixtice ⁊ etiā ꝓminatorie: ut ex ipso mō loquēdi ibidē patz: sicut ꝑ ca. ꝓlixtice tā tūmō denunciabāt ea q̄ ventura erāt circa statū illi⁹ ꝓpli: in bis q̄ ad diuinū cultū videē ptinere. ꝛ ꝑdicēdo certa petā magna cor futura q̄b⁹ de⁹ illū ꝓplm a sua spēali familiaritate saltē ꝑ maiori p te abiectur⁹ erat: ptinebat. n. ad ꝓfectionē mosaice ꝓlixtie: ut moyses q̄ legislator fuerat de. te. ⁊ tāq̄ ꝓncipalis dei minister ꝓplm illū adduxit ad diuinū cultū: ꝓlixtādo ꝑdicere vltimū ad q̄ lex ꝑ ipsū data deueniret: q̄ ꝺ̄ vltimum erat ut ꝓpl'o illo suis pctis a dei ꝓculiari familiaritate, ꝑmaiori pte exclus⁹: aliq̄ ps eor cū gētilib⁹ i cultū diuinū adunaret: q̄ fuit ipletū sub xp̄o. ⁊ sic vltimū i mosaica doctrina ptētū ptinuak cū exordio publicatiōis legis xp̄i in q̄ gētiū vocatio i ꝓplm dei ꝑ apl'os fuit ꝺclarata. vñ ⁊ hoc carmen tāq̄ notādissimū. dilrictissime cōmēdak a ꝓpl'o retineri: de q̄ dr i p̄cedēti cap'o: Nūc itaq̄ scribite vobis cāticū istud ⁊ docete filios isrl: ut memoriē teneāt. ⁊ ore tenūtēt. ⁊ sit m̄ carmē istud ꝓ testimonio inē filios isrl. q̄ ꝺ̄ ꝓlixtica denūciatio ꝓponk absq̄ aliq̄ additiōe: ut ꝑz i tuētibus sicut i dictis ꝓphaz sepe ptigit: q̄ ꝓphe aliq̄ denūciāt futura: ꝓut sūt i diuina ꝑscia: q̄ ifallibilis ē. ⁊ sic cōtenta in hoc ca. sūt mere ꝓlixtica: nō aūt exhortatoria nec mīatoria: illa ꝑo q̄ supius i p̄dicto ca. xxviij. dicūt q̄ ad hāc mām ptinēt cōminatorie seu ꝓmissorie ⁊ etiā ꝓditionaliē itelligēda sūt: ꝓut sonāt. ⁊ ꝓphe ptingētia būanor actuū: quā nō tollit diuina ꝑscietia seu, pui dētia: ꝓut i ꝑma pte. q. xxij. i corpe q̄onis ⁊ etiam i rnsione ad vltimū argumētū: lz etiā ꝓlixtice itelligāt: ut victū ē. Item q̄ hic dr: Audite celi ⁊ auribꝰ ꝑcipe terra ⁊c. itelligēdū ē ꝑ modū attestationis: nā stati supañb⁹ mōi carmis ꝓpositione dr: ⁊ iuocato ꝑ eos celū ⁊ terrā. vbi i hebo dr ⁊ testificato ꝑ eos celū ⁊ terrā q̄liē āt celū ⁊ terra itelligāt eē testes: dr ergo. ordinaria: q̄ vbi dr celū: inē posuit celestes. ⁊ vbi terrā: terrestres. ⁊ sic vocāt ꝑ in testes angeli bti q̄ celestes sūt silr ꝑ ꝑ q̄ dr: Terrā invocāt aie scor patrū: q̄ nōdū erant i celo. vñ q̄n ea q̄ ptinēt i ꝑ ca. ꝓplo cōtingerēt: creature celestes ⁊ terrestres testificarēt iusticiā ⁊ veritatē diuinā i abiectionē ꝑ ꝓpli ꝓpt̄ demerita eor: vñ Isa. j. cui⁹ tpe ea q̄ ꝑ ꝓnosticank ad executionem procedere incipiebāt ab huiusmodi mosaica attestatiōe fuam, ꝓphetiam incepit dicens. Audite celi ⁊ auribus percipe terra.

vbi glo. Sicut ꝓpha israhelꝫ p moysen dictū fuit: Audite celi & loq̄r. & audiat ẽra verba oris mei: sic p̄ fuaricationē ꝓphe eos vocat i testimonium ut ofa cognoscāt ꝙ ut vltorem suoꝝ mandatorum ad iracundiā cōcitatum ut i glo. vnde aduertēti vtrūq; capl'm. s. istud & primū Isaie satis patz: q̄ ea que in hoc capitulo p̄nosticantur: in illo capitulo Isa. ꝙnunciant tanq̄ ꝓcedētia ad executionē dicit eni ibi: Filios enutriui & exaltaui ipsi aūt spreuerūt me ꝛc. & hic dicit: Deū q̄ te genuit ꝙreliq̄sti. & oblitus es dñi creatoris tui. & multa similia. Itē circa ista q̄ hic tradūt ꝙ ꝙo. s. cū dr: Dei pfecta sūt opa ꝛc. q̄ vera sūt. put i postilla exponūt: vlteri9 tñ i eis aliq̄ sūt attēdēda: q̄ ad ꝓpositū ꝓpie ptinēt. Ad q̄ sciēdū q̄ q̄a ꝙ9. pmiserat prib9 multa bona se daturū filijs: ut patz Gen. xij. ca. & i q̄plurimis alijs capitulis sequētib9: i q̄rū executiōe magna ilia fecerat cū eis i egypto & i mari ꝛc. silr & legē eis ꝙderat tanq̄ ꝓpho ꝑculiari: ut Exo. xx. ca: iccirco q̄a moyses i h̄ loco ꝙiectionē eoꝝ ꝓtestare & testificari itendebat: ne forte q̄s ꝑsumeret ꝙo attribuere aliquā imꝑfectionē saltē i opibus suis cū ꝓphe ꝑfectū accepisset: uel legē imꝑfectā ꝙdidisset & huiusmōi: iō i exodio sue attestatiōis dicit: Date magnificētiā ꝙo nr̄o. q. d. Existis q̄ victurus sū nihil ꝑfectiōis ꝙo ē attribuēdū: ne ei9 opib9 q̄a ꝙi pfecta sūt opa. Silr ista q̄ sequūt neq̄s ꝙtrariari diuine mie ait: Et oēs vie ei9 iudicia. Circa q̄ attēdēdū ē: q̄ vie dñi q̄b9 regit vniuersū: ꝑm ꝑs. sūt mia & veritas. i. iusticia. Sz i q̄busdam effectib9 diuie gubernatiōis magis relucet mia q̄ iusticia: put pz ꝙ vijs ꝙi q̄s ꝙus moysi oñdit. ē. Exo. xxxiij. Et h̄ est ꝓcipue cū ꝙus ꝓcedit ꝓcendo & miserādo: sicut i pctō vituli: ꝙ q̄ ibi agit. i q̄busdā ꝓo diuinis effectib9 magis relucet iusticia q̄ mia: sicut cū punit pctā: ꝑsertim illa q̄ ꝓ diuinū hō: ē publice cōmittūt: ꝙ q̄ bus i hoc capl'o spāliē agit oñdendo q̄liē talia fuerūt a capl'o cōmissa. & a ꝙo rōne sue iusticie erāt puniēda: i q̄b9 iudicijs diuis diuia fidelitas absq̄ vlla iniq̄tate ꝙmōstrat: ex h̄ q̄ nullū malū remanet ipunitū. & ꝙ hoc dicit: Dei9 fidelis & absq̄ vlla iniq̄tate. silr & ei9 iusticie rectitudo oñdit: inquātū punitiōes ꝓcedētes a sua iusticia ꝑm quā iust9 dr recte cozrespōdēt pctis: q̄ ꝙ relinquētes fuerūt cōmissa: put i hoc capl'o patebit & ꝙ h̄ dicit: Just9 & rect9 ꝛc.

In eo. ca. xxxij. vbi dr in postilla. Secūdo cōminat eis subiectionē respectu vilis populi. Additio. ij.

In his duob9 vers ib9. s. Ipsi ꝓuocauerūt me ꝛc. Et ego. p. uocabo eos ꝛc. notabiliē & ꝓpie oñdit rectitudo iusticie diuie in iudeoꝝ punitiōe. Ad q̄ sciēdū q̄ iudei ꝓncipaliꝫ recesserūt a ꝙi obedictia i duob9. Uno. s. mō colendo idola: ut ꝑcipue patz i hist oriis & i. iij. & iiij. Regi. & alijs locis ꝙ q̄ dr hic: Ipsi me ꝓuocauerūt: i eo q̄ nō erat ꝙ9. s. i idolo q̄ nō ē ꝙ9: recipiēdo illud tāq̄ ꝙū Secūdo ꝓcauerūt ꝓncipaliꝫ q̄ ꝙū nō idola colēdo: h̄ ꝙū irritādo q̄ vanas & ilanas doctrinas a phariseis maliciose q̄fictas: q̄bus mādata ꝙi irritauerunt: iurta illud Matth. xv. ca. Irritū fecistis mādatū ꝙi ꝓpē traditiōes vr̄ās: ꝙ q̄ dicit: Et irritauerūt i vanitatib9 suis. Glo. inclinearis. In supstitionib9 eoꝝ q̄ q̄dē supstitiōes ꝓpie ptinēt ad doctrinā pharisaicā q̄ ꝑcepta ꝙi sic false & vane exponebāt ut itētio ꝙi ꝑcipientis irritaret ꝓpē eoꝝ falsas traditiōes: ut r̄ps eis oñdit circa ꝑceptū ꝙ parentū hōratiōe i pdicto capl'o. Ex q̄ q̄dē falsissima doctrina ꝓm ꝙū ē mortis iudicauerūt: dicētes Joh. xix. ca. Nos legē habem9 & ꝑm legē ꝙlet mori. ꝓpē q̄ duo pctā ꝓnosticat eis duplicē pnā ꝑ dictis pctis cozrespōdentē. Pro ꝑ eni pctō ꝑm q̄ colu erūt nō ꝙū ꝑ ꝙo ꝙus puniit eos cozrīdenē assumēdono ꝓpm. s. ꝓpm gētilē i ꝓpm iudeis reprobatis: ꝙ q̄ dixit: Et ego ꝓuocabo eos i eo q̄ nō ē ꝓp9. vñ. glo. sup h̄ verbo: Sicut irritauerūt me: multitudinē falsoꝝ ꝙo colēdo & me reprobande: sic irritato eos multitudinē gētiū assumēdo: & illos reprobādo. q̄ q̄dē glo. i dict9 apli mānifeste fūdat: q̄ hāc auctē ad ꝓpositū allegās ad Ro. x. ca. sic di. primus moyses sic dicit: Ego ad emulationē vos adducā nō i gentē insipiētē ꝛc. Pro 2°. ꝑo pctō ꝑ q̄ nō colēdo ꝙos alienos h̄ supstitiōib9 varijs ꝙū irritādo atq̄ blasꝑmādo a ꝙo ꝑo recesserī: ꝓnostica uit eos fore puniēdos p gētē stultā. s. paganoꝝ: quā ꝙ nō assumit sibi i ꝓpm: h̄ habet tāq̄ gētē vanā & stultā: q̄ tñ gens. s. pagana irritat eos cū q̄tidie iudei sub eoꝝ dñio habitātes maxime affligunt & irritant: ꝙ q̄ dicit: Et i gēte stulta irritabo illos. Et sic notādū: q̄ i hoc loco status iudeoꝝ a r̄po recedētiū hodiern9 ꝓpie ꝓnostica tur: q̄ q̄dē stat9 ē maxie seruilis: q̄ tñ antea maxie fuerat liber: cū soli ꝙo cui seruire regnare est: anteb9 modi pctā subdebāt: ꝙ q̄ dr sup eodē ca. Dñs sol9 dux ei9 fuit ꝛc. De h̄ q̄ statu seruili eoꝝ hodierno paulo añ dixerat: Et ꝓsiderabo nouissima eoꝝ. i. stati eoꝝ ꝛpe legis r̄pi: q̄ q̄dē ꝛps ꝓpe nouissimū vocāt: vñ Isa. ij. Erit in nouissimis dieb9 ꝛc.

In eodē ca. xxxij. vbi dr in postilla: Ideo ꝓcludit: Laudate gētes populū eius ꝛc. Additio. iij.

In expositiōe hui9 ꝙsus. s. Laudate gētes ꝛc. q̄ ē ꝓclusio finalis toti9 hui9 cātici videt postillator manifeste a veritate ꝙuiare: exponit. n. ꝑdictū vers ū q̄ solus inē ceteros ꝓsus hui9 cātici ꝓsolationē sonat ꝙ reuersiōe iudeoꝝ a captiuitate babylonica: q̄ est manifeste ꝛ apl'm ad Ro. xv. q̄ allegat hūc ꝛ. ad. pbandū vocationē gētiū. ibi. n. inē alias auctes sacre scripture: q̄s ad h̄ allegat istū vers ū iducit sic dicēs: & it ꝙ dicit: Letamini gentes cū pleb ei9. vbi notādū q̄ i hoc loco vbi trāslatio nr̄a habet: Laudate gentes ꝓpm ei9. hebraica veritas hz: Exultate seu letamini gentes cū pleb ei9. Jdē eni verbū oino ponit h̄ & i psalmo vbi dr: Exultate ꝙo adiutori nr̄o. silit & in alio psalmo vbi dr: Exultate iusti i dño. & sic veritas hebraica ꝓcordat cū allegatiōe apli & ꝓ q̄ ꝓnis ꝑdicta auctoritas ad lr̄am itelligēda ē ꝙ vocatiōe gētiū: Expositio aūt postillatoris q̄ est ipsi9 ra. sa. mānifeste ē icōsona lr̄e: tum rōne iā dicta: tū q̄a ut lr̄a manifeste sonat i hoc cātico ꝓncipaliter intēdit ꝓnosticare reprobationē iudeoꝝ: ꝓt̄ eoꝝ malicia pctā i hoc capitulo assignata ut dictū ē: tū q̄a a captiuitate babylonica ꝓncipaliē fuerūt reducti ex meritis patrū. & etiā ex cōpunctiōe seu cōfessione eoꝝ: put satis clare dr. s. Leui. xxvj. vbi ꝙ illa captiuitate & ꝙ eminō ei9 plene agit: ut ibi fuit expositū. In h̄ aūt capitulo nihil ponit ptinēs ad ꝓnitētiā seu ꝓfessionē iudeoꝝ nec ad merita patrū: vñ ille vers us nullo mō ē assignād9 ad reductionē: h̄ ꝙe & ꝓpie applicād9 ē. put allegat ab ipso quē seq̄t glosa nr̄a ad assumptionē gētiū i ꝓpm ꝙi: ꝙ q̄ nō est ꝓp9. Ratio aūt ꝓtinuatiōis h9 vers us ad ꝑcedētia ꝙclarat ꝑ dicta apli ad Ro. xj. vbi dicit: Cecitas ex ꝑte contigit i isrl: donec plenitudo gētiū itraret. & iō post q̄ moyses ꝙclarauit i toto capl'o ꝓnti cecitatē que i isrl ꝓtigerat: stati ꝓcludit itroductionē gētiū i hoc vers u finali dicēs: Exultare seu letamini gētes cū pleb ei9. & ē sensus: O vos gētes exultate cū pleb ei9 cū qua estis assūpti i ꝓpm ꝙi: q̄a ꝑdicta cecitas iudeoꝝ i vestrū cōmodū versa ē: sed q̄a in ꝓmitiua eccl'ia q̄ñ gētes fuerūt assūpte i ꝓpm ꝙi: multe afflictiōes & sanguis effusiōes cōtigerūt i suis ꝙi. s. i martyrib9 & sanctis: iō subdit. Quia sanguinē seruoꝝ suoꝝ vlciscet. q̄s q̄dē seruos noiat sine hoc q̄ ꝙnominēt a gētilib9 uel israhelitic̄: q̄a iā indistincte ab vtroq; ꝓpho. s. gētili & iudaico fui ꝙi. s. discipuli r̄pi affligebāt seu cruciabāt. Cōsequēt̄ q̄a i hac vocatiōe eccl'ie ꝙi fuit fūdata & dilatata: iō finaliē subdit: Propitiꝰ erit ere ꝓpli sui. i. misert9 erit ec clesie sc̄oꝝ: put i glosa. Ecclesia. n. gentiū ꝙ cui9 assūptiōeh agit i sola mia ꝙi fūdat: nam ꝑm Apl'm ad Ro. xv. Dico. n. ꝓm ministrū fuisse circūcisiōis ꝓpt̄ ꝛitatē ꝛc. gētes āt sup mia. vñ h̄ ē ꝓa & catholica expositio: ꝑm quā ꝑcedētia i hoc cātico sūt exponenda: & cū paulo añ dicit: Reddā vltionē hostib9 meis ꝛc. nō ē intelligē dū ꝙ chaldeis: h̄ ꝙ phariseis & similib9 odiētib9 r̄pm. Et ꝓformit dicēdū est ꝙ alijs silibus i hoc capl'o ꝓtētis. Replica.

In ca. xxxij. vbi postillator optime exponit cāticum moysi Audite celi ꝛc. Burgeñ. ponit longā digressionē: i q̄rimū ꝓ postil. dicit carmē illud mosaicū nō ee exhortatoriū nec cōminatoriū: h̄ mere ꝓphēticū. h̄ Burgeñ. q̄ sepe allegat glosā ordinariā i. ꝓposito habet eam cōtra se: ait eni glosa: Hec ꝓba moysi nō sunt simplicit̄ accipiēda: q̄a ꝑm historiā iudeis ꝙo largitore ingratis explicat q̄fidiā: ꝑ r allegoriā sanctā instruit eccl'iā. & ad moꝝ. ꝓuocat tonestatem ꝑ tropologicā. Seruāda ē ergo i historia veritas: i allegoria mysteriū: i tropologica disciplīne vtilitas. & ꝛ. addit glosa: Locut9 est moyses verba carminis huius. ut qui ꝙū ore laudat: ope non ꝓtradicat: q̄a non ē speciosa laus in ore peccatoris. & infra circa illū vers ū: Ego occidam. glosa dicit Generalis admonitio ē. huic consonat magister historiaꝝ i expositiōe hui9 carminis: dicēs ipsū ee monitoriū. Burgeñ. igit irrōnabiliē notat postillatorem sic exponentem: & mirum vnde veniat hec singularitas Burgeñ. ut dicat i hoc carmine nullum verbū exhortatorium uel exhortandū fecit ad se vocari senes ꝑ tribus: ut dr in lr̄a introductoria carminis: scio inquit cer uicē tuā durissimam q̄ñ semp cōtentiose egistis ꝓtra dñm me viuente: quāto magis cū mortuo fuero. & infra: Locutus ē ergo moyses verba carminis huius ꝛc. vñ patz q̄ lr̄a ipsa itroducit h̄ carmē tanq̄ exhortatoriū ꝛc. cū q̄ bñ stat q̄ i multis sit ꝓphēticū: eadē etiā lr̄e itroductio ē cōmiatoria cum dicit: Occurrēt vobis mala i extremo ꝛpe ꝛc. cum quo tñ

stat q cōminatio sit ꝓphetica: nescio quid mouit Burgen. ut tanta digressione se restringeret ad locutionē ꝓphetică solū: nisi quia forte voluit aliqđ bñ ꝫ postillatoꝝ q̄ uis quo ad hoc nō sit magni ponderis: ⁊ certe cōpartio buⁱ capituli ⁊ ꝑmi capituli isaie quam Burgen. ꝓ confirmatiōe sue intētiōis adducit: est ꝓtra cū. ⁊ ꝓ intērione postillatoꝝ. Cōsiderāti enī diligenť modos loquēdi hic ⁊ ibi clare videbiť: q̄ stilus ē duplex. s. comedicus ⁊ tragedicⁱ; nā ꝓphetādo vtrobiq; exprobrat vicia: cōminať pnā: exhortať ad pnitētia: ꝑmittēdo vnā ⁊ puto raro tam ꝑfectam ꝓphetiā reperiri q̄n habeat exprobrationis mixturā ⁊c. In eodē carmine cū postillatore exponit illū versū: Ego ꝓuocabo eos i eo q̄ nō est ꝓphes ⁊ i gēte stulta irritabo eos. de oppressiōe iudeoꝝ a paganis: ut sicut ipsi in tri coluerūt nō deū ꝑ derelicta deus stultū ꝓphm deū ignorātē ꝓtulit iudeis: subijciēdo eos paganoꝝ oppressionibⁱ: Burgen. nō stās cōtentus i tali rōnabili ⁊ īrāli expositione: exponit ꝓuocationē de electiōe nō ꝓphi. s. gētilis ꝑgregādo ex eis ecclesiā iudeis reprobatā ⁊ irritationē i gēte stulta exponit de punitiōe iudeoꝝ a paganis: ꝫ hoc Burgen. expositio etsi posset ꝑ mystica expositiōe sustineri: īralis tñ ee nō pōt: nisi valde exhorte: Exhorta ē enī snia electionē ꝓphi gētilis dicere iudeoꝝ ꝓuocationē: qa ex iudeis ⁊ gētibⁱ ē a principio collecta ecclesia diuīe electiōe i charitate: nō ꝓuocatiōe. ⁊ in finē fiet ex eisdē ⁊ iudeoꝝ reliq̄is vnū ouile. ⁊ vn⁹ pastor sine ꝓuocatione: qa ꝓuocatio hic sonat i pnā: nō in grām. videť igiť ꝓuocatio ⁊ irritatio ad vnū effectum ptinere. ⁊ sic ad idē ptinent nō ꝓphus ⁊ stulte ꝓphs: nā ⁊ glo. iterlinearis dicit ad vtrūq; ptinē: qa deū vere ignorās fuit gētilitas etiā stulta. ⁊ ꝓ pōs nō ꝓphus: sed ꝓuersa ad xp̄m facta ē vere ꝓphs ⁊ sapiēs ꝓphs nec igiť irritatio ꝓuocatio ē: qa illū ꝓphm aliq̄n nō ꝓphm ⁊ stultū ꝓtulit iudeis ire caulis ⁊ ipsos in vere illū ꝓphi subiecit seruituti: ut sic maior seruiat minori: ꝓut declarat aplus ad Ro. ix. quē etiā allegat Burgen. ꝫ nō ad suā intētionē ut patz: Si enī irritatio i gēte stulta dī afflictio iudeoꝝ a gētibus: ꝓut Burgen. vult: dicit vtiq; xp̄ianos ee gentē stultā: quo i ecclia tolerari nō velet a iudeo baptizato. In eodē carmine cum postillatore illū versū. Laudate gentes dn̄m eⁱ ⁊c. exponit de ꝑsolatione iudeoꝝ i reditu captiuitatis babylonice. Burgen. dicit eū manifeste a veritate veniare: asserēs esse illam expositionē contra aplm ad Ro. xv. q̄ ut Burgen. dicit illū ꝓphm: Adducit de vocatiōe gētiū ad fidē ⁊c. hic dico q̄ si ita eēt ut Burgen. allegat. nō obstaret q̄n ꝓticularis reductio captiuitatis babylonice ad lr̄am etiā exponať de humani generis generali redēptiōe: hoc enī sepe fit in sacra scriptura: q̄ trāsitur de ꝓte ad totū. ⁊ econuerso: ut patz i regulis ticonij quas ponit btūs Aug⁹. iij. de doctrina xp̄iana. ⁊ ē regula quarta: ꝫ nō apparet q̄ aplus hūc versū assumat ad intentionem Burgen. nā scribēs romanis distinguit i loco allegato iter vocationē iudeoꝝ ⁊ gētiū: dicēs i snia: xp̄m venisse iudeos ex debito q̄dam ad cōfirmandū ꝓmissiones patrū: gentes aūt sup mīa sine tali ꝓmissiōe. hortať igiť vtrosq; ad deum honorandū: ⁊ ad ꝫ iducit tria testimonia sacre scripture: quoꝝ secūm sumpsit ex hoc loco.

Hūc aūt iuitare gētes ⁊ iudeos: imo oēs creaturas ad laudādū deū nō obuiat expositōi postillatoris. nec valet q̄ Burgen. scōo adducit: q̄ videlicet ꝫ ꝓnosticať reprobatio iudeoꝝ ꝓpter eorum maxima pcā. i hoc capitulo assignať principalie idolatria ꝓ cā reprobatiōis ⁊ electiōis eoꝝ: cum dī Prouocauerūt eū i dijs alienis ⁊c. q̄ ꝓcedūt ⁊ sequūt: q̄ idolatria tpe vocatiōis gētiū i iudeis locū nō habuit: ut burgen. sepe testať i hoc suo corruptorio: spāliť ꝫ. leuitici. xxvi. Abiectio igiť iudeoꝝ de q̄ in hoc ca. fuit ꝓ captiuitatē babylonicā igiť hec ꝑsolatio q̄ ꝓcludiť: est cadē: ꝓut postillator vult nec valet q̄ vlteri⁹ burgen. ꝓ sua intentiōe adducit: dicens q̄ reductio captiuitatis babylonice fuit ex meritis patrū. ⁊ cōfessiōe captiuoꝝ. ⁊ ꝫ i ca. nihil taliū ponit: nā sepe dictū ē q̄ argumentū ex auctē negatiua nō valet: ꝫ sapit errorē Wiklef ⁊ bussita rū: nam si valeret possem⁹ ⁊ nos arguē ꝓtra suā ⁊ glose allegoricā expositionē. Reiectio hec iudeoꝝ ⁊ gentiū vocatio ē ꝓpter iudeorū ꝓfidiā: qa xp̄m negauerūt sed nihil taliū batť in lr̄a nisi de idolatria: q̄ locū ꝓtūc habuit: ut dictū est ꝫ manifestū ē vtrūq; argumentū nō valere cum expositiōe igiť vrā postillatoris expositionē ⁊ glo. ordinā. nō abijcio qa stant simul ꝓm regulas ticonij. ꝫ. allegatas: q̄uis burgen. se ad vnā astringat. ⁊ i odiū postillatoris ꝑmam obijciat sine rōne: ut patz ex dictis.

In ca. xxxiij. vbi dī i postilla. Ꝓpe q̄ aliē exponunt doctores nostri ⁊c.

Additio.

Hūc vltiorē euidētiā eoꝝ que i hoc ca. xxxiij. traduntur: vna cū ꝓtinuatiōe eoꝝ ad ꝓdicta i ꝑcedēti capitulo cōsiderādum ē q̄ ꝓm aplī doctrinā ad Ro. xj. ꝫ. allegatā. Cecitas ex ꝑte cōtigit i israhelitis donec plenitudo gētiū itraret. i quo seueritas dei. s. eius iusticie rectitudo ⁊ eiⁱ bonitas cōprobať. Seueritas q̄dē i rectione iudeoꝝ ꝓportionata ꝑtis eoꝝ: ut dictū ē. Bonitas ꝓ vocatiōe gētiū: vñ di. ibidē loquēs romānis: Vide q̄ bonitatē ⁊ seuitatē dei i eos q̄dē q̄ ceciderūt seuitatē: i te vero bonitatē. de q̄ q̄dē seueritate ⁊ bonitate dei i ꝑcedēti cātico agiť: ꝓut ibidē fuit declaratum. ⁊ qa ꝓm ipsū aplī doctrinā ad ro. ix. ꝓphs iudaicⁱ nō fuit sic totaliē electus a deo: q̄n ex eo remānissent alique reliq̄e ꝓphetante Isa. Nisi dñs reliq̄set nobis semē ⁊c. Que q̄dē reliq̄e ꝓm ipm ibidem cōgant ad gentē noue legis: sicut radix ad ramos: vñ gētilibⁱ ibidem dicit. Tu aūt cū oleaster esses insertⁱ es i illis. ⁊ socⁱ radicis ⁊ pinguedinis olive factus es: qđ i magnā laudē seu bñdictionē aplī israhelitici vertiť. de hac laude ꝫ modū, ꝓphetice bñdictionis moyses in ꝫ ca. ꝓncipaliť agit: vñ ⁊ glosa i hoc loco sic dicit: Non negligēť ꝓtereunda ē ista ꝓphia: apparet enī hec bñdictio ad nouū ꝓphm ptinere: quē scificauit xp̄s: hec i glo. In q̄ q̄dē bñdictione mosaica moyses itendit ꝓncipaliter ꝓphetare: q̄ lex a deo ꝓ ipsū data: licet solū aplo israhelitico dirigeret. qđ ad magnā dignitatē illius aplī pertinebat: finaliť tñ israhelitica dignitatē totius mūdi plenitudo trāsire debēt: ꝓut ecclesia orat i quadā collecta i officio sci sabbati pasche: vñ i hac bñdictiōe ꝓmo incipit a datiōe ꝑdicte legis dicēs: Dñs de synai venit: qa de synai mōte dñs moysen vocauit. ⁊ etiā aplm ad dandā legē ꝑdictā: quā eis ibidē dedit: ut supra. Exo. xix. Cōsequēter qa ista lex nihil ad pfectū ducebat: ut ad hebreos. vij. ca. Mō. n. curabat moyses spūales ꝓ grām: nō subdiť. De seir ortus ē nobis. qa illi aplo circūeundo montē seir: serpentē eneū dns iussit fieri ⁊ i ligno supdi: ut morsi a serpentibus eiⁱ nutu sana renť: quod ꝓphetice figurabat incarnationē ⁊ passionē xp̄i ꝓ quā mors spūales curanť: ut i postilla satis declaratur. Cōsequenť aūt dicit: Apparuit de mōte pharon. qa ibidē repleuit dns. lxx. senes spū sancto: ꝓut i postilla: qđ figurat copiosam effusionē spūs sancti i discipulos ꝑ passionē ⁊ resurrectionē: ꝑ quā effusionem spūs dñi repleuit orbē terrarū: qđ etiā moyses ibidē. I. Nume. xj. inuit vicens: Quis det ut totus ꝓphetet. ⁊ det eis dns spm suū. q. d. vtinā iā nūc eēt illud quod hic figurať. s. ꝓ tot⁹ ꝓphs dei recepisset spūm sanctū. In ꝓmittiua enī ecclia ꝑ baptisma ⁊ ipsitionē manuum apl̄oꝝ oēs recipiebāt spūm sācū cū signis visibilibⁱ: ut dī i actibus apl̄oꝝ. Fecit igiť moyses ꝑ bñficiū legis late mētione de ꝑdictis duobus bñficijs: tum qa lex illa nō ducebat ad pfectū sine bⁱ modi bñficijs: tum quia alij ꝓphi sine ipsis bñficijs ꝓm legē ordinatā i israhelitica dignitatem nō trāsirēt de quo ꝫ itendit: ut dictum ē. Exponanť cetera. ꝓut i postilla vsq; ibi: Dilexit ꝓphos. in quo moyses oñdit q̄ ꝑdicta bñficia de bāt se extendere ad ꝓphm generaliť: vñ in hebreo dī: Etiā dilexit ꝓphos. q. d. nō solū te. s. israhel deus dilexit ad ista bñficia ꝓcipienda: ꝫ etiā ꝓphos. ⁊ cōsequēť red dens cām buⁱ extentiōis dicit: Oēs sancti i manu illⁱ sūt. q. d. ex quo oēs sancti cuiuscūq; nationis sunt. i manu dei sūt: inq̄ tū a deo mouenť ad sanctitatē vitā batēdā. Iccirco nō videť equū: ut i vna tm̄ natione bñficia salutaria recluderēť. vñ Petrⁱ apl̄s circa materiam reductionis gentiū dicebat Act̄. x. ca. In veritate cōperi q̄ nō ē ꝓsonax acceptor deus: ꝫ omni gēte ⁊c. ⁊ sequiť: Qui appropinquāt ꝑdibus eiⁱ. quod referť ad sanctos de q̄bⁱ dixerat Oēs sancti i manu illⁱ sūt. que q̄dē appropinquatio ad ꝑdes illius pōt intelligi moraliť: uel q̄a sci uel electi veniētes ad fidē xp̄i de q̄bus ait cū magna humilitate debēbāt venire sicut illi q̄ ex humilitate ꝑdibus dñoꝝ appropinquāt: lex enī xp̄i q̄ ipsa grā ēim recipiente humilitatē ꝓcipue requirit: vñ Isa. iiij. ca. Humilibⁱ aūt dat grām uel q̄a tales electi debent seq̄ vestigia xp̄i: cuⁱ vita est istructio fidelium: iuxta illud ꝓma ꝑe. ij. ca. ut sequamini vestigia eiⁱ que q̄dem vestigia ꝓ ꝑdes de signanť: uel i hoc innuit moyses: q̄ presno. te. s. aplī cum pⁱ resurrectionē dispōneret ad annūciāda ministeria xp̄i ꝑ orbē ꝑdes xp̄i tenuerūt: ut Matth. xxviij. ca. ⁊ ideo de illis sanctis dī: Qui appropinquāt ꝑdibⁱ eiⁱ. de quo pōt etiam intelligi illud Isa. lij. ca. Quā pulchri supra mōtes ꝑdes euāgelizantes ⁊c. q̄ q̄dē sancti de doctrina xp̄i accipiūt. vñ ꝫ Matth. vi. ca. Docētes eos q̄ ꝓcipio vob ideo dicit: Accipiēt de doctrina illⁱ vbi notādū: q̄ nō dicit: Accipiēt doctrinā illⁱ: ꝫ de doctrina illⁱ q̄a pfectio doctrine buⁱ plenarie sine mēsura residet i xp̄o. Alij ꝓ ꝓm mensurā de natiōis xp̄i: ut ad eph. iiij. ca. Et isto mō dī Joh. j. De plenitudine eiⁱ oēs accipiemⁱ. Mō enī dicit plenitudinē: ꝫ de plenitudine. Consequēť ne forte q̄s ex ꝑdictis estimaret: q̄ ꝑ doctrinam xp̄i: de q̄ dixerat: Accipient de doctrina illⁱ: de mosaica

ꝓnit⁹ euacuaret: ī subdit: Legē ꝓcepit nobis moyses hereditatem mltitudinis iacob. Et ē sensus q̄ lex quā moyses ꝓcepit nobis. ꝓpō israhitico ut q̄ nūero erat moyses q̄ loq̄bat: Venit in hereditatē ecclie q̄ signat q̄ p̄ q̄ dicit mltitudis iacob: nā sicut illud q̄ parētes iuste acquirūt: ad eoꝝ successionis hēditatē ꝓuenit: sic ⁊ lex mosaica licz ꝓpō ut. te. data fuit ut q̄ dic̄: Ꝓcepit nob. venit tū hēditarie ad eccliā: ut q̄ dic̄. Hēditatē mltitudinis iacob. Et notādū q̄ vbi trāslatio nostra in p̄ loco habet Mltitudinis: hebraica lra hz quādā dictōnē q̄ significat eccliā. eadem dictio ponit̄ p̄. ⁊ Nume. xx. vbi dr̄: Cur eduxisti ecclīam dei in solitudinē. silliter .j. Reg. xvij. Mouerit ois ecclesia: q̄ nō in gladio saluat dñs. ⁊ sic in q̄ plurimis alijs locis. ⁊ forte trāslatio nra posuit hanc dictionē Multitudinis: ut innueret hoc referēdū ee ad illud quod dr̄ Act. iiij. ca. Multitudis credētiū erat coꝝ vnū. Cōsequēter dicit: Et erit apud rectissimū rex cōgregatis ꝓncipibus ꝓpli cū tribub⁹ israh. Ꝑro quo ꝓsiderandū: q̄ ꝙa ex hoc q̄ dixerat: q̄ lex hec fuerat ꝓcepta vni ꝓpō. ⁊ vnde hēditarie venerat ad multitudinē seu ecclesiam: posset quis estimare: q̄ hec multitudo seu congregatio nō const ituebat aliquod corpus ciuile vnum: sed erat quedam multitudo in se diuisa. Iccirco ostendit q̄ hec ecclesia seu multitudo iacob habebat ee q̄dā vnum: tū ex pte rectitudinis fidei q̄ vna est ut q̄ dicit: Et erit apud rectissimū. ꝓplus. n. in cuius multitudine cōsistit eccla: rectissim⁹ p̄t dici iquātū oēs respiciunt ꝑmā veritatem p̄ veram fidē tum ex pte capitis: q̄ est vn⁹ xp̄s: ut p̄ dicit Et erit apud rectissimū rex. s. xp̄s: tū ex pte mēbroꝝ: mēbra aūt ꝑncipalia bul⁹ congregatiōis sub capite xp̄o mānifestat cū dicit: Cōgregatis ꝓncipibus apl̄i. s. ꝓplis ⁊ eoꝝ sequacib⁹: q̄ nūc i vnitate fidei cōgreganf cum tribubus israh. s. eoꝝ q̄ in ꝑmitiua eccl̄ia remāserūt i fide: uel eriā i xp̄o successiōe ad fidem veniūt. ex quo patz q̄liter moyses i ꝓdictis istū ꝓplm laudat seu bñdicit i p̄: q̄ dignitatem israhiticā totius mūdi plenitudo trāsiret. ⁊ q̄a mentionē istari fecerat añ ut tribub⁹ israh. a q̄bus moyses ut ꝓpinquo erat recessur⁹ iō introduxit bñdictionē singularū tribuū dicēs: Viuat ruben ꝛc. vñ i glo. ꝓdicta: salutē ꝑmittiue ecclie singulis tribub⁹ ꝓprijs bñdictionib⁹ tribuit. hec in glo. Exponanf ut bñdictiōes tribuū: put in postilla: exceptis his que sequūtur. s. ꝑmo ut bñdictiō iude. Circa quā attēdendū ē: q̄ i hac tribu singulari i mō ititulauit bñdictionē dicēs: Hec ē iude i alijs ꝙo nō sic: p̄ leui dixit: Beniamin dixit: ⁊ sic ut alijs: q̄ q̄dem bñdictio iude videt referēda ee ad bñdictionē iacob ut eodē iuda Heū. penultimo. prediterat enī ibi iacob: q̄ sceptrū ⁊ ducatus ꝓpli israhitici ptinebat ad iudā. ⁊ insup ut illa tribus spectabat messias ut q̄ dixerat: donec veniat q̄ mittēd⁹ ē. Nūc aūt moyses precatur deum ut adducat illum. s. qui mittendus est ad populum suum.

Replica.

Ma ca. xxxiij. Burgeñ. ꝓtinuat expositionē allegoricā glo. in q̄ inē cetera nitit̄ ꝓferre iudaismū q̄si i ecclia cōstituta ex vocatiōe gētiū quēnā obtinere ut eat ꝑmatū. ⁊ ad hoc ꝓsuadendū adducit apl̄m ad roma. xj. vbi ꝑm q̄ Burgeñ. exponit dictū apl̄i cōpat iudeos radici: gētes aūt dicit ramos insertos ꝛc. Sed hec ꝓclusio correcta ē supr̄. Beñ. ix. correctorio. iij. Nec facit ad ꝓpositum burgeñ. dictū apl̄i allegatū: q̄a bñ p̄sando hoc dictū radix fides ē rami fideles. Dicit. n. radix sancta i ꝑriarchis ⁊ ꝓphetis: ꝑ vñ mō ex opib⁹ legis: ꝑ fide. Radicis igit̄ scitas nō ꝑriarcha nō ꝓphēta: nec opus eoꝝ ꝑm legē: ꝑ fides xp̄i. ptunc ut̄ ⁊ scitas fuit ⁊ radix. in q̄ ꝑriarchas ⁊ ꝓphas ut ēent sci rami: ut⁹ insuit bul⁹ insertionis ptic̄ps dicit ibidem ⁊ apl̄s gētes scās dicēs: Tu aūt cū oleaster ees: insert⁹ es i illis. s. ramis soci⁹ radicis ⁊ pingue vinis oliue factus es. s. gr̄e ⁊ iusticie xp̄i: q̄ ex fide est: i q̄ coiter gētes ⁊ iudei radicati sunt. ⁊ sic i illa radice nō est distinctio iudei ⁊ greci: q̄a ab apl̄o dicūf socij q̄ currūt ut pari: vñ apl̄s. j. xv. ponēs vriam: dicit iudeos vocatos ad hāc radicē, ꝓt̄ ꝓmissa facta prib⁹ Sed vñ ꝓmissio nisi ex gr̄a. sicut ⁊ vocatio gētiū: ut qua apl̄s ibidem: Dentes autem super misericordia q̄ similit̄ est gratia: eadē enī est igitur radix utrozumq; ramozum. ⁊ in hac radice consistit israhelitica dignitas: in quā ut ozat ecclesia trāsibit totius mundi plenitudo. Non potest igitur Burgeñ. iudaismo ascribere aliquē ꝓmatū dignitatis i ecclesia: nisi p̄m ꝓximitatem temꝑis: quia pr⁹ tempore insertus ē radice gratie: cui⁹ gentilitas. ⁊ ut hoc ꝓmatu dicit apostolus ad Roma. j. q̄ virtus dei ē in salutem omni credenti iudeo ꝓmū ⁊ greco. ex ꝓximitate autē xp̄i nō formaliter arguitur ꝓximitas dignitatis: q̄a alias ceteris essent digniores homine: tanq̄ ꝓus tempore create a deo.

In ca. v. ioſue vbi dicit̄ i postilla: Jō alic̄ dr̄ q̄ hec circūcisio solēnis dr̄ scōa respectu illi⁹ q̄ fecit abraā: ut dr̄ gen. xvij. Additio.

Expositio hec nō cōsonat lr̄e. Nam in illa circūcisione generali quā abraā fecit cū oīb⁹ masculis de domo sua null⁹ filius isrh fuit circumcisus: nec etiam isaac q̄ nōdū erat natus: nec eriā ꝓceptus: ꝓut patz in eodem ca. gen. xvij. sed tū i circūcisione facta p̄ ioſue: ut q̄ agit. iij. ca. expresse dicit lr̄a Circūcide scōs filios isrh. oportet q̄ li scōs referat̄ ad aliquā circūcisionē generalē seu solēnet̄ q̄ filijs isrh fuisset facta: nō ad illam ut abraā i q̄ nullus filioꝝ isrh circūcisus fuit. ⁊ iō opio hebreistarū in hoc loco renēda est falsē i pte ⁊ si nō in toto. Ad cui⁹ euidentiā attendū ē q̄ filij isrh i egypto exītes nō oēs circūcidebāt i octauo die, sicut fuerat ꝓceptū abrae gen. xvij. ꝑ ex quacūq; cā seu occasione ꝓlongabant parentes circūcidere pueros suos: ꝓout ponit postillator Exo. xij. i fine: vbi ut israhelitē i egypto exītib⁹ exprest dicit q̄ iudei i egypto exītes nimis inordinate amātes pueros suos dimittebāt eos incircūcisos: timentes ne ex circūcisiōe mors uel infirmitas eis accideret: hec i postilla. Cui⁹ signū ē q̄ filij⁹ moysi circūcisus fuit a mr̄e sua in itinere: ne occideret moyses ab āgelo ꝓpter pctm incircūcisiōis filij: ut patz Exo. iiij. Presumēdū est ergo cū moyses omittebat ritū circūcisiōis saltē q̄ ad tēp⁹: q̄ ceteri israhelitici min⁹ docti silr fecissent. Cū igit̄ i ꝓncipio mēsis primi ꝓximo ꝓcedēt̄ exitū isrh ut egypto: ꝓceptū fuit moysi ut acceptione agni paschalis. ⁊ ei⁹ immolatiōe ut cui⁹ ritu ⁊ religiōe erat ut incircūcisus nō vesceret eis eo: Exo. xij. ꝓpter dicēdū ē q̄ i egypto imminēte tpe paschali fuit facta circūcisio generalis oīuz filioꝝ isrh q̄ ex aliqua cā ut ꝑmittit̄ circūcisionē omiserāt: respectu cuius hec circūcisio p̄ ioſue facta scōa dr̄: q̄a inē illas duas nulla iteruenit alia circūcisio ut q̄ mētio fiat ꝑserti cū lra i hoc ca. s. ioſue. v. dicat̄ q̄ ꝓplus nat⁹ i deserto incircūcisus fuit. Diceret ergo q̄s: q̄ illa circūcisio in egypto celebrata fuit i eadem nocte qua ꝓcussi fuerūt ꝓmogenita egypti: ut hebrei dicūt fictictū ē. ⁊ nō habet aliquā auctoritatē nec ꝙsimilitudinē, ꝓt̄ rationes allegatas a postillatore: ꝑ dicere q̄ imminēte tpe paschali spāliē p⁹ ꝓncipiū ꝑmi mēsis ⁊ resp ad xiij. eiusdem q̄a fuerūt filij isrh i magna multitudine, ꝓt̄ solēnitatē paschalē. ꝓximo ut̄ circūcisio facta sit: ē oīo necessariū Nō aūt obijcit postillator ut hoc: q̄ nō fit mētio i scriptura de circūcisiōe egyptiaca nō videt valē. Nā etsi nō fiat exꝑssa mētio fit tū tacita: ut patz ex dictis. Nō etiā obijcit de ꝑdicto itinerationis: valēt si i cadē nocte q̄ egressū fuerāt circūcisi fuissent: q̄ nō dr̄ ꝑ alios paucos dies anticipauerūt. Sciebāt enī hoc. ⁊ poterāt anticipare p̄ tēp⁹ q̄ sufficerat ad eoꝝ sanationē: sec⁹ i deserto: vbi tēp⁹ itinerationis pdebat ex eleuatione nubis sibi ignota: ut patz Exo. vlti. ca. ⁊ in plurib⁹ alijs locis. Idē dicēdū ad ētiā rōnē quā facit postillator: q̄ ꝓcedēt: si nocte egressiōis fuisset facta circūcisio ⁊ nōaliter.

Replica.

Ma ca. v. Josue cū postillator exponēt circūcisionē ꝑ ioſue mādatā eē scōam respectu ei⁹ q̄ fuerat abrae mādata: Illa enī fuit ꝓma: ista scōa: Burgeñ. se opponit mot⁹ debilib⁹ rōnib⁹: asserēs q̄ ꝓma nō fuit circūcisio filioꝝ isrh: quia null⁹ tempore abrahe fuit filij⁹ isrh. ⁊ iō ista q̄ filioꝝ isrh nō p̄t respectu illi⁹ dici secunda. Hic dico q̄ q̄uis tpe istitutiōes: nec israhel nec aliquis eius filius fuit: ipsa tamen circūcisio fuit ꝓ filijs isrh instituta. ⁊ nō solū ꝓ filijs ꝑ ꝓ volētib⁹ ritui coꝝ ꝓiūgi: put exꝑsse dr̄ gen. xvij. Illud aūt q̄ dr̄ Bur. ꝓ colore sue opionis addit: ficticiū vi ref: videlicet q̄ iudei i egypto exītes nō circūcidebāt pueros suos Nō eni veriſile ē: ueū illius ꝓpli tāta curā habuisse: ⁊ eū suū ꝓmogenitū noiasse: Exo. iiij. si hec trāsgressio circūcisiōis i ꝓplo fuisset: ut fingit Bur. Nec valet q̄ dr̄ postillatore Exo. xij. allegat bur. Nā postillator nō dic̄ exꝑsse: q̄ iudei: ꝑ q̄ aliq̄ iudei nimis inordinate filios suos amātes dimittebāt eos incircūcisos: timentes ne ex ipsa circūcisione mors uel infirmitas accidēt. Illos igit̄ siqui vsq; adexitū egypti i circūcisi remāserāt: añq̄ māducarēt paschā circūcidi oportebat ⁊ q̄a pauci uel nulli fuerunt: iccirco cū de ritu māducatiōis paschē fieret mētio de circūcisiōe: Exo. xij. nō dicit de icircūcisis filioꝝ isrh ꝑ ꝓ suoꝝ pegrinoꝝ ⁊ alienigenaꝝ: q̄ icircūcisi ad māducationē paschē nō debebat admitti: q̄a eadē lex i ꝑ rituē debebat colono ⁊ idigne ut dicit̄ ibidē. Si igit̄ aliq̄ iudei ex causis inordinatis circūcisionē distulissent ⁊ eā añ exitū de egypto fecissent tal⁹ circūcisio fuisset ꝓuata ⁊ particular nec speciāliter mādata: nec solēnit̄ executa: sic ꝓmo tēpore abrae: ⁊ scōo i colle ꝓputiorū: de q̄ hic dicit̄. Nō aūt Burgeñ. allegat de moyse: qui

circūcisionē filij suī dīstulit: ꝫ locū nō habet: q nō amore ꝺordiato nec ex cōceptu: ꝫ timore vxoris: ⁊ ad eā gtinētiū incircūcisoꝝ fec ideo crūs i via circūcisus ē illo timore cessāte: de qua mā vide. ꝫ. Exo. iiij. Nec burgeñ. se bñ ꝺz i solutione argumēti postillatoris. Mā ipse declinat argumētū postillatorꝭ q̄ arguit: qꝺ i scriptura nō fit mētio de solēni circūcisione vl̄ mādata vel fcā i egypto: q̄ posset dici ꝓma respectu cuī ꝺce dicatur scōa. hoc enī argumētum apud Burgeñ. sepe reputat achilles: q̄a semꝫ arguit ab aucte negatiue ꝫ Burgeñ. soluendo dicit illī circūcisiōis fieri tacitam mētionē: quod tū falsum eē oñsū est. ꝫ. q̄a pti ibi filij isrl̄ excludunt q̄ꝫ includūtur: cū tū in tali respectu ꝓmi ⁊ scōi oporteret fieri expām mentionē. Vñ ad satisfaciendū burgeñ. ⁊ suoꝝ amatoꝝ ꝓtentioni potest dici: qꝺ li scōo ꝺetur referri ad solēnem ꝑceptionē ipī circū cisionis: q̄ ꝓmo fuit facta abrae: ut patz geñ. xvij. secūdo hic iosue v. nec legit ꝺeus alibi de circūcisione solēne mandatū ꝺedisse: nisi ibi ⁊ hic. Construatur igit lra sic: Circūcide filios isrl̄. subintelligе circūcisiōe scōo mādata: que ꝓmo fuit mādata abrae: huic cōstructiōi ꝓsonat quod seq̄tur. Hec aūt est causa secūde circūcisionis. ⁊ nō additur filioꝝ isrl̄: ad inuendū qꝺ ē circūcisio scōo solēnit mandata: per ꝫ tollit argumētū ꝑ Burgeñ. hic factū. In ca. x. vbi ꝺicitur in postilla. Non fuit antea ⁊ postea tam longa ꝺies.

Quarta sniam lrālē ꝓpter itellectū tam illī Additio. bistorie q̄ eēcebie i. iiij. Re. xx. ⁊ Isa. xxxviij. pōt ꝓbabilit ꝺici salua tū sanctoꝝ auctē: q ꝺies illa in q̄ illud miraculum i horologio achaz ꝺiuitus eēcebie fuit factū: nō lōgioꝝ nec breuioꝝ fuit solito. ⁊ sic cessat tota altercatio postillatoris i hoc capīo circa istā materiā ꝓtēta q̄lit̄. n. hoc intelligat ꝺño ꝺirigēte videbitur. ſ. iiij. Reg. xx. Replica.

In ca. x. vbi postillator ꝺisputat cessatiōe solis ꝓtra iosue Burgeñ. allegat ꝺigressionē quā facturꝫ est ꝺe hac statione ⁊ retrogradatiōe tpe eēcebie circa. xx. ca. q̄rti reg. vbi mira ꝓtra scōꝝ auctē sine rōne imaginat. ⁊ ibi vide correctoriū satis rationabile. In ca. xv. vbi ꝺr in postilla: Sed argumētū nō videt valere: q̄a i ꝓhibendis gradibꝫ attēdit reuērētia. Additio

Hec expositio postillatoris efficax est ⁊ valida: Mā hebraica cōsuetudo q̄ ad obseruantiā ꝓceptoꝝ mosaice legis adipē lre firmissime tenet frequēter vtit tali mrimonio. s. auūculi ⁊ neptis: nō enī in gradibꝫ ꝓhibitis attēdit similitudo solum ꝓm distantiā numeralē: ꝫ etiā ꝓm respectū ꝑferētie viri ad vxorē caput enī mulieris ē vir: ꝓma Corin. xj.

In ca. vj. Judicum vbi dicit in postilla. Angeli ꝺo in sacra scriptura nō vocantur ꝓpte. Additio.

Licet cognitio āgeloꝝ qua res i verbo cognoscūt: sit clara ⁊ ablq̄ enigmate: ex hoc solo nō sequeret q̄ non possent ꝺici ꝓpte cū alio adiūcto: ꝓut supra ꝓlogū psalterij ꝺe hoc ꝺicere: vide ibi correctoriū.

In ca. xv. vbi ꝺr i postilla: Percussitq̄ eos ingenti plaga: ita ut stupētes surā femoꝝ ipōnet ēt Additio. ſ.

Quod ꝫ i hebreo: Percussit eos sura sup femur plaga mag̃ qꝺ ātiq̄ hebreoꝝ sic exponūt q̄ nūlis armis nec aliq̄ aduitorio corpāli extī iseco pcussit eos ꝫ solū calcitrādo. Calcitrādo. n. hō cū calcaneo suo ꝓiūcto sure ꝓiter pcutit femur alteri bois: ⁊ sic si pcussio ē valida pcuss cadit. vñ ad oñdēdā excellētiā fortitudis ipī sansōis exprimit modū pcutiēdi q̄ ē sat̄ extraneꝫ ⁊ isolutꝫ. ſ. vt vnꝫ sol ꝫ hō ꝫ mō plaga mag̃ mltos pcutiat. Dr enī q̄ stupētes imponūt surā sup femur. Nō credo q̄ habeat fūdamētū i mō loquēdisacre scripture: nec lra hebraica. ꝫ facit mentionē de stupore.

In eoꝺē ca. xv. vbi ꝺr in postilla. In maxilla asini. hic ꝓsequēter ponitur gratiaꝝ actio. Additio. ij.

Hic trāslatio nra habet: In mādibula pulli asinoꝝ i hebraica veritate habet hamor hamorazori. Ubi notādū q̄ hamor i hebreo ē nomē eq̄ocū: q̄ꝺ vno mō significat asinum. Alio mō significat aceruū vl̄ cumulū seu cateruā. Vñ itēr̄io buī locutiōis erat ꝺicē q̄ i maxilla asini aceruū atq̄ aceruos philistenoꝝ pcusserat. i. plēs boiū cateruas: q̄ꝺ ē valde mirabile: ⁊ ex hoc q̄ sub eaꝺē ꝺictiōe iclꝺebat asinꝫ ⁊ caterua ꝓm eq̄ocationem ꝓꝺictā reddebat locutio ꝓm modū hebraice locutiōis retorice ornata.

In ca. xvij. vbi ꝺr i p. Et vocat idolū ꝺeꝫ in tota ista bistoria ⁊c. Si q̄s obijciat quō sacra scriptura vtatur Additio. noie diuio ꝓ re falso seu idolo pīsertim noie dñi tetragrāmaton qꝺ ꝓm doctores catholicos ⁊ hebreos ē incōmunicabile creature, put potest haberi Exo. iij. Dicēdum q̄ scriptura sacra i talibꝫ recitat idolatraꝝ opinionē licet erroneā ⁊ falsissimā nō asserēdo ꝫ tūmodo referendo. idolatre. n. gētiles q̄ legē mosaicā nō suscepāt: ꝺemōia sua ꝺeos vocāt in coī idolatre ꝺo ab israelitico ritu quēsi q̄ nomē ꝺei tetragrāmaton ex fide habuerāt ꝫ idē nomē suis idolis pnicioſe attribuebāt, put i ꝫ ca. ⁊ in silibꝫ repetit ⁊c. Jn. j. reg. ca. ij. vbi ꝺicit in posti. Ad cuī intellectū sciēdū q̄ ꝺictio hebraica q̄ ponit hic. ſ. selea ē eq̄oca ⁊c. Additio.

Quia ꝺictio hebraica. ſ. selea nō ē ꝓpie eq̄oca, put hic ponit: solū. n. significat septē in ꝓpria significatione licet saturitatē significet ꝓm etymologiā: ꝫ translatio nra q̄ ꝺicit plurimos ex alia rōne obtinet veritatē. Mā in hebraico aliq̄n septē accipitur ꝓ pluribus: ut intelligatur numerꝫ determinatꝫ ꝓ indeterminato: ut ibi: Apprehendēt septē mulieres viꝝ vnū Isa. iiij. ca. ⁊ sic in aliis locis quod idē est ac si ꝺiceret plures mulieres apprehendent viꝝ vnū: put ibidem exponit. Et sic trāslatoꝝ nr̄ in hoc loco nō solum sensū ex sensu: ꝫ etiā verbū ex verbo trāstulit

Jn ca. iij. vbi ꝺr in postilla: vñ in hebreo habetur sic. ⁊ sermo ꝺñi erat ꝓhibitus vel obturatꝫ ⁊c. Additio

In hebreo i hoc loco ponit hec ꝺictio iachar qꝺ nihil aliud sonat nisi preciosum: vnde translatio nra in hoc loco ꝓprie se habet nec indiget alia reductione.

Jn ca. vj. vbi ꝺicitur in postilla. Et itinere vno gradiebantur id est vniformiter Additio

In libris antiq̄s translatio nra sic habet. Jbant aūt vacce recto itinere: qꝺ ꝓprie ꝓsonat hebraice veritati i ꝫ loco ⁊ magis conuenit ꝓposito.

Jn ca. viij. vbi ꝺr i postilla. Utrū filij isrl̄ precauerūt pretēdo super se regē. Additio.

Esponsio postillatoris ad hanc qōnēnō videt ad plenū satisfacere. Nam istitutio regis i aliqua gēte vel pl̄o simpliciter ꝓsiderata nō tollit imediatā gubernationē ꝺiuinam ab eis. Stant. n. simul q̄ ꝺeus sit rex imediatus alicuī gentis ipsā i pncipalibus imediate regēꝺo seu gubernādo. ⁊ tū cum hoc habeant supra se regem seu pncipem boiem mortalē: qꝺ manifeste patz i pl̄o fidelium. pl̄os. n. fidelium imediate a ꝺeo gubernari ꝺicendus ē: qꝺ patz per rōnes a postillatore allegatas ꝓ filijs isrl̄. Mā si in antiq̄ lege pl̄m illū sibi ꝺeus elegit i specialē seu peculiarē: ꝓm illud ꝺeut. vij. in postilla allegatum nō tū minꝫ ꝫ longe magis populꝫ fideliū i noua lege est a ꝺeo electus specialis ⁊ peculiaris: iuxta illud ꝓma petri secūdo: Vos aūt estis genus electū: regale sacerdotium: gens scā: pl̄s acq̄sitiōis. Sikr etsi antiq̄s ꝺedit legem ꝑ angelū i ꝓsona dei loquētē ⁊ nō per boiem mediatorē: pamplius ꝺeo ⁊ pfectius catholicis legem ꝺedit ꝑ scipsū. i. per filiū ꝺei eternum ⁊ per spūm sanctū i forma visibili missū. vñ si pl̄s ille rōnibus predictis ꝺebuit per ꝺeū imediate guberari: ꝑ casdē rōnes seu fortiores pl̄s fidelium imediate a ꝺeo ꝺebet guberari: quod etiā patet ex pmissione xpi Matb. vltimo: Ego vobiscū sum oibꝫ ꝺiebꝫ ⁊c. quod exponit vno mō ꝑ assistentiā xpi seu ecclie ꝓtinue ipsam virigendo ꝑ occultos instinctꝫ spūs sācti: ut idē postillator in eodē loco ꝺicit. Ex q̄bus ꝓsequēt̄ habet q̄ sicut ecclia licet a ꝺeo imediate iteriozi gubernatiōe regatur: nō tū ex hoc instituēdo supra se regē hominē in tpalibus peccat: ut patz ex vniuersali ecclie ꝓsuetudine que maxime auctoritatis ē. Sic pari mō ⁊ rōne ꝺicendū videtur q̄ antiq̄ licet ꝺeū babuissent regē ⁊ imediatū gubernatoꝛē: tū pte ꝺo simpliciter supra se regē nō peccassent. Hec valet ꝺicere q̄ gubernatio ꝺiuia respectu ecclie imediate ē ꝫ tū ad spūalia. Mā etiā in spūalibꝫ sūmus pōtifex ꝓstituit i ecclia ablq̄ peccato. imo sequēꝺo vestigia xpi ꝺicentis petro Pasce oues meas: Joh. xxj. Si aūt ꝺicatur q̄ sūmus pontifex tanq̄ ꝺei vicariꝫ ecclīam gubernat qꝺ verum ē: idē etiā posset ꝺici ꝺe regimīe regali: vñ apl̄s ꝺe rege simpliciter loquēs ad Roma. xiij. Nō sine causa gladiū portat: minister. n. ꝺei est. Preterea si pctū filijs isrl̄ impositū i hoc q̄ petierūt regem sibi ex rōne p postillatorē assignata causaret: sequeret q̄ sp i eodem pctō pseuerarēt ꝺurante regio regimine. Mā sic existēdo semꝫ fecissent ꝓtra ꝺei ordinationē q̄ sibi soli eoꝝ regimē immediatū retinuerat nolēs q̄ sup eos homo mortalis regnaret: ut agit postillator. Ex q̄ vltriꝫ sequit q̄ ozatio samuelis ꝓ pl̄o ut ꝺeus eis parceret hoc pctū esset vana ⁊ ꝫ regulā ꝺiuine legis ꝺurāte eoꝝ

cõtumacia eodem ĩ pctõ. Ratio buĩ ẽ. Nam ꝑm legẽ diuinã non datur venia nisi correcto: ut patz Ezech. xviij. Cũ auerterit se impius ⁊c. Sz ꝓstat: ut balek infra. xij. ca. q samuel ꝓho sibi supplicanti ut ꝓ eo oraret ⁊ suum pctũ ve ꝓtendo regem apte ꝓfitenti rñdit ne timeatis ⁊c. Et infra. abstiterit a me ne oꝛem vestrum ꝓ vobis ⁊c. Ex q̃bus satis patz q̃ huiusmõi pctũ p̃ ꝑli cõfessionẽ ⁊ oratione ꝓpte fuit sublatũ nõ obstante q̃ adhuc ꝓseuerabãt in eodẽ pctõ retinendo sibi regẽ illicite: ꝑm opinionẽ postillatoꝛis. Preterea dicere q̃ ꝓcessio ve ꝓstitutione regis filijs isrl̃ facta Deut. xvij. non fuit ꝓpria ꝓcessio ẽ magis ꝑmissio sicut repudiũ vxoris ⁊c. nõ videtur rationabiliꝫ dictũ. Nam q̃ mrimoniũ sit isepabile p̃ hominem ẽ ve iure naturali ꝑm postillatoꝛẽ. put ipse ꝑmittiꝫ, ꝑbare Matth. xix. licet hoc nõ reputo eẽ verum: put ibidẽ dño ꝓcedẽte amplius declarabiꝫ. Cõstat aũt q̃ ꝑmissio facta ve repudio nõ tollit legem nature q̃ indelibilis ẽ: ẽ in ꝓposito ẽ ꝑ oppositum. Nã ꝓstitutio regis in aliqua gente ẽ cõformis iuri naturali: repũtat. n. gubernationẽ mũdi ab vno vel. put etiam ꝑbs in politicis ⁊ alibi ꝛemiat vnde ꝑmittẽte lege diuina regis ꝓstitutionem aut ĩ ca. vel. allato: talis ꝓstitutio. s. regis remanet oĩno licita tã q̃ iuri naturali ꝓformis ⁊ a iure diuino nõ ꝓhibita. Ex q̃bus videtur q̃ qõ nõ remanet sufficienẽ soluta. Unde ad eandẽ videt aliꝫ dicẽdum. s. q̃ ꝑli iste nõ ꝑcauit pretẽdo regem simpliciꝫ cũ hoc iã sibi eẽt a deo ꝓcessum: ⁊ iuri naturali ꝓforme: ẽ ꝑcauit pretendo regẽ certo mõ ꝓtra diuinã ordinationem. Ad cuius declarationẽ sciendũ q̃ constitutio regis iuxta ptãtem sibi ꝓcessam potest esse dupliciꝫ. Primo mõ q̃ rex habebat plenã potestatẽ in ꝑli sibi subdito nõ solum ĩ bis que ad defensionẽ ptinẽt subditoꝝ seu ad eoꝝ dispositinã gubernationẽ: ẽ etiam ĩ bis que ptinent ad oĩs actus iudiciales: intãtum q̃ rex sic ꝓstitutus dicit eẽ absolutus legibus: put legiste ve impatoꝛe dicere solent. Similiꝫ ut ⁊ ve regib9 q̃ supioꝛẽnõ cognoscunt asserit. ⁊ talis rex dicit esse supra oĩa iura positiua: seruando ea ad libitum uel reuocãdo. put in pluribus mũdi ptibus nõ solũ paganoꝝ sed etiam catholicoꝝ eẽ dignoscit. Et q̃a bonas seu magnas fortunas ferre nõ posset nisi virtuosus: ut baltur ĩ. x. etbi. perfecta aũt virtus raro inuenitur: iccirco ꝓpter tantã ptãtẽ regibus ꝓcessam seu ab eis vsurpatã frequenẽ in tyrãnidem labiꝫ: qõ est pessimũ regiminũ. vñ ⁊ ve talibus potest itelligi illud osce. xiij. Dabo eis regẽ in furore meo ⁊c. In pmã. n. ꝑloꝝ dantur eis reges q̃ tantũ absoluta vtanꝫ potestate. Secundo modo põt ꝓstitui rex cũ ptãte limitata: sic. s. q̃ in bis saltẽ q̃ad iusticiam ptinẽt ꝓfertim cõmutatiuã sit sub legib9 iam ordinatis ⁊ legitimis ꝓsuetudinibus quas ĩ se ⁊ alijs obseruari faciat fortiꝫ exequendo. ⁊ iferiorũ iudicum ve fectum legitime supplendo: nec tñ ꝓtra eas temerarie aliq̃ agendo. Silr auferẽdo a se oĩa illa que cupiditati seu cõcupiscentie uel supbie occasionẽ ꝑstant: ex quoꝝ appetitu frequenẽ declinaꝫ ad tyrãnidem. Et q̃a ꝑm Tho. ĩ pma secde. q. cv. articulo ꝓmoĩ coꝛpe q̃nis: Ordinatio ꝓncipatus quam lex diuina ãtiquis ĩstituit fuit optima. Iccirco isto modo ꝓcessum fuit filijs isrl̃ ĩstituere supra se regem: nõ aũt ꝓmo mõ: quod patz ex hoc: nam ĩ eodem ca. ⁊ cum textu deut. xvij. cũ ageret ve ꝓstitutiõe regis: dñs dirigens verba ꝓpho ait. Cũ dixeris: Constituã sup me regẽ sicut habẽt oẽs ꝑ circuitum natiões. quod itelligiꝫ ve primo modo regnãdi ꝑdicto. Cetere. n. nationes uti pluribus reges habẽt cũ ꝓma tiam dñanꝫ eoꝝ ⁊c. Luce. xxij. Quem modũ ꝓstituẽdi regem dñs ei nõ ꝓcessit: sed potius scõm modum. Nã ibidẽ dedit eis regulas tam ĩ mõ eligẽdi q̃ ĩ mõ viuẽdi ipsius in se q̃ etiã ad cũ. ⁊ ad subditos tales q̃ oĩo ꝛdicunt medis cõmunibus aliaꝝ nationũ seu gentiũ. In mõ. n. eligẽdi ad cauẽdas violẽtias ⁊ fraudes que in filibus electiõib9 solẽt ptingẽ: istituit ut ꝓspectare ẽ iudiciũ diuinũ: vñ ait: Eũ ꝓstitues quẽ dñs deus tu9 elegerit. Similiꝫ ad vitandũ imitationẽ ꝓsuetudinũ aliaꝝ nationũ ait: Nõ poteris alterius gẽtis hoiem regẽ facere. Cõsequẽ. ꝑbibuit regi multiplicare eq̃s curr9 ⁊ vxores. ⁊ ĩmẽla argenti ⁊ auri põdera: q̃ occasionẽ ꝑstant tyrãnidi: ut dictũ ẽ. Silr istituit ut rex ꝓ legeret ⁊ cogitaret ve lege dei: ut ꝓtinuo eẽt ĩ dei timoꝛe ⁊ obedientia cũ dicit: Describet sibi deuteronomiũ legis b9 ⁊c. leget q̃ illud oĩb9 diebus vite sue: ut discat timẽ deũ ⁊c. Silr istituit ut nõ sup̃e seu tyrãnice cõtẽneret seu opprimẽt cũ dicit: Ne eleuet coꝛ ei9 in supbia: sup frẽs suos ⁊c. q̃ oĩa ꝛdicũt mõ ꝓmo regnãdi q̃ ẽ coĩter gẽtiũ seu nationũ: ut dictũ ẽ. Sz ꝓstat q̃ filij isrl̃ regis istitutionẽ ꝑ mõ eis non ꝓcesso: sed potius ꝑ iplicite seu interpretatiue eis ꝓhibito ꝑtierũt: ut patz q̃ ꝓba pncipalia sue ꝑtitiõis in hoc ca. vbi sic dr: Done nobis regẽ ut iudicet nos sicut gẽtes. Nõ. n. solũ ꝓtebãt eẽ sub rege mõ eis a dño ꝓcesso q̃ ẽ2 modus: sed ut rex iudicaret eos mõ q̃ reges coĩter iudicabãt gẽtes. s. absoluta. ⁊ absq̃ limitatiõe ptãtis ⁊ refrenatione appetitus. put moꝛis cõis erat inter gẽtes ꝑsertĩ eo tpe ⁊ iõ seq̃tur: Displicuit sermo in oculis samuelis eo q̃ dixissent: Da nobis regẽ ut iudicet nos. Nõ. n. displicuisset si regẽ simpliciꝫ ꝑtiissent mõ eis a dño ꝓcesso: sz ꝓ ẽ istã additionẽ: Ut iudicet nos sicut gẽtes: qõ intelligiꝫ mõ ꝑ ꝑdicto: vñ ⁊ seq̃tur: Dixit dñs ⁊c. Nõ te abiecerũt sz me ꝓtẽdo enĩ regẽ cũ ptãte ⁊ iurisdictiõe absoluta: sicut inẽ gentes iplicite ꝓtebãt ipsũ ꝛ modũ istituẽdi regẽ sibi ꝓcessũ: ut dictũ ẽ. vñ ⁊ stati ve9 mãdauit: ut ꝑli. ꝓtestaret ur seu ꝛclararetur ius regis tali modi regnaturi dicens. Filios vestros tollet. filias vrãs faciet sibi vnguẽtarias ⁊c. vñ ⁊ finaliꝫ ius huiꝰ regis ꝛcludit: vosq̃ eritis ei serui: qõ ꝓprie ẽ tyrãnoꝝ q̃ suis subditis ut seruis ꝓncipãt: qõ totũ occasiõe plenissime ptãtis regi ꝓcessũ ad modũ cõem gẽtiũ ꝛ diuinã ordinationẽ ꝓtingẽ ꝓsuevit Jn q̃ qdẽ pctõe gnicosa ptinaciꝫ pseuerãtes: samueli iura regni tyrannici explicanti rñderunt: Nequaq̃ rex. n. erit super nos. ⁊ erimus nos quoq̃ sicut oĩes gẽtes: ⁊ iudicabit nos rex noster ⁊c. Jn q̃ euidẽti9 explicauerũt pretitionẽ eoꝝ eẽ ꝛ diuinã ordinationẽ ⁊ ꝓcessionẽ: ut dictũ ẽ. ⁊ sic patz manifeste quõ in hoc peccauerũt ve q̃ pctõ vrisilr penituerũt pretẽtes a samuele ut oraret ꝑ eis deũ ut. j. xij. ca. vbi samuel offerẽs se ꝓ eis oratuꝝ ꝓtestat9 ẽ: Jgiꝫ timete deum ⁊ seruite ei ⁊c. q. d. pctũ cõmissũ ĩ pretẽdo regẽ mõ ꝑdicto dimittet eẽ vobis: dũ tñ nõ vrogeꝫ diuis legib9 seu ordinationibus. Si aũt dicaꝫ q̃ si vere ꝑli penituisset saulẽ amouissent a regno. Ad hoc dicẽdũ q̃ hoc iã nõ poterãt facẽ. ꝑmo q̃a erat iã saul tpe penitẽtie ꝑli ad instãtiũ eoꝝ a deo ꝑ samuelẽ vnct9: ut ifra. ꝓ. ca. vñ ⁊ ei9 amotio seu reuocatio videreꝫ q̃dãmõ ꝑ honoꝛẽ diuinũ ⁊ iõ cum samuel dixisset sauli. j. xv. ca. Scidit dominus regnum isrl̃ a te hodie ⁊c. subiũgit ibidẽ: Porro triũphatoꝛ isrl̃ penitudine nõ flectet ⁊c. q. d. etsi tu iam es a deo abscisus: nõ eũ stati amoueris a regno: ne dñs videaꝫ q̃si penitudine flecti. secundo q̃a saul p9 victoriã ĩ iabes galaatb babitã erat vallat9 ĩ regno. ẽtio q̃a eius regnũ publice erat ĩ galgala renouatũ: ut infra. xj. ca. Nec obstat q̃ cũ ꝑli ꝓfiteret pctũ suũ: samueli dixerũt: Addidim9 enĩ peccatis nr̃is malũ ut ꝓterem9 regẽ. xij. ca. vbi nõ fuit facta mẽtio ve mõ regnãdi: ut inẽ gentes ⁊ b9 mõi. Nã hoc ẽ breuitatis cã omissũ cũ iã in loco ꝓprio sepe repetitũ fuisset: ut dictũ ẽ. De regnoaũt dicunid nõ ẽ mentio ĩ hoc faciẽda. fuit enĩ ipsi9 regnũ ꝑ se ⁊ suis successoꝛib9 a deo ꝑ samuelẽ iustũ ⁊ a deo iudicẽ ꝓstitutũ absq̃ aliq̃ ꝑli ꝓtitiõe seu istantia istitutũ: ut ps. j. xvj. ca. Põt etiã dici ad questionẽ ꝓncipalẽ ꝑm q̃stã q̃ filij isrl̃ peccauerũt pretẽdo regẽ nõ solũ ꝑdicto mõ: sz etiã iniriãdo samuelẽ iustũ ⁊ a deo iudicẽ ꝓstitutũ. licet enĩ filij sui q̃s ꝓstituerat iudices peccassent: ut patz ĩ ꝓncipio bui9 ca. nõ tñ ex hõ ĩ scripta legiꝫ ipsius culpa samueli: sicut dcli ꝓponiꝫ ex pctõ filioꝝ supra. ij. ca. Ratio differẽtie ẽ: nã pctã filioꝝ dcli erãt publica seu notoꝛia tã sibi q̃ ꝑli: pctã vo samuelis filioꝝ nõ ita erãt publica seu mãifesta peccabãt enĩ i accipiẽdo munera ⁊ puertẽdo iudiciũ q̃ plũries fit occulte ⁊ colorate. ⁊ sic ꝑsumẽdũ ẽ q̃ samuele ignoꝛãte hoc fecissent: ꝑsertĩ q̃a nõ fuit antea monit9 nec redargut9 sicut dcli. vñ ut samuel oñdẽt inocẽtiã suã ifra. xij. ca. req̃sivit ꝑli. m: ꝑ ꝑsentãdo filios suos ꝑlo: ut redderẽt rõnẽ ve seipsis dicẽdo: Ego senui ⁊ filij mei vobiscum sũt. q. d. ut puniatis eos scõm delicta eoꝝ. scõo req̃rit eos de seipso dicẽs Ego ꝓsto sum loq̃mini ve me coram dño ⁊ coram xp̃o ei9. Utrũ bone cuiusq̃a tulerim ⁊c. vsq̃ ibi Testis ẽ dñs. q̃a non inueneritis quippiam ĩ manu mea. ⁊ sic patz q̃ ipse volebat se purgari ab ifamia sue dispositiõis Cõcordat cũ b gloss q̃ sup illud ꝓbũ: Nõ te abiecerũt sz me. inẽ linealiꝫ dicit: Qui vos spernit me spernit: ĩ q̃ patz q̃ cũ samuel ꝓstitutus a deo sine cã spernebaꝫ: de9 ipse videbat sperni. ĩ q̃ manifeste peccabãt: etiã si pretitio regis p9 obitũ samuelis eẽt licita eo mõ q̃ pretita fuit: de q̃ pctõ videnẽ penituisse: cũ eum postea tã ĩ vita q̃ in morte multũ bono ꝛifice tractauerũt: ut patz ex decursu histoꝛie. Et sciendũ q̃ hic secũd9 mod9 rñdẽdi ad qõnẽ nõ repugnat ꝑmo. ex vtroq̃ enĩ simul posset formari sufficies rñsio ut patz itueti.

Bargeñ. saltũ faciẽs vsq̃ ad ꝑmũ regũ: ĩ q̃ vsq̃ Replica ad octauũ ca. nõ mouet nisi difficultates vocales: de q̃b9 nõ iudico cũ res sit nota. Jn b octauo capto vbi postillatoꝛ qrit: disputat ⁊ cludit q̃ filij isrl̃ peccauerũt pretẽdo sup se regẽ: Burgeñ. longa digressiõe: sed nõ multa rõne nitiꝫ determinationẽ postillatoꝛis ifirmare. ⁊ ut clarius appareãt burgeñ. ineptie digressionẽ ei9 rediga ĩ certa dicta: q̃ ordinẽ tractato ꝑm merita

eozũdẽ. Primũ igit eius dictũ ẽ q̃ stat simul gentẽ regẽ aliquẽ habere mortalem: vũ tamẽ ei⁹ gẽtis fore imediatũ regẽ ⁊ gubernatozẽ pncipalẽ. ⁊ p illud dictũ putat burgẽ. solue argumẽtũ: qõ postillatoz p conclusione facit: q̃ videlicet iudei peccauerũt regẽ petẽdo. Putat etiam p idẽ replicare ꝯ solutionẽ data ad argumẽtũ iudeoz in ꝓtrariũ. ⁊ fortalsis bñ putaret si dictũ illud eẽt i ꝓposito vez: nũc aũt falsitas illi⁹ dicti patz exlra: iũcta glose inlineari dicit eni lra: Nõ te abiecerũt ꝥ me: ne regnẽ sup eos: iuxe oia opa sua q̃ fecerũt a die q̃ eduxi eos de egypto vsq; ad diẽ hãc: sicut derelinquũt me ⁊ seruierũt diis alienis: sic faciũt etiã tibi. hec i lra. Glo. iuxlinearis dicit: q̃ vos spernit me spernit. ⁊. j. ca. x. resumitur petiñ hoc: ibi petẽdo regẽ. q̃bus suppositis nõ stat q̃ deus sit rex ⁊ gubernator: sic rege postulato: ut dicit lra cũ glo. nisi generali influentia quã iudei abijcere nõ potuerũt: ꝥ illa nõ ẽ ad ꝓpositũ burgẽ. nec exẽpla q̃ ponit valẽt i hoc casu: q; etsi eccha ⁊ plꝰ xpian⁹ habeat reges i spũalib⁹: ut papã: ⁊ i tpalib⁹: ut Imperatoẽ. ⁊ eos veneratur: eisq; subiect⁹ ẽ: tñ dei regnũ pncipale ⁊ imediatũ nõ abijcit sz poti⁹ regnũ huiuz vie dei ꝺriũ vsq; ad mortẽ cõtinet: ut patz in pmitiua ecclia i tpe aplox ⁊ martyx. Secũdũ dictũ burgẽ. ẽ: q̃a petiñ iudeox regẽ petẽtiũ pfessiõe ꝓpli ⁊ samuelis oõne fuit absolutũ: manẽte tñ regimine regio: nõ petitio regalis regimis non fuit peccatũ. Nã manẽte peccato: petiñ nõ censef absolutũ. ꝥ hoc dictũ fundaf sup falso fundamẽto. nã petere regẽ absolute nõ ẽ petiñ in ꝓposito cõmissũ: sed petẽ ꝺ dei ordinationẽ ẽ i ꝓposito petiñ: quia sic petẽ ẽ dei ordinationẽ cõtinere ⁊ deũ abijcere ne regnet. Nũc aũt de⁹ noluit aliquẽ huic ꝓpo pficere: ut iudicẽ regẽ aut sacerdotẽ nisi sua ordinatiõe: ut patz p totũ decursum vet. te. abexitu egypti vsq; huc. ꝓpo aũt deũ hãc ei⁹ ordinationẽ abiecit petẽs regẽ dari a samuele videlicet p electionẽ uel humanã institutionẽ: sicut ⁊ cetere nationes regẽ habereẽt. vñ dr i lra: Cõgregati vniuersi seniores natu dixerũt ad samuelẽ. Cõstitue nobis regẽ ut iudicet nos: sicut ceterenatiões. nõ dixerũt: pete nobis a deo regẽ ẽ. quõ si dixissent nõ peccassent: nec dei ordinatiõi ꝛuenissent. Cũ aũt de peccato sic cõmisso penituissent. ⁊ errozẽ pfatũ cozrexissent. ⁊ samuel p eis orasset: petiñ ẽ absolutũ: ut patz infra. xij. ca. i lra iũcta glose iterlineari: nec rex tũc fuit ꝓstitut⁹ sicut petit⁹: petebat eni ꝓstitui ordinatiõe humana: ut ostm ẽ. ⁊ ꝥ fuit petiñ. sz petitio ut sic nõ habuit effectũ: q̃a istituebat electiõe. ⁊ vnctiõe dei. Nõ erat igit petiñ sub rege sic ꝓstituto pmanere. Burgẽ. igit erravit i fundamẽto putans ꝓpter pmãsisse sub regimine regio: ut petit oz: q̃d fallũ ẽ ut patz ex dictis. Quib⁹ bñ pensatis obiectiões burgẽ. ꝺ postilla tozẽ nullã⁹ sũt efficacie. Sz burgẽ. idẽ psumẽs aliq̃ absoluẽ q̃nẽ motã: dicit ꝺriũ Est igit ẽtiũ ei⁹ dictũ tale: q̃a petẽ regẽ fuit ꝓpter a deo pcessũ Deut⁹. xvij. iõ petẽdo nõ peccauit. sed illud dictũ respicẽdo bñ lrãm allegatã videt supponẽ falsũ: q̃a i illa lra nõ ponitur aliq̃ verbũ petiões ad cõcessionẽ de rege petẽdo. Est. n. ꝥ tenoz lre allegate: Cũ ingressus fueris trã quã dñs deꝰ datur⁹ ẽ tibi. ⁊ posse deris eã: habitaueris q; in ea: ⁊ dixeris: Cõstituã sup me regẽ: sicut hñt oẽs p circuitũ nationes: eũ ꝓstitues quẽ dñs deꝰ tuꝰ elegerit de numero fratx tuox. Ecce lra: cui⁹ sensũ sup Deut⁹. xvij. dixi patere sensũ pnosticũ. pnosticauit eni de⁹ iudeos sic dicturos: nõ pcepit nec pcessit ꝛ ordinauit pcgnãter negatiuã. ſ. q̃ sic dicẽdo nõ cõstituerẽt regẽ nisi electiõe pcedẽte. huic aũt ordinatiõi petẽdo a samuele regem exẽplre ꝓtradiderũt: tũ q̃a petierũt ab hũana ptate: tũ q̃a sicut ceteꝛe natiões q̃ ad diuinã ordinationẽ nõ respexerũt: igit peccauerũt: q̃d ẽ extra tertiũ burgẽ. dictũ. Quartũ dictũ est q̃ regis ꝓstitutio ꝓtingit dupliciter: vno mõ scõm ptatẽ regẽdi illimitatã: alio mõ limitatã. Primo mõ ꝓstituit rex absolut⁹ legib⁹ potens regẽ. p libito vlũtatis. exẽplificat de imperatoze ⁊ aliꝭ regib⁹ tam catholicis q̃ infidelib⁹. Secũdo mõ ꝓstituitur rex obligat⁹ ad seruãdũ leges ptinẽtes ad se ⁊ subditos. Sz ista distictio nõ ẽ artificialis: q̃uis. n. multi pncipant viciose scõm pmũ mẽbꝝ nõ tñ ad sic pncipãdũ istituunt: imo ꝓposito casu iudei ex viciato regimine filioꝝ samuelis acceperunt occasionẽ petẽdi regẽ. Dicit nãq; i ꝺca. q̃ filij samuelis declinauerũt post auariciã. ⁊ acceperũt munera ⁊ peruertebãt iudicia ꝛgregati sũt q̃ oẽs maiozes natu isrl̃ venerũt ad samuelẽ i ramatha: dixerũt ei: Ecce tu senuisti ⁊ filij tui nõ ambulãt i vijs tuis: ꝓstitue nobis regẽ. vñ luculenẽ apparet q̃ petebãt regẽ: ut euaderẽt pmũ modũ regẽdi: q̃s igit vitiẽs dicẽt eos petisse tyrãnidẽ quã euadẽ cupiebãt. Est eni pm⁹ mod⁹ regendi tyrãnicus: quẽ iudei petẽdo regẽ petẽ nõ potuerũt: quẽadmodũ vult Burgẽ. Nã iplicare videt q̃ q̃s ꝺ volũtatẽ aliq̃d instituat uel eligat: cum oĩs talis libera istitutio ⁊ electio sit voluntaria. Si igit fieret ꝺ voluntatẽ eẽt uolũtaria: p ꝺs iplicatio. Isti⁹ ꝓfirmatio pot videri i lumie nature quẽadmodũ aristotcles. iij. politicoꝝ oẽm pncipatũ distinxit i tpatũ ⁊ viciatũ. Tempatũ dixit in quo pncipãs dñat ad cõe bonũ ꝓpter⁹ pm volũtatẽ subditoꝝ. Viciatũ aũt dixit de facere i altero uel vtroq;. Certũ ẽ igit viciatũ nõ peti eligi uel cõstitui a subditis: q̃a ois talis est pter: imo ꝺ volũtatem subditoꝝ. Secũd⁹ igit pncipat⁹ ⁊ mod⁹ regnandi a subditis peti nõ pot: sed solũ pm⁹ q̃ si vertit i tpatũ ⁊ tyrãnidẽ pot⁹ subditi dicẽdi sũt talẽ pncipatũ pati q̃ pterẽ. Nec exẽpla burgẽ. de ipatoze ⁊ alijs sũt ꝛa. Nõ. n. tales subditi ꝓstituũt: ꝥ tparo mõ cõstituti sepe itpati ⁊ vicioſi fiũt. Nec vez est de regũ ⁊ ipatoꝝ iudicio q̃ sunt electi ⁊ istituti ad iudicandũ scõm arbitriũ volũtatis: sed sũt istituti ad iudicandũ: nõ de legib⁹ sz scõm leges: etsi aliq̃n modũ sue istitutiõis excedũt cadẽtes i tyrãnidẽ olgarciam uel democraciã: i his casib⁹ subditi pot⁹ patiunt q̃ agũt: q̃a tales casus nõ pueniũt ex subditoꝝ institutiõe: sed istitutoꝝ vsurpatiõe: imo ⁊ titulus ipatoris mõ regẽdi viciato ꝺdicit. Nã titulus eius est. M. tri gra romanoꝝ rex ⁊ sp augustꝰ: hoc ẽ reipublice nõ ꝑuate accõmodus. Ita ⁊ alioꝝ regũ ꝓtestatiões sũt sub dei gra: q̃ viciatũ pncipatũ nõ admittit: Ex q̃bus patz q̃ solutio burgẽ. quã concludit suis inepte dictis: videlicz q̃ iudei petẽtes regẽ ut regeret i tpato ⁊ viciato regimie: q̃d apud eũ dr illimitatũ peccauerũt: nihil valet: q̃d patz ex ꝺdictis: Et certe q̃tũcunq; barbari sciẽt sibũpsis nocere nõ possũt: nocerẽt aũt sibũpsis si scõm burgẽ. regẽ ꝺ cõe ꝓferẽs peterẽt ⁊ peruissent. Nõ. n. talẽ regẽ q̃tũcunq; barbar⁹ elegit: patiẽ q̃dẽ bñ. vñ dixit. Aristoteles de h⁹mõi viciose pncipãtibus: Sustinẽt q̃dẽ bnes talẽ pncipatũ nihil cõtristari. ꝓpter quod ipsoꝝ barbarã ⁊ seruilẽ nãm. ⁊ cõsuetudinis aurilũ. ⁊ ꝓpter ea q̃ dicta sũt burgẽ. fortasse pnia ductus: i fine sue inutilis disgressiõis ponit. bui⁹ qõnis solutionẽ melioꝛẽ: que q̃si coincidit cũ postillatoze q̃ videlicet iudei peccauerũt petẽdo regẽ nõ simplr: ꝥ q̃ abiectionẽ samuelis sine sui culpa vsq; ad abiectionem dei: iuxta glo. Qui vos spernit ⁊c. In ca. xiij. vbi dr i postilla. Et q̃cunq; se vertebat supabat: i hebreo br: Quocunq; se ꝺtebat iniq̃ agebat ul̃ ipie fiebat

Primo dicitio hebraica i hoc loco equoca ẽ. vno. Additio. mõ significat idẽ q̃d vincebat uel supabat alio mõ cõmuniter significat idẽ q̃d ipie agebat: vñ trãslatio nra habet veritatẽ iuxta pmã significationẽ q̃ cõcordat cũ lra ꝑcedenti: vbi dic̃: ⁊ pugnabat i circuitu adũsus oẽs inimicos eiꝰ ꝺ moab ⁊ filios ãmon ⁊ edom ⁊ reges saba ⁊ philisteos. Etiã ꝓstat q̃ i his prelijs nõ iponit sibi peccatũ i lra: ꝥ solũ victoria. Silr̃ concordat cũ lra sequẽti: cũ dr: Et erunt isrl̃ de manu vastatoꝝ eiꝰ: q̃d solum sonat triũphum de inimicis ⁊ nõ petiñ. secũda ꝓpo significatio cõmunior concordat cũ ꝓcessu ipsi⁹ saul postq̃ regnauit: vñ vtroq; mõ lra hebraica de ipso saule ꝓficatur ⁊c.

In ca. xvj. vbi dr in postilla: vtrũ demones virtute melodie possint expelli a corpib⁹ obsessis. Additio.

Non solũ ꝓcedẽdũ videt q̃ p aliq̃ sensibilia possint afflicti a demõib⁹ leui⁹ ferre: ꝥ etiã q̃ p sensibilia aliq̃ demonibus afflicti possint totaliter literari: q̃d patz p eandẽ rõnẽ ab ipso postillatore allegatã. Nã cũ demões nõ pñt mãm corpalẽ pm suã volũtatẽ trãsmutare: sic nec passionare: nisi mediatib⁹ actiuis corpalib⁹ q̃ disponũt mãm ad suscipiẽdũ actionẽ afflictiuã i corpib⁹ ab eis obsessis. put postillato: dicit. ⁊ ẽ rõnabile⁹ victũ cadẽ rõne p aliquã rẽ sensibilẽ pot cãri dispõ i corpe bũano: p quã nõ sit aptũ ad suscipiendũ actionẽ demõis. ꝺbi gra: Nã sicut mania q̃ ẽ ira pmanẽs scõm damascenũ: q̃ scõm plm q̃rto etbicoꝝ dr amari tudo: q̃ ẽ maxie dispositiua ad alienationẽ mẽtis scõm sniam medicoꝝ ⁊ p ꝺs ad suscipiẽdũ afflictionẽ demoniacã: q̃ q̃dẽ demoniaca passio: sicut pot alleuiari p sensibilia medicamia: sicut ⁊ pnit⁹ curari cũ sit morb⁹ sepabilis. ⁊ sic p ꝺs curata: cessat talis dispositio i corpe bũano ad suscipiẽdũ afflictionẽ demonũ corrñdẽtem tali dispositiõi. ⁊ sic recedet pnit⁹ afflictio demonis actiua: recedẽte passiua dispositiõe sibi corrñdẽte i txie obsesso. Cũ aũt melodia tẽat circa passiões aie pserti circa tristicias ⁊ delectatiões mãifestã efficaciã: ut patz p experientiã coẽm: Aug̃. etiã i. x. cõfes. dicit q̃ ois affect⁹ spũs nri hñt ꝓprios modos i cãtu: q̃ occulta familiaritate excitãt: ꝺs ẽ ut melodia q̃ ꝥtute nãli passiões aie mutat: possit mutare dispositionẽ aie: seu ꝺiucti. ſ. aie ⁊ corpis: totaliter q̃ dispositio passiua ad recipiẽdũ afflictionẽ demonũ tollat. ⁊ sic cessabit pnit⁹ talis afflictio. Hoc idẽ posset dici de iecore piscis: de q̃ angel⁹ ad tobiã. ſ. q̃ fum⁹ talis iecoris ex ꝓpetate nãli posset extricare seu corrigẽ dispositionem cerebri ex motu lune causatã: q̃ dispõ

cerebꝝ humanū reddit aptū ad suscipiendū actiones ⁊monis.⁊ sic cessabit actio ⁊moniaca cōrūpēs tali dispositiōi ⁊c. Preterea si melodia habet efficaciā ad causandū talē dispositionē i aia hois ut recipiet seu recuperet tonū ꝑtie amissū seu sublatū: ut p3. iij. Reg. iij. ca. qō q̄dē tonū ꝑticulē supnaturale a fortiori posset causare dispositionē i corpe hūano talē q̄ nō sit receptiua afflictionis ⁊monū q̄ē nālis. Virtus enī actiua q̄ pōt i maius pōt ⁊i minus. Et attendēdū q ⁊c opio est cōsona lr̄e q̄ dicit. Recedebat ab eo spūs malignꝰ. nō enī dixit alleuiabat uel remittebat afflictio: ꝫ recedebat spūs malignꝰ: qō plane sonat totalē sepationē spūs maligni a saule: cū dauid i citbara psallebat: q̄a ꝑm ꝑtiū sensū lr̄alē hoc fiebat graduatim: put p ea q̄ nālit̄ agūt fieri solet. Primo enī refocillabat saul ⁊ leuiꝰ batebat: ꝑnter recedebat ab eo spūs maligꝰ p totalem expulsionem seu sepationem. Dicē aūt q ꝫ fiebat ex merito dauid: seu p oīones eiꝰ est alienū a lr̄a: q̄ nulla facit mentionem i hac hīstoria ⁊ de eiꝰ meritis seu oīonibꝰ q̄tū ad ꝫ: ꝫ solum ⁊ actu psallendi seu citbariçādi: ut patz i lr̄a. Si aūt recessus spiritꝰ maligni a saule ex meritis seu oīonibꝰ dauid ⁊o opante causa tus faisset: nō videretur rationabile: ut scriptura talia taceret: que ad laudem ⁊i ptinent. ⁊ edificationem audientiū. Replica.

In ca. xvj. vbi postillator dispurat ⁊ soluit q̄onem: an ⁊mōes ꝓtute melodiea corpib⁹ obsessis possint expelli. Burgē. cōsentit postillatori: ⁊ ipte recedit ab eo. cōsentit nāq; i hoc q ꝫ sensibilia ⁊ melodias ⁊ medicamīa pñt fieri dispositiōes in corpe. ⁊ humoribꝰ ut afflictio ⁊monis in obsessis sit leniorꝫ uel etiā nulla. ſz recedit a postil. burgē. qz postil. negat p huiusmōi sēsibilia ⁊ ꝫse ⁊monē posse totalit̄ expelli. Burgē. aūt fauet opinioni q̄ vult q ablata dispositiōe passiua receptiua afflictiōis auferꝫ ⁊ actiua. ⁊ sic cū ⁊mon nō affligit itelligit spūs malignꝰ recessisse: ⁊ obsessus totalit̄ liberat⁹. Sed burgē. ⁊ hec sua opio cui fauet initit̄ falsis imaginationibꝰ. imaginat enī p q null⁹ sit obsessus nisi ad ꝫ fuerit ꝓuie nāles dispositiōes ut passiōales: qō falsū vꝛi saul ⁊ q̄ ꝑmo. Cū. n. cēt i nāliꝰ optie dispositꝰ: ꝑ cūctis rib⁹ ⁊ coetāeis suis: ut habet ꝑmo Reg. ix. dr̄ tñ ⁊ de eo i hoc ca. Spūs dñi recessit a saul. ⁊ exagitauit eū spūs neq; a dño. s. tribuēte ptātem ⁊ exādi: ut i glo. ⁊ est ītati Greg. Ex qua lr̄a iūcta glo. ꝑma burgē. imaginatio videt oīno falsa. scdo imaginat q ⁊mon retesserit q̄n obsessum actualit̄ nō affligit. cuiꝰ imaginatiōis falsitatem oñdere nō oportet: cū sit luce clarior. recedit enī sepe scōm apparētiā ꝫ nō realiter: obsidet etiā sepe obsessū nō affligēdo. Imaginat ē tio q obsessi nō affligūt: nisi i eis sit nālis dispositio passiua huic afflictiōi corrūdēs. qō falsū ē q̄a obsessio sic ⁊ afflictio est sepe ex sola ⁊i ꝓmissione: ut vult glo. ꝓallegata: q̄ est ītati greg. Motiua etiā que mouet burgē. ꝫ postil. nō valent mouere enī p q̄si postil. neget melodiam ⁊ iecur piscis aliq̄d facē in corpe uel aīa ⁊ utroq; silr ⁊ humoribꝰ q̄ minꝰ malignꝰ spūs affligat obsessū. ꝫ bñ respicienti dicta postillatorꝫ: apparet q hoc nō negat: ꝫ ꝓbare itendit q p ea obsessi leuiꝰ fuerūt: uel oīno non sentiūt afflictionem ⁊monū: ꝫ negat q p ea tāq̄ talia simplr̄ literē. Sz q liberē nō est ꝓtute taliū. s. melodie uel iecoris: ꝫ merito facientis ⁊ talia applicātis. Et cū istat burgē. q melodia dispsuit voiem ad recupandū spīm, ꝓbie amisū: allegās ad ꝫ dictū ⁊ helisei. iiij. Reg. iij. Rūdeo q male allegat: nō enī dr̄ ibi q ꝓtute melodie resūpsit, ꝓbiam: ꝫ merito laudis ⁊i p psalt̄e ⁊catare. vide ibi postil. virtꝰ enī creata ad actus aut habit⁹ supnāles se nō extendit: dato tñ assūpto quis nō cōcessomō seq̄t q̄ dr̄ burgē. p illā regulā virtꝰ actiua q̄ pōt in maiꝰ pōt ⁊ in minꝰ: q̄a illa regula solū tenet i ēentialr̄ subordinatis. ⁊ i eodē genē. Mā nō seq̄t homo generat voiem: igit asinū uel ignem q̄ ē minoris ꝓtutꝫ. nec seq̄t homo pōt portare magnū lapidē: igit magnū ignē. Regula igit p burgē. allegata non ē vniuſalis: ⁊ q̄ vide Exo. viij. p correctorio. ⁊ cū burgē. nitit excludere positionē postil. dicētis q recessus ⁊monis a saul erat merito ⁊ oīone dauid dicit q ꝫ nō habet ex lr̄a: i quo videt ipse burgē. fauere errori vicleffitaꝫ ⁊ bussitaꝫ dicētiū: q nō oportet credere nisi q̄ exꝑsse i sac scriptura cōtineatur.

In ca. xvij. vbi dr̄ in postil. ad maiorē sequētiū itelligētia: ꝫ q̄ritur vtrum duellū sit licitū ⁊c. Additio.

Licet cā collatiōis ⁊ absq; assertione mīra falsa possint dici. In sacra tñ scriptura vt in eiꝰ expositiōe nō videt falsa aliq̄ mō psuadēda. Posset enī inde seq̄ errorꝫ i ope vel i mēte: vñ i ꝓposito circa q̄stionē motā p postillatorē cū assertatione vera: dicēdū q duellū ex pte iudicū sep ē illicitū: etiā i casib⁹ positis a postil. q̄ patet ex ꝫ: nā auctates textuales ⁊ce retoꝝ ⁊ canonū p postillatorē allegate i distincte loquūt: nō excusantes in aliq casu i duell' iudicē a petō: neq; duellātes saltē q̄ ad vtrāq; ptēm duelli. In illo enī ca. monomachia p ipm postillatorē allegato exꝑresse dr̄ sic: Nec ⁊ huiuscemōi sectātes ⁊ū solū modo tēptare videt. q̄ q̄dē ꝑba idistincte loquūt vbi at tēdēdū ē: q nō dic oēs ꝫ sectātes tētant ⁊ū ꝫ videt tētare ut itelligat q ꝓsito casu q aliqs ex bis sectātibꝰ intēdat aliū finē forte rectū: qa tñ apparētia ē mala cauendū ē. Mā scōm aplum ꝑma tessal. v. ca. etiā ab bsite ſcie mali abstinēdū ē. Idē modus dicēdi i ca. Dilecti ⁊purga. vul. vbi i simili mā dic bꝰ mōi iudiciū penit⁹ ē inēdcm: ut pte in q̄ ⁊ tēptari vr̄: etiā i ca. suscepisti regiminis. ti. pdcō tractās ſpecialiē ⁊ duellis exꝑsse dr̄ q in eo casu ut alijs ꝫ nō ⁊eat aliq̄tenus tolerari. In q̄ habet manifeste q nō solū ꝓhibēt duella fieri seu cōmitti: ꝫ etiā cōz toleratio ē. ꝓhibita: qō ē ⁊ directo ꝫ positionē postillatoris Illud aūt qō dr̄ ad auctatē. Aug. q loq̄t iq̄stiue seu dubitatiue ⁊ nō ⁊minatiue nō habet aliq̄d fūdamētū eo q non oñdit ꝓriū dcm ipsi⁹ aug. nec q ꝑdicta retractet i libro retractionū. similit̄ nec doctores ꝑdictas auctates iurisdice exponētes ipsos iudices videt excusare. vñ nec ipse postillator aliquē doctorē allegat: nisi sanctū Thomā q nihil facit. ꝓpione sua: ut patebit leges etiā seculares ab ipsis philosophis ꝓdite: q ⁊ ꝑcepto. ꝓhibitionis diuīe tēptationis nō curāt: adhuc duellū videt simplicit̄. ꝓhibere ut ⁊ gladiatorib⁹. lege vnica. Cū igit nec ꝑ auctates textuales: nec ꝑ doctores talis excusatio. s. iudicū i duello appareat; ⁊euenit̄ dū ē ad rōnes ꝓ postillatorē allegatas: ⁊ casus ꝑ ipm positos q̄ si bene aspiciūt nō videt ꝫ hāc assertionē aliq̄d facē. Ad cui⁹ euidentiā sciēdū q licz habēti curā alicui⁹ ꝓmunitat̄ licitū sit ꝓmittē minora mala: ut euitēt maiora: ut patz ⁊ de meretricio p ipm allegatū nemī tñ licz facere mala ut eueniāt bona. vnde in glo. ij. Reg. xxj. Bona spe securitatis a diabolo ⁊ludūt: q̄ dicūt faciam⁹ mala ut ⁊eniāt bona: talibꝰ enī dānatio iusta ē: cuiꝰ ratio ē manifesta. Nō. n sola bonitas finis sufficit ad faciēdū actū bonū: nisi simul ꝓcurrāt alie bonitates ad ꝫ req̄site: ut sat̄ declarat scūs. Tho. ꝑma secūde q. xviij. arti. iiij. i rūsione ad vltimū argumētū. Et tōlicz tolerare meretriciū ꝓpt bonū finē sit ꝑmissū: nūq̄ tñ ꝓmittē meretricium seu eidē auxiliū aut cōsiliū pstare ē licitū. Sz pstat q̄ pncipes seu iudices duelloꝝ nō solū ꝓcurrūt i huiusmōi duellis ꝑmittēdo seu tolerādo: ꝫ etiā faciendo seu auxiliū pstādo: ⁊ ꝫ multiplicit̄. primo q̄a ⁊ ex mādato ⁊ auctate ordinār̄ eis assignāt loca ⁊ tepa duellādi. similit̄ ⁊ ex eoꝝ auctate ⁊ mādato dāt ꝓ uatores seu rectores: q̄ utroq; duellātes custodiāt a fraudibꝰ que circa parilitatē amoris vtriusq;: ⁊ i alijs buiꝰ modi possūt ꝓtingē. Similit̄ ꝑ pncipes seu iudices coā q̄bꝰ duella exercēt: oportet q vtraq; ps fit tuta a violētia: sic q neut duellātiū possit ab amicis seu alijs iuuari ut alter iuuadat seu supprimat: vel ipm a limitibꝰ p pncipē seu iudicē assignatis expellat: nisi enī aliqs habēs auctatem ad ꝫ seu protestatem talia duella a violentia extrinseca securaret: tā non esset duellū ꝫ tellū: cū utraq; ps posset cōuocare amico ⁊ fauentes seu coadiutores ad aliū cōuincēdū: qō ē ꝫ rōnē duelli. Silr pncipes seu iudices coā q̄bꝰ duella exercēt manifeste pstāt auctē duellis cū cōtrouersias seu discrepatiōes duellātiū diffinīūt seu ꝓcipiunt occidi seu diffiniri i curijs suis: put duellū terminat. l. si actor viuat i duello: re⁹ dr̄. ꝑ cōdēnato ⁊ victo tāq̄ si actor intētionē suā legitime coā eo. ꝓbasset ⁊ econtra. Et sup ꝫ cōstituerunt ferre sentētias ꝓto ⁊ scripto auctē iudiciali: sicut fit i alijs causis ꝑ legitimas. ꝓbatiōes: vñ manifestū ē q ꝫ ꝑdictis pncipes seu iudices nō solū dici ⁊ebēt tolerātes minoꝝ mala ut euitent maiora: ꝫ etiā faciētes mala ut bona eueniāt: uel ut mala maiora euitent: q̄ nullo mō licet q̄tūcūq; malū q̄ cōmittit̄ sic modici nocumēti. ⁊ bonū q̄ inde spectat maxime vtilitatis. Mā scōm Aug. nō ē licitū mē daciū pniciosū, pferre, p salute totiꝰ mūdi: vñ i casib⁹ ꝑ postillatorē allegatis nō excusant a petō iudices ex bonitate finis: ꝑ vias. n. iustitie rectas ⁊ecet pncipē talia ⁊ēmiare: nō ꝑ illas q̄ diuio iuri obuiāt: ut ait stephan⁹ papa i ca. ꝓsuluisti. ij. q. v. spōtanea ꝓfessiōe uel testiū approbatiōe ⁊elicta cōcessa sūt vꝛo regimini iudicari: occulta enī ⁊ incognita illi sūt relinquēda q̄ solus nouit corda hoiuz Et ibidē q̄ sanctoꝝ patꝝ documēta sancitū nō est: suspitiosa adinuētione nō ē ꝓsumēdū. Preterea si i casibus positis a postil. nullus duellātiū ē imunis a culpa eo q volūtarie ponūt se ad ꝫ ptermissis alijs vijs ꝑm ordinē iuris: ut idē postillator dicit i fine isti⁹ q̄onis: a fortiori vinculo iudices q̄ volūtarie ꝫ approbāt: ⁊ ad hoc coopāt modis ꝑdict⁹ ptermissis alijs vijs iust⁹ ⁊ mediis culpabilem mag̃ sūt. Preterea rō ista postillatoris i q̄ dicit q sīm aliū nō posset ꝓuocare ad duellū: multiplicarent homicidia occulta i tra ⁊c. nō videt habere valoꝛē. nā ex opposito etiā seq̄retur multiplicatio

homicidioꝝ seu alioꝝ malorꝝ ī occulto. Ex ꝟ enī ꝙ vn⁹ aliū posset ꝓ uocare ad duellū: illi q̄ virib⁹ corporis sūt validiores ul' arte bellādi magis eruditi: alios ifirmiores occulte oppremerēt confidētes de ꝓprijs viribꝫ. ⁊ bⁿ mōi ⁊ sic nō timerēt ad duellū ꝓuocare: put sepe cōtingit. Dr aūt dicit scūs Tho. cōcordari huic dicto ⁊c. nullo mō habet locū si sanct⁹ thomas qñ itelligat. Nā in scōa secūde. q. xcv. ī fine vltimi arti. s. ī rñsione ad vltimū articulū vbi de hoc tractat: dicit ꝙ iudiciū ferri cādentis ī aliq̄ cōuenit cū sortib⁹. s. inquātū ordinat ad alicui⁹ facti occulti inq̄sitionē ꝓ aliq̄ō factū ab hoīe: ꝟ differt a iudicio sortiū inquātū spectat ī iudicio ferri cādentis aliq̄s miraculosus effect⁹ iq̄ nō ꝓtingit in rōne coi sortiū ⁊ postea paucis iterpositis dicit ꝙ duella ī q̄b⁹ nō spectat miraculosus effect⁹: utpote q̄a pugiles sūt ꝓmit⁹ pares ꝓ virtute ⁊ arte magꝝ accedūt ad coēm rōnē sortiū q̄ examinatio ferri cādentis vbi miraculū spectat diuinū hec ille. Sed ex hoc nō tollit q̄n iudiciū belli illicitū reddat ex duob⁹ q̄ ipsemet scūs doctor ponit ī eodem loco tanq̄ illicita. Primū. s. q̄a ordinat ad iudicādū occulta q̄ diuino iudicio reseruātur. Scōo etiā q̄a b⁹ mōi iudicium nō ē auctē diuia sanctū. ⁊ sic sūt itelligēda ꝓba sancti doctoris ī illo ca. ut patz bñ inspicienti. Cū vlteri⁹ dicit postillator ꝙ ꝓncipes sancte vite duella sustinnerūt seu ꝓcesserūt: ut sanct⁹ ludouic⁹ rex frācoꝝ. ⁊ alij ⁊c. Ex ꝟ nō cōcludit ꝓpositū suū. nā fuerūt multi sancti a deo ī sacra scriptura approbati: q̄ pluries ꝓcesserūt: ut patz de dauid ⁊ alijs ꝟ pcā eoꝝ nō sunt trahēda ad ꝓnam: ꝟ sua bona opa.

Ad ca. xvij. vbi postillator sub distinctiōe ī cer tis casib⁹ dixit iudices nō ꝓcare duellū ꝓmittētes: Burgen. videt postillatorē cōmisisse crimē lese magistatis. vñ eū īstomachāter inuadit cōcludēs ꝙ ꝓa assertiōe generalie ⁊ sine distinctiōe dicendū sit ꝙ duellū ex pte iudicū semp sit illicitū qđ ꝓbat ex hoc: q̄a ut dicit canon. Monomachiā. ij. q. v. ⁊ cetera iura ꝑ postillatorem allegata loquunt īdistincte: sic ꝙ nullo casu debent duella fieri nec tolerari. ꝟ nimis ꝑcisa videt hec Burgen. sntia: ꝑsando enī ꝓba iurium iūctis glosis oiuz doctoꝝ mā duellorū tractat sub distinctiōib⁹ manifestis. Nā iura loquunt in casu q̄ deus tētari videt duella sunt ꝓhibita. Al ꝛrio autē sensu qđ est argumentū validum ī iure: vbi deus tētarino videt ꝓmitti ꝓt in casu etiā quo ad duellū ꝓtendit alicui⁹ occulti inq̄sitio: aut vulgaris purgatio: aut sntie ꝓmulgatio iura nō ꝓmittūt Al ꝛrio aūt sensu: ut supra ꝓmitti ꝓt. Est igit manifesta b⁹ mōi ꝓhibitionis ⁊ ꝓmissionis distinctio. In casib⁹ veniq̄ ꝑ postillatorē adductis nulla dei apparet tētatio: ꝟ ꝓuocātis ꝓsumptio ⁊ assumētis ciuilis coactio nisi enī ꝓuocat⁹ ad duellū assumeret: ī vulgo iudicaret uel iust⁹ nel effeminat⁹; ut igit euadere possit tale vulgi temerariū iudiciū putat duellū necessario assumendū: nel saltem saluo honore nō ē declinādū. ⁊ sic ītelligo ciuilē coactionē. ⁊ puto vtrūq̄ nō ē sine culpa q̄uis ꝓuocās certis paribus videat culpabilis magis: iudex tñ ꝓmittēs nō: cū ꝓteneat ad pacē paterū litis terminatio. ⁊ ad rei publice vtilitatem manifestā: ut patz ī casibus positis a postillatore ī quib⁹ ex pte duellātiū nō est aliq̄ rei tētatio: ꝟ ꝓsumptio virtū artis ⁊ industrie experimētū humane nec ex pte eoꝝ imo nec iudicij intētione alicui⁹ occulti inq̄sitio nec vulgaris purgatio: rōne cui⁹ ī eodē iuris titulo. ⁊. ij. q. v. dr ꝓhiberi: nō videt ꝓcare iudex ꝟ potius facē debitū officij sui. ⁊ ꝓ q̄ns mereri. patz igit ꝙ burgen. nō bñ attendit ꝓba iuriū ⁊ doctoꝝ asserēdo ꝙ oino loquūt īdistincte Nā si sine distictiōe deberāt illa ꝓba accipi: seq̄t dauid assumentē duellū: de quo hic sermo. ⁊ saul ꝓmittentē imo approbātē ⁊ opātes armis ferentē ꝓcassē: qđ erroneū est dicere: Et si dixeris, put doctores coitur dicūt: hūc casū factū ex rei reuelatiōe patz ꝙ ī casibus b⁹ mōi distinctio est. ⁊ nō sūt īdistincte illa iura recipienda: nec burgē. rōnib⁹ postil. satisfacit. cū enī arguit. ꝙ curatores reipublice pñt ꝓmittere minora mala ut euitent maiora: ut pz de meretricio ꝑ mbrm Aug. Burgen. ꝓcedit totū ꝟ addit ꝓtinēt ꝙ non pñt facere mīora mala ut vitent maiora: q̄a scōm aplm nō sunt facienda mala ut eueniāt bona. Et tota digressio burgen. tēdit ad hoc ꝙ iudices nōmō sunt duellū tolerātes: ꝟ faciētes. ⁊ el⁹ auctores: qđ sic oñdere nititur. Nā ut ingt eoꝝ auctē reputāt certa tpa ⁊ loca duellādi Itē ordināt rectores ⁊ cōseruatores q̄ vtroq̄ duellātes ꝑseruēt a fraudib⁹ ⁊ violētia amicoꝝ alteri fauētiū ⁊c. Ad qđ dicēdū est ꝙ vbi iudices circa duella excedūt nām ꝓmissiōis: ut puta ex victoria vni⁹ ptis ꝓferre sniam ꝑ victū tāq̄ reū: uel alias ꝓcludendo ꝓcāt: ꝟ vbi iudices nō excedūt nām ꝓmissiōis ordinātes ī fauoꝛē iusticie: nō duelli nec duellātiū certos modos q̄bus iusticia caueri possit circa duellū possibilis: nō videt ꝙ terea dici debere auctores nel factores duelli: ꝑz ꝟ in exēplo de ꝓmisso meretricio. rectores. n. reipublice ipsū ꝓmittētes nolētes tū meretrices habitare ī locis sacris ⁊ honestis ad vitādū sacroꝝ locoꝝ ꝓphanationē ⁊ scādalū vtriusq̄ sexus honestoꝝ ordināt spālia loca vbi meretrices ⁊ alie psone habitēt ifames ⁊ nō alibi. Quis cū nō senioze burgēn. respiēs diceret ipsos ex eo meretricij fautores factores ⁊ auctores. Itē ordināt ꝙ sacris ꝓpozib⁹ puniunt leones ꝓstibula visitantes aliꝭ aūt ꝓpozibus nō. q̄s ex ꝟ dicet eos ꝓpozib⁹ ꝓmissis fore meretricij fautores. Itē ordināt ꝙ ī romīb⁹ metricum sit emunitas: ita ꝙ nemo possit ibi mētricib⁹ aut aliꝭ ipune violētiam iferre ad cauendū seditiōes ⁊ homicidia: q̄s ex his oīb⁹ culpabit reipublice rectores tanq̄ malefactores: aut mali cuiuscūq̄ auctores. ⁊ nō potius cōmēdabit eos tāq̄ prudentes ꝓuisores: quia q̄uis ꝓmittūt ꝓpe maius malū vitādū mīn⁹: cauent tū q̄tū pñt ne ī illo mīori malo ꝓmisso oēs male circūstātie occurrē possint malū enī est meretricium ꝟ multo pri⁹ ē ei⁹ exercitium ī locis sacris ⁊ tēporibus ⁊ inhuemētib⁹ homicidijs. vñ etsi caueri nō pñt mētricia ꝓpe cās: puidis tñ rectoribꝫ cauenda alia mala occurrē possibilia: ita dico ī ꝓposito ꝙ si iudices duellū se temē ꝓuocātiū ꝓpe tutelam paupū ⁊ patrie pacē ⁊ vtilitatē ꝓmittāt nō peccāt: nec ex ꝟ nām ꝓmissiōis exeunt si cauēt cetera mala q̄ circa duellū ꝓtingē pñt. Duellum enī sic se ꝓuocātiū de quibus sit malū: sicut ⁊ mētriciū vtrūq̄ tñ ꝓmissū pōt per iudices auctē bñtes sine pcto ꝓditionari nō in mali fauoꝛē ꝟ cautelā aliꝭ malorꝝ occurrē potentiū. Incautus igit burgēn. q̄ temē ī bⁿ mōi stās reprobat ludouicū regē francie ⁊ carolū magnū ⁊c. Et si burgēn. diligēt vidisset scīm Tho. in loco per eū allegato nō dixisset postil. ipsū male adduxisse: q. n. adducit ꝓ firmatiōe sue ptense sntie ꝙ duellū a pte iudicū sp reddatur illicitū: nō valet. ꝓmus. n. casus adduct⁹ nō ē ad ꝓpositum videlicet ꝙ duellū sp ordinet ad iudicādum occulta: q̄ diuino iudicio reseruāt. patz. n. ex supapositē falsum. nec scōo adductū valet: ꝙ videlicet cē illud sit a pte iudicū illicitū: qđ diuio iudicio nō ē sancitū: q̄a idē argumētum esset de mētricio qđ a deo nō ē sanctum: tū licite ꝓmissum: ut supra patuit.

In ca. xvij. vbi dr in postil. Et declinauit a facie eius scōo. ꝓpus enī recesserat ab eo rediēs ad romum pris: ut dictum fuerat capi. precedenti. Additio.

Ad veritatē lre bñdam sufficit ꝙ saul tētauit pcutē dauid bis ī eadē die seu tpe. ⁊ ī qualibet vice dauid declinauit. ⁊ sic debet itelligi illud: Declinauit dauid scōo. i. nō solū declinauit ictum seu pcussionē semel: ꝟ etiā bis nā i lxb: eo ī ꝟ loco dr Declinauit dauid a facie ei⁹ duab⁹ vicib⁹. Replica.

Ad ca. xviij. circa illud quod dr. Declinauit dauid a facie saul scōo vult Burgen. ꝙ eadē die saul metebat bis pcutē dauid ꝟ ꝟ nō videt verisimile q̄a semel declinās non legit rediisse nisi reuocat⁹: ut patz hic ⁊ ca. xix. etiā de tirannide ⁊ tyrānide saul nō est mag⁹ vis cum res sit satis apparēs.

In ca. xxj. vbi dr ī postil. Circa qđ sciendū ꝙ saul cogīcēs euadisse dauid ipsum de regno suo bānivit. Additio.

Hec bānitio nō br ex textu: nec etiā ex ꝟ ꝙ saul sacerdotes dauid recipientes occidit: talis bānitio cōprobat. Saul. n. absq̄ aliq̄ iusticia: ꝟ tyrānici ⁊ crudelit ꝙ sequebat nō solum dauid sz etiā amicos ei⁹ ⁊ ei fauētes. ut patz ī ca. ꝓcedēti: vbi dr ꝙ saul voluit pcutē ionatbā filiū suum: solū ex ꝟ ꝙ innocentiam dauid allegabat. In ca. xxiij. vbi dr in postil. Et dixit dns tranet. i. si pmāseritis ī ciuitate ⁊ saul illic venerit ita ꝙ ꝓditionalis est vera. Additio. j.

Licet ꝓditionalis possit cē ꝑa: q̄uis vtraq̄ ei⁹ ꝑs sit falsa: nunq̄ tñ ꝓdicional cē ꝑa q̄n oppositū ꝓntis ē cōpossibile añ cedēti. vñ ista ꝓditionalis: si bō currit bacul⁹ cī angulo: est falsa: licz vtraq̄ ei⁹ ꝑs cēt ꝑa. ⁊ iō ī ꝓposito nō saluat veritas diuīe rñsionis ꝙ ꝟ ꝙ cōditionalit: ut ī postilla dr. s. si māserit ī ciuitate ⁊ saul illuc venerit: tradet. Nā ꝓtūc. s. tpe rñsionis possibile erat ꝙ nō traderet dauid ab illis de ceila: licet illuc remāsisset. ⁊ saul illuc venisset: cū q̄libet istaꝝ ꝓpositionū erat mere cōtingēs ⁊ cōpossibilis alteri: ut de se patz. Nec valet dicē ꝙ apud deū: cui⁹ sciētia ē infallibilis ꝓdicte ꝓpositiōes erāt necessarie. Nā diuia sciētia licet sit certissima: nō tñ tollit cōtingētiā a reb⁹: put coiter tenet a doctoribꝫ. vñ ad saluādū veritatē diuine rñsiōis alr videt dicēdū. s. ꝙ dauid q̄rebat a dño apud quē oīa sūt nuda ⁊ apta. vtrū saul debeat in corde descēdē ad ceilā: ut ipse apprehendet. Silr querebat dauid a deo vtrū viri ceile debāt ī corde ut traderēt dauid ⁊ viros ei⁹ ī manu saul ꝓpe liberationē suā. Et ad vtrūq̄ de rñdit affirmative: q̄ q̄dē rñsiones fuerūt ꝑe: etiā si saul nō descēdit nec dauid fuit tradit⁹. q̄a ī mēte eoꝝ erat sic facē: occurrēte opportunitate. put deo

q̃ nouit corda hoīu₃ erat notū ꝛc̃. In eodē ca.xxiij.vbi dr̃ i po-
stilla. Porro dauid desperabat se posse euadē. Additio.ij.

TRāslatio nr̃a i h loco multū deuiat a ꝟitate hebraica. Nā ibi i h loco sic dr̃: Porro dauid festinabat ad eundū a facie saul: ut pat₃ bñ itelligēti illā linguā ꝛ sic ibi nō fit mentio de despatiōe. Nā posito ꝙ dauid certitudialit̃ credebat ipm se fore regē pᵒ saulē: put fuerat sibi diuiᵘ reuelatū: ex h nō tollit̃ qn facēt ꝙtū i ipso erat ad saluādū vitā suā ꝛ suoꝝ ꝛc̃. Replica.

IN ca.xxiij.vbi postillator vult verificare diuinam rñsionem cū dr̃: si mā serit tradēt. dicit illā rñsionē eē veram cōditionalit̃.i.ex suppositiōe si saul descēdēt ꝛ dauid manēt. Burgeñ. nescio q̃d cōfusū murmurās mēsurare videt̃ ꝟitatē falsitatē aut possibilitatē ptiū: volens illam cōditionalē nō eē verā si mā serit trademini eo ꝙ vtraq̃ ps erat mere cōtingēs. ꝛ sic alr̃i cōpossibilis: s₃ istud nō ē dcm̄. Nā ꝯm logicos ꝟitas cōditionalis uel falsitas nō ē ex ꝟitate aut falsitate ptiū: sicut nec cōtingētia: q̃a etsi ptes cōditionalis sint cōtingētes stat bñ cōditionalē eē necessariā: imo stat ptes eē ipossibiles: dūmō nō sint i cōpossibiles: ꝛ tñ ꝯditionalē eē verā imo necīā. exēplū pmi: si sortes currit sortes mouet̃. exēplū scdi: si hō ē asinᵘ hō ē rudibilis. Ois igit̃ ꝯditiōalis falsa ē ipossibilis ois ꝟa ē necria: q2 nulla ē ꝟa nisi eq̃polleat ꝯñtie bone ꝛ formali.i. q̃ oppositū ꝯñtis nō pōt stare cū añte: nūc at̃ ꝓpt̃ ꝟitatē saluādā diuie rñsiōis q̃ dr̃: si mā serit tradēt h ꝯditionalis est necessaria: ꝙuis vtraq̃ ps eiᵘ sit mere ꝯtingēs: sicut illa de virtute ꝯmōis: si sortes currit sortes mouet̃: ita ꝛ ista de q̃ sermo. ꝛ si nō sit ꝟa de ꝟtute ꝯmōis ē tñ necīa ꝟtute sñie dei nō obstāte ꝯtingētia añtis ꝛ ꝯñtis sicut illa: si sortes ē p̄destinatᵘ saluabit̃ ē necīa ꝙuis ꝛ añs ꝛ ꝯñs sit mere ꝯtingēs ꝛ p istā logicā magr̃ sniaꝝ: i p̄ li. soluit argumēta i ꝯriū dicēs: ꝙ sortes ꝯm talē ꝯditionalē necīo saluabit̃ necītate ꝯñe: s₃ nō necītate ꝯñti. In eodē ca. burgē. nōt nrām trāslationē: sicut ꝛ postillator i tractatu suo de dria nr̃e trāslatiōis ꝛ hebraice ꝟitatꝭ: cū lr̃a dicit de despatiōe dauid. dicūt.n. i lr̃a hebraica nō hēri li despauit: h loco eiᵘ festinauit. vñ trāslatio nr̃a pōt hr̃e ꝟitatē de despatiōe ꝙtū ē de remedio hūano nō ꝙtū ē de subsidio diuio: qd̓ stati appuit cū de diuia ordinatiōe occurrēt nūciᵘ q̃ saul a psecutiōe dauid auertēt ad pugnādū ꝯ philisteos solicitaret. de dei.n. auxlio dauid nūq̃ despauit.

In ca.xxv.vbi dr̃ i postil. Et erit aīa dñi mei incustodita quasi in fasciculo viuētiū. Additio.

HEc ꝟba nō videt̃ ꝓprie posse declarari nisi metaphorice: vñ ꝛ i glo. ordiaria plura nōbilia h ponūt̃: int̃ q̃ sic dic̃: Pulcherrima cōpatiōe statū iustoꝝ ꝛ reproboꝝ decreuit: ꝛ ifra hos fasciculos illos lapidi fūde assimilat. Faciculᵘ.n. astrigit̃ ut ꝯseruet̃ lapis i fūda ponit̃ ut abijciat̃. Sic.n. electi tribulationū p̄ssurī astrigūt̃: ut i his admoniti armis adinuicē mutua charitate nectent̃: ꝛ adunati i manu rēdēptorī ꝑpetuo ꝯseruēt̃. Reprobi ꝙto latiᵘ voluptatibᵘ suis reuoluūt̃ tāto longiᵘ a diuie visiōis glīa ꝓijciūt̃. Ipsi enī de manu dñi repulsi sūt. In ca.xxviij.vbi dr̃ i postil. Dixitq̃ dauid ad achis Nunc scies q̃ facturus ē seruus tuus.s.p te ꝯtra inimicos tuos. Additio.j.

NUlla rōnū i postilla videtur efficax ad excusandū dauid a pctō si ipugnasset ꝑplm fideliū ꝓ ifidelibus. Dauid.n. licet fuit vnctᵘ i regē deo iubēte p samuelē: ut p₃ s.xvj. Ex h nō seq̃t̃ ꝙ hūisset ius i regno ad executionē regie ptātꝭ i ꝑplo isrl̃ donec ꝑpl̃s recepisset eū.s.se i regē. Cuiᵘ rō ē: Nā i istitutiōe regis a deo p legē ordīata duo req̃rebāt̃ vnū ex pte istituētis.s. ꝙ diuia ꝓuidētia fuisset electᵘ. Aliud ex pte ꝑpl̃i.s. ꝙ talē electū a deo i regē ꝑpl̃s reciperet ponēdo ipsū electū s. se regē: qd̓ clare denotāt ꝟba Deut. xvij. vbi de istitutiōe regia agit̃. Legit̃.n. ibidē: Ipsū ponas sup te regē quē dñs deᵘ tuᵘ elegerit. Ex q̃bᵘ ꝟbis p₃ ꝙ acceptatio ꝑpl̃i req̃rebatur ad executionē regie ptātꝭ pᵒ dīnā electionē: qd̓ ē ꝓpositū: quod etiā maīfeste p₃ fuisse obꝟuatū i ipso saul: q̃ licet p̄us fuerat vnctᵘ i regē a dño deo p samuelē ut p₃ s.x.ca. vlteriᵘ hūit istitui a ꝑpl̃o ipsū i regē recipiēdo: ut p₃ s.xj. Pret̃ea ꝯfirmāt̃ p̄dcā sic: Nā si dauid fuisset rex ꝛ habēt ius i reg̃ añ mortē saul. ꝛ añq̃ fuisset receptᵘ in regē: tūc saul isequēdo dō hostilit̃ eēt ꝓditor maifestᵘ ꝛ lese maiestatꝭ crimē icurrisset. ꝛ p ꝯñs dauid meritorie potuisset ꝛ etiā debuisset occidē eū: tanq̃ ꝓditorē maifestū sibi de iure sbditū cᵒoppositū fecit occurrēte sibi oportūitate ut s.xxiiij.c. vbi dauid suis suis volētibᵘ saulē occidē ait: Absit a me facē rē hāc dño meo xpo dñi.i. q̃bᵘ ꝟbis duo ośdit. pmū ꝙ talis occisio eēt nephāda siue illicita: cū dr̃. Absit ꝛc̃. 2ᵒ ꝙ reddēs rōnē pmi ꝯfitet̃ ꝙ saul erat dñs ipsiᵘ dauid: qd̓ mīme posset eē si dauid ꝓtūc fuisset rex isrl̃: regnū enī nō patit̃ ꝯsortē. Idē p₃ ca.xxvj. vbi itē hūit dō saulē in ptāte sua ꝛ abisai ꝛ alijs suis volētibᵘ eū occidē silr̃ rñdit addēdo: Viuit dñs: nisi dñs ꝑcusserit eū: uel dies eiᵘ venerit: ul̃ i p̄lio descēdēs ꝛc̃. q.d. l₃ ille sit dignᵘ morte ꝓpt̃ ꝑsecutionē meā iiustā ꝛ alia sua demerita: nō tñ eiᵘ iudex sū seu supior: h solū deū h₃ supiorē q̃ posset eū occidē modis p̄dcis: vñ sbdit Absit a me mittē manū meam i xpm dñi. Ex q̃ p₃ maifeste: ꝙ dō reputabat saulē i vita sua regem suū ꝛ dñm: l₃ tyrānūᵘ pessimū. Idē p₃ de dō q̃ lic₃ fuisset a dño vnctᵘ i regē ut dictū ē s.xvj. fuit tñ istitutᵘ p tribū iude i regē sup eādē tribū i hebrō: ut.j.ij.reg.ij. Et itex₃ᵒ p alias tribᵘ fuit i regē istitutᵘ sup isrl̃: ut.ij.reg.v. vñ cū dauid nūq̃ fuit i vita saulis istitutᵘ rex p ꝑpl̃m: seq̃t̃ ꝙ nūq̃ i eo. tpe hūit ius in reg̃: licet habēt ius ad regnū: nec hūit executionē regie ptātꝭ. Nec valet ꝯ p̄missa dicē ꝙ dō vocat saulē dñm suū ex q̃dā hūilitate seu reuerentia vnctionis quā hūerat: nō aūt rōne supioritatꝭ aut maioritatꝭ. Nā h esset de directo ꝯ rōnē xpi factā pharisæis. Math.xxij. vbi dicit: Si g̃ dauid vocat eū dñm quō ē filiᵘ eiᵘ? Xps.n. voluit ośdē pharisæis ꝙ i xpo ꝓmisso erat dīna nā: ex eo ꝙ dauid cū eēt pr̃ eius vocabat eū dñm cū dixit: Dixit dñs dño meo. vñ i xpo ponēda erat alia nā excellētior ꝙ hūana p quā xps eēt supior ꝛ dominus ipsius dauid prout ipse postillator ibidem diffusius declarat. Que quidem rō xpi nō eēt efficax si rōnabilit̃ posset dici ꝙ dauid ex hūilitate seu reuerētia vnctiōis xpi futuri vocabat eū dñm: vñ necē ē dicē ꝙ dauid viuēte saul. ꝛ pᵒ p̄mā vnctionē erat iferior ꝛ subditᵘ ipsi sauli. ꝛ sic nō poterat saule viuēte regnū isrl̃ iuste sibi vēdicare. Et sic rō postillatorī ex hac pte sūpta nō excusaret ipsū dauid. Silr̃ nec alia rō p ipm postillatorē assigāta sufficit ad excusationē ipsiᵘ dauid: tū q̃a nō apparet i textu ꝙ saul fregisset aliq̃ pacta ul̃ iuramēta cum philisteis inita: sic p₃ de sedechia cū nabuch. tū q̃a posito p casū ꝙ achis hēret iustā causā ꝯ saulē: adhuc ex h nō seq̃ret̃ ꝙ bellū iustū eēt q̃a req̃rēt̃ auctās p̄ncipis: ut i scda scdē.q.xl.arti.p̄ i corpe qōnis: q̃ q̃dē auctas nō posset p̄stari ab achis respcū ipsiᵘ dauid cū nō eēt eiᵘ p̄nceps: ut dictū ē: licet ei eēt obligatᵘ ex bñficijs ipēsis q̃ q̃dē bñficia ipēsa ipi dauid a rege achis nō soluebāt ipsū a subiectiōe q̃ tenebat̃ ipsi saul: nec a fidelitate quā tenebat̃ obꝟuare suis fribᵘ .s. filijs isrl̃: licet tñ p alias rōnes obligaret̃ dauid ꝟuire ipsi achis s. rōne bñficij: ut dictū ē. Et iō ad excusādū i h loco dauid a pctō alr̃ posset dici.s. ꝙ dauid nūq̃ determiauit se ad bellādū ꝯ filios isrl̃ nec ꝯ saulē q̃ erat rex suᵘ. Et iō nūq̃ dixit nec asseruit regi achis ꝙ ipse pugn̄ret ꝯ regē isrl̃ ꝛ suos h tm̄ dixit: Tu scies q̃d facturus sit ꝟuᵘ tuᵘ: q̃ ꝟba sūt maifeste idet̃miata: pñt.n. ꝯtinē ꝟitatē tā ex h quod pugnasset cōtra saulem ꝛ suos quam etiam ex hoc ꝙ nihil ꝯ eos fecisset: sicut de facto cōtigit. vnde in hoc ꝟisilr̃ estimādū ē ꝙ dauid q̃ i factꝭ suis a deo singularit̃ diregebat̃: ut i ꝓcessu gestorū suoꝝ satis p₃ vidēs se i hac dubietate seu ꝑplexitate: q̃a si adiuuisset philisteos adūsaret̃ ꝑpl̃o dei ꝛ regi suo debitā subtrahēt fidelitatē.s. sauli regi isrl̃i: si aūt nō adiuuisset regē achis eēt sibi maifeste igratᵘ. Idcirco diue ꝓuidētie se cōmittebat: sicut i cet̃is suis causis. Vñ sup h spectabat dīnā directionē seu ispirationē ad h ꝙ ipse excusaret̃ a cōmittēdo ꝓditionē ꝯ regē isrl̃ ꝛ exercitū eiᵘ. silr̃ excusaret̃ ne eēt igratᵘ regi achis: qd̓ etiā q̃si miraculose sic fuit factū: ut p₃ i lr̃a. Nā disponēte deo de volūtate philistinoꝝ recessit ab eiᵘ ꝯsortio sine aliq̃ nota igratitudis. nec etiā pugnuit ꝯ exercitū isrl̃ h potiᵘ ꝯ hostes dei.s. amelechitas. nec glo. int̃linearī allegat̃ p postillatorē ꝯ h factū vbi dicit. q̃d faciet seruᵘ tuus ꝯ inimicos tuos. Nā ista ꝟba glose sūt idet̃miata: sicut ꝟba textᵘ: nō.n. dixit Tu scies ꝙ pugnabo ꝯ iimicos tuos: q̃a sic dixisset mendaciū seu falsum: h solum dixit: Tu scies ꝛc̃. qd̓ h₃ duplicē cām ꝟitatis: ut dictū ē s. In eo. ca.xxviij. vbi dr̃ i postilla: Aliū ꝟo modū dicēdi ponit Aug. i eadē epl̃a.s. ꝙ nō fuerit samuel: h malignᵘ spūs apparēs in eius effigie. Additio.ij.

REcte ituēti ꝟba aug. maifeste ꝯstat de mēte illiᵘ eē ꝙ ista appitio samuelis fuisset p̄stigiosa ꝛ demoniaca. Nā i epl̃a ad simplicianū q̃ sup hūc passū i glo. ponit̃: l₃ duos modos dicendi ꝓponat: nō tñ eq̃lit̃. In illo.n. mō vbi dic̃ ꝙ spūs sāuelis apparuisset: talia āt ꝟba pōit.s. nō ē absurdū credē aliq̃ dispēsatiōe pmissū fuisse ꝛc̃. q̃ q̃dē ꝟba si pōderēt̃ nō assert̃ nō eē icōueniēs: neq̃ falsū h credē: h solū dicūt nō eē absurdū: mlt̃a.n. nō sūt absurda q̃ tñ sc̄ falsa: uel icōueniente dicūt̃. In ca. ꝟo nec mix p postilla. allegato totalit̃ ꝛ idistictē tenet vnā ptē.s. ꝙ nō samuel ꝯm ꝟitatē apparuit: h demō i eiᵘ specie. Cū igit̃ ꝯm veritatē h sit ꝓpa opio augustini ꝛ nō sit aliᵘ de doctoribᵘ eccl̃ie approbatꝭ q̃ oppositū videat̃ tenē satꝭ debet sufficē ad auctē: etiā si p ecclesiā h nō determiet̃. Vñ ꝛ si aliq̃ doctores i h loco vtrūq̃ modū dicēdi ꝓponāt: h ē ad sufficietiā distictiōis ośdendam: ꝙ distinctionē ipse Aug. posuit ut

dictū ē. Circa qō ulteriꝰ attēdēdū ꝙ ꝓncipales oppositā opinionē tenētes sūt hebrei ⁊ eoꝝ seqces: q̄ itm̄ adhrēt lre: ut credāt ꝙ vbi cūqꝫ dr samuel itelligaf ꝓsōa ꝓpa. ⁊ nō i eiꝰ sūlitudie: cꝰ tm̄ oppositū sat; ꝛducif ꝙ exēpla sacre scripture abaugustio i ca. Hec mirū ꝑfato allegato: q̄ ꝙ postillatoꝛē aliq̄lit̄ h colligūt. Eodē mō hebrei i h loco icidūt i aliū erroꝛē ex nimia adhrētia lre. Dicūt. n. moysē ⁊ samuelē resurrexisse ex h ꝙ pbitomissa dixit i pfali vos vidi ascēdētes ꝛe ęra. q̄z fūdamētū nihil valz cū pties i scripta pfale accipiāt ꝓ singulari: ut i postil. allegat. Dimittē igit ꝓpam opinionē agusti. q̄ mētē hre secrutat ⁊ adhrē hebreis. q̄ supficiē hre tm̄ ispiciūt valde irrōnabile vr. Sz attēdēdū ē ꝙ lz cēs auctes q̄ videt ꝓma facie ꝫ opinionē augustini facē sūt sufficiēt solute ab augustino i ca. Hec mirꝫ supdcō. Illa tm̄ auctas ecc. xlvj. ꝙ postillatoꝛē allegata vbi dr de samuele: pꝰ h ꝛmiuit. ⁊ notū fec regi ⁊ oñdit illi finē vite sue vr facē spāle difficultatē ꝫ opinionē augustini pdcā z. Hāi illa auctoritate ꝛe vno ⁊ eodē supposito asserit ꝙ ꝛmiuit ⁊ ꝙ notū fec regi ⁊c. Si. n. ꝛemō tm̄mō appuit sauli ⁊ notum fec ei finē vite sue quō ꝛe eodē dr ꝙ ꝛmiuit: diabol⁹. n. nūq̄ ꝛmit nec reqeuit Ad qō dici pōt ꝙ ꝛx coꝛp⁹ samuel i sepulchꝛo iacēs cū. ꝓpo bitu i q̄ sepult⁹ fuit ꝑtute magica ꝛo pmittēte appuit ipsi sauli: in quo coꝛpe ꝛemon loq̄bat: ex q̄ nō attribuit samueli aliq̄ō icōueniēs cū tale coꝛpus p aie sepationē careat intellectu ⁊ sensu: silr ⁊ ꝛlle ⁊ nolle. Et iste mod⁹ suscitādi ꝓpe ē nigromātic⁹: Nigromātia. n. secundum eius inēptationem est dīnatio p mꝛtuos: qō quidem coꝛpus scilicet. samuel: samuel potuit i sāc scriptura vocari: sicut in alijs ꝯplurimis locis sacri eloquij ꝛefunctoꝝ coꝛpoꝛa eisdem nominib⁹ vocāf q̄b⁹ in vita ꝙsueuerūt noiari. Vñ gen. vlti. Ibi sepierūt abraā ⁊ sarā vxoꝛē ei⁹: Ibi sepierūt isaac ⁊ vxoꝛē ei⁹ rebeccā ⁊c. Cōstat aūt ꝙ illoꝝ coꝛpa fuerūt sepulta: nō aūt coꝛ aie: pari mō vulgarit coꝛp⁹ ꝛefucti noiaf eodē mō q̄ ꝓpus cū aia fuerit sibi ꝯiūcta. Coiter. n. dr h iacet talis ul talis. huic etiā victo ꝙsonat illud qō legit i pñti ca. ⁊ i ꝙsona samuel: Quare iq̄etasti me ut suscitarer: qō pōt referri ad coꝛp⁹ samuel tm̄ ꝙ samuel noiaf mō pdicto. q̄ q̄dē mod⁹ nō ē alt⁹ ab eo quē aug⁹. tenet: h sub eodē ꝓtinct si ꝓba aug⁹. ad simplicianū vbi narrat h sua ꝓpa opio hn ꝙsiderēt Dicit. n. ibi sic: ul nō ꝛre spūs samuel a reqe sua ē excitat⁹: h aliqō fātasma ⁊ illusio ⁊c. Vbi adūtēdū ꝙ nō dixit nō ꝓe coꝛp⁹ samuel ē excitatū: h spūs samuel. excludit. n. spm̄ samuel a suscitatiōe nō tm̄ eiꝰ coꝛpꝰ: qō q̄dē coꝛp⁹ cū illusiōe imaginaria diaboli viuū appa rebat. ⁊ loq̄bat. ⁊ pcat vocari samuel rōne pdicta. Et iste modus dicēdi seu declarādi mētē aug. videtur sat; sufficē ex illis q̄ volunt minus ſraliçare.

Replica.

In ca. xxviij. vbi postillatoꝛ adducit certas excusatiōes ꝙ dauid cū dixisset ad achis. Nūc scies q̄ factur⁹ sit seruus tu⁹. Bur. wlēs illas excusatiōes nō sufficē: ut a pctis excusare dauid valeāt addit aliā excusationē dicēs ꝓba dauid fuisse ideēmiata sic sūt q̄z veritas sumi pōt ex duob⁹. s. siue pugnarē siue nō. Cōtra arguit sicꝫ illa ꝓba ipse dauid aut aliquid itendebat aut nihil. si nihil igit mētiebat ⁊ peccauit. Si aliqd aut ꝙ voluit pugre ꝫ isrl: aut ꝙ noluit. Si ꝓmum peccasset volēdo pugre ꝫ frēs suos fideles ꝓ ifidelib⁹. Si lecūdū igit ꝓpositū būit fallēdi achis qō ē pctm̄ igratitudis. Sz vr dauid ꝛemiasse illa ꝓba indeēmiata: cū j. xxix. ca. amot⁹ ꝙ regē achis dixit regi: Quid ineniſti i me ut nō pugnē ꝫ iimicos dñi mei: vbi appet se ꝛemiasse ad pugnandū ad modū loquēdi postil. Et vr ꝙ nō oportuit tm̄ labozare ꝓ excusatione dauid a pctō. Si. n. pnēt ꝙ dauid ꝓbis illis ideēmiat; būisset ꝓpositū palogiçādi achis ēt pctm̄ vnia dignū: videlz ifideli fidē nō ꝛuare: potissimū qñ fidei obseruātia vergēt i ꝛteriozē exitū. s. ꝫ ꝓlm rei ⁊ ꝓpriū pugre. Nec puto erroꝛē ꝓcedē dauid q̄tūcūqꝫ a ꝛo dilectū ⁊ directū peccasse vnialit: q̄a p⁹ rgnū adeptū sepe legit peccasse moꝛtalit ut p z i historia vrie. In eo. ca. vbi ꝛe applitiōe samuel postillatoꝛ adducē duas opiones. q̄z vna opiaf samuelē i ꝓpa ꝑsōa appuisse. Alia opiaf nō samuelē h diabolū i eius spē appuisse. Et vtrāqꝫ opionē ponit. b. aug⁹. ad felicianū: cꝰ auctas ad ducit glo. ozdi. vbi. b. Aug⁹. rñdit ad rones vtriusqꝫ opionis: p h dās itelligē ꝙ vtqꝫ ps opiabilit ē. Vñ q̄uis i ca. Nec mirꝫ. xxvj. q. v. ad scdaz opionē appeat iclinat⁹ dicē tm̄ aliā nō ee absurdā. Et cū ad ꝓmā postil. trib⁹ rōnib⁹ ⁊ auctib⁹ iclinat: Bur. putat ipsū ꝓmi sisse crimē lese maiestat; eo ꝙ opionē ꝑ. b. Aug⁹. tenet ipse ꝛe clinat: cū tm̄. b. Aug. ib⁹ mōi opionib⁹ pscīu alioꝝ nō efflagitet: ut bn pōt ab eodē q̄ꝛto sup Hen. ad hebz. xii. ca. ꝛ. xxij. sciēs ꝙ i mā opiabili sapiēs nō absurde ꝫdicit sapiēt: imo expedit ꝫrias i studijs ecclīastic ee opiniōes ad exercēdū ingenīū. ⁊ excutiēdū studētiū pigriciā. Hā ꝓpe ealdē rones idē. b. Aug⁹. j. sup Hen. ꝫ manichæos dicit ecclie pdicē hæreses insurgētes vide ꝛe h i ꝑ correctorio bꝰ opis Auctas igit bti aug⁹. nec etiā ꝛe creti i mā opiabili cōpellit q̄ min⁹ q̄libet ps opiabil reneri pōt q̄uscqꝫ p eccliaz alēa ps fuit ꝛeminata q̄a extūc cessat opio qñ icipit ee ꝑitas ꝛemiata. Nūc aūt Bur. h oia egreferēs opiones. b. aug. mitit ꝛe fidē: alia tm̄ via icedens ꝙ b. Aug⁹. q̄a. b. aug. incedit via. pbabili. Bur. aūt initit temeritati. Hā rones ⁊ vrisil tudies p postil. p opiōe ꝫria iductas non soluit: ut p z: h solū laborat circa auctē adductā ꝛe ecc. xlvj. dicens illā facē spāle difficultatē ꝫ brm̄ aug. sic ⁊ fac. Hā i auctē illa dr samuel ꝛmiuisse ⁊ tunc notū fecisse regi finē vite sue. ⁊ exaltasse vocē suā ꝛe ęra i ꝓpria: q̄ oia ꝛemoni asci ibi nō pūt: ꝛemō. n. nūq̄ ꝛmit ꝫ pmū: h nec ꝓpa dici pōt ꝫ secūdū Loq̄f igit illa auctas ꝛe ꝙsona samuelis dīna dispsatiōe suscitata: nō ad factū pbitonisse: nec ad meritū saulis h ad ꝙfirmādū finalē scissurā regni ꝛe manu saul quā ipse samuel cū viuēt pdixit: ut p z. ē. Et hz h factū aliqō silē cū facto ocbozie regis isrl. q̄ misit ad ꝙsulēdū ꝛelçebub ꝛeū acharon: h dīna dispsatiōe ipedita ē ꝙsultatio. ⁊ missus ē helias: ut p z. iiij. reg. j. Ita in ꝓposito saul volēs ꝙ pbitonissā ꝙsulē ꝛemonē ipedit⁹ ē: q̄a dīna dispsatiōe pmissionē samuel' puent⁹ fuit: ⁊ h intelligēs ꝓnituit. Sz ad h rñdēdo bur. ad dicta bti aug. addit q̄ puto ꝛe mēte aug. nō fuisse. Dicit nāqꝫ ꝙ dicta auctas itelligēda sit ꝛe coꝛpe samuelis i ꝓprio bitu ut sepultū fuit: qō videlz ꝑtute artis magice diabol⁹ illud coꝛp⁹ assūpsit ꝓ instrō sue ludificatiōis h ut ꝛx fatear Bur. non fuit cōpulsus illa auctē sic dicē. Si. n. ꝛemō assūpsisset sic pōt coꝛp⁹ aereū i silitudie ⁊ coꝛpis ⁊ litus samuel: ita ꝛre dicēt samuel ex illa silitudie sic si coꝛp⁹ ꝓprium suffuisset ludificationi: sic vulgo noiam⁹ imaginē noie rei accipiēdo signū. p signato: imo ꝛ btūs Amb. dic i legēda scōꝝ garualij. ꝓba sij sep pūcturā didicisse ꝙ ei appēs imagiaria visione fuisset sanpau. Etiā huic mō dicēdi vr repugre lra b⁹ ca. q̄ dr q̄re inq̄etasti me ut suscitarer ⁊c. Hā cū illud coꝛp⁹ ꝛe q̄ ꝓmo ꝑm Bur. caruit intellectu ⁊ sensu nolle ⁊ velle nō potuit se ꝛre dicere inq̄etatum neq̄ suscitatum. Et si. Burgen. dixerit illos modos loquendi a ꝛemone ꝙfictos: non oportuit: imo nō ꝛecuit ad mēdacia ꝛemonū coꝛpus sancti ꝓprie ponē istm̄ nec puto artē magicā q̄ in coꝛpib⁹ mꝛtuoꝝ dīnare consuevit sine singulari dei permissione ad coꝛpoꝛa sanctoꝝ posse extendi. ⁊ cum ꝛe huiusmodi permissione in scriptura nullū repiat fundamētū: irrōnabile videt ⁊ in iniuriā scōrū talia ꝙfingē: ut argumēto vtar iualido q̄ Burgē. vti ꝙsuevit. Recedit igit bur. longe ab itētiōe bti Aug. q̄ dicit nō ꝓe fuisse spi itum samuelis: h fantasma ⁊ illusionē ⁊c. que ꝛe reali coꝛpe samuelis ꝛra nō sunt. Si. n. ꝛx coꝛp⁹ samuelis fuisset: iō fuisset visio realis nō illusoria nec fantastica ꝓut bn⁹ aug⁹. vult: q̄uis locutio fuisset illusoria: appitio tm̄ fuisset realis: qō ē ꝫ intentionē bti aug. Vel oportet burgen. dicē q̄ non fuit coꝛpus reale. ⁊ habetur ꝓpositū: et iā dato q̄uis nō ꝙcesso q̄ ꝛemon fuisset cōiunct⁹ coꝛpi ut motoꝛ: illud tm̄ ꝙiunctū nō ꝛre dici posset ꝓpter iam tequisse ꝛe terra: put dicit in auctē allegata. Quib⁹ oibus sic dictis remanet litꝛa: qua opinionē qs tenē ⁊ defendē velit: cū ad neutrā ptem appeat eccl'e auctas ꝛemiata. Et eo. mō litꝛe ē saul dicē saluatū ul dānatū cū ad neutrā ptē ē ꝛe mōstratio ul eccl'ie auctas cogēs

In ca. xxxvj. vbi dr i postilla. Hebrei ꝓo dicūt saulē ee saluatū

Opinio hebꝛeoꝝ i h passu nullo mō videt sustinē Additio da. nō. n. habet fundamētū in auctē: nec in rōne. Hā fundamētū coꝛ assūptū ex h ꝙ saul dīnā sniam p samuelē sibi annūciatā acceptauit nulli⁹ valoris ē. In h eni nō excusant fatē a pctō: h pti⁹ eū graui⁹ accusant: qō sic patz: nā i pbitonici diui natiōib⁹ ⁊ b⁹ mōi duo. pbibēt i lege dīna: q̄z vnū ē tales dinatoꝛes ꝙsulē vñ Deu. xviij. Nō sit i te maleficus: neq̄ ꝙ pbitones ꝙsulat Aliō ꝓo. pbibitū ē neq̄s ꝓbis taliū credat seu assētiat. vñ Deu. vbi s. Gētes iste q̄z possidebis ꝛbā augures ⁊ diuinos audiūt: tu aūt a ꝛo tuo aliter istitut⁹ es. Ubi ⁊ i sequētib⁹ maifeste br ꝙ sic i lege diuia ꝑcipit ut credat ꝓo. ꝓpe ꝛeiita i eadē lege pbibēt ne qs talib⁹ supsticiosis vaticinijs assētiat seu credat ut i ꝑdicto ca. sat; ꝛe claraf. Ex q̄b⁹ euidēt. seqt ꝙ sicꝫ ꝙsulēt pbitones seu dinos: q̄b⁹ ꝙsultis nō assētiret coꝛ vaticinijs talis esset trāsgresso: ꝑmi ꝑcepti tm̄ Si aūt nō solum cōsuleret h etiā coꝛ ꝓnosticis assentiret ēet trāsgressoꝛ vtriusqꝫ ꝑcepti: ut patz ex dictō. Ex q̄b⁹ maifeste sequtur ꝙ volētes excusare saulē a cōsultatione pbitonisse ꝑ h ꝑtia sibi ꝓ illū refuscitatū ānūciatā acceptauit: nō solū ipsū nō excusant a ꝓccato ꝙsultatiōis: h insup ipsū accusāt ꝛe nouo pctō. s. ac q̄escēdi ꝓbis magicis seu diuinatiōib⁹ ut sic nō solū sit saul ꝑmi ꝑcepti supdicti trāsgressoꝛ: h etiā secūdi. Si āt dicatur ꝙ saul non credidit pbitonisse seu pbitoni: h ꝓbie samuel qui erat fidelis ꝓpheta dñi

Hoc nō valet: nā ſm opi. Aug. ſ. ca. xxviij. tradita q̄ ꝑa ē: ut ibi fuit ꝛclarat̄ū: nō ſamuel i ſpū apparuit: ſ ꝛmō i ſamuelē träſfor mat⁹ ē. ⁊ ſic nō ſamueli ſ ꝛmoni credidit ꝓbis ei⁹ aſſertiēdo. Dato etiā q̄ ſamuel i ꝓꝛia ꝓſona appuiſſet: put q̄dā volūt: ly min⁹ ſane ut. ſ. adḋ ſaul ꝛccauit i credēdo ꝓbis illi⁹: cui⁹ rō ē. nā dicētes ſa muelē ꝛx fuiſſe ſuſcitatū: ſ aſſerūt ex diſpēſatiē dīna euenīſſe: q̄ phitoniſſa ⁊ ſaulē latebat: ut expſſe dr i glo. ibidē. ⁊ ſic ſaul nō cre debat iꝑm eē ꝛx ſamuelē. ſ ſpūm malignū arte magica i ſamuel ſpē appentē cui credēdo idubie ꝛccauit ꝫ ꝓſciam cōmittēdo: qō. n. nō ē ex fide. ꝓctm ē: ad Ro. xiiij. Si aūt dicak q̄ ſaul credidit ꝓb̄ ſibi ānūciaſſe rōne ſigrū q̄ forte viderat phitoniſſa uel ipe ſaul: nec ex ſ excuſak a pctō. nā ſm Aug. i ca. Nec mir. ſ. allegato: nō iō q̄s dz credē talib⁹. q. aliq̄n eueniūt ea q̄ ꝓdicūt. Ad cui⁹ ꝓbationē addu cit clarā auctē Deut. xviij. Cr aūt dr ſaulē ꝛ oib⁹ ſuis pctis ꝓnitu iſſe audita ſnia. talis aſſertio eadē facilitate ꝓtēnit q̄ approbat ſm Greg. Nullū. n. fūdamētū b⁹ pnie appet i ſacra ſcriptura: niſi fo rte i acceptatiē ꝓdcē ſnie. q̄ q̄dē acceptatio nō dz pnie rōnē ſ poti⁹ pcti ut dcm ē. Si aūt ſignū ſue pnie volūt accipeer ſ q̄ medico ei vo ſūpto p totā noctē ābulauit: ut ꝛniret ad plūm vbi erat mo:itu rus: put i poſtil. dr: ſ nō vr valē: rōnabili⁹. n. poſſet dici ſeu ꝓſūi q̄ ſaul iuit ad plūm credēs nō eē dīna ſniam ſibi ꝓlatā: ſ poti⁹ ꝛ moniacā illuſionē. Ex q̄ aliē cēt excuſat⁹ ul ſaltē alienat⁹ a pctō p dicto. Illud aūt q̄ dicūt hebrei ad ſuā opionē ꝛfirmādā ex illis ꝓb̄. Cras tu ⁊ filij tui eritꝭ mecū: nō vr valē: nā li mecū nō ē neēe ut itelligak i ꝓte iuſtoꝝ: ſ ſuffic itelligē i ſtatu ꝛfūcto ꝝ: nec pl⁹ ſo nat auctas ut idē poſtill. ait. ſ. ca. xxviij. ⁊ pōt argui ex ꝓbis xpi ad latronē Lu. xxiij. vbi dic: Hodie mecū eris i paradiſo. Si. n. bāc di ctionē mecū op:rēt referri ad ſtatū btitudis. ſupfluū cēt addē i paradiſo: ſufficēt. n. dixiſſe hodie mecū eris: ſ q: ſine tali additiē pſ ſet itelligi mecū eris. i. i ſtatu ꝛfūctoꝝ: iō ꝓuenīēt addīē i paradiſo ſamuel āt nō dixit: Cras eritꝭ mecū i lidō. ſ tm dixit eritꝭ mecū. Et iō rō hebreoꝝ ex hac auctē nō ē efficax. Ad aliā ꝓo rōnē q̄. ꝓ hebre oꝝ opione iducīt: ꝓ eo q̄ dcm ē. ſ. ix. ca. ꝛ ſaule q̄ erat electꝰ ⁊ bon⁹ ꝛē. Ex q̄ volūt iferre q̄ ly poſtea ḡuiē ⁊ multiplr peccaſſet. tm dine pietati ꝫ gruū vr: ut ꝓpt̄ ꝓcedētē bonitatē dns vꝺerit ei i fi ne pnie locū: ſ nō vr valē: Nā ly ꝛ ſ potuiſſet facē ex diſpēſatiē ꝛ cōi tm lege dīna ꝫriū legit Eccl. xviij. Cū. n. aūrerit ſe iuſt⁹ a iuſticia ⁊ feccīt iiqtatē mozief i ea iuſticia quā opat⁹ ē. Sic igit patēt fūdamēta hebreoꝝ i ſ paſſu nulli⁹ eē efficacie. Snia igit vo:oꝝ nr̄oꝝ ē tenēda tāq̄ ex ꝛx ſūpta fūdamenē. Fūdak. n. pi ſ q̄ ſaul ſeipm occidit: qō ē ḡuiſſimū pctm: qz magꝭ ꝫ nālē iclinationē ⁊ ꝫ charitatē q̄ ceēa homicidia: ſiſr ⁊ ē piculoſ⁹ ceteri pctis: cū p⁹ mortē null⁹ ē loc⁹ pnitēdi. Nec vz dicē q̄ ſ fec ne i ꝓpria ꝑſoa pa tēt ꝫ honorē dīnū ꝛē. put i poſtil. allegā. Nā ludibria ſeu ipzoꝛeria q̄cūq̄ ꝓpt̄ ꝛx ſuſtinē q̄tūcūq̄ igīmioſa ſint ⁊ acerba: tāto magꝭ ad dīnū honorē ptinēt: ut pz i martyrib⁹: vñ ⁊ ſaul vebuiſſet i ꝛ ſpare q̄ ꝓtēs ē volem q̄cūq̄ tētatiē ſupueniēte libare a pctō: qō tm nō fec ſe occidēdo. Et iō ꝑe ꝛ ipo dr. j. palip. x. ca. nec ſpauit i dño. Przeꝛea honitas finis nō tollit maliciā act⁹ būani: ſi tal act⁹ ſm ſuā ſpēm ē mal⁹: nō. n. ſūt faciēda mala ut eueniāt bona: ſūt tm tolerāda miora mala: ut vitēt maiora: ut dcm fait. ſ. ca. xvij. Przeterea ſi ſaul excuſat⁹ fuiſſet a reatu homicidij rōne p̄dcē: pari mō ex cuſarēt amalecbita: ſi ipm ſaulē, ꝓpt̄ cādē rōnē occidiſſet. Cui⁹ ꝫ riū pz. ꝫ. ij. Re. j. ca. vbi dr ꝙ dauid q̄ fuit rex iuſt⁹ audita amale cbite excuſatiē ipm mādauit iterfici. Nō aūt iducīt ꝛ raſia. ij. Mach. xiiij. ca. nō ē trabēdū ad ꝓntiā: qz nō cōmēdat ex ſ in ſcr ptura tāq̄ ꝛtuoſus ſimplr: ſ tāq̄ bns quādā ſpēm fortitudis: eſti mās ſe fortiē agē. q̄ tm nō ē ꝑa fortitudo: ſ magꝭ q̄dā mollicies aī mi nō valēcis maiora ꝓnalia ſuſtinē. ut ꝓbm pz i. iij. etbic. Et p Aug. ꝓ ꝛ ci. ꝛei. Pōt etiā aliē dici. ſ. ꝙ raſias ille p totū ꝓceſſū ſue vite i ſacra ſcriptura cōmēdat. ut pz ibidē: vñ ⁊ talē ꝓſumēdū ē inſtictu dīne iſpiratiōis ſ feciſſe. Nā ſm iuriſtas: Qui ſemꝫ bonus ſp ꝓſūit eē bon⁹. Sec⁹ aūt ꝛ ſaule ꝛ q̄ legit. ſ. xiiij. ca. iuſt hebraicā ꝓitatē ꝙ q̄cūq̄ ſe ꝓtebat ipie agebat: de tali igit ꝓſumēdū est ſp fore malū. ⁊ p ꝓns nō inſtictu dīno ſe occidiſſe. ſed ex ꝛſpa tiōe ſeu timoꝛe acerbioꝝ piculi ſeu mozꝭ tpalis. De Sanſone aūt nō ē retrabēda ꝓntia: q̄ p illū ꝛ multa miracula faciebat: vñ ꝓ ſumendū ē ꝙ latēter iſpiratiē dīna ſ feē. Silr tenēdū ē ꝛ ſcis fe minis q̄ tpe ꝓſecutiōis ſeipſas occideruṫ: put dicit Aug. ꝓ ꝛ ci ui. ꝛei: nec ad dānationē ſaulis alia auctas ſacre ſcripture ſeu ꝛē minatio eccl̄ie videk reqri: cū doctoꝛes nr̄i ſ ꝓcozdiē teneāt: ut dr in poſtil. nā ut in ca. ꝛecretales epl̄e di. xx. ſcripturarū tractatoꝛes .i. doctoꝛes in earū expōnib⁹ ſūmis pontificib⁹ ꝓponunt. vñ ꝛterminatio doctoꝝ ſacre ſcripture in talib⁹ tm ſufficere ꝛtur ac ſi ab ecclēſia ꝛterminarek: igit illa ꝓba ꝑmi paliꝓ. x. ca. vbi dr. Inſup ⁊ phitoniſſa ꝓſaluit: nec ſpauit in dño intelligēda ſūt ꝛ ꝛſpatio ne finali: put doctoꝛes nr̄i eam expōnūt: ꝙ etiā malicia toti⁹ vite ipſi⁹ ſaulis poſtq̄ regnauit vna cū ꝑſſimo ipſi⁹ fine ſibi inuicē coꝛ reſpōdendo boc teſtāk. Replica.

Quāuis Bur. ipſe circa ca. xxvi. lōga latoꝛet digreſſione: volēs ꝙ ſaul ſit dānat⁹ ꝫ opinionē hebreoꝝ. cui videk pꝛ ſtill. fauere: nō obſtātib⁹ obiectionib⁹ Burgē. q̄ ſūt facil liter ſolubiles: qz volēs ſuſtinē opinionē ꝛ ꝛa apparitiē ꝓſone ſa muelis mō ꝓdicto ceſſant oia argumēta Burgē. q̄ fūdanť i petis ꝓſultatiōis phitoniſſe. Nā ſaul p ſamuelē ꝛrū info:mat⁹ ꝛ ꝓſul tatiōe ꝑnituit. ⁊ ſniam diuinā ꝫ ſe latā acceptauit. ⁊ p ſniam me ruit ꝛ ꝛa ſamuel appitiōe certificari: ut ſic ſine piculo ꝛceptio nis ſniam diuinā acceptaret: q̄b⁹ bñ attētis ſoluunť ea q̄ Burgē. ꝛ glo. i ꝫriū adducit. Et p eandē pniam ⁊ ſnie acceptionē ſaul me ruit recipe inſpirationē ꝛ ſe ipſū occidēdo ſic cōiter tenek ꝛ San ſone. Et btūs Aug⁹ ꝓ ꝛ ci. ꝛei: dicit ꝛ ſcis feminis q̄ ſeſe tpe ꝓſe cutionis occiderūt: ne i vituperiū honoꝝ diuini illuſiones infidelitū paterenť. ⁊ ſ dicta ſufficiāt ꝛē. In ſecūdo li. reg. j. ca. vbi dr Et ꝓcepit ut ꝛcerēt filios iuda arcū ꝛē. Addi. Oc ꝓceptū ut q̄dā hebreoꝝ expoſitores dicūt: eſt ꝛ balib⁹ lamētationis: cui⁹ rō ē. Nā i ſ carmie ꝓncipal⁹ intēdebat ꝛō plāgere iualitudinē pl̄i. ⁊ ꝛbilitatē fortiozū ei⁹ q̄ in ꝑria ⁊ in locis excelſis fuerunt turpiter ꝛuicti. Ex quo inferebat lamē tando q̄ iam nō erat mod⁹ ꝛfendēdi pl̄m ⁊ patriā niſi p artē ſa gittādi ſm quā artē ꝛbiliozes ſepe pñt fortiozes eis ꝛrllare: qō ſic nō ꝓrigit i pugna q̄ fit cū gladio i q̄ magꝭ reqrik aīmi virilitas ⁊ brachij fortitudo. Iccirco tāq̄ phemiū ſuicarminis ꝓmiſit ſ la mētatozie dicēs: Decpit ut ꝛcerēt. In ca. ij. vbi vr in poſtilla. Burgāt pueri ſ ē ad plūm apti ⁊ ludāt coꝛā nobis. Additio. j. Verbū ſ poſitū i hebreoꝝ eq̄uocū ſit nūq̄ tm ſignificat idē qō occidē: in ſ aūt loco ꝓꝛie ludē ſignificat. Verūtm lu dibria q̄ inē vostes fiūt pl̄es iducūt occiſiōes: ſicut i ꝓpo ſito quēadmodū haſtiludia ad exercitiū militare fcā: multotiens iducūt plagas ſeu leſiōes: nō tm iſta ſignificāt ꝙ ſ ꝓbū ludē. ꝓpe.

In eodē ca. ij. vbi dicit in poſtilla. An ignoꝛas ꝙ ꝓiculoſa ſit ꝛ ſꝓratio. Additio ſecūda.

Nā ſ loco ꝛitas hebraica ſic bꝫ. An ignoꝛas qm̄ amare erit i vltima ſeu i vltimis. Cui⁹ ſenſus videk eē talis ꝙ in pugna licz amaritudo ſeu doloꝛ ꝓueniēs ex his q̄ ꝓtingūt in bello nō ſentiak ipſo bello feruēte: in vltimis tm ceſſante ei⁹ ardo re amara ſentik ex ſtrage ſeu ꝛtrimēto q̄ inde ꝓſaeuerūt ꝓtingē.

In ca. iij. vbi dr i poſtil. Pozzo viri iſti. ſ. ioab ⁊ abiſai. Additio

Nā hebreo balꝛtur. Pozzo viri iſti filij ſaruie duriozes me ſūt: boc eſt dicere nō poſſū in eis exercere iuſticiā ꝓ nunc: qō mel⁹ videk cōtinuari cū ſequēnť⁹ ꝛē. In ca. v. vbi dicit in poſtilla. Ra. Sa. dicit ꝙ iſti ceci ⁊ claudi erāt due imagi nes: quarū vna repñtabat Iſaac. Additio.

Hec expoſitio Ra. Sa. videk aliqua falſa ꝓſupponere: ⁊ q̄ dam alia incerta que nullū habēt fundamētū i ſacra ſcri ptura ſubiūgere. Primū patet. Nā ꝓſupponit ꝙ Jebuꝛei deſcenderāt ꝛ abimelech cū quo Abrahā iniuit fedus ⁊ iuramē tum ꝛē. qō eſt falſum. Nā Abimelech erat rex Philiſtinoꝝ. ut pa tet Geñ. xxi. ⁊ xxvi. Philiſtei aūt deſcēderūt a melrhaim ſecūdo filio Cham filij Noe: ut patet Geñ. x. Jebuꝛei ꝓo deſcenderūt a chanaan quarto filio ciuſdē Cham filij Noe. ut patet ibidē. ⁊ ſic patet falſitas bui⁹ ꝓſupoſiti. Przeterea ꝓſupponit ſecūdo ꝙ poſteri abrahe nō poſſent inuadere hieruſalē ratione p̄dicti iuramenti: qō eſt falſum. Nam in p̄dicto federe cū Abimelech inito: licz Abra bam iurauit nō nocere abimelech nec poſteris ſuis ſeu ſtirpi ſue: non tamē iurauit ꝙ poſteritas abrahe nō noceret poſteritati Abi melech. ut patet in p̄dicto capło. Geñ. xxi. aſpiciēti formā illi⁹ iu rameṫ: ſimiliē ⁊ Geñ. xxvi. Abimelech cōfederauiť ſe cū Iſaac cum iuramēto: qō nō oportebat facere ſi iam abrahā iurāſſet ꝓo poſteritate ſua: ⁊ ſic dato ꝙ Jebuꝛei ꝛ ſcenderāt ab Abimelech: adhuc poſſent filij iſrahel eos inuadere: Secundū patet: nam dicit ꝙ iuramentū abrahe fuerat ad tēpus certū: quod nondū trāſierat qñ Joſue cepit terrā. ſed tpe dauid iā tēpus illud trāſierat: q̄ quiē ꝑſuppoſita nullā auctē videnť i ſacra ſcriptura bñe: vñ ꝛ tali expōne nō videk mētio eē faciēda. Alia ꝓo expō doctoꝝ ē ſatis ap plicabilis lre: ſed tm eſt aliq⁹ dicēdi mod⁹ q̄ forte magis lre adaptak: ⁊ eſt talis videlicet ꝙ ceci ⁊ claudi illi erāt ſimulachra deoꝝ ie buſeoꝝ. ſ. poſita i ſūmis fortalicijs ſuis: q̄ q̄dē iebuſei ſuos ꝛos

cecos ⁊ claudos noiabāt ſm eſtimationē dauid: q̄ illos ꝛeos ip̄o-
p̄rādo dicebat. Oculos bñt ⁊ nō videbūt: ꝓdes bñt nō ābulabūt
⁊ iō credētes q̄ dauid nō toleraret i illa ciuitate regia ſil'es ꝛeos:
nec cultū eoꝝ excuſabāt ſe a receptiē dauid. dicētes: Nō ingre-
dieris huc niſi abſtuleris cecos ⁊ claudos. q. d. ſcim⁹ q̄ ſi tu poſſi-
ꝛeres illum locū auferres ꝛeos nr̄os q̄s reputas cecos ⁊ claudos:
q̄ nos nullo mō p̄mitterem⁹. vñ oport̄ q̄ eos p̄tēter auferas ſi
vales: q⁊ nō ſp̄te eos tradem⁹ tibi: vñ dauid ꝛe b̄ idigt⁹ p⁹ q̄ cepit
arcē ſyon potēter poſuit p̄miū faciētib⁹ tria i ꝛebellatiē iebuſeoꝝ
p̄ illi q̄ p̄ pcuſſiſſet iebuſeū: q̄ ē p̄ ꝓſonas eoꝝ. Illi q̄ tetigiſſet to-
mozū fiſtulas. ⁊ b̄ ꝑ ſuſtētatiōes eoꝝ: irkm. n. nō b̄bat aquā inter
muros: ſ⁊ ex pluuialib⁹ aq̄s i ciſternis collect̄ ſuſtētabant: vñ frā-
gēdo ſtillicidia illa. ſ. fiſtulas p q̄s aq̄ fluuiat fluebat maxie affli-
gerēt. ꝛordinauit ꝑ ꝛeos eoꝝ dicēs: Qui abſtuliſſet cecos ⁊ clau-
dos ⁊c. b̄ ē ſimulachra iebuſeoꝝ ut dcīm ē. Et nota q̄ vbi trāſlatio
nr̄a dicit cecos ⁊ claudos odiētes aiam dauid: ꝓpitas hebraica h⁊
cecos ⁊ claudos q̄s odiebat aia dauid: q̄ vī facē. p̄ iſta expōne
nā dauid. ꝓꝛie odiebat talia ſimulachra tāq̄ inimica diuino cul-
tui: iuxt illud p̄s. Nōne q̄ oderūt te dñe oderā: ſilr iuxt illud q̄ ſeq̄t
Iccirco dr̄ in ꝓuerb. Leci ⁊ claudi nō intrabūt i t̄eplū dñi: videt
magⁱ adaptari ad iſtā expōnē ſic: Nā iſte locus fuit aſſigt⁹ diuino
cultui a tpe q̄ abrahā voluit imolare iſaac: Heñ. xxij. Et ibidē Ja-
cob vidit ſcalā: Heñ. xxviij. Et ibidē fuit fundatū t̄eplū p̄ ſalomo
nē: ut. j. iij. li. ca. vi. ⁊. ij. paliꝑ. iij. ⁊ iō ibi erat t̄eplū dñi edificādū
in q̄ nulla īmūdicia idolatica ꝛebat bre ingreſſū: ſ⁊ ſol⁹ de⁹ erat
adorādus ⁊ colēd⁹. ⁊ iō tāq̄ ꝓfugiū b⁹ dni futuri: q̄ſi. ꝓuerbialiē
dicebat. Nō ītrabit cecus ⁊ claud⁹ i t̄eplū dñi: q̄ſi dicerēt: ꝛre p̄
noſticauerūt iebuſei q̄ i t̄eplū dñi i hac ciuitate edificādū: nō in-
trabūt ceci ⁊ claudi: b̄ ē dij gētiū: q̄ ceci ⁊ claudi dicūt. ut dcīm ē.

In ſecūdo li. Re. v. ca. vbi poſtill. adducit Ra. ſa. nō ut ei⁹ dicta approbet: ſ⁊ ut obſcure dcīm ꝛe cecis
⁊ claudis aliq̄liē elucidet. Bur. rōnabiliē q̄dā dcā ra. ſa. Replica.
abijcit ꝛe cecis ⁊ claudis. ⁊ extorta ſniam ſupaddit ꝑ cōem doctoꝝ
nr̄oꝝ expōnē aſſerēs p̄ cecos ⁊ claudos itelligi ꝛeos iebuſeoꝝ: qui
ſuos ꝛeos ſic noiabāt: q̄a dauid de dijs gētiū dixerat: Oculos ha
bēt ⁊ nō videbūt ⁊c. S⁊ ex̄neū vī q̄ ꝓpter dcīm dauid iebuſei ſu-
os deos dicerēt cecos. Dauid enī fuit iebuſeis ⁊ dijs gētiū ꝓrius.
vñ ſile vī q̄ ſi q̄s infidel' blaſphem⁹ deo ꝛero ip̄onēt nomē turp̄. ⁊
fidel' de deo ꝛero loq̄ volēs vterē blaſphēmātis noie: ita ⁊ infidel'
audiēs idola p̄tēptibiliē cecos p ſuū adūſariū noiari ſe ſuo noie ad
uerſario ꝓfozmaret: q̄n poti⁹ reꝓbaret. nec fortaſſe ille modus lo
quēdi de dijs gētiū erat apud dauid i vſu: q⁊ nōdū ille pſalm⁹ fa-
ctus vī fuiſſe: q̄ loq̄t de deoꝝ cecitate: nec fortaſſe iebuſei ſibi pu-
taſſent honeſtū deos ſuos expōnē ſup muros vbi ſagitt̄ ip̄ti potuiſ
ſent: q̄ tñ de cecis ⁊ claudis b̄ dr̄: nec nob fozet honeſtū ſacrm ſic
ponē i locū vbi nō p̄cerēt eidē. Eſt igit̄ fortaſſe expō Burgē. ⁊ ſi ut
dicit Burgē. hebraica lrā h̄at cecos ⁊ claudos q̄s odiebat aia da-
uid: b̄ bñ ſtat cū nrā trāſlatiē ⁊ doctoꝝ nr̄oꝝ expōne. nā ſtāt bñ
ſimⁱ q̄ ipſi ceci q̄ ad veridendū dauid ſup fortalicia poſiti eſſent
aiam dauid. ⁊ q̄ dauid eſſet eos. Hec ꝛre applicat Bur. ꝓuer-
biū iebuſeoꝝ: Leci ⁊ claudi nō intrabūt i t̄eplū: q̄ſi p̄noſtice vrū
dixerit q̄ dij gētiū nō ēnt ingreſſuri: q⁊ Jrius bui⁹ dr̄ ex Daniele ⁊
euāgelio Matb. vbi dr̄. Abbominatio deſolatiōis ponēda in t̄eplo. ⁊
fortaſſe hodie t̄eplū b̄ ꝓphanationib⁹ deſeruit: ſicut tpe achaz.

In ca. vi. vbi dicit in poſtilla. Et cū ancillis: de quib⁹ locuta es gloꝛioſioꝝ apparetv. Additio.

Non apparet q̄ michol vocaſſet alias vxozes dauid ācillas ꝓut poſtillator ait. Nā ꝓba ſua i textu talia ſūt. Q̄ gl'ioſus fuit iſrl' hodie diſcoopiens ſe añ ancillas ſeruoꝝ ſuoꝝ quā nō. n. dixit añ ancillas ſuas. ſ⁊ añ ancillas ſeruoꝝ: volēs dicē q̄ nō ſolū vxozes. ſ⁊ etiā ancille ſeruoꝝ poterāt eū vidē diſcooptū: q̄ ipſi michol videbāt inhoneſtū. In rñſione ꝛo dauid vbi dicit: Cū ancillis ꝛe q̄b⁹ locuta es. gl'ioſioꝝ appeto: intēdit dicē q̄ etiā vilificādo ſe cozā ancillis ſeruoꝝ gl'ioſioꝝ debēt apparē: iuxt illud Saluatoꝛ. Qui ſe būiliat exaltabit ⁊c. In ca. vij. vbi dr̄ in poſtil. Miſericozdiā aūt meā nō auferā ab eo. ex b̄ dicūt aliq̄ q̄ ſalo mon licet ꝓcauerit. Additio.

Poſſibile fuit ſalomonē ꝓnituiſſe: ſic tñ, ꝓpe mozt̄ē q̄ iā nō valebat idola ꝛeſtruere: vñ ex b̄ nō ꝛcludit nēcio ipſū nō eſſe ſaluatū. In b̄ aūt q̄ dicit poſtill'. Miam aūt meā nō auferā ab eo. nō intelligit niſi quātū ad tpale regnū ⁊c. nimis vī lraliꝗare. nā manifeſt ū ē ſm doctoꝛes nr̄os q̄ lex xt⁹ diſponebat ad rp̄m: ſic ip̄fectū ad p̄fectū. ⁊ iō ꝑs ille cōpaē puero ſub pda-
gogo exñti: ut p⁊ ad Bal'. iij. vñ ꝑ tpalia bona eis ꝓmiſſa p̄ncipal'r intelligūt̄ p ſpūalib⁹. ⁊ iō iſta regna dauid ꝓmiſſa ⁊ filio ſuo ſalo moni: ſilr ꝓpetuitas fidelitat̄ dom⁹ ei⁹. ⁊ ſic itelligant̄ de regno tpali itelligēda ſūt p̄ncipali⁹ etiā ad lrām de regno ek̄no: ſic cū dr̄ abrahe. ⁊ bñdicent̄ i ſemie tuo oēs gētes ⁊c. Heñ. xxij. intelligēdū
. ē de bñdictiē ſpūali etiā ad lrām. Si enī itelligerēt de bñdictiōe tpali tūm euacuaret rō apli ad Bal'. iij. q̄ nullo mō a catholicis eſt aſſerēdū. De vānatiōe aūt ſaulis dcīm ē. ſ. i addi. ꝓmi libri ca. vlti.

In ca. viij. vbi multa bona dicunt̄ de ſalo- Replica.
mone ⁊ ei⁹ vomo: q̄ poſtill'. expōnit ſm p̄ñt̄ē iuſticiā volēs
q̄ ex illis dict̄is nō pōt argui ſalomon ſaluat⁹ ſic q̄dā volue
rūt huic Bur. opponit aſſerēs etiā intelligendū nō de regno tpali
ſolū ſ⁊ eterno: volēs ſalomonē ſaluare eo ſicut dic̄ Bur. q⁊ poſſibi-
le fuit ſalomonē ꝓnituiſſe ſic, ꝓpe mozt̄ē: vt nō valeret idola de-
ſtruere. Sz iſtud vī ꝓfictū iuxt acbillē Bur. Eſt enī cōe ei⁹ argu-
mentū q̄ repetit ⁊ ꝓſeuit ſepe repet̄ē: vz ex lrā nō h⁊ fūdamentū
igit̄ irrōnabiliē dcīm. ⁊ maxie q̄n ex lrā pōt rōnabiliter trahi ꝓriū
Q̄n ſi p casū a Bur. poſitū ſalomoni remaneret aliq̄ excuſatio ꝛe
tāto. nō tñ ꝛe toto: nulla tñ ſucceſſoꝛib⁹ ſuis remanet excuſatio: q̄
dom⁹ ei⁹ hic dicunt. ⁊ h⁊ dom⁹ dr̄ fideli⁹. put i lrā. Fozmet igit̄ ar-
gumētū ſic: cui⁹ dom⁹ ē ꝑ dei diffinitionē. ⁊ infidel' ille ſaluat⁹ eſſe
nō pōt. ſ⁊ dom⁹ ſalomonis fuit infidel' ut late declarat i glo. ozdi.
igit̄ ⁊c. Dia igit̄ q̄ h⁊ laudabilia de ſalomone ⁊ ei⁹ vomo dicūt: in-
telligūnt̄ de eo ſm p̄ñt̄ē iuſticiā. ⁊ nō eternā p̄deſtinationē: ſ⁊ ſm
eternā p̄ſciam itelligunt̄ de xp̄o: de q̄ ē p̄ncipal' ſenſus lrāl' coꝝ lau
dabiliū q̄ hic dicunt̄: put dic̄ eadē glo. q̄ eſt notabil'. Fictio etiā
Bur. pōt argui ex textu. iij. Re. xi. ⁊. xij. vbi dñs p̄ꝓtā abiā ſi-
lōitē diffiniuit regnū ſalomōis ſcidēdū: eo q̄ vereliqt̄ vīm ⁊ ado
rauit aſtartē deā ſydonioꝝ ⁊c. Et p̄ſtat illā diffinitionē nō ē poſi
tā i executionē niſi tpe roboā filij ſalomōis: q⁊ dr̄ c. xij. nō acq̄euit
rex ꝓpo: q̄m adūſat⁹ fuerat eū dñs ut ſuſcitaret ꝓbū ſuū q̄ locu-
tus fuerat i manu abie ⁊c. vide ibi diligēter lrām. Si igit̄ ſalomō
egiſſet pniam: put vult Bur. illa ſnia dei nō fuiſſet poſita i execu
tionē p⁹ pniam ſalomōis: mutata enī cā. mutari debuit ſnia. Nūc
aūt cā ſciſſure regni fuit idolatria ſalomonis: ut p⁊ ex lrā allegata
Iccirco pnia ei⁹ debuit eē cā Jrij. ſ. vnitat̄ regni: q̄ tñ ſciſſū eſt.
Hui⁹ argumētū ſiſte accipit ab hiſtoꝛia ninuitaꝝ Jone. iij. vbi ſnia
diuina lata ꝑ pcta coꝝ: ꝓpter pactā pniam fuit īmutata: vñ vī ſa
lomon nō penituiſſe. Apls igit̄ ad Bal'. iij. allegās p̄ñt̄ē lrām de
regno eterno fideli ⁊c. ad lrām intelligit̄ de xp̄o ⁊ ei⁹ vomo. nō de
dauid ⁊ ſalomone niſi ſm p̄ñt̄ē iuſticiā. In ca. viij. vbi dr̄ in po-
ſtil. Faciebat q̄b⁹ dauid iudiciū recte ſentētiādo. Additio.

Quam ſm phm i. iij. politic. Ordinatio ꝛpi p̄cipue tpēdet
ex maxio p̄ncipatu: iccirco p⁹ q̄ dic̄ q̄ dauid faciebat iudi
ciū ⁊ iuſticiā ⁊c. ſubiūgit ſuā optimā ozdinatiōnē i ei⁹ of-
ficialib⁹ i q̄b⁹ tota ozdiatio regimis p̄ncipat⁹ ꝓtualit̄ ꝓtineri vī.
nā ad officiū ioab ꝓtinebāt oīa illa q̄ ad defenſionē ſubditoꝝ ⁊ iua
ſionē hoſtiū erāt nēcia cū ipſe eēt p̄nceps militie. Ad officiū ꝛo io
ſaphat ꝓtinebāt oīa illa q̄ ad iudicia ꝓticularia erāt nēcia p ſe ul' p
alios expediēda tāq̄ ad cācellariū. Ad officiū ꝛo ſaruie ꝓtinebāt
oīa dictamia ſcripturaꝝ q̄ a rege uel ſuis iudicib⁹ emanabāt: ſeu i
hiſtoꝛijs regalib⁹ erāt reponēda. Ad officiū ꝛo banaie filij ioiade
ꝓtinebat cuſtodia regi⁹ ⁊ executio iuſticie ſp̄aliter criminal'. q̄ cū ma-
nu valida ⁊ potēter exerceri ſolēt. ⁊ b̄ ē q̄d dic̄. Sup cherethi ⁊ fe
lethi. q̄ ſm hebraicā ꝓpitatē q̄ i glo. i b̄ loco bī. interp̄tāt interficiē-
tes ⁊ viuificātes. q̄m ſm iudiciū regi⁹ uel officialiū ei⁹ digni reſer-
uabant̄ ad vitā. alij ducebant̄ ad mozt̄ē. Filij aūt dauid nō hebāt
nomē officij ſed dignitatis: erāt enī maiozes ſeu p̄mi poſt regē ad
honozes. In ca. xi. vbi dr̄ i poſtil. Ad cui⁹ planiꝛē itellectū ſciē
dū q̄ hic dic̄ Ra. ſa. q̄ viri, pcedētes ad bellū dabāt ꝓtib⁹ ſuis
libellū ſepationis. Additio.

Sicut. Ra. ſa. ⁊ alij hebr. expoſitoꝛes ſepe corrūpunt ꝛerum
intellectū ſcripturaꝝ, ꝓſequēdo lrām pl⁹ q̄ opz: ū q̄b⁹ ꝓfici
caf illud: lrā occidit. ſcda cor. iij. ita q̄ q̄plies labūt i op-
poſito vicioſo ⁊ extrēo. ſ. fabulādo multa ꝑ ria lrē. ⁊ q̄ nuſq̄ in ſcri-
ptur⁹ auctēticā repiūt ⁊ talib⁹ de eis ꝓficak illud p̄s. Narrauerūt
mihi iniq̄ fabulatiōes: ſ⁊ nō ut lex tua. ut p⁊ i b̄ paſſu. nā b̄ aſſertio
Ra. ſa. depēdet ex opione q̄rūdā talmudiſtarū aſſerētiū q̄ dauid
nūq̄ fuit adulē cū ꝛoze vrie. Ad q̄ fundādū fingūt illud de li-
bello ſepatiōis. q̄ hic ponit Ra. ſa. q̄ ē falſiſſimū. ⁊ maxie ꝑ tex-
tus planos b⁹ hiſtoꝛie. vñ dauid repꝛhendit a deo tāq̄ adulē p̄ ꝓpe-
tam: q̄ q̄dē pctū etiā verificak p ꝓfeſſionē ipſius dauid: ut. j. xij.
ca. ⁊ i alijs multis locis. Si aūt fictio iſta Ra. ſa. ⁊ alioꝝ ſequē-
tiū eēt vra: tūc dauid nūq̄ fuiſſet reꝑ illi⁹ adulterij: nā ꝛoz vrie
eēt libera a die datiōis libelli q̄ ꝑceſſerat tp̄s ꝓme ꝓiūctōis ōō cū ea

ut ꝓ mãifeſte. Cãm aũt quã aſſignat Ra.ſa. ad dationẽ bꝰ libelli repudij: dicẽ qꝫ ſ fiebat ad finẽ qꝫ ſi viri i bello morerent vxores libere poſſent ꝺuxere: q̃ quidẽ cã eſt ꝓnit⁹ ianis ⁊ vacua. nã lz tale libellũ repudij nũq̃ darẽt: adhuc vxores poſſẽt ꝺbẽ mariti mortuis Manifeſtũ ẽ enĩ qꝫ i morte alteri⁹ ꝓiugis ſoluit viculũ matrimonialẽ: etiã ſi libellũ repudij nõ ꝓcederet: vñ talia nõ vident interponẽda inẽ expõnes ſacraꝝ ſcripturaꝝ: niſi forte ad detegendũ errorẽ male ſentientiũ: uel i verſionẽ talẽ fabulantiũ. Replica.

IN ca.xi. vbi poſtill. allegat dictũ Ra.Sa. de libello dato vxorib⁹ a viris ꝓcedẽtib⁹ ad bella. ⁊ cetera q̃ inde ſequũt. Iſtud dictũ Burgẽ. repꝛhendit ſic repꝛhenſione dignũ ẽ: ſed qꝫ dicit bꝰ mõi erronea dicta in expõne nõ miſcẽda nõ vꝝ erudite dictũ: q; ſci doctores bereſes ⁊ errores i libris ſuis explicãt: nõ ut approbãt ſ ut reprobent. ⁊ falſitatẽ eoꝝ oñdãt: ita ⁊ bꝰ poſtill. facit: q; ⁊ dauid cõmiſiſſe adulteriũ ſepe oñdit: nec eũ rigore bui⁹ dicti Ra.ſa. ab adulterio excuſari ꝑmittit: nec videt poſſe excuſari ſtãte etiã dicto Ra.ſa. q; ⁊ ſi talis libell⁹ darẽt. añ tñ morẽ ſui mariti nõ bñret effectũ. q̃ñ añ morẽ ꝓiucta alteri adulteriũ cõmiſiſſet: ſicut i ꝓpoſito caſus verſatur hz. In ca.xiij. vbi dꝝ in poſtill. Ceſſauit qꝫ rex dauid ꝓſequi abſalon ⁊c. Additio.

HI in trãſlatiõe nr̃a bꝝ: Et ceſſauit dauid rex: in hebreo ẽ q̃ddã ꝓbũ eq̃uocũ: q̃ uno mõ idẽ ſignificat q̃ ceſſare uel cõſũmare. Alio mõ ſignificat idẽ q̃ deſiderare ſeu cõcupiſcẽ: vñ ut videt i ſecũda ſignificatione poſſet ꝓpꝛ intelligi. Mã dauid nũq̃ incho auit nec icepit ꝓſeq̃ abſalon: ut pz ex dict⁹ in B capl̃o. ⁊ iõ ipſe ꝓpe diceret: Ceſſauit a ꝓſecutiõe. Sicꝛ vbi trãſlatio nr̃a hz ꝓſequi abſalon: in hebreo bꝝ: ut egrederẽt ad abſalon. Cui⁹ ſenſus ẽ qꝫ dauid deſiderabat ſeu cõcupiſcebat egredi ad recipiẽdũ abſalon. eo qꝫ conſolat⁹ eẽt ⁊c. Et hic ſenſus magꝭ ꝓſonat cũ imediate ſequẽti: vbi dꝝ. Cognouit ioab qꝫ cor regis eẽt ꝑ ſũ ad abſalon qꝫ ſonat idẽ q̃ egredi ad recipiẽdũ eũ. Scõm enĩ ꝓma ſignificationẽ q̃ dicit eũ ſolũ ceſſare a ꝓſecutiõe: nõ ita ꝓfecte intelligeret cor regis ẽ ꝑ ſũ ad abſalon: ſ ſolũ qꝫ ceſſaret a ꝓſecutiõe ei⁹ ⁊c. Replica.

IN ca.xiij. notat Bur. nr̃am trãſlationẽ ſic ⁊ poſtill. facit in tractatu ſuo de dña trãſlatiõis nr̃e ⁊ hebraice ꝓitatis Rñdeat bꝰ btus Hiero. ꝓ q̃ nõ recipio lucramẽ: ſ ſolũ ꝓ poſtillatore auctas enĩ bti Hiero. ⁊ nr̃e trãſlatiõis p eccleſiam recepte vendit ſemetipſã. In ca.xiij. vbi dꝝ in poſtilla. Nec vult deus perire animã. Additio.

HIc trãſlatio nr̃a hz. Et nõ vult deꝰ pire aiam: veritas hebraica dicit. Mõ accipit deꝰ aiam: vñ ꝑba bꝰ ſapientis mulieris ꝓfũdi⁹ pñt itelligi. ⁊ i fauorẽ catholice ꝓitatẽ exponi ꝓ uno cui⁹ intellectu ſciẽdũ qꝫ lz cõiter antiq̃ nõ haberẽt explicitã fidẽ de miſterijs xp̃i: habent tñ iplicitã: ut pz p Aug⁹. in li. de corre ctiõe ⁊ gr̃a: vñ bꝰ mulier ꝓponebat ipſi dauid qꝫ totũ gen⁹ bũanũ nõ ſolũ erat ad morẽ tpalẽ ꝺdenatũ. ſ etiã vltima felicitas q̃ in adtexiõe ad deũ p gloriã ꝓſiſtit ei erat inẽdicta. ⁊ iõ dicebat: Deꝰ mortuus: bẽ ẽ morte tpali: pñter dicẽ: Quaſi aq̃ dilabimur i terra q̃ nõ reuteñt: bẽ dicẽ qꝫ p⁹ morẽ nõ ꝓgregamur i locũ btitudis: cui⁹ rõnẽ ſubdit dicẽs: Añ nõ accipit deꝰ aiam. ſ. ad ſui ꝓfectiũ. Sz retractat cogitãs ne pnit⁹ peat q̃ abiect⁹ ẽ: bẽ dicẽ qꝫ puidẽtia diuina intẽdebat ſic diſponẽ: ut bũanũ gen⁹ q̃ abiectũ erat nõ piret: inẽ illud: Ego cogito cogitatiões pac. Hiere. xxix. ca. Et q̃ intẽdebat ꝓcludẽ qꝫ dauid tanq̃ miſter dei i terris vebat cogitare q̃liter recõciliaret eiectũ filiũ ſuũ ne piret ⁊c. Replica.

ET q̃ in ca.xiij. Burgẽ. ponit circa illũ paſſũ. Nec vult deus pire aiam: habetur ꝓ additiõe quãuis nõ directe ad trãm: ut pz intuẽti. In ca.xv. vbi dicit in poſtilla. Iſti autẽ. xl. anni varie cõputantur. Additio.

LIcet dauid fuiſſet cã occaſional occiſionis ſacerdotũ: nõ tñ culpabiliter ei attribuendũ ẽ: tũ q; ſacra ſcriptura nõ ipponit ei bꝰ mõi culpã: tũ q; nõ debebat ꝓſumẽ i ſaule eẽtãta malicia: ut interficẽt ſacerdotes. ꝓpter hoſpitalitatẽ dauid. q̃ erat gener regis. ⁊ nõdũ publice ab eo eiect⁹ neq; dãnat⁹. licz in occulto ſaul ꝓcepiſſet rancorẽ de eo: q̃ latebat abimelech: ut. ſ. j. Re. xxij. Tũ q̃a querſitas ipſi⁹ deus nõdũ erat ipſi dauid nota: q̃a nihil legit ꝓtigiſſe añ illud ferñ: ñ q̃ dauid potuiſſet bꝰ ꝓſumẽ de deo: nec ipſe deus bꝰ reuelauit ſauli ſpõte q̃ſi ingereꝝ ſe ad bꝰ: ſ poſt inſtantẽ inq̃ſitionẽ ipſi⁹ ſaulis: ut pz. ſ. ꝓ Re. xxij. ca. Et q̃b⁹ videt qꝫ bꝰ geſtũ nullã hz ꝓtinuationẽ cũ facto abimelech: nec rõnabiliter hz reſpectũ ad petitionẽ ꝓpꝛi de rege inſtituẽdo: ut Ra.ſa. dicit. Tũ q; in bꝰ mõi petitiõe lz ꝓpꝛs peccaſſet: nõ tñ dauid q̃. ꝓtũc erat inocens: tũ q̃a illa mala q̃ ſamuel pdixerat ꝓpꝛo eſſe venture veriſiter ex inſtitutione regis nõ ſũt huic caſui abſalon filia: ſ oia ꝓtinebãt ad malũ regimẽ regi q̃ ad tyrãnidẽ ſe inclinaret: q̃ nullo mõ dicendũ ẽ de dauid: cui⁹ regimẽ publicũ fuit a deo approbatũ: ut. ſ. ca. viij. vñ cõputatio bonoꝝ. xl. annoꝝ meli⁹ videret inelwari a ꝓma unctione ipſi⁹ dauid i regẽ: de q̃. ſ. ꝓ Re. xvi. Que q̃dẽ unctio i ordine tpis fuit poſt petitionẽ ꝓpꝛi de inſtitutiõe regis. ⁊ añ occiſionẽ ſacerdotũ pdictã. Rõ aũt bꝰ ꝓtinuatiõis talis ẽ: nã i ꝓma pdicta unctiõe legit. Direct⁹ ẽ ſpũs dñi in dauid a die illa ⁊ inceps: q̃ q̃dẽ ſpũs dñi exponit cõiter de ſpũ fortitudinis ⁊ ꝓſtãtie: q̃ p⁹ unctionẽ viguerũt in dauid: vñ extũc icepit dauid i ꝓtutib⁹ florere ⁊ ad magnos honores aſcẽdẽ. Et exinde ꝓtinue fuit i cũctis ꝓſpere agẽs: ⁊ famoſiſſim⁹ i oib⁹ actib⁹ ꝓtuoſis. ⁊ in victoriis bellicis adeo: ut nõ ſolũ in iſrl. bꝰ i ceteris nationib⁹ p gyrũ timeret. ⁊ i magna reuerẽtia haberet tanq̃ dñs ꝓcipu⁹ ⁊ ſtrenu⁹ vir bellatoꝝ. ut pz ꝑ Re. xvi. ⁊. xvij. ⁊. xviij. ⁊. xij. Re. v. ⁊ i ꝙplũris aliis locis. Cui⁹ tñ oppoſitũ vꝝ ei ꝓtingẽ i ꝓſecutione abſalon. in q̃ ꝓſperitas ſua ⁊ celeritas ſeu claritas ſue fame fuit multipliciter venigta: cũ ille q̃ de fructu vẽtris ſui egreſſus fuit: tã inuerecũde ⁊ audacẽ illũ ꝓſecut⁹ ẽ vſq; ad electionẽ ꝙſone ſue de domo ⁊ ciuitate regia. ⁊ veturpationẽ ꝓcubinarũ ⁊ bꝰ mõi: nec ſolũ bꝰ ſ etiã per vnũ ſimplicẽ boiem. ſ. ſemei fuit i facie blaſphemat⁹. ⁊ ꝓbis ⁊ factis grauiter iniuriat⁹: ut pz. j. xvi. ca. Merito igit ſacra hiſtoria accipit cõputationẽ bꝰ perſecutionis abſalon a ꝓma unctiõe ipſi⁹ dauid: tũ q; oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcũt: tñ ad oñendũ qꝫ celeberrima ꝓſperitas ipſi⁹ dauid viguit ꝓtinue p. xl. annos dũ ipe dauid recte ãbulauit cũ deo. ⁊ vende icepit venigri ſeu vebilitari p tale infortuniũ q̃ ſibi ꝓtigit ex ordinatiõe diuia ꝓpter pctm cõmiſſũ: ex q̃ fideles pñt ſalubrit⁹ erudiri. Quecũq; n. ſcripta ſũt ad nr̃am doctrinã ſcripta ſũt ad Roma. xv. ca. ⁊ ut intelligam⁹ qꝫ ꝓſperitas ipſi⁹ dauid cũ ad culmẽ celſitudinis ſublimat⁹ fuit ex ſuo pctõ facilit ꝑa fuit in ꝓfundũ: iuxta illud. Sieciſti eos cũ alleuiarent: q̃ totũ etiã in vonũ ſpũale ipſi⁹ dauid redũdauit: ut ipſe dixit. j. xvi. ca. Forte videbit deus afflictionẽ meã ⁊c. vñ iuxta ſniam apli: diligẽtib⁹ deũ oia cooperant in vonũ: ad Ro. viij. ca. nã ꝑm doctores de⁹ tñ dat iuſtis de bonis uel malis tpalib⁹ q̃ãtũ decet eoꝝ ſaluti ſpũali: put i ꝓma. ij. q. vlti. arti. vlti. rñdendo ad q̃nem. Replica.

IN ca.xv. vbi dꝝ de. xl. annis p⁹ q̃s abſalon ꝫ dauid pfectus ſuũ ſe erexit: poſtill. dicit: Initiũ illoꝝ. xl. annoꝝ a diuſis varie cõputari: nã btus Hiero. cõputat eos ab occiſiõe ſacerdotũ i nocte cui neci dauid cãm ⁊ occaſionẽ dedit ⁊c. Burg. lz in plogo ui opis valde repꝛhendit poſtillatore: ẽ: q; aliq̃ dicta ſcoꝝ p̃cipue ſci Dño. ex magnis cauſis declinauit: bꝰ ipſe ſine rõne beato Hiero. ꝺdicit: aſſerẽs qꝫ pdicta occaſio ſacerdotũ nõ ſit ipſi dauid culpabiliter attribuẽda: nec ſacra ſcriptura ut dicit ponit ei bꝰ mõi culpã: ſ ecce Bur. nõ verecſe oppone rotũdo textui: nõ mirũ igit qꝫ ſe opponat ſcõ doctori: dꝝ enĩ ꝑ Re. xxij. Cũq; abyathar necẽ ſacerdotũ ipſi dauid nũciaſſet: Rñdit dauid: ſciebã in illa die qꝫ cũ ibi eẽt doeg idume⁹. pculdubio ãnũciaret ſauli dicẽdo: Ego ſũ re⁹ oiũz aiaꝝ pris tui. Et btus Hiero. dicit ⁊ aſſumit i glo. ord. ideo hic. xl. ann⁹ ponit ut mõſtret diuinã vltionẽ ſuſcitari ſup dauid. eo qꝫ abimelech ſacerdotẽ vei fefellit ⁊ tãte cedis cã fuit: nec põt dici qꝫ dauid ex bũilitate ſit mẽtit⁹. d. Ego ſũ re⁹: lxc ⁊ alia ꝓpꝛia dãt qui Bur. velyramẽta grãdipẽdũt. Illud aũt qꝺ Bur. q̃ſi ſuã cõputationẽ ſubiũgit nõ min⁹ velyramẽtũ videt. Cõputat. n. illos xl. annos a ꝓma unctiõe dauid vſq; ad rebellionẽ filij ſui abſalon: ut oppoſita inẽ ſe poſita magis moueãt: utputa q̃a dauid ab illa unctione. xl. ãnis fuit i ꝓtinua ꝓſperitate. ⁊ p⁹ cepit rebellio: de q̃ pñs ſermo. Sz de opiniõe bti Hiero. Ra.ſa. Bur. ⁊ alioꝝ circa hãc cõputationẽ nõ faciẽdo vim. Rõ cõputatiõis Bur. nihil videt valere: nã ꝓma unctio dauid q̃ fcã fuit ꝑ ãno regni ſaul: vt vult btus Aug⁹. xvij. de ci. dei ca. vij. Et ponit dictũ ei⁹ in glo. i. Re. xv. ſup ꝙbo: piecit te dñs ne ſis rex. xl. aũt ãnis regnauit ſic ⁊ dauid: ut dicit idẽ btus Aug⁹ ibidẽ: dauid aũt ꝓtũc nullũ ius i regno habuit: lz haberet ius ad regnũ: nec hebat executionẽ ꝓtũc regie ptãtis ut dicit Burgẽ. ſ. i. Re. xxviij ca. ⁊ tñ ut pz ex decurſu pmi libri. Re. q totũ: viuẽte ſaul ⁊ regnãte nulla fuerit ipſi dauid ſecuritas neq; ꝓſperitas: lz neq; ſuis: nec auſus fuit q̃ſq; i regno iſrl eũ aut ſuos recipere i domũ ſuã: nec q̃ cq; bũanitatẽ exhibẽ: q; bãnit⁹ coact⁹ eſt ſe trãſferre ad achis regẽ geth: ut pz ꝑ Re. xxvij. ⁊. xxviij. A pri ma igit unctione dauid vſq; ad morẽ ſaul fluxerũt. xxix. anni q̃bus fuit ſubcõtinua fuga ⁊ tribulatione: niſi q̃s illã tribulationẽ ꝓſpitatẽ dicẽ voluerit: q; i donũ ſui pari mõ ⁊ rebellio abſalõ dicẽda erit. ꝓſpitas: q; i donũ. ſ. humiliationẽ dauid. ⁊ poſt exaltationẽ ut etiã dicit Bur. Videt igit manifeſtũ delyramẽtũ dicẽ dauid fuiſſe i ꝓtinua ꝓſperitate ãte adeptũ regnũ q̃ fuit ſecũdo unct⁹.

Mā talis modus loquēdi ē oīuz scō:ū doctoriū q̄ dicūt dauid tpe aduersitatū in ꝓtrib⁹ creuisse:ꝫ tpe ꝓsperitatū turpit̄ se peccasse: sic ꝑ ꝓ cursū secūdi libri ⁊c. Reliq̄ vsq; ad finē libri secūdi stāt in difficultate vocali ⁊c. In ca. xvij. vbi dr̄ in postil. Circūdabit eos ut ir̄ ciuitati illi funes ⁊c. Loquit̄ metaphorice. Additio. j.

VMmo in hebreo hr̄ ꝓprie funes: sic ī trāslatiōe nr̄a. ⁊ ē intelligēdū metaphorice. q. d. sic attrahēm⁹ illā ciuitatē vsq; ad torrētē: ac si eēt aliq̄ res mobil' q̄ ꝑ funes posset attrahi ⁊c. In eodē ca. xvij. vbi dr̄ in postilla. Me ꝓtulit regi. s. absalon ⁊c.

VMmo in hebreo habuit. Me absoluerat regi Additio. ij. expresse ⁊c. In ca. xviij. vbi dr̄ i postil. Sciēdū tm̄ q̄ iste ebusi nō erat ille de q̄ dictū ē p̄cedēti cap̄. Additio. A hebreo noīa istoriū sūt diuīsa. Mā ille amic⁹ dauid vocat ebusai: iste aūt vocat ebusi. ⁊ ex vicio trāslatoꝝ seu scriptorū vocat⁹ ē vterq; ebusi. Ebusi aūt i hebreo ē equocū: vno mō significat idē q̄ ethiops: alio mō ē nomē ꝓprium. q̄ istoꝝ modorū accipiat̄ in h̄ ca. nō bñ ex lrā cōprobat̄. In ca. xx. vbi dr̄ i postil. Qui interrogāt interrogēt in abela ⁊c. Additio.

VEritas hebraica sic hz. Interrogare interrogāt in abela. ⁊ sic ꝓcecerūt seu cōsūmauerūt: ego pacificax ⁊ veraciū isr̄l q̄re subuītis ciuitatē ⁊ matrē in isr̄l. Ad cuius sensū ꝓprium dicendū q̄ cū ioab venisset ꝓsequēdo seba: gētes sue p̄ viā q̄rebāt ꝑ ciuitate abela. eo q̄ audissent ipsū seba ibidē cē reclusū ⁊ nō cessabant interrogare ꝑ hac ciuitate donec ad eū puenerūt. Jccirco hec mulier in ꝑsona ciuitatū dicebat ipsi ioab. Audiui q̄tu seu gētes tue p̄ viā interrogastis ꝑ ista ciuitate ꝓtinue donec ad eā puenistis ⁊ hē cē q̄ dr̄. Interrogare interrogāt. i. gētes tue. In abela. i. ꝓ abela. ⁊ sic ꝓcecerūt viā suā. i. donec accesserūt ad eā. ⁊ q̄ ipse ioab veniebat cū exercitu dispositꝰ ad bellū. ⁊ ciuitas illa nō turbabat pacē regni isr̄l: neq; subtrahebat p̄itatē fidelitatis ipsi⁹ regni isr̄l: circo nō apparebat cā aliq̄ q̄re p̄nceps militie regi ipsā ciuitatē debuisset vastare: vñ ꝓiter q̄rebat ab ipso ioab cām q̄re sic veniebat interrogādo ꝑ ciuitate i bellico apparatu. q. ad destructionē ei⁹. ⁊ hē cū dicit: Ego pacificarū ⁊ veraciū isr̄l: q̄re subuertis ⁊c.

Additio p̄ma in tertiū libū regū incipit.

In ca. j. vbi dicitur in postilla. Cūq; operiretur vestibus non calefiebat q̄ fuit sat; mirabile de tāta frigiditate. Jcz dauid bellicosū fuisse plēs legit: nūq; tm̄ de eo dr̄ in scriptura q̄ vulnerat⁹ fuisz seu plagat⁹ sic ut a corpe suo sāguis copia effluere: q̄ tm̄ nō eēt p̄ūil'e: ut scripta de eo talia si ꝓtigissent tacuisset. Sz verū pōt alia cā hui⁹ frigiditatis assignari. s. q̄ dauid a iuuētute fuit libidinosus. ⁊ ī actib⁹ veneris excessiue iplicat⁹ ut pz ex toto ꝓcessu sue historie. s. in multitudine vxorū ⁊ pcubinarū. Sz ꝓstat q̄ vsus veneroꝝ excessiuꝰ nālit̄ calorē ꝓsumit nālem. ⁊ ei⁹ subiectū. s. būidū radicale: vñ ꝓuer. xxij. Ne deris mulieribus substātiā tuā. Suba. n. vite corꝓal' i caloze nāli ⁊ būido radicali ꝑcipue ꝓsistit iuxꝓ phoꝝ sniam. Sic igit̄ vetū cētib⁹ istis moꝝ nāliter sequit: sic ex eoꝝ notabili diminutiōe seu ꝓsūptiōe frigiditas. q. irrepabil' subsequi hz. In eodē ca. i. vbi dr̄ in postilla. Queram⁹ dño nr̄o regi adolescētula ⁊c. Glo. Hiero. sup locū istū. Additio. ij.

GLosa Hiero. nō ē sic reprobāda. ꝑ ꝓri⁹ ad vonū trabenda sensū. Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū: q̄ sequētes lrāle sensū si gnāliter ꝓsiderent: lūt i duplici dria. Quidā. n. tenent q̄ tm̄ sensus lrālis ē vr⁹ ⁊ solus intēt⁹ ab auctore: ceteri ꝓ sensus q̄ dicūt̄ spūales credunt̄ abeis ee ficti ⁊ nulli⁹ auctis. Et hāc opinionē seu errorē ꝓncipalit̄ tenēt saducei q̄ solā lrām sequūt. vñ ⁊ negāt resurrectionē ⁊ alia q̄ ad prēdē lrē ꝓma facie non apparēt. Alij ꝓ tenēt q̄ sacra scriptura sub vna lra hz ples sensus: lz ocs fundent̄ sup vnū. s. lrālē. ⁊ ē cōis sīa catholicoꝝ: ut pz ꝑ Gregi. i. iij. moral'. ⁊ ꝑ Aug. ꝫ Hincē. ⁊ ī plib⁹ alijs locis. Erroꝝ aūt ꝓmoꝝ cōuincit̄ multiplicit̄: ꝑserti duob⁹ modis q̄rū ꝓm⁹ est: q̄n ꝓm sensū lrālem eoꝝ errorꝫ detegit: sic pz Matth. xxij. vbi Saluator volens cōfundē saduceos negātes vitā futuri scī. eo q̄ ī lra vet. te. sic palpabilit̄ nō hēt ꝓfūdit eos ꝑ sensū lrālē allegās illud: Deꝰ abrahām deꝰ isaac ⁊c. nō ē deꝰ mortuoꝝ ꝫ viuētiū. Scdo mō cōuincūt tales. s. q̄ lrālē sensū tm̄modo ꝓsequūt̄ cū ꝓtingit q̄ aliq̄ historia literalit̄ tm̄ intellecta: nō inducit aliquā vtilitatē i fide: nec i moribus: nec etiā ad būanā ꝓsolationē. Et illo mō allegat apl's illud vetero. xxv. ca. Nō ligabis os bouis terentis. vbi dr̄: q̄si arguēdo: non q̄d ē cura deo de bob⁹. q. d. Si ꝫ ꝓceptū solū ad prēdē lrē itelligat: nullā ꝓducit vtilitatē. ⁊ isto mō scdo arguit. Hiero. i h̄ loco ꝫ sequētes lrām occidētem. d. q̄ si hec historia de abilac tātūmō lrāliter itelligit nō referēdo eā ad aliquē sensū spūalē vtiliorē: videtur q. at̄nax ludrica sint: seu fabulatiōes q̄ mime ꝓficiunt. Et hō istā historiā pulcherrime ⁊ cōmode Hiero. exponit: ut pz i tuēti: q̄ q̄dē sensus Hiero. ē h̄ loco lrālis: eo mō q̄ apl's i auctē p̄dcā tāq̄ a sensu lrali sumit argumentū ex sensu accepto ꝑm mysticā exp̄nē ut pz intuēti. Huic etiā ꝓsonat auctas q̄dā brī Gregi. q̄ allegat ⁊ exponit in q̄dā hōne addita. s. ī ꝓlogo sup Hēñ. in rūsione ad. vij. argu. vide ibi. Hō aūt inducit postill'. ꝑ fulcimēto plane exp̄nis lre de auctē medicoꝝ dicentiū: q̄ optimū remediū ꝫ frigiditatē mēbroꝝ ⁊c. est ap̄lex⁹ mulier iuuēcule nō facit. ꝓ eo: licz. n. dicāt medici q̄ calor nālis alicui⁹ hois seu aīal' ꝓfortet ex suo ꝓtactu calorē nālē hois debilitati: nō tm̄ faciūt dr̄iam in h̄ de caloze iuuēcule seu ꝑginis seu corrupte pulchre vel icōpōsite. ⁊ iō ista in h̄ loco ad lrām poti⁹ sūt intelligenda ꝑm mysticā significationē eminoꝝ quā h̄ auctor sacre scripture: q̄ de⁹ est ad nr̄am doctrinā intendit.

IN ꝓmo ca. iij. li. Re. vbi postill'. admirās q̄ dauid cū eēt hō bñ cōplexionat⁹: sic i senectute potuit ifrigidari: ut cooptus vestib⁹ calefieri nō potuit ⁊c. Dui⁹ infrigidationis ponit ples tonestas rōnes: ꝫ Burgēñ. de optio rege sue gētis rōnē reddit min⁹ tonestā videlz q̄ q̄a iuuētute fuit libidinosus ⁊ imoderat⁹ coit⁹ ꝓsumit calorē nālem ⁊ ei⁹ subiectū. s. humidū radicale: ꝫ Burgē. potuit tonesti⁹ loq̄. Mā eū a tpe ꝓme vnctiōis vsq; ad ꝓtinuos. xl. ānos valde cōmēdat. ⁊ h̄ de ꝓtinētia a tpe iuuētutis vituperat: quā ꝓstat cē viciū morale: nec h̄ vituperiū fūdat Burgē. in alia scriptura. Quānis. n. legat dauid ples vxores habuisse: nō tm̄ de eo repit sic de Salomone q̄ coꝝ ei⁹ p mulieres deprauatū fuisset. potuisset igit̄ de suo rege sentire: sicut beat⁹ Aug⁹. de abrahā quē dicit vsū cōiugis tpanē ancilla ꝓtpanē nulla intpanē: ut dic. xvi. de ciui. ca. xv. Multi legūt habuisse ⁊ vxores ⁊ ancillas q̄s tm̄ Burgē. icōtinētes nō iudicat. Nec valet obiectio Bur. ꝫ ꝑmā rōnē assignatā a postill'. Mā ipse ponit ples cōcurrētes ad eūdē effectū: nō. n. seq̄t. vn⁹ nō pōt trahē nauē: igr̄ nec duo vel tres: sic ē in ꝓposito. Nec seq̄t. put Bur. putat: nō legit dauid i bellis vulneratū nec sanguinē effudisse: igit̄ nō ē vrū. Nō est enī ꝓsuetudo scripture vulnerū facē memoriā nisi sint ad mortē: q̄liter dauid vulnerat⁹ nō fuit. In eodē ca. passū de abysaich sunamite cū postill'. exponēt ad lrām declinās btm̄ Hiero. q̄ ꝑ dr̄ reprobare sensū illū lrālē tanq̄ figmētū ⁊ at̄nax ludrica: Bur. q̄. s. li. ij. ca. xv. se opposuit. ⁊ lre ⁊ btō Hiero. h̄ ꝓ eo certamē assumit putās postill'. excludē sensus scripture allegoricos ⁊ alios: q̄ ꝫ falsū sit patz ī postil. morali quā fecit sup totā bibliā. Obiectio etiā Bur. ꝫ rōnē postill'. nō valet: cū dicit medicos nō facē dr̄iaz fomēti calorꝭ inē iuuenē bñ cōplexionatū ⁊ pulchrū: falsū ē enī ⁊ ꝫ oēm rōnē. Mā in iuuene calor ē magis intēsus: in pulchro ⁊ cōplexionato magis ico:porat⁹: in ꝑgine magis mūdus: q̄ calor scōm b⁹ mōi q̄litates maiorꝭ ē virtutꝭ ꝫ incorrupta turpi exteri ⁊ mali cōplexionis. Rō igit̄ recta cū medicis facit magnā dr̄iam. ⁊ fortassis ut sensū lre b⁹ Bur. reddat absurdū: ut ꝑm scōs doctores ad mysticū oporteat hāc refugiū cū btō Hiero. Ipse turpit̄ sentit de scō rege suo q̄si ut lasciu⁹ ex cōsuetudine fomētū puelle exegerit: q̄ vērū nō videt. Mā serui ei⁹ exꝓsilio medicoꝝ sciētes b⁹ mōi fomētū valē ꝓ calorꝭ nālis excitamēto ⁊ vite ꝓlongatione nō iussū dispositerūt. Argumētū but⁹ q̄ nō ex lasciuia ꝓtrijt: patet ex lra: cū dr̄. Erat puella pulchra nimis: vermiebat q̄ cū rege ⁊ ministrabat ei: rex ꝫo nō cognouit eā. Ex q̄ sensu lrali pōt trahi ⁊ vtilitas ⁊ moralitas quō. s. subditi curā hāre debēt tā sci senis: ut etiā oīuz diligētiā ifirmo. putideāt de necessarijs: nō mō ꝓtēti ꝫ eēt, nō ꝓtē ti immo renitenti Sciunt ut plurimū sani pluscꝫ infirmi quid in firmo opus est ⁊ expediens.

In ca. ij. vbi dr̄ in postil. Cōtra aīam suā locut⁹ ē adonias ⁊c.

LIcet. pbibitū sit cōtrahē mrimoniū cū vxore Additio. pris. petere tm̄ illā i vxorē nō ē. pbibit ūneq; ꝑm legē q̄ talē ꝓtit i vxorē ē puniēd⁹ capitalr: si eā nō trāt. ⁊ iō h̄ secū va rō nō videt valē ꝫ sufficit ꝑma. Replica.

IN ca. ij. sup ꝑbo. Cōtra aīam suā locut⁹ ē adonias postil. dic q̄a ꝫ regē machinabat ⁊ ꝫ legē ꝓtebat vxorē pris sui Burgēñ. secūdā rōnē dicit nō valē: q̄a ꝓtere vxorē talē nō fuit pbibitū ꝑ ꝑās nō fuit capitalr puniend⁹. ꝫ ꝫ aut ꝓtulit ut haberet aut nō. Si ꝑmū talis volūtas reputat⁹ ꝑ facto: ꝑ ꝑās puniēda. Si ꝑm ꝓt: tūc nec ꝑ h̄ insidiabat regi: sicq; ꝑma nō valēt ad occidēdū adoniā. ⁊ iō si altera sola nō sufficit. Insufficiat vtraq; simul: ut q̄a ꝓtitio adonie fuit ꝫ legē ⁊ ꝫ regē mer nit audire: Cōtra animā suā locut⁹ est adonias.

In ca. xj. vbi dicit in postilla. Hic occurrit dubiū quō Salomō dicat senex q̄n deprauatus ē ꝑ mulieres. Additio ꝑma.

HEc altercatio plixa de senectute Salomonis nō videt ne cessaria: posset.n. rōnabiliter dici q̄ Salomon dicēdus ē senex cū cēt. l. annoꝝ fere. Nā etates nō solū mēsurāt̄ p̄m annos uel p̄m eaꝫ ad incrementū seu diminutionē corpaliū virtū ptinēt sed etiā dicunt̄ i sacra scriptura respective p̄m stat⁹ seu mores psonaꝝ: nā p̄m Ambro. in sermone paschali: Etates q̄dē nō solū sūt annorū sed etiā meritorū: iuxt illud Bap. iiij. Senect⁹ venerabilis nō diuturna nec numero ānoꝝ cōputata. Postillator etiā j. in b ca. dicit q̄ Salomon dicit in scriptura puer parul⁹ in p̄ncipio regni sui: nō p̄m annoꝝ numerū: qz iā p̄m eū trāsiuerat puericia: sed dr parul⁹ puer respectu tāti regimis sibi ipositi: sic etiā de Josue exo. xxviij. dr: q̄ erat puer cū etiā transisset q̄dragesimū annū: ut. j. satis cōprobat. Ex qb⁹ sequit q̄ nō ē incōueniēs ut salomon dicat senex etiā q̄nquagenari⁹ uel aliquantulū. j. respectu tāte scie sibi diuinit⁹ collate: nā p̄m Aug⁹. Senect⁹ nihil aliud est q̄ canus sapiēsq; itellect⁹. Alio mō pōt scriptura saluari dicēdo q̄ licz Salomon incepisset uexpauari p mulieres: añ senectutē pseuerauit tñ i illa p̄uitate usq; ad senectutē iclusiue. Et scripta attribuit b etati senectut⁹ ad maiorē ḡuitatē perī: sīl in maiorē admirationē: grauī⁹. n. estimat pctīm suū ex b q̄ in senib⁹ cūcta uicia p̄ter auariciā p̄m Aug. senescūt. Et tñ in tāto senelibido et idolatria inuenescerēt. In eodē ca. xi. vbi dr in postil. Sed de dicto mgri s. historiaꝝ parū ē b curandū q̄ ꝺicit sibiipsi Et etiā scripture.

Additio secunda.

MAgister historiaꝝ nō videt sibiipsi ꝺicē nec etiā scripture ut postill. sibi iponit. Nā opinionē Josephi nō asserēdo sed tm recitādo ponit in b loco. In alijs ꝺo bñ⁹ passus se quit planū sensū scripture: ut p̄z ꝺba sua intuēti. In eodē ca. xj. vbi dicit in postilla. Et remaneat lucerna dauid. i. memoria bonitatis dauid. Additio tertia.

BI trāslatio nra hz: Ut remaneat lucerna dauid: in hēb. br̄. Ut remaneat noua le ipsi dauid. Eadē. n. dictio q̄ h p onit: vbi in trāslatiōe nra dr lucerna: br̄ ☉ see. r. vbi dr: Innouate vobis nouale. Sīl Hiere. iiij. vbi sīlia ꝺba ponunt. Et ē sensus ut remaneat ipi dauid aliq̄ possessio i ir̄m. q. d. de⁹: nolo ut dauid remaneat totalit̄ a regno spoliat⁹. Replica.

IN ca. xi. vbi Salomon senex dr uexpauat⁹ p mulieres: postill. vlsputat ꝺ falsā opinionē Josephi quā scolastica historia cōmēdat: in ꝓclone tñ ꝓcordat cū Burgē. quō vir xl. annoꝝ pōt dici senex: plixitas Bur. vlsplicet: q̄ tñ respiciendo ad mām nō ē inutil: cū tñ Bur. sepe facit longos tractat⁹ de lana caprina put p̄z Beū. j. et Exo. iij. et. xx. et nitit excusare scolastī cā historiā: q̄si nō dicat ut Joseph⁹: b solū recitet. q̄ tñ falsū est: qz nō solū recitat: sed dictū cōmēdat. d. plen⁹ Iosephus dicit.

In ca. xij. vbi dr in postil. Ideo dicūt aliq̄ alij p̄ter et satis p̄babilit̄ q̄ ꝑplus i illis vitulis adorabat uerū. Additio.

LIcere q̄ ꝑplus ille i vitulis adorabat uerū. et sic eēt excusat⁹ saltē a uelicto idolatrie: ē penit⁹ incōueniēter dictū, nā filius mō et forma ꝑpls ille sub bierotoā colebat vitulos suos sic in uerto ꝑpls isrl coluit vitulū: ꝺba. n. p̄ncipalia utriusq; cultus sūt eadē. Sic. n. ibi colētes dicebāt de vitulo: Hi sūt dij tui isrl q̄ te eduxerūt de terra egypti. Exo. xxxij. sic sub eisdē ꝺbis bierotoā et sui adherētes de vitul⁹ suis dixerūt. Ecce dij tui isrl tē. ut p̄z in b ca. Et q̄ sequit: q̄ sic ibi vitulū illū. p uero seu i uerū receperūt p illa ꝺba q̄ ē ꝓprie idolatria: ut testat⁹ ps. d. Mutauerūt gloriā suā in similitudinē vituli: sic sub bierotoā vitulos i deos receperūt. Sīl sic in oreb adorauerūt et sacrificauerūt vitulo: sic i p̄nti vitulis fecerūt. et iō nullo mō excusari p̄nt ab idolatria: q̄ etiā p̄z amos. viij. vbi dr: Qui iurāt i uelicto samarie. et dicūt viuit de⁹ tu⁹ Dan. Ex q̄ p̄z manifeste q̄ illos vitulos ut deos colebāt. Illud aūt q̄ Josephus dicit de psuasionib⁹ bierotoā ad ꝑplm: dicēdo q̄ de⁹ p̄ns est vbiq; tē. nō facit ad oppositū. Nā ille psuasiones fuerūt ad p̄mā introductionē tm: b finaliē pura idolatria fuit introducta: ut p̄z ex dictis. Replica.

IN ca. xij. de fabricatiōe vitulorꝝ p bierotoā dicit glo. ordinaria. Bierotoā q̄re fecit vitulos. et quō Iosephus sufficienter exponit: q̄ nō penit⁹ incōueniens ut dicit Burgē. in q̄ mā finaliē et postil. et Burgē. satis ꝓcordāt. In. c. xvi. vbi dr i postil. Et fecit achab filius amri malū i ꝓspectu dñi sup oēs añ eū. Ult⁹ vitulorꝝ etiā añ achab fuit idolatricus Additio. ut dcm̄ ē. ō. i addi. sup ca. xij. Illud aūt q̄ b dr de achab q̄ fecit malū i ꝓspectu dñi sup oēs añ eū: posset itelligi ex b q̄ magis adhēbat cultui idoloꝝ. et ēt qz tyrānica opa magis exercuit: ut p̄z de vinea naboth. sīl qz magis deo fuit rebell. et ꝓtumax. ea q̄ tpe suo floruit uelias q̄ ꝑplūtis signis et ꝓdigijs ipm exhortabat. et tñ sp remānsit i obstinatiōe sua. et iō hz reges isrl p̄decessores achab fuissent sīl idolatre: nō tñ i ꝓspectu dñi tāta mala fecerūt. In ca. xvij. vbi dr i postil. Ingressus es ad me ut remēoz arem iniq̄tates mee.

OPinio uexpa i b loco ē penit⁹ irrōnabil: nā Additio. hz scitas mulier⁹ eēt modica respectu scitat⁹ uelie: sic et iustitia ipsi⁹ loth erat modica respectu scitat⁹ abrahe: nō tñ ex b ꝺz dici iniq̄tatē eē i muliere nec loth nō posse saluari iuxt abrahā: illi aūt q̄ sūt min⁹ ꝑfuosi seu ꝓfecti poti⁹ iuxt cū sint i societate p fectoꝝ q̄ viciāt. Bonū. n. p̄m Diony. de di. no. ē sui ipsi⁹ diffusiuū seu cōicatiuū. et iō i scriptura societas ꝓfuosoꝝ cōmēdat: ut. pū. xiij. Qui cū sapiētib⁹ ḡdit sapiēs erit: exēplū q̄ etiā iducit de pallido et altо nō valet: nā hz iudiciū sensuale p̄m operatiōes et respect⁹ recipiat: nō tñ iudiciū rōnis: ut p̄z de sole. q̄ ad sensū iudicat fere bipedal. et tñ rō iudicat ipsū eē i magnitudie maiorē q̄titat⁹ q̄s rota erat: q̄to igit incōpabiliter logi⁹ estimādū ē de iudicio diuino: q̄ nō iudicat aliquē eē iustū ꝓpter b q̄ nō sit eq̄lis alicui: marie iusto reddit. n. vnicuiq; iuxt opa sua ut i ps. vñ et tale respect⁹ nihil b operatur. b ad itellectū lre dicēdū vr q̄ h mulier hz tona et deuota: tñ reputabat se peccatricē. put decet cōiter iustos. Et qz sciebat uelia eē maximū delatorē legis et iustitie: intm q̄ procurabat ardenter punitionē et necē idolatraꝝ: ut p̄z i suo processu: iccirco p̄sumebat q̄ aduēt⁹ uelie i domo sua procurauerat mortē filij sui ex iniq̄tate sua. s. mris. et q̄ uelias recordarek iniq̄tatē illā coram deo ad finē: ut. s. per mortē filij tpalē mr̄ ꝑuterek ad deū: sic sepe ptigit ut uxes p̄ptales a deo castigati corrigant: q̄ q̄dē nō ꝓtingēt si apud eā nō mānsisset: qz sic eā nō cognōscēt. et iō ꝓprie dic. Ingressus es ad me ut memoremēk iniq̄tates mee. et inuēficeres filiū meū tē. Replica.

IN ca. xvij. vbi postill. ꝺbū mulier⁹ sareptane. s. Ingressus es ad me ut remēoremēk iniq̄tates mee: exponit ad modū uexpoꝝ: q̄ h mulier cū eēt iusta et scā ex humilitate. tñ respectu hñdo ad excellētē scitatē uelie se dicit peccatricē. put sci ꝓfecto fuit. et put purissim⁹ Jobes euāgelista ieptā sua ꝑma. j. ca. docet. Si dixerim⁹ qz peccm̄ nō lxm⁹. ipsi nos seducim⁹. et ꝓitas i nob nō ē: huc modū loquēdi uexpoꝝ Bur. dicit penit⁹ irrōnabilē. b ꝓbatio ei⁹ ut p̄z nihil ē ad ꝓpositū: qz nō dr i illo mō loquēdi q̄ō i muliere fuerit peccm̄: b ipsa de se hūilit loq̄t. Et Bur. p⁹ iuxtā digressionē coicidit q̄si cū eodē mō loquēdi. In ca. xviij. vbi dr in postil. Usq; q̄ claudicat⁹ in duas ptes. q̄a aliq̄ eoꝝ colebāt deū. et cū hoc baal: sicut de samaritanis dicit. Additio.

SAmaritani nō colebāt deū: b deos suos: ut. j. iiij. li. de eis dicē nisi q̄ timebāt deū: aliud. n. ē timē deū. et aliud colē Timoꝝ. n. seruit⁹ pōt ee sine charitate. nō tñ cult⁹ dei q̄ in fide spe et charitate ꝓsistit p̄m Aug. In eodē ca. xviij. vbi dr in postil. Querit b quō acceptauerūt uelie ꝓpōnē. Additio.

QUest dici q̄ ꝓpbe baal tāq̄ penit⁹ infideles sic nō ꝓfidebāt de suis deis mōlib⁹ q̄ facerēt ignē descēdē: ita nec credebāt de b facēt uelias. et sic nō timebāt cū eo intrare ad examen: q̄ si q̄ oronē uelie ignis nō descēdisset: ꝓpbe baal eēnt securi.

IN ca. xviij vbi postill. exponēdo claudicationē. Replica. i duas ptes de samaritanis pōit exēplū q̄ colebāt dñm et cū b baal ꝺicit Bur. asserēs q̄ samaritani nō colebāt deū: b solū timebāt dñm: addēs q̄ multū refert inē colē et timē: b b scim Bur. nō ē ptractatiē dignū. q: ē ꝺ rotūdū textū. iiij. Re. xvij. vbi bis dr q̄ colebāt. et semel tm̄ q̄ timebāt. Ex ꝑsuasio Bur. ad b q̄ samaritani nō colebāt deū pugnās icludit piculosū errorē si eni ut ipse putat et dic: null⁹ ē cult⁹ dei nisi fiat i fide spe et charitate: sequit sacerdotē i pctō mortali missā celebrātē nō colē nec sacrificare nec ꝓficē: qz illa sūt deri cult⁹ misse: esto q̄ cultū ex charitate saluā fide et forma eccl̄ie fore uex cultū: hz nō placidū deo: nec ꝓfcm̄ p̄m oēs ꝓditiones theologie: sic. n. p̄m doctores ꝓcedit fidē informē ee ueram fidē. et p̄m eā qs dr fidel nūcupat et forma: q̄uis nō imerito ita oporteat ꝓcedi cultū informē q̄ b dr claudicatio. et p b ad dcm̄ Aug. dr q̄ loq̄t de cultu dei formato charitate. In ca. xix. vbi dr in postil. Altaria tua dñe destruxerūt. nō loquit hic de altaribus que erant in hierusalem. Additio.

RAtionabiliter pōt dici q̄ b loq̄t de elias de ipsis altarib⁹ ir̄m hz. n. ipsa altaria nō eēnt destructa realit. tñ erāt destructa p̄m opinionē et affectionē idolatrarū. idolatre enim ipsa destruerent si possent. et inquantum in ipsis erat illa destruebant: qui eni vitulos colebant publice in contēptū dei quantū in se erat destruebāt altaria dei. i. totū cultū diuinū fatebant esse inanem.

Et iste modus intelligēdi pz̄ eo q̄ sequit̄.s.Et ꝓphetas tuos occiderūt gladio:nō enī legit̄ q̄ tpe Helie:seu añ ipsius tp̄s aliqui ꝓ phete rei fuissent occisi gladio:sed b̄ est intelligendū mō p̄dicto.s. q̄ achab ⁊ iezabel quātū in se erat occidebāt ꝓphetas dñi:dū reputādo eos vanos:tū etiā q̄ appetebāt eoz̄ interfectionē.

Replica correctorij ꝯ Burgen̄.

In ca.aūt.xix.destructionē altariū dei ꝛc q̄b⁹ cōquestus fuit Helias postil.exponit de reali destructiōe.Burgē.aūt de intētionali. In ca.xx.vbi dr̄ in postilla.Post q̄ divina ꝓuidentia quantū in se fuit achab a sua malicia revocauit celestibus signis ꝛc. Additio.

Si divina ꝓuidētia quātū in se fuit revocasset achab a sua malicia:ut dicit̄ i postilla:indubie fuisset revocat⁹.Nā ut ecclesia cātat divina ꝓuidētia in sua dispositiōe nō fallit: Añ meli⁹ dicerek̄ q̄ divina ꝓuidētia fecit supnālia signa sufficiētia ad revocationē achab si ipse nō fuisset obstinatus. Replica.

In ca.xx.vbi postill.ꝯinuādo dicit q̄ prouidētia divina quātū in se fuit achab a sua malicia revocauit celestib⁹ signis.Burgē.nitit̄ eū cape in sermone:q̄ dixit quātū i se fuit volēs q̄ p̄ circūloquāt voluntatē dei bñplacitā.⁊ ita achab fuisset ꝙuersus:q̄ illa volūtas semp efficax est:sed Burgē.noluit aduertē naturā terminoz̄ tl̄xologicaliū:q̄ volūtas signi p̄cipiēdo ꝓsulēdo ꝛc.ꝑt facē q̄ ipse est:sicut volūtas bñplaciti.Et ita vere dicit̄:de⁹ quātū est in se vult oēs hoies salvos fieri:sed effectus ē ex pte hoiz̄:nō dei:q̄ nō oēs hoies salvi fiāt.Hec igit̄ Burgē.obiectio poti⁹ est puerilit̄ tētativa:q̄ veritaī inquisitiva:quē modū valde reprēdit bt̄us Hiero.⁊ bt̄us Aug⁹.de doctri.xp̄iana.

In ca.xxij.vbi dr̄ in postilla.Audite ppli oēs.adhuc enī volebat loqui ꝓphetā:sed fuit amotus. Additio.

Hec verba Michee.s.Audite ppli oēs magis ꝓprie p̄nt referri ad p̄teritā.Bē est dicē:illud q̄ dico regi.Si reversus fueris ī pace:nō ē dñs locutus i me.Audite ppli oēs.q.d. sitis oēs testes:q̄ ego dico de rege:q̄ nō reuertet̄ in pace.⁊ istū modū tenēt ꝓphete ꝓuocādo testes ad sua dicta:sicut Isa.p̄. Audite celi ꝛc.⁊ sic nō est necessariū dicē q̄ ꝓphēta volebat alia loq̄. Incipiūt additiones q̄rti libri Regū. In quarto libro regū in ca.iij.vbi dr̄ in postilla.Arripiensq̄ filiū suū primogenitū.q̄ exponit̄ sic ꝛc.Aliter exp̄it Ra.Sa.litterā p̄dictā ꝛc. Additio.

Hec rō Ra.Sa.nō videt rōnabil'.tū q̄ nō videt indignatio dei sup isr̄l rōnabilit̄ cāri ex pctō adūsarioz̄ licz ipsi israelite magis offēdisset.Nō.n.vr̄ rōnabile ut pctīm alicui⁹ aggraueret ex eo q̄ ali⁹ i eodē genere pcti min⁹ peccet:tū q̄ b nō fit aliqua mentio de angelo moabitaz̄:sicut in daniele:tum q̄ nec ipse angelus habuisset rōnē impugnādi israelitas ex pctō moabitaz̄.⁊ iō meli⁹ dicerek̄ q̄ rex moabitarū q̄rēs a sacerdotib⁹ suis q̄ eēt meritū israelitarū ꝓpter q̄ de eoz̄ tīs fecisset p eis:Ad q̄ ipsi responderūt q̄ ꝓphs isr̄l colebat deos moloch.⁊ b cū tāta devotiōe ⁊ affectiōe.q̄ etiā filios suos eis offerrēt ⁊ ignē imolarēt:iuxt illud psal.allegatū.s.Immolauerūt filios suos ꝛc.⁊ iō rexandies b immolauit filiū suū:ex q̄ rōnabilit̄ indignatio dei fuit sup ꝓphm isr̄l.⁊ q̄ pctā eoz̄ plebāt exēplū pniciosū ⁊ occasionē:vt etiā alie gētes graviter peccarēt.q̄ q̄dē expō magis ꝙsonat rōni:possīle.n.ē q̄ sacerdotes moabite magī cōmēdarēt ꝓphm isr̄l de cultu deoz̄ q̄ de cultu dei:p̄.q̄a b erat magī ꝓfessme ritui gētiū.2.q̄ in eodē tpe iā ꝓphs isr̄l recesserat a cultu dei.3.q̄ magī referendū erat meritū israelitarū ad b q̄ principalit̄ exercebāt:q̄ ad imolationē isaac q̄ tot tēporib⁹ retroacti fuit facta.⁊ forte nunq̄ venerat ad moabitaz̄ noticiā:qui bistorias sacras nō bebāt. Replica.

In ca.iij.quarti libri regū vbi postill'.adducit Ra.Sa.exponentē indignationē dei ꝯ isr̄l.ꝓter factū regi moab q̄ immolauit filiū suū.Burgē.aūt nō videt expō Ra.Sa.rōnabilis:iō dicit aliē q̄ sacerdotes moab q̄siti a rege de merito filioz̄ isr̄l:rnderūt q̄ coluerūt molotb.⁊ ei filios suos imolauerīt.⁊ sic prauo exēplo mot⁹ rex imolauit filiū suū:vñ de⁹ indignabat̄ israelī.Sz illud Burgē.dcm videt irrōnabile.Sciebāt.n.sapientes gētiū q̄ ex recessu a deo isr̄l ⁊ cultu idoloz̄ iudeis nō poterāt ꝓvenire.pspa:b poti⁹ adūsa:ꝑt Balach de ꝓlio Balaā p̄cauit cū filijs isr̄l:de q̄ practica br̄ Ma.xxij. Sapientes igit̄ moabitarū hāc practicā sciētes nō poterāt allegare iudeoz̄ idolatriā.p merito sed poti⁹.p demeritō:de q̄ rex Moab nō q̄siuit:sed q̄siuit q̄ merito filij isr̄l rāta bona a deo receperīt.ad q̄ bñ dicit Ra.Sa.Sapientes rndisse q̄ merito p̄ris Abrahā.q̄ filiū suū imolauit:vñ ad instar abrahe rex ille volēs hr̄e simile a deo suo fortunā imolauit filiū suū:sed offensus de⁹ ꝓpter crudelitatē illā.q̄a innocentē occidit.⁊ nō deo sed idolo imolauit:nec ad mādatū dei sicut abrahā iō poti⁹ debuit ei cedē ad demeritū:q̄ nō ad instar exēpli abrahe factū:sed angel⁹ moabitarū restitit:q̄ exēplū ꝓtuosū abrahe ī exemplū pniciosū ꝙuertit:allegās coz̄a deo q̄ filij isr̄l imolauerūt filios ⁊ filias suas demonijs.⁊ sic fuit ex q̄dā ut ita dicā rememoratiōe dei ꝯ isr̄l indignatio.⁊ nō valet q̄ Burgē.obijcit:q̄ de illo angelo nō scribit̄.est.n.argumētū vuicklef ab auctē negatiua:sic nec scribit̄ q̄ rex ꝓsuluerit sacerdotes.⁊ tīs in b ꝑeozdat cū Ra.Sa. cetera Burgē.argumēta solubilia sūt faciliter. In ca.v.vbi dr̄ in postil.Sz istud nō videt ꝓueniēter dictū primo quia Naaman fuit neophitus ꝛc. Additio.

Licet Naaman nō fuisset cōversus ad iudaismū nec̄ circūcisus:fuit tīs neophitus:q̄ denuo ꝓsus ad legē nāe: quābacten⁹ nō seruabat:ꝑm quā est illicitū adorare idolū.⁊ etiā simulare illā adorationē:puta ipemet postil.asserit i b loco.v.q̄ simulatio idolatrie ē p se mala:b oia q̄ sūt p se mala:illicita sūt de iure nāe:cui⁹ ꝓncipale ꝓnciū ē q̄ tonū ē.pseq̄ndū ⁊ malū ē vitandū ut cōit tenet.Sz adūtēdū ē q̄ lz idolatria ⁊ ei⁹ simulatio sint illicita de iure nāe:tīs illō q̄ bz spēm illi⁹ simulatiōis seu adoratiōis.si nō sit ibi adoratio nec ei⁹ simulatio:nō vr̄ illicitū de iure nāe:ut pote i pīti casu.Si naaman itrās phanū idoloꝝ:exercēdo officiū suū i sustētādo dñm suū nō adorabāt idolū neq̄ etiā simularet se adorare neq̄ talē adorationē seu simulationē intēderet:adhs tīs ē ibi spes mali:q̄ bis q̄ talia nō bñ discernūt:apparere posset ipsū itrare cā adorādi:sic ⁊ dñs su⁹ itrabat:q̄ lz de iure nāe nō sit ꝓhibitū:ꝓhibet̄ tīs de iure diuīo:teste apl̄o ꝓma ad Thes.v Ab oi spē mala abstinete vos:vñ declarationē b⁹ vr̄ pt̄ē naamā: ⁊ ixlise⁹ declarauit sibi nō eē illicitū.⁊ b nō disp̄sādo:q̄ ixlise⁹ nō bebat prātē disp̄sādi gnāliē:sz b solū sibi declarauit. In eo.ca. v.vbi dr̄ i postil. In hebreo br̄ Jura.s.q̄ mibit te ixlise⁹. Additio.

Erbū q̄ b ꝓit̄ i hebreo:frequētat̄ i sacra scriptura.⁊ q̄nq̄ in trāslatiōe nr̄a interp̄tat̄ iciēte:ut Deut.j.vbi dic̄. Incepit moyses explanare legē:⁊ in alijs q̄nq̄ interp̄tat̄ iurare:vt Exo.ij. Jurauit moyses habitare cū ietro : sz ꝑm hebraicā veritatē ꝓbū istud vnīuoce nō nibil aliud signās vbicūq̄ ponit̄ nisi actū volēdi:itaq̄ cū dr̄. Incepit moyses explanare:nō dicēnisi voluit moyses explanare. Sic̄ vbi dic̄: Juravit habitare:nil aliud dic̄ nisi voluit habitare:vñ i b loco dicebat naaman giezi:q̄ vellet accipe duo talēta:nec fit aliqua mētio de iuramēto. Replica.

In ca.v.vbi postill.dic̄ naaman syrū nō ꝙsū fuisse ad iudaismū:p q̄ns nō neophitū sic q̄dā dixerūt.Bur.objcit dicēs:q̄uis naaman nō fuerit ꝙsus ad iudaismū:tīs fuit ꝙversus ad legē nāe quā bacten⁹ nō seruabat:iō debuit dici neophit⁹:sz assūptiō vr̄ falsū:q̄ ꝑm apl̄m ad Ro.⁊ gētes ea q̄ legī sūt nāliter faciūt:q̄ nō min⁹ naaman q̄ ali⁹. Nec seq̄t. Jgrauit vnū verū deū ⁊ ei⁹ cultū quē nūc ꝓfessus ē:igit̄ nūc ꝑ ꝙsus ē ad legē nāe:nā ipse sic ⁊ cetere gētes facit opa legī nāe:iux p̄ncipia illius legī nāliter ipssa.q̄uis nō ꝓfecte itellexit ⁊ fecit:vñ sic iudei legis trāsgressores ⁊ xp̄iani mali p pniam uel p p̄dicationē ꝙsi.nō dicunt neophiti:sic nec naamā ⁊ alij sb lege nāe ipfecte viuētes,habuit.n.naamā ex habitu illi⁹ legī:q̄ spēs mali sit ab oib⁹ nāliter virāda:si tīs cōmode vitari nō posset.ēt culpā venia dignā.itelligēs veniq̄ ex miraculosa cura circa eū i noie dei isr̄l fcā solū illū vr̄ deū ēt.⁊ nō solū adorādū:hāc ꝯclonē elicuit:q̄ vtcūq̄ idola colere nollet:sz deū isr̄l i oi loco etiā i templo rēmon q̄n iux suū officiū q̄ i lra exp̄mit̄ intrare cū rege oportēt:q̄ ingressus.q̄a spēm mali p̄tēdē posset.venit expiād⁹:supplicauit igit̄ ixliseo:ut p b⁹ möi expiatiōe deū depcari vellet.⁊ ānuit ixlise⁹ dicēs: vade ī pace. Frustra igit̄ dic̄ Bur.q̄ ixlise⁹ b declarauerit:q̄ exercitiū sui officij spēm mali br̄et.q̄a naamā b ex luie nāli vidit.⁊ q̄ ab ixliseo p̄tiuit solū oronē.p se ad deū.nō dispēsationē.sic̄ q̄dā dicūt.nec declarationē sicut Bur.dicit. In ca.ix.vbi dr̄ in postil.Et iō hebrei sic exponūt.Runq̄ pax est:⁊ ibi fit punctus ꝛc. Additio.

In hebreo br̄:Runq̄ pax cambri qui interfecit dñm suū. Añ attēdendū ē q̄ cābri vere interfecit dñm suū:sz b nō habuit durationē nec tonū exitū:q̄a stati fuit igne cōbustus.nec regnauit nisi.vij.dieb⁹ tīs. Amri ꝑo nō interfecit dñm suū.tū q̄ cābri nō erat dñs ipsi⁹ amri:q̄ ꝓditorie vsurpauit regnū:tū q̄ amri nō interfecit ipsū cābri:sz ipse cābri cōbussit seipsū q̄ oia patēt.ō.i.iij.libro.xvi.ca.vñ expō hebreoꝝ ī b loco nō valet Primo.q̄a fundat̄ sup falsā lrām:q̄ nō dixit amri sed cambri:ve

dictū est. Secūdo q̄a amri nō interfecit dñm suū: ut dictū ē: vñ
exp̄o cōis doctoꝝ nr̄oꝝ ē tenēda: nec etiā discordat cū lr̄a p̄cedēti:
cui⁹ rō est. Mā ieçabel ornauerat caput suū ⁊c. nō ut apparēt gra-
tiosior iehu: ꝫ in ei⁹ ꝓtemptū. ⁊ ex quadā ꝛspectiē ⁊ supbia: vi-
rens enī q̄ nō erat locus pacificādi: voluit eū in facie ꝓtēnere ⁊ vi
tupare: induēdo se honorabiliē habitu ⁊ p̄hosticādo sibi q̄ taliē ei
cōtingeret sicut çambri: vñ dixit, put in ꝛbraica lr̄a lr̄. Munq̄d
pax fuit çambri qui interfecit dñm suū: q. d. nō: ⁊ p ꝓñs sic ꝓtin-
gat tibi q̄ interfecisti dñm tuū: nec ē admirandū ꝛ audacia ieça-
bel: q̄a ꝑm Vegetiū ꝛ re militari: Cū nihil spi supest sumit arma
formido: q̄a sepe ꝓtingit ꝛspatis vt ꝓpugnant in p̄ba igīniosa ꝫ
affligētes: licz nō possint euadere manus eoꝝ. p̄sertim cū tales ꝛ-
sperati sint supbi sicut ieçabel. Replica.

IN ca. ix. postill. adducit expōnem ꝛbreoꝝ sup illo: Mun-
q̄d pax ē çambri: quā reprobat Burg. ⁊ bñ: soluit q̄ argu-
mentū postill. ꝫ cōem doctoꝝ expōnem factū satis cōpe-
tenter. ⁊ signū est q̄ postillatoꝛ illā expōnem ꝛbreoꝝ adduxit solū
recitando: nō approbando. In ca. xvij. vbi dr̄ in postilla: Et doce
bat eos quō colerent dñm. Additio

IN ꝛbreo dicit: docebat eos quō timerēt dñm. ⁊ sil⁹ vbi-
cūq̄ in b ca. dicit ꝛ samaritanis q̄ coluerūt ꝛū: ꝛbraica
ꝑsitas habet loco colere: timere: q̄ veri⁹ dicit. Mā licz
samaritani possint dici timētes ꝛū timore seruili: nō tñ ꝓprie pos
sūt dici colētes ꝛū: q̄ in ꝛro cultu req̄rit fides q̄ in ipsis nō erat
cū ꝛre essent idolatre. Replica.

IN ca. xvij. Burgē. facit differētiā inē timere ⁊ colere sa-
maritanoꝝ improbās nr̄am trāslationē: ꝛ q̄ vide. ē. li. iij.
ca. xviij. nō eni est verisile q̄ sacerdos missus docuerit eos
timere seruiliē: verior ē igit nr̄a trāslatio que dicit eū docuisse co-
lere timere. n. iduxit adūsitas. s. imissioleonū ⁊c. In ca. xx. vbi
dr̄ in postil. Alis ut ascēdat vmbra. i. ut ꝓcedat vltra. Additio.

QIrca b signū fcīm Ecclesie ꝓut b i postilla expōit. ⁊ ē cōis
expō doctoꝝ: multa pñt ꝓsiderari admiratiē digna: p̄. q̄
licz oia vera miracula nō pñt nisi potētia ꝛi infinita ꝓduci
vñ Aug⁹ ad volusianū. In reb⁹ mirabiliē fact⁹ tota rō fci ē potētia
faciēt⁹: tñ q̄dā miracula p cōpationē ad facultatē nāe dicūt alija
maiora: vñ inē oia miracula q̄ a ꝛro tā i ꝛri q̄ in nouo testō fcā le-
gunt: sūmū ḡdū tenēt illa q̄ nullo mō nā facē p̄t: ut sūt retroces
sio solis. ⁊ glificatio coꝛpis būani: nā resuscitatio moꝛtuoꝝ: seu il-
lumiatio ceco. a nativitate: licz mag̃ sint miracula: nō tñ attigūt
sūmū ḡdū p̄dictū. P̄ōt etiā nā vitā introducē ꝛ nouo i coꝛpe vi
tā nō bñte: licz nō i coꝛpe iā moꝛtuo. P̄ōt etiā p̄stare visū b nō ce
co: ut lati⁹ ꝛclarat scūs Tho. ꝑma pte. q. cv. arti. vlti. i coꝛ. q̄nis
Mirandū ē ḡ q̄re ꝛ⁹ voluit miraculū i sūmo ḡdu exercē. s. retro-
cessionē solis circa sanationē Ecclesie: vbi videbat sufficē vnū ꝛ
minimis: b enī signū ꝛtinuit Ecclesias solūmō ut certificarē ꝛ sa
natione sua. ⁊ q̄ ascēderet i die tertia ad domū dñi: ut exp̄sse p̄z in
lr̄a. Cōfirmat b rō: nā ꝑm doctores miracula p ꝛ̄m facta p trās-
mutationē coꝛpoꝝ inferioꝝ nō ita euidēter oñdebāt ipsi⁹ diuinita
tē: sic miracula p ipsū fcā p trāsmutationē cursus celestiū coꝛpoꝝ
q̄ a solo ꝛo īmobiliē sūt ordinata: sicut fuit i obscuratiē solis tpe
passionis xp̄i. put tradit scūs Tho. in. iij. qte. q. xliij. arti. ij. i coꝛ.
q. vbi allegat Diony. b dicentē: b in b casu. s. i sanatiē Ecclesie nō
req̄rebant talia miracula fieri q̄ sufficerēt ad oñendū sufficiēter
diuinitatē xp̄i. Preterea ille tenebre q̄ facte sūt i vniūsa terra tpe
passionis xp̄i: ut Lu. xxiij. testāte Diony. i epla ad Policarpū qui
in b tpe i egypto exñs inspexit: causate fuerūt ex vera eclypsi. pce-
vente p interpōnē lune inē terrā ⁊ solē. Cōtra q̄ arguit Origi-
nes sup matl. xū: in noie q̄rūdā filioꝝ but⁹ seculi. d. Quō b factū
tā miraculosū nemo Grecoꝝ aut Barbaroꝝ scripsit. Ad q̄ ꝛ-
spōdet p doctores: q̄ astrologi vbiq̄ terraꝝ tūc tpis exñtes nō soli
citabant ꝛ observāda eclypsi: q. tūc nō erat ꝑm eoꝝ cōputū: b illā
obscuritatē ex aliq̄ ipressione aeꝛ putauerūt accidē: ꝫ i egypto vbi
raro nubes apparēt ꝓpter aeꝛ serenitatē solicit⁹ fuit Diony. ⁊ socij
eius: ut circa illā obscuritatē solicite attenderēt. Ex q̄bus ī ꝓposito
multo fort⁹ admirādū ē quō astrologi vbiq̄ terrarū dispsi vidē-
tes vnā die exceder ꝓ viginti vel saltē ꝛcē horas mēsurā ꝫsuetā b
nō scripserūt q̄ nō solū ꝛ astrologis. ꝫ etiā ꝛ simplicib⁹ regib⁹
vel p̄ncipib⁹ mirādū ē b in chroniq̄ nō scripsisse: p̄sertim q. ꝑm opi
nionē cōem. post q̄ illa dies transiuerat. x. horas artificiales. ⁊ sic
sol nō distabat ab occasu nisi ꝑ spaciū duarū horaꝝ artificialiū:
tūc retrocessit ꝑ⁹ orientē p spaciū. x. horaꝝ ꝑm q̄sdā: ꝑm ꝑo alios
p viginti. ⁊ sic oportet dicē q̄ ꝑm ptolem⁹ i eadē die sol bis at-
tigit lineā meridianā: semel. s. i cursu suo nāli. ⁊ secūdo i cursu re-
trogrado q̄ q̄dē mutatio nō solū valde mōstruosa ⁊ insolita: ꝫ etiā
patētissima nedū a sapiētib⁹ ꝫ etiā a rudib⁹ agricol⁹ nēcio sentiret
⁊ sic nulla videt rō excusans talē ꝓscriptionē. Nec valet dicere q̄
babylonij q̄ erāt intēti circa cursū siderū q̄s ꝓcesserūt retrocessio-
nē solis p̄dictā ꝫ cursū nāe fuerūt solliciti q̄rē q̄liter b acciderat.
Et cū b audissent q̄ b fuerat i sanatiē Ecechie ꝛ ꝓsilio sapiētū
rex babylonis misit ad Ezechiā munera ⁊ lr̄as ad sciēdū ꝛ illa re
trocessione solis mirabili. put postill. dicit. i. q̄ tñ non videt ad
tollendā h⁹ mōi admirationē sufficē ex trib⁹. Primo q̄a ut dcm̄ ē:
tūta mutatio ⁊ tā lōga ⁊ euidēs ⁊ insueta nō solū ab astronomis
erat sentiēda. sed etiā a vulgarib⁹ q̄buscūq̄ vbiq̄ terraꝝ exñtib⁹:
nō tñ legit ꝛ aliq̄ q̄ ꝛ b tractasset sidera investigādo: seu rerū ge-
sta narrādo nisi solū ꝛ rege babylonis. Secūdo q. chaldei q̄ erāt
totaliē infideles licz audirēt q̄ b fuerat factū tpe sanatiōis Ezeche:
nō tñ ꝛbat rōnē cogentē ipsos credē q̄ ꝛc mutatio bret re-
spectū singularē ad Ezechiā sic ut ꝓpter ip̄m Ezechiā fuisset fcm̄
nā sicut b ꝓtigerat i horologio achaz hierosolymitano: pari mō ⁊
forma fuit i horologio: uel i alijs instris horaꝝ i babylonia ⁊ vbiq̄
terrarū: ⁊ sic nō cogebant babylonici credē b fuisse fcm̄, ꝓpter ali-
quā plonā singularē ex puidētia diuina: sed pot⁹ ꝑm suā infideli-
tatē b credidissent fuisse ex aliq̄ cā sibi occulta casuali seu nāli sic
ꝛ pharaone ⁊ palestinis legit. ⁊ ꝛ alijs infidelib⁹: q̄ nō attribue-
bāt illa q̄ videbāt ꝫ seu p̄ter cursū nāe fieri diuie potētie neq̄ pui-
dētie: ut p̄z Exo. viij. ⁊ ix. ⁊ p Re. vi. Tertio q. ex augmēto. x. uel
xx. horaꝝ i vna die p̄ter cursū solitū neēe ē ut ꝓtingerēt magni er-
rores i cōputatiē celestiū motuū: q̄ q̄dē mēsurant⁹ certificanē p
motū solis diurnū: sed nō legit q̄ p̄cipissent astrologi q̄ ꝓplanē
sidera: cōputāt mēsea: ut dr̄ Isa. xlviij. Nec etiā in eoꝝ cōputis ꝛ
eclypsib⁹ ꝓiūctionib⁹ seu oppositionib⁹ planetarū postea aliās er-
roꝝ notabilis successit: q̄ tñ nēcio ꝓtigisset si tot horę fuissent aug-
mētate i vna die p̄ter cursū solitū nāle ⁊ ipsi nō p̄cepissent: q̄ oia
sūt manifesta cuicūq̄ i illa arte aliq̄liē pito. Si aūt obiciat ꝫ p̄-
dicta. dicendo q̄ ex statione solis sub Josue: ut habet. s. Josue. x.
p̄ūt seq̄ filia incōueniētia. Primo q. ꝛ⁹ fecit ibi vnū ꝛ sūmis mi-
raculis vbi sufficisset mín⁹. Secūdo q. nemo astronomoꝝ illā sta-
tionē scripsit nec inde fuit secut⁹ erroꝝ i cōput⁹. Dicēdū ad ꝑmū q̄
illud sub Josue factū fuit ad magnā gloriā ꝛi q̄ volebat i ꝓspectu
gētiū magnificare totū ꝓp̄m israēliticū i ingressu ēre. Et etiā. p.
lōgatio illi⁹ diei fuit vtiq̄ uel q̄si nēcia ad vltionē ꝛ inimiē. eo q̄
nō sufficiebat ad b illud mdicū q̄ restabat ꝛ die nāli: nihil autē
istoꝝ ꝓtingebat i sanatiē Ecechie. p̄sertim in certificādo cui solū
ꝛ sua brevi sanatiē. Ad secūdū ꝑo dicēdū q̄ tpe Josue nōdū
erat ars astronomie iuēta: q̄ p̄z ex b: nā Ptholeme⁹ philadelph⁹
q̄ fuit ipsi⁹ p̄ncipal⁹ iuestigatoꝛ ⁊ inētoꝛ nō allegat ꝛ iuestigatiōi
b⁹ antiq̄s nisi tñ a trecēt⁹ ānis fere añ eū: ut p̄z i 4.⁹ sui almagesti
⁊ i alijs locis eiusdē libri. b ꝓstat q̄ ptholome⁹ ille fuit tpe macha-
boꝝ q̄ fuerūt p⁹ Josue p. dcccc. ānos fere. ⁊ sic cū tūc. s. tpe iosue
nō eēnt tales iuestigatoꝛes siderū nec cōputatoꝛes cursuū celestiū
nō erat ibi loc⁹ notādi nec errādi i talib⁹ cōput⁹ sec⁹ ꝛ tpe eçechie
q̄m iā incipiebāt ꝛies iuestigare ⁊ cōputare cursū siderū: ut patz
ex ꝓbis Isa. xlvij. supi⁹ allegat⁹. Sz ad p̄dcās admirationes tollē-
das ⁊ ꝓritatē lr̄e. put sane sonat, p̄sequēdā aliē videret dicēdū: vñ
absq̄ alia temeraria assertiē ⁊ salua sp scoꝝ doctoꝝ auctē b signū
ꝑm, ꝓriā significationē lr̄e. necnō ⁊ rōnis ꝓueniētiā nō fuit fcm̄
in coꝛpe solis: nec i ipsi⁹ cursu nāli: neq̄ in oib⁹ radijs a sole p oꝛtē
p̄cedētib⁹: ꝫ tm̄ i radijs solarib⁹ q̄ horologiū achaz tāgebāt. ⁊ in
vmbra ipsi⁹ horologij a radijs solarib⁹. ⁊ interpōnē coꝛpoꝝ opaci
eiusdē horologij causata. vñ licz b fuisset tñ miraculū q̄ non nisi
ꝓtute diuia fieri possit: nō tñ attigit sūmū ḡdū miraculū. s. dcm̄
put p̄z intuēti distinctionē ḡduū miracloꝝ quā scūs Tho. ponit
ꝑma pte. q. allegata. ⁊ eodē arti. i coꝛ. q̄nis. Pro cui⁹ ꝛclara-
tiē attendēdū ē q̄ i horologio achaz mēsurabāt distinctiās horarū
p extēsionē lineaꝝ vmbraliū q̄ diūgūt radijs solarib⁹ sicut i multis
instris astrologicā artificialiē b ꝓsueuit fieri i q̄ mēsuratiē. xij. ho
re artificiales distinguebāt p. vij. lineas vmbrales i ipso horologio
assignatas: dispsuit tñ ꝛ⁹ miraculose q̄ sole incedēte cursu suo absq̄
aliq̄ variatiē seu retrocessiē radij solares i horologio achaz tm̄ ⁊
nō alibi retrocesserūt q. x. ḡd⁹ ⁊ iterū reūsi sūt p alios. x. ḡd⁹. In
q̄ q̄dē retrocessiē radioꝝ ⁊ eoꝝ reūsiē illa dies nec fuit maior uel
mior solito: nā mot⁹ solis nō fuit i aliq̄ variat⁹ a cursu suo nāli: ut
dcm̄ est: nec etiā radij ei⁹ vles: sed tm̄ radij solares q̄ i horologio
achaz ꝓtinebant, put finaliē imaginari p̄t in p̄dicti figura.

In qua figura horologiū achaz cōponit ex quadā colūna ppendicalariter posita sup basim orizontis eque distantē que quidē colūna sit.d.b.7 basis sit.a.b.c.7 sit.a.pars orientalis.c.vo occidētal: distinguat etiā pdicta basis p xij.lineas:quarū sex sūt a parte orientali.7 alie sex a parte occidētali:sic vt attingēte vmbra radio solari imediate ptinua ad lineā.d.q.versus occidentē sit pma hora artificialis dicit:vnde accedēte ad lineā.d.p.sit secūda hora.7 sic cōsequēter vsq; ad lineā.d.b.vbi sūt sex hore artificiales.7 p pōs meridies:vlteri9 tendēte ad occasū 7 accedēte vmbra cū radio solari cōtinua ad.d.l.que est prima linea a colūna versus orientē erit.vij. hora 7 sic pōter vsq; ad.d.a.vbi erit.vij.hora:supponat g̃ q̃ a tpe quo hoc signū fuit factū fluxerūt.x.hore artificiales ipsius diei: 7 remanebūt due hore trāseūde:vnde 7 ptunc radius solaris sit 7 vmbra ei ptinua fuisset linea.d.f.que vecima linea est a linea.d. q.que significat primā horā:vñ 7 vlterius solet tendente ad occasū ille radius cū vmbra sibi ptinua successiue attingeret ad quintā: vnde ad sextā in cōplemētū.xij.horarū cursu nāli assueto:supponatur tñ q̃ deo mirabiliē opante:licz sol suo cursu soliro tenderet in occasū:radius vo solaris in horologio achaz singulariē exīs retrocessit a linea.d.f.pdicta vsq; ad lineā.d.g.7 pōter in.d.b.7 sic successiue vsq; attingit lineā.d.q.7 inde reuersus est radi9 solaris cū vmbra sibi ptinua a linea.d.q.vsq; ad lineā.a.d.vbi pcurrit cū radio solari cursu suo nāli incedēte que quidē retrocessio 7 reuersio nō ampli9 durauerūt q̃ p duas horas.7 sic fiēt termiarē dies artificiales cū retrocessione 7 reuersione radij solaris 7 vmbre.7 sic illa dies in toto orbe nec fuit maior nec minor solito:nec etiā in horologio achaz:reflexio tñ radioꝝ solariū seu retrocessio:fiēt 7 coꝝ reuersio fuerūt tūmō in horologio achaz supnāliter facte:prout fuit pactum:hāc expositionē ptestat lra cū dicit.Vis q̃ ascēdat vmbra vcē lineis an ut reuertat totidē gradib9 que fuerūt verba Isa.dant optionē Eçech.circa h̄ miraculū vbi non dixit nisi solū de vmbra si vellet q̃ rēderet cursū suū vel retrograderet 7 nihil dixit de sole.Sic patet in rñsione Eçech.vbi dixit. Facile ē vmbrā crescere decē lineis nec h̄ volo ut fiat:h̄ ut reuertat retrorsum x.gradib9:h̄ ē dicere q̃ nō esset tā euidēs miraculū si cursus suo.s.vt lociori vmbra incederet:h̄ voluit q̃ retrocederet.7 patet q̃ in hac rñsione nulla fit mētio vt sole.h̄ tñ de vmbra a sole 7 colūna horologij causata. Hoc idē patet i executione vbi dr. Et reduxit vmbrā p lineas quib9 iam descēderat in horologio achaz retrorsum. x.gradib9:vbi nulla fit mētio vt sole:h̄ tñ de vmbra ut dictū est. Hoc idē patet Isa.xxxviij.vbi de h̄ agit:vbi.s.dr. Ecce ego reuerti faciam vmbrā linearū q̃ quas descēderat i horologio achaz 7c.

vbi tñ de vmbra fit mētio: Nec obstat qō sequit: Reūsus ē sol.x. lineis:q; statim subdit. In lineis quidē descēderat ad denotandū q̃ sol in suo cursu nō descēderat h̄ tñmō in illis gdib9 achaz. Sepe etiā in scriptura dicit aliq̃d de sole qō nō verificat de corpe suo h̄ de radijs ei9 sicut Jone.iiij. Percussit sol sup caput Jone,i.radi9 solis. Cōfirmat etiā hec expositio ex hoc qō legit circa miraculū factū Josue de statione solis: Josue.x.nā vbi dicit in trāslatione nr̄a: Non fuit antea nec postea tam longa dies obediēte dño voci homis in hebreo dicit. Nō fuit ante nec post sicut dies illa 7c. vbi videt q̃ negat similitudinē illius diei nō spm lōgitudinē: h̄ in hoc q̃ deus pdescēdit depcationi hois in tanto miraculo qō nō cēt verū si pdescēdisset voci Jsaie seu Eçechie in silī 7 etiā in maiori: maior.n.cēt retrocessio solis q̃ eius statio:sicut magis pdicit vni motui motus ālius ipsius q̃ cēs. Facit etiā ad hoc qō habet.ij.paralipo. xxxij. vbi de hac materia tractās dicit q̃ pncipes babylonis missi fuerunt ad eū.s.Eçechiā ut interrogarēt de portēto qō acciderat sup terrā:nō.n.dixerat de portēto qō acciderat in sole seu i mūdo sed solū dixit sup terrā:qō debet referri ad terrā iude vbi 7 Eçechias:alias nō oportebat q̃ requirerēt eū si in toto mūdo ptigisset. 7 sic habet expositū.

Replica.

In ca.xx. vbi postill. exponit miraculū 7 signum datū Eçechie,putcōiter h̄ doctores exponūt. Burgē. fūdzias suas magnificat 7 dilatat admirādo. Primo nitit querere rōnē quare deus facit maximū miraculū ,pter sanationē Eçechie cum vnū de minimis sufficisset. In hac admiratiē Burg. p peccat.qz ptēdit oiuz rerū querē rationes. 7 h̄ pm Aristē micologia: pserti miraculoꝝ rationē q̃rū ratio nō est nisi diuina voluntas.cui9 causa 7 ratio queri nō debet vt vult btūs Aug9.xxj. de ci.dei ca vij. Secūdo admirat vtrū ēt9 si tale miraculū ponit fcm̄ in retrocessione solis.7 quō astrologi nō pceperūt. 7 si pceperūt quō nō reliquerūt in scriptis suis.7 quō erroꝝ nō incōpositis ptigisset:h̄ vt admirationes iste locū hāt tpe Iosue in solis statiē.sicut eclypsi tpore passionis xp̄i. Burgē. aūt putās velle hāc difficultatē euadere dat dr̄iam int̄ miraculū fcm̄ tpe Josue 7 illud: dicēs ad pmū q̃ illud est factū ad magnā gloriā dei.7 fuit necium ,pter vltionem de inimicis. In isto aūt nec fuit magna dei gloria:nec singularis victoria.h̄ solū sanatio Eçechie.7 plongatio sue vite. Ad secundū de astrologis dicit.q̃ tpe Josue nōdū erat ars astronomie inuēta 7c.sed ista videtur frustra dicta:primū qz istud signū videt plus ptinere ad dei gloriā q̃ illud tpe Josue. Nā 7 si tūc facta ē vltio de hostib9 ppli nūc aūt facta ē vltio de blasphematorib9 dei.7 si tūc facta sit debellatio ciuitatis ,pbane:nūc defensio ciuitatis fcē.7 si tūc debellati sūt reguli per gladiū: nūc debellat9 ē sine gladio monarcha oppressoꝝ oiuz regnoꝝ:nec vrū dicit Burgē q̃ istud signū ptineat ad solā sanationē Eçechie.dicit nāq; in lra. Docerit signū qō dño facturus ē sermonē quē locutus ē:pmo eni dei hic allegatus ponit in eodē ca.cū dicit. Audiui oronē tuā 7 vidi lacrymā tuā.7 ecce sanaui te:die tertio ascēdes templū dñi 7 addā diebus tuis q̃decim annos: sed 7 de manu regis assyrioꝝ eruā te.7 ciuitatē hanc 7 ptegā vtē istā 7c. Vnde apparet q̃ minimū in hac re fuit sanatio Eçechie.nā illa fieri potuisset minore virtute q̃ diuina:alia aūt nō nisi dei virtute fieri potuerūt.s.incineratio coꝝrū armis 7 vestib9 illesis 7c. Istud etiā signū fuit magis necessariū 7 vtile q̃ illud. Nā alie potuit fieri vltio vestibus q̃ p stationē solis:potuit.n.fieri in nocte sicut tpe Sedechonis vt quo iudicū.vij. In hoc aūt inopinabili 7 cūctis stupēdo negocio nēcium fuit vnū vt maximis fieri signis 7 potissimū ,p conuersione ppli 7 fidei regatione. Achaz.n.pessimus cēm pplm induxit ad idolatriā.iiij. Re.xvi.h̄ Eçechias filius ei9 optim9 pplm reduxerat in parte ad cultū veri dei. Ad auctoriçandū igit hāc difficilē reductionē vtile fuit:imo q̃ nēcium fieri aliq̃ magnū signū: cuius dicti verū sit tudo accipit a blasphemia rabsacis 7 regi assyrioꝝ.h̄.ca.xviij.7.xix.vbi dicit. Nō vos seducat Eçechias:neq; fiduciā vobis tribuat sup dñm dicēs. Eruēs liberabit nos dñs.7 nō tradet ciuitas i man9 regi assyrioꝝ:nolite audire Eçechiā 7c. Ecce.nūquid in his angustijs pplis fuit cōfortandus i fide eçechie 7 aliquo maxio signo cōfirmādus q̃ talē diaboli 7 instrumēti ei9 impulsū:q̃ eēs difficultates tpe Josue nō erāt:nā eius pplus fuit in deserto p mirabilia signa firmatus:ut patet in fine Deut.9 7 i libro Josue p totū:etiā pplis fuit multi9 potēs se defendē 7 vostes impetē de cōmuni cursu sine notabili signo.hic aūt pplis fuit paucus a fide aūsus 7 nouit in parte reductus.7 fortissimis hostib9 impeditus q̃ oia patēt ex hoc loco quarti libri.7.xxxij.secūdi paralipo.

Secundū etiā dictū Burgē. q. s. tpe Josue ars astronomie nōdū fuit reperta est irrōnabile: nā Josephus dicit abrahā in egypto docuisse astronomiā: ut patet i cozrectorio vltio Beñ. xxiij. & scholastica historia habet q Cham filiꝰ Noe: alio ꝓ noie cozaastres: cum regnaret in thracia inuenit artē magicā & septē liberales artes scripsit in. xiij. colūnis: in septē eneis ꝓtra diluuiū aque. & septem latericijs ꝓtra diluuiū ignis: vna aūt artiū liberaliū scif esse astronomia: ꝓterea in throzica planetarū dicif: Cōpositores tabularū sup arim dicunt fuisse nemrotb hermes iconiꝰ ptholemeꝰ albatogni algorismus albumasar: nō igif ptholemeꝰ fuit artis iuētor. quia Aristlonge eo prior facit mētionē de illa arte: q ꝑmo metaphi. & xij. methap. adducit auctores illius sui tpis eudoxū calippum qui scripserūt de motib⁹ planetarū: epicyclis solis. & lune passionib⁹: vnde ex scriptis ꝑmoꝝ. pculdubio alfontiꝰ traxit differētias & diffātias earū additionē & diminutionē lune & cetera: put in tabula sua cōtinent: Stāt igif & manēt admiratiōes mote de signo stationis tpe Josue. & retrogradatiōis tpe eçechie. Sz Burgeñ. ad mdū ismael se erigit ꝓtra cōs nulla fretus aucte siue scripture fundamēto: dicit enī i hoc signo solē nō retrocessisse: nec diē fuisse longiorem: nec breuiorē solito. & dicit signū illud solū fuisse ad causandā vmbrā in horologio achaz ꝑ interpositionē corporis opaci ut inter radium solis & planicie horologij. & imaginaf b chimerā & aureos montes. Sed ex hoc modo vicēdi plura ꝓtingūt incōueniētia. Primū: quia snie scōrū doctorū sine rōne ꝑire ꝓsumit. & qđ i postilla declinate aliqñ sniam doctorū ex magna rōne valde cōiter redarguit hoc b & alibi ex sola fantastica imaginatiē facere nō erubescit. Secundū incōueniēs: q Burg. coincidit in perfidiā apollinaris quē redarguit diuinus Diony. aucte apl. Pauli epla sua septima missa Policarpo: vbi scūs Diony. expresse ponit solē retrocessisse & diē fuisse triplicatū. & q sacerdotes pharaonis & suis memorialib⁹ faciūt recordationē de die triplicato solis: qñ istud miraculū fuit fctm: vñ apparet q scūs Diony. viderit libros antiquorū quos Burgē. ignorauit. Tertiū incōueniēs: q. bt⁹ Aug⁹ scdo libro de mirabilib⁹ sacre scripture ca. iiij. dicit illud miraculū vere in sole factū: imo amplius q nō mō in sole: sed etiā in luna & in ceteris luminarib⁹ celi: nā state sole sub Josue stetit & luna ait: reddēs rōnem: ne inquit meatus luminū incōueniēter turbaret que ratio tenet & de ceteris luminarib⁹ sicut de luna: sicq; sicut steterūt oia luminaria state sole sub iosue: ita & sub eçechia retrocedēte sole cetera luminaria retrocedebāt. & ita in cōpotis motuū nō potuit fieri error. put replicat Burgē. q. siue stādo siue retrocedēdo semp remānsit idē aspect⁹ corporū celestiū inter se: qđ ꝓbat bt⁹ Aug⁹. ꝑ cōputū circulorū a ꝓncipio mūdi vsq; ad tēpora & mortē Manicei vbi supra. Quartū incōueniens: q Burgē. fundat suā imaginationē sup impossibili: q videlicet causatio vmbre in horologio achaz attendat penes horas inequales & artificiales. Cū enim sol moueat & equaliter & vniformiter linee in horologio sint fixe & pmanentes semp causabit vmbras ꝑm horas equales que sūt hore dici naturalis. & ille cū artificialib⁹ nunq; coincidūt nisi in vtroq; pūcto equinoctialis alias artificiales hore singulis diebus breuiarent vel lōgarent: ideoq; nō est instm imaginabile in q ꝑ vmbrā solis reciparent hore inequales nisi meditāte pendiculo qđ cadit nō ꝑm motum solis cū nō sit fixū: sed ꝑm voluntatē capientis vmbrā: q. pōt eo tem modo cadere nulla luce solis existente in nro hemisperio. Quintum incōueniēs: q Burgē. ꝑm modū suū fantasticū ponit multa miracula vbi vnū sufficit: qđ est ꝓtra bt⁹ Aug⁹. de mirabilib⁹ sacre scripture: sola enī retrocessio miraculosa corporū sufficit ad retrocessionē vmbre vece lineis. & etiā oīuz aliorū ad hoc ꝓtinentiū sed ꝑm Burgē. imaginationē oportet separi raditū a sole actualiter causatū: vel oportet illū radiū in horologio achaz dicere non esse a sole sed a tro spāliter creatū & nihil habere cōe cū sole: sed separatū ꝑm esse & opari. Itē oportet i Burgē. miraculo separe actualiter accidēs a subiecto: ꝛa radiū a radio: nisi fingāt de⁹ ad effectū illi⁹ miraculi creasse lucē singulare factiuā illius vmbre cū opaco inēpositō. Itē tūc oporteret fingere talis lucis ficte singulare motū ꝑ motū solis & aliorū siderū sicut i stella epiphanie. q. sole ꝓcedēte ad occasū cū suis vmbris ꝑ diei cōplemēto illā lucē oporteret procedere ꝑ sus orientē cū suis vmbris ꝑ retrocessione. Itē oportuisset lucē illā fuisse sole clariorē ad offuscādū solis lucē. & ꝑ ꝑs vmbrā a sole causatā sicut orto sole cessat luna causare vmbrā. aks. n. visū fuisset i horologio vmbra ꝓcedēs solis. & vmbra retrocedens illius fabricate lucis. qđ potius fuisset ꝓdigiū q̄s miraculū. Item oportuisset hāc lucē redire in placentē materiā misterio illi⁹ miraculi cōpleto. & habuisset hoc miraculū aliqđ simile cū euāgelico miraculo epiphanie. que & alia sūt absurda & ad hoc modi miraculū nō pertinētia sed abijciēda tāq; sine rōne dicā: nec valet ratio moues Burgē. quasi statio & retrogradatio solis sūmū gdū teneat i miraculis. & ad b allegat scm Tho. q. sic dicere ē ꝺdicere bt⁹ Aug⁹. ꝓmo de trini. ca. vj. vbi dicit maximū miraculū suscitare mortuū nec inuat imaginationē suā qđ allegat ex lra: q fit tm mētio de retrocessiōe vmbre nō solis. q. etiā dr de sole Isa. xxxviij. q retrocessio facta sit i sole. & sequif. Reuersus ē sol rece lineis: sed Burgē. volēs euadere manifestū textū dicit i scriptura sepe dici de sole: qđ de corpe solis nō verificaf sed tm de radijs: allegat ad b ione. iiij. Percussit sol caput ione: sed extranea ē ista euasio & ꝺ rōnem: cum eni sol sit causa effectiua radiorū: quicqđ igif verū ē dicere radiū solis feciss verū ē & solē feciss: q. in illo genere cause q̄cqđ est cā cause est cā causati. Et vulgo dicif: qđ qs ꝑ se facit. ꝑ se facisse videf: si igif ꝑ ꝓtectū radiorū caput ione ꝑcussū dicif: verū est etiā ꝓprie solē caput eius ꝑcussisse: nisi velit Burgē. ponere radium sepatū a sole spāli miraculo: qđ sup improbatū est. Reliq; q Burg. somniat modicū sūt ad expositionē lre valētia. Nec valet qđ addit q signū illud dabaf ꝓpter eçechiā & eius sanationē: quia dicit dñs de⁹: ut patet in lra: qđ fecit ꝓpter bonitatē suā: & ꝓpter dauid seruū eius. & sic fuiunt replice libroꝝ regū. &c.

In ca. xxv. vbi dicif in postilla: patet igif. &c. Additio.

Potest etiā alia ratio exaltationis ioachim assignari nō minus necia. s. ne euacuaret ꝓphetia iacob Beñ. xlix. Nō auferet sceptrū de iuda: nec dux de femore eius. &c. Si enī ioachim iste mortuo sedechia & aliis regib⁹ iude remānsisset ꝓbabiliter i carcere manifeste cēt ablatū sceptrū & dux de iuda p longum tps ante aduentū xpi qđ cēt de directo ꝓtra ꝓphetiā ꝓdictā sed inquantū ipse ioachim fuit a carcere eductus & thronus eius sup thronū regū positus: ut habef in lra. iccirco saluaf ꝓphetia. qz adhuc etiā tēpore trāsmigrationis dux remanebat de femore iude & eodē mō post mortē ioachim successit salatbiel & zorobabel i magno & notabili honore. & sic credendū est successio vsq; ad tēpus aduentus xpi exclusiue. ut patet ꝑ historias macha. & alias q ad hoc faciūt. vnde sceptrū fuit ablatū ꝓprie: qñ Herodes idumeus abstulit illā dignitatē: in cui⁹ die⁹ natus est xps: ut matb. ij. ca. vnde & hebrei licz aduersarij nri sup ꝺdictū vertū. Nō auferet &c in quoddā libro de thalmud qui dicif cantebrin exponūt: q illi duces de iuda de quib⁹ loquif ꝓphetia iacob: erāt ꝓncipes trāsmigrationis residētes in babylonia &c.

Additiones in libros paralipo. incipiūt ꝓmo paralipo. j. ca. vbi dicif in postilla. Ipse genuit Heber. Additio.

Hebrei nō sūt denominati ab Heber filio Sem. nec ab alio aliquo ꝓcedēte abrahā: sed noiank hebrei ab ipso abrahā nō rōne ꝓprij nomis: q. sic dicerenf abrei cū alepb i ꝓncipio: nō aūt hebrei cū bain. Ratio autē b⁹ denominationis habef plene sup. Matb. xxi. ca. in additiōe secūda vide ibi. Vide replicā generalē p⁹. xxx. ca. secūdi tom⁹ buj⁹ positā: vbi ꝓ pñti ca. & eius additione replicatoꝝ ad correctoriū Beñ. x. ca. se remittit.

In capitulo. ij. vbi dicif in postilla: Canentes atq; resonantes. i. legentes. Additio.

Scripture sacre tertus legif cōiter ab hebreis i suis scholis ꝑ modū cantus nō rōne accentus: q. accētus posset ꝓpe seruari sine cantu: sed ꝺ fit rōne snie: ut est notū peritis in illa lectura: vñ a alio cantu vtunf in psalterio: alio i ꝓphetis: alio in libro iob: alio ꝺo in libro ꝓuerbioꝝ & huiusmodi: liez quo ad accentū vniformiter se habeāt in oibus libris. & de hoc cantu intelligendū est qđ hic dicit: Canentes. In ca. x. vbi dicif in postilla. Utrum autem saul. Additio.

Prima istarū opinionū qua tenef q saul fuit saluatus est hebreoꝝ qui i multis locis deuiāt a veritate sacre scripture. Secūda ꝺo opinio q dicit ipsū saulē ee dānatū est doctoꝝ nroꝝ cōcordif: q quidē opio secūda scōrū doctoꝝ tenēda est tāq; ꝑsona veritati: put plenius habef i additiōe sup ꝓmū regū vltimo: vide ibi. Vide replicā gnālē post. xxx. ca. secūdi tom⁹ b⁹ positū: vbi ꝓ pñti ca. & ei⁹ additione replicatoꝝ ad correctoriū primi regū vltimi capituli se remittit. In ca. xxix. vbi dicif in postilla. Est aūt stibiū vnguentum. Additio ꝓma.

Jetio que b ponif in hebreo: vbi nos hēm stibiū. nō significat vnguentū. sed puluerē seu collyriū nigrū qđ ponif i oculis ad decorē & cōseruationē sanitatis oculoꝝ: vnde de

Jeçabel nō babꝛk in hebreo q̄ depinxit oculos suos stibio: sed q̄ fuit stibiū i oculis suis: qđ cōsonat huic lre mā sicut inueniūt̄ marmores habētes colorē ynguis humani qui dicunt onychini: ita inueniūt̄ alij hītes colorē nigrū cū nitore: q̄ dicūt stibini rone p̄dcā

In ca. vlti. vbi dicit in postilla. Et in libro Mathan ꝓphete ꝛc.

Additio secunda.

Sicut primus liber Regū rōnabiliter attribuit Samueli eo q̄ ipse fuit p̄ncipalis ꝓpheta cōtēporane⁹ Saul: similiter attribui 2⁹ 7 3⁹. Regū Mathā ꝓphete seu gad: q̄ fuerūt contēporanei ꝓphete regi dō: 7 etiā salomōi. In ca. ix. vbi dr̄ in postil. Scripta sūt i libris Mathā ꝓphete.

Additio

Liber Mathan prophete probabiliter: posset dici secūdus Regū: 7 ēt rōne tacta. ē. j. parali. xxix. ca. In ca. xxx. vbi dicit in postil. Comedit phase nō iuxꝛ quod scriptum est: quia debebat cōedi tm̄ a mūdis Additio.

Exodi. xij. vbi dicit de imolatione 7 comestiōe agni paschalis: nulla fit mētio de hoc q̄ requirat purificatio in imolantib⁹ pascha: indifferēter enī dicit: Immolabit q̄ cū tota multitudo filiorū isrl. Ex q̄ pz q̄ nō requirebat q̄ esset purificatus: put dicit in postilla: nec aliq̄d b⁹ modi: sed tm̄ in comestiōe fit mētio de mūdicia: circūcisione. 7 assignatiōe 7 b⁹ mōi. Similitudo aūt que iducit de noua lege nō videt valere: sacerdos enī ꝓsecrās repñtat xp̄m qui est p̄ncipalis actor: ut ipsa verba ꝓsecrationis demonstrāt: sed imolans agnū paschalē nō repñtabat xp̄m sed potꝰ figurabat q̄ xp̄s imolādus erat ꝑ multitudine filiorū isrl ꝛc.

Replica sup primo 7 decimo p̄mi libri. 7 sup septimo 7 tricesimo secūdi paralip. sequit.

In libris paralip. pauca tāgit Bur. id qđ de origine hēb. tangit. j. ca. cor. vide Heñ. r. qđ tangit circa decimū cap. de salutiōe uel dānatione Saul. vide. i. Re. vlti. Quod aūt tangit circa septimū cap̄m secūdi libri de festo collecte siue cetus. vide. ē. Leui. xxiij. Sed ꝫ illud qđ tangit de. xxx. ca. vbi postillator dicit imolātes pascha esse debere mūdos. cū comedētib⁹ fuit dispensatū: q̄ nō tanta requirit mūdicia in comedēte: sicut i imolante: ponēs exēplū de euāgelio: vbi requirit maior scitas in sacerdote cōsecrante q̄ in ꝓpo comedēte: obiecit Burgē. q̄ nō dicit de mundicia imolātis. ē. B est ꝫ clarū textū. Obiecit etiā ꝫ similitudinem: quia cōsecrans repñtat xp̄m: nō aūt imolans: sed B ē falsum quia oblatio repñtat xp̄m 7 agnū nō sacerdos offerēs: q̄uis enim ꝓferat ꝙba xp̄i: B est ministerialiter. ex B nō repñtat xp̄m oblatū ē potius imolātē: p illa enī ꝙba iterat q̄tidie oblatio. Cetera patent ꝛc. Inca. xxxij. vbi dicit in postilla. Ex B autem loco dr̄ Additio.

De hoc q̄ Rapsaces loquebat lingua iudaica: nō babet q̄ fuisset apostata a fide iudeorū: multi. n. loquunt lingua saracenica q̄ nō sūt saraceni ꝛc. Iste enī Rapsaces linguā syriacā sciebat: vñ ei dicebat a nūcijs eçechie ut eisdē loqueret syriace: vñ nullū fundamentū habet in lra ad hoc q̄ rapsaces fuisset apostata a fide hebreorū. 7 multo min⁹ q̄ fuisset filius Isaie. 7 iō talia p̄m sniam Aug. cadē aucte ꝓtenunt̄ qua approbant.

In ca. xxxv. vbi dicit in postilla. Agnos 7 hedos. quia tā agn⁹ q̄ hedus poterāt imolari. Additio.

In solēnitate paschali agnus debebat imolari: nō aūt hedus: licz agnus imolandus accipiēdus esset de grege in q̄ eēnt agni 7 hedi: ut lati⁹ fuit ēxtēsū i additiōe sup Exo. xij

In principio. ca. j. Hester vbi dicit in postilla. In diebꝰ assueri. Postq̄ descriptus est progressus ꝓpli ꝛc. Additio

Oppositio doctorū nrorū dicentiū: q̄ assuerus iste fuerit octauus rex ꝑsarū post cyrū dimissis duobus regibus qui tm̄ septē mēsibus regnauerūt: posset bene sustineri tanq̄ vera: nō obstāte impugnatione postillatoris: cuius fundamētū in B loco est invalidū. Fū dak enī impugnatio sua in hoc q̄ mardocheus captiuat⁹ fuerat cū iechonia rege iuda. 7 B credit ꝓbare ꝑ illud qđ dicit. j. ca. Erat vir iudeus in susis ciuitate vocabulo mardochē⁹ filius Jair: filij Semei: filij Cis de stirpe Semini qui trāslatus fuerat de ir̄m eo tpe q̄ Jechonias rex iuda trāstulerat Nabuchodonosor ꝛc. Presupponit enī q̄ illud relativū qui contentū in B dicto. Qui trāslatus fuerat. nec̄io referat ad Mardochēū. 7 sic deducit q̄ mardocheus fuisset ducētorū annorū 7 plus i p̄mo anno regni assueri qđ est incōueniens: sed recte attēdenti ir̄am p̄suppositū suū nō valet. Nam p̄dictū relativū posset referri plane ad Cis proauū mardochei: nō aūt ad mardochēū. 7 p̄m istū intellectū ꝓfter concedit q̄ Cis duct⁹ fuit in trāsmigratione cū iechonia: nō aūt mardochē⁹ pronepos suus. 7 sic nō oportet cōcedere p̄m istā expōnem: q̄ mardocheus eēt tot annorū q̄n fuisset exaltatus q̄ assuerū: vt postill. intendit: q: forte ꝑ magnū tp̄s post trāsmigrationē mardochē⁹ fuit natus in susan uel alibi: q̄ autē relativū p̄dictū posset referri ad Cis proauū mardochei: patet ꝑ exēplū: nā si quis dicēt q̄ dauid fuit filius iesse: filij obed: filij booz: qui ꝓtraxerat cū Ruth moabites. talis narratio nō esset reputāda falsa: cū illud relativū cōtentum in illo dicto qui ꝓtraxerat posset referri ad suū imediatū antecedens. s. booz: nō aūt ad dauid nec ad alios: 7 sic p̄t intelligi relatio illa in ꝓposito. Ex quib⁹ sequit: q̄ opinio cōis ex positor nrorū nō est respuēda ꝓpter incōuenientiā quā allegat postillator de eta te mardochei ꝛc. In ca. iij. vbi dicit in postilla. Quia ex superbia sua volebat sibi accipe honorē diuinū faciēs se adorare tanq̄ deū.

Additio prima.

Dicere q̄ aman faciebat se adorari tanq̄ deū ut dicit glo. hebraica: videt irrōnabiliter dictū: nā hoc eēt cōtra regiū honorē: cōe enī est apud cēs etiā idolatras estimare deū de rum seu quē putant uel fingūt deū esse sup omnes homines etiā reges uel principes: vnde si aman honorē diuinū vsurpasset: sequeret ex hoc q̄ honorē maiorē q̄ regiū sibi vendicaret: q̄ ex timore regis b nō auderet attēptare: etiā si diuinū amorē postponeret: ideo p̄dicta glo. nō tenet vt auctētica ab hebreis: sed ad reddendū causā quare mardochēus non flectebat genua corā aman sicut alij serui regis: Sunt apud eos due opiniones: vna est q̄ aman portabat ad collū quoddā idolū. 7 ex hoc mardochēus renuebat adorare amā: ne videret idolū adorare: alia opinio est q̄ cū mardochēus eēt de stirpe Saulis primi regis isrl: ut habet. ē. in postilla ca. ij. qui q̄dē Saul vastauit amalechitas 7 cepit regē agag quem occidit Samuel: ut habet. i. Re. xv. q̄ rōne ut dr̄ in postil. ē. Aman. hebat exosos iudeos: iō pari rōne intelligendū ē: q̄ mardochē⁹ hebat exosū amā tāq̄ descendētē ab agag 7 amalech cui⁹ inimicitie dr̄e memoriā ita ut nō traderēt oblioni p̄cepit deus filijs isrl. Deut. xxv. vñ mardocheus tanq̄ vera nedū volebat adorare ipsū amā: ꝫ nec etiā ostendē sibi signa alicui⁹ amicitie ad illū: esset. n. ꝫ illud qđ in corde gerebat ex mādato dei: 7 hoc opio videt magis ꝓsona lre. legit. n. j. ca. v. de mardocheo q̄ nō solū nō assurgebat amā ipsū amā: ꝫ nec mouebat de loco sessionis suę: cōstat aūt q̄ surgere corā aliq̄ uel moueri de loco ꝓpter reuerentiā alicui⁹ nō est adoratio q̄ nō debet hominibus fieri: Ex q̄ pz q̄ ex alia cā mardochē⁹ ꝫ cauebat. Qđ aūt dr̄. j. xiij ca. vbi dicit. De honorē dei mei trāsferrē ad homines ꝛc. Hoc tenendum tanq̄ auctēticū 7 i scriptura canonica ꝓtentū: nō enī habet ab hebreis de isto libro nisi tm̄ vsq̄ ad. x. cap̄m inclusiue ꝛc.

In eodē ca. iij. vbi dicit in postilla. Mouis vtens legibus.

Additio secunda.

Non solū ꝓpter culturā dei⁹ dei dicebant iudei vti nouis legib⁹: ꝫ ꝓpter circūcisionē 7 obseruātiā sabbati 7 abstinētiā a cibis immūdis. 7 multa b⁹ modi q̄bus gentiles nō vtebantur ꝛc. In eodē ca. iij. vbi dicit in postilla. Lamē ex q̄ cōsuetudo ivalvit exhibent licite creaturis excellētib⁹. Additio. iij.

Consuetudo adorādi creaturas ꝑ genuflexionē nō videt aliq̄d facē ad ꝓpositū qōnis mote ꝑ postill. nā anteq̄ aliq̄ cōsuetudo de B esset: talis adoratio aut erat licita de iure diuino aut nō: si aūt erat licita sic talis ꝓsuetudo ad B nihil operaret: si aūt erat illicita ꝑ cōsuetudinē ꝫriā nō fieret licita: nulla. n. ꝓsuetudo vim obtinē posset ꝫ legē diuinā: ut in ꝓma scōe. q. xcvij. arti. iij. in rōsione ad p̄mū argumētū. Vñ circa B videt aliter dicendū. s. q̄ adoratio exterior ē signū significās interiorē adorationē: nō naliter. ꝫ ad placitū: sicut locutiones significāt ꝓcept⁹ interiores ad placitū instituentiū: iō nō ē incōueniēs q̄ i diūsis tēporib⁹. seu i varijs regionib⁹ diūsa sint signa adoratiōis interioꝛ tā latrie q̄ dulie: sicut 7 diūse locutiones: vñ licz apud antiq̄s de. te. soluere calciamēta de se ptinebat ad reuerentiā loci sci ut dr̄ Exo. iij. 7 Josue. v. tñ apud nos tal reuerētia nō dr̄: ut pz ꝑ cōem vsū eccl̄ie: 7 sic p̄t dici de adoratione corporali. Replica.

Burgensis etiā circa tertiū cap̄m satis cōtentē ponit additionē: ꝫ B in ea videt dubiū q̄ dicit aman de. te. cēdisse ab amalech: q. j. ca. vlti. dr̄. Aman ago 7 gente macedo: non igit amalechites: q: macedonia regnū ē grecie. 7 fuit p̄mū 7 ꝓpriū regnū alexādri magni vñ dicunt Saxones trahisse originē: vnde scribit quidē: Saxo velut credo patria fuit ante macedo. Cetera que notat Bur. de genuflexione nō sūt magni ponderis: in b⁹ modi enī reuerētie signis intētio faciētis distinguit an ptineāt ad latriā

dulia vel hyperdulia: q̄ enī ad genuflexiones. dulia videt hr̄e potiores modos p̄ latria: nā plerūq; corā papa regib⁹ 7 p̄ncipib⁹ flectūt genua: vbi corā sacro eucharistie vir fit inclinatio: nemo tñ utputo estimabit aliquē ex eis creatorē 7 nō potiꝰ creaturā 7 dulia eis exhibendā. In ca. vi. vbi dicit in postil. Et accipe regiū diadema.

Additio.

PEr hoc q̄ dicit hic. Et accipe regiū diadema: nō intelligit q̄ hō ille quē rex volebat honorare haberet accipe regiū diadema: sꝫ q̄ equus ille qui de sella regis erat. eēt de illis qui p̄sueuerāt portare regiū diadema q̄n rex in eo equitabat: vnde ex hoc nō habet q̄ aman aspirasset ad regnū 7c.

In ca. vij. vbi dr̄ in postil. Dona mihi aiam meā. Additio.

HAbhoc q̄ dicit Hester: Dona mihi aiam meā 7c. Indicauit se esse de ppō iudeorū 7 q̄ tacuerat: vñ statim sequit. Dr venūdati sumus ego 7 ppōs me⁹. q. d. Ille hostis nō solum voluit emere iudeos: sed etiā me que sū de eadē gente cū totā gentē indifferēter emerit. Itē vbi nos habemus: Hūc aūt hostis noster est cui⁹ crudelitas redūdat in regē. in tbreos dr̄. Nō enī hostis valet in dānū regis. 7 est sensus q̄ hostis ille. s. Aman de q̄ intēdebat: nō erat tāti valoris sicut dānū q̄ regi inferebat destruē do totā illā gentē sibi subiectā simul cū regina. q̄ aūt dr̄ q̄ Aman insidiabat regi interfecti: iudeis: ad q̄ allegat illud q̄ dicit. j. xvj. ca. nō habet aūctem in scriptura: nā q̄ in hoc libro p̄tinet: post. x. ca. nō est de libris canonicis: nec recipit ab hbreis.

In ca. ix. vbi dicit in postil. Jeiunia 7 clamores. Additio.

HOc q̄ dicit: Jeiunia 7 clamores exponit ab hbreis: q̄ ex ordinatione Hester 7 mardochei sicut obseruādi erāt dies sortiū ad noticiā solēnē: ut dictū est ita obseruarēt ieiunia 7 clamores: sic. s. q̄ ante illā solēnitatē ieiunarēt 7 se affligerent in memoriā ieiuniorū Hester 7 iudeorū: q̄ illo tpe fuerūt fcā: que quidē ieiunia obseruant vsq; in p̄sentem diē: sicut 7 solēnitates p̄dictas 7c. Super prologū Job vbi dicit in postil. Sed vlterius dicit q̄ intētio sancti Job in hoc loco 7c. Additio.

POstillator videt impugnare positionē sci Tho. circa intentionē libri Job irrōnabiliter. Ad q̄ dicendū q̄ licz aduersarij iob p̄cederēt q̄ act⁹ humani regerē tur diuina⁹ puidētia: sic tñ p̄nebāt malū regēdi: q̄ nō cōpetebat deo. 7 h̄ inquātū dicebāt q̄ de p̄miabat iustos 7 puniebat iiustos solū in bonis 7 malis tpalib⁹ hui⁹ vite. put patet in p̄cessu etiā p̄m postill. qui quidē modus regēdi nō cōpetit diuine iusticie: nā virtutū p̄mia etiā p̄m pbm in hac vita dari nō p̄t: vñ in p̄ethic. dicit: q̄ boies accipiūt bonore ab hoib⁹ loco p̄miz̄q̄si nō bñtibus aliq̄d magis ad dandū. Ex q̄ p̄z q̄ p̄miū virtutis excedit eē illud q̄ tēporalit posset dari. 7 ideo tale p̄miū nō est nisi vera felicitas: vñ si deus p̄miaret iustos solū in p̄sentibus hui⁹ vite: eēt ipsi⁹ p̄miatio incōgrua: silr cū aliq̄ peccā inducant reatū pene eterne: vt in p̄ma secunde. q. lxxxvij. arti. v. in corpore q̄nis: si deus talia petā eternaliter nō puniret derogaret diuine iusticie. Ex q̄ sequit q̄ amici iob qui ponebāt q̄ de solū p tēporalia bona hui⁹ vite p̄miabat iustos. 7 solū p tpalia mala hoc modi puniebat iiustos: p̄uidentiā dei circa hūanos act⁹ implicite negabāt: ponētes eā eo mō q̄ deo nō posset cōpetere: licz p̄uidentiā dei concederēt in p̄fuso: sicut si aliq̄s p̄cederet deū eē creatorē celi 7 terre. 7 tñ cū hoc poneret diuinā essentiā eē corporeā: talis implicite negaret q̄ de eēt creator celi 7 terre. nā virtus corporea nō p̄t eē infinita. 7 tñ creatio requirit infinitatē potētie. Itē attendendū est circa hoc: q̄ aliud est loq̄ de intētione iob disputātis cū amicis. 7 aliud de intētione totalis libri iob. Intētio. n. iob in sua disputatione p̄ncipaliter erat iustificare seipsū. s. declarare q̄ nō erat punitus p̄pter culpā suā. cui⁹ oppositū amici sui intēdebāt. p̄bare. Sz intētio totalis libri iob p̄ncipaliter versat circa h̄ ut oñdat res hūanas a diuina p̄uidētia regi: 7 de hac intētione scūs Tho. loquit: ut p̄z intuēti bñ eius verba 7c. Replica.

QIrca libri iob p̄ncipiū cū postill. cōmēdasset scm̄ Tho. ut egregie hūc libru exponentē. 7 oñdisset intentionē iob in h̄ libro nō eē ut p̄tet act⁹ hūanos regi diuina p̄uidētia: sic scūs Tho. dixit: Burgen. dicit hāc replicationē eē irrōnabilē. 7 tñ ipe Bur. nō soluit adductā postill. rōnē. arguit. n. sic: Irrōnabile est in disputātes dirigē p̄bationis intētionē ad id q̄ ab vtraq; pte p̄supponit. Ex h̄. n. Aris. p̄bat i analetica 7 alijs locis. p̄ncipia nō vbē p̄bari. h̄ p̄clones: q̄ p̄ncipia tāq; cūctis nota p̄supponūt: q̄ se h̄t sicut ianua i domo quā nemo nisi ebri⁹ ingrat: Ideo dixit Aris. iij. metaph. In forib⁹ q̄s relinquit. q. d. nullus. Cū igit iob 7 amici eius p̄supponebāt actus hūanos regi diuina p̄uidētia. habebāt illud p̄ sue disputationis p̄ncipio. Stultū igit 7 irrōnabile fuisset iob ferre intentionē suā ad p̄bandū illud q̄ expresse p̄supponebāt aduersarij. Nec sufficit q̄ Bur. vult q̄ negauerāt illud in cipiū implicite: cui⁹ p̄cesserūt gr̄aliter. nā qui negat deū esse iustum negat deū eē: q̄ nō est aliud deū esse: nisi deū eē iustū. 7 iō si p̄pter implicitā negationē intētio iob fuisset p̄bare deū esse p̄uisorē actuū humanorū: debebat p̄ p̄bare deū esse: q̄ sic implicite negassent. Intētio igit totalis ipsius iob est p̄bare vlle: q̄ stante illo tanq̄ a ptib⁹ p̄supposito: puta actus hūanos a diuina p̄uidentia regi: adhuc iuste in hac vita malis bona: 7 bonis mala p̄uenīūt quia h̄ fuit multis dubiū: sp̄aliter amicis iob disputātib⁹ ad ꝫrīū. nā in toto p̄cessu ex pena inflicta nituntr̄ p̄bare iob peccasse: ut illa mala iuste infligerent: supponētes q̄ de⁹ bonis 7 iustis nō p̄ferret nisi bona: i p̄ti. q̄ est error. 7 hūc intēdit iob reprobare: ut dicet. j

In p̄mo ca. vbi dicit i postilla. Et tenebat iob q̄ ista subtractio ordinabat a deo ad suū meritū. Additio.

SI iob tenuisset añq̄ p deū fuisset declaratū: q̄ flagellatio sua ordinabat ad suū meritū: multa que. j. sequunt nō haberēt locū: utpote cū a deo desiderabat quere causam sue flagellationis: vñ dr̄. Judica mihi cur me ita iudices. 7 i alijs: vñ magis videt p̄sonū lre q̄ iob ignorabat causā sue flagellatiōis: lz eā crederet a deo esse: tamen de h̄ fuit a deo eruditus: ut patebit in suis locis. Replica.

TAm p̄mo ca. vbi postill. exp̄it illud p̄bū iob. Sit nomē dñi bñdictū. dicit: q̄ iob tenebat q̄ subtractio bonor̄ tpaliū a deo ordinabat ad suū meritū. Bur. se opponit. d. iob illud ignorasse q̄uscq; a deo fuisset sibi declaratū. Sz illud videt leuiter dictū: cū. n. tante virtutis fuerit ut a deo cōmendaret q̄si nō fuerit ei similis in terra: iustus q̄ ad affectū: rectus q̄ ad intellectū: quō putādus est illā diuinā ignorasse: ois flagellat⁹ flagellat. aut quia reus. aut q̄a inocēs. p̄mū de se negauit: Nō peccauī. igitur secundū p̄cessit: hoc aūt verū nō p̄t eē nisi ad bonū. s. p̄bationē 7 meritū. Confirmat. q̄ in hoc luctame assūpsit p̄tra amicos suos illud ignorātes. Frustra. n. disputādo intēderet bonis mala p̄uenire nisi sciuisset illud ad eorū meritū tēdere posse: incepit aūt hāc disputationē anteqū fuisset instructus i loco p Burgen. allegato.

Jn ca. ij. vbi dr̄ in postilla. Verūtñ aiam illi⁹ serua. Additio.

HOc q̄ dr̄: Aiam illi⁹ serua: nō recte itelligit de vita corporali tm̄: put postill. videt velle: nec etiā de vsu rōnis tm̄: put Ra. Sa. exponit: nā si oīa alia ad nām ipsi⁹ iob pertinētia deus p̄misisset i ptāte satban p̄ter vitā corporalē eius 7 etiā preter vsum rōnis: sequeret q̄ batret satban ptārē supandi eū: pro ut. n. hō adhuc i vita sua corporali exūs 7 vsū rōnis etiā hīs a diabolo p̄t supari: quā ptārē de⁹ nō p̄cedebat diabolo. si. n. talē ptārē de⁹ diabolo p̄cessisset: sine dubio iob eēt a diabolo supatus: Ell in Job. xli. ca. de diabolo dr̄. Nō ē ptās i terra que cōparet ei. Sed q̄ h̄m Aplm ad Cor. x. Fidelis deus q̄ nō patiet vos tētari supra illud q̄ potestis sustinē: circo deus reseruauit i hac p̄missiōe potestatē supandi iob: ne. s. diabolus eū finaliter suparet. q̄ p̄ncipaliter fit p adiutoriū diuinū: vñ glo. in hoc loco sic dic. Verūtñ aiam illi⁹ serua: nō q̄ nō tētes. h̄ q̄ nō supes. Hoc idē Bre. i. iij. moral. vbi sic dicit: Ita adūsarius aiam seruare dr̄. cū hāc tētando supare, p̄bitet hec ille. Replica.

TAm ca. ij. vbi postill. exponēs illud: Verūtñ aiam illi⁹ serua de vita corporali: vel h̄m Ra. Sa. de vsu rōnis. Bur. vtrūq; sine rōne abjcies: exponit q̄ p h̄ diabol⁹ p̄bibit⁹ ē iob supare. Sed illa Bur. expō plane ē p̄ btm̄ Aug. xij. sup Gen. ponentem ibi exēplū de iob dicente: Diabolus timet a tētato sapari: ita enī supbus ē q̄ nullo mō tētare p̄sumēt quē supare nō posse putaret: si p hoc q̄ dr̄: Aiam illius serua. diabolus p̄bibitus fuisset ne suparet iob. nullo mō ad tētandū eū exp̄tisset. h̄ iō exp̄tijt: q̄ eū supare posse p̄sumpsit: si aūt exp̄sse p̄bibitus fuisset supare: frustra supare p̄sumēt: sciēs q̄ nisi p̄missus nō posset: ut dicit ibidē beat⁹ Aug⁹. Nec facit p Bur. allegata glo. q̄ mystica ē 7 allegorica: ut p̄z i ipsa glo. iō dr̄ ad btm̄. Greg. vñ q̄uis verū sit q̄ de⁹ diabolo ptārē tētandi p̄cesserat. nō sequitur: h̄ tñ verūeē nō p̄t: q̄ ad superandū sit exp̄sse p̄bibit⁹ p̄ h̄ q̄ dr̄. Aiam illius serua: p̄pter ea q̄ supra ad intētionē beati Aug. dicta sunt.

In ca. iij. vbi dr̄ in postil. Thomas aūt de aquino dicit. His nō obstātibus. Additio.

EXpositio sci Tho. in hoc loco videt rōnabilis: nō obstantib⁹ his q̄ cōtra eū postillator obijcit: q̄ sic p̄z: nā iob 7 amici

eius ut dictū est in ꝑma additione · disputabāt ꝓncipaliter circa hꝫ iob dicebat se esse flagellatū sine culpa: amici ꝯo asserebāt ipsū esse flagellatū in ꝑnā sue culpe ⁊ suoꝝ: ut patet manifeste in toto ꝓcessu huⁱ⁹ disputationis. ⁊ sic patet ꝙ eoꝝ disputatio non erat in eq̄uoco vt postillator dicit: sed ꝛe directo sibi inuicē ꝺicebāt. Alia aūt que i hac disputatione interuenerūt: utpote ꝙ iob tenebat ꝙ in alia vita finaliē puniebaⁿ iniusti ⁊ insti ꝑmiabaⁿ: qō tñ negabaⁿ abaduersarijs: nō erat ꝛe ꝓncipaliē intēris in disputatione: sed ꝛe secūdario supueniētlibⁱ⁹. vñ. j. Job. xxij. ca. qñ cessauit disputatio triū amicoꝝ. dicit sic: Ꝺmilerūt aūt tres viri iste vt nō ꝛ deberēt iob: eo ꝙ iustus sibi videreⁿ. i. ꝙ nō poterāt ipsū cōuincere ꝛe iniusticia sua: ex q̄ patet ꝙ ixc erat ꝓncipalis materia disputationis. ſ. vtrū iob fuisset iustus tpe sue flagellationis uel nō. Et ꝛō quia iob exprimēs vitā suā esse odibilē ꝑm partē sensitiuā. put scūs Tho. ponit: interposuit quedā in hoc ca. in q̄ ꝓmoꝺiū disputationis cōsistit: quibus videbaⁿ iob asserere se esse iustū ⁊ sine causa uel culpa flagellatū: iō aduersarij cōtra hoc ꝓncipaliter se opposuerūt nō curātes vtrū ꝑm sensitiuā partē loquereⁿ uel alˢ: sed solū iusticiam suā impugnātes. ⁊ ex hꝫ approbātes punitionē suā. ⁊ sic manifestū est ꝙ nō disputabāt in eq̄uocis · nec iob eos retinuit in ꝙbis ad ꝓpositū nō spectātibⁱ⁹: sed iob ꝓncipaliter asserebat se esse iustū: aduersarij ꝯo hoc semp ꝓtradicebāt. ⁊ circa hoc ꝓncipaliē vtrabaⁿ vtriusq̄ partis intētio. Ex aūt postill. dicit ꝙ iob in hoc ca. ex sinia erronea amicoꝝ suoꝝ quā nouerat: cōcludit uiā suā sibi odibilem ⁊ onerosā. ⁊ ꝙ ꝑās suā cōceptionē: natiuitatē. ⁊ educationē: ducēdo eos ad incōueniēs ꝛc. put in postilla videⁿ irrōnabiliē dictum: tū quia qñ hoc caplm ꝓposuit: nihil legiē audiuisse ab amicis: ut patet manifeste: nā ipse fuit ꝓmus loquēs ꝛe hac materia · nec ꝛebuisset eis imponē ꝙ aliq̄ erroneū crediditssent: ex q̄ nō habebat ꝛe hoc certā noticiā: tū quia si hoc mō loquereⁿ. ſ. ex aliozū positione neut eos duceret ad incōueniēs ut postill. dicit: ꝛebuisset interponere aliquā dictionē que significaret ꝙ hoc loquebaⁿ ex alioꝝ positione · nō ex sua: sicut apˢ in illa aūcte quā allegat postill. ꝓma Cor. xv. Nō fuit locutus simpliciē ꝫ cōditionaliē dicēs: Si resurrectio mortuoꝝ nō est: q̄ nec ꝛps resurrexit · vbi manifeste ostēdit se nō loqui simpliciē sed ꝺitionaliē ꝑm eos qui resurrectionē negabāt q̄ iob in hoc loco nō fecit · sed simplr loquiē tanq̄ ex sua ꝓpria opinione: put scūs Tho. in sua exp̄one dicit. Sed vlteriꝰ circa hoc videⁿ querēdū qua rōne iob tam particulariē maledixit diē natiuitatis sue: ac nocrē ꝓceptionis · similiē ⁊ stellas ⁊ bⁱ⁹ modi sufficeret enī oīdere suā tristiciā ⁊ ꝛolorē simplr · sicut ꝛps dixit. Tristis est aia mea vsq̄ ad mortē. Matb. xxvi. ca. vel saltē sicut Dauid. ij. Re. j. similiter maledixit. ꝺ. Montes gelboe nec ros nec pluuia ueniāt sup ꝛos: i q̄ satis oīdebaⁿ q̄ illa que ꝓtigerūt i illis mōtibus erāt valde infortunia. Hiere. etiā qui ꝓpter ueritatē quā ex parte ꝺei ꝓpho nūciabat: fuit multipliciē afflictus · int tū etiā q̄ oīdebat se maluisse nūq̄ fuisse natū · vñ maledicebat virū qui patri suo nūciauerat natiuitatē suā · tāq̄ illū qui mala noua nūciabat: ut bⁿ⁹ Hiere. xx. Nūq̄ tamē ad tāta ⁊ tā particularia ꝛescēdebat in maledicēdo · ut patet ibidē: vñ iob cēs modos ꝓsuetos in sacra scriptura circa talia videⁿ trāscendisse. ꝛe q̄ ratio videtur queręda. Ad q̄ ꝺicendū q̄ scūs Tho. in hoc loco sic dicit Considerandū est aūt ꝙ sicut Hiero. dicit in ꝓlogo a ꝙbis iob in quib⁹ ait: Pereat ꝺies vsq̄ ad illū locū vbi scriptū est. Iccirco me reprehēdo: ixametri ꝙsus sūt dactylo spondeoq̄ currentes. ⁊ sic patet ꝙ liber iste ꝑ modū ꝑematis ꝓscriptus est: vñ ꝑ totū hūc librū figuris ⁊ colorib⁹ vtiē quibus potest vti ꝓsueuerūt · solēt aūt poete ut ꝛehemētius moueāt ad eandē sententiā ꝺiuersa inducere: Unde ⁊ hic iob ad maledicendū ꝺiei sue hūc modū obseruauit · inducēs ea quib⁹ aliqua ꝺies solet esse odiosa · ixc ille. Ex q̄ ratio tangente particularitatis in hoc loco ⁊ i alijs hui⁹ libri patet. Sed adhuc circa modū loquēdi isthius libri est vlterius attēdendū q̄ inē cetera que in sacra scriptura traduntⁿ ꝑ modū carminū seu canticoꝝ in quibus multa figuratiue ⁊ patolice traduntⁿ iste liber est obscurior: eo ꝙ sūt in eo multa vocabula ignota ⁊ incōsueta magis q̄ i alijs libris: nec etiā i eo regule grāmaticales hebraice cōiter seruāt cui⁹ causa pōt esse ꝺupler. vna. ſ. ꝙ ꝑm quosdā hebreoꝝ exp̄positores liber iste fuit ab alia lingua i hebreo trāslatus: qō minime cōtingit in alijs libris sacre scripture: ex quo ꝺicūt ꝓuenisse ꝓdicta. ſ. ꝙ aliqua vocabula illi⁹ lingue nobis ignote remanserūt in prima ꝓpria forma: sicut ꝓtingit in libris pbicis seu mathematicis: qui a greco in latinū fuerūt trāslati in quib⁹ aliq̄ vocabula remanēt greca: sic ile sumit ꝑ materia ꝑma in nālibus. ⁊ est dictio greca: similiē ⁊ cenit capitis: qō sumit ꝑ altiozi pūcto celi supra hemisperiū in astronomia: que quidē dictio ccnit nō est dictio latina. ⁊ sic pluries cōtingit in hoc libro: in quo ponunt alique dictiones que nō sūt hebraice: led sūt illius lingue a qua liber iste fuit trāslatus que nobis est ignota: put forte in aliquib⁹ locis infra videbit. Alia cā etiam pōt cē · qa liber iste ꝓcedit ꝑ modū tragedie: que dicit cē apud grāmaticos cantus hircinus: eo ꝙ ꝛe rebus crudelissimis ⁊ horridis tractat. ſ. ꝛe casu flebilissimo ⁊ crudelissimo sci ⁊ pijssimi viri sicut Job: vt patet in toto ꝓcessu libri. ⁊ ideo modus loquēdi difficilis ⁊ obscurior ꝙsueuit cē in scripturis · sicut patet ꝛe libro Trenoꝝ qui etiā ꝛe ꝛestructione irlm tragedice ꝓcedit: cui⁹ stilus multū cōformat stilo hui⁹ libri in hebreo: licz modus loquēdi in isto libro obscurior sit mō loquēdi in libro Trenoꝝ: vñ trāslatio nra magis ⁊ frequētius ueniat ab hebreo in hoc libro ꝙ in alijs sacre scripture libris · quā varietatē quia in multis locis ⁊ frequēter in hꝫ libro inuenit: causa brevitatis tāgere omittā · nisi forte vbi ꝓpter hꝫ sententia videt nimis variari ⁊c. In eodē ca. vbi dicit in postilla. Nec Thomas exponit duplicit: vno mō ꝙ ꝙ Leuiatban intelligit piscis.

Additio secūda.

Tract⁹ expō sci Tho. videⁿ habere locū. De ꝑma enī sic ꝓz: nā ꝺato ꝙ ille piscis magn⁹ nō posset capi nisi ꝛe clara die put postill. dicit sibi fuisse narratū a piscatorib⁹. tūc si cōtingeret ꝙ aliqua ꝺies in qua ipsi intēderēt captioni illi⁹ piscis finiret ante eius captionē · maledicerēt illi ꝺiei · eo ꝙ nō fuit ꝓtēsa vsq̄ ad finē sui operis. ⁊ ꝛe talib⁹ intelligit illud: Qui maledicunt ꝺiei qui parati sūt suscitare leuiatban · ꝑm ꝓpriū motiuū sci Tho me licz murer tps ꝓgruū ad captionē · vtrū nox uel ꝺies: q: hꝫ cōsistit in facto. ⁊ ideo nō variat motiuū exp̄onis. Secūda ꝯo expositio nō ꝛebet censeri mystica sed lrālis: nā ut dictū fuit i additiōe ꝑcedēti: in hoc libro ꝓcedit ꝙ modū poeticū seu tragedicū · in quo figuris ⁊ coloribⁱ⁹ vti est cōsuetū. ⁊ ideo accipe leuiatban ꝓ diabolo ad lrālem sensum ptinet · qui quidē sensus lrālis in locutionib⁹ figuratiuis seu patolicis figuratus tēdit ad lrām potⁱ⁹ q̄ ad figuram · ut in q̄ne ꝛe ſ. nsu lrāli supra in ꝓlogo sup Beñ. posita: vñ ⁊ j. xl. ca. vbi ꝛe leuiatban agit ꝙ extēsum · cōiter exponit ad lrām ꝛe diabolo: etiā ab ipso postillatore: ut ꝑz ibidē. Scōm ꝯo quosdā hebreoꝝ exp̄positores lrā talis est. Maledicūt ei qui maledicūt ꝺici q̄ parati sunt suscitare societatē suā · hoc enī nomē leuiatban equiuocum est i hebreo: vno mō signat illū magnū piscē. ⁊ alio mō signat idē q̄ societatē suā seu coꝝ: vñ secūdo mō acceptū ꝺicunt ꝙ ꝙ hꝫ q̄ ꝺr. Qui maledicūt ꝺiei: intelligunt lamētatores seu lameratrices · quoꝝ officiū est plangere sup mortuos. ⁊ ꝑ ꝙba sua suscitare societatē suā ad lamētationē ⁊ fletū: ꝛe quib⁹ Hiere. viij. dicit. Vocat lamentatrices ⁊c. In eodē ca. iij. vbi ꝺr in postil. Qui edificant sibi solitudines.

Additio tertia.

Sōm ꝓprietatē hebraici sermonis vtrūq̄ significat solitu ꝺ. ſ. ꝛe sertū locū ⁊ solitariū. ⁊ ideo vtrūq̄ pōt intelligi in differēter: nō ueniādo a ꝓprietate sermonis hebraici ⁊c. In eodē ca. iij. vbi dicit in postil. Viro cui⁹ abscondita ē via ⁊c. Supra quare data est lux:

Additio quarta.

Iro cui⁹ abscondita est via: hoc ꝓpie intelligit ꝛe ipō iob eo ꝙ ipse se incedere credebat ꝑ viā iusticie · put erat verū ⁊ tñ ꝓtingebāt illi miserie magne: sicut impijs sepe cōtingit. ⁊ sic eius via erat abscondita ꝓpter bⁱ⁹ modi ꝓplexitatē: ex q̄ circūdatus erat ignorātia: ꝛe quo subdit. Circūdedit eū ꝛeus tenebris. ſ. ignorātie respectu bⁱ⁹ mōi vie que sibi erat abscondita.

Ineodē ca. iij. vbi dicit in postilla. Quia timor quē timebam euenit mihi.

Additio quinta.

Ex hoc ꝙ iob dicit se ante timuisse adūsitates que postea ei cōtigerūt · videⁿ remouere quandā obiectionē que ex ꝓdictis ꝙ ipsū posset obijci cōtra eū. Si enī tpe sue ꝓsperitatis crederet se securū ab bⁱ⁹ mōi timoꝛe: sequereⁿ ꝙ quia ꝑ magna tēpora fuerat in ꝓsperitate tā ab extra q̄ ab intra: sic nō rōnabiliter dixisset. Quare nō in vulua mortuus sū. ⁊ egressus ex vtero nō statī perij. ⁊ bⁱ⁹ modi. Dicereⁿ enī sibi ꝙ sua natiuitas ⁊ educatio satis ꝓfecerat sibi · saltē ꝓ toto illo tpe in quo fuit i ꝓsperitate. Ad q̄ remouendū dicit. Quia timoꝛ quē timebā euenit mi q. ꝺ. nō credat aliquis ꝙ vita mea aliq̄n fuit ꝓspera ⁊ quieta: q: licet ab extrinseco ante aduersitates videbar trāquillus: semp tñ patiebar in mente timoꝛē eoꝝ que euenerūt mihi. ⁊ sic nūq̄ fuit i vera ꝓsperitate · q: ad talē ꝓsperitatē requirit securitas seu trāquillitas mentis quā ipse asserit se nunq̄ habuisse. Et ut hoc q̄ dicit ostēdat esse verū: subdit. Nōne dissimulavi. Circa q̄ sciēdū

q̄ in hebreo nō habet in hoc loco aduerbiū interrogatiuū. s. nōne: sed quedā simplex negatio. s. sic. Nō dissimulauit nō siluit nō quieui ꝛc. et est sensus. Timoꝛē quē inde dico me habuisse nō dissimulauī quia ut dictū fuit. ē. ca. j. Job timēs ne forte peccarēt filij sui in suis cōuiuijs in fine hebdomadaꝝ offerebat p singulos holocausta et sic pz q̄ timebat eoꝝ spālem ruinā et p p̄ñs eoꝝ punitionē: q̄ō tñ nō dissimulabat cū hoc patēter oñderet p holocaustoꝝ oblationē cōtinuatā. Dicit eni. Nō siluī quia ut ibidē dicit sanctificabat illos. s. filios et familiā in qua sanctificatiōe p̄sumendū est: q̄ eos exhoꝛtabat et monebat de q̄ dicit. Nō siluī. s. timoꝛē quē habebam ex p̄dictis. et sic pz q̄ ipse intrinsecus erat p̄tinue timoꝛe inq̄tatus de q̄ dicit: Nō quieui. et quia huic turbationi sue intrinsece fuit subsecuta adūsitas extrinseca: ideo dic. Et venit sup me indignatio que quidē sua hoꝛū uersuū rōnabilit̄ videt: tum q̄ cōsona hebraice ueritati ut dictū est. tū quia indecēs videt uiro iusto ut se laudet. Q̄ñ. puer. xxvij. ca. Laudet te os alienū et nō tuū. necitate tñ imitēte. et cū aliqui false intēdūt uiciare iustū: tūc est cōueniens ut iust⁹ excuset sese etiā ueracie iustificādo: vñ iob p⁹ q̄ ab amicis fuit false repꝛehēsus: rōnabiliter se defendit. ut pz in. p. cessu. sed in hac sua p̄ma ꝓpositione cū nōdum audiuerit aliquem eū cōdemnantē: solū intēdebat suā miseriā plāgere modo iā dicto sine hoc q̄ de iniocētia sua aliq̄d tangeret. Replica.

In ca. iij. vbi postill. expositionē uerboꝝ iob q̄ sonāt q̄si maledictionē ptractās. et p̄cipue expositionē sci Tho. p̄ alijs cōmēdans: cōtra eandē obiectionē facit Bur. q̄si crimē le se maiestatis ptractū longa digressiōe repꝛehendit: uolēs scīm. s. Tho. defendere plus iuoluit. Et q̄ tedioſū est totū tractatū suū recitare: resoluo eū ad certa pūcta: q̄bus pertractatis apparebit q̄d rei et rationis habeat. Est igit̄ hac sua digressione p̄mus pūctus iste: q̄ tota materia et p̄ncipalis disputationis iob fuit q̄ flagellaret̄ sine causa. secūdus pūctus q̄ ratio mouēs p̄ncipaliē iob ad p̄mū dictum est: q̄ iob asseruit se iustū. et p p̄ñs sine causa flagellatū. tertium dictū q̄ amici iob solū impugnabāt iusticiā quā iob p̄tendebat: alia aūt dicit accessoꝛia i illa disputatiōe. Sed p̄mū dictū videtur simpliciter falsū. imo erroneū tā cōmendato uiro nō cē imponēdū. nā vna oluz phoꝛū uoce repꝛobat: soli⁹ eni nālis luminis ductu Aris. videt nihil fieri sine causa. et Plato sub celo nihil fieri credidit: cui⁹ legitima cā in tpe nō p̄cessit. et sic de alijs phicis simul et theologicā q̄ ꝓsentanee dicūt multa fieri sine culpa. nulla tñ sine cā. Et secundū dictū sit̄ falsum ē q̄ iob se asseruit foꝛe iustū: nā h̄ faciēdo foꝛet iniustus: ut pbat. ix. hui⁹. vere eni iustus q̄d sibi uelit p̄mū nō q̄d assit agnoscit. Si eni dixerim⁹ inquit Jobes i canonica sua p̄ma. cap. j. Quia peccm nō habemus ipsi nos seducimus. et veritas i nobis nō est. q̄ꝓpter illa ꝓba q̄ ad inocētiā uel iusticiā ipsius iob tēdere vident. nō alit̄ accipiēda sūt nisi sicut uerba xp̄i de ceco nato. Joh. ix. Neq; hic peccauit neq; parētes eius ꝛc. Quia iob nō dixit simplr se nō peccasse. nā hoc esset temerariū. sed dixit se nō peccasse vt flagellaret. uolēs p̄r hoc amicis errātibus cōcludere: q̄ si q̄ flagellant: nō sequit necio. igit̄ propter pctā quē fuit erroꝛ p̄ncipalis et formalis amicoꝝ. ut pz in. p. cessu libri. Nec tertiū dictū Bur. stare pōt: q̄ amici iob nō intendebant eū. pbare iustū. sed hebant ꝫ tanq̄ euidēs ex flagellis: iuxta quē tēdit eoꝝ disputatio: iccirco ex ꝓbis iob accipiētes occasionem scādali. putabāt eū rei blasphematoꝛē et impatientē. et de hoc nō disputauerūt: ꝫ ipsū iob tanq̄ talē obiurgabāt. ut pz in. p. cessu libe. Materia g̃ disputationis fuit in p̄nti neminē puniri nisi

sed quia res fabulosa est: transeat. De eo aũt q postillator dicit secundã expositionẽ forte mystică, Burgẽ. dicit eã lr̃alem: qõ ⁊ si verum esset ꝑm allegoricũ sensum: nõ tamẽ est vrũ ꝑm primã terminorũ significationẽ nihil absurditatis bñ tem: put exponit iste psalmus ꝑm vbreos: postill. ⁊ etiã Burgen. Item in eodẽ ca. vbi dicit. Viro cui⁹ abscondita est via: cui data est lex: hoc vrbũ cũ bñ exposuisset postillator: Burgẽ. aliter exponẽdo si vrũ diceret non veniret reprobandũ: quia eius dẽ passus possunt eẽ plures expositiones vre: sed in expositione Burgẽ. illud nõ videt vrũ q iob igno rauit iustũ a deo iuste flagellari: quia hoc nitebat ꝓbare ꝓtra amicos suos in hoc errãtes: ut patet in ꝓcessu libri. ⁊. ꝯ. oñsũ ẽ. i. Cor. i.

Item in eodẽ ca. sup ꝑba: Timor quẽ nõ timebã euenit mihi: vsq; ad finẽ ca. Burgẽ. est cũ postill. sed in fine vbi postillator dicit iob tetigisse materiã sue innocentie: Burgẽ. opponit dicẽs: viro iusto indecens se cõmendare absolute absq; aduersariorũ falsa impugnatione: qualiter in hoc ab amicis iob cõtra eũ adhuc nihil actũ dicit: sed Burgẽ. falsus intellectus oñsus est clare. ꝯ. in ꝓmo correctorio buius ⁊c. In ca. iiij. vbi dicit in postilla. Utrũ autem fuerit vera reuelatio uel ficta. Additio ꝓma.

Quod qõ dicit infra amicis iob: Mõ estis locuti corã me rectũ: non intelligit q omnia q̃ dicebãt isti adnersarij iob fuissent nõ recta: quia multa dixerunt vera: ut cũ dicit in hac responsione eliphaz: de eo q in angelis suis reperit prauitatẽ. Qui dissipat cogitatiões malignorũ: Btũs hõ qui corripit a dño ⁊ multa similia que manifeste cõtinẽt veritatẽ. ⁊ etiã in dictis sanctorũ talia reperiunt: sed hoc qõ dicit. Mõ sũt locuti corã me rectũ intelligit in cõclusione ꝓncipali: circa quã eorũ intentio versabat. s. de ꝑdẽnatione iob. Diuine reuelationes etiã aliqñ fiũt malis: sicut patet de balaã mago. Nu. xxij. ca. ⁊ ideo hec reuelatio potuit esse nõ ficta sed vera: licet eã induxisset eliphaz ad falsum intellectũ: sicut auctes sacre scripture aliqñ hereticis inducũt ad falsum ꝓbandum. ⁊ tũc auctas est vera licz inductio sit falsa. ⁊ sic potuit esse i ꝓposito. s. q reuelatio fuerit vera ⁊ non ficta. ⁊ tñ fuit ab eliphaz inducta ad falsum ꝓbandũ: vnde scus Tho. rõnabiliter sub distinctione relinquit hãc reuelationẽ ab eliphaz cõfictã fuisse uel vrã: neq; ex hoc formauit questionẽ arguẽs ad aliquã partẽ: quia nihil refert in ꝓposito an hec reuelatio fuerit vera uel ficta.

In eodẽ ca. iiij. vbi dicit in postilla. Nunquid hõ de scripto reuelationis modo. Additio secũda.

Expositio postillatoris sup hoc ꝑbũ. Nunqd hõ dei cõparatione iustificabit̃ nõ videt rõnabilis: cõtingit enim qñq; q aliqui boies instructi causa maioris eruditionis aliquẽ flagellant sine culpa: vt cũ pater filiũ suũ causa maioris eruditionis seu discipline flagellat seu ꝓtrahit de quo ꝓuerb. xiij. ca. Qui aũt diligit filiũ suũ instanter erudit eũ: vnde melius videt dicendũ ꝑm Bregi. in. ij. moral. vbi sic dicit. Eũ quis de ꝓcussione murmurat: qd aliud q̃ iusticiã feriẽtis accusat: puriorẽ se q̃ virũ factore suo estimat: si cõtra flagellũ querelã parat: eũq; sibi ꝓculdubio postponit: cui⁹ iudiciũ de sua afflictione redarguit: vt ergo homo reprehẽdere iudicẽ culpe nõ audeat: hũc humiliẽ cogitet actorẽ nature: quia qui mire ex nihilo hominẽ fecit: factũ impie nõ affligit. Ib illeque quidẽ expositio satis ꝓpria ⁊ nõ mystica est: sed lr̃alis. Scus Tho. in expositione sup iob dicit sic. Si enim homo absq; culpa puniretur a deo: sequit̃ q homo sit iustior deo: cum eius opus iusticie sit reddere vnicuiq; qd suũ est: si deus homini innocenti cui nõ debet ꝓna inferat pnã. nõ illi reddit qd suũ est: homo aũt qui a deo sic patitur pnã nõ facit iniustũ: nã iniustũ pati nõ est iniustũ ꝑm phm in etbi. que quidẽ expositio satis rõnabiliter videt ⁊c. Replica.

In capitulo quarto vbi postill. dicit eliphaz primũ amicũ induxisse fictam reuelationẽ: ꝓ eo quia deus nõ reuelat falsa. qualia sunt que dicit sibi reuelata ⁊c. Burgẽ. se opponit dicens eam fuisse vrã: q̃uis ipse eã adduxerit ad falsũ intellectũ: sed nõ respondet per hec ad postillatoris rõnem: etiã beati Bregi. ij. moral. ca. xxxviij. qui dicit in hoc typũ significari hereticorũ: qui q̃uis multa vera dixerint ex sciẽtia acquisita: que q̃dq; fingũt sibi reuelata ut licentiã introducãt falsa: nec hic solũ finxit reuelationẽ ut eã introduceret ad falsum intellectũ: sed quatenus per eam fictã in tanta credulitate assereret falsum: nã illud qd dicit sibi reuelatũ est formaliter falsum: videlicet q nullus iust⁹ flagellat apud iustũ hominẽ: minus igit apud deũ institissimũ: cui⁹ iusticia hominis iusticie cõparari nõ põt: sic igit patet fictio. Preterea si vera fuit ut dicit Burgen. nõ potuit inferre falsum: quia ex vero nõ nisi vrũ. sed ipse ex ea intulit falsum: ut patet i lr̃a: nõ igit vera sed ficta. Nec valet dicere ut Burgẽ. quia scus Thomas nõ mouet qõnem de hac ꝓpositione: igit nõ reliquit eã dubiã: imo q̃libet nõ exponẽs expositione necessariũ ipsũ dubiũ sub opinione relinquit: de hac aũt reuelatione necessariũ est videre an sit vera uel falsa: quia q̃uis multa vera dicat: allegata tamẽ sibi facta reuelatione falsa nititur auctoriçare. Spiritus aũt dei quẽ describit reuelationẽ fecisse: nõ auctoriçat falsum: est igit ficta reuelatio: nã vera que dicit auctoritate nõ indigent: quia verũ a quocũq; dicat; a spiritu sancto est. Si igit deus ꝓ reuelationẽ falsa per eum dicta auctoriçet. Frustra eũ ⁊ alios duos redarguisset de nõ recta locutione: ut patet. j. vlti. ca. Item in eodẽ capitulo vbi postillator primũ argumẽtũ eliphaz reducit ad formã silogistică sic. Omnis parcens innocenti est iustior flagellãti innocentẽ: sed aliquis homo iustus parcit innocenti: deus aũt ꝑm dicta iob flagellat innocentem quia sine culpa. igit aliqs homo est iustior deo. Impossibilitatem illius ꝯclusionis ostẽdit eliphaz in lr̃a dicẽs. Munqd homo dei cõparatione iustificabit̃ ⁊c. Si ꝯclusio est impossibilis: ergo aliqua ꝑmissarũ. nõ maior. ergo minor. ꝓ illa parte q deus flagellat innocentẽ sicut vult iob ⁊ postillator. Rñdeo ad maiorẽ: q illa ẽ falsa in cõparatione dei ⁊ hominis: quia deus penas innocentũ ordinat ad magnitudinẽ ꝑmiorũ sicut dormẽta martyrũ ad triumphũ: hõ aũt sic nõ põt. Hunc magistralẽ ꝓcessum Burgẽ. dicit irrõnabilem ex debili motiuo: quia ut dicit cõtingit aliqñ q iustus homo flagellat innocentẽ ad maiorẽ eius ꝓfectum. ⁊ ad id allegat illud Prouerb. xiij. Qui diligit filiũ suũ instanter erudit eũ: qui parcit virge odit eũ: sed illud allegatũ loquit̃ de filio reprehensibili ꝑm glo. ideo de innocẽte nõ est ad ꝓpositũ. dato tamẽ q verũ sit de aliquibus nõ arguit dictũ postillatoris irrõnabile. quia due ptes ꝺ ꝺrie rõnabiliter stant simul in ꝺritate. maxime i materia ptingenti vt est in ꝓposito. Stat etiã quẽlibet iustũ leui pna plectere innocẽtem ad sui ꝓfectum: sed graui pna ⁊ destructiua qualis ẽ de qua agit̃ nõ puto possibile neq; iustũ. sic enim nullo mõ tendisset abrahã ad imolandũ innocentẽ filiũ nisi interuenisset dñicum mandatum quo interuenientẽ adhuc valde apud eũ pensatũ est. dicit̃ eni a dño Quia fecisti rem hãc ⁊c. Heñ. xxij. Hec est cõtra postillatorẽ qõ Burgẽ. de btõ Bregi. adducit. nã btũs Greg⁹. vult q cõtra flagellũ dei non est murmurandũ spãliter ꝓculpis inflictis. si tñ sine culpa qualiter eliphaz nõ intellexit: tũc etiã murmurandũ nõ est: sed opifex nature recognoscẽdus. ⁊ sic iob facit q̃uis eliphaz nõ intellexerit errore cecus. In ca. v. vbi dicit in postilla. Voca ergo. Additio ꝓma.

Hec qõ dr̃: Voca g̃. si est q̃ tibi rñdeat: nõ videt referẽdũ ad defectũ intellectus ipsi⁹ iob. ita q monebat eũ eliphaz vt oraret deũ vt aperiret sibi intellectũ ꝑdictorũ ꝑborũ: vñ melius videt dicendũ ꝑm scũ Tho. q̃ sic dicit. Voca g̃ si ẽ qui rñdeat. q. d si mihi hoc reuelatũ nõ credis: tu ipse inuoca deũ si forte ipse tibi ad hanc dubitationẽ rñdere voluerit. ⁊ si ꝓ merita ꝓpria hoc obtinere a deo nõ putas. ad aliquẽ sanctorũ cõuertere: ut eo mediãte bui⁹ rei veritatem a deo cognoscere possis. dicit ille ⁊c. In eodẽ ca. v. vbi dicit in postilla. Sed cũ lapidibus regionũ pactũ tuũ. Additio secũda.

Obiter trãslatio nra hz. Cũ lapidib⁹ regionũ pactũ tuũ. In hebreo dr̃. Hz cũ lapidib⁹ agri pactũ tuũ. ⁊ ẽ sensus q deus literaret eũ ab offensione lapidũ. eo mõ q̃ dr̃ in psalmo de illo. Qui habitat i adiutorio altissimi ne forte offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ. ⁊ sic hoc ꝓba nõ ptinẽt ad abundantiã bonorũ. hoc ptinẽt ad literationẽ a tribulationib⁹ sicut immediate pcedẽtia. vbi dr̃. Et bestias terre nõ formidabis. Silr immediate sequentia. vbi dr̃. Et bestie terre pacifice erũt tibi. Replica.

In ca. v. vbi postill. passũ istũ. Voca g̃ si q̃s est qui rñdeat tibi. exponit de arrogãtia eliphaz. q̃ putauit se adeo subtiliter loq; ut iob nõ intelligeret. ideo suadet si nõ põt hoc hominẽ docentẽ se: saltẽ ad aliquẽ scorũ debeat hoc recursũ. huic exponi ꝺdicit Bur. volẽs cũ scõ Tho. q velit psuadere: si ab hoc non põt certificari q revelatio vera ei sit facta. querat ab aliq; scorũ. ⁊ arguit ꝺ expõnẽ postill. ex eo q eliphaz de suis ꝓbis ꝓ se potuit instruere iob. nõ igit oportuit eũ remittẽ ad alios ꝓ intellectu suorũ ꝓborũ. ita arguo ꝺ Burgẽ. q nõ debebat eũ remittẽ ꝓ acquirenda fide reuelationis sibi facte: de ipse teneba. ꝓbare uel pscripturã de se dicta. uel ꝓ signa: sicut moyses nõ fuit ausus sibi reuelationẽ factam publicare. nec se missum dicere: nisi a dño obtinuisset ꝓut facere signa. qua. posset ꝓbare: ut late dr̃ Exo. iij. Et xps primo

Job

volens ꝓbare se missum: direxit ad scripturā iudeos incredulos dicēs. Scrutamini scripturas: Johis. v. Sed nolētes attēdere scripturas direxit ad signa dicēs. Opera q̄ facio testimoniū phibent de me. Ibidē: Si eni opera nō fecissem q̄ nemo alius fecit pec catū nō haberēt. Ecce xp̄s sue missionis ⁊ revelationis duplicē p̄nit ꝓbationē. Eliphaz aūt nullā: ⁊ tamē Burgē. exponit q̄ remiserit iob ad acquirendū fidē sue missionis nulla ꝓbatiōe p̄cedēte. Silr xp̄s hāc ꝓbationē spūs ⁊i suis aplis adiūxit: q̄ dr̄. Illi aūt ꝓfecti p̄dicauerūt vbiq̄ dño coopante ⁊ sermonē confirmāte sequētibus signis. Ex q̄bus patet q̄ eliphaz tenebat revelationē sibi factā ꝓbare. ⁊ nō sic Job ad dñi vel scōrum merita remittē: ꝓut exponit Burgē. cū scō Tho. In eodē ca. vbi postill. illud ꝑbū. Et cū lapidibus regionū erit pactū tuū: exponit de abūdantia incōsueta. s. q̄ agri lapidosi fructificarēt ꝑter ꝓsuetū ut videret̄ seruire q̄si ex pacto. Sed Burgē. exponit de offensione p̄dū ad lapides: ꝓut de xp̄o dixit diabolus. Ne forte offendas ad lapidē p̄dum tuū: sed mōdicū est q̄d Burgē. b̄ significat ꝑ pactū cū lapidibus: nā inter minima incōmoda estimat offensio p̄dis ad lapidē in quo sensu diabolus allegauit illud q̄d Burgē. Ne forte offendas. arguēs a minori. q. d. tanta est cura angelorū circa te vt nō possis offendē: igit nullū incōmodū incurrē poteris mittēdo te de orsum. ut q̄ circa te cauēt minima. etiā cetera oia. Sile ē argumētum apli: de o est cura de bobus: igit ⁊ de boibus: si eni illud q̄d minus videt inesse. inest. ⁊ illud q̄d magis: ꝑ pactū igit cū lapidib⁹ agri nō significat illud mōdicū. s. nō offendē p̄dē: quia magis ꝓpꝛie dicendū foret de lapidib⁹ platearū ad quos sepe trāseundo offendimus sed aliq̄d magnū significat. ut patet: sicut de stie seruiūt innocēti ad nutū. ira lapides agri fructū nō imp̄dictes vident seruire ad pactū. ⁊ p̄t accipi illa fructificatio ꝓ abundātia a miozi. si lapides seruiūt ad nutū qui sūt insensibiles: multo amplius oia viuētia que in ira enumerant. In ca. vi. vbi dr̄ in postil. Circa primū sciendū q̄ eliphaz imponebat Job falsam ⁊ erroneā sniam.

Additio prima.

IN hoc q̄d dicit Job. Vtinā appēderent pctā mea trāslatio nostra multū deuiat ab hebraica veritate. In hebreo. n. sic habet. Vtinā appēderet ira mea. ⁊ calamitas quā patior simul i statera. q̄m harena maris de grauiores apparēr: Unde ⁊ verba mea absorpta sūt. Ad quorū intelligentiā attēdendū ē. q̄ b̄ Job incipit disputare ꝓtra amicos seu aduersarios. In prima eni ꝓpositione que. s. ca. iij. ꝓtinet nihil ꝓtra eos dixerat: cū nōdum mentē eorū babuisset: sed solā tristiciā suā tragedice ꝓposuerat. ut dictū est; b̄ modo postq̄ audiuit Eliphaz imponentē sibi toā flagellorū suorū culpā. ut p̄z in dictis suis: ꝓuocatus est ad irā. eo q̄ videbat paruipēdi seu vilipēdi seu ptēni ab ipso Eliphaz. Paruipēsio. n. seu ptēptus, ꝓpꝛie causat irā scōm phm in secūdo rethorice. Ira aūt impedit rōnem: vñ Greg. in mozal. Ira intelligētie lucē subtrahit. ⁊ mentē ꝓuocādo ꝓfundit: tristicia etiā aggrauat animū intrīm: q̄ si cim spem euasionis excludat: ipsū absorbet. ut i ꝑma secūde. q. xxxvij. arti. ij. in rñsione ad tertiū articulū: vñ videt iob in se ipso passionem ire ex dictis Eliphaz causatā. siliter ⁊ tristiciā magnā ex suis calamitatib⁹: timēs ne forte i dicēdis ꝑ ipsū aliq̄d incōueniēter diceret ex ꝓturbatione p̄dictaꝝ passionū. iccirco in ꝑmordio sue disputationis ꝓposuit. q̄ sua ira ⁊ calamitas erāt grauiores barenis. ⁊ b̄ cū dic. Utinā appēderet ira mea. s. quā dicta Eliphaz i me causarī. Et calamitas quā patior. s. i aliis afflictionibus meis Simī i statera: ita q̄ ira ⁊ calamitas i vna statera ponerent. ⁊ barena maris i alia. ⁊ dicit q̄ iste due passiōes eēnt grauiores barena maris. Ex quo ꝓcludit: vñ ⁊ ꝓba mea sūt absorpta. eo q̄ iudiciū rōnis ex vehemētia taliū passionū ꝓsueuit absorbi. ⁊ ꝑ ꝓās ꝓba ꝓlata talib⁹ ineristētib⁹ passionib⁹. ⁊ isti duo vrsus sunt q̄dā pambulū notabiliē excusans ipsū Job a multis que ꝑ ipsū i ꝓcessu disputationis minus caute fuerūt dicta: vt i sequētibus p̄z: quā q̄dem excusationē Job q̄ locū respondenti i b⁹ mōi alcationib⁹ p̄ncipaliē tenuit: i ꝓmo posuit loco. s. i sue disputatiōis ꝑmordio: in quo rñdētes ꝓsueuerūt b⁹ mōi excusatiōes seu ptestationes ꝓponere: si aūt dicat: quō Job q̄ virtuosus ⁊ patiēs erat. irascerē ꝓtra Eliphaz ⁊ alios ⁊ nō potius dissimulasset seu patiēter tolerasset: Iuxta illud psal. Ego aūt tanq̄ surdus nō audiebā ⁊ sicut mutus nō aperiēs os suū. Dicendū q̄ Job p̄t excusari ab ipatiētia in b̄ multiplicit: tum q. ira quā dicit se habere: intelligenda est ꝑm vires inferiores tm: sicut dem est de sua tristicia. vñ notanter dicit: Verba mea absorpta sūt. q. d. ꝛ intellectus meus vel ratio nō sit absorpta. verba tamē exteriora sūt absorpta: tū q. hoc faciebat ꝓpter bonū eorū: qui ei ꝓtumelias inferebāt vt decetero talia nō attētarēt: iuxta illud Prouerb. xxvi. Responde stulto iuxta stulticiā suā ne sibi sapiēs videat: tum etiā ꝓpter bonū multorum quorū ꝓfectus impedit̄ p cōtumelias iustis illatas: Unde Greg. sup Eçech. Homel. xx. Di quorū vita exēplo imitationis ē posita tacēt si possūt detrahentiū sibi ꝓba cōpescere ꝛc.

In eodē ca. vi. vbi dr̄ in postilla: ideo sequit. Quare detraxistis sermonib⁹ ꝓbitatis.

Additio secūda.

SEcundū scm Tho. i sua expositione b̄ q̄d dicit Job. Quare detraxistis sermonib⁹ ꝓbitat̄. nō est referendū ad hoc q̄d Job dixerat: flagella pūtis vite i sanct̄ hominibus ordinari ad ꝓsolationē future vite: cū Job nō dixerat adhuc licet b̄ postea dicat. sed referendū est ad afflictionē quā patiebat ex dict̄ eliphaz dicēs. q̄ mala que ipsi Job ꝓtigerāt. ꝓcedebāt ex sua culpa: i qua detractione seu ꝓtumelia ipse eliphaz ledebat ipsū Job i sua fama que ē maximū bonū inē dona exteriora. ⁊ q̄ b̄ faciebat Eliphaz sine hoc q̄ haberet rōnem ad talē detractionē faciēdā: ideo dicit. Quare detraxistis sermonib⁹ ꝓbitat̄. ⁊ vt hec detractio ostēdat inexcusabil: excludit oīa illa q̄bus aliq̄s reprehensor posset a detractione excusari. Quorū ꝑmū est: cū q̄s maiorē auctoritat̄ aliū reprehendit. ⁊ hoc excludit dicēs. Cū ex vobis nullus sit qui possit me arguere: secundū cū aliq̄s ꝓba dura ꝓtra aliquē ꝓfert ad eius vtilitatē nō ad exacerbandū ipm. ⁊ hoc remouet dicēs. Ad increpandū tūm. s. ⁊ nō ad vtilitatē eloq̄a ꝓcinnati. i. studiose cōponitis vt nō videant leuiē ee dcā. tertiū est cū aliq̄s ꝓba que ꝓfert ꝓtra aliquē efficacib⁹ rōnibus munit: q̄d remouet dicēs. Et i ventū verba ꝓferunt. q. d. ꝓba vra iania sūt nullū robur rōnis habētia. quare tum est cū aliq̄s aliquē reprehēdit de tpe ⁊ statu in quo pūmi p̄t q̄ nō inde veteriora sed meliora fiat. vñ tpe quo aliq̄s est vehemēter cōtristatus. ⁊ ad irā dispositus nō est reprehendendus: quia sic nō videt q̄ reprehēsor velit correctionē. sed potiꝰ subuersionē eius: ideo dicit. Sup pupillū irruitis. ⁊ subuertere nitimini amicū vrm: se ipsū pupillū nomiat. quia in tristicia omniū auxilio destituit̄ erat.

Replica.

IN ca. vi. vbi dr̄. Utinā appenderent ꝛc. Burgē. corrigēdo Irām nr̄am aliā supponit. ⁊ aliā infert. Supponit ꝓmo q̄ Job vsq̄ ad illū locū ignorauerit errores amicoꝝ suoꝝ ideo vsq̄ huc nihil ꝑ eos dixit: b̄ aūt suppositū forte falsū oīno ē. s. in correctorio p̄ tertij ca. Supponit 2°. q̄ Job fuit p eliphaz ꝓpocat⁹ ad irā. ꝓpē ei⁹ paruipēsionē ⁊ ptēptū. Illud suppositū etiā vr falsū. q̄ talis ira multiplr culpabil fuisset in tā scō viro. nec in aliq̄ auctētica scriptura reperit sile huic suppositō de Job: imo ipsemet in fine bui⁹ capli. ꝓtestat̄ se rōnabiliē dixisse. ⁊ dicere velle q̄d nō est irati sic descripti ꝑ Burgē. cui⁹ rō ꝓfusa est ⁊ absorpta. Et etiam dñs reprehendens Iob. j. xxxviij. ca. nō reprehēdit eū de b⁹ modi ira ꝑ amicos supta. b̄ solū de incauta locutione ꝑ eū: ut p̄z ibidē. 3°. supponit q̄ barene maris detrāt poni ꝓ pondē ꝑ irā ⁊ calamitatē ipsi⁹ Iob: q̄d suppositū extranee sonat: nā in scriptur barena nō accipit cōiter ꝓ ptinuo b̄ discreto: vt nō significet magnū ⁊ multū: ut p̄z Gen. xxij. ⁊ xxxij. ⁊ Josue. xj. ⁊ alijs locis plimis. Ponit hic igit ꝓ multitudine passionū: nō ꝓ magnitudine: ꝓ ꝓās nec ꝓ ponere i statera appēdēdo. Post illa sic suppositā infert Bur. ꝑ q̄ ex talib⁹ passionib⁹ ire ꝓba Iob fuerūt absorpta ex defectu iudicij rōnis q̄d nō videt viro recto huic ascribendū. Infert 2°. Bur. q̄ allegatio b⁹ mōi passionū excusat Iob i multis incaute dicēs. ⁊ sic tenet motū ꝓtestationis i scholis fieri ꝓsuete que excusatio etiā medici ponderis est: nā apud amicos nō fuit excusat⁹: q̄ ꝓba sua egreferētes ⁊ erronea reprobauerūt: nec apud deū. q̄a ipsū de incaute dictis corripiebat: ut p̄z. xxxviij. bui⁹. Ideoq̄ hebraicā Irām ꝑ Bur. contendere: ꝑsertim cū scūs Greg. ⁊ alij ees i trāslatione rōnabiliter exposita sūt ꝓtēti: vt pctā Iob ⁊ ei⁹ calamitas ponderent. ⁊ q̄ calamitas videt grauior pctis q̄si harena maris. i. multiplr vt postill. exponit. In eodē ca. vbi postill. exponit illud. Quare detraxistis sermonib⁹ ꝓbitat̄: de sniа ipsi⁹ Iob. s. q̄ afflictio i pūi nō semp ē punitio pctorū: b̄ tētatio aliqñ ob cumulū meritorū ⁊ ꝑmior. Bur. cū scō Tho. se opponit exponēs de eliphaz qui detraxit fame ipsi⁹ Iob dicēs eū sic flagellatū ꝓpter pctā sua excessiua: b̄ q̄ detractio fame ꝓfitit in facto ⁊ nō in sermone. ipocrita videt expō cū i Irā nō dicat: detractū facto fame: Iz ꝑmonib⁹ ꝓbitat̄. Qui aūt sint sermones ꝓbitat̄ q̄b⁹ hic Iob ꝓquerit de tractū reprehendi ē: nō eni sermones eliphaz ꝑ Iob: q̄a illi nō sūt sermones ꝓbitatis b̄ erronei. ⁊ sic̄ dixit intermiscēdo ꝓa: illis vris nō detraxit b̄ pot⁹ ꝓposuit

Restat igit̄ q̄ fuerūt sermones iob quib⁹ obiurgabat errores amicorū ab olim sibi notos prout ca.iij. dcm̄ est in correctorio p̄. & ad illū sensū tēdūt mōdi loquēdi in b̄ cap̄. cū dr. Quis tet vt veniat petitio mea: & tribuat mihi te⁹ qō expecto. & q̄ cepit ipse me p̄terat & hec sit mihi p̄solatio: vt affligēs me vloze nō parcat. Di eni sermones sūt sermones p̄itat̄ ex sup̄dictis sermonib⁹: ca.iij. ortū habentes & respectū vbi dr. Quare nō in vulua mortuus sū &c. Sic ibi postill. exponit. vñ sermones but⁹ ca. nisi ad futurā scōz̄ in hac vita afflictorū remunerationē ptineāt: nō sermones veritat̄. b̄ fatuitatis sūt. Quis eni nisi vesipiēs petit afflictionē finalē supaddi sine respectu & spe p̄mij: nisi velit incidere i errores amicorū iob ut b⁹ mōdi afflictione vesperantiū te vita futura. In ca. vij. vbi dr in postil. hic q̄nter petit remotionē impedimēti. Additio.

IA hoc q̄ dr hic. Peccaui. q̄d faciā tibi o custos hoiuz &c. Scōm scm̄ Tho. in sua exp̄one: Job ponit tres rōnes sumptas ex bōna infirmitate: q̄b⁹ videt q̄ posito q̄ p̄ pctā meruisset flagellari: vebuisset tū te⁹ ei parcē. Quaz p̄ma rō sumit ex impotētia satisfaciēdi: bō eni nihil dignū pōt facere p̄ penis ad recōpensandā offensā d̄ vētū cōmissā te q̄ dicit. Quid faciam tibi o custos hoiuz. q. d. si tantā solicitudinē te hoib⁹ bates: vt q̄si custos eoz̄ te singulis actib⁹ rōnem reqras nō suppetūt vires mee ad satisfaciendū p̄ pctā mea remittēda: vñ si b̄ spectat nunc̄ mihi parces. & iō b̄ nō obstāte vetes parcē. Secūda rō sumit ex ipotētia pseuerādi: bō eni pseuerare nō pōt in bono sine gr̄a dei: vñ in scriptura p̄suetū ē dici q̄ te⁹ aliq̄ indurat ex b̄ q̄ gratiā ei nō largit̄ q̄ qua emolliat: p̄m quē modū iob dicit. Quare posuisti me p̄riū tibi. i. gre mihi gr̄am nō vedisti q̄ qua in bono pseverans p̄rius tibi nō essem q̄ pctm̄. & q. q̄ pctm̄ quedā pugna fit hois ad seipsū: Juxta illud psal. Nō est pax i ossib⁹ meis a facie petōz̄ meoz̄. & sic cū bō p̄rius sit sibiipsi q̄ pctm̄ fit etiā sibiipsi grauis. te q̄ dicit. Factus sū mihimetipsi gnis: in q̄ apparet q̄ precarū statui suā pnā babet: vñ post hāc pnā facili⁹ videtur hoi parcendū esse. Tertia rō sumit ex ipotētia hois ad purgandū pctm̄: bō. n. p seipsū in pctm̄ labit̄. sed solius dei ē pctm̄ dimittē. & iō q̄rit iob. Si mea pna cessare nō vetet q̄diu pctm̄ maneat. & tu solus pctm̄ auferre potes &c. Cur nō tollis pctm̄ meū &c. Et circa p̄dicta attendendū est q̄ in p̄dictis rōnib⁹ nō est intelligendū q̄ iob loquat̄ tanq̄ scrutator diuinoz̄ officiorū: b̄ eni eet temerariū. vñ. j. ix. ca. Quis potest dicere ei: Cur ita facis: & loquit̄ implozādo diuinā mīam p̄m cōsideratiōnē humane fragilitat̄ & impotētie. ut p̄z ex dictis.

In capitulo. ix. vbi dicit̄ in postilla. Et colūne eius cōcutient̄. Additio prima.

PEr colūnas terre possunt intelligi ad rām colūne vel quecūq̄ alia edificia q̄ vident̄ adhrere terre: vel etiā mōres qui sūt quasi colūne sup terrā fundate: q̄ oia in terremotu cōcutient̄. In eodē ca. ix. vbi dicit̄ in postilla. Qui p̄cipit soli & nō ozit. i. pōt p̄cipere. Additio secunda.

TEmpore Josue q̄n̄ deus fecit stare solē i medio celi vt nō p̄cederet ad occasū spacio vni⁹ diei. Ex eadē statione secūm est q̄ staret ante ortū respectu demissorij antipodū. & sic eodē tpe deus fecit q̄ nō p̄cederet sol ad ortū: vñ nō oportet q̄ arguat̄ a sikitudine pētis in p̄cipiēdo. q̄a in vna & eadē statione sol stetit vt nō p̄cederet ad occasū. nec etiā ad ortū. & b̄ respectu diuersoz̄ demisphoz̄ &c. In ca. x. vbi dicit̄ in postilla. Tedet animā meā vite mee. Additio prima.

SEcundū scm̄ Tho. signanter dicit̄. Dimittā aduersum me eloquiū meū. & nō dicit mittā seu p̄ferā: nā multoties bō aliq̄s motus in corpe patit̄ p̄ter aliquā passionē. b̄ tū ita p̄ rōnem motus ipsos reprimit q̄ ad verbū exteri⁹ nō p̄cedūt: b̄ q̄n rō oñdere volēs q̄d interius patiat̄: occultos motus in verba p ducit: tūc eloquiū dimittē dicit̄ quasi q̄ p̄z retentū fuerat. & p ter b̄ subdit. Loquar in amaritudine anime mee. q. d. verba q̄ exterius p̄ferā interiorē amaritudinē oñdūt ut vet intelligere se in p̄sona hois amaricati loqui: b̄ ut veri⁹ intelligat̄ q̄ ista eloquij dimissio sit p hoc q̄ a tristicia rō supat̄: subiungit. Dicā te⁹ noli me cōdemnare &c. Cū eni vincit rō a passione: bō q̄ vū remurmurat sed si inter tribulationes hois recta rō manet se te⁹ subdit & ipsi⁹ remediū postulat. & ideo dicit. Dicā te⁹ noli me p̄dēnare. b̄ Tho.

In eodē ca. x. vbi dicit̄ in postilla. Quare te vulua: hic vltimo Job ex dictis aduersariorū &c. Additio secūda.

QB qō Job dicit: Quare te vulua eduxisti me &c. nō videt̄ q̄ inferat ex dictis aduersariorū sequi aliquā d̄dictionem: nec planus sensus lr̄e b̄ tolerat: primū p̄z nā ponētes felicitatē hominis in p̄sperit̄ tēporali nō cōcedūt q̄ vita miserie subiecta sit simplr̄ odibilis cū adhuc remaneat in ipla vita ipsū viuere: qō est q̄d appetibile. & hoc satis p̄z p experientiā. q̄plurimi eni miserijs. maxime subiecti vident̄ adhuc vitā appetē: etiā si aliā vitā nō credūt sicut sūt infideles: secundū p̄z nā planus sensus lr̄e testat̄. q̄ Job loquit̄ nō d̄dictorie cōcludendo. sed q̄si vnā & eandē sententiā p̄tinuando: vnde meli⁹ videt dicendū. q̄ Job hic loquit̄ tanq̄ oñdens interioris amaritudinis passionē: ut. s. dixerat. Loquar in amaritudine aie mee: p̄m quā passionē hoies sic in magna positi afflictione eligūt nunq̄ esse i hoiuz aspectu: ne opprobriū sue miserie hominibus innotesceret. & te b̄ dicit: Quare te vulua eduxisti me. teo loquēs quē p̄fitet causā esse sue p̄ductionis & natiuitatis. Qui vtinā p̄sumptus essem. s. in vtero. Ne oculus me videret. sic miserū: Fuissem quasi nō essem. i. nō opto in b̄ totalē priuationem essendi quia b̄ nō videt eligibile: sed saltē batere aliqualē essendi modū. & sic declarat appetitū p̄cedentē ex amaritudine passionis sue: sed quia hoc iam trāsiuerat in preteritū. p p̄sequēs erat impossibile. vñ. vj. Et bic. Hoc solo priuat̄ deus facta iam nō fuisse ideo reuertit̄ ad p̄tendū a teo aliqua possibilia. s. cessationē aliquā tulā suarū afflictionū: te quo dicit. Nunqd nō paucitas dierum meoz̄ finiet̄ breui. q. d. ex quo nō placuit tibi vt faceres mecū tantā miam vt fuissem q̄si nō ē̄m mō p̄dicto saltē in paucitate dierū meoz̄ que in breui finiet̄. Dimitte me ut plāgā &c. Exponat̄ p̄ut in postilla &c. Replica.

TA ca. x. circa illū passū. Quare te vulua eduxisti me &c. Cum postill. dixisset Job ex dictis aduersariox̄ p̄cludere d̄dictoria: videlicet q̄ vita subiecta miserijs ineuitabilibus sit simplr̄ odiosa. & eadē sit aliq̄ mō appetēda. Burgē. se opponit d̄ cēs duo min⁹ p̄babilia. Primū est q̄ in casu vita miserijs subiecta maximis non est simplr̄ odibilis. p̄ter viuere qō est bonū. & p̄ p̄ns appetibile: p̄bat b̄ p experientiā: b̄ illa experiētia nō ē mult̄ nota: nā eligibil⁹ est nō eē q̄ miserū eē sine spe euasionis: Ideo xps Matb. xxvj. loquēs te iuda dixit i. sū nō ēt. q̄uis nō fuisse bonū. & p̄ p̄s quēs eligibile: eē q̄ miserū dixit malū. p p̄sequēs odibile: imo dixit Meli⁹ illi erat. vbi glo. ordi. vsitate dicit̄ & simpliciter ut nō possit inferri: igit̄ male esse bonū est: volēs oñdere q̄ grāmatica sit & logica que dicūt cōpatiui positiui dici te vtroq; extremoz̄ in p̄posito nō batent locū: miser eni & si p̄ter viuē qō eligibile est appetat esse. put Burgē. p experiētiā explificat: b̄ ē p̄ter spem aliqn euadendi miseriā. vbi aūt nō est spes euadēdi. casus Burgē. nō est ad p̄positū. q̄ p̄ dictū xp̄i sup allegatū: vñ & si p̄m impetū nature miseri p̄ter tecoz̄ vnūsi velint esse: mallēt tū nō esse ex volūtate te liberatione. & b̄ dictū coincidit cū eo qō Scotus dicit circa tertiū te affectione iusti & cōmodi. & tūc nō sequit̄ 2oz. vult. a. p̄m impulsionē nature. igit̄ vult. a. q. q. arguit̄. a. p̄m q̄d ad simplicit̄: sicut i sūi nō sequit̄: Xps voluit auferri calicē p̄m affectū sensitiuū: igit̄ voluit. Et mercator vult tpe naufragij p̄icere merces. igit̄ vult. & sic de alijs multis. vnde patet prima pars cōditionalis vbi nō est spes reuelationis a miseria ibi vita est simpliciter odibilis & bonē da. etiam apud eos qui felicitatē suā ponūt in p̄sperit̄ vite p̄sentis. Nam si p̄sperit̄as est cōtinua: est vera felicitas: ideo simpliciter appetēda. & p̄r p̄sequēs eius oppositū. s. cōtinua miseria ē odibilis & bonēda. Et p̄r idē medium ex littera postillatorij bene deducit secundā partē cōtradictionis cōtra quā Burgē. nibil facit. Loquit̄ igit̄ Job ex suppositionib⁹ amicorū eos deducēdo ad cōtradictionē. Secundū aūt Burgē. dictū q̄ videlicet ipse cū scō Tho. ipsi iob frequēter imponit q̄ locutus sit ex multitudine passionum rōnem vincentiū ad irā. puocantiū supza improbatū est in p̄cipio tertij capituli. In ca. xi. vbi dicit̄ in postilla. Et q̄ multiplex sit lex eius &c. Additio.

IBi trāslatio nra bz. Et q̄ multiplex lex ei⁹ sit. hebraica lra bz. Et iō q̄ duplex sit lex ei⁹. Que q̄dē lra nō pōt bn̄ exponi: ex b̄ q̄ lex diuina ad oia q̄ tucūq; minima se extēdit: nā p̄ b̄ nō dicēt lex duplex. vñ ad p̄itatē lre hebraice p̄cie exponendā. alit̄ vt dicendū. Pro q̄ sciēdū q̄ lex diuina apud iob & socios ei⁹ nō ē accipienda. p lege mosaica. q̄ apud eos nō erat diuulgata. nec etiā. p lege euāgelica: q̄ nōdū erat. b̄ apō eos pōt lex diuina duplicit accipi. Uno mō. p lege eterna que scōm Augustinū te libe. arbi. est summa ratio: cui semp obtemperandū est: cuius quidem eterne legis ratio scōm eundē Aug. abdē nobis impressa est. Nā licet scōm sanctū Tho. prima. secūde. q. xciij. arti. ij. respondēdo ad questionē. nullus legē eternā cognoscit scōm q̄ i seipsa est. nisi solū beati: qui ipsam vi essentiā vidēt. omnis tamē creatura rōnabilis

ipsam cognoscit ꝑm aliquā irradiationem ⁊ ꝓticipationem legis eterne: q̄ est veritas incōmutabilis. Impīmis etiam rōnali creature lex eterna inēstum inest ei naturalis inclinatio ad id quod ē ꝓprium legi eterne: Uñ scō etbico. Sumus inclinati ad bñdū ꝑtutē que q̄dē impssio i malis ē corrupta: inq̄tū in ipsis naturalis cognitio boni ꝑ passiões ⁊ vicia obtenebrat. silr ⁊ inclinatio eoꝝ naturalis ad virtutē ꝛpravat ꝑ habitū vicioſū. scō mō accipit lex diuina ꝑ lege naturali q̄ ꝑm augustī. ij. ꝓfes. scripta est in cordib⁹ hominū: sic q̄ eā nulla vel iniq̄tas: qō intelligit quātum ad principia prima ⁊ cōmunia legis natural: vnde ve istis duab⁹ legib⁹ ꝑprie potest intelligi istud verbū. s. q̄ duplex sit lex ei⁹: quaꝝ legū prima .s. eēna ē altissima ⁊ absc̄dita a nobis: iō ve ipa dicit sopbar: Ut oñderet tibi secreta sapiētie. ⁊ seq̄tur: q̄ duplex sit lex ei⁹. q. d. non solum lex naturalis q̄ coiter ē bob⁹ nota q̄ ad ꝑma ꝓncipia ei⁹ ⁊ ē lex dei sed etiam eterna lex: que est secreta sapientia dei: ꝑm quam ex conuenientissimis rōibus nobis ignotis puniat ⁊ premiat. ⁊ ideo secūdū illam legem ignotā si tibi reuelaretur: intelligeres q̄ multo minora exigerent ab eo q̄ merent iniq̄tas tua. Cōsequenter oñdit q̄ iudicia dei ꝑm huiusmōi legis eēne ꝓsideratione sūt nobis incōprehensibilia vñ subdit: Forsitā vestigia dei cōprehendes. Cōsequēter dicit q̄ huiusmōi sapia dei absc̄dita que ē lex dei eterna ē altissima ⁊ ꝓfundissima ⁊ longissima ⁊ latissima: ve ꝑmo dicit: Excelsior est celo. ve scō: Profundior iferno. ve tertio: Longior terra ve quarto: Latior mari: que oia ponit ad vesignādū ipsi⁹ legis eterne i cōprehensibilitatē: Ex q̄bus ꝓcludit. q̄ q̄cq̄d deus agat ꝑm huiusmōi legem eternā: sicut nō pōt ꝛpendi ve quo dicit Si subuerterit oia ⁊c. q̄s ꝓdicet ei. sic nec rep̄hendi: ve q̄ dicit: Quis ei dicē pōtcur ita facis. q̄ ad gubernationē bois applicat dicēs: Ipse enī nouit boiuꝝ vanitatē. q. d. si ꝑm iudiciū sue legis eterne: boiem sabuertit vel vehemēt punit: q̄s ei dicere pōt cur ita facis: ipse enī nouit boiuꝝ vanitatem. Replica.

In. xj. ca. vbi trāslatio nra habet ve multiplici lege: Burgen. forte asse. put ꝓsueuit fingit q̄ in hebreo habeat duplex vbi nos multiplex habemus: q̄ō dico ad hoc fictum: q̄a id q̄ō applicat modici ponderis ē: etiā nō oportuit eum facere tantā vim ve vno termino: cum etiā lra hebraica quā ꝓtendit: cū translatiōe nostra coincidit. Cū enī ꝑm oēs vnū ⁊ multa opponūt: ⁊ binarius nō est vnitas: est igit pluralitas: si igit dualitas ē multitudo duplex pōt dici multiplex: ⁊ sic est coincidētia. Sed ad rē ve distinctiōe burgen. quā ponit ve lege eēna ⁊ naturali: illa distinctio nō videt ad ꝓpositum lre: nam lra ꝓsequitur de eterna lege boiuꝝ incōprehensibili: ut patꝝ per totū ꝓcessum capli hui⁹: q̄liter nō ē de lege nature cui⁹ ꝓncipia sūt cordibus boiuꝝ idelibilit inserta. ⁊ ꝑm iudicium recte rationis ad ꝑticularia applicata: q̄ nō pōt dici incōprehensibilia: ꝑm que etiā pōt bñ dici: cur ita facis ⁊c. put in lra: ꝑ nō est sic de lege eterna que duplex ē: imo multiplex quo ad effect⁹ vna tñ i se sicut spūs multiformis: tñ vnus i se dividens singulis ꝓut vult. ⁊ videt burgen. ītrare id ꝓlagus i ꝓposito volēs cū bto aug. de doctrina christiana li. ij. q̄ illa lex eterna quā btūs aug⁹ vocat lucē sit intellectui creato rō cognoscēdi veritates incōmutabiles: i quo tñ btūs aug⁹. coiter nō tenet a modernis.

In ca. xiij. vbi dr in postilla: Mōcūq̄ mens suggesserit. q. d. nō vetineto tps i cōponēdo verba. Additio.

Cum iob i multis passib⁹ loquatur sic ut ꝓma facie videat ipsū nō ponē spem bois i alia vita: ut cū dicit xiij. ca. Hō cum mortu⁹ fuerit atq̄ ꝓsumpt⁹: vbi quesō ē? ⁊ ibidē post pauca: Hō cum vermierit nō resurget ⁊c. ex q̄bus ⁊ aliis silibus q̄ nō ꝑm ꝓpriam opionē ꝑ alioꝝ dicebat: q̄dam hebreoꝝ asserūt ipsū hereticū fuisse: quoꝝ falsitas i hoc loco vetegit: eu spem suā manifestissime ponat i veum post hāc vitā. d. Etiā si occiderit me in ipso sperabo: q̄ verba ꝓtinuant cū ꝓcedētibus sic: Postq̄. n. aduersarios repīhenderat ve hoc q̄ nitebātur excusare vel ab iiusticia ꝑ sua mē dacia: ve quo dixerat supra: Mūq̄d veus idiget vro mēdacio: ut ꝓ illoquamini dolos ⁊c. dixit q̄ potius deo displicebāt. ⁊ merebant a deo puniri: de quo dicit: Aut placebit ei: cui celari nihil potest ⁊c. ipse vos arguit ⁊c. Cōsequēter etiā oñdit: q̄ illud i q̄ adūlarij ponebāt spem p⁹ hāc vitam. s. i memoria boiuꝝ erat q̄d vanū ve quo dixit: Et memoria vra cōpabitur cineri ⁊c. q. d. memoriā quā dicitis eē spectandā post hāc vitā nulla est. Consequenter vult apire mentem suam clare. ⁊ ut redderet eos attentos premittit. d. Tacete paulisper ut loquar ⁊ ne locutionē suam i hoc loco estimarent forte fictam seu vertorum apparatu mixtā: subdit: Mōcūq̄ mihi mens sugesserit. q. d. i hoc loquar vobis veritatē quā i mente habeo: sublato quocūq̄ figmento: que q̄dē veritas que i mēte sua versabatur circa materiā de qua agebat ē ista. s. q̄ oēs afflictiones quas patiebatur a deo que acerrime erāt: etiā si attingeret vsq̄ ad mortem ꝑ sua tormēta violēter iflicta patienter tolerabat expectando a deo p⁹ mortem suā remunerationē. ⁊ hoc sonāt verba eius cū dicit interrogative: Quare lacero carnes meas de dentib⁹ meis. i. que est causa finalis i menta mea mee laceratiōis: ꝑm quā animā meā ponto in manib⁹ meis. i. quia ex vi afflictionū anima erat ꝓpe exitū ac si esset i manibus iam quodāmō extra corp⁹: ad quā interrogationem rñdit. Etiam si occiderit me i ipso sperabo. q. d. spes mea ē i ipso deo me affligente quē expecto remuneratorē etiā si ipse me occidat per ista tormenta. Sed quia posset dici ei ab aduersarijs: si tantā spem i deo habes: cur rep̄hendis ei⁹ iudicia ꝓ ta de ꝓ querulosas locutiones ut patꝝ supra ⁊ infra multiplicit. Ad hoc rñdet de clarādo mentē suam ꝓut dixerat: Mōcūq̄ mihi mens suggesserit dicam ⁊c. veruntñ vias meas i ꝓspectu eius arguā: cui⁹ sensus est: In oibus ꝓclamationib⁹ meis nō arguo vias dei: que oēs sūt iusticia ⁊ veritas: ꝑ vias meas arguo: ut sciam si forte ꝑ aliquā viā meā deū offēdi. ⁊ notāter dic: i cōspectu ei⁹. q. d. nō i cōspectu vro: q̄ nō recte iudicatis nec interiora cōspicitis: ꝑ ꝓspectu ei⁹. q̄ itueť cor. ⁊ recte iudicat: de quo p⁹ pauca dicit: Nō enī venit i ꝓspectu eius ois hypocrita. q̄d aūt sit illud q̄ō sperat i deo p⁹ mortē seu occisionem statim subiūgit: Ipse erit saluator me⁹. s. p⁹ mortē seu occisionē i futuro per eternam salutem.

In ca. xv. vbi dicit i postilla. Docuit. n. iniq̄tas tua os tuum. ex abundantia enim cordis os loquitur. Additio.

Littera hebraica i hoc loco videt sonare sic: Condēnet te os tuum. ⁊ nō ego. ⁊ labia mea testāt i te. ⁊ est sensus: ex q̄ iniq̄tas tua iam manifestata ē ꝓ os tuum: q̄a dictum est: Docuit iniq̄tas tua os tuum ⁊c. de cetero melius erit ꝓdemnet te os tuum: ut te. s. cōfitearis esse ꝓdemnādū: q̄a mirius agit ꝑ cōfitentem petīm suum q̄m ꝑ tra illum q̄ petā sua etiā manifesta nititur defendere. ⁊ idē itelligit ex b quod dicit. Et labia tua testent in te sub alijs tñ verbis

In ca. xvj. vbi dicitur i postilla. Aut aliq̄d tibi molestū ē ⁊c. Additio.

Hoc q̄ō dr: Aut aliq̄d tibi molestū ē si loquaris ꝑm sanctū tuo, aliter exponit sic. s. ut in hoc oñderet iob q̄ nō erat paritas i ꝓtraq̄ parte i hac disputatione: nam alia iob ablq̄ molestia loquebatur i suam calūniam. ⁊ hoc dicit: Mūq̄d aliquid molestū tibi est si loquaris. q. d. si tibi esset molestū sicut mihi q̄ patior calumniam: non tñ te extenderes in locutione. Consequenter vbi dicitur: Utinam anima vestra eēt ꝓ anima mea. attendendū est q̄ in hebraico ponitur quedā dictio que vno modo habet significationē optatiuam. ⁊ sic idem significat quod in translatione nostra scilicet. Utinam eēt anima vestra ꝓ anima mea. ⁊ exponitur ꝓut in postilla. alio modo significat simplicem cōditionem. d. Si esset anima vestra ꝓ anima mea. ꝑm q̄ intelligitur q̄ iob nō appeteret afflictionem amicorum aliquo modo: sed solum dicit q̄ si cōtingeret eos esse in tali afflictione: consolaretur eos libenter.

In eodem cap̄lo. xvj. vbi dicitur in postilla. Terra ne operias sanguinem meum ⁊c. Additio secunda.

Cum sanguis innocēt effūdit. ꝑm modū loquēdi sacre scripture: illi dicunt operire sanguinē ei⁹: q̄ culpam occidētiū occultat: sicut dicebat iudas fribus suis: genē. xxxvij. ca. Quid. p. est si occidērimus frēm nostrū. ⁊ celauerimus sanguinē eius. i. occultem⁹ culpam nr̄am. ⁊ iō iob i hoc quod dicit: Terra ne operias sanguinē meum. videtur petere q̄ afflictio sua nō opiatur: sed declaret si ꝓ culpa sua fuerit. Cōsequēter i hoc quod dicit: Nec inueniat in te locum latēdi clamor meus. intelligitur petere nō q̄ ista cōquestio sua que significatur p hoc quod dr: Clamor meus non inueniat i terra locum latēdi. s. ut ex ērene fragilitatis cōditione nō videat iiuste q̄rī: q̄si. ꝓ culpa punitus: vnde genē. iiij. Ecce vox sanguinis fris tui clamat ad me de ēra. nā cū alicui⁹ sanguis ablq̄ culpa fundit eius iusta q̄rela quasi clamat de ēra ⁊c.

In eodē ca. xvj. vbi dicit in postilla. Uerbosi amici mei. Additio tertia.

Tbi translatio nra habet: Uerbosi hebraica lra habet quandam dictionē: q̄ ꝓprie significat interpretes: eadem enim dictio ponitur hic ⁊ gene. xlij. vbi dicitur q̄ interpres erat inter ioseph ⁊ fratres. ⁊ est sensus: quia iob vocabat aduersarios suos quos dicebat amicos per antiphrasim interpretes suos eo q̄ interpretabantur verba sua non vre: sed ad sinistram partem:

ex hoc.n.q iob ꝓmissiones amicoꝝ tpales ad nihilū reputabāt: interp̄etabant eum diuinas ꝓsolationes spernere: vñ i p̄cedēti ca. dicebat sibi elipbaz ꝑm ꝛrām ſram: Nunqd parū tibi est si ꝓsoletur te deus: sed qa talis iterp̄tatio erat falsa: iō subdit: Ad deū stillat oculus me⁹: q̄ mentē meā respicit. de quo stati supra dixerat: Ecce in celo testis meus ⁊c̄.

Jn ca. xvij. vbi dr̄ in postil. Mō peccaui ⁊c̄. Additio.

IN hoc loco vbi dr̄ i translatiōe nostra: Non peccaui ⁊ in amaritudinib⁹ mozaz oculus me⁹ hebraica littera multū distat. dicit.n. sic: Si nō mēdaces mecū. ⁊ i amaricando me mozatur ocul⁹. ⁊ est sensus q iob i his ꝛbis cōquerebatur de amicis suis q̄ secum erāt: de quib⁹ dicit: Si nō mendaces mecum q̄ p̄r mēdacia ipsū ꝓbantes i amaritudinē ducebāt eū: intm̄ q oculus ei⁹ mozabaz ꝓtinue i afflictiōe: de q̄ dicit: Et i amaritudinib⁹ mozaz ocul⁹ me⁹. ⁊ ut ab ista ꝓsecutiōe amicoꝝ euaderet subdit p̄tēdo: Pone me iuxta te. ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ꝓ me. q. d. sic possū ab ipugnatiōe seu insultu ꝓtinuo istoꝝ euadere. ⁊ ut ostēdat ipugnationē istoꝝ ꝓtra eum eē iniustā subiūgit Longe feciſti a disciplina ⁊c̄. Replica.

IN ca. xvij. vbi dr̄: Mō peccaui ⁊ i amaritudinib⁹ mozabi tur oculus me⁹. banc nr̄am trāslationē ꝑcoꝛditer exponūt doctores ⁊ sancti ⁊ alij: ꝛ burgeñ. finxit puto ꝑm hebraicā ſrām q̄ ꝛtat sic stare: si nō mēdaces mecū. ⁊ i amaricādo me moratur ocul⁹ me⁹. q̄ exponēdo nō tene ꝓtinuat sensū lr̄e: ⁊ nō est ꝛisimile q̄ postillator i lingua ꝑrit⁹ tantā varietatē dissimulauerit ⁊ nō viderit: nec ē ꝛisimile q̄ ꝛtatus Hiero⁹. tantā oratiōnē trāsferendo variauerit: ꝓtingit enī aliqñ ꝓpter equiuocationē uel alias ꝓpter dictionū similitudinē variare ꝛbū: ꝑut sepe postillator notauit i opꝛe suo de differēcia trāslationis nostre ⁊ hebraice ꝛitatis: vbi i hoc loco nullam posuit differēciam. Judicet igitur de illo qui vult.

Jn ca. xviij. vbi dr̄ i postil. Circa ꝑmū sciendū: q̄ terra iter elementa ē maxime stabilis. Additio.

HOc q̄ dr̄: Nunqd ꝓpter te derelinquet ẽra. aliē videtur exponēdū: ꝑ quo sciēdū ē q̄ sicut iob i amicoꝝ suoꝝ opione felicitate futurā negātium itendebat eos ducē ad hoc icōueniens. s. q̄ deus nō bret ꝓuidentiā de hūanis actib⁹: ut circa finē p̄cedētis ca. postillator allegat: sic ecōuerso socij ei⁹ ex hoc q̄ iob asserebat: q̄ aduersitates h⁹ vite nō dabātur i pnā p̄cōꝝ: volebāt ducere ipsum iob ad hoc inconueniēs. s. q̄ de⁹ non bret ꝓuidentiā de actib⁹ hūanis: cui⁹ rō est: nā p̄supposita eoꝝ opione ei ronea. s. q̄ in alia vita nō esset spectādū ꝑmiū nec pna si i hac vita saltē pcōres nō brent punitionē: manifeste tolleret diuīa ꝓuidētia ab actibus hūanis: ex q̄ sequeret q̄ de⁹ derelinq̄ret terrā: eo mō q̄ dr̄ Eccl̄. ix. ca. Dixerūt. n. Dereliq̄t dñs terrā. ⁊ dñs nō videt. i. nō ꝓuidet: ⁊ hoc est qđ baldath itendebat. d. Nūqd, ꝓpter te. q. d. Nūqd, ꝓpē opionē tuā erroneā ꝑm quā dicis q̄ mali, pspẽrant i hac vita: de relinquet ẽra. s. a tui ꝓuidētia: ut dictū ē. ⁊ qa si de⁹ terrā derelinqueret: seq̄retur q̄ nulla firmitas nec stabilitas cēt etiā i rebus solidissimis sicut sūt rupes: iō dicit: Et trāsferētur rupes de loco suo ⁊ ut ostēdat baldath opionē suam eē notā p experiētiā: subdit Nōne lux ipij extinguet. q. d. ꝑ experiētiā est notum: q̄ ipij i hac vita puniunt: hoc.n. assumebāt amici iob tanq̄ notū. s. q̄ null⁹ innocens i hac vita puniebat: nec ipi⁹ i pſenti remanebat ipunit⁹: vñ elipbaz in sua ꝑma rñsione supꝝ ca. iij. dicebat: Recordare obsecro te quis vnq̄ innocens pierit:

Jn ca. xix. vbi dr̄ in postil. Celte sculpant i silice. Additio. j.

JEcet q̄dam legāt: Vel celte sculpant i silice. in biblijs tñ antiq̄s br̄: Vel certe sculpantur i silice. quod magis cōsonat cum hebreo. Jn eodē ca. xix. vbi dr̄ in postilla. Reposita est q̄ spes mea. q. d. nō de deo de ꝛro ⁊c̄. Additio. ij.

IN translatiōe nr̄a dr̄: Reposita ē ergo spes mea. i hebreo ponūt alique dictiones hūtes multa significata: q̄ vno mō ꝓut ad ꝓpositum spectat significāt: Cōsūmata sūt seu ipleta sunt de sideria mea i sinu meo. ⁊ erit sentētia eadem cum nostra trāslatione ⁊c̄.

Jn ca. xxj. vbi dr̄ i postil. Jō subdit. Et agite pnias sustinete me

IN translatiōe nr̄a dr̄: Et agite pniam. i Additio. j. hebreo br̄ sic: Audite q̄so sermones meos. ⁊ sic hoc ꝓsolatio vr̄a: cui⁹ sens⁹ ē. nā cū iob q̄ spectabat ab amicis ꝓsolari: inueniebat tñ oppositum i ꝛbis eoꝝ: iō ꝓtebat ab eis ut audierent sermones suos: quā audiētiam reputaret ad suā ꝓsolationē: ⁊ hoc ē quod dicit: Et sit hec ꝓsolatio vr̄a. q. d. ex q̄ me nō ꝓsolamini in ꝛbis vr̄is: saltē ꝓsolamini me audiēdo ꝛba mea de q̄ subdit. Sustinete me ut ego loq̄r. ⁊ si forte dicerē sibi qō hoc qđ ꝑtebat erat inconueniens: posset.n. loq̄ multa irrōnabilia seu absurda: q̄ merito nō erāt sustinēda: iō subdit: Et p⁹ ꝛba mea si videbit ridete ⁊c̄.

Jn eo. ca. vbi dr̄ in postilla: Bos eoꝝ ꝓcepit. Additio. ij.

IN translatiōe nr̄a dr̄: Bos eorum ꝓcepit ⁊ nō aboꝛtiuit i hebreo br̄: Bos eoꝝ ipregnat ⁊ non excludit ⁊ ē sensus: nā fecūditas aialiū p coitū gnāntiū pōt ipediri ex ꝑte maris: q̄ñ semē nō ꝓficit i vtero: ad qō remouēdū dicit: Bos eorū ipregnat ⁊ nō excludit. s. semē extra vteꝝ silr ipeditur fecūditas ex ꝑte femie p aboꝛsū. ⁊ hoc remouet. d. Et vacca ꝑpit. s. sine aboꝛsu: ⁊ sic nō ē pgnata fetu suo. ⁊ ꝑm hoc accipitur ꝓprie bos ꝓ mare: sicut vacca ꝓ femina ⁊c̄. Jn eo. ca. xxj. vbi dr̄ i postil.

Jnerrogate hec ē scōa cōclusio. Additio. iij.

SEcūdū q̄ postillator exponit istū ꝙsū. s. Jnerrogate quēlibet de viatoꝛib⁹. iob itendebat mouere socios ut inerrogarēt illos q̄ ꝑ viā hui⁹ vite trāseūt ad eminū future felicitatis: ut ab eis cognosceret ꝛitatē de futuro iudicio: q̄b⁹ viatoribus dicit eē credendū eo q̄ nō bñt itellectū obscuratū ꝑuis actibus ⁊ affectionib⁹ que q̄dē expositio non videt cōsona rōni: nā aut viatores isti q̄s dicit inerrogandos sūt iā i alia vita. ⁊ sic nō possūt inerrogari a nobis: Magnū. n. chaos firmatū ē inē nos ⁊ illos. teste ꝙvitate Luce. xvj. ca. vñ de cursu cōi nec ipi pñt nos auisare: nec nos illos iterrogare. ⁊ sic frustra dicēt iob: Jnerrogate quēlibz de viatoꝛib⁹ si āt isti viatores de q̄b⁹ loq̄t se adhuc i statu h⁹ vite: tūc tales ꝛtate coi nescit⁹ vtr̄ trāsituri sint ad eminū felicitatē uel nō silr nec nos scim⁹ de ipsis an sint trāsituri ad felicitatē: nec etiā tales p nālem rōnē seu p expientiā sciūt dicē iudicij de q̄ hic agit esse futur̄: cum b⁹ nō bēat nisi ex diuīa reuelatiōe: vñ inconuenienter dicēt Jnerrogate quēlibet de viatoꝛib⁹ hodie. n. iam fide xpi p orbē p̄dicata. ⁊ diuulgata nō quilibet viator scit seu credit dē iudicij gnālis fore: ut patz de multitudie paganoꝝ. ⁊ hereticoꝝ hoc negantium. Quidā aūt dicūt q̄ p hoc qđ dr̄: Viatores itelligēdi sūt illi q̄ hac vita vtunt nō ut eminō: sed ut via. ⁊ sic p tales viatores itelligūt iusti viri: sed nec hoc videt sufficere ad intellectū b⁹ dicti: Tū qa tales hoies nō sūt nobis coiter noti q̄ tales sint cū vsus sit actus ꝓprie voluntatis. vñ aug⁹. x. de trini. Alti ē assumere aliqđ i facultatem volūtatis. ⁊ iō p opatiōes exteriores alicui⁹ hois que cadūt sub sensu nr̄o nō deueniē ad ꝛrā cognitionē interioris mot⁹ volūtatis ipsi⁹ hois: i quo motu interiori vsus cōsistit: Tum qa tales etiā sic ognoscer̄ nō sufficisset ad certificādū socios ipsi⁹ iob de q̄sito idē. n. iudiciū cēt de talibus apud aduersarios: sicut de ipso iob: cū tam illi quā ille eēnt vni⁹ opionis seu secte apud eos. ⁊ sic nullam certificationē adderēt i hoc sup dictū ipsius iob. Jn ad dr̄ intellectum b⁹ dicti bñdū quod ꝓderare videt in hac disputatione: ut post patebit: ad hebraice lr̄e ꝛitatē recurrēdū est vbi sic batur Jnerrogate viatores ⁊ signa eoꝝ nō ignoretis. cui⁹ sntia ad ꝓpositum talis cē videt: nā viatores hic vocat istrites: q̄ exeūtes ab egypto ⁊ ad terrā ꝓmissiōis ꝓgentes legē diuinā i via suscep̄rūt: quā viam longo tpe cōtinuātes in deserto viatores dicti sūt tanq̄ nō bñtes q̄tam māsionē: q̄ quidē viatores multa signa ⁊ ꝓtenta i eadē via a deo habuerūt similit diuinas reuelatiōes ad diuinā ꝓuidentiā de humanis actib⁹ ꝓtinētes; vñ talibus merito de hac mā est credendū: nā isti de supnālib⁹ fuerūt illuminati: q̄ doctrina p signa ꝑdcā fuit cōfirmata: vñ iob i ꝛitatem fidei de die iudicij seu de remuneratiōe futura assignabat testimoniū viatoꝝ ꝑdictoꝝ i quoꝝ ꝓphēticis scripturis multa de hoc traduntur. ⁊ iō dicebat: Jnerrogate viatores. q. d. qa ista nō possūt cognosci p rōnem nālem nec p expientiā in hac vita acq̄sita: iccirco interrogandi sūt illi viatores q̄ reuelatiōes supnāles de talib⁹ ⁊ signa cōfirmātia suam doctrinā a deo būerunt. ⁊ ꝑmbās sntiam tolli pōt quedā obiectio: q̄ in hac disputatiōe iob cū amicis aiuꝝ pulsat. s. quō amici iob tāq̄ hētici seu ifideles reputāt: ex hoc q̄ remunerationem futurā videt negare: vita.n. fuka: silr resurrectio mortuoꝝ de articulis fidei sūt: q̄ꝝ noticia nō pōt hri p inq̄sitionē nālis rōnis: nec p expiētiā i hac vita: nisi solū p diuīa reuelationē: ipsi tñ nō legūt habuisse, ꝙphicas reuelatiōes: nec inē ꝓphas fuisse: vñ excusabiles videt de hoc q̄ talia nō crederēt: vñ apls ad Ro. x. Quō credēt ei quē nō audierūt: quō audiēt sine ꝑdicāte ⁊c̄. Qua ꝓpt iob adhuc sarios remittebat ad ꝑdcōs viatores: q̄ de talib⁹ erant supnālit eruditi: q̄ꝝ doctrina p signa q̄ nō nisi diuinitus fieri pñt erat cōfirmata. ⁊ hoc est q̄ dicit: Interrogate viatores ⁊ signa eoꝝ nō ignoretis. ꝑ qō patz q̄ aduersarij hāc ꝓbationē nō admittētes excusabiles nō

Job

erant ex quo ꝓterāt hre eruditionē illam a ꝑdictis viatorib⁹ ꝑsertim cū i locis nō valde remotis cōmorarēt: qz bus ꝛra iob erat ꝛe ꝓuicinis arā q̄ ē mesopotamia i qua ꝛa habitauerūt abzaā ⁊ nachor frater ei⁹: cuius ꝑmogenit⁹ erat bus: ut p3 gen. xxij. ꝛe qua terra erat iob: ut p3 i ꝓncipio hui⁹ libri: similiter ⁊ bus erat secūd⁹ genitus nachoz: ut p3 ibidē: a quo. ſ. bus descēdebat ꝛelix: ⁊ iō dr̄ busites. balaā etiā qui multum ꝓphauit ꝛe statu populi isr̄litici: ut p3. Nume. xxiiij. erat ꝛe mesopotamia ex quo ꝓsumēdū est q̄ ist̄i multa poterāt scire ꝛe gestis populi isr̄litici: ⁊ ꝛe reuelatiōib⁹ ⁊ signis que illis fuerūt facta: gesta. n. moysi ⁊ etiā iosue multū erāt famosa: ut i multꝫ locis sacre scripture br̄. Si aūt dicat q̄ etiā filij isr̄l transeuntes p ꝛeſertū ꝛe q̄b⁹ ꝑm bāc expositionē hic fit mētio ista nō credebāt falt̄ explicite imo p tpales ꝓmissiōes ⁊ cōminatiōes ad obseruātiā legis ducebant: ut patz ꝛeut⁹. xxviij. ⁊ i multis alijs locis: dicēdū ē: q̄ ꝑ erat tm̄ ꝑfōtū ad simplices ⁊ vulgares: q̄ cōpāt puero sub ꝓdagogo exist̄ēti: ut ad gal. iij. nō aūt ꝑfōtū ad ꝓphas ⁊ viros ꝓfectos ꝛe q̄bus hic itendit. ſ. per q̄s signa fiebāt: ꝛe q̄bus dicit: Et signa eoꝝ nō ignozetis. ⁊ ideo i hebraica nō dr̄: Inꝛogate quēlibet ꝛe viatorib⁹: sed iterrogate viatores: ut nō referat hec iterrogatio ad oēs viatores illos: quoꝝ maior ps erāt simplices ⁊ vulgares: sed tm̄ ad illos viatores p quos signa fiebāt: uel p ꝑ q̄ dr̄: Et signa eoꝝ. itelligūtur figure sub quib⁹ i lege mosaica v̄itates inuisibiliū tradebātur. vñ. j. cor. x. ca. Oia ꝓtingebāt eis i figura. vñ i ꝑ q̄ dicit: Signa eoꝝ non ignozetis. inuit q̄ itelligebāt figuras traditas i scripturis illoꝝ viatoꝝ: i q̄bus ꝑmia ⁊ punitiones future vite significabātur ꝛc. Replica.

In ca. xxj. vbi dr̄: Inꝛogate quēlibet ꝛe viatorib⁹. q̄ exponens postil. vocat viatores q̄ ad terminū felicitatis referunt viam ⁊ cursū suum recta rōne. ⁊ vos dixit iob inꝛogādos ꝛc. hoc aūt dictū burgen. dicit rōni nō cōsonare ex motiuis inualidis ⁊ fūdamento ruinoso cui initit̄ur: aliē būc passum exponēdo. ꝑmū patz: nam arguit ꝓtra postil. ex diſiūctiua dicēs illi viatozes aut sūt i p̄ñti vita aut i alia: sī i alia: sic inq̄t ab eis nihil possumus scire sicut certū ē ꝛe coi cursu: ⁊ imo apud doctos mortui non dicunt viatores: nam illi soli viatores dicūtur q̄ sūt i via ⁊ statu merēdi respectu b̄itudis eēntialis q̄liter sūt nō ꝛefuncti. ⁊ q̄uis illa scōa pars diſiūctiue coīter nō ꝓcedatur: tm̄ ipse burgen. circa eius falsitatē laborat vsq̄ ad assertionē erroꝝ iclusiue: dicit. n. ꝛe illis i alia vita positis: q̄ ipsi nō p̄nt nos iuuare: nec nos illos. ꝑmū est ꝓtra fidē ⁊ vsū eccl̄ie catholice q̄ ꝑm aug⁹. ⁊ alios sanctos doctozes ideo celebrat scōꝝ festiuitates: q̄a credūt se ipsoꝝ itercessionib⁹ adiuuari. scōm sil̄r est ꝓtra ꝓximum eccl̄ie sacrosancte: q̄ iccirco orat. p ꝛefunctis q̄tenꝰ idulgētia pijs supplicatiōibus ꝓsequant̄ De resurrectiōe. n. cū amicis iob videātur erronee sentire: q̄ putant cū burgen. ꝛefūctos a nobis iuuare nō posse: ita. n. arguit. ij. mach. xij. Missi. n. eos q̄ eciderat resurrecturos sparet: supfluū videret̄ ⁊ vanum orare ꝓ mortuis ꝛc. cū postil. igit̄ ꝓcedo alia ꝓte disiunctiue videlicet q̄ viatozes hic itelligunt recta rōne ꝓcedentes per viam hui⁹ vite ad terminū: ois enī viator ꝑm rectam rōnē sciens viam virtutū ⁊ ēminū felicitatis future actib⁹ ꝓtutū cozrādētē potest certificare amicos iob i hoc erroꝛe ꝛeceptos: q̄si ꝑmū ꝓtutū ⁊ penam pcōꝝ tm̄ i hac vita purēt. ⁊ nō in futurū sint expectāda ꝛentes q̄ iterrogati oēs rādebūt: q̄ cursus h⁹ vite ē ꝓpter finem gr̄a cuius oīa fiūt: sed opa ꝓtutū nō fiunt gr̄a tpalis rei: nisi i relatione ad aliq̄d melius: quod etiā ꝑm puꝝ pbm i hac vita dari non pōt: ut ꝓbat burgen. ſ. i ꝑma additiōe h⁹ libri. Quo ad scōm q̄ vi ꝛelicet fundamētū expositiōis burgen. ruinosū sit: patz: q̄a fūdat se super lr̄a hebraica quebabet ut dicit: Interrogate viatores. ⁊ signa eoꝝ nō ignozetis. d. filios isr̄l ꝛe buiusmōi viatores p ꝛeſertū: q̄. xl. annis transierūt p ꝛeſertū: ⁊ multa signa a deo acceꝑerūt: Sz hoc fundamentū ut dixi ruinosū est: ꝑ q̄a filij isr̄l p ꝛeſertum fuerunt potius vagabūdi ꝛeuiatozes: q̄ viatozes: i quo nō solum simplices: sed ⁊ eoꝝ ꝓncipes oberrabāt: ut patz ad aquas ꝺdictiōis i cui⁹ erroꝛis ꝑnam etiā moyses terrā ꝓmissiōis itrare nō est ꝑmissus: ut patz ꝛeut⁹. vlti. exodi. xxxij. ⁊ alijs murmuratiōib⁹. ⁊ ifabricatiōe vituli: vñ q̄uis aliq̄ñ erant viatozes ꝛersus terram ꝓmissam: ad cui⁹ figuram etiam tendētes ad terrā viuētium ꝛeuius erroꝛ abducit. ⁊ sic ꝑm modū loq̄ndi ꝛoetij: nō recta rōne ꝓcedentes potius dicēdi sūt ꝛeuiantes q̄m viatozes ꝓpte loq̄ndo. Nec illi isr̄lite tanq̄ viatozes iterrogādi sūt ꝓpter signa ei⁹ facta: q̄a ut dicit burgen. lr̄a hebraica habet. Et signa eoꝝ nō ignozetis. stante enī lr̄a hebraica sic p signa accipiunt rōnes viatoꝝ supra ꝛescripto rum ꝑm postil. q̄a omne signū ē ad aliq̄d signandū istitutum: ut dicit bt̄us aug⁹. j. ꝛe doc. xp̄iana. Rōnes igit̄ talū viatozū sūt signa que amici iob ignozare nō ꝛebuerūt. scōo etiā fundamentum burgen. ruinosum ē: q̄a fundatū sup opione i qua etiā sancti doctores nō ꝓcordant. ſ. quo tpe fuerit iob: q̄busdā dicentibus q̄ fuerit tpe iacob. ⁊ p⁹ flagella duxerit dnā filiā iocobī vxoꝛē: ꝛe q̄ genuit filiā pulcꝛrimā quā duxit pbutiphar ꝛe qua ꝛenit assenech quā duxit ioseph vxoꝛē in egypto: vñ hebrei excusant ioseph ꝛe mr̄imonio alienigene: q̄a ex ꝓle mr̄is eius fuit ꝛe sua gente: alijs dicēt̄ib⁹ q̄ fuerit ēria generatiōe post iacob. ⁊ sic fuisset tpe p̄sture filiozum isr̄l i egypto. ⁊ hanc opionem recitat bt̄us aug⁹. xviij. ꝛe ciui. dei. ca. xlvij. ⁊ ꝑm vtrāq̄ opionē fuisset añ transitū filioꝝ isr̄l q̄ ꝛesertum: quō igit̄ ꝛx erit iob remisisse amicos suos ad id q̄ nōdū fuit: nisi p modum ꝓphetie: que modicā tūc fidē amicis suis fecisset imo nullā: alijs aūt dicentib⁹ q̄ fuerit tpe iudicum. ⁊ illius opionis videt esse bt̄us greg⁹. i ꝓncipio moraliū: ꝑm quā opinionē factum burgen. hret colozem: sed ruinosum est expositionē ꝛrā sacre scripture fundare sup re sic opinabili ⁊ ꝓtenere rōnabilē postillato. expositionem cum etiam rationes eius contra postillatorem sint inualide. Nō. n. seqt̄ur siqs nesciat an sit transiturus ad ēminū q̄ igit̄ nesciat terminū. Nec seqt̄ur nos nō scim⁹ sortem trāsiturū ad terminū igit̄ a sorte nō possumus iterrogare ⁊ istrui ꝛe termio q̄a q̄uis ꝛrus viator supra ꝛescript⁹ ignozet an trāseat ad ēminū felicitatis: scit tm̄ ex recta rōne q̄ talis ēminus sit ꝓpter quē ꝛr⁹ viator currit: i quo se nōdū esse cognoscit: ita. n. vult glosa que ꝛescribit viatorem eū q̄ pñtem vitā viam sibi ee nō patriā attendit: q̄ i ꝛelectationibus ꝓtereūtis seculi coꝛ figere ꝛespicit sed eterna ꝛexit: nō dicit q̄ quenit. Nūq̄d soli filij isr̄l ꝓpter ꝛeſertū. xl. ānis ꝓpter vagabundi: tales viatozes sūt censendi ꝓpter burgen. exponit certe pari ꝑbi ducti lumie recte rōnis tales viatozes existētes: inꝛogati an ꝑmiū ꝓtutum solū expectēt i p̄ñti vita ⁊ nō futura: sic amici iob errātes lenserūt: rñderunt vtiq̄ sicut iob. bñ. n. pensando dicta ꝑboꝝ ⁊ dicta eoꝝ cōpando: videre possum⁹ ex eis resurrectionē futurā. put bt̄us aug⁹. xxij. ꝛe ciui. dei. ca. xxvij. ostēdit ex dict̄ platonis ⁊ porphirij. ad tales igit̄ ⁊ q̄libet aliū viatorē iob amicos suos ⁊ eoꝝ erroꝛes sequētes remittit ⁊ nō solū ad iudeos

In ca. xxiiij. vbi dr̄ i postilla. Nec ambulet ꝑ viam vinearum.

Additio. j.

Hoc quod dr̄: Nec ambulet p viam vineaꝝ ꝑm scīm tho. exponit ꝛe pcōꝛe q̄ i rebus terrenis q̄s i sua ꝓte elegit vltimū finem ꝓstituit: ꝑm illud sapie. ij. Nec ē ꝓs nr̄a cui bona hui⁹ mūdi q̄bus male vtitur ꝓtunt̄ i malū. ⁊ hoc manifestat subdens. Nec ābulet ꝑr viā vineaꝝ. Solent. n. vie vineaꝝ ymbrole eē ⁊ per q̄s tpate ⁊ etiā ꝛetermiate p sepes seu macerias ex vtraq̄ pte positas: vñ ipius p viam vineaꝝ nō ambulat: q̄a rebus h⁹ mundi moderate nō vtitur: sed q̄q̄ ꝛelinat ad vnū extremum: q̄q̄ ad aliud. ⁊ q̄tum ad ꝺ subdit: Ad nimiū calozē transeat ab aquis niniū: q̄si a ꝺrio vicio in ꝛtariū transeat: q̄a i medio ꝓtutis non manet cui⁹ ꝑnam finalē oñdit dicēs: Et vsq̄ ad iferos pctm̄ illi⁹. q. d. non solum i terra ps eius maledicit: ut dictū fuit antea: sed etiam ꝑnas i inferno postea patietur.

In eo. ca. vbi dr̄ i postil. Et ponē añ ꝛeū ꝓba mea. Additio. ij.

Hi dr̄ i translatiōe nr̄a: Et ponere añ ꝛeū ꝛerba mea i hoc loco br̄: Et ponere ad nihilū ꝓba mea. ⁊ ē sensus q̄ nō solū se dicit imunē a mendatio: quod ē ꝺ mētē loq̄ sed etiā a locutione ꝛana q̄ ad nihilū reputat. ⁊ ꝛe ꝺ dicit: Et ponē ad nihilū ꝛerba mea. Replica

In ca. xxiiij. vbi dr̄: Nec ambulet p viā vineaꝝ ꝛc. hoc q̄a est maledictio exponit postilla. de ꝑna repzotoꝝ: burgen. aūt ⁊ scūs tho. exponūt hoc ⁊ q̄ seq̄tur ꝛe pctis ipioꝝ. Sz ꝑma expositio plus q̄ scōa lr̄am ⁊ eius ꝛeritatē ꝓtinuat.

In ca. xxv. vbi dr̄ i postilla: hanc cōcordiā aliter exponunt doctozes catholici. Additio.

Hoc q̄ dr̄: Qui facit pcordiā in sublimibus suis non solū intelligendū ē ꝛe corpibus celestib⁹: sed etiā ꝛe supioꝛibus substātijs itellectualib⁹: q̄ i suma pcordia viuūt: i q̄tum i ꝓticipatiōe pfectissima dine bonitatis existūt: vñ ꝛe illis pncipaliē dr̄: In sublimib⁹ suis. i. i magistabi ꝓximib⁹: ꝛe q̄b⁹ statī subdit Nūq̄d ē nūerus militū ei⁹. In ca. xxvij. vbi dr̄ i postilla: Circa ꝑmū dicit: Que ē. n. spes hypocrite. Additio.

Hoc q̄ dr̄ hic: Que ē. n. spes hypocrite videt exponēdū ad ꝓtinuationē ad pdcā. ⁊ etiā ad sequēcia ficmāiob i rendebat in hoc loco certificare socios ꝛe ꝛritate existēte in mente sua circa

ea ꝛe quibus altercabāt.ſ.ꝛe innocētia vite ſue ⁊ ꝛe punitiõe malorum ⁊ pmiatione bonoꝝ: ꝓpter quod pmiſit iuramentū.d.Aiuit ꝛeus.ꝙ quod iuramentū firmauit ꝙ dñs eēt in vita pñti nõ loquere ſ iniq̃tatem:nec recederet ab innocētia ſua.⁊ q2 aduerſarij iponebant ei viciū hypocriſis ut patꝫ ſuꝑ in dictis eliphaz.ca.xv.⁊ i alijs locis.hypocrita ꝯo cū ſit duplex:vnū habet i corde.⁊ aliud in ore.⁊ ſic licet nõ loquat iniq̃tatē ꝓ labia:tenet tñ eā in corde.ſi licet nõ recedat ab innocētia i actibus exterioꝝ:recedit tñ i mēte,put ſaluator vocet multiplr Matb.xxiij.ca.Ex quo ſequit ꝙ ſo cij nõ crederēt dictis ſuis:iccirco ad amouendū ab eis iſtā ſuſpicionē dicit:Que eſt.n.ſpes hypocrite ⁊c.Nunq̃d clamorē illi⁹ exaudiet dñs ⁊c.Aut poterit oipotētem ꝛelectari.nõ ꝛetet ñ ipoti poſſi hypocriſis cū ego ſim in magna anguſtia cõſtitut⁹.⁊ idigeo maxime ut ꝛeus liberet aiam meā.⁊ ut audiet clamorē meū.⁊ ſic nullo modo ꝛetetis dubitare ꝛe iuramẽto meo.hoc itelligit ad modum alicui⁹ exñtis i maximis tribulatiõibus ſeu tormentis;q̃ ad firmandū dicta ſua ſeu iuramẽta dicit:Videtis ꝙ ſum in tot tribulationib⁹ a q̃b⁹ niſi diuino auxilio nõ poſſum liberari:vñ i hoc paſſu mihi credē ꝛetetis:ꝙ illa que dico nõ ſūt ficta,vñ ſubdit:Docebo vos per manū dei.⁊ q̃a ſocij vitā ſuam ꝑſtinā cognoſcebāt ⁊ etiā tribulationes i q̃bus erat:ex q̃bus ꝛetebat moueri ad aſſentiendū ſibi in ꝓdictis iõ ſubdit: Ecce vos oēs noſciſtis,ſ.ꝓdicta.⁊ ꝙ ſine cā vana loquamini:iponendo mihi fictionē ſeu hypocriſim.

Replica.

In ca.xxvij.vbi dicit: Que eſt.n.ſpes hypocrite.burgeñ. facit ꝓtinuationē diſcõtinuā:ꝓtinuat eni hic dicta dictis in.xv.ca.mediꝫ ꝑtermiſſis:qualiꝫ nõ facit poſtil.q̃ continuat ſingulaſingulis:i hac ſua diſcõtinuatiõe burgeñ.ſicut ſepe repetitis vicibus facit iponit teato viro iob ꝙ ꝓncipaliꝫ ꝛelit ſe oñdē innocētē ⁊ iuſtū:ſed hoc ſuꝑ in ꝓncipio ca.iij.correct ū eſt.

In ca.xxviij.vbi dicitur in poſtilla: Habet argentū ⁊ narū ſuarum ꝓncipia. Additio.j.

Quia illa que ꝓtinẽtur in hoc capi.ꝑter ea que i poſtilla tradunt videnē tria notãda:ꝓmū eſt ꝙ iob intendit inſtruere ſocios q̃bus in ꝑcedenti ca.dixerat:Docebo vos ꝙ manum dei:ut cum ꝓ inuenīedo ſeu acq̃rendo bona tpalia ꝑcioſa:ut aurū ⁊ argentū ⁊ ꝑcioſos lapides diligenē hoies laboꝛēt:ut ꝑz ex loco ⁊ modo inuēciõis eoꝝ ꝛe quib⁹ hic agit:pampli⁹ ⁊ diligenti⁹ ꝛelet laborare,ꝙ bonis ſpūalib⁹ que ꝑ ſapiētia intelligunt acq̃rendis:cū ſint ineſtimabiliꝫ meliora:q̃a ut dicit; Neſcit homo ꝑciū eius ⁊c. Nõ adequabit ei aur:ꝙ quē modū ſapiēs exhortat filiū ꝑ diſciplinam ſuam:ꝓuerb.ij.dicēs:Si queſieris eā.ſ.ſapientiā ꝛe qua hic loquit:q̃ſi pecuniā ⁊ q̃ſi theſauros effoderis illā tunc intelliges timorē dñi ⁊ ſcientiā dei inuenies ſcõm eſt ꝙ iob intendit ſocios ꝑdictos docere ꝙ precipua bona tpalia ut metalla ⁊ ꝑcioſi lapides ꝛe q̃bus hic facit mẽtionem:habēt ſue emanatiõis ꝓncipia ſubtus terram ⁊ in ꝓfundis fluuioꝝ ſūt abſcõdita:ut in hoc ca.tradit. Ex q̃ patꝫ ꝙ non ſūt excellentes nãe ſeu ꝙditiõis:ſcõm eni ordinē nãe diuinitus inſtitute:illa que altioꝛē locum tenēt:altioris dignitatis ſūt:ut patꝫ ꝛe regiõe empyrea reſpectu etheree:⁊ ꝛe etherea reſpectu elementaris. Sapiētia ꝯo ꝛe qua hic agit etiā ſi intelligat ꝛe ſapiētia creata que gratiā ⁊ virtutes infuſas ipoꝛtat:habet emanationē imediatā a ſūmo rege ꝓncipio,vñ ꝯcludit:Deus intelligit viā eius ⁊c.Ex quo ſeqūtur ꝙ bninſmōi ſapia a ꝛeo ,pcedens ineſtimabiliter excedit bona alia ab iferioꝛibus emanātia; in q̃ cõformat iob ſapienti q̃ ꝓuerb.in.ij.ca.ſuꝑ dicto poſtq̃ diſcipulū ſuum crudiēdo dixerat:Si queſieris ſapiētiā q̃ſi pecuniā ⁊ quaſi theſauros effoderis illam.ſubiungit:Ex dñs dat ſapiētiam.⁊ ex ore eius ſciētia .q.d.eminentioꝛ eſt ſapiētia que a ſūmo ꝛeo ꝓcedit q̃ theſauri q̃s fodiendo i terra inuenis.ctiū eſt ꝙ iob i hoc ca.⁊ in ꝑcedē.voluit i formare ſocios ꝛe illis ꝓrutibus ꝛe q̃bus ꝛe ipſū iob cõmendauerat. Fuerat.n.iob cõmendat⁹ a ꝛeo ꝛe q̃tuoꝛ ꝓrutib⁹: ꝛe q̃b⁹ dicitur in ꝓncipio libꝛi: Job erat vir rect⁹ ⁊ ſimplex:timēs ꝛeū:⁊ recedēs a malo.vñ ꝛe ſimplicitate q̃ ē quedā innocētia dixit i ꝑce.ca Donec ꝛe ficiā nõ recedam ab innocētia mea,ꝛe rectitudie ꝯo que cõſiſtit quodāmõ in pſeuerādo i bono ꝓpoſito ideclinabiliꝫ icedē do dixit ibidem: Juſtificationē meā quā cepi tenere nõ ꝛe ſerā.ꝛe timoꝛe ꝯo dei ⁊ receſſu a malo concludit in hoc ca.finaliꝫ.d.Ecce timoꝛ dñi ipſe eſt ſapiētia ⁊ recedē a malo intelligētia.q.d.ſocijs: iſta ſūt que a ꝛeo habui.⁊ iõ nõ abſcondā a vobis:ſicut eis pmiſit d.Docebo vos ꝑ manū dei:que oipotēs habeat.q.d.i me nõ abſcõdam ⁊c. In eodē ca.xxviij.vbi dicit in poſtilla: Et nunc vidit illā in ſeipſo. Additio.ij.

Hoc q̃ dicit: Et nunc vidit illā.in glo.iterli.ꝛe ſa.incar.ſic exponit.Et nunc vidit illā.i.videri fecit:⁊ enarrauit per oꝛa ꝑdicantiū.⁊ ꝓparauit in coꝛdib⁹ auditoꝝ.⁊ inueſtigauit occulta ⁊c. Replica.

In ca.xxviij.vbi poſtillatoꝛ illū paſſū:Et nunc vidit illā.exponit ꝛe ſapiētia creaturis coīcata ꝑ modū gre infuſe:burgeñ.dicit glo.inclī.exponē ꝛe ſapiētia incarnata ad lrām:ſz burgeñ.falſe allegat glo.iterli.q̃a nec illa nec q̃cūq̃ alia ſic exponit ꝑ allegoriā ait.n.incarnatā ſapientiam:Et nunc vidit.i.videri fecit: Manifeſtū ē aūt ꝙ ꝓceſſum lre:ꝙ hic ad lrām nõ dicitur ꝛe xpo: q̃a lra liꝫ fit cõparatio bonoꝝ ſpūaliū ad tranſitoria ,put i poſtilla.

In ca.xxxj.vbi dicit i poſtilla: Si nõ dixerint viri tabernaculi mei.i.domeſtici mei. Additio.j.

Qualde ꝓprie dici videt ꝙ illi q̃ ꝛeſiderāt ſocietatē alicuius dicūt ꝛeſiderare refici ꝛe carnib⁹ ei⁹:ſed hoc dictū aliter videt exponēdū.ſ.ꝙ iob ſic erat amatoꝛ ⁊ recollectoꝛ pegrinoꝝ:ꝙ oēs recolligebat i domo nec pmittebat ꝙ aliq̃s pegrinus maneret extra:ꝛe quo dicit Foris nõ mãſit pegrinus:ſiliter nec volebat ꝙ viatoꝛes habērēt aliq̃d impedimentū ne intrarēt i domū ſuam:ꝛe quo dicit:Oſtiū meū viatori patuit.in q̃ tñ excedebat ꝙ domeſtici ⁊ ſeruitoꝛes ſui fatigati a frequēti ſeruitio pegrinoꝝ ⁊ extraneoꝝ videtes ꝙ magis curabat ꝛe recollectiõe ⁊ refectione extraneoꝝ q̃ ꝛe domeſticoꝝ quiete ⁊ refrigerio q̃re habebāt eum i odiū ꝛeſiderantes abeo vindicari.vñ dicebāt:Quis det ꝛe carnib⁹ ei⁹.ut ſaturemur.ſicut conſueuit eē multotiens:q̃n pat familias videt excedere i bñfaciendo alienis:domeſtici ,pqj ꝛe hoc murmurāt:quaſi p illū modū quo legit Matb.xx.ca.ꝛe operarijs ꝫ patrefamilias marmurātibus:eo ꝙ pares fecerat eos q̃ minus laboꝛauerūt bis q̃ poꝛtauerāt pond⁹ diei ⁊ eſtus.vñ in ꝓpoſito familiares domeſtici pampli⁹ excitabant in odiū patriſſamilias cum extraneos tñ foueret ut ꝓpij fatigarētur.⁊ ſm hāc expoſitionem cū dixiſſet:Si nõ dixerint viri tabernaculi mei:q̃s det ꝛe carnib⁹ eius ut ſaturemur.q̃ſi reddēs cām imediate ſubdit: Foris nõ manſit pregrinus. In eodē ca.xxxj.vbi dicit i poſtilla:Circa primū dicit:Si expaui ad multitudinē nimiā. Additio.ij.

Qbi dr:Si expaui ad multitudinē nimiā ⁊c.in hebreo habetur:Si expaueſcere feci multitudinē nimiā ⁊ ꝛeſpectio cognationū terruit me.⁊ nõ magis tacui.Cui⁹ ſenſus eſt ꝙ iob i hoc loco excuſabat ſe ab acceptiõe pſonaꝝ:intñ q̃ multitudinem nimiā a qua ſolēt q̃nq̃ iudices terreri:cū iuſticia hõ ſuaderet expaueſcē faciebat.⁊ tñ cū ꝓtigiſſet ꝙ aliq̃s ꝛeſpect⁹ cognationū,ſ.q̃ magis ꝓꝛēptibilis erat in cognatiõe aliq̃d iuſtū,ꝑ ſe allegaret:terrebat eū:ꝛe quo dicit:Deſpectio cognationū terruit me intñ ꝙ tacebat:aſſentiēdo iuſticie:ꝛe quo dicit:Et nõ magis tacui nec ꝙ audebat ꝫ eum,pcedere:ꝛe quo dicit:nec egreſſus ſū oſtiū ⁊c.

Replica.

In ca.xxxj.vbi poſtillatoꝛ diſtinguit ꝛe cē ptes ſm ꝛecem vicia a q̃bus iob ſe excuſat i ea ptequa dr:Si nõ dixerint viri tabernaculi mei q̃s det ꝛe carnib⁹ ei⁹ ut ſaturemur.ſe excuſat a vicio inhũanitatis.q.d.ita fui hũanus domeſtic⁹ ut etiā carnis.i.coꝛpis mei iugē affectarēt pñtiam ,p ſui refectiõe.i.conſolatione. Burgeñ.aūt hāc expoſitionē dicit ipoꝛtiā:volēs ꝙ h̃ ꝯba dixerūt famuli ſui exodio in vim vindicte:ſed certe magis eſt impria vindicta ꝑ burgeñ,ficta: ꝙ q̃s ex odio ꝛelit carnes hũanos ꝛeoꝛare:tū etiā q̃a ꝯba illa nõ ſonāt i excuſatiõe iob:ſicut patꝫ ꝑ totum ca,ſed poti⁹ i accuſatiõe q̃ſi ſuis fuerit adeo inhuman⁹ ,put burgeñ.exponit:ut ex odio affectarēt eius carnes manducare nec ē veriſile ꝙ ſcūs vir opꝛe pietatis foueēdo pegrinos ⁊ aduenas,vſq̃ ad tātā domeſticoꝝ fatigā ,pceſſerit:ut carnes ei⁹ ex odio affectarēt:tū q̃a ut dr.ſ.ca.j.erat ipſi iob familia multa nimis ⁊ p ꝑſõ nõ ſic faciliꝫ fatigabilis:vbi vna familia ꝑ aliā potuit ꝛelevari:tū q̃a ita heroicus fuit vir iſte ut etiā a ꝛeo meruerit ſic ſingulariē cõmẽdari:ut patꝫ ca,j.nõ ē veriſile ,ꝓpꝛ ꝙnexionē ꝓrutū viciū inhũanitatis tāte i eo fuiſſe:cū ſm pbm bonū tñ vno mō fiat id ē cū aſſiſtētia oīuꝫ ꝓrutū moraliū ⁊ circuſtātiaꝝ earūdē.⁊ i fine b⁹ ca.dicit ſe nõ fuiſſe onerosū ere in nimia ei⁹ cultura dicēs.Si adū ſū me clamat era ⁊c.Qui igiꝫ ere inſenſibili ſm illū ſenſum onerosus nõ extitit ꝑſõ ē ꝙ rõnabili familie moleſt⁹ nõ fuerit:ſz ei quadā hũanitate ꝛepcit.nec ē veriſile ſcm iob ſcient ſuſtinuiſſe iniquā familiā:q̃ ex odio ſuā exꝛtet carnē ꝛeoꝛādā:q̃.n.erat oīuꝫ conſolatoꝛ:ut dr i lra:quō familie ſue vſq̃ ad odium ſui fuiſſet oppſſoꝛ: nec opabile ē familiā ſuā tñ poſſe ꝯcipē ꝫ eū odiū:q̃ut dr in h̃ ca. cū ſuo nõ ꝛeſtiterit ſubire iudiciū.Ex his oib⁹ ꝑz burg⁹ ꝛe liramẽtū.

In ca.xxxij.vbi dicit in postilla: Nihil locutus es mihi quasi dicere illa que dicam. Additio.

LIcz iob ꝫ helyu nō legat aliq̄d fuisse locut⁹ in ꝑticulari vr̄ tñ aliq̄d fuisse ꝓtra eū locut⁹ in gnāli. Dixerat.n. iob supra .xxx.ca. Nūc aūt verident me iuniores tpe. Et q̄ patz q̄ sentiebat se nimis afflictū ex vilipēsiōe seu verisiōe iunior tpe: q̄ ꝫ eum talia cōmittebāt ꝛ quor numero verisilr videt fuisse ipse helyu ut pz ꝑ effectum. Ipse enī non solū increpauit eū: ꝫ etiā vilipendit: ut patebit ifra in multis suis dictis: vñ ⁊ in ꝓncipio suę locutionis in hoc ca. dixit: Juniores sum tpe. q. d. licet sim ꝛ iuniorib⁹ sicut iob dixerat: nihilominus tñ oñdā vobis ⁊ ego meā sciam ut supꝰ eodē ca. Cōfirmat autē hoc sniā ex ꝫ q̄ iob nec tres amici sui nō legunt genealogiçari in hoc libro: ꝫ solū cognominant a regionibus suis: ut iob ꝛ terra hus: elyphaz themanites: baldath suites: ⁊ sophar naamathites: ꝫ helyu nō solum cognominat a regione cū dicit: Busites etiā ponit ibi nomē ꝓris cū dr̄: Helyu filius baracheel siliter ⁊ nomē cognationis: cū dr̄: ꝛ cognatiōe ramram aūt inꝓtat altum. q. d. helyu. Licet ego sim ꝛ iuniorib⁹ increpantibus seu vilipendētib⁹ iob: nō tñ ꝓpēs mei erāt tales ꝛ quib⁹ iob potuisset dicē: quor nō dignabar ꝓpēm cū canib⁹ gregis mei ponē: hoc.n. patrē ⁊ cognationē notā seu notabilē. Et quo etiā videt q̄ iste helyu ꝓ arrogātiam ⁊ vanā gliam, peccauit: vñ ⁊ vtranq; ꝓtem disputantiū vane gl̄ie motu reꝓhendit. vñ glo. sup̄ illud: Iratus est helyu. vane enī gl̄ie sectatores cū voibus se ꝓferunt: alios ꝛ fatuis sensibus: alios indignis meritis reꝓhendūt: hoc in glo. q̄ ꝓpter ꝛ verificat ꝛ helyu q̄ ipsū iob ꝛ fatuitate ⁊ blasphemia ⁊ socios ꝛ ignoratia reꝓhendit: put in dictis suis patz ꝛc.

In eodē ca.xxxij. vbi dr̄ in postilla: Et si post modicū tollat me factor meus. Additio.ij.

HOc quod dr̄: Et si post modicū tollat me factor me⁹ pōt intelligi q̄ timebat helyu ne ꝓpter ei⁹ taciturnitatē in ꝓiudiciū veritatis ꝛ ꝓdēnaret eū ad mortē tpalem tollēdo eū a pūti vita aūt tps sibi vbitū ꝑm nām. s. in etate iuuenili in qua erat: ut patz in ꝓncipio capli: ⁊ sic ex hoc dicto sic intellecto nō hr̄ q̄ helyu crederet punitionē pcō⁹ post hāc vitam ꝛc.

In ca.xxxiij. vbi dr̄ in postilla: Si potes rñde mihi. q. d. nō vt̄es ꝓtemnere iuuentutē meā ꝛc. Additio.j.

HOc quod dr̄: Si potes rñde mihi ꝛc, nō videt exponendū sic: q̄ helyu i his verbis ⁊ sequentib⁹ intendebat monere ipsum iob ne ꝓtēneret helyu ꝓpter iuuētutem suā ipse enī helyu erat ita arrogans q̄ ꝑsumebat ꝛ se q̄ eēt dignior ⁊ sapiētior ipso iob: vnde in fine hui⁹ capli vicebat ei: Audi: tace: ⁊ vocelo te sapientiā. ꝫ ista verba vident poti⁹ referēda ad hoc q̄ supra dixerat iob ca. ix. Auferat a me ꝑgam suā ⁊ pauor eius nō me terreat loquar ⁊ nō timebo eū: neq; enim possum metuēs rñdere. ꝛ q̄bus ꝑbis vr̄ q̄ iob licet q̄ñ q̄ videbat se ꝛsiderare disputare cū deo: tñ cum hoc ꝛsiderabat q̄ posset talem disputationē facere sine ꝛrore ne per metum sua rñsio ꝑdiretur: iō helyu dicebat ipsi iob imediate añ verba ꝑdicta: Si potes rñde mihi aduersus faciē meā ꝓsiste .i. nō vt̄es te excusare a rñsione mea ꝓpter timorem seu terrorem quē ꝛ me habeas. cui⁹ rōnem subdit. d. Ecce ⁊ me sicut ⁊ te fecit deus. i. ambo sumus pure creature: qua rōne nō vt̄es timere: ⁊ ꝛ eodem luto ego q̄ formatus sū. q. d. nō habeo ꝓgatiuā supra te in naturalib⁹: ꝫpter quā vt̄eas me timere ⁊ excusare te ut nō reꝓdeas: ꝫ q̄ ipse helyu ꝑsumebat ꝛ se q̄ habebat magnā sciētiam sibi diuinit⁹ datam: silr ⁊ altam eloquentiā: iō subdit. Verūtamē miraculū meum te nō terreat ꝛc. q. d. licet in tonis nālibus nō excedam te: ꝫpter que vt̄eas me timere: excedo tñ te in sciētia ⁊ eloquentia mihi diuinit⁹ datis. ⁊ ista rogo ne terreāt te. ut ꝫpter hoc dimittas rñsionē. ⁊ ista dicebat alliciēs eum ad rñsionē: sicut ifra in fine hui⁹ capli dicit: Si aūt habes q̄d loquaris: rñde mihi: volo enī te apparere iustū. ⁊ ꝑdicta expositio ꝓcordat cū glosa que sup̄ illud vrbū: Verūtñ miraculū meū ꝛc. sic dicit: Paul⁹ humiliter sua alta: vrbū solatij vocat: loquēs hebreis: iste suā minimā sciētiam ⁊ eloquentiā miraculum vocat. ꝛc.

In eo. ca.xxxiij. vbi dr̄ in postilla: Circa ꝑmū dr̄: Ecce hec oia id ē reuocationes a peccatis ꝛc. Additio.ij.

LIcet dictum Ra. Sa. in hoc q̄ asserit q̄ trib⁹ vicib⁹ tñ recipit deus pcōres ad pniam ⁊ nō ampli⁹ sit manifeste erroneum: put postillator sufficiēt oñdit: nō tñ est incōueniēs dicere q̄ helyu dicit. Ecce hec oia opatur dr̄ trib⁹ vicib⁹ ꝑ singulos. hoc intendebat sicut Ra. Sa. exposuit: put etiā verba magis sonant; helyu.n. nō credit fuisse ꝛpheta: ut standū sit dictis ipsius: potuit.n. in hoc errare sicut etiam errauit in ꝓdēnatiōe iob: Quod aūt inducit postillator ꝛ dauid q̄ peccauit in morte sacerdotum nolet: ꝓbatum fuit in additiōe sup. ij. Reg. xv. nihilomin⁹ tñ ex hiſtoria dauid pōt induci: q̄ deus recipit pcōres ad pniam etiam post tertiā reciduationē. Peccauit.n. dauid in ꝑmo adulterio ꝛ sabee: scōo in homicidio vrie: ⁊tio in fractione iuramēti facti ionathe. q̄rto in numeratiōe ꝑpli, put postillator ꝛducit. ⁊ tñ dauid finaliter pnitut ⁊ pnumerat inē scōs: cum dr̄ post mortē ipsi⁹ dauid sepe vocat eū seruū i scripturis sacris: ꝓpter quē etiā posterita ti sue multa bñficia ꝓcessit: ut patz Isa. xxxvij. Et ꝓtegā ciuitatē istam ut saluē eam ꝓpē me. ⁊ ꝓpter dauid seruū meū. ⁊ in eodem Isa. lv. Feriam vobiscū pactū sempiternū mias dauid fidelis. ⁊ in multis alijs locis Isa. Replica.

LIn ca.xxxij. vbi postillator exponit vrba helyu. d. Si potes rñde mihi. q. d. nō vt̄es ꝓtēnere iuuētutem meā. ꝫ burgē. aliter volens vrba helyu inꝓtari: inuoluit ipm i ꝓdictis: q̄bus ut puto ipse helyu inoluisset: ꝓmo burgen. dicit eū fuisse arrogantē sic q̄ ꝑsumebat se digniorē ipso iob ⁊ magis sapiētem. scōo burgen. dicit helyu sentire q̄ nullā ꝓgatiuā hēret vltra iob in naturalib⁹. ꝫ quō q̄so stant illa i figura q̄ arrogās se ꝑsumeret digniorē. ⁊ diceret se nullā hr̄e ꝓgatiuā in nālib⁹? vre enī arrogans nālia sani bois nō equiparat nālibus leprosi. ⁊ extreme infirmi cuius sinōi fuit iob: nec fuit illa vrba arrogātis ꝫ būlitē sentientis: cum dicit: Me sicut te ꝛ eodē lato fecit deus nec valet q̄ bur. adducit. ꝛ. ca. q̄ q̄a iob allegauit se timē deū: iō metuebat eo rñdere: q̄ ideo helyu estimauit iob timere silitē sese. ⁊ sic metueret rñdere: Job enī scūs timens deū rōnabilitē hominē timē nō debuit. ⁊ qui ⁊ amicos seniores disputando ⁊ errores eorū obiurgādo ꝓicerat: vr̄similitē inuenē helyu nō timuit nec ei rñdere recusauit. ⁊ sic patz q̄ burgen. timorē iob erga deū ad helyu male transtulit ⁊ cōparauit. In eodē vbi postillator reprobat errorē Ra. Sa. circa expositionē illius dicti helyu: Hec oia opatur dr̄ tribus vicibus ꝛc. ⁊ verius exponit: Burgen. notat postilla. in duobus: ꝓmo q̄ exponit dictū helyu scōm modum faciēdi humanū: sed burgen. dicit q̄ helyu errauit: sicut Ra. Sa. q̄ cum erronee exposuit. in hoc aūt burgen. videt ꝛficere: nā nō ē verisimile q̄. s. iob tā magnū errorē. s. q̄ deus tñ tribus vicibus parceret peccāti reliq̄set intactum: cū etiā minores amicorū errores obiurgabat. scōo burgen. notat postilla. i exemplo posito ꝛ dauid circa necem sacerdotum: hui⁹ correctionē vide. ij. Reg. xv.

In ca.xxxiij. vbi dr̄ in postilla: Ideo ꝙuertit se ad deū dicens. Pater mi. Additio.

QUod aūt helyu innocet dñm deum ꝓ singularē paternitatem dicens: Pat̄ mi nō ad modicā ptinet arrogātiam. vñ Augusti. in oꝛone dominica dicit: Noli tibi aliquid ꝑuendicare solius xp̄i ꝑliter ē pater: nobis ꝫo oibus pater est in cōitq̄a illū solum genuit: nos aūt creauit: ideo dr̄ Pr̄ nr̄ ꝛc.

In ca.xxxvj. vbi dicitur in postilla: Circa ꝑmū dicitur: In manibus abscondit lucem. Additio.

SUper hoc q̄ dr̄: In manib⁹ absc̄dit lucē ꝛc. sanct⁹ tho. in sua expositiōe sic dicit: Inter oēs sensibiles effectus spūalior est lux. vñ efficatior ē ad ꝓducendū intelligibiliū cognitionū inc̄tū. s. visus cui⁹ cognitio ꝑ lucē ꝑficit plurimū iuuat itellectualē cognitionē. q̄a igit̄ ista lux sensibilis ex ptāte dei bon⁹ occultatur ⁊ coꝛcatur: dat ꝑ hoc intelligi q̄ apud ipsū ē q̄dā excellētior lux. s. spūalis quā dr̄ in ꝑmiū ꝓtutis reseruat: vñ subdit: Annūciat de ea. i. de luce spūali ꝑ corpalē figurata Amico suo. i. ꝓtuoso quē deus amat: De possessio eius sit. i. q̄ illa lux spūalis sit hereditas⁹ quē dr̄ amicis suis reseruat i ꝑmiū. ⁊ ad eā possit ascēdē per opa ꝓtutis ipsā ꝓmerēdo ⁊ ad eā possidēdā se ꝑparādo: q̄uis ꝫ etiā posset exponi de luce corpali. Posuerūt enī platōici q̄ aīe oīum veriua hāc ab aīab⁹ stellar: vñ q̄n aīe hūane suā dignitatē seruāt ꝑm rōnē viuēdo reūtunt ad claritatē stellar vñ ꝛfluxerūt: iō in somno scipiōis legit: q̄ ciuitatum rectores ⁊ ꝓseruatores ipfecti. s. a celo hue reūtunt. i q̄ etiā dat intelligi q̄ helyu nō ponebat vltimā remunerationē ꝓtutis tpalib⁹ bonis ꝫ i bonis spūalib⁹ p⁹ hāc vitā. Hoc āt ē inc̄ oia maxie admirādū: q̄ hō ēren⁹ ⁊ corruptibil⁹ ad spūalia uel celestia possessionē pueniat: iō subdit Sup. b. s. q̄ hō posset accedē ad hāc lucē possidēdā: Expauit cor meū timore. s. admiratiōis ⁊ stupor: Et amotū ē a loco suo ut. s. nō solū videt ⁊ ꝓcupiscat q̄ vident ei cōnalia ꝑm sensibilē vitā: sz ad spūalia celestia trāsferat. hec ille. Circa quod attendendū q̄ licet ꝑdicta sint vera ⁊ ꝓprie dicta tamen secunda expositio predicta quam sanctus thomas

ponit videl magi consona ꝓposito: nam beliu licet magis videatur esse eruditus circa spūalia q̄ amici iob: non tñ attingebat ad veritatem eorum que de hac materia p fidem cognoscūt: ut patebit in principio. xxxviij. ca.

Replica.

In ca. xxxvj. vbi dr: In manibus abscondit lumē. postillator cum bto Greg. xxviij. moral. ca. xiij. de puis. 7. ix. de magnis. 7 glosa ordinaria exponit de luce veritatis q̄ occultatur i manib⁹. vocāt aut̄ imanes q̄ se i latis cogitationib⁹ extollunt. 7 sic in manib⁹ vna dictio ē: a nōiatiuo imanis derivata sed burgen. cum seō throma li in manib⁹ exponēdo dicit eē ablatiuū illius nōiatiui manus rectū a ꝓpositiōe in: quia exponunt illud dictū de luce corpali que in manib⁹ dei ē: qa eius ptāte cōmunicat 7 occultatur, 7 qa recedunt a sancto gregorio 7 glosa ordinaria in voce: recedunt etiam i vocis significatiōe ꝙ tñ sine rōne. hoc aut̄ qō sequit̄ annūciat de ea amico suo: Exponit vno mō de luce corpali: similit̄ per quedam q̄ dicit burgen. vera 7 ꝓprijssime dicta que tñ ꝑm fidem nrām mihi vident falsa 7 errones. adducit enī opinionē platonicor̄ dicētium: q̄ aīe deriuātur a natura stellar̄. 7 que suā dignitatē seruant viuēdo ꝑm rectam rōnem reuertunt̄ ad claritatem stellar̄ vñ defluxerūt. 7 cetera que de somno scipionis allegat que ad errorē origenis i suo pyarchon reduci possunt: que ꝛ eis similia fides catholica videt que tñ ista senex burgen. p sacre scripture expositiōe adducere nō vref. Fides enī vera docet aīas inkū rendo creari 7 creādo inkūdi. dānat aūt eas a natura stellar̄ veri uari 7 reliqua: que qa manifesta sūt apud oēs catholicos doctores nō indigēt ampliori pertractione.

In ca. xxxvij. vbi dicitur in postilla: Ex predictis patz q̄ beliu in aliquibus cum ipso iob concordabat.

Additio.

Quod autem nolebat rñdere beliu sicut fecit alijs socijs sibi cōtradicentib⁹: posset esse duplex ratio. Prima. s. q̄ beliu sicut dictū fuit loquebatur ex arrogātia intēdendo p̄cipaliter vilipendere ipsum iob: vñ dicebat illi supra. xxxij. ca. Tace 7 doceto te sapientiā. 7 in. xxxiij. dicit: Job autem stulte locut⁹ est 7 verba illius nō sonant disciplinam. 7 sic in alijs locis. 7 tō iobip si beliu nō curauit rñdere videns q̄ intētio sua verſabat circa vanam gloriam: ut vitaret ne forte incideret in hoc vicio disputādo in quo secut⁹ ē sapiens ꝓsilium dicēs. puerbior. xxvj. Ne rñdeas stulto iuxta stultitiā suam. ne efficiaris ei similis sed alijs q̄ non sic arroganter videbant loqui: sed solū arguēdo seu increpando iob rñdit ut ipsor̄ error patefieret: iuxta illud. puerbior̄ capto supra dicto: Rñde stulto iuxta stultitiam suā ne sibi sapiēs eē videat. Secūda qa beliu in tñ per superbiam elatus ē: q̄ nec correctionē iob desiderabat ꝙ potius ei⁹ maiorem ruinā appetebat: quod ē inhumanū vel saltem incōsonum videat pfectis: quod patz ex hoc: nā i fine xxxiij. ca. dicebat beliu: Pater mi. precetur iob vsq̄ ad finē. in q̄bus verbis put coiter exponūtur 7 in postilla: beliu petebat a deo q̄ nō resisteret a flagellatione ipsius iob i p̄senti vita duceret ad eēnā dānationē: vnde glosa ibidē dicit: Quia asperitas suptorū vsq̄ ad maledicendū se extendit: cōtra enī iob deū deprecatur. hoc i glosa vñ talia loquēti nō videtur dignū rñdere p̄sertim cum talia etiā ex excessu ire vident̄ procedere sicut in ꝓposito. nam beliu p irā fuit p̄mo 7 p̄cipaliter. puocatus: vñ supra. xxij. ca. Iratus ē furor beliu filij barachiel: qua rōne laudabiliter iob abstinuit se a rñsione intendēs ire locū dare: iuxta illud Ecclesiastici. viij. Nō litiges cum boue linguato. 7 nō strues i ignem illi⁹ ligna 7c.

In ca. xxxviij. vbi dicit in postilla: Quis est iste. beliu enī accepat q̄si vices determinātis qōnem 7c.

Additio. j.

Quod aūt beliu in hac qōne accepisset vices quasi determinātis nō cōsonat ire: ꝙ potius patz per hoc q̄ ipse tenuit locū opponētis: sicut 7 alij socij: nisi qa voluit supplere defectum eorum i opponēdo. Dicebat enī beliu supra. xxxij. ca. Quā igitur spectaui. 7 nō sunt locuti: nec rñderūt vltra: rñdebo. 7 ego ptē mea. Ex quo patz q̄ nō intendebat se ingerere p modū determinātis: ꝙ opponētis sicut 7 alij: sufficiētius tñ. put estimabat. Idē patz in ca. xxxiij. vbi beliu dicebat iob: Si potes rñdere mihi 7c. Ecce 7 me sicut 7 te fecit deus: 7 de eodē luto ego q̄ format⁹ sū. ex quo patz q̄ ipse querebat disputare cū iob de pari: nō autem qōnem determinare. Vñ ad declarationē hui⁹ qō dicitur contra beliu: Quis ē iste involues sniās. attendēdum est q̄ beliu in hac qōne i multis defecerat. Primo enim qa cum ipe proueniebat cum iob in hoc q̄ premia virtutū 7 pene viciorū erāt in vita futura: nō debuissent eū ꝓdēnare seu iudicare iniustū ꝓpter flagella q̄ patiebatur i hac vita. Credentes enī ꝑmia 7 punitiones i futuro seculo. nō debēt ꝓdēnare patientes tribulationes in hac vita: qa ut dicit Eccles. ix. ca. Uniuersa eque veniūt iusto 7 impio. vñ ex hoc ꝓprie dicit beliu involues sniās. eo q̄ affirmās sniam: eo q̄ affirmās sniam ipsi⁹ iob asserent in alia vita eē vera ꝑmia 7 punitiones: involuebat cum snia amicorū ipsum iob ꝓdēnantium: que qdem snie nō ꝓsonant ad unuicē ut dictum est. 7 tō involuere tales snias iudicat̄ b a deo esse erroneū cū dicit: Quis est iste involuens snias. Item bas snias sic involutas miscuit beliu cū sermonib⁹ iperitis: ꝑmo qa multa erronea asserebat: sicut cū diperat supra. xxxij. ca. Ecce hec oīa opat⁹ de⁹ tribus vicibus per singulos: quod ꝓprie itelligit ꝑm expositionē ra. sa. s. q̄ tribus vicibus tñ recipit deus peccatores ad pniam: 7 nō amplius: qō tñ est falsum 7 erroneū: put postillator ibidem deducit. Item ex serie illi⁹ capli videtur beliu asserere q̄ tribus modis tñ deus loquit̄ homini: ꝑmo. s. dando ei lumē naturalis itellect⁹. scōo p revelationē i somno factā. 3tio p infirmitatē carnis a deo imissā qō tñ ē falsum: quia teste apło ad Hebre. j. Multipharie multisq̄ modis deus loquēs pribus in ꝓphis. Item sermones sui fuerunt ipediti qa per magnam arrogantiā 7 superbiam pceperit. put i additione imediati pcedente fuit dictum 7c.

In eodē ca. xxxviij. vbi dr̄ in postilla. Ubi eras. Hic ꝓpter ponit̄ arguitio ipsius iob.

Additio. ij.

Secundum postillatorem oīa ista que in hoc loco 7 sequēti tradunt̄ ad imensitatem divine sapiētie 7 potētie ptinētia dicūtur ad ostendum q̄ indiscrete seu fatue se habuerat iob in cupiēdo disputare seu cōtendere cū deo: qō nō videt̄ pueniēter dictū: nam iob manifeste ꝓfitebat imensitatē divie sapiētie 7 potentie ut patz supra. xxxvj. vbi post q̄ narrauit multa de mirabilibus nature a deo facte specialit̄ circa ptes mūdi p̄cipales nō solū visibiles ꝙ etiam invisibiles: ut cū dicit ibi: Spūs eius ornauit celos. quod exponit̄ de glorificatiōe angelor̄ bt̄or̄. similiter 7 de electione demonis dixit: Qui bsterica cāte manu eius educt⁹ ē coluber tortuosus: que pertinent ad magnalia dei 7 invisibilia: qa illa que ibi narrauit sentiebat eē pauca seu exigua respectu diuinor̄ effectuū iccirco ibidē subdit: Ecce hec ex pte dicta sūt viar̄ ei⁹. 7 cū vix parvam stillā sermonis ei⁹ audierim⁹: qs poterit tonitruū magnitudinis illius intueri. Ex qbus manifeste patz q̄ iob ꝓfitebat imēsitatē 7 incōprehensibilitatē divie sapiētie 7 potētie: q̄ i diuis effectibus apparet: nō q̄ oportebat de hoc sibi aliqd ylteri⁹ ꝓbare. illa enī que vnus disputātiū p se ꝓcedit: nō requiritur ut p alterū sibi ꝓbent. Itē q̄ iob capet se disputare cū deo: nō ē de cētia qōnis de q̄ p̄cipaliē agit̄. s. de diua ꝓuidētia circa act⁹ hūanos: ꝙ ē qōdā icidēs qō ex idiscreta locutiōe iob videt̄ ꝓtigisse. iconuenienē igit̄ vr̄ q̄ de tali icidēte duo capla ponerēt̄ i determiatiōe hui⁹ qōnis nihil tāgēdo de bis q̄ qōnē determinādā p̄cipaliē respiciūt. Ad tñ circa ꝙ alii vr̄ dicēdū ꝓ q̄ ꝓsiderādū ē: q̄ iob i suis ꝓclamationib⁹ q̄rulosis i stāter petebat: ut de⁹ revelaret sibi cām sue flagellatiōis cū ipse crediderit se esse iustū: vñ. s. iob. x. ca. deo dicebat: Indica mihi: cur me ita iudices: ad quā interrogationē i multis alijs locis videt tendere quā tñ interrogationē seu inquisitionē de⁹ in ꝙ ca. 7 i sequēti oñdit eē irrōnabilē q̄ huc modū. nā ꝓstat q̄ divina ꝓuidentia disposuit oīa creata ꝓducēdo ea ꝑm mēsurā 7 modū debite cognōscētē cuiuslibet rei existētie 7 duratoni qō explificat ꝑ de terra: q̄ habitationi hois cui loq̄bat̄ ē reputata: de q̄ dicit: Ubi eras qñ ponebā fūdamēta terre 7c. q. d. illa q̄ ptinēt ad existētiā terre 7 ei⁹ stabilitatē fuerūt p mea ꝓuidētia fūdata 7 mēsurata 7 solidata te non existēte: nec etiā nūc hoc rōnē ad plenū cōprehendēte. Eodē mō itelligēdū ē qō seqūt̄: Cū me laudarēt sil 7c. q. d. p mea ꝓuidētia dispositū ē ut a p̄cipio creatiōis me laudarēt astra matutina. 7 filij dei iubilarēt: cui⁹ ꝓuidetie rōnē tu plene nō scis sili ꝙ. Dmō sequit̄: Quis cōclusit ostijs mare 7c. 7 oēs alie inrogatiōes q̄s de⁹ ipsi iob facit i bis duob⁹ caplis tā de ptib⁹ mūdi p̄cipalib⁹ q̄ de certis ꝓditionib⁹ aliq̄ aialiū p huc modū sūt intelligēde. s. q̄ oīa illa p divinā ꝓuidētia fiūt: taliē q̄ i suo eē nāli ptinue pseverāt: de q̄b⁹ p singula fragilitas hūana nō sufficit reddē rōnē: nisi solū q̄ oīa ꝓdicta 7 q̄cūq̄ filia p divinā ꝓuidētiā fiūt mō 7 ordie debitis: iuxta illud sapie. viij. Attingit a fine vsq̄ ad finē fortit̄. 7 disponit oīa suauit̄ ex quo seq̄t̄ q̄ indiscretū ē seu insanū ut homo querat a deo rōnē sue prouidentie circa singulares personas humanas: put iob petebat de seipso: Cur me ita iudices. Sed firmiter tenendum est q̄ sicut sapientia seu prouidētia divina omnia suauiter disponit: dicet a nobis ipsius rationes sint incomprehensibiles: sic ipsi⁹ ꝓuidētia

intelligẽda ẽ esse iusta ⁊ rõnabilis circa actus hũanos: q̃uis a nobis nõ omnino rõnes cõprehendantur: iuxta illud apli ad Ro. xj. Quam incõprehensibia sũt iudicia ei⁹: ⁊ inuestigabiles vie ei⁹. Et sic ꝛ bis duob⁹ capl̃is ꝓcludit: q ꝛ. puidẽtia diuia circa act⁹ humanos nõ est causa querẽda eo mõ quo iob videbat ꝓtere. ⁊ ꝟ est quoddã ꝓncipiũ ⁊ ꝑncipale circa materiã ꝓpositi q̃nis. Cõsiderãdum tñ q licet iob ꝛ indiscreta locutiõe eẽt reprehensibilis ꝓtẽdo p̃dicta: nõ tñ ꝑm ipsius rõnem veliteratã hoc ꝓtebat. Dixerat enim supra. xiij. ca. mentem suã socijs reuelãdo: Etiã si occidat me i ipsum sperabo. ex quo patz q nõ murmurabat circa diuinã puidentiam seu iustitiã ex corde intimo: ꝟ ꝑm inferiorẽ rõnem ⁊ instãtiã socio⁹: vñ in his capl̃is poti⁹ reprehendẽdꝫ aduersarij q negãdo vi tam futurã occassionẽ ꝓtebãt ipsi iobut instãter ꝓteret cãm sue flagellationis q̃ ipse iob. ⁊ iõ finaliter cõcludit in vltimo ca. ꝓtra eos: q nõ fuerant locuti rectũ corã me sicut iob De hoc aũt q iob indiscrete dicebat se cum ꝛo velle disputare fuit reprehensus a ꝛo in fine. xxxix. ca. vbi dictũ fuit sibi: Nunq̃d qui contẽdit cũ ꝛo tã facile cõquiescit ⁊c. nõ autem antea ⁊c.

In eodẽ ca. xxxviij. vbi dicit in postilla: Cum me laudarent simul astra matutina. i. angeli ⁊c. Additio. iij.

Hoc q̃ dr: Cum me laudarẽt astra matutina. pt itelligi ꝓprie ꝛ sideribus corpalibus: que dicũt matutina: q̃a tũc erãt ꝛ nouo ꝓdita: sicut apud nos astra matutina dicũt q̃ a ꝑncipio diei solẽt apparere. Dicũt ãt astra matutina ꝛũ laudare inquãtũ. s. ꝓpter sui claritatẽ ⁊ nobilitatẽ sũt materia diuie laudis: vñ ⁊ illis attribuit laudem eo mõ q̃ dr in ꝑs. cxlviij. Laudate eum oẽs stelle ⁊ lumẽ. filijs vero dei q sunt angeli attribuit iubilationẽ: q excellentiã quãdam laudis ipotat: inquãtũ nõ solũ materialiter ꝟ etiam formaliter ꝛũ laudãt. Cõsideradũ etiã q ratio quare inducit hoc q̃ dr: Cũ me laudarẽt ꝑt eẽ talis: nã deus volebat oñdere ipsi iob fragilitatẽ humane cõditiõis: ut eũ reprimeret ab inq̃sitione altio⁹ ⁊ sublimiũ ad diuinã puidentiã ptinẽtiũ: ut dictũ est. ⁊ iõ excitabat eum ad attẽdendũ differẽtiã inẽ substantias celestes q̃ a ꝓncipio creatiõis mũdi ꝛũ laudabãt ⁊ iubilabãt mõ p̃dicto. ⁊ humanã naturã q̃ p⁹ multas reuelatiões elemẽto⁹ ⁊ mixto⁹ fuit ꝓducta: ut bñet in viscerib⁹ sciam. s. scintillã rõnis: ut circa finẽ buiꝰ capl̃i dicit. q. d. O iob cognosce fragilitatẽ cognitiõis tue respectu supiorũ substãtiaꝝ. illa enim cũ era fũdaret ⁊ añq̃ eẽt dilcoopta ad ꝟ ut ea fuisses format⁹: nã me laudabãt ⁊ iubilabãt vñ ⁊ tu ifim⁹ ⁊ creaturaꝝ vltim⁹ nõ debes alta inuestigare.

In eo. ca. xxxviij. vbi dr in postilla: Nunq̃d ꝓsiderasti latitudines terre. q̃ secũdũ astrologos accipitur abaustro in aq̃lone ⁊c. Additio. iiij.

Secũdũ astronomos ꝓstat q locus ẽre cui⁹ zenith capitis ẽ polus artic⁹. ⁊ ꝓ ꝑs ipsius oriẽon est circulus eq̃noctij habet diem durantẽ ꝑ sex menses: q̃a sole gradiẽte ꝑ signa septentrionalia. s. a capite arietis vsq̃ ad finẽ virginis ꝓtinue lux eius ferẽ supẽr ẽrã. ⁊ ꝑ ꝑs est ibi vna dies lucẽs ꝑ sex menses ꝓtinuos sine aliqua nocte. ⁊ in oriẽonte opposito seu antipodali. s. illi⁹ loci cui⁹ zenith capitis ẽ polus antartic⁹: ꝓ dictos sex mẽses erũt tenebre ꝓtinue cui⁹ ꝛriũ ꝓtingit sole gradiẽte ꝑ signa meridionalia. Que q̃dẽ ꝓsideratio ẽ applicabilis huic q̃ dr hic: Nũq̃d cõsideraſti latitudines terre. s. a loco supposito ꝛ directo polo artico ta latitudo terre cõprehendit. ⁊ sequit: Indica mihi si nosti in qua via habitat lux. ⁊ tenebraꝝ q̃s locus sit. q. d. si tu latitudinẽ ẽre p̃dicte ꝓsideraſti posses scire i qua via habitet lux. s. per durationem ꝓtinuam sex mensiũ. ⁊ q̃s sit locus tenebraꝝ. s. locus oppositus vbi nox durat totidẽ mẽsib⁹. ⁊ q̃a inẽ ista loca sũt alia inẽ media i q̃b⁹ ꝑm distantiã a polis p̃dictis magis ⁊ min⁹ durat latio solis super terrã: quod difficile ⁊ forte ipossibile ẽ per singula exq̃site ꝓpẽ fragilitatẽ humane cognitiõis inuestigare: iõ subdit: Aut ducas vnũquodq̃. s. ꝛmisperiox intermedioꝝ ad ẽminos suos. s. ꝓprios: Et intelligas semitas domus ei⁹. s. lucis solis q̃ cum i meridie circa sũmũ celi mouetur: tũc quasi pambulat semitas domus sue: ⁊ quia per motũ celestium corpoꝝ tpa generatiõis ⁊ durationis corporũ inferiorũ naturaliẽ mẽsurãt ꝑm dionysium i quarto ꝛ diuis nominib⁹: iõ subdit: Sciebas tũc q nascitur⁹ esses: ⁊ numeꝝ dierũ tuorum noueras. q. d. si tu motus p̃dictos infallibiliẽ cognouisses a ꝓncipio: naturaliẽ posses scire tps natiuitatis tue: silr ⁊ durationis: q̃ tñ est tibi ipossibile: ut dictũ est: ⁊ etiam q̃a nõ posses aliquid scire anteq̃ esses ⁊c.

Replica.

Tm ca. xxxviij. Circa expositionẽ huius lre qua dicit: Ubi eras, burgeñ. falsum iponit postillatori: q videlicet dicat iob fatue se habuisse in. puocãdo ꝛũ ad disputandũ cũeo: nã postillator i toto. pcessu sẽper excusat iob sic: si dixit aliq̃ q̃ prima facie videbanꝫ passionalia: q illa nõ dixit nisi ex suppositiõe q̃ amici sui errabant: ⁊ sic ꝛducendo eos ad inconueniẽs opinioni eorum: ituẽti postillatore apparere potest clare: q reprehẽsio q̃ ꝛus reprehẽdit iob: nõ tendit ad aliud nisi q ex eius locutiõe amici sui scandaliçati sunt: q̃uis iob nõ intẽdebat eos scandaliçare. ⁊ ideo reprehensio directi⁹ ẽ ꝓtra scandaliçatos q̃ contra iob sicut cõtra phariseos scandaliçatos non ꝓtra ꝓpm: cuius figurã iob i multis gessit: Burgeñ. etiã hic se finaliter resoluit q ea que videt reprehensibilia iob nõ dixit ex ratione veliteratiua: ꝟ ex ratiõe inferiori ad ipugnationem aduersariorum. ⁊ sic finaliẽ cõcedit quod sepe in pcessu iprobauit. Cetera in q̃bus circa libꝝ iob burgeñ. notat postillatorem nõ sunt digna ꝓtractione: quia ad claram littere expositionem modice ꝛseruiunt.

In ca. xxxix. vbi dicitur in postilla: Nunquid nosti temp⁹ partus ibicum ⁊c. Additio.

Secundũ quosdã exposit⁹ ꝛbi ꝛo ratio quare ꝟ fit mẽtio ꝛ partu ibicum magis q̃ alio⁹ aialiũ est: q̃a ibices sũt ficcissime cõplexionis. ⁊ hñt viscera stricta similiter ⁊ meatus. ⁊ ideo partus earũ in quo dilatatio viscerũ ⁊ meatuũ maxie requiritur: ẽ in eis valde difficilis ꝑm eaꝫ naturã: vnde ⁊ indigerẽt maxime alicui⁹ artificij seu inuamẽti: q̃ tñ nõ habent: q̃a nullus obseruat ꝓa parturitionis eaꝫ. ⁊ tñ diuia puidentia supplet dans eis instinctum naturalẽ qua seipsas adaptãt ad partũ: ꝛ q̃ dicit: Incuruãtur ad fetũ ⁊ pariunt. Eadẽ enim rõne. s. ꝓpter siccitatem cõplexionis ibicum filij earũ citius gradiũtur super terram ⁊ sepantur a matrib⁹ eo q carent humiditatũ superfluitatib⁹: que ꝓdit motum ꝓgressiũ: vñ dicit: Sepanf filij earum: ⁊ pergũt ad pastũ ⁊c. vñ ex puidentia diuina circa tales ꝓcedit q tam cito ꝛ pastu sibi possint puidere.

In ca. xl. vbi dicit in postilla: Si habes brachiũ. Hic ꝓfiter probat ꝓpositum: q iob sit increpabilis. Additio. j.

Hoc quod dicit: Si brachium habes sicut deus. Notandũ est ꝑm sanctum tomã q cum fuerint duo equales si appareat alteri culpam iponi sibi nõ est reprehensibile si alter eorum se a culpa expurget quãuis alter culpabilis i tuiꝰ opinioẽ remaneat: quia homo naturaliter plus se q̃ alium diligit: sed vbi est tanta distantia quãta est dei ⁊ hominis: potius ꝛtur homo pati culpam iniuste in se referri q̃ p iniuste in ꝛum referatur ⁊c. iõ dñs ad arguendum iob ponit excellentiã dei super homines. Sed mirandum ẽ ꝛ hoc q dicit: Si habes brachium sicut ꝛus. ⁊ si voci similitonas ⁊c. nam iob licet ꝛ sua iustitia videatur aliqualiẽ ꝓsumpsisse: seu incaute eam cõmendasse intñ q iudiciũ diuinũ per hoc videretur hominib⁹ irritum prout sonãt verba supra posita cũ dicit: Condẽnabis me ut iustificeris, nũq̃ tñ legit ipsum iob se iactare ꝛ potẽtia ꝓpria: ꝑsertim ut eam diuine potentie equiparet: ꝓut hec verba videntur sonare cum dr: Si habes brachium sicut ꝛus ⁊c. sed potius supra ca. xij. manifeste. pfitetur diuinam potẽtiam esse insuperabilem seu incõprehensibilem. dicit enim ibidem: Apud ipsum id est. ipsum ꝛum sapientia ⁊ fortitudo. ⁊ sequitur. Si ꝛstruerit nullus est qui edificat: si incluserit hoiem nullus ẽ qui aperiat. in quo loco multa alia ad diuinam oĩ potentiam singulariter ꝑtinentia clare confitetur. vnde non videtur rationabile q ei imponeretur illud credere seu asserere cuius oppositum ipsemet iob fatebatur. Ad quod videt dicẽdum q dñs in his locutionibus cum iob. ꝓcedit quasi ꝑ modũ opponentis q̃ intẽdit cõcludere suum aduersariũ ꝛ aliquo quesito cõtingit eni in talibus q opponens ꝓponit aduersario aliquam diuisionem sufficientem circa idem quesitum: cuius diuisiõis licet alteram partem nõ admitteret aduersarius: tñ vtranq̃ vult opponens ꝛstruere: ut aduersarius remaneat totaliter victus: vñ in ꝓposito q̃a iob videbat irritum facere diuinũ iudicium ex incauta cõmẽdatiõe ꝓprie iustitie. De autem aliquis audeat irritare iudicium alterius cõtingit dupliciter: uel q̃a ex excellẽtia sciẽtie ꝑm quã potest manifestare iustitiam alteri⁹: uel ex excellẽtia potentie ꝑm quam enacuat alteri⁹ iudiciũ. Et quia dñs in ꝓcedentibus capl̃is iam oñderat ꝛfectum sciẽtie ipsius iob i terrogãdo eum ꝛ multis ad scientiã ptinẽtib⁹: ut cum dicit: Quis posuit fundamẽta terre: si nosti. nũq̃d nosti h uel illa. Circa quas interrogatiões ad sciẽtiã ptinẽtia duo capl̃a

precedētia verſum quincedo ipſū iob ꝛc ſcientie ꝛc fecit. In preceden
ti aūt capło in fine quincedo eū ꝛc fecū potētie dicēs: Si habes
brachiū ſicut ꝛc nō ea ſolū illa loquēdo aſſeruiſſet: ſed ut vtrunq;
membꝝ ꝑdicte diſtinctionis ad quincedū iob totaliť ꝛeſtrueret: ut
dictum eſt. In eodē ca. xl. vbi dr i poſtilla. Ecce behemoth. hic
aūt oſtenditur excellētia miſtice virtutis. Additio. ij.

Hec dr. Ecce behemoth ꝛc. ꝓtinuatur ad ꝓcedētia notabi
liter ut i glo. ſic: Quia aūt ꝑmiſſis ꝙbis dns potētiā ſue
magnitudinis itulit: nūc i ſequētib⁹ nequitiā antiq hoſtis
oſtendit: ut ton⁹ famul⁹ dñi erudit⁹ prius virtutib⁹ ſciret q̄tū eū di
ligeret. ⁊ cognita poſt calliditate diaboli diſceret q̄tum timeret:
hec in gloſa. In eodē ca. xl. vbi dr in poſtilla: Ipſe eſt ꝓncipiū
viarum dei. Additio. iij.

Licet ſathan ꝛc quo ſub figura behemoth hic ꝓncipaliť intē
ditur: ſic inē ꝑmas creaturas dei: nō ex hoc ꝓprie dicerēt
ꝓncipiū viarū dei. vñ ⁊ aliť ⁊ ꝙmēti⁹ hec verba exponi videnť a
ſcō tho. ſ. exꝓſitiōe ſua ſic: ut per vias dei ītelligāť opa ꝓuidentie
eius. Circa q̄ ꝓſiderandū q̄ deo ſolū vnū opus ē ꝓprie ⁊ ſue bo
nitati ꝙuenies. ſ. bñ facere ⁊ miſereri. ſ. q̄ ꝛ⁹ puniat uel adū ſitates
indicat: hoc ꝓtingit ꝓpter maliciā creature rōnalis: que ꝑmo
i diabolo fuit inuenta. ⁊ ꝑ eius ſuggeſtionē ad boiem ꝛeriuata: iō
ſignanť dicit: q̄ ipſe ē ꝓncipiū viaꝝ dei. i. q̄ ꝛ⁹ diuerſis vijs vtiť
ſ. bñ faciendo ⁊ puniēdo: ⁊ ne credať ſic eē ꝓncipiū viaꝝ dei: q̄ ꝑ
ſeipm ſit potēs ad nocēdū: ideo ſubdit: Qui fecit eū applicauit gla
diū eius In ca. xli. vbi dr in poſtilla: Non q̄ſi crudelis. Poſtq̄
oſtendit ꝛemonē ab boie inſuꝑabilem. Addditio. j.

Quod dr hic: Nō quaſi crudelis excitato eū. videť alludē
ad id q̄ ſupra iob. xxx. ca. ad deum clamās dicebat: Mu
tatus es mihi i crudelē. ad cui⁹ declarationē ⁊ ꝓtinuatio
nē ad ꝓcedētia ⁊ ſequētia ꝓſiderandū eſt: q̄ licet ꝛ⁹ i ꝓcedētibus
oſtenderat ipſi iob q̄ ꝛe. prudentia dīna circa actus būanos nō erat
cā ab boie oīno queręda: put dictū fuit. ſ. xxxviij. ca. in additiōe
nihilomin⁹ tū ꝓdeſcēdens fragilitate ipſi⁹ iob: q̄ ꝛeremēť ꝛeſidera
bat ſcire rōnes ſeu cās mediās ſue flagellatiōis: ut patz ſupra i plu
ribus locis: voluit innuere ſibi in hoc loco q̄ ꝓceſſus ſue flagellatio
nis incepit ab ipſo ſathan: ut patz ſupra. ij. ca. q̄ per behemoth ⁊ leuia
than in ꝟ loco figurať. ⁊ q̄a ꝛe hoc videreť q̄ iob poſſit magis mi
ſerabiliť ꝓclamare: eo q̄ ꝛ⁹ poſſet cū affligere aliis modis ꝓter cru
delitatē ipſius ſathan: iō deus ſatisfecit ſibi ꝑ hoc q̄ in cōflictu ſeu
bello q̄ habuit cū ipſo ſathan. eo adiuuāte nō fuerat ipſe iob ꝓuic
tus: cū tū ꝓās ſatban incoꝛabiliť excedat ꝓātem ipſi⁹ iob: put
infra eodē ca. Nō eſt ꝓās ſup ſrā q̄ cōpareſ ei: ⁊ ꝛ ꝟ dicit: Me
mento belli nec vltra addas loqui. q. d. Bellū q̄ habuiſti cū hac
morth ſeu leuiathan ſp deus hꝛe in memoria: eo q̄ non potuiſſes ab
eo euadere, ꝓpria ꝓātē: niſi ſolum diuina: vñ nec vltra addas loq
. ſ. locutiōes q̄rulofas. ⁊ q̄a forte iob ex memoria talis belli ꝓteriti
inciđer in timorē magnū: ne forte iterū eū affligeret: iō ꝓnunciat ei
ſecuritatē dicens. Ecce ſpes ei⁹. ſ. ſathā: q̄ ſperabat ſubuertē iob ad
hoc: ut faceť eū i facie dñi blaſphemare. ſ. ij. ca. Frustrabiť. q̄a nō
ē ꝙſecut⁹ intentū. ⁊ videntibus cūctis ꝓcipitabiť: q̄ poſt ꝓlationē
iob videntib⁹ cūctis trib⁹ ⁊ cognatis: b⁹ mōi ſpes ſathan frustra
ta fuit ſeu ꝓcipitata. Bz q̄a adhuc poſſet q̄s dicē: q̄ afflictio iob ꝑ
tam ferociſſimā creaturā videreť ad crudelitatē ꝓtinē: eo mō q̄
iob dicebat vbi ſupra: Mutat⁹ es mihi i crudelē. iō ſubdit: Nō q̄
ſi crudelis. ſ. ut tu dicebas: ſuſcitato eū. q. d. cui⁹ rō eſt: nā ꝛ⁹ non
pmiſit ſathan tētare ſeu affligē ipſum iob q̄tum poſſet ſeu vellet
b. n. eēt crudelitas: ſ⁹ deus limitauit potētiam ſuam dicēs: Ser
tū aiam eius ſerua i q̄ ꝛ⁹ reſeruauit i pmiſſione afflictiōis ipſius
iob ꝓtātem ſupandi ipſū: ut ibidē in additiōe fuit exꝓſitū. ⁊ quia
iſta reſeruatio nō poſſet frāgi ab ipſo ſathā: iō ſubdit: Quis. n. reſi
ſtere poteſt vultui meo. Ratio aūt q̄re nullꝰ poſſit reſiſtere ſubdit
Et q̄s aſſi ꝛedidit mi: ut reddā ei. q. d. ꝓtās ſua nō ē a ſeipſo ſ⁹ a me: ⁊
iō ſubdit: Mia que ſub celo ſūt mea ſūt. ⁊ q̄a forte dicēt q̄s q̄ nō
eēt q̄nda talis ꝓtās creature tā crudeli: q̄a poſtq̄ haberet talē ꝓtā
tem ꝑ verba cōminatoria ſeu ꝛeprecatoria poſſet vti ꝓtāte ſua ad
libitum: ſicut ꝙſueuit fieri inē boies q̄ poſtq̄ recipiūt ꝓtātē a ſupio
ribus: eā retinēt ꝑdictis modis etiā ſupioze nolēte: iō ſubdit: Nō
parcā ei verbis potēti⁹. ⁊ ad ꝛepcandū cōpoſitis. ſ. ut ꝑmittā eū
vti ꝓtāte ſua ut vellet. ⁊ loq̄tur more būmano ſeu poetico, put in hoc
libro frequēť tales locutiōes occurrūt: eo eni nō ꝓtinēt talia, ꝓpe
loquēdo. ⁊ ſequiť: Quis reuelabit faciē idumēti eius. in q̄ ꝓſeq̄ť
ꝓpoſitū ꝛe ꝓditionē ꝛemonis ſub ſpecie ceti. Et exponať totū ut i
poſtilla vſq; ibi: Cū ſublat⁹ fuerit ꝛc.

In eodē. ca. xlj. vbi dr in poſtilla: Cum ſublatus fuerit timebūt
angeli. Additio. ij.

Qđ in trāſlatione ſua habet: Cū trāſlat⁹ fuit timebūt angeli. i
hebreo dr: Et ſublatione ſua timebūt dij q̄ intelligiť ꝛe vi
ris iuſtis ꝛe q̄bus i pſalmis. Ego dixi, dij eſtis cui⁹ ſenſus ē: nā q̄a
ſtatim ſup dixerat de diabolo ē ſic obſtinat⁹ in malo q̄ nullo mō
flectiť ad bonū ꝛe q̄ dicit: Cor eius indurabiť q̄ſi lapis. Pōt quis
q̄rere q̄ vtilitas ſit in ꝓpagatione talis creature cui⁹ opa ⁊ mēbra
oīno ſūt mala: nec ipſe ad bonū ē flexibilis. ad b⁹ mōi tacitā q̄nē
vr dns rīdere ſic: q̄ cal⁹ diaboli ſeu ei⁹ ſublatio ē valde vtilis gene
rat. n. ſeu auget i viris iuſtis timorē dei. videtes eni q̄ creatā rō
nalis i tanta puritate creata ꝑ abuſū libertatis arbitrij lapſa ē i tā
magnā ruinam nō imerito q̄tūcūq; ſint ꝓfecti: augeť in eis timor
ne deficiāt eo mō quo ſuꝑ: ca. xiij. dr: In angelis ſuis inuenit prauī
tatem q̄to magis habitātes domos luteas ꝛc. ꝛe hoc dicit: Et ſub
latione ſua timebūt dij. ſ. iuſti viri: q̄ q̄dem timor dei ītelligēdus
ē filialis: ꝛe quo Greg. in. j. moza. Qui timet deum nihil negli
git: timere deū ē nulla q̄ facienda ſūt bona ꝓterire: qui q̄dem iuſti
tētationib⁹ ꝛemonū ēriti ⁊ i bono
ꝓfiſtētes, ꝓprie dicūť purgari. ex quo patz q̄ ruina diaboli fuit val
de vtilis iuſtis diligentib⁹ deū ut inde diſcerēt q̄tum timerēt: put
dicit in gloſa allegata i ꝓcedenti ca. additiōe ſcōa. ⁊ etiā ut a pia
culis purgarent. ⁊ hoc ē q̄ apls dicit: Diligentibus deum omnia
cooperantur in bonum.

In ca. xlij. vbi dicit in poſtilla. Ipſe ē rex ſuper oēs filios ſuperbie
id eſt excedit omnes alios i ſuperbia. Additio. j.

Vbi trāſlatiō nra habet: Ipſe ē rex ſup oēs filios ſuperbie. in
hebreo dr: Ipſe ē rex ſuper oēs filios ſapbac. Sapbac vero
ē vocabulū obſcurū q̄ nō ſignificat ſuperbiā: nec aliq̄ cer
tū habet ſignificatū ſm expoſitores hebreoꝝ: eo q̄ vocabulū illud
nō habet ſimile i ſacra ſcriptura ſm eos: vñ dicūť q̄ debet exponi
put ꝙgruit loco in quo ponit. ⁊ q̄a i hoc loco plane agit ꝛe de to le
uiathan quod eſt maximum animal ⁊ potētiſſimum inter marina
coiteri: iō dicunt: q̄ inꝓpretatio huj⁹ dictiōis ē piſcis. ⁊ ſic ſm eos
dr: Ipſe ē rex ſup oēs filios piſciū ſ⁹ hec expoſitio ē falſa. ⁊ etiā ut
credo ficta. Primū patz: nā aliud vocabulū ſimile repitur Iſaie.
xxxvij. vbi dr. Comede hoc āno q̄ ſponte naſcūť. ⁊ in āno ſcō po
mis veſcere. Et vbi trāſlatio nra bz pomis: in hebreo dr ſapbac ſeu
ſapbic que ē illis dictio huic que ſ⁹ ponit. ⁊ eſt ſnia ſm hebreos: q̄
ꝛe per iſaiā, ꝓbam ꝓnoſticabat egeſchie regi q̄ poſtq̄ ſennacherib
receſſiſſet a iudea q̄ dimiſerat ꝓnit⁹ ꝛenaſtatā: totus ꝓle⁹ egeſchie
in p̄āno miraculoſe viuēt ex bis q̄ naſcerēť ex granis ꝓtritis ab ex
ercitu aſſirioꝝ ſine cultura boīs ⁊ i āno ſcō viueret etiā miracu
loſe ꝛe fructib⁹ arboꝝ q̄s ꝑciderāt aſſirij. ⁊ ſic ꝑz q̄ ſapbat ſignifi
cat rē ꝑciſā a ſua radice: q̄ q̄dem ſignificatio ꝙuenit ꝓpe i hoc loco
ut ſit ſenſus: Ipſe ē rex ſup oēs filios ſapbac. i. ſup oēs filios ꝑci
ſionis ſeu exciſiōis: q̄ō ꝓpe ꝓtinet ad diabolū ꝑ leuiathā in ſ⁹ loco
figuratū q̄ excedit oēs a ꝛeo ꝑciſos i auſiōe a ꝛeo: q̄ ē ꝓpria ꝑciſio
⁊ q̄a ſ⁹ ꝑciſio ꝑ ꝓncipaliť fuit ꝑ ſuperbiā: iō trāſlatio nra cōꝓtenť
ſe būit inꝓpetādo ſ⁹ nomē ſapbac ꝑ ſuperbiā ⁊ ſic patz ꝓmū ſecūdū
vero, ꝓbabiliť appet: nā ipſi hebrei oīa iſta q̄ ſ⁹ tradūť de leuiathan
itelligūť ꝛe ipſo ceto nō de diabolo: de q̄. ſ. ceto multa tradūť fabu
loſa ⁊ ꝓnit⁹ incredibilia, put poſtillator ponit. ſ. xl. ca. ⁊ alijs loq
⁊ ut talia q̄dāmō ꝓfirmentur eua cnādo verā ſniam nram de leuia
than ſpūali: iō finxerūt q̄ ſapbac ſignificat piſces mō ꝓdicto. ⁊
finxerūt q̄ illis dictio i ſacra ſcꝛptura nō inueniať. In eo. ca. vbi dr
in poſtil. Iō de pulchritudie filiaꝝ iob ſubdit: Nō ſūt inuēte ꝛc.

Per pulchritudiez cozporalē nō deſignať pulchri Additio. ij.
tudo mozis: vñ. pū. xj. c. Circul⁹ aure⁹ i naribus ſuis mulier
pulchra ⁊ fatua. ⁊ ibidē ca. vlti. Fallax gra ⁊ vana ē pul
chritudo. mulier timēs deū ipſa laudabiť. ſ⁹ pulchritudinē filiaꝝ
iob poti⁹ inuit: q̄ illa q̄ tradūť i geſtis iob magis ſūt referēda ad ſen
ſū ſpūalē q̄ de būs. Greg⁹ notabiliť ⁊ large exponit q̄ ad trālē mo
dicū eni cederet i verā laudē iob vtrū pulcherrimas filias haberet
q̄rū ſiles nō inuenireť i vniuſa era. put dns hra teſtat: an q̄ eēnt me
diocriter pulchre.

Additiones pauli epi. Burgeñ. ac replice mgri marbie wrtzing
ſuper iob feliciter finiant

Regiſtrū

Quinterni. a. b. c. d. e. f. g. h. —— 8
et unū in tabula — 1
In tutto fogli. 66. 9

Tabula additionū ꝑ capitula in libros sequētes. Et nota q̄ cetera capitula preterq̄ subscripta carent additionibus similiter ⁊ omnes libri preterq̄ inferius intitulati vacant.

Prologus.

Additio sup̄r p̄mū plogū postille i p̄ncipio habite. s. hec omnia liter vite. similiē sup̄ secundū plogū eiusdē postille q̄ incipit: Vidi in vertera sedentis ⁊c. require charta .j. et. 2. a

Copia cuiusdā littere q̄ ꝓtra vēminationē p̄dicte q̄onis cuidā magistro in sacra pagina ve ordine minor auctori additionum fuit missa require charta 3 a

Copia rñsionis ad predictā ep̄lam require charta 3 et 4 a

Prologus in replicas defensiuas postille frīs Nicolai de lyra ab impugnationib⁹ burgen. editas a venerabili ⁊ religioso p̄re fratre matheo doring require charta 5 a

Replica p̄ q̄dā dicta burgen. in q̄one p̄ambula charta 5 a

Genesis.

Additiones. j. ca. gen. q̄ sūt. x. numero require charta 5 et se.

Correctoriū magistri mathei doring i quo dicta postillatoris tutanē ab impugnationib⁹ burgen. sup̄ p̄mū ca. req̄re charta .j. b

Additiones. ij. ca. q̄ sūt. v. numero ⁊ suū correctoriū charta 2 b

Additiones. iij. ca. q̄ sūt. iiij. numero ⁊ suū correctoriū 3 b

Additiones. iiij. ca. q̄ sūt. ix. numero ⁊ suū correctoriū 3 et 4 b

Additiones. v. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correctoriū charta 5 b

Additiones. vj. ca. q̄ sūt. v. numero ⁊ suū correctoriū 5 et 6 b

Additio .viij. ca. ⁊ suū correctoriū req̄re charta 6 b

Additiones. ix. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .x. ca. ⁊ suū correctoriū charta. 7 b

Additiones. xj. ca. q̄ sunt. ij. numero charta eadē

Additiones. xij. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xiij. ca. charta eadem.

Additiones. xiiij. ca. q̄ sūt. iiij. numero charta 7 b

Additiones. xv. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correctoriū 7 et 8 b

Additiones. xvj. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correctoriū char. 8 b

Additiones. xvij. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correctoriū char. ea.

Additiones. xviij. ca. q̄ sūt. iiij. numero ⁊ suū correctoriū 8 b et. j. c

Additiones. xix. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū correctoriū char. j. c

Additiones. xx. ca. q̄ sūt. ij. numero charta eadē.

Additio .xxj. ca. ⁊ suū correctoriū. charta. .j. et. ij. c

Additiones. xxij. ca. q̄ sūt. v. numero ⁊ suū correctoriū 2 c

Additio .xxiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta 3 c

Additiones. xxiiij. ca. q̄ sūt. vj. numero ⁊ suū correctoriū char. ea.

Additiones. xxv. ca. q̄ sunt. vij. numero ⁊ suū correctoriū char. ea.

Additiones. xxvj. ca. q̄ sunt. ij. numero charta eadē.

Additiones. xxvij. ca. q̄ sūt. iiij. ⁊ suū correctoriū charta 4 c

Additio. .xxviij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē.

Additiones. xxix. ca. q̄ sūt. ij. numero charta eadē. 4 c

Additiones. xxx. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta 4 et 5 c

Additiones. xxxj. ca. q̄ sūt. ij. charta. 5 c

Additio .xxxij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē.

Additio .xxxiiij. ca. charta eadē

Additiones. xxxv. ca. q̄ sunt. iij. ⁊ suū correctoriū charta eadē.

Additio. .xxxvj. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xxxvij. ca q̄ sūt. ij. ⁊ suū correc. charta. 5 et 6 c

Additio .xxxviij. ca. ⁊ suū correctoriū charta 5 et 6 c

Additio .xlij. ca. charta 6 c

Additio .xliiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio xlvij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xlviij. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correcto. char. 6 c

Additiones. xlix. ca. q̄ sūt. x. numero ⁊ suū correctoriū 6 et 7 c

Exodus.

Additio. j. ca. Exodi ⁊ suū correctoriū charta 8 c

Additiones. ij. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū cor. charta 8 c

Additio .iij. ca. ⁊ suū correctoriū charta .j. 2 et 3 d

Additiones. iiij. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū correctoriū char. 4 d

Additio .v. ca. charta eadē

Additiones. vj. ca. q̄ sūt. iij. ⁊ suū correctoriū charta 4 d

Additiones. vij. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta 5 d

Additiones. viij. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. ix. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suum correctoriū charta 6 d

Additio .x. ca. ⁊ suum correctoriū charta eadē

Additio .xj. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xij. ca. q̄ sūt. v. charta 6 et 7 d

Additiones. xiij. ca. q̄ sunt. ij. charta 7 d

Additio .xiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xv. ca. q̄ sūt. iij. numero ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xvj. ca. charta eadē

Additio .xviij. ca. charta eadē

Additiones. xix. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xx. ca. q̄ sūt. vij. ⁊ suū correctoriū char. 8 d et. j. e

Additio .xxj. ca. ⁊ suū correctoriū charta .j. e

Additio .xxij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xxiij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xxiiij. ca. charta eadē

Additio .xxv. ca. charta eadē

Additiones. xxviij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xxix. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xxx. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xxxj. ca. q̄ sūt. ix. ⁊ suū correctoriū car. 2 e

Additiones. xxxij. ca. q̄ sūt. iiij. ⁊ suū correctoriū char. 3 ⁊ 4 e

Additio xxxiiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta 4 et 5 e

Additio .xxxviij. ca. charta 5 e

Leuiticus.

Additiones. j. ca. leuitici q̄ sūt. iij. ⁊ suū correctoriū 5 et 6 e

Additio .ij. ca. charta 6 e

Additiones. vij. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. x. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xij. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xiij. ca. charta eadē

Additio .xiiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xv. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadem

Additiones. xvij. ca. q̄ sūt. ij. charta eadem

Additiones. xix. ca. q̄ sunt. iij. ⁊ suū correctoriū charta 6 et 7 e

Additiones. xx. ca. q̄ sūt. ij. ⁊ suū correctoriū charta 7 e

Additio .xxj. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xxij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xxv. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xxvj. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suum correctoriū charta 8 e

Numeri.

Additiones. ij. ca. numeri q̄ sunt. ij. charta 8 e

Additio .iij. ca. charta eadē

Additio .v. ca. charta eadē

Additiones. vij. ca. q̄ sunt. ij. charta eadē

Additio .viij. ca. charta eadē

Additio .ix. ca. charta eadem

Additio. x. ca. charta eadē

Additiones. xj. ca. q̄ sunt. iiij. ⁊ suū correctoriū charta 8 et. j. f

Additiones. xij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suum correctoriū charta .j. f

Additio .xiiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta .j. et 2 f

Additiones. xv. ca. q̄ sūt. ij. numero ⁊ suū correctoriū char. 2 f

Additiones. xix. ca. q̄ sunt. ij. numero charta eadē

Additio .xx. ca. charta eadem

Additio .xxj. ca. charta eadem

Additio .xxiij. ca. charta eadem

Additio .xxiiij. ca. charta eadem

Additio .xxvj. ca. ⁊ suum correctoriū charta 3 f

Additio .xxviij. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xxix. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suum correctoriū charta eadem

Additio .xxxiij. ca. charta eadem

Additio .xxxv. ca. ⁊ suū correctoriū charta eadē.

Additio .xxxvj. ca. ⁊ suū correctoriū charta 3 f

Deuteronomiū.

Additiones. iij. ca. deutronomij charta 3 f

Additiones. iiij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suū cor. charta 4 f

Additiones. v. ca. q̄ sunt. iij. ⁊ suū correctoriū charta 4 f

Additio vj. ca. charta eadem.

Additio xj. ca. ⁊ suū correctoriū charta 5 f

Additio .xv. ca. ⁊ suū correctoriū charta 5 et 6 f

Additio .xvj. ca. ⁊ suū correctoriū charta 6 f

Additio .xvij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additiones. xviij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suū correctoriū charta eadē

Additio .xx. ca. charta eadē

Additio .xxj. ca. charta eadem

Additiones. xxiij. ca. q̄ sunt. iij. ⁊ suū correctoriū char. 6 et 7 f

Additio .xxvj. ca. charta 7 f

Additio .xxviij. ca. ⁊. xxix. ca. charta eadem

Additio .xxxj. ca. charta eadem

Additiones. xxxij. ca. q̄ sunt. ij. ⁊ suū correctoriū char. 7 et 8 f

Additio .xxxiij. ca. ⁊ suū correctoriū charta 8 f et j g

Josue.

Additio .v.ca. Iosue ⁊ suum correctorium charta .j. g
Additio .x.xv.ca.⁊.x correc. charta eadem

Judicum.

Additio .vj.ca. Judicum ⁊ suū correctorium charta .j. g
Additiones.xv.ca.q̄ sunt.ij.charta eadem
Additio .xvij.ca.charta eadem

Regum.j.

Additio.ij.ca.j. Regum charta .j. g
Additio .iij.ca.vj.⁊.viij.⁊ suū correctoriū charta .j.et 2 g
Additio .xiij.⁊.xvj.ca.⁊ suū correctoriū charta 2 et 3 g
Additio .xvij.xviij.⁊.xxj.ca. ⁊ eor correctoria charta 3 g
Additio .xxiij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suum correctoriū char. 3 et 4 g
Additio .xxv.ca.charta 4 g
Additiones.xxviij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta 4 g
Additio .xxxvj.ca.⁊ suum correctoriū charta 4 et 5 g

Regum.ij.

Additio .j.ca.ij. Regum charta 5 g
Additiones.ij.ca.q̄ sunt.ij.charta eadē
Additio .iij.v.vj.vij.⁊.viij.ca.⁊ eor correctoria charta eadē
Additio .xj.ca.⁊ suum correctoriū charta 5 et 6 g
Additio .xiij.xiij.ca.⁊.xv.⁊ eor correctoria charta 6 g
Additiones.xvij.ca.q̄ sunt.ij.charta eadē
Additio .xviij.⁊ xx.ca.charta eadem

Regum.iij.

Additiones.j.ca.iij.reg̃.q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta 6 g
Additio .ij.ca.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additiones.xj.ca.q̄ sunt.iij.⁊ suum correctoriū charta 7 g
Additio xij.xvj.⁊.xvij.ca.⁊ eorū correctoria charta eadē
Additiones.xviij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additio .xix.xx.⁊.xxij.ca.⁊ eorū correctoria charta eadē

Regum.iiij.

Additio .iij.ca.iiij. Regū ⁊ suum correctoriū charta 7 g
Additiones.v.ca.q̄ sūt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .ix.ca.⁊ suum correctoriū charta 7 et 8 g
Additio .xvij.⁊.xx.ca.⁊ eor correctoria charta 8 g
Additio .xxv.ca.charta .j. b

Paralipomenon.j.

Additio .j.ca.⁊.ij. Paralipomenon.j. charta .j. b
Additio .x.ca.⁊ suum correctoriū charta eadem
Additiones.xix.ca.q̄ sunt.ij.charta eadē

Paralipomenon.ij.

Additio .ix.ca.ij. Paralipomenon charta .j. b
Additio .xxx⁊ ci⁹ cor.⁊.xxxij.⁊.xxxv.ca.charta eadē

Hester.

Additiones.iij.ca.q̄ sunt.iij.⁊ suum correctoriū charta .j. b
Additio .vj.vij.⁊ ix.ca.charta 2 b

Job.

Additio in ꝓlogū iob ⁊ eius correctoriū charta 2 b
Additio .j.ca.⁊.ij.⁊ eorū correctoria charta eadem
Additiones.iij.ca.q̄ sunt.v.⁊ suum correctoriū char. 2 et 3 b
Additiones iiij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū cor. charta. 3 b
Additiones.v.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū cor. charta eadem
Additiones.vj.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suum correctorium charta 4 b
Additio .vij.ca. charta eadē
Additiones.ix.ca.q̄ sunt.ij. charta eadem
Additiones.x.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suum correctoriū charta eadē
Additio .xj.ca.⁊ suum correctorium charta 4 et 5 b
Additio .xiij.⁊.xv.ca.charta 5 b
Additiones.xvj.ca.q̄ sunt.iij.charta eadem
Additio .xvij.⁊ ci⁹ cor.⁊.xviij ca.charta 5 b
Additiones.xix.ca.q̄ sunt.ij.charta eadē
Additiones.xxj.ca.q̄ sūt.ij.⁊ suū correctoriū charta 5 et 6 b
Additiones.xxiiij.ca.q̄ sūt.ij.⁊ suū correctorium charta 6 b
Additio .xxv. ca.⁊.xxvij.⁊ ci⁹ correct. charta eadem
Additiones.xxviij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additiones.xxxj.ca.q̄ sunt.ij. ⁊ suū correctoriū charta eadem
Additiones.xxxij.ca.q̄ sunt.ij.charta 7 b
Additiones.xxxiij.ca.q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additio .xxxiij.ca.xxxvj.⁊.xxxvij.⁊ eor correcto. charta ea.
Additiones.xxxviij.ca.q̄ sūt iij.⁊suū correctoriū char.⁊ et 8 b
Additio .xxxix.ca.charta 8 b
Additiones.xl.ca.q̄ sunt.iij.charta eadem
Additiones.xlj.ca.q̄ sunt.ij.charta eadē
Additiones.xlij.q̄ sunt.ij.charta eadem

Psalterium.

Additiōes ī ꝓlogū psalterij q̄ sūt.ij.⁊ suū correctoriū char .j. i
Additiones.j.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ eius correctoriū charta 2 i
Additio .ij.ꝑs⁊ suum correctoriū charta 2 et 3 i
Additio .iij.ꝑs ⁊ .iiij.⁊ eorū correctoria charta 3 et 4 i
Additio .vij.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 4 i
Additiones.viij.ꝑs q̄ sunt.ij.charta 5 i
Additio .ix.ꝑs.⁊ suum correctoriū charta 5 i
Additio .xj.ꝑs⁊ suū cor. charta 6 i
Additio .xij.xiij.xiiij.⁊.xv.ꝑs ⁊ eor correctoria charta eadem
Additiones.xvij.ꝑs q̄ sunt.ij.charta eadem
Additiones.xviij.ꝑs q̄ sunt.ij.charta eadem
Additio .xix.ꝑs charta 7 i
Additiones.xxj.ꝑs.q̄ sunt.vij.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additio .xxij.⁊.xxiij.ꝑs.⁊ eorū correctoria charta 7 et 8 i
Additiones.xxvj.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .xxviij.ꝑs charta eadem
Additio .xxix.ꝑs⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .xxx.ꝑs ⁊ suum correctoriū charta 8 i⁊.j. k
Additio .xxxj.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta .j. k
Additiones.xxxij.ꝑs q̄ sūt.iiij.⁊ suū correctoriū char.j.et 2 k
Additio .xxxv.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 2 k
Additiones.xxxvj.ꝑs q̄ sunt.iij.⁊ suū correctoriū charta eadē
Additio .xxxvij.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta eadem
Additiones.xxxviij.ꝑs.q̄ sūt.ij.⁊ suū correctoriū charta 2 et 3 k
Additio .xl.xlj.⁊.xlvj.ꝑs.⁊ eorū correctoria charta 3 k
Additiones.xlviij.ꝑs q̄ sūt.iiij.⁊ suū correctoriū char. 3 et 4 k
Additiones.xlix.ꝑs.q̄ sūt.ij.charta 4 k
Additiones.l.ꝑs q̄ sunt.iij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .lj.ꝑs charta eadem
Additiones.lij.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suū correctiū charta eadem
Additiones.liiij.ꝑs q̄ sunt.iij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .lv.lvj.⁊.lvij.ꝑs charta eadem
Additio .lviij.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 4 et 5 k
Additio .lxj.ꝑs charta 5 k
Additiones.lxij.ꝑs q̄ sunt.ij.charta eadem
Additio .lxiij.ꝑs.⁊lxiiij.charta eadem
Additio .lxv.ꝑs charta eadem
Additiones.lxvij.ꝑs q̄ sunt.iiij.charta 5 et 6 k
Additiones.lxviij.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū char. 6 k
Additiones.lxx.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additiones.lxxj.ꝑs q̄ sunt.iiij.charta eadem
Additiones.lxxij.ꝑs q̄ sunt.v.charta eadem
Additio .lxxiij.ꝑs ⁊ suum correctoriū charta 6 et 7 k
Additiones.lxxiiij.ꝑs q̄ sunt.ij.charta 7 k
Additio .lxxv.ꝑs .charta 7 k
Additiones.lxxvj.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suum correctoriū charta eadem
Additiones.lxxvij.ꝑs q̄ sunt.iiij.⁊ suū correctoriū charta 8 k
Additio .lxxviij.ꝑs ⁊ suū correctorium charta eadem
Additiones.lxxix.ꝑs q̄ sunt.iiij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio .lxxx.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta .j. l
Additio .lxxxij.ꝑs ⁊ suū correctorium charta .j.et 2 l
Additiones.lxxxiij.ꝑs q̄ sunt.iiij.⁊suū correctoriū charta 2 l
Additio .lxxxiiij.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 2 et 3 l
Additiones.lxxxv.ꝑs q̄ sunt.ij.⁊ suū correctoriū charta 3 l
Additiones.lxxxvj.ꝑs q̄ sunt.vj.charta 3 et 4 l
Additio .lxxxvij.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 4 l
Additiones.lxxxviij.ꝑs que sūt.iij.charta eadem
Additio .lxxxix.ꝑs charta eadem
Additio .xc.ꝑs ⁊ suū correctoriū charta 5 et 6 l
Additiones.xcj.ꝑs que sūt.ij.⁊ suū correctoriū charta 6 l
Additiones.xcij.ꝑs que sunt.iij.charta eadē
Additiones.xciij.ꝑs que sūt.ij.⁊ suū correctoriū charta 6 et 7 l
Additio .xciiij.ꝑs.charta 7 l
Additiones.xcviij.ꝑs.que sunt.ij.charta eadem
Additio .ci.ꝑs.charta eadem
Additiones.cij.ꝑs.que sunt.iij.⁊ suū correctoriū charta eadem
Additio.ciij.ꝑs.q̄ sūt.iij.charta eadem
Additio.ciiij.ꝑs.⁊ suum correctoriū⁊.cv.charta eadē
Additiones.vi.ꝑs.que sunt.ij.⁊ suū cor.charta eadē
Additiones.cvij.ꝑs.que sunt.ij.⁊ suū cor.charta eadem
Additiones.cviij.ꝑs.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.cix.ꝑs.que sunt.ij.charta eadem

Additiones.cx.ꝑs.que sunt.ij.7 suũ cor.charta 8 l
Additio.cxj.ꝑs.charta .j. m
Additio.cxij.ꝑs.7 suũ correctoriũ charta .j. m
Additio.cxiij.cxiiij.ꝑs.charta eadem
Additio.cxv.ꝑs.7 suũ cor.charta .j.et 2 m
Additio.cxvj.ꝑs 7.cxvij.charta 2 m
Additiones.cxviij ꝑs.que sunt.ix.7 suũ cor.charta 2 et 3 m
Additiones.cxix.ꝑs que sunt.ij.charta 3 m
Additio.cxx.cxxj.7.cxxij.ꝑs charta 4 et 5 m
Additio.cxxiij.xxiiij.xxv.7.xxvj.ꝑs.charta 5 m
Additio.cxxvij.7.xxviij.ꝑs.charta eadem
Additiones.cxxix.ꝑs.que sunt. ij.charta eadem
Additio.cxxx.ꝑs.charta 5 m
Additio.cxxxj.ꝑs.7 suũ correctoriũ charta 6 m
Additio.cxxxij.ꝑs.charta 6 m
Additio.cxxxiij.ꝑs.7 suũ cor.charta 7 m
Additio.cxxxv.7.cxxxvij.ꝑs.charta eadem
Additio.cxxxviij.7.cxl.7 eoꝝ correctoria charta 7 et 8 m
Additio.cxlij.ꝑs.7 suũ correctoriũ charta 8 m
Additiones.cxliij.ꝑs.que sunt.ij.7 suũ cor.charta 8 m et.j. n
Additio.cxlv.ꝑs.charta .j. n
Additio.cxlvij.ꝑs.charta eadem
Additio.cxlviij.ꝑs.7 suũ cor.charta eadem

Ysaias.

Additiones.j.ca. Ysaie que sunt.ij.7 suũ cor.charta .j.et 2 n
Additio.ij.ca.charta 3 n
Additio.iij.ca.7 suũ cor.charta eadem
Additiones.vi.ca.que sunt.iiij.charta eadem
Additiones.vij.ca.que sunt.vi.7 suũ cor.charta 3 et 4 n
Additiones.viij.ca.que sunt.v.7 suũ cor.charta 4 n
Additio.ix.ca.7 suũ correctorium charta eadem
Additio.x.ca.charta eadem
Additiones.xi.ca.que sunt.iij.charta 4 et 5 n
Additio.xij.7.xiij.ca.7 eoꝝ cor.charta 5 n
Additiones.xiiij.ca.que sunt.iij.7 suũ corre.charta eadẽ
Additiones.xvi.xviij.xix.7.xxiiij.ca.charta eadem
Additio.xxv.ca.charta 6 n
Additiones.xxvi.ca.que sunt.iij.7 suũ cor.charta eadem
Additiones.xxviij.ca.que sunt.ij.7 suũ cor.charta eadem
Additiones.xxx.ca.que sunt.iij.charta 6 n
Additio.xxxij.ca.charta 6 n
Additio.xxxiij.ca.7 suum correctoriũ charta 7 et 8 n
Additio.xxxv.ca.charta 8 n
Additio.xxxvi.ca.charta eadem
Additiones.xxxviij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.xl.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.xli.ca.que sunt.ij.charta 8 n
Additiones.xlij.ca.que sunt.ij.7 suũ cor.charta 8 n.et.j. o
Additio.xliiij.ca.charta .j. o
Additiones.xlv.ca.que sunt.ij.7 suũ cor.charta eadem
Additiones.xlviij.que sunt.iij.7 suũ cor.charta eadem
Additio.xlix.7.lij.ca.charta eadem
Additiones.liij.ca.que sunt.ij.7 suũ cor.charta 2 o
Additiones.liiij.7.lvij.7.lviij.charta eadem
Additiones.lix.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.lx.lxi.7.lxij.ca charta eadem
Additiones.lxiij.ca.que sunt.iij.7 suũ correctoriũ charta eadem.
Additio.lxv.7 suum correctoriũ charta 3 o
Additio.lxvi.ca.charta Hieremias. 3 o
Additio.j.ca. Hieremie 7 suũ correctoriũ charta eadem
Additiones.iij.ca.que fuit.iij.7 suũ correctoriũ charta 3 et 4 o
Additio.iiij.ca.charta 4 o
Additio.v.ca.7.vi.charta eadem
Additiones.vij.ca.que sunt.vi.7 suũ correctoriũ charta eadem
Additio.viij.ca.charta eadem
Additio.x.ca.7 suum correctoriũ charta eadem
Additio.xij.ca.7.xv.charta eadem
Additiones.xvi.ca.que sunt.ij.7 suũ correctoriũ charta eadem.
Additiones.xxiij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.xxv.ca.que sunt.ij.charta 4 o
Additio.xxx.ca.charta eadem
Additiones.xxxi.ca.que sunt.iiij.charta 5 o
Additiones.xxxij.ca.charta eadem
Additiones.xxxiij.ca.que sunt.ij.charta eadem

Additio.xli.ca.7 suũ correctoriũ charta 5 o
Additio.xliiij.ca.charta eadem
Additiones.xlvi.ca.que sunt.iij.charta eadem
Additiones.xlix.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additio.l.ca.charta eadem
Additiones.li.ca.que sunt.v.charta 5 o

Hieremias.q̃ liber alias vocat trenoꝝ

Additio primi capꝫ. Hieremie charta 5 o
Additio.ij.iij.iiij.7.v.ca.charta 6 et 7 o

Ezechiel.

Additiones ꝑmi ca.Ezechielis que sunt.ij.7 suũ cor.char. 7 o
Additio.ij.7.iij.ca.charta 8 o
Additiones.viij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additio.x.7.xiiij.ca.charta eadem
Additiones.xvi.ca.que sunt.iij.charta eadem
Additio.xviij.ca.charta eadem
Additiones.xx.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.xxij.ca.7 suũ correctoriũ charta eadem
Additio.xxviij.ca.charta 8 o
Additio.xxxij.ca.charta .j. p
Additiones.xxxiij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additio.xxxvi.ca.charta eadem
Additio.xxxvij.ca.7 suum correctoriũ charta eadem
Additio.xxxviij.ca.7 suum correctorium charta eadẽ
Additiones.xli.xlij.7.xliij.ca.charta eadem
Additiones.xliij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additio.xlvi.ca.7 suum correctorium charta eadem
Additio.xlviij.ca.charta eadem
Additiones.xlix.ca.que sunt.ij.charta eadem

Daniel.

Additio.vij.ca.Danielis 7 suũ correctoriũ charta .j.et 2 p
Additiones.ix.ca.que sunt.iiij.7 suũ correc.char. 2 3 et 4 p

Osee.

Additio in ꝓlogũ.xij.ꝓphetarũ 7 suũ cor.charta 5 p
Additiones.j.ca.Osee que fuit.iij.7 suũ correctoriũ charta eadem
Additiones.ij.ca.que fuit.ij.7 suũ correctoriũ charta eadem
Additio.iij.7.v.ca. charta eadem
Additio.vij.ca.7 suũ correctorium charta eadem
Additiones.ix.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.x.ca.que sunt.iij.charta eadem
Additiones.xi.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additio.xij.capituli charta eadem
Additiones.xiiij.ca.que sunt.ij.charta 5 p

Joxel.

Additiones.j.ca. Joxelis q̃ sunt.ij.7 suũ cor.char. 5 et 6 p
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.7 suũ correctoriũ charta 6 p
Additiones.iij.ca.que sunt.iij.charta eadem

Amos.

Additiones.j.ca.amos charta 6 p
Additio.iij.vij.viij.7.ix.charta eadem

Abdias.

Additio.j.ca.abdie charta 6 p

Jonas.

Additio ꝑmi 7 secũdi ca. Jone charta 6 p

Micheas.

Additio primi capituli michee charta 6 p
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.charta 6 p
Additiones.vij.ca.que sunt.ij.charta 6 p

Naum.

Additio primi capituli Naum charta 6 p
Additio tertij capituli charta 6 p

Abacuc

Additio tertij capituli abacuch charta 6 p

Sophonias.

Additiones tertij capituli Sophonie que sunt.iij.numero 7 suum correctorium charta 7 p

Aggeus.

Additiones.ij.ca.aggei q̃ fuit.iiij.7 suũ cor.charta 7 et 8 p

Zacharias.

Additiones.i.ca.zacharie que fuit.ij.charta 8 p
Additio.ij.ca.charta eadem
Additio.v.ca.7 suũ correctoriũ.charta 8 et 9 p
Additio.vi.ca.7.viij.7 eoꝝ correctoria charta eadem
Additiones.xiiij.ca.que sunt.ij.7 suũ cor.charta eadem

Malachias

Additiones.i.ca.malachie que sūt.ij.7 suū cor.charta 9 p
Additiones.ij.ca.que sūt.ij.7 suū correctoriū charta eadē
Additiones.iij.ca.que sunt.iij.7 suū correctoriū charta eadē.

Matheus

Additiones.j.ca.matthei q̄ sunt.ij.charta .j.et 2 q
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta 3 q
Additio.iij.ca.7 suū correctoriū charta eadem
Additiones.v.ca.que sunt.iiij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additio.ix.ca.x.7.xj.7 eoꝝ correctoria charta 3 7 4 q
Additiones.xv.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta 4 q
Additiones.xvj.ca.que sūt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.xviij ca.que sunt.iij.7 suū correctoriū charta 5 q
Additiones.xix.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem
Additio .xx.ca.7 suū correctoriū charta 6 q
Additiones.xxj.ca.q̄ sūt.iiij.7 suū correctoriū charta 6 et 7 q
Additio.xxij.ca.xxiij.7.xxiiij.7 eoꝝ correctoria charta 7 et 8 q
Additio.xxvj.ca.7 suū correctoriū charta 8 q et.j.r

Marcus.

Additio in prologū.ij.marci 7 suū correctoriū charta .j. r
Additiones.j.ca.marci que sūt.iij.7 suū correctoriū charta eadē
Additiones.vj.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta .j.et 2 r
Additio .ix.ca.xij.7.xiij.7 eoꝝ correctoria charta 2 r

Lucas.

Additiones.j.ca.luce q̄ sūt.ix.7 suū correctoriū.charta 2 et 3 r
Additio .j.ca.vij.7.ix.7 eoꝝ correctoria charta 3 et 4 r
Additiones.xiij.ca.que sunt.ij.charta 4 r
Additiones.xvj.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additio .xix.ca.charta eadem.
Additiones.xxij.ca.que sunt.ij.charta eadem

Johannes.

Additio .j.ca.iobānis que sunt.iiij. charta 4 r
Additio .ij.ca.7 suum correctoriū charta eadem.
Additiones.iij.ca.que sunt.iij.charta 5 r
Additio .iiij.ca.vi.vij.7.ix.7 eoꝝ correctoria charta eadem.
Additiones.x.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.xi.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.xij.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta 5 et 6 r
Additiones.xiij.ca.que sunt.iij.7 suū correctoriū charta 6 r
Additio .xiiij.ca.7 suum correctoriū charta eadem.
Additiones.xvi.ca.que sunt.iij.charta eadem.
Additio .xvij.ca.7.xviij.7 suū correctoriū charta 6 r et.j.s
Additiones.xix.ca.que sunt.iiij.7 suū correctoriū charta .j. s

Ad Romanos.

Additiones.i.ca.ad romanos que sunt.vj.charta .j. s
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.iij.ca.que sunt.vij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.v.ca.que sunt.v.7 suū correctoriū charta .j.et 2 s
Additiones.vi.ca.que sunt.ij.charta 2 s
Additiones.viij.ca.que sunt.iij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.ix.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additiones.x.ca.que sunt.ij.charta. 2 et 3 s
Additiones.xi.ca.que sunt.iij.charta 3 s
Additiones.xij.ca.que sunt.iij.charta eadem.
Additiones.xiij.ca.7.xiiij.charta eadem.
Additiones.xv.ca.que sunt.iij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additio.xvj.ca.charta eadem.

Ad Corinthios.j.

Additiones ꝑmi li.j.ca.ad corinthios.j.que sūt.ij.charta 3 s
Additiones.ij.ca.que sūt.ij.7 suū correctoriū charta eadē.
Additiones.iij.ca.que sūt.ij.7 suū cor.charta eadem
Additio .iiij.ca.7.v.charta eadem.
Additiones.vi ca.que sunt.ij.charta eadē.
Additiones.xi.ca.que sūt.ij.7 suū cor.charta 4 s
Additio .xij.ca.charta eadem.
Additiones.xiij.que sunt.iij. charta eadem.
Additiones.xv.ca.que sunt.iij.charta eadem.
Additio.xvi.ca.7 suū cor.charta eadem.

Ad Corinthios.ij.

Additio ꝑmi ca.ad corinthios.ij.charta 4 s
Additio .ij.7.iiij.charta eadem.
Additiones.v.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additiones.vi.ca.que sunt.iij.7 suū cor.charta eadem.
Additiones.xi.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.
Additiones.xij.ca.que sunt.ij.7 suū correctoriū charta eadem.

Ad Galathas.

Additio .ij.ca.ad Galathas charta 5 s
Additio .iij.ca.7 suū cor.charta eadem.
Additiones.iiij.ca.que sunt.ij.7 suū cor.charta eadem.
Additio .v.ca.charta eadem.
Additiones.vj.ca.que sunt.ij.charta eadem.

Ad Ephesios.

Additio ꝑmi ca.ad Ephesios 7 suū cor.charta 5 s
Additio .ij.7.iij.ca.charta eadem.
Additio .iiij.ca.7 suū cor.charta eadem.
Additiones.v.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additio.vi.ca.charta 6 s

Ad Philippenses.

Additio .ij.ca.ad Philippenses charta 6 s

Ad Colossenses.

Additio .j.ca.ad Colossenses charta 6 s
Additiones.iij.ca.que sunt.iij.charta eadem.

Ad Thessalonicenses.j.

Additiones.iiij.ca.ad Thessalonic.j.que sūt.ij.charta eadem.
Additio .v.ca.7 suū cor.charta eadem.

Scōa ad Thessalonicenses.

Additio.ij.ca.7.iij.ad Thessalonicenses.ij.charta 6 s

Ad Timothеū.j.

Additiones.j.ca.ad Timothеū.j.que sunt.iij.charta 6 s
Additio .iij.ca.charta eadem.
Additiones.v.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additiones.vi.ca.que sunt.ij.charta eadem.

Ad Timothеū.ij.

Additiones.ij.ca.ad Timothеū.ij.que sunt.ij.charta 6 s
Additiones.iiij.ca.que sunt.iij.7 suū cor.charta 6 s et.j.t

Ad Titum.

Additio.i.ca.ad Titū 7 suum corre.charta .j. t
Additio .iij.ca.charta eadem.

Ad Hebreos.

Additio .j.ca.ad Hebreos 7 suū cor.charta .j. t
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.7 suum cor.charta eadem.
Additio .iij.ca.charta eadem.
Additio.iiij.ca.7 suum correctorium charta .j.et 2 t
Additiones.v.ca.que sunt.ij.charta 2 t
Additiones.vi.ca.que sunt.iij.7 suū cor.charta eadem.
Additiones.vij.ca.que sunt.iij.7 suum cor.charta eadem.
Additio.viij.ca.7.ix.7 eorum correctoria charta eadem.
Additiones.x.ca.que sunt.ij.7 suū cor.charta eadem.
Additiones.xj.ca.que sunt.ij.7 suum corre.charta 2 et 3 t
Additio.xiij.ca.7 suū cor.charta 3 t

Actus.

Additio.j.ca.actuum apl̄orum charta 3 t
Additio.iiij.ca.7.v.char.eadem.
Additiones.viij.ca.que sunt.iiij.charta eadem.
Additio.ix.ca.x.et.xv.charta 3 et 4 t
Additiones.xvi.ca.que sunt.ij.charta 4 t
Additiones.xvij.ca.que sunt.ij.charta eadem
Additiones.xx.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additio.xxvj.ca.7.xxvij.charta eadem.

Jacobi.

Additiones.j.ca. Jacobi que sunt.iij.charta 4 t
Additiones.ij.ca.que sunt.ij.charta eadem.
Additio.v.ca.charta eadem.

Petri.j.

Additio ꝑmi ca.ꝑma ꝑtri charta 4 t
Additiones secūdi ca.que sunt.iij.charta 4 t

Petri.ij.

Additiones.j.ca.ꝑtri.ij.que sunt.ij.charta 4 t
Additio.ij.ca.7.iij.charta eadem.

Johannis.j.

Additiones.j.ca.Iohannis. j.que sunt.ij.charta 4 t
Additiones.ij.ca.iiij.7.v.charta 4 et 5 t

Johannis.ij.

Additiones.j.ca.iohannis.ij.que sunt.ij.charta t

Apocalipsis.

Additio.j.ca.apocalipsis charta 5 t
Additio.vij.ca.7.xiiij.charta) t

Et sic est finis huius tabule.

Laus Deo

In tutto questo libro sono fogli 496
quinterni — n° 62

pandecte medicine

quorum altera fuit

nom

